DECRETALES
D. Gregorij Papæ IX.
SVAE INTEGRITATI VNA CVM GLOSSIS

Restitutæ ad exemplar Romanum.

Nunc recens perutilibus Additionibus Præclariss. Iurisc.

ANDREÆ ALCIATI ILLVSTRATÆ.

VENETIIS, MDCV.

Apud Socios Aquilæ Renouantis.

Dom. Prof. Rom.

DE ILLVSTRISS. AC REVERENDISS.

LAVRENTIO PRIOLO

PATRIARCHA VENETIARVM, Et Dalmatiæ Primate,

CORNELII FRANGIPANIS I. C.

ATTOLLVNT Laurum missam tellure Camœnæ,
Fatidica ut templis surgit Apollineis;
Ut sola irati spernit Iouis arma, nec vlla
Sæuæ damna hyemis, quæ patiatur, habet:
Quam perhibent odisse inconcessos Hymenæos,
Ut celebres gaudet nunc decorare viros.
Templis LAVRVS adest Venetis iam missus Olympo,
Errantesque animos ad meliora vocat.
Iustum, & propositi flectit vis nulla tenacem,
Si mittat dextra tela rubente Pater:
Degeneres animas, & noxia crimina vitæ
Odit, & emeritis præmia digna refert.
Huic igitur Musæ tantò maiora canamus,
Aetherio quantum distat ab orbe solum.

GREGORIVS Papa ix. natione Hernicus, patria Anagninus è familia Comitum, mortuo Romæ Honorio Papa iij. Romanus præsul anno M. CC. XXVII. creatus est. Hic varias constitutiones, & Decretales epistolas prædecessorum suorum, quæ à plerisque maiori ex parte priuata auctoritate collectæ fuerant, per F. Raymundum in vnum volumen redigendas curauit. Multas quoque constitutiones suas, & Decretales epistolas adiecit.

Is fuit F. RAYMVNDVS de Peñaforti natione Cathalanus, patria Barcinonensis, eiusdem Papæ Capellanus, & Pœnitentiarius, ex ordine Fratrum Prædicatorum, ac ipsius ordinis tertius Magister Generalis, religione, & eruditione clarus, Sanctorum numero à Clemente VIII. Pont. Max. adscriptus. In hanc collectionem BERNARDVS de Botono Parmensis, & canonicus Bononiensis glossas eruditissimas edidit.

VERSVS EXPOSITI CONTINENTES TITVLOS IVRIS CANONICI.

Carmina Titulorum iuris Pontificij.

Tota f... ...m congeries Decretalibus famulatur Et earũ aliquæ nunc ... Sexto, nunc in Clement. (vt in expositione patet) reperiuntur.

Primi libri Tituli sunt in Decretalibus xliij. In Sexto xxij. In Clementinis xj.

a PRimo summa fides statuit. rescripta. suescit.
b Postulat electos. translator. auctor & vsu.
c Inde renuntio. de supplenda. tempora scrutor.
d Ordo resignantis. ætas. ac vngo sacramen.
e Filius & seruus. obnoxius. & vitiatus.
f Hinc bigamus. clerus. peregrinus. & archidiac.
g Archipresby. primic. sacrist. custos. vice fungẽs.
h Delegat. legat. & dictus ab ordine iudex.
i Iudicis officium. maior. pax. pacta sequuntur.
K Transigo. postulo. post procuro. syndicus exto.
l Vis. metus. integrat. ac alienat. & arbiter hinc est.

Secundi libri Tituli sunt in Decretalibus xxx. In Sexto xv. In Clementinis xij.

m IVdicium. forus. atq; libellus. mutua poscens.
n Litem contestans. sine quo non suscipe testes.
o Iurat. dilatis. & feriat. ordinem noscit.
p Plus peto. de causa. spoliatos restituendo.
q Est dolus. & missus. lis pendens. atq; sequestrat.
r Confessis probo. sunt testes. testes quoque cogo.
s Instruo. præsumo. iusiurans. excipiendo.
t Præscribit sententiat appellat peregrinans.
u Vtilis omnibus his est confirmatio iuncta.

Tertij libri Tituli sunt in Decretalibus l. In Sexto xxiiij. In Clementinis. xvij.

x VIta decens. clerus habitans. clerusq; iugatus.

Primi libri Decretalium Tituli

a De summa Trini. & fide catholica. hæc in vi. & clem. De constitutionib. hęc in sexto. De rescripti. hæc in vi. & clem. De consuetudine. hæc in vi.

b De postulatione prælatorũ, hęc in vi. De electione & electi potesta. hęc in vi. & cle. De translatione episcopi vel electi. De auctoritate & vsu pallij.

c De renuntiatione. hęc in vi. & cle. De supplenda negligentia prælatorum, hæc in vi. & clem. De temporibus ordinationũ, hęc in vi. De scrutinio.

d De ordinatis ab epõ, qui resignauit episcopatui. De ætate & qualitate & ordine præficiendorũ, hæc in vi. & cle. De sacra vnctione. De sacramentis non iterandis.

e De filijs presbyterorũ ordinandis vel nõ hæc in vj. De seruis non ordinãdis, & eo rũ manumissione. De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non. De corpore vitiatis ordinandis vel non.

f De bigamis nõ ordinãdis hęc ĩ vi. De cle ricis peregrinis. De officio archdiaconi.

g De officio archipresbyteri. De offõ primi cerij. De officio sacristę. De officio custo dis. De officio vicarij. hęc in vi. & cle.

h De officio & ptãte iudicis delegati. hęc in vi. & cle. De offõ legati. hæc in vi. De officio iudicis ordinarij. hæc in vi. & cle.

i De officio iudicis. De maioritate, & obe dientia, hæc in vi. De treuga & pace. De pactis hæc in vi.

K De transactionib. De postulãdo De pro curatoribus. hæc in vi. & cle. De syndico.

l De ijs quæ vi metusve causa fiunt. De in integrum restitutione. hęc in vi. & cle. De alienatione iudicij mutandi causa facta. De arbitris. hæc in vi.

Secundi libri Tituli.

m De iudicijs hæc in vi. & cle. De foro cõ petenti hęc in vi & cle. De libelli oblatione. De mutuis petitionibus.

n De litis contestatione. hęc in vi. Vt lite non contestata non proce. ad testi. recep.

o De iuramẽto calũniæ, hæc in vi. De dila tionib. De ferijs. De ordine cognitionũ.

p De plus petitionibus. De causa possessio nis & proprietatis hæc in cle. De restitu tione spoliatorum hæc in vi.

q De dolo & contumacia hęc in vi. & cle De eo q mittitur in possessionẽ cã rei seruã. hæc in vi. Vt lite pendente nihil innouetur hæc in vi. & cle. De sequestratione possessionis & fructuum. hæc in cle.

r De confessis hæc in vi. De probationibus hæc in cle. De testibus & attestationib. hæc in vi. & clem. De testibus cogendis vel non.

s De fide instrumentorũ. de præsumptioni bus. De iureiurando. hæc in vi. & clem. De exceptionibus hęc in vi. & clemen.

t De præscriptionibus. De sententia & re iudicata. hæc in vi. & cle. De appellationibus, recusationibus, & relationib. hæc in vi. & cle. De peregrinationibus.

u De confirmatione vtili vel inutili.

Tertij libri Tituli.

x De vita & honesta. clericorũ. hęc, in vi. & cle. De cohabitatione cleri orũ & mu lierum. De clericis cõiugatis hæc in vi.

y *Non residens. præbens. æger vel debilitatus.*
z *Instituo. concedendo. ne sede vacante.*
a *Et sine consensu. maior pars. non minuantur.*
b *Non alieno. trado. precario commodo. pono.*
c *Vendo. loco. muto. de feudis, pignoribusque.*
d *Atque fideiussor. & soluit. dona peculi.*
e *De testamentis, etiam succedo. sepultus.*
f *Parochijs. decimis. hinc regula religionis.*
g *Conuersus. coniunx. infidus. vota redempta.*
h *Deq. statu monachi. domibus subiunge capellas.*
i *Iure patronatus. de censibus. ara sacrata.*
k *Missa baptismus. quo non est presbyter vsus.*
l *Eucharistia reliquiæ ieiunia serua.*
m *Purificans. ac ędificans. immunis adhærent.*
n *Clerice vel monache, dimitte negotia sæcli.*

y De clericis non residentibus in ecclesia vel prębenda, hæc in vi.
de præbendis & dignitatibus. hæc in vi. & clementi.
De clerico ægrotante vel debilitato. hęc in vi.

z De institutionibus, hæc in vi. De cōcessione præbendæ hæc in vi. & cle. Ne sede vacante aliquid innouetur. hæc in vi.

a De ijs quæ fiunt à prælatis sine consensu capituli. De ijs quæ fiunt à maiori parte capituli. Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

b De rebus ecclesiæ alienandis vel non. hęc in vi. & clem. De precarijs. De commodato. De deposito.

c De emptione & venditione. De locato & cōducto. De rerum permutatione. hæc in vi. & cle. De feudis. De pignoribus & alijs cautionibus.

d De fideiussoribus. de solutionibus. De donationibus. De peculio clericorum.

e De testamentis & vltimis voluntatibus. hæc in vi. & clement. De successionibus ab intestato De sepulturis. hæc in vi. & clemen.

f De parochijs & alienis parochianis. De decimis, primitijs, & oblationibus, hæc in vi. & cle. De regularibus & transeuntibus ad religionem hæc in vi. & cle.

g De conuersione coniugatorum. De cōuersione infidelium. De voto & voti redēptione hæc in vi.

h De statu monachorū & canonicorū regulariū, hæc in vi. & clemen. De religiosis domib. vt episcopo sint subiectæ: hæc in vi. & clem. De capellis monachorum, & aliorum religiosorum. hæc. in vi.

i De iure patronatus, hæc in vi. & clem. De censibus, exactionib. & procurationibus. hæc in vi. & cle. De consecratione ecclesiæ vel altaris. hæc in vi.

k De celebratione missarum & sacramento eucharistiæ & diuinis officijs. hæc in cle. De baptismo & eius effectu. hæc in cle. De presbytero non baptizato.

l De custodia eucharistię, chrismatis, & aliorum sacramentorum.
De reliquijs & veneratione sanctorum. hæc in vi. & clemen.
De obseruatione ieiuniorum.

m De purificatione post partum. De ecclesijs ædificandis vel reparandis.
De immunitate ecclesiarum, cœmiteriorum & rerum ad eas pertinentium. hęc in vi. & clemen.

n Ne clerici vel monachi sæcularibus negotijs se immisceant. hæc in vi.

Quarti libri Tituli sunt in Decretalibus xxj. In Sexto iij. In Clementinis j.

o *Sponsus & impubes. & clandestina. duorum.*
p *Conditione. vouens. quam polluit. atque leprosus.*
q *Seruus. de natis. sequitur cognatio duplex.*
r *Post consanguineam. consanguinitas. gelidique.*
s *Ac interdum. qui nati legitimi sunt.*
t *Accusare queunt. diuortia. dote. secundis.*

Quarti libri Tituli.

o De sponsalibus & matrimonijs, hæc in 6. De desponsatione impuberum. hæc in 6.
De clandestina desponsatione.
De sponsa duorum.

p De conditionibus appositis in desponsatione, uel alijs contractibus. Qui clerici uel uouentes matrimonium contrahere possunt. De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. De coniugio leprosorum.

q De coniugio seruorum. De natis ex libero uentre.
De cognatione spirituali. hæc in 6.

r De cognatione.
De cognatione legali

r De eo qui cognouit consanguineam uxoris suæ uel sponsæ.
De consanguinitate & affinitate. hæc in clemen.
De frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi.

s De matrimonio contracto contra interdictum ecclesię. Qui filij sint legitimi.

t Qui matrimonium accusare possunt uel contra illud testificari. De diuortijs.
De donationibus inter uirum & uxorem. Et de dote post diuortium restituenda.
De secundis nuptijs.

Quinti

Quinti libri Tituli ſunt in decretalibus xlj. In Sexto xi.j. In Clementinis xj.

u *ACcuſatio. ſiue calumnia. ſit tibi Simon.*
x *Prælati. Rabbi. Iudæis. hæreticos dant.*
y *Schiſmaticis. vel apoſtaticis. natos perimentes.*
ʒ *Infans expoſitus. homicidia. luditur haſtis.*
a *Clerici pugna. ſagittat. adulter poſtea raptor.*
b *Furtis. vſuris. de falſi crimine. ſortes.*
c *Collude. pecco. venor. ferio. maledico.*
d *Poſt interdictum celebrans. ac ordinis expers.*
e *Saltus, furtiuus. exceſſus. opuſque nouellum.*
f *Lex priuata ſubit. purgat cum canone. vulgus.*
g *Damnum cum pœnis. poſt pęnitet. eſt anathema.*
h *Verborum ſenſus. ſequitur quoque regula iuris.*

u De accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus, hęc in vj. De calumniatoribus. De ſimonia, & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur vel promittatur.
x Ne pręlati vices ſuas vel eccleſias ſub annuo cenſu concedant. De magiſtris: & ne aliquid exigatur pro licentia docēdi. hæc in Clementi. De Iudæis, Sarracenis & eorum ſeruis, hæc in Clementi. De hæreticis, hæc in vj. & clemen.
y De ſchiſmaticis & ordinatis ab eis, hæc in vj. De apoſtatis & reiterantib. baptiſma. De ijs qui filios occiderunt.
ʒ De infantibus & languidis expoſitis. De homicidio voluntario vel caſuali. hæc in vj. & Clementi. De torneamentis.
a De clericis pugnantibus in duello. De ſagittarijs. De adulterijs. De raptoribus, incēdiarijs, & violatoribus eccleſiarum.
b De furtis. De vſuris hæc in vj. & clemen. De crimine falſi De ſortilegijs.
c De colluſione detegenda. De delictis puerorum De clerico venatore. De clerico percuſſore. De maledictis.
d De clerico excōmunicato, depoſito vel interdicto miniſtrante. De clerico non ordinato miniſtrante.
e De clerico per ſaltū promoto. De eo qui ordinē furtiuè ſuſcepit. De exceſſibus prælatorum & ſubditorum hæc in vj. & clemen. De noui operis nunciatione.
f De priuilegijs, & exceſſibus priuilegiatorum hæc in vj. & cle. de purgatione canonica. De purgatione vulgati.
g De iniurijs & damno dato. hæc in vj De pœnis hæc in vj. & clemen. De pęnitentijs, & remiſſionibus. hæc in vj. & in clemen. De ſententia excommunicationis, hæc in vj. & clemen.
h De verborum ſignificatione. hæc in vi. & clemen. De regulis iuris, hæc in vi. repetitur,

Titulorum iuris pontificij numerum, qui ſunt in Decretalibus clxxxv. In ſexto lxxvij. In clementinis lij. facili ſtylo indicant hæc quatuor carmina.

Centum titulos octogintaq; volumen
Gregorij non ponit, qui nos ſuperaddens.
At ſeptuaginta ſeptem numerat tibi Sextus.
Ex Clemente duas quinquagintaq; notabis.

TABVLA LVDOVICI BOLOGNINI DE BONONIA IVRIS VTRIVSQ. DOCTORIS,

totum fere Decretorum volumen amplissimum continens, quæ secundum Titulos Decretalium procedendo, vtiles, & aptas quæstiones cum iuribus, & quotis necessarijs decidit, & in multorum scitu dignorum cognitionem breuis manu, & exiguo tempore (quo nihil in hoc sęculo carius est) vnumquemque trahit.

De Summa Trinitate, & fide catholica. Titulus.

VTRVM eo ipso q̄ quis errat in fide, sit hęreticus, si ē paratus corrigi, vide gl. i c. nec licuit, in ver. ad recipiēdā, di. 17.

vtrū vbi agit d̄ fide, solus Papa possit disponere sine cōsilio reuerendissimorum dominorū Cardinaliū, vide gl. in c. Anastasius, in verbo, concilio, dist. xix.

Ad quem spectet determinatio q̄ōnum circa fidem: an ad sanctissimum dominum Papam solum, uel etiam ad alios; vide glo. in c. quoties, in verbo, nisi ad Petrum. xxiiij. q. 1.

vtrum peccatum infidelitatis sit maius quam occidere plurima martyrum corpora; uide gloss. in cap. si habes, in uerbo, innocentes, xxiiij. q. 3.

vtrum Papa possit dispensare circa articulos fidei, uide glo. in c. sunt quidam, in uerbo, apostoli. xxv. q. prima.

vtrum debeamus credere solum ea quæ pertinent ad religionem, vide glo. in cap. in domo, in verbo, si quo minus, de pœn. distinctio. quarta.

Cętera in hac materia fidei videbis inferius, sub titulo de hæreticis: quia hæc omnia ad fidē tendunt.

De Constitutionibus, statutis, & legibus, titu.

Quot iuribus regatur genus humanum, & quid sit ius naturale, & ciuile, & gentium, & militare, & publicum, & quiritum, habes in dist. 1.

Quot sunt species legum sęculariū, & vnde aliquæ earum nomen acceperunt, vide in dist. 2.

Quid sit lex, & plebiscitū, & senatusconsultum, & constitutio, & responsa prudentum, & etiam vnde sum pserint nomen aliquæ leges, vide in dist. 2.

Quale sit officium legū sæcularium vide latissimè in dist. 3.

Quid sit canon & regula, & quot sint concilia habes in dist. 3.

Quare repertæ sunt leges, & quot debeant in se continere, & an tollantur per contrariam consuetudinem, uide in dist. 4.

vtrum & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem, vide in dist. 4.

vtrū ius naturale possit mutari, vide in dist. 5. in gl.

Quis fuerit auctor primus sacrarum legum, & etiam sæcularium, vide in dist. 7.

vtrum leges principum cedant iuri naturali, vide in dist. 9.

vtrum leges sæculares cedant legibus ecclesiasticis, vide in distinctione 10.

Quæ sint leges approbatę, & improbatæ, vide in dist. 16.

Quomodo mutentur leges & regulæ canonum, & legū ex loco, ex causa, & ex tempore, vide distin. 19.

vtrum decretales existentes extra corpus canonum seruentur, & habeantur pro legibus, uide in dist. 19.

Quantum ualeant expositiones sacrarum scripturarum, & an habeant vim canonum, vide in dist. 20.

vtrum sacerdotes teneantur scire leges & canones. uide in distinct. 20.

vtrum sacerdotes debeant habere penitiam non solum legum, sed negotiorum sæcularium, uide in dist. 39.

Quo tempore habuerint originem concilia, & quæ sint approbata, & quæ improbata, uide in distin. 15.

Quis possit facere concilia & cuius auctoritate fiant, uide in distinct. 17.

Vtrum quælibet prouincia possit facere concilia, & quoties in anno, & quo in tempore, uide in distin. 17.

Quando episcopi teneantur notificare acta in concilijs, uide in distin. 18. c. decernimus.

Quomodo & in quibus casibus toleratur ignorantia iuris ciuilis & etiam naturalis, uide gl. in c. ignorantia, in dist. 38.

De ignorantia iuris naturalis & ciuilis, quomodo & qualiter tolere tur ultra proximè dicta, uide in gloss. in capitu. turbatur. §. notandum, in uerbo, Omnis ignorantia 1. q. 4.

De Rescriptis.

Quomodo & quando ualeat rescriptum ultra duas dietas, uide glo. in capitu. neminem. 3. quæstione sexta.

De Consuetudine.

Vtrum & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem uide in distinct. 4.

Vtrum consuetudo cedat legibus scriptis, uide ad plenum in dist. 11.

Vtrum consuetudo possit tolere uel mutare ius naturale; uide in distin. 5.

Vtrum ualeat consuetudo cōtra ius naturale, uide in distinct. 8.

Vtrum consuetudo ualeat contra naturales constitutiones, & an uarietur secundum tempora & loca uide in dist. 12.

De uirtute consuetudinis, & etiam diuturnitatis: uide glo. in cap. con questus, 9 q. 3.

In materia consuetudinis & an acquiratur aliquid per eam, uide gl. in cap. si. 18. q. 2.

De Electione & ordinatione, & electi potestate, Tit.

Quomodo eligatur Papa & episcopi

pi diaconi, & fubdiaconi. & quomodo conferantur ordines ecclefiaftici: vide in diftinctione 23. & 27.

Vtrum ordinatio epifcoporum debeat fieri in ciuitatibus, vel in rure, vide glof. in c. in nomine domini, in verbo fieri in vrbe, in diftin. 23.

Vtrum merus laicus poffit eligi in epifcopum, & in qua ecclefia debeant fieri electiones epifcoporum, & de officio vifitatorum, vide in dift. 61.

Vtrum præfumatur pro electione vide in gl. in ca. miramur, in verbo, pro laboribus, in diftinctione 61.

Ad quos fpectent electiones eligendorum ad facros ordines, vide in dift. 62.

Vtrũ laici poffint intereffe electionibus promouendorum ad facros ordines, vide in dift. 63.

A quibus eligantur, & ordinentur epifcopi, vide in diftin. 64.

Quid fi prouinciales difcordant in electione epifcopi, vel fi nõ funt prouinciales, quid fieri debeat, vide in dift. 65. c. porro.

Quis debeat intereffe in confecratione metropolitani, vide in diftin. 66

A quot epifcopis debeat archiepifcopus confecrari, vide in diftin. 66.

Vtrum presbyteri, vel facerdotes poffint ordinari ab vno epifcopo folo, vide in diftin. 67.

Vtrum electi, & ordinati ab eo, quẽ non conftat effe epifcopum fint iterum ordinandi, vide in diftin. 68. c. presbyteri.

De collatione minorum ordinum, & an folus abbas poffit conferre, vide in diftin. 69.

Vtrum quis poffit ordinari fine titulo, vel fine beneficio ecclefiaftico, vide in diftin. 70.

Vtrum clericus fubditus vni epifcopo poffit ordinari ab alio abfque litteris fui epifcopi, vide in dift. 71.

Vtrum epifcopus teneatur dare litteras dimifforias ad alium epifcopum pro ordinatione fui clerici, vide in dift. 72.

De forma, & tenore litterarum dimifforiarum ab vno epifcopo ad alium pro ordinatione clerici fibi fubditi, vide in diftinctione 73.

Vtrum quis poffit inuitus ordinari, vide in dift. 74.

Quæ fint neceffaria circa ordinationem epifcoporum, vide in diftin. 25.

Qualiter fint ordinandi illi, qui ab infantia dediti funt ecclefiafticis officijs, vide in diftinctione 28.

Multa per quæ impeditur quis ordinari, & promoueri ad facros ordines, vide in dift. 33.

Multi qui prohibentur promoueri, & ordinari ad facros ordines, vide in dift. 34.

Vtrum ordinandi debeant effe fobrij, & qua pœna puniantur non feruantes fobrietatem, vide in diftin. 35.

Vtrum promouendi ad facros ordines debeãt effe periti litterarum, vide in dift. 36.

Vtrum promouendi ad facros ordines poffint incumbere libris gentilium, vide in dift. 37.

Vtrum penitus laicus poffit ordinari, vide gloff. in §. ecce. in verbo, pleniffima. diftinct. 36.

Vtrum noui in fide poffint promoueri ad facros ordines, vide in diftin. 48.

Quæ fint illa propter quæ quis impeditur promoueri ad facros ordine, vide in dift. 49.

Quo tempore debeat ordinari epifcopus, vide in dift. 75.

Quis eligat Romanum Pontificem, & quanto tempore fiat vnus poft mortem alterius, vide in diftin. 79.

Si qui fuit electus Papa, dum credebatur eius vxor mortua, & poft modum reperiatur viuere, an debeat renunciare papatui. vide gl. in c. fi quis. v. in verbo non Apoftolicus, in diftin. 79.

Quis coronet, & ordinet reges, vide gloff. in cap. in apibus. 7. quæft. prima.

Vtrum quærentes officia debeant eligi, vide in textu 8. quæftione prima.

Vtrum epifcopus poffit eligere fibi fucceffforem in epifcopum, vide in tex. & in glo. fummæ latæ. 8. quæft. 1.

Vtrum Papa poffit eligere fibi fucceffforem dum viuit, vide in glo. fummæ circa finem. 8. quæftione prima.

Quomodo fiant reges, an per electiones, vel quomodo, vide glo. in cap. Moyfes, 8. q. 1.

Vtrum Papa poffit facere ftatutum quod poffit eligere fibi fucceffforem, vide gloff. in §. his omnibus 8. q. 1.

Quæ electio præualeat, an illa quæ eft facta à minori parte, an verò à maiori, vel digniori, vide glof. in capit. licet. 8. quæftione prima.

Vtrum in electionibus poffint admitti patrocinia fimoniacorum, vide in text. & in gloff. fummæ. 18. q. 2.

Quomodo & quando præfumatur electio fimoniaca, vide in gloff. fummæ. 8. q. 3.

Si eligit excommunicatus cum alijs non excommunicatis, vtrum valeat electio. gloff. eft in ca. nos in hominem. 9. q. 1.

Vtrum abbates fint eligendi, vel ordinandi per epifcopum, an verò à monachis, vide in tex. 18. q. fecunda.

De Translatione episcopi.

Si monachus tranfit ad epifcopatũ vtrum abfoluatur à iurifdictione abbatis, vide glo. in c. de monachis, 16. q. 1.

Vtrum fufficiat tranflatio ad epifcopatum fine cõfirmatione, ad hoc vt epifcopus acquirat bona fedi epifcopali, vide in gl. 18. q. 1. fummæ.

Vtrum abbas factus epifcopus abfoluatur à regula monachali, vide glo. in cap. ftatutum. 18. q. prima.

Vtrum epifcopus poffit dare licentiam clericis adeundi monafteria, & vtrũ etiam eis inuitis poffint intrare ftrictiorem regulam, vide in textu, 15. quæftione 1. & fecunda.

Vtrum canonici regulares poffint intrare in monafterium, vide in tex. late 19. q. 3.

De auctoritate, & vsu pallij.

Vtrum epifcopi poffint exercere officium fuum fine pallio, & etiam quo tempore poffit peti pallium & quibus dari debeat, vide in diftin. centefima.

De renunciatione.

Vtrum renunciatio requirat factũ, vel verba, vide glo. in c. qualiter. 7. q. 1.

Vtrum beneficia renunciata fint reftituenda ipfis renunciantibus, vide textu, & in glo. fummæ. 17. quæft. 1.

Vtrum renunciatio illicita valeat, & quomodo probetur quem renunciaffe, & quis debeat probare, vide glo. fummæ, 17. quæftio. fecunda.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Quo tempore debeat ordinari epifcopus, & qua hora, & quibus diebus, vide in dift. 75.

Quæ interualla temporum debeant feruari in præftatione fingulorũ graduum, & in quolibet eorum, vide in dift. 77.

In quibus locis debeant præftari ordines facri, & an in ciuitatibus, vel in rure, vide in diftinctione 50.

De Aetate, & qualitate, & ordine praficiendorum.

Vnde habuerint originem ordines ecclesiastici tam in nouo, quam in veteri testamento, vide in distin.21.

Quomodo conferantur ordines ecclesiastici, vide in distinctione 23.

Vtrum merus laicus possit effici sacerdos, & etiam episcopus, vide glo.in cap. solicitudo, in distinctione 3.

Quali examine debeant fieri sacerdotes, & quibus temporibus, & de pęna facientis contrarium vide late in distin.24.

Quomodo quis debeat ordinari de gradu in gradum, vide in distin. 60.

Vtrum laicus possit eligi in episcopum, vide glo. in §.ecce.in distin. 36.

Vtrum ille, qui fuit baptizatus in infirmitate, qui antea nolebat baptizari, possit promoueri, vide in dist.57.

In qua ætate debeant ordinari sacerdotes, vide in dist.78.

Vtrum peregrini seu itinerantes possint promoueri ad sacros ordines vide in dist.98.

Vtrum ordinationes prælatorum, & aliorum possint fieri per ambitum, vide in can.nullus itaq; 1. quæst.1.

Vtrum detentus in infirmitate possit promoueri ad ordines sacros, vide in gloss. summæ 7. quæstio.1.

Vtrum ille qui non potest bibere vinum, possit ordinari ad sacerdotium vide gloss.in cap.ipsi.2.quęstio.7.

Cætera in hac materia, vide supra sub titulo de temporib. ordinationum, & qualitatibus ordinandorum: quia hæc omnia fere ad idem tendunt.

De Corpore vitiatis non ordinandis.

Vtrum corpore vitiati possint promoueri ad sacros ordines, vide in dist.55.

Vtrum naturalis, seu bastardi possint promoueri ad sacros ordines vide in dist.56.

Vtrũ monachi possint ordinari sine licentia sui abbatis, vide in distinctio.58.

Vtrum liceat monachis celebrare officia populis, & alia, vide in textu, & in gloss. summæ. 16. quæstio.1.

De bigamis non ordinandis.

Quis dicatur bigamus, & an possit ordinari vide in dist.26.

Quis dicatur bigamus, vide in tex. 28.quæst.3.

De Seruis non ordinandis.

Vtrum serui possint promoueri ad sacros ordines sine licentia dominorum Christianorum, & etiam serui Hebræorum, vide in distin. 54.

De Obligatis ad ratiocinia.

Quare curiales, & aduocati nõ possint promoueri ad sacros ordines, vide in dist.51.

De officio vicarij, & delegati, legati, & aliorum præsidentium.

Vtrum subdiaconus possit esse legatus apostolicus, vide in distinct. 54.

Quæ possit facere legatus sedis apostolicæ, vide gloss.in cap. qua de causa, in verbo, quicquid. in fi.2. quæst.5.

Casus in quibus iudex potest supplere ex officio suo, vide gloss.in can. alieni erroris. 2. quæstione 7.

Vtrum iudex teneatur semper audire aduocatos, vide gloss.in §.si quis, in verb. maluerint. 3. quæstio.7.

Quando Papa delegat causam episcopi condemnandi de aliquo crimine, quot episcopi debeant esse præsentes, vide glos. summæ.3. quæst.8.

Vtrum Principes dando posteriorem legatum videantur reuocare priorem, vide gl.in can.in Galliarum 25. quæst.2.

Vtrum legatus habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, vide glo in can.igitur. 25.q.2.

Vtrum commissio legationis requirat scripturam, vel ne, vide gl. in can. institutionis. 25. quæstione secunda.

De Maioritate, & obedientia.

Quomodo & in quib. casibus possit iudicari maior prælatus ab inferiore, vide gloss. in cap. inferior, distin.2.

Vtrum Papa habeat potestatem circa imperium, vide gloss.in can.in synodo, in verbo, successorem, in distin.63.

Vtrum Papa possit se submittere Imperatori sine voluntate Cardinalium, vide glo.in canone, in synodo, in verbo, apostolicam, in distin.63.

De obedientia præstanda superioribus ab inferioribus, vide in distin.93.

Vtrum sacerdotes possint tangere infirmos coram episcopo, vel signare infantes, vide in distinct. 95.

Vtrum Papa possit se submittere iudicio priuatorum, vide gl.in can. Nos si incompetenter, 2.q.7.

In quibus casibus cleric.non teneantur obedire episcopo suo, vel superiori vide in gloss. summæ, 8. quæst.4.

Vtrum sit obediendum in rebus illicitis superioribus nostris, vide in tex.11.q.3.

De Treuga, & pace.

Vtrum prælati teneantur concordare clericos, & etiam laicos discordantes, & reducere eos ad pacem, vide in dist.90.

De Transactionibus.

Vtrum de iure canonico habeat locum. l.transigere. C. de transact. vide glo.in cano. calumniator.2. quæst.3.

De Procurationibus.

Vtrum episcopi, & alij prælati teneantur procurare, & dare patrocinium pro viduis, & pupillis, & alijs miserabilibus personis, vide in dist.87.

Vtrum episcopi, & alij promoti possint assumere curas seculares, vide in dist.88.

Vtrum Doctor possit allegare dicẽdo simpliciter, & in genere, ita dicit quædam lex, absque eo quod in specie dicat vbi, vide gl. in ca. vt euidenter. 1. quæstione prima, quod nota tu qui non habes memoriam.

Vtrum theologi, vel decretistę possint capere aliquid ex eorum doctrina, vide glo.in c.vendentes in verbo debitam.1.q.3.

Vtrum & quando possit quis agere per procuratorem tam in criminalibus quam in ciuilibus, vide in textu & etiam in glo.summæ, 5.quæst.3.

In quibus casibus non possit procurator constitui in ciuilibus causis, & etiam quæ personę compellantur constituere procuratores, vide in glo.summa.5.q.3.

Quando canonica volũt agere contra

tra episcopum suum quomodo cōstituant procuratorem, vide glo. in can. quia episcopus, v. quæstio. 3.

vtrum liceat clericis agere pro miserabilibus personis, vide in gl. summę, 14 q. 1.

vtrum liceat clericis, exigere munera patrocinijs impensis, vide in text. & in gl. summæ xv. quæstio. 2.

vtrum clerici possint allegare in causis, ciuilibus coram iudice sæculari, vel etiam coram ecclesiastico, & recipere salarium, & quid in episcopis & sacerdotibus & monachis, & vtrum etiam ipsi possint procurare, vel allegare, vide in gl. summę 15. q. 2.

vtrum liceat clericis suscipere procurationes negotiorum sæcularium. vide in text. 21. quæstione. 3.

vtrum liceat procuratori vel aduocato decipere aduersarium suum, vide glo. in c. dominus. 23. quæstione 2.

Quomodo procuratores & aduocati possint corrigere errorem suum, vide glo. in §. his itaque respondetur. in verbo, errorem, 35 quæstione 9.

vtrum aduocati possint promoueri ad sacros ordines, vide in distinctione 51.

vtrum iudex teneatur semper audire procuratores & aduocatos. uide glos. in §. apud vrbem. 3. quæstione 7.

De Arbitris.

Vtrum prælati teneantur sumere cōpromissum & concordare discordantes, vide in distinctione 90.

vtrum quis teneatur recipere compromissum inter discordantes, & si non recipit, vtrum peccet, vide glos. notabilem in c. sicut. 11. quæstio. 1.

vtrum monachus possit esse arbiter vel iudex vel aduocatus, vide glo. in cap. de præsentium, 16. quæstione 1.

De Iudicijs.

Quomodo & in quibus casibus possit iudicari maior prælatus ab inferiore, vide glo. in cap. inferior, in dist. 21.

vtrum in manifestis & notorijs requiratur ordo iudicarius, vide in text. & etiam in glos. summæ. 2. q. 1.

Vtrum quis possit esse iudex in causa criminali, quando ipse notatur eadem vel maiori macula, uide in text. 3. q. 7.

vtrum & quando quis possit iudicare in causis suis vel suorum, vide glo. in §. Item quamuis, in verbo, & iudicem, in c. infames, 3. quæstione 7.

vtrum possit procedi in aliqua causa lite non contestata, vide in glo. summæ 3. q. 2.

vtrum episcopi possint iudicari ab vno tantum, vide in textu 2. quæstio. 8.

in quibus casibus potest laicus iudicare in causa clericorum, vide 11. quæst. 1. & cap. clericorum 2. in glo.

vtrum possit resisti iudici iniustè iudicanti, vide gl. in can. non debet. 11. quæstione 3.

Quomodo & quando minor possit esse in iudicio, vide glo. in l. certis. in verbo, pupillis canonizata, 15. q. 3.

vtrum liceat clericis relinquere iudicem suum, & confugere ad iudicem sæcularem, vide in tex. 21. q. 3.

De Foro competenti.

Vtrum viatores sortiantur forum in locis per quæ transeunt, vide gloss. in can. quæ contra. in verb. aut peregrini, in distinctione octaua.

vtrum reus possit trahi extra proprium locum: & si trahitur, an valeat sententia lata contra eum, vide in text. tertio, quæstione sexta.

vtrum iudex possit condemnare subditum suum sedendo pro tribunali in territorio, vide gloss. in can. episcopum. 9. quæstione secunda.

vtrum diaconi uel subdiaconi, vel cantores uel promoti possint conueniri coram iudice sæculari, vide in tex. 11. q. 1.

vtrum laicus possit conueniri coram iudice ecclesiastico. vide in gloss. summæ 11. q. 1.

in quibus casibus clericus potest conueniri coram iudice sæculari, & vtrum negligentia eius possit suppleri per ecclesiasticum, & econtra. & in quibus casibus, vide in gl. summæ. 11. q. 1.

vtrum clericus trahens clericum coram iudice sæculari sit dignus suspensione, vide in tex. 11. quæstione 2.

vtrum clericus suspensus vel excommunicatus diuina celebrans sit deponendus, uide in text. & in gloss. summæ 11. quæstione tertia.

vtrum maior possit iudicari ab inferiore, uide glo. in can. inferior. in distin. 21.

vtrum Papa possit se submittere iudicio priuatorum. uide glo. in can. nos si incompetenter. 2. quæstione 7.

De In ius vocando tribuat. extraordinatus.

Quoties quis citari debet ad hoc ut sententia contra eum ualeat, uide glo. in can. caueant. 3. quæstione 9.

vtrum non comparens in termino sibi præfixo sit deponendus. uide in text. 4. q. 5.

quoties quis citari debeat & quomodo puniatur contumax. vide in gl. summæ 4. q. 5.

quoties quis citari debeat antequam sententia condemnationis possit ferri contra eum, vide in textu. vt quæst. 2.

vtrum in citationibus debeat apponi uerbum peremptorie. & an in eis debeat apponi comminatio, & an possit accelerari peremptorium, uide gl. summæ. 5. q. 2.

vtrum clericus citatus à laico teneatur comparere, vide gloss. in can. conuenior. in uerb. congrueret, 23. quæst. 8.

quis possit ponere peremptorium in citatione, uide gloss. in can. de illicita. in uerbo, peremptorio. 24. quæst. 3.

vtrum ualeat citatio pro die feriata vide gloss. in can. placita, 15. quæstio. 4.

De Libelli oblatione.

Vtrum agenti possessorio sufficiat conqueri in libello de possessione absque eo quòd repetatur restitutio, uide glo. in can. quia præsulatus. in uerbo, oblata. 1. q 4.

de modo agendi in petenda restitutione. vide gl. in can. antiquitus. in in uerbo. restituat. 3. q. 2.

de forma libelli accusatorij, uide in tex. 2. q. 8.

quo iure petantur decimæ. vide glo. in ca. moderamine. in uerbo, sibi uendicent. 16. q. 1.

De Dilationibus.

Vtrum post citationem ad causam sint concedendæ induciæ. vide in tex. 3. q. 2.

quot sunt genera induciarum, & quot induciæ concedantur in causis criminalibus, & etiam in ciuilibus, uide in glo. summæ. 3. quæstio 2.

vtrum induciæ sint concedendæ actori & etiam reo, uide in tex. 3. q. 3.

De Ferijs.

Vtrum liceat episcopis uel presbyteris uentilare causas diebus feriatis, & in quib casibus, uide in textu, & in gl. summæ. 15 q 4.

quando committitur causa decidenda intra certum tempus, si incidat

dit in diem feriatam, an expiret commissio, vide glo. in c. placita xv. q. 4.

casus in quibus procedi potest diebus feriatis, vide in gl. summæ xv. q. 4.

quæ festiuitates sint celebrandæ per totum annum, vide in tex. de consecr. dist. 3.

quare magis celebretur festum crucis, in qua Deus fuit dehonestatus, quàm festum asinæ in qua fuit honoratus. vide gl. in c. crucis. de consecr. dist. 3.

De Restitutione spoliatorum.

Vtrum agenti possessorio sufficiat conqueri de possessione, absque eo quod petatur restitutio in libello, vide gloss. in cap. quia præulatus. in verbo, ablata. 1. quæstio. 4.

Vtrum & quando spoliatus sit ante omnia restituendus, vide in tex latissime 2. q. 2.

Vtrum exceptio spoliationis sit dilatoria an peremptoria: & quis sit modus agendi in petenda restitutione. vide glo. in cap. antiquitus. 2 q. 2.

Vtrum omnibus spoliatis sit concedenda restitutio, vide in text. iij. q. 1.

quot remedia dentur spoliatis, & in quibus casibus debeant restitui, vide glos. summæ iii. quæstio. prima.

Vtrum spoliatus etiam vltra mare sit restituendus, vide glo. in cap redintegranda, in verbo, in eo loco. 3. q. 1.

Vtrum spoliatus in modico sit restituendus, vide gl. in cap. oportet. 3. q. 2.

Vtrum spoliatus à iudice sit restituendus. vide gl. in c. præsentium. in fi. vij q. 1.

Vtrum spoliatus etiam si sit raptor, debeat restitui, vide gloss. in cap. quod autem, in verbo, possideri. 14. q. 1.

De fructibus & litium expensis.

Vtrum quis possit condemnari semper in expensis in causa principali, & etiam in causa appellationis, & quomodo vide glo. in c. in primis, in verb. expendisse. 2. quæst. prima.

De confessis.

Vtrum ex sola confessione mulieris ser[illegible] possit condemnari, vide in text. & in gl. summæ xv. q. 3.

Vtrum confessio sit extorquenda tormentis vel cruciatibus, tam in reo, quam in actore, & quam etiã in testibus, vide in textu & in glo. summæ xv. q. vj.

Vtrum spontè confessus seu ab alijs conuictus, quod ante ordinationẽ peccauerit, possit exequi officium suum, vide in text. & in gl. summæ 15. q. 8.

De Probationibus.

Vtrum & quando credatur litteris episcopi, vide glo. in cap. curæ. 11. q. 3.

Cui incumbat onus probandi, an prælato bona esse ipsius, an verò ecclesiæ bona esse sua, vide glo. in cap. sint manifestæ, in ver. probantur, 12. q. 1.

de modo probandi negatiuam, vide glo. in cap præsens. 20. quæstione 3.

cætera vide infra sub titu. de testibus in materia probationis. & sub titulo de fide instrumentorum. quia hæc omnia ad idem tendunt. De probatione negatiua, vide glo. in §. accusator. canonizata. vi. quæstio. 5.

De Testibus.

Vtrum pupillus possit testificari factus pubes de his quæ vidit in pupillari ætate, vide glo. in cap. relatum, in verbo, in pueritia. in dist. 37.

An & quomodo debeat credi vni testi tantum, vide glo. in c. tanta, in dist. 87.

Vtrum Cardinali credatur sine litteris Papæ, vide glo in cap. nobilissimus, in verb. nihilominus. in dist. xcvij.

Vtrum dicta testium & interrogationes eorum debeant stare in secreto vide glo. in cap. in primis in verbo præsente. 2. q 1.

Vtrum quis possit condemnari ex testimonio duorum tantum, vide in text. & in glo. summæ. 2. quæstio. 3.

de forma iuramenti testium, & quæ debet in se continere, vide glos. in cap. nullam, in verb. falsum. 2. quæstio. 4.

Vtrum fama orta à detractoribus vel ab inimicis egeat purgatione, vide in glos. summæ. 2. quæstio. quinta.

Vtrum testes produci possint de domo accusatorum, uide in glos. & in tex. 3. q. 5.

Vtrum testes possint testificari in absentes, vide in text. 3. quæstio. 9.

Vtrum testes debeant testificari de his quæ viderunt vere vel quomodo, vide in text. iij. quæstione 9.

quomodo testes possint recipi lite nõ contestata, vide in gl. summæ. 4. q. 9.

Vtrum cæcus possit testificari, quando habet notas voces, vide glos. in cap. testes. in verb. quæ nouerunt & viderunt. 3. quæstione 9.

Quando valeat testimonium de auditu, & in quibus casibus, vide glo. in §. de his in verbo, audierunt, 3. q. 9.

De testibus deponentibus de actu viso per eos successiuè ab vno post alium, puta ex vno foramine parietis, vide gl. in cap. nihilominus in verbo, simul. 3. q. 9.

Vtrum iudex possit concedere saluũ conductum testibus vt veniant ad testificandum, vide glo. in c. hortamur, in verbo, amputati. 3. quæstio 9.

In qua ætate quis debeat esse vt testificari possit in causis criminalibus, uide in textu 4. quæstione secunda.

In qua ætate quis possit testificari in ciuilibus causis, & etiam in criminalibus, siue sit masculus, siue fœmina, & etiam in quibus casibus quis repellatur ab accusando an repellatur etiam à testificando, vide in glo. summæ 4 quest. 2. & 3.

De testimonio impuberum quomodo & in quibus casibus admittantur. uide gloss. in capit. testes. in uerbo, ad testimonium, 4 quæstio. secunda.

Vtrum & quando testes admittantur post publicata attestationes, tam in causis ciuilibus, quam in criminalibus, & quid si obscurè deponunt utrum possint declarare dictum suum uide glos. in fine. §. item in criminali. 4. quæstione 2.

De contrarietate & uarietate testium uide gl. in §. si testes. & in § si quis. quæ sunt canonizatæ. 4. quæstio. 2.

Vtrum in eadem causa quis possit esse testis & denuntiator, uide glos. summ[æ] 4. q. 4.

Vtrum clerici possint torqueri pro testimonio ferendo, uide glo. in cap. illi, in uerb. [illegible] 5. quæstione 5.

Vtrum testes etiam in causis ciuilib. possint torqueri, & quando, uide gl. in c. illi. 5. q. 5.

Vtrum homicida possit esse testis cõtra clericos, uide gl. fi. in c. quia, 5. q 6.

Vtrum infames possint testificari, uide in glos. summæ. vi. quæstione prima.

De interpositione dictorum testium negatiuè deponentium, uide glos. in c. Attalous in uer. me sciente. 6. q. 2.

Vtrum & in quibus casibus familiaris possit testificari pro familiari suo uide glos. in cap. patet. in verbo Innocentius 9. quæstio. 3.

Vtrum clerici possint testificari pro sua ecclesia, & etiam interuenire pro testibus in contractibus secularium, uide in tex. in ca. super. 14. q. 2.

utrum

Vtrum domestici possint testificari pro domesticis suis tam in ciuilibus quam in criminalibus, & in quibus causibus, vide in gl. sũmæ xiiij. quæstio. j.

Vtrum consciꝰ criminis possit ad mitti ad testimonium ferẽdum, vide in text. xv. quæstio. .

Quomodo mulier possit testificari de iure ciuili & canonico, vide gloss. in §. ex eo canonizata, in verb. testimonium. xv. quæstione iij.

Vtrum, & quando valeat testimonium de auditu vide glo. in cap. hoc videtur. in verb. indicaure. xxij. q. v.

Vtrum testimoniũ vnius de baptismo valeat, vide gloss. in cap. placuit de conse. distin. iiii.

Vtrum omnes personę etiam infames admittantur ad testificandũ in criminalibus, vide gloss. in ca. si peccauerit, in verb. in te. ij. q. prima.

Qua pœna puniantur deficientes in testificatione, vide i tex. & in glo. summæ. ij. q. iij.

Vtrum prohibitus accusare possit saltem testificari, vide in tex. iiij. quęst. ij.

Vtrum quis possit esse testis & accusator in eadẽ causa vide i tex. glo. summæ, iiij. q. iiij.

Vtrum qs possit esse testis iudex & accusator in causa denunciationis vide gloss. in cap. pręcipue, i verb. duos. xj. quæstio 3.

De fide instrumentorum.

Vtrum credatur scripturis sculptis in lapidibus, vide glo. in cap. si in verb. diptychis xxiii. quæstio ij.

Quomodo & quando fides requiratur in instrumẽtis, vide glo. i l. si qua. canonizata, in cap. dicẽti in verb. sine die, xxv. quæstione secunda.

De iureiurando.

Vtrum iuramentum per vim extortum obliget iurantem, vide glo. in cap. auctoritatem in verb. absoluimus. xv. q. vj.

Vtrum iuramenta sint præstanda. & per quid iurari debeat & de pœna periurij, vide in textu. xxij quęstio j.

Quid sit iuramentum & quid sit iurare, & quæ fuerit causa institutionis iuramenti; & quæ sit pœna periurij, vide latè in glos. summæ xxij. q. j.

Vtrum sit periurus ille qui iurauit falsum quod tamen putabat verũ vide in glo. summæ. xxij. q. secunda.

Quot sint modi periurãdi, vide late in gloss. summæ. xxij. quæst. ij.

Vtrum iuramenta illicita debeant seruari, vide in text. xxij. q. iiii.

Ex quibus causis iuramẽtum dicatũ illicitum, vide in gl. sũmæ. xxij. quæstio. iiij.

Vtrum compellens quem ad peierandum dicatur periurus, & qua pœna puniatur, vide in textu xxij. quęstio. v.

Vtrum audiens aliquem iurare falsum si taceat, peccet. vide text. in cap. hoc videtur §. si ergo. xxij. quæstio. quinta.

Quomodo debeant sumi iuramẽta, & qua intẽtione, vide in text. capit. quacumque xxij quęst. prima.

In qua ætate & quibus tempori us iurare debeat quis, vide in text ca. paruuli pueri, &c. decreuit. xxij. quæstio. v.

Vtrum laicus possit deferre iuramẽtũ clerico, vel clericus episcopo, vide in text. cap. nullus. xxij. quæst. quinta.

Vtrum iudex possit deferre iuramẽtum ei quem scit velle periurare, vide in text & in gloss. summæ. xxij quæstio v.

Quomodo sit interpretandum iuramentum, vide in gl. in §. quæritur in capit. hoc videt. xxij. quæstio. quinta.

Quis magis peccet, an deierans, vel mentiens, vide glo. in cap. iuramẽti xij. q. v.

Vtrum semel, vel pluries sit iurandum, uide glo. in cap supplici er in verb. denuo. xxiij. quæstio. vij.

De scriptore promittẽte scribere librum cum iura nẽto, si postmodum intrat religionem, an sit obligatus, vide glo. in ca. præterea. in verbo. functionib. in distinctione 15.

De iuramento temerario, vide glo. in cap. archidiaconum. alias florẽtinum in verbo, sanctis. in distin. lxxxv.

De exceptionibus.

Vtrum exceptio spoliationis sit dilatoria vel perẽptoria, vide gl. in cap. antiquitus. ij. q. ij.

Quæ sint exceptiones perẽptorię. & quæ dilatoriæ vide gloss. in §. exceptio, 3. q. vi.

Vtrum exceptio dilatoria superueniens possit opponi post litem cõtest. vide gloss. in cap. placuit. iij. q. x.

De Præscriptionibus.

Vtrum quando mala fides defuncti in præscribendo noceat successori, vide glo. in cap. in primis. in uer. quia leuioris. ij. quæstione prima.

Vtrum omnia iura ecclesiarũ possint tolli præscriptione. & quanto tẽpore, vide in text. & in glo. summæ. xvj. q. 3.

Quare & quomodo introductæ sunt præscriptiones, vide in tex. c. placuit §. præscriptionem, & sequẽ. xvj. q. 3.

Quid sit pręscriptio, & quot sint species præscriptionis, & quando in ea requiratur bona fides vel titulus, & vtrum per eam quæratur dominium, & quid sit vsucapio, vide in gloss. summæ xvj. quæst. tertia.

Vtrum iura parochialia & episcopalia possint præscribi, vide glo. in cap quicum. q. in v. tb. prouinciã. xvi quæst. 3.

De personis ꝓhibitis pręscribere, vide glos. in cap. clerici, in verb. in ius. xvj. quęstio. 3.

In quibus casibus non currit præscriptio, vide gl. in cap. primo. in ver. post limitio. xvj. q. 3.

Quomodo interrumpatur pręscriptio, vide in gloss. summę. & in glo. in §. præscriptionum. xvj. q. iij.

Vtrum monasterium possit præscribere aduersus ecclesiam, vide in tex. xvj. q. iiij.

Vtrum in præscriptione requiratur probatio possessionis ab initio & in medio. & in fi. vide gl. in cap. vel uimus. xvj. q. iiij.

Vtrum ius fœnerandi tollatur per præscriptionem, & etiam quid de iure decimãdi, vide in text. & in gl. summæ. xiij. q. ij.

De sententia & re iudicata.

Vtrum sententia diffinitiua requirat ordinem iuris, & quid in interlocutoria, vide in glo. summę ij. q. i.

Quot sunt species sententiarum. vide in gl. summæ. ij. q. j.

Quot sunt ordines iuris, vide in gl. summæ. ij. q. j.

Vtrum sententia præcepti requirat ordinẽ iuris, vide gloss. summę, ij. q. i.

Quæ sit sententia diffinitiua, vide in textu ij. q. vj.

De intellectu l. Barbarius. ff. de offi. prætor. videlicet de sententia lata à iudice putatiuo, vid gl. in §. tria. 3 q. vij.

Vtrum sententia debeat ferri secundum conscientiã, vel quomodo, vide gl. in cap. iudicet. 3. quæstione. vi.

Vtrum sententia possit scribi in pariete sicut in charta, uide glo. in cap. postulatus. in uerbo. scribebat iij q. vij.

Vtrum episcopi possint iudicari ab uno tãtum, uide in tex. 3. quęstio. viij.

Quoties qs citari debeat ad hoc ut sententia ualeat. uide gloss. in cap. caueant, in verb. caueant. 3. q. ix.

Vtrum episcopi possint condemnari

ti absque synodali audientia, uide in text.v.quęstio 4.

Si episcopi discordant in sententia ferenda contra episcopum, ad cuius tribunal tūc debeat haberi recursus, vide in tex.& in glo.sūmę. vi.quæstione 4.

In quibus casibus potest laicus iudicare in causa clericorum, & quid si de mandato Papæ, vide glo.in cap.clericum,xi. quæstione j.

Quot sunt species sententiarum, & ex quibus sententia dicitur iusta vel iniusta: & quando valeāt, & quando non, vide in gl.summę.ij.&.quæstione 3.

Vtrum possit resisti iudici, qui iniustè iudicauit, vide gloss.in can. non debet xj.quæstione.3.

Vtrū licitū sit soli principi cōfirmare sententiam nullam, vide glo.in can.nullus .i.xix.q.prima.

Vtrum episcopus possit condemnare sacerdotes absque synodali audientia, vide in tex.& in glo. summę xv.quæstione vij.

Casus in quibus sententia retractatur, & in quibus remedijs.vide in gloss. summæ. xxxv. quæstione ix.

De appellationibus.

Vtrum sit dandum aliquod remedium appellantibus causa differendi causas, vide in tex.2.quęstio vj.

Vtrum possit appellari à principe, & ab eius officialibus, vide text.2. quæstione vj.

De forma appellationis & apostolorum, vide in tex.2.q.v.

Quæ sint tempora prosequendæ appellationis, vide in tex.ij.quæstione.vj.

Qui sint illi, quorum appellationes nō recipiantur: vide in tex.2.quæstio.vj.

Quid sit appellatio: & quis appellet in causis ciuilibus, & etiā in criminalibus. Et ad quem appelletur, & quando appelletur. Et quantum tempus detur ad appellandum. Et quantum ad prosequendum appellatione. Et an istud tempus possit abbreuiari per iudicē. & an appellatio requirat scripturam. Et vtrum ea pendente possit aliquid innouari, vide de his omnibus in gloss. summæ 2.q.vj.

Vtrum possit appellari omissis medijs ad legatum Papæ sicut ad ipsum Papam vide gloss. in can. si quis,i.in vers.apostolicam. 2. q. vj.

De terminis appellationis, vide in cap.licet canonizata 2. quæstio. vj.

Liber Tertius.

De vita & honestate clericorum.

Vtrum episcopi & alij promouendi debeant promittere & uouere continentiam, vide in distinct. xxviij.

Quo tempore fuit ordinatum, quod promouendi debeant promittere continentiam. Et quæ fuit causa huius instituti ius, vide in distin.xxj.

Quæ pœna imponatur sacerdotib. & clericis non seruantibus continentiam, vide in distinctione xxij.

Vtrum sacerdotes & alij promoti debeant fugere familiaritatem domesticorum & coniunctorum suorum, & venationes, & etiam concubinas, vide in distinctione xxxiij.

Vtrum sacerdotes possint interesse choreis & festiuitatibus, habes in dist.xxxiiij.

Vtrum promouendi ad sacros ordines debeant esse sobrij, & qua pęna puniantur non seruantes sobrietatem. vide in distinctione xxxv.

Vtrum promoti ad sacros ordines debeant esse periti literarum, vide in distinct.xxxvi.

Vtrum promouendi ad sacros ordines possint incumbere libris gētilium, vide in distinctione xxxvij.

Vtrum sacerdotes debeant esse ornati grauitate & incessu & virtute & meritis, vide in distin.xl.

Vtrum sacerdotes debeant esse ornati vestibus, & alijs exterioribus, vide in distin.xlj.

Vtrum sacerdotes debeant esse pudici in verbis & in omnibus, vide in dist.xlij.

Vtrum sacerdotes debeant esse hospitales uide in distinctione xlij.

Vtrum sacerdotes debeant esse temperati, & in comedendo & bibendo, & debeant miscere scripturas cum cibis ante & post, vide in distin.xliij.

Vtrum sacerdotes debeant esse litigiosi vel ne, uide in distinctione xlvj.

Vtrum sacerdotes debeant esse cupidi & dediti vsuris. vide in dist. xlvij.

Vtrum sacerdotes debeant carere omni crimine, vide in distinctione l.

Vtrum episcopi deāt esse sine omni crimine, vide in distinctione lxxxj.

Vtrum episcopi debeant esse continentes & prouidere etiam pauperibus, vide in dist.lxxxij.

Vtrum ordinandi debeant carere non solum vitijs proprijs, sed etiam alienis, vide in distinctione lxxxiiij.

Quæ debeant seruare sacerdotes & maxime epi, vide in dist.lxxxiiij.

Vtrum sacerdotes incidentes in crimina, debeant reparari, vide in dist in.v.

Vtrum episcopi debeant esse hospitales, vide in distinctione lxxxv.

Vtrum episcopi debeant esse doctores & liberales mendicantibus, uide in distinct.lxxxvj.

Vtrum clerici possint sibi quærere uictū proprijs manibus, vide in distinct.xcj.

Vtrum liceat clericis incedere vestibus fulgidis & claris, vide in tex.& in glo.summæ.xxj.quęstione quarta.

Vtrum liceat clericis mouere arma. vide in gloss.summæ xxiij.quæst. prima.

Vtrum liceat clericis mouere arma & in quibus casibus, vide in text. & in glo.summæ.xxiij.quęstione octaua.

Cætera vide supra sub titulo, de ætate & qual.quia hæc omnia ad idē tendunt.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

Vtrum laici possint disponere de rebus ecclesiæ, etiam si est Imperator sine licentia Romani Pontificis, vide in dist.xcvj.& seq.

Vtrum liceat episcopis alienare bona ecclesiarum, vide in textu, & in gl.summæ x.q.2.

Vtrum bona ecclesiæ possint alienari, & etiam alienata retineri, & cum qua solemnitate & forma alienētur, vide in t x.& in glo.sūmæ xij.quæst.2.

Vtrum bona ecclesiæ quæ possunt alienari pro redēptione captiuorum possint alienari, si captiui sint pro maleficio, vide gl.in c.sacrorum.xij.q.2.

Vtrum res ecclesiæ, quæ seruando seruari nō possunt, possint alienari sine solemnitate requisita in alijs bonis, vide glo. summæ. xij. q.secunda.

Vtrum prælati dicantur habere liberam administrationem in rebus ecclesiæ, vide glo.in can.si.xij.q. prima.

De pœna alienantis bona ecclesiastica, vide in text.xvij. quæstione quarta.

De commodato.

Vtrum commodans uas corruptum teneatur, si vinū ibi positum propter hoc vitiatur, vide gl.in can.si ter.in uerb.uase.de pœn.distinct. tertia.

De feudis.

Vtrum vasallus possit seruire domino

ne suo per substitutum, uide glo. in can. latorem. in verb. arma, xxxiii.quæst.2.

De fideiussoribus.

De modo fideiussionis præstanda in iudicio. vide in authen. sufferatur canonizata 3.quæst 3.

Vtrum fideiussor qui promisit aliquem exhibere in causa capitali, si non exhibet, an debeat ipse puniri corporaliter an pecuniariter, uide gloss. in cano. cum homo. xiij.quæst.5.

De donationibus.

Si euincitur res donata, vtrum possit agi & quomodo contra donantes, vide gloss. in can. præsentium vii.quæst.1.

Vtrum donatio causa mortis, quæ firmatur morte naturali, firmetur etiam ciuili. vide gloss. in cap. placuit.2.xvi.q.1.

De testamentis.

Vtrum clerici possint relinquere fructus beneficii sui in testamento uide gloss. in canone, duo sunt. xii.q.1.

Vtrum hæres secundum canones teneatur in solidum ex facto defuncti in contractibus vel in delictis, vide glo. in cap. episcopum. xii. q.2.

Vtrum liceat clericis testari de rebus ecclesiæ vel de proprijs & quo modo, vide in text. & in gloss. summæ.xii.q vi.

Vtrum post ingressum monasterij quis possit testari, vide in text. in cap. quia ingredientibus. xix. quæstione 3.

Vtrum per ingressum monasterij rumpatur testamentum, vide gloss. in authent. si qua mulier, canonizata. xix. quæstio. 3.

De decimis.

Vtrum laici possint se intromittere circa oblationes & decimas ecclesiarum, uide in text. c. quia sacerdotes. x.q.1.

quantum possit exigi per episcopos nomine cathedratici, vide in text. & in gloss. summæ. x.q.3.

si reperiuntur plures monetæ, de qua solui debeat cathedraticum, vide in gloss. summæ. x.q.3.

Vtrum ius decimandi possit præscribi, vide in textu. & in gloss. summæ xiii. quæstio. 2.

Vtrum illi quorum domicilia sunt in diœcesi baptismalis ecclesiæ, teneantur soluere decimas ei, uel in quo loco fiat solutio earum, uide in text. & in gl. summa xiii. quæst. 1.

Vtrum prælia monasteriorum teneantur soluere decimas; vide in textu, in cano. quæsti sunt. & seq. xv. quæstio. 1.

Vtrum decimæ omninò debeant solui vide in tex. ibidem.

quo iure petantur decimæ, uide glo. in ca. moderamine xvi. quæstione 1.

Vtrum decimæ, uel collectæ possint imponi clericis à sæcularibus, uide gloss. in cap. quia iuxta. xvi. q. i.

quo tempore debeant solui decimæ, uide gloss. in ca. reuertimini. xvi. q.1.

Vsque ad quem locum debeant portari decimæ per rusticos, vide gl. in dicto c. reuertimini. xvi. quæst. 1.

Vtrum decimæ debeant solui à raptoribus & furibus, & an de salarijs doctorum & aduocatorum, uide gl. in can. decimæ. xvi. q.1.

Vtrum decimæ debitæ vni ecclesiæ possint usurpari ab alia, vide in tex. xvi.q.2.

Vtrum decimę possint detineri à laicis, uide in textu. 16. quæstione 7.

Vtrum licitum sit exigere aliquid à monasteriis ultra consueta, uide in text. 18 q.2.

Vtrum clerici baptismatis ecclesię possint petere decimas contra episcopum, uide in text. 229. quæstione 1.

De regularibus, & statu monachorum.

Vtrum possit inuitis monachis uel religiosis imponi strictior regula per superiores suos, uide glo. in c. gesta in uerbo, crescere. in distinctio 74.

Vtrum eremitæ subsint episcopis, uide in c. qui vere. 16. quæstione 1.

Vtrum monachi possint eligi ad prælaturas sæculares, uide in glo. in c. presbyteros 16.q.1.

Vtrum monachus albus possit esse inter monachos nigros, uide glo. in ca. innoua. 16 q.7.

Vtrum canonici regulares possint intrare monasterium, uide in tex. 19.q.3.

Vtrum traditi monasterio in pueritia uel post, teneantur ibi per se uerare in religione. Et quid de pupillo doli capace intrante religionem, an possit exire uel extrahi, uide in tex. & in glo. summæ. 20. q.1.

si quis acceperit habitum sine licentia patris, an possit extrahi ab eo, uide in text. & in glo summę. 20. q.3. & 4.

Vtrum coactus intrare monasteriū possit exire ad libitum suum, uide in tex. & in glo. summę. 20.q 4.

Vtrum monachi possint transire ab uno monasterio ad aliud, & etiā nouere sine consensu abbatis, uide in text 20. quæ. 3.

Vtrum quis possit esse in duabus ecclesiis, uel relinquere ecclesiam suam & transire ad aliam, uide in tex. & in gl. summę 21. quæstio. 1. & 2.

Vtrum monachi possint ordinari sine licentia abbatis, uide in distin. 58.

Vtrum monachis liceat celebrare officia populis. uide in text. & in gloss. summ. x16. quæst.

De voto.

Vtrum uouentes castitatem possint uti uxoribus, uide in dist. 27.

si coniuges uouerunt continentiam an possint amplius procreare filios, & si procreant, an sint legitimi, uide glo. in cap. ministri. in uerbo propriæ uxoris. in distinctione 81.

Vtrum pupillus doli capax obligetur uoto, uide cap. estote, 1. quæstione. 1.

Vtrum & quando liceat discedere à uoto, & quomodo quis obligetur uoto, & quomodo perficiatur uotum, uide in text. & in gl. summę 17 q.1.

de personis prohibitis uouere, uide glo. in cap. sunt quędam. 17. q. 1.

Vtrum si quis uouit se monasterio & tradidit, possit redire ad mundum etiam cum licentia abbatis uide text. 17 q.1.

Cuius sit maior pœna an frangentis uotum uel adulteri. uide glo. in cap. propositum 20.q.3.

De iure patronatus.

Vtrum ius patronatus amissum per lapsum in hæresim, recuperetur per eum patronum reuersum ad fidem, uide glo. in ca. maximum. in uerb dignitate. 1.q.7.

quale ius habeat patronus in ecclesia nondum consecrata. uide in glo. summę. 16. quæst. 2.

Vtrum & quot modis quis efficiatur patronus, & in quos transeat ius patronatus, & pro quanta portione: uide gl. in cap. pię mentis, & in ca. quicumque. 17. q.7.

Vtrum iudæus fundando ecclesiam acquirat ius patronatus in ea, uide glo. in c. Frigentius. 16. q.7.

Vtrum solus Papa an uerò & alij possint priuare aliquem iure patronatus. uide glo in cap. filiis. 16. q.6.

si patroni sunt discordes in præsentatione alicuius, quid debeat facere episcopus, uide glo. in capit. si plures. 16. q.7.

De consecratione ecclesiæ, uel Altaris.

Cui liceat consecrare ecclesiam, uide in tex. de consec. dist. 1.

Vtrum ecclesię consecratę possint iterū cōsecrari, uide in tex. de cōs. dist. 1. c. si motū. cū pluribus seq.

In quibus casibus ecclesia potest iterum consecrari, & reconciliari, uide

uide glo. in ecclesiæ de conf. distin.1.
de consecratione altaris, vide gloss. in cap. si motum. de consecr. distin.1.
cui liceat constituere oratoria, & an sine licentia episcopi hæc fieri possint, uide gloss. in cap. quidam xviij.q.1.

De celebratione missarum & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

Vtrum sacerdos possit celebrare missam post pollutionem nocturnam præcedentem, vide in distinctione vi.
Vtrum quis possit audire missas sacerdotum non seruantium continentiam, vide in dist.xxxij.
Vtrum orationes factæ à malis sacerdotibus prosint, vel ne, uide gloss. in §.ecce.in verbo, intercessores in dist.xlix.
quomodo prælati & alij promoti possint & debeant celebrare officia: & an magis ore, vel corde, vide in dist.xcij.
vtrum sacerdotes mali possint conficere in celebrando verum corpus Christi, vide in tex.i.quæst.1.
Si sacerdos dicat missam rogando Deum vt aliquem perdat, an peccet, & an conficiat sacramentum corporis Christi, uide glo. in capi. dictum, in uerbo, prodesse.1. quæstio.1.
vtrum pransus vel qui recepit medicinam possit celebrare, uide glo. in c.nihil.in verb.minimum.vii.q.1
vtrum sacerdos infirmus possit celebrare officia & missas recuperata sanitate, vide gloss. summę. vii.q.2.
vtrum clericus celebrans cōtra præceptum superioris sit deponēdus, vide in text. & in gl. summæ. xi. quæst. 3.
quo ordine sint celebrandæ missæ, uide in text.de conf.dist.1.
quibus diebus teneatur quis audire missas, vide in text cap.missas, de conf.dist.1.
quæ orationes debeant fieri in missa vide in tex.de conf.dist.1.
vtrum corpus Christi possit cōfici in uasis ligneis.de cōs.dist.1.uasa:
a quo fuit institutum sacramentum eucharistiæ, uide in glo. de conse. dist.v.
vtrum in sacramento eucharistiæ debeat interuenire aliud quam vinum & aqua, vide tex. de conf. dist.2.
quæ debeant seruari per sumentes sacramentum eucharistiæ.
vtrum post consecrationem remaneat substantia, vel species in sacramento eucharistiæ.
quare in sacramento eucharistiæ misceatur aqua cum vino, & mulæ de hoc de sacramento ineffabili & dignissimo.
licet in vase æneo non debeat confici hoc sacramentum: tamen si fiat, vtrum conficiatur, vide glo. in cap.uasa.de consec.dist.1.
vtrum sacramentum possit confici de alia specie vel l. quote quam frumenti & aquæ, vide gl. in c. sicut.de conf.dist.2.
vtrum quis debeat recipere hoc sacramentum corporis Christi, nisi fuerit firmiter in proposito abstinendi à peccatis, vide gl. in c.quotidie de consecra. dist.2.
causas institutionis sacramentorum uide in gl. in c. signum. de conf. dist.2.
vtrum in fractione hostiæ remaneat corpus Christi in qualibet parte, uide glo. in cap. cum frangitur.de consec.dist.2.
quare corpus Christi non sit sub alia specie quam panis, vide gl. in c.forte de conse.dist.2.
si animal irrationale sumit corpus Christi, utrum statim desinat esse sacramentum, uide glo. in cap. qui bene.de conf.dist.2.

De baptismo.

Vtrum ille qui fuit baptizatus īīn infirmitate, q antea nolebat baptizari, possit promoueri ad sacros ordines vide in dist.lvij.
vtrum sacramenta necessaria vt est sacramentum baptismatis, possint præstari ab hæreticis, vide gl. in verb.habebunt.§.sed illud cap. subdiaconus.
vtrum mutus & surdus possit baptizari, vide glo in ca.detrahe. in verbo creditur.1.q.1.
vtrum baptizatus per locum dicatur uere baptizatus, vide gloss. in ca. spiritus.in verbo integris.1.q.1.
vtrum debeat potius quis permitti mori sine baptismo, quam quod baptizetur cum pecunia sacerdoti danda, uide glo. in ca. baptizandis in verbo, moriantur, 1.quæ. 1.
Vtrum liceat monachis baptizare, & iniungere pœnitentiam, uide in tex & in gloss. summæ.xvi.q.1.
Vtrum officium baptizandi possit committi ab episcopo, vide in gl. summæ xvi.q.1.
Vtrum sacramentum baptismatis uel eucharistiæ possit præstari ab hæretico. ui de gl. in §.sed illud.c. subdiaconus. in uerb. habebunt. xxiiij.quæst.1.
Vtrum sacramētum baptismatis sit necessarium, & ad quid prodest, & in quibus diebus celebretur, uide tex.de consecra.dist. 4.
qui possunt baptizare & an boni & an mali iniusti, & an etiam hæretici, vide in tex de consecratione dist.quarta.
quæ uerba requirantur in sacramento baptismatis, & an ineptè prolata efficiant sacramentum, & quid debeat responderi, uide in tex. de conf.dist.quarta.
de mysterijs sacramenti baptismatis & quare uestis candida traditur baptizando, uide in tex.de cōse.dist.quarta.
Vtrum abbates uel monachi possint leuare quem de sacro fonte, uide in text.de conse.dist.quarta. cap. non li. et abbati.
Vtrum existens in vtero possit baptizari, uide in tex.de conse. dist. quarta, cap.si ad matris. & c. seq.
quę peccata remittantur in sacramento baptismatis, vide in text. de conse.dist.quarta, cap. regenerante.
quot sunt genera baptismatis, & quando fuit institutum hoc sacramentum, uide in text. de consec. dist.quarta.
qua forma fieri debeat sacramentum baptismatis, & eius effectus. uide glo.summæ.de conse.distin. quarta.
A quo debeat præstari sacramentū chrismatis. uide text. de consec. dist 5.
Vtrum quis possit baptizare in alio liquore quam in aqua, uide gloss. in § necessarium. de conf. distin. quarta.
Vtrum ad hoc ut quis baptizetur requiratur caput perfundi an verò quālibet aliā partē corporis, uide in cap.proprie.de conse.dist.quarta.
de formabaptismi, & uerbis necessariis in eo, uide glo in cap.à quodam.de conse.dist.quarta.
Vtrum furiosus possit baptizari, uide gloss. in cap.si qui.de conse.distin.quarta.
Vtrum si quis baptizetur in aqua mista cum alio liquore ualeat, uide gloss. in cap. baptismi uicem, de conse.dist.quart.
si cum uerbis formalibus baptismi misceantur alia uerba superflua, an uitient uel uitientur, uide glo. in ca.si non sanctificatur. de conse.dist.quarta.
Vtrum Iudæus usurarius debeat baptizari, si non restituat usuras, uide glo. in c.iudæi.de conf. distinctione 4.
Vtrum testimonium unius de baptismo ualeat, uide gloss. in cap. paruulos.de consec. distinctione quarta.
Vtrum filius possit baptizari inuito patre, uide gl. in cap si baptizata. de consecra. distinctione quarta.

De obseruatione ieiuniorum.

Quibus temporibus sint celebranda ieiunia. & unde habuerunt originem, & qui, differant ieiunia nostra à ieiunijs Hebræorum, uide in distinctione lxxvi.

De

De ordine ieiunorum & officiorum, & plenissimè de sacramento confirmationis, vndè in text. de conse. dist. 5. fere per totum. incip. c. conuenit. ad finem vsque.

vtrum possit quis ieiunare per aliũ, vide in c. pęnitentia. i. de pęn. di. 3.

De purificatione post partum.

Vtrum mulier hodie post partum statim possit intrare ecclesiam, & se committere viro, vide in dist. 5.

De religiosis domibus.

Vtrum omnes basilicæ cum suis dotibus pertineant ad ordinationem episcoporum, & an ipsi visitare teneantur diœcesim, vnde in tex. x. quæst. j.

De ecclesiis ædificandis.

Vtrum quis possit vendicare capellam ædificatam in suo iure territor. j. vide in text. & in gl. summæ. 16. q. 5.

vtrum diruta ecclesia remaneat locus priuilegiatus, vide glo. in c. & hoc diximus. 16. quęst. 7.

vtrum oratoria possint construi sine licentia episcopi, vel etiam erigi campana, vide gl. in c. quidam in ver. aut oratorij. 18. q. 2.

Cui liceat consecrare ecclesiam, vide in tex. de consec. dist. 1.

De sponsalibus & matrimonijs & impedimentis eorum: & de dotibus.

De vxore presbyteri: an possit nubere alicui vel dimitti à presbytero propria auctoritate, vide in d. 28. c. si qua.

De reprobatione quorundam hæreticorũ detestantium matrimonia, vide d. 30.

vtrum episcopus qui olim duxerat vxorem, & etiam vouentes castitatem possint vxoribus vti, vide in dist. 27.

vtrum vxor teneatur reddere debitũ marito vel contra, in ecclesia, vide gl. in c. ecclesia. in verbo femine. d. 68.

vtrum maritus sciens se esse affinem vxori suæ, debeat abstinere ab ea, vide gl. in c. si quis. in verbo separauerint, j. q. j.

vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, vel filius vel seruus communicare cũ patre excommunicato, vel è contra, vide gl. in c. quoniam, in verbo, vxores. 11. q. 3.

vtrum uxor uel filius impubes vel episcopus inuito marito vel Patre uel Papa possint intrare religionem, vide gl. in c. dux, in uerbo dignior, 19. q. 2.

vtrum matrimonium possit esse inter nouentes castitatem, vide in tex. late, 27. q. 1.

vtrum possit contrahere matrimonium ille, qui copulatus est cum moniali, uide gl. in c. si quis uotũ, 27. q. 1.

vtrum desponsata uni, possit alteri nubere, vide in text. & in gl. summæ 27. q. 2.

vtrum filia possit nubere sine uoluntate patris. uide in text. in gl. summæ, 31. q. 2.

vtrum filia possit nubere alteri post promissionem factam à patre de ea al. j, uide in text. & in glo. summę, 31 q. 3.

vtrum meretrix possit duci in uxorem, uide in tex. & in glo. summæ late. 32 q j.

de iudicio inter uirum & uxorem circa adulterium, uide gl. in l. publico. canonizata 32 q. 1. apud misericordem, in uerb. accusationem.

vtrum possit appellari uxor illa, quę ducitur causa incontinentiæ, uide in tex. & in gl. summæ. 32. quæst. 2.

vtrum conditio possit apponi in matrimonijs, uide glo. in c. solet latè. 32 q. 2.

vtrum filia innubendo teneatur magis sequi arbitrium patris, quam animi vel è contra, uide in text. & in gl. summæ, 32. q. 3.

vtrum stante matrimonio possit quis habere rem cum ancilla, uide in tex. late, 32 q. 4.

vtrum passa uiolentiam amittat pudicitiam, uide in tex. & in gl. summæ late. 32. q. 5.

ex quibus causis licitum sit uiro dimittere uxorem uel è contra, uide in tex. 32. q. 5.

vtrum maritus possit dimittere uxorem suam sine causa, uide in text. late 33. q. 2.

vtrum coniuges possint uouere continentiam altero ex eis recusante, uide in tex. 33. q. 5.

an mulier quæ nupsit alteri uiuente adhuc primo marito committat adulterium quando credebat eum mortuum, & an teneatur redire ad eum, vide in text. & in gloss. summæ, 34. quæstione prima, & secunda.

vtrum quis possit ducere in uxorem aliquam ex propria cognatione, uide in text. & in gloss. summæ, 35. q. 1.

vtrum liceat ducere uxorem aliquã ex consanguineis uxoris præmortuę, uide in text 35. quæstione, 2. & 3.

quare intra gradus iuris non est licitum contrahere matrimonium, uide in tex. 35. q. 4.

quomodo sint computandi gradus consanguinitatis in matrimonio, uide in tex. 35. q. 5.

quibus accusantibus uel testificantibus sit dirimendum matrimonium vide in textu & in gl. summæ. xxxv. q. vj.

Vtrũ quilibet possit denuntiare matrimonia illicita, & quid operetur hæc denuntiatio, vide in gl. summæ xxxvj. q. vj.

Quid si aliqua consanguinea, vel affinis ducta est in vxorem, vtrum possit adhærere marito, vide in tex. & in gl. summæ. xxxv. q. vij.

Vtrum quis possit contrahere matrimonium cum vxore compatris vxoris suæ, vide in textu & in gl. summæ. xxx. q. iiij.

Vtrum clandestina desponsatio prę iudicet manifestæ, vide in textu, & in glo. summæ. xxx. q. v.

Vtrum matrimonia clandestina valeant, & quæ dicantur matrimonia clandestina, vide gloss. xxx. quæst. v.

Ex quibus præsumatur contra matrimonium, vide glo. in cap. aliter xxx. q. v.

Vtrum matrimonium possit cõtrahi inter absentes, vide gloss. in ca. nec illud, xxx. q. v.

Cui magis credatur, an stanti pro matrimonio, vel cõtra matrimonium, vide in gl. in §. his ita. xxx q. v. cap. si quis.

Vtrum polluta per adulterium possit postea duci in matrimonium, vide in textu, & in gloss. summæ. xxxj q j.

Vtrum binæ, vel vlteriores nuptiæ permittantur, vide in textu, cap. aperiant. xxxiij q j.

Vtrum possit duci in vxorem ea, cui quis dedit fidem de ea ducenda, cum niuebat vxor prima, vide glo. summæ. xxxv. q. j.

Si iuraui non cognoscere concubinam meam, vtrum possim postea contrahere matrimoniũ secũ, vide glo. in cap. illud, xxxj. q. j.

Vtrum adulter possit dimittere adulteram, vide in textu. xxxij. quæst. j.

Casus in quibus non potest maritus accusare vxorem adulteram, vide in glo. summæ. xxxij q. vj.

Vtrum ille, qui dimisit vxorem causa fornicationis, possit aliam ducere, vide in tex. xxxij. q. vij.

Vtrum possit dimitti vxor sterilis ex ea causa, vide in tex. xxxij. quęstione vij. cap. tantum valet.

Vtrum in matrimonio requiratur semper quod sit spes filiorũ, uide glo. in cap hi qui. xxxij. q. vij.

Vtrum possit contrahi matrimonium cum Hæbrea sub conditione, vt efficiatur Christiana, uide in textu, & in glos. summæ xxxij. quæstio viij.

Vtrum propter impossibilitatem coeundi possit uxor dimitti, & quotuplex sit impedimentum, & quanto tempore debeat durare tale impedimentum, vide in tex. & in glo summæ. xxxiij. quæstione j.

Vtrum

Qui filij sint legitimi.

De accusationibus, inquisitionibus & denuntiationibus.

Vtrum

Vtrum raptæ possint nubere raptoribus. vide in textu 36. quæstione ij.

Vtrum raptor spoliatus debeat ante omnia restitui. vide gloss. in §. quod autem. xiiij quæstio. j.

De maleficis.

Vtrum crimen maleficiorum sit publicum, vel priuatum, vide gloss. in c. constituimus. in verbo, malefici. iij. q. 5.

De vsuris.

Vtrum tutor exigens vsuras nomine pupilli teneatur eas restituere. vide glos. in capit. sicut. in verb. non suo. in distinct. xlvj.

Vtrum sit vsura exigere aliquid vltra summam debitam, vide in text. & in glo. summæ. xiiij. quæstione iij.

Vtrum sola spes reddat hominem vsurarium, & in quibus casibus possit aliquid accipi vltra sortem, quando liceat clericis vel laicis negotiari, vide in text. & in gloss. summæ xiiij. q. iij.

Vtrum possint fieri eleemosynæ de vsuris & de alijs illicitis quæstibus, vide in text. & in gloss. summæ xiiij. q. v.

Vtrum vsurarij possint pœnitere nisi effectualiter restituant vsuras, & male ablata, vide in text. in glos. summæ xiiij. q. vj.

Vtrum sit communicandum vsurario post mortem, vide gloss. in c. nec quisquam. xxiij. quæst. ij.

De sortilegis.

Qui sint sortilegi, & de pœna eorum tam de iure ciuili, quã de iure canonico, vide in text. & in gloss. summæ latè xxvj. quæstione j.

Vtrum sortilegium sit peccatum, vide in tex. xxvj. quæstio ij.

Vtrum sit peccatum perquirere stellas, & planetas, vide in text. xxvj. quæstio. ij. c. illos planetarios, & cap. seq.

Quæ sortes sint reprobatæ, & quæ licitæ vide in gloss. summæ xxvj. quæstione ij.

A quibus sumpserit exordiũ genus diuinationis, & quot sint genera diuinationis, vide in text. xxvj. q. iij. & iiij.

Vtrum dæmones possint scire futura, & dispositiones hominum in mente conceptas, vide tex. xxvj. q. iiij. c. sciendum.

Vtrum sortilegi sint excommunicandi, vide in text. xxvj. quæstione v.

Vtrũ astronomia sit approbata, vel non, uide in gloss. in cap. non liceat. xxvj. q. v.

Vtrum sint reprobatæ incantationes, & obseruationes dierum, & mensium, & annorum, vide in text. xxvj. quæst. vij. c. episcopi.

De clerico percussore.

Vtrum sacerdotes debeant esse percussores, vide in distin. xlv.

De clerico per saltum promoto.

Vtrum quis possit promoueri per saltum ad sacros ordines, vide in distinctione. lxvij. & etiam in dist. lix.

De priuilegijs.

Vnde dicantur priuilegia, & quid sit priuilegium, vide in dist. iij. c. priuilegia.

Vtrum priuilegia concessa clericis extendantur ad eorum vxores, vide glossam in can. clericum. xj. quæstione j.

Quot modis perdatur priuilegium, vide gloss. in can. priuilegium xj. quæst. iij.

Vtrum antiquioribus priuilegijs derogetur per sequentia, vide in tex. xxv. quæstione ij.

Quis possit concedere priuilegia in præiudicium tertij, & quomodo priuilegia egrediantur personas eorũ quibus conceduntur, & an in dubio præsumantur personalia, vel realia. de differentia inter priuilegium, & confirmationem, & an in dubio præsumantur reuocata, vide gloss. summæ. xxv. quæstio. ij.

Vtrum priuilegia requirant scripturam, vide gloss. in can. institutionis xxv. quæst. ij.

De purgatione vulgari.

Quando habeat locum purgatio vulgaris, & purgatio canonica, vide in gloss. summæ. ij. quæst. v.

De iniurijs.

Vtrum licitum sit bellum propulsando iniuriam, & in repetendis rebus suis, vide in tex. xxiij. q. ij.

Vtrum iniuria sociorum possit propulsari armis, vide in text. & in gloss. summæ xxij. quæst. iij.

Vtrum vindicta sit permissa, vide in tex. & in gloss. summæ xxiij. quæst. iiij.

Vtrum episcopus possit remittere iniuriam factam ecclesiæ suæ, vide gloss. in c. si is. xxiij. quæstione iiij.

Quid requiratur ad hoc, vt possit agi actione iniuriarum, an prouocatio ad animum: & quæ alia, vide glo. in can. si illic. xxiij. quæstione iiij.

De pœnis.

Vtrum pœna legalis, & etiam conuentionalis possint extendi in infinitum, vide glo. in can. cum deuotissima. n. xij. q. ij.

Quomodo pœna peti possit loco interesse, vide gloss. in can. fraternitas. xij q. ij.

In quibus casibus possit episcopus punire exemptos, vide glos. in cã placuit. in verb. parochianum. vj. quæst. iij.

Quis magis puniatur an ignobilis, vel nobilis, vide gloss. in can. qui contra. xxiij. q. j.

De pœnitentijs, & remissionibus.

Circa perplexitatem peccatorum mortalium, & etiam venialium quid eligi debeat, vide glo. j. in distin. xiij.

Vtrum & quando pollutio nocturna sit peccatum, vide in dist. vj.

Vtrũ quis possit peccare, vt alij euitent maius peccatum, vide in distinct. xiij.

Quæ sint peccata mortalia, & quæ venialia, vide in distinct. xxv. canon. qualis.

Quis magis peccet an laicus, vel clericus in eodem genere delicti, vide gloss. in can. homo Christianus. in dist. xl.

Vtrum episcopus possit remittere pœnitentiam iniunctam à Papa, vide glossam in can. accedens. in verb. in tuæ. in distinctione l.

Quoties debeat quis facere pœnitentiam quando peccet, vide glo. in can. imitare Petrum. vj. q. j.

Vtrum sacerdos possit iniungere pœnitentias, si non est sibi concessa cura animarũ, vide gloss. in can. placuit j. xvj. quæst. j.

Quanta pœnitentia imponatur pro peccato mortali, vide glos. in ca. qui sacramento. xxij. q iiij.

Vtrum morientibus sit iniicenda pœnitẽtia, vide in text xxvj. q. vij.

Quando debeant sacerdotes iniungere pœnitentiam pro qualitate peccatorum, & quomodo, vide in tex. xxvj. quæst. vij.

Vtrum sola cõtritio cordis sine confessione oris sufficiat ad impetrãdam veniam peccatorum, vide notata in marg. & in gloss. summæ de pœ. distin. j. in uerb. sunt.

Vnde dicatur pœnitentia, & quid sit satisfactio, & quot considerentur in satisfactione, uide in gloss. sũmæ de pœn. distin. j.

Vtrum charitas semel habita possit vlterius perdi, vide in tex. & in gloss. summæ. de pœn. distinct. secunda.

Vtrum pœnitentia sit reiteranda, vide in tex. & in gloss. summæ. de pœniten. distin. iij.

Vtrum sit deneganda pœnitentia illi, qui vult agere pœnitentiam de vno peccato tantum, vide in text. de pœnitentia distinctio. tertia.

Vtrum peccata remissa amplius redeant. vide in text. & in gloss. sum-

summæ de pœniten. distinctio. quarta.

Quot sint seruanda circa confessionē & quot debeat in se continere confessio vide in tex. de pœniten. dist. quinta.

Cui debeat fieri confessio, vide in tex. & in gloss. summæ de pœni. distinctione sexta.

Vsque & ad quātum tempus sit recipiendus peccator: & an etiā i mortis articulo vide in tex. de pœnit. dist. septima.

Vtrum quis debeat confiteri peccata venialia, vide glo. in can. perfecta. de pœnit. dist. 3.

Quid dicatur peccatum in spiritum sanctum, vide gloss. in §. potest etiam. ca. si sacerdos. in versi. ad mortem. de pœnit. distinctio, prima.

Vtrum & in quibus casibus confessus teneaē iterum confiteri, vide gloss. in §. his auctoritatibus, de pœn. dist. 1.

Quę pœna ponatur pro quolibet peccato mortali. vide etiam glo. in §. sunt plures. de pœnit. distin. tertia.

Vtrum bona facta in peccato mortali valeant & prosint, vide glo. in c. quærat. de pœni. distinctio. tertia.

Vtrum peccata semel dimissa teneantur amplius, vide gloss. in §. eorum. can. peccatū. de pœn. distin. 4.

Vtrum sacerdos possit manifestare peccata pęnitentium, vide gloss. in cano. sacerdos. de pœniten. distin. vi.

Vtrum confessio sit vtilis, quæ a nō suo sacerdote accipitur, vide glo. in cap. placuit. de pœniten. distin. sexta.

Quæ sint consideranda in pœnitētia iniungenda, vide in glo. summæ xxvj q. vij.

Vtrum vsurarius possit pęnitere, nisi effectualiter restituat vsuras, vide in text. & gloss. summæ. 24. q. 6.

De sententia excommunicationis

De materia excommunicationis, vide gloss. in can. Engeltrudam. in ver. anathemate. 3 q. 4.

Vtrum sit prohibitum communicare cum excōmunicatis. vide i tex. 11. quæst. 3. can. pręcipue Guaridradæ & c. immediatè seq. ad finem vsque.

Quæ pœna imponatur presbyteris excommunicatis tangentibus sacra, vide in text. xj. q. 3. cano. si quis episcopus.

Vtrum possit appellari ab excommunicatione, vide gloss. in can. si episcopus. xj quæst. 3.

Quotuplex sit excommunicatio, vide glo. in c. si inimicus. xj. q. 3.

Vtrum Papa communicans cū excōmunicato ligetur etiam ipse & quid in episcopo, vide glo. in c. q. merito. xj. q. 3.

Vtrum excōmunicatus iniustè possit celebrare, vide glos. in c. non debet. xj quæstio. 3.

Vtrū vasallus teneat obedire domino excommunicato, vide glo. in can. Iulianus xj. quæst. 3.

Vtrum excommunicato domino intelligantur excommunicati omnes de familia, vide gl. in c. quoniam. xj. quæst. 3.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, vid. glos. in d. ca. quoniam xj q. 4.

Vtrum quis possit excōmunicari, vel absolui vnico verbo, vide gl. in c. cum aliquis. xj. q. 3.

Si eligitur excommunicatus cum alijs non excommunicatis, an valeat electio in aliquo, vide gl. in c. nos in hominem. ix. q. 3.

Si promisit soluere alicui intra certum tempus, & interim fuerit excōmunicatus, vtrum possit ei soluere, vide glos. in can. nos sanctorū. xv. q. vi.

Vtrum magister pcutiens clericum discipulum causa disciplinæ incidat in canonem, vide glos. in ca. nullus. xvij. quæst. 3.

Vtrum scindens vestimenta clerici incidat in canonem, & in quibus casibus licitum est absque pœna excōmunicationis verberare clericum, vide glos. in c. si quis suadente. xvij. quæst. iiij.

Vtrum inijciens manus violētas in clericū vel detinens eum in compedibus sit excommunicatus, vide gloss. in c. Guilisarius xxiij. q. iiij.

Vtrum percutiens clericum etiam excommunicatum incidat in excommunicationem, vide glos. in can. excommunicatorum. xxiiij. quæst. v

Quomodo gesta per excōmunicatos valeant, si tol rātur, vide in glos. summæ. xxiiij. q. 1.

Vtrum quis possit excommunicari post mortē, & in quibus casibus, vide in tex. & in glos. summæ. 24. q. 2.

Vtrum pro peccato alicuius tota familia sit excommunicanda, vide in text. & in glos. summæ. xxiiij. quæst 3.

Vtrum excommunicatio illicita lædat seu liget, vide in text. xxiiij. quæst. iij.

Qui debeant excommunicari, vide in tex. xxiiij. q. 3.

Vtrum laici possint excommunicare clericos de mandato superioris vide glos. in c. præterea in vers. duci bus. in distin. 32.

Vtrum sacerdos pro quolibet peccato mortali sit suspēsus vel excōmunicatus, vide in glo. in c. testamentum, in versi. humaliter. in distinct. 6.

Vtrum excommunicatio trāseat in tertiam generationem, vide glos. in c. detrahe, in ver. aliqui. 1. q. 1.

Vtrum sententia lata ab excommunicato valeat quando publicè tenebatur pro non excommunicato, vide gloss. in can. infamis. ver. tria. 3. quæst. 7.

Vtrum excommunicatus possit iudicare, vide gloss. in can. te vero 3. quæstio. 9.

Vtrum excommunicatus possit agere vel reconuenire vel excipere & compensare vide gloss. summæ. 4. quæst. 1.

Vtrum sit excommunicatus citatus certa die sub pœna excommunicationis, si fuit impeditus comparere ea die, vide glos. in can. quisquis. 4. quæst. 5.

Vtrum elemosyna possit fieri excōmunicato. vide glos. in can. non omnis. 5. quæst. 5.

Vtrum habens a Papa potentiā excommunicandi possit etiam absoluere excommunicatum, vide glo. c. peruenit. 7. q. 1.

Quis dicatur excommunicatus. & an excommunicatus uel depositus conferat sacramenta & maximè an conficiat verum corpus Christi, vide glos. summæ 9. q. 1.

Vtrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionibus, uide in text. & in gloss. summę. 8. quæst. 1.

Vtrum uxor teneatur reddere debitum marito excōmunicato, vel filius, vel seruus communicare cum patre, vel cum domino excommunicato: vide gloss. in cap. quoniam. xj. quæstione 3.

Vtrum excommunicatus admittatur ad accusandum. vide in text. 4. quæst. 1.

Vtrum sortilegi sint excommunicādi, vide in tex. 26. q. 5.

Vtrum excommunicatus ab episcopo possit reconciliari a sacerdote, vide in tex. 26. q. 6

Vtrum excommunicatus possit cōmunicare cum excommunicato, vide gloss. in cap. deuotam. 27. quæst. 1.

Vtrum inijciens manum in vestē clerici sit excommunicatus, uide glos. in canon. siquis pulsatus. de pœn. dist. 1.

Vtrum excommunicatus possit contrahere matrimonium, uide glo. in can. nullus: de conse. dist. 4.

De verborum significatione:

Quid sit canon, uide in distinctio. tertia.

Vnde dicatur sacerdos & antistes & presbyter, & uates, & archiepiscopus, uide in distinct. 21.

Quomodo capiatur mensis, idus & nonæ, uide glos. in cap. propter. 2.

 in verbo

In verbo, idibus. in distinct. 18.

Vnde dicitur coepiscopus, & quid differat ab episcopo, uide in dist. 68.

Qui dicantur primates, & in quib. debeatur eis reuerentia, vide in dist. xcix.

Quot modis appellentur spiritualia, vide in gloss. summæ. in prin. 1. quæst. 1.

Quis dicatur doli capax, vide gloss. in cap. spiritus. in verbo, puerorũ. 1. q. 1.

Quid sit dispensatio & ius dispensabile, vide gloss. in cano. requiritis in verbo, vt plerisque. 1. q. 7.

Quid sit notorium, & quid manifestum, vide glos. in can. manifesta. 2. q. 1.

Quotuplex sit infamia, vide glo. in ca. omnes. 6. q. 1.

De multiplici significatione huius verbi, perpetuũ, uide glos. in uerbo perpetua. §. perpetua sumpti ex auth. perpetua canonicata in constitutione noua. 10. q. 2.

Qui cõtineãtur appellatione cõiunctorum & domesticorum, & an admittantur ad testificãdũ in caussis criminalibus, uide in gl. súmę. 3. q. 5.

Quomodo capiatur alienatio, uide in gloss. summę. 12. q. 2.

Vtrum indicans crimine alterius fit habendus inimicus, uide in text. 5. quæst. 5.

Quot homines faciant collegium, & quod populum, & quot familiũ, uide in gloss. in cap. si ex laicis. x. q. 1.

Quomodo capiatur uerbum perpetuo, uide gloss. in cano. possessiones. 17. q. 1.

In quibus & quot pedibus cõsistat passus, & in quot digitis pes, uide gloss. in can. sicut. 17. q. 4.

Quæ dicatur proprie respublica, vide gloss. in ca. quid ergo. 23. quæstio. 4.

De significatione uerbi, absque, uide glo. in cano. non est uestrum. 23. q. 5.

De significatione verbi competẽter, uide glo. in ca. paternarum. 24. q. 4.

De significatione uerbi oportet, uide glo. in ca. confidimus. 25. quæstio. 5.

Quæ sit differentia inter peccatũ & delictum, uide gloss. in cano. si peccatum de pœn. distin. 1.

Vnde dicatur elemosyna, uide gl. in can. qui vult. de pœni. distinct. tertia.

Quid sit lex, & plebiscitum, & senatuconsultum, & unde sumpserũt nomen, vide in distinct. 2.

Quis dicatur bigamus, uide text. & glos. in c. una tantum, in uerbo, bigamus, dist. 26.

FINIS.

Ludouicus Bologninus vtriusque iuris Doctor & eques, iura ciuilia de mane ordinariè legens, in almo ac vetustissimo Bononiensi studio, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, præcedentem tabulam ingeniosè compilauit.

TITVLORVM QVINQVE LIBRORVM
Decretalium secundum ordinem litterarum Alphabeti à quibus inchoantur, collecta adnotatio.

F I N I S.

Bis centum titulos,sed quin
denos remouebis.
Sunt decretales ter mille,
sed absque nouem bis.

TITVLI

TABVLA CAPITVLORVM DECRETALIVM.

licet

Per

quidam

Vene-

F I N I S.

MATERIÆ SINGVLARES, QVÆ IN VARIIS DECRETALIVM GLOSIS ADNOTANTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam denotat.

B

C

E

exem-

iura-

legatum

matri-

Nomi-

pau-

Q

R

suspen-

F I N I S.

GREGORIVS.] In huius libri principio quinque, vel sex præcipue sunt prænotanda, videlicet, quæ sit intentio, quę materia, quæ vtilitas, cui parti Philosophiæ supponatur, quis modus agendi, & quis libri titulus. 1 Intentio D. Gregorij in hac præsenti compilatione fuit, diuersas Constitutiones, & Decretales epistolas prædecessorum suorũ in diuersa dispersas volumina, seu cõpilationes, quæ difficultatem studentib. ingerebant, in vnam compilationẽ (resecatis superfluis) ad vtilitatem legentiũ ac studentiũ reducere, prout in eiusdem D. Gregorij Constitutione euidentius declarat. Materia in hoc opere sunt ipsæ Constitutiones, & Decretales epistolas sub singulis titulis collocatæ. Vtilitas 2 est, vt his lectis, & intellectis, sciamus discernere inter æquũ, & iniquũ, & vnicuiq; reddere qđ suum est; & in hoc iustitia consistit: vt Inst. de iusti. & iu. in prin. & 23. q. 2. cũ deuotissimã. Supponitur Ethicæ, i. morali sciæ, sicut & alij libri iuris. vndè etiã dicit Imperator, legibus nostris bonum mores intendimus corrigere. C. de sec. nupt. l. j. §. namq. ibi, Ne his. Modus agendi talis est. Diuidit enim opus suũ in quinque partes. In prima parte tractat de summa Trin. & fide Catholica, & de constitutionibus, de rescriptis, de iudicibus, & eorum officijs. In secunda parte tractat de iudicijs, & cooperantib. ad iudicia. In tertia parte tractat de vita, & honestate clericorum, & de reb. eorum & ecclesiarum. In quarta de spõsalib. & matrimonijs, & impedimentis eorum. In quinta de accusationib. & criminalibus, & pœnis eorum. & sic terminat tractatum suũ, ipsum diuidens in quinque partes, ad similitudinem quinque sensuum corporis, quos qui iudicat, habere debet, aliter non est idoneus iudex. Sic n. omnis copula coniugalis restricta est vsque ad quartum gradum, ad similitudinem quatuor humorum corporis humani: vt infra de consang. & affin. non debet. §. prohibitio.

Dicens: Gregorius Episcopus, Seruus seruorum Dei, & titulum huius libri ponit. Vnde versus:

Pars prior officia parat, Ecclesiaq; ministros.
Altera dat testes, & cætera iudiciorum.
Tertia de rebus, & vita presbyterorum.
Quarta docet quales sint nexus coniugiorum.
Vltima de vitijs, & pœnis tractat eorum.

Vel sic, & breuius:

Iudex, iudicium, clerus, sponsalia, crimen.

Gregorius.] Diuiditur in duas partes principales: In prima ponitur salutatio. In secunda exordium. ibi, Rex pacificus. Prima subdiuiditur, quia primò ponitur quis scribit. secundò quibus scribit. ibi, Dilectis. tertiò salutem & benedictionem. ibi, Salutem.

[Glossa sequ. recitetur per modum quæstionis quare se vocat seruum, &c.]

a Seruus.] Sic etiam Imperator seipsum appellat seruum. C. de offi. præf. præto. Afri. l. 1. circa prin. Vel dic q dicit ex humilitate: quia qui maior est vestrũ, fiat sicut minister vester, 9. q. 3. nullus primas. Mat. 20. Luc. 22. & Mar. 10. Vel seruus dicitur: quia sicut per seruum acquiritur domino, inst. tu. per quas perso. nob. acquir. circa prin. sic etiã per D. Papã cuilibet ecclesiæ põt acquiri, inf. de censi. cũ instãtia. in particula, q decisa est, de principio, inf. vt lite pend. ecclesia 2. sic per Imperatorem acquiritur hominibus, in auth. constitu. quæ de dign. libe. à pat. potesta. §. illud quoque, colla. 6. & noctes ducit insomnes, vt subiecti sub omni quiete consistant, in auth. vt iud. sine quoquo suffr. in princ. coll. 2. & dicit Imperator: Voluntarios labores appetimus, vt quietẽ alijs præparem[a]. in auth. vt diui. iussio. subscr. habe. gloriosi. quæsto. in princ. colla. 8. & inf. de restit. spol. c. frequens. †

DECRETALIVM D. GREGORII PAPAE IX.

COMPILATIO.

GREGORIVS Episcopus seruus[a] seruorum Dei, Dilectis filijs[b] Doctoribus, & Scholaribus vniuersis Bononiæ † commorantibus,[c] Salutem,[d] & Apostolicã benedictionem.

b Filijs.] Benè dicit filijs: quia solummodò Patriarchas, Archiepos, & Epos fratres appellat, oẽs alios filios, inf. de cri. fal. quam graui.

[Glossa sequẽs recitetur per obiectionem, quod compilatio non sit generalis, nec omnes liget. ex quo solum, &c.]

c Bononiæ commorantibus.] Et ita non in castris 3 quoniam si in castris studeant, beneficia ex priuilegio sibi concessa occasione studij habere non debent, inf. de cleri. non resi. tua ex fraternitatis. 3 Præterea ex quo dicit, Bononiæ, non videtur q alijs mittantur alibi studẽtibus, & sic non tenentur recipere hanc cõpilationem: quia literæ Papæ non extenduntur ad alios, quam ad eos quibus mittuntur; vel qui continentur in eis. argu. inf. de offi. deleg. P. & G. & c. gratum, & c. cũ olim. Sed non est ita. omnes enim tenentur ad obseruationẽ huius cõpilationis, sed propter studium, quod est Bononiæ cõius, & generalius præcipuè in vtroque iure, & ibi quasi de omnibus partibus mundi sunt studentes: ideò potius Bononiæ diriguntur: & ita omnes tenentur hãc compilationem obseruare, quæ nec possent, nec debent singulorum auribus intimari, 16. dist. quod dicitis, & infra de postu. præla. ad hæc. Et constitutio principis post duos menses à tempore publicationis omnes adstringit, in auth. vt fact. nouæ con. circa princ. coll. 5. & inf. de sent. excom. nouerit.

d Salutem.] Per talem salutationem non tollitur excommunicatio. si aliqui scholares, vel ministri essent excommunicati tempore publicationis, inf. de sent. excom. si aliquando. vbi de hoc. Bernar.

REx pacificus.] Primò ponit exordium, in quo concludit finale intentũ iuris generalis. Secũdò narrationem in qua ostendit finale intentum huius compilationis, seu iuris particularis. ibi, [Sanè.] Tertiò conclusionem. ibi, Volentes. Prima subdiuiditur; quia primò ponit finem viatoris, i. hominis, ad quem a Deo dispositus est. Secundò causam deuiationis ab hoc fine. ibi, Sed effrænata. Tertiò vt ad debitum finem viator deducatur, concludit legem necessariam, & ostendit eius virtutes, ac proprietates. ibi, Ideòque lex.

CASVS. Præmissa salutatione, sic pone casum in ista cõstitutione. Rex pacificus, idest, dominus noster Iesus Christus pia sua miseratione ab initio mundi disposuit, seu præuidit, subditos suos fore pudicos, pacificos, & modestos: sed ex aduerso surrexit effrænata cupiditas sui prodiga, pacis æmula, mater litium, magistra iurgiorum, quæ quotidie tot litigia generant, q nisi iustitia reprimeret conatus ipsius sua virtute, & explicaret multiplices quæstiones, abusus litigatorum extingueret fœdus humani generis, & concordia exularet, dato sibi libello repudij, extra mundi terminos. Et ideò contra istam cupiditatem lex prodita est, ut noxius appetitus ipsius restringeretur sub regula iurium, per

Titulus ius libri manuscri s vetustis ... ita habe: Incipit ... pilatio de ... Do ... Greg. ... pæ noni.

Quod alij ... cunt, ... malè & po... ... glos. ... finalẽ ... Cã ... finalis ... est ... & ... q ... ex ... prœm. §. ... dispulo. ... in ... nec.

... versus, & ... ... versi ... non ... Bernar... ... addit.

† Lib. 6.

† In uno manuscripto vaticanæ legitur, Parisiis, in altero Bononiæ, & Parisius, sed ut plurimũ omnes habent, Bononiæ.

3 Concord. tex. in l. generaliter, §. 1. C. de epis. & cle. no. Bart. in l. fin. ff. de coll. plenius in auth. habita, C. ne fi. p pat.

per quam humanum genus informatur, vt honestè viuat, alterum non lędat, ius suum vnicuique tribuat. Secundò in versallo, Sanè ponit D. Gregorius causam huius compilationis, dicens, quod per magistrũ Raymundum capellanum suum ad cõem vtilitatem studentiũ fecit redigi in unũ volumẽ diuersas cõstitutiones, & decretales epistolas suorũ prędecessorum, quę dispersę erant p plura volumina, & disfusę[?] tum aliqua ppter nimiã similitudinem, quædam ppter contrarietatem, qdã pp sui prolixitatẽ, confusionem induc e re videbant. Quędã etiam vagabant extra volumina supradicta; de quibus (tanquã de incertis) frequẽter in iudicijs dubitabatur. Adijciens insuper quasdam constitutiones, & decretales epistolas suas, per quas quædam quæ in prioribus erant dubia, declarantur. In fine præcipit D. Gregorius Papa, vt hac tantum compilatione uniuersi vtantur in iudicijs, & in scholis; districtè prohibens ne aliquis pręsumat aliam facere compilationem, sine licentia sedis Apostolicæ speciali. Nota formam salutationis hic, quã generaliter omnibus facit dominus Papa. Nota, quod subditi & ecclesiarum Prelati pudicè, honestè, sobriè, & modestè viuere debent. No. quod cupiditas est mater litium, & magistra iurgiorum. Nota, quod per iustitiam reprimitur conatus cupiditatis. No. quod per iustitiam etiam quæstiones implicitæ terminantur. No. quod effectus iustitiæ est remouere lites, & sic per consequens tollit cupiditatem. Not. quòd tria sunt præcepta iustitiæ. No. quòd tribus de causis iura corriguntur, scilicet propter nimiam similitudinem, contrarietatem, & prolixitatem: & sic vnum ius corrigit aliud, & reddenda est ratio quare corrigitur. Not. quòd princeps nõ tm per se potest iura statuere, sed p aliũ. No. quod cõis utilitas attendi debet, tamen studendũ diligentius attendenda. No. quòd licet par in parem nõ habeat imperium: tñ successor statuta antecessoris corrigere potest, & declarare: & sic nota quòd per posteriora priora declarant. Not. quòd ista compilatio est canonica, & in isto proœmio approbata, & ideò in iudicijs fidem facit. No. quòd nemo post istam compilationem decretalium aliam facere præsumat sine licentia sedis Apostolicę speciali.

R Exᵃ pacificusᵇ pia miseratione disposuitᶜ sibi subditos fore pudicos,ᵈ pacificos,ᵉ & modestos.ᶠ Sed effrænata cupiditasᵍ sui prodiga,ʰ pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigiaⁱ generat, ut nisi iustitiaᵏ conatus eius sua uirtute reprimeret, & quæstiones ipsius implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorum abusus extingueret; & dato libello repudij,ˡ concordia extra mundi terminos exularet. Ideòque lex prodiτur,ᵐ ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur,ⁿ per quã ge-

a Rex.] Alibi appellatur Imperator. xj. q. 3. Iulianus.

b Pacificus.] Qui vt pacem doceret, venit in mundũ, 23. q. 1. nisi bella, regnum tñ eius non est de hoc mundo. 23. causa. q. 3. §. 1. & in Euang. Ioan. c. 18. Tancr.

[Gl. sequens determinat qualiter Deus rex pacificus aliquid disponere dicatur.]

c. Disposuit.] scilicet per prouidentiam, & prædestinationem, non necessitate: quia nascit iræ, &c. 23. q. 4. Nabuchodonosor, & c. vasis iræ, de pœn. dist. 4. ca. in domo patris, §. sic itaque, & in præced. & seq. §§.

d Pudicos.] idest castos, & sic Imperator subditos suos castitatem 1 seruare hortatur, vnde dr castitas sola est, quæ cum fiducia potis est Deo animas præsentare 2 in auth de lenonibus, §. sancimus, coll. 3. quæ suaderi potest, imperari vero non potest. 32. q. 1. integritas. Vnde debemus esse pudici: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. 32. q. 5. nec solo.

ADDITIO. Et 23. dist. his igitur. ibi, Non vagi oculis. Hugo de Folieto: Pudicus oculus ianitor est cordis, & excludit quicquid indecens nouerit. Impudicus quęrẽs quod placet per omnia discurrit, volentes intrare patitur, nolentes hortatur. Inde oculi prima tela sunt adulteræ. Io. And. in nouel.

1 B. Aug. li. 4. c. 3. contra Iulianũ Pelagianum.

2 Facit tex. in l. qui præteritæ. cum not. C. de secũ. nup. Bar. in l. mulier. §. quia proponebatur, ff. ad Turp.

e Pacificos.] idest pacem custodientes, vndè etiã dr Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. 23. q. 1. noli. & Matth. c. 5. Tancred.

f Modestos.] idest, temperatos, quia quilibet dẽt habere in se temperantiam, vt sciat seruare misericordiã, & rigore, vel simul vtrumque. 45. dist. disciplina. Ber.

g Cupiditas.] quæ est radix omniũ malorũ. 47. dist. bonorũ, in auth. ut iudi. sine quoquo suffr. §. cogitatio. coll. 2. 3 & hoc idẽ innuitur, de pœn. dis. 2. §. quia radix omnium. post illũ §. ex præmissis. Ber.

[Gl. seq. in fi. opponit de contrarietate literæ.

h Sui prodiga.] quia nõ solũ rerum, sed & famæ quis prodigus est, vt ff. C. de ijs, qui poten. no. l. 1. in fi. & j. de accu. c. plaerumq̃ alias c. vlt. & talis crudelis est, qui famã sui negligit. 12. q. 1. nolo. Et verè, quia ois ætas ab adolescentia pna est in malũ. 2. q. 1. ois ætas, aliàs, c. 1. Et ois creatura sub vitio est, de pœn. dis. 2. c. principium, §. charitas. vers. ergo sic erat ergo, & humana natura quodammodò labit ad delicta, in auth. de mona. §. si quis igit. coll. 1. & pclinius est hominum cursus ad voluptatem, & natura est imitatrix vitiorum. 20. q. 3. præsens. Vnde Claudianus: Procliuior vsus in priora datur. Sed in eo qđ dicit pdigia, vr sib cõtraria lra ista; quia primo dixit cupiditas: quia qui est cupidus, non est prodigus. Sl. intellige, cupiditas refertur ad retentionẽ temporaliũ, prodigalitas ad euacuationem virtutum: quia vnum expellit aliud. 32. q. 1. cum renunciatur. Ber.

i Noua litigia.] Hoc iõ dicit: quia humana natura pna est ad dissentiendum, j. de consecr. præb. quia diuersitatem, & ff. ad Treb. quia poterat, & de cõse. dis. 4. sicut in sacris, §. item si posset, & ff. de arbit. item si unus, §. vlt. & quod nouas depropetat edere formas, C. de vete. iu. enu. l. 2. §. sed quia diuinæ, & in proœmio sexti libri. Et natura introductum est, vt plura sint negotia q̃ vocabula, ff. de pręs. r. ver. natura. vñ dicit Imperator, qđ natura nouitates quotidie nititur inuenire: vt in auth. qui mo. effic. leg. §. si quis verò. coll. 6. 4 Et ideò nouis morbis noua conuenit antidota pparari, j. de sur. calũ. cęteri. Et varia experimenta morborũ, varia nos cogũt remedia inuenire. 50. dis. vt constitueretur. Et qđ medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotijs. in auth. hęc cõstit. q innouat constitutionem, in prin. coll. 8. Et q̃ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de inter in act. de ętate. §. ex causa. & ff. vt in poss. leg. l. planè. & ff. de vene. inspi. l. 1. in prin. & j. de offi. deleg. insinuante. & j. de excep. pastoralis. j. de test. pñtium. & c. pe.

K Iustitia.] quę ab alijs virtutibus augeri, & ad maius apparere desiderat, in auth. de referendarijs. §. propterea. coll. 2.

l Libello repudij.] quẽ olim maritus dabat vxori, j. de diuor. gaudemus. in fi. & ff. de diuor. l. 2. §. i repudijs.

m Lex proditur.] vt humana coerceatur audacia, & tuta sit inter improbos innocentia. 4. dist. factę sunt aũt. nam per leges nemo benè facere cogitur, sed male agere prohibetur. 23. q. 5. ad fidẽ. Et expone, proditur, i. de nouo promulgatur: vel id. st, aperitur, & manifestatur. Et dicitur lex, quia ligat, vel legitimè agit obseruatores remunerando, transgressores puniendo. 3. dis. omnis lex, ff. de iust. & iu. l. 1. Io. And.

n Limitet.] Limes est agrorũ discretio. 5 Vñ versus:

Limes erat positus, litem ut discerneret agris.

infra de verb. sign. forus.

[Gl. seq. declarat quo intelligat verbũ, honestè viuere.]

3 Propter hoc ... quod ... das tene... manus al... nentes ab o... acceptione his cõtenti... dant a ... Io. An. in no... uel.

4 Et e... de cõs. & ... ter fra. i pri... Sene. li ... natu. quęs... Quotidie ali... quid ... aliquid ... gãt ... tat ... furor ... conten... Io. An. ... nouel.

5 Con... tex. in §. ... si ab ... bus ... pat. ... & C. ... l. pe. & ... signifi... vide 3 ... i l. j. ... ff. vrb... l. 1. & ... pti. ff. ... emp.

a Hone-

a Honestè viuat, &c.] Haec sunt tria praecepta legis, de quib. hòs, ff. de iust. & iu. l. iustitia. §. 1. & inst. eo. ti. §. iuris praecepta, & sic sunt intelligenda honeste viuere, et quantù ad scien his, siquae nobiscù agimus, quae honestas circa matrimonium consideratur, ff. de titu nu. l. sen per, 31. dist. Nicaena, & circa mores ff. de tu. & cu. da. ab his, l. scire, §. pen. & §. vlt. Ber.

b Alterum nō lędat.] in his, scilicet quae circa alios agimus, vnde illud. Q d tibi nō vis fieri, alijs non facias, in princ. decretorum, dist. 1. humanum genus. et intra de maioritate & obe. c. dilecti.

c Ius suum vnicuique tribuat.] siue sit pœna assignandus, siue premio remunerādus, di. 45. c. si. & infra tit. proxi. c. firmiter, §. 1. in fin. Et per hoc dicitur seruire Deo, sibi, & proximo, & sūmū bonū in vita ē iustitiā colere, & ius suū vnicuique tribuere, 12. q. 2. cum deuotissimam. Et per hoc quod dicitur, vnicuique, datur intelligi qualiter dēat se habere erga superiorē, & subditum.

Facit tex. l. 1. C. de nouo cod. & p. & l. 2. §. quid autē in tanta, C. de vet. iur. enu. multa.

† Concord. gl. cum tex. insti. de iust. & iu. §. iuris praecepta, in verti. alterū nō lędere, & ff. eo. l. iustitia, super eo. versi. & ff. quique iu. in prin.

nus humanum, vt honestè [a] viuat, alterū, [b] non lędat, ius suum [c] vnicuique tribuat, informatur. ¶Sane [d] diuersas cōstitutiones [e] & decretales epistolas praedecessorum nostrorum, in diuersa dispersas † volumina, quarum aliquae propter nimiam similitudinem [f] & quaedam propter contrarietatem [g] nonnullae etiā propter sui prolixitatem, cōfusionem inducere videbantur: aliquae verò vagabantur [h] extra volumina supradicta, † quae tanquā incertae frequenter in iudicijs vacillabant: Ad cōmunem, & maximè studentium vtilitatem, per dilectū [i] filium fratrem Raymundum capellanū, & pœnitentiarium nostrum, illas in vnum volu-

men (resecatis [k] superfluis) prouidimus redigēdas: adijcientes constitutiones nostras, & decretales epistolas, per quas nonnulla, † quae in prioribus erant dubia, declarantur. [l] ¶Volentes igitur vt hac tantum compilatione vniuersi vtantur in iudicijs, [m] & in scholis, districtius prohibemus, ne quis praesumat aliam facere absque auctoritate sedis Apostolicae speciali.

TITVLVS PRIMVS.
De summa Trin. & fide Cathol.

¶Innocentius Tertius in Concilio generali. †

¶*Tractat de Trinitate, & ipsius operibus, de fide, & articulis fidei.*

tit. quia eadem persona censetur, cum eo cui succedit, & nemo pōt sibi hanc legē imponere, ne liceat sibi à prima volūtate discedere, ff. de le. 3. l. si quis, in princip.

l Declarantur.] infra de regul. statuimus, quae exponit illam, consule.

[Gl. seq. obijcit, soluit, opponit, & oppositioni rńdet: demū principali obiectiō (?) dat secūdā solutionē: vltimò format, & soluit duas qōn.]

m In iudicijs.] Sic ergo vt, quod oib. decretalib. istis vti possumus in iudicijs, quia indefinit: aequipollet vni. 19. di. si Romanorū, & j. de priuile. quia circa, & ff. de seru. l. si cui. ff. de seru. vrb. pd. l. si seruit[9], & ita nō est aliqua indulgē. siue dispēsatio, qd talsū est, imò multę sūt, & indulgētia nō dēt trahi ad cōsequētiā. 7. q. 1. petisti. & inst. de iure na. §. planè. Dicas qd pp vnam decretalē, vel duas, aut plures, nec plus nec min[9] est, & est simile, de cōs. dis. 2. 2. reuera, in prin. vbi dicit, quod oēs illi, qui māducauerūt de māna illo, qd pluit filijs Israel in deserto mortui sunt, & tñ Caleph, & Iosue nō iu rūt mortui in deserto, imò intrauerut terrā promissionis, 76. di. ieiuniū, & ita modicū quid nō nocet: nā modica res non inducit simoniā, inf. de si. & si qōnes. Arg. contra: quia pro modica re dat actio furti. 14. q. vl. 4. c. vl. & pro sex solidis tantū cōmittit simoniā. de si. ex tuae fraternitatis, & pro vna gallina cōmittit furtū, inst. de re. diu. §. gallinarū. Sol. dic, in talib. affect[9], & intētio cōmittētis cōsideratur. Vel dicas, qd dr in scholis, refert ad decretales illas, quae cōtinet indulgētiā, siue dispēsat. quia illae dēnt legi in scholis, vt p doctrinā sciat, vbi & qn sit dispensādū. Quae verò ius cōe cōtinēt, referūtur ad vtrunq; quia illis vtimur in audi. ijs, & in scholis. Si verò decretalis aliqua de caetero inueniatur extra compilationē istā, quid fiet? Tene, qd dr infra c. si inst. c. pastoralis. Hic praecepit Papa vt tātū hac cōpilatione vniuersi vtant. Quid erit si aliquis vellēt vti, & legere prio rē? Dico, quod illi essēt excōicādi, quia faciūt cōtra mādatū Principis, inf. de maio. & obe. si qs, & 25. q. j. gnāli.

[Glo. seq. primò dicit, quare haec rubrica fuerit praemissa. Secūdo tractat de fide per modum summae quętens de quatuor, quae ordinatè prosequitur.]

† sparsas

2 De hoc dic vt no. if. de elect. vt circa. lib. 6. Io. Andr. in nouel.

3 Inf. de elec. quia diligētia, &c. qd sicut, in fine & de const. praeb. cōstitutus. Ioan. And. in nouel.

† Lateran. cap. 1. eo. tit. in 4. cōpila.

d Sanè.] ista secūda pars, in qua ponit narratio, subdiuiditur: quia primò ponit euentū circa cōstōnes ecclesiasticas correctioni submittēdas: & ponit materiam, & & cām impulsiuā huius cōpilationis. Scdō concludit cām finalē: ibi, Ad cōem, Tertiò cām efficientem, ibi: per dilectū. Quartò formalē, ibi, resecatis. Et haec diuisio sufficit pro sum nario. Abb. Sic.

e Constitutiones.] Constō est quam Princeps facit proprio motu. Decretalis epistola est qn rńdet ad consultationem, inf. de sen. exc. c. si concubinae.

f Similitudinem.] Idem dicit Imperator, & eandem causam assumit, C. de nouo co. facien. §. quibus specialiter, & de emen co. do. Iust. §. supradictis.

g Contrarietatem.] & iō cōpilatio antiqua non fuit legitime ordinata: quia nulla cōtrarietas dēt esse in iure, C. de vet. iu. enuc. l. tanta, §. contrariū, iō in pręsenti compilatione nullum debet contrarium reperiri.

h Vagabantur.] quas videlicet per titulos collocatas. Istae nō erant in antiqua cōpilatione, & sunt istę, inf. de seruis nō ordin. in tit. si de l. g. à nobis, & ita de alijs.

i Per dilectū.] & rectē, & ordinatè: dēnt naturaliter cōpilari decretales, vt ordo tpum ipsarū ex illarū cōpositione, & dispositione clarescat: primis in primo loco, posterioribus in secundo ponend s, vt C. de no. co. fa. in. l. conf. in §. quib. spāliter, quod quidē seruat in pñti cōpilatione, sed in antiqua nō. Et qui eas cōponunt, non solum dēnt esse gloriosi doctrina legū. sed experiētia rerum, vt C. eod. tit. const. 2. quae est de Iust. co. con. vnde per ordinatio. em istius compilationis illas scietis, quis illorum, quorum tempore constitutiones conlla, decretales edita sunt, ; re. esse.

k Resecatis.] Pōt ergo dñs Papa derogare constōnib. praedecessorum suorum, non obstante quod par in parē nō hēat imperium, ff. de arb. l. nā magistratus, & est ra-

DE SVMMA † TRINITATE, &c.

Q Voniam oē qd nō est ex fide, peccatū est, 28. q. 1. §. j. ad Roma. 14. & infra. praeterea quoniā oē, & ordo nrę reparationis à fide sumpsit exordium, io de fide catholica prius ōēt agēdū: et quia in fide primò instruimus, et sic ad baptismum venimus, de cōse. dist. 4. ante Baptis. videndu... est ergo, quid sit fides, prout hic accipitur, & quot modis accipiatur fides, & quot sint spēs fidei, & quot articuli, qd pnū credēdū, & quae sit pœna nō credētiū. Fides nominatur modis. Dr fides ets qd ide qd faciunt Baptismi, 25. de Iudę. & in ltra, et b. pt. & eius effectu, de litu. Ite dr fides castitas

† Quare dicatur sūma, & quare Trinitas, vide per Host. in summ. huius tit. in princ.

thori,26.q.1.cõiuges,28.q.1.cane.& inf.de iure.quemadmodũ,& est vnũ de trib. bonis mr̃imonij. ead. causa.& q.27.q.2.oẽ itaq; inf.de cõdi.appo.c.vlt. Itẽ dr̃ fides securitas,siue pactu,quæ ẽt hosti seruãda est, 23.q.1.noli.Itẽ dr̃ fides quõq; cõscientia, inf.de rest. spol.litteras,§.nos aũt,circa prin.& inf. de præscrip. quoniam oẽ qd nõ est ex fide,1. consi.ia, de pœn. d.3. quærat,§.iuẽ illud Ambr.aliãs est,ver.Itẽ dr̃ fides credulitas,secundũ q̃ credimus id qd non videmus. Fides.n.est de re nõ visa,de pœn.dist.4.in domo.vers.& si abiecto.vnde & dr̃: Fides non habet meritum,cui humana rõ prbet experimentũ. Item dr̃ fides promissio. Insti. de rerum di.§.venditæ.& inf.de spons. duo. c.1. Item alio modo dr̃ fides collectio articulorum,vt hic,& 24.q.1. hęc est fides,præterea & in symbolo Athanasij dr̃. Hæc est fides catholica,quam nisi, &c. Item dr̃ fides æquitas in actionib.considerata. Insti.de act.§.actionũ autem quędam sunt bonæ fidei,quædã stricti iuris. Fides verò hic describitur ab Apostolo in epist.ad Hebr.prout hic sumitur. Fides est substantia rerum sperandarũ,argumẽtum non apparentiũ. Et dr̃ substantia sperandarũ rerũ: quia sperare debemus,quod dictum est a Prophetis esse futurum. Argumentum non apparentium dicitur: quia per prophetias iam completas debemus habere argumentum, idest probationem non apparentem de futuris complendis, scilicet de die iudicij, & de fine mundi. Sed videtur,quod definitio ista non sit bona: vera definitio conuertibilis debet esse cum suo definito,sed hæc non est conuertibilis:quia spes similiter est substantia sperandarum rerum. vnde videtur inferendum,quòd fides est spes, quod est falsum. Item hæc definitio videtur loqui tantum de futuris, cum fides sit tam de præsentibus,quam de præteritis, & futuris, eo quòd habet se ad omnib. ad præterita, quia credendum est Christum fuisse natum,& passum. ad præsentia,quia credendum est,quòd ipse sit,qui in altari quotidie conficitur,ad futura, quia credere debemus ipsũ venturum,& iudicaturum viuos, & mortuos, & ita videtur esse insufficiens ista definitio.& licet diuersa tẽpora comprehendat,vna tantum fides esse videtur. 1 Vnde satis potest dici,quòd non est vera definitio. sed quædam notificatio fidei ab Apostolo dicta. Potest autem magistraliter definiri. Fides est voluntaria certitudo absentium infra scientiam, & supra opinionem constituta. Scientia enim habet cognitionem,fides verò non. Vnde dicit August. Fides est credere quòd non vides.de pœniten.distinct.4.in domo. Species autem fidei sunt duæ. Vna est formata, quam habent boni: & est alia informis,quam habent mali, & existentes in mortali peccato:& fides eorum caret forma. Prima est virtus,à qua dñr fideles quicunque baptizantur.de cõsec.dist.4.si qui apud,& talis fides dr̃ informata charitate. Vnde sic põt definiri. Fides est qualitas, qua quis credit,quod diligit.charitas dignior est, penes quam consistit omne meritum,& est fons viuus, cui non cõmunicat alienus,scilicet a fide.infra de regu.licet.in fine,& de pœn.distin.1.omnis qui non diligit. Vnde dicitur,fides nostra est virtus,quam charitas comitatur. Vnde dicit August. Fides quæ per dilectionem operatur,est fundamentum omnium virtutum, 1.q.1. cum Paulus,& alias ita definit. Hæc est fides, quæ per dilectionem operatur.de pœnit.distinct.2. charitas, §.item dominus Amen.ver.hæc est fides. & non ea, quæ dæmonum est,qua credunt,& contremiscunt. De fide informata charitate dicit Abacuch Propheta: Iustus autem in sua fide viuit. Fides nostra est eadem in substantia cum fide antiquorum, vt dictum est: quod probat Euangelium. Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur clamabant dicentes: Osanna filio Dauid. Distant tamen in qualitate: quia quod ipsi credebant de futuro,nos credimus de præteritis, scilicet Christũ natum,& passum. 3 Principales autem articuli nostræ fidei sunt septem secundum quòd septem sunt dona Spiritus Sancti,quos quilibet Christianus scire tenetur,clerici explicitè,laici implicitè, & credere sicut tenet Ecclesia,& sunt hi:Incarnatio,siue natiuitas, baptismus,passio Christi,siue mors,eiusdescensus ad inferos,resurrectio,ascensus in celum,aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima constitutione,firmiter. pro quibus Ioan.in Apoc.legitur fleuisse, vbi dicitur: Vidi librum signatum septem sigillis formam imprimentibus in cęlo,& in terra,& apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librum nisi Leo de Tribu Iuda. Et isti septem articuli patent in his versibus.

Nascitur,abluitur,patitur, descendit ad ima;
Surrexit, scandit, veniet discernere cuncta.

Secundum quosdam Theologos, sunt duodecim articuli fidei propter duodecim Apostolos, qui eadem hora instinctu Spiritus sancti symbolum composuerunt. Vnde dicitur symbolum a syn,quod est simul, & bolus,quod est morsellus:quia vnusquisque Apostolorum suum morsellum, idest partem suam apposuit. Et est aliud symbolum maius, quod cantatur in Missa,in Nicena Synodo factum propter 1 Græcos, qui non credebant, quod Spiritus sanctus procederet ab vtroque,de consec.dist.5.c.vlt.& pen. Est & tertium symbolum Athanasij: Quicunque vult, quod cantatur in prima. Istud potest appellari quartum symbolum: & ita sunt quatuor,sicut quatuor Euangelistæ. Præmium verò credentium est uita æterna. Pœna verò non credẽtium est gehenna perpetua, iuxta illud. Hæc est fides catholica,quam nisi quisque fideliter,firmiterque crediderit, saluus esse non poterit,& qui crediderit, & baptizatus fuerit,saluus erit,infra de bap. & eius effectu, maiores. 4 Bern.

De hac materia habes,de cõse.dis. 3.c. vlt. de conse. dis.5.c.peu.& vlt.22.dis.per totũ,23.dis.qui episcopus

FIrmiter.] Non solet sũmari, sed pro sũmario diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, Vna verò. Prima tractat de sũma trinitate,& eius operibus,de fide catholica,& articulis fidei. Secunda pars principalis tractat de sacramentis.

CASVS. Not. quod post symbolum Apostolorũ, qd dr̃, Credo in Deum.quatuor concilia condita fuerunt à sãctis patrib.de summa Trinitate, & fide catholica cõtra quosdã hæreticos,de quib.quatuor concilijs legitur 15.dis.c.1.in quib.condemnati sunt quidam hæretici,qui de fide catholica,& summa Trinitate perperam sentiebant,de hac fide catholica legitur 23.distinctio. c.2.circa prin.ibi,& ante omnia. Est & aliud symbolũ maius quod cantatur in Missa in Nicæna synodo factũ propter Græcos,qui non credebant, quod Spiritus sanctus procederet ab vtroque,postmodum aliud symbolum 5 Athanasij secutum est,illud. s.Quicunq; vult. Illud autem concilium posset appellari quartum symbolum,in quo illud, quod de fide catholica, & de sũma Trinitate in prædictis concilijs, & symbolum continetur,cõfirmat,& reperit. Vt ergo melius intelligas casũ,diuide c.istud in quinq; partes,secũdũ qd sunt signatæ. In prima parte dr̃,qd firmiter credere debemus, & simpliciter cõfiteri, quod vnus solus verus est Deus æternus,& immẽsus,& incõmutabilis,oĩpotẽs ineffabilis.s.Pater,& Filius,& Spũs sãctus:tres psonæ,sed vna essentia,simplex oĩnò:pr̃ à nullo, filius à p̃re, spũs sãctus ab vtroq; procedens,absq; initio, semper & sine fine:creator oĩum visibilium,& inuisibiliũ, spũalium, & corporaliũ,qui ab initio tp̃is vtranq; de nihilo condidit creaturã,spũalẽ,& corporalẽ,angelicã, & mũdanam,& postmodum humanam quasi cõem,ex corpore & spũ constitutam, Diabolus aũt, & alij dæmones à Deo creati sunt boni,sed ipsi per se facti sunt mali: homo verò peccauit Diaboli suggestione. In secũda parte.s. hæc sancta trinitas, de qua præmissum est iuxta ordinatissimã dispositionẽ tp̃um p Moysen,& prophetas,& alios famulos suos humano generi doctrinã tribuit sa-

Ad Hebr. capit.11.

1 De hac dictione,fides, vide meliorẽ gl.de iure in c. monet, in ver. neq; 22. q.1.& p Leg. in rub. C. de sum. tri.& fid.catho.

2 Secundũ Aug.est vox obsecrantis, magis affectum significans, q̃ rem aliquam exprimens.

3 De articulis ad humanitaté Christi spectantibus, loquit. vide S.Tho. 2.2.q.1.ar.1.8. q.2.ar.7.

4 Concor. tex.i[illegible] claras, cũ med. C.[illegible]

5 Hæc regula potius dr̃, q̃ symbolũ.

buit salutaré, & tádé & vnigenit⁹ filius Dei à tota trinitate cõiter Icarnatus ex Maria Virgine, spũsfancti cooperatione cõceptus, uerus hõ factus, ex aĩa rõnali & humana carne cõpositus, vna psona in duabus naturis viã vitę demõstrauit, k dũ diuinitaté immortalis, kdũm humanitaté passibilis & mortalis; subiiciẽdo sex articulos fidei I psona ipsius Dñi: redditurus in fine sęculi tam reprobis, q̃ electis secundum merita sua. In tertia parte dr̃, q̃ est vna vniuersalis ecclesia, extra q̃ã nullus omnino saluat: i qua idẽ ipse qui sacerdos, est sacrificiũ Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacro altaris ueraciter continentur sub specieb. panis & vini, trãsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguiné ptãte diuina: vt nos accipiamus de suo, quod accepit de nostro & hoc sacramentũ nemo põt cõficere nisi qui sacerdos sit: q secũdũ claues ecclesię rite fuerit ordinat⁹, quas Dñs cõcessit Apostolis & eorum successorib. In parte quarta, uidelicet Sacramentũ &c. dicitur, q̃ Baptismus qui est secundus articulus fidei in noĩe patris, & filij, & spiritussancti consecratur in aqua: & si in forma concedatur ecclesię, a quocũq; conferatur, tam paruulis, q̃ adultis proficit ad salutem. & si post baptismum quis in peccatũ plapsus fuerit, per veram potent pęnitẽtiã reparari. Vltimo dicit, quod virgines continentes, & etiam coniugati per fidẽ rectã & etiam per operatiõe bonã ad ęternã beatitudinem merentur peruenire. No. istam decretal'em in examinatione heretici. Itẽ no. ex hac litera q̃ simpliciter homo debeat fidem confiteri. Item no. quod pater, & filius, & spiritussanctus idem sunt secũdũ substantiam. Item no. quod diaboli creati sũt boni, sed per liberũ arbitriũ facti sunt mali. Item no. q̃ Christus descẽdit in anima, resurrexit in carne, ascendit in vtroq; Item no. q̃ vna tantum ecclesia est, extra q̃ nullus põt saluari. No. quod sacerdos ri e ordinatus uerum conficit corpus Christi. No. quod sacramentum baptismi à quocunque collatũ, proficit ad salutem. Not quod si aliquis lapsus fuerit in peccatum, potest per veram pęnitentiam reparari. Item no. contra hæreticos, quod coniugati possunt saluari.

CAP. I.

Firmiter [a] † credimus [b], & simpliciter, [c] confitemur, qđ vnus [d] solus est verus [e] Deus, ęternus [f], immensus [g], & incõmutabilis [h], incomprehensibilis [i], omnipotens [k], & ineffabilis [l] Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem personę, sed vna essentia †, substantia, seu natura simplex omnino [m]; pater à nullo, filius a patre solo, ac spiritussãctus pariter ab vtroque; absq; initio, semper, ac sine fine; pater gñ ans, filius nascẽs, & spiritus sanctus procedens, consubstantiales, & coęquales, & coomnipotẽtęs [n], & coęterni [o]; vnũ vniuersorũ principiũ [p]: creator omniũ visibiliũ, & inuisibiliũ, & spiritualiũ & corporaliũ; qui sua omnipotenti virtute simul [p] ab initio temporis vtranque de nihilo cõdidit creaturam, spiritualem, & corporalem, angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam [q]

a Firmiter.] Hoc ideo dicit, quia ordo fidei nostræ probari nõ põt: & quia vbi rõ deficit, fides supplet. de cõse. di. 4 cap. nihil est aliud. & di. vlt. c. ult. arg. ut. qđ senno sonat, affectus sentiat. i. fides. de cõse. di. 2. c. reuera. in fi. quia fides est de re non uisa. de pę. di. 4. in domo, in fi.
b Credimus.] Hoc ideo dicit: quia dubius in fide infidelis est. ĩ. de hær. c. i. & arg. 22. q. 1. oẽ qđ. in fin. Et ẽ simile de accusato contra quẽ nihil est pbatũ, & sic remanet dubius qñ se nõ purgat. Et q̃a fides est exordiũ nřę reparationis: iõ prius d [illegible] puerũ, q̃a prius hõ dẽt instrui in fide. de cõse. di. 4. ante baptismũ. &c. asi xx.

[Glo seq. dat tria similia, & subiunxit genus.]

c Simpliciter.] Fides enim simplicibus uerbis est proponenda 23. dist. qui eps. & 34. dist. qñ. Sic & testimonium debet esse purum. 3. q. 9. pura. & simplex debet esse cõstitutio, similiter & lex. 4. dist. erit autẽ. Sic & quęlibet scriptura si obscure loquatur, pro non scriptura habetur. ff. de ijs quæ pro non scri. ha. l. 1. sic & testimoniũ obscurũ nõ valet, inf. de pb. in psentia, & inf. de test. cũ clamor. & ff. de inter. ac. de ætate. § nihil interest. Et gñraliter numq̃ p extranea uerba res est proponẽda, sed per vsitata. arg 37. dist. relatum Io. An.
d Vnus.] hoc dictum fuit ad dñã plurium planetarum, quos quidã colebant tamq̃ Deos.
e Verus.] dictus est ad dñam fictorum.
f Aeternus] hoc iõ dicit, q̃a misericordię Dei nec mensuras possimus ponere, nec tpa desinire. de pę. di. 1. multiplex. & 26. q. 6. is q.
g Immensus.] i. sẽt, sine mensura: unde dr̃: Intra oĩa non inclusus, extra oĩa non exclusus, supra omnia non elatus.
h Incommutabilis.] 22. q. 4. incommutabilis, & tñ dat cuncta moueri. vñ Boeth. 3. de cõsola. Stabilisq; manẽs dat cuncta moueri, &c. sępe tñ mutat sniam suam ut ibi dicitur, &c. vnusq̃que. in fi.
i Incomprehensibilis.] vnde in ueteri lege dr̃, Bestia q̃ montem tetigerit, lapidabitur, & illud: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus ab eo. & illud. O altitudo diuitiarum sapientię & scientię Dei, q̃ incomprehensibilia sunt opera † eius, & inuestigabiles uiæ eius.
k Omnipotens.] q̃a oĩa potest quæ decẽt eius potentiam, & quæ posse est aliquid posse. vnde peccare non põt: q̃a peccare non est aliquid posse: ut ait Aug. immo est aliquid non posse, ut de pę. dist. 2. c. ult. §. charitas.
l Ineffabilis.] vnde illud: Sapientiam eius quis enarrabit? quasi dicat, nullus.

[Gl. seq. tractat de triplici compositione, & dat simile in anima]

m Simplex oĩno] no. q̃ multiplex est cõpositio. Est eñ propter cõpositio partis ad partes, ut in rebus corpalib. Item est cõpositio proprietatis ad subiectũ, ut rõnabilitas in aĩa. Item formæ ad substantiam, & substantiæ ad formã. & nulla istarũ cõpositionũ cadit in Deũ; & iõ dr̃ simplex oĩno. i. i quolibet sensu cõpositionis. 2 & pone quasi simile i aĩa, cuius substantia simplex est; & tñ tria reperiũtur in aĩa. Intellectus q̃ pcõcipit: rõ q̃ discernit; & memoria q̃ cõseruat. Intellectus pcõcipiens patri prio operãti cõparat. Rõ discernẽs cõparat filio, q est sapiẽtia pris, dispõnẽs oĩa in cęlo & in terra. memoria conseruans cõparatur spũisancto, 3 qui oĩa bona corroborat & confirmat. Sicut ista tria idem sunt in substantia cum anima: sic & tres personæ pater & filius & spiritus sanctus idem sunt in substantia.
n Coomnipotẽtes.] vt, in symbolo Athanasij, & tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

o Coęterni.] Sed cõtra vi in dicto symbolo, ubi dicit: & tñ non tres æterni, sed vnus æter⁹. Sol. hoc po ã tur adiectiuę distinctiones, ibi autem substantiuę. hęc differentia, hic designat personas, ibi essentiam, sed totæ tres psonæ coæternę sibi sunt & coæquales.
p Simul] vnde Salomon: Qui manet † in eternum, creauit omnia simul, vnde in Gen. In principio creauit Deus cœlum & terram; quod simul factum fuit, sed simul dici non potuit.
q Humanam.] quia prima die angelos creauit, & sexta die creauit homines.

† Hinc de hæresi, & seq. eruditissime explicat B. Tho. opusc. 23. & 24. tom. 17.

† Similis tex. est in effectu in l. nullus hæreticus. C. eod. tit.

Fides suppet ubi ratio deficit.

Obscure uti fugienda.

Boethius.

† Iudicia.

Peccare non est aliquid posse.

2. Nam si esset quid cõpositũ, esset dare aliquid prius Deo i. partẽ ei⁹, qđ non est intelligibile.

3. Alij dicũt q̃ memoria patri, intelligentia filio, voluntas spũi sancto. Alij q̃ intellectus patri uoluntas filio, memoria spiritui sancto. & de hoc p Host. in sum. eod. tit. §. j. Ioan. And.

† viuit.

a Quasi communem.] id est mediam inter angelicã et humanam, vel cõem. i. utrique conformẽ; quia in pluribus conformat se cum angelis. s. in ratione & discretione: et in multis cum inferioribus creaturis, quia sentimus cum illis, et pluribus alijs.

g Ordinatissimam.] Hæc fuit dispositio: quia tria fuerunt tempora; tempus ante legem, et tempus sub lege, & tempus gratiæ. In tempore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, quod consistebat i his duobus præceptis contentis his uersib.

Quod tibi uis fieri, mihi fac; quod nõ tibi, noli.
Sic potes in terris uiuere iure poli.

Versus.

Diabolus. d. calumniator. nam διαβολη calumniam significat.

b Diabolus.] Dicitur criminator, & est Græcum uocabulum. deriuatur autẽ à dia, quod est duo; et bolus, qđ est morsellus. quia duos dolos tãtũ de corpore et anima qũi facere.

c Dæmones] Dæmon interpretatur sciens. Et est argu. ex hac litera, quod de bono pcedat malũ; quod est falsum, vt hic exponitur: quia angelus non habuit remedium sicut homo: quia homo peccauit p suggestionẽ, angel' p se, sine aliqua suggestione, ut dicit litera sequens.

[Gl. seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium, et argumento respondet.]

d Creati sunt boni.] Nũquid est idẽ de homine? Videtᵘ q nõ, per hoc quod dicit Apostol'. Eram' enim natura filij iræ sicut et cæteri: à qua nullus liberatur nisi per fidem. de conse. dist. 4. c. 2 quod incipit, firmissime. Dicas q homo ab initio bonus creat' fuit sicut et angeli, et in charitate: ut de pœ. dist. 2. c. tolle charitatem. ver. Adam uero, et c. seq. et c. principe. uẽ quod homo creatus fuit immortalis. de conse. dist. 4. placuit igitur. uersus fi. dist. Et auctoritas prædicta sic debet intelligi. Eramus enim natura filij iræ. .i. eramus digni pœna æterna, siue debitores iræ. i. pœnæ æternę natura, i. inseparabili unio, s. originali peccato. Originale enim peccatũ inhæret humano generi sicut si esset ei naturale: quia sicut natura nos non deserit dum sumus, ita nec originale peccatum: sed post baptismum non nocet. de conse. dist. 4. c. 2.

† Similem ter seme in terminis tex. habes. C. eo. tit. in l. inter claras. §. oẽs uero. uersic. et quoniam unigenitus filius, etc.

quasi communem[a] ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus [b] enim & alij dęmones [c] à Deo quidem natura creati sunt boni,[d] sed ipsi per se [e] facti sunt mali. Homo vero diaboli suggestione [f] peccauit. ¶ Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta: primò per Moysen & sanctos prophetas, aliosq; famulos suos iuxta ordinatissimam [g] dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. ¶ Et tandem vnigenitus Dei filius Iesus Christus a tota Trinitate [h] communiter incarnatus, [i] ex Maria semper virgine spiritussancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus †, vna [k] in duabus naturis persona, viam vitæ manifestius demonstrauit. Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis [l], idem ipse secundum humanitatẽ factus est passibilis & mortalis. Qui ẽt pro salute humani generis i ligno crucis passus & mortuus[m], descẽdit [n] ad iferos, [n] resurrexit a mortuis, [o] & ascendit, in cęlũ[p] sed descendit in anima, & resurrexit in carne, ascenditq; pariter in vtroque † vẽturus[q] in fine sęculi, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus singulis secũdum opera sua, tã reprobis quã electis: qui omnes cum suis proprijs resurgent corporibus, quę nunc gestant [r], vt recipiãt secundum opera sua siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pęnam ppetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternã.

¶ *Tractatur hic de sacramentis Ecclesiasticis. Abb. Sic.*

¶ Vna †[s] vero est fidelium vniuersalis ecclesia,

distinc. in princ. p. In tempore sub lege regebantur decalogo Moysi dato a Deo: et tunc cõtingebant omnia in figura, quæ completa fuerunt tempore gratię, quando Dei filius nos docuit præcepta Euangelica quibus hodie regimur. in quo scripturæ fuerũt completæ. et hic est ordo, de quo hic dicit.

† Extremũ iudicium.

h A tota Trinitate.] Hoc ideo dicit, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis. de consec. distin. 3. cap. ultim. in fin. et 24. q. 1. sic enim neque. circa princ. Nec potest filius a se facere quicquam, nisi quod uiderit patrem facientem. de conse. dist. 5. cap. ult. in fin.

Trinitatis. opera sunt ĩseparabilia.

i Incarnatus.] Hic explicatur primus articulus fidei.

k Vna.] Hoc fuit figuratũ i arca Noe, Gen. 7. ubi fuit redẽptio sanctorũ p duas naturas, quo ad opinionem, et uerita ẽ.

† Ecclesiæ unitas.

ADDITIO. Per duas naturas, s. ligni, et aquæ. Habuit etiam inclusio in arca, per quam tunc fuit saluatum genus humanum, figuratę i inclusionẽ diuinitatis in humanitate, per quam erat saluandum. Io. And.

ı Melius dices, unionẽ cum humanitate.

l Impassibilis.] 22. q. 4. incommutabilis. et habetur figura his uersibus.

Nil Isaac patitur aries fit uictima Christo:
Nec deitas patitur, cum moriatur homo.

Versus.

22. q. 2. c. si quolibet §. Abraham. et c. seq.

m Mortuus.] Hic explicatur tertius articulus fidei.

n Descendit ad inferos. Quartus articulus.

o Resurrexit à mortuis.] Quintus articulus.

p Ascendit in cęlum] Hic est sextus articulus

q Venturus.] Septimus articulus

r Gestant.] Vnde Apostolus: Hoc mortale induit immortalitatem.

s Vna.] Hæc est secunda pars principalis, in qua tractatur de sacramentis. Et primo de sacramento Eucharistiæ, interserens de sacramento Ordinis. Secundo de sacramento Baptismi; ibi. Sacramentum. Tertio de sacramento Pœnitentiæ; ibi, et si post Quarto de sacramento Coniugij; ibi, non solum, Abbas Siculus.

e Per se.] id est ex proprio defectu.

f Diaboli suggestione.] Et ideo magis puniẽdus est diabolus quã n. ipse faciens 86 dist. tanta. cir. fin. ibi. Eos uero. Nec illud excusat diabolum, si homo illud alias facturus esset. ff. de ser. cor. l. 1. §. qui igitur. licet uideret q pro sola tantum exhortatione nõ deat teneri. non enim qui exhortatur, mãdatoris opera fungitur ff. de reg. iu. l. ob hæc uerba. in fi nec id excusat hominem, quod consilio alterius fecit; quia debuit et potuit explorare apud semetipsum an expediret ei tale consilium. ff. mãda. l. 2. in fi. et si dubitabat, potuit, consulere peritiores. Quare imputatur alicui. ff. de iur. et fac. igno. l. regula. §. sed iuris, et ff. de bon. posse. in bonorum. in fi. et 37. dist. §. ultim. Io. And.

[Gl. seq. declarat triplicem legẽ sub triplici tẽpore.]

a Extra

a Extra quam.] 24. q. 1. quonium verus.
b Est sacrificiũ.] de consi. dist. 2. c. nec Moyses, vnde dr:

Rex sedet in cœna turba cinctus duodena:
Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

Dicit Aug. De carne B. Mariæ carnem accepit. et candẽ carnem ad manducandum dedit ad salutẽ. de consec. dist. 2. accesserũt Iudæi, & hoc fuit significatũ i persona David de quo dr; Ferebatur David manib. suis; vt ibi dicitur. Bern.
c Panis et vini.] Hoc ex cã statutum fuit, vt i alia forma sumeretur p.p. horrorem: vnde dr; Nisi quis manducauerit corpus meum, et biberit sanguinẽ meũ, etc. audito hoc uerbo scandalizati sũt discipuli, et dixerũt; Durus est hic sermo. de consec. dist. 2. prima. de hoc sacram ẽto traditur infra de celebrat. missar. cum Marthæ.
d Claues ecclesiæ.] Nota hic, quod nõ potest conficere corpus Christi nisi fuerit ordinatus in forma ecclesiæ.
e Sacramentum vero baptismi.] Hic est Secundus articulus qui ultimo ponitur; et hic exprimitur forma baptismi, quam seruat ecclesia. de consec. dist. 4. firmissime, et inf. de bapt. et eius effectu. c. maiores.

extra [a] quam nullus omnino saluatur. In qua idẽ ipse sacerdos est sacrificium [b] Iesus Christus, † cuius corp⁹ & sanguis in sacramẽto altaris sub speciebus panis, & vini [c] veraciter continentur; transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate diuina: vt ad perficiẽdum mysterium vnitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro.

¶ Et hoc vtique sacramẽtum nemo potest conficere nisi sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundũ claues ecclesiæ [d] quas ipse concessit Apostolis, eorumq; successoribus Iesus Christus.

¶ Sacramentum † vero baptismi [e] (quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, videlicet patris & filij & spiritus sancti, cõsecratur in aqua) tam paruulis, quàm adultis i forma ecclesiæ a quocunque [f] rite collatũ, proficit ad salutem.

¶ Et † si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum: per veram põt semper pœnitentiam reparari. Non solum autem virgines, & continentes, verũ etiam coniugati, [g] per fidem rectam & operationẽ bonam placentes Deo, ad æternã merentur beatitudinem peruenire.

¶ Idem in eodem. †

¶ Pater & filius & spiritus sanctus vera vnione non collectiua seu similitudinaria sũt vna essentia, substantia seu natura: quę substantia non est generans, nec genita, nec procedens: quia istis actus non attribuuntur substantiæ, sed personis: nec per hoc in Trinitate cõcluditur quaternitas. Contrarium sentientes, vt hæretici sunt censendi, nisi ab errore resipiscant, & correctioni Apostolicæ sedis se supponant. Abb. Sicul.

CAP. II.

Damnamus † ergo & reprobamus libellũ seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit cõtra

f A quocunque.] A quocunque ergo baptismus cõferatur in forma ecclesiæ, ratum est: ut 1. q. 1. quod quidam, et de consecr dist. 4. à quodam, et c. Romanus, 24. q. 1. subdiaconus, §. sed illud.

ADDITIO. Sed cum sufficiat contritio, nonne melius est abstinere quàm ab hæretico recipere? Solu. vt no. 32. dist. c. præter hoc. in gl. pen. Ioan. And.

[Glo. sequens prosequitur triplicẽ hominum statũ.]

g Coniugati.] No. quòd tres sunt ordines in ecclesia Dei. 1 virgines, continentes, et coniugati. Christus .n. plus amat virgines quàm alios: quia sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum, continentes et plus Deo placent quã coniugati; quia non expedit homini ad regna cœlestia tẽdenti accipere uxorem; 33. q. 5. tunc salubritur; et ea sunt in nostris officijs gratiosa, quæ cum liceret non impendere, tamen causa dilectionis impendimus, 21. q. 1. iam nunc.

Damnamus.] Hæc decretalis diuiditur in duas partes principales. In prima reprobat doctrinam Abbatis Ioachim. In secunda ibi, Reprobamus. damnat illam Almarici. Prima pars facit quinque; quia primo reprobat doctrinam Abbatis Ioachim contra Magistrum Sententiarum, quam prosequitur exprimendo motiua & rationes ipsius. Secundo ibi, Nos autem; approbat sententiam Magistri, quam damnat Ioachim. Tertio ibi, [Cum ergo.] respondet auctoritati, qua principaliter mouebatur Ioachim. Quarto ibi, [Si quis,] damnat tenentes opinionem Ioachim. Quinto ibi, [In nullo.] protestatur pro monasterio, cui præfuit Ioachim.

CASVS. Magister Petrus Lombardus dixit in sententijs suis, quod quædam summa res est pater, et filius et spiritussanctus: et illa summa res non est generãs, nec genita, nec procedẽs, sed est pater qui generat, filius q gignitur, spiritussanctus qui procedit ab vtroq;. Contra istum magistrũ Petrum, Abba. Ioachim cõposuit quẽdam libellũ, in quo appellauit magistrũ Petrum hæreticum, et insanum, propter hanc suam sententiam, dicens quod magister Petrus nõ tam trinitatem, quã quaternitatẽ astruebat in Deo, uidelicet, istas tres personas, et illam cõmunem essentiam quasi quartam, asserens ille Ioachim, quòd nulla res est quæ sit pater, et filius, et spiritussanctus, nec essentia, nec substantia, nec natura: tamen dicebat quòd pater, et filius, et spiritussanctus sũt vna essentia, una substãtia, et una natura: verum tamen istam unitatem non ueram et propriam esse dicebat, sed quasi collectiuam, et similitudinariam, sicut multi homines sunt vnus populus, et multi fideles una ecclesia. Ad hoc probandum inducebat plures auctoritates. Primò illam de actibus Apostolorum; Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una. Secundo inducebat illam auctoritatem Apostoli; Et qui plantat, et qui rigat, unum sunt, et omnes unum corpus sumus in Christo. Tertio illam de libro Regum. Populus meus, et populus tuus unum sunt. Vltimo inducebat auctoritatem Euangelij Ioannis; Volo pater, ut sint unum in nobis, sicut nos unũ sumus. Sententiam istius Ioachim damnat et reprobat Concilium illud generale, et hoc usque ad uerbum; Non. n. &c. Hic incipit respondere auctoritatibus illius Abbatis, quas inducebat pro sua sententia, dicens, quod fideles Christi non sunt unum, id est quædam una res communis omnib. ut dicebat Ioachim, sed modo sunt unum, id est una ecclesia propter unitatem fidei catholicæ, et tandem unũ regnũ propter unionem indissolubilis charitatis, et ad hoc probandum inducit Concilium auctoritatem Ioannis Apostoli in epistola sua. Tres sunt qui dant testimonium

Persona.

Christus se ipsum cõmunicauit.

† Eucharistia.

† Baptism⁹.

† Pœnitẽtia.

† Hoc in generali, ut in c. cleros. 21. distin. plures numerantur, adde Ioann. Andr. in præfat. lib. 6.

2 Propter onera matrimonij, expedit tamẽ ob fornicationẽ uitandi, unde non obstat 28. q. 1. sic enim. & 12. q. 5. si Paulus.

† Cap. 2.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. compilat.

magistrum Petrum Lõbardum de vnitate seu essentia trinitatis, appellãs ipsum hæreticũ & insanũ, pro eo ꝙ in suis dixit scrijs, † quoniam quædam summa res est pater, & filius, & spiritus sanctus, & illa nõ est generans, [a] neq; genita, neq; procedens; vnde asserit [b] ꝙ ille, [c] non tam trinitatem, q̃ quaternitatẽ adstruebat in Deo, videlicet tres psonas, & illam communẽ essentiam quasi quartã, manifeste protestans, ꝙ nulla res est quę sit pater, & filius, & spiritus sanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura, q̃uis cõcedat ꝙ pater & filius & spũs sanctus sunt vna essentia, vna substãtia, vnaq; natura: verũ vnitatẽ huiusmodi nõ verã & propriã, sed quasi collectiuã & similitudinariam esse fatetur, quemadmodũ dicuntur multi hoĩes vnus populus, & multi fideles vna ecclesia: iuxta illud, Multitudinis credentiũ erat cor vnũ, & aĩa vna. &, Qui adhęret Deo, vnus spũs est cũ illo. Itẽ, Qui plantat, [d] & qui rigat, [e] vnũ sunt; & oẽs vnum corpus [f] sumus in Christo. Rursus in lib. Regum. Populus meus & populus tuus vnum sunt. Ad hanc aũt suã sniam adstruendã illud potissimũ verbũ inducit, qđ Christus de fidelib. inquit in Euangelio; Volo pater vt sint vnũ [g] in nobis, sicut & nos vnũ [h] sumus; vt sint consummati in vnum. Non .n. [i] (vt ait [k]) fideles Christi sunt vnũ, i. quædam vna res, quę cõis sit omnibus, sed hoc modo sunt vnum, i. vna ecclesia, pp catholicæ fidei vnitatem, & tandẽ vnũ regnum pp vnionẽ indissolubilis charitatis, quemadmodũ in canonica Ioãnis Apostoli epistola legitur: Quia tres sunt qui testimoniũ dãt in cęlo: pater & filius, & spũs sanctus: [l] & hi tres vnũ [m] sũt. Statimq; subiungitur. Et tres sunt qui testimoniũ dãt i terra, [n] spiritus, [o] aqua, & sanguis: [p] & hi tres vnum sunt: [q] sicut in quibusdam codicib. inuenitur ¶ Nos † autẽ sacro approbãte concilio credimus & confitemur cum Petro, quòd vna quædã summa res est, incõpre-

Act. 4. 1. Cor. 6. 1. Cor. 3. 3. Reg. 22. Ioan. 17. 1. Ioan. 5.

mium in cęlo, pater, verbũ, & spũs sanctus: & hi tres vnum sunt, statim subiungens; tres sunt qui testimonium dant in terra. spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnum sunt. Cõfitetur ergo cõcilium cum magistro Petro, ꝙ vna quædam res est, quæ veraciter est pater & filius, & spũs sanctus, & quęlibet persona est illa res, & ideo trinitas tãtum & non quaternitas est in Deo: quia quælibet trium personarum est vna res, scilicet substantia, essentia, seu natura diuina, & illa non est generans, nec genita, nec procedens: sed est pater qui generat, filius qui gignitur, spiritus sãctus qui procedit ab vtroque, vt per hoc denotetur distinctio in personis, scilicet vnitas in natura, & licet hic dicatur, alius est pater, alius filius, alius spiritus sanctus, non tamen aliud est: sed id quod est pater, est filius, & spiritus sãctus idem omnino: sicut ipsa litera probat ab illo loco, Licet, &c. vsque ad verbũ illud, Cum ergo, &c. Et ibi respondet auctoritati: Volo pater vt sint vnum, &c. dicẽs quòd hoc nomen, vnum, aliter accipitur pro personis diuinis, & aliter pro fidelibus: secundũ quòd hoc nomen diuersimodè accipitur in auctoritate illa. Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut pater vester perfectus est perfectione naturæ: dicens quod si quis sententiã vel doctrinam præfati Ioachim seruare voluerit, vel defendere, tanquàm hæreticus censeatur, & ab omnibus euitetur, per hoc tamen nullum præiudicium Florensi monasterio generetur, cuius ipse Ioachim extitit institutor; quia ibi & regularis est institutio & obseruantia salutaris: maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua mandauit Apostolicæ sedi, eius iudicio corrigenda, dictans epistolam in qua firmiter se illam fidem confitetur tenere, quam Romana ecclesia. In fine reprobat sententiam & doctrinã peruersissimam cuiusdam impij hæretici nomine Almarici, cuius mentem pater mendacij, id est, diabolus ita excæcauit, quod eius doctrina non tam hæretica, quàm insana sit censenda. Not. ꝙ sine vlla diminutione filius nascendo substantiam patris assumpsit. Not. quod vbi similitudo est, potest esse dissimilitudo. No. vnum generale, ꝙ delictum personæ in damnũ ecclesię nõ redũdat. Not. quod licet persona reprobetur, nõ tamen eius acta: & sic nota ꝙ reprobato originali, non reprobatur quod sequitur ex eo. Not. quòd licet aliquis erret in fide, si tamen est paratus corrigi, non est censendus hæreticus.

† Lib. 1 senten. dist. 5.

a ¶ Non est generans.] adiectiuè tenetur. i. non generat, licet sit persona generans.

b ¶ Asserit.] scilicet Ioachim.

c ¶ Ille.] s. Petrus.

d ¶ Qui plãtat.] scilicet prædicando.

e ¶ Et qui rigat.] baptizando, in epistola ad Corinthios.

f ¶ Vnũ corp⁹, &c.] vnione charitatis & spiritus, de conse. di. 4. quæris a me.

g ¶ Vt sint vnum.] i. eiusdẽ voluntatis.

h ¶ Nos vnum.] s. vnione naturæ.

i ¶ Non enim.] Hic respondet cõcilium auctoritatibus Ioachim.

ADDITIO. Non est verum. Vnde dicit Pet. & Abb. ꝙ respõdet ibi, Nos autem. sed veritas est ꝙ respondet in versiculo. Cum ergo. & ista fuit nona 1 glossa & forte fuit error scriptorum. Io. And.

1 In antiquis hæc etiam inuenitur.

k ¶ Ait.] scilicet Ioachim.

[Gl. sequen. ponit triplex testimonium personarum trinitatis.]

l ¶ Pater & filius & spiritus sanctus.] Pater dedit testimoniũ deitatis quando dixit: Hic est filius me⁹ dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Filius dedit testimoniũ deitatis quando in mõte transfiguratus potentiam deitatis, & speciem æternæ beatitudinis ostẽdit. Spiritus sanctus dedit testimonium quando super baptizatum in specie columbæ requieuit, vel quando ad inuocationem nominis Christi corda credentium impleuit.

Christi deitas triplici testimonio cõprobata.

† Vide Melchiorem Canum, lib. 12. c. 7. de locis Theolo. §. secunda præceptio.

m ¶ Et hi tres vnum.] i. indifferentes quo ad dandã gratiam. Vel vnum, i. vnius substantiæ vel essentiæ.

n ¶ In terra.] s. quòd Christus fuit homo infra de celeb. miss. in quadam.

o ¶ Spiritus.] i. humana anima, quam emisit in passione.

p ¶ Aqua & sanguis.] q̃ fluxerunt de latere Christi, vt in dec. præd. in qua idem. & fuit vera aqua, & non aquaticus humor, vt quidam hæretici mentiuntur.

q ¶ Et hi tres vnũ sunt.] non natura eiusdẽ substãtiæ, sed cooperatione eiusdẽ mysterij: qa spũs p adoptionem nos filios Dei fecit, aqua fecit nos filios Dei per ablutionẽ baptismi, sanguis per redemptionẽ gratiæ.

a ¶ Non

hensibilis quidẽ & ineffabilis, quæ veraciter est pater, & filius, & spiritussanctus, tres simul personæ, ac sigillatim quælibet earundem, † ideo in Deo solummodo trinitas est, nõ quaternitas; q̃a quęlibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura diuina, quæ sola est vniuersorũ principiũ, præter quod aliud inueniri non põt, & illa res non est generãs, [a] neque genita, [b] nec ꝓcedens, sed est pater qui generat: & filius qui gignitur: & spiritus sanctus qui procedit; vt distinctiones sint in personis, & vnitas in natura. [c] Licet igitur alius sit pr̃, alius filius, [d] alius spiritus sanctus: non tamen aliud: sed id quod est pater, est filius, & spiritussanctus idẽ omnino: vt secũdũ orthodoxã [e] & catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater n. ab æterno filium generando, suam substantiã ei dedit: [f] iuxta quod ipse testatur: Pater q̃d dedit mihi maius omnibus est. Ac dici non põt ꝙ partem substantiæ suæ illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit: cum substantia patris indiuisibilis sit, vtpote simplex omnino, [g] Sed nec dici potest quòd pater in filium transtulerit suã substantiam generãdo, quasi sic dederit eã filio, quod non retinuerit ipsam sibi; alioqn desijsset esse substãtia: Patet ergo ꝙ sine vlla diminutione filius nascẽdo substantiam patris accepit: & ita pater & filius habent eandem substantiam: & sic eadẽ res est pater & fili⁹, necnon & spiritussanctus ab vtroq; ꝓcedens. [h]

¶ Cũ ergo veritas [i] pro fidelibus suis orat [k] ad patrẽ: Volo (inquiens) vt ipsi sint vnũ † in nobis, [l] sicut & nos vnũ sumus: [m] hoc nomen, vnũ, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: [n] pro personis vero diuinis, vt attẽdatur idẽtitatis vnitas in natura, quemadmodũ alibi veritas ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cęlestis perfectus est. ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiæ sicut pater vester cœlestis perfectus est perfectione naturę: vtraque videlicet suo modo: quia inter creatorẽ & creaturam non põt tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notãda. ¶ Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præsumpserit, tanq̃ hæreticus ab oĩbus euitetur. †

¶ In nullo tamen ꝓpter hoc Florensi monasterio [o] (cuius ipse Ioachim extitit institutor) nolumus derogari. quoniam ibi & regularis est institutio, & obseruantia salutaris, maxime cum ipse Ioachim oĩa scripta sua nobis assignari mãdauerit Apostolicæ sedis iudicio appro-

a ¶ Nõ est generãs.] i. nõ gn̄at, sed est persona gn̄ans.

[Glo. seq. distinguit triplicẽ speciẽ notum in diuinis.]

b ¶ Neque genita.] not. 1 ad intelligentiã personarũ in trinitate ꝙ nominum quędam sunt essentialia, quędam personalia, quędam notionalia. Essentialia sunt quę in singulari numero dñr cogrue de tribus personis sigillatim, vt De⁹ bonus Deus iustus, ęternus omnipotẽs, & similia. in plurali vero numero incongrue dñr. iuxta illud Athanasij; & nõ tres dij, sed vnus ẽ De⁹. Personalia sunt quæ supponunt ꝑsonã, & in singulari numero tm̃, vt pater & filius & spiritus sanctus. Notionalia 2 sunt q̃ notant distinctionem in personis: vt generãs, generata, & procedẽs. Ista notionalia cum veniunt adiectiuè, dicuntur tantum de personis, & non de essentia. sed qñ tenentur substantiue: tunc dicuntur tã de essentia q̃ de personis. vnde hæc ꝓpositio simpliciter est vera. Pater est gn̄ans, siue hæc dictio generãs, teneatur adiectiue siue substantiue. Siue autẽ dicatur, substantia diuina est generans, si hæc dictio generãs, teneatur adiectiue, falsa est: quia vellet notare distinctionẽ in diuina essentia. si teneatur substantiue, vera est: q̃a tunc est sensus, substantia diuina est generans, i. persona quæ generat. Vnde nomina ista generans, genita, & procedẽs, adiũcta nominibus personarum, distinctionem notãt personarum: iuncta vero cum nominibus istis substantia, natura, seu essentia diuina, tenentur substantiuè, & notant essentiam tantum.

c ¶ Natura.] hæc est illa summa res, quã dixit magister Petrus.

[Gloss. seq. ponit quomodo in diuinis disiunctiua nomina tripliciter iunguntur.]

d Alius sit pater, alius filius.] Disiunctiua siue partitiua nomina, vt vnus, aliquis, alius, duo, vel similia, aliquando significant essentiam, aliquando non. Nomina partitiua iuncta cum nominibus personalibus, non essentialibus in masculino & fœminino genere, notant distinctionem in personis, pater est vnus, filius est alius, pater & filius sunt duo. Iuncta vero nominib. essentialibus, ita ꝙ eis innitantur, essentiam notant: vt pater est vnus Deus, pater & filius sũt vna essentia. In neutro vero genere tãtum essentiam notant, pater, & filius sunt vnũ, i. vna res. & ideo optime dicit, alius pater, alius filius, i. alia est persona patris, & alia persona filij, non tamen aliud, immo idem in substantia, vt iam patet.

e Orthodoxam.] i. rectam ab orthos, quod est rectum, & doxa, quod est, gloria, quasi recte gloriosa. Host.

f Ei dedit.] vnde Aug. Nihil habet filius ꝙ non nascendo a patre acceperit.

g Simplex omnino.] De hoc dicas, vt supra c. proxi.

h Procedens.] scilicet per inspirationem de consec. dist. vlt. c. pe. in fi.

i Cum ergo veritas.] dicit respondẽdo auctoritati prædictæ, Volo, &c. & eam exponit, quam inducebat ꝑ se Ioachim, & exponit qualiter intelligatur hoc verbum, vnum, & per hoc etiã alijs auctoritatibus respõdetur.

K Orat.] In Euãgelio Ioannis.

l Vnũ in nobis.] i. vniti nobis vnione spiritus.

m Vnum sumus.] Hic in alia significatione accipitur hoc nomen, vnũ, vnione substãtiæ seu naturæ, vt statim sequitur.

n In gratia.] i. per gratiam.

o Florensi monasterio] nota 3 quod si auctor reꝓbatur, eius scripta sunt reprobanda. infra de hæretic. fraternitatis. immo & si bona essent, reprobarentur ratione auctoris: quia non licet ei hoc facere. 96. distinct. bene quidem hic vero licet auctor non reprobetur, quia confiteatur

1 Ad intelligentiã huius glos. vide Theolog. lib. 1. sent. d. 34. & S. Thomã 1 part. q. 13. adde glos. & Bar. in l. si vnus. §. vlt. ff. de pactis. vbi agunt de nominibus, sed alio cõsilio.

† In vno manuscripto ita: & ideo in Deo solũmodo trinitas, non quaternitas reperitur.

2 Quæ sic appellantur, quia personas notificãt aliquã distinctione, quia illas distinguunt: quãdoq; relatiua, q̃a personas adinuicẽ referunt. quãdoque pro proprietate quia proprie personis insunt. Ioan. And.

Ioan. 10.

Ioan. 17.

† Aliter vnũ sunt fideles Christi aliter tres personæ diuinæ.

Matth. 9.

† refutetur.

3 De materia huius gl. Alfonsus Castro lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 15. 16. & 17. Petrus Gedofredus in l. damnato, C. de hæret. & late lib. 2. cõmento. in Directo. inquisitor. Schol.

se seruare fidem catholicam: tamen scripta sua (quia ma- lam habebant sententiam) reprobantur.

a Corrigenda] & ideo quia paratus fuit corrigi, & se correxit, vt sequitur, non debet dici hæreticus, licet quandoque errasset in fide. 24. q. 1. hæc est fides. & q. 3. dixit Apostolus.

DE CONSTITUTIONIBUS.

¶ Hæc rubrica põt ad præcedentia & se quentia sic cõtinua- ri. Tractaturus au- ctor de iure, præmi- sit de summa trini- tate, & fide catholi- ca, p̃ sui operis fun- damento: quia sibi fundamentum deñ cis, nihil superædifi cari põt. 1. q. 1. cum Paulus. Et quia oẽ ius cõstat ex scripto & non scripto, Inst. de iure natu. gen. & ci. §. cõstat & 1. dist. c. consuetudo. §. cũ itaque. ius autẽ scri- ptum est certius & nobilius: ideo auctor præmisit de iure scri pto, l. de constitutio nibus, & postea de iure non scripto, l. de consuetudine. Abb. Siculus.

¶ De prima parte huius sub. tractatur in 1. d. vsq; ad 7. inclusiue, & in 8. dist. vsq; ad 10. inclu siue. & in 13. & 19. & 20. & 29. & 30. & 38. dist. per to- tum. & 1. q. 7. c. requiris, §. nisi rigor, vsque ad c. & si illa §. breuiter, & 76. dist. ieiunium 2. in fi. De secun- da parte, videlicet de concilijs tractatur 15. dist. vsq; ad 19. dist. exclusiue. De vtraq; parte habetur 16. dist.

banda, seu etiam corrigẽ da, [a] dictans epistolã, q̃ propria manu subscri- psit, in qua firmiter cõfite tur se illam fidem tenere, quam Romana tenet ec- clesia, quæ (disponente Dño) cunctorum fideliũ mater est & magistra.

¶ Reprobamus etiã & con- demnamus peruersissimũ dogma impij † Almarici, cuius mentẽ sic pater mẽ dacij excæcauit: vt eius doctrina nontã hæretica censenda sit, quã insana.

TITVLVS II.

De Constitutionibus.

¶ Ex Concilio Meldensi. †

¶ *Iuris canonici statuta om- nes ligant, & eorum ritu tã in pronunciando quam in de cidendo iudicia sunt regu landa.*

CAP. I.

Canonũ [b] † statuta [c] cu stodiatur [d] ab oĩbus. [e] ¶ Et nemo in actioni- bus [f] vel iudicijs [g] eccle siasticis suo sensu, [h] sed eorũ auctoritate ducatẽ.

¶ Gregorius in Registro. †

¶ *Constitutio respicit futura & non præterita.*

CAP. II.

Cognoscẽtes: & infra. ¶ Rem quæ culpa ca ret, [i] in damnum vocari non conuenit. ¶ Quo-

a Canonum statuta.] Constitutiones canonũ ab omnibus sunt seruandæ. Ioan. And. Pri- mo statuit. Secundo confirmando declarat: ibi. Et nemo. Abb. Sicul.

CASVS. Præcipit concilium Meldeñ. quòd statuta canonum custodiantur ab omnibus, & in actionibus vel iudicijs ecclesiasticis nemo ducatur suo sensu, sed iudicet secundum canones & leges. No. quod canones ab omnibus debent obseruari. Not. quod in iudicijs ne mo suo sensu debeat duci.

b Canonum] generalium scilicet, quia quidam cano nes sunt personales, quidam locales, 63. dist. cum lon- ge, inf. de electio. nihil. quidam casuales, quidam tem- porales, vt 29 dist. sciendum.

c Statuta.] non abrogata vel per contrarium canonẽ, vel per consuetudinem, illa enim seruanda non sunt 20. dist. c. 1. & 32. q. 7. c. vlt. Et dic statuta continentia præcepta, vel prohibitiones, alias si de consilio loquerẽ- tur, non obligarent, 14. q. 1. c. vlt. §. quod præcipitur, 4. dist. c. denique. §. hæc & si legibus.

d Custodiantur.] 1. q. 7. si quis omne, 19. dist si Ro- manorum, & inf. eod. c. vlt.

e Ab omnibus.] Sic & leges ab omnibus sunt ser- uandæ: vt C. de legi. & consti. l. leges 1. & C. de iur. & fac. igno. constitutiones. Et dic ab omnibus, l. subditis. Nam Papa & Imperator legibus non sunt constringuntur, ff. de leg. princeps, & 2. q. 2. put Ita. tñ legibus se velle viuere profitentur, C. de leg. digna vox & C. de testi §. ex imperfecto, & ff. de le. 3. §. ex imperfecto, & ini. qui. mo. testi. infir. §. vlt. & 2. q. 7. nos si incompetenter.

f In actionibus.] s. ciuilibus.

g Vel iudicijs.] s. criminalibus, quia iudicium aliud criminale aliud ciuile. inf. qui fil. sint legi. per venera- bilẽ. circa fin. §. tria. Nec est necesse proponere actio- nem, inf. de iudi. dilecti. si tamen quis proponit ineptã, succumbit, sed aptã potest postea propo nere: vt inf. de iudi. c. examinata. vbi de hoc. 2

h Suo sensu.] Sima lo & est simile 3. q. 9. puta. & inf. eo. ne innitaris quandoq; enim suo sensũ vti debet iudex in iudi- cando propriẽ acce- pto vocabulo, ff. de aed. qualẽ, & in au- thẽ. de iureiur. quod p̃st. ab ijs qui admi- nistr. reci. circa prin- cip. coll. 2. & inf. de renun. in præsentia. dũ tamen sm̃ le- ges & iura pronunciet. in authen de iudi. §. quia vero. vers oĩs iudex. aliàs est 3. coll 6. & in auth. de delen. ciui. s. iusiu- randum, col. 3 & 3. q. 7. iudice. & 20. di- stin. d. libellis, & 27. dist. relatum, & Inst. de offi. iud. in prin. & C. de sent. & in- ter. om. iud. l. nemo.

Cognoscẽtes.] Diuiditur in tres partes. In prima po nitur regula ex qua sumitur rõ. In secunda statu- itur ibi. Quoties. In tertia declarãdo applicat ad factũ rõ- nem, q̃ summitur ex regula: ibi, Ne detrimẽtũ. Abb. Sic.

CASVS. Primo ponitur regula generalis, videlicet q nullus puniri dẽat sine culpa. Secundo dr̃, quòd si con stitutio aliqua de nouo promulgatur, extenditur ad fu tura tñ punienda, q̃ contra ipsam constõnem cõmitti tur, ita quod præteita dispendijs nõ puniat, nec detrimen tũ ante p̃hibitionẽ sustineant ignorantes: quod eos (si postea deliquerint) dignũ est sustinere. No. regulã: Res quæ culpa caret, in damnũ vocari non debet. No quod leges dant formam futuris negotijs. Not. quod decre- tum non ligat ignorantes.

[Gl. seq. adiuuat textũ, arguit, allegat duos canonẽs, in contrarium alleg. 4. dupliciter soluit & remittit.]

i Culpa caret.] quia quod legitime factũ est, pœnam nõ meretur. 3 C. de adul. Gracchus, & peccata suos de bent tenere authores, C. de pœn. l. sancimus, & infr de ijs q̃ fi. à maio. par. Cap. qua sũt, & inf. de sent. excom. Romana, in fi. lib. 6. Et ita est hic arg. expressum quod nemo priuatur iure suo sine culpa. 56 dist. tatis pemer- sum, 36. q. vlt. inuentum, de restit. spol. conquerente. Arg. contra 22. dist. renouantes, & 34. dist. si cuius vxorem, & c. s. q. 2. & 27. q. 2. multorum, ĩ. de cle. coniu. sane. Sol. prima rubrica regulariter vera est, contraria casualia sunt. Vel dicat, quod licet quandoque quis priuetur iure suo sine culpa, non tamen fit illud sine causa. inf. ut lit. nõ cõtest. quia frequenter. §. si vero. causam facile est vide- re in contrarijs signatis, in sex casibus priuatur aliquis iure suo sine culpa sua. Vnde versus.

Paupertas odium, vitiũ, fauor, & scelus, ordo, Personas spoliant, & loca iure suo.

Ista notantur in d. c. renouantes, & inf. de priuileg. in sigua ubi de hoc.

† Almarici hæreles re- fert Directo rium part. 2. q. 7.

† Cap. 11. Burchard. lib. 1. c. 61. c. 171. & c. 1. eod. tit. in 1. compilat.

1 Quo ad tuum consti- tutum; leges tamẽ serua re debẽt. So- tus lib. 1. de iusti. & iure, q. 6. art. 7. et Burchardus lib. 15. decr. c. 42.

2 Concord text. in l. si i te, §. 1. ff. de exce. rei iudi ca. facit l. si non obmisi, ff. de re iud.

† Quid dica tur cũ nõ ne tant Docto res in l. priui legia, C. de sacros. eccl. gl. cap. 1. dist.

† lib. 7 Epi stola 35. ad Fortunatum epm Neapo litanum, & c. 2. eod. tit. in 1. cõpil.

3 Ponche Hostien. ver- sum. Qui ca- ret culpa ca ret sine iudi ce pœna. Io. And.

Fum-

a Futuris.] Sic ergo constitutio respicit tm futura, & non præterita, vt iuf. eod. cap. vlt. dicemus de hoc.
b Dispendijs.]. i. damnis, siue retractationibus, Vel id est, detrimentis vel grauaminib. infra de rescrip. dispendiosa lib. 6. Ioan. Andr.
c Non commendet.] i. non puniat, vel. i. subijciat.
[Glo. seq. arguit al legãs duos canones, & vnum alleg. in cõtrarium, & soluit.]
d Ante prohibitionem.] Argu. neminem ligari constitutione antequã ad ipsum perueniat. vt 32. q. 4. dixit Sara. & 12. distin. propositi. argu. contra 16. dist. quod dicis. Sed non est contra: quia ex quo publice promulgata est, & publicata, omnes tenẽtur ad ipsius obseruantiam, & omnes ligat post duos menses a publicationis tẽpore elapsos in auth. vt factæ nouæ cõst. cit ca prin. colla. 5. ~~. de sen. excom. nouerit.

ties vero nouum quid statuitur, ita solet futuris [a] formam imponere, vt dispendijs [b] præterita non commendet [c]: Ne detrimentum ante prohibitionem [d] possint ignorantes † incurrere, quod eos postmodũ dignum est vetitos sustinere.

¶ Augustinus super illud epistolæ ad Hebræos. †

¶ Potestas legem condendi & mutandi est penes vicarium Christi. Et quod de vno connexorum statuitur, ad aliud conn. xum extenditur. Ab. Sic.

CAP. III.

TRanslato sacerdotio [e] necesse est vt legis translatio fiat. ¶ Quia enim [f] simul [g] & ab eodem & sub eadem sponsione [h] vtraque data sunt, quod de vno [i] dicitur, necesse est vt de altero intel ligatur.

¶ Idem super epist. ad Rom. †

¶ Omne prohibitum a lege. peccatum est, & omne illud quod sequitur ex eo. h. d.

CAP. IIII.

NAm concupiscentiam [k] nesciebam [l], &c ¶ Hoc enim [m] elegit Apostolus generale [n], vnde nascitur, cõsequẽs est vna lege tollatur.

Facit l. de inde-to. ubi gl. de proba. in l. lege cũ q'dam. in Bar. ff. l. Corn. e ficar.

Addi post ca. 7. extat uerba ius capit. in glos. que dr ordinaria c. 4. eod. l. in 2. cõlat.

~~. ne cleri. uel mon. ſi magnopere. & c. super specula. Nec est necesse vt singulorum auribus inculcetur: vt in d. c. qđ dicitis. & infra de postul. prælat. ad hæc. Nisi probaret se extra prouinciã tũc fuisse, uel aliàs impeditũ, argu. est expressũ. infra qui mat. accus. pos. cũ i tua.

TRãslatio.] Quod de vno cõnexorum statuitur, ad aliud cõnexum extẽditur. h. d. Io An. Primo ponit verba Apostoli. Secundo Augustini illa exponentis: ibi, Quia enim.

CASVS secundum Pan. sic poni debet, vt conueniat titulo. Fuit quæsitum à Gregorio auctore huius cõpilationis, an constitutio seu lex deberet intelligi in proprijs terminis tm, an dẽat extendi ad alios casus, & Papa respõdit q debeat extẽdi ad cõnexa, & similia, ad quod probandum inducit auctoritatem Apostoli qui ex translatione sacerdotij intulit per consequentiã translationem legis. Abb. Siculus.

Vel sic. Quidam Hebræi licet facti Christiani, seruare nolebant legem ad literã, quæ dicebat, præceptum de sabbatho seruandum esse, & circõcisionem esse seruandam, quę hodie ad literam seruari non debent. Hos reprehendit Apostolus, dicens, quod postquam sacerdotium translatum est ad Christianos, necesse est ut legis translatio fiat; Augustinus super illo loco probat, q hoc facere non debent: quia lex & sacerdotium simul data fuerunt, & ab eodem, & sub eadem sponsione, & ideo simul seruanda sunt: quia quod de vno connexorum dicitur, de alio debet intelligi. No. q translato aliquo transfertur lex, & sententia, seu conditio. No. quod connexorum idem est iudicium.

[Glo. seq recitatur per obiectionẽ et solutionem.]

e [Sacerdotio.] Supple Leuitico vt cesset obiectio, quę potest fieri de Melchisedech. qui præcessit legẽ quadringentos ãnos, qđ innuit ex litera sequenti: quia sacerdotiũ simul fuit datum cũ lege, verũ est, supple, leuiticum.

f Quia enim.] Sunt verba Augustini exponentis prædicta verba Apostoli.

g Simul.] Quia in monte Sinai eodem tempore constituit dñs Moysi legem & sacerdotium. postquam ergo iam translatum est sacerdotium ad Christianos; ergo & lex transferri debet.

Melchisedech præcessit legem.

h Sub eadem sponsione.] quia postq dñs dedit legẽ filijs Israel, dixit eis; Audi Israel mandata mea, & ea, cõserua in corde tuo: & si feceris, dabo tibi terrã fluentem lac & mel. & tunc ipsi promiserunt seruare legẽ & sacerdotium: & ideo dicit, sub eadẽ sponsione. Hic attende: quia dñs in ueteri testamẽto temporalia promittebat, I nouo vero pmitit æterna; vt, Cẽtuplũ accipietis, & vitam æternã possidebitis, &c. ~~. de celeb. miss. cum Marthæ.

[Glo. seq. arguit, & allegat cõcordãtias]

i Quod de vno.] Arg. q vbi est eadẽ ratio, ibi debet esse idẽ ius, & p de simili lib. idem iudiciũ est habẽdum. 5. dist. ad ei' vero. ver. si enim eo, & 4. dis. denique, uer. vnũ quoque. & 16. q. ult. & hoc diximus. & 1. q. 3. si qs obiecerit, & ~~. d trãsla. inter corporalia. verl. sic ut ergo, & ~~. tit. px. iter cæteras. i fin. Et quoties ex vna radice vitiũ nascitur, cõsequẽs est q vna lege tollatur. C. de nup. si libertam, & 1. q 1. sicut Christus, & 22. q. 2. si quis p vetus. Et quod dicit, qđ de uno dr, id est, quod de uno cõstitutũ est. & sic facit ad titulum: aliàs non vr facere.

Æterna promittunt in lege Euangelica.

† Addi postea cap. 7. leguntur hæc uerba, in ea quæ dr glossa ordinaria. & cap. 7. eo. tit in 2. compil.

NAm cõcupiscentiã.] Cõstitutio certũ qd phibens, omnia prohibet quæ sequuntur ex illo. Io. And. Primo ponitur dictum Apostoli. Secundo declaratio: ibi, [Hoc enim.] Abb. Sicul.

CASVS sic ponit. Legitur in epist. Pauli ad Rom. Peccatum nõ cognoui nisi per legẽ. Nã cõcupiscẽtiam nesciebã nisi lex diceret. Nõ cõcupisces. Aug. exponit hæc verba Apostoli, s. Nã cõcupiscẽtiã nesciebã, dicẽs. hoc enim elegit Apost. gñaliter, s. cõcupiscẽtiæ vitiũ, vnde oĩa mala oriunt. cõcludit Aug. ergo lex illa bona est, q dũ hoc phibet, oĩa mala phibet. No. q licet aliqd nõ noceat, cũ tamen nocere possit phiberi debet. Itẽ, no. oriũtur, id est, oriri possunt; sic potes dicere i dictis testiũ. Itẽ no. q aliquo prohibito vel concesso, omnia concedi, vel prohiberi debent, quæ ex eo sequuntur.

[Glo. seq. inchoat casum.]

K Nam cõcupiscentiã.] Legitur in epist. Pauli ad Romã. Peccatũ non cognoui nisi per legẽ. Nã cõcupiscentiã nesciebã, nisi lex diceret, nõ concupisces. Aug. exponit hæc verba illa Apostoli [nam cõcupiscentiam nesciebam] dicens, quia hoc elegit Apost.

l Nesciebam.] Esse peccatum concupiscere, vel tam graue, secundum aliam expositionem: Apostolus ante quam vidisset legem, nõ credebat esse peccatum concupiscere rem alterius, sed postquã inuenit in lege, non concupisces, credidit esse peccatum.

m Hoc enim.] Verba sunt Aug. vsque in fi. Et dic, hoc scilicet nescire concupiscentiã tantum, vel remouendam à se: Vel, hoc, id est peccatum, ita exponit Augustinus. Si intelligas de cõcupiscentia carnis tm, falsum esset, cum Apostolus haberet concupiscentiam, & stimulum carnis. vnde dixit; Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, captiuantem me in lege peccati. 32. q 5. si Paulus.

n Generale.] Scilicet vitium concupiscentiæ, quod est generale ad omnia uitia.

[Glo. seq. arg. alleg. quinque iura.]

Ad Rom.

Ad Rom. 7.

de omnia mala [a] oriũtur. [b] Bona est ergo lex, [c] quæ dũ hoc prohibet, omnia mala prohibet.

¶ Hieronymus in parabolis. †

¶ *Constitutiones decretorum singularibus sunt opinionibus praferendę.*

CAP. V.

NE innitaris [d] prudẽtiæ tuæ. [e] ¶ Prudentiæ suæ [f] innititur, qui ea quæ sibi agenda vel dicẽda videntur, patrum decretis [g] præponit. [h]

¶ Innocentius iij. Senonen. archiepiscopo, & episcopo Trecen.

¶ *Non valet constitutio collegij in damnum aliquorum & commodum aliorum, cessante rationabili causa. Vel sic; Absque rationabili causa non potest maior pars capituli tollere consuetudinem, vel litatem privatam nutriendo.*

CAP. VI.

CVm † omnes: & infra ¶ Ad audientiam nostram † peruenit, qđ Trecen. canonici nouum fecerunt in Trecen. ecclesia constitutum, [i] vt eis tam in præsentia quàm in absentia reditus suos ex integro percepturis, qui in eadẽ ecclesia post illam constitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint instituti reditus in absentia non percipiant, sed tunc solum cum fuerint residẽtes: cum secundum Trecen. ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares.

¶ Statuerunt † etiam vt (cũ singulis præbendis annexæ sint vineæ) ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineæ decedentiũ ad successores nô trâ-

a Vnde omnia mala] Arg. ꝙ vno prohibito, oĩa prohibentur quæ sequuntur ex illo. 13. q. 5. pœnale. & 4. dist. denique. & inf. de fid. Instr. inter dilectos, ad fi. C. de reb. alienis non alien. l. vlt. & C. de legib. non dubiũ. [Glo. seq. dupliciter exponit literam.]

b Oriũtur.] idest, oriri possunt, & cõprehẽdit genera singulorũ, & nõ singula generum, i. nõ est aliqđ gen⁹ mali qđ quñq; nõ possit oriri ex cõcupiscẽtia. [1] Et sic intelligit 47. dist. bonorũ, vbi dĩ ꝙ cupiditas ẽ radix oĩum malorũ. vbi similiter cõprehendit genera singulorũ, & nõ singula generum, & de pę. dist. 3. quia radix. Et eodẽ modo intelligit illud qđ dicit Imperator, ꝙ auaritia est mater oĩum malorũ. Auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. vel. fi. coll. 2. Et ex hoc gñali vitio concupiscentię oĩa mala. i. septem principalia vitia possunt oriri, s. Superbia, Ira, Inuidia, Accidia, Auaritia, Gula, Luxuria: & iõ dicit Augu. cũ Apostolo, ꝙ bona sit lex, q̃ dũ hoc, &c. non tñ pp hoc singula vitia cuiuslibet gñis, vtputa, interficere hoĩem, periurium, & similia oriuntur ex concupiscentia. Vel expone ꝙ dicit oriuntur, i. orta sunt, præsens pro præterito. ita exponitur ff. de verb. sig. verbum erit. pp concupiscentiam. n. primi parentis, omnia mala orta sunt. si. n non concupiuisset, non peccauissemus. 5. dist. ad eius vero concubitum, in fi. Vnde Greg. Cato nos læta traxit ad culpam, afflicta reduxit ad veniam, & sic non esset necesse comprehendere genera singulorum, &c.

† Cap. 3. eadem uerba sunt in glossa ordinaria, & c. 6. eo. tit. in 1. cõpila.

1 Hoc aliàs ebrietati tribuitur. 35. d. ante ora. aliàs ignorantiæ, 38. dist. ignorantiæ aliàs amori pecunię 23. dist. his igit. sed non obstat, ut per Host. & Io. An. hic.

c Lex,] id est, constitutio, vt in prin. decret lex est cõstitutio. dist. 1. & dist. 2 c. 1. & sic facit ad titulum.

NE innitaris.] Diuiditur, quia primo ponuntur verba Salomonis; Secũdo verba Hieronymi, & Augustini exponentium illa: ibi, Prudentiæ. Abb. Sicul.

Prou. 3.

CASVS sic ponitur. In Parabolis Salomonis ponuntur ista verba: Fili mi habe fiduciam in domino ex toto corde tuo: & ne innitaris prudẽtiæ tuę: & ne sis sapiens apud temetipsũ. Hieronymus exponit uerba ista, ne innitaris prudentiæ tuę, dicens illum inniti prudentiæ suæ, qui ea quę sibi videntur agenda, uel dicenda, præponit statutis sanctorum patrum, vel etiam legib. Not. quod proprium intellectũ non debet aliquis præferre decretis sanctorum patrum.

[Glo seq. inchoat casum.]

d Ne innitaris.] In parabolis Salomonis ponuntur verba ista: Fili mi habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, ne innitaris prudentiæ tuæ, ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronymus exponit hic particulam illam, ne innitaris prudentię tuę, &c.

e Prudentiæ tuæ.] Verba sunt Hieronymi usque in finem.

f Prudentiæ suæ] in malo; & est simile 8. q. 1. sciendum, & 3. q. 9. puta, et sup. eo. tit. canonum.

g Decretis.] i. constitutionib & ita pertinet ad titulũ.

h Præponit.] non ergo sunt postponenda decreta, quę Hierony. ita commendat, quod etiam fieri non debet. 37 dist. relatum.

CVm oẽs.] Cõiter sic summat. Constitutio canonica, q̃ non est oĩbus cõis, & per quã tollitur ecclesiæ cõsuetudo antiqua, nõ valet. Et duo facit. Nã In prima parte ponit duo statuta successiue facta. In secũda parte duplici rõne præallegata, ambo statuta cassari mãdat. Secunda ibi: Cũ igitur Abb. Sic. Hæc decr. fuit prima ĩ tertia cõpilatione, & sic quebat, sumus vnũ corpus in Christo.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compila.

† In multis antiq. in: ad audientiam apostolatus nostri.

CASVS. Canonici Trecẽ. tale fecerũt in ecclesia Trecensi cõstitutũ, ꝙ tam in absentia q̃ in pñtia reditus suos perciperẽt integraliter: q vero post illã cõstitutionẽ instituerẽtur, nihil perciperẽt in absentia, sed tunc tñ cum fuerint residentes: cũ tum consuetudo ecclesię Trecẽ. erat ꝙ oẽs ĩ hoc essent pares. Insup cũ singulæ præbẽdæ vineas haberẽt annexas, statuerunt ꝙ ipsi dũ viuerent, suas uineas possiderẽt, & uineę succedentiũ non trãsirent ad successores, sed prouẽtus earũ inter singulos diuidant. Peruenit ad notitiã dñi Papæ Papa scribit archiepo Senonẽ. dicẽs: qđ quisq; iuris in alterũ statuerit, ipse dẽt uti eodem, & Sapientis dictat auctoritas, Patere legem, q̃ ipse tuleris. Papa mandat ipsi archiepo ꝙ oẽs canonicos antiquos & iuniores in perceptione prębendarũ & uinearum faciat esse pares secundũ priorẽ consuetudinẽ seruatã vsq, ad tps constitutionis pręfatæ, uel faciat rõnabilem constitutionem in posterum obseruandam. Not. ꝙ constitutio facta in prępudicium absentium & futurorum, non ualet No quod quisq; iuris, &c. No. quod in præbendis percipiendis æqualiter vel inæqualiter, consuetudo attendatur. No. quod si consuetudo fuit quod omnes canonici æquales haberent præbendas, & est immutata, debet ad statum pristinum reformari.

† Hoc est secundum canonicorum statutum.

[Gl. seq obijcit. & soluit contra solu. unam I. allegat, secun do quærit. alle. pro, & soluit distinguendo inter communionem collegiatorum & singularium, & inter necessaria & voluntaria.]

i Constitutum.] Sed nonne canonici isti Trecen. poterant hæc & alia statuere alijs irrequisitis etiam in præiudicium successorum, cum illud uideretur esse ius cõe, quod absentes nihil percipiant. infra de cle non resi. inter quatuor. & c. vlt. inf de appell. peruenit; Immo vr quod sic. arg. 10. q. 2. c. ca. n. §. hoc ius porrectum, & ff. de pac. rescriptum. & 7. q. 1. factus est. Sed hoc ideo nõ valuit. quia in prętudicium aliorum, & malo zelo, & cõtra consuetudinem ecclesię hoc fecerunt. inf eod. ut ex parte. Et trãsgressor cõsuetudinis, vt transgressor legis punien-

pondendus est, 11. dist. in his. Et statutū, siue cōstitutio dēt esse iusta, & honesta, & cōis omnibus, 4. dist. erit autem. & quia constitutio ista non erat generalis, nec cōis omnibus, ideò non valuit, &c. Et cum ipsi canonici intelligantur quasi vnum corpus, & idem collegiū, non debent duplici iure censeri, 11. q. 2. cognouimus, & inf. de deci. c. cū in tua. Et incōueniēs aliud sequeret, quod successores minus habe rēt, q̄ pdecessores, et sic nō esset vera successio in ius alterius ff. de a. q. re. do. l. hæreditas, & ff. de acq. poss. l. cū hæredes, in prin. Ista constitutio non valuit, quia sine consensu Epi facta fuit, infra de consu. capit. cum consuetudinis, circa fi. arg. cō tra. ff. de col. l. vlti. vbi fit collatio bonorum natis. sed nō illis, qui sunt nascituri. Sed nūquid cit verū gñaliter, qđ maior pars capituli facit, totū capitulū facere intelligat? qđ vi. inf. de his, quæ fi. à ma. par. cap. cū in cūctis. Dicas, quod si aliquid ē cōe pluribus, nō vt collegiatis, sed vt singulis, qđ fit à maiore parte illorū, nihil valet, nisi oēs cōsentiāt, ff. de ser. rust. pd. l. p fundū, nisi rē cōcedāt in naturalē vsū. qđ nō fa cere vnus et inuitis alijs, & cōtradicentib. insti. de re. di. §. religiosū, ver. in cōe verò sepulchrū, & nisi in casu inf. de iure pat. c. postulasti, & c. quoniā in quibusdā. Si verò sint plures vt collegiū, distingue, si aliqua facienda sūt ex necessitate, vt alienationes, electiones, & similia: sufficit, quod maior pars facit, inf. de ijs, quæ fi. à maio. par. ca. cum in cunctis, dū tñ alij absentes vocēt, inf. de elect. c. quod sicut, & c. venerabilē. In alijs quæ ex necessitate non fiunt, qualia erant ista, quæ isti faciebant, nihil pōt fieri, nisi omnes consentiant, vt hic, & in prædicta l. per fundum, & dicent consentire, vt collegium, non tanquam singuli, arg. inf. eo. cap. cum M. Ferrarieñ. & inf. de elect. c. in Genesi.

Catonis dicet in dictis moralibus, ut hic etiat Con-. facit tex. Rub. & l. ff. quod quisque iuris, &c.

Trecei.

sceant, sed prouētus earū inter singulos diuidātur. ¶ Cū igitur quod quisq;[a] iuris in alterū statuit, ipse dēat vti eo, & sapiētis† dicat auctoritas, Patere legē [b] quam tu ipse tuleris. mādamus quatenus antiquos canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuū tā præbendarū, quā vinearum coæquetis [c] antiquis, secūdū priorē consuetudinē [d] vsq; ad tēpus prædictæ constitutionis seruatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam.

¶ Idem Tridentino † episcopo.

¶ *Constitutio laicorum, ecclesiam sine eius bona non adstringit.*

CAP. VII.

QVæ † in ecclesiarū: & inf. Sanè peruenit ad audientiā nostrā, quòd ciues Teruisini constituerūt, [e] vt si quis se ad īnopiā [f] vergere probabiliter allegauerit, † alienādi feudū, [g] quod ab ecclesia, vel aliis tenet, liberā hēat facultatē: & infra ¶ Volentes igitur Ecclesiarū indemnitati consulere, constitutionē huiusmodi, & venditiones feudorū ecclesiasticorū factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu [h] vires decernimus non habere.

a Quod quisque.] ff. quod quisque iur. l. 1. & dist. 1. in princ. decretorum.

b Patere legem.] Dicit Aug. Talis sum in scriptis aliorū, quales volo esse intellectores meorū, 9. dist. neq; quorumlibet. Nec debent alijs legem imponere, quam ipsi negligunt obseruare, inf. de præb. c. pro illorum.

[Glo. seq. notat, & remittit.]

c Coæquetis.] Sic ergo omnes pares debent esse in beneficijs, inf. eo. c. cum M. de hac materia nota infra de maio. & obe. c. statuimus.

[Glo. seq. notat quòd ex consuetudine, &c.

d Consuetudine.] Not. hic arg. optimū, quòd in absentia pōt quis percipere beneficiū sine peccato, si cōsuetudo sit, ecus est de iure com muni, vt inf. de cleri. non resid. c. quia nonnulli, & c. relatum.

QVæ in ecclesiarum.] In prima parte ponitur constitutio. In secunda eius cassatio, secunda ibi, Volentes igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Ciues Teruisini constituerunt, q si aliquis ad inopiam vergere se probabiliter allegauerit, liberā habeat facultatē alienandi feudum, quod ab Ecclesia tenet. Peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. Papa scribit super hoc episcopo Tridentino, volensque Ecclesiarum indemnitati prouidere, decreuit hmōi constōnem, & vēditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo clericorum consensu, vires aliquas nō habere. Nota, quòd constitutio facta in rebus Ecclesiæ per laicos, nō valet. Not. quod feudū non potest vendi sine voluntate domini à quo tenetur.

e Constituerunt.] Quod eis licuit tam iure fori, quam iure poli. Et vocatur ius ciuile, qđ quisq; populus sibi constituit: inst. de iure nat. §. 1. & d. l. ius ciuile, Sed ex hoc statuto nullum præiudiciū Ecclesiæ gñatur, vt hic, & 96. dist. bene quidem, etiam si in vtilitatem ecclesiæ redundaret: si auctoritas Papæ nō interueniret, vt in c. benè quidem, & infra eo. c. Ecclesia S. Mariæ & 10. dist. c. 1. & inf. de sen. & re iu. capit. cum causa.

f Ad inopiam.] si culpa sua eget, indignum est ei subueniri, ff. depositi l. bona fides, arg. op. ad hoc, 86. di. nō satis. Vel si suo vitio incidit in egestatem, & est simile infra de consue. c. ex parte.

[Glo. seq. tractat de alienatione feudi in feudatione, & datione in dotem, dat simile de vsurario, & emphyteuta. In fine recit. per quæstionem, an vasallus inuito domino feudo renunciet: tenet quòd non, allegat vnā in contrarium.]

g Alienandi feudum.] Qui feudū alienat, cadit iure feudi, & dominus illud alij concedere potest, infra de feu. c. 2. & in lib. feu. in tit. de alien. feu. const. si clientulus, sed alij in feudū dare pōt, ut in d. consti. si clientulus, & in consti. Lotharij, imp. tialis, nec feudū dari pt in dotem, inf. de don. inter vir. & vxo. c. nuper. Nec vsufructuarius pt vsū vendere irrequisito domino, vt instit. de vsu & habi. in prin. Nec emphyteuta pōt vendere meliorationes sine dño irrequisito: quod si fecerit dominus illud pōt reuocare, C. de iure emph. l. vlt. infra de loca. c. potuit, sed facta denunciatione domino, si dixerit se nolle emere, vel si à denunciatione duorū mensium spaciū sit elapsū, pōt vendere cui vult, dūmodò non vendat psonis prohibitis, inf. de loca. & condu. c. potuit, quæ decr. Greg. est, & in prædicta lege. Renunciare autem feudum vasallus non potest inuito dño: cum in ius fauore introductum sit, vt vasallum habeat, arg. C. de act. & oblig. l. sicut in initio. Arg. contra. ff. de ope. lib. l. interdum.

ADDITIO. Dic, quòd ista l. interdum, nō benè facit pro opi. gl. quia loquitur de operis promissis per libertum, facit melius in l. sol. ned. ff. de neg. gest. & l. imperialē, de prohi. feu. alie. p Fride. colla. 10. & ibi Bald.

[Glossa seq. recitetur per quæstan cōsensus sufficiat.]

h Personarum assensu.] Non tamen sufficeret omnium consensus in hoc casu, quia alienatio facta de cōsensu omnium citra formam debitam, nulla est, 12. q. 2. sine exceptione, & 10. q. 2. hoc ius porrectū, & C. de sacros. eccl. auth. iubemus, in fi. & infra de re. eccles. non

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† Hoc est allegādo probauerit: nō enim sufficit dicere, nisi probetur.

1 An populus Romanus possit hodie condere legem, not. Ioā. & Bart. Brix. 12. dist. c. 1, & Azo. C. de leg. & const. l. vlt. Io. And.

2 Eleemosyna tñ ei dari dēt, 42. dist. quiescam.

non alie.c.dudum, lib. 2. sed si cõis forma seruata esset, teneret venditio, inf. de ijs, quæ fi. à præla. sine consensu cap. cum nos, sed si læsa esset ecclesia, restituitur in integrum, inf. de in integ. restit. c. requisiuit, & inf. de empt. & vendit. c. cum dilecti.

ADDITIO Hæc glo. nõ valet i feudo Ecclesiastico, qđ de cõsẽsu eccl. à qua tenetur, vendi potest nec alienatur, imò idem dñium remanet penes ecclesiam, inf. de feu. c. 2. de dona. per tnas. dictũ ergo Ioã. tũc procederet, qñ ageretur de trãsferẽdo directo dominio in emptorem. Io. And.

¶Idem.

¶Dignitas sublata de ecclesia per statutum capituli cõfirmatum per Papam, vlterius non censetur vacare, nisi per contrarium actum statutum fuerit reuocatum.

CAP. VIII.

† Cap. 4. eo. tit. in tertia compila.

CVm accessissẽt. Diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro primicerio. In secunda pro capitulo, ibi: Fuit in. tertia diffinitiua commissio: ibi. Quocirca, Abb. Siculus.

† al. primiceriatus dignitas.

CASVS. Quidam Canonici Tulleñ. olim significauerũt domino Papæ, φ primiceriatus Tulleñ. tanto tempore vacauerat, quod ipsius collatio ad dominũ Papã fuerat deuoluta: vñ Papa mandauit quibusdã, vt sup hoc inquirerẽt veritatem, & si vacauisset tanto tẽpore, quod secũdũ Later. conciliũ ad dñm Papã collatio fuisset deuoluta, ipsi personam idoneã de personatu ipsius inuestirent. Cum autem super hoc executores procedere vellent, ex parte capituli fuit propositum coram ipsis, quod rescriptum non valebat veritate tacita impetratum: quia de cõi consensu canonicorum Tulleñ. fuerat constitutũ ne dignitas illa esset vlteri⁹ in Tulleñ. Ecclesia: & ipsa constitutio fuerat per Sedem Apost. confirmata: propter quod euidenter patet, quod primiceriatus tanto tempore nõ vacauit, sicut fuit falsò domino Papæ suggestum. Propter qđ negotium delatum est ad dominum Papam: coram quo omnia ista fuerunt proposita: vñ mandat Papa quibusdã, vt si constiterit canonicos Tulleñ. cõiter statuisse ne primiceriatus esset vlterius in ecclesia Tulleñ. & statutum ipsu n auctoritate Apo. confir natum fuisse, illud faciant in suo robore permanere, nisi postmodum dicti canonici cõtrarie irent aliquẽ in primicerium eligendo. No. φ primicerius dr̃ hic officium. No. φ qui facit cõtra priuilegiũ, amittit vires priuilegij, & sic nota, φ ius pdit p abusũ. No. φ facili⁹ aliquid immutatũ reducit ad pristinũ statũ, φ immutet.

a Vacauisset.] nulla rasta cã i npedientẽ, alias nõ curreret tps inf. de concess. preb. & eccle. non va. quia diuersitatem, arg. ad hoc 28. dist. de Syracusanæ, & 2. q. 6. anteriorem, §. ad hoc. Et si Papa interdicat aliquibus, ne eligant sine suo mandato speciali, tempus scilicet triũ mensiũ statutũ à canone eis currit, nisi intra id tps postulauerit licẽtiã eligẽdi. ut. de ele. c. vl. Greg.

b Constitutum.] Ac ipsum statutum per sedem Apostol. confirmatum fuerat.

CVm † accessissent ad Apostolicã Sedem Archid. Tulleñ. & G. Tulleñ. capituli procurator: Archid. proposuit memoratus, quòd cũ olim quidam Tulleñ. canonici nostris auribus intimassent, quod primiceriatus † in Tulleñ. ecclesia tanto tẽpore vacauisset [a] quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta, & infrà. ¶Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quòd de cõmuni assensu Canonicorum Tulleñ. fuerit constitutum [b] ne primiceriatus† dignitas esset vlterius in ecclesia memorata: inter canonicos ipsos primiceriatus prouẽtibus, & possessionibus distributis: & infrà. ¶Propter quod euidenter apparet, quod primiceriatus ipse tãto tempore non vacauerit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum, & inf. ¶Quocirca mandamus quatenus si vobis constiterit Tulleñ. Canonicos, ne vlterius in Tullensi ecclesia primiceriatus esset officium, cõmuniter statuisse, ac statutum ipsum auctoritate sedis Apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum [c] vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti canonici

[Glo. seq. quærit allegãs negatiuè, ponit opi. Io. F. & vacillando soluit, in fine gl. ponit triplicem effectum confirmationis ex certa scientia.]

c Confirmatum.] sed nunquid Canonoci per se pñt minuere præbẽdas, vel dignitates tollere sine licentia dñi Papæ: vĩ φ nõ: quia nec augere pñt inf. de cõsu. c. cũ olim, & de vi. & ho. cle. c. quoniã vt ait, 22. d. c. 1. quia honor ecclesiæ potius dẽt augeri, φ minui, inf. eo. c. ex parte, vbi est expressũ, φ nõ, & dicõ sidu. 1. va. sa. vers. in hoc. n. & infra de ver. sig. c. vlt. & quia spũs nfis potius, addi reuerentiã cupimus, φ minui, 25. q. 1. quæ ad perpetuã, & q. 2. quęcũq; Vnde nec ep̃s pñt omittere, quin statuat, archipresbyterum: quasi solus ipse sufficiat. inf. de offi. archipr. c. vlt. & melius est qualẽcũque eligere, φ ordinẽ ple nõ esse, ff. de de iu. l. generaliter, §. pen. Ad hoc dixit Io. φ etiã possunt minuere: vt infra de inst. c. 1. & c. auctoritate, & inf. eo. c. prox. & de auctoritate epi, 21. dis in nouo testõ. Et φ pñt vnã dignitatem tollere, vel diminuere, vel mutare pbẽdas, probaŧ, 16. q. 1. præcipim⁹, & if. de excess. prel. c. sicut venire, & ff. a õia præd. l. si quis duas, §. 1. & ff. de neg. gest. l. cũ alicui, ĩ. de preb. c. vacãte, & 63 dis. c. quia sãcta, §. verũ, & 67. dis. quorũ vices, & c. chorepi. & in prædicta decretali Honorij, inf. eo. c. ex parte, vl i dicit: licet nõ sint eius redditus diminuti, & ita vĩ quòd potuissent, si fuissent diminuti. Io. Sed veri⁹ credo, φ nõ possint sine auctoritate Papæ, ne qñq; in fraudẽ hoc facerent, & cãm subijcerent, cũ nõ esset, & hoc idẽ dr̃ de cõsensu epi. arg. opt. inf. de ver. sig. c. vlt. Qđ ergo inutile fuit, hic cõfirmauit auctoritas dñi Papæ ex certa scia, arg. 16. q. 1. c. vlt. sicut & daŧ actio ex nudo pacto si iuuet auctoritate legis, vel principis, ff. de pact. l. legitima. Vel tenet vt dixi Io. φ pñt iusta ex cã, alias non arg. inf. c. prox. ver. nisi in tãtũ, à cõtrario. Dignitatẽ tñ nõ credo, quòd possint creare, vel supprimere sine auctor. Papæ, vt hic dicitur: nec diminuere numerum iure firmatũ, cui confirmatio sedis Apos. accesserit, hmõi clausula adiecta. s. quòd si secus fieret, nõ valeret, inf. de præb. c. dilecto. à contrario. Not. quòd confirmatio, siue constitutio dñi Papæ valet, vt cõfirmet infirmã, 2. q. 1. in primis, & 3. q. 6. hoc quippè. Confirmat & supplet defectũ solẽnitatis omissæ, inf. de trã sac. c. 1. Itẽ valet vt de beneficio illo, quod ex certa sciẽtia cõfirmatur postea, directè, an licitè sit acquisitum, an nõ, sine nouo mandato nõ cognoscat, inf. de confir. vti. vel inuti. c. 2. Si verò sub hac forma cõfirmat, s. confirmamus sicut iuste possides: talis confirmatio modicum operatur, vel nihil. inf. de confir. vti. vel inuti. ca. 1. de qua confirmatione habes inf. de concel. præb. & eccle. non va. c. quia diuersitatem.

An Canonici possint se minuere præbẽdas, dignitates inconsulto Papa.

† Primiceriatus qui sit officium traditur, l lib. tit. offic. primicerij.

[Glo.

Glo. seq. arguit pro vnico actu, &c. allegans iura ad cõtrariũ allegãs quatuor. demũ ponit quatuor opin. Vinc. Io. Tãcredi, & aliorũ, quarũ q̃libet distinguit.]

a Contrauenerint.] Vr quod priuilegium unico actu perdatur. vt hic. & ĩ.c. proxi. & ĩ. de preben. c. pro illo rum. & 11. q. 3. priuilegium, C. de iure domi impe. l. 2. & C. de ijs qui per me. iu di. non ap. l. his qui. & C. de pact. inter empt. & vend. l. com missoriæ: Argumentum contra, quia de lictũ pionç. &c. 16. q. 6. si episcopum, ĩ. de arbi. c. cum tempore, ĩ. de priu. cap. accedentibus. & c. si de terra.

contrauenerint[a] aliquem uidelicet in primicerium eligendo.[b]

Idem Clugiensi episcopo.

¶ Non obstante certo canonicorum numero. et per Papam confirmato, prouidendum est receptis ultra numerum de su perexcrescentibus fructibus, maximè si uoluntariè per canonicos fuerint recepti.

Vincen. distinguit, aut datur priuilegium ad faciendum, aut ad non faciendum. Si datur ad faciendũ, & is qui impetrauit, spatio decem annorum non vtitur eo, perdit illud. ff. de nundi. l. 1. Si verò datur ad non faciẽdum, si Papa reseruauit sibi aliquid iuris in eo, nõ pòt tali priuilegio renunciari expr. ĩ. de arbit. ca. cum tpe. sed si nihil sibi reseruauit, puta quia dedit priuilegiũ de non dandis decimis, tunc non perditur nisi legitimo tpe, s. si quadraginta annorũ spatio fecerit ctra priuilegium decimas soluẽdo, ĩ. de priui. c. accedentib. & c. si de terra. & 7. q. 1. quã periculosum. sed ibi sufficit q̃ semel renunciet, circa beneficia. Si datur ad excipiẽ dum, perpetuum est: quia q̃ tpalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum. ff. de do. excep. l. pure, §. vlt. quod est verum si nemo agat cõ si agat, & non excipitur contra agentem. perditur priuilegium. ff. de procurat. l. Pomponius. §. ratihabitionis. & ff. de condi. indeb. l. si is qui. 1

Ioannes dixit q̃ si ille qui impetrauit priuilegiũ si directe obuiauit priuilegio, perdit illud vnico actu tm: vt hic, & ĩ. c. proxi. & ĩ. de preb. c. pro illorum. secus si non seruat illud, vel si non vtetur illo: tunc enim pdit legitimo tempore, ĩ. de priu. c. accedentib. & c. si de terra. Magis enim delinquit qui directe venit contra priuilegium, quam ille qui non vtitur illo. arg. ad hoc. 84. dis. quilquis. & inf. de sent. excom. contingit. 2.

Alij distinguunt, an priuilegium sit onerosum: & tũc unico actu tollitur: an sit fauorabile: & tunc non perditur unico actu.

T. melius uidetur dicere, si priuilegiũ datũ est fauore personç seu personarum, qualecunque fuit hic, & in similibus concordantijs perditur unico actu. Si datum est fauore ecclesiæ, siue intuitu religionis, vt sunt priuilegia de non soluendis decimis & similibus: non tollitur nisi legitimo tempore, vt dictum est. Et hęc opinio Tanc. habetur his uersibus.

Priuatam legem tollit contrarius actus.
Si personalis sit, si patet esse realis
Tunc non perditur, nisi praescripsisse probetur.

Melius uidetur dicendum, q̃ sicut sunt diuersa priuilegia in diuersis casibus concessa; quodlibet priuilegiũ locum habeat in suo casu: 3 sicut uides in præscriptionibus, quę diuersa tempora requirunt. Dic ut infra de deci. c. suggestum.

[Glo. sequens obijcit, & soluit.]

b Eligendo.] Videtur quod talis electio non debeat ualere, quia noua dignitas sine licentia Papę constitui nõ potest, ĩ. de consue. c. cum olim. 22. dis. c. 1. Sed hęc electio vr de nouo esse creata, & sine licentia 3. Papę non dicitur noua dignitas: sed ex consequentia antiquę dignitatis possunt eam resumere. arg. ad hoc infra de feu. c. 1. & inf. de Iudæ. c. consuluit. & ff. de noui ope. nunc. l. 1. §. si quis ædificium. Ber.

CVM M. Ferrariensis.] Habet materiam prolixã & subtilem, & hoc dicit: Si capitulũ cõtra suã cõstitutionem de certo canonicorum numero, aliquos recipit in canonicos, de superexcrescentib. fructib. eis prouidere tenetur. Io. And. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio ꝓ M. & socijs. In secũda ꝓ capitulo: ibi, Verũ. in tertia definitio: ibi, Mãdamus. Abb. Sicu.

CAP. IX.

CVm † M. Ferrariensis: & infra. Dictus M. pro se ac quatuor sociis[c] suis proposuit quod Fer- tra antiquã consuetudinem ecclesię: postmodum quadã prębenda uacante in ipsa ecclesia, canonici ꝯ consuetudinem ipsam uoluntarie uenientes, M. & quatuor socios suos receperunt, nullis pbendis assignatis eisdem, & q̃uis redditus illorum essent q̃plurimum augmentati, noluerunt tñ eisdem de superexcrescentibus redditibus prouidere: & ideo inter dictos quinque, & capitulum quęstione super hoc mota fuit coram Ferrarieñ. epo tandem ad sedem Apost. quęstio est dilata. coram dño Papa: proinde fuerunt ex parte illorum quinque propositũ; & ex aduerso, ex parte capituli fuit propositũ, quòd in Ferrarieñ. ecclesia xiiij. pbendarum numerus fuerat constitutus, & a sede Apost. confirmatus: tandem cum vna prębenda in eadem ecclesia uacaret, ad instantiam quorundam recepti sunt duo in eandem prębendam, & post modum ad preces epi dictũ M. & quendam alium sine prę iudicio constitutionis prędictę in canonicos receperunt. ita tñ q̃ ipsi de canonicatu nil reciperent donec primi duo essent pbendas integrè assecuti, & redditus, qui per eorum industriã excreuerunt, deputauerunt cõi mensę, quę minus sufficiens erat: quos quinq; canonici sibi ꝯ pdictam oñionem petebant in bñficium assignari. His & alijs allegatis mandat Papa iudici, ut cũ in constitutione prędicta etiam confirmatione Apostolica, vel fuerit, vel esse debuerit sicut consueuit expressum, nisi intantum excreuerint ecclesię facultates, q̃ pluribus possint sufficere competenter: & ipsi canonici ꝯ consuetudinem suam receperant quatuor ad uacaturas prębendas ultra numerum constitutum: faciat super excrescentes redditus prędictis quinque canonicis assignari: ita q̃ si ex eis ęqualis cum alijs possint hẽre prębendam, quod superfluum fuerit, in cões usus conuertatur, antiquis canonicis prębendas suas percipientib. cõsuetas, reuocato in pristinum statum quicquid ab alterutra partium in prejudicium alterius post motã qõnẽ coram epo Ferrarieñ. circa prębendas, vel possessiones fuerit attentatum. Nota quędam notabilia in hac decretali. Primò quod protestatio non prodest illi qui facit ꝯ ipsam protestationem. Item ubi certus canonicorum numerus constituitur, uel confirmatur, conditio illa, nisi in tantum excreuerent, &c. subintelligitur, et si non apponatur. Item lite mota nihil est ab alterutra partiũ innouãdum in prejudicium alterius.

CASVS. Canonici Ferrarienses ut maioribus redditib. abundarent, statuerũt xiiij. prębendarum numerum ĩ ecclesia Ferrarieñ. pręter illud quod cõi mensę cõiter deputarũt, cõ

[Glossa sequens recit. per quę it an sine mandato iste M. &c.]

c Socijs.) & licet M hẽret mandatum: tñ sine mandato pro socijs absentibus agere posset, cũ essent cõsortes eiusdem litis: quia agebat ut eis fieret cõicatio de fructibus superexcrescentibus, tamen cauere debet de rato, 4 vt C. de consor. eius. lit. l. 2. & est speciale, alias non admittitur ad agendum sine mandato nisi esset coniuncta persona. ff. de procura. l. sed hę personę. in princ. & infra titu. proxi. c. nonnulli. Et in alio est hoc speciale, quia post litem contestatum, datur cautio; q& est

Margin notes:

priuilegium unico actu perdatur.

1 An & quã priuilegium uno solo actu uel pluri amittatur, vide gl. 1. in l. olũtariè, & 2. v. post Pe. de Bella . C. de excusat. & per eosdem in l. ulso. C. de iudiciis.

2 Concord. ... l. si cũ ... ff. de ne ... gel. & in ... ff. de cal. ... l. Papinia ... ff. ... minor.

3 Simile de concessione ... l. 4.

† Cap. 5. de tit. in 3. compil.

4 De his cautionibus tractauit hic Bonaguida. id quod colligit ex notab. ĩ. de pcur. c. 1. & c. accedens, & c. mandato. & plenius de his in Spec. de satisd. Io. Andr.

10 20 30 40 50 60

est contra id quod legitur. ff. de procu. l. Pōponius, §. ratihabitionis. Sed illa l. Pōponius. loquitur qñ per ꝓcuratorem lis est contest. Vinc. Sed non credo, ꝙ ista sit talis causa: quia quilibet agere poterat pro se, & sine alijs, & iste M. habebat mandatum ab alijs, aliàs non fuisset admissus procurator. Ber.

a Eo.] Idest, intantum.

b Quo.] idest, inquantum.

c Cōsuetudinem.] Hoc non multū noceret, dummodò ex causa hoc facerēt, vt dictum est sup. c. proxi. arg. ff. de decr. ab or. fa. quod semel. & in auth. ut deter. sit nu. cler. colla. j. vers. non enim, &c. infra de insti. c. j. & c. authoritate.

d Prouidere.] subaudi, ꝙ ille M. cum socijs suis petebat ex illis fructibus superexcrescentib. sibi præbendas assignari.

[Gl. seq. recit. per object. quæ tripliciter soluitur.]

e Ad eam.] Si hoc esset verum, talis receptio non valebat, infra de præb. maioribus. & c. tuæ. Sed ꝓbata nō fuit hęc forma, sed hoc obijcere non poterāt, quia fatebantur se fecisse cōtra constitutionem Turon. concilij infra de præb. c. maioribus. quare non essent audiendi. de conces. præb. & ecc. non vac. cum super quæstione. & sic repelluntur, suā turpitudinem allegantes, ĵ. de don. c. inter dilectos. 1 Vel dic ad eam. i. ea vacante elegerunt duos simpliciter in canonicos.

ex diuerso

1 Cōcō. l. trāsactione, C. de transact. & l. mercatū. C. de condi. ob turp. cau.

ADDITIO. Vel dic secundum Innoc. ꝙ fortè ambo diuidebant præbendam: sed simpliciter fuerunt electi inter canonicos, & non ad ipsam diuidendam: sed postea inter se ordinauerunt de præbenda diuidenda: quod fuit illicitum: sed quia isti actus fuerunt diuisi, ideò secundus nō nocuit primo. ad hoc de terū permu. ad quæstiones. dixit tamen plus sibi placere, quod not. de præb. c. dilectus 2. & c. tuæ. & illud quod ibi not. maximè in decre. dilectus. Io. And.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem.]

f Alium.] De quinto non fit hic mentio: quia forè capitulum confitebatur illum egisse.

[Gl. seq. notat ꝓtestationem nō ꝓdesse, allegat tria iura. in contrariū allegat quinq; & dupliciter soluit.]

g Sine præiudicio.] Hic ergo non prodest ꝓtestatio: quod est verū qñ est contra substātiā facti, vel rei super qua fit: vt si ꝓtestatus fuisset cū reciperet aliquē in canonicū, ut non hēet præbendam, quæ substātia est negotij: quia qui receptus est in canonicū, non debet carere ꝑbenda, vt ĵ. de pręb. c. relatum. Si verò protestetur sic, ꝙ ea, quæ dicit, non dicit animo contestandi litem, talis ꝓ. nè valet. Ioan. ĵ. de app. c. solicitudinem, & inf. de sent. c. olim causam, & ff. de condic. indeb. quod quis sciens. Arg. inf. quod me. cau. perlatum. & 15. q. 2. Lotharius. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. l. si debitor, §. 1. & infra de in inte. rest. c. cum uenissent, & infra de ele. c. Cumana. circa fi. Sol. ibi protestatio non valet vbi protestans per contrariū factum 2 directè obuiat suæ protestationi, ut in dic. is decret. c. solicitudinem, & c. olim causam. nisi hoc faceret iusta de causa, ut in d. c. platum. Et quandoque protestatio plus prodest quam appellatio. C. de fi. fami. l. 2. lib. x. Ideò potest dici, ꝙ protestatio profuit, cum ipsi præbendas consuetas integrè percipiunt, etiam si isti quinque de redditibus excrescentibus non percipiunt tantum, quantum antiquitus tamen præteritum sit eis quantum ad communem mensam.

[Gl. seq. distinguit canonia à prębēda.]

h Receperunt.] Vidè eis prouidere debebant. infra de præben. c. rel. tum. & c. dilectus. j. & ĵ. de cō cess. præb. eod. c. cum super quæstione. Et nota, quòd aliud est canonia, & aliud præbenda. Canonia est ius quod prouenit ex electione, & receptione in fratrem, vt hic. Præbenda est quæ procedit ex institutione, & officio; quia ex quo quis facit officium, debet percipere beneficium. Vndè & laicus, vt dicit vincen. potest habere præbendam, & potest esse præbendarius, sed non posset esse canonicus, infra de insti. c. ecclesia. Nota ꝙ omnis canonicus debet habere præbendam; sed non conuertitur. sola enim perceptio salarij non facit decurionem. ff. de decu. l. sola salarij. nec quicunque habet canoniam, habet uocem in capitulo, vt puer. infra de æta. & quali. c. ex ratione, ff. de decu. l. spurij.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

i Nihil perciperent.] Videtur ꝙ hoc fuerit simoniacum. infra de præb. c. dilectus filius T. Dic ꝙ si intellexissent, & actum esset inter partes, ꝙ nihil omninò ꝑciperent, simoniacum fuisset: sed intelligebant, quòd tantum de præbendis diuisis nihil perciperent: & hoc patet, quod dicit infra antiquis canonicis suas præbendas, &c. & canonici nullum pactum cum aliquo fecerunt: sed simpliciter elegerunt illos: ita quòd de præbēdis diuisis nihil perciperent.

[Glo. sequens obijcit, & soluit.]

k Industriam.] Hæc uidebatur bona allegatio: quia si per ipsorum industriam redditus sunt augmentati, non debent compelli illos communicare alijs, C. de alluui. l. 4. & ĵ. de in inte. rest. c. requisiuit. in fi. aliàs, c. 1. & ff. de rei ven. l. cæterū, & nemo compellitur ad communionem, ff. de condi. indeb. l. si non sortem, §. si centum, ff. pro socio. l. qui admittitur. Papa tñ non admisit

rarien. Canonici ut eo [a] amplius suos redditus augmentarent, quo [b] prouentus ecclesiæ (qui diuidi consueuerant inter plures) in vsus cederent paucorum, quatuordecim præbendas tantùm, præter id quod mensæ cōmuniter deputarūt, in eadem ecclesia contra antiquam consuetudinem [c] statuerunt. Postmodum verò contra constitutionem ipsam voluntariè ne niētes dictos quinque in canonicos receperūt nullis præbendis assignatis eisdem. Et licèt eorū redditus non modicum fuerint augmētati, nondum tamen eis uoluerunt ex superexcrescentibus redditibus prouidere. [d]

¶ Verùm ex aduerso fuit propositū, quòd quatuordecim præbendarum numero in Ferrarien. ecclesia instituto, & Apostolicæ protectionis præsidio roborato: cum vna in eadem ecclesia præbēda uacasset, ad quorundam instantiam duos ad eā, [e] & postmodum ad preces episcopi dictum M. & quēdam alium [f] sine præiudicio [g] dictæ constitutionis in canonicos receperūt; [h] ita quòd ipsi canonici de canonia nihil [i] perciperent, donec primi duo essent pręebendas integrè assecuti. Cumque per canonicorum industriam [k] fuerit procuratum ut ex possessionibus, quas ecclesia tempore longo possedit, plures ei redditus soluerentur; superexcrescentes communi mensæ, quę minus sufficiens fuerat, deputauerunt: quos dicti quinque sibi postmodum petierunt contra capituli constitutionem in beneficium assignari. & infra.

¶ Mandamus quatenus cum in constitutione prædicta, & cōfirmatione sedis Apostolicæ, uel fuerit uel esse debuerit sicut cō

sic illam allegationem: quia præiudicauerunt sibi eos recipiendo. Et tot ponendi sunt in ecclesijs quot ex earum fructibus pōt commodè sustentari: vt inf. de institu. c. 1. quia bene poterant eis prouidere de communibus redditibus: nec distinguitur hic, qualiter redditus augmentetur: nec refert ex quo augmentati sunt: vndecunque processerit, vt infra de verb. sign. c. si.

ADDITIO. Quòd si per industriam canonici sui præbenda augmententur, sibi cedit, nec diuidere compellitur: secus si communitatis pdijs, vni⁹ solicitudine augmentetur: vt hic, secundum Host. Ioan. And. in nouellis.

fuerit † expressum, nisi in tantùm excrescerent ecclesiæ facultates, quod pluribus possent sufficere [a] competenter: & ijdem canonici in derogationem suę cōstitutionis, ad vacaturas prębendas [b] quatuor receperunt vltra numerum [c] constitutum, antiquis canonicis præbendas cum integritate [d] percipientibus cōsuetas, superexcrescentes redditus prędictis canonicis facias assignari: ita quòd si ex eis pares potuerint cū alijs sortiri præbendas: quod superfuerit, in communes canonicorū vsus (sicut prius statuerant) siue aliter, prout melius videbitur, conuertatur: reuocatis in irritum quæcunque ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem [e] coram episcopo Ferrariensi circa præbendas [f] vel possessiones fuerint innouata.

¶ Idem abbati & conuentui S. Siluestri.

¶ Statutum generale laicorum ad ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur: nec speciale etiam si earum commodū & fauorem concernat. hoc dicit, quo ad intellectum. Abb. Sic.

CAP. X.

Ecclesia † sanctæ Mariæ: & infra. ¶ Nos attendentes; quod laicis (et religiosis [g]) super ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla est attributa facultas...

a Possēt sufficere.] Arg. conditionē subintelligēdam: vt 22. q. 2. beatus, ff. qui satisda. cog. l. vlt. infra de iureiu. c. quemadmodū, vbi de hoc, & j. de rescrip. c. 2.

[Glos. sequens ponit opinionem quā reprobat.]

b Ad vacaturas pbendas.] Per hoc quod dicit, ad vacaturas, dicūt quidam vt Papa Innoc. iiij. quòd hæc decre. continet dispēsationem & non ius commune. Sed non est verum, imò continet ius commune: cum ex confessione vtriusque partis constet illos fuisse receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc non est contra ius, quod aliquis recipiatur in canonicum, & expectet præbendam: sed nullum percipere beneficium, si percipi possit, est contra ius, inf. de preben. c. dilectus j. & c. relatum, quia aliud est canonia, aliud præbenda. vt dictum est sup. eo. c. & ideo Papa mādat eis dari superexcrescentes redditus.

[Gl. sequens quærit & soluit.]

c Vltra numerum.] Hic potest quæri verum isti qui quotidie recipiuntur vltra numerum, habeant vocem in electione episcoporum vel aliquorum prælatorum? Dico standum esse consuetudini. 1 & si nulla sit consuetudo, adhuc non credo ꝙ debeant vocari ad huiusmodi tractatus vel electiones, cum nondum habeant plenum ius nec etiam possessionem.

[Gl. sequens quærit, & dupliciter soluit.]

d Cum integritate.] Sed cum canonici isti voluntariè receperint quatuor vltra numerum constitutū authoritate propria contra suā constitutionem, quare non compelluntur cōmunicare suos redditus illis vt sint omnes æquales, cum renunciare videantur suo priuil. supra cap. proximo? Potest responderi ꝙ ipsi hoc non petiuerunt: vt in litera patet, & condemnatio non debet fieri nisi quatenus petitum est: vt inf. de ord. cog. c. cum dilectus. Vel dicas ꝙ si ēt petitum fuisset, non debebāt condemnari: quia nō fuerunt recepti vltra numerum pbendarum, licèt vltra canonicorum numerum: vt satis apparet in litera ipsa: vt d̄ s. eo. c. in notula per hoc.

[Gl. sequens notat & signat contrarium.]

e Post motam quæstionem.] 2 No. quòd quicqd in præiudicium alterius partis lite pendente fit, debet in irritum reuocari. inf. vt lit. penden. c. ecclesia sanctæ Mariæ, inf. de despon. imp. c. ad dissoluendum, in fine, & C. de rei vendi. l. si fundum, 3 & l. certum, 11. q. 1. quia res. Arg. ɔ̄ inf. de rest. in integ. c. cum venissent, in fine.

f Circa præbendas.] Vt si aliqua præbenda de antiquis uacauit lite pendente: & illa forte sit alijs assignata: vel si aliquis possessiones illas quas petebant, sibi in beneficijs occupauit, totum debet in irritum reuocari.

Ecclesia S. Mariæ.] Famosa est hæc decret. & cōmuniter sic summatur. Causæ ecclesiarum per constitutiones laicorum definiri non debent. Diuiditur principaliter ī duas partes. In prima ponitur duplex definitionis motiuū. In secūda definitio: ibi, quod à senatore. Abb. Siculus.

¶ Casus sic ponitur. Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata mouit quæstionem contra Ioan. de Archeia super quibusdā possessionibus coram iudice delegato à Roman. senatore; lite pendente. Idē Ioan. possessiones illas trāstulit in monasteriū sancti Siluestri, tandem absolutus fuit idem Io. appellatū fuit ad senatorem, coram quo idem Ioan. dicebat se non esse conueniendum: quia non possidebat illas possessiones. Demum senator Romanus occasione cuiusdam statuti, in quo continebatur, quòd si quis rem litigiosam lite pendente trāsferret in alium, illa possessio deberet auferri possessori, & petitori dari: spoliauit monasteriū possessionib. illis, & restituit illas ecclesiæ sanctæ Mariæ, monasterio non citato, vel cōfesso, uel cōuicto. Vñ monasterium cōquestum fuit domino Papæ. Papa considerans ꝙ laicis quantumcunq; religiosis super ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla est attributa facultas: & si ab illis proprio motu quid statutū fuerit, qd̄ ēt ecclesiarū vtilitatem respiciat & fauorem, nullius debet esse momenti, nisi per Romanā ecclesiam fuerit approbatum: (vnde statutū Basilij de nō alienādis pdijs rusticis vel vrbanis, ministerijs, & ornamētis ecclesiarū, licèt in se bonum fuerit, illa ratione reprobatum fuit, q̄a p sedē Apost. non fuit roboratū) ideo qd̄ à senatore fuerat factum in præiudicium monasterij non conuenti, nō confessi, non conuicti, dñs Papa in irritum reuocauit & eiusdem possessiones restituit monasterio supradicto. No. ꝙ laici de reb. ecclesiæ, uel personis ecclesiasticis nihil disponere possunt in præiudicium ecclesiæ. Item ꝙ sententia lata contra absentem non citatum, non confessum, non conuictum, nihil ualet. Item nota, ꝙ iudex ecclesiasticus potest retractare sententiam iniquam iudicis sęcularis.

g Etiam religiosis.] Sic ergo laici de rebus ecclesiæ nihil disponere possunt, siue in temporalibus, siue in spiritualibus. ut hic, & 96. dist. bene quidem. unde hæc decretalis sumpta fuit. & inf. de reb. eccl. nō alie. c. cum laicis. q̄a ius spūale, puta ius eligendi in ecclesia collegiata, ēt si sit patron⁹, n̄ cadit i laicum. inf. de elect. c. sacrosanctā. & c. Massana. nō obstāte aliqua cōsuetudine. ut ibi dicit Gregorius. 4 Nec de re spūali cōpromitti...

Margin notes:

...ecclesia tot ...beat mini...os quos cō...odè pos...t sustenta...

Facit ad ...c l. qd̄ si ...lit. §. quia ...si dua. ff. de ...lil. edi. no. art. in l. ne...io. ff. de re...u.

Concord. ...xt. in l. ob...truge, § an...qui, ff. de ...sic. procon. ...t in l. item ...orum, §. 1. ...l. de aqu. plu. ...rcen.

Hæc glo. ...tenit. ...cile ...a. hic Inn.

& Panor. ad hoc. s. ꝙ reuocant attentata lite pendēte qn̄ attentans de perfidia notatur.

3 Vide de cler. excōm. min. illud. & per gl. quia. Ioan. And. in no.

† Cap. 5. in 3. cōp. tit. de foro comp.

4 Quod dic vt no. de iur. patron. nobis. Io. And. in no.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

ui potest in laicum, inf. de arbi. contingit. nec iudicare de rebus ecclesiæ possunt. inf. de iud. c. decernimus.

[Gl. seq. arguit, & remittit.]

a Personis ecclesiasticis.] Argu. quod eodem iure censeri debent bona clericorum & ecclesiarum: vt inf. de vi. & hon. cler. c. vlti. vi. de hoc.

[Glo. seq. notat & remittit.]

b Ab ecclesia.] Sic ergo quod alias est infirmum, confirmatio Papæ facit firmum. infra de transact. ca. 1. De hoc dictu fuit sup. eod. tit. cap. cum accessissent.

c Statutum.] 96. dist. c. bene quidem n.

d Prædijs rusticis.] Rusticum prædium appellatur, quod est sine aliquo ædificio. Vrbanum prædium vbi factum est ædificium, vt domus: vt ff. communia præd. l. 1. & rub. l. 1. & ff. de seru. rust. præd. l. 1. & per totum, & de ver. sig. præ. per totum.

e Ministerijs.] i. vasis vel instrumentis.

f Ornamentis.] Vt palijs & consimilibus, quibus ornatur ecclesia.

[Glo. seq. exponit, obijcit, & soluit.]

g Non conuenti.] Quia dicit, nō conuenti: quia conuentio siue citatio est principium siue fundamentum ordinis iudiciarij. 1 Primo enim est quis citandus: vt inf. de ma. io. & obe. c. inter quatuor. & inf. de proc. c. qui contra falsam. Vbi consimilia per ordinem ponuntur, citationes & dilationes, &c. per conuentionem perpetuatur iurisdictio delegati, inf. de offic. deleg. c. gratum n. Sed vt quod potuit procedere altera parte absente, cum esset iudex appellationis, inf. de appel. c. sæpe, & c. interposita, & 2. q. 6. qui appellat. in princ. ibi appellatore cessante, & dicit lex quod quasi priuilegium est illius qui cognoscit de appellatione, procedere altera parte absente, C. de temp. app. l. vlt. §. illud. Sed nō est ita, semper enim quis debet citari 2 quæcunque sit causa, etiam in causa appellationis, inf. de appell. per tuas, imò non valet sententia, vbi peremptorium edictū nō venit ad absentis notitiā, vel ad eius domicilium, ff. quæ sen. sine app. l. 1. §. item cum ex edicto, & Ioan. de Atheia coram iudice appellationis erat, nec defendebat monasteriu, quia dicebat quod non possidebat.

ADDITIO. Vnde contraria locum habet quando est quæstio inter appellantem & appellatum: hic verò monasterium non erat appellans nec appellatum, secundū Abb. Ioan. And.

h Nec cōfessi.] Et hoc verū est quia nemo iudicandus est, nisi cōuictus vel spōte confessus, 3 qd si fiat, sententia nulla est, vt 2. q. 1. nos in quemq. Per decre. q. habes. vt lieg. n. c. ecclesia intelligas finem istius capituli.

[Margin: † Vide c. q. i ecclesiarū, s. hoc sit.]

[Margin: † Hic erat præfectus vrbis Romæ.]

[Margin: 1 Tex. est in l. 1. C. de præscri. long. tēpo. & in l. virgonis, ff. iudic. solu. & C. ne de statum. l. si pr.]

[Margin: 2 Nisi fuisset terminus assignatus, qui haberet vicē peremptorij, infra de app. sæpe. Ioā. And. in no.]

[Margin: 3 Facit tex. in l. proinde, ff. ad l. Aqu. & C. de confess. l. fi.]

clesijs & personis ecclesiasticis a nulla sit attributa facultas: quos obsequē di manet necessitas, non authoritas impetrandi; à quibus si quid motu proprio statutum fuerit, qd ecclesiarum etiam respiciat commodum & fauorē, nullius firmitatis existit, † nisi ab ecclesia b fuerit approbatum. Vnde statutū c Basilij † de non alienandis prædijs rusticis d vel Vrbanis, ministerijs, e & ornamentis f ecclesiarum: illa reprobatum fuit potissima rōne, quod authoritate nō fuit Romani Pōtif. roboratū. ¶ Qd à senatore factum fuerat in præiudicium monasterij non conuenti, g nec confessi h vel cōuicti, in irritum reuocātes, easdem possessiones restituēdas sibi sententialiter definimus.

¶ Idem vniuersis Doctorib. Parisijs cōmorantib.

¶ Pœna simpliciter apposita propter contumaciam in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.

CAP. XI.

EX literis † vestræ deuotionis accepimus, & infra. ¶ Licet à uobis fide præstita fuerit constitutū, vt si quis magistrorum ordinationi vniuersitatis ipsorum duceret resistendū, & primò, secūdò, tertiòve k cōmonitus infra triduum l vniuersitati parere contemneret magistrorum, ex tunc beneficio societatis eorum in magistralibus priuaretur, & ob hoc magister G. fuerit eorū cōione priuatus. ¶ Quia tamen constitutū non fuit, vt in perpetuū m huiusmodi priuatio per-

[Margin: † Cap. 12 in 3. compil. de iureiur.]

tamen. Abb. Sicul. Ista decret. erat in tit. de iureiur. in tertia compilatione.

CASVS. Magistri artium liberalium Parisijs commorantes, à consuetudine antiqua in quibusdam articulis deuiauerant. Vbi ipsi volentes consuetudinem pristinam reformare, iuramento interposito statuerunt, quod si quis magistrorū ordinationi vniuersitatis ipsorū duceret resistēdū, & tertiò cōmonitus vniuersitati eorum parere contemneret, ex tunc cōsortio magistrorum priuaretur, propter qd magister G. supradicta cōmunione ipsorum fuit priuatus, tādem voluit obedire vniuersitati: sed verū debeat recipi, dubitatur; quidam dicebāt quod sic debebat remanere priuatus. Alij dicebant quod recipiendus erat, ex quo volebat satisfacere. Alij dicebant quod non posset recipi propter iuramentum absq; licentia Papæ. Vnde Papa consultus respondet quod constitutum non fuit, vt huiusmodi priuatio in perpetuū duraret, cum tam de iure cōi, quam de cōsuetudine eccl'æ extitit, aliās, & existat, vt qui propter contumaciam aliorum cōmunione priuatur, cum satisfacere voluerit, restitui debeat: Mandat dñs Papa, quod dictū magistrorum obedire volētem admittant in magistralibus ad consortium vniuersitatis. Nota quod qui simpliciter à cōmunione aliorum excluditur propter contumaciā, debet recipi cum satisfacere voluerit. Item nota quod iuramentum est benignè interpretandum.

i Fide.] idest, iuramento.

k Tertiòve.] Hæc est n. legitima & canonica citatio siue admonitio trina. 24. q. 3. de illicita, §. de conuētione, 16. q. 7. oēs decimæ, & 17. q. 4. de presbyterorū, quia vindicta sp dēt præcedere monitio. 12. q. 2. indignè, 1 prin. ē. de vi. & ho. cl. c. vl. & ē. de sen. exc. prigit. 2 & c. sacro.

l Infra triduū.] Nimis breuis fuit terminus, quia non poterat deliberare ad plenum, & ideò potuit in promptum incidisse periculum, simile, 2. q. 6. anteriorum, 1. respon. vbi olim triduum dabatur ad appellandum, vnde dati fuerunt postea decem dies, vel saltem terminū decem dierum statuissent: quia illud tps modicum appellatur. ff. de const. pec. l. promissor. §. 1. & propter breuem terminum potest appellari, inf. de dila. c. 1.

[Gl. seq. ponit opi. Inno. pro qua alle. 5. iura. Alleg. in contrarium, & soluit.]

m In perpetuū.] dicit hic Innoc. quod aliud est aliquē simpliciter excludere, & aliud in perpetuū excludere, simile 33. q. 4. nō oportet, 2. q. l. fi. & simile, 2. q. 1. sūt nonnulli, ver. beatus, ibi nō dicit, & inf. de don. c. pastoralis fic. ff. pro socio. coiri societatē, & l. 3. §. 1. & in gl. Arg. cōtra 50. dist. c. 1. in fi. ibi, non statuta, sed temporaliter dilata credatur, & C. de pac. l. fi. rmus, in fi. ibi, cum qui aliquā ex quo. non est tempus definitum, de quolibet tēpore intelligitur, 1. q. 1. cos, & ff. de euic. l. si tem. §. vlt. & inf. de

EX literis.] Pœna priuationis a cōione, quæ propter contumaciam ex cōstitutione infertur, tēporalis est, & non perpetua. Ioan. And. Prima pars ponit statutū & factum ex quo surgit dubitatio. Secunda dubitationem soluit, duas rationes inducens. Secunda ibi, Quia

ꝗ.de priuil.c.quia circa,vbi vt bñ simpliciter positum ad futura tempora trahitur. & generaliter intelligitur. Itẽ inuenio quod idẽ est perpetuò remouere quod si mpliciter remouere:vt 1.q.1.reperiuntur,in fin.& 79.dis. si quis ex episcopis,10.q.1. quia sacerdotes, 27.q.1. de viduis. Ioan. & ꝗ. de coha.cleri.& muli.c. clericus. Sed circa talia consideranda est natura siue causa cuiusunque negotij, hoc enim punitur ꝑ contumacia, & non pro crimine: & contumacia sæpe purgatur, vt facile est videre in multis.

a Iuris canonici.] inf. de sen.excõ.c.per tuas.& inf. de verbus signi.c. cũ olim. &c. ex parte, ibi, est exẽplum de cõtumacia, & crimine.

[Glo.sequens reci. per quæstionem.

b Admittatis.] iõ obstante illo mandato, si quid in medio tempore deliquisset, posset repelli infra de testi.cog.c. præterea.arg.ff.de transa.l. cum Aquiliana.

ADDITIO. Vide de iureiur.cap.veniẽs super gl. 2. Ioan. An. in nouel.

durarct; cum tam iuris canonici[a] quàm nostri moris existat, vt is qui propter contumaciam communione priuatur, cũ satisfactionem congruã exhibuerit, restitutionẽ obtineat: Mandamus, quatenus supradictũ magistrũ statutis vestris nunc humiliter parere curantem, ad communionis vestræ cõsortium in magistralibus admittatis[b].

¶ Honorius iij. episcopo. & cantori Cabiloñ.

¶ Non possunt canonici sine causa restringere numerum canonicorum seu præbendarum. Abb. Sic.

CAP. XII.

Ex † parte episcopi Heduensis fuit propositũ, ꝙ canonici Heduẽn: proprijs commodis inhiãtes,[c] præbendarum numerũ ab antiquo i ecclesia Heduẽn.statutũ(licèt non sint eius diminuti[d] reditus) restrinxerunt: & infra. ¶ Nolentes igitur diuini numinis minui cultũ, sed potius agmentari, mãdamus, quatenus antiquũ numerũ faciẽtes auctoritate nostra seruari; præbẽdas, quas à tẽpore vltimi statuti inueneritis vacasse in ecclesia memorata(nõ obstãte aliqua cõstitutione sup hoc à canonicis ipsis facta:vel confirmatione[e] † à nobis ab eidẽ obtenta) personis idoneis[f] cum consilio[g] episcopi conferatis.

¶ Gregorius ix.archipresbytero S. Mariæ Maioris de vrbe.

¶ Constitutio futura respicit & non præterita, nisi in ea de præteritis caueatur.

CAP. XIII.

Quoniam constitutionẽ Apostolicæ sedis om-

E X parte.]non valet statutum ꝑ quod diuinꝰ cultus sine causa diminuitur etiam si super hoc interuenerit in forma communi Papæ confirmatio. Ioan. And.primò narrat factum corrigendum,in secunda corrigit.secunda ibi, Nolentes. Abb.Siculus.

Casus sic ponit. Heduẽ. canonici,vt maioribus redditibus abundarent, numerum præbendarũ in ecclesia Heduẽ.ab antiquo statut ũ restrinxerunt, licèt redditus ipsorum non fuerint diminuti. significauit hoc eps Heduẽ.domino Papæ,nolens igitur Papa cultum diuini numinis diminui, sed potius augmentari, mandat quibusdã vt antiquum numerum faciant in ecclesia Eduẽ.seruari:& si quas præbendas à tempore vltimi statuti vacasse inuenerint personis idoneis illas conferant de consilio episcopi,non obstante aliqua constitutione super hoc à canonicis ipsis facta, aut confirmatione a sede Aposto.obtenta. Not. ꝙ numerus clericorum per solos canonicos non potest diminui: nec valet statutum super hoc factum,nisi Papa ex certa scientia illud confirmaret.

c Proprijs commodis inhiantes.] idest,cupiditati intendentes sv tium denotat,simile, ꝗ eod. cap. cum omnes.& supra eo.c.cum M.Ferrariensis.

[Glo.seq.infert à contrario, & remittit in fi. allega. c.contrarium.]

d Diminuti.] Secus si essent diminuti:quia tũc vł ꝙ auctoritate epi possunt diminuere numerũ. Arg. infra de vita & honest.cleri.cap.quoniam vt ait.sicut augmẽtatis facultatibus plures possunt institui etiam vltra numerũ statutum,supra eo.c.cum M.arg.inf. de cẽsi.c. quanto,& 2 1.dist. in nono,& C.de epis.& cle.c.in ecclesijs. de hoc dictum est,supra eo.c. cum accessissent. dic vt ibi Arg.contra,infra de ver.sig.c.vltimo.

[Glo.seq.reci.per quæstionem: de qua confirmatione loquitur litera.]

e Confirmatione.] sub forma cõi impetrata: quia talis confirmatio nihil noui tribuit,inf.de cõfir.vtl.vel inuti.c.cũ dilecta.§.nos igitur,ver.nolẽtes.& inf.de cõcess. præb. c. quia diuersitatem in fin. & inf.de priuileg. c. ex parte , quia qui confirmat,nõ donat.infra de fid.instru. c. inter dilectos, §. cæterùm, 1 per tales confirmationes non intelligit Papa iuri alicuius derogare, inf. de offic. ordin.ca. licèt, §. 1.qu a inde non debet nasci iniuria, vnde iura oriuntur: in. de accu.c. qualiter & quãdo 2 C.vnde vi. l. meminerint. Quando valet confirmando Papæ, & quando non,dictũ est ꝗ.tit.eo.c.cum accessissent,& ꝗ.de confir.vti. vel inuti. c. 1. & 2. 2 Et obtenta fuit ista confirmatio tacita veritate de antiquo statuto. & ꝙ si ultites ecclesiæ non essent diminutæ.

f ¶ Personis idoneis.] Hoc semper subintelligitur, inf.de elec. ca. causam quæ. talibus enim beneficia sunt conferenda: aliàs puniuntur dantes & recipientes, inf.de elect.c. nihil est,& inf. de præb.c.graue.

g Cum consilio.] De hoc traditur infra de elect.c.ne pro defectu.&c.cum in veteri.

Q Voniam constitutio.] Diuiditur: quia primò ponit causam constitutionis declarandæ. Secundò declarationem:ibi, declaramus. Tertiò declarationis rationem:ibi,cum leges.Abb.Siculus.

CASVS. Dominus Gregorius Papa fecerat quandam constitutionem in ecclesia sanctæ Mariæ maioris de vrbe,quæ constitutio est infra de maio. & obe.quæ incipit.statuimus,in qua dicitur,quod presbyteri primum locum obtinent, diaconi secundum, subdiaconi tertium & sic de reliquis ordinatim etiam si posterius admittantur:& qui maior est ordine, in portione percipienda sit potior, etiam si posterius sit receptus, Super ista constitutione dubitatur,vtrum constitutio ista traheretur ad præterita , vel ad futura tantum. Dicit Papa, quod constitutio ista sedis Aposto. omnes adstringit, & nihil debet obscurum & ambiguum continere:& ideo declarat constitutionem prædictam , dicens quod constitutio ista non ad præterita , sed ad futura tantum debet extendi: quia leges & constitutiones dant formam futuris negotijs, & non præteritis, nisi nominatim in eis dicatur, de præteritis negotijs. Nota quod constitutio Papæ generalis est, & omnes ligat , cum sit iudex omnium: Item nota quòd qui ius constituit , debet ipsum declarare. Item constitutio debet esse aperta & clara. Item constitutio futura tantum respicit, nisi aliud caueatur ibidem.

† Ex hoc ca. a parte colligitur,nõ valere statutũ per quod cultus diuinus sine cã diminuitur etiam si in forma cõi ꝑ Papam fuerit confirmatum.

1 Concord. text. in l. & quia. cũ glo. in versi. nec ipsa lex. ff. de iur. omn. iud.

† Hũc text. dixit Car. Floren. esse sin. ad hoc ꝙ app. confirmationis ; intelligitur de confirmatione in forma cõmuni.

2. Adde meliorẽ glo.de iure in capi. frater, i versi.auctoritate.17.q.2.

nes adstringit,[a] & nihil debet obscurum vel ambiguum[b] continere. Declaramus[c] constitutionem[d] quam nuper super præferendis[e] in perceptione portionis maiorib.& consuetis seruitijs[f] à minoribus exhibendis, edidimus: non ad præterita, sed ad futura[g] tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotijs, non ad præterita facta trahi: † nisi nominatim in eis de preteritis caueatur.

a Adstringit.] Cum sit iudex ordinarius omnium Christianorũ,& mater omnium ecclesiarum:vt 9.q.3. cũcta per mundum.& sic etiam aliquid graue præcipiat,faciẽdũ est, 19.dist.in memoriam,& 100.di.ꝫ morẽ.in prin. Et dic, oẽs scilicet de sua iurisdictione. qñ potestates distinctæ sunt. 10. dist.qñ & ꝫ.de app.c.si duab⁹. nisi forte ratione peccati, ꝫ.de iud.c.nouit.argu.& oẽs dignitates ordinis cuiuscunq; ecclesia Romana constituit. 22.dist.omnes. idem est in sententia Papæ: quia sicut ipse iudicat, alij iudicare debent, ꝫ.de re iudi.c.a. in causis.

[Glo.seq. reci.per q. qualis sit lex,vel contra.]

b Ambiguũ.] Lex enim siue cõstitutio debet eẽ honesta, & iusta, & nullam obscuritatem continere debet:& talis vt traditur 4.dist.erit aũt. ne per obscurã constitutionem in laqueũ incidamus: nemini enĩ debem⁹ laqueũ inijcere.27.q.1.de viduis,ij. nec dẽt nos inducere per legem obscurã vel dubiam, ad id à quo nos cohibere debet.arg.ꝫ.de na.ex lib.ventre.cap.vnico. & qui me defendere debet,nõ debet me impugnare,ff.si ser.ven.l.altius.

† Adde glo. fin. in clem. vt. hi qui. in ver. in postea.de æta. & quali.

c Declaramus.] Bñ dicit declaramus:quia nullus ali⁹ possit eam declarare siue interpretari:quia ad eũ ptinet interpretatio,ad quẽ pertinet cõstituere.ꝫ.de sen.excõ.c.inter alia.§.vt igit.& 11.q.1.clericũ.§. ex oibus, & C. de leg.l.2.& vlti.& ff.de preto.stipu.l.in prætorijs. Et si super priuilegia Apost.sedis quæstio oriatur, non vult Papa de ipsis per alios iudicari.ꝫ.de iud.c.cũ venisset.

d Cõstitutioné.] q̃ hẽs ꝫ.de ma.& obe.c. statuimus.

[Glo.seq.remittit cum seq.ad decre.c. statuimus]

e Præferendis.] An plus debeant maiores minoribus percipere,dicemus super illa constitutione, statuimus.

Constitutio an & quando respiciat futura.

f Cõsuetis seruitijs.] quid debeant minores maiorib. tractat tam in textu q̃ in gl. 93.dis.c.à subdiacono.& de hoc etiam dicemus in illa constitutione,statuimus.

[Glo.seq.notat,& duos casus excipit.]

g Futur.]No.ergo constitutioně recipere futura tñ & nõ preterita,sic s.c.c.cognoscẽtes.arg.31.dis.añ trienniũ;alias,c.1.& 82.dist.proposuisti.nisi sit cõstitutio iuris naturalis,q̃ etiam respicit preterita.ꝫ.de vsu.cũ tu. Vel nisi dicat in ipsa cõstitutione quod ad preterita trahatur.10.q.1.sic quidã.ꝫ.de elec.c.cũ in cunctis.§.hac sine.& C.de leg.l.leges,2.& hic in fin.vbi dr̃.nisi de præteritis,&c.& ꝫ.de rescrip.c.ad audientiam.

TITVLVS III.

De rescriptis. †

† in quodã manuscript. Vaticanæ i. tit.de rescriptis, & corã interpretationibus.

DE RESCRIPTIS.

Viso de constitutionibus,quia parũ est iura condere, nisi sint ministri,qui ea exequantur:vt in c.commissa,de elect.lib.6.& in c.vbi periculum,§.præterea,eod.tit. & lib.ideo post rubricam prædictam auctor intendit tractare de ministris iuris. Et quia ut plurimum dãtur per rescripta, ideo præmittit hanc rubricam. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur.25.q.1.& q.2.per totum

¶ Alexander tertius Senoñ.archiepiscopo.

Sicut Romana.] Primò ponitur decisũ extra-diũ.Secundò consultatio,ibi.Quæsitum.Tertiò responsio.ibi.Inquisitioni.Quartò responsionis ratio ibi,Quia,Abb.Siculus.

¶ Casum sic pone,vt omnis tollatur dubitatio. Quidam propter suam culpam, quia sæpe deliquerat in appellando,priuatus fuit beneficio appellationis, vt puniretur in eo, in quo peccauit. Impetrauit indulgentiam, vt sibi liceat appellare:& sic restitutus fuit iuri communi,vt posset appellare vt prius. quidam aliàs impetrauit literas contra istũ qui habebat indulgẽtiam super aliqua cã appellatione remota, vocatus fuit iste ad iudicium:confisus iste de indulgentia sua appellauit ad Papam, queritur an tali appellationi sit deferendum? Respondet Papa, quod tali appellationi non est deferendum, postquam appellatione remota causa iudici est commissa? quia speciale mandatum derogat generali. No.a quod speciale mandatum derogat generali.

¶ Priuilegio generali secundùm ius commune obtento, obstat rescriptum speciale, etiam de eo mentionem non faciens.h.d.secundum intellectum magis communem.

CAP. I.

Sicut† Romana: & inf ¶ Quęsitũ est à nobis ex pte tua, si alicuius causa delegatis iudicib⁹, sublato remedio appellationis cõmittitur: & literis apostolicis altera pars munita(quib.ei generaliter est indultũ vt libere[h] sibi liceat appellare in vocem appellationis prupe rit.an eius in eadẽ causa debeat appellationi deferri?Inquisitioni tuę taliter respondemus, q̃ eius i hac

† Post cõc. Lateran. sub Alexan. 3.par.10.c. 11.&c.1.eo. tit. in 1.compilat.

[Glossa sequens obijcit quod indulgentia est superflua,ponit opinionẽ, quam reprobat per finem c.& obiectioni dupliciter respondet.]

h Vt liberè.] Ista indulgentia superflua vr̃,quod iure cõi liberum est appellare quotiẽscunque aliquis grauat,aliàs non liceat ante sententiam:ꝫ.de appel.c.vt debitus honor.olim indifferenter & liberè licebat appellare, nisi appellatio manifestè fuisset frustratoria.2.q.6.ad Romanam,& ꝫ.de appel.c.peruenit,sed quod de iure communi competit,superfluum est precibus impetrare. C. de thesau.l.1.lib.10.& ff.ad municip.l.j.§.Celius non probat,ergo fuit superflua. Quidam dicunt ad hoc vt indulgentia ista valeat,quod licitum est huic appellare vbique,vbi ius inhibet appellare, puta propter contumaciam,quia contumax non auditur appellans. 24.q.3.de illicita, 1 §.de conuentione, ibi, quinimo. & aliquos tales casus inuenies 2.q.6.ei qui appellat.§.sunt etiam quorum. Sed ista solutio stare non potest: quia dicitur hic in fine, speciale derogat generali:quia ibi ista indulgentia concessa fuit contra ius commune: quia priuilegium dicitur quasi lex priuata, 3.distin. priuilegia. sed priuilegium non tollitur per ius commune,nisi de ipso priuilegio mentio fiat.arg.infra eodem tit.cum ordinem,& priuilegium non tollitur per aliud priuilegium, nisi fiat mentio in secundo de primo,infra de præscrip.capit.veniens, sed ille qui impetrauit causam committi secundum ius commune, impetrauit appellatione remota: nec fecit mentionem de priuilegio partis aduersæ: & tamen valent secundæ literæ: quia speciale derogat generali: & ita siue dicas quòd literæ secundæ fuissent priuilegium, siue rescriptum secundum ius commune, non po-

r Facit text. in §.audient. in auth. de iud. coll.6. & l. non solũ.iuncta gl. in ver. restituere. ff. de min.& l. in tra minores cum glo. in ver. appellare.eo.tit.

non põt stare hæc solutio, ergo necesse est dicere, quòd iste, qui impetrauit vt generaliter posset appellare, impetrauit secundùm ius cõe: vt verum sit ꝙ speciale derogat generali. Potest ergo dici, quòd persona ista impetrans talis erat, quæ propter delictum & culpam suã non poterat appellare: quia fuerat ei interdictum appellar: vnde ius cõe ex idulgentia redditur ei. & est simile, C. de inoffi. testamen. l. si quando. & sic debet intelligi, vt potius res valeat, quam pereat: vt ꝟ. de priuile. c. in is, & inf. de ver. sig. c. ab late, ff de re. dub. l. quoties.

parte appellatio non debet admitti, postquam est causa iudicib. appellatione[c] remota commissa: Quia speciale[a] mandatum[b] derogat generali. †

† Facit text. in l. cũ de la ...ionis. §. cui fundũ. & §. ...sequẽ. ff. de fund. inst. & ..., seruis urba nis, §. si ali. ff. de leg. 3.

2 Si ergo talis indulgentia emanauerit ut liberè possit appellare: nihil aliud videtur principem concedere, ni i ut habeat consuetam, & legitimam appellandi potestatem: vt di. it lex prædicta, si quando. & sic nullum contrarium. Vel põt dici ꝙ solum ius cõe indulgetur huic ad cautelam: quia solet plus timeri, & c. 23. dist. quanquam, & inf. de iureiu. c. & si Christus. & inf. de procu. quia in causis. & inf. de hęr. cap. si aduersus. Et si hodie talis indulgentia concederetur, dicerem quòd liceret ei appellare, etiam si non grauaretur, nisi exprimeretur causa indulgentiæ ibi.

a Quia speciale.] inf. de offi. lega. ca. studuisti, & ꝟ. eo. pastoralis.

[Gl. seq. circa reuocationem distinguit inter rescripta ad causas principales, ad causas appellationum, priuilegia, & literas beneficiales, in fi. soluit duo contraria de decre. ex tua. & decre. ex parte.]

b Mandatum.] circa reuocationem rescriptorum siue literarum D. Papæ ita distingue. Et primò circa rescripta, quæ impetrantur de iure cõi ad lites contentiosas. Si primum rescriptum sit generale, & secundum specia le ab aduersario impetratum, secundum ualet, non primum: ita tamen quòd specificatio generalitatis nondũ sit facta vt hic. & inf. eo. cap. pastoralis, siue fiat mentio in secundo de primo, siue non: quia speciale mandatũ, &c. Et si primum sit speciale, & secundum generale, idem iuris est, s. quòd spãle ualet. ꝟ. e. c. abbatem. Si uerò primum est speciale, & secundum est spãle; si secundum expressam facit mentionem de primo, tunc ualet secundum, & non primum, ꝟ. eod. c. cæterum, & ꝟ. de re iudica. c. inter monasterium, ꝟ. de offi. deleg. ca. coram, & c. proxi. aliàs si non facit mentionem, ualeret primum, & non secundum, per iura proximè dicta. hoc intellige in negotijs iam cœptis citatione iam facta. & de hoc nota infra de appellat. c. ut debitus, in fin. illius not. & si. & in illa not. sed nunquid. Si verò nec primũ, nec secundum est iudici præsentatum, & benè potuit præsentari, tunc ualet illud, quod primò iudici extitit præsentatum secuta citatione. & ita alter potest præuenire primum impetrantem, licet in secundo non fiat mentio de primo, ꝟ. de appellat. c. ut debitus. hæc est opinio Papæ Innocen. III. Si verò primus impetrans non potuit suas literas iudici præsentare, ualebunt usque ad annum: & in hoc casu possumus adhuc seruare illa iura, infra eodem cap. si autem, & cap. plerumque. dum tamen hoc fuerit publicè protestatus, cum per eũ non steterit quo minus suis literis uteretur, de offi. ord. pastoralis, in fin. & optime habes, quòd protestatio sit præmittenda necessario ubi currit tempus, nisi protestatio præcedat. infra de appellat. cap. ultim. & inf. de electio. cap. vltim. & 16. quæst. 3. cap. placuit. §. hæc de præ scription: b. ver. is autem. aliàs si hoc non fuerit protestatus, valent secundæ, si iudici exhibeantur, & procedat saltem ad citationẽ, sed si exhibuit primas iudici, & citauit, nec docuit postea habere copiam iudicis intra annũ: idem est dicendũ ꝙ expectari dẽt ꝑ annũ, postea

De reuocatione rescriptorũ accurata disputatio.

verò valent secundæ, nec amplius expectari debeant iudices, primi ne lites fiant penitus immortales, & quia fit præiudicium ei qui non possidet in expectatione. Vel satis posset dici, quòd illa duo iura ca. si autem, & c. plerumque, trahantur ad illam constitutionem, vt debitus. hęc est sñia Papæ super decre. cæterũ, ꝟ. eo. vt finis litibus citius imponat, ꝟ. de dol. & cõtu. ca. finem, & c. ven rabilis, & C. de iudic. l. properandũ, in prin.

¶ Idem Cantuarieñ. episcopo.

¶ *In rescripto apostolico subintelligitur clausula; si preces ueritate nitantur. Et si rescriptum prohibet causæ cognitionem, est de falsitate suspectum.*

1 In literis quæ impetrantur ad appellationem, standum est illis iuribus, ꝟ. de appel. c. sæpe, & ca. oblatæ, & ꝟ. de confir. vtil. uel inutil. c. bonæ. & in alijs constitutionib. promulgatis sup appellationibus. Super priuilegijs ita dicas; quòd si secundum priuilegium nõ faciat mentionem de primo, semper ualet primum, & non secundum, 2 inf. de præ scrip. cap. venien. hoc planum est. Si verò rescriptum secundum ius cõmune, impetratur cõtra priuilegium, siue contra priuilegiatas personas, non ualet rescriptũ, nisi faciat mentionem de priuilegio: quia tacita ueritate obtentum est, ita loquitur ꝟ. eo. titu. ca. cum ordinẽ. Si autem primum rescriptum sit impetratum de communi consensu partium: & altera pars alijs iudicibus impetrauit causam committi tacito de illo consensu, & in secundis fiat mentio de primis, non ualent secundæ, immo in expensis condemnari debet primo impetranti, inf. eo. tit. c. cæterum, inf. de re iud. c. inter monasterium, & inf. de offi. deleg. c. corã. In beneficijs impetrandis si diuersæ literę à diuersis contra aliquam ecclesiam impetrantur, nec in secundis fiat mentio de primis, illę solummodo ualent, & ille illud beneficium obtinebit, qui primò literas suas præsentauit, infra eod. tit. ca. capitulum sanctæ crucis, & ꝟ. eod. ca. abbatem. ad hoc facit ꝟ. de appel. cap. ut debitus. Alij verò dicunt contrarium. Si verò in secundis fiat mentio de primis, seruabitur forma literarum secundarum, argumen. inf. eo. cap. cum dilecta. Si verò aliquis literas plures impetrat pro beneficijs pluribus obtinendis in pluribus ecclesijs: & in alijs non fit mentio de alijs: non ualent secundæ, si iam receptus est per primas, nisi secundæ expressam faciant mentionem de sua receptione: vt inf. ea decre. Grego. c. in nostra. Itẽ si impetrauerit primas, & ex eis obtinuit aliquas personas renunciando beneficio literarum, si alias postea impetrauerit hoc tacito, non valent, infra eodem, ad audientiam, 2 illa decre. infra de fil. presbyte. c. ex tua. non contradicit ijs quæ dicta sunt: quia ibi primæ literæ continebant indulgentiam, ut ille posset dispensare cũ filijs sacerdotum. secundę continebant grãm, sed de iure: & primæ erant generales, & quod per eas factum erat, non reuocatur per secundas: quia veritate tacita impetratę fuerant: quia tacuit ille dispensationem factam cum illis filijs presbyterorum. si autem impetrasset contra alios cum quibus nondum fuerat dispensatum, bene ualuissent literæ illę. Item illa, ꝟ. de offic. deleg. cap. ex parte. non contradicit: quia & ibi vtrumque fuit speciale rescriptum, & quia primum prius fuit ibi præsentatum, & ideo non ualuit secundum; quia non fecit mentionem de primo; vel quia de beneficijs loquitur, trahitur ad illam, infra eodem titu. capit. capitulum sanctæ crucis. quia Papa non intendit aliquos grauare in receptione duorum: ut infra eodem titu. cap. mandatum, & c. literis, & c. abbatem. Super hoc dic prout not. in capi. illo, capitulum sanctę crucis. Dicebat autem G. quod in literis iustitię sola consideratur repræsentatio, ut in c. ut debitus, de appel. inf. eod. capitulum sanctę crucis, sed in literis beneficiorum consideranda erat data. inf. eod. eam te.

1 Si utrũque sit gñale ualet primo præsentatum, & specificatũ citatione secuta, & stare possumus illi cõstitutioni, ut debitus inf. e. c. pastoralis. in fine. Io. And.

2 Nec est verũ, qđ dicebat melius cum priuilegium sit l. & primo i secũdo non dẽret fieri mentionẽ, quia illđ in legib. cõibus sicut in priuatis, ut ẽt no. Lau. & offic. dele. c. ex parte. 1. Ioã. And. in not.

EX parte Conuentren.] Diuiditur: quia in prima parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secūda ibi, Verum. Abb. Siculus.

CASVS. Est quidam clericus nomine G. qui impetrauit literas ad Episcopum Conuentrē. contra quendā alium nomine F. super pręben. de Noualis, sub hac forma, quod si constaret ipsū F. de periurio esse cōuictū, & perpetuò illi renunciasse pręben. remoueretur ab ea. Iudex in causa pcedēs: quia ei constitit de pmissis, ipsum F. eadem pręb. priuauit, à qua sentētia dictus F. appellauit; & ad archiepiscopū Cantuariē. literas impetrauit sub hac forma, vt ei dem pręebendam & absq; causę cognitione pcisè restitueret. eps Conuentrē. hoc intelligens significauit dño Papę, qualiter in negotio ipso pcesserat. Super hoc negotio rescribit Papa eidem archiepō dicens, quod non credit ita pręcisè scripsisse; & in huiusmodi literis hæc cōditio debet intelligi; si pces veritate nitantur, etiam si non ponatur. Vnde mandat Papa eidem archiepiscopo, ut inspiciat literas Cōuentren. epo directas, & si inuenerit quod secūdū pdictum modum eidem scripsisset, & in literis ipsius F. non fuerit habita mentio priorum literarum, sniam epi Conuentren. debeat cōfirmare, & ipsū F. cum literis, quas impetrauit, ad sedē Apostolicā uenire compellat. Ber.

† Post concil. Latera. par. 7. c. 18. & c. 2. e. tit. in 1. cōpil.

† Norbale.

CAP. II.

EX † parte Conuentrē. episcopi nostris est auribus intimatum, quod cū de causa, quę inter G. & F. clericos vertitur super præbenda de Noualis, † cognoscens legitime eidem F. secundū tenorem literarum nostrarum continentem quod si cōstaret ipsum F. de periurio esse conuictum, & perpetuò [a] illi renunciasse præbendæ amoueretur ab ea, eo cognito, & probato præbendam adiudicasset eandem: ipse in uocem appellationis prorupit: & ad te, quod ei præbendam præcisè & absq; causæ cognitione restitueres, [b] literas [c] nostras reportauit, & infra.

¶ Verum quoniam non credimus ita præcisè scripsisse, & in huiusmodi literis intelligenda est hęc conditio, [d] etiam si non apponatur; si præces † veritate nitantur: Mandamus quatenus inspectis literis, quas episcopo prædicto direximus, si inueneris, quod secundum prędictum modum ei scripserimus, & in literis quas præfatus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum literarum: sententiam præfati episcopi confirmes, & pędictum F. cum literis nostris, quas tibi detulit, ad præsentiam [e] nostram venire compellas.

Ex hac decretali nota quod periuriū repellit ab obtēto beneficio. Item renūciatio priuat aliquem iure suo. nota quod Papa non scribit sine causæ cognitione; & si scribit, literæ subreptitiæ sunt, & debent ad eū remitti. Nota quod in literis Apostolicis intelligitur ista cōditio; Si preces ueritate nitantur: etiam si non apponatur, & sic not. quod licet rescripta sint stricti iuris, quędā tñ in eis tacite intelligūtur. Not. quod iurisdictio delegati prius cōsideratur secundum precum ueritatem, quam secundum formam scripturæ: & sic nota quod rescriptū potius interpretandum est ualere secundum rei ueritatem, quam secundum ordinem scripturæ. Nota quod iudex, qui vltimò datur, formam literarum debet inspicere.

[Glo. seq. querit alle. & pro, & contra, ponit opinionem, & soluit distinguendo.]

a Et perpetuò.] Sed nunquid istorum altero probato pōt eps ipsum remouere, cum alterutrum sufficiat per se. s. de iureiu. c. querelam, inf. de fideius. peruenit. in fi. & 7. q. 1. quam periculosum, & s. de resti. spo. acceptis: Ita vr per iura prædicta, & 48. dist. c. 1. Sed cōtra vr. Forma enim cōmissionis exacta diligentia debet obseruari infra eo. cū dilecta. in fi. cum episcopus non sua, sed delegantis auctoritate fungatur, ff. de off. eius cui man. est in l. 1. & si prætor. & infra de off. deleg. c. sane. Et dñt quidam quod vtrūq; probandū est propter copulam [1] per leges illas, ff. de uer. obl. si quis. ita, & insti. de hær. insti. § pe. Istud non credo, sed distinguo. Si coniunctim duo mandantur, quorum neutrum per se sufficiat: sed si vtrumq; pbetur, sufficit ad remotionem; vtrumque probandū est s. eo. c. olim. ita quod incipias ibi à primo. s. a vitio falsitatis, arg. s. eo. c. inter cæteras, si talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genit⁹: ista duo sufficiunt si probentur, sup. de cōsti. c. cum accessissent. § quo circa. Sed si alterum per se sufficit ad remotionem alicuius, sufficit si alterum probetur: licèt copulatiuè illa duo mādentur, vt hic, & cōsimilia, s. c. inter cæteras. Si cōiūctum mandentur & coniunctiua ponitur pro disiunctiua: & pro, vel, ff. de ver. sig. l. sæpe. & l. cōiūctio nē, & è conuerso disiunctiua ponitur pro copulatiua. C. de ver. sig. l. cum quidam & de conse. dist. 2. in c. licèt, circa finē & illa pluralitas resolūda est in singul. vnitatē s. de præb. c. cum iādudū, & s. de priui. c. vt priuilegia, & inf. de iud. c. exhibita. & inf. de appel. c. significauit, vbi de hoc & ff. de cōdi. & de. l. falsa. in fi. & 2. dist. oēs leges. i. omnis lex. Præterea eadem rō, quę mouet: et deleg. tū, s. c. cap. sup literis, in fin. [2] mirabile esset si remaneret in ecclesia si probaret periurus, licet non pbaretur renūciatio; uel è conuerso, & certè l. nūquam fuit intētio dñi Papæ vt vtramque necesse sit probare: dum tñ alterum probetur: & ita certè sufficit alterum probari, nisi Papa exprimeret hoc expresiè. [3] Sed quod hic dicit, ita propositum fuit: & ita Papa factum solummodo respexit sicut fuit ei propositum: & hoc innuit illa litera, eo cognito & probato: non dixit, his cognitis & probatis.

b Restitueres.] Suggerendo forsitan domino Papæ, quod & sine ordine iuris cum spoliasset.

c Literas nostras reportauit.] Non facta mentione de appellatione.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Conditio.] No. ergo conditionem subintelligendam, etiam si non apponatur. 22. q. 2. c. beatus, & 27. q. 2. c. beata Maria. & ff. qui satisd. cog. l. ult. sup. de iureiu. ca. peruenit. 2. & c. quemadmodum, & ff. de serui. l. si cui. ibi, nam quædam & ff. de condi. insti. l. cum seruus, ff. de sol. l. cum quis, 1. responso. in fin. ibi, tacitè enim. Arg. contra 25. q. 2. c. dicenti, § vniuersè. Solu. in rescriptis semper subintelligitur hæc conditio, Si preces ueritate nitantur: Si ita est, etiam si non apponatur ut hic in iuramentis & alijs huiusmodi pactionibus subaudiunt gñales conditiones, vt puta, si Deus voluerit, vt in c. beatus, & c. beata Maria, si res in eodē statu permanserit & similia, 16. q. 1. in parochia, ibi, & si Deus voluerit, & 22. q. 2. ne quis arbitretur. & aliæ cōditiones, quæ ipso iure insunt. ff. de sol. l. cum quis & in decre. c. quemadmodum, & in pdictis iurib. contraria loquuntur secundū leges, secus secundum canones.

e Ad præsentiam.] Hoc ideo mandat, quia falsæ præsumuntur literæ istæ, quæ tantam continent iniquitatem, arg. C. de precib. imper. offe. l. quoties, & l. uniuersa. Et tales falsarij mitti debent ad do. Papam puniēdi. 19. dist. in memoriam, § 1. & de cri. fal. c. ad falsariorum. Bern.

1 Ad hoc vt delegatus possit eū remouere, secus ī ordinario, quod satis posset sustineri secūdū Vinc. cui tñ placet qd s. dicit gl. & idē Phi. Io. And. in no.

† Et iure ciuili, nisi hęc clausula in serai. rescripto, nō valet rescriptum l. vlt. C. de diuer. rescrip.

2 Facit glo. cum tex. in l. delegat. i verb. constatio & ibi Bar. ff. de no ua.

3 Forsit parte se ad hoc expsc adstrigentes cui mos gerendus est, inf. de pb. c. licet. Io. And. in no.

Cum

CAEterùm.] Diuiditur, quia habet tria dicta, quæ sunt tres regulæ in materia rescriptorū, secundū: ibi. Si verò. Tertium ibi. Verùm si. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis impetrauit literas contra aduersarium suū super aliqua causa, aduersarius ille postmodum obtinuit causā illam alijs iudicibus cōmitti, nulla mentione habita de priori commissione. dicitur hic, quod primę literæ valēt, nō secundæ. Si verò in secundis fiat mentio de primis, tūc secundæ valēt, & nō primæ. Vltimò dicit, quod si de assensu partiū cā cōmittitur, & pars altera postea, altera nesciente, tacito de commissione priori, causam alteri obtinuerit delegari: literæ secūdæ nō valent, & is, qui tali dolo aduersariū suum laborare coegit, in expensis dēt parti alteri cōdemnari. No. pœnam illius, qui literas falsas impetrauit, quòd caret commodo illarum literarū. No. quod līæ posteriores debent facere mentionem de priorib. aliàs priores non reuocātur. No. quòd post literas impetratas de consensu partium aliæ literæ non possunt impetrari, nisi de eis faciant mentionem. No. quòd nō refert vtrū fraus cōmittatur in principio, vel processu temporis. No. quòd ille, qui per falsas literas grauat aduersarium, est sibi in expensis condemnandus.

¶ Idem Vuintonien. Episcopo.

¶ *Si in secundo rescripto per aduersarium impetrato, non fiat mentio de primo: valet primum, & non secundum; aliàs valet secundum. Et si primum fuit impetratum, communi consensu partium non valet secundum impetratum per alteram partem hoc tacito.*

CAP. III.

CAeterum † [a] si aliquis super aliqua causa ab Apostolica Sede impetrauerit, [b] literas, & aduersarius [c] eius eandem causam postmodum obtinuerit cōmitti alijs, de commissione priori non habita mentione, priores [d] iudices ad decisionem causæ possunt procedere, nec secundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. ¶ Si verò in secundis literis habeatur mentio de commissione priori, prædicta causa à priorum est exempta iudicio: [e] cum eædem literæ non sint veritate tacita impetratæ. † Verū si de assensu partium causa committitur, & processu temporis, vel etiam continuo alterutra pars, altera nesciente causam ipsam, tacito de commissione [f] priori, alii iudici obtinuerit delegari, non immeritò is qui tali dolo, vel fraude, aduersarium suum laborare [g] coegit, in expensis [h] condemnari debet eidem.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternatiuè ad certum effectum consequendum, sufficit alterum probari.*

CAP. IIII.

INter † cæteras consultationes tuas fuit propositum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua sub disiunctione [i] mandantur, quorum vnum ve-

a Cæterùm.] Primā partem istius decre. intelligas secundum illam, inf. de app. vt debitus, vt hmōi valeant literæ, quæ primò iudicibus præsentantur. Vel dic iudicijs iā cęptis locum hēre, & ita tenet, quod dicit primò. Vel qđq; non potuit hēre copiam iudicis cum protestatione. Et cęptu n intelligo negotium per solam citationem, & non per solam præsentationem, vt no. in decre. vt debitus, in gl. sed nunquid.

b Impetrauerit.] & earū authoritate citatio facta sit.

c Aduersarius.] secus est si ipse idē: quia si vsus fuerit vtrisq; neutræ valebūt, inf. eo. c. ex tenore, & ar. C. de fid. instr. l. diuersæ, & inf. de fid. instr. c. imputari.

[Gl. seq. signat contrarium, & solui, & remittit.]

d Priores.] contra inf. de offi. dele. c. 2. Sol. hoc cum ad alios iudices impetratur, illud cum ad eosdem. Et ibi de hoc dicetur.

[Gl. seq. ponit septem casus, quibus suspenditur rescriptum ab his legitimum.]

e Iudicio.] Sic patet, quòd rescriptū legitimū, per līt per secundū n fa iens mentionē de pri no, vt hic. Et per negligentiā impetrans anno elapso, inf. eo. ti. sūt, & c. plerūq; Item quandoq; perditur per solicitudinē præuenientis, inf. de app. vt debitus, inf. de fo. compe. c. pe. Item per fraudem illius, qui duo paria literarum obtinuit ad diuersos iudices, & valeut vtrisq; inf. eo. ex tenore. Item morte delegantis re integra, inf. de offic. deleg. c. gratū, & c. relatum, & c. licèt. Itē ex noua causa emergente, inf. de offi. de leg. c. insinuante, itē perditur ad tempus per excommunicationem, inf. de offi. deleg. c. prudentiā, §. sexta. & inf. de excep. capia. lib. 6.

ADDITIO. Rescriptū perditur etiā in perpetuum si excommunicatus erat impetrans tēpore impetrationis, inf. e. c. j. li. 6. & tunc est exemplum nullitatis. itē per relationem, inf. de offi. deleg. c. licèt. Item per recusationem: quod dic, vt de off. deleg. c. iudex, li. 6. Item morte impetrantis, vel eius contra quem impetratū est rescriptum, inf. eo. c. significauit, qđ dic vt ibi, Io. And.

f De cōmissione.] Idem intelligo si de commissione fecerit mētionem, & tacuit quòd de cōi consensu fuerant impetratæ, inf. de offic. dele. c. coram, & infra, de re iud. c. inter monasterium.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g Laborare.] Sed in quo coegit eum laborare, cū per tales literas conueniri non posset, vt dictū est? Rn laborauit ad iudicem veniendo per secundas literas vocatus vt suū priuilegium allegaret, ff. de iud. l. si quis ex aliena [1]. & ff. si quis in ius vocation i erit, l. 2. vel ex quacunque causa quod si e labore, & expensis fieri non potuit, Bernard.

h In expensis.] Et sic qui malitiosè, vel fraudulēter literas impetrat, puniri debet in expensis, sic inf. eo. tit. c. vlt. quia nonnulli, in Decre. Greg. & ibi dicemus de istis expensis, & damnis.

INter cęteras.] Ex disiunctiuè narratis in rescripto sufficit impetranti alterum probare. Primò ponit consultatio. Secundò responsio: ibi, Huic ergo. Abb. Siculus. Pars huius decret. est infra de re iud. inter cæteras.

Casus sic ponitur. Papa mandat aliqua sub disiunctione, quorum vnum est verum, alterum verò falsum, hoc modo, si constiterit, quod talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus, qui proximò in tali ecclesia ministrauit, vel quòd illicitè occupauit eandem ecclesiam quod iustum fuerit, exequeris. Quæritur, quid iudex facere debeat? Papa respondet quoniamq; istorum iudici constiterit, eadem ecclesia ipsum priuat, & idem in similibus est seruandum. No. quod si aliqua mandātur sub disiunctione, vnum sufficit adimpleri. No. quòd in similib. simile est iudicium.

i Sub disiunctione.] Secus videtur si per copulatiuā, sup. eo. ex parte, ibi dictum est de hoc.

Marginalia: † Post cōcil. Later. par. 1. c. 9. & c. 3. e. tit. in 1. compila. — † Facit tex. § l. 1. C. si contra ius, vel vti. publ. & ibi Bal. melius in l. 2. eo. tit. — † Post cōcil. Later. par. 4. c. 2. & 4. e. ti. in 1. cōpila. — [1] Vide de accus. veniēs super pen. gl. Io. Andr. — Rescriptum perditur multipliciter. — Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60.

rum est alterum falsum: vt puta, si proponatur, quòd si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proximò in tali ecclesia ministrauit, vel quòd illicitè ecclesiam occupauit [a] eandem. ¶ Huic ergo quæstioni taliter respondemus (iudici, quodcunque istorum [b] constiterit †) illi [c] prælibatam ecclesiam adiudicari debere. Et idem in similibus [d] obseruandum est.

¶ Idem Rauennati archiepiscopo.

¶ Is ad quem rescriptum Papa dirigitur, debet illi parere vel causam rationabilem assignare, quare parere non potest.

CAP. V.

SI † quando aliqua tuæ fraternitati diligimus, quæ animum tuum exasperare videntur, turbari [e] non debes, & infra. ¶ Qualitatem negotij [f] pro quo tibi scribitur, diligenter considerans, aut mandatum nostrum reuerenter adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non possis, rationabilem [g] causam prætendas. Quia patienter sustinebimus [h] si non feceris, [i] quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum.

¶ Idem fratribus Cisterciens.

¶ Cistercienses sunt priuilegiati, quod nõ possunt conueniri per rescriptum Papa, nisi in eo fiat mentio de eorum ordine.

CAP. VI.

CVm † ordinem Cisterciens. professi: & infra.

a Occupauit. Forte intrusit semetipsum per manum laicalem s. potentiam sæcularem, inf. de elect. c. quisq; & 16. q. 7. per laicos.

[Glo. seq. arguit, quod in alternatiuis, &c. allegat cõtrarium, & soluit.]

b Istorum.] Argu. quòd si aliquis teneretur ad alterũ duorum sub alternatione, vel sub disiunctione quodcũq; voluerit præstare, liberatur, insti. de hære. insti. §. penulti. &c. de condit. indebit. l. pen. & ff. de iure doplerumq; 3. §. penu. & ff. de legat. 2. si ita 2. & intra de præbẽ. referente. Argu. contra instit. de leg. §. si generaliter. Solut. prima rubri. a vera est, nisi eligens fuerit in mora, ff. de optione lega. l. mancipiorum, & ff. de legat. 2. l. statum liberum, §. 1. & ff. de solu. l. Stichum, 1. respon. ff. de petit. hæreditatis. Itẽ veniũt, §. idem rectè ait.

c Illi. scilicet clerico.

[Gl. seq. notat de similibus, & allegat quatuor cõcor.]

d In similibus.] Not. quod de similibus simile dẽt esse iudicium, C. de legi. l. leges, 1. & ff. de legi. l. nõ pñt, & inf. de transla. c. inter corporalia, §. sicut ergo episcoporum, & inf. de elec. dudum, 2.

SI qñ.] Diuiditur: quia primò ponit dictũ: Secundò alternatiuè instruit: ibi: Qualitatẽ. Tertiò alterius partis, alternatiuè ratio designatur: ibi, Quia. Abb. Sic. Hostien. dicit, quòd litera præs. ns tria continet, videlicet literam exasperantem, benignam responsionem, & tolerantiam patientem.

CASVS. Ecce, aliquis habens plura bñficia impetrauit literas contra Archiepm Raueñ. super obtinendo bñficio in Ecclesia Raueñ. tacito de beneficijs suis archieps multũ mirat[a] fuit, quòd Papa scribebat pro habente sufficiens bñficiũ, & super hoc scripsit Papæ. Rescribit sibi Papa dicens, ff, si aliqñ dirigimus tibi scripta nña, quæ aium tuũ exasperare videãtur, turbari non dẽs, nec moueri, sed debes considerare qualitatẽ negotij, pro quo scribimus diligenter: & aut mãdatũ nr̃um reuerenter adimpleas, aut per lr̃as tuas cãm rõnabilẽ ostendas, quare illud adimplere non possis: quia nos patienter sustinebimus, si non feceris, quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum. No. quòd pp verborũ asperitatem superioris non debet inferior moueri. No. quod mandatũ superioris dẽt adimpleri, vel est reddẽda rõ quare non adimpletur, & sic no. quòd per literas monitorias ius conferatur. No. quòd ea quæ per solicitudinem nimiam elicita sunt, non valent. No. quòd omnibus est reddenda ratio.

¶ Si quando.] Pone casum per illã, inf. e. cũ adeo, & inf. de præb. cum teneamur, & inf. eo. ad aur. 2.

e Turbari.] quia pater filium, quem diligit, corripit, 23. q. 5. non putes, & 5. q. non osculatur, & 100. dis. contra morem.

f Qualitatem negotij.] qñq; enim per nimiam importunitatem petentis princeps nõ concedẽda concedit, C. de pet. bo. subla. l. 1. lib. 10. & inf. de pur. can. cũ inuentute, §. cæterum, & de sen. excom. si aliqñ, & inf. eo. c. vlt. in prin. lib. 6. Et sic est, arg. quòd ea quæ per solicitudinem nimiã elicita sunt non valent, 8. q. 1. audacter, §. fecerunt, & 12. q. 4. vnusquisque, in gl. sal tantum, & ff. qui, & a qui. ma. li non fi. § priuatus.

[Gl. seq. arg. allegat tria iura in contrarium, & soluit.]

g Rationabilem.] Hic est argumentum de oib. esse rõnem reddendã, & valet ad testes examinandos, vt cãm sui dicti reddant, alias valere nõ videtur testis dictũ. 2. q. 1. in primis. §. vtrum testimoniũ, & 4. q. 3. c. placuit, §. item in criminali. 24. q. 3. si habes, § audistis fortassis. 1 Et quod rõne caret extirpare necesse est, 68. di. chorieps. Et prælatus paratus debet esse reddere rationem omni poscenti, 36. dis. c. 2. §. ecce, ad si. & ff. de reli. & sum. fu. l. si quis, §. sed interdũ, ar. cõtra 23. q. 4. Nabuchodonosor, in princ. & c. vasis, ita, §. de tyrijs, & ff. de legib. l. non oium, Sol. verum est, q̃ de oi rõ reddi dẽt, si põt, sed qñq; per impotentiã aliter cõtingit, ut in prædicta l. non oium, & c. Nabuchodonosor. Aut quia nõ interest nr̃a qualiscũq; sit rõ illa, vt in prædicto c. Nabuchodonosor, & §. de tyrijs.

h Quia patienter sustinebimus.] Arg. q̃ non tenemur adimplere mandatũ Prælati si cã reddat, 75. distin. qñ quidam, & inf. de præb. cum teneamur.

i Si non feceris.] Nec immeritò: quia vbi ẽt per consultationem rescribit Imperator, nõ vult suã rñsionẽ sequendã esse, si quis non rectè rñsum putauerit, C. de sent. et interlo. om. iud. l. nemo, a Nã & Vrban[9] nulla auctoritate dixit phibitum esse, q̃ vir, & vxor nõ possint simul suscipere aliquem de sacro fonte, 30. q. 4. ca. vlt. quod tñ prohibitum erat, de conse. di. 4. nõ plures. Sed iõ dicit, non esse prohibitum: quia expressè nõ inueniebatur quòd vir, & vxor non suscip. rent, sed implicitè prohibitum erat per c. non plures. De quo dic, vt inf. de cogna. spi. c. vlt. in prin. [lib. 6.] Obediat ergo subditus quandoque etiam si causam non reddit, 19. distin. c. in memoriam.

CVm ordinem Cisterciẽs.] Per rescriptũ Papæ, in quo non fit mẽtio de ordine Cisterciẽn: religiosi illius ordinis non tenentur respondere. h. d. Et primò ponit decisum exordium. Secundò dictum, ibi, Si contra. Abb. Siculus.

CASVS. Cistercienses monachi, vel alij religiosi habẽt priuilegia sup decimis, vel alijs reb. Dñ hic, q̃ si aliquis literas impetrauit contra religiosos super his, in quib. sunt priuilegia, de ipsorum priuilegijs mentione non habita, per tales literas non tenentur eis respondere. No. q̃ rescriptum impetratum contra regulas super ijs, quæ sunt eis concessa p priuilegiũ, non valet, nisi in rescripto de priuilegio, vel ordine mentio habeatur

[Glos

† In quibusdam manuscr. antiquissimis ita cõstiterit esse verum.

† Ca. 5. eod. ti. in 2. compilat.

Perfectiũ importunitas obtinet quæ nõ concedenda.

2 Facit te in l. soli, & in l. sãm, C. de testa. & gl. i verf. stipuletur in l. stipulatio ista, §. hoc quoq; ff. de ver. ob. melius, in l. 1. de exhib.

† Ca. 1. e. tit. in 1. cõpila.

3 Host. dicit, q̃ l. ista intelligitur si ipse imperator non rñdet secundũ eis, pet. 10. And.

[Gl. seq. reci. per q. quid sit super re nō priuilegiata.]
a Super decimis.] Secus si conueniantur sup aliqua re, in qua non sunt priuilegiati. Vndè si per tales literas conuenirentur super decimis possessionū post generale concilium acquisitarum, benè valerent literæ: quia in illis iure cōi cum alijs cēsentur. inf. de deci. c. nuper. quia si per rebus in quibus priuilegiati sunt, intelligit quod hic dr, vt patet ex ip a litera. Præter hoc habe adhuc aliu priuilegium. s. q per literas Papæ ad iudiciū trahi non possunt, nisi de ipsorum ordine fecerint mentionem, & alij quàm plures habent simile priuilegium, non est tamen in isto corpore.

[Gl. seq. dat simile, prorogat, obijcit, & soluit.]
b Non facta mentione. Suppressio n. dignitatis vel nominis vitiat rescriptum, j. eo. ad aures. & infra eo. sedes. sup de cōst. cū accessissent. 1 Et q de istis hic dr, idē intelligo de omnib. religiosis, qui habēt cōsimile priuilegiū: vt templarij & hospitalarij. infra de deci. ca. ex parte. Sed nonne priuilegium istorum generale est ad omnes Cistercienses? ita quidem: ergo per istas speciales literas dei et eis derogari: quia speciale, &c. supra eo. cap. 1. & infra eo. cap. pastoralis, & infra de offi. lega. cap. studuisti, & ff. de reg. iur. l. in totum. Ex his videtur quòd speciales literæ derogent priuilegijs generalibus. Sed non est verū: quia priuilegium est lex priuata, & contra ius commune. 3. dist. priuilegia, inf. de verb. sig. ablate. 2 commissio ista de dandis decimis ius commune continet, & priuilegium non tollitur per ius commune, nisi fiat mentio de priuilegio in commissione: Et ideò non valent literæ etiam speciales secundùm ius commune obtentæ contra priuilegium: vt infra de re iud. inter monasterium. Et si sunt citati monachi, debet et venire priuilegium suum allegaturi, 3 ff. de iud. l. si quis ex aliena... liàs teneret sententia contra eos lata. inf. de appell. c. si duobus.

ADDITIO. Hoc verum secundùm T. idem videtur velle Inn. de hoc 3. q. 2. si episcopus, & inf. de accu. c. veniens, in vlt. gl. Ioan. And.

1 Facit tex. in l. t. ubi Cy nus, & Petro Bellaper. C. de Impe. inter vidu. & pu.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp. & videt esse pars c. cū te. j. de ætat. & quali. ordi.

2 Facit tex. in l. si qū. C. de inoff. test. & in l. qui mutuum, ff. manda.

3 Vide c. vl. de præb.

¶ Si contra nos super decimis [a] vel alijs (quæ ordini vestro specialiter sedes Apostolica indulsit) non facta mentione [b] Cistercień ordinis, literæ fuerint à sede Apostolica impetratæ: per eas minimè teneamini respōdere.

¶ Idem Tornacensi Epo.

¶ *Si sede vacante scribitur capitulo, vt gerenti vice episcopi, vt præbendam alicui cōferat: si creatur episcopus nōdum executo mandato, & ad eum spectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. h. d. secundùm lecturam communiter approbatam. Abb. Siculus.*

CAP. VII.

Eam te, † & infra.

¶ Dudum si quidem ante tuam promotionem literæ à nobis (si benè meminimus) emanarunt, quibus decano & ecclesiæ [c] tibi commissæ te (adhuc in eodem capitulo existente) mandatum dedimus, & præceptum vt P. (qui de gente Iudæorum originem duxit, & diuina gratia fidē [d] Christi suscepit) in canonicum reciperent, † & præbendam sibi conferre deberent: & infra.

¶ Ipsi verò (quia donatio [e] præbendarum ad re spectabat, præceptum nostrum executioni non potuerunt mandare.

¶ Cum itaque præscriptus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respondisti quòd nullum inde mandatum receperas, & sic eum à te infecto negotio [f] remisisti.

¶ Quod nullatenus fecisse deberes [g] si datam

Eam te.] Si sede vacante scribitur capitulo: vt præbendam alicui conferat, episcopus de nouo creatus illud adimplere tenetur. Io. And.

Diuiditur in quinque partes. In prima ponit mandatum. In secunda excusationem capituli: ibi, Ipsi verò. Tertiò excusationem epi, ibi, Cum itaque. In quartò illius excusationem reprobat. ibi, Quod nullatenus. In quintò antiphophorizat; Pro eo. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus de nouo conuersus ad fidem eccl. Tornaceń. vacante impetrauit literas contra decanum & capitulum ecclesiæ Tornaceń. vt ipsum reciperent in canonicum & in fratrē, & præbendam conferrent eidem: ipsi verò literas suas præsentauit decano & capitulo. ipsi responderunt quòd ad ipsos nō pertinebat collatio præbendarum, sed ad epm Tornaceń. ipse præsentauit literas postmodum episcopo, requirendo ipsum vt quod Papa mandauerat, adimpleret, eps respondit q nullum super hoc à domino Papa receperat mandatum, & sic infecto negotio redijt ad Papam, modo rescribit Papa episcopo Tornaceń. dicens q si datam literarum diligentius attendisset nullatenus repulisset eundē. quia tpe illo quo literæ datæ fuerunt, ipse erat de capitulo tantū, quia erat archidiaconus eiusdē ecclesiæ, nec erat adhuc in epm cōsecratus. vnde non poterat allegare q non recepisset mandatū. In fine dicit q non debuit dedignari ipsum recipere: quia Iudæus erat. Not. ex hac decretali q data literarum dēt considerari. No. q mandatur capl'o intelligitur mandari cuilibet de capitulo.

† In vno manuscript. hr & in fratrē.

c Ecclesiæ tibi cōmissæ.] Scribebatur capitulo vacante ecclesia.

d Fidem Christi suscepit.] hic præsumit Papa ex subsequenti honesta conuersatione, vt patet in antiqua cōpilatione, infra de præsump. c. ex studijs, sicut ècōuerso ex antecedenti præsumitur pro sequenti. inf. de præsump. c. mandata, & 2. q. 1. in primis, §. si verò de crimine. versi. si vita eius, vel opinio talis antea non extitit. in fi. 61. dist. miramur. in fi. vers. meritò. ff. de suspec. tutor. l. 3. §. quæri potest. & C. de suscep. & arca. l. si aliquid, lib. 10.

e Quia donatio.] Benè allegabant, quia non habebāt potestatem conferendi, sed episcopus. Si tamen Papa contulisset beneficium alicui, & mādaret vt ipsum reciperent: tunc bene valent literę, & ipsum recipere debent. Et è conuerso si collatio pertinet ad capitulum, non debet scribi episcopo.

[Gl. seq. recitatur per q. an tenetur episcopus, &c. & dupliciter soluit.]
f Infecto negotio.] Per literas directas capl'o nō tenebatur episcopus istum recipere de necessitate, de honestate tamen ipsum recipere debebat. Sed de hoc reprehenditur: quia dicebat q non receperat inde mandatū, nec etiam per literas istas plenè colligitur q ei teneat beneficium conferre. Vel dic quòd benè tenetur eum recipere & conferre præbendam, vt apparet ex forma mandati, sup. vbi dicit, in canonicum reciperent, & præbendam conferrent, & per alia verba, s. mandatum dedimus, & præceptum, 14. q. 1. c. si. §. quod præcipitur, inf. de verb. signif. c. in his.

[Gl. sed argu. cui dat simile, contra quod alleg. contrarium. Secundò arguit & determinat. Tertiò arguit & allegat contrarium.]
g Deberes.] Argu. quod quis cum alijs facere debet, si facultas se obtulerit, ipse solus facere debet, sicut solus potest emendare quod cum alijs malè fecit, de iureiur. cap. sicut nostris, vl. ... de hoc, & 35. q. 9. quod quis commisit. Arg. contra de cle. coniug. diuersis fallacijs, ibi sol-

ibi soluitur. Est arg. quod causa alicui delegata ipsum sequitur nec transit ad successores, sed cõtrariũ verũ est, infr. de offi. dele. c. quõ abbas, & inf. de off. ord. c. pastoralis, §. præterea. 1 Itẽ arg. quòd si aliquid mandatur capitulo, cuilibet de capitulo sigillatim intelligitur esse mandatum, qui illud implere possit: & sic tunc illud facere nõ possit, illud debet facere cum potuerit, et ita cum episcopus sit de capitulo tanquam caput, inf. de cõcess. præb. & eccl. nõ vac. c. post electionẽ, in parte decisa, & inf. de ijs, quæ fiũt à prælatis c. nouit, nõ poterat dicere, quòd nõ recepisset mandatũ, arg. cõtra. 11. q. 2. c. cũ, §. qui manumittitur [Glo. seq. argum. datam attedi alleg. 2. iura in contrariũ, allegat 5. & remittit secundò argu. quod dies edi dẽt, & c. alleg. 3. iura in cõtrarium alleg. 2. & soluit.]

1 Concord. tex. cum gl. in l. eius qui in prouincia in verb. ignorasset, & ibi Bar. & doct. ff. de rebus cred. & gl. in ver. percipiẽte, §. si verò in authẽt. vt nulli iudic. † Vide in hunc locum Ioãnẽ Roiã in singularibus fidei, singu. 104.

literarum [a] diligentius attendisses: cum tempore quo literæ ipsæ datæ fuerunt, de capitulo ipso esses, sicut qui eras archidiaconus, & Canonicus eiusdem Ecclesiæ: nec esses adhuc in Episcopum consecratus; & infra. ¶ Pro eo verò, quod Iudæus [b] † extiterit: ipsum dedignari non debes.

¶ Lucius Tertius Linconeñ. Episcopo.

Non valet rescriptum impetratum ad beneficia, si in eo subticeatur dignitas impetrantis.

CAP. VIII.

AD † aures nostras peruenit, quòd plerunque decani, archidiaconi, præcẽtores, vel alii ecclesiasticis præditi dignitatibus super minorib. beneficiis literas impetrantes, [c] nomen supprimunt dignitatis suæ, & simplici nomine se appellant tanquam non habeant aliquem personatũ, & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter rñdemus, quod cum nõ sit intentionis [d] nostræ, vt personæ plurib. redditibus abundãtes per literas nostras pauperes clericos super minoribus bñficiis inquirent, literas, in quib. auctor suæ nomẽ dignitatis supprimit, [e] vires [f] nolumus obtinere.

¶ Idẽ Noruiceñ. Episcopo.

¶ Valet secundum rescriptũ impetratum ab aduersario, licèt non faciat mentionem de primo, si primus impetrãs dolo, vel negligentia non fuit vsus illo.

CAP. IX.

SI † autẽ aliquis auctoritate posteriorum literarum per aduersarium in iudicium tractus obiecerit literas se priores habere, de quibus in posterioribus mentio non habetur, si eis dolo, [g] vel negligentia vti

a Datã literarũ.] ad hoc sp consueuit notari hæc decr. quod data lĩarum sp consideranda est, vt inf. eo. constitut?, & inf. de sen. exc. c. si aliquã, argu. contra quod præsentatio lĩarum, & non data consideranda est, inf. eo. c. capitulũ San. Crucis, & inf. de cle. nõ resi. c. qualiter, & infr. de præb. c. dilectus, 2. & ad idẽ, inf. de vsu. c. quia frustra, & inf. de appel. c. vt debitus. Rõnem istius contrarietatis dicemus super illa decr. c. dilectus, 2. Item est hic arg. quòd edendus sit dies, 2 & consul aduersario, arg. inf. eo. c. si autem, & c. plerunque, & C. de contrahen. & cõmit. stip. l. optimam. Sed contra, ff. de eden. l. 1. & 2. & ff. quemad. testa. aper. l. 2. §. diem autem. Solu. in editione literarum domini Papæ facienda aduersario omnia ponenda sunt quomodo literæ sunt communes. Argu. inf. de dila. c. præterea, & ea quæ communia sunt, integraliter sunt edenda, inf. de prob. c. quoniam contra, & literæ tradendæ sunt ad videndum, inf. de fi. instr. c. si scripturam authenticam, &c. G. perpetuus vicarius, decr. Grego. & ibi dicemus de editione instrumentorum. Ad idem argum. infra de offic. delega. capit. cum in iure.

†Post cõcil. Lateraõ. sub Alex. 3. par. 41. c. 8. & ca. 6. eo. ti. in 1. compil.

2 Ponenda est data authen. per iudices in citatione, vt hic per Host.

b Iudæus.] quoniam de Iudæis conuersis Ecclesia fundata fuit, 21. dist. in nouo, & 32. q. 4. recurras.

ADDITIO. Et existimandus erat iste dignus fauore, 23. q. 7. quod autem, &c. quemadmodum & q. 4. ipsa pietas, secundum Godof. & Host. Io. And.

AD aures.] Communis est diuisio: Secunda ibi, Consultationi. Abb. Sic.

CASVS. Quidam plati tacito nõie suarum dignitatũ literas impetrauerunt super minoribus beneficijs, simplici nomine se appellantes. Quæritur, an tales literæ valeant? Respondet Papa, quòd nõ est suæ intẽtionis, vt per tales literas debeãnt inquietari tales pauperes clerici, in quibus auctor nomen supprimit suæ dignitatis. Vñ tales lĩę non valent. Ex hac decretali nota, quod ad intentionem mandantis recurrendum est. Itẽ nota, quod qui lĩas super beneficio impetrat, si habeat, debet facere mentionem de eodem.

c Literas impetrantes.] quæ sunt speciali mandato domini impetratæ ad lites nõ valent, infra e. c. nonnulli, §. 1. & inf. eo. c. ex parte decani, secus in hoc casu.

d Intentionis.] Hic patet dñm Papã sic vni concedere bñficiũ, quod alium non lædat, vel grauet saltem grauiter. 3 seu enormiter, 25. q. 2. de ecclesiasticis & 11. q. 3. si quis nõ obediat, & 9. q. vlt. ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. merito, & §. si quis a principe, & infr. de off. ordi. ca. licet, & de consue. c. cum olim.

3 Meliᵘˢ est enim neutrũ iuuare, quã alterũ lædere. 14. q. 3. denique, 21. q. 2. primũ de donationibᵘˢ apostolicæ, verũ quia tñ secũdũ Hos. Ioã. Andr. in bouei.

e Supprimit.] Puniri debet, qui supprimit quod tenet regulare, 50. dist. ex pœnitentib. ff. de actio. emp. & vend. l. j. §. j. [Glo. seq. quærit, & remittit.]

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat. & post cõcil. Later. sub Alex. 3. par. 14. ca. 9.

f Vires nolumus obtinere] & ita vñ, quod literæ istę non valeant. Quid si obtineant per literas tales? Dic super hoc, vt not. inf. e. ad audientiã, 2. in gl. q incipit, sed quæritur.

SI autem.] Diuiditur, quia primò ponitur thema, & quæstio. Secundò solutio, ibi: Si eis: & ibi distinguit. Secundum membrum ibi: Si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis impetrauit literas contra aduersarium suum super aliqua causa. postmodum aduersarius suus super eadem causa ad alios iudices literas impetrauit, in quibus de prioribus mentio non fiebat: & cœpit conuenire aduersarium suum, qui priores literas impetrauit: ille coram iudicibus excepit se literas priores habere, de quibus in posterioribus mentio non habetur, quæritur quid iuris sit? dicitur, quod si prior impetrans dolo, vel negligentia literis suis vsus non fuerit, per posteriores literas poterit contraueniri: si verò copiã iudicis delegati habere non potuit, per posteriores literas non poterit conueniri. Nota, quod dolus, & negligentia imputantur. Item si per me non stat, quo minus faciam, sed per iudicem, mihi non imputatur.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

g Dolus, & negligentia præsumitur, si steterit per annum, quod non vtitur literis, inf. eod. cap. plerunque & inf. eo. cap. ex parte: si copiam iudicis habere potuit. Sed contradicit lex C. de diuer. rescrip. l. falsò, quæ dicit, quod rescripta perpetua sunt: Sed non est contra: quia hoc quod dicit lex, intelligitur, si aliud rescriptũ non impetratur contra primum, aliis semper valet rescripta viuente mandatore, & eo mortuo, dummodò facta sit citatio.

Rescripta an semper valeant.

[Glo.

¶ Glo. seq. signat contrarium & soluit.

a Excusari.] i. nō poterit excipere p p culpā suā, quia minus teneat rndere p fœdas līas. Sed ꝯ vr. quia si fœdę līę nō faciant mentionē de primis, valent primæ, ergo poterit excipere: vt ī. eo. cæterum, ꝑterea, q̄ annua sunt ad agēdum, perpetuæ sunt ad excipiēdum, ff. de doli exce. l. pure. §. vlt. ergo l. semp potuit iste excipere per primas, ex quo non faciunt mētionē se unde ę depri mis. Sol. exceptionū q̄dam sunt ꝑpetuæ, quædā tp̄ales. i. Perpetua dr̄ illa q̄ ꝑpetuo cōpetit q̄ncunq; actor a it, vt exceptio doli: quia exceptio doli nō cōpetit, nisi quis agat. ff. de exceptio. l. exceptio. i. fi. & l. exceptio nem. t. pales sūt illæ q̄ nō sē ꝑ cōpetūt, & euitari pñt, vt i pdicta l. exceptionem. §. tp̄ales, & talis ē hęc: quia expirauit anno elapso. ī. eo. c. plerunque. & ī. de offi. ord. c. pastoralis. in fi. argu. Præterea ista modo non hñt locū, sed qui primo suas literas p̄sentat iudi i, & procedit intra annū, ille obtinet. ī. de ap. vt debitus; de hoc notatū est. ī. eo. c. 1. in fi. & in c. cæterū, & qualiter hoc intelligendū sit.

b Si autem.] repete, eis uti postposuerit, quia delegati, &c.

c Nequiuerit.] & ita est hic ar. quod si per me nō stat, mihi non est imputandū. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hæc in auth. de sponsa. lar. §. hæc quoq; vnde sumptus fuit §. hic, & ff. ex quib. cau. malo. l. sed & si. 1. resp. Qualiter intelligatur hic ista impotentia, dicitur, ī. eod. capit. 1.

Adde de materia exceptionum, quę in il confiderentur, text. l. qrū Alc. quamuis dubitati; de adult. l. r. §. La. ff. de ... Cap. 4. co. tit. in 2. cōpilatione.

postposuerit, excusari[a] nō debet. ¶ Si autem[b] quia delegati iudicis copiā nequiuerit[c] habere: per posteriores literas non poterit conueniri.

¶ Idem.

¶ *Non valent rescripta, per quæ incerti iudices dantur, vel futura negotia committuntur.*

CAP. X.

AD † hæc sumus; & infra. ¶ Significatū est nobis quosdam in prouinciç tuæ partibus tales (vt asserūt) de cancellaria nostra literas recepisse, per quas eorum omnia negotia[d] vnius iudicis, vel plurium (quos sibi elegerint[e]) arbitrio committuntur: sicq; fit, vt si aliquē pulsare voluerint, examē ordinarij iudicis non requirāt, sed ad vnū iudicē, vel plures delegatos sibi propitios, & parti aduersæ suspectos[f] super examinanda quæstione recurrant & infra. ¶ Nos igitur huic morbo celeri[g] volētes obuiare remedio, mandamus quatenus si literas tales ī prouincia tua inueneris, eas carere viribus nostra auctoritate decernas.

¶ Idem.

¶ *Falsa latinitas vitiat rescriptum Papæ. h. d. Ioan. And. concor. Abb.*

CAP XI.

AD † audientiā nostrā (te significante) per

Gene alit as ... reprobatur.

[Gl. seq. no. generalitatem reprobari. alle. 8. iura, in contrarium alleg. duo. & soluit.]

d Omnia negotia.] Nimia generalitas hic reprobatur, inf. de do. & cōtu. ex literis, & ī. de appel. c. 2. & c. significantib. & ī. eo. c. sedes, & ī. eo. titu. in decre. Inno. 4. cap. cum in multis, lib. 6. & ff. de iur. fisc. ita fidei. l. si per gl. super verb. terum, & ff. de eden. l. 1. §. edere. & ff. de interrog. act. l. de ætate §. nihil, Ar. contra. ff. de rei vend. l. quę de tota. §. incerta, & ff. communi diui. l. & si non omnes, §. si incertum. Prima pars vera est, & videtur in specialibus casibus loquitur.

[Gl. seq. ponit lecturā Vin. & Tan. So. Lan. & Da.]

e Elegerint.] Tan. & Vin. sic exponunt hoc verbum, elegerit. i. elegerūt, ī curia existētes, vt sit præteriti tp̄is coniunctiui modi. Quidā voluerunt dicere quod literæ istæ ad incertos iudīces dirigebant, quos imperator ducere ex primendos, dicentes hic generalem commissionem causarum posse fieri, dummō iudices certi essent. ī. c. sedes, & c. pastoralis, sed quia erat incerti, hic, literæ non valebant. Sed dic ꝙ iudices electi erant certi, & commissio generalis erat omnium negotiorū, a ꝙ esse nō debet: quia ꝑ eam absorberetur iurisdictio ordinarij, quod fieri non dēt. arg. 11. q. 1. peruenit. & 9. q. 3. nunc verò. C. de præimpe. offi. 2. & 3. ī. de offi. leg. 1. & ī. de ma. & obe. c. ꝑ tuas. Sicut generalis appellatio non admittitur, ī. de appel. c. 2. Sed sup grauamine probabili & expresso est appellādum, ī. de app. c. vt debitus, & c. cū cām, quare literæ tales, non valebant. Lau. dixit, & melius, cui consentio, quod hic iudices erant incerti quos vellet eligere imperator, quod esse non debet: sicut procurator incertus esse non debet. ff. de procu. l. 2. Nec tutor incertus esse non debet, ff. de testa. tut. l. tutor incertus, & inst. de le. 3. tutor. Et arbiter similiter incertus esse non debet, inf. de arbitr. c. innotuit. Et commissio generalis fuit omnium negotiorum, quod est contra consuetudinem Romanæ curiæ (cuius stylus debet attendi, infra de cri. fal. quām graui.) quod omnes causæ vni committantur, nisi sub illa forma quæ traditur infra eodem, cap. pastoralis, & illa generalitas restringitur, vt traditur, infra eodem sedes, & in capitu. cum in multis, quę est decr. Inno. 4. eo. titu. [li. 6.] Tamen Vniuersitas causarum bene committuntur, ff. de iudi. l. cum prætor. & ff. quis & à quo app. l. 1. §. j. Et illa fuit potior causa quare literæ non valebant: quia iudices erant incerti (ꝙ litera videtur innuere quod ille eligeret quos vellet) quam quis commissio generalis erat omniū negotiorum. Et sic intellexit Lau. & Dama. sicut ex ipsa litera bene colligitur B. Satis tamen credo quod si Papa ex certa scientia tales literas concederet, valerent, cum habeat plenitudinem potestatis saluo iure recusationis, inf. de offic. del. c. suspicionis.

a Præsentiū & futurorū, & propter hoc non valuit secūdū Hos. ī. cap. vlt. sup omnibus enim præsentibus impetrare hoc est commendabile ī. cap. de. dispendia lib. 6. Ioa. And. † Cap. 5. eo. tit. in 2. cōpilatione.

f Suspectos.] vnde possent recusari. De recusatione habes, infra de appel. c. cum speciali, & infra de offi. de leg. c. suspicionis.

g Celeri.] 8. dist. mala consuetudo, & resecandæ sunt putridæ carnes, 24. q. 3. resecandæ. Vnde versus:

Principijs obsta, sero medicina paratur.
Cum mala per longas inualuere moras.

Bernar.

AD haec.] Diuiditur quia in prima parte ponit̄ excusatio, in secunda prouisio. ibi. Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam impetrabant literas a sede Apostolica, per quas omnia negotia ipsorum committebātur arbitrio vnius iudicis, vel plurium, quos sibi eligere volebant, vt si aliquos conuenire volebant, traheret ēt illos ad iudices sibi propitios, & parti aduersæ suspectos non requirentes iudicium sui ordinarij. Papa volens huic morbo celeri obuiare remedio, mandat dicto epō, vt si tales literas inuenerit in prouincia sua, decernat illas vires aliquas non habere. Alij ponunt casum & dicunt quod iudices certi dati erant, & quia omnia negotia illa impetrantium committebantur per literas illas non valebant. Hic nota secundum primum casum, quod iudex certus debet esse, & quod omnia negotia alicuius, vni delegato committi non debent: quia per hoc tollit iurisdictio ordinarij: quod esse non debet.

AD audientiam.] Diuiditur: quia primò ponitur dubitatio. Secundo solutio: ibi, Quibus. Abb. Siculus.

CASVS

CASVS. Quidam erat excōicatus forte ab ordinario. Iste accessit ad curiam D. Papæ, & obtinuit literas sup sua absolutione. ordinarius cui literæ præsentatę fuerunt, inuenit in eis peccatum in constructione. Dubitauit ordinarius vtrum fides istis literis esset adhibenda, consuluit Papam super hoc, & Papa respondet ꝙ talibus literis fidem adhibere nō debet. Debemus hic vnū intelligere ꝙ in literis dñi Papæ non dēt esse vitiū latinitatis.

[Glossa sequens dat simile. signat cōtrarium, & dupliciter soluit, solutioni allegat contrarium.]

† Quot & quib. modis rescripta uitientur tradūt doctores in l. 1. C. de diuer. rescri.

a Manifestū.] Sic patet ꝙ vitium latinitatis uitiat rescriptum. sic etiam si papa loquatur uni in plurali, aut si patriarchas, vel epos filios appellauerit, tales lītæ falsæ sunt, inf. de fal. c. ꝗ graui. Arg. ꝯ quòd propter malā latinitatem non uitientur rescripta, ff. de statu hom. l. imperator Titus. ibi enim dr ꝙ propter malam latinitatē non uitiantur. & ff. de manu. testa. qui hēbat, C. de leg. l. in legatis. & ꝟ. de fid. inst. cap. ex parte. Solut. uitium scribentis in testamentis & instrumentis non nocet: cū aliū de veritate, seu uoluntate testatoris cōstet. C. de testa. l. errores. & l. ambiguitates. Et idem esset de uolūtate Papæ dicendum si constaret de hoc. Sed verius uidetur aliud esse in testamentis, & aliud in literis Papæ. Testamentum enim conficitur tabellionibus, cuius scripturam, siue latinum nullus corrigit, unde falsā latinitas, non vitiat testamentum, dummodo constet per ipsum de intentione testantis, vt dicūt prædictæ leges, & propter fauorem testamentorum: quia nihil est, qđ magis debeatur hominibus, &c. C. de sacrosanc. eccl. l. j. Rescriptum verò Domini Papæ per multas manus trāsit, & magna maturitate decoquitur, 35. quæst. 6. Apostolicæ. in glo. prima infra eodem, cum adeo. in princ. & in 1. glo. & ita nullum vitium continere debet. supra eod. cap. ad hæc vnde contra illam præsumptionem non est admittenda probatio. argumen. contra. ff. de offi. præsi. l. illicitas, §. veritas. Lau. notauit quòd instrumenta, vel priuilegia propter falsum latinum non vitiantur. arg. de conse. dist. 4. c. si non sanctificatur. 1 &c. retulerunt. & ff. de man. test. qui habebat, de instrumentis tabellionum satis crederem illud, de priuilegijs Romanæ Curiæ non est uerum, Bernar.

†Cap. 8. eod. tit. in 2. cōp.

9 Sed ille tex. de baptismo loquit, & verba cœlestiū misteriorū, ut ibidē notaē, nō restringunt sub regulis Donati c. indignum, 38. dist.

EX parte.] In prima narrat factam definitionem appellationem, & spoliationem. In secūda unius partis prosecutionem, & alterius negligentiam. ibi. Quam cum esset. In tertia finalem determinationem, ibi; Cūq; Abb. Siculus.

CASVS. Capella de Emptoñ. subest ecclesiæ matrici de Tarento. Quidam O. Diaconus cœpit conuenire capellanum ipsius capellæ ministrantem in ea, nomine S. rectoris matricis ecclesiæ. Ipse O. appellauit ad sedem Apost. & post appellationem à se factam ab ipsa capella expulit capellanum. rector matricis ecclesiæ est prosecutus illam appellationem quam ille O. fecerat, sed ille O. suam appellationem prosequi non curauit, & cū ille O. fuisset ad iudicium euocatus, obiecit se habere priores literas, de quibus in posterioribus mētio non fiebat, quas suppressit vsque ad tertiam citationem, & dolo, vel negligentia eis vti postposuit, quod ex diuturnitate temporis apparebat, ex eo quòd biennium à tempore impetrationis, erat elapsum, & de appellatione ipsius in suis literis mentio non fiebat. Consultus Papa super hoc, mandat quatenus si ita esse constiterit, quicquid factum est post appellationem ipsius O, debeat in statum pristinum reuocari, & illam capellaniam restituere matrici ecclesiæ, eundem O. in expensis condemnando, si constiterit ipsum O. appellationem suā prosecutum nō fuisse. Nota quòd maior ecclesiā siue matrix potest defendere & agere pro capellis suis. No. quòd sic aliquis dēt deserere. suæ appellationi, sicut sui aduersarij. Itē ex diuturnitate tpis. vel negligentia probatur dolus. Itē qui literas impetrat super eo super quo appellauit, de appellatione sua debet facere mentionem. Item quicquid fit post appellationem suam uel alterius, debet in statum pristinum reuocari. Item qui non prosequitur appellationem, debet condemnari in expensis alteri parti.

uenit, quòd H. de sancto Stephano super absolutione sua literas tibi (ut prima facie uidebatur) Apostolicas præsentauit, Quibus; quoniam manifestum[a] continet in cōstructione peccatum) fidem te nolumus adhibere.†

10

¶ Clemens tertius.

20

¶Contra secundum rescriptū non potest opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem de sua appellatione non habita mentione, h. d. Io. And. concor. Abb. Sic.

CAP. XII.

ji EX † parte S. personæ ecclesiæ de Tarento nobis innotuit, quod cum capella de Emptoñ. ad prædictam ecclesiam de iure ptineat, O. diaconus (qui iam dictam capellā detinet) capellanū ipsius ecclesiæ nomine ipsius S. in ea ministrantē post appellationē[b] a se[c] factam amouit. ¶ Quam cum esset S prosecutus,[d] & ad iudices literas impetrasset, ipse O. appellationem suam prosequi non curauit. Cumque auctoritate prædictorum iudicum in ius esset uocatus, dixit se literas[e] priores habere, de quib. nulla mentio[f] in posterioribus habebatur; quas vsq; ad tertiam cita

30

40

b Post appellationem.] Non dicitur hic super quo fuerit appellatum: forte posset dici quod sententia lata fuit contra O. diaconum, à qua ipse appellauit, uel super alio articulo: uel forte circa aliquam sententiam, sicut olim fiebat.

c A se.] scilicet O. & ita non detulit suæ propriæ appellationi, quod esse non debuit, cum & appellationi aduersarij deferre debuisset, ꝟ. de appel. an sit. & c. constitutus, & de elect. c. bonę. Appellauerat forte ab ordinario coram quo trahebat capellanum, & super personam matricis ecclesiæ. Raro inuenies alibi (vt credo) ꝙ aliquis non detulit suæ propriæ appellationi, unde iudex poterat procedere in causa; quia uidetur appellationi renunciasse: quia pendente appellatione nihil est innouandum, ff. nil inno. appel. pen. l. vni. a, & ꝟ. de appe. c. an sit.

50

d Prosecutus.] Literas impetrando super restitutione ecclesiæ, qua fuerat spoliatus post appellationem à spoliatore factam, ut in cā procederetur, nō obstante appellatione frustratoria: quod ex eo apparet, quia dictus O. eam prosequi non curauit nomine ecclesię de Tarento; quia erat matrix ecclesia.

60

e Literas.] Forte significauit Papę, quòd rector matricis ecclesię iniuriabatur ei super illa capella, & sic obtinuit literas in forma communi, nulla mentione habita de appellatione; quę etiam literæ non impedirent restitutionem, ꝟ. de resti. spo. c. ex conquestione. cum suis similibus.

f Nulla mentio.] Et ideo non ualebant, infra de appel. cap. sæpe, in fin. argu. quòd qui appellat, debet facere mentionem de sua appellatione, & aduersarius eodem modo qui appellationem prosequitur; vt hic dicitur, & infra de confirm. vtili, vel inuti. c. bonæ. in gloss. mentio.

a Negligentia uti.] Sic supra eo. c. si autem, & inf. eo. c. plerumque.

[Glo. eo. obijcit, & soluit.]

b Cum biennium.] Quia eni non prosequitur appellationem intra annũ, aut ex iusta causa intra biennium, fingitur nõ appellasse; & rata manet sñia, ℸ. de appel. cap. cum sit Romana: & iõ iste O. audiri non debuit pretextu suæ appel. Sed vr quòd rector iste rõne cõsimili audiri non debuit ad prosecutionem appellationem auctor & reus circa appellationẽ codẽ iure utitur. ℸ. de mutuis pet. ca. vlt. & hic dr priuum, s. qꝫ ille contra quem appellatũ est, auditur post bienniũ. & non ille qui appell. uit. Qualiter ergo hoc intelligit? Dicas quòd iste rector auditus fuit non rõne appellationis. sed potius rõne spoliationis, su per qua literas impetrauit, non obstante appellatione, ut not. s. in verb. prosecut. interdicta em perpetua sunt quãtum ad rei persecutionẽ, nõ quantum ad penã, ff. de vi, & vi arm. l. 1. in prin. & si de appellatione nihil dixerit nihilominus audietur petens restitutionem ecclesiæ, & multò fortius, quia post appellationem spoliauit aduersarium, qui debuit deterre suæ appellationi: præterea fauore appellantis datur annus aut biennium ad prosequendam appellationem, & non fauore appellati; vnde appellans statim potest prosequi appellationem si terminus ei præfixus † est, sed appellatus non statim, ℸ. de appel. c. oblatæ.

c Post appellationem.] Et im quicquid post appellationem a se, vel ab aduersario suo factum fuerit, debet irritari, inf. de offi. deleg. c. super qõnum, in fi. ℸ. de app. bonæ, cum suis concor. & in hoc illa corrigit istam.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d In expensis.] Qui appellationem suam non prosequitur altero prosequente, condemnari debet in expensis, ut hic. & ℸ. de appel. c. Nicolao. & c. reprehensibilis, nec q. prosequitur ipsam ante tempus statutum, de app. ca. sæpe. Sed non vr quòd iste O. debuerit in expensis condemnari cũ appellatus appellationem non fuerit prosecutus intra biennium, cum hoc idem ius seruandum sit appellanti, & appellato, vt dr in notula: quia enim: & nõ oportebat ipsum prosequi appellationem, quia ipso iure rata manet sña lata cõtra ipsum O. si qua lata fuerit. Põt dici, qꝫ ideo condemnatur; quia prætextu appellationis iudex non processit, & ill. O. post appellationem expoliauit appellantem, & sic interest rectoris, vt O. condemnaretur sibi in expensis etiam post biennium propter dolum, & malitiam ipsius O.

ADDITIO. Item non vr, qꝫ debuerit condemnari: quia fecit ei renunciare appellationi verbo & facto. Dic qꝫ hoc fuit, quia appellans consenserat appellationi. Vel dic, quòd renunciare potuit in sui odium, non in sui fauorẽ. Nã & verbo renunciare nõ poterat, ne nõ integra in grauamen appellatis de hoc inf. de app. c. cum cessante, secundùm Innoc. & Compost. Io. And.

tionem suppressit: eisque dolo, uel negligentia uti [a] postposuit, quod ex diuturnitate temporis uidebatur, in quibus nulla mẽtio de appellatione ab ipso facta fiebat, cum biennium [b] a tempore appellationis iam fuisset elapsum. Ideoque mandamus, quatenus si ita esse constiterit (reuocatis in statum pristinum omnibus, quæ post appellationem [c] ipsius O inueneritis attentata) præscriptam cappellam † matrici ecclesiæ restituere procuretis, prædictum O (si eum appellationem suam non fuisse prosecutum constiterit) nihilominus S. in expensis [d] necessarijs condemnantes.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Rescriptum quo scribitur pluribus cum clausula; quod si non omnes, &c. intelligitur tam de impotentia facti, quam iuris.*

CAP. XIII.

SCiscitatus † es a nobis petitorio [e] destinato. de qua impotentia [f] illud intelligatur (quod in literis nostris sæpe consueuit apponi) vt si duo vel tres, quibus literæ diriguntur, ipsis exequẽdis simul interesse nequiuerint, [g] † vnus aut plures, quib. scribitur, nihilominus exequantur. Nos uerò ita sentimus, qꝫ tam de iure, quã de facto, illa impotentia censeatur de iure si aliquem illorum seruũ [h] uel infamẽ, [i] aut alio legitimo impedimento detentum: & tunc dõr cãm suis conindicibus significare, ut in negotio sibi cõmisso procedãt. Sed si aliquis illorũ solummõ noluerit interesse, propt. hoc nõ excusãt quominus dẽat cum alijs interesse. Notãt in rescripto dicer. tur si oẽs simul in cã procedere non poteritis, aut nolueritis interesse. Not. hic, qꝫ seruus, & infamis nõ põt esse iudex. sinfamis tñ põt esse arbiter. Item not. quòd iudices non põt procedere sine conindice suo, si ille se non excusãt. Ite n. uerbum, impossibilitatis, non continet verbum uoluntatis.

S Ciscitatus.] Primò ponitur consultatio. Secũdò rñsio: ibi, Nos verò. Tertiò qdam determinatio: ibi. Dummodo, quartò tacitæ qõnis solutio: ibi, Nec enim. Ab. Sic. CASVS. Aliqñ Papa cõmittit cãm duobus, uel tribus iudicibus cũ illa clausula: quòd si ambo, vel tres in cã procedere non põt, alter eorũ in cã procedat. Si oẽs interesse nequiuerint, duo eorũ in cã procedãt. Quærebat de qua impotẽtia intelligebat. Rñdet Papa, qꝫ illa impotẽtia intelligitur tã de iure, qũ de facto. De iure si aliquis illorũ sit seru, uel infamis, vel alio cõsimili impedimento detent, puta si eẽt excõicat vel remotus, uel suspect. De facto, vt si aliquis eorũ mortuus fuerit, aut inenitabili impedimẽto detẽtus.

e Petitorio.] Idest nuncio legitime ordinato, uel dic petitorio, idest procuratore.

Gloss. seq. ponit quinque species potentiæ & de illis ponit versus.]

f Impotentia.] Aliquis dicitur aliquid posse quinque modis, [2] vnde versus.

Posse quidem rebus dant ius, natura potestas Officium, meritum, sextum diuina uoluntas.

De potentia iuris hẽs 22. q. 2. faciat hõ. 27. q. 2. Agatho. in fi. De potẽtia naturæ hr ℸ. de despon. impub. c. puberes. & c. a nobis. De potestate offi. ij. habes infra de consan. & aff. c. r. in fi. & 21. dist. c. 1. & ins. r eos, ver. Petrum verò, vbi dr qꝫ Petrus ꝑ oib. claues regni cœlorũ accepit. & 21. dist. inferior, & ℸ. de ma. & obed. c. cũ inferior. De potentia meriti legitur 3. q. 7. c. 1. §. tria, & ca. 2. in fi. 11. i. cuius vita, &c. De potentia diuinæ voluntatis habetur de pœnit. dist. 2. cap. principium, §. charitas. Sed hæc potentia ad duo tñ extenditur, facti & iuris.

g Interesse nequiuerint.] quod simul interesse dẽant, habes infra de offic. deleg. c. prudentiam.

h Seruum.] Quia talis iudex esse non potest, nisi cõr opinione pro libero se gerat, & habeatur, quo casu tenet eius sñia, etiam si post cam latam detegatur cum tempore sententiæ fuisse seruus. 3. q. 7. c. 2. §. veruntamen, & ff. de offi. præto. l. Barbarius, & C. de testa. l. 1.

i Infamem.] Si pendẽte iudicio efficiatur infamis, vel suspectus, poterit repelli, ℸ. de test. eo. c. præterea, & ℸ. de offi. deleg. insinuante, quia q de nouo emergũt, nouo indigẽt auxilio.

Addc, qꝫ in tpa in appellatiõe iuueri, de quib. in gl. i. ver. tn. eicere. pforas, c. app. & in 39. j. & ibi in ff. de libel. dimiss. ... p ... C. de temp. appellation.

† ecclesiam.

† in aliquib. a. tenus hic l. dictũ nõ ... de ...

Quals pa ... si pro sequens ap pellauerit.

† Cap. 9. eod. ti. in 2. compil.

† Adde quid operetur illa clausula, qꝫ si duo, per Doct. in c. illa, de elect. Spec. in titu. de le. §. nunc ostendendũ, vers. 18. ubi dr quod suppleturis potestati defectum.

Deest hæc glosella in multis antiquis.

2 Adde textum cum gl. in l. nepos Proculo. ff. de verb. sig.

auxilio, ff. de interro. ac. l. de ętate, §. ex causa. Item si medio tpe excõicetur, sed eo absoluto resumi iurisdictionem, ⁊. de off. dele. c. prudentiã, §. sed sexta. Idē credo si restituatur pristinę famę per principē: quia resumit iurisdõnem, 2. q. 3. si quem, §. notãdum, in fi. & C. de cura fur. l. pen. secus si lata snia detegatur iudicem fuisse infamē. 3. q. 7. c. 1. §. tria. versi. verũ tñ. & ff. de off. prae. l. barbarius, & C. de test. l. 1. secus in excõicatiõe: quia snia pul lite excõicati nulla ē, ⁊. de re iud. c. ad probandum, & ⁊. de excep. c. exceptionem,

impedimento[a] detentum esse cõstiterit, de facto, si constiterit eum casu mortis occumbere, aut ineuitabilis necessitatis articulo impediri quominus valeat interesse.

¶ Dummodo is qui pro necessitate præsens esse non potest, collegis suis canonicè excusationē suã curet (si poterit) destinare: [b] ut alij conuidices uel executores nihilominus ad consummationē [c] iniuncti mandati procedant. [d]

Nec enim ille qui tãtum modo non vult interesse, hac impossibilitatis interpretatione ualet aliquatenus excusari: [e] † nisi forte sint reuocatę, & quęrit verũ priores iudices an posteriores debeant cognoscere de hac reuocatione? Rñ. quòd si priores iudices nolunt deferre posterioribus, vel posteriores priorib. tunc omnes simul cognoscant, & si forte omnes simul nequiuerint in vnam concordare sniam,

sic in rescripto habeatur expressum: si non omnes interfuerint, uel simul nequiuerint, aut noluerint interesse. [f]

Innocentius III. Eliens. episcopo.

In quæstione reuocationis rescriptorum recurritur ad arbitros, si iudices in cognitione sibi non deferant, nec vnanimiter concordent. hoc dicit usque ad §. quoniam.

CAP. XIIII.

PAstoralis † officij: & infra. Præterea, quæsiuisti (quando de reuocatione literarum ambigitur, [g] utrum iudices prio

q̃uis plures sint iudices in vna cõmissione, q̃ in alia: hmõi dubitatio p arbitros cõiter electos determin tur. Secũdò format talis qõ; Quicunque impetrantur literę sub hac forma: Conqueritur Titius de Petro, & quibusdã alijs super decimis & rebus alijs. quęrit utrum iudex ex tali delegatione habeat iurisdictionē sup personis, vel rebus non compr. hen sis per clausulam illam: quibusdã alijs, & rebus alijs, anteq̃ personę vel res in iudicio sint expressę. Anteq̃ soluat illam qõnem, subijcit aliã quę oritur ex secunda, quę tali est: Aliquis de personis illis quę pot. rant ... nis per clausulam illam; quibusdam alijs, & reb. alijs, expresso proprio nomine, impetrauit literas contra primum impetrantem literas generales, designando alij rem certam, quę includeb tur per illam clausulam; & rebus alijs, nullam mentionem de priori cõmissione faciens; quęrit verum secundæ literę ualeant, cum de primis nullam fecerit mentionem, nec persona aut res fuerint adhuc in iudicio expressę? Respondet Papa ad ista duo: & primò ad secundam, dicens q cum speciale mandatum deroget generali, iurisdictio attributa per literas generales, p speciales literas quantùm ad eam quę in secundis literis spe ialiter sunt expressa, penitus en matur, li èt de prioribus non faciant mentionem. Vnde quantum ad hanc cãm specialiter cõmissam, superflua relinquitur prima qõ: quia non habet pot. stat. m. Postea respõdet primæ quęstioni, dicens q iudex ben. habet iurisdictionem super personis, uel rebus exprimendis. sec. illam exercere non põt anteq̃ personę, vel res fuerint expressę. No. q qñ dubitatur de iurisdictione cuius sit, omnes debent cognoscere an sua intersit. Item ubi est par iurisdictio, maior numerus non prefertur. Item no. quòd speciale mandatum derogat generali. Not. q iudex habet iurisdictionem, sed illam exercere non potest ante expressionem rerum, vel personarum.

[Glo. seq. obijcit, & r. spon. iterum dupliciter obijcit, ponit tres solutiones, quas probat, demum sol. & solutioni opponit, vltimã dat finalem solut. Fin. is recitat per quęstionem.

g Ambigitur.] Sed q̃ro quare possit dubitari de reuocatione literarum: aut secundę faciunt mentionem de primis: & tunc valēt secũdę, aut nõ fa iunt, & tunc ualent primę, ⁊. eo. c. cęterum? Rñd. neutra pars distinctionis perpetua est. prima tollit per decr. ⁊. de lit. & re iud. c. inter. & d. do. & cõtu. c. ex l. is, & de confir. vti c. bonæ, & de app. c. sępe, & c. oblatę. secunda tollitur per al. cre. ⁊. eo. c. plerunque. In iudicijs nondum cęptis non habet locum ista distinctio: nam solę ualent quę primò iudici præsentatæ citatione facta per ipsas, ⁊. de for. cõmp. c. proposuisti, ⁊. de app. c. vt debitus. & ⁊. eod. c. capitulum,

a Impedimento.] puta quia est excõicatus, 1 vel illiteratus, nec hēt cõsuetudinē cãrũ, quia periti dēt esse iudex, nec dēt q̃rere ab alijs quid cum loqui oporteat, in auth. de iud. in prin. coll. 6. & ⁊. de consan. & affin. c. ex literis, in fi. Tñ si illiteratus sit, & hēat consuetudinem cãrum, siue peritiam iudicandi, põt ei cã cõmitti, C. de iud. l. certi iuris, arg. C. de epis. & cle. l. parabolani. Et q̃dam impedimenta ponuntur, 2. q. 7. c. 1. & 2. Item si impedimentum sit perpetuum, non potest cognoscere: quod potest esse multis modis, ut infirmitas, surditas, &c.

[Glossa seq. quærit, & remittit.]

b Destinare.] Per literas, uel per certum nuncium literatorie destinatum, 64. dist. c. 1. & 2. & pe. & ⁊. de off. deleg. cap. prudentiam, 1. respon. ff. de reb. eorum qui sub tute. vel cura. l. magis, §. illud etiam quæri pōt. & hęc est canonica destinatio. Sed nunquid ille qui interesse non potest, ualeat alijs delegare vices suas? De hoc dicitur ⁊. de offi. deleg. c. coram.

c Ad consummationem.] vt ⁊. eo. c. cum dilecta.

Glo. seq. reci. potest per quęstionem.]

d Procedant.] Quod quidem facere possunt, si in literis commissionis sit clausula illa; quòd si non omnes, alias non possunt procedere, arg. ⁊. de off. deleg. c. cãm matrimonij, & est expressum, ⁊. de offic. deleg. cap. vno delegatorum, & eod. tit. c. prudentiam, ff. de arbit. item si unus, §. pen. & l. seq.

e Excusari.] Imò potius debet puniri, ⁊. de offi. dele. c. prudentiam, §. adijcimus, & hoc casu alij possunt procedere, quamuis non vi impleta conditio; quòd si non omnes, &c. vt in prędicto c. prudentiam, § adijcimus, & hoc verum est postquam constiterit, quod non vult interesse, & in hoc illa corrigit istam.

f Interesse.] Hodie etiam si non addatur hoc; si tamē non vult, alij procedent: licèt sit arguendus qui mandatum Apostolicum exequi contemnit.

PAstoralis.] Diuiditur in duas partes vsq; ad §. quoniam. Primò ponitur consultatio. Secundò respon sio: ibi. Ad quod. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis impetrauit literas ⁊ aduersarium suũ super aliqua causa ad aliquos iudices, facta citatione, vel saltem presentatione, altera pars postmodum obtinuit eandem causam alijs iudicibus delegari, & in secundis literis fiebat mentio de primis opponebatur, q per falsi suggestionem, & veri suppressionem erant impetratæ. Dubitabatur utrum primæ literę per secundas

1 Facit lex barbarius, & ibi Doct. ff. de off. prætor. & de re iud. l. ad probandum. Qualis dēat esse iudex.

† Vide text. in l. inde Neratius, §. fin. cum sua gl. ff. ad l. Aqu. & l. cõfessionibus, iuncta glo. ff. de inter. actio.

† Cap. 3. et ti. in 3. cõp.

Cum de reuocatione li terarum dubitat quis cognoscēdũ, quę sint reuocatę.

capitulum S. Crucis. Item qualiter primi iudices pōt deferre secūdis, vel secundi primis, cū vel primi tñ, vel secundi tñ sint iudices, & ita aut primi, aut secundi nullam habent iurisdōnem, sup. de off. d. le. c. ex lfis, in fi. & sup. eo. ti. c. cæterū. itē qualiter pōt primi, vel secūdi citare partes, cū vtrique dubitent, & nesciāt, an sint iudices, imò tōne dubitationis neutri debēt esse iudices, sicut quido dubitat de tutela duorum, n. est tutor, ff. de testa. tut. l. duo sunt Titij. Propter hoc glossauerant hic quidā, q de facto pōt dubitari non de iure, vt si fortè secundæ literæ nō exhibeātur, inf. de off. del. ca. ex literis, vel quia dubitat, an sit annus elapsus ab impetratione lfarū priorū, inf. eo. c. plerunq; sed hæc solutio non valet: quia ad quæstionē facti non daret Papa responsionem iuris. ff. de statu homi. l. idem erit. Alij dñt ēt quod pōt esse dubitatio iuris, si data sit eadem in vtrisq; lfis. Illa decret. vt debitus hoc determinat, vt inf. de fo. comp. c. penul. & vlt. & inf. eo. capitulum S. Crucis, sed certe secūdum dictum illorum neutræ reuocant alias, cum neutræ sint priores alijs: imò secundū hoc neutri cognoscunt de tota cā, nam ambæ literæ dñr secundæ, v. l. prima, ff. de bono. pos. secundum tab. l. 1. §. si quis in duob. Tertij dicunt, q sic dubitari potest de reuocatione, vt si secundæ faciant mentionem priorum, sed non expressam, inf. de do. & conta. c. ex literis, & hoc est uerum, vt patet ex illa decre. ex literis, inf. de do. & cont. Dici pōt hanc fuisse rōnem huius decretalis cum diuersæ sint literæ impetratæ, iudices citant partes, & cum pars aduersa coram eis exhibet secundas lfas, ipsi volūt cognoscere de reuocatione literarum, secundum hoc, qd contingit. inf. de re iudic. c. inter monasterium in parte decisa ab integra. Item si secundi iudices scirent partes, & cum exhiben. (coram eis primæ literæ, ipsi volunt cognoscere, an primæ sint reuocatæ, sed quia pro eodem negotio partes non sunt trahendæ ad diuersos iudices, inf. eo. c. ex tenore, & inf. eo. c. ult. statuitur hic vt iudices conueniant ad hoc faciendum, vel vna pars deferat alij. & primi de hoc cognoscere possunt, cum coram eis obijcitur talis exceptio, etiam & secundi. Et expone quando de reuocatione ambigitur, i. quando in dubium deducitur de reuocatione literarum. Sed huic solutioni obstare videtur, infra eo. c. cum contingat, ibi, non conueniunt ad cognoscendum, sed executor videt vtrasque literas. Vnde potes adhuc melius dicere, q benè potest iudex dubitare de reuocatione literarum, licèt secundæ expressim faciant mentionem priorum, si quā obijcitur secundas literas impetratas esse per falsi suggestionē, vel veri suppressionē, 2. ut supra eo. c. cæterū, & melius inf. de off. dele. c. corā, & inf. de re iud. c. inter monast. iū in integra, & hoc idem dixit Io. inf. eo. super illa de. cum contingat, & certè iste ē verior intellectus, sed dubitatio de reuocatione literarum non habet locum in literis appellationis, & principalis causæ: quia iudices appellationis de hoc cognoscere debent, infra. eo. cap. dilectus filius. Ioā. Sed hæc dubitatio locum hodie non habet re integra, inf. de appella. c. debitus.

res, an posteriores cognoscere debeant, & vtrum per secundas sint primæ literæ reuocatæ.

Ad quod tibi respondemus, quod nisi posteriores prioribus, vel è conuerso duxerint deferendū,[a] simul vtrique cognoscāt, † & si fortè nequiuerint: simul in vnam sententiam concordare (quamuis plures[b] sint ex vna parte quam ex altera) per arbitros communiter electos à partibus huiusmodi concertatio sopiatur.[c]

Per generalem clausulam positam in rescripto, delegatus ante expressionem personarum, vel rerum, iurisdictionem habet in habitu, & non in actu. Et speciales literæ derogant literis generalibus super non specificatis in eis, quamquam de illis non faciant nullā mentionem. Abb.

Quoniam autē sub huiusmodi forma, videlicet causam, quā talis aduersus talē, & quosdā alios, super hoc, & quibusdam alijs se habere pponit, tibi duximus committendam, a nobis multotiens literæ impetrātur, & solicitè qsiuisti, an iudex ex

ADDITIO. Dum gl. dicit, re integra, meli⁹ videretur dicere, re nō integra: sed quicquid hēat gl. hoc intendit, q si apparet quis delegat⁹, & primò citauit ille erit iudex, siue sit primus, siue secundus, Io. And.

[Glo. seq. recitat p q. an in dilatione sit necessarius cōsensus partium.]

a Deferendum.] de consensu partiū, inf. de off. dele. super qōnem, §. intētionis, & §. nos autem, cum coram vtrisq; posset proponi exceptio, vt dictum est in prima notula, & ēt sine cōsensu partiū possent si vellent, sed honestum est, q de cōsensu partium fiat.

[Gl. seq. ponit pro cōcor. octo cas⁹, quibus non statur maiori parti, alle. contraria, & soluit.]

b Plures.] Hic nō statur iudicio maioris partis, ī. de iure pat. on. c. qñ, simile est in causa episcopi 6. q. 4. c. 1. si. de re iu. non potest, & in iudicib. delegatis à principe vt ff. C. de ap. in offer. n. dis. ibi, ita tñ si dissentirent, & C. qui bon. ce. poss. l. vlt. & in re communi, ff. communi. diuid. l. Sabinus, & inf. de reg. iur. c. in re communi, lib. 6. & in liberali cā, C. de cō muner. manu. l. 1. c. 2. & inst. de re. diui. §. r. ligiosorū, quia ibi fit, quod religio, vel natura rei requirit, & dū quis plus iuris habet in re, vt C. de dona. l. sancimus. §. ne autem, Sed contra. 65. dist. c. 2. & 3. vbi de hoc, ff. de re iudicata, l. duo ex tribus. Sol. verum est generaliter, quod iudicio maioris partis standum est: sed quædam specialia hic signata sunt, vbi hæc regula non obtinet. Sed in casu isto non statur iudicio maioris partis: quia fortè in primis literis sunt duo iudices, in secundis tres, vel plures: vndè cum illi tres æqualem habent iurisdictionem cum illis duobus qu a illi tres loco vni⁹ sunt, & illi duo similiter loco vnius, scilicet domini Papæ, non præualet sententia illorum trium, quia non censentur plures. Licèt secus sit in creditoribus, quoniam si par debitum sit hincinde, statur tamen maiori numero creditorum, vt C. qui bo. ce. poss. l. vlt. Item alia rōne, quia si isti tres iudices iudicarent pro se, suspecti [3] essent: quia viderentur ingerere operas suas, ff. de procu. quæ oia, §. 1. si autem iudicarent, contra se, viderentur a se abdicare iurisdictionem, & velle à se remouere, quod esse non debet, infra de offi. dele. c. pastoralis, in prin. & ita debet iri ad arbitros, sed si in primis, & secundis essent æquales iudices nu nero, satis possent dici, quod stabitur iudicio maioris partis: quia maior videtur modo iurisdictio, & potestas ab vna parte quàm ab alia.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c Sopiatur.] Quid si arbitri adiudicēt iurisdictionem eis, qui non habent, nihilominus snia illorum iudicū tenebit, quia cum arbitri sententiauerūt cōtra ius scriptum, tenet eorum sententia, nisi fuerit appellatum,[4] vt 2. q. 6. c. ei qui. §. definitiua, & hæc est ratio: quia per vtrasque literas data fuit iurisdictio.

¶ Quoniam autem.] In hoc §. 1. ponitur consultatio. secundo responsio ibi. Nos igitur, & ibi respondet primò secundæ quæstioni, ex cuius solutione infert ad decisionem primæ: quia si penitus eneruatur iurisdictio priorum: ergo habebant iurisdictionem. Abbas Siculus.

Vide textum l. si quis ..., ff. ...

[1] Hæc glo. vult dicere Papam per facto incerto, non posse certificare responsionem, de iure, inf. de sponsal. l. vt ... C. de ...

[2] Idē cōuertas, ... quod notat in eo. ca. ex tenore, in fi. primæ glos. Io. And.

[3] Tollit suspectio: quia hoc fit iuris authoritate, 23. q. 5. si nō licet. ver. ic. quasi dā, secūdū Host. Io. And.

[4] Concor. tex. cū gl. in auth. decernim⁹, i ver. facti, & ibi Cyn. Pet. de bel. pert. & Bart. C. de rabi.

delegatione huiusmodi, ante personarum vel rerum expressionem, super personis, vel rebus exprimendis, habeat potestatem: adijciens vtrum si antequam personæ vel res [a] expressæ fuerint nominatim, super non expressis in commissione priori, sed generaliter comprehensis, speciales literæ [b] (quæ de priori commissione nullam faciant mentionem) ad alios iudices à sede Apostolica emanauerint, eundem vigorem debeant obtinere. ¶ Nos igitur ad hæc duo taliter respōdemus, quòd (cum generali per speciale [c] † proculdubio derogetur) iurisdictio per generales literas attributa, per speciales (quātùm ad ea quæ specialiter exprimuntur,) penitus eneruatur: [d] licet de prioribus non faciant mentionē. vnde superflua [e] relinquitur prima quæstio, & si meritò dici possit, quòd donec iurisdictio reuocetur, eā super rerum vel personarum articulis exprimēdis obtinet delegatus: sed antequam exprimantur personæ vel res, delegatus nequit iurisdictionem [f] huiusmodi exercere.

¶ Idem Senonēnsi archiepiscopo.

¶ *Per generalem clausulam, quidam alij & res aliæ, multitudo effrenata non includitur, nec personæ nec res maiores expressis, sed pares, vel minores.*

CAP. XV.

Sedes † Apostolica consueuit exhibere [g] petētibus liberale, sed quidam eius gratia nequiter abutuntur: & infra. ¶ Nos igitur volentes eorum malitijs obuiare, decreuim. [h], vt cum in commissioni-

a Personę vel res.] qui rem petit, debet rem certam petere. De hac materia dicemus. j. de libel. ob. pe. vbi competentius ponitur.

b Speciales literæ.] impetratæ ab aliquo illorum, qui per clausulam generalem poterant conueniri, cōtra primū impetrātē super eadē causa. Sed qualiter pōt ille qui possidet, contra impetrantē impetrare super eadem re, cū interdictum possessorium intentare nō possit, cum ipse possideat. j. de iudi. cap. examinata. præterea possidenti nō datur, rei uendicatio. Instit. de actio. §. 1. & C. de ali. iudi. mu. causa fa. l. vnica. Dic quod primus impetrans impetrauit, vt ageret petitorio, secūdus impetrauit ne inquietaretur sup possessione illius rei qui possidet. nā & alias datur actio possidenti, ne inquietaretur. ff. si seru. vend. l. si quis forte. §. 1. & l. sicuti. §. sed si quæratur. De hoc not. j. de iudi. c. examinata in gl. si ita.

c Per speciale.] hic patet quod si vnū rescriptū est generale, & secundum speciale, licet nō fiat mentio gn̄alis in speciali, præualet speciale: vt su. eo. c. 1. & j de offi. leg. cap. studuisti, & ff. de reg. iur. l. in toto. Contra supra eo. c. cum ordinem, vbi secundùm speciale non derogat generali: quia non facit mentionem illius. Ratio ibi redditur, quia primū est priuilegium, secundum rescriptum fuit ius commune, ius commune non tollit priuilegium, nisi mentionē faciat de illo priuilegio.

d Eneruatur.] Facta citatione per literas speciales antequam per generales.

e Superflua.] Hoc casu cum generale mandatum reuocatum est quātum ad hanc causam specialiter commissam, aliàs bona quæstio est, & eam statim soluit, ibi, donec iurisdictio, &c.

[Gl. seq. reci. per q. an delegare & citare possit. Arg. quod non & demum arg. in contrarium, & sol. demum obijcit quærendo arguit & soluit.]

f Iurisdictionem.] Habet ergo iurisdictionem, licèt non habeat exercitium, & ita videtur quòd non possit eam alij demandare, est enim absurdum alij demandare iurisdictionem antequam eam ipse nanciscatur, ff. de offic. procons. l. obseruare. §. vltim. & sic videtur simile quòd non possit citare partes ante expressionem. 11. q. 5. q. 2. c. vlt. ideo enim citantur partes, & dantur induciæ, vt quis deliberet. 3. quæstio. 3. oft. ratur. sed in hoc casu non potest deliberare. Argu. contra inf. de appellatio. c. significantibus, & Instit. de act. §. curare, & infra de testi. spo. c. cum ad sedem. vbi petitur hospitale cum omnibus pertinentijs suis: & potest committere, licèt non habeat exercitium: cōmittet enim quod habet. 1 Sed qualiter priores iudices priuantur iurisdictione, cum Papa non intendat eos priuare? Item nunquid eodem modo per mortē delegantis esset reuocata iurisdictio quantum ad non expressas personas? arg. quod nō. C. de duo. re. l. vlt. Est tñ animaduertēdū an reuocetur per mortē, an viua voce. ff. de proc. l. si defunctus. & l. seq. Sed verū est quod reuocatur per mortē quantum ad ea quæ expressa non sunt. inf. de offic. deleg. c. gratum, & c. licèt, & infra co. c. significauit. 2 Bernard.

Sedes Apostolica.] Diuiditur. Nam primò ponit constitutionis cām. Secundò submittit constitutionem ibi, Nos igitur. In qua quatuor facit. Nam primò statuit circa personas. Secundò circa multitudinem: ibi, Sed nec. Tertiò circa res: ibi, Nec super. Quartò circa fraudulentam expressionē: ibi, Si quis vero. Abb. Siculus.

CASVS. Causa commissa est sub hac forma: conqueritur Titius de Petro, & quibusdam alijs super damnis & reb. alijs: taliter impetrantes designabāt & minora negotia, vt faciliꝰ literas impetrarent, per clausulam generalem conueniebant digniores personas, & super maioribus negotijs, quærebatur verū possent. Papa volens malitijs hominum obuiare, statuit quod si minores & viliores personæ in commissionib. solummodo exprimuntur, maiores & digniores sub clausula generali non intelligātur includi, & sic non possunt cōueniri: sed nec per talem generalitatem multitudo effrænata poterit in iudicio conueniri: qui uero de minorib. & leuiorib. negotijs tm̄ fecerunt mētionem, super maiorib. & grauiorib. nullatenus audiātur. postea dicit quòd si aliquis personas aliquas expresserit in commissione non vt velit eas conuenire, sed vt ad pares transire valeat vel minores, quia fraus vel dolus ei patrocinari non debent, tanquam mendax precator careat penitus impetratis, debemus notare quod personæ expressæ in rescriptis digniores esse debent, vel saltē æquales, quā sint personæ in clausula generali inclusæ. idem intelligitur de rebus specialiter expressis & generaliter exprimendis. Item per rescriptum plures causæ vnius committuntur, sed non oēs. Itē non debet aliquis exprimi principaliter, nisi debeat conueniri. Item literæ per malitiam vel mendacium obtentæ non valent.

g Liberalem.] vtpote quæ non claudit gremiū redeūti, C. de summa Trin. l. vlt. ad fi. & C. de epis. & cler. l. si quis in hoc, & 23. q. 4. duo ista. Sed in quo est liberalis, siue gratiā facit, quia hoc tenet. inf. de to. cōp. c. licèt. in parte decisa: imò quasi præceptum Euāgelij est, sed vbi necessitas, ibi nulla liberalitas, ff. de adimen. leg. l. rē legatam. Totum dici pōt gratia quicquid ipse facit: quia vniuersæ viæ dñi misericordia & veritas: quia vbi iustitia seruat, ibi misericordia adhibet. 45. di. c. disciplina.

† Pro hoc tex. i l. in toto, ff. de reg. iur. Bar. in l. Mæuius, ff. de leg. 2. idē i l. 1. i prin. ff. de oper. no. nunc.

† Cap. 4. extra in 3. compilatione.

1 Tāt Host. qui ēt dicit quòd facta expressione personarum & non rerum, citare pt. sed citatus non coget respōdere ppter rationem superius scriptam. Ioan.

a Et viliores.] Et non ineleganter.n.d. Ab Ioue princi pium musæ, Iouis omnia plena. Virgil. in Bucco. & ratio à capite edenda est, ff. de eden. l. argentarius, §. edi ... ratio, qm principiū potissima pars est cuiuscunque rei. ff. de orig. iur. l. 1. & is qui maioris dignitatis est, debet preponi. 16. dist. c. placuit, §. p̄p eorū. & in gl. ibid. Et vbi legalis paternitas cōtrah. f, primo interrogat pater q̄ filius, ff. de ado. l. 2.

[Gl. seq. q̄rit circa duo, & p̄m dubiū aperit per quatuor exempla; primū per ... demum soluit.]

b Maiores & digniores.] Sed quas psonas dicemus maiores & digniores? Nā inuenio q̄ q. libet clericus dr̄ habere dignitatē. 4 di. denique, & 1. q. 1. reperiuntur. in fi. Quinque.n. māci pia dicūtur habere dignitatem, ff. de vsufr. leg. & ... §. sufficienter. Quandoq; potestate sęculares dicūtur habere dignitatē, 23. q. 5. administratores. Quandoq; .n. decurionatus dr̄ dignitas, ff. ad l. Cornel. de sica. l. pe. Item nunquid illam maioritatem considerabimus, de qua dr̄, 40. dist. multi in fi vel de qua dr̄ 24. q. 1 qui cōtra ecclesiam, vel de qua dr̄ dist. 2. lex est. vel de qua dr̄. 2 q. 7. quærendam, & c. criminationes, vel istam de qua dr̄. ff. de gradi. l. Iurisconsultus, §. parētes, vel de qua dr̄, ff. de pac. l. maiorem. Respondeo, maiores & digniores vocat hic notabiles personas, quæ sub clausula generali comprehendi non possunt, ff. de iniur. itē apud Labeonem, §. hoc edictū, & tales debent esse quæ citius mouerent animum principis vel ad dandum, vel ad denegandum rescriptum. Ratione.n. maioritatis præsumitur contra aliquem, 30. q. 2. Lotharius, ff. quod met. cau. non est verisimile. Item quia circa iudicia defertur dignitati, & personæ, inf. de offi. deleg. c. sane, 2. & c. pastoralis, eo. tit. c. 2. lib. 6. & 2. q. 8. quisquis, & 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem, & 45. dist. cum beatus. Vt ergo quòd per generalem clausulam nō possit conueniri sacerdos vel clericus, cū ipse sit maior quolibet laico. 6. q. 1. beatus, & 96. dist. duo sunt, & inf. de maio. & obe. solitæ, ver. fecit Deus & c. dūmodo maior clericus speciali vocabulo nō sit designatus vel nominatus, & hoc etiam intuebitur iudex, qui debeant dici maiores, uel minores: & quæ negotia debeant dici maiora vel minora, non enim certa uel certior dari posset doctrina, arg. 23. q. 4. duo ista. Alias enim hoc nomen, alij bene includeret maiores personas. nam nomine populi continentur etiam Senatores, plebis aūt appellatione siue patricijs & senatoribus. cæteri ciues significantur: ut Inst. de iur. nat. §. plebiscitum, nec semper hoc nomen. alijs, facit positionem, 55. dist. Cænomanensem, argu. ff. de consti. p... l. 1 §. debitum, & illud, suspensi sunt cū eo duo alij latrones nequam Ioan. Et est ratio, quia aliter proceditur contra maiores, & aliter contra minores, 45. dist. cum beatus, & 24. q. 1. contra ecclesiæ pacem. Similiter de hoc notatur inf. de iureiur. c. cum, quidam, in gl. quæ incipit, sic patet.

c Non intelligāt.] Eo ipso quòd digniores inueniū-tur, intelligūtur in fraudem versari. ff. de iur. fi. ita fidei. nam secundum distinctionem rerum, nomina sunt distinguenda, 21. dist. cleros, & C. de codicil. l. si idem.

d Sed nec liceat.] Prouidet hic Papa ne diuersæ personæ litigatorum vexationibus afficiantur. argum. C. mandati. per diuersas, i prin. & inf. eo. c. nonnulli. intendit enim minuere lites, inf. de do. & cōt. c. fi nē, & c. venerabilis.

[Gloss. seq. arguit, obijcit, & soluit.]

e Multitudinem.] Arg. occasionem iuris ad iniquum cōpendium nō trahi. C. de vluca. pro emptore, l. vlt. arg. 10 q. 3. c. vlt. & inf. eod. c. nonnulli. Sed vr̄ q̄ cū generalitate non dei aliqua commissio impetrari. arg. supra eo. c. ad hæc. Sed ideo non valent litteræ illæ, quia certi iudices nō erant ibi dati, sed quos ipse post duceret eligendos. Sed T. aliter intelligit illud cap. ad hæc. sup. eo. sed concordat huic dicto Lau. vt ibi dixi. & omnia negotia illis committebātur, q̄d erat iniquum. sed generalitas causarum alias bene potest committi. ff. de iudi. l. cum prætor.

f Effrenatam.] ff. de testi. l. 3. in prin. & inf. de testi. c. causam quæ. & effrænatam dicimus vltra 40. vt ibi, & inf. de cle. ex. mi. c. latores. Hodie uero ista generalitas siue multitudo restricta est vsque ad 4. in quadam decre. Inn. iiij. quę incipit. cū in multis. inf. e. tit. libro 6.

[Glo seq. quærit, & soluit, & opinionem ponit.]

g Dolus.] Sic inf. de do. & cont. c. ex litteris. 30. q. 1. dictū est. inf. e. c. prox. & qui fraudem allegat siue dolū, probare debet. ff. de pb l. quoties, §. qui dolo. Sed qualiter constabit quod noluit cū personis expressis in iudicio experiri, sed vult descendere ad minores vel æquales? hoc ipso quod descendit primo ad ęquales uel minores, præsumitur fraus & dolus, & ipse potest excipere qui conuenitur, nisi statim vel quam cito possit, conueniat personam expressam, vel nisi forsitan copiam illius habere non possit, & hoc debet primo protestari: aliter credo illum repellendum. Alij dicunt contrarium.

E X tenore.] Communis diuisio. secunda ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

Casus. Quidam sacerdos de Collouilla impetrauit litteras ad quosdam iudices contra abbatē de Becco. Iudices illi citauerunt abbatē, co. & quib. dict. p̄sbyter noluit respondere. postmodū īpetrauit alias litteras cōtra abbatē ad illos iudices q̄ in superscriptiōe noiant, de prioribus nō faciens mentionem: q̄ cū citassent abbatē, abbas proposuit coram eis q̄ p litteras illas nō tenebat respondere di-cto p̄sbytero, q̄a p alias l̄ras ad iudicium fuerat euocatus. q̄ p posteriores no fuerant reuocatæ: iudices quæsierunt a dn̄o Papa q̄d iuris, ipse attendens quod fraus & dolus alicui patrocinari nō debent, respōdet, q̄ sacerdos carere debet commodo vtrarumque litterarū, quia fraudulenter super eodē negotio ad diuersos iudices l̄ras impetrauit. No. q̄ per solā citationē perpetuatur rescriptū, & quod eadem causa diuersis iudicibus committi non debet. Item in quo quis peccauerit in eo punietur.

---

bus nisi minores, & viliores [a] personæ solummodo designantur, maiores [b] & digniores suos sub generali clausula nō intelligātur [c] includi. ¶ Sed nec liceat [d] occasione generalitatis huiusmodi multitudinem [e] effrænatam [f] in iudicium euocare. ¶ Nec super maioribus & grauiorib. negotijs audiantur, qui de minoribus, & leuioribus tantum faciunt mentionem. ¶ Si quis verò aliquas personas expresserit, non vt velit cum eis in iudicio experiri: sed vt ad pares transire valeat, vel † minores, (quia fraus, & dolus [g] ei patrocinari non debent) tanquam mēdax precator † careat penit⁹ impetratis.

¶ Idem R. Cantori & R. Priori de Monte Leprosorum.

¶ *Qui contra vnum super eodē ad diuersos Iudices diuersa rescripta impetrat, & eis vtitur, perdit commodum vtriusque.*

CAP. XVI.

E X † tenore litterarū, quas nobis destinastis, ītelleximus R. Sacerdotem de Collouilla † ad alios Iudices super quæstione, † quæ inter ipsū, & Abbatē de Becco vertitur litteras Apost. impetrasse, qui cum partem ei tassent aduersam, dictus

---

† De hoc & plur. b. q̄stionibus, ... materiam ... Spec. tit. de rescript. præsent. §. ... glo... ... illustrium.

† Vel descēdere ad minores, uno ...

† In ī pressis peccator, legebatur, & male. Sed ex oibus manuscriptis p̄cator, reposuimus, facit infra eod. tit. c. super litteris. & si C. si cōtra ius vel vtil. pub.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat.

† Corbeuilla.

† Causā.

10 20 30 40 50 60

[Glos seq. in pluralitate rescriptorum distinguit duo membra: in quorum quolibet subdistinguit. allegat alia duo, quæ in illis iterũ subdistinguendo prosequitur.]

a Negotio.] Nota ꝙ cum plures litteræ impetrantur super eodem negotio: 1 aut impetrantur ab eodem, aut à diuersis. Si ab eodem, aut ad iudices eosdẽ, aut ad diuersos: si vero aliqs impetrat duo paria litterarum super eodem negotio ad diuersos iudices i fraudem, causa fatigandi aduersarium suũ, & non ad cautelã, neutræ valẽt, vt hic, & inf. eo. c. quia nõ nulli. sed si ad cautelam, puta quia timebat perdere vnũ rescriptum, vel timebat aliquos mori, valent; sed postquam cœpit agere per alteras, reliquæ non valent; & si attẽtaret, perderet vtraſq; vt dictũ est. Si vero ad eosdem iudices; & discordant in data: valent primę, nisi in secundis fiat mentio de primis: quia nihil interest quæ valent. Si vero eadem est forma & data, & ad eosdem iudices, eædem sunt litterę, quia non nocet habere plures litteras ad cautelam, sicut potest quis habere plura etiam testamenta eiusdem tenoris, ff. de testamen. l. vnũ testamẽtum, & ff. de his, quæ in test. delen. l. vlt. & ff. de bonorum posses. secundum tabul. l. 1. §. si quis in duobus. nec est inconueniens plures iudices habere super eodem negotio, quia illud habes inf. de off. leg. cum nõ ignoretis. Si vero sunt diuersæ & aduersæ, neutræ valent, C. de fid. instru. l. scripturæ, & inf. de fide instru. c. imputari. Si autem litteræ impetrantur diuersis personis, scilicet ab actore & reo; aut ad eosdem, aut ad diuersos. Si ad eosdem, & concordant in data & forma; eędem sunt litteræ, vt dictum est. Si data est eadem & forma contraria: supersedeatur vtrisque donec consultatur superior inf. de off. deleg. c. sane & hoc si vtraque pars litteras suas ostendat. Si actor tacet per annum, valent litteræ rei, inf. eod. plerumque. Si vero impetrarentur ad diuersos, primæ valent, nisi in secundis fiat mentio de primis: vt sup. eo. cęterum. Si vero non apparet quæ sint primæ, vel secundæ, mutuo se impediunt. Sed istæ quando impetrantur ad diuersos, non procedunt hodie: quia illæ solæ valent, quæ primo iudicib præsentantur. inf. de appella. c. ut debitus, & hoc locũ habet in his per quas nondum est processum; in alijs autem per quas processum est, vel præsentatio facta est, semper ualent primæ, nisi secundæ expressam fecerint mentionem de primis, de processu, & de lite contest. inf. de re iud. c. inter monasterium, & inf. de offi. deleg. coram. Qnq; tamen valent secundæ, & non primæ; & primæ sunt in pendenti quousque cassetur vel firmetur sententia, licet in secundis non fiat mentio de primis, inf. de confirm. vtil. vel inutil. c. bonæ. Et generaliter (sicut credo) vbicunque possunt primæ elidi per exceptionem, valeat secundæ, licet non faciant mentionem de primis, & non primæ: quia sunt veritate tacita impetratæ. sup. eo. c. ex parte.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b Careat.] Immo vr̃ quod etiam causam perdere debeat, sicut qui petit seruũ in uno iudicio, si petat eundem in alio, perdit causam. C. de asses. tol. l. 1. §. ult. quia vbi iudicium cœpit, ibi dẽt accipere finẽ, ff. de iud. l. vbi. & primis iudicib fieret iniuria, ff. de arb. l. litigatores. Tamen causam non perdit 2 sed sufficit ꝙ perdat litteras, & in expensis condẽnetur. inf. eod. tit. quia nõ nulli. Sed illud de seruo fauore libertatis dictum est. B.

1 De diuersis dic, ut infra eo. dispẽdia. lib. 6. Io. And.

2 Istam gl. dicit singul. Panor. hic ad hoc ꝙ faciẽs citari aliquẽ corã diuersis iudicib. non perdit cãm.

presbyter coram eis noluit litigare; & infra.

¶ Cumque vos in causæ cognitione ꝓcedere velletis, abbas coram vobis proposuit, quod nõ tenebatur per directas ad vos litteras presbytero respõdere, cum per alias ab alijs iudicibus fuisset citatus, quę authoritate illarũ non fuerant reuocatæ.

¶ Nos igitur attendentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiones super eodẽ negotio [a] impetrantis, quarum altera non faciebat mẽtionem de reliqua: (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipse commodo careat [b] vtriusque.

¶ Idem Mediolan. archiepiscopo.

¶ Non valet rescriptũ ad beneficium impetratum, & de beneficio impetrantis non facients mentionem.

CAP. XVII.

Cvm † adeo scripta sedis Apostolicæ moderemur: [c] & infra. Scripsisti nobis ꝙ cũ P. clericus in ecclesia Modecen. sufficientem [d] sibi sit prębendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilatione.

Cvm adeo.] Cõmunis diuisio. Secũda ibi, Cũ eni. CASVS. Quidam clericus P. noĩe impetrauit litteras à domino Papa, vt præpositus & clerici de Gronzola reciperẽt ipsum in canonicũ & in fratrẽ: præpositus litteras istas ostẽdit Mediolan. archiẽpo. Archi. multum miratus fuit, ꝙ cum ipse haberet sufficiẽs beneficiũ in ecclesia Modecen. mandauit dñs Papa ꝙ reciperetur in prædicta ecclesia de Gronzola, scribẽs super hoc dño Papæ. Scribit Papa archiẽpo dicens, ꝙ si litterarũ seriem attendisset, iste archiep. nõ inuenisset ĩ eis ꝙ ipsius aĩum offendisset; cũ in lr̃is illis de ꝑbendis ipsius nulla mentio haberetur, nec dicebatur Modecen. canonicus, nec etiam clericus nominabatur, & in litteris talis erat conditio; si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Et ex his omnibus poterat archiep. intelligere qualiter litteræ illæ fuerant impetratæ scilicet veritate tacita; & sic non ualebant. Nota hic quod diligenter forma mandati est attendenda, & intelligenda ante contradictionem. Item in litteris pro beneficio obtinendo fieri debet semper mentio de beneficio alio, si quod habet ille qui impetrat, & si dignus est. & si hoc non dicatur, tamen debet subintelligi. Item qui non est clericus, nõ reputatur idoneus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Item si est clericus debet se clericum dicere; si non est clericus, non debet se clericum appellare, sed scholarem.

c Moderemur.] Et uere, cum multa moderatione debet fieri, & concedi 35. q. 9. apostolicæ. ut non possint reprehendi. quandoque tamen ipsum fallit obliuio 23. dist. præterea. & 30. q. 4. quod autem, ubi oblitus fuit Vrbanus; cum omnium habere memoriam, & in nullo peccare potius, est diuinitatis quam humanitatis, C. de uet. iu. enuc. l. 2. §. si quid autem. Et nihil est in humana conditione quod perpetuo stare possit. C. eo. tit. l. 2. §. sed quia diuinæ. Et testamentum in nulla parte sui similiter debet esse uitiosum, C. de edic. diui Hadr. toll. l. ult. sic & priuilegium, inf. de fid. instr. c. inter dilectus, & inf. de priuil. c. cum olim, in fi.

[Glossa sequens recit per q. quæ dicatur sufficiens præbenda]

d Sufficientem.] Debet enim talis esse quæ sufficiat sibi & suis 50. distinct. studeat, in fin. & quod aduenientes possit recipere, & iura episcopalis persoluere, infra de præbend. c. de monachis, & infra de sup. neg. præla. c. sicut in tali sufficientia debet haberi ratio nobilitatis 41. distin. non cogantur. & scientiæ. infra de præbend. de multa. & dignitatis ff. de uar. & extraord. cog. l. 1. & inhonorandis, et ff. de usufruct. l. sed et si quid, §. 1.

[Glossa sequens, quæ arguit negatiue, soluit contrarium.]

ipsius in ecclesia de Gronzola, Præposito & fratribus eiusdē ecclesiæ litteras miseramus. cum si litterarum nostrarum seriē attendisses, nihil inuenisses in eis quod debuisset tuum animum offendisse. ¶ Cum enim in litteris nec de præbenda [a] ipsius mentio haberetur, nec Modecensis Canonicus, immo nec clericus [b] diceretur in eis: & in litteris ipsius hæc esset adiecta cōditio, si dignus existeret [c] ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, intelligere potuisses, qualiter litteræ ipsę fuerant impetratæ.

¶ Idem electo Decano, & N. canonico Cameracensi.

¶ *Ordo rescripti interpretationem recipit à iure cōi.*

CAP. XVIII.

Causam †, quæ inter Præmonstraten. & Pramon. † ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: & infra: ¶ Quia in litteris animaduertimus fuisse insertū, quod si alterutra partium citata legitime [d] præsentiam vestram adire, vel iudicio vestro parere cōtēneret, vos præsentis partis probationes recipere [e] & quantum [f] de iure poteritis, in causæ cognitione ac decisione procedere minime tardaretis. ¶ Nos volētes vt clausula illa, quantum de iure poteritis: quæ ante quā de probationum receptione mentio fieret, fuerat inferenda [g] clausulam illam de receptione probationum præcedat [h] Mādamus, quatenus ipsam intelligentes ibidē, in causa iuxta tenorem litterarum procedere non tardetis, prouisuri, vt si litterarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitime est processum, firmū & stabile perseueret: alioquin si occasione clau-

a De præbenda.] Sed quid si esset modica, & insufficiens, tenetur ne de illa facere mentionē? No. vt ar. a cōtrario sensu, inf. de præb. cum teneamur. Expeditum est, quod qualecūque sit beneficiū, debet inde facere mētionē. Si enim dicat se nullum ecclesiasticum beneficiū assecutum, & impetrat rescriptū, nō ualet, inf. eo c. si proponente et ibi dicet de hoc. 1 Et qui hēt plura būficia, hāc exceptionē opponere nō pōt. ℥. de excep. c. cū ecclesiasticæ, & licet Papa pcise scribat, exceptiones tamen, & iustas excusationes patienter admittit. ℥. e. c. si qñ. & ℥ de offi. dele ca. ex parte tua. 2. & ff. de præb. c. cū teneamur. nā qñque scribit reb. aliter se habentibus arg 2. q. 6. biduū. versus fine. ver. rursus illud.

b Nec clericus.] Si dicit se clericum cū non sit, non valēt litteræ ℥. de transac. c. ex litteris: & q non est clericus, no reputat idoneus, vt hic. nec potest in clerico rū nume. computari. Inf. de inst. c. 2.

c Si dignus existeret.] conditio ista si ne omni expressione subintelligit. ℥. de elec. c causam quæ. si cui illa, si preces veritate nitātur. ℥ eo. ex parte. 1. Sic patet quod q habet sufficiēs beneficium, ad aliud beneficium reputat indignus. ℥. de preb. c. super. & inf. de cle. non resi. conquerente. cum ipse beneficio secundo seruire non possit, vt ibi.

Concord. xt. ad hoc 1. l. ut gratim. cū ibi o ff. de mu. t he.

Capit. 1. od. ut. in 3. mpila.

Causam, quæ.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur partis conquestio. In secunda responsio, & in tertia instructio: ibi, Nos volentes, Abb. Sic.

CASVS. Inter ecclesiam Præmonstraten. ex vna parte, & ecclesiam Pramon. ex altera, vertebatur controuersia super quibusdam possessionibus causa fuit quibusdam iudicibus commissa in hac forma, si alterutra partium citata non venerit, uel iudicio parere contempserit, recipiant partis præsentis probationes, & quantum de iure poterunt, in causæ cognitione ac decisione procedant. Orta fuit dubitatio super forma huius rescripti, ex eo dicebat, quod si aliqua pars citata fuerit, &c. reci pat's. probatione alterius partis, & causam terminetis dicebatur quod etiam lite non contestata poterant recipi testes, & sententia ferri propter contumaciā alterius partis. quæ fuerunt iudices à dño Papa, quid iuris esset. Dicit quod clausula illa: quantum de iure poteritis, procedere, debet præcedere clausulam illam de probationum receptione, & ante illam fuerat inserenda. Vnde mandat Papa vt illam clausulam intelligant ibidem. vbi ab initio debuerat poni & in causa ista iuxta tenorem litterarum illarum procedant, ita tamen quod si aliter auctoritate illarum litterarum legitime in illo negotio est processum, stabile perseueret: si vero occasione illius clausulæ quid in præiudicium partis alterius est præsumptum, illud decernit Papa non valere. Not. quod non semper est forma sequenda. sicut hic: & hoc intellige cū illa forma fit contra ius cōe vt hic. Item propter formam rescripti non est recedendum à iure cōi, nisi cōstet Papam aliter voluisse. Item solum illud reuocatur, qđ est illegitime factum. Item sicut causa principalis potest cōmitti, ita & incidens.

d Citata legitime.] Id est tertio. infra de cle. nō resi. c. ex tuę.

e Recipere.] Per qđ videbatur quod possent recipere te. le. lite non cōtestata, qđ esse non debet, vt ℥. vt lit. nō cōte. c. qm, & per totū titulū: nisi in casibus cōtētis in c. qm frequenter. & in casu quem habes, ℥. de of. iud. c. 2.

f Et quantum.] Hæc clausula semper debet poni in termino peremptorio, & post ipsum terminū peremptoriū, ℥. de in inte. rest. c. cū ex litteris: & inf. de dol. & cōtu. c cum dilecti, quia tūc post peremptorum edictum, iudex comminari debet se processurum ff. de iudi. l. in peremptorio.

g Fuerat inserēda.] Sed errore scribentis fuit postposita, sed error talis non nocet. C. de test. l. errore. & l. ambiguitates. dic inserenda. i. ac si inserta esset intelligenda. videbatur enim quod non respiceret præcedentia. infra de appella. inquisitioni. sed non est verum: quia non est verisimile dominum Papam totam iuris obseruationem tot laboribus ac multis vigilijs excogitatam unico uerbo tollere velle, C. de inoff. testa. l. si quando, & infra de elect. c. ecclesia uestra, 2. & arg. infra de resti. spo. c. audita. & qui tutorem præcipit continuari secundum ius intelligitur præcipere ff. de confir. tu. l. tutores.

h Præcedat.] & ita qāq; clausula sequens determinat præcedentia, & qñque præcedens sequētia, prout iuris ordo requirit 32 q. 7. Apost. illud. & infra de appella. ca. secundo requiris. ff. de condi. & demon. l. aua. qñque sequens clausula respicit terminū proxime positū inf. de dona. c. cum dilecti. in fi. & optime facit ad hanc materiam ff. de lele 2. l. si seruus plurium. in fi §. ulti. & uere præcedere debet: quia per totum processum negotii de iure debet procedi. C. de app. l. eos. §. 1. & præcedentia qñque repetita intelliguntur ff. de condi. & demon. l. aua. Item hic est arg quod uerba rescriptorum secundum ius cōe intelligenda sunt. infra de offi. de leg. super quæstionum §. si uero alio & inf. eo. super litteris, & C. de inof. test. l. si quando. Nec ordo scripturæ spectatur sed potius id quod de iure sumitur. ff. de solu. l. nec ordo secus in priuilegijs. inf. de deci. c. ad audientiam. in fin. & inf. de priui. c. his.

† Praemon. cen.

1 Adde casum not. in l. quoties. C. de iudic. & consequenter C. de sen ten. & inter lo. om. iu.

a Incidentibus.] ipso iure tam in principalibus quam in accessorijs 1 vel incidentibus vel emergentibus remota est appellatio. infra de ap. c. vt debitus.

b Canonice.] i. secundum iura canonica. de quib. sit. dictum est, de const. c. 1.

tiua, versi. quandoque vnã & ff. quemad. ser. amit. l. ff. cõem. & ff. de mino. l. etiam §. j. & l. tutor §. 1. ar. pro & contra. inuenies. 9. d. si ad scripturas. Finis aũt decre. vt dicere quod non. & secũdum hoc est vnum mandatũ, & non duo & hoc ideo dicit, quia iuratum erat de certo numer. canonicorum. vnde ratione iuramenti nõ poterat augere numerum. Duo i veritate mandauit Papa. f. vt eũ reciperẽt in canonicũ, & eo recepto prouidetur ei. & cum recipere erat cõtra numerum sacramento firmatum, quare littera non valebãt. 2 Et certus numerus canonicorum debet statui in ecclesia secundum facultates ecclesiæ in authẽ. vt determinatus sit numerus cleri. collat. 1. infra de uita & honest. cleri. capit. quoniam vt ait. Et idem est si certus numerus statutus sit in ecclesia: licet nõ sit iuratus, aut per sedem Apostolicam confirmatus; quia non ualent litteræ, nisi dicatur, non obstãte certo numer. canonicorum. Hic tamẽ uidetur argumen. cõtra. in fin. ubi dicit, si cõstiterit numerũ, &c. Sed potest dici quod hic de numero est facta mentio, & nõ de iuramento, nec de cõfirmatione Papæ.

Constitutus.] nõ valet rescriptũ executorium impetratum super præbẽda & canonicatu, in quo nulla est facta mentio de statuto vel de certo canonicorum numero iuramento firmato. Io. And. primo ponit impetrationem. Secũdo exceptionem contra ipsum. Tertio distinctionis cõmissionem. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Discretioni. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine obtinuit litteras à dño Papa ad decanum & capitulũ Bituricen. vt ipsum reciperẽt in canonicũ & in fratrem, & præbendam, si qua vacaret vel proximo vacaturam eidẽ conferrẽt: sibi sup hoc executoribus deputatis. Sed tamẽ ex aduerso Bituricen. capitulo se opponente, negotium ad sedem Apo. est delatũ. corã dño Papa dictus clericus allegauit pdicta. Capitulũ econtra respõdit, φ cum in Bituricen. eccle. certus esset numerus canonicorum iuramẽto firmatus, & per sedem Apost. confirmatus & de hoc dictus P. in suis litteris non fecisset mentionem, patet quod ueritate tacita fuerunt impetratæ. Auditis hinc & inde ppositis, mãdat Papa φ si legitime constiterit numerũ canonicorũ (qui nunc est in Bituricen. ecclesia) per Decanum, & Capitulum iuramẽto firmatum anteq̃ dictus per litteras executorias impetrasset, quicquid factũ est per litteras suas, decernatur irritum & inane. alioquin si quæ præbenda uacat in ipsa ecclesia sublato appellationis obstaculo eidem assignetur. Nota quod non ualent litteræ impetratæ nisi fiat mentio de certo numero iuramento firmato, & confirmatione Apostolica. Item considerandum est tempus datæ literarum.

[Glo. seq. quærit. argum. pro et contra. et soluit in fine fortificat textum. cui dicto obijcit, & soluit.]

c Reciperent.] Hic duo mandantur. Primum ut recipiant illum in canonicum. Secundum ut assignent ei p̃bendã si uacat, uel quam cito uacauerit. Numquid ergo si non possunt assignare ei præbendã, tenentur eum recipere in canonicũ taltẽ? Ar. quod sic. ℸ de preb. dilectus. 1. & 2. et ℸ de dolo et cõtu. c. cũ dilecti. Ar. cõtra. ℸ de off. deleg. c. cũ sup abbatia. ff. q̃d cũ falso tuto. l. 2. §. 1. et l. a. arg. quasi a cõtrario. 2. q. 6. c. et q. ℸ. definitiua, versi. quandoque ...

sulæ memoratæ aliquid constiterit in alterius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes vt in decisione ipsius negotij (sicut præmissum est) tam super principali, quam super incidentibus [a] quæstionibus appellatione remota, canonice [b] procedatis.

¶ Idem Archiepiscopo Senoñ.

¶ Non valet impetratio in ecclesia numerata, non facta de numero mentione, si per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum. & processus inde factus est nullus. h. d. quo ad intellectũ. Panor.

CAP. XXVI.

Constitutus † apud sedem Apostolicam P. clericus, proposuit quod cũ C. p. † decano, & capitulo Bituricensi dederit in mandatis, vt ipsum reciperent [c] in canonicum & in fratrem: & præbendam ei cõferrent, si qua tunc in eorum vacaret ecclesia vel proximo † vacaturam [d] & ipsi cum † mandatum eius admittere [e] nõ curassent, eis præcipiendo [f] mandauit, vt quod mandauerat adimplerent: sibi super hoc executoribus deputatis: & infra. ¶ Verum pars aduersa † respondit: quod cum in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorum institutus: firmatus iureiurando, & per Ro. Pon. confirmatus: & cum de hoc [g] memoratus P. non fecisset in suis litteris mentionem [h] intelligendum erat circumuenisse pdecessorem nostrum, & dictas [i] litteras veritate tacita, impetrasse: & infra. ¶ Discretioni † vestræ mandamus, quatenus si legitimè vobis constiterit, numerum canonicorum (qui nunc est in eadem ecclesia) per decanum & capitulum eiusdem ecclesiæ iuramento [k] firmatum an...

† Cap. 2. e. tit. in 3. compilatione.

† id est, Cælestinus prædecessor noster, alias ita G. Papa prædecessor noster.

† proxim.

† Dicto ci decis in manuscrip.

† alias. 2 Hoc soluit contra: quasi si eas si littera valuissent cõtinẽtes duo ita mandata, tenerent ad alterum si vtrique parti non poterat. Io. And.

† In quibusdam vulgatus Dominationi legitur, & male. ex manuscriptis sic constat. Discretioni legendum.

d ¶ Vacaturam.] quod solus Papa potest, ut inf. de præbẽ. c. per totum.

e Ac mittere.] Id est perficere.

f Præcipiendo.] per executorias.

g Et cum de hoc.] i. iuramẽto vel confirmatione et e colligitur, ubi dicit numerum canonicorum, qui nunc est in eadem eclesia, etc. ut notatur in fine illius notabilis, hic duo.

h Mentionem.] hæc allegatio non ualet si uenissent contra numerum illum aliq̃ propria auctoritate. infra de præben. c. pro illorum. ℸ. de constitu. ca. cum accessissent.

i Et dictas litteras, scilicet executorias.

[Gl. seq. obijcit: ponit opinio. Ioan. et soluit. secundo quærit et soluit. tertio arg. alleg. contrarium, et soluit, in fine dat unum simile.]

k Iuramento.] sed in omni tali iuramento semper intelligitur auctoritas maioris exceptam. vt hic habetur à contrario sensu. et ff. ad muni. l. imperatores. l. prin. inf. de iureiu. uenientes. §. qa uero. In fi. ergo. nõ facerẽt cõtra iuramẽtũ, si ad mãdatũ dñi Papæ illũ reciperẽt. sic si talis cõditio inest iuramẽto nũq̃ est necessaria dispẽsatio i tali iuramẽto: qa si displicet Papæ, non est ligat' tali iuramẽto. Ioã. dicebat hãc cõditionẽ in iuramẽto non esse, sed ideo dr̃ auctoritas superioris excepta: quando præiudica-

praeiudicatur ei quin possit hoc facere. Verius videtur ꝙ conditio talis subintelligatur in huiusmodi iuramentis: & hoc iō, q a super re alterius vel quasi, iuramentum tale praestatur, & de re alterius precise iurari non potest, immo esset anceps periurium. ff. de in litem iuran. l. videamus. in prin. & ff. rerū amo. l. Marcellus. & ideo auctoritas dñi Papę in talib. intelligitur excepta tacite, licet nō excipiat̃ expsse. simile 22 qō 2. beat^a. & inf. d̃ iure. iu. c quemadmodū, circa princ. quare si Papa mādat aliquē recipi in canonicū non obstante tali iuramento, tunc licite eum recipiunt, quia sic apparet ꝙ Papa ius suum factum quasi de re sua nō vult ratum habere, cum administratio sola cōmissa est capitulo, & non dominium collatum, & hoc iuramētum seruare tenētur canonici, quā tum in se est, nisi Papa contrarium mandet. & ideo non valent literae taliter impetratae, in quib. de iuramento mētio non fiebat. Sed quid si iurassent ante pſentationem, & post datam? Tunc nō obstaret iuramentum: quia data respicitur, ut dī hic, & sup. eo. in eam te. Pręterea aliud dī hic: ꝙ canonica sola siue praebēda, augeret numerum canonicorum: quia si n n augeret numerum, iuramentū nō obstaret, quin possent ipsum recipere: & simile sup. d̃ consti. c. cum M. Ferraren. Item arg. quod canonica potest esse sine prouentib. arg. j. de pb. c relatū Sed cōtra 1. q. 3. si quis obiecerit. Sed ibi appellant̃ res corporales iura, ex quib res ipsae corporales pcipiuntur. Et sicut debet fieri mentio de iuramento, ut hic dicit, sic etiam de pactis, si qua in aliquo contractu interueniāt, debet fieri mentio, aliàs non ualet priuilegium. j. de deci. c. ex multiplici.

tequam praedictus clericus litteras executoriales impetrasset:[a] quicquid factum est occasione litterarum ipsarum, irritum[b] decernatis; alioquin ei faciatis in eadem ecclesia praebendam[c] (si qua vacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo, assignari.

¶ Idem A. canonico Pictauen.

¶ Difficile, & famosum cap. & est clauis totius tituli. Et hoc dicit in summa. Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto: si maliciose, caret prorsus impetratis; Sed si per simplicitatem, uel ignorantiam, aut obtinuisset vero expresso, & suppresso falso, saltem litteras in forma communi, & delegatus procedit seruato iuris ordine, & non speciali forma rescripti, secus si nullo modo litteras habuisset.

[Glo seq. arguit & remittit.]

a Impetrasset.] Hic consideratur tempus datę. Item non dicit ante monitorias. Et sic est arg. ꝙ per monitorias ius non acquiritur, aliàs dixisset, ante monitorias. De hac materia satis habetur infra de renuncia. c. ueniens.

[Glo. seq arguit & remittit.]

b Irritum.] Et ita ea quę fiunt per litteras surreptitias, non ualent, de hoc dicemus inf. e. c. ad audientiam.

c Praebendā.] & in canonicū recipi: illa sunt cōnexa. 1. q 3. si quis obiecit.

Super litteris.] Dolosa surreptio uitiat rescriptum in totum. Si autem processerit ex simplicitate uel ignorantia, catenus uitiat qua tenus fuit causa concessionis. Diuiditur in tres partes. Nam primo recitat casum sup quo antiquitus erat opinio. Secundo illos per distinctionem bimembrem ad concordiam reducit. ibi, Nos igitur. Tertio dat regularem doctrinam: ibi, ut sic. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à domino Papa per malitiam, alij per simplicitatem siue ignorantiam, tacita veritate, vel suggesta falsitate. quidam dicebant quod tales litterae non valent, cum mendax precator carere debeat impetratis. Alij dicebant quod si forma litterarū carere debeat: nihilominus tamen iudex procedere debet secundū ius cōe. Dominus Papa distinguit īter illos qui per fraudē vel qui p malitiam, & illos qui per simplicitatem vel ignorantiam litteras impetrant tacita veritate, vel suggesta falsitate. Illi qui per malitiam vel fraudem falsitatem exprimūt & supprimunt ueritatem, nullū cōmodum de huiusmodi litteris consequant̃, ita tamē ꝙ postquā delegata fides super hoc facta fuerit de causa ulterius nō cognoscat. Inter alios qui litteras impetrant expssa falsitate, distinguitur: nam si talis ueritas sit suppressa uel falsitas suggesta (quae si fuisset tacita, l. falsitas; uel expressa. s. ueritas, Papa saltem in forma communi concessisset litteras) delegatus secū sum ordinem iuris procedat, & non secundum formam literarū. Si uero talis falsitas sit expressa, uel ueritas occultata (quae si illa fuisset tacita uel expressa, Papa nullas litteras concessisset:) delegatus non procedat per illas litteras, nisi in hoc ut partes conuocet ad praesentiam suam, & de qualitate precum cognoscat. ut sic in utroque casu eadem ratio, quę delegantem moueret, moueat & delegatum: & ubi delegans suas litteras denegaret, delegatus suum officium nullatenus interponat. No. quod qui per malitiam & fraudem litteras impetrat tacita ueritate & suggesta falsitate, literae indistincte non ualent propter fraudem: & ita dolus seu malitia facit quod nulla distinctio hic est adhibenda. Item qui fraudem allegat, fraudem probare debet. Item qui simplicitatem fecerit, non imputatur. Item secundum quod Papa in iudiciis facit, ita & inferiores iudices facere debent.

CAP. XX.

Super † litteris, quae ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur à nobis, diuersos[d] intelleximus diuersa sētire: alijs asserentibus eos debere prorsus carere omni commodo[e] litterarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: alijs verò dicentibus, quod & si forma carere debeant in litteris nostris expressa, nihilo minus iuxta rigorem[f] iuris sit à delegato iudice in negotio procedendum.

¶ Nos igitur inter eos, qui per fraudem vel ma-

† Capit. 1a. eo. tit. in 3. compil.

[Glo. seq. ponit quatuor similia.]

d Diuersos.] Nam quot sunt capita, tot sententiae. de consecra. distinct 4. sicut in sacramentis. §. item si posset. uarię enim sunt hominum uolūtates. ff. ad Treb. l. quia poterat. & homines faciles sunt ad dissentiendum ff. de arbi. item si §. unus. principaliter. & diuersitatem corporum sępe diuersitas sequitur animorum. inf. de concess praeben c. quia diuersitatem.

e Carere omni commodo.] literarum. 25. q. 2. c. dicenti, § & si legibus.

f Iuxta rigorem.] 25. qō. 2. cap. dicenti. §. praescriptione.

[Glo seq. pro simplicitate allegat 8. iura. & duo in contrarium, & soluit.]

Simplicitati, & imperitiæ, quatenus parcatur.

a Simplicitatem.] Simplicitati subuenitur. de consecra. dis.2.c.3 & ff. de re. permu. cum vniuersorū. nec obeit quod per simplicitatē commissum est vt ff. de uen. inspi.l.1 §. ult. Item imperitiæ parcitur, ff. de proba. cum de indebito § si autem ia ff. de eden.l.1. §. ult. ff. qui sa fda. cog. de die.§. si seruus. ver. minori. C. qui admit.ad bo. poss. qui cumque.& ff. si quis in ius vo.non ie.l.2. §. si quis in ius.ag. contra C. de in ius vo l.2. C. de fal. mo. l.1. Dic vt in prima rubrica: quia rusticitati parcendum est. Contraria casualia sunt.

ADDITIO. Scilicet in iure naturali. & in falsa moneta, ut dicit Hostien. reprobans etiam simplicitas. ... do.10.dist. ... & in magistro. de trās. inter corporalia. de ferijs. cappellanus. Ioan. Andr. in nouella.

† distinctio item habendam.

b Discretionem.] Per hanc decre. castantur omnes solutiones quæ recitabantur 25 q.2.c. dicenti § præscriptione. C. si contra ius vel utilitatem publicam. l. rescriptum.& L. & si legibus

liam, & illos qui per simplicitatem [a], vel ignorantiam litteras à nobis impetrāt, huiusmodi credimus discretionem [b] † adhibendam, vt hi qui priori modo [c] falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in tuæ peruersitatis pœnam, nullum ex illis litteris commodum consequantur, ita videlicet, quod delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides [d]) nullatenus [e] de causa cognoscet. Inter alios autem qui posteriori modo [f] litteras impetrant, diximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa, nam si talis expressa sit falsitas [g], vel veritas occultata [h], quę quamuis su fiet tacita vel expressa, nos nihilominus (alterm in forma communi [i]) litteras dedissemus †, delegatus non sequens formā in litteris ipsis appositā †, secundū ordinem iuris in causa procedat [k]. Si vero per huiusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionē etiam veritatis, litteræ fuerint impetratæ, qua tacita vel expressa nos nullas prorsus litteras dedissemus [l], à delegato non est aliquatenus procedendū †, nisi forsitā [m] eatenus, vt partibus ad suam præsētiā cōuocatis,

[Glo.seq.recitat per quæstionem.]

c Priori modo.] Scilicet per fraudem vel malitiam, & qui hanc fraudem allegat, eam probare tenetur. ff. de proba.quoties.§.qui dolo. 1 quia quilibet præsumitur bonus.donec probetur malus.infra de seru.ca. vnic. & inf. de præsumptio. dudum.

1 Hanc glo. dicunt esse sing. Inn. & Abb. hic, ad hoc q. exprimēs falsum uel tacēs uerum, in impetratiōe rescripti præsumitur hoc prima fronte fecisse ex simplicitate: & nō ex dolo.

d Facta fuerit fides.simile 25.q.2. cap. dicenti.§.& si legibus & §.si non cognitio quia cum dubium sit, poterit de hoc cognoscere iudex, qua ratione dubitationis fit quod alias non fieret.ff.de lib.cau. ordinata §.si. & C.eod.tit.lite ordinata. & ita qui fraudem allegat,eā probare debet, vt dictum est.

e Nullatenus.] Opposita exceptione legitima,suspensa est iurisdictio iudicis circa principalem causam:& si dubia est, de hoc prius cognoscat: postea cognoscat index de fraude siue malitia de qua excipitur: nec distinguitur in hoc casu quæ falsitas sit expressa,vel veritas occulta,sed sufficit quod per malitiam hoc fecerit, & sic intelligitur lex ista.25.q.2.c.dicenti. & §. si legibus.Sed qualiter probatur malitia? Certe ex perspicuis indicijs,puta ex qualitate personæ, & ex forma rescripti. Ber.

f Posteriori modo.] scilicet per simplicitatem, vel ignorantiam.

g Expressa sit falsitas.] puta si dixerit se de possessione vi electum,cum non esset:nihilominus darentur ei alia litteræ,ex quo per causam commis, uel tacet se de canum:& impetrat litteras super vsuris uel super alia re propria.supra eod.ed aures.

h Veritas occultata.] puta si occultauit quod ad arbitros iam erat, nec causa per eos potuit terminari. infra de testi præsentata. argum. C. si contra ius uel util.l.1.

i In forma communi.] Secundum illum modum intelliguntur ista illa, 25. quæst.2.cap.dicenti.§.præscriptione.& § prædicto & si legibus.

K Procedat.] Secus si per malitiā falsitatem expresserit, vel veritatem occultauerit, & ita aliquando recedi tur à forma in rescripto data,& reditur ad ius commune,vt sup. eo.causam quæ.

Glo. seq. ponit xx. casus quibus expressio falsi, vel taciturnitas veri vitiat rescriptum.

l Litteras dedissemus.] ex hoc patet quod simplicitas vel ignorantia, non prodest circa huiusmodi litteras impetrandas, immo ad hoc vt rescriptū teneat, nihil debet supprimi ex ijs quæ mouere possunt animū principis ad dādum rescriptū vel ad denegādum. Et primo quidem testes facti est exprimenda. inf. de cohab.cle.& muli.sup. eo. Item processus causa. inf. de re iudi. inter mona sterium. Item nō valent litteræ, si quis taceat sententiam latā arg.inf.de fid. instru. inter dilectos. C. si ... rescin. nō poss.vlt. Item si tacuit nomen dignitatis suæ. supra eodem ad aures. Item si tacuit aliud beneficium sufficiens.supra eodem cum adeo. siue etiā minus sufficiens, infra eod. si proponente. & infra, de præbend. cum teneamur. Item si tacuit Vicariam perpetuam, infra eodem, postulasti. Item si tacuit pactum præcedens siue compositionem, infra de deci. ex multiplici. Item si tacuit statutum. numerum canonicorum iuramento firmatum. supra eodem cap. proxim.& infra de præbend. pro illorum. Item si tacuit statutum quod dignitas non esset vlterius in ecclesia. sup. de consti. cum accessissent. Item si tacuit priuilegium.sup.eod.cum ordinem; Item si tacuit dispensationem. infra de fil. pres. ex tua. Item si tacuit se regularem præbendo confirmationem. infra de confir. vti. vel inuti. porrecta, in fin. Item si dixit se clericum non esse,cum esset.infra de trans.ex literis. Item si tacuit quod præbenda non vacaret de facto.infra de con cess. præb. cum nostris. & c. literas. Item si tacuit exceptionē.inf. de proc. in nostra.Item si tacuit appellationē à se factā. sup eo. ex parte. vel factā ab aduersario.infra de confirm. utili uel inuti. bona. Item si tacuit quod alius de mandato Papæ fuerit receptus. infra eod. mandatum.& duobus cap.sequ. Item si dixit se habuisse monitorias, quod fuit falsum, & executorias impetrauit, non valent, infra eo. ex insinuatione. Et generaliter vbicunque. talem ueritatem tacuit,uel talem falsitatem expressit. qua tacita, uel expressa Papa litteras non dedisset, rescriptum inutile fit.

Glo.sequens dupliciter exponit illud, forsitan.]

m Nisi forsitan.] Illud forsitan non est dubitatiuum, immo affirmatiue ponitur:quia de hoc ipso cognoscere debet, an scilicet preces ueritate nitantur. ff.de iudic. si quis ex aliena & infra de appellatio. cum parati.simile forsitan habes 23.quæst.2.admonere.versiculo si forte ignoscat. infra de procurator. tua. vel ideo dicit forsitan. quia si notoria esset exceptio, statim posset cessare: & in hoc casu ubi notorium est quod aliquis non est iudex meus nec ... ut

† Vide l. j. ... Bald. ... si contra ius uel util. publicam.

† Sed Rescriptum quod mouetur ... curata dispe tatio.

† Vide l. mutuus. cum glo. 2. ff. de procur.& ... de petit. ha re.l.si posse sor. & l. ... quid posse sor.

si citet me, qui est vltra mare: non teneo rite, argum. inf. de accusat. euidentia, & argum. inf. de iureiuran. ad nostram, C. de iurisdictio. omnium iudic. in criminali, & 2. quæst. 3. si episcopus. vbi de ista materia notatur per Ioan.

a De precum qualitate.] i. de veritate vel falsitate precum opposita contra impetrantem.

b In vtroq; casu.] primus est, cum tacita veritate, vel falsitate expressa per simplicitatē Papa litteras concedit in forma cōi, ac si esset veritas dicta, vel falsitas tacita. Secundus casus est cum Papa nullas litteras dedit sed tacita falsitate, & expressa veritate per simplicitatem.

de precum qualitate [a] cognoscat, vt sic in vtroque casu, [b] eadem ratio, quæ delegātem moueret, moueat etiam delegatum: & vbi delegans suas litteras denegaret, delegatus etiā suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

¶Idem abbati & conuentui Præmonstra.

¶ In causa monasterij conuenitur abbas per rescriptū, in quo nulla fit mentio de cōuentu, nec propter hoc appellari pōt, nisi abbatis & cōuētus bona essent d[i]stincta omnino.

CAP. XXI.

Edoceri.] Solet multum allegari. Diuidit; qa primo ponitur duplex quæstio. Secundo solutio: ibi, super quo. Tertio ratio: ibi. Cū ex officio. Quarto exceptio: ibi, nisi. Et hic nomināt(quid nescio abbas) quod inter abbatem & conuentum bona monasterij possunt esse diuersa, vt aliqua pertineant ad mensam abbatis, aliqua ad mensam conuētus. Abb. Sicul.

Cap. 21. od. tit. in 3. compil.

EDoceri † postulastis à nobis, vtrum per litteras aduersus abbates (nulla mentione habita de suis conuentibus) impetratas, teneantur abbates ipsi super causis (quæ ad conuentus pertinent, & eosdem,) de ipsis querelantibus respondere: ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis obiectum possint (ne respondeant) se tueri. ¶ Super quo diximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellationem se tueri non possunt, quominus debeant [c] auctoritate litterarum huiusmodi legitime respondere. ¶ Cū ex officio suo teneātur [d] congregationum suarum negotia procurare: Nisi forte abbatis & conuentus negotia essent omnino discreta. [e]

CASVS. Aliquis impetrauit litteras Apostolicas appellatione remota contra abbatem quendam, nulla facta mentione de ipsius conuentu: quærebatur vtrum abbas tenebatur respondere per litteras illas super causa quæ communiter pertinet ad abbatem & monachos: & si abbas appellauerit ne compellatur respondere super causā illa, vtrum valeat appellatio? respondetur, quod per appellationem abbas se tueri non potest quo minus auctoritate huiusmodi litterarum respondere teneatur, nisi alia causa rationabili iuuetur quia abbas ex officio suo negotia sui conuentus tenetur procurare, nisi forte abbatis & conuentus negotia essent omnino discreta. Not. quod prælatus officium suum adimplere tenetur, & non valet appellatio contra vtilitatem ecclesiæ interposita. No. quod per litteras contra abbatem tantum impetratas super causā conuentus, potest abbas conueniri. Item qui causam habet cum monasterio abbatem conueniat, & non monachos. Not. quod prælatus officium suum adimplere tenetur, & negotia sua congregationis procurare. Not. quod si res abbatis & conuentus sint diuersæ, non abbas, sed conuentus poterit conueniri.

[Glo seq. facit quatuor. Primo consuluit prælatum conueniendum duplici de causa, & dat simile. Secūdo dicit prælatum sine capitulo vel econtra non agere, vel defendere: distinguit triplicem speciem causarum, quędam spectant ad prælatum, quædam ad capitulū, quædam communiter ad vtrunque. Tertio recitat per quæstionem an subsequens consensus, &c. Quarto quærit, & solut.]

abbas non conuenitur cōmuni de... quær.

c Debeant.] Discrete agit qui abbatem conuenit: nam si conuentus conueniretur, statim prælatum nominaret in iudicio, & sic inducias obtineret, inf. vt lit. non conte. q̄m frequenter §. quod si super. & C. vbi in rē act. l. 2 quia sine licentia abbatis, nec agere, nec rńdere pōt conuentus, quin retractatur sola, inf. de iudi. cum in. 16. quæst. 1. monachi, & q. 3. si sacerdotes, sicut nec filius quandiu est in ptāte patris, C. de an. excep. l. 1. in fi. 16. q. 3. si sacerdotes & ideo abbas primo cōueniēdus est. Dico tamē, quod nullum collegium conuenit vel conuenitur sine auctoritate prælati; & econuerso prælatus sine auctoritate Capituli, nec cōuenit, nec conuenitur, sed per syndicum, actorē, vel procuratorem ab ipso prælato de cōsensu Capituli cōstitutum; & hoc cū negotium principaliter tangit prælatū, in f. de procu. c. 1. & si negotium principaliter tangit capitulum, ab ipso capitulo constituatur de auctoritate prælati, infra de iudic. causam quæ, C. de epis. & cle. omnes § hoc nihilominus, & hic, & 12. dist. nō decet. in princ. Et hæc locum habent quādo negotia Capituli, & prælati sunt discreta, vt dicit in fi. Si verò sunt communia, prælatus de cōsensu [1] Capituli constituit syndicum. Vnde vacāte sede nihil est innouandō, inf. ne se. va. c. 1. 2. & 3. nec tūc currit præscriptio contra ecclesiam, inf. de præsc. c. 1 &c. de quarta. Et si forte capitulum agit, non sufficit subsequens consensus prælati, sicut nec sufficit subsequēs auctoritas tutoris, ff. de auct. tut. oblig. ari, § vlt. & inst. eo. tit. § tutor. Sed hoc non credo: sufficit enim si postea accedat consensus prælati, vel econuerso, inf. de dona. pastoralis, in fin. & inf. de iis, quæ fi. a præl. si consen. c. cum nos. Et dicit lex quæ confirmat prædicta, quod qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere, ff. de iur. delibe. ait prætor. Sed quid si lis oriatur inter collegium & prælatum? A deatur superior, & ille dabit collegio curatorem ad litem ipsam cuius officium cessabit lite finita, Instit. de auct. tut. in fi. & ff. de tut. l. 3. §. si pupillus, in fi.

[1] Vide Iol. And. in fi. c. olim cām, de rest. spol.

ADDITIO. Licet non negetur hoc fieri posse, tamen sine tali curatore capitulum velut habens legitimam administrationem agere, defendere, & procuratorem constituere poterit, vt de caus. poss. cum ecclesia, & c. cum olim, de instit. cum venissent; ibi, ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, &c. Ioan. And.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

d Teneantur.] Et quidem tenentur, licet non fiat mentio in rescripto. nomine enim prælati ecclesia intelligitur; & prælati monasterium, ff. de annu. lega. l. annua § primo, & ff. de condi. & demonst. filiusfamilias. Et ecclesia est in episcopo, & econuerso, 7. quæstio. 1. scire debes, & ff. de rebus dub. cum his, non tamen nomine prælati semper intelligitur ecclesia. infra de testamen. requisisti, & 12. quæst. 2 illud, & q. 3. Pontifices.

e Oīno discreta.] Bene dī. discreta; quia si sunt discreta oīno, nō tenet rńdere nisi de parte in qua tenet eā nō

¶ Idem archiepiscopo & magistro. vv. canonico Magdeburgeñ.

¶ Processus factus per litteras surreptitias irritatur sed factus contra formam rescripti irritus nunciatur.

CAP. XXII.

CVm † dilecta in Christo filia R. custos † Hesieñ. Ecclesiæ, ac procurator G. monialis, super electionib. in eadẽ ecclesia celebratis litigauerint aliquandiu coram nobis: & inf. ¶ Deprehendimus litteras ad abbatẽ de Remech & suos coniudices impetratas [a] fuisse p subreptionem † obtentas; cũ in eis illi articuli, videlicet, de subtractorum resignatione, fuerit præter conscientiam nostrã [b] cognitio demandata, qui in prioribus litteris ad Scholasticum Hildeseñ & cõiudices suos obtentis, insertus fuerat; de quibus in secundis litteris mentio non fiebat: [c] & ideo quod ipsarum litterarum occasione dignoscitur attentatum, duximus irritandum. ¶ Dictum insuper Scholasticum & cõiudices suos inuenimus minus prouide processisse: cum enim litteris nostris eisdem principaliter mandaretur: vt ad prædictam ecclesiam personaliter [d] accedentes, personæ idoneæ administrationem cõmitterent abbatiç: cui ad opus eius fieret hincinde resignatio subtractorum, ipsi formam mãdati Apostolici transponentes, [e] illo capitulo prætermisso; de alijs articulis [f] inordinate plurimum cognouerant:

extendunt ad res, vel ad personas in eis non compreheñ [1] quia strictè intelligenda sunt. ar. sup. eo. sedes, & ĩ. de cẽ. dele. cũ olim abbas. § quia vero. & melius c P. & G. Et licet sint omnino diuiseta, tñ nec prçlatus sine consensu Capituli, nec Capitulum sine cõsensu prælati hoc facere possunt, vt dictum est in prima notula.

CVm dilecta.] Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima succinctè tangit quæstionem. In secunda irritat processum secundorum iudicum: ibi, Deprehendimus. In tertia irritum decernit processum primorum iudicũ. ibi, Dictum. In quarta committit causam, & mandat restitui spoliatos ibi, Ideoque. Abb. Sic. De facto huius decre. loquit. inf. de re iudi. ad probandum.

CASVS. Vacante monasterio Hesieñ. duæ electiones ibidem fuerũt celebratæ, vna de custode illius monasterij, & alia de G. moniali ipsius monasterij; super istis electionibus causa fuit commissa primo Hildeseñ. Scholastico, & coniudicibus suis, sub hac forma, vt personaliter ad monasterium accedentes personæ idoneæ committerent administrationem abbatiæ, cui fieret restitutio quorundam subtractorũ ab vtraq; parte; Iudices isti cõtra formã mandati processerunt. postmodũ cã fuit cõmissa abbati Remecheñ & coniudicib suis p surreptionẽ: qa in litteris p̃ter conscientiã dñi Papæ fuit articulus insertus de resignatione subtractorũ, qui in litteris prioribus continebat, & isti iudices cœperunt procedere in causa. tandẽ negotiũ ad sed. Apost. est delatũ, Papa sciẽs de processibus iudicũ prædictorũ, inuenit litteras iudicũ secundorum p surreptionẽ obtentas: quia articulus de resignatione subtractorũ p̃ter cõscientiam dñi Papæ insertus in secundis litteris fuerat, qui in priorib. positus erat, de quibus in secundis litteris mentio non fiebat. & ideo Papa cassauit quidquid factum fuit occasione litterarũ secundarũ. præterea primi iudices processerunt cõtra formã mandati, qui cũ deberẽt accedere ad locũ, & psonæ idoneæ administrationẽ cõmittere abbatiæ, fieret resignatio subtractorũ hincinde: ipsi hoc capitulo p̃termisso, de alijs inordinate cognouerunt: propter quod dñs Papa processum eorũ denunciauit irritũ & inanẽ: quia contra formã mandati & iuris ordinem processerunt. Mandat ergo dñs Papa tertijs iudicibus, q̃ primo isti iudices restituant quasdã moniales, q̃ spoliatæ fuerunt, & postea mandati forma diligenter obseruata, in negotio ipso prælata rõne procedant. Not. quod litteræ per surreptionem obtentæ non valent; & opposita exceptione cassatur quicquid fit per eas. Item secundæ litteræ non valent nisi de primis fecerint mẽtionem. Item quæ primo fieri mandantur, primo expedienda sunt secundũ formã mandati. Item forma mandati diligentissime seruanda est. Item processus contra formam mandati friuolus est.

a Impetratas.] Quæ falsa erant, vt infra de exces. prælator. inter dilectos § præterea.

b Nostram.] Et cancellarij, vel alterius qui debebat requiri, inf. de cri. fal. licet.

c Mentio non fiebat.] Et ideo secundæ litteræ non valuerunt, sup. eo. cæterum. nec quod per eas factũ est. vt inf.

d Personaliter.] not. casum nouum: cum mãdatur alicui vt personaliter negotium exequatur, potest alij committere vices suas, si partes consentiant: nisi in duobus casibus. In causa inquisitionis. Item cum Papa prouideri mandat ecclesiæ alicui de p̃latis, & alijs ministris, inf. de offi. deleg. qm Apostolica, §. is autem. Et est simile qđ dicit lex, si promisisti mihi per te factumm nauem velaliquid cõsimile, per aliũ me nõ consentiente facere nõ potes propter industriã tuam quam elegi. ff. de sol. inter artifice.

[Glo. seq. notat ordinem scripturæ seruandum alleg. sex iura, & tria in contrarium. & soluit distinguendo, Demũ obijcit quærendo, & soluit.]

e Transponentes.] Not. in rescriptis ordinem scripturæ seruandum, vt hic, & 43. distin. sit rector. in fi. 3. q. 6. in grauibus, & 2. quæstio. 1. in primis, ff de vsufruct. quoties. Et ordo verborum ostẽdit ordinem processuũ, de consec. distin. 2. in Christo pater. vers. vos autem, in glo. cur gradum, & ff ad Trebel. hæredes, in fi. Arg. contra. sup. eod. causam quæ, & ar. sup. eod. inter cæteras ar. C. de app. l. 1. Solu. vbi aliquid principaliter mandatur, illud tanquam principale & primo tractandum est; cætera vero secundario tanquam accessoria subsequenter sunt expedienda, sicut hic. Vbi vero plura principaliter committuntur, non refert quod illorum primo tractetur, nisi forsan vnum de natura sui præcedat; vt in decret. sup. eod. causam. & arg. de causa poss. & proprie. pastoralis, & C. de rei vendi. ordinarij. Et ideo cassatus, i. cassus, & irritus nunciatur hic processus iudicum, quia articulum principaliter commissum omiserunt, de alijs inordinate plurimum cognoscendo, vt dicitur in littera, & idem penitus habes, infra de offi. deleg. venerabili. Sed quare non confirmauit quod legitime factum fuit. inf. de præb. dilectus, 1. in fin. & inf. de arbi. cum tempore. & inf. de priuileg. cũ olim, 2. §. fin. Resp. quia non seruarunt formam sibi datam; & quia cum principale sit cassatum, accessoria etiam cassata intelliguntur, inf. de fid. instru. inter dilectos. versus fin. & 2. q. 6 post appellationem, §. si quis ex pluribus. Bernar.

f De alijs articulis.] Scilicet, de electione, & pertinentijs suis.

1 Adde tex. in l. si & in l. præscriptio C. Si contra ius vel vtil. pub.

† Cap. 12. eod. tit. in 3. collectio.

† Hessien.

† Idest tacẽdo verũ, vel exprimendo falsum.

Personaliter exeq. debẽs, an possit alij committere.

10 20 30 40 50 60

a Iuris ordinem.] Iuris ordo exigit vt primo de spoliatione cognoscatur quàm de proprietate, vt 3.q.1.c.2. & quasi per to.ū. & 2.q.3. per totum, & C. de rei ven. ordinarij, & C. de interdi. incerti iuris nō est, & ff. de iudi. si de vi & possessione, & inf. de restitu. spolia. ex cō quęstionē, & quęstio spoliationis priuilegiata est. inf. de ordi. cog. sup spoliatione. Et q a isti iudices hunc ordinē nō seruauerunt, Papa illorū processum irritauit, i. irritū esse ostendit. vt inf. vt lit. non conte. accedēs 1. & pcipue q a illa fuit forma mandati. & ita est de substantia i. iuris ordi natij ordo iste: & sic in duob. peccauerunt: quia contra formā sibi datam, & contra ordinē iudiciariū, sic inf. de confir. vti. vel inuti. examinata. Sed hic vr̄ loqui de alio ordine, quē non seruauerunt, iudices in alijs articulis, vt ipsa lra dicit: & quia cōtra mandati formā fecerunt, & ordinē iuris in aliis articulis non seruauerūt, Papa processum illorum denunciauit irritum & inanem, & sic in duobus peccauerūt, non seruando formam rescripti, nec etiam seruando ordinem iuris in alijs articulis, forte dimittēdo contestationem litis: & sic duobus modis potest intelligi quod dicit, iuris ordinem.

1 Vide qđ notat. 2. c. 1. in summa. et vide de inf. de ... ex ratione ... super 1. ... de offi. de ... pruden. ... super si. ... gl. Io. An.

Cap. 11. &. 1 in 3. compila.

propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinem [a] attentatum, irritum [b] decernimus, & inanem; Ideoque mādamus quatenus G. & quibusdā aliis sororibus ecclesiæ, (sicut iustum fuerit) restitutis, [c] & forma mandati nostri exacta diligentia obseruata, in negotio ipso ratione præuia procedatis.

¶ Idem.

¶ Valet secundum rescriptum: licet de primo non faciat mentionē, quo vti noluit impetrans intra annum.

CAP. XXIIII.

PLerumq; † contingit, ꝙ aliqui (nostris litteris impetratis) illis vti multo tempore postponētes, tūc demum eas exhibēt, cum aliarum auctoritate, ab eis contra quos primitus litteras impetrarunt, cœperint conueniri, dicentes posteriores litteras non valere; vtpote non facientes de priorib. mentionem. ¶ Cum igitur non sit malitiis [d] hominum indulgendum, statuimus, vt si quis nostras litteras impetrans, infra annum [e] postquam copiā iudicum habuerit ex malitia, vel negligētia [f] post posuerit, vti eis, auctoritate posteriorum litterarum valeat conueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

10

20

30

[Glo. seq. rec. per obiecta.]

b Irritum.] Et supra dixit, irritandū: quia ibi ipso iure non erat irritus processus, sed irritandus propter litteras surreptitias, sup. eod. super litteris, hic ipso iure pcessus est nullus; & ideo dicit irritū duabus de causis: quia contra formam, & contra iuris ordinem, vt 2.q.6. cap & qui appellat. & diffinitiua. vers. item sententia citra solitum ordinem, &c. & inf. de confir. vti. vel inuti. examinata.

40

[Gl. seq. obiicit & dupliciter soluit.]

c Restitutis.] Sed qualiter potest monacha petere restitutionem? Dico quia nō habebant abbatissam, 2 & illæ spoliatæ erant. arg. ff. de iudic. si longius. §. si filiusfamilias, vel quia petit restitui non tanquam monacha, sed quasi de corpore; sicut si collegium non hēat vnde soluat creditori, soluent singuli non quasi singuli, sed quasi de corpore, & petit monachus partem vbi res monasterii diuiditur. 19. q. 2. in nullo. & etiam vbi recedit a collegio 27. q. 1. si quis rapuerit, & vbi monachus percutitur. inf. de sent. excom. parochianos. Sed ibi non datur actio iniuriarū monacho; sed monasterio; & intentabit eam syndicus monasterii; sicut dn̄s agit pro iniuria serui. inst. d. iniur. §. si seruus.

50

Hanc glo. ... esse sin... Abbas ... ad hoc ꝙ ... ægrotus ... hatis pōt ... restitu... nem in ab... tia sui su... cautis.

60

PLerumque contingit.] Diuiditur quia primo tangit impetrantium malitiam. Secundo adhibet medicinam compe. entem. ibi, Cum igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam impetrabant litteras contra aduersarios suos: sed eis non vtebantur, postea aduersarii eorum impetrauerunt alias litteras super eadem cā ad alios iudices; & tunc primo primi impetrantes exhibebant suas litteras, cum per secundas conuenie bantur, dicentes secundas litteras non valere, vtpote non facientes de prioribus mentionem. Quærebatur quid iuris? Papa dicit, cum malitijs hominum nō sit indulgendum, statuimus, quod si quis litteras impetrauerit, & eis per malitiam vel negligentiam non fuit vsus intra annum postquam habuit copiam iudicum, auctoritate secundarū poterit conueniri, licet de prioribus nullam fecerit mentionem. No. quod malitiis hominū non est indulgendum. Item per lapsum tēporis probatur malitia, vel negligentia. Itē non currit ei tēpus, qui copiam iudicis habere non potest.

d Malitiis.] sup. eo. sedes. inf. qui ma. accu. pot. significāte. & ff. de rei vend. in fundo.

[Glo. seq. dat primo sex cōco. ad id quod dicitur de spatio annali, demum quærit, & ponit quatuor opiniones, & primam approbat: vltimo ponit ius nouum & remittit.]

e Infra annum.] Not. hic annalē pscriptionē, inf. vt li. non contest. quoniam frequenter. 2. respon. et infra de offi. ordi. pastoralis, §. 1. inf. de offi. deleg quærenti. et 11. q. 3. rursus. et c. quicunq; et 20. q. 2. puella. Sed quæritur quando incipiat currere iste annus. Tunc cum incipit habere copiam agendi, cum primo habeat copiam iudicum, ff. de diuer. et temp. præscrip. l. 1. et 2. q. 6. b. duum, et ff. de seruit. rustic præd. Atulicinus, et si tunc negligens fuerit, imputatur ei, ex quo habuit tēpus prosequendi suum ius; et huiusmodi negligentia latæ culpæ comparatur. arg. C. de tu. non ge. l. 1. et 2. 23. q. 1. dominus noster. Dicunt quidam, ꝙ incipit currere à tempore præsentationis litterarum factæ iudici. inf. de appel. super eo. 2. 3 Alii dicunt quod a tempore quo composuit sarcinulas suas et potuit aduocatum quærere, ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostib. § sed quod simpliciter. Quidam dicunt, et male quod à tempore datæ litterarum, supra eo. tit. eam te et c. constitutus, quod primum dicitur, verum est, ut dicit litera ista. Hodie vero ista locum nō habent, sed potior est conditio occupantis, licet secundæ litteræ non faciant mentionem de primis. inf. de appellatio. vt debitus honor, et inf. eo. capitulum sanctæ crucis. De hoc tamen dictum est satis supra eod. tit. c. 1. qualiter intelligatur hoc c. et illud supra eo. si autem.

3 Dic vt in glos. in vers. modicū. in l. omisit. §. 1. ff. de contr. pec. et in l. non enim in glos. restitutum. ff. ex ꝗ. cau. ma.

[Gl. seq. quærit et soluit.]

f Vel negligentia.] Sed quis probabit hanc negligentiam? Respon. transcursus anni probat hoc, 4 nec alia interpellatio est facienda. inf. de loc et condu. potuit. nisi ille vellet ostendere contrarium, sicut dicitur de anno appellationis, inf. de appel. cum sit Romana. in princ. Tamen ista non operantur aliquid hodie, quia ille obtinet, qui primo litteras suas exhibet iudici, ut dictum est, nisi primus copiam iudicis habere non potuerit antequam secundas litteras suas præsentasset, quia tunc excusatur, et hoc verum est si hoc fuit publice protestatus, quia iudicis copiam habere nō potuit et ita

4 Placet Cōpostellano, quod sequit in glo.

& ita præmissa ista protestatione secundus non poterit eum præuenire, inf. de app. si iustus metus.

CVm contingat.] Quotidie practicatur ista decret. in executionibus gratiarum, cum executores diuersorum mandant contraria capi. seu ordinario loci. raro autẽ practicatur in terminis ꝓpriis, s. in executionib. caussarum. & h d. Instruitur ordinarius qd facere debeat cum à diuersis delegatis recipit mãdata cõtraria. Primo ponitur q̃stio. Secundo distinguẽs responsio. ibi: Super quo. Tertio duplex instructio, ibi, Cæterum Abb. Siculus. Pars huius decre. est de eta. & quali. & de offi. delega. cum contingat.

CASVS. Quidam impetrauit literas ad iudices cõtra aduersarios suos, pars altera impetrat eãm eãdem alijs iudicibus cõmitti. quidã obtenti à parte altera mãdant alicui vt partem aduersam denunciet excommunicatã. Alij iudices postmodum mandant eidem vt eandem denunciet absolutam; quæritur, quid super hoc sit faciendum. Papa dicit hic esse distinguendũ, cum primũ recipit mandatũ ille cui hoc mandatur, videat an sibi innotuerit, inter illos qui primo mandant, & alios super iurisdictione discordiam suscitatam, an nihil omnino sciuit: & si nihil intellexit, cum primum mandatum recipit, illud exequatur, si postea ab alijs contrarium demandetur: tunc petere debet copiam vtriusq; rescripti: & si euidenter appareat, ita ꝙ nõ sit dubitandum aliquatenus quod literæ illorum à quibus recepit secundum mandatum reuocent primas: tunc mandatum illud adimpleat quod secundo loco mandatur. Si vero constet quod literæ illorum qui dederunt primum mandatum, non reuocentur per litteras aliorum, illud nullatenus exequatur, donec inter illos concertatio sopiatur; & illud idem facere debet si primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, ei innotuit quod inter eos super iurisdictione huiusmodi concertatio esset oborta. In istis omnibus mandatis discretus debet esse qui ea recipit, ne dicat se dubitare vbi dubitandum non est, nec dicat se certum vbi certus non est. In fine dicit quod licet certa in his detur doctrina qualiter in his procedendum est, nulla tamen potestas datur huic executori vt inter delegatos aut partes iudicare debeat de iurisdictione. Not. ꝙ in hac decretali statuitur, propter contraria mandata, quæ frequenter occurrunt. Not. quod per contentionem iurisdictionis res fit dubia, vt executor hic non procedat.

[Glosa seq. quærit, arguit negatiue, & dupliciter soluit.]

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilatione.

¶ Idem Redo. Archiepiscopo.

¶ Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed si alius delegatus per alias litteras post executionem mandet contrarium, vel si ante executionẽ innotuerit ordinario, inter delegatum qui mandauit, & alium, contentionem esse de iurisdictione, faciat sibi vtrarumque litterarum copiã exhibere: non vt iurisdictionaliter cognoscat, sed vt se informet, an per secundas reuocentur primæ & si primæ reuocentur, exequatur secundũ mandatum. Si autem non reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur secundum mã datum, donec contentio de iurisdictione terminetur. Abb. Sicul.

CAP. XXIIII.

CVm † cõtingat: & infra. Præterea cum quidam super aliquo litigãtes, ad diuersos iudices litteras impetrant, quorũ quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduersam denuncies excõicationis sententiæ subiacere, alijs iudicibus postmodum tibi iniungẽtibus, vt eandem denuncies absolutã: quæris an vtrisq;, an neutris, vel alterutris saltẽ obedire debeas in hac parte. ¶ Super quo tuæ prudentiæ respõdentes, credimus distinguendũ, an cum primum mandatũ te cõpisse digno scens, tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitatam, an super hoc nihil oĩno sciuisti. [a] Et quidem si super contentione huiusmodi nihil tibi penitus innotescat; cum primum mandatum recipere te contingat, illud debet humiliter executioni mandare. [b] † Sed si postea contrarium tibi ab alijs demandatur: tũc litterarum [c] ad vtriusque

a Nihil omnino sciuisti.] Nec per famam, vel alio modo. inf. de sent. excomm. cum desideres. §. secundæ quæstioni. hoc enim dicimur scire, quod ab alijs audiuimus, 22. q. 5. hoc videtur. Sed quid si audiuit ab aliquo leuis opinionis: nunquid hoc sufficit vt non debeat parere mandato iudici? Vt quod non. infra de spon. cum in tua. & 11. q. 3. in cunctis, & inf. de test. licet. sed vt ꝙ sic: quia in dubijs potius obediendũ est, vt 23. q. 1. q d culpatur. in fi. & ꝙ. de præscrip. cum ex officij. [1] Et illa est rõ quare executio sententiæ differri nõ debeat: nisi incontinenti probetur exceptio. inf. de testi. veniens. 2. & inf. de rest. spol. litteras. Dico ꝙ non sufficit, nam hoc non retardaret executionem sẽtẽtiæ, q diceret se habere priores lras q̃ reuocatæ nõ essent, vel q posteriores litteras diceret se habere q̃ reuocarent primas. & sic sequeretur, ꝙ nullus iudex posset excommunicare vel absoluere. vel ferre sententiam, si diceret aliquis ante prolationem sententiæ causam illam alijs esse commissam, & sic daretur occasio figmentis, quod esse non debet 32. q. 1. dixit dominus. In stit. vi bo. rapt. §. sed nedũ alia. & C. vnde vi. si q̃s in tãtã. ff. ad Carb. l. 1 §. si quis non. ff. de lite l. 1 Immo probabilem causam debet habere ille qui recipit mandatum de diuersitate litterarum antequam credat. 23. q. 4. quam magnum, & inf. de cle. excõ. min. illud. ff. quod cum falso tuto. l. 2. in fi. Vel dic, quod qualiscumque notificatio sufficit in secundo casu vt iudex non debeat dici dubius, 1. q. 4. c. turbatur. versic. si quis vobis dixerit hæc idolis, & c. inf. de spon. præterea. 2. de pœn hæreticum veniunt. §. a quo denunciatum & ff. de admin. tut. quidam decedens. §. ex quo. [2] & hoc videtur innuere litera ista, nihil omnino sciuisti.

b Executioni mandare.] quod & fecit. scilicet quia denunciauit partem illam excommunicatum.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

c Tunc litterarum.] Sed qualiter potest illud percipi ex sola inspectione litterarum? Nam licet secundæ expressam faciant mentionem priorum iudicum, & rerum contentarum in prioribus litteris: & et hoc non constat primas litteras esse reuocatas: cum possint esse impetratæ per falsi suggestionem, & ita non reuocant primas, inf. de offic. deleg. cotam & infra eodem ex parte. circa princip. & infra de re iud. inter monasterium, & argum. sup. eod cæterum, infra de do. & contum. ex litteris. Ad hoc ergo vt executori nullatenus sit dubitandum, oportet vt discat per assertionem partium: quia cautum mens partium assertione

1 Adde text. in l. quoties, ff de reb. dubijs. & in l. cum de nouo. in glo. 1. C. de legib.

† Quod si non fecerit, poterit compelli ad exequendũ, inf. de offi. dele. c. pastoralis.

2 Et ex quo non liquet arbitro de eo, non cogitur pronunciare, cum aliter cogeret. ff. de arbit. l. Pomponius, §. ult. & ff. de re iud. si vni. secundum Vinc. Ioan. Andr.

tione pandantur. C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. infra de testi. in integrum, tum ex litteris. & sic videtur quod aliquam possit exercere iurisdictionem inter partes: quod falsum est, vt dicit in fi. alias non poterit scire vtrum secundæ reuocent primas. Et hoc verum est, vt dicit Io. quod nunquam ex sola inspectione poterit scire: nisi aliquid intelligat de hoc ex partium assertione: sed per hoc nullam habet iurisdictionem inter partes. Sed hoc verum est si ille qui habet priores litteras, aliquid nõ obijciat contra secundas: alias iudex præsumeret primas esse reuocatas: ex quo in secundis fit mentio expressa de primis. supra eod. cæterum. Si autem aliquid obijcit, statim executor debet supersedere: 1 quia per negationem res fit dubia. C. qui. ad li. procla. non li. l. 3. Et in hoc casu intelligitur quod legitur supra eod. pastoralis. vt ibi dicitur, scilicet quod tunc dubium est de reuocatione litterarum, quando fit mentio expressa & iudicum & rerum: sed ab aduersario obijcitur litteras impetratas esse per falsi suggestionem, per decr. prædictas. Itẽ licet executor dubitet an debeat absoluere vel condemnare, tamen secundum regulam Ariani promior erit ad absoluendum quam ad condemnandum. Regulam illam habes ff. de act. & oblig. Arrianus, & infra de prob. ex litteris. hoc ideo dicit, quia non constat an ille iudex habeat iurisdictionem: per hoc tñ non iudicat de iurisdictione quorum sit iurisdictio, sed tantum dicit se debere exequi mandatum, vel non debere, ꝟ. eo. ex parte.

1 Vide de hoc tex. in l. iure nostro. § fin. & ibi Bar. ff. de testamen. tut.

† Contrẽtio.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

a Præcipimus.] Sed quid si non exhibentur secundæ? Non exequetur secundum mandatum & ad terminũ præfixum nõ exhibeantur: vt ꝟ. de exec. pastoralis. nam litteræ quæ nõ apparent, nõ sunt. ff. de contrahẽ. emp. in lege & l. Rutilia Polla. de confec. d. 3. solennitates. in fi. non potest tñ cogere aduersariũ ad exhibendum: quia non habet iurisdictionem inter partes, vt dicitur in fi. Nec etiam tenetur obedire mandato. nisi videat rescriptum, inf. de offi. deleg. cum in iure.

ADDITIO. Dicit quod non habet iurisdictionem, sed terminus cum causæ cognitione datur 3. q. 3. c. induciæ. §. spatium. Sed secundum Inno. illud locum habet in termino qui datur pro testibus, & ad instructionem causæ, secus in alijs. Ioan. And.

b Hæsitandum.] Videtur quod executor non debeat petere copiam rescripti, nisi vbi recipit contraria mandata, sed non est verum, vt dictum est in proxima notula.

à sede Apostolica obtentarum copia postulata, (quas tibi authoritate præsentium districte præcipimus [a] exhiberi) si ex ipsarum tenore deprehenderis euidẽter (ita quod non sit aliquatenus hæsitandum [b]) quod litteræ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum receperis, impetratæ noscuntur, expresse reuocent litteras aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi secundo loco [c] mandatur. Si vero ex litterarum inspectione manifeste tibi constet, quod litteræ obtentæ ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minime reuocantur: secundum mandatum nullatenus exequaris. Quod si super hoc tibi merito fuerit dubitandum, ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet: donec iuxta cuiusdam nostræ constitutionis [d] tenorem inter eos huiusmodi concertatio † sopiatur. Et idipsum [e] facere debes, si primo mandato recepto & nondum executioni mandato, tibi forsã innotuerit, quod inter se super iurisdictione demandata cœperint disceptare.

¶ Cæterum in omnibus puram, & prouidam te conuenit intentionem habere: ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non est: vel etiam ad exequendum te asseras esse certum, vbi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere, nulla tamen tibi attribuitur potestas, vt inter delegatos, aut partes de iurisdictione debeas iudicare. [f] †

¶ Idem magistro G. & P. de Firmisca.

¶ Quando in rescripto plura narrantur diuersos effectus operantia, non sufficit impetranti alterum solũ probare ad vtrumque effectum consequendum.

CAP. XXV.

Olim † ex litteris sancti Nicasij Rhemeñ. abbates partes ad suã pñtiam primo, secundo, & tertio citauerunt. & quia dictus P. per se vel p alium corã eis cõparere noluit, excõicauerunt eundem, facientes fructus illius parochiæ sequestrari: postmodũ idẽ P. accedens ad eos promisit iuri parere, & sic fuit absolutus: & litteras absolutionis eidẽ cõcesserunt, assignantes locum & diem in quo faceret, quod promisit: ipse uero locum & diẽ de litteris radẽs, in loco raturæ scripsit qđ sequestrati fructus restituerent eidem. & hoc idem P. confessus fuit coram duob. iudicib. tertio se excusante. iudices ipsi hæc omnia significauerunt domino Papæ: & ipse mandauit iudicibus præsentibus, vt si esset ita, ipsi P. super ipsa parochia perpetuum silentium imponerent, & præfato R. præfatam parochiam restituerent cum fructib. sequestratis. sed prædictus R. probauit bene falsitatem prædictam, vnde petebat parochiam illam sibi assignari. Iudices illi dubitauerunt super clausula illa [si esset ita] vtrum ad omnia prædicta debeat

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

c Secundo loco.] Sed quare reuocatur qđ legitime factum est per primas litteras, cõtra id quod legitur. inf. de testi. cũ. spo. audita. supra eo causam quæ. Sed ꝑ istũ executorem nihil reuocatur: sed denunciãtur illi absoluti, a primo fuerant excõmunicati.

d Constitutionis.] supra eod. ca. pastoralis.

e Et idipsum.] ita vt nõ exequaris mãdatum. & iste §. respicit proximum ꝟ.

f Iudicare.] hic fallit illa regula. ff. de iudi. de qua re.

Olim ex literis] Diuidit. primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi. Nos igitur. Vel secundum Hos. diuiditur in tres partes. Nã primo ponit relationem priorũ iudicum. Secundo ibi, Nos igitur commissionem factam secũdis iudicibus. Tertio ibi, Verum. dubitationem emergẽtem. Abb. Sicul.

CASVS. P. clericus sancti Remigij detinebat parochiam de Salice, quam R. de Cliuo dicebat se canonice adeptũ fuisse. vnde idem R. impetrauit causam super hoc cõmitti quibusdam abbatib. ipsi

† Adde con cor. in l. qui pcuratorẽ. in gl. 1. ff. de procur. & in l. a Diuo Pio. & ibi Bar. & Doc. ff. de re iud.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõpilat.

beret referri, an tm̃ vitium falsitatis. Consuluerunt dñm Papam, & ipse rñdit, quod clausula illa ad oĩa debet superiora referri, ad hoc ut ipsi Roberto ecclesia conferatur: quia licet propter illã falsitatem esset priuandus ecclesia supradicta præfactus P. qui falsitatem huiusmodi perpetrauit: tñ p p hoc non est illa ecclesia aduersario cõferéda, nisi prius super alijs fuerit facta plena fides. Not. p p cõtumaciã potest q s. excõicari. Licet agat actione reali, ordinarium tñ est iudiciũ in possessionẽ mitti. Ité clausula (si est ita) oĩa precedentia respicit. Item qui falsat litteras iudicis, dẽt priuari eo, super quo litigatur, propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti.

a Per interpositam personã.] Quod potest fieri. If. de pbẽ. accedens.

[Gl. seq. reci. p q. an poterit fieri sequestratio, &c.]

b Sequestrari.] qđ de iure fieri non debuit: nisi causa subesset. Ĩ. de sequestro. ad hoc. & duob. c. seq. vbi de hoc: in quibus duob. dr̃ q qñ fructus dissipantur, debet fieri sequestratio. C. de prohibita sequestra. l. vnica. De hoc nota. 2. q. 9. quoties. 2 Sed in casu isto scilicet p p cõtumaciã bene fit sequestratio vt mitti agatur cum reo. inf. de do & cõtu. ex litteris. 1 sed in casu isto non dr̃ proprie sequestratio, prout traditur infr. de sequestr. per totum. quia ibi non fit sequestratio ppter cõtumaciam.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & remittit. item arg. alleg. duo iura. & quatuor alle. in contrarium.]

c Ad omnia.] Vr̃ q per hanc clausula [si est ita.] Vel per hinc, [Si pmissa vera sunt.] teneat impetrator pbare oĩa pmissa esse vera, licet aliud ex præmissis sufficeret ad propositũ pbandũ similes. S. eo. ex parte Conuentensis. ff. de execu. tuto. qui testamẽto. nam nisi quis plene probet suam intentionem, succumbit C. de rei ven. l. ult. fines enim mandati diligenter sunt obseruandi. s. eod. cum dilecta. & imputet sibi qui plura narrauit; quorum vnum sufficeret per se. Arg. contra quod sufficit vnum probare. ff. de condi. & demon. falsa. in fin. & ff. de condi. in sti. l. 2 §. vlti. ff. de manumis. testamẽ. l. si ita. inf. de preb. cum iam dudum. Dic vt s. eo. ex parte. Item ar. est hic quod sequens clausula respicit omnia præmissa. Ĩ. de ap. secundo requiris. & c. inquisitioni. & c. antep. arg. contra. inf. de do. cum dilecti. vbi nõ respicit omnia superiora clausula illa de foresta, sed tantum proximam donationem & inferiorem. 3 q. 5. constituimus. in fi. & in glo. quia infames. & de consecr. distin. 2. cũ omne, in princip. & in glo. quod quã sit. Sed melius est quod ad omnia referatur. & sic facit pro alia parte. ff. de in rem ver. si pro parte. penult.

† Sargien.

Sargieñ † & Vallis regiæ abbatum fuit nostris auribus intimatum, quod cum ad eos semel, & iterum, à nobis litteræ processissent, super eo quod P. clericus sancti Remigij, parochiam de Salice (quam R. de Cliuo per interpositam personam [a] sibi collatam fuisse proposuit) detinebat: ipsi partes semel, secundo, & tertio citauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit per se vel per responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerũt fructus ipsius parochiæ sequestrari. [b] Cumque postmodum idem P. accedés ad eos se iuri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolui: ipsi absolutionis litteras concedentes, diem ei assignauerunt, & locum quibus coram eis quod promiserat adimpleret; qui diem & locum ex litteris illis radens, in loco rasuræ scripsit quod ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant; quod coram duobus eorum tandem (tertio sui absentiam excusante per litteras) est confessus.

¶ Nos igitur cum tantæ temeritatis excessus, falsitatis scrupulo non careret: vobis dedimus in mandatis; (si esset ita †) ipsi præsumptori super dicta parochia perpetuũ silentium imponentes, præfato R. de Cliuo assignaretis eandem cum fructibus sequestratis.

¶ Verum sicut vos per vestras nobis litteras intimastis: cum dictus R. rasuram præfatam coram vobis per testes idoneos probauisset, & ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari, vos † vtrũ clausula illa (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi, dubitastis. Nos igitur respondemus, quod clausula illa ad omnia [c] debet superiora referri, ad hoc ipsi R. pfata ecclesia cõferatur: quia licet vitiũ falsitatis ad ĩponendũ ei perpetuũ silentiũ super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem huiusmodi perpetrauit, non tamen propter hoc eadem ecclesia est aduersario assignãda, nisi super alijs facta fuerit plena fides.

1 *Concor. tex. nam Arrianus ff de ac. & obl. & in l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.

† Adde q si ista clausula desit in aliquo rescripto, illud psumitur esse falsum. Archi. & doct. in ca. cordi.

† Vos de clausula illa, si ita est.

2 Hoc verũ si astringit se ad vtrunque infra de proba. licet. Ioan. And.

Dilectus.] Diuiditur: quia in prima ponitur facti narratio. In secunda iudicum instructio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicul.

¶ Idem episcopo Imolesi.

¶ Non valet rescriptum super restitutione beneficij impetratum, quod de causa excommunicationis & amotionis impetrantis non facit mentionem.

CAP. XXVI.

DIlectus † filius abbas sancti Stephani Bonoñ nobis per suas litteras intimauit, q cum ipse (cui visitationis officium

† Cap. 3. eo. ut. in 4. compilat.

CASVS Abbas Sancti Stephani Bonoñ datus fuit visitator à sede Apostol. in ciuitate ac diœcesi Boñ. abbas ille B. & A. presbyteros ppter suos excessus manifestos remouit ab ecclesijs suis, & excõmunicauit: & ijdem presbyteri litteras impetrauerunt à sede Apostol. i forma communi super restitutione eorum, de causa remotionis suæ & excommunicatione, qua tenebãtur adstricti, nullã facientes mentionem. Opponebatur eis coram episcopo Imoleñ. negotij executore, q litteræ illæ non ualẽt, eo quod non faciebant mentionem de causa suarum remotionũ, nec de excõmunicatione eorundem. cõsultus Papa respondet dicens, quod si est ita, litteræ non valent tanquam per surreptionem obtentę; & quod episcopus iste decernat eas viribus carere. Nota quod excommunicatus non potest impetrare litteras ad agendum: quia isti presbyteri simpliciter impetrauerunt, tanquam essent spoliati, ad petendam restitutionem, vnde dicitur in forma communi.

[Glo.

Gl. seq. nomen meum exprimendam.]

a Causa.] Not. quod non sufficit narrare seriem facti in literis Papæ, nisi causa facti adijciatur, argum. 23. q. 5. si non occidit. inf. de testi. cum causam, & cã facti potius quærenda est, quam ipsum factum. 15. q. 1. c. 1. in fine, & ff. de fur. veni. & j. de accu. cũ dilectus. C. de adopt. l. 3 & etiã modus facti, C. de translat. vt respõsum.

[Gl. seq. primo no tat rescriptum impetratum ab excõmunicato nõ ualere: & reddit triplicem causam. secundo signat contrarium, & solut. in fine remittit.

b Excommunicationis.] Hic hẽs ꝙ si excõmunicatus impetrat literas uel rescriptum tacẽs de sua excommunicatione, ꝙ non ualent literæ, tũ quia tacuit processum iudicis, j. de re iud. inter; tum quia tacuit uitium suum, tum etiam quia ingessit se coroni hominis, propter quod puniendus est, j. de cle. ex. mi. illud. §. illud autẽ. & 11. q. 3. placuit, unde inconueniẽs esset ꝙ ex eodem facto consequeretur pœnam & comodum. ff. de ne. gest. l. siue, in fi. & j. glo. fin. 16. q. 1. legi. in gl. deteriores. Cõtra. j. de exce. significauerunt. & c. uenerabilẽ, ubi dicitur ꝙ excommunicati non repelluntur à prosecutione appellationis: sed isti presbyteri erant rei, ergo non debe rent repelli. De hoc dicemus inf. de exce. uenerabilem, &c. significauerunt. Sed pro nunc dic breuiter, quod isti non erant rei, sed actores qui petierunt restitui, nec appellauerant: in quo casu loquuntur contraria. Et sic est arg. quod quæstio spoliationis non sit priuilegiata. An autem literæ ab excommunicato impetratæ, ualeãt eo absoluto? 2 dic super hoc prout no. inf. de excep. pia. [lib. 6.] In gl. quæ incipit, sed mirum.

[Gl. seq. no. specialiter causam excommunicationis exprimendam. in fin. dicit hic non probari, quod nõ ualeat rescriptum ab excommunicato impetratum.]

c Viribus carere.] ut j. eod. cum dilecta. Et sic uidetur quod si aliquid factum sit per literas surreptitias illud debeat reuocari. De hac materia plenius dicetur inf. eo. c. ad audientiam. Et dic carere, si constiterit de istis exceptionibus, scilicet quod non fecerint mentionem de causa suæ remotionis, & excommunicationis qua tenebantur adstricti. Et mento de causa excommunicationis tenebantur facere mentionem: quia qui petit absolui ab excommunicatione, tenetur exprimere causam excommunicationis suæ, alias non ualent literæ impetratæ super absolutione: uel si aliam causam exprimeret, quam illam pro qua fuit excommunicatus, infra de off. ord. ex parte, & infra de fid. instr. quod super his. In illa decr. ex parte, notatur de hoc in gl. quę incipit, ex eo. & inf. de senten. excommu. cũ pro causa. in gl. quæ incipit, illud tanquam. Et in hoc casu nõ valent literæ impetratæ ab excommunicato tacito de causa excommunicationis. secus si aliquis impetrat litteras ad agẽdum contra aduersarium, tacens de sua excommunicatione: quia tunc valent litteræ eo absoluto. infra, de excep. Pia. [libro 6.] vbi de hoc in gl. quæ incipit, sed mirum. Alia etiam de causa non ualuerunt huiusmodi literæ: quia non fecerunt mentionem ꝙ per sententiam spoliati fuissent propter suos excessus, à qua fuit appellatum. C. sen. rescin. non poss. impetrata & 3 ita duabus de causis nõ ualuerunt litteræ istorum presbyterorum. Olim consueuit decr. ista allegari ad probandum quod litteræ impetratæ ab excommunicato ad agendum, non ualebant, sed hoc non probatur per hanc decret. quę non loquitur in tali casu Ber.

in ciuitate ac diœce. Bonon. commisimus) B. & A. presbyteros ab ecclesijs suis (propter eorum graues & manifestos excessus, duxerit amouẽdos, ijdẽ sup restitutione sua nostras ad te in communi forma literas impetrarũt, de amotionis suæ causa [a] & excõmunicationis [b] † qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. ¶ Nos igitur fraternitati tuæ mandamus quatenus (si est ita) litteras ipsas tanquam per veri suppressionem obtentas, viribus carere [c] decernas.

¶ Idem Episcopo Veratisiamen.

¶ Per litteras iustitiæ non tenetur episcopus prouidere habenti perpetuam vicariam vel sufficiens patrimonium, nec valent literæ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam. Hoc dicit, comprehendendo vtrunque intellectum.

CAP. XXVII.

10 POstulasti † per sedem Apostolicã edoceri, vtrum alicuius ecclesiæ perpetuo vicario, de prouentibus vicariæ, bonisque paternis habenti vnde valeat commode sustentari, tenearis per 20 illam formam communem (cum secundum [d] apostolum) in ecclesiastico beneficio prouidere.

¶ Ad quod sic diximus respondendum: quod cum per formam prædictam necessitatibus pauperum 30 clericorum (qui nullum sunt ecclesiasticũ beneficium [e] assecuti) sedes Apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de 40 huiusmodi litteris, vtpote veritate tacita, impetratis. ¶ Non enim beneficio carere debet dici, cui competenter [f] de perpetuæ

POstulasti.] Diuiditur, quia primo ponitur quæstio. Secũdo solutio: ibi, Ad quod. Tertio ratio: ibi, Non enim. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam erat perpetuus vicarius in quadam ecclesia, habẽs insuper bona paterna, de quib. poterat cõmode sustentari. iste 50 vicarius impetrauit contra episcopum qui ipsum ordinauit secundum illam formam communem [cum secundum Apostolum.] quæsiuit iste episcopus à Papa, utrum teneretur ei secundum illam formam in beneficio ecclesiastico prouidere. Respondet quod per illam formam [cum secundum apostolum.] Sedes Apostolica consueuit pauperibus clericis, qui nullum beneficium habẽt, prouidere: & ideo perpetuus uicarius talium literarum commodo carebit, nisi de uicaria sua fecerit mentionem, utpote ueritate tacita impetrauit: non enim dicitur carere beneficio, cui de uicariæ perpetuæ prouentibus est prouisum. & pro habente beneficium, competens ex certa scientia super obtinendo 60 alio beneficio Papa non scribit de leui, quin de ipso faciat mentionem. No. quod perpetuus uicarius beneficiatus reputatur. Item semper est facienda mentio de priori beneficio, aliter non ualent litteræ: ut hic dicitur.

d Cum secundum apostolum.] quã habes. inf. de præben. cum secundum.

e Beneficium.] Nomine beneficij intelligitur uicaria siue præbenda, siue aliud beneficium. 1. q. 3. multis, in princip. & inf. de uerb. signific. nos.

f Competenter.] Illud competenter, intelligas secundum modum illius decret. de monachis j. de præben. de hoc dictum fuit supra eo. cum adeo. dic ut ibi.

[Glo.

Hoc verũ scd̃ Inn. quãdo modus cãdandi, uel denegandi pręberet, & si esset actum in modum inquisitionis. aliter si alio modo de accu. qualiter 2 de simo. licet Io. And.

† Sententia ... aliquis aliquando.

2 Casus est de hoc in terminis in ca. 1. de rescri. lib. 6.

† Cap. 4. eo. tit in 4. compil.

3 Et sic etiã contra litteras opponi poterat exceptio rei iudicatæ, de lite contest. c. 1. l. 6. ueniet et in modum perem propriæ, ut ibi. Ioann. And.

Nomine beneficij quid intelligatur.

[Gl.seq.arg.quod de patrimonio.&c.alleg.f cõtrariũ. & primo argumento respondet, demum quarit, soluit & remittit.]

a Prouentibus.] de duobus quaerebatur, scilicet de paterna hereditate, & de beneficio vicariae, sed de beneficio tantum respondet: ergo licet non faciat mentionem de paterna haereditate, tenent litterae, quia vnum negando, alterum confitetur.inf. de psãp. nonne. Sed vr̃ q̃ talis indigne petit beneficium ecclesiasti cum 16.q.1 quoniã quicquid.& 12.q.2. illi autem.in glo. fi. & iudicium sibi mãducat & bibit. 1. q. c.clericos. & c. seq. Item quia ordinatus est ad certum titulũ, quia ad titulum sui patrimonii est ordinatus.infra de praeben.tuis. Sed nõ est verum quod de haereditate principaliter quaereretur, sed de vicaria.hoc addito q̃ habeat bona paterna similiter. Sed quid si modicum habet beneficium: nunquid tenetur facere mentionem de illo? Tenetur quidem.inf.eod. si proponente.vbi dicetur de hoc.

ADDITIO. Et est expressum inf.de praeb.si motu proprio.2.respon.li.6. Dixit et hic Inn.dato q̃ impetrans beneficio quod tacuit renunciare velit, non conualescent litterae, cum inspiciendum sit tẽpus datae. ṽ. eo.eam te, contrarium notasse videtur inf eod. in nostra. & ibi eam.Ioan.And.

vicariae prouentibus [a] est prouisum. Et pro habente beneficij sufficiẽtis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio beneficio, de leui non scribimus, qui faciamus de primo in nostris litteris mentionem.

Idem in concilio generali.†

† Lateranen si cap.37 de litteris non impetrãdis, &c.

Per litteras Apostolicas de hac constitutione mentionem non facientes, non potest quis trahi vltra duas dietas extra suam dioecesim, nisi de consensu partium litterae fuerint impetratae. hoc dicit vsq; ad §. sunt & alij.

b Abutentes.] id est, malo modo vtentes. sic ṽ. eo. quia nonnulli.& ĩ.eod.sedes.

c Ad remotos.] no. q̃ dr̃ remotus qui est vltra duas dietas extra dioecesim. & facit ad inf. de ele.cum inter vniuersas.& cap.nihil est. 1

CAP. XXVIII.

10 NOnnulli † gratia sedis Apostolicae abutentes [b] litteras eius ad remotos [c] iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expẽsis, liti credere, vel importunitatem actoris redimere 20 compellatur. Cum autẽ per iudicium iniurijs aditus petere non debeat, (quas iuris [d] obseruãtia interdicit) statuimus, ne quis ultra duas dietas [e] extra suam dioecesim per litteras Apostolicas ad iu 30 dicium trahi possit, [f] nisi de assensu partiũ fuerint impetratae, vel expressam

1 Concord. text. in l. 1. C. de dilat. cũ ibi not.& in l. 1. C de poen. & in gloss. in versic.quem li cum, in cap. nullus. de temp. ordi. lib. 6.

† Cap.5. eo. tit.in 4. compilatione.

d Iuris obseruantia.] quia non debent inde nasci iniuriae vnde iura oriũtur. ṽ.de accu. qualiter & quãdo 1. C. vnde ui. meminerint. simile supra in 1.constitutione Gregorij.

[Glo.seq. quaerit. arguit pro vulgaribus, & sic soluit. secũdo quaerit, soluit, contra solutionem obijcit, & respondet.]

Nomine dietae quid, & qualis dieta intelligat.

e Vltra duas dietas.] nunquid hoc intelligitur de vulgaribus dietis, quae habentur secundum consuetudinem regionis, aut de legalibus secũdum quod viginti milliaria computantur pro dieta. ff.de verbo.sign.l.3. & ff.si quis cau l. vl. Videtur quod de vulgaribus, quia nomina ex cõmuni vsu intelligenda sunt.inf. de simon.ex litteris. 1.non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi vsu nomina exaudiri debent.ff. de supel. le. l.Labeo.& consuetudo est optima legum interpres.infra de consuetu.cum dilectus. & ff. de leg.si de interpretatione. & plus statur vsui quam significationi vocis, ff. de legatis 3.non aliter. immo vsu statur contra naturam vocis, ff. de legatis tertio.vxori.in princip. De hac materia multa argumenta notantur 12. distinct. illud. Et dicas quod de vulgaribus dietis illud est intelligendum, quia lex debet conuenire consuetudini regionis.4.distinct.erit autem lex. Sed pone quod aliquis impetraret litteras vltra duas dietas, non facta constitutionis istius nomine, sed iudices citant ad locum ultra duas dietas non remotum à sua dioecesi ipsum reum, nunquid ire tenetur? Credo quod sic, per hoc quod dicit; vltra duas dietas non trahatur, & est expressum infra de excep.olim.sed expensis actoris debent iudices ad locum ire, aliàs fieret fraus constitutioni huic.arg ad hoc.ff. de eden.praetor ait. in fin. Sed videtur quod non ualent litterae: quia sunt impetratae tacita ueritate, tali, quam si dixisset.litteras non habuisset: supra; eodem. super litteris, ergo non debent ualere: quia eadem aequitas quę mouet delegantem, mouere debet delegatum: vt dicit illa decr. super litteris, in fin. Sed eadem ratione uidetur quod ualeant: quia si dixisset quod non traheret ille aduersarium ultra duas dietas, litteras habuisset. ergo debent ualere, & bene ualent, ut dictum est: quia lite purgat uitium: & remouet exceptionem, quae posset opponi, quare non ualent: quia litterae non sunt nullae ipso iure, sed per exceptionem annullantur. argument. infra, de rescriptis, quia frustra.

f Trahi possit.] non dicit quod litterae non ualeant, sed ne trahatur per eas ultra duas dietas.

[Glossa sequens recitatur pro solutione contrarij.

NOnnulli.] Istud principium vsque ad §. Sunt & alij. Diuiditur in tres partes. Nam primo ponit abusum impetrantium iudices remotos. Secundo prouidet: ibi, Cum autem. Tertio excipit; ibi, Nisi. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam abutebantur gratia sedis Apost litteras impetrantes ad iudices remotos, vt sic reus fatigatus laboribus & expensis, liti cederet, vt saltem vexationem suam redimeret: & quia per iudicium iniuria fieri non debet, statuit concilium generale, ne quis vltra duas dietas extra suam dioecesim per litteras apostolicas trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratae, vel nisi de hac constitutione fecerint mentionem. In secunda parte dicitur, quod alii erant qui nouum genus mercimonii circa litteras apostolicas exercebant, vt finitas lites suscitarent, vel nouas fingerent quaestiones; fingunt enim causas, & super illis impetrant litteras sine mandato dominorum, & illas exponunt venales: quandoque reo, ne ab actore fatigetur, quandoque actori, vt indebitè reum molestet: Sed quia lites potius sunt restringendae quam ampliandae, statuit Concilium generale, vt si quis super aliqua quaestione de caetero litteras impetrauerit sine speciali mandato domini, litterae illae non valeant, & ille de iure tanquam falsarius puniatur, nisi forte sit de illis personis à quibus non exigit Imperator mandatum. Not. quod in iure nulli est facienda iniuria in suo iure. Item vltra duas dietas extra suam dioecesim per litteras Apostolicas nullus trahi potest. Item litterae, sine mandato non valent impetrabe.

a Fere-

de hac conſtitutione fecerint mentionem.[a]

¶ *Non valent litteræ ad lites impetratæ ſine ſpeciali mandato domini, niſi impetrentur per coniunctam perſonam hoc dicit.*

¶ Sunt & alij qui ſe ad nouum genus mercimonij[b] conuertentes, velut ſubitas poſſint ſuſcitare[c] querelas, vel nouas immittere quæſtiones, fingūt cauſas, ſuper quibus à ſede Apoſtolica litteras impetrant, abſque dominorū mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expenſarū diſpendio moleſtetur,) aut actori (vt per ipſas aduerſarium indebita moleſtatione fatiget) venales exponunt.

¶ Cum autem lites reſtringendæ[d] ſint potius quam laxandæ, hac generali conſtitutione ſancim⁹, vt ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cætero ſine ſpeciali mādato[e] domini litteras Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & litteræ illæ non valeant, & ipſe tāquam fal-

a Fecerit mentionem.] Vt ſi ita dicatur, non obſtante tali conſtitutione. & ſic patet ex hoc loco, quod reſcriptum debet facere mentionem de conſtitutione. 1 ad hoc vt ei præiudicet. arg. inf. de ætà & qualita. cum te. ſic debet etiam facere mētionem de priuilegio. ſup. eo. cum ordinem. Nec habet locum illa regula; ſpeciale derogat generali, licet non faciat mentionem de illo. ſup. eo. c. 1. & c. paſtoralis, ſed hic reſcriptum ſpeciale non derogat generali conſtitutioni; & illa eſt cauſa: quia conſtitutio illa continet ius cōe, ſed ius cōe nō tollitur per reſcriptū, cum reſcriptum cōcedi debeat ſecundum ius commune, & non contra 25. q. 2 reſcriptum. Et ideo neceſſe eſt vt ſemper reſcriptū impetratum vltra duas dietas faciat mētionem de hac conſtitutione: quia Papa ignorat locorum diſtantiam.

¶ SVNT & alij.] iſte §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponit abuſum impetrantium. In ſecunda prohibet. ibi, Cum autem. In tertia excipit ibi, Niſi. Abb. Siculus.

b Mercimonij.] Simile inf. eo. quia nonnulli. vbi aliqui tradunt litteras alijs eiuſdem nominis.

c Suſcitare.] Per reſcriptum principis lites ſopitæ ſuſcitari non debent, C. de tranſact. l. cauſas vel lites: immo tales à limine iudiciorum debent expelli, qui volunt lites ſopitas ſuſcitare, C. ſen. reſcin. non poſ. l. vltima, & ſup. eo dilectus.

d Lites reſtringendæ.] ſic de pę. diſt. 1. pęna, ff. de libe. & poſth. cum quidam, ff. ſi cer. pet. quidam, & ſic videtur quod in reſcriptis verba potius ſunt reſtringenda quam amplianda, inf. de off. deleg. cum olim abbas, in fi. & c. P. & G. niſi indulgeant, beneficia, inf. de do. cum dilecti, in fi. & inf. de verb ſign. olim tibi.

[GL. ſeq. no. q generalis procurator non impetrat. inducit quinque ſimilia. ſecundo obijcit ad hoc, & ſoluit. tertio quærit. arg. pro. & ſoluit. quarto quærit quis probet, argu. quod impetrans ponit opi. Io. diſtinguētē in forma verborum qualitatē cauſę. in fi. ponit quid de litteris grauoſis, & obſeruantia Curiæ.]

e Sine ſpeciali mandato.] ſic ergo generalis procurator non ſufficit ad impetrandum litteras, quod eſt bene notabile, ſicut requirit ſpecialis procurator in tranſactione, C. de tranſac. tranſactionis placitū, & inf. de arb. per tuas, in prin. Et in integrum reſtitutione petenda, ff. de mi. illud. § ſi talis. & de reſtit. in inte. cor. l. Et in delatione iuramenti; quia procurator nō debet deferre iuramentum alteri parti, ff. de iureiu. iuſiurādū, §. procurator. Sic per procuratorē generalē non poteſt fieri acceptilatio, niſi habeat ſpeciale mandatum, ff. de accept. l. 3. Sed nōne ratihabitio domini ſufficit ad hoc vt litteræ valeant, ſeu valere incipiant, quæ prius nō valebant? qđ vr ff. de iud. l. licet verum, & ratihabitio retrotrahitur, ff. de pigno. ſi fundus, §. 1. & inf. de clan. deſpon. quod nobis, in gl. fi. & inf. de elec. quod ſicut, circa prin. ver. quod ſi eos. in fi. Itē litteræ, quæ primo non valēt, poſtea cōualeſcūt, inf. de ſo. cōp. licet 1. in gl. inſti tit. complementum, & c. ex tenore, in fine. ibi, dummodo. Ad hoc reſpōdeo, quod licet procuratio, quæ nulla eſt, poſſit ratificari, nō tamē valent litteræ iſtæ aduerſario contradicente. inf. eo. ex parte, q p rōnē q in litera redditur: quia lites 2 reſtringendæ ſunt, &c. Sed nunquid litteræ iſtæ ſunt nullæ ipſo iure? Videtur quod ſic: quia tanquam falſarius punitur, & ſic iſtæ litteræ ſunt falſæ: ſicut ſententia venalis nulla eſt, 2. q. 6. l. ei qui §. venales, & ſ. de vi. & ho. cle. cum ab omni, in 6. Dico q p exceptionē ſūt annullādæ. in vtroque caſus iſtius capituli, ſi reus nihil obijceret. valerēt. Sed quis debet probare q ſine mādato ſunt impetratæ, an ille q excipit q non ſunt impetratę per procuratorem, an dominus qui vtitur illis? vr quod dominus, q vtitur illis lris, & exhibet eas, debeat pbare mandatū, q a executor non tenēt obedire mandato iudicis, niſi primo probet mandatū. inf. de off. dele. cum in iure. ſup. eo. cū contingat. qualiter. n. poſſit reus probare q non eſſent impetratæ per procuratorē, cū ſit pura negatiua, & negantis factū per rerū naturam nulla eſt probatio, inf. de elect. bonæ. 1 §. porro, & 6. q. 5. c. accuſator, quod aſſeuerat. Præterea licet aliquis oſtendat inſtrumenta eccleſię, nō tamē ei creditur, niſi caueat de rato, inf. de off. dele. cor. in prin. Et generaliter tradit, quod quoties de mādato dubitatur, vel pcurator dēt probare mādatū, uel cauere de rato, C. de procu. l. 1. Pręterea nōne iubet cū authētico exhiberi libellus porrectus Papæ, 11. diſt. Maximianus, in gl. proſpect., arg. 7. q. 1. pręſentium, ſed ad qd niſi ad hoc. ſ. per quem fuerit impetratū? nā fortè p excōicatum ſunt impetratæ, quæ nō ualēt, arg. inf. de prob. poſt ceſſionē, inf. c. electus: de hoc dic. ut in dec. pia, de excep. lib. 6 Nec obſtat ſi dicat, quod inſtrm appatet nō uiciatū, ergo ſtandum eſt ei donec cōtrariū pbet, C. de edi. diui Hadr. tollen. l. ult. circa princi. ibi, ex quacunq; hic enim nō impugnatur ſcriptura quin uera ſit bulla, & uerus ſit actor, ſed tantū de mandato impetrātis dubitatur. Ad hoc dicit Io. quod ſi ita cōtineatur in reſcripto, & cōquerens eſt talis procurator de talis tunc nō eſt neceſſe probare mādatū: q a per literas illas ſatis apparet de mandato, ex quo Papa appellat cū procuratore: quia cōſtat quod uidit mādatū; Sed ſi cōtinet in lris, ſignificauit nobis talis, uel conqueſtus eſt nobis, cum ille non fuerit in curia, ſed alius q dicit ſe fuiſſe procuratorē legitime conſtitutum: tunc tenetur probare mandatū, quia plerīq; fingunt ſe eſſe alios, & ſub noīe aliorū litteras impetrāt, et niſi doceat de mandato non dēt audiri, ut hic dicit. In cauſa appellationis dicebat ipſe Ioānes, quod nō tenetur probare mandatum; quia non eſt credendū, quod aliquis negligat ius ſuū in proſequendo appellationē, qui alias diligēs eſt, ar. C. qui et aduer. quos, l. 1. Si autem per ſimplicē q̄relā ſint litteræ impetratæ, neceſſe eſt ſeu per probare mandatū. Conſtitutio iſta nō bn̄ ſeruabatur, nec admittebāt iudices talē exceptionē; ſed certe bene debet admitti; quia non ualent litterę, niſi ſint impetratæ per procuratorē; et hoc probatur in decr. Greg. infra eo. titu. ex parte, ut ibi dicemus. Secus credo in litteris ſuper beneficijs obtinendis: quia ibi non exigitur mandatum, cum ſuper nulla lite impetrantur, ſed de gratia tantum conceduntur, ſed reſcripta ad lites iam ortas, et non futuras impetrantur, infra eodem titulo, capitulo ult. Cum

1 Propter quarū odiū in hoc caſu ſpeciale eſt contra regulam, ſicut et in alijs caſibus, qui no. de pac. ca. 2. de regu. iur. ratihabitionem, libr. 6. Ioann. And.

Cōter nō ... rimitur ... tornen conſtitutionis ... dicit nō obſtante cōſtitutione de ... dietis ... diua in Cō... cilio Genera... lo. Andr.

sarius puniatur. ¶Nisi forte de illis personis extiterit, à quibus nō debet exigi [a] de iure mandatum.

¶ Honorius iij. Cantuarieñ. archiepiscopo, & cō iudicibus suis.

¶ Si occasione duorum scriptorum unius s. in causa principali, alterius in causa appellationis contenditur: non iudex super principali, sed deputatus super appellatione, cognoscere debet de validitate appellationis.

C A P. XXIX.

ij Dilectus filius I. Sarracenus clericus exposuit coram nobis, quod cum Iordanus clericus Dumelieñ.† ipsum super ecclesia sācti Nicolai Dumelieñ. † corā vobis authoritate litterarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius I. fuit excipiendo propositum quod authoritate ipsarum litterarum non poterat conueniri, quod vltra duas dietas à diœcesi (vbi pdicta ecclesia erat) contra statuta Cōcilij generalis [b] (de quo in eisdem litteris non fiebat mentio) distabaris. † Et quia huiusmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in causa (pro eo quod idem I. in Rophcñ. & Elieñ. diœcesibus beneficia obtinet, quasi ex hoc ibi domicilium [c] intelligeretur habere) ipse ad nostram audientiam appellauit: & infra. Cumque idem I. appellationem interpositam prosecutus, ad Eboraceñ. archiepiscopum & eius collegas, super præmissis litteras impetrasset: vos in causa ipsa nihilominus procedentes, eisdem iudicibus ne in commisso sibi procedant negotio, inhibetis: [d] ¶ Quocirca mandamus quatenus (si est ita) causæ supersedeatis eidem, cum non vos, sed dicti iudices [e] cognoscere habeant ad quos iurisdictio debeat pertinere.

Romana non consueuit hanc exceptionem de mādato admittere, nec nos admittere debemus, & si pp hoc appellaret, nō darētur litteræ super tali appellatione † ADDITIO. Dixit Goffre. ꝙ talis exceptio, [non habes mandatum.] bene admitteretur in audientia contra impetrātem. Sed post ipetrationē iā factā contra vtentē rescripto, nō admitteret exceptio. Nec obstat decr. ex parte inf. eo. quæ loquitur in eo qui non vult habere ratum factū impetrantis fm eū vel fm Vin. & Petr. de Sāp. contra impetrare volentē admittet exceptio: & habebit et impetrare volens probare mādatū post impetrationē et cōtra vtentem admittet exceptio, sed habebit excipiens probare rescriptum impetratū sine mādato. & quo hęc probari possint, dixi sup. ead. gl. Dixit Cō post. ꝙ curia non copellitur procuratorem impetrātē probare mandatū ad petitionem procuratoris contradictoris: nisi prius ille suum mandatū ostē dat. Io. And.

a Non dēt exigi.] q̄ sint illæ personæ, habes st. de procu. sed & hæredes.

ij Dilectus fili⁹.] Cum agitur actione reali, cōputatio dietarū fit à fine diœ. loci vbi sita est res. Et de meritis appellationis nō iudex causæ principalis, sed cui cōmissa est appellatio, cognoscere dēt, ita communiter summant Doct. Sed profecto pars prima summarij nullo modo probatur in textu nec puto eam veram in fe: nam in tex. solum definitur quis cognoscere debeat de meritis appellationis. Et venit hoc ad limitandum, c. pastoralis, sup. eo. Diuiditur in duas partes. In prima ponit querela appellantis. In secunda prouidetur, ibi, Quocirca. Abbas Sicul.

C A S V S. Iordanus Clericus Dumelieñ. impetrauit litteras contra Io. Sarraceñ. super Ecclesia S. Nicolai Dumelieñ. dictus Io. ad iudicium euocatus excipiēdo proposuit, quod authoritate illarum līarum non poterat conueniri, ex eo quod vltra duas dietas à diœcesi vbi sita erat Ecclesia prædicta trahebatur contra Conciliū generale, de quo in litteris mentio non fiebat. ipsi iudices hanc exceptionem noluerunt admittere, pro eo, quod idem Io. in Rapheñ. & Elieñ. diœcesibus obtinet beneficia: quasi ex hoc domicilia haberet ibidē. quare dictus Io. ad sed Apost. appellauit appellationis causa fuit commissa archiepiscopo Eboraceñ. & eius coniudicibus, sed primi iudices nihilominus in negotio procedentes, inhibebant iudicibus appellationis, ne in negotio sibi commisso procederent. Vnde mandat Papa primis iudicibus quòd si ita est, in ipso negotio non procedant; quia non ipsi, sed iudices appellationis cognoscere debent ad quos iurisdictio debeat pertinere. Not. quod inter iudices datos in principali causa, & iudices datos in causa appellationis non reuocatur in dubium quorū sit iurisdictio. Iudices enim appellationis cognoscere debēt an sit legitime appellatum: q̄a nemo cognoscere dēt de appellatione ab eodē ad superiorem interposita, vt hic patet: sed superior ad quē appellatur.

b Concilij generalis.] supra ca. proxi. [Gl. seq. notat, quod habere ecclesiā, vel præbendam, &c. tractans vbi dr̄ q̄s habere domicilium.]

c Domiciliū.] ex hoc videtur, quod licet aliquis hēat præbendam, vel ecclesiā ı alibi, quod p̄ pea non habeat ibi domicilium: Nā solā possessio domus, q̄ in Ciuitate alia cōparatur, nō facit domicilium, ff. ad muni. libertus, §. sola domus, verumtā bñ pōt quis hēre domicilium in pluribus locis, dūmodo se in vtroq; ęqualiter collocasse videtur, ff. ad muni. assumptio, §. iuris prudentib. & if. de fo. cōp. ex parte B. alias dr̄ ibi habere domiciliū, vbi maiorē partē rerum suarum possidet, & assiduè conuersatur & ibi debet respondere, C. vbi se. vel cla. l. Senatore. Vel etiam vbi vendit, emit, contrahit, & festos dies celebrat, ff. ad munici. eius, § 1. ratione verò de qua agitur potest conueniri, inf. de fo. comp. sane, C. vbi in rem act. l. fin. & ex forum sortitur. inf. de foro compet. c. ult. ubi numerantur plura, ex quibus sortitur quis forum. Et sic patet quod dietæ illæ semper sunt computandæ respectu diœcesis. vbi est res de qua quis conuenit, inf de fo. compet. ex parte B. licet intra illas habeat beneficium, vel quandoque inueniatur, ut hic dicitur Sed in personali actione secus: quia potest conueniri vbicunque habet domicilium.

d Inhibetis.] Et male: quia postquam causa appellationis est commissa ex certa scientia, iurisdictio priorū iudicum est suspensā, inf. de offi. de. c. pastoralis, §. præterea. Sed iudex appellationis potest inhibere iudici à quo appellatum est, ne in eadem causa procedat, ut inf. de offi. ordi. Romana. §. nec pro eo. uer. similiter, & §. à quibus, [lib. 6.] & inf. de appella. Romana, §. si autem [lib. 6.]

e Sed dicti iudices.] Nam iudices appellationis debent cognoscere an sit legitime appellatum & si legitima est appellatio, ipsi cognoscant, alias remittant partes ad priores iudices, in expensis condemnando appellantē, inf. de appe. ut debitus, & c. cum speciali. Et

¶ Abbas, exceptione.

† Dunelien sis.

† Dunelien sis.

† In nōnullis manuscriptis legitur distabatis.

1 Vide Io. And. inf. de priuil. ca. ex ore. in gl. super uerbo. item rationis possessionis.

ita qđ iudices ad appellationem dati sunt, semper debent cognoscere de hmôi iurisdictione: nec conuenire cum prioribus, sicut quandoq; vidi fieri. Illud. n. habet locum quando diuersi iudices contendunt se habere iurisdictionem principaliter. sup. eod. pastoralis. Bern.

hic. De hac materia dicas vt dixi s. eo. c. 1. Sed illa decre. ex parte, inf. de off. del. loquitur in alio casu, cũ iam literæ sunt, primò præsentatæ ante præsentationem secundam, & ita concordat cum ista. Alij dicunt, & fortè benè, q primæ literæ valent, & non secundæ: quia de primis non faciunt mentio [?], si primus impetrans non fuit negligens in psequẽdo ius suum, & hoc constat, licet prius psententur secundæ: dum tamen non recipiatur secundus ante præsentationẽ priorum: & ita cessant pria. sed si primus nõ prosequatur ius suũ dolo vel negligẽtia, cũ prosequi possit, valebunt secundæ, licet d. primis nõ faciant mentionẽ, secus in rescriptis ad lites obtẽtis, vbi per solicitudinem præsentãtis pditur primum rescriptum, licèt secundũ de primo non faciat mentionẽ. j. de app. vt debitus. ibi enim remanet ius saluum vtrique impetranti.

CApitulum.] Diuiditur. Nã in prima ponitur facti narratio perplexitatẽ conquerentis continẽs. In secunda definitionis cõmissio, illam tollens. Secunda: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Callimachus clericus impetrauit literas monitorias contra capitulũ S. Crucis Cameracen. super obtinendo bñficio in eadẽ ecclesia: & deinde pceptorias obtinuit ɔ eosdẽ B. clericus ɔ capitulũ idẽ super consimili beneficio in eadem ecclesia sibi conferendo, ad archidiaconũ Tornaceñ. & ad eius collegas literas executorias impetrauit: qui monuerunt capitulum sanctæ crucis, vt dictũ B. reciperent in canonicũ & in fratrẽ. à quibus iudicibus capitulũ appellauit. sed iudices nõ obstãte appellatiõe tulerunt sñiam suspensionis in eosdẽ; postmodum dictus Callimachus literas executorias sup executione mãdati pro ipso facti ad alios iudices impetrauit: qui tulerunt sententias suspensionis & excõmunicationis in eosdem capitulum S. Crucis factum illud significauit domino Papæ. Papa mandat episcopo & archi. Legioneñ. vt illum in canonicũ recipiant, & beneficiũ assignent ei qui prius mandatũ apostolicum prædicto capitulo reportauit; relaxantes sententias prædictas iuxta formam ecclesiæ, super præbendali beneficio alteri silentium imponendo. Not. q primò mandatum Apostolicum repræsentat super beneficio, debet beneficium obtinere sicut seruatur in literis super controuersijs impetratis.

† Dictio, capitulum. hic capitur pro collegio. simile cap. ad hoc c. inter alia. & c. qđ in dubijs. de sent. excom.

¶ Idem episcopo & archidiacono Legioñ.

¶ Si plures impetrant in eadem ecclesia, statur data, vt primus impetrans præferatur, & solus admittatur. Ita communiter summant docti. Et procedit istud summarium secundum opinionem communem, quæ hodie inualuit propter iura noua.

CAP. XXX.

CApitulum † sanctæ Crucis Cameraceñ. exhibitæ nobis petitione monstrauit, quòd Callimacho clerico super prębendali beneficio in eorum ecclesia obtinendo, literas nostras ad eos prius [a] monitorias, & demum pręceptorias impetrante, B. clericus contra eos super consimili [b] beneficio in eadem sibi ecclesia conferendo, ad I. archiepisc. Tornaceñ. & eius collegas, de prædictis literis non habita mentione, [c] executorias à nobis literas impetrauit: qui post appellationem [d] ad nos interpositam, in eos suspensionis [e] & † excommunicationis sententias protulerũt: ac dictus C. super executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit scripta nostra, qui tulerũt suspensionis & excommunicationis sententias in eosdem.

¶ Quocircà mandamus, quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, assignatoquè sibi beneficio præbendali: qui ad eos prius mandatum Apostolicum reportauit, præfatas sententias [f] iuxta formam ecclesiæ relaxetis: [g] alteri super præbendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

† In multis manuscript. ita: in eos suspensionis sñias protulerunt.

[Gl. seq. figurat contraria, & soluit: & opi. ponit solutioni contrariam.]

a Prius.] & ita qui præuenit alium, ille obtinet, infra de appellatio. vt debitus. ibi prius quã in gl. & inf. eo. abbatem, & est simile, ff. de procu. pluribus, & infra de procu. non iniustæ. vbi potior est conditio occupantis, & simile, ff. de verb. obl. si Titius. Sed vr̃ q ille pro quo fuit prius lata sñia deberet obtinere: nõ ille qui primò præsentauit rescriptum, sicut si qui à pluribus conuentatur ex noxa eiusdẽ serui, nõ ei qui primò egit: sed ei qui ad sñiam prius peruenit debet dari, ff. de noxa. si quis à multis, sic etiam in actione de pec. ff. de pec. si verò adhuc. Fortè idem posset dici hic, ille. n. obtinuisset qui prius receptus fuisset. arg. inf. de preb. dilectus 2. sed neuter ad sñiam venit. Hic põt assignari multa cõtraria, inf. de offi. deleg. ex parte 1. & s. eo. tit. cæterũ, & multa consimilia. Sed iura illa hodie correcta sunt per id quod habes inf. de appe. vt debitus, & per id qđ dicit

a Si intelligas in impetrando, planũ est, si in psentando, falsum est: nisi si qñ gratiæ sunt æquales, & nescit quis sit primus, inf. e. c. pen. lib. 6. Ioan. And.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & soluit.]

b Consimili.] Ergo non super eodem beneficio, sed diuersis: aliàs non diceret, consimili: quia si cõsimile, ergo aliud, & non idem, vterque istorum impetrauerat, vt ei prouideretur in beneficio prębendali: sed non super vno, sed ita simpliciter: quia nihil est idem, cui simile est, argumen. ff. si mensor fal. mo. dixe. l. 1. §. hæc actio.

[Gl. seq. obijcit & remittit.]

c Non habita mentione.] per hoc videbatur, quòd literæ non valebant. sup. eo. cæterùm, & inf. de offic. deleg. ex parte 1. Sed primæ ibi iam fuerant præsentatæ ante præsentationem secundarum: & sic non contradicit, sed cõcordat huic no. lrẽ et non obstat, c. cæterum.

[Gl. seq. arguit, & remittit.]

d Post appellationem.] Vndè videtur quod sententia postea lata non tenuit, inf. de sent. excom. per tuas. Sed contrarium dicitur inf. vbi dicit, sententias præfatas relaxetis: sed ibi dicitur quare tenuit sententia. Vel intellige quòd ex iusta causa appellatũ est: quare fortè literas alterius receperant, vel aliam iustam causam allegarunt, & sic non tenuit sententia. Vel dicas vt in vltima notula.

[Gl. seq. alleg. quinque concor. obijcit & soluit.]

e Suspensionis.] Arg. quòd suspensus potest amplius suspendi, sicut excommunicatus potest excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudam, & 11. q. 3. excellentissimus 12. q. 2. de viro. & inf. & de Iudæ. & Sarra. et quorundam, in fi. vbi de hoc.

f Sententias.] s. excommunicationis & suspensionis latas proximo cap.

[Gl. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

g Relaxetis.] Ex hoc patet quòd sententia suspensionis post appellationem lata tenuerit. Sed vr̃ appellatio

tenuit ex eo quod ei tantum qui literas primò præsentauit prouidere deberet, & non illi qui secundo præsentauit literas suas, contra quem fuit appellatum. Dicas quòd ideò tenuit tunc non obstante appellatione, quia nondũ prouiderat alicui illorũ, & in literis cõtinebatur, si aliũ ad mandatũ nostrũ nõ recepistis. hæc n. clausula [nisi de mãdato nostro eadem ecclesia in receptione alterius fuerit grauata] erat in vtrisque literis inserta, vt patet in integra. sed ipsi non receperant adhuc, vnde non tenuit appellatio, cum non dum competeret eis exceptio. Vel dicas, si vis; prædictas sententias relaxetis, ad cautelã quantum ad illam sniam, quæ lata fuit post appellationem, quæ legitima fuit quantũ ad aliam latã pro Callimacho, vbi appellatio non præcessit, tenetur propriè illud verbum, relaxetis. Et sic propriè & impropriè simul illud tenetur. simile 28. dis. presbyteri. 63. dis. in synodo. Quid si præsentatione per aliquem illorum facta ipsi capitulo alij iudices post app. excommunicauerit? Vr quod teneat appellatio. quia ex quo alius p̃uenerat, ius habebat. Vndè si capitulũ appellauit contra secundò præsentantem, benè vr tenere appellatio: quia ei debent prouidere qui primò p̃sentauit: vt hic dicit, & ideò absolutio ad cautelam fieri debet. Sed non credo: quia quotiens aliqui absoluuntur ad cautelam, illud exprimitur, sup. de appel. ad præsentiam, inf. de test. veniens. in fi. vndè prima ratio verior videtur. Vel intelligitur tantum de sententijs illorum à quibus non est appellatum, & ita planum est.

† Ergo pensio super beneficio non vr posse dici beneficium, cum sicut diuersa hic ponant, adde c. quamuis. de præb. lib. 6.

¶ Idem Bituricẽ. archi. Apostolicæ sedis legato.

¶ Si habens literas Papæ ad beneficium, eis propter annuã pensionem renunciat, nõ valens litera beneficialis per eũ hoc tacito impetrata.

CAP. XXXI.

ij AD audientiã nostrã peruenit, quod quidã clerici obtentis à sede Apostolica literis super prouisione sua in aliquibus ecclesijs tibi subiectis, recipientes ab eis annuas pensiones, [a] seu † alia beneficia ab eorum impetitione desistunt, renunciantes [b] beneficio literarum: & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus eos qui post literas taliter vendi tas, † alias (de illis mentione non habita.) [c] impetrabunt de cætero, vel hactenus impetrarunt: carere decernas commodo earundem, & ecclesias nõ permittas earum occasionem vexari: reuocãdo in irritum [d] si quid earum prætextu inuenerisesse factum.

¶ Greg. ix. archiepiscopo Mediolan.

¶ Receptus per literas Apostolicas, licet præbendam expectet, per alias literas hoc supprimentes, in alia ecclesia recipi non debet. hoc dicit, inhærendo verbis literæ.

ij AD audientiam.] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In secunda prouisio: ibi, Fraternitati. Abb.

CASVS. Quidam impetrauit literas à se. Apost. vt prouideatur ei in ecclesijs alicuius diœcesis subiectis: tandem recipit annuas pensiones, seu alia beneficia, & desistit ab earum impetitione, & renunciauit beneficio literarum, postea impetrauit alias literas super sua prouisione, non facientes mentionem de alijs, vel de pensione vel renunciatione, significatum fuit hoc dño Papæ, mandat Papa archiepo Bituricẽ. contra illos, qui post tales literas prius venditas, alias impetrarent non facientes mentionem de alijs, ac etiam impetrabant de cætero, quòd decernat eos carere omni cõmodo literarum: nec permittat ecclesias per tales literas vexari, reuocando in irritum quicquid illarum authoritate inuenitur factum esse. No. quòd tenetur facere quis mentionem de literis quibus renunciauit: sed illud contingit, quia vendidit illas, & ita quasi beneficiati reputantur quantum ad impetrandum: quia gratiam sibi concessam vendere non debebant.

a Pensiones.] huiusmodi pensiones, quæ in fraudem fiunt de prouentibus ecclesiarum, prohibitæ sunt in cõsilio generali, inf. de præben. extirpandæ, in fi. & inf. de collusione detegenda.

[Glos. seq. quærit, argu. pro vacillando, soluit contrarium.]

b Renunciantes.] sed nunquid continet simoniam huiusmodi renunciatio? Videtur quod sic, cum ex literis hẽt ius ad petẽdum beneficium spirituale: & in talibus oĩs pactio & contradictio cessare debeat. inf. de pact. c. vlt. & 1. q. 2. quàm pio. Posset dici quod non est simonia: quia ea quæ præcipiuntur à iure, licitè deducuntur in pactũ & in spiritualibus. ĩ. de electione, significasti in princi. & in 4 lo. 2. & 18. q. 2. Eleutherius. in princ. & in glos. 1. & istud est de iure quod renũciet literas si vult habere beneficium: sed si habeat etiam beneficium, posset deduci in pactum quod ei renunciaret si vellet aliquod aliud beneficium obtinere: quia vtrunque habere simul non põt, infra de præben. cũ non ignores. Et secũdum hoc expone, vẽditas. i. cum tali pacto renunciatas. Vel potest dici, quòd simonia fuit quod hic non negatur. Vel dic quòd non fuit simonia propter hoc commissa, q. est æquius: cum nullum ius speciale habuerit per literas illas. Bern.

† Contius hic, vẽdicatas legendũ monuit, sed in oĩ. us ma nuscr. venditas inuenit, idest. tali pacto renũciatas.

c Mentione non habita.] Et ideò non valent, inf. eod. c. proxi. & sup. eo. tit. ad aures, & c. cum adeò.

[Gl. seq. primò quærit de reuocatione processus facti per scriptum surreptitium. Secundò alleg. pro, inducens tria cap. & rationem quam fortificat: soluit etiam obstaculum, & inducit tria similia tertiò alleg. 4. in cõtrarium: quartò ponit opi. Ioan. quintò sol. dist. inter rescripta ad lites, & ad beneficia.]

d In irritum.] Sed quæritur an generaliter sit verum, quòd quicquid fit per literas tales surreptitias, debeat reuocari? Hoc manifestè probatur in capitulo isto, & est simile, sup. eod. cum dilecta. & c. constitutus, & hoc ideò, quia per literas tales iurisdictio non videtur dari. inf. de offi. vica. sui nobis, & 35. q. 9. veniam, in princip. ibi, surreptum huic sedi. & cap. sententiam, & reuocatur etiam quod fit altera parte absente: vt inf. de re iud. cum olim, §. post hæc. & ff. de iudi. l. si prætor. §. Marcellus. Nec obstat si dicas quod post sententiam non admittatur exceptio. 3. q. 6. cap. 2. §. exceptio. & infra de re iudic. inter. 1 Sed illud non habet locum in exceptionibus, in quibus agitur de talib. inf. de proc. in nostra in fi. & inf. de prob. licet, §. post hæc. cum enim per tales literas non receperint iurisdictionem, quicquid per eas factum est, non tenet. & est sim. quia replicatio omissa ante sententiam ex causa probabili, post sententiam proponitur, ff. quando act. de pecu. annalis est; dist. l. quæsitum. multò fortius exceptio. Ad idem facit infra de re iudi. ad probandum, argum. infra de despon. impub. ad dissoluendum, in fi. sed illa decretalis intelligitur. Et contra videtur quod per tales literas detur iurisdictio, licet possint elidi per exceptionẽ, vt supra eodem nulli. dictum est, arg. ff. de bon. possess. secundum tabulas, l. pen. §. testamento. vndè non potest dici retro in ficiuntur nullum fuisse: vndè si aliquis sciuit tibi competere exceptionem, & non excipit, sibi imputet, si nesciuit, quòd prætextu exceptionis post recepta sententia non retractetur. inf. de re iud. inter &c. suborta.

1 Vide tex. cum gl. in repertorium C. sententiam & in. nõ pos & in l. officium, & rei ven.

mortã. Item libertas per falsos codicillos data nõ reuocatur. ff. de manu. testa. cum ex falsis, & legata præstantur licet testamentum sit falsum. 1 ff. de hære. instit. l. vlti. Circa istam materiam dicebat Io. q̃ snia lata p tales literas, tenet, nisi releuetur per appellationẽ vel supplicationem, sed retractanda est p in integrum rest. Vel si vis dicere q̃ p tales literas nulla datur iurisdictio, nõ est necessaria restitutio: quia ipso iure nulla est snia. ȷ̃. de offi. vic. Cum nobis. Tu dicas q̃ tales literæ non sunt irritę ipso iure, sed possunt annullari per exceptionẽ, vnde si a principio huiusmodi exceptio pponat, si aliquid fiat ȷ̃. totũ reuocatur: & sic loquitur ī. eo. c. cõstitutus, & c. cũ dilecta. Si aũt per consen sum partiũ tacitum vel expressum procedatur, & detur snia, tenet quidẽ & valet, cũ sit lata à iudice suo: nec ȷ̃ ius constitutionis: vt 2. q. 6. ca. ei qui. §. definitiua. & ȷ̃. de re iud. cũ inter vos, nisi fuerit appellatũ vel supplicatũ. 35. q. 9. veniẽ. & c. sniam. & C. de prec. impe. offe. Auth. quæ supplicatio. Et in causa appellationis vel supplicationis potest opponere de surreptione, & si ostendit se ignorasse, bene auditur: & poterit hoc probare per iuramentũ, quia hoc aliter de facili probare non posset. ȷ̃. de testi. præsentium, & ȷ̃. de exce. pastoralis, & hoc intelligo hic, si eis ignorantibus de prioribus literis receperunt istos per literas secundas, arg. ad hoc, ȷ̃. de præb. dilecto. Vel potest dici quod aliud sit ĩ beneficijs, 2 quia beneficiũ non potest possideri nisi canonicè habeatur ȷ̃. de insti. ex frequentibus, sed isti per fraudem obtinuerunt, & ideò iniustè & si primam ecclesiam habuisset quo ad titulum, secundam habere non poterant, nisi dispensatiue, ȷ̃. de elect. dudum. decr. Greg. & ideò necessaria fuit scientia Papæ in impetratione literarum talium, ȷ̃. ca. prox. quia Papa pro aliquo beneficiato non scribit ex certa scientia, quin faciat mentionem de primo beneficio. s. eo. postulasti. in alijs benè tenent ea quæ fiũt per tales literas: ex quo tacite vel expressè approbantur literæ. ȷ̃. de offi. deleg. ex parte, nec eo prætextu posset appellari.

1 Idest ex falso rumore confectũ.

†Vide l. 1. §. f. d & si quis ff. de Carb. edic. & ff. de liberan. l. ordinata.

2 Hanc gl. dicunt esse sing. Innoc. in c. ad aures. ȷ̃. eod. & Abbas hic.

CAP. XXXII.

IN nostra proposuisti præsentia, q̃ nonnulli clerici à sede Apostolica plures literas (non tamẽ aliàs de alijs mentionẽ a facientes) impetrant fraudulẽter, vt in pluribus ecclesijs admittantur; sicque aliquando in alijs recepti, licèt nondum in eis ecclesiasticũ beneficiũ b sint assecuti, aliàs ecclesias super receptione sua nihilominus impetunt & molestãt: † & infra. ¶ Mandamus quatenus eos clericos, ecclesijs, in quibus recepti sunt, faciens esse contentos non permittas alias ab eis occasione literarum huiusmodi molestari. ¶ Nisi de receptione fortè sua expressam fecerint mentionem.

IN nostra.] Decre. ista intelligi potest duobus modis. Primò de ijs qui simul impetrauit binas literas, & hoc amicatur principio. Alio modo de iis qui iam recepti per primas impetrant secundas literas: & hoc amicatur fini. Et secundum intellectum quem tenet hic Ioan. Cal. & do. Card. Flo. potest sic summari. Suppressio iuris ad rẽ, vitiat rescriptum beneficiale. h. d. in hac decre. primò ponitur facti narratio, ex qua resultat quæstio. Secundò ibi, Mandamus ponitur mandatum. Tertiò ibi, nisi de receptione ponitur exceptio. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam impetrant plures literas vt in pluribus ecclesijs admittantur, non facientes de alijs, in alijs literis mentionem: & sic quasi recepti in ecclesijs, quamuis nondum habeant beneficium, alias tamen ecclesias super receptione sua siue prouisione impetunt, & molestant. Ista proposita fuerunt in præsentia domini Papæ: vndè mandat archiepiscopo Mediolanẽ. ut faciat istos esse contentos ecclesijs in quibus taliter sunt recepti, nec permittat ab eis occasione huiusmodi literarum molestari: nisi de receptione sua faciant mentionem. Nota quòd receptus in canonicum & in fratrem, licèt adhuc non sit beneficium assecutus, reputatur beneficiatus, ita quod de hoc tenetur facere mentionem.

[Glo. seq. querit & soluit.]

a Mentionem.] Et ideò vr̃ q̃ secundæ valere non debeant. ī. c. proxi. & ī. eo. cæterum, & c. ex parte 2. & ȷ̃. de offic. deleg. ex parte 1. sed in pendenti est quę valeãt, si ante p̃sentationẽ primarũ secũdę fuerint impetratę: tunc enim valebunt quæ prius fuerint præsentatæ: vt ī. eo. tit. c. capitulum, & ȷ̃. de appel. vt debitus, postquam verò receptus esset per primas, non valerent secundæ: vt ȷ̃. sequitur. Præterea quia Papa non intendit ei prouidere in pluribus beneficijs, nisi in secundis literis mentio fiat de primis, inf. eo. c. si proponente, etiam si modicum esset beneficium primum, inf. de præbend. cum teneamur. Sed quid dices si primæ literæ annullatæ sint per exceptionem, nunquid valent secundæ, licet de primis non faciat mentionem? Dico quòd valent secundæ si nondum essent præsentatæ: quia potius ad cautelam impetratæ videntur: vt si non posset beneficium consequi per primas, vteretur secundis, sicut consueuit dici in rescriptis, supra eod. ex tenore, & verba cum effectu intelliguntur, infra de cleri. non resid. relatum: vndè cum nihil obtinuerit per primas, valent secundæ, quia hæc fuit intentio Papæ, vt per literas suas beneficium consequeretur: & hoc satis innuitur ex eo quod dixit: eos facias esse contentos ecclesijs in quibus recepti sunt.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

b Beneficium sint assecuti.] Si enim nondum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, quare non valent literę istæ secundæ, quia qui beneficium ecclesiasticum non est consecutus, potest pro beneficio literas impetrare supra eod. cum adeò, & infra si proponente; Respondeo licèt beneficium nondum sit assecutus: tamen ius canonicæ per quod in breui beneficium est habiturus, ex domini Papę mandato est consecutus: & pro beneficiato iam reputatur; vndè de hoc in suis literis tenebatur facere mentionem, si iam erat receptus.

¶ Idẽ epõ Siluanecteñ. & abbati † Caroliloci.

† In multis antiquis itai & abbati Cõpẽdieñ.

¶ Non valet rescriptũ quod procurator reuocatus, & de hoc certificatus, extra iudicium impetrauit: secus tamen si in iudicio, dummodò reuocatio ad notitiam aduersarij vel iudicis non peruenerit hoc dicit, secundum lecturam magis communem.

CAP. XXXIII.

iij EX parte decani & capituli Laudunẽ

iij EX parte decani.] Sic summatur secundùm intellectum satis notabilem. Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificatus in iudicio facit in fauorem domini, non tenet, licèt reuocatio ad notitiam iudicis vel aduersarij non peruenerit secus si illud tendit ad commodum aduersarij. Hoc dicit. In prima ponitur facti narratio. In secunda iudicum instructio ibi, Quia verò. Abbas Siculus.

CASVS. Canonici Laudunẽ. hãbant priuilegium à Romano Pontifice, vt possent excommunicare oẽs sibi iniurias

sis fuit propositum, quod cum ipsi auctoritate Apostolicæ indulgentiæ [a] in nobilem virum I. excommunicationis sententiam protulissent: procuratoribus partium propter hoc ad sedem Apostolicam accedentibus, & lite super diuersis articulis [b] contestata, [c] nos causam vobis commisimus terminandam: hoc adiecto, vt non obstarent literæ prter assensum partium [d] impetratæ. Dictus autem nobilis citatus, proposuit, quòd per illas literas procedendum non erat: ex eo quòd V. qui easdem literas impetrauerat, falsus extiterat procurator, [e] cum ipse ante impetrationem literarum ipsarum, propter suspicionem, [f] quam contra eundem conceperat, mandatum sibi traditum re-

iniurias inferentes, vel sua bona detinentes: ratione cuius quidam I. nobilis ab ipsis fuit excõicatus: sed appellauit ad Papam. Procuratores vtriusque partis missi sunt ad Papam. Dũ ibi essent, & examinaretur negotiũ iste Io. habuit suum procuratorem suspectum, quia forte erat amicus canonicorũ vel canonici aliquid ei promiserant: vel habebat filiũ, cui canonici promiserant dare aliquã capellam, vel beneficium. reuocauit igitur ipsum procuratorem, & misit ad eum suas literas reuocatorias, ille procurator suus celauit huiusmodi literas, & non manifestauit neq; iudici, s. Papæ, nec parti aduersę, s. ꝓcuratori istorũ canonicorũ. Ambo procuratores considerãtes ꝙ negotium non posset commodè discuti in curia Romana, quia difficile fuisset illuc non uocare testes, vel ꝓꝓ nimios calores in vrbe Romana existentes, voluerunt impetrare, & de facto impetrauerunt literas ad vnum epũm, & vnum abbatem in Picardia. Erat aũt reuocatus (vt diximus) procurator istius Ioan. Præsentauit literas iudicibus, quibus committebatur causa, iudices citauerunt partes, s. canonicos, & istum Ioan. Excipit Ioann. quod virtute istarum literarũ non poterat conueniri, cum essent impetratæ à suo procuratore reuocato. Et dixit; ego credo procuratori meo ꝑ suum iuramentum si fuerit reuocatus an non. Rñderũt ad hoc canonici, quod illa reuocatio non peruenerat ad notitiã eorũ, vel saltem eorũ procuratoris, nec etiam ad notitiã iudicis, s. Papę; rõne cuius non valebat. Iudices interlocuti sunt quod hoc nõ obstante procederent; ille Ioan. non appellauit à sñias sed videns hoc, obstupuit, & dixit: Postquã reuocatio facta per me non tenuit: ego prouidebo mihi. Ecce quid fecit: obtentis dilationibus ad faciendum negotium suum, dixit suo procuratori, quẽ iam reuocauerat: oportet te ire Romã celeriter, & impetrabis mihi literas aliàs directas ad istos iudices. Bene dixit procurator, fiat, iuit, obtinuit, & redijt, & apportauit literas facientes mentionem de primis per quas inter alia mandabatur, vt isti duo iudices epũs & abbas examinarent processum vsque ad sñiam exclusiuè, & pro sñia definitiua remitterent ad Rom. Pont. Fuerunt præsentatæ iudicibus istæ literæ, vt procederẽt ſm eas, & nõ ſm priores. Pars canonicorũ se opposuit ꝯ huiusmodi literas, & dicebat quod non valebãt quia erant impetratæ a procuratore reuocato, quod ipsemet Io. iam in iudicio cõfessus erat, & etiã extra iudicium erant impetratæ quia iudicium (vt patet supra) erat in Picardia coram illis duobus, & fuerunt impetratæ in curia Rom. & sic extra iudiciũ. Dicebat iste Ioan. vos noluistis admittere reuocationem quo ad alias literas, sed bene quo ad istas: ego nihil cognosco in hoc. Dicũt ei, in primis reuocatio non fuit nobis nota, benè aũt in secundis, quia tu ipse confessus es in iudicio te reuocasse tuũ procuratorem. Super hoc consultus Papa dicit quod iudices procedant ſm priores, & non ſm posteriores impetratas ꝑ procuratorem istius Io. iam reuocatum. Iste est casus ad longum clarus & facilis, qui optime declarat istam decretalẽ, quæ aliàs ꝓꝓ nimiam intricationẽ plena difficultatis erat. Panorm. No. quod reuocatio procuratoris dati ad lites peruenire debet ad iudicem & aduersarium, aliter non tenet reuocatio: & valent ea quæ cum tali procuratore facta sunt in iudicio. Item reuocatio procuratoris dati ad impetrandum, siue ad negotia, debet peruenire ad ipsum procuratorem tantum. Item non valent literæ imperatæ sine speciali mandato dñi, hoc est verum, nisi fuerit de illis personis, à quibus de iure non exigitur mandatum.

a Indulgentiæ.] Forte cõcessum fuerat capitulo Laudunẽ. vt si quis in eorum manifestam offensam incideret, ꝙ illum possent excommunicare. similem indulgentiam habes infra de verbo. signi. ex parte. 1 vbi concessum erat canonicis Carnatẽñ. ꝙ nemini licitum esset absoluere excommunicatos pro ecclesia Carnatensi, nisi satisfactione præmissa pro emenda.

b Articulis.] Qui fuerint alij articuli, non habemus.

c Contestata.] Per procuratores datos ad hoc litem.

d Præter assensum partium.] Hoc solo non valebant literæ posterius impetratæ præter consensum partium, etiam si mandatum procuratoris non fuisset reuocatum ꝯ. eo. cæterum, hoc tamen non fuit allegatũ vel intellige de alijs literis ad alios iudices prius impetratis: & ita planum est.

[Glo. seq. ponit duas species falsi procuratoris.]

e Procurator.] No. quod quãq; dicitur falsus procurator, qui nũquam fuit, & talis nec dñm obligat, nec soluentem sibi talis procurator liberat, nisi dñs ratum habeat. arg. ꝯ. de offi. deleg. cum olim. 1. & c. coram ff. de iudi. licet. & ff. de condi. cau. da. si procuratori falso. Dicitur etiam falsus procurator qui fuit, & non est: vt hic. & iste liberat soluentem sibi pro dño ignorante. sed dñm non obligat. ff. si cer. pet. l. eius qui in prouincia, & ff. de sol. si quis seruo. De exceptione aũt procuratoris notabitur ꝯ. de procurato. in nostra præsentia.

[Glo. seq. distinguit. in reuocatione procuratoris, an fiat ante litem contestatam, vel post, & an procurator consentiat vel resistat: & ex hoc obijcit, & soluit.]

f Propter suspicionem.] sic. infra de procu. in nostra. Propter suspicionem potest procurator non solum ante, sed etiam post litem contestatam remoueri, ff. de procur. itẽ si suspectus, puta si affinitate aliqua aduersario coniungatur. ff. eo. aut affinitate; aut si familiaris sit aduersario, ꝯ. de offi. deleg. insinuante, & quoties noua causa superuenit, ff. eod. si post datum, & hoc post litem contest. sed causa cognita, ff. eod. post litem. & l. quæ oia. & hoc verum est, si procurator ꝯdicat, secus si cõsentiat, quia tunc sine causæ cognitione remouetur ꝯ. de procu. auditis, & ante lit. contest. nulla causa interueniente, ff. eod. ante litem. Quare ergo non reuocatur quicquid factum fuit per talem procuratorem? Ratio satis est in euidenti: quia huiusmodi reuocatio non peruenit ad aduersariũ, vel ad iudicẽ: vt ex aduerso ꝓponebatur: vt infra sequitur, & ideò quicquid cum ipso factum est, valet quousquè reuocatio sit nota aduersario vel iudici, infra de procu. mandato 2 nec ille probauit quod reuocatio mandati ad aduersarium vel iudicem peruenisset, & ideò rectè interlocuti sunt iudices se debere ꝑ huiusmodi lras procedere, & ille nobilis sup hoc acquieuit interlocutioni, ostendendo aliàs literas impetratas per eundem procuratorem, quæ non valent si reuocatio ad ipsum procuratorem nõ peruenit. Adhuc enim vt reuocatio teneat, necesse est vt ad aduersarium vel ad

1 Et ibi plenè tradit Ioannes Andr. qũ sit locus tali indulgẽtię, vide etiã eundem Io. Andr. in ca. ex parte. infra de priui.

Procurator ꝓꝓ suspicionem remouetur.

2 Concor. tex. in l. si procurator. cũ ibi nota ff. de procur. & l. sed & si mãdassem. & l. his præcedente. ff. & in ius voc

vel ad iudicem perueniat, j. de procur. mandato, & ibi dicemus, de hoc, & hoc in iudicio; secus extra iudicium. Vbi sufficit, quòd reuocatio perueniat ad procuratoré, & postea non valet, quòd facit in præiudicium dñi, sed bene ualet, quòd facit antequã reuocatio ad eum perueniat. vt j. colligitur, vers. si reuocatio, &c. ff. mandati. si mandassem.

[Glo. seq. alleg. 5. concor. & duo contraria. Item obijcit, & soluit.]

a Non valere dicebant.] Et meritò: quia ipse nobilis hanc allegationem contra aduersarios allegabat, ergo contra se illam recipere tenebatur. 19. di. si Romanorum, §. 1. & in gl. suffragari. & 4. q. 3. c. fi. ad fi. si quis testibus. & 9. dist. neque quorumlibet. & 3. q. 8. c. 1. §. cuius in agendo, & j. de censib. cum olim. argu. contra 37. dist. si quid ueri. & dist. 10. lege. Et ita ex propria confessione probat secūdas literas non ualere; cui confessioni standum uidetur: sed nō est verū nisi reuocatio mandati ad procuratorem peruenerit: vt j. sequitur. & ff. mād. si mandassem. arg. quod non sufficit reuocare mandatum, nisi reuocatio perueniat ad procuratorem: ut patet hic, & in l. prædic. si mandassem. & ita pōt habere ratas literas anteq̃ reuocatio perueniat ad procuratorem, licèt confiteatur se reuocasse mandatū, non tñ confitetur reuocationem peruenisse ad procuratorem, vndè debet illud probare, ut j. dicit. Et ita patet, quod primæ et non debeant ualere si probetur quod reuocatio ad procuratorem peruenisset. & tñ dr̃ j. quod ualent. Sed hoc ideò est; quia reuocatio non peruenit ad iudicem, uel ad aduersarium. j. de procu. mandato. & dr̃ de hoc s. eod. in isto c. & aliud est in iudicio, & aliud extra, vt dictum est s. eo. nonnulli, §. sunt & alij.

[Glo. seq. notat, quærit, & remittit quæstionis dubiū aperit, sol. ponit opinio. Io. item. Vincen. & obseruantiam curiæ.]

b Sine spāli.] Idest, expresso, s̃m Vin. Et ita patet hic quòd non ualent literæ sine speciali mandato, licet cōstitutio illa, supra eo. nonnulli. malè obseruetur, ut dictum fuit ibi: & sic confirmatur hic tenor illius constitutionis. Sed qualiter probabit quis literas impetratas de mandato domini? De hoc dictum est in illa constitutione, nonnulli. Si quis constituat aliquem procuratorem suū ad impetrandū, sufficit ostendere, quòd sibi dedit mandatum ad impetrandum, sed adhuc non vr̃ sufficere, quia per hoc non constat, quod ille impetrauerit, nam alius potuit eas impetrare, & sic non sufficit ostendere tale mandatum, quia illud non probat impetrationem, quia non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse, j. de transla. inter corporalia, & C. vndè cognati, l. non hoc. & sic vr̃ adhuc quòd necesse sit probare, quod ille procurator tales literas impetrauit, quod erit difficile probare, qd ergo erit? Dico, quod necesse est quod ostendat siue probet mādatū, & quòd probet se ab illo recepisse literas cui mandauit, siue ab alio pro ipso, & cōsulo quod tam de mandato, quam de receptione literarū ab illo

nocasset. Eis igitur proponentibus ex aduerso, quòd ad nos, vel ad ipsos huiusmodi reuocatio non peruenit, vos quod deberetis per literas ipsas procedere, per quandam interlocutoriam protulistis: & infra. Petente itaquè procuratore ipsorum, vt inspiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipsius nobilis ex aduerso respondit, quod non erat per iam dictas literas procedendum, exhibens alias quasdam posterius impetratas, inter alia continentes, ut si de partium uoluntate procederet, causam terminaretis eandem: alioquin ipsam sufficienter instructam remitteritis ad sedis Apostolicæ examen, cum indulgentia memorata. Quas literas ipsi ex eo nō ualere dicebant: [a] quia per eundem V. & post reuocationem mandati fuerāt impetratæ. Quia verò iuxtà generalis statuta† concilij, Apostolicæ literæ (quas sine speciali [b] mandato dñi quis impetrat) ualere non debēt, nisi sit de illis personis† [c] a quibus non est exigendum de iure mandatum: mādamus quatenus si reuocatio [d] mandati ad procuratorē peruenit, (cùm minus ualere debeant literæ, quæ impetrantur ab illo, quo mandatum [e] dñs reuocauit) in negotio† iuxtà priorum continentiam li-

procuratore fiat publicum instrum ad faciendum fidem in iudicio si ei obijciatur. Et hoc credo verum tam in causa appellationis, quàm in literis quæ impetrantur per simplicem querelam, licèt Io. dixerit, quòd nō est ita in causa appellationis: quia ita benè possunt lites finitæ per sententiam suscitari per tales literas impetratas sine mādato, vt per alias: acquiesceret enim forte finitæ si literas nō haberet, & sic generaliter intelligo cōstitutionem. Hæc decre. & illa. s. eo. nonnulli. de iure sic intelliguntur: tñ satis credo sufficere iuramentum impetrantis cum uno teste ad faciendū fidem super impetratione literarum, ex quo constat de mandato. j. de procu. ex insinuatione. Vinc. dixit quod generalis procurator sufficit ad hoc. [1] quod est contra istam literam, & contra legem, ff. de officio eius cui mād. est iu. l. 1. sed ipse exponit, speciale, idest expresso: quod non vr̃ verum: quia in generali procuratione nihil de impetratione exprimitur; & hoc dicit per legem quæ potius contradicit, ff. de procura. tutorum. Sed si haberet generalem procurationē ad lites, & liberam administrationem, satis credo quòd possit literas impetrare, vt ff. de procur. procurator cui. j. de procur. petitio. sed si haberet mandatum generale ad negotia tantùm, non credo, quòd possit literas impetrare ad lites, quia (vt hic dicitur) speciale mandatum exigitur in hoc casu. argumen. l. prædictæ, procurator totorum. Curia tamen non seruat hoc, quod hic, & in Concilio dicitur, nec daret literas propter hoc appellanti.

c Personis.] puta liberi, parentes, fratres, affines, & liberti. ff. de procurato. sed & hæ personæ: quia & agere possunt pro talibus coniunctis personis, dum tamen cōtraria uoluntas non appareat, ff. de procur. Pomponius, §. vltimo.

[Glo. seq. quærit, soluit, & ponit opin. Inno.]

d Si reuocatio.] Sed quis probabit, reuocationem [2] peruenisse ad procuratorem? In casu isto capitulū Laudun. dēt probare hoc, alias regulare est, quòd actor semper dēt probare mandatū, ut dixi s. eo. ca. nonnulli. Papa tñ contrarium dicit, quòd reus debet probare, quòd non sint impetratæ per procuratorem, quia non est præsumendum, quod suam pecuniam iactet, & ita propter præsumptionem transfertur probatio in reum.

[Gloss. seq. notat, quærit, arguit negatiuè, soluit contrarium.]

e Mandatū dñs reuocauit.] Et ita idem est si mandatum fuerit reuocatum, ac si non habuisset mandatum, imò plus, quia contra uoluntatem dñi: quare literæ non ualent. Et ita patet hic ex litera sequenti, quòd ratihabitio in tali casu locum non habet aduersario cōtradicente. Itē si procurator mādauit hāc impetrationē alij. nunquid valebūt literę impetratæ per illū? Vr̃ quòd non, quia procurator ante lit. cōtest. alium procuratorem dare non potest. C. de procura. l. neque tutores, & l. nulla dubitatio.

†Conc. Lateran. sub Inn. iij. c. 37.

† Vide l. solutam, §. si. cum l. seq. ff. de pign. act. & in l. filius fa. ff. de don.

1 Adde contra opi. Vin. pro gl. quòd si procurator hēt gñale, & spāle mādatū, & producat spāle tātum, iudiciū ē nullū. tex. ē in l. fals. & ibi Bald. C. de

† In uno antiquo ita: in negotio isto.

2 Adde simile esse tex. in l. 1. §. 1. ff. de exc. rei iudi. & in l. generaliter, §. sub cōdōne, ff. quis, & à quo.

tatio. Tu dicas, quod benè ualent literæ illæ impetratæ per illum, cui procurator mandauit. Et quod dicitur, procurator ante litem contestatam non potest alium procuratorem constituere: istud verum est, ad agendum: sed ad negotia procurator datus alij demandare pôt, ff. man. si procuratorem, §. j. & ff. de negoge. si quis mãdato. & talis procurator benè committit in curia, & cõuenit dici in procuratione, si do tibi potestatem vt alium possis (si necesse fuerit) constituere procuratorem. ADDITIO. Et tũc substituens reuocare non potest substitutũ, qui suscepit mandatum, nisi habeat reuocandi potestatẽ de procuratis qui. li. 6. Io. And.

terarum, non obstantibus posterioribus procedatis.

¶ Idem decano, & Magistro G. Canonico Leodiensi.

¶ *Rescriptum impetratum contra hominem alicuius diœcesis, non extenditur ad hominem eiusdem nominis, alterius diœcesis.*

CAP. XXXIIII.

Significante V. nos nouerítis accepisse, quod cũ R. contra V. Remẽsis diœcesis super quibusdam pannis, & ad iudices literas impetrasset, idem V. excipiendo proposuit, quòd cum idem non de Remensi,[a] sed de Leodiẽ. diœcesi existeret, per huiusmodi literas (cum de diœcesi Leodieñ. non facerent aliquã mentionem) conueniri de iure nõ poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiusmodi admittere denegatis, nostram audientiam appellauit. Ideòque mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

¶ Idem priori sancti Laudinensis, & succentori Rothomageñ.

¶ *Per rescriptum impetratũ contra homines diœcesis, non possunt conueniri homines ciuitatis.*

CAP. XXXV.

Rodulphus clericus rector ecclesiæ sancti Christophori de ciuitate Sagiensi, sua nobis insinuatione monstrauit, quod cum magister R. eũ per quasdam literas contra episcopum Sagieñ. & quosdam alios Sagieñ. diœcesis,[b] super reddi-

Significante.] Diuiditur: quia primò ponitur appellãtis narratio. Secũdò appellationis commissio: ibi, Ideòque. Abb.

CASVS. Quidam nomine R. impetrauit literas contra V. sub hac forma, Conqueritur R. de V. Remeñ. diœce. super quibusdam pannis. V. citatus coram iudicibus excipiendo proposuit, quòd cũ non esset Remeñ. diœces. sed Leodieñ. per huiusmodi literas non poterat conueniri, cum de diœces. Leodieñ. nullam fecerint mentionem, & quia iudex hanc exceptionem admittere denegauit. V. ad sedem Apostolicam appellauit. Vnde Papa mandat, quod si ita est, reuocetur in irritum quicquid fuit post appellationem attentatum. Nota quòd significatio unius nominis non extenditur ad aliud. Item error nominis uitiat rescriptum, & idẽ in seq. cap.

[Glo. seq. obijcit per sex rationes, & soluit.]

a Non de Remensi.] Sed vr quod hoc sibi obesse non debuit, quia si hoc dixisset, nihilominus lĩas habuisset, j. eo. super literis, quia ex quo de corpore constat, extrinseca non nocent: licèt oĩa non exprimant, j. de consan. & affi. tua nos. & ff. de rei vend. si in rem, in fi. Et certũ dr siue proprio noĩe, siue demõstratione quę vicẽ proprij noĩs obtinet, designetur, aut ẽt digito ostendatur. ff. si certũ pe. certum est, & ff. de rei vend. si in rem, in fin. Sed iste personaliter ostenditur, ergò vr, quod sit per literas talis audiendus. 2 Prætereà non debet ei talis error obesse, cum constet de errore, C. de iur. & fact. igno. error facti. Præterea falsa causa non perimit legatum, sic falsa demonstratio. C. de fal. cau. adi. l. 2. ff. de cond. & demon. falsa demõstratio. & j. de cõuer. coniug. ex parte. 2. nec mendacium obligantis impedit obligationem, j. de conuer. coniug. veniens. Sed ista non prosunt: quia ratio illius decre. super literis non habet locum ubique. Nunquid si Titius appellet se Seium in literis, ualebũt literę? quia si hoc dixisset Papæ, nihilominus literas habuisset, non prodest ei talis ignorantia, siue error, imò nocet: quia literę non ualebunt, ut hic dicit, & quia non cadit in iurisdictionem suam delegati: quia Papa non intendit dare iurisdictionẽ, nisi in hoĩem Remeñ. diœces. & præterea inconueniens videretur si tales lĩę hic dicerẽt valere huic: quia sic viderentur incertę, quia V. alius diœc. Remeñ. per illas lĩas posset conueniri, & ita vna clausula, quę certa, & determinata videretur, posset trahi ad plures personas, quod esse non debet: quia generaliter in hmõi literis reprobatis. s. eod. ad hæc. & quia rescripta stricti iuris sunt, j. de offic. del. g. P. & G. & restringendæ sũt literæ potius quàm laxandę, s. eo. nonnulli. & ibi illius de re. super lĩis. tunc habet lo. quãdo ex quo dictũ est, vel tacitum, Papa citius mouetur ad dandum uel denegandũ rescriptum, j. eod. ex insinuatione, & c. a. proponente, & s. eo. cum adeo. Sed hic non est ita. ADDITIO. Vndè decre. illa loquitur in exceptione, quæ opponitur non ualere rescriptum. hic autẽ non excipit quod nõ ualeat rescriptum, quod si faceret, succumberet, sed excipit quod per illud rescriptum cõueniri non posse: quia de eo non fecit mentionem. Io. Andr.

Rodulphus.] Diuidit vt praxde. cre. Secũda ibi, lõq; Abb. Sic.

CASVS. Magister R. impetrauit literas à sede Apost. in hac forma. Conqueritur R. quòd eps Sagieñ. & quidam alij Sagieñ. diœce. super redditibus, & rebus alijs iniuriantur eidem. Iudices per clausulam generalem, (& quidam alij.) Rodul. clericum rectorem ecclesiæ S. Christophori super ecclesia ipsa citauerunt, idem Rodulph. excipiendo proposuit coram eis, quod cum ipse Rodulph. esset de ciuitate Sagieñ. & sub illa clausula (& quidam alij diœcesis Sagieñ.) nullus de ciuitate Sagieñ. intelligit includi, per clausulam illã non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem huius admittere noluerunt, ad sed. Apost. appellauit. Papa mandat ut si ita est, in irritum reuocetur quicquid post appellationem inuenerint esse factum. No. quod ciuitatis appellatione diœcesis non continetur.

[Gl. seq. notat, & instruit, medium recitat per q. qd si dicatur episcopus Sagieñ. & quidam alij argu. solos Ciuitatenses includi. soluit contrarium, & idem si diceretur, quidam alij subditi ipsius, &c.]

b Sagieñ. diœcesis.] Per hoc patet expresse, quod aliud est dicere, & alios cõprehendit clericos diœcesanos, & alios clericos Ciuitatensis. j. de ver. sign. cum clerici Placentini. & ita dicendo, quidã Bon. diœcesis nullus ciuis poterit conueniri, & iõ in clausula illa, (& quidam alij) dẽt poni & dici sic, & quidam alij ciuitatis, & diœcesis Bonoñ. & sic tam de ciuitate, quàm de diœcesi per illã clausulam poterũt cõueniri: quia ciuitas, & diœcesis diuersa sunt, 3 licèt sub una iurisdictione, siue uno episcopo, j. de cen. venerabili. & est simile, quia licèt eps sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo, vt 7. q. 1. scire, tamen quandòque nomine epi non designatur ecclesia, licèt ipse sit caput eccle-

1 Et hoc hodie obseruat cõis usus.

† Hæc duo verba & a alijs desũt in antiquis.

† Facere.

2 Maximè, quia in principio causæ fauendum est actori. ff. de iudic. si quis intentione. Io. And.

† Vide l. 3. procedat ... ibi B... C. de dilat.

3 63. dist. ... go. Ludo... cus ... & j. ... sent. exco... ciuitas. ... ti qui est ... diœcesi, ... uitate ... l. q. ex ... ff. ad muni... l. formã, ... verò, ff. d...

ecclesiæ, infra de testi. requisisti. Si dixisset. Sagi. eps & quidam alij tūc per illam clausulam, [quidam alij.] vr ꝙ tñ illi de ciuitate cōueniri debeant: quia determinatio præcedens, s. Sagien. intelligitur repetita. & est sensus, quidā alij Sagien. vt 32. q. 7. Apostolus, & ff. de verbor. oblig. Titia. §. 1. imò & diœc. possunt conueniri, inf. eo. significauit. quia clausula illa vaga est & generalis, sed nō extra diœcesim, vt sup. eo. pastoralis. §. 1. Si dicas, & quidam alij Sagien. diœc. modo clausula illa, [quidā alij,] restringitur ꝑ determinationē sequētem ad illos de diœcesi tm̄, alioqn non esset differentia inter ista noīa Boñ. & diœcesan⁹, s. d cōstat ꝙ diuersa sunt, & diuersa significāt, non enim sunt synonima, vñ bona fuit appellatio rectoris q erat de ciuitate. Si sic diceretur, eps Sagien. & quidā alij iurisdictionis ipsi⁹, vel quidam alij subditi ipsius, tūc per clausulā illam [quidā alij] possent conueniri illi de ciuitate q̄ d diœcesi: quia talis clausula gñalis ad oēs interi⁹, & exterius extendit. Item ex alia causa nō poterat conueniri per literas il

tibus & rebus alijs impetratas à nobis, coram iudicibus super eadem ecclesia per generalē clausulam (quidam alij) conuenisset, idem rector proposuit excipiendo, quód cum esset de ciuitate Sagiensi, & sub eadē clausula, nullus de ciuitate ipsa intelligitur inclusus, cōueniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionē huiusmodi recusarunt admittere, nostram audientiam appellauit.

¶ Ideòque mandamus, quatenus si est ita, reuocetis in irritum, &cætera.

¶ Idem Abbati sancti Iacobi.

¶ *Si conueniendus per clausulam moriatur re integra, successor conueniri nō potest.*

niri: & quia iudices hanc exceptionem admittere noluerunt, ad sedem Apostol. appellauit. Papa mandat quòd si ita est, totum quod post appellationem factum est, in irritum reuocetur. Not. ꝙ successores debitorum, qui per clausulam generalem possunt conueniri, eis defunctis re integra conueniri non possunt. sed facta citatione heredes illorum per tales literas bñ poterūt cōueniri: & ita per citationē rescriptum extenditur ad hæredes, licèt rescripta stricti iuris censeantur.

CAP. XXXVI.

Significauit nobis comitissa Namucen. quòd cum mortuo comite fratre, suo ipsa in eius successerit comitatu, G. & B. per quasdam literas Apostolicas contra Tullen. epilcopum, & quosdā alios clericos, & laicos impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtentæ fuerant) super quadam summa pecuniæ, quam eidem fratri suo se mutuasse dicebant, per illam generalē clausulam (quidam alij) quia in prædicto comitatu successerat conuenerunt: excipiente itaquè procuratore suo, ꝙ cum adhuc frater eiusdem mulieris viueret, [a] quandò eędem literæ impetratæ fuerunt, nec per ipsas dum viueret [b] fue-

Rescripta non extenduntur ad successores eorum, contra quos fuerūt impetrata.

[Glos. seq. not. rescripta re integra, &c. dat duo similia, & rationem subdit. alle. tria iura in contrarium, & soluit. Secūdò arg. ꝙ data, &c. signat cōtrarium, & remittit. Tertiò obijcit de decre. dilecti. & dupliciter soluit.]

a Viueret.] iste comes dū viuebat, poterat per literas illas cōueniri, sed eo mortuo successor eius nō potest. Et sic patet expressè per decretalem istam ꝙ rescripta saltē re integra non extenduntur ad successores illorū cōtra quos fuerant impetrata, vel qui ꝑ ea poterāt conueniri. & ita morte illi⁹ ꝯ quē impetratur finitur

las: quia minora negotia ibi exprimebantur, vndè per generalem clausulam super maioribus non poterat cōueniri. ī. eo. sedes. sed hanc exceptionem nō opposuit S. Sed pone ꝙ non opposuisset illam exceptionem, nec illā de maiori negotio, & sic iudex ꝓcessisset ad sñiam condemnationis, nunquid valuisset sñia? vr ꝙ sic: quia huiusmodi exceptiones dilatoriæ vñr. Sed cōtra credo: quia per hanc clausulam: (quosdam alios Sagien. diœc.) datur iurisdictio tantum in diœcesanos & non de ciuitate, & per hanc clausulam in rebus alijs non datur iurisdictio super maioribus negotijs, ī. eo. sedes. vndè talis sententia non tenet deficiente iurisdictione. Nec et credo posse prorogari iurisdictionem in primo casu, vt ī. de offic. deleg. P. & G. nec in alio, quia consensus priuatorum eum iudicem non facit qui nulli præest iurisdictioni. C. de iurisd. om. iud. l. priuatorum.

Significauit nobis.] Diuiditur vt proxima præcedens, secunda ibi, Ideòque. Abb. Sicu.

CASVS. B. & G. laici impetrauerunt literas à sede Apost. sub hac forma, Conquesti sunt nobis B. & G. ꝙ episcopus Tullen. & quidam alij clerici & laici super tali re & rebus alijs, eisdem iniuriantur, iudices ꝑ clausulam generalem (& quidam alij) citauerunt comitissam Namutensem pro eo quòd ipsa successerat fratri suo in comitatu: cui quandam summam pecuniæ dicti B. & G. mutuauerunt, & sic eam tanquam hæredem conueniebant. Ipsa verò per procuratorem suum fecit excipi coram ipsis iudicibus: quòd cum adhuc frater ipsius mulieris viueret quando eędem literæ fuerunt impetratæ, nec per literas frater eius fuit ad iudicium euocatus dum viueret, per literas illas non potuit conue-

mandatum, sicut & morte mandantis, ī. de offi. deleg. relatum & c. gratum n. & c. licèt. & ī. de offi. deleg. c. vlt. & sic eodem modo finitur morte impetrantis, ita ꝙ nō transit ad successores, saltem re integra: & hoc ideò cōtingit, quia rescripta personalia sunt, nec ad personas vel ad res alias, quàm quæ continentur ibi, extendūtur, ī. de offi. deleg. cum olim. & c. P. & G. & hoc probatur hic manifestè. arg. ī. de iudic. quia V. & ī. de alienat. mut. iud. c. 1. & 2. & ī. de concess. præb. proposuit. Sed verum est ꝙ re integra finiuntur huiusmodi rescripta vt hic dr. Et est hic arg. quod data literarum est considerandā. supra eo. eā te. & cōstitutus. contra inf. de præbē. dilect⁹ a. vbi de hoc. & in c. eam te. Ita signat cōtra inf. de fo. comp. dilecti filij. ibi: cōuenit successor ꝑ literas impetratas cōtra prędecessorē. Sed hic cōueniebat successor & antecessor per clausulā generalem, & iō re integra finitur hic tale mādatū, sed ibi, s. in contrario literæ impetratæ specialiter fuerunt cōtra prædecessorē, & finguntur vna persona antecessor & successor, quia ꝯ dignitatem impetratæ intelliguntur, quæ non moritur ī. de offi. deleg. qm̄ abbas. Sed si dictum fuisset contra epm Tull. & comitem Namuteñ. tunc comitissa poterat conueniri: quia contra comitatum literæ impetrantur: & sic poterat conueniri quicunque succederet in comitatu illo, sicut in c. dilecti. Vel dic, quòd s. in d. c. dilecti. ꝓdecessor fuit citat⁹. & sic planū est, & nullū ꝯrium sed nō colligit ex c. dilecti, ꝙ antecessor fuerit citatus.

[Glo. seq. arguit à contrario, & illud approbat.]

b Dum viueret.] Et sic vr quòd si citatus fuisset frater illius comitissæ, perpetuatū fuisset rescriptū ꝯ successores illius ꝯ quē impetratur, & eadē rōne & impetrātis.

ficut perpetuatur per citationem quantū ad mortem delegantis, vt post decessum valeat delegantis; vt in ſ. dictis decre. de offi. deleg. gratum, & licet, argum. inf. de app. vt debitus, sup. eo. c. capitulū sanctæ Crucis. 1 nā video q̄ alia quæ non transeunt ad successores, post cōtentionem transeūt: arg. infra de don. ca. vlt. à cōtrario sensu, arg. C. de reuoc. dona. l. 1. & vlt. in fin. & in querela inofficiosi testamenti, C. de inoff. test. si pater. & l. si quis filium. & melius ff. de inoffic. testa. posthumus ſ. vlt. & C. de noua. si delegatio. & iudicio cœpto negotiū transit ad hæredes. C. de inteiur. Authē. principales. Satis credo q̄ si ille fuisset ad iudicium euocatus, perpetuatæ essent literæ, vt successores impetrātis possent agere postea per illas, & ꝯ reum, & successores ipsius, vt hic innuit satis expressè cū dicit; nec p̄ literas ipsas fuit ad iudicium euocatus: & postea dicit, si ita est, vndè illa clausula respicit oia supradicta, s. q̄ eo viuēte fuerit impetratæ: nec fuit ad iudiciū euocat⁹, & ī simile. s. e. olim. vbi clausula ista [si ita est.] respicit omnia superiora.

1 Concord. text. i l. 1. q̄d principi. & l. sequē. & ibi Bar. ff. de lega. 2. & in l. annua. ſ. 1. ff. de annu. leg.

† Loquitur abbati S. Victoris, subaudi, & collegio, aliàs nō subaudiretur in plurali. c. quam graui. ꝯ. de crimine falsi.

rat ad iudiciū euocatus, earum auctoritate nō poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem nō admittebant ipsius, nostram audientiam appellauit: & infra.

¶ Ideoquè mādamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

¶ Idem Abbati S. Victoris.

¶ Non valent literę executoriæ in quibus impetrans falsò dixit monitorias processisse.

CAP. XXXVII.

Ex insinuatione episcopi Ambian. accepimus, quòd I. clericus super eius prouisione, ad ipsum pręceptorias, & postmodum ad vos † executorias cōtra eum literas impetrauit: & infra.

valent, facientes mentionem de monitorijs, vbi monitoriæ non præcesserint; quia veritate tacita sunt obtentæ, & falsitate expressā, vt facilius literas executorias obtineret, tanquam si tacuisset veritatem exprimendo executorias nō habuisset: vt supra eodem, super literis. Item si tacuisset aliū de mandato Papæ fuisset receptum, nō valuisset rescriptum. infra eodem. mādatum. & c. abb. temque enim sint exprimenda in beneficijs impetrandis, dicitur ꝯ. eo. cap. si proponēte. Quandoq; tamen executoriæ prima vice conceduntur. ꝯ. eodem. ca. capitulum sanctæ crucis. sed illud de speciali gratia. Sed ordo & consuetudo curiæ est. 2 quòd primò monitoriæ, secundò pręceptoriæ, vltimò executorię cōcedant. ꝯ. eod. constituto. Et est hic argumētum, quod si quis in aliquo instrumento faciat mentionem alterius instrumenti, non creditur ei nisi exhibeat primum. C. de eden. Authen. si quis. & infra de fide instrumen. c. 1. & ꝯ. de offi. deleg. cum in iure.

2 Olim sic, sed hodie nō est, nisi onq; in literis q̄ scribūtur super recep. icne moni. liū. Io. And.

¶ Quocircà mandamus, quatenus si nullæ monitoriæ super hoc præcesserint, executorijs supersedeatis eisdē, dummodò eędem executoriæ de monitorijs [a] fecerint mentionem: alioquin in executionis negotio, iuxtà directum ad vos pro ipso mandatum, ratione præuia procedatis.

¶ Idē Nouieñ. episcopo.

¶ Cessantibus clausulis in dubio Papa non intendit grauare eundem collatorem super prouisione duorum, ideò secundus impetrans repellitur, siue primus expedītus, siue sit iam gratiam consecutus. h. d. secundū intellectum glossæ.

CAP. XXXVIII.

Mandatum [b] Apostolicū ad te directum,

ADDITIO. dixerunt hic Inno. & Compost. q̄ per clausulam generalem poterit cōueniri nomine ecclesiæ, is qui factus est prælatus post impetrationem: quia non dicitur propriè conueniri persona prælati, sed ecclesia Io. And. in nouel.

Ex insinuatione.] Diuiditur in duas partes. nam primò ponitur pars decisa querelā secundò prouisio: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus noīe Io. impetrauit literas præceptorias super prouisione ipsius ad episcopum Ambianen. & postmodum ad iudices istos literas executorias ā impetrauit contra episcopum supradictum, in quibus cum de monitorijs fiat mentio, episcopus proposuit coram iudicibus, quod super hoc nullas monitorias receperat: & consuetudo est ecclesiæ vel curiæ Romanæ quòd præceptoriæ non dentur nisi monitoriæ præcesserint. Vndè per eas veritate tacita impetratas prouidere non tenebatur eidem: consultus Papa respondet, quòd si super hoc nullæ monitoriæ præcesserunt, supersedeant executorijs, dummodo executorię de monitorijs fecerint mētionem: alioquin procedant per executorias iuxtà traditam sibi formam. No. quòd si rescriptum faciat mentionem alterius rescripti, primum rescriptum exhibendum est. Item ex hac decretali colligitur consuetudo Roma. Eccle. in beneficijs conferendis, vt primò dentur monitoriæ, postmodum præceptorię, vltimo executoriæ. & tunc debet fieri mētio de monitorijs & pręceptorijs. Aliquandò tamen dat Papa monitorias literas & executorias simul.

[Glos. seq. reddit causam textus, ponit stylum curiæ, & arguit.]

a De monitorijs.] Sic patet quòd executoriæ non

Mandatum Apostolicum.] Non intendit Papa eundem collatorē grauare de duobus, vbi pro secundo scribit cum clausula, [si pro alio non est scriptum, qui huiusmodi gratiam prosequatur] etiam primo tempore datę vel præsentationis secundi gratiam assecutio. In prima ponit dictum. In secunda eius rationem: ibi, Cum super. Abb. Siculus.

CASVS. Papa mandauit epo Nouiensi vt magistrū Siluę faceret recipi in canonicum & in fratrem ecclesię suę; si pro alio ibidem non scripserit, qui huiusmodi gratiam consequatur: sed eps iam alium ad mādatum Papæ receperat q̄ beneficium in eadē ecclesia obtinuerat: dubitauit eps, verùm teneretur prosequi mandatum Papę ex eo quòd dicebatur in mādato, [si pro alio non scripserimus qui huiusmodi gratiam prosequatur,] cum nullus ꝓsequeretur hanc gratiam, sed iam esset prosecutus. Cōsultus Papa dicit, quòd ex quo alium iam recepit ad mandatum suum, mandatum illud prosequi non debet: quia non est intentio Papæ grauare ecclesias super receptionem duorum. No. quòd Papa per suas literas non intendit aliquos grauare super plurium receptione, nisi in literis hoc dicatur.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

b Mandatum.] Videtur fatua hæc quæstio, cum diceretur in literis, si pro alio non scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur. Dubium potuit esse ex eo quod dicit: qui huiusmodi gratiam prosequatur, quia iam receperant alium de mandato Papæ, & sic non prosequatur; imò iam prosecutus erat illam gratiam ex quo: credebat ex verbo illo prosequatur, quòd non competeret ei exceptio, cum iam esset receptus: multò fortius competebat (vt hic patet) 3 & cōpetit hæc exceptio in recepto mādato, si postea pro alio mandet. licèt primus

3 Et sic præsens trahit ad præterita. ff. de verb. sig. verbum. etc. Io. And.

primus adhuc non sit receptus, inf. eo. abbatem, & sup eo. capitulum S. Crucis, secus si esset repulsus.

[Gl. seq. ponit duas opiniones, & primã approbat.]

a Super receptione duorum.] Et ita habes hic, & inf. c. proxi. & c. ablato. ꝙ Papa non intendit aliquos grauare super receptione duorum: quare si scribit pro aliquo recipiẽdo in aliqua ecclesia: licèt clausula illa, si pro alio nõ scripsimus, nõ sit ibi. tñ subintelligit sicut illa', si persona idonea est. ꝫ de elec. cũm q. & sicut illa. si preces veritate nitanẽ. su. e. c. 2. qa nõ est intẽtio Papę grauarẽ aliquos in receptione plurium, vt dicit hic. Alij dñt in contrariũ, ꝙ in fauor. ecclesię ponit illa clausula, si pro alio nõ scripsimus: quia si nõ opponat: nihilominus tenẽtur eum recipere pro quo secundò mandat. Sed ista litera (vt mihi vr) contradicit, & Papa conijcuit illã exceptionem remouere dicendo, non obstante si pro alio vel alijs scripsimus, sicut dicit, non obstan te certo canonicorum numero iuramento firmato, vel quacunquè alia firmitate vallato. & secundũ illos frustra apponit, nõ obstãte si pro alio, &c.

vt magistrum S. faceres in canonicum recipi, & fratrem Noviens. ecclesię, si pro alio ibidem nõ scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur, alioquin iam beneficium per nostras literas obtinente, ꝓsequi non teneris:

¶ Cum super receptione duorum, [a] grauandi ecclesiam antedictam, non fuerit intentio [b] mãdatoris,

ecclesia vestra grauata, mandatum nostrum vos exequi volumus & mandamus.

¶ Non obstãte ꝙ T. subdiaconum per nostras literas executorias recepistis, qui à bonæ memoriæ H. prædecessore nostro, monitorias [c] impetrauit.

¶ Cum factum prædecessoris [d] nostri potius quàm nostrum fuerimus prosecuti.†

¶ Idem.

¶ *Ecclesia in qua Papa primus dedit monitorias, & secundum executorias, per primum non per secundum, intelligitur grauata.*

¶ Idem.

¶ *Diœcesanus cui scribitur, vt in diœcesi sua vbi pro alio scriptum nõ est, prouideat vel faciat prouideri, non potest id exequi circa beneficium spectans ad collationem alterius iam pro alio grauati.*

CAP. XXXIX.

Literis Apostolicis ad vos directis, vt G. clericum reciperetis in canonicum & in fratrem: nisi pro alio fuisset per nos

CAP. XL.

Abbatem, qui mandatum Apostolicum iam recepit, [e] vt S. clerico

[Gl. seq. arguit.]

b Non fuerit intẽtio.] Arg. quòd Papa ꝑ suas literas non vult alicui graue præiudicium inferre, sic ꝫ. de off. dele. super eo. & ꝫ. de off. ord. licet. & ꝫ. de auctor. & vsu pal. ex marum. & 9. q. 3. nunc verò. & ff. ne quid in loc. pu. l. 2. §. si quis à principe, & 9. meritò. & ꝫ. de constit. cum olim. in fi. Item intentio mandantis consideranda est. ꝫ. de præben. cum causam, & c. vlt. & inf. de procur. petit. [1] & eadem ratio quæ monet delegantem: mouere debet delegatum. s. ꝫ. eod. super literis.

[1] Vide tex. l. talis scriptura. ff. de leg. 1.

Literis Apostolicis.] Diuiditur, quia primò ponitur mandatum quod exequi iubet. Secundò tollit exceptionem ibi, Non obstante. Tertiò exprimit causam ibi. Cum factum. Abb.

CASVS. Honorius tertius mandauit quibusdam canonicis per literas monitorias, vt T. subdiaconum reciperent in canonicum & in fratrem: demum mortuus est dominus Honorius: præterea Dñs Grego. ix. successor Honorij, mandauit per literas executorias eisdem canonicis, vt dictum subdiaconum reciperent in canonicum, & sic fuit receptus. postea verò idem Greg. mandauit eisdem, vt G. clericum reciperet in canonicum, nisi pro aliquo per ipsum eorum ecclesia esset grauata. Dicebant canonici, quod non tenebantur ipsum recipere, cum alium ad mandatum Greg. eiusdem recepissent. Mandat Greg. Papa vt illum G. clericum recipiãt non obstante quòd T. subdiaconum per literas executorias ipsius Gregor. recepissent', cum factum Honorij potius quàm suum fuerit prosecutus. Not. quòd successor factum sui antecessoris debet semper in effectum docere, s. item de honestate.

[Gl. seq. arguit, & remittit.]

c Monitorias.] Arg. quòd per monitorias ius acquiritur: quod non est verum: nec etiam per præceptorias, vel etiam executorias: sed officio imploret vt recipiatur. de hoc not. infra de renunc. cap. veniens, in not. quæ incipit, argu. quod per literas.

Glos. seq. primò arguit: secunda pars recitetur per q̃onem quid si ad mandatũ legati, &c.]

d Cum factũ prædecessoris.] Nota argu. ꝙ successor tenetur adimplere factũ prædecessoris sui 12. q. 5. quia Ioannes. & 16. q. 6. illud. Sic & mandatũ seu præceptum factum prædecessoris, successor tenetur adimplere. 18. q. 2. dudum. Sic etiã patet ex hac decret. ꝙ si aliquis sit receptus ad mandatum legati vel ꝓdecessoris, per hoc non fit præiudiciũ successori, nec intelligitur ecclesia grauata in eo casu. & sicut e. sa illa, si ad mandatum Papæ [2] alium non recepistis, hẽt tantũ locum in eo qui mãdat, nec habet exceptionem si ad mandatum prædecessoris vel legati alium recipit, sed & in legato ipsius mandantis vł contrarium: quia auctoritate Papæ qui delegauit factum est, & qui per alium facit, per seipsum facere videtur. ff. de adminis. tut. ita tamen. §. gestisset. & inf. de sent. excom. mulieres. Si hoc fit, factũ de speciali mãdato, locum haberet exceptio, sed de generali non videtur.

† executi.

[2] Hoc non credo, puto enim aliud si dicatur ad mandatum Papæ, quàm si dicatur ad mandatum nostrum. ad hoc ꝫ. eod. si gratiosè lib. 6. Io. And.

Abbatem.] Commodè non potest ista decret. diuidi, cum vnico constructu continuatur, potest tamen quo ad intellectum sic diuidi. quia primò ponit thema ex quo resultat ista quæstio: & ibi, cogi ponitur eius solutio. Bern. Capra.

CASVS. Dñs Papa mandauit abbati S. Proculi, vt S. clerico in aliqua ecclesia sui monasterij ꝓuideret. Postea mandauit epo Bonoñ. per literas generales, vt cuidam alij clerico faceret prouideri in sua diœcesi, vbi pro alio scriptum non esset. eps compellebat abb. tem, vt illum clericum in aliqua ecclesia faceret recipi. Abbas dicebat quod iam receperat mandatum pro alio. Vndè eps per literas generales ipsum ad prouisionem illius non poterat compellere. Papa respõdet quòd abbas ad hoc cogi non debet, nec potest illum eps aggrauare super conferendis beneficijs vel ecclesijs, etiam si episcopus habeat facultatem clerico per easdem literas prouidendi. Not. quòd qui primò præsentauit literas suas, ei prouideri debet, nec potest compelli vt tali prouideat per alias literas, vt patet hic.

e Iam recepit.] Vide quòd dicit, qui mandatum Apostolicum iam recepit, non dicit, qui iam prouiderit, & sic patet quòd qui primò suũ mandatũ repræsentat, ille debet beneficium obtinere. vt ꝫ. eod. c. capitulum S. Crucis, & inf. de appellatio. vt debitus. & sic tenebatur abbas iste prouidere S. clerico, dum tamen alij de manda-

mandato eiusdem non prouideri, nec eps per literas illas generales potest cogere abbatem, vt dicit, super ecclesijs vel beneficijs conferendis. Ista tria capitula superius proxima idem videntur dicere: tamen differunt.

a Per literas generales.] hic habes, q generale mandatum, secundò impetratum, non derogat speciali primò impetrato. de hac materia dictum est sup. eo. c. 1. 1

† In antiqua per literas generales ad diœcesanũ obtentas, & remotenda planè vr omninò dictio, & ut series docet.

[Glossa sequens recitetur per quęstionem, an executor datus per formã istam facias ꝓuideri. &c.]

b Faceret prouideri.] per hanc formã non potest facere ꝓuideri in aliqua ꝓlatura. ῀j. de præb. c. vlti. nisi hoc specialiter exprimatur in literis, vt hic dicit in fi. huius c. Per istam formam facias prouideri, executor cui hoc ius mandat, põt solũmodò excõicare ꝯdicentes sibi: sed non põt eũ instituere, vel in possessionem mittere. Cõtrarium tñ vr. ῀j. de ꝓb. pro illorum, sed non contradicit. & intellige prout ibi notatur. Sed per formam istam, mãdamus tibi q prouideas tali in aliqua ecclesiarũ tuarũ, potest illum ponere in possessionem, inuestire, ac excõmunicare contradictores, nisi rationabile aliquid ostendatur, secundùm q dicitur hic in fin. potestatem habeat prouidendi. & ita vtraque formarum istarum exprimitur in c. isto, abbatem. & de hoc not. ῀j. de concess. præb. c. cum nostris. & ῀j. de præben. cap. vlti.

1 Adde tex. & ibi Bar. in l. 1. §. 1. ff. de no. ope. nũc. & in l. 3. §. transfugas. & ibi Ange. ff. de fica.

in aliqua ecclesiarum sui monasterij ꝓuideret. † & per literas generales [a] ad diœcesanum episcopum obtentas, vt in diœcesi sua (vbi pro alio scriptũ non esset) faceret prouideri, [b] cogi iuris ratio non permittit; nec super conferendis ecclesijs aut beneficijs aggrauari, etiã si facultatem habeat diœcesanus per easdem literas prouidendi. [c]

¶ Idem.

¶ Per rescriptum directum excommunicatori vt absoluat excommunicatum, si contra cõcilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicatori, sed executoribus cognitio demandatur.

c Prouidendi.] cum dicitur in literis, authoritate nostra prouideas in aliqua ecclesia tuæ diœcesis etiam si curam habeat animarum. Bernard.

CAP. XLI.

AB excommunicato, qui contra statuta † concilij [d] generalis asserit se ligatum, literas ad excommunicatorem [e] obtentis, vt (si est ita) sine difficultate [f] absoluat eũdem, & † alijs deputatis iudicibus, qui (eo non parente) mandatum apostolicum exequantur. [g] ¶ Non excommunicatori (qui de facto suo [h] certus esse dẽt, licèt in hoc delegetur, ...

† Lateranẽ. sub Innoc. iij. c. 47.

† & alijs sibi iudicibus deputatis.

AB excommunicato.] Diuisio, qa primò ponitur factũ ex quo resultat quæstio. Secundò ibi, Non excommunicatori. ponitur solutio: Tertiò in solutione inseritur ratio: ibi. Qui de facto. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælatus excõicauit quendã subditum suũ ꝯ formam concilij generalis, (quod est ῀j. de senten. excom. sacro.) scilicet nulla monitione præmissa. Iste conquestus fuit dño Papæ, vnde mandat illi excõicatori, q si ita est, ipsum sine difficultate absoluat: alioquin mandat alijs, vt ipsum absoluant, si excõicator ipsum non duxerit absoluendum. Super verbis istis, si ita, orta est dubitatio, verum cognitio ista pertineat ad excõicatorem, an ad alios qbus hoc mãdat: dicitur hic quod ista cognitio non demandatur excommunicatori, qui de facto suo certus esse debet, licèt deferatur eidem, sed alijs mandatur. Nota qui ꝯ concilium excõicatur, sine difficultate debet absolui. Item nemo debet propium factum ignorare.

d Concilij generalis.] infra de sentent. excommu. sacro.

Glossa sequens obijcit & respondet. quærit & sol. arg. & remittit, & iudicem instruit.]

e Ad excommunicatorem.] Sed quare remittitur ad ipsum, cum iam inique processerit contra ipsum, & ideò suspectus est ei? Ad hoc dicas, q hæc est forma, & consuetudo ecclesiæ, q si aliquis conqueritur se excommunicatum iniuste fuisse, siue contra debitam formam concilij generalis, si periculum nõ est in mora, remittitur absoluendus ad suum excommunicatorem, inf. de sent. excom. sacro. 2 & in hoc defertur ipsi excommunicatori. vt factum suum ipse corrigat: qui veritatem ignorare in proprio facto non debet, vt hic dicit, & infra de off. ordi. ad reprimendam. & forte ad verecundiam suam vt suum proprium factum corrigat, & emendet, quod quidem potest. infra de accusatio. qualiter & quando. & infra de elec. nostri. & 35. q. 9. quod quis. Sed potius parcit ei ex eo q ipsemet absolueret: maius n. esset ei opprobriũ si alius factum suum corrigeret: nec debet eũ expectare vt ab alijs corrigat. in authen de nupt. in fin. coll. 4. & ideo dicit. licet in hoc deferatur eidem. Et quia per simplicem querimoniam retulit hoc ad superiorem: & non per appellationem, remittitur ad excommunicatorem: si enim appellasset, non remitteretur ad excõicatorem. ῀j. de sent. excom. per tuas nisi vellet superior ei facere gratiã; 3 vt in d. c. per tuas. & hoc in ordinario, secus in delegato qñ ab ipso appellatur tunc non remittitur ad delegatũ. Sed quid de causa principali: nunquid ipse idem potest cognoscere de hoc? Ita quidem, ex quo non appellauit. debuit. n. appellare, & sic esset exemptus in totum. argu. ῀j. de appellat. ad hæc, & c. proposuit. Et ita suspensus vel excõicatus minori excõicatione, põt absoluere excõicatum, ῀j. de sen. excõ. sacro. & suspensus suspensum, ῀j. de sent. excom. duobus. vbi de hoc; si verò iudex iste certus est q instè processit, non absoluet illum: quia delegatus cũ de hoc constiterit, remitteret illum ad suum excommunicatorem, vt eius mandato pareat. Quid de principali quæstione? dic vt in vltima notula dicitur.

2 Vide Bal. in l. si is qui. C. si pẽ. app. mors inter. versi. anathematis. & Spe. in ti. de sent. ꝓla. §. vt aũt. vers. illud autem scias.

3 Quod potest, cũ non remittat eũ ad iudicem à quo appellauit, vt eũ iudicet, sed vt eum restituat, vt not. 2. q. 1. notũ. Ioan. And.

f Sine difficultate.] iuramenti vel alicuius mandati, aut cautionis.

[Gl. seq. reci. per quæstionem.]

g Exequantur.] isti non possent absoluere illũ nisi post terminum elapsum assignatum ipsi excõicatori, alias non teneret absolutio, sic ῀j. de appell. vt debitus.

[Gl. seq. distinguit inter ignorantiam facti ꝓprij & alieni & ꝓbabilẽ & non ꝓbabilẽ, remittit & arguit.]

h De facto suo certus esse.] Et sic vr q non licet alicui factum proprium ignorare, & hoc verũ est nisi habuerit probabilem causam ignorantiæ. 34. q. 2. in lectũ arg. 1. q. 1. si quis à simoniacis. alias ignorantia proprij facti nõ excusat, quia non est verisimile, quòd quis ignoret vires patrimonij sui. C. de rescin. vend. quisquis. & hic. Sed in facto alieno tolerabilis est error vel ignorãtia. ff. pro suo. l. vlt. & hoc verum est si probabilis est: sed crassa & supina ignorantia in facto alieno non excusat. 16. dist. quod dicitis. & 12. q. 3. qui & humanis. & inf. de postu. prela. c. 1. in talibus nõ requiritur quòd sit nimis diligens & curiosus, nec nimis negligẽs, ff. de iur. & fact. igno. nec supina. De hac materia not. 1. q. 4. c. nu batur. §. notandũ. argu. est hic, quod in notorijs nullæ sunt partes iudicis, nisi quantum ad sententiam.

ADDITIO. Præcedit tamen citatio, vel requisitio, vt hic vides. Ioan. And.

[Gl. seq.

[Glos. seq. teci per q. d. quod sit officium legatorum quib. scribitur.]

a Cognitio.] Tñ antequam cognoscant vtrum iuste vel iniuste sit excommunicatus, debet absolui si hoc petierit, i praestita cautione & iuramento φ pareat mandatis ecclesiae.]. de off. dele. cum contingat. & postea isti delegati cognoscent vtrum fuerit excommunicatus ɔ statuta concilij generalis: & si inuenerint φ iuste fuerit excommunicatus, aut seruata fuerit forma cōcilij, remittēt illum ad suū excommunicatoré, vt eius mandato pareat super causa pro qua fuerit excommunicatus.]. de offi. deleg. praeterea. m. ve. fi. Et hoc quod diximus debet statim absolui antequā cognoscatur verum est nisi aduersarius obij. i. et φ non dēt statim absolui quia fuerit excommunicatus pro manifesta offensa, 2 vel quia nō paret rei iudicatae. ff. de rei ven. qui restituere, &]. de offi. deleg. quaerenti, quo probato non absoluetur nisi satisfaciat in fra de ver. signi. ex parte, & cap. seq. & infra de senten. excommuni. solet. in dec. non. [lib. 6.] Si verò inuenerint quòd iniuste fuerit excommunicatus, tunc delegati isti cognoscent de causa illa pro qua fuerit excommunicatus.

Hoc intelligo secundū ... p tuas. de sen. excō. ... Ioan. And.

1 Vel manifesta contumacia. infra de sen. excō. venerabilis. b. secus. h. 6. Ioa. And.

feratur eidē, sed illis cognitio[a] demandatur.

¶ Idem.

¶ Si impetrans rescriptum ad beneficium, dixit se non beneficiatum, cum tamen habeat beneficiū, licèt exiguū, non valet rescriptum.

CAP. XLII.

SI proponente aliquo nondum se beneficiū ecclesiasticum assecutū super prouisione ipsius, licèt minus competens[b] obtinentis, rescriptum Apostolicum de hoc mentionem[c] non faciens, impetretur: ¶ Illud veluti fraudulenter obtētum dicimus non valere.

¶ Idē Episcopo Parisiēsi.

¶ Abutentes rescripto Apostolico in casibus hic enumeratis, priuantur commodo rescripti, & condemnantur in sumptibus & damnis aduersario.

CAP. XLIII.

QVia nonnulli diuersis modis literis Apostolicis abutuntur, statuimus, vt qui-

SI proponente.] Hodiè dicendum est vt clarius habetur in cap. si motu proprio, de praeben. lib. 6. vbi indistinctè deciditur, quod qualecunq; beneficium habeat impetrans, nisi de illo faciat mentionem, non valet impetratio secundi. Et diuiditur ista decre. in duas partes. In prima ponitur quaestio. In secunda solutio: ibi, illud. Abbas.

CASVS. Aliquis habeat modicum beneficium, de quo commodo sustentari non poterat, & impetrauit literas super beneficio obtinendo, proponens se nondum bene ficium assecutum, nullam faciendo mentioné de benefi cio, licèt modico quod habebat. Papa consultus dicit φ literae illae non valent. quia fraudulenter sunt obtentae. Nō quantumcunque modicum sit beneficium, semper de ipso est mentio facienda, si aliud beneficium voluerit impetrare.

[Glo. seq. obijcit probans sex modis non curandum de modico, & respodet per quatuor rationes. demum quaerit, soluit, allegat duo iura in contrarium.]

b Minus competens.] Sed videtur quod hoc obesse nō debeat. quia huiusmodi modica non nocent. modica enim res non inducit simoniam. infra de simo. & si quaestiones, & 1. q. 1. iudices, & modicum damnum de facili toleratur. 12. q. 2. bonae rei. 3 & modica potest episcopus alienare. 12. q. 2. tenulas. nec pro modico restitutio datur, ff. de in integr. restit. scio. & pro modico nec plus nec minus, de cōsti. 2. c. vera. nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo, si oleum in fi. Sed ɔtrū vr, quia fraudulenter tacuisse vr, vt citius literas impetret, & quae in fraudem fiunt, imputantur.]. eo. sup līs. Praeterea iste recipiendo modicū beneficiū, sibi praeiudicauit vnde quaerat sibi victū ex artificio suo. 91. dis. clericus vi ctū. quia ex quo semel placuit, amplius displicere non potest. 32. q. 5. horrendus, & vnusquisq; in ea vocatione maneat in qua vocatus est, 70. distin. sanctorum, & exemplo Apostoli faciat dicentis: Ad omnia quae mihi opus erant ministrauerunt manus istae. 21. q. 1. c. 1. immò non est aliquis instituendus nisi tantum sibi assignet quod sibi prouidere & episcopalia iura persolue re possit. infra de praeben. de monachis. Planum est enim quod tenetur inde facere mentionē, alias nō valet līae, & sic soluitur haec qstio illa quę ponebatur infra de prae ben. cum teneamur. Sed aduerte quod dicit in principio, si aliquo proponēte se nullū beneficium ecclesiasticū assecutū si ita quis modicum habens beneficium significet Papae sine dubio mentitur, & ideò nullum cōmodum debet, habere de literis.]. eo. super literis, quia in fraudem tacet modicum beneficiū. Sed si aliquis diceret ita domino Papae; supplicat sanctitati vestrae talis pauper clericus, vt in tali ecclesia beneficium ei conferre dignemini, nunquid valēt tales literę? quia tacuit de modico beneficio, & tamen verum dixit, quia pauper est in veritate. Ista forma non videtur contradicere huic decre. quia non dicit se habere vel non habere beneficium. Dici potest adhuc, quòd non valent, quia semper videtur tacere in fraudem beneficium, licèt modicum, vt citius literas obtineat simpliciter se pauperem clericum appellando: quia per hoc intelligit Papa quod nullum habeat beneficium. † Quidam dicunt quòd bene valent: quia non dicit se nullum, sed pauper beneficium habere. infra de praebend. dilectus filius G. & bene dicunt quòd non est necesse, quòd de modico teneatur facere mentionem, supra eod. postulasti.

in prin. lib 6. adde l. 1. in fine. ff. de vent. inspic. & l. si quis conduxerit. & l. habitatores. ff. loo

† Ab hoc loco vsquè in finem in antiquis exemplaribus ita habetur post verbum, beneficium. argum. contra supra eo. postulasti. &]. de praeb. dilectus filius G.

[Glossa sequens ponit nouem conditiones subintellectas in literis beneficialibus. & ponit versus.]

c De hoc mentionem.] nota ergo quod qui habet modicum beneficium, nihilominus tenetur inde facere mentionem, & multae coditiones aliae sub intelliguntur sine quibus literae non valent si est clericus, infra de transac. ex literis. Item si non habeat aliud beneficium, supra eod. cum adeò. Item si vult residere in ecclesia. infra de cleric. non resid. relatum. Item si est dignus, supra eod. cum adeò, & infra de elect. cautum quae. Item si ecclesia tot potest sufficere. infra de institutio. capitulo 1. & cap. auctoritate. & de vi. & honesta. clericor. quoniam & supra de consti. cum M. Ferrarien. Item si de terra illa est oriundus. 71. distinctione hortamur. & C. de episc. & cleric. in ecclesiis, & infra de cleric. peregrin. te nobis. Si habet perpetuam vicariam, quae sufficit sibi supra eod. postulasti. Item si ad mandatum Papae alius sit receptus, supra eod. tribus proximis capitulo. Vel si quam aliam iustam habeat excusationem, supra eod. si quando. vnde potes notare versus. Clericus, indigena, dignus, pauper residensque: Redditus, vt pateant, scriptis sunt ista necesse.

1 Et infra de bona. Apostolicae de hoc]. in ... gl. ... multa a ... exempla, ... non cu ... de ... Archi ... praebend. ... non potest

QVia nonnulli diuersis.] Septem species fraudis ponuntur in hac decre. quarum tres committūtur in impetrando, & quatuor in abutendo. poena vero communis est omnibus, videlicet. priuatur commodo literarum, & condemnatur in expensis, & hoc sufficit pro summario & diuisione secundum Ioann. And.

Prima glossa ponit sexti speciem.

cùnquè obtentas sub nomine [a] suo literas, alijs eiusdem nominis [b] tradunt, qui quos volunt fatigant indebitè per easdem, & qui eas tali modo recipiunt, quiquè illos, contra quos nihil habent quæstionis [c] faciunt in iudicium euocari, aut literas ipsas ad futuras trahunt controuersias, [d] quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ, seu quemquã super vno negotio, [e] vel etiam malitiosè sup pluribus personalibus actionibus, [f] quæ sub vno iudice possent tractari commodius per varias literas [g] coram diuersis iudicibus trahunt: vt laboribus fatigatus aduersarius & sumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri suo: aut reus actorem eodem tempore ad diuersa loca, [h] vel indeterminatè [i] ad villam quæ commune cum pluribus eiusdem prouinciæ uillis habet vocabulum: citari procurat: vt dùm non comparuerit, excommunicetur quasi contumax, & sic eum à sua intẽtione repellat: ea rũdẽ literarũ commodo careant, † & aduersariis

a Sub nomine suo.] Sex vitia in hoc capitulo reprehenduntur. Primò reprehendũtur illi, qui literas suo nomine impetratas alijs eiusdem nominis tradũt, & q̃ eas tali modo recipiunt. Item & illi qui trahunt ad iudicium illos cõtra quos nil habẽt quæstionis. Et q̃ literas ad futura extendunt negotia, quæ nondũ erant tp̃e impetrati rescripti exorta. Itẽ qui super vno negotio trahunt reũ ad diuersos iudices, vel etiã trahũt reum super pluribus personalibus actionibus coram diuersis delegatis, quæ sub vno iudice commodius tractarentur. 1 Item & re[us] qui eodem tempore trahit actorem ad diuersa loca, vel indeterminate ad villã, q̃ habet cõe nomen cũ plurib. villis, omnes istæ personæ quæ malitiam istã exercent, carere debent cõmodo literarum, & in expensis sunt puniendæ. & hoc dicit decr.

1 Tex. est in l. 1. C. si contra ius, vel vti. publ. & ibi Bald. idẽ in l. 1. C. qñ l. prin. da. & in ca. dispendia. e. ti. l. 6.

b Eiusdem nominis.] Tali malitiæ obuiandum est, & põt de facili obuiari vt proprium nomen cũ cognomine in literis apponatur, & huiusmodi generalitas nominis remoueatur, ita quod de p̃sona contenta in literis constet. arg. ff. si cer. pe. certum. Et tam isti qui literas tradunt, quam qui modo tali recipiũt eodẽ reatu criminis inuoluuntur, simile. ĩ. de rest. spo. sæpe contingit. & ĩ. de alie. iu. mu. causa fac. c. 1. & 2. & ĩ. de iud. quia V.

Nomen & cognomẽ in litteris est exprimendũ.

c Quæstionis.] & isti quidem rectè puniuntur, qui calumniosè trahunt alios ad iudicium: quia debent expelli, & in expensis condemnari. ĩ. de pœ. calumnia & ff. de iud. eum quem temere. ĩ. de do. & cõtu. capitu. actor. in decr. noua. Inno. iiij. [lib. 6.]

Pœna calumniosè trahẽtiũ alios ad iudicium.

Gloss. seq. obijcit, secundò coadiuuat textum per sex rationes.

d Ad futuras trahunt controuersias.] sed videtur quod hoc quidem fieri possit. quia rei quæ nondum est, potest constitui seruitus, ff. de ser. vr. præd. si seruitus. §. futuro ædificio. & ff. si ser. vẽ. l. vlt. ff. de ser. ru. præ. labeo. Sed contra, res quæ nondum est, accusari nõ potest. inf. de desp. impu. ad dissoluendum. & id de quo agendum est, primò in rerum natura debet esse. ff. de iur. codic. quidam referunt, §. 1. & collegio quod nondum est non datur priuilegium. ĩ. de eccle. ædi. ad audientiam 2. & prædio quod nondum est, &c. ff. communia præ. l. 1. nec põt dici verum quod nunquàm fuit. de pen. dist. 2. in §. præterea decretum ipso iure nullum est, quod est datũ de ea re quæ adhuc in controuersia non est. ff. q̃ cuiusquẽ vniuer. no. Item eorum. §. si decuriones. Ergo rectè dicit, q̃ rescripti ad futura negotia non trahuntur. 2 quod verum est per iura prædicta in contrariũ signata & arg. bonum. ff. de au. & arg. leg. l. si ita.

Rescripta ad futuras lites non trahuntur.

ADDITIO. Hac demonstratione vestem meam, argentum meum, seruos meos, præsens non futurum tempus ostenditur. Ioan. And.

2 Tex. est in l. 2. & ibi Bal. & in l. falsò. in gl. 2. & ibi Cy. & Pet. C. de diuersis rescrip. idẽ in l. 1. C. qñ lib. pti. da.

e Super vno negotio.] Hoc planum est: quia debet commodo carere vtriusquè rescripti. supra eo. ex tenore, & in expensis puniri: vt hic in fin. dicit. imò videtur quod debeat causam perdere sicut ille qui petit seruum in diuersis iudicijs, perdit causam. C. de asser. tol. l. 1. §. vlt. quia vbi cœpit iudicium ibi debet finiri. infra de for. compe. cap. proposuisti. & ff. de iud. l. vbi.

f Personalibus actionibus.] Et in hoc obuiandum est eorum malitijs: quia malitijs hominum non est indulgendum. supra eod. sedes, ff. de rei vend. in fundo. Et malitia satis apparet, si illum quem pro talibus actionibus commodius potest trahere corã vno trahit illum ad diuersos iudices: quia quasi vnum negotiũ est, & perindè habetur ac si super eodem negotio trahere illum ad diuersos iudices: imò videtur q̃ omnes illas personales actiones possit proponere in eodem libello. C. de anna. excep. l. vlti. sed etiã processus per tales literas habitus non valet: vt in decr. Inn. iiij. capit. dispendia, eo. ti. [lib. 6.] Secus si realibus, vt not. in d. c. dispendia.

[Gloss. seq. arguit contrariũ, & soluit.]

g Per varias literas.] Secus si coram ordinario: quia si pro vna personali actione conueniatur coram delegato, pro alia personali poterit conueniri coram ordinario, vt videtur. Alij contrarium dicunt. Sed si coram pluribus ordinarijs quis trahatur, idem credo quod in delegatis. Et idem videtur si coram delegato & ordinario trahatur: quia eadem causa videtur.

† Adde generaliter de actibus qui infirmẽt rescriptum. l. 3. & ibi Doctores, C. si contra ius vel vti. publi.

[Glo. seq. arguit contrarium, & soluit.]

h Ad diuersa loca.] per hoc quod dr̃, ad diuersa loca, videtur quòd possit reus trahere actorem ad vnum locum certum & determinatum, quod videtur hic innui, & quòd possit. habes supra eod. pastoralis 2. respon. & infra. de offi. deleg. prudentiam, §. vl. Sed ̃j C. de sen. & interlo. omn. iu. authen. & consequenter, vbi dicitur quod reus actorem ad iudicem alium trahere non debet, sed coram eodem: nisi tunc demum lite finita: Respon. quod reus benè potest trahere actorem ad iudicem alium pendente priori iudicio: vt dicunt iura prædicta: & hoc idem innuitur dum dicit, ad loca diuersa, 3 quasi ad vnum non prohiberetur, sed actor habet exceptionem, ne reconueniatur à reo coram alio iudice, nisi lite finita & nisi admittatur talis exceptio tenebit appellatio, si interponatur per authen. prædictam, & ita per exceptionem suspenduntur literæ rei vsquè ad litem finitam: & si non excipiatur, benè potest procedere contra illum actorem. Dic super hoc vt dicit illa decre. Inno. iiij infra eo. tit. dispendia. [li. 6.] & infra de mu. pe. c. a.

3 Aliꝰ intellectus huius decretalis vide hic per Doctores.

i Vel indeterminatè.] quod esse non debet: quia certus locus prouidendus est, alias intelligeretur de illo loco vbi iudicare consueuit, ff. de iudi. si locus, ff. de arbitr. si cum dies, §. si arbiter. argum. C. quomo. & quandò iud. sen. pro. de l. si vt proponis. generalitas enim parit obscuritatem, ff. de iur. fis. ita fidei. quia deliberare non potest. infra de appellatio. significantibus, & nimia generalitas reprobatur, infra de dol. & contumа. ex literis. & perindè est ac si nullum locum statuisset. argumen. ff. de inter. actio. de ætate. §. nihil. & vagari non licet cum alterius damno. ff. de iureiu. prætor edixit; & in tali casu teneret appellatio, sicut ibi, & infra de appellat. significanti-

gnificantibus, & ꝟ. de li. ob. ca. vlt. & ubi in aliquo loco hominis eiusdem haberet habitationem, & nō in alijs: tunc debet intelligi de illo loco, ubi qñque habitat. [Glo. sec. alle. tres concor. quarit obijciendo. ponit opi. soluit, solutioni opponit, & respondet.]

a Expensis, ac damnis.] Et meritò debet istorum malitia puniri in expensis & damnis alteri parti. ꝟ. eod. c. cæterum, & ꝟ. de dol. & contu. ex literis, ꝟ. de appella. vt debitus. Sed quis puniet eos, cum isti non habeant iurisdictionem, & non possit illos punire? Ordinarius non pōt illos punire: quia in hoc nullā habet iurisdictionem. quidā dicunt ꝙ ordinarius illos punire debet. Mihi videtur, ꝙ isti ijdem iudices pœnā istam debent imponere super expēsis & damnis; in hoc saltē habent iurisdictionem, ut de precum veritate cognoscant & pœnam imponāt, vt hic videtur, quod eodem modo intelligitur, ꝟ. eo. c. cæterum; vbi est arg. ꝙ secundi iudices debēt hāc pœnam imponere. ad hoc est op. arg. ꝟ. eo. super literis, i si. & ꝟ. de appellatio. vt debitus. 1 & si hoc non fecerint iudices, dummodò petitum fuerit ab eis, de sua substantia, illud detrimētum restituere compelluntur, C. de ind. sancimus. & poterūt isti iudices conueniri coram ordinario, uel delegato cō dictione ex illa l. sancimus. Sed quòd isti iudices quib. huiusmodi literæ diriguntur non possint, uidetur per decre. prædictam ex literis, ꝟ. de do. & contu. ubi primi iudices condemnant, & non secundi. Sed illud ideò fuit quia coram primis iudicibus objiciebatur de secundis literis ab altera parte impetratis, non faciētibus expressam de prioribus mentionem. vndè primi iudices consuluerunt Papam, quid iuris esset, & respondet prout patet in litera, s. quòd ipsi primi iudices condemnent partem alteram in expensis propter dolum suum, aliàs secundi deberent imponere pœnam illam, si coram ipsis fuisset exceptum de primis, & remittere partes ad primos, ut sic illi iudices pœnam istam imponant corā quibus excipitur; vel quia in literis secundis continetur quòd primi hoc faciant, aliàs secundi deberent condemnare: quia si diceretur, quòd isti iudices, quibus literæ huiusmodi diriguntur, hoc facere non possent: per hoc lites ex litibus orirentur; quia pro eisdem expēsis oporteret eos iterum litigare. vndè satius est, & melius quòd hoc faciant, vt per hoc malitijs istorum per pœnam huiusmodi obuietur.

†Lib. 1. epis. 64. ad Felicē epm Messanensem. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

† Honorius iij. archidia. & capitulo Lauduneñ.

1 Et patet hoc in cōcilio Vienneñ. tit. abbates. & quod hic vocat dāna, ibi uocat interesse. Ioā. Andr.

in moderatis expensis ac damnis[a] quę propter hoc pertulisse constiterit, condemnentur.

TITVLVS IIII.

De Consuetudine.

¶Gregorius in registro: †

¶ *Consuetudo inferens grauamen ecclesijs debet iudicis officio tolli. h d. secundum intellectum magis singularem.*

CAP. I.

Consuetudines[b] quę ecclesijs grauamē inducere dignoscuntur, nostra decet consideratione remittere.

¶Inno. † iij. Archiepiscopo, & Capitulo Lugdusi.

¶ *Ex consuetudine potest introduci actus sine solemnitas per quam sine apprehensione reali transfertur possessio rei absentis. h d. & est casus singularis secundum Abb. Sic.*

CAP. II.

EX † literis; & infra. Si verò qs possessiones aliquas claustris, uel alijs religiosis[c] locis in bona ualetudine, vel ultima uoluntate, pro suorum vulc † remedio peccatorum cōferre, hanc conferendi formā esse proponitis, quòd in huiusmodi donationibus modicum terræ consueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij † quod manu prælati ecclesię sustinetur: aut super altare ponendum sub testimonio uidentium, & audientium sub dicta forma, quæ scotatio uulgariter appellatur: & infra.[d]

Consuetudines.] Consuetudo inferens grauamen ecclesijs, vel eis onerosa non tenet. hoc dicit, secundum communem intellectum: Et non diuiditur. Abb. Sic.

b Consuetudines.] Hoc capitulum intelligitur de onerosa consuetudine & quæ multum lædit: & est radicitus extirpanda. 8. dist. mala. & 12. q. 2. bonæ rei, & 12. distinc. omnia. nam consuetudo debet esse rationabilis, & non ꝯ vtilitatem ecclesiæ. ꝟ. de ijs, quæ fi. à ma io. par. ca. cum in cūctis, & ꝟ. de reg. iur. cum cā. & ꝟ. eod. ad audientiam. & ꝟ. eo. cum uenerabilis. Qñ autem consuetudo ꝑ ualeat iuri, & quando non, dicetur infra eod. cap. vlt.

De qua consuetudine sit hoc caput accipiendum.

†Ca. 1. eo. ti. in 3. compi.

EX literis.] Valet consuetudo per quam ecclesia acquirit dominium & possessionem rei sine solemnitate legali. Io. Andr. Diuiditur in duas partes. nam in prima ponitur consuetudo. In secunda, ibi: Discretioni, responsio, siue mandatum.

†Velit.

†In quibusdam recentioribus ita. sed malè vel in extremitate pallij manu plati ecclesię, &c.

CASVS. Talis erat cōsuetudo in Dacia, ꝙ si aliquis in sanitate, seu in ultima voluntate vellet pro remedio peccatorum suorum conferre locis religiosis aliquas possessiōes, accipiebat modicum terræ in extremitate pallij, quod pallium manu prælati sustinetur, & ponitur super altare sub testimonio uidentium. huiusmodi donatio vulgariter dicitur, scotatio. Quidam malitiosè nitebantur huiusmodi donationes infringere, pro eo, quòd solemnitas, testimoniorum in huiusmodi ultimis uoluntatibus non seruabatur. Significatum fuit hoc domino Papę: vñ mandat, ꝙ huiusmodi donationes, quæ prætextu consuetudinis talis conferuntur locis religiosis, vel etiam sunt collatæ; faciant inuiolabiliter obseruari: quia huiusmodi signum, quod scotatio dr, non est solum argumentū donationis factæ, sed & traditæ possessionis. No. consuetudinem seruandam esse in donationibus in ultima uoluntate factis locis religiosis. Item not. quòd possessio transfertur per alium actum, quàm per traditionem ipsius rei translatæ.

c Religiosis.] In ijs enim quæ religiosis locis relinquuntur, non requiritur solemnitas testamentorum, ꝟ. de test. cum esses. & c. seq. secundùm canonicam æquitatem, & fauorem religionis.

ADDITIO. Vndè etiam legatum factum ecclesiæ crescit per inficiationem. instit. de pœna temere lit. circa princ. Io. And.

d Et infra.] Sub † isto, ꝟ. continetur, quòd quidam causidici dicebant quòd huiusmodi donatio nō valebat; quia solemnitas testamenti non obseruabatur, eo quòd secundùm leges testamentum debet fieri septem, aut quinque testibus adhibitis, aliàs non ualetur. ꝟ. de testamen. cum esses. & cælatum. super hoc Papa respondet, discretioni vestræ, &c.

† Hæc glossa non inuenitur in vetustis codicibus.

DE CONSVETVDINE.

¶ *Continuatio.* Quia visum est supra de iure scripto, quod consistit in constitutionibus, & in rescriptis; meritò subijcitur de iure non scripto, quod consistit in consuetudinibus. Abb. Sicul.

Cōtinuatio.

a Con-

a Consuetudinis.] prædictæ, quæ laudabilis est, undè est seruanda, ̄j. de simo. ad apostolicam. ex quo æquè puniri debet transgressor laudabilis consuetudinis, sicut transgressor legis, 11. dis. in his huiusmodi donatio ualet si consuetudo super hoc non esset.

[Gloss. seq. ponit quatuor similia. secundò ponit 5. modos quibus possessio rei sine ipsius apprehensione trásfertur, & ponit de his versus.

b Signum.] Sic annulus signum est inuestituræ. infra de ijs, quæ fi. à maiori parte cap. ex ore. Et inuestitura est signū traditæ possessionis, 1 infra de dona. per tuas. Item annulus est signum matrimonij, infra de præsump. illud, & 30. q. 5. feminę. 2 Sic & restitutio instrumētorum est signum renunciationis, infra de renunciatio. sanè, & infra de pact. cum pridem, & C. quæ res pign. oblig. poss. l. secunda, & melius, ff. de pact. l. Labeo, secus est si restituat pignus, ff. eodem tit. l. postquam. Sic etiā res non apprehenditur, & tamen possessio transfertur, ut per claues, ff. de contrahen. empt. clauibus. Item per instrumentum fit donatio, C. de donat. l. 1. Visu & transfertur possessio, ff. de acqui. poss. quod meo, §. si venditorem. Item si rē meam penes te depositam tibi vendidi. Inst. de re. di. §. interdum. Item cum quis & rem suam vult possidere nomine alterius, ff. de rei vend. quędam. Nec & semper in acquirenda possessione necessarius est actus corporalis, vnde sufficit effectus aliquo actu interueniente, ff. de acq. poss. l. 1. §. antepe. & hic, licèt lex dicat, quod possessio acquiritur corpore, & aio, non altero tm̄, C. eo. tit. licet ista quod rei apprehensio per se, vel per alterū fit necessaria, ff. de acq. pos. quemadmodū. & l. qui uniuersas; Hoc tū scias, quod licèt ecclesia non apprehendat possessionē rei sibi collatæ, dominium tamen nihilominus adipiscitur: quod non est in priuato, C. de rei ven. serum, C. de sacrosi. eccl. ut inter diuinum. Vndè versus.

Visu sine rei mutuata venditione,
Clauibus, & chartis mea si conduco scienter:
Quamuis non aliter detur, possessio, transit.

1 Vide Ios. And. in cap. transmissa, de elect.
† Parisien.
2 Vide l. si cōcubina. & ibid. gl. ff. de concubi.
† Ca. 1. eo. ti. in 3. compi.

¶ Discretioni uestræ mandamus, quatenus donationes eorū, quæ sub obtentu cōsuetudinis [a] claustris, ecclesijs, uel quibuslibet locis religiosis piè conferuntur, vel etiam sunt collata, faciatis irreuocabiliter obseruari: cū huiusmodi signū, [b] quod scotatio dicitur non tam factæ donationis, quàm traditę possessionis sit euidens argumentum.

¶ Idem epis. Pictaueinsis.

¶ *Non ualet consuetudo ut in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur.*

CAP. III.

AD † nostram audientiam noueris peruenisse, quòd in tua diœcesi etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rōnabilis habeatur, quòd cum aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus, & querelis utriusq. partis auditis, à præsentibus literatis, & illiteratis, sapientibus, & insipiē tibus [c] quid iuris sit quæritur: [d] & quod illi dictauerint, uel aliquis eorum præsentium consilio requisito, pro sententia teneatur.

10

¶ Nos igitur attendentes quòd consuetudo, quę canonicis [e] obuiat institutis, nullius debeat esse momenti, † cum sententia à non suo iudice [f] lata, nullam obtineat firmitatem; vt in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum, postquam tibi de meritis earum cōstiterit, sententiam proferre ualeas, sicut ordo postulat rationis auctoritate tibi præsentium, (præmissa consuetudine non obstante) concedimus † facultatem.

20

30

¶ Idem L. Vicario nostro apud Constantinopolim constituto.

40

¶ *Consuetudo non potest operari: ut clericus non episcopus possit exercere ea quæ sunt reseruata ordini episcopali. & est casus notabilis. Abb. Sic.*

50

AD nostram audientiam.] Non ualet cōsuetudo, ut sententia à non suo iudice lata teneat. Ioan. Andr. Communis diuisio. secunda ibi, Nos igitur. Abb. Sicul. CASVS. In diœce. Picta. talis erat consuetudo, etiam in causis ecclesiasticis, quod cum aliqua causa tractabatur ibidem, auditis allegationibus utriusque partis ab ijs qui præsentes erant sapientibus, & insipientibus, quæritur quid iuris, & quod illi, vel aliquis eorum dictauerit de consilio præsentium, pro sententia habeatur. Peruenit hoc ad notitiam Papæ, scribit Papa episcopo Pictauiensi dicens, quod talis consuetudo obuiat canonicis institutis, & ideo nullius debet esse momenti; quia sententia à non suo iudice lata non tenet. Vnde mādat eidem episcopo, ut in causis subditorum suorum, postquam sibi de meritis ipsarum constiterit, sententiam proferat, sicut postulat ratio iuris, præmissa consuetudine nō obstante. No. quòd consuetudo cōtra canones introducta, & non rationabilis nō valet. Item sententia à nō suo iudice lata non tenet.

c Insipientibus.] idest, minus sapientibus. Nec illud est inconueniens, quia quandoq; reuelatur minori, quod maior nescit. C. de off. rect. prouin. l. potiores. & 95. dis. esto subiecti, in fi. & 24. q. 3. si habes. Bern.

[Glossa sequens recitatur per obiectionem.]

d Quæritur.] Non prohibetur hic quin a pluribus requirat, quia facilius inuenitur quod a pluribus & sapientibus quæritur, 20. dist. de quibus, C. de fideic. l. vl ti. ad fi. quoniam illiterati quoque hēnt causarum peritiam, C. de in certi iuris. & in authent. de iud. §. quia uerò coll. 6. sed hoc solum reprobatur quòd eorum responsum pro sententia teneatur, cum aliàs sententia à non suo iudice lata sit nulla, C. si à non compe. iur. l. vlt. & ̄j. de iu. c. at si clerici.

e Canonicis.] & sic non ualet consuetudo contra canonicam constitutionem, ̄j. de offi. archi. cum satis, ̄j. de re iudi. cum causa. & que grauamen inducit. ̄j. eo. ca. 1. Arg. contra. ̄j. de cau. poss. cum ecclesia Sutrina. & ff. de admi. tut. sine hærede, §. pe. Ista contrarietas expedietur, ̄j. c. pen. & vlt.

[Gl. seq. alleg. 5. concor. ponit duos casus exceptos: & secundum moderatur.

f Iudice.] Sic 2. q. 1. in primis, infra de iud. at si clerici, infra de paro. nullus, & C. si à non compe. iudi. l. 2. & 3. Et hoc uerum est nisi in causa reconuentionis: 11. 3. q. 8. c. accusatores, §. cuius in agendo. Vel nisi ex certa sciētia aliquis consentiat in iudicem non suum, ff. de iurisdi. om. iudi. si per errorem, & ff. de iud. l. 2. uel nisi uocatus uenire contemnat, ̄j. de a ppel. si duobus. Sed hoc nō habet locum in clericis, qui non possunt in alium iudicē consentire sine licentia sui prælati, uel iudicis, infra de foro compe. si diligenti. & c. significasti. 3 vbi de hoc dicetur.

† Text. est in l. 2. i gl. magna. & ibi Cyn. C. quæ sit lon. consuet. & in l. nemo alienō. in gl. temporalis, ff. de reg. iur.

† Aliàs ita: concedimus liberam facultatem.

3 Facit text. in auth. cas[...] sa. & ibi Bal[...] C. de sac. s[...] eccl. & in a[...] th. statuim[...] C. de epis[...] cler. & in [...] clericus. d[...] pa. tenen. c[...] la 6.

Quan-

QVantò.] Non valet consuetudo permittens presbyteris vt chrisment. Et sunt duę partes. In prima ponitur præsumptuosa consuetudo. In secunda ipsius reprobatio, ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Quidam sacerdotes apud Constantinopolim conferebant sacramentum confirmationis chrismando in fronte baptizatos: quod à tempore Apostolorum soli episcopi cõferebant per manus impositionem, sed ipsi ad suam excusationem solam consuetudinem allegabant. Vndè mandat papa vicario suo apud Constantinopolim cõstituto, vt omnib[us] presbyteris suis districtè prohibeat, ne de cætero talia sacramenta conferre p[rae]sumant, quia licet non sint à fidelibus contemnenda: tamẽ tutius est ea dimittere sine periculo ex necessitate quæ legem non habet, quàm ea recipere ab ijs qui conferre nõ possunt: quia vmbra quædam ostenditur in opere, veritas autem in effectu nõ subest. Not. quòd cõsuetudo non excusat aliquem in delictis. Item nihil confertur à sacerdotibus si chrismant in fronte baptizatos. & ita pro non dato habetur quod datur ab illo qui dare non potest de iure. Bernar.

Cap. 3. in 3. collectio. eo. ti.

CAP. IIII.

QVantò † de benignitate: & infra.

¶ Peruenit ad audientiam nostram, quòd quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab Apostolorum tẽpore fuerunt solis pontificibus reseruata,[a] vt est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos, soli debent episcopi per manus impositionem cõferre: ad excusandas[b] excusationes in peccatis, solam consuetudinem[c] prætendentes: & infra.

¶ Discr. tuę mandamus, quatenus omnibus presbyteris districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate p[rae]sumant, quæ licèt non sint à fidelibus contemnenda: tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate[d] (q[uae] legem non habet) † omittere,[e] quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) nõ sine graui periculo inaniter conferãtur: cum vmbra quædam ostendatur in opere, veritas autem nõ subeat in effectu.

¶ Idem decano & capitulo Cænomanensi.

¶ *Non valet consuetudo per quam interdicti sententia violatur.*

CAP. V.

CVm † inter vos ex vna parte, & canonicos sancti Petri de curia ex altera, super eo quòd dicti canonici generale interdictum,[f] ab episco

[Gl. seq. alleg. tres concor. secundò signat successiuè duo contraria, & soluit. tertiò quærit, allegat ponit opi. & soluit.]

a Reseruata.] de consecr. dist. 5. manus. &c. de his. 68. dist. quamuis chorepi. arg. contra 45. dist. peruenit. vbi presbyteri chrismabant in fronte: sed illud ad tempus Greg. concessit propter scandalum & de speciali indulgentia, & isti sacerdotes nihil conferebant, vt dicit in fi. quia hoc ex delegatione Papæ non faciebant, & ideò pro non dato habetur, qđ ab illo donatur qui de iure donare non potest. j. de iure patronatus quod autẽ consuluisti in fi. & 1. q. 7. Daibertum. & C. de leg. non dubium. arg. contra. j. de sic. non ite. pastoralis. Sed ibi collatum fuit factum ab eo qui potuit, sed mandatur solummodò suppleri quod fuerat prætermissum. Sed nunquid Papa posset hoc delegare sacerdotibus? Vr[ũ] q[uod] sic, per illud capitulũ, peruenit, aliàs Greg. decepisset eos. Sed si Papa prohiberet sacerdotem chrismare, post prohibitionẽ suã nihil conferret. si postea chrismaret, Epi verò, licèt possint chrismare, non possunt alijs inferioribus demandare, qui hoc ex officio facere non possunt: sed alij episcopi vel archiepiscopi, possunt hoc facere in diœce. alterius episcopi de ipsius licentia. Episcopi enim ea quæ sunt iurisdictionis, vt puta iudicare, excommunicare, & similia, cõmittere possunt alijs etiam non habentibus iurisdictionem. ea verò quę sunt ordinis episcopalis & auctoritatis, non possunt demãdare, aut ẽt delegare alijs qui sunt inferioris gradus. j. de cõs. eccle. vel alt. aqua. arg. huius decret. vr[ũ] q[uod] Papa non possit hoc delegare simplici sacerdoti: sed Papa non subijcitur legibus, ff. de legibus, l. princeps, 9. q. 3. cuncta. vndè potest committere simplici sacerdoti, vt in d. c. peruenit.

Ordinarius minister sacramẽti confirmationis ep[iscopu]s est. conc. Triden. sess. 7. de confirmatio. cano. 3.

b Ad excusandas.] 16. q. 1. c. prædicator.

c Consuetudinẽ.] & malè. undè dixit Martinus Zamorensis.

Composito lacte fętenti quæso cibate:

Qui putas excusum crimen per temporis vsum. & hoc verum est vbi consuetudo non est præscriptibilis, j. de sim. c. non satis. & j. de eo qui dux. in ma. quã pol. per adult. c. cum haberet. 32. q. 7. flagitia. & non debet esse melior conditio furis propter furti continuationem, ff. de fur. l. inficiando. §. infans.

† Facit text. in l. unica. ff. de cõsue. & in l. non solum. § fin. ff. de excus. tuto.

[Gloss. seq. recitatur per quęstionem.]

d Ex necessitate.] In hoc fuit necessitas: quia cum ciuitas Constantinopolitana capta esset a Venetis, & alijs Latinis, pauci episcopi, & p[re]sbyteri Latini erãt ibi qui hoc facerent: & ideò isti sacerdotes hoc faciebant, & Græci non chrismabant in fronte, & in multis alijs discordabant à Romana ecclesia, à cuius obedientia se subtraxerant. j. de maio. & obe. d. c. inter quatuor. & j. de bap. & eius effectu. c. Græcos.

† Ca. 4. e. ti. in 3. compilatione.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.]

e Omittere.] sic enim de corpore Christi fieri deb et 24. q. 1. c. pit. sed in baptismo quod est ianua omniũ sacramentorũ, secus est, melius est. n. ab hæretico † illud recipere, quàm sine illo decedere, dũ tamen in forma ecclesiæ conferatur. 25. q. 1. si quem forte. & supra de sum. Trin. & fi. Cat. c. 1. in fi.

† Ab hæreticis. n. in forma ecclesiæ conferri põt Conc. Trid. sess. 7. de baptismo, canone 4.

CVm inter.] Diuiditur in tres partes, in prima ponitur querela. In secunda exceptionis, Procurator. In tertia sententia ibi, Nos igitur.

CASVS. Canonici sancti Petri de curia habent ex priuilegio vt tẽpore interdicti possint celebrare diuina, occasione huius priuilegij tempore interdicti positi in ciuitate Cœnoman. celebrabant diuina pulsatis campanis, & alta voce, ac si nullum esset interdictum. Vnde orta est contentio inter ipsos & canonicos Cœnomanẽ. sed canonici S. Petri allegabant quod ecclesia sua erat libera & exempta, & tempore generalis interdicti de consuetudine celebrabant diuina pulsatis campanis, interdictis & excommunicatis exclusis. Papa considerans quòd ex tali consuetudine, siqua foret, frangeretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ, decernit illã cõsuetudinem de cętero non seruandam. No. consuetudinẽ non valere, quæ est contra statutum & disciplinam ecclesiæ.

f Interdictum.] Quod dicatur generale interdictum, habetur de verbor. significatio. capitulo cum in partibus.

[Glo.

[Gl. seq. dat duas concord. inducit duo similia. Item exquisitè duo alia subiungit. allegat. 5. iura in contrarium, & soluit.]

1 Innuit quod aliud sit praescriptio, aliud sit consuetudo. de hoc is. c. vlt. Io. And.

a De consuetudine.] Not. quod nec praescriptio nec consuetudo 1 prodest in hoc casu, vt hic dicit, & est simile, ī. de elec. c. cū causam, & ī. eod. cum venerabilis. nec cōtra obedientiam, vt 18. q. 2. abbatibus. & ī. de praescrip. c. cū non liceat, nec contra procurationē, quae ratione visitationis debetur. ī. de praescrip. c. cum ex officij. sicut nec valet transactio in hoc casu, & in huiusmodi spiritualib. ī. de transac. c. praeterea, nec permutatio rei spiritualis potest fieri cum temporali. ī. de re. permu. c. exhibita. arg. cō. ī. de pri uil. c. cum olim 2. & ī. de capel. monac. c. dilectus. & ī. de cen. c. sopitae. & ī. de psc. c. de quarta. & c. auditis. non sunt cōtra: ibi non praescribitur contra obedientiam nisi tanto tempore fuissent sub dominio Papae, vel alteri ecclesiae: & tunc non dicuntur praescribere sed potius pscribi. & praeter ea illa, de quarta, & illa, auditis. nihil dicunt de obediētia, sed ī alijs articulis & casibus loquuntur. Et sic patet quod vbicunque fit aliquid contra ecclesiasticā disciplinam siue neruum ecclesiae, non habet locum praescriptio.

† Vertebatur.

po vestro, (vel à vobis in ciuitate Caenomasi. positum non seruabant,) quaestio verteretur: † & infra.

¶ Procurator verò ipsorum proposuit, quòd ipsa ecclesia sancti Petri à sui fundatione libera extitit & exempta: & de consuetudine, [a] in generali etiā interdicto licitū erat eis, pulsatis campanis, alta voce (interdictis & excōicatis exclusis) diuina officia celebrare.

¶ Nos igitur cognito, quòd ex tali consuetudine, si qua foret disrumperetur neruus ecclesiasticae disciplinae, ipsam de consensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

¶ Idem episcopo Heliēsi.

¶ *In attribuendis officijs noua dignitati, seruatur consuetudo vicinarum ciuitatum: quae si diuersa fuerit, seruabitur magis rationabilis, & alijs non praeiudicans.*

CAP. VI.

CVm † olim Londonēsis episcopus nostris auribus intimasset, quòd in sua ecclesia proposuerat statuere [b] praecentorem, nos eius precibus inclinati ei licentiam concessimus, [c] praecentorem huiusmodi ordinandi: dūmodò in conferendis sibi redditibus nulli inferretur praeiudicium; [d] statuentes vt praecentor taliter institutus, in sessionibus, [e] processionibus, & alijs illam haberet in Londoñ. ecclesia dignitatem, quā habent alij praecentores in alijs ecclesijs Anglicanis: & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si secūdū diuersas cōsuetudines locorū, diuersas habere noueris pcentores in Anglicanis eccle

† Cap. 5. eod. ti. in 3. compil.

Praescriptio non hēt locū, quotiescunque fit aliquid contra ecclesiasticā disciplinā.

CVm olim.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur consultatio. In secunda: ibi, Quocirca responsio.

CASVS. Episcopus Londoñ. petijt à dño Papa licentiam vt posset in terra sua constituere praecentorem, Papa sibi petitam licentiam concessit, dummodo in conferendis sibi redditibus nulli faceret praeiudicium, ita quod praecentor ille in sessionibus, pcessionib. & alijs, illā haberet dignitatē in illa ecclesia Londoñ. quā habent alij praecentores in alijs ecclesijs Anglicanis; & sic episcopus constituit praecentorē. praecentor ille taliter institutus occasione literarum dñi Papae, quaedā in praeiudiciū aliarum dignitatum nitebatur vsurpare; aliqui personatū habentes in ecclesia Londoñ. conquesti sunt domino Papae: Papa mādat episcopo Helieñ. quatenus quia secundum diuersas consuetudines locorum praecentores alij diuersas habent dignitates in ecclesijs Anglicanis, faciat illū praecentorem contentum esse illa dignitate, quā potest habere sine praeiudicio aliorū saluis rationabilibus & approbatis consuetudinib. ecclesiae London. Not. quod noua dignitas sine licentia dñi Papae constitui non debet. Item in dignitatibus diuersa potest esse consuetudo in eadem prouintia. Item in praeiudicium aliarum dignitatum noua dignitas constitui non debet. Item consuetudines approbatae ipsius ecclesiae nihilominus remanent in sua firmitate.

b Statuere.] Et sic oneratam dignitatē potest eps remouere de ecclesia sua cum suis canonicis, dū tñ confirmatio Papae accedat, sup. de consti. c. cum accessissent.

[Gl. seq. in prin. & in fi. tractat, an noua dignitas creari possit sine Papae licentia, &c. in medio signat contraria, & soluit.]

c Concessimus.] per hoc vr quod noua dignitas in ecclesia constitui non potest sine licētia Papae. 12. dist. c. 4. & C. de offi. praef. Afri. l. quas gratias, §. optamus. ergo vt oēs iudices sm voluntatem & timorem Dei, & nostram electionem & ordinationem, &c. & hoc ideo: quia si vna dignitas constituatur oporet quod alia minuatur argu. 99. dist. ca. nullus. & c. 2. Sed hoc non est verum. arg. ī. de eccl. aedi. c. ad audientiam. 2. & 12. q. 2. bonae rei. & ff. de ope. publi. l. opus. 2 Itē datur priuilegiū dignitati, sed non est cō illud ī. de eccl. ędi. c. ad audientiam. 2. & ī. de rescri. c. vlt. sicut nec seruitus datur praedio quod nondum est. ff. communia praedi. l. 1. argu. cō. ff. de ser. rusti. pręd. l. labeo. & ff. de ser. vrba. praed. l. si seruitus. §. futuro. Sed non procedunt ista: quia non datur priuilegium dignitati quae nondum est, sed dat Papa auctoritatem constituendi dignitatem ecclesiae London. Inno. iiij. dixit in apparatu suo, quod episcopus cum capitulo suo potest nouam dignitatem constituere. contrariam credo.

2 Primum et sine principis auctoritate: facit ut uū opus non id fiat ad aemulationē alterius ciuitatis, vel conditionis materiam praebeat. Ioan. And.

d Praeiudicium.] intelligas enorme: quia pro modico non dimitteret. arg. 12. q. 2. bonae rei. & ī. de dona. c. apostolicae sed melius vt sonat litera: quia illę concordantiae intelliguntur de rebus episcopalibus, & hic ipse episcopus modicum damnum potest pati vt aliquid conferat dignitati. alii non compelluntur dare de suo, nisi iusta causa interueniret constituendi illam dignitatem.

e In sessionibus.] hoc ideo dicit: quia secundum dignitatem suam honorandus est aliquis in sede. ī. de ma. & obe. statuimus. 17. dis. c. vlt. & in subscriptionibus. ff. de albo. scri. l. 2. & ult. & in sententijs ferendi, ff. de decu. l. spurij. & in alijs suffragijs. argu. 25. distin. perlectis.

ADDITIO. Vbi cessantibus priuilegijs in sententijs ferendis, potior est illius causa, qui eodem tempore pluribus suffragijs decurionatus decoratur. Ioan. Andr.

f. In Anglicanis ecclesijs.] hoc est cum eandem consuetudo in alijs erat ecclesijs Anglicanis, illa seruaretur. argum. infra de elect. capi. cum ecclesia. Si vero diuersae essent consuetudines, consuetudo metropolitanae ecclesiae seruanda est 12. dist. de his. Vel quod verius est, quod melius seruari posset sine praeiudicio aliorum, ut dicit in fin. arg. 12. dist. nouit.

a Illam.]

a Illam.] sed videtur q minorem, ex quo ita indistin ctè dicit, arg. ff. de leg. 2. l. nummis, J. de censi. c. ex parte, imò videtur de mediocri. ff. de ędil. edic. l. sciendū, §. illud. & l. praecedenti. in fi.

¶ Glossa sequens elicit tria argumenta, ad primum inducit tria iura. ad secundum 5. ad tertium. tria.]

b Sine praeiudicio alieno.] arg. q licèt priuilegij verba generaliter loquantur, non tamen sunt interpretanda in praeiudicium aliorum, J. de translatio. c. licèt. in fi. & J. de off. ord. c. licèt & J. de auth. & vsu pal. c. ex tuarum. Item arg. q in dubio recurritur ad consuetudinem vicinarum ecclesiarū. s J. de cog. spi. c. super eo. & J. de censi. c. super eo. vbi de hoc dr expressè, ff. de fund. instru. l. cum de lanionis. §. asinā molēdinariam, in fi. ff. de regul. iur. l. semper in stipulationibus, & 12. dist. nouit. Item argu. q in obscuris semper interpretatio ita debet fieri vt nulli sit captiosa, ff. de re iudi. l. quoties, & J. eo. c. cum dilectus. arg. 4. dist. erit autē lex.

fijs dignitates, iamdictū praecentorem illam [a] habere facias in Londoñ. ecclesia dignitatem, eaq; manere contentum, quā (rationabilibus & approbatis cōsuetudinibus ecclesiae saluis) sine [b] praeiudicio alieno poterit obtinere.

¶ Idem conuentui † Corbieñ. monasterij.

¶ *Non potest induci ex consuetudine, vt quis possit dimittere dignitatem sine superiori licentia, vel vt possit electus, administrare non habita confirmatione à superiore.*

CAP. VII.

CVm † venerabilis frater noster episcopus Hostiensis, & L. sanctae Crucis presbyter Cardinalis in partibus Alemaniae legationis officio fungerentur, inuenerunt abbatē de monasterio Hermioñ. quod ad Romanam ecclesiam noscitur pertinere nullo mediante, ad monasterium Corbieñ. quod est etiam Romanae ecclesiae speciale, propria temeritate migrasse, [c] licentia illud deserendi, vel cōfirmatione à nobis, vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus tūc gerebant, nec habita nec petita: & infra.

¶ Postmodum autē nuncij eius ad defensionē ipsius generalem illius terrae consuetudinē [d] allegarunt. Cum igitur haec non tam consuetudo, [e] quàm corruptela meritò sit censenda, quae profectò sacris est canonibus inimica, ipsam mādam° de cętero non seruari. †

¶ Idem decano Salesberieñ. A. archidiac. & magistro P. Penetel. canonico Parisiensi.

¶ *De consuetudine potest induci, quòd vna ecclesia de gremio alterius teneatur sibi praelatum eligere. Et consuetudo est optima legum interpres.*

CAP. VIII.

CVm † dilectus filius Guil Andreñ. ecclesie ...

CVm venerabilis.] non valet consuetudo per quā praelatus sine superioris licentia potest dimittere prelaturā, etiam si vellet transire ad aliā dignitatē, h. d. Ioan. And. Diuiditur, quia in prima ponitur temeraria translatio. In secunda translati excusatio, ibi: Postmodùm in tertia excusationis reprobatio, ibi: Cū igitur.

CASVS. Eps Hostieñ. & L. sanctae crucis presbyter Cardinalis erant legati in Alemania. inuenerunt isti quod quidam abbas monasterij, quod ad Rom. eccle. ptinet, nullo medio, transferat ad monasterium Corbieñ. quod esset similiter sedi Apostolicae speciale, sine licentia Papae vel eius legati, nec petita nec habita confirmatione: abbas in sui defensionem allegabat generalem consuetudinem illius terrae: consultus Papa respondet, quòd talis consuetudo inimica canonibus, corruptela potius dici debet: & ideo Papa mandat eandem de cętero non seruari: Not. consuetudo contra canones obtenta non valet. Item nullus sine licentia sui praelati debet ecclesiam suam dimittere, vel aliam accipere.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

c Migrasse.] Sicut abbas subiectus epo non debet sine licentia episcopi renunciare. 18. q. 2. abbas, nec & alij clerici, vt J. de renun. c. admonet. sic abbas subiectus tantum Papae renunciare non potest sine ipsius licentia, etiam si sit insufficiens. infra de renun. c. vlt. Greg. Sed videtur q esset vtraque puniendus. 7. q. 1. si quis episcopus, & J. de translat. cap. quantò. Verum toleratus fuerit vel repulsus ab vtraque, hic non dicit, 2 sed fortè propter illam consuetudinem fuit toleratus. simile infra de elect. cap. quod sicut. §. super eo.

d Consuetudinē.] quae forte fuit quòd statim cū sint electi, sine aliqua cōfirmatione administrant, renunciant, & transeunt ad alias dignitates sine licentia Papae, quod esse nō debet. J. de elect. qualiter. & de renuncia. c. vlt. ex gener. li. tamē dispensatione praelati, qui subsunt tantū domino Papae nullo medio statim postquam sunt in concor di electi, administrare qui sunt valde remoti. J. de elec. c. nihil est. Ratio quare hoc fiat redditur, scilicet ne ecclesia interim patiatur tam in temporalibus q̃ in spiritualibus laesionem.

e Consuetudo.] alias tamen consuetudo attenditur in electionibus arg. 12. dist. nos. consuetudinem & J. de ele. coniuga. c. cum olim. & J. de cau. pos. & propriet. cum ecclesia, & 24. q. 1. pudenda. & ff. de dec. l. non tantum.

CVm dilectus.] Diuidit in duas partes principales. Prima narrat duplicem quaestionem electionis cum partium allegationibus. Secunda ibi: Quia nobis vnam definit, & alteram definiendam committit. Abb. Sic.

CASVS. Vacante monasterio Andreñ. electus fuit quidam monachus eiusdem monasterij Guil. nomine in abbatem: monachi Karoseñ. monasterij huic electioni se opponentes, dicebant electionem abbatis Andreñ. cœnobij de suo monasterio faciendam, propter quod quaestio tam super electione praedicta, quam super iure elegendi abbatem delata est ad sed. Apost. In praesentia Papae opponebat dictus dominus G. monachus, q tam de iure communi, quàm de priuilegio speciali ad capitulum Andreñ. monasterij pertinebat electio. vnde petebat electionem de se factam confirmari. procurator monasterij Karoseñ. proposuit ex aduerso, quòd olim ad petitionem patronorum monasterij Andreñ. fuit à dioec. episcopo constitutum, vt si locus ipse in tantum cresceret vt abbas constitueretur ibidem, electio ipsius abbatis penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karoseñ. penderet: & obtentu huius statuti sic fuit longis temporibus obseruatum, ita q monasterio Andreñ. vacante, monachi eiusdem loci de gremio Karoseñ. monasterij sibi eligebāt aliquem in abbatem. vnde cum electio ipsa fuerit contra praedictum statutum & consuetudinem (quae est

† Al. ita: Idem cōuentui, & Corbieñ. monasterio.

1 Vide glo. in c. consuetudo. dist. 1.

† Cap. 6. e. tit. in 2. compilatione.

2 Et consuetudo quatenus excuset tradit glossa in c. denique ver. consuetudine 4 dist. 4.

† Vide l. rē non nouam iuncta gl. C. de iudi. & ibi Pe. de bella. Cy. Bart. & Bal. in l. 2. C. quae sit lōga consuet.

† Cap. 7. e. tit. in 3. compilatione.

optima legũ interpres) celebrata, meritò cassari debebat, & mandari fratribus Andreñ. vt de cætero sibi eligant abbatem de monasterio Karoseñ. insuper allegauit, ꝙ electio ipsa facta erat de suspenso, & à suspensis: & ideo electio non tenebat; dñs Papa auditis hinc inde propositis: quia ei cõstitit ꝙ electio facta fuit de suspensis, eã cassauit iustitia exigente, idest, cassam & irritam nũciauit. veruntñ quia prædictum statutum ita posset intelligi, ꝙ ꝑ illud non derogetur iuri cõi nec priuilegio, hoc modo vt electio pertineat ad capitulum Andreñ. & confirmatio ad capitulum Karoseñ. mandat Papa quibusdã, ꝙ si monachi Karoseñ. talẽ consuetudinem probauerint, ꝑ quam iuri cõi præiudicetur: vt monachi Andreñ. elegerint sibi abbatẽ de monasterio Karoseñ. secũdum illam consuetudinẽ debeant iudicare electionẽ monasterij Andreñ. de cætero faciendã, ꝙ si talem consuetudinem non probauerint, adiudicent monachis Andreñ. ius eligendi abbatem, vt liberã habeant potestatem vel de gremio sui monasterij, vel aliũde eligẽdi sibi abbatẽ præsentãdo ipsum Karoseñ. capitulo, vt fuerit canonica electio per capitulum Karoseñ. confirmetur. No. quòd electio facta de suspenso non valet. Item consuetudo interpretetur legẽ siue statutũ epi, vt per ipsam cõsuetudinem declaretur statutum, quod poterat dubiũ esse. Item quãdiu ius cõe seruari potest, non debet recedi ab ipso. Item consuetudo præscripta præiudicat iuri communi, vt de ecclesia aliena tantùm eligant: quod est contra ius commune. Item per statutum prædictum præiudicatur epo diœcesano, & non capitulo Andreñ. cessante consuetudine: quia eps de iure communi ipsam electionem deberet confirmare.

Cum dilectus.] Cum ageret Guil. iste super iure eligendi abbatem, habebat mandatum à capitulo & vacante ecclesia, sed quantum ad petendam confirmationem electionis suæ, agebat ex persona sua iure suo sibi acquisito per electionem, sic ꝟ. de in integ. rest. c. a. in no. & sic videtur, vbi de hoc B.

a D iure.] 18. q. 2. abbatem, & ꝟ. e. c. abbatem. & c. quã sit. & 16. q. vlt. ꝟ. de cau. poss. & propriet. c. cum ecclesia.

b Eligendi.] Lex dicit quod monachi debent iurare eligere abbatem, quem sciunt fide rectum, vita castum, & qui monasterio valet vtiliter prouidere. in auth. de san. epis. §. iubemus igitur abbatem. coll. 6. quod hodie non seruatur, sed secundum formam illius cõstitutionis. infra de elect. quia propter. eligere debent. si secundùm illam volunt eligere.

[Glo. seq. quærendo tractat, an clericis inuitis possit episcopus statuere quòd eligant aliunde. ponit solutionem, quam in fine determinat.]

c Constitutum.] Licèt eps possit subijcere vnã ecclesiã alteri, vt ꝟ. de exces. prælat. c. dicut vnire, nõ tñ credo ꝙ possit statuere ꝙ vna ecclesia eligat de alia clericis inuitis: quia hoc esset contra ius cõe, 1 vt 17. q. vlt. c. vlt. & 18. q. 2. abbatẽ, & ꝟ. de iure pat. c. nobis quia pacto priuatorũ ius publicũ nõ tollitur. ꝟ. de so. cõp. c. si diligenti. ꝟ. de testamen. c. requisisti. Nec aliquis ius publicum remittere põt aliquis canonibus nec mutare antiquitus formã constituti. ff de admi. tuto. l. quidam decedens. & ideo Papa postea interpretatur statutum tñ ius illud præscribi põt. vt quis teneatur eligere de certo loco: vt hic patet, & ꝟ. de verbo. sig. l. abbate. & sic patet ꝙ minꝰ iustus titulꝰ dat causam præscribendi: vt ꝟ. de emp. & ven. c. peruenit ff. ꝓ em. l. qđ vulgo. ff. ꝓ leg. l. ꝓlegato. & l. vlti. & vere vñ iniustꝰ, qa eps nõ põt tollere ius vnius ecclesiæ, & dare alteri. ꝟ. de re eccle. non alie. c. 1. 2 Sed ex tali titulo potuit bona fide monasterium Karoseñ. præscribere, vt alij monachi eligerent de monasterio Karoseñ. & eps solummodo concessit monasterio Karoseñ. qđ suũ erat: s. confirmationem electionis, & ita cessante præscriptione solã confirmationẽ habent; vt probaẽ ꝑ interpretationem Papæ, vt ꝟ. patet. satis tñ credo ꝙ in ipsa fundatione possit episcopus cum capitulo constituere voluntate patroni, quod illa ecclesia esset alteri subiecta, & quòd clerici instituendi semper eligerent sibi prælatum de maiori ecclesia. & quod dicit supra, quòd eps non potest facere quod vna ecclesia eligat sibi prælatum de ecclesia alia, hoc intellige quando ecclesiæ sunt iam institutæ, & dotatæ, & ab inuicẽ distinctæ & separatæ: quia illud esset contra ius commune. ꝟ. de exces. præla. c. ad hæc.

siæ monachus, qui pro clerico eiusdem ecclesiæ se gerebat, & G. procurator monasterij Karoseñ. super iure eligendi abbatem in Andreñ. monasterio, & eiusdem electione in nostra præsentia inuicem litigarent, idem Gu. electionem suam à fratribus Andreñ. ecclesiæ concorditer celebratam, authoritate Apostolica petijt confirmari, asserẽs tam de iure [a] communi, quam priuilegio speciali, eis ab Alexandro Papa concesso, & a nobis postmodum confirmato, liberam eligendi [b] authoritatem, ad eosdem fratres tantummodo pertinere: & infra.

¶ Dictus verò procurator proposuit ex aduerso, quod cum olim ad petitionem patronorum ecclesiæ à Morieñ. † episcopo fuerit constitutum, [c] quod si præfatus locus diuino munere adeo pullularet, vt Prior aut Abbas constitueretur ibidem, electio [d] eius penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karoseñ. penderet, & huiusmodi obtentu statuti sic fuerit longè retroactis temporibus obseruatum, vt monasterio Andreñ. vacante, Andreñ. fratres in Karoseñ. capitulo, aliquem de gremio monasterij Karoseñ. sibi eligerent in abbatem, electio prædicti G. tam contra statuti tenorem, quàm etiam contra consuetudinem, approbatam (quæ optima est legum interpres) [e] minus canonicè attentata, merito cassari debebat: & infra.

¶ Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis, [f] & de suspenso

† Al. à Morineñ.

1 Et est simile qa iura ecclesiæ vacantis nõ habentis defensorem alienari nõ possunt, ipsã tñ ecclesiã vniri vel donari põt de reb. eccle. nõ alie. dudũ. lib. 6. clemẽ. eo. tit. si vna ecclesia & facit qđ dicetur inf. de transla. c. super gl. pe. Ioan. And.

2 Cõcor. tex. cum ibi no. in c. institutus. de relig. dom.

d Electio.] hic sumitur electio æquiuocè 3 pro confirmatione & pro electione: vt ꝟ. patet. & hoc verum est si consuetudo non probetur. sed si probetur, propriè tenetur.

e Interpres.] ff. de leg. & const. princ. l. si de interpretatione. & infra de sepul. c. certificari. & tacito consensu per desuetudinem lex abrogatur. ff. de leg. l. de quibus, in si.

[Glo. seq. primò ponit quatuor quæ non potest suspensus. Secundò quærit ponit duas opiniones. quæstionem declarat, & secundam opinionem approbat.]

f A suspensis.] Suspensus enim potest eligere nec eligi. vt hic. & ꝟ. de elect. c. cum inter R. seniorem. & ꝟ. de æta. & qual. c. cum bonæ & ꝟ. de cle. excom. mi. c. postulasti. nec postulari potest qui non seruauit interdictum. ꝟ. tit. pro. i. c. 1. in si. nec beneficia conferre. ꝟ. de conces. præben. c. quia diuersitatẽ. Sed nonne iudicare

3 Adde de æquocatione istius electionis in c. cum gl. de op. legẽ melior de re in c. cum illis. in verb. electio. de præb. lib. 6.

dare & præbēdas dare est iurisdictionis? vtique.). de ele. c. nosti. & c. excommunicare. infra de elect. c. transmissam. Nunquid suspensus potest huiusmodi iurisdictionem exercere? Dicunt quidam quod eps suspēsus pōt excommunicare, & præbendas dare: & respondent illi decre. quia diuersitatē. q ille eps erat ab officio suspensus & iurisdictione. Sed dic q canonicus suspensus eligere non potest: quia cum sit suspensus, nihil officij retinet: secus est in plato. Sed) istos est 24. q. 1. audiuim⁹. Alij dicūt & melius q eps suspensus non potest excōicare, nec interdicere, nec dare prælendas. inf. de excess. præla. c. vlt. arg. quamuis hoc potuerit post confirmatione nem, licet adhuc non sit consecratus. Ratio illa vr: quia plus aufert ei suspensio quàm contulerit consecratio, vt dici consueuit, plus tollit negatio quam ponit affirmatio: nā electus & confirmatus multa potest ex ijs quæ pertinent ad officiū episcopale, quæ perdit per suspensionē: quia consecratio non multum addit.). de transl. c. inter corporalia. Et est simile sicut maritus post matrimoniū consummatū non potest intrare religionē, sed ante pōt.). de conuer. coniug. c. ex publico. sic eps non confirmatus potest aliqua, quæ tñ. non pōt consecratus. Sic vides in alio simile, eps in archieps electus, nō pōt ante receptionē pallij, tanquam archiepiscopus clericos ordinare, sed tñ pōt antequā sit electus in archieps: quia hoc non facit vt eps, sed vt archieps.). de elec. quod sicut. §. præterea Præterea beneficiū cōcedere & ēt habere posse, cōpetit ratione ordinis, & est eius accessorium. 1. q. 3. si qs obiecerit. & cui interdicitur vnū & reliquū. 81. dist. si quis sacerdotū. & c. eos qui. Præterea de hac suspensione fuit obiectum & probatū ex eo quod dicit: quia nobis constitit, &c. & licèt obiectū à partibus non fuerit, iudex tñ qui debet electionem confirmare, ex officio suo debet inquirere de huiusmodi.). de elec. c. nihil est. Et hæc quæ dicuntur hic de his suspensis, intelliguntur de suspensis ab homine & etiā à canone. Si verò aliquis esset suspensus à canone: puta participādo cū excōicatis, ille talis bene pōt eligere, & alia facere quæ sunt iurisdictionis, sed eligi scienter non potest. hæc probantur,). de cler. excōi. ministr. c. si celebrat. quia mitius agitur cū lege q cum ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. Satis pōt dici q suspensus posset excōicare: quia potest absoluere excōicatū.). de referi. c. ab excōicato.). de sen. excom. sacro. & cap. duobus. & q pōt absoluere, pōt ligare, & ē): cū nō sit priuatus à cōione fidelium quare non posset priuare aliū. & hoc dico de eo qui non est suspensus à iurisdictione, vt suspensus à canone sola participatione. Ioan. & Lau. hoc cōcedunt, quod suspēsus ab officio tm, pōt excōicare, & præbendas dare: & intelligūt illā decre. quia di ueritate. cum erat suspensus ab officio & iurisdictione. Ego aūt non credo quod suspensus ab homine possit dare præbēdas: vt hic d⁹, licèt Lau. & Ioan. cōcedant q possit excōicare, & præbendas dare. arg.). posset induci prædi. decre. si celebrat. quæ tñ intelligitur de excōicatione minori: melior enim est opinio secunda, quia sicut excommunicatus alium excommunicare nō potest. 24. q. 1. audiuimus. ita eadem ratione nec suspensus ab homine alium potest suspendere.). de excess. prel. c. vlt. Ber.

1 Quasi velit indicare quod eligere competit ratione officij, nō ratione beneficij.

etiam celebratam, eam iustitia cassauimus [a] exigente. Cęterum cum supra dictum statutum ita sane possit intelligi, quod per illud nec iuri communi, [b] nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad sæpedictos fratres electio spectet abbatis, & ad Karosen. capitulum confirmatio: Mandamus quatenus si ex parte Karosen. cenobij, talis fuerit consuetudo probata, quæ iuri communi præiudicet [c] in hac parte vos secundùm illam decernatis electionē Andren. abbatis de cętero faciendam: alioquin Andren. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: vt sic de cetero liberā habeant facultatem, vel de gremio ecclesiæ suæ, vel etiā aliūde, p electionē canonicā eligendi personam idoneam in abbatem præsentandam Karosen. capitulo, vt ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

ADDITIO. Et hoc propter mixturā officij & iurisdictionis, idest quam habet spiritualis iurisdictio ad officium, idest ordinē, & ipsius executionem. Ioann. And. in nouel.

a Cassauimus] i. cassam nūciauimus.). vt lit. non conte. c. accedens.

b Iuri communi.] similem interpretationem habes. inf. de fi. instrum. inter dilectos. versi. cęterū. vbi enim aliquid à iure cōi discrepare vr, reducēdum est ad ius cōe si potest fieri, ne pereat, quia promptū est leges legibus concordare. C. de inoffi. doti. l. vnica. & Augustinus cōcordat euangelistas. de pen. dist. 1. periculosè. & etiam testes debent ad cōcordiā reduci, ne de periurio notentur.). de testi. c. cum tu. Sic enim facienda est interpretatio, vt nulli sit onerosa, & secundum ius). tit. proxi. c. causam quæ. & inf. de priuil. c. ex ore. &). eo. c. cum olim. Item secundū quòd minus est captiosa. ff. de reg. iur. quoties. in fin. titu. & hoc ita verum est, q ad ius cōe reducatur, si verba illa patiuntur, vt hoc versu: electio eius penes fratres eiusdem loci & capitulū Karosen. &c. Nam à verbis priuilegij non est recedēdū vbi certa sunt.). de priuil. c. porro. &). de decimis, c. ad audientiam. vbi. n. verba nō sūt ambigua, nō est loc⁹ interpretationi. ff. de leg. 3. ille aut ille. sed vbi sunt dubia, necessaria est interpretatio. 2

Vbi quid à iure cōi discrepat si fieri potest reducendū est ad ius cōe.

c Præiudicet.] Præscripta videlicet, quoniam alia non prodest.). de cau. pos. c. cum ecclesia. Quæ consuetudo iuri præiudicet, & quæ non. dicetur.). eo. c. vlt.

2 Tex. est in l. 2. C. de noxa. act. & in l. omnes populi. & ibi Bartol. ff. de iusti. & iur.

¶ Hono. iij. Parisien. capitulo.

¶ *Capitulum sine episcopo statuta seu consuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non potest.*

CAP. IX.

CVm consuetudinis [d] vsusq; lōgæui nō sit leuis auctoritas, & plerumque discordiā pariāt nouitates: Auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episcopi ...

CVm consuetudinis.] Tex. est notabilis & multum allegabilis, in quo primò ponit duplex ratio determinandi. Secundò ibi, Auctoritate, ponitur determinatio, quæ primò prouidet circa futura. Secundò ibi ali quas, circa preterita.

CASVS. Canonici Parisien. irrequisito episcopo suo, & sine suo consensu, quasdam consuetudines ecclesiæ suę immutauerunt, & quasdam fecerunt de nouo. pp q dicit Papa q auctoritas consuetudinis non est leuis, & nouitates q̄nq; discordiam inducunt. Vnde præcipit q sine consensu epi canonici consuetudines non immutent ecclesiæ, nec nouas inducant, quod si fecerint, decernit illas irritas & inanes. No. quòd omnia facienda, sunt in ecclesia de consensu episcopi & canonicorum, nisi consuetudo sit in contrarium.

Suspensus à canone, an possit eligere.

d Cum consuetudinis.] C. quæ sit longa consuetudo. l. 2. &). eo. c. vlti. & ibi exponitur. & 11. dist. consuetudinis.

siæ monachus, qui pro clerico eiusdem ecclesiæ se gerebat, & G. procurator monasterij Karoseñ. super iure eligendi abbatem in Andreñ. monasterio, & eiusdem electione in nostra præsentia inuicem litigarent, idem Gu. electionem suam à fratribus Andreñ. ecclesiæ concorditer celebratam, authoritate Apostolica petijt confirmari, asserẽs tam de iure [a] communi, quam priuilegio speciali, eis ab Alexandro Papa concesso, & a nobis postmodum confirmato, liberam eligendi [b] authoritatem, ad eosdem fratres tantummodo pertinere: & infra.

¶ Dictus verò procurator proposuit ex aduerso, quod cum olim ad petitionem patronorum ecclesiæ à Morieñ. † episcopo fuerit constitutum, [c] quod si præfatus locus diuino munere adeo pullularet, vt Prior aut Abbas constitueretur ibidem, electio [d] eius penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karoseñ. penderet, & huiusmodi obtentu statuti sic fuerit longè retroactis temporibus obseruatum, vt monasterio Andreñ. vacante, Andreñ. fratres in Karoseñ. capitulo, aliquem de gremio monasterij Karoseñ. sibi eligerent in abbatem, electio prædicti G. tam contra statuti tenorem, quàm etiam contra consuetudinem, approbatam (quæ optima est legum interpres) [e] minus canonicè attentata, merito cassari debebat: & infra.

¶ Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis, [f] & de suspenso

optima legũ interpres) celebrata, meritò cassari debebat, & mandari fratribus Andreñ. vt de cætero sibi eligant abbatem de monasterio Karoseñ. insuper allegauit, ꝙ electio ipsa facta erat de suspenso, & à suspensis: & ideo electio non tenebat; dñs Papa auditis hinc inde propositis: quia ei cõstitit ꝙ electio facta fuit de suspensis, eã cassauit iustitia exigente, idest, cassam & irritam nũciauit. veruntñ quia prædictum statutum ita posset intelligi, ꝙ ꝑ illud non derogetur iuri cõi nec priuilegio, hoc modo vt electio pertineat ad capitulum Andreñ. & confirmatio ad capitulum Karoseñ. mandat Papa quil usdã, ꝙ si monachi Karoseñ. talẽ consuetudinem probauerint, ꝑ quam iuri cõi præiudicetur: vt monachi Andreñ. elegerint sibi abbatẽ de monasterio Karoseñ. secũdum illam consuetudinẽ debeant iudicare electionẽ monasterij Andreñ. de cætero faciendã, ꝙ si talem consuetudinem non probauerint, adiudicent monachis Andreñ. ius eligendi abbatem, vt liberã habeant potestatem vel de gremio sui monasterij, vel aliũde eligẽdi sibi abbatẽ præsentãdo ipsum Karoseñ. capitulo, vt fuerit canonica electio per capitulum Karoseñ. confirmetur. No. quòd electio facta de suspenso non valet. Item consuetudo interpretetur legẽ siue statutũ epi, vt per ipsam cõsuetudinem declaretur statutum, quod poterat dubiũ esse. Item quãdiu ius cõe seruari potest, non debet recedi ab ipso. Item consuetudo præscripta præiudicat iuri communi, vt de ecclesia aliena tantùm eligant: quod est contra ius commune. Item per statutum prędictum præiudicatur epo diœcesano, & non capitulo Andreñ. cessante consuetudine: quia eps de iure communi ipsam electionem deberet confirmare.

Cum dilectus.] Cum ageret Guil. iste super iure eligendi abbatem, habebat mandatum à capitulo & vacante ecclesia, sed quantum ad petendam confirmationem electionis suæ, agebat ex persona sua iure suo sibi acquisito per electionem, sic ĩ. de in integ. rest. c. 2. in no. & sic videtur, vbi de hoc B.

a De iure.] 18. q. 2. abbatem, & ĩ. e. c. abbatem. & c. q̃sit. & 16. q. vlt. ĩ. de cau. poss. & propriet. c. cum ecclesia.

b Eligendi.] Lex dicit quod monachi debent iurare eligere abbatem, quem sciunt fide rectum, vita castum, & qui monasterio valet vtiliter prouidere. in auth. de san. epi. §. iubemus igitur abbatem. coll. 6. quod hodie non seruatur, sed secundum formam illius cõstitutionis. infra de elect. quia propter. eligere debent. si secundùm illam volunt eligere.

[Glo. seq. quærendo tractat, an clericis inuitis possit episcopus statuere, quòd eligant aliunde. ponit solutionem, quam in fine determinat.]

c Constitutum.] Licèt eps possit subijcere vnã ecclesiã alteri, vt ĩ. de exces. prælat. c. sicut vnire, nõ tñ credo ꝙ possit statuere ꝙ vna ecclesia eligat de alia clericis inuitis: quia hoc esset contra ius cõe, [1] vt 17. q. vlt. c. vlt. & 18. q. 2. abbatẽ, & ĩ. de iure pat. c. nobis quia pacto priuatorũ ius publicũ nõ tollitur. ĩ. de foro cõp. c. si diligenti. ĩ. de testamen. c. requisisti. Nec aliquis ius publicum remittere põt aliquis canonibus nec mutare antiquitus formã constitutã. ff. de administuto. l. quidam decedens. & ideo Papa postea interpretatur statutum tñ ius istud præscribi põt. vt quis teneatur eligere de certo loco: vt hic patet, & ĩ. de verbo. sig. l. abbate. & sic patet ꝙ minus iustus titulus dat causam præscribendi: vt ĩ. de emp. & ven. c. peruenit ff. ꝓ em. l. qđ vulgo. ff. ꝓ leg. l. ꝓlegato. & l. vlti. & vere vr iniustus, quia eps nõ põt tollere ius vnius ecclesię, & dare alteri. ĩ. de re eccle. non alie. c. 1. [2] Sed ex tali titulo potuit bona fide monasterium Karoseñ. pręscribere, vt alij monachi eligerent de monasterio Karoseñ. & eps solummodo concessit monasterio Karoseñ. qđ suũ erat: s. confirmationem electionis, & ita cessante præscriptione solã confirmationẽ habent; vt probat ꝑ interpretationem Papæ, vt ĩ. patet. satis tñ credo ꝙ in ipsa fundatione possit episcopus cum capitulo constituere voluntate patroni, quod illa ecclesia esset alteri subiecta, & quòd clerici instituendi semper eligerent sibi prælatum de maiori ecclesia. & quod dicit supra, quòd eps non potest facere quod vna ecclesia eligat sibi prælatum de ecclesia alia, hoc intellige quando ecclesiæ sunt iam institutæ, & dotatæ, & ab inuicẽ distinctæ & separatæ: quia illud esset contra ius commune. ĩ. de exces. præla. c. ad hæc.

d Electio.] hic sumitur electio æquiuocè [3] pro confirmatione & pro electione: vt ĩ. patet. & hoc verum est si consuetudo non probetur. sed si probetur, propriè tenetur.

e Interpres.] ff. de leg. & const. princ. l. si de interpretatione. & infra de sepul. c. certificari. & tacito consensu per desuetudinem lex abrogatur. ff. de leg. l. de quibus, in fi.

[Glo. seq. primò ponit quatuor quæ non potest suspensus. Secundò querit ponit duas opiniones. quæstionem declarat, & secundam opinionem approbat.]

f A suspensis.] Suspensus enim potest eligere nec eligi. vt hic. & ĩ. de elect. c. cum inter R. seniorem. & ĩ. de æta. & qual. c. cum bonæ & ĩ. de cle. excom. mi. c. postulasti. nec postulari potest qui non seruauit interdictum. ĩ. tit. pro. 1. c. 1. in fi. nec beneficia conferre. ĩ. de conces. præben. c. quia diuersitatẽ. Sed nonne iudicare

† Al. à Morineñ.

1 Et est simile q. a mira ecclesiæ vacantis nõ habentis defensorem alienari nõ possunt, ipsa tñ ecclesia vniri vel donari põt de reb. eccle. nõ alie. dudũ. lib. 6. clemẽ. eo. tit. si vna ecclesia & facit qđ dicetur inf. de transla. c. super gl. pe. Ioan. And.

2 Cõcor. tex. cum illi no. in c. institutus. de relig. dom.

3 Adde de æquiuocatione istius dictionis in [...] a. cum gl. [...] de op. leg[...] melior de [...] re in c. cum illis. in ve[...] electio. [...] præb. lib. 6.

etiam celebratam, eam iustitia cassauimus [a] exigente. Cęterum cum supra dictum statutum ita sane possit intelligi, quod per illud nec iuri communi, [b] nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad sæpedictos fratres electio spectet abbatis, & ad Karosen. capitulum confirmatio: Mandamus quatenus si ex parte Karosen. cenobij, talis fuerit consuetudo probata, quæ iuri communi præiudicet [c] in hac parte vos secundùm illam decernatis electionē Andren. abbatis de cętero faciendam: alioquin Andren. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: vt sic de cętero liberā habeant facultatem, vel de gremio ecclesiæ suæ, vel etiā aliūde, p electionē canonicā eligendi personam idoneam in abbatem præsentandam Karosen. capitulo, vt ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

¶ Hono. iij. Parisien. capitulo.

¶ *Capitulum sine episcopo statuta seu consuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non potest.*

CAP. IX.

CVm consuetudinis [d] vsusq; lōgæui nō sit leuis auctoritas, & plerumque discordiā pariāt nouitates: Auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episco-

dicare & præbēdas dare est iurisdictionis? vtique. ꝟ. de ele. c. nosti. & c. excommunicare. infra de elect. c. transmissam. Nunquid suspensus potest huiusmodi iurisdictionem exercere? Dicunt quidam quod eps suspēsus pōt excommunicare, & præbendas dare: & respondent illi decre. quia diuersitatē. ꝙ ille eps erat ab officio suspensus & iurisdictione. Sed dīt ꝙ canonicus suspensus eligere non potest: quia cum sit suspensus, nihil officij [1] retinet: secus est in ꝓlato. Sed ꝯ istos est 24. q. 1. audiuim9, Alij dicūt & melius ꝙ eps suspensus non potest excōicare, nec interdicere, nec dare præbendas. inf. de exces. præla. c. vlt. arg. quamuis hoc potuerit post confirmationem, licet adhuc non sit consecratus. Ratio illa vr: quia plus aufert ei suspensio quàm contulerit consecratio, vt dici consueuit, plus tollit negatio quam ponit affirmatio: nā electus & confirmatus multa potest ex ijs quæ pertinent ad officiū episcopale, quæ perdit per suspensionē: quia consecratio non multum addit. ꝟ. de transl. c. inter corporalia. Et est simile sicut maritus post matrimoniū consummatū non potest intrare religionē, sed ante pōt. ꝟ. de conuer. coniug. c. ex publico. sic eps non confirmatus potest aliqua, quæ tñ. non pōt consecratus. Sic vides in alio simile, eps in archiepm electus, nō pōt ante receptionē pallij, tanquam archiepiscopus clericos ordinare, sed tñ pōt antequā sit electus in archiepm: quia hoc non facit vt eps, sed vt archieps. ꝟ. de elec. quod sicut. §. præterea Præterea beneficiū cōcedere & ēt habere posse, cōpetit ratione ordinis, & est eius accessorium. 1. q. 3. si q̄s obiecerit. & cui interdicitur vnū & reliquū. 81. dist. si quis sacerdotū, & c. eos qui. Præterea de hac suspensione fuit obiectum & probatū ex eo quod dicit; quia nobis constitit, &c. & licèt obiectū à partibus non fuerit, iudex tñ qui debet electionem confirmare, ex officio suo debet inquirere de huiusmodi. ꝟ. de elec. c. nihil est. Et hæc quæ dicuntur hic de his suspensis, intelliguntur de suspensis ab homine & etiā à canone. Si verò aliquis esset suspensus à canone: puta participādo cū excōicatis, ille talis bene pōt eligere, & alia facere quæ sunt iurisdictionis, sed eligi scienter non potest. hæc probantur, ꝟ. de cler. excōi. ministr. c. si celebrat. quia mitius agitur cū lege q̄ cum ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. Satis pōt dici ꝙ suspensus posset excōicare: quia potest absoluere excōicatū. s. de rescri. c. ab excōicato. ꝟ. de sen. excom. sacro. & cap. duobus. & q pōt absoluere, pōt ligare, & ē ꝯ: cū nō sit priuatus à cōione fidelium quare non posset priuare aliū. & hoc dico de eo qui non est suspensus à iurisdictione, vt suspensus à canone sola participatione. Ioan. & Lau. hoc cōcedunt, quod suspēsus ab officio tm, pōt excōicare, & præbendas dare: & intelligūt illā decre. quia diuersitate. cum erat suspensus ab officio & iurisdictione. Ego aūt non credo quod suspensus ab homine possit dare præbēdas: vt hic dr, licèt Lau. & Ioan. cōcedant ꝙ possit excōicare, & præbendas dare. arg. ꝯ. posset induci prædi. decre. si celebrat. quæ tñ intelligitur de excōicatione minori: melior enim est opinio secunda, quia sicut excommunicatus alium excommunicare nō potest. 24. q. 1. audiuimus. ita eadem ratione nec suspensus ab homine alium potest suspendere. ꝟ. de exces. pręl. c. vlt. Ber.

1 Quasi velit indicare quod eligere competit ratione officij, nō ratione beneficij.

Suspensus à canone, an possit eligere.

ADDITIO. Et hoc propter mixturā officij & iurisdictionis, idest quam habet spiritualis iurisdictio ad officium, idest ordinē, & ipsius executionem. Ioann. And. in nouel.

a Cassauimus] i. cassam nūciauimus. ꝟ. vt lit. non conte. c. accedens.

b Iuri communi.] similem interpretationem habes. inf. de fi. instrum. inter dilectos. versi. cęterū. vbi enim aliquid à iure cōi discrepare vr, reducēdum est ad ius cōe si potest fieri, ne pereat, quia promptū est leges legibus concordare. C. de inoffi. doti. l. vnica. & Augustinus cōcordat euangelistas. de pęn. dist. 1. periculosè. & etiam testes debent ad cōcordiā reduci, ne de periurio notentur. ꝟ. de testi. c. cum tu. Sic enim facienda est interpretatio, vt nulli sit onerosa, & secundum ius. s. tit. proxi. c. causam quæ. & inf. de priuil. c. ex ore. & s. eo. c. cum olim. Item secundū quòd minus est captiosa. ff. de reg. iur. quoties. in fin. titu. & hoc ita verum est, ꝙ ad ius cōe reducatur, si verba illa patiuntur, vt hoc versu; electio eius penes fratres eiusdem loci & capitulū Karosen. &c. Nam à verbis priuilegij non est recedēdū vbi certa sunt. ꝟ. de priuil. c. porro. & ꝟ. de decimis, c. ad audientiam. vbi. n. verba nō sūt ambigua, nō est loc9 interpretationi. ff. de leg. 3. ille aut ille. sed vbi sunt dubia, necessaria est interpretatio. 2

Vbi quid à iure cōi discrepat si fieri potest reducendū est ad ius cōe.

2 Tex. est in l. 2. C. de noxa. act. & in l. omnes populi. & ibi Bartol. ff. de iusti. & iur.

c Præiudicet.] Præscripta videlicet, quoniam alia non prodest. ꝟ. de cau. pos. c. cum ecclesia. Quæ consuetudo iuri præiudicet, & quæ non. dicetur. ꝟ. eo. c. vlt.

CVm consuetudinis.] Tex. est notabilis & multum allegabilis, in quo primò ponit duplex ratio determinandi. Secundò ibi, Auctoritate, ponitur determinatio, quæ primò prouidet circa futura. Secundò ibi ali quas, circa pręterita.

CASVS. Canonici Parisien. irrequisito episcopo suo, & sine suo consensu, quasdam consuetudines ecclesiæ suę immutauerunt, & quasdam fecerunt de nouo. pp ꝙ dicit Papa ꝙ auctoritas consuetudinis non est leuis, & nouitates q̄nq; discordiam inducunt. Vnde præcipit ꝙ sine consensu epi canonici consuetudines non immutent ecclesiæ, nec nouas inducant, quod si fecerint, decernit illas irritas & inanes. No. quòd omnia facienda, sunt in ecclesia de consensu episcopi & canonicorum, nisi consuetudo sit in contrarium.

d Cum consuetudinis.] C. quæ sit longa consuetudo. l. 2. & ꝟ. eo. c. vlti. & ibi exponitur. & 11. dist. consuetudinis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Consensu.] bene dicit, consensu; quia sine ipsius consensu obtento hoc facere non possunt. Sed videtur quod nō teneantur habere consensum, dummodo consilium & tractatum cum eo habeant arg. de arb. ca. cum olim. Sed hoc nō est verū, quia illud obtinet, ex forma arbitrij, imò episcopi & canonici vnū corpus & vnum collegium sunt, ita q ipse caput, & ipsi canonici membra. inf. de ijs quæ fi. à præla. c. nouit. & est expressum quod si aliquibus mandetur, vt cum 1 consilio aliquorum aliquid faciant, eorum consilium expectare tenentur, nec sufficit q tantum requiratur. ꝟ. de el. & e. cum in veteri lege.

b Vel nouas.] nouitates enim sine cā inducendæ non sunt: quia lex dicit, q in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas. ff. de legi. & consti. princip. l. in rebus. arg. ꝟ. de constit. ca. cognoscentes & reprehenduntur qui nouitates inducunt. 11. distin. quis nesciat.

1 De hac q̄stione latè Albertinus tra. de agnoscē. assertio. q. 26.

pi vestri consensu [a] immuteris ecclesiæ vestræ constitutiones & consuetudines approbatas, vel nouas [b] etiam inducatis: Si quas forte fecistis, irritas decernentes.

¶ Idem maiori & Burgeñ. de Rupella.

¶ Non valet consuetudo per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria dissipandum.

CAP. X.

Ex parte vestra fuit propositum, quòd cū in patria vestra seruatæ sint hactenus duæ consuetudines abusiuæ, quòd si indigena [c] vel extraneus, prodigalitatis vitio, [d] vel incuria, [e] seu quocunque casu alio dissipauerit, vel amiserit bona sua, bona vxoris suæ tam mobilia quam immobilia, pro suæ voluntatis libito † alienat [f] & infra. ¶ Et quòd si vir ducat vxorem, quæ fide coniugij violata committat adulterium, nihilominus ipsa medietatem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbè apprehendit, quæ potius priuanda esset omnibus viri bonis: [g] & infra. ¶ Tenore præsentiū declaramus, vos nō teneri ad huiusmodi consuetudines obseruandas. [h]

¶ Gregorius nonus.

¶ Consuetudo non derogat iuri naturali seu diuino, cuius transgressio peccatū inducit, nec positiuo, nisi sit rationabilis & præscripta.

CAP. XI.

Cum † tantò sint grauiora peccata, quanto diutius [i] infœlicem ani-

Ex parte.] Diuidit in duas partes. Primò recitat duas cōsuetudines irrationabiles, quas reprobat ibi. Tenore. Abb. Sicul.

CASVS. In quadam terra seruabantur duæ consuetudines. Prima erat, quod si aliquis deueniret ad inopiā quocunque casu, siue aliquo modo amitteret bona sua, posset alienare bona vxoris suæ pro voluntate sua. Alia fuit, quod si vxor alicuius fidē violaret coniugij, & ipse eam propter hoc dimitteret, accipiebat dimidiam partem bonorum viri sui, cum potius esset priuanda omnibus bonis mariti, ac etiam dotem suam perdere deberet. mandat Papa quòd de cætero tales consuetudines non seruentur. Not. quòd turpes consuetudines non debent obseruari.

c Indigena.] Idest, inde genitus.

[Gl. se instruit quis sit prodig. &c. & ponit versus.]

d Prodigalitatis vitio] quod se esse virtutem sæpe mentitur. 41. distin. sæpe. Prodigus est qui dat danda & non danda. Auarus qui tenet tenenda, & non tenenda. Largus medium tenet inter vtrunq; Vnde versus,

Prodigus est animi vitio retinenda profundens.
Qui retinet cupide, & æs deposcit auarus.
Largus quis sumptus facit ex ratione libenter. 2

Sed non videtur q huic sit subueniendum: quia culpa sua & vitio incidit in egestatem. ff. quod met. caus. l. si mulier. 86. distinc. non satis. Et dignum est vt male meriti egestate laborent. ff. deposi. l. bona fides. taliter enim non fuerat subueniendum huic ratione pramissa, & cum alterius læsione, sed eleemosynam dare possumus, ne pereat. 86. dist. pasce fame morientē, & c.

e Incuria.] idest negligentia, & ideo non est subueniendum, quia vigilantibus & non negligentibus iura subueniunt. infra de restitut. spo. c. cum vniuersorū,

2 Hostiēsis inter parcū & largū ita distinguit: parcus est cui plus placent retenta, largus vero cui plus placent data ... vi ... Ciceronem ... offi.

& ꝟ. de donat. inter dilectos. ff. ad Velleia. l. 2. §. verba quia stultis non consueuit subueniri, sed errantibus. ff. de iuris & facti ignorantia. l. penultima. §. si quis iur. & C. si minor se maiorem dixerit. l. si is. & vtilius esurienti panis tollitur, quàm si securus de cibo iustitiā negligat. §. quæstio. quinta non omnis. & 23. quæstio. quarta. nimium sunt inquieti. & ideo talis consuetudo meritò reprobatur.

f Alienat.] quòd de iure fieri non debet. ff. de fundo do. l. fundus, & l. lex Iulia. nec etiam propter delictum mariti bona mulieris sunt distrahēda. C. ne vxor pro mar. l. 12. & tertia. C. ad legem Iuliam de vi pri. l. prima. & ꝟ. de pig. c. ex literis. In casu tamen quandoque distrahuntur bona mulieris pro viro: vt in causa pii ... bona, mulieris pro marito obnoxia sunt fisco. si omnia bona mariti exhausta sūt. C. in quibus caus. pign. ta. contra. l. fin. Nec valet alienatio fundi dotalis, etiam si mulier consentiat. C. ad Velleian. auth. siue à me. & in auth. vt immobilia ante nupt. do. §. si proprie. col. 5. Sed si iurauerit non contrauenire, tenet venditio. ꝟ. de iureiur. c. cum contingat. si sine vi & dolo præstitum sit iuramentum sponte. Constante etiam matrimonio in tali casu cum incipit vergere ad inopiam, mulier potest repetere dotem. C. de iure do. l. in rebus. & l. vbi.

g Bonis.] & etiam dotem suam propter adulterium perdere debet. C. de iur. do. l. si dotem. & C. ad leg. Iul. de adult. l. libertatem. & ꝟ. de don. inter virum & vxorem. c. plerumque. vbi de hoc.

h Obseruandas.] iuri contrarias, vt dictum est. Per primam consuetudinem inuitabantur viri ad dissipandum bona sua, per alteram mulieres proniores erant ad committendum adulterium. argum. ff. de pactis dota. l. conuenire. talis compensatio non est admittenda.

Cvm tanto.] habet materiam amplam, & multum subtilem. Et habet duo dicta. secundum ibi, Licèt. & quælibet pars potest subdiuidi. Abbas Sicu.

CASVS. In prima parte dicitur quòd quantò amplius quis in peccato perseuerat, tantò grauius peccat, vnde ꝟ. ius nāle nulla consuetudo excusat: q transgressio iuris naturalis inducit periculum salutis. Secundò dicitur quòd consuetudo longæua non est vilis, tamen non valet ut præiudicet iuri communi sine positiuo, nisi illa consuetudo sit rationabilis & præscripta: quia tunc præiudicat iuri communi in loco vbi consuetudo seruatur. No. contra ius naturale nulla consuetudo valet. Item contra ius positiuum præualet consuetudo rationabilis & præscripta.

i Diutius.] infra de tim. c. cum in ecclesiæ. & infra de eo qui du. in matri. quam polluit, c. cum haberet.

† Adde pro interpretatione horum verb. pro sue volūtatis libito, text. cū ibi not. in l. Lal. eo ait. §. j. ff. de aq. & Barto in extrauag. ad reprimēdum.

† Ad intelligentiam vide B. Thomam 1. 2. q. 97. arti. 2. & Dominicum Sotum li. 1. de iust. & iure. q. 7. art. 2.

[Glo.

[Gl. seq. recitatur per quaestionem, de quo iure naturali loquitur litera, & respondet quod de illo quod consistit in praeceptis, &c.]

a Naturali iuri.] Quod immobile perseuerat. 5. dist. §. sed cum ius naturale. 25. qō. 1. sunt quidam. 1 Et hoc verum est quantum ad praecepta vel prohibitiones q̃ moralia sunt, & nō mutantur, vt non occides, nō furtū facies, honora patrem, &c. 6. distinct. non est §. his itaque. & naturalia quidem iura immutabilia sunt, ciuilia vero mutabilia. Institu. de iur. nat. §. sed naturalia. infr. de constan. et atti. c. non debet. et ideo nulla consuetudo praeualet contra ius naturale. etiam si omnes homines de mundo contra facerent, 32. q. 7. flagitia. cuius ignorantia neminem excusat, 1. qō. 4. turbatur. §. notandum. & ibi nihil interest. in vitio decipere vel decipi. 16. q. 1. si cupis. & de ignorantia dicitur, ꝙ qui ignorat, ignorabitur. 37. dist. ideo. §. ut itaque De ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur in summa, 1. q. 4. §. notandum. & ibi recurrendum est.

1 Concord. tex. in l. si id quod, ff. de quod ind.

ma detinet alligatam, nemo sanae mentis intelligit naturali iuri [a] (cuius transgressio periculum salutis inducit) quacumque consuetudine (quae dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari. Licet etiam longaeue consuetudinis non sit vilis [b] authoritas: non tamen est vsque adeo valitura, vt vel iuri positiuo debeat praeiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, [c] & legitime [d] sit praescripta.

[Gl. seq. quaerit obijciendo pro insolubili. ponit primo opi. quam reprobat. secundo secundam, quam etiam reprobat. tertio soluit.]

b Vilis authoritas.] Sed quaeritur de qua consuetudine hic intellexit Grego. Si dicis de bona consuetudine, illam nulla ratio siue ius vincit, immo aequiparatur ei. 11. dist. in his. si de mala, de illa non potest dici quod non sit vilis. Super hoc dicunt quidam, quod principium istius § debet intelligi de bona consuetudine, & finis de mala; & ita diuersimode intelligunt: sed haec non fuit intentio legis, vnde §. iste sumitur. C. quę sit long. consuet. l. 2. & ideo inepte dicunt. Alij pro maiori parte exponunt literam istam, non tamen est adeo valitura, vt iuri positiuo debeat praeiudicium generare, supplent generaliter, non praeiudicat iuri, sed in eo loco praeiudicat iuri vbi consuetudo seruatur. & iste intellectus planus & facilis est sed de hoc nulla dubitatio est quod consuetudo vnius loci iuri positiuo generaliter non praeiudicet omnib. locis. Et ideo sic debet intelligi lex illa, q̃ habes 11. distinct. consuetudinis. q̃uis particularis consuetudo non est vilis, non tamen praeiudicat iuri positiuo, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit praescripta, & haec expositio reprobat duas primas opiniones, quas facit hic Greg. in fi. & sic intellige 11. dist. consuetudinis.

[Gl. seq. quaerit, & soluit, & solutionis ponit quattuor exempla. finis recitatur per aliam q. quam soluit, alle. 9. iura.]

c Rationabilis.] Et quam consuetudinem dices rationabilē? Illam dico rōnabilē quā non improbant iura. inf. de causa poss. c. cū ecclesia. & s̃. eod. c. cum dilectus, & inf. de verb. sig. c. abbate. vt si qñq; admittant aliqui ad electionem, ad quos non pertinet de iure cōi, & de alio collegio, ista consuetudo non improbat à iure, ut dñt iura p̃dicta, & illa est rōnabilis, ꝙ tūc capitulum eligat canonicos sibi, & alios inferiores praelatos irrequisito epo. inf. de elect. c. cum ecclesia Vulnerata. vel eps solus hoc faciat. inf. de ijs quae fi. à p̃l. sine consen. cap. ea noscitur licet de iure vnum corpus sint inf. de ijs q̃ fi. à prael. sine consensu cap. nouit. & de iure communi deberet fieri ab omnibus communiter ab episcopo & canonicis, ut quandoq; fit. inf. de concess. praeb. postulastis Et illam dicerem rōnabilem, ꝙ absentes non vocētur ad electionem; vt in multis locis contingit, ut in Tuscia. & in multis ecclesiis, & huiusmodi consuetudines legitimè praescribuntur, vt patet per praedicta exempla. Illam dico generaliter rationabilem, quae nō obuiat canonicis institutis. Irrationabilis est quae improbatur à iure, qualis est illa. inf. de insti. c. ex frequentib. s̃. eod. c. cum venerabilis. & s̃. c. prox. & onerosa consuetudo vt s̃. eo. c. 1. & s̃. eo. c. cū inter vos. & inf. de re iud. ca. cū causa. & generaliter vbi aliqd fit contra neruū ecclesiasticae disciplinae siue libertatē. inf. de ele. c. cū terra. & c. sacrosācta. & c. Messana. 2

2 Adde textum in Authē. cassa, C. de sacros. ecc. & in l. de q. bus, & ibi Bar. ff. de leg.

[Gloss. seq. primo ponit. 9. q̃ requiruntur, vt cōsuetudo iuri praeiudicet, & ab hoc recedere vr̃ in fi. gl. scđo q̃rit glo. quae sit differentia, &c. & primo ponit vnam differentiam contra quam alleg. & remittit. Secundo ponit aliam quam approbat. Tertio ponit duas alias.]

d Legitime sit praescripta.] Spatio 40. annorum, infra de causa pos. cum ecclesia. & infra de praesc. c. auditis. de hoc potest hr̃e multa iura. ea. n. solum locum habent in rebus ecclesiasticis. 16. q. 3. c. placuit §. quas actiones. Ad hoc ergo vt consuetudo iuri communi praeiudicet, requiritur primo quod rōnabilis sit. & quod sit praescripta, ut hic. & c. cū ecclesia. Itē quod ex certa scīa, & non p̱ errorem sit inducta. ff. de leg. q̃ non rōne & sciente illo, qui pōt ius condere. ff. de leg. l. de quibus. in fi. Et ꝙ sit tale ius, qđ possit praescribi. Nā quaedā sunt quae non possunt p̃scribi, saltē a laicis. inf. de p̃scrip. c. causam quae. & c. cum ex officij. & c. cō nō liceat. Et quod nō sit contra ius naturale. 32. q. 7. flagitia uel saltē ꝙ sit obtenta in cōtradictorio iudicio ff. de legi. l. cum de cōsuetudine, & inf. de verb. sign. c. abbate. Itē requirit, quod sis vsus illa cōsuetudine siue vicab illis, q̃ ō. usus es eo aīo ut intendas, siue credas te ius habere, & ut in posterū id facias, ff. de tit. actuq; pri l. 1. §. Iulia. recte ait. & l. vlt. alias nō prodest ut ibi dr̃. & sic solę duae vices non inducunt consuetudinē: quia non exemplis, sed legibus iudicandū est, C. de sent. & interlo. om. iu. l. nemo. sed secundū consuetudinē talē bene iudicaret, ut dictum est, ff. de leg. l. nā imperator. Itē requiritur quod maior pars populi vsa sit ea consuetudine, ad hoc. ut secundum illa iudicetur: quia sicut maior pars populi non posset inducere legem, ita nec consuetudinem. Itē & illa consuetudo praeiudicat iuri, cuius non extat memoria hominum. 3. q. hęc quippe. & de verb. sign. c. sup quibusdam, §. 1. & ff. de aqua quot. & aesti. l. hoc iure. §. ductus aquae. & ff. de aqua pluu. arc. in summa. §. idē labeo. & ff. de proba. l. si arbiter. & sic vr̃. ꝙ difficile sit p̱bare consuetudinē & p̃scriptionē. Sed q̃ drīam facis inter consuetudinem et praescriptionem? illa pōt assignari (ut quidam dicunt) quod ubi consuetudo praetenditur, admitti posset probatio in contrariū, ut probetur indebitū fuisse quod cōsueuit percipi arg. a contrario. C. de agri. et cē si. l. litibus. lib. 11. sed ubi praescriptio est, non admittitur probatio in cōtrariū ad probādum indebitū fuisse. arg. a contrario. inf. de praescr. c. si diligēti. ubi dr̃ ꝙ bona fides & iustus titulus requiruntur, et ibi dr̃ qñ exigitur titulus, et qñ nō. C. de pig. act. l. nec creditores. Item qui petit aliquid sibi deberi uel fieri ex consuetudine, debet allegare causam petendi: et tunc sufficit probare solum tempus, licet non probet causam: et tunc non admittitur probatio in contrarium; et secundum hoc non uideretur differentia inter consuetudinem, et praescriptionem: quia in praescriptione quandoque probatur titulus, ita dicunt quidam, quare solum tempus non est causa inducēdae obligationis, sicut nec tollendae. ff. de actio. et oblig. l. obligationū, §. placet. et haec opinio magis placet secundum Io. Alij dicunt quod sola consuetudo sufficit etiam sine causa. arg. inf. de cā pos. c. cū

Quot requirant ad hoc ut consuetudo iuri cōi praeiudicet.

ecclesiæ. ubi de hoc, ubi vero aliquis est in possessione percipiendi aliquid, & ei quæstio mouetur: tuedus est in possessione, quousque probetur contrarium, ff. inde bitum, quia possidet ratione cõsuetudinis, 16.q.4. Volumus, nisi vi, precario, seu clam possideat, tunc qui dedit, sua authoritate pôt reuocare, ut 1. qõ. 3. quia cognouimus. ꝗ. de isti. cũ venissent. Item in alio potest esse differẽtia inter consuetudinẽ & præscriptionẽ, q̃a consuetudo qñq; debet 1 esse obtenta cõtradictorio iudicio populi, pscriptio uero nõ. Itẽ q̃a in cõsuetudine requirit̃ φ maior pars populi vtatur illa, vt dictũ est, in pscriptionib. ñ requirit̃ Sic ergo itellige, φ cõsuetudinis cõ[illegible] authoritas: tũ ñ vincit ius positiuũ illa particularis consuetudo in eo loco ubi est consuetudo, nisi fuerit rõnabilis, & legitime sit præscripta: tũc bñ uicit ius, & ei p̃iudicat, cõcurrentib. pdictis in ea pscriptione. sed fm hanc decre. satis sufficere videtur, si consuetudo solummodo sit rationabilis, & præscripta. Ber.

1 De qua cõsuetudine hoc sit accipiendum ita ait Compostellanus supra.c. 1 quẽ hic refert Io. And.

† Cap.1. eo. tit. in 3. com pilatione.

¶ TITVLVS V.

De postulatione prælatorum.

¶ Inn.iij. decano, & capitulo Senonensi.

¶ Impostulabilis est qui uiolat interdictum h. d. quo ad tit. habet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad tit.

CAP. I.

Ad † hęc in beato Petro: & infra. ¶ Cũq; de facili non possetis in vnũ locũ, & ppositũ conuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appellatũ:[a] tandem conuenientes in vnum, Altissiodoren episcopum in archiepiscopũ postulastis. ¶ Postulationem uestrã per magistrum R. pręcentorem vestrum, & per abbatem sancti Petri exponẽtes, & petentes, vt faciendę translationi pium præberemus assensum. ¶ Verum quoniam antequam idem magister ad sedem Apostolicam accessisset, nobis quasi pro certo constabat, quod idem episcopus interdicti sententiam nõ seruasset, quod etiam idẽ magister nõ negauit,[b] in fratrum nostrorum præsentia requisitus à nobis, in ipsius episcopi ipsius epi p litteras papæ, nec p litteras legati, qui fuit publicauit, nec per alicuius executoris mandatum. insuper allegauit quod dictus rex in Altissio. dio. diœce. terram propriam non habebat, vnde interdictũ non extendebatur ad Altissiodo. diœc. super hoc scribit papa Senonen. capitulo, dicens φ prima allegatio non sufficit. nec sufficit ad excusatio[nem] ñ[illegible] epi Altissiodo. eo φ Cardinalis sententiã interdicti publice promulgauit multis pñtib. & sniã illã à multis in regno Franciæ publice seruabatur, & qñ aliqua constitutio publice promulgatur: nõ est necesse quod singulorum auribus intimetur, sed sufficit ad hoc, φ quilibet eã seruare teneatur, quod est publice promulgata, & φ ita sit, probatur per cõciliũ Sardicen. cuius verba hic ponũt. Ad aliam allegationem respondet φ non ualet: quia dictus rex i Altissiodoren diœ. terrã propriam non dicitur habere: quia ipse mandauit terrã regis Franciæ subijci interdicto, & Cardinalis interpretatus fuit mandatum Papæ, & sniam interdicti pro[m]ulgauit in terram illam, quæ regi tunc temporis adhærebat: & terra illa Altissiod. adhærebat tunc ipsi regi, p ætera ex alia causa excusari non potuit, ex eo quod nouit Metropolitanam ecclesiam suam seruare sniam interdicti, & ipse eam sequare debebat. Dominus Papa his præmissis, qui secundum Apostolum omnem inobedientiam debet punire, considerans inobedientiam ipsius episcopi, prædictam postulationem repulit vt indignam, non propter postulantem ecclesiam, sed propter postulatam personam, cum obedientia non prodesset humilibus, si contemptus contumacibus non obesset. In fine dicit, quod cum hominem postulassent indignum, potestatem amiserunt eligendi: de g̃ratia tamen concedit eisdem ut de persona idonea ecclesiæ Senonen. debeant prouidere. Nota ea quæ publice fiunt, nulli licet ignorare. Item quod Metropolitana ecclesia seruat, suffraganei debent obseruare. Item omnis contumacia est punienda. Item qui non seruauerit interdictum, intelligibilis efficitur. Ber.

10 20 30 40 50 60

DE POSTVLATIONE prælatorum.

Viso de iure scripto & non scripto: quia parum est iura condere, nisi sint ministri qui eadem iura tueantur, vt in l.2 de ori. iur § post originem & in c. ibi. periculum § præterea. de elec. li.6. ideo de ipsis ministris & eorum assumptione merito est videndum. Et qm̃ assumuntur altero ex tribus modis. s. per postulationem, electionem, & translationem: ideo de omnibus illis tribus infra subijcit, & quia postulatio innititur gratiæ, præmisit titulum de postu. prælatorum. Quid autem sit postulatio, vide per gl. c. unico. eo. tit. lib 6. Abb. Siculus.

De hac materia habes 61. dis. Osius. & c. nullus i nuitus. & c. episcopus. 63. dist. litteras. 71. dist. fraternitatem. cum multis similibus.

Ad hæc.] Diuiditur in sex partes. Nã in prima ponitur inuita postulatio. In secunda. ibi. postulationem. postulantiũ petitio. In tertia: ibi, verũ. petitiõis impugnatio. In quarta: ibi Qñ nec, excusationũ reiectio. In quinta: ibi, Nos igit, postulatiõis cassatio. In sexta: ibi, Licet g̃ro. eligẽdi vel postulãdi pmissio. Abb. sicu.

CASVS. Ecclesia Senon. uacante, canonici Senon. licet ab initio in discordia fuissent, tandem conuenientes in vnum, epm Altissiodo. in suum archiepm postularũt postmodum per magistrum R præcentorem suum petierunt à dño Papa, vt postulationem suã admitteret, & eidem epo daret licentiam transeundi ad ecclesiam Senonen. sed dñs Papa anteq̃ dictus magister ad ipsũ accederet, intellexit pro certo, φ dictus episcopus interdicti sniam, q̃ dñs Papa pcuderat in terram Regis Franciæ non seruauerat, qđ idem magister non negauit in pñsentia dñi Papæ requisitus, allegans φ sniam ipsam seruare non tenebat: eo quod non peruenerat ad nouitã

a Appellatum.] Quæ appellatio non tenet nisi causa iusta fuerit allegata, inf. de elect. c. cum nobis, in princ. & inf. de appel. c. ut debitus.

[Gl. seq arg. alleg. quattuor iura alleg. duas leges in contrarium, & remittit.]

b Nõ negauit.] Per hoc vr quod confessio 2 procuratoris dño præiudicet. inf. de capel. monac. c. dilectus. & de rescrip. c. suborta. sicut & confessio aduocati. inf. de censi. c. cum olim. & inf. de appellatio. c. cũ causam contra ff. de iterro a. actio l si sine §. si defensor alias est lex il ę §. si defensor, ff. de confes. c. certum. § penu. Qñ confessio procuratoris sine factum præiudicet ipsi domino, dicitur inf. de causa posses. c. cum olim. & in l. ut li te non contest. ubi ponitur hæc materia.

ADDITIO. Petrus dicebat, quod iste non fuit procurator postulati sed postulant[ium]. Io. And.

[Glo. seq. obijcit per tres rationes, & soluit.]

2 Porte insurgens ex taciturnitate φ videtur uelle Inno. quod expeditum est de confe. c 2. li.6. Ioan. And.

a Allo-

excusationem allegans, [a] quod sententiam datam seruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiam, nec per litteras nostras, nec per Cardinalem tunc Apostolicæ sedis legatum, qui eandem sententiam promulgaret, nec per deputati ad hoc executoris mandatum vel litteras peruenisset. & infra. Quod nec sufficit, immo nec proficit ad excusationem prædicti episcopi, cum Cardinalis idem sententiam interdicti præsentibus multis solemniter, ac publicè promulgauerit, [b] & eadem interdicti sententia in Regno Fràcorum iam à multis publice cœperit obseruari, nec sit necessarium, cum constitutio solenniter editur, [c] aut publice promulgatur, ipsius notitiam † singulorum auribus per speciale mandatum, vel litteras inculcare: sed id solum sufficit, vt ad eius obseruantiam teneatur, qui nouerit eam soléniter editam, aut publice promulgatam: cum & contra quosdam qui Sardiceñ. Concilium nõ seruabant, tamquam illud non habuerint, aut perdiderint, canonica [d] tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idẽ penes illos in suis regionibus actum fuerit & receptum. Nec valet quòd in Altissiodoreñ diœcesi dictus rex terram propriam [e] dicitur non habere, cum nos terram totam regis ipsius subiici mandauerimus interdicto, & Cardinalis nostrum interpretatus [f] mandatum, in terram illam sententiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhærebat: & infra. ¶ Sed inde liquido constat, sępè dictum episcopum sufficiẽter excusari non posse, q̃ suam Metropolitanam [g] ecclesiam generalis interdicti sententiam & recepisse nouerat, & seruare: & infra. ¶ Nos igitur qui secundum Apostolum prom[pti] sumus inobedientiã [h] omnem vlcisci, [i] eiusdem episcopi Al

a Allegans.] Hæc allegatio bona vl: quia quilibet præsumitur ignorans, nisi probetur sciens, ff. de proba. l. verius & decretum non ligat ignorantes, ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. & 82. dist. proposuisti circa fin. & arg. sup. de cõsti. cognoscentes. imo non sufficit denunciare procuratori, ff. de pet. hære red. l. item veniunt, §. petitã. Sed non est ita, quia cum publice sententia illa fuerit promulgata, eam ignorare nõ potest, neque dẽt, & præsumitur eam scire, 12. q. 2. qui et humanis, & 16. dist. quod dicitis. argu. ff. de in fiat. ac sed & si pupillus, §. proscribere, & arg. inf. de plur. e. quanto. vbi enim allegat ignorantiam circa ea quæ plerique sciũt, & quæ publice fiut, non creditur ei, nisi hoc p̃bet, j. de elec. c. innotuit, vers. nec p̃bare cogimus, & c. inf. q. nia acc. vos. cũ in tota, & inf. de sen. exc. si vero 34. q. 2. intellectũ. 1 Sed vbi circa ignota allegat ignorantia, non cogitur probare ignorantiam ff. de administ. tu. l. hoc autem.

[Glos. seq. allegat 4. concor. ex quib. in fi concludit, in medio solum vnam legem contrariam.]

b Publice promulgauerit.] Sufficit edicta proponi in publico, etsi ad quẽlibet non perueniãt, arg. de do. & contu. causam quæ, arg. ff. de dam. infec. l. 4. §. toties, & C. de an. exce. vt p̃fectus, & C. de indi. l. properandum, §. & si quidem. Nec obstat, ff. quæ sen. si appel. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. quia ibi edictum non fuit solemniter propositum: & ideo non excusatur, nisi probaretur contrarium, vt dixi in gl. hæc allegatio. imo videtur sufficere quod per solam famam ad ipsum peruenerit, inf. de sent. exc. cum desideres. §. secundæ quæstioni. Et si dubitaretur, quia solummodo per famam intellexit: in tali dubio debuit potius seruare sententiam interdicti, quam ecclesiastica sacramenta postea reuastare, infra de cler. excommun. mini. illud.

c Solenniter editur.] Vt expressè legitur in authen. vt fac. no. constit. circa princ. coll. 5. vbi dicitur, quod post duos menses nullus habet excusationem si vellet ignorantiam allegare, nisi vt dicitur in illa gl. hæc allegatio.

d Canonica] 16. dist. quod dicitis.

e Terram propriam.] Bona fuit interpretatio Cardinalis: quia cum dicimus, fundum suum vel ipsius, domino damus actionem: & cum dicimus, in alterius locum, de domino intelligendum est, ff. de relig. & sum. fu. l. 2. §. in locum, hic tamen large fit interpretatio ad omnes terras, quæ tunc regi adhærebant præstando auxilium, & est simile, ff. de verbo. sign. l. liberorum. sicut excommunicatio extenditur ad illos, qui præstant auxilium excõmunicato. inf. de sent. excom. c. nuper & c. si cõcubina. vel quia terra illa erat de iurisdictione ipsius, licet proprietas regis non esset; & ideo regnum totum propter contumaciã suã fuit suppositum interdicto, inf. de offi. deleg. c. sane, & inf. de spon. ca. non est nobis, & inf. de iudi. c. nouit.

[Gl. seq. allegat 3. iura in contrarium. solu distinguendo quadruplicem interpretationem.]

f Interpretatus.] No. q̃ legatus interpretatur mandatum dñi Papæ, 2 arg. cõtra inf. de sent. excõ. c. inter alia, & 11. q. 3. sicut, §. ex his omnibus, & C. de leg. l. vlt. & inf. de iud. c. cũ venissent, de hoc ibi sal. Vnde nota q̃ quædam interpretatio est generalis & necessaria, & redigẽda in scriptis, vt principis, vt dicunt iura hic signata in cõtrarium. Alia est generalis & necessaria, sed nõ est in scriptis redigenda, vt cõsuetudines, ff. de leg. l. si de interpretatione, §. si. proxi. c. cum dilectus, & hic similiter. Alia non est generalis, sed necessaria, & in scriptis redigenda, vt iudicis, ff. de leg. l. non possunt, & l. nam vt ait Quod possit iudex interpretari sententiam suam, est argu. ff. de iudi. l. Paulus, vbi potest supplere quæ desunt sententiæ, sic & interpretari sicut prætor potest, ff. de præto. stipul. l. in prætorijs. Et alia est quæ nec generalis, nec necessaria, nec redigenda in scriptis, vt magistrorum, C. de profes. Vrb. Constantino. l. vnica, lib. 12. interpretatio principis iura facit quo ad omnes, sup. de constit. c. fin.

g Metropolitanam.] 12 dist. de his.

h Inobedientiam.] 23 q. 5. c. 1.

i Vlcisci.] Immo potius deberet parcere cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit, C. de epis. & cler. l. si quis in hoc genus. vnde dictum fuit de Cęsare,

Qui vincis semper, vt victis parcere possis,
Parcere prostratis sit nobilis ira leonis.

ADDITIO. Ad hoc 45. distinctione, disciplina. & alibi. Parcere subiectis & debellare superbos, & alibi. Sicut bellanti resistenti, & c. et. 23. quæstio. prima, noli. in fin. Hostien. Seneca lib de virtutibus. Honestum & magnum vindictę genus, ignoscere 10. And,

1 Concor. tex cum gl. j. in l. regula, ff. de iur. & fac. ignoran. & l. sed ad des §. 1. cum gl. ã loca.

† Ad intelligẽtiam vide S. Thom. 1. 2. q. 90. art. 1. Sot. l. 1. de iustit. & iu q. 1. ar. 4. Alfonsum Castrũ lib. 1. de potestate legis pœnalis, & c. 1. & Fernandũ Vasquiũ lib. 1. controuersia. illustr. c. 44.

2 Similis est gl. i §. ex his, 11. q. 3. Spec. in tit. de leg. §. sequitur. vers. delegat' quoque, & in §. nunc ostendendũ, vers. 37.

a Obedientia.] 2.q.5.quanto.
b Contemptus.] Nam facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, 23.q.4.est iniusta, & inf.de vi.& honest.cleri.c.vt clericorum. 1
c Canonicas sanctiones.] 11. dist. quia sint culpæ,& quia maleficia impunita remanere nō debent, inf. de sent. excom.c. vt fama,& ff. ad legem Aquil. ita vulneratus, & ff. de solu.l.Stichum,§. tametsi.
d Personam.] Et hoc ideo, quia vitiū fuit materiæ & non artificis, ff. ad legem Aquil. l. § seruus,§. si calicem. Et ita habes hic, ꝙ qui non seruat interdictū, ineligibilis est, nec pōt postulari. Et potest dici ꝙ est irregularis, & suspensus, nō nec eligere dēt, nec excōicare, nec beneficiū conferre pōt: qa claues ecclesiæ contēnit, inf de excom. prael.c.vlt.vbi est hoc expressum.
e Postulastis.] Postulo a te priuo si consentire licebit. Consentire nego, nisi te bene postulo primo. Forsitan indignus & turpi crimine læsus. Sic aliter possem primo post iure carere. Si minus est dignus: tunc me potente tuetur.
f Priuare.] Ergo fuit constitutum in Concil. Lateranen. inf. de elect. c.cum in cunctis, vt qui scien ter indignum elegerint, eligendi ea vice potestate tenuerint se priuatos, & ad postulationem extenditur: vt hic,& inf.de elect.c.bonæ memoriæ, in fi. & hoc ideo est: quia per postulationem peruenitur ad electionem arg.sup.de consti. c.nam concupiscentiam,& ff. de sponsl.oratio.secus tamen est, cū postulatur illegitimus, vt dispensetur cum eo, vel legitimetur, 56.dist. c. cenomanensem, & inf.de elect.c.innotuit.
g Possemus.] idest priuari essetis.
h Concedimus.] hoc ꝗ officium iudicis & de gratia non de rigore. contumaci enim & delinquenti potest iudex remittere pœnam de gratia: vt inf. de offi. deleg. c.consuluit, vbi dicit: nisi per gratiam ei benignitas iudicantis subueniret,& inf.de offi. leg.c.nisi specialis dilectio. bene dicit, concedimus: quia quod non poterat de iure communi, concedit eis per priuilegium, vt patet in capitulo seq.

¹ Concor. tex.in l.si arbiter, ff.de arbit.& in l.3. §.ibidem, ff. ad exhi.

² Hęc glos. non inuenit in antiquis exemplarib.

† In aliquot manuscriptis ita: de solita tamen benignitate sedis Apostolicæ concedimus, &c.

³ Hęc gl.nō habet in antiquis codicibus.

tissiodorensis inobedientiam attendentes, ne nil obedientia [a] prodesse videretur humilibus, & contemptus [b] contumacibus nō obesset: cum iuxta canonicas [c] sanctiones quædam sint culpæ, in quib. culpa est relaxare vindictam, postulationem huiusmodi non propter postulantem ecclesiam, sed propter postulatam personam [d] repulimus, vt indignam. ¶ Licet autem ex eo quod hominē, qui vestro non conueniebat ꝓposito, postulastis, [e] cum vos interdicti sententiam seruaretis, & ipse eam contemneret obseruare: permissa vobis facile abusi fueritis potestate: ac ideo vos ea nō inmerito priuare [f] possemus, [g] de solita † tamen benignitate concedimus, [h] vt vobis per postulationem, seu electionem canonicā de persona congrua consulatis.

¶ Idem Hostiensi epis. Apost. sedis legato.

¶ *Qui postulationem cassatam vitio personæ innouat, est eligendi & postulandi potestate priuatus.*

CAP. II.

GRatum † gerimus: & infra. ¶ Accepimus ex litteris tuis, quod canonicis Senonen. quorū postulatio nostra fuit auctoritate cassata, [i] licet cassationis litteras suppressissent in fraudem, vt canonice ad electionē procederent, mandauisti: & infra. ¶ Cumque plures eorum postulationem cassatam [k] à nobis innouare denuo niterentur, [l] quidam verò episcopum Cameracen. in archiepiscopum postularunt; tu intelligēs eos qui cassationem nostram quodammodo reuocare volebāt, eligēdi priuilegium amisisse, quia cōcessa sibi ex Apostolicę sedis benignitate abuterentur temere potestate, ac ideo ad alios licet pauciores [m] numero, quantum tamē

† Cap.2.eo. tit.in 3.cop.

G Ratum.] Continuatur hoc c.ad præcedens, tractat enim de illa materia. Diuiditur in duas partes: nā in prima ponitur narratio duplicis postulationis, & alterius admissio, ac alterius derogatio, secundo ponitur Papalis resp. ibi Nos igitur Abbas.

CASVS. Canonici Senonen. retentis litteris cassationis postulationis prædictæ, fraudulenter suppresserunt litteras ipsas, legatus tamē Apost. sed. qui super hoc mandatum Apostolicum receperat, mandauit canonicis prædictis, vt ad electionem procederent canonice celebrandam, quidam canonici Senon. postulationem cassatam à dño Papa iterum innouarunt, quidam alij canonici licet essent numero pauciores, postulauerunt epm Cameracen. Cadinalis intelligens ꝙ illi qui postulationē cassatam innouarūt, essent eligēdi seu postulādi potestate priuati,& ideo ad alios (licet pauciores numero essent) postulādi auctoritas esset deuoluta, postulationem factam de epo Cameracen. penitus admisit,& Papa pdictum epm Cameracen.à vinculo absoluit quo tenebat ecclesiæ Cameracen & confirmauit factum legati. Nota qui ꝓ nam indigna eligit vel postulat, amittit potestatem eligēdi, & potestas ad alios licet pauciores numero tunc deuoluit.

i Cassata.] supra c. prox.
k Cassatam.] i.nō admissam.
l Niterentur.] Postulando eundē Altissiod. & male: quia ex quo alicuius electio vel postulatio cassatur vitio personæ, non est assumendus ad eandem, inf. de elect. c.super eo.
[Glos seq. quærit, arg. ponit opin. Ioā. demū soluit,& alleg. in contrariū rñdet.]

m Pauciores.] Hic patet quòd si maior pars delinquit in electione, eligendo vel postulando indignum, electio deuoluitur ad alios, licet numero pauciores, inf. de elect.c.bonæ 2.& c.cum in cunctis,& c.cum Vintonien. sed quid si omnes delinquunt præter vnum, nunquid ille vnus poterit eligere? Videtur quod sic: quia vniuersitas remanet in vno, siue ius vniuersitatis, ff. quod cuiusq; vniuersi.sicut municipij, & in fin.& 63. dist. si forte. Et dicit lex hominibus coactis, sic accipere debemus, vt siue vnus solus vim fecerit, siue etiam hominibus coactis quantum enim ad uerba non refert an solus vim faciat, an hominibus coadunatis: quia adhuc non deficiunt verba, ff. vi bono. rapt. l.at prætor. §. homines, sic siue vnus solus sit, siue plures, ille potest eligere, Ioan. dicit [4] quod vnus solus non potest eligere, & in eo solo non potest ius illud remanere. argu. inducit ad hoc infra de elect cap.1.& 10.q.3. vnio. ff. de uerbo.sign. Neratius, quia cum duo siue tres faciant collegium, qui debent sibi eligere prælatum, non potest hoc esse in uno, cum sani definiat esse collegium, sicut grex definit esse, si unum tantum animal remansit de grege, ff. de legat primo, l.si grege, & ad hoc inducit etiam 63. distinctio. si forte, quia si unus solus

⁴ Et Gof. hic qui reddit tres rōnes, quas colligas ꝑ sequētia. Puto tamen ꝙ iste unus possit à superiore petere, ut ecclesia prouideat. Io.An.

tus eps remaneret in prouincia, debet ipse alios conuocare ad consecrandum electum; vt inf. de elect. c. bonæ 2. Tu dicas quod vnus solus potest eligere, & ius eligendi remanet in vno solo per iura primo inducta. Et iura quæ inducit Io. non contradicunt. Primo illud c. si forte, non contradicit; quia ipse solus non pōt aliquem cōsecrare. immo ad minus debēt esse tres, & est de substantia consecrationis, ita quod aliàs non esset cōsecratus, 66. dist. por ro. vbi forma consecrationis traditur, sed in illa sola, quæ solus facere potest, nō vocabit alios. Et illa decre. bonæ. non contradicit, quia cū prima electio nō esset nulla ipso iure, immo ille H. qui solus elegit, secundo eam poterat confirmare: vt inf. de elect. c. qd sicut, non debuit procedere ad secundam, nisi prima cassata: quod si fecisset, debebat postea solus eligere, vt s. p. p. culpam illorū. Sed in casu illo dicit Ioan. quod non deuoluitur potestas eligēdi ad contemptum: sed tunc quando eligunt indignum, satis pōt dici, quod p. p. talem contemptum non deuoluitur ius eligendi ad contemptū: quia non tm̄ peccant illi qui contemnunt, quā tum illi qui eligunt indignum: 1 & sufficit quod cassetur electio; quia non est nulla, in quo casu tm̄ priuati sunt, inf. tit. prox. c. cum in cunctis. Sed debent tunc priuari per sententiam, sicut quando peccatur in forma, inf. tit. prox. c. quia p. p. & in c. bonæ. Alia iura quæ dicunt qd̄ definit esse collegium, non contradicunt, quia licet collegium definit esse collegium omnibus mortuis, prætereunt; nihilominus ius collegij siue vniuersitatis remanet in illo; per legem sicut municipij, §. vlt. & hoc dicunt Laurentius, Vincentius, & Tancredus.

ad hoc pertinet consilio saniores eligendi, vel postulandi deuolutam esse licentiam, prædictum Cameracen. ad eorum instātiam in pastorem auctoritate fretus Apostolica p̄uidisti.[a]

¶ Nos igitur a solicitudine Cameracen. ecclesię ipsum reddidimus absolutum: quod a te de mandato nostro factum est, auctoritate Apostolica confirmantes.

¶ Idem † clericis Rauen. ecclesiæ.

¶ Postulatio per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maior præfertur, vel quæ fit a minori quam a tertia parte collegij, admitti non debet.

CAP. II.

Bonæ † memoriæ Guil. archiepiscopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, quidam vestrum sanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem; quidam vero Imolen. episcopum postulauerunt: & infra. ¶ Nos igitur auditis quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius etiam pro vtralibet partiū curauimus allegare,[b] considerauimus † vero quòd eiusdem Cardinalis pñtia vtilior fit non solùm Romanæ, sed etiā ecclesiæ generali[c] tam apud Apostolicam sedē, quam apud ecclesiā Rauennaten. ideo Papa volens præferre cōem vtilitatem priuatæ, & maiorem minori, postulationem Cardinalis non admisit: ex alia parte considerans quod eps Imolen. a minori quā à tertia parte fuit postulatus, & huiusmodi postulationes in discordia factas Romana Ecclesia admittere non cōsueuit: quia qñ etiam in concordia fiunt, cū non tam ex iure quā ex gratia moueātur postulationem Imolen. epi non admisit, mandans Capitulo Rauennaten. ut in personam idoneā conuenire procurēt. No. quod iudex potest supplere de iure & de facto quod aduocati omittunt. Itē communis vtilitas præferri debet priuatæ. Item postulatio & iuri & gratiæ innititur.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem, an iudex de facto supplere debeat, & ponit duas opiniones, & primam approbat, respondens ad legem contrariam.]

a Prouidisti.] De nostro speciali mandato, aliàs non posset illum transferre, inf. de officio leg. c. nisi specialis, & c. quod translationem. & ideo bene dicit, prouidisti. non enim debuit dicere, confirmamus, quia nihil est quod confirmaret eum, per postulationem nullum ius acquiritur, inf. eo. c. penul. Sed debet dicere superior, postulationem admittimus, vel postulationem uestram non duximus admittendam, inf. eod. c. proxi. & sup. eo. cap. proximo.

Bonæ memoriæ.] Diuiditur in tres partes. In primo ponit duas discordes postulationes. In secunda ibi, Nos igitur vtramque repellit, causam exprimens, In tertia ibi, Mandantes, monet nouam prouisionem fieri. Abb. Siculus.

Consuetudo est in ecclesia Rauennate, quod mortuo archiepiscopo sine licētiā hoc Papæ, sed de ipsius mādato eligunt, aliter sine mandato eius eligere non est [illegible]

CASVS. Vacante ecclesia Rauen. canonici illius ecclesiæ episcopum Imolen. postularunt, quidam vero postulauerunt S. Praxedis presbyterum Cardinalem, postulationes istæ delatæ sunt ad sedem Apostol. Papa auditis allegationibus, supplendo tam de iure quam de facto, etiā allegauit plenius pro vtraque parte, cōsiderans quod præsentia Cardinalis esset vtilior non solum ecclesiæ Romanæ, verum etiam tam generali ecclesiæ quam Rauennaten.

b Curauimus allegare.] Sic ergo patet quòd iudex potest supplere quæ aduocatus omisit, sicut papa hic supplet, & Cst quæ desunt aduoca ind. sup. l. vnic. & de iure debet supplere, & non de facto: nisi tale sit factum quod iam sit ei notum vt iudici, prout dicit dominus Azo. Alij etiam dicunt sicut Placen. quod etiam de facto, & inducunt ad hoc ff. de pet. hæred. l. vltima. Sed primum verius est, quod de tali facto supplere tantum debet, quod est ei notum tanquam iudici. 2 arg. C. de appel. l. vltima. in si. 1. respon. & est argu. Institu. de act. §. si minus, ff. de ædil. ed ct. l. bouem. §. aliquando Et debet supplere ut iudex sedendo, & non stando, ne aduocati officium sumat. C. de postuland. l. quisquis, inducendo legem uel decretum uel decretalem. Inuenio quod quandoque iudex supplet altera parte absente, C. de temp. appellat. l. 2. §. vltimo, & C. de appellat. Iulianus in princip. Sed utraque parte præsente supplere non debet; nisi in casu propter publicam utilitatem repellendo militem à procuratione etiam tacente altera parte, ff. de procurator. l. filiusfamilias, §. ueterani. & C. de procurato. l. mulierem. Et lex quam inducit Placentis ff. de petitione hæreditat. l. ultima. non obstat; quia potius consuluit illi iudicis officio quàm iure ordinario. Et est simile ei quod dixit de milite. Nam iudex ex officio suo si scit aliquem excommunicatum publice, ipsum debet repellere ab agendo, etiam si ab aduersario non excipiatur, inf. de exceptionibus, cap. exceptionem, & sic officio iudicis consulitur aduersario; sicut in l. de petitione hæreditatis, l. ultima, & hic Papa supplet ex officio suo, & inf. de election. c. cum nobis olim, ubi de hoc dicitur; quare in hoc casu officium iudicis locum habet.

c Generali.] Arg. quod Papa & Cardinales curam & sollicitudinem gerant pro statu ecclesiæ generalis; & superi-

† Aliàs, ita; idem clericis Rauen.

1 Adde quod eligēs indignum uidetur scienter tacere, ff. de consti. tutoris si patronus. per Host.

† Cap. q. cōi utilit. 3. q. op.

† Aliàs, sup. considerauimus igitur.

2 Vt qd̄ scit priuatim est in attestationibus uel alijs actis, sm Inno. sup. eod. tit. c. 1. allegat de consul tia. c. 1. forte p. p. ad quod ibi dicā sup verbo scandalo. non de eo quod est sibi notum vt Deo, uel ut homini, de offi. ordi. si sacerdos. Io. And.

Imperator vt subiecti quiete viuant, noctes ducit insomnes, in Authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. in princ. coll. 2 & idem dicit, voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus, in authent. vt diuinæ iussi subscriptionem habeat gloriosissimi quæstoris, in princ. coll. 8. inf. de restit. spol. c. sequens, & de exc. c. vlt.

[Glo. seq. alleg. 4. cōcor. & soluit quattuor iura cōtraria.]

Publica utilitas priuatæ debet præferri.

a Communem.] & ita publica præfertur priuatæ, 7. q. 1. scias, & ff. pro socio. l. actione, §. Labeo. & C. de cad. tollen. l. vnica, §. penult. & in authen. de restit. & ea quæ parit §. ea enim quæ communiter, colla. 4. & hoc verū est, cum in communi vtilitate priuata includitur, sicut fit in prælatura: alias quilibet debet propriā vtilitatē præferre cōmuni. arg. 19. q. 2. duæ sunt. & 33. q. 5. si non licet, arg. C. de seru. l. possessores, & ff. de alb. Licet autem.

† Al. moueamur.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

uennatem, vnde non immerito præferētes speciali vtilitati communem, [a] & minori maiorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum.

¶ Attendentes autem ex altera parte, quod prædictus episcopus à maiori quā tertia parte fuerit postulatus: & quod Apostolica sedes postulationes huiusmodi non consueuerit in tanta diuisione [b] ac contradictione recipere: cum etiam quando aliquis ab alijs vnanimiter postulatur, ad admittendam postulationem eorū, non tam ex iustitia, quā ex gratia [c] moneatur, † postulationem ipsius nō duximus admittendam.

¶ Mandantes quatenus cū his qui vocem [d] in electione habere noscuntur per electionem, postulationē, seu nominationem [e] canonicam in personam idoneā cōuenire curetis.

¶ Idem Præposito, & Capitulo † Strigoñ.

Archiepiscopus in archiepiscopum postulatur. Et ex quo postulatio præsentata est Papa non possunt postulantes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari h. d. quo ad titulum.

CAP. IIII.

18 Bonæ † memoriæ Guil. archiepō ve-

b In tanta diuisione] Ad hoc n. vt postulatio præiudicet electioni, requiritur vt numerus postulantium sit duplo maior numero eligentium, inf. de elec. c. scriptum est, de hoc tamen dicas secundum quod nota. inf. tit. prox. c. scriptum, in gl. quæ incipit. hæc dicit Papa. Vt tamen qꝫ minima pars eligentium deberet præferri multis postulantibus: quia postulantes soli gratiæ innituntur: vt hic. Sed eligentes iure cōi iuuantur, similiter & electus, sed hoc non est verū, nam patronus laicus in præsentando soli gratiæ innititur, 16. q. 2. si quis episcoporum, & tamen iniuria fit præsentato, si non admittatur, 17. quæst. 7 decernimus, & infra de iure pat. c. pastoralis, gratia ergo fit postulato si admittatur. iniuria si repellatur, ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. pen. Vnde non solum postulato, sed postulantibus fit iniuria, si postulatus est idoneus, & repellitur, ff. qui satisd. cog. l. si vero, in fi. Alia ratio potest melior assignari, quam huiusmodi videatur, licet eligentes nitantur iuri, & postulantes gratiam non debent præferre electores ex quo sunt minima pars Capituli, quia nūquam tenet electio, nisi fiat à maiori parte capituli, inf. de elec. c. ecclesia vestra, & c. Cumana, ita tamen quod maior pars non peccet, vt ex hoc ipso iure priuatur: quia tunc valet electio minoris partis capituli, sup. c. proxi.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem quo iure petatur postulationis admissio.]

c Gratia.] Hoc ideo dixit: quia per huiusmodi postulationem siue gratiam, ius non acquiritur postulato, inf. eo. tit. c. penult. & ideo quia gratia est, nō compellit prælatus concedere postulatum, 63. distinct. litteras, in authent. de sanct. epis. §. nullus, coll. 9. si tamen iusta causa exigit, debet compelli per superiorem, vt illum cōcedat, inf. de iu. pa. c. nullus. Item indirecte quodam modo compellitur illam concedere si sit idoneus, quia tenetur ei prouidere in competenti beneficio, inf. de iur. patro. cap. pastoralis. 1 Item idem superiorem illum potest concedere, vel repellere: quia nō tenetur ei facere gratiam, nisi velit: quia nemo inuitus de suo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precariæ, 2 non igitur quicquid iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subijcitur, ff. de iudi. l. non quicquid, arg. inf. de offi. deleg. c. consuluit. Sic ergo patet, qꝫ in huiusmodi postulationibus implorandum est officium iudicis, & non iuris actione agendū est, vt supra eo. c. ad hæc. ver. si & inf. de in integ. resti. per totū, & Institu. de offi. iud. per totū. Iudicis enim officium apponitur pro actione, cū deficit actio, inf. de offi. iud. c. audientis officiū. sed nō proprie imploratur iudicis officium in casu isto, sed potius gratiam debent implorare a superiore. Bernar.

1 In præsentato, non in postulato sequitur, & dic vt ibi. & uide quod dr de re iud. cū Bertholdus, super 3. glo. Io. An.

2 Concord. text. in l. 2 ff. de condi. & demonst. l. si patroni, §. sed nec illud, ff. ad Treb.

† Al. canonico.

d Qui voce.] Hoc ideo dicit, quia forte erant aliqui eligendi potestate priuati, infra de elect. c. cum Vintonien. vel quia oēs sunt vocandi, qui ius habent eligēdi, inf. de elect. c. quod sicut.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilat.

ADDITIO. Vel propter suffraganeos ecclesiæ Rauenatis, qui debent de consuetudine interesse. Ioan. And.

e Nominationem.] Nominatio canonica potest dici quando omnes concordant in aliquo ineligibili assumendo, & vadunt ad eum a quo petendus est consensus, & requirunt eius consensum, vt cum ipso dispenset. Et hæc potest dici nominatio canonica, quæ nō potest dici postulatio proprie: quia postulatio solenniter debet fieri: quia talis nominatio satis similis est postulationi, immo quasi idem est, vnde dicit postulationem seu 3 nominationem.

ADDITIO Habes de hac nominatione 16. q. vlt. contra sanctorum, 2. q. 6. c. ei qui, §. diffinitiua. versic. nominatio. Ioan. And.

3 Adde qꝫ ista gl. cōiter allegatur pro ista ratione, seu, quod nō sit uera disiūctiua, tā de de ea p Bar. in l. 1. ff. de auro & arg. leg. & C yn. post Petr. de Bellap. in l. cum quidā, ff. de uerbor. signif.

Bonæ memoriæ] Diuiditur hæc decr. in sex partes. In prima ponitur postulationis admittendæ petitio, contra eam exceptio & replicatio. In secunda Apostolica trimembris prouisio. ibi. Nuncijs, vsq; ad §. cæterum. In tertia temeraria & iniusta postulatio, & eius repulsio, prouisionis faciendæ monitio; & eiusdē communicatio sua retentio vsq; ibi, Verum in quarta suffraganeorum, ad concordiam seu. cano. canonicorum dissentio, duplicis postulationis iniusta innouatio, vsq; ibi, Nec obstabit. In quinta ponitur tacitæ obiectionis responsio vsque ibi, intelleximus. In sexta ponitur diffinitiua prouisio, archiepiscopalis translatio, ac pallij utendi prouisio. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Strigon. vacante, canonici Strigon. postularunt archiepiscopum Colocen. quidam suffraganei Strigon. ecclesiæ scilicet, Quinque eccle. episcopus, & quidam alij episcopi huic postulationi se opposuerunt, dicentes qꝫ eis contemptis & exclusis, qui ius in electione habebant, huiusmodi postulatio fuit facta, propter quod nuncij vtriusque partis ad sedem Apost. accesserant, sed nuncij Capituli econtra respenderunt, qꝫ suffragium de gratia solummodo fuerat requirit, sed ipsi suum consilium denegauerunt, & alia et nuncij proponebāt contra ipsam postulationē, quia de his non constitit domino

strò viam vniuersæ carnis ingresso, cum in Colocen. Archiepiscopum postulandum à nobis contulissetis [a] vnanimiter vota vestra, suffraganei Strigon. ecclesiæ Quinque ecclesien. episcopus † videlicet & quidam alij, postulationi vestræ se opponere curauerunt, asserentes quod eis contemptis [b] qui ius habebant eligendi vobiscum, postulatio eadem fuerat attentata: licet vestri nuncii proponerēt ex aduerso, quod super prçficiendo vobis Pontifice, † de gratia [c] multoties suffraganeorum fuerat requisitus assensus, sed ipsi vobis consilium denegauerunt.

¶ Nunciis igitur in nostra prçsentia constitutis, & proponentibus aduersarijs quædam alia contra postulationis vestræ processum, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus prouidendum, vt si suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos † postulationi vestræ uelletis instare, per procuratores idoneos ad sedem Apostolicam veniretis. Si autem illi a contradictione sua cessarent, & uos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores. [d] Quod si contra dicentibus episcopis memoratis, vos contingeret de iure vestro diffidere, [e]

[…]dñi Papæ? Ita super hoc duxit videndum: si suffraganei persistere voluerint in contradictione sua, & canonici Strigon. voluerint instare postulationi suæ vtrique pars procuratores idoneos ad sed. Apost. debeat destinare. Si vero suffraganei voluerint desistere à sua contradictione, & canonici volunt in suo proposito permanere, mittant personas idoneas, quæ dñm Papam reddāt certiorem super negotio postulationis. Si aūt suffraganei in contradictione persistere voluerint & canonici diffidant de iure suo: tūc aliam personam sibi prouideāt in pastoré canonice. Istud fuit primū mādatū, sed antequā illud mandatū ad capitulū peruenirent, q dā canonici temere recedētes à postulatione, quā dño Papæ p̄sentauerāt. alijs persistentib. in sua postulatione, prædictum Quinque eccl. epm postulauerunt, suam postulationem dño Papæ præsentantes, sed dñs Papa, eā non admisit, cum facta fuisset i maiori cōtradictiōe q̄ prima, & cōtra formā p̄dicti mādati: mādās capitu. vt personam idoneam sibi prouideat in pastorem requisito assensu suffraganeorum, si de consuetudine antiqua esset requirendum: alioquin Papa prouideret ecclesiç de pastore. Istud fuit secundum mandatum: quod cum ad capitulum peruenisset canonici innitentes mandato priori, suffraganeos ad concordiam reuocauerunt præter episcopum Quinque ecclesiens. quo facto receperunt secundum mandatum, & illi qui Colocen. archiepiscopum postularunt, eandem postulationem innouarunt, reuersis ad eos quibusdam, qui dictum episcopum postularunt, illi volentes procedere iuxta tenorem secundi mādati ad capitulum cæteros conuocauerunt, & illi noluerunt conuenire cum illis. illi credentes penes se remansisse potestatem eligendi, dictum episcopum postularunt, propter quod vtraque pars ad sed. Apo. accessit. auditis allegationibus hincinde, scribit Papa super hoc, Capitulo Strigon. dicens quod non nocet discordia illorum qui prædictum episcopum postularunt quia primo in postulatione Colocen. omnes consenserunt, & consensum suum proprijs subscriptionibus roboratum ad sed. Apost. transmiserunt. Vnde non potuerunt postea suam consensum mutare. si enim postquam postulatio præsentatur domino Papæ, possent ab ea recedere. postulantes sibi frequenter illuderent, & ipsius iudicium ab illorum arbitrio pendere uideretur. & ideo licet Papa neutram postulationem admittere teneretur, tamen quia omnes licet diuersis temporibus conuenerint in Colocen. postulationem ipsius admisit, absoluens ipsum à vinculo quo tenebatur ecclesiæ Colocen. & dat ei licentiam transeundi ad Strigon. ecclesiam, sibi postmodum pallium transmissurus. Nota postquam postulatio præsentata est superiori, non possunt ab ea recedere postulantes, nec mutare consensum, sicut nec post electionem. Item si contempti volunt postea consentire, bene valet postulatio siue electio, dummodo in forma vel in persona nō sit vitium.

a Contulissetis.] Ipsum postulando.

b Eis contemptis.] Et ideo cassanda erat electio si verum dicebant. infra de causa pos. ca. cum ecclesia. & 63. dist. obeūtibus. & inf. de electio. capitu. quod sicut & capitu. venerabilem, & capi. bonæ 2.

[Glo. sequens circa vocatos de gratia tria dicit, & dat consilium.]

c De gratia.] Si hoc esset q de gratia vocati essent, nec ius, nec aliquod cōmodum sibi acquisitum fuisset. inf. de verb. sig. c. abbate. & 10. q. 3 quia cognouimus, & C. de seruit. l. 1. & ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. respon. 1. vnde ipse qui dedit, potest reuocare, 1 & illos vlterius non admittere: vt 10. q. 3. quia cognouimus. & C. de agri. & censi. l. litibus, libro 11. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Aristo. & §. Trebatius. Nec tali datur restitutio, quia non dicitur spoliatus. cum non possederit: sicut ille qui sub cōditione possidet. infra de resti. spo. c. olim causam. C. de illo tamen aliter facientis gratiam, ut hoc protestetur nec præsumat sibi ius creare in posterum: 10. 7. q. 1 Pontifices. & inf. de iure patrona. c. ex litteris, & c. consultationis. arg. inf. titu. pre. si. c. Cumana. Præterea c. iij. non est de collegio, & dicit se debere interesse electioni. debet exprimere quo iure debeat interesse. infra de elect. cap. constitutus. Vnde iusti satis uidebantur excludendi.

d Certiores.] De modo postulandi & de persona postulata an sit idonea. dicitur inf. de electio, nihil est; ubi dicitur q de idoneitate personç sit quærendum.

[Gl. seq. arguit ad duo de diffidentia, & vtrumq; declarat distinguendo.]

e Diffidere.] Arg. quod si prælatus diffidat de iure suo, debet dimittere rē quā tenet. inf. de simo. per tuas. in fi. 54. dist. cap. generalis. in fi. quia bonā fidem agnoscere debet, ff. mandati. Quintus Mutius, 1. rñ. Sed hoc verum est si de iure proprio diffidat, qđ nō suam tangit personam: sed si diffidet de iure ecclesiæ, constituat aliū defensorem nomine ecclesiæ. Arg. ff. de nego. gest. at qui natura, §. cum me absente, 2 Et not. q diffidentia iuris permittit uariare ubi non est ius alteri acquisitum, vt hic, & inf. c. proximo, & inf. de electio. q sicut. nisi p̄sentatio iā facta esset superiori, ut inf. eo. capi. & inf. de elect. q sicut. sed hic poterat uariare de licentia Papæ, alias non cum postulatio iam esset præsentata ut infra sequitur, uel nisi iā publicatio scrutinij fuerit facta. inf. de elect. publicato. Si uero ius est alteri acquisitum, licet diffidant, uariare non possunt in eius præiudicium. ĩ. de elect. cum inter canonicos, in fine. quia nemo potest mutare consilium suum in alterius præiudicium, ff. de reg. iur. l. nemo.

[Glo.

† Vox, episcop⁹, deest in multis antiquis.

† Al. postulatio.

† Al. & cubit⁹ &c.

1 De insti. cū uenissēt. Ioan. And.

2 Adde text. ĩ c. dudū. §. 1. de elec. & in l. 2. & ibi Bal. C. de sex ui. & aqua.

aliam personam idoneam prouideretis vobis canonice in pastorem.

¶ Cæterum quidam vestrum à postulatione vestra, quam nobis præsentaueratis communiter, temere [a] recedentes, alijs persistentibus in eadem: prædictum Quinqueecclesien. episcopum in archiepiscopum postulauerunt: & infra. Nos igitur postulationem ipsam, quam inuenimus in multa discordia, non solum suffraganeorum, verum etiam canonicorum Strigonien. ecclesiæ, ac contra formam mandati [b] nostri temere celebratam, non duximus admittendam: sed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendum vobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu; si essent de antiqua & approbata consuetudine [c] requirendi) procedere curaretis, alioquin [d] nos ipsi prouideremus ecclesie viduatæ. [e]

¶ Verum antequam [f] ad vos litteræ † nostræ peruenissent, innitentes mandato priori, suffraganeos, preter Quinqueecclesien. ad concordiam reuocastis: & infra.

¶ Post † hæc mandato nostro recepto; hi qui in Colocen conuenerant, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandem, reuersis ad eos quibusdam canonicorum † qui in partem alteram declinarant: & infra.

¶ Cæteri vero, qui Quinqueecclesien. episcopum postularant; conuenientes in vnum, cæteros canonicos ad capitulum conuocarunt, ad postulationem concordem, vel electionem canonicam iuxta mandatum Apostolicum procedere cupientes; sed illis nolentibus conuenire, intelligentes [g] penes se tantum remansisse facultatem liberam eligẽdi, quia reliqui ius suum prosequi negligebant, prædictum Quinqueecclesien. denuo postularunt: & infra.

¶ Nec obstabat † eorum discordia qui alium postularunt, cum prius in postulatione archiepisco pi supradicti conuenissetis pariter vniuersi, & cõsensum vestrum annotatum litteris, & subscriptionibus proprijs [h] roboratum, petijssetis à nobis per communes nuncios, confirmari: nosque vestram recepissemus postulationem diiudicandum, si suffraganei forsitam in contradictione persisterẽt, vel, si consentirent, aut etiam cederent, approbandam, Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Romano Pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderent, [i] & iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur,! & infra. Intelleximus itaque, quod si neutra esset postulatio approbanda, [k] iuxta tenorem tamen† posterioris rescripti, ad nos de cætero Strigon. ecclesiæ prouisio pertineret. Quia uero non plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salua conscientia eidem ecclesiæ in alia

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a Temere.] ideo dicit temere, q̃a alij appellauerant & perseuerauerant in proposito suo, nec poterãt variare, etiam si alij non appellassent: cũ iam postulationem suam cõiter factam præsentauerant dño Papæ approbandã, vel improbandam, & ideo temere faciebãt: aliàs possent variare, vt vr: cum per huiusmodi postulationẽ nullum ius sit alicui acquisitum. ̃j. c. proxi. nisi iam publicato scrutinio vellent ẽt mutare suam postulationem: quia nec tunc variare possunt. ̃j. de elec. publicatio: vt dixi i prima notula: nec est cõtra. 63. dist. quanto. quia ibi elegerant indignũ. uel ibi non erãt duæ partes capituli ad faciẽdũ electionẽ.

b Contra formam mandati.] & ideo non ualuit. ̃s. de rescrip. cum dilecta. ff. man. l. diligenter. & inf. de electio. cum in ueteri lege.

c Consuetudine.] idẽ esset ac si essent in quasi possessione eligendi. inf. de iure patrõ. c. cõsultationibus, & inf. de cã possessio. c. cum ecclesia. & inf. ut lit. pendẽ. c. 1. 2. 3. & 4. uel ideo dicit hoc: q̃a ex quo non sunt de capitulo, debet apparere an habeant ius eligẽdi, & decere quo iure sunt admittẽdi. if. de elect. c. constitutis.

d Alioquin.] idest, si nõ prouiderẽt intra terminum præfixũ.

e Viduatæ.] Si canonici negligunt sibi eligere epm̃ infra tres menses, seu monachi abbatem: transfertur potestas eligendi ad proximũ superiorem. infra de elect. cap. ne pro defectu. in alijs inferioribus prælaturis, siue bñficijs infra. sex menses. infra de conc. præb. nulla.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f Antequam.] Si nondum receperant secundas literas, nõ debuit cassari quod legitime factũ erat, inf. de resti. spo. audita. & ff. mãd. l. si mãdassem. & ̃s. de rescr. ex parte decani. Quære ergo dicit in fi. & si neutra esset postulatio admittenda? Solu. forte hoc ideo dicit, q̃a utraque postulatio in discordia facta fuit, & postulationes factę i discordia non consueuerunt admitti, supra capitulo prox. Ista ratio non ualet: quia prima facta dicitur in concordia. licet diuersis tẽporib. consentirent. ut dicit in fi. & illa lr̃a sic debet exponi: Et si neutra earum approbanda esset postulatio, i. quamuis neutrã approbare teneremur, quia cum gratiæ innitantur postulationes potius q̃ iuri, nõ tenebatur facere gratiam nisi uellet, ut supra eod. cap. proxi. uel dato quod neutra esset facta in concordia, neutra esset approbanda.

g Intelligentes.] & male, quia illi nõ negligebant ius suũ, sed insistebant suæ postulationi, ut illã facerent concordem iuxta primum mandatum Papæ.

h Proprijs.] quare uariare non poterãt. ̃j. de elec. publicato.

i Illuderent.] Qđ esse non debet. if. de offic. leg. l. licet. cum hoc ludibriũ esset, ut C. de bon. quæ libe. l. ult. §. ubi & 61. distin. nullus, & est simile, 6. quæst. 3. denique suffrag. s, C. de rela. l. 1. Et si dixerit se uelle referre, ulterius se intromittere non dẽt. infra de appell. intimasti. sic & in postulatione præsentata superiori, quia quantum ad se, illam approbauerit p̃ p̃sentationẽ. inf. de elec. cũ inter canonicos. in fi.

k Ap̃pbãda.] de iuris rigore, cũ esset i discordia facta.

† Al. litteræ nostræ secũdæ peruenissent.

† Al. post hæc mandato nostro secundo recepto, &c.

† Al. quibusdam Canonicorũ ex his, qui, &c.

† Nocebat in manuscrip.

† Dictio, tamen, deest in antiquis.

a Alienum.] 71. dist. hortamur. C. de episc. & cler. in ec. lesijs, & ff. de tuto. & cur. da. ab ād. diuus. nec obst. inf. de cle. pere. c. vlt. non obstat. j. de insti. ad decorem. q. illi erant omnes extranei, & qua ratione illi Veneti in stituebantur, eadem ratione & alij: dummodo aliud im pedimētum non obsistat.

† In quibusdam vulgatis hic interitur dictio, nisi, q̄ nec i antiqs, nec i ueteri compilatione hr̄

b Honestius.] nam de minori ad maius aliquis est promouē dus. 93. dist. legimus. in fi. & ff. de mu. & ho. ut gradatim. & sic potius de pari ad parem quam de maiori ad minorem, j. de transla. c. vlt.

† vt.

Gloss. sq. argu. & signat contrarium.]

c Diuersis.] arg. q̄ si oēs canonici successiue conueniāt in aliquē, q̄ ex tali consensu ius illi acquiritur, j. de elect. c. q̄ sicut, ff. de serui. rust. præd. l. per fundum. Sed contra vr̄. 2. q. 6. ca. ei qui, §. nominationes, sub illo. q. est quandoque, & inf. de elect. c. quia propter. in fin. & c. in genesi. ADDITIO. Et 63. dist. c. 1. & c. auditis. vbi de hoc. Dixit Abba. primum uerum qn̄ ab initio facta est electio a maiori parte cap. quod sicut de elect. secus si ab initio à minori sit fcā, ut in ca. auditis. ad l. per fundum. respon. ut no. de consti. ca. picum omnes. in 1. gl. Io. Andr.

† De pallio uide in synodo octaua, canon. 27. & Iuonē parte 5. c. 325.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. secundo quærit, & soluit.]

d Palliū.] Sed quare debet ei mittere pallium? nonne habet ipse suum, quod personam sequitur, & cum eo sepelietur, j. de vsu pallij. ad hoc? Respond. pallium dat personæ. l. d contemplatione loci, vnde r. ō vtitur illo. & ecclesiam suam, & ne prouinciam, j. de vsu pal. c. cum super. & c. ex tuarum, & quòd pallium respicit locum, patet in archiepo, qui renunciat loco archiepiscopali, q. perdit vsū pallij, j. de renun. ad supplicationē. Sed nunqd successor istius qui transfertur ad ecclesiam, eo ipso quòd confirmatur utetur pallio, qd̄ ibi inuenietur? Non sine licentia speciali Dn̄i Papæ: & iniuria faceret ei si denegaret priuilegium, quod prædecessor eius habuit. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pe. Ber.

† Ca. 5. eo. ti. in 3. compi.

persona † quæ de regno Hungariæ originem duceret congruè prouidere: nec[a] uellemus ei præficere alienum:[a] quamuis honestius[b] uideretur, si † suffraganeus ad metropolim suam accederet, quā archiepiscopus ad metropolim transferretur, partē tamen elegimus potiorem. Et eundem archiepiscopum, in quo omnes, quorum consensus in electione, uel postulatione pastoris requiritur, licèt diuersis[c] temporib conuenerant, à uinculo, quo tenebatur Colocen̄ ecclesiæ absoluentes, ad metropolim Strigon transferimus, & eī licentiam tribuimus transeundi, & pallium[d] ei ad nomen, & vsum eiusdem ecclesiæ transmisimus.

¶ Idem Cap. Strigonien.

¶ Postulatio contra quam agitur de contempto, potest sine præiudicio alicuius reijci: potest tamen de speciali gratia admitti. h. d.

CAP. V.

POstulationem † quam celebrastis: & infra.

POstulation. m.] Postulatio dependet à gratia. Et potest diuidi in duas partes, quia in prima ponitur decēta facti narratio. in secunda ibi. Licèt. Prouisio. Abb.

CASVS. Dicit Papa, quòd per huiusmodi postulationem nullum ius acquiritur postulato: & ideo sine præiudicio alicuius poterat prædictam postulationem repellere, tamen de gratia mandauit, quòd partes mitterent procuratores suos ad ipsum, ut utraque parte præsente quod iustum fuerit decernatur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e Nullum.] Et ideo possunt ab ea recedere postulantes, nisi iam sit præsentata superiori, j. c. proxi. vel nisi publicatio scrutinij iam sit facta, tunc non possunt ab ea recedere, j. de electio. c. publicato. Et licet nō possint à postulatione recedere nullum tn̄ ius adhuc acquisitum est postulato quo possit petere iure actionis confirmationem, sed totum dependet ab arbitrio superioris. & licet grām solā dēat petere: tn̄ iniuriā ei facere vr̄ si non admittitur per l. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. & non acquritur per nominationē ius nominato, inf. de elect. q. d sicut. in principio non possunt ab ea recedere, ut ibi dicitur. Sed nunquid patronus potest aliū præsentare, primo p̄sentato nondum admisso per epm̄? Nō dēt illud facere: tn̄ si secundum præsentauerit, & admittatur, secundus obtinebit cum distinctione decretaliū, quas habes j. de iure patr. c. cum autem. & capit. quod autem, & cap. pastoralis.

¶ Licèt ergo per postulationem huiusmodi nullum[e] ius sit alicui acquisitum, ideoq; sine præiudicio alicuius postulationem potuissemus repellere memoratam: ut tamē vobis de speciali gratia consulamus, ita duximus prouidendum, quòd per procuratores idoneos[f] ad omnia sufficienter instructos, nostro uos conspectui presentetis, quatenus utraque parte presente,[g] quod iustum fuerit decernamus.

f Idoneos.] Qui sciant & possint reddere rationem, 17. di stin. multis, & inf. de procura. c. 1.

g Præsento.] Quia causarū merita partium assertionibus pandūtur, C. si per vim vel alio modo, l. 2. & infra de restitu. in integ. capi. cum ex literis.

¶ Hono. † iij. Capitulo Calaritano.

† al. Innocētius iij.

¶ Episcopus non est eligendus ad aliam dignitatem, sed postulandus.

CAP. VI.

ETsi vnanimiter uota uestra concurrerint, ad Sutrin. episcopū in ecclesiæ vestræ archiepiscopum eligendum, cum suę alligatus ecclesiæ, liberū † non habeat sine nostra permissione[h] uolatum: electionem de ipso factam, tanquam contra ca

† In quibus antiquis: liberum non hēat ad aliā sine &c.

ET si vnanimiter.] Diuiditur quo ad mentem in ii. pri mò recitat factum. Secundo cassat electionem, & rationem submittit.

CASVS. Canonici Calaritani concorditer elegerunt in archiepiscopum suum, episcopum Sutrinum, petētes ipsum concedi à D. Papa: Papa respondet: quamuis concorditer sit electus, cum ipse alligatus suæ ecclesiæ sine permissione D. Papæ, ecclesiam ipsam dimittere non possit, electionem ipsam irritauit, quia nullo modo debuit eligi, sed tantum postulari. Not. quòd epi semper sunt postulandi, & non eligendi, quando ad aliam ecclesiam petuntur. totum in litera patet: quia nō possūt consentire sine licentia domini Papę.

[Glo. seq. rationem reddit. Secundò ponit alios quatuor postulandos. s. patientes defectum ordinis, ætatis, natalium, & laicos. de alienigenis tenet contrarium. finis recitetur per quam valeat postulatio de eligibili.]

h Permissione.] Sic j. de renun. nisi cum pridem. in §. & j. de transl. c. inter corporalia. versi. sicut aut. 21. q.

ideo sine licentia Papæ transire non debet: quia est alteri matrimonialiter alligatus: vt hic dicit,& in illa decret. inter corporalia.& tale vinculum dissolui non potest,nisi auctoritate diuina, idest auctoritate illius quē constat esse vicarium Iesu Christi,vt in dicto capitulo, inter corporalia. Et ita patet, quòd cum non possit consentire, non potest eligi: sed tātum debet postulari à Papa. ℑ. co. bonæ memoriæ. in prin. vt hic dicitur. Idem est dicendum de quolibet, qui est in minoribus ordinibus constitutus, & qui non sit ætatis legitimæ. ℑ. de elect. c. dudum. 1. & ℑ. de ætate,& quali. ca. præterea. quia huiusmodi personæ inhabiles sunt ad eligendum: quia cum non habeāt ea propter † quæ eliguntur, merito eligi non possunt simile, ℑ. de cler. excomm. c. si celebrat. & ideo postulari debēt ab eo qui potest, tē habet dispēsandi cū illis. Idem est dicendum de illis, q alias non sunt idonei, ut illis qui sunt legitimè nati, ℑ. de elect. innotuit. in fin. Sed idem videtur de quocunque clerico, qui promoueri debet ad aliam ecclesiam,& præcipue de alio episcopatu: quia ex toto consentire non potest, nec ecclesiam dimittere sine licentia sui epi,ut 7. q. 1. cos. & ca. si quis presbyter. & ℑ. de renuncia. c. admonet. & sic omnes postulandi sunt,& pauci eligendi. Dico,quod illi qui idonei,& legitimi sunt ad eligendum,debent eligi, & possunt ad quamcunque ecclesiam siue in sua, siue in aliena. ℑ. de elect. c. cum inter canonicos, ibi electus fuit de aliena ecclesia. Et idem credo seruandum in postulatione:& si postulatio facta sit in concordia, uel à duabus partibus idem credo:& si à longè maiori,& præsentata superiori, vel etiam publicatio scrutinij facta sit, non possunt ab ea recedere postulantes, ℑ. co. bonæ memoriæ. 2. & ℑ. de elect. cap. publicato, licèt nullum ius sit acquisitum postulato,ut ex hoc possit agere,sed potest petere gratiam à superiori, & quamuis omnes clerici adstricti sint ne possint dimittere ecclesias sine consensu episcoporum eorum,nihilominus eligi possunt: quia non est tanta coniunctio inter eos,& eorum ecclesias,sicut inter epm,& ecclesiam,cui est matrimonialiter alligatus, ℑ. de testa. cap. requisiti. sed illud uinculum non est in alijs inferioribus prælatis. Et idem uidetur de abbatibus, qui tantum subsunt Domino Papæ, quod de episcopis,s. quòd sine licentia Papæ,uel ipsius legati recedere non possunt, ℑ. de consuetu. ca. cum venerabilis. Dic tñ quòd tales abbates etiam exempti sunt eligendi,c. si abbatem, de electio. in 6. Et laicus eodem modo est postulandus. De hac materia dicitur 61. dist. cap. Osius,§. sed aliud est. Et not. quòd sicut postulandus nō debet eligi,ita & eligendus non debet postulari; quia non consentiunt postulantes in illum ut in sponsum per postulationem. Vel satis pōt dici, quòd ualeat talis postulatio,quia fortè dubitatur utrum sit eligēdus,vel postulandus,& ita consentiunt in illum,ac si eligeret. Et si dicunt;eligimus, & postulamus secundùm quod de iure melius potest, bene ualet quod agitur, siue sit eligendus,siue postulandus: aliàs non ualet si eligendus simpliciter postularetur; quia quamuis eligibilis sit,nō eligitur, sed postulatur. Potest dici,quòd potuit, noluit,& quòd voluit,nō potuit adimplere: quia uox, illud,non significat. ff. de rebus dub. in ambiguo.& nullum ius est acquisitum postulato, & superior potest illum admittere,vel repellere. 1

† Adde qđ cōuenire canoni ē pēm ut notatur ℑ c. 2. & in c. illud. de maioritā. & obed.

† Codices antiqui hic uariāt; nam quidā, Pluralij, Alexander, habent.

1 Hęc quę ī gl. pōnūtur, pūt his uersib. adnotari; postule Pōtifices,nō sacros; atq; minores, exemptos, laicos, malè natos, religiosos.

non est † minus licitè attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cum eligi nullo iure potuerit, sed potius postulari.

TITVLVS VI.

De electione,& electi potestate.

¶ Lucius † Papa.

¶ Ecclesia collegiatę non debet prouideri de prælato per collationem, seu prouisionem, sed per electionem canonicam faciendam per ipsum collegium. h. d. Abb.

CAP. I.

NVllus † in ecclesia ubi duo,[a] vel tres fuerint in congregatione[b] nisi eorum electione canonica, presbyter eligatur; & infra. Si verò aliter[c] quis ecclesiam adeptus fuerit: eo quòd per cupiditatem illam acquisierit,atq; cōtra canonicę regulæ disciplinā egerit, expellatur.

¶ Ex Concilio Sardicen. †

¶ Electus ad clamorem populi, non debet per superiorem confirmari.

CAP. II.

OSius Episcopus dixit: Si quis ita teme-

† Ca. 1. eo. t. in 1. comp.

1 Vide c. cod. ti. lib. 6.

DE ELECTIOne,&c.

¶ Quia postulatio est præambula electioni: fit enim ut per eam sublato impedimento efficiatur quis habilis ad eligendū: meritò post rubr cā præcedentem subijcitur ista de electione. Vel sic: Supra uisum est de uno modo per quem prouideretur ecclesię per viam gratiæ: nunc subijcit alium modum perquem prouidetur per uiam iuris: quia postulatio innititur gratiæ & electio iuri. Et quia in tractatu electionis potest dubitari de potestate electi, ideo ne auctor haberet materiam ponendi rubricam specialem, subiecit etiam de electi potestate. Abb. Sic.

† Conc. Sardicense can. 2. Eurchardus. li. 1. de cr. c. 19. Ivo par. 5. ca. 37 & c. 2. co. tit in 1. compi

¶ De hac materia tractatur 63. & 61. & 62. & 63. & 69. dist. & 1. q. 6. & 8. q. 1. & q. 3. per totum.

NVllus.] Congregatio ecclesiarum, seu collegium ecclesiasticum dēt sibi prælatum eligere,& aliter adeptus ecclesiam, expellendus est. h. d. sm omnes. Primò prohibet. & secundò contra factum uitiat;ibi, Si verò. Abb.

CASVS. Dicitur in c. isto quod vbicunque sunt duo, uel tres in ecclesia tanquam collegium, ad ipsum collegiū pertinet electio: alter verò electio non ualet. Nota hic quòd de iure communi ad collegium pertinet electio prælati.

a Duo.] Nota quòd duo faciunt congregationem, ut hic; tres collegiū, ut ff. de uer. sign. l. Neratius. retinetur tñ in uno ius collegij ff. quod cuiusl. uniuer. l. sicut. §. vl. Et decem hoīes faciunt populum. 10. qu. 3. vnio. 3 & plures q̄ 10. aut 15. turbā. ff. vi bon. rapto. prætor ait. §. 1. Et quattuor, vel quinque porci, vel decem oues faciunt gregem. ff. de abigeis, oues. Et quod dicit, duo faciūt cōgregationem, hoc intelligo ubi mortuo prælato plures remanent in congregatione, ad minus duo, 4 vt hic dr, duo, vel tres, per id quod sequitur in litera: nisi eorū electione, ergo non minus. & ita patet, quod ubi tantū est sacerdos, & clericus, ibi non dicitur congregatio, sine collegium. Ber.

b In congregatione.] Tunc enim contentus est electio. infra de iure patro. ca. nobis. & 16. q. vlt. congregatio. secus si essent ibi plures, non tanquam collegium: tunc enim solius patroni est electio. ℑ. de iure patron. c. postulasti.

c Aliter.] Quàm per canonicam electionem.

OSius Episcopus.] Populus non debet Episcopum vel alium prælatum eligere. hoc dicit. Primò ponitur narratio. Secundò approbatio; ibi. Synodus. Abbas.

3 Vide l. Imperator. ff. vi bon. rapt.

4 Vide Bar. in l. prætor. ff. vi bon. rapt.

CASVS.

CASVS. Osius episcopus in cōcilio generali Sardicēn. dixit, si quis literas populi accepit, ꝑ quas populus ipsum petat in suum prælatū, quia præsumptio est cōtra ipsum ꝙ populū ꝑmio corruperit & mercede, dixit ꝙ fraudes damnarentur, ita ꝙ laicam cōionem in fine nō accipiat nisi pœnituerit: & synodus sententiam ipsius approbauit. Nota quod laici ab electione sunt repellendi.

a Populi.] No. ꝙ ad clamorem populi nullus est eligendus: qa spe aut gratia hoc faciunt, aut ꝓcij inde recipiunt: vt 8. q. 1. si ergo, qa populus sequendus no est, sed docendus. 62. dist. docendus. & 61. dist. miramur. Et vanæ voces populi non sunt audiendæ. C. de pœn. decurionum filij. & arg. ad hoc ff. de app. si const. t.

b Sinceram.] charitate informatam. [Glo. seq. alle. concor. & vnum contrarium, & soluit.]

c Corrūpi.] not. hic dubia in deteriorem partem interpretari. ꝫ. de de. t. in non resi. c. 1. arg. ꝫ. ꝫ. de reg. iur. estote. Hoc ideo fit: qa frequētius laici hoc faciunt. & iura ad ea q̄ frequentius eueniunt, adaptantur, 28. dist. de Syracusanæ, & 63. di. nosse. & ff de leg. & senatuscons. l. nā ad ea.

d Pœnituerit.] quia venia non datur nisi contrito & correcto. 24. q. 2. legatur & quomodo gaudebis te fuisse correctum, nisi doleas te fuisse peruersum? 3. q. 7. quēadmodum. & 50. dist. pœnitentes.

rarius extiterit, vt talem excusationem asserens, asseueret, quòd literas populi [a] acceperit; cum manifestum sit potuisse plures eorum qui sinceram [b] fidem non habent, præmio & mercede corrumpi, [c] vt clamarent in ecclesia, & ipsum petere viderentur: omnino fraudes has damnandas esse arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem (nisi de hoc pœnituerit) [d] talis accipiat: si verò omnibus placet, statuite: Synodus respondit, Placet.

¶ Gregorius iij. †

¶ *Electio canonica confirmanda est: debet tamen superior ante confirmationem inquirere de conuersatione & vita electi, vbi fuit conuersatus.*

al. Grego. x. & malc. reg. lib. 8. pist. 18. registri. & c. 1. eo. tit. in comp.

De hoc vide B. Th. 2. 2. q. 60. ar. 4.

POstquam.] Diuiditur: quia primò ponit vnum dictum. Secundò audiuisti, Cuius. Abbas.

CASVS. Dr in capitulo isto, quòd qñ confirmatio electionis petitur a suo superiori, superior inquirere debet de vita & moribus electi in loco in quo conuersatur. vt si dignus inueniatur & electio sit canonica, sine dilatione debeat confirmari.

e Impleantur.] 65. dist. de persona. & inf. de elec. cū inter vniuersas. c. nihil est. & §. vltimo.

f Conuersatus.] No. quòd ibi facienda est inquisitio vbi quis conuersatur: quia notus est ibi. sic in c. 22. dist. illud. argu. ꝫ. de præsump. quositam. & 24. q. 1. pudenda. & 47. dist. de Petro, & inf. eod. scripti est, & qui aliquē purgant, debent notam habere ipsius conuersationem, a ꝫ. de purg. cano. cum P. Manconella. & c. cum dilectus. alias non posset de ipsius vita constare. Bern.

Directorium inquisit. 3. par. in modo procedendi contra infamandi.

SIgnificasti.] Pertinet istud c. ad secundam partem rubricæ. Primò ponit admirationem, quam cōfundit. Secundò duplex admirandi motiuum, cui respondet. Tertiò concludit. Secunda ibi, Aiunt omnes. Tertia ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Dominus Papa per nuncios suos misit pallium archiepō Panormitano tali conditione, si ipse sacramentum præstaret ẜm formam quā illi Papa transmiserit per apocrisiarios suos, hoc est nuncios, vel secretarios: propter quod mirati sunt reges & maiores regni, quòd Papa hoc iuẜm exegit: dicentes quòd non est iurandum auctoritate Euangelij. Nolite iurare omnino, quod amplius est, à malo est: nec ab Apostolis nec in concilijs inuenitur quòd sit iurandum Archieps significauit hoc dño Papæ, & ipse rescribit ei dicens: Mirentur isti principes super hoc dñm Iesum Christum, qui eandem conditionē apposuit dum dixit: Simon Petre, si diligis me, pasce oues meas. argumentum Papę est ex facto domini, si ergo qui cōscientias hominum nouit, hac conditione vsus fuit multò fortius & Papa potest apponere hāc cōditionem, qui hominum conscientias nō nouit. postea respondet auctoritati Euangelij. Nolite iurare, &c. quod amplius est, &c. dicit quòd incredulitas eorū qui nolunt credere, nisi iuretur facit vt hoc malum, id est, iuramētum exigatur domino permittente, multi etiam post iuramentum præstitū ab vnitate ecclesiæ, & ab obedientia sedis Apost. recesserūt: quod malum est, & propter hoc malum, iuramentum pro fide, pro obedientia, pro vnitate debet præstari. Dicunt. n. quòd in concilio non inuenitur quòd sit iurandum: sed hoc non obstat, quòd Romana ecclesia præstat auctoritatem concilijs: & ꝑ eius auctoritatem robur accipiunt, & in concilijs semper excipitur eius auctorit. s. In fine dicit, iustū est, vt qui à sede Apost. exigitis vestræ insignia dignitatis, illi debitæ subiectionis signa persoluatis, q̄ insignia subiectionis exhibita declarant vos seruare catholici capitis vnitatem. No. quòd in spūalibus honestæ conditiones pñt apponi. Item qui petit sibi ab alio iustitiam exhiberi, ei non debet illud quod iustum est denegare.

CAP. III.

POstquam: † & infra. Confirmationem petentium desideria, (si nihil est quod electum impediat) impleantur. [e]

¶ Cuius vita vel actus, quia melius possunt vbi est conuersatus [f] cognosci, inquirantur ibidem.

¶ Pascalis Panormitano archiepiscopo.

¶ *Electo in archiepiscopum, sedes Apostolica palliū non tradet, nisi prius præstet fidelitatis & obedientiæ iuramentum.*

CAP. IIII.

SIgnificasti † reges & regni maiores admiratione permotos, ꝙ palliū tibi ab apocrisiarijs † [g] nostris, tali conditione [h]

† Cap. 11. e. tit. in 1. collect.

† Ca. 11. e. ti. in 1. compi.

† Apocrisiarius dicit responsalis ab ἀποκρίνομαι qd est, respondeo, Iustinian° nouella 25.

g Apocrisiarijs.] Apocrisiarij dñt nuncij dñi Papæ, quasi secretarij. nam crisis quandoq; dr secretum, quādoque aurum, quandoque iudicium. Versus:

Aurum, iudicium, secretum dat tibi crisis.

[Gl. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.]

h Conditione.] signatur contra 1. q. 1. quam pio. Sol. Conditio ista non est reprobanda, nec simoniam inducit. ꝫ. de pact. c. pactiones, sed ostendit pallium non aliter esse tradendum. Sicut hæc adiectio, si satisdederis, cum præses prouinciæ tutorem facit, non habet conditionem, sed commouet tutelam non aliter committēdam, ff. de tute. l. muto. §. 1. quia tutor sub conditione dari non potest: quia actus legitimi conditionem nō recipiunt. ff. de reg. iu. actus. ꝫ. eo. in electionibus. [lib. 6.] licèt posset institui sub conditione à testatore, institu. quibus modis in fin. §. sed & si. Et tacitæ conditiones non faciunt legatum conditionale. ff. de condit. & demonst. conditiones. Vel refert à quo apponatur conditio: quia si à superiore, nō est simonia. Vel potest dici, & me-

oblatum [a] fuerit: si sacramentum, quód à nobis scriptum detulerant, exhiberes: & infra.

¶ Mirentur in hac causa dominum nostrum Iesum Christum, qui cum ouium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit dicens: Si diligis me pasce oues meas [b] Si conscientiarum factor, & cognitor secretorum, conditione hac vsus est, nec semel tantùm, sed & secundò, & vsque ad contristationem: qua nos sollicitudine oportet tantam ecclesiæ prælationem imponere fratribus, quorum conscientias non videmus? Aiunt omne iusiurandum in Euangelio à Domino esse † prohibitum, nec ab Apostolis post dominum, nec in concilijs inueniri posse statutum. [c] Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius [d] est, à malo est? hoc enim [e] amplius vt exigamus, malum [f] nos illo permittente [g] compellit. [h] Nonne malum est ab ecclesiæ vnitate, & à sedis Apostolicæ obedientia resilire, & contra canonum statuta prorumpere: quod multi etiam post sacramentum præstitum præsumpserunt: & infra.

¶ Hoc nimirum malo [i] ac necessitate compellimur iuramentũ pro fide, [k] † pro obedientia, [l] pro vnitate [m] requirere. Aiunt [n] in concilijs statutum non inueniri: [o] quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia vlla præfixerint: cum omnia concilia per Romanæ ecclesiæ auctoritatem, [p] & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani † Pontificis patenter accipiatur auctoritas: [q] & infra.

¶ Cum igitur à sede Apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantùm corpore assumuntur, [r] iustum est, [s] vt vos quoque sedi Apostolicæ subiectionis debitæ signa soluatis, quæ vos cũ Beato Petro tanquàm membra de membro habere, & catholici capitis vnitatem seruare declarent.

¶ Alexander iij. Pet. presbytero Card. Apostolicæ sedis legato. †

¶ Si schismaticus ad vnionem ecclesiç reuersus eligitur in episcopum, electio non tenet sed ex dispensatione potest confirmari.

10 20 30 40 50 60

& melius, quod ius cõe est, quod hic exigitur. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc onus annexum est dignitati. ĩ. de prb. significatum. & 18. distinct. diaconi. Et nota quòd superior potest apponere conditionem ante subditi confirmationem, 23. distin. quanquam. & 28. dist. de Syracusanæ: sed inferior non potest nisi post electionem. 8. q. 3. Artaldus. & vbi onus rei exprimitur, non est simoniacum. ĩ. de præben. c. significatum. Et præterea conditiones quę ipso iure insunt, bene apponuntur & exprimũtur sine aliquo vitio de quibus traditur. ĩ. de iureiu. c. quemadmodum. & ĩ. de rescriptis. c. 2.

[Gl. sequen. obijcit, & dupliciter soluit.]

a Oblatum.] Sic ĩ. de simo. & si quæstiones. Sed quare Papa offert ei palliũ, cũ palliũ non sit dandum nisi fortiter postulanti. vt 100. dist. prisca. sicuti & in literis demissorijs epi. 72. dist. eps. sicuti nec Apostoli dari debent nisi petãtur instanter. 2. q. 6. post appellationẽ. & ĩ. de appel. cordi. lib. 6. & qui præest, parcissime debet cõmeatum dare. ff. de re. mil. l. officium. §. paternus. Sed hic & in illa, & si quæstiones. dicendum est quod nuncij ipsius prius instanter petierant: † vt patet in fi. ca. & Papa eis per nuncios suos pallium destinauit. Vel voluit eis gratiam facere sine aliqua postulatione, sicut videtur ĩ. de postu. pręla. c. bonæ 2. in fi.

b Pasce oues meas.] per hęc verba elegit eum Deus in prælatum, & per hæc fecit ad titulum.

c Statutum.] supple contrarium.

d Amplius.] Idest, iuramentum.

e Enim.] Idest, quia, & venit expositiuè, ĩ. de consti. tu. translato.

f Malum.] Idest, incredulitas sine malitia: vt postea sequitur, sic etiam exponitur malum pro incredulitate, 22. q. 1. c. 2.

g Illo permittente.] Idest, Christo.

h Compellit.] Compellit, nos, vt exigamus hoc amplius, idest, iuramentum.

i Malo.] 22. q. 1. ita ergo. in fi. 22. q. 5. si quis presbyter. & ĩ. de iureiu. & si Christus.

k Pro fide.] retinenda, quam suscepit, suspectus est in fide. de consec. dist. 2. ego Berengarius. & ĩ. de hæret. ad abolendam. & c. excommunicamus. & 1. 7. quoties.

l Pro obedientia.] exhibenda. 23. dist. quamquam, & ĩ. de iureiu. nullus.

[Glos. seq. ponit sex casus quibus licitè iuratur, & ponit versus.

m Pro vnitate.] s. seruanda. vt schismatici, qui scindunt se ab vnitate ecclesiæ: alias pro veritate, s. habenda seu inquirenda. 14. q. 2. quamquam pro pace iuratur. 22. q. 1. omne quod ĩ. de iudi. c. nouit. pro fama. 2. questio. 5. presbyteri si a plebe & capit. si mala, & ĩ. de purg. can. per totum titulum. & ĩ. de cohab. cleri. & mulie. tua. in fi. pro damno dato iuratur. 2. q. 1. in primis, & C. unde vi. si quando. in istis sex casibus licitè iuratur. Vnde versus:

Pax, & fama fides et reuerentia, cautio damni:

Defectus veri sibi possunt magna caueri. Ber.

ADDITIO. Idem no. ĩ. de iureiur. nullus 2. q. 5. cap. 1. & alios versus de hoc habes. 1. q. 7. quoties 1. in pen. gl. Io. And.

n Aiunt in concilijs.] Secunda oppositio.

o Non inueniri.] vt iuretur.

p Auctoritatem.] 18. dist. per totum.

q Excipiatur auctorita.] 3. q. 6. dum. & in cap. peregrina. & in iuramẽto auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. ĩ. de rescrip. c. constitutus. & ĩ de iureiurando. venientes. & ff. ad municipalem, l. Imperator. s.

[Gl. seq. quærit & soluit.]

r Corpore assumuntur.] Sed qualiter assumitur de corpore beati Petri? sic intelligitur, quòd de corpore B. Petri, &c. pallium benedicitur & consecratur à Papa super altare B. Petri, & ibi ponitur, & ille qui debet vti pallio, recipit ipsum de altari, si est præsens, vel alius pro ipso, si est absens, & sic assumit de corpore B. Petri.

[Gl. seq. arguit, & all. duo contraria.]

s Iustum est.] Argum. quod frustra petit debitum, qui quod debet non impedit, infra de mu. petitioni. capit. 1. & 2. C. de sent. & inter. om. iud. cum Papinianus. & 3. q. 8. capit. accusatores, §. cuius in agendo, 95. dist. esto subiectus. Argum. contra. C. deposi. l. pe. & infra depo. cap. 2.

Ioan. 21.

† Hic fuit error Valdensium. Eymericus in Director. part. 2. q. 14. & q. 17

† Nec ex tali petitione põt notari ambitio; vt nota. in pal. leg. c. prisca. quia iure suo vtuntur, & ad hoc tenẽtur, Io. And.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 89. artic. 1. & Sot. lib. 8. de iust. & iu. q. 1. art. 2. vbi licitum esse iurare ver. ostendunt.

† In aliquo antiq. ita Romanę ecclesiæ.

† In Conc. Lateran. tit. elect. & electi pot. c. 2.

Pallium cur de corpore B. Petri assumi dicat.

Quia

Quia diligentia.] Diuiditur, quia in prima ponitur quæstio iuris, secunda responsio. ibi, Duximus. quæ tria facit. Primò confirmari gratiosè permittit, si tria concurrant. Secundò de consecratione prouidet ibi. Mandamus. Tertiò protestatur ibi. Salua. Abb. Siculus.

tia est huiusmodi: sic 7. q. 1. pontifices. & 14. di. presbyteri. & 9. q. 3. saluo. & huiusmodi protestatio semper necessaria est; vt j. de iure prato. ex literis. Item est arg. quòd excommunicati vel suspensi omnia sua recuperant post absolutionem. 15. quæst. 6. nos sanctorum. & ca. iuratos. & 3. q. 4. beatus. & 4. q. 1. c. 1. & 32. q. 5. præceptũ. in fin. 6. qõ. 1. illi q. Arg. cõtra. 2. q. 3. c. Luthemiũ. Quod hic colligitur. & 3. qõ. 4. cõsanguineorum. in fi. Sol. Prima pars vera est, & etiam famæ restituitur, si infamia canonica tantum sit irroga. arg. 6. q. 1. illi qui.

† Schismatici redeuntes ad ecclesiam abiurant. Turrecremata de eccles. li. 4. par. 1. c. 15. & de iure ciuili suspenduntur. textus é, & ibi Baldus. c. 1. de pace iuramento fir manda.

† Et in antiquis.

CASVS. Quidam schismaticus reuersus ad catholicã vnitatem, electus fuit in epm Aquilegien. ecclesiæ, quæ tunc schismatica erat. qui iam Card. Apost. sed. q̃ fuit, an ipsius electionem debeat confirmare? Rñdet Papa, q̃ si à schismatico nullum ordinem receperit, & ipsius electio facta fuit secundùm formã canonũ, dũmodo nihil aliud sit q̃d impediat, permittit Papa dispẽsatiuè ipsius electionẽ confirmari, mandãs ut ipsum faciat à catholicis epis suffraganeis Aquilegien. ecclesiæ consecrari, salua debita iustitia & reuerentia eiusdẽ ecclesiæ. Nota, quòd qui scindit se ab vnitate ecclesiæ, de iure communi non potest promoueri. Itẽ licèt prælatus ecclesiæ schismaticus sit, ecclesiæ tamen non præiudicat, cũ redierit ad vnitatem.

CAP. V.

Quia diligentia tua requisiuit, an electionem electi, qui abiurato schismate [a] † ad vnitatem ecclesiæ redijt, debeas confirmare. Duximus respõdendum, quòd si à schismatico nullũ ordinem susceperit, [b] & eius electio secũdum formam canonum fuerit celebrata, eum † (dummodo alia non impediant) dispensatiuè, pmittimus cõfirmari. Mandantes, vt eum facias à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegien. ecclesię in episcopum ordinari.

¶ Salua debita iustitia, [c] & reuerẽtia [d] eiusdem ecclesiæ, cum ad catholicã redierit.

¶ Idem in concilio Lateranen. †

† In concilio Lateranensi tit. de electio sum mi Pōti. c. 1.

¶ *Electus in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium, nulla exceptione obstante est Papa. Electus autem a minori numero gerens se pro Papa incidit vnà cum sibi adhærentibus in pœnas hic contentas.*

CAP. VI.

Licèt † de vitanda discordia in electione[a] Romani Pontificis, manifesta satis à prædecessoribus nostris constituta[e] manauerint: quia tamen sæpe post illa, per improbæ ambitionis audaciam, grauem passa est ecclesia scissuram; nos etiam ad malum hoc euitandum, [f] de consilio fratrum nostrorum & sacri approbatione concilij aliquid decreuimus adiungendum. ¶ Statuimus ergo, vt si fortè inimico homine [g] superseminãte

† Cap. 15. e. tit. in 1. compli.

Licèt.] Continet tres partes. In prima ponit cõstitutionis causã. In secũda constitutio. In tertia quædam protestatio. Secunda ibi, Statuimus. Tertia ibi, ex hoc. Abb. Sicul.

CASVS. In ordinatione Ro. Pont. ecclesia sæpe passa est scissuram pp multorum ambitionem ad malum, tandem in posterum statuit Alexander in Concil. Lateranẽ. q̃ si in ordinatione Rom. Pon. plena omnium Cardinalium nõ potuit esse concordia, & duę partes cõcordauerint, & tertia noluerit concordare duabus, vel alium nominare p̃sumpserit: ille qui a duabus partibus electus fuerit, sine omni exceptione Romanus pontifex habeatur. Si qs uerò de tertia parte confisus ipsam vsurpare præsumpserit, excõicationi subiaceat, ita etiam vt uiaticũ sibi denegeẽ in fine, nisi resipuerit. Præterea si a paucioribus q̃ duabus partibus aliquis fuerit electus, nisi maior concordia interuenerit, nullatenus assumatur. & p̃dictæ pœnæ subiaceat: ex eo tñ quòd de ordinatione Ro. Pont. statuitur, nullũ p̃iudiciũ fiat canonicis institutis, & alijs ecclesijs in q̃bus sententia maioris & sanioris partis debet p̃ualere. q̃a q̃d in eis in dubiũ uenerit, p suum superiorẽ poterit diffiniri: sed in Ro. ecclesia spẽale est: q̃d statuit: quia ibi nullus superior reperitur. No. q̃ ad cautelã futurorum multa statuuntur, & futuris casibus obuiandum est. Item not. quòd electio papæ à duabus partibus facta tertia discordante, rata debet esse.

a Schismate.] Octauiani, q̃ cõtra Alexandrũ erat, & Aquilegien. patriarcha tunc schismaticus erat. Vnde dicit, facias eum consecrari à suffraganeis salua. &c. Schisma [1] enim interpretatur diuisio siue scissura, & est græcum nomen. Vnde scissura in vnitate ecclesiæ esse non potest: & qui schismatici sunt ab eo qui est vnum, se diuidunt, quare spiritum sanctum non habent 14. q. 1. schisma. inde quod vestis Domini quæ vnitatem significabat, remansit indiuisa 16. quæstio. vlti. sicut Domini vestimentum.

1 B. Thom. 2. 3. qõ. 39. Turrecremata in sũ. de eccl. lib. 4. par. 1. c. j.

[Glo. seq. in fin e soluit contrarium.]

b Susceperit.] quia si ordinem suscepisset, careret effectu, & repelleretur à dignitate: nisi probaret se cũ ordinaretur, ordinatorem nesciuisse damnatum. j. de schisma. c. 1. & 9. q. 1. ordinationes. sic & qui ordinat a simoniaco. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & cum talib. qñq; dispensat vt hic, & j. de schis. c. 2. & si quis a simoniacis. sed si sciuisset, non dispensaretur: vt ibi dicitur, in c. si quis & sic schismatici non promouẽtur sine dispensatione, vt hic dicit, aliàs esset contra. 12. di. nos consuetudinem.

Ioan. c. 19.

c Iustitia.] quia per talem consecrationem non fit præiudicium Aquilegien. ecclesiæ in posterum. s. de sum. tri. in fine c. 1. & c. damnamus, circa finem.

[Glossa sequens elicit duo arg. ad primum allegatur concor. & sex ad secundum: ad quod signat duo contraria, & soluit.]

d Reuerentia.] quia eps consecratus nihilominus debebit facere obedientiam patriarchæ cum redierit ad catholicã vnitatem. Et est arg. quòd protestatio necessa

e Constituta.] s. 79. d. si qs papa. & 23. d. in noie dñi.

[Gl. seq. arg. & signat contrarium.]

f Euitandu.] Arg. ad cautelam futurorũ aliquid faciendum. 23. dist. in nomine Domini. & 1. q. 7. conuenientibus. & j. de ser. non ordi. c. 1. & ff. si ser. ven. horu n. & l. legi. Arg. contra ff. de vsu. l. 1.

g Inimico homine.] Id est diabolo. Et diabolus dictus est homo ab euentu: q̃a deuicit hominẽ sicut imperator dictus est Africanus ab euẽtu: q̃a deuicit Africã. [3] ADDITIO. Vel inimico, idest, vitioso. de pœ. di. 1. [2] princeps. vel homine, idest, hominis, vnde 1. Petri vlti. Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius uester, &c. secundùm Hostien. Io. And.

2 Vide cap. vbi periculum. de electio. lib. 6.

3 Vide in auth. de hæ. & fal. coll. 1. in prin. & in proœ. Insti. per gl.

a Zizaniam.] syllaba antepenul. lõga. Vnde versus.

Neue superueniens Zizania seminet hostis.
Frontibus imprimitur vnctio sacra Dei.

b Exceptione.] & sic nulla exceptio põt opponi sibi, nisi de hæresi. 40. dist. ꝓ Papa. alias n. quantumcunq; præcise ꝗ ipse Papa scribat, legitima exceptio est admittenda. ĵ. de off. deleg. ex parte 2. & ĵ. de rescri. si qñ, & argu. c. cum adeo. cod. tit. & ĵ. de præb. cum teneamur. Et est speciale in Papa, vt nulla exceptio admittat.

c Quos.] 7. q. 1. denique.

[Glo. seq. quærit, arg. ꝓ soluit ꝯriũ.]

d A' duabus partibus.] nunquid ille qui eligitur, cõputabitur inter duas partes? Videtur ꝙ sic. ĵ. eo. tit. cum in iure, & ff. qđ cuiusq; vniuer. l. planè. dic ꝙ non, vt no. ĵ. eo. l. cũ in iure. & ĵ. de sortileg. c. 3. ĵ. eo. Cumana. tamẽ quod dr̃ in hac decre. de duabus partibus, hodie quãdoq; seruant Cardinales, aliquando non.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

e Nullatenus.] qđ ergo fiat si nullo modo duæ partes cõsentiant? Tunc brachiũ sæculare se interponere debet. argu. 17. dist. nec licuit & 23. q. 5. de liguribus. ita vt Cardinales includant in aliquem locũ de quo exire non valeãt, donec consenserint. ita dicitur factum fuisse in electione Honorij iij. apud Perusium: & idem fuit factum post mortem Greg. ix. tamen de iure id faciendum non est.

zizaniam a inter Cardinales, de substituẽdo sũmo Pontifice, non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque vlla exceptione b ab vniuersali ecclesia Roman. Pontifex habeatur, qui a duabus partibus concordãtibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen episcopi vsurpauerit, tam ipse, quam ij, qui eum receperint, ex communicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctẽtur, ita vt viatici etiam eis (nisi tantum in vltimis) communio denegetur: & si non resipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos c terra viuos absorbuit) accipiant portionem. Præterea si à paucioribus quam à duabus partibus d aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium: nisi maior concordia interceſſerit, nullatenus e assumatur, & prędictæ pęnæ subiaceat, si humiliter voluerit abstinere.

¶ Ex hoc tamen nullũ canonicis constitutionibus, & alijs ecclesijs prę iudicium generetur: in quibus debet maioris f & sanioris partis sententia præualere: quia quod in eis dubium venerit, † superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana verò ecclesia speciale g aliquid constituitur: quia non poterit ad superiorẽ recursus h haberi.

¶ Idem in eodem. †

¶. *Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus, & ætate, & quod habeat 30. annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus h. d. vsque ad § cum verò.*

CAP. VII.

CVm † in cunctis sacris ordinib & ecclesiasticis ministerijs sint ętatis maturitas, i graui-

f Maioris.] In alijs enim electionibus valet, quod fit à maiori parte capituli, dum tamen seruetur vna de formis illis. ĵ. eo. quia propter.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g Speciale.] sed non vr̃ speciale quia in alijs obtinet quod hic dicit de duabus partibus, quia non obtinet quod fit ab ordine decurionum, nisi duæ partes consententiant. ff. de decr. ab ord. fac. l. 3. & ff. quod cuiusque vniuersi. l. planè. Non contradicunt illa iura, qa non dicitur quòd duæ partes debent consentire, sed ꝙ debeant esse pñtes: & ita est speciale, 3 vel est speciale habito respectu ad alias electiones inferiorum prælatorum, & hoc innuit litera sequens.

h Recursus.] & ideo dum eligitur confirmatur, & statim habet plenam & liberam administrationem. 23. dist. in nomine domini.

CVm in cunctis.] Diuiditur istud princi. vsque ad § cum vero. in tres part. Nam primo ponitur vna ratio statuendi. Secundò alia ibi, Et propter. Tertiò statutum ibi, Præsenti. Abb. Siculus.

CASVS. Quia aliqui eligebantur in epos, qui non erant scientia, moribus, & ætate idonei, statuit Concilium Lateran. quales debeant esse qui in epos eligantur, ostendens hoc per locum à minori, dicens, ꝙ in cunctis sacris ordinibus & ministerijs requiruntur tria pcipue, s. ætatis maturitas, grauitas morũ, & literarum scientia. ergo multo fortius in epo hæc sunt inquirẽda: quia cum eps ad curam animarũ sit positus aliorũ, i se ipso debet ostẽdere qualiter alij se debeãt habere: ne igit, qđ pro necessitate tpis quoq; factũ est, trahatur à posteris in exemplũ statuit conciliũ Lateranen. vt nullus de cætero eligat̃ i epm nisi trigesimum suæ ætatis annũ peregerit, & de legitimo sit matrimonio natus, & ꝙ vita & scientia laudabilis demõstretur, & cum elect⁹ fuerit, & habuerit cõfirmationẽ & possessionẽ ecclsiasticorũ bonorũ, trãsacto tpe de cõsecrãdis eñis à canonib. definito l. ille ad quẽ spectat collatio bñficiorũ ipsius, liberã habeat conferẽdi potestatẽ. Scđò dr̃, ꝙ inferiora ministeria, puta decanatũ, archidiaconatũ. & talia, q̃ curam animarũ habẽt annexã, nullus recipiat, nisi qui vigesimũ quintũ annũ suæ ætatis attigerit, & scientia & moribus laudabilis demonstret̃. Cum aũt aliqs de pdictis assumptus fuerit & monitus, ad ordinẽ debitum ꝓmotus nõ fuerit statuto tpe definito à canonibus ab illo remoueat̃ officio. & alij conferat̃, qui velit & possit adimplere, & si super hoc appellauerit, nullatenus audiat̃, & hoc statutũ non de ꝓmouendis solum, sed & de ꝓmotis pcipit obseruari. Tertiò dr̃, quòd clerici q ꝯ formã istã quẽquã elegerint, eligendi potestate se priuatos, & à bñficijs ecclesiasticis nouerint se suspensos per trienniũ, & eps q ꝯtra hoc fecerit, aut fieri ꝯsenserit, conferendi pdicta officia potestatẽ amittat: & p capitulũ aut per metropolitanũ, si capitulum negligẽs fuerit, ordinent. No. ꝙ tria requiruntur circa eos, qui ad sacros ordines ꝓmouentur. s. ætatis maturitas, morum grauitas, & literarũ scientia. Item requiritur, quòd de legitimo matrimonio sit natus. Item quicquid hic dicitur, notabile est.

i Aetatis maturitas.] Hæc tria, s. ætas, grauitas morum, & literarum scientia, in persona electi debent inquiri. ĵ. eo. cum nobis olim. arg. q8. dist. presbyter. & 38. dist. q̃ ipsius. & alia etiam, s. quòd sit de legitimo matrimonio natus. ĵ. eo. c. & quod sit in sacris ordinibus. ĵ. eod. cap. dudum. & ĵ. de æta. & qual. c. præterea.

a Graui-

1 Difficilis est ĩtellect⁹ c. si Papa de quo vide q̃ ibi dicitur.

Cardinales pñt cõpelli ad Papã eligẽdũ, vt est hodie text⁹ in c. vbi periculum. §. ꝑ. tirea. de elect. lib. 6.

3 Hęc secũda solutio ẽ verior.

† Interuenerit.

† Cap. 3. concilij Lateranen.

† Cap. 16. e tit. in 1. cop

In persona eius quem elegit, quod qualitates debeant esse in ipso inueniantur.

a Grauitas morum.] quia incompositio corporis inæqualitatem indicat mentis 41. dist. in fi. dist. vbi de Catilina dicitur.

b Literarum scientia.] q p defectū enim scientiæ repellitur quis ab epatu, vt II. pmotus infra de æta. & qualit. c. vlt. vbi legit de quodam epo qui nunquā audiuit grammaticā.] eod. congregato. 1

[Glo. seq. instruit quomodo argumentum à minori sumitur affirmando, & à maiori negando.].

c Multò fortius.] qui vilissimus computandus est, qui præcellit dignitate. nisi præcellat alios scientia & sanctitate. 1. q. 1. vilissimus. & 2. q. 7. conuenientibus. & in auth. de san. episc. §. damus. coll. 9. Item argumētum est à minori, & sumitur sm hāc regulam affirmādo. Si id de quo minus vr inesse, in est: & id de quo magis. 38. dist. si in laicis. & 3. q. 3. de iudicijs. & 59. dist. si officia. & 34. q. 2. cum per bellicam & 13. q. 2. nō est mirum. Item argumentum à maiori sumitur hic negando secundùm hanc regulam: Si id de quo maius vr inesse, non, inest: nec id de quo minus. Si Paulus vr fortior Eustochio, sed non est, ergo nec ipse. 32. q. 5. si Paulus 8. q. 1. si ergo. & 6. q. 1. imitate. & 40. di. qualibet.

1 Adde 38. dist. omnes. & infra de renunc. c. nisi cum pridē. §. pro. defectu.

† Domini

† Vide Burchardū libro 2. decretorū c. p. 9.

tas morum,[a] & literarum scientia,[b] inquirenda: multò fortius[c] in episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei † oporteat conuersari. ¶ Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplū præsenti decreto statuimus, vt nullus in episcopum eligatur, nisi qui iā trigesimum annum ætatis exegerit,[d] & de legitimo matrimonio[e] sit natus, qui etiā vita, & scientia commendabilis demonstretur.

¶ Beneficia electi in episcopum vacant per confirmationem, adeptionē possessionis, & consecrationem secutam, vel postquam præfixum tempus ad petendam consecrationem lapsum fuerit. hoc dicit vsque ad §. inferiora. Abb. Siculus.

¶ Cum verò electus fuerit, & confirmationem[f] electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem[g] habuerit, decurso tempore[h] de consecrandis[i] episcopis à canonibus diffinito, is, ad quem spectāt[k] beneficia quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

¶ In dignitatibus & officijs citra episcopatū ac curatis beneficijs debet assumendus 25. annū attigisse, & aliàs esse idoneus scientia & moribus, & si non est in ordine requisito, debet se facere promoueri in proximis temporibus aliàs monitus non parens priuatur beneficio, non obstante appellatione, nisi ex causa legitima excusetur, hoc dicit vsque ad § clerici. Abb. Sic.

¶ Inferiora etiam ministeria, vt puta decana-

g statim non danificitur possessionem. 90. di. si qui episcopi & c. præce. & tunc debet conferri.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem intra quod tempus &c.

h Tempore.] quod videtur esse sex mensium, quia intra tres menses à die vacationis debet eligi. 50. di postquā &]. eod. tit. ne pro defectu. & infra alios tres menses debet consecrari. 100. dist. quoniam quidem. 3 Sed verius est quod illud tempus tātum trium mensium post confirmationem, vt ex eodem capitulo colligitur, quod etiā est expressum, 75. di. §. 1. & c. 2. in fin. nisi necessitas eum impedierit petere consecrationem: quia tunc nō curreret ei tempus: vt in dictis. c. quoniā quidem. & 75. di. ca. 1 alias obtinet quod hic dicitur, vt 16. q. 1. ne pro cuiuslibet. quia cum sit in mora petendi consecrationem, mora tibi debet imputari, & debet etiam ab illa dignitate repelli: vt in d. c. qm quidem.

[Glos. seq. signat contrarium, & remittit.]

i De consecrandis.] Arg. contra]. de conces. præben. post electionem. in prin. vbi soluitur.

[Glo. seq. recitatur per duas quæstiones. scilicet quæ sit ratio quare expectatur consecratio, & quid si intra tempus fuerit consecratus.

3 De istis temporibus ad eligendū, electionem præsentandam &c. vide glo. magistralē in ca. si electio eo. tit. li. 6.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, demum ponit de materia distinctionem bimembrem.

d Exegerit.] sed vr q sufficiat si iam inchoauerit. ff. de mu. & ho. ad rempublicam, sed aliud in sæcularibus dignitatibus, vt ibi, & aliud in spiritualibus. Et potest dici quòd est speciale in episcopo. Vnde in alijs inferioribus dignitatibus sufficit attingere annum legitimum, vt infra dicit ibi, nisi qui iam 25. annum attigerit. sed ille qui eligitur in episcopum, debet esse 30. annorum in authen. de sanc. episc. §. clericos, coll. 9. & 67. dist. in. quicunque. 2 Vel distingue: quandoque fauor tantum vertitur in causa, vt in vsucapione: & tunc sufficit incipere diem. ff. de diuer. & tem. præscrip. in vsucapione, quandoque odium tantum. vt in præscriptione 30. annorum, & tunc oportet impleri. ff. de act. & oblig. in omnibus quandoque vtrumque & tunc tempus de momento in momentum computatur. ff. de mino. l. 3. §. minorem.

2 Concor. text. in l. non putabam. ff. de condi. & demonstrat. & C. quando dies legat. l. ais verbis.

e Matrimonio.] & istud est quantùm quod requiritur in epo, & in quolibet alio qui promouetur ad honorē.]. de filijs presbyte. c. vt filij. vel ad regimē animarum.]. de filijs presbyte. c. pen. il. & vlt.

f Confirmationem.] Bene dicit, confirmationem: quia ante cōfirmationem nihil debet attingere in administratione, aliquin repelleretur.]. eo. qualiter. & &c. nihil est. &]. de præb. cum iam dudum.

g Administrationem.] Nam aliquando contigit

k Ad quem spectant.] ante enim consecrationem non dicitur pleno iure habere ecclesiam, cum adhuc tempore consecrationis possit excipi contra ipsum infra de accus. super his. meritò debet expectari vsque ad tempus consecrationis: postea verò possunt conferri beneficia quæ habuerat, & cum fuerit negligens, & in mora, vt dictum est, & sic ante consecrationem non dicitur ecclesiam habere: quia habere, est cum effectu habere. ff. de verborum signifi. nomen filiarum. §. habere. tamen dicitur maritus ecclesiæ, vt sine licentia Papæ eam dimittere non possit infra de transl. inter corporalia. Sed si ante tempus prædictum, consecrationem recepit, statim possunt conferri beneficia priora, quia plenè dicitur translatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. & 16. q. 1. ne pro cuiuslibet. nec potest repelli à consecratione, nisi per accusationem directam, vt infra de accu. super his. & c. qualiter & quando. in alijs dignitatibus inferioribus secus est: quia qui habet curam animarum. si eligatur ad consimilem, habita confirmatione & administratione, ipso iure vacat prima, vt infra c. dudum. 2. & infra de præb. de multa, si primum beneficium non habeat curam animarum, sed secundum; tunc primum ipso iure vacat, sed non de facto, si semper retineat primum. infra de conces. præb. literas, &c. cum nostris.

[Glo. seq. notat quòd archidiaconus habeat curam. signat contrarium, & soluit.]

a Archidiaconatu.] Sic videtur quòd archidiaconus habeat curam animarum, sed non principaliter. arg. 14. q. 7. nullus. 1. arg. ꝟ. de offi. archi. cum satis. vbi de hoc.

tum archidiaconatum,[a] & alia, quæ curam animarum habêt annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiæ regimen, nisi qui iam † vigesimumquintum annum ætatis attigerit,[b] & scientia & moribus commẽdandus existat. Cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, & decanus, & reliqui admoniti non fuerint, præfixo, à canonibus[c] tempore in presbyteros ordinati, & ab illo remoueantur[d] officio, & alijs conferatur, qui & velint & possint[e] illud conuenienter implere. Nec possit eis appellationis refugium, si fortè in constitutionis istius transgressionem, per appellationem voluerint se tueri. Hoc sanè non solum de promouendis,[f] sed etiam de his qui iam promoti[g] sunt, si canones[h] non obsistãt præcipimus obseruari.

¶ *Eligentes indignum contra formam huius cap. priuati sunt pro prima vice potestate eligendi. & idem in collatore, & defectum capitu- li supplet episcopus & è con- uerso. & si capitulum negligit, fit deuolutio ad metropolitanum. h. d. vsque ad fin.*

¶ Clerici sanè, si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi tunc[i] potestate priuatos,[k] & ab ecclesiasticis beneficijs[l] triennio nouerint se suspensos. dignũ est enim, vt quos Dei timor à malo non reuocat, ecclesiastica saltem coerceat[m] seueritas disciplinæ. † ¶ Episcopus autem si contra hęc fecerit,[n] aut consenserit fieri, in conferendis[o] prædictis officijs & beneficijs potestatem amittat & per capitulum[p] aut per metropolitanum (si capitulum concordare nequiuerit) ordinetur. †

¶ Idem Rauennati archiepiscopo.

¶ *Compromittẽtes super electione tenentur recipere electum à compromissario. si est idoneus.*

CAP. VIII.

Causam, † quę inter moniales sanctę Margaretę: & infra. ¶ Si sorores in episcopum ele-

---

B t est verum, q̃d archidiaconus, qui habet inquirere, & visitare parochiam suã, curam habeat animarum. vnde si recipiat aliam prælationem curam animarum habentem, ipso iure vacat archidiaconatus, vt est expressum. ꝟ. e. c. dudum 2. & ꝟ. de p̃ben. de multa. & potest excõicare & suspendere. ꝟ. de eo. qui fur. or. rece. ca. 1. & ẽt alij prælati. vt ibi dicitur. Sed videtur contra 16. q. 2. visis. 24. q. 3. corripiantur. vbi dr̃, ꝙ anathema est mucro epi vel Archidiaconi, alij prælati non possunt excommunicare cum solemnitate illa, de qua traditur. 11. q. 3. debent, &c. cum aliquis, vt capitula illa intelligantur, & loquantur de illa solẽnitate.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Attigerit.] Dispensatiuè tamẽ põt, licèt sit in minori ætate. inf. de ætate & quali. præterea. vt quidam dicunt, de hoc dicitur. ꝟ. eo. cum dilectus. Sed cõtra. 78. dist. si triginta, & c. presbyter. 1 vbi dicitur, quòd ante 30. annum presbyter ordinari non debet: & hic dicit quòd statim debere post 25. annum: quia tales prælati debent esse presbyteri 21. q. 2. sicut. arg. de æta. & qualita. præterea. Satis potest dici, quòd hodie statur huic cap. secundum quod no. in c. illo. si triginta.

c A canonibus.] hic fit mentio de illis canonibus. 75. dist. quasi per totum. & ꝟ. de tempo. ord. ca. 1. 2. & 3. & quia post confirmationem debent ordinari in proximis quatuor temporibus, vel saltem vsque ad sex menses: nec credo ꝙ loquatur de illis canonibus. 77. dist. quicunque ibi, post diaconatum statur per quinquennium ad sacerdotium recipiendum: quia non credo sannum expectandum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Remoueantur.] signatur cõtra hoc 74. dist. consuluit. Sol. quando iste susceperit alterum connexorum, tenetur, & reliquum: secus in alijs clericis, qui per subtractionem beneficiorum sunt compellendi ad ordines quando necessitas vel vtilitas subest. infra de æta. & qua. [illegible]

e Velint & possint.] alias sola voluntas non sufficit, vbi est opus facto. ꝟ. de eo. qui mit. in pos. constitutis.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.]

f Promouendis.] habes hic quòd constitutio trahitur ad præterita: de hoc dictum est ꝟ. de cõsti. c. vlt. Et hęc est ratio quare trahitur ad præterita: quia sine aliqua constitutione ad hoc tenentur per alia iura antiqua.

g Promoti.] idest electi & confirmati, sed non sunt ordinati.

h Si canones non obsistant.] contra ꝟ. de æta. & qual. vt abbates. Sic Solue. Hoc intelligitur de tali, qui sine culpa sua factus est talis, quòd ordinem recipere nõ põt, sm canones. Vnde ꝑ hoc non debet remoueri, licet ordinẽ non possit recipere: quia non est addenda afflictis afflictio. ꝟ. de ele. ęgro. ex parte. & 7. q. 1. cũ percussio. Et illud intelligitur de tali, qui culpa sua factus est irregularis, & ideo remouetur.

i Tunc] idest illa vice tantum. infra eo. cum Vinton.

k Priuatos.] ipso iure. infra eod. innotuit.

l Beneficijs.] non officijs, quia etiam officiatet tunc ecclesiam?

m Coerceat.] Simile 61. dist. docendus. & 81. dist. plurimos. in fin. & C. de emenda. prouin. l. vna. & belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant. 34. q. 4. si quos, in fi.

n Fecerit.] Cum ad eum pertinet collatio beneficiorum.

o Conferendis.] ea vice cum ad eum pertinet collatio beneficij, vel confirmando primũ successorẽ. & hoc cum ad alios pertinet collatio. & insuper à perceptione proprij beneficij suspendatur. ꝟ. eo. tit. cap. nihil est.

p Capitulum.] & ita habes quòd minor supplet negligentiam maioris, & è conuerso. ꝟ. de conce. præb. nulla. & c. quia diuersitatem. & 9. q. 3. cũ simus. 65. dist. capvlt. 89. dist. c. 2. & maior negligentiam minoris, sed illud est ordinarium, vt in c. cum simus.

Causam quæ.] Communis est diuisio. secunda ibi. Si sorores. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante monasterio sanctæ Margaritæ, moniales eiusdem monasterij contulerunt potestatem eligendi abbatissam in episcopum Bonon. promittentes eam recipere in abbatissam, quam eps eis duxerit prouid-

---

† Vide concilium Carthaginense c. 16. & Burchardum in lib. 2. decretorũ cap. 10. & 11. & 12.

† Vide l. 2. §. quastitum. cum ibi no. ff. de ap. glo. in c. non solum. de appel. lib. 6.

† Concor. tex. in l. priuilegia. C. de sac. san. ecc. & c. 1. de cõstitu.

1 Et si dubitet de ętate, probabit actor. vt ibi no. vide q̃d dicitur ꝟ. de proba. in pręsentia. super 3. glo. Ioan. And.

a Eadem rõ est in vsuris ꝟ. de vsur. cũ tu.

† Concor. tex. in l. capitalium §. famosos. ff. de pœ.

† Ordinentur, legitur in concilio vnde sumitur

† Post cõcil. Latera. sub Alexan. iij. par. 46. ca. 1. & ca. 17. eo. tit. in 1. compilat.

prouidendi. Moniales postmodum re non integra uoluntatem suam mutare volebant: mandat papa quatenus si hoc verum est, illam quam episcopus eis prouiderit, in suam faciant recipi abbatissam si idonea fuerit. No. quòd potestas eligendi bene potest personis idoneis conferri. Item per hanc decretalem videtur quòd potestas taliter data non potest reuocari.

† Al. ita. ꝙ eps eis,&c.

a Contulerint.] Illud quidem rectè potest fieri,& est una deformis Concilij generalis, ꝫ. eodem, quia propter.& est simile. ff. quod cuiusque vniuersitatem eorum. §. si decuriones, & etiam extra collegium potest compromitti, quia eps non est de collegio, licèt sit caput. inf. de testa. requisiti. argum. ubi non est tanta communio inter episcopum, & monasterium.

† Nam dantes ... qui potestatem ... intellexisse de idoneo ... cit l. si ꝫ curator. ff. de condi. inde.

† Exonien.

† Post Concil. Lateran. sub Alex. 3. par. 40. ca. 1. & c. 18. eo. tit. in 1. cöp.

ctionem contulerint,[a] promittentes[b] quod illam quam† eis prouideret,[c] reciperent: ipsam quam prouiderit, facias ab eis (si tamen[d] existat idonea† in suam recipi[e] abbatissam.

¶Idem Vigoren.†Epo.

¶Electus ante confirmationem beneficia conferre, uel aliter administrare non potest.

CAP. IX.

NOsti†quomodo Lincon. electus concedendi[f] honores, uel præbendas, aut aliàs disponendi de rebus ecclesiæ (cum sua non sit electio confirmata:[g]) non habeat facultatem:[h] & infra. Mandamus igitur quatenus ei authoritate nostra præcipias, ut concessionem, si quã fecit de predictis,[i] studeat reuocare.[k]

¶Idem.

Electio facta post appellationem, & prima non cassata & contra priuilegia ecclesiæ cassanda est.

b Promittentes.] si mile. ꝫ. de renun. post translationem.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

c Prouideret.] quid dices, nunquid possunt reuocare talem collationem factam epis. quo antequam ipse prouiderit? Non vt. ꝫ. eo in causis. vbi dicitur de hoc.

[Gl. seq. arg. allegat iura, & 6. allega in contrarium, & soluit.]

d Si tamen existat idonea.] arg. est hic, quod cum aliquid generaliter committitur arbitrio alicuius, non ualet, nisi legitimè factum sit, ꝫ. de iureiu. Quintauallis. & cap. veniens. ff. de ritu nup. quamquam. ff. pro socio. vnde si Nerua. & in auth. de hære. & fal. §. is igitur. col. 1. & ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. si quis à principe. ff. de oper. liber. si libertus. C. de inoff. testam. si quando, infra de offi. deleg. ex parte. & 16. quæstio. 1. & temporis. & c. postquam, arg. contra. 33. q. vlt. c. vlt. & 2. q. 6. c. à iudicibus. §. arbitrarij. & ꝫ. de iureiu. si verò. ff. de re iu. quis ijs. & ff. de damno infect. qui bona. §. cum inter. & 23. quæstione 4. displicet tibi. in princ. Solu. si arbiter est compromissarius, eius arbitrio standum est, siue æquum, siue iniquum sit. ff. de arb. diem. §. stari, nisi contra ius scriptum, uel contra formam compromissi sit latũ: quia tunc non tenet. 2. quæstio. 6. ei qui. §. diffinitiua, & infra confir. vti. uel inuti. examinata. & ff. de arb. si cum dies. §. compromisso. & C. quæ sent. sine appel. re. l. prima. Si verò tanquam uir bonus arbitrari debet, tunc non ualet dictum suum nisi sit æquum, ut in dictis cap. veniens. & Quintauallis. & ff. pro socio. si societatem. & l. sequenti. vt hic.

[Glo. seq. quærit. alleg. pro quadruplicitem, sed dupliciter soluit.]

e Recipi.] Sed quid si elegerit malam, nunquid aliã episcopus poterit eligere, uel etiam si electa noluerit consentire? arg. quòd sic, ꝫ. eo. cum terra. & qui optauit acetum, potest iterum optare vinum, ff. de opti. legat. l. 2. & reproba electio nulla est. 7. quæstio. prima, factum est. & ff. de pigno. act. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. ad Vellean. quamuis. §. si cum uenerit. Item qui iurauit aliter quam ei delatum est, iterum iurare debet. ff. de iureiurando. qui per salutem. In casu isto non poterit amplius eligere, quia functus est officio suo, infra de offic. deleg. in literis. & ff. de iud. Paulus. quia semel functus est officio suo, siue bene, siue male, ut ibi, supra eodem capitu. proximo. & inf. eod. innotuit. & capitu. in causis. Bernardus.

NOsti quomodo.] Diuiditur, quia primò ponit ius ex quo infert mandatum. ibi, Mandamus. Ab. Sic. CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lincon. iste sic electus antequam haberet confirmationem, cœpit administrare, ac conferre præbendas, & dignitates: quærebatur à domino Papa, utrum sic electus ante suã confirmationem conferre possit præbendas. Respondet Papa, ꝙ cum istius electio cõfirmata non fuerit, prædicta facere non potest. Vnde mãdat episcopo Vigoren. ut ei præcipiat, quòd si quam fecit cõcessionem de prædictis, eã studeat reuocare. Nota, quod nullus electus ante suam confirmationem potest aliquid administrare: quod si fecerit, hoc ipso repellatur. Item no. quòd contra factum suum potest quis venire.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

f Concedendi.] Quod si faceret, deberet repelli, ꝫ. eo. qualiter. & ꝫ. de præb. cum iamdudum. in fin. nisi in casu, ꝫ. eo. nihil est. §. vlt. & illud dispensatiuè fit, ne interim ecclesia patiatur detrimentum. in temporalib. uel spiritualibus, ut ibi dr̃, sed hic Papa uoluit parcere huic, electo quia poterat ipsum repellere.

g Confirmata.] Per confirmationem acquirit electus plenam administrationem, & uinculum coniugale contractum est, ꝫ. de transla. inter corporalia.

h Facultatem.] Imò priuari deberet, ꝫ. eo. qualiter.

i Prædictis.] Ista decret. continet gratiam in eo, quòd non fuit punitus, continet ius in eo, quod dicit, ꝙ non habet facultatem disponendi ante confirmationem.

[Gl. seq. obijcit, & soluit secundò arg. quod contra factum suum. &c. alleg. quatuor iura pro, & quatuor contra, & soluit distinguendo.]

k Reuocare.] Sed quid est, quod dicit, ꝙ studeat reuocare? quia talis traditio nulla est. quia pro non dato habetur quod ab illo donatur, qui de iure donare non potest, infra de iure patron. quod autem, in fi. sed talis reuocatio potius erat de facto, quam de iure, sicut donatio de facto tantùm fuit, nec ex tali facto crederet ius habere, & ne credatur hoc sibi licere. Item arg. quod aliquis potest contra factum suum venire. 12. q. prima, certe. 55. dist. peniten'es. 35. q. 9. quod quis commisit. C. de euic. si tibi liberam. Arg. contra. 17. q. 4. sunt qui opes. 12. q. 2. Eleutherius. ff. de ser. ru. præ. per fundum, inf. de cleri. coniug. diuersis. Solu. in sententijs interlocutorijs iudex potest mutare, uel reuocare suam interlocutoriã, ff. de re iudi. quod iussit, infra de appel. capitu. cum cessante. Circa negotia distingue, si ex mutatione nulli fit præiudicium, licitum est mutare: ubi ex mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitum est mutare, ff. de iurisdictio. omnium iud. si conuenerit. re non integra non potest, ff. de regulis iuris, l. nemo, nisi fauor aliud inducat. C. de li. cau. interrogatam. Et est simile in reuocatione sententiæ spiritualis, vel corporalis matrimonij, vbi decipitur ecclesia. 35. q. 9. sententiam, & melius. c. loct. §. his ita respondetur, & de re iudic. lator. & c. consanguinei. Et ideo hic potest contrauenire, quia administratio est ei interdicta, & sic replicaret de administratione si ei obijciatur quod contra factum suum uenire non possit. ff. de iureiu. l. iusiurandum. 1. respon. so. & l. seq. Bernar.

Consideravimus.] Dividitur: nam praemittit causam cassationum. Secundò vtramque electionem cassat, ibi: Quapropter. Tertiò mandat ecclesiae prouideri: ibi, Vobis autem. Abb.

CASUS. Vacante quadam ecclesia quidam canonici appellauerũt, quòd alij non procederent ad electionẽ sine illis, & cõ priuilegia ecclesiae suae: illi nõ obstante illa appellatione, elegerũt Io. Frontinũ. appellantes statim, ne alij cõ sui electionẽ aliquid attentarent illi videntes, quod non detulerant suae appellationi, & cõ tenorẽ priuilegiorum ecclesiae suae, ad electionẽ processerant, quendã alium B. noĩe elegerunt. Delata est super istis electionibus cã ad D. Papã auditis allegationib. partiũ, Papa considerans, quod electio Io. Frontini facta fuit post appellationem, & cõ priuilegia ecclesiae videns et quod electio B. post illam talem qualem non cassatam, & post appellationem per quã omnia ad suum statum debent reduci, facta fuit, utramque cassauit, & contulit canonicis, vt aliã personã idoneã sibi eligãt in rectorẽ, ita tñ pro vtriq; pdictorũ non minus fama ipsorum integra cõseruetur, & quòd in alijs ecclesijs possint promoueri; & liceat eis in alterum ipsorum consentire praeterquã in ista ordinatione. Not. quòd non debet fieri secunda electio prima non cassata. Item quae fiunt post appellationẽ, debent in statum primum reuocari. Item licet cassetur electio alicuius propter modum electionis, non praeiudicatur electo, quin possit iterum eligi.

†Ca. 22. e. ti. in 1. compi.

† Haec duo verba: ad nos. desunt ĩ multis antiquis.

† Al. nõdũ.

CAP. X.

Consideravimus † quod electio Ioannis Frontini, post appellationem[a] ad nos † interpositam, & contra tenorem priuilegiorũ[b] ecclesiae vestrae, fuerit celebrata: Perpendimus etiam, quod electio B. post illam qualemcumque electionem non † cassatam: necnon & post appellationem[c] (per quã ad suum statum omnia debent reduci) facta fuit: & infra. Quapropter vtriusque electionem omninò cassamus, & vobis in aliam personam idoneam & honestam conueniendi liberam tribuimus facultatem: ita quod vtrique praedictorum fama[d] sua non minus integrè conseruetur, & quod in alijs ecclesijs possint (si Deus dederit) promoueri. Vobis autem liceat praeter istam ecclesiae vestrae ordinationem,[e] in eorum alterum conuenire.

10

20

30

40

¶ Idem.

¶ *Metropolitanus confirmatus, licèt nõdum receperit pallium, potest suum suffraganeum consecrari facere.*

CAP. XI.

Suffraganeis † alicuius Metropolitani, ad mandatum ipsius post confirmationem electionis suae etiam si pallium[f] non receperit: licitum est electum, qui ad eius iurisdictionem pertinet, consecrare.

¶ Clemens Tertius.†

¶ *Is cuius electio fuit cassata non vitio personae, sed electionis modo, iterum eligi potest, secus si vitio persona.*

CAP. XII.

Super † eo verò quod quaerere voluisti, si alicuius electione cassata,

a Post appellationem.] Appellare ne fiat electio, non valet; sed ne fiat nisi canonica, tunc bene valet, ĩ. eo. cũ nobis, & intellige quòd allegata fuit aliqua probabilis causa: quia siue appelletur in iudicio, uel extra, appellationis causa exprimenda est, ut in decr. Innoc. iiij. cord. nobis. tit. de appellat.

b Priuilegiorum.] Quae essent ista priuilegia, non habemus. H.

[Gl. seq. signat duo iura in contrarium, & soluit.]

c Appellationem.] ĩ. eo. bonae. 1. ĩ. de app. constitutis. Contra in illis tenuit electio secundo loco facta, & post alterius partis appellationem. In illa, constitutis. tenuit electio secunda: quia prima ipso iure nulla fuit. hic verò prima non fuit nulla, sed annullanda. In decr. illa, bonae 1. non tenuit tribus de causis, ut ibi dicitur. De hac materia dicetur ĩ. eo. auditis.

1. Lib. 6.

[Gl. seq. arg. alleg. in contrarium, & soluit.]

d Fama.] Argu. infamiam non comitari depositum, ff. de re milit. qui cum uno. §. non omnis. & §. exauctoratur. Arg. contra ff. de his qui not. infam. l. 2. §. ignominiae. solu. est ĩ. eodem super eo. quia non fuit cassata uitio personae.

e Ordinationem.] dicunt quidam 2. praeter istã quae nunc cassata est, quod iterum possunt alterum eligere, si volunt, ĩ. eo. super eo. sed hoc non credo: quia propter scandalum noluit Papa, quod in illa vacatione aliquis eorum promoueretur, hodie tñ alia debet esse forma in electionibus facienda. ĩ. eo. quia propter.

2 Tancredus & Vincentius, & bene dñt quo ad iuris ordinẽ, si talis casus hodie occurreret.

Suffraganeis.] Ista decre. facit ad secundam parte rubricae. & h. d. Metropolitanus confirmatus, & consecratus non potest pallio non recepto pro suffraganeũ suũ cõsecrare, sed potest mandare alijs suffraganeis ut illum consecrent. Abb. Sic. Incipe constructũ: ibi, Licitum est suffraganeis, &c.

†Ca. 1. eo. ti. in 2. compi.

CASUS. Quidam electus est, & confirmatus fuit in archiepiscopum: quaerit vtrũ suffraganei sui possint ad mandatum ipsius aliquẽ suffraganeum suũ electũ in epm consecrare, si adhuc pallium non receperit, in quo confertur plenitudo officij pontificalis? Rñdet, dicens quòd suffraganei sui bñ pñt & debent ad mandatum ipsius Metropolitani electum illũ ĩ epm consecrare, licèt pallium non receperit. No. quòd talis mandatũ est iurisdictione fit, non de ministro consecrationis. No. quòd per confirmationem conceduntur ea, quae sunt iurisdictionis.

†Al. Alexander iij.

†Ca. 3. eo. ti. in 2. compi.

[Gl. seq. obijcit, opinionem ponit, quàm primò improbat, secundò defendit. in fine remittit. Io. And.

50

f Pallium.] Sed contra vr: quia propter pallium nondum receptum consecratio epõrum differretur. 100. di. quoniam, ubi de hoc, quia ante pallium receptum non potest consecrare virgines, ordines celebrare, uel episcopos consecrare. ĩ. eo. quod sicut. ad idẽ facit ĩ. eo. transmissam, propter hoc dicunt quidam, quòd haec non est decre. sed fuit quaedam prouisio. tamen potest tolerari, & vr subesse quaedam aequitas: vt cum nõdum sit in mora petendi pallium, hoc habeat locum: quod non videt; quia in traditione pallij, plenitudo confertur pontificalis officij. ĩ. de usu pallij. nisi specialis. vnde & cum per se hoc facere non possit, neque authoritatem alij faciendi praestare potest: & est opt. argum. infra de consecra. eccl. uel alta. aqua. & arg. ff. ad Senatusc. Macedon. filium habeo. Dic ergo hic, ut dixi. ĩ. de transl. cum ex illo. Ber.

60

Super eo.] Ista decre. quotidie allegatur: in qua primò ponitur quaestio. Secũdò solutio, ibi, Hoc tuam. In quo duo facit. nam primò respondendo distinguit. Secundò excipit: ibi, Nisi. Abb. Sicu.

CASUS. Aliquis electus fuit in aliquam praelaturam, cassata est eius electio. idem electus fuit postmodum ad regimen alterius ecclesiae: quaeritur an electio eius debeat confirmari. Respondet Papa, quòd si prior electio non fuit cassata uitio personae, sed propter modum

dum electionis: illa cassatio promotionem eius in eadem ecclesia,& in illa non poterit impedire, nisi forte aliquid simoniacæ prauitatis intercessit. Not. quod cum cassatur electio propter modum cassationis, nil imputat electio, nec in alicuius notam infamię incidit, & sic poterit eligi iterum: sed secus est si propter vitium personæ cassatur.

[Glo. seq. exemplificat, ar. obijcit, & duplicit soluit.]

a Non vitio personæ.] puta propter aliquam irregularitatem, quia erat illegitimus vel propter crimen, quod ei fuit obiectum & probatum: quod si esset probatum, nō potest eligi, nec in illa nec in alia ecclesia, cū sit ineligibilis. Et potest hic colligi arg. q crimen in modum exceptionis probatum, præiudicet ei in electione alia: sed hoc esset pœnam imponere ordinariam: quod fieri non debet. ỹ. de ordi. co. cum dilectus. in fi. & ỹ. de exce. denique ff. de his qui no. infa. Lucius. Dicas q si p hoc grauata fuit & est ipsius opinio, potest & debet repelli. ỹ. de test. testimonium. cap. Gregorij est. vbi casus iste ponitur. & argu. 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama. & 81. distinctio. tantis. infra de accusa. omnipotens. v. repellitur in alia electione. cum crimen obiectum probatum in modum receptionis electionem de qua agitur contingebat. infra de except. denique. & infra de confes. capit. 2. sed si modo electionis cassetur electio: tunc non impeditur in alia electione, vt hic dicit, & supra eodem considerauimus.

† Vide glo. in l. vna. ver. bon. contra hanc. ff. ad l. Iul. de ambitu. gl. & Bar. in l. Barbarius. ff. de off. prætor.

† Cap. 5. eo. titu. 3. cōp.

idem ad alterius ecclesię regimen electus fuerit, an eius electio debeat confirmari; hoc tuam volumus discretionem tenere, quòd si prior electio non vitio personæ, [a] sed modo electionis cassatur, promotionem eius in eadem etiam ecclesia, (Nisi forte simoniacæ [b] prauitatis aliquid intercessisse † constiterit) non debeat impedire.

¶Cęlestinus tertius.

¶ Non professus potest postulari in abbatem, si ex aliqua bona causa fiat talis postulatio. hoc dicit secundùm lecturam, quę est magis singularis.

CAP. XIII.

CVm † monasterium de Pellicia in tuo situm episcopatu, ad eam dissolutionem deuenerit (sicut tuarum literarum insinuatio patefecit) q fratres eiusdem domus obseruantiam religionis, & ordinem abiecerunt, [c] & infra. In quendam qui cum fratribus suis in eremo [d] est laudabiliter conuersatus, boni testimonij virum vnanimiter consenserunt; eum in abbatem totis desiderijs postulantes. [e] Tu verò postulationi eorum præbuisti assensum, & postulasti eandem ordinationē à sede Apostolica confirmari. Nos † autem ipsam, sicut facta est canonicè, confirmamus. [f]

¶Idem.

¶ Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b Simoniacæ.] 1. q. 1. c. 1. Arg. contra ỹ. de simon. de regularibus. & 1. q. 5. c. 1. quod hic dicitur ius est commune, quod ibi dicitur dispensatio. Bernar.

CVm monasterium.] Monachus vnius monasterij potest eligi in abbatem alterius monasterij. h. d. secundùm lect. communionem, secundùm quam parum vtilitatis affert hæc decr. cum præsertim hodie sit clarius prouisum in cle. 1. de electione. Et diuiditur: quia primo ponitur petitio. Secundo confirmatio: ibi, Nos autem. Abb. Siculus.

CASVS. Monasterium de Pellicia ad tantam dissolutionem deuenerat, quòd fratres eiusdem loci obseruantiam religionis & ordinem penitus abiecerant: tandem vt eorum monasterium possent in statum pristinum reformare, conuenerunt vnanimiter in quendam fratrem de eremo, qui laudabiliter fuerat conuersatus cum fratribus suis, ipsum in abbatem totis desiderijs à suo episcopo postulantes: qui eorum petitioni præbuit assensum, petens eandem postulationem à sede Apost. confirmari, & Papa electionem illam seu postulationem canonicè confirmauit.

c Abiecerunt.] vnde deberent expelli. infra ne cler. vel mon. relatum. Bern.

[Glossa sequens obijcit, quòd eremita, & c. & soluit.]

d In eremo.] Et ita videtur quòd erat monachus, licèt dicatur in eremo, aliàs non posset eligi, sed postulari. infra eod. cum causam. & c. cum in magistrum. & c. officij. & eiusdem religionis vel maioris † dèt esse, quia non est licitum descendere, sed ascendere, 2 ỹ. de transla. licèt. & 93. dist. legimus, in fi. iuxta illud: & ambulabunt de virtute in virtutem, &c. de pœn. dist. 2. dum sanctam ecclesiam. Sed si itelligas quod iste fuit eremita, tunc abbas esse non potest: quia eremita proprium habet. argu. 19. q. 3. ca. perlatum, §. è contra. Paulus. sed monachus proprium habere nō potest. inf. de stat. mona. cum ad monasterium. in fine. Credo quòd iste fuit de eremo: quod sic appellatur, & est in Tuscia: & sunt alibi monachi, qui subsunt Camaldulenses, & illi de sancto Damiano, qui est iuxta pontem ferreum.

1 Dic hodie prout in concil. Vieneñ. c. cum rōni. 2 Facit text. in l. fin. §. 1. eod. tit.

† In multis antiq. ita: Nos autem ipsam canonicè confirmamus.

[Glossa sequens quærit obijciendo, & tripliciter soluit.]

e Postulantes.] Sed quare dicit, postulantes, nonne poterat eligi? Dicas quod primum monasterium de Pellicia erat alterius ordinis, vel ille monachus erat in minoribus ordinibus, & ideo debuit postulari: vt dictū est sup. de postul. præl. c. vltim. vnde dicit in fine, sicut canonicè facta est. vnde videtur quòd competentius poneretur in titu. præcedenti. Sed licèt dicatur postulatione, non tamen credo quòd fuerit simplex postulatio, sed electio: & hoc satis innuitur ex eo quod dicit, eandem ordinationem postulasti à sede Apostol. confirmari, & eo quod Papa dixit non eam confirmamus: si enim fuisset simplex postulatio. Papa non dixisset: confirmamus: sed dixisset, ipsam admittimus vel non approbamus, ỹ. tit. de proxi. bonæ. 1. & c. bonæ 2. & sic bene ponitur hic.

[Glos. seq. quærit, & dupliciter soluit, & secundum improbat.]

f Confirmamus.] Sed nunquid sufficit in hac dispensatione consensus solus episcopi? Ita, sed ad cautelam confirmatur. Iste enim dubitabat, an posset hoc facere, & ideo Papa respondendo confirmat factum ipsius: aliàs ipse Papa dixisset: & nos postulationem admittimus, sed ipse solum confirmat factum episcopi. Vel ideo quia forsitan suberat domino Papæ nullo medio arg. ad hoc 58. dist. c. 1. & 2. Sed ista litera videtur contradicere ibi, tu verò postulationi, &c. dic vt supra dictum est.

ADDITIO. Dicebat P: quòd forte postulabatur ab episcopo vt abbate: quod esse potest, de iudi. causam. Ioan. And.

CVm terra.] Non valet consuetudo, per quã collegium alterius voluntatem tenetur sibi eligere prelatum. hoc dicit. Et diuiditur. Primò ponitur decisum exordium. Secundò narratio: ibi, Sicut. Tertiò prouisio: ibi, Quia igitur. Et ibi tria facit. primò causam reddẽs damnat consuetudinẽ, secundò statuit, & statutũ declarat: ibi. Statuẽtes. tertiò permittit, & permissionem determinat: ibi, Quo facto. Abb. Siculus.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. cõp.

CASVS. In terra Hierosolymitana talis cõsuetudo in electionibus seruabatur, cum electio alicuius plati debet celebrari, conuentus illius ecclesiæ duas personas latẽter nominabat auribus patriarchæ vel principis. vt sic esset in potestate patriarchæ vel principis alterũ prælicere vel vtrumque repellere, quia ergo talis cõsuetudo redundabat in perniciẽ ecclesiasticę libertatis, præcepit Papa illam cõsuetudinẽ penitus aboleri, statuẽs vt in omnibus cõuentualibus ecclesijs, forma electionis canonicè obseruet, vt electores conueniant in vnũ locum vbi dẽat electio celebrari, & inuocata spiritus sancti gratia, psonã idoneã sibi eligãt in platũ: & si in persona quã intendunt eligere, esset peccatũ, vel si modũ canonicum non seruarunt, tãdiu deliberẽt, & in persona & in modo, quousque personam idoneam inueniãt, & modus canonicus conseruetur. & vacanti ecclesiæ consulaĩ. quo facto persona electa præsentet patriarchæ vel principi, vt suum præstet assensum, sed ppter hoc nõ debet electio impediri. Nota quòd ius eligendi in collegiata ecclesia pertinet ad ipsum collegium. Item laici non debent interesse, nec vocem habere in electione prælati. Item consuetudo contra ecclesiasticam libertatem extirpanda est, & mala consuetudo est resecanda.

† In antiqs ita: in grauẽ perniciem.

† Cõcor. authen. cassa. & irrita. C. de sacrosan. eccl.

CAP. XIIII.

CVm † terra [a] quæ funiculus [b] hæreditatis Domini cẽsebatur: & infra. Sicut ex quarundã literarum tenore accepimus, quidam in electionibus prauæ consuetudinis [c] moribus irrepsit: vt cum alicuius prælati electio debet celebrari, cõuentus ad quem pertinere dignoscitur, duas personas nominet latenter auribus patriarchæ vel principis exprimendas, vt sic alterius eligendæ vel totius electionis penitus irritandæ, idem patriarcha vel princeps plenariam habeat facultatẽ. ¶ Quia igitur hoc redundat in grauamen, † & perniciem ecclesiasticæ libertatis, præscriptam cõsuetudinis prauitatem, sancimus penitus abolendam: † Statuentes vt forma electionis canonicè in omnibus conuentualibus [d] ecclesijs obseruetur, videlicet, vt cum debet ecclesiæ consuli pastoris regimine destitutę, electores in vnum locum (in quo [e] fuerit electio celebranda) conueniant, & inuocata spiritus sancti gratia personam nominent. Quòd si in persona fuerit vel in electionis modo peccatum, tandiu in electione diligentiam [f] inquisitionis apponant, donec vacanti ecclesiæ de persona idonea † valeant prouidere. Quo facto, non prohibemus quin regis seu patriarchæ, qui pro tẽpore fuerit, requiratur assensus. sed propter hoc ipsam electionem nolumus impediri.

¶ Idem.

¶ *Per confirmationẽ electionis non transfertur potestas exercendi ea quæ sunt ordinis, illa. n. transferuntur per consecrationem. Abbas.*

CAP. XV.

TRansmissam: † & infra. Quæsiuisti quid

a Terra.] scilicet Hierosolymitana.

b Funiculus.] idest, portio.

c Consuetudinis.] nota consuetudinem contra libertatem ecclesiæ non valere. de hoc dicitur ↄ. de consue. c. 1. & vlt.

d Conuentualibus.] ideo dicit, cõuentualibus: qa vbi est vnicus sacerdos, patronus debet eligere. ↄ. de iu. patr. nobis & 16. q. vlt. decernimus.

e In quo.] scilicet in ecclesia cui præesse debet, in capitulo secundùm consuetudinem loci illius, si commode fieri potest. alias vbi melius obstulerit se facultas. 23. dist. in nomine domini. [1]

Gloss. seq. obijcit, ponit quatuor solutiones. & approbat vlt.]

f Diligentiam.] hic sumitur arg. q eligẽtes possunt alium eliger: prima electione non reprobata per superiorẽ. Sed contra. ↄ. eo. cũ in cunctis. & ↄ. eo. innotuit. & ↄ. eo. consideratimus. ↄ. de conces. præb. c. post electionẽ. Quod hic dr, sic potest intelligi, diligentiam inquisitionis apponant, &c. non alium eligendo statim, sed quærendo aliquem idoneum, quẽ eligant alio reprobato, q hoc intelligit post reprobationem alterius, vel cum sub conditione eligunt si primus non obtinuerit. argu. 85. dist. archidiaconatu Florentinum. Et secũda electio expirabit prima obtinente, sicut fit in substitutione. C. de impub. & alijs substi. post aditam. argu. adhoc. 61. dist. studij. Et loquitur de ignorantibus vitium electi, & diligẽtiam. [2] adhibẽtibus alias priuarentur ipso iure potestate eligendi. s. eod. cum in cunctis. & ↄ. eod. innotuit. & ita scripsit hic Lau. Hodie verò non valet electio per vota conditionalia. vt in decret. Inn. iiij. ↄ. eod. quæ incipit, in electionibus [lib. 6.] Sed vr ex ipsa litera q alius sit intellectus. Et litera sic exponitur q in persona scilicet eligenda, de qua inter electores fit mẽtio ad eligẽdũ & nominata ante electione factam, vel in electionis mõ, qa forte nõ interfuit oẽs q debẽt interesse, vel non seruatur forma secundùm antiqua, vel sm noua iura in ecclesijs cathedralibus & abbatijs, quam hẽs ↄ. eo. quia propter. tãdiu in electione facta siu faciẽda siue in tractatu electionis: & sic tamdiu deliberent, & inquirant de persona idonea quousque ipsam inueniant. & tunc demum ipsam eligant, & sic satis planè sonat etiam litera. Hodie uerò uideretur seruãda forma etiam in conuentualibus ecclesijs omnibus, quæ traditur. ↄ. e. quia propter. licèt uideatur loqui de cathedralibus ex uerbis illis, ecclesiæ uiduatę: quia illæ solæ dicuntur uiduatæ: quia ibi dicitur vinculum coniugale contractum; in alijs inferioribus non ita, sed tñ. hodie extenditur ad omnes, licèt impropriè dicantur viduatæ: tamen quo ad multa viduatę dicuñ ex quo prælatum non habẽt qui possit negotia illorum procurare: & q sit litera exponenda sic, patet eo qd dicit personam nominet: quia per nominationem non fiet electio.

TRansmissam.] Pertinet ista decre. ad secũdam partem rubricę, scilicet, de electi potestate & h. d. Electus & confirmatus, non tñ consecratus, põt exercere quæ sunt iurisdictionis, non autem ea quę sunt ordinis episcopalis. Ioan. And. & diuiditur quia in prima ponitur consultatio: in secunda responsio: ibi, Respondemus. Abb. Siculus.

Diuisio.

CASVS.

† Al. congrua.

[2] Nã si nihil de cõtingentib⁹ omiserunt, lætis vitiũ electi nõ imputabit eis. arg. l. 1. §. si intelligatur. ff. de redhi. & l. ij. titur. §. si.

† Cap. 7. eo. tit. in 2. cõp.

[1] 12. q. 2. præceptũ, & ↄ. eo. qd sicut.

CASVS. Quidam clerici pro excessibus suis excõicabantur, interdicebantur, & etiam suspendebantur à quodam epo electo & confirmato: ipsi sententiam eius contemnentes transferebant se ad commercia laicorum dicentes ꝙ ipse electus, eos non poterat excõicare vel suspendere vel interdicere, cũ nõdũ esset in epm cõsecratus, nisi specialiter esset ei à sede Apost. hoc indultũ. consultus Papa rñdet ꝙ ex quo confirmationem electionis accepit, de talib. & consimilibus liberam habeat potestatem, s. excõicandi, suspendendi, vel interdicendi, pter illa, quæ consecrationis ministerium desiderant: vnde iurisdictionem suam in ipsos liberè poterit exercere. Not. ꝙ electus & confirmatus est adeptus oia illa, quæ consistunt in iurisdictione, sed in cõsecratione consequitur omnia quæ pertinent ad episcopalem dignitatem.

faciendum sit tibi. super eo, quòd clerici tuæ diœcesis, cũ pro suis excessibus suspensionis, vel interdicti, vel excommunicationis sententia percelluntur, paruipendentes eã, dimittunt ecclesias, & transferunt se ad mercimonia;[a] laicorum: nõnulli quoq; ipsorũ (habitu clericali postposito)[b] vestes induunt laicales, & sicut laici mercatores se turpibus quęstibus implicantes, consimiliũ sibi laicorũ manus associant, & correctionẽ, ecclesiasticam, per contemptum eludunt, dicentes ꝙ potestatem non habeas eos (nisi tibi specialiter Apostolica sedes indulserit) corrigendi: & infra. Respondemus igitur, quod ex quo electionis tuæ cõfirmationẽ accepisti, de talibus[c] & consimilibus (præter ea, quæ maioris inquisitionis discussionẽ exigunt, & ministerium cõsecrationis desiderãt) quod iustum est, & ecclesiasticæ conuenit vtilitati, statuendi habeas liberam facultatem.

¶ Inno. iij. de Cella sancti Petri, & Mutinen.† abbatibus.

¶ Qui electioni de se factę renunciat, appellare nequit ad impediendum electionem alterius. Et electio quæ est à suspensis celebrata, non tenet.

CAP. XVI.

CVm † inter R. seniorem & R. iuniorem super abbatia Scaphusen. quæstio verteretur, & infra: bonæ memoriæ Cel. præd. noster prædictum R. seniorem, sententiam cum instantia postulantem,

a Mercimonia.] quod non licet, 1 an clericatum bene licebat. 88. dist. fornicari, & 31. dist. lex continentiæ.

b Postposito.] vñ ipso facto priuilegiũ clericale perdere debent, nec ab ecclesia debent defendi. ĩ. de vita & honest. cle. c. vlt. quia indignum est illis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. ĩ. ne cleri. vel mo. c. sacerdotibus. & hoc est verum post admonitionem, vt ĩ. de vi. & ho. cleri. c. vlt. & ĩ. de sent. excom. in audientia. & in parte decisa præmittitur de admonitione.

ADDITIO. Et sic est intelligendum quod hic dixerat Inno. eos qui tales percutiunt, excommunicatos nõ esse, quod reprehendebat. Abb. Io. An.

[Gl. seq. exprimit quædam, quæ sunt ordinis, & quædam, quæ sunt iurisdictionis.]

c De talibus.] s. pertinentibus ad iurisdictionem, puta sicut est iudicare, excommunicare, corrigere, iuramẽta recipere à vasallis, 2 confirmare, inuestire, beneficia conferre, & consimilia quæ cõsistunt in iurisdictione. ĩ. eo. nosti. ĩ. de transla. c. 1. hæc omnia in confirmatione consequitur electus: ea verò quæ sunt ordinis, sicut clericos ordinare, chrisma conficere, depositio clericorum, benedicere virgines & ecclesias, & altaria consecrare, & similia conferantur in consecratione episcopali, ĩ. eod. ꝙ sicut. §. præterea. & 78. dist. quamuis chorepiscopis. & argu. ĩ. de transla. inter corporalia, quia ante consecrationem quasi vidua dicitur ecclesia propter huiusmodi: vt ibi dicitur. & sic iure communi poterat illos clericos corrigere ac punire. B.

CVm inter.] Primò narrat factum; secundò definit articulum de quo constabat; ibi, Nos attendẽtes. tertiò: ibi, Sanè illud de quo non constabat, definiendũ committit. Abbas Siculus. Hæc decret. fuit prima in tertia compilatione in titu.

1 Concord. tex. in auth. vt ij qui ob §. quandoq; coll. 6.

2 Quo ad hoc, & id qđ ĩ. dr̃ de collatione bñficiorum, vide qđ dicã ĩ. de so. cõp. verũ. super 1. glo. Ioan. And.

CASVS. Vacante abbatia Scaphusen. electus fuit in abbatem R. senior, cui electioni monachi quidam se opponere curauerunt, scilicet R. iunior. & quidam alij: super hoc fuit causa commissa diuersis iudicib. demum causa ad sedem Apost. est delata, cum dictus R. senior (cum instantia sententiam postulasset, Cælestinus Papa ipsum R. ad componendum coegit inuitum, & sic abbatiæ renuncians de manu Cælestini custodiam & prioratum eiusdem monasterij recepit dum viueret possidendos, & idem R. tali ordinationi consensit, & sic domum reuersus cõpositionem illam adversarij sui noluerũt habere rata, & sic obtinere non potuit quæ sibi per Cælestinũ concessa fuerunt; imò aduersarij ipsius, in eũ manus iniecerunt temere violentas, & euadens manus illorũ ad sed. Apo. appellauit. Legatus quidam, qui erat in partibus illis, pter illos aliosq; excessus suspendit monachos, ac monasterium interdixit. ipsi tamen non obstante sententia ipsius, diuina promptius quàm ante celebrabant, & post appellationem ab ipso R. seniore ad sed. Apost. interpositam, dictum R. iuniorem in abbatem elegerunt, cui eps illius diœcesis munus benedictionis contulit, & sic iterum R. senior, & R. iunior pro causa ista ad sed. Apost. accesserunt coram Innocentio. petebat dictus R. senior electionem factam de R. iuniore cassari, vtpote factam post ipsam appellationem ab ipso senatore ad sedem Apost. interpositã, & electionem primò de ipso facta confirmari, cum monachi compositionẽ, q̃ Cęlestinus fecerat, noluerunt approbare. Papa dicebat de electione facta de R. iuniori non tenere quia facta fuerat à suspensis, & de suspensa persona, dominus Papa his & alijs allegatis considerans quòd ex consensu compositionis receptæ ab ipso seniore, ius quod sibi ab illa electione competebat amisisset, & ideo appellare non poterat, ne monachi ad electionem procederent, quia non solent audiri appellantes nisi quorum interest: decreuit Papa appellationem illam legitimam non fuisse: vnde non potuit impediri electio per eam. præterea præpositus & capitulũ Constantien. significauerunt per literas suas domino Papæ de interdicto posito allegato, & episcopus significauit quod idem munus benedictionis impendit. Ista duo videntur contraria, quia vel scriptura capituli contradicit facto episcopi, vel factum episcopi obuiat scripturæ capituli. præterea probatum non fuit quòd R. iunior electus fuerit ab interdictis, & ideo Papa non potuit electionem irritare. Vnde Papa commisit causam quibusdam abbatibus, vt si constiterit quòd à suspensis electio facta fuerit, ea cassata omnino, & condigna satisfactione recepta, & sua suspensionis, & interdicti relaxa-

† Nutinen.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp.

relaxata, monasterio de persona. donec consulatur. Nota quòd per compositionem renunciat quis suo iuri. Item qui semel renunciat suo iuri, postea non potest redire ad illud. Item nō auditur appellans nisi cuius interest. Item hic habes ꝙ vna præsumptio aliam non elidit. Item electio de suspensis & à suspensis facta non tenet.

1. quàm periculosum, & remittentibus actiones suas, non est dandus regressus ad eas, ff. de ædil. edi. quæritur, §. si venditor. Et not. quòd qui renunciat spirituali iuri siue beneficio pure, & sine aliquo pacto, debet renunciare, aliàs simoniacum esset: quia non habet ibi locum renunciatio sub modo vel sub conditione. & inde est quòd nō pōt redire ad primum ius. sed in transactione vel in pacto secus est: cum ibi admittatur talis cōtractus: do vt des, facio vt facias, vel facio vt des, vt locū nō habeat in spirituali beneficio. ī. de transactio. super eo. Si dicas, quare non fuit iste R. auditus super priori bñficio, sicut ibi. ī. de pactis cū pridē. & ī. de ren. sane. Rñdeo quoniam iste non habebat actionem ad agendum: & nemo sine actione experit. ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. tum quia pure renunciauit, vt dictum est. tum quia recipiendo custodiā & prioratum etiam iuri suo in totum renunciauit: & quia ipse iudicis officium nō implorauit, sicut in illis. c. cum pridē. & c. sanè. propter quod auditi fuerunt & restituti ad agendum.

ad componendū coegit[a] inuitum[c]: & sic abbatiæ renuncians, & de manu eius custodiam, & prioratum recepit, ab eo dū viueret [b] possidendo: Cui ordinationi licet cōsentiret inuitus, [c] domum tamē reuersus (aduersarijs compositionem ipsam[1] nolentibus obseruare) non potuit quæ concessa sunt obtinere: & infra.

¶ Nos attendentes quòd ex consensu compositionis receptæ ius [d] (si quod sibi competierat) R. senior amisisset, & per hoc ne monachi ad electionem procederēt, de iure minimè appellare potuisset, cum nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes: appellationem illam dicimus legitimam non fuisse: vnde per eam electio non potuit impediri.

¶ Sanè quamuis præpositus, & capitulum [e] Constantieñ. de interdicto quod Cardinalis posuerat, in suis literis inseruerint: quia tamen per id quod R. iuniori diœcesanus episcopus [f] munus benedictionis impendit,[g] ei videtur quod præmisimus [h] obuiare: vndè vel scriptura facto, vel factum scripturæ præiudicat,[i] nec probatum fuit (licèt obiectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare: & infra.

¶ Ideoq; causam ipsam vobis duximus cōmittē-

a Coegit.] quia ius eiusdem fortitan magis vacillabat q̄ alterius partis, nec poterāt sine magnis sumptibus finē imponere liti, 1 imò certe ipse idem si dubitaret vel diffideret dē iure suo, debebat renunciare liti. s. de post. bonæ. & ī. de simo. per tuas. nec dolum facit qui rem deserit, vt litē effugiat. ff. de ali. iud. mu. cā fa. item si. §. 1.

b Dum viueret.] licet n. prioratus non sint monachis confirmandi. inf. de confirma. vti. vel inuti. porrecta. si tamen electi canonicè fuerint: non sunt remouendi sine causa. infra de statu mon. monachi. & de hoc nota. in illa decreta. porrecta.

c Inuitus.] sic factus est valens, quia coacta voluntas est voluntas. 15. q. 1. meritò. 23. q. 4. displicet.

ADDITIO. Imò prout in integra continetur ipsum R. seniorem verberauerunt. 2 propter quod fuerunt interdicti a quodam Cardinali, vt in litera continetur: ipse verò R. nihilominus appellauit ne eligerent, & tamen elegerūt aduersarium suum, scilicet R. iuniorem, qui fuit ab episcopo loci benedictus, ideo appellatio eius non tenuit: quia renunciauerat iuri suo.

[Gl. seq. obijcit, ponit opinionem q̄ reprobat, & soluit: & ad duas decre. contrarias respondet.

d Ex consensu compositionis receptæ ius.] sed nonne eo ipso quod alij non seruabant compositionem, poterat redire iste ad ius suum pristinum? 3 Ita videtur. ī. de pac. cum pridem. & ī. de renū. sane. & ī. de iureiuran. c. 3. & ff. de condictio. cau. de causa non se. si q̄s accepto tulerit. Et si filius impugnat testamentum patris, in quo mater est instituta hæres, restituitur matri actio de dote, quę confusa erat per aditionem hæreditatis, C. de inofficio. testamento, si maritus. Et si mulier iuuet Velleiano, restituetur actio creditori in antiquum debitorem. ff. ad Velleian. si mulieri. 1. Præterea simplici pacto non tollitur actio prima. C. de transactionibus, fine. nec debet ei fides seruari, qui contra pacta veniatur, nisi cum actio est odiosa. C. de transactionibus. cum mota. & nisi in criminib. C. ad Turpillianum. l. quamuis. Sic ergo videtur ꝙ sua intererat appellare, vt. 2. q. 6. non solent. Vel si actio sublata fuit, saltē danda fuit actio de dolo. C. de dolo, cū proponas. Pōt dici ꝙ actu fuit inter partes, vt si altera pars resiliret a pacto soluta pœna ei staretur. ff. de transactionib. ei qui fidem. Sed hoc non credo, nec hic colligitur. Vnde dicas quòd vbi compositio intercedit & pure renūciat aliquis iuri suo: postea non auditur, 4 vt hic & infra da renunciatio. in præsentia, & septima quæstio.

e Præpositus & capitulum.] quibus forte negotium commissum fuerat, quorum literis benè creditur. 19. q. 3. statuimus. & 73. distin. in nomine patris, & filij. in fi.

f Episcopus munus.] Hic concurrunt duæ præsumptiones, 5 scilicet factum epi, & scriptura præpositi & capituli, & factum legati. facto epi creditur. ī. de re iudicata. sicut. & ī. de renunc. in præsentia. & secunda quæstio. 7. hoc etiam placuit. Vnde non est verisimile quod etiam suspensum & à suspensis electum benediceret vel confirmaret. In contrarium præsumitur ex literis præpositi & capituli, quibus etiam credit per iura prædicta. & ita circa idem factum quandoque habētur variæ præsumptiones. 57. distin. si quis in ægritudine. & ff. de in integ. restitu. diuus, & argum. infra de præsumpt. literas ibi tamen vna præponderat alteri: hic neutro, & ideo Papa mandat inquiri de illo interdicto.

g Impendit.] quare præsumitur quod electio illius fuit canonica.

h Præmisimus.] de suspensione, & interdicto, à Cardinali positis.

i Præiudicat.] sed quia nescimus vtrum istorum alteri præiudicet: ideo absoluimus reum: quia in reb. dubijs promptiores debemus esse ad absoluendum, quam ad condemnandum. ī. de probat. ex literis. & ī. de fid. instr. dilectos. 6 in fin. hic secus factum sit.

ADDITIO. Quia nondum erat sentenciatum in causa, vel ne p̄ interceptionem, &c. secundùm Vin. & Ab. & secundum hoc cessat quod opponitur, quòd debuit confirmare, ex quo non poterat infirmare. Ioan. And.

1 Et fecit hoc forte Papa ꝓ bono pacis. 90. distin. statuendum. secundum Vin. & Go. Io. And.

2 In integra non dr verberauerunt, sed qđ in eū manus iniecerunt violentas.

3 Concor. tex. in l. si diuersa. C. de transact. & in l. cū precib. C. de p̄scrip. 30. vel 40. ann.

4 Concor. l. nihil. ff. de inofficio. testa. & l. prætor. ff. de va. & exten. mu. ne.

5 Adde ꝙ duæ p̄sumptiones faciunt vnam probationē integram. l. fi. cum no. C. de edic. d. Hadr. tollē.

6 Conc. tex. in l. Arian. ff. de act. & obli. & in l. inspiciendū, ff. de pœ.

a A suspensis.] ℑ. de consue. cum dilectus. vbi de hoc satis dictum est.
b Cassata.] i. Cassa nunciata, quia suspensi eligere nõ possunt.
c Conferatur.] Intellige, q̃ per capitulum fiat electio, ex quo non dicit per quos: si enim Papa voluisset monasterio per alios prouideri, illud mandasset sicut fieri consueuit. Vnde mandat illos primò absolui à sententijs suspensionis, vt postea eligere possint: & R. seniori restituti fuerunt custodia & prioratus: vt continetur in integra.

suus propter hoc cassata est hæc electio. & quia non erat conuenientis scientiæ.
c Conueniens.] Bene dicit, conueniens, quia sufficit quod sit conuenientis scientiæ. licèt non sit eminentis. ℑ. eo. cum nobis olim.

dam, vt si constiterit, quòd electio fuerit facta à suspensis, [a] ea omninò cassata [b] ipsi monasterio (post satisfactionem condignam, suspensionis & interdicti sententia relaxata) de persona idonea conferatur. [c]

Postquam nobis præsentastis eundem: sufficienti examinatione p̃missa, electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ea, [f] & ob eam factum est, denunciantes penitus non tenere.

Gloss. seq. allegat tres concor. & duo cõtraria, & soluit.] f ¶ Quicquid ex ea.] C. de legi. non dubium. 1. q. 1. alienationes. 20. dist. c. vlt. Argum. contra. 3. q. 7. infamis, §. tria. & §. verùm. & infra de iure patro. consultationibus.
Hoc intelligitur si credebatur ius habere patronatus.

non potest, tamen tunc id gerit quod nec modicā dilationem expectat. ff. de adm. tut. tutor qui repertorium. 1. resp. & §. 1. secundum Ho. Ioann. Andr.

† Pention.

¶ Idem capitulo Penneñ. †

¶ *Si electus nõ habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, tunc electio cassari debet.*

Qualiter.] Primò ponitur decisiū exordium. Secundò factum ibi, verum, Tertiò electionis cassatio: ibi, Postquam Ab. Siculus.

CASVS. Ecclesia Penneñ. vacante, canonici quendam in suū epm elegerunt. ille electus confirmatione nondum habita, cœpit administrare: electio ista fuit præsentata dño Papæ, vt eam confirmaret. Papa examinato electionis processu, pcepit q̃ prædictus electus administrauit non habita confirmatione, recipiendo à clericis & laicis iuramenta fidelitatis, nõ attendēs q̃ nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocat à Dño tanquam Aaron. Vnde Papa electionē de ipso factam penitus cassauit. Not. q̃ nullus debet administrare ante confirmationem. Item cassato principali, & omnia accessoria cassata intelliguntur. Item propter defectum scientiæ repellitur quis à dignitate.

† Cap. 2. eo. ti. 3. in compilatione.

CAP. XVII.

Qualiter † post obitum; & infra.

Verùm quoniam electus à vobis, ante confirmationem administrationi [d] episcopus se irreuerenter immiscuit, recipiendo tam à clericis quàm à laicis iuramenta, non attendens quòd secundùm Apostolum, nemo debet sibi honorem assumere, † sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: præcipuè quia nec donum scientiæ Pontifici conueniens [e] fuerat assecutus:

Heb. 5.
† Adde q̃ ambitiose petēs dignitatē sæcularem vel ecclesiasticam punitur in 100. aureis, & est infra his text. est 1. 1. ff. ad l. iu. de amb. & in l. 2. & ibi Bar. ff. de eo. act.

¶ Idem capitulo Capuano.

¶ *Si vocantur ad electionē non vocandi, valet electio facta eis non expectatis, hoc dicit secundùm lecturam cõmunem.*

ij Cvm inter vniuersas.] Qui vocant ad electionem canonicam non vocandum, illum expectare tenentur, nisi per papam absolutus sit; & periculum sit in mora. h. d. secundum lecturam glo. Primò decisè ponit supplicationem capituli, quam iustificat. Secundò cùm reddēs illam ad mittit, & capitulum instruit ibi, Quia verò. Abb. Siculus.

CAP. XVIII.

ij Cvm † inter vniuersas metropoles; & inf.

Intelleximus autem per I. & F. canonicos vestros, & per literas, quas ad sedem Apostolicam detulerunt, quòd ad decanum [g] & alios canonicos vestros Panormi manentes, [cum ex eorum parte fuisset vobis per literas intimatum, vt sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quòd nullum deberetis

† Cap. 3. eo. ti. in 3. compilatione.

CASVS. Archiepiscopus Capuanus apud Panormum diē clausit extremū: Decanus Capuanus, & q̃dam alij cum ipso archiepō apud Panormum manentes, intimauerunt capitulo Capuañ. de morte sui pastoris, mandantes capitul. quod sine ipsi ad electionem non procederent. capitulum hoc intellecto misit suum nuncium ad decanum & alios qui erant Panormi. xij. dierū eis terminum assignantes ℑ. quem post literarum receptionem iter arriperent redeundi. hoc totum significauit capitulum Capuañ. dño Papæ. & super hoc Papa scribit capitulo Capuano dicens; quamuis ecclesiastica constitutio non exigat, vt canonici tam remoti ad electionem pastoris vocentur, & illi præcipue qui mortem pastoris anteq̃ capitulum præsciuerunt, quia tñ mora periculosa est electionibus, & sæpe damnosa, scribit Papa capitulo Capuano vt inuocata spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonicam sibi prouideant in pastorem, transmittentes ad sedem Apostolicam nuncios, quib. vice regia petant assensum: & gratiam confirmationis Apostolicæ requirant. No. quod illi canonici, sunt multum remoti, & qui sciunt mortem sui prælati, non debent vocari ad electionem: quia & ipsi venire tenentur ad ecclesiam suam ordinandam. Item no. q̃ mora in electionib. est damnosa. Item no. quod aliquis exercet duplex officium.
g Ad decanum.] No. quod absente decano potest electio fieri, licèt sit honorabilior pars capituli. ℑ. de cõce. præb. post electionem.

{Glo. seq. allegat duas concor. & duo contraria, & soluit. demum ponit opi. Lau. tū consulit non teneri.]
d Administrationi.] si. ℑ. de præb. cum iam dudum. & ℑ. eo. bonæ memoriæ. Sed cõtra ℑ. c. quod sicut, &c. nihil est. §. vl. hoc ius cõmune, illud dispensatio, vt ibi patet. ita tamen quod de reb. temporalibus nihil penitus alienent. Et ideo illud introductum fuit: quia si nimia subtilitate circa hoc vteremur, subtilitas in perniciem ecclesiæ verteret. C. ad. Trebell. l. pen. & dixit hic Lau. quod si electus ante confirmationem aliquid disposuit de rebus ecclesiæ vt salue essent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam prælatus, sed tanquā simplex canonicus non v̄r ob hoc administrasse, & ei non debet nocere. ff. de acquiren. hæredita. pro hærede. & C. de tu. qui non satisde. tutor. & lege in dubium: Cautius tamen faciet si abstineat, si est aliquis alius qui hoc facere possit: quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, administrasse videtur. ff. de acquir. hæred. si seruum, §. si quis

Et tutor ante inuentarium administrare

Nomina,

a Nominare.] Et malè mandauerunt, vt sequitur: quia eos expectare non tenentur, vt j. dicit: quia periculosa est mora.

b Dierum.] 20. milliaribus pro dieta computatis. ff. de verbo. signifi ca. l. 3. & ff. si quis cautioni. l. 1. & supra de rescrip. nonnulli. vbi de hoc satis dictum est.

f Assumatis.] Alijs absentibus, & tamen miserunt pro illis vt ad faciendum electionem cum eis venirent. Sed pone quod non habuissent isti mandatū à Papa ad eligendum: nunquid poterant isti eligere ante terminum præfixum illis absentibus quos vocauerant? Videtur q sic. argu. huius c. quia non tenebant vocare illos: vnde possunt mutare uolūtatem sine aliorum præiudicio. ff. de reg. iur. nemo. à prin sensu, cum eorum nō interfit. ff. de condi. ob causam da. si pecuniam. & ff. locati. l. penult. & j. de depo. c. 1. §. 2. & ff. depo siti. l. 1. §. pen. & j. de præca. ca. fin. & inf. de inst. cū venissent. Præterea hoc faciebant de gratia. ergo possūt illam reuocare quādocunque volunt. j. de postu. bonæ memoriæ. q a ius non vr acquisitū. 4. j. de ver. si. abbate. & 10. q. 2. q a cognouim[g]. Sed 3 vr, quia ex quo admiserunt illos vocando ad electionē, iā non possunt reuocare. inf. eodem. cum Vintoniensis. & j. de his q̄ fi. à pla. ca. vlt. vbi de hoc. & ff. de ser. rust. prædi. per fundum. Ex eo p nolunt procedere ad electionem sine illis, confitentur se hoc non posse face re eis exclusis. infra de offi. dele. cum super. & res de facili ad suam naturam reuertitur. ff. de pac. si vnus. §. p si non totum. Præterea gratia concessa semel intempestiuè reuocari non potest. j. de commo. c. unico. & ff. de cōmo. in commodato, §. sicut. cū non decipi, sed adiuuari beneficijs nos oporteat, ut in proximis iurib. In casu isto dicit Ioan. quod bene possunt eligere, cum eos vocare non tenerent. Mihi vr p ex quo illos vocauerunt, tenerentur illos expectare vsque ad terminum statutum: & hoc dico dummodo ex tali expectatione præiudicium ecclesiæ non contingat, vel damnum aut periculum. Si verò mora periculum induceret, non obstante tunc illa vocatione, possunt eligere: & hoc vr sonare litera illius c. ibi, quia verò mora, &c. Et quod isti processerunt in capitulo præsenti, hoc fuit, quia Papa eis mandauit, & quia periculum timebatur vel imminebat ex mora.

in eorum absentia nominare [a]) quendam socium vestrum cum literis destinastis, duodecim dierum [b] terminum assignantes, infra quem post receptionem literarum vestrarum iter arriperent redeūdi. Quamuis ecclesiastica consuedo non exigat, vt ad electionem pastoris canonici tam remoti [c] vocentur, & illi præcipuè qui lōgè antequam vos, metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt, [d] quorum aliqui post eius decessum, ad Capuanam ecclesiam sunt reuersi. [e] Quia verò † mora longior est in electionibus valde suspecta, imò sæpe damnosa, † mandamus quatenus inuocata spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis [f] ad regimen Capuanæ ecclesię, cōsequenter ad audictiam nostram nūcios idoneos trāsmissuri, per quos à nobis vice regias [g] postulatis assēsū, & Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis.

¶ Idem archi. & capitulo Capuano.

¶ *Non debet inspici an post appellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et poenes vocantes quibus expetit vocandi potestas remanet ius eligendi, si vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmatoris spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitimæ ætatis & literatura, habetur pro non legitimè electo.*

CAP. XIX.

CVm † nobis olim de obitu & inf. Cū autē constaret interpositā fuisse applonē ne fieret electio, nisi canonica, videri poterat qđ post eā medio

[Glossa sequens arguit ad qōnē de q̄ remoto. &c.]

c Remoti.] A q̄ remoto loco absentes vocandi sint, colligitur ex tribus, quia vocantur à tam remoto loco quantum est à Mediolano vsque ad Genuā. 63. dist. quanto. sed non debent vocari à tam remoto loco quantūm est à Capua vsque ad 1 Palermum: vt hic dicit. & quia vocandi sunt vbi sine periculo vocari possunt. j. eo. qđ sicut. §. si j aūt. Sed vr p omnes qui sunt in eadem prouincia, sint uocandi: cum illi præsentes dicātur. 2 C. de præscri. lon. tem. l. ult. & j. eodem, corā alijs non valet quod faciunt præsentes. inf. eod. quod sicut. & c. bonæ memoriæ 2. Quòd omnes de prouincia sint vocandi, habes j. eod. in Genesi. In huiusmodi vocationib. pro electionibus faciendis credo p standum sit potius consuetudini, vt dicitur in illa decre. in Genesi. q̄ dicit, p de toto regno Frāciæ vocātur ad electiones de consuetudine generali. In alijs negotijs ecclesiæ sufficit quod fecit maior pars præsentium: 10. q. 2. hoc ius. dummodo maior pars, siue duæ, siue tres sint præsentes, ff. p cuiusque vni. plane. & l. multi nec vocantur absentes in talibus, vt ibi, hoc ius. Ber.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, an scientes ecclesiam vacare, &c.

d Cognouerunt.] vnde vocari non debuerunt, quia si scierunt, certiorari non debuerunt. ff. de act. emp. & vendi. l. prima. in fine vnde statim debebant venire ad tractandum de cōi vtilitate. C. de cur. curiales. 2. libro 10. 3 Item nec ille est expectādus qui procurat ne ad eum citatio veniat, quia latitat. argu. ff. de emtio. si dictum. §. si præsente: & infra vt lite non contest. quonīa frequenter. §. 1. credo tamen quod vocandi sunt: dummodo sint in tali loco vnde sint vocandi: licet sciant ecclesiam vacare.

[Gl. seq. alleg. concor. & signat contrarium.]

e Reuersi.] Sicut quidā sunt reuersi, sic alij poterunt redire. 23. q. 4. displicet. circa prin. Arg. contra, ff. de arbi. si cum dies. §. penult.

ADDITIO Arbiter assi let loco quo vna pars potest honeste venire, alia non. Io. And.

[Glo. seq. quærit alleg. pro & contra. ponit opin. Io. & soluit distinguendo.]

g Regia.] Sic infra ne so. comp. licēt. sed ex tali assensu administrare non posset, quia non consentit in eum tanquam Papa, sed tanquam rex. sic infra eod. quòd sicut. §. præterea. & 23. q. 4. si ecclesia: in fi. & ff. de adoptio. si pater. §. qui duos. Et sic duplex consensus exigitur. supra eod. cum terra. & inf. eodem sacrosancta.

CVm nobis o im.] Diuiditur. Primò ponit allegatio contra electum. Secundò: ibi, Sed contra, allegatio pro electo. Tertiò: ibi, His igitur, ipsius examinatio. Quartò: ibi, Nos. procurationis commissio. Abb. Sicu.

CASVS.

A quàm remotis locis vocari possint absentes ad electionem.

1 Panormū.

† Tamen.

2 Quoad præscrip. long. tēporis. Io. And.

† Vide l. si. ff. ad l. Rho. de iac. & in l. quod te. ff. si cer. pet.

3 Curiales extra terminos propriæ ciuitatis uenire per iudices prouinciarum non coguntur nisi publica necessitas exigat. Ioan. Andr.

4 Sicut in precario inf. de preca. precarium. Itē si diceres esse mandatū. inst. manda. §. recte. secundū Compo. Io. Andr.

† Cap. 4. co. in 3. compilatione.

CASVS. Recepto à Capitulo Capuano mandato prædicto Canonici conuenerunt in Capitulo ad tractandũ de electione pastoris. Archidiaconus cum quibusdam suis socijs appellauit ne fieret electio nisi canonica, secundùm tenorem mandati Apostolici, & statim recessit. Alij qui remanserunt in Capitulo, archidiaconũ, & alios, ad Capitulum reuocauerunt, vt secundũ tenorẽ mãdati Apostolici procederẽt ad electionem, & cum nollent redire credẽtes potestatem eligẽdi ad se deuolutam fuisse, quẽdam subdiaconum dñi Papæ in Archiepiscopum elegerunt, cum ista essent ad Papam delata, Papa auditis allegationibus vtriusque partis super hoc scripsit cap. Capuano dicens: cum autem constat appellationem fuisse interpositam ne fieret electio, nisi canonica, videri poterat, in medio tẽpore nihil potuit, nec debuit innouari. & ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita, & inanis post appellationem legitimè factã: sed contra hoc sic poterat responderi, cum appellatum fuisset non ut nulla fieret electio, sed vt fieret canonica, si canonica electio fuit postmodum subsecuta, nihil contra formam appellationis, sed potius secundum ipsam processum fuisse: & ideo non erat electio aliquatenus irritanda. Præterea cum post appellationem archidiaconus recessisset, & alij eum reuocassent, ipsi autem noluerunt accedere, alienos ab electione se fecisse videntur, propter quod cõtra electionem nihil posse opponere videbatur. His igitur & alijs allegatis, quamuis contra personam electi nihil obiectum fuit: quia tamen (vt dicit Apostolus.) Nemini manum cito imponas: diligenter debet inquiri quæ circa personam electi sunt requirenda, vnde de literatura eius præcepit dominus Papa inquiri: & licèt non eminentis scientiæ, verùm sufficientis est inuentus, sicut didicit ab his qui eum cognouerant, de ætate tamen veritatem non potuit scire, an scilicet annũ xxx. attigisset. Vnde volens personæ & ecclesiæ pariter prouidere, & rationes ad canones obseruare, præfatum subdiaconum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ, committens eidem liberam administrationem tam in temporalibus quã in spiritualibus. Nota quod si talis appellatio interponatur ne fieret electio nisi canonica, electio canonica non impeditur. Item qui vocati ad electionem noluerunt venire, eligendi potestatem amittunt, & ad alios deuoluitur. Item superior habet ex officio quod dẽt inquirere de impedimento electi, & de omnibus per quæ electus, & electio reprobentur, licèt contra electũ & formam electionis nihil obijciatur. Item qui non impleuit trigesimum annum, non potest eligi in episcopum, sed dari procurator.

tempore nihil debuit innouari:[a] vnde talis electio iudicanda erat irrita, & inanis, vtpote post appellationem canonicè interpositam, attentata. Sed contra [...] cum appellatum fuisset, non vt nulla[b] electio fieret, sed ut fieret canonica: si factum electionis canonicè fuerit subsecutum, non utique [...] contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundùm eam uidebatur esse processum; & † ideo licèt post appellationem, non tamen contra eandem [...] fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & [...] infra. Item cum post appellationem emissam Archidiaconus cum suis fautoribus chorum exijsset, & uos illos, ut interessent electioni faciendæ uobiscum, curassetis solicnè reuocare,[c] (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos[d] se fecisse uidentur; propter quod electioni à nobis iuxtà formam mandati Apostolici concorditer celebratæ, de [...] iure non posse contradicere uidebantur. & [...] infra:

¶His igitur, & alijs allegatis, quamquam cõtra personam illius quẽ elegistis, nihil dictum fuerit uel obiectum: quia tamẽ iuxta uerbum Apostoli dicẽtis: Nemini cito manum[e] imponas. debemus attendere diligenter ad

† In aliquot uetustis ita: & ideo licet post appellationẽ, non tñ cõ, fuit eadem electio celebrata.

1. Tim. ca. 5.

a Innouari.] hoc allegando dicit, quia non extenditur appellatio nisi de ea quæ illegitimè fiunt, & illa sola cassatur. arg. ℨ. de rest. spo. audita. & ℨ. de rescri. causam. secus est in denunciatione noui operis, ℨ. de noui operis nunc. c. 1. & 2.

b Nulla electio fieret.] Talis enim appellatio non ualet, ne id fiat quod edicto perpetuo cauetur. 25. quæst. ione prima, quæ ad perpetuam. ff. de appell. recipien. uel non. l. vlt. qm publicæ utilitatis interest ut fiat electio. ff. de noui operis nunciatio. de pupillo. §. si quis riuos. & ℨ. de his quæ fiunt a ma. par. cap. ex ore. in fin. su. eo. cum inter R.

[Glo. seq. quærit, alleg. pro & contra ponit opinionẽ Ioã. & soluit.

c Reuocare.] Nunquid eo ipso ꝙ admoniti nolunt redire, qui pñtes sunt, possunt eligere? Vt, quòd sic, arg. hic, & ℨ. eo. quòd sicut, §. si autem. & argum. ℨ. de postula. bonæ memoriæ. & ℨ. de testibus. in nomine Domini. 65. distinct. si forte. infra de offic. delegat. cum super. maxime cum mora in talibus sit suspecta. supra eodem ca. proxim. & argumẽ. ff. de administrat. tuto. tutor qui. §. 1. & si i unus tutor alium non expectat. & ℨ. vt lite non contesta. quoniam frequenter. §. 1. arg. C. de diui. tute. l. 1. in fi. contra uidetur quòd teneantur expectare vsque ad finem trium mensium. arg. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. infra de off. deleg. consuluit. & 16. q. 3. placuit. sæpe vocandi enim sunt ad electionem. 63. dist. plebs. & reus absens debet expectari vsque ad finem triennij. C. de iudi. properandum, §. huiusmodi autem scientia. arg. ff. de excu. tuto. non tantùm. & ff. de verb. obl. insulam. & ita expectabunt vsque ad finem quousque eligere possint. Dicit Io. quòd præsentes procedere possunt circa finem triũ mensium non præcipiti festinatione, sed moratoria cunctatione. arg. ff. de adm. tut. tutor qui. §. 1. & infra de offi. deleg. consuluit. Hoc non credo, imò dico quòd si maior & sanior pars vult procedere ad electionem potest, 1 vt prouideant ecclesiæ viduatæ. ℨ. c. ex. si vocauerint alios præsentes vel absentes, statuto eis termino competenti, intra quem conuenienter possint venire: & si non venerint, & assignauerint iustam causam quare non veniant, alij possunt postea ad electionem procedere, vel quia debet venire, vel iusta de causa impeditus, constituere aliquem de collegio procuratorem, cui vices suas committat, infra eod. quia propter. & est ratio: quia mora in talibus est periculosa vnde. supra eodem cap. proxim. & infra ut lit. non contesta. quoniam. §. primo, & præterea quod à maiori parte capituli fit, debet valere, nisi minor aliquid ostenderit rationabile. infra de ijs quę fi. à maio. par. cap. cum in cunctis, & sic etiam obseruatur, & hoc idem dicitur hic.

1 Adde concor. in l. nulli. C. de decu. lib. 1.

d Alienos.] Ex quo nolunt uenire uocati, potest procedi sine illis, ut dictum est. arg. ℨ. de offic. iudic. deleg. cprudentiam, §. adijcimus.

e Manum.] 7. distinct. quid est manus cito. & 24. distin. 1.

[Glo.

[Gl. seq. arguit de facto suppleri, &c. & remittit, ponens hic specialitatis causam; & dat simile.]

ea quę circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio [a] nostro (sicut decuit) procedendũ: & infra. Illius quoque literaturæ, [b] licèt non eminentis, tamen conuenientis electus existit: ut pro defectu scientiæ (sicut plenius intelleximus ab his qui eum melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi: De legitima tamen ætate scire plenè non potuimus veritatem; quia cum à multis, cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, à neminem unq̃ audiuimus, quòd annum ætatis triginta attigisset. infra.

¶ Nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes, & tam rationes [c] quam canones [d] obseruare: quia propositum uestrum prouidum intelleximus: & ideò propter urgentem necessitatem, † & euidentem utilitatẽ ecclesiæ Capuanæ (quam in hac parte potius approbamus) uolumus ipsum firmiter perdurare: præfatum subdiaconum nostrum vobis in procuratorem [e] concedimus, liberam [f] administrationẽ ei tam in temporalibus, quam in spiritualibus committentes.

¶ Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

¶ Illegitimus potest postulari, non autem eligi. & electores nisi probauerint illum ignoranter elegisse, incidunt in pœnas Lateranensis Concilij.

CAP. XX.

INnotuit † nobis, quòd Vigoriensi ecclesia destituta pastore, Prior & Conuentus eiusdẽ: magistrum M. archidiaconum Eboraceñ. in episcopum elegerũt: cuius confirmationem usq in aduentum ipsius (qui absens elige-

a Ex officio.] nota hic arg. q̃ iudex potest supplere ẽt de facto: quia Papa supplet hic de facto. Quando in causa iudex debeat supplere & qualiter, dictum est supr. de postula. præla. bonæ memoriæ 1. sed in isto casu illud teneas: quia & si nihil obijciatur electo ille qui confirmat electionẽ, debet inquirere de modo electionis, an sit canonicè facta, de persona ẽt electi, an sit idonea, j. eod venerabilem. & 28. dist. priusquã. vbi de hoc. alias si cõfirmaret indignum, ipse puniretur, & ꝓmotus debet repelli. j. eo. tit. nihil est. & de omnibus talibus debet ex officio suo inquirere, cũ sua intersit ne puniatur.

Item & si in alio casu ex officio suo iudex supplet etiam d̃ facto, j. de exce. exceptionem. In fin. & c. pia. eod. titu. [lib. 6.] & quos prohibet prętor, in totum prohibet, ẽt si nõ opponaẽ ff. de postu. quos prohibet. & in alio casu ff. de petit. hære. l. ultim. secundùm opinionem. Pla.

b Literaturæ.] in prælato requirĩt non solum literatura, sed etiam quòd sit solicitus, & prudens in temporalibus. 39. distinctio. Petrus. Quæ scientia exigatur in ẽpo, habetur 23. dist. qui episcopus. & 38. distinc. quæ ipsis. & cap. omnes psallentes. tamen conueniens scientia toleratur in ipso, vt hic dicit. & argumen. ad hoc. ff. de edil. edict. sciendum. §. illud. & l. si quid vendito. §. vendito. & eminens scientia bene est desideranda in prælato, & competens toleranda, quia multa scientia inflat; sed eius imperfectum supplet perfectio charitatis. j. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.

ADDITIO. Facit illud Actuum 26. dum Festus ad Paulum ait, Insanis Paule, multæ te literæ ad insaniam conuertunt.

c Rationes.] Ideo dicit rationes: quia uoluit seruare vrgentem necessitatem, & euidentem utilitatem ecclesiæ Capuanæ.

d Canones] Ideò dicit, canones: q̃a non potuit sibi cõstare de ætate xxx. annorum, quæ dẽt esse in quolibet ẽpo ordinando, j. eo. ti. cum in cunctis. sed vr̃ quòd electio ualere non dẽt, ut puta facta de hoĩe non plenę ętatis. in c. cum in cunctis. Solue, nihil fuit obiectũ electo, vt dr̃ j. nec iudex debet cognoscere, nisi de his, q̃ in iudicio deducuntur. Vel dic, quòd hæc decre. non continet ius in eo, quòd iste confirmatur, sed est quędam ꝓuisio, quod patet ex eo quod dicit; nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes, &c.

[Gl. seq. quærit, & soluit. ponit opin. Inn.]

e Procuratorem concedimus.] Nunquid per talia verba confirmat electionem? Credo quòd sic, suspendit tamen consecrationem vsque ad legitimam ætatem. Innoc. Papa 4. dicit, quòd non: & cum fuerit in ætate legitima, debet eligi in archiepiscopum, & Papa dispensat cum ipso: quia cum non esset ætatis legitimæ, Papa ipsum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ, ac si esset simpliciter postulatus; aliàs electionem ipsius denunciasset irritam, & inanem, & canonici essent eligẽdi potestate ea uice priuati. j. eo. tit. cum in cunctis. & infra eodem, ca. proximi, si sciẽter eum elegissent.

f Liberam.] per illud uerbum non datur ei potestas malè administrandi. 21. q. 1. relatio. 1 argu. C. de inoffic. testam. si quando. & infra eod. ecclesia uestra. ad fin. Et licèt prælatus procurator dicatur. 12. q. 1. § vltimo. & cap. vltim. infr. de dona. fraternitatem. tamen donare potest si consuetudo est. j. de dona. cæterum. & ff. de dona. filius familias. cõsiderata cõsuetudine loci, & q̃titate doni, ut in ca. prædicto. cęterum. & ff. quod ui, aut clam. l. prohibere, §. non tãtum.

INnotuit.] Illegitimus eligi nõ potest, licèt postulari possit. Et si eligatur, electio est nulla ipso iure. Et diuiditur, quia primò ponitur factum, & electio de inhabili. Secundò allegatio pro dispensatione; ibi, Quamuis. Tertiò electionis cassatio; ibi, Habito ergo. Abb. Sic.

CASVS. Ecclesia Vigorieñ. destituta pastore, Canonici eiusdem ecclesiæ concorditer magistrum M. Archidiac. Eboraceñ. in suum Episcopum elegerunt; tandem petierunt electionem confirmari ab Archiepiscopo Cantuarieñ. metropolitano ipsorum: sed quia electus ille absens erat, electionem illam distulit confirmare: qui tandem veniens secretè fuit & spontè confessus, quòd de legitimo matrimonio non fuerat procreatus, postmodum Capitulum à sede Apostolica petijt eandem confirmari electionem. quidam autem suffraganei significauerunt Domino Papæ, quòd fuit filius cuiusdam militis ex quadam ingenua & nõ coniugata susceptus, & idem magister id ipsum est confessus: super hoc scribit Papa Archiepiscopo Cantuariensi. quod licet canon Lateranensis Concilij ab Alexandro editus, non legitimè genitos, adeo prosequatur, quòd electionem talium cau n nullam esse, tamen non potuit legem imponere successori, ut cum talibus dispensare non possit, cum par in parem non habeat imperium, nec potestatem; multa enim in hoc casu dispensationem inducere uidebantur, motum

Iudex ẽt de facto supplere potest.

Qui confirmat electionem, de electo & modo eligendi inquirere debet.

Additio vr̃ hæc nõ glo. Bernardi.

† Vide text. in l. 1. ff. de noui operis nunc. & l. iubemus nullam. cum l. seq. C. de sacrosan. eccl.

Hæc glossa & sequẽs usq. ad uerbum, procuratorem. nõ hñr in ueteribus libris.

1 Concord. tex. in l. 1. & ibi Bar. ff. de offi. procons. & 1 l. filius. ff. de dona.

† Ca. 5. eo. ti. in 3. compi.

morũ honestas, literarum scientia & fama personæ multipliciter approbatæ, à quibusdam etiam de fratrib. domini Papæ, qui eum in scholis cognouerant, & electio concorditer facta, & humilis confessio confitentis. Habito igitur diligenti tractatu super hoc, Papa intelligẽs ꝙ capitulum Vigornieñ. eundẽ magistrũ nõ postulauerat, sed improuidè cum elegerat, electionem ꝑdictã canonis prædicti auctoritate cassatam, denunciauit irritam & inanem, parcendo capitulo Vigorieñ. ꝙ ei non imponit pœnam expressam in canone supradicto, s. ꝙ non cõpellit eos probare ignorãtiam quã allegãt. Post cassationẽ electiõis ꝑdictæ supplicatũ fuit de hoc domino Papæ, vt dispensaret cum eo: sed quia talis supplicatio noĩe capituli nõ fiebat, eam non admisit, cum nuncij capituli ad hoc non fuerint deputati, decernens irritum & inane quicquid ante receptionem præsentiũ super ordinatione Vigorieñ. ecclesiæ fuerit attentatum. & si Vigoreñ. capitulũ dictum magistrum duxerit postulandũ, postulationem suã procuret præsentare. Nota ꝙ illegitimè geniti eligi non possunt, sed tantum postulari, & electio irrita ẽ ipso iure, & eligentes sciẽter sua potestate eligendi priuati sunt. Item nota ꝙ nuncius missus ad vnam rem petendam, aliam petere non potest.

batur & insciens) distulisti: [a] qui tandem spõtanea tibi, & secreta confessione mostrauit, quód conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset læsa: & infra.

¶ Cuius electionem capitulum petijt per sedem Apostolicam confirmari, præsentato nobis electionis decreto, [b] subscriptionibus eligentium roborato. Quidam autẽ suffraganeorum tuorum asseruerunt eũ fuisse filium cuiusdam militis, & ab eo ex quadam ingenua, [c] & non coniugata [d] susceptum. Idem quoquè magister adiecit, quòd nunquam pater eius habuerat vxorem, sed matris † eius, virginitatis florem præripuit quasi furtim: † & infra.

¶ Quamuis autem canon. Lateranensis † concilij [e] ab Alexandro prædecessore nostro editus, nõ legitimè genitos adeo persequatur, quòd electionem talium innuit nullam esse, [f] nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio: qui successorib. suis nullum potuit in hac parte præiudicium generare, pari post eum, imò eadem potestate functuris, cum non habeat imperium par in parem, [g] & infra.

¶ Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur literarum scientia, morum honestas, vitæ virtus, & fama personæ, multipliciter à quibusdam etiam ex fratribus nostris (qui eum in scholis [h] cognouerant) approbatæ; † faciebant etiam ad id non modicum, concors capituli Vigorieñ. electio, petitio populi, assensus principis, votum tuum, suffraganeorum suffragia, & humilis deuotio

† matri

† furtum

† Concilij Lateraneñ. 3.

† Approbata.

a Distulisti.] & meritò, quia nec eius electionem cõfirmare poterat, nisi primò ipse consentiret. electioni suæ. j. eod. cap. prox. & j. de transla. licet & quia debet examinari. j. eo. nihil.

Decretum electionis quid continere debet.

[Glo. seq. tractat quid contineat decretum, & an sit de substantia.]

b Decreto.] Decretum debet continere totam seriem, & formam electionis, nomina eligentium, & eorũ consensum, & subscriptiones cuiuslibet, in hunc modum, Ego talis canonicus talis ecclesiæ huic electioni interfui, & consensi. & propria manu subscripsi. si scit scribere. alioquin alius ꝓ ipso: & noĩe illius & de ipsius mandato subscribere debet. j. de senten. & re iudica. cum inter vos. Et nomen electi debet continere, & ad quam dignitatem est electus, & quòd scriptura illa fuit facta per publicam manum, vel per duos idoneos viros. j. de proba. quoniã cõtra falsam, & sigillum capituli apponatur. & hodie etiam debet continere inquisitionem & voluntates singulorum: & publicationem, & collationem & electionem, ita quòd per tale decretum appareat formam seruatam fuisse. Et illud decretum secundùm quosdam non est de substantia electionis hodie vero, ita [1] est substantia, quòd si nõ fiat publicatio, voluntatum & inquisitio, & collatio, & electio subsequenter incontinenti, cassatur electio. j. eod. Cumana ecclesia. & c. cum post petitam.

Et licèt forma sit de substantia non sequitur litera testimonia. is est de substã. Io. And.

c Ingenua.] ingenuus est is qui statim vt nascitur liber est Insti. de inge. in prin.

[Gloss. seq. quærit, arguit negatiuè: sed contrarium soluit.]

d Coniugata.] si enim fuisset coniugata, filius esset spurius, nec posset legitimari per matrimonium sequens. j. qui filij sint legitimi. tãta. [2] Quid si cõtraxisset postea cum ea: nunquid ipse posset eligi tanquã de legitimo matrimonio natus; Non videtur: quia non fuit de legitimo matrimonio natus, s. eo. cum in cunctis. Nec prodest ꝙ res deueniat ad eum casum, &c. tẽpus enim natiuitatis videtur considerari debere, sicut tempus electionis. j. eo. dudum. & argu. 30. q. 5. qualis. vt ibi in virgine desponsata, & hoc ita potest dici. Dico ꝙ bene potest eligi. quia matrimonium sequens [3] oĩa ꝓcedentia purgat, & ille tanquã legitimus est habendus. j. qui fi. sint leg. tanta. idem dicitur in c. qualis. quia verba sint intelligẽda cum effectu. j. de cler. non resi. relatum.

2 Concord. tex. in l. generaliter. §. pen. ff. de decu.

3 Adde tex. in l. 1. & ibi Bartol. C. si nup. ex resc. pet. & in c. debitum. de big. in gl.

e Latera. concilij.] j. eo. cum in cunctis.

[Gl. seq. recitetur per q. an. c. cum in cunctis. &c. & ꝙ sic ponit opin. Tan. quæ distinguit, q̃ in altero membro reprobat, & literæ contrariæ respondet.]

f Nullam esse.] Sic ergo patet ex eo quod dicit innuit, nullam esse. ex eo quòd dicit inferius, electionem ipsã prædicti canonis auctoritate cassatam, quòd canon ille s. eod. cum in cunctis, est canon latæ sententiæ, & j. eod. cum Vintoniensis. dicit Tan. quòd talis electio est nulla. & in hoc est canon latæ sententiæ; sed quantum ad aliam pœnam quæ imponitur eligentibus, non est latæ sñiæ, sed ferendæ: & ad hoc inducit. j. e. quisquis & ca. quia propter. Sed hoc non dico. imò quo ad omnia canon est latæ sententiæ. [4] Sed huic contradicit ꝙ dicitur inferius, nec pœna infligimus, &c. idest, nolumus esse inflictam: quia parcimus eis, & hoc est quod præmisit, parcentes non modicum, &c. Et illa duo c. quia propter & ca. quisquis. in alio casu loquuntur, vt ibi dicimus. Ber.

4 Hoc probatur j. eod. si compromissarius. §. porro in fin. lib. 6.

g In parem.] Sic 21. dist. inferior. & ff. de arb. nam magistratus, ff. ad Trebell. ille à quo. §. tempestiuum. nisi se subijciat: vt ff. de iu. om. iud. est receptum & 2. q. 7. nos si incompetenter. nisi ratione legationis. 93. di. præcipimus vel delegationis, j. de off. dele. sane. 2.

Par in parẽ quoniam hẽat imperium.

h In scholis.] Multum enim operantur notitia scholastica, sicut & militaris, ff. de castren. pecu. miles filiusfa. & l. si forte. in fi.

a Re autem

confitentis, qui sponte ac humiliter suum maluit confiteri reatum, [a] quàm læsa conscientia thronum conscendere pastoralem.

¶ Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorieñ. capitulum, eundem magistrũ non humiliter postulasse, sed improuidè potius elegisse (cum ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset, non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam [b]) electionem ipsam prædicti canonis auctoritate cassatam, denunciamus irritam, & inanem; parcentes non modicum Vigorieñ. capitulo: quòd eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto, nec probare cogimus ignorantiam [c] quam allegant. Et quamuis post cassationem huiusmodi, nobis fuerit supplicatum, vt dignaremur cum eo misericorditer dispensare, supplicationem huiusmodi, quæ nomine capituli non fiebat, (cum non ad postulandam dispensationem, sed ad petendam [d] confirmationem ipsius fuerint nuncij destinati) ad præsens non duximus admittendam; decernentes irritum, & inane, quicquid super ordinatione ipsius episcopatus, ante susceptionem [e] literarum nostrarum fuerit attentatum. Quòd si Vigorieñ. capitulum eundem magistrum propter prærogatiuam meritorum ipsius duxerit postulandum, postulationem apud sedem Apostolicam præsentare [f] procuret.

¶ Idem Genueñ. archiepiscopo, & † Placentino & Bobieñ. episcopis.

† In aliquo antiq. ita Placentino & Papieñ episcopis.

¶ *Non possunt electores in præiudicium electi compromittere, sed si consenserit electioni suæ, vel consentire velit, non obstante laudo in contrarium lato, est confirmandus, si aliud canonicum sibi non obsistat, licèt non sit de gremio illius ecclesiæ quã tuncunque ob causam à maiore parte fuerit appellatum, & in hoc vltimo est iste textus multum notabilis.*

CAP. XXI.

iij

CVm † inter canonicos Saoneñ. super electione Pontificis quæstio verteretur, ad sedem Apostolicam S. sub-

† Cap. 6. eo tit. in 3. cõp.

a Reatu.] idest defectum siue impedimentum: quia etsi non sit nota delicti, est tamen nota defectus impedientis promouendum. ĩ. de pur. can. accedens.

b Permissam.] & sic patet quod illegitimus potest postulari. de hoc dictum est ĩ. de postu. c. vlti. sed non aliàs in lignus, puta suspensus: vel qui suspensionem nõ seruanit. ĩ. de postu. c. 1.

ADDITIO. Ibi ex culpa factus est irregularis: hic sine culpa. 61. distin. nasci. & ibi indignus propter crimen, hic propter defectum. Io. And.

c Ignorantiam.] Ignorantia crassa & supina non excusat. ĩ. de eo qui renun. epi. c. 1. vnde probare debebãt isti ignorantiam quam allegabãt. vt hic dr̃ 82. distin. proposuisti. 1 crassa fuit istorum ignorantia: quia improuidè ipsum elegerunt, non requirẽtes de eius ꝑsona ab his per quos certificari potuerunt. 37. dist. §. vlti. & ĩ. de regu. iur. c. penul. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. & ideo debebant probare diligentiam adhibitam: & si probarent ignorantiã, hãc ignorantiam poterãt probare per iuramentum, ĩ. de test. præsentiũ. & ĩ. de excep. pastoralis. arg. bo. ĩ. de seru. c. vnico.

Ignorantia crassa.

1 Concor. l. cũ de indebito. gl. in ver. ignoranti. ff. de ꝓb. Bart. & gl. in l. si cui. §. 1. ff. de accu. in gl. ĩ ver. doceat.

d Ad petendam.] aliàs si fuissent missi ad eligendum simpliciter, bene potuissent postulare. ĩ. eo. in causis.

[Glo. seq. dicit hic solui qõnem, in qua alleg. pro & contra.]

e Susceptionem.] Per hoc vr̃ solui qõ dñicalis, quia quæritur, si epõ deposito canonici eligãt aliũ antequam recipiant literas Papæ, quibus restituitur depositus. arg. est hic pro restituto. 8. q. vlt. c. vlt. B. de mã. prin. l. vna. ĩ. de præben. inter cætera. arg. contra 7. q. 1. eos qui. ff. de decu. l. 2. inf. de renun. ex transmissa, & C. de nup. neque.

f Præsentare.] Sic patet ꝙ metropolitanus non põt cum illegitimo dispensare, ex quo illum sibi præcipit præsentari. Arg. contra ĩ. de corpo. vitia. cum de tua. B.

CVm inter canonicos.] Electus à maiori parte capituli si est idoneus, & consenserit vel consentire velit (etiam si non sit de gremio ecclesiæ) refutari nõ potest: Diuiditur. Nam primò factum, & partium allegationes ponit. Secundò: ibi, Discretioni. diffiniendum committit. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Saoñ. canonici conuenerunt ad electionem simul celebrandum, & singuli requisiti communi consensu præpositum Hasteñ. elegerunt: excepto S. subdiacono, qui prius appellauit, ne dictum præpositum eligant morbo epileptico laborãtẽ, pro qua alia vice tanquam inhabilis recusatus fuerat, nec ad aliam ecclesiam debet fieri translatus donec reperiatur idoneus in ecclesia Saoneñ. postmodum archipresbyter pro parte sua: & dictus S. pro se super quæstione ista in Mediolañ. archiepiscopum compromiserũt, archiepiscopus, & magistrũ G. Modiceñ. canonicũ eis dedit in episcopum, & etiã confirmauit. demũ super his causa est ad sede Apost. delata: hæc & alia in præsentia domini Papæ fuerunt allegata. mandat Papa quibusdam, quia cõstat electionem de præposito prædicto à maiori & saniori parte capituli celebratã, fuisse publicatam, & ẽt subscriptam, vt electionem ipsam debeant confirmare, dummodo dictus ꝑpositus electioni de se factæ consenserit: cum per mutuũ consensum eligentium & electi, quasi cõiugale vinculũ sit contractum: nisi sufficienter sit ostensum eum præpositũ morbo epileptico laborare, super hoc appellatum extitit contra ipsum, non obstante appellatione, si qua ex alijs causis superius memoratis fuerit interposita, quæ friuolæ sunt, nõ obstante eo quod post talẽ electionem ab archiepiscopo dicitur factum, quamuis à partibus compromissum fuerit in eundem, cum electores ab electione non potuerint resilire: & idem est ac si non compromiserint, & si dictus præpositus nondum electioni factæ consenserit, dum tamen velit consentire, electionem illius debeant confirmare, dummodo morbo non laboret obiecto. Nota ꝙ electio bene potest fieri de aliena ecclesia non obstante appellatione, si propter hoc interponatur. Item no. ꝙ vnus solus auditur contra factum aliorum, iustam causam allegans. Item per consensum eligentium & electi quasi coniugale vinculum est contractum. Item electores post factam electionem variare non possunt & idem est publicato scrutinio ante electionem.

[Glossa sequens not. ibi esse capitulum, vbi est maior pars, &c,

a Capi-

bi est capitulum ubi est maior pars canonicorum.

a Capituli.] no. quòd licèt dissensio fit inter canonicos: & quidam agant contra alios: ibi, dicitur esse capitulum vbi est maior pars: & possunt constituere procuratorem, & ille dicetur capituli procurator: & in constituendo talem procuratorem non requiruntur singuli de capitulo, sed tantũ illi qui sunt maior pars: aliàs cõmitteretur falsum si singulorũ nomina ibi ponerent alijs ignorantibus. ℑ. de his q̃ fiũt à præla. sine consensu capituli, tanto. & iste procurator habebit expensas de capitulo.

b Epileptico.] de quibus habes. 33. distinct. maritum. & c. clerici. & c. communiter diffinimus.

ADDITIO. Et ibi plenè co. in gloss. magna. & 7. q. 2. l sũ. de epilepticis & dæmonacis, & his quæ aliter vexantur, an promoueri possint, vel iam promoti ministrare debeant. Io. And.

[Glo. seq. recitatur per contrarium de decretum dilectus.]

c Recusatus.] per hoc. vt q̃ crimen in modum exceptionis probatum in vno iudicio, præiudicet in alio. arg. ℑ. eod. super eo. & 2. q. 1. prohibentur, licèt enim crimen in modum exceptionis probatum non infamet. ℑ. de or. cog. cum dilectus. in fi. tñ grauat eius opinionem, vnde inhonestũ est admittere talem. ff. de decu. cos. & C. de adul. & si libidinem. In causa verò criminali fortè repelleretur testis à testimonio, si in alio iudicio esset repulsus, 1 probato eius crimine in modũ exceptionis, de quo grauata est eius opinio. ℑ. de testi. testimonium. Sed adhuc probãdum est ipsum morbo epileptico laborare: quia nõ cõstabat illum sic fuisse repulsum per illam allegationẽ. sed si de hoc constaret, non deberet amplius eligi. arg. sup. de postu. gratum vbi cassatur electio illius, seu postulatio secundò facta, quæ primò cassata fuit propter vitium personæ, vt sup. eo. super eo.

[Gl. seq. quærit, ponit opi. Lau. secundò Vin. & Ioan. tertiò Tancredi, quam approbat, & contrarijs rñdet.]

d Aliam.] hic sumitur argu. quòd non est electio facienda de aliena ecclesia quamdiu reperitur idoneus in eadẽ. Sed pone quòd maior pars capituli & sanior eligat de alia ecclesia, & minor de ecclesia sua: quæ illarũ præualet? In hac quæstione dicit Lau. quòd si duę partes capituli eligunt de aliena ecclesia, tenet electio: quia duæ partes vicem totius capituli obtinent. ℑ. eod. licet de vitanda. & ℑ. eo. scriptum est in Apocalypsi, vbi postulatio facta a duabus partibus præfertur electioni factæ à minori parte: quia si duæ partes capituli nõ sunt in ecclesia, nõ videtur capitulum esse. ff. de decr. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiusque vniuer. planè. sed si non essent duæ partes, licet esset maior pars, & eligat de aliena ecclesia, non valet electio si minor pars eligat de sua ecclesia & sic intelligit illa iura. 61. distinct. obitum. & c. nullus inuitus. 85. distinct. Florentinum. Vincen. & Io. dixerunt q̃ semper preualet electio de propria ecclesia à minori parte facta, etiam a duobus. arg. prædictorum decretorum & 65. dist. literas. & C. de epis. & cleri. in ecclesijs. & inf. de cle. peregr. c. vlt. & 7. q. 1. denique. & quod dr̃ hic, est allegatio: sed ideo hic obtinuit electio de aliena ecclesia, quia minor pars vnum elegit. sed obstat ℑ. eod. in causis. & illud dicunt propter formã mandati vt præualeret postulatio de aliena ecclesia electioni de ppria. Tan. dixit (& melius vt mihi vr̃) quod electio facta à maiori & saniori parte capituli præualet vndecunque, siue de sua ecclesia eligant, siue de alia, dummodo aliud canonicum non obsistat: & hoc satis benè colligitur in hac decret. quia propter rationem illam quam hic allegabat S. subdiacon° friuolam reputauit, & inhæret illi soli de morbo epileptico, vt inf. dicit, non obstante appellatione, si qua ex alijs superiᵘ memoratis causis, cum eas friuolas, &c. & sup. eod. licèt in fi. & optimè facit infra eod. quia propter. vbi dicit, Is eligatur in quẽ maior & sanior pars, &c. non distinguendo de quacumque ecclesia & cap. in Genesi. & cap. Ecclesia vestra. vbi dicitur quòd electio debet fieri à maiori parte capituli. Quid respondebis illis capitulis. 61. distin. nullus. & c. obitum & illi cap. Florentinum? Dicas quòd verum est quod ita deberet fieri & honestum esset, & de iure est, si tamen maior pars aliter facit: quia in hoc renunciauit iuri suo, quod in fauorem ipsorum fuerat introductum. 4 Nam & optimus eligendus est & melior. 63. distin. metropolitano. & 25. distin. cap. vnum §. nunc autem. 8. quæst. 1. licèt ergo, & tamen toleratur dummodo sit sufficiens. sup. eo. cum olim. & ℑ. eod. cum dilecti. vbi multi meliores erant, in ecclesia, & sufficit ne malus existat. 16. q. vlt. non afferium.

[Gl. sequens obijcit, & soluit. Item arguit negat iuè, & soluit contrarium.]

e Confirmauit.] sed nonne eo ipso quod elegit, confirmasse videtur, vt 63. distin. in synodo. & ff. de autho. tut. l. 1. sed non est verum ℑ. de fide instr. inter dilectos. ver. cæterùm, & supra eod. cum inter vniuersas, in fin. quoniam tanquam arbiter elegit, tanquam archiepiscopus 5 confirmauit. argum. ff. quando appell. sit. l. 1. §. solent. sic ℑ. eod. quod sicut §. præterea. inf. de conces. præb. postulasti. Sed nunquid potest irritare ppriã electionem si tempore consecrationis, vel confirmationis probetur ei crimen in modum exceptionis? Arg. quòd non: quia cum ipsam electionem teneatur defendere, eam non debet impugnare. argu. inf. de nat. ex li. ven. cap. vni. & infra de cleric. coniuga. diuersis fallacijs. argumen. ff. de condict. indeb. frater a fratre. & ff. si serui. ven. altius. Sed non est ita: quia tanquam alius confirmat, & tanquam alius eligit. argumen. 3. quæst. 7. cap. infames. uersi. item si contra patrem pupilli. & de hoc dixi plura. argumen. supra eod. cum inter vniuersas.

---

diaconus Saonensis, & L. procurator capituli,ᵃ accesserunt: & infra.

¶Proposuit autem procurator prædictus, quod singuli requisiti communi assensu in Hasteñ. præpositum (excepto prædicto subdiacono) conuenerunt: quo in sua duritia permanente, aliorum consensus redactus fuit in scriptum publicũ consequenter. Cæterum pro parte altera fuit propositũ ex aduerso, quod † cum septem essent canonici Saoñ in capitulum se receperunt de futura electione Pontificis tractaturi; sed archidiacono, archipresbytero, & præposito dictum Hasteñ. præpositum nominantibus, fuit à præfato S. obuiatum, asserente ipsum morbo epilepticoᵇ laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recusatus,ᶜ nec ad aliamᵈ ecclesiam debere fieri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saoñ. & infra.

¶Post hæc archipresbyter pro parte altera de rato (vt dicebat) literis præmunitus ipse vero S. pro parte sua in Mediolaneñ. archiepiscopum compromittere curauerunt, † qui magistrum G. Modiceñ. canonicum eis dedit in episcopum, & etiam confirmauit:ᵉ & infra.

¶Dil. vestræ mãdamus, quatenus cum constet electionẽ de pposito memorato, à maiori & saniori parte capituli celebratam

---

† In aliquibus textibus ita: quod cũ essent canonici septem Saoneñ. qui se in capitulo receperũt de futura, &c.

1 Adde etiã si actor pẽdet causa de falso. l. 3. §. lege Iul. ff. d. test. Bar. i l. Barbarius. ff. de offic. præ.

Maiore parte capituli eligente de aliena ecclesia, & minore de eadẽ, præualet electio maioris.

Sed hic dicit̃.

zerunt de vno: quia ille se non põt eligere, aliũ de ecclesia non: ex quo oẽs consenserũt i aliũ: sed si subtiliter aduertissent idẽ eẽt de duob. Io. And.

† Vide tex. i c. contingit. & ibi Inno. hoc tit. Spe. in ti. de arb. §. restat. uer. itẽ de sñia. & uersic. sed ne q̃d clericus.

4 Ad idẽ est tex. in l. quæ ro. §. si venditor. ff. de ædil. edi. & in l. Herẽnius. ff. de euict.

5 Ac si dicat gl. si eodẽ iure hẽret eligere & cõfirmare: tunc confirmaret eligendo. ponit Inn. exemplum qñ qs ex concessione vel priuilegio habet vtrunq; per iura alle. in princ. gl. Io. And.

fuisse, publicatam etiam & subscriptam,[a] si dictus præpositus eidem electioni consenserit, vt per mutuum consensum eligentium, & electi quasi coniugale[b] vinculum spiritualiter sit contractum: nisi sufficienter sit ostensum, eundem morbo epileptico laborare (super quo contra ipsum dicitur appellatum) vos non obstante appellationis obiectu, si qua ex alijs[c] causis superius memoratis proponitur interposita, (cũ eas friuolas reputemus) electionem confirmetis ipsius, non obstante quod post talem electionem, à præfato archiepiscopo proponitur esse factum, etiã si à tali electione fuerit compromissum, cum electores a tali electione sic resilire[d] nequiuerint. Quod si electores illius non compromiserint[e] in archiepiscopum memoratum, etiam si dictus prępositus nondum electioni de se factæ consenserit, eo tamen consentire volente[f] (dummodò à morbo sit immunis obiecto) vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

¶ Idem Prænestino episcopo Apost. sedis legato.

¶ *Electus à maiori & saniori parte capituli, si est & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur: si autẽ erat indignus in ordinibus, scientia vel ætate, & fuit scienter electus: electus a minori parte, si est dignus, confirmabitur.*

CAP. XXII.

DVdum † ad audientiam nostram quæstione perlata, quod vacante præpositura Coloceñ. † ecclesiæ, in duos se vota eligentiũ diuisissent: causam iudicibus duxi-

[Gl. seq. arguit, & illud reprobat.]

a Et subscriptam.] Arg. colligitur hic à contrario, quod ante subscriptionem possent recedere electores ab electione. ĩ. de censi. olim. & 1. q. 7. saluberrimum. & 64. dist. quanto. Sed non est verum: quia post quam electus est aliquis, non possunt electores mutare propositũ suũ, dummodo ipse electus velit cõsentire, vt ĩ. dicitur, imò etiam ante electionem factam, facta publicatiõe scrutinij variare nequeũt electores. ĩ. eodem publicate. arg. ĩ. eo. in causis, & ĩ. de seru. præd. per fundum & ff. de reg. iur. nemo. imò si nollent illum eligere in quẽ maior & sanior pars consensit, deberent per superiorem compelli. ĩ. eo. publicato. quia illum tenẽtur eligere, ex quo iam sic processum est. ĩ. eo. quia propter.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

b Quasi coniungale.] sed ĩ veritate contractum non est vinculum coniugale per cõsensum eligentiũ & electi ante confirmationem. ĩ. titu. prox. inter corporalia. versi. vnde cum non sit, &c. & ĩ. vt lite nõ cõte. quoniam. §. si vero. in princ. Et ideo dicit, quasi, quia posset renunciare sine licentia ante cõfirmationem Papæ. arg. prædictæ decr. inter corporalia. vt ibi no. vers. sicut aũt. 1

c Ex alijs causis.] scilicet quia erat de ecclesia, & in eadem erant idonei.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Resilire.] contra ĩ. de postula. bonæ. Sed aliud est in postulatione, & aliud in electione: per quam ius acquiritur. 8. q. 2. dilectissimi. Et per postulationem ius non acquiritur. ĩ. de postu. c. pen. imò potest dici quòd idem est vt si postulatio sit publicè facta in scrutinio, vel superiori præsentata, non possint ab ea recedere. ĩ. de postu. bonæ. vt dixi ĩ. de postu. c. vlt. & penult.

ADDITIO. Dicit Inn. quòd etiam in electionib. quæ de canonicis fiunt, post illas publicatas non licet variare. 2. q. 7. nominationes C. de appel. qui ad ciuilia. Io. And. in nouel.

e Non compromiserint.] maximè supple. quia idem est ac si compromisissent, vt dicitur. sup. quia siue cõpromiserint, siue non, possunt mutare consensum suũ vt dictum est.

f Volente.] vt voluntas impleatur, necesse est: quia vbi est opus facto, volũtas non sufficit. ĩ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. constitutis. & ĩ. de biga. nuper. 2

1 Sed hoc ideo dicit, quia nõ possunt ab ea recedere, & quia vinculũ illud initiatum est, & ideo quasi contractũ ĩ. tit. proxi. c. vlt.

2 Concor. tex. in l. 2. §. si. ff. quod quisq. iur. & l. 1. §. qui dã Pompo. ff. de do.

DVdum.] Prima pars ponit commissionem prius factam. Secunda: ibi, Ipsi verò. ponit iudicum processum. Tertia: ibi, Cumque. ponit vnius partis comparationem, & alterius contumaciam. Quarta: ibi, Gestis, examinat processum non plenè remissum, ob quam causam sub certa forma diffiniendum committit. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpositura Coloceñ. ecclesiæ, xiiij. de canonicis elegerunt præpositum sanctorum Apostolorum: sed xxiiij. præpositum sancti Georgij elegerũt. super istis electionibus fuit causa commissa quibusdam iudicibus sub ista forma, vt si de partium procederet voluntate, causam terminarent eandem; alioquin eam sufficienter instructam remittant ad sedem Apost. Iudices verò citauerunt partes ad pręsentiam suam: lite contestata receperũt testes examinauerũt eligentium cõscientias, & audierũt allegationes vtriusque partis: tandem præpositus S. Georgij dixit quod nolebat stare eorum sententiæ; vnde iudices processum causæ ad sed. Apost. destinauerũt, partibus terminum statuendo, quo deberent in præsentia domini Papæ comparere, & termino constituto, nuncius præpositi sanctorum Apostolorum accessit ad præsentiam domini Papæ. præpositus sancti Georgij non fuit nec pro se misit aliũ responsalem. dominus Papa diligenter inspexit acta iudicũ, & inuenit quod pro pręposito sanctorum Apostolorũ faciebat authoritas, sed pro pręposito S. Georgij numerus, cum primus à xiiij. secundus verò à xxiiij. fuisset electus. contra præpositũ S. Georgij fuit propositum quòd patiebatur in ordinibus, scientia, & ætate defectum: sed quia allegationes ipsius, quas coram iudicib. allegauit, domino Papæ pręsentatæ non fuerunt, non potuit intelligere quid respõderet ad obiecta: & sic non fuit causa sufficienter instructa remissa, & ideo ad diffinitiuam sententiam procedere nõ potuit committit ergo causam sub hac forma, vt si notorium esset vel constaret per ea quæ iam dicta erant, quòd præpositus S. Georgij electionis tempore pateretur defectum in ordinibus, vel in scientia, vel ætate imponerent ei silentium super ista præpositura, non obstante ipsius absentia corporali, & præposito sanctorum Apostolorum præposituram adiudicarent: alioquin cum quasi à duabus partib. sit electus, & per hoc appareat quòd bono zelo ipsum elegerint, impedimẽtis cessantibus ipsius præpositi S. Georgij electionem confirment, alterius electione cassata. No. quòd numerus qui multum excedit, præfertur authoritati. Item causa non dicitur sufficienter instructa nisi allegationes vtriusque partis iudices audiuerint. Item tẽpus electionis debet inspici an tunc debeat electus reputari idoneus. Item ad hoc quòd valeat electio, tria sunt cõsideranda in electo, s. ordo, scientia, & etiam tempus, & quartum additur, vt sit legitimus.

† Cap. 7. titu. in 3. compila.

† Colonien. in omnibus manuscriptis & in nullis impressis.

a Con-

mus committendam: & infra.

¶ Ipsi verò partes ad suam præsentiam conuocarunt, receperunt testes, examinauerunt eligentium conscientias,[a] audiuerunt allegationes vtrinque, Et quoniam præpositus Sancti Georgij, eorum sententiæ se asseruit nolle stare, processum ad sedem Apostolicam destinarunt: † & infra.

¶ Cumque nuncij præpositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad præsentiam nostrã accessissent, præpositus S. Georgij, nec venit nec pro se † misit idoneum responsalem: & infra.

¶ Gestis igitur iudicũ diligenter inspectis, inuenimus quòd pro præposito sanctorum Apostolorum auctoritas, pro præposito uero S. Georgij numerus [b] eligẽtium faciebat, cum primus à quatuordecim tum personis tum canonicis, qui alios dignitate,[c] ætate, & tempore[d] † præcedebant, secundus vero a vigintiquatuor fuisset electus: & infra.

¶ Cum autem allegationes pro eodem præposito sancti Georgij coram iudicibus ipsis propositæ, nobis non fuerint præsentatæ,[e] propter quod non potuimus scire[f] per nos, quid obiecerit, vel quid responderit ad obiecta, sicque causa remissa non fuit sufficienter instructa, ad diffinitiuam sententiam non duximus procedendũ,[g] sed decisionem causæ ipsius iudicibus commisimus sub hac forma, vt vel si notorium esset, † vel per ea quæ iam dicta erant, constaret, quòd præpositus sancti Georgij electionis tempore[h] pateretur vel in ordinibus,[i] vel in scientia, vel in ætate defectum, qui eum iuxta canonum sanctiones † impediret ad huiusmodi officium promoueri, ei (non obstante ipsius absentia corporali[k]) silentium imponentes, præposito sanctorum Apostolorum præpositurã adiudicarent eandem: alioquin (cum in eum non solum plures, sed duæ penè partes conuenerint, & impedimentis[l] cessantib. appareat, quòd eum bono zelo elegerint) præpositi sanctorum Apostolorum electione cassata electionẽ confirmarent ipsius, & ei facerent tamquam præposito responderi.

a Conscientias.] not. conscientias eligentium examinandas sicut conscientiam accusatoris. 2. q. 7. si q. sunt.

b Numerus ex eo qđ hic dicit in fine, colligitur q numerus præfertur auctoritati. j. de appella. constitit. non enim præferenda est dignitas nisi cum numerus est par, vel in modicum excedit. ff. de pact. maiorem. & j. eod. ecclesia vestra. vbi numerus non profuit. j. de testi. in nostra. & de hoc diximus in illa decre. ecclesia vestra.

c Dignitate.] ecce in quibus consistit auctoritas. 93. di. c. 1.

d Et tẽpore.] quia ante ordinati fuerũt vel instituti ĩ eccla. j. de mai. & obe. c. 1.

e Præsentatæ.] & sic non remiserant causam sufficienter instructam; & ideo male fecerunt: quia causã instructam remittere debuerunt, vt C. de appel. ne causis. j. de app. cõstitutis, C. de rel. l. . & 2.

f Scire.] sic j. eod. significasti.

[Glo. seq recitatur per contr. & soluit.]

g Procedendum.] proceditur tñ ꝯ contumacẽ in causa appellationis. j. de appel. sæpe. & C. de tẽpo. appell. l. vlt. §. illud. Sed hæc nõ fuit causa appellationis.

[Glo. seq. not. tempus electionis, &c. alleg. 3. iura, in contrariũ alleg. duo, & soluit. Demum ponit Brocar. de initio spectando alleg. pro initio 6. ca. & 11. ll. pro fine tria c. & 6. leges, demũ soluit.]

h Electionis tempore] Ista tria præcipue requirũtur in eo. j. eo. cum in cũctis. Et not. q in huiusmodi electionib9 tẽpus electionis spectatur, an sint tunc idonei. infra de æta. & qualit. cum bonæ. & infra de ele. excom. mi. postulasti. arg. inf. eod. auditis. Arg. contra sup. de postul. bonæ. 1. inf. eo. quòd sicut §. si autem. Solu. tempus electionis debet spectari, & si tunc non tenuit electio ipso iure, non potest tractu temporis conualescere, vt in primis concor. & 16. q. 3. c. placuit. §. potest. versi. quæ enim ab initio. &c. si verò ab initio nõ erat nulla ipso iure, sed per exceptionem poterat cassari: tũc tractu temporis potest rata haberi, & sic loquuntur contraria. 1 Item arg. est hic initiũ spectandũ. 1. q. 1. principatus. & 16. q. 3. si sacerdotes. & 55. dist. præcepit. & j. de probatio. post cessionem. & ff. de orig. iu. l. 1. ff. de reg. iur. qđ ab initio. ff. de mino. denique. §. 1. de pub. ind. is qui. ff. de iurisd. omnium iud. cum quædam. & j. de fo. co. sæpe. proposuisti. & 2. de rescrip. eam te. ff. man. si procuratorem. 1. respon. ff. ad Maced. si tamen. & ff. de pœnis. l. 1. & C. de test. l. 1. & ff. de vac. mu. l. 2. §. qui ad munera, & ff. de pecu. licet. §. si filius. in fi. Arg. contra, scilicet finem spectandum. j. de test. cog. c. preterea. j. de desp. impub. accessit. &c. lĩas. ff. de rit. nupt. si quis. ff. de iure fisci. non intelligitur. §. si quis palã. ff. de iud. cum furiosus. ff. de stat. hom. liber homo. Instit. de inge. §. sufficit. & pro vtraque parte. ff. com. nunia præd. receptum est. 2 Sol. verum est initium fortè spectãdum in contractib9 vel quasi, & in delictis vel quasi. 3 in omni enim negocio ex quo actio oriri potest & in decretis & cõstitutionibus, nisi ꝓpter fauorẽ aliud contingat, sicut in matrimonio, vel libertate: vt patet per concordan. proximè positas. Illud quod dicitur finem spectãdum, habet locum cum quæritur an id dedit vel non dedit: seu quando dedisse videtur: vel quando possidet vel restituit siue cum capere potuit. in auth. de nup. §. quia verò hactenus. colla. 4. & ff. de ali. & ci. leg. l. Mela. inspicitur enim tempus quo capax est. ff. de iure fis. non intelligitur §. si q̃s palam. Et si ago ꝯ te, & non competit mihi ius: si tpe sententiæ competit, sequit condẽnatio. ff. de pecu. quæsitum. ff. de rei vend. sinautem §. J. ff. deposi. l. 1. §. non solum.

i In ordinib9, talis actio nulla est & deuoluit pótestas eligendi ad alios, licèt pauciores, vt hic patet expressè. & hoc intellige quando ex certa scientia eligitur; aliàs non essent priuati, si probarent ignorantiam, & ita ista tria & quodlibet illorum reddunt electionem nullam, vt hic patet.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

k Corporali.] sic j. de re iud. cũ olim. & bñ pót procedi contra absentẽ isto casu ẽt lit. nõ conte. j. ut lit. nõ contest. qm̃ frequẽter. §. porro. Arg. cõtra. j. de do. & cõtu. c. cũ olim. vbi expectat per annũ. Sed illud in eo, q appellauit: illud quod dixi, q pót procedi cõtra absentẽ legitimè eo citatio, intelligas, vt j. de appe. c. per tuas.

l Impedimentis.] propositis contra ipsum in ætate, in ordinibus, in scientia, & in literatura.

† Qđ ita mãdauit papa, q si altera partiũ nollet q ipsi iudices causã terminarẽt, causam instructam remitterẽt ad ipsum, alias non fuisset eis licitũ recusare.

† Hæc uerba: pro se, desunt in antiquis.

† Iste text. quodie ad hoc allegat ... dignitate, ætate & recepionis tpe ...

Adde in q fit spectã initiũ, ut ff. de acq. do. l. qui ... & Bar. l. si vsus ... de ... iure.

1 Alia iura circa idẽ & circa mediũ spectãdũ, & non spectandum, vide j. de censi. c. 3. in glo. 2. Io. And. in nouel.

3 Adde tex. & ibi Bar. in l. quod ait. §. quod ait. ff. de adult.

† Vide text. in l. 2. cum gl. ibidẽ C. qui aduersus.

† Canonicas sanctiones.

Bonæ memoriæ.] Qui per impressionẽ laicorũ aliquem postularunt, ipso iure sunt priuati potestate eligendi. h. d. secundum intellectum qui multum placet Inn. Hæc tamen lectura multum conuenit huic literæ, sed allegationi contentæ in antiqua. Item legitur secundum eundem Inno. alio modo, secundum quem. h. d. Qui post & contra appellationem legitimam aliquẽ postularunt, ipso facto sunt priuati potestate eligẽdi: & ad alios, licet pauciores potestas deuoluit. hec et lectura non multum cõgruit literæ: sed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponitur factum, & sub certa forma facti cõmissio. In secũda: ibi, Licet autem processus factus iuxta dictã formam. In tertia: ibi, Contra l. gati oppositio contra processum legati, & respõsio. In quarta: ibi, Nos igit. motus principis. & confirmatio processus. Abbas.

¶ Cap. 8. eo. tit. in 3. compila.

¶ Idem canonicis Moguntinensibus.

¶ *Recipientes postulatum ad ecclesiam tanquam institutum vel administratorem, ante admissionem postulationis a superiore factã priuati sunt potestate eligendi, & ad alios licet pauciores deuoluitur potestas eligẽdi: & si omnes priuati sunt deuoluitur ad Papam in ecclesiis cathedralibus. h. d. secundum principaliorem intellectum, qui magis cõgruit literæ.*

CAP. XXIII.

Bonæ † memoriæ Moguntineñ. archiepiscopo viam vniuersæ carnis ingresso, & quibusdam petentibus Vuormacieñ. episcopum, quibusdam verò archiepiscopum vestrum tunc præpositum sancti Petri Moguntiñ. sibi eligentibus in pastorem: Prænestino episcopo a sede Apostolica legato dedimus in mandatis, vt si eundem episcopum, quo ad temporalia vel spiritualia recepisse constaret [a] ecclesiam Moguntineñ. vel ministrasse in temporalibus aut spiritualibus in eadem, postulationem factam de ipso nunciaret [b] irri-

CASVS. Vacãte ecclesia Moguntina, præpositus S. Petri Moguntini, & quidam alij, qui tunc erant absentes, nec ad eandem ecclesia accedere poterãt, mandauerunt capitulo Moguntino, vt sine ipsis non procederent ad electionem pastoris, & ne secus facerent, appellauerunt. Capitulum Moguntiñ. non obstante appellatione, postulauit epm Vuormacieñ. appellans ne præpositus & alij contra suam appellationem attentarent. & licentia Papę nec petita nec habita transiuit dictus Vuormacieñ. eps ad ecclesiam Moguntiñ. & canonici autoritate propria receperũt eundem: quo facto præpositus & alij qui tunc erant absentes, videns quod capitulum appellationi de ipsis factæ non detulerat, & dictum Vuormacieñ. epm sine licentia Papæ receperant, illi qui cũ præposito erant, licet pauciores numero, intelligentes ius eligendi propter alterũ delictũ ad ipsos deuolutum fuisse, dictũ præpositum in archiepm elegerunt. istud negotium per partes delatum ad se. Apost. fuit. Audi. tis quæ partes proponere voluerunt: quia de allegatis à partibus domino Papæ plenè non constitit, mandauit epo Prænestino, vt si di. Vuormacieñ. eps recepisset eccl. esiam Moguntiñ. quo ad temporalia vel spiritualia, vel ministraret in ea, postulationem de ipso factam irritam nunciaret: de gratia concedens eidem ecclesiam Vuormaciẽ. cum de iure esset vtraque priuatus: quòd si parte contemneret, priuaretur vtraque. post modum verò inquireret vel requireret de ipsius præpositi electione veritatem: & si cõstaret ei de vi, quam ipse præpositus & sui metuebant, electionem cõfirmaret ipsius. non obstante quod post appellationem fuisset electus: quia alij qui appellationi non detulerant ipsius, contra appella. ipsum opponere non valebant, cũ frustra implorent legis auxiliũ qui committit in legẽ. Præterea nõ poterat ei opponi quod esset à paucioribus electus: quia cum ipsi appellationem interpositam contempsissent, & præter licentiam papæ recepissent dictum Vuorma. episcopum, se reddiderunt indignos. Si verò non recepisset, quo ad temporalia vel spiritualia ecclesiam Moguntiñ. tunc legatus requireret ei de electione quàm de postulatione, & inquisitionem ad fi-

dem Apost. destinaret. legatus verò licet omnia essent notoria, quæ contra Vuor. episcopum opponebãtur, ad maiorem tamen cautelam multos testes ex parte præpositi inductos recepit. Vnde ipse secundum mandatum Papæ postulationem de episcopo Vuor. factam penitus cassauit, & electionẽ præpositi confirmauit, & ipsum consecrauit. quo facto nuncij vtriusque partis ad sedẽ Apostolicam accesserunt ex parte Vormacieñ. episcopi. proponebatur cõtra factũ legati, quod cũ nõ citatu & suis sequacibus processisset. Respõdit Papa, quod excessus notorius examinatione non indiget; quia factum istud notoriũ erat, & oẽs præsumuntur legitimè facta, quæ facta sunt à legato: nec possent probare quòd citati nõ fuerunt quia negatiua factũ nulla est probatio secundum iuris naturam: quia & si quilibet de se diceret quod non fuit citatus, singuli essent in suis testimonijs singulares: & sicut ad ipsum legatum secure nunciũ transmiserunt, ita potuerunt procuratorem idoneum destinare. Dñs Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, quamuis propter notorietatem iudiciariam præsumantur quæ à legato facta sunt, esse legitimè acta, plures tñ illam rationem adduxit, quòd aduersarij ipsius præpositi ex tribus causis præmissis in tãt se reddiderunt indignos, quòd contra ipsum præpositum non deberet audiri. & ideo quod factũ est de ipso præposito, per eos non potest impediri; imò & si electores præpositi similiter deliquissent, & se reddidissent indignos, ad Papam fuisset eligendi potestas deuoluta: quare potuisset prædictum præpositum præficere eidem ecclesiæ in pastorem. Super his igitur habito tractatu diligenti cassationem postulationis de Vuor. epo factã ratã habuit Papa, & electionem præpositi confirmauit. Notã quòd episcopus, qui sine licentia Papę transit ad aliã ecclesiam, hoc ipso debet eam perdere, & etiam propriam. Item canonici, qui sine licentia Papę ipsum recipiunt, priuati sunt potestate eligendi, & potestas ad alios deuoluitur, licet sint numero pauciores. Item qui non defert appellationi aduersarij sui, contra ipsam appellationem non debet opponere: quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. Item quæ à iudice fiunt, præsumuntur legitimè acta quandiu contrarium non ostendatur. Item negatiua directè probari non potest. Item testes singulares non valent. Item sicut mittit quis nuncium, ita potest mittere procuratorem: & sic per nuncium non excusatur quominus contumax iudicetur: Item cum omnes canonici in electione delinquant, ad superiorem deuoluitur eligendi potestas. Item electio siue postulatio, quæ nulla est, non impedit electionem secundam.

a Constaret.] iam & hoc esset, de iure communi debuit perdere primam & secundam. 12. quæst. 1. episcopus. & c. si quis episcopus. & infra de translat. quanto.

b Nunciaret.] simile s. eod. qualiter. & s. de præbend. cum iam dudum.

a De vi.

a De vi.] i. violenta impressione inferenda. sic ȷ. eod. cum Vuintonieñ. vt notatur in casu, sed ibi fuit illata.
[Gl. seq. recitetur per quæstionē an vocatus ad electionem qui iustè timet venire, teneatur committere, & olim tenuit quòd sic. In additione distinguit inter impedimentum proprium & cōmune.]
b Metuebant.] si citati non poterant venire ad ecclesiā cathedralem, debebant constituere procuratores, qui vice fungerent illorum. ȷ. eod. qa pp. & sic vī ꝙ nō valuisset eorū appellatio, quo minus alij pcedere potuissent: Non credo ꝙ hodie valeret talis appellatio, quia ex quo maior pars citat minorē, si iusta causa impediti venire nō pōt constituere debēt ꝓcuratorem. ȷ. eod. ti. qa pp. aliās credo ꝙ electio maioris partis pōtis valeret per eandē constitutionē, qa pp. Si aūt maior pars canonicorū iusta de cā eēt absens, nec posset venire ad ecclesiā in qua debet electio celebrari, & sunt in loco in quo debent ad electionē vocari, satis credo ꝙ minor pars dēt ire ad maiorē si pōt, & è cōuerso. aliàs ad locum cōem cōueniāt oēs, vel constituāt ꝓcuratores, si ire non possunt. ȷ. eo. qa. 23. dist. i noīe Dōi. ver. sı. vbi dr̄, ꝙ si electio Papę in vrbe Romana fieri nō pōt, excāt ad locū idoneū. sed in casu huius decret. aliud erat impedimentū, in quo absentes non debebāt ire, nec dare procuratores: timebāt enim vim sibi fieri in electione. i. violētā impressionē, & sic nō habuissent liberam potestatē eligendi, nec eorum procuratores: & ideo tenuit eorum appellatio pp iustum metū impressionis, & ita solus talis timor sufficit, licèt impressio secuta non sit. unde de hoc mandauit Papa inquiri. arg. op. ff. locati. habitatores. §. vlt. & l. item quęrit. §. exercitus. aliàs aūt non debebant ire, vel si aliud istū impedimentū habebant cōstituere procuratores, aliàs procedere debent ad electionē ex quo vocati erant per illam constitutionem, quia pp. In spirituali verò sicut in carnali matrimonio debet esse liber consensus aliàs nullus esset consensus. ȷ. de spon. c. cum locum. Maguntini fauebant Philippo per cuius potentiam Vuormacieñ. eps fuit postulatus & intrusus. præpositus iste fauebat Ottoni, qui electi erant in discordia, vnde timebant ipse & sui ꝙ non possent liberum habere consensum in electione: vnde appellauerunt ex illa causa quæ iusta fuit: vnde in locum securum vtrique parti conuenire debebant. Bernar.

c Constaret.] aliàs non voluisset appellatio: vel posset suppleri: maximè si vocati non fuissent.
ADDITIO. Hoc verum quo ad cassandam postulationem, sed non quo ad confirmandam electionem. ȷ. eo. bonæ. Io. And. in nouel.
d Exceptione.] ȷ. de appel. c. an sit deferendum. & c. constitutus. & ȷ. de vsu. quia frustra. ff. de mino. auxilium, & 17. q. 4. frater noster 12. q. 2. de viro.
[Gl. seq. signat contrarium, & remittit]
e Licentiam.] Vnde priuandi sunt potestate eligendi illa vice. inf. de transla. quanto. quæ potest assignari contra id: quia hic ipso iure fuerunt priuati potestate eligendi, vnde tenuit electio postea facta: sed ibi dicit Papa, suspendimus. ibi, soluitur.
f Confirmaret.] quod si ecclesia Maguntī. tali modo non recepisset: tunc legatus de vtraque inquireret: & causam instructam ad se. Apo. remitteret.
g Recepit.] & ita quandóque probatur & examinatur quod notorium est. argu. 24. q. 1. pudenda. in fi. & 11. q. 3. eorum qui accusantur. quoniam licèt aliqd manifestum sit, eius tamen interpretatio non est negligenda. ff. de ven. inspi. l. 1. §. nihil. quamuis nihil tam indubitatū est, quin recipiat quandam solicitam dubitationem. in auth. de tabellio. circa mediā constitutionis. colla. 9. & ita potius recipiuntur hic testes ad cautelam, quam de iuris necessitate. Vel quia ex superabundanti aliquid probatur. ff. de manumis. causam. in princ. quia si transiuit, non potuit non esse notorium. inf. de transla. cap. quantò. vel forsàn quia non erat notorium.
h Cassauit.] idest reprobauit, vel irritam nunciauit, vt patet supra: quia constitit ei quòd administrauit, & cępit ecclesiam præter authoritatem Apo. sedis.
i A paucissimis.] sic ȷ. de postu. gratum.
k Notorius.] vt 2. q. 1. de manifesta. & ȷ. accus. euidentia.
[Glossa sequens recitetur per contrarium de decre. quoniam contra.]
l Præsumitur.] sic infra de renun. in præsentia. & infra de re iudic. sicut infra de probat. post cessionem & 2. quæst. 6. hoc etiam placuit. ff. d e publi. quantæ. Sed hodie non præsumitur pro iudicis processu in præiudicium alterius, nisi quatenus constiterit legitimis documentis. infra de probat. quoniam contra.

tam: & infra.
¶ Deinde inquireret de ipsius electione archiepiscopi veritatem: & si rei de vi, [a] quam ipse & sui metuebant, [b] cōstaret, [c] (eo non obstante, quod post appellationem ad nos interpositam fuerat in ipsius electione processum, cum alij, qui appellationi ad nos interpositæ, ne sine ipso ac socijs eius haberent in electione processum, non duxerint deferendum, vti cōtra ipsum hac de exceptione [d] non possent: quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: † vnde nec ab eis posse objici videbatur, quod idem esset à paucioribus secundùm eorum assertionem elect[u]s, cum ipsi appellationem ad nos legitimè interpositam cōtemnentes, & præter licentiam [e] nostram recipientes episcopum memoratum, reddiderint se indignos,) electionem archiepiscopi confirmaret: [f] & infra.
¶ Licèt autem essent notoria, quæ contra dictum Vuormacieñ. episcopum & eius fautores fuerant objecta, prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam, multos testes recepit [g] ex ipsius archiepiscopi parte productos: vnde ipse iuxtà mandati nostri tenorem procedens postulationē factam de Vuormacieñ. cassauit: [h] & electionem archiepiscopi memorati (quamuis à paucissimis [i] celebratam) curauit authoritate Apostolica confirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum, & tandem in archiepiscopum consecrauit: & infra.
¶ Contra legati verò processum hoc facere videbatur, quod non citatis Vuormacieñ. episcopo & eius fautoribus, processisset. Porrò excessus notorius [k] examinatione non indiget, † & pro his quæ à iudice sunt acta, præsumitur [l] quod omnia ritè fue

† Concor. tex. in l. auxilium. ff. de minor. & in l. 6. §. fin. vers. postquā. C. de iure de liberandi.

Notorium quandoque probatur & examinatur

† Vide l. si verò. §. qui pro rei. cum glo. in versi. euidentissime. ff. qui sa tis. cog. & in l. ea quidem C. de accu.

† ... l. ... & si mi... in gl. ... l. Aql. & ... l. ... in gl. ... C. vnde vi ... Instit. de ... tec. §. ... tandæ. in l. i. vers. la ides.

rint celebrata, quamuis[a] & quod citati nō fuerint non posset de facili comprobari: quia negantis factum,[b] per rerum [c] naturam nulla est directa † probatio: cum etsi quilibet de se posset asserere quod ad eum citatio minime peruenisset, singuli tamen uestrum essent in suo testimonio singulares. [d] Ad ipsum quoque legatum (si uoluissent) securè [e] potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium[f] destinarant: & infra. ¶ Nos igitur etsi propter authoritatem iudiciariam præsumamus pro his, quę acta sunt a legato: illi tamen plus innitimur rationi, quod aduersarij ar-

† Dictio, directa, deest i antiquis.

a Quamuis.] Idest, quia. Sic ponitur ꝭ. de iureiur. quemadmodum, versi. quamuis interdum, &c.

b Negantis factum.] Sic ꝭ. de renunc. super hoc, & ꝭ. de prob. quoniam contra falsum, 6. q. vlt. actor.

[Gl. seq. Primò dupliciter exponit tex. Secundò distinguit triplicē negatiuam. & in prima dupliciter subdistinguit.

c Per rerum naturam.] idest, ſm cursum causarum, C. de reb. cre. in bona. uel per rerum naturam, idest, secundum naturalem probationem, idest, per causam rerum, quoniam ea, q̄ non sunt, non probatur per aliquam causam. Ei⁹ enim quod non est, nulla est causa. Non enim ratio prius quàm persona quærenda est. ff. de iur. cod. quidam referunt. §. 1. sed ea quæ sunt probantur. Vel dic per rerum, i. causarum naturam, i. consuetudinem. Consuetudo enim est altera natura. q. d. secundum solitum cursum causarum negatiua nō potest probari. De hac negatiua notandum quod trib. modis dicitur. Est enim negatiua facti, iuris, & qualitatis. Negatiua facti duplex est, pura & simplex, quæ non habet determinationem loci, uel temporis, vel alterius rei. Et hæc negatiua pura, & simplex probari non pōt directè, uel indirectè, vt si aliquis dicat se nunquam fuisse citatum: vel si quis dicat se non contraxisse cum Berta. & de tali negatiua loquitur hic, & 6. q. vlt. c. accusator quod asseuerat. vnde onus probandi transfertur aduersarium, & hoc ideo quia negationum non sunt causæ, ut dixi. 1 Si autem adijciatur tempus, vel locus, uel aliquid consimile tunc potest probari indirectè, vt ꝭ. de testi. ex tenore. & c. series. & C. de contrahen. & committen. stipu. l. optimam, ut si exhibeatur instrumentum, in quo stipulatio cōtineatur facta tali die & loco, ut in prædictis iuribus. Non obst. quod dr̄ ꝭ. de prob. tertio. & ꝭ. de accu. tam literis. in fi. quia ibi non probatur directè, vel indirectè, sed præsumptiue. Item negatiua facti probatur, cū habeat i se implicitam affirmatiuam, vt si dicatur; ego non sponte renunciaui. q. d. coactus renunciaui. & hoc debet probari ab eo, qui hoc negat. ꝭ. de renuncia. super hoc. Item negatiua iuris benè probatur, ut si negas emancipationem rectè factam: hoc ipsum probare debes ff. de probat. ab ea parte. §. primo, quia qui negat aliqd iustè factum, dicit illud iniustè factum, unde illud probare debet. Negatiua qualitatis dicitur illa: iste non est idoneus: hic negatur qualitas. & hic non est legitimus, iste non est diligens, non est soluendo hoc potest, & debet probari ab eo qui hoc dicit, quia quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur contrarium, intra de præsumpt. capi. ciuitum. & intra de seru. in ordi. cap. vno, & ff. de l. 2. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo, & C. de inoffi. testam. omnimodo. argum. contra. C. de prob. ex persona.

Qualiter sit intelligédū negatiuā directe probari non posse: & quotuplex sit negatiua.

1 Adde de modo ꝓbādi negatiuā, & per quem debeat ꝓbari, in l. 2. & ibi Cyn. C. de iu. emp. & in l. in cōtractibus. §. 1. & ibi Bar. C. de nō nume. pecu. & vide plenè p Franciscum Herculanū, in tracta. de probatione negatiuè.

Glo. seq. decla. tex. per locum a diuisione. quærit arg. pro. soluit contrarium, iterum quærit, & soluit. tertiò quærit, alle. negatiuè, & soluit.]

d Singulares.] & sic esset insufficiens testimonium illorum. intra eo. c. cum dilectus. & ꝭ. de accu. c. cum dilectus. in fi. 2 Si autem unus intaret de facto alterius subiret anceps periurium quod esse non debet. ff. de in li. iuran. videamus. ff. rerum amo. l. Marcellus. nisi forte sic iuraret. Ego inno, quòd ille non fuit citatus, quod ego sciam simile, ꝭ. de pur. can. c. quoties. in fin. sic 8. q. 3. Artaldus. in auth. de hære. & fal. §. si verò absunt. colla. 1. alias est sub. §. sancimus. vbi dr̄, quod testes iurent, q̄ nō sint cōscij alicuius malignitatis factæ ab hæde; hoc est dicere quod ipsi sciant. Sic patet q̄ nullus pōt probare se non fuisse citatū, sed illi incūbit probatio, q̄ dicit aliquem fuisse citatum, non ei, qui negat legatus enim eos citauit quod apparet ex eo, q̄ ad legatū nunciū destinarūt, & ex eo, q̄ dicit, oīa præsumunt legitimè acta; alias ei incumbit ꝓbatio, quia dicit aduersarium fuisse citatum, non ei qui negat. Sed nonne capitulum erat excusātū, si quilibet de capitulo iuret; se non fuisse citatum? Vr̄ quod sic. Negatiua. n. ꝓbatur per iuram ipsius negātis. ff. de iureiu. l. 3. §. quacunque. & ꝭ. d. testib. c. præsentiū. lib. 6. & licèt sit ꝓbatum de capitulo, non tamē singuli probant de se: sed talis probatio non releuaret capitulū. Sed qualiter probabit capitulum citatum? Dico quod per hoc quòd literæ citationis diriguntur prælato, & aliquibus maioribus de capitulo. arg. s. de postu. ad hoc. 44. dist. commessationes. in fin. & ꝭ. de simon. veniens. Instit. de iur. nat. §. sen. tus. & ff. de condi. & dem. municipibus. arg. ꝭ. de procu. c. vlt. Vel si non habetur illorū copia, sufficit legi literas publicè in capitulo, siue in claustro præsentibus qui inueniuntur, ꝭ. de dolo, & contu. c. causam quæ, & c. vlt. & infra de cler. non resid. cap. ex tuæ. & interrogandi sunt vicini siue parochiani si volunt deim. cre. ff. ex quib. cau. mai. ergo, & ff. de lib. agno. l. 1. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. Sed si literæ præsententur prælato, & aliquibus de maioribus, uel soli prælato, & ipse occultauerit literas, nec præsentauerit eas capitulo, & non uadat, uel mittat ad iudicem, & sic iudex reputans capitulum contumax, totum capitulum suspēdat, uel excommunicet: nunquid illi qui nihil sciuerut, sunt excommunicati? Videtur, quòd non, nam propter contumaciam procuratoris dominus non punitur. ff. si quis ius di. non ob. l. 1. §. si procurator. & ꝭ. ut lit. nō contest. c. 1. in fi. ubi innuitur a cōtrario sensu, quòd ꝓpter contumaciam procuratoris dominus excommunicari non pōt si dñs ignorauerit. Sed hoc tutius vr̄, q̄ capitulum petat absolutionem, quia præsumptio non modica est ꝯ ipsum capitulum: nisi capitulum diceret se nesciuisse: sed non de facili posset hoc probare. arg. quod posset. ꝭ. de prob. tertiò. & c. vlt. arg. q̄ capitulum sit excōicatum. arg. ꝭ. de sent. excom. c. Romana. §. vlt. Ber.

Negatiua ꝓbatur per iuramentū negantis.

2 Concord. tex. i l. ob carmen. §. fi. ff. de test. & in c. 1. de duo. inuest. & ibi Bal. col. 10.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e Securè.] alioquin si non potuisset ire securus, poterat legitime appellare ab eo, nisi securum locum eidē prouidisset. ꝭ. de appel. c. ex parte, & ꝭ. ut lit. non cont. c. accedens. sed hoc fuit falsum, ut hic dicitur. & si hoc esset, tamen potuit mittere procuratorem. sicut misit nuncium. ꝭ. de appel. c. constitutis. & hic. Sed nunquid tenetur quis mittere procuratorem quando ipse ire nō potest, puta quia sibi locus est suspectus, vel alias impeditus? Non credo, quia nemo compellitur mittere procuratorem in præcipuè magnis causis, ut erat ista: ut ꝭ. de procur. querelam, ubi de hoc, sed mittere debet qui proponat exceptionem, alias teneret excommunicatio pro contumacia. ꝭ. de appel. c. si duobus.

[Gl. seq. notat, & signat contrarium.]

f Nuncium.] no. simplicē nuncium nō audiri. 3 arg. de proc. alia quidē. & ꝭ. de do. & cont. c. cū dilecti. arg. ꝯ. insti. per quas personas nobis acqui. §. 1. & ff. deposi. l. 1. §. si te rogauero. & ꝭ. de offi. deleg. c. prudentiam.

ADDITIO. Secundum Ioan. Prima pars vera quo ad agendum, vel defendendum. Secunda quo ad excusandum, uel denunciandum. Host. ꝭ. de procu. c. querelā, & adde quod not. de appel. cap. cum parati. Ioan. Andr.

3 Adde qui dēnt conc tese ut credatur, quis decu C. de fal.

[Glo.

[Gloss. seq. princ. & fin. exponit dupliciter, quod dicit de tribus causis. Itẽ miscet duo contraria. & soluit opi. interferens ꝙ hoc c. cõtineat gratiam: quod reprobat.]

[Gl. seq. reci. per opi. Lau. & contrarium Tan. quam approbat. In additione distinguit inter ecclesias cathedrales & alias. Item an propter negligentiam, an ex delicto priuentur. In fi. ponit opi. contrariam.]

chiepiscopi, ex tribus causis [a] prædictis, se vsque adeo reddiderunt indignos, quòd contra eum non debebant audiri: vnde quod de ipso factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiã si electores eiusdem partis pariter deliquissent, vt se reddidissent indignos, ad nos [b] deuoluta fuisset hac vice [c] ordinatio ecclesiæ Maguntineñ. quare dictum archiepiscopum sine iuris iniuria potuissemus eidem ecclesiæ præficere in pastorem. Super his ergo habito diligenti tractatu, cassationem postulationis factæ de Vuormacien. episcopo ratam habemus: electionẽ memorati † Archiepiscopi confirmantes. [d]

¶ Idem clericis sanctæ Agathes.

¶ Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertineret.

a Causis.] i. quia non detulerunt appellationi, & quia indignum sine licentia Papæ receperunt, & quia citati non venerunt, & etiam quia idem episcopus sine licentia Papę transiuit. Contra. supra eodem, cõsiderauimus. contra infra eodem, c. auditis. vbi vtraque cassatur, quia factæ fuerũt electiones post appellationem, & prima non cassata, facta fuit secunda: idem debuit hic fieri, quia vtraque post appellationem facta fuit. Præterea & è contra opponitur, eo ipso quod primi postulauerunt post appellationem sine alijs, nõ fuerunt ipsi priuati potestate eligendi, quia alij poterant consentire, & renunciare appellationi. ꝟ. de postula. bonæ 2. & in prędictis decre. considerauimus. & c. auditis. ergo secunda electio debuit hic etiam cassari, cum prima postulatio non fuerit nulla ipso iure. Sol. per talem postulationem factam post appellationem, nullum ius fuit acquisitum vel gratia, quam petere posset, & postulantes poterant resilire a tali postulatione, cum nondum esset præsentata superiori. ꝟ. de postu. bonæ & sic habebant adhuc potestatem eligendi: & poterant cum alijs eligere, si voluissent: sed postea cum receperunt eum sine licentia Papæ in contemptum ipsius, cum non possent: tunc primò amiserunt potestatem eligendi, & magis deliquerunt, quàm si indignum scienter eligerent, & plus est ipso facto delinquere quàm verbo, & plus contemnere legem viuam quàm mortuam: [1] vt patet in integra. & sic penes illos remansit ius eligendi, quamuis essent numero paucissimi, supra de postula. gratum. & appellationem non possunt opponere, cum ipsi contra appellationem deliquerint, & contumaces fuerint: & ita ex tribus causis prædictis se fecerunt indignos. Sed ex vna præcipuè amiserunt potestatem eligendi, recipiendo illum sine licentia Papæ: aliàs si nõn recepissent illum, non amisissent potestatem eligendi, vt patet in integra. Quidam dicere voluerunt, quòd hæc decret. continet gratiam, sed forsan hoc dicunt qui intelligunt hanc decret. quòd hæc electio facta fuisset antequam Maguntini recepissent Vuormacieñ. vel administrasset. & si hoc fuisset (quod non est verum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus. Præsumptione, scilicet, quia virum pastorali dignitate pręditum contra formam canonicam non solum eligere, sed etiam recipere præsumpserunt: Contemptu, quia postquam procurator eorum nostras literas reportauit, quibus mandabatur quòd si Vuormacieñ. episcopus in temporalibus, & spiritualibus ministrasset, ipsius cassaretur electio, ipsi postmodum quasi electo suo, sicut ex eorum literis apparet, quibus eum electum suum nominant, temere paruerunt: Et blasphemia, quia legatum nostrum, quantùm in eis fuit infamantes, eũ fuisse corruptum pecunia sunt mentiti, hæc litera est in registro. & sic ex tribus causis reddiderunt se indignos, vnde non debent audiri, sup. eod. considerauimus. vt sequitur in glo.

b Ad nos.] Dixit Lau. ꝙ cum simul omnes delinquunt eligendo indignum: tunc tantũ transfertur potestas eligndi ad superiorem. [2] Si verò secundi post electionem priorũ similiter eligant indignũ, reuertitur potestas eligendi ad priores: & facit pro eo quòd dicit in litera: pariter. & ꝟ. eo. cum Vintonieñ. Sed Tan. dicit non esse verum imò siue simul siue separatim deliquerunt, transfertur potestas eligendi ad superiorem sicut hic dicit. Et illud aduerbium, pariter, non notat identitatem temporis ad peccandum; quod exigatur vt simul delinquant, sed vitij similitudinem. Et illa decre. cum Vintonieñ. non facit pro eo, quia ibi tantùm vna pars peccauerat eligendo indignum hominem illegitimè natum propter quod ius eligendi ad alios fuit deuolutum: & illi licèt quodammodo deliquerunt eligendo per impressionem, non amiserunt ius eligendi: & tunc primi & secundi simul postea debent eligere, vt ibi dicitur. Sed vbi vtraque pars peccat eligendo indignum in electione episcoporum & eorum superiorum; siue eodem tempore, siue diuersis peccent, semper transfertur eligendi potestas ad dominum Papam, vt hæc litera dicit, sic infra de conces. præbend. quia diuersitatem, non reuertitur ad primos, sicut dixit Lau. & eodem modo intellige, sup. eod. titu. cum in cunctis, §. clerici, quod debet intelligi secundũ istam, vt ad Papam eligendi potestas transferatur: [3] secus est cum clerici sunt negligentes in eligendo, quia tunc deuoluitur eligendi potestas ad proximum superiorem, infra eodem c. ne pro defectu. In electionibus verò inferiorum prælatorum cum eligitur vel confirmatur indignus seruari debet, quod dicitur supra eod. cum in cunctis. §. vlt. & inf. eod. nihil. Sed in casu negligentiæ seruatur quod dicitur ꝟ. de conces. præben. nulla. exceptis abbatijs, vbi dantur tres menses tantùm, vt dicit decret. illa, ne pro defectu. Et quòd c. cum in cunctis. debeat sic intelligi, ex eo patet, quòd Papa in c. cum in cunctis. §. clerici, non dicit ad quem deuoluatur eligendi potestas, vnde debet intelligi quòd ad ipsum debet deuolui, cum in inferioribus dignitatibus dixit ad quos deuoluitur potestas eligendi cum eligitur vel confirmatur indignus, vt eodem cap. §. vlt. vt quod de minoribus concessit, de maioribus præbuisse videatur. Alij dicunt, quòd ad proximum superiorem deuoluitur potestas eligendi, & hic non erat superior nisi Papa, & idem dicunt in casu negligentiæ, vt dicit. c. ne pro defectu. Bernar.

ADDITIO. Primum dictum approbatur. ꝟ. eod. quamquam. lib. 6. vbi satis. de hoc in gl. vt plenè scias. Ioan. And.

c Hac vice.] Hoc [4] ideo dicit quia qui malè eligũt, non puniuntur nisi semel tantum. ꝟ. eo. tit. c. auditis.

d Confirmantes.] Inno. dicit quòd debuit dicere. duximus confirmandam, s. quoniam: secundum quod in pen. glo. ibi notatur.

[1] Tex. est in l. si pupilli. §. 1. ff. de eděndo. & in l. prætor. in principio.

[2] Not. Bar. in l. cum quidam. 2. ff. de leg. 2. & habetur in c. dudũ. hoc.

† Vox, memorati deest in antiquis.

[3] Ad idem est text. in l. fundus. §. si duo pariter. ff. de pigno. & l. si quis cui. ff. don. cã mor.

[4] Hæ duæ glossulæ in verbo, hac vice. & in verbo confirmantes. non sunt in codicib. antiquis.

QVerelam.] Primò ponitur facti narratio. Secūdò causæ diffinitionbi, [Nos igitur.] Prima pars facit tria. Primò narrat causæ commissionem. Secundò duplicem actoris petitionem. Tertiò rei respōsionem. Secundò duo facit. Nam primò diffinit primum articulum cū expressione causæ, & quadam determinatione. Secundò diffinit secundùm articulum cum eadem determinatione. Abb.

CASVS. Populus ecclesiæ S. Saluatoris cum esset in quasi possessione præsentandi rectorem in ipsa ecclesia, P. presbyterū elegit in rectorē ecclesiæ S. Saluatoris, & per Car. sanctæ Susannæ in ipsa fuit institutus G. tituli sancti Vitalis presbyter Card. per œconomum ecclesię sanctæ Agathes, cuius Cardinalis ipse est gubernator, mouit quæstionem contra dictū presbyterum super ecclesia S. Saluatoris: Causa ista fuit commissa domino Innocentio per Cęlestinum dum erat Cardi. coram quo petebat œconomus S. Agathes dictum P. presbyterum ad ecclesia S. Saluatoris remoueri, quam occupauerat in præiudicium ecclesię S. Agathes, & in iniuriam Cardi. cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiam S. Agathes pleno iure insuper petebat pēsionem xvj. denariorum Papień. ecclesiæ S. Agathes debitam pro ecclesia S. Saluatoris sibi restitui de nouo subtractā. Ex aduerso respondet P. presbyter prædictus quòd ipse nullā iniuriam fecit Cardi. nec in præiudicium ecclesiæ S. Agathes receperat ecclesiam sancti Saluatoris, cum ecclesia S. Saluatoris nullo iure pertineat ad ecclesiā S. Agathes, nec sibi deberet reddere aliquam pensionem: cum per electionem populi (ad quē pertinet de antiquam consuetudine) per Cardinalem S. Susannę (ad quam ipsa pertinet ecclesia) fuerat institutus. lit. contestata & receptis probationibus hincinde, mortuo Cęlestino successit ei Innocentius. ipse rationibus vtriusque inspectis absoluit ipsum presbyterum ab impetitione œconomi S. Agathes super electione & institutione facta de ecclesia S. Saluatoris, imponendo silentium super his œconomo S. Agathes, quia constitit quòd populus S. Saluatoris erat in quasi possessione præsentandi clericum, quando ipsum presbyterū elegit ad illam, & quòd ecclesia ipsa spectat ad titulū S. Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure patronatus inter ecclesiam S. Agathes, & populū S. Saluatoris. Item quia cōstitit quòd pensio xvj. denariorum Papień. monetæ fuit soluta ecclesiæ Agathes annuatim pro ecclesia S. Saluatoris in Thermis per multa tempora, sed de nouo subtracta restituit ecclesiā S. Agathes in eundem statum percipiendi prædictam pensionem ab ecclesia S. Saluatoris in Thermis, & condemnauit prædictum presbyterum ad solutionē pensionis prædictæ subtractæ, salua quęstione proprietatis inter ipsas ecclesias. No. quòd per solā præsentationē factam ab eo qui est in quieta possessione præsentandi licèt dominus non sit, acquiritur ius in ecclesia, ita quod postea non remoueretur si ius præsentandi alij adiudicaretur. Item sententia lata super possessione non præiudicat proprietati. Item spoliatus restitui debet ante quæstionem proprietatis.

[Gl. seq. arguit ad quæstionem dominicalem, alleg. duo contraria, & sol.]

CAP. XXIIII.

QVerelam, † quam G. tituli sancti Vitalis presbyter Cardinalis per œconomum ecclesię vestræ, cuius idem Cardinalis est gubernator contra P. presbyterum ecclesiæ sancti Saluatoris super ecclesia ipsa proposuit, C. † Papa prædecessor noster nobis in minori officio constitutis, audiendam commisit. [a]

¶ Petebat igitur œconomus, præfatum P. ab ecclesia sancti Salutaoris (quam in præiudicium vestræ ecclesiæ, ac iniuriam Cardinalis prædicti occupare præsumpserat) remoueri: cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiam sanctæ Agathes pleno iure; petens [b] pensionem sexdecim denariorum Papień. debitam ecclesiæ sanctæ Agathes, pro eadem ecclesia de Thermis sibi restitui, de nouo subtractam. Prædictus verò P. respondebat, quòd ipse nullam iniuriam irrogauerat Cardinali: nec in præiudicium ecclesiæ vestræ receperat dictam ecclesiā, cum hæc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam sibi debeat reddere pensionem, sed ipse per electionē populi ad quem de antiqua consuetudine [c] † pertinet ele-

a Commisit.] Argu. ad quæstionē dominicalem, quod si ille a quo appellatur, efficitur eiusdem iurisdictionis cuius est ille ad quem appellatur, quod nihilominus potest de causa cognoscere. ff. de iudi. si is qui Romæ. arg. contra. ff. de iud. iudiciū. & l. mortuo. & l. Iulianus. Tamen honestius est quod causam deleget, imò videtur quod tenetur causam illi delegare. ff. de iuris. om. iud. l. prætos.

[Glo. seq. argu. & alle. 5. iura. secundò op. de contrarietate petitionis, & solu.]

b Petēs.] & ita patet quod duæ actiones simul proponi possunt in eod. libello. j. de cap. mo. c. dilectus. & j. de cau. poss. cum ecclesia. & ca. seq. ff. famil. ercisc. hæredes. §. de pluribus. ff. de actio. empt. & vend. non est nouum. & leg. seq. Sed videtur quod iste œconomus non fuisset audiendus: quia videbatur contrarius in sua petitione, petebat enim illum Petrum remoueri ab ecclesia. ab eodem petens pensionem sibi restitui. ista duo contraria videntur, quod remoueatur, & pensionem soluat. si enim condemnaretur vt remoueretur de ecclesia, qualiter condemnaretur ad pensionem præstandam? Sic enim condemnaretur qui non est prælatus, vnde sententia illa non præiudicat ecclesiæ, sed contraria petens non auditur, infra de appellat. solicitudinem. & 23. quæst. 7. quòd autem 74. distinct. gesta. C. de mune. pat. professio tua. lib. 10. & infra de iudi. examinata. Dico quòd illa non obstant: licèt enim petatur remoueri, interim tamen tanquam legitimus administrator est habendus. 8. quæst. 4. nonne. & accusato reo potest solui quòd debetur ei. ff. de sol. reo. & è conuerso a reo accusato potest peti quod debet. ff. eodem. sed nec illud, & si tibi legatus sit vsusfructus, tributa præstare debes. ff. de vsufruct. relicto. & l. si pendentes. §. vltim. & quia iste sic agebat, &c. ff. ad Macedon. l. 3. & inf. de offic. deleg. coram. & si remoueretur, nihilominus condemnaretur ad solutionem pensionis nomine ecclesię: & teneret talis condemnatio: nā sicut condemnatur suo nomine, ita posset condemnari nomine ecclesiæ. arg. 16. q. 4. volumus. & inf. vt lit. penden. quasi per totum.

ADDITIO. Vel dic quòd licèt remoueatur, condēnari potest ad pensionem subtractam. 10. q. 2. hoc ius. & §. qui rem. Ioan. And.

c Consuetudine.] quæ prouenit ex iure patronatus, quæ dat ius eligendi. infra de caus. pos. cap. cum ecclesia. & infra de his quæ fiunt a præla. sine cons. ca. cap. cum nosc itur.

[Gloss. seq. no. quòd in personam procuratoris, & capit. inducit 4. iura, & rationem: alleg. contrarium, & soluit subdens circa princ. tres opin. demum dat tutum consilium.]

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cōp. & pro intellectu vide Matthæū de Afflictis decisione 395.

† Cęlestin⁹.

Duę actiōes simul proponi pāt in eodem libello.

† Vide text. in l. a. & ibi Bart. C. quæ sit. lon. consue. & in authen. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. gl. in l. tem non no uā. C. de legi.

a Oeconomi vestri.] Cócipiéda sunt ergo verba sententiæ in personã procuratoris vel syndici, non principalis personæ. ȷ. de censi. c. olim. & ȷ. de capel. mon. dilectus. C. de sen. & interl. l. j. ff. de neg. gest. liberto. §. vlt. si enim dñs deberet condemnari, quare ergo procurator caueret de iudicato soluẽdo? Arg. ɔ̃. ȷ. de proba. licèt. sed ibi condẽnatur cõe Fauentiæ in personã procuratoris, quia in eo datur actio iudicati. ff. de re iudic. si se non obtulerit. & ideo necessario dñs scilicet cõe Fauẽtiæ condẽnatur. Vel dicas in spiritualibus causis in psona dñi debeat fieri condemnatio, in causis matrimonialibus & criminalibus ius. de procu. tuæ fraternitatis. arg. C. de iureiuran. l. vlt. Sed dñs M. dixit, q̃ tunc pro curator est condẽnãdus, qñ dñs nunquã cõparuit in iudicio: quia dominus litis factus est: alioquin dñs condemnabitur, & non procurator C. de sen. & interlocu. om. iud. l. 1. q̃a tunc non fuit procurator dñs litis, qñ post litẽ contest. datur procurator. & arg. ad hoc ff. de his qui not. infa. furti. §. si quis dominus. Io. B. & T. dicunt q̃ siue ab initio. siue ex post facto ꝓcurator interuenit, in personam procuratoris formãda est sententia. C. de procu. nihil arbitramur. & ff. de nego. gest. liberto. §. vltim. & ff. de procura. qui proprio. in princip. & l. licèt in popularibus. in fin. Vt autem non incidas in aliquod periculum, vel dubium, formare debes sententiam in personam vtriusque scilicet dñi & procuratoris sui, sic: Talem procuratorem tibi, & ipsum dñm condemno, vel absoluo, 2 & ita saluabis vtramque opinionem: & ita seruatur. argu. ȷ. de fide instrum. cap. inter dilectos. in fi.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

b Super iure] Sed nonne petitorium & possessorium deducta sunt in iudicium? quare ergo nõ fit cõdẽnatio super iure patronatus? ita vt in verbis illis vbi dictum fuit: cum hæc capella ad illam nullo iure pertineat, & c. simil. ȷ. de cau. pos. cum ecclesia. & c. seq. & c. cum dilectus. Sed hoc hodie ideo est: quia populus non fuit in iudicio, & ea quæ sunt inter presbyterum facta & Cardinalem sancti Vitalis, non præiudicant populo: quia res inter alios, &c. ȷ. de fi. instru. inter dilectos. ff. de re iudic. sæpe & ȷ. de re iudic. c. cum super controuersia & cap. penul. & est notabile quod hic dicitur: vt si electus impugnaretur quod sit electus à non domino, sufficit ei probare quòd eligens erat in quasi possessione eligendi licèt alter obtineat postmodum in petitorio. ȷ. de iure pat. consultationibus. & c. cum per discordias. vnde institutus ad repræsentationem populi non perdet ecclesiam: sed si altera ecclesia euincat postea ius patronatus, debet ab ea iterum præsentari: vt per hoc sit in quasi possessione iuris sui, scilicet patronatus. infra de iure patrona. si verò. & c. cum propter discordias.

† Dictio, est in antiquis codicibus.

1 Consuluit Host. in his sic pronunciari: pronuncio Titium maritum Seiæ, & Ti. procuratorem eius nomine ad matrimonium de quo agebatur cõdemno, præcipiendo vt dictus Titi⁹, deinceps ei adhæreat vt viro: & tã in lecto, q̃. etiam maritali affectione pertractet. ȷ. de spon. ex parte. & c. veniens. 1. Ioã. And.

2 Concord. text. in l. sũma. §. fin. & in l. si. ff. de exceptione rei iud.

ctio, † à Cardinali sanctæ Susannæ (cui eadem ecclesia tanquam capella suo titulo in spiritualibus est subiecta) canonicè fuerat institutus: & infra.

¶ Nos igitur rationibus vtriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi a vestri super electione ac institutione de se facta in ecclesia sancti Saluatoris absoluimus, & super his præfato œconomo silentium duximus imponendum; cum nobis constiterit, quòd populus in quasi possessione præsentandi clericum existebat, quando ipsum presbyterum ad illam elegit: & ecclesia eadem spectat ad titulum sanctæ Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure b patronatus inter ecclesiam vestram, & populum sæpedictæ ecclesiæ sancti Saluatoris.

¶ Quia verò fuit liquidè comprobatum, quòd pensio sexdecim denariorum Papiensis monetæ, fuerit clericis ecclesiæ vestræ, pro ecclesia sancti Saluatoris de Thermis, † annuatim per multa tempora c persoluta, sed de nouo subtracta: nos in eundem statum d percipiendi huiusmodi de ecclesia sancti Saluatoris de Thermis, ecclesiam vestrã decernimus reducendam: & ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus pſbyterum antedictum, salua quæstione proprietatis inter ecclesias memoratas.

¶ Idem.

¶ *Eligentes scienter indignum, priuati sunt potestate eligendi, in electione quę primo occurrit facienda.*

CAP. XXV.

CVm † Vuintonieñ ecclesia pastore vacaret, archidiaconus cum suis fautoribus Salubrieñ. decanum, Prior verò & complices eius præcentorem Lincoñ. in episcopum elegerunt: & infra.

¶ Licèt igitur omnes in communi de facienda

c Tempora.] infra de censi. c. peruenit, contra. sed illud in petitorio: hoc in possessorio.

[Gl. seq. alleg. legem in contrarium, quam dupliciter soluit.]

d Statum.] & de iure, quia conductor lite pendente, debet soluere pensionem, 16. q. 4. volumus. & ȷ. vt lit. pend. quasi per totum. & C. locati. si quis conductionis. Arg. ɔ̃. C. de agr. & censi. litibus. lib. 11. vl. i dr̃, q̃ lite pendente colonus denegat dño pensionẽ, nisi diutius eam soluisset. Sed ibi dominus agebat petitorio & non possessorio, vel ibi nolebat colonus restituere pensionem, quia dicebat q̃ ille non erat dñs qui ab initio dederat ei rem, & tunc fit sequestratio 3 nisi lõgo tẽpore soluisset: vt ibi dicitur, & est speciale.

CVm Vuinton.] Diuidit principaliter in tres partes, q̃a in prima ponit vota eligentium diuisa, & allegationes vnius partis. in secunda. ibi, Illi verò. ponit allegationes alterius partis. In tertia: ibi, Nos igitur ponit sententiam. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante 4 ecclesia Vuintoñ. archid. cum suis sequacibus elegit Salubrieñ. decanum, illegitimè natum scienter: prior & complices sui elegerunt præcentorem Lincoñ. pro istis duabus electionibus partes fuerunt ad curiam. Papa auditis ꝓbationibus vtriusque electionis, inuenit vtramq; electionem ɔ̃ formã electionis attentatam. Prima electio archidiaconi de Salubrien. decano p inordinatam præsumptionem facta fuit, de homine scilicet illegitimè nato, secunda de præcẽtore Lincoñ. per violentam impressionem. Vnde Papa habito fratrum consilio vtramq; cassauit. postea verò aliquot diebus elapsis pars illa quæ præcentorem elegerat, ad dñm Papam accedens quoddam exhibuit instrumentum signatum cum sigillo conuentus. in quo continebatur quod Vuintoñ. cõuentus vices suas commiserat priori, & quibusdã fratribus super electione facienda in præsentia dñi Papæ: vnde petebat prior & sui licentiam eligẽdi. Papa illud instrumentum fecit exhiberi

† In quibusdam antiquis in textu non.

An lite pendente conductor, pensionem soluere teneatur.

† Cap. 10. e. tit. in 3. compilatione.

3 Concord. tex. cum no. in l. 1. C. de prohi. seq. & in l. imperatores. §. fin. & ibi Bar. & de app.

4 Hic casus in antiquis codicibus repertus.

exhiberi alteri parti: quod ab oib. extitit approbatum. Papa quæsiuit ab illo priore & suis socijs, verū vellent admittere alios ad electionem celebrandam ipsi rñderunt q̄ saluis exceptionibus, quas 9 illos habebant, admittere volebant; & sic protestatione præmissa, oēs simul in cōi fuerunt ad tractandum de electione: sed nō potuerunt concordare de alia psona eligēda cōiter: & sic infecto negotio habuerūt recursum ad Papā: & illi qui pcētorem elegerant, dicebant illos qui Salubriē. decanum elegerant, iure eligēdi ipso iure priuatos: quia hominē illegitimè natum scienter elegerant, vnde sm concilium Lateran. eligendi potestatem perdiderant, & beneficijs ecclesiasticis p trienniū carere debebant: petentes à Papa vt super hoc interloqui dignaretur. Alij verò ad hoc rñdebant, q̄ ille decanus Salubrien. per Apo. sed. legitimari ꝑmeruit. dñs Papa super hoc considerās q̄ prior & sui post primā electionem suam admiserāt alios ad celebrandam secundam, & Lateran. concilium vna vice tm punit huiusmodi præsumptores interloquendo pronunciauit illos esse admittendos. quia electio quam modo facere volebant, non tam secunda erat, sed potius tertia concurrebat. Bernardus.

electione tractauerint: [a] quia tamen nequiuerunt esse concordes, [b] infecto negotio ad nos habuere recursum: & hi quidem, qui præcentorem elegerant, & asserebant, quòd illi, qui decanum elegerant, eligendi erant potestate priuati, pro illa maximè causa, quòd hominem non legitimè natum sciēter [c] eligere præsumpserunt: vnde secundum Lateranen. † concilium & eligendi hac vice perdiderant potestatem: & per triennium ecclesiasticis beneficijs carere debebant.

¶ Illi verò taliter respondebant, quòd licèt is quem elegerant fuisset minus legitimè natus, per gratiam tamen Apostolicæ Sedis legitimari promeruit: [d] & hoc asserebant se legitimè probaturos.

¶ Nos igitur attendentes, quod † isti [e] post primam electionem, admiserant [f] illos [g] ad celebrandam secundam: & quòd decretum memorati concilij decreuit huiusmodi præsumptores vna vice dumtaxat eligendi potestate priuatos: † quoniam electio quam coram nobis celebrare [h] valebant, non iam secunda sed tertia concurrebat [i] ad eligendum illos

Nota quòd qui scienter indignum eligit amittit potestatem eligendi, & deoluitur ad illos qui non peccarunt. Item per hoc probatur q̄ ille canon cum in suis. est canon latæ sententiæ. Item illi qui amiserunt potestatem eligendi, possunt admitti ad electionem ab illis ad quos eligendi potestas fuerat deuoluta.

a Tractauerint.] post illas duas cassatas.

b Concordes.] de persona assumenda, concordes tamen erant de electione facienda, vt postea sequitur.

c Scienter.] quoniam si ignorantes, tunc non fuit priuati, vt ī. eo. innotuit.

d Promeruit.] hæc fuisset bona allegatio, si eam probassent, si super episcopatu fuerat specialiter dispensatum ī. de concess. præben. cum dilectus.

e Isti.] scilicet prior & complices eius, qui non peccauerunt eligendo præcentorem.

[Glo. s. q. obijcit, & soluit.]

f Admiserant.] not. qd̄ semel approbatū est, reprobari non potest. ff. de nego. gest. l. Pōponius. ff. de adult. l. si vxor. & 8. q. 2. dilectissimi. ī. eo. cum inter canonicos. & 32. q. 5. horrendus. & si illos admittendo sibi præiudicauerunt, & ius suum amiserunt quo poterant illos repellere ea vice, & sic protestatio sua non profuit 9trium faciendo. & sic ī. de cōstitut. cum M. Ferrarien. Præterea quare eos admiserunt cū essent suspensi ipso facto auctoritate concilij Lateranen. ī. eod. tit. c. cū in cunctis cum si elegissent, eorum electio debuit cassari. ī. de confir. c. cum dilectus. & ī. de cle. excom. mini. postulasti. Dicas quòd illi qui elegunt indignum priuati sunt quantum ad alios qui non peccauerunt: sed quantum ad se non est potestas eligendi ligata; quin bene possint eligere, si alij admittant: sicut potestas celebrandi in clerico peregrino non est ligata quantū ad se: sed quantum ad alios, quia celebraret si permitteretur. ī. de clericis peregri. tua. sic in monacho, q̄ publice celebrare non potest, tamen non est suspensus quia si inuitaretur à populo, & permitteretur ab epo, posset celebrare. 16. q. 1. ca. adijcimus. §. ecce in hoc. Et licet isti sint suspensi à beneficio, non impediū tur eligere, qa talis suspensio nō repellit eos ab electione, nec etiā à diuinis officijs. Vn̄ omnia negotia tā spiritualia q̄ tpalia pñt exercere, & tpe talis suspēsionis deberent et officiare qa in pœnā talis suspēsio introducta est, tñ modicā sustentationē debet tunc hēre, ne ex toto egeant. ADDITIO. Sed si tales suspensi è beneficio haberent patrimonium, vel aliud vn̄ viuere pos sēt, tūc ex bñficio nihil hēre deberent. Io. And.

g Illos.] s. qui elegerant decanum non legitimè natum.

h Celebrare.] cum haberent mandatum à capitulo vt dixi in casu, secundum quòd patet in integra, alias non possent eligere. ī. eod. tit. c. innotuit.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit contra primam solutione, quam approbat. obijcit & respondet.]

i Tertia concurrebat.] Sed quo respectu dr̄ tertia? Potest dici q̄ prima electio fuit illa decani non legitimè nati: secunda fuit pcentoris, quæ non impediebatur per primam, cum illi qui elegerant decanum, essent eligēdi pot. state priuati: ita q̄ non poterant obijcere aliqd contra secundam in quo tñ puniuntur, qa in prima quæ facienda occurrit post illā in qua deliquerunt, priuati sunt tantum potestate eligendi, & non in tertia: sed secunda fuit hic cassata, & ita ius eligendi deuolutum fuit ad omnes, vnde modo tertia concurrebat facienda: à qua illi non repellebantur: imò admittebantur auctoritate prædicti canonis. & iste videtur bonus intellectus. Et sic ex duobus causis isti qui primò peccauerunt, debebant admitti ex eo quòd ista tertia concurrebat, vt dictum est. & ex eo quòd alij admiserant illos ad tractandum de electione, ex eo enim solo admitterentur ad secundam, in qua non deberent admitti, quia postquam res iam non est integra, non possunt illos repellere. ī. eo. in causis. & res de facili ad suam naturam reuertitur. ff. de pac. l. si vnus. § quod si non vt totum. & ff. de iustitia, & iure, l. pen. & etiam si non admisissent illos debebant nihilominus admitti: & sic vtroque casu debent admitti. Et hoc satis colligitur ex litera, sed obuiat huic intellectui litera ista. Isti post primam admiserant illos ad celebrandum secundum. Sed exponit in fi. Alij volunt dicere: Prima dicitur electio præcentoris, quæ fuit cassata: secunda electio appellatur tractatus in quo fuerunt admissi, & pro vna electione reputatur, quia si non admisissent illos poterāt soli procedere ad electionem: & pro istis facit optimè q̄ dicitur in litera; isti post primam admiserant illos ad celebrandum secundā, & è contra. & ita intellexit T. & benè cōcordat literæ & dicebat T. quòd electio decani & electio præcentoris reputantur pro vna electione; quia

† Conciliū Lateran. sub Inn. iij. c. 25.

Suspensio à bñficio quem effectum habet.

† In codic. Barbatiæ, quòd isti q elegerunt pcentorē, post primā, &c.

† Vide l. cum not. p. Bar. ff. de cu. mu. & ii l. 2. & l. ... ff. de opti. leg. Cyn. & Pet. in 7. q. C. de cōtra hen. emp.

ur; quia simul factæ fuerunt, vt dicebat; sed hoc est falsum, imò in diuersis temporibus factæ fuerunt, vt patet in integra. 1 Fm quod dr in casu, & electio decani appellatur prima, & electio præcentoris fuit secunda, & hæc quæ modo imminet facienda, di tertia respectu illarũ, & ꝙ dr; isti pôt primã. i. post secundã quæ dr prima respectu istius quæ imminet faciẽda, & quia alia nulla fuit: & qđ nullum est, nec primum nec secundum dicit potest: etiam verum est, qđ post primam de decano, quæ in veritate fuit, admiserunt illos, sed non ad secundã factam de præcentore: & quod dicit; ad celebrandã secundam, s. respectu sui, q̃ cassata fuit: & quod dicit; tertia concurrebat, est verè tertia respectu duarum, quæ cassatæ fuerunt: & sic prior intellectus potior videtur.

1 Hoc non patet in antiqua cõpilatione, nam ibi etiã est trũcatus textus, potest th patere in integra quã vidit Ber.

† Ca. 11. eo. ti. in 3. compila.

[Gloss. seq. signat contrarium de decre. cũ super. & soluit.]

a Admittendos.] Arg. ꝯ. ỹ. de offi. delega. cap. cum super abbatia. vbi index, qui priuatus erat iurisdictione, non potuit postea assotiari ad iudicandum. Alia rõ est in iudicibus, vbi enim non potest vnus procedere cum alio, qui iurisdictionem non habet, nec potestis qui habet iurisdictionem, ei dare iurisdictionem, vel eum sibi associare, 2 quin iam ex toto desijt esse index; & si hoc faceret, à non suo iudice dicetur factũ: & ideo quicquid simul faciunt, non tenet, consitendo per consequens se non posse procedere solum: & ita ille q habebat iurisdictionem, perdit illam, vt dicit illa decr. cum super. In eligentibus secus est: quia licèt illi qui possunt eligere admittant illos, qui priuati; erant per culpam suã, nõ perdunt ipsi ius eligendi: quia possunt renũciare iuri suo; nec illi sunt priuati perpetuò, sed vna vice tantum: vnde possunt parcere illis si volunt, sed in iudicibus non est ita. Bernardus.

2 Concor. no. in l. nemo pôt, ff. de leg. 1. & in cap quod sić dé. in glo. 1 de offi. ordi.

3 Et sic erãt eliendi alias voce habentes vel habere volentes secus si admitterẽt laicos, vt ius patẽtes. ỹ. c. Massana. se cundu n. In hoc & Com po. Io. And.

P Er inquisitionem.] Primò ponit confessionẽ præpositi, ex qua infert. Secundò ipsius indignam promotionẽ, ibi, Cum igitur. Tertiò mandat ipsum amoueri, ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Cum ecclesia Tholosana infamata fuisset super quibusdam excessibus, mandauit Papa quibusdam vt inquirerent super hoc veritatem tam in capite quàm in membris. inquisitores ad Tholosañ. ecclesiã accedentes acceperunt iuramenta canonicorum, & in illa inquisitione quidam Mascaron cancellarius iuratus asseruit se sciuisse pro certo Ro. olim Tholosañ. episcopum & amicos ipsius antequàm ipse Robertus eligeretur habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, ac eos precibus solicitasse vt ipsum R. in episcopum eligerent, & vidit & audiuit quando episcopus ipse confessus fuit in præsentia quorundam canonicorum præstitisse iuramentum quibusdam canonicis, qui suæ primæ electioni fuerant aduersati, credens pro certo quod iuramentum illud præstitum fuit vt eligeretur ex pacto. Item dixit idem Mascarõ, quod ipsemet post electionem R. cassatam domũ episcopalem nomine ipsius R. detinebat, & recipiebat redditus episcopales, quos expẽdebat in negotijs ipsius R. Iudices dubitauerunt qualiter dictus Mascaron puniri deberet. Papa super hoc consultus respondet: Cum ergo dictus Mascaron dictum R. simoniacum scienter elegerit in episcopum, sicut ipse suo iuramento asseruit, & sic beneficijs ecclesiasticis se reddidit indignum, in præpositum Tholosañ. postea eligi nõ potuit. Vnde mandat Papa inquisitoribus ipsis, vt ipsum ab officio ꝑpositure amouentes, virum idoneum faciant assumi ad ipsam. Nota quì scienter indignum eligit, indignus efficitur beneficijs ecclesiasticis, ita ꝙ interi de iure nõ pôt eligi.

censuimus admittẽdos.[a]

¶ Idẽ Abbati Cisterciẽs. R. & P. monachis Fontis frigidi.

¶ *Eligens scienter indignũ in episcopum, est ob hoc suspensus à beneficijs ecclesiæ per triennium, nec potest interim ad dignitatem illius eligi vel assumi.*

CAP. XXVI.

PEr † inquisitionem, quã de mandato nostro fecistis, super statu episcopatus[b] & episcopi Tholosani, perspicaciter intelleximus, quod Mascaron cancellarius iuratus asseruit, se sciuisse ꝑ certo, R. olim Tholosanum episcopum. & amicos[c] ipsius, ante suam electionem habuisse colloquium[d] cum quibusdam canonicis nominatim expressis, eosque solicitasse[e] præcibus, vt ipsum eligerent in episcopum: seque vidisse pariter & audiuisse quãdo prædictus episcopus recognouit[f] in quorundam canonicorũ præsentia, se canonicis illis, qui aduersati fuerant suæ primæ electioni iurasse, credens pro certo quòd iuramẽtum illud illicitum fuit, & præstitum, vt idem R. eligeretur ex pacto: & quòd ipsemet † post electionẽ ipsius cassatam, domũ episcopalem eius nomine detinebat,[g] recipiẽs quosdam redditus & prouentus, quos de ipsius conscientia & consensu in eiusdem negotijs expendebat. ¶ Cum igitur talẽ[h] scienter[i] in episcopum eligendo (sicut ipse suo

† Scilicet Mascaron, de quo paulo ante facta ẽ mẽ. io.

b Episcopatus.] cũ agitur de statu ecclesiæ, recipiuntur testes tam contra prælatum quàm contra omnes de ecclesia. ỹ. de accu. qualiter & quã. etiam lite nõ contestata, si p cõtumaciã se absentant. ỹ. vt lite non contestata. ca. quoniam frequenter. §. sunt & alij. Sed conspiratores contra illum contra quem conspirauerunt, admittendi non sunt, sed super statu ecclesiæ admittuntur. ỹ. de re iudicata I & A.

c Amicos.] secus si inimici fuissent. inf. de simo. sicut.

d Colloquium.] hoc sufficeret ad ipsius remotiona. 40. dist. multi. Et desiderantibus episcopatus est auferendus. 8. q. 1. in scripturis.

e Solicitasse.] & hoc idẽ nocere debuit. 1. q. 6. sicut is qui. & C. de episc. & cle. si quẽquam. & hoc ipso suspectus est ꝙ se ingerit. ff. de procu. quæ omnia. Et preces huiusmodi importunæ inducere videntur simoniã. 1. q. 1. sunt nonnulli. & c. ordinationes.

f Recognouit.] talis recognitio siue confessio, licèt fieret extra ius, præiudicat confitenti, maxime si publice fiat arg. de exces. præla. quam sit graue. & argum 22. q. 5. hoc videtur. & recognitio debiti præscriptionem interrumpit. C. de præscrip. 30. an. cum notissimi. §. sed & si quis debitori. & in alio casu. 3. q. c. testes, §. sed si debitum scriptum sit.

g Detinebat.] & malè dilapidabat enim. Arg. ꝙ sicut non suo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit. 46. d. sicut non suo.

h Talem.] s. simoniacam 4 & ambitiosum, vt patet ex ipsa litera.

4 Quia ante electionẽ iurauit. 8. q. 3. ca. 1. quia quosdã canonicos precibus solicitauit: & pactum fecit, secundũ Goffr. Io. And.

i Scienter.] quia audiuit ab ipso, & sciuit de solicitatione, vt dictum est.

ADDITIO. Et illud dicimur scire, quod ab alijs audiuimus, vt dicitur. 22. q. 5. hoc vr. vt dictum est.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an accusatus priuetur præteritis, ponit opi. Inno. & decre. quam alle. respondet. Secundò fortificat textum. Tertiò obijcit & soluit. Quartò notat, dans duo similia.

a Se in-

a se indignum.] ad minus per triennium. ī eo. cum in cunctis. s. c. prox. Imò perpetuo pteritis bñficijs priuari debet, vt dixit Inno. iiij. si criminaliter ꝯ cum ageretur: & inducit ad hoc ī. de confes. cum super. Sed ille plus peccauit q̃ iste, vnde nõ probat cũ dicit de isto, & ideo p p hmôi suspensionẽ promoueri non debuit ad honores. ī. de cõsuetu. cum dilectus. & ī. de eta. & qualit. cũ bonæ quia vilibus personis non sunt cõcedendi honores. ī. de exces. præla. inter dilectos. & C. de digni. neq; famosis. lib. 12. & C. de infami. l. vnica. li. 10. & 81. dist. tantis Daniel. & ī. de accus. oipotens. ī. de testi. testimoniũ. C. de pcur. reum. ff. de munc. & hon. reus. §. cum contra quem. Et ideo iste Mascarõ tamquam indignus debet remoueri: q̃a fuit conscius simoniæ, & simoniacum scienter elegit: & iõ beneficijs ecclesiasticis se reddidit indignum, vt hic dicit. Sed quare punitus fuit iste Mascaron? Nam testis fuit, & iõ ꝯ ī. de ordi. cogni. cum dilectus, in fin. & ī. de excep. deniq; ff. qui po. in pigno. ha. Claudius. & ī. de fide instr. inter dilectos. ī. de re iudicata. cum super contro uersia. & C. res inter alios acta. per totũ. Solutio. res ista non fuit acta inter alios: immo inquisitio facta fuit tam in capite quam in membris, vt dixi, & ꝯ cum & alios: vnde si confessus fuit ꝯ se in iure, ei piudicare debuit. & confessus in iure, p iudicato hr: infra de confessis. c. cum super. Si aliquis iudicatur testis in causa alterius, & in modum exceptionis profertur crimen, testis nõ punitur, nisi qui a testimonio repellit, nec infamiã incurrit, & sic loquunt ꝯria proximè signata. Et nota per hãc decret. q suspensus à beneficio eligi non potest ad beneficium vel dignitatem dũ manet in suspensione, sicut nec suspẽsus ab officio: vt ī. de consu. c. cũ dilectus. & q non seruauit interdictũ ī. de postula. c. ad hæc. & ī. de excessibus prælato. c. vl.

† Al. ita: G. & G. B. & S. canon. &c.

1 Concord. glos. magna de renunc. post translationẽ. & in c. de regulari. in glos. r. de simon.

† Cap. 11. eo. tit. in 3. cõp.

¶ Vide tex. in l. ex facto. §. rerum. cũ not. ff. de hæred. inst. & in l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quot. & æst.

iuramento firmauit) ecclesiasticis beneficijs reddiderit se indignum, [a] graue gerimus & molestum, quòd Tholosan. præposito in episcopum Conuenarum electo, idem Mascaron in præpositum dicitur substitutus.

¶ Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio præpositurae penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officium illud assumi.

¶ Idem priori S. Frigidiani G. & G. † canonicis Lucanensibus.

¶ *Si non professus eligitur ad regimen ecclesiæ regularis, cassatur electio consuetudine in contrarium non obstante.*

CAP XXVII.

CVm † causam quæ inter Bonum presbyterum, & Brunum canonicum sancti Petri Lucanen vertitur, super eo quòd dictus presbyter Bonus, a maiori parte canonicorum eiusdem ecclesiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in priorem, sicut dicitur, est electus, olim vobis duximus committendam: & infra. Quamuis autem multi priores continue † vnus post alium, in ipsa ecclesia per [b] multa & longa tempora fuerint non professi: quia tamen præfatus presbyter B. non est professus obseruantiam regularem, dubitatis † [c] (& merito) nobis procedere inconsultis.

¶ Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factũ sit, sed potius quid sit faciendum: Consultationi vestræ taliter respondemus: quòd cum secundum legem diuinam non sit in boue arandũ & asino: [d] nec quisquam debeat vestem induere de lana linoque contextam: irritetis [e] electionem prædictam, & compellatis præfatũ presbyterum aliosque clericos non professos, vt vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constituta profiteantur: & seruent, aut ipsam ecclesiam omnino dimittant.

¶ Idem I. titu. S. Stephani in Cælio monte presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Nominatio vel appellatio eius cuius non interest, electionem non impedit: sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata: & potest prosequi nisi consenserit electioni: quod potest etiam ex post facto. hoc dicit vsque ad §. Super eo.*

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda ibi, Quia igitur.

CASVS. Quidam prioratus in ecclesia S. Petri Lucanẽ. vacauit, maior pars canonicorũ in priorẽ elegit presbyterũ Bonũ. quidam alij ꝯ dicebant dicẽtes, q illa electio non valebat eo q dictus presbyter Bonus non erat pfessus ordinem regularem, cã fuit commissa iudicibus coram qbus allegabatur, q cum dictus presbyter Bonus non fuisse pfessus ordinẽ regularẽ, eligi nõ potuit in priore. In priũ pponebat q multi priores continue vnus post alium fuerãt in ecclesia ipsa p multa & lõga tẽpora, q non fuerant pfessi. Dubitauerũt iudices, an talis consuetudo excusaret quo minus talis electio valeret. cõsultus Papa rñdet, q nõ debemus solummodo attẽdere qd sit factũ sed qd sit faciẽdum, & sm legẽ diuinam nõ est arandũ in boue & asino, nec aliqs debet induere vestẽ de lana & lino textam. Vñ mandat Papa, vt ipsam electionẽ debeant irritare. & pdictũ pñbyterum & alios cõpellãt, ut B. Bñdicti regulã in eadem ecclesia cõstitutam pfiteantur & seruent, ante ecclesiã ipsam omnino dimittant. Not. q non debet considerari qd factũ sit, sed quid faciẽdum: quia in hoc consuetudo non excusat. Item omnes qui in vna eodemque officio deseruiũt eiusdem pfessionis debent esse.

b Per multa & lõga tempora.] Consuetudo in hoc non iuuat. ī. de consue. ad nostrã. & c. cum inter vos quia non quod fit factum, sed faciendũ considerandum est. de of. præsi. sed licet. & ff. de iusti. & iur. l. pen. 2 & 93. dist. legimus. & negligentia episcopi hoc accidit. ī. de testa. qa ingredientib. & dispar professio in ecclesia esse non debet. 16. q. 3. presbyteros. & q. 7. in nona.

c Dubitatis.] simile ī. de rescrip. c. cum contingat.

d Asino.] i. homines diuersæ professionis in vno officio non sociabis, sic exponit 16. q. 7. in nona actione.

ADDITIO. Vnde versus.

Nemo boues asinis curuo coniungat aratro:
Nec gestet vestem lino lana quoque textam.

e Irritetis.] & merito: quia ꝯ ius cõe factũ est. 18. q. 2. abbatem. & c. q̃ fit. & contra istud ius commune non præscribitur nullo tẽpore, vt hic dicit. 3 quamuis p multa

† Dubitatis.

Deut. 22.

2 Prætor dicit etiã iniqua d cernit: rel tione fa nõ ad id q eum fac oportebat Ioan. And

3 Concor tex. cum in ver. ce bit. in l. xiliũ. ff. minor.

multa & longa tempora, &c. & similem casum habes infra eod. tit. c. cum in magistrum.

QVòd sicut.] Diuiditur hæc decre. principaliter in tres partes. Secunda ibi in §. Super eo. Tertia ibi in versicu. Quòd autem. Hæc prima pars primò ponit tria quæ obijciebantur cõtra formã electionis, & pertinet ad primam partem rubricæ. Potes colligere modum ponendi casum literalem. Nã facta electione de quodam promouendo in epm in ecclesia Armachana, & cura illius confirmatione, & cõsecratione, instabant aliqui, vt iste archieps deberet deijci. ad cuius deiectionẽ allegabãt tria cõtra personã. Papa auditis allegationibus vtriusque partis decreuit & mandauit vt in litera continetur. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Armachana quidã abbas electus fuit in archiepm ecclesiæ Armachanæ, & postmodum confirmatus & cõsecratus. Quidam eps, & abbas quidã opponebant se huic electioni. Legatus Apostolicæ sedis coram quo prædicti se opponebãt, inquisiuit de modo electionis, & de persona electi, quia multa proponebantur tã contra personã electi, q̃ cõtra formã electionis: & inquisitione facta, inuenit plura in contra personã electi, q̃ formã electionis. Dubitauit Cardinalis qd sibi esset faciendũ. consuluit Papã: & ipse rñdit illa, q̃ contra electionem proponebantur. Primò quidẽ electio dicebatur facta de tribus, sed illa videtur potius nominatio q̃ electio: vnde nihil iuris acquisitum fuit nominatis. & ideo licitè potuit procedi ad electionem celebrandam in ecclesia Armachana. Secundo fuit appellatio à rege interposita: & Papa dicit quòd appellatio illa electionem nõ potuit impedire: quia nihil attentatum fuit in præiudicium regis: quia nõ noiatio, sed electio solemnis debet principi præsentari, vt suum præstet assensum tanquam patronus, licètq; que per vsurpationem in contrarium fiat. Tertia fuit, quia dicti eps & abbas contempti fuerunt, vt dicebat: dicit Papa, si electioni interesse debuerunt, & ipsi non contempti, sed vocati fuerunt, dummodo sine periculo potuerint vocari, siue nequiuerint, siue voluerint ad electionem venire celebrandam, ipsorum absentia electionem nõ potuit impedire. Si verò non fuerunt vocati sed contempti, cassari debet electio, nisi postea pro bono pacis voluerint consentire. Super eo verò quòd die consecrationis suæ antequam missa finiretur, acolythum ordinauit: pro tanto excessu castigetur: quia solus Romanus Pontifex, qui consecratur ante hymnum angelicum, & postmodum missam incipit & perficit cõsecratus in die suæ consecrationis potest ordines celebrare. Alij verò qui inter epistolam, & euangelium consecrantur: quia ipsi cõsecrati concelebrant principaliter celebranti, non debet tunc ordines celebrare ne diuidat mysterium vnitatis. Præterea non licet archiepo sine pallio cõuocare conciliũ, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & epos cõsecrare, & iõ mulctũ præsumit qui antequã impetret palliũ, pdicta facere præsumit: cum nõ tanquã eps, sed tãquam archieps ea facere videatur. Super eo verò q̃ tabulã argenteam alienauit, dummõ ecclesiã reddat indẽnem, æquanimiter poterit præteriri, cũ hoc pcesserit de cleri & populi voluntate. Not. quòd p nominationẽ nullũ ius acquiritur nominato. Itẽ appellatio p laicum patronũ interposita ne fiat electio in ecclesia collegiata, non valet. Itẽ si quis contemptus fit i electione nisi cõsentire voluerit, cassari dẽt electio. Alia verò q̃ cõ personã pponebãtur, dispensatiue intelliguntur.

[Gl. seq. distinguit duplicem nominationem.]

CAP. XXVIII.

QVòd † sicut ex literis tuis. & infra.

¶ Verum cum ex prima electione, quæ facta de tribus dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris,[a] acquisitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam: præsertim in ecclesia Armachana: cum iuxta constitutiones[b] canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionẽ illam potuit impedire,[c] cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium regiæ dignitatis: quia non simplex nominatio, sed solemnis electio debet principi præsentari, vt postulationi præstet assensum: etsi secus aliquando per vsurpationem aliqui faciant abusiuè. Si autem Mirideñ. † episcopus & abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocari (si tamen sine periculo[d] potuerint conuocari) siue nequiuerint,[e] siue noluerint[f] ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia non potuit electionem impedire: & infra.

¶ Quòd si eos vocatos[g] non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit penitus electio taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis

† Ca. 13. eo. tit. in 3. cõpi.

† Miridensis.

† Mondinensis.

† Vintuñ.

a Iuris.] ex tali simplici nominatione nullũ ius acqrit noiato, vt 2. q. 6. c. ei q. versi. noiatione. sed ex illa noiatione q̃ fit in scrutinio ipso publicato: ius adquiritur noiato i scrutinio. ꝰ. e. publicato.

b Cõstitutiones.] 23. dist. in nomine domini. & ꝰ. de appela. qua fronte. & etiam causæ spirituales in ecclesia sunt tractandæ. 2. q. 2. præceptum. & 23. q. 8. conuenior. versicu. sed etiam in consistorio.

c Impedire.] & meritò: quia laici non debent interesse electioni. ꝰ. eod. cum terra. imò ius eligendi non cadit in laicum in collegiata ecclesia, et si esset patronus. ꝰ. eo. sacrosancta. non obstante aliqua consuetudine, inf. eo. c. Massana. sed electio facta præsentari debet patrono vt suum præstet assensum, sup. eod. cum terra. & c. cum inter vniuersalis. & inf. eod. tit. c. sacrosancta.

d Sine periculo.] & sic patet quòd si periculum esset etiam in vocando siue in mora, 1 alij ad electionem procedere debent eis non vocatis. ꝰ. eo. c. cum inter vniuersas. arg. inf. de sent. excom. sacro.

[Gl. seq. signat contrarium.]

e Nequiuerint.] Arg. contra. sup. eod. bonæ. ver. si constaret de vi, &c.

f Noluerint.] Si noluerint, alienos se fecisse videntur. ꝰ. eod. c. cum nobis olim. & ꝰ. eod. ecclesia vestra.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

g Vocatos.] Præsumitur quis non vocatus, nisi hoc probetur, vt hic patet. & 4. q. 4. quisquis. 82. dist. proposuisti. Arg. contra. ꝰ. eo. bonæ. versi. fin. quia nuncio creditur an aliquis sit vocatus. ff. de reb. eor. qui sub tu. uel cura. magis. §. illud. inf. de appel. cũ parati. Dico quòd si quis negat se fuisse vocatũ aduersario incumbit probatio, vt hic innuitur. & ꝰ. de proba. quoniam contra. de hoc dictum est. sup. eo. bonæ.

1 Adde textum cum gl. in l. item quæritur. §. si gemma. in verbo periculum. ff. loca. & in l. opus. in gl. 2. eo. tit.

ADDITIO. Dicit Goffred. Puto nuncio & actis iudicum standum, nisi validæ probationes offerentur ex aduerso. alle. inf. de testib. cum à nobis. Quid de nuncio dixerint hic Io. & Vinc. scripsi in Spec. de cita. §. sequitur. super ver. sed nunquid. Io. And.

[Ex hac

curauerint consentire.[a]

¶ Episcopus dum celebratur missa consecrationis suę, vel archiepiscopus ante receptum pallium ordines conferre non debet. hoc dicit. vsque ad versicu. Quod autem.

¶ Super eo autem quod in die consecrationis suę, antequam missarum solemnia finirentur, acolythum ordinauit, pro tali excessu eum corripias & castiges: cum solus Romanus Pontifex (qui ante hymnum angelicũ consecratur, & postmodum ipse missarum solemnia incipit & perficit consecratus) in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Ceteri vero qui inter epistolam & euangelium consecrantur, quia consecrati concelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur[b] mysterium vnitatis, † nõ debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat archiepiscopo sine pallio[c] conuocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & episcopos consecrare, multũ profecto præsumit qui antequam impetret

[Ex hac dissoluta glo. seq. format tres oppositiones & duas quæstiones. Opponitur quòd contemptus ratificare non potest, quia quod non valet, &c. Secundò quòd non potest, quia suo nomine non est gestum qđ in spiritualibus, &c. ponit opin. Ioan. quam reprobat. Tertiò quòd cogitur habere ratum cum sit vtiliter gestum, soluit quòd remittere non tenetur, &c. Quartò quæritur an instãte contempto, eligens resilire possit, allegat pro & 5. Quintò an contempto mortuo requiratur consensus substitutorum. ponit solutionem Vincen.]

a Consentire.] sic patet ꝙ electio quæ non valet per ratihabitionem põt confirmari. 16. q. 1. quoniã quicquid. & j. de his quæ fi. à præla. sine conse. cap. cum nos. & cũ in Apostolica. j. de dona. c. pastoralis. & j. de iure patr. cura. & j. de transa. contingit. Sed 5. j. eo. auditis, & j. d iure pat. illud. & 16. q. 3. cap. placuit. §. potest. versi. quod ab initio. ff. de re iud. qđ ab initio. Sed nonne absentes cogi debent ratã habere electionem, cum in hoc negotiũ ecclesiæ vtiliter gestũ sit. ff. de nego. gest. l. Pomponius. cũ absentes id facere tenerentur. ff. de ri. nupt. l. si filius? sed dic quòd iniuria facta est absentibus, & illã nõ tenẽt remittere sine satisfactione. 23. q. 4. illic. 90. distin. si quis contristatus. Item si cogerentur consentire præsentibus, iam non haberent liberũ arbitrium & sic inuitis daretur episcopus: qđ esse non debet. 61. dist. nullus. Item patet hic quòd circa spiritualia possum habere ratum qđ meo nomine non est gestũ. 9. quæst. 3. Lugduñ. & j. de iu. pat. cura. & 2. q. 1. i primis. & 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid in hoc casu possent primi electores resilire, cum absentes nolunt consentire? Quod vř. cum diffidãt de iure suo. j. de postu. bonæ. 63. dist. quanto. Sed contra videtur. s. eod. cum inter canonicos. in fin. & 8. q. 2. dilectissimi. de serui. rusti. prædi. per fundum. ff. de opti. leg. si tibi. §. vnius. ff. de nego. gest. si ego. Itẽ põt dici vt Ioan. dicit, ꝙ si pręsentes eligunt, & spem suæ electionis ponunt in absentibus sperantes ipsos ratum habituros, quia tunc demum per ratihabitionem põt confirmari factum præsentium: sed si statim præsentes per suam electionem itendant ius dare electo: tunc non potest ratificari ipsorum electio, vt 9. q. 2. Lugduñ. ff. de solu. si quis offerẽti. qđ non credo, imò qualitercumq; eligant, possent absentes ratã habere electionem, dum tñ nõ sint nulla ipso iure. j. ea. proxi. Item pone quòd illi qui cõtempti sunt mortui sint; nunquid subditorum consensus exigitur? Vinc. dicit quod non, nisi essent prælati qui alijs succedunt in honore ac onore. j. de off. deleg. quoniam abbas. & j. de off. ord. pastoralis. in canonico secus. arg. j. de testi. requisiti. in fi. §. 1.

¶ SVPER eo.] Iste §. diuiditur in tres partes. quia ponit alia tria, quæ obijciebantur contra personam promoti: comprehendit §. fin. partes satis patent in litera.

[Glo. seq recitetur per quæstionem, an missa sit de substantia consecrationis, & an vnus possit consecrare, & alter missam dicere. In fin. signat cõtrariũ, & soluit.]

b Diuidatur.] sed qualiter diuidatur, exemplum habes 23. dist. quorundam. ita episcopus, qui consecratur concelebrat idest, simul celebrat suo consecratori qui principaliter celebrat, & ideo tunc non dẽt dimittere officiũ illud qđ ipse inceperit cum consecratore suo, & alios ordinare: quia sic diuideretur mysterium illius missæ in qua consecratur: quod fieri nõ debet: & toti missæ debet interesse. Et ita vř esse de substantia cõsecrationis ipsa missa, hac ratione, quia consecrationes episcoporum & ecclesiarum & confectio chrismatis debet fieri cũ missa. j. de cel. mis. te referente. & de conse. distin. 1. omnes basilicæ. & vno cõtextu sine aliquo interuallo, & ille qui consecrat, dẽt missam celebrare, & ita officium illud totum continuum debet fieri sine interpositione vel mutatione aliqua personarũ nisi magna necessitas casualiter superueniret. 7. q. 1. nihil & c. illud. quia sic ordinauit ecclesia Romana, & obseruat. & idem fit & obseruatur in collatione sacrorum ordinum. Ex hac consideratione videtur ꝙ missa sit de substantia consecrationis. contrarium tñ consueuit dici, & verum est quòd missa non est de substãtia consecrationis: quia diuersa sunt consecratio & missa, sed propter virtutem & reuerentiam sacramentorũ & ordinũ statuit eccl'a, quòd qñ talia celebrantur, semper cũ missa celebrẽtur. Contrarium est not. 77. distin. in ueteri. Tamen si huiusmodi solẽnitates non seruarẽtur, nihilominus valerent consecrationes, & ordinum collationes clericorũ, sed q contra facerẽt, punirent ordinãtes, & ordinati q cõtra ordinationẽ ecclesię, & cõtra illud qđ ecclesia seruat fecerunt. Sed ꝙ illi q faciũt cõtra ordinationẽ ecclesię puniant, habetis đ tem. or. sanc. & c. lr̃as. & c. vel nõ est cõpos. & duob. c. ibidẽ sequẽtib. oẽs. n. tenẽtur seruare quòd ecclesia Romana obseruat. j. de sacra vnc. c. vnico i fi. & quæ omissa sunt in præmissis, debent suppleri, vt i pri. c. đ sacra vnc. & i ti. seq. c. j. & c. presbyteri. Hu. dixit quòd si vnus cõsecrat, & alter missam dicat, cõsecratus erit: sed fieri nõ dẽt. De hac materia no. 75. dist. ordinationes epõrum. De hoc qđ dixit, Hoc q̃situ fuit à me Bernardo Parmen. canonico Bonoñ. capellano dñi *Papę* in cõsecratione dñi Octauiani Bonoñ. epĩ, verũ archiepũs posset consecrare, & alius missam cantare? Rñsum fuit quòd illud fieri non debebat, cũ illud esset contra ordinationem ecclesiæ, vt inf. dicitur, & nũquam audiui nec legi, quòd hoc aliquando factum fuerit: & hac de causa ponitur hic hęc additio. Bernar. Sed finita illa missa si alia postea celebraret, bene posset ordines celebrare si necessitas esset. 2 vnde dicit, tunc, quasi dicat, finita illa missa posset prius pallio recepto: quia mysterium diuidi non debet. 23. dist. quorundã. Arg. contra 7. q. 1. nihil, & c. illud. Sed illud ex necessitate, quæ legem non habet. sup. de consu. quanto. de cõsec. dist. 1. solemnitates. 3

c Sine pallio.] quia in pallio plenitudo Pontificalis. officij confertur. infra de vsu pal. nisi. & ideo ante pallium talia facere non potest. Alij tamen dicunt quòd põt alij demandare. s. eo. suffraganeis. quia consecrare

Electio inualida an possit per ratihabitionẽ confirmari.

Solus Rom. Pont. in die consecrationis suę ualet ordines celebrare.

Missa an sit de substantia consecrationis.

† In vno manuscripto Vaticano: veritatis.

1 Idem Phi. Gof. Innoc. Host. Cõp. & Abb. Itẽ sm Inno. & Host. & Cõpost. si lite pendente super contemptu moritur contemptus vel transfert ad aliã ecclesiã, perit actio. C. si re vel ac. mor. fu. l. fi. Ioã. And.

Bernard. decretaliũ glossator qs fuerit.

2 Sed cum præsentes fuerint alij epĩ, ne[...] apparet, q[...] lis necessit[...] possit occurrere, nec[...] die posit[...] sacri ordin[...] conferri, [...] & 3. de ti[...] ordin. ut [...] ait Host. Io. And.

3 Concor[...] tex. in l. [...] q. ff. de o[...] procõ. & [...] l. non [...] cu n vul[...] de excu. [...]

secrare est ordinis episcopalis: sed episcopalia ante pallium acceptum exercere non pôt, vnde alijs inferioris ordinis hoc demandare non valet. arg.op.inf.de conse. eccle.vel alta.aqua. Et arg.ĩ.eo. trãsmissam. sed suffraganei sui ad mandatum ipsius possunt alium suum suffraganeũ consecrare.ĩ.eo.c.suffraganeis.

a Tanquam.] Et ita quadã facit quis tanquã alius, vt 23.q.4.si ecclesia.in fine & ff. de adopt.si pater.§.qui duos.& l.si consul. & ĩ. qui filii sint legiti. per venerabilem vbi de hoc: quia nullius ecclesię erat eps: tanquã archiepiscopus non poterat: quia nondum recepit pallium.

[Gl.seq.notat per restitutionẽ purgari pœna, allegat 5.c.& 5.ll.primæ legis causam exprimens. ad cõtrarium alle.3.ll. & primã exprimit. item obijcit. dat solutionem Io. cui respondet, ponit opin. demum soluit.]

b Præterire.] Et ita hic purgatur pœna criminis per restitutionẽ. ĩ.de reb.eccle.non alien.si quis presbyterorũ. 35.q.8. qđ quis cõmisit. & 12.q.2.si quis qualibet.simile ĩ.de loca. & condu. pp. & ca.potuit. 1 sicut si aliquis ante accusationem recedit ab incestuosa cõiunctione, sine pœna est.ff.de adulte. si adulterium. §. iidem imperatores. sic. ff.quòd met.cã.l.si cum exceptione, §.satis,& C.de his qui vt indign.l.alia.ff. de ioff.test.l. Papinianus, §. meminisse.ff. de ali.iud. mu.cau.fac. ex hoc edicto.§. penul.Ar.contra ff.vbi bono.rapto.nõ prodest.vbi prodest raptori rem restituere ad euitandam pœnã. ff. de fur.qui ea mente.& ff.depos.l.1.§.si depositã.Sed obijcitur iste est suspectus,& satisdatio nõ mutat maleuolũ animum tutoris:Instit.de suspe.tuto.in fin.Sed iste non erat suspectus aliàs, & excusatur pp mandatum cleri & populi. 12.q.2.de rebus.Sed ibi maior præstitit auctoritatem hic fuit iste maior qui deliquit, imò ipse facere non debuit quod alios fecere ipsum prohibere oportuit.16.q.1.nemo.& c.in canonibus. & ff.si ser.ven. altius ff.de condict.indebiti frater a fratre.Dicunt quidam quod hic potest in casu isto & consimili pœna purgari quod non remoueatur ab ecclesia nec deponatur. Contrarium dico, quòd licèt reddat ecclesiam indemnẽ.propterea non euadit pęnam depositionis, sed euadit solummodo pœnam excommunicationis,vt 12.q.2. monemus.& c.diaconi. & c.statuimus. Et hoc etiam dico per iura proximè dicta. hoc probatur per decre.Greg. ĩ. de solu. si quorundam.ubi dicitur, qui obligat ecclesiam suspensus est ab administratione spiritualium & temporalium ipso iure. Et ita intelligitur capit.illud, si quis presbyterorum. quia per restitutionem solummodo euadit pœnam excommunicationis. Et quod hic dicit, dispensatio fuit & gratia. & hoc innuunt illa verba: æquanimiter poteris præterire. & ita fuit solummodo quædam tolerantia. Huic adminiculum præstitit quod dicit:cleri & populi assensu.cap.illud,quod quis commisit. loquitur similiter de misericordia de eo qui toleratur in officio suo: vt ex litera ipsius c. patet. ad hoc præstat bonum arg.ff.depos.l.1.§.si rem.

pallium, clericos ordinare festinat: cum id non tã quam [d] simplex episcopus, sed tamquam archieps facere videatur.

¶ *Iste vers. non summatur, tum propter diuersitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abb.*

¶ Quòd autem tabulam argenteam dicitur vendidisse, dummodo ecclesiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire, [b] cum id de cleri & populi processerit voluntate.

¶ Idem Tolet. † episcopo & Sagoñ. † & de Ardesi. Abbatib.

¶ *Electio per minorem partem capituli facta non tenet, nec per subsequentem consensum ratificari potest. h.d. secundum communem intellectum.*

CAP. XXIX.

Auditis † & intellectis meritis causę de duabus electionibus celebratis in ecclesia Baiocesi vnam † de G. archididiacono:& alterã de R. subdiacono [c] inuenimus vtranq; contra formam canonicã attentatam. Cum enim inquisitis voluntatibus singulorum decanus cũ paucioribus in ipsum R. [d] & cantor cum pluribus in dictum G. archidiaconum [e] conuenissent: [f] solo cantore postmodum quẽdam alium, videlicet magistrum R. de Algedijs † nominante, ad nostram fuit audientiã appellatum, [g] ne decanus qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel maioris & sanioris partis ipsius. Ipse verò decanus non habito consensu maioris partis ca-

Auditis.] prima pars diffinitionis causam ponit. Secunda diffinit, ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Baioceñ. canonici Baioceñ. ad electionem conuenientes, pars vna elegit Guil. archidia. alia pars elegit R. subdiaconũ. Electiones istæ delatæ sunt ad dñm Papã. Ipse Papa examinatis nuncijs vtriusque electionis, inuenit vtrique cõtra formã iuris attẽtatam hoc modo: Cũ enim canonici in capitulo cõuenissent,& voluntates singulorũ iquisitæ fuissent, decanus cum paucioribus conuenit in R. subdiaconum nõ ipsum eligendo, sed nominando: cantor cum pluribus nominauit Guil. archidi. tandem solus cantor nominauit magistrũ R. de Algediis, appellans ne decanus qui primam vocem in electione habebat ad electionem procederet sine consensu totius capituli vel maioris partis. Decanus non obstante appellatione illa, non habito consensu maioris partis capituli, sed longè minoris, dictum Guil. archidiacono.elegit statim appellans ne quis in electionem aliquid attentaret. decanus tamen allegabat quod electioni suæ plures consenserunt, sed hęc allegatio non valebat, quia electio, quæ fuit irrita ipso iure, per subsequentem consensum non poterat esse rata. post electionem cantor & alij, qui remanserunt in capitulo, post illam electionem decani nondum cassatam, & post appel. ad sedem Apostolicam interpositam recedentes à nominatione dicti Guil. archidiaconum dictum subdiaconum elegerunt. dñs Papa vtramque electionem vt contra formam canonicam attentatã, vt dictum est, cassauit. Not. quòd secunda electio attẽtari nõ dẽt prima non cassata, quod intellige cum prima electio non est in illa ratione electi. Not. quòd electio quę nulla est, post facto non conualescit. Item quod fit post legitimam appellationem non valet.

c Subdiacono.] Magistro R. olim.

d Ipsum R.] non erat in antiqua.

e Archid.] olim verbum istud, dictum non erat hic. Bernard.

f Conuenissent.] nominando, non eligendo.

ADDITIO. Et per tales nominationes non impeditur electio. sup.c.proxi. Io. And.

g Appellatum.] à cantore & suis.

a Proxi-

Marginal notes: † Doleñ. Doloñ. † Sanigneo. Sanguineo. 1 Concord. tex in l.magna.C.de cõtrah.& com. stip.cũ gl.fi. & ibi Cy. & Pet. de Bellap. facit C. de ver. sig.l. sanc.mus.in gl.expurgari. † Cap. 14. eo tit.in 3.cõp. † Ait Inno. ita fuisse in registro: vnã de R. archidiacono. & alteram de magistro R. subdiacono. † Aldegijs. Allegijs.

a Prorupit.] eligendo G. archidiaconum, & recedendo à nominatione R. subdiaconi.

b Electioni.] factæ à decano.

[Gl. seq. obijcit, & soluit & remittit.]

c Ex postfacto.] Hic vr quod electio, quæ nulla est ipso iure, impediat secundam, & quia dicit electio, quæ fuit irrita ipso iure, & c. quia vtraque hic cassat: vnde contradicit. s. eod. bonæ. & inf. de appel. constitutis. & j. eo. congregato. in quibus secunda tenet: quia prima fuit nulla ipso iure. Sed dicas, quod electio illa non erat nulla ipso iure, imò poterat rata haberi, nec erat euidens ipsam non tenere. Et verba ista scilicet, irrita ipso iure, non tenent propriè: vnde expone, irrita ipso iure, idest irritanda de iure. & hęc expositio placet per finem c. vbi dicit; vtramq; electionem duximus irritãdam & sic nulla contrarietas: & loquitur in codẽ casu hæc decr. cũ illa. s. eod. considerauimus. Et non inuenitur hic quod ratihabitio non possit habere locum in electionibus, quia bene habet locum: vt s. e. qđ sicut. & c. licèt. 63. distin. quantò. j. de iure patrona. cura. & s. de postula. bonæ. sed hic non potest habere locum ratihabitio, quamdiu appellatio pendet: Et ei non renunciatur in totũ quia cõtraria sunt cõsentire & nolle recedere ab appellatione: simile j. de appel. solicitudinem: vnde dixit, maximè appellatione pendente: quasi dicat, si voluit renunciare appellationi & consentire, potest conualescere: & maximè, pro, tñ, ponitur. & quod dicit ex post facto, &c. allegatio fuit partis aduersæ, nec ponunt illa verba, ex post facto. & hoc vr per fi. vbi dicebatur: Nos igitur his & alijs auditis q corã nobis allegata fuerunt. vel dic prout dr in vltima notula. in fi.

d Maximè.] propriè ponitur; quia idem esset citra appellationem. 1 & in antiqua nõ erat hoc aduerbium.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e Cassatam.] De facto intellige, cum nulla fuerit quia qđ non est cassari non põt. sic j. de re. eccl. alien. vel non, si quis presbyteri. Item quod dicit irritandam contradicit literæ superiori, vbi dicit quòd electio fuerat irrita ipso iure, ergo non poterat irritari, si nulla est. Dic quod verbum istud, irritandã, quantum ad primã electionem, ponitur impropriè, idest, irritata: quantũ ad secundã ponitur propriè. simile 28. dist. presbyterũ quia secunda non erat nulla, sed per exceptionem fuit cassata: & si decanus & sui consensissent electioni secundæ, confirmata fuisset: vt dicitur in fi. vltimæ notulæ.

[Glo. seq. dist. quòd duæ electiones aut fiunt vno contextu, aut ex interuallo. secundo casu aut prima est annullanda, aut nulla. & si nulla, aut istud est euidens aut dubiũ: & ponit quòd etiã nulla impediat secundã, inducens ex similia. Ponit opi. distinguentẽ nullitatẽ iuris vel exceptionis, vel tantum actionis. Quærit demũ de ratione diuersitatis quæ est solutio contrarij. & distinguit an primi qui fecerunt electionem nulla, sint etiã priuati potestate eligendi, necne. In fi. quærit arg. pro & contra. & soluit.]

pituli, sed longe minoris, subito in electionem prorupit. a appellans ne quis contra ipsam aliquid attentaret: quamuis asseueret, quod electioni b factæ plures alij consenserunt: cum tamen ex postfacto c nequiuerit conualescere, quod ab initio non valebat: quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso iure, per subsequentem cõsensum, maximè d appellatione pendente, nõ poterat esse rata. His ergo ad propria recedentibus, † cantor & alij qui remanserant in capitulo, post illam electionem nõ dum cassatam, e & appellationem ad nos interpositam, à nominatione † dicti archidiaconi recedentes, de nouo pręfatum subdiaconum eligere præsumpserunt.

¶ Nos igitur electionem vtramque duximus irritandam. f

¶ Idem Grandissyluæ, & Bellæperticæ Abbatibus.

¶ *Potestas data compromissarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non potest, & desinit res esse integra postquam compromissarij cœperunt habere tractatum.*

f Irritandam.] No. quòd vbi plures electiones cõcurrunt, quæ fiunt incontinẽti, neutra impediat aliam, vel præualet alij quæ prior fit, sed præualet illa quæ maioribus iuuatur meritis, & plurimorum approbatur assensu. 63. dist. c. vlt. j. e. ecclesia. s. eo. dudum. si verò ex interuallo fiat secunda, tunc habet locũ dist. aut prima est aliqua, licèt posset elidi per exceptionẽ, aut nulla ipso iure. Si n. euidẽs est, primã non tenere ipso iure: puta cũ eligit qui est ineligibilis, s. eod. cũ Vintoñ. j. de appella. constitutis. & j. eod. venerabilẽ. & j. eo. tit. congregato. vbi tenet secunda à paucioribus facta: tunc prima non præstat impedimentũ secundæ. Sed si dubium est an teneat prima, quia aliqua causa allegatur quare possec tenere, tunc prima præstat impedimentum secũdæ, nec debet fieri secunda, prima nõ cassata. s. eod. considerauimus. Sed hic vr cõtra ex eo qđ dixit s. cũ tñ ex post facto, &c. quod electio, q nulla est ipso iure, impediat secundam. prima enim à paucioribus, & post appel. facta fuit, unde videbatur nulla. Et sic perditur dominium per id quod nullum est. j. de renũcia. quòd in dubijs. a Sicut vides quòd ab accusatione, quæ nulla est, non põt quis discedere nisi iudicis auctoritate. ff. ad Turpil. l. 1. §. accusationem. sic secundum testamentum factum sub conditione, quæ nunquam erit, dum tamen esse possit, rumpit primum. ff. de iniu. rup. testa. cum in secundo. in fi. & primũ matrimoniũ quod nullũ est, impedit secundũ. j. de spon. ad audientiã. sic manumissio, quę nulla est, præstat impedimentũ vsucapiendi. ff. de vsu capi. pro donato. l. qui pro donato. sic accusatio, quæ nulla est impediat sequẽs matrimoniũ, j. de despon. impube. ad dissoluendũ. in fi. In stipulatione aliud est, quia si prima stipulatio non valet, quæ potest elidi per exceptionem, tenet secunda, ff. de verb. oblig. si dari stipuler. Quidam tamen distingunt quòd electio qñque nulla est iure actionis, & non iure exceptionis: quoniam ex ea nõ potest peti confirmatio: vt hic, & s. eod. considerauimus. vbi prima non tenet: & tamen impedit secundã; & hæc qñque est nulla iure exceptionis & actionis: vt illa quæ facta est ab excõmunicatis siue de persona indigna: quia ex ea non põt excipi vt alia impediatur: j. de appel. constitutis. & simile: s. eo. bonæ. Sicut aliquis qñque cõsequitur sumptus per retẽtionẽ, quos nõ posset cõsequi per actionẽ. ff. de condi. indeb. si in area, in fi. Inst. de re. dr. §. certe. arg. ff. de cõpen. et, Sed q est rõ quare in casu huius decre. electio q est ipso iure irrita, impedit secundam, ita quòd non valet. & in cõtrarijs. j. eo. scriptũ. & j. eo. cõgregato. & s. eo. cũ in cũctis. & c. bonæ. & c. cũ Vintoñ. & j. de appell. constitutis: electio q est ipso iure irrita, nõ præstat impedimentũ secundæ. Rõ est hæc. Licèt. n. in casu huius decr. prima electio sit nulla, eligentes tñ nõ sunt ipso iure eligendi ptãte priuati: nec electio propter hoc deuoluitur ad alios: & ideo cãto; & sui non debebant eligere sine decano & suis socijs: & quia elegerũt decano & suis socijs non vocatis post appel. prima non cassa-

† In codice Barbatiæ: recedentibus. s. ad domum propriam.

1 Vnus intellectus est. i. si appellatio non penderet. q. d. contra iustã appellationem facta nõ cõualescit, licet appellationi renunciet: vt dixi s. gl. prox. Alius intellectus est. i. si appellatũ non fuisset. Io. And.

† Ait Inn. in registro in haberia nominatione dicti G. archidiaconi recedẽtes, de nouo magistrum R. subdiaconũ cum esset subdiaconus eligere præsumpserunt.

a Concor. Bart. in l. quis vi. j. differentia ff. de acquir. poss.

Electio ipso iure irrita non præstat impedimentum secundæ.

...stat & ex interuallo cassatur vtraq; electio: & vtraque pars peccauit in forma, siue in modo eligendi, sed in contrarijs electio est ipso iure nullã. & eligẽtes, sunt ipso iure eligendi potestate priuati, & ius eligẽdi deuoluitur ad alios etiam pauciores. s. de postu. gratum. & s. eo. bonæ. & ideo tenet electio, cum sit facta ab illis penes quos ius deuoluitur eligendi, & ista duo concurrere debent ad hoc vt teneat secũda electio: plus enim peccauerunt eligẽdo indignũ quàm peccãdo in forma, & ideo plus puniuntur. Et est simile. quia qui peccant hodie contra formã illã s. eo. quia propter, nõ sunt priuati eligẽdi potestate, sed priuãdi, sed qui peccant eligẽdo indignum, sunt ipso iure priuati. 1 si vero vtraq; pars peccat in forma, vtraq; cassatur, vt s. eod. considerauimus. & hic, & in consimilibus. sed si vtraq; pars peccat in materia, transfertur eligendi potestas ad superiorẽ. s. eod. bonæ. in fi. hodie vero seruari debet forma illius decr. s. eo. quia propter. Sed si cantor & sui vocassent decanũ & suos ad electionem, & illi etiam noluissent venire, tunc nunquid eorum valuisset electio? Videtur quòd sic. s. eo. cum nobis olim. & ca. quod sicut. §. si autem. Arg. contra s. eod. cõsiderauimus. Credo quòd si decanus, & sui, qui contempti fuerunt in secunda electione à cantore & suis, consensissent electioni cantoris, valuisset secunda, sup. eod. quod sicut, cum nullum ius acquisitũ fuisset electo per primam electionem, quæ nulla erat ipso iure, vt dicitur s. vnde ab eo poterat recedi sine iniuria alicuius.

† Cap. 15. e. tit. in 3. cõp.

† Ista etiam re putat singu. per Pan. hic in suo effectu.

1 Adde Roman. post Bart. in l. cũ quidam. 2. ff. de leg. 2.

† In antiq. quilibet.

CAP. XXX.

IN † causis: & infra. ¶ Cum Capitulũ Tholosañ ecclesię ad tractandum de electione episcopi conuenisset, duos elegit, vt quinque de eodẽ capitulo eligerent electores, † qui præstito [a] iuramento de substituendi Pontificis electione tractarent: & à singulis de capitulo statutum est, & concessum, vt ille quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (si persona esset idonea) [b] pro episcopo sine contradictione aliqua † haberetur: & infra. ¶ Postmodum vero cũ à prædictis duobus quinque electores electi fuissent, & ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent omnes in vnam pariter concordare personam, tres ex eis conuenerunt in episcopum Cõuennarum; & deinde electionem, [c] quam de postulando episcopo fecerant, capitulo publicarunt: ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliquis absentibus, elegerũt archidiaconum Agennẽsem: & infra. ¶ Nuncij verò prædicti archidiaconi ècontrario responderunt, quod cum prædicti quinque electores seorsum de electione tractantes, inter se dissiderent, ita quod contentiosæ voces eorum, à fratribus, qui remanserãt in capitulo auditæ fuissent, capitulum ipsos propter huiusmodi contentiones suspectos habens, ad eos duos de canonicis destinauit, per quos inhibuit eis ex parte nostra, ne vlterius in facto procederent: & ita potestatem [d] eligendi, quam eis commiserat, reuocauit; mandans eis, vt redirẽt ad capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarent, & huiusmodi reuocationi duo ex ipsis electorib. adhibentes consensum.

absentibus archidiaconum Agennen. elegerunt. Demum, causa super istis electionibus ad sedem Apost. est delata in præsentia domini Papæ oia ista ex parte illorum qui postulauerant epm Cõuennarũ proposita fuerunt; è contrario nuncij prædicti archidiac. responderunt quod cũ prædicti quinque de electione tractarent, & inter se discordassent, ita quod contentiose voces eorũ à fratribus, qui remanserant in capitulo, audita fuerunt à capitulo. capitulum per duos de canonicis prohibuit ne vlterius in negotio ipso procederent, renouãdo sibi traditam potestatem, mandantes eisdem ut ad capitulum, redirent ad tractandum de electione cum alijs quorũ duo, ad capitulum sunt reuersi. subsequenti die capitulum (ut moris est) fecit pulsari campanas ad capitulũ congregandum, & cum prædicti tres cũ quibusdam alijs de capitulum non venissent: prior cum maiori parte capituli, prædictum archidiaconum elegit. Audiitis his & alijs Papa super hoc scribit quẽ busdam abbatib. in hunc modum: Quia postulatio facta de episcopo Conuennarum, facta fuit per illos in quos totũ capitulũ eligendi transtulerat potestatem, propter quod de consensu totius capituli intelligitur esse facta: cum res non esset integra, ex eo quòd electores in tractatu processerant, potestate in illã capitulũ non potuit reuocare. & iõ electionẽ ipsius archidia. cassauit. Vnde mãdat Papa cuidam epo, & duob. abbatib. quatenus si personã illius epi inueniant vtilem & necessariam ad regimen ecclesiæ Tholosanæ, & idoneam ad hæreticorum perfidiam extirpandam, ei tribuant licentiam transeundi ad ecclesiam Tholosan. Not. quòd re non integra potestas alijs concessa non potest reuocari. Item quod fit per illos quibus totum capitulum contulit potestatem, per ipsum capitulum intelligitur esse factum. Item qui per alium facit, per seipsum facere videtur.

IN causis.] Diuiditur principaliter. in tres partes. In prima ponit postulati petitionem. In secunda. ibi, Nuncij verò. ponit electi allegationem. In tertia: ibi, Quia verò, partim negotium diffinit: & partim diffiniendum committit. Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Tholosan. vacante, capitulum ad tractandum de electione in simul conuenerunt, & duos de capitulo elegerunt, vt quinque de eod. capitulo eligerent electores, qui præstito iuramento tractarent de electione pastoris, & statutum fuit à capitulo, vt ille quem illi quinque eligerent, vel tres ex illis, dummodo persona esset idonea, pro episcopo haberetur: postmodum cum illi duo, quinque electores elegissent, & illi ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent omnes concordare in vnam personam, tres ex illis postulauerunt episcopum Conuennarum: reliqui duo tertia die cum paucis de capitulo reliquis

a Præstito.] secundùm quod lex dicit in auth. de sanc. epis. §. iubemus igitur abbatem. coll. 9.

b Idonea.] hæc clausula semper intelligitur, etsi nõ apponatur. sup. eodem causam quę. & supra de rescrip. cum adeo.

c Electionem.] no. mirabilem significationem huius termini. electio: hoc fuit dicere suam postulationem capitulo publicauerunt. argum. inf. de renun. post translationem.

Electio pro postulatione quandoque accipitur.

d Potestatem.] hic confessus fuit de intentione aduersarij, & sic fundauit intentionem aduersarij.

a Cāpanam.] ī. de off. custo. c. 1. & 2. d. j. ius militare.
[Gl. seq. recitatur per quæstionē, an datus ad eligendū postulet. arg. q sic, p hoc c. inducēs. 7. alia iura ad ɔtrarium inducit tex: soluit, & contrarijs respondet.]

b Postulatio.] hic habes quòd qui dati erant ad eligēdum possunt postulare, & de alia ecclesia, sic ī. de renunc. cum post translationem. Ex quo enim capitulum nihil excipit in illa potestate, omnia intelliguntur concessa per q p ueniturad illud, & quicqd ipsi possent, facere. arg. ī. de consti. ex literis. & ī. de priuileg. quia circa. ff. de procu. ad lega-tā, & l. ad rem mobilem. Et arg. ad hoc. ff. indi. sol. iā tñ. §. in hac & ff. man. l. vlti. in fi. Argu. contra. ī. e. innotuit. i fi. ff. de proc. mandato. & C. de transa. transactionis. i fi. & ff. d mi. illud. §. si talis. & ff. de proc. Pomponius. & ff. de iureiu. iusiurandum. §. procurator. Solu. prima rubrica vera, quia talia præparatoria etiam coniuncta sunt principali negotio: quia per postulationem venimus ad electionem vel ad eius effectum ff. de sponsa. oratio. Contraria casualia sunt.

Postulare pñt qui dati sunt ad eligendum.

† Facit ad hoc lex fin. C. de præd. dec. lib. 10.

sensum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipsum capitulum sunt reuersi, sed alij tres vsque ab fores capituli sub secuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum vero cum tota die illa ipsorum præsentiam expectassent, subsequenti die campanam [a] pulsari fecerunt (sicut moris est) ad capitulum congregandum: † & prædictis tribus cum paucis complicibus suis sese contumaciter absentantibus, Prior cum maiori & saniori parte capituli elegit in episcopum archidiaconum supradictum: & infra.

¶ Quia vero postulatio [b] de episcopo Conuennarum, quę præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulū eligendi transtulerat potestatem, propter quod vnanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res non esset integra, [c] quia in tractatu iam processerant electores) capitulum minime potuit reuocare: electionem ipsius archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, q atenus si personam ipsius episcopi † vtilem & necessariam, inueneritis ad regimen ecclesiæ Tholosanæ: & idoneam tam scientia literarum quam suæ conuersationis exēplo, ad hæreticorum perfidiam [d] de Tholosan. diœcesi extirpandam, † quæ ibi per negligentiam præsulum miserabiliter, & damnabiliter hactenus pullulauit, transeundi ad ecclesiam Tholosanam propter vrgentem necessitatem, & eorundem † vtilitatem, ei licentiam tribuatis. [e]

reuo. dona. si donationem. & C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & dicit Dñs: Non auferam à te quod tibi dedi. 12. q. 2. c. si qualibet §. non enim. & remittentibus actiones suas non est amplius regressus ad eas. ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. si venditor. & commodatum ante vsum completum non reuocatur. ī. de commo. ca. vnico. & ff. eo. tit. in commodato. §. sicut. Et sic non videtur per ista iura q reuocatio posset fieri eis inuitis, cum gratia vtrorumque hoc sit factum, & intersit istorum non reuocari ius illud ab eis, cum modo possent eligere quem volūt, postea vero non. In contrarium uidet. q etiam re non integra possunt reuocare vsq; ad litem ɔtestatam: quia vsq; ad lit. contesta. possunt reuocare mandatum procuratorium. ff. de proc. ante litē, & ēt post, suspectus sit ff. eod. tit. post litem & l. item si suspectus & l. quæ omnia. sed isti iam suspecti videbātur, cum essent in clamoribus & discordia, vt ī. de proc. ex insinuatione, & in ca. in nostra. & c. mandato. & iudiciū soluitur uetante eo qui iudicare a iussit ff. de iud. iudiciū. ff. de arbit. sed si in

† Vox est deest in nonnullis, aut quis.

† Præcipimus episcopū ... in extirpandis hæreticis versari ... nam hoc incumbit ... re diuinc ... bertin. ... de agn. ... tio. q. 11 ca. fine. ... chrō Co Tholos c. 2.

ADDITIO. Et loquuntur in his quæ requirunt speciale mandatum. infra de procuratio. qui ad agendum. in fin. libro sexto. Ioan. And.

Eligendi potestas aliquibus concessa an reuocari possit.

[Gloss. seq.] recitatur per q. an potestas compromissariorum possit reuocari, & primò probat quod possit re integra, inducens 4. Secundò quòd non possit inducens quinque. Tertiò quòd etiam re non integra reuocari possit, inducens duo. Quartò quòd re non integra non possit. Quintò ponit opi. quām approbat. Sextò opi. quam non approbat.]

c Cum res non esset integra.] ergo si res esset integra, possent reuocare: vt hic arguitur ad instar mandati, quod re integra reuocari potest Instit. mā. §. recte. cum nihil interest mandatarij. ff. de condict. ob causa. l. si pretium. & l. si pecuniam. & l. dedi. in princip. & in societate. ff. pro soc. verum. §. vlt. & in deposito. ff. de depos. l. 1. §. pen. & ī. de deposito. bona fides. In contrarium videtur quod re integra non possit reuocari talis potestas, nisi placeret vtrique parti, sic fit in venditione. C. de acti. & oblig. sicut in initio cum gratia vtriusq; talis actis factus est vt illa nam ex quo semel cō senserunt & contulerunt ius in ipsos, & illi acceperunt, & et iurauerunt mutare non possunt, nec reuocare: vt ī. de off. deleg. sup. quæstionum. §. porro. & quod semel placuit, amplius displicere non potest. 32. quæstione 5. horrendus. & 8. quæstio. 2. dilectissimi. & supra eod. cum inter canonicos. ver. fin. 1 præterea hic fuit quædam concessio siue donatio iuris. sed perfecta donatio nō reuocat. C. de donatio. siue C. de trāsac. quāuis. & de

Cōpromissariorū potestas ad eligēdum an possit reuocari.

1 Vide text. in l. si vxor. §. fi. ff. de adul. & in l. quod si nolit. §. in factum, ff. de ædil. edi.

seruum. in fin. Contra probo quod re non integra non possint reuocari infra de iud. cap. 1. & ff. de iurisdict. om. iudi. si conuenerit. & hic in fi. Quid ergo dicemus. Satis probabiliter posset dici q talis potestas data reuocari non possit, siue res sit integra siue non, & hic supple, maxime, quia non est hoc purum mandatum, imò cessio iuris siue donatio, vt dictum est. Et Ioan. huic opinioni consentire videtur: & ad hoc optimè facit. sup. eod. causam quæ. Alij dicunt quòd re integra possunt reuocare, vt hic innuitur a contrario sensu. Et argu. optimum: quia non dicitur durare talis potestas, nisi cui permissa durat. ff. quod cuiusque vniuersi. item eorum. §. 1. in fi.

d Perfidiam.] hoc ideo quia si esset remissus & negligens ad hæreticos extirpandos, debet remoueri. inf. de hæretic. excommunicatus 1. in fi.

e Tribuatis.] Ex hac decretali bene colligitur quòd ius acquiritur postulatio post publicationem postulationis: in hoc, scilicet acquiritur quod postulantes ab ea recedere non possunt, sicut nec ab electione post publicationem scrutinij. infra eodem publicato. & idem credo publicata postulatione, vt dixi supra de postulatio. c. vlt. & penult. Sed contrarium potest assignari, ī. de postulatio. bonæ vbi videtur quòd postulantes possint recedere à postulatione, antequam sit præsentata superiori. Sed hic non poterāt recedere, quia promiserant illum habere pro episcopo quem illi eligerent in episcopum: & ita non poterant venire contra promissionem suam.

† Al. etiam.

a Hoc est ... rio cō te, et integ ... legat. inf. de leg. ... lib. 6 ... ordi re. ... ergo ... Ioan.

ADDI-

ADDITIO. Vnde quòd non tenuit hic electio, non fuit propter postulationis publicationem, sed propter defectum potestatis in compromissarios iam translatæ, secundùm Compost. qui hoc no. s. tit. 1. ca. fi. Vnde dicebat Inn. hic, quod obstabat hęc fides præstita in cõpromisso. & quia nõ ipsi, sed compromissarij postulabant. Dicebat etiam quod propriam postulationẽ reuocare non posset, nisi consentirent omnes, vel maior pars. ff. ad munic. quod maior. Dicit Host. ꝙ fortè requirent duæ partes, nã aliter non est plena concordia. arg. s. eod. licèt. cum concor. Ioan. And.

† Cap. 16. tit. in 3. cõpila.

C Vm ecclesia Vulterana.] Primo ponitur consultatio. Secundò responsio. ibi, Mãdamus. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Vulterana canonicorum obsequio longo tempore fuerat destituta. Vnde Vulteranus epũs quosdam eligit & instituit in eadem. sed canonici eos recipere noluerunt, dicentes quod electio talis fuerat in eorum pęiudicium attentata, ppter quod episcopus cõtra canonicos literas apostolicas ad Floren. epũm impetrauit, corã quo petebat episcopus, vt canonicos prohiberet ab iniuria quam faciebant eidem super electionę dictorum canonicorum. Secundo petebat vt canonici ipsum episcopum iure electionis liberè vti de cætero paterentur Florentinus episcopus lite super dictis articulis contestata, & receptis probationibus vtriusq; partis dubitans qualiter super prędictis debet procedere, cõsuluit dominum Papam, causam instructam remittendo ad ipsum. & ipse Papa eisdem respondet vt super hoc primò articulo in quo petebant episcopus vt canonicos prohiberet ab iniuria quam faciebant eidẽ super electione prædictorum canonicorum, absoluat canonicos Vulteranos ab impetitione epĩ: quia non vr̃ iniuriam facere qui vtitur suo iure: cum per testes longè melius sit probatum, quod canonici illo iure sint vsi antequam eṗs Vulteranus. In secundo articulo, quo idem eṗs petebat, vt canonici paterentur episcopum liberè vti de cæterò iure electionis. absoluat similiter canonicos sepedictos, cum sit notorium, quod in Tuscia consuetudo generalis seruatur, vt canonici in cathedralibus ecclesijs solummodo irrequisito episcopo eligendi canonicos habeant potestatem. No. quod non facit alicui iniuriam qui vtitur iure suo. No. quod in ecclesijs cathedralibus circa electiones consuetudo seruatur, cum de iure communi pertineant simul ad capitulum & eṗm illius ecclesiæ.

[Glo. seq. obijcit. & soluit.]

a Longo.] per hoc videbatur quod eṗs posset supplere negligentiam canonicorum, etiam si alijs eligere non posset. j. de conces. præben. nulla. & s. eod. cum in cunctis. in fi. §. Sed hic non poterat aliter supplere, quia nõ erant distinctæ prebendæ. j. de conces. præben. ex parte. & si distinctæ essent, adhuc non posset: cum ipse similiter negligens fuisset, vnde potestas translata erat ad superiorem, nec moram poterant purgare. infra de suppl. negli. præla. licèt. & duobus cap. seq. ex eò quod dicit, longo tempore.

¶ Idem episcopo Florentino.

¶ *De consuetudine potest canonicorum electio ad solũ capitulũ pertinere, hoc dicit, & solet quotidie allegari.*

CAP. XXXI.

Cvm † ecclesia Vulterana debito canonicorum obsequio lõgo[a] fuisset tẽpore destituta, Vulteranus episcopus volens ministrorum defectum in eadẽ ecclesia restaurare, canonicos quosdã elegit & instituit in eadẽ: quos canonici recipere noluerũt, asserentes quod talis electio fuerat in eorũ præiudicium attenta: & infra. ¶ Mandamus, quatenus super primo articulo petitionis episcopi, ĩ quo postulauit[b] à te vt canonicos ab iniuria, quam ei super electione canonicorum Vulteraneñ. ecclesiæ inferunt, prohibetes, ab † impetitione ipsius dictos canonicos absoluere non postponas; quia non videtur iniuriam[c] facere, qui vtitur iure suo, cum per testes longe melius[d] sit probatum, quòd canonici supradicti, hoc iure vsi fuerint antequã episcopus memoratus. In secundo quoque articulo,[e] quo idem petebat episcopus, vt dicti canonici

† Al. ita: af. impetitione ipsius epi.

[Glo. seq. obijcit, alleg. contra obiec. & soluit. contra solutionem alleg. tria iura, quibus respondet.]

b Postulauit.] & videtur ꝙ bene postulauerit, quia solus episcopus debet dare præbendas, arg. 21. dist. in nouo. & 16. q. 6. nullus. argu. 21. distin. §. 1. quia Moyses ex præcepto Dñi Aaron in summum pontificem, & filios eius in minores fecer dotes elegit, vt ibi dr̃, & vr̃ expressum in authenti. vt deter. sit num. cleri. colla. 1. in prin. Arg. contra infra de his quę fiunt à præla. sine consen. cap. in 6. cap. primis qa hmõi ecclesiastica debent facere de consensu capituli vt ibi dr̃, & cum quibus est. In ministerio, cũ his disponat. 93. distinctione, diaconi: præterea ex eo quod dicit in fine, si consuetudo est, ꝙ canonici eligant irrequisito episcopo, patet ꝙ de iure communi simul debeant eligere sicut & alia negotia simul facere debent, cum eṗs sit caput capituli, & canonici membra. infra de his quæ fiunt à præla. sine consen. ca. nouit. &c. quanto. & quod simul eligere debeant, habes j. de conces. preb. postulastis. Dico quod de iure cõi simul ad episcopum & capitulum pertinet collatio beneficiorum per iura ꝓximè dicta j. de iure patro. nobis. & hic in fi. satis patet ita esse. sed consuetudo in pluribus ecclesijs derogat huic iuri, vt hic in fi. huius dec. & inf. de cã pos. cũ ecclesia. & infra de ver. sig. abbate & supra de consue. cũ dilectus. & 24. q. 1. prudẽda. & de his q̃ fi. à pre. sin. consen. ca. ea noscit, & consuetudo reddit aliquẽ inhabilẽ ad eligendũ. j. de cle. coniu. cũ olim. & 12. di. nos consuetudinẽ. & ff. de Decur. non tñ. Ar. contra. su. eo. tit. cum terra. & cũ causam. & su. de cõsue. cum venerabilis. &c. cum inter. sed illa consuetudo non est rõnabilis. imò est contra decus ecclesiæ, & ideo non est prę scriptibilis. s. de consue. c. vlt.

Collatio beneficiorum ad quos spectet.

c Iniuriam.] sic ff. de iniur. iniuriarũ. §. j. & ff. de peri. hær. illud. 1. responso in fin. & infra de appel. bonæ. & 14. quæsti. 1. quod debetur. & q. 5. non sane. quia & si noceat alij ita vt auferat ei consueta commoda, dum tamen non faciat animo nocendi, non dicitur facere iniuriam. ff. de aqua pluu. arc. si in meo. & ff. de dam. infe. ꝓculus. & 15. q. 1. illud. ff. de ser. vrb. prædio. cum eo. & 23. q. 2. c. vlt. secus si faceret aio nocendi. ff. de rei. iu. domũ. ff. de da. infe. qui vias. ff. si ser. vẽ. sicut. §. Aris.

r Secus in prędio rustico, quod nõ licet mihi ita rigare ꝙ noceat vicino prædio. ff. de aqua pluu. arc. l. 1. fin Vicen. Io. And.

d Melius.] & ideo præualere debet infra de prob. licèt. sed si ęqualiter probatum sit. cõiter cõseratur cum de iure cõi hoc sit faciendũ, vt dictum est in notula, & vr̃, quia res ad suũ statum sic reuertit: arg. s. de consue. cum dilectus. & ff. de pac. si vnus. c. ꝙ si nõ vt totum ad̃s esset sententiandum ꝓ possessore. j. de ꝓb. ex literis. j. de fide instr. inter dilectos, in fi. & Insti. de interdi. §. commodũ. nisi in tribus casibus. inf. de probationib. ex literis.

e Articulo.] eadem videtur petitio cum prima. Sed dic, ꝙ prima erat ne repellerent canonicos ab episcopo institutos: secunda erat, vt in posterum non impedirent eum eligere. quod licèt obtineret in 1. non obtineret propter hoc in secundo, arg. sup. eodem querelam: sed secundò ar. 1. agebatur petitorio, vt patet ex ipsa litera.

ci ipsum iure electionis vti libere paterentur, absoluere studeas canonicos sæpedictos, maxime si sit notorium,[a] quod in Tuscia generalis consuetudo seruetur, vt in cathedralibus ecclesijs solum capitulũ, irrequisito episcopo eligẽdi canonicos habeat facultatem.

¶ Idem abbati sancti † Victoris, & decano Parisiensi, & magistro R. Decortoñ. canonico Morineñ.

¶ Compromittentes tenentur recipere electum à compromissarijs, si sit dignus nisi contra formã compromissi eum appareat electum.

CAP. XXXII.

CVm † dilectus filius archidiaconus Morineñ nobis † intimasset: & infra. ¶ Ecclesia Morineñ. episcopi solatio destituta, canonici eiusdem de pastoris substitutione tractantes, in tres canonicos Morineñ. potestatem eligendi episcopum vnanimiter contulerunt: promittentes, vt illum reciperent in pastorem quem de gremio[b] ipsius ecclesiæ ducerent eligendum: qui examinatis[c] voluntatibus singulorũ, archidiaconum eiusdem ecclesiæ in episcopũ elegerunt; Metropolitanus quoque tam electionem, & electi personã examinans, quam etiam super ipsius ætate de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirẽs solicitè veritatem, per sententiam declarando electũ ipsum minime sustinere in ætate[d] defectũ, electio

a Notorium.] idest, manifestum rei euidentia, vel alijs duobus modis. de quibus tribus modis habes ḡ. de coha. cler. & mul. c. p. vlt. & ff. de legi. si de interpretatione.

CVm dilectus filius.] Tres habet partes. In prima ponitur allegatio pro electo. In secũda ibi. Verum, allegatio contra electum. In Tertia: ibi, Nos vero. diffinitionis commissio. Abbas Siculus.

¶ CASVS. Ecclesia Morineñ. destituta pastore, archidia. eiusdem ecclesię electus fuit in pastorem: super ista electione iam confirmata, orta fuit postmodũ cõtrouersia inter eũm electũ, & eius sequaces, & quosdam alios canonicos eiusdem ecclesiæ. tandem delata est q̃stio ad sedem Apos. ex parte electi fuit propositum coram Papa, quod cum ecclesia propria vacaret, canonici eiusdem ecclesiæ in tres canonicos Morineñ. potestatem eligendi epm contulerũt, promittẽtes vt illum reciperent in rectorem, quem de gremio ecclesiæ ducerẽt eligendum, qui examinatis voluntatibus singulorum archidiaconũ eiusdem ecclesiæ elegerunt. Metropolitanus electionem examinans, ac personam electi, & de ætate ipsius, & de defectu de quibus fuerat ab aliquibus dubitatum veritatẽ inquirens, pronunciauit ipsum in ætate non sustinere defectum, & electionem ipsius confirmauit. Vnde petebat imponi silentiũ parti aduersæ, quæ se huic electioni opponebat malitiosè. Verum quidã B. noie proposuit ex aduerso sub pœna beneficij sui se obligans, quod supradictis tribus sub hac forma data fuit potestas eligendi, vt examinatis singulorum voluntatibus illum in quẽ oẽs vel maior & sanior pars capituli de gremio ecclesiæ consentiret, eligere tenerentur: sed ipsi electores potestatẽ sibi traditã nõ seruantes, dictum archidia. quẽ pauci de capitulo nominarunt, eligere præsumpserunt. Vnde canonici Moriñ. postmodũ mirabant qualiter archidiaconus fuerat electus cũ plures essent in ecclesia digniores, vñ cęperunt, ferè publicè profiteri, quod ipsum archi. nulli aperte nominarant, & reputantes se in hac parte delusos, sic talẽ surreptionẽ dño Papæ retulerunt: petens dictus B. dictum archidi. remoueri ab ecclesia Morineñ. dñs Papa his auditis, quia res erat perniciosa exẽplo, si per surreptionis astutiã quis ascenderet ad apicẽ dignitatis, ita duxit prouidendũ, vt cõtradictores pstent iuramentũ quod maliciosè nõ pponant hmõi qõnẽ: & prædicti tres electores iuro adstringant dicere veritatẽ, quot ex canonicis examinationis tpe in dictum archid. conuenerunt, & si tres vel duo illorum dixerint quod maior pars canonicorũ cõsenserit in dictum archid. cõtradictorib. silentiũ imponatur, cũ illorũ probatio insufficiens esset, eo quod essent in suis testimonijs singulares. Si verò dixerint quod à paucioribus prædictus fuerit nominatus, tunc si fuerit sufficiẽter probatũ quod illum de gremio eccle. iux. formam sibi datam eligere tenentur, in quẽ oẽs vel maior & sanior pars capituli consentirent, electio ipsius cassetur, alioqui quod de arch. factum sit, ratum habeatur, & contradictores compescantur ab ipsius molestatione, & iudices prædictum B. priuent præben. Morineñ. ecclesiæ, qui se hac pœna si in probatione deficeret, obligauit, non obstante, quod super ætatis defectum obiectum fuit contra ipsum cum idem B. nõ multũm institerit huic obiectioni, & sup hoc a Metropolitano iudicatũ fuit, cuius sententia in rem transijt iudicatam, à qua intra decendium non fuerat appellatum. Nota, ea quę per surreptionem fiunt, cassari debent. Item nota, quod iuramentum debet exigi, quod exceptiones malitiosè non opponantur, vbi est præsumptio, contra obijcientes. Item propter defectũ probationis testes recipiũtur, qui vel de facto suo recipi non deberent. Item testes singulares nõ valent. Itẽ aliquis potest se obligare ad pœnam beneficij sui. Item interlocutoria sententia à qua infra x. dies nõ appellatur, transit in rem iudicatam sicut diffinitiua.

b De gremio.] Sed si hoc in illa translatione potestatis non fuisset expressum, poterant eligere vndecunque vellent sup. eo. in causis. Quid iuris sit super hoc, dictũ est. sup. eo. cum inter canonicos.

c Examinatis.] ad hoc non tenebantur secundum hãc formam.

[Glo. seq. primò probat iudicem, qui in ætate non dispensat, de illa iudicare posse. Secundò quærit an episcopi in ea dispensent arg. quod non. ponit opin. contrariã. soluit negatiuè.]

d In ætate.] Potest enim minor iudex examinare de ætate, an sit dignus venia ætatis, & docere poterit super hoc principem. C. de his qui ve. æta. imper. l. 2. non tñ in ætate dispensare põt. C. eo. tit. l. 3. [z] sed bene potuit iudicare ipsum non pati defectũ: & si minor fuisset, debet cassare electionem. ḡ. eo. dudum. sed dispensare non potest, nisi solus Papa. Sed nunquid episcopi possũt dispensare vt minor promoueat ad honores? Vĩ quod non, per id quod habes sup. eo. cum in cunctis cap. inferiora, & inf. de æta. & qualita. eam te. ibi, præcipit Papa, quod null[9] promoueatur, nisi sit ætatis legitimæ. ḡ. eo. nihil est. vbi punitur grauiter qui hoc facit. Et sic huiusmodi dispensatio illis prohibetur. Dicunt quidã, quod epi possunt dispensare in ætate. arg. ad hoc infra de æt. & quali. præterea. & c. indecorũ. Credo quod non põt dispensare in hoc contra concilium, licèt de facto hoc faciant qñq;. Et est simile: quia cum illegitimo dispẽsare non possun vt promoueatur ad honores. infra de fi. presby. c. vlt. & pen. vbi dr̃ quod cum illegitimè natis solus Papa dispensat, quod illi prohibeantur ab honoribus, dicitur in concilio Pictauẽ. ḡ. de fil. presby. cap. j.

Qui-

a Adde meliorem glo. de iure in l. cinex. in gl. vend. C. de appella.

† Aliàs ita: abbati Sancti Victoris Parisi. & magistro R. de Torto canonico. Morineñ.

† Capi. 17. eo. tit. in 3. compila.

† Hæc duo verba: nobis intimasset, desunt antiquis multis.

Cõpromissarius potest eligere extra gremiũ.

z Sit inferior iudex cognoscit privilegio sedis Apostolicæ ... de ... non iudic... infra de f... stru. accep... mus. Fin... An. & V...

nem factam de ipso solemniter confirmauit: & infra.

¶ Verum B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex aduerso, quod cú supradictis tribus sub hac forma fuerat eligendi concessa potestas, vt capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus vel maiori & saniori parte de gremio ipsius ecclesiæ nominatum eligerent in pastorem; electores ipsi terminos [a] potestatis sibi traditę non seruantes, prædictum archidiaconú eligere præsumpserunt, qué pauci de capitulo nominarant: vnde canonici Morin. postmodum admirantes, qualiter archidiaconus electus fuerat memoratus, cum plures essent in eadem ecclesia digniores, [b] cœperunt fere omnes publice profiteri, quod nullatenus archidiaconú nominarant: & reputantes se in hac parte delusos, quod super hoc factum fuerat, nostro curauerunt Apostolatui reserare: & infra. ¶ Nos vero attendentes, † quia res perniciosa esset exemplo, si per surreptionis [c] astutiam quis ascenderet ad apicem dignitatis, ita duximus prouidendum: vt præstito á contradictoribus iuramento, [d] quod ipsi malitiose contra præfatum electum non moueant quæstionem huiusmodi, prædicti tres electores iuramenti vinculo adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum archidiaconum conuenerunt. Et si tres [e] simul, aut duo saltem ex ipsis † iurati dixerint maiorem canonicorum partem in ipsum archidiaconum conuenisse, vos contradictoribus silentium imponatis, cum contra hoc eorum esset probatio [f] insufficiens: eo quod singuli essent in suis testimonijs singulares. † Si vero per eorum depositiones, constiterit sæpe dictum archidiaconum extitisse á paucioribus nominatum, tunc [g] si fuerit sufficienter ostensum, [h] quod illum de gremio ecclesiæ secundum formam sibi traditam debeant eligere, í qué omnes vel maior & sanior pars capituli cóueniret, vos electioné ipsi' archidiaconi omnino cassetis: [i] alioquin quod de ipso factum est, ratum

Qua enim ratione episcopi nó possunt ꝯ illud concilij dispensare, eadem ratione dico quod nó possunt dispensare contra concilium 1 Laterañ. & contra concilium generale, infra eo. nihil. vbi puniuntur qui hoc faciunt: quod est magis 1 celebre cócilium, in quo prohibet ne minores ad dignitates promoueãtur, š. eod. cú in cũctis, in prin. §. inferiora, & ideo stabimus illis concilijs & legibus prædictis, ex quo non inuenio concessú per canones ꝙ minores iudices possint dare veniá ętatis, if. de no. oper. nunc. intelleximus, vbi enim iura canonica nó cótradicút legibus immo concordant, illis stabo.

ADDITIO. Hodie dispensant episcopi I ętate in casu, de ęta. & quali. c. vno. lib. 6. per quã decido quędam hic notata per Modernos, quorum aliqua colligas ex ibi notatis. Dicebat Io. And. hic circa minores dignitates episcopum dare ueniam ætatis.

a Terminos.] Si hoc verum fuisset, nihil valuisset eorum electio. š. de rescrip. cum dilecta. & ff. mã dati, diligenter.

b Digniores.] Quibus dignior loc' debetur. 2. q. 1. illud & 63. dist. metropolitano & 61. dist. miramur ad fi. 2 Et is gradus cęteros antecedit, qué labor prolixior vel stipẽdia meliora fecerint ante ire. C. de offi. magi. offi. l. nemo.

c Surreptionis.] Sic infra de se iud. cum olim.

[Gl. seq. no. quod I spiritualibus excipiẽs &c.]

d Iuramento.] Sic ergo in causa spirituali pſtat excipiens iuramentum calumniæ siue quod malitiose hoc nõ proponit, sic inf. de test. cóstitutis, & c. p̃sentium & inf. de rest. spo. literas. & if. de excep. pastoralis, licet directæ agent non præstet hmõi iuram: vt inf. de iura. calũ. literas. Et hoc fuit rõne p̃sumptionis, p̃sumitur em̃ quod malitiose excipiant, ex quo 1 or p̃sumptiones sunt pro electo. quia ſm leges pſtatur 1 iuram quõq; in exceptionibus, licet à principio presteretur sup tota lite. in auth. de test. § si uero coll. 7 inf. de testi. vltra tertiam. Vel dic quod licet ca sit sup re spirituali, ꝙ ñ directe agens præstabit iuramentum calũniæ: vt si agat ad restitutioné rei spiritualis, inf. de rest. spo. literas. quia sic nõ agit spũaliter. Itẽ si agatur spũaliter, iuramentũ de veritate dicẽda pſtat inf. e. dudũ, & inf. de iureiu. cũ ſsis. Sed ibi I cá ecclesiastica iurat de veritate dicenda.

[Gl. seq. querit opponendo, & dupliciter soluit.]

e Et si tres.] Istis enim creditur quasi duobus testibus. Sed nunquid fuerunt isti testes in propria cã vel quasi? Nó, sed super eo quod factũ est coram ipsis de facto alieno. arg. C. de fideicõmiss. l. vlt. & Institutio. de testa ord. §. legatarijs, nam iudici credit de his quę corã ipso aguntur. 18. dist. de concilijs arg. multo fortius istis q toti negotio interfuerũt. argu. C. de adul. in l. adulterij. C. ad legem Caluelũ de sica. l. fi. Sed nõ est verũ ꝙ iudicibus credatur nisi quatenus, &c. inf. de pbatio. qm̃ cõtra. Vnde melius vr ꝙ licet isti suspecti essẽt, & de facto suo quodã modo dicãt, admittit eorũ testimoniũ in defectũ probationis: arg. C. de hęr. l. vlt in fin. & 4. q. 3. item in criminali. versi. item secundum. 2. respon.

[Gl. seq. querit & opponẽdo, & soluit.]

f Probatio.] Sed vr quod isti canonici debuerũt audiri ad hoc pbãdũ, q a talis negatiua, Nos nõ cõsentimus, põt pbari. if. de probatio, tertio, & negatiua indirecte p bari põt infra de testibus, ex tenore. 3 De hac materia dictum est, š. e. bonæ. Sed hic iõ non sunt admissi ad pbãdũ, q a examinatio illa facta fuit secrete & sigillatim. vnde quilibet eorum esset singularis, quia non posset directe nisi de se. sic If. de accusatio, cũ dilecti. in fine: quia singularis testis nõ probat, sed si publice facta fuisset illa examinatio siue nominatio, tũc probari posset saltem indirecte, vt inf. de probatio, cap. 3.

g Tũc.] Auditis quod vtraq; pars pposuerit ad probandũ formã, ſm q̃ eligẽdi potestas tribus dicitur commissa fuisse, siue cõcessa, & si. &c. Hæc lra é in antiqua dec. &c.

[Gl. sequens querit, & soluit.]

h Ostensum.] Qualiter cõpellunt canonici probare formam traditã illis electorib. & nõ archidiaconus? Hoc põt esse duabus de causis. Quarũ prima est p̃sumptio, q̃ multũ faciebat p eo, videlicet, quod iã erat electus & cõfirmatus. Secũda est: q a ad hoc se obligauit ille, sicut patet in fine decre. vbi dicit quod ad hãc pænã se obligauit.

i Cassetis.] Idest, nullam pronuncietis.

§ De concilio Lateranẽ. sub Innocentio iij. loquitur, in quo conuenerunt prælati tã Græci quam Latini, & ideo vocat magis celebre.

a Concord. l. senatores. ff. de senato. & l. maioré ff. de pact. & l. nec honor. C. de epi. & cle.

† Dictio, intendentes, deest in antiquis.

† Vide tex. in l. cum falso. C. de iur. & fac. igno. & in l. ob crimen. aliàs est, ob carmen ff. de ri. iti.

† Et de testiũ singularitate multiplici vide Cravettam tract. de antiq. tempo. part. 4. adde B. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 2.

3 Concord. l. 1. §. hoc interdictũ. cũ glos. 1. & ibi Bartol. ff. de itine. ac. pri. & in l. errores, cum gl. interces. ff. ſe. C. de error. aduo.

[Gl.seq. ponit in prin. & si quæ pœna olim. & quæ hodie. In medio ad notabile inducit tria similia, & signat contrarium.]

a Obligauit.] Alioquin si se non obligasset, pœna esset in arbitrio iudicis, cum certa pœna hic statuta non sit ff.de iure del. l. 1. ff.de acc.sup his. & ℸ.de off. del.de causis. Sic habes hic ꝙ aliqs obligat se sub pœna beneficii sui. ℸ.de fals.ca. vlti. Itẽ obligat aliqs sub pœna ordinis uel anathematis. 1 q.7. quoties cordis. & de cõs. dist.2. ego Berengarius. Item & sub alia pœna pecuniaria. 23 dist.quamquã.& 25. q.2.quæcũq;& ℸ.de sub. dilecti. ar cõtra ꝙ sub pœna beneficij nõ possit aliquis obligari. C. quæ res pig.ob.pos. spem eorum præmiorum. Hodie vero certa pœna statuta ẽ cõtra illos q se opponũt cõtra electos, siue ĩpugnãt electionẽ.inf.eo.c.1. In concilio Lugd.Inno.iiii.(lib.6.)

[Gl.seq.quærit & soluit, solutioni obiicit, & respondet.]

b Iudicatum.] Sed nũquid obstabit aliis hæc sententia volẽtibus agere cõtra electũ? Sicut videm' circa crimina & populares actiones, infra de accusa de his.& 23.q.4.si illic.& ff.de procu.l. non cogendum.§. qui ita ff.de popu.actio.l. 3.neq enim de delicto unius hominis sæpe est quærendum, ff. nau. cau. stab.l.licet. Videtur tamen quod illis solum qui præsentes fuerint, debeat præiudicari.2.q.5.habet hoc, & cap. Mennam, inf.de accu. ueniens, sicut est in ciuilibus actionibus, inf.de fide instru.inter dilectos, ibi: res inter alios acta, &c. Ad hoc dicas, quod absolutio in popularibus actionibus præiudicat omnibus et absentibus, nisi in duobus casibus: Vnus est si quis suam iniuriam prosequitur & probet se ignorasse accusationem ab alio institutam.ff.de acc.si cui.§.1. Secundus cum uult docere de collusione prioris accusatoris.ff.de præuari.l.4.ff. de iniuriam.l.eum qui.§.in popularib.

[Gl.seq.notat quod interlocutoria, etc. et remittit.]

c Intra decendium.] Per hoc patet ꝙ interlocutoria sententia transit in rem iudicatã, sicut et diffinitiua, inf. de testi. significauerunt, non tamen quod ad hoc transit in rem etiam iudicatam, quin iudex etiam post decem dies possit reuocare. 1 inf.de appell.cum cessante.ff.de re iud.l. quod iussit. de hoc dicetur super illa constitutione, cum cessante, inf.de appella.

Cvm in iure peritus.] Hoc ca legitur uariis modis: sed inhærendo uerbis literæ summatur ut in rubro. Vel aliter ꝑm intellectum intrinsecum. Si electio fit ex forma compromissi, electus consentiendo electioni de se factæ à media parte eligentium, auget numerum, et electionem perficit. Et est casus singularis secundum istum intellectum. In prima ponitur decisum ex ordinata notans quærentem. In secunda consultatio ex cõpromisso super duplici electione facta. In tertia consultationis responsio, cum duplici determinatione. Secũdo ibi, Primus tuæ consultationis. Tertio ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Defuncto decano cuiusdam ecclesiæ capitulum eiusdem ecclesiæ compromisit in vij. canonicos eiusdem ecclesiæ sub hac forma, ut illũ quẽ ex se uel aliis d gremio ipsi' ecclesiæ oẽs ipsi septẽ uel maior pars eligerent, capitulum ipsum reciperet in decanũ: tandẽ vnus ex illis septẽ elect' fuit à tribus ipsorum, & alius qui nõ erat de numero illorũ septẽ, à tribus aliis electus fuit in decanum: cõsultus Papa quis eorum esset potior? Respõdet, ꝙ ille qui de numero septẽ à trib. illorum est electus ꝑm formã compromissi debet in decanũ assumi, dummodo electioni de se factæ uoluerit cõsentire, & aliquid canonicũ nõ obsistat. Ex hac decretali cõsueuit dici, quod ꝑsona electa auget numerũ eligẽtiũ. cõtrariũ tñ verũ est, ꝙ persona electi non computatur in numero eligẽtiũ, quod probat ff. eod Cumana ecclesia. Item forma mãdati est sequenda.

habentes, contradictores ab eius impetitione per censuram ecclesiasticam compescatis. præfatum B. præbenda Morieñ. ecclesiæ spoliantes, qui se ad hãc pœnam (si forsan in ꝓbatione deficeret) obligauit. [a] † Non obstante, quod super ætatis defectu obiectum est contra illum, cum idem canonicus huic obiectioni non multũ institerit, & super hoc à metropolitano fuerit iudicatum, [b] cuius sententia in rem transiit iudicatam, cum intra decendium [c] r.õ fuerit legitima prouocatione suspensa.

¶ Idẽ episcopo Baioceñ.

¶ Si ex septem compromissariis tres eligunt quartum, & ille consentit, & est idoneus: confirmabitur electio.

CAP. XXXIII.

Cvm † in iure peritus existas: & infrà.

¶ Primus † tuæ consultationis articulus continebat, quod cuiusdam ecclesiæ decano defuncto, eiusdem loci capitulum sub hac forma in septem ex ipsis canonicis compromisit: vt illum, quem ex se, [d] † vel aliis de gremio ipsius ecclesiæ omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret, idẽ capitulum reciperet in decanum. Vnde cum vnus ex illis septem à tribus ipsorum: & alius qui non erat de numero eorũdẽ, à trib. aliis in decanum fuerint nominati: requisisti vter eorũ assumi debeat in decanum.

¶ Super quo taliter respondemus, quod is qui de numero septem à tribus eorum dignoscitur nominatus iuxta compromissi tenorem, debet in

Obligatio potest fieri sub pœna beneficij.

† Ad idem est text. in l. stipulatio ista.§. alterius, cum no ff. de uer. oblig.

† Cap.11.e. tit.in 3. compilat.

b Al. prim' sequitur.

† Vide leg. plane. cũ gl. in uer.pôt.ff. ꝙ cuiusq.uai.

1 Nec quo ad hoc quin releuetur per appellationẽ interpositam à diffinitiua, si parat piudiciũ negotio pricipali, ut hic; alĩter non. inf.de appellat. ca. ult.li 6. Ioan. And in nouell.

[Gloss. sequen. ponit opin. dicentium, quod compromissarij, & cap. quam reprobat. Secunda pars recitetur per q.quid si unus solus esset compromissarius, & solum negatiue, ponit opinionem contrariam, quam improbat.]

d Ex se uel aliis.] Dicũt quidã quod licet hoc nõ fuisset expressum de iure, tñ unum de se eligere poterant: vt arg.8.q.1.in scripturis, uer. ecce mitte me, &c. ff. de tu.& cur.da.ab his, ubi abiit. sed non credo: qa à seipso videtur electus, & hic tenuit electio propter formam compromissi, ut dicit in fine iuxta compromissi tenorem, &c. sic inf.de for c.ult. ubi de hoc, & hoc ꝙ dico optime probat lex ff.de cõtrah.emp.& ven. l.licet. & l.si in emptione.in fi. Sed si uni tñ collata est potestas non posset se eligere, inf.de iu. pat.per nostras, inf.de institi ad nostram, & ff. de tut.& cura. da. l. prætore, & 24.q.1.didicimus: & quia nemo debet oriri à seipso. 8.q.1.in scripturis. Dicunt quidam quod si iurasset eligere meliorem, & ipse esset melior, tunc posset eligere se; sed tamen inconueniens esset & inhonestum, quod se eligeret, sic ambitiosus uideretur, & ideo repellendus per illud cap.in scripturis, potius debet renunciare tali potestati, & fatuus esset qui sic iuraret, si credit se meliorem ut se eligat. Vel dic quod tunc ipse intelligitur exceptus; quia in generali sermone persona loquens non comprehenditur. C.de solu. inquisitio.ff.de cond.& dẽ. l.qui hæredi.§ ult. 2

[Gl.seq.quærit & distin.soluit. demum dicit e. contra dictum]

An is cui ... ta est pot... eligendi ... set eligere ... ipsum.

2 De ho... cetur infr... petitio. d... tetur.

a Consen-

decanum assumi,† dummodè electioni de se factæ cōsentiat, [a] & aliqd canonicum non obsistat.

¶ Idem duci Carinthiæ †

¶ Electio Imperatoris spectat ad principes Germanos, tres prælatos, & quatuor laicos: & electio facta per eorū maiorem partem, cæteris nō consentientibus, tenet: Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, consecrare, & coronare, si est dignus, vel reijcere si est indignus, vel quia sacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus, paganus, periurus, vel ecclesiæ persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocū eligentium nec accedente maiori concordia, Papa potest gratificari cui vult. hoc dicit nec. isto text.

CAP. XXXIIII.

VEnerabilem: † & infra. ¶ Inter cætera verò quidam principes, hac præcipuè obiectione sunt vsi, dicentes, quòd

a Consentiat.] Quia si vult consentire, tunc persona sua computatur inter eligentes, argu. ff. quod cuiusque vniuersitatis, l. planè, argu. ff. de adop. l. si consul. & sic quatuor intelliguntur: & ita maior pars capituli. Quid si consensit in alium? Respondeo, si cōsensus talis facit cum alijs maiorem partem, in se non potest postea consentire, nec mutare consilium in alterius preiudiciū, ff. de reg. iur. l. nemo. Si verò consensit talem in quē minor pars cōsensit, tunc potest mutare, quia talis consensus illi nō prodest. Hodie non connumeratur persona electa inter eligentes, ī. eo l. Cumana. & c. quia pp. nec dicerem valere talem electionem si modo fieret: quia est electus à minori parte capituli.

† Hic text. dūt sing. Io. And. in regula, in voto de reg. iur. & Panor. hic, ad hoc q electus cōsentiendo electioni de se tanquā a media parte eligentium augeat numerū & electionē perficiat adde Paulum Castren. cons. 230. lib. 2.

† Zerangiæ Laringiæ.

VEnerabilē.] Electus in Imperatorem à maiori parte illorum ad quos spectat electio, si fuerit idoneus, per Papam confirmatur: vel potius approbabitur. Io. And. Diuiditur: nam in prima ponit reprehensionem legati. In secunda: ibi, Verùm, captando beneuolentiam principum, ipsorum ius & potestatem declarat. In tertia: ibi, Obiectioni. respondet ad id quod obijciebatur contra legatum. In quarta: ibi: Eos igitur. monet principes vt adhæreant Ottoni, & recedant à Philippo, & quòd hoc facere debeant, probat quatuor rationibus. In quinta: ibi, Nobilitatem. hoc specialiter mandat duci in suprascriptione nominato. Abb. Sic.

CASVS. Vt melius litera intelligatur, prænotandum est, q Federicus Imperator habuit duos filios, Henricum & Philippum. Mortuo Friderico successit ei Henricus eius filius in imperio. Hoc facto Henricus Imperator procurauit q principes Alemaniæ eligerēt in regē Imperatorē promouendū post mortem ipsius Henrici Fridericū filium istius Henrici Imperatoris. Et sic fuit electus Philippus frater Henrici, & alij principes iurauerunt dicto Friderico fidelitatē tanq̄ regi: qui Fridericus postmodū promotus in Imperatorem fuit depositus p Inno. iiij. in Concilio Lugduñ. postmodum verò mortuo Hērico Imperatore fratre Philippi ac patre dicti Friderici, principes in discordia elegerūt. Quidam elegerunt Ottonem, quidā verò dictum Philippū fratrem Henrici. Cùm ergo electiones istæ in discordia factæ fuissent, Papa misit quendam legatum in Alemania, vt alterā electionem prædictarū, q̄ canonicam inueniret cōfirmaret. Legatus verò diligēti examinatione præmissa in dictis electionibus, electionē Ottonis cōfirmauit, electione alterius reprobata, pp quod principes illi, qui Philippū elegerūt, cōquerebantur de facto legati, & miserūt nuncios suos cū literis suis ad Papā: & inter cętera principes hac obiectione vsi sūt, dicētes: Legatus iste aut electoris aut cognitoris gessit psonā, &c.

Hic tñ casus non hr̃ i vetustis castellanibus.

[Hunc casum prosequitur Bernardus in modum sequentem.] Si electoris, falcem misit in messem alienam: quod facere non debuit, si cognitoris, absente altera parte perperam processit, cum citata non fuerit, & ideò non debuit contumax reputari; scribit Papa super hoc negotio duci Carinthię, dicens quòd benè cōfitetur & recognoscit ius eligendi regem, in Imperatorem postea promouendum ad principes pertinere, & de iure & antiqua consuetudine: quia sedes Apostol. transtulit imperium Romanum nuper à Græcis, in persona magnifici Caroli ad Theutonicos, sed principes benè recognoscunt, quòd potestas examinandi personam electam spectat ad Papā qui eum inūgit, consecrat, & coronat: quia illud regulariter verum est, q ad eū pertinet examinatio personæ, ad quem manus impositio spectat: nunquid. n. si principes in discordia personā eligerent indignam, deberet Papa illum confirmare aut coronare? absit hoc omnino. His præmissis Papa respondet obiectioni principum, dicens q legatus approbando & reprobando, nec electoris gessit personā: quia nec aliquem fecit eligi, nec eligit, nec cognitoris: quia quantum ad eligētes neutrius electionem cōfirmauit, nec etiam infirmauit, sed exercuit denūciatoris officiū: qui personam Philippi reputauit indignam, personam verò Ottonis denunciauit idoneam ad imperiū obtinendū, non tā pp studia eligentiū, q̄ pp merita electorū, q̄uis maior pars illorū ad quos pertinet electio, cōsenserint in Ottonē: ex eo q electoris Philip. alijs absentibus & cōtēptis ipsum eligere præsumpserūt, patet eos pperā pcessisse. Verū quia in electionib⁹ plus nocet contemptus vnius q̄ multorū contradictio in præsent. His ergo præmissis reputauit Papa Ottonem idoneū & Philippū indignū ad imperium obtinendū, cum. n. vota principum in electione diuidunt, post admonitionem & expectationem pōt Papa alteri parti fauere, maximè postq̄ ab ipso inunctio & coronatio postulatur: & hoc pbatur iure & exemplo. Iure, hoc modo: Nunquid si principes admoniti & expectati non potuerunt, vel noluerunt eligere aliquem, sedes Apost. carebit defensore? q. d. non exemplo, hoc modo: Sciunt. n. principes, q cum Lotharius & Conradus in discordia fuissent electi, Papa Lothariū coronauit, & imperium obtinuit coronatus, dicto Corrado tūc ad eius gratiam redeunte. Postea monet principes vt à Philippo reprobato recedant & Ottoni adhæreant, nisi tunc demum qn̄ cōtra psonā vel factū ipsius aliquid obiectū fuerit, & pbatū. His dictis ostēdit multa p q̄ electio Philippi nō teneret, licèt Philippus esset ab oībus electus concorditer. hoc modo Impedimenta Philippi sunt notoria, excōicatio publica, periuriū manifestū, & psecutio diuulgata, q̄ ipse & eius antecessores in Romanā ecclesiā & alias ecclesias exercuerunt. Nam ipse à pdecessore nostro excōicationis vinculo innodatus, quod postmodum recognouit dum per eius nuncium absolutionis beneficium postulauit. Vnde patet q fuit excōicatus electus. Ipse verò contra proprium iuramentum regnum sibi vsurpare præsumpsit, cum super illo iuramento sedem Apost. primò cōsulere debuisset, nec prodest ad suā excusationē, si dicat q iurm illud fuisset illicitum: quia nihilominus sedem Apost. prius super eo requirere debuit, anteq̄ contra ipsum propria temeritate veniret, & hoc pbat exemplo Gabaonitarū, qui cū à filijs Israel p fraudem surripuerunt iuramentum, ipsi tñ filij Israel cognita fraude cōtra illud venire noluerunt, nisi prius cōsulerent Dñm, verum dictū iurm̃ sit licitum aut illicitum: & verum seruandū sit, an nō seruandū, nullus sanæ mētis ignorat ad iudiciū Papæ pertinere. Pręterea si Philippus imperiū obtineret, potestas princípū deperiret in electione, & imperiū obtinedi de

† Cap. 19. e. tit. in 3. cōp.

Apostolicę sedis legatus, aut electoris, gessit, aut cognitoris [a] personam. Si electoris, in messem [b] alienam miserat falcem suam, & electioni se ingerens, principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, absente altera [c] partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit, & ideò non debuit contumax iudicari: † & infra.

¶ Verùm illis principibus ius & potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promouendum, recognoscimus (vt debemus) ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanum imperiū in personam magnifici Caroli [d] à Græcis transtulit [e] in Germanos. [f] Sed & principes recognoscere debent, & vtique recognoscunt, sicut ijdem in nostra recognouere præsentia, quòd ius & auctoritas examinandi personam electam in regem, & promouendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, cōsecramus, & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eum examinatio [g] personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum [h] quemcunque, vel excommunicatum in regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare ac coronare hominem huiusmodi debemus? absit omnino.

¶ Obiectioni ergo principum respondentes asserimus, quòd legatus noster approbando regem, & reprobando ducem, nec electoris gessit personam, vtpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem quo ad factum eligentium [i] confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem denunciatoris officium: quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denunciauit idoneā quo ad imperium obtinendum: non tam propter studia eligentium, quàm propter merita electorum: quāuis [k] plures ex illis, qui eligendi re-

cetero ceteris fiducia tolleretur: si enim Philippus succederet Henrico fratri suo, sicut Henricus successit Friderico patri suo, videret imperium non p electionē, sed potius p successionē pcedere, & in preiudiciu principum redundaret si nō nisi in domo Philippi ducis Sueuię videretur aliquis assumendus. Vltimò monet Papa istū ducem, vt omnino à Philippo recedat, nō obstante iuramento si quod ei fecit ratione regni: quia eo reprobato huiusmodi iuramentum obseruari non debet. Not. q hic multa notabilia eliciuntur primū est, q ius eligēdi regem, in imperatorē promouendū de iure cōi pertinet ad principes. Itē ad eū pertinet examinatio ad quem pertinet cōfirmatio. Itē ad officiū illius qui confirmat electū, etiā si nihil ei obijciatur, ptinet inqrere an sit idoneus. Item qñque reprobatur electio poti' pp personam electi indignam, quàm pp eligētes. Itē in electionibus plus nocet cōtemptus vnius, quā si multi præsentes cōdicant. Item index pōt alteri parti fauere. Item publicè excōicatus repellitur ab electione. Itē periuriū manifestū repellit aliquē à dignitate. Itē psecutores ecclesiarū ab ecclesiastico honore debent repelli, vt puniant in quo peccauerūt. Itē cum dubitatur an iuramentū sit licitum vel illicitum, recurrendum est ad sedē Apostolicā. Item in honoribus non debet semper successio attēdi. Itē in fine no. q sublato principali, accessoriū nō tenet.

† Vide l. properandum, §. sin autem. C. de iud. & ibi Pet. & Cyn. in l. consentaneum. per Bar. C. quomodo & qñ iud.

a Cognitoris.] in reprobando Philippum, & approbando Ottonem.

b Messem.] 6. quæst. 3. cap. 1. & inf. de parochi. cap. nullus. Ber.

c Absente altera.] Quod non debuit fieri. 7. de testibus, in nomine Domini. & 3. q. 9. quasi per totum.

d Caroli.] Cui etiā ius patriciatus siue dignitas collata est. 63. dist. Hadrianus.

[Gl. sequens ponit historiam.]

e Transtulit.] Legitur in Chronicis, quòd cum ecclesia Romana opprimeretur ab Astulpho rege Lombardorum, petijt auxilium à Constantino & à Leone filio eius imperatoribus Constantinopolitanis: & cum noluerunt patrocinari ecclesiæ Romanæ, Stephanus Papa secundus natione Romanus, transtulit imperium ad Carolum magnum, qui fuit filius Pipini, quem Zacharias prædecessor eius substituerat Ludouico regi Francorum, quem deposuerat, de quo legitur 15. q. 6. alius. Et translatio illa facta est de anno Domini septingentesimo septuagesimo sexto. qui Carolus coronatus est a Leone Papa iiij. elapsis post hoc quindecim annis.

Imperium, qñ fuerit trāslatum.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

f In Germanos.] sic ergo regnū mundi translatum est ad Theutonicos, nam ipsi habent regnum Romanæ ecclesiæ. de consecr. dist. 5. in die. Et sic patet q imperium non est apud Græcos; licèt largo nomine appelletur imperator. infra de maio. & obed. solitę. sicut & rex Schacorum dicitur rex, quoniam extra ecclesiā non est imperium. 24. quæst. 1. c. schisma. §. sed nec illud. est autem imperator ille super omnes reges. 7. quęst. 1. in apibus. & omnes nationes sunt sub eo. 11. q. 1. §. sed si quis. in versic. volumus. r Ipse enim est princeps mundi & dominus, ff. ad legem Rhodiam de iac. deprecatio. Et & Iudæi sub eo sunt, C. de Iudæ. l. Iudæi. & omnes prouincię. 63. distinct. Hadrianus. & omnia sunt in potestate imperatoris, 8. distinct. quo iure. & 23. quęst. 8. conuenior. C. de quadrien. præscrib. benè a Zenone.

Imperium ad quos est translatum.

r Adde opi. gl. cum text. in l. qui leuā de. ff. ad legē Rho. de iac.

g Examinatio.] 77. dist. qui est.

[Glos. sequen. recitetur per obiectionem.]

h Sacrilegū.] hoc quòd sacrilegium impedit promouendū. nam & familia sacrilegi repellitur à sacramentis ecclesiæ. 17. quæstio. 4. miror. & ab alijs legitimis actibus. 3. quæstio. 4. nulli.

ADDITIO. Et sacrilegium inter magna crimina cōnumeratur. 16. q. 3. quod autem.

i Eligentium.] Quia de meritis siue studijs eligentium non cognouit, sed de qualitate electorum pronunciauit.

k Quamuis.] Idest, quia, vel propter tenetur, & quod dicit supra, non tam propter studia eligentium, &c. idest, non propter studium eligentium, sed propter merita electorum, personam ducis denunciauit indignam, & personam regis idoneam, sic supra de postu. c. 1. vide.

c.1.versic.fin. vnde bene sequitur, quamuis plures, &c. & sic non gessit cognitoris personam: quia retulit se tãtum ad merita electorum, non ad studia eligentium, quamuis potuerit se referre, vt infra sequitur, vel possunt verba teneri propriè: & quãuis, ponitur pro quia, vt prædixi, sed superior litera, scilicet, cũ neutrius electio, &c. videtur cõtraria.

blica, ad hoc vt aliquis repellatur à prosecutione iuris sui. 1 inf. de except. exceptionem, & c. pia. (lib. 6.) cũ suis concord. vndè quicquid interim facit quousque ad ipsum perueniat excommunicatio tenet, & valet, infra de cleri. excom. mini. Apostolicæ, & inf. de re iudic. ad probandum.

gem in Imperatorem promouendum de iure ac † de consuetudine obtinẽt potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum regem: & ex eo quòd fautores ducis absentibus alijs & contemptis, ipsum eligere præsumpserunt, pateat eos perperam processisse: cum electioni plus contemptus vnius, quàm contradictio [a] multorum obsistat: & infra.

¶ Nos † vtique non ducem, sed reliquum reputamus & nominamus regem iustitia exigente: & infra.

¶ Quòd autem cum in electione vota principũ diuiduntur, post admonitionem & expectationẽ alteri partium fauere [b] possimus, maximè postquam à nobis vnctio, cõsecratio, & coronatio postulantur, iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti & expectati, vel non potuerunt vel noluerunt in vnum propositum † conuenire, sedes Apostolica aduocato & defensore carebit: [c] eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Sciunt autem principes, quòd cum Lotharius [d] & Cõradus in discordia fuissent electi: Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & imperium obtinuit coronatus: eodem Conrado tunc demum ad eius gratiam redeunte.

¶ Eos igitur duximus commonendos, [e] vt à præfato duce, iusto quidem à nobis iudicio reprobato, recedant: & præfato regi non abnuant adhærere, nisi † tunc demum contra personam vel factum, legitimum quid ab eis obiectum fuerit & ostensum: & infra.

¶ Sunt enim notoria impedimenta ducis scilicet excommunicatio publica; [f] periurium [g] manifestum, & persecutio diuulgata, quàm progenitores [h] eius & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedem † & aliàs ecclesias exercere; fuit quoque à præd nostro excommunicationis vinculo innodatus; [i] qđ postmodum recognouit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulauit. [k] vndè patet, quòd fuit excommunicatus electus: [l] & infra.

¶ Idem etiam contra proprium iuramentũ, [m] super quo nec consilium à sede Apostolica requisiuit, ambitionis vitio regnum sibi vsurpare præsumpsit, cum super illo iuramento prius Romana ecclesia consuli debuisset. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum, [n]

a Contradictio.] j. eod. bonæ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b Fauere.] Si fauet, ergo non debet esse iudex. 11. quæstio 3. quatuor. & c. sequen. Sed dic quòd in dubio potest fauere cui vult. ff. de leg. 2. si quis seruum, §. si inter duos. ff. de bon. aucto. iud. pos. in venditione, §. vlt. ff. ad Syl. si quis in graui. §. si cum omnes. Vel potest cogere partes ad concordiam. Instit. de satis. to. si autem. & j. de offi. deleg. c. inspicionis, §. ab ipso. & supra eod. cum inter R. tunc demum debet fauere, cum merita electorum & eligentium paria sunt. arg. inf. de iure patro na. quoniam in quibusdam, & 68. dist. si fortè. vel cum potestas eligendi deuoluta est ad ipsum. j. eod. bonæ. circa finem.

c Carebit.] Aduocatus ecclesiæ nõ potest esse patronus ecclesiæ, sed comparatur tutori, qui datur pupillo vt eum defendat à vexationibus aliorũ, & appellatur honorarius, vel notitiæ gratia datus, vt alios contutores informat. ff. de sol. qđ si forte. §. sunt quidam. nec computatur talis tutela in numero trium tutelarum, sed ex causa honoris tantum. ff. de rit. nuptia. si quis tutor. §. quid ergo.

[Gl. seq. arguit, al legat l. & duo iura in contrarium.

d Lotharius.] Hoc est exemplum de quo præmisit, scilicet iure patet pariter & exemplo, & ita ab exemplo principum est argumentandum. Instit. de iure natu. §. sed & quod principi. argu. contra. C. de sent. & interlo. om. iud. nemo. & sup. eo. cum in cunctis.

e Commonendos.] scilicet per nuncios suos.

f Publica.] not. quòd excommunicatio debet esse pu-

g Periurium.] qđ quæ periuriũ nõ repellit. inf. de iureiur. sicut nostris. Sed intellige ibi periuriũ, idest, temerariũ iuramentum. Periuri enim non solum nõ debẽt promoueri ad honores, imò si promoti sunt, debent repelli, infra de iureiu. querelam. 2 infames enim sunt, vt ibi not. j. de fideiuss. peruenit. in fine.

h Progenitores.] in filijs enim paterni criminis exempla metuuntur. 6. q. 1. c. quæro. §. verùm. & in l. illa. §. quis cum militibus. Vnde illud: Sæpè solet similis filius esse patri.

i Innodatus.] propter inuasionem & deuastationem patrimonij B. Petri dũ in Tuscia moraretur.

k Postulauit.] nõ. hic eo ipso q quis petit absolui, per cõsequens se confitetur excommunicatum.

ADDITIO. Nisi ad cautelam fiat quia bonarum mentium, &c. 4. dist. ad eius verò concubitum.

l Electus.] vndè ipso iure nulla fuit electio. j. de appell. cõstitutis, & sup. eo. cum inter R. & sup. de consuet. cum dilectus.

m Iuramentum.] qđ fecerat Friderico 3. regi Siciliæ nepoti suo tanq̃ Imperatori futuro dũ adhuc Hẽricus Imperator frater eius dicti pueri pater, viueret.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

n Illicitum.] quoniam fuit de successione viuentis, C. de pact. s. l. pactum. tamen hic voluntas accessit viuẽtis. vndè videtur tenere, C. eod. l. vlt. sed illa loquitur in hæreditaria successione, quæ in imperio locum habere non potest, nec etiam in beneficijs ecclesiasticis locum habet. inf. de conces. præb. nulla. inf. de decl. ad hoc. & inf. de iure patr. consuluit. Bernar.

[Gl. seq. recitetur per obiectio. §. vlt. &c.]

† In codice Barbatiæ ita: ac cõsuetudine antiqua obtinẽt &c.

† In codice Barbatiæ, ita: Nos itaque nõ Philippum Ducem, sed ipsum O. reputamus, &c.

† in aliquot vetustis legitur oppositũ. al. ita: vel nõ potuerit, vel noluerũt cõuenire, sed qualitercunque legas, Idem manet sensus.

1 Facit text. cum no. in l. placet. C. de sacros. eccle. & in l. exceptiones 1. cũ gl. fin. ff. de excep.

† In quibusdã vetustis, ita: nisi tunc demũ, cum cõtra personam, &c.

2 Concord. tex. in l. quoties. in versi. priuatos, C. de dig. li. 12. & l. testiũ, §. lege Iulia. & gl. impuberes, ff. de testibus.

† al. deest vos, sedem.

3 Iste fuit ille qui postea depositus fuit per Inno. inf. de re iudic. ad Apostolicæ. lib. 6. Ioan. Ant. in no.

a Veni-

Illicitū infringi potest sine superioris auctoritate.

1 Concor. tex. in l. illicitas. §. 1. ff. de offi. præs.

Iosue. 9.

2 Valet legatum colūnæ ex ædificio, ex quo illud dirui necesse est. Io. An.

a Venire.] tali modo sicut fecit, scilicet vsurpando regnum, nam aliàs cum fuerit illicitum propria auctoritate potuit venire contra non obediendo illi tanquam Regi, aut Imperatori. 22. q. 4. si quis præuenit, §. ecce. Ber. 1 Nec expectari debuit superioris auctoritas, ff. de cond. instit. q sub condône. §. vlt. quia quod necessario destruendū est, non est necessaria superioris auctoritas in destructione illius, ff. de lega. 3. si leicōmissa 4. si q̄s illicitè. 2 Sed si esset dubiū an valeret, tūc adiri debet superior: aliàs autē semper seruandū est iurm dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possit, inf. de iureiur. si verò. si spontè sit præstitum, & sine dolo, inf. de iureiuran. cū contingat. Ber.

b Gabaonitæ.] hāc historiā habes 22. q. 4. c. inter cętera, §. sed eū his, & cimnoc.

c Ex successione.] tres successiones continuæ vīr ius successionis inducere, imò duæ, quia binus actus inducit consuetudinem. arg. 25. q. 2. ita nos, & C. de epali audien. nemo.

d De domo.] imò de alia tribu eligi debet, 8. q. 1. Moyses.

[Gl. seq. tex. fortificat, secūdo arguit, alleg. 4. iura.]

e Obseruari.] etiā si ei iam coronato iurasset post reprobationem legitimā ei non teneretur in aliquo ratione iuramēti. 15. q. 6. alius. & ī. de transla. quanto. circa fi. Item arg. q̄ destructo principali, & accessorium, ī. eod. qualiter. C. de vsur. l. eos, & C. depo si. si deposita pecunia. & ff. de rei vend. l. & ex diuerso. & de no. oper. nunciat. l. secunda.

cum nihilominus super eo nos prius cōsulere debuisset, quàm contra ipsum propria temeritate venire: [a] illo præsertim exemplo, quòd cum Gabaonitæ [b] à filijs Israel per fraudem surripuerint iuramentum, ipsi tamen cognita fraude contra illud venire temere noluerunt. Vtrum verò dictum iuramentum sit licitū vel illicitum, & ideò seruandum, an non seruandum extiterit, nemo sanæ mentis ignorat, ad nostrum iudicium pertinere: & infra.

¶ Insuper si prædictus dux imperium obtineret, libertas principum in electione periret, & imperium obtinendi de cętero cęteris fiducia tolleretur: nam si prout olim frater dicti ducis patri eorum, sic dux ipsi fratri suo succederet, videretur imperium non ex electione, sed ex successione [c] deberi: & in præiudicium principium redundaret, si non nisi de domo [d] ducis prædicti videretur aliquis ad imperium assumendus: & infra.

¶ Nobilitatem ergo tuā monentes per Apostolica scripta mādamus, quatenus à præfato duce recedas omnino, non obstā te iuramento, si quod ei ratione regni fecisti, cum (eo quantum ad obtinendum imperium reprobato) iuramentū huiusmodi non debeat obseruari. [e]

¶ Idem.

¶ Absentes ad electionem de prouincia sunt vocandi, & confirmatur electio maioris & sanioris partis.

CAP. XXXV.

Coram † dilecto filio tituli sanctæ Pudentianæ † presbytero Cardinali: & infra.

¶ Si verò vtriusque partis fuerit cassata electio, vos (fratribus omnibus, qui fuerint in prouincia [f] conuocatis) quod maiori & saniori parti eorum super prædictis videritis cō placere, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter obseruari.

¶ Idem Parmen episcopo, & eis coniudicibus.

¶ Cassatur electio partis maioris facta, contempta minori parte etiam si est vnus solus, non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem. h. d. secundum intellectū communem.

CAP. XXXVI.

ij Bonæ † memoriæ S. Cremonen. epi-

parti illorum placuerit, faciant per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Not. quòd vbi electio debet celebrari, ibi omnes canonici de ecclesia, qui sunt in prouincia, sunt vocandi. Item qui sunt in prouincia dicuntur præsentes. Item inuiolabiliter obseruari debet q̄d fit à maiori, & sanior: parte.

[Gl. seq. nos illos & solos vocandos, &c. remittit & determinat.]

f In p̄uincia.] hic vr̄ expressum, quòd omnes illi & soli q̄ sunt in prouincia, vocandi sunt ad electionem, & per hoc vr̄ sic intelligendū, si sunt in prouincia. inf. eod. quia p̄pter. De hac materia not. 7. q. 1. factum est: & quod dicit in prouincia, sic est intelligendū, si sunt in prouincia ita propinqui q̄ eo modo sint vocandi: quia si prouincia esset multum lata & longa, non debent vocari: quia periculum est in mora, supra eod. cum inter vniuersas, & eodem modo si esset extra prouinciam, & propinquus, nunc vocandus esset, inf. eodem cap. proxi. vbi fuit vocatus qui extra prouinciā erat. Rhegium enim & Cremona diuersarū sunt prouinciarum. Et ita nec dico vocandos omnes de p̄uincia, nisi qui commodè possunt vocari nisi cōsuetudo sit q̄ oēs vocantur. ī. eo. in Genesi. nec dico tantùm de prouincia sunt vocandi per capitulum sequens: In talibus enim vocationib. potius statur consuetudini, vt absentes vocent iuxtà consuetudinem vniuscuiusq; ecclesiæ: & hæc consuetudo erat q̄ oēs de p̄uincia vocarent̄, vt est ī. eo. i Gen. Ber.

Absentes à quā remoto loco sūt vocādi ad electionem.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp.

† Hic perperam in ob. legitur Prudētianæ, cū nullus vnq̄ fuerit talis titulus.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp.

ADDITIO. Et licèt quidam (vt Pet. de Sam. qui hoc no. inf. eo. Cumana. & Ægi.) dixerint nō valere consuetudinem q̄ absentes non vocentur, licèt valeat de quā remoto loco vocentur tu dic contra, vt dixi inf. de præben. cum in ecclesijs. lib. 6. in gl pen. Ioan. And.

Coram.] In prima ponitur decisæ narratio. In secūda prouisio: ibi, Si verò. Et pone casum quòd celebratis duabus electionibus in discordiam, Papam commisit illas decidendas prout de iure fuerit, & sic cōtingeret vtrunque cassari, Papa mandauit electionem celebrari de nouo prout habetur in litera. ABB. Sicul.

CASVS. In quadam ecclesia duæ electiones fuerūt celebratæ, causa super his electionibus fuit delata ad sedem Apost. sed quia non potuit constare domino Papæ de meritis illarum electionum, mandat quibusdā vt si electio vtriusque partis cassata fuerit vocatis fratribus, qui sunt in prouincia, quod maiori, & saniori

ij Bonæ memoriæ.] In prima ponit̄ decisa facti narratio. In secūda diffinitio: ibi, Constitutum. In qua duo facit primò cassat electionē secundam exprimens quare. secūdò ibi, electionem, cassat etiam primam, exprimens quare, & ponens antiphophoram. Abb. Sicul.

CASVS. Epō Cremoñ. in extremis agente, cum desperaret de vita ipsius, capitulum ipsius ecclesię citauit quen-

quendam canonicum suum in ciuitate Rhegio in studio commorantem, vt ad certũ terminum veniret pro electione futuri pastoris facienda: dicto canonico nõ veniente ad terminum sibi præfixum, elapso termino, & epo viam vniuersæ carnis ingresso, antequam corpus sepultura traderet, absente prædicto canonico capitulũ contulit potestatem eligendi quibusdã canonicis ecclesiæ suæ & ipsi canonici post mortẽ epi, & ante sepulturã cœperunt tractare de electione pastoris, & quidẽ ex illis maior pars conuenerunt I. archipresbyterũ ipsius ecclesiæ, & alij in archidia. suũ, eo vero sepulto minor pars consensit maiori, & sic dictus archipresbyter post sepulturã ab omnibus est electus, cui electioni dictus archid. & capitulũ cõsenserũt. postmodũ vero superuenit dictus canonicus, asserens se fuisse contemptum, propter quod (vt dicebat) electio nõ valebat. Vnde credens potestatẽ eligẽdi ad se esse deuolutã, prædictum archid. elegit. Vnde propter electiones illas dict' canonicus pro se, & quidã alius H. nomine pro archid. ad sedem Apo. accesserunt. Papa uerò de meritis istarum electionum cognito, electionem archid. celebratam post electionem archipresbyteri non cassatam cassauit: quia non debuit H. canonicus procedere ad electionem secundam ante cassationem prioris, in pœnam interdicens dicto H. canonico uocem cõtradictionis, in primo cõsensu cap. perdurante, & similiter electionem archipresbyteri iustitia exigente cassauit, tum quia corpore dicti epi nondum tradito sepulturæ habuerunt de ista electione tractatũ cõtra canonicas sanctiones: tũ quia dictus H. canonicus cõtemptus fuit, licet unus solus fuerit: quia in talibus plus nocet contemptus unius quã multorũ contradictio in præsenti nec ualuit prædicta citatio: quia cum mortem episcopi præuenit, nõ potuit arcere citatũ. Not. quod secunda electio non est facienda prima non cassata. Item unius solius contemptus potest cassare electionem. Item episcopo defuncto nondum sepulto non debet fieri electio. Item citatio non legitime facta non tenet.

[Gl. seq. obijcit, & sol. & in additione partim solutio non corrigit.]

episcopo in extremis agẽte, cum de conualescentia ipsius desperaretur, Cremon. capitulum H. canonicum suum Rhegij discipliniis scholasticis insistentem, ad certum terminum in vigilia Pẽtecostes, pro futuri electione pontificis citari fecerunt: & infra. ¶ Constituto † autẽ dicto H pro sua electione, & dilecto filio nostro I. pro electione archipresbyteri coram nobis: electionem ab ipso H. post electionem archipresbyteri non cassatam, licet de uiro multæ literaturæ, honestæ uitæ, & claræ famæ, non tamen sine multa temeritate præsumptam: cum † de priori nostrum deberet expectare[a] iudicium, antequam procederet ad secundam duximus irritandam; in pœnam interdicentes eidẽ contradictionis vocem, in primo consensu capitulo permanente.

¶ Electionem autem archipresbyteri (quamuis laudabile testimonium perhibeatur de ipso) iustitia exigente cassauimus: tum quia corpore dicti episcopi nondum tradito sepulturæ, habuerunt de ipsa electione tractatum[b] contra canonicas sanctiones; tum quia inuentus est H. fuisse contemptus, licet vnus solus extiterit, cum plus in talibus consueuerit contemptus vnius obesse, quam multorum[c] contradictio in præsenti. Nec prædicta[d] debet dici citatio va

† In manuscripti, ita; cõstituto autem dilecto filio H pro sua, & dilecto filio N. pro electione, &c.

†Alias cum de priori electione.

a Expectare.] Sed nonne electio, quæ fit contemptis illis qui debent interesse, ipso iure est irrita, ut s. e. quod sicut, & c. uenerabilem, et inf. de arbi. cum olim. & 63. dist. obeuntibus, ergo ea non obstante potest attentari secunda electio, inf. de appel. constitutus, cum enim à iure sit reprobata talis electio, non est necesse iudicem adire pro ea cassanda, ff. de condi. insti. l. quę sub conditione, §. ult. Præterea cum uniuersitas delinquit in eligendo, electio debet deuolui ad eum qui non deliquit. s. e. bonæ, & supra de postula. bonę. Dico quod electio archipsbyteri non fuit nulla ipso iure, sed potius annullanda, & ideo debuit expectari cassatio superioris antequam processus fieret ad secundam. Vnde &c. si vnus habuisset ius eligendi, deliquit in hoc quod voluit simul esse actor & index 1 præmissæ electionis, inf. de cõcess. præb. post electionẽ in parte decisa, & licet illi deliquerunt in eligendo, non tñ illud ius deuoluitur ad vnum et hoc sentio. q. dicit quod vnus nõ constituit vniuersitatẽ, & inducit in arg. hoc ca. & 63. dist. si forte, & ff. de leg. 1. si grege, licet ius vniuersitatis dicatur stare in vno. ff. quod cuiusq; vniuer. sicut, In fi. per quã t. nos dicim' cõtra: & si ille non elegisset, poterat post cassationẽ eligere si hoc postulasset: & hoc innuit litera ista cum dicit ibi, nostrum debuit expectare iudiciũ antequam procederetur ad secundã. Et si electio prima nulla fuisset ipso iure: quia electus esset indignus: tunc ipse sol' potuisset. s. e. bona, & s. de postu. gratũ. & s. e. scriptũ est, sed hæc non fuit nulla, immo ipse poterat eã confirmare si consensisset. s. e. quod sicut. Io. dixit quod non deuoluit ius eligẽdi ad alios: nisi qui eligit personã ineligibilis. s. eo. scriptũ i. & s. de postu. gratũ. & s. eo. bonæ memoriæ. Sed dic quod electio non est nulla ipso iure, uidelicet vbi aliquis est contemptus: tunc non ipso iure. sed per sententiam ius eligendi debet deuolui ad alios, uel si non seruatur forma illius constitutionis, inf. eo. quia propter tũc similiter sunt priuandi per sententiam. ut inf. e. quia propter. & c. Cumana. An ius vniuersitatis remaneat in uno, dictũ fuit supra de postu. gratu. & ibi recurrendum est. Quãque iamẽ electio est irrita ipso iure, & tñ impedit secundam. s. eo. auditis, nec tunc eligendi ius deuoluitur ad alios. Vnde secunda electio ibi nõ tenuit, ut ibi notatur in fi. ultimæ notulæ: quia eligentes non sunt ipso iure priuati. Et quod dixi 2 quod ubi aliquis est cõtemptus nõ ipso iure, sed per sententiam ius eligendi debet ad contemptum deuolui: intelligo per sententiam Papæ tantum, argu. istius literæ, cum de priori nostrum deberet expectari judicium antequam procederetur ad secundam. Vbi. n. certa pœna statuta est, alia non est imponenda, 3 nisi per eũ qui habet potestatis plenitudinem, quod satis innuit hæc litera, sufficit. n. vt cassetur electio, vbi quis prosequitur contemptum suum. Ber.

[Glo. seq. rec tetur per obiectionem, & solutionem.]

b Tractatum.] Not. quod cassatur electio de qua est habitus tractatus ante sepulturam mortui. 79. dist. nullus. 2. Sed propter hoc solũ nõ fuisset cassata, sed assumit hic Papa quasi non causam vt causam, sed cõtemptus fuit causa cassationis, nam mortuo uiro soluta est uxor à lege matrimonij, vt inf. de secun. nup. c. ul. & pen. & 7. q. 1. sicut alterius uxor. Ber.

c Multorum.] s. e. quod sicut, & c. uenerabilem.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

d Nec prædicta.] Responsio tacitæ quęstionis. Dicerat aliquis dño Papæ: ille H fuit citatus; & ille rẽdit

citatio

1 Cõ enim nemo sibi ius dicere debeat. C. ne quis in sua cau. l. vna. vnde vi. si quis i. & tã. ff. quod met. cau. exstat edictum, & de vi priua. l. creditores infra de concessione præb. post electionem, ad fi. quod met. cau. c. vl. 2. q. 1. in primis, 16. q. 6. placuit.

2 Hoc quod sequitur fuit additio, in qua glossator caute correxit quod dixerat. Ioa. And.

3 Tex. est I l. fine causa, ff. de Car. edic. & in l. 1. in fin. ff. ad municipalẽ.

cipue non fuit legitime. Et sic est ar. quod si aliquis citetur non legitime, si aliquid fiat cōtra absentē, non valet. 1 Generale enim est, quod ad citationē quæ reprobatur à iure, nō tenetur venire citatus etiā ut alleget priuilegium, de hoc not. per Ioan. 3. q. 2. si epis. & inf. de do. & contu. dilectus. vbi de hoc.

† Nec est in l. uir bonus, ff. iudic. sol. & in l. si pater. C. ne de stat. defūctorum.

Cum ad nostrā.] Primo ponit factu. Secūdo illud cassat ibi, Nos. Abb.

† Arctare.

CASVS. Quidam simul factus fuit monachus & abbas, cū prius debuerit esse monachus quam abbas. peruenit hoc ad notitiā dñi Papę. Papa videns q̄ cōtra regulares traditiones fuerit attentatū, electionē de facto factā cassauit. quia nullus dēt monachari spē habēs vel promissionem q̄ fiat abbas. No. quod spes sola uel ꝑmissio simoniā īducit: & ideo ille q̄ sic monachatur vel eligitur, de iure est repellendus. Item nota quod q̄s prius debet monachari quā in abbatem assumi.

† Ca. 5. e. tit. in 4. compilatione.

† Lexorien. Leconien.

† In codice Barbenç, ita istud fuerit attētatum.

[Gloss. seq. alleg. duas concor. signat vnū cōtrariū, & sol. ponit dictum cui signat contrarium.]

a Monachus.] Hic habes expresse, q̄ clericus secularis non potest eligi in abbatem. ad idem facit ∫. eod. cū caulam, & ∫. eo. cū in magistrū. ar. cōtra. 16. q. 1. presbyteros. Sed non est cōtra. quia illi presbyteri erāt monachi. & ita poterant eligi in abbates, & ibi soluitur contrarium. Et sunt monachi melioris conditionis quā clerici; quia clerici eos eligunt ad sua officia, 58. dist. cap. 1. & 2. & 18. q. 1. c. 1. vbi est hoc expressum, sed ipsi nō eligūt clericos ad suas dignitates. argu. contra 18. q. 1. omnes, & 2. q. 7. sicut sacerdotes.

† Ca. 4. e. tit. in 4. compi.

ADDITIO. Et hoc ideo quia quilibet monachus clericus est, sed non cōuertitur, propterea quilibet monachus in clericali officio videtur instructus, sed clericus secularis in monachali non.

b Nullam spē.] Principalē 1. q. 1. sunt in ecclesia. sed secundario licitū est alicui sperare honores ecclesiasticos, 61. dist. quod ꝓderit. & 59. dist. si officia. 74. dist. consuluit. & uerba ista habes, 16. q. 7. per laicos.

c Irritare.] Idest irritam nunciare, inf. co. c. prox.

Officij tui.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Abb. ic.

CASVS. Vacante quodam monasterio posito in medio nationis peruersæ, monachi cum nō possent sui ordinis personā idoneā inuenire, p quam monasterium posset gubernari, in quendam nobilem & discretū oculos extenderunt per quem poterant melius defensari. Vnde accesserunt ad patrem ipsius humiliter postulātes ab ipso, vt filium suū induceret, quatenus habitum susciperet monachalē, nullam spem patri dantes de ipsius ꝓmotione, & pater ad hoc filium suū induxit. qui monachus fact⁹ statim in abbatem est electus; cui⁹ electio confirmata fuit p rectorem Messanū legatū Apostolicæ sedis. mortuo illo rectore q̄ cōfirmauit suā electionē, successit sibi quidā alius legatus Apost. sedis, q̄ dubitauit an talis electio valuerit, cum dict⁹ paratus sit se purgare, q̄ ad hoc fuit nulla ambitione inductus, petens à Papa utrum dictus electionē potuit confirmare, uel dispensare cum ipso, & si electio illa sit cassanda, an iterū possit eligi ī abbatem? Rñdet Papa, quod ex his quę incontinenti sunt acta, ostēdit quod talis taliter eligi nō potuit in abbatem: & ideo Papa electionē illā decreuit irritam & inanem, q̄ prius voluit esse magister quam discipulus: sed postquā fuerit in regula competenter instructus, si necessitas & vtilitas monasterij postulauerit, poterit in abbatē assumi, ne monasteriū opprimatur incursibus malignorū: prius tā ab ipso purgatione recepta. No. quod ex his q̄ incontinenti fiūt, ꝑsumit̄ cōtra aliquē. Itē prius debet esse q̄s discipulus quā magister, vt in præcedenti c. dicebatur.

fuisse, quia cum episcopi mortem præuenerint, temeraria nimis extitit: & ideo non potuit arctare † citatum.

¶ Idem.

¶ *Non monachus in prælatum regularem eligi non potest.*

CAP. XXXVII.

Cum † ad nostram notitiam peruenisset, q̄ H. qui se pro abbate Lexouien. † gerebat, non fuit ante monachus [a] quā electus: nos attendentes, quod contra regulares traditiones illud † fuerat attentatum: cum nullam spem [b] vel promissionem habens, vt abbas fiat, debeat monachari: electionem de ipso factā curauimus irritare. [c]

¶ Idē magistro C. presbytero Cardin. sedis Apostolicæ legato.

¶ *In abbatem eligi non potest nisi instructus in regula monachali.*

CAP. XXXVIII.

Officij † tui: & inf. Sanè nobis tuis literis intimasti, quod cum monasteriū quoddam positū in medio nationis peruersæ, pastore careret, monachi de electione abbatis tractantes cum non possent sui ordinis idoneam inuenire personam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant melius defensari: & patrem adierunt ipsius humiliter postulantes, quod filium suum induceret, vt habitum susciperet monachalem; nullam patri de ipsius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium prouidum & discretum: qui, effectus monachus, fuit † in abbatem electus, cuius electio extitit per rectorem Messan. Apostolicę sedis legatū, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem sit paratus purgare se, quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus, postulas edoceri, utrum dictus legatus electionem confirmare, uel dispensare † potuit, uel quod factum est stare possit: & vtrum electione cassata, iterum valeat eligi in abbatem? ¶ Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum ex his, quæ incontinenti [d] subsecuta sunt, ostenda-

† Hic in quibusdam vulgatis habetur dictio, statim, quæ deest tum in manuscriptis, tum in aliis emendationibus.

† Al. infirmare.

[Glo. seq. continuat textum, alleg. 4. iura, secundo obiicit & soluit. tertio quærit. arguit pro, & soluit contra. quarto quærit obijciendo, & soluit.]

d In continenti.] Præsumit̄ aliquid ex eo quod incontinenti est subsecutum. 31. q. si quis, & 50. dist. si qua femina. quæ enim incontinenti fiunt, inesse uidentur, ff. si cer. pet. lecta est. 2 quia ex hoc præsumit̄ quod turpiter & ex contentione fit electus, quod esse non dēt. 1. q. 2. quā pro. Sed si hæc rō est quare clericus non possit eligi in abbatē; quia non est instructus in regula monachali: sic eadem rōne monachus non debet eligi in epm uel prælatum alicuius ecclesiæ secularis, cum ipse non nouerit regulas clericorum, vt possit præfici ecclesijs,

1 Pacta incōtinenti facta stipulationi inesse dicuntur. Io. And.

est. 16. q. 1. sic viue: & est clericatus. quòd esset verum omnino si is secularium clericorum regulas ignoraret. Sed benè eliguntur monachi, & regulares ad seculares prælationes propter officium prædicandi, quod priuilegiatum est. ĩ. de stat. regu. quod Dei timorem, & ĩ. de vo. & vo. redem. p tuas. & 18. q. 1. statutum. & 58. distin. c. 1. & 2. Sed quid si peritus esset secularis clericus in regula monachorum, possit ne tunc eligi in abbatẽ? Vr. ꝙ sic: quia ratio constitutionis in eo cessat. 61. dist. ca. statuimus. §. his omnibus, sicut monachus peritus in regula clericali potest eligi in episcopum per prædicta capitula. Sed non est ita: quia & si sciat regulam, non tñ est expertus in ea. Nã grauè est inexpertos ꝑ illis iunis officijs applicare. 19. q. 3. monasterijs. 1 Sed quare nõ potuit iste postulari in abbatem, cum laicus nesciens literas clericales possit et in episcopum postulari. 61. distin. Osius. 60. di. cotidie randu o. fm. R. Io. Andr. postea per tres menses discere potest regulas clericales, in auth. de san. epis. §. damus, coll. 9. Item eremita postulatur in abbatem. ĩ. eo. cũ monasterium? Dic ꝙ non fuit eremita, sed de monasterio quod erat in eremo. Et eadẽ est rõ: q a si laicus est peritus, nõ est necessaria in eo probatio habitus clericalis. Sed oĩa ista non prosunt; quia quantumcunq; sit laicus peritus in regula monachali, & expertus & probatus in ea, nunquam potest eligi, vel postulari in abbatem, propter rationem, quæ hic redditur: & quia eiusdem professionis debent esse qui eligũt & qui eliguntur, ne quasi in boue, & asino uideretur arari: quasi simul & semel esset laicus, & abbas, & quia præsumptio ambitionis maxima est, quia aliàs nõ fieret fortè monachus, & ambitio bene repellit quemlibet à dignitatibus. 8. q. 1. in scripturis. 2 quia nõ ambitione, sed labore ad augmentum honoris vnumquẽque conuenit peruenire. C. de re milit. contra publicam vtilitatem. lib. 12. & ambitus notari solet. 61. dist. miramur. in fine.

† decreuimus

1 Sicut Dñs voluit beatũ Petrũ i seipso experiri fragilitatẽ humanam, ut disceret aliis misereri.

† Ca. 5. eo ti. in 4. compi.

2 Concord. tex. i l. fin. ff. ad le. Iul. de amb. nisi tñ in Papa. no. Io. An. in c. cũ prælatis de pactis.

tur, quòd talis ualiter non possit eligi in abbatem; maxime pro eo quòd antequam esset discipulus, voluit esse magister: electionem illam irritam esse decreuimus † & manem. Verum postquam fuerit in regula competẽter[a] instructus, (si urgens necessitas, & euidens utilitas, ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta, poterit in abbatẽ assumi, ne monasterium opprimatur incursibus malignorum.

¶ Idem.

¶ *Electio aliàs canonica confirmatur, licèt quidam eligentium essent minori excommunicatione ligati.*

CAP. XXXIX.

Illa † quotidiana instãtia: & infra.

¶ Quia pro certo didicimus electionem canonicã [b]extitisse, ipsam auctoritate Apostolica duximus confirmandam: supplentes[c] de plenitudine potestatis, si quis † in ea ex eo fuisset defectus, ꝙ quidam interfuerunt electioni eiusdem, qui ex sola participatione in simplicis[d] excommunicationis laqueum inciderunt.

¶ Idem magistro Maximo notario nostro.

¶ *Si postulatio cum electione concurrit, & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus; postulatio admittitur rejecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars postulantiũ ignorauerit; postulatio, & electio reprobantur. Si verò sciebant & electus idoneus, confirmatur electio, & idem si numerus postulantium non est duplo maior. h. d. intelligendo secundùm quod continet ius commune.*

CAP. XL.

Scriptum † est in Apocalypsi Ioannis, quòd in medio, & in circuitu se

pro certo. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum, vel in aliũ prælatum. In hac electione quidam interfuerunt qui per solam participationem inciderant in minorem excõicationem, dubitatur an propter hoc electio vitietur. Consultus Papa rñdet, pro certo inuenit electionem illã canonicam fuisse, & ideo eam confirmauit. Verũ tñ si quis defectus fuit in ea pp hoc quod illi ex cõicati minori excõicatione interfuerunt, Papa supplet hoc de plenitudine potestatis. No. quòd excõmunicatus minori excõicatione potest eligere: quia nõ est separatus nisi a sacramentis.

[Gl. seq. distinguit electionem actiuam & passiuam, & reddit causam utriusq; signat contrarium, & soluit.]

b Canonicam.] No. quòd licèt aliqui sit excommunicati minori excommunicatione, tamen eligere possunt, & tamen electio dr canonica, vt hic habes. Sed talis scienter eligi non potest, pro eo, quòd eligitur ad ea a quibus est ipse remot⁹. ĩ. de exce. à nobis. & hoc est hodie expressum. ĩ. de cleric. excommuni. mi. si celebrat. nec incurrit irregularitatem si celebrat, peccant tamẽ tales celebrando, ut ibi dicit. sed criminosi à prosecutione sui iuris non repelluntur, nisi sint excommunicati maiori excommunicatione, & ista isti pñt vti iure suo in eligendo, & in alijs negotijs ecclesiæ temporalibus, & spũalib. Arg. ĩ. eo. cum inter R. & ĩ. de confirm. cum dilectus. vbi dr, ꝙ suspensi nec eligere, nec eligi pñt. Solu. hic, & in c. si celebrat intelligitur de suspensione canonis, contra de suspensione iudicis, mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, de arbitr. l. Celsus.

ADDITIO. Vnde versus.

Supplicium lenius dat ius, quàm iura ministrans.

† Al. ita: si quis in eo, ex ea fuisset codice Barbatiæ ita: si qs in ea, uel ex ea fuisset defectus.

† Ca. 6. eo. ti. in 4. compi.

Apoc. 4.

a Competenter.] per tres menses. argum. ĩ. de æta. & qual. præterea. & in auth. de san. episc. §. damus.

ADDITIO. Vel aliàs competenter, i. per annum secundùm quosdam, & inducũt pro se. 78. dist. monachus nouicius.

ADDITIO. Alia concor. Ioan. Tanc. & Compost. Sed Host. dicit, quòd per annum, ĩ. de reg. statuimus, potius crederem hoc arbitrarium, secundùm diuersas conditiones personarum. Io. And.

Illa quotidiana.] In prima ponitur electionis decisi narratio. In secunda ipsius confirmatio: ibi, Quia

c Supplẽtes.] hæc suppletio 3 ex superabundanti nõ ex necessitate hic fit, ex eo ꝙ obiectũ fuit de tali excõicatione, q̃ repellit ab electione ꝑ decr. prædi. si celebrat.

d Simplicis excommunicationis.] Hic põt sumi arg. quòd utile non uitiatur per inutile. ĩ. eo. c. proxi. in fin. ver. nisi forsitan. &c.

Scriptũ.] Hẽt materiã subtilẽ, & difficilẽ, & tñ ꝙ gl. & aliq. dixerunt ex cã hoc c. ꝑtinere potius ouandi prouisionem Papalem, q̃ ius cõe. iste tñ intellectus cõiter non tenet: q a ꝑm eũ hæc decretalis esset hic superflua, ꝑ id quod habetur in proœmio ĩ. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponit exordium decisium.

3 Num ast hæc suppletio fuerit necessaria subtiliter inuestigat hic Host.

ussum. In secunda: ibi. Sane, narrat factum electionis, & postulationis. In tertia: ibi, Verùm quia, ponit cōmissionis causam. In quarta: ibi, Per Apostolica; ponit cōmissionis formam. Et hæc ultima pars subdiuiditur: quia primo ponit processum quem faciet delegatus partibus inuitis. Secundò: ibi, Et si partes. ponit diffinitionē, q̄ faciet si partes consentiāt, quatuor casus declarando. Secūdus est: ibi, Quòd si. Tertius ibi, Si verò. Quartus. ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Vacante Constantinopolitana ecclesia duo vocati sunt ad eam: pars una postulauit archiepm Eradicē. alia verò elegit plebanum S. Pauli de Venetijs. procuratores vtriusque partis ad sedē Apostol. propter hoc accesserunt, hæc & alia i præsentia D. Papæ proponētes, ex parte postulātium archiepiscopū proponebatur, quòd duæ partes, & āplius postulauerant archiepiscopum. Ad hoc probandum inducebatur quoddam publicum instrumentū computatis vij. præpositis, & prælatis conuētualium ecclesiarum, qui de communi consensu ad electionem fuerunt vocati, & procurator partis aduersæ illud idem fuit confessus in iudicio, sed eius confessio extitit reuocata. Vnde pars postulantium proponebat suam intentionem probatam. Quia de his quæ partes in iudicium deduxerant, non potuit fieri domino Papæ plena fides: mandat Papa cuidam notario suo, ut super his inquirat diligentissimè veritatem de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi vterque natus fuit, diutius conuersatus, & de studijs eligentium, & postulantium, & de omnibus, quæ causam possunt instituere apud Constātinopolim, vbi electio, & postulatio factæ fuerunt: & si partes concordauerint, procedat hoc modo: vt si constiterit, quòd de communi consensu patriarchæ admitterentur vij. præpositi, siue per se, siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro omnibus prælatis conuentualium ecclesiarum, & tunc temporis tot essēt prælati quot erant ecclesiæ conuentuales, ita q̄ cum septem præpositis, & nouem Canonicis facerent duplo maiorem numerum q̄ xvij. electores plebani: tunc postulationem admittas, nisi postulatus indignus repertus fuerit; & electione plebani cassata absoluat illum ab Ecclesia Eradicē. & det sibi licentiam transeundi ad Ecclesiam Constantinopolitanam. Si verò omnes prædicti non fecerint duplo maiorem numerum, siue dignus siue indignus fuerit postulatus, eo repulso electionem plebani confirmet: nisi & ipse plebanus repertus fuerit indignus. Si verò numerus postulantium fuerit duplo maior, quam eligentiū. & psona postulata fuerit indigna, & electio, & postulatio reprobetur: ut si forsitan omnes, uel maior pars postulantium ex certa scientia indignum postulassent, illa vice postulandi, seu eligendi essent potestate priuati. & in hoc casu electionē plebani confirmet, si eam de persona idonea constiterit celebratā. Not. quòd inquirendum est de conuersatione electi apud illos cum quibus fuit cōuersatus. No. quòd qui sciēter eligit indignū, ea uice postulandi, vel eligēdi potestate priuatur. Qui verò ignoranter eligit, vel postulat indignum, nō punit. Item si maior pars ignorat uitium minoris partis, non imputat maiori parti, quum hoc ignorauit. Hæc decre. continet ius in fine, alia verò præcedentia ex cōi cōcordantia partium, & prouisione Papæ dicta sunt.

dis, erant quatuor animalia: & infra.

¶Sane ad hanc ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam, duo animalia sunt uocata, utinam plena oculis, & alas habentia lenas, videlicet Eradicē. archiepiscopus, & plebanus sancti Pauli de Venetijs, sicut per procuratores tam postulantium archiepiscopum quàm eligentium plebanum, fuit propositum coram nobis: & in fra.

¶Verùm, quia de his, quæ per assertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides: quamuis super his, quæ de numero dicta sunt, postulantium, per quoddam instrumentum publicum, nec non per confessionem procuratoris aduersæ partis in iudicio factam, sed postea reuocatam,[a] pars altera[b] assereret suam intētionē esse fundatam, causam discretioni tuæ duximus committendam.

¶Per Apostolica scripta mandantes, quatenus super his, & alijs inquiras diligentissimè veritatem de meritis electi[c] & postulati apud Venetias, ubi[d] nati fuerunt, & diutius conuersati. De studijs antè eligentium, & postulātium, & omnibus generaliter, quę causā possunt instruere, apud Constantinopolim, ubi huiusmodi postulatio, & electio celebratæ fuerunt.

¶Et si partes consenserint,[e] procedas hoc modo: vt si constiterit de mutuo[f] conuenisse cōsensu, quòd ad electionem patriarchæ septem admitterentur præpositi siue per seipsos, siue per alios,[g] & duo[h] alij ex parte uniuersitatis pro cæteris conuentualium ecclesiarum prælatis, totque tunc temporis[i] conuentuales

a Reuocatam.] sine aliquo interuallo, sicut testis qui potest corrigere dictū suū incontinenti. ℸ. de testi. cog. preterea. 1 An factum procuratoris p̄iudicet dño, dicitur ut infra lite non contestat. cap. 1. & ca. accedens. & ℸ. de cau. possess. cum olim. & ℸ. de censib. olim.

b Altera.] Scilicet postulantium archiepiscopum.

c Electi & postulati.] sic ℸ. eod. venerabilem. Sed ibi ad studia eligentium non retulit se legatus, quamuis potuerit.

d Vbi nati.] Quia ibi melius potest inquiri. supra eodem. postquam. ℸ. de præsumpt. quoniam. & 23. distin. illud.

e Consenserint.] s. vt notarius iste diffiniat s̄m quod inferius cōtinetur, & in isto consensu necessarius est cōsensus electi, & postulati, aliàs non possunt partes recedere à iure. ℸ. eo. cum inter canonicos.

f De mutuo.] Hoc ideo dicit; quia pars eligentiū hoc negabat: ideo Papa mandat inquiri, cum de iure cōi interesse debuerit. ℸ. de cau. pos. cum ecclesiæ. Ber.

g Per alios.] Qualiter quis per alium hoc facere possit, habes ℸ. eo. quia propter. §. illud. 2

h Duo.] isti duo habebant vocem pro duodecim prælatis singulariter pro quolibet.

ADDITIO. Hoc intelligit Inno. qn̄ omnes ut singuli singulariter habebant vocem, aliud si vniuersitas p̄latorum vnicam vocem habuisset. Dicebat ergo Cōpostel. quòd tot voces habebant isti, quot committētes. nemo enim plus, &c. de re. iu. nemo plus. Ioan.

[Gl. eq. exponit literam: expositioni signat contrarium. & contrario acquiescit.

i T pis.] Hoc iō dicit: quia si tunc aliqua conuentualis ecclesia uacasset, pro ea nullus potuisset admitti sede vacante: quia tunc non est qui iura illius tueatur, vel eis possit uti ℸ. ne sede vacan. c. 1. & 2. & ℸ. de præscript. de quar-

1 Concord. tex. i l. si postulauerit. & ibi Bart. §. 1. ff. de adult. & l. repetitio. ff. de q̄ stio.

2 Sed ibi de iure cōi. hic de mutuo consensu.

Præscriptio dormit contra ecclesiā ipsa vacāte.

ecclesias habuisse prælatos, quòd cum septem præpositis, & nouem canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione præfati archiepiscopi conuenisse, duplo maiorem facerent numerum quàm sexdecim electores plebani, tu vice nostra postulationem admittas: nisi probatum fuerit postulato aliquid obuiare de canonicis institutis, † quod promotionem ipsius debeat impedire: ac (plebani electione cassata) ipsum archiepiscopum absoluas à vinculo quo Bradiesi. ecclesiæ tenetur, concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in pastorem.

¶ Quod si ad faciendum duplo maiorem [a] numerum, simul omnes prædicti minimè sufficerent, † siue dignus siue indignus fuerit postulatus, tu postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra confirmes, [b] dummodo nihil obsistat eidem, quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum.

† Suffecerit.

¶ Si verò numerus postulantium inuentus fuerit duplo maior, [c] quemadmodum prædictũ est, & persona postulata [d] reperta fuerit indigna, tu tam postulationem quã electionem non differas reprobare: Nisi forsan omnes, aut maior pars postulantium, præsumptione [e] damnabili postulauerint scienter indignum, † vt hac vice meritò debent eligendi seu postulandi ptãte priuari. [f] Et hoc quoque ca-

de quarta. tunc. n. dormit ius ecclesiæ, ita ꝙ non currit præscriptio. j. de præscrip. auditis. & c. 1. & c. de quarta. nec ad capitulum ius illud deuoluitur. j. ne sede vacan. c. 2. arg. contra. j. de maio. & obedien. his quæ. & c. cum olim, quibus fortè staretur in casu isto: quia diuersi sunt isti casus à præcedentibus.

a Maiorem.] hic habes ꝙ electio semper præualet postulationi. secũdùm illos qui dicunt ꝙ hæc est iuris diffinitio, nisi duæ partes sint in postulatione.

Electio semper postulationi præpõderat.

De hac materia dictum est sup. de postula. bonæ memoriæ 1. & ideo statur hic iudicio duarum partiũ, quia qđ duæ partes faciũt, totum capitulum facere vř. vt ff. quod cuiusque vniuer. planè. & ꝑm hanc decr. intelligit quod dicit decre. s. de postula. bonæ memoriæ. ꝙ postulatio in discordia non cõsueuit admitti: hoc intelligi prout dř in not. sequenti. Item no. hic ꝙ cum in electione longè maior numerus est ex vna parte quã ex alia, nõ habetur respectus ad meritum ꝑsonæ, dũ tñ sit cõueniẽs ille q est electus à maiori parte: nec ad zelum eligẽtiũ arg. s. eo. dudum. & j. de appel. constitutus. sed si numerus in modicum excedat tunc recurritur ad merita & ad zelum, & præferuntur numero arg. j. de testi. in nostra, & est expressum j. eo. ecclesia vestra. vbi de hoc.

† Quæ habes. j. eo. ti. c. nihil est.

[Gloss. seq. objicit, & soluit recitando opinionem quam approbat.]

b Confirmes.] hic dicit Papa electionem à minori parte capituli factam confirmari, & tñ pars alia non est eligendi potestate priuata, quia non postulauerat indignam personã, & de iure licitè poterãt postulare sicut & eligere, & ita postulando non peccant: ergo ius eligendi non fuit deuolutum ad pauciores: quod tunc demum locum habet, cum maior pars scienter postulat vel eligit indignum, vt i. fi. decr. dř. Et ideo cõtra. j. c. Cumana. & in c. ecclesia. & c. in Genesi. in quibus dř quòd electio non valet nisi sit facta à maiori parte capituli; & hic confirmatur facta cum longe minori parte. Propter hæc & alia quæ hic dñr, dñt quidam ꝙ hæc decret. ius cõe non continet, sed fuit quædam prouisio de consensu partium: & hoc vř per verba illa superius; si partes cõsenserint, hoc modo procedas: & ex eo quòd Papa admittit hic postulationem in discordia factam cum per eam nullum ius acquiritur postulato. s. de postu. c. penult. & quia non consueuit admittere tales postulationes in tanta discordia. s. de postu. bonæ memoriæ. Et ita in his duobus continet gratiam, quod satis potest concedi. Et ita videtur quòd vtraq; pars renunciet iuri suo: & quod dicit; de consensu partium taliter procedat, vt s. dicitur in verbis ꝑmissis, si partes ꝯsenserint. & c. aliàs si contradiceretur, non taliter processissent, sed facta in vnione super his de quib. ꝑ-

mittit, causam instructam remisissent ad Papam: hoc probat. s. eod. bonæ memoriæ, in parte decisa. Sed vbi duæ partes postulant aliquem, licèt ius non acquiratur postulato vt agere possit, tamen potest petere gratiam. & iniuria sit ei non fiat illi gratia. argum. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. ꝑmittitur. de hoc no. s. de postula. gratũ. & capitulo penulti. & vlt. Et idem crederẽ si maior pars postulat, ꝙ gratiam deberet habere. Et qđ dicit de duabus partibus, non credo necessarium, sed quædã prouisio fuit hic, vt dictum est, quia siue maior pars & sanior. siue duæ partes, siue omnes, totũ dependet à superiore. sed quod in fine dicitur, ius est.

[Gloss. seq. à contrario soluit & determinat.]

c Maior.] & ita vř à contrario, ꝙ si minor pars capituli sciuisset illum esse indignũ, alij nõ punirent ꝑ ꝑ hoc, & ita ẽ hic argu. quòd vtile nõ vitiat per inutile. sic s. c. proxi. Et est notabile illud quòd culpa & dolus minoris partis non nocet, nec ea quæ fiũt à minori parte irritantur propter hoc, & isti soli priuati essent ipso iure eligendi ꝓxima electione, si alij elegissent. s. e. cũ in cunctis. & hic, & alij admitterent, dum tñ probarẽt ignorantiã. s. eo. innotuit. Et si maior pars ignorasset illũ indignum, vtraq; pars dẽt reprobari à contrario, vt dř sup. & quod dř hic, quòd electio facta à maiori parte, confirmetur, quando maior pars postulantium scienter eligit indignum, intelligitur quando vno contextu fiunt postulatio & electio seu electiones: vt hic contingit. secus si ex interuallo. tunc. n. soli qui scienter postulant vel eligunt indignum, sunt eligendi seu postulandi potestate priuati: & illi qui ignoranter postulauerunt seu elegerunt indignum, debent ab alijs ad electionem admitti, aliàs deberet electio cassari propter contemptum, vt dicitur sup. in eadem notula.

Vtile ꝑ inutile non vitiatur.

† Vide l. 1. §. postulasti. ff. de postul.

d Postulata.] idest, ignoranter.

[Gl. seq. objicit, & soluit.]

e Præsumptione.] i. ex certa scientia. s. eod. innotuit. Sed qualiter potuit esse dign⁹ iste postulatus archiepiscopatu, & indignus patriarchatu, [1] qui iudicatus fuit dignus à Papa, vel à suo patriarcha. qñ confirmauit eum, quare denuo inquiri iubet de moribus suis. contra illud 17. q. 4. si quis suadente §. qui autem. & C. de cri. fal. l. 2. & j. de æta. & quali. accipimus? Dico ꝙ licèt quis reputetur dignus ad vnam dignitatem, propterea non est dignus ad maiorem. licèt enim dispensetur cum aliquo in minori dignitate, non tamen dispensat ad maiorem. 12. dist. nos consuetudinem.

1 Non enim potest qs esse in vno loco sanct⁹, & in alio peccator. 1. q. 1. sicut Christus Ioann. And. in nouel.

[Gl. seq. recitatur per ꝯtrarium: & dupliciter soluit.]

f Priuari.] istud referas ad factum, cum sint ipso iure priuati, s. eo. cum in cuncti. [2] illi scilicet qui scienter hoc fecerunt: Vel dic, idest nunciari priuati.

2 Adde qđ not. Bart. in l. cum quidam. 2. ff. de leg. 2.

ADDI-

su'electionem cōfirmes,[a] si eam de persona idonea constiterit celebratam.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Si illi ad quos spectat electio, negligunt eligere prælatum cathedralis vel regularis ecclesię intra tres menses proximus superior ecclesiam ordinabit, quod si intra tres alios menses non fecerit, canonicè punietur.

CAP. XLI.

NE pro defectu pastoris † gregem domini cum lupus rapax inuadat: aut in facultatibus suis ecclesia viduata graue dispendium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & ecclesiarū indemnitatibus prouidere.

¶ Statuimus vt vltra tres menses cathedralis[b] vel regularis[c] ecclesia prælato non vacet.

¶ Intra quos (iusto impedimento[d] cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligēdi potestate careant ea vice.[e]

¶ Ac ipsa eligendi potestas eum qui proximo præesse dignoscitur, deuoluatur.[f]

¶ Is verò ad quem fuerit deuoluta potestas, Deum præ oculis habēs, non differat vltra tres mēses cum consilio[g] capituli sui, & aliorum virorum prudentium, viduatam † ecclesiam de persona idonea ipsius[h] quidē ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem.

¶ Idem in eodem. †

¶ Per aliquam de tribus formis hic contentis. s. scrutinij, compromissi, & inspirationis, procedi debet ad electionem in ecclesiis cathedralibus: aliter electio celebrata non valet, & contra facientes priuādi sunt ea vice potestate eligendi. h.d. vsque ad §. illud.

ADDITIO. Per quod no. Host. quòd licèt duæ electiones fiant vno contextu, & maior pars eligat indignum, & minor dignum, nunquam obtinebit minor, nisi maior scienter deliquerit: Dicit tamen præsumi cōtra maiorē, nisi probet ignorātiā remittit. s. e. innotuit. hoc dictū est pro opinione mea contra suam opinionem Host. de qua dictum. s. eo. congregato. Io. And.

a Confirmes.] cū sit facta à maiori parte illorum qui habebant ius eligendi.

NE pro defectu.] Primò ponitur cōstitutionis causa. Secundò ibi, Statuimus constitutio: quæ constitutio quatuor facit. Nam primò statuit tēpus electioni. Secundò priuat negligentes: ibi, Intra quos. Tertiò ad superiorem deuoluit: ibi, Ac ipsa. Quartò punit superiorem si negligit: ibi, Is verò. Abbas.

CASVS. Quia propter defectum pastoris ecclesia viduata tā in temporalib. quā in spiritualibus frequenter sustinet læsionem: ideo concilium volens periculis animarum, & ecclesiarū indemnitatibus prouidere, statuit, vt ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres mēses non vacet, ita quòd si impedimēto iusto cessante, electio celebrata non fuerit, electores eligēdi potestate careant ea vice: & potestas ad proximum superiorem transfertur, & ille ad quem fuerit deuoluta potestas, intra alios tres mēses de consilio capituli & religiosorum de persona idonea ipsius, ecclesiam viduatam, vel si ibi idoneus non reperitur de alia, non differat ordinare, si ipse canonicam voluerit effugere vltionem. No. quòd ecclesia cathedralis vel regularis non debet vacare vltra tres menses. Item illi qui non potest agere non currit præscriptio. No. quòd per negligentiam quis amittit ius eligendi. Item regularis, ecclesia quantum ad tempus eligendi æquiparatur ecclesiæ cathedrali. Item no. quòd quam diu reperitur in ecclesia idonea persona, non debet eligi de aliena.

b Cathedralis.] quantum ad hoc nihil additur, quia idem erat secundum antiqua iura. 50. dist. postquam & 63. dist. obeuntibus. & alij tres dantur ad consecrationem petendam. 100. dist. quoniam quidem.

c Regularis.] & sic patet ex hac constitutione quòd ca. non Lateran. concilij. s. de concess. præb. nulla. hodie non extenditur ad regulares prælaturas, quia æquiparantur episcopatus & prælaturæ regulares, simile 16. q. vlt. si quis deinceps.

d Impedimento.] & ita non currit præscriptio contra canonicos, si iusta causa interueniente non eligant. 28. distin. de Syracusanæ. & 61. dist. bene nouit. & s. de concess. præben. quia diuersitatē, C. de inoffic. testa. l. contra maiores, ff. qui ex cau. maio. l. quod quidam. & l. seq. & l. ait prætor. Sed si Papa interdiceret electionē non minus currit eis tempus, nisi petant licentiam eligendi infra tempus statutum, inf. eod. c. vlt. Sed nunquid est hic necessaria protestatio quòd non possunt eligere intra tres menses? quod videtur. s. de offi. ordi. pastoralis. in fin. & s. de appella. si iustus metus. Nō credo quòd necessaria sit in casu isto protestatio: quia debent petere licentiam, & si non petant, sunt in mora, vt ibi dicit.

e Ea vice.] idest, in prima electione, quæ si cassaretur, vel si nollet venire, vel si eligeret indignus, statim recuperarent ius suum. s. eo. cum Vintonien.

f Deuoluat.] olim nō deuoluebatur ad proximum superiorem. s. de concess. præben. dilectus. sed ad Papam in episcopalibus, & sic reducitur ad ius cōmune aliarum dignitatum, vt sicut ibi post sex mēses, ita hic post tres deuoluatur ad proximum superiorem. s. de conces. præbend. cap. nulla.

[Glo. ista quærit, arguit pro & contra. & dupliciter soluit.]

g Consilio.] sed nūquid tenetur semper habere consiliū capituli sui, vt aliàs nō valeat electio nisi habito consilio capituli & assensu? Videtur quòd sine illis eligere non possit, sicut nec alia negotia debet facere sine illis. inf. de his quæ fi. à præla. sine consensu capit. nouit. & c. quanto. & quasi per totum. arg. s. eod. cum in veteri. vbi cassatur electio, quia non fuit expectatum responsum eorum, de quorum consilio debuit fieri electio vt 63. dist. obeuntibus. & 25. q. 7. episcopus nullius. Sed contra, sufficit enim petere consilium. s. de arbi. cum olim & ex consilio nemo obligatur. 14. q. 1. c. quisquis. §. quod præcipit. Credo quòd hoc facere debuit consentiente capitulo, vel maiori parte: aliàs nō credo quòd solus hoc facere possit per iura prædicta. Vel dic quòd sufficit tantū requirere consilium capituli in isto casu, & de honestate, cum ad ipsum solum deuoluatur electio, & non ad capitulum, consilium verò aliorum non inducit necessitatem, sed de honestate requiritur.

[Gl. seq. successiuè ponit tres obiectiones, & solutiones ipsarum.]

h Ipsius.] scilicet vacantis. Hic præcipitur vt de eadem ecclesia eligat. Sed nonne ad metropolitanū deuoluitur idem ius quod habuit capitulum, sed capitulum potuit eligere vndecunque vellet. s. eod. cum inter canonicos. & c. cum nobis. & c. in causis. ergo & metropolitanus? Dico quòd primò debet inquirere personas ecclesiæ vacantis,

† In Conc. generali Lateran. sub Inno. iij. c. 23. & c. 8. eo. ti. in 4. comp.

† Vide Alfonsum Castrum lib. 3. c. 3. de iusta hæretic. punitione.

† Vide l. § cœtu. cū gl. ff. de vi pu. & in l. malu. n. §. vidua ff. de verbo. sign.

† In eodem Conc. Lateranen. sub Innoc. iij. c. 24. & c. 9. eo. tit. in 4. cōp.

Canon Lateranū. Concil. qualiter sit intelligendus.

vacantis. & eligere de gremio ipsius ecclesiæ. & illud debuit fieri per illa iura 61. dist. c. obitum. & c. nullus. & 18. q. 2. quàm sit. sed si hoc non fecerit, nihilominus valebit electio: nam multa fieri non debent facta tñ manent. 27. q. 1. nuptiarum. & 27. dist. si vir. 2. nunquam inuenies, quod pp hoc cassetur electio. De hac materia tractat ī. c. cū inter canonicos. Sed quare dr̄ hic quod metropolitanus eligat de eadē ecclesia, cum ipsi perdiderint ius eligendi? Respon de, ipsi perdiderunt ius eligendi actiuè. i. quia ipsi non possunt eligere: sed non passiuè: quia bene possunt eligi: & satis puniuntur in hoc: & non debent propter hoc dupliciter puniri: quia pœnæ restringendæ sunt. de pœ. dist. 1. §. pœnæ. Hic habes quòd qui eligere non pñt, eligi possunt. Sed contra aliqui possunt eligere, sed non eligi. ī. de ele. excom. mi. si celebrat. hic priuat negligētia eos potestate eligendi, ibi non. Et ibi ideo non possunt eligi: quia non habent id propter quod eliguntur: hic bene habent executionem sacramentorum.

Host. ... ni / canonici / ... hērent, / ... limitata / est forma: / qd satis vī i / scholis sed / contrarium / seruatur. Et / Cōp. tract / dictum glo. / dicēs, quòd / sic Papa re- / spōdit. Ioā. / An. in nou.

b Concor. l. / nō dubium, / C. de leg. & / ... patre furio / ... ff. de his / qui sunt sui / vel alie. iur.

CAP. XLII.

Qvia propter diuersas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminēt ecclesijs [a] viduatis.

Qvia propter.] Hęc decretalis est multum famosa & principalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio; ibi, Statuimus. & hæc secūda pars subdiuiditur in tres partes. Nam tria ponit principaliter statuta: secunda pars: ibi, Illud. tertia ibi, Electiones. Et iterum illa secunda. Statuimus, subdiuiditur in quinque partes. Nam primò ponit formam scrutinij in electionibus celebrandis. Secundò compromissi. Tertiò cassat electiones aliter factas. Quartò excipit, in qua exceptione includit formā diuinæ inspirationis. Quintò eligentes contra formas supradictas mandat priuari. secunda: ibi, Vel saltem. tertia. ibi, Aliter. quarta: ibi, Nisi. quinta: ibi, Qui verò. Abb.

CASVS. Quidā malitiosè & fraudulenter nitebantur diuersas formas electionum inuenire, propter quod pericula multa & impedimenta proueniebant ecclesijs viduatis, & ideo ad hæc pericula euitanda statuit concilium generale tres formas circa electiones cathedralium & regularium ecclesiarum. Prima forma est hęc, vt vocatis omnibus qui volunt, debent, & possunt commodè interesse, eligentur tres de capitulo fide digni, qui sigillatim & secretò vota omniū diligenter inquirant & in scriptis redigant: quo facto incontinenti antequā ad alia diuertant, vota illa publicent in cōi, in presentia capituli: & si plures electi sunt, fiat hinc, & inde collatio numeri ad numerum: meriti ad meritum: zeli ad zelum: & sic collatione habita non obstante appellatione alicuius, is eligatur in quem omnes vel maior pars & senior consentit. Secunda forma est, vt eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur qui vice omnium prouideant ecclesiæ viduatæ de pastore. Aliter verò quàm dictum est duobus modis prædictis electio facta non valeat. Tertia verò forma est, si quasi per inspirationē diuinā cōiter ab oibus absq; vitio electio fuerit celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur. Postmodū dr̄ quòd nullus in electionis negotio procuratorē cōstituat, nisi sit absens in eo loco vnde debeat aduocari: & iusto sit impedimēto detentus vt venire nō possit, sup hoc si opus fuerit fidē faciat iuro, & tunc si voluerit cōmittat alicui de capitulo vices suas. Et in fine reprobat Papa clandestinas electiones. statuēs vt quā cito electio facta fuerit, solēniter publicet. No. hic tres formas canonicè eligēdi. Itē quòd vbi sūt plures in electione vocē habētes, debet fieri collatio numeri ad numerū, meriti ad meritū, zeli ad zelū. Itē appellatio ne fiat electio sm formā canonicā, nō valet. Itē absens in loco. de quo debet vocari, pōt cōstituere procuratorē in electione. Item clandestinæ electiones in iure sunt reprobatę. Item quicquid hic dr̄ pro notabili habeatur.

N. P.

¶Statuimus vt cum electio fuerit celebranda, præsentib. omnibus, qui debēt [b] & volūt [c] & possunt cōmodè [d] interesse, assumantur tres de collegio [e] fide digni: qui secretè [f] & sigillatim † vota † cūctorū diligenter exquirāt, & in scriptis redacta [g]

[Gl. seq. quærit, argu. negatiuè, ponit opi. ad illā partē, & soluit ɔtrium, finis recitet p aliā qōnē.]

a Ecclesijs viduatis.] per hoc vī quod loquitur tantū de electionibus prælatorū, idest epōrum non canonicorū. Sed nūquid extēdemus istā constitutionē ad omnes dignitates etiā ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad aliās dignitates, quę prælatos habent in ecclesijs collegiatis? Nō vīr cū ecclesiæ pp illas dignitates non dicantur viduatæ, cū habeant epm. Satis pōt dici, quòd non extenditur ad alias dignitates, sed tñ ad epatus & regulares prælaturas, vt ī. eo. ne pro defectu, tñ de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure etiam bene potest intelligi constitutio ista de illis prelatis, qui habent iurisdictionem generalem in ecclesijs collegiatis: quia tales prælati, sponsi quodammodo appellantur. 21. q. 2. sicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personalibus in ecclesijs cathedralibus: quia in vacatione illarum dignitatum non dicitur ecclesia viduata, cum habeat episcopum, qui solus est ibi maritus. Ber.

† Singulatim.

† Voce. An constitutio concilij Lateranēsis extendatur ad omnes dignitates.

b Qui debent.] hoc ideo dicit: quia omnes, qui habēt ius in electione, sunt vocandi. ī. eod. quòd sicut. Et qui sunt in quieta possessione eligendi, simul sunt vocandi. ī. eo. quòd sicut. c. coram. & c. bonæ. & de consuetu. si quæ est. ī. de cau. pos. cum ecclesia.

Aliquo nolēte accedere ad electionem reliqui eligant.

c Et volunt.] bene dicit, qui volunt: quia si quis nō vult interesse electioni, alij procedere possunt sine illo, postquam constiterit. sup. eod. quòd sicut. & c. cū nobis, & arg. ī. eod. ecclesia vestra. vbi de hoc dr̄. & sic oēs vocandi sunt qui commodè possunt vocari, qui sunt vocandi dictum est. sup. eo. coram. & inf. eo. in Genesi.

d Commodè.] hoc ideò dicit. quia si commodè & sine periculo vocari non possunt non sunt vocandi. supra eod. quod sicut. §. 1.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e De collegio.] per hoc vī dari occasio discordiæ, quia facilius possent ipsi concordare in vnam personam, quam assumant in prælatum, quam in istos tres: & si discordant canonici in eligendo istos tres, æquè inquireretur de meritis & zelos eligentium, sicut in electione epi. Dico quòd in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio, quia ipsi non eligunt, sed inquirunt vota fratrum: & hoc potest fieri per quoslibet de capitulo, dum tñ sint viri digni, & causa inquisitionis secretè fiat: quia quidā fortè timore vel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominēt in secreto, & liberè nominent quē volunt. Libera enim debet esse voluntas in eligendo. 38. q. 2. dilectissimi. & sup. eod. bonæ. & ī. eo. proxi. sicut in matrimonio carnali. ī. de spon. cum locum. & præterea per hoc obuiatur malitijs quorundā, qui statim eligebant, & appellabant ne alij eligerent. ī. eo. considerauimus, per istam constitutionem malitijs & cauillationibus talium obuiatur.

3 Per hoc dixit Host. quòd si eps vel alius de collegio, cui9 vult tēt terribilis, assumeretur inter hos scrutatores, appellari posset hic cā adiecta, maximè si intenderet, et alijs inuitis aliquem promouere si de hoc se iactasset. Io. An. in nou.

f Secretè.] sicut testes in secreto deponere debent, vt liberius dicant veritatem. alias non valet dictum testis. ī. de testi. venerabili, & C. de testa. nullum. & ī. de acc. inquisitionis. §. tertię. aliàs nō valet nisi fiat secretè.

g Redacta.] per ipsos scrutatores, vel per tabellionē, & quod dicit, secretò, capitulum tantum excluditur, & non personæ necessariæ.

† Vide tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. ind. sol.

a Mox.] i. idest, incontinenti nullo actu contrario intermedio post vota quæsita: & vno contextu: sicut testamẽtum. ff. de test. heredes palam. in fi. optimè ponit sensum istius dictionis, mox. j. eod. cum post petitam. vbi cassatur electio, quia statim post collationem celebrata non fuit. arg. j. de test. c. o. præterea. quandoque mox aliter accipit, i. statim cũ quodam temperamento x. dierum, ff. de cõst. pec. promissor. & mox, quandoque dicitur ad annum. 20. q. 2. si in qualibet & c. puella. cũ quodã temperamento siue spatio. ff. de solu. quod dicimus. ff. ad l. Fal. l. 1. §. si ita. Itẽ quandoque cũ primũ potuit. ff. ad Tertul. l. 2. in §. item confestim. & illico, i. vsque ad triduũ. C. de iudi. cum specialis. & C. de erro. aduoca. l. vlt.

† Adhibita.

† Vel.

† In codice Barbatiæ ita quasi qui inspirationem sancti spiritus absque vitio, &c.

mox [a] publicent [b] in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione [c] habita † eligatur, in quem omnes, vel maior & † sanior [d] pars capituli consentit.

¶ Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris [e] idonei, committatur qui vice [f] omnium, ecclesiæ viduatę prouideant de pastore.

¶ Aliter electio facta nõ valeat: nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi † per inspirationem absque vitio celebrata.

¶ Qui verò contra præ-

b Publicent.] post quam publicationẽ variare nequeũt electores. j. eo. publicato. & ideo locum nõ habet appellatio, imò compellendi sunt ad electionem, vt j. eo. publicato.

c Collatione.] scilicet numeri ad numerum, vt sciatur in quem maior pars consentit: & zeli ad zelum, & meriti ad meritum, & numeri ad numerum debet fieri collatio. hæc enim est forma electionis quando duo electi sunt, aliàs quando vnus, & sic non est necesse & sic tria conferuntur numerus ad numerum, meritum ad meritum, & zelus ad zelum j. eod. in Genesi. & cap. ecclesia vestra. & ibi de hoc tractatur. & supra eod. venerabilem.

[Gl. seq. reci. per seq. q. scilicet quæ sint substantialia huius formę, & nunquid vocatio absentium numerus trium scrutatorum, & esse de collegio sint de substantia.]

d Sanior.] dic vt j. eod. ecclesia vestra. Circa formã istam quædam ita sunt exacta diligentia obseruanda, vt si contra factum fuerit, electio aliquã est irrita. j. eo. ecclesia vestra. & c. in Genesi. aliquando est irritanda. j. eo. cum post petitã. & c. Cumana. in vtroque tamen casu non valet, vt hic dicitur in ver. aliter, & c. Ista quidem sunt de substantia electionis, siue forma: vt secretò & sigillatim inquisitio fiat, & publicatio in communi collatio, & cõis electio, incontinenti nullo actu contrario intermisso vnũ post aliud faciendo. & hæc probant. j. eod. cum post petitam. & c. Cumana. in fi. & c. in Genesi. & vota in scriptis redacta, vt appareat per scripturam de consensu cuiuslibet, vt si vellet mutare, ei scriptum obiiciet. 1. q. 7. saluberrimũ & 27. q. 1. omnes fœminæ & 20. q. 1. vidua. Et quod quilibet sit vocandus, qui commodè vocari possit, non credo esse de substantia electionis vt propterea cassetur electio: dũmodo contemptus postea consentiat electioni factæ. j. eo. quod sicut. Quòd tres tantùm debeant esse inquisitores, non credo esse de substantia: dummodo tot sint inquisitores, quod fraus fieri non possit. argum. supra eod. cum dilecti. quia qui plus facit, non videtur facere contra. ff. de reg. iur. & verb. prædi. si arborem. & superflua non vitiant, necessaria verò prætermissa diminuunt contractum. C. de testa. leg. testamentum. & ff. de sup. leg. legatus in princ. & l. Labeo. Nec credo esse de substantia quod sint de eodem collegio: quia in electionibus cõsilium religiosorum virorum inquiri debet. 63. dist. obeuntibus. & sup. c. proxi. dummodo non sint laici. inf. eo. Massana. & c. sacrosancta.

Quæ sint de substantia electionis.

[Gl. seq. recitetur per duas quæstiones.]

e Viris.] & isti possunt esse alij à capitulo dummodo viri religiosi, nec nisi exprimuntur de capitulo: quia benè possunt potestatem suam dare alijs sup. eo. d. causam quæ. & licèt dicatur, alionibus, vni tñ committi potest. vt in prædicta decret. causam quæ. quia non est illud de forma, imò melius potest expediri per vnum quam per plures, scilicet duos, q. a tunc res ferè sine exitu est. ff. de arbit. itẽ si vnus. §. vltim. ADDITIO. Argu. contra j. de offi. deleg. prudentiam. vide c. si cõpromissarius. eod. tit. lib. 6.

scriptas formas eligere attentauerint, eligẽdi ea vice potestate priuentur. [g]

¶ *Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta vsque ad §. electiones. Abbas Siculus.*

¶ Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, [h] de quo debeat aduocari, iustoque impedimento detentus venire [i] non possit: super quo si opus fuerit, fidem faciat iura-

[Gl. seq. quærit, argu. soluit. ponit opinionem cõtrariam, quam reprobat.]

f Vice oium.] sed nunquid maior pars possit seq. istã formã alijs cõdicẽtibus? Vr quod sic: q. a quod maior pars facit, totum capitulum facere vr, & firmitatem debet sortiri, nisi rationabilis causa à paucioribus ostendat. j. de ijs quæ fi. a maio. par. cap. cum in cunctis. Satis vr æquũ, & sic vitatur discordia: & facilius consulitur ecclesiæ isto modo quam per scrutinium. Sed litera ista cõdicit vbi dicit, vice omnium & quod dicit, aliter electio facta non valet. & alia potest ratio esse: quia cum quilibet habeat vocem in electione, non debet priuari inuito, nec aliquis debet compelli ius suum dare alij. C. de contrahen. empt. inuitum, & l. in vendendis, sicut & emptio voluntariè est. ff. famil. e. cis. si pignori. §. vlti. Alij dicunt quod maior pars bene potest potestatem eligẽdi committere minori parte contradicente, quod mihi non videtur: quia non seruatur forma secunda, cum & illa debeat seruari, sicut & aliæ duæ.

a Sed tõnabile est, quis non p... uetur vo... sua vt sequi... in glo. & hoc c. cõ... dat cum gl. Io. Andr.

[Gl. seq. signat contrarium & remittit.]

g Priuentur.] per sententiam, non ipso iure. j. eo. Cumana. in fi. vnde signatur contra sup. eod. cum in cunctis. vbi ipso iure priuati sunt. De hoc dic, vt dixi infra eo. Cumana. in fin.

h In eo loco.] de hoc dixit sup. eod. coram.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundò arg. ad opinio. & remittit. Tertia pars recitetur per duas quæstiones. an canonicus procurator absentis habeat duas voces, & an constituens habeat necesse iurare. In fine quærit, arg. pro, & soluit.]

i Venire.] si venire non potest, quare citatur? Non videtur citandus: vnde alij eligere possunt. sed hoc non est verum: quia citandi sunt semper absentes, ex quo possunt commodè citari, siue venire possint siue non: & quia hoc ipsum dubium posset esse præsentibus. supra eodem, quòd sicut. Et intelligo illum venire non posse, qui propter timorem non potest venire ad locum, supra eodem bonæ memoriæ. Sed in capi. illius capitu. bonæ. non tenetur committere vices suas. vt not. ibi in gloss. quæ incipit si citati. Vel, propter infirmitatem. quinta quæstion. tertia, si ægrotans. Vel si vocetur ad maius tribunal. ff. de re iudic. contra pupillum. & ideo cum iusta causa sit impeditus, iure suo priuari sine culpa sua non debet. vt j. vt

Quis dic... non posse... nire ad el... ctionem.

infrà vt lite non contesta. quoniam frequenter. §. 1. vnde quod per se non potest, per alium exequatur. ff. de procu. l. 1. sicut in iudice. ff. de offic. deleg. si pro debilitate. & capitulo pastoralis in fi. & est ar. ope. ꝯ il los qui dicunt quòd si plures iudices sunt cum illa clausula; quòd si nō omnes, &c. ꝙ ille q. non pōt interesse, licèt committere possit vices suas, socij non tenentur ipsum admittere: quia extat cōditio: quod falsum est: hic non pōt interesse, & tn̄ alij tenētur procuratorem illius admittere. De illa materia dr̄. ꝭ. de off. deleg. coram. Et iste procurator cum sit de capitulo, habebit duplicem vocem. 1 ꝭ. eo. congregato. & arg. ꝭ. de feud. cum ol[illegible]. argu. ꝭ. eo. scriptum. Nec credo qđ multum expediat qđ iste q. dat procuratorē, debeat iuramentū præstare: sed ideo dicit, si opus est, fidē faciat iuramēto, qđ si præsentes nollēt ei credere sup impedimento, quo detinetur nec aliter admittere velint procuratorem, qui non habet verisimile in præsumptionē, tunc debet iurare quod impeditus venire non possit: & tunc tenentur illum admittere. Sed qđ si nullus vellet de capitulo recipere vicem sua n, nunquid posset alij committere, qui non esset de collegio? Videtur qđ sic: quia per hanc literam constat ꝙ ipse debet interesse per se vel per aliū, & ita si nullus vult recipere vicē sui, potest alicui viro religioso clerico committere vicē suam, aliàs non valet electio si eligerent: & hoc non credo esse ꝯ substātiam, si alium admittant, qui non sit de collegio: quia & viri religiosi vocandi sunt ad electionē, & de eorum consilio est faciēda: ita quod non valet aliàs electio 63. dist. obeuntibus. Tamen nō credo quod hodie canonici ad hoc teneantur nisi vellint. Et illud [illegible] obeuntibus. non tenet nisi quo ad honestatem, canonici tn̄ tenentur recipere illum cui commiserit vices suas auctoritate huius canonis: ar. ꝯ supra de rescri. cum contingat. & ꝭ. de appellatio. cum speciali. Vel si nolint recipere potest exprimere suam voluntatem per literas suas, & voluntas illa cum alijs publicetur: & sic extra capitulum non committet.

1 Non tñ potest duos eligere nisi in casu infra eod. cap. pen. lib. 6. in ꝭ. gl. Io. An. in nouel.

mēto: & tunc si voluerit, vni cōmittat de ipso collegio vicem suam.

¶ *Præcipit electiones solemniter publicari, & clandestinas reprobari h. d. vsque ad finem Abb. Sic.*

¶ Electiones quoq; clādestinas [a] reprobamus, statuentes vt quam citò electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

¶ Idem in eodem.

¶ *Consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis sæcularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem, & electio est nulla. Eligentes autem à beneficijs per triennium suspenduntur, & tunc sunt priuati potestate eligendi.*

CAP. XLIII.

Qvisquis † electioni de se factę per sæcularis potestatis abusum [b] consentire præsumpserit, contra canonicam libertatem: [c] & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, [d] nec absque dispensatione ad aliquam valeat† eligi dignitatem. ¶ Qui verò electionem huiusmodi quam ipso iure, irritam [e] esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officijs & beneficijs penitus suspendantur [f] per-

ADDITIO. Ista opinio est hodie reprobata per cap si quis iusto. §. fi. eo. tit. lib. 6.

a Clandestinas.] illa electio dr̄ clandestina, quæ fit singulariter & occultè per occulta conuenticula. 79. dist. c. 2. 2 & quamdiu publicatio facta non est, dicitur clādestina: vt hic in fi. & quam citò facta est, debet publicari, aliàs non valet, vt dictum est, & ꝭ. de ecc. le. bene. vt nostrum.

Concor. t. in l. 1. §. iteant. ff. vent. in. c. & in l. ores. ff. de [illegible]

Qvisquis.] Sunt duæ partes. In prima punit electum consentientem. In secunda punit eligentes, & electionem vitiat: ibi, Qui vero. Abbas.

CASVS. Frequenter eligebantur multi per impressionem siue per abusum sæcularis potestatis vel alterius potestatis, & electi cōsentiebant: quod erat contra ecclesiæ libertatem. Ne de cetero talia fierent, statuit concilium generale ꝙ si quis electioni taliter de se factæ consenserit ꝯ canonicam libertatem, careat commodo electionis, & fiat ineligibilis, & sine dispensatione ad aliquam eligi non possit dignitatem: hæc est pena illius qui consentit. Secundò imponit penam electoribus, dicens, quod qui electionem aliter celebrare præsumpserit quā dicit Papa, ea irrita est ipso iure, & ab officijs & beneficijs per triennium suspēdantur, & sint tunc potestate eligēdi priuati. Nota quod in electionibus debet esse liber consensus eligentium: si verò coactus, non valet, imò irrita est electio, & contra ecclesiasticam libertatē. Item electores qui taliter eligunt, de iure illa vice potestatem eligendi amittunt, & ipse electus consentiēs fit ineligibilis.

† Concilii Lateran. sub Inno. iij. ca. 15. & in 4. compilatione c. Io. eod. titu.

† possit.

b Abusum.] vt laicus, princeps, vel potestas interfit electionibus, & talis non est vsus sed abusus. vt ꝭ. eod. cum terra. & c. quod sicut. & contra ecclesiasticam libertatem, vt ibi dr̄: & hoc intellige cū clerici sponte laicos admittunt. Secus si per vim vel impressionem eligerent: quia tunc non puniuntur. ꝭ. eod. cum Vintonien. Bern.

Electio qđ dicatur fieri per abusū potestatis sæcularis.

c Libertatem.] quia si admitterentur laici, siue huiusmodi potestates, assumerent sibi ius in posterum, sic periret libertas ecclesiæ: quia in electionib. liberum debet esse arbitrium cuiuslibet. §. q. 2. dil. Cussimi. sicut in matrimonio carnali. infra de sponsa. cum locū. & ideo talis electio nulla est, quæ fit ꝯ libertatē ecclesiæ. ꝭ. e. sacrosancta. & c. Massana. & ꝭ. eod. cum terra. & ita laici omnino excludendi sunt in collegiatis ecclesijs.

[Gloss. seq. recitetur per q. an ipso iure, &c. argu. pro & contra, & soluit in fi. quærit an dispenset episcopus, & soluit quòd sic.]

d Fiat.] per hoc quod dicit, fiat (qđ futuri tpis est) vr̄ ꝙ non ipso iure, sed p sniam debeat suspēdi & facit ad hoc. ꝭ. de iure patr. præterea. 3 Vr̄ tn̄ ꝙ ipso iure p id qđ sequitur, non absq; dispensatione &c. Et est verū ꝙ ipso iure fit ineligibilis. & ad hoc facit 16. q. 7. si quis deinceps. & fi. eo. ne pro defectu. vert. careant ea vice. sed ibi suspensio durat quousq; dignitatē taliter adeptam dimiserit, & qui sic suspensus est, sicut per suum factū suspenditur, ita per actum ꝯrium restituitur. 15. q. 6. nos sanctorum. & 81. distinct. si quis presbyter. & c. si quis amodo. Sed nunquid eps potest dispensare cum talibus? Credo qđ sic ex eo enim quod conditor canonis hic non reseruauit sibi dispensationem, alijs concessisse videtur ꝭ. de sen. excom. nuper. & ꝭ. de præbend. nul li. in fin. & c. gratie. in fin. & hoc minus est adulterio in quo potest episcopus dispensare infra de iudic. at si clerici.

3 Adde ad hāc glos. no. & theoricā gl. sing. regula in pœnis d reg. iu. lib. 6. & in c. si diligēti, d foro comp.

e Irritam.] Sic supra eodem cum in cunctis. vbi electio ipso iure irrita est, quæ fit de persona indigna.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem an per sententiā, & arg. pro & contra. ponit opin. & soluit quod per sententiam.

f Suspendantur.] per sententiam sic. inf. eod. Cumana. in fi. sic intelligitur. ꝭ. eod. quia p.p. Contra supra eod. cum in cunctis. vbi ipso iure beneficijs ecclesiasticis

I 2 sunt

sunt priuati. quidam dicunt, quod statutum est huic, & non illi, & in alio etiam corrigitur ille canon ibi, eligendi potestate priuatos, per c. prox. quia per diuersitatem istius verbi, quantum ad electionem, habetur ℥. eo. Cumana. in fi. Sed quod dicit, ab officijs & beneficijs priuentur, hoc est verum quod per sententiam priuandi sunt: & illud c. cum in cunctis. non corrigitur, vnde ipso iure priuati sunt beneficijs per triennium. Et ratio diuersitatis, hæc est, hic priuantur officijs & beneficijs, & sic in duobus puniuntur: quia plus peccant, & ibi priuati sunt beneficijs, tantum quia minus peccant ibi quam hic: vt sic quædam compensatio fit hinc inde. Vel verius diuersi sunt illi casus, & in diuerso casu loquuntur, & ideo diuersæ pœnæ. hic maior pœna imponitur quam illi, quia plus offendit qui in ecclesiasticam libertatem aliquid fecit, sed ibi eligitur persona indigna.

[Gloss. seq. ponit duas lecturas, & primam reprobat.]

a Tunc] id est, ex vice, sic ℥. eod. cum in cunctis. Sed si in illo triennio quo suspensi sunt iterum vacaret, vtrum per illam expositionem quod canonici possent eligere: & ita suspensi eligerent: sed hoc esse non potest ℥. eo. cum inter R. & ideo istud, tunc, respicit totum triennium. & hoc intellige quando omnes delinquunt: sed si aliqui non deliquissent, ipsi eligerent. ℥. eo. scriptum est. in fi. & c. cum in cunctis. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b Priuati.] s. eod. c. proxi. ℥ vbi priuantur per sententiam. Idem est: quia plus peccant isti quam illi (vt dictum est) & ideo hic ipso iure, ibi non: & in diuerso casu loquuntur.

† In eodem concilio Lateranen. sub Inno. iij. ca. 26. & ca. 1. eo. titu. in 4. compil.

† Vide concil. Trid. sess. 6. de reformatione ca. 1. & sess. 7. de reformat. ca. 3. & sess. 23. de reformatio. cap. 1. Adde Alfonsum Castrum lib. 3. de iusta hæreticorum punit. cap. 5.

triennium, eligendi tunc[a] potestate priuati.[b]

¶ Idem in eodem. †

¶ Si prælatus per negligentiam confirmauit indignum electum ad regimen animarum, perdit potestatem confirmandi primum successorem & à perceptione proprij beneficij suspenditur, & promotus deijcitur. Si verò per malitiam hoc fecit, grauius punitur. Electi, verò immediatè subiecti Papæ, per se, aut per personas instructas debent adire Papam, & petere confirmationem. Et si sunt electi in concordia & valdè remoti, videlicet vltra Italiam constituti, interim, administrant, ita tamen quod nil alienent: benedicuntur autem & consecrantur prout consueuerunt.

CAP. XLIIII.

NIhil† est quod ecclesiæ Dei magis officiat, quam quòd indigni assumantur prælati ad regimen animarum. ¶ Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet[c] & electionis processum, & personam electi: vt cum omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia si secus fuerit incautè præsumptum, non solum deijciendus est indignè[d] promotus,† verùm etiam indignè promouens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animaduersione puniri, vt cum de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ[e], vel inhonestæ vitæ, vel ætatis[f] illegitimæ promouerit hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel illegitimæ ætatis, potestatem confirmandi successorem ipsius amittat, & à perceptione proprij beneficij suspendatur quousque fuerit restitutus. Si verò hoc per malitiam fecerit, grauius puniatur.

NIhil est.] Diuiditur tota decr. in duas partes, Primò ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio ibi, Volentes igitur aliis ibi, Irrefragabili. Constitutio verò habet tres partes. Prima prouidet circa confirmationes eorum qui eliguntur ad curam animarum. Secunda ibi, Episcopi. prouidet circa promouendos ad dignitates & ordines sacros. Tertia ibi, Cæterum. circa confirmationem & priuilegium exemptorum. Adhuc prima & vltima possunt subdiuidi. quod per te videas Panor. post Ioan. And.

CASVS. Quidam non idonei tam scientia quàm ætate, aut inhonestate vitæ, eligebantur ad regimen animarum: propter quod ecclesijs multa pericula imminebant: volens concilium generale huic morbo congruam adhibere medelam, statuit vt cum aliquis fuerit ad regimen animarum electus, ille ad quem pertinet confirmatio, diligenter examinet electionis processum, & personam electam: & si electio fuerit canonica, & persona idonea, electionem confirmet, & si in contrarium fecerit, repellatur electus, & confirmator puniatur hoc modo, vt si constiterit, quod per negligentiam promouerit hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel illegitimæ ætatis, potestatem confirmandi successorem ipsius amittat, & à perceptione proprij beneficij suspendatur quousque fuerit restitutus. Si verò hoc per malitiam fecerit, grauius puniatur. Secundò dicit, quod episcopi tales ad sacros ordines promoueant qui commissum sibi officium valeant exercere dignè, si voluerint effugere canonicam vltionem. Tertiò dicit, quod illi qui nullo mediante pertinent ad Romanum Ponti. ad ipsum personaliter præsententur, aut nuncios transmittant idoneos, per quos, diligenter inquiratur de electioni bus & electis, & sic postmodum confirmentur si nullum obstiterit impedimentum, ita tamen quod si aliqui sint valde remoti vltra Italiam, & electi sint in concordia, dispensatiue interim administrent, ne ecclesiæ ex mora aliquod damnum incurrat: sed de rebus ecclesiæ nihil alienent, munus benedictionis siue consecrationis recipiant sicut consueuerunt. Nota diligenter quod tria sunt necessaria illi qui ad regimen eligitur animarum, scilicet vitæ honestas, scientia, & ætas legitima, & quartum quod sit legitimè natus; & pœna hæc statuta est illis, qui promouent indignos ad aliquas ecclesias gubernandas. Not. quòd quando quis indignus promouetur, non solum promotus, sed promouens venit puniendus. Item plus punitur delinquens ex certa scientia, quam ex ignorantia. Item quis potest petere confirmationem per interpositam personam. Item nota vnum speciale, quòd illi qui sunt vltra Italiam, possunt ante confirmationem administrare, si electio eorum fuerit facta in concordia, & sint sine medio subiecti Romanæ ecclesiæ. Item qui est vltra Italiam, censetur esse remot. Item in consecratione recipienda, seruanda est consuetudo.

c Examinet.] ad illum enim pertinet examinatio ad quem pertinet confirmatio, & ex officio suo debet examinare personam electi, & formam electionis, etiam si non obijciatur aliquid electo. in eo. cum nobis olim. & ca. venerabilem, vere est enim generaliter cap. 78. di. quid est cito. & inf. de hære. cum ex iniuncto. quia cius interest ne puniatur si promoueret indignum, vt infra eo. sequitur.

d Indignè.] sic 71. dist. c. tantis.

e Scientiæ.] quæ impedit promouendum ℥. eo. cum in cunctis & deijcit iam promotum ℥. de æta. & qualita.

f Ætatis.] ℥. eo. cum in cunctis. Et ita expressè patet hic, quod epi in ætate dispensare non possunt. de hoc dixi ℥. eo. cum dilectus. in glo. sed nunquid tunc puniuntur si hoc fecerint: alias non deberent puniri: quia quod legitimè factum est, pœnam non meretur. C. ad leg. Iul. de adult. Gracchus.

† Vide l. si constat. & Bart. ff. de appell. & ca. cum sup. in gl. i. causis. post propter.

a Potesta-

a Potestate.] Ipso iure. ī. eo. tit. nec pro defectu. & cacum in cunctis. in fi.

[Gl. seq. præmittit quinque species pœnarum, signat contrarium, & soluit.]

b Suspendatur.] Variæ pœnæ statuuntur à Canonibus circa illos, qui illicitè promouent indignos, & illos qui illicitè promouentur. Quandoq; priuatur potestate conferendi illum ordinem quē illicitè contulerunt: ut 1. q. 1. si qui epi. & ī. de tempo. ordi. literas. 36. distin. si qui ecclesiasticis. & ordinatus remouetur à clero. 50. dist. ex pœnitentib. Quandoque suspenditur a celebratione missæ per annum. 55. dist. nullus. Quandoq; deponitur. 64. dist. cap. viti. ubi eps ordinatus præter sciē[n]tiam archiepi. deponit. 51. dist. c. 1. & hic statuitur pœna ī illos qui promouent indignos qui debent suspendi (vt hic dicit) per sententiam à superiore, cum hoc ad ipsum pertinet. Hic assignatur contra. ī. de preb. graue. ubi enim non punitur qui promouet indignos, nisi post primam, & secundam correctionem, & hoc statim sine aliqua admonitione. Item hic ordinati, illic promoti remouent, sed non. Dicas, q in alio casu hic: & in alio ibi: hic loquitur de his qui promouentur ad dignitates & ad regimen animarum ut dicit in princip. & quia plus peccant, plus puniuntur sine aliqua admonitione. quia & portæ dignitatis personis uilibus patere non debent. ī. de excess. præla. inter dilectos, & ī. de iureiu. querelā. & de infa. l. vnica. lib. 10. & C. de dig. l. neque famosis. lib. 12. ibi loquitur de beneficijs simplicibus, ubi non requiritur tanta maturitas, & ideo habet ibi locum correctio: quia in promotione illorum non est tale periculum. vnde illi non remouentur, sed isti, sic & ita contra non est: quia diuersitas contradictionem impedit, sicut dr, diuersum tempus impedit contradictionem.

Pœnæ uariæ promouētiū indignos, & indignorum promotorum

† Al. dignū.

† Vide l. ferius. C. ad leg. Iul. de vi pu. & in l. nemo deinceps. ad fi. C. de epi. audien.

Dignitates non sunt uilibus conferendæ.

gitimeq; approbauerit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, a ueru[m] etiam (ne aliquo casu pœnam effugiat) a perceptione proprij beneficij suspendatur, b quosque (si æquum † fuerit) indulgentiam ualeat promereri. Si uerò conuictus fuerit in hoc per maliciam excessisse, grauiori c subiaceat ultioni. †

¶ Episcopi quoque tales ad sacros ordines, & ecclesiasticas dignitates promouere procurent, quī commissum sibi officium dignè ualeant adimplere, si & ipsi canonicam d cupiunt effugere ultionē.

¶ Cęterum, qui ad Romanum e pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam sui confirmationem officij, eius se conspectui (si commodè fieri potest) personaliter repræsentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super electionibus & electis possit haberi: ut sic demum per ipsius circunspectionem consilij, sui plenitudinem officij assequantur, cum eis nihil obstiterit de canonicis institutis: ita quod interim ualde remoti uidelicet ultra Italiam f constituti, si electi fuerint in concordia, dispensatiuè propter necessitates ecclesiarum, & utilitates, in spiritualibus, & temporalibus administrent, g sic tamen ut de rebus ecclesiasticis nihil penitus alienent. Munus uerò benedictionis, seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueuerunt.

¶ Honorius iij Capitulo Constantinopolitano.

¶ Expensæ necessariæ quas facit capitulum pro electione prælati, de bonis prælature debent fieri, uel reddi.

c Grauiori.] Ad arbitrium iudicis: cum hoc non determinetur. ī. de off. deleg. de causis. §. fin. ī. de accu. super his. & magis punienda est malitia, q negligentia. ī. de fal. ad falsariorum.

d Canonicam.] ī. eod. cum in cunctis. in fi.

e Ad Romanum.] siue sint abbates. ī. de consuet. cum venerabilis. siue episcopi.

[Glos. seq. recitatur per quid de uicinis, licet extra Italiam.]

f Vltra Italiam.] 1 Licèt fines Italiç non ubique distent à Roma ęqualiter, tamen omnes dicuntur remoti, qui ultra duas dietas extra diœcesim suam distant. ī. de rescri. nonnulli. Sed istud uerum est quo ad iudicia. Sed quantum ad hunc casum qui distant per duas & dimidiam, uel tres, aut parum plus, non credo quòd debeant habere illud beneficium: quia modica distātia est, tamen consuetudini stetur. Et ita aliquid statuitur propter distantiam, quòd aliàs non fieret. sic 63. distin. cum longè. & ī. de dolo & contu. cum olim.

1 Adde ubi sit Italia & de eius finibus. gl. 2. in præsec. vr. & in l. notioné §. 1. ff. de ver. bos. sig.

[Glo. seq. præmittit duos casus speciales. Secundò quærit de illo, q distat à metropolitano. arg. pro & contra. Tertiò quęrit quid de gestis per ipsum si cassetur electio, argu. pro, soluit contrarium. Quartò quærit quid de acquisitis per intrusum. arg. pro, & contrar. & soluit.]

g Administrent.] In duobus casib. ex sola electione habet ius administrandi. i. his videlicet qui sub sunt nullo medio Romano Pontifici, vt hic. & à Romano Pontifice. 23. dist. in nomine dñi. Sed qd si suffraganeus è ualde remotus à suo metropolitano, nunquid eodem modo potest ministrare? Vr quod sic, cum eadem causa subsit, ergo videtur q idem ius. ī. de consti. translato. & c. nō concupiscentiam, & ī. de trāsla. inter corporalia. & ī. de cōfir. vti. vel inuti. cū dilecta. & si nimis subtilitate utamur, res ecclesiarum depereūt. C. de ver. si. cum quidam. in a finē. & C. ad Treb. l. pen. Sed ī vr, q, a cū illud sit dispensatiuè 2 sic dictū, talis dispensatio ad similia nō protendit. ī. de re iu. l. in causis. & 56. dist. Cœnomanensis. nec excusat hic ierū periculum, ī. de maio. & obe. illud. Sed pone q talis prælatus tempore confirmationis suç reperitur minus idoneus, & sic repellitur, nunquid ea q medio tpe fecit, sunt cassanda? Vr q sic. ī. de hære. fraternitatis. & 12. q. 2. alienationes. & 14. dist. c. vlt. & ff. principale cassatur, & omnia que secuta sunt ex eo, uel ob id. C. de legi. non dubium, & inf. de fi. instr. inter dilectos. Sed contrarium verum est in hoc casu: quia fuit in, quieta administratione, & in quasi possessione prælationis de licentia Papę, & pro prælato habitus est. vnde omnia quæ fecit medio tempore, rata sunt quæ poterat facere: 3 argum. ī. de iure patr. ex literis. & cap. consultationibus. & supra eod. querelam. 3. q. 7. cap. infamis. §. verum. & ff. de procu. si procuratorem. in fin. & de test. l. prima, quæ facere poterat, ideo dixi: quia de rebus ecclesiæ alienare non posset: quia illud ei prohibetur: ut hic dicit. Sed circa spiritualia ualet quicquid fecit, & etiam in temporalibus bene administrando, emendo, recipiendo ad utilitatem ecclesiæ non dando argumentum. ff. si cer. pet. eius qui in prouincia. & 1. quæstione prima, si quis à simoniacis. & hoc continet litera hic in fin. Sed si quis intrusus acquirat ecclesiæ, nunquid & illud cassabitur cum ipso? Videtur quòd sic per iura prius dicta, & quia commodum cum incomm-

† Al. leuis per el ctione processu.

Electus ante confirmationē quandoque licitè administrat.

2 Scilicet ī iura q nolūt añ cōfirmationē administrari. & hoc soluit ī ria ut ī. de re. iur. quæ à iure. cum cō cor. li. 6. loā. And. in nou.

3 Adde op. gl. in l. ulti. randū quod ex cōuentione. §. pupill in v. rsi. non cōpetit. ff. de iure iur. & l. qui neq. ff. & reb. eor. qui sub tut. uel cura.

incommodo debet compensari, ff. de neg. gest. si neg. tia. Credo quòd non cassabuntur nisi ea, quæ perperàm facta sunt in præiudi. ius ecclesiæ, sed vtilia remanebunt penes eccles. an, quia cù in fauorè ecclesiæ talia cassent. tur, in læsionem eius non debent retorqueri. C. de legibus. quod fauore. & ff. de mino. di iudex.

VT præterita.] Primò ponit dictum, quòd secundò determinatib; Dummodo. Abb. Sic.

CASVS. Statuit Papa in Capitulo isto vt expensæ necessariæ, quę fiunt vacante ecclesia per capitulū pro negotio electionis, de bonis episcopatus, siue patriarchatus integraliter restituantur, dūmodo canonici non occupent bona episcopatus post decessum prælati. hoc est qd dicit. No. q̄ de bonis vacantis ecclesiæ expensæ, quæ fiunt ad utilitatē successoris, solui debent, dūmodo canonici non occupauerint bona episcopi prędefūcti.

CAP. XLV.

VT præterita: & infra. ¶ Præsentium authoritate statuimus, ut expēsæ necessariæ,[a] quas Capitulum Constantinopolitanum, uel eius nuncij, vacante sede, pro electionis[b] negotio fecerunt, de bonis patriarchatus fiant totaliter, vel † reddantur: Dummodo ipsi bona decedentis patriarchæ non occupent,[c] vel vsurpent.

† Al. & reddantur.

¶ Idem electo Lugdunensi.

¶ Electio post collationem ex interuallo celebrata, non ualet. hoc dicit secundùm opinionem magis communem.

CAP. XLVI.

CVm post petitam[d] instanter, & demum obtentam quondam Lugduñ. archiepiscopi cessionem, uota canonicorum Lugduñ. in te tunc ipsorum præpositum cōcorditer conuenissent. ¶ Quia tandem examinato (sicut decuit) processu electionis tuæ, inuenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuisse protractam,[e] assensumque tuū prius quam electus fuerit

[Gl. seq. recit. per triplicem q. s. quid de expensis in electionibus inferiorum prælatorum. Secunda quales expensæ debeantur, & dicit quòd necessariæ, moderatæ, & quæ probabiliter expedire credebantur. Tertia quid si duo sint electi ponit opinionem, & soluit.]

a Expensę necessariæ.] Sic patet quòd si capitulum facit expensas vacante ecclesia pro negotio electionis promouendæ, aut etiam pro electione episcopi confirmanda, uel aliàs, totum possunt repetere ab episcopo. idem intelligo pro electione alterius prælati: quia hinc inde eadem ratio, & idem ius, C. ad legem Fal. idiam, l. vlt. C. de inoffic. dona. precibus. C. de lib. præte. l. prima, & istæ expensæ necessariæ debent esse & moderatæ, quas fecerunt occasione istius electionis, ut hic dicit, & inf. de do. & contu. cum dilecti. & ī. de eo qui mit. in poss. cum uenissent. in fin. nec debent excedere probabilem modum. ff. de damn. infecto. inter quas. §. vltimo, cum l. s. q. nec delicatæ quia nec delicatus debitor, nec onerosus creditor est audiendus. ff. de pig. act. si seruos. Et dicuntur expensæ necessariæ sine quibus negotium expediri non potest, vel sine quibus res efficiatur deterior. ff. de impen. in rebus do. fa. l. 1. 2. 3. & 4. & ff. de verborum signific. in. pensæ. & sufficit si credat expedire, licèt non expediat. ff. de bo. author. iudi. pos. prætor, §. secundo. Et cum ipsi Canonici utilitatem patriar hæ procurauerint, dignum est ut suum stipendium consequantur, 12. quæstio. quarta, qui. unque. quia illud de suo facere non tenebant: quia nemo cogitur inuitus de suo facere beneficium. 10. q. 2. precariæ. 1 & vtiliter negotium suum gestum est. ff. de nego. gest. Pomponius. in si. cum l. seq. sed an ultro. Sed quid si duo in discordia electi essent? Dicunt quidam quòd tunc non repetent expēsas. Idem credo dicendum, quòd de uno, dummodo maior pars capituli certet pro electo, & obtineat: quia idem est ac si totum capitulum: quare eodem modo non soluit illi confirmatus expensas. non uideo, eadem ratio est hic.

Expensæ factæ pro electione a quibus possint repeti.

Expensæ necessariæ quæ dicantur.

1 Cōcor. tex. in l. si. C. de neg. gest. & in l. filius, §. inuitus, ff. de procur.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quid si pro suis negotijs iuissent.]

b Pro electionis negotio.] Illas autem tantum soluisse quas p p hoc fecerunt, ī. de eo qui mis. in poss. cum uenissent. in fi. & ī. de procu. cum pro causa. & pp̄ter hoc negotium fuerunt. alias si pro suis negotijs iuissent, vel misissent, licet tractassent prædictum negotium, non haberēt expensas. ī. d. pro curatoris p̄ cō. nisi quatenus plus expendissent propter longiorem moram. ff. fam. ercis. ex parte. § prim. ff. de nego. gest. si contineres.

c Occupent.] Tunc enim qui ius sibi dicunt in rebus occupatis, debent cadere a iure suo. ff. quod me. cā. extat edictū. & ff. ad leg. Iul. de vi priua. creditores. & 16. q. 6. placuit. imò tenentur bona decedentis conseruare futuro successori. 12. q. secunda, hæc hnius placiti. & capit. cum nō liceat. inf. de off. ordin. cum vos. sed si occupent bona, tunc sufficit quod habent.

CVm post.] Primò narrat factum electionis, quam secundò cassat, ibi: Quia tandem. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Lugduñ. postulauit licentiam cedendi, & obtinuit post renunciationem ipsius, Canonici Lugdun. præmisso scrutinio, publicatione, & collatione secuta, præpositum suum concorditer elegerunt in Archiepiscopum. electio præsentata fuit Domino Papæ. examinato electionis processu inuenit Papa, quòd post publicationem consensuum, & electionis tractatum, electio non fuit statim facta, sed aliquādiu protracta, & consensus electi prius fuit requisitus quàm electus, & ideo Papa electionem cassauit iustitia exigente solummodo p p inordinatum processum: quia nō fuit forma obseruata. No. q̄ incontinenti electio facięda est post publicationem, & consensuum collationē tactam: aliàs cassatur electio. Item eligendus non debet requiri ante electionem, ne tanquam ambitiosus repellatur. Item forma seruari debet in electione.

[Gloss. seq. ponit quatuor similia circa instantiam.]

d Petitam instanter.] Peti debet instanter antequam admittatur, sicut & pallium. 100. dist. prisca. sicut & libelli dimissorij. 2. q. 6. post appellationem ī. de appel. cordi. [lib. 6.] & ff. de libel. dimisso. l. vnica. 2 Itē sponsa non debet statim tradi, vt charior sit dilata. 27. q. 2. institutum. Item remissio peccatorum. de pœ. dist. 1. importuna. & ea obtenta necesse habet cedere. infra de renun. quidam.

2 Concord. tex. in l. omnino. ff. de spons. & in l. imperator. §. 3. & ibi Bartol. Eam munic.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e Protractam.] Sed vr̄ qd̄ per talem prorogationem non debet cassari, quia non omne quod differendi causa fit, adnumerandum est moræ. ff. de vsur. sciendum. & quod differtur, non aufertur. 32. quęst. 2. ancillam imò maturiori consilio perficitur. de pœ. dist. 7. c. 1. ideo nō debent differre quia amplius deliberare non possunt, cum etiam mutare nequeant uota sua. ī. eod. publicato. Et ideo incontinenti electio fieri deberet, antequam ad alia diuertant: vno enim contextu totum fieri debet. ī. eo. quia propter. & ff. de testa. hæredes palam. in fi. 3

3 De hac ... eo. ...

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a Requisi-

a Requisitum.] Sed nunquid sola requisitio sufficeret ad cassationem? Non vr: quia in fraudem posset ab aliquo æmulo procurari. simile ī. de simo. sicut. & ideo non vr impedire sola requisitio: sed si consentiat, tunc sufficit ad cassandum propter ambitionem, & simile. ī. eo. officij. & c. cum ad nostram. & 1. q. 6. sicut is. & C. de episc. & cler. si quemquam, & non ambitione, sed labore ad dignitaté conuenit peruenire. C. de re milit. cōtra publicam, lib. 12. & ita vtrunque istorū reddit formam inutilē, hic requisitus cōsentie. & ista fuit causa quare cassata fuit electio. si verò dissentiat, nō est eligēdus.

b Inordinato.] q.a ex his quę inordinatè fuerunt facta non potest aliquid ordinabiliter agi. inf. de accusatio. qualiter & quando sic. supra de rescrip. cum dilecta. Et qualiter forma seruari debeat, dictum est, supra eod. quia propter.

† al. tum.

† Vide tex. in authē. de hære. & fals. §. inordinatum. coll. 1. & 7. q. 1. nihil.

† In aliquot antiquis ita, Idē Eboracēs. priori, & magistro G. de Canabul.

† Ebroiceń.

ris, requisitum,[a] electionem eandem † (ex ipsius dūtaxat inordinato [b] processu) † iustitia cassauimus exigente.

¶ Idem † Eboraceń. priori & magistro Guidoni de Canopo.

¶ *Monachus vnius monasterij alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monasterij vocem non habet, etiam si tale ius ab abbate & monachis prioris monasterij sibi fuit reseruatum.*

CAP. XLVII.

CONstitutis in præsentia nostra procuratoribus sancti Taurini Eboraceń. & † sancti Leofredi de cruce abbatum: & infra. ¶ Cum autem procuratores ipsorum abbatum iussi essent exprimere, quo iure [c] ipsi abbates deberent electioni abbatis Fiscań. † monasterij 20 interesse: responderunt, quòd olim cum assumerentur in suorum monasteriorum abbates, fuit specialiter indultum eis ab abbate & conuentu monasterij Fiscaneń. vt haberent vocem in capitulo [d] eorundem. ¶ Nos 20 autem rationem huiusmodi friuolam reputantes, super hoc perpetuū silentium imponimus † abbatibus supradictis.

¶ Idem Rothomagensi 30 capitulo.

¶ *Electio debet fieri verbo, & de illo in quem consenserit maior pars capituli, & nō respectu aliarum partiū.*

CAP. XLVIII.

40 ECclesia vestra destituta pastore, & votis ve

CONstitutis.] primò ponit petitionem actoris. Secundò expressionem causæ. Tertiò sententiam contra actores propter causam ineptam. Secunda: ibi, Cum autem. Tertia: ibi, Nos autem. Abb. Sicul.

CASVS. Vacante monasterio Fiscanēsi, electus fuit quidam in abbatem, huic electioni se opponebant quidam abbates: propter quod procuratores ipsorum & ipsius electi ad dominum Papam habuerūt recursum, procuratores abbatum petebant electionem illam cassari dicentes, abbates prædictos debere electioni interesse abbatis Fiscań. & fuisse contemptos, ex parte aduersa fuit petitum, vt illi procuratores exprimerent quo iure abbates deberent electioni Fiscaneń. interesse, & iussi fuerunt exprimere ius: & responderunt, cum olim assumpti fuerunt in abbates suorum monasteriorum, concessum fuit eis ab abbate & conuentu monasterij Fiscaneń. vt haberent vocem in capitulo eorundem. Papa probationem illam friuolam reputans, super hoc imposuit perpetuum silentium abbatibus supradictis. No. quòd monachus translatus non habet vocem in capitulo à quo translatus est. No. quòd quicunque vult se opponere electioni, qui non sit de capitulo, quo iure se opponat debet dicere, cum ius commune pro se non habeat: & si sit laicus, debet dicere quo iure: quia fortè patronus. Item no. q regulariter ad illos de capitulo solum pertinet electio prælati.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Quo iure.] isti abbates petebāt electionem Fiscań. abbatis cassari, in qua dicebant se fuisse contemptos & sic cum dicerent se fuisse in quasi possessione eligendi, videtur q iniquè sit actum cum illis: quia possessor nō tenetur dicere titulum suæ possessionis. C. de peti. heredi. cogi. & 2. q. 5. §. 1. non est ita, q a isti tempore petitionis suæ expulsi erāt de possessione iuris qd se habere credebant, 1 q a quōq; fortè habuerūt vocē in capitulo Fiscaneń. Et ideo quia eis contēptis facta erat electio, petebant illā cassari. sic ī. de cau. pos. cum ecclesia. cum enim peterent illam cassari, & ad eos de iure communi non pertineret electio, meritò debebant exprimere quo iure hoc petebant, quia sine actione vel ea nemo experitur. C. de edicto diui Hadriani tollendo. l. fi. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vltimo. & ff. de admin. tuto. quoties. §. itē si tēporali. quia ineptā actionē siue causā exposuerunt, imponitur eis silentium. infra de iudi. examinata. quia in diuersis monasterijs non potest q s esse monachus, ergo nec vocem habere: infra de relig. domi. cap. vltim. in fi. Sed si allegassent solummodo consuetudinem nomine ecclesiarum suarū, & probauissent se in quasi possessiōe fuisse, tunc cassata fuisset electio. infra de caus. possess. cum ecclesia. sed nom ine suo non poterant allegare consuetudinem. Et sic not. q q non est de collegio, si electionem petit cassari, dēt assignare causam suæ petitionis, & idoneam, aliàs repellit, vt hic habes. Item idem est si ante electionem dicat se debere interesse, & ab illis de collegio hoc negatur protestatione præmissa, vt si docuerit de iure suo, valeat vox eius: possunt procedere omnes ad electionem, & in hoc casu necesse est docere de iure suo: & sola possessio in hoc casu non prodest. ī. eod. Cumana. hic enim agitur confessoria & negatoria. De hoc dicitur. ī. de 50 caus. pos. cum ecclesia.

d Vocē in capitulo.] isti abbates erant monachi monasterij Fiscaneń. qñ assumpti fuerunt in abbates, & tūc cōuētus reseruauit ills cōfraternitatē, & quòd haberēt vocem capitulo Fiscań. & ita hoc ptextu se credebāt dēre vocari ad electionem abbatis. sic cōsueuerūt facere multi monachi, a vt quasi sint d collegio vtriusq; monasterij, vt sic possint eligi si cōueniat vt d collegio eodem fiat electio. Istud hodie reprobat. nullus em pōt 60 esse monach9 i plurib9 monasterijs, nec abbas pōt pesse diuersis monasterijs. ī. d relig. dom. ne nimia. §. fin. & ideo cā allegata ab istis abbatibus nulla fuit. si aptā causam ēt postqua m cā illa fuit repulsa, allegassent, bñ debuissent audiri per predictā decr. examinata. & ī. de don. inter dilectos: & ff. de exceptio. rei iu. & an eadem. & ī. de cau. poss. cū ecclesia. & ī. de iudi. examinata.

† Fiscań.

† imposuimus.

a Experieris q sæpissimè monachi vocati ad alia loca te cōsulūt sup hoc casu. Ioan. And.

Solue me ... us vt p In ... p possess ... r teneā dicere titulum q pos. pp ... ūiptionē ... i: vt C. de ... ba. l. siue. c. vnic. vt ... de benef.

ECclesia vestra.] Casus huius dec. not9 est, & quotidie allegat. Primò ponit ppositio negotij. Scdò ipsi9 examinatio: ibi, Verū. Tertiò snia. ibi; Vñ. Abb. Sic.

CASVS. Ecclesia Rothomageń. vacante, canonici ad electionē cōgregati, pmisso scrutinio fm formā cōcilij quidā consenserunt in Thomā, quidā in cancellariū, quidam alij singulares in singulares personas eiusdem ecclesiæ cōsenserunt. electiones ista delatę sunt ad Papam, Papa verò auditis quę super his & alijs in

præsentia sua & fratrũ suorũ proposita fuerunt: inuenit q̃ illi qui conferebant in Thomam, maiorem partẽ faciebant respectu aliorũ qui in alios cõsenserunt, sed ad maiorem partem totius capituli non perueniebant. Præterea considerauit Papa, q̃ post publicationem cõsensuum, & collationis tractatũ, nulla subsecuta fuit electio, sed deportatio ad sedem facta post appellatiõe nõ legitimã: sed talis deportatio pro electione haberi nõ debet: vñ quicquid factũ fuit de Thoma, Papa cassauit, idest, cassum & irritũ nunciauit petitione cancellarij nõ admissa. No. q̃ non tenet electio, nisi sit facta à maiori parte totius capituli, vt hic ꝓbatur expressè. Itẽ publicatio & collatio & maximè electio sũt de forma electionis siue de substãtia, ita q̃ si aliqd eorũ defecerit, non tenet electio. Item qñ electio coelecti irritat, nõ tñ p p hoc alteri coelecto ius acqrit.

¶ Vt si verbi gratia cũ xij. canonici essent, quinque noiauerunt Thom. quattuor cancellariũ, & tres alij alios tres.

¶ Adde gl. in l. nulli. & l. planè. ff. quod cuiusque vni. facit. l. quod maior. ff. ad municip.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

stris (cum de futura prælati haberetis successione tractatum) in diuersa diuisis, † quidam in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam singulares in singulares personas eiusdem ecclesiæ consensistis.

¶ Verùm cum super his in nostra & nostrorũ fratrum præsentia multa fuissent hincinde proposita, inuenimus quòd illi, qui sua in Thomam desideria dirigebant, [a] licet maiorem partem facerẽt partium cõparatione minorum, † non tamen ad maiorem partem capituli peruenerunt. Considerauimus nihilominus, quòd post publicationem consensuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus est processus, [b] quamuis deportationis solemnitas, etiam post appellationem [c] legitimam fuerit subsecuta, quã pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi.

¶ Vnde quod factum est de T. prædicto cassauimus, [d] petitione consentientium in cancellarium non admissa. [e]

¶ Gregorius nonus.

¶ Non professus in abbatem eligi non potest.

CAP. XLIX.

CVm in magistrum assumi non debeat, qui formam discipuli [f] non assumpsit: nec sit præficiendus [g] qui subesse non nouit: Nos intellecto per te, quòd in quibusdã regularibus domibus, iure tibi diœcesano subiectis, sunt quidam in abbates, non professi ordinẽ regularem assumpti.

¶ Mandamus quatenus cũ tales abbates esse non debeant, qui per professionem, [h] monachi & † regulares canonici non fuerint, ad amotionem [i] eorum, quos tales inueneris (sublato appellationis impedimẽto) ꝓcedas.

¶ de Cumanen. capitulo.

¶ Electio facta à non maiori parte capituli, & omissa collatione non valet.

CASVS. In quibusdam ecclesijs regularibus quidam eligebantur in abbates, qui non erant professi ordinem regularem. hoc intelligens Papa, scribit diœcesano episcopo dicens, quod in magistrum assumi non debet qui nondum fuit discipulus. nec debet præfici qui nõ nouit subesse: vnde mandat vt quoscunque tales inuenerit qui professi non fuerint, ab huiusmodi remoueat abbatijs. Not. q̃ prius quis esse debet discipulus quàm magister. Itẽ monachus non professus non debet eligi in abbatem: & si electus fuerit, debet ab ecclesia remoueri.

Vt electio confirmet, maiorẽ capituli partem dẽt electus habere.

a Dirigebant.] cõsentiendo in ipsum, & nominando ipsũ. Sed vt q̃ sufficiebat ex quo Thomas habebat maiorẽ partẽ q̃ aliquis aliorum: argu. ff. de verbor. signif. maiore, vbi dr̃ quis possedisse maiori parte anni, & tñ nõ possedit nisi duobus mensibus. illud verum est q̃ maiorẽ partẽ totius capituli debet habere electus, ad hoc vt sua electio confirmetur, etiam per iura antiqua. ī. de his q̃ fiunt a maio. parte cap. cum in cunctis. & 56. dist. apostolica. & sup. eod. c. quia propter.

[Gl. seq. reci. per obiectionem, quòd ipso facto possessio apprehenditur, & appellatur.]

b Processus.] & ideo non valuit, etiã si maior pars capituli cõsensisset in illum, ī. eo. in Genesi. Et ita quod scriptum est, hic defecit, s. electio. & talis deportatio nõ obtinet vicem electionis, & ita per aliam actum fieri non põt electio, licet possessio tradita videatur, quamuis possessio non apprehendatur. argu. ī. de consue. ex literis. & ff. de acqui. pos. quod meo. §. si per venditorẽ, sicut appellat quis ipso facto. ī. de appel. dilecti, & c. vt nostrum. n. ista. n. principalia & præcipua necessaria sũt, sine quibus electio non valet, collatio, publicatio, inquisitio, & incontinenti electio, & scriptura. §. eo. quia propter. & inf. eo. Cumana. & in c. in Genesi.

c Appellationem.] quæ locum non habet publicato scrutinio, cum mutare nequeant voluntatem. ī. eo. publicato, & sup. eo. quia propter.

d Cassauimus.] idest, cassum & irritum ostendimus. sic infra eod. in Genesi.

e Non admissa.] ex eadem causa, quia non fuit electus. & quia minorem partem habebat quam Thomas.

CVm in magistrum.] Primò recitat factum. Secundò prouidet ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

Electio hẽc aliqua præ[illegible] par[illegible] & quæ [illegible]

f Discipuli.] & meritò, quia primò debet quis esse discipulus q̃ magister. 59. dist. ordinatos. & 61. dist. miserum. & 16. q. 1. si clericatus.

ADDITIO. Et qui primum tenere non didicit, secundũ locum in tabernaculo non assumat. 40. dist. ante omnia. & multo tempore disce q̃ postmodum doceas. 16. q. 1. sic viue & disce re debes a peritiori. 37. dist. relatũ. fan. Gof. Ioan. And.

† al. vel singulares.

g Præficiendus.] simile ī. de ęta. & quali. indecorum. qui enim sub tutela debet esse, sub se alium habere nõ debet. C. de leg. tu. l. vlt. & qui sub alio est, alium sub se habere non debet. ff. de adul. sic euenit. & ff. ad Maced. filium habeo. & 1. q. 1. estote.

h Professionem.] professio enim sola monachum facit, & non habitus, & infra de regu. porrectum. & c. ad Apostolicam. & huiusmodi professionem in scriptis facere debent, vt 20. q. 1. vidua. 27. q. 1. omnes feminæ. vt si reclamare voluerint, obiiciatur eis propria professio per scripturam facta. 1. q. 7. ualeberrimum. argu. C. de non. nume. pecu. generaliter. & 2. q. 1. legem. & inf. de prob. per tuas.

Professio monachum qualiter fi[illegible] [illegible] debea[illegible]

i Ad amotionem.] quia in vno eodemque officio dispar non debet esse professio. 6. q. 7. in nona & consuetudo non prodest in hoc. supra eod. cum causam quæ in. que idem dicitur. & infra de testa. quia ingredientib. & in hoc casu idem iudicium est habendum de monachis & canonicis regularibus, quia non differunt, nisi quia deseruiunt regulæ laxiori. [illegible] quod Dei [illegible]

† Adde hoc lo. in causa[illegible] ī. de pr[illegible] 1. q. 1. [illegible]

Cum-

CVmana ecclesiæ.] Prima pars narrat factum electionum. Secunda ibi, Cum xviij. ipsas electiones irritat, exprimens causam quare: & electores punit. Abb. Siculus.

CAP. I.

CVmana ecclesia pastoris solatio destituta, & congregatis die ad celebrãdum electionem præfixa; qui præsentes [a] erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, [b] qui vocem in electione habere noscũtur, capellani & clerici ciuitatis electioni se debere interesse dicentes, sub huiusmodi protestatione [c] admissi fuerunt, quod vox eorum qui non deberent interesse de iure vel consuetudine [d] non valeret. tandem præmisso iuxtà formã concilij † generalis scrutinio: septẽ de canonicis, vnus abbatũ, vndecim capellani, & nouẽ clerici in eiusdem ecclesiæ archipresbyterum cõuenerunt: nouem canonicis, vno de abbatibus, vno capellano, & vndecim clericis in ipsius ecclesię archidiaconum dirigentibus vota sua: & infra. ¶ Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates, viginti clerici, & quatuordecim capellani: neutram electionem comperimus ad maiorem [e] partẽ totius capituli

† Lateranensis sub Inno. iij. cap. 24.

CASVS. Vacante ecclesia Cumana statuta die ad celebrandum electionem, canonici & tres abbates, qui vocem in electione habere dicuntur, cœperunt de electione tractare: capellani & clerici ciuitatis eiusdem, dicebant se debere electioni interesse, & quod sine ipsis electio fieri non debet. tãdem ne propter huiusmodi contradictionem differretur electio, capellani & clerici admissi fuerunt sub huiusmodi protestatione, ita quod vox eorum, qui non deberẽt interesse de iure vel de consuetudine, non valeret, & sic præmisso scrutinio, septem canonici, & vnus abbas xj. capellani, & ix. clerici in archipresbyterum eiusdem ecclesiæ conuenerunt. ix. canonici, vnus abbas, vnus capellanus, & nouẽ clerici in archidiaconum eiusdem ecclesiæ consenserunt: & publicato scrutinio, a parte sua extitit electus vterque. electiones istæ ad se. Apo. sunt delatæ. dominus Papa meritis auditis vtriusque electionis, & auditis alijs, quæ partes proponere curauerunt, inuenit quod xviij. sunt canonici, & xiiij. capellani, xx. clerici, & tres abbates, sed neutra electio peruenit ad maiorem partem totius capituli, quia nõ fuit probatũ quod clerici admitti debuerint, nec quod capellani admissi fuissent de iure vel consuetudine; quia & si capellani interfuissent vtrique electioni episcoporum, & scrutatores dederint voluntatẽ, non tñ vota illorum inquisita fuerunt, nec aliquos elegerunt. Sed dato quod vota illorum inquisita fuissent: vel aliquos elegissent, quod hoc tamen non fuit probatum, quod illud eis competeret de iure vel consuetudine præscripta: & ideo dominus Papa electiones prædictas factas etiam contra formam concilij generalis, quia collatio in communi fuit omissa, quæ statim post publicationem scrutinij fieri debuisset, cassauit, & electores hac vice potestate eligendi priuauit. Not. quod in electionibus faciendis valet protestatio, licet contra protestationem fieri videatur. Itẽ nõ valet electio nisi sit facta à maiori parte totius capituli. Item hic probatur, quod persona electi non computatur in numero eligentium, nec auget numerũ: quia si archid. fuisset computatus, obtinuisset, si forma seruata fuisset: & litera hoc probat vbi dicit neutram electionẽ inuenimus ad maiorẽ partem capituli peruenisse. Itẽ consuetudo in hoc nõ prodest, nisi sit scripta. Item qui peccant in forma concilij, per sententiã priuandi sunt potestate eligẽdi. hic fuit omissa collatio, & sic fuit peccatum in forma.

[Gloss. seq. arg. & remittit.]

a Præsentes.] per hoc vr̃ quod absentes non debeãt vocari ad electionẽ arg. 7. q. 1. factũ. & 10. q. 2. hoc ius porrectũ. sup hac vocatiõe stat consuetudini, vt dixi s. eo. corã.

b Abbatibus.] de quibus constat per speciale priuilegium vel per consuetudinem. infra de consue. cum dilectus. & s. quòd sicut. sed clericis & capellanis in dubium reuocabatur, & ideo sub protestatione admissi interesse, & sic qui de capitulo non sunt, & dicunt se interesse dẽre in electione, debent dicere quo iure hoc dicant. s. eod. constitutus. hic allegabatur consuetudo.

Qui non sunt de capitulo qualiter ad electionem admitti possint

[Gloss. seq. arguit, pro contestatione alleg. 10. iura in contrarium alle. 4 & sol.]

c Protestatione.] qui consenserunt clerici, & capellani. aliàs non præiudicaret eis protestatio. sic ergo protestatio valet, sic j. quod me. causa. perlatum, & 31. q. 2. Lotharius. & ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. si debitor, §. 1. & 7. q. 1. Pontifices. & 34. dist. presbyteri. 28. dist. diaconi. & j. de offi. ordi. pastoralis. & j. de app. cap. vltim. & 16. q. 3. placuit. §. pōt. ver. is aũt. & ff. de neg. gest. Nessennius. In contrariũ vr̃ quod protestatio ista non debeat prodesse j. de const. cũ M. Ferrarien. & j. de appellatio. solicitudinẽ. & j. de censi. olim causam. & ff. de condi. inde. quod quis sciens. Sed valuit hic protestatio, vt patet in fi. aliàs si protestatio nõ præcessisset, bñ habuissent vocẽ in electione cum essent in quasi possessione. j. de cau. pos. cum eccl'a. & c. cum olim. & j. de iure pat. consultationibus. & s. eo. querelam. & etiam si non essent in quasi possessione valuisset eorũ vox, ex quo spõtẽ admiserunt illos. s. e. scriptũ. Et id. o quia hic negabatur ab initio illos debere interesse, nec admittebant illos sine protestatione. 1 & totum ius eorum in iudiciũ deductũ fuit, vox illorũ nõ valuit nec profuit quod interfuerunt duabus electionibus: quia præscriptionẽ legitimã nõ probauerũt. Et est simile j. de cau. pos. cum ecclesia. vbi totũ ius capellanorũ deductum fuit in iudiciũ, culpa tñ illorum, & post factã electionẽ, sed isti inuiti hoc fecerunt, compulsi ab aduersarijs qui negabant illos ius habere: & est multũ notabile hoc.

1 Hæc glo. dicit hic abbas esse sing. ad hoc, quod vbicumque protestatio venit ad detrahendum iuri aduersarij: non nocet aduersario, nisi expresse protestationi consentiat.

d Consuetudine.] clerici & capellani & etiam abbates de iure communi in electione esse non debent, cũ ad capitulũ tantũ spectet electio 16. q. vlt. congregatio. & 18. q. 2. abbatẽ. & s. e. c. 1. & j. de iure pa. à nobis sed de consuetudine possunt. j. de cau. po. cum ecclesia.

[Glo. seq. computando probat quòd vox electi non auget numerum.]

e Ad maiorem partẽ.] sic s. eo. ecclesia vestra. & j. eo. in Genesi. quia cũ clerici & capellani nihil probauerint, vox eorũ nulla fuit: & sic remãserunt septem canonici ex vna parte, & vnus abbas, & ita octo: ex alia parte nouẽ canonici, & vnus abbas, & ita decem: quia totũ capitulũ cum abbatib. qui ius hẽbãt, viginti vnus erãt, quia canonici erant 18. & sic nulla electio peruenit ad maiorẽ partem illorũ, qui vocẽ habebãt, & sic cassatur vtraq; electio. Vel si vis intelligere maiorem partẽ respectu capituli tñ, adhuc idem est. Sic patet, quod consensus electi non cõputatur inter eligentes: quia si sic computaretur, vna pars fuisset maior et quo ad totum capitulum, s. pars archidiaconi, quæ habuit nouẽ, & ipse fuit decimus: & sic erat maior pars capituli: & tñ non valuit electio sua. Quòd persona electi nõ auget numerũ eligentiũ, euidenter probatur per constitutionẽ illã s. eo. quia propter. quia ante quã quis eligatur, oportet quod in scrutinio maior pars capituli consentiat in aliquem, vt ibi dicitur. & s. eod. ecclesia vestra. et hoc. & j. eod. in Genesi. & ita cum nondum sit electus, nec etiam sciat in quem consen-

Electi vox non auget numerum.

pituli perueniffe: nec ꝓbatum fuerat quòd clerici admitti debuerint, nec quòd capellani admiffi fuerint de confuetudine, vel de iure; nam & fi capellani duabus † electionibus epifcoporũ interfuerint, & fcrutatores dederint voluntatũ, non [a] tamen inquifita vota fua fuiffe, vel eos aliquos elegiffe probatur; fed † & fi inquifita fuiffent vota, vel ipfi aliquos elegifsẽt, per hoc tamen non conftitit id eis de iure [b] competere, vel ex confuetudine iam [c] præfcripta. Vnde nos electiones ipfas præfumptas etiam cõtra [d] formam concilij generalis, cum collatio in communi omiffa fuerit, quæ poft publicationem fcrutinij fieri debuiffet, de fratrum noftrorum cõfilio fententialiter duximus † irritandas, electores hac vice eligendi poteftate priuantes. [e]

¶ Idem abbati Cluniaceñ.

¶ Per compofitionem factam cum prælato & capitulo non poteft ius eligendi competere laico, etiam patrono in ecclefia collegiata.

CAP. LI.

SAcrofancta Romana † ecclefia: & infra. Sanè † propofuifti in noftra præfentia, quod fuper ordinatione Prioris monafterij fancti Pancratij ad Cluniaceñ. ecclefiam pertinentis cum comite de Varenna † patrono ipfius, quidam prædeceffor tuus de confenfu capituli fui, cõpofitionem quandam iniuit iuri [f] cõ-

ferit maior pars, non põt augere numerũ. Sic ergo patet ex illa conftitutione, quia pp. & c. ecclefias. ꝙ ꝑfona electi non debet computari inter eligẽtes: & qđ dicit ŝ. eod. cum in iure. obtinet ex forma compromiffi, vt ibi dixit; & hoc dr̃ in litera. nec hoc credo, ꝙ talis electio valeret hodie & ifta eft de forma electionis, quod maior & fanior pars totius capituli ꝯfentiat in aliquem in ipfo fcrutinio.

a Non tamen inquifita.] & ita non fufficit dare inquifitores nifi vota eorũ inquirantur. fed alterũ per fe fufficeret, fcilicet inqſitio votorũ. ŝ. eod. quia pp. opus eft hic facto, & ideo non fufficit alterum. ĩ. de eo qui mit. in poffef. conftitutis.

b De iure competere.] quod dicit de iure vel ex ꝯfuetudine, vel ponitur ꝓ ideft, quia de confuetudine præfcripta debẽt intereffe, fed non de iure cõi. Vel propriè poteft iftud teneri, vel, ideft, ex priuilegio fibi cõceffo à Papa. fimile. ĩ. de his quæ fi. à præla. ca nofcitur.

c Iam ꝑfcripta.] fic patet ꝙ fola poffeffio non dat nec creat ius nifi fit præfcripta. ĩ. de cã pof. cum ecclefia. & fic confuetudo non valet nifi fit præfcripta & rationabilis. ŝ. de confue. cũ dilectus. & c. vlt. Sic & poffeffio fola non facit aliquẽ decurionem. ff. de decur. Herennius. & fic poffeffio nõ facit aliquem clericum fine canonica inftitutione. ĩ. de præbẽ. dilecto. & ĩ. de infti. ex frequentibus. arg. C. de lib. cau. non idcirco. ff. de decur. Herennius.

d Contra formam.] & fic patet ꝙ forma, quæ tradit ŝ. eo. qa pp. fit de fubftãtia electionis quo ad quędam, quæ ibi ponuntur, vt ibi diximus, & eft verum fecundũ ꝙ hic dicit. Ex quo enim forma ifta attentatur, diligẽter fecunda eft, ita ꝙ qui ꝯ faciat, punitur, vt hic dicit. Inqſitio, publicatio, & collatio funt de fubftãtia: vt fi omittantur, caffatur electio, & incontinenti debet fieri electio. aliàs fi protrahatur, non valet. ŝ. eod. cum poft petitam, & fic electiones caffatæ fuerunt duplici de caufa, quia neutra facta fuit à maiori parte capituli, & quia forma feruata non fuit.

[Gl. feq. fignat contrarium, ponit opinionem, quam reprobat, demum foluit.]

e Priuantes.] & ita qui facit ꝯ formã illam. ŝ. eo. qa pp priuari dẽt per ſniam, & non ipfo iure, vt dicit illa conftitutio. ver. verò, &c. Vnde fignatur contra ŝ. eo. cũ in cũctis. & c. innotuit. vel qui cõtra iftã formã, &c. vbi funt ipfo iure priuati. Vnde qdam dñt quòd illa cõftitutio, qa pp corrigit illũ canonẽ, cũ in cunctis. in hoc quòd illi hodie non funt priuati ipfo iure, fed priuandi ꝑ ſniam, ꝓut hic factũ fuit. & dr̃ in illa conftitutione quia pp. Iftud nõ credo, imò vtraq; conftitutio locum fuũ obtinet, & in fuo cafu loquitur. Illa decre. cum in cũctis, loquit cũ quidã ex certa fcĩẽtia elegerũt idignã perfonam, unde ipfo iure funt priuati poteftate eligẽdi. ŝ. eo. fcriptũ eft. in fi. & beneficijs ecclefiafticis ꝑ trienniũ. vnde dico ꝙ fi forma iftius conftitutionis, qa pp per omnia feruaretur: & venirent contra illam conftitutionem, cum in cunctis. nihilominus effent priuati fecundùm tenorem illius canonis. ĩ. eo. congregato. Aliud eft peccare contra formam illius capituli, cum in cũctis. & aliud contra illam conftitutionem, quia propter. quia plus peccant eligendo indignas perfonas, quàm faciendo cõtra formam iftius conftitutionis, quia propter. Ibi enim non peccant in perfonam aliquam, & ideo maior pœna in vno quàm in alio; & ipfo iure in vno, & per fententiam in alio, & fic vtraq; conftitutio remanet in fuo ftatu: quia diuerfæ formæ funt.

SAcro fancta.] Primò narrat initiftam compofitionẽ, quam fecundò reuocat ibi, Attendẽtes. Abb. Sculus.

CASVS: Quidam comes de Varenna patronus monafterij fancti Pãcratij pertinentis ad monafterium Cluniaceñ. contendebat cum abbate Cluniaceñ. fuper ordinatione Prioris ipfius monafterij fancti Pancratij: tandem dictus comes cum abbate Cluniaceñ. de confenfu capituli fui facit quandam compofitionem, vt videlicet effet in arbitrio ipfius comitis recipere ad prioratum dicti monafterij vnum de duobus melioribus totius ordinis Cluniaceñ. quos abbas duceret nominandos: exceptis Prioribus Cluniaceñ. & de Charitate, abbas Cluniaceñ. fucceffor illius, qui fecit compofitionem iftam, videns illam cõpofitionem monafterio damnofam, acceffit ad dominum Papam oftendendo compofitionem, fibi in præiudicium fui monafterij factam. Papa cõfiderans quòd ius eligendi non cadit in laicum in ecclefia collegiata, & ideo illud erat perniciofum exemplo, & redundabat in difpendium ecclefiafticæ libertatis, ftatuit vt abbas Cluniaceñ. dictum prioratum poffit liberè ordinare, non obftante ipfa compofitione iuri contraria, denunciando poftmodum ordinationem factam patrono, vt fi voluerit, fuum præftet affenfum. Not. quòd compofitio in fpiritualibus cum laico facta contra ecclefiafticam libertatem & iuri contraria, non tenet, etiam fi facta fit à toto capitulo. Item ius eligendi non cadit in laicum in ecclefia collegiata etiam patronum. Itẽ electio à toto collegio facta præfentari debet patrono vt affenfum fuum præbeat.

[Glo. feq. fortificat tex. per fimilia.]

f Iuri contrariam.] & ideo non tenuit, fimile ŝ. eodem cum terra. vbi nominabantur duæ perfonæ auribus principis vel patriarchæ, fic ĩ. de tranfa. de cæterò cũ fit facta de re fpirituali cum laico, quã ipfe obtinere non pot. ft. fic ĩ. de præfcri. caufam quæ. & 16. q. 7. c. 1. ficut

† In multis ĩpreffis deeft vox, duabus quã habent manufcripti, & agnofcit gloffa hic.

† al. ita: fed etfi inquifita fuiffent eorũ vota.

† diffiniuimus.

Intellectu c. cũ in cunctis. & c. quia propter. fup. eo. tit.

† Vox, Romana, deeft in pluribus manufcriptis.

† In omnibus manufcriptis ita: In noftra fanè propofuifti pꝛfentia.

† Varonnia Garennate

ſicut nec pactio pro ſpiritualibus adipiſcendis valet. ī. de pactis. pactiones. & c. cũ clerici. ad hoc facit infra de col. audiuimus & ſpiritualia iudicio laicorum diſpo ni non debent. infra de iudi. decernimus. nec laicus i ſpiritualibus arbiter eſſe poteſt. infra de arbi. contingit. ideoque huiuſmodi compoſitio fuit iuri contraria. Item damnoſa fuit ipſi monaſterio, & iõ improbanda. inf. de in integrum reſtitu. requiſiuit. & ſi de iure fuit ex quo damnoſa fuit, debet reuocari, ſaltẽ per in integ. reſtitu. vt dicit prædicta decre. requiſiuit.

Arbiter eſſe nequit lai. pro re ſpirituali.

† Vide l. nõ dubium. cũ no. C. de le. et 25. q. 2. imperiali.

trariam. † & eccleſiæ ipſi damnoſam videlicet vt i optione ſit ipſius comitis aſſumere ad prioratũ dicti monaſterij (Cluniacen & de Charitate Prioribus duntaxat exceptis) vnum de duobus melioribus totius Cluniacen. ordinis, quos abbas duxerit nominandos: & infra. ¶ Attendentes itaque, ꝙ ius eligendi in collegiata eccleſia non cadit in laicum,[a] & ideo id eſſet perniciosum exemplo, & redundaret † in diſpendium eccleſiaſticæ libertatis,[b] volumus vt dictũ Prioratum liberè poſſis (non obſtante compoſitione ipſa) ſicut alios Prioratus tibi ſubditos ordinare: denunciando † ordinationem factam patrono, vt ſuum ſi voluerit honeſtum impertiatur aſſenſum.

¶ Idẽ decano & c. ſancti Ioan. & ſancti Stephani Biſuntineñ.

¶ Si per Papam mandatur habentibus eligere quòd eligant cum conſilio aliquorum, alioquin conſiliarij prouideant: eligentes debent conſilium requirere in tractatu electionis, & congruo tempore expectare reſponſum aliàs electio non tenet.

[Gl. ſe. alleg. ꝯ conſuetudinem Bononien. ſignat contrarium, quod dupliciter ſoluit & remittit. Io. And.

Eligẽdi ius non cadit in laicum.

† Redondare.

a In laicum.] Sic patet ex hac decre. & ex illa. ī. eo. c. Maſſana. quod ius eligendi non cadit in laicos, etiam patronos i eccleſia collegiata. Et ita hic tollitur cõſuetudo Bononienſium, qui eligunt capellanos in capella, qui etiam non ſunt patroni, ſed parochiani: & qui patroni ſunt, eligunt cum clericis prælatum in collegiata eccleſia. Arg. ꝯ. ī. de iure patronatus, nobis. vbi innuitur ꝙ patronus habet vocem eligendi in eccleſia collegiata. Sic enim corrigitur i illa decret. & omnia alia iura, ꝙ idem dicere videntur: & ſic ſtabimus huic, vt T. dicebat. Sed electio facta debet præſentari patrono, (vt hic dicit) vt ſuum præſtet aſſenſum ſic ſup. eod. cum terra. & c. quod ſicut. Vel intelligas illam decret. nobis. cum eccleſiaſtica perſona obtinet ius patronatus. & ſic non contradicit: licèt generaliter loquatur non diſtinguendo inter laicum patronum & clericum. Dic vt ibi notatur.

† Al. itã denũcianda ordinatione facta patrono, vt ſuum, &c.

1 Per hanc poſteriorẽ ꝙ fuit Gregoriana. inf. de cõſti. c. 1. li. 6. Io. And.

b Libertatis.] quæ enim in præiudicium libertatis eccleſiaſticæ tentantur, firmitatem ſortiri non debent. ſupra de conſti. quæ in eccleſiarum. & ſupra e. cum terra. & 99. di. bene quidem. & ī. co. quiſquis. vbi laici prohibentur ab huiuſmodi electionibus.

CVm in veteri.] Primò ponit electionis formam Secundò cauſæ commiſſionem, & deciſam iudicum relationem ibi, Relato ergo. Tertiò cauſæ diffinitionẽ: ibi, Cum autem. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante Biſuntina eccleſia, mandauit Papa capitulo Biſuntino vt intra xl. dies poſt receptionem literarum, perſonam idoneam ſibi eligerent in paſtorem cum conſilio S. Benigni & Moriſmundi abbatum, & fratris G. de ordine fratrum Prædicatorum: alioquin dicti conſiliarij prouiderent eccleſiæ Biſuntinæ de paſtore. Recepto mandato, die ad eligendum præfixa, canonici poteſtatem eligendi archiepiſcopum ſex ex canonicis ſuis contulerunt vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelę duraturam, quæ extitit coram eis accenſa. tandem electores cœperunt tractare de electione paſtoris, & conuenerũt in prædictum abbatem S. Benigni: & cum ſuper hoc conſilium ſociorum requiſiſſent, vnus eorum reſpondit, quòd habito inter ſe conſilio reſponderent: cumque illi differrent dare reſpõſum, & candela deficeret, electores ipſi non expectato reſponſo ipſorum, dictum abbatem in Biſuntinum archiepiſcopum elegerunt. proceſſus huius electionis ad ſedem Apoſtolicam eſt delatus. Sed quia de huiuſmodi proceſſu non conſtitit domino Papæ, archiepiſcopo Viẽnen. & abbati de Firmitate iniunxit, vt ſi conſtaret quòd electores prædicti ſuper electione tractatum habuiſſent, & in tractatu electionis requiſitum fuiſſet conſilium prædictorum, electionem ipſius abbatis, ſi perſona eſſet idonea, confirmarent: & ſi in tractatu electionis non fuiſſet aliorum conſilium requiſitum: quamuis poſtea requiſitum fuerit tempore non competenti, nec etiam fuit expectatum reſponſum ipſorum: vel ſi idem abbas non eſſet idoneus: quod de ipſo factum erat, caſſaretur. Inquiſitores ipſi ſecundum mandatum domini Papæ procedentes inquiſitionem ſuam domino Papæ remiſerunt. Papa ſuper hoc reſcribit quibuſdam dicẽs cum non fuerit compertum tempore competenti requiſitum conſilium de perſona prædicti abbatis, & quando fuit requiſitum reſponſum non fuit expectatum niſi modico tempore, & cum nõ debeat alijs obeſſe quod electores in tantũ ſe arctarent electionem ipſius abbatis non propter vitium perſonæ, ſed propter vitium electionis caſſauit. Nota quod forma mandati diligenter eſt obſeruanda, & quia iſti non ſeruauerunt formam ſibi datam, caſſatum fuit factum illorum. Nota. cum dicitur; de conſilio talium procedas, quàm cito incipis de hoc tractare, debes requirere ipſorum conſilium, nec expectare quamdiu iam fixiſti animum tuum. Item negligentia ſiue factum vnius alijs de iure non debet obeſſe.

CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infra. ¶ Porrò iam dudum vobis dedimus i mandatis, vt infra quadraginta dies poſt ſuſceptionem † literarum noſtrarum, cum conſilio ſãcti Benigni & Moriſmundi abbatum, & fratris G. de ordine prædicatorum eligeretis perſonam idoneam canonicè in paſtorẽ: alioquin dicti conſiliarij vobis de archiepiſcopo prouiderent. Verũ die ad eligẽdũ præfixa, ſex ex vobis poteſtatem eligẽdi dediſtis vſque ad cõſumptionem cuiuſdam cãdelæ, quæ ibidẽ accenſa extitit, duraturam. Tandem cũ electores huiuſmodi conueniſſent in prædictũ abbatem ſancti Benigni, & ſuper hoc ſociorum[c]

† Receptionem.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

c Sociorum.] & ſic requiſierunt conſilium duorũ tñ vnde non videntur ſeruare mandatũ: quod quidẽ exacta diligen-

diligentia est obseruandum.sup. de rescri. cum dilecta.]. de off. de le. venerabilis. Sed licèt non requirerent cõsilium tertij, quem eligere volebant, non dicuntur fecisse contra formam mandati, nec præter formam: quia ipsum eligendo illo consentiente consilium ipsius requirunt & obtinēt. arg.]. eod. cu o in iure. & ff. quod cuiusq; vniuer. plane.

a Ipsorū.] f. duorum, & nō illius qui electus fuit, quia ille non debuit requiri, cum hoc ipso cassaretur, vt]. eo. l. cum post petitam.

[Gloss. seq. nota & dat simile, quærit, & solutioni obijcit, & respondet.]

b In tractatu.] hic patet q tractatus debet haberi ante electionem, & collationē adinuicem: aliàs quomodo eligerent nisi primò de aliquo eligendo tractarent.]. eo. cum terra. &]. eod. quia propter. &]. de arbi. cum olim. sicut in carnali matrimonio tractatus præcedere debet; & ideo si isti non fuerunt requisiti in tractatu electionis, cassatur electio. Sed qd si consiliarij dis ordarent ab istis electoribus, nunquid valebit electio ipso iure? Certè ex ipsa litera satis innuitur, qđ si requirat ipsorū consiliū in ipso tractatu cōpetenti tpe ante q cōu niant in aliquē, & conferant adinuicē de psona eligēda, siue concordēt, siue discordent quod valeat eorū electio: quia per hanc formā non imp nitur necessitas vt consilium eorū sequi teneantur, alias nō viderent habere potestatem eligēdi, cum talis potestas penderet ab illorum arbitrio. ad hoc facit op. a. infra de arbi. cū olim. & ex consilio nemo ad id obligat. 14. q. 1. q quisiar. 4. di. deniq; in fi. arg. Sed circa fi. vbi dr quod nec expectatū fuit eorū re sum, vr q dicere huic dicto. Sed dic q nō contradicit, quia responsum eorum semp est expectādū, alias delusorium videretur, tale cōsiliū petere. 2 ADDITIO. Et quid operetur sic petere consilium, ex quo sequi non tenentur, notatur in dicta decre. cum olim. to. And.

[Glo. seq. dat simile, cui signat contrarium.]

c Requisitum.] & ideo pro non requisitis habentur sicut sero appellat qui tpe competenti non prouocat. 2. q. 6. biduum. ver. si quidē. Et est simile quod dicit lex si promisisti facere insulam infra certum tempus, & tantum tempus transierit quod ammodo infra tempus statutum fi ri non posset, licet totum tempus non transierit, possum agere contra te quia perinde est ac si totum tempus transierit. ff. de verb. oblig. si ita stipulatus esset. & l. cum stipulatus. & l. 1. de iure. Arg. c. ff. c. insulam. & illud dicitur te apud competes, quod deliberare congruē poterant.]. 1. de offi. dele. consuluit. Et tardè fuerunt requisiti, sicut è conuerso tempestiua citatio non tenet.]. eod. bonæ memoriæ. arg.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit. Secunda pars recitatur per quæstionem, quid si cum assensu, &c.]

d Expectatum.] & sic vr q non sufficit consilium tm petere, sed expectandum est consiliariorum responsum, & sine ipsorum consilio & rñso non valet electio. Sed q]. de arbi. ca. cum olim. vbi consilium eis requiritur, sed assensus nō exigitur. & illud generale est, & obtinet rōne arbitrij, & sufficit licentiā petere, licèt nō obtineat.]. de reg. & trans. ad religi. li. et. 3 Itē tutor consilium matris potest o nittere, licèt testator hoc mandauerit. ff. de admini. tuto. quidam. §. Papinianus. Et sitor nunquā à voluntate patris recedit. ff. vbi pup. edu. debeat. l. 1. & ita vr qđ sufficiat requirere consiliū tm, & non rñsum attendere. Hic non valet quod faciūt, nisi eorū consiliu habitū sit in tractatu electionis. vt 63. distin. obeuntibus. & 15. q. 7. eps nullius. & 12. q. 2. sine exceptione.]. eo. ne pro defectu. vbi de hoc. Sed si mādatū fuisset q cū eorū cōsilio & assensu obtēto: tunc non valeret electio nisi sequerentur voluntatē consiliariorū. & talis potestas non est libera: quia non possunt eligere quē volunt, & tunc non adstringuntur ad aliquam formā, sed oīus præsentibus requirant electores siue canonici consilium consiliariorum: & sm eorum consiliu n & rñsum eligant oēs vel vnus vice omnium de ipsorum mandato. Sic fuit factū in electione per manum nepotis dñi Papæ, vbi talis forma data fuit capitulo. Si capitulum Bituricēn. voluisset in casu isto eligere per formam scrutinij, tunc ante scrutinium communiter omnibus præuiis tractare debebant de electione cum consiliarijs, & requirere eos, & audire consilium eorum, & postea procedere ad scrutinium, & eligere quem vellent, & etiam post scrutinium requirant consilium illorum. & postmodum eligant seruata forma scrutinii. Ber.

[Glo. seq. arguit, allegat tria iura.]

e Alijs imputari.] imputent sibi, quia tantum se arctauerant. Et est ar. quod negligentia vnius alij obesse non debet. Iniquum est enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoff. test. si quis. & pœna suos debet tenere auctores. infra de hi quæ fi. à maio. par. ca. quæsiuit. & C. de pœnis. l. sanci nus.

[Glo. seq. inducit simile.]

f Arctarant.] sic iudex cuius iurisdictio expirat in termino, non debet ita se arctare, sed ea hora procedat qua possit perficere quod in sibit ante noctis tenebras, &c.]. de offic. deleg. consuluit. & ff. de ferijs, pridie. & l. more Romano.

eius consilium requisissent: proponente vno ex illis, quòd deliberato cōsilio responderent: & differentibus eis festinanter dare responsum, præfati electores (cum candela ipsa deficeret) non expectato ipsorum [a] consilio, dictum abbatem in Bisūtin. archiepiscopum elegerunt: & infra.

¶ Relato ergo ad Apostolicam sedem negotio: archiepiscopo Vienneñ. & abbati de Firmitate † iniunximus, vt si constaret ab eisdem electoribus de electione tractatum fuisse habitum, & in tractatu [b] electionis prædictorum consilium requisitum, electionem ipsius abbatis (si persona esset idonea) confirmarent. Quòd si in tractatu electionis non fuisset illorum consilium requisitum, licèt postea requisitum [c] fuerit non competenti tempore, nec certā expectatum [d] responsum ipsorum, aut nō esset idoneus idem abbas: quod de ipso factum erat, tanquam inualidum irritarent: & infra.

¶ Cum autem compertum non fuerit competenti tempore requisitum consilium de † persona prædicti abbatis: & quando extitit requisitum, non fuit expectatū responsum nisi modico tēpore, nec debeat alijs [e] imputari, quòd in tantū illi sibi tēpus arctarant [f] † electionē abbatis ipsius, non personæ, sed electionis vitio, duximus irritandam.

¶ Idem episcopo Siluanecteñ.

¶ *Si maior pars capituli scienter eligit indignum, valet electio de digno à minori parte, etiam ex eodem scrutinio facta. h. d. secundùm veriorem intellectum & in transitum.*

¶ Firmitate. ¶ Vide vt dixit Compostel. nō excusarent p hoc eligentes in dignum, qđ hoc fecerint de illorū cōsilio. ff. mandati. idéque. §. si qs facit de regu. iur. nullus ex cōsilio. i. 6. vbi scripsi. in fi. ronis de prepositionib. cū. & de. Io. And.

a Concor. tex. in l. qui decedens. §. Pomponius. ff. de adult. & l. 1. §. si plures. ff. de exerci. acti.

3 Concor. text. in l. in sacris. & in l. hæc lege. de pxi. sacr. scri. lib. 12.

† Aliter: de persona idonea abbatis prædicti.

† Vide tex. in l. 2. §. sed si quis. ff. si quis cau.

Cū potestas eligendi facta est aliquibus vt eligāt de consilio, vel cū consilio aliorum quid facere debeat.

Congre-

Congregato.] Electus à maiori parte capituli, si est idoneus confirmat, aliàs confirmat electio facta à minori parte de digno. hoc dicit, & hęc summatio est multũ generalis. Primò ponit duplex electio, & super vtraque partium allegationes. Secunda ibi, Nos igitur, diffinitionis cõmissio. Abb.

CASVS. Ecclesia Niuernensi vacante, capitulũ eiusdẽ die pfixa ad celebrandũ electionẽ cõuenerũt pmisso scrutinio secundũ formã cõcilij gñalis, octodecim (cõputato quodam pcuratore absentis) conuenerunt in cantorem eiusdẽ eccl'æ. xiij. verò in decanũ eiusdem eccl'iæ consenserunt. illi q cãto rẽ in scrutinio nominarant, vidẽtes q essent numero plures, q̃ illi q in decanum cõuenerãt, ipsum cantorẽ in pastorẽ elegerunt. Postmodũ pars decani vidẽs, q alij plurimũ deliquissẽt eligendo personam sciẽ literarum expertẽ, ppterquod illi erãt ipso iure eligẽdi potestate priuati, s'm statuta Later. Cõcil. & ad eos pcẽs eligendi deuoluta: decanũ in suũ epm eligit, ad sedẽ Apost. appellãs. & sic negotiũ istud ad sedẽ Apost. est delatum. Petebãt pars decani electionẽ ipsius confirmari, reliquam infirmata, cum facta esset de persona indigna. Pars altera petebat electionẽ ctoris à maiori parte capituli canonicè factam reliqua infirmata, confirmari. Mandat Papa epo Siluanecẽsi. ut si dictus cantor defectum in literatura nõ patitur, & aliàs est idoneus, ipsius electio confirmetur, reliqua infirmata alioquin cantoris electione irrita nunciata, decanum ipsum si aliàs idoneus est, preficiat in pastorem ecclesiæ Niuernen. Nota quòd si aliquis defectum in literatura patitur, electio de ipso facta non ualet, & ad alios licet pauciores numero deuoluitur potestas eligendi. Item no. quòd nescientia promouendum impedit, & promotum deijcit.

CAP. LIIII.

Congregato Niuerñ. capitulo ad electionem futuri pastoris, tredecim in decanũ, & octodecim (computato procuratore[a] cuiusdam absentis) in cantorẽ ipsius ecclesię conuenerunt: qui cum plures in unum, & pauciores in alium sua desideria direxissent, à parte sua electus[b] extitit in pastorem ecclesiæ Niuerñ. Postmodum[c] credente parte decani, quòd alij plurimum deliquisset eligendo personam scientiæ literalis expertem, propter quòd illis secundũ statuta Lateranensis[d] † Concilij ipso iure eligendi potestate priuatis, potestas eligendi ad eos extitit deuoluta, decanũ ipsum, qui in eũ sua uota direxerant, in suum episcopum elegerũt, ad sedem Apostolicam appellãtes, & infra. Reliquis petentibus ut irritare decani electionem attentatam à paucioribus, & post aliã non cassatam, ac confirmare reliquam ueluti canonicè celebratam à pluribus de persona idonea, dignaremur.

¶Nos igitur mandamus, quatenus si dictus cantor, defectum in literatura[e] non patitur, & aliàs est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procures auctoritate nostra (infirmata reliqua) confirmare. Alioquin (ipsius cantoris electione irrita[f] nunciata) præ:nominatum decanum (si nihil ei de canonicis obstiterit statutis †) eadem auctoritate præficias ecclesiæ memoratæ.

¶Idem Siluanecteñ episcopo, & Ioan. de Monte mirabili archidiacono, & succentori Parisieñ.

¶Habens plures dignitates, uel plura beneficia curata, sine dispensatione Papę ineligibilis est. h.d. quo ad titulum.

a Procuratore.] s. eo. quia propter. & c. scriptum. & ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse.

b Elect[us].] Seruata forma scrutinij in utraq; electiõe.

c Postmodum.] Antequam diuerterent ad aliũ actũ; ne sit contra. s. eo. cum post petitam.

ADDITIO. Poterant etiam ex interuallo facere, repetito tamen inter eos scrutinio & tractatu, ut dixi in tex. super versi. elegerunt. Io. Andr.

d Lateraneñ. Concilij.] Sup. eod. cum in cunctis.

e In literatura.] & ita defectus scientiæ facit aliquem ineligibilem. supra eo. l. cum in cunctis. & non solum impedit promouendum, sed deijcit iam promotum. s. de æta. & quali. c. viti. & defectus scientiæ inducit renunciationem, s. de renun. nisi cum pridem, §. pro defectu. & quia si non sit eminentis scientiæ, saltem sit sufficientis. supra, eodem. cum nobis olim. & non solùm debet habere scientiam sacrarum literarum, sed etiam secularium negotiorum. 36. dis. §. 1. & c. qui ecclesiasti. is. vt sit paratus omni poscenti reddere rationẽ. ea. dist. §. ecce. ad fin. quia cũ ipse debeat alios illucere, non debet tunc discere. in authẽt. de san. episco. §. damus. coll. 9. & nos qui epi sumus, aliorum doctrina non indigemus. 1. q. 7. c. conuenientibus.

[Glo. seq. reci. per q. quare hæc electio est irrita. & reliqua confirmanda. & arg. contra opinionem.]

f Irrita.] Ipso iure. s. eodem. cum in cũctis. cum indignam personam elegerint. vnde eligendi potestas remansit penes alios, q̃uis numero paucior.s, cum primi eligendo talem reddiderint se indignos. s. de postul. ca. 2. vnde confirmatur hic electio à minori parte celebrata, non obstante priori electione: & ita electio, q̃ nulla est, nõ pstat impedimentũ secundæ similis. s. eo. scriptum est. in fi. & de hoc dictum est. s. e. auditis. & per hanc, decre. expressè reprobatur dictum illorũ, qui dicũt, quòd canonizauerunt ille, cum in cunctis. non est hodie latæ sententiæ, sed ferendæ, ut dixi sup. eo. Cum in a. in fi.

Scientię defect[us] reddit aliquem ineligibilem.

† Lateraneñ. Concil. sub Inn. iij. c. 26

† Et si quæ scientia institutio esse dicam

† institutis.

Intellect[us] c. cũ in cũctis. s. hoc titu.

CAP. LIIII.

ij Dudum Ecclesia Rothomagensi pastoris solatio destituta, contra electionem, quæ

ij Dudum.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponuntur narrationes partium coram Papa. In secunda ibi, No. igitur. Commissio, & processus iudicum. In tertia ibi, Licet autem. Processus Papæ. Abbas Sicul.

CASVS. Vacante Rothomag. ecclesia, Canonici conuenerunt ad celebrandum electionem. decanus ipsius ecclesiæ electus fuit in pastorem: contra ipsam electionem se opponebat A. archid. ipsius ecclesiæ, & quidam alij Canonici dicto archi. pro se, & pro parte sua, & G. archi. procuratore eorum, qui electionem celebrauerant, in præsentia Papæ constitutis, inter alia, quæ contra electum obiecta fuerint, proposuit archi. prædictus, quòd idem electus post Concilium generale ad. ptus fuerat Archidiaconatum Ambian. & ipsum cum pluribus parochialibus ecclesijs, quas ipse habuerat ante ipsum Concilium retinere præsumpsit, & dimisso illo Archidiaconatu ecclesias ipsas retinuit. Sed in Cõcilio illo dicitur. Quicunque receperit beneficium habens cura

in eadem ecclesia fuerat celebrata, [a] A. archidiaconus & quidam alij eiusdem Ecclesiæ Canonici ad Sedem Apostolicam accesserunt. Dicto verò Archidiacono pro se ac parte sua, & G. archid. procuratore illorum, [b] qui electionem celebrauerant, in nostra præsentia constitutis: inter alia quæ contra [c] electum obiecta fuerant, archidiaconus proposuit memoratus, quòd idem electus post generale † Conciliũ Archidiaconatum Ambiañ. adeptus, ipsum cũ pluribus parochialib. ecclesijs, quas † ante idem concilium obtinuerat, retinere præsumpsit, eoque dimisso retinuit ecclesias memoratas. Vnde cum in eodem [d] concilio sit statutum, ut quicumque receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso iure priuatus: & si fortè illud retinere contẽderit, etiam alio spolietur: prædictus electus contra huiusmodi ueniens statutum, trãsgressionis notam, nec non cupiditatis [e] uitium (quod in alijs reprobare

curam animarum annexam: si prius tale beneficium obtinebat, ipso iure sit isto beneficio priuatus; & si illud retinere contenderit, etiam alio spolietur. Sed idem electus contra prædictum concilium veniens, notam cupiditatis incurrit, quam in alijs debuit reprobare: & retinendo beneficia, quę non spectabant ad ipsum, rem contrectauit alienã. & sic furtũ commisit quodãmodo, vel rapinam. Præterea in suæ salutis periculũ, & multarum aiarũ dispẽdiũ illas ecclesias retinebat, cũ earum cura nullaten9 ad eum ptineret, cũ illis esset ipso iure priuatus, & sic per ipsum parochiani dãnabiliter sunt decepti. Ex aduerso rñdebat pcurator alteri9 partis, ꝙ etsi dictus electus plura beneficia obtinebat, per cõcessionem tñ Rothomageñ. archiepi domino Papæ exhibitam, excusabat eundem, dñs Papa excusationẽ illam friuolam reputauit, mandans quibusdam, ut si constaret, ꝙ idem electus post receptum archid. prædictam curam animarum habentem, præfatas ecclesias electionis tempore tenuisset, nec ostenderet secum super hoc per sedẽ Apost. dispensatum fuisse, electionem cassarent ipsius ecclesiæ, & de persona idonea prouiderent. Partibus igitur in iudicum pręsentia constitutis, & pręstito iuramẽto de veritate dicenda, & factis positionibus, & responsionibus hinc & inde, tandem idem decanus electus ex quibusdam grauaminibus ad sedem Apost. appellauit: iudices, non obstante appellatione cassauerunt electionem eiusdem decani, & eidem ecclesiæ de Cœnomañ. epo prouiderunt: postmodum verò cã ad sedem Apost. est delata, Papa examinato processu iudicum prædictorum, licèt positiones, & rñsiones factæ fuissent super quibusdam articulis coram prædictis iudicibus: quia tamẽ Papa non inuenit litem contestatam fuisse, quia per positiones, & responsiones non fit cõtestatio litis, sed per petitionem in iure positam, & responsionem secutam contest. lit. fit, processum eorundem iudicum denunciauit irritum & inanem. post iam omnia archidia. ex causa præmissa petijt electionem irritari. electus prædictus respondit, quòd electio eius non erat irritanda, sed potius confirmanda. lite coram Papa legitimè contestata, & præstito à partibus iuramento de veritate dicenda, electus ipse confessus fuit electionis tempore se beneficia tenuisse prædicta: sed excusabat se dicendo, quòd non credebat dictum archidiaconatum curam animarum habere, sed tamen ipse confessus fuit in iure, quòd Archidiac. Ambianeñ. de consuetudine suspendit, excõmunicat, & absoluit presbyteros, & priores, & parochiales ecclesias interdicit visitat, inquirit, & procurationes recipit, ex hoc patet quòd curam animarum habet annexam: & sic etiam non habere curam animarũ, personatus tamen extitit. sed idem est iudicium de personatibus, & beneficijs curam habentibus. Item indulgẽtiam quam super hoc se dicebat habere, Papa friuolam reputauit. quia fuit impetrata veritate tacita, & falsitate suppressa, quia tacita, uel expressa, scilicet ueritate, eam nullatenus habuisset: expressit enim quòd prædictas ecclesias canonicè fuit assecutus antequam archidiaconatum habuisset, cum nullus possit parochiales ecclesias plures habere, nisi una pendeat ab altera, vel nisi vnam intitulatam & aliam commendatam haberet. Vnde cum ipse vtramque intitulatam habuit, illas canonicè nõ potuit obtinere. Item dixit, quòd redditus sui personatus erant tenues, & exiles. suppressit etiam ꝙ plures parochiales eccl'as cũ alijs beneficijs in diuersis ecclesijs obtineret, & non fuit intentio Papæ secũ in tot beneficijs dispensare, nec de nouo sibi aliquid concedere. Ad vltimum cum nõ restaret nisi sententia proferenda, renunciauit iuri, si quod ei competebat, & liti spontanea uoluntate cessit, & Papa eius renunciationem admisit. Ex hac decretali plura notabilia colligunt. Primò ꝙ qui habet curã animarũ, vel personarũ, si recipit consimile beneficium, ipso iure uacat primum. Item qui retinet beneficia cum cura animarum, uel plures personatus inelegibilis efficitur dum illa retinet. Item solus Papa super hoc potest dispensare, ut quis habeat plura beneficia, uel personatus. Item tempore electionis spectandum est, an quis sit idoneus. Item per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis contestatio, & non per positiones, & responsiones. Item vbi litis contestatio non processit, nullus est processus, nec iuramentum in causa illa factum, sed iterum litis contestatio facienda est. & iterum iurandum est. Item confessio in iure facta præiudicat. Item si quis prælatus excommunicat, absoluit, inquirit, & visitat; ex hoc curam habet animarum. Item beneficia cum cura animarum, & personatus æquiparantur. Item indulgentia impetrata veritate tacita uel falsitate suppressa non ualet.

a Celebrata.] De decano eiusdem ecclesiæ, qui primò fuerat Archidiaconus Ambianensis.

b Illorum.] No. quòd eligentes possunt petere confirmationem suæ electionis. 1 sed hoc intelligo de cõsensu electi esse faciendum, aliàs non. supra eodem Innotuit.

c Contra electum.] Not. quòd qui opponit, in formam electionis, & non probauerit. quòd opponit condemnari debet alteri parti in expensis. Qui verò deficit à probatione eius quod obijcit in personam, à beneficijs ecclesiasticis per triennium nouerit se suspensum: ad quæ si intra id tempus se ingesserit, ipso iure illis perpetuò est priuatus, nullam spem de misericordia habiturus, nisi probauerit euidenter, quod probabilis, & sufficiens causa ipsum à calumnia excusauerit, ut hæc statuuntur in decret. Innocen. iij. eo. ti. cap. 1. quę incipit, statuimus.

d In eodem Concilio.] ⁊. de præb. de multa cuius verba hic inferius ponuntur.

e Cupiditatis vitium.] ⁊. de cler. non resi. quia nonnulli. ⁊. de præb. cum iam dudum. & c. quia in tantum. vndè contra Lateraũ. Concil. & Concilium generale beneficia huiusmodi retinebat.

[Glossa sequens allegat 3. concord. inducit quatuor similia.]

† Hoc est generale Concil. Laterañ. sub Inn. iij. ubi c. 28. cauetur, ne vllus habeat duo bñficia cum cura annexa.

† Al. ita: quas idẽ añ Concil. obtinerat.

1 Adde nuper Barto. in l. si g. s. C. de decur. li. 10. & gl. vlti. in ca. examinata. ⁊. de confir. vtili uel inuti.

Decretũ Cõcil. Lateran. cuius hic fit mẽtio integrũ inuenies. ⁊. lib. 3. ti. 5. de præbẽ. & dignit. c. 28.

a Reprobare debuerat.] sic patet ꝙ non dēs facere id à quo alios debueras prohibere. ℑ. de natis ex lib. ven. c. vnic. & ff. de cōd. indebi. frater a fratre. & ff. si ser. uen. altius. & qđ quis debet exigere ab aliis multo fortius à seipso. ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. & ff. de ſideiuſſ. tutor datus. nec potest esse hortator viduitatis, q cōiugia frequentauerit. 26. dist. vna tantùm. nec potest de medio ecclesię malū auferre, qui in simile delictū corruerit. 25. dist. primum. Et qđ aduersus alium præstare debuit tutor pup. l lo suo, id aduersus se præstare debuit. ff. de administ. tuto. quoties. §. 1. & 41. dist. §. 1. in prin.

Quales esse debeant par tes eorū qui præsunt.

b Iure.] ℑ. de pb. c. de multa.

c Alienam.] sic. ff. de pecu. l. Pōponius. & C. vnde vi. l. vlt.

[Glo. seq. dicit qđ sit furtū, opponit quòd hic non cadit furtum, & soluit.]

d Furtum.] simile 7. q. 1. non furē. Furtum committit qui rem alienam inuito domino contrectat. Inst. de oblig. quę ex deli. nascuntur. §. furtum autē. Et dr̄ furtum contrectatio rei alienæ fraudolosa, vt Instit. eod. titu. in prin. vt iste qui rem alienam scienter tenebat, & ideo nō excusatur. Si enim quis rem contrectauerit alienam credens esse suam, non committit rapinam, vel furtum, Inst. vi bonor. rapt. §. quia tamen. Item nec excusat hoc etiam si credat dominū permissurum, cum exigatur expressa dispensatio Apostolicæ sedis, vt ℑ. sequitur. & ℑ. de præben. de multa. Sed in furto excusatur si credat dominū permissurum. Insti. de oblig. quæ ex quasi delic. nas. §. placuit. Sed quod dicit, furtum vel rapinam, hoc non est verum, quia furtum non committitur in re immobili. Instit. de vsucapio. §. qui autem. nec de re incorporali, qualis erat hic. ff. de acqui. rerum dom. seruus. §. incorporales. Sed hic illa verba impropriè dicūtur, & iste potius dicitur inuasor. sic exponitur. 7. q. 1. non furem & latronem, idest, inuasorem. Et hoc etiam exponit cū dicit, quodammodo.

†Detinebat.

Furtū quid dicatur.

† Cōsiteref.

In re incorporalē non cadit furtū, sed inuasio.

[Gl. seq. causam reddit, quærit, arguit, & soluit.]

e Deceptę.] quia cum desierit esse prælatus ipsorum, nihil potestatis habebat in eis: vnde non poterat illas animas soluere vel ligare, inf. de pęnit. & remis. omnis vtriusque. & de pę. dist. 6. placuit. Sed nunquid valebit illis absolutio illius talis prælati, sine pęnitentia p illū imposita? Non videtur, quia nullam potestatem hēt ligandi vel soluēdi, sicut non valet sententia a nō suo iudice lata. ℑ. de iud. at si clerici, & si sic peribant. In isto casu non credo quod perirent, non quia ille hoc posset, sed propter fidem quam habebant de sacramēto, cum crederit illum adhuc esse suum prælatum, & ita in sola fide 1 saluantur. ℑ. de bapt. & eius effec. debitum. & ℑ. de presby. non bap. Apostolicam. & de consecr. dist. 4. baptismi vicem.

1 Sano [illegible] do hoc [illegible]pias.

f Per concessionem.] ante concilium generale. ℑ. de præb. de multa. poterant episcopi de talibus dispensare, per illud decretū 70. dist. sanctorum. sed postea non, & iō non profuit huic concessio facta post illud concilium. Ber.

[Glos. seq. notat tēpus electionis spectandum. & dat duo similia. demū quęrit, arguit pro & contra, & soluit, & remittit.

g Electionis tempore.] no. tēpus electionis spectandum, ℑ. eod. dudum. vbi de hoc & ita si tunc nō habuisset, non imputaretur ei, cum iam purgatus esset per restitutionē. Sic & qui in crimine detinet, repellitur à testimonio, sed si iam emendat⁹ est, admittitur. ℑ. de test. testimonium. cū distinctione illius capituli. & ita repellitur vt indignus, quia non erat capax tunc. ff. de iure fisci. non intelligitur. §. si quis palā. Sic etiam consideratur tempus cōtractus, an ecclesia decepta fuerit vel læsa vltra dimidium iusti pretij. ℑ. de empt. & vend. cum dilecti. & ff. de euict. ex mille, §. 1. C. de rescin. venditione.

† Al. visus.

† Vide l. liberto. §. fi. ff. de neg. gest.

debuerat) [a] ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ non spectabant ad ipsum, (cum post receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipso iure) [b] rem contrectauit per consequens alienam, [c] & sic furtum [d] commisit quodammodo vel rapinam. In suæ quoque salutis & multarum animarum dispendium prædictas parochiales ecclesias retinebat: † cum earum cura, quæ iam priuatus fuerat ipso iure, ad eum nullatenus pertineret: & sic per ipsum eædem animæ damnabiliter sunt deceptæ. [e]

¶ Verum procurator eorum, qui elegerant ipsum, & si pluralitatem beneficiorum huiusmodi coram nobis profiteretur † in iure, per concessionem [f] tamen Rothomagen. archiepiscopi nobis exhibitam, eundem electum nisus † est multipliciter excusare.

¶ Nos igitur, dictam excusationem, vtpote friuolam nullatenus admittentes, † vobis dedimus in mandatis, vt si constaret, quòd idē post receptum archidiaconatum præ dictum curam animarum habentem, præfatas parochiales ecclesias electionis tempore [g] retineret, nec ostenderet secum per Sedem Apostolicam [h] super hoc dispensatum, electionem illius auctoritate Apostolica cassaretis: & infra.

¶ Partibus ergo propter hoc in vestra præsentia constitutis, præstito quoque † iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hincinde, tandem eodem decano, [i] prætextu quorundā grauaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionē huiusmodi

†Al. præstito que. Al. & præstito.

Sed si medio tempore dimitteret illas parochiales ecclesias, nunquid prodesset ei vt sic reputaretur dignus? Videtur quòd sic: quia si tempore litis contestatæ non competit mihi ius contra te, quia tunc non possides, & tempore sententiæ tū possideas, sequitur condemnatio. ff. de rei vend. si autem. §. 1. ff. de peti. hæredi. si quo tempore. & ff. de pecu. quæsitum. respon. 1. & ff. depositi. l. 1. §. non solum. & meritò cum res peruenit ad eum à quo potuit efficax habere principium ℑ. de conuer. coniug. placet. Sed contra, ipso sui principio inhabilis erat. quia intus ortus occidit. 1. q. 1. quibusdam. & talis contractus non sumpsit initium ab origine æquitatis. 14. q. 3. si sacerdotes. Verū est ꝙ non prodesse dimittere huiusmodi beneficia, vt per hoc confirmaretur electio sua. De hac materia quando considerandum est principium vel finis, no. ℑ. eod. c. dudum.

h Per sedem Apostolicam super hoc dispensatum.] ℑ. de preben. de multa. Et sic euacuatur opinio Ioannis, qui notauit ibi quòd episcopi adhuc possunt in talibus dispensare.

i Eodem decano.] scilicet electo. qui decanus erat eiusdem ecclesiæ, post dimissum archidiaconatum Ambian.

[Glo. seq. quærit an per confessionem fiat contestatio, arguit contra, & soluit pro distinguendo tamen.]

a Respon-

irritantes, eidem ecclesiæ de Cœnomaneñ. episcopo prouidistis: & infra.

¶ Licèt autem positiones & responsiones super pluribus articulis factæ fuerint coram vobis: quia tamen contestationem litis non inuenimus esse factam (cum non per positiones & responsiones ad eas factas, † sed per petitionem in iure propositam & responsionem [a] factam, contestatio litis fiat †) eundem processum de fratrum nostrorum consilio irritum [b] duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionem ex præmissa causa petijt irritari [c] electo [d] 10 respondente prædicto, quòd non erat eius electio irritanda. Lite verò coram nobis legitimè contestata, præstitoque de veritate [e] dicenda à partibus iuramento, idẽ electus, etsi confiteretur [f] se dicta beneficia 20 electionis tempore tenuisse: tamen excusare se super hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictum archidiaconatum non credebat curam animarum habere. 30 Sed cum in iure confessus fuerit, quòd archidiaconus Ambiañ. de cõsuetudine suspendit, [g]

a Responsionem.] Sed pone ꝙ reus confiteatur quod petitur ab actore, nunquid per confessionem fit litis cõtestatio? Vr̃ ꝙ non: quia dicit lex, ꝑ narrationem propositã & contradictionẽ obiectã fit litis cõtestatio C. de indi. rẽ non nouã. §. patroni. & alibi dr̃: lis contestata vr̃ cum iudex per narrationem causam audire cœperit. C. de lit. contest. l. vni. & ita q̃d dixit simpliciter per narrationẽ, determinat per illã l. rem non nouã. quæ est posterior, & ita vr̃ ꝙ fiat contestatio litis tãtũ per cõtradictionem, & non per cõfessionẽ. Dicas ꝙ si libellus datus est aduersario, & proposita narratione actoris aduersario, ipse cõfiteatur animo cõtestandi litem, tunc lis est contestata, & ex tali cõfessione dãnatur. ff. de confes. Iulianus. & ita sententia diffinitiua fertur cõtra reum. Sed si non sit datus libellus & reus confiteatur i iudicio, tũc non dr̃ fieri litis contestatio, nec fertur sñia diffinitiua, sed iudex ꝑcipit reo, vt soluat ad certum tempus. ff. de iudic. si debitori. & tale ꝑceptum non appellatur sententia, sed simpliciter dr̃ præceptum, & ita seruatur. Est ergo verũ quòd oblato libello aduersario, & postea proposita petitione actoris in iudicio, siue reus neget, siue confiteatur, litem contestando, litis cõtestatio est facta. 1 Et hoc satis habetur per hoc, q̃d dicit, quòd per narrationẽ & rñsionem cõtestatio litis fiat, non distinguendo, confitendo, vel negãdo, & etiam ipsa significatio verbi hoc probat satis. Contestari, idest simul testari, & ita reus, qui confitetur, cum actore simul testatur super re petita. Ber.

† Dictio, factas, deest in omnibus antiquis exemplaribus.

† Vide l. de tensor. §. qui interrogat. ff. de inter. actio. & in l. j. C. de diuer. rescr.

1 Concor. tex in l. j. §. preterea. ff. de iti. actu. priua. & in l. 1. & ibi Petrus de Bellaperti. & Cy. C. de alien. iu. muta. fac.

b Irritũ duximus.] sic patet manifestè quòd litis cõtestatio est de substãtia ordinis iudiciarij, & nihil valet sententia vel testis receptio, illa omissa. j. vt lit. non contesta. c. accedens. & c. ad hoc. & hic. & ita per positiones & rñsiones ad eas, nõ fit litis contestatio. j. de li. contesta. c. vnico. & C. de iudi. rem non nouam.

c Irritari.] hic agebatur ꝯ electum, vt eius electio cassaretur ex causa ꝑdicta. simile. j. de iudi. exhibita. & eadem cũ possent ipsi ijdẽ excipere ꝯ electum, si peteret electionem suam confirmari. j. de excep. dilecti. & sic ex eadem causa competit actio & exceptio, diuerso tamen iudicio: q̃d non contingit in alijs iudicijs, cum exceptio sit actionis exclusio. ff. de excep. l. 2. & idem est effectus quocunque modo procedatur. Ber.

d Electo respondente.] hic ergo patet qualiter litis contestatio fiat, quia per petitionem in libello petitam & rñsionem directè factã ad ipsum, vt hic patet: sicut ẽt traditur. C. de lit. contest. l. vnica. & j. de lit. contest. c. vni. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni.

Litis contestatio qualiter fiat.

[Glo. seq. not. quærit, argu. contra. Iterum quærit, & soluit. allegat in fine ius nouum.]

e De veritate dicenda.] notat ergo ius nouum, licèt nõ esset antiqua. & sic etiam obseruatur. ꝙ in causis spũalibus iuramentũ de veritate dicenda nõ præstat, & non de calumnia. j. de iur. calum. litera. Sed nunquid huiusmodi iuramentum debet exigi à prælato qñ litigatur ꝑ syndicum noĩe collegij in causis spũalibus? Non vr̃: quia illud iurm dẽt præstare syndicus, ꝙ vr̃ dñs litis factus per contestationem, sicut præstat iuramentum de calũnia. j. de iura. calum. in pertractandus. & c. seq. & c. cum in causa. & idem dico in hoc iuramento quod in iuramento de calumnia, vt qui illud præstare non vult, actor cadat ab actione instituta, & reus pro confesso habeatur. j. de iur. calum. cum in causa. & C. eod. tit. l. vlti. §. ꝙ si actor. Iuramentum illud de veritate dicenda quidã exigunt à ꝑlato, licèt præstitum sit à syndico, & in spiritualibus & in ciuilibus causis, vt ꝑlatus dicat inde veritatẽ de causa illa. sed quo iure hoc faciant. nõ vidi ius super hoc. sed ex quadam æquitate hoc dicunt, quæ posset continere qñq; iniquitatem, quia posset corrumpi prælatus. Sed nũquid crederetur cõfessioni prælati, vt per talem cõfessionẽ condẽnaretur ecclesia: & si iã fundasset ecclesia intentionem suam, nunquid præualeret confessio prælati contra ecclesiam facta? Certe non, argu. opi. 25. q. 2. postea quam. quia factum prælati non debet ecclesiæ sic imputari. 16. q. 5. si episcopum. & j. de excep. cum venerabilis. Qui tale iuramentum exigunt dicũt quòd confessio prælati sola non præiudicaret ecclesiæ, sed cũ alijs adminiculis præiudicaret, vt si altera pars semiplene probasset, ita quòd non sufficeret ad cõdemnandum, tunc confessio prælati complet probationem. Sed nõ credo quòd deberet talis exigi confessio: nisi forsan cum prælatus deberet respondere de eo quod ipse fecit, sicut seruus quandoque interrogatur de facto suo. 4. q. 3. c. si testes. §. item serui neque. & C. de q̃stio. interrogari. nec tunc dicerem quòd confessio illa ꝑiudicet ecclesiæ: quia delictum personæ. & c. nisi id fecisset de mandato capituli, vel ratum postmodum habuisset. & hoc probat decre. illa, præsentium. quæ hic inferius allegatur, licèt consuetudo se habeat in contrarium. Hodie vero habemus quandam decretalem sup hoc, quæ dicit quòd prælatus nomine suo, & in animam capituli vel maioris partis præstat hoc iuramentum de veritate dicenda, & sic debet respondere veritatem, quam ipse scit & intelligit per eos in quorum animas iurauit. & incipit; præsentium tibi auctoritate. & mittitur cuidam archiepiscopo. a Et ita confessio solius prælati non præiudicat ecclesiæ, & ita non debet exigi. Ber.

An cum prælati testificantur, debeant præstare iuramentum de veritate dicenda.

a Hanc decretalẽ hẽs modo sub titulo de testibus. lib. 6.

f Confiteretur.] & ideo pro conuicto dẽt haberi, cum sua excusatio non valeret: quia confessos in iure, pro iudicatis haberi placet. C. de confes. l. vnica. & j. de cõfes. cum super. & c. ex parte. tamen si quis ꝓbat se errasse, non nocet confessio. c. vlti. & C. de iur. & fac. igno. error facti. De hac materia tractatur plenè j. de confes. c. vlt. & j. de iudi. c. at si clerici.

Cõfessio nõ nocet errãti.

[Glo. seq. arguit à contrario, allegat tria iura. & arfortificat per vnam decre. secundò contra allegat quatuor iura, tertiò soluit.]

g Suspendit.] Innuit quòd secus sit de iure cõi, q. d. Archidiaconus ea quę sequuntur facere non debuerat de iure

Archidiaconus an habeat curam animarum.

iure communi, sed de consuetudine. ǁ. de offi. archi. ad hoc s. de exces. prælat. ad hæc. Item quòd non de iure cōi hoc faciant, est argu. 16. q. 7. nullus omnino. imò vř de iure cōi quòd consuetudo non prosit, inf. de off. Archi. cum satis. imò contrarium vř quòd de iure cōmuni hæc spectēt ad archidiaconum. 25. di. perlectis. 63. dist. si in plebibus. ǁ. de offic. archid. c. ad hæc. & cap. vt nostrum. Quid est ergo tenendu m de iure cōi? Vř quod hæc pertineant ad archidiaconum per iura proxima. Sed consuetudo seruatur in talibus. 1 De hac materia dicetur infra de offic. archid. ad hæc. & eo ipso, quod archidiaconus vel alius prælatus hoc exercet, intelligere pōt quòd curam habet animarum annexam.

vel canonicatus in aliqua ecclesia: vñ dř intitulari, i. inclericari, vel canonicari. Et dř titulus quilibet ordo ecclesiasticus, & qlibet dignitas vel platio. vnde qs intitulari in aliqua ecclesia. i. ordinari vel præfici. 70. dist. sanctorū. Est ergo regulariter verū, quòd nulli clerico de iure cōi licet hře duas ecclesias, vel quo ad titulū clericatus, vel quo ad titulū canonicatus vel ordinationis, vel plaītiōis, vel dignitatis, vt 70. dis. sanctorū. & hic, vbi dicit q̄ null9 pōt hře plures parochiales ecclesias uel dignitates, cum idē iudiciū de hmōi sit hñdum, vt hic dicit, & ǁ. de multa. & 13. q. 1. c. 1. & 80. di. epi. & 7. q. 1. in apib9. & 21. q. 1. clericus ab īstanti, nam hře plures ecclesias, est genus negotiationis, vt in prædicto c. cleric9 ab instanti, quia eis seruire non pōt. ǁ. de præb. quia in tantū, & ǁ. de elemen. resi. quia nonnulli. & qui ad vtrunq; festinat, neutrum benè peragit. 16. q. 1. presbyteros. Item sicut vxore viuente nullus aliam pōt hře. 4 sic nec clericus secūdam ecclesiam pōt hře. 7. q. 1. sicut alterius. & sic accipitur titulus in decr. prædicta: & in decretis prędictis. Ista quidem sunt regulariter vera: ūñ in casibus. 5 potest quis hře plures ecclesias. Primò ubi una pendet ab altera, vt hic, & inf. de æta. & quali. cam te. & ǁ. de præb. extirpandę. §. 1. Item si habet unam intitulatam, & aliā commendatam, vt hic, & 21. q. 1. qui plures. Item propter paupertatem ecclesiarum. 10. q. 3. vnio. & ǁ. de æta. & qualit. cam te. Item olim propter penuriam clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fi. Item per dispensationem domini papæ. inf. de præb. de multa: & hodie in talibus episcopi dispensare non possunt, vt etiam dicit illa decre. de multa. sed in illa quam quis habet commendatam, non dicitur prælatus esse. Vnde versus.

Paupertas pendens defectus, gratia seruans:
Ecclesias retinere duas dat quodlibet horum.

Hæc uera sunt in prælaturis & dignitatib. Quid dicemus de alijs clericis, nunquid pñt esse clerici in plurib. ecclesijs, & ibi hře præbēdas? de iure cōi pōt dici quòd in pluribus ecclesijs intitulari non pñt: nisi essent tenues in substantia, vt dictum est de prælaturis: sed per dispensationem eorum benè pñt, quia epi dispensatio cum talibus clericis non est prohibita, imò tacitè vř concessa per contrariam consuetudinem, quam scit papa & tolerat: & sic ipso facto derogatum est illi decret. 79. dist. sanctorum. Sed in diuersis episcopatibus necessaria est vtriusque episcopi dispensatio. Sed hic vř permitti quòd clerici possint hře titulum in pluribus ecclesijs: quia non prohibet hic, nisi de parochialibus, & sic per ꝯtrium sensum permittit clericis hře plures canonias. Sed credo quòd si primum beneficium sit sufficiens, qđ secundum non possit hře nisi dispensatione.

excommunicat, & absoluit presbyteros, & priores, & parochiales ecclesias interdicit, necnon archidiaconus visitat, † & inquirit, quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione visitationis recipit, euidenter apparet, quod curam habeat animarum annexā: quam si etiam non haberet, negare non potest, quin personatus existat: cum idem de personatibus, [a] quod & de beneficijs curam animarum habentibus, iudicium sit habendum. [b] Insu per indulgentiam, quam super hoc asserit se habere, inualidam reputauimus, cum in ea falsitatem suggesserit, & suppresserit veritatem, qua tacita vel expressa [c] ipsam nullatenus habuisset. [d] Suggessit enim, quod prædictas parochiales ecclesias antequam fuisset in archidiaconum assumptus, canonicè fuerat assecutus, cum nullus potuerit plures parochiales ecclesias obtinere, nisi vna penderet [e] ex altera, uel vnam intitulatam, [f] & alteram † commendatam haberet. vnde cum idem vtramque illarum intitulatam haberet, ipsas nequiuit canonicè habuisse. Item suggerens, quod redditus personatus [g] sui erant tenues & exiles,

† Vide Cōc. Trid. sess. 24. de refor. c. 3.

1 Concord. tex. in l. obseruat. §. antequā. ff. de offic. procon. & l. item eorū. §. 1. ff. qđ cuiusl. uniuers.

bat Abb. q̄ sicut titulus designat nomē libri, sic bñficiū itiis latū nomen uel cognomen, uel de nominationem clerici. Io. And.

† Aliam i

4 Tex. est in l. Arethusa. & seq. cum vulg. ff. de sta. homi.

5 Hic casus no. 21. q. 1. s summa. & Host. ponit hic versus: Dependens, tenuis, ratus uel gřa papæ, utilius vrgens, uel cōmendatio iusta: Diuersos titulos p mittunt iure teneri. Io. And.

Pro solu..., & p tră... to. & de s oīb. po... Host. spe... les rubri... llas in sū... a sua de ... leri. sup ... ima parte ... ricæ, q ... ct. dř vsu... ion. Io. ... d.

Vñ dica...

a Idē de personatibus.] inf. de præb. de multa. §. vlt. & est arg. quòd de similibus idem děet esse iudicium. ǁ. de transla. c. inter corporalia. & ǁ. de rescrip. inter cætera. in fi. Similis n. æquitatis ratio similia iura suadere vř. C. ad leg. Fal. l. vlti. ff. ad leg. Aquil. illud & C. de const. pecu. l. vlt. & ǁ. de cōfir. vti. uel inuti. cum dilecta. & s. de const. nam concupiscentiam. & quoties ex vna radice uitium nascitur, consequens est ut eadem lege tollatur. C. de nup. si libertam.

b Habendum.] potest hic dici prout dicit 17. q. 4. uxor fęlicis. versic. sic est ad singula, &c.

c Expressa.] s. de rescrip. super literis. multa exempla potes habere s. de rescri. cum adeo. & constitutus. infra de offic. delega. coram. infra de re iud. inter monasterium. & sic idem iuris est in indulgentijs siue cōfirmationibus sicut in rescriptis, vt hic patet, & in priuilegijs. ǁ. de deci. ex multipici. ut non ualeant ueritate tacita impetrata. Ad hoc ut confirmatio ualeat, necesse est quod papa ex certa scientia confirmet omnia beneficia, alias non ualet, ut hic patet. & inf. de confir. & affi. c. quia circa. inf. de concess. præben. quia diuersitatem.

d Habuisset.] ut ipse dicebat.

e Penderet.] de hoc no. ǁ. de æta. & qualita. cam te.

[Gl. seq. ponit quinque modos, quibus dicitur titulus. secundò ponit regulam, & quinque casus exceptos tertiò quærit, & soluit.]

f Intitulatam.] no. ergo q̄ nullus pōt habere duas ecclesias intitulatas. Vt hoc melius intelligas, uideas primò quid sit titulus. Titulus quādoque dř signū. ut 16. q. 6. consuetudo. Et dř titulus omnis causa acquirendi dominij, ut titulus, pro emptore, pro donato, p hærede, pro suo, pro dote, pro legato, pro derelicto. 2 vnde dicitur quod in præscriptionib. ecclesiasticis bona fides & iustus titulus exiguntur. infra de præscrip. si diligenti. & qui aliquem talem habet titulum, habet causam præscribendi. Itē dř titulus ipsa ecclesia, vt titulus S. Petri: vnde singuli tantùm clerici per singulos tantum titulos sunt ponendi, idest, ecclesias. 80. di. episcopi. unde in ordinationibus quando uocantur clerici. dř talis ad titulum 3 talis plebis. Itē titulus dř clericatus,

g Personatus.] i. decanus super quo impetrauit indulgentiā, ut ipsum cū prædictis parochialib. ecclesijs retineret. Vel fortè loquitur de archidiaconatu. ut illas retineret cum archidiaconatu. ǁ. de cons. & affi. quia circa.

[Glo. seq. notat, & dat simile.]

a Retinere.] not. ꝙ qui habet plura bñficia, quorũ alterũ per se sufficeret, nõ põt sine mortali peccato retinere aliud: sed dispẽsatio reddit licitũ qđ erat 1 illicitum, sicut vides simile, consuetudo facit quod in absẽtia licitè possit beneficiũ percipi. ĩ. de consti. cum omnes. b Si quod.] idest, quia non videbatur cõpetere, ideo cessit spontanea voluntate sic. ĩ. de simo. p tuas quasi male conscius sibi cessit.

1 Intellige regulariter & in his sunt iuris positiui.

IN Genesi.] Sunt duæ partes. Prima ponit tres cassation s causas. Secũda cassat: ibi, Nos his prima causa vsque ibi, Nec plenè. Secũdò usque ibi, Nec ẽt & ab īde tertia. Ab. Et aduerte quia totũ legitur suspẽsiuè vsque ad finem.

CASVS. Vacante quadam ecclesia cathedrali, cũ canonici statutã die ad celebrãdã electionẽ cõuenissent, qdã canonicus G. noie fuit admissus cũ ꝓtestatione. qdã canonicꝰ H. noie cum esset in regno Franciæ, nõ fuit ad electionẽ vocatus cũ de ꝯsuetudine uocari debuit. præmisso scrutinio ſm formã concilij gñalis, qdam cõsenserũt in G. Quidam verò in alias ꝑsonas singulares, ita ꝙ i ipso scrutinio plures nunciati & electi fuerunt publicato scrutinio illi qui in eundem G. in scrutinio singulariter consenserunt, eundem G. singulariter elegerunt. demum causa super istis electionibus ad sedem Apost. est delata. examinatis electionibus papa super his ita processit. dicit papa, in concilio generali cautum vt hac collatione habita eligatur, quem omnes vel maior sanior pars consenserit, sed in G. maior pars totius capituli non consensit, quamuis habuit maiorem partem comparatione minorum, nec fuit plenè collatio facta numeri ad numerum, quia in collatione tractatum non extitit, nec discussum, vtrum prædicti duo G. & H. vocem in electione habuerant, nec fuit collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meritum; præterea electio non fuit communiter celebrata: quia licèt in dictum Guli. singuli singulariter consensissent, non tamen publicato scrutinio debuit subsequi singularis electio, sed communis: ne idem repeti videretur, vt tot essent electiones quot essent numero electores, quod est absurdum, quia ex singularibus consensibus electio non apparet vniuersalis. nec communis. quamuis quilibet singularis ueritatem exprimat suæ partis, & hoc probatur per quoddam simile: ex singularibus propositionibus, licèt sint veræ, non apparet vniuersalis propositio, nisi per signum uniuersale exprimatur. Præterea prædicti duo non debebant sic excludi, quia G. erat in possessione canonicatus vel quasi, habendo stallum in choro, & locum in capitulo legendo, & cantando, & in tractatu electionum tanquam canonicus sit vocatus, q̃uis fuerit cũ protestatione admissus: Alius verò erat in tali loco, de quo debuit vocari, cum de toto regno Franciæ vocẽtur absentes cõsuetudine ecclesiæ Gallicanæ. His igitur plenius examinatis papa electionem præmissam ꝯ formã concilij generalis in pluribus attẽtatã decreuit irritam & inanem. Not. quædam sunt de forma electionis, quæ si omittantur uel aliquid ex istis, non ualet electio. Primum est, ꝙ maior & sanior pars totius capituli dẽt esset in electione, aliter nõ ualet electio. Item collatio necessaria est numeri ad numerũ, zeli ad zelum meriti ad meritum. Itẽ cõis debet esse electio siue vniuersalis, idest, oẽs ꝙ in scrutinio consenserunt, publicato eodẽ, oẽs vna uoce debent ipsum eligere, vel vnus de mandato aliorũ. Itẽ oẽs ꝗ requisiti fuerunt in scrutinio, debẽt esse in collatione. Itẽ absentes uocandi sunt in loco unde consueuerunt uocari. sed istud vltimum ñ est de forma: quia si absens postea uellet cõsentire, non cassatur electio propter ea, sed potius confirmatur.

† Collige ex hoc optimã practicã cedendi liti, &c. simi. est in l. postquã liti. C. de pac. Bart. in l. q. Romæ. §. duo fratres, ff. d ver bo. oblig.

suppressit, quòd alios redditus in pluribus ecclesijs noscitur obtinere. Suppressit etiam, quod plures parochiales ecclesias, cum pluribus alijs beneficijs in diuersis ecclesijs obtineret; cum intentionis nostræ non fuerit secum in tot beneficijs (præsertim habentibus curam animarũ) dispensare; nec intentionis nostræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, sed vt per indulgentiam posset habita licitè retinere: [a] & infra.

¶ Tandem cum non restaret, nisi proferenda sententia, idem tam iuri (si quod [b] ei competere videbatur) quam liti cessit † spontanea voluntate, ius cessionem duximus admittendam.

¶ Idem.

¶ Irrita est electio, quam collatio non præcessit, vel quæ facta non est a maiori parte capituli, uel quæ non fuit cõmunis.

CAP. LV.

10 IN Genesi legitur: & inf. ¶ Cum in concilio [c] † caueatur, vt is collatione [d] habita eligatur, in quem omnes vel maior & sanior pars capituli nõ consentit: & in G. maior pars totius capitula consenserit: quamquam maiorem partem habuit par20 tium [e] comparatione minorum.

¶ Nec plenè numeri ad numerum, quia vtrum G. & H de quibus aduersarij referunt quæstionem, in electione vocẽ habue30 rint, tractatũ non extitit, nec discussũ: nec zeli ad zelũ, [f] nec meriti ad meritũ collatio facta fuerit.

¶ Nec etiam electio communiter [g] celebrata, quoniam licet in eũdem G. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio, sed communis, ne vel idem repeti [h] videretur, vel ex hoc

† In Concil. Lateran. sub Inn. iij. c. 24.

50 c Concilio.] ĩ. eod. tit. c. quia propter.

d Collatione.] quę si non fiat, non tenet electio. ĩ. eo. Cumana in fi.

e Partium comparatione.] sic. ĩ. eod. ecclesia uestra. & c. Cumana.

f Ad zelum.] sic patet ꝙ in electionibus hodie considerat zelus, & merita electorũ considerantur, & dignitas eligentiũ, vt ex omnibus istis maior & sanior pars censeatur. ĩ. eod. ecclesia uestra. & ita non semper 60 standũ est numero, vt ĩ. eod. ecclesia. in fi. & ĩ. de test. in nostra. Illa enim maior pars & sanior censetur, quæ est iustior, & maiori ratione nititur & æquitate. 40. di. multa. in fi. & ff. de pact. maiorem.

Electio qualiter dicatur fieri a maiori & saniori parte.

g Communiter.] in communi enim & publicè debet electio celebrari, & non singulariter vel clandestinè. ĩ. eo. quia propter. in fin. & hic est expressum qualiter fieri debeat.

h Repeti.] sic videtur idem repeti, quia in scrutinio publicato quilibet per se consentit singulariter, & solus. si postea publicato scrutinio quilibet per se eligeret, vel si quilibet per se separatim eligeret, idẽ repeti uideretur, quod esse non debet, ut sequitur, vel tot essent electiones, &c.

[Gl. seq. inducit duo similia de testibus singularibus, & de actione communi pluribus. Signant contrariũ de l. ꝑ fundũ, cum similib. & de decre. bonæ.]

a Nec

a Nec ex singularibus.] consensus eligentium oēs simul adinuicem cōuenire debent, & simul exprimi per vnum vel plures vel simul oēs. s.eo.quia p p.& s.eod. bonæ memoriæ.vbi non credit testibus qui sunt in suis testimonijs singulares. & c.cum dilectus.& j.de accu. cum dilecti. Nec uoces eorum tanq̃ pluriū admittunt, quos diuersitas tēporū simul interfuisse ꝓhibuit. 3.q. 9. nihilominus. simul enim testes in vnū concurdare debent, sicut & electores in vnū, cū ius eligendi cōe sit oibus, per singulos diuidi nō dēt: sicut cū una actio cōis est oibus & pluribus, nō dēt diuidi per singulos, sed tota simul in iudiciū ueniit, uel uenire debet. ff. de iu. om.iud.si idem.§. si vna actio. & arg. ad hoc, ff.de ser.rust.p̄dio. si vn⁹ ex socijs. arg.cōtra. ff.de seru.rust.p̄d.per fundum. vbi ius cōe eundi per fundū cōem pluribus potest mihi separatim concedi: & cum oēs cesserint, ius habeo eādi. vt ff. commod. receptū.& l. si quis duas. §. item si duo. & ff. de aqua plu. arcen. si aūt. & diuersis tēporib. pñt aliqui consentire electioni sup. de postu. bonæ.in fi.& sup.eo. quod sicut.

Imò per vnū tūc, & et verba singularis numeri.s. eod. um ab uno. le're ind. c. enno. lib. 6. Ioan. And.

sequeretur absurditas, vt tot essēt electiones, quot numero eligentes: Nec ex singularibus [a] vel particularibus consensibus appareret vniuersalis electio vel communis, licèt quilibet singularis veritatem exprimat suæ partis: quemadmodum ex singularibus propositionibus (licèt veris) vniuersalis propositio non apparet † nisi per signum vniuersale forsitan exprimatur. Nec præmissi duo [b] canonici poterant sic excludi, cum primus [c] existeret in canonicatus possessione, [d] vel quasi † habendo stallum in choro, locum in capitulo, legendo & cantando vt canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & personarum, quæ occurrerunt pro tempore faciēdæ, tanquam canonicus sit vocatus: quamquam hac uice fuerit cum protestatione admissus: secū-

† vide l. qui habebat. ff. de legat. 3. & .si plurib⁹, & ibi Bar. ff. de leg. 2.

† Vide tex. in l. cæterū. ff. de rei vendi.

Si plures sint domini illius loci per quem qui ducit: voluntas omnium requiritur. ultimam tamen tator tenet. Io. And.

[Glossa sequens recip. per ob.& solutionem & remissionem.]

b Nec præmissi duo.] de quibus nihil discussum fuit. Et ita nec Papa debuit aliquid dicere eis. cum de qua re cognouit iudex. de ea tm̄ dēat iudicare. j. de cā poss.cum super. & ff. de iud.de qua re. Sed ipse hoc supplet ex officio suo. Qñ iudex supplere debeat, dictum est s.de postu. & bonæ. & hoc præcipuè debet inquirere an forma sit seruata, & an persona sit digna, etiam si nihil dicatur. De hoc dixi s.e. cū nobis. & c.venerabilem.

c Primus.] i. Guil.

[Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]

d Possessione vel quasi.] vnde ab electione excludi non debuit. sed vocari. j.de causa poss.cum ecclesia. & potest eligere, & valet talis electio etiam si ius in veritate non haberet: dummodo possideat quiete, q̃a credat habere ius, vt s.eod. querelā.& j.de cau.pos. cū olim. & j.de iure pat. cōsultationibus. Si tñ ab initio anteq̃ fiat electio, negatū fuerit illos habere ius in electione, & admittantur sub protestatione vt vox eorū valeat, si de iure debeat valere, nec valebit vox eorum nisi constiterit eos ius habere: vnde talis possessio non prodest. j.eod. Cumana. vnde dicit eī q̃d hic dicit. Nō est cōtra quia nō fuit hic discussum an debeat interesse vel non: & ita remansit adhuc in sua quasi possessione, & sic protestatio hic non fuit necessaria ratione præmissi. Præterea aliud est hic: quia ius com̃une pro se habebat, quia canonicus erat: illa vero non. Ber.

[Gl.seq.arg.& opi.ponit. quam reprobat.]

e De consuetudine.] sic vr̄ quod in talibus potius stādū sit cōsuetudini q̃ alicui iuri. Quidam dīt quòd oēs de prouincia vocandi sunt & soli ad electionem. arg. illius decr. s.eod. coram. quia cōis dēt esse electio, ut ibi no. de hoc veri⁹ credo vt consuetudini stetur, vt ibi dixi.

dus verò esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus, cum de toto regno Franciæ vocantur absentes de consuetudine [e] ecclesiæ Gallicanæ.

¶ Nos his plenius intellectis, de consilio fratrum nostrorum præmissam electionem, vtpote contra formam [f] concilij attentatam, decernimus irritam [g] & inanem.

¶ Idem capitulo Massano.

¶ Non valet electio pontificis per laicos & canonicos facta, et q̃ hoc habeat consuetudo. hoc dicit, & quotidie solet allegari.

C A P. LVI.

MAssana † ecclesia † pastore vacante, & infra. ¶ Edicto perpetuo Prohibemus, ne per laicos [h] cum canonicis pō-

f Formam.] argu. quòd formā mandati exacta diligētia est obseruanda. s. de rescrip. cum dilecta. j.de offi. deleg.venerabilis.& q̃ cōtra facit. nihil fecisset ꝑ tāt, vt ibi. & s.e. qa pp.&c. Cumana. ꝑ hoc & per illud q̃d dr̄ in ca. illo. Cumana &c. cum in veteri.& j. de offi. deleg. c. venerabilis. patet qualiter illa cōstitutio, quia propter. sit intelligenda & per hoc quod habet. s. j. eo. ecclesia.

g Irritam.] sic intellige. s. eo. ecclesia vestra. Ber.

MAssana ecclesia.] Hæc decretalia tria facit. Primo ꝓhibet, Secūdo decretū ponit. Tertio dānat cōtrariā consuetudinē. secunda ibi: Quæ si, tertia: ibi, Non obstante. Abb. Siculus.

CASVS. In ecclesia Massana consuetudo inoleuit, q̃ eadem ecclesia vacante, quidā laici cū canonicis eiusdem ecclesiæ admittebant ad electionem pastoris: significatū fuit hoc dño Papę: ipse attendens talē consuetudinē esse cōtra cononicas sanctiones, edicto perpetuo ꝓhibet, ne per laicos cū canonicis fiat electio pōtificalis: & si forte facta fuerit, nullam obtineat firmitatem, non obstante cōtraria cōsuetudine, q̃ dici dēt potius corruptela q̃ consuetudo. No. quòd laici ad electionem non debent aliquo modo admitti.

† al. Messana.

† Vide conciliū Bracarense. c. 1. & Burchardū lib. 1. decret. cap. 10.

[Glo. seq fortificat tex. secundo arg. ad pro. vtile vitiari per inutile. alleg. 5. iura ad hanc partem, & 5. ad contrarium]

h Per laicos.] quia ius eligēdi in collegiata ecclesia nō cadit in laicū s.eo. sacrosancta huiusmodi.n. mere spiritualia à laicis possideri non pñt. 15.q.7.c.1. & j.de ꝑscrip. causam quæ. cū de ecclesiasticis dignitatibus nulla sit eis attributa disponendi facultas. 16. q.7. laicis, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, vt ea. causa & q̃stione. c. non placuit. & 95. di. bene quidē. quod si attentare voluerit, tanquam sacrilegus iudicetur, vt ea. cū; & ea.q. si q̃s pricipū & per laicos nul⁹ ecclesiā teneat. vt ea.q. per laicos.& talis electio nulla est. s.eo. quisquis. imò sunt excōicandi, vt ead.q. si quis deinceps. & duobus cap. seq. Item hic habet quòd vtile vitiatur per inutile. sic. j.de offi.dele.ca. super abbatia. ff.de arbi. pœdius.& 9. dist. si ad scripturas. & 3. q.9. pura & simplex. 8.q.1. sciendum. arg. contra. s.e. illa.& j.de clerici.excom.mi. si celebrat.& j.de præb. dilectus.& 12.q. si quos.& 22.q.4. inter cætera.

Laicis non datur eligendi potestas.

[Gl. seq. exprimit quare non valeat consuetudo.]

a Consuetudine.] cum talis consuetudo sit contra ecclesiasticã libertatem. s. eo. sacrosancta. & c. cum terra. & s. eo. quisquis. & i. de re iud. cum causa. & nulla temporis longinquitate defenditur. sup. de consue. cum inter. & c. cum venerabilis. & c. ad audientiam. & s. eod. causam quæ. & 1. q. 3. si qs præbendas. & quia non est rationabilis, non potest præscribi. sup. de consue. c. vlt.

tificis electio præsumatur. Quæ † si fortè præsũpta fuerit, nullã obtineat firmitatem: Non obstante contraria consuetudine,[a] quę dici debet potius corruptela. †

† Quòd si.

¶ Idem capitu. Cathalañ.

¶ Non sufficit ad confirmationem electionis quod sit facta à maiori parte capituli, nisi etiã illa pars sit sanior.

† Vide l. oẽs iudices. cum no. C. de Decu. lib. 10. in gl. 1. & ian thẽ. ut nulli glo. magna col. 9.

ij Ecclesia vestra.] Non sufficit ad validitatẽ electiõis, ꝙ sit facta a maiori parte capituli, sed requiritur ꝙ illa pars sit sanior. h. d. Et est casus notab. & semper menti tenendus. Diuiditur. Nam primo ponitur duplex electio. Secundò allegatio pro vno electorum: ibi, Tãdem. Tertio pro alio: ibi, Pars vero. Quarto diffinitio: ibi, Nos ergo. Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Cathalañ. canonici conuenientes in vnum, terminum statuerunt ad electionem celebrãdam absente G. concanonico suo, qui noluit interesse cũ eis, adueniẽte termino. G. prædicto absente, & eo non vocato, pmisso scrutinio secũdum formã concilij. xiiij. ex canonicis elegerunt G. magistrum cardinalem concanonicum suum. xvj. elegerunt. R. canonicum Remen. postmodum vero superuenit dictus G. & electioni dicti R. consensit pro istis duabus electionibus procuratores vtriusque partis ad sedem apost. accesserũt ex parte dicti R. ꝓ electione ipsius allegabat, quòd cum in quatuor excederent aliam G. præfato computato, maior & sanior pars reputari debet. & ubi est maior numerus, ibi maior zelus reputatur. allegabatur etiam quòd dictus G. fuerat ab eis cõtemptus, & quòd postea consenserat prædictus G. in prædictum R. Ex aduerso videbatur quòd dictus R. in ætate patiebatur defectum, nec erat sufficientis sciẽtię ad ecclesiam supradictam: suus autem electus erat eminentis scientiæ, ætatis maturæ, & electores ipsius præcellebant alios meritis & auctoritate: & ideo meliorem zelum eos constabat habere. Præterea ex parte G. dicebatur quòd consensus pdicti G. (quem pars R. dicebat esse cõtẽptũ, asserente parte G. potius ab eo capitulum contẽptũ fuisse) cum nõ fuerit pstitus in scrutinio, & licet post electionem accesserit, nihil adijcere poterit, allegabatur ẽt ex parte R. ꝙ pars C. peccauerat ꝯtra formã concilij generalis, quo cauetur quòd omnibus præsentibus, &c. Sed G. non fuit præsens: ergo, &c. Sed contra hoc dicebat pars G. quòd conciliũ qđ dicit electionem non valere qñ contra formam peccatur, non debet referri ad contemptum. nec ad alia quæ non sunt de forma: unde quod dicitur, in concilio. quòd electio aliter facta nõ valeat, ea tantum respi cit, quæ contra formam concilij attentantur, & non

† Concilij Lateraneñ. sub Innoct. 3. in iii. c. 24.

CAP. LVII.

ij ECclesia vestra destituta pastore, conuenientes in vnum (absente G. qui tunc noluit interesse) [b] ad celebrandam electionem terminum statuistis, Veniente verò termino, & dicto G. (cum absens existeret) non vocato,[c] pręmisso iuxtà formam concilij † generalis scrutinio, quatuordecim magistrum G. presbyterũ Cardinalem concanonicum † vestrum, & septem decim R. Remeñ. canonicum elegerũt, præfato G. postmodum electioni eiusdem R. suum præbente consensum.

¶ Tandem procuratoribus vtriusque partis in nostra pręsentia constitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cum in quatuor excederet aliũ computato G. prædicto maiorem capituli partẽ habebat, & per hoc debebat pars sua sanior reputari: cum vbi maior numerus est, zelus melior præsumatur. † Pars verò altera electionem eandẽ multipliciter impugnabat, proponens prænominatum R. in ætate [d] pari defectum, nec esse sufficientis [e] scientiæ ad ecclesiam supradictam: cũ ætatis maturæ, & eminentis scientiæ præfatus

alia, quæ ibi continentur: qualc est illud quòd pręsentibus omnibus qui volunt, debent, & possunt commodè interesse, electio sit faciẽda, ne alia iura, quæ super hoc statuta sunt, vnico verbo tollantur: nec enim est credẽdũ, quòd dominus Papa, qui iura tuetur, illud quod est alias excogitatum multis vigilijs & inuentum, vnico verbo subuertere uoluisset. Papa auditis hinc & inde propositis, cum ex concilio Lateraneñ. (infra de his q̃ fiunt à maiori part. capit. cap. 1.) in ordinationibus ecclesiarum maior & sanior pars capituli exigatur, & in generali concilio caueat, vt is in quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligatur electionem dicti R. quòd maior pars capituli non consenserit in eundem, cassauit, & electionem G. Cardinalis confirmauit. Nota quòd non semper statur maiori numero, nisi numerus maior sit sanior. Item auctoritas præfertur numero.

† In antiquis, canonicum, inuenitur.

b Interesse.] si noluit interesse: sic videtur iuri suo renunciasse. vnde sine ipso alij procedere potuerunt. supr. eod. quod sicut. & i. de offi. de leg. prudentiam. §. adijcimus. s. eod. quia propter. & s. eod. cum nobis. nec ipsius absẽntia electionem habuit retardare. C. de Decur. nominationum. Vel dic, si noluit interesse ad terminũ statuendu, in quo debeat electio fieri, non renunciauit pp hoc, quo minus vellet interesse electioni.

† Vide ea. l. ita stipulatus §. credẽdũ est. ff. de uerb. ob.

Qui noluit interesse electioni, an iuri suo renunciasse credatur.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

c Vocato.] Sed nonquid debuit iterũ uocari? Non credo, quia dicendo se nolle interesse, per consequens dixit quòd alterius nõ uocaretur. sic de offi. deleg. c. cũ super, 1 & aliquo negato, omnia negantur q̃ sequuntur ex illo. s. de constit. nã concupiscentiã. & qui scit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & uen. l. 1. in fin. s. eod. cum inter. & scient prætor non subuenit, sed ignoranti. ff. quòd cum fal. l. 2. nisi. ipse enim decepit. scienti enim & uolẽti nõ fit iniuria sine dolus. C. de transa. l. cum donationis. Vel dic quòd debeat uocari ut ad terminum statutum uenires ad electionem celebrãdam, & quia non fuit uocatus, contemptus uidetur. vnde cassari debebant electiones nisi postea cõsensisset. si prosecutus fuisset contemptũ. s. eo. quòd sicut. q a licet tunc noluerit interesse: non tamen renunciauit propter hoc quo minus vellet interesse ut dicitur in fine primæ notulæ.

1 Ad hoc † de dol. & cõtu. cũ qui li. 6. & uide qđ ibi dicã sup gl. uidebat & i. de procur. auditis in gl. mag. mc. Io. An.

d In ętate] si hoc esset uerum, electio nulla fuisset. i. eo. c. cum in cunctis.

e Sufficientis.] & ex hoc electio redditur nulla; unde electio alterius partis, etiã longe minoris ualuit. ut s. eo. congregato. & c. cum in cunctis: alias si esset sufficientis scientiæ, licet non eminentis, toleraretur. s. eo. ca. cum nobis. de hoc dicitur. supra eo. ca. congregato.

a Dicebar

Cardinalis exiſtat, & cū electores Cardinalis alios meritis & authoritate præcellerent, habito præſertim reſpectu ad pſonam electam, meliorem zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur [a] præterea, quod conſenſus dicti G. (quem pars eiuſdem R. confitebatur fuiſſe contemptum aſſerēte parte reliqua capitulū potius contemptū ab ipſo fuiſſe) cum non fuerit conſenſus præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt electionem acceſſerit, adijcere [b] nil valebat: [c] & infra Denique [d] ſtatutum generalis cōcilij, quod electionem decernit inualidam, cum contra eiuſdem concilij formam in electione peccatur, non debet ad contemptum & ad alia, quæ non ſunt de forma referri. vnde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea reſpicit tantùm, quæ attentantur contra formam concilij memorati: non autem alia, quæ ponuntur ibidem, ſicut eſt iſtud, [e] quod præſentib. omnibus qui debent, volunt, & poſſunt commode intereſſe, haberi debeat in electione proceſſus, ne cætera quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur, vno verbo videantur euerti. Neque enim credendum eſt Romanum Pontificem (qui iura tuetur) quod alias excogitatum eſt multis vigilijs [f] & inuentum, † vno verbo [g] ſubuertere voluiſſe.

¶ Nos ergo quæ hinc-inde fuere propoſita plenius intellectis (cum ex Lateraneñ. [h] concilio, in ordinationibus eccleſiarum maior & ſanior pars capituli exigatur, & ſtatutum generalis concilij contineat inter cætera, vt is eligatur in quē omnes, vel maior & ſanior pars conſentit) electionem dicti R. non perſonæ, ſed potius electionis vitio, (cum maior & ſanior pars non conſenſerit [i] in eundem) de fratrum noſtrorum conſilio duximus ſententialiter irritandam.

a Dicebatur.] a parte electorum Cardinalis.

[Gl. ſeq. quærit, ar. negatiue & affirmatiue. & ſoluit negatiue. iterum quærit, & ſoluit.]

b Adijcere.] iſte dixit ſe nolle intereſſe, vt dictū eſt in prin. nunquid cōſenſus iſtius poſt electionem præſtitus cōputandus eſt, dato φ pars ſua eēt æqualis alteri dignitate, & elect⁹ ſit idoneus? Vr̄ φ non: quia ſemel renūciauit iuri ſuo, ergo vlterius ad id redire non pt. Efau † enim primatus ſuos poſtmodū recipere non potuit, quia ſemel ceſſit, vt 7. q. 1. quā periculoſum, & renūtiantib. actiones ſuas non eſt amplius dandus regreſſus ad eas. ff. de ædil. edic. l. quærit. §. ſi vēditor. & 23. q. 4. in illic. & dicit lex qui ſemel noluit petere bonorum poſſeſſionē, pdit ius eius. vbi enim noluit, cæpit ius ei⁹ pertinere ad alios. ff. de ſuc. edi. l. 1. §. tutor. & qū ſemel potuit, noluit. & qñ voluit, adimplere nō potuit. ĩ. de offi. de leg. c. cum ſuper. & præcipue cum res iam non eſſet integra. ſ. eo. in cauſis. & ſic ad ius ſuū amplius redire non poteſt. ex quod remiſit ius ſuū alijs, nō pōt vlterius ſe intromittere: ſicut iudex, qui refert cauſam ad ſuperiores. ĩ. de off. de leg. ca. licet. & ſi tm̄ dicat ſe uelle referr̄, nō poteſt ſe vlterius intromittere. ĩ. dē appell. c. intimaſti. Sed contra vr̄ quòd adhuc valeat eius conſenſus: quia licitum eſt ei pœnitere. argum. 2. q. 6. c. ei qui. §. ſi quis libellos. ne iuſtæ pœnitudinis humanitas auferatur. & iudex poteſt mutare ſuam interlocutoriam non obſtante appellatione. ĩ. de appel. cum ceſſante, & ff. de re iu. l. quod iuſſit. & magna ſapiētiæ eſt hominem reuocare quod male locutus eſt. 22. q. 4. magnæ. Non credo φ vox ſua ſit computanda, cū non fuerit in ſcrutinio, ex quo dixit ſe nolle intereſſe, & ſe abſentauit quouſq; electio fuit celebrata, licet uocari debuerit, ut dr̄ in ſi. ſecundæ notulæ. & quia conſenſit electioni R. non pt̄ proſequi contemptum. Si uerò ante electionem factā & ſcrutinium reuerſus fuiſſet, bene admitteretur, quia res integra eſt, ſimile. ff. de mino. l. Sæuola. Si vero facto ſcrutinio, & ante electionem reuertatur, iterum debet fieri ſcrutinium ſi uellet contradicere, & proſequi cōtemptum, ſi erat in loco vnde vocari deb. bat: alias ñ. Itē quid ſi aliquis erat abſens i loco in quo nō debebat vocari, & tandem poſt factam electionem ſiue ſcrutinium, quaſi caſu ſuperuenit: nunquid ſi conſentiat alteri electioni, valebit conſenſus talis, vt per talem cōſenſum præualeat electio? Non credo quod talis conſenſus debeat computari, quia nec electionem poſſet impugnare, eo quod non fuit vocatus tempore electionis faciendæ, publicato ſcrutinio, dico ſpectandum qs habuerit maiorem partem: ſicut conſideratur an fuerit tunc electus idoneus. ſ. eod. c. dudum. alias poſſet contingere: vt q tēpore electionis haberet ius, poſtea perderet illud per alios ſuperuenientes, qui vocandi non erant, & hoc per conſtitutionem, quia propter.

c Valebat.] & ſi etiam uere contēptus fuiſſet, electionem impugnare non poſſet tanquam contemptus, ex quo conſentit electioni: & numerum eligentiū non auget.

d Denique.] allegatio pro magiſtro.

[Glo. ſeq. recitetur per q. an uocatio abſentium ſit de ſubſtantia.]

e Sicut eſt iſtud.] nō credo quod iſtud ſit de forma electionis, ut ſi aliqui non vocentur qui vocandi ſunt, nec propter hoc caſſabit electio: dummodo ipſi poſtea conſentiant. ſ. e. cap. quod ſicut. & ſ. de poſt. c. bonæ. in fine. Quæ ſunt illa q̃ ſunt de ſubſtantia, dicitur ſ. eod. c. quia propter, quæ nō ſunt de ſubſtantia, collige. ſ. e. c. Cumana, in ſi. & e. in Geneſi.

f Vigilijs.] quia noſtes ducit inſomnes vt ſubiecti quiete uiuant, in auth. vt iud. ſine quo. ſuffra. in prin. colla. 2. & dicit Imperator, voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus. in auth. ut diuinæ iuſſio. ſubſcri. ha. gl. quæſtio. in prin. colla. 8. & ĩ. de teſt. ſpol. c. frequens. [lib. 6.]

g Verbo.] C. de inoffi. teſta. l. ſi quando. arg. ſ. de reſcrip. c. cauſam, quæ inter P.

h Ex Lateranenſi concilio.] ĩ. de his quæ ſi. a maiori parte c. cum in cunctis.

[Gl. ſeq. tria proſequitur, quæ in electionibus attendūtur demum format unam principalem, & duas uel quatuor incidentes, & illas ſoluit.]

i Non conſenſerit.] ex hac decre. patet, quòd ñ ſem p ſtandū eſt numero i electionibus. Et ideo no. quòd plura cōſideranda ſunt i electione, authoritas, zelus, & numerus. Authoritas conſideratur in dignitatibus & meritis vitæ, zelus cōſiſtit in animo: ut ſine carnali amore eligant, ſed ſecundum meritum vitę, perſonæ ſunt eligendæ. 8. q. 1. ſi ergo. & ĩ. ut eccleſia. benef. c. ut noſtrum. De numero patet. Dicas quod ſecundum iſta debet fieri collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum, habito reſpectu ad dignitatem, vt hic, & ſ. eod. in Geneſi. Si enim ex una parte ſit di-

† Hec hiſtoria de Efau altiorē hēt contemplationē, ut docent Theologi explicātes c. 25. in Geneſi.

† Vide textū in §. quorū, Inſt. i proœmio. & in auth. vt iud. ſi quo. ſuffr.

Verbū malū reuocare ſapientis eſt.

gnitas,& zelus melior tam respectu eligentium quam electi,& ex alia parte maior numerus prçualebit dignitas,cum zelo ipsi numero, vt hic habes. arg. ĩ.de test. c.in prçsentia,quia hic erat maior numerus ab vna parte,nec tamen statur numero,& hoc intelligo, dummodo numerus non excedat multum.aliàs staretur numero, dũ tñ electus esset sufficiens.ŝ.eo.c.dudũ 1. & ĩ.de appella.constitutus. 1 sed hic maior & sanior pars censetur:licèt numerus sit maior ex alia parte. nã illa pars dicitur maior & sanior q̃ maiori zelo& maiori pietate mouet. 40.dist.multi.ĩ fi.& 9. dist. sanè quippe. & arg.8.q.1. si ergo. & ff.de pac.l.maioré. Si vero ex vtraq; parte meritum par sit, standum est numero, licet ex alia parte sit authoritas.argum. C.qui bo. pos.l. vlt.§ 2. & sic zelus. & numerus præferuntur authoritati in hoc casu. Sed quid si esset par zelus in meritis eligẽtis,numerus & authoritas hincinde ? Recurrendum est tunc ad meritum electi.63.dist.si forte. & c.vlt. vbi de hoc. Sed si omnia sint hincinde æqualia , neutra electio valebit de iure , quia neutra facta est a maiori parte capitul.ŝ.eo.c.Cumana.& cap.ecclesia vestra.& c.in Genesi.& sic vtraq; est cassanda.In casu isto nõ crederẽ illos priuandos , quia non uidentur facere contra formam ita directe,vnde iterum eligant.argu.79 dis. si duo. Si iterum taliter eligant:tunc priuentur iure eligẽdi,superior.a tamen potest facere gratiam cui vult.arg.ĩ. de paro.c.1.& ff.ad Syl. l.si quis in graui.§.si cum omnes.& ff.de religio. & sumpti. fune. l. vlt. in princ. & ŝ.eo.cap.venerabilem.

1 Concor. tex. in l. de maior.ff. ad munic. & l. nominationum. C. de decurio. lib. 10.

a Papa scilicet:quia nõ posset. hoc inferior ꝯ formã concilij ŝ.eo. q̃a pp q̃d intellige p uiam confirmatiõis, sed per uiã prouisionis si ad eũ deuoluta eẽt bene posset alterũ præficere , supra eod. bonę 1. in fi.& si alter canonista alter theologus , quẽ pferat, dicã de consan. & affi.ca. 1. super uer.discretos.Io. And.

¶ Idem.

¶ Publicato scrutinio non possunt electores variare , sed compelli debent ad collationem & electionem.

CAP. LVIII.

Publicato scrutinio , [a] variare [b] nequeunt electores: Cum sit faciẽda collatio . & electio celebranda. ¶ Ad quod per superiorem, si opportuerit, compellantur. [c]

Publicato scrutinio.] Breue est. primo ponit dictum secundo rationem, vel notius aliud dictum:ibi,cũ sit.tertio aliud dictum:ibi,ad quod Abb.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia , canonici procedũt ad electionem per formam scrutinij : in ipso scrutinio quilibet consentit ſm quòd sibi placet , publicato scrutinio ipsi nolunt variare & eligere aliũ ; quærebat utrum possint? Rñdetur quòd non , cum fieri debeat collatio.& electio sit faciẽda , & si hoc facere noluerit, p superiorẽ cõpellantur. Nota ex isto capitulo ex quo quis semel cõsenserit, suum propositũ uariare nõ põt.

a Scrutinio] quid sit scrutinium, habes supra eo. quia propter.

[Gl.seq.obijcit, & soluit.finis iterum obijcit,& soluit.]

b Variare.] sed quare non possunt variare,cum tamen nondum sit electus , immo necessaria est subsequenter electio , alias non ualeret electio.ŝ.eod.cap. Genesi.& c.ecclesia uestra.& ita vř q̃ possunt variare, cum non uideatur adhuc ius acquisitũ? ideo non possunt uariare, quia iam res non est integra. ŝ.eo. ca.in causis.& c.ecclesia uestra.& nemo potest mutare consilium in alterius præiudicium.ff.de re iud.l.nemo. & talis mutatio posset esse damnosa ecclesiæ, quia sic ꝓtraheretur electio,& mora est periculosa.ŝ.eod.c.cum inter uniuersas , & ĩ.ut lite non contestat.c.quoniam frequenter. §. porro. & sic per huiusmodi publicationem electio iam initiata quodammodo uidetur sicut per citationem negotium est quasi cœptum. ĩ. de off. deleg.c.gratum.& infra de so. cõpe.c.proposuisti . Et est simile, si quis mihi cesserit seruitutem ipse quidem postea mutare nõ potest, licet ex toto mihi ius non sit acquisitum : nisi cum omnes cesserint. ff. de seru. rust. præd.l.per fundum , & ita hic. licet per talem consensum & publicationem non sit ius acquisitum plenum, variare non possunt, imò per superiorem eligere compelluntur: vt hic dicit. Sed contra. ĩ.de transla.cap. licet ibi dicitur. quod in electione initiať spirituale matrimoniũ : & per hoc vř quòd antea possit mutari volnntas, sed ibi vere initiatur in electione : sed hic pro tanto videtur initiari , quia variare nequeunt electores ratione prædicta.

Publicato scrutinio cur uariare nequeãt electores.

¶ Idem.

¶ Cassata electione propter simoniam , etiam sine culpa electi,non dispensat episcopus ea vice cum cassato , secus si electus liberè resignauit. hoc dicit secundum intellectum gl 2.in fine.

CAP. LIX.

Si alicuius electionem pp simoniam eo ignorante,ac ratum [d] nõ hẽnte commissam cõtingit reꝓ-

[Gloss.seq.primo fortificat textum. secunda pars recitetur perquæstionem , finis per contrarium, & solutionem.]

c Compellantur.] quia ex quo quasi cœptum negotium est, per consensum præstitum in scrutinio ,necesse est consummare. & est simile:qui enim mandatum suscepit,necesse habet consummare.ff.commo.l.in commodato.§. sicut. ff.manda.l. si quis alicui: §. qui mandatum adiuuare enim beneficij,non decipi nos oportet, vt in d.l. in commodato. §.sicut.in fi.& ĩ. de commo. cap.vnico, & quod semel placuit amplius displicere non potest. 32.q.5.horrendus.infra de desponsa. impub.c. de illis. ff.de neg.gest.l.Pomponius. & quæ simpliciter ꝓmittuntur,sine conditione soluantur. 32.q. vlt.cap.vlt. & quæ non cœpit, deliberet.quæ ingressa est,perseuerct. 27.q.1.nuptiarum:ideoq; merito sunt compellendi pficere quod cœperunt . Idem credo in postulatione.vt postquam fuerit publicatum scrutinium , ab ea recedere non possunt: immo tenentur illam porrigere superiori:licet per postulationem ius non sit postulato acquisitum ratione prædicta. & de hoc dictum est. ŝ. de postu.c.vlt.& pen.& in hoc casu ualet electio,licet non fiat incontinenti:quia fraus de dolus eorum non debet obesse nominato, 3 & ita nõ contradicunt.sup. eo.c.quia propter.& c.cum post petitam.

Publicato scrutinio, cur electores cõpelli possint ad electionẽ,& collationé.

3 Concor. text. in l. si in fraudem, C.de leg. & i l. 1.& lex dolo. ff. de dolo.

Si alicuius.] Inhærendo uerbis literæ summa sic. Cassata electione prçlati propter simoniam sine uitio electi commissam,non dispensat eṗs ea uice cum cassato super illa prælatione, secus in simplici beneficio super quo dispensat, si libere resignauit.h.d.& habet duo dicta.secundum ibi.Quamuis Abb.Sicu.

CASVS. Aliquis est in prælatum alicuius ecclesiæ electus per simoniam,eo tamen ignorante , nec ratum habente, talis electio propterea reprobata est , quæriť vtrum episcopus cum illo poterit dispensare,ut iterum ad eãdem prælaturam eligatur? Respondetur q̃ eṗs illa uice cum illo dispensare non potest. sed cum illo q̃ ignoranter simplex beneficium per simoniam est adeptus,post liberum resignationem potest episcopus dispensare . Nota quòd in simonia ratihabitio retrotrahitur a contrario . Item mitius & lenius agitur cum sponte renunciãte,quam cum illo, qui sententiam expectauit.

d Ratum non habente.] alias si postea cõsentiret, idẽ esset ac si initio ꝓcurasset. ĩ. de simo. c. sicut. Sic eñ ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mãdato cõparatur. ff.de ui & ui.ar.l.1.§.quoties.& ĩ.de rest.spo.c.cũ ad sedem in fi.& 2.q.1.notum.in fi.nec refert utrum ante vel post dederit vel promiserit.1.q.1.eos.in fi.Accipere eñ est qñcunque accipere,ut ibi,& 1.q. 3.si quis obiecerit,

obiecerit, in fi. & c. si quis & sic quod meo noie gestum non est, ratum habere possum. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. item quæritur. & 9. q. 2. Lugdunensis, & ita habes ꝙ ignorantia excusat ipsum, vt possit cũ eo postea dispensari. 1. q. 3. præsentiũ. ỹ. de renun. c. post translationem. & ita habes. ỹ. de simonia. c. ex insinuatione. vbi capitulum dispensat.

[Gl. seq. in princ. dat simile, & soluit contrarium, ꝙ sine culpa, &c. secundo signat contrariũ de c. præsentium, & tripliciter soluit. tertio signat contrarium de decre. nobis & remittit. quarto format vnum quare, & dupliciter soluit.]

bari, cum eo, super prælatione, ad quam taliter fuerat electus illa vice [a] non potest eps dispensare:

¶ Quamuis circa eum, qui ignorãter recipit simplex beneficium per simoniacam prauitatem, post liberam resignationẽ episcopi, dispensatio tolleretur. †

¶ Idem.

¶ *Electoribus impeditis, curris tempus si possunt impedimentum tollere.*

a Illa vice.] vt sic per factum illorum puniat illa vice: sicut illi q. delinquũt in forma electionis, vel eligendo indignũ, priuantur iure eligendi ea uice, & punitur electus, quia eius electio nõ ualet, & cassatur: uel in persona electi puniunt electores in electione illa ui. e tñ. ỹ. eod. cum in cunctis. & c. quia ꝑꝑ & c. Cumana. Et sic aliquis punitur sine culpa, cã tñ subest propter proximitatem uitij: q̃d purgabitur per intermediã personã. simile. ỹ. de fil. presby. c. ex transmissa. & quia ex his quæ incontinenti fiunt, præsumptio nascitur ỹ. eo. c. officij. & quæ incontinenti fiunt, inesse uidentur. ff. si cer. pet. l. lecta est. & ex vicinitate cõtortium trahitur. ff. de pe. dist. 2. sed & continuo. & et commodum. Insti. de rer. diui. §. insula. Sed huic, quod dicit illa vice non potest eps dispẽsare, manifeste contradicit. 1. q. 5. c. præsentiæ. quod loquitur in eodem casu, in prælatione. & tñ dicit ꝙ eps post renũciationẽ põt iterũ ad curam regiminis illum assumere. Põt dici, ꝙ ibi mitius & benignius agitur, qa vltroneus supplicauit: vt deponeretur, & cum talibus mitius agitur q̃ cũ conuictis. 50. dist. ꝑsbyterũ. sed iste sinam expectauit, vnde notoriũ est quòd tali modo fuit electus. ỹ. de coha. cle & muli. c. vlt. sed in c. præsentium. non fuit notoriũ. & ideo statim ibi dispensat, & non hic. & ideo hic plus punitur. vel forsan standũ est hodie huic propter rõnes superius dictas. Vel dic quòd diuersi sunt casus: & iõ non ꝯdicit. Illud c. præsentium. loquitur de ipso qui inuitos ordinem suscepit per simoniã ab alio cõmissam eo ignorante: & non de dignitate. c. istud loquitur de eo qui eligitur ad dignitatẽ ꝑ simoniã eo ignorante, cuius electio per sinam fuit reꝓbata, vnde eps nõ põt statim cum eo dispensare 1 ad eãdem dignitatẽ: sed in c. præsentium. põt dispensare eps vt eligat ad curã regiminis, ad q̃ non fuerat electus: & sic est diuersitas, non contrarietas. arg. contra. ỹ. de simo. c. nobis. vbi cũ tali nõ põt eps dispensare solue ut ibi. Sed quare secus in beneficio simplici, in quo statim eps põt dispensare post liberam resignationem, q̃ in prælatione, vt dicit in fine? Quia circa maiora cautius est agendum; quia ibi non das, sed accipis. 43. distin. quiescamus. & de tanta re segnius non est agendũ. 7. q. 2. c. ult. & integritas præsidentium, salus est subditorũ. 61. dist. miramur. circa princ. & dicit lex. ubi maius periculum intenditur, magis est consulẽdum. ff. de Carbo. edic. l. 1. §. 2. vnde primum locum in empta ecclesia hře non debet scilicet administrationẽ. sed simplex beneficium potest. 1. q. 5. quicunque. in fi. & facilius dispẽsatur in beneficio quam in administratione, uel in ordine. Alia ratio est, hic sponte renunciauit, ibi per sententiam reprobatur electio. forte idem dici posset, quòd episcopus posset cum isto electo dispensare, si statim ante notam quæstionem renunciaret spõte, audito quòd taliter esset electus, & in hoc non prohibet hic prout dicitur: & inf. de renunc. c. post translationẽ.

H In gl. quæ incipit, quia ergo, ad finem.

Is quibus.] Breue est, & ideo non diuiditur. Abb. Siculus.

CASVS. Dum vacat aliqua eccle. Papa, vel eius legatus interdicit canonicis, vt absque eius licentia eligere non præsumat: quærebatur vnũ tempus statutũ à canone. s. triũ vel sex mensium currat illis? & videtur ꝙ bene currit, ex quo in mora sunt postulandi licentiam eligendi. No. quòd hic currit tps ei, qui non põt agere, sed hoc est propter negligẽtiam: quia intra tps debent petere licentiam. Item mora nocet, nec potest hic purgari, & hoc sufficit de electione.

CAP. LX.

HIs, quibus interdicitur, vt absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum [b] à canone currit, [c] ex quo in mora fuerint licentiam huiusmodi postulandi. †

b Tempus statutum à canone.] Duobus modis intelligitur hoc, scilicet quia in ecclesiis cathedralibus & regularibus dantur tres menses. ỹ. eo. ne pro defectu in minoribus dignitatibus, siue beneficijs dantur sex menses ỹ. de conces. præben. nulla.

[Gl. seq. obijcit, & soluit solutioni obijcit, & respondet. In fine ponit duos intellectus capituli.]

c Currit.] Sed mirum uř dicere litera ista, ꝙ tempus currit illis q. agere non possunt. unde contraria plura signant. ỹ. de conces. ꝑbend. quia diuersitatem. & ỹ. ne sede ua. c. per totum. & de præs. rip. c. placuit. & c. de quarta. Item tempore schismatis nõ currit. ỹ. de ꝑscrip. c. cũ nobis olim. Item filiosa. nõ currit tempus, sed isti loco filijs habent: quia sunt in potestate superioris, unde non debet eis currere præscriptio. C. de ann. excep. l. 1. §. ult. C. de bon. mater. l. 1. in fi. Rõ põt esse: quia licet interdicta sit eis electio, non debent ipsi propterea ius suum negligere, & prouisionem ecclesiæ, sed eligentes debent esse, & petere licentiã infra tempus, qa negligẽtious iura non subueniunt. ff. ex quib. cau. maio. l. nõ. n. & negligentiæ ignoscii non debet. ff. de edi. l. ueluti. in princ. nec stultis solet succurri, 3 sed errantibus. ff. de iu. & fac. igno. l. regula. §. si quis ius. in fi. & ei et q. ualetudine impeditur tempus currit, sic non mandauerit ꝑ alium actionem mouendã. ff. de diuer. & tem. ꝑsc. l. 1. §. plane, & ei qui appellare non põt iusta de causa currit tẽpus appellationis, nisi hoc coră publicis ꝑsonis fuerit ꝓtestat?, aliter negligẽtia obesset ei ñ obstãte illa clausula. ỹ. de ap. c. si iust? metus. simile ỹ. de off. ord. pastoralis. Et ita ĩ mora sunt, q̃ dent eis obesse, nã mora nocet. ff. de vsur. l. mora. & non põt purgari in isto casu. ỹ. de sup. neg. pla. c. licet. & c. seq. Contra, mora põt purgari: quia si ꝓmitto tibi Sthichu, & offero tibi illum, post morã, purgat mora. ff. de uerb. obl. leg. iterdum. §. ult. ff. si quis cau. & §. post tres. Item si ego fui in mora agẽdi tecũ, & interim mortua sunt alia mihi subtracta, mihi mora non nocet, ff. de ui & ui arm. l. penu. Sed uerũ est ꝙ in hoc casu nocet mora, nec potest purgari, cum ius non habeat eligendi: quia translatũ est ad superiorem: unde si eligerẽt, nulla esset talis electio sicut nulla est sinia illius qui amisit iurisdictionem. ỹ. de off. deleg. c. cum super. 4 Loquitur c. istud cum de consuetudine alicuius loci, vbi eligere non possunt, nisi primo licentia impetrata a superiore. arg. ỹ. eod. c. cũ inter vniuersas. Vel intellige cum superior qui hẽt potestatem, interdicit ne sine ipsius speciali mandato ad electionẽ ꝓcedãt, sicut sæpe facit Papa, uel eius legat?.

Marginal notes:

† Vide l. nihil. §. sicut filius. ff. de in off. test.

† Nisi eiusdẽs utilitas ecclesiæ hoc requirat, ſm Host. & sic potest solui ꝯtrariũ de c. ꝑsentiũ. & Host. Ioan. And.

2 Sed argumentũ contra. ỹ. de simo. c. nobis fuit. solut.

† Vide tex. in l. cũ qui ita §. fin. cũ glo. man. & ibi Bar. ff. de uerb. oblig.

3 Concor. l. seru?. ff. qd ui aut clã. & Seruius. & ỹ. de cõsue. c. pen. & de ꝑb. cũ qui. lib. 6.

4 Concor tex. in §. itaque. & ibi Bal. in 1. cõstit. ftorum & in rub. & vig. C. si a non cõpet. iud.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

¶ Viso de quibusdam modis quibus prouidetur ecclesiis, restat videre de translatione episcoporum per quam eis et prouidet. De materia rubricæ hs 7.q.1. per totum. De hac materia tractatur 7.dist.& 21.q.2.per totum.

& c.dudum.& inf.c.proxi.& 7.q.1.c. mutationes.

d Mutationes.] 8.q.1.temporis qualitas.

[Gl.seq.ponit versus de casibus reseruatis.

e Pertineant.] Quæ sint illa, quæ ad solum Papam pertineant, his versibus comprehende.

Restituit Papa solus deponit & ipse.
Diuidit, ac vanit, eximit atque probat.
Articulos soluit, synodumque facit generalem.
Transfert & mutat: appellat nullus ab illo.

De singulis istis habebis concor. j. de excess. prælator. c. sicut venire. & j. de offi. deleg. cap. quod translationem. 1 gl. hæc sunt.

[Gl. seq. ponit opinionẽ, quæ soluit contrarium: contra quam textũ conditum signat cõtrariũ: ponit duas opiniones, quarum primam repetit, deinde soluit.]

f Confirmasse.] Secundũ quosdã factũ narrat, quia ante palliũ receptum nõ potest confirmare: quia in pallio plenitudo pontificalis officij confertur. j. de vsu pal.c.nisi specialis.arg. j. de elect.c.quod sicut.

† In quibusdã antiquis ita: De translatione epi vel electi.

† Apamiẽ in manuscriptis.

C Vm ex illo.] Continet quattuor partes. Prima probat translationem eporũ soli Papæ competere. Secunda narrat reprehensibile factum patriarchæ ibi, Miramur. Tertia: ibi, Licet. rñdet taciæ quæstioni. Quarta: ibi, Ne igitur penã imponit. Ioan. And.

CASVS. Antiochenus patriarcha quẽdam L. nomine electũ in Apameñ. archiepiscopum, & cõfirmatum, auctoritate propria sine licẽtia dñi Papæ, trãstulit in Tripolitanã ecclesiã; peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vnde scribit Papa ipsi patriarchæ dicens. Quod ex illo generali priuilegio quod Dñs concessit beato Petro dũ dixit: Tu es Petrus, & sup hanc petram ædifi. &c. per eum ecclesiæ Ro. est indultũ. vnde postmodum constituta emanarunt continẽtia maiores ecclesiæ causas ad sedem Apost. referendas. vnde translationes episcoporum & sedium mutationes ad sedem Apostol. de iure pertinere noscunt, nec aliquid super his mutari debet præter licentiam sedis Apo. & ideo multum miratur Papa, quare patriarcha dictum L. electum de maiori ecclesia transtulit ad minorem, ipsum de archiepare præsumens: quamuis enim nondum fuisset in archiepm cõsecratus, confirmandus tñ erat, & archiepiscopalia ministrauerat quatũ sibi licuerat: quia ipse asseruit dño Papæ se confirmasse Valieñ. electum. Ne ergo audacia perpetrandi similia cæteris tribuat, dñs Papa suspendit istum patriarcham à confirmatione eporum. Nota illa quæ tibi sedes Apostolica reseruauit ab alijs non debent attentari. Item confirmatus in archiepm potest bene suos suffraganeos confirmare. Itẽ merito debet quis puniri in quo ipse peccauit.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

† Anaclet. Papa epistola j. pulchre Melchior Canus lib. 6. c. 4. de locis theol.

TITVLVS VII.

De translatione episcopi. †

¶ Inno. tertius Antiochenus patriarchæ.

¶ *Patriarcha qui confirmatum in archiepiscopũ transfert ad sedem episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur. Io. And.*

CAP. I.

CVm † ex illo generali priuilegio, [a] quod beato Petro, & & per eum ecclesiæ Romanę Dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerint instituta [b] cõtinentia maiores ecclesiæ causas ad sedem Apostolicam † perferendas: ac per hoc translationes [c] episcoporum & sedium mutationes, [d] ad summum Apostolicæ sedis antistitem de iure pertineant: [e] nec super his quicquam præter eius assensum debeat immutari; Miramur quòd L. Apameñ. † electum in Tripolitanam ecclesiã transtulisti: & nouo quodam mutationis genere paruificasti maiorem, & magnum quodammodo minorasti episcopare archiepiscopum, imò potius de archiepiscopare præsumens.

¶ Licèt enim dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrata: sunt nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valiens. episcopum asseruit confirmasse. [f] ¶ Ne igitur

[Gl. seq. ponit differẽtiã inter Imperiũ & Papatũ.]

a Priuilegio.] quo videlicet prætulit eam cunctis ecclesijs. 21. dist. in nouo. & ca. quamuis. & in hoc differt à papatu imperium, quia Imperator habet suã iurisdictionem à populo. Insti. de iure nat. §. sed & quod principi. & C. de vete. iur. enuncle. l. 1. §. cum enim in authẽti. quo opor. epi. coll. 4. vbi dicitur, quod ab eodem principio sunt. sed Romana ecclesia voce Dñi tantum est prælata est. vt hic, & 21. dist. c. quamuis.

b Instituta continentia.] quia quæstio religionis & fidei ad Petrum tantum referenda est 12. dist. præceptis & 24. q. 1. quoties. & 16. q. 1. c. frater noster. & 23. q. vlt. c. conuenior.

c Translationes.] & depositiones. 3. q. 6. c. quamuis.

† Anaclet. Papa epistola omnibus episcopis missa capit. 3. Burchardus lib. 1. decre. c. 2.

cut. circa fi. arg. j. de ele. c. suffraganeis. Dñt quidam quod illa non tenet. Alij dñt quod confirmare pòt, & oia alia facere, quæ sunt iurisdictionis, vt hic. & s. de ele. c. trãsmissam. & c. nosti. quia in confirmatione consequitur omnia quæ sunt iurisdictionis, & confirmare iurisdictionis est; quia eo cõfirmato pòt cõferre beneficia. j. de electio. c. nosti. ergo eadem ratione confirmare, quia capitulum vacante sede confirmat. j. de ma. & obe. c. cum olim. & c. is qui. arg. vel comprouinciales epi. 64. dis. quia per ambitiones. arg. j. de hære. c. ad abolẽdã. §. & qm. & arg. j. de conces. præben. c. nulla. multo fortius electus confirmatus. sed vr quòd tunc ad Papã spectet cõfirmatio. 100. di. qm. & j. de conces. præb. quia diuersitatem. illud est verũ quòd electus in archiepm cõfirmatus, omnia quæ sunt iurisdictionis pòt, & non quæ sunt ordinis. vnde licet possit confirmare electos, illos tñ consecrare non pòt ante pallium acceptum. s. de ele. c. quòd sicut. j. de conse. eccle. vel alta. aqua. & illã decre. suffraganeis. quidam vol unt intelligere qñ non est in mora: & illã quòd sicut. qñ est in mora petendi palliũ. Alij dicunt quòd illa decre. suffraganeis. nõ tenet. Et tu dicas, & credo verius, quòd decre. illa suffraganeis, teneat, & quòd electus in archiepm cõfirmatus potest cõfirmare suffraganeos suos, ut hic innuitur, & potest mãdare suffraganeis suis ut electum debeant consecrare, licet ipse hoc facere non possit. Video .n. quòd ipse nõ potest clericum ordinare, & tunc potest mandare alicui epo ut ordinet; hoc idem faciunt abbates exempti de clericis suis, quia faciunt illos ordinari per epos, quos ipsi non ordinant sine licentia eo-

Electus in archiepiscopum & confirmatus quid exercere possit.

1 Concor. tex. i. l. & cũ no. p. Bal. C. de Decurio. lib. 10. & c. denunciantibus. §. iuro. de elect. lib. 6.

tum præfatorum multo fortius electus talis pôt mandare hoc suffraganeis. & hæc est ratio, quia per hanc demandationem nihil committit, cum ipsi epi lex ordine & consecratione quam habent, facere possunt; nec deest illi nisi q cõsecrandus non est de sua iurisdictione: nec sequit: hoc facere non pôt. ergo nô pôt alijs mãdare. instantiam habes in abbatibus exẽptis, & in electis confirmatis. argu. 7. q. 1. c. pontifices.

perpetrandi similia cæteris [a] audacia tribuatur, te ab episcoporum confirmatione duximus suspẽdendum. †

¶ Vide l. 1. C. ad le. Iul. repe. & Inst. de excep. §. hodie.

[Gloss. seq. arguit duo.]

a Cæteris audacia.] sic. j. e. c. quãto. arg. q pęna vnius est metus alteri[°]. 2. q. 7. quapropter. & j. de sta. re. c. ea quæ. Item punitur quis in eo in quo deliquit. j. de tem. ordi. c. literis. & j. eo. c. quanto.

¶ Idem decano & capitulo Andegauensi.

¶ *Electos in episcopos & confirmatos transferre potest*

I Nter corporalia.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur exordium. In secunda facti narratio, ibi, Sane. & ibi debet incipere casus in terminis. Et prima subdiuiditur in tres. Prima probat coniugium spirituale dissolui non posse nisi per Papam. Secunda, ibi, Sicut autem. probat vinculum spiritualis coniugij esse inter electum confirmatum, licet consecratus non sit, & eius ecclesiam. Tertia, ibi, Sed neq; Soluit cuiusdam canonis contrarietatem. Ioan. And.

CASVS. Sumitur in illo versu, Sane quoniam archiepiscopus Turon. &c. Sic ergo pone casum. Eboracẽ. ecclesia subest Rothomagen. ecclesię, & eccl'a Andegauensis subest Turon. archiepiscopo Eboracẽ. electus & confirmatus postulatus fuit ad ecclam Andegauẽ. quẽ Turoñ. archiepiscop. transtulit propria auctoritate ad ecclesiã Andegauẽ. & ipsum in epm consecrauit, & absoluit eũ Rothomagen. archiepš ab eccl'a Ebora. hæc oĩa facta fuerunt sine licentia dñi Papæ. Papa hoc audiens mandauit archiepõ Bituricensi, vt si res taliter se haberet, suspendere archiepiscopum à confirmatione, & consecratione episcoporum, & suspenderet epm illum ab executione officij pontificalis, super quo archiepš veritatem inquires, mandatũ Apostolicũ adimpleuit, licet ijdem archiepiscopi tanquam maiores, plus excessirant in præmissis: eps vero præfatus errorẽ illorum secutus minus deliquerit. Papa intellecta illorũ confessione spontanea, pepercit eisdem: quia non malitia, sed ex simplicitate peccauerunt. & episcopus iste qui minus peccauerat, plus tñ fuerat punitus, misericordiam postulans non iudicium. Papa intelligens q munus cõsecrationis sibi impensum, nec prioris ecclesiæ, nec secundæ ipsum fecerit epm, cum nec ad primam non fuerit consecratus, ad secundã vero primo vinculo perdurante non potuerit consecrari, absoluit eum à suspensione prædicta, & à vinculo quo tenebatur priori ecclesiæ, dans ei licentiam transeundi ad ecclesiam Andegauẽ. capitulo in priori consensu adhuc durante: hoc est factum quod contingit: occasione huius negotij præmittuntur præcedentia, per quæ probatur, q archiepiscopi non potuerunt quod facere præsumpserũt. Dicit ergo Papa, quòd inter corporalia & spiritualia illa est differentia, corporalia. n. facilius destruuntur q̃ cõstruantur: spiritualia vero facilius construuntur quã destruantur: quia episcopus solus honorem dare potest, sed solus auferre non potest. Item episcopi à metropolitanis suis consecrantur, sed damnari non possunt nisi à Papa. Item probat secundò, q archiepiscopi non poterant illi episcopo dare licentiam transeundi ad aliã ecclesiam, hoc modo: spirituale vinculũ dignius est q̃ carnale: sed Dñs dissolutionẽ carnalis matrimonij suo tanto iudicio reseruauit dissoluendum, quod est inter virum & uxorẽ: ergo multo fortius reseruauit dissolutionem matrimonij spiritualis, quod est inter epm, & ecclesiam: postea rñdet tacitæ quęstioni: diceret aliquis dño Papæ, multum frequenter transferuntur episcopi de vna ecclesia ad aliam, & deponuntur & renunciant, & ipse rñdet. illud nõ fit humano iudicio, immo potestate diuina & auctoritate Romani Pontificis quis est vicari[°] Iesu Christi, & iõ illa tria. s. translatio, depositio, cessio siue renunciatio soli Romano Pont. sunt reseruata. Tertio pbat respõdẽdo tacitę quęstioni, q idẽ est i electo cõfirmato, quod dictũ est de epo consecrato. sicut enim eps consecratus sine licentia Romani Pont. ecclesiam suã relinquere non pôt, sic & electus confirmatus, quia post electionem, & confirmationem inter personas eligentiũ & electi, spirituale coniugium est contractum: cum coniugio episcopalis dignitas nil addit: quia aliquis bene potest esse episcopus, & nullus ecclesiæ episcopus erit: sicut contingit in illo qui renunciat loco, & nõ dignitati: vnde cum idem sint vinculum episcopi ad ecclesiam, & electi maximè confirmati, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo translatio episcoporum, depositio, & cessio, sic & electorum post confirmationem soli sunt Romano Pont. reseruata, quamuis vsque ad tempora ista quod tantum fuerat de episcopis, non fuerat expressum de electis, propter similitudinem tamen vel potius identitatem nulli poterat videri dubium, & de similibus idem debere esse iudicium. Vltimo respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem vbi cauetur de electione, vt si vltra sex mẽses ecclesia vacaueritur viduatã, nec ibi nec alibi donũ consecrationis accipiat, imò cedat iudicio sui metropolitani: per quod decretum videbatur q archiepi prædicti bene fecissent. Rñdet Papa, quòd non obstat decretum illud: quòd aliter intelligentibus, quam diximus, decretum suffragari non pôt: quia ecclesia non intelligitur viduata, quia sponsum non habeat, sed quia quędam sunt quæ nõ pôt facere cum nondum sit consecratus. & quod sequitur à canone iudicio metropolitani cedat, illud fuit statutũ ad pœnam, vnde non debet trahi ad gratiam, vt sicut deijcitur propter suam negligẽtiam à metropolitano, ita possit ab eodem ad aliam ecclesiam transferri, quia & illud auctoritate canonis dr fieri, qui per canonem illud concessit archiepiscopis. Vnde quod dixit de cessione, poterat dicere de translatione, si fieri hoc voluisset: quia intelligitur prohibitum quod non est aliquo iure expressum. Nota quòd idem est iudicium de electo, & confirmato sicut de episcopo consecrato. Item de similibus, simile est iudicium. Item ecclesia illa dr viduata, quæ nondum habet episcopum. Item pœna non habet trahi ad gratiam. Item quod non est expressum, aliquando intelligitur prohibitum.

solus Papa.

CAP. II.

I Nter † corporalia & spiritualia eam cognouimus esse † differentiã, q corporalia facilius [b] destruuntur quam construantur: spiritualia [c] ve-

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

† Dictio, esse, in manuscriptis non est in textu sed expositio erat, quæ in textũ irrepsit.

[Gl. seq. ponit duo exempla.]

b Facilius.] hoc est generale, nam & peculium facilius reuocatur q̃ constituatur. ff. de pec. l. non statim. 1 & possessio facilius amittitur (quia solo animo) quã acquiratur: quia necessarius est tactus corporalis. ff. de acqui. poss. l. possid. §. in amittenda.

1 Constituatur peculium verbo & re: adimitur verbo tantum. Ioan. And.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

c Spiritualia.] sũ spiritualia nisi legaliter conferuntur, de facili destruuntur. so. nisi, vt ut ed illud intelligas quo ad institutionem sacramentorum, & per peccatum, vnde dr, qui peccat in vno factus est omnium reus. j. de re iudic. debitat, & quod dicit hic referas ad sacramenta huiusmodi, ordinationes, consecrationes, & depositiones, & consimilia, &c.

a De-

rò facilius construuntur quàm destruantur.[a] Vnde iuxta canonicas sanctiones, episcopus solus[b] honorem dare potest, solus auferre non potest, Episcopi quoque a metropolitanis[c] suis munus consecrationis accipiunt, qui tamen non possunt nisi per Romanum Pontificem[d] condemnari. Cum ergo fortius[e] sit spirituale vinculum quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendum, qui dissolutionem † etiam carnalis coniugii, quod est inter virum & foeminam, suo tantum iudicio reseruauit, praecipiens, quos Deus coniunxit, homo nô separet.[f] Non enim[g] humana, sed potius diuina[h] potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis (quem cõstat esse vicarium[i] Iesu Christi) episcopus ab ecclesia remouetur; & ideo tria haec, quę praemisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Rom. Pontifici reseruata. †

¶ Sicut enim episcopus consecratus sine licentia Romani Pontificis suam nô debet ecclesiam derelinquere, sic & electus confirmatus:[k] cum non debeat in dubium reuocari, quin post electionem & confirmationem canonicam, inter personas eligentium, & electi, coniugium sit spirituale contractum: cui[l] profectò episcopalis dignitas nihil addit:[m] cum quis episcopali praeditus dignitate, nullius[n] tamen ecclesię possit esse episcopus; quemadmodum de illo contingit, qui oneri pontificali renunciat, non honori.[o] Vnde cum non sit maius vinculum episcopi ad ecclesiam, † quam electi, maximè cũ fuerit confirmatus, † imò idem penitus & nõ aliud, idem iuris[p] obtinet in vtroque. Sicut ergo episcoporum translatio, depositio, & cessio: & sic electorum[q] post[r] confirmationem (spiritualis ratione coniugij) soli est Rom. Pontifici reseruata, licèt vsque ad tempora ista, quod cautum fuerat de episcopis, expressum non fuerat de electis: propter expressam tamen similitudinem,[s] vel identitatẽ potius nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti: cum de similibus idem iudicium sit habendum.

¶ Sed neq;[t] illud, quod ĩ canone legitur de electo vt si vltra sex mẽses[u] per suam negligentiam retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum consecrationis accipiat, imò metropolitani sui cedat iudicio, aliter

a Destruantur.] vnde lex dicit ꝙ difficilior est dissolutio matrimonij quàm coniunctio. C. de repu. l. consensu. in prin.

b Solus.] 15. q. 7. cap. ult.

c A metropolitanis.] 64. dist. c. 1. 2. & 3.

d Rom. Pont.] & 3. q. 6. cap. quamuis dum. & supra c. proxim.

[Gl. seq. recitetur per obiec. & solutionem.]

e Fortius.] i. dignius, quoniam carnale in veritate fortius est: quia dissolui non potest, etiam si interueniat cõsensus Papae, & ipsorum cõiugũ, immo manẽt coniuges separatim. s. propter fornicationẽ. 32. q. 7. c. 1. & 3. & ĩ. de iureiu. c. tua nos. & durat vsque ad mortem. 7. q. sicut alterius. ĩ. de sepul. c. de vxore. nisi in casu ante carnalem copulam. ĩ. de conuer. coniu. ea ex publico. spũale vero cõiugium in multis dissoluitur casibus, translatione, renunciatione, & depositione auctoritate Papae, vt supra ca. proxi. & ideo minus ẽ forte, sed dignius.

¶ Vide Dominicũ Sot. in 4. sent. di. 27. q. 1. ar. 4.

Matth. 19.

f Non separet.] 33. q. 2. an quod in subditis. & c. quos Deus.

g Non enim.] responsio tacitae quaestionis. Diceret aliquis quotidie dissoluuntur. & ipse respõdit, non enim, &c.

h Diuina.] & sic quod fit auctoritate Papae dicitur fieri auctoritate Dei: & est verum si iusta causa hoc faciat, 23. q. 1. quodcunque. & q. 3. c. si quis non recto iudicio.

1 Anacletus Papa in epistola oibus epis missa. c. 18. refert Burchardus lib. 1. decretorum. c. 2.

i Vicarium.] & tamen successorem piscatoris. 24. q. 1. quoniam vetus. & episcopus dicitur & vicarius Christi. 33. q. 5. c. mulierem. & sr successores sunt episcopi aliorum Apostolorum 69. dist. c. quorum vices.

† Vide cap. quamuis. de ele. lib. 6. & c. vt debuit. ĩ. de appel. cad finem.

K Confirmatus.] ergo ante confirmationem potest; quod verum, est adhuc tñ habet tenue ius, cum posset repelli per exceptionem. inf. de accus. super his.

l Cui.] scilicet coniugio spirituali.

m Nihil addit.] consumatur tamen in consecratione: illud matrimonium. inf. eo. licet.

n Nullus.] ergo non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. C. de proba. l. neque natales, & C. vnde cognati. l. non hoc. & ĩ. de restit. spol. cap. cum ad sedem. in fi. argum. intra. de testi. c. cum tu. & 38. dist. c. quae in ipsis.

o Non honori.] ĩ. de ordi. ab episcopo quis enun. epi. c. 1.

p Idem iuris.] quia de similibus simile debet esse iudiciũ ĩ. de elec. ca. dudu n similis enim aequitatis ratio similia iura suadere debet. C. ad leg. Falc. l. vlt. ĩ. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta.

q Sic & electorũ.] quod dictum erat de episcopis, prorogatur ad electos confirmatos: sicut quod dicitur de vxore, prorogatur ad sponsam. ff. de iure dot. l. sponsa. ff. de fund. dot. l. lex Iulia. C. de bo. q̃ libe. l. nõ sine. in fin. ĩ. de iure iur. c. quẽadmodum. argu. C. qui po. in pign. ha. l. vlt. in fine.

† al. quo ad ecclesiam.

† Vide tex. i 1. confti. C. & l. Stich. & l. Pamphilus ff. de manu. testam.

r Post.] ergo ante confirmationem potest.

[Gl. seq. arg. in cõtrarium, alleg. duo iura.

s Similitudinẽ.] arg. ꝙ de similibus, simile debet esse iudicium. arg. contra. 28. q. 1. sic enim. vers. perinde. & 27. q. 1. nuptiarum circa medium.

t Neque illud.] hic respondet tacitae quaestioni, quae posset fieri per cap. 100 dist. quoniam quidem. quia ibi dicitur ꝙ ecclesia quae habet electum cõfirmatum, appellatur vidua, & ille cedit iudicio metropolitani & hic dicit, ꝙ non potest sine licentia Papę. Papa respõdet huic obiectioni, quia non videtur vidua, nisi quo ad quędam. Itẽ nec obstat illud quod de cessione sub sequitur: quia illud statutum fuit ad poenam, &c.

u Sex menses.] melius diceret si ultra quinq;: quia de quinque mensib. dicitur in canone illo, cuius sententia hic ponitur.

a Ad

intelligentibus poterat suffragari: cum non intelligatur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia sponsus eius nondum sit consecratus: adhuc quo ad quædam [a] quasi viri maneat solatio destituta; sicut iuxta communem modum † loquendi † illa dicitur ecclesia viduata, quæ licèt episcopum habeat, inutilem [b] tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: [c] vt sicut metropolitani iudicio electus deijcitur, ita etiam ad aliam ecclesiam possit transferri; præsertim cum nec sine auctoritate [d] Romani Pontificis fiat cessio vel deiectio memorata, qui vt hæc possent, ex illo canone metropolitanis indulsit. Vnde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, & de translatione poterat expressisse, & quod non est sanctorum patrum decreto sancitum, superstitiosis [e] non est adinuentionibus præsumendum, præsertim cum nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non inuenitur [f] concessum:

¶ Sanè quoniam Turon. archiepiscopum, electum Abricen. per metropolitanum suum confirmatum, in ecclesiam vestram præter auctoritatem Sedis Apostol. transferre præsumpsit, & in episcopum consecrare, quem Rothomagensis archiepiscopus citra mandatum nostrum absoluit, & ei licentiam tribuit transeundi, prædictos archiepiscopos à consecratione & confirmatione pontificum, episcopum verò ab executione pontificalis officij, Bituricensis archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorem suspendit. Et quamuis ijdem archiepiscopi tanquam [g] maiores plus excesserint in præmissis, † præfatus verò episcopus minus (vtpote illorum tanquam maiorem errorem secutus) nos tamen intellecta eorum cõfessione spontanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, sed ex simplicitate [h] peccauerunt. † Et quoniam præfatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter & deuotè, ad misericordiam postulans, & iudiciũ non requirens. Nos intuentes quòd licèt sibi munus cõsecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum pontificem fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante,) [i]

a Ad quædam.] illa, scilicet quæ ministerium consecrationis desiderant. ?. de electione. c. transmissam. b Inutilem.] in alijs etiam mortuus reputatur, probat etiam de pœni. dist. 1. c. facilius. §. hoc idem probatur. & c. scindite. & qui inhabilis est ad agendum, nullus dicitur. ff. quod cuiusque, vni. l. 1. §. penultimo, & ff. qui satisdat. cog. l. 4. & vlti. & ff. de Vell. l. quamuis. §. si conuenerit.

c Ad gratiam.] argu. ff. de exce. rei iu. l. euidenter. pœna enim non debet tribuere alicui immunitatem. ff. de interdict. & releg. relegatorũ. §. vltimo. & l. seq. nec èconuerso gratia debet trahi ad pœnã. C. de legi. quod fauore. & quod prouisum est ad concordiam, trahi non debet ad noxam. 45. dist. licet.

d Auctoritate Romani Pontificis.] scilicet generali.

e Superstitiosis.] 2. q. 5. consuluisti. & quod Apostolus nõ definit, nec nos definire debemus. 31. quæst. 1. quòd si dormierit.

[Gl. seq. arg. allegat. 8. iura, in cõtrarium alle. 7. & vnam soluit. interserit. In fine soluit singulo.]

f Non inuenitur.] argu. quod non est concessum, intelligitur prohibitum. ff. de colleg. illi. l. 1. in principio. ff. de do. filius. & 18. q. 2. hoc tantum. & 9. q. 3. conquestus. 32. dist. de illo clerico. & 55. dist. si euangelica. ff. qđ cuiusque vni. nulli. ff. de postulan. l. 1. §. ait prætor. regula ista locũ habet in iudicijs stricti iuris: quia quicquid astringendæ obligationis causa dictum est, nisi id verbis exprimatur, omissum intelligitur. ff. de verbor. obl. quicquid. & in arbitris id locum habet. infra de arbitr. cum dilectus. ff. de arbit. si cum dies. §. plenum. & l. quid tamen. in fi. & in princ. inf. de deci. ad audientiam. & inf. eod. licet. & ?. de priuileg. si de terra. secus est iudicijs bonæ fidei. Hic sumitur contrarium argumen. omnia concessa intelliguntur quæ non sunt expressè prohibita, & habet locum in iudicijs bonæ fidei, prout sequitur, quia ibi omnia intelliguntur uenire in iudicium, nisi expressè prohibeantur. infra de causa possessio. capitu. cum ecclesia. & ff. de iud. l. solemus. ff. deposi. Lucius. secus in beneficijs, quæ latissime sunt interpretanda. infra de uerbo. signifi. olim, & infra de don. cum dilectus. in fi. & secus in absolutionibus. inf. de senten. excommu. ai. nuper. Argumen. contra. quòd illa scilicet intelliguntur cõcessa, quæ expressè non inueniuntur prohibita. 30. quæst. 3. illud & quæst. 4. qui spiritualem, & 16. quæst. 1. sunt nõnulli. & ff. de procura. mutus. §. 1. & 6. dist. ad eius. & ff. de testa. l. 1. & 28. q. 1. iam nunc. in verbo illo; & hoc non vetat Dominus super hoc consueuit dici; vbi constitutio promulgata fuit, affirmatiue intelligitur concessum, nisi reperiatur prohibitũ. patet exemplũ. 31 q. 1. Deus masculum. & c. seq. q si dormierit. Si verò negatiuè fuerit expressè promulgata, semper intelligitur prohibitũ. maximè vbi fuerat eadem ratio, nisi inueniatur concessum. exemplũ patet 23. q. 5. si non licet. nam cuncta [1] licerẽt nisi iura vetarent.

g Tanquam maiores.] 40. distin. homo Christianus. & ff. de re milit. omne §. q manus. iuxta illud, Omne animi vitiũ tanto conspectius in se crimen hẽt, quanto maior qui peccat habetur.

h Ex simplicitate.] simplicitati enim parcendum est. 87. dist. tanta nequitia. & ?. de rer. permut. cum vniuersorum. [2] vbi plures concordãtiæ sunt ad hoc.

i Perdurante.] i. si adhuc durant in suo consensu simile. 63. dist. quanto. & ?. de elec. c. bonæ memoriæ Cremonen. & qđ hic dicit, de gratia solummodo dr, qa ille debuit vtraq; priuari: sed quia ex simplicitate hoc contingit, pepercit illi. simile ?. de re. permut. c. cũ vniuersorum. & capitulũ qđ ipsum recepit, priuari debuit ea vice eligendi potestate, si Papa eum repulisset, vel cum eo non dispensasset. ?. eo. c. prox.

[Gl. seq. alle. quatuor concor. & vnum contrarium.]

a Non

† Visum.

† De hoc cõi vsu loquẽdi vide l. librorum. §. qđ tamen Cassius. ff. de l. 3. & l. cũ de lanionis. §. asinam molendinariã. ff de fun. instru. legato.

Concessum intelligitur qđ expressè non prohibetur.

† Vide l. in presbyteris, C. de epis. & cle. & ff. de pecu. l. meris, §. iste fere.

[1] Hoc dictũ verũ est in his quæ non sunt suo genere mala, vt mentiri. Et si a iure non vetarẽtur, adhuc in nullo pacto licerent.

† Vide l. 3. §. ff. de libe. caus. & no. in l. plagij. C. ad le. Fal. de plagia.

[2] Cõcor. l. 1. ff. de do. & ff. de suspe. tuto. l. tutor.

a Non potuerit.] & ita quod voluit, non potuit, & qd potuit, noluit. ī. de offi. deleg. c. super & C. si quis sibi vel alteri. l. multū. & C. de iure do. l. si genero. & ff. de har. instit. l. quoties. arg. contra. C. de instit. sub condi. fac. l. si, testamentum.

Qvanto.] Primò narrat factum, secūdò aggrauat ibi, Non attendens. Tertiò punit ibi, Ne autem. Io. And.

CASVS. Eṗs Hildesemeñ. a sed. Apost. indulgentiā obtinuit sub hac forma, vt si ad maiorem dignitatē forsitan vocaretur, eā sibi liceret assumere, dummodo ei nihil obsisteret de canonicis institutis, ipse de hac indulgētia confisus, vocatus ad Herbipoleñ. ecclesiam, ad eā propria temeritate trāsiuit, nō attendēs ꝙ in Euangelio dr: Quos Deus coniunxit, hon o. non separet. potestatē transferēdi pōtifices Dn̄s sibi reseruauit, ita ꝙ soli beato Petro vicario suo, & successorib. suis hoc priuilegio praebuit & concessit. non. n. hō, sed Deus separat quos Roma. Pont. (qui vicem veri Dei gerit in terris) auctoritate diuina dissoluit. ne ergo facti peruersitas trāseat presumptorib. in exemplū, qd non pōt non esse notorium, praecepit illi eṗo vt administrationē illius ecclesiae penitus derelinquat. & quia canonici vota sua prorsus illicitè contulerint in eṗm, vt in eo puniātur in quo peccauerunt, ipsos eligendi potestate hac vice suspensos denūciat, qa verò Hildesemeñ. ecclesiā im ꝓbè dereliqt, recipit ei Papa, ne vlterius ad ipsā reuertat, & careat ꝓpriae necillis praesideat quos per superbiam spreuit, nec illis quos per auaritiam concupiuit.

non potuerit [a] canonicè consecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus, ei tam à vinculo prioris ecclesię, quam à pęna suspēsionis penitus absoluto, de benignitate sedis Apostolicae duximus concedēdum, vt priori consensu hactenus perdurante, Andegaueñ. ecclesiam studeat gubernare.

¶ Idem episcopo & Petro scholastico Moguntineñ.

¶ *Episcopus, qui propria auctoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.*

CAP. III.

Qvanto † personam Hildesemeñ. episcopi, & infra. Ipse verò relicta [b] Hildesemeñ. ecclesia ad Herbipoleñ. ecclesiam auctoritate se propria transtulit.

¶ Non attendens quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniunxit, [c] homo non separet. Potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuit Dominus & magister, quòd soli beato Petro vicario suo, & per ipsum successorib. suis, speciali priuilegio tribuit † & concessit, sicut testatur antiquitas, [d] cui decreta patrum sanxerunt reuerentiam [e] exhibendam, & euidenter asserunt sacrorum canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, [f] sed veri Dei vicem [g] gerit in terris) ecclesiarum necessitate vel vtilitate pensata, non humana, sed diuina potius auctoritate dissoluit, & infra.

¶ Ne autem facti peruersitas transeat praesumptoribus in exēplum) [h] (quod quidem si verum est, non potest non esse notorium) [i] sibi praecipimus, vt administrationem Herbipolens. ecclesiae penitus derelinquat, & infra.

¶ Caeterum quoniam Herbipoleñ. ecclesiae canonici, vota sua in ipsum prorsus illicitè [k] contulerunt, volentes (sicut dignum est) vt in eo puniantur, in quo peccauerunt, [l] eligendi eos hac vice suspendimus [m] potestate: & infra.

¶ Quia verò Hildesemeñ. ecclesiā, cui fuerat alligatus, vnde secūdū Apostolū solutionē quaerere non

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilat.

Matth. 19.

† Praebuit.

1 Tota haec gl. vix aliqd explicat ꝓprijs verbis quòd si bene itelligat vera astruit, nā de nihilo aliquid facere est ius non ūsi condere: & de iniustitia iustitiā, i. tellige ꝓstitutionem iuris: & immutare substantiam rerū accipi debet in his q sūt iuris positiui. & ita loquunt iura quę citantur.

† Facit text. in l. capitalium. §. pen. ff. de p. & in l. si quis in suo. C. de inoffi. testa.

catum, & c. catholica. & ī. de caus. pos. c. cum ecclesia.

f Puri hominis.] veri tamen hominis, qui etiam aliquid est secundum quòd homo. ī. de haeretic. cap. cum Christus. & est verus Deus & verus homo. sup. de sum. Trin. & fid. cath. c. 1.

g Veri Dei vicē.] vnde & dr̄ habere celeste arbitriū. C. de sum. Tri. l. 2. in fin. & ideo & naturam rerum immutat, substantialia vnius rei applicando alij. arg. C. communia de le. l. 2. & de nullo pōt aliquid facere. C. de rei vxo. act. l. vni. in prin. & de conse. dis. 2. reuera. & sententiā quae nulla est, facit aliquā. 3. q. 6. haec quippe quia in his q vult, ei est pro rōne voluntas. Insti. de iure natu. §. sed quod principi. nec ē q ei dicat, cur ita facis. de poe. dist. 3. §. ex psona. alias est in c. quis, ipse enim pōt s. ius dispensare. ī. de cōcet. pb. c. ꝓposuit. Idē de iniustitia pōt facere iustitiā, corrigendo iura & mutando. ī. de appellat. c. vt debitus. & ī. de cō san. & affi. c. non debet. & plenitudinem obtinet potestatis. 2. q. 6. c. decreto.

h Exemplum.] qa facilius [illegible] praebet incentiuum, &c. 23. q. 4. est iniusta. & si ea quae male [illegible] pantur omittimus. excessus [illegible] aperimus. [illegible] q. 9. loci. & 93. distin. per nepit. & C. de indi. vi. l. 2. in fi. propagatur enim vitium nisi p coerctionem disciplinae subsequatur correctio. 21. q. 2. c. placuit. in fi.

i Notorium.] Notoriū est ꝙ trāsiuit, 2 sed quòd sine licentia transiuit, non est notorium. simile ī. de cleric. excom. min. c. illud.

2 Tex. est in l. haeredes palam. ff. de testa. & in l. ciues. in gl. pen. C. de appel.

K Illicitè.] ipsum recipiēdo sine licentia Papae. sic ī. tit. proxi. bonae. 1. non postulando.

ADDITIO. Dupliciter potest intelligi, i. non peccauerunt in eo qd postularunt, sed ꝙ recipiunt vel peccarunt quia non postulauerunt, sed elegerunt. primū placet Host. per decre. seq. secundum Gott. Io. And.

l In quo peccauerunt.] sic. s. c. prox. ī. de temp. ord. c. literas. & ī. de offi. de leg. c. cum olim.

[Glo. seq. alleg. concor. signat contrariū, & soluit.]

m Suspendimus.] per sniam, & sic non ipso iure. sic s. de elect. c. Cumana. in fi. Sic arg. contra. s. ti. prox. bonę. vl. i. vē quòd ipso iure sunt priuati. & ideo expone, suspendimus, i. suspensos denunciamus.

b Relicta.] hoc c. & c. sequens. & illud ca. ī. de ma. & obe. c. humilis. & de cleric. exc. mini. c. illud. de eadem materia loquuntur.

c Coniunxit.] 33. q. 2. c. quos Deus. & c. an quod. & 30. q. 1. c. ad limina.

d Antiquitas.] sic 25. q. 1. cōtra statuta. & 9. q. 3. c. cum quę stus. & antiquitas veneranda est. 2. q. 6. c. anterioris. §. illud. & ff. de iure immuni. semper mos. retinendus est fidelissima vetustatis. C. de testamen. l. testamenta.

e Reuerentiam.] iuncū iuri scripto. 9 dist. ecclesiasti-

a Dele-

a Debebat.] sua auctoritate, imò in ea vocatione, in qua vocatus erat, debuit secundum Apostolum permanere, vt 21.q.1. clericus.
b Canonicas.] 7.q.1. si quis episcopus.
c Maiorem.] maxime, quia idem si ad parem vel minorem. Bern.

Licèt in tantùm.] Primo ponit dictum. Secùdo recitat factū. Tertiò rñdet cuidā obiectioni. Secunda ibi, Hoc aūt. Tertia ibi, Nec illa. CASVS. De prædicto negotio adhuc scribit Papa in capitulo isto: sicut vinculum matrimonij qđ est inter virū & vxorem, homo dissoluere nequit, de quo dr in Euangelio: Quos Deus coniunxit, homo non separet: sic vinculū istud, qđ est inter epm & ecclesiā sine illius auctoritate dissolui nō debet, qui est vicarius Iesu Christi. hoc non considerauit Hildesemeñ. eps, qui ppria auctoritate ad Herbipoleñ. ecclesiā trāsiuit & illa īdulgētia, q̄ sup hoc se hre pponit, non excusat psumptionē illius, in qua dr, q si ad maiorē dignitatē vocaretur, eā sibi liceret assumere, dūmodo nihil obstaret de canonicis institutis. Vnde licet videret aliquibus, q si ad maiorē dignitatē vocaretur eam liceret sibi assumere: ad parē tñ sibi transire non licuit, cum in maiori dignitate pp maiorem utilitatem facilius soleat dispensari. Preterea postulatio sicut electio examinari debet diligenter: quòd quidem in eadem indulgentia reseruabatur dum dixit: dummodo nihil obstaret de canonicis institutis. unde antequam postulatio per Papam examinata fuisset, debuit nulla ratione transire in proximo. No. quòd eps sine licentia Papæ ad aliam ecclesiam transire non debet, quod si fecerit, per se debet utranque. Item canonici, qui ipsum authoritate propria recipiunt, ea uice eligendi potestate sint priuati. Item punitur quis in eo in quo peccauit. Item nota in c. licet. similitudinē inter matrimonium spirituale & carnale. Item similius dispensatur cum aliquo ut ad maiorem transeat dignitatem, quam ad parem uel minorem: propter maiorem utilitatem. Item & postulatio & persona postulata examinari.

† Leo Papa primus epistola. 82. ca. 8. adde cōciliū Sardicē. se. ca. 1. vbi cauet ne qs de vno ep̄atu ad alium transferat.

† Bromburgeñ. Babergeñ.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil.

Matth. 19.

debeat, [a] nimis improbe dereliquit: ne ad ipsam redeat vlterius, districtius prohibemus: cū secundum † traditiones canonicas, [b] qui ad maiorem [c] se plebem trastulerit, à cathedra repelli debet aliena, & carere propria: vt nec illis præsideat, quos per superbiā spreuit, nec illis, quos p auaritiam concupiuit.

¶ Idem Branbur. † episcopo & scholastico Maguntineñ.

¶ *Solus papa transfert episcopos: & indulgentia per eum super tali translatione concessa, ad literam seruāda est.*

CAP. IIII.

Licèt † in tantum: [d] & infra.

¶ Sicut legitimi matrimonij vinculū, quod est inter virum & vxoré, homo dissoluere nequit, Domino dicēte ī Euāgelio. Quos Deus coniunxit, homo non separet: sic & spirituale fędus cōiugii, qđ est inter episcopū & ecclesiam, quod in electione initiatum, ratum in cōfirmatione: & ī consecratione intelligitur consūmatū, sine illius auctoritate solui non potest, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi.

¶ Hoc autem C quondam Hildesemeñ. episcopus non attēdens, ad Herbipoleñ. ecclesiam propria temeritate transiuit: & infra.

¶ Nec † illa prędecessoris nostri indulgentia, præsumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat, cum in ea sit expressum, quòd si ad maiorem [e] vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret assumere, dumtamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. vnde licèt forsitan aliquib videatur, [f] vt indulgentiæ occasione ipsius ad dignitatem possit transire maiorem, ad parem [g] tamē

referri ad solēnitatē potius q̄ ad substantiam matrimonij. Vel dicas q p tanto dr initiatū: q a post electionē ab ea nō pñt recedere electores. 7. de ele. c. cum inter canonicos. imò hodie ēt ante electionem publicato scrutinio variare non possunt. 7. de ele. c. publicato. & postea per cōsensū electi perficit, & in confirmatione fit ratū, ita q amplius p se renunciare nō potest. 7. eo. c. inter corporalia. & in cōsecratione consumatum intelligit, & hoc tñ quo ad illa, q̄ ministerū cōsecrationis desiderant. 7. de ele. ca. transmissam. sed quo ad vinculum cōiugale cōsecratio nihil operatur. 7. eo. c. inter corporalia. sic & in carnali matrimonio ista possunt considerari p sponsalia, quæ sunt futurarū nuptiarum pmissio. 30. quæsti. 5. nostrates. 2. Quodāmodo vr initiari: q a p illa ad matrimoniū peruenitur. ff. de spo. l. oratio. per consēsū animorū ɔtrahitur & efficit ratū, ita q nunquā postea separant, nisi ante carnalē copulā cā religionis. 7. de conuer. cōiu. c. ex publico. p coniunctionem corporum consummatur. 7. de diuor. cap. quanto.
e Maiorem.] quia gradatim conferunt honores. ff. de mu. & ho. l. vt gradati m. & qui promouentur, de minori ad maius promoueri debent. 93. di. c. legimus, in fine.
f Videatur.] si alicui uideri possit, sed nulli pōt uideri: ergo nec huic. sic 8. q. 1. Moyses. & arg. 35. q. 5. ad sedem. ver. hic ergo euigilent, & aciem mentis si possunt, intendant, quasi dicat non possunt. & 24. q. 3. si habes. uer. si inueniuntur idonei, &c. Sed Augustinus dicit se nescire. & licet forsitan hoc uideatur aliquibus, quòd possit transire: non tamen est uerum, cum persona prius sit examinanda sicut postulatio, prout sequitur.
ADDITIO. Tamen uerum est quòd poterit sine licentia Papæ transire. & in hoc bene uidetur istis secundum Host. Ioan. And.
[Gl. seq. obijcit, & soluit.]
g Ad parem.] sed nonne concesso quod maius est uidetur concedi quod minus est. 7. de deci. c. ex parte. 16. q. 2. visis. 7. de dol. c. pastoralis? 3 Sed dic quòd minus est transire ad maiorē quàm ad parem, uel minorē quia minus est contra ius commune: vnde magis est dispensabile transire ad maiorem quàm ad parem uel minorem, propter maiorem utilitatem, ut hic dicit.
[Gl. seq. obijcit. & soluit. Secundo quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

† In codice Barbatiæ ita: Nec illa pdecessoris nostri indulgentia, quā impetrasse se refert, psumptionē, &c.

a Concord. tex. in l. oratio. & in l. omnino. ff. de spon.

3 Item qsque transire potest ad parem, uel ad minorē, phibitus à maiori. de rescr. sedes. Ioan. Andr.

d Licet in tantū.] secundum q uerba ista sonare uir colligitur quòd q s possit habere principiū matrimonij sine medio & sine fine. Sed ɔdicit Ambrosius 1 dicens q sacramentū mřimonij aut plenū est, aut nullū: q a matrimoniū res est indiuidua & simplex, sicut & carnale matrimoniū, qđ est coniunctio maris & fęminę, indiuiduā vitę retinens consuetudinē. 7. de psump. l. illud. & 27. q. 2. §. 1. & Insti. de pat. po. §. 2. Rñ. ista verba pūt

Dict Hostien. 7 Ambro. sequit le matrimonio ɔtracto. [illegible] sine dubio aut stare tenet, ut non [illegible], Io And.

ipsi transire non licuit: cum in maiori dignitate, propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispẽsari. Præterea cum postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ non solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiã reseruare, subiũgens (dũmodo nihil de canonicis obuiet institutis) antequã per eum postulatio [a] examinata fuisset, cui fuerat facienda: nulla ratione debuerat transisse.

TITVLVS VIII.

De auctoritate & vsu pallij.

¶ Clemens tertius.

¶ Infra quamlibet ecclesiam prouinciæ suæ archiepiscopus pallio vti potest, sed extra non potest.

CAP. I.

CVm † super aliqua re: & infra. ¶ Quæsiuisti, quõ intelligatur, quod in forma traditionis pallii continetur, videlicet (tradimus tibi pallium, † vt eo infra ecclesiam [b] tuam vtaris.) Quod ita intelligitur, uidelicet infra quamlibet [c] ecclesiam prouinciæ tibi commissę. Si verò te sacris indutum vestibus ecclesiam processionaliter, vel alio modo exire contingerit: tunc pallio [d] minime † vti debes.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Archiepiscopus alteri archiepiscopo, pallium suum accommodare non potest.

CAP. II.

AD † hoc quia quæsitũ est nobis ex parte tua, vtrũ liceat tibi pallium tuũ metropolitano alii commodare: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ qualiter respondemus, quod non videtur esse conueniens, ut pallium tuum alicui commodes: [e] † cum pallium personam nõ transeat, sed quisque cum eo debeat (sicut tua

a Postulatio.] sed quare hæc verba priuilegij siue indulgentiæ non interpretatur Papa largissimè, vt ĩ. de ver. sig. cũ olim? Rñ. ꝙ forma verborum hoc non patitur, sic ĩ. de priui. c. si de terra. & ĩ. de confir. cum dilectus. Item quia per talem indulgentiam noluit subuertere consuetam examinationem postulationis. arg. C. de inoffic. test. l. si qñ. & ĩ. de elect. c. ecclesia vestra. Sed quæro quam vtilitatẽ cõsecutus fuit iste per illam indulgentiã, siue per istam interpretationem, quam hic facit Papa, cum potius interpretatio fieri debeat, vt res valeat, quã vt pereat. ĩ. de verb. sign. c. abbate. §. si vnus eligitur. & ff. de re. du. l. quoties. & ĩ. de priuilegijs, capitulo in his. arg. opt. & quod hic dr̃, sine priuilegio tali hoc fieri non potuisset, & priuilegiũ aliquid adijcere debet iuri cõmuni, ff. ad muni. l. prima. ff. de leg. j. si qñ. potius enim adiuuari beneficio nos oportet, q̃ decipi. ĩ. de cõmo. c. vnico, & ff. de commo. l. incommodate. §. sicut. in fin. Rñ. ideo attenuat vires huiusmodi priuilegij, quia per ambitionem obtentum fuit, vt 1. q. 1. principatus. & C. de senatuscon. l. vnica ex eo enim quòd aliquid cõtra ius obtinetur, ꝓsumitur ambitiosè obtentum. ff. ad mu. l. 1. in princ. Vel dic, quòd super examinatione non dabatur ei aliqua indulgentia, prout patet ex verbis istius indulgentiæ: vt. dum tamen ei nihil obstaret, &c. & infra. vbi dicit, & tenor illius, &c. sed in hoc valebat ei indulgentia, vt si vocaretur ad maiorem dignitatem, poterat consentire. vt per mutuum consensum illius & postulantium initiatum esset spirituale coniugium: quod non esset, si indulgentiam non haberet; quia consentire non posset. supra eodem cap. inter corporalia. ad fin. si enim seruasset indulgentiam, & vocatus fuisset ad maiorem dignitatem, tunc in illam potuisset transire nulla alia licentia petita. qui enim non seruat priuilegium, perdit illud. supra de constitutio. capitulo cum accessissent. cum suis concord. [1] & priuilegium siue indulgentia ita est seruanda secundum quòd in eo continetur infra de priuileg. capitulo porro. sed iste voluit ampliare indulgentiam transeundo ad parem, & sine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiam ad minorem sine examinatione, vt patet ex tenore indulgentiæ. Bernar.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

1 Concor. l. heredes. C. ad Velle. & l. 1. cum gl. fin. C. de pri. dot. & l. sordidorũ. C. de excu. mu. lib. 10.

DE AVCTORITATE ET VSV PALLII. Visum est supra de postulatis, electis, & translatis: sed quia per hos modos assumptos vti pallio decet, si ecclesijs ad quas assumunt dignitas pallij debeatur ideo subijcitur hæc rubr. Io. And. De hac materia tractatur. 100. distin. ꝑ totũ. 25. q. 2. in Galliarum.

C Vm super.] Sũt duæ partes. in prima ponitur cõsultatio. In secunda risio. Secunda; ibi, Quod ita, Io. Andr.

CASVS. In traditione pallij forma hæc seruatur: Tradimus tibi pallium vt vtaris eo intra ecclã tuã. Quæsitũ fuit à dño Papa, qualiter hoc verbũ [intra ecclesiã tuã.] sit intelligẽdũ? Rñdet ꝙ ita debet intelligi, intra ecclesiã tuã. i. intra quãlibet ecclesiã ꝓuinciæ tuæ: Si vero ĩ ꝓcessione vł aliquo alio modo exiuerit ecclesiam, tunc vti pallio non potest.

b Ecclesiam.] verba ista habes 100. di. c. pallium.

[Glos. seq. signat cõtrariũ. & soluit.]

c Quamlibet.] signat ɔtra. ĩ. de ver. si. c. cũ clerici. Solu. ibi Placẽtina ecclesia strictè accipit ꝓ cathedrali tantum: hic largè pro qualibet ecclesia suæ prouinciæ: ratio põt esse, quia per hanc interpretationẽ nulli fit ꝑiudiciũ, sed per illã posset præiudicari vasallis ecclesiæ, & sitè possent incurrere periurium.

d Pallio.] per quod significatur plenitudo pontificalis officij. 2 ĩ. eo. c. cum sis & ĩ. eo. c. nisi & eo. vtendum est tantũ inter missarum solemnia. 100. dist. ɔtra morem. & certis diebus. ĩ. eo. c. ad honorem, qui continetur in priuilegio suo. ĩ. eo. tit. c. fi.

AD hoc.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, Inquisitioni. Ioan. And.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum archiepiscopus possit palliũ suum alij archiepõ accõmandare? Papa dicit quòd nõ: tum personam palliũ nõ transeat: sed cum pallio archiepiscopus sepelitur.

e Cõmodes.] & ita, quia palliũ personale est, alijs cõmodari non potest, immo nec in alia prouincia potest vti eo sine licentia illius cuius est parochia, etiam si priuilegium habeat. ĩ. eod. c. ex tuarum. ea enim quæ inhærent personis, cum personis extinguuntur, arg. ĩ. de offi. de leg. c. quoniam abbas. & c. P. & G. ff. de reg. iur. l. priuilegia. insti. de iur. na. §. sed quod principi. & 7. q. 1. petisti.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

† Palliũ in toto hoc titulo sumit pro quodã archiepõrũ ornamento crucibus nigris iterato, velut stola sacerdotalis quod super alia ornamenta defertur: humeros velut corona pectusq; circũdans, & ante dependens, de quo vide Panorm. in ca. antiqua. de priuileg. sed melius per Inn. iij. lib. 1. mysteriorũ Missæ, c. 63. ubi copiose de cõ materia forma & mystica significatione.

† Al. nullo modo.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

† Facit tex. in l. personale. ff. so. mat.

2 Et quid pallium designet, uide hic Io. And. & alios.

a Sepeliri.] de conse. dist. 1. nemo clericus. contra hoc speciale est de vestimentis sacerdotalib. spiritualib. & de pallio, & sic non obstat. ff. de relig. & sump. fune. l. si quis, §. funeris vbi ornamenta & annulli prohibentur cum cadaueribus poni vel sepeliri, ne forte propter ea effodiantur. &c. nemo loquitur de laico, qui non debet inuolui vestibus sacris, secus de clericis.

Intellectus. l. si quis §. funeris, ff. de reli. sũp. fun.

NIsi specialis.] Facit ad primã partẽ rubricę, & prima decisa factũ narrat. Secunda factum aggrauat: ibi, Sanè, Tertia cõcludit: ibi, Tu ergo. Quarta cõminatur: ibi; quoniam. Io. And.

CASVS. Troianus eṗs postulatus fuit ad Panormitanã eccl. legatus Papę: qui erat in partibus illis, dedit ei licentiã trãseundi sine auctoritate dñi Papę: ille statim se appellauit archieṗm antequã palliũ recepisset: peruenit hoc ad notitiã Papæ, super hoc scribit illi Cardinali dicens, ꝙ si postulatio illius archieṗi per Papam esset approbata, nõ tñ se debuit archiepiscopum appellare antequã pallium recepisset, in quo confertur plenitudo officij pontificalis: Postea mandat illi Cardi. ut sic quod factum est studeat palliare, ut in confusionem sedis Apost. non redũdet, quia potius illum Papa eligit confundi, quam velit lędi sedis Apost. dignitatem. No. quod legatus Cardi. non põt dare licentiam eṗis transeundi ad alias ecclesias. Item in pallio completur auctoritas & potestas archiepiscopalis dignitatis. Item quod Romanus Pontifex, potius sedis Apostolicæ dignitatem, quàm priuatam alicuius auctoritatem, tueri debet.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Troianen. Troiacen.

† Adde cõci. Lateran. sub Inn. iij. c. 5.

nouit discretio) sepeliri.[a]

¶ Innocentius tertius C. presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiscopale.*

CAP. III.

NIsi † specialis dilectio illa: & infra.

¶ Sanè si postulatio Troiani † episcopi ad Panormitanam ecclesiã fuisset per nos etiã approbata, non tamen deberet se archiepiscopum appellare priusquam à nobis palliũ suscepisset, in quo pontificalis officij plenitudo † cum archiepiscopalis nominis [b] appellatione cõfertur.

¶ Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare, [c] vt id in cõfusionem tuã, & sedis Apostolicæ opprobrium, non redundet.

¶ Quoniam si oporteat, vt nos, vel tu, ex hoc negotio cõfundamur, eligemus [d] potius te cõfundi, quàm lædamus sedis Apostolicæ dignitatem.

¶ Idem.

¶ *Romanus pontifex semper & vbique vtitur pallio alij in ecclesiis suis, & certis diebus tantum.*

CAP. IIII.

AD † honorem [e] Dei, & infra.

¶ Sanè solus Romanus Pontifex in missarũ solẽnijs, † pallio sẽp ꝑ utitur, & vbicũq;, qm̃ assũptus est in plenitudinẽ ecclesiasticæ potestatis, quæ ꝑ pallium significatur.

¶ Alii autẽ eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua, [f] in qua iurisdictionem ecclesiasticã acceperunt, certis debẽt vti diebus.

¶ Qm̃ vocati sunt in partẽ solicitudinis, [g] non † ĩ plenitudinem potestatis.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ *Archiepiscopus extra suã prouinciam pallio vti nõ põt ẽt si hoc habeat consuetudo.*

AD honorem.] Duo sunt dicta. Secũdum. ibi, Alij. Et diuersitatis causam reddidit: ibi, Quoniam. Io. An.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa quando & ubi archiepiscopus suo pallio vtatur; & qñ, & ubi alij archiepiscopi eodem pallio uti debeãt. Papa respõdet quòd Roman. Pont. solũ inter missarum solemnia semper utitur & vbicunq; pallio: quia assumptus est in ecclesiasticæ potestatis plenitudinem. Alij verò sc. archiepiscopi nec semper nec vbique, sed solũ in ecclesia sua, in qua acceperunt iurisdictionem, certis diebus debent uti, quia vocati sunt in partẽ solicitudinis, & non plenitudinẽ potestatis.

[Gl. seq. ponit formã tradõnis pallij.]

e Ad honorem.] sub hac forma uerborum traditur pallium: Ad honorem Dei omnipotẽtis & beatæ Mariæ virginis & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ & domini Papę Gregor. & ecclesiæ Romanæ, & ecclesiæ talis tibi cõmissæ, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum in plenitudinem põtificalis dignitatis, vt vtaris eo intra ecclesiã tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegijs ecclesiæ tuæ concessis à Roma. eccle. ĩ. eod. cap. vlt. & hi sunt natiuitas Domini, in festiuitate S. Ioannis & S. Stephani, in Circuncisione, in Epiphania, in ramis Palmarum, in cœna Domini, in sabbato Sancto, tribus diebus Resurrectionis, Pentecostes, in festiuitate sancti Ioannis Baptistæ, & omnium Apostolorum, in tribus festiuitatibus beatæ Mariæ, in commemoratione omnium Sanctorum, in Dedicatione ecclesiarum, in principalibus festiuitatibus ecclesiæ suæ, in ordinationibus clericorum, & in consecrationibus episcoporum, in die anniuersarij suæ consecrationis. & arg. ad hoc, ĩ. de ser. c. vlt. & de conse. dist. 3. cap. pronunciandum.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

† Solemnitatibus.

Forma tradendi palliũ archiepiscopis.

† Al. ita: & nõ in plenitudinẽ, &c.

Quibus diebus archiepi pallio vti possint.

b Nominis.] & ita licèt consecratus sit in eṗm, non est appellandus archieṗs, ante pallij receptionem.

c Palliare.] palliare debet quis quod malè fecit. & reuocare congruenter si potest, ne vilescat eius auctoritas. ĩ. de accus. c. qualiter & quando. & ĩ. de appell. c. cum cessante. ff. de reg. iur. l. quod iussit.

[Gl. seq. signat contrarium.]

d Eligemus.] potius tenemur nos magis diligere q̃ alium. nam quisque regulam diligendi proximum à semetipso accepit. 23. q. 5. si non licet. & agris suis sitientibus alij irrigandi non sunt. C. de ser. l. præses. 64. dist. quia per ambitiones, & C. vt nemo priuatus. l. 2. & quilibet sibi primò faciat eleemosinam, deinde ꝓximo, de pœn. dist. 3. sanè cauendum, vnde etiam mihi potiùs consulere cum damno alterius, ff. ad leg. Aqu. l. si quis fumo. in fi. Arg. contra 22. q. 2. primum & 11. q. 3. si quis vero.

Quę Bern. in hac gl. cõmemorat, si colliguntur ex textu, nã Papa non se se velit in priuato, sed velut sedis Aposto. gubernatore, & e tuẽda sedis Apost. dignitate loquitur.

[Gl. seq. exponit literam, dat duo similia, & signat contrarium.]

f In ecclesia sua.] idest, intra quamlibet ecclesiam suæ prouinciæ, ĩ. eod. tit. c. 1. sed extra ecclesiam in processione vti non debet. ĩ. eod. tit. c. & sic miles post finitam militiam, cum cingulo nõ ibit. C. de proxim. sacr. scri. l. ult. lib. 12. proconsul non utitur insignijs suis, prius quam intret prouinciam. ff. de offic. proconsul. lege 1. simile est de vsufructuario, qui scenica ueste non potest uti nisi in scena, ff. de usufruct. sed & si quid, §. 2. argum. contra infra ut lit. penden. cap. 1 memoria.

g Solicitudinis.] 2. q. 6. qui se.

Ex

Ex tuarum. Sunt duæ partes. In prima gratiæ petitio, petẽtis motiuũ cõtinens. In secũda petitionis limitata exauditio motiuum re. phãs. Sed ꝛ ibi, Licèt. CASVS. Archiepõ Compostellano in datione sui pallij dictũ fuit: Accipe palliũ & vtaris eo infra ecclesiã tuã. ipse archiepũs pro negotijs ecclesię suæ frequenter exibat prouinciã suam vnde reputabat sibi ad verecundiam, quod pallio non vteretur cum alij archiepi de Hispania vltra prouiciã suã de cõsuetudine gñrali suo pallio vterẽtur: quare petebat à Papa quod extra prouinciã suam posset eo vti. Ad qđ Papa rñdet, quod illa consuetudo est potius dicenda corruptela, & de speciali gratia eidem concedit, vt si alia necessitate fuerit impeditus, ita vt ad ecclesiã sibi subiectã accedere non possit pro consecrandis suffraganeis suis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam necesse habeat declinare, vtẽdi pallio habeat facultatẽ in iam dictis casibus dũmodo ad quem ecclesia pertinet id permittat. Nota licet Papa alicui priuilegiũ cõcedat, nõ tñ ipse Papa vult, quod ille cui concessit, eo in pręiudiciũ alterius vtat.

a Infra ecclesiam.] idest ꝫ. quamlibet ecclesiam prouinciæ tuæ. ĩ. eo. c. 1.

b Pallio] rationabili tamen causa potest vti vbique. 36. d. capitu. qui ecclesiasticis. §. ecce. similiter vedetur, quòd in fula 1 possit vti vbique. 21. dist. cap. cleros, & clericos. videtur quod vbique. inf. eod. cum fis.

c Consuetudo.] & mala: & est ratio, quia sicut pallium fortiter postulanti datur, vt 100. dist. c. prisca, ita datum fortiter custoditur: & si transferat se ad aliam sedem, non tamen cum eo pallium transfertur. sup. de postu. c. bonæ 2. in fi. vnde pro parte est beneficiũ personale, quia cum persona sepelitur. sup. eod. c. ad hoc. & pro parte locale. quia non transfertur cum persona ad alium archiepiscopatum, sed remanet ibi ĩ. de postula. c. bonæ 2. in fine.

[Gl. seq. obijcit.]

d Corruptela.] sed vr̃ quòd nõ sit corruptela, & quòd sit tolerandum. ff. de offi. procon. l. 1. vbi proconsul vtitur suis insignis vbique postquam egreditur vrbem.

[Gl. seq. reddit rationem.]

e Indulgemus.] hoc ideo dicit, quia non est licitum alicui celebrare vel prædicare in alia prouincia nisi ad hoc fuerit inuitatus. 7. q. 1. episcopi vel presbyteris. & 9. q. 2. nullus primas. & 6. q. 3. scriptum est.

f Propter hoc.] Scilicet pro ecclesijs consecrandis & clericis ordinandis.

g Permittat.] nota. quod Papa licèt alicui det priuilegium, non vult tñ quod vtatur eo in præiudicium alicuius. sic ꝫ. de off. ord. c. licèt. & ĩ. de trãsla. c. licèt. 2

h Pallio.] tuo scilicet, & nõ illius, ad cuius prouinciam declinas: cũ sit persona le. ĩ. eo. c. ad hoc.

i Casibus.] duob. præmissis, non alijs. quod enim in quibusdam permittitur, in alijs prohibetur. argu. ff. de iud. l. cum prætor.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

† Vide l. ofs iudices, cum glo. 1. C. de decur. li. 10. & in authẽt. vt nulli iu. §. j. in gl. magna. colla. 9.

† Fortè, mitra: in his. n. non designatur plenitudo officij sicut in pallio. Io. And.

Archiepo translato, nõ transfertur pallium.

CAP. V.

Ex † tuarum tenore literarum accepimus, quòd cum fuerit in concessione pallij tibi dictũ, (ut ipso infra [a] ecclesiam tuam vtaris,) & tibi pro ecclesiæ tuæ negotijs frequenter extra tuam prouinciam commoranti, verecũdum sit absque pallio [d] ministrare, (cum consuetudo [c] sit in Hispania generalis, quòd [e] archiepiscopi extra suas prouincias, pallio indifferenter vtantur) vt extra tuam prouinciam uti pallio valeas, indulgeri tibi à sede Apostolica postulasti.

¶ Licèt autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela, [d] † nos tamen de speciali gratia indulgemus [e] tibi, vt si necessitate aliqua preditus, ad ecclesiam tibi subiectam accedere fortè nequiueris, pro consecrandis suffraganeis tuis, uel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam propter hoc [f] te cõtigerit declinare: dummodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat, [g] vtẽdi pallio [h] in iam dictis casib. [i] liberã habeas facultatẽ.

¶ Idem.

¶ *In qualibet ecclesia sua prouincia, permissis diebus, archiepiscopus missam celebrans vti potest pallio.*

CAP. VI.

Cum † sis, & infra. ¶ Vbicunque [k] fueris in missarum celebrationibus cõstitutus, diebus solemnibus vsum pallii (per quod plenitudo pontificii † designatur) poteris liberius exercere.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Tri.

¶ *Sine pallio & sandalijs, potest archiepiscopus celebrare.*

CAP. VII.

Quia nos & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd tã in tua quàm in aliena [l] diœcesi, potes sine pallio & sandaliis celebrare, qui vtique in tua diœcesi nõ debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesiæ tuæ priuilegiis [m] sũt expressi. Sicq; soluta est quarta [n] quęstio, qua q̃sisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

Cum sis.] In prima decisa consultatio. In secunda rñ sio ibi, Vbicũque. CASVS. Quæsitũ fuit à Papa qñ & quibus diebus archiepũs vti debeat pallio? Respondet quod vbicunq; fuerit archiepũs infra suam prouinciam in celebrationibus missarũ solẽnib. diebus pallio suo vti põt.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

k Vbicũque.] hic vr̃ ex eo qđ dicit, vbicunque, quod etiã extra prouinciã archiepũs pallio possit vti sicut proconsul. ff. de offi. procõsul. l. 1. Sed cõtra. ĩ. eo. c. 1. & c. ex tuarum. sed quod dicit, vbicunq; restringe, 3 idest infra quamlibet ecclesiã tuæ prouinciæ. ĩ. c. 1. uel, ut icunq; si hẽat priuilegiũ ad hoc. & ille ad cuius prouinciã uel diœcesim trãsit, id permittat. ĩ. eo. ex tuarũ, & sic planũ ẽ.

† Pontificalis officij Pontificas.

Quia nos.] In 1. decisa consultatio. In secunda responsio. ibi Inquisitioni. CASVS. Quidã archiepũs q̃siuit à Papa, vtrũ tã in sua diœcesi q̃ in aliena possit celebrare absq; pallio & sandalijs? Rñdet Papa quòd põt, non tñ semper in sua diœ. dẽt celebrare cũ pallio, sed certis dieb. qui sunt in suo priuilegio expressi. & per hoc soluitur alia qõ, quia q̃siuit, vtrum pro defunctis cum pallio debet celebrare.

l In aliena.] de licentia diœcesani episcopi, aliàs nõ: quia non dẽt ponere manum in messem alienã, ut 6. q. 3. scriptum est. & 6. q. 2. nullus primas. priuatim tamen poss. e sine licentia. ꝫ. de cle. peregri. c. 1. diœcesanus debet illum inuitare. 7. q. 1. episcopi vel presbyteri.

m Priuilegijs.] qui præcise sint dies illi nescimus, 4 nisi sint illi qui enumerati sunt. sup. eod. ad honorem. & inf. de fer. conquestus.

n Quarta.] satis soluta est per hanc responsionem, quia

2 Concessio vbicunq; c gl. & ibi Ba to. ff. de fide inf. & in li dubitetur si ita demum eo. tit.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp.

3 Dicebat Hostiẽ. hoc verbũ generale, vbicunq, ad quatuor restringendũ, ad prouinciã, ad ecclesiã, ad missarũ solẽnia, & ad certos dies: & sic vr̃, quod sub papilione, vel in castris, in aliqua priuata domo, extra ecclesiã fm ca. de cõsecr. di. 1. c. cõcedimus, q̃ ius j. suam prouinciã, archiep celebret. pallio ñ utetur. Io. An.

4 Sed hoc paulo ante numerant gl. i c. ad honorẽ. hoc tit.

quia recipere debet priuilegium suum: & si ibi continetur, & possit celebrare cum pallio pro defunctis, ita obseruet secundum quod ibi continetur, simile inf. de priuil. si de terra.
ADDITIO. Et melius in c. porro.

DE RENVNciatione.
¶Quia ea quae postulatione, electione vel translatione acquiruntur, plerúque renunciatione perduntur: 1 ideo ponitur haec rubrica.
De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 17. q. 1. & 21. q. 2.

TITVLVS IX.

De Renunciatione.

¶Alexander iij. Londo. Episcopo.

Non datur licentia cedendi episcopo, qui propter senectutem vult cedere, si necessarius vel vtilis sit ecclesiae, &c.

CAP. I.

Litteras † tuas; & infra. ¶ Si tuam aut† senectutē,[a] aut insufficientiam[b] forte considerans, te tanquam emeritū postulas relaxari; scito nos credere, quod tutius sit hoc tēpore, si commissa tibi ecclesia sub vmbra tui nominis gubernetur, quam si alteri nouae[c] incognitaeque personae gubernanda in tanto discrimine committatur: maxime quia in te vigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescente nō deficit: sed vergente deorsum conditione corporea, feruor spiritus in sublimiora concēdit, & infra. ¶ Monemus te igitur, ut super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestū: quia indecens oīno probatur, prius soluere militiae[d] cingulum, q̄ cedat victori aduersitas praeliorū.

¶Idem † abb. Dolen. & Priori de Attig.

Qui abiurat beneficium, licite potest illud (si denuo eligatur) obtinere.

CAP. II.

Cum † inter P. Gaufridi, & quosdam alios canonicos sancti I. super spirituali† beneficio, scilicet stallo in choro, & loco in Capitulo, quaestio fuisset diutius agitata, & infra. ¶Ideoque vobis mādamus, quatenus si praefatum P. inueneritis de consensu † maioris partis Capituli fuisse de praedicto beneficio authoritate Apostolica inuestitū, eū faciatis beneficium ipsū pacifice possidere, non enim videtur nobis impedimentū afferre iuramentum,[e] quod de eodem

Litteras.] In prima ponitur decisa supplicatio In secunda ibi. Si tuam, ipsius repulsio. In tertia: ibi. Monemus, conclusio. Ioan.

CASVS. Episcopus Londonen. saepe petijt licentiam cedendi a domino Papa, rescribit ei Papa dicens, quod quantumcunque ipse considerans senectutem suam, aut insufficientiam, tūc petat renunciandi licentiam, sciat quod Papa credit, quod tutius sit ei illam ecclesiā sub vmbra sui nominis gubernari, quam alicui nouae incognitaeque personae in tanto discrimine committere: quia in ipso vigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescente non deficit, sed vergēte deorsum conditione corporali, feruor spiritus ad sublimiora conscendit: monet ergo illum, vt super hoc diebus istis nulla importunitate faciat se molestum, quia indecens est, prius soluere militiae cingulum q tam cedat victoribus aduersitas praeliorum. Not. quod non statim danda est cedendi licentia, licet quis dicat se senem & insufficientem, maxime cum bene administrauerit. Item indecens est prius militia soluere cingulum, &c.

[Gl. seq. textum determinat, & remittit.]

a Senectutem.] Non enim quaelibet senectus facit vt quis possit petere cessionem, sed ea sola, quae hominem reddit prorsus ineptum. inf. eo. nisi. cum debilitas, propter quas causas possit quis renunciare, traditur, inf. eo. nisi, & inf. eod. post translationem.

[Gl. seq. textum fortificat.]

b Insufficientiam.] Haec est iusta causa ad renunciandum, quia defectus scientiae non solum impedit promouendum, sup. de elect. cum in cunctis, immo deijcit iam promotum, inf. de aeta. & qualit. cum sit, & de hoc habebis inf. eo. nisi.

c Nouae.] Sic enim index potius debet causam differre, quam cam nouo iudici delegare, ff. de ea. iu. praetor. §. vltim. arg. 19. q. 3. monasterijs.

[Gl. seq. dat simHia.]

d Militiae.] Simile, 7. q. 1. scisciraris, non. n. solū debēt milites, nisi cōpletis stipendijs, C. de ijs qui nō imple. stipen. l. 2. lib. 10. & nil creditur esse actū, &c. C. de ijs quib. vt indig. l. pen. in fi. & frustra velociter currit, q prius quam ad metas perueniat, deficit, 3 de pen. dist. 1. in casum argu. 7. q. 1. nihil. & magis delinquit qui inceptam causam dimittit, quam qui nūquam ad causam venit. in auth. de litigio § iniuē. col la. 8 & q ponit principium, totum supplere debet vsq; ad fi. de consecrat. dist. 1. nullus episcopus.

ADDITIO. Et cordi nobis est omnia cepta ad finem perducere. Et alibi dicit Tullius, quod nihil est in humano gñe difficilius, qui inuenire perfectionem, C. de emen. Iu. in fi. Cod. l. vnica. i pri. & Deus opus imperfectum non nouit. inf. de bap. maiores, ver. sed adhuc. secundum Holt. Io. And.

Cum inter P.] CASVS. Iste P. impetrauit litteras, & subiecit se misericordiae Capituli, renūciando & abiurando litteras, & maior pars cū recepit, minor contradixit, secundum Hoft. prima pars decisa nar rat factum. secunda ibi. Ideoque, dat iudicium. Io. And.

CASVS. iste P. Gaufridi abiurauit beneficium suum, Postea obtinuit litteras a domino Papa, ut in eadem ecclesia reciperetur, sic authoritate litterarum dñi Papae a maiori parte Capituli fuit receptus. Quidam canonici contradicebant eidem, opponendo sibi iuramentum, & ideo contra iuramentum nō erat recipiēdus, cu super hoc fuisset qō diutius agitata mandat Papa quibus d. quatenus si praedictum P. inuenerint de consensu maioris partis Capituli fuisse de praedicto beneficio authoritate apostolica inuestitum, eum faciant beneficij possidione pacifica gaudere, non obstante iuramento quod de non repetendo vlterius eod. beneficio proponitur praestitisse, in quo consensus maioris & sanioris partis Capituli intercessit. No. quod iuramentum non extenditur ad ea, de quibus vel super quibus non est iuramentum prestandum. Item ius semel amissum, non redintegratur, Item sententia maioris & sanioris partis debet praeualere.

e Iuramentū.] Hic P. abiurauit 5 beneficium suum, quod de caetero ipsum nō repeteret, sed non iurauit quod non reciperet. si iterū eligeretur inf. quod met. cau. aud entiam, iuramentum 6 non extenditur ad ea de quibus non fuit cogitatū in iuramēto, & quae sunt nō e. . .

Margin notes:

† Tex. est in l. quaero. §. si tenditur. ff. de edil. edic. & in l. si qs in cōscribēdo. C. de pac.

† Cap. 2. eo. titan 1. cōp.

† Alias; Si tua autem.

† Ita legitur in oībus manuscriptis si de dignis, & vox immentum perperā interta fuit.

Senect. n. vi di guber ationi sunt vtilissimi. B. Hierony. in epistola ad Nepotianum. refert d. aco . in c. san dist. 86.

Hierony. ad Lucinum: Cepisse, mul torum est: ad culmen peruenisse, paucorum. Ioan. And.

† Al. illis; abbati & Priori de Attig.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōpilatione.

† Al. speciali

4 Concor. tex. in l. quā ui. & in. Bartol. ff. de fatiis.

† In codice Bobiano ita de consensu maioris & sanioris partis Capituli &c.

5 Melius dī . . . renunciauit.

6 Albertus tract. de statutis, . . . Decius . . . C. ad . . . & in l. . . . ambiguitas, § . . .

de iureiu. clericus, sicut nec rescripta extenduntur ad lites quæ non extabant tempore impetrati rescripti. ꝫ de rescr. c. vlt. & trāsactio nō extenditur ad ea de quibus nō fuit dictū vel cognitū, C. de transac. si de certa. & C. de iud. licet. vnde nō obstat in alijs, & sic isti P. non obstat iuramentum, cū nō agat ex prima sua receptione, sed ex nouo iure post iuramētum præstitum, acquisito de consensu maioris & sanioris partis Capituli, quæ alia est mō causa petēdi, ff. de excep. rei iudi. & an eadē, ff. de inst. ac. l. habebat, & inf. de causa pos. c. vlt.

a Maioris & sanioris.] Et sic stādū est maiori parti 63. dist. sane, & 19. dist. in canonicis, & ff. ad municipalē, & maior. Quid iuris sit seruandū de hoc. no. sup. de elec. c. ecclesia vestra, i fi.

b Intercessit.] Supple post suā renūciationem. Iste P. post suā renunciationem obtinuit litteras a Papa vt reciperetur in ecclesia illa, sic iste inuestitus fuit de beneficio illo authoritate Papæ, & de consensu maioris partis, & sic pars minor nō potest obijcere iuramentum.

EX transmissa.] Prima pars ponit querelam. Scda prouidet. ibi, verum quoniam. Io. And.

CASVS. P. Rubeus sancti Nicolai clericus de Ceparano infirmitate laborans, apud sancti Saluatoris monasterium petijt sibi habitū monasticum indulgeri: tandem sanitate recuperata transiuit ad monasterium prædictum gratia cōplendi votum suum, & aliqua mora facta in monasterio, fecit sibi restitui illa, quæ contulerat ecclesiæ S. Nicolai; postmodum nihilominus ille P. volebat vt restitueretur in ecclesia prædicta, voluntate mutata; sed abbas de Ceparano, & quidam clerici eū recipere nolebant; vnde significauit hoc domino Papæ idem abbas. Super hoc scribit Papa episcopo Verulano, quod dicta ecclesia ab eo soluta est ex quo ea quæ sibi contulit, ad petitionem eius restituit, mandat Papa quatenus si res ita se habet, prædictum abbatem & socios eius ad receptionem illius P. nulla ratione compellat, nec compelli permittat, tamen rogare potest illos, vt illum recipiant, non tamen tanquam vnum de ecclesia, sed quasi de nouo recipiant eum in socium & in fratrem. Nota quod suo iuri quis tacite renunciat. Itē non potest quis redire ad illud cui renunciauit. Item actio semel extincta non reuiuiscit.

c Abbatis.] Idest, prælati; quia ecclesia secularis est, & non regularis; & est nomen dignitatis, & ille P. habens erat ibi canonicus.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

d Votum.] Non quod emisisset votū, sed quod emittere proponebat, inf. de reg. consulti. Arg. contra, inf. de reg. sua eo. Nō est cōtra. ibi habitum suū ad professionē, hic ad probationē tm, vel hic nullum habitum susceperat: & si suscepisset, non obstabat: nā habitus solus sine professione non facit monachum, inf. de regu. porrectum, & int. qui cleri. vel vouen. c. consuluit.

[Gl. seq. obijcit, & tripliciter soluit, & remittit.]

e Resignauit.] Sed qualiter bona illa sibi restituta fuerunt; ex quo enim semel fuerunt acquisita ecclesiæ, non debent ei amplius restitui. 12. q. 2. nulli. 17. q. 4. sui qui opes. Reip. iure poli, non iure fori, 27. q. 4. quicunque, arg. inf. de dona. inter vir. & vxo. mulieres, & in auth. de mona. §. si vero, coll. 1. vel de facto fuit hoc, potius quam de iure, si transiuerunt in proprietatē ecclesiæ. Vel forsan sub conditione cōtulerat illa bona, si ibi perpetuo remanere deberet. De hac materia notat infra de cleric. coniuga. c. quod ad te.

non petendo vlterius proponitur præstitisse, si consensus maioris [a] & sanioris partis canonicorū ecclesiæ intercessit. [b]

¶ Idem episc. Verulano.

¶ *Qui renunciauit beneficio suo, illud repetere non potest.*

CAP. III.

EX † transmissa relatione abbatis [c] sancti N. de Ceparano, nostris est auribus intimatum, quod P. Rubeus clericus dum † infirmitate † laboraret, apud monasterium sancti Saluatoris sibi petijt habitum monasterium indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad monasteriū illud gratia complendi votum [d] accessit: & ibidem moram aliquātulam faciens, ea, quæ prædictæ ecclesiæ sancti N. contulerat, sibi fecit restitui: nunc autem mutato aīo laborat, vt restituatur in ecclesia supradicta. ¶ Verum quoniam iam dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur ex quo, ea, quæ sibi contulerat, ad petitionē suam resignauit [e] eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum abbatem, & socios eius ad receptionem P. nulla ratione cōpellas inuitos: nec a populo † Ceperano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, vt illum non tanquā vnū de ecclesia, sed quasi de nouo recipiant in socium & in fratrem.

¶ Idem episcopo Tornacensi.

¶ *Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare non potest.*

CAP. IIII.

ADmonet; & infra. ¶ Vniuersis personis tui episcopatus sub districtione prohibeas, ne ecclesias tuę diœcesis ad ordinationem tuam pertinētes, absque assensu tuo intrare [f] audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. [g] ¶ Quod si quis cōtra prohibitionē tuam venire præsumpserit, in eum canonicam exerceas vltionē.

ADmonet.] Primo ponit prohibitionem. Secūdo ipsius transgressionē puniri præcipit: ibi, Quod si quis. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Torn. significauit domino Papæ, quod quidam intrabant ecclesias suæ diœce. quæ pertinebant ad suam iurisdictionem, & detinebant & dimittebant eas absque assensu & propria authoritate; Papa mandat sibi vt ipse prohibeat omnibus personis sui episcopatus, ut nullus authoritate sua audeat intrare ecclesiam, vel eam dimittere sine authoritate sui superioris; & qui contra hoc fecerit, merito punietur.

f Intrare] 16. q. 7. nullus omnino. inf. de iure patro. cura pastoralis, alias nisi talia beneficia dimiserint, sunt excommunicandi vsque ad debitam satisfactionem, inf. de insti. ex frequentib.

[Gl. seq. allegat duos concor. tractat quid de inferioribus prælatis exponit, quod dicit finis c. de canonica vltione dicit quid si prælatus ratificet, & quid de transitu ad religionem demum arg. pro opi. Vincen. quam reprobat.]

g Dimittere inconsulto.] Vt 7. q. 1 eps de loco, inf. de priuil. cum & plantare, §. in ecclesijs. idem est in clericis aliorū prælatorū, vt abbatum & consimilium, sine quorum consensu ecclesias non debent dimittere, 63. dist.

---

† Cap. 40. e. tit. in 1. cōp.

† Al. ita; dū olim infirmitate nimia laboraret.

† Iuxta illud: Dū fero languorē, fero religionis amorē; Expers languoris, non sum memor huius amoris.

† Vox, porro, desit in cōis manuscriptis, sed erat expositio marginalis, quæ irrepsit in textū in antiquis enim ita habebatur. Ceparano, a populo Ceparano.

dist.c.1.&2.&55. dist.c.1. quod si fecerint, possunt reuocari,& nisi admoniti redierint,sunt excõicandi,7.q.1. si quis vero,& c. seq. & hæc est canonica vtio, vt dicit hic in fi.& si prælatus suus transitum ipsum habere noluerit,potest illa ecclesia ordinari per illum ad quem spectat, infra eodem c. qd in dubiis, & hic in fi. ad religionem tñ transire possunt. 19.q.2.duæ sunt, & etiam regulariter petita licentia, quãuis non obtenta. de regula.licet. Item arg. est,ex hac litera, q vnus prælatus non possit ad aliã prælaturã eligi i alia ecclesia, vel etiã Canonicus; sed tantum postulari: qui prælatus ille vel clericus non habet facultatem recedendi ab ecclesia sua sine licentia epi sui; Vnde eius cõsensus illegitimus est, qd concedebat Vinc. & ã si eps malitiose eum non vult concedere, cogendus est p superiorem,arg.inf.de iure patro.nullus, & sm eũ habet locum electio tantum in clericis eiusdem ecclesiæ, nos hoc non dicimus, immo clericus alterius ecclesiæ bene potest eligi ad aliam ecclesiã, dummodo alias sit idoneus,& in eodẽ epatu & in alio,& tenet electio. s. de elec.cum inter canonicos,vbi de hoc imploranda est tamen licentia sui episcopi, & si denegaret eam, compelleretur per superiorem si malitiose hoc faceret, per decr.nullus,infra de iur.pat.

Prælatus an debeat eligi vel postulari ad aliam.

† Ca.3 eod. in 2. compil.

† Al. ita Super hoc qd scitaris nobis.

In antiquo apparatu sed i apparatu huius compilatiois dixit hic contrarium. Ioan. And.

¶ Clemens tertius.

¶ Contra petentem beneficium admittitur spontaneæ abiurationis exceptio, etiam causa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quod non sponte renunciauit, & qui melius probauerit, obtinebit.

CAP. V.

SVper † hoc quod scitaris, vtrum ecclesiastica beneficia reposcẽtibus, [a] obiecta spontaneæ abiurationis exceptio, sine causæ [b] cognitione sit admittenda, & an actoris, quod sponte non renunciauit, an rei de spontanea renunciatione debeant probationes admitti? ¶ Sic tuæ experientiæ respondemus, quod nulla ratio hoc verisimile [c] reddit, vt quisquam beneficium multis forte expensis & laboribus acquisitum, quo sustentari debet, facile sine magna causa sua spõte resignet: ĩdque superuacuũ esse nõ credimus, causam resignationis [d] diligenter inquiri: † quia si forte pro-

SVper hoc.] Communis diuisio secundo: ibi. Sic tuæ. et habet uarias lecturas. Ioan. And.

Hic casus in uetustis codicibus non reperitur.

CASVS. Quidam a petebat beneficium suum, de quo fuerat canonice institutus, obijciebatur ei in modum exceptio. quod non poterat repetere ipsum, quamuis ad ipsum pertineret, quia dũ quiete possidebat illud, spõte abiurauerat: replicabat actor quod non sponte renunciauerat, et hoc uterque probare uolebat. Primo quæritur an exceptio spontaneæ abiurationis obiecta, nulla causa resignationis assignata, sit admittenda, et dato quod sit admittenda, quæritur an testes actoris qui dicunt quod non sponte renunciauit, post sunt admittendi, an testes rei qui dicunt quod sponte forte renunciauit? Rñdet Papa, quod non est uerisimile, q aliquis renunciet beneficio suo sponte multis laoribus acquisito sine magna cã, tamen testes super spõtanea renunciatione sunt recipiendi: nec est superuacuum,si iudex inquirat causam renunciationis si uoluerit. alias non tenetur, et si inuenerit illam probabilem,id est,non ui uel metu,etc.admittet eã et imponetur silentium actori, nisi ipse replicando probauerit quod sponte non renunciauit. in fine rñdet quasi tacitę quęstioni,et quõ potest hoc esse cum illa negatiua, s. quod sponte non renunciauit?et ipse respõdet quod licet uideatur negatiua,tamen talis negatiua habet in se implicitam affirmatiuam, scilicet quod coactus renunciauit, et ideo super illa assertione implicita, probationes actoris sunt admittendæ , et sententia proferenda pro eo qui melius probauerit. Bernardus No. quod est uerisimile,quod aliquis renunciet sponte iuri suo, cum contra talem præsumptionem admittitur probatio. Item licitum est unicuique suo iuri renunciare. Item negatiua habens i se affirmatiuam,probatur.Itẽ dignitas et testium opinio de iure est consideranda.

a Reposcentibus.] Id est, petentibus.

b Sine cãa.] i.sine adiectiõe iustæ cãæ renunciatiõis.

c Verisimile.] Contra istã psũptionẽ tñ admittit probatio in cõtrariũ,vt ĩ.dr i rñsiõe.s. d psum.q.a verisimile.

[Gl.seq,primo dicit valere renunciationẽ sine causa. Scdo,ad textũ signat cõtrariũ,ponit opi. & solutionem.]

d Resignationis.] licet non sit allegata ab ipso reo, forte iõ renunciauit, quia habebat plura bñficia. ĩ. de preb.c.referẽte. vel q.a simonia fuerat adept9 illud, a ĩ. de psum.nõ est verisimile. maxime dico,q.a idẽ esset si nullã cãm allegasset, & hic nõ dr q reus causã allegauit, sed iudex hic quæsiuit: q.a sufficit allegare spontaneã renunciationẽ sine aliqua cã,nec tenet ẽt allegare causam nec iudex tenet ingrere cãm, & hic notat cũ dicit infra, ideoq; superuacuũ esse, &c.q. d. si vult põt inquirere, alias nõ tenetur q.a sufficit q sponte renũciauit,inf.c.pxi. Quidã signãt. cõtra, inf.de rest.spo.solicite. ibi nõ recipiunt testes illius q allegabat spõtaneam abiurationẽ ante restitutiõẽ, & hic recipiunt ante & post restitutionẽ.Ita soluebant qdam, hic non allegabat quod spoliatus renunciauerit: si hoc fecisset,nõ admitterentur pbationes cõtra eũ,vt ibi,sed vbi cessit nõ spoliat9, licet psumatur p eo. q inuitus hoc fecerit,audiẽ tamẽ aduersarius uolens pbare spontaneã abiurationẽ, qua probata si iterũ actor vult replicare q non spõte,bene audit.Ad hoc vt nullũ sit contrarium ita dicas q hic & illa solicite in diuersis casib9 loquũtur nec se tangũt, q. eñ p metum uel vim renunciat beneficio vel iuri suo, tenet quidem renunciatio quia hoc uoluit licet coactus,& sic perdituc dñium ex toto. quia coacta uoluntas,uoluntas est. 15.q.1.merito: & ff. qd met.cau.si mulier.§.si metu & l.metum aũt.§. sed quod ptor. & sic hẽt locũ in hoc casu actio quod metus cã,q appellat actio pretoria,ff. eo.tit. et l. si mulier, §.metu. & in hoc casu loquitur hęc decr.nec talis pprie dr spoliatus,vnde non põt petere restitutionem, cũ non fuerit spoliatus, immo tradidit dñium licet per metũ, ut dictũ est: sed datur illi actio pretoria quod met.cau.& hic agebat actione in rẽ, simpliciter petendo ecclesiã suam, sed opponebatur sibi spontanea abiuratio qñ res perita tradita est per metum,agitur actione in rem et in personam, et si promissio tñ per metum facta est, et agitur ut res tradatur,habet exceptionẽ quod me. cã. ff. quod me.cau.metum,§ sed quod ptor. sed spoliatus remanet dñs uel quasi,et perdit solam possessionẽ: et in hoc casu habet locum actio unde ui siue interdictum possessorium,et in hoc casu loquitur illa decre.solicite et ibi renunciauit spoliatus: et secundum hæc nulla exceptio potest opponi, quæ tangat dñium eius qui petit restitui quia quęstio spoliationis priuilegiata est, infra de ord. cog.super spoliatione, nec potest referri spoliato quæstio proprietatis,quod non habeat ius uel quod non sit canonice institutus,infra de rest. spol. item cum q s &c. in literis, et c.ex conquestione.et ideo in casu.c solicite nõ auditur qui ei refert quæstionem, qui sponte renunciauit siue abiurauit: quia illa duo simul stare non possunt, quod unus petat restitui, et aduersarius agat proprietatẽ , hoc esset contra ordinem iuris. c. de rei vendicatio. ordinarij , sed hic petebat ecclesiam agendo

a Secundũ Ab. & Tancr. Et idem Inn. qui dat etiam exemplũ de oĩ lesione cõscientiæ: et de uolẽte religionem ingredi.Io.And.

† Vide l. si mulier. ff. re. amot. & l. sed & si ff. §.nec distinguimus. ff. de usufru.

Renunciatio bñficii facta per uim an teneat.

agendo testi actione simpliciter, vnde aduersarius potest obijcere exceptionem peremptoriam, & docere de iure suo, & actor potest replicare, & sic vterque debet docere de sua intentione sin ꝙ hic fit, vt dicit in fi. & in fi. apparebit quis melius probauerit: & ita plana est quæ consueuit difficilis reputari.

a Non vi] sed sponte.

b Metu.] & tamē metus continet in se vim, & ideo superflue dicitur, non vi. ff. quod metus causa l. 2.

c Oppressione.] C. quod met. cau. per impressionem. [Glo. seq a. g. a contrario, & illud argumentum reprobat]

d Pecuniæ.] quæ pro expensis etiam in talibus non debet dari. inf. de pact. cum pridē, & ∂. de rer. permuta. ad quæstiones, ex eo ꝙ dicit, non interuentu pecuniæ, videtur à cōtrario sensu: q a si

babilem, id est, non vi, [a] nec metu, [b] nec oppressione, [c] nec interuentu pecuniæ, [d] nec promissione [e] † extortam iudex inuenerit. maxime si non interuenerit iuramētum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod fere semper à malo [f] est, (nisi replicatio canonica [g] fuerit opposita [h]) admittere [i] non postponat. Porro licet negantis [k] factum, per rerum naturam nulla sit probatio, † eius tamen qui spōtaneam renunciationem negat [l] cum implicite & quodammodo replicando inficietur [m] super assertione sua, (habito ad dignitatem [n] & opinionē respectu) probationes credimus admittendas.

¶ Idem.

¶ Qui sponte renunciauit electioni de se factæ, super ipsa vlterius audiri non debet.

CAP. VI.

IN † præsentia nostra: & infra. ¶ Licet igitur iudex non semper ad

stu ad dignitatem, supradictum: quia si ille qui dicit quod metu renunciauit, esset homo præclaræ dignitatis & opinionis, præsumptio esset contra illū, qui dicit ꝙ nō spōte renūciauit, ff. qđ met. caus. non est, & ideo magis apertæ probationes requiruntur ab ipso: vt in l. illa df., & nihilo minus habēdus est respectus ad dignitatē & opinionem testium, vt dictū est. Si enim ille qui obijcit ꝙ spōte renunciauit, habeat meliores testes, ei stabit, non obstāte dignitate alterius, argum. illius decre. q a verisimile. inf. de præsum. & hoc vers. nulla ratio. &c. 2 & tā recipiuntur probationes ꝙ sponte renunciauit. In casu isto posset dici iure nouo, quod exceptio hæc abiurationis spōte factæ p iuramētū lite cōtestata, īpediat su p principali quæstione cū negotium per iuramētum sit finitū, ∂. de lit. contest. c. vnico & inf. de celeb. miss. cū Marthæ. vel hic reus de plano confitebatur, quod beneficium illud quod petebat actor, ad ipsum actorem pertinuit, sed sponte illud renunciauerat, & sic non fuit alia contestatio necessaria hic. Bernardus.

interuentu pecuniæ renunciasset, quod talis renunciatio non tenuisset, & sic restitueretur ei ecclesia; sed hoc falsū est, quia licet renunciatio non teneat, tamen priuari dēt iste, qui simoniam cōmisit pecuniam recipiendo pro re spirituali, & ideo potest suppleri, maxime si restitueretur in casu isto de gratia sola hoc fieret.

e Promissione.] In casu isto bene restitueretur propter dolum aduersarij, simile infra eod. fane.

f Malo.] Scilicet non credentis. 22. q. 1. ita ergo. & ∂. de iureiur. & si Christus.

g Canonica.] Scilicet ut actor neget se sponte renunciasse.

h Opposita.] & probata, supple, vt sequitur in §. porro.

i Admittere] Cum effectu maxime si probabit reus iustam causam recusationis, obtinebit: nisi actor per replicationem repellat exceptionem, & hoc est quod sequitur nisi replicatio, &c.

k Negantis.] De hac negatiua dictum est supra de electio. bonæ. dic vt ibi.

l Negat.] Est enim quoddam factum prægnans, quod includit in se affirmatiuam, 1 quia hæc propositio non sponte renunciauit: includit in se hanc affirmatiuam: s coactus renunciauit; & hanc probat actor in sua replicatione, simile C. de codicil. nec codicillos. & infra de suc. ab intesta. cum dilectus. & 9. q. 8. indicas.

m Inficietur.] Id est neget spontaneam renūciationē.

Glo. seq. notat. & dat simile. Secundo argu. pro, & contra, remittit. & opi ponit, quæ dat aliam lecturam.]

n Ad dignitatem] Scilicet testium: & sic non semper statur numero testiū, immo considerari debet dignitas testium, & alia, de quibus habes 4. q. 3. si testes, cum duobus c. seq. & infra de testi. in nostra. sic & in electionibus, supra de elect. ecclesia vestra. vbi de hoc. & sic obtinebit qui melius probabit de sua intentione. Sed qualiter pronunciabit hic iudex? nunquid debet pronunciare quod sponte renunciauit, vel quod non sponte renunciauit? Vī quod sic: quia super his inducuntur testes, sed hoc non vī, immo videtur quod iudex pronunciare debeat super principali quæstione, quæ est de renunciatione ecclesiæ. De hac materia an debeat iudex pronunciare super incidenti uel nō, dicemus ∂. de ord. cogni. intellexistis. Alij intelligunt hanc literam habito respe-

IN præsentia.] Primo ponit generalem causam confirmationis sententiæ. Secundo specialem ibi, Quia tamen. Ioan. And.

CASVS. Duo 3 electi fuerunt ad quandam abbatiam, scilicet R. & quidam alius, causa cōmissa fuit quibusdā iudicibus, vel per ordinariū tractabatur causa: fuit lata sententia contra ipsum R. & alteri fuit adiudicata abbatia. & ipse R. appellauit; causā appellationis commissa fuit epo Dulmen. & eius coniudici, coram quibus dicebat R. sententiam non ualere, quia in sententia non exprimebatur quare contra ipsum lata fuisset & propterea pars aduersa probare debebat suā iustam fuisse. In cōtrariū respōdebatur, quod ista non sunt necessaria, præsumendum enim erat p snia iudicis: demum causa ista delata est ad dñm Papam, Papa vero auditis hinc inde propositis dicit quod iudex non semper debet animū suum applicare ad vnā speciē probationis, sed oīa debet considerare quæ fiunt in eius præsentia, & ex his informare dēt motum animi sui, & formare sententiam, & pro sententia semper præsumitur, donec in contrarium aliquid ostendatur, propter iudicis auctoritatem Sed si nihil probatum fuisset corā epo Dulmen. & suo coniudice, standū est sententiæ, nisi iste R. eam ostenderet iniquam. tum quia constitit dño Papæ per literas quorundam episcoporū per confessionem ipsius R. de ipsius renunciatione spōtanea, imponit ei silentium super dicta abbatia, & intellige quod renunciatio facta fuit ante electionem aduersarij ipsius R. ad hoc ut renunciatio aliquid operetur, simile supra de elec. cum inter R. infra de his quæ fi. a ma. par. ca. cum ex ore. arg. infra de arb. ex parte. & hoc secūdum vnum casum: secus secundum alium, puta ipse opposuit. nulla alia electione facta. Ber.

Not. quod iudex non debet se applicare ad unam speciem probationis. Item ꝙ præsumitur pro sententia dū nec aliquid in contrarium ostenditur. Item litteris epōrū creditur in præiudicium alterius. Item ex confessione quis condemnatur. Item periculosum est quod aliquis renunciet suo iuri.

¶ Facit ꝙ ff. ff. de cal. l. 1. & 2.

† vide l. post rē, cū gl. ff. de trāsf. & l. 2. ff. q̄ ten. si appel. recl.

1 Concor. tex. in l. suc currit. ff. ex qui. cau. maio.

Testiū dignitas est considerāda.

2 Concor. tex. in l. testiū. cum gl. ff. de test. & in l. ad testium. §. conditionē. ff. de test. per Bar.

† Ca. 4. eod. ti. in 2. compila.

3 Hic casus in uersu, exem planib. reperitur.

a Ad vnā speciem.] sic.ff.de testi.ob carmen.§.ulti.et 4.q.3.si testes,§.in criminali,et inf.de re iudi. causam.
b Præsumi.] Sic inf.de re iud.sicut.et c.cum inter nos. et ff.de reg.iur.res iudicata.

[Glo.seq.arg.contra Ioannem, et respondet legi quā inducit.]

c Stādum.] hic est ar.contra.Io. qui dicebat quod in causa appellationis victor necesse habebat probare sententiam recte latam fuisse, & hoc per auth. de ijs qui ingre.ad app. §. illud.collat.5.vbi dr quod victores non aliter poterunt sententijs, quam si eas recte latas monstrauerint. ed dicēdum est, quod sēper stat̄ sententiæ:nisi probetur quod iniusta sit. C.de ap.q ad ciuilia.& C.ut causę pubertatis adsit tutor. l. vnica. ar. deregest enim debet ini[illegible] tē sētētiæ.ff.si pedē. app.l. 1. §. 1 ... & docere debet se iuste appellasse.inf. de appellation.cum in ecclesia. Q[illegible] ergo eādem ... probat eā iniustam.C. qui ...

vnam speciem [a] probationis applicet mentem suam, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus, & alijs, quæ in eius præsentia proponuntur, formet animi sui motum; & tanta sit iudicialis authoritas, vt semper pro ipso præsumi [b] debeat, donec contra ipsum aliquid legitime comprobetur: quarę si coram Dulmen. episcopo & eius conjudicibus nihil penitus probatum fuisset, standum [c] tamen sententiæ fuerat, nisi aduersarius eam ostenderet irritandam.

¶Quia tamen præter ista constitit de ipsius renunciatione spontanea per quasdam episcoporum literas [d] & confessionem [e] ipsius, nos, † ei super eadem abbatia silentium duximus imponendum.

¶ Cęlestinus iii.

¶Qui renunciauit literis beneficialibus,non ideò institutioni iam factę renunciare uidetur.

10

CAP. VII.

SAnè † dilecto filio nostro I. presbytero Cardinali tunc Apostolicæ sedis legato nos meminimus iniunxisse, vt H. subdiaconum canonicum in Pictauiensi ecclesia instituere procuraret; qui mandatis nostris obtemperans, ibidem instituit [f] in canonicum subdiaconum memoratum: & infra.

20

30

¶Postmodum idem H. quorundam vestrum ductus consilio, [g] literas suas vobis reddens, [h] velitæ misericordiæ se subiecit:& infra.

¶Quia † verò vnde misericordiā debuit impetrare, inde cogitur dispēdiū sustinere [i] Mādamus, quatenus hoc nō obstāte, ip-

40

g Ductus consilio.] Dato fortè in fraudem,et sui lucri causa,vndè erant in dolo. ff.de dolo,quod si cū sciret, & ex consilio fraudulento obligabantur.ff.de re iur.cō silij non fraudulenti.vndè habuit contra illos actionem de dolo, tamē apud se debuit explorare, an ei expediret tale cōsiliū. ff mād. l.2.in fi.quia nō tenebatur sequi tale consilium.14.q.1.c. quilquis.§.quod p̄cipitur.vnde vr q̄ si tenea:ur, sed tenēt, si hoc cōstaret: & si vellet allegare hoc, illud deberet probare.ff.de proba. quoties.§. qui dolo. sed hic plurimus dolus, vnde ipsū recipere compelluntur.

[Gl.seq. per vnū e.& p iuj.similia probat quod tradēdo literas videt renūciasse.alleg.contrarium, & ibi remittit.]

h Reddens,]& sic tradendo literas renunciauit iuri suo. sic.inf de pac.cū pridem. & donatis, & traditis instrumētis mancipiorū,mancipia ipsa donata intelliguntur.C. de do.l. 1.& q. chyrographū legauit, & actiones quę continētur ibi legauit. 3. ff.d le.3. q chyrographu.& qui obligauit instrumenta agrorū suorū, de agris ipsis cogitasse intelligitur.C. q̄ res pigno.oblig.pos.l.2. & si restituit ubi cau tionē pignoris,ius pignoris remisisse uideor. C. de remis.pign.creditorem.et ff.de Pac.l. 2. secus est si restituo tibi pignus:quia nihilominus possum petere debitum.ff.de pact.l. 3.ratio diuersitatis est,quia in altero utilitas, in altero non. Argum. contra eo. veniens. Sol. vt ibi.

[Gl.seq.alleg.vnam concord.et adiuuat textum. Secundo obiicit,et dupliciter soluit.]

i Sustinere.] inf de iudeis.postulasti, et sic reddebant mala pro bonis,et hæc quidem malorū sunt, unde eis nocet.2 3 q.4.tex sunt dñæ, et exhibitio sua retentum sine honor impensus non debet cedere damnosus. ff.de fur l si seruus cōs. § quod uero:et ff.quēdamo.testa.aper sed si quis,et ideo quia fuit deceptus promissionibus,et subuenit.sup.eo.supe. hoc.nā deceptis et nō decipientibus iura subueniunt ff. ad Velleia.l.2. § 1. et inf de rest.spoliat.cum uniuersorum,et inf de do.inter dilectus.et C. si min se maio.dixe l.2. Sed qualiter iste auditur cum nullum ius habeat: et nemo sine actione experiatur.ff.de nego.gest. si pupilli.§.ult. Verū est quod nullū ius habet sed quia iste implorauit officium iudicis,admittitur cōtra eos q cū taliter deceperunt, quia cū deficit actio,officium iudicis est implorandum. inf de offi.iudic.c.iudicis officiū.et ff de min.in causæ. tum. habes in fi. de pac.cum pridē.et ibi officiū iudicis imploratur,alias non audiret ar supra de ele.cū inter R. semorē. Sed potest dici quod per restitutionē huiusmodi literarum non renunciauit institutioni,quam habuit a legato

50

60

[illegible] dicatus non fuit seruatus in alijs: tunc necesse habet docere sententiam iustam per ipsum processum, inf. de probat.quoniam contra.d c vt ibi no.in fi.ult.no.
d Literas.] Quibus standum est quandoq;inf.de proba. post cessionem.& 9.q.3.curæ. 2
e Confessionem.] Et hoc solum sufficit, quia confessus in iure pro conuicto haberi placet.C.de cofes.l.1.& inf.de confess.cum super.& c.ult.

SAne dilecto.] In prima ponitur subdiaconi querela. In secunda prouisio.ibi,Quia vero.Io. And.

CASVS. Dominus papa mādauit cuidam legato Apost. sedis,quod H.subdiaconum in Pictauien.ecclesia canonicum instituere procuraret. qui mandatis Papæ obtemperans ipsum instituit, canonicum in eadem sed cum canonici ipsum super ipso beneficio molestarent,de consilio quorundam canonicorum illius ecclesiæ,misericordiæ capituli se subiecit, et literas suas resignando, sed ipsum postea recipere non curabant Vñ mandat eis papa cum ipse apud eos debuerit gratiam obtinere,apud quos dispendium dignoscitur [illegible] tunc eam mandat capitulo quatenus ipsum H recipiant in canonicum et in fratrem, eo non obstante quod eis literas suas reddidit. Nota quod qui restituit instrumenta iuris sui,renunciasse videtur iuri,quod sibi ex literis competebat. Item una de gratiam quis meretur, damnum sustinere non debet. Item deceptis et non decipientibus merito subuenitur.

f Instituit.] Et canonicos suspendit;vt patet in Integra.

† Cap.1. in 2. compilatio.ti.d maioritate & obe. ex quo percipit clarissima hui[illegible] tex. intelligētia cū ibi integrum sit & decisio narretur.

1 Loquitur cū dicatur erat aliquis de crimine cū bonis & appellaret ratio quo mortuo hæres propter bona de egit, dē[illegible] in[illegible] [illegible] Io.And.

† Al ita;nos de consilio fratrum nostrorum super eadem abbatia, et silentium, &c.

Concor.l. instrumenta. [illegible] probatio rs.C. de p[illegible] & l.si [illegible] hoc genus C. de e[illegible] & cle

† In codice Babati[illegible] ita: Quia vero idecēs ē, vt unde misericordiam deberet impetrare, Idē cogeretur dispendiū sustinere,mandamus,&c.

3 Ratio h[illegible] tus not. in de offi. del ga.coram.in n.1.gl.Ioan. And.

Deficiente actione officiū iudicis imploratur.

authoritate sedis Apostolicæ, quia non renunciauit ipso facto legati per talem restitutionem subijciendo se eorum misericordiæ: & ita de iure fuit auditus.

a Admittatis.] Datis executoribus super hoe, vt patet in integra. Bernar.

praeterea. contradicit, vt dictum est. & capitulo quisquis, concilium generale aliam pœnam imponit, quia efficitur intelligibilis: & iõ melius vr̃ dicendũ quod illa iura 16.q.7.si q̃s deinceps, & c. seq. quæ dicũt q̃ clerici, q̃ faciunt hoc, sunt suspensi & laici, sunt excõmunicati, q̃ clericos instituũt, non tenet in hoc vt ipso iure pœnam imponãt, sed hodie laici sunt excõmunicãdi & clerici qui recipiunt beneficia, suspendẽdi, & intelligibiles fiũt per iura illa inf. de iure patrõ. praeterea. & s̃. de ele. quisquis. Ber.

Qvod i dubijs.] propter breuitatẽ non diuiditur. Et pars huius habetur j̃. de cõse. eccle. vel alt. & d̃ pœnitẽ. & rem quod in dubijs. Io. And.

CASVS. Quidam renunciauit beneficio suo in manu laici, & illud postea recepit ab ipso. quæritur an talis renũciatio valeat: Rñd. q̃ talis resignatio nulla est veruntamẽ spoliari debet illo beneficio. Not. illud quod nõ tenetur inducere priuationem bñficij. Item spũalia a laico recipienda non sũt, nec sibi renũciãda.

[Gl. seq rec. per q. an renunciatio valeat arg. q̃ nõ. sol. q̃ valet quoad eum, al leg. vnam l. in cõtrariuin: secũda per q. an sit suspetus, &c. ar. q̃ sic. alleg. in cõtrarium, & illud soluit, ponit opin. Ioa. & contrariam quã approbat.]

b In manum laicã resignantes.] nõ videtur q̃ talis renunciatio teneat, nisi fiat i man⁹ ei⁹ a quo beneficium recepit. 6.q.3. deniq; 18. q. 2. abbas. & in aut. de defen. ciu. §. interim coll. 3. & ff. de or. iu. l. 2. §. & cũ placuisset. & arg. 17. q. 2. Gõsaldus. & optimum arg. C. de defen. ciui l. vlt. & i. eo. admonet & hoc in fi. Solu. verum est, quod quantum ad ecclesias, vel quantum ad superiorem talis renunciatio non tenet, quoniam ecclesia vel superior potest illum repetere si vult. 7. q. 1. non portet. & etiam superior 33. q. 5. mulier. Sed ipse non potest eam repetere, & ita quod ad se tenet pactum: quia etsi inutilis sit talis renunciatio, tamen habet in se tacitum pactum ne repetat, sicut acceptilatio, inutilis. ff. de pact. si vnus, § pen. & ff. de acceptila. si accepti latum. & 7. q. 1. eos. arg. contra ff. de accepti. an inutilis in prin. & quia postea recepit de manu laici, suspensus est. 16. q. vlt. si quis deinceps. & capitulo seq. in mo plus dicit concilium generaliter: 1 qui consentit electioni de se factæ per secularis potestatis abusum, ineligibilis efficitur supra de electio. quisquis. argu. contra de iu e pat. praeterea, sed expone verbum illud, communione priuetur: scilicet fidelium: cum iam sit priuatus communione sacramentorum, recipiendo ecclesiam de manu laici. Ioa. hic dicebat, quod clericus, qui sic recipit beneficium de manu laici, suspensus erat ipso iure, per capitulo si quis deinceps. quod satis posset dici. sed decre. praedicta,

† Cap. 1. co. tit. in 3. cun pilatione.

† Vide l. q ro §. si uẽdi tor. ff. d ædi. edic. & l. Herennius. ff. de euic.

† Cap. 2 eo. tit. in 3. con pilatioe. Et ad intelligẽtiam huius. cap. vide B. Thomã. 22. q. 181. ar. 5.

1 Lateran. sub Innoc. iij. c. 25.

sum in fratrem & Canonicum admittatis.[a]

¶Inn. iij Nodrecieñ. Archiepiscopo.

¶ *Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet, renuncians tamen est beneficio spoliandus.*

CAP. VIII.

Qvod † in dubijs: & inf. ¶Hi praeterea qui bñficium ecclesiasticum sibi collatũ sponte in manum laicam[b] resignantes, illud denuo a laico susceperũt, eodẽ sunt beneficio spoliandi, † licet resignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem

¶Idem Eboraceñ. Archie.

¶ *Papa concedit licentiam cedendi episcopo, qui sine mortis periculo in ecclesia sua morari non potest.*

CAP. IX.

AD † supplicationẽ Ragusieñ. archiepiscopi, eum a cura, qua tenebatur ecclesiæ Ragusien. duximus absoluẽdũ, eò qđ ibi nõ poterat securè morari:[c] & si accessum haberet ad illã, mortis sibi periculum imminebat: † & infra.

¶Ne verò idem in vituperium ministerij nostri, defectũ[d] in rebus temporalib. patiatur: mãdamus quatenus beneficiũ, qđ d liberalitate regia, ac cõcessione tua, in episcopatu Carleoli, & ecclesia de Malebron est illi collatum, ad sustentationem[e] conseruet ipsius. ¶Cui cõcessimus, vt i ipso episcopatu absque vsu pallij,[f] officium episcopale ualeat exercere, tibi tanquã metropolitano reuerentiã, et obediẽtiam impensurus.

¶ Idem archiepiscopo Calaritano. †

¶ *Ponit sex causas, ex quibus episcopi possunt petere, & papa consueuit concedere cedendi licentiam, quę sex causę his versibus comprehendi possunt.*

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis;

Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

AD supplicationem.] Prima recitat admissionem renũciationis, & causam. Secũda ibi, Ne vero causam mandati & ipsum mandatum. Tertia: ibi, Cui concessionem illi factã, & ipsius moderationem. Io. And.

CASVS. Archiepiscopus Ragusin⁹ petijt licentiam cedendi a domino papa: quia secure ibi non poterat commorari, & ipse obtenta licẽtia cessit. Archieps Eboracen. de consensu regis Angliæ cõcessit e. dẽ quoddã bñficiũ i quadã ecclesia i epãtu Carleoli. papa mandat archiepiscopo Eboracen. ne i vituperiũ ordinis clericalis mẽdicare cogatur, quatenus beneficium illud ad sustentationem conseruet ipsi⁹ ita vt sine vsu palij in epãtu illo officiũ episcopale ualeat exercere, eidem archiepõ tanquã metropolitano obediẽtiam & reuerẽtiam impensurus No. quod cũ quis timet interfici in ecclesia sua, pt petere cessionẽ. Itẽ no. q̃ superior clericis, puidere tenet. ne in opprobriũ ordinis clericalis mendicent. & sic p hoc uf necessitas vnius tãgere omnes. Item no. casum quod archiepiscopus, q̃ sub est archiepiscopo, non utitur pallio. Ber.

c Morari.] forsitan propter intemperiem aeris. 74. dist. quorundam. vel quia habebat capitales inimicos sup. de elect. bonæ.

d Defectũ.] Si 93. di. diaconi uet mẽdicat infelix, &c.

e Ad sustẽtatiõnẽ.] Huic prouidẽdũ est in bñficio quẽ nõ crimẽ, sed cã necessitatis abducit 7. q. 1. q̃uis triste, sed malo meritus publica egestate laborare debet. ff. de posit. bona fides, & merito huic prouidendum est, quia deposito subuenitur in necessarijs, 50. di. studeat. cui autem ille tanquam plebanus ecclesiæ huiusmodi.

[Glo. seq. signat contrarium.]

f Vsu pallij. Arg. contra C. quemad. ciuilia mune. in di. l. 3. lib. 10. qui maioribus honoribus functus, non licet descendere ad minores, ut dicit lex' pdict. & arg. ad idem. 93. dist. legimus. & ff. i. de transla. licet. & cap. Nisi

† Vide text in l. si pastor. ff. ad legẽ Aquil. & l. si vt certo. §. commodatum. ff. commo.

† Episcopi Arelaten.

10

20

30

40

50

60

Nisi cum pridem.] Sunt quatuor principales partes. Prima reprobat has duas causas cedendi, s. zelū melioris vitæ, & humilitatem. Secunda: ibi, Intueri potes sex causas, ex quibus epi possunt petere licentiā cedendi. Tertia: ibi, Verum reprobat alias causas cedendi, vt ocium, laborem, inspirationem, & his similes probās id auctoritatib. & rūdens id qd opponi possēt. Quarta concludit: ibi, Monemus. Itē secunda sub diuiditur in sex, quæ facilè patent. Io. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp. Et ad intelligentiā huius cap. dicit B. Thom. 2. 2. q. 185. art. 4.

CAP. X.

Nisi † cum pridem: & infra ¶ Si in huiusmodi cessione frugem melioris vitæ promittis, [a] scire te debes non esse sanctificato [b] in vtero sanctiorem, & ideò non talis postulatio nō videt discreta; qa ppter laboris angustias vel persecutiones, non dēt qs dimittere sponsam suā, cui per manum se fide medi copulauit; qui, Beati sunt qui persecutionem patiunt propter iustitiā.

CASVS. Calaritanus archieps sæpè petijt licentiam renunciandi à dño Papa: super hoc Papa rescribit eidem dicens, q si pp huiusmodi cessionem promittit sibi fructum melioris vitæ, scire dēt q ipse non est sanctior q fuerit Hieremias: & ideo non dēt deserere officiū prædicationis, & cum ipse Hieremias prædicando receperit verbum Dei, licèt renunciauerit prædicandi officium: si enim propter humilitatem vult cedere, eo ipso vr in superbiam se erigere, q in proposito resignandi se exhibet pertinacem: quia tunc veram obedientiam ostēdet, cum per ipsam locum regiminis non dimittet.

Causæ cedēdi quot & quales.

INTVERI TE ITAQVE. In §. isto ponunt causæ, propter quas pōt quis petere cedendi licentiā primo conscietia criminis, debilitas corporis, defectus sciētiæ, malitia plebis, graue scandalum, & irregularitas personæ. Sed his hominibus diligens est adhibenda cautela. Propter conscientiam criminis, potest quis petere licentiam renunciandi; sed non propter conscientiam cuiuslibet criminis, sed illius ppter quod executio officij, si post peractam pœnitent à impeditur, q si pro quolibet crimine quis cederet, pauci vel nulli remanerent.

ALIA VERO. Debilitas corporis est causa cedendi, quæ præcedit vel ex infirmitate, vel ex senectute per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale. nō.n. p qualibet debilitate corporali dēt qs deserere officiū suum, & hoc ostendit exemplo Apostoli.

PRO DEFECTV. Pro defectu scientiæ pōt quis petere cessionem; scientia enim circa administrationem spiritualiū & corporalium est valdè necessaria; & ideò pro vtriusque scientiæ defectu, vel ignorantia licitè renunciatur. Vnde dicit Dominus. Tu scientiam repulisti, & ego repellam te, & licet eminens scientia desiderāda sit in prælato, con petens tamen toleratur, quia multa scientia (vt dicit Apostolus) inflat, imperfectum cuius charitas supplet.

PROPTER MALITIAM. Propter malitiam plebis aliqū cedere dēt prælatus, videlicet qū plebs adeò mala existit, vt proficere nequeat apud ipsam: & quanto prælatus magis laborat, tanto deterior fit. Vnde dixit Dominus per prophetam. Linguam tuam adhærere faciam palato tuo. Et Apostoli dixerunt Iudæis; Ecce conuertimur ad gentes, quia verbū Dei vos fecistis indignos. Non tamen propter quamlibet culpam subditorum, pastor dimittere debet gregem suum, ne mercenario comparetur, qui dimittit oues & fugit; sed tunc demum debet fugere, cum oues conuertuntur in lupos; & tamen tales sunt aliquando tolerandi; quia sanguinem elicit qui nimis emungit.

PRO GRAVI. Pro scandalo licitum est epo petere licentiam cedendi, cum aliter scandalum sedari non potest; ne plus corporalem honorem videatur affectare quā aliorum æternam Sed inter scandalum & scandalū distinguendum; sicut Dominus distinxit, dum dixit Apostolis; Sinite illos, quia cæci sunt & duces eorum, & alibi dixit; Qui scādalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola in collo eius & demergatur in profundum maris.

PERSONÆ VERO. Propter irregularitatem debet petere cessionem? vt si sit bigamus, vel maritus viduæ. vnde dixit Apostolus. Oportet episcopū esse vnius vxoris virum, non tñ pp quamlibet irregularitatē dari debet licentia cedendi ei, qui benè administrauerit: vt si non sit natus de legitimo matrimonio; quia licèt nō debuerit tacuisse impedimentum, si occultum est factū, potest cum eo misericorditer dispensari: hoc debito moderamine, vt inter naturales & spurios distinguatur, nothos & manzeres.

VERBVM. Si verò pp alias causas petat aliqs cessionem, nō est audiendus, cū propter laboris angustias vel persecutiones, non dēt qs dimittere sponsam suā, cui per manum se fide medi copulauit; qui, Beati sunt qui persecutionem patiunt propter iustitiā. Sed diceret aliquis, spiritus vbi vult spirat, & nescitur vnde veniat, aut quo vadat; & qui spiritum Dei ducit, nō est sub lege; & ideo si cedendi licentia ei denegetur, tamen cedet. sed pōt ei responderi; qūo spiritu Dei agit, qui contra veritatem aliquid agit? imo contra spiritum Dei agit qui contra veritatem aliquid attentat.

PORRO. Sed si dicat q forsan alia causa latens est, propter quam cedendi licentia diuinitus inspiratur; potest ei responderi. Et tu qūo scis q talis inspiratio sit diuina? & subijcit exemplum de beato Martino ostendēs illius exemplo quod renunciare non debeat.

QVIPPE. Dicit Papa in §. isto quantumcunq; qs virtutibus fulgeat, charitatem aūt non habeat, nihil hre vr. Sed nulla est maior charitas, quam vt ponat animam suam pro subditis suis, vel pro amicis suis dummodò possit proficere ipsis; etsi non omnibus, tamen multis. Vndè ab eorum regimine propter laborem se excusare non debet, exemplo Apostoli; quia etsi non semper laborem sequatur effectus, nihilominus labor meritorius est apud Deum; iuxta illud; Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum.

NEC PVTES. Dicit Papa in §. isto, quòd non dēt credere, q ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima in actiua vita multum laborabat, quia Maria optimam partem contemplatiuam vitam videlicet, elegit, quæ non auferetur ab ea; quia licet contemplatiua vita sit magis secura, actiua est magis fructuosa. Vnde lippitudo Liæ propter sobolis fœcunditatem præfertur pulchritudini Rachelis; & præterea simul potest quis esse actiuus & contemplatiuus, exemplo Moysi, qui quandoque ascendebat in montem, vt ibi gloriā Domini cum maiori cerneret libertate; quandoque descendebat in castra, vt populo prædicaret, propter hoc inducit illum dominus Papa ne cedat. Monet ergo ipsum vt laborem regiminis nō recuset. veruntamen quia in postulando cedendi licentiam insistit, dominus Papa relinquit illum conscientiæ suæ; vt si propter aliquā causam vtilem & honestam, distinctis, sibi causis prædictis, in suo proposito perseueret de licentia sua cedat, alioquin cedendi licentiam nouerit sibi interdictam; quia licet habeat pennas quibus in solitudinem euolare desideret, tamen sibi leg.. sunt nexibus præcordiorum. per hanc decretalem nota causas per quas pōt quis petere licentiam renunciandi. Not. q iod in oībus factis discretio est adhibenda. Item quædam sunt crimina, quæ etiam post pœnitentiam peractam impediunt vt simonia in ordine, & homicidium. Item scientia inflat, charitas ædificat. Item distinguit inter irregularitatem propter conscientiam seu criminis, & aliam. Item communis vtilitas præfertur priuatæ, si in communi includitur priuata. Item licet laborem non sequatur effectus, est tamen labor remunerandus. Item temporalia & spiritualia possunt simul exerceri sine peccato. Item in iudicio uoluntario relinquitur quis conscientiæ suæ, non in contentioso.

a Promittis.] Quasi credens q cedendo placeas Deo.

b Sanctificato.] Scilicet Hieremia.

oportet te prædicationis tam susceptæ deserere ministerium:[a] cum ille,[b] cuius [c] fieri baiulus recusabat, tandem prædicandũ receperit verbum Dei. ¶ Quod si forsan humilitatis causa de culmine q̃ris pontificali descendere, eo ipso humilitatis videris exigere † male verticem, quòd te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem: quia tunc in te veram humilitatem custodies, cum & per eam locum sublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. ¶ Intueri te itaque volumus, quòd hæc sunt illa, per quæ cedẽdi episcopus licẽtiam potest postulare; conscientia criminis: debilitas corporis: defectus sciẽtiæ, malitia plebis, graue scandalum, irregularitasque personæ: sed in his omnibus est obseruanda cautela. ¶ Propter cõscientiam.n. criminis, cedendi potest licentia postulari, & forsitan [d] non cuiuslibet, sed dumtaxat [e] illius, propter quod ipsius officij executio, post peractam pœnitentiam impeditur; cum si omnes quos arguit conscientia cuiuslibet culpæ [f] cederent, pauci [g] vel nulli in illo ministerio remanerent, & inf. ¶ Alia verò causa est debilitas corporis, † quæ vel ex infirmitate, vel ex senectute † procedit: nec tamen omnis; sed illis solummodò, per quam impotens [h] redditur ad exequendum officium pastorale: nam si pro qualibet corporali debilitate, susceptæ seruitutis officium posset deseri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatibus gloriari: cũ interdum non plus horte tur senilis debilitas aliquem cedere, quàm moralis maturitas (quæ in senibus esse solet) ipsum in suo suadet officio permanere, pro talibus.n. de se dicit Apostolus: cum infirmior, tunc fortior sum, † quia nonnunquã corporis infirmitas [i] fortitudinem cordis augmẽtat. ¶ Pro defectu quoque scientiæ plerunque [k] potest quis petere cessionẽ, quia cum ipsa circa spiritualium [l] administrationem sit potissimum necessaria, & circa curã temporalium [m] opportuna præsul, qui cõmissam sibi dẽt ecclesiã regere i vtrisque, salubriter ei renunciat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat. Tu enim (inquit Dñs) scientiam repulisti, [n] & ego repellã te, ne sacerdotio fungaris mihi: quamquã & si desideranda sit eminens sciẽtia in pastore, in eo tamen sit competens

a Ministerium.] Quod priuilegiatum est, inf. de stat. mo. quod Dei timorem.

b Cum ille.] i. Hieremias q̃ p̃dicationis recusabat officium, & tamen postea recipit, 8. q. 1. in scripturis.

c Cuius.] scilicet verbi Dei.

d Forsitan.] Illud forsitã, non vr poni dubitatiuè, sed affirmatiuè, sim. 32. q. 2. admonere, & inf. de pœ. tuæ. & de pœ. dis. 1. quãobrẽ, ff. de rei vẽ. itẽ si. §. j. & verba sequẽtia hoc innuũt, & s. de celer. sup litteris, ver. nisi forsitã.

[Gl. seq arguit & opponit ponit solutionẽ cõlonam, arg. ponit contrariã Ioã. Tan. eni obijcit, & soluit partim approbando. Item quærit, & soluit.]

e Sed dũtaxat 2.] ex illo loco colligũt ꝙ pro nullo crimine põt ep̃s renũciare sine licẽtia Papæ, quã tuncunq; graui. Sup hoc dñt q̃dã, ꝙ nullus criminosus, nullus irregularis põt renũciare sine licẽtia Papæ, arg. 3. c. proxi. ver. vnde q̃ dã. & 6. q. 3. demiq;. & ff. de adm. tut. l. tutores, §. q̃ sc. & si talis sit qui titulũ nõ hẽat, vt simoniacus, & intrusus, in mente tñ p̃p necessitatem possent renũciare, ar. illius c. 17. q. 4. si quis suadẽte. Tan. & Io. dñt ꝙ simoniacus & intrusus nõ hẽnt titulũ, sed fures & inuasores sũt, 1. q. 1. ordinationes, & 9. q. 1. ordinationes, & iõ quãto plus rẽ tenent, tãto pl' peccãt, & fur sẽp est in mora, ff. de con. fur. si pro fure, §. pe arg. quia nõ remittit peccatũ, etc. 14. q. 6. si res aliena, vnde dicit quod renũciare possunt sine licẽtia Papæ, quia ipsi ad hoc teneñ canonis auctoritate, 1. q. 1. si quis neq;. In alijs qui titulũ hẽnt, secus est, ibi necessaria est licentia Papæ, vt hic dicit, arg. inf. c. prox. rursus, & sc. Sed litera ista contradicit. s. non cuiuslibet, sed illius dumtaxat, cuius executio post peractam pniam impeditur, sed hæc duo crimina talia sunt, & sic vr, quod hic sit petenda licentia: quia licẽt titulum non habeat simoniacus, tamen vr habere titulum, cum per electionem habuerit ecclesiã, quo ad cõem opinionem hẽt titulum: cum occulta fuerit simonia, vnde saltẽ propter hoc tenetur licentiam petere, & causa potest subesse: quia si benẽ administrauerit, Papa de facili dispensabit cũ eo. arg. inf. e. ca. post vero. Satis posset hic dici, ꝙ intrusus omnino dẽt cedere, qui nec quantũ ad opinionẽ, nec quantum ad veritatẽ, titulum hẽt. Quæ ergo sunt crimina, q̃ p̃ st peractã pœnitentiam impediunt executionem ordinis? Dic ꝙ simonia est vnũ de illis, 1. q. 1. erga simoniacos, j. de simo. ta. itẽ homicidiũ, j. de tẽpo. or. c. vlti. & 50. dist. miror. & de his duobus criminibus habemus expressè j. de accus. inquisitionis, in prin. Item sm Ioã. oẽ peccatũ q̃d ipso iure irrogat infamiã, 3. q. 7. infames, §. porro, quia licet culpa per pœnitẽtiã tollatur, infamia tñ non abolet, 2. q. 3. c. Euphemium, §. hinc colligẽ. de hoc not. inf. de tẽp. or. & qua. or. ex tenore. 3 illis em criminib. q̃ post pniam impediũt executionẽ ordinis, aut beneficij retẽtionẽ, dẽt eps petere licentiã cedendi: quia pœnitẽte i. õ põt nisi renunciet. In alijs vero criminib. de quibus põt pœnitere remanendo in officio suo, nõ teneñ petere cessionẽ, arg illi', de cr. j. de tẽp. ord. c. vl.

f Culpæ.] Hoc est contra illos qui dñt oẽ crimen inducere irregularitatem.

g Pauci.] quia res pene contra naturã est ꝙ qs sit sine peccato 25. di. §. nunc aũt, & 81. di. s. Apostol', i si sim. j. de p̃bẽ c. pen.

h Impotẽs.] talis enĩ morbus dr sontlicus: quia cuiq; rei agẽdæ impedimẽto est, ff. de re iud. q̃tiũ, & ff. d ver. sig. l. morb'.

i Infirmitas.] quia feruor sp̃us [illegible] sublimiora conscendit, j. eo. literas.

K Plerunque.] nisi esset talis scientia, q̃ cito addiscere põt; ad quod semper tenetur episcopus, 28. dist. cap. vlt. vnde dicit Iurisconsultus, si vnum pedem tenerem in sepulchro, adhuc addiscere vellẽ, ff. de fideicom. libe. apud Iulianum 24. q. 3. si habes.

l Spiritualium.] 38. dist. per totum.

m Temporalium.] 86. dist. fratrem nostrum, & 39. dist. Petrus, 36. dist. 1. §. 1 & meritò necessaria est scientia spiritualium & t palũ: quia in his alios docere dẽt episcopus, & ideo aliorũ doctrina indigere non dẽt 1. q. 7. cõuenientibus, & in auth. de san. epis. §. deinus, colla. 9.

n Scientiam repulisti.] 39. dist. omnes psallentes.

1 Dicendo a, a, a, Domine, puer sum ego: & nescio loqui. Io. An.

Hier. 1.

† In quibusdam vulgatis legitur, e ligere, sed mendosè.

2 Abb. hic formauit q̃dam distinctionem ad instruendũ an prælatus teneatur cedere, distinguens an electio sit canonica rõne p̃sonæ & formæ, an canonica ex persona tñ, uel ex forma tãtũ, cuius distinctionis materiam, vide pleni' ta. d. i. sup. de elect. quod sicut, in fin. Io. And.

† corporalis.

† Adde quis dicat senex, no. in l. si pater, § in arrogationibus, ff. de ado. & l. inuiti, ff. de testã.

3 Concor l. 1. & vlt. C. de sen. pal. cum ibi no. & l. 1. §. de qua. ff. de posithu.

2. Cor. 12.

† Addantur in vno vetere hæc duo verba, & potes.

18

† Vide text. in authẽ. de iud. §. 1. coll. 9. & l. fi quis § prohibetur, ff. de edi do.

Osee 4.

a Tolle.

toleranda: [a] quia secundum Apostolum, Scientia inflat, † charitas aût ædificat; & ideò imperfectum scientię, pôt supplere perfectio charitatis.

¶ Propter malitiam autem plebis, [b] cogitur interdû prçlatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs adeò duræ ceruicis existit, vt proficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritiá, quo magis satagit, eo magis iusto iudicio deficere permittatur, dicente domino per prophetam. Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, quia domus exasperans est. & Apostoli leguntur dixisse Iudæis, Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis.

¶ Non tamen pro qualibet culpa [c] pastor debet gregem deserere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, [d] sed de superioris licentia, tunc demum potest non tam timide fugere, quam prouidè declinare, cû oues conuertuntur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiliter contradicunt. cum etsi tales sint grauiter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempore vtiliter [e] tolerádi, quia sanguinem elicit [f] † qui nimis emungit. Pro graui quoque scandalo euitando (cum aliter sedari non potest) licet epo petere cessioné, ne plus temporalem honorem, quàm æternam videatur affectare salutem, memor illius quod dicit Apostolus, Si esca [g] scandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.

¶ Sed inter scandalû & scandalum est subtiliter distinguendum, [h] sicut Dominus ipse distinxit, cui cum dixissent Apostoli, Scis quia Pharisæi audito hoc verbo [i] scandalizantur? respondit, finite [k] illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi verò dixit, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

¶ Personæ verò irregularitas, vt si forte sit bigamus, vel viduæ maritus, est causa, propter quam petere potest licétiam aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit. Oportet episcopû esse vnius vxoris virum: Non tamen propter quálibet irregularitatem personę, dêt ei qui regulariter [l] ministrauit, cedêdi licétia indulgeri, vtpote si de legitimo matrimonio non sit natus, quia licet irregularitaté hmôi nô potuerit [m] subiicere, si tñ & culpa [n] latet [o] & causa, [p] cû eo qui laudabiliter suû impleuit officium (iniuncta sibi pœnitêtia competenti) potest non minus vtiliter, quá misericorditer dispêsari. Ego sum inquit Deus, zelotes [q] visitás peccata pa

---

1. Cor. 8. — † Vide l. sed Iulianus, §. quod dr, ff. ad Mac. & l. ex pluribus, ff. de reg. iu. — Ezech. 3. — Act. 13. — Ioan. 10. — Matth. 15. — Matth. 18. — 1. Tim. 3. — Exod. 20.

a Toleranda.] sup. de elec. cum nobis olim, & inf. de præb. venerabilis.
b Plebis.] Simile 7. q. 1. c. aduersitas, §. hoc tunc seruandum, & c. vlt.
c Culpa.] Subditorum, scilicet.
d Fugit.] 23. q. 4. tres personas.
e Vtiliter] Qñq3. n. dormire dêt seueritas disciplinæ. 23. q. 4. ne quis, & c. non pôt, & 11. q. 3. quando.
f Elicit.] Vt 4. dist. denique, & alibi, noli esse nimis iustus, quia iustus quâdoq; in iustitia sua perit. 2. q. 7. c. plerû que, §. de his, & de pęn. dist. 1. serpens.
ADDITIO. Vnde versus.

Qui nimis emungit, solet exterquere cruorem,
Et violenta facit correctio deteriorem,
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

g Esca.] inf. de noui ope. nunc. cum ex iniuncto.
[Gl. seq. circa scandalum distinguit triplicem veritaté & in vltima subdistin.]
h Distinguêdum.] Prout Gregor. distinguit super Ezechielé homil. 7. vtrum scandalum sine peccato vitare possumus an non? 1 nam inquátum possumus, sine peccato scandala vitare debemus. alioquin vtilius scandalum nasci permittit, quàm veritas relinquatur, inf. de regul. iur. qui scandalizauerit, veritas enim bonę vitæ vel iustitiæ nunquam deserenda est, veritas disciplinæ q̃doque, tunc autem debet deseri ueritas disciplinæ q̃do multitudo peccantiû est in causa, non tamen volunt defendere nullum, quod faciunt, arg. 44. dist. confessiones, vbi de hoc, & 50. dist. vt constitueretur, & inf. de cler. excom. mi. latores. Si vero defendere volût malû quod faciunt, & excusare illud quasi ex auctoritate, tunc multitudini parcendû non est pp scandalum, de pęn. dist. 6. c. 1. in fi. arg. 82. dist. plurimos, & 7. q. 1. c. aduersitas, § cum autem, ver. retrum quippe.
ADDITIO De hoc dr, in f. de têp. or. c. sane, in 2. no. 2
i Hoc verbo.] i. non oê quod in os intrat, sed quod ex ore pcedit, coinquinat hoiem, tûc dixerût Apostoli; scis q a Pharisæi, quorû religio est in cibis discernêdis, audito hoc verbo, &c. vsque ibi: vt 11. q. 3. inter verba.
k Sinite.] q d non est curandum de scádalo eorum.
l Regulariter.] aliàs cum irregularis sit, regulariter ministrare nô pôt. Ex his. n. quæ inordinate sunt acta, nô pôt aliquid ordinabiliter fieri, inf. de accus. qualiter, & qñ. sed dic regulr, i. laudabiliter & vtiliter.
m Non potuerit.] i. non debuerit de iure ipe sitæ examinationis, & sic est arg. q illud dicimur posse, qd de iure possum, 22. q. 2. faciat, & arg. sup. de res. sciscitatus, sed debuit confiteri saltem in secreto, sup. de elec. innotuit.
n Culpa.] quia nô manifestauit impedimentû têpore suæ pmotionis. vñ imponi dêt sibi pnia, cum dr dispensatur cû eo vt sequens lra dicit, tû si culpa talis & cã, s. irregularitas sit, dispêsatur cû ipso pper utilitaté ipsius ecclesiæ.
[Gl. seq. arguit, & allegat contrarium.]
o Latet.] arg. pro opinione illorû, qui dr cût, q peccata latêtia faciût hoies irregulares, 50. dist. sacerdos, & c sacerdotes, à côtrario sensu, & c. de his uero, ar. 33. di. habuisse, & ar. côtra, 32. q. 5. Christiana, ubi dr cit latêtia peccata nô habent uindictam.
ADDITIO. In foro sæculari non habent uindictam, sed in foro animæ habent.
p Et cã.] si 3 ipsa irregularitas occulta est, dispensatur cû ipso propter utilitatem ipsius ecclesiæ.
q Zelotes.] zelâs & ulciscens peccata, uel exactor castitatis, 1. q. 1. Saluator, § econtra, & 24. q. 2. §. j. a Fatet.]

1 Si uerò dubitetur, an sit peccatû, vt scandalû uitandû arg. 14. dist. n. fi. 1. q. ult. & si illa, 23. q. 1. q d culpat, nâ si dubitatur de peccato, & certû sit de scádalo, dicemus cû Aug. Tene certum, & dimitte incertû, de pę. dist. 7 §. j. ad fi. in And.
2 Concor. tex. in l. aut facta, §. fi. ff. de pęn.
3 Hęc glossula non habetur in uetustis codicibus.

a Ministerium.] Quod priuilegiatum est, inf. de stat. mo. quod Dei timorem.
b Cum ille.] I. Hieremias q̃ p̄dicationis recusabat[1] officium, & tamen postea recepit, 8. q. 1. in scripturis.
c Cuius.] scilicet verbi Dei.
d Forsitan.] Illud forsitā, non vr̄ poni dubitatiuè, sed affirmatiuè, sim. 32. q. 2. admonere, & inf. de pe. tuæ. & de pe. dis. 2. quāobrē, ff. de rei vē. itē si. §. j. & verba sequētia hoc innuūt, & s̄. de rescr. sup literis, ver. nisi forsitā.

[Gl. seq argum & opponit ponit solutionē cōtrariam, arg. ponit contrariā Ioā. Tan. cui obijcit, & soluit parum approbando Item quærit, & soluit]

e Sed dūtaxat[2]] ex isto loco colligit q̃ pro nullo crimine pōt ep̄s renūciare sine licētia Papę, quātumcunq; graui. Sup hoc dñt q̃dā, q̃ nullus criminosus, nullus irregularis pōt renūciare sine licētia Papæ, arg. 3. c. proxi. ver. vnde q̃dā, & 6. q. 3. deniq;. & ff. de adm. tut. l. tutores, §. q̃ fe. ēt si talis sit qui titulū nō hēat, vt simoniacus, & intrusus, in morte tñ p̄p necessitatem possent renūciare, ar. illius c. 17. q. 4. si quis suadē te. Tan. & Io. dñt q̃ simoniacus & intrusus nō hēnt titulū, sed fures & inuasores sūt, 1. q. 1. ordinationes, & 9. q. 1. ordinationes, & iō quāto plus rē tenent, tāto pl⁹ peccāt, & fur semp̄ est in mora, ff. de con. fur. l. pfuræ, §. pe arg. quia nō remittit peccatū, etc. 14. q. 6. si res aliena, vnde dicūt quod renūciare possunt sine licētia Papę, quia ipsi ad hoc tenent ca-nonis auctoritate, 1. q. 1. si quis neq;. In alijs qui titulū hēnt, secus est, ibi necessaria est licentia Papæ, vt hic dicit, arg. inf. c. prox. rursus, & se. Sed litera ista contradicit. s. non cuiuslibet, sed illius dumtaxat, cuius executio post peractam pniam impeditur, sed hæc duo crimina talia sunt, & sic vr̄, quod hic sit petenda licentia: quia licet titulum non habeat simoniacus, tamen vr̄ habere titulum, cum per electionem habuerit ecclesiā, quo ad cōem opinionem hēt titulum, cum occulta fuerit simonia, vnde saltē propter hoc tenetur licentiam petere, & causa potest subesse: quia si benè administrauerit, Papa de facili dispensabit cū eo. arg. inf. e. c. ex p̄sone vestro. Satis posset hic dici, q̃ intrusus omnino dēt cedere: qui nec quantū ad opinionē, nec quantum ad veritatē, titulum hēt. Quæ ergo sunt crimina, q̃ p̄st peractā pœnitentiam impediunt executionem ordinis? Dic q̃ simonia est vnū de illis, 1. q. 1. ergo simoniacos, j̄. de simo. tāta. Itē homicidiū, j̄. de tēpo. or. c. vlti. & 50. dist. miror. & de his duobus criminibus hēmus expresè j̄. de accu. inquisitionis, in prin. Item s̄m Ioā. oē peccatū q̄d ipso iure irrogat infamiā, 3. q. 7. infames, §. porro, quia licet culpa per pęnitētiā tollat, infamia tñ non abolet, 2. q. 3. c. Euphemium, §. hinc colligē. de hoc not. inf. de tēp. or. & qua. or. ex tenore.[3] in istis em criminib. q̃ post pniam impediūt executionē ordinis, aut beneficij retētionē, dēt ep̄s petere licētiā cedendi: quia pęnitere rō pōt nisi renunciet. In alijs vero criminib. de quibus pōt pęnitere remanendo in officio suo, nō tenet petere cessionē, arg. illi⁹, decr. j̄. de tēp. ord. c. vl.
f Culpæ] Hoc est contra illos qui dñt oē crimen inducere irregularitatem.
g Pauci.] quia res pene contra naturā est q̃ q̃s sit sine peccato 25. di. §. nunc aūt, & 81. dis. Apostol⁹, i fi. sim. j̄. de p̄bē c. pen.
h Impotēs.] talis em̄ morbus dr̄ sonticus: q̃ cuiq; rei agēdæ impedimēto est, ff. de re iud. q̃ritū, & ff. d̄ ver. sig. l. morb⁹.
i Infirmitas.] quia feruor sp̄ūs ad sublimiora conscendit, s̄. eo. literas.
k Plerunque.] nisi esset talis scientia, q̃ cito addiscere pōt, ad quod semper tenetur episcopus, 38. dist. cap. vlt. vnde dicit iurisconsultus, si vnum pedem tenerem in sepulchro, adhuc addiscere vellē, ff. de fideicom. libe. apud Iulianum 24. q. 3. si habes.
l Spiritualium.] 38. dist. per totum.
m Temporalium.] 86. dist. fratrem nostrum, & 39. dis. Petrus, 36. dist. 1. §. 1 & meritò necessaria est scientia sp̄ritualium & t̄palīū: quia in his alios docere dēt episcopus, & ideo aliorū doctrina indigere non dēt 1. q. 7. cōuenientibus, & in auth. de san. epis. §. damus, colla. 9.
n Scientiam repulisti.] 37. dist. omnes psallentes.

oportet te prædicationis tam susceptæ deserere ministerium;[a] cum ille,[b] cuius[c] fieri baiulus recusabat, tandem prædicandū receperit verbum Dei.

¶ Quod si forsan humilitatis causa de culmine q̃ris pontificali descendere, eo ipso humilitatis videris exigere † male verticem, quòd te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem: quia tunc in te veram humilitatem custodies, cum & per eam locum sublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. ¶ Intueri te itaque volumus, quòd hæc sunt illa, per quæ cedēdi episcopus licētiam potest postulare; conscientia criminis: debilitas corporis: defectus sciētię, malitia plebis, graue scandalum, irregularitasque personę: sed in his omnibus est obseruanda cautela. ¶ Propter cōscientiam.n. criminis, cedendi potest licentia postulari, & forsitan[d] non cuiuslibet, sed dumtaxat[e] illius, propter quod ipsius officij executio, post peractam pœnitentiam impeditur; cum si omnes quos arguit conscientia cuiuslibet culpæ[f] cederent, pauci[g] vel nulli in illo ministerio remanerent, & inf. ¶ Alia verò causa est debilitas corporis, † quæ vel ex infirmitate, vel ex senectute † procedit: nec tamen omnis; sed illis solummodò, per quam impotens[h] redditur ad exequendum officium pastorale: nam si pro qualibet corporali debilitate, susceptę seruitutis officium posset deseri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatibus gloriari: cū interdum non plus hortetur senilis debilitas aliquem cedere, quàm moralis maturitas (quæ in senibus esse solet) ipsum in suo suadet officio permanere, pro talibus.n. de se dicit Apostolus: cum infirmior, tunc fortior sum, † quia nonnunquā corporis infirmitas[i] fortitudinem cordis augmētat. ¶ Pro defectu quoque scientiæ plerunque[k] potest quis petere cessionē, quia cum ipsa circa spiritualium[l] administrationem sit potissimum necessaria, & circa curā temporalium[m] opportuna præsul, qui cōmissam sibi dēt ecclesiā regere ī vtrisque, salubriter ei renunciat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat. Tu enim (inquit Dñs) scientiam repulisti,[n] & ego repellā te, ne sacerdotio fungaris mihi: quamquā & si desideranda sit eminens sciētia in pastore, in eo tamen sit competens

1 Dicendo a, a, a, Domine, puer sum ego: & nescio loqui. Io. An.

Hier. 11.

† In quibusdam vulgaribus legitur, eligere, sed mendosè

2 Abb. hic formauit q̃dam distinctionem ad instruendū an prælatus teneatur cedere, distinguens an electio sit canonica rōne p̄sonæ & formæ, an canonica ex persona tm̄, uel ex forma tātū, cuius distinctionis materiam, vide pleni⁹ tactā, sup. de elect. quod sicut, in fin. Io. And.

† corporalis.

† Adde qui dicat, sene. no. in l. si pater, §. in arrogationibus, ff. de ado. & l. inuit. ff. de testū.

3 Concor. l. 1. & vlt. C. de sen. pal. cum ibi no. & l. 4. §. de qua. ff. de postulā.

2. Cor. 12.

† Addunt in vno vete. hæc duo verba, & potest

† Vide text. in authē. de iud. §. 1. col. 9. & l. si quis §. prohibetur, ff. de of. do.

Osea 4.

a Tole-

toleranda: [a] quia secundum Apostolum, Scientia inflat, † charitas aũt ædificat: & ideò imperfectum scientię, pôt supplere perfectio charitatis.

¶ Propter malitiam autem plebis, [b] cogitur interdũ pręlatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs adeò duræ ceruicis existit, vt proficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritiã, quo magis satagit, eo magis iusto iudicio deficere permittatur, dicente domino per prophetam. Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, quia domus exasperans est. & Apostoli leguntur dixisse Iudæis, Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis.

¶ Non tamen pro qualibet culpa [c] pastor debet gregem deserere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, [d] sed de superioris licentia, tunc demum potest non tam timide fugere, quam prouidè declinare, cũ oues conuertuntur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiliter contradicunt. cum etsi tales sint grauiter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempore vtiliter [e] tolerãdi, quia sanguinem elicit [f] † qui nimis emungit. Pro graui quoque scandalo euitando (cum aliter sedari non potest) licet epo petere cessionẽ, ne plus temporalem honorem, quàm æternam videatur affectare salutem, memor illius quod dicit Apostolus, Si esca [g] scandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.

¶ Sed inter scandalũ & scandalum est subtiliter distinguendum, [h] sicut Dominus ipse distinxit, cui cum dixissent Apostoli, Scis quia Pharisæi audito hoc verbo [i] scandalizantur? respondit, sinite [k] illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi verò dixit, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

¶ Personæ verò irregularitas, vt si fortè sit bigamus, vel viduæ maritus, est causa, propter quam petere potest licẽtiam aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit. Oportet episcopũ esse vnius vxoris virum: Non tamen propter quãlibet irregularitatem personę, dẽt ei qui regulariter [l] ministrauit, cedẽdi licẽtia indulgeri, vtpote si de legitimo matrimonio non sit natus, quia licet irregularitatẽ hmõi nõ potuerit [m] subticere, si tñ & culpa [n] latet [o] & causa, [p] cũ eo qui laudabiliter suũ impleuit officium (iniuncta sibi poenitẽtia competenti) potest non minus vtiliter, quã misericorditer dispẽsari. Ego sum inquit Deus, zelotes [q] visitãs peccata pa

a Toleranda.] sup. de elec. cum nobis olim, & inf. de praeb. venerabilis.
b Plebis.] Simile 7. q. 1. c. aduersitas, §. hoc tunc seruandum, & c. vlt.
c Culpa.] Subditorum, scilicet.
d Fugit.] 23. q. 4. tres personas.
e Vtiliter] Qñq; n. dormire dẽt seueritas disciplinæ. 23. q. 4. ne amisso. & c. non pôt, & 11. q. 3. quando.
f Elicit.] Vt 4. dist. denique, & alibi, noli esse nimis iustus, quia iustus quãdoq; in iustitia sua perit. 2. q. 7. c. plerũque, §. de his, & de pęn. dist. 1. serpens.
ADDITIO. Vnde versus.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.
Et violenta facit correctio deteriorem,
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

g Esca.] inf. de noui ope. nunc. cum ex iniuncto.
[Gl seq. circa scandalum distinguit triplicem veritatẽ & in vltima subdistin.]
h Distinguẽdum.] Prout Gregor. distinguit super Ezechielẽ homil. 7. vtrum scandalum sine peccato vitare possumus an non? 1 nam inquãtum possumus, sine peccato scandala vitare debemus. alioquin vtilius scandalum nasci permittitũ, quàm veritas relinquatur, inf. de regul. iur. qui scandalizauerit, veritas enim bonę vitæ vel iustitiæ nunquam deserenda est, veritas disciplinæ q̃doque, tunc autem debet deseri ueritas disciplinæ q̃do multitudo peccantiũ est in causa, non tamen volunt defendere malum, quod faciunt, arg. 44. dist. conuessationes. vbi de hoc, & 50. dist. vt constitueretur, & inf. de cler. excom. mi. latores. Si vero defendere volũt malũ quod faciunt, & excusare illud quasi ex auctoritate, tunc multitudini parcendũ non est pp scandalum, de pęn. dist. 6. c. 1. in fi. arg. 12. dist. plurimos, & 7. q. 1. c. aduersitas. § cum autem, ver. rerum quippe.
ADDITIO De hoc dĩ, in f. de tẽp. or. c. sane, in 2. no. 2
i Hoc verbo.] i. non oẽ quod in os intrat, sed quod ex ore pcedit, coinquinat hoiem, tũc dixerũt Apostoli; scis q Pharisæi, quorũ religio est in cibis discernẽdis, audito hoc verbo, &c. vsque ibi: vt 11. q. 3. inter verba.
k Sinite.] q. d. non est curandum de scãdalo eorum.
l Regulariter.] aliàs cum irregularis sit, regulariter ministrare nõ pôt. Ex his. n. quæ inordinate sunt acta, nõ pôt aliquid ordinabiliter fieri, inf. de accus. qualiter, & qñ. sed dic regulr, i. laudabiliter & vtiliter.
m Non potuerit.] i. non debuerit de iure tpe suæ examinationis, & sic est arg. qp illud dicimur posse, qđ de iure possumᵒ, 22. q. 2. faciat, & arg. sup. de res. scisscitatus, sed debuit confiteri saltem in secreto, sup. de elec. innotuit.
n Culpa.] quia nõ manifestauit impedimentũ tẽpore suæ pmotionis. vñ imponi dẽt sibi pnia, cum dĩ spensatur cũ eo vt sequens isa dicit, tñ si culpa talis & cã, sit irregularitas sit, dispẽsatur cũ ipso pter vtilitatẽ ipsius ecclesiæ.
[Gl. seq. arguit, & allegat contrarium.]
o Latet.] arg. pro opinione illorũ, qui dĩcũt, qp peccata latẽtia faciũt hoies irregulares, 50. dist. sacerdos, & c. sacerdotes, à cõtrario sensu, & c. de his uero, ar. 33. di. habuisse, & ar. cõtra, 32. q. 5. Christiana, ubi dicit latẽtia peccata nõ habent uindictam.
ADDITIO. In foro sæculari non habent uindictam, sed in foro animæ habent.
p Et cã.] si 3 ipsa irregularitas occulta est, dispensatur cũ ipso propter utilitatem ipsius ecclesiæ.
q Zelotes.] zelãs & ulciscens peccata, uel exactor castitatis, j. q. 3. Saluator, § ecõtra, & 34. q. 2. §. j.
a Fatet.]

1. Cor. 7.
† Vide l. sed Iulianus, §. quod dr, ff. ad Mac. & l. ex pluribus, ff. de reg. iu.
Ezech. 3.
Act. 13.
Ioan. 10.
1 Si verò dubitetur, an sit peccatũ, vel scandalũ vitandũ arg. 14. dist. c. si. 1. q. ult. & si illa, 23. q. 1. qd culpaẽ, nã si dubitatur de peccato, & certũ sit de scãdalo, dicemus cũ Aug. Tene certum, & dimitte incertũ, de pę. dist. 7. §. j. ad fi. in Add.
2 Concor. tex. in l. aut facta, §. fi. ff. de pęn.
1. Cor. 8.
Matth. 15.
Matth. 18.
1. Tim. 3.
3 Hęc glossula non habetur in uetustis codicibus.
Exod. 20.

a Patet.] A contrario sensu.

b Manzeres.] Sicut legitur in historijs, in rubrica, qui bus nõ est fas ecclesiã Dei introire. Manzer proprie dr de scorto natus Spurius de concubina. Nothus de adulterio natus, sic dr notha febris, quæ affligit sicut quartana, & tñ non est vera quartana. sic nothus quia vr ver⁹ filius, sed nõ est. Et oẽs tales illegitimi ab honorib. repelluntur, vt sup. de ele. cũ i cũctis, & sup. de ele. innotuit. & if. de fil. psby. c. 1. & vlt. Naturalis dr natus de concubina, quæ tenetur in domo quasi loco vxoris vnicæ & talis in bonis patris ab intestato succedit in duas vncias paternæ substantiæ, si alij filij non extent. nec coniunx legitima, C. de na. lib. auth. licet patri. & in bonis matermis succedit cum legitimis filijs, C. de Senatusconf. Orfic. si qua §. vlt.

ADDITIO. Vide de talibus reperitur isti versus

Mazatibus scortum sed mecha nothis dedit ortum;

Vt seges à spica, spurius sic est ab amica.

Sunt naturales qui nobis sunt speciales.

† Vide S. Th. 2. q. 105. art. 4. & Alfonsum à Castrũ lib. 2. c. 10. de iusta hæret. punit.

† Pro intelligẽtia huius tex. & glossæ quatenus agũt de filijs illegitimis. videto Cardinalem Paleotum in lib. de nothis & spurijs filiis.

trum in filios, vsque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, idest, in illis qui contra me paternum odium imitantur. vnde pater a † quòd illis qui paterna vitia non sequũtur, propriè possunt in talibus suffragari virtutes: illo discretionis adhibito moderamine, vt inter nothos † & manzeres b naturales, & spurios distinguatur: & inf.

¶ Verùm si propter aliàs causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti fauendum: cum huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam (vt id tamquam notissimũ omittamus, c quòd ociositas d & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas) pp laboris angustias, aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam e tuam, cui † desigẽdo f manũ apud extraneũ te fide medio copulasti, sciens quod beati sunt illi, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, q̃ repromisit Deus diligentibus se.

¶ Sed dices: Spiritus vbi vult spirat, g & nescis vnde veniat, aut quo vadat: & ideò non est, qui possit vias h illius spiritus perscrutari; qui verò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: i quoniã

vbi spiritus Dei, ibi libertas. quare si cedendi tibi licentia data ab homine, non fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data est tibi libertas cedendi à Deo. Certè desipis, si sic sapis: nam quomodo spiritu Dei agitur, qui cõtra spiritũ Dei agit? si n. vera sunt, quæ præmisimus, (imò quia indubitanter k sunt vera) proculdubio contra spiritũ Dei agit, qui aliquid cõtra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis.

¶ Porrò si dicas, quòd forsan alia est causa latens, pp q̃ cedendi voluntas tibi cęlitus inspiratur: & nos si quidẽ rñdemus, tu quõ scis ꝙ talis inspiratio sit cęlestis? nõne recolis quid ille gloriosus Pontifex l dixerit cũ cœpisset viribus corporis repente destitui: Dñe, si adhuc populo tuo sum necessarius, nõ recuso laborem, fiat voluntas tua. illius m exemplum secutus qui dixit, Cupio dissolui, & esse cum Christo, manere autem in carne necessariũ est propter vos, & infra.

¶ Quippè si quantocũque † virtutum flore n refulgeas, & in te nõ hẽas charitatẽ, nihil o te comprobaris habere, nulla si quidẽ maior poterit esse charitas, quàm vt animã suam ponat qũis pro amicis suis: cum autẽ propter hanc te decearanimam tuam pro subditis

(10) (20) (30) (40) (50) (60)

† In lib. veteri Vaticano ita; cui designando manũ tuam, &c. fide media copulasti.

Math. 5.

Otium multa, & magna parit incommoda.

Ioan. 3.

c Omittamus.] Et tamen statim subiungit: de illo. &c. & est color rethoricus, qui dicitur præoccupatio. simile 8. q. 1. Moyses in fine.

d Ociositas.] iuxta illud. Otia si tollas, periere cupidinis arcus & alibi. Quæritur Aegistus quare sit factus adulter? In promptu causa est, desidiosus erat. Et dicit Hierony. ad Monachum, Semper facito aliquid boni operis, vt te diabolus inueniat occupatũ. de cõs. dist. 5. nunquam.

e Sponsam.] Supra de transla. inter corporali. & si. solu. matri. cum dotem, §. si maritus. & expone sponsam idest, ecclesiam militantem.

[Gl. seq. ponit triplicem lect.]

f Designendo manum.] Verba sunt Salomonis in parabolis loquẽtis de fideiussore, quia obligauit se apud extraneũ. i. apud creditorẽ, qui est extraneus, i. alius à fideiussore & reo principali, sic eps designando manũ, i. per manualem obedientiam obligauit se pro ouibus suis apud extraneum creditorẽ, i. apud Deũ qui sibi credidit gregẽ suũ, mediate suo Metropolitano, cui obedientiam fecit naturalem, eps enim tenetur reddere rationem Deo pro aiabus sibi cõmissis, si male custodiuerit oues suas, inf de reg. iur. c. pen. Et expone apud extraneum, i. apud aliũ: quia Deus est alius ab hoie in eo quòd Deus, q̃a Deus est creator, & homo est creatura. Vel dic quòd Deus extraneus est à quocunq; Christiano; & tamen quilibet Christianus est eius filius: filius. n. dr esse in potestate patris quousque est emãcipatus; eo emancipato dicit extraneus sicut quilibet alius, & tamen est eius filius, 1 ita Deus emancipauit hoiem, cũ dedit ei liberum arbitriũ faciendi quodlibet bonum vel malũ. & ita dictus est extraneus.

g Spiritus vbi vult spirat.] vnde 2 de eo dr, Dum spiras vbi vis: tua munera diuidis vt vis. Scis cui des, quod vis, quantũ vis, tempore quo vis.

h Vias.] Quia non sunt in hoie viæ eius 47. dist. c. sicut §. necesse est. in fine.

i Sub lege.] 19. q. 2. duæ sunt, & infra de reg. licet.

k Indubitanter.] Quia nefas est dicere, ꝙ scriptura mentiat, 8. q. 5. ad ergo.

l Pontifex.] Beatus Martinus.

m Illius.] s. beati Pauli Apostoli.

n Flore.] i. operibus virtutum: quia virtutem nullus potest habere sine charitate; qm qui habet vnam virtutem in actu, hẽt omnes; & qui caret vna caret oĩbus, 24. q. 1. vbi sana. 32. q. 1. eũ renunciatur. de pęn. dist. 2. si enim inquit, inf. de reg. iur. desinit peccator.

o Nihil.] Iuxta illud Apostoli; si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem aut non habeam nihil 3 mihi prodest de consecr. dis. 4. solet, & de pęn. dist. 3. si quis autem, ad fi. dist.

1. Cor. 5.

Eps de oib. Deo reddit rationem.

1 Concord. tex. I. l. quinctiã, in fi. ff. de rit. nupt. & I. l. si duobus, C de bon. pos. cõtra tabul.

2 Hæc glossula non est in vetustis codicibus.

Philip. 1.

† quantocumque.

Ioan. lib. 3.

3 Quo ad vitam æternã; prodest enim quo ad mun⁹ supplicã, ut ibi. Ioan. And.

a Multis.

a Multis.] Vt 7. q. 1. ibi.
b Plus.] 23. q. 4. quis non.
c Effectus.] Iuxta illud. Non est in medico semper releuetur vt æger. quia quandoque est vitiũ materiæ, non artificis. inf. de lo. & conducto. pp. ff. ad leg. Aqui. si seruus. §. si calicẽ & 43. dist. Ephesijs, nec euẽtus monastatis medico q diligẽs fuit, imputari debet, ff. de offi. præsi. illicitas, §. sicut. & sufficit diligentiã adhibere q̃ pot. 47. d. c. vlt. & si negotiũ nõ hẽat effectũ, sufficit si sit vtiliter cœptũ, ff. de neg. gest. sed an vltro. §. 1. licèt secus sit ĩ negotijs pupilli. ff. eo. tit. l. si pupilli. i prin. et l. litis.

1. Cor. 15.

d Maria.] De qua dr: Maria vile forinsecus septẽ dæmoniorum: plorans immo dicẽ sit apostola de meretrice.
e Illa.] scilicet contemplatiua.
f Secura.] Ergo potius amplectẽda: nã tenere certũ, & dimittere icertũ debemus. de pœn. di. 7. c. vl. ff. de ritu nupti. ado ptiuus. §. 1. sed vtraque est certa.

Sap. 10.

g Ista.] Actiua vita.
h Liæ.] Lia lippa erat oculis, quę quatuor filios genuit ex Iacob: sed Rachel duos tantum. s. Ioseph. & Beniamin.

Luc. 10.

i Legislatoris.] s. Moysi. 36. dist. si quis vult.
k Qua propter.] i. pp quam causam.
l Ad præsulatum.] 18. q. 1. c. vnico. & 8. q. 3. c. 3.

Gen. 29.

m Diuertenti.] Idest, accedenti.
n De licentia.] q. petit licentiã & obtinet, cõpelli dẽt vt cedat. inf. eo. quidam.

Exod. 24.

Post trãslationẽ] Sunt tres partes, prima ponit postulationẽ, & postulãtũ petitionem. Secunda ibi: Verũ canonẽ postulatio. i. & petitioni cõtrariũ quẽ interpretaẽ ponẽdo casus quibus canon obsistit, et quibus non. Tertia: ibi, Cum ergo, committit postulationem certis cas. bus admittendam, et in alijs repellendam. Io. And.

† Vide l. in emptiõe. cũ gl. in uer. re ser. ff. de cõs & h. edict. l. iustissime. in gl. 1. eo. titu

tuis ponere, nulla occasione (dummodo proficere illis possis, etsi non omnib. tamen multis [a]) ab eorũ regimine te conuenit excusare: quoniã si laboris causam pretendis, exemplum te Apostoli subleuabit, qui suadet tibi laborem huiusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus [b] cæteris laborasse. quia licet non semper sequatur laborem effectus, [c] nihilominus tamen, ipse labor est meritorius apud Deũ: iuxta quod legitur, Reddet Deus mercedem laborũ sanctorum suorum: & infra.

¶Ne putes quod ideò Martha malam partẽ elegerit, q̃ circa plurima satagebat, quia Maria [d] optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quã licet illa [e] sit magis secura, [f] ista [g] tamẽ est magis fructifera: & licet illa sit magis suauis, hæc tamen magis vtilis, cũ in fœcunditate sobolis lippitudo Liæ, [h] Rachelis pulchritudini sit prælata, quamuis simul in vnum, & contemplatiuus esse valeas, & actiuus, legislatoris [i] exemplo, qui nunc ascendebat in montem, vt ibi gloria Domini cũ maiori cerneret libertate, nũc verò descendebat ĩ castra, vt cũ vtilitate maiori necessitatib. populi prouideret, † qua ppter [k] facilius indulgetur ut ascẽdat monachus ad præsulatũ, [l] quã præsul ad monachatum descendat, & infra.

Ipse verò postulauit Io. canonicum S. Fridiani olim epm Sartaneñ. prępositus & capitulum Fauentiñ. postulationem illam petierunt approbari à dño Papa: sed huic postulationi videbatur obstare capitulũ Cõstãtinopolitani concilij, in quo dr, vt q cũq; de põtificali dignitate ad monasticã vitã et pęnitentię locũ descẽdit, ad põtificatũ vlterius nõ resurgat, vñ cõtra illud cõciliũ, qd ẽ vnũ de quatuor cõcilijs q̃ seruat ecclesia sicut quatuor Euãgelia, nõ videbat eadẽ postulatio admittẽda, uerũ tñ i q buidã casib. nõ obstãte illo cõcilio, is q monasticã, uitã elegit, põt iterũ ad epatũ assumi. Primò si pp psecutionẽ uel ppter corporis ĩsirmitatẽ, ad monasticã uitam descẽderit, de superioris licẽtia, his cessantib. ad epalẽ poterit resurgere dignitatẽ. Itẽ si q s ppter cupiditatẽ parentum eo ignorãte fuerit epatũ adept⁹, & hoc cõperto ad monasteriũ de licẽtia superioris trãsijt. quis ad illud redire ñ possit, ad aliũ tñ licite poterit reassumi. i istis casib. nihil dr attẽtari cõtra cõciliũ pdictũ, quod loq̃ ĩ eo casu cũ aliq s dimittit epatũ ppter aliq d crimẽ, et ad monasticã uitã pęnitentiæ cã descendit: alijs opinionib. reiectis, q̃ i ...a ponũtur. Quia nõ cõstitit Papæ ppter q̃ cãm prędictus I. cesserit epatui: mãdat Papa Rauẽnati electo quod si cõstiterit ei, quod ppter aliq de pmissis causis uel cõsimilib. pdict⁹ I. renũciauit epatui, dũmodo necessitas uel utilitas id exposcat, det ei licẽtiã trãseũdi ad ecclesiã Fauẽt. maxime si uerũ est quod asseritur, quod ille loco suo uesserit, et nõ dignitati uel ordini: quia tũc psumẽdũ est, quod nõ ppter aliquid crimẽ a se cõmissũ, causa pęnitẽtiæ trãsijuit ad uitã regularẽ: alioquin cũ durum esset nimis cotra tam solemne cõciliũ huius postulatiõnẽ admittere. Iniungat c. Fauen. ut de alia persona idonea sibi prouideat in pastorẽ. Nota hic quatuor casus in quibus ille qui renunciauit epatui, transiens ad monasti-

† Si sibi apud, etc.

¶Monemus itaque vt laborem pastoralis regiminis non recuses, ne forsan sis ad pedes suos cum Maria sperneret, te recipere, qui † sibi apud te diuertenti [m] spreuisses cũ Martha solicita ministrare, & infra. Quia verò in postulando cedendi licentiam instititi, tibi te duximus relinquẽdũ, vt distinctis causis propter quas cedere oporteat, si propter aliquã causam vtilem & honestam i huiusmodi proposito perseueres, de licẽtia [n] nostra cedas, alioquin cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus interdictam, quoniam etsi pennas habeas, quib. satagas in solitudinem ad uolare; ita tamẽ adstrictæ sunt nexibus præceptorum, & liberum non habeas absq; nostra permissione volatum.

¶Idem episcopo Fauentiñ. in archiepiscopum Rauẽñ. electo.

¶ *Episcopus, qui propter crimen renunciauit episcopatui, & ad religionem transiuit, ad episcopatum reassumi non potest: Secus si renunciauit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientię simoniam ipso ignorante commissam uel aliam similẽ causam.*

CAP. XI.

Post † translationem tuam ad ecclesiam Rauennateñ. cum præpositus & canonici Fauentiñ. in I. eorum concanonicum

† Ca. 3. e. tit. in 3. cõpil.

CASVS Vacante ecclesia Fauentin. canonici contulerunt liberam potestatẽ eligendi in I. eorũ cõcanonicum.

monasticam vitam pôt iterum in epm reassumi. Item nota quod ius & potestas eligendi episcopum, in vnũ illum pôt transferri. Item eligi potest postulandus ad hoc vt postuletur. Item nota regulam, quod cessante causa cessat effectus. Item necessitas & vtilitas pacificantur. Itẽ prælatus contra ius scriptũ petitionem admittere non debet.

[Gl. seq. notat q datus vt eligat. &c.]

a Liberam. & ideo potuit eligere vnde cumq. Et no. q qui potest eligere, potest postulare. ĩ. de elec. in causis. 1 sed ẽ contrario. ar. ff. de ritu nup. generali hic expresse habet q vni potest committi potestas eligẽdi. in. ĩ. de ele. causam, q.

[Glo seq. reci. per q. quare iste postulatus fuit, duas causas reddit, & primã reprobat.]

b Postulandũ elegit.] simpliciter eligi non poterat, quia erat de alia ecclesia. 63. distin. literas, & 71 dist. fraternitate. sed in postulandum eligi potest 63. dist. Valentinianus, quia episcopus fuerit, ideo nõ eligi, sed postulari debet. & hæc fuit causa quare fuit postulatus. & non illa, quia de alia ecclesia vt dixit Ioa. de hoc dẽ. ĩ. de elec. cum inter canonicos.

[Gl. seq. rec. per q. an solus prior, &c.]

c Priore.] & à capitulo: quia solus prior non posset per sonam alienare. arg. 12. q. 2. sine exceptione. & 19. q. 3. statuimus. cum maior sit alienatio personæ q rerum. 12. q. 1. præcipimus. si autem nollet dare ipsum, compelli debet per superiorem, inf. de iure patrona. nullus, nisi iustam habeant causam non dandi: tunc compelli non debent. 63 distinctio. literas. & 71. distin. capitulo 1. & 2.

d Concilii Cõstãtinopolitani.] 7. q. 1 hoc nequaquã.

e Ex quatuor.] Et sunt hæc, scilicet Nicænu, Constantinopolitanum, Ephesinum primum, & Calcedonense. 15. distin. sicut.

Glo. seq ponit Brocar. allegãs iura pro, & duo contra, & tripliciter sol.

f Cessante.] Arg. est hic quod cessãte causa cessat effectus. ut 1. q. 7. quod pro remedio, & 1. qõ 1. quod pro necessitate. & 55. dist. piscis. & 61. dist. c. statuimus. l. his omnibus. & ca. neophytus, infra de app. cum cessante: 2 ar. contra. 32. q. 1. dixit dominus, 19. q. 2. duæ sunt. So. si per eum fiat dispensatio vel aliquid consimile: cessante causa, cessat quod factum est ex causa: vt in primis cap. si vero ius commune statuitur ex causa licet causa cesset, tamen remanet ius quod statutum fuit ex illa causa. ff. de postu. l. 1. §. secundum, vt in contrariis. vel sic, licet cã impulsiua cesset, remanet ius quod ex ea statutũ ẽ cõtra 32. q. 1. exit dñs. Si finalis est cã q diu durat cã, durat quod ex ea causa statutũ est, uel q ex illa causa sit, ea uerò cessãte cessat constitutũ ex illa causa. contra 32. q. 7. ca. si. vel cessat quod ex ea causa cõstitutum est qñ in constitutione dictum est, quod causa cessante cesset constitutio, vt in primis concordantiis.

cum liberam [a] eligendi auctoritatem vnanimiter contulissent, † ipse I. sancti Fridiani Lucañ. canonicum olim episcopũ Sarnaten. † in Fauentin. episcopum postulandum [b] elegit. Porrò à sancti Fridiani priore [c] super hoc requisito & obtento consensu; † præpositus, & alij postulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt. Verum postulationi huiusmodi videbatur concilij Constantinopolitani [d] capitulum obuiare, in quo statutum est, vt quicũque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam vlterius ad pontificatum resurgat vnde contra dictum consilium (cum sit vnum ex quatuor [e] principalibus: quæ sicut quatuor Euangelia ecclesia catholica ueneratur) nullatenus videbatur eorum † postulatio admittenda.

¶ Cæterum speciales quidam casus inueniuntur, in quibus (prædicto concilio non obstante) is qui vitam monachalem elegit, rursum licitè potest ad episcopatum assumi; si enim quisquam per secutionis rabie sæuiẽte, vel præpediente inualitudine corporis, cum proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat: persecutionis vel ægritudinis impedimento cessante, [f] ad episcopalem poterit resurgere dignitatem.

¶ Item si quis propter literaturæ defectum (ne tanquam cæcus cæco [g] ducatum præbeat †) locum regiminis auctoritate Apostolica deserendo, [h] ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, scientiæ reperierit margaritam, procul dubio poterit denuo vocatus à domino, cathedram reascendere pastoralem.

¶ Rursus si quis per cupiditatem parentum [i] (eo tamen penitus ignorante) fuerit episcopatum adeptus, & hoc comperto episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens, [k] obseruantiam elegerit regularem: & si ad episcopatum eundem redire postmodum nequeat, [l] iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licitè reassumi: ¶ Quamquam an-

g Cæco.] vndè uer. *Si cæcus cæcũ conatur ducere secũ: In foueã auctor primus cadit, inde secutor.*

h Deserendo.] ĩ. c. nisi. q. p defectu.

i Parentum.] da ta pecunia vel promissa 1. q. 5. quicunque. & c. præsentiũ

k Dimittens.] Itatum cum illum sciuit primo petita & obtenta licentia à domino Papa, vt hic dicit: & sic non potest renunciare sine licẽtia Papæ, 3 quã uis simoniacus, alias ratihabitio retro sibi præiudicaret. in. de simo. sicut. vel infra breue tẽpus 1. q. 1. constat & if. de reg. c. 2. q. i maleficus. veru ẽ, si de ui & ui ar. l. 1. § quoties 34. q. 2. si ergo. C. de transa. quãuis. & C. quomodo & quãdo iud. ab e.

[Gl. seq. reci. per q. an dispẽsari possit cum simoniaco & simoniacè pro moto alleg. 5. iura quod non, & quatuor in contrarium. ponit opin. Vinc & demum aliorum, qui distinguunt simoniacum, in ordine, & in beneficio. & simoniacum & simoniacè promotum, & sponte cedentem & litigantem.]

l Nequeat.] Quia erga simoniacos nulla misericordia est adhibenda. 1. q. erga simoniacos, & 7. q. 1. præsentiũ. & ĩ. de el e. super eo. 1. q. 1. quod quidã. & ĩ. de simo. nobis fuit. Sed cõtra vẽ quod possit cũ simoniacis dispẽsari. ut 1. q. 5. quicunq; & c. pientiũ & inf. de simo. de simoniace. & ĩ. de ele. si aliquis. Sol. Vin. dicit quod talis de iure nõ pôt eligi siue postulari, sed dispẽsatiuè dẽt postulari. Alij dicunt q si commissa fuit simonia in ordine, nullus pôt cũ eo dispensare, ut 1. q. 1. erga. &c. q quidã nec

† Vide l. itẽ, §. 1. C. q cu suisq. vni. & in authẽ. de quæst. §. j. collã. 7.

† Sarnaten. Vbi de hoc nel fac um in eo quod dicit: liberã, secundum Host. Ioan. Andr.

† Concor. l. ob 21. C. de ass. & obli.

† Al. eadem.

2 Concord. text. in l. si pater, C. de hær. insti. & in l. generaliter C de ep. & cler.

† Vide text. l. 3 cum gl. i ver. uenit. & ibi Bar. ff. de decurio.

3 Dicit Hostien. q tunc cum hoc kiuit, vocare debet personas idoneas quib. reuelet q tale quid comperit: & protestetur quod inuitus epatum tenet, cum sine Papæ licẽtia cedere nõ pôtest et coram illis tunc faciat, procuratorem, quem si illorum presẽtia mittat ad curiam. et sic non aliter putat illum tutũ ab le de appel. c. si. Io. And.

10

20

30

40

50

60

nec etiam dñs Papa, vt dicitur, quia characterē habet vitiosum cui renunciare non potest, & ideo non purgatur vitium istud, vt 14. q. 6. si res aliena. Sed hoc non credo: immo potest Papa bene dispensare cum simoniacis qui characterem habent vitiosum, qui scienter simoniam commiserunt, infra de simo. capit. pen. sed inferiores prælati non pñt dispensare cum scienter, sed Papa hoc ideo quia bene purgatur vitium furti, re furtiua apud furem remanente de voluntate dñi. ff. de vsuc. si fur, in prin. 1 & 1. q. 1. quod quidam, uet. si forte malitiæ characterem, &c. idem in violento detentore. ff. de preca. cette. §. Iulianus. 2 Sed cū simonia commissa est ignorante illo, cui acquisitum est beneficiū, vel qui ordinē vel dignitatem adeptus est ignoranter, possunt epi dispēsare post liberam resignationem. Sed in hoc distingue, si beneficium etiam simplex eo modo ē adeptus, statim post resignatione n potest restitui ad illud dispensatiue, vt in f. de ele. si alicuius, in fi. & capitulum etiam tunc dispensat, ut inf. de simo. ex insinuatione. In illo qui dignitatem sic est adeptus, distingue si sponte resignet, petens humiliter resignationē admitti, statim pōt eps dispēsare cum illo, & ad eādē plaustra arg. 1. q. 5. præsentium. vbi dispensatur in dignitate assumēda cū eo qui sponte renunciauit ordini ignorāter recepto, 3 & arg. illius c. quicūque. circa prin. tū illud loqui de dispensatione Papæ. Et arg. illius decr. si alicuius à contrario sensu. Si vero de hoc contendit in iudicio, & electio sua reprobata fuerit, quia simoniace fuit facta, licet eo ignorante: tunc episcopus illa vice & in sua vacatione cum eo non poterit dispensare, sed postea sic. supra de elect. si alicuius, in princ. & ita teneas circa huiusmodi dispensationem simoniacorum.

1 Si fur e-it à dño rem furtiuam, & habuit pro redita, desinit pro furti à possidere, & possit pro suo.

2 Intellectus concilij Cōstantinopolitani iubentis, ne q. ex episcopo monachus factus iterum episcopus fiat.

3 Vide de simonia ... tacita. su... gl. ... And.

3 Concor. l. mater. §. si. ff. de inoffi. testa. & l. si tum te. ff. de pact. ...

a Loquitur.] hæc interpretatio tenenda est super capitulo illo, 7. q. 1. hoc nequaquam, exclusis opinionibus ibi notatis.

b Non valebat.] 1. q. 1. si quis neque ex hoc colligo, quod simoniacus sine licentia domini Papæ renunciare non potest. de hoc not. sup. c. proxi. §. 1.

c Dimisit.] 7. q. 1. quam periculosum.

d Locum tantum.] J. de ord. ab episcopo qui renuncia. epi. c. vnico.

tem in his, & consimilib. casibus is, qui episcopatu dimisso monasticam uitā elegit, resurgere naleat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra præscriptum † intelligitur Concilium arctari: quod in eo loquitur[a] casu, cum pp aliquod crimen episcopatum quis deserens, ad vitam monasticam, pœnitentiæ causa descendit. Vnde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictum, cum quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, uel confessus, ab episcopali dignitate depositus, monasterio extitit ad pœnitentiā agendam inclusus: uel cum aliquis propter graue crimen, pro quo episcopatum retinens, pœnitentiam digne agere non ualebat,[b] cedendi obtenta licentia uitam monachalem elegit. Aliis asserentibus sic intelligendum esse Capitulum ante dictum, ut per se resurgere nequeat, idest, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit,[c] quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum,[d] & non ordinem[e] resignauit.

¶ Cum ergo nobis constare nequiuerit, ob quam causam prædictus I. episcopatui olim cesserit, mādamus, quatenus si tibi constiterit, quod propter aliquā ex præmissis causis[f] seu consimilibus idem I. episcopatui cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas, vel vtilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen ecclesiæ Fauentin. maximè si veritate subnititur, q dictus I. loco tantummodo cesserit memorato, & non ordini,[g] uel etiam dignitati.† tunc enim esset vehementissime præsumendum, quòd non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentię ad vitam migrauerit regularem: præsertim cum Apostolica sedes post cessionem multo minus, quam antea, permisisset eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine ministrare, alioquin[h] (cum durum[i] nimis extiterit, contra tam sollemne Concilium huiusmodi postulationem admittere) p̄posito, & Canonicis memoratis iniungas, ut aliam personam sibi idoneā eligant in pastorem.

¶ Idem in Concilio Generali.†

¶ Qui petijt cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

CAP. XII.

QVIDAM CE-

e Ordinem.] Id est, ord nis executionē: quia characterē nemo posset renunciare.

f Ex præmissis causis.] Quatuor, de q. bus dictum est ī in stra, scilicet, p p populi persecutione, vel corporis infirmitatem, defectum scientiæ, uel p p simoniā ab alijs eo ignorante commissam, cum q s renūciat, pp ter aliq̄ causā talē, non prohibetur iterum postulari ad dignitatem episcopalem, ut hic dicit.

[Gl. seq. duo quæ zit, & solu t.

g Ordini.] i. ordinis executioni, sed q d si renūciasset ordini, adhuc pōt reassumi de licentia Papæ. nunquid recōsecrabit: No. quia characterē retinuit. 1. q. 1 quod q d I. uet. si forte militiæ 32. q. 7. ... ratio sibi deest, quia ... licentia Papæ.

h Alioquin.] i. si non renunciauit ex aliqua de prædictis causis, quę fiūt sine peccato, sed ex alia propter peccatum.]

ADDITIO. Vel, id est, nisi eps probauerit p dicta, vt aliās tibi de illis constiterit. in Inn. Io. And.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

i Durum.] Nō tñ impossibile, quia bñ dispensat dñs Papa cōtra 4. quatuor cōcilia, & contra Apostolum, dū tñ nihil statuat cōtra fidem, 25. q. 1. sunt quidā, ar. 34. dis. lector. & 1. dist. presbyter, quod item legitur 15. dis. sicut de articulis fidei intelligitur.

† Vide I. iubemus, cum gl. in ver. promissa. C. de sacrosanct. eccle.

† Lateranen si cap. 28. & cap. 1 eo. tit. in 4. compilatione.

4 Intelligas hanc glo. in his q̄ pertinent ad ius positiuū humanum.

QVidam cedendi.] Prima pars ponit factum. Sc d a corrigit, cām reddens: ibi, Sed cum. Ioan. And.

CASVS. Quidam impetrant cedendi licentiam, & ea obtenta licentia cedere nolunt, dicit Papa q compellendi sunt vt cedāt. Not. quod si quis licentiam cedēdi a Papa obtinuerit, compellendus est vt cedat: Item quod semel placuit, amplius displicere non potest. Item quod primo fuit voluntarium postea fit necessarium.

a Celen-

a Licentiam cum instantia.] Ex eo, quod cum instantia persecuerat do petunt, præsumitur contra eos magis, de pœn. dist. 1. diuortium, & C. de Veil. si mulier. in fin. sic etiam pallium cum instantia peti debet, 100. dist. prisca, & ff. de quæstionibus, l. 1. §. diuus.

[Glos. seq. obijcit & soluit.]

b Compellendos.] Nota, quod aliquis cogit renunciare, obtenta licentia renunciandi, tamen secundum legis re integra recuperabuntur bona quibus cessit, ff. de cess. bo. ijs qui. sed hoc ideo est, ne illudatur Papa? 2 sicut si postulatio præsentatur Papæ, non pôt postea recedere ab ea, s. de postula. bonæ, ratio quare cõpellantur, redditur in littera. In huiusmodi conclusione consideret Papa commodum ecclesiæ, vel propriam salutem petentis, quorum neutrũ vult impediri, & ideo compellitur.

† Al. aut ad salutem, etc.

1 Vel alteri superiori, cum tex. de Papa nihil exprimat. Ioan. And.

† Vide l. sed et si. §. 1. ff. ad le. Aquil. et l. 1. §. sciẽdum. ff. de adil. edi.

† Al. canonico.

VEniens.] Prima pars ponit appellationẽ impetrantis, & eius causam. Secunda: ipsis professionem, et auditoris dat sententiam. Tertia, ipsius sententiæ confirmationem. Secũda: ibi, Ad quẽ. Tertia: ibi, Mos igitur. Io. And.

CASVS Ioannes subdiaconus impetrauit litteras ad quosdam iudices, ut ei præbẽdam vacantem in ecclesia sancti Florẽtini in confluentia assignarent, & cum ipsi vellent mandatum Apostolicum adimplere, quidam canonici illius ecclesiæ se opposuerunt dicentes quod ipse renunciauerat iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat: sed ipse subdiaconus hoc negauit, canonici testes induxerunt ad hoc probandum, per quos videbatur probatum, quod ipsi gratiæ Capituli se commisisent. duo iudicium sententiauerunt eundem subdiaconum non posse uti litteris supradictis, pro eo quod gratiæ capituli se commisit, quare iuri suo renunciare visus fuit: à qua sententia ipse appellauit, suæ appellationi uigiliam Epiphaniæ terminum præfigens, ille accessit ad terminum: sed aduersarius post terminũ per duos menses et amplius expectatus non uenit: tandem nuncius aduersarii cum litteris ad dicendum, et ad impetrandum tantum comparuit coram auditore dicto. Ioan. concesso, sed cum sufficiens ad causam tractandam non esset, idem auditor sententiam iudicum prædictorum cassauit iustitia exigente. Nota, quod licet quis committat se gratiæ aduersarii non renunciando litteris impetratis contra ipsum, non intelligitur propter hoc renunciasse iuri, quod sibi ex litteris competebat. Item cum aliquis statuit terminum suæ appellationi, vtraque pars appellationis causam prosequi debet per sufficientem procuratorem ad totam causam, cum peremptoriè ad hac citata intelligatur. Item non statim post terminum peremptorium debet iudex procedere.

dendi[a] licentiam cum instantia postulantes, ea obtenta cedere prætermittunt.

¶ Sed cum in postulatione huiusmodi, aut ecclesiarum commoda quibus præsunt, aut † salutem videantur propriam attendisse, (quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sua sunt, seu etiam leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos.[b]

¶ Honorius tertius maioris ecclesiæ decano, & magistro R. cantori † sancti Dionysij Leodiensis.

¶ Non renunciat iuri suo qui gratia aduersarij se submittit.

CAP. XIII.

VEniens ad Apostolicam sedem I. subdiaconus proposuit, quod cum bonæ memoriæ I. Papa præd. noster abbati de Emeneo, & maioris ecclesiæ, ac sancti Pauli cantoribus Treuerensibus suis dederit litteris in mandatis, vt si nihil canonicum obuiaret, præbendam in ecclesia sancti Florentini † in confluentia, quam Iacobus decanus ipsius ecclesiæ resignauit, sublato appellationis obstaculo, assignarent eidem: & infra.

¶ Cumque iudices Apostolicum vellent adimplere mandatum, quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratæ, dicentes subdiaconum antedictum renunciasse iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat. Dicto igitur subdiacono hoc negante,[c] iam dicti canonici ad hoc probandum, testes aliquos produxerunt per quos cum videretur probatum, ipsum se gratię capituli cõmisisse,[d] duo iudices[e] prædictorum sententialiter decreuerunt, eundem non posse vti litteris supradictis, pro eo quod idem aduersarij se gratiæ cõmisisset, per quod visus est iuri pridẽ.

c Negante.] Et sic per negationem facta fuit res dubia, 2 C. qui ad lib. procla. non licet, l. 2. & sic per narrationem, & responsionem huius contestatio facta fuit, inf. de lit. cont. ca. unico, & s. de elec. dudum. 3

[Gl. seq. fortificat textum, & dat simile, obijcit, & soluit, in fin. alleg. pro simili, cap. sane, et ponit dissolutionem, & ipsius duas lecturas.]

d Commisisse.] Et sic commisit se gratiæ capituli tũc: sed si veritate nõ erat probatũ quod per hoc ipsis renunciasset, quare ipsorum suæ gratiæ tradatur, quia et verũ esset quod se eorum gratiæ cõmisisset, nõ vr renunciasse litteris, nisi expresse litteras ipsas restituisset, s. e. sane, et s. de fac. cũ pridẽ, et si commisit se illorum gratiæ, et ipsi nullã gratiam faciebãt, poterat uti iure suo. Est simile, licet cõmisis ad arbitros iure appellationis, propterea non renuncio appellationi, imo postea possum prosequi appellationem, nec mihi currit tempus interim, C. de tempo. appel. Auth. si ista, nec inde debet damnum sustinere, vnde meruit gratiam reportare. s. eo. sane. et infra de fideiuss. peruenit. et inf. de pact. cũ pridẽ. Sed cõtra vr per tacite vr renunciasse litteris suis, infra de off. dele. gratum, et infra de testib. cum venissent, et infra de ijs quæ fi. à maio. par. cap. ex ordine, et infra de præb. pro illorum, et C. de iure dot. l. 2. de lege commiss. post diem, et nihil refert ac alterũ ex æquipollentibus 4 quis faciat, ff. de re iu. in summa, et ff. de arb. quid tamen, §. primo. et infra de uerb. sign. in his. Dic quod per hoc non renunciauit, per prima iura, et quia cassata fuit illa sententia simile uidetur supra eo. sane. sed ibi plus petit tradendo litteras aduersarij, quare iuri suo renunciauit: hic non tradidit litteras, licet commiserit se gratiæ aduersarii Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio quam iure actionis, hic uero ipso iure, uel ibi auditus fuit de iure, ut dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.

e Duo iudices] Et propter hoc solum etiam debuit cassari sententia, cum nõ appareret quod tertius se excusasset, uel commisisset eis uices suas, inf. de off. deleg. causã matrimonij, et ff. de re iud. duo ex trib. sed si se excusauit bene potuerunt procedere, infra de off. deleg. pridẽ, tamen quod intellige sic clausula illa quod si nõ oẽs, etc. Verat in litteris, sed ex alia causa fuit cassata infra et mandatur iudicibus istis vt præbendã illã faciant conferri, ut dr in integra in fi.

2 Et sic de cetero incumbit probatio, ff. de proba. l. ei qui dicit. Ioan. And.

† Florini. Florenci.

3 Concord. l. 1. §. præterea. ff. de in. act. priuato et l. 1. et ibi Pet. de Bel per. et Cy. C. de alien. iudic. mu. causa, fac.

4 Ista non sunt æquipollentia renunciare et submittere se gratiæ, ut supra dixit glos. et fac. infra de iud. cũ venissem. Io. And.

est renunciasse [a] iuri sibi ex ipsis litteris competenti. † A qua sententia idem appellans, in † vigiliam Epiphaniæ terminum, suæ appellationis præfixit. [b]

¶ Ad quem † cũ venisset P. de Colle medio capellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum eius aduersarius non accessserit per duos menses, & amplius expectatus, nec vllus compareret pro eo sufficiens responsalis, tandem quidam litteras habens ad contradicendum & impetrandum, coram eodem comparuit; qui cum ad tractandum causam minus sufficiẽs [c] crederetur, idem auditor sententiam prædictorum iudicum sententialiter (iustitia exigente) cassauit: Nos igitur ratam & firmã habemus capellani sentẽtiam memorati.

¶ Idem archiepiscopo Treueren.

¶ *Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non propter hoc prælaturæ renunciat.*

CAP. XIIII.

Lectæ coram nobis fraternitatis tuç litteræ continebant quòd abbas Sancti Petri Tulleñ. tibi humiliter est confessus, quòd cũ adeo graui ægritudine laboraret, quod de vita desperaretur [d] ipsius: ad cuiusdam æmuli

¶ Gl. sen. arg. & arg. determinat.

a Renunciasse iuri.] Argu. quòd per litteras executorias acquiratur aliquid impetranti, alias non posset renũciari iuri ex ipsis litteris competenti, si non acquireretur ius: quia ei quod non est, nemo renunciari non potest. Dicas quod per literas monitorias præceptorias siue executorias nullum ius acquiritur, per quod ecclesia siue clerici cõtra quos impetrantur literæ, obligati sint impetranti, nec aliquod ius habet in ecclesia ante receptionem, sed officium executorum implorare potest vt mandatum Apostolicũ exequantur: & ipsi mandatũ tenentur adimplere & huic officio bene posset renunciare restituendo litteras, & renunciando litteris impetratis, & etiã impetrandis: quo facto executores vlterius non procedent: & sic hoc officiũ iudicis, nec aliud per litteras illas implorare poterat huic officio non fuit renunciatum, sup. eo. sane. cum iam executor fuerit prosecutus officium suum, sed litteras tantum restituit, quarum auctoritate fuerat restitutus, & inde nõ obt fuit renũciatio litterarum. & ideo de iure fuit auditus, vt no. in ti. vlt. notulæ Bern.

b Præfixit.] Quod quidem bene potuit, & iudex idẽ facere potest & debet, inf. de appel. oblatæ, & c. le contingis, 1 & terminum præfixit, & tunc esset in curia, vt sequitur. quandoque statuitur ad iter arripiendum, & tunc sufficit arripere iter in termino. infra de appellat. peruenit. & in illis casibus litteræ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa decre. oblatæ, & caput. sæpe. terminus vero datus à lege est annus, vel ex iusta causa biennium, infra de appella. cum sit Romana. & talis terminus bene potest præueniri, vt in cap. oblatæ.

[Glossa sequens signat contrarium, & dat duas solutiones.]

c Minus sufficiens.] Sed non videtur quod iste fuerit contumax ex quo misit nuncium ad impetrandum & contradicendum, cum ipse non appellauerit; sed ille Ioan. contra quem lata sententia fuit. & ideo non debuit sententia contra ipsum ferri, licet fortitan posset in expensis condemnari. vnde contra. infra de appell. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expensis; quia non fuerit prosecutus nisi quo ad impetrandum. & ibi non fuit processum super principali. Potest dici quod in illo decre. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partem in expensis condemnari; quia non miserat sufficientem procuratorẽ; hic vero petijt, vt procederetur ad sententiam infirmandum. Vel melius, hic fuit lis contestata, & sententia diffinitiua lata. & ideo cum statutus esset terminus ad prosequendam appellationem, & altera pars non fuerit sufficienter prosecuta ad sententiam defendendam, contumax debet reputari; siue sit pars appellata, siue appellans: quia iudex appellationis altera parte absente debet procedere ad cassandam vel firmandam sententiam, C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud, 2. q. 6. c. ei qui, § appellatore, & inf. de appel. per tuas. vbi de hoc est expressum: quia non mittit nuncium sufficientem, sibi imputet: nec potest dici quod citata nõ fuerit: quia terminus cõstitutus ad appellationem prosequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapso perinde procedatur ac si peremptoria sit citatus, infra de appellation. sæpe contingit. Et not. quod hic appellatus tenetur mittere nuncium sufficientem ad appellationem prosequendã, si terminus sit præfixus a iudice vel appellante, 2 & appellans eodem modo, aliàs punietur causa altero prosequente legitime: & hoc est cum lis est contestata, & appellatur a diffinitiua sententia, siue post litem contestatam, vt hic habes: alias in expensis punitur, vt dicit illa decreta. Nicolao. quia ibi non fuit lis contestata, & appellatum fuit à grauamine; Vnde non poterat procedi ad sententiam altera parte absente, vnde punitur tantum in expensis, quia non venit sufficienter instructus. Si vero appellatio ante litem contestatam a iudice recepta non fuit, nec ab aduersario approbata; tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum. infra de appellatio. interposita §. primo. saluo eo quod dicitur infra de appellatio. cordi. sed cum appellatur à sententia diffinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduersario vel iudice, saluo eo quod dicetur extra de appella. cordi. sed consideratur vtrum terminus sit præfixus à iudice, vel ab appellante, & tunc vtraque pars tenetur mittere sufficientem procuratorem ad totam causam, vt hic patet; aliàs procederetur contra absentem tanquam contumacem, vt hic patet. & infra de appella. interposita.

Lectæ coram.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Nos autem. Io. And.

C A S V S. Quidam abbas adeo graui ægritudine laborabat, quod de vita desperabatur ipsius, ad consilium cuiusdam æmuli sui, quem æmulum non credebat, absoluit monachos ab obedientia sua, & episcopum suum vocauit vt in manibus suis renunciaret; non tamen renunciauit. postmodum recuperata sanitate monachi obedientiam & reuerentiam, fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciasse intelligatur abbatiæ? Respondit Papa, quod non. Nota quod non intelligitur quis renunciare regimini suo, licet absoluat subditos ab obedientia sua; quia illa non est forma renunciandi.

d Desperaretur.] Sic infra de regula. & transeunti. sicut tenor.

Vide tex. in l. si quis in conscriben. C. cum ibi no. C. de pac.

Distio. in, cest in antiquis.

Al. Ad fum.

Et e. cõla stat, in fi. gl. & dic q. 9. ista benentalis erat, & odie in ea ne quod abes infra e elec. c. 1. b. 6. nec est tra dict. gl. sola termi præfixio iam post entẽtiã de tat causam custam; dicetur in interposi §. 1. de ap Io. And.

1 Concor. text. in l. prius. cum no. C. de appel. & l. 1. §. ab eodẽ. cũ gl. magna. & ibi Bart. ff. q. & à quibus.

a Consilium.] De quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, si fraus intercessit, ff. de reg. iu. cōsilij. 1. & contra illum potest agi de dolo quanti eius interfuit id factum non esse, ff. de dolo arbitro. § dolo. & hoc verum est si fuisset soluendo: sed hoc non esset, si vera renunciatio fuisset, vñ in eo casu dēt restitui ad pristinu ius, ff. de dolo. & elegan ter. §. pen. & ff. de eo quē factū erit, l. vlt. hic ista cessant quia non fu t hic renunciatio cū effectu.

[Gl seq. format tex. per simile, ob. jicit de tacita renunciatione per vnū capital. ideo admittans per quamque similia, & soluit.]

b Non fecit.] Et ideo volūtas talis nō obstat, quā nō processit ad factū simile: voluntas non sufficit: vbi opus est facto, inf. de eo quē mit. in pos. cā rei ser. c. 1. & arg. inf. de renūd. cū aliquib. 2 sed cōtrarium vī que tacite vſ iuri suo renūciasse, inf. de ijs quæ fi. à maio. par. Cap ex ore, vbi ipso facto vſ renūciasse, sicut ipso facto Deū negamus, 11. q. 3. existimant. ipso facto mētimur. 22. q. 5. cauere, & ipso facto appellamus. Inf. de app. dilecti & c. vt nostrum. & eo ipso quē quis sūmat prælatum, consentit in illum, quem non potest reprobare, 63. dist. cum Adrianus. nec est opus scripto qui obedientiam suā ipso voluntarij aduentus probat officio, inf. de maio. & obe. legebatur cōtrarium tamen verum est, quod propter hoc non renunciauit.

[Gl. seq. arg. Io. And.

c Promiserunt.] Et sic videtur reassumpsisse obedientiam, a qua illos absoluerat, tal modo non poterat, cum esset prælatus eorum, sine licentia episcopi sui. 18. q. 2 abba, & c. prox. & sup. eod. ad hone t. cu s sit de substantia regulæ ipsa ob. dientia, sup. de maio. & obed. cū in ecclesijs. Item arg. quod re integra licitum est pœnitere, sup. de elect. in causis, & ff. de iurid. omn. iud. si con uenit.

Vide de stat excom. nuper. sup gl. 2. Io. An.

qd.

Vide l. si quis. ff. de in ius vo. & l si pœnituerit, ff. de tl. uor

Concor. tex. in l prætor ait. ff. de no. ope. nūc. & ibi Bart.

vt.

sui consilium, a de quo ipse (cum non crederet eum æmulum) confidebat, monachos suos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absoluit. vocato diœcesano episcopo, vt abbatiam in eius manibus resignaret: quod † tamen vsus consilio saniori non fecit, b & eidem abbati postmodum restituto sanitati, vniuersi & singuli de conuentu obedientiam & reuerentiā requisiti ab eo in Capitulo promiserunt, c † & infra.

¶ Nos autem ex tali facto, eundem abbatem suo resignasse regimini non videmus.

¶ Gregorius ix. Agathen. & Vticen. episcopis.

¶ *Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest.*

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monasterij sancti G. † immediate ad Romanam pertinentis eccle-

fiam, intimauerunt, quod d abbas eorum sentiens se insufficientem d oneri regiminis abbatiæ, cessit in manibus e eorūdem: ipsi quoque † G. monachum sancti Victoris elegerunt canonice in abbatem: & infra.

¶ Cum igitur dictus abbas cedere f sine licentia nostra nequiuerit, nos tam electionem g quàm cessionem prædictas decernentes irritas & inanes, mandamus, quatenus abbatem ipsum loco suo restitui faciatis, quo integre restitutio, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

TITVLVS X.

De supplenda negligentia Prælatorum.

¶ Alexander tertius Cistercienfibus.

¶ *Si diœcesanus requisitus benedicere noluit Cistercienfem abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.*

tas & inanes; mandans quibusdam quatenus abbatem ipsum faciant restitui loco suo, quo restituto recipiant vice Papæ renunciationem ipsius. Not. quod resignatio fieri debet in manu sui prælati, aliter non valet. Iste abbas immediate subiectus Romanæ ecclesiæ non potest cedere sine licētia Papæ.

d Insufficientem.] propter insufficientiam debet remoueri, 18. q. 2. si quis abbas. Item propter negligentiam prælatus repellitur, 1 q. 1. c. si qui episcopi, §. ecce cum. & index simili ter. C. de off. præfec. orientis, l. 3. & sic bene debet admitti renunciatio, si fiat debito modo propter insufficientiā, supra eo. tit. nisi. § p defectu in fi. & cap. post translationem, § i. tē. & Papa hic admittit illam propter negligentiam, inf. de effi. custo. c. 1. & magister pp insufficientiam debet remoueri a docendo. C. de prof. & me. l. 2. libro 10.

e In manibus.] quia ad quem pertinet cōfirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio, 3. 18 q. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit. arg. sup. eo. qd in dubijs, sed quantum ad se bene tenuit: 4 quia non posset repetere. de hoc dictum fuit S. eo. quod in dubijs. tamen cōpellitur postea cedere; sed hoc contingit propter insufficientiam.

In multis antiquis ipsiq; G. monachū S. Victoris elegerunt, &c.

Vide sup. in cle eo tit. c. vn in glos Io. And.

Vnde dubitat Gof. superiore habente cessionem & præbente licentiā legendi potest electio ni. Io. An.

f Cedere.] Nec ad aliam abbatiam se transferre supra de confir. c. cum venerabilis.

[Gl. seq. intent. dat simile, & arguit.]

g Electionem.] Si non tenuit renunciatio, non tenuit electio. sic si aliquis non est legitime destitutus, alius in locum illius non fuit legitime institutus, 1. q. 6. hæc quippe. & inf. de accus. ad petitionem, sup. 21. dist. sanctus Daniel & 7. q 1. præsentium. Item arg. quod si principale non tenet, nec id quod ex eo secutum est. infra de fide instrum. inter dilectos, & C. de leg. nō dubium, Bernar.

Dilecti filij.] In prima parte ponit conuentus petitionem. In secunda: ibi, Cum igitur, eius repulsio, c. negotij commissio Io. And.

CASVS. Quidam abbas ad Romanam ecclesiam, nullo medio pertinens, & sentiens se insufficientem, renunciauit in manibus monachorum regimini abbatiæ sine licentia Papæ, & monachi alium elegerunt, peruenit hoc ad Papam, cum ergo dictus abbas sine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ, ipse tam renunciationem quam electionem denunciauit irri-

DE SVPPLENDA NEG. &c.

¶ Viso de modis, quibus prælati assumuntur: quia sæpe in prælatura negligenter res aguntur, 40. dist. ante omnia, & quod negligitur, supplendum, & quod omittitur, instaurandum est: ideo, &c.

De hac materia tractatur 84. & 86. distinct. & 2. q. 7. negligere.

statu-

STatuimus.] CASVS. Cistercienses aliquando remouent abbates de monasterijs suis, vel moriuntur, & alios in locum eorum substituunt: episcopi diœcesani nolunt benedicere substitutos abbates. Statuit papa hic quòd si episcopus tertio requisitus eos benedicere renuerit, liceat ipsis abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere quæ ad officium pertinent, donec episcopi illos benedicant. No. negligentiam prælatorum puniendam circa officium suum. Item not. quod quis dat quod non hēt.

a Substitutos.] & confirmatos. qui ante nihil facere vel disponere possunt. sup. de ele. nosti.

[Gl. seq. arguit, allegat. 5. infra in contrarium allegat 6.]

b Benedicere.] arg. q aliquis pōt dare quod non hēt. C. de testa. manu. cu a constitutio. ver. si. arg. C. de iure emph. l. vlt. arg. ad hoc ī. de el. suffraganeis. & ff. de acq. re. do. non est nouum. & ff. de vsufru. quod nostrū nō est. Arg. ꝯ. ī. de iure patron. qđ aūt. in fi. & ī. de do. inter virum & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. nemo. & ff. de acq. re. do. traditio. & 1. q. 7. Daibertū. & ff. de off. procō. sul. obseruare, in fi.

[Gl. seq. exemplificat, obij. it, & soluit, dat simile.]

c Alia.] scilicet vt conferant lectoratū in proprio monasterio. ī. de eta. & quali. cum contingat. & arg. 69. di. c. 1. si tñ presbyteri sint, vt ibi, cū & illa impositio manus non fit nisi quædam benedictio, vt 1. q. 1. manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suam benedictionem? Dic quòd in odiū epōrum dominus papa hoc concedit ꝑ ꝓpriam constitutionē, ne propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgētiam habes ī. de elec. nihil est. §. vlt.

§ Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

† Vide l. libertorū. §. 1. ff. de his qui no. infa. & l. honos. §. 6. ff. de leg. 3.

Cap. 1. eo. tit. in 1. cōpil.

inobedientiam & nō cū ... adm... quod ... incum...

CAP. I.

STatuimus † præterea, vt si episcopus tertio cum humilitate, ac deuotione (sicut conuenit) requisitus, substitutos [a] abbates vestros benedicere [b] forte renuerit, eisdē abbatib. liceat proprios monachos benedicere, & alia [c] quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiam recognitent, † & abbates benedicere non recusent.

¶ Clemens tertius.

¶ Regulares in suos vsus conuertere non possunt ecclesias, in quibus ius obtinent patronatus. & si intra tempus Lateran. concilij quando vacans non præsententur rectores ad eas, superior ordinabit easdem.

CAP. II.

SIcut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam & canonici regulares, ecclesias, quæ ad præsentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, pro prijs vsibus deputare nituntur: [d] nec volunt ad eas cum vacauerint, vocare personas: quin potius occasione concessionis [e] quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt, & destituunt [f] voluntate: admissos ita pensionibus [g] onerantes, quod nec ecclesijs competēter possunt in paupertate [h] nimia deseruire: † nec episcopo in episcopalibus [i] respondere: neque hospitalitatem [k] (sicut conuenit) transeuntibus impertiri.

¶ Nolentes autem, vt status ecclesiæ debitus & antiquus, per insolentiam † alicuius subuertatur, mandamus, quatenus (nisi a iurisdictione tua [l] exemptæ sint ecclesiæ supradictæ)

SIcut nobis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nolentes. Ioan. And.

CASVS. Quidam regulares habent ecclesias ad eorum præsentationem pertinētes, quas vsibus proprijs appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum vacāt, alios præsentare, sed instituūt pro sua uoluntate, & ita grauant eos pensionibus, quòd nec ecclesijs cōpetenter in paupertate deseruire, nec episcopo in episcopalib. rñdere, nec hospitalitatem seruare valent. Significatū fuit hoc dño Papæ: nolens igitur papa vt antiquus status ecclesiæ pp hoc subuertatur, mandat quatenus nisi exēptæ sint ecclesiæ supradictæ a iurisdictione episcopi, excessus illos studeat rationabiliter emendare, & nisi infra tempus concilij Lateran. statutum, prædicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias, ex tūc sibi liceat appellatione remota i eis ordinare recto-res: ita tñ quòd per hoc, nullum patronis in posterum præiudicium generetur. Not. quod exēpti a diœcesano puniri non possunt. Item nota concessionem ecclesiarum ab episcopis factam sine iuris sollemnitate, non valere. Item propter neglīgētiam amittit quis ius præsentandi illa vice, sine præiudicio in futurum.

d Nituntur.] quod facere non pñt: nam ad priuatū cōmodū trahi non debent, q ad cōem vtilitatem præfixa sunt. 25. q. 1. q ad ꝑpetuū. & ī. de offi. archipresby. vt singulæ. & arg. ff. pro soc. actiōe. §. Labeo. & ī. de præben. nulla ratio.

e Concessionis.] concessio episcopi sine consensu capituli vel maioris partis non sufficit ut possit transferre ecclesiam vel fructus ipsius ad regulares. ī. de don. pastoralis & ī. de ijs quæ fiunt a præla. sine consensu ca. cum nos.

f Destituunt.] In ecclesijs, quæ ad eos pleno iure non spectāt, instituere vel destituere non possunt presbyteros, sed illos debēt epis ꝑsentare, vt ipsi epi de cura plebis rñdeāt, & monachis de rebus tpalib. exhibeant rationē. ī. de præb. in Lateran. concil. & ī. de priui. cū & plantare. §. in ecclesijs. & c. sane. & cap. statuendum: sed si pleno iure ad eos pertineant: tunc possunt instituere & destituere. 16. q. 2. c. 1. & infra de præscrip. cum olim. & inf. de priuileg. quoniam per confessionem.

g Pensionibus.] nouis: quod non licet. inf. de censib. prohibemus.

h In paupertate.] magna, [2] quòd non possunt honeste Deo seruire: quia cum ad vtrumque festinant, neutrum bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros, & C. de assessio. l. nemo.

i In episcopalibus.] s. in procurationibus, 10. q. 3. cauendum. & c. relatum, & in cathedratico, vt ea causa, q. 3. illud. si episcopus donet ecclesiam monachis, cathedraticum ibi debet habere. ī. de don. pastoralis. & tantum debent sacerdotes monachorum habere, vnde iura episcopalia soluere valeant, & hospitalitatem seruare, & vitam suam honeste habere, ut hic dicit, & infra de præben. de monachis.

ADDITIO. Et habet locum etiam in exemptis, eo. tit. c. 1. lib. 6. Io. And.

K Hospitalitatem.] tenentur enim clerici ad illam hospitalitatem, quæ continet officium pietatis. 42. dist. §. 1. nō ad illam, quæ fit ex debito seruitutis. C. de epis. & cle. l. 1. inf. de immu. eccl. c. 1.

l Tua.] quia tunc nihil habet episcopus. inf. de priui. cum & plantare. §. in ecclesijs. & ī. de præsc. c. olim. & inf. de priuileg. quoniam.

† Vide text. cum gl. in l. societatem, ff. pro soc. & Bal. in l. accepta. C. de vsu.

† violentiam.

2 Hæc glossula non est Ber. nec hē in antiquis libris.

a Prædictos excessus.] ergo si exempti sunt, eps illo rũ excessus punire n̄ poterit. arg. 16. q. 1. frater noster. aliter inutile esset illorum priuilegium, q̄a priuilegia ita sũt seruanda, s̄m quod cõtinetur in illis. ȷ̄. de priuile. porro. Quid iuris sit de hac materia, tractatur ȷ̄. de priuile. c. tuarum, & c. cum & plantare, & 6. q. 3. c. placuit.

b Lateran. concilio.] ȷ̄. de conces. pb. nulli.

c In posterũ.] per istã enim ordinationẽ non fit eis p̄iudiciũ in alia proxima p̄sentatione: nisi hac vice tantũ, arg. s̄. de elec. cum in cunctis. & nulla admonitio est hic necessaria: q̄a tp̄s ipsos admonet. ȷ̄. de loca. & conduc. c. vlt. & C. de iure emphy. l. vlt. 1 & C. de contrahen. & comit. stipu. magnam.

† Concilij Lateran. sub Alexan. iij. c. 8.

† Statutum.

1 Et vide hanc & seq. in præ. c. vlt. Io. And.

Licet.] Prima pars decisę narrat factum. Secunda dat iudices sub certa forma, per quã ius suũ papa tuetur: ibi, Ne igitur. Io. And.

CASVS. Magister Ho. & Rogerius diutius litigarũt coram papa super archidiaconatu Richemundiæ: q̄a dicebatur q̄ collatio archidiaconatus intra tp̄s cõcilij facta non fuerat. ne igit̄ papa ius suũ negligere videatur, mãdat q̄busdã, quatenus si cõstiterit, Archidiaconatũ Richemundiæ vacasset per annum, tp̄e semestri quo vel ad archiep̄m, vel ad capitulũ donatio pertinebat, cõputato non a tp̄e vacationis, sed a notitia. cũ ex tũc ad papam fuerat illius donatio deuoluta: vtriq; super eo silentiũ imponatur. No. tp̄s sex mẽsiũ currere à tp̄e notitiæ, nõ a vacatiõis. Itẽ tempus nõ currit ignoranti. Item post tẽpus illud elapsum non possunt eligere q̄ fuerãt negligẽtes.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cõp.

d Licet magister.] de archidiacono isto habes ȷ̄. de conces. præb. post electionem.

[Gl. seq. arg. alleg. duo intra, & remittit.]

e Videamur.] ar. quòd ordinata charitas a se incipit. de pœn. di. 3. sane. argu. 33. q. 5. si non licet. & s̄. de vsu pal. nisi. vbi de hoc. 2

[Gl. seq. alleg. vnã cõcor. signat cõtaria, & soluit.]

2 Contor. l. præses. C. de seruit. & aqua, & l. pupillũ. & ibi Barto. ff. de excus. tu.

prædicto [a] excessus studeas rõnabiliter emendare. Et nisi prædictæ p̄sonæ intra tempus in Lateran. † concilio [b] constitutũ, † ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas præsentauerint: ex tunc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse: ita tamen quod ex hoc nullum patronis præiudicium in posterum [c] generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Supplet superior inferioris negligentiam in beneficijs conferendis, si tempus Lateran. concilij lapsum sit & collatio per inferiorem postea facta non valet.

CAP. III.

Licet † magister [d] H. & R. procurator R. de sancto Radimundo, super archidiaconatu Richemũdiæ diutius litigauerint coram nobis: & infra.

¶ Ne igitur ius nostrum negligere videamur, [e] qui alios in sua iustitia confouemus: mandamus, quatenus si vobis constiterit, archidiaconatum Richemũdiæ vacasse per annũ (tẽpore semestri, quo vel ad archiepiscopum, vel ad capitulum donatio pertinebat nõ a vacatione, sed à notitia [f] computato) cum pro eo, quod Eboracen. archiepiscopus alium superiorẽ non habet, ex tũc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique super eo silentium imponatis. [g]

¶ Idẽ magistro P. de Castro nouo, & R. monacho fontis frigidi Apost. sedis legato.

¶ Si is ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateran. concilij conferat, nõ valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

CAP. IIII.

Litteras † vestræ discretionis † accepimus, q̄d cum in quibusdã ecclesijs legationi vestrę subiectis, quædã beneficia & dignitates tanto tempore vacauissent, quod tam pręlati, quam capitula secundũ tenorem Lateranen. concilii, † essent iure instituẽdi priuati: postquam aduentus vester innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si beneficia vel dignitates nouerit is personis idoneis assignatas: eas † de patiẽtia [h] permittatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis authoritate nostra suffulti, non differatis quamtotius † ordinare.

¶ Idem episcopo Samo. †

¶ Is ad quem primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateran. concilij cõferre non poterit.

f A notitia.] sic ergo patet quòd tempus istud currit tempore scientiæ tantum. ȷ̄. de conces. præben. quia diuersitatẽ. in fi. Arg. tñ est quòd currit ab eo tẽpore quo scire potuit, vt ff. q̄s ordo in bo. pos. ser. l. vlt. arg. cõtra ff. de peti. hæredi. item veniunt. §. petitam. Quod prius dictum est, valet.

[Glo. seq. improbat opi. & soluit cõtrarium.]

g Imponatis.] hic euacuatur opinio illorum, qui dicunt, q̄ mora in electionib. possit purgari 3 q̄ consueuit notari, ȷ̄. de conces. præb. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta post sex menses. ȷ̄. eo. dilecto. & sequens non obstat: quia illud fuit tolerantia, & sic planum est quod dicitur per totum titulũ istum.

3 Concor. mora, cum glo. magna ff. de vsu. do. in l. te. & in l. nũ. ff. si cer. pet.

Literas.] Cõmunis diuisio. Secũda ibi, discretioni. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp.

† Deuotionis.

CASVS. In quibusdã ecclesijs quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauerunt, q̄ donatio illorum secundũ Lateran. concil. ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta: illi ad quos collatio pertinebat intelligentes legatos Apost. sedis ad partes illas accedere, instituerunt in beneficijs illis personas minus idoneas: legati q̄ uenerunt illa beneficia taliter collata, dubitauerunt an deberẽt illos institutos remouere: mandat illis papa, quatenus si beneficia & dignitates personis idoneis sunt collata, permittant illos de patientia pacifice possidere, alioquin remoueantur, & de personis idoneis illa non differant ordinare. Not. q̄ collatio quæ non tenet, de patientia superioris tenet, aliàs non ualeret.

† Lateran. concil. sub Alexan. iij cap. 8.

† Easdem.

† Al. quantocitius.

† Zamoren.

h Patientia.] ita de iure talis ordinatio non valebat. s̄. eod. proxi. & ȷ̄. e. proxi. nam multa per patientiam tolerantur, quæ si in iudicium venirent, cassarentur. ȷ̄. de pb. cum iamdudum, & sic no. quòd sola patientia dat hoc ius talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc, sed nunc ex tali patientia. sic ff. de offi. procon. obseruare. in fin. sim. 2. q. 1. in primis. Bernard.

Dilecto.]

Dilecto.] Prima pars decise narrat factum. Secũda ibi, Quia nobis. definit, Tertia sub conditione confirmationem committit: Mandamus.

CASVS. Vacante Salamantina ecclesia decanus cum quibusdam sequacibus suis, quendam P. nomine Mercatorem elegit, appellans ne cõtra suã electionem aliquid attentaretur, archieps ad quem (vt dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, aliũ G. nomine in cantorem elegit, propter huiusmodi electiões procuratores vtriusq; partis ad Romanam ecclesiã accesserunt. quia cõstitit Papę quod electio à decano & eius sequacibus facta post elapsũ sex mensium spatiũ extitit celebrata, infra quod eps & capitulũ cõiter eligere debuerũt, electionem de dicto P. factã, decreuit irritam & inané, & appellationem a decano interpositam, factũ archiepi, ad quẽ erat eligendi auctoritas deuoluta, non potuisse aliquatenus impedire; vñ mãdat quatenus electionẽ de pdicto G. debeat confirmare, nisi ei aliquod canonicum obuiaret. No. quod pp negligẽtiã amittit qs ius eligẽdi. Itẽ mora ĩ talib. nõ purgaĩ.

[Glo. seq. recit. per quæst. quis eligat ad præbendam vel beneficia ecclesiæ collegiatæ: & dicit quod prælatus & capitulum, nisi habeat aliud consuetudo, cui statur. Signat contrarium, & soluit.]

† In multis antiq. Marcellini habet.

CAP. V.

Dilecto filio P. tituli sãcti Marcellini † presbytero Card. S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem Apostolicam constitutis auditore cõcesso, & infra. ¶ Quia nobis constitit à Salamãtino decano & eius sequacibus post elapsum sex mensiũ spatium, intra quod episcopus & capitulũ (prout communiter [a] spectabat ad eos) procedere ad electionem causatoris neglexerant, electionẽ supradicti P. minus canonice celebratam, eandem decernimus irritam [b] & inanem, & appellationem à decano, & suis fautoribus interpositam, factum archiepiscopi (ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire: & infra. ¶ Mandamus, quatenus nisi dicto G, aliquod canonicum obuiet: electionẽ de ipso factam, sublato † appellationis obstaculo confirmetis.

† al. submoto.

a Communiter.] de iure cõi electio spectat simul ad capitulum & episcopum, vt potest hic colligi. & j. de cõces. præben. postulastis. & j. de ijs quæ fi. a præla. sine consensu capit. ea noscitur. & ideo cum omnes simul sunt negligentes, transfertur eligendi potestas ad superiorem, vt hic, & cap. postulastis. & sicut alia tractare debent cõiter. & j. de his quæ fi. a præla. sine cons. capituli. p totũ ita & electio debet fieri cõmuniter: nisi cõsuetudo repugnet. s. de elec. c. cũ ecclesia Vulterana. in fi. vbi de hoc. & ita si capitulũ per se confert beneficia, vel quãdoque eps per se, illud tñ fit de cõsuetudine singulari, vt c. ea noscit, sicut vides quod in quibusdã locis eligit capitulũ, & in quibusdã locis eligit eps, vñ soli consuetudini ascribendum est, & talis consuetudo rationabilis est, & ideo potest præscribi: 1 de tali potest intelligere & de consimilibus. s. de consu. c. vlt. in fin. Huic qđ dixi, contradicere vr. 16. q. 7. nullus omnino. Sed illud intellige secundum ea quæ dicta sunt & hanc consuetudinem approbat concilium Lateraneñ. j. de conces. præben. nulla. vbi habetur quod quãdoque ad capitulũ spectat collatio præbendarum dignitatum, & cura animarum, quãdoque ad episcopum & tunc vnus supplet negligentiam alterius, vt ibi dicitur. & illud non potest intelligi nisi de consuetudine: de iure communi non.

1 Cõcor. l. 6. not. ff. de diui. Bal. in adijs feu. t. de feu. 3. col. 10.

b Irritam.] & sic patet quòd mora in talibus purgari non potest, quia talis electio nulla est, vt hic dicit. de hoc dictum est sup. eo. tit. licet.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Viso de promotione prælatorum, tractandum est de ordinatione clericorum. & quia ceteris paribus, & cum scrutinio debent fieri, ideo, &c. Io. And.

De hac materia tractat 21. & 24. & 25. & 50. & 51. dist. & in multis alijs. & 9. q. 1. & q. 2. & 15. q. 3. per totum.

¶ Alexander tertius Batosi. † episcopo.

† Lõdoneñ. Bonoñ.

¶ Diebus Dominicis, vel sabbatho Pẽtecostes sacri ordines ab alio quam a Papa conferri non debent.

CAP. I.

Subdiaconos † autem, nulli, nisi Romano [c] Põtifici, liceat ĩ dieb. Dñicis ordinare: ¶ Quãuis cõsecrandi Deo dicatas virgines, [d] &

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. 3. par. 26. ca. 23. & c. 1. eo. titu. in 1. cõpila.

Subdiaconus.] Sũt tria dicta. secũdum ibi. Quãuis. tertium: ibi, Sabbato. Io. And.

CASVS. Hic duo dicunt. Primum est, quod nõ licet alicui nisi Rom. Pont. aliquem diebus Dominicis in subdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velum consecratorium imponendi, & minores ordines cõferendi, dieb. Dominicis habeãt potestatem. Secundum est, quod nõ licet alicui ĩ vigilia Pẽtecostes sacros ordines celebrare: quia in sequenti septimana, recepto Spiritus Sancti flamine celebrantur. No. qui virgines possunt consecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

[Glossa sequens arg. ad contrarium alleg. 8. iura, & soluit. 1

c Romano.] & ita patet, quòd ab alijs attentari non possunt quæ sibi tãtum Ro. eccle. reseruauit. simile sup. de transla. inter corporalia, & c. 1. supra de ele. quòd sicut. §. super eo. Et est arg. quòd consuetudo Rom. eccle. ad consequentia trahi non debet ab alijs, argu. contra. 12. dist. ca. 1. & 2. & de conse. dist. 1. basilicas, C. de ædif. priua. cum dubitabatur. & quod Romæ fit 2 spectandum est. ff. de offi. præ. sed licet. & secundum quod Papa facit, & nos facere debemus. infra de re iud. in causis. & eadé ratio quæ mouet ipsum, mouere debet alios iudices. sup. de rescri. super litteris. argu. optimum Insti. de sat. tu. §. vlt. in fin. Solutio. quæ Romana eccl. seruat, & docet alios obseruare, ad illa seruanda tenentur subditi eius: quæ vero in signum priuilegij sibi tantum seruauit, nullus alius sine sua speciali licentia attentare debet. quæ sint illa, dicitur j. de off. leg. c. quod translationem.

1 Concor. l. obseruare. §. antequã. ff. de of. pcon. & l. idẽque. ff. mand.

2 Ibi dr spectandũ non quod fit, sed qđ fieri dẽt. Io. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Virgines.] 20. quæst. 2. deuotis, contra, vbi dicitur quod non, nisi in die Epiphaniarum, in Albis pascalibus & natalibus Apostolorum virgines sunt velandæ. adde ibi & hoc quod dicitur hic, & quod ibi, & ita alterũ per alterum suppletur.

S Ane.] Communis diuisio. Secūda ibi, Significamus. Ioan. And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdā ecclesijs Scotiæ & Valliæ, q in dedicationibus ecclesiarū vel altarium extra quattuor tempora clerici ad sacros ordines promouebātur. Rñdet Papa, q illa cōsuetudo est ecclesiasticę institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare. sed in Romana eccle. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. q multitudo inducit dispensationem. Vnde versus.

Ob populū multum, crimen pertransit inultum.

Not. q multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a Quatuor temporum.] supple & extra sabbathū sanctū, & i sabbatho hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. ῑ. capite proximo, quia tunc licet.

b Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus sollemnibus. inf. ca. proxi. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. 4. iura, demum arg. determinat, & triplicem veritatem distinguit.

c Multitudo.] arg. q multitudo dispensationem induc. 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. 7. quotiens. 2. & 44. dist. c. comessationes. & 24. q. 4. non potest. versus.

Ob populum multum crimen pertransit multum.

In multitudine tñ illis nō parcit, quos magis cām delicti esse cōstiterit, ῑ. de cler. excō. mini. latores. & ita p p scādalum aliquid omittitur impunitū, cū alias non esset omittēdum, qd fieri p̄t si veritas nō offendit, q triplex est, s. iustitię. ῑ. de re. iur. qui scandalizauerit, veritas doctrinæ siue disciplinæ. 11. q. 3. quando ergo veritas bonę vitæ. 22. q. 2. primū in princ. & 32. q. 5. ita ne. hæc nequaquā dimittenda est propter scandalum. 11. q. 3. inter verba. sed veritas iustitiæ & veritas doctrinæ siue disciplinæ, quandoque omittitur propter scandalum, puta quando multitudo est in causa, vt hic dicitur. de hoc dicit. ῑ. de renun. nisi cū pridem. 4. pro grani quoque. Veritas iustitiæ ad iudicē, doctrinæ siue disciplinæ ad prælatum, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde versus.

Est verum vita doctrina iustitiaque:
Primū semp habe, duo propter scandala linque.

Dispensatio fit p p multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. c. 24. & c. 2. co. ti. in 1. compil.

† In vno vetustissimo manuscripto Galliæ in alio, Ganuliæ.

minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi ¶Sabbatho quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶Idem episcopo Hersordensi.

¶Non valet cōsuetudo quòd extra statuta tempora sacri ordines conferantur.

CAP. II.

S Ane † super eo, quod moris esse dixisti in ecclesiis quibusdā Scotiæ & Valliæ, † in dedicationibus ecclesiarum vel altariū extra ieiunia quatuor temporum, [a] clericos ad sacros [b] ordines promouere. Significamus, quòd cōsuetudo illa (vtpotè institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbanda; & nisi multitudo [c] & antiqua [d] consuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponerentur [e] & ordinantes priuarētur auctoritate ordinandi.

¶Idem eidem.

¶ Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri vero conferri debent in quatuor tēporibus, vel sabbatho sancto, vel sabbatho de passione.

CAP. III.

D E † eo autem quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor tēporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promouere: Taliter respondemus, q licitum est episcopis, dominicis & alijs festiuis diebus, vnum aut duos [f] ad minores [g] ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quattuor tēporibus, aut sabbatho [h] sancto, vel in sabbatho ante dominicam de passione, nulli episcoporum, præter quam Romano Pontifici licet aliquos ordinare.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in cōtrarium & dupliciter soluit. Io. And.]

d Antiqua.] arg. q consuetudo excusat in delictis. arg. 32. q. 4. obijciuntur & 4. dist. denique. argu. contra. ῑ. de sismo. non satis. & ῑ. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cū haberet ῑ. de consuetud. ca. vlti. i. tñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pęna temporali, 1 q p p scādalū imponi non pōt, sed à pœna æterna non excusat, immo amplius accusat. vt dicunt contraria, & non minus ardebunt qui cū multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic q cōsuetudo excusat in ijs quæ sunt cōtra ius positiuū, dum tñ sit rōnabilis & præscripta ῑ. de cōsue. c. vlt. in fi. 2 In his vero quæ sunt ῑ ius naturale, nullo modo, nec vlla cōsuetudo excusat. vt ibidē primo responso.

e Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tñ recepissent characterē. vt ῑ. eo. c. penult.

D E eo.] Cōis diuisio. Secūda. ibi, Taliter responde mus. Io. And.

CASVS. Quæsitū fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines, aut in subdiaconos: Rñdet Papa q licitū est epis, dñicis & alijs diebus festiuis, vnū vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatū nō licet, nisi in quattuor temporibus, aut sabbatho sancto, aut in sabbatho de Passione, præterquam Romano Pontifici.] Not. quo tempore debent sacri ordines conf. scilicet in quattuor temporibus, in sabbatho sancto, & in sabbatho ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Aut duos.] nunquid plures? vtique, dūmodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. perq. an omnes minores, &c. soluit.]

g Ad minores.] & sic videtur, q omnes minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo quod dicit, potest promouere vnum ad minores: quia indeterminate dicit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorum. in fi. de priui. quia circa, qd satis pōt concedi, & de facto obtinet vt hic & ῑ. de eo qui fur. or. recum H. nisi consuetudo repugnet quæ scandalū generaret. Consuetudo enim ea quæ licita sunt reddit illicita. ῑ. de cler. cōiug. cum olim. & ῑ. de cogn. spi. super eo. 3.

h Sabbatho.] vt 75. d. ordinationes 2. nō ergo die dñica. ῑ. eo. lras. Etiā continuato ieiunio, vt q dam dicebant.

1 Concor. l. aut facta. §. fi. ff. de pœ.

2 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de cōes. & ī auth. ingressi cū no. C. de sacro. eccle.

† Post cōcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. ca. 25. & c. 3. co. tit. in 1. compil.

† Vt intelligas hæc nomina ministrorū ecclesiæ, vide Magistrū sent. li. 4. dist. 24. adde concil. Trid. ses. 23. de refor. c. 2. & vide notus huius capitis.

An oēs minores ordines possit quis simul recipere.

3 Cōcor. la nō nouū c gl. C. de iu di. & ibi pe Pet. & Cy in Authe hoc ius p rectū. C. d sacrosan. eccl.

Ex tenore.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Verũ. Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines: nũ in tãtum deliquerat, q si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quẽ suscepit, nec posset ad superiores promoueri. quæsitũ fuit a papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat Papa quatenus ei pœnitentiam cõdignam imponat, & ei suadeat ut parte pœnitẽtiæ peracta, ordine suscepto vtatur: sed ad superiores non ascẽdat: veruntamen quia peccatum occultũ est, si promoueri voluerit, eũ prohibere nõ debet. No. quòd occulta peccata vindictam non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per confessionẽ, non potest prohibere illum ab ordinibus.

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 50. c. 3. & c. 5. co. ti. in 1. compil.

† Al. itara suscepto ordine degradetur.

a Adeo deliquit.] puta periurium vel adulterium commisit, vt ĩ. eo. tit. c. vlt.

† In foro exteriori: nam quo ad Deũ nõ relinquũtur ĩpunita.

[Gl. seq. alle. 4. cõtor. & in cõtrarium tria iura. ponit opi. q̃ reprobat, deniũ ponit opi. H. & Tan. q dixerunt quatuor consideranda.]

¶ Idem.

¶ Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi nõ debet.

CAP. IIII.

Ex † tenore tuarũ litterarũ accepimus, qd N. clericus adeo[a] deliqt, quod si peccatũ eius esset publicum, degradaretur † ab ordine quẽ suscepit, & amplius nõ posset ad superiores ordines ꝓmoueri. ¶ Verum quoniã peccatum ipsius forte occultũ dixisti: mandamus quatenus pœnitentiã ei condignam imponas, & suadeas, vt parte pœnitentiæ peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascẽdat: Veruntamẽ quia peccatum occultũ[c] est: † si promoueri voluerit, eũ nõ debes aliqua ratione prohibere.[d]

¶ Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶ Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.

CAP. V.

Ad † aures nostras peruenit, quod religiosi quidã ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prælati[e] eorum desiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæstioni taliter respond quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendẽdo, in inferiori ministerio deseruire, quam

b Vtatur.] Not. ergo q dicit hic q criminosus acta pœnitentia potest ꝓmoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis. 50. dist. q. tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs. arg. contra 25. dist. primum. & 1. q. 7. si quis omnẽ. & 48. dist. qm. Sol. quidam dixerunt q si promotus non est, nullo modo debet promoueri, per ca. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene contra naturã est, vt aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. vnum. §. nunc autem. Vnde vr idem dicendum circa promotos & promouendos facilius tñ impeditur promouendus q̃ deijciatur iam promotus. 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt, q quatuor cõsiderãda sunt. Primum, quantitas criminis, vtrum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratur quantitas criminis. Secundum, est quæ est qualitas criminis, vtrum sit occultum vel manifestũ. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spontaneam cõfessionem in iudicio. Istis tribus modis notorium fit crimen. ĩ. de cohab. cle. & mu. c. vlt. Quartũ est satisfactio pœnitentis, videlicet an egerit verã pœnitentiam vel simulatã. si crimẽ est enorme & manifestũ, vt simul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec vnq̃ restituitur post quamcunq; pœnitentiam. 50. dist. miror. si vero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus: quia solũ Deum habet vltorem, q̃ a latentia peccata vindictam nõ habent 32. q. 5. Christiana. & acta pœnitentia poterit officio suo vti: & ad maiores ordines ascendere, vt hic, & inf. de fimo. ex tuæ præter eos homicidij. infra eod. quæsitum est, ubi exemplificantur crimina talia. Si vero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines promoueri fortius quã in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio vel timore probationum confessus, in eo casu deponitur. 81. dist. si quis clericus. Si vero publicũ est p operis euidẽtiam, vel spontaneam confessionem: tunc acta pœnitentia poterit cũ eo misericorditer agi secundum quod visum fuerit episcopo, quandoque plus vel minus. 35. q. vlt. si q̃s presbyter. 50. dist. n. presbyterum, & hoc totum intelligas, cũ veram pœnitentiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. vt constitueretur.

† circa ꝓmotos, & ꝓmouendos crimi̇nosus quot & qualia cõsiderari debeant.

† Adde q̃ dicat peccatũ occultũ, & qñ manifestũ in l. cũ fratrem. per Bal. C. de his quibus vt in dignis.

c Occultum.] & sic probatione cessante, vindictæ ratio conquescit. 32. q. 5. Christiana. & secretorum Deus index & cognitor est. 32. dist. erubescit. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deũ habent vltorem. C. de iureiu. iuris iurande.

† Post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 16. ca. 22. & c. 4. eo. tit. in 1. compil.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

d Prohibere.] etiam si in crimine teneantur, prohibendi non sunt, sed commonẽdi. ĩ. eo. c. vlt. arg. cõtra. ĩ. c. proxi. Sol. hic loquitur de sæculari, ibi de regulari q propriam voluntatem nõ habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prælatorum, hic nullum scandalum. Vel melius, istud cũ q̃s petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quem habet, vel dignitatis, illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eum repellere. arg. ĩ. de spon. præterea. 1.

Ad aures.] Communis diuisio. Secunda ibi, Tuæ. Ioan. And.

CASVS. Quidam religiosi volũt ad ordines promoueri: ꝓlati eorum nolũt promoueri: quæritur quid iuris sit? Rñdet Papa, q tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus, suis ꝓlatis obedientiam impendendo, q̃ cum scandalo suorũ ꝓlatorum ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiẽdi, quia pt esse, q prælati eorũ, aliqua sua secreta cõmissa nouerint, ꝑ quæ salua cõsciẽtia nequeãt ꝓmoueri, qa nõ in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acqritur regnũ Dei. No. q regulares ꝯ volũtatem suorũ ꝓlatorum promoueri non debent. Itẽ nihil cũ scandalo est faciẽdum.

e Prælati.] i. dest, Abbates vel Priores regulares, large sumpto vocabulo, infra, de verborum significatione, quamuis.

[Gl. seq. alleg. 5. conc. & in ꝯtrariũ quinque iura, & soluit, distinguẽs excõicationem a ꝓcepto, & in ꝓcepto distinguit an spectet ad eius officium, vel nõ. Et primo casu subdiuidit an sit iustum vel iniustũ, vel dubiteẽ.]

f Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. distin. contra morem. & 19 distinct. in memoriam, & 9. q. 1. sciendum. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit. argu. contra

S Ane.] Communis diuisio. Secūda ibi, Significamus. Ioan. And.

C A S V S. Consuetudo erat in quibusdā ecclesijs Scotiæ & Valliæ, ꝙ in dedicationibus ecclesiarū vel altarium extra quattuor tempora clerici ad sacros ordines promouebātur. Rn̄det Papa, ꝙ illa cōsuetudo est ecclesiasticę institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare. sed in Romana eccle. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. ꝙ multitudo inducit dispensationem. Vnde versus.

Ob populū multum, crimen pertransit inultum.

Not. ꝙ multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a Quatuor temporum.] supple & extra sabbathū sanctū, & i sabbatho hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. j. capite proximo, quia tunc licet.

b Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus sollemnibus. inf. ca. proxi. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. 4. iura, demum arg. determinat, & triplicem veritatem distinguit.

minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi ¶ Sabbatho quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶ Idem episcopo Herfordensi.

¶ [1] *Non valet cōsuetudo quòd extra statuta tempora sacri ordines conferantur.*

CAP. II.

SAne † super eo, quod moris esse dixisti in ecclesis quibusdā Scotiæ & Valliæ, † in dedicationibus ecclesiarum vel altariū extra ieiunia quatuor temporum, [a] clericos ad sacros [b] ordines promouere. Significamus, quòd cōsuetudo illa (vtpote institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbanda; & nisi multitudo [c] & antiqua [d] consuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponerentur [e] & ordinantes priuarētur auctoritate ordinandi.

¶ Idem eidem.

¶ *Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri vero conferri debent in quatuor tēporibus, vel sabbatho sancto, vel sabbatho de passione.*

CAP. III.

DE † eo autem quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor tēporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promouere: Taliter respondemus, ꝙ licitum est episcopis, dominicis & alijs festiuis diebus, vnum aut duos [f] ad minores [g] ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quattuor tēporibus, aut sabbatho [h] sancto, vel in sabbatho ante dominicam de passione, nulli episcoporum, præter quam Romano Pontifici licet aliquos ordinare.

c Multitudo.] arg. ꝙ multitudo dispensationem inducit. 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. 7. quotiens. 2. & 44. dist. c. comessationes. & 24. q. 4. non potest. versus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

In multitudine tñ illis nō parcit, quos magis cām delicti esse cōstiterit, j. de cler. excō. mini. datores. & ita pp scādalum aliquid omittit impunitū, cū alias non esset omittēdum, qd fieri pt si veritas nō offendit, q̄ triplex est, s. iustitię. j. de re. iur. qui scandalizauerit, veritas doctrinæ siue disciplinæ. 11. q. 3. quando ergo. veritas bonę vitæ. 22. q. 2. primū in princ. & 32. q. 5. ita ne. hæc nūquā dimittenda est propter scandalum. 11. q. 3. inter verba. sed veritas iustitiæ & veritas doctrinæ siue disciplinæ, quandoque omittitur propter scandalum, puta quando multitudo est in causa, vt hic dicitur. de hoc dicit. s. de renun. nisi cū pridem §. pro graui quoque. Veritas iustitiæ ad iudicē, doctrinæ siue disciplinæ ad prælatum, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde versus.

Est verum vitæ doctrina iustitiaque:

Primū semꝑ habe, duo propter scandala linque.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in cōtrarium, & dupliciter soluit. Io. And.]

d Antiqua.] arg. ꝙ consuetudo excusat in delictis. arg. 32. q. 4. obijciuntur & 4. dist. denique. argu. contra. j. de simo. non satis. & j. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cū haberet s. de consuetud. ca. vlti. i. rñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pęna temporali, [1] q̄ pp scādalū imponi non pōt, sed à pœna æterna non excusat, immo amplius accusat. vt dicunt contraria. & non minus ardebunt qui cū multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic ꝙ cōsuetudo excusat in ijs quæ sunt cōtra ius positiuū, dum tñ sit rōnabilis & præscripta s. de cōsue. c. vlt. in fi. [2] In his vero quæ sunt ꝯ ius naturale, nullo modo, nec vlla cōsuetudo excusat. vt ibidē primo responso.

e Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tñ recepissent characteré. vt j. eo. c. penult.

DE eo.] Cōis diuisio. Secūda. ibi, Taliter respondemus. Io. And.

C A S V S. Quæsitū fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines, aut in subdiaconos: Rn̄det Papa ꝙ licitū est epis, dñicis & alijs diebus festiuis, vnū vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatū nō licet, nisi in quatuor temporibus, aut sabbatho sancto, aut in sabbatho de Passione, prætérquam Romano Pontifici. Not. quot tempore debent sacri ordines conf. sci licet in quatuor temporibus, in sabbatho sancto, & in sabbatho ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Aut duos.] nunquid plures? vtique, dūmodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. perq. an omnes minores, &c. soluit.]

g Ad minores.] & sic videtur, ꝙ omnes minores ordines posse aliquis simul recipere ex eo quod dicit, potest promouere vnum ad minores: quia indeterminate dixit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorum. in fi. de priui. quia circa, qd satis pōt concedi, & de facto obtinet vt hic & j. de eo qui fur. or. re. cum H. nisi consuetudo repugnet quæ scandalū generaret. Consuetudo enim ea quæ licita sunt reddit illicita. j. de cler. cōiug. cum olim. & j. de cogn. spi. super eo. 3.

h Sabbatho.] vt 75. d. ordinationes 2. nō ergo die dñica. j. eo. lras. Etiā continuato ieiunio, vt qdam dicebant.

† Post conc. Lateran. sub Alc. iij. par. 26. c. 24. & c. 2. eo. ti. in 1. compil.

† In vno vetustissimo manuscripto Galliæ in alio, Gawliæ.

Dispensatio fit pp multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

1 Concor. l. aut facta. § fi. ff. de pœn.

2 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de cōsel. & i auth. ingressi cū no. C. de sacro. eccle.

† Post cōcil. Lateran. sub Alc. iij. par. 26. ca. 25. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† Vt intelligas hæc nomina ministrorū ecclesiæ, vide Magistrū senten. li. 4. dist. 24. adde concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 2. & vide notus huius capitis.

An oēs minores ordines possit q simul recipere.

3 Cōcor. l. nō noui cum gl. C. de iur. di. & ibi per Pet. & Cyn. in Authen. hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccles.

EX tenore.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Verū. Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines, sed in tātum deliquerat, quod si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quē susceperit, nec posset ad superiores promoueri. quęsitū fuit a papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat Papa quatenus ei pęnitētiam cōdignam imponat, & ei suadeat ut parte pęnitētiæ peracta, ordine suscepto vtatur: sed ad superiores non ascēdat: veruntamen quia peccatum occultū est, si promoueri voluerit, eū prohibere nō debet. No. quòd occulta peccata vindictam 1 non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per confessionē, non potest prohibere illum ab ordinibus.

a Adeo deliquit.] puta periurium vel adulterium commisit, vt ī. eo. tit. c. vlt.

[Gl. seq. alle. 4 cōtor. & in cōtrarium tria iura ponit opi. q̄ reprobat, deniq; ponit opi. H. & Tan. q dixerunt quatuor consideranda.]

¶ Idem.

¶ *Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi nō debet.*

CAP. IIII.

EX † tenore tuarū litterarū accepimus, quòd N. clericus adeo[a] deliquit, quod si peccatū eius esset publicum, degradaretur † ab ordine quē suscepit, & amplius nō posset ad superiores ordines promoueri. ¶ Verum quoniā peccatum ipsius forte occultū dixisti: mandamus quatenus pœnitentiā ei condignam imponas, & suadeas, vt parte pœnitentię peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascēdat: Veruntamē quia peccatum occultū[c] est: † si promoueri voluerit, eū nō debes aliqua ratione prohibere.[d]

¶ Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶ *Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.*

CAP. V.

AD † aures nostras peruenit, quod religiosi quidā ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prælati[e] eorum desiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæstioni taliter respond. quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendēdo, in inferiori ministerio deseruire, quam

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 50. c. 3. & c. 3. eo. ti. in 1. compil.

† Al. ita vt in suscepto ordine degradetur.

In foro exteriori: nam quo ad Deū nō relinquū tur impunita.

† Adde q̄ dicat peccatū occultū, & qn̄ manifestū in l. cū fratrem. per Bal. C. de his quibus vt indignis.

† Post cōcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 16. ca. 22. & c. 4. eo. tit. in 1. compil.

circa promotos & promouendos, & quidem crimi... quot qualia cōsiderari debeant.

b Vtatur.] Not. ergo quod dicit hic quod criminosus acta pœnitentia potest promoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis. 50. dist. quia tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs. arg. contra 25. dis. primum. & 1. q. 7. si quis omnē. & 48. dis. qm̄. Sol. quidam dixerunt quod si promotus non est, nullo modo debet promoueri, per ca. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene contra naturā est, vt aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. vnum. §. nunc autem. Vnde vr̄ idem dicendum circa promotos & promouendos facilius tn̄ impeditur promouendus q̄ deijciatur iam promotus. 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt, quod quatuor cōsiderāda sunt. Primum, s. quantitas criminis, vtrum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratur quantitas criminis. Secundum est quæ est qualitas criminis, vtrum sit occultum vel manifestū. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spontaneam cōfessionem in iudicio. Istis tribus modis notorium fit crimen. ī. de cohab. cle. & mu. c. vlt. Quartū est satisfactio pœnitentis, videlicet an egerit verā pœnitentiam vel simulatā. si crimē est enorme & manifestū, vt simul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec vnq̄ restituitur post quātamcunq; pœnitentiam. 50. dist. miror. si vero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus: quia solū Deum habet vltorem, q̄a latentia peccata vindictam nō habent 32. q. 5. Christiana. & acta pęnitentia poterit officio suo vti: & ad maiores ordines ascendere, vt hic, & inf. de simo. ex tuæ præter eos homicidij. infra eod. quæsitum est, ubi exemplificantur crimina talia. Si vero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines promoueri fortius quā in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio vel timore probationum confessus, in eo casu deponitur. 81. dist. si quis clericus. Si vero publicū est per operis euidētiam, vel spontaneam confessionem: tunc acta pęnitentia poterit cū eo misericorditer agi secundum quod visum fuerit episcopo, quandoque plus vel minus. 35. q. vlt. si qs presbyter. 50. dist. in. presbyterum, & hoc totum intelligas, cū veram pœnitentiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. vt constitueretur.

c Occultum.] & sic probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit. 32. q. 5. Christiana. & secretorum Deus iudex & cognitor est. 32. dist erubescāt. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deū habent vltorem. C. de iureiu. iuris iurande.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

d Prohibere.] etiam si in crimine teneantur, prohibendi non sunt, sed commonēdi. ī. eo. c. vlt. arg. cōtra. ī. c. proxi. Sol. hic loquitur de sęculari, ibi de regulari q propriam voluntatem nō habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prelatorum, hic nullum scandalum. Vel melius, istud cū qs petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quem habet, vel dignitatis, illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eum repellere. arg. ī. de spon. præterea. 1.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda ibi, Tuæ. Ioan. And.

CASVS. Quidam religiosi volūt ad ordines promoueri: plati eorum nolūt promoueri: quæritur quid iuris sit? Rn̄det Papa, quod tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus, suis platis obedientiam impendendo, q̄ cum scandalo suorū platorum ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiēdi, quia pt̄ esse, quod prælati eorū, aliqua sua secreta cōmissa nouerint, pp quæ salua cōsciētia nequeāt promoueri, qa nō in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acqritur regnū Dei. No. quod regulares cō volūtatem suorū platorum promoueri non debent. Itē nihil cū scandalo est faciēdum.

e Prælati.] i. est, Abbates vel Priores regulares, large sumpto vocabulo, infra, de verborum significatione, quamuis.

[Gl. seq. alleg. 5. conc. & in cōtrariū quinque iura, & soluit, distinguēs excōicationem a pcepto, & in pcepto distinguit an spectet ad eius officium, vel nō. Et primo casu subdiuidit an sit iustum vel iniustū, vel dubitet.]

f Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. distin. contra morem. & 19 distinct. in memoriam, & 9. q. 1. sciendum. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit. argu. contra

dendi[a] licentiam cum instantia postulantes, ea obtenta cedere prætermittunt.

¶ Sed cum in postulatione huiusmodi, aut ecclesiarum commoda quibus præsunt, aut† salutem videantur propriam attendisse, (quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sua sunt, s. n etiam leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos.[b]

¶ Honorius tertius maioris ecclesiæ decano, & magistro R. cantori† sancti Dionysij Leodiensis.

¶ Non renunciat iuri suo qui gratia aduersarij se submittit.

CAP. XIII.

Veniens ad Apostolicam sedem I. subdiaconus proposuit, quod cum bonæ memoriæ I. Papa præd. noster abbati de Emenco, & maioris ecclesiæ, ac sancti Pauli cantoribus Treuerensi suis dederit litteris in mandatis, vt si nihil canonicum obuiaret, præbendam in ecclesia sancti Florentini † in confluentia, quam Iacobus decanus ipsius ecclesiæ resignauit, sublato appellationis obstaculo, assignarent eidem: & infra.

¶ Cumque iudices Apostolici cum vellent adimplere mandatum, quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratæ, dicentes subdiaconum antedictum renunciasse iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat. Dicto igitur subdiacono hoc negante[c] iam dicti canonici ad hoc probandum testes aliquos produxerunt per quos cum videretur probatum, ipsum se gratiæ capituli commisisse[d] duo iudices[e] prædictorum sententialiter decreuerunt, eundem non posse vti litteris supradictis, pro eo quod idem aduersarij se gratiæ commisisset, per quod visus

a Licentiam cum instantia.] Ex eo, quod cum instantia perseuerando petunt, præsumitur contra eos magis, de pœn. dist. 1. diuortium, & C. de Veil. si mulier. in fin. sic etiam pallium cum instantia peti debet, 100. dist. prisca, & ff. de quæstionibus, l. 1. §. diuus.

[Glos. seq. obiicit & soluit.]

b Compellendos.] Nota quod aliquis cogitur renunciare, obtenta licentia renunciandi, tamen sm legis re integra recuperabuntur bona quibus cessit, ff. de cess. bo. l. ijs qui, sed hoc ideo est, ne illudatur Papa: sicut si postulatio præsentatur Papæ, non pōt postea recedere ab ea, s. de postula. bonæ, ratio quare compellantur, redditur i[n] littera. In huiusmodi conclusione consideret Papa commodum ecclesiæ, vel propriam salutem petentis, quorum neutrum vult impediri, & ideo compellitur.

Veniens.] Prima pars ponit appellationē impetrantis, & eius causam. Secunda: ipsis prosecutionem, et auditoris dati sententiam. Tertia, ipsius sententiæ confirmationem. Secūda: ibi, Ad quē. Tertia: ibi, Mos igitur. Io. And.

CASVS Ioannes subdiaconus impetrauit litteras ad quosdam iudices, ut ei præbendam vacantem in ecclesia sancti Florentini in confluentia assignarent, & cum ipsi vellent mandatum Apostolicum adimplere, quidam canonici illius ecclesiæ se opposuerunt dicentes quod ipse renunciauerat iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat: sed ipse subdiaconus hoc negauit, canonici testes induxerunt ad hoc probandum, per quos videbatur probatum, quod ipsi gratiæ Capituli se commisisset. duo iudicum sententiauerunt eundem subdiaconum non posse uti litteris supradictis, pro eo quod gratiæ capituli se commisit, quare iuri suo renunciare visus fuit: à qua sententia ipse appellauit, suæ appellationi uigiliam Epiphaniæ terminum præfigens, ille accessit ad terminum: [illegible] aduersarius post terminū per duos menses et amplius expectatus non uenit: tandem nuncius aduersarii cum litteris ad dicendum, et ad impetrandum tantum comparuit coram auditore dicto. Ioan. concesso, sed cum sufficiens ad causam tractandam non esset, idem auditor sententiam iudicum prædictorum cassauit iustitia exigente. Nota, quod licet quis committat se gratiæ aduersarii non renunciando litteris impetratis contra ipsum, non intelligitur propter hoc renunciasse iuri, quod sibi ex litteris competebat. Item cum aliquis statuit terminum suæ appellationi, vtraque pars appellationis causam prosequi debet per sufficientem procuratorem ad totam causam, cum peremptoriè ad hæc citata intelligatur. Item non statim post terminum peremptorium debet iudex procedere.

c Negante.] Et sic per negationem facta fuit res dubia, ut C. qui ad lib. procla. non licet. l. 2. & sic per narrationem, & responsionem litis contestatio facta fuit, inf. de lit. cont. ca. vnico, & s. de elec. dudum. §

[Gl. seq. fortificat textum, & dat simile, obiicit, & soluit, in fin. alleg. pro simili, cap. sane, et ponit d. solutiones, & ipsius duas lecturas.]

d Commisisse.] Et sic commisit se gratiæ capituli tūc: sed in veritate nō erat probatū quod per hoc lris renunciasset, quare ipsorum sniā ge tractatum; quia et verū esset quod se eorum gratiæ commisisset, nō vr renunciasse litteris, nisi expresse litteras ipsis restituisset s. e. sane. et s. de fac. cū pridē. et si commisit se illorum gratiæ, et ipsi nullā gratiam faciebāt, poterat vti iure suo. Est simile, licet comus ad arbitros iur[e] appellationis, propterea non renūcio appellationi, imo postea possum prosequi appellationem, nec mihi currit tempus interim, C. de tempo. appel. Auth. si tn. nec inde debet damnum substinere, vnde meruit gratiam reportare. s. eo. sane. et infra de fideiul. peruenit, et inf. de pact. cū pridē. Sed cōtra vr per tacite vr renunciasse litteris suis, infra de off. dele. gratum, et infra de testib. cum venissent, et infra de ijs quæ fi. à maio. par. cap. ex ordine, et infra de præb. pro illorum, et C. de iure dot. l. 2. de lege commis. post diem. et nihil refert ac alterū ex æquipollentibus[4] quis faciat, ff. de re iu. in summa, et ff. de arb. quid tamen, §. primo. et infra de uerb. sign. in his. Dic quod per hoc non renunciauit, per prima iura, et quia cassata fuit illa sententia simile uidetur supra eo. sane. sed ibi plus petit tradendo litteras aduersarij, quare iuri suo renunciauit: hic non tradidit litteras, licet commiserit se gratiæ aduersarii Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio quam iure actionis, hic uero ipso iure, uel ibi auditus fuit de iure, ut dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.

e Duo iudices.] Et propter hoc solum etiam debuit cassari snīa, cum nō appareat quod tertius se excusasset, uel commisisset eis uices suas, inf. de off. deleg. causā matrimonij, et ff. de re iud. duo ex trib. sed si se excusauit bñ potuerunt procedere, infra de off. deleg. prudētiā quod intellige sic clausula illa quod si nō oēs, etc. Erat in sñs, sed ex alia causa fuit cassata snīa: et mandatur iudicibus istis vt præbendā illā faciant conferri, ut dr in integra in fi.

Glo.

† Al. aut ad salutem, etc.

1 Vel alteri superiori, cum tex. de Papa nihil exprimat. Ioan. And.

† Vide l. sed et si. §. 1. ff. ad le. Aquil. et l. 1. §. sciendum. ff. de ædil. edi.

† Al. canonico.

2 Et sic decenti incumbit probatio. ff. de proba. l. ei qui dicit. Ioan. And.

† Florini. Florentii.

3 Concord. l. 1. §. præterea. ff. de ui. ass. priuato, et l. 2. et ibi Pet. de. Bel. per. et Cy. C. de alien. iudic. mu. causa, fac.

4 Ista non sunt æquipollentia renunciare et submittere se gratiæ, ut supra dixit glos. et facit infra de iust. cū venissent. Io. And.

est renunciasse [a] iuri sibi ex ipsis litteris competenti. † A qua sententia idem appellans, in † vigiliam Epiphaniæ terminum suæ appellationis præfixit. [b]

¶ Ad quem † cũ venisset P. de Colle medio capellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum eius aduersarius non accesserit per duos menses, & amplius expectatus, nec vllus compareret pro eo sufficiens responsalis, tandem quidam litteras habens ad contradicendum & impetrandum, coram eodem comparuit; qui cum ad tractandum causam minus sufficiẽs [c] crederetur, idem auditor sententiam prędictorum iudicum sententialiter (iustitia exigente) cassauit: Nos igitur ratam & firmã habemus capellani sentẽtiam memorati.

¶ Idem archiepiscopo Treueren.

¶ *Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non propter hoc prælaturę renunciat.*

CAP. XIIII.

Lectæ coram nobis fraternitatis tuę litteræ continebant quòd abbas Sancti Petri Tulleñ. tibi humiliter est confessus, quòd cũ adeo graui ægritudine laboraret, quod de vita desperaretur [d] ipsius: ad cuiusdam æmuli

[Gl. seq. arg. & arg. determinat.]

a Renunciasse iuri.] Argu. quod per litteras executorias acquiratur alicui impetranti, alias non posset renũciari iuri ex ipsis litteris competenti, si non acquireretur ius: quia ei quod non est, etiam renunciari non potest. Dicas quod per litteras monitorias præceptorias siue executorias nullum ius acquiritur, per quod ecclesia siue clerici cõtra quos impetrantur litteræ, obligati sint impetranti, nec aliquod ius habet in ecclesia ante receptionem, sed officium executorum implorare potest vt mandatum Apostolicũ exequantur: & ipsi mandatũ tenentur adimplere & huic officio bene posset renunciare restituendo litteras, & renunciando litteris impetratis, & etiã impetrandis: quo facto executores vlterius non procedent: & sic nec officiũ iudicis, nec aliud per litteras illas implorare poterat hunc officio non fuit renunciatum, sup eo. sane. cum iam executor fuerit prosecutus officium suum, sed litteras tantum restituit, quantum auctoritatæ fuerat restitutus, & inde nõ obstat fuit renũciatio litterarum, & ideo de iure fuit auditus, vt no. in si. vlt. notulæ Bern.

b Præfixit.] Quod quidem bene ponit, & iudex idẽ facere potest & debet, inf. de appel. oblatæ, & c. sæpe contingit, 1 & terminum præfixit, & tunc esset in curia, vt sequitur. quandoque statuitur ad iter arripiendum, & tunc sufficit arripere iter in termino. infra de appellat. peruenit. & in istis casibus litteræ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa decre. oblatæ, & capit. sæpe. terminus vero datus à lege est annus, vel ex iusta causa biennium, infra de appella. cum sit Romana. & talis terminus bene potest præueniri, vt in cap. oblatæ.

[Glossa sequens signat contrarium, & dat duas solutiones.]

c Minus sufficiens.] Sed non videtur quòd iste fuerit contumax ex quo misit nuncium ad impetrandum & contradicendum, cum ipse non appellauerit; sed ille Ioann. contra quem lata sententia fuit, & ideo non debuit sententia contra ipsum ferri, licet forsitan posset in expensis condemnari. vnde contra. infra de appell. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expensis; quia non fuerit prosecutus nisi quo ad impetrandum. & ibi non fuit processum super principali. Potest dici quod in illo decre. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partem in expensis condemnari; quia non miserat sufficientem procuratorẽ; hic vero petijt, vt procederetur ad sententiam infirmandum. Vel melius, hic fuit lis contestata, & sententia diffinitiua lata. & ideo cum statutus esset terminus ad prosequendam appellationem, & altera pars non fuerit sufficienter prosecuta ad sententiam defendendam, contumax debet reputari; siue sit pars appellata, siue appellans: quia iudex appellationis altera parte absente debet procedere ad cassandam vel firmandam sententiam, C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud, 2. q. 6. c. ei qui, §. appellatore, & inf de appel. per tuas. vbi de hoc est expressum: quia non mittit nuncium sufficientem, sibi imputet: nec potest dici quod citata nõ fuerit: quia terminus cõstitutus ad appellationem prosequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapso perinde pcedatur ac si peremptoria sit citatus, infra de appellation. sæpe contingit. Et not quod hic appellatus tenetur mittere nuncium sufficiẽtem ad appellationem prosequendã, si terminus sit præfixus à iudice vel ab appellante, 2 & appellans eodem modo, aliàs finietur causa altero prosequente legitime: & hoc est cum lis est contestata, & appellatur a diffinitiua sententia, siue post litem contestatam, vt hic habes: alias in expensis punitur, vt dicit illa decreta. Nicolao. quia ibi non fuit lis contestata, & appellatum fuit à grauamine; Vnde non poterat procedi ad sententiam altera parte absente, vnde punitur tantum in expensis, quia non venit sufficienter instructus. Si vero appellatio ante litem contestatam à iudice recepta non fuit, nec ab aduersario approbata; tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum. infra de appellatio. interposita §. primo. saluo eo quod dicitur infra de appellatio. cordi. sed cum appellatur a sententia diffinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduersario vel iudice, saluo eo quod dicitur extra de appella. cordi. sed considerabitur vtrum terminus sit præfixus à iudice, vel ab appellante, & tunc vtraque pars tenetur mittere sufficientem procuratorem ad totam causam, vt hic patet; alias procederetur contra absentem tanquam contumacem, vt hic patet. & infra de appella. interposita.

Lectæ coram.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Nos autem. Io. And.

CASVS. Quidam abbas adeo graui ægritudine laborabat, quod de vita desperabatur ipsius, ad consilium cuiusdam æmuli sui, quem æmulum non credebat, absoluit monachos ab obedientia sua, & episcopum suum vocauit ut in manibus suis renunciaret; non tamen renunciauit. postmodum recuperata sanitate monachi obedientiam & reuerentiam fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciasse intelligatur abbatiæ? Respondit Papa, quod non. Nota quod non intelligitur quis renunciare regimini suo, licet absoluat subditos ab obedientia sua; quia illa non est forma renunciandi.

d Desperaretur.] Sic infra de regula, & transeunti. sicut tenor.

† Vide tex. in l. si quis in conscriben do, cum ibi no. C. de pac.

† Dictio, in, deest in antiquis.

† Al. Ad quam.

1 Et c. cõsuluit, in fi. gl. vlt. dic q. q. ista beneficialis erat, & hodie in ea tene quod habes infra de elec. c. 1. lib. 6. nec est vera dict. gl. q. sola terminí præfixio etiam post sententiã deferat causam ad curiam; vt dicetur in ca. interposita. §. 1. de appel. Io. And.

2 Concor. text. in l. pepimus. cum no. C. de appel. & l. 1. §. ab eodẽ. cũ gl. magna. & ibi Bart. ff. q. & à quibus.

a Con-

a Consilium.] De quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, si fraus intercessit, ff de reg iu. cõsilij. 1 & contra illum potest agi de dolo quanti eius interfuit id factum non esse, ff. de dolo arbitro. § dolo. & hoc verum est si fuisset soluendo: sed hoc non esset, & vera renunciatio fuisset, vñ in eo casu dẽt restitui ad pristinũ ius, ff. de dolo. & exeganter. §. pen. & ff. de eo q quẽ factũ erit. l. vlti. hic illa cessant quia non fuit hic renunciatio cũ effectu.

[Gl seq. format tex. per simile, op. jcit de tacita renunciatione per vnũ capital. ideo adiuuans pc. quinque similia, & soluit.]

b Non fecit.] Et ideo volũtas talis nõ obstitit, q a nõ processit ad factũ simile: voluntas non sufficit: vbi opus est facto, inf. de eo q mit. in pos. cã rei l r. c. 1. & arg. inf. de renũ. cũ aliquib. 2. sed cõtrarium vr q tacite vr iuri suo renũciasse, inf. de ijs quæ fi. à maio. par. Cap ex ore. vbi ipso facto vr renũciasse, sicut ipso facto Deũ negamus, 11. q. 3. existimant. ipso facto mẽtimur. 22. q. 5. cauere, & ipso facto appellamus. inf. de app. dilecti & vt nostrum. & eo ipso q quis saluat prælatum, consentit in illum, quem non potest reprobare, 63. dist. cum Adrianus. nec est opus scripto qui obediẽtiam suã ipso voluntarij adtentius probat officio, inf. de maio. & obe. legebatur. cõtrarium tamen verum est, quod propter hoc non renunc. tur.

[Gl. seq. arg. Io. And.

c Promiserunt.] Et hic videtur reassumpsisse obedientiam, a qua illos absoluerat. tal modo non poterat, cum esset prælatus eorum, sine licentia episcopi sui. 18 q. 2 abba, & c. prox. & sup. eod. ad i onet. cum sit de substantia regulæ ipsa ob. dientia, sup. de maio. & obed. cũ in ecclesijs. Item arg. quod re integra licitum est pœnitere, sup. de elect. in cau lis, & ff. de iurid omnud. si con uenerit.

D Ilecti filij.] In prima parte ponit conuentus petitio. In secunda: ibi, Cum igitur, ipsius repulsio, c. .. gorij commisso Io. And.

CASVS Quidam abbas ad Romanam ecclesiam, nullo medio pertinens, & sentiens se insufficientem, renunciauit in manibus monachorum regimini abbatiæ sine licentia Papæ, & monachi alium elegerunt, peruenit hoc ad Papam, cum ergo dictus abbas sine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ, ipse tam renunciationem quam electionem denunciauit irritas & inanes; mandans quibusdam quatenus abbatem ipsum faciant restitui loco suo, quo restituto recipiant vice Papæ renunciationem ipsius. Not. quod resignatio fieri debet in manu sui prælati, aliter non valet. Iste abbas immediate subiectus Romanæ ecclesiæ non potest cedere sine licẽtia Papæ.

sui consilium, [a] de quo ipse (cum non crederet eum æmulum) confidebat, monachos suos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absoluit. vocato diœcesano episcopo, vt abbatiam in eius manibus resignaret: quod † tamen visus consilio saniori non fecit, [b] & eidem abbati postmodum restituto sanitati, vniuersi & singuli de conuentu obed. etiam & reuerentiã requisiti ab eo in Capitulo promiserunt, [c] † & infra.

¶ Nos autem ex tali facto, eundem abbatem suo resignasse regimini non videmus.

¶ Gregorius ix. Agathensi & Vticeñ. episcopis.

¶ *Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest.*

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monasterij sancti G. † immediate ad Romanam pertinentis ecclesiam, intimauerunt, quòd abbas eorum sentiens se insufficientem [d] oneri regiminis abbatiæ, cessit in manibus [e] eorũdem: ipsi quoque † G. monachum sancti Victoris elegerunt canonice in abbatem: & infra.

¶ Cum igitur dictus abbas cedere [f] sine licentia nostra nequiuerit, nos tam electionem [g] quàm cessionem prædictas decernentes irritas & inanes, mandamus, quatenus abbatem ipsum loco suo restitui faciatis, quo integre restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

TITVLVS X.

De supplenda negligentia Prælatorum.

¶ Alexander tertius Cisterciensibus.

¶ *Si diœcesanus requisitus benedicere noluit Cisterciensem abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.*

d Insufficientem.] propter insufficientiam debet remoueri, 18 q. 2. si quis abbas. Item propter negligentiam prælatus repellitur, 1 q. 1. c. si qui episcopi, §. ecce cum. & index similiter. C. de off. præfec. orientis. l. 3. & sic bene debet admitti renunciatio, si fiat debito modo propter insufficientiã, supra eo. tit. nisi. & p defectu in fi. & cap. post translationem, sicut & Papa hic admittit illam propter negligentiam, inf. de offi. custo. c. 1. & magister p p insufficientiam debet remoueri a docendo. C. de prof. & me. l. 2. lib. 10.

e In manibus.] quia ad quem pertinet cõfirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio, 3 18 q. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit. arg. sup. eo. q in dubijs, sed quantum ad se bene tenuit: 4 quia non posset repetere. de hoc dictum fuit s. eo. quod in dubijs. tamen cõpellitur postea cedere; sed hoc contingit propter insufficientiam.

f Cedere.] Nec ad aliam abbatiam se transferre supra de conue. c. cum venerabilis

[Gl. seq. infert, dat simile, & arguit.]

g Electionem. Si non tenuit renunciatio, non tenuit electio: sic si aliquis non est legitime destitutus, alius in locum illius non fuit legitime institutus, 1 q. 6. hæc quippe. & inf. de accus. ad petitionem, sup. 81. dist. sanctus Daniel & 7. q. 1. patentium. Item arg. quod si principale non tenet, nec id quod ex eo secutum est. infra de fide instrum. inter dilectos, & C. de leg. nõ dubium. Bernar.

DE SVPPLENDA NEG. &c.

¶ Viso de modis, quibus prælati assumuntur: quia sæpe sui prælaturis negligentes reperiuntur, 40. dist. ante omnia, & quod negligitur, supplendum, & quod omittitur, instaurandum est: ideo. &c.

De hac materia tractatur 84. & 86. distinct. & 2. q. 7. negligere.

Statui-

Marginalia: 2 Vide de sent. excom. nuper. sup gl. 2. Io. An. — ¶ qui. — ¶ Vide l. q. tuis ff. de in ius vo. & l. si pœnituerit, ff. de ti. not. a Concor. tex. in l. prætor ait. ff. de no. ope. nũc. & ibi Bart. — ¶ vt. — † In multis antiqs ita ipsiq; G. monachũ S. Victoris vbi elegerunt, &c. — 3 Vide qd no. in clem. eo tit. c. vnico in glos. Io. And. — 4 Vnde dicebat Gof. q sugiore habente ratam cessionem, & præbente licentiã eligendi poterat electio fieri. Io. An.

STatuimus.] CASVS. Cistercienses aliquando remouent abbates de monasterijs suis, vel moriuntur, & alios in locum eorum substituunt: episcopi diœcesani nolunt benedicere substitutos abbates. statuit papa hic quòd si episcopus tertio requisitus eos benedicere renuerit, liceat ipsis abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere quæ ad officium pertinent, donec episcopi illos benedicant. No. negligentiam prælatorum puniendam circa officium suum. Item not. quòd quis dat quod non hêt.

a Substitutos.] & confirmatos. qa ante nihil facere vel disponere possunt. sup. de ele. nosti.

[Gl. seq. arguit, allegat. 5. infra in contrarium allegat 6.]

b Benedicere.] arg. q aliquis pôt dare quod non hêt. C. de testa. manu. cum a constitutio. ver. fi. arg. C. de iure emph. l. vlt. arg. ad hoc 5. de ele. suffraganeis. & ff. de acq. re. do. non est nouum. & ff. de vsufru. quod nostrû nô est. Arg. 3. 7. de iure patron. q d aût. in fi. & 7. de do. inter virum & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. nemo. & ff. de acq. re. do. traditio. & 1. q. 7. Daibertû. & ff. de off. procôsul. obseruare, in fi.

[Gl. seq. exemplificat, obij. it, & soluit, dat simile.]

c Alia.] scilicet vt conferant lectoratû in proprio monasterio. 7. de æta. & quali. cum contingat. & arg. 69. di. c. 1. si tñ presbyteri sint, vt ibi, cû & illa impositio manus non sit nisi quædam benedictio, ut 1. q. 1. manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suam benedictionem? Dic quod in odiû epôrum dominus papa hoc concedit p ipsam constitutionê, ne propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgêtiam habes 5. de elec. nihil est. §. vlt.

CAP. I.

STatuimus † præterea, vt si episcopus tertio cum humilitate, ac deuotione (sicut conuenit) requisitus, substitutos [a] abbates vestros benedicere [b] forte renuerit, eisdê abbatib. liceat proprios monachos benedicere, & alia [c] quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiam recogitent, † & abbates benedicere non recusent.

¶ Clemens tertius.

¶ *Regulares in suos vsus conuertere non possunt ecclesias, in quibus ius obtinent patronatus. & si intra tempus Lateran. concilij quando vacant non præsententur rectores ad eas, superior ordinabit easdem.*

CAP. II.

SIcut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam & canonici regulares, ecclesias, quæ ad præsentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, pro proprijs vsibus deputare nituntur: [d] nec volunt ad eas cum vacauerint, vocare personas: quin potius occasione concessionis [e] quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt, & destituunt [f] voluntate: admissos ita pensionibus [g] onerantes, quod nec ecclesijs competêter possunt in paupertate [h] nimia deseruire: † nec episcopo in episcopalibus [i] respondere: neque hospitalitatem [k] (sicut conuenit) transeuntibus impertiri.

¶ Nolentes autem, vt status ecclesiæ debitus & antiquus, per insolentiam † alicuius subuertatur, mandamus, quatenus (nisi a iurisdictione tua [l] exemptæ sint ecclesiæ supradictæ)

SIcut nobis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nolentes. Ioan. And.

CASVS. Quidam regulares habent ecclesias ad eorum præsentationem pertinêtes, quas vsibus proprijs appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum vacât, alios præsentare, sed instituût pro sua uoluntate, & ita grauant eos pensionibus, quòd nec ecclesijs côpetenter in paupertate deseruire, nec episcopo in episcopalib. rñdere, nec hospitalitatem seruare valent. Significatû fuit hoc dño Papæ: nolens igitur papa vt antiquus status ecclesiæ pp hoc subuertatur, mandat quatenus nisi exêptæ sint ecclesiæ supradictæ a iurisdictione episcopi, excessus illos studeat rationabiliter emendare, & nisi infra tempus concilij Lateran. statutum, prædicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias, ex tûc sibi, liceat appellatione remota i eis ordinare recto res: ita tñ quòd per hoc, nullum patronis in posterum præiudicium generetur. Not. quod exêpti a diœcesano puniri non possunt. Item nota concessionem ecclesiarum ab episcopis factam sine iuris sollemnitate, non valere. Item propter neglig-êtiam amittit quis ius præsentandi illa vice, sine præiudicio in futurum.

d Nituntur.] quod facere non pñt: nam ad priuatû cômodû trahi non debent, q ad côem vtilitatem præfixa sunt. 25. q. 1. q ad ppetuû. & 7. de offi. archipresby. vt singulæ. & arg. ff. pro soc. actiôe. §. Labeo. & 7. de præben. nulla ratio.

e Concessionis.] concessio episcopi sine consensu capituli vel maioris partis non sufficit ut possit transferre ecclesiam vel fructus ipsius ad regulares. 7. de don. pastoralis & 7. de ijs quæ fiunt a præla. sine consensu ca. cum nos.

f Destituunt.] In ecclesijs, quæ ad eos pleno iure non spectât, instituere vl destituere non possunt presbyteros, sed illos debêt epis psentare, vt ipsi epi d cura plebis rñdeât, & monachis de rebus tpalib. exhibeant rationê. 7. de præb. in Lateran. concil. & 7. de priui. cû & plantare. §. in ecclesijs. & c. sane. & cap. statuendum: sed si pleno iure ad eos pertineant: tunc possunt instituere & destituere. 16. q. 2. c. 1. & infra de præscrip. cum olim. & inf. de priuileg. quoniam per confessionem.

g Pensionibus.] nouis: quod non licet. inf. de censib. prohibemus.

h In paupertate.] magna, a quòd non possunt honeste Deo seruire: quia cum ad vtrumque festinant, neutrum bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros, & C. de assesso. l. ne ro.

i In episcopalibus.] s. in procurationibus, 10. q. 3. cauêdum. & cætatum, & in cathedratico, vt ea. causa, q. 3. illud. si episcopus donet ecclesiam monachis, cathedraticum ibi debet habere. 7. de don. pastoralis. & tantum debent sacerdotes monachorum habere, vnde iura episcopalia soluere valeant, & hospitalitatem seruare, & vitam suam honeste habere, ut hic dicit, & infra de præben. de monachis.

ADDITIO. Et habet locum etiam in exemptis, eo. tit. c. 1. lib. 6. Io. And.

K Hospitalitatem.] tenentur enim clerici ad illam hospitalitatem, quæ continet officium pietatis. 42. dist. §. 1. nô ad illam, quæ fit ex debito seruitutis. C. de epis. & cle. l. 1. inf. de immu. eccl. c. 1.

l Tua.] quia tunc nihil habet episcopus. inf. de priui. cum & plantare. §. in ecclesijs. & 7. de præb. c. olim. & inf. de priuileg. quoniam.

§ Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

† Vide l. libertorû, §. 1. ff. de his qui no. infa. & l. chorus. §. fi. ff. de leg. 3.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. côpila.

Inobedientiâ & nô cu... adimplere, quod ... incum...

† Vide textum cum gl. in l. societatem, ff. pro soc. & Bal. in l. accepta. C. de vsu.

† violentiam.

a Hæc glossula non est Ber. nec hêtur in antiquis libris.

10 20 30 40 50 60

a Prædictos excessus.] ergo si exempti sunt, eps illo rū excessus punire si poterit. arg. 16. q. 1. frater noster. aliter inutile esset illorum priuilegium, qa priuilegia ita sūt seruanda, ſm quod cōtinetur in illis.]. de priuile. porro. Quid iuris sit de hac materia, tractatur]. de priuile. c. tuarum, & c. cum & plantare, & 6. q. 3. c. placuit.

b Lateran. concilio.]]. de conces. pb. nulla.

c In posterū.] per istā enim ordinationē non fit eis pjudiciū in alia proxima psentatione: nisi hac vice tantū, arg. s. de elec. cum in cunctis. & nulla admonitio est hic necessaria: qa tēpsipsos admonet.]. de loca. & condu. c. vlt. & C. de iure emphy. l. vlt. 1 & C. de contrahen. & comit. stipu. magnam.

Licet.] Prima pars decise narrat factum. Secunda dat iudices sub certa forma, per quā ius suū papa tuetur sibi, Ne igitur. Io. And.

CASVS. Magister Ho. & Rogerius diutius litigarūt coram papa super archidiaconatu Richemundiæ: qa dicebatur q collatio archidiaconatus intra tps cōcilij facta non fuerat. ne igit papa ius suū negligere videatur, mādat qbusdā, quatenus si cōstiterit, Archidiaconatū Richemundiæ vacasse per annum, tpe semestri quo vl ad archiepm, vel ad capitulū donatio pertinebat, cōputato non a tpe vacationis, sed a notitia. cū ex tūc ad papam fuerat illius donatio deuoluta: vtriq; sup eo silentiū imponatur. No. tps sex mēsiū currere à tpe notitiæ, nō a vacatiōis. Itē tempus nō currit ignoranti. Item post tēpus illud elapsum non possunt eligere q fuerāt negligētes.

d Licet magister.] de archidiacono isto habes]. de conces. præb. post electionem.

[Gl. seq. arg. alleg. duo iura, & remittit.]

e Videamur.] ar. quòd ordinata charitas a se incipit. de pœn. di. 3. sane argu. 33. q. 5. si non licet. & s. de vsu pal. nisi. vbi de hoc. 2

[Gl. seq. alleg. vnā cōcor. signās cōtaria, & soluit.]

prædicto [a] excessus studeas rōnabiliter emendare. Et nisi prædictæ psonæ intra tempus in Lateran. † concilio [b] constitutū, † ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas præsentauerint: ex tunc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse: ita tamen quod ex hoc nullum patronis præiudicium in posterum [c] generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Supplet superior inferioris negligentiam in beneficijs conferendis, si tempus Lateran. concilij lapsum sit & collatio per inferiorem postea facta non valet.

CAP. III.

Licet † magister [d] H. & R. procurator R. de sancto Radimundo, super archidiaconatu Richemūdiæ diutius litigauerint coram nobis: & infra.

¶ Ne igitur ius nostrum negligere videamur, [e] qui alios in sua iustitia confouemus: mandamus, quatenus si vobis constiterit, archidiaconatum Richemūdiæ vacasse per annū (tēpore semestri, quo vel archiepiscopum, vel ad capitulum donatio pertinebat nō a vacatione, sed à notitia [f] computato) cum pro eo, quod Eboracen. archiepiscopus alium superiorē non habet, ex tūc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique super eo silentium imponatis. [g]

¶ Idē magistro P. de Castro nouo, & R. monacho fontis frigidi Apost. sedis legato.

¶ Si is ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateran. concilij conferat, nō valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

CAP. IIII.

Litteras † vestræ discretionis † accepimus, qđ cum in quibusdā ecclesijs legationi vestræ subiectis, quædā beneficia & dignitates tanto tempore vacauissent, quod tam prelati, quam capitula secundū tenorem Lateranen. concilii, † essent iure instituēdi priuati: postquam aduentus vester innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus si beneficia vel dignitates noueritis personis idoneis assignatas: eas † de patiētia [h] permittatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis authoritate nostra suffulti, non differatis quamtotius † ordinare.

¶ Idem episcopo Samo. †

¶ Is ad quem primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateran. concilij cōferre non poterit.

f A notitia.] sic ergo patet quòd tempus istud currit tempore scientiæ tantum.]. de conces. præben. quia diuersitatē. in fi. Arg. tñ est quòd currit ab eo tēpore quo scire potuit, vt ff. qs ordo in bo. pos. ser. l. vlt. arg. cōtra ff. de peti. hæredi. item veniunt. 3. petitam. Quod prius dictum est, valet.

[Glo. seq. improbat opi. & soluit cōtrarium.]

g Imponatis.] hic euacuatur opinio illorum, qui dicunt, q mora in electionib. possit purgari 3 q consueuit notari,]. de conces. præb. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta post sex menses.]. eo. dilecto. & sic sequens non obstat: quia illud fuit tolerantia, & sic plenum est quod dicitur per totum titulū istum.

Litteras.] Cōmunis diuisio. Secūda ibi, discretioni. Io. And.

CASVS. In quibusdā ecclesijs quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauerunt, q donatio illorum secundū Lateran. concil. ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta illi ad quos collatio pertinebat itelligentes legatos Apost. sedis ad partes illas accedere, instituerunt in beneficijs illis personas minus idoneas: legati q iuenerunt illa beneficia taliter collata, dubitauerunt an deberēt illos institutos remouere: mandat illis papa, quatenus si beneficia & dignitates personis idoneis sunt collata, permittant illos de patientia pacifice possidere, alioquin remoueantur, & de personis idoneis illa non differant ordinare. Not. q collatio quæ non tenet, de patientia superioris tenet, aliàs non ualeret.

h Patientia.] ita de iure talis ordinatio non valebat. s. eod. proxi. &]. e. proxi. nam multa per patientiam tolerantur, quæ si in iudicium venirent, cassarentur.]. de pb. cum iamdudum, & sic no. quòd sola patientia dat hoc ius talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc, sed nunc ex tali patientia. sic ff. de offi. procon. obseruar. in fin. sim. 2. q. 1. in primis. Bernard.

† Concilij Lateran. sub Alexan. iij. c. 8.
† Statutum.
1 Et vide hanc & seq. in præ. c. vlt. Io. And.
† Cap. 3. eo. tit. in 4. cōp.
2 Contor. l. præses. C. de seruit. & aqua, & l. pupillū. & ibi Barto. ff. de excus. tut.
3 Concord. mora, cum glo. magna ff. de vsufru. in l. qs te. & in l. vnū. ff. si cert. pet.
† Cap. 1. eo tit. in 4. cōp.
† Deuotionis.
† Lateran. concil. sub Alexan. iij cap. 8.
† Easdem
† Al. quatocitius.
† Zamorē

Dilecto.]

Dilecto.] Prima pars decisę narrat factum. Secũda ibi, Quia nobis definit, Tertia sub conditione confirmationem committit: Mandamus.

CASVS. Vacante Salamantina ecclesia decanus cum quibusdam sequacibus suis, quendam P. nomine Mercatorem elegit, appellans ne cõtra suã electionem aliquid attentaretur, archiep̃s ad quem (vt dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, aliũ G. nomine in cantorem elegit, preter huiusmodi electiões procuratores vtriusq; partis ad Romanam ecclesiã accesserunt. quia cõstitit Papę quod electio à decano & eius sequacibus facta post elapsũ sex mensium spatiũ extitit celebrata, infra quod ep̃s & capitulũ cõiter eligere debuerũt, electionem de dicto P. factã, decreuit irritam & inané, & appellationem a decano interpositam, factũ archiep̃i, ad quẽ erat eligendi auctoritas deuoluta, non potuisse aliquaten⁹ impedire; vñ mãdat quatenus electioné de p̃dicto G. debeat confirmare, nisi ei aliquod canonicum obuiaret. No. quod per negligẽtiã amittit quis ius eligẽdi. Itẽ mora ĩ talib. nõ purgat.

[Glo. seq. recĩ. per quæst. quis eligat ad præbendam vel beneficia ecclesiæ collegiatæ: & dicit quod prælatus & capitulum, nisi habeat aliud consuetudo, vt statur. Signat contrarium, & soluit.]

¶ In multis antiquis, Marcelli habet.

CAP. V.

Dilecto filio P. tituli sãcti Marcellini † presbytero Card. S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem Apostolicam constitutis auditore cõcesso, & infra. ¶ Quia nobis constitit à Salamãtino decano & eius sequacibus post elapsum sex mensiũ spatium, intra quod episcopus & capitulũ (prout communiter [a] spectabat ad eos) procedere ad electionem causatoris neglexerant, electioné supradicti P. minus canonice celebratam, eandem decernimus irritam [b] & inanem, & appellationem à decano, & suis fautoribus interpositam, factum archiepiscopi (ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire: & infra. ¶ Mandamus, quatenus nisi dicto G, aliquod canonicum obuiet: electioné de ipso factam, sublato † appellationis obstaculo confirmetis.

a Communiter.] de iure cõi electio spectat simul ad capitulum & episcopum, vt potest hic colligi. & j. de cõces. præben. postulastis. & j. de ijs quæ fi. a præla. sine consensu capit. ea noscitur. & ideo cum omnes simul sunt negligentes, transfertur eligendi potestas ad superiorem, vt hic, & cap. postulastis. & sicut alia tractare debent cõiter. & j. de his quæ fi. a præla. sine cons. capituli. per totũ ita & electio debet fieri cõmuniter: nisi cõsuetudo repugnet. s. de elec. c. cũ ecclesia Vulterana. in fi. vbi de hoc. & ita si capitulũ per se confert beneficia, vel quãdoque ep̃s per se, illud tñ fit de cõsuetudine singulari, vt c. ea nosc it, sicut vides quod in quibusdã locis eligit capitulũ, & in quibusdã locis eligit ep̃s, vñ soli consuetudini ascribendum est, & talis consuetudo rationabilis est, & ideo potest præscribi: 1 de tali potest intelligere & de consimilibus. s. de consu. c. vlt. in fin. Huic quod dixi, contradicere vr. 16. q. 7. nullus omnino. Sed illud intellige secundum ea quæ dicta sunt & hanc consuetudinem approbat concilium Lateranẽ. j. de conces. præben. nulla. vbi habetur quod quãdoque ad capitulũ spectat collatio præbendarum dignitatum, & cura animarum, quãdoque ad episcopum & tunc vnus supplet negligentiam alterius, vt ibi dicitur. & illud non potest intelligi nisi de consuetudine: de iure communi non.

1 Cõcor. l. fi. ũ not. ff. de e. diui. Bal. i ludijs feu. ... de feu. og. col. 10.

b Irritam.] & sic patet quòd mora in talibus purgari non potest, quia talis electio nulla est, vt hic dicit. de hoc dictum est sup. eo. tit. licet.

† al. submoto.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM, & qualitate ordinandorum.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Viso de promotione prælatorum, tractandum est de ordinatione clericorum. & quia ceteris parib⁹, & cum scrutinio debent fieri, ideo, &c. Io. And.

De hac materia tractat 21. & 24. & 25. & 50. & 51. dist. & in multis alijs. & 9. q. 1. & q. 2. & 15. q. 9. per totum.

¶ Alexander tertius Batosi. † episcopo.

† Lõdonẽ. Bonoñ.

¶ Diebus Dominicis, vel sabbatho Pẽtecostes sacri ordines ab alio quam a Papa conferri non debent.

Subdiaconus.] Sũt tria dicta. secũdum ibi. Quãuis. tertium: ibi, Sabbato. Io. And.

CASVS. Hic duo dicunt. Primum est, quod nõ licet alicui nisi Rom. Pont. aliquem diebus Dominicis in subdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velum consecratorium imponendi, & minores ordines cõferendi, dieb⁹ Dominicis habeãt potestatem. Secundum est, quod nõ licet alicui ĩ vigilia Pẽtecostes sacros ordines celebrare: quia in sequenti septimana, recepto Spiritus Sancti flamine celebrantur. No. qui virgines possunt consecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

CAP. I.

Subdiaconos † autem, nulli, nisi Romano [c] Põtifici, liceat ĩ dieb. Dñicis ordinare: ¶ Quãuis cõsecrandi Deo dicatas virgines, [d] &

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. 3. par. 26. ca. 23. & c. 1. eo. titu. in 1. cõpila.

[Glossa sequens arg. ad contrarium alleg. 8. iura, & soluit. 1

c Romano.] & ita patet, quòd ab alijs attentari non possunt quæ sibi tãtum Ro. eccle. reseruauit. simile sup. de transla. inter corporalia, & c. 1. supra de ele. quòd sicut. §. super eo. Et est arg. quòd consuetudo Rom. eccle. ad consequentia trahi non debet ab alijs, argu. contra. 12. dist. ca. 1. & 2. & de conse. dist. 1. basilicas, C. de ædifi. priua. cum dubitabatur. & quod Romæ fit 2 spectandum est. ff. de offi. præ. sed licet. & secundum quod Papa facit, & nos facere debemus. infra de re iud. in causis. & eadẽ ratio quæ mouet ipsum, mouere debet alios iudices. sup. de rescri. super litteris. argu. optimum Insti. de sat. tu. §. vlt. in fin. Solutio. quæ Romana eccl. seruat, & docet alios obseruare, ad illa seruanda tenentur subditi eius: quæ vero in signum priuilegij sibi tantum seruauit, nullus alius sine sua speciali licentia attentare debet. quæ sint illa, dicitur j. de off. leg. c. quod translationem.

1 Concor. l. obseruare. §. antequã. ff. de of. procon. & l. idéque. ff. mand.

2 Ibi dr̃ spectandũ non quod fit, sed quod fieri dẽt. Io. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Virgines.] 20. quæst. 2. deuotis, contra, vbi dicitur quod non, nisi in die Epiphaniarum, in Albis pascalibus & natalibus Apostolorum virgines sunt velandæ. adde ibi & hoc quod dicitur hic, & quod ibi, & ita alterũ per alterum suppletur.

Sane.] Communis diuisio. Secūda ibi, Significamus. Ioan. And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdā ecclesijs Scotiæ & Valliæ, quod in dedicationibus ecclesiarū vel altarium extra quattuor tempora clerici ad sacros ordines promouebātur. Rn̄det Papa, quod illa cōsuetudo est ecclesiasticę institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare. sed in Romana eccle. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. quod multitudo inducit dispensationem. Vnde versus.

Ob populū multum, crimen pertransit inultum.

Not. quod multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a Quatuor temporum.] supple & extra sabbathū sanctū, & in sabbatho hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. in capite proximo, quia tunc licet.

b Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus sollemnibus. inf. ca. proxi. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. & iura, demum arg. determinat, & triplicem veritatem distinguit.

c Multitudo.] arg. quod multitudo dispensationem inducit. 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. 7. quoti. 5. 2. & 44. dist. c. comessationes. & 24. q. 4. non potest. versus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

In multitudine tñ illis nō parcit, quos magis cām delicti esse cōstiterit, in. de cler. excō. ministratores. & ita propter scādalum aliquid omittit impunitū, cū aliàs non esset omittēdum, qd fieri pōt si veritas nō offendit, quod triplex est, s. iustitię. in. de re. iur. qui scandalizauerit, veritas doctrinæ siue disciplinæ. 11. q. 3. quando ergo. veritas bonæ vitæ. 22. q. 2. primū in princ. & 32. q. 5. ita ne. hæc nūquā dimittenda est propter scandalum. 11. q. 3. inter verba. sed veritas iustitiæ & veritas doctrinæ siue disciplinæ, quandoque omittitur propter scandalum, puta quando multitudo est in causa, vt hic dicitur. de hoc dicit. in. de renun. nisi cū pridem. §. pro graui quoque. Veritas iustitiæ ad iudicē, doctrinæ siue disciplinæ ad prælatum, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde versus.

Est verum vitæ doctrinæ iustitiæque:

Primū semp habe, duo propter scandala linque.

minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi. ¶ Sabbatho quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶ Idem episcopo Herfordensi.

¶ *Non valet cōsuetudo quòd extra statuta tempora sacri ordines conferantur.*

CAP. II.

Sane † super eo, quod moris esse dixisti in ecclesijs quibusdā Scotiæ & Valliæ, † in dedicationibus ecclesiarum vel altariū extra ieiunia quatuor temporum, [a] clericos ad sacros [b] ordines promouere. Significamus, quòd cōsuetudo illa (vtpotè institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbanda; & nisi multitudo [c] & antiqua [d] consuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponerentur [e] & ordinantes priuarētur auctoritate ordinandi.

¶ Idem eidem.

¶ *Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri vero conferri debent in quatuor tēporibus, vel sabbatho sancto, vel sabbatho de passione.*

CAP. III.

De † eo autem quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promouere: Taliter respondemus, quod licitum est episcopis, dominicis & alijs festiuis diebus, vnum aut duos [f] ad minores [g] ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quattuor tēporibus, aut sabbatho [h] sancto, vel in sabbatho ante dominicam de passione, nulli episcoporum, præter quam Romano Pontifici licet aliquos ordinare.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in cōtrarium, & dupliciter soluit. Io. And.]

d Antiqua.] arg. quod consuetudo excusat in delictis. arg. 32. q. 4. obijciuntur & 4. dist. denique. argu. contra. in. de simo. non satis. & in. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cū haberet in. de consuetud. ca. vlti. 1. rñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pœna temporali, propter scādalū imponi non pōt, sed à pœna æterna non excusat, immo amplius accusat. vt dicunt contraria. & non minus ardebunt qui cū multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic quod cōsuetudo excusat in ijs quæ sunt cōtra ius positiuū, dum tñ sit rōnabilis & præscripta in. de cōsue. c. vlt. in fi. In his vero quæ sunt contra ius naturale, nullo modo, nec vlla cōsuetudo excusat. vt ibidē primo responso.

e Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tñ recepissent characterē. vt in. eo. c. penult.

De eo.] Cōis diuisio. Secūda. ibi, Taliter responde mus. Io. And.

CASVS. Quæsitū fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines, aut in subdiaconos: Rñdet Papa quod licitū est epis, dñicis & alijs diebus festiuis, vnū vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatū nō licet, nisi in quattuor temporibus, aut sabbatho sancto, aut in sabbatho de Passione, præterquam Romano Pontifici. Not. quo tempore debent sacri ordines conferri scilicet in quatuor temporibus, in sabbatho sancto, & in sabbatho ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. querit, & soluit.]

f Aut duos.] nunquid plures? vtique, dūmodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. perq an omnes minores, &c. soluit.]

g Ad minores.] & sic videtur, quod omnes minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo quod dicit, potest promouere vnum ad minores: quia indeterminate dixit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorum. in fi. de priui. quia circa, qd satis pōt concedi, & de facto obtinet: vt hic & in. de eo qui fur. or. recum H. nisi consuetudo repugnet quæ scandalū generaret. Consuetudo enim ea quæ licita sunt reddit illicita. in. de cler. cōiug. cum olim. & in. de cogn. spi. super eo. 3.

h Sabbatho.] vt 75. d. ordinationes 2. nō ergo die dñica. in. eo. litas. Etiā continuato ieiunio, vt quidam dicebant.

Marginalia (left): † Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. c. 24. & c. 2. eo. ti. in 1. compil. — † In vno vetustissimo manuscripto Galliæ in alio, Gwaliæ. — Dispensatio fit propter multitudinem. — Veritas triplex declaratur.

Marginalia (right): 1 Concor. l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. — 2 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de cōsue. & in auth. ingressi cū no. C. de sacro. eccle. — † Post cōcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. ca. 25. & c. 3. eo. tit. in 1. compil. — † Vt intelligas hæc nomina ministrorū ecclesiæ, vide Magistrū senten. li. 4. dist. 24. adde concil. Trid. ses. 23. de refor. c. 2. & vide notus huius capitis. — An oēs minores ordines possit quis simul recipere. — 3 Cōcor. l. nō nouū cū gl. C. de iu. di. & ibi per Pet. & Cy. & in Authen. hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccles.

EX tenore.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Verũ. Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines, tñ in tãtum deliquerat, ꝙ si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quẽ susceperit, nec posset ad superiores promoueri. quęsitũ fuit a papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat Papa quatenus ei pœnitẽtiam cõdignam imponat, & ei suadeat ut parte pœnitẽtię peracta, ordine suscepto vtatur: sed ad superiores non ascẽdat: veruntamen quia peccatum occultũ est, si promoueri voluerit, eũ prohibere nõ debet. Nota quòd occulta peccata vindictam non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per confessionẽ, non potest prohibere illum ab ordinibus.

a Adeo deliquit.] puta periurium vel adulterium commisit, vt ĩ. eo. tit. c. vlt.

[Gl. seq. alle. 4. cõcor. & in cõtrarium tria iura ponit opi. q̃ reprobat, deinũ ponit opi. H. & Tan. q dixerunt quatuor consideranda.]

¶ Idem.

¶ Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi nõ debet.

CAP. IIII.

EX † tenore tuarũ litterarũ accepimus, qđ N. clericus adeo[a] deliq̃t, quod si peccatũ eius esset publicum, degradaretur † ab ordine quẽ suscepit, & amplius nõ posset ad superiores ordines ꝑmoueri. ¶ Verum quoniã peccatum ipsius forte occultũ dixisti: mandamus quatenus pœnitentiã ei condignam imponas, & suadeas, vt parte pœnitentię peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascẽdat: Veruntamẽ quia peccatum occultũ[c] est: † si promoueri voluerit, eũ nõ debes aliqua ratione prohibere.[d]

¶ Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶ Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.

CAP. V.

AD † aures nostras peruenit, quod religiosi quidã ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prælati[e] eorum desiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæstioni taliter respond quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendẽdo, in inferiori ministerio deseruire, quam

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 50. c. 3. & c. 5. co. ti. in 1. compil.

† Al. itaq iã suscepto ordine degradetur.

† In foro exteriori: nam quo ad Deũ nõ relinquũtur ĩpunita.

† Adde q̃ dicat peccatũ occultũ, & qñ manifestũ in l. cũ fratrem. per Bal. C. đ his quibus vt indignis.

† Post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 16. ca. 22. & c. 4. co. tit. in 1. compil.

b Vtatur.] Not. ergo ꝙ dicit hic ꝙ criminosus acta pœnitentia potest ꝑmoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis. 50. dist. quia tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs: arg. contra 25. dis. primum. & 1. q. 7. si quis omnẽ. & 48. dis. qm̃. Sol. quidam dixerunt ꝙ si promotus non est, nullo modo debet promoueri, per ca. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene contra naturã est, vt aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. vnum. §. nunc autem. Vnde vr̃ idem dicendum circa promotos & promouendos facilius tñ impeditur promouendus q̃ deijciatur iam promotus. 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt, ꝙ quatuor cõsiderãda sunt. Primum, s. quantitas criminis, verum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratur quantitas criminis. Secundum est quæ est qualitas criminis, verum sit occultum vel manifestũ. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spontaneam cõfessionem in iudicio. Istis tribus modis notorium fit crimen. ĩ. de cohab. cle. & mu. c. vlt. Quartũ est satisfactio pœnitentis, videlicet an egerit verã pœnitentiam vel simulatã. si crimẽ est enorme & manifestũ, vt simul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec vnq̃ restituitur post quãtamcunq; pœnitentiam. 50. dist. miror. si vero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus: quia solũ Deum habet vltorem, q̃a latentia peccata vindictam nõ habent 32. q. 5. Christiana. & acta pœnitentia poterit officio suo vti: & ad maiores ordines ascendere, vt hic, & inf. de simo. ex tuæ præter eos homicidij. infra eod. quæsitum est, ubi exemplificantur crimina talia. Si vero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines promoueri fortius quã in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestum. si conuictus est in iudicio vel timore probationum confessus, in eo casu deponitur. 81. dist. si quis clericus. Si vero publicũ est ꝑ operis euidẽtiam, vel spontaneam confessionem: tunc acta pœnitentia poteri cũ eo misericorditer agi secundum quod visum fuerit episcopo, quandoque plus vel minus. 35. q. vlt. si q̃s presbyter. 50. dist. in. presbyterum, & hoc totum intelligas, cũ veram pœnitentiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. vt constitueretur.

c Occultum.] & sic probatione cessante, vindictæ ratio conquescit. 32. q. 5. Christiana. & secretorum Deus index & cognitor est. 32. dist. erubescãt. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deũ habent vltorem. C. de iureiu. iuris iurande.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

d Prohibere.] etiam si in crimine teneantur, prohibendi non sunt, sed commonẽdi. ĩ. eo. c. vlt. arg. ꝯtra. ĩ. c. proxi. Sol. hic loquitur de sęculari, ibi de regulari q̃ propriam voluntatem nõ habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prælatorum: hic nullum scandalum. Vel melius, istud cũ q̃s petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quem habet, vel dignitatis, illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eum repellere. arg. ĩ. de spon. præterea. 1.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda ibi, Tuæ. Ioan. And.

CASVS. Quidam religiosi volũt ad ordines promoueri: ꝑlati eorum nolũt promoueri: quæritur quid iuris sit? Rñdet Papa, ꝙ tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus, suis ꝑlatis obedientiam impendendo, q̃ cum scandalo suorũ ꝑlatorum ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiẽdi, quia ꝑt esse, ꝙ prælati eorũ, aliqua sua secreta cõmissa nouerint, ꝑ ꝗ quæ salua cõsciẽtia nequeãt ꝑmoueri, q̃a nõ in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acq̃ritur regnũ Dei. No. ꝙ regulares ꝯ volũtatem suorũ ꝑlatorum promoueri non debent. Itẽ nihil cũ scandalo est faciẽdum.

e Prælati.] idest, Abbates vel Priores regulares, large sumpto vocabulo, infra, de verborum significatione, quamuis.

[Gl. seq. alleg. 5. conc. & in ꝯtrariũ quinque iura, & soluit, distinguẽs excõicationem a ꝑcepto, & in ꝑcepto distinguit an spectet ad eius officium, vel nõ. Et primo casu subdiuidit an sit iustum vel iniustũ, vel dubitet.]

f Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. distin. contra morem. & 19 distinct. in memoriam, & 9. q. 1. sciendum. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit. argu. contra

Circa ꝑmotos, & ꝑmouẽdos crimiosus quot & qualia cõsiderari debeant.

SAne.] Cōmmunis diuisio. Secūda ibi, Significamus. Ioan. And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdā ecclesijs Scotiæ & Valliæ, ꝙ in dedicationibus ecclesiarū vel altarium extra quattuor tempora clerici ad sacros ordines promouebātur. Rñdet Papa, ꝙ illa cōsuetudo est ecclesiasticę institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare. sed in Romana eccle. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. ꝙ multitudo inducit dispensationem. Vnde versus.

Ob populū multum, crimen pertransit inultum.

Not. ꝙ multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a Quatuor temporum.] supple & extra sabbathū sanctū, & i sabbatho hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. ·j·. capite proximo, quia tunc licet.

b Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus sollemnibus. inf. ca. proxi. tamen si secus fiat, charácterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. 4 iura, demum arg. determinat, & triplicem veritatem distinguit.

c Multitudo.] arg. ꝙ multitudo dispensationem inducit. 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. 7. quoties. 2. & 44. dist. c. comessationes. & 24. q. 4. non potest. versus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

In multitudine tñ illis nō parcit, quos magis cām delicti esse cōstiterit, ·j·. de cler. excō. mini. datores. & ita ꝑꝑ scādalum aliquid omittit impunitū, cū aliàs non esset omittēdum, qđ fieri pōt si veritas nō offendit, q̄ triplex est, s. iustitię. ·j·. de re. iur. qui scandalizauerit, veritas doctrinæ siue disciplinæ. 11. q. 3. quando ergo. veritas bonę vitæ. 22. q. 2. primū in princ. & 32. q. 5. ita ne. hæc nūquā dimittenda est propter scandalum. 11. q. 3. inter verba. sed veritas iustitiæ & veritas doctrinæ siue disciplinæ, quandoque omittitur propter scandalum, puta quando multitudo est in causa, vt hic dicitur. de hoc dicit. ·s·. de renun. nisi cū pridem. §. pro graui quoque. Veritas iustitiæ ad iudicē, doctrinæ siue disciplinæ ad prælatum, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde versus.

Est verum vitæ doctrina iustitiaque:
Primū semꝑ habe, duo propter scandala linque.

minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi ¶ Sabbatho quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶ Idem episcopo Herfordensi.

¶ Non valet cōsuetudo quòd extra statuta tempora sacri ordines conferantur.

CAP. II.

SAne † super eo, quod moris esse dixisti in ecclesis quibusdā Scotiæ & Valliæ, † in dedicationibus ecclesiarum vel altariū extra ieiunia quatuor temporum, [a] clericos ad sacros [b] ordines promouere. Significamus, quòd cōsuetudo illa (vtpotè institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbanda; & nisi multitudo [c] & antiqua [d] consuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponerentur [e] & ordinantes priuarētur auctoritate ordinandi.

¶ Idem eidem.

¶ Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri vero conferri debent in quatuor tēporibus, vel sabbatho sancto, vel sabbatho de passione.

CAP. III.

DE † eo autem quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor tēporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promouere: Taliter respondemus, ꝙ licitum est episcopis, dominicis & alijs festiuis diebus, vnum aut duos [f] ad minores [g] ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quatuor tēporibus, aut sabbatho [h] sancto, vel in sabbatho ante dominicam de passione, nulli episcoporum, præter quam Romano Pontifici licet aliquos ordinare.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in cōtrarium & dupliciter soluit. Io. And.]

d Antiqua.] arg. ꝙ consuetudo excusat in delictis. arg. 32. q. 4. obijciuntur & 4. dist. denique. argu. contra. ·j·. de simo. non satis. & ·j·. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cū haberet ·s·. de consuetud. ca. vlti. 1 rñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pęna temporali, 1 q̄ ꝑꝑ scādalū imponi non pōt, sed à pœna æterna non excusat, immo amplius accusat. vt dicunt contraria. & non minus ardebunt qui cū multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic ꝙ cōsuetudo excusat in ijs quæ sunt cōtra ius positiuū, dum tñ sit rōnabilis & præscripta ·s·. de cōsue. c. vlt. in fi. 2 In his vero quæ sunt ꝯ ius naturale, nullo modo, nec vlla cōsuetudo excusat. vt ibidē primo responso.

e Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tñ recepissent charácterē. vt ·j·. eo. c. penult.

DE eo.] Cōis diuisio. Secūda. ibi, Taliter respondemus. Io. And.

CASVS. Quæsitū fuit à Papa. an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines, aut in subdiaconos: Rñdet Papa ꝙ licitū est epis, dñicis & alijs diebus festiuis, vnū vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatū nō licet, nisi in quattuor temporibus, aut sabbatho sancto, aut in sabbatho de Passione, præterquam Romano Pontifici.] Not. quot tempore debent sacri ordines conf. tri scilicet in quatuor temporibus, in sabbatho sancto, & in sabbatho ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Aut duos.] nunquid plures? vtique, dūmodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. per q. an omnes minores, &c. soluit.]

g Ad minores.] & sic videtur, ꝙ omnes minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo quod dicit, potest promouere vnum ad minores: quia indeterminate dixit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorum. in fi. de priui. quia circa, qđ satis pōt concedi, & de facto obtinet: vt hic & ·j·. de eo qui fur. or. re. cum H. nisi consuetudo repugnet quæ scandalū generaret. Consuetudo enim ea quæ licita sunt reddit illicita. ·j·. de cler. cōiug. cum olim. & ·j·. de cogn. spi. super eo. 3.

h Sabbatho.] vt 75. d. ordinationes 2. nō ergo die dñica. ·j·. eo. lřas. Etiā continuato ieiunio, vt qdam dicebant.

† Post conc. Lateran. sub Alc. iij. par. 26. c. 24. & c. 2. eo. ti. in 1. compil.

† In vno vetustissimo manuscripto Galliæ in alio, Galliæ.

Dispensatio fit ꝑꝑ multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

1 Concor. l. aut facta. § fi. ff. de pœ.

2 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de cōfes. & i auth. ingressi cū no. C. de sacro. eccle.

† Post cōcil. Lateran. sub Alc. iij. par. 26. ca. 15. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† Vt intelligas hæc nomina ministrorū ecclesiæ, vide Magistrū senten. li. 4. dist. 14. adde concil. Trid. ses. 23. de refor. c. 2. & vide notus huius capitis.

An oēs minores ordines possit q̄s simul recipere.

3 Cōcor. l. si nō nouā cū gl. C. de iudi. & ibi per Pet. & Cy. & in Authen. hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccles.

EX tenore.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Verū. Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines: tñ in tãtum deliquerat, q̄ si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quẽ susceperit, nec posset ad superiores promoueri. quęsitũ fuit a papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat Papa quatenus ei pęnitẽtiam cõdignam imponat, & ei suadeat ut parte pęnitẽtiæ peracta, ordine suscepto vtatur: sed ad superiores non ascẽdat: veruntamen quia peccatum occultũ est, si promoueri voluerit, eũ prohibere nõ debet. Nò quòd occulta peccata vindictam non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per confessionẽ, non potest prohibere illum ab ordinibus.

¶ Idem.

¶ Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi nõ debet.

CAP. IIII.

EX tenore tuarũ litterarũ accepimus, q̃d N. clericus adeo[a] deliq̃t, quod si peccatũ eius esset publicum, degradaretur † ab ordine quẽ suscepit, & amplius nõ posset ad superiores ordines ꝓmoueri. ¶ Verum quoniã peccatum ipsius forte occultũ dixisti: mandamus quatenus pœnitentiã ei condignam imponas, & suadeas, vt parte pœnitentię peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascẽdat. Veruntamẽ quia peccatum occultũ[c] est: † si promoueri voluerit, eũ nõ debes aliqua ratione prohibere.[d]

¶ Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 50. c. 3. & c. 5. co. ti. in 1. compil.

† Al. itaq; iã suscepto ordine degradetur.

† In foro exteriori: nam quo ad Deũ nõ relinquũtur ĩpunita.

a Adeo deliquit.] puta periurium vel adulterium commisit, vt ĩ. eo. tit. c. vlt.

[Gl. seq. alle. 4. cõcor. & in cõtrarium tria iura, ponit opi. q̃ reprobat, deniq; ponit opi. H. & Tan. q dixerunt quatuor consideranda.]

b Vtatur.] Not. ergo q̄ dicit hic q̄ criminosus acta pœnitentia potest ꝓmoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis. 50. dist. q. a tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs: arg. contra 25. dis. primum. & 1. q. 7. si quis omnẽ. & 48. dis. qm̃. Sol. quidam dixerunt q̄ si promotus non est, nullo modo debet promoueri, per ca. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene contra naturã est, vt aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. vnum. §. nunc autem. Vnde vr̃ idem dicendum circa promotos & promouendos facilius tñ impeditur promouendus q̃ deijciatur iam promotus. 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt, q̄ quatuor cõsiderãda sunt. Primum, s. quantitas criminis, vtrum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratur quantitas criminis. Secundum est quæ est qualitas criminis, vtrum sit occultum vel manifestũ. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spontaneam cõfessionem in iudicio. Istis tribus modis notorium fit crimen. ĩ. de cohabi. cle. & mu. c. vlt. Quartũ est satisfactio pœnitentis, videlicet an egerit verã pœnitentiam vel simulatã. si crimẽ est enorme & manifestũ, vt simul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec vnq̃ restituitur post quãtamcunq; pœnitentiam. 50. dist. miror. si vero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus: quia solũ Deum habet vltorem, q̃a latentia peccata vindictam nõ habent 32. q. 5. Christiana. & acta pęnitentia poterit officio suo vti: & ad maiores ordines ascendere, vt hic, & inf. de simo. ex tuæ præter eos homicidij. infra eod. quæsitum est, ubi exemplificantur crimina talia, Si vero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines promoueri fortius quã in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio vel timore probationum confessus, in eo casu deponitur. 81. dist. si quis clericus. Si vero publicũ est p operis euidẽtiam, vel spontaneam confessionem: tunc acta pęnitentia poterit cũ eo misericorditer agi secundum quod visum fuerit episcopo, quandoque plus vel minus. 35. q. vlt. si q̄s presbyter. 50. dist. n. presbyterum, & hoc totum intelligas, cũ veram pœnitentiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. vt constitueretur.

Circa ꝓmotos, & ꝓmouẽdos crimi(n)osus quot(u)s qualia cõsiderari debeant.

† Adde q̄ dicat peccatũ occultũ, & qñ manifestũ in l. cũ fratrem. per Bal. C. d his quibus vt indignis.

c Occultum.] & sic probatione cessante, vindictæ ratio conquescit. 32. q. 5. Christiana. & secretorum Deus iudex & cognitor est. 32. dist. erubescãt. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deũ habent vltorem. C. de iureiu. iuris iurande.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

d Prohibere.] etiam si in crimine teneantur, prohibendi non sunt, sed commonẽdi. ĩ. eo. c. vlt. arg. ɔtra. ĩ. c. proxi. Sol. hic loquitur de sęculari, ibi de regulari q propriam voluntatem nõ habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prelatorum: hic nullum scandalum. Vel melius, istud cũ q̄s petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quem habet, vel dignitatis, illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eum repellere. arg. ĩ. de spon. preterea. 1.

¶ Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶ Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.

CAP. V.

AD aures nostras peruenit, quod religiosi quidã ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prælati[e] eorum desiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæstioni taliter respond quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendẽdo, in inferiori ministerio deseruire, quam

† Post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 16. ca. 22. & c. 4. co. tit. in 1. compil.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda ibi, Tuæ. Ioan. And.

CASVS. Quidam religiosi volũt ad ordines promoueri: p̄lati eorum nolũt promoueri: quæritur quid iuris sit? Rñdet Papa, q̄ tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus, suis p̄latis obedientiam impendendo, q̃ cum scandalo suorũ p̄latorum ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiẽdi, quia pt esse, q̄ prælati eorũ, aliqua sua secreta cõmissa nouerint, p p quæ salua cõsciẽtia nequeãt ꝓmoueri, q. a nõ in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acq̄ritur regnũ Dei. No. q̄ regulares ɔ volũtatem suorũ p̄latorum promoueri non debent. Itẽ nihil cũ scandalo est faciẽdum.

e Prælati.] i. dest, Abbates vel Priores regulares, large sumpto vocabulo, infra, de verborum significatione, quamuis.

[Gl. seq. alleg. 5. conc. & in ɔtrariũ quinque iura, & soluit, distinguẽs excõicationem a p̄cepto, & in p̄cepto distinguit an spectet ad eius officium, vel nõ. Et primo casu subdiuidit an sit iustum vel iniustũ, vel dubitet.]

f Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. distin. contra morem. & 19 distinct. in memoriam, & 9. q. 1. sciendum. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit. argu. contra

contra, quia non est semper obediendum. 12. dist. non liceat. 15. q. 6. iuratos. 11. q. 3. non semp. C. de decur. omnes. lib. 10. in fi. & ị. eo. dilectus. Sol. si prælatus 1 excõicet, siue iusta sit sñia siue iniusta, obediendum est sententiæ. 11. q. 3. sententia pastoris. & c. si episcopus. forte. nisi in duobus casibus. ị. de sen. excom. p tuas. Itẽ præcepto prælati si non pertinet ad officium suũ qđ præcipit, non est obediendum. ff. de re. iu. factum a iudice. arg. 7. q. 1. quia frater. Si vero pertinet ad officiũ suum, obediendum est, vt hic & in similibus, qñ non decipitur in præcepto. Si vero pcipiat quod omnino est malum: nõ faciat cõ cõscientiã, licet iustum videatur plato. ị. de restit. spo. literas. seruato qđ dr ị. de sen. excom. inquisitioni. si vero præcipiat qđ malũ est, nõ est obediendũ ei. 11. q. 3. q. resistit. &c. si dñs. & c. Iulianus. & c. non semper. Si vero dubium sit præceptum propter bonũ obediẽtiæ excusatur a peccato, licet in veritate sit malum. 23. q. 1. quid culpatur. 2

cum præpositorum scandalo[a] graduum appetere dignitatem. ¶ Nec est in hac parte subiectorum desiderium cõfouẽdũ, quoniã esse[b] potest, quod prælati eorum commissa secreta nouerint, ex quibus constat eis, quod salua cõscientia nequeũt sublimari: quia non in sublimitate graduũ, sed in amplitudine † charitatis acquiritur regnum Dei.[c]

¶ Idem.

¶ *Metropolitanus ab omnib. suffraganeis consecratur. Suffraganeus vero a tribus, metropolitano iubente.*

CAP. VI.

SI † archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus:[d] omnes episcopi eiusdem prouinciæ, ad sedem metropolitanã[e] conueniant, vt ab omnibus[f] ordinetur.[g]

¶ Reliqui vero comprouinciales episcopi (si necesse fuerit) cæteris consentientibus, a tribus iussu archiepiscopi poterũt ordinari: sed melius[h] est, si ipse cum omnibus eum qui dignus est, elegerit,[i] & cuncti pariter pontificem consecrauerint.

¶ Ex consilio Arelaten. †

¶ *Dicit idem quod in præcedenti.*

CAP. VII.

NE episcopi sine metropolitani pmissu,[k] nec metropolitanus sine trib.[l] vel duobus episcopis comprouincialibus præsumat episcopum ordinare,[m] ita vt alij

f Ab omnibus.] not. quod omnes tangit, ab omnibus comprobari debet, quia in concedendo haustum aquæ omnes debent venire, ad quos ius aquæ spectat. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo & C. de auth. præstan. l. vlt. C. de communi agro deser. quicũque in fine. lib. 11. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adopt. nam diuus. Dicas q in tali casu omnes vocandi sunt, & debẽt adesse si fieri potest: & tunc sufficit q maior pars consentiat. ff. ad muni. q maior. & quod omnes suffraganei debeant ipsum ordinare, legitur. 64. dist. quia per ambitiones. & hoc quod dixi quod maior pars sufficit, locũ habet in collegijs, secus in priuatis, vt dictum est supra de cõdi. cum omnes.

g Ordinetur.] id est, eligatur, cum habent ius in electione, vt dictũ est. aliàs expone, ordinetur, idest, consecretur.

h Melius est.] & sic videtur q licet possit aliquid fieri per alium. & perinde habeatur ac si per se. ff. q cuiusque vniuersi. item eorum. §. 1. ff. de admi. tuto. ita tamẽ. §. gessisse. melius tamẽ res expeditur per se, quam per alium. arg. 2. q. 7. accusatio.

i Elegerit.] cum 3 non habeat ius in electione, vt dictum est: alias expone, elegerit, id est, electum approbauerit.

[Glo. seq. alleg. 5. iura, & tria in contrarium, soluit, & remittit.]

a Scandalo.] argu. nihil cum scandalo faciendũ esse. arg. 45. dist. generalis. ĩ fi. & 51. dist. c. 1. 11. di. illa. 28. q. 1. vxor. & etiam nunc. arg. cõtra. ị. de re. iu. q. scandalizauerit 11. q. 3. inter verba. & s. de renun. nisi cum pridem. §. pro graui quoque. Sol. pro vitando scandalo, sæpe cessat rigor ecclesiasticæ sententiæ, sed malũ perpetrari nõ debet. arg. 11. q. 3. qđ ergo. de hoc dictum est s. eo. fine. & in c. nisi cũ pridem. §. p graui. s. de renun.

b Esse potest.] no. aliquid esse faciendum vel omittendum, ad cautelam eorum quæ fieri non possunt. 32. q. 1. dixit Dominus. ff. de nego. gest. diuortio. 1. rñ. in fin. ff. de ijs qui deie. vel effu. si vero. §. prætor. 2. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis stipulatus.

c Regnum Dei.] quia apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiam. & ille maior dicitur in regno Dei, qui est iustior. 40. dist. non loca. & c. multi, in fine.

SI archiepiscopus.] Ponit duo dicta, secundum: ibi, Reliqui vero Io. And.

CASVS. Quando archiepiscopus dẽt cõsecrari, omnes suffraganei conueniãt ad sedem metropolitanam, vt ab omnibus consecretur. episcopi vero comprouinciales, si necesse fuerit, iussu archiepiscopi a tribus episcopis possunt consecrari alijs consentiẽtibus, sed melius est si archiepiscopus cum alijs omnibus pontificẽ consecrauerit: Not. quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. Item licet quis aliquid possit per alium gerere: melius tamen est si per seipsum gerat.

d Ordinandus.] idest, consecrandus: nisi forte haberẽt ius in electione. 93. dist. miratus valde, & tunc dic ordinandus, idest, eligendus: quia de consuetudine vocandi sunt.

e Metropolitanã.] 63. d. metropolitano. & 51. d. c. vlt.

NE episcopi.] Ponit duo dicta. Secundũ: ibi, Quod si. Ioan. And.

CASVS. Quærebatur in concilio, vtrum epi possent consecrare suffraganeum suum, respondetur, quòd epi sine permissu archiepiscopi non præsumant epm cõsecrare, nec archiepiscopus aliquem consecrare psumat sine duobus vel tribus episcopis, ita vt alij cõprouinciales episcopi per suas litteras consentiant: quod si inter illos discordia fuerit, archiepiscopus maiori numero consentiat. Nota standum esse maiori parti.

K Permissu.] ita quod ipse sit præsens, vel alius, cui commiserit vices suas. ị. de offi. ord. quod sedem. sic iudex iusta de causa potest committere alijs vices suas. ị. de offi. delega. pastoralis. 1. respon. sic & prædicationis officium potest ordinarius alij committere, cum id per seipsum complere non possit. ị. de offi. ord. inter cætera. sim. ff. de procura. l. 1.

[Gl. seq. soluit contrarium.]

l Sine tribus.] inclusiue. & sic non est contra. 64. distinct. comprouinciales. Quidam intelligebant olim literam sicut sonat, & male: quia sic videretur quod archiepiscopus minorem authoritatem quam episcopus haberet, cum hoc possit fieri a tribus episcopis iussu archiepiscopi, vt sup. cap. proxi. & ideo additũ fuit in litera, vel duobus. quod non erat in antiqua compilatione: & quod dicit, tribus, est de substantia consecrationis, aliàs non esset consecratus, si essent pauciores. 66. distin. c. porro. vbi traditur forma consecrationis ab Apostolis.

m Ordinare.] idest, consecrare.

z Intellige cũ Host. nõ specius, si .n. talis eẽt, vt hæreticus schismatic9 rebellis & excõicat9: tũc nõ debet ei subditus in aliquo obedire. ị. d of. or. quod sedem. de exces. præla. tã ta. Io. And.

† Al. plenitudine.

† Ad intelligentiã vide Anacletum Papã epistol. 2. Burchardum li. 1. de cr. c. 27. Iuonem par. 5. c. 139. adde Gratianum dist. 64. c. 4. dist. 66. c. 1. & vide primũ canonẽ Apostolorũ & c. 9. in 1. cõpilatione. titu. de electione.

a Concor. l. 3. cum g. §. in bello. ff. de re mil.

† Cõcilium Arelaten. 2. c. 5. Burchar. lib. 1. ca. 27. Iuo. par. 5. c. 138. & in 1. cõpilatione ti. de electio. c. 4. & concordat conciliũ Nicænũ. c. 4. quod videas omnino.

3 Hæc glossula, & illa finalis ĩ verbo, elegerit. non sunt in antiquis exẽplaribus.

a Con-

a Consensisse.] 64.dist.c.1.2.3.& 4.
b Maiori.] quando maiori numero sit standum vel non.sup.de elect.c.ecclesia vestra 2.

CVm quidam.] Primò punit ordinantem, secundò ordinatum. pars huius de iurciur. cum quidam. Abb.Sicu.

CASVS. Quidam eps cõtulit sacros ordines extra iiij.tempora, die quo nõ debuit, dr ꝙ episcopus puniri debet canonica disciplina,s.vt priueẽ potestate conferendi ordines, quos illicite cõtulit. & ordinatis interdicatur executio ordinũ susceptorum, donec apud sedem Apostolicã restitutionis gratiam consequantur. Nota ꝙ quis dẽt puniri in eo in quo deliquit. Item nota quòd ab homine nõ potest restitui per eũdem.

c Canonica.] vt priuet potestate conferẽdi ordines, quos illicite contulit:sup. eod.fine. & ĩ.eod.c. litteras. alias si pœna statuta non esset, pro arbitrio superioris punietur.ĩ.de officio de legati.cap.de causis.

d Apud nos.] & sic talis dispensatio soli Papæ reseruatur.ĩ.e. cap. litteras. quia ex eo quod dicit, apud nos, alijs abstulit potestatem. argumentum infra de præb. de multa.in fine.vbi dicitur per sedẽ Apostolicam, & ita non per alios: argumentum ĩ.de sententia excommunicationis. nuper. & inf. de præb.c.graue. in fin. & sup. eo.c.dilectus. in fine. & sic habes vnum casum, in quo episcopi, vel archiepiscopi dispensare non possunt: tamen dic vt.ĩ.eod. consultationi.

† al. Idrotẽ. aeñ.

† Cap. 1.eo. tit.in 2.cõpil. integra narratio facti huic fragmento manifestam lucẽ affert.

Hic casus ab antiquis codicibus retinetur.

episcopi comprouinciales admoneantur in epistolis, vt se suo responso significent consensisse.[a] ¶ Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori[b] numero metropolitanus consentiat.

¶ Vrbanus tertius archiepiscopo Pisano.

¶ Ordinatus extra tempora suspenditur, donec dispensetur cum eo, & ordinatus punitur.

CAP. VIII.

CVm quidam: & infra. ¶ Episcopum, qui die, quo nõ debuit ordines celebrauit, canonica[c] disciplina corrigere: & ordinatos a susceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos[d] restitutionis gratiam cõsequantur.

¶ Celestinus tertius Hidroñ. †archiepiscopo.

¶ Græci à Latinis ordinari nõ debent, nec contra, si in ritu ordinandi sunt diuersi.

CAP. IX.

CVm † secundum regulas ecclesiasticas: & infra. Quia vero (sicut dicitur) in partibus Calabriæ

10 Latini à Græcis, & Græci à Latinis secundum alterius institutionis obseruãtiã ordinantur, volumus de cætero commixtiones & consuetudines rituum in ordinibus obseruari.

¶ Inno. iij. abbati & conueñ. Caroli loci. †

¶ Si monachus vnius ordinis in secundo ordine ad quem 20 *transiuit recipit sacerdotium ad primum ordinem rediens in eo libere ministrabit.*

CAP. X.

EX † parte vestra nostro fuit Apostolatui reseratum, ꝙ quidam monachus vester, se ad nigros[e] monachos transferens, & 30 habitum eorum assumẽs, ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus: vnde quia dubitastis, vtrũ in assumpto taliter ordine ministrare debeat, Mãdamus, quatenus (nisi canonicũ aliud † obuiet) ipsum 40 monachum officium sacerdotalis libere[f] exequi permittatis.

¶ Idẽ C. presbytero Card. Apost. sedis legato.

¶ Si Græcus episcopo Latino subiectus ordinatur sine Latini licentia à Græco, interdi- 50 *citur sibi executio. Si vero licentia, tunc toleratur.*

CAP. XI.

QVòd † translationem pontificis, & infra.

CVm secundum. CASVS. Clerici i latini in partibus Calabriæ ordinabantur à græcis epis secundum institutionem græcorũ, extra quattuor tpa ordines conferendo, & ecõuerso græci à latinis. & ita permixtim se ordinabãt adinuicem. Et hic prohibetur quòd latini de cętero ritũ illorũ non seruent, sed i quattuor tpibus ordines conferant, non obstante consuetudine antiquitus obtenta, cũ sit potius cõtra ecclesiasticã institutionẽ.ĩ.eo.fine. Arg. cõtra ĩ.eo. qd translationẽ. vbi toleratur talis mos, sed hodie talis mos reprobatur, vt de cætera talis cõmixtio esse non dẽat, sed vnus sit eps, q. omnibus præsit.ĩ.de officio ordinatorij. quoniam in plerisque. Bernard. No. ꝙ certis tẽporibus sint ordines conferendi. Item nota quòd in collatione ordinũ non est sequendus proximorum ritus.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus.

CASVS. Quidam monachus Caroli loci transtulit se ad nigros monachos, & habitum illorum assumens, in presbyterum est promotus. dubitabant isti monachi, vtrum in ordine sic suscepto debeat ministrare. Mandat eis Papa quatenus monachũ illum permittant officiũ sacerdotis exequi libere, nisi aliud canonicũ obstiterit. Not. ꝙ ordo sacer in apostasia irregularitatem nõ inducit. Ber.

[Glossa sequens quærit, & soluit.]

e Ad nigros.] sed q̃ fuit dubitatio huiusmodi quæstionis? ideo dubitabit, quia monachus iste fuit apostata, vnde non debuit admitti ad legitimos actus, vt 3. quæstio. 4. beatus. & ita videtur quòd abbas non possit dispensare cum eo: q. a tẽpore quo recepit ordines suspensus erat. argu. infra de ætat. & qualit. cum bonæ. & infra de clerici.excom.mi.postulastis. Argumentum contra supra de elec. cum inter R. vel dic quod non est apostata, nisi qui ad sæculum redit. ĩ. de apostata.c.1.& 60. disti.c. vlt. a quandoque dicuntur apostatæ retro abeuntes.26.quęstio.vlti. non obserueris. Item is apostata dicitur, qui recedit à fide.2.q.7. non potest.

f Libere.] si monasterium ad quod transiuit, fuit maioris religionis. tunc non peccauit.ĩ. de re. licet. & tunc de iure communi potest in ordine suscepto libere ministrare, & hoc ita videtur fuisse: si vero minoris, tunc peccauit mortaliter, & tunc cum eo est dispensandum, & aliter non debet ministrare.

ADDITIO. Eo saluo quòd si relicto monachatu, ordinem quis assumat, non poterit secum dispensari, nisi per Papam.ĩ.de apostatis.c.vlti. secundum Goffr. Ioan. And.

QVod translationem.] In prima parte decisa consultatio. In secunda: ibi, Consultationi. quæ distinguit & secundum membrum prosequitur: ibi, Si vero. Ioã. And. Pars huius, ĩ.de offi.de leg. quod translationem Ioan. And.

† al. Rauo. ci.

† Cap. 3. et titu. in 3. cõpila.

† al. aliquid

a Per quod capitulũ dicit hic Inn. illũ apostatã, q sine cã dimittit professionem, quã dimittere non licet: sed coronã dimittere licet. de cler. cõiu. Ioannes. ergo patet ꝙ non est de substãtia ordinis. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil.

CASVS. Quidam clerici græci existétes in diœcesibus latinorum ab epis græcis extra iiij. tempora ordinabãtur: postmodum à latinis epis celebrare prohibebantur: quæsitum fuit à Papa quid de talibus sit agendũ? R'ndet Papa quòd cũ clericus græcus episcopo latino subiectus a græco pontifice ordinatur, interdicenda est ei executio ordinis sic suscepti, tanquã ab alieno epo ordinato: nisi de mandato vel licẽtia sui epi illud fiat. Sed si de licentia sui epi id factum sit: licet culpãdus sit eps, qui clericos suos à græco epo facit ordinari: quandiu tñ ab ecclesia talis mos tolerat, impediri non debet executio ordinum taliter susceptorum. Not. q ordinatus à non epo suo, ordinis executioné non hét. Item no. quòd ratione cõsuetudinis toleratur quis in executione ordinis, quem male accepit.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum clericus Græcus episcopo Latino subiectus, à Græco pontifice ordinatur, [a] nisi de mandato vel licentia sui episcopi fiat, interdicenda est ei ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno pontifice, sine mandato vel licẽtia sui episcopi ordinato. ¶ Si vero de mandato vel licentia [b] sui præsulis, à Græco pontifice, secundum morem Græcorum fuerit ordinatus; licet culpandus sit episcopus Latinus, qui clericos suos à Græco facit antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab ecclesia toleratur, [c] impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum.

¶ Idem Mutin. episcopo.

¶ Ordinatus à Papa sine licentia Papæ ad superiores ordines non promouetur.

CAP. XII.

CVm † in distribuendis, & infra. Meminimus à nobis fuisse suppliciter † postulatum, & clementer indultum, [d] vt quia præfatus A ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bononiensem episcopum promoueri.

¶ Idem eidẽ, & magistro H. subdiacono nostro.

¶ Duo sacri ordines non possunt conferri, eodem vno die, vel duob. continuato ieiunio.

CAP. XIII.

LIteras † vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi; qué Bononieñ. episcopus præcedẽti sabbatho in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit. In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodẽ die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die, [e] & alium † altero

a Ordinatur.] extra quatuor tempora, sicut est in antiqua cõpilatione, & sic bene facit ad titulum.

b Vel licentia.] 9. q. 2. Lugdunẽsis. 71. dist. c. 1. 2. & 3.

c Toleratur.] hec fuit cõparatiua permissio, vt hic innuitur. ar. ~~. de præb. cũ iam dudũ, forte pp scandalum & multitudinẽ talis consuetu lo toleratur. arg. ~~. eo. sane. & 23. q. 4. non põt. i mos iste hodie nõ toleratur. ~~. de offi. ordi. quoniam in plerisque. & ~~. eodem. cum secundum.

CVm in distribuendis.] CASVS. si aliqs ordinatus fuerit in subdiaconũ à dño Papa al. alio ad superiores ordines sine licentia Papæ ordinari non debet. No. quòd ordinati à Papa ab alio sine eius mãdato ordinari non debent. Not. quòd collatio ordinis potest delegari.

[Glossa sequens obijcit, & soluit argu. contrarium, & soluit.]

d Indultum.] sed nonne eps talẽ iudicat? ~~. de maio. & obed. per tuas. præterea vr quòd potius sit onus quã honor? Dic quòd licet sit onus in hoc, in multis tñ est honor: quia non potest nisi pluribus testibus conuinci. 2. q. 4. præsul. & c. nullam. Item non põt cogi ab epo recipere ordines. arg. de consecr. dist. 2. c. vlt. Item quia maior honor ei debetur q alijs. ~~. de ma. & obe. p tuas. & ff. de albo scri. l. vlt. Sed iste põt iudicari ab epo suo, vt dicit illa decr. per tuas. vnde cõtra. 9. q. 2. nullus primas. vbi dr: qui nõ põt ordinare, nõ põt iudicare. & e contrario. illud ordinariũ est & regulare, hoc speciale est propter excellẽtiam superioris, q manum imposuit, arg. c. illius. de consec. dist. 2. c. vlt.

LIteras vestras.] Primo narrat factũ quod secundo improbat, improbationis causam inserens: ibi, In quo tertio punit contrafacientes: ibi, Præfatum itaque. CASVS Quidam canonicus Bononi. A. nomine ecclesiæ Ro. subdiaconus, electus fuit in epm Imolen. eps Bono. recepto mandato præcedentis capituli, ordinauit ipsũ die sabbathi I diaconũ; & die dominico cõtinuato ieiunio in psbyterum peruenit hoc ad notitiam domini Papę vñ mandauit inquiri veritatem super hoc per epm Mutiñ. & magistrum H. subdiaconum suum. ipsi factum ie un um qd eis dictum significauerunt dño Papæ. & ipsi rescribit eis dicens, quòd ipse recepit litteras suas sup inordin ta ordinatione Imoleñ. electi: in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliquerint, euidenter intelligit qui prudenter attendit. quod probat hoc modo. Si enim non licuit Bonoñ. epo vtrumque ordinem illi cõferre eodẽ die: eadẽ ratione non licuit ei vnũ ordinẽ conferre vno die. & aliũ alio die continuato ieiunio, cum pp cõtinuationem ieiunij fictione canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbathũ, siue vespera sabbathi ad diẽ dñicam referaf, illa duo ad eundem diem pertinere dicũtur. Si enim dicatur quòd mane diei Dñicę ad vnũ diem, & vespera sabbathi ad diem aliam referantur: nõ esset continuatio ieiunij necessaria: quia sabbatho ante cœnã, & dominica ante prandium ieiuni intelliguntur: ideoq; Papa Bonoñ. episcopum vt puniatur in quo peccauit, suspẽdit à collatione ordinũ, diaconij, s. & presbyterij, alterum vero ab executione sacerdotalis officij suspẽdit, donec de ipsis aliter duxerit disponendum. Nota quod nullus duos sacros ordines recipere debet, nec aliquis illos conferre eodem die: qui cõtra fecerit, punitur, prout hic dicitur. Not. hic regulam quod quis debet puniri in eo in quo deliquit.

e Vno die.] hoc ergo solum reprehẽditur hic quòd ordinem vnum vno die & alterum altero die contulit idem episcopus: vnde collige, quod si die sabbathi non potuit perficere ordinationem, sequẽti die dominico continuato ieiunio potest eam quam incepit perficere, & vno die intelliguntur ordines collati fictione iuris, & sic loquitur cap. 75. distinctio. quod a patribus.

[Glossa sequens dat simile, & allegat contrarium.]

a Con-

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil.

a Concor. l. 1. §. fin. ff. de aqua pluuia arcen. & l. Idemque. ff. mand.

¶ Ordinatus a Papa honoratur & onoratur.

† humiliter

† Cap. 5. eo. titu. in 3. compila.

† al. alium in alio.

a Licentiam cum instantia.] Ex eo, quod cum instantia perseuerat do petunt, præsumuntur contra eos magis, de pœn.dist.1.diuortium, & C.de Veil.si mulier. in fin. sic etiam pallium cum instantia peti debet, 100.dist.prisca.& ff.de quæstionibus, l.1. § diuus.

sufficientem procuratorem ad totam causam, cum perēptoriè ad hæc citata intelligatur. Item non statim post terminum peremptorium debet iudex procedere.

c Negante.] Et sic per negationem facta fuit res dubia, 2. C.qui ad lib. procla.non licet, l.2. & sic per narrationem, & responsionem litis contestatio facta fuit, inf. de lit.cont. ca. vnico, & s. de elec dudum. 3

† [Glos.seq. obiicit & soluit.]

b Compellendos.] No. quod aliquis cogit renunciare obtentæ licentiæ renunciādi, tamen fin legis re integra recuperabūtur bona quibus cessit, ff.de cess.bo.ijs qui. sed hoc ideo est, ne illudatur Papa? † sicut si postulatio præsentatur Papæ, non pōt postea recedere ab ea, s. de postula. bonæ, ratio quare cōpellantur, redditur in littera. In huiusmodi conclusione considerer Papa commodum ecclesiæ, vel propriam salutem petentis, quorum neutrū vult impediri, & ideo compellitur.

† Al. aut ad salutem, etc.
1 Vel aliēi superiori, cum tex. de Papa nihil exprimat. Ioan. And.
† Vide l.sed et si. §. 1. ff. ad le. Aquil. et l.1.§.sciē dum. ff. de ædil.edi.
† Al.canonico.

dendi[a] licentiam cum instantia postulantes, ea obtenta cedere prætermittunt.

¶ Sed cum in postulatione huiusmodi, aut ecclesiarum commoda quibus præsunt, aut † salutem videantur propriam attendisse, † quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sua sunt, seu etiam leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos.[b]

¶ Honorius tertius maioris eccl. siç decano, & magistro R. cantori † sancti Dionysij Leodiensis.

¶ Non renunciat iuri suo qui gratiæ aduersarij se submittit.

CAP. XIII.

V Eniens.] Prima pars ponit appellationē impetrantis, & eius causam. Secunda: ipsis prosecutionem, et auditoris dati sententiam. Tertia, ipsius sententiæ confirmationem. Secūda: ibi, Ad quē. Tertia: ibi, Nos igitur. Io. And.

CASVS Ioannes subdiaconus impetrauit litteras ad quosdam iudices, ut ei præbēdam vacantem in ecclesia sancti Florētini in confluentia assignarent, & cum ipsi vellent mandatum Apostolicum adimplere, quidam canonici illius ecclesiæ se opposuerunt dicentes quod ipse renunciauerat iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat: sed ipse subdiaconus hoc negauit, canonici testes induxerunt ad hoc probandum, per quos vi debatur probatum, quod ipsi gratiæ Capituli se commisissent. duo iudicium sententiauerunt eundem subdiaconum non posse uti litteris supradictis, pro eo quod gratiæ capituli se commisit, quare iuri suo renunciare visus fuit: à qua sententia ipse appellauit, suæ appellationi uigiliam Epiphaniæ terminum præfigens, ille accessit ad terminum: sed aduersarius post terminū per duos menses et amplius expectatus non uenit: tandem nuncius aduersarii cum litteris ad dicendum, ut ad impetrandum tantum comparuit coram auditore dicto Ioan. concesso, sed cum sufficiens ad causam tractandam non esset, idem auditor sententiam iudicum prædictorum cassauit iustitia exigente. Nota, quod licet quis committat se gratiæ aduersarii non renunciando litteris impetratis contra ipsum, non intelligitur propter hoc renunciasse iuri, quod sibi ex litteris competebat. Item cum aliquis statuit terminum suæ appellationi, utraque pars appellationis causam prosequi debet per

V Eniens ad Apostolicam sedem I. subdiaconus proposuit, quod cum bonæ memoriæ I. Papa præd. noster abbati de Emeneco, & maioris ecclesiæ, ac sancti Pauli cantoribus Treuerensi suis dederit litteris in mandatis, vt si nihil canonicum obuiaret, præbendam in ecclesia sancti Florentini † in confluentia, quam Iacobus decanus ipsius ecclesiæ resignauit, sublato appellationis obstaculo, assignarent eidem: & infra.

¶ Cumque iudices Apostolici cum vellent adimplere mandatum, quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratæ, dicentes subdiaconum antedictum renunciasse iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat. Dicto igitur subdiaconō hoc negante etiam dicti canonici ad hoc probandum, testes aliquos produxerunt per quos cum videretur probatum, ipsum se gratię capituli cōmisisse[d] duo iudices[e] prædictorum sententialiter decreuerunt, eundem non posse vti litteris supradictis, pro eo quod idem aduersarij se gratiæ cōmisisset, per quod visus

fionem litis contestatio facta fuit

[Gl.seq. fortificat textum, & dat simile, obiicit, & soluit, in fin alleg. pro firma, cap. fane, et ponit dissolutiones, & ipsius duas lecturas.]

d Commisisse.] Et sic commisit se gratiæ capituli tm: sed in veritate nō erat probatū quod per hoc litteris renunciasset, quare ipsorum stilo tractatum, quia et verū esset quod se eorum gratiæ cōmisisset, nō vr renunciasse litteris, nisi expresse litteras ipsas restituisset s. e. sane. et s.de fac.cū prudē. et si commisit se illorum gratiæ, et ipsi nullā gratiam facerent, poterat vti iure suo. Est simile, licet cōmittis ad arbitros iri appellationis, propterea non renuncio appellationi, imo postea possum prosequi appellationem, nec mihi currit tempus interim, C. de tempo.appel. Auth.si tñ. nec inde debet damnum sustinere, vnde meruit gratiam reportare. s. eo. sane. et infra de fideius. peruenit. et inf. de pact. cū pridē. Sed cōtra vr, quod tacite vr renunciasse litteris suis, infra de off.dele. gratum, et infra de testib. cum venissent, et infra de ijs quæ fi.à maio.par.cap.ex ordine, et infra de præb.pro illorum, et C.de iure dot. l.2. de lege commis. post diem. et nihil refert ac alterū ex æquipollentibus 4 quis faciat, ff.de re iu.in summa, et ff. de arb.quid tamen, §. primo. et infra de uerb. sign.in his. Dic quod per hoc non renunciauit, per prima iura, et quia cassata fuit illa sententia simile uidetur supra eo. sane. sed ibi plus petit tradendo litteras aduersarii, quare iuri suo renunciauit: hic non tradidit litteras, licet commiserit se gratiæ aduersarii Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio quam iure actionis, hic uero ipso iure, uel ibi auditus fuit de iure, ut dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.

e Duo iudices.] Et per hoc solum etiam debuit cassari sñia, cum nō appareat quod tertius se excusaset, nec commisisset eis uices suas, inf. de off. deleg. causā matrimonij, et ff.de re iud. duo ex trib. sed si se excusauit bñ potuerunt procedere, infra de off. deleg. prudētiā quæ intelligit sic clausula illa quod si nō oēs, etc. Nō erat in lītis, sed ex alia causa fuit cassata sña: et mandatur iudicibus istis vt præbendā illā faciant conferri, ut dī in integra in fi.

2 Et sic licenti incumbit probanda. ff. de proba. l. et qui dicit. Ioan. And.
† Florini. Florenti.
3 Concord. l.1.§. præterea. ff.de in aff. priuato et l.1. et ib Pet. de. Bel per. et Cy. C. de alien. iudic. mu. causa, fac.

4 Ista non sunt æquipollentia renunciare et submittere se gratiæ, ut supra dixit glos. et facit infra de fide. cū venissent. Io. And.

Glo.

est renunciasse [a] iuri sibi ex ipsis litteris competenti. † A qua sententia idem appellans, in † vigiliam Epiphaniæ terminum, suæ appellationis præfixit.[b]

¶ Ad quem † cũ venisset P. de Colle mediocapellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum eius aduersarius non accesserit per duos menses, & amplius expectatus, nec vllus compareret pro eo sufficiens responsalis, tandem quidam litteras habens ad contradicendum & impetrandum, coram eodem comparuit; qui cum ad tractandum causam minus sufficiẽs [c] crederetur, idem auditor sententiam prędictorum iudicum sententialiter (iustitia exigente) cassauit: Nos igitur ratam & firmã habemus capellani sententiam memorati.

¶ Idem archiepiscopo Treueren.

¶ *Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non propter hoc prælatur renunciat.*

CAP. XIIII.

Lectæ coram nobis fraternitatis tuę litteræ continebant quòd abbas Sancti Petri Tulleñ. tibi humiliter est confessus, quòd cũ adeo graui ægritudine laboraret, quod de vita desperaretur [d] ipsius: ad cuiusdam æmuli

[Gl. seq. arg. & arg. determinat.]

a Renunciasse iuri.] Argu. quod per litteras executorias acquiritur aliquid impetranti, alias non posset renũciari iuri ex ipsis litteris competenti, si non acquireretur ius: quia ei quod non est, nemo renunciari non potest. Dicas quod per litteras monitorias præceptorias siue executorias nullum ius acquiritur, per quod ecclesia siue clerici cõtra quos impetrantur litteræ, obligati sint impetranti, nec aliquod ius habet in ecclesia ante receptionem, sed officium executorum implorare potest vt mandatum Apostolicũ exequantur: & ipsi mandatũ tenentur adimplere & huic officio bene posset renunciare restituendo litteras, & renunciando litteris impetratis, & etiã impetrandis: quo facto executores vlterius non procedent: & sic nec officiũ iudicis, nec aliqđ per litteras illas implorare poterat huic officio non fuit renunciatum, sup. eo. fane. cum iam executor fuerit prosecutus officium suum, sed litteras tantum restituit, quarum auctoritate fuerat restitutus, & inde nõ obst fuit renũciatio litterarum, & ideo de iure fuit auditus, vt no. in fi. vlt. notulæ Bern.

b Præfixit.] Quod quidem bene potuit, & iudex idẽ facere potest & debet, inf. de appel. oblatæ, & c. se consurgis, 1 & terminum præfixit, & tunc esset in curia, vt sequitur. quandoque statuitur ad iter arripiendum, & tunc sufficit arripere iter in termino. infra de appellat. peruenit. & in illis casibus litteræ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa decre. oblatæ, & capit. sæpe. terminus vero datus à lege est annus, vel ex iusta causa biennium, infra de appella. cum sit Romana. & talis terminus bene potest præueniri, vt in cap. oblatæ.

[Glossa sequens signat contrarium, & dat duas solutiones.]

c Minus sufficiens.] Sed non videtur quòd iste fuerit contumax ex quo misit nuncium ad impetrandum & contradicendum, cum ipse non appellauerit; sed ille Ioann. contra quem lata sententia fuit. & ideo non debuit sententia contra ipsum ferri, licet forsitan posset in expensis condemnari. vnde contra. infra de appell. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expensis; quia non fuerit prosecutus nisi quo ad impetrandum. & ibi non fuit processum super principali. Potest dici quod in illo decre. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partem in expensis condemnari; quia non miserat sufficientem procuratorẽ; hic vero petijt, vt procederetur ad sententiam infirmandam. Vel melius, hic fuit lis contestata, & sententia diffinitiua lata. & ideo cum statutus esset terminus ad prosequendam appellationem, & altera pars non fuerit sufficienter prosecuta ad sententiam defendendam, contumax debet reputari; siue sit pars appellata, siue appellans: quia iudex appellationis altera parte absente debet procedere ad cassandam vel firmandam sententiam, C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud, 2. q. 6. c. ei qui, § appellatore, & inf. de appel. per tuas. vbi de hoc est expressum: quia non mittit nuncium sufficientem, sibi imputet: nec potest dici quod citata nõ fuerit: quia terminus cõstitutus ad appellationem prosequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapso perinde ꝓcedatur ac si peremptoria sit citatus, infra de appellation. sæpe contingit. Et not quod hic appellatus tenetur mittere nuncium sufficientem ad appellationem prosequendã, si terminus sit præfixus à iudice vel ab appellante, 2 & appellans eodem modo, alias finietur causa altero prosequente legitime: & hoc est cum lis est contestata, & appellatur à diffinitiua sententia, siue post litem contestatam, vt hic habes: alias in expensis punitur, vt dicit illa decreta. Nicolao. quia ibi non fuit lis contestata, & appellatum fuit à grauamine; Vnde non poterat procedi ad sententiam altera parte absente, vnde punitur tantum in expensis, quia non venit sufficienter instructus. Si vero appellatio ante litem contestatam a iudice recepta non fuit, nec ab aduersario approbata; tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum. infra de appellatio. interposita § primo, saluo eo quod dicitur infra de appellatio. cordi. sed cum appellatur a sententia diffinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduersario vel iudice, saluo eo quod dicetur extra de appella. cordi. sed consideratur vtrum terminus sit præfixus à iudice, vel ab appellante, & tunc vtraque pars tenetur mittere sufficientem procuratorem ad totam causam, vt hic patet; alias procederetur contra absentem tanquam contumacem, vt hic patet. & infra de appella. interposita.

Lectæ coram.] Communis diuisio. Secunda; ibi, Nos autem. Io. And.

CASVS. Quidam abbas adeo graui ægritudine laborabat, quod de vita desperabatur ipsius, ad consilium cuiusdam æmuli sui, quem æmulum non credebat, absoluit monachos ab obedientia sua, & episcopum suum vocauit vt in manibus suis renunciaret, non tamen renunciauit. postmodum recuperata sanitate monachi obedientiam & reuerentiam, fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciasse intelligatur abbatiæ? Respondit Papa, quod non. Nota quod non intelligitur quis renunciare regimini suo, licet absoluat subditos ab obedientia sua; quia illa non est forma renunciandi.

d Desperaretur.] Sic infra de regula, & transeundi. sicut tenor,

Vide tex. in l. si quis in conscriben... cum ibi ... C. de pac.

Dictio, in, ... est in an... quis.

Al. Ad quam.

1 Et c. cõsu... in fin. gl. ... dic ... tia beneficij erat; & hodie in ea ... quod habes infra de elec. c. 1. lib. 6. nec est ... dict. gl. ... præfixio ... post sententiã de ... causam ... coram; ... dicetur in ... interposi... § 1. de ap... Io. And.

2 Concor. text. in l. pe... primus. cum no. C. de appel. & l. 1. § ab eodẽ. cũ gl. magna. & ibi Bart. ff. q. & à quibus.

fui consilium, [a] de quo ipse (cum non crederet eum æmulum) confidebat, monachos suos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absoluit. vocato diœcesano episcopo, vt abbatiam in eius manibus resignaret: quod † tamen vlus consilio saniori non fecit, [b] & eidem abbati postmodum restituto sanitati, vniuersi & singuli de conuentu obedientiam & reuerentiam requisiti ab eo in Capitulo promiserunt, [c] † & infra.

¶ Nos autem ex tali facto, eundem abbatem suo resignasse regimini non videmus.

¶ Gregorius ix. Agathensi & Vticeñ. episcopis.

¶ Abbas exemptus sine licentia Papę renunciare non potest.

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monasterij sancti G. † immediate ad Romanam pertinentis ecclesiam, intimauerunt, quod abbas eorum sentiens se insufficientem [d] oneri regiminis abbatiæ, cessit in manibus [e] eorundem: ipsi quoque † G. monachum sancti Victoris elegerunt canonice in abbatem: & infra.

¶ Cum igitur dictus abbas cedere [f] sine licentia nostra nequiuerit, nos tam electionem [g] quam cessionem prædictas decernentes irritas & inanes, mandamus, quatenus abbatem ipsum loco suo restitui faciatis, quo integre restitutio, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

TITVLVS X.

De supplenda negligentia Prælatorum.

¶ Alexander tertius Cistertiensibus.

¶ Si diœcesanus requisitus benedicere noluit Cisterciensem abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.

a Consilium.] De quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, si fraus interceßit, ff. de reg. iu. consilij. 1 & contra illum potest agi de dolo quanti eius interfuit id factum non esse, ff. de dolo arbitro. § dolo. & hoc verum est si fuisset soluendo: sed hoc non esset, si vera renunciatio fuisset, vnde in eo casu dēt restitui ad pristinū ius, ff. de dolo. & eleganter. §. pen. & ff. de eo p quē factū erit. l. vlti. hic ista cessant quia non fuit hic renunciatio cū effectu.

[Gl. seq. fortius facit tex. per simile, oo. j. cit. de tacita renunciatione per vnū capitul. ideo adiunxi, quia pe. quinque similia, & soluit.]

b Non fecit.] Et ideo volūtas talis nō obstiit, quia nō processit ad factū similiter voluntas non sufficit: vbi opus est facto, inf. de eo q. mit. in poss. cā rei ser. c. 1. & arg. inf. de re iud. cū aliquib. 2 sed cōtrarium vr̄ q. tacite vr̄ iuri suo renūciasse, inf. de ijs quæ fi. à maio. par. Cap. ex ore. vbi ipso facto vr̄ renūciasse, sicut ipso facto Deū negamus, 2 11. q. 3. existimant. ipso facto mētimur. 22. q. 5. cauere, & ipso facto appellamus. inf. de app. dilecti & c. vt nostrum. & eo ipso q quis salutat prælatum, consentit in illum, quem non potest reprobare, 63. dist. cum Adrianus. nec est opus scripto qui obedientiam suā ipso voluntarij aduentus probat effectu, inf. de maio. & obe. legebatur. cōtrarium tamen verum est, quod propter hoc non renunciauit.

[Gl. seq. arg. Io. And.

c Promiserunt.] Et sic videtur reassumpsisse obedientiam, a qua illos absoluerat. tali modo non poterat, cum esset prælatus eorum, sine licentia episcopi sui. 18. q. 2. abbate, & c. prox. & sup. eod. ad Ionet. cum sit de substantia regulæ ipsa obedientia, sup. de maio. & obedi. cū in ecclesijs. Item arg. quod re integra licitum est pœnitere, sup. de elect. in cunctis, & ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit.

Dilecti filij.] In prima parte ponit conuentus petitio. In secunda: ibi, Cum igitur, r. fius repulsio, c. Gregorij commisso Io. And.

CASVS. Quidam abbas ad Romanam ecclesiam, nullo medio pertinens, & sentiens se insufficientem, renunciauit in manibus monachorum regimini abbatiæ sine licentia Papæ, & monachi alium elegerunt, peruenit hoc ad Papam, cum ergo dictus abbas sine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ, ipse tam renunciationem quam electionem denunciauit irritas & inanes; mandans quibusdam quatenus abbatem ipsum faciant restitui loco suo, quo restituto recipiant vice Papæ renunciationem ipsius. Not. quod resignatio fieri debet in manu sui prælati, aliter non valet. Item abbas immediate subiectus Romanæ ecclesiæ non potest cedere sine licētia Papæ.

d Insufficientem.] propter insufficientiam debet remoueri, 18. q. 2. si quis abbas. Item propter negligentiam prælatus repellitur, 1 q. 1. c. si qui episcopi, §. ecce cum. & iudex similiter. C. de off. præfec. orientis. l. 3. & sic bene debet admitti renunciatio, si fiat debito modo propter insufficientiā, supra eo. tit. nisi. § p defectū in fi. & cap. post translationem. § sic tē. & Papa hic admittit illam propter negligentiam, inf. de cessi. cutto. c. 1. & magister p p insufficientiam debet remoueri a docendo. C. de prof. & me. l. 2. libro 10.

e In manibus.] quia ad quem pertinet cōfirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio, 3 18. q. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit. arg. sup. eo. c. in dubijs, sed quantum ad se bene tenuit: 4 quia non poslet repetere. de hoc dictum fuit J. eo. quod in dubijs. tamen cōpellitur postea cedere; sed hoc contingit propter insufficientiam.

f Cedere.] Nec ad aliam abbatiam se transferre supra de consue. c. cum venerabilis

[Gl. seq. intert, dat simile, & arguit.]

g Electionem.] Si non tenuit renunciatio, non tenuit electio sic si aliquis non est legitime destitutus, alius in locum illius non fuit legitime institutus, 1 q. 6. hæc quippe. & inf. de accus. ad petitionem, sim. 81. dist. tantus Daniel & 7. q. 1. præsentium. Item arg. quod si principale non tenet, nec id quod ex eo, secutum est. infra de fide instrum. inter dilectos, & C. de leg. nō dubium. Bernar.

DE SVPPLENDA NEG. &c.

¶ Visis de modis, quibus prælati assumuntur: quia sæpe in prælatum negligenter res aguntur, 40. dist. ante omnia, & quod negligitur, supplendum, & quod omittitur, instaurandum est: ideo, &c.

De hac materia tractatur 84. & 86. distinct. & 2. q. 7. negligere.

Marginalia: 2 Vide de sent. excom. nuper. sup gl. 2. Io. An. — ¶ qui. — ¶ Vide l. Quotiens. ff. de in ius vo. & l. si pœnituerit, ff. de diuor. 3 Concor. tex. in l. prætor ait. ff. de no. ope. nūt. & ibi Bart. — ¶ vv. — † In multis antiquis ... ipsiq; G. monachū S. Victoris vbi elegerunt, & — 3 Vide gl. no. in clem. eo tit. c. vni. eo in glos. 1. Io. And. — 4 Vnde dicebat Gof. q superiore habente ratam cessionem, & præbente licentiā eligendi poterat electio fieri. Io. An.

STatuimus.] CASVS. Cistercienses aliquando remouent abbates de monasterijs suis, vel moriuntur, & alios in locum eorum substituunt: episcopi diœcesani nolunt benedicere substitutos abbates. statuit papa hic quòd si episcopus tertio requisitus eos benedicere te nuerit, liceat ipsis abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere quæ ad officium pertinent, donec episcopi illos benedicant. No. negligentiam prælatorum puniendam circa officium suum. Item not. quod quis dat quod non hét.

a Substitutos.] & confirmatos. qa ante nihil facere vel disponere possunt. sup. de ele. nosti.

[Gl. seq. arguit, allegat. 5. intra in contrarium allegat 6.]

b Benedicere.] arg. quod aliquis pōt dare quod non hét. C. de testa. manu. cum a constitutio. ver. si. arg. C. de iure emph. l. vlt. arg. ad hoc ī. de ele. suffraganeis. & ff. de acq. re. do. non est nouum. & ff. de vsufru. quod nostrū nō est. Arg. q̄. ī. de iure patron. qd aūt. in fi. & ī. de do. inter virum & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. nemo. & ff. de acq. re. do. traditio. & 1. q. 7. Daibertū. & ff. de off. procō. sul. obseruare, in fi.

[Gl. seq. exemplificat, obij. it, & soluit, dat simile.]

c Alia.] scilicet vt conferant lectoratū in proprio monasterio. ī. de eta. & quali. cum contingat. & arg. 69. di. c. 1. si tñ presbyteri sint, vt ibi, cū & illa impositio manus non fit nisi quædam benedictio, vt 1. q. 1. manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suam benedictionem? Dic quod in odiū epōrum dominus papa hoc concedit per ipsam constitutionē, ne propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgētiam habes ī. de elec. nihil est. §. vlt.

[margin: Cap. 1. eo. titu in 1. compil.]

[margin: † Vide l. liberorū. §. 1. ff. de his qui no. infa. & l. thorus. §. 6. ff. de leg. 3.]

[margin: Cap. 1. eo. tu. in 1. cōpil.]

[margin: 1 obedientiam & nō curā adiunctā, quod ...]

CAP. I.

STatuimus † præterea, vt si episcopus tertio cum humilitate, ac deuotione (sicut conuenit) requisitus, substitutos [a] abbates vestros benedicere [b] forte renuerit, eisdē abbatib. liceat proprios monachos benedicere, & alia [c] quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiam recogitent, † & abbates benedicere non recusent.

¶ Clemens tertius.

¶ Regulares in suos vsus conuertere non possunt ecclesias, in quibus ius obtinent patronatus. & si intra tempus Lateran. concilij quando vacant non præsententur rectores ad eas, superior ordinabit easdem.

CAP. II.

SIcut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam & canonici regulares, ecclesias, quæ ad præsentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, pro proprijs vsibus deputare nituntur: [d] nec volunt ad eas cum vacauerint, vocare personas: quin potius occasione concessionis [e] quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt, & destituunt [f] voluntate: admissos ita pensionibus [g] onerantes, quod nec ecclesijs competēter possunt in paupertate [h] nimia deseruire: † nec episcopo in episcopalibus [i] respondere: neque hospitalitatem [k] (sicut conuenit) transeuntibus impertiri.

¶ Nolentes autem, vt status ecclesiæ debitus & antiquus, per insolentiam † alicuius subuertatur, mandamus, quatenus (nisi a iurisdictione tua [l] exemptæ sint ecclesiæ supradictæ)

SIcut nobis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nolentes. Ioan. And.

CASVS. Quidam regulares habent ecclesias ad eorum præsentationem pertinētes, quas vsibus proprijs appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum vacāt, alios præsentare, sed instituūt pro sua voluntate, & ita grauant eos pensionibus, quòd nec ecclesijs cōpetenter in paupertate deseruire, nec episcopo in episcopalib. rūdere, nec hospitalitatem seruare valent. Significatū fuit hoc dño Papæ: nolens igitur papa vt antiquus status ecclesiæ pp hoc subuertatur, mandat quatenus nisi exēptæ sint ecclesiæ supradictæ a iurisdictione episcopi, excessus illos studeat rationabiliter emendare, & nisi infra tempus concilij Lateran. statutum, prædicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias, ex tūc sibi, liceat appellatione remota i eis ordinare recto res: ita tñ quòd per hoc, nullum patronis in posterum præiudicium generetur. Not. quod exēpti a diœcesano puniri non possunt. Item nota concessionem ecclesiarum ab episcopis factam sine iuris sollemnitate, non valere. Item propter neglgētiam amittit quis ius præsentandi illa vice, sine præiudicio in futurum.

d Nituntur.] quod facere non pñt: nam ad priuatū cōmodū trahi non debent, q̄ ad cōem vtilitatem præfixa sunt. 25. q. 1. q̄ ad ppetuū. & ī. de offi. archipresby. vt singulæ. & arg. ff. pro soc. actiōe. §. Labeo. & ī. de præben. nulla ratio.

e Concessionis.] concessio episcopi sine consensu capituli vel maioris partis non sufficit ut possit transferre ecclesiam vel fructus ipsius ad regulares. ī. de don. pastoralis & ī. de ijs quæ fiunt a præla. sine consensu ca. cum nos.

f Destituunt.] In ecclesijs, quæ ad eos pleno iure non spectāt, instituere vel destituere non possunt presbyteros, sed illos debēt epis pñsentare, vt ipsi epi de cura plebis rūdeāt, & monachis de rebus tpalib. exhibeant rationē. ī. de præb. in Lateran. concil. & ī. de priui. cū & plantare. §. in ecclesijs. & c. sane. & cap. attendendum: sed si pleno iure ad eos pertineant: tunc possunt instituere & destituere. 16. q. 2. c. 1. & infra de præscrip. cum olim. & inf. de priuileg. quoniam per confessionem.

g Pensionibus.] nouis: quod non licet. inf. de censib. prohibemus.

h In paupertate.] magna, 2 quòd non possunt honeste Deo seruire: quia cum ad vtrumque festinant, neutrum bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros, & C. de assesso. l. nemo.

i In episcopalibus.] s. in procurationibus, 10. q. 3. cauēdum. & c. relatum, & in cathedratico, vt ea. causa, q. 3. illud. si episcopus donet ecclesiam monachis, cathedraticum ibi debet habere. ī. de don. pastoralis. & tantum debent sacerdotes monachorum habere, vnde iura episcopalia soluere valeant, & hospitalitatem seruare, & vitam suam honeste habere, ut hic dicit, & infra de præben. de monachis.

ADDITIO. Et habet locum etiam in exemptis, eo. tit. c. 1. lib. 6. Io. And.

K Hospitalitatem.] tenentur enim clerici ad illam hospitalitatem, quæ continet officium pietatis. 42. dist. §. 1. nō ad illam, quæ fit ex debito seruitutis. C. de epis. & cle. l. 1. inf. de immu. eccl. c. 1.

l Tua.] quia tunc nihil habet episcopus. inf. de priui. cum & plantare. §. in ecclesijs. & ī. de præsc. c. olim. & inf. de priuileg. quoniam.

[margin: † Vide textum cum gl. in l. societatem, ff. pro soc. & Bal. in l. accepta. C. de vsu.]

[margin: † violentiam.]

[margin: 2 Hæc glossula non est Ber. nec hēt in antiquis libris.]

prædicto [a] excessus studeas rônabiliter emendare. Et nisi prædictæ psonæ intra tempus in Lateran. † concilio [b] constitutũ, † ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas præsentauerint: ex tunc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse: ita tamen quod ex hoc nullum patronis præiudicium in posterum [c] generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Supplet superior inferioris negligentiam in beneficijs conferendis, si tempus Lateran. concilij lapsum sit & collatio per inferiorem postea facta non valet.

CAP. III.

Licet † magister [d] H. & R. procurator R. de sancto Radimundo, super archidiaconatu Richemũdiæ diutius litigauerint coram nobis: & infra.

¶ Ne igitur ius nostrum negligere videamur, [e] qui alios in sua iustitia confouemus: mandamus, quatenus si vobis constiterit, archidiaconatum Richemũdiæ vacasse per annũ (tẽpore semestri, quo vel archiepiscopum, vel ad capitulum donatio pertinebat nõ a vacatione, sed à notitia [f] computato) cum pro eo, quod Eboracen. archiepiscopus alium superiorẽ non habet, ex tũc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique super eo silentium imponatis. [g]

¶ Idẽ magistro P. de Castro nouo, & R. monacho fontis frigidi Apost. sedis legato.

¶ Si is ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateran. concilij conferat, nõ valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

CAP. IIII.

Litteras † vestræ discretionis † accepimus, qđ cum in quibusdã ecclesijs legationi vestræ subiectis, quædã beneficia & dignitates tanto tempore vacauissent, quod tam prelati, quam capitula secundũ tenorem Lateranen. concilii, † essent iure instituẽdi priuati: postquam aduentus vester innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si beneficia vel dignitates noueritis personis idoneis assignatas: eas † de patiẽtia [h] permittatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis authoritate nostra suffulti, non differatis quamtotius † ordinare.

¶ Idem episcopo Samo. †

¶ Is ad quem primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateran. concilij cõferre non poterit.

---

a Prædictos excessus.] ergo si exempti sunt, eps illo rũ excessus punire ñ poterit. arg. 16. q. 1. frater noster. aliter inutile esset illorum priuilegium, qa priuilegia ita sũt seruanda, fm quod cõtinetur in illis. ʒ. de priuile. porro. Quid iuris sit de hac materia, tractatur ʒ. de priuile. c. tuarum, & c. cum & plantare, & 6. q. 3. c. placuit.

b Lateran. concilio.] ʒ. de conces. pb. nulla.

c In posterũ.] per istã enim ordinationẽ non fit eis ꝑiudiciũ in alia proxima ꝑsentatione: nisi hac vice tantũ, arg. ʒ. de elec. cum in cunctis. & nulla admonitio est hic necessaria: qa ẽpsipsos admonet. ʒ. de loca. & condu. c. vlt. & C. de iure emphy. l. vlt. 1 & C. de contrahen. & comit. stipu. magnam.

Licet.] Prima pars decisẽ narrat factum. Secunda dat iudices sub certa forma, per quã ius suũ papa tuetur: ibi, Ne igitur. Io. And.

CASUS. Magister Ho. & Rogerius diutius litigarũt coram papa super archidiaconatu Richemundiæ: qa dicebatur ꝙ collatio archidiaconatus intra tẽps cõcilij facta non fuerat. ne igit papa ius suũ negligere videatur, mãdat qbusdã, quatenus si cõstiterit, Archidiaconatũ Richemundiæ vacasset per annum, tẽpe sẽmestri quo vl ad archiepm, vel ad capitulũ donatio pertinebat, cõputato non a tẽpe vacationis, sed a notitia. cũ ex tũc ad papam fuerat illius donatio deuoluta: vtriq; sup eo silentiũ imponatur. No. tẽps sex mẽsiũ currere à tẽpe notitiæ, nõ a vacatiõis. Itẽ tempus nõ currit ignoranti. Item post tẽpus illud elapsum non possunt eligere q fuerãt negligẽtes.

d Licet magister.] de archidiacono isto habes ʒ. de conce. præb. post electionem.

[Gl. seq. arg. alleg. duo iura, & remittit.]

e Videamur.] ar. quòd ordinata charitas a se incipit. de pœn. di. 3. sane. argu. 33. q. 5. si non licet. & ʒ. de vsu pal. nisi. vbi de hoc. 2

[Gl. seq. alleg. vnã cõcor. signat cõtaria, & soluit.]

f A notitia.] sic ergo patet quòd tempus istud currit tempore scientiæ tantum. ʒ. de conces. præben. quia diuersitatẽ. in fi. Arg. tñ est quòd currit ab eo tẽpore quo scire potuit, vt ff. qs ordo in bo. pos. ser. l. vlt. arg. cõtra ff. de peti. hæredi. item veniunt. §. petitam. Quod prius dictum est, valet.

[Glo. seq. improbat opi. & soluit cõtrarium.]

g Imponatis.] hic euacuatur opinio illorum, qui dicunt, ꝙ mora in electionib. possit purgari 3 q. consueuit notari, ʒ. de conces. præb. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta post sex menses. ʒ. eo. dilecto. & c. sequens non obstat: quia illud fuit tolerantia, & sic plenum est quod dicitur per totum titulũ istum.

Literas.] Cõmunis diuisio. Secũda ibi, discretioni. Io. And.

CASUS. In quibusdã ecclesijs quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauerunt, ꝙ donatio illorum secundũ Lateran. concil. ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta illi ad quos collatio pertinebat itelligentes legatos Apostol. sedis ad partes illas accedere, instituerunt in beneficijs illis personas minus idoneas: legati q. iuenerunt illa beneficia taliter collata, dubitauerunt an deberẽt illos institutos remouere: mandat illis papa, quatenus si beneficia & dignitates personis idoneis sunt collata, permittant illos de patientia pacifice possidere, alioquin remoueantur, & de personis idoneis illa non differant ordinare. Not. ꝙ collatio quæ non tenet, de patientia superioris tenet, aliàs non ualeret.

h Patientia.] ita de iure talis ordinatio non valebat. ʒ. eod. proxi. & ʒ. e. proxi. nam multa per patientiam tolerantur, quæ si in iudicium venirent, cassarentur. ʒ. de pbtur, quæ si in iudicium venient, cassarentur. ʒ. de pb. cum iamdudum, & sic no. quod sola patientia dat hoc ius talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc, sed nunc ex tali patientia. sic ff. de offi. procon. obseruare. in fin. fim. 2. q. 1. in primis. Bernard.

Marginal notes: † Concilij Lateran. sub Alexan. iij. c. 8. † Statutum. 1 Et vide hanc & seq. in præ. c. vlt. Io. And. † Cap. 3. eo. tit. in 4. cõp. 2 Contor. l. præses. C. de seruit. & aqua, & l. pupillũ. & ibi Barto. ff. de excus. tut. 3 Concor. mora, cum glo. magna ff. de vsur. do. in l. quæ te. & in l. vi. nũ. ff. si cer. pet. † Cap. 4. eo. tit. in 4. cõp. † Deuotionis. † Lateran. concil. Alexan. iij. cap. 8. † Easdem. † Al. quamtocitius. † Zamorẽ.

Dilecto.]

Dilecto.] Prima pars decisæ narrat factum. Secūda ibi, Quia nobis definit, Tertia sub conditione confirmationem committit: Mandamus.

CASVS. Vacante Salamantina ecclesia decanus cum quibusdam sequacibus suis, quendam P. nomine Mercatorem elegit, appellans ne cōtra suā electionem aliquid attentaretur, archiepš ad quem (vt dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, aliū G. nomine in cantorem elegit, proter huiusmodi electiões, pcuratores vtriusq; partis ad Romanam ecclesiā accesserunt. quia cōstituit Papę q̄ electio à decano & eius sequacibus facta post elapsū sex mensium spatiū extitit celebrata, infra qđ eps & capitulū cōiter eligere ðbuerāt, electionem de dicto P. factā, decreuit irritam & inanē, & appellationem a decano interpositam, factū archiepi, ad quē erat eligendi auctoritas deuoluta, non potuisse aliquaten[9] impedire; vñ mādat quatenus electionē de pdicto G. debeat ꝯfirmare, nisi ei aliquod canonicum obuiaret. No. q̄ p p negligētiā amittit q̄s ius eligēdi. Itē mora i talib. nō purgat.

¶ In multis antiq. Mar celli habet.

CAP. V.

Dilecto filio P. tituli sācti Marcellini † presbytero Card. S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem Apostolicam constitutis auditore cōcesso, & infra. ¶ Quia nobis constitit à Salamātino decano & eius sequacibus post elapsum sex mensiū spatium, intra quod episcopus & capitulū (prout communiter [a] spectabat ad eos) procedere ad electionem causatoris neglexerant, electionē supradicti P. minus canonice celebratam, eandem decernimus irritam [b] & inanem, & appellationem à decano, & suis fautoribus interpositam, factum archiepiscopi (ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire: & infra. ¶ Mandamus, quatenus nisi dicto G, aliquod canonicum obuiet: electionē de ipso factam, sublato † appellationis obstaculo confirmetis.

[Glo. seq. reci. per quæst. quis eligar ad præbendam vel beneficia ecclesiæ collegiatæ: & dicit quod prælatus & capitulum, nisi habeat aliud consuetudo, cui statur. Signat contrarium, & soluit.]

a Communiter.] de iure cōi electio spectat simul ad capitulum & episcopum, vt potest hic colligi. & ꝭ. de cōcess. præben. postulastis. & ꝭ. de ijs quæ fi. a præla. sine consensu capit. ea noscitur. & ideo cum omnes simul sunt negligentes, transfertur eligendi potestas ad superiorem, vt hic, & cap. postulastis. & sicut alia tractare debent cōiter, & ꝭ. de his quæ fi. a præla. sine consi. capituli. p totū ita & electio debet fieri cōmuniter: nisi cōsuetudo repugnet. ꝭ. de ele. c. cū ecclesia Vulterana. in fi. vbi de hoc. & ita si capitulū per se confert beneficia, vel quādoque eps per se, illud tñ fit de cōsuetudine singulari, vt c. ea nosc it, sicut vides q̄ in quibusdā locis eligit capitulū, & in quibusdā locis eligit eps, vñ soli consuetudini ascribendum est, & talis consuetudo rationabilis est, & ideo potest præscribi: 1 de tali potest intelligere & de consimilibus. ꝭ. de consu. c. vlt. in fin. Huic qđ dixi, contradicere vr. 16. q. 7. nullus omnino. Sed illud intellige secundum, ea quæ dicta sunt & hanc consuetudinem approbat concilium Lateraneñ. ꝭ. de concess. præben. nulla. vbi habetur q̄ quādoque ad capitulū spectat collatio præbendarum dignitatum, & cura animarum, quādoque ad episcopum & tunc vnus supplet negligentiam alterius, vt ibi dicitur. & illud non potest intelligi nisi de consuetudine: de iure communi non.

1 Cōcor. l. fi. ū not. ff. de e. diui. Bal. i ludijs feu. a. t. de feu. og. col. 10.

b Irritam.] & sic patet quòd mora in talibus purgari non potest, quia talis electio nulla est, vt hic dicit. de hoc dictum est sup. eo. tit. licet.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM, & qualitate ordinandorum.

Viso de promotione prælatorum, tractandum est de ordinatione clericorum. & q̄a ceteris parib[9], & cum scrutinio debent fieri, ideo, &c. Io. And.

De hac materia tractat 21. & 24. & 25. & 50. & 51. dist. & in multis alijs. & 9. q. 1. & q. 2. & 15. q. 9. per totum.

† al. submoto.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Alexander tertius Batoñ. † episcopo.

† Lōdoneñ. Bonoñ.

¶ *Diebus Dominicis, vel sabbatho Pētecostes sacri ordines ab alio quam a Papa conferri non debent.*

Subdiaconus.] Sūt tria dicta. secūdum ibi. Quāuis. tertium ibi, Sabbato. Io. And.

CASVS. Hic duo dicunt. Primum est, q̄ nō licet alicui nisi Rom. Pont. aliquem diebus Dominicis in subdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velum consecratorium imponendi, & minores ordines cōferendi, dieb[9] Dominicis habeat potestatem. Secundum est, q̄ nō licet alicui i vigilia Pētecostes sacros ordines celebrare: q̄a in sequenti septimana, recepto Spiritus Sancti flamine celebrantur. No. qui virgines possunt consecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

CAP. I.

Subdiaconos † autem, nulli, nisi Romano [c] Pōtifici, liceat i dieb. Dñicis ordinare: ¶ Quāuis cōsecrandi Deo dicatas virgines, [d] & ...

† Post cōcil. Lateran. sub Alex. 3. par. 26. ca. 23. & c. 1. eo. titu. in 1. cōpila.

[Glossa sequens arg. ad contrarium alleg. 8. iura, & soluit. 1

c Romano.] & ita patet, quòd ab alijs attentari non possunt quæ sibi tātum Ro. eccle. reseruauit. simile sup. de transla. inter corporalia, & c. 1. supra de ele. quòd sicut. §. super eo. Et est arg. quòd consuetudo Rom. eccle. ad consequentia trahi non debet ab alijs, argu. contra. 12. dist. ca. 1. & 2. & de conse. dist. 1. basilicas, C. de ædifi. priua. cum dubitabatur. & quod Romæ fit 2 spectandum est. ff. de offi. præ. sed licet. & secundum quod Papa facit, & nos facere debemus. infra de re iud. in causis. & eadē ratio quæ mouet ipsum, mouere debet alios iudices. sup. de rescri. super litteris. argu. optimum Insti. de sat. tu. §. vlt. in fin. Solutio. quæ Romana eccl. seruat, & docet alios obseruare, ad illa seruanda tenentur subditi eius: quæ vero in signum priuilegij sibi tantum seruauit, nullus alius sine sua speciali licentia attentare debet. quæ sint illa, dicitur ꝭ. de off. leg. c. quod translationem.

1 Concor. l. obseruare. §. antequā. ff. de rif. pcon. & l. idéque. ff. mand.

2 Ibi dr̄ spectandū non quod fit, sed qđ fieri dēt. Io. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Virgines.] 20. quæst. 2. deuotis, contra, vbi dicitur quod non, nisi in die Epiphaniarum, in Albis pascalibus & natalibus Apostolorum virgines sunt velandæ. adde ibi & hoc q̄ dicitur hic, & quod ibi, & ita alterū per alterum suppletur.

minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi ¶Sabbatho quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶Idem episcopo Herfordensi.

¶Non valet cõsuetudo quòd extra statuta tempora sacri ordines conferantur.

CAP. II.

SAne † super eo, quod moris esse dixisti, in ecclesijs quibusdã Scotiæ & Valliæ, † in dedicationibus ecclesiarum vel altariũ extra ieiunia quatuor temporum, [a] clericos ad sacros [b] ordines promouere. Significamus, quòd cõsuetudo illa (vtpote institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbanda; & nisi multitudo [c] & antiqua [d] consuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponerentur [e] & ordinantes priuarẽtur auctoritate ordinandi.

¶Idem eidem.

¶ Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri vero conferri debent in quatuor tẽporibus, vel sabbatho sancto, vel sabbatho de passione.

CAP. III.

DE † eo autem quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor tẽporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promouere: Taliter respondemus, quòd licitum est episcopis, dominicis & alijs festiuis diebus, vnum aut duos [f] ad minores [g] ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quatuor tẽporibus, aut sabbatho [h] sancto, vel in sabbatho ante dominicam de passione, nulli episcoporum, præter quam Romano Pontifici licet aliquos ordinare.

SAne.] Commmunis diuisio. Secũda ibi, Significamus. Ioan. And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdã ecclesijs Scotiæ & Valliæ, quòd in dedicationibus ecclesiarũ vel altarium extra quattuor tempora clerici ad sacros ordines promouebãtur. Rñdet Papa, quòd illa cõsuetudo est ecclesiasticę institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinari non deberent in susceptis ordinibus ministrare. sed in Romana eccle. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. quòd multitudo inducit dispensationem. Vnde versus.

Ob populũ multum, crimen pertransit inultum.

Not. quòd multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a Quatuor temporum.] supple & extra sabbathũ sanctũ, & in sabbatho hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. ĩ. capite proximo, quia tunc licet.

b Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus sollemnibus. inf. ca. proxi. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. a iura, demum arg. determinat, & triplicem veritatem distinguit.

c Multitudo.] arg. quòd multitudo dispensationem inducit. 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. 7. quotics. 2. & 44. dist. c. comessationes. & 24. q. 4. non potest. versus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

In multitudine tñ illis nõ parcit, quos magis cãm delicti esse cõstiterit, ĩ. de cler. excõ. mini. latores. & ita propter scãdalum aliquid omittit impunitũ, cũ alrãs non esset omittẽdum, qđ fieri pt si veritas nõ offendit, quæ triplex est, s. iustitię. ĩ. de re. iur. qui scandalizauerit, veritas doctrinæ siue disciplinæ. 11. q. 3. quando ergo. veritas bonę vitæ. 22. q. 2. primũ in princ. & 32. q. 5. ita ne. hæc nũquã dimittenda est propter scandalum. 11. q. 3. inter verba. sed veritas iustitiæ & veritas doctrinæ siue disciplinæ, quandoque omittitur propter scandalum, puta quando multitudo est in causa, vt hic dicitur. de hoc dicit. ĩ. de renun. nisi cũ pridem. §. pro graui quoque. Veritas iustitiæ ad iudicẽ, doctrinæ siue disciplinæ ad prælatum, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde versus.

Est verum vita doctrina iustitiaque:

Primũ semp habe, duo propter scandala linque.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in cõtrarium & dupliciter soluit. Io. And.]

d Antiqua.] arg. quòd consuetudo excusat in delictis. arg. 32. q. 4. obijciuntur & 4. dist. denique. argu. contra. ĩ. de simo. non satis. & ĩ. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cũ haberet ĩ. de consuetud. ca. vlti. 1. rñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pœna temporali, [1] quæ propter scãdalũ imponi non põt, sed à pœna æterna non excusat, immo amplius accusat. vt dicunt contraria, & non minus ardebunt qui cũ multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic quòd cõsuetudo excusat in ijs quæ sunt cõtra ius positiuũ, dum tñ sit rõnabilis & præscripta ĩ. de cõsue. c. vlt. in fi. [2] In his vero quæ sunt contra ius naturale, nullo modo, nec vlla cõsuetudo excusat. vt ibidẽ primo responso.

e Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tñ recepissent characterẽ. vt ĩ. eo. c. penult.

DE eo.] Cõis diuisio. Secũda. ibi, Taliter responde mus. Io. And.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines, aut in subdiaconos: Rñdet Papa quòd licitũ est epis, dñicis & alijs diebus festiuis, vnũ vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatũ nõ licet, nisi in quattuor temporibus, aut sabbatho sancto, aut in sabbatho de Passione, prçterquam Romano Pontifici. Not. quot tempore debent sacri ordines conf. scilicet in quatuor temporibus, in sabbatho sancto, & in sabbatho ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Aut duos.] nunquid plures? vtique, dũmodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. per quæ an omnes minores, &c. soluit.]

g Ad minores.] & sic videtur, quòd omnes minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo quod dicit, potest promouere vnum ad minores: quia indeterminate dixit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorum. in fi. de priui. quia circa, qđ satis põt concedi, & de facto obtinet: vt hic & ĩ. de eo qui fur. or. recum H. nisi consuetudo repugnet quæ scandalũ generaret. Consuetudo enim ea quæ licita sunt reddit illicita. ĩ. de cler. cõiug. cum olim. & ĩ. de cogn. spi. super eo. 3.

h Sabbatho.] vt 75. d. ordinationes 2. nõ ergo die dñica. ĩ. eo. lĩas. Etiã continuato ieiunio, vt quidam dicebant.

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. c. 24. & c. 2. eo. ti. in 1. compil.

† In vno vetustissimo manuscripto. Galliæ in alio, Gauliæ.

Dispensatio fit propter multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

1 Concor. l. aut facta. §. fi. ff. de pœ.

2 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de cõfes. & i auth. in gressi cũ no. C. de sacro. eccle.

† Post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. ca. 25. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† Vt intelligas hæc nomina ministrorũ ecclesiæ, vide Magistrũ sent. li. 4. dist. 24. adde concil. Trid. sess. 23. de refor. c. 2. & vide notus huius capitis.

An oẽs minores ordines possit quis simul recipere.

3 Cõcor. l. nõ nouũ C. de iu di. & ibi pe Pet. & Cy. & in Authen hoc ius p rectũ. C. d sacrosan. eccle.

EX tenore.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Verũ. Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines: tñ in tãtum deliquerat, q si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quẽ susceperit, nec posset ad superiores promoueri. quęsitũ fuit a papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat Papa quatenus ei pęnitentiam cõdignam imponat, & ei suadeat ut parte pęnitẽtiæ peracta, ordine suscepto vtatur: sed ad superiores non ascẽdat: veruntamen quia peccatum occultũ est, si promoueri voluerit, eũ prohibere nõ debet. Notãdũ quòd occulta peccata vindictam non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per confessionẽ, non potest prohibere illum ab ordinibus.

a Adeo deliquit.] puta periurium vel adulterium commisit, vt ĩ. eo. tit. c. vlt.

[Gl. seq. alle. 4. cõcor. & in cõtrarium tria iura ponit opi. q̃ reprobat, demũ ponit opi. H. & Tan. q dixerunt quatuor consideranda.]

¶ Idem.

¶ Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi nõ debet.

CAP. IIII.

EX † tenore tuarũ litterarũ accepimus, qđ N. clericus adeo[a] deliqt, quod si peccatũ eius esset publicum, degradaretur † ab ordine quẽ suscepit, & amplius nõ posset ad superiores ordines ꝓmoueri. ¶ Verum quoniã peccatum ipsius forte occultũ dixisti: mandamus quatenus pœnitentiã ei condignam imponas, & suadeas, vt parte pœnitentię peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascẽdat: Veruntamẽ quia peccatum occultũ[c] est: † si promoueri voluerit, eũ nõ debes aliqua ratione prohibere.[d]

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 50. c. 3. & c. 5. co. ti. in 1. compil.

† Al. iam iã suscepto ordine degradetur.

† In foro exteriori: nam quo ad Deũ nõ relinquũtur impunita.

b Vtatur.] Not. ergo q dicit hic q criminosus acta pœnitentia potest ꝓmoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis. 50. dist. quia tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs. arg. contra 25. dis. primum. & 1. q. 7. si quis omnẽ. & 48. dis. qm. Sol. quidam dixerunt q si promotus non est, nullo modo debet promoueri, per ca. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene contra naturã est, vt aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. vnum. §. nunc autem. Vnde vr idem dicendum circa promotos & promouendos facilius tñ impeditur promouendus q̃ deijciatur iam promotus. 15. q. 8. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt, q quatuor cõsiderãda sunt. Primum, s. quantitas criminis, vtrum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratur quantitas criminis. Secundum, est quæ est qualitas criminis, vtrum sit occultum vel manifestũ. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spontaneam cõfessionem in iudicio. Istis tribus modis notorium fit crimen. ĩ. de cohabit. cle. & mu. c. vlt. Quartũ est satisfactio pœnitentis, videlicet an egerit verã pœnitentiam vel simulatã. si crimẽ est enorme & manifestũ, vt simul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec vnq̃ restituitur post quãtamcunq; pœnitentiam. 50. dist. miror. si vero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus: quia solũ Deum habet vltorem, q̃a latentia peccata vindictam nõ habent 32. q. 5. Christiana. & acta pœnitentia poterit officio suo vti: & ad maiores ordines ascendere, vt hic, & inf. de simo. ex tuæ præter eos homicidij. infra eod. quæsitum est, ubi exemplificantur crimina talia. Si vero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines promoueri fortius quã in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio vel timore probationum confessus, in eo casu deponitur. 81. dist. si quis clericus. Si vero publicũ est ꝑ operis euidẽtiam, vel spontaneam confessionem: tunc acta pęnitentia poteri cũ eo misericorditer agi secundum quod visum fuerit episcopo, quandoq; plus vel minus. 35. q. vlt. si qs presbyter. 50. dist. n. presbyterum, & hoc totum intelligas, cũ veram pœnitentiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. vt constitueretur.

† circa ꝓmotos, & ꝓmouendos crimi[…]us quot qualia cõ[…]derari debeant.

c Occultum.] & sic probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit. 32. q. 5. Christiana. & secretorum Deus index & cognitor est. 32. dist. erubescãt. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deũ habent vltorem. C. de iureiu. iuris iurande.

† Adde q̃ dicat peccatũ occultũ, & qñ manifestũ in l. cũ fratrem. per Bal. C. de his quibus vt indignis.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

d Prohibere.] etiam si in crimine teneantur, prohibendi non sunt, sed commonẽdi. ĩ. eo. c. vlt. arg. cõtra. ĩ. c. proxi. Sol. hic loquitur de sęculari, ibi de regulari q propriam voluntatem nõ habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prælatorum: hic nullum scandalum. Vel melius, istud cũ qs petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quem habet, vel dignitatis, illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eum repellere. arg. ĩ. de spon. præterea. 1.

¶ Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶ Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.

CAP. V.

AD † aures nostras peruenit, quod religiosi quidã ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prælati[e] eorum desiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæstioni taliter respond quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendẽdo, in inferiori ministerio deseruire, quam

† Post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 16. ca. 22. & c. 4. co. tit. in 1. compil.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda ibi, Tuæ. Ioan. And.

CASVS. Quidam religiosi volũt ad ordines promoueri: ꝓlati eorum nolũt promoueri: quæritur quid iuris sit? Rñdet Papa, q tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus, suis ꝓlatis obedientiam impendendo, q̃ cum scandalo suorũ ꝓlatorum ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiẽdi, quia pt esse, q prælati eorũ, aliqua sua secreta cõmissa nouerint, p p quæ salua cõsciẽtia nequeãt ꝓmoueri, qa nõ in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acqritur regnũ Dei. No. q regulares ꝯ volũtatem suorũ ꝓlatorum promoueri non debent. Itẽ nihil cũ scandalo est faciẽdum.

e Prælati.] idest, Abbates vel Priores regulares, large sumpto vocabulo, infra, de verborum significatione, quamuis.

[Gl. seq. alleg. 5. conc. & in ꝯtrariũ quinque iura, & soluit, distinguẽs excõicationem a ꝓcepto, & in ꝓcepto distinguit an spectet ad eius officium, vel nõ. Et primo casu subdiuidit an sit iustum vel iniustũ, vel dubitet.]

f Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. distin. contra morem. & 19 distinct. in memoriam. & 9. q. 1. sciendum. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit. argu. contra

contra, quia non est semper obediendum. 12. dist. non liceat. 15. q. 6. iuratos. 11. q. 3. non semp. C. de decur. omnes. lib. 10. in 6. & ꝗ. eo. dilectus. Sol. si prælatus 1 excõicet, siue iusta sit snia siue iniusta, obediendum est sententiæ. 11. q. 3. sententia pastoris. & c. si episcopus. forte. nisi in duobus casibus. ꝗ. de sen. excom. p tuas. Itẽ præcepto prælati si non pertinet ad officium snũ qđ præcipit, non est obediendum. ff. de re. iu. factum a iudice. arg. 7. q. 1. quia frater. Si vero pertinet ad officiũ suum, obediendum est, vt hic & in similibus, qñ non decipitur in præcepto. Si vero pcipiat quod omnino est malum: nõ faciat ꝯ cõsciẽtiã, licet iustum videatur plato. ꝗ. de restit. spo. literas. seruato qđ dr ꝗ. de sen. excom. inquisitioni. si vero præcipiat qđ malũ est, nõ est obediendũ ei. 11. q. 3. q resistit. &c. si dñs. & c. Iulianus. & c. non semper. Si vero dubium sit pręceptum propter bonũ obediẽtiæ excusatur a peccato, licet in veritate sit malum. 23. q. 1. quid culpatur. 2

1 Intelligẽ cũ Host. nõ ꝑcitius, si n. talis eẽt, vt hæreticus schismatic⁹ rebellis & excõicat⁹: tũc nõ debet ei subditus in aliquo obedire. ꝗ. đ of. or. quod sedem. de excel. præla. tã ea. Io. And.

† Al. plenitudine.

† Ad intelligentiã vide Anacletum Papã epistol. 2. Burchardum li. 1. de cr. c. 27. Iuonem par. 5. c. 139. adde Gratianum dist. 64. c. 4. dist. 66. c. 1. & vide primũ canonẽ Apostolorũ & c. 9. in 1. cõpilatione. titu. de electione.

2 Concor. l. 3. cum g. §. in bello. ff. de re mil.

cum præpositorum scandalo [a] graduum appetere dignitatem. ¶ Nec est in hac parte subiectorum desiderium cõfouẽdũ, quoniã esse [b] potest, quod prę lati eorum commissa secreta nouerint, ex quibus constat eis, quod salua cõscientia nequeũt sublimari: quia non in sublimitate graduũ, sed in amplitudine † charitatis acquiritur regnum Dei.[c]

¶ Idem.

¶ *Metropolitanus ab omnib. suffraganeis consecratur. Suffraganeus vero a tribus, me tropolitano iubente.*

CAP. VI.

SI † archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus:[d] omnes episcopi eiusdem prouinciæ, ad sedem metropolitanã[e] conueniant, vt ab omnibus [f] ordinetur.[g] ¶ Reliqui vero comprouinciales episcopi (si necesse fuerit) cæteris consentientibus, a tribus iussu archiepiscopi poterũt ordinari: sed melius [h] est, si ipse cum omnibus eum qui dignus est, elegerit,[i] & cuncti pariter pontificem consecrauerint.

¶ Ex consilio Arelaten. †

¶ *Dicit idem quod in præcedenti.*

CAP. VII.

NE episcopi sine metropolitani pmissu,[k] nec metropolitanus sine trib. [l] vel duobus episcopis comprouincialibus præsumat episcopum ordinare,[m] ita vt alij

f Ab omnibus.] not. quod omnes tangit, ab omnibus comprobari debet, quia in concedendo haustum aquæ omnes debent venire, ad quos ius aquæ spectat. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo & C. de auth. præstan. l. vlt. C. de communi agro deser. quicũque in fine. lib. 11. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adopt. nam diuus. Dicas ꝙ in tali casu omnes vocandi sunt, & debẽt adesse si fieri potest: & tunc sufficit ꝙ maior pars consentiat. ff. ad muni. ꝙ maior. & quod omnes suffraganei debeant ipsum ordinare, legitur. 64. dist. quia per ambitiones. & hoc quod dixi quod maior pars sufficit, locũ habet in collegijs, secus in priuatis, vt dictum est supra de cõdi. cum omnes.

g Ordinetur.] id est, eligatur, cum habent ius in electione, vt dictũ est. alias expone, ordinetur, idest, consecretur.

h Melius est.] & sic videtur ꝙ licet possit aliquid fieri per alium. & perinde habeatur ac si per se. ff. ꝙ cuiusque vniuersi. item eorum. §. 1. ff. de admi. tuto. ita tamẽ. §. gessisse. melius tamẽ res expeditur per se, quam per alium. arg. 2. q. 7. accusatio.

† Cõcilium Arelaten. 2. c. 5. Burchar. lib. 1. ca. 27. Iuo. par. 5. c. 138. & in 1. cõpilatione titu. de electio. c. 4. & concor. dat conciliũ Nicænũ. c. 4. quod videas omnino.

[Glo. seq. alleg. 5. iura, & tria in contrarium, soluit, & remittit.]

a Scandalo.] argu. nihil cum scandalo faciendũ esse. arg. 45. dist. generalis. i 6. & 51. dist. c. 1. 11. dist. illa. 28. q. 1. vxor. & etiam nunc. arg. cõtra. ꝗ. de re. iu. q. scandalizauerit 11. q. 3. inter verba. & ĩ. de renun. nisi cum pridem. §. pro graui quoque. Sol. pro vitando scandalo, sępe cessat rigor ecclesiasticæ sententię, sed malũ perpetrari nõ debet. arg. 11. q. 3. qd ergo. de hoc dictum est ĩ. eo. fine. & in c. nisi cũ pridem. §. p graui. ĩ. de renun.

b Esse potest.] no. aliquid esse faciendum vel omittendum, ad cautelam eorum quæ fieri non possunt. 32. q. 1. dixit Dominus. ff. de nego. gest. diuortio. 1. rñ. in fin. ff. de ijs qui deie. vel effu. si vero. §. prætor. 2. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis stipulatus.

c Regnum Dei.] quia apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiam. & ille maior dicitur in regno Dei, qui est iustior. 40. dist. non loca. & c. multi. in fine.

SI archiepiscopus.] Ponit duo dicta, secundum: ibi, Reliqui vero Io. And.

CASVS. Quando archiepiscopus dẽt cõsecrari, omnes suffraganei conueniãt ad sedem metropolitanam, vt ab omnibus consecretur. episcopi vero comprouinciales, si necesse fuerit, iussu archiepiscopi a tribus episcopis possunt consecrari alijs contentiẽtibus, sed melius est si archiepiscopus cum alijs omnibus pontificẽ consecrauerit. Not. quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. Item licet quis aliquid possit per alium gerere: melius tamen est si per seipsum gerat.

d Ordinandus.] idest, consecrandus: nisi forte haberẽt ius in electione. 93. dist. miratus valde, & tunc dic ordinandus, idest, eligendus: quia de consuetudine vocandi sunt.

e Metropolitanã.] 63. d. metropolitano. & 51. d. c. vlt.

i Elegerit.] cum 3 non habeat ius in electione, vt dictum est: alias expone, elegerit, id est, electum approbauerit.

3 Hæc glossula, & illa finalis i verbo, elegerit. non sunt in antiquis exẽplaribus.

NE episcopi.] Ponit duo dicta. Secundũ ibi, Quod si. Ioan. And.

CASVS. Quærebatur in concilio, vtrum epi possent consecrare suffraganeum suum, respondetur, quòd epi sine permissu archiepiscopi non præsumant epm cõsecrare, nec archiepiscopus aliquem consecrare psumat sine duobus vel tribus episcopis, ita vt alij cõprouinciales episcopi per suas litteras consentiant: quod si inter illos discordia fuerit, archiepiscopus maiori numero consentiat. Nota standum esse maiori parti.

K Permissu.] ita quod ipse sit præsens, vel alius, cui commiserit vices suas. ꝗ. de offi. ord. quod sedem. sic iudex iusta de causa potest committere alijs vices suas. ꝗ. de offi. delega. pastoralis. 1 respon. sic & prædicationis officium potest ordinarius alij committere, cum id per seipsum complere non possit. ꝗ. de offi. ord. inter cætera. sim. ff. de procura. l. 1.

[Gl. seq. soluit contrarium.]

l Sine tribus.] inclusiue. & sic non est contra. 64. distinct. comprouinciales. Quidam intelligebant olim literam sicut sonat, & male: quia sic videretur quod archiepiscopus minorem authoritatem quam episcopus haberet, cum hoc possit fieri a tribus episcopis iussu archiepiscopi, vt sup. cap. proxi. & ideo additũ fuit in litera, vel duobus. quod non erat in antiqua compilatione: & quod dicit, tribus, est de substantia consecrationis, alias non esset consecratus, si essent pauciores. 66. distin. c. porro. vbi traditur forma consecrationis ab Apostolis.

m Ordinare.] idest, consecrare.

a Con-

a Consensisse.] 64.dist.c.1.2.3.& 4.
b Maiori.] quando maiori numero sit standum vel non.sup.de elect.c.ecclesia vestra 2.

CVm quidam.] Primò punit ordinantem, secundò ordinatum. pars huius de iureiur. cum quidam. Abb.Sicu.

episcopi comprouinciales admoneantur in epistolis, vt se suo responso significent consensisse. a ¶ Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori b numero metropolitanus consentiat.

¶ Vrbanus tertius archiepiscopo Pisano.

¶ Ordinatus extra tempora suspenditur, donec dispensetur cum eo, & ordinatus punitur.

CAP. VIII.

CVm quidam: & infra. ¶ Episcopum, qui die, quo nō debuit ordines celebrauit, canonica c disciplina corrigere: & ordinatos a susceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos d restitutionis gratiam cōsequantur.

¶ Cęlestinus tertius Hidroñ. † archiepiscopo.

¶ Graci à Latinis ordinari nō debent, nec contra, si in ritu ordinandi sunt diuersi.

CAP. IX.

CVm † secundum regulas ecclesiasticas: & infra. Quia vero (sicut dicitur) in partibus Calabriæ

CASVS. Quidam eps cōtulit sacros ordines extra iiij. tempora, die quo nō debuit, dr ꝙ episcopus puniri debet canonica disciplina, s. vt priuet potestate conferendi ordines, quos illicite cōtulit. & ordinatis interdicatur executio ordinū susceptorum, donec apud sedem Apostolicā restitutionis gratiam consequantur. Nota ꝙ quis dēt puniri in eo in quo deliquit. Item nota quòd ab homine nō potest restitui per eūdem.

c Canonica.] vt priuet potestate conferēdi ordines, quos illicite contulit: sup. eod. sane. & ĩ. eod. c. litteras. aliàs si pœnę statuta non esset, pro arbitrio superioris puniretur. ĩ. de officio delegati. cap. de causis.

d Apud nos.] & sic talis dispensatio soli Papæ reseruatur. ĩ. e. cap. litteras. quia ex eo quod dicit, apud nos, alijs abstulit potestatem. argumentum infra de præb. de multa. in fine. vbi dicitur per sedē Apostolicam, & ita non per alios: argumentum ĩ. de sentētia excommunicationis. nuper. & i.f. de præb. c. graue. in fin. & sup. eo. c. dilectus. in fine. & sic habes vnum casum, in quo episcopi, vel archiepiscopi dispensare non possunt: tamen dic vt. ĩ. eod. consultationi.

† al. Idroten.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōpil. vbi integra narratio facti huic fragmento magnam lucē affert.

CVm secundum. CASVS. Clerici latini in partibus Calabriæ ordinabantur à græcis epis secundum institutionem græcorū, extra quattuor tpa ordines conferendo, & ecōuerso græci à latinis. & ita permixtim se ordinabāt adinuicem. Et hic prohibetur quòd latini de cętero ritū illorū non seruent, sed i quattuor tpibus ordines conferant, non obstante consuetudine antiquitus obtenta, cū sit potius cōtra ecclesiasticā institutioné. ĩ. eo. sane. Arg. ɔtra ĩ. eo. qđ translationé. vbi toleratur talis mos, sed hodie talis mos reprobatur, vt de cætera talis cōmixtio esse non dēat, sed vnus sit eps, q omnibus præsit. ĩ. de officio ordinatorij. qm in plerisque. Bernard. No. ꝙ certis tēporibus sint ordines conferendi. Item nota quòd in collatione ordinū non est sequendus proximorum ritus.

Hic casus antiquis codicibus restituitur.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus.

Latini à Græcis, & Græci à Latinis secundum alterius institutionis obseruātiā ordinantur, volumus de cætero commixtiones & consuetudines rituum in ordinibus obseruari.

¶ Inno. iij. abbati & conuẽñ. Caroli loci. †

¶ Si monachus vnius ordinis in secundo ordine ad quem transiuit recipit sacerdotium ad primum ordinem rediens in eo libere ministrabit.

CAP. X.

EX † parte vestra nostro fuit Apostolatui reseratum, ꝙ quidam monachus vester, se ad nigros e monachos transferens, & habitum eorum assumés, ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus: vnde quia dubitastis, vtrū in assumpto taliter ordine ministrare debeat, Mādamus, quatenus (nisi canonicū aliud † obuiet) ipsum monachum officium sacerdotalis libere f exequi permittatis.

¶ Idē C. presbytero Card. Apost. sedis legato.

¶ Si Gracus episcopo Latino subiectus ordinatur sine Latini licentia à Graco, interdicitur sibi executio. Si vero licentia, tunc toleratur.

CAP. XI.

QVòd † translationem pontificis, & infra.

CASVS. Quidam monachus Caroli loci transtulit se ad nigros monachos, & habitum illorum assumens, in presbyterum est promotus. dubitabant isti monachi, vtrum in ordine sic suscepto debeat ministrare. Mandat eis Papa quatenus monachū illum permittant officiū sacerdotis exequi libere, nisi aliud canonicū obstiterit. Not. ꝙ ordo sacer in apostasia irregularitatem nō inducit. Ber.

[Glossa sequens quærit, & soluit.]

e Ad nigros.] sed q̄ fuit dubitatio huiusmodi quæstionis? ideo dubitabit, quia monachus iste fuit apostata, vnde non debuit admitti ad legitimos actus, vt 3. quæstio. 4. beatus. & ita videtur quòd abbas non possit dispensare cum eo: q a tēpore quo recepit ordines suspensus erat. argu. infra de ætat. & qualit. cum bonæ. & infra de cleri. excom. mi. postulastis. Argumentum contra supra de elec. cum inter R. vel dic quod non est apostata, nisi qui ad sæculum redit. ĩ. de aposta. c. 1. & 60. disti. c. vlt. a quandoque dicuntur apostatæ retro abeuntes. 26. quęstio. vlti. non obseruetis. Item is apostata dicitur, qui recedit à fide. 2. q. 7. non potest.

f Libere.] si monasterium ad quod transiuit, fuit maioris religionis. tunc non peccauit. ĩ. de re. licet. & tunc de iure communi potest in ordine suscepto libere ministrare, & hoc ita videtur fuisse: si vero minoris, tunc peccauit mortaliter, & tunc cum eo est dispensandum, & aliter non debet ministrare.

ADDITIO. Eo saluo quòd si relicto monachatu, ordinem quis assumat. non poterit secum dispensari, nisi per Papam. ĩ. de apostatis. c. vlti. secundum Goffr. Ioan. And.

QVod translationem.] In prima parte decisa consultatio. In secunda: ibi, Consultationi. quæ distinguit & secundum membrum prosequitur: ibi, Si vero. Ioā. And. Pars huius, ĩ. de offi. deleg. quod translationem Ioan. And.

† al. Ranoci.

† Cap. 3. eo. titu. in 3. cōpila.

† al. aliquid

a Per quod capitulū dicit hic Inn. illū apostatā, q sine cā dimittit professionem, quā dimittere non licet: sed coronā dimittere licet. de cler. cōiu. Ioannes. ergo patet ꝙ non est de substātia ordinis. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil.

CASVS. Quidam clerici græci existētes in diœcesibus latinorum ab epis græcis extra iiij. tempora ordinabātur:postmodum à latinis epis celebrare prohibebantur:quæsitum fuit à Papa quid de talibus sit agendū? Rñdet Papa quòd cū clericus græcus episcopo latino subiectus a græco pontifice ordinatur,interdicenda est ei executio ordinis sic suscepti, tanquā ab alieno epo ordinato:nisi de mandato vel licētia sui epi illud fiat. Sed si de licentia sui epi id factum sit:licet culpādus sit eps,qui clericos suos à græco epo facit ordinari: quandiu tñ ab ecclesia talis mos toleratũ,impediri non debet executio ordinum taliter susceptorum. Not.q̃ ordinatus à non epo suo, ordinis executioné non hēt. Item no. quòd ratione cōsuetudinis toleratur quis in executione ordinis,quem male accepit.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum clericus Græcus episcopo Latino subiectus, à Græco pontifice ordinatur, [a] nisi de mandato vel licentia sui episcopi fiat, interdicenda est ei ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno pontifice, sine mandato vel licē tia sui episcopi ordinato. ¶ Si vero de mandato vel licentia [b] sui præsulis, à Græco pontifice, secundum morem Græcorum fuerit ordinatus; licet culpandus sit episcopus Latinus, qui clericos suos à Græco facit antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab ecclesia toleratur, [c] impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum.

¶ Idem Mutin. episcopo.

¶ *Ordinatus à Papa sine licentia Papa ad superiores ordines non promouetur.*

CAP. XII.

CVm † in distribuendis,& infra. Meminimus à nobis fuisse suppliciter † postulatum,& clementer indultum, [d] vt quia præfatus A ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bononiensem episcopum promoueri.

¶ Idem eidē, & magistro H. subdiacono nostro.

¶ *Duo sacri ordines non possunt conferri, eodem vno die, vel duob. continuato ieiunio.*

CAP. XIII.

LItteras † vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi; quē Bononieñ. episcopus præcedēti sabbatho in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit. In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodē die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die, [e] & alium † altero

a Ordinatur.] extra quatuor tempora, sicut est in antiqua cōpilatione, & sic bene facit ad titulum.

b Vel licentia.] 9. q.2. Lugdunēsis. 71. dist.c.1.2.& 3.

c Toleratur.] hæc fuit cōparatiua permissio, vt hic innuitur.ar. ĩ.de præb.cũ iam dudũ,forte ꝑ ꝑ scandalum & multitudinē talis consuetudo toleratur. arg. ĩ.eo. sane & 23. q.4. non pōt. i mos iste hodie nō toleratur. ĩ.de offi.ordi. quoniam in plerisque.& ĩ.eodem. cum secundum.

CVm in distribuendis.] CASVS. si aliqs ordinatus fuerit in subdiaconū à dño Papa ab alio ad superiores ordines sine licentia Papæ ordinari non debet. No.quòd ordinati à Papa ab alio sine eius mādato ordinari non debent. Not. quòd collatio ordinis potest delegari.

[Glossa sequens obijcit,& soluit argu.contrarium,& soluit.]

d Indultum.] sed nonne epis talē iudicat.ĩ.de maio. & obed.per tuas.præterea vr quòd potius sit onus quã honor? Dic quòd licet sit onus in hoc, in multis tñ est honor:quia non potest nisi pluribus testibus conuinci. 2.q.4. præsul.& c.nullam. Item non pōt cogi ab epo recipere ordines.arg. de consecr. dist.2. c.vlt. Item quia maior honor ei debetur q̃ alijs. ĩ.de ma.& obe.ꝑ tuas. & ff.de albo scri.l.vlt. Sed iste pōt iudicari ab epo suo, vt dicit illa decr.per tuas.vnde cōtra.9. q.2. nullus primas.vbi dr:qui nō pōt ordinare, nō pōt iudicare.& ꝯtra.de consec.dist.2.c.vlt.

LItteras vestras.] Primo narrat factũ quod secundò improbat,improbationis causam inferens: ibi, In quo tertio punit contrafacientes:ibi, Præfatum itaque. CASVS Quidam canonicus Bononi. A.nomine ecclesiæ Ro. subdiaconus, electus fuit in epm Imolen.eps Bono. recepto mandato præcedentis capituli, ordinauit ipsũ die sabbathi i diaconũ; & die dominico cōtinuato ieiunio in ꝑsbyterum peruenit hoc ad notitiam domini Papę vñ mandauit inquiri veritatem super hoc per epm Mutin.& magistrum H. subdiaconum suum. ipsi factum secundum quod est dictum significauerunt dño Papæ. & ipse rescribit eis dicens,quòd ipse recepit litteras suas sup inordinata ordinatione Imoleñ.electi: in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliquerint,euidenter intelligit qui prudenter attendit. quod probat hoc modo. Si enim non licuit Bonoñ. epo vtrumque ordinem illi cōferre eodē die:eadē ratione non licuit ei vnũ ordinē conferre vno die. & aliũ alio die continuato ieiunio, cum ꝑ ꝑ cōtinuationem ieiunij fictione canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbathũ, siue vespera sabbathi ad diē dñicam referaē, illa duo ad eundem diem pertinere dicūtur. Si enim dicatur quòd mane diei Dñicę ad vnũ diem, & vespera sabbathi ad diem aliam referantur:nō esset continuatio ieiunij necessaria. quia sabbatho ante cœnã, & dominica ante prandium ieiuni intelliguntur: ideoq; Papa Bonoñ. episcopum vt puniatur in quo peccauit, suspēdit à collatione ordinũ, diaconij,s.& presbyterij, alterum vero ab executione sacerdotalis officij suspēdit,donec de ipsis aliter duxerit disponendum. Nota quod nullus duos sacros ordines recipere debet, nec aliquis illos conferre eodem die:qui cōtra fecerit, punitur, prout hic dicitur. Not. hic regulam quod quis debet puniri in eo in quo deliquit.

e Vno die.] hoc ergo solum reprehēditur hic quòd ordinem vnum vno die & alterum altero die contulit idem episcopus:vnde collige, quod si die sabbathi non potuit perficere ordinationem, sequēti die dominico continuato ieiunio potest eam quam incepit perficere,& vno die intelliguntur ordines collari fictione iuris,& sic loquitur cap.75. distinctio. quod a patribus.

[Glossa sequens dat simile,& allegat contrarium.]

a Con-

† humiliter

† Cap.5. eo titu.in 3.cō pila.

† al. alium in alio.

† Cap.4. eo. tit.in 3.compil.

1 Concor. ff.1.§. fin. ff. de aqua plu. arcen. & l. Idemque. ff. mand.

¶ Ordinatus à Papa honoratur & onerat.

a Continuationem.] continuatio de duobus facit vnum, & coniungit illa. arg. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ver. hinc. de præscrip. & 7. q. 1. illud, cap. nihil. 1 sicut cum bissextus occurrit, duo dies pro vno computatur. ☩. de ver. signif. quæsiuit. & ff. de mi. denique. §. minoré. Sed arg. cōtra. ff. de sta. lib. cum hæres, §. Stichus.

b Fictione.] immo & sine fictione aliqua bene vespera & mane ad vnam diem naturalem refertur iuxta illud: & factum est vespere & mane dies vnus.

[Gl. seq. rec. p q. qua die sint ordines conferédi: sol. ponit op. Hug. mactat demum de sabbatho Paschali, & ponit opi. Vinc. quam non approbat.]

c Pertinere.] teneas inconstanter, quod oēs ordines die sabbathi conferri debent. sup. eodem cap. 1. 2. & 3. & 75. distinct. capi. vltimo. præter episcopalē, 2 dignitatē, quæ die dominico tantum confertur. 75. dist. cap. 1. & præter minores ordines, qui possunt conferri diebus dominicis & alijs solēnib. sup. eod. cap. 2. & 3. & subdiaconatus ordo potest conferri die dominico à solo Papa. vt ☩. eo. de eo. licet ergo die dominica cōtinuato ieiunio conferatur, sabbatho tñ conferri intelliguntur, & ideo continuatio ieiunij necessaria est. H. vero dicit, omnes ordines die dominica conferendos. & non die sabbathi. & idem dicit de baptismo. de consec. dist. 4. venerabilis. & c. seq. arg. 75. dist. in. quòd à partibus. ver. sed post diem sabbathi eiusdem noctis, quæ lucescit in prima sabbathi exordio consecrandi eligatur in quibus, ijs qui consecrandi sunt ieiunis, & à ieiunātibus sacra benedictio conferatur. quod eiusdem obseruantiæ erit, si mane ipso die dominico continuato sabbathi ieiunio ordinatio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt. & secundum opinionem eius non videtur quare sit continuatio ieiunij necessaria: vt vna dies fingatur sabbathum & dominica: nam sicut ordo episcopalis potest conferri die dominica sequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, ne fingatur dies sabbathi trahi ad dominicam, ita si quis ordinetur mane die dominica, posset hoc facere sine continuatione ieiunij. Nota tñ quòd in sabbatho magno paschali non celebratur ordo: quia nec missa cantatur. de conse. dist. 3. sabbatho. Dñt quidam quod illi ordines qui celebrant die dñica, trahūtur ad sabbathū, & ideo fit ordinatio die sabbathi, qñ sabbathum significat requiem, & qui ordinatur, transit ad requiem clericalem, requiescit. n. à laboribus sæcularib. Vinc. dicebat specialē de sabbatho paschali, vt missa trahatur ad dominicā seq. & ordines ad sabbathum, sed hodie non fit hoc in illo sabbatho, vt ☩. eod. de eo. vbi dicitur quòd in sabbatho sancto ordines cōlebrantur, immò ita celebratur tunc missa, sicut in alijs sabbathis ordinationum, & ita seruatur de facto. 3

d Nam si quantum.] responsio tacitæ quæstionis, diceret aliquis duo dies sunt, & ita non vno die duos ordines cōtulit, & respō det.

(ieiunio continuato) conferri: † cum propter continuationem [a] ieiunii fictione [b] canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbathum, siue vespera sabbathi ad diē dominicam referatur, profecto mane cū vespera, seu vespera cum mane, ad eundem diem pertinere [c] dicetur. †

¶ Nam si quantum [d] ad hunc necessitatis articulum pertinet, mane ad vnum diem & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio ieiunii necessaria, cum & sabbatho ante cœnam, & dominica ante prandium, intelligantur † esse ieiunij?

¶ Præfatum itaque Bonon̄ episcopum (vt puniatur in quo deliquit) [e] à collatione ordinum, diaconii. s. & presbyterii, alterum vero ab executione officii sacerdotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

¶ Honorius iij. episcopo & archidiac. Legio.

¶ Ordinans puerum xiij. annorum in diaconum, suspenditur à collatione ordinum: & ordinatus ab ipsius executione vsque ad ætatem legitimam.

CAP. XIIII.

VEl non est compos sui episcopus Conuentren̄. vel nimis videtur à se scientiam repulisse, [f] qui M. puerum latorem præsentium adhuc tredecim annorum contra sacrorum canonum instituta [g] inordinate in diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium ordinis clericalis: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si rem inueneritis ita esse, prædictum episcopum à collatione ordinum suspendentes, [h] ipsum vt eidem M. quem ab executione officii diaconi † vsque ad ætatem [i] legitimam

[Gl. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

e Deliquit.] immo in pluribus puniuit eū quod deliquit quia nō peccauit diaconum cōferendo, & tamen fuit punitus in eo. & ideo plus punitur ordinator quā ordinatus. qa debuit esse prudentior, 4 & quia maior. arg. ☩. de translatione præ corpalia. & vt alij à similibus arceantur, & est simile ☩. e. proxi.

VEl non est.] primo narrat factum. quod secundo punitur percipit ibi, discretioni. Io. And.

CASVS. Eps Cōuentren̄. quendā puerum M. noie xiij. annos habentē inordinate & sine certo titulo in diaconum ordinauit in ludibriū ordinis clericalis: puer ille hoc signauit dño Papæ, & quod nō prouiderat, idē, Vnde mādat quibusdam, quatenus si res taliter se hēt, prædictū episcopū suspēdant à collatione ordinū, & cōpellant eundē, vt eidē M. prouideat de ecclesiastico beneficio cōpetenti, suspendentes eundē M. ab executione ordinis diaconatus, donec ad ætatē legitimā peruenerit, in iniuriā ordinātis. No. quòd aliquis punitur odio alterius. Item qui ordinat aliquos ante legitimā ætatem, punitur prout hic dicitur. Item qui ordinat aliquem ad sacros ordines, tenetur ei prouidere.

f Repulisse.] unde posset ei dici: & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. 38. dist. omnes psallentes. in fi. & ☩. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.

g Instituta.] quæ dñt quòd ante xx. annū nullus dēt in subdiaconū promoueri. 28. dist. de his. 77. dist. in singulis. & c. quicunque. & c. subdiaconus. ergo multo minus in diaconum quis ante xxv. annum ordinari nō debet. 77. dist. placuit. & c. in singulis. & c. quicunque.

h Suspendentes.] vt puniatur in quo peccauit. 12. q. 2. qui & humanis. & c. de viro. & 16. q. 1. reuertimini. & sup. c. prox. litteras. 5 & punitur hic in collatione omnium ordinum. quia in hoc tantum deliquit.

i Ætatem.] & ita licet non sit in ætate legitima, nihilominus, recipit ordines: sed executio suspenditur vsque ad legitimam ætatem. simile ☩. de æta. & qual. ex ratione. ubi suspenditur administratio talibus concessa vsque ad legitimam ætatem. sic & tempus non impedit ordinis collationem, ☩. eod. consultationi. & ☩. eo. sane. & c. cum quidam.

1 Concord. tex. in l. il. lud. §. si. ff. ad legē Aq.

† Vide l. 1. cum glo. in uer. separatim. ff. de usufruc. & in fi. de leg. §. si eadem. in glo.

† Vide l. Titius. & il. i p Bar. ff. de lib. & posth. & in l. hæc uerba. in fi. ff. d uer. sig.

† Ordinans scilicet & ordinatus.

2 Dñt quidā quòd rō quare alij ordines in sabbatho cōferuntur & episcopalis i dñica, est: qa sicut vigilia seruit festiuitati, promoti ad sacros episc. de consecr. dist. 1. episcopus sacrificiis, & c. ie. Io. An.

3 Et bene celebrantur ordines. ☩. eo. c. 3.

4 Concord. l. moris. §. iste fere. & l. aut facta. ff. de pęno. & l. presbyteris. C. de episc. au.

Not. ex hoc textu, quòd per opera alicuius cognoscitur discretio mentis eiusdem.

† al. diaconatus.

5 Concord. tex. i l. si fugitiui. cum glo. in uers. amputato. ff. de ser. fug.

[Glo.seq.alleg.duas concor.obijcit & soluit.demum quærit.& remittit.]

a Iniuriam.] simile 71.dist.c.1. & 16.q.7. decemimus.sed propter factū prælati iste non debuit in executione puniri. iniquum est enim aliquem alterius odio prægrauari. C.de inoffi.testa.si quis in suo.& peccata suos debēt tenere auctores.j.de ijs quæ fi. à maio.parte cap. q̄siuit.& C. de pœn. l. sancimus.& non debet alteri per alterū iniqua conditio afferri.ff.de regu.iur.non debet.ff. quod vi aut clàm.nc in potestate: sed hoc fuit quia ætas repugnat. 1 Sed nunquid teneē ad continentiā iste, qui intra annum discretiōis suscepit ordines sacros. De hoc notatur de cle. per sal. pro. cap. vnico.

b Competenti.] scilicet personæ qualitate inspecta. arg. 41. dist.in.nō cogantur.ff.de iu.do.cum post diuortiū.§.gener & l.q̄ro.ff.de adm.tu.cum plures.§.cū tutor.& ff. de vsu fru. sed & si quòd.§. 1.Et scientia cōsideratur.j.de præbē. de multa. ad hoc enim tenetur si titulū non habet.j. de præbendis cum secundum Apostolum.

mā in iniuriam [a] suspēdimus ordinātis.prouideat in ecclesia beneficio competenti, [b] per censuram ecclesiasticam cōpellatis.

¶ Idem Leoñ. † & Cala. Ab.

¶ Episcopus conferens eidem vna die plures sacros ordines, etiam si de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.

CAP. XV.

DIlectus † filius G.Humilieñ. † canonicus nostro dudum Apostolatui reserauit,quòd Humilieñ. † ecclesia suo viduata pastore, canonici ipsū vnanimiter elegerunt: [c] qui cum esset citra sacros ordines cōstitutus,archiepiscopus Cassaleñ.† metropolitanus eorum, episcopo Treceñ.mandauit, vt eum vno & eodē die ad tres [d] sacros ordines promoueret: quod ille (non ausu proprio, sed † ipsius archiepiscopi mādato)perfecit.

¶ Cum ergo nobis cōstiterit supradictum episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato archiepi(vt ipse confessus extitit) † ad huiusmodi ordinationem inordinate processit:tum quia si de mādato archiepiscopi cōstaret, cum illi huiusmodi dispēsatio à canone minime sit permissa, [e] ipsi obtemperare [f] nō debuit in hac parte: tum etiam quia reatū periurii [g] sæpius variauit, [h] iurando prius quòd archiepiscopus id præceperat, & postea quòd illud non mandauerat in iudicio confitēdo: ipsum tamdiu ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostram [i] meruerit gratiam obtinere.

¶ Greg ix.archiepiscopo Baranensi.

¶ Ordinatus ad sacros extra tempora statuta:ordinem recipit, & post pœnitentiam cum eo dispensat episcopus.

CAP. XVI.

COnsultationi tuæ taliter respōdemus,quòd

DIlectus filius.] Prima pars ponit reprehensibilem ordinationem.Secūda ponit ordinantem: ibi,¶Cum ergo. Io.And.

C A S V S. Ecclesia Humilensi vacante, canonici Humilieñ.G.eorum canonicum in minoribus ordinibus constitutum, in episcopum elegerunt: archiepiscopus Cassaleñ. metropolitanus eorum mandauit episcopo Treceñ.ut ipsum uno & eodem die ad tres sacros ordines promoueret: quod non ausu proprio, sed de mandato archiepiscopi non distulit adimplere: quod totū dictus G.domino Papæ reseruauit. Super his dominus Papa inquisiuit ueritatem: & quia constitit ei, ipsum epm Treceñ.in pluribus deliquisse, tū quia confessus fuit sine mandato archiepiscopi hoc fecisse, tū quia & si de mandato archiepiscopi constaret, ei obtēperare non debuit in hac parte, cum huiusmodi dispensatio illi à canone non sit permissa: & quia sæpe reatū periurij uariauit, prius iurando quòd archiepiscopus id receperat,& postea fuit in iure confessus quòd archieps id non mandauerat,ipsum tamdiu ab ordinandi potestate suspendit,donec suam meruerit gratiam obtinere. Not.hic arg.quòd episcopi dispensare nō possunt nisi in casibus à iure permissis. Item in iniusto mandato prælato non est obediendū. Item auctoritas superioris nō excusat. Item qui in iure varius est in dicto suo,siue contrarius,periurus reputatur.

[Glo.seq.soluit contrarium.]

c Elegerūt.] in postulādū,s.quia si simpliciter electus fuisset,n̄ valuisset electio.sic s. de renū.post trāslationē.

d Tres sacros.] quòd nullo mō dēt fieri, sed vnus ordo vno die debet conferri. s. eo.literas. & iō punitur,vt in fine.

[Glo.seq.arg.alle. duo iura,& vnum in ɔtrariū.& remittit.]

e Permissa.] argu. opt.q epi dispensare nō possunt nisi in casib.sibi cōcessis à iure,qd quidā ɔcedūt, & facit p eis j.de fil.psb.c.vl. & pen.arg.ɔ.j.de sē.exc.nup.in qua opinione sūt Lau.Io.Vin.& T. de hoc tradit. j.de iud.at si clerici. De hac materia not.50.dist. miror.& 1.q.7.c.regularis.§.nisi rigor. immo phibita. s.eo. literas. j. de eo. q fur.or.re.c.vlt.& ita colligit arg.pdictū.Vel dic, q non licet epo dispēsare in ijs q ptinent ad generalē statū eccl̄ę.vt hic,& s.eo. sane.& s.eo. literas. In criminibus dispensare possunt, nisi sit expresse prohibitum.

[Gl.seq.alleg.5.§ cor.& tria ɔtraria,demum arg.& determinat.]

f Obtemperare.] hic habes, q auctoritas superioris non excusat.12.q.2. quicunq; & c.de rebus. & 11.q.3. si dñs.& 16.q. 1. in canonib. & q.7.decimas: 2 arcontra 63.dist.Salonitanę.14.q.5.dixit Dñs.& 28.dist. diaconi.Itē est arg.quòd pceptū iniustū prælati nō est adimplendum. 11.q.3.Iulianus.si certum sit quod est iniustum,secus si dubitaretur.23.q.1.quid culpatur. in fin.& ff.de reg.iur.ad ea.

g Periurij.] vnde posset priuari ecclesia, & deponi. j.de iureiur.querelam.& j.eo. tit.c.vlti. cū in iudicio sit confessus, & confessus pro conuicto habetur.j. de confes.cum super. & C. eo. ti.l.vnica. sed ei pepercit.

h Variauit.] Vnde non erat ei credēdū. j. vt ecc.bnf. vt nostrū.& j.de psumpt.lr̄as.& 4.q.3.si testes.§.itē in criminali.ver.q falso,3 uel uarie sic. j.de pœn.sup his.

i Nostram.]& sic solus Papa super hoc dispēsat. de hoc dixi.s.eod.cum quidam.& melius j.cap.prox.

COnsultationi.] C A S V S. Aliqui ordines sacros receperūt extra tpa cōstituta,q̄rit utrū characterē receperūt? Rň.Papa quòd sic q.b. p trāsgressione hmōi pnia cōpetēs est imponēda,& postmodū sustineri poterūt i susceptis ordinib.ministrare. No.quòd ordo tenet quocūq;tpe ɔferri,licet cōferri nō dēat nisi certis dieb.

[Glossa.

† Leoñ. & Salatrieñ. abbat. Leoñ.& Salesbrieñ. abbatibus.

1 Quasi dicat, non est solum odiū ordinantis sed defectus ordinati. Io. And.

† Cap.1.eo. tit. in 4. cōpilatio.

† Omnes fere manuscripti habent ita:Vv.Imoliceñ. Ymiliceñ.

† Ymiliceñ.

† Calceñ.

† In codice Barbatiæ, ita.sed ipsius archiepi (ut ipse confessus extitit) mādato pfecit.

† Vide text. cū glo.in l. non intelligitur.§ tacite.in glo. in uersi.manifestissimis.ff.de iure fi.

Epis in quibus liceat dispensare.

2 Concor. l.furti §. & iussu. ff. de his qui no.infa. & l.auste.ff. de acqui.pos.

3 Concor.l. sed & si pupilli. §. conditio. in gl. ne fuerit.ff de instito & ff.de neg. ge. l. Pōponius scribit in gl.re.ptio.

Gl. seq. arg. quòd tempus, &c. dat simile de ætate, & baptismo.

a Characterem.] & ita quocunque tempore ordines conferuntur, character imprimitur: quia eps non est de substantia ordinis, sic nec ætas impedit characterem. ꝭ. eo. vel nō est cōpos. tū quia transgressor est canonis, qui recipit ordines extra tēpus debitū, punitur, vt hic: quia ei interdr executio ordinis sic suscepti. ꝭ. eo. cū quidam, & qui conferūt, puniunt, quia priuant potestate ordinandi. ꝭ. eod. sane. Sic & baptismus à quocunq. conferatur in forma ecclesiæ, tenet, licet à Iudæo vel Pagano, quāuis ab eo recipi nō dēt. ꝭ. de sum. Tri. c. 1. in fi. & de conse. di. 4. à quodam. & c. Romanus.

b Competenti.] Primo eis suspensis ab executione ordinū. ꝭ. e. cū q. dā. & c. vel nō ē, ad arbitriū iudicis pœna imponiē, ex quo nō est determinatū. ꝭ. de offi. dele. de causis. & ff. de iure deli. l. 1. §. ait prætor.

[Glos. seq. signat ꝯrium, soluit: solutioni opponit. respōdet; & oppositioni acquiescit.]

c Poteris.] & ita vr, ꝙ epi possunt cū talib. dispēsare, ex eo quod dicit, poteris sustinere. Vnde signat ꝯtra. ꝭ. eo. cū q. dā. & c. litteras. vbi dicit donec apud nos. & ꝭ. c. proxi. in fi. Dicas, ꝙ possunt auctoritate istius c. sibi cōcessa: aliàs nō vr iure ordinario per iura ꝑdicta. & c. litteras. Sed vr ꝙ suo iure hoc facere pōt: quia hic Papa rñdet ad cōsultationem, sed quia consultatio in hoc solo fuit, vtrum tales reciperent characterem: ꝙ sequitur, addit Papa, ꝑter consultationem. Vel dic quod bene pōt eps cum talib. dispensare, cum hic respondeat de iure. arg. ꝭ. eo. cū quidam. in prin. & ar. supra de ele. quod sicut §. super eodem & contraria intelliguntur, cum Papa ex certa scientia sibi reseruat dispensationem illorum, vt magis alij terreantur, & ipsi puniantur.

eos, qui extra tempora statuta sacros ordines receperunt, characterem [a] non est dubiū recepisse, quos pro transgressione huiusmodi (primo eis pęnitētia imposita competenti [b]) sustinere poteris [c] in susceptis ordinibus ministrare.

¶ Idem.

¶ *Occultus criminosus præter homicidam, post pœnitentiam in susceptis ministrat, & ad superiores ascendit. ante pœnitentiam monetur, vt etiam in susceptis non ministret.*

CAP. XVII.

QVæsitum est de sacerdotibus vel alijs clericis; qui per † reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij, bonum conscientiæ rectę perdiderunt: & infra. Respondemus, quòd si proposita crimina, ordine iudiciario cōprobata, [d] vel aliàs notoria [e] nō fuerint, non debēt hi (preter reos homicidij) [f] † post † pęnitētiam in iam susceptis vel suscipiendis ordinibus impediri: qui si non pęnituerint, [g] monendi [h] sunt, & sub interminatione diuini iudicij obtestandi, vt in testimonium suæ damnationis, [i] in susceptis etiam ordinibus non ministrent. K

† Al. ꝑpter

QVæsitum est.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Respondemus. Io. And.

CASVS. Sacerdotes & alij clerici committunt qñq; adulterium, periurium, homicidium, & falsum testimonium; quæritur an permitti debeant in susceptis ordinibus ministrare? Rñ. Papa, quod si crimina ꝑdicta ordine iudiciario probata vel aliàs notoria non fuerunt, non debent ꝑdicti pręter reos homicidij, in susceptis vel in suscipiendis ordinib. impediri post pœnitentiam peractam. Si vero non pęnituerint monendi sunt sub obtestatione diuini iudicij, vt in periculū suæ dānationis in susceptis ordinib. non ministrent. No. oēs criminosos, præter reos homicidij etiam occultos post peractam pęnitentiam in susceptis ordinibus posse ministrare.

d Cōprobata.] ꝑ testes, vel cōfessionem in iure factā.

In episcopi possint dispensare cū ordinatis extra tempora statuta.

e Notoria.] Notorium tribus modis dr crimen. per sententiam, per cōfessionem in iure factā, & per rei euidentiam, infra de coha. cle. & mulie. c. vl.

f Homicidij.] Sic patet quod homicida quantūcūq; occultus, etiā post peractam pœnitentiam, administrare nō potest: sic ꝭ. de accusa. inquisitionis. ꝭ. sic. Vnde Dñs dixit Dauid prophetæ post pęnitētiam: Non ædificabis mihi tēplum, quia vir sanguinis es. 1. q. 7. si quis oēm. & de cōsec. dis. 1. c. 1. de hoc dictum est. ꝭ. eod. ex tenore. isti vero ante actam pęnitentiam ministrare nō dēnt, vt hic vr à cōtrario sēsu, immo possunt tempore pęnitentiæ peracto. ꝭ. eo. ex tenore.

g Nō pęnituerint.] i. si vere nondum pęnitentiam egerint, & ideo videt ꝙ non sint permittendi in suis ordinibus ministrare.

h Monendi.] sed non compellēdi, cū sint occulta peccata ipsorū. ꝭ. eo. ex tenore: sed permittendi sunt arbitrio suo. sim. ꝭ. de iuretiu. mulieri.

[Gl. seq. recitetur per q. an in occultis sit dispensatio necessaria, alleg. pro & contra.

† Vide glo. in §. homicidium. in authen. de pacis iur. firm. coll. 2.

† Al. post pœnitentiā iniunctam.

TITVLVS XII.

De scrutinio in ordine † faciendo.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi, pōt respondere illum dignū, si nō nouit illum indignum.*

† Al. in ordinibus faciendo.

i Dānationis.] simile infra de simo. Matthæus. ꝭ fi. & veræ damnationis, nisi cum eis suus eps post peractā pęnitentiam duxerit dispensandum, quod quidem potest. ꝭ. de iudi. at clerici. & valde necessaria est dispensatio in occultis, non ꝑp dispositionem vitandam, quia propter occulta peccata non punitur quis, quę vindicta non habent. 32. q. 5. Christiana. 1. sed vt licite suū officium exequatur, quod aliter non potest. 33. dist. habuisse. quia de eo super quo dispensatum est, postea accusari non potest. infra de fil. presby. ex tua. & infra de schisma. fraternitati. alioqui posset iā post peractam pęnitentiam accusari. 33. q. 2. admonere. 15. q. 2. ꝑsbyter. Arg. contra de pę. di. 4. diuina clementia. & 23. q. 4. ꝭ illic. & 1. q. 4. iam itaque sed verum est quod accusari etiam posset. Alanus.

1 Concor. l. cū fratrem, cum no. per Bald. C. de ijs quibus vt indig.

K Non ministrent.] si non pęnituerint, ergo si pœnituerint, possunt administrare sine periculo damnationis. & sic vr contra Ala. qui dicit, quod licite non ministrant etiam post pœnitentiam sine dispensatione: vt dixi in proxima notula: saltem valet dispensatio quantum ad accusationem, alias sufficit pęnitentia in occultis, vt hic patet. B.

DE SCRVTINIO IN ORdine faciendo.

Dicto de ordinandis: quia ordinandi examinandi sunt ideo, &c.

De hac materia tractatur 24. dist. per totum. & 23. qui episcopus. 51. dist. qui in aliquo.

Ex par.

EX parte] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda respon. ibi, Fraternitati. In qua primo ecclesiæ Romanæ morem inducit. Secundo rñdet, responsum moderatur, & moderatum declarat. Io. An.

CASVS. Cum aliquis eps' elect' consecrari, metropolitanus conuocat alios suffraganeos ad faciendā consecrationem: epi præsentant consecrandum archiepo dicentes: Reuerende pater, postulat mater Ecclesia hunc electū in epm consecrari: & ipse illos interrogat si sciunt illū esse dignum: eps quidā in huiusmodi rñsione ne hominem offenderet, Deū existimat offendisse, quia ipse quoq; contra conscientiam rñdendo, cum electi conuersatio est illi minus bñ cognita, vel penitus ignota: quæsiuit qualiter in huiusmodi interrogationibus salua conscientia debeat rñdere? Rñdet Papa: cum nos aliquē promouemus in diaconū vel presbyterū, prior diaconorū dicit: postulat sancta mater Ecclesia hunc diaconū ad onus presbyteratus, vel hunc subdiaconū ad onus diaconatus assumi. & Papa interrogat: Scis illum esse dignū? & ipse rñdet, scio. & testificor illum esse dignum ad hoc onus quantū humana fragilitas nosse sinit. Vnde in tali rñsione non credit Papa aliquē peccare, dūmō contra conscientiam non loquatur, quia nō simpliciter dicit illū esse dignum, sed in quantum humana fragilitas permittit dignum dēt æstimare vti, nisi forte tibi constet illum indignum, antequam veniant ad scrutinium non facit in consecratione episcopi, sed in ordinatione presbyteri vel diaconi. No. quod qui facit contra conscientiam peccat mortaliter. Item quilibet præsumi debet dignus qui non scitur indignus. Item hic scientia pro credulitate accipitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Et sit & testificatur.] Mirabilis est rñsio ista: potius videretur dicere debere se nullam habere scientiā de eius dignitate vel indignitate? Rñdeo, ex eo q̄ videt illum electū à bonis, & quandam vr habere notitiam de dignitate ipsius, & de tali respōdet, quia audiuit ab alijs. 22. q. 5. hoc videtur.

b Contra conscientiam.] quia tunc ædificaret ad gehennam. ꝟ. de restit. spol. lras. ꝟ. de præscri. qm oē, 28. q. 1. omnes. §. ex his.

[Glo. seq. ponens brocardū, alleg. pro, & contra iura, in contrariū alle. & soluit.]

c Aestimare.] nota quemlibet p̄sumi dignū, nisi probetur indignus. & de quolibet præsumendum est bonū, nisi probet contrarium. ꝟ. de præsum. dudū. ff. de manumiss. test. seruos & ff. de leg. 2. cū pater. §. rogo. Sed ꝟ vr: quia præsumitur non idoneus, nisi probetur idoneus. C. de ijs q. veniam ætatis impe. l. 2. & C. de. pba. ex psona, ff. de magi. conue. l. j. §. si magistratus. & in dubio præsumitur quis excōicatus. ꝟ. de sent. exc. cum desiderës. §. ie. unde qñ i. & præsumit potius fornicatio quam matrimonium. 30. q. 5. aliter. Sol. hoc gñale est vt vbi periculum aiæ vertitur, p̄sumatur in deteriorē partem. ꝟ. de sponsa. iuuenis, & 68. dist. presbyteri, sed licet videatur deterior, tñ melior & tutior est. simile de consec. di. 4. paruulos. alias circa indicia potius præsumitur iustum vel bonum, q̄ econuerso. 86. dist. si quid. 11. q. 3. in cunctis. 22. q. 4. innocens. ff. de proba. ab ea parte.

† Cap. 1. de temporo faciendi in 3. compi.

† Vide textū in l. præsenti. cum nota C. de ijs qui ad ecclesiā confugiunt.

CAP. I.

EX † parte tua fuit propositum: & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd cum aliquem in diaconum vel presbyterū promouemus, prior diaconorum, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta mater Ecclesia hunc diaconum vel subdiaconū ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi; & nobis interrogantibus, si eum cognouerit esse dignum, idem respondet, quòd quantum humana fragilitas nosse sinit, & scit, [a] & testificatur illum ad huiusmodi onus officii esse dignum. Vnde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dum modo contra conscientiam [b] nō loquatur,† quia non simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit, cum illum quem indignum esse non nouit, dignū debeat æstimare.[c] Huiusmodi ergo responsione secure vti poteris, nisi forte de indignitate tibi constiterit consecrandi.

¶ Si autem illum indignum esse cognoscis metropolitano (priusquam ab huiusmodi scrutinium veniatur) secreto studeas nunciare, vel † intimare, quamuis nos interrogationem huiusmodi, non in consecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

† Quia prophetari vel illū futurū bonum. 3. dist. ca. legimus. verb. noli. vbi de hoc.

† In omnibus manuscri. deerant hæc duo verba: vel intimare.

TITVLVS XIII.

De ordinatis ab episcopo, qui renunciauit † episcopatui.

¶ Alexander iij Toletano archiepiscopo.

¶ *Episcopus qui renuntiauit loco tantum, inuitatus conferre potest ordines sicut prius. Si vero & dignitati, cum ordinato per eū ad minores, vel ignoranter ad sacros ordines dispensat episcopus suus: cū ordinato vero scienter ad sacros non dispensat.*

CAP. I.

REquisiuit † à nobis tua fraternitas, vtrum clerici, qui post renunciationem † factam

† In nonnullis antiquis. ita: resignauit epatum, & in multis habetur ita hic titulus: de ordinatis ab epo, qui renunciauit epatui, vel excommunicato.

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 6. c. 18. & c. vnic. eo. ti. in 1. compi.

† Resignationem, in vno, in alijs vt in textu.

DE ORDINATIS ab episcopo, &c.

In tractatu ordinandorum, qui præcedit & sequitur, interponitur hæc rubricella, de ordinatis ab episcopo, &c. Goff. Io. And.

De hac materia tractatur. 9. q. 1. per totum. & 1. q. 1. ventum. & q. 7. Datbe tum. & s. de tempo. ordi. ver. quid iuris de ordinatis ab episcopo. & ver. vtrum ordinatio.

REquisiuit.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda, ibi. Respondemus, responsio distinguens. Ioa. And.

CASVS. Archiepiscopus Toletanus renunciauit archiepiscopatui, post illam renunciationem quosdam clericos ordinauit, successor illius quæsiuit vtrum illi in ordinibus ipsis debeant remanere? Respondet Papa distinguendo, vtrum ille renunciauit

loco

loco tantū renunciauit, potest ordines conferre sicut ante initiatus ab episcopo aliquo. In secundo casu cū simul renunciauit loco & dignitati, distinguitur vtrū contulit sacros, an minores. Si enim aliquis ordines minores à tali recipit, & in illis poterit ministrare,& ad maiores promoueri: quia huiusmodi ordines quandoque à non episcopis conferuntur. Si vero scienter, à tali sacros ordines quis recipit, executionem officij nō habebit; quia eā non habebat. Si vero ignoranter, episcopus cum tali poterit dispensare: nisi crassa & supina fuerit ignorantia. Nota q minores ordines possunt conferri à non episcopis. Item qui non habet executionem ordinis eā dare non potest. Itē ignorantia crassa & supina non inducit dispensationem.

a Vsque.] exclusiue. vt probant sequētia. sic ponitur ff. de ijs qui not. infa. ait prætor. quandoque ponitur inclusiue. 93. dist. subdiacono, ff. de sena. l. vlt. §. senatores.

b A non episcopis.] id est, abbatibus. 69. distin. quoniam videmus. & ?. ti. proxi. cum contingat.

c Executionem.] ergo suspensus est q à suspenso recipit ordines. 1. q. 1. statuimus. & resignatio non abstulit illi ordinem, sed executionem.

d Crassa.] tunc dicitur crassa & supina ignorantia, qñ aliquid publice fit vel coram populo, & hęc non excusat. vt ff. de verb. sig. lata culpa. 1

[Gl. seq. obijcit & dupliciter soluit.]

e Ignorantia.] simile ?. de cleri. ex. mi. c. pen. & ita si probabilis fuerit ignorātia, cum eo poterit per episcopum dispensari. infra c. proxi. Sed contra probabilis facti ignorantia quemlibet ignorantem excusat ex toto. ff. de iur. & facti igno. error. & l. regula. ergo. secundum hoc nulla dispensatio est necessaria? Respondeo in culpa fuit recipiendo ordines ab episcopo nō suo. 9. q. 2. Lugdunensis. & ideo necessaria est dispensatio. Vel melius dicas, q licet probabilis sit ignorantia, necessaria tamen est dispensatio. quia cum in talibus ordinator non haberet executionem sui officij, eam alij conferre non potuit vt 1. q. 1. statuimus, quia quod non habet, dare non potest. 1. q. 7. Daibertum. & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ?. de iure patto. quod autem, in fi. ergo necessaria est dispensatio ad hoc vt habeat executionem ordinis.

Cvm clericis.] CASVS. Quæritur quid sit faciendum de clericis, qui ignoranter ordinantur ab excommunicato? Et respondetur q potest per suos episcopos cum talibus dispensari. Nota quod episcopus dispensare potest cum ignoranter ordinatis ab excommunicato.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit. Itē quærit, an affirmatiue, soluit negatiue.]

f Excommunicato.] sic patet quod excōmunicatus confert ordinem, licet sit extra eccl'a, & hæretici et confert ordiné. 9. q. 1. ab excōicatis. & c. ordinationes. Sed contra e. cā. q. 1. c. 1. vbi dr q nullo modo dr cōsecratio quę ab excōicatis est celebrata. Dic q ibi nō fuit seruata forma eccl'æ. vel dicas: nō dr consecratio, verū est quantum ad executionē: qa q n hēt dare nō pōt, ut 1. q. 1. perfectionem, & ?. nentum est. & c. 1. & de cōsec. dist. 4. q̃o. Sed nūqd pōt alios excōmunicare? Vr q sic: qa confert ordines: qd plus est, vt vr. ergo pōt alium excōmunicare. sed nō est ita. cū. n. sit extra ecclesiam aliū eijcere extra eccl'ā non pōt. 24. q. 1. audiuimus se cus in ordine: quia licet sit extra ecclesiā, characterem tamen retinet, & illum potest conferre, si ecclesiæ forma seruetur.

ADDITIO. Item ordinatio requirit verbum & actum. ?. de sacra. non itera. c. fi. excōmunicatio vero verbum tantum. Host. & facit ad no. de consec. eccl. vel alta. cap. aqua. Io. And.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]

g Episcopos.] & sic episcopi dispensant hic. sic 9. q. 1. ab excommunicatis. & c. ordinationes. quia ignorantia eos excusat. si vero scienter ordines recepissent, non dispensaretur cum eis, vt c. ordinationes. sic. supra eod. capitulo proxi. in fi.

à prædecessore tuo ordines receperunt, in ipsis debeant remanere: & infra.

¶ Respondemus igitur distinguendo, vtrum renunciauerit loco tantum, an loco simul & dignitati, nam in primo casu ordines (sicut antea) rogatus ab episcopo aliquo poterit de ratione conferre: In secundo vero casu distinguendum putamus, vtrum sacros † contulerit an minores. Si enim à tali ordines vsq.[a] ad subdiaconatum aliqs acceperit: qa & huiusmodi ordines à non episcopis[b] quandoque conferuntur, & in illis deseruire poterit, & ad maiores (si idoneus fuerit) promoueri.

¶ Sane si ab eodem sacros ordines sciēter quis receperit quia indignum se fecit, executionem[c] officij non habebit: vbi autē non sciēter, † poterit (nisi crassa[d] & supina fuerit ignorantia[e]) discretus pōtifex dispensare.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Breue est.*

CAP. II.

Cvm clericis, qui ab excōmunicato[f] episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos[g] dispensari.

TITVLVS XIV.

De ætate & qualitate, & † ordine præficiendorum.

¶ Ex concilio Pictauiñ.

¶ *Non summatur.*

CAP. I.

Vt † abbates[h] decani, & præpositi,[i] qui presbyteri non

DE ÆTATE ET QVALITATE. &c.

Dicto de ordinandis, dicendum est de præficiendis. Et quia i præficiendis consideratur ætas, & qualitas, & ordo: ideo &c. Io. And.

Vt abbates.] Decr. ista facit ad titulum de ordi. præficiendorum. & concor. ?. eo. quæris. vel ad titu. de qualitate præficiendorum. Ioan. And.

CASVS. Dr hic abbates, decani, præpositi fiāt psbyteri, archidiaconi fiāt diaconi. Secūdo dr q si aliqua cā non potuerint promoueri, dimittant prælaturas. Ex hac decretali not. q si ex aliqua iusta causa prælatus ad sacros ordines promoueri non potest, prælaturam debet amittere.

h Vt abbates.] supple statuimus.

i Præpositi.] dignitas est per se quamuis sit nomen gnāle ad oēs qui habent prælationē. ?. de verb. sig. quis.

† In codice Barbatiæ ita: verum sacros ordines. &c.

† Vide l. indebiti. C. de condi. inde. & l. sed & si cuis. §. fi. ff. si quis cau.

1 Concor. l. sententiam. §. pen. ff. ad l. Aquil. & In sti. vi bono. rapt. §. quia tamen. text. cum glo. & co. in l. 1. ff. de leg.

† al. ita: De ætate & qualitate ordinandorum, & ordine. &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

a Fiant.] sic s. de elec. cum in cunctis.

[Gl. seq. alleg. quattuor iura in contrariũ & soluit.]

b Amittant.] s. de electio. cũ in cũctis. §. hic sane. i. de cle. egr. c. 1. cõtra. ff. de stat. ho. q. furere cõtra. ff. de postul. l. 1. §. casum. cõtra. hoc intellige qñ p culpã suã ad talem statum peruenit. q promoueri nõ põt. cõtraria vero qñ sine culpa, & tũc nõ dẽt addi afflictis afflictio. i. de cle. egr. c. 1. & c. pen.

E X ratione.] Sũt duæ partes. Prima ponit reprehensibile factũ epi. Secunda illud corrigit: ibi, Vnde quoniam. quæ duo facit. Primo prouidet circa præterita. Secundo circa futura, cum pœnę cõminatione, & decreti appositione: ibi, Eidem. Et facit ad primam partem rubricę de ętate præficiendorum. Ioann. And.

CASVS. Eps Conuentreñ. concessit ecclesias in archidiaconatu R. Cistrensi pueris infra deceñiũ cõstitutis, quæ nõ p clericos, sed p laicos disponuntur. Mandat Papa Cantua. archiepo, quatenus epm illũ corrigat sup his, & custodiã illarũ ecclesiarũ committat personis idoneis, donec pueri ad congruam ætatẽ peruenerint, laicis inde amotis, & q de cætero talia non præsumant. Idem præcipit Papa in sequenti capitulo. No. quod regimen ecclesiarum personis idoneis scientia & ætate tantum committi debet, & non pueris.

c Pueris.] puer dr̃ à septennio vsq; ad 14. annum. i. de reg. ad nostram. & 20. q. 1. c. 1. & 22. q. 5. pueri. & 1. q. 1. pueri. & c. estote. s. de tẽp. or. vel nõ est compos. & puer dicitur quantum ad beneficium obtinendum, cui seruire non potest. infra de præben. super.

d In archidiaconatu.] Arg. quod instituere non pertinet ad archidiaconum. 16. q. 7. nullus omnino, contra. infra de præben. referente. super hoc statur consuetudini.

e Ecclesias.] i. prælaturas ecclesiarum: quod fieri nõ debet. i. e. c. 1. & 2. quia pueri ad hoc non reputantur idonei. i. de præben. super inordinata. beneficia ẽnim simplicia in tali ætate constitutis licite conferũtur. 77. dist. in singulis. & rõne ordinis debent habere titulum. 70. dist. c. 1. & ita ratione ordinis & tituli beneficium possunt habere. de hoc tamen dicas prout dicitur in capitulo super inordinata.

f Prædicti pueri.] impuberibus dignitas dari non debet. 1 ff. de iure immuni. l. 2. §. impuberes. & 1. q. 2. pueri. & c. estote.

[Glo. seq. quærit, & arg. negatiue.]

g Ad congruam.] idem dicit lex in eo qui se obligat pro filio suo decurione, quia tenetur quousque perueniat ad ætatẽ congruam. ff. ad munic. Lucius. §. Imperatores, sed pone quod episcopus aliquem minorem facit archidiaconum; habebit ne iste vocem in capitulo sicut si esset legitimæ ætatis? Argum. quod non: quia minores xxv. ann. decuriones facti, licet decurionum sportulas recipiant, non tamen interim suffragiũ ferre possunt. ff. de decurionibus. spurij. §. minores. sicut, nec minor factus miles debet sapientum iura tractare; vt C. de testamẽ. milit. l. vlt.

[Glo. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. affirmatiue. soluit contrarium, solutioni obijcit, & obiec. respondet.]

h Aetatem.] dispensatiue tolerantur isti pueri, aliàs non deberent. s. de elect. cum in cunctis. & i. eo. cum te. Sed nunquid talis rector potest omnia facere tanquàm maior? Videtur quod sic. ff. de re iud. quidam consulebant. quod tamen non est verum. i. c. pxi. & C. de testa. mili. l. vlt. Sed nõne iste ex quo toleratur per dispensationem, videtur venia ætatis impetrasse, vt C. de ijs qui ve. æta. impe. l. eos? sed nõ est ita. quia licet quis veniam ætatis impetret, non tamẽ potest alienare sine decreto, nec habet liberam administrationem vsque ad ætatem xxv. ann. vt in præd. l. eos.

† dimittant

† honores.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compil. Et post concil. Lateraneñ. sub Ale. iij. part. 25. c. 1.

nõ sunt, presbyteri fiãt:[a] q archidiaconatus tenẽt, diaconi, q vero archipresbyteratus, presbyteri, aut amittant[b] † honorem. †

¶ Quòd si aliqua iusta causa prohibẽte, presbyteri aut diaconi esse non potuerint, prælationes amittant.

¶ Alex. iij. Cantua. archiepiscopo.

¶ *Ecclesia dispensatiue minori concessa, non per laicos, sed per clericos regi debet, donec ille perueniat ad ætatem.*

CAP. II.

E X † ratione: & infra. ¶ Accepimus quòd Conuentreñ. episcopus, pueris,[c] qui sunt infra decennium constituti, in archidiaconatu[d] R. archidiaconi Cistrẽ. ecclesias[e] plures cõcessit, quæ non per clericos, sed per laicos disponuntur.

¶ Vnde quoniã non debet hoc aliquatenus tolerari, mandamus, quatenus prędictum episcopũ sup his corripias, & clericis idoneis administrationes, & custodiam præscriptarum ecclesiarum, donec prædicti pueri[f] ad congruam[g] veniãt ætatem[h] (laicis amotis) committas. Eidem episcopo prohibẽs, ne de cætero ecclesias, nisi personis, quę ętatem & scietiã habeãt, regẽdas cõcedat. Quod si secus egerit, ei dẽbitam pœnam infligẽs, institutionem & concessionem ipsius, omnino † viribus carere decernas.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Regimẽ ecclesię minori 14. annis committi non debet.*

CAP. III.

I Ndecorum † est, vt hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos;[i] † cum ad ecclesiarum regimen

10

20

30

40

50

60

† In quibusdam impressis legitur, omnibus, sed in manuscr. omnino.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. compilatione. & post concil. par. 25. cap. 2.

† Vide l. omnes C. de his qui ve. æta. impe. & in l. fi. C. de in om. iud.

I Ndecorum. Prima pars ponit exordium & causam mandati. Secunda mandatũ. Tertia cõminationem irritationis & pęnæ. Secunda ibi, Nolentes. & tertia ibi. Sciturí. Et facit ad rubricam de ætate. Ioan. And.

CASVS. Primo dr̃ quod indecorum est vt regant ecclesias qui seipsos regere non nouerunt, cum discreti, & litterati ad regimen ecclesiarum debeant promoueri. Secundo dicitur, quod ammodo minoribus xiiij. annis regimen ecclesiæ non committatur: & si secus fuerit, irritabitur, & episcopus punietur. Hæc decretalis non continet ius commune. supra de ele. cum in cunctis. Nota qui seipsum regere nescit, alijs præfici non debet.

[Gl. seq. recitetur p q. an facer ordo, & c. alle. 5. leges pro, & 6. in contrarium per quas tenebat Lau. quod non ponit opi. contrariam, quam probat duabus rationibus per locum à minori, & hanc approbat.]

i Seipsos.] qui enim in prælatum eligitur. & si minor sit, non debet esse sub patris potestate. argu. ff. ad Treb. nam quod ad ius. & ff. de adult. sic eueniet. & C. de legi. tu. l. vlt. insti. de excu. tu. §. minores. & ff. ad Mace. filiũ heo. Ar. i. ff. de adop. per adoptionem. & ff. de ijs qui sunt sui, vel alie. iur. § filiusfamilias. & ff. de mune. & hono. l. 2. & ff. de iud. cum prætor. in fin. vbi

Puer quãdo dicitur.

z Etiam sub tali conditione, vt sit prælatus cũ fuerit in ætate. ff. de hære. instit. hæreditas ex die. ff. de re iu. actus secundum Vinc. Ioan.

Potestas patria an tollatur per sacrum ordinem.

vbi dicitur nihil interesse, an iudices in potestate, an sui iuris sint,& presbyter dicitur in potestate patris esse. C.de epis. & cleri. auth.presbyteros. Inst. quibus mod.ius pa. po. sol. §. filiusfamilias. licet adipiscatur honores remanet tamen in potestate patris. per ista iura videtur quòd qui libet sacer ordo non liberet à patria potestate. Laurentius & alij dicunt, quòd quilibet sacer ordo liberat a patria potestate, quoniam liberat à Dominica, quæ maior est. de episcopali ordine habes 54. distinct. si seruus sciente. de sacerdotio. ea. distinct. ex antiquis. & c. frequens. de diacono dicitur quòd præstando vicarium liberatur, eod. c. ex antiquis. subdiaconus eodem iure vtitur cum diacono. infra de ser. nõ or. miramur. & nulla dignitas sæcularis similis est sacerdotio. arg. 96. dis. duo sunt. infra de ma. & obe. solitæ. & dignitas patriciatus soluit ius patriæ potestatis. ergo multo fortius sacerdotium, & quilibet sacer ordo. arg. infra de sen. excom. cum volũtate. §. vlt. hoc credo verius.

[Gl. seq. arg. a cõtrario, quod reprobat.]

a Infra xiiij. annum.] ex eo quod prohibet infra xiiij. annum, videtur concedere quòd post xiiij. annum statim concedat: quia quod de vno prohibetur de alio conceditur, ar. 25. d. qualis. sed non est ita: quia licet prohibeatur infra xiiij. annum, non tamen conceditur in xv. vel xvi. immo infra xxv. annum prohibetur supra de ele. cum in cunctis. §. inferiora & in c. proxi.

† Adde quis dicatur paruulus, vide in l. 6. §. vbi autem. C. de iure delibe. & per gl. 22. q. 5. paruuli.

† Contrarie in vno.

† Cap. 3. eo. titu. 1. cõp.

tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præemineant, & morum fulgeant honestate.

¶ Nolentes itaque sustinere, vt paruulis ecclesiæ regimẽ cõmittatur: † Mandamus, quatenus nemini infra [a] annum quartumdecimum cõstituto, personatũ cuiuslibet ecclesiæ concedere præsumatis.

¶ Scituri pro certo, quòd si contraire † præsumpseritis: quod inde feceritis, irritabimus, & inobediẽtiam vestram grauiter puniemus.

¶ Idem.

¶ *Ad regimen ecclesiarũ non debet institui indignus scientia, moribus, vel ætate. & qui habet duas ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi causa subsit.*

CAP. IIII.

EAm † te decet: & infra. Arctius inhibemus, ne personas, quæ in ecclesijs tui episcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipsis instituas, nec aliqua occasione, vel etiam litterarum [b] nostrarum obtentu institui patiaris, quæ scientia, moribus, & ætate, concilij [c] nõ congruãt institutis.

¶ Sed etiam habentes plures ecclesias, quæ ex vna non pendeant, [d] tibi liceat appellatione postposita cogere ad vnã ipsarum quam maluerint dimittendam: [e] nisi ita fuerint tenues [f] in substãtia, quòd proprios sacerdotes non possint conuenienter alere. †

¶ Idem.

¶ *Is qui nondum est in sacris, si aliàs est idoneus, ad regimen parochialis ecclesiæ dispensatiue potest assumi.*

CAP. V.

PRæterea † licet ad regimen parochialis ecclesiæ non debeat ali-

terea quòd ius, & contra publicam vtilitatem est tale rescriptũ, & ideo nõ valet. C. de preci. impe. of. rescripta. ar. infra de rescri. ex parte. & infra de testi. cãm quæ. Itẽ est hic arg. quòd non est obediendũ suo mandato dñi Papæ. arg. infra de rescr. si quãdo. & c. cũ adeo. & infra de hær. ad abolẽdã. in fi. sed nõ dicitur mandatũ quãdo ignoranter mãdat.

e Concilij.] Lateran. infra de elec. cũ in cunctis. §. inferiora.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

d Pẽdeant.] qualiter dicitur vna ecclesia pẽdere ex altera, põt dici secundum quod legitur infra de reli. do. quia monasteriũ. argu. ff. arbo. fur. cæ. si gemina. & si aliqua parochialis ecclesia subsit alij licet prælatus maioris ecclesiæ duas ecclesias hr̃e dicatur, tñ alius presbyter erit in subiecta. Itẽ si ecclesia parochialis in fundo suo aliam constituat, nihil impedit vicarium in ea institui, & prælatum maioris ecclesię prælatum esse vtriusque. non tamen per se seruiet vtrique: nam dispensatio ne episcopi, vnus prælatus diuersis præest ecclesijs in hẽndo vnã commẽdatã & aliã intitulatã. 70. dist. sanctorũ. Lau. hoc tñ intellige secundum determinationem illarũ decre. infra de ele. dudũ. & infra de pbẽ. de multa. Itẽ in casu quẽ habes, infra de pbẽ. extirpãdæ, §. qui vero. potest quis habere plures ecclesias.

e Dimittendam.] infra de præben. referente. & hoc secundum illam decre. de multa. intelligi debet.

ADDITIO. Credo hoc posse locũ habere, quando nescitur quæ fuerit sibi primo collata, vel fuit hic gratia. Vinc. Vel loquitur de collatis ante concilium Lateran. vt dixi in præd. c. referente. Ioan. And.

f Tenues.] in isto casu permittit Papa propter paupertatem habere plures ecclesias. 10. q. 3. vnio. Item propter raritatem clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fi. Item intitulatã vnam, & aliam cõmendatam. a 21. q. 1. qui plures, infra de elec. dudum. vbi de hoc.

ADDITIO. Vnde versus.

Paupertas, pendens, defectus gratia seruans.
Ecclesias retinere, duas dat quodlibet horum.

† Ecclesia vna qualiter dicitur depẽdere ex altera.

† Concilij Lateranẽ. sub Alexan. iij. tit. de electione Romani Pontificis. c. 3.

† In antiquis legitur, habere.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compila.

† Ecclesias plures in quibus casibus habere liceat.

† Inn. dicebat vnã intitulatam & plures commẽdatas, sed dic hodie vt infra de ele. nemo deinceps. lib. 6. Ioan. And.

EAm te.] Facit ad partem rubricæ de æta. & qual. Et sunt duæ partes. Secunda ibi. Sed etiam.

CASVS. Prohibet Papa ne aliquis instituatur in ecclesijs curam animarum habentibus, aliqua occasione vel etiam obtentu litterarum Apostolicæ sedis, qui scientia, moribus, & ætate concilij non congruat institutis. Secũdo dicit, quòd si aliquis habet plures ecclesias, quarum vna non dependeat ab altera, dimittat vnam quam voluerit, nisi ita sint tenues in substantia quòd proprios prælatos non possint congrue sustẽtare. Nota quòd qui ad curam animarum eligitur, tria præcipue debet habere, scientiam litterarum, ętatem legitimam, & mores. Item nullus potest habere plures ecclesias, quarum vna sufficiat.

[Gl. seq. recitetur per obie. sed ꝯ arg. & determinat.]

b Litterarum.] supple. per ętatis taciturnitatem impetrata: si enim ex certa sciẽtia scriberet Papa pro minori eius mandato esset obediendum: quia sacrilegij instar obtinet, dubitare an is sit dignus quẽ princeps eligit. 17. q. 3. § qui aũt. & C. de cri. sacri. l. 2. Præ-

PRæterea.] Prima pars ponit rigorem. Secunda dispẽsationem. Tertia dispẽsationis terminationem. Secunda: ibi, Dispensatiue. Tertia: ibi, Dum tñ. Io. An.

CASVS. Dicitur in hac decre. quòd nullus debet ad regimen animarum admitti, nisi ad minus sit subdiaconus tamen dispensatiue in minoribus ordinib. constituti possunt admitti, dummodo tales sint qui intra breue tẽpus possint in presbyteros ordinari. Nota quòd nõ põt eligi ad curã animarũ minoribus ordinibus constitutus: dispensatiue tamẽ potest postulari.

a Subdia-

a Subdiaconus.] qui hodie potest eligi in epm. ȷ.e. à multis. & eodem priuilegio gaudet quo diaconus. ȷ de ser. non or. miramur.

[Glo. seq. recitetur per q. & sol. secundo arguit, quærit, & remittit.]

b Breue tempus.] qñque breue tps dr quatuor mensium. C. de vsu. rei iudi. eos. ff. de iudic. si debitori qñque decem dierum. ff. de consti. pecu. promissor. §. 1. qñq; duoru mensiũ. C. de secun. nup. l. 2. qñq; xxx. dierum. ff. d iti. auctuq; pri. l. 1. §. 1. sed hic appellat̃ breue tps, annus. in anno enim & dimidio pōt aliquis promoueri ad sacerdotium. 77. dist. monachus vero nouitius, & hic dimittimus dimidiũ annũ pp minores ordines. Vinc. Item argu. q parũ ĩ vtrũ aliquid fiat in præsenti, an in breui tpe. ff. si cer. pet. lecta est. ff. de in inte. rest. diu°. ff. vt i poss. leg. l. si is à quo. sic ergo patet q epi possunt disp. miere cũ eo qui est in minoribus ordinibus nunquid cũ eo qui est in minori ætate? Dicunt quidã q sic. argu. huius c. De hoc no. ĩ. de elc. cum dilectus. arg. q possit. ĩ. eod. indecorum.

† qui infra.

† Adde qđ dicatur tps breue. l. si qua. ff. de arbi. & l. si longius. ff. de iudi. Tempus breue dr diuersi mode.

† Multũ, in omnib. manuscriptis. † al. sacros.

† Vt verbi gratia homicidũ, vel simoniam i ordine.

† Asseuerẽt.

quis, nisi subdiaconus[a] sit ad minus, admitti.

¶ Dispensatiue tamen in minoribus ordinib constituti consueuerunt assumi.

¶ Dumtamen tales sint, quòd † infra breue † tempus †[b] possint in presbyteros ordinari.

¶ Idem.

¶ Propter necessitatem & vtilitatem ecclesiæ compelluntur clerici ipsius, recipere ordines suis beneficijs non annexos.

CAP. VI.

QVæris à nobis, quid agendum sit de clericis tuæ iurisdictioni cõmissis, qui cum beneficijs ecclesiasticis multis † abundent, a te commoniti nolunt ad maiores † ordines promoueri, se tale † quid secreto commisisse dicentes, quod eos salua conscientia ordinari non sinit.[c] ¶ Cum igitur super hoc casu videantur sacri canones discordare: cum quidam dicant eos minime compellendos:[d] alij vero contrarium[e] asseuerant, † omnis contrarietatis vinculũ præsenti pagina enodamus. † Statuentes, vt si prædicti clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta sua peccata, se indignos esse fatentur,[f] inferiores in ecclesia, quorum sit vita probabilis, præferantur eisdem: Et nisi forte illi, qui ordinari pro iã dicta causa recusant, in alijs ecclesiæ seruitijs valde vtiles fuerint, auferantur eis beneficia & alijs canonice conferantur.

¶ Quòd si pro sola volũtate renuerint ordinari, & suaserit vtilitas[g] ecclesię, aut necessitas, ipsos, (dummodo idonei sint) ad maiores ordines recipiẽdos, per amissionem locorum & beneficiorũ subtractionem, appellatione cessante compellas.

¶ Clemens iij. R. Colon. canonico.

¶ Euentus mortalitatis infirmi, non impedit promoueri eius medicum peritum solicitum, & traditiones artis obseruantem.

CAP. VII.

AD † aures nostras te significante, perue-

QVæris à nobis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Cum igitur. q̃ duo facit. Primo ponit ɔtrarietatem canonũ. quos secundo distinguendo concordat: ibi, Statuentes: & secundum membrum distinctionis prosequitur ibi, Quòd si. Io. And.

CASVS. Clerici beneficijs ecclesiasticis abũdantes, moniti a plato suo vt ad maiores ordines promoueãtur, nolunt promoueri, dicentes secreto tale qd commisisse quod eos salua conscientia ordinari non sinit: quæritur quid de talibus sit agendũ? Rñdet Papa q in casu isto videntur canones discordare, cũ quidã dicant eos nõ cõpellendos: alij vero cõtrariũ asseuerant. hanc cõtrarietatẽ volẽs amputare, statuit vt si clerici se dicãt indignos pp occulta sua peccata perceptione maiorũ ordinũ, inferiores clerici de ecclesia probabilis vitæ & opinionis præferant iisdem, & beneficia sibi auferãtur, & alijs conferantur nisi forte qui ordinari recusant, in alijs seruitijs ecclesiæ fuerint vtiles. Si vero sola voluntate ordinari recusant, & vtilitas ecclesię vel necessitas suaserit, si idonei fuerint, compellendi sunt ad maiores ordines recipiendos per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem. Nota quòd clerici qui nolunt promoueri, si pp occulta peccata hoc faciunt, ab ecclesia remoueri possunt: si sola voluntate compelluntur per amissionem beneficiorum suorum. Item vtilitas & necessitas parificantur.

c Non sinit.] simile de tempo. ord. c. vlt. & ȷ. c. proxi. & ȷ. de sim. ex tua, & c. Matthæus. & 1. q. 1. sacerdotes.

d Compellendos.] 74. dist. honoratus & ca. consuluit. & c. 1. & 2.

e Contrariũ.] 74. dist. si qui clerici. & c. placuit. 23. q. 4. displicet. & 3. q. 6. sicut. arg. 8. q. 1. in scripturis.

[Gloss. seq. distinguit, signat contrarium. & solui.]

f Fatentur.] aut ipsi cõmiserunt ista peccata occulta ante suam promotionem, aut post. si ante, remouendi sunt: quia tpe suę examinationis hoc non fuerunt cõfessi. 24. dist. c. vlt. & 50. dist. ex penitentibus. & 81. dist. si q sine. & cap. seq. sed si postea cõmiserũt illa peccata, fecerunt se indignos: vñ sunt expellendi, ex quo sua culpa se fecerũt indignos. arg. ĩ. eod. c. j. si tñ vtilitas ecclesiæ fuerit, q nõ remoueant, q in alijs negotijs ecclesię sũt valde necessarij & vtiles, tolerantur in ea. & ita fm hoc dispensatur cũ eis pp vtilitatem, maxime cum peccata sunt occulta. Sed ɔtra vr̃ de tẽpo. or. ex tenore. & c. vlt. vbi criminosi tolerant, quia peccata sunt occulta: & hic priuantur. Sed illi volunt & petunt promoueri acta pœnitẽtia, & isti fatent se indignos, & nolunt promoueri: si vellent promoueri acta pœnitentia admitterentur, præter reos homicidij, vt dicitur in contrario.

ADDITIO. Vnde dicebat Boa. quòd isti non priuantur beneficijs pp crimen, sed propter id quod renuunt ordinari, licet illi hoc faciãt ex ɔscia criminis. Io. An.

g Vtilitas.] ergo propter vtilitatem ecclesiæ cõpellitur quis recipere ordines, & ppter necessitatẽ, aliãs est etiam puniendus per subtractionem beneficiorum vt sequitur. simile ĩ. de electio. cum in cunctis, §. inferiora & 74. dist. consuluit. vbi eodem modo cõpelluntur, vt sic indirecte de nolentibus fiant volentes.

† Vide l. vn. cã. C. de offi. do. & in auth. de eis. hi. & introi. re. §. fi. cum no. coll. 5.

Cõmittentes peccata occulta quatenus sint remouẽdi.

† cantor.

† Ca. 2. e. tit. in 2. compi.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tibi breuiter. Et melius fuisset hęc decr. posita in rub. de temp. ordin. & qual. ord. Io. And.

CASVS. Quidam canonicus Colon. eruditus in physica, cum pluribus secundum artem suam medicinam cum diligentia exhibuisset, pluribus in contrarium successit, cũ medicinis perceptis mortis periculum

lum incurrerent. Iste volebat promoueri ad sacros ordines, consuluit dominum Papam. Papa super hoc rñdit q si super præmissis conscientia ipsum remordeat, ad maiores ordines de suo consilio non ascendat. Nota quod contra conscientiam nullus debet promoueri.

suo, quem grauiter læserant: quia ipsi venire contempserunt, fecit in eo suspensionis sententiam promulgari: in qua triennio permanentes, quidam ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica sunt adepti. Quæsitum fuit à Papa vtrum beneficia sic recepta possint licitè retinere? Et ipse respondet, quod non licet eis quæ habuerant, vel quæ postmodum sunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde mandauit archiepiscopo Baran. vt eos pro tanta contumacia, & contemptu apostolico, beneficijs quæ habẽt nõ differat spoliare. No quod suspensi ab homine beneficia ecclesiastica adipisci nõ possunt. Item qui p triennium steterit suspensus pertinaciter, debet suis beneficijs spoliari.

nit, quod † cũ in arte physica eruditus sis, pluribus iuxtà ipsius artis traditionem exhibuisti cum diligentia [a] medicinam: licèt pluries in contrarium successerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerũt. ¶ Verùm quia ad sacros ordines desideras promoueri, super † eo nos consulere voluisti.

¶ Tibi breuiter respondemus, quod si super præmissis conscientia [b] tua te remordeat, [c] ad maiores ordines de nostro cõsilio [d] non ascendas.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Qui steterit per triennium in suspensione, priuatur beneficio quod prius habebat, & quod interim acquisiuit.*

C A P. VIII.

CVm † bonæ memoriæ Clemens Papa prædec. noster I. Buccarum & quosdam alios Barañ. clericos vocauisset, vt ad præsentiam ipsius accederent, H. archidiacono suo, quem grauiter læserant, [e] responsuri: quia venire iuxtà mandatum Apostolicum contempserunt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari: in quatriennio † permanentes quidam ex ipsis suspensi, [f] aliud beneficium ecclesiasticum sũt adepti. Et quia vtrum beneficia sic recepta possint rationabiliter retinere: nos consulere voluisti, Respondemus, quod non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, vel quæ postmodũ [g] sunt adepti, aliquatenus retinere. Vndè Barañ. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt eos pro tanta pertinacia & contemptu Apostolico, † beneficijs, quæ habent, non differat spoliare. [h]

¶ Innocentius tertius.

¶ *Subdiaconus in episcopum eligi potest.*

a Cũ diligentia.] & ideo non est imputandum, si adhibuit diligentiam, quã potuit, 50. dist. hi qui arborem, & c. sæpè, & ideo si præter culpã suam casus fortuitus contingit, ei non imputatũ, inf de cõmo. c. viii. & inf. de hom. c. vlt. & ff. commo. in rebus & de off. pñ il licitas, casus. n. fortuiti præuideri nõ possunt, vt in prædictis proximis concordantijs: & absit vt nobis imputetur quod præter voluntatem nostram contingit, 23. q. 5. de occidendis. Versus.

Non est in medico semper releuetur vt æger.

b Cõscientia.] 33. dist. habuisse. Qui n. facit contra consciẽtiam, ædificat ad gehennam, inf. de eccl. spol. literas, & inf. de præscri. quoniam omne, 28. q 1. oẽs deinceps, §. ex his, inf. de senten. excommu. inquisitioni.

c Remordeat.] vt si fortè imperitè medicinam dedisset infirmis, alias euentus mortalitatis non est imputandus ei, vt ff. de offic. præsi. illicitas, §. sicuti, & ff. ad leg. Aquil. qua actione, & §. vlt. ff. de var. extraor. cog. medicus. Vel si negligens fuerit: quia dissoluta negligentia propè dolum est, ff. manda. si fideiussor. 1 responso.

ADDITIO. An medicus teneatur infirmum pauperem vel diuitem nolentem soluere, vel nolentem sumere medicinam curare gratis. no. 83. dist c. 1. & in Spec de sala. § fin. in 1 col. Et quomodo pœnam Giezi euadat medicus, qui pro danda sanitate pretium recipit, no. 1. q. 1. qui student. Et quomodo medicus à sano salarium recipit, vbi non liceret ab infirmo, dicam de postu. c. 1. in gl. notandum. Ioan And.

d Consilio.] hoc est consilium reuerentiæ, cui obediendum est, 6. dist. testamentum, & 14. q. 1. quisquis & inf. de simo. Matthæus, in fi. secus in consilio perfectionis, 14. q. 1. quisquis, quale est illud. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et de tali consilio potest intelligi quod dicitur in c. quisquis, in verbo illo, si consilio vti volueris.

CVm bonæ. Sunt duæ partes, Consultatio, & responsio, secunda: ibi, Respondemus. Et facit ad partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Io. And.

CASVS. Clemens Papa vocauit quosdam clericos Baran. ad præsentiam suam, vt satisfacerent archidiacono

e Læserant.] miles qui præposito manus intulit, capite punitur, & omnis contumacia aduersus præsidem vel ducem capite punitur, ff. de re milit. omne delictũ, §. 1 & 2. & qui resistit castigare volenti, ff. eod. tit. milites, §. itruens, & iuxta diuinum oraculum cõtumacia parentis morte luitur, 86. dist. non satis, ver. cæterum, in fin.

ADDITIO. Et quod hic dicit, læserant, intellige in rebus, quia si in persona, ipso iure fuissent excommunicati.

f Suspensi.] suspensi eligere non possunt: nec etiam eligi, 9. quæstio. 1. nos in hominem, & supra de consuetu. cum dilectus, supra de elect. cum inter R. & capit. per inquisitionem, & infra de appellation. constitutus, nec beneficia eis tempore suspensionis conferri possunt, uel literas pro beneficio obtinendo impetrare; vt hic. & interim beneficia ecclesiastica sunt deneganda, 1 infra de appellat. pastoralis.

g Postmodùm sunt adepti.] talia beneficia tenere nõ possunt, etiam si postea fuerint absoluti; quia tunc tempore obtenti beneficij inhabiles erant, & indigni; quia in talibus principium considerandum est, supra de elect. dudum ad audientiam, & 1. quæstio. 1. principatus, 16. q 3. si sacerdotes Et est argum quod tempus impetrati rescripti considerandum est; puniendi ergo sunt, qui suspensi spiritualia præsumunt tractare, in tantum quod episcopus cum talibus dispensare non potest, 11. q 3. si quis episcopus, & inf. de sent. excommuni. cum illorum.

h Spoliare.] ex quo per annum & vltra quis stat in excommunicatione priuari debet beneficio suo, 11. q. 3. rursus, & excommunicatus, qui tractat spiritualia, deponi debet, inf. de dolo & contu. veritatis. Idem videtur in suspenso, vt hic. Ber.

† In antiquis exẽplaribus ita; quod in arte physica eruditus, pluribus iuxta ipsius artis traditiones, &c.

† Alias; super eo quod nos consulere voluisti, tibi breuiter respõdem⁹, quod si super præmissis cõscientia te remordet, &c.

Cap. 5. eo. tit. in 2. cõp.

† Factũ nõ erat, q a idẽ si per annum. Ioan. And.

† Vide l. 1. ff. si quis ius di. nõ obtẽ. & de postu. l. 1. 50. dist. si quis extra.

1 Si sunt in mora petendi absolutionem, aliter secus, supra de elec c. vlt. & q. 5. super causa, fm Tãc & Vinc. Io. And.

A Multis.] Primò ponit quæstionem. Secundò alleg. pro & contra, ibi, si quidem. Tertio diffinit vel soluit, ibi, Nos volentes. Ioan. And.

CASVS. Dubitabatur à multis, an subdiaconus possit in episcopum eligi per decretum Vrbani Papæ primi, qui decreuit quod nullus in episcopum eligatur, nisi fuerit in sacris ordinib. constitutus: sacros appellans diaconatum & presbyteratum, referendo se ad statum primitiuæ ecclesiæ, in quo subdiaconatus sacer minimè dicebatur: postea ostendit per decretum Vrbani secundi, quod hodie ordo subdiaconatus inter sacros ordines reputatur, sacros appellans presbyteratum, diaconatum, & subdiaconatum, & hoc idem ostendit per plura decreta dicens, vt subdiaconus in presbyterum liberè possit eligi, sicut diaconus vel sacerdos. Not. quod hodie subdiacon' eodem gaudet priuilegio cum diacono.

a Nullus.] Ponit se non nullius decr. 60. dist. nullus in episcopum, v que ibi, in quibus verbis.

[Gl. sequens recitetur per quæstione ē.]

b Solos.] Supple sacros: quia subdiaconatus bene fuit in primitiua ecclesia, sed non reputabatur sacer. 21. dist. in fi. §. 1. & 25. d. st. c. 1.

c Metropolitani.] sic olim dispensabat Metropolitanus cum ineligibili circa episcopatum, sed cum illegitimo dispensari nō potest, j. de elect. innotuit, nec in ætate, C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. & 3. sed cū ijs qui patiuntur defectum in ordine. satis vī, quod potest adhuc archiep. dispensare in archiepiscopatu: sicut olim poterat. arg. 60. dist. nullus in episcopū, & in alijs dignitatibus inferiorib. benè pot, sup. eo prima. 1

d In quibus.] Verba ista sunt Innoc. interpretantis capitulum Vrbani, qui locutus fuit secundum antiqua tempora.

e Verum cum hodie.] Nunc incipit allegare, an subdiaconus eligi possit.

f Erubescant.] 32. dist. erubescant.

g Nemo.] 32 dist. nemo.

h Obseruare.] Ex quo oneratur, dignum est vt honoretur 16. q. 6. de lapsis.

i Sexta synodo.] 32. dist. si quis eorum.

k Mulieri.] 32. dist. vt nullum.

l Nullū.] 28 d. null', & 31. ante triennium.

m Liberè.] Et ita quod fuit prius dispēsatio, hodie est ius cōe, sic inf. de offic. leg. quod translationem, & ad subdiaconatum extendit quod de superioribus dictū erat simile, supra de transl. inter corporalia. & sup. de consue. cū venerabilis, & eodem priuilegio gaudet subdiaconus quo & diaconus, inf. de ser. nō ord. miramur.

CAP. IX.

A Multis † multotiens, an subdiaconus in episcopum eligi valeat, hæsitatur.

¶ Siquidem Vrbanus Papa primus decreuit, vt nullus [a] in episcopum, nisi in sacris ordinibus religiosè viuēs inuentus fuerit, eligatur: Sacros (inquit ordines diaconatum dicimus & presbyteratū: hos siquidem solos [b] primitiua ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos verò (quia etiam ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in episcopos eligi, si tamen præclaræ † scientiæ ac religionis exsistant. quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel Metropolitani [c] licentia fieri permittimus.

¶ In quibus [d] verbis innuitur, quod Vrbanus ad statum primitiuæ ecclesiæ se referens (in quo subdiaconatus ordo sacer minimè dicebatur) instituit, vt de subdiacono (nisi vtilitatis causa, & tunc etiam nisi de permissione Metropolitani, vel Romani Pontificis) non posset electio celebrari.

¶ Verùm [e] cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computetur, sicut Vrbanus Papa secūdus, sub his verbis expressit. † Erubescant [f] impij, & intelligant iudicio spiritus sancti eos qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu, sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. Et iterum, † Nemo [g] ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis exsistat, & qui vsquè ad subdiaconatum vnicā, & virginem habuerit vxorem. Et ad similitudinem diaconi & presbyteri, subdiaconus debet continentiā obseruare, [h] sicut est in sexta [i] synodo † constitutum, vt si quis eorum qui ad clerū accedunt, nuptiali iure mulieri [k] voluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius † statuisse legitur, vt nullum [l] facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se castè victurum promiserit. †

¶ Nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statuimus, vt subdiaconus in episcopum valeat liberè [m] eligi, sicut diaconus vel sacerdos.

¶ Idem titulo S. Crucis presbytero Cardinali.

¶ *Irregularis, & in maioribus potest dispensatione in abbatem institui.*

CAP. X.

TVam † in Domino diligentiam commē-

TVam.] Prima pars ponit exordium. Secunda māda tū: ibi, Mandamus & facit ad duas partes rubricæ, s. de qualitate & ordine. Io. And.

CASVS. Monasterio S. Quirici uacante, Cardinalis quidam uolens ipsum persona idonea ordinare, cum super hoc diligentiam adhibuisset, nec posset personam idoneam inuenire, per quam posset status monasterij in melius reformari: tandem inuenit quendam monachum discretum & utilem monasterio, qui alias de iure non poterat eligi in abbatem pro quo quidam laici apud Cardinalem intercedebāt, consuluit Papam, quid super hoc esset agendum. Papa commendat diligentiam Cardinalis, mandans eidē, quatenus, si non potest eidē monasterio de persona mag. idonea prouidere monachum illum quem sibi commendauit, per quē status monasterij creditur reformandus, ibi præficiat in abbatem, nullum habens respectū ad petitionem illicitam laicorum, sed ex officio suo tantum ad hoc procedat; ita tamen quòd ad sacros ordines non ascendat, cum necessitate instante possit in abbatem assumi in minoribus ordinibus constitutus: & laici ipsi non sunt illi aliqua consanguinitate, uel affinitate coniuncti, ut propter hoc contra ipsum aliqua suspicio

† hoc c. usq; ad illa uerba: in quib. habes in Pā. ormia lib. 3. tit. de elec. sum. Pōt. c. 5

sep & sis

†! Refert. ēt in Pānorm. lib. 3. tit. de cōtinēt. cler. c. 103.

1 Cōcor. l. iure gē. §. adeo, C. de pact. & l. legatū, & l. ad rē mobilem, ff. de procu.

† Pannorm. ibid. c. 104

† Cap. 6 l. Pannorm. ibid. c. 102.

† Lib. 1. epistola 42 ad Petrum subdiaconū Siciliæ.

† Vide ... cum not. ... Bart. ... placuisset, ... de orig. ...

† In ... ita: Tua... dño d... tiam c... dares, ... super ... sterio S. ... rici d... sceris ... bere, ...

spicio possit oriri. Ex hac decr. no. quod licèt preces sint illicitæ, tamen si non habeatur respectus ad illa, non committitur simonia. Nota quod ex necessitate dispensatur cum aliquo, vt in abbatem assumatur, & in minoribus ordinibus ministret. Item officium abbatis in administratione consistit.

[Glossa sequens circa preces an simoniam inducant, distinguit inter proprias & alienas. in primo casu ponit opinionẽ Hugonis & cõtrariã. In secũdo subdistinguit an sint spirituales, an carnales: & tunc arg. pro indigno, aut pro digno, & tunc aut habetur respectus ad illas, aut non.]

a Nullũ prorsus.] nõ enim preces carnales debet respicere qui est ordinator, sed tantum merita & prouidentiam ordinandi 1.q.1. quibusdam & 8.quæ.1. Moyses, & c.si ergo. Et ideo not. quod cum quis el[illegible] vel ordinatur [illegible] pre cibus interuenientibus, aut alienis. Si suis, dicunt quidam & Hugo contra eis, quod quãtumcunque sit idoneus simonia cõmittitur. arg. 1.q.1. In scripturis, & 1. q. 7. si quis omnẽ. & 1. q.1. ordinationes, & [illegible] de iure pat per nostras. Illud credo si est indignus, secundũ quod dicit. T. sed si dignus est, potest etiã preces porrigere superiori cum indiget: quia tunc nõ præsumit ambitiosus, sed potius propter necessitatem 1 alias potest dici, quod simonia esset. arg. 1. q.1.c. filiũ. & no. ita quorundam. Et arg. inf. de simo. tua. Si preces qui pro se porrigit ut in prælatum eligatur, ambitiosæ sunt & illicitæ. 1 q.1. nullus itaque. Si vero precibus alienis promouetur: aut preces sunt spirituales aut carnales. si sunt carnales, & fiunt pro indigno, simonia committitur. 1. q.1 de ordinationibus, quia succedunt tales preces loco pretij. 1.q 1. sunt nonnulli. Si pro digno, dummodò superior non habeat respectum ad preces, sed ad meritũ, licitè possunt admitti, vt hic. & 1.q 1. quibusdam. Si verò sunt spirituales, admitti possunt, nec inducunt simoniã. 1. q.1. fatiorem.

b Non ascendat.] Fortè erat irregularis, & sic potest quis esse abbas in minoribus ordinibus per necessitatẽ, alias nõ valeret. nã & diacon⁹ põt esse abbas. 50. di. accedẽs. arg. Imo & infamis etiam monasterij gerere potest: vt ibi. Infamia enim à ciuilibus muneribus nõ excludit. C. de iis qui non impl. stipẽ. la.fo. sunt. l.1. lib. 10. nomẽ abbatis potius est sollicitudinis, quam ordinis, vel honoris. 13. q.2. hoc tamẽ. Arg. cõtra s. e.c.1 & laicus põt esse abbas eciã necessitatis. 93. di. à subdiacono & 16. q.1 generaliter. arg. in hoc quod vr hic dispensatiuè intelligitur, quia abbas dẽt esse sacerdos: alias remouet s. eo.c.1. Bern.

c Cũ instãte.] 2 Hic rñdet tacitæ obiectioni, quæ posset ei fieri. Diceret.n. aliquis quõ erit iste Ab. cũ nõ possit ad ordines promoueri nec si cerdos fieri? Rñdet: Cõsidest, quia, &c.

[Marginalia: Infamis curã monasterij gerere põt. — † Al. informandus. — Simonia an inducatur per preces. — 2 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus. — † Cap.1. eo. tit. in 4. compila.]

damus quã sup monasterio S.Quirici reformando dignosceris adhibere.

¶ Mandamus, quatenus si non potes eidem monasterio de persona idonea melius prouidere, tu monachum illum, quem literis tuis de honestate ac industria commendasti, per quem status eiusdem loci creditur reformandus † nullum prorsus [a] habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidam laici faciebant, sed ex tuæ dumtaxat prouisionis officio instituas in abbatem: ita videlicèt, quod ad sacros ordines non ascendat [b] cùm instante [c] necessitatis articulo possit in abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus: ¶ Et laici memorati non sint cõsanguinitate vel affinitate coniũcti monacho memorato, vt ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

¶ Idẽ Rothomagen. archiepiscopo.

¶ Abbas si est Presbyter, & benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

CAP. XI.

CVm † contingat interdum, quod laici ad monasteria conuolantes, à suis abbatibus tonsurentur: requisisti, an clericatus ordo in tõsura huiusmodi conferatur.

¶ Super quo tibi taliter respondemus, quod cum in septima synodo [d] sit statutum, vt lectores per manus impositionem licentia sit vnicuique abbati [e] in proprio monasterio, solummodò faciendi dummodò ipsis ab episcopo (secundum morem præficiendorũ abbatum) manus impositio facta noscatur, & constet eum existere sacerdotem: per primam tonsuram, iuxta formam ecclesiæ datam, à talibus clericalis ordo [f] confertur.

¶ Idem.

¶ Si canonicus regularis factus monachus, iusta de causa ad canonicam reuersus: ibi postea præficiatur licitè tenere poterit prælaturam.

CAP. XII.

INtelleximus, † quod cum in monasterio tuo

CVm cõtingat.] Cõis diuisio: Secunda ibi, sup quo. & principale dictũ nõ facit ad titulum, sed sequẽti loq̃ de præficiẽdo. Io. And.

CASVS. Laici aliqui transeunt ad monasteria, & ibi a suis abbatibus tõsurant. quæsitum fuit à Papa an clericalis ordo in tonsura hmõi cõferat? Et ipse rñt, quod cũ in septima synodo sit statutũ, ut liceat abbatibus in proprio monasterio solũmodò facere lectores per manus impositionẽ, dũmodo et ipsis abbatibus ab epõ manus impositio facta noscat, & sacerdotes existãt, per primã tõsurã in forma ecclesiæ datam clericalis ordo cõfertur. Not. quod abbates pñt cõferre ordines, vt hic dicitur.

d Synodo.] 69. di. quoniam videmus.

[Glossa seq. recitetur per duas qõnes, an psalmista⁹ sit ordo, & an per presbyterũ cõferri possit. In prima ponit opinionẽ, quam reprobat.]

e Abbati.] Hoc idẽ põt elect⁹ in abbatẽ & cõfirmatus, si epus eũ differat bñdicere. vt supra de sup. negl. pl. statuimus, talis ordo appellat psalmistat⁹, tñ vbi agit de singulis ordinibus nihil agit de hoc 93. di. illud vnde quidam dixerit non esse ordinem, sed eorũ opinio corrigit hic in fi. ubi dicit quod per primã tonsurã clericalis ordo confertur, & etiam presbytero hoc licet. 23. distin. psalmista. ubi de hoc in summa. Hug.

f Ordo confertur.] Sed 3 nunquid qui tales percutiunt, incidunt canonẽ late sententiæ; Dic quod sic: quia clerici sunt, vt hic, & quicunque clericum percusserit excõicatus est. ut inf. de sent. excom non dubium.

INtelleximus.] Primò narrat factum ex quo. secũdò dubium elicit ibi, Ne igitur. cui tertio respondet: ibi Discretioni. Et facit ad eam partem titu. de qualitate præficiendorum. Ioan. And.

[Marginalia: † Cap.2. tit. de qualitate ordi. in 4. cõpila. — Abbas quã lev ordines cõferre possit. — 3 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus.]

fuisset laudabiliter conuersatus, ad monasterium sancti Innocentij talis ordinis accessisti: vbi cum aliquandiù in ipso ordine permansisses, demum ad cor reuersus, de metropolitani & aliorum consilio, ad primam domum redire curasti; in qua tandem sub regularis obseruantiæ disciplina taliter Deo & hominibus placuisti, quod per tuorum exigentiam meritorum, fratres tui præfecerunt te vnanimiter in abbatem. ¶ Ne igitur occasione moræ, quam in præscripto monasterio contraxisti † (quasi † conscientia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura tepescas, attendentes quod cautum est in canone,[a] nè quis canonicus regularis, nisi fortè (quod absit) publicè lapsus sit, efficiatur monachus: & si factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus: ¶ Disc.† tuæ mādamus, quatenus circa curam [b] tibi commissam, solicitudinem exercere studeas indefessam, & taliter sequentia bona continuare prioribus, quod dignum à Deo possis meritum expectare.

¶ Idem.

¶ Ordinatus ad sacros ordines sine titulo, ab ordinatore iustè petit beneficium.

10

C A P. XIII.

Accepimus, † te nostris auribus intimante, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Bracharen. super beneficijs obtinendis infestant, & infra. ¶ Licèt igitur in ordinationibus clericorū, illam tu ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, vt minus idonei non ordinarentur à vobis, ac ideò post promotionem eorum exceptionem [c] non poteris prætendere contra illos, nisi fortè postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos; ex super abundanti tamen quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris apponi; vt si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore uel successore ipsius competens beneficium tribuatur; cum & si tecum de iure agere vellemus, te possemus meritò ad prouisionem eorū compellere, quos à te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eo præsertim quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos de

20

30

40

50

60

C A S V S. Quidam monachus sine licentia sui abbatis, leuitatis causa transiuit ad monasteriū sancti Vincentij, & cū ibi in ordine illo aliquandiu pmāsisset, de consilio quorundā rediijt ad domum priorem, & ibi meritis exigentibus electus fuit in abbatem. Quia in secundo monasterio morā fecerat, dubitabat ministrare in officio abbatiæ: cōsiderans qd legit in canone, ne q's canonicus regulatus efficiat monachus: nisi fortè, ꝙ absit publicè lapsus fuerit: & si fact' fuerit, ad canonicat' ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo. Cōsulit Papam, super hoc mandat ei Papa, quaten' circa curā sibi commissam solicitudinē adhibeat diligentem sequentia bona continuando prioribus. No. ꝙ canonicus regularis factus monachus, potest præfici I abbatem.

a In canone.] 19. q. 3. mandamus [Gloss. teq; signat contrarium, & quadrupliciter soluit.]

b Curam.] Hic vr ꝙ si aliquis trāsit ad strictiorem religionē sine licentia prioris vel abbatis, ꝙ reuocādus sit ad priorem ecclesiā. Sed vr obstare. j. d re. licèt. Sed potest intelligi ꝙ hic dr qñ ex leuitatis causa transit: prout intelligi cōsueuit ille canon. 19. q. 3. mandamus. Vel dicat ꝙ iste fuerat tūc in habitu probationis. Vel iste loc' quē intrauerat fuerat laxioris religionis ꝙ̄ prio. Vel dic, ꝙ si aliquis petita licētia, licet nō obtēta, trāsit ad strictiorē regulā, ꝙ tunc nō pōt reuerti ad priorē locū, 1 & sic loquit illa decre. licèt. sed si nullo modo petit licentiā, tunc redire cogetur prout hic fecit.

Accepimus.] Cōmunis diuisio. Secūda: ibi, Licèt. Et facit ad secūdā partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Ioan. And.

C A S V S. Eps Zamoren. quosdam clericos promouit ad sacros ordines sine certo titulo. clerici illi impetrauerunt literas super sua prouisione contra epm Zamoren. ad quosdam executores. eps qū citabatur ab eis exceptiones pponebat cōtra ipsos clericos: sed ipsi eas admittere nolebāt. vndè petijt sibi super hoc puideri; vndè Papa rescribit ei dicens; licèt in ordinationibus clericorum tam ipse q̄ antecessores ipsius eam diligentiam debuerint adhibere, vt minus idoneos, non ordinarent; vnde secundum hoc contra illos exceptionē opponere non possent: nisi forte post promotionem reddiderint se indignos: tñ Papa ex abundanti qñ scribit, p talibus facit apponi in literis suis; [si ordinat' pro quo scribit, sit ecclesiastico beneficio non indignus.] Vñ de Papa sine aliqua examinatione posset illū cōpellere ad prouisionem illorū, quos ipse vel antecessores sui ad ordines promouerūt; cū illos ad bñficium obtinendū dēat idoneos reputare, quos ad ordines recepit. Vñ non dēt grauiter sustinere si illos facit per alios examinari, quos nō credit sine examinatione ordinatos fuisse anteq̄ ipsum cōpellat ad prouisionē illorū. Mādat Papa eidē, quaten' pui deat illis pro quibus lras suas recepit in forma cōi, in maiori ecclesia uel in alijs diœcesib. Bracaren. & exceptiones, quas cōtra ipsos duxent pponēdas, pcipit audiēdas. Nota arg. ꝙ semel examinatus amplius examinari non dēt, nisi de ijs, q̄ postea contingūt. Itē q dignus reputatur ad ordinē, dignus reputari dēt ad bñficium. Itē semel examinatus, iterum examinatur. Itē per formam cōem poterit executor prouidere in maiori ecclesia. Itē quā tumcunquè absolute scribat, exceptiones legitimæ sunt admittendæ.

c Exceptionem.] not. ꝙ qui ordinauit aliquē postea nō pōt ei irregularitatē aliquam vel crimē aliquod obijcere, nisi ex causa superueniente 2 sic nec elector cōtra electū 3. q. 1. dilectissimi. & est simile 4. dist. in istis. & 4. q. 3. si q's testibus. & infra de conces. preb. cum super quæstione. in fi. sic 18. dist. diaconi. & inf. de cler. coniuga. diuersis fallacijs.

[Glo.

† Vide l. mo rā. cū gl. ma. ff. de viur.

† al. ita: cū conscientia tua te remordeat.

† In codice Barbatiæ ita: Discretioni tuæ taliter respondemus, ꝙ circa, &c.

1 Concor. l. 1. §. fi. per doctor. ff de excr. & ff. de inst. sed & si §. conditio.

† Cap. 3. tit. de qualitate ordinan. in 4. compil.

2 Text. [illegible] in l. fi. [illegible] §. tina. ff. [illegible] adul. & ff. [illegible] sol. mat[illegible] cū mul[illegible]

[Gl. seq. alle. multa concor. & duo contraria, alleg. etiā duo iura similia per casum conuersum, demum quaerit, ponit opi. Ioan. & contrarium soluit.]

a Reputare.] No. quod qui reputatur dignus in una dignitate, si postea eligitur ad aliam, etiam tunc dignus debet reputari, sic 74. distinct. gesta, argu. contra 12. dist. nos consuetudinem, & sup. de elect. scriptum est. Econtra vero qui reputatus est indignus in uno officio, debet indignus haberi in alio, ff. de suspec. tu. l. 3 §. quam potest, ubi dr̃ quod si aliquis inolē se h. b. in tutela, & deinde detur curator, tanquam suspectus remoueri debet C. de su & archa. l. si aliquid, lib. 10. Item quid dices si aliquis irregularis uel criminosus toleratus est in officio sacerdotali nunquid si talis eligitur ad dignitatem potest excipi contra eum ab illis qui eum tolerauerūt in officio sacerdotali? Videtur quod nō, quia qui eum reputauerunt dignum ad ordinem, & ad beneficium reputabūt eū dignum, argum. inf. de accus. ult., inf. de senten. excommu. in praesentia, & ff. de li. causa. qui sciens, si dat nec uir accusare potest mores uxoris, quos prius probauit, ff. de adul. si uxor. in fi. hoc concedebat Io. sed ex officio suo potest inquirere de talib. 2. quaest. 7. quaedam, ff. de posiu. quos prohibet, & ff. de petit. her. l. ult. & ff. de . dubl. l. 1. § si publico, et inf. de except. exceptionem, et quod superior debent de his inquirere, habes expressè sup. de ele. nihil est et in c. uenerabilem. Tamen quod dicit Io. quod isti qui tolerauerunt in sacerdotio ipsum, non possunt ei postea obijcere, non credo; quia licet tolerauerint eū in tali officio, propterea non debent tolerare eum in maiori, nunquid si eligatur in episcopum uel in maiorem praelatum, nō possunt ei obijcere aliquid? imo possunt; quia licet sit dignus in uno officio, non tamen in maiori debet idoneus reputari, 12. dist. nos consuetudinem. Et arg. sup. de ele. scriptū est accusare ipsum possunt per c. praedictum, nulli. Sed si promoueatur ad dignitatem, credo quod possint cōtra illum excipere.

[Gl. seq. literam exponit, et notat aliquem saepius examinari, alle. 3. iura, et duo in contrarium, et soluit.]

b Examinari.] intelligo tamen quod in eo casu permittatur episcopo examinatio sine exceptione quando nō per se examinauit episcopus, sed per archidiaconum de off. archi. ad hoc. sic patet quod aliquis saepe examinatur, inf. de praeb. cum secundum Apostolum, et 2. q. 5 Mennam et 2. q. 1. notum, arg. contra inf. de offi. leg. licet, et ff. nau. cau. sta. l. licet. Sed quod tantūmodo debeant examinari de ijs quae postea contingerunt, arg. sup. eod. c. 1. ideo benè debent examinari, ne indigni promoueantur, et negligentia prioris examinatoris non debet impedire quò minus quaeratur an dignus sit; & ad hoc tenetur superior. sup. de elec. nihil est, & c. venerabilem.

c In forma communi.] inf. de praeb. cū secundum apostolū.

[Gl. seq. no. quaerit, & soluit.]

d In maiori ecclesia.] no. quod per formam communem, qua mandatur alicui ut prouideat alicui in aliqua ecclesiarū ciuitatis uel dioecesis, potest prouideri in ecclesia cathedrali; ut bene patet hic, & inf. de praeb. pro illorum, &c. cū secundum Apostolū. sed per formam illā non posset prouideri in aliqua praelatura, inf. de praeben. c. ult. quia ad praelaturas non extenditur intentio mādatoris. Sed quid si dicatur tantum, prouideas tali in aliqua ecclesia dioec. Bonon. nunquid potest prouideri in aliqua ecclesia ciuitatis? Vel si dicatur, in aliqua ecclesia ciuitatis Bonon. nunquid in ecclesia dioecesis? Dicas quod non: quia per clausulam illam [in aliqua ecclesia dioecesis Bonon.] non comprehenduntur ecclesiae ciuitatis. uel econuerso supra de rescript. Rodulphus.

e Exceptiones.] quantumcunque Papa praecise scribat, exceptiones legitimae admittendae sunt, inf. de offi. deleg. ex parte i. nisi dicatur quod nullae debeant admitti, quod nunquam de facili dicit ut ibidem, sed si enumerauerit non obstante tali et talibus exceptionibus: tunc illae non sunt admittendae, arg. ff. si quis cau. sed et si. quaesitum.

bes idoneos reputare, [a] quos ad ordines suscepisti. Vndè grauiter sustinere non debes, sed nobis potius deferre inclinare teneris, si illos examinari [b] per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, ante quam ad prouisionem eorum compellere te velimus.

¶ Mandamus igitur quatenus eis pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma cōmuni, [c] in maiori ecclesia, [d] vel alijs ecclesijs dioecesis Bracaren. prouidere non tardes. † Exceptiones [e] autem si quas contra tales proposueris, praecipimus audiendas.

¶ Idem in Concilio generali †

¶ *Minus idoneus in sacerdotem promoueri, vel ad regimē animarum assumi non dēt.*

CAP. XIIII.

CVM † sit ars artium [f] regimen animarum; districtè praecipimus, ut episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant & informent, vel per se ipsos, vel per alios [g] idoneos viros super diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare.

¶ Quoniam si de caetero rudes, & ignaros ordinare praesumpserint, (quod quidem facilè poterit deprehendi,) [h] & ordinatores, & ordinatos ultioni graui decernimus subiacere. Sanctius † enim est (maximè in ordinatione sacerdotum) paucos bonos, quàm multos malos [i] habere ministros: quia si caecus caecum † ducit, ambo in foueam dilabuntur. †

Cum sit ars artium.] Pertinet ad titulum de qualitate, et diuisio per se patet. Secunda ibi, Quoniam.

CASVS. Praecipit Papa, ut episcopi diligenter instituant et informent illos quos promouent ad sacerdotiū per se, uel per alios uiros idoneos super diuinis officijs, et ecclesiasticis Sacris. quod si de caetero rudes et ignaros promouerint, et ordinatores, et ordinati grauiter puniantur; quia melius est paucos bonos quam multos malos habere ministros. Hoc ultimum uerbum notandum est.

f Ars artium.] bene dicit, quia animae sunt pretiosiores omnibus alijs rebus, et corporibus, 12. q. 1. praecipimus, et 24. q. 3. si habes, et inf. de pen. et remis. cum infirmitas in fine.

g Per alios.] per clericos suos de latere suo missos 24. dist. quando.

h Deprehendi.] no. quod eo ipso quod ordinatus appa ret indignus, et ordinās similiter, ut 81. dist. tantis. Daniel. in fi. nec enim potest ignorare praelatus uitium subditi, sup. de re iu. quamuis, arg. supra de elect. innotuit. C. de rescin. uend. quisquis, et ff. locati. ad ædes § 1. 2. et ff. de ædil. edict. l. 1. § exaita, sed hoc est uerum cum eos examinat per se, secus si per alios, 24. dist. quandoque, et infra de offi. archid. c. ad haec.

i Malos.] simile 23. distinc. tales, et dicit lex, melius est pauca

† Vide l. si cui fundus, ff. de fraud. indiu. & l. illi cū illo, ff. de usufru. leg.

† Lateranēsi c. 27.

1 Sed bene in corrigere se querentes manutenentiā de uitiorum quēdam. Io. Aud.

Examinatus etiam examinatur.

† Cap. 4. tit. de qualit. ordinan. in 4. compil.

† Satius. Sanius.

† Matth. 15.

† Vide l. quos, cū glo. ff. de uulg. & pup. substit.

2 Si locaui uasa uitio & uinum effluxerit, teneor, nec me excusat ignorantia. Io. An. Aud.

1 Concor. l. 1. §. pen. ff. quemadmodum cuiusq; uni. & l. elegan ter. §. tertium ff. de do.

† Al. Buuic.

penca idonee effundere, quam multis inutilibus hoies ꝑ grauari, C. de vete iur. enu. tanta, §. contrariũ, & melius est pauca agere caute, q̃ multis periculose interesse, in auth. de tabel. circa mediũ cõstit. coll. 4. Et est arg. contra illos qui multa inutilia allegant. de cõse. di. 5. nõ mediocriter. & 24 q. 1. odi. & proieci: 1 quia multitudo onerosa nihil habet honesti. in auth. de referenda. ad fi. colla. 2.

¶ Honorius iij. capit. Bremeñ. †

¶ *Defectus scientiæ deijcit iam promotum.*

CAP. XV.

QVamuis multa proposita fuerint contra episcopum Calinensem: † quia tamen confessus [a] est coram nobis se nunquam de grammatica didicisse, nec etiam legisse Donatum, [b] & per euidentiam facti vsquè adeò de illiteratura & insufficientia sua constat, quod contra Deum esset & canonicas sanctiones tãtum in episcopo tolerare defectum, [c] ipsum à pontificalis officij executione, & ab administratione Calineñ. ecclesiæ penitus duximus amouendum.

QVamuis.] Facit ad rub. de qualitate. & non diuiditur.

† Al. Caiani ten.

CASVS. Quidam electus fuit in epm Calineñ. & cõsecrat' postmodum corã Papa multa fuerunt proposita cõtra ipsũ, vt tãq̃ idignus amoueretur: ipse tamen fuit cõfessus corã Papa ꝙ nũquam audiuit grãmaticam, nec etiam legit Donatũ: & quia ꝑ euidentiã facti constitit adeo de ipsius illiteratura, ꝙ contra Deum esset tantũ in epo sustinere defectũ, ipsum remouit ab executione pontificalis officij, & ab administratione ecclesiæ Calinen. Nota ꝙ p. p. defectũ scientiæ remouetur q. s. ab episcopatu: multo fortius debet repelli ab obtinendo.

a Confessus.] Et ideò pro conuicto debet haberi. ut. de confessis. li. 6. c. vlt. & C. de confes. l. vnica.

b Donatum.] & ideo grammaticã populo exponere non valebat: 2 vnde in hoc reprehendi non potuit sicut ille, 86. dist. cum multa, vbi reprehenditur qui grammaticam populo exponebat.

2 Ouid. li. 2. de tristibus. Quod mini me nouit, nemo docere põt. Io. And. Quot & qualis in epo requirantur.

c Defectum.] tria enim præcipuè requiruntur in episcopo, literarum scientia, ætatis maturitas, & grauitas morum: adde & quartum, quod sit de legitimo matrimonio natus, sup de elec. cum in cunctis, & s. eo. eam te. Defectus scientiæ sufficit ad cedendum, s. de renun. nisi cum pridem, §. pro defectu, competens tamen scientia in episcopo toleratur, s. de elec. cum nobis olim, & c prædicto, nisi cum pridem, § pro defectu. Ignominiosum enim est epo, cum ipse deberet alios docere, si tunc quærat ab alijs edoceri, in auth. de san. episcop. § damus, coll. 9. & prima, q. 7. conuenientibus, & 1. q. 1. vilissimus, & qui doctior est, & sanctior eligendus est, 8. q. 1. licet ergo. & talis debet eligi cuius comparatione cæteri grex dicantur, 25. di. c. vnum o. arium, §. nomine autem criminis.

TITVLVS XV.

De Sacra Vnctione.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Ecclesia Græcorum in ordinationibus & consecrationibus seruare debet vnctiones, quas seruat ecclesia Romana. Episcopus autem cum consecratur inungitur chrismate in capite & manibus: quod si fuerit prætermissum, per tres episcopos est supplendum.*

CAP. I.

CVm † venisset ad Apostolicam sedem Bracarensis † episcopus, qui in cõsecratione sua sacram non acceperat vnctionẽ, quoniã apud vos [d] non consueuerunt pontifices, cum consecrantur, inungi: Nos quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri: [e] facientes caput eius & manus per Albañ episcopum (assistentibus [f] ei duobus episcopis, secundum morẽ ecclesiasticum) sacro chrismata deliniri: & infra.

¶ Scire te volumus, duas esse species vnctionis: exteriorem, & quæ materialis est & visibilis; & interiorem, quæ spiritualis,

CVm venisset.] Diuiditur in duas partes principales. In pri. instruit ecclesiam Græcorũ circa materiã vnctionũ. Secunda rñdet ad quæstionẽ principalem. Secunda ibi, Licèt. Et prima potest subdiuidi in tres principales. Secunda ibi, Scire. Tertia ibi, Monemus. Et in hac prima parte dicit se fecisse per tres episcopos suppleri quod huic episcopo deerat. Ioann. Andr.

3 Hic casus in antiquis codicibus reperitur.

CASVS. Quidam 3 episcopus Græcus ad Apostolicã sedẽ accedẽs, 4 cõfessus fuit domino papæ, ꝙ in consecratione sua sacram non acceperat vnctionẽ, vnde Papa, qđ illi defuerat, in eo fecit suppleri. scribit ergo Papa super hoc Cõstantinopo. patriarchæ, ostẽdens ꝙ duæ sunt species vnctionis: exterior, & interior. Exteriore inungitur corpus, interiore cor. & vngitur q. s. oleo & chrismate ostendens quare de vno, & quare de alio. Et quare eps inungitur in capite, & princeps in humero. & q. libet fidelis inũgit in scapulis & pectore oleo sãcto ante baptismum, & post baptismũ inungitur chrismate in uertice, & fronte, & ostendit q. d. significant illa, & a q. bus debeãt consecrari. Dicit etiam ꝙ consecratur altare, & calix exemplo beati Siluestri, & authoritate Domini, qui præcepit Moysi ut faceret oleum unctionis de quo ungeretur tabernaculum. Dicit etiam quod sacrm unctionis, aliud figurat in nouo testamento quàm in veteri. vnde non iudaizat ecclesia vnctionis celebrans sacramentum: sicut quidam mentiuntur, qui diuinas non intelligunt scripturas in fine dicit, quod Romanus Pontifex non vtitur baculo pastorali. tũ ꝑpter historiã tũ p. p. mysticã rõnẽ. itẽ tã patriarcha poterit vti baculo ad similitudinem aliorum pontificũ. Bernardus. Not. quod per sacramentum collatũ infundit gratia. Itẽ No. seriẽ decretalis de consecratione episcoporum, & Regum, & sacerdotũ, qualiter consecrantur & inunguntur: quomodo & in quibus membris, & de qua vnctione quilibet eorum inungatur, & de significatione vnctionũ. Itẽ not. quod summus sacerdos dr. eps.

† Cap. unico eo. ti. in 3 cõpilat.

† Bramẽben. Larraben. Bratuben. Bratulen. Sed fortassis legendum Brãdinben. agit eni hic de quodam epo Græco, ut notat Cõtius. Bracẽsis autem episcopus in Hispania est.

4 Forte in legatione patriarchæ constantinopol. qui etiã an posset uti baculo pastorali: cum Romanus Pontifex, nõ utatur, ut patet in fi. 10. An.

d Apud vos.] i. apud Græcos. scribit enim patriarchæ Constantinopol.

e Suppleri.] Vt 1. q. 1. c. spiritus sanct' §. ecce qñ ab hæreticis, ergo cautè supplẽdũ est qđ incautè prætermissũ fuerat inf. ti. prox. c. 1. & vlt. vndè non dr̃ actũ cũ aliqd superest ad agendum C. ad Syllanianum. in fi. & 7. q. 1. nihil.

f Assistentibus ei duobus.] Quia in consecratione episcoporum ad minus tres episcopi debent esse. 66. dist. c. porro, & supra de temp. or. si archiepiscopus.

DE SACRA VNCTIONE.

¶ Quia ex ordinandis, & præficiendis aliqui inunguntur, viso de illis, de sacra vnctione uidendum est. Io. And.

De hac materia tractatur 96. dist. & 95. per totum. De secunda parte rubricæ tractatur, 64. & 65. dist. per totum.

a Inun-

est & inuisibilis. Exteriori visibiliter inungitur corpus, interiori inuisibiliter inungitur cor. [a]

¶ De prima Iacobus Apostolus ait: Infirmatur [b] quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmũ. De secunda Ioannes Apostolus ait, Vos vnctionem, [c] quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. † Vnctio visibilis & exterior signum est interioris & inuisibilis vnctionis; Vnctio verò inuisibilis & interior, non solum est signum, sed etiam sacramentum, [d] quia si dignè sumitur, vel agit [e] vel auget [f] absquè dubio quod designat.

¶ Ad exhibendum autem exteriorem & visibilem vnctionem, benedicitur oleum, quod dicitur cathecumenorum vel infirmorum, & conficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo, mystica ratione. [g] Per oleum enim nitor conscientiæ designatur, iuxta qđ legitur, [h] Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum odor famæ exprimitur, propter quod dicitur. [i] Sicut balsamum aromatizans, odorem dedi. Hoc ergo chrismate vngi debet episcopus, non tam in corpore quàm in corde, vt & interius nitorem conscientiæ quantum ad Deum; & exterius habeat odorem famæ, quo ad proximum. [k] De nitore conscientiæ dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. nam omnis gloria filiæ Regis ab intus. [l] De odore famæ idem Apostolus ait. Christi bonus odor [m] sumus in omni loco, & alijs sumus odor vitæ [n] in vitam, alijs odor mortis [o] in mortem. Debet enim episcopus bonum habere testimoniũ, & ab ijs, qui sunt intus, & ab ijs, qui sunt foris, [p] vt cortina cortinam trahat, [q] & qui audit, dicat, veni. Hoc vnguento caput & manus episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud, [r] Vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Per manus opera intelliguntur, iuxtà illud, Manus meę distillauerunt myrrã. Manus igitur vngitur † oleo pietatis, vt e͂ps operetur bonum ad oẽs, maximè aũt ad domesticos fidei. Caput aũt vngitur balsamo charitatis, vt e͂ps diligat Deũ ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & proximum suum sicut seipsum. [s] Caput inungitur propter auctoritatem & dignitatem, & manus propter ministerium & officium. Caput inungitur vt ostẽdatur illius [t] repræsentare personam, de quo dicitur per prophetam. Sicut vnguentum in capite eius, &c caput enim viri, [u] Christus; caput Christi, Deus, qui de se dicit, Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me, euangelizare † pauperibus misit me.

¶ Manus episcopo inunguntur, vt ostendatur accipere potestate benedicendi & cõsecrãdi. Vndè cum eas consecrator inungit: Cõsecrare [x] (inquit) & sanctificare digneris Dñe manus istas per istam vnctionem & p nostrã benedictionẽ, vt quęcunq; cõsecrauerint, cõsecrentur; & quęcunq; benedixerint, benedi-

a Inungitur cor.] Imò anima, sed hoc ideo dicit, quia anima sedẽ habet in corde principaliter: 1 vel potius quia non fructificat vnctio in anima, nisi ex corde & voluntate procedat. Vincen.

b Infirmatur.] 95. dist. c. presbyteros, §. sed istud.

c Vnctionem.] i. vnctio. figura est antiptosis, cũ casus ponitur pro casu sim. 25. dist. c. vlti. & 65. dist. cap. 1. ver. omnis sanctificatio, i. omnem sanctificatum, & inf. de iud. c. 1. ver. quem, idest, qui.

d Sacramentum.] simile de consec. dist. 4. c. 1. & inf. de celeb. missa. cum Marthæ, §. ex eo. in fine.

e Agit.] scilicèt salutem.

f Auget.] iuxtà illud: Super ægros manus imponent, & benè habebũt, & verè auget sicut cõfirmatio, inf eo. c. ver. quia per eam spiritus sanctus ad augmentum datur, & robur, &c.

g Mystica ratione.] prout statim sequit.

h Legitur.] in Euangelio sancti Matthæi.

i Dicitur.] in lib. Sapientiæ.

k Quo ad proximum.] ista duo necessaria sunt, 12 q. 1. nolo, & 11. q. 3. non sunt audiendi.

l Ab intus.] procedit, supple, vnctio.

m Bonus odor.] i. exemplum & imitatio Apostolorũ quoniam Apostoli per p̃dicationem & famã inuitabant homines ad salutẽ, verba ista habe. 23. q. 4. Nabuchodonosor, & dr bonus odor prædicatio bonorum, quam quidam ex charitate suscipiunt: & indè isti in aĩa viuũt: vnde dicit. Alijs sumus odor vitæ in vitam, s. æternã. Alij vilipendunt & contemnunt prædicationem bonorũ, & isti de tali contẽptu mortẽ incurrunt animæ: vnde dr, Alijs sumus odor mortis in mortem, scilicèt ęternam, & ita ex eodem bono odore alij saluantur, & alij pereunt.

n Vitæ.] idest, dilectionis, & bonæ opinionis ducẽtis eos in vitam, scilicèt æternam.

o Mortis.] i. inuidiæ, & malæ opinionis, ducentis eos in mortem, s. æternam.

p Foris.] simile 8. q. 1. licèt ergo, & 63. dist. plebs Diotrẽlis, & c. nosse, & c. vota ciuiũ, & c. vlt. & de cõse. dist. 1. iubemus.

q Vt cortina cortinã trahat.] i. vt fidelis trahat infidelem, 23. q. 1. iam nunc.

r Iuxta illud.] Euãgelij, vel dic iuxta illud in Canticis canticorum.

s Sicut seipsum.] i. ad id qđ seipsum, hoc aduertãnum: sicut, nõ ẽ sicutili nũ: quia ordinata charitas prius dẽt incipere a seipso, 23. q. 5. si non licet, vñ p̃mò dẽt quis facere eleemosynã sibi, deindè p̃ximo, de pęn. dist. 3. sanè cauendum, C. de seru. prætes.

t Illius.] scilicèt Christi.

u Caput enim viri.] 33. q. 5. cũ caput

x Consecrare inquit.] hæc benedictio dicitur ab e͂po dum consecrat manus presbyterorum: & sic communis est hæc benedictio episcoporum & presbyterorum, 16 q. 1. generaliter, §. ecce.

† Concor. tex. cum glo. in L. si quis Titio, ff. de leg. 2.
Iaco. 5.
1. Ioan. 2.
† In multis impssis addantur hæc duo verba; ita factis. Sed male, nec sunt in manuscriptis.
Math. 25.
Eccl. 24.
2. Cor. 1.
2. Cor. 2.
Matth. 6.
† designat.
Cant. 5.
† vnguntur.
Sicut non semper est sicutilitudo, i. nõ dicit omnimodam similitudinẽ.
Psal. 132.
1. Cor. 11.
Luc. 4.
† aliter ad euangelizandum.

a Vbi] i. postquam.
b Vnxit.] Mystica suis & inuisibilibus vnctio Christi: quia nec in regem nec in sacerdotem fuit vnctus, vt a. q. 7 c. testes. §. his ita rńdet.
c Ex tunc.] i. ex tempore Christi.
d Personam capitis.] i. Christi, qui est caput ecclesiæ.
e Differentia.] quæ ostenditur, 96. di. duo sunt, & inf. de maiorit. & obed. solitæ.
f In fronte.] vt de conse. dist. 5. de his, & c. nouissime & c. manus, in quibus habet speciale tractatum.
g In pectore.] de consec. dist. 4. deinde & c. presbyteri.
h Red. etc. rōnē.] vt 36. dist. c. qui ecclesiasticis, §. ecce, ad finem.
i Simplex sacerdos.] de con. dist. 4. presbyteri.
k Hanc] scilicet a confirmationem in fronte soli episcopi conferunt, sup. de co. hic. quanto. vbi de hoc agitur. contra 95. dist. peruenit, vbi presbyteri chrismabant in fronte. Sed illud concessit Greg. dispensatiuè ad tempus propter scandalum, vt ibi expressè patet: aliàs sacerdos nihil conferret, vt in c. quanto.
l Summus sacerdos] i. est, episcopus 2. q. 7 accusatio.
m Vicarij.] 68. distinct. quorum vices.

1 Scilicet ea vnctione qua tunc reges vel sacerdotes visibiliter vngebantur, & ita vt loqui Gratianus hic citatus. 1. Reg. 19.

† ibi: vitam, habetur.

† Alias: Sed vbi Iesus venit Nazarenus, &c.

Act. 10. Ephes. 1. Col. 2.
† Dictio pietatis, deest in antiquis.

a Vide Conc. Trid. sess. 7. de confirm. can. 3.

Esa. 9. 1. Reg.

benedicantur in nomine Domini.

¶ *Tractat de vnctione regū, & de differentijs in vnctione inter reges & Pontifices: Pau.*

¶ Vnde in veteri testamento non solum vngebatur sacerdos, sed etiam rex & propheta: sicut in libro Regum Dominus præcepit Heliæ. Vade & reuertere in domum † tuam per desertum in Damascum: cumque perueneris illuc vnges Hazael Regem super Syriam, & Iehu filium Namsi, vnges Regem super Israel: Eliseum autem filiū Saphat, qui est de Abel-Meula vnges prophetam pro te. Sed vbi [a] † Iesus Nazarenus (quem vnxit [b] Deus Spiritu sancto, sicut in actibus Apostolorum legitur) vnctus est oleo pietatis † præ consortibus suis, qui secundùm Apostolum est caput ecclesiæ, quæ est corpus ipsius, principis vnctio à capite ad brachium est translata: vt princeps ex tunc [c] non vngatur in capite, sed in brachio, siue humero, vel in armo, in quibus principatus cōgruè designatur, iuxta illud quod legitur, Factus est principatus super humerum eius, &c. Ad quod etiam significandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati. In capite verò Pontificis sacramentalis est delibutio † conseruata, quia personam [d] capitis in pontificali officio repræsentat. Refert autem inter Pontificis & principis vnctionē, quia caput Pontificis chrismate consecratur; brachium verò principis oleo delinitur, vt ostendatur quanta sit differentia [e] inter auctoritatem pontificis & principis potestatem.

† In vno solo manuscr. erant delinitio, sed recentioribus literis, in cęteris delibutio.

¶ *Tractat de Christianorum omnium vnctione.*

Apoc. 1.

¶ Quia verò Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum & sacerdotes, (propter quod Petrus † Apostolus ait, Vos estis genus electum regale sacerdotium) idcircò in nouo testamento non solum Reges & sacerdotes vnguntur, sed etiam omnes Christiani bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, bis post baptismum, scilicet chrismate sancto, primum in vertice, deinde in fronte. [f] In pectore [g] namque baptizandus inungitur, vt per sancti Spiritus donum abijciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, quia iustus ex fide viuit. Inter scapulas, vt per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est; vt per fidei sacramentum, sit munditia cogitationū in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum in scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundùm Apostolum operetur. In vertice verò baptizatus inungitur, vt sit paratus omni petenti de fide reddere [h] rationem, quia per caput intelligitur mens, iuxtà quod legitur. Oculi sapientis in capite eius, cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. vnde benè per verticem, quæ est superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. In fronte vngitur baptizatus, vt liberè confiteatur quod credit, quia corde creditur ad iustitiam, ore verò fit confessio ad salutem: memor eius quod Dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergò vngitur oleo benedicto, & post baptismū chrismate sancto: quia chrisma soli competit Christiano, Christus † nā chrismate dicitur, vel potius à Christo dicitur chrisma; non secundū nominis formam, sed secundùm fidei rationem. A Christo † verò Christiani dicuntur, tanquam vncti deriuentur ab vncto. vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti, cuius nomen oleum est effusum.

1. Pet. 2.
† Vox, Iesus, est à omnib. exemplaribus.

Heb. 6. Abac. 2.

Iacob 2.

Gal. 5.

Eccle. 2.

Rom. 10.

Math. 10. & Mar. 8.

† Hoc tradit B. Aug. tract. 33 sup Ioann.
† Vide B. Aug. tract. 113. super Ioannem.

¶ *Tractatur de vnctione chrismatis post baptismū quæ dicitur confirmatio.*

¶ Per frontis chrismationē, manus impositio designatur: quę alio noīe dr̄ confirmatio, dr̄ cōfirmatio quia per eam Spiritus sanctus ad augmentū datur & robur: vndè cum cęteras vnctiones simplex [i] sacerdos vel presbyter valeat exhibere, hanc [k] non nisi summus sacerdos [l] idest episcopus † dēt conferre: quia de solis Apostolis legitur, (quorum vicarij [m] sunt episcopi) quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant: quemadmodum actuum Apostolorū lectio manifestat.

† Episc. ordinarius minister est huius sacramenti. Conc. Trid. sess. 7. de confirma. can.

Cum

a In qua.] simplex relatio est hic sicut ibi, mulier salvauit, quæ damnauit, quoniam alia fuit columba quæ detulit ramum oliuæ in arca Noe, & alia quæ descendit super Christum dum baptizaretur.
b In cataclysmo.] idest, i. in generali diluuio sue eo tempore diluuij.
c Reuertens.] i. ad arcam Noe.
d Aliud quidē.] & sic colligitur hic [illegible]

Cum audissent (inquit) Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem: qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu: tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, cuius aduentus per vnctionis ministeriũ designatur; quia columba in qua a Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperum in cataclysmo b reuertens c ramum retulit virentis oliuæ; cuius vtique sacramentum Dauid propheta prænoscens, exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

¶ Tractet de consecratione altaris: Abbas.

¶ Vngitur præterea secundùm ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum cum benedicitur calix: non solùm ex mandato legis diuinæ, verùm etiam exemplo beati Siluestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat: præcepit enim Dominus Moysi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamq; cum vasis.

ne castigatio, ideo alij pontifices recipiunt à suis superioribus baculos, qui ab homine 4 potestatem, sed Romanus Pontifex non vtitur baculo: quia potestatem a solo Deo recipit.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

¶ Verùm vnctionis sacramentum aliud † quidem d efficit, & figurat, tam in nouo, quàm in veteri testamento; vndè nō iudaizat ecclesia cum vnctionis celebrat sacramētum, sicut aliqui mentiũtur, qui neque scripturas, neque Dei nouere virtutem.

¶ Monemus igitur, vt illum in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morem serues, & scias obseruari, quem Apostolica sedes obseruat: & infra.

¶ Licet† Romanus Pōtifex non vtatur baculo pastorali, e tum propter historiam, f tùm propter mysticam g rationem: tamen ad similitudinem aliorum pontificum potens eo vti.

TITVLVS XVI.

De sacramentis † nō iterandis.

¶ Innocentius tertius.

¶ *In ordinato in subdiaconum sine manuum impositione, & confirmato non chrismatis sed olei vnctione, non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.*

CAP. I.

Astoralis: † & infra.

¶ Præterea nos consulero voluisti, an permitti h debeat ministrare, qui sine im-

¶ Dicto de sacramēto vnctionis: 1 a sūt quædā sacramenta quæ non iterantur, ne per iterationē fiat iniuria sacramento prius collato. ideo, &c. Qualiter aūt dicatur iniuria fieri sacramento, vide gl. de apost. c. 2. de cōse. dist. 4. ostenditur. Vel quia in sacramentis, quæ iterantur, si erratum fuit in eis, iterat vnctio, alias non [illegible] &c. De hac materia hī 68 dist. ecclesijs, §. quod ergo cum seq. 1. q. 7. saluberrimum, in si de conse. dist. 4. quib. &c. Io. And.
[illegible] Pastoralis] [illegible] Duę sunt partes. Secunda ibi, [illegible] Prima subdiuiditur. Secunda ibi, [illegible] Io. And.
CASVS. Quidā fuit promotus ad ordinem subdiaconatus sine manuum impositione, quæsitum fuit an posset ministrare in talı ordine. Item quidam fuit per errorem vnctus oleo, cum deberet inungi Chrismate: quæritur vtrum sit iterandum, confirmatio. Respondet Papa quod in talibus non est aliquid iterandum, sed supplendū quod incautè fuerat prætermissum. Nec quod non dicitur iterari quod prius factū non fuit. Itē quæ omittuntur in ordinibus conferendis, suppleri debent. [Glo. præcedens per obiectiones, & solutiones.]
h Permitti.] ad hoc non videtur respondere: sed dic quod antequam suppleantur ista, ministrare non debet so [illegible] do, & satis videtur respondere ex eo quod dicit literas supplerentur quia non dicitur actum cum aliquid superest ad agendum, 1. q. 1. illud, & cap. nihil. & C. ad Syllanianum. l. penul. in §.

1 Hæc duæ glossulæ nō sunt in antiq. libris.

Act. 8. Matth. 4. Marc. 1. Luc. 3.

Gen. 8. Psal. 103.

2 Vide plura in intelligentia huius glossę in [illegible] lib. 1. [illegible]

In baculo forma præsulis detur hęc tibi norma:
Attrahe per primum medio rege, punge per imum.
Attrahe peccantes, rege iustos, punge vagantes:
Attrahe, sustine, stimula, vaga, morbida, lenta.
Vincentius.
g Mysticam ratio nem.] quia baculus habet in summitate recuruationem quasi ad trahendum, quod non est necesse summo Romano Pontifici: quia nullus ab illo diuertere potest finaliter: 3 quia ecclesia non pōt esse nulla, 24. q. 1. pudenda, in fi. Vel quia per baculum designatur coercitio &

Exod. 30.

3 Facto glosæ [illegible] ad illud Euangelij [illegible] pastor & vnum ouile.

4 Et recuruatio designat cū qui non bene se gerit ab eo qui dedit baculum recurrandū, i. remouēdum, qd in Romano Pōtifice locū nō hēt. Ioan. And.
† In codice Barbatiæ ita, aliud quidē efficit, & aliud figurat, tam &c.

† Et licet.

† In quibusdam codicibus magis vetustis ita, de sacramentis iterandis vel nō. vnitis solis, ita: De sacramentis iterandis vel nō iterādis.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Impositione.] Quam solus episcopus facere potest diaconis 23. distin. diaconus. Sed contra. 23. dist. subdiaconus. vbi dicitur quod subdiaconus non recipit manus impositionem, sed illud cap. loquitur de impositione manus consecratoria, quę non datur subdiacono, sed hæc impositio manus est quędā benedictio. sic accipit 69. dist. quoniam. & 1. q. 1. manus.

b Iterandum.] Et sacramentum non debet iterari, ne sacramento fiat iniuria. de consec. dist. 4. ostenditur. & 1. q. 1. quod quidam.

c Supplendum.] sic s. proxim. circa prin. & 1. q. 1. c. Spiritussanctus. §. ecce. & inf. eo presbyter.

A Nobis.] Sunt duæ partes quarum qualibet subdiuidi pōt in tres. Secūda ibi Nos autē.

CASVS. Quædam corpora defunctorū sepulta sunt à schismaticis tempore cuiusdam schismatici Vvaldemari: quæritur vtrum debeant exhumari. Item quidam presbyteri degradati celebrauerunt cum indumentis sacerdotalibus suis, et altaribus: quęritur vtrū altaria debeant reconsecrari, & vestes benedici? Respon. Papa quod corpora defunctorum prædictorum non sunt exhumanda, nec vestes benedicendę, nec altaria supradicta reconsecranda. Not. quod vtile per inutile non vitiatur. Item no. quod propter defectum personæ ornamenta ecclesiastica non polluuntur.

d Exhumandos.] Propter hoc corpora exhumari non debent: quia illis non nocet talis sepultura, dummodo alias boni fuerint. i. infra de sepul. sacris, & 13. q. 2. anima defunctorum.

[Glo. seq. tractatur per q. & solutionem.]

e Benedici.] Indumenta propterea iterum benedici non debent: ex quo semel consecrata sunt. Et hæc fuit dubitatio: quia vestimentis ecclesiæ, alij quam sacrati homines vti non debent. de conse. distinctione 1. capitulo vestimenta sed vestimenta propterea non polluuntur.

f Altaria.] iterum propter hoc reconsecrari non debēt, de conse. distinct. 1. si motum & c. ecclesijs. ergo pp hoc non sunt execrata, sicut nec ecclesia, licet polluatur sanguine, de conse. distin. 1. ecclesijs.

P Resbyter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod quando presbyter & diaconus ordinant, recipiunt per tactum corporalem manus impositionem, ritu introducto ab Apostolis, quod si fuerit omissum, statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos debet caute suppleri quod per errorem exitit prętermissum: nec debet propterea aliquid iterari, suspensio manuum tunc debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinādi. Not. quod presbyter & diaconus per manus impositionem debent ordinari. Item nota quod ordinatio sacerdotis & diaconi introducta est exemplo Apostolorum. Itē no. quod licèt in conferendo sacramento sit defectus, non tamen reiteratur quod legitime factum est: sed suppletur defectus. Item nota quod suppletio ordinis non debet fieri, nisi in diebus constitutis ad ordines faciendos: & sic nota quod idem est in parte quod in toto. Item not. quod duo imperfecta faciunt vnum perfectum.

g Ordinant.] Manus presbyteri & diaconi christianis si quorę pertingi non debent, vt 23. distin. præterea.

[Gl. seq. ponit differentiā in manus impositione presbyteralis & diaconalis.]

h Impositionem.] sacerdotibus & diaconis manus imponitur. 23. distinct. quorundam, & eorum consecratio similis est 16. q. 1. cap. generaliter. §. ecce euidenter. sed differentia est quia episcopus & omnes presbyteri, qui ibi sunt, super caput ipsius presbyteri ordinandi, manus imponunt. 23. dist. presbyter cum ordinatur, diacono vero solus episcopus manus super caput illius ponit, vt dist. eo. c. diaconus.

i Ab Apostolis.] Apostoli enim cum de pręcepto spiritus sancti Paulum & Barnabam mitterent ad Euangelium prædicandum gentibus, manus eis imposuerunt: & ideo ritu introducto ab Apostolis, presbyteris & diaconi, manus imponitur, vt dicitur 75. distinct. quod die dominico similiter ordinatio episcoporum fit ex consecratio ab apostolis, scilicet Petro, Iacobo, & Ioanne introducta est diuinibus formam successoribus 66. dist. porro.

k Supplendum.] Supra eo pastoralis.

l Suspensio.] Quando episcopus incipit orationem ad benedicendum sacerdotem, tunc presbyteri omnes qui primo tangebant caput, debent eleuare manus, ita quod non tangant caput ordinandi: quod ex ipso facto melius patet qualiter debeat fieri quam aliquo iure exprimatur, sic infra de dona. apostolica. quædam enim sunt, quæ melius possunt intellectu percipi, quam locutione exprimi, ff. de iudi. statui, ff. rem ratam haberi. quorum S. iubanus.

---

positione [a] manuum fuerit ad ordinem † subdiaconatus † assumptus. ¶ Et † si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus. ¶ Ad quod breuiter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum [b] sed cautè supplendum [c] quod incautè fuerat prætermissum.

¶ Hon. iij. archiepiscopo. Londoñ. † & eius suffraganeis.

¶ *Prohibet sepultos à schismaticis exhumari, vestimenta cum quibus vel bra... iterum benedici, & altaria in quibus celebrarunt iterum consecrari.*

CAP. II.

A Nobis humiliter quęsiuistis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore schismatici & reprobi Vvaldemari à schismaticis sunt sepulti † & de indumentis sacerdotalibus, cum quibus nec non de altaribus, in quibus degradati presbyteri celebrarunt. ¶ Nos autem inquisitioni vestræ breuiter respondemus, quod non credimus ob hoc duntaxat sepultos huiusmodi exhumādos [d] aut debere indumenta talia iterum benedici [e] vel reconsecrari altaria [f] supradicta.

¶ Gre. ix. archiep̄o Lon. †

¶ *Si in ordinatione presbyteri vel diaconi, manus impositio fuerit prætermissa, statutis temporibus supplebitur.*

CAP. III.

P Resbyter & diaconus cum ordinātur [g] manus impositionē [h] tactu corporali (ritu ab Apostolis [i] introducto) recipiunt, quod si omissum fuerit, non est aliqua tenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos caute supplendum [k] quod per errorem extitit prætermissum †. ¶ Suspensio [l] † autem manuū, debet fieri cum oratio super caput effunditur ordinandi.

---

† ordinationem.

† In duobus vetustioribus legitur: diaconatus.

† Hæc est alia quęstio.

† al. archiepiscopo Lugdun. &c.

† In codice Barbatiæ post verbum sepulti, habentur hæc verba: vtrum debeant exhumari.

a Vndè dicunt Innoc. & Host. quod si tales fuissent in culpa vt quia elegissent a tal. sepeliri, grauiter peccasset, & exhumandi essent ar. 11 dist. c. si. & 90. dist. ca. si. Io. An.

† Al. Lugdun.

† Vide L. qui testamento. ff. de excu tu...

† al. impositio sed in pluribus ... vetustioribus suspensio. quod videtur hic agnoscere glossa.

Presbyteris & diaconis qualiter manus imponantur.

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

Vidimus de ordinandis, qui ex varijs causis impediũtur, inter quos est vitium originis: ideò, &c.

De ista materia habetur. 56. dist. per totum. & repetitur in 6.

TITVLVS XVII.

De† filijs presbyterorum ordinandis, vel non.

¶ Ex concilio Pict.

¶ *Illegitimus non ordinatur, nisi vt religiosus fiat: nec tũc praeficitur, idest, ad praelaturã non habilitatur.*

CAP. I.

VT † filij[a] presbyterorum, & caeteri ex fornicatione[b] nati ad sacros ordines † nõ ꝓmoueantur; Nisi aut monachi fiãt, vel in cõgregatione canonica regulariter viuẽtes, † praelationem[c] verò nullatenus habeãt. ¶ Sed neq; serui,[d] nisi à dominis suis libertate donentur.

¶ Alex. iij. Lincoñ. electo.

¶ *Illegitimus filius sacerdotis, qui hoc tacito per rescriptum apostolicum paternam ecclesiam impetrauit, remoueatur ab illa.*

CAP. II.

AD † praesentiam nostram accedens R. presbyter, tacito,[e] quod esset filius sacerdotis, impetrauit à nobis, vt in ecclesia, i qua pater eius ministrauit, existeret capellanus. Ideòquè mãdamus, quatenus si tibi cõstiterit, quod memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & ꝙ pater † in eadẽ ecclesia ministrauit:[f] nõ obstantib.[g] praedictis literis nostris ipsum amoueas ab eadem.

¶ Idem.

¶ *Non potest filius sacerdotis ecclesiae paternae praeesse, hoc dicit cum seq.*

CAP. III.

PRaesentium † auctoritate iubemus, vt filios sacerdotũ in ecclesijs paternis[h] ministrare, vel eas qualibet occasione obtinere nullaten⁹ patiaris:[i] sed ipsos ab ecclesijs, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, studeas penitus amouere.

¶ Idẽ Vigoreñ. episcopo.

¶ *Idem dicit.*

CAP. IIII.

COnquerente † nobis M clerico:[k] & infra. ¶ Fraternitati tuae mandamus, quatenus si publicũ est & notoriũ,[l] patrem R. clerici habuisse in praedicta † ecclesia personatũ,

---

VT filij.] Duae sunt partes. Secũda ibi, Sed neq; non faciens ad titulum. Prima pars duas prohibitiones ponit, & a prima vnum casum excipit, ibi Nisi. Ioan. And.

CASVS. Primò dicit quod filij presbyterorũ non promoueantur ad sacros ordines, nisi fuerint monachi, vel in canonica congregatione regulari laudabiliter conuersati. Secundo dr̃ quod praelaturas nullatenus habere possũt. Tertio dr̃ ꝙ serui non sunt ordinãdi, nisi à dñis suis prius donentur plenaria libertate.

Ex hac decretali no. ꝙ ingressus monasterij, tollit irregularitatẽ prouenientẽ ex alterius delicto. Item si filij presbyterorũ praelaturas hr̃e non pñt. Item serui ordinari non debent, nisi fuerint manumissi.

a Vt filij.] Supple, statuimus.

b Ex fornicatione.] Simi. supra de elect. cum in cunctis. if. de ser. non ordinan. consuluit. & 35. q. 3. de incestis.

c Praelationem.] sic. inf. e. c. vltim. fine dispensatione sedis Apostolicae, vt ibi.

d Neque serui.] ꝗ. de seruis non ordinan. consuluit.

AD praesentiam nostram.] Prima narrat subreptitiam impetrationem, circa quam secunda dat iudicem: ibi Ideoque.

CASVS R. presbyter accessit ad Papam tacito ꝙ esset filius sacerdotis: impetrauit vt capellanus existeret in ecclesia, in qua pater suus ministrauit significatum fuit domino Papae quod cum esset in sacerdotio genitus, veritate tacita literas impetrauit. Vndè mandat Lincoñ. epo, quatenus si constiterit ei quod dictus R. presbyter sit in sacerdotio genitus, & quod pater eius in eadem ecclesia ministrauit, remoueat filium ab illa ecclesia, non obstantibus literis praedictis. No. quod literae veritate tacita impetratae non valent.

e Tacito.] Et ideò non valuerunt literae supra de rescri. super literis 2 & 25. q. 2. & si legibus.

f Ministrauit.] Nullo medio: quia si media persona interuenisset, secus esset. inf. eod. c. transmissa. & cap. ad extirpandas. ex tunc enim si fuisset legitimus, licite posset ibi ministrare: alias non. inf. eo. c. fin.

g Non obstantibus.] Quia impetratae sunt tacita veritate. simile supra de aetate & qualitate. cum te. secus si ex certa scientia illum recipi mandasset. Et sic est arg. ꝙ non est semper obediendum literis sine mandato Papae. arg. supra de rescr. si quando. & c. praedicto. cum te.

ADDITIO. Item est arg. hic quod literae impetratae tacita veritate non conferunt iurisdictionem.

PRaesentium.] CASVS. prohibet hic Papa ne filij sacerdotũ debeant ministrare in ecclesijs paternis, vel ea aliqua occasione detinere, sed indè penit⁹ amoueantur. Nota. filium in paterna ecclesia non posse ministrare.

h Paternis.] Idem iuris est de alijs. inf. c. cap. vlt. vndè supplet maximè.

i Patiaris.] Nisi habeant illas per dispensationẽ Apostolicae sedis inf. e. c. ex tua. & c. pe. & vlt. Et idem est si fuit perpetuus vicarius, infra eo. constitutus, alias expellantur, & alijs idoneis conferant. ꝗ. eo. c. vlti. De hac materia dicetur. inf. e. c. vlti.

COnquerente.] CASVS. Mortuo presbytero ecclesiae sanctae Mariae, M. clericus fuit praesentatus ad eam à patrono. R. filius dicti presbyteri impediebat eius institutionem, vndè dictus M. conquestus fuit Papae, mandat Papa si publicum est & notorium patrem dicti R. habuisse personatum in dicta ecclesia, filius eius nullo modo instituatur ibid. & si institutus est, remoueatur. No. quod filius portat iniquitatẽ patris; quod verum est temporaliter, non autem aeternaliter.

k M. clerico.] Qui praesentatus erat à patrono ecclesiae, & iste R. molestabat eum super illa ecclesia in qua pater eius nullo medio ministrauerat.

l Notorium.] Qualiter dicatur aliquid notorium esse, habes infra de coha. clerico. & mulie. c. vlt. quia si ibi ministrauit, non potest esse notorium, supra de cumula. per lato. quanto.

---

† In vno vetustissimo i. tit: De filijs presbyterorũ non ordinandis, nec in paternis ecclesijs tolerandis. In alio ita: De filijs presbyterorum & alijs illegitimè natis ordinandis vel non.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. comp.

† Gradus.

† Viuant.

† Post Cõcil. [Later]ant. sub A[le]x. 3. par. 19. & cap. 2. [e]o. tit. in 1. [com]pil.

† Maximè be[ne]ficiales, de[...] eod. titu. [...] audiẽtiã. [...] And.

† Conc. Tri. sess. 25. in decreto, de refor. c. 15. idẽ sanciuit.

† Post Conc. Lateran. sub Ale 3. par. 19 c. 4. & c. 3. eod. tit. in 1. comp.

Conc. Trid. proxi. citato, Conc. Later. sub Innoc. 3 c. 31.

† post Con. Later. sub Alex. 3. par. 19. c. 1. & c. 4. e. tit. in 1. comp.

† Praescripta, in omnibus manuscrip.

a Amouere.] Cum non ostēdat dispensationē Apostolicæ sedis, vt dictum est supra c. proxi. & idem hic dicas.

Veniens.] Sunt duæ partes. Primo ponit querelam clericis, Secundo ibi, Ideoq; prouidet distinguendo. Secundum membrum, ibi, Verum si. Abb.

CASVS. Eps London. ordinauit N. clericū in presbyterū, ad capellam sancti Laurentij, quam concessit eidem: postmodum verò ipsum spoliauit eadem, pro eo q pater eius in ipsa ecclesia ministrauit sacerdos ille significauit hoc domino Papæ. vndē mandat Papa eidē epo, quatenus si constitit ei qō ecclesiam ei concessit, q pater eius presbyter in ipsa ecclesia ministrasset, ipsum sibi restituat, & in pace dimittat, amoto alio siquem in ea instituit. Sed si hoc ignorauit: ex quo eum ad ipsum ordinauit, eam sibi restituat donec in alia ecclesia sibi prouideat vnde honeste valeat sustentari. Nota in omnibus decretalibus istis, q filius non debet succedere patri in ecclesiis paternis. Item qui scienter ordinat indignum, compellitur ei prouidere.

b Ministrauit] Maxime, infra eod. c. vlt. ex quo non est legitimus.

[Gloss. seq. quærit & dupliciter soluit, iterum quærit, & allegat pro & contra.]

filium eius ibidem ministrare, aut eiusdem ecclesiæ personatum habere nullatenus patiaris, & si iam institutus est ibi, eum inde non differas amouere.[a]

¶ Idē London. episcopo.

¶ Episcopus, qui scienter contulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exindè eum remouere non potest.

CAP. V.

Veniens † ad præsentiam nostram N. clericus nobis proposuit, q cùm illum ad capellā sancti Laurētij q ei concessisti, in presbyterū ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eò q pater eius in prædicta † ecclesia ministrauit. [b] ¶ Ideóq; fraternitati tuæ mādamus, quatenus si tibi innotuerit[c] qō eam sib dedisti, q pater eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas [d] & in pace dimittas, amoto alio, si quē instituisti forsitan in eadē ¶ Verum si hoc ignorans fecisti, † ex quo ad ecclesiam ipsam eum in presbyterū ordinasti,[e] eā sibi restituas, donec in aliā ecclesia sibi puideas, undè honestè valeat sustentari.

¶ Idem Oxon episcopo.

¶ Quæ tem continet: & hoc dicit. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, non debet carere beneficio in. And.

CAP. VI.

Propofuit † nobis R. lator præsentiū, quod cum ad ecclesiam de Saleb. † à domino fundi fuerit presentatus, tu curam animarum noluisti sibi committere, pro eo quod esset filius sacerdotis,

Cęterum quia indignū est, vt ipse postquam est in subdiaconum ordinatus, omninò debeat ecclesiastici beneficij prouisione carere.[f] Mandamus, quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu eiusdem[g] clerici inuenire studeas, qui ecclesiæ seruiat supradi-

rem. sed hoc præcipit in odium epi, qui talem scienter elegit, simile inf de cler. conuig. diuersis fallaciis. & in hoc facit Papa gratiā huic sacerdoti, vt ille eps de cętero tales non promoueat, & cum ignorauerit ipsum fuisse talem, toleratur in eadem ecclesia de gratia, scilicet quousque prouideatur ei in alia ecclesia, & sic in primo casu propter culpam epi, dispensat cum eo Papa, in alio casu toleratur ad tempus.

[Gloss. seq. signat contrariū, & soluit: Secūdo quærit & soluit: contra soluit, & allegat & respōdet.]

e Ordinasti.] ar. cōtra 50. di. ex p̄sentētibus & 81. dist. si q̄s tine. Contra hoc fit ex dispensatione, vt dixi. Nunquid ... est statutū? Iur. & habebit omnia. ff. de bo pos. l. 2. Sed cōtra vē q nō fit prælatus. prælatura enim ad tempus dari non pōt. 55. dist præcepta. sicut nec hæreditas tēporalis. ff. de adop. si tibi. & ff. de hæred. instit. hæredes. ff de regiur. actus legitimi sicut nec libertas. ff de manum. testa. libertas, ff. de pe. quæsitum §. 2. sed hoc intelligitur fieri de mandato domini Papæ, alias non esset prælatus.

Propofuit.] Primo ponitur clerici supplicatio. Secundo gratiosa prouisio. ibi, Cęterum Abb.

CASVS. R. clericus à patrono præsentatus fuit ad ecclesiam de Salebera. a

c Innotuerit.] Sed qualiter potuit ei innotescere? Rn. si ipse fuit ei confessus qn ipsum examinauit. 22. q. 5. hoc vt. Vel dicas innotuit quoquo modo ff. de admi. tut. quidam decedens. §. vlt. & si episcopus hac sciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui fecit certiorari non debuit. ff de actio. emp. & vend. l. in fi. Sed quis probabit innotuisse episcopo? Ille qui dicit & allegat scientiam, debet probare, ff. de probationibus & 82. dist. proposuisti. sed præsumptio est contra eum quod ipse sciuerit, qui eum examinauit vel fecit examinari 24. dist qn episcopus & præsumitur quod nihil omiserit de contingentibus 11 q 3. absit. & supra de ætate & quali. accepimus. vnde vr quod ipse debeat probare se ignoresse, simile innotuit, ponitur supra de rescrip. cum contingat. 1

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

d Restitutus.] Quia quod benignè contulit, fraudis consilio non debuit reuocare, ff. de adil. edic. ædes donatas. Vin & de p æ. di. 1 quamuis. & sic simile 22. q. 2. non enim, & 16 ... Sed nunne potest epis cōtra factum suum venire si est illicitum? Ita vt 35 q. 9 quod quis commisit. & supra de elect. nosti & infra de re. eccl. non alie. si quis presbyterorum, & C. de eccl. si ubi liberum.

eps dioece. noluit ei curam animarum committere, pro eo quod esset filius sacerdotis, accessit ad Papā dicēs q esset in subdiaconum ordinatus. rescribit Papa epo dicens q indignū est ut careat beneficio ecclesiastico, qui in subdiaconum est ordinatus: vndè mandat quatenus aliquem honestum presbyterum cū assensu illius clerici debeat inuenire, qui ecclesiæ ipsi deseruiat, ita quod præfatus R. habeat medietatem omnium beneficiorum ipsius ecclesiæ: quoniam solus presbyter ministrium solemnia vel alia officia sine clerico non pōt celebrare. Nota quod in sacris ordinibus constitutus non debet carere beneficio. Itē sacerdos sol' sine clerico non debet esse.

[Glo. seq. argum, allegat & contra.]

f Carere.] Et ita est. Sic a. g. q qui habet ordinem, debeat habere beneficium. 70. dist. ca. neminem 1. & 2, & ... de pre benef. scp. ... & 1. q 3. si quis obiecerit.

[Glo. seq. obijcit, dat solutio ... secundam, et suppletionem tertiam Vin. & Laurent deinum vacillat quia ... fit prælatus.

g Cum assensu eiusdem.] Sed quare requiritur assensus illius, & nō patroni. contra illud 63. dist. principali. & c. seq P. dicit q patronus eligit solum prælatum, & ...

† Vide i. c. de inr. & ... ignor. & l ... res obligati ...

† Post non ext. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. ca. 3. & c. 6. eod. tit. in 1. compilatione.

† Præscripta, legitur in omnibus antiquis.

† Post conc. Laterā. sub Alexan. iij. par. 19 cap. 4. & c 7. eo. tit. in 1. compi.

† Salab. Salebi. Sabel.

a Concor. l. verius, cum gl. ff. de probat. & ff. de admin. tu. l. hoc autem.

a Al. Sabel.

ille subdiaconus erit prælatus, & ideo consensus eius exigebatur, infra de iure pat. postulasti. vel supple ; & proni consensus principaliter. Vel dicas melius, quod sacerdos erit prælatus, vt dicebant Lau. & Vin. & subdiaconus toleratur ex dispensatione, & ideo consensus proni debet requiri principaliter, & patronus præsentabit presbyterum de assensu clerici: & isti æqualiter † habebunt bona ecclesiæ. Et hoc quod dr de isto R. potius credo dictum ex dispensatione quam de iure, quia ex eo quod dicit [indignum est vt ipse &c.] Sacerdos debet habere de iure administrationem: & secundum hoc satis videtur quod clericus sit prælatus ex dispensatione Papæ, vt dicit P. & sacerdos erit seruitor ecclesiæ, quod innuit illa litera [qui ecclesiæ seruiat, &cætera.] quod satis videtur. sed ex litera potius colligitur quod presbyter sit prælatus, quam clericus, ex eo quod dicit, solus presbyter, & ex eo quod dicit, sine ministri suffragio. Et est argumento quod clerici possunt habere præbendas distinctas & diuersas.

† Dicebat Phi. in Italia hoc seruari in multis capellis, quæ habent plures clericos, nec tamen aliquis illorum habet super alios prælaturam, vnum autem prælatum habet ecclesia, & non plu. 25.7. q. 1. in apibus. 13. q. 1. c. 1. 21. q. 2. sirat. Io. An.

[Glo. sequ. arguit alleg. 3. iura.]

a Solus.] arg. quod ecclesia dedicari non debet, nisi tantum assignetur eidem, quod duobus sufficiat. arg. 7. q. 1. illud. & 31 dist. in omnibus. de cons. dist. 1. hoc quoque statutum. & capitul. nemo. & 1. q. 2. placuit.

ctæ, ita quod præfatus R. medietatem omnium beneficiorum prædictæ ecclesiæ, eidem in suo ordine seruiendo, pacificè debeat obtinere, non enim solus[a] presbyter missarum solennia, vel alia diuina officia potest sine ministri suffragio celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarien.

¶ Filius præesse potest ecclesiæ, cui pater præfuit media te.

CAP. VII.

EX † transmissa conquestione G. clerici percepimus, quod ad abbatis de Castris præsentationem, in quodam beneficio ecclesiæ de † N eum in præsenti recipere distulisti, eo quod pater eius in præfata ecclesia ministrauit: quo defuncto media[b] intercessit persona, cui prædictum beneficium est collatum ¶ Ideòque mandamus, quatenus si est ita, prænominatum G. ad præfatum beneficium admittere non postponas, non ideò minus obseruato[c] Apostolici rescripti decreto, quod successionem[d] in ecclesia Dei hæreditariam detestatur.

† Post Conc. Later. sub Alex. 3. par. 19. c. 2. co. tit. in 1. compil.

† Vide Antonium Augu. in notis collectionis tertiæ, loco proximè cita to.

¶ Idem Vigoren. episcopo.

¶ Filius præesse potest ecclesiæ, in qua pater sine titulo ministrauit.

CAP. VIII.

COnstitutus † in præsentia nostra G. clericus, supplici nobis insinuatione monstrauit, quod cum capellam de Storton. † canonicè fuisset adeptus, & eam pluribus annis pacificè possedisset, R. miles ipsum ea sine iudicio spoliauit.[e] Cumque memoratus clericus exindè apud te deposuisset querelam, obiectum fuit ei, quod pater suus in capella ministrauit eadem: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus † si tibi constiterit, quod idem clericus à capella fuerit prædicta per potentiam laicalem eiectus[f]

† Cap. 9 e. t. in 1. compil. & post Conc. Lateran. sub Ale. 3. par. 19 cap. 9.

† al. de Cotbana.

† In nullis antiquis itaque quatenus si constiterit quod prædictus clericus &c.

EX transmissa.] Primò ponit querelam. Secundò prouidet, & soluit obstaculum, secunda pars: ibi, Ideòque Ioan. And.

CASVS. Abbas de castris præsentauit Guli. clericum archiepiscopo Cantu. ad ecclesiam de N sed archiepiscopus eum recipere noluit, eo quod pater eius in ipsa ecclesia ministrauit. ipse ad papam accedens significauit ei qualiter fuerat repulsus: addens quod pater eius in ipsa ecclesia ministrauerat, media interueniente persona. mandat Papa eidem Cantuar. archiepiscopo, quatenus si ita est, prædictum G. ad ecclesiam prædictam admittat, non ideò minus obseruato Apostolici rescripti decreto; quod in ecclesia Dei successionem hæreditariam detestatur. Nota quod in ecclesia non habet locum successio Item nota, quod media persona tollit vitium successionis.

Concor. l. cred. s, ff d .. tit. & l. 6. .. de sepul. viol. & glo in ... in prin. ... de pet. hæ.

[Gl. seq. nota quod nomen hæredis, &c. alle. 2. iura: in contrarium alleg. 4 & soluit.]

b Media.] Nota quod nomen hæredis proximum significat, non vlteriorem, sed non semper a sed in quibusdam speciebus, ff. de verbor. signifi. sciendum verò. C. de pos l. hon. ... arg. contra. C. de hære. insti. l. vlt. vbi dicitur quod hæres hæredis testatoris est hæres. & C. de legi. in annalibus, ff. de verbo. sign. sic. hæredis. ff de lib. & post. l. 1. Sol. regulare est ut per multas successiones accipiatur nomen hæredis, vt in prædicta. l. sciendum. & contraria specialia sunt. & si iste Gu. fuit legitimus nulla dispensatio est necessaria, ex quo media intercessit persona: vt dicitur hic in fi. & hic non dicitur quod non fuerit legitimus. Ber.

c Obseruatio.] Id est, non propter hoc minus obseruauit decretum illud, quo prohibetur filios succedere in paternis ecclesiis, ut supra eod. præsentium, & in ecclesia successio esse non debet. 8. quæstione prima, Apostolica.

d Successionem] not. quod hæreditaria successio in filijs, & etiam in hominibus eiusdem loci considerauit, infra de iure pauo consuluit. & infra de inst. ad decorem. & infra de decimis, ad hæc.

COnstitutus.] Prima ponit quæstionem. Secunda prouisionem: ibi, Frater nitati.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, quandam capellam canonicè fuerat adeptus, vt dicebat: & eam pluribus annis possedit quietè, tandem R. miles ipsum spoliauit eadem, propter quod clericus apud ordinarium deposuit quæstionem. obiectum fuit ei, quod pater eius in capella ministrauit eadem: propter quod capellam non potuit re habere, ipse conquestus est domino Papæ, dicens quod pater eius nec persona nec vicarius perpetuus fuit in ipsa capella, aliquando tamen stetit ibi, sed nullum ius habeat in ea. Mandat Papa episcopo Vigoren. quatenus si constiterit ei, quod dictus clericus a prædicta capella fuerit per potentiam laicalem eiectus, & quod pater eius non fuerit persona vel perpetuus vicarius in ipsa, licèt quandoque ministrasset ibidem, nomine prædicti Gill. faciat eam sibi restitui cum fructibus indè perceptis. Nota quod spoliatus restitui debet cum fructibus perceptis à tempore spoliationis. Item perpetuus vicarius ius dicitur habere in ecclesia, vnde filius eius succedere non potest.

e Spoliauit] Quod de iure fieri non potuit. 16. quæstione. 7. laici, & c. contra sanctorum. nec etiam in hominibus clericorum laici habent potestatem. 23. q. 8. scire. & 12 quæst. 2. ecclesiarum.

[Glo. seq obijcit, & soluit.

f Eiectus.] Sed cum iste fuerit spoliatus, debuit restitui simpliciter antequam cognoscatur de iure suo. inf. de restitu spo. in literis, & cap. item cum quis. & capitulo ex conque-

conquestione. Sed hoc ideò fit quod mandat Papa inquiri, quia non agebat ipse possessorio, se petitorio & possessorio: quod patet ex ipsa litera in principio: quia dixit se canonicè institutum, & fuisse postmodum spoliatum, & ideo de vtroque mandat inquiri: sic infra de restit. spolia. accepta alias si simpliciter petiisset restitutionem, restitutus fuisset sine causæ principalis cognitione.

Glo. sequēs ponit dno dicta, ad secundum signat contrarium, & remittit.]

a Perpetuus vicarius.] Nota quod licèt pater temporalis vicarius fuit ibi, nō videtur impedimentū p̄stare filio: quia cum pater nullū habuit titulum vel ius in re, cessat ius successionis. Itē si pater fuerit prælatus, pōt ibi esse canonicus filius de legitimo matrimonio natus.]. e. ad hæc. contrariū videtur dicere. if. e. ad abolēdam. & ibi de hoc dicetur.

b Nomine.] Pater ministrauit ibi nomine filii, patet ꝙ fili⁹ erat plāus: quia is enī possidet cuius nomine possidetur. ff. de acquir. pos. qd meo. Inst de interdi. §. possidere. inf. de restit. spo. cū venisset. infra de p̄scrip. si diligenti.

c Perceptis.] Vel etiam qui percipi potuerūt inf. de rest. spol. grauis. vbi de hoc.

Ex tua.] in prima ponitur cōsultatio. In secunda responsio: ibi, Super quo. Ioan. And.

& quòd pater eius præfatæ capellæ persona seu perpetuus[a] vicarius non fuerit (licèt in eadem nomine[b] eiusdem G. quandoquè ministrauerit) ipsam sibi cum redditibus perceptis,[c] restituere nō omittas.

¶ Idē Eboraceñ. archiepo.

¶ Si is cui concessum est à Papa, vt possit dispensare cum filijs sacerdotum circa ecclesias paternas immediatè retinendas, cū aliquo dispensat: ille per literas iustitiæ postea contra eum impetratas remoueri non poterit.

CAP. IX.

Ex † tua nobis parte est propositum, quod cum olim ad tuam consultationem[d] super filiis sacerdotum, tales à nobis literas recepisses, vt eos posses in ecclesiis, quas patres eorum nullo mediante possederant, sustinere, quos probatæ vitæ & sanæ, † conuersationis cognosceres, vel quos longo tempore illas tenuisse † constaret: quidam ad iudices literas impetrauerunt, ut si constaret eos esse filios sacerdotum, vel clericorum, qui in proximo ante eos[e] ecclesias tenuerunt, super his imponatur eis appellatione cessante silentium, & ecclesias istas ipsis[f] assignent, quamuis in eis se ostendere nequeant[g] per episcopos institutos. ¶ Super quo tibi taliter respondemus, quòd si per priores literas cum aliquibus clericis dispensasti, dispensationem tuam posteriorum literarum intuitu, nolumus irritari.[h] Alios verò clericos laicæ donationis[i] intuitu in ecclesiis sine auctoritate pontificis sui institui, aut institutos remanere auctoritate Apostolica prohibemus.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo, & ei⁹ suffraganeis.

¶ Si manifestum est, quod filius in ecclesia immediatè successit patri sine aliqua testiū receptione ab illa remouebitur.

CAP. X.

Qvoniam † ex sacris canonibus prohi-

tutos præcipit remoueri. Ab. Nota quod dispensatio semel concessa reuocatur. Itē litera veritate tacita impetrata nō valēt. Item nullus debet institui in ecclesiis sine auctoritate episcopi.

d Consultationem.] Impropriè ponitur: quia cū respōdet cōsultationi, iur cōe ostēdi p̄ respōsionē. ar. ff de vo & vo. redem. ex multa. & ideo ex, one consultationem, idest, supplicationē: q a in dulgentiā continet hæc decre. & hoc patet ex eo qd dicit, if. dispēsasti. 1 & dispēsationē. & p̄batur hoc]. eod. c. pē & vlt. nam Papa tantū cum talibus dispensat. vt ibi dicitur.

e Eos.] sciū q bus fuerat dispensatum.

f Ipsis.] Impetrātibus.

g Nequeāt.] Hoc ideo dicit, q a de gratia ipsis obtinuerāt litera, pro istis ecclesiis obtinēdis. Et ex hoc patet, ꝙ ecclesias licitè retinere non poterant per solam concessionē episcoporum, ex quo Papa mandat eos remoueri: & est verum, ut eo c. vlt.

[Glo. sequ. notat dispensationem semel factam, &c.]

h Irritari.] Ergo dispēsatio semel facta nō est reuocāda amplius: sicut nec iniuriæ remissio. 13. q. 4. si illic. 2 imo beneficiū decens est esse mātutū, in Auth constitu. q de dign. fin. li. 2 pa. §. illud quoque. colla 6. De⁹ em dona sua multiplicat. de pæ. d. 1. quā tūlibet. & inf. de schismā fraternitati.

i Donationis.] 1. q. 7. si quis omnem in fi. imò suspendi debent clerici & communione priuari, qui ecclesias recipiunt de manibus laicorum, & laici sunt excommunicandi, infra de iure patron. præterea, cum ipsi ta'e ius possidere non possunt. supra de elec. sacrosanctæ. & c. Massana. nisi in capella ubi patronus habet tantum ius præsentandi, infra de iure pat. c. a nobis & c. quod autem, & c. cum autem, & cap. pastoralis. & non ius cōferendi. inf. eo c. vlti.

Qvoniam.] Prima recitat factum, secunda prouidet: ibi, Nolumus.

CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. obtinuit indulgentiam a domino Papa, vt posset dispensare cum filiis sacerdotum, vt remanere possent in ecclesiis, quas patres eorum nullo medio habuerant dummodò essent bonæ vitæ & opinionis, vel longo tempore ecclesias tenuissēt. Archiepiscopus dispensauit cum aliquibus talium. Post istam dispensationem, quidam ad iudices impetrauerant literas à Papa, vt si constaret prædictos esse filios sacerdotum vel clericorum qui proximo ante illos ecclesias tenuerunt, imponerent illis silentium, & ecclesias illas ipsis impetrantibus assignet, tacita veritate de præmissa dispensatione. Archiepiscopus consuluit dominum Papam, vtrùm per literas illas dispensatio sua debeat reuocari. Respondet Papa, quod si per priores literas cum aliquibus dispensauit, dispensationem illam non vult per posteriores literas irritari. In fine prohibet Papa clericos laicæ donationis intuitu in ecclesiis sine auctoritate episcopi sui institui, & institutos præcipit remoueri.

CASVS. Mandat papa Cantua. archiepiscopo, & eius suffraganeis, quatenus si publicum fuerit patres personatum in ecclesiis habuisse, filios eorum ab ecclesiis illis excludant, nec ad eas vlterius assumantur: & si hoc publicum est, nec causa in iudicio deducatur, nec testes admittantur. Nota quod in notoriis ordo iuris nōn requiritur.

Marginal notes: † Post concil. Lateran. sub Alexan. iii. par. 19. c. 10. & c. 11. eo. titu. in 1. compi. — † al. bonæ. — † al. habuisse. — 1 Vide notata infra e. tit. c. 1. primo ratio in si lib. 6. — 2 Concor. l. sed si vaus. § filio. ff. de iniur. & in l. 1. e. tim. — † Ca. 11 eo. tit. in 1. compilatio. — Pena clericorum recipientium ecclesias de manibus laicorum.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

a Exclu-

a Excludatis.] sup. eo præsentium, & inf. eo. c. vlt.
b Vlterius.] Et ita loquitur de illegitimis, & sic nec in paternis nec in alijs institui debent, vt inf. eo. c. vlt.
[Gl. seq. nota quod in manifestis, & c. alle. 4. concord. in contrarium alleg. 4. iuxta]
c Manifestum.] Et ita habes quod in manifestis & notorijs ordo iudiciarius nō est obseruandus, 2. q. 1. de manifesta, & c. § Lotharius, ī. de app. cum sit Romana, in fin. & C. de accus. ea quidē. Arg. contra 2. q. 1. Deus omnipotens, & sup. de dilator. porro. & sup. de elec. bonæ memoriæ.

† Al. ita patres eorum.

AD exstirpandas.] Primo ponitur occisa consultatio secundo respōsio. Secunda: ibi, Fraternitati.
CASVS. Dicit hic quod filij presbyterorum, qui ecclesias tenent, in quibus patres eorū nulla persona media ministrarunt tanquam personæ vel vicarij perpetui, remoueantur ab illis. Not. quod filij presbyterorū non possint succedere patribus in ecclesijs, in quibus patres eorum personæ vel vicarij fuerunt perpetui. Item media persona purgat vitium successionis.
[Gl. seq. reci per q. an prohibitio filio sum, &c.]
d Filij presbyterorum.] Vel etiā nepotes, vel inferiorū quilibet, quorū est ius succedendi, arg. Inst. de hær. qual. & dif. §. sui. In collateralibus non prohibetur, arg. inf. de offic. deleg. ex parte, & quilibet sepelitur, qui quasi iure successionis ecclesia n. sibi vēdicare intendit: quia ibi non habet locū successio. sup. eo ex transmissā, in fi. & 8. q. 1. apostolica.
e Vicarij.] perpetui, simile sup. eo. constitutus.
f Nulla persona media.] sup. eo. ex transmissā.
g Amouere.] etiam si sint de legitimo matrimonio nati: ne uideatur locum habere successio. 8. q. 1. apostolica, secus si media persona interccssisset: quia de iure communi, ibi & alibi possent præfici, cum sint legitime nati.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

Hæc glossa est singularis, & obseruatione digna.

† Cassin. Cassien. episcopo Calcinen.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp.

bitum, & infra. ¶ Præcipimus quatenus si manifestum & publicū fuerit patres † in ecclesijs personatus gessisse, filios ab eisdē (si etiam eas adepti sunt) penitus excludatis, [a] nec ad earum gubernationē vlterius [b] assumantur. Nolumus. n. vt causa in iudiciū deducatur, vel testes etiam admittātur si hoc manifestum [c] existat.

¶ Idem Cantuar. archiepiso.

¶ *Filius etiam legitimus, remouetur ab ecclesia, in qua immediatè successit patri vicario vel rectori.*

CAP. XI.

AD † exstirpandas successiones: & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus [e] qui filij presbyterorum [d] prouinciæ tuę teneant ecclesias, in quibus patres eorum tāquam personę vel vicarij [e] nulla persona media [f] ministrarunt, eos siue geniti sint in sacerdotio, siue non) ab eisdē ecclesijs non differas amouere. [g]

¶ Clemens iij. Cassel. † archiepiscopo.

¶ *Filius episcopi legitimè natus promoueri potest ad ordines & in paterna ecclesia beneficiari.*

CAP. XII.

AD † hæc, ex parte niti, nec aliud impediat, possunt ad sacros ordines licitè promoueri, & in eisdem ecclesijs in quibus præsunt patres eorum beneficium obtinere. No. quod pater & filius legitimus simul possunt esse in eadem ecclesia. Item nota hanc decret. generaliter pro omnibus filijs clericorū, de legitimo matrimonio genitis, qui possunt ad sacros ordines promoueri, & ecclesiastica beneficia habere, nō solum in ecclesijs alijs, sed & in paternis, patribus eorum viuis vel mortuis.

tua nostris auribus est relatū, & infra. Quòd à nobis fraternitas tua requisiuit, an à Pontificibus generati valeant ad sacros ordines promoueri, si scientia fuerint & morum honestate probabiles: Sciat fraternitas tua, quòd si ex legitimo [h] sint matrimonio procreati, nec aliud canonicum obuiat, licitè possunt ad sacros ordines ascendere: & in eisdem ecclesijs in quibus præsunt, vel præfuerunt genitores eorum beneficium obtinere. [i]

¶ Idem.

¶ *Non potest filius esse vicarius illius ecclesiæ in qua pater proximus fuit rector.*

CAP. XIII.

MIchael † presbyter de Sancto Germano transmissa nobis conquæstione monstrauit, quod cum ecclesiam Sancti I. de Corona † tuæ diœcesis canonicè sit adeptus, M. filius Antonij, qui proximò ante, ipsius ecclesiæ habuit personatum, ad se vicariā ipsius asserit pertinere: & infra.

¶ Fraternitati tuę mādamus, quatenus si constiterit [k] tibi ipsum M. fuisse filium ipsius Antonii, qui proximò antè habuit personatum illius ecclesiæ, super vicaria ipsius ei silentium perpetuum imponat. Not. quod filius sacerdotis patri succedere nō potest tanquam persona, vel tanquam vicarius in ecclesia permanere.

[Gl. seq. signat cōtrarium.]
h Legitimo.] infra eo. ad abolendā, arg. contra sed illud, maximè, quod est ibi, tenetur comparatiuè: alias illegitimus filius simul cum patre in eadem ecclesia esse non debet, inf. eod. cum decorem.
i Obtinere.] Et ita pōt filius legitimus in paterna ecclesia simul cum patre beneficium obtinere, arg. inf. eo. cū decorem, à cōtrario sensu in verbo illegitimus, sed in paterno bñficio siue dignitate succedere nō dēt. 8. q. 1. apostolica, & ī. e. cōstitutus, & ī. e. c. proxi. Ber.

MIchael.] Diuiditur. In prima facti narratio. In secunda causæ cōmissio: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.
CASVS. Michael pbr presbyter proposuit corā Papa, quod ecclesiā S. Io. canonice fuit adeptus. Sed M. filius Antonii presbyteri, qui proximò ante habuit personatum ipsius ecclesiæ, asserit ad se pertinere vicariam eiusdem ecclesiæ: mādat Papa quatenus si constiterit ei dictum M. filiū fuisse ipsius Antonii, qui proximò antè habuit personatum illius ecclesiæ, super vicaria ipsius ei silentium perpetuum imponat.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp.

† Coronen. Toron.

[Gloss. seq. quærit, & soluit ex solutione infert aliam quæstionem quam soluit, iterum ex solutione obiicit, & respondet.]
K Constiterit.] sed quō poterit hoc constare si ipse negauerit se filiū fuisse illius? 1 Rñ. si natus fuit ex illa quā tenebat secum publicè in domo pro concubina; præsumitur n. filius illius, sicut aliquis præsumitur filius, quia natus est in matrimonio, quia pater est is, quem nuptiæ demonstrant, ff. de in ius voc. l. 1. mater. Et ita præsumptiuè

Probandæ filiationis & illegitimitatis uarii modi.

1 Vide l. si mater. C. ne de statu def. & l. si cum pater, C. si aduer. rem iudica.

AD hæc.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Sciat. Abb. Siculus.
CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum filii episcoporum possint ad sacros ordines promoueri, si alias digni sint? Respon. Papa, si de legitimo matrimonio sunt ge-

ater & filii sit simul esse monachi.

nibus benè pōt simul esse monachi, vel regulares canonici pater & filius: qa tales psonæ irregulares nō prohibentur intrare religionē. sup. eo. c. 1. & 56. dist. vt filij. & ita in sæcularib. prohibent tm̄ ex hoc uerbo. Sed ex eo quod dicit inferius; q. verò tales, vt dictū est, canonicare psumpserint, à suis bñficijs suspendant: vr̄, q̄ loquatur tm̄ de spurijs: qa cū illis e͞pi dispēsare nō pn̄t, vt i. eo. c. vlt. p legitimis nō ita puniren̄: & ita loqtur tm̄ de spurijs, & fm̄ hoc hæc dictio, maximè, ponitur p tm̄ ideſt, illegitimi tm̄tū phibent, & nō legitimi, licet glossula pcedens ɔ̄rium videat dicere, sed verius credo q̄ de oīb. filijs intelligat aliàs nihil adderet ista constitutio, nisi hoc solū, q̄ tm̄ pēnā imponit hic ordinatorib. sed ɔ̄rium est verū: qa ponit p tm̄, sed a propria verbi significatione nō est recedendum si res aliter salua esse pōt, ff. de leg. 3. nō aliter. & i. de dec. ad audientiā. & sup. de transla. inter corporalia. & in re dubia melius est verbis electi seruire, ff. de exerc. l. 1. § si is q. & ideo istud maximè, tenetur propriè, & pōt intelligi respectu eorū, qui non sūt spurij, sed aliàs illegitimi: vt sunt naturales, & sic idē dicit qd̄ i. eo. cū decorem, & addit: qa pęna hic statuitur contra ordinatores. & sic non tollitur. sup. eo. ad hæc.

1 Idē Raymū. in sum. Go. in sum. cir. princ. dicit, q̄ canonicā non pn̄t hēre ut hic, sed bñficiū benè, ut in c. ad hæc. Io. Andr.

† Inn. iij. legitur in aliquot vetustis.

In multis antiquis legitur, G. Remeñ.

instituti sunt patres eorū: Et si fuerit contra prælum ptum, decernimus nō ualere. [a] ¶Qui verò tales (vt dictū est) canonicare præsumpserint, à suis beneficijs suspendantur.

¶Honorius † tertius.

¶ Alius quàm Papa non dispensat, ut filius in ecclesia paterna immediatè succedat.

CAP. XVII.

Dilectus filius G. præpositus Sanctæ Mariæ transmissa nobis petitione monstrauit, quòd cum Virgilius presbyter quandam ecclesiam curam animarum habentē, quam nullo modo [b] habuit pater eius obtineat, ipsum monuit vt resignaret eandem: sed idem asserens quod H. † Remeñ. archiepiscopus, tunc Apostolicæ legatus dispensauit cum eo, id efficere contradicit.

¶Quocirca mādamus, quatenus non obstante [c] dispēsatione aliqua; quę à sede Apostolica nō manauerit, quod canonicū [d] fuerit (appellatione postposita) statuatis.

¶ Greg. ix. Turoneñ. Archiepiscopo.

¶ Illegitimus absq; dispensatione Papa, ad dignitatem vel personatum vel beneficium curatum promoueri nō potest.

CAP. XVIII.

Nimis in tua prouincia ecclesiæ deformatur honestas, ex eo quòd filij sacerdotum, & alij non legitimè nati, ad dignitates & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia, fine

[Gl. seq. arguit & respondet.]

a Non valere.] arg. q̄ e͞pi non possunt dispensare cum illegitimis in simplici beneficio, & ex eo quod hic dr̄: decernimus non valere: & q̄ pęna imponitur ordinatoribus talium personarum, est arg. i. eod. c. vlt. vbi remouentur illegitimè promoti sine dispēsatione Papæ. hoc ius commune statuitur, sed dispensatio non prohibetur in alijs ecclesijs, in quibus patres non sunt instituti; & ita benè possunt episcopi dispensare cum illegitimis in simplici beneficio in alijs ecclesijs non paternis, sed in paternis non possunt. eo. n. ipso quod prohibet concilium de paternis tantum datur intelligi, quòd de alijs: vedat. arg. i. eo. c. fi. & sup. eo. ad hæc. & c. cum decorē. De hoc dic vt i. eo. c. vlt. in notula, sic ergo. Bern.

Si an valeant dispen. cum illegitimis in simplici beneficio.

Dilectus filius.] In prima facti narratio. In secunda ibi, Quocirca causæ commissio. Io. Andr.

CASVS. Virgilius presbyter habebat quandam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius, præpositus sanctæ Mariæ ipsum monuit vt ecclesiam ipsam dimitteret: ipse verò dicebat, quòd Remensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus cum eo dispensauerat: & ideò eām dimittere nolebat. præpositus significauit hoc domino Papæ: mandauit Papa quatenus non obstante aliqua dispensatione, quæ à sede Apost. non manauit, statuat quod canonicū fuerit, appellatione remota ipsum ab ecclesia remouēdo. No. q̄ solus Papa cum filijs sacerdotum pōt dispen

sare, vt præsint in ecclesijs, in quib. patres eorum habuerunt personatum, siue curam animarum nullo medio.

b Nullo medio.] quare meritò debet expelli. sup. eo. Michael. & c. ad extirpandas. & c. ex tua. & c. præsentiū. & c. conquerente. etiam si legitimus fuisset.

[Glo. sequens notat legatum, &c. signat contrariū, & solutio: dat lecturā, à qua postmodū recedit.]

c Non obstāte.] sic patet expsē, q̄ legatus dñi Papæ, nō pōt cū talib. dispēsare, licèt habeat gn̄alē legationē. Sed vr̄ ɔ̄. i. de offi. leg. q̄ trāslationē. vbi legatus exercet ea q̄ tm̄ sunt sedi Apostolicæ reseruata, s. excōicatos pp violentas manus in clericos absoluere; sed illud iam introductū est ex consuetudine, ex certa scia Papæ, & ita perinde est ac si Papa spāliter cōmitteret: & ita p gn̄alē legationē non transferātur ea q̄ spāliter tribuunē, ff. de off. eius cui man. est iur. l. 1. & i. de off. leg. q̄ trāslationē. & ff. de pig. l. obligatione. vel forsitā iste legatus erat tantū legatus in prouincia sua: & isti legati qui nō mittunē de latere dñi Papæ, vt i. de off. leg. cum nō ignoratis. non habent tā largā legationē, sicut illi, qui mittunt à latere dñi Papę. vt i. eo. de off. leg. c. excōicatis. vn̄ satis posset dici, q̄ Cardinales legati, qui quasi pars corporis dñi Papæ intelliguntur, vt 6. q. 1. c. si q. ex militibus, pn̄t cū talib. dispensare; sed alij non pn̄t vltra id qd̄ spāliter in eorū priuilegio continetur: & q̄ illi hēant maiorem auctoritatē & ptātem, patet quia præsentib. legatis missis de latere dñi Papæ, isti non dēnt tunc suæ legationis offi. exercere. i. de off. le. c. volētes. & optimè facit ad hoc 93. dist. c. vlt. & 94. di. c. 1. imò nec illi pn̄t dispensare contra concilium Lateranense. i. de præb. c. dilectus. & hic, & c. proxi. & c. ad extirpandas.

Cum illegitimis an possit per legatos dispensari.

Legatorum à latere maior potestas q̄ aliorū legatorum.

[Gl. seq. quærit, & solut.]

d Canonicum.] sed quid erit canonicū? Rn̄deo vt ab ecclesia expellatur, vt i. c. prox. filius. n. patri in ecclesia succedere non debet. 2 sup. eo. c. præsentium. & c. conquerente. & c. ad extirpandas, & in pluribus, c. seq. post illud c. præsentium & 8. q. 1. apostolica.

2 Nisi cum eo ex cā necessaria fuerit dispensatum.

Nimis.] Primo ponit abusum prouinciæ, quem secundò circa præterita corrigi iubet: & in futurum prohib. ibi, Quocirca. Io. And.

CASVS. In prouincia Turoneñ. filij sacerdotum & alij, nō legitimè nati, pmouebātur ad dignitates & psonatus, & ad alia bñficia curā aiarum habentia, fine dispensatione Apostolicæ sedis: vn̄ mādat Papa archiepō Turoneñ. quatenus prædictos oēs remoueat à dignitatib. psonalib. & hmōi bñficijs curā aiarum habentib. & illa personis idoneis: cōferri faciat per illos, ad quos collatio ipsorum noscitur pertinere, pcipiens ne id de cætero attentare præsumant. Nor. q̄ solus Papa pōt dispensa-

spensare cum filijs sacerdotum vt ad dignitates & curam animarum possint promoueri.

[Gl. seq. notat. sed ò quærit, arg. q͞d sic. all. 2. in c͞riú, q͞b. rñdet. tertiò iterū quærit. arg. ꝓ & cōtra & soluit.]

a Sedis apostolicæ.] sic ergo patet apertè per decretalem istā, q͞d iuris sit de filijs pꝛsbyterorū & alijs illegitimè natis: qa non pñt ad dignitates vł beneficia curā animarū habētia promoueri, nisi p dispēsatione sedis Apostolicæ: sic s͞. sec. ex tua & c. proxi. ar. s͞. e. ad abolēdam. si promoti sint, dēnt expelli. Sed nūquid epi pñt dispēsare cū talib. illegitimè natis i simplici bñficio & ut promoueantur ad sacros ordines sine aliqua ꝓlatione ł vł q͞ sic: co. n. ipso ꝙ prohibet tñ illos à dignitatibus, & cura aiarū, intelligit ꝑmittere de alijs inferiorib. bñficijs: quia q͞d de vno ꝓhibet, de alio ꝑmittit 25. di. qualis. & i͞. de ijs q͞ fi. à pla. fi. cōsen. c. cū apostolica. in fi. ꝑterea nō inuenitur eis ꝓhibitū, ergo intelligit ꝑmissū eis. i͞. de te. ꝑmu. ca. ad qōnes. & 30. q. 4. qui spūalē. a sed vł ꝓhibitū. s͞. e. c. j. & ca. abolendam. & i͞. de ser. nō ord. cōsuluit. Sed pōt dici ꝙ ibi ius cōe statuit, sed dispensatio nō prohibet. Sed c͞ hoc vł expressum. s͞. eo. c. literas. vbi dispensat Papa cū tali ad clericatū. ibi, Papa dispensauit, ꝑ hoc tñ alijs non prohibet: quia hoc ab ipso fuit petitum. & sic patet quòd illegitimè nati, de iure cōi promoueri non pñ ad aliquē ordinē. Sed si in monasterijs uel regularibus ecclesijs ministrauerint, nūquid postea pñt promoueri ad ordines, vel ad dignitates de iure cōi vel per dispēsationem? Vł quòd sic de iure cōi. s͞. eod. c. 1. & 59. dist. c. 1. quia ingressus religionis oēm tollit irregularitatē. in auth. de mona. in princollat. 1. Sed c͞ quòd non tollitur irregularitas per ingressum religionis. i͞. de apo. l. c. ex literarū. & i͞. de pœnis. in quibusdam. Pōt dici, quòd postquam intrauerint religionem, pñt promoueri ad ordines sine aliqua dispensatione: ad honores verò promoueri non debent sine dispensatione: prout hic dicitur. & arg. sup. eo. c. 1. versi. prælationem verò, &c. & ita habes hic casum, in quo episcopis aufertur dispensandi potestas.

dispensatione sedis Apostolicæ, [a] promoueantur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus prædictis personis à personatibus, & dignitatibus, & huiusmodi beneficijs prorsus amotis ea personis idoneis cōferri facias per illos, ad quos collationem ipsorū de iure noueris pertinere. Et ne id de cætero præsumatur, districtius inhibemus.

TITVLVS XVIII.

De seruis non ordinandis, & eorum manumissione.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ Seruus ante plenam manumissionem ordinari non debet.

DE SERVIS NON ORDINANDIS. &c.

¶ Viso de impedimento originis, videndum est de impedimento conditionis personæ.

De hac materia habetur 54. dist. per totum. Ad hoc 12. q. 2. liberti. v que ad cap. autum. Ioan. Andr.

Instruendi.] Primò ponit dictum. Secundò eius approbationem. Tertiò ex eo dat instructionem. Secūda ibi, Reuera. Tertia ibi. Et ideò. Ioan. And.

CASVS. Dicitur quòd non debet ordinari seruus nisi primò fuerit absolutè manumissus: quia quod vituperari poterit, præcauendum est. hoc hab. s. 54. dist. per totum. Nota verbum illud: quod infirmari vel vituperari potest, præcaueri debet.

[Glossa sequens recitetur per obiectionem.]

CAP. I.

Instruendi: † & infra. ¶ Fortè dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, nisi ante clericatum ingenuitatis [b] dignitate potiatur. Re uera uerum dicit: Et ideò quod infirmari † vel vituperari potest, præcaueri [c] debet.

b Ingenuitatis.] impropriè tenet illud verbū: quia ingenuus est q statim cum nascitur liber est. institu. de inge. in prin. vndè di. ingenuitatis, i. libertatis plenæ: quia qui ad clericatum promouet, prius plenā libertatem cōsequi debet nullo à dño retento obsequio tēporali, alioquin promoueri ad clericatum non debet 54. dist. quicumque.

Glo. seq. notat sū tura præcauenda. alleg. tria iura in contrarium].

c Præcaueri.] not. ꝙ futura sunt præcauēda. 23. dis. in nomine Dñi. & 63. di. cū Hadrianus. & 1. q. 7. conuenientib. circa prin. & exempla prælentia nos cauere ꝑmonet in futurum. 82. dist. plurimos. in fi. & maior tristitia est de talibus cum reuocātur, q͞ nascatur gratia de accitis, idest vocatis. 51. dist. præterea, & c. designata. & ecclesia pro talibus infamatur. i͞. ti. prox. c. vnico, & sic ad caute lam futurorū aliquid fit. 28. dist. de Syracusanæ. & prouidere quis debet, quod contingere potest. ff. loc. § 1. arcontra quod non imputatur alicui si non diuinauit. ff. ad leg. Aquil. l. si putator, in fi. & ff. man. l. fideiussor. §. si cum debitor, & in. vt eccle. bene. vt nostrum.

¶ Ex eodem. †

¶ Seruus sine licentia domini ordinatus, deponitur, & domino restituitur.

CAP. II.

De seruorum ordinatione: & infra. Statutum est, vt nullus episcoporum deinceps ad sacros [d] ordines eos promouere præsumat: nisi prius à dominis libertatem fuerint consecuti. ¶ Et si quilibet seruus fugiens [e] dominum suum, qua-

De seruorū.] Duo facit concilium. Primò ponit statutū. Secundò contra factū irritat ibi, Et si. Io. An.

CASVS. Statuit concilium Toletan. vt nullus presbyterorum de cætero promoueat seruos ad sacros ordines, nec etiam ad minores, nisi prius à dominis libertatem fuerint consecuti; & si aliquis seruus fugiat dominum suum, & fraudulenter ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, deponatur, & dominus eius eum recipiat. Not. quòd serui promoueri non debent sine licentia dominorum suorum. Item qui ordinatur sine manumissione ignorante domino uel contradicente, deponendus est. Item licet aliquis fuerit in possessione libertatis, eam amittit.

d Ad sacros.] idem intelligas de inferiorib. 54. dist. c. 1. & c. quicumq; & c. si quis obligatus. & s͞. c. proxi.

[Gloss. sequen. recitetur per quæstionem coram quo iudice s, &c.]

e Fugiens.] iste fugiens si de statu suo certare voluerit, ad priorem iudicē à quo fugit remitti debet, vt ibi cū status agatur. C. vbi causa status agi. de l. 1. si verò est in possessione libertatis, sub illo iudice vbi, conuenietur. C. eo. l. 3. Hoc antè debet intelligere, quod hęc q͞stio si dubitetur an sit fugitiuus vel nō, tractabitur & finitur

Marginal notes:

a Concor. I. sicut § 1. ff. ad leg. Aqui. & ff. ad Maced. l. sed Iulianus. in fi.

† Cuius cōcilii Toletani sit, nondum constat, idē tñ Burchardus lib. 2. c. 28. & 29. & Iuo par. 6. c. 129. & 130. & in 2. cōp. eod. tit. c. 1. q͞b. locis est integrū decretū cōcor. canon. Apostolorū. 81. & Gelasius Papa in epistola quadā epis. ꝑ Lucaniam, &c. c. 16.

† al. instituendi.

† infamari.

† Burchard. li. 2. decre. 31. Iuo par. 6. c. 131. Gratian. di. c. 6. Pannormia li. 3. tit. de seruis ord. ca. 1. post Cōc. Lateran. Alex. 3. par. 50. c. 56. & c. 1. e. tit. in 1. cōp. ubi integrum decretū, & uariam inscriptionē inuenies. Sed uide de emendatione huius c. i Decret. Gratiani nuo impr. 54. d. 54.

Liberta cā sub q iudice cognosci d

finietur antequam inchoet causa status.ff.de li. causa. l.liberis.§.sunt & aliæ. & l.igit. §.potest. si verò nō est fugitiuus, & vult proclamare ad libertatem, sequitur forum domini.C.vbi causa status agi.del. 4.

libet calliditate vel fraude, ad gradus peruenerit ecclesiasticos, decretum est, ut deponatur, [a] & eius dominus eum recipiat.

¶ Ex eodem.

¶ Seruus ab ecclesia manumissus ordinari potest: & quod acquirit, post suum obitum, erit ecclesiæ manumittentis, quam si accusat uel contra eam testificatur, libertate & ordine priuatur.

CAP. III.

DE † famulis ecclesiæ constituere presbyteros & diaconos per parochias liceat, ita tamen vt antea manumissi, statum recipiant libertatis. ¶ Quicquid autem talibus extiterit debitū, aut quolibet modo collatū, eis in personas extraneas transmittere nō licebit, [b] sed omnia ad ius ecclesiæ, à qua manumissi sūt,

[Glo.seq.distinguit, aut seruus ordinatur, aut monachatur. primò casu, aut id fit sciente domino, aut ignorāte. & cū scit, aut contradicit, aut tacet: cū ignorat, aut ordinator vel præsentator scit, aut non: & cum nescit aut ordinatus est ad minores, aut ad sacros citra presbyteratū: aut ad presbyteratum. Ioan.And.]

a Deponatur.] quid iuris sit de seruis ordinatis, no. quod si ordinatur seruus domino sciente & contradicente, seruus remanet & restituitur domino: etiam si sacerdos sit factus, vt quidā dicūt, & vt 54. dis. ex antiquis. Alij contradicunt, vt Io. & Tanc. Si verò sciēte & non contradicente domino, tunc statim liber est: [1] vt 54. dist. si seruus sciente. Si autem domino ignorāte or[dinetur] sed epō vel præsentatore sciente quod sit seruus: tunc ille efficitur liber, & episcopus vel præsentator tenetur dare domino duos seruos æquè bonos. 54. dist. si seruus absente. Si non habeat vndè soluat, restituetur domino, vt statim distinguitur. Si verò domino ignorante, & epō & præsentatore fuit ordinatus, si constitutus est in minoribus ordinibus, deponitur & remanet seruus. 54. dist. ex antiquis, & c. frequens. Diaconus verò det vicarium pro se: aut si non habet, ipse reddatur. 54. distin. ex antiquis. Eodem priuilegio subdiaconus gaudet. ī. eo. miramur. arg. ad id. s. de æta. & qual. c. à multis. Si verò est sacerdos, statim liber est, sed amissione peculii sui mulctatur, vt in c. illo, ex antiquis. Vel si non habet peculiū, seruiat domino in diuinis officijs. 54. dis. frequens. Si verò quis monachus factus est, vsque ad trienniū tantū potest eum repetere. vltrà verò remanet monachus & liber. 54. dist. seruus sciente. [2]

† Ex cōsilio Toletano. 4. c. 73. & c. 4. eod. tit. in 1. compila.

[1] Nō distinguendo, ad quē ordinē fuerit ordinatus secundum Go. licèt Pe. hic contra Io. And.

DE famulis.] Tria sunt dicta, Secundum ibi, Quicquid. Tertium ibi, Quibus. Ioan. And.

CASVS. Statuit Concilium Toletanū, quòd ecclesia possit cōstituere presbyteros, & diaconos per parochias de seruis suis, ita tū quòd primò accipiāt libertatem, & quod quod illi post modū acquisierint, uel eis datū fuerit, ad extraneas personas nō transmittāt: sed oīa post obitum suum ad ius ecclesiæ, à qua manumissi sunt, debeant pertinere. Quibus accusandi vel testificandi aduersus ecclesiam oīs aditus præcludatur, sicut & cæteris libertis: ad quod si aspirauerint, & libertatem amittunt, & honorē ordinis, quem non dignitate naturæ, sed temporis necessitate meruerunt. No. quòd liberti dūm suum accusare non possunt, vel contra ipsum testificari sine uenia.

[2] Concor. text. in Au. hē. de mona. § pria. & 1. colla. 1.

[Glos. seq. signat contrarium de duobus canonibus, & sol. Ite signat ꝯrium de l. & quadrupliciter soluit.]

b Non licebit.] 12. q. 3. c. 1. & 2. Contra hoc loquitur de libertis ecclesiæ hac conditione manumissis. illud intelligitur de ijs qui ingenui sunt. Item ꝯ inst. de succes. liber. §. sed nostra. Hic de rebus acquisitis occasione ecclesiæ, ibi de alijs. Vel hoc de manumissis ab ecclesia vt quicquid acquirant, ecclesijs intelligantur acquirere: illud à priuatis. Vel isti non habebāt cōsanguineos, illi sic. 12. q. 2. eps q. filios. & rō est 12. q. 3. pontifices. & ī. de test. c. cū in officijs. hoc est de ijs q intuitu eccæ data sunt, & pro remedio animarū defunctorum; vt ibi dr, & in c. pōtifices, Illud verius credo quòd hac cōditione illi manumissi fuerunt. Si uerò simpliciter libertati sunt donati: tunc liberū est eis facere quod volunt. ī. eo. c. eo libentius.

post eorum obitum debeāt pertinere. ¶ Quibus (sicut cæteris ecclesiæ libertis) accusandi uel testificādi aduersus ecclesiā [c] aditus præcludatur, ad quod si aspirauerint non solū libertatis beneficio careant, sed ēt honoris gradu, quem non dignitate naturæ, sed necessitate tēporis meruerunt. [d]

¶ Ex Cōcil apud Alichi. †

¶ Dominus in seruo quem manumittit potest spirituales operas retinere.

CAP. IIII.

NVllus, † & infra. ¶ Si quis de seruis suis quemquam donauerit libertati, & ipsum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiam elatus, domino suo canonicas [e] horas psallere noluerit, accusatus [f] apud episco-

† Althemn. Althein Archi.

† Cap. 3. e. cl. i 1. cōp. Burchardus li. 2. c. 234. Iuo par. 6. c. 302. vbi hēs integrū decretū.

c Ecclesiā.] idest, prælatum: quia ei præcipuè tenentur, cum sit caput. ī. de ver. sig. c. cum clerici. secus est de alijs singularibus personis. 12. q. 2. qui manumittitur. ca. octaua discussio. & c. eps qui mancipiū. sed ꝯ ecclesiam testificari non potest, cum sit patrona: nisi ipsius edicti uenia impetrata. C. de in ius uocan. l. 2. & c. prędi. qui manumittitur. alias in seruitutem rediguntur, ut dicit hic, & c. qui manumittitur.

d Meruerunt.] idest, acceperunt, vel intellige propriè, quia ipsi libertatem meritis suis acceperunt. 12. q. 2. si quos de seruis.

NVllus.] CASVS. Si aliquis seruum suum donauerit libertate, & eum fecerit in presbyterum ordinari, & ille postea in superbiam elatus dño suo noluerit canonicas horas celebrare, accusetur apud epm suum, & degradetur. Not. in manumissio operas spirituales posse retineri. No. aliquem per ingratitudinem, ad pristinum statum reducendum.

[Gl. seq. arg. alleg. contrarium, & soluit.]

e Canonicas.] argu. quòd Dñs posset retinere operas spirituales eo quē manumittit ad clericatū. arg. ꝯ 54. dist. quicumq;. illud intelligitur de obsequio tēporali, quod retinet in eo qui manumittit non ad ordines, sed vt laicus remaneat, & illud de obsequio spirituali: quod nō prohibetur, imò licitum est [3] 54. d. frequens. in fi.

[3] Præsertim si hoc fiat de auctoritate epi? secundum Philip. q hoc dicit: qa quidā dicebāt ipsius consensū necessariū. Tū hoc non credit. Io. And.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f Accusatus.] sed qualiter contra istū agi: ciuiliter an criminaliter? Si criminaliter, & Dñs non probet: qualiter punietur Dñs? Pōt dici quòd accusatus non punit propriè. quia Dñs non accusat, sed potius agit vt in seruitutē redigatur, arg. C. de eden. l. qui accusare, vel si vis vt propriè teneatur, accusator punietur pro motu iudicis defecerit in probando, & obligabit se ad extraordinariam pœnam. inf. de accus. c. super his.

[Glo. seq. signat contrarium, circa quod ponit sex opin. & tertiam approbat.]

a Degradetur.] 54. dist. ex antiquis. & c. frequens. contra: ibi dr ꝙ sacerdos factus remanet liber. super hoc varij varia dixerunt, quidā dicūt ꝙ istud corrigit ꝑ illa. vel dic ꝙ illa continent ius cōe: hæc specialia sunt in odium illorū, qui promoti sunt vt seruiant in diuinis officijs. arg. ĩ. eo. c. eo libentius. Melendus dixit, ꝙ hoc Dominus dixit i pacto vt redigeretur in seruitutem, ꝗ ibi ministraret dominis suis diuina. L. dicit, ꝙ intelligit de seruo ꝓlati. V. l. possendici, vt q. dam dicūt, quod liber tas est res spiritualis: & ideò potest venire in commutatione cum alia re spirituali. ĩ. de re. permu. ad quæstiones. Hug. dicit quòd hoc c. nō tenet. verior videtur opi. Melēdi, qui dicit quòd eo pacto vel cōditione liber factus fuit ordinatus vt seruiret dñis suis i diuinis, alias in seruitutem redigatur. & facit ꝓ hoc. ĩ. eo. c. eo libentius. & est argum. quòd si Domino ignorante seruus sacerdos factus fuit, debet reddi domino, vt seruiat ei in diuinis. 54. dist. in. frequens. ergò multò fortius debet ei seruire vbi eo pacto ꝓmotus est, vt dixi: quia maior, contumacia præsumitur illius, & sic propter cōtumaciam, & quia fidem promissam non seruat, deponitur, & redditur Domino, & nullo priuilegio clericali gaudebit vlterius, quo ad dominum.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. & post concilium, Lateran. sub Alexan. iij. par. 26. c. 19.

† Hac admonitio, fortassis in veteribus cæremoniarū pōtificiatum li bris extabat hodie nō extat.

† Varinen.

pum, qui ordinauerit eū, degradetur. [a]

¶ Alexan. iij. archiepiscopo Turonensi.

¶ *Spurij vel serui, ordinari non debent.*

CAP. V.

Consuluit: † & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd neque spurios, [b] neque seruos [c] ordinare debes, & si memor es, in consecratione tibi dictū fuit, vide † ne quemlibet seruilis cōditionis ad ordines promouere præsumas.

¶ Innoc. iij. Varien. † epo.

¶ *Manumissus ab ecclesia vt fiat clericus, & ipsi ecclesiæ perpetuo seruiat in diuinis, ad aliam ecclesiam se transferre non potest, secus si purè fuerit manumissus. Vel sic, secus, si fuerit manumissus vt seruiat. Ioan. And.*

CAP. VI.

Eo † libentius: & infra ¶ Adiecisti aliam quæstionem, an illorum filij, qui ecclesiæ seruili conditione teneantur, traditi à parentibus militiæ clericali, cum suorum conoiuentia dominorū, [d] vt † in eadem ecclesia debeant deseruire, assequētes propterea libertatem, post tempus ea relicta possint ad aliam se transferre; In quo credimus distinguendum, vtrum eo tenore [e] fuerint manumissi & obligati † ordini clericali, quod manumittenti ecclesiæ dum vixerint, deberent impendere [f] famulatum in obsequijs diuinorum, & tūc transferendi se ad aliam est eis licentia deneganda, vel manumissi extiterint absolutè, † sicque libertatem habeant ad aliam [g] transeundi.

¶ Idem.

¶ *Ius quod est de seruo facto diacono, etiam de subdiacono debet intelligi.*

CAP. VII.

Miramur nō modicū cū certū † sit in constitutionibus antiquorū, [h]

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

te in diuinis officijs, & tunc ad aliā ecclesiā se transferre non possunt, vel vtrùm absolutè fuerunt manumissi: & tunc possunt licitè ad aliam se transferre. No. ꝙ quandò libertas datur sub conditione vel timore: tunc ille compellitur conditionem seruare.

d Dominorum.] 54. dist. in. c. 1. 2. & 3.

[Gloss. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

e Ego tenore.] arg. ĩ. 1. q. 2. q pio. & ĩ. eo. c. instruendi. & ĩ. de pac. c. vlt. eo intuitu vel modo. non enī fuit conditio, sed modus ad quem seruandum tenet. ĩ. eo. c. instruendi. & ĩ. de pactis. c. fi. arg. quòd nō fuit conditio. ff. de tute. l. minute. §. sub conditione. & ĩ. de pb. c. significati. ff. de man. test. l. libertas. §. hæc scriptura. vel aliter fiunt sponsalia possūt ꝗbi sub conditione: vt si fides Christianā recipiat. 28. q. 1. non oportet. vel vt corrigat vitā. ĩ. de spō. c. ĩ ter opera. Itē potest aliquem manumittere vt ordinē recipiat, vt hic. & ĩ. de 3 di. app. c. 2. libertas. n. res spiritualis est. & ideò potest venire i commutationem cū alio spūali. vt hi c & ĩ. e. c. nullus. & ĩ. de re. pmu. c. ad qōnes.

f Impendere.] imò si non impendunt rediguntur in seruitutem. 12. q. 2. diaconi. & c. octaua discussio. & illud exaudias.

† In codice Barbatię, ita vt in eadem ecclesia, cuius sunt debeant deseruire, &c.

† In omnibus manuscriptis legitur: oblati. in vno solo, obligati, sed i. & g. ibidē velut sup abūdātia erat notata.

† Vide l. manumissiones ff. de iust. & iur. l. liber. ff. de adopt. Libertas res est spiritualis.

† al. cautū.

ꝓm hoc, & ꝓm distinctionem istius intelligas. ĩ. eo c. nullus. vt ibi dictum est.

g Ad aliam.] de licentia eī est, aliàs non esset q̄stio. Ex quo enim intitulati sunt in aliqua ecclesia, debent in ea perpetuò permanere. 70. dist. sanctorum. 21. q. 1. c. 1. ĩ. de renun. admonet. & ĩ. de pac. c. vlt.

Consuluit.] CASVS. Dr in hoc canone, quòd episcopus non ordinet seruos vel spurios: qm in consecratione cuilibet episcopo dicitur: vide ne quemlibet seruilis conditionis præsumat ad ordines promouere. Not. quòd seruus vel spurius ordinari non debet.

b Spurios.] spurius est, cui pater est vulgus, 1 & sic non potest ostendere patrem. vel si ostendit, verecundum ostendit, quem habere non licet. ff. de statu homin. l. vulgo. & isti illegitimè nati promoueri non debent. ĩ. de fil. presby. c. 1. & vlt.

c Seruos.] 54. dist. c. 1. & ĩ. eo. tit. per totum.

1 Concur. l. fi. & ibi Bar. ff. de his qui bus vt idig. & in auth. q bus mod. na. effi. sui. & §. fin. & C. eo. l. 1.

Eo libentius.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, In quo. Ioan. And.

CASVS. Aliquis seruus ecclesię filium suū obtulit ipsi ecclesiæ, à qua libertatem fuit assecutus, vel in ipsa ecclesia dño debeat deseruire in ordine clericali: quæritur vtrum post aliquod tempus possit ecclesiam illā dimittere, & ad aliam se transferre? Papa hic distinguit vtrum eo timore fuerint manumissi, & oblati ordini clericali, vt eo dum vixerint debeant deserui-

Miramur.] Primò decisè narrat factum. secundò diffinit, & soluit. Ioan. And.

CASVS. Aliquandò serui ordinant sine licentia dominorum suorum: quæsitum fuit à Papa qualiter, isti sic ordinati debeāt in seruitutem, vel non debeant reuocari? Papa miratur de hac quæstione, cum certum sit in canonibus, quo debeant vel non debeant in seruitutem reuocari verumtamen de ordine subdiaconali, cū de eo nulla fiat mentio in decretis, dicit, ꝙ ille ordo eodē priuilegio gaudet cū diaconali: quia licet olim non reputaretur sacer in ecclesia primitiua: tamen a tempore Gregorij & Vrbani secundùm moderna tempora sacer reputatur. Not. quòd subdiaconatus & diaconatus simili priuilegio gaudent.

h Antiquorum.] 54. dist. ex antiquis. c. frequens. & c. quis autem.

[Glossa sequens recitetur per obiectionem decret. ex antiquis.]

a Mentio.] Vt patet in prædictis canonibus. 53. dist. ex antiquis, vbi nulla fit mentio de subdiacono expressè, sed de presbytero & diacono fit mentio expressè, de subdiacono & inferioribus officiis fit mentio non expressè, sed generaliter fit de subdiacono mētio in c. ex antiquis, ver. reliqua vero officia. Illa clausula respicit omnes post diaconum: quia secundum antiqua iura, subdiaconalis ordo non erat sacer, & ideo communi iure cēsebatur cum inferioribus ordinibus in primitiua ecclesia. 60. dist. nullus in episcopum, & cap. præced. in quibus ad honores prouehi prohibentur omnes inferiores post diaconū; & ideo olim subdiaconus si promotus fuerat domino suo ignorante, reuocabatur in seruitutem, hodiè verò cum diacono eodem priuilegio gaudet: ut si quis ignorante domino subdiaconus fiat, vicarium pro se præstet: aut si non habet, ipse reddatur. hic cauetur de diacono. & idem iuris est de subdiacono per hanc decretalem.

b Gregorij.] Constitutionem Gregorij habes 31 dist. ante triennium. & 28. dist. nullum.

c Vrbani.] Secundi scilicèt, vt 32. distin. erubescant & illa in 32. 61. dist. hodie correcta sunt: quia benè potest subdiaconus hodie eligi in episcopum. supra de æta. & qual. c. à multis.

- all. q. do

† Et secūdum hoc sunt exponēdę glosæ, & dicta Doctorū antiquorū dicentiū, subdiaconatum non fuisse sacrum ordinē idē, non reputabatur sacer. glo. sup. de ætate. & qualita ca. à multis. & Ir. de bigamis. ca. 2 verbo, sacros.

quandò † serui in gradus ecclesiasticos ordinati, debeant in seruitutem, vel non debeant reuocari: & infra. ¶ De subdiaconali ordine, quia de eo nō fit mentio [a] in patrum statutis expssè, videtur nobis, quod & is cum diaconali gradu priuilegio gaudet eodem. Nā licèt sacer ordo non reputaretur † in ecclesia primitiua: tamen à cōstitutione Gregorij [b] atq; Vrbani [c] secundū moderna tempora, sacer gradus esse minimè dubitatur.

¶ Gregorius ie. archiepiscopo. Neapolitano.

¶ *Natus ex patre seruo & libera matre, liber est, & licitè promouetur.*

CAP. VIII.

Dilectus filius G. diaconus proposuit, quod I. miles ea, occasione, quod patrem ipsius hominem suum esse proponit (licèt mater sua, [d] cuius debet imitari conditionem, † libera esse noscatur) ne promoueatur in presbyterum, impedire præsumit. Quocirca mandamus, quatenus si tibi cōstiterit, de præmissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento cessare † compescas.

Dilectus.] Primò ponit querelam. Secundò super ea dat iudicem. Secunda ibi, Quocirca Ioa. And.

CASVS. Ioannes miles impediebat G. diaconum ne ordinaretur in presbyterum, ea occasione, quia dicebat patrem ipsius diaconi hominem suum esse, quamuis mater ipsius libera esset. vndè ille diaconus hoc proposuit coram Papa, vndè mandat Papa archiepiscopo Neapolitano quatenus si prædicta vera sunt ipsum militem cōpescat ab huiusmodi impedimento. No. quod filius sequitur conditionem liberæ matris.

Gl. se obijcit p locum a diuisione, & sol. dupliciter.]

d Mater sua.] si iste natus est de legitimo matrimonio, contradicit illud decr. 32. q. 4. liberi dicti sunt ubi dicitur quod natus de legitimo matrimonio deteriorē partē sequitur &c. & hic dr. partus sequitur matrem. Si aūt dicis quod non fuit natus de matrimonio; tunc sequitur conditionē et matris vt ibi, & hic vr idem. fm hoc non pōt stare quod hic dicit: quia si iste non est natus de matrimonio legitimo, promoueri nō pōt ad sacros ordines supra de fil. presby. c. j. & hic dicit quod in presbyterum ordinetur. Dico ergo quod iste erat natus de legitimo matrimonio, & tn̄ sequitur cōditionem liberæ matris. C. de rei ven. l. partū, & ff. de l. cau. placuit, & et ancillę, si ibi non est matrimonium, ut ff. de sta homi. l. lex natura, & c. illud intelligitur scd̄m Lōbardæ consuetudinem quæ adhuc obseruatur in multis regionibus, vt partus sequatur deteriorem conditionem natus de matrimonio legitimo. Sed lex Romana aliud tenet, vt partus sequatur conditionem matris natus de legitimo matrimonio, vt dicunt leges prædictæ. Vel capitulo illud, liberi, potest reduci ad ll. prædi. vt dicas ibi; deteriorem partem sequatur, id est, debiliorem. i. fęmineam. nam sexus fœmineus debilis est, & ideo iste cum sit natus liber de libera matre, pōt promoueri non obstāte cōtradictione militis. prętere a cum iste iam esset diaconus, poterat in libertate remanere dato vicario, & sic dominus ipsum impedire nō poterat. 54 dist. ex antiquis.

Partus scd̄m legem Lombardæ sequitur deteriorem cōditionem.

† Vide l. idē Pompon. §. idē scribit. ff. de rei ven. & insti. de inge. §.

† Verbū, cessare, deest in vetustiorib. codicibus.

TITVLVS IX.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.

¶ Ex concilio Carthag. †

¶ *Obligatur ratiociniis, deposito onere, & reddita ratione ordinari potest, prius verò non.*

DE OBLIGATIS ad ratiocinia, ord. &c.

Viso de obnoxiis conditione seruili, videndum est de obligatis ad ratiocinia. Secundum Gof. Et secundum eum rōcinia redditiones sunt rationum, & sunt rationum redditiones, quibus est quis obligatus ex administratione rei publicæ.

De hac materia habetur 51. & 53. & 56. dist. per totum & de sen. ord. ver. an obligati. Ioan. Andr.

† Cōcilium Carthagin. de primū, c. 8. refert Burchardus li. 2. decr. ca. 36. Iuo. par. 6. ca. 137. & in j. compila. cod. ti. cap. vnico Vide emendationē huius ca. in nostra impressione Decreti Gratiani 54. dist. c. 3.

CAP. I.

Magn[us] Episcopus Aug. dixit: pcuratores [e] actores [f] executores

Magnus episcopus.] Sūt tres partes, quæstio, & quæstionis responsio, & responsionis approbatio. Secunda: ibi, Gratus. Tertia; ibi, Vniuersi. Io. And.

CASVS. Episcopus Augusten. quæsiuit in concilio, utrū procuratores, actores, executores pupillorum, seu curatores debeant ordinari? Gratus episcopus, respondet, quod post officia sua deposita, & redditam rationem sui officij possunt ordinari, dummodo alias digni inuenti fuerint, sed non antequam liberati sint ab officiis suis; quia ecclesia infamatur, cum postea conueniuntur super officiis suis, omnes dixerunt; Rectè respondit Sanctitas vestra, & ita est nostra sententia. Nota, quod ordinandi liberi debent esse, non solum a seruitute, sed etiam ab officijs sæcularibus.

[Istæ primæ duæ gl. seq. exponunt quid sit procurator, actor, & executor.]

e Procuratores.] procurator dicitur, qui mandato domini aliena negotia in iudicio administrat. ff. de procu. l. 1. alius dicitur procur. ad negotia datus, ff. mand. l. si remunerandi, §. 1. & specialis titulus est iste, ad negotia quia iste ad causas, ille ad negotia actor constituitur à corpore, vel uniuersitate, ff. quod cuiusque uniuer. l. j. & debet constitui, etiam cum decreto, & ad lites præsentes non ad futuras, ff. eo. l. item eorum, §. sed si ita.

f Executores.] qui mandata iudicū exequuntur, sient

sunt huiusmodi officiales, dū tñ sua praecepta non exercuerint: quia illi promoueri non possunt. 51. dist. aliquãtos, ita quod irregularitatem non contraxerunt.

a Curatores.] Melius dixisset, tutores, per hoc qđ sequitur, pupillorum: tutor. n. datur pupillo intra xiiij. annum, curator post xiiij. vsquè ad xxv.

[Glos. seq. distinguit: aut retinet officiũ, aut deponit. Primo casu aut obligatus est saeculari personae, aut ecclesiasticae, cum deponit, aut ratiocinia sunt publica, aut priuata; & si priuata, aut mouetur quaestio, aut non, & si mouet, aut de dolo, aut de culpa.]

b Ratiocinia.] Ratiocinijs obligatus alicuius saecularis personae nisi fuerit miserabilis, cui obligatus est, & si in officio suo voluerit remanere promoueri nõ debet argu 21. q. 2. c. 1. & 2. inf. ne cleri. vel mona. cap. 1. & 2. &c. sed nec procurationes. Si vero ecclesiasticae personae vel miserabilius fuerit obligatus, etiã in officio suo perseuerans poterit promoueri, si aliud non obsistat, arg. 26. dist. peruenit, argu. 16. q. 7. in nona. 89. dist. indicatũ. Si vero administrationẽ deposuerit cuiuscunq; negotia gessit, si ex ea obligatione remaneat obligatus, si publica sint ratiocinia promoueri non debet ante redditam rationem. C. de episco. & cleri. l. officiales. Si vero priuata aut in ipsa promotione mouetur sibi quaestio, aut non; si mouetur, aut prius mota est; distinguitur; aut conuenitur de dolo, uel de culpa tm. si de dolo uel perfidia, non debet ante finem litis promoueri arg 81. dist. tantus Daniel. & 33. dist. illud, & C. de proc l. reum, & in hoc casu potest intelligi hoc ca. & tñ debet taxari intra quod tempus decidatur causa, arg in f. de clande. despon. cap cum inhibitio, & inf. qui fi. sint legi. c. lator. & 5. q. 1. quadã. C. de inge manu. l. dist. man ff. de accus. l. cum Titia. Si de culpa tm conuenitur, promoueri põt non obstante reclamatione creditoris, cum lis suo marte currere possit vt prius, & ẽt sub eodẽ iudice, ff. de iurisd. om iudi. l. cum quadã & inf. de fo. compe. c. propo suisti. Si vero nec lis sibi mouetur nec mota est, non obstante obligatione promouetur, nisi manifestum sit ipsum de dolo teneri. tunc enim tempus ipsum officio suo repellere potest, sicut quemlibet cr. minosum, 6. q. 1. infames. Ala.

(Glo. seq. quaerit, & soluit.)

c Infamatur.] Quid si prohibente creditore fuerit promotus ad clericatum? Respon. non deponetur propter hoc, sed bona sua cedente in solutum: quae si non sufficiant, episcopus ei tenetur, qui abstulit ei occasionem negociandi, 88. dist. fornicari, & expone infamatur, idest, in de ponitur.

seu curatores [a] pupillorũ si debeant ordinari; ¶ Gratus episcopatus dixit. Si post deposita onera & reddita ratiocinia, [b] actus uitae ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari:† si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, ecclesia infamatur. [c] ¶ Vniuersi dixerunt: Recte statuit Sãctitas vestra, ideò que † ita est nostra [d] sententia.

TITVLVS XX.

De Corpore vitiatis ordinandis, vel non.

¶ Alexander tertius.†

¶ Presbyter, qui in duello digiti partem amisit, ex dispensatione sui episcopi, potest in suo ordine ministrare.

ADDITIO. Vel dicas quod non tenetur vltra id quod facere potest episcopus. inf. de solu. Odoardus.

d Nostra.] Nam omnia nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de veter. iur. enuclean. l. j. § sed neque. arg. inf. de sen. excom. c. mulieres. Ber.

CAP. V.

DE † presbytero Campaniae, qui duellũ spõte obtulit, & oblatũ suscepit, [e] & in eo partẽ digiti amisit: Respondem[us], q̃ cũ ipse non perdiderit tãtũ de digito, quin sine scãdalo possit solemniter celebrare, satis potes post peractam poenitentiam, cũ eo misericorditer agere, & permittere ipsum ĩ suo ordine ministrare, [f] licèt eius excessus grauis admodum extitisset.

¶ Idem Cisterciẽ. electo.

¶ Habens in oculo maculam, quae non inducit magnam deformitatem, etiam ad episcopatum poterit promoueri.

CAP. II.

CVm † de tua electione quaestio mota fuisset: & infra ¶ Tibi quod in oculo maculam habeas, & filius canonici [g]

DE CORPORE vitiatis ordinan. &c.

Viso de impedimẽto obligationis ad ratiocinia, dicit de impedimento corporis videndum est. Io. An.

De hac materia habetur. 55. distin. per totum.

DE presbytero.] Ponit factũ, de quo rñdet illud aggrauans: ibi, Respondemus. Ioan. Andr.

CASVS. Quidam p̃sbyter obtulit duellum cuidam aduersario suo, & oblatum ab eo suscepit. presbyter in illo duello partem digiti amisit: quaerebatur vtrum possit celebrare in ordine sacerdotis? Respõdet Papa, quod cũ ipse non amiserit tantum de digito, quin benè possit sine scandalo celebrare, vnde post peractam poenitentiam, satis poterit cum eo misericorditer dispẽsare, vt in ordine suo ministret. Nota casum in quo episcopus potest dispensare.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

e Suscepit.] 51. dist. si quis post acceptum, contra Sol. qui duellum suscepit, licet impunè possit occidere, non tñ habet affectum vel propositum occidendi, sed ius suũ defendendi, non repellitur ab officio suo, vel quod hic dicitur est dispensatio, per illud verbum, misericorditer. [2] ita tamen quod homicidium uel membrorum truncatio non fuerit subsecuta: quia tunc dispensare non posset, inf. de cleri. pug. in duel. c. j. sed de rigore iuris tales deponendi sunt, vtilis.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

f Ministrare.] inf. de cleri. aeg. o. ca presbyterum contra hic non fuit debilitas vel deformitas, ibi fuit. & sic inf. eod. cap. vlti.

CVm de tua.] Primò ponit duos obiectus contra electum, secundo: ibi, Vnde circa vtrumque prouideas secunda: ibi, De macula. Ioan. And.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum, opponebatur sibi quod habebat maculam in oculo, & quod nõ erat legitimus mandat Papa quod dispensetur cum eo in vtroque. No. quod enormae damnum corporis impedit promouendum.

g Canonici.] De concubinatu, & ideò contra ius cõmittit, ĩ. de cle. c. cum in cunctis, vnde sequitur ex mali dispensatione.

† al. numerari, pro promoueri.

† al. ita: ideo que ista est nostra, aliàs ita; ideoquè ista est uestra sententia, sed ex manuscriptis restitutũ est.

1 Supple, uel necesse habet, si. n. ad gerendã administrationem perpetuo est adstrictus: & ab ordinib. perpetuo se pellitur, sic loquitur. 55. dist. k gem. & 54. dist. quicunque Ioa. And.

† Salernitano archiepiscopo.

† Ca. 1. est in 1. cõpilat. hés ẽt post concilũ Lateranen. sub Alex. iij par 26. cap. 6. & quatenus ad duellum spectat vid. q. nouissime distinctiones concilũ Trident sessione 25. de reformat. ca. 19. adde B. Thom. am, & ibi Caietanũ 2 2. q. 95. arti. 8. ad 3 arg. & plenissime per Fernandum Vasquiũ lib. 1 controuersiarũ illustr. c. 12. & c. 43.

† Ca. 2. est in 1. compilat. & post concilũ Lateranen. sub. Alex. 3 par. 40. cap. 1.

2 Concor. l. imperiale. C. de nup. & l. fi. C. de do. inter vir. & vxo.

a Cum

a Cum consilio.] Ergo isti suffraganei delegati censentur, arg. 50. dist. studeat, sine quorum consilio super macula illa nihil disponere debet: aliàs non valeret, sup. de elec. c. cum in veteri.

Gl. seq. quaerit, & soluit.]

b Visum fuerit.] ita quod idoneum sit & iustum. quod eis videbitur, supra de electio. c. causam. & ff. loca. si in lege, & ff. de oper. liber. c. si libertus. Item pone quod habeat vnũ oculum maiorem alio: nũm qd remouebitur p p hoc? videtur q non, ff de ædil. edict. qui clauum, §. 1. & hic non determinat qd facere debent, vnde arbitrio istorum relinquitur, inf. de offi. iud. deleg. c. de causis, & ff. de iur. delibe. l. 1 §. 1.

† il. De macula vero in oculo.

† Quid ĩportent hęc verba, put tibi videbitur &c. tũ, vnde in l. quidam, ff. de leg. 2. & l. fideiussor, §. si fi, ff. de leg. 3.

i Ex parte.] Primo ponit monachi petitio. Secundo ibi, Sanè responsio, arguendo à prohibitis. Secundo a permissis ibi. praesertim. Ioan. And.

CASVS. Quidam monachus Bartho. nomine in cunabulis sectus fuit, postmodum fuit ordinatus in diaconum: quaeritur an possit vlterius ad maiores ordines promoueri? Respondet Papa, quod Nicænum Conciliũ prohibet illos ad ordines promoueri, & si promoti sunt, debent deijci qui seipsos absciderunt, vel affectauerunt vt ab alijs abscinderet dũ tũ sani erunt: sed qui in cunabulis secti sunt, bene possunt promoueri, quia cũ iudiciũ animi non habeb. affectare non possunt vt ab alijs abscinderentur. Et in canonibus Apostolorum legitur, quod si quis per insidias eunuchus factus sit, vel ita natus, vel in persecutione ei virilia amputata sunt, si aliàs dignus est, potest fieri episcopus. Not quod nõ potest promoueri qui se abscidit. Item qui nolens vel ignoranter abscinditur, promoueri potest.

† Cap. 1. eo. tit in 2. cõp.

† Cõcilium Nicænũ c. 1. no part 6. c. 75.

Facit l. sed [illegible] quæsitũ, [illegible] cum no. de lib. & post. & l. spadoné, ff. de [illegible].

fueris, est obiectum. ¶ Vndè Cantuarieñ. archiepiscopo dedimus in mãdatis, vt pro eo quòd canonici filius diceris, in promotione tua ex multa dispensatione procedat.

¶ De † macula verò, archiepiscopo prędicto mãdauimus vt cũ consilio [a] suffraganeorum suorum, quod [b] exindè sibi visum fuerit, exequatur, † in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus prouidere.

¶ Clemẽs iij. Varieñ. epõ.

¶ Sectus in cunabulis licitè promouetur.

CAP. III.

[i] EX † parte Bartholomæi monachi petitoriũ fuit nostro apostolatui præsentatum, quod cum ipse in cunabulis sectus fuerit postmodum sub regula & abbate deuotè Deo militans, in diaconatus ordinem est promotus, & infra. ¶ Sanè cùm secũdum statuta Nicæni [c] † Concilij, illi ad clericatus ordinem prohibeantur accedere, & si etiã in clero fuerint, cessare debeant, qui seipsos sani absciderint, [d] vel affectauerint, vt ab alijs abscindantur, † non credimus ei impedimentũ afferre, quo minus possit prouehi, qui in cunabulis sectus fuit, quia nõ videtur hoc eo tẽpore affectasse, quo iudicium [e] animi non habebat, præsertim cum in canonibus † Apostolorũ [f] sit manifestè sancitum, quod eunuchus, si per insidias hominum factus, vel ita natus sit, aut etiam in persecutione sint ei amputata virilia, & dignus possit in in episcopũ promoueri.

¶ Idem Rauen. archiepõ.

¶ Sacerdos qui sine causa virilia sibi fecit abscindi, credens indè mereri, de dispensatione episcopi suum officiũ præter altaris ministerium poterit exercere.

CAP. IIII.

SIgnificauit † nobis R. archipresbyter S. Stephani, quòd R. presbyter (credens se obsequium [g] prẽstare Deo) fecit sibi virilia [h] amputari, & infra. ¶ Quocircà mandamus, quatenus si iam dictum presbyterum aliàs Deo † dignum inueneris, ei sacerdotale officium, [i] absque altaris ministerio auctoritate nostra [k] fretus & tua, prout videris expedire concedas.

co. i. ex parte, & ideò isti ordinare prohibentur, qui sibi se abscindunt, quia quasi homicidæ sui ipsius iudicantur, & Dei conditioni inimici, 55. dist. si quis absciderit, & quia præsumitur, quod omne turpe in alium faceret, qui hoc in seipso ausus est attentari, ff. de ædil. edict. l. cum autem, §. excipitur, sed quare aliquis inijcit sibi manus, cum membrorum suorum nemo sit dominus? ff. ad l. Aquil. liber homo, religione enim & non ferro quærenda est castitas, 32. q. 5. nunc saluabitur, ad si. argum. inf. c. proxi. & qd dicit, affectauerint, vt ab aliis, & c. intelligas cum effectu: quia cogitationis pęnam nemo meretur, de pœn. dist. 1. cogitationis.

e Iudicium.] quia ætas illa nescit quid videat, C. de fal. mo. l. 1. & 3. q. 7. infamis, §. tua.

f Apostolorum.] 65. dist. eunuchus.

SIgnificauit.] In prima factum in secunda conditionale mandatum, secunda, ibi, Quocirca.

CASVS. Quidam presbyter credens se obsequium præstare Deo fecit sibi amputari virilia: dr quod si dignus est, aliàs dispensari potest ut in officio sacerdotio, pter officium Missæ ministret. Not. qui se abscidit, promoueri non potest.

g Obsequium.] sed in hoc displicuit: quia nõ ferro, sed religione quærenda est castitas, 32. q. 5. sic saluabit, i. si & [illegible] pæ.

h Virilia.] talem appellat lex morbosum, ff. de ædil. edi. l. sinantem, arg. 55. dist. si quis absciderit, & & etiam homicida reputatur, 55. distin. qui partem.

† Omne &c. eisdem ferè verbis, [illegible] bus vtitur hic Papa.

† Idẽ sancivit Innocentius I. epistola ad Felicẽ Nuceriaisẽ epm, c. 1. refert Burchardus li. 2. c. 14. cõcordat Cõcilium Nicænum c. 1. sed hic additur dispensatio.

† Vox, Deo, deest in anti quis.

Gl. seq. reci. per q. quod sit sacerdotale officium.]

i Officium.] sicut baptizare, pniam dare, & alia officia præter officiũ Missæ, & alia similia, q̃ solis sacerdotibus sunt concessa. 16. q. 1. adijcimus, de conse. dis. 4. constat.

[Gl. seq. reci. per quæstionem.

k Nostra.] & ita dispensatio est, quia deponi debet qui multo errore superatus seipsum abscidens, 55. dist. si quis abscidens, § c. qui partem, 33. dist. maritum nõ. n. licet alicui seuire, in corpus suũ, cũ nemo sit dñs mẽbrorũ suorum, ff. ad leg. Aquil. l. liber homo, 1. rn. Sic in hoc casu nõ dispensare episcopus cum dicat auctoritate sua: qđ credo etiam sine auctõ. dñi Papę in aliis a Missa.

e Nicæni Concilij.] 55. dist. si quis per ægritudinem, & a. li quis à medicis.

[Gl. seq. reci. per quæstionem, quæ est ratio quare se abscindentes, &c. Ioan. And.

d Absciderint.] ex indignatione, scilicet nulla causa superueniente, 33. dist. maritum, quia si ex causa pertinente hoc fecit, puta timore lepræ, non imputatur inf.

ij EX parte M.] In prima, querela presbyteri, in secunda, prouisio: ibi, Quoniam.

CASVS. Quidam presbyter sentiens sibi lepræ periculum imminere, fecit sibi præcidi virilia: quæritur an possit in officio suo ministrare? Respondet Papa, quod si ita est, & alias idoneus est, exequendi officium suum liberam habeat potestatē. No. quod si aliquis absciderit sibi ipsum iusta de causa, non efficitur irregularis, nec eius promotio vel officium impeditur.

a Lepræ.] quæ expellit hominē à cohabitatione aliorum, 13 q. 2 hoc ipsum, & inf. de cle. ægro. cap. cum dicat Apostolus, & infra de cler. ægro. c. tua nos.

[Glo. seq. noua contrario rationem reddit, signat contrarium, & soluit]

b Infirmitatis.] secus si ex indignatione, 55. distin. si quis absciderit, c. qui partem, & c. 2. qui se vel obtentu religionis, sup. c. proxi. Et est ratio: quia eunuchos voluntarios diligit Deus, & non ex necessitate factos, 33. q. 5. tunc saluabitur, 55. dist. si quis per ægritudinem, quia nemo est dominus membrorū suorum, ff. ad leg. Aquil. l. liber homo, & ff. de pecu. l. depoluit, §. Stichum, arg. contra, ff. de pecul. l. sed & si dānū, §. si ipse, hoc tantum ei liceret, quod dūs serui pro hoc damnum nihil de peculio serui deducit. Vinc.

¶ Innocentius tertius.

¶ Sacerdos, qui ex iusta causa facit sibi virilia abscindi, potest vt prius sacerdotale officium exercere.

CAP. V.

ij EX † parte M. presbyteri fuit propositū, quod cum sibi sentiret lepræ [a] periculum imminere, de consilio medici, virilia fecit sibi abscindi, vt posset à tam graui † infirmitatis [b] vitio liberari, & infra. ¶ Quoniam igitur canones sanctorū patrum hunc [c] à sacri altaris ministratione nō prohibent. Mandamus quatenus si est ita, & memoratus M. est alias idoneus vt sui ministerii officium exequatur, [d] liberā ei tribuas facultatem.

¶ Idē Militēsi † episcopo.

¶ Multatus manu, si promotus fuerit in abbatem ab abbatia deponitur.

CAP. VI.

EXposuisti † nobis, quod prædecessor tuus H. in abbatem promouit, nesciens quod ipse esset manu [e] altera mutilatus, & infra. ¶ Nos igitur fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum pro tā enormi [f] defectu, [g] ad sacros non possit ordines promoueri, [h] & in promotione sua id tacuerit [i] fraudulenter, ab abbatiæ officio est nō immeritò amouendus.

¶ Honorius tertius epō Engolismeñ. †

¶ Carens vngula pollicis, dūmodo sit fortis in pollice, licitè ad sacerdotium promouetur.

CAP. VII.

THomas monachus proposuit, quod cum in annis puerilibus esset constitutus, quædā barra ferrea super dexteræ suæ pollicem, fortuito casu cadens, vngulā auulsit ab eo. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si ad frangendum Eucharistiam sit in pollice ipso potens, & aliud canonicum non obsistat, propter deformitatem [k] huiusmodi, nō dimittas quin eum ad ordinem promoueas sacerdotis.

c Hunc.] scilicèt qui à dominis, vel à medicis, vel à barbaris sectus fuerit, 55. dist. si quis à medicis.

d Exequatur.] & ad superiores promoueatur ordines, 55. dist. si quis à medicis, & de iure communi sine aliqua dispensatione per iura prædicta.

EXposuisti.] Continuatio diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Ioan. And.

CASVS. Quidam promotus fuit in abbatem, qui carebat altera manu, consultus Papa respondet, quod cū ipse pro tanto defectu non possit ad sacros ordines promoueri, si ipse hoc tacuerit in sua promotione, ab officio abbatiæ debet perpetuò remoueri. Nota quod abbas ad sacros ordines promoueri debet.

[Gl. seq. reci. per q. d si amisisset digitos, q. d si dēte.]

e Manu.] idem esset, si amisisset digitos, propter quos impediretur ad frangendum Eucharistiam, inf. de cler. ægro. c. presbyterum, & ff. de ædil. edict. l. idem Offilius. Secus si impediretur per amissionem digiti, sup. eo. c. 2. sed propter carentiam dentis non impediretur, nec diceretur morbus, ff. de ædil. edict. l. cui dens.

f Enormi.] secus si pro minori, sup. eod. c. 1. & 2.

g Defectu.] idest, irregularitate.

h Promoueri.] quia abbas debet esse sacerdos, vt sup. de æta. & qualitate, c. 1.

[Glo. seq. alleg. 3. concor. quærit, & quæstionis dubiū aperit, ponit op. 10. & sol. contrariis respondendo.]

i Tacuerit.] Ordinandus enim impedimentum suū tenetur prodere, 50. di. ex penitētibus, & 56. dist. quia simpliciter, & 54. di. si seruus. Sed quare iste remouetur ab abbatia? si dicit propter irregularitatē, cōtra dicit, sup. de æta. & qual. c. tuā, & 16. q. 1. legi. & 50. dist. accedens, arg. Dixit Io. quod potius remouetē propter scandalū quàm propter irregularitatē, quod nō credo, imò irregularitas sufficit ad remotionē, & quia hoc tacuit fraudulenter, & abbates de iure debent ad ordines promoueri, alias si culpa sua impediunt, repelluntur, sup. de æta & qual. c. 2. & c. illud, accedēs, nō dicit quod ille sit abbas, sed solicitudinē in monasterio dēt habere, puta syndicus vel cellarius, potius ad laborē quàm ad honorē. Decre. illa, tuam quæ vt contraria, loquitur de dispensatione propter necessitatē. Quod abbas talis debeant esse sacerdos, est arg. sup. de ele. ne pro defectu ibi æquiparat regulares, & cathedrales ecclesias, vnde vt quod sit nomē honoris, & nihilominus oneris & laboris, vnde dicit Grego. Omne. n. quod hic eminet, plus assicitur mœroribus quàm honoribus gaudet, 23. di. nerui.

THomas.] Primò ponit monachi casum. Secundò conditionale mandatum: ibi, Quocircā. Io. And.

CASVS. Thomas monachus dum esset in annis puerilibus constitutus, quædam barra ferrea casu fortuito cecidit super pollicem dexteræ manus ipsius, ita quod vngulam auulsit ab eo: dubitabatur vtrum possit ad sacerdotium promoueri? Respondet Papa, quod si potens est in ipso pollice ad frāgendum Eucharistiam, et aliud canonicum non obsistat, propter talem deformitatem non debet impediri, quominus possit ad sacerdotium promoueri. Nota quod parua deformitas non impedit promotionem.

K Deformitatem.] modica enim deformitas non impedit, qualis hic fuit, sup. eo. c. 1. si. n. magna esset deformitas, vt totum digitum vel pollicē perdidisset, non promoueretur, inf. de cle. ægro. c. presbyterū. De huiusmodi deformitatibus no. ad intelligentiam huiusmodi tituli, quod quædā sunt corpore vitiati spōte, quidā casu, si sponte, distinguo, aut nulla iusta cā interueniente, et tūc ordinandus repellitur, et iam ordinatus deijcitur, 55. d. qui partem,

Marginalia: † Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. — † vel à tā graui infirmitatis vitio. — † Militeñ. Milten. — † Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. — † Engolismeñ. Engolisū. — Intellectus c. tuā, de æta et quali. — ‡ Adde quis dicat morbosus, l. 1. §. 1. gl. morbi, ff. de ædil. edic. et l. quæsitū, §. 1. ff. de ædil. [illegible]

10 20 30 40 50 60

partem, & c. si quis à medicis, & 55. dist. maritum. A ut iusta causa interueniente tunc non prohibetur ab ordine, puta umore lepræ, vel aliqua consimili causa, §. eo. c. ex parte 2. nisi generet deformitatem: quia tunc in omni casu repellitur, arg. 55. distin. lator. & c. si euangelica, & sup. eo. proxi. Si ea sit in magnis membris, siue corpulentia siue piguitate repellit & deijcitur, si deformitatem generet, 55. dist. si euangelica, in paruis vero mēbris, non impeditur si deformitas modica sit & sine culpa sua, vt hic: 1 si vero culpa sua in talem modicā deformitatem incidit de misericordia etiā toleratur, sup. eo. c. 1.

† Conc. Aurelianensi iij. c. 6.]dē Conc. Arelatēse iij. c. 3. quib' locis eadē est sēnia, sed diuersis uerbis conscripta, referunt Burchard. li. 2. c. 33. Iuo part. 6. c. 134. et c. 2. eo. tit. in 1. comp. cōcor dat Concilium Trid. sess. 23. in decreto de reform. c. 17.

† Spalaten. Valent.

† Spaleten. Spoleten.

1 Fact. l. si mora, cū gl. ff. solu. matri. et l. qua actione, c. ff. ad l. Aqui.

DE BIGAMIS non ordinandis.

¶ Quia inter ceteras irregularitates bigamia nō modica reputat: ideo, &c. Io. An.

De hac materia habetur 26. dist. & 34.

TITVLVS XXI.

De bigamis non ordinandis.

¶ Ex Concilio Aurelianensi. †

¶ *Breue est.*

CAP. I.

Vt bigami [a] pœnitentes [b] vel, repudiatarum mariti ad sacerdotium non ascendant. [c]

¶ Lucius iij. Spal. † archiepiscopo.

betur 19. dist. & 31. c. si quis de laicis, §. quid ergo. vsque ad fi. dist. & 77. dist. c. quicunque, & 28. q. vlt. per totū, & repetitur in 6. Ant. de But.

Vt bigami.] CASVS. Bigami & solēniter pœnitentes, & mariti repudiatarum, ad sacerdotium promoueri non possunt, vt hic dicitur. Not. quod bigamia & solemnis pœnitentia impediunt promotionem.

a Vt bigami.) supple, statuimus, propter istud verbum bigami, & repudiatarum mariti, solum facit ad titulum.

b Pœnitentes.] solenniter, 50. dist. c. ex pœnitentib. 91. dist. non promoueantur.

c Non ascendant.] propter defectum sacramenti, inf. eo c. debitum, vbi de hoc sacramento traditur.

Super eo.] primo recitatur consultatio. Secundò datur responsio. ibi respondemus. Ioan. And.

CASVS. Quidam bigami promoti fuerant ad sacros ordines, quærebatur an deberent in suis ordinibus ministrare? Respondit Papa, quod ordinatores eorum priuandi sunt potestate ordinandi, & ordinati ad sacros ordines, non debent in ipsis ordinibus remanere: quia cōtra Apostolum cum bigamis dispensare non licet, tamen cum ordinatoribus dispensari potest, vt potestate ordinandi non priuentur. No. quod episcopus cum bigamis dispensare non potest.

d Bigamis.] scilicet ordinandis.

e Et officio, ordinandi.] idest, priuandi sunt potestate & officio conferendi similes ordines, sic s. de tempo ord. c. literas & c. dilectus.

[Gl. seq. ponit quinque modos, quibus quis dicitur bigamus.]

Bigamus quot modis quis dicatur. ad. de Sotum infra eis citatum.

f In bigamis] verè vel interpretatiuè, vnde dicitur bigamus qui castitatem promissam violat. 27. quæstio. 1. quotquot. Item qui contraxit cum vidua vel corrupta, 33. dist. maritum, & inf. eod. c. debitum, & cap. à nobis. Item qui vnam de facto, & alteram de iure habuit diuersis temporibus, inf. eo. c. nuper. Item qui scienter cognouit vxorem adulteram, 34. dist. si cuius, & cap. si laici isti omnes bigami reputantur interpretatiuè quantum ad regem promotionum. Quidam vero propter defectū sacramenti, vt mariti viduarum, & corruptarum, & q. scienter cognouit vxorem adulteram. Alij vero n g g defectū sacramenti, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto, vt c. nuper. & c. à nobis. Item ille verè dicitur bigamus, qui diuersis temporibus successiuè habuit vxores duas, 26. dist. deinde, & c. acutius, & isti non promouentur propter sacramenti defectum, de quo dicetur, infra eo. c. debitum.

¶ *Cum bigamo, qui ordinatus est ad sacros, non dispensatur: & ordinator priuabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum.*

[Gl. seq. signat cō. mariū decret. lector. ponit 4. opiniones, demum soluit.]

g Dispensare.] sed contra 34. dist. lector. ibi dispensat vt bigamus subdiacon' fiat, sed ibi ostendit M. q licet 2 Papæ aut alijs episcopis, [dispēsare cum bigamo vsq; ad subdiaconatum, & nō supra: qr non est contra Apostolū per hoc c. Prohibitio Apostoli est de diacono, presbytero, & epō, & non de alijs: qui subdiaconatus non erat adhuc sacer ordo. R. dixit q Marcellus Papa retulit se ad statum primitiuæ ecclesiæ, in quo subdiaconatus non erat 3 sacer ordo 60. distin. nullus.

2 Cum bigamis an possit dispensari, anceps q̄stio. de qua elegāter Sotus li. 4. sent. d 27. q. 3. ar. 3. ubi hæc omnia illustrat.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp.

CAP. II.

Super † eo qđ tua fraternitas de bigamis [d] requisiuit: Respōdemus quòd ordinatores eorum ptāte & officio [e] ordināndi & ordinati si ad sacros ordines fuerint pmoti, eis ideò sunt priuādi, quia ī bigamis [f] cōtra Apostolū † dispēsare [g] non licet, vt

† 1 ad Tim. 3

3 Expone, i. non reputabatur, ut paulo post no.

Quidam dicebant q epi olim poterant dispensare cum bigamis in ordinibus maioribus hac ratione, quia epi dispensabant cum criminosis, inf. de iud. at si clerici, & tamen Apostolus prohibuit criminosum ordinari, 25 di. § nunc autem, nec tamen dicuntur facere contra Apostolum, & sic eadem rōne cum bigamo, quorum opi. reprobatur, inf. eo. nuper. & c. à nobis. H. dixit q epi dispēsare non poterant cum bigamo vel viduarum marito, arg. 50. d. non confidat, cuius opi. confirmatur per illa c. nuper, & c. à nobis. Io. voluit dicere q Papa non possēt. Qđ dicit R. & H. verissimum vr: quia licet dispensetur cum criminosis, non tñ sequitur q cum bigamo, & illa est ratio, quia criminosus post peractam pœnitentiam restitutus est in pristinum statum, & incipit esse quod non fuit, 50. distin. ferrum, & c. ponderet, & c. dño sancto. Et ideo cum talibus dispensatur, sed bigamus non prohibetur promoueri p p crimen, sed p p sacramēti defectū, inf. eo debitum, & 26. dist. acutius, quia carnem suam diuisit in plures ab unitate recedendo, sed illud sacramētū amplius restitui non pōt per aliquam satisfactionē, cum non sit crimen, & hoc considerauit Apostolus cū dixit, non bigamum, & aliud considerauit cum dixit, nō criminosum: q ia in criminoso considerauit indignitatē personæ p p crimen, & quo purgato non prohibuit dispensationem. Sed defectus sacramenti non potest purgari, nec 4 baptismus tollit illā irregularitatē, 26. d. acutius, propter qđ vr q Papa non possit dispensare cū bigamo propter eandem rōnem: quia propter dispensationem Papæ non restituitur sacramentum virtutis, cū nec possit, nam cum Deus cætera possit, virginē tñ post ruinam suscitare non pōt. 32. q. 4. si Paulus, & idem dicit Imperator. C. de rap. virg. l. vnica, circa princ. ite n dispēsare non pōt cum monacho vt proprium habeat, uel cōtinentiam abijciat, inf. de statu mona. c. cum ad monasterium, multo minus vr dispensare posse cum bigamo. Vnde opi. R. bona est: & licèt ipse H. dubitet, vr tamen contendere, ne uideatur diminui potentia Papæ, quod possit dispensare cum bigamo: tamen hoc quod dr. bigamus in quocunque ordine ordinetur, recipit ordinē, argu. 50 dist quicunque pœnitens. per quod cap. uidetur quod cum bigamo dispensare possit. Sed illud tantum intelligitur de minoribus ordinibus.

4 Vide Sotū lib 4. sen. d. 27. q. 3. ar. 2.

a Sacros.]

a Sacros.] diaconatum & presbyteratum, qui duo tantum sacri fuerunt 1 secundum antiqua tempora, 60. di. nullus, hodie idem est de subdiaconatu, sup. de æta & qual. c. à multis, & sup. de ser. non ordi. c. mirantur, vbi dicitur quod eodem priuilegio gaudet cum diacono.

1 Sano modo hoc accipe, idest, hi reputabãtur sacri, nam subdiaconatus etiã fuit in primitiua ecclesia, sed non reputabatur sacer. ita glossa S. de ætate, & qualitat. c. à multis, uers. solos.

b In ordinatore.] est quo pot dispẽsari, p hoc patet q nõ cum bigamo ordinato vt remaneat in ordine, vel vt promoueatur: quia quod de vno conceditur, de altero denegatur, 25. dist. qualis, & inf. de præsump. c. nõne.

De bigamis presbyteris.] De facto post bigamiam ordinatis.

CASVS. De presbyteris bigamis & viduarum maritis idẽ iuris est quantum ad promotionem: quia contra Apostolũ ordinari non debent. Not. q bigamus est ipso iure suspensus à diuinis officijs.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

c Nec defunctis.] & ita illud impedimentum nõ põt purgari per mortẽ vxoris; q a non matrimonij vinculum, sed irregularitas contracta ex carnis diuisione impedimento, & illa non tollit per mortem, vel pęnitentiã, 26. dist. vna, & c. acutius, nec per baptismum, vt in c. pdicto.

† Rothomagen.

Nuper à nobis.] Primò ad casum propositum allegat pro vna parte. Secundò pro contraria. Tertiò soluit. Secunda ibi, Licèt. Tertia ibi, Nos autem Io. And.

CASVS. Quidam dum erant in laicali ordine cõstituti contraxerunt matrimonium, postmodum mortuis vxoribus facti sunt clerici, promoti sunt ad sacros ordines, demum contraxerunt secunda matrimonia, quæritur vtrũ cum talibus clericis, qui taliter contraxerunt, possit dispensari vt in ordinibus suis remaneant, vel ad superiores possint promoueri: & primo ostendit quod tales bigami sint iudicandi, in matrimonijs enim contrahendis non attenditur iuris effectus, sed animi destinatio. Vnde qui duas hẽt simul vxores, infamia notatur; quod partim ad factum cõuenit retorqueri; sicut legitur de pbytero, qui contraxit matrimonium; qui p hoc non legalibus nuptiis dicitur deuneri, quod ad factum refert, non ad ius eadem ratione tales de quibus est quęsitum, debent inter bigamos reputari. In contrarium videtur q non sint bigami reputandi; cum opinioni fit veritas pferenda, si dicamus istos bigamos secundum hoc sequitur, quod ille qui nullam habuit vxorem, esset bigamus reputandus, vt si quis de facto contraheret cum diuersis, cum quibus de iure non posset contrahere. Respondit Papa, quod cum huiusmodi clericis tanquàm cum bigamis dispensari non potest, licèt in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto; quia quantum in ipsis fuit, secunda matrimonia contraxerunt.

debeant ad sacros [a] ordines promoueri: vel in eis si promoti fuerint remanere. In ordinatore [b] autem potest dispensatio adhiberi, vt ordinandi potestate & officio non priuetur.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Bigamus vxore viuente vel mortua non ordinatur.*

CAP. III.

De † bigamis presbyteris, & viduarũ maritis, idẽ sancimus omninò, vt nec viuentibus vxoribus, nec defunctis [c] ad diuinorum debeant celebrationem admitti, maximè cum à doctrina sit Apostoli, & institutionibus ecclesiæ alienum.

¶ Innoc. tertius Ratispo. † epi copo.

¶ *Qui mortua vxore promotus ad sacros, cum secunda de facto contraxit, & ex quo nis, bigamia pœnam incurrit, licèt non sit bigamus.*

10

CAP. IIII.

Nuper † à nobis: & infra. [d] Tertius [d] articulus videbatur habere non modicum quæstionis: quoniam cùm in matrimonijs contrahendis [e] non iuris effectus, [f] sed animi destinatio attendatur: vndè illum comitatur infamia, qui duas simul habet vxores: [g] qđ partim ad factum [h] conuenit retorqueri: sicut in canone legitur, de presbytero qui non legalibus nuptijs [i] detinetur. eadem censura tales [k] videntur [l] inter bigamos reputandi: Licèt obuiet ex aduerso, quòd opinioni sit veritas præferenda: & quòd iuxtà præmissa, qui nullam vxorem habuit, foret bigamus reputandus: qđ con

20

30

40

Not. quòd infamis dicitur, qui simul duas habet vxores Item no. quod opinioni veritas præfertur. Item reputatur bigamus qui bigamus non est quo ad promotionem. Item voluntas sine effectu punitur: quia processit ad effectum.

d Tertius.] alij duo soluuntur, inf. de sen. excom. c. nuper.

e Matrimonijs cõtrahendis.] illicitis & prohibitis.

[Gl. seq. alleg. concor. quibus quandoque plus affectus cõsideratur, quandoq; plus factum.]

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõ. Et de intellectu huius c. uide Dominicũ Soti in 4. sent. dis. 27. q. 1. art. 3.

f Iuris effectus.] vt C. de adult. l. eũ qui, vbi sunt hæc verba; si enim aliquis contrahat nuptias cum ea cũ qua non potest de iure cõtrahere, infamis est; licet nuptiæ non habeant effectum[2], ff. de his qui notan. infa. l. quid ergo, §. 3. quandoque magis cõsideratũ effectus, q tam affectus, vel quam factum ipsum, de cõs. dist. 1. §. hæc autem verba. 2 q a verba ipsa sunt cũ effectu accipienda S. de elec. no ress. c. relatum. ff. de cond. & demon. l. hæc conditio 1 & S. de spon. ea. vlt. Quãque magis consideratur factum quam ius, infra de cõcess. præb. c. literas, & c. cum nostris, quandoque consideratur plus iuris effectus, ff. de condi. insti. l. mulieri, §. 1. inf. de sponsa. c. iuuenis.

2 Vide l. eũ qui, §. si mulier, cũ sing. ff. de inius. & l. quãuis, ff. de in ius uoc.

g Duas simul habet vxores.] C. de adult. l. eum qui.

h Ad factum.] quasi diceret, de facto contraxit cum secunda, quia de iure non potuit. Duas, n. vxores simul habere non licuit, nisi cui ex reuelatione diuina cõcessum fuit, sup. de diuor. c. gaudemus

i Non legalibus nuptijs.] 28. dist. presbyterum.

K Tales.] clerici, s. de quibus primo quæsitum est.

[Gl. seq alleg. 7 concor. & sex contraria, & soluit.]

l Videntur inter bigamos.] hic collige q opinio pfertur veritati. simile inf. de spon. c. iuuenis, & 3. q. 7. infamis, § tria. ver. verumtamen si seruus, & C. de sent. l. 1. & 23. q. 2. homines, ff. ad Maced. l. 3. inf. de offi. dele. c. corã, & inf. de iure pat. c. consultationib. & S. de elec. c. querelam. Sed contra 8. dist. veritate, 11. dist. quicunque, & inf. qui fil. sint legi. c. per tuas, C. plus va. quod agi. l. 1. 2. & 3. Sol. verũ est, qđ veritas præfertur opinioni. 3 alia casualia sunt; vt, s. opinioni potius stetur quàm veritati, vel in fauorem contrahentium, & odium decipientium, ff. ad Maced. l. 3. vel in fauorem prolis, infra qui fil. sint legi. c. cum inter 1 vel fauorem testamentorum, C. de testa. l. 1. vel sententiarum, 3. q. 7. c. infamis, §. tria, ver. uerumtamen si seruus.

3 Vide l. do li, §. 1. ff. de ser. cor. & l. idẽ ff. in gl. sẽpronius, & l. si pupilli, §. Titius, in gl. Sẽpronij, ff. de negot. gest.

50

60

ADDITIO. Vnde versus.

Testamenta fauor, odium scientia proles:
Ex istis causis prefertur opinio veris.

a Quan-

a Quantum in ipsis fuit.] In maleficiis enim volun tas,non exitus spectatur.arg. 49. dist. c. vlt.& ff. ad leg. Cornel.de sica.l Diuus, C. de ser.cor.l si quis seruo.
b Tanquam cum bigamis.] Not.arg.propter similitudi nem facti aliquem numerari inter eos, de quorum nu mero ipse nō est 27. q 1.quotquot & 50. dist.ti ille st.man Lvi ti.in fi

[Gloss seq. signat contrariū. & soluit.]

e Dispensari.] arg. cōtra ī de cle.coniu. c fane. Illa loquitur de eo qui nunquam ha buit vxorem. sed in sacro ordine cōtraxit & ideo cu tali dispen sari potest, hic loqui vr de eo, qui primo in laicali habitu con traxit, & postea fact' sacerdos iterum con traxit, vndè bigamus reputatur quantum ad effectum, licèt in veritate non sit;& sic punitur propter affe ctum tantum,cū ope re subsecuto, & non pp defectum sacra menti Defectus enim sacramenti veritatis non est in isto;quia in veritate carnē suam nō diuisit in plures.
d Sacramenti defe ctum.] De quo ī.co. debitum.

Debitum.]Primò ponit rōnes, vl timo rñdet, b ;Vndè is Pars huius h betur ī.de bap.c. debitum. CASVS. Mulier aliqua cōtraxit matri monium cum aliquo, & ab eo fuit tradu cta,tandem ea inco gnita maritus est;qu dā alias contraxit cū illa; quæ postmodum mortua est,quæritur ū, an iste possit ad sacerdotium pro moueri? & uidetur quod non quia fuit maritus viduæ,& tales promoueri nō pñt R ndet Papa,quod i duo sunt coniugio carnali copul a to cōsummato.I.consensus animorū,& cōmixtio corpo rum:coniunctio animarū figuificat charitatem, quæ cō sistit in spiritu inter Deum & iustā animā. Vnde dicit Apostolus;Qui adhæret Deo,unus spiritus est cum illo. commixtio corporum,significat conformitatem diuinæ & humanæ naturæ,quæ consistit in carne inter Chri stum & ecclesiam, Vndè dicit Euangelium; Verbum caro factum est, sed illud coniugium, quod non est car nali copula consummatum,non pertinet ad illud coniu gium designandum, quod inter Christum & ecclesiam est contractum per incarnationis mysterium; secundum quod Apostolus exponens uerba illa primi parentis;hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; & sta tim subiunxit ; hoc autem dico magnum sacramen tum in Christo & ecclesia. His præmissis dicit Pa pa, quod propter sacramenti defectum prohibitum est ne bigamus , aut viduæ maritus possit ad sacros ordi nes promoueri : quia nec illa est vna vnius , nec iste est vnus vnius, sic ergo patet, quod vbi inter coniuges deficit commixtio corporum, ibi non deest signacu lum huius sacramenti: vndè soluo tibi quæstionem propositam ; ille qui mulierem ab alio uiro ductam, sed non cognitam, duxit vxo rem,propter hoc im pediri non debet, quin possit ad sacer dotium promoueri; quia nec ille,nec illa diuisit carnem suam in plures.Nota quod defectus sacramenti est causa, quare biga mus uel maritus ui duæ corruptę ad sa cros ordines nō pos sit promoueri: & ita non crimen , sed irregularitas hoc fa cit.

tingeret, si quis de facto contraheret cum diuer sis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari . ¶ Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quod cum huiuscemodi clericis, qui quantum in ipsis [a] fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter coniun xerunt, tanquam † cum bigamis [b] non liceat di spensari, [c] licet in verita te bigami non existant: non propter sacramenti defectum, [d] sed propter affectum † intentionis cū opere subsecuto.

¶ Idem Meten. episcopo.

¶ *Qui contrax t cum virgi ne,licèt prius ab alio fuerit desponsata, bigamus non cen setur.*

CAP V.

Debitum † pastoralis officij: & infra.

¶ Fraternitati tuæ duxi mus respondendū, quod cum duo sint in coniu gio, [e] videlicet consen sus animorum , & com mixtio † corporum, quo rum alterum [f] significat charitatem, [g] quæ consi stit in spiritu inter Deum & iustam animam , ad quod pertinet illud quod dicit Apostolus. Qui ad hæret Deo; vnus spiritus est cum eo,reliquum [h] ve rò designat conformita tem, [i] quæ consistit in car ne inter Christum & ec clesiam,ad quod pertinet illud quod Euangelista te statur, Verbum caro fa ctum est, & habitauit in nobis , profectò coniu gium † illud, quod nō est commixtione corporum consummatū, non perti net ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per incarnationis myste rium est cōtractum, iuxtà quod Paulus exponens il lud quod dixerat proto plastus , [k] Hoc nunc os ex ossibus meis , & ca ro [l] de carne mea, & pro pter hoc relinquet homo patrem & matrem,& ad hærebit vxori suæ, & erūt duo i carne vna, [m] statim subiungit , hoc autem di co magnum sacramen tum [n] in Christo & eccle sia. ¶ Cum ergo propter sacramenti defectum, in-

e In coniugio.] sci licèt, carnali copula consummato.
f Alterum.] Scili cet, consensus ani morum.
g Charitatē.] idest dilectionem & con iunctionem.
h Reliquum.] Id est, commixtio cor porum.
i Conformitatem.] idest,coniunctionem & unitatem.
k Protoplastus.] Idest, Adam primo plasmatus.
l Caro.] 35 quæst. 10. fraternitatis, & infra de diuor.c. gau demus.
m In carne una.] idest, in carnali ope ratione ad unam car nem procreandam.
[Glossa sequens tractat de triplici si gnificato matrimo nii.Secundò quærit de tertio,in quo con sistat,ponit opi. quam reprobat ,& soluit.]
n Sacramentum.] Triplex sacramentum i designa tur in matrimonio carnali copula consummato. Pri mum est unio fidelis animæ ad Deum per dilectionem & charitatem, & hæc designatur per coniunctionem animarum in ipsa prima desponsatione, dum alter per mutuum, consensum consentit in alterum,& de hoc sa cramento fit mentio ibi;alterum signat charitatem, quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animam. Secū dum est unio humanæ naturæ ad Deum, quæ facta est in utero uirginali per incarnationem uerbi Dei, & hoc designatur per carnalem commixtionem uiri & uxoris, & de hoc ibi fit mentio ; reliquum uero designat conformitatem , quæ consistit in carne inter Christum & sanctam ecclesiam. Primum est unio uoluntatis. Secundum est naturæ conformitas, ut 26. distinctione acutius. de consecratione distinctione 2. in Christo pater. ubi habes de conformitate naturæ diuinæ &

Marginalia:
† Hoc,tantū non est expi ssimum veri tatis, sed si militudina riū, iuxta il lud: Existis tanquam ad la tronem, &c.
† Vide l.6 in emptionem. ff.de na & l. 7 e.uno ff.de eg j.
† C.2.e.tit. in 3 compil. cliqua hu ius ca habes c 4 de ba. & eius ef ecta,ait Cō tus.
coniūctio.
1. Cor.6.
Ioan.1.
† Vide magi strū sententia rum, & ibi Doctores 1 4.dist. 27.
Gen.2.
Ephes. 5.
† Glossa hæc forsassis pro prietatis vo cum ignara, accipit sacra mētū pro my sterio, more Græcorū ut docet conci lium Colo nien. de sa cramen. no uæ legis, in princ. & ita accepto ni hilis conu net.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

hibitum sit, ne bigamus, aut maritus viduæ,[a] præsumat ad sacros ordines promoueri: quoniam nec illa est vnica vnici, nec ille vnus vnius: profectò vbi deficit inter huiusmodi cōiuges cōmixtio corporum, non deest huiusmodi signaculum sacramenti. ¶ Vnde is qui mulierem ab alio viro ductam, sed minimè cognitam[b] duxit vxorem, quia nec illa nec ipse carnem suam diuisit[c] in plures, propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoueri.

¶Idē Lugd. archiepiscopo Apostolicæ sedis legato.

¶Qui plures habuit concubinas, ex eo bigamus non est.

C A P. VI.

QVia † circà minima,† & infra.

¶ Sanè postulasti per sedē Apostolicam edoceri, si presbyteri plures † concubinas habentes, bigami[d] censeantur. † Ad quod duximus respondēdum, quod cum irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis, tamquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem sacerdotalis officij poteris dispensare.

† Ca. unico. eod. tit. in 4. compil.

† Al. matrimonia.

† In uno ut tutissimo exemplari, ita, plures, successiue.

& humanę: & non intelligas quòd ipse actus corporalis designet hoc sacramentum, sed propter actum consummatum sacramentum designatur. Tertium sacramentum est vnitas ecclesiæ ex omnibus gentibus collecta, & vni viro Christo subiecta, hoc sacramentum designatur per illum coniugatum, qui vnicum tantum matrimoniū seruauit. sed vbi secundum matrimonium contrahitur, hoc tertium sacramentum non habet locum: quia recedit ab illa vnitate, quæ primo signabatur p vnicum matrimonium, 1 quia in secundo matrimonio diuidit carnem suā in plures, vndè vnitatem modo signare non potest: Christus enim signat unitatē ex omnibus gētibus Christo subiectam, vt 26. d. ca acutius. sed ex quo ecclesia Christo se coniunxit, ab eo nunquam discessit, nec ipse ab ea. ergo bigamus talem vnitatē signare non potest, & ideo promoueri non pōt propter defectum istius tertii sacramenti, duo; prima sacramenta hic exprimuntur, ut dictum est. sed hoc tertium non expressit in litera, nisi loquendo de ipso, non imponendo aliqua uerba, per quæ illud significet; nisi forsitan per illa uerba; nec illa est unica unici, nec ille unus unius, per hoc tantum notatur recessus ab unitate; & melius inf. ubi dicitur nec illa nec ipse diuisit carnem suam in plures; et sic in unitate remansit uterque et ibi; ubi deficit inter huiusmodi coniuges commixtio carnalis, non deest signaculum huiusmodi sacramenta, scilicet unitatis. Vel per illa uerba, hoc autem dico magnum sacramentum inter Christum et ecclesiam. sed de isto tertio sacramento legitur 26. dist. acutius. Sed in quo consistit signatio illius tertij sacramenti; Quidam dicunt quod in ipso coniugio: sed hoc est falsum; quia mortua uxore coniugium desinit, et sic nulla esset signatio. Item matrimonium non consummatum non signat hoc sacramentum, ut hic in fi. Est ergo dicendum, q̀ in eo, qui matrimonium unicum seruauit, clerico facto, et ordine suscepto, est signatio istius tertij sacramenti; nec est necesse quod talis clericus sit uel fuerit coniugatus: quia auctoritas Apostoli, oportet ordinandum esse unius uxoris uirum, intelligitur per negationem, sic: unius uxoris uirum, idest, non plurium imo qui nunquam habuit uxorem liberius promouetur; quia ab unitate non recessit, sed in unitate permāsit.

1 Mysterium incarnationis bene potest in secundo matrimonio significari.

a Viduæ.] Idest, corruptæ; quia licèt fuisset uidua dū modo non corrupta, non prohibetur, ut hic dicit.

[Glos. seq. quærit, ponit duas opi. & secundam approbat.]

b Cognitam.] Sic patet q̀ uxor ordinandi, ad hoc ut ille possit promoueri, uirgo debuit esse, inf eo c. ult. Sed quare exigitur maior castitas in uxore, quam in uiro? Respon. quia maritus corruptæ, si cum ea una caro efficiatur, promoueri non potest. 34. dist præcipimus, curandum, si cuius, si quis, et c. si laici. sed ille qui habuit concubinam post uxorem uel ante, promoueri potest. 34. dist. fraternitatis. H dixit quod uir signat ecclesiā, q̄ in parte recedit a Christo adulterando, recedendo a fide, & si in parte virgo fuit, & ideò non deest signatio sacramenti in viro, quamuis non sit uirgo: vxor verò signat Christum, qui nunquam ecclesiam diuisit: quoniam ipse est fons viuus, cui non communicat alienus, inf. de reg. c. licet in fi. & de pe. dist. 1. §. itē vt Christus, alij dicunt (& uidetur melius) q̀ uir signat Christum, qui primo copulauit sibi synagogā, & postea copulauit sibi ecclesiam de gentibus, sci licèt militantem, in qua sunt boni mali, & ideò non nocet si uir non fuerit uirgo. Vxor uerò signat ecclesiā triumphantem, in qua non est macula neque ruga, quę semper uirgo permansit, saltē mente. Vnde Apostol.: Despōdi enim uos uni uiro, &c. 27 q. 1. nuptiarum: & ideò exigitur q̀ uxor carnē suam non diuiserit in plures: quod si fecerit, deest in coniuge signatio tertij sacramenti unitatis, & ita illud tertium sacramentum exigitur tam ex parte uiri, quam ex parte uxoris. Vndè episcopus unius uxoris, signat unitatem ex omnibus gentibus, uni uiro, idest, Christo subiectam. 26. dist. acutius.

De materia huius glossę cōsule Theologos lib. 4. sent. dist. 26. et seq.

[Glo. seq reci. per q alle. pro, ponit opi. contrariam, quam reprobat.]

c Diuisit.] Sic. 34. dist. Valentino, per quod soluebatur hæc quæstio. sic ergo consideramus potius rōnem & causam quare hæc fiant, quam factum ipsum: & ita is qui duxit uxorē à se primo corruptam, potest promoueri: quia ratio & causa nō inuenitur in eo, quare non diuisit carnē suā in plures. Dicunt quidā quod talis promoueri non debet: quia uerū est quod est maritus corruptæ. arg. op. pro eis 30. q. 5. qualis. & H. in hac opinione fuit. sufficit quod ita scriptum est ff. qui & à quib manu. li. si non fi. l. prospexit. & 6. q. 1. scriptum est in lege, quod non credo; eadem ratione & iste de quo quæsitū fuit, non posset promoueri; quia uerum est quod fuit maritus uiduæ & corruptæ, quare intelligo quod dicit c qualis, quando ab alio corrupta est, & capitula plura, quæ ad idem possent induci. 77. dist. quicunquè. & 34. dist. c. curandum, & c. præcipimus.

QVia circa.] Diuiditur. quia primò ponitur consultatio, secundò responsio. Secūda ibi, Ad quod. Et pars huius habetur. inf. de priui. c. quia circa. Io. And.

CASVS. Presbyteri habentes plures concubinas, quæritur utrum bigami sint cēsendi? Rńdet q̀ propter hoc non incurrunt irregularitatem bigamiæ unde cum talibus, tanquam cum fornicarijs, poterit episcopus dispensare, ut suum officium exequantur. Not q̀ plures habēs concubinas, irregularitatem nō incurrit No mirabile, q̀ cum eo qui peccat dispensatur, & cum illo qui non peccat, non dispensatur.

[Glos seq. signat contrarium, & soluit, secundò not. q̀ luxuria, et c. signat contrarium & remouet.]

d Bigami.] s. eod. nuper. arg. contra. sed ibi loquitur quando utraquè fuit solemniter ducta tanquam uxor, hic uerò non. et ibi prima fuit uxor; secunda uerò esse, nō potuit. No mirabile, q̀ plus habet hic luxuria quam castitas. arg. 34. dist. fraternitatis. Sed contradi-

cit in

cit in auth. de testi. & ea quæ parit. in fi. coll. 4. & stulti non debent esse melioris conditionis q̃ periti. 16. q. 1. legi epistolam. & ff. quod vi aut clam. l. seruus, & ff. de fur. l. itaque fullo. §. 1. ratio huius redditur. s. c. proxi.

A Nobis fuit.] CASVS. Quidam subdiaconus quidam viduã de facto duxit i vxorẽ: quia de iure non potuit; quæritur verũ bigamus reputet quo ad legem promotionis? Rñdet Papa, q in veritate nõ est bigamus, nec maritus viduæ: cũ inter ipsos non fuerit matrimoniũ. verùm tã cũ eo, tanq̃ cũ marito viduæ non poterit dispensare, non pp sacramenti defectum, sed pp affectum intentionis cum opere subsecuto. Ex hac decre. no. q bigamus reputat quo ad promotionem, qui bigamus non est.

a Viduam.] quia cum esset in sacro ordine constitutus, cũ ea matrimoniũ ↄhere nõ potuit. 28. dis. c. presbyterum. & s. eo. c. nuper. tñ licet non fuerit matrimonium. quia tñ quantũ in ipso fuit, cũ ipsa vidua ↄxit, cũ eo dispensari non potest ↄ doctrinã Apost. s. eo. c. super eo. nõ pp sacramenti defectũ sed pp voluntatem quam habuit ↄhẽdi cum vidua, non contentus suis terminis eũ processit ad actũ, licèt nõ habuerit effectum. sic s. eo. c. nuper. & est hic, & ibi argumentũ expressum q voluntas non contenta suis terminis punitur: & ea q̃ ibi etiam dicta sunt hic possent repeti, cũ similis causa sit, quare hoc fiat causa dicta est. s. e. c. debitũ.

b Cum opere.] s. carnali. arg. s. eo. de bitum. & 4. dis. Valentino.

¶ Idem.

¶ *Subdiaconus, qui cum vidua cõtraxit, & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.*

CAP. VII.

A Nobis fuit: & infra. ¶ Ille autem, qui in subdiaconatus ordine cõstitutus, de facto tantũ, (quia de iure nõ potuit) duxit viduam [a] in uxorẽ, profectò bigamus nõ existit; sed nec viduæ potest in veritate dici maritus: cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli, † tanquã cum marito viduæ dispẽsare non licèt, non propter sacramenti defectũ, sed propter affectum intentionis cum opere [b] secuto.

TITVLVS XXII.

De clericis peregrinis.

¶ Alexand. iij. † Cœnomañ. episcopo.

¶ *Vltra marini & valdè remoti ordinationem suã probare debent per quinque episcoporum sigilla.*

CAP. I.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, qd sit agendũ de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorum ostendunt, à quibus sibi proponũt manus impositas, & vtrum episcoporum sigilla sint, quæ repræsentant, incertum existit. †

¶ Tuæ igitur consultationi respondemus, tutius esse, vt in his statuta patrum ueterum obseruentur, quàm nouum aliquid statuatur: Statutum [c] autem est de transmarinis, vt ad minus quinque [d] episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur, qd in alijs (si † similiter sunt incogniti) [e] credimus obseruandum, ita tamen vt in suspensione [f] aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibus [g] instruantur ipsorum.

¶ Sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet, quia posset contingere, vt aliquibus prætermissis saltũ fecissent. His autem peractis, si digni inuenti fuerint, circa eos poterit dispensari. [h]

¶ Innocen. iij. Constantinopolitano patriarchæ.

¶ *Clericus peregrinus, qui iurat se ordinatum: nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur.*

fit agendum? Respondit Papa, quòd tutius est in his statuta patrum sequi, quàm nouum aliud statuatur. De transmarinis statutum est, vt ad minus quinq; episcoporum testimonio super ordinatione sua muniantur: quod de alijs incognitis similiter est seruandum, ita vt aliquanto tempore habeantur in suspenso, in quo de ipsorum actibus instruantur illi cùm quibus morantur; & inquirendum est etiam de inferioribus ordinibus: quia posset esse quòd aliquid prætermisissent. His cõsideratis poterunt admitti ad diuina, si alias digni inuenti fuerint. No. q nõ st tm credendũ est alicui sup ordinatione sua. Not. q inquirendũ est de conuersatione alicuius, ab illis cum quibus moratur.

c Statutum.] 98. dist. per totum.

d Quinque.] idest .v. quinq; exigunt: quia dubitari cõtinuit de sigillo vnius epi. si enim de illo constaret, id solùm sufficeret. j. de procu. c. post cessionem. vel per testes. j. eod. c. tuæ. ✝

e Incogniti.] ex quo enim incogniti sunt, explorandũ est cuius fidei & innocentiæ sint. 42. dist. quiescamus. ff. nau. cau. sta. l. vltima. §. seruorum.

f In suspẽsione.] quod hic dr̃, itellige de ijs q in ecclesijs recipi postulãt tanq̃ clerici cęterũ si tã quam viatores vellent celebrare secretò, permittẽdi sunt. j. eo. c. tuæ. & arg. de conse. dist. 2. nõ prohibeat. & 7. q. 1. epi.

g Actibus.] nam per actus sequentes præsumitur de præteritis, & è cõuerso. 34. q. 2. cum per bellicã & 6. q. 1. qui crimen. ff. de re milita. l. non omnes, §. à barbaris. & 2. q. 1. in primis. 50. distinct. si quis diaconus. & 77. distinct. quicunque.

h Poterit dispensari.] & idest, ex benignitate recipi poterunt.

ADDITIO. Vel secundum Inno. hoc dicit: quia si clericus sit ignotus, & literæ ignotæ. non est sine dispensatione episcopi admittendus. j. c. si. vel secundum Host. dispensari ad literam est si in aliquo egent dispẽsatio. de ordi. epis. c. 1. & 2. Ioan. And.

† 1. Tim. 3.

† In multis Alexan. iij. fal. sa est inscriptio, nam cũ hæc cõpilatio facta est, non fuerat Alexander iij. creatus Papa.

† Cap. vnicũ. contin. in cõpil. & hr̃ integrũ post cõcil. Latera nen. sub Alexan. iij. li. 26. c. 20.

† Adde qualiter & qñ credendũ sit sigillo. in l. Lucius. & ibi Barto. ff. de fid. instr. & in l. ad testium. ff. de testam.

† Al. ita: q. similiter, & c. al. ita: si similiter sũt in eo incogniti.

† Concord. l. si procurator. ff. de procura. & l. ne satisdatio. ff. rẽ ra. hab.

DE CLERICIS PEREGINIS.

¶ Quia inter eos, qui ab ordinibus prohibentur, arcentur & peregrini: ideo, &c. De hac materia habetur 98. & 71. & 72. di. per totum. & 7. q. 1. in multis capitulis.

TVa nos.] Sunt duæ partes, cõsultatio, & responsio. Secunda; ibi, Tuæ igitur. Io. And.

CASVS. Clerici quandoque se transferunt ad remotas partes, & dicunt se ordinatos, nec ostendunt literas eorum à quibus se ordinatos dicunt: quæritur quid de talibus

Inter quatuor.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, Inquiſitioni. Io. And. Pars huius ſecundum Io. And. habetur ꝭ. de maio. & obe. c. inter quatuor. de cleri. non reſi. inter quatuor. & de reli. do. inter quatuor.

CASVS. Clerici aliquando transferunt ſe ad partes Conſtantinopolitanas accedunt ad patriarchã ſine literis ſuorũ ordinatorũ, tũ offerunt iuramentũ ꝙ ſunt in certis ordinibus cõſtituti & petũt ad ſuperiores ordines ꝓmoueri: quæritur quid iuris ſit? Reſpond. ꝙ niſi primò cõſtiterit patriarchę per idonea argumẽta, de ipſorũ ordinatione canonica, non debet illos ſuſcipere in illis ordinib. nec ad ſuperiores ꝓmouere antequã eorum cõuerſatio fuerit approbata. No. ꝙ iuramentum ignoti non cõmittitur ſuper ſua ordinatione. ſed hoc ideò, ne alli quil us celebrat, decipiantur.

a Literis.] quas habere debet ſemper. 73. diſt. c. primatus. ſup. eod. c. proximo.

[Gl. ſeq. recitetur per quæſtiones, quæ vocat hic argumenta.]

b Argumenta.] nõ dicit per teſtes uel inſtrumenta, ſed per argumenta eſſe probandum: quia per argumenta ſiue per indicia probatur ęquè ſicut per teſtes, 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. nullus homicidarũ. & 32. q. 1. dixit dominus. 27. q. 1. nec aliqua. & C. de rei vend. l. indicia. & ꝭ. de præ ſump. c. literis. Vel idonea argumenta vocat ſigilla epiſcoporum. 98. diſ. tranſmarinos, vt ꝭ. c. proxi. vel ſigillum eṗi ſufficit ſi notum ſit. 72. diſt. extraneo. & C. de epiſ. & cler. l. ſi qua per calumniam. in fi. Sed ſi perdiderit inſtrumẽtum, probet amiſſionem & tenorem ipſius, & quòd ſine vitio fuerit. inf. de priuil. c. cum olim. in fi. vel per teſtes infra c. proximo.

c Suſcipere.] niſi vt hoſpites. 7. q. 1. epiſcopi vel preſbyteri. & de conſecr. diſt. 2. non prohibeat. & 42. diſt. quieſcamus.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

† In p'rib. antiq; poſt illud. ꝭ. ſtatim ſequit: vtrum clericos, &c.

Noſe argumenti quid in hoc c. intelligatur.

CAP. II.

Inter † quatuor, & infra ¶ Conſuluit nos iterum tua fraternitas, vtrũ † clericos ad te ſine ſuorũ ordinatorum literis [a] venientes, & offerentes iuramentum, quòd ſint in quouis eccleſiaſticorũ ordinum conſtituti, debeas ad ſuperiores ordines promouere.

¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus; quòd niſi de ipſorum ordinatione canonicè, per idonea tibi conſtiterit argumenta, [b] eos nec in illis ſuſcipere, [c] nec ad maiores debes ordines promouere: præſertim antequàm conuerſatio eorum fuerit approbata.

¶ Idem patriarchæ Hieroſolymitano.

¶ *Peregrinus de cuius ordinatione non conſtat, non permittitur cel. brare in publico, ſed in occulto ſic.*

CAP. III.

Tuæ † fraternitatis, & infra. ¶ Vtrum clericos, qui ad partes Hieroſolymitanas ſine commẽdatitijs [d] literis veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & infra. Reſpondemus quòd niſi legitimè tibi conſtiterit, ſiue per literas, ſiue per teſtes, [e] de illorum ordinatione canonica, [f] qui penitus ſunt ignoti, non debes ipſos permittere in † tuis plebibus celebrare.

¶ Sed ſi forſitan eorum aliqui ſecretò [g] ex deuotione celebrare voluerint, poteris ſuſtinere.

¶ Honorius tertius Regiñ. epiſcopo.

¶ *Inferiores prælati ſine diœceſanorum conſenſu, in eccleſiis ſuis peregrinos non poſſũt inſtituere.*

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

† In uno manuſcripto hęc verba ꝑmittunt: conſuluit nos in ſuper tua fraternitas, vtrum, &c.

Tuæ fraternitatis.] Communis diuiſio. Secunda, ibi, Reſpondemus. Io. And.

CASVS. Clerici aliquando accedunt ad partes Hieroſo. ſine commendatitijs literis ſuorum eṗorum; quæſiuit patriarcha an permittere debeat illos celebrare diuina? Rñdet Papa, ꝙ niſi cõſtiterit ei ſiue per literas ſiue ꝑ teſtes, de canonica ordinatione ipſorũ qui ignoti ſunt, nõ permittat illos ĩ ſuis plebibus celebrare, ſed ſi ſecretò voluerint celebrare, permittãtur. Nota ꝙ alicui licèt in ſecreto, quod non licèt in publico, & hoc eſt ne decipiatur populus.

d Cõmendatitijs.] vel etiam d' miſſorijs. 71. diſt. c. pen. & 19. q. 1. duæ ſunt.

e Per teſtes.] vel per alia legitima. arg. ꝭ. c. proxi. arg. de præſump. c. literas. & de conuerſatione ipſius primo debet cõſtare. ſup. c. proxi.

f Canonica.] i. ideſt, ſecundum ordinem eccleſiæ facta, ſup. de ſum. Trinit. c. firmiter. in fi.

g Secretò.] quia tunc nullũ periculũ ſit alicui niſi ſibi, ſed ſi publicè celebraret populo, tunc periculum eſſet vt ſi non eſſet ſacerdos, populum deciperet. 42. diſt. quieſcamus, & ꝭ. de celeb miſ. de homine.

† In antiq. deeſt dum in.

† Hæc glo. ſula non h[abetur] in antiq. libris.

CAP. IIII.

Te nobis proponente didicimus, quòd quidam prælati eccleſiarum tuæ iuriſdictionis, in eccleſijs ſibi commiſſis, ſine conſcientia † tua clericos de alienis epiſcopatibus inſtituere non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum ſit honeſtati contrarium, † & à ſanctorum patrum inſtitutionibus [h] alienũ, & infra.

¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd tibi licet eos exindè remouere, niſi aliquos ex diſpenſatione [i] in eiſdem eccleſijs duxeris dimittendos.

Te nobis.] Cõmunis diuiſio. & ſecunda pars eſt ibi. Attendentes. Io. And.

CASVS. Quidam prælati eccleſiarum de iuriſdictione eṗi Regiñ. ſine conſcientia ipſi[us] epiſcopi clericos de alienis epiſcopatib. inſtituebãt in eccleſijs ſibi commiſſis: quęſiuit eṗs à Papa q̃d iuris eſſet de illis clericis? Rñdit Papa, ꝙ illud eis nõ liceat, cum ſit ꝯrium honeſtati, & ꝯ inſtitutiones ſanctorum patrum: & ideò poteſt inde eos remouere niſi ex diſpẽſatione eos duxerit dimittendos. Nota clericos inſtituẽdos in eccleſijs de eodẽ loco, vel eadem diœceſi, & non extraneos.

h Inſtitutionibus.] 71. diſt. c. 1. & 2. per totam diſt. & 51. diſt. per totum. & C. de epiſc. & cler. in eccleſijs. ſic de aliena eccleſia non eſt aſſumendus prælatus, dum reperitur idoneus in eadem. 60. diſt. nullus.

[Gl. ſeq. arguit ad duo, & de ſecundo remittit.]

i Ex diſpenſatione.] not. argu. ꝙ nullus poteſt eligi de aliena diœc. ſed tantùm debet poſtulari: quia inſtitui abſque ſcientia eṗi, remouentur, niſi cum eis voluerit diſpenſare: & ſic per ſolam diſpenſationem de alijs epiſcopatibus inſtituuntur. & eſt hic bonum argu. pro opinio-

† al. ſcientia hoc eſt, ſine licentia, aut facultate.

† Vide l. q[uæ] vulgo. ff. d[e] ſta. hom. l[.] cum dies. [ff. de re]cepti arbi[tris]. ꝓmiſſi ff. de arbit.

opinione illorum qui dicunt ꝙ semper praualet electio de gremio ecclesiæ, alii electioni factæ de alia, et si sit facta à minori parte. de hoc dixi ꝫ. de electione. cum inter canonicos.

ibi loquit de visitatione suæ propriæ parochiæ, hic qñ visitat vniuersam parochiam ad mandatum episcopi. d Corrigat.] sic ergo archidiaconus habet coertionē ex quo hēt iurisdictionem, qa iurisdictio sine coertione nulla esset, vt ꝫ. de offi. dele. ex literis. & ff. de off. eius cui mād. est iur. l. vlt. Quid de iure cōi ptineat ad archidiaconū, habes ꝫ. eo. ad hęc. & c. ad nostrum. & c. proxi. secus de cōsuetudine. ꝫ. c. vlt. ubi de hoc.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Explicito tractatu ordinandorū, de dignitatum officijs est videndū: & quia archidiacon⁹ post episcopum maior est: ideo, &c. Io. And.

De hac materia habetur. 25. dist. perlectio. 74. dist. honoratus. 94. dist. c. si. Ant. de But.

V T archidiaconus.] Dicit hoc c. & seq. ꝙ ad officium archidiaconi pertinere noscantur: & quia tota hæc decre. cadit sub vno constructu: ideo commode diuidi nō potest, Ant. de But. CASVS. Dr̄ hic ꝙ archi. est vicarius episcopi in omnibus, quæ ad eū pertinēt, similiter & cūæ clericorū & in vrbe & extra vrbē ad ipsum ptinent: & conuersatio corū, & onus, & restauratio ecclesiarū, & doctrina ecclesiasticorū, & correctio excessuū. Itē de triennio in triennium cū eps̄ fuerit impeditus, det totā visitare diœcesim, & ad vicē sui epī corrigere corrigēda. No. ꝙ arch. est vicari⁹ epī, & pōt corrigere. Vñ infertur ꝙ hēt coertionem, quod uerū est de consuetudine præscripta.

a Vicarium.] & ita habet cognitionem & iurisdictionem, & ex quo vicarius est. C. de offi vica. l. 2. & ꝫ. de offi. vica. c. pen. & 25. dist. pl̄ clis. arg. in auth. de decen. cui circa princip. collat. 2.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b In vrbe.] arg. contra 25. dist. perlectis. Sol. licet quędam pertineant ad officium archid. primicerij, & thesaurarij, vt ibi dicitur, tamen præordinator est in cunctis, & loco episcopi, & tanquam vicarius eius.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c De tertio.] eps̄ verò singulis annis debet visitare parochia n suam. 10. q. 1. episcopum decernimus. placuit nisi dimittat hoc ne pp̄ eius accessū in grauent ecclesię, tūc mittat archidiaconū. vel quia eps̄ ire nō pōt, vt hic dr̄. Item ꝫ. eod. mandamus. vbi dr̄ ꝙ archidiaconus debet visitare singulis annis, aut etiā pluries, si expedit.

TITVLVS XXIII.

De officio archidiaconi.

¶Ex lib. Romani ordinis.

¶ *Ponit quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. I.

V T † archidiaconus post epm̄ sciat se vicarium esse eius in omnibus, & omnem curā in clero (tam in vrbe[b] positorum, quā eorum, qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore † & restauratione ecclesiarū, siue doctrina ecclesiasticorū, uel cæterarum rerum studio, & delinquentium rationem corā Deo redditurus est.

¶ Et † vt de tertio[c] in tertium annum, si eps̄ nō potest, parochiā uniuersam circumeat, & cūcta, quæ emendatione indigent, ad vicem sui episcopi corrigat[d] & emendet.

¶Ex concilio Toletano. †

¶ *Non summatur, sed ponit quædam, quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. II.

O Fficiū † verò archidiaconi est Euangelium quando voluerit legere, vel alicui de diaconis præcipere; & quando episcopus missam canit, ad iussionē illius induant se Leuitæ vestimentis sacris qualiter cum pontifice ad missam procedāt: † & infra. ¶Omne ecclesiasticum officium prouidēdo, lectiones aut respōsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, in tantum, ut nullus Euāgelium aut Epistolam, Responsoria, vel quamlibet in ecclesia lectionem legat uel cantet, donec auscultetur[e] ab ipso ¶ Acolythos † quoq; ipse ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulū deferre, quisvè minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

¶ Greg. iij. † archid. Salonitano. †

¶ *Custodia vasorum ecclesię spectat ad archidiaconum.*

CAP. III.

E A[f] quæ contra, & infra. ¶ Scire verò te volumus, quòd à te districtè quæsituri sumus, quia vel propriæ eccle-

O Fficium.] C A S V S. Dr̄ hic ꝙ ad officium archidiaconi ptinet legere Euangelium qñ voluerit, vel pcipere alicui diacono ꝙ legat: & qñ eps̄ debet missam celebrare, pcipere dēt sacerdotibus, vt induant se vestib. sacris ut epo ministrēt. Itē in matrice ecclesia nullus dēt legere rñsorium aut epistolā, aut lectionē cātare, donec primo ab ipso auscultet: dēt & ordinare acolythos quis eorum dēat deferre cādelabrū, & qa thuribulū. No. ꝙ ad officiū archid. pertinet Euangelium legere, & ad officia ecclesiæ ordinare, & illos qui legere uel cantare debent, in matrice ecclesia auscultare.

e Auscultetur.] vr̄ hoc potius spectare ad offi. iu magistri scholarū, sed potius ex consuetudine fit hoc, sicut & multa alia, ꝙ considerātur & attēduntur in huiusmodi offi. ijs potius ꝙ ius cōe. ꝫ. de exces. præla. ad hæc. & ꝫ. eo. c. vlt. Bern.

ADDITIO. Vel loquitur cum eps̄ est præsens, & mandat hoc per archidiaconum expediri, secundum Vinc. Io. And.

E A quæ contra. C A S V S. Archidiaconus Salonitanus habuit custodiam vasorum & aliorum ornamentorum ecclesiæ: archiepiscopus Salonitanus significauit domino Papæ, quòd archid. negligens erat circa prædicta custodienda. Super hoc scribit Papa archid. dicens quòd districtè inquirat ab ipso de uasis ecclesiæ, quæ illic collecta sunt, qualiter custodiuntur: si aliquid ex negligentia uel fraude ipsius perierit, ipse in hoc punietur, & tenebitur ad restitutionem ipsorū, cum ipse ad hoc ex officio teneatur. No. in prælato negligentiam & fraudem comparari.

f Ea quę.] de isto archidiacono habetur. 74. dist. gesta. & c. honoratus. & c. ubi ista didicisti.

a. Cime-

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Facit concilium Aurelian. sess. 4. c. 26.

† Onere.

† Qualiter hodie visitēt archidiaconi, traditū cōcilio Tridē. sessio. 24. in decre. de reforma. c. 3.

† Cuius concilij Toleta. nō sit, nondū inueni.

† Facit ad hoc ff. de admi. tut. l. ita aut, §. gessisse, cū seq. & alijs vulg.

† Ca. 5. e. tit. in 1. comp.

† Vt uerbi gratia, bini, honeste, & demisso vultu.

† Quis ordo sit acolytorū in ecclesia, Magister sent. li. 4. di. 24. §. quarto loco.

† Gregorius Epist. 10. li. 1. registri. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† Salernitano. in nōnullis manuscriptis.

siæ, vel ea, quæ de diuersis ecclesijs cimelia [a] sūt collecta, non sub omni solicitudine & fide seruantur. Quòd si quid ex eis, vel negligentia [b] vel cuiusquam fraude deperijt, tu hoc [c] reatu adstringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiæ [d] eiusdem ecclesiæ arctius deputaris.

¶ Alexan. iij. Elieñ. archidiacono.

¶ *Archidiaconus sine mandato episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem auctorizabilem.*

CAP. IIII.

CVm † satis sit absurdum: & infra. ¶ Quoniam igitur obtentu alicuius cōsuetudinis, [e] nō debes contra sanctorum patrum cōstitutiones † [f] uenire, & quod ad tuum nō spectat officium uendicare. ¶ Mandamus, ut nemini sine licentia & mandato episcopi curam præsumas committere animarum.

¶ Idē Vigoreñ. episcopo.

¶ *Archidiaconus de iure cōmuni non potest excommunicare. Ant. de But.*

CAP. V.

ARchidiaconus † non videtur de ecclesiastica institutione licere (nisi auctoritas episcoporum accesserit) in aliques sentētiam promulgare. [g]

¶ Idem episcopo Conuentreñ. & Abbati Cestreñ.

¶ *Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) visitat suam prouinciam, idest, parochiam. hoc dicit.*

CAP. VI.

MAndamus † quatenus prohibeatis Ce

---

a Cimelia.] per hoc intellige omnia vasa ecclesiæ, arg. 12. q. 2. apostolicos. 1 & custodia horum potius pertinet ad custodē siue thesaurariū, sed vt dixi in proxi. c. consuetudo attēditur, vbi non est thesaurarius, hoc forte pertinet ad archidiaconum, vt hic uidetur.

1 Hinc cimeliarcha dr̄ custos vasorum, & aliarū rerum ecclesiæ, qualis est sacrista & thesaurarius, & cimeliarchiū locus ubi reponit t' esaurus, l. ult. §. fin auté. C. de bo. aucto. iu. pos.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Negligentia.] prælatus enim non solū tenetur de dolo, i. de culpa lata, & leui ad instar tutoris, C. de peri. tu. vel cu. si res pupilli & C. arb. tu. quicquid: sed etiā de negligētia, vt hic patet cum etiam ꝓ per negligentiam remoueatur. ĩ. de offi. cust. c. 1. 1. q. j. si q. episcopi. §. ecce cùm honoris. & 81. distin. dictū. & arg. 18. q. 1. si quis abbas. sic etiā iudex propter negligētiam remouetur. C. de offi. præfect. ori. si quos. & ff. de cust. & exhi. re. carceri. & l. non est quod potest intelligi cum negligētia crassa est. argu. 2. q. 1. quicquid. & ff. de verbo. sig. magnā & argu. s̄. de ord. ab epi. qui re. episco. ca. 1. in fi.

c Reatu.] argum. ꝙ negligentia prælati mortale peccat i est. 81. dist. dictū. ĩ. de regul. iuris. in c. penul.

† Ca. 4. e. ti. in 1. cōp. & post Cōcil. Lateran. sub Alex. iij. parte 26. c. 2.

† Conciliū & manuscr. institutiones.

d Custodiæ.] ad ipsum etiam pertinet cura & solicitudo totius ecclesiæ. 25. dist. perlectis. & inf. eod. ad hæc.

CVm satis.] Prima ponit causam decisiuam & expressam. Secūda mandatū ibi, Mādamus. Io. And.

CASVS. Archidiaconus Elieñ. sine licentia episcopi sui committebat curam animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere. episcopus conquestus fuit Papę de hoc. dicit Papa quòd obtentu alicuius consuetudinis nō debet facere contra institutiones sanctorum patrū. Vnde præcipit ei quòd nulli committat curam animarū sine licentia & mandato sui episcopi. No. quòd ad episcopum pertinet committere curam animarum, non obstante consuetudine, quæ præscripta non sit.

[Gl. seq. rec. quòd archidiaconus habeat curam animarum. alleg. duo iura quòd non, & duo quòd sic, ponit opi. Hug. & opi. contrariam, & soluit.]

Archidiaconus an hēat curam animarum.

e Consuetudinis.] Vtrum archidiaconus habeat curam animarum vel non, iura videntur diuerso modo loqui. de iure communi non habet curam animarum. 16. q. 7. nullus omnino, & hic non potest etiam de iure cōi excōmunicare, inf. c. proxi. Arg. contra. ĩ. de eo qui fur. or. rece. c. 1. cum suis cōcor. & s̄. eo. c. 1. Hug. dixit quòd archidiac. de iure communi non habet curam animarum, nisi sibi specialiter ab episcopo demandetur. nec alij potest committere, per c. prædictum, nullus, & per hoc cap. & omnia illa iura, quæ videntur contrarium innuere, intelligit ex delegatione episcopi. sic & illud e. q. 63. distinct. si in plebibus. Alij dicunt contrarium scilicet quòd hēt curam animarum & iurisdictionē: & ex eo quòd episcopus eū instituit, siue quia per collegiū eligitur, & per episcopum cōfirmatur, gñalem administratione rerum, iurisdictione suscipit. & facit ad hoc ĩ. de præb. referente. & ĩ. de eo qui fur. or. rece. c. j. cum suis concor. & ĩ. eo. mandamus. Quæ autē sunt illa, quæ de iure cōmuni pertinent ad archidiaconum, collige ꝑ c. ĩ. eod. ad hæc. & c. vt nostrum. Alia vero potius habent archidiaconi de cōsuetudine quàm de iure cōmuni. quia visitant & corrigūt de consuetudine. ĩ. ca. vlt. & s̄. de elec. dudū & sic de consuetudine oīa alia iura cōsimilia intelliguntur ĩ. de exces. prælat. ad hæc. & quod dicit hic; obtentu consuetudinis, intellige nō præscriptæ. ĩ. c. prox. ꝙ archidiaconus nō pōt excōmunicare, intellige ꝙ nō excōicabat de consuetudine: & sic retulit se ad ius commune sic ergo iura, quæ loquūtur diuersimodè de iurisdictione archidiaconi, intelligenda sunt secundū diuersas cōsuetudines diuersorum locorū. sic s̄. de consue. cum olim.

† Ca. 5. e. ti. in 1. cōp. & hr̄ post concil. Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 36. c. 4.

f Constitutiones.] 16. q. 7. nullus omni nò. & q. 2. vnctis fidelibus. & sic de iure cōi ad officium archidiaconi non pertinet cōmittere curam animarum hoc iam patet per notulā præcedētē.

† Hr̄ post conci. Lateran. sub Alex. iij. par. 2. c. 11. & vide côc. Trid. citati s̄. eo. c. 1.

ARchidiaconus.] CASVS. Archidiaconi de iure communi non possunt in aliquos sententiam ꝓmulgare, nisi auctoritate episcoporum, secus tamen est de consuetudine. Nota quod archidiaconi de iure communi non possunt excommunicare: nisi auctoritate episcoporum.

Archidiaconus an possit excōmunicare.

[Glo. seq. recitetur per contrarium de decre. dudum. soluit, & opinionem ponit.]

g Promulgare.] hoc uerum est de ecclesiastica institutione, idest de iure communi, vt hic dicit. 16. q. 2. visis. & q. 7. nullus. & 24. q. 3. corripiantur. secus de consuetudine. vt s̄. de elect. dudum 2. prout dictum est in c. proxi. Dicunt tñ quidam, quòd eo ipso quod eligitur ab vniuersitate, habet iurisdictionem in subditos, & potest excommunicare. argu. 93. dist. legimus, & de offi. iud. ord. cum ab ecclesiarum. & quod hic dicitur in fi. (non videtur licere,) verum est quo ad verba canonis ex antiqua institutione ecclesiastica. ar. 16. q. 1. cunctis fidelibus, sed quo ad iura decretalium secus. sed credo verius quod dicitur. s̄. eod. c. proxi.

MAndamus.] in prima dictum, à quo excipit: ibi Nisi: Ant. de But.

CASVS. Dr̄ hic quòd semel tantùm in anno debet archidiaconus visitare, nisi necessitas exigat quòd plures visitet. No. quòd archidiaconus nō dēt pluries in an

no visitare, nisi ex causa rationabili.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

a Visitandas.] Hoc. n. pertinet ad curam animarum. sup. de elec. 2. & sic est arg. quòd archidiaconus habet curam animarum, & quod possit alij committere, sed intellige hoc loqui de consuetudine, vt dixi i. eo. cùm satis.

[Gl. seq. signat contrarium, soluit & remittit.]

b Sępius visitare.] Et ita sufficit semel tantum in anno visitare, ex eo qd prohibet plures visitare nisi noua cã emerserit. Sed contra, j. de censi. cum venerabilis. vbi vr q possunt prater aliquã necessitatem bis in anno visitare, & procurationem habere: intellige illud cùm determinatione istius, p. ut ibi dr. si est op³, & quia non solum bis in anno, sed etiã pluries in anno, si causa subsit potest prælatus visitare, 18 q. 2 visitandi. & c. non semel. Si verò alia de cã pro suis necessitatib. accedat ad ecclesias, p. prijs sumptibus procuretur, C. de Pat. & imag. l. vlt. de hoc dic vt infra de censi. cũ venerabilis.

1 Vel illud intellige ex conuentione, vel ex cõsuetudine spãi. inf. de cẽsib. quanto. Ioã. And.

† In oibus antiquis legitur, Ad hæc nos Dñs.

† Non tñ iudicat archidiaconi causas matrimonij, et criminum. Conc. Trid. sess. 24. decret. de refor. c. 20. §. ad hæc. nec causas cõcubinatus, idẽ Cõc. sess. 25. decret. de refor. c. 14.

AD hæc.] Diuiditur in duas partes principales. Secunda, ibi, Subsequẽter. Et qlibet subdiuidit in consultatonẽ & rñsionem. Ant. de But.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa quid pertineat ad officium archidiaconi, & in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis releuetur. Respon. Papa secundum statut. Isidori, imperat subdiaconis & leuitis, & solicitudo parochianorum & ordinatio earundem pertinet ad ipsum: audire debet iurgia singulorum: archipresbyteri rurales qui decani vocantur, subiacere debent eidem. Item secundum constitutionem Romani ordinis maior post episcopum et eius uicarium reperitur. Item in epist. 1. beati Clementis Papæ, oculus episcopi nominatur, et loco ipsius per episcopatum corrigit corrigenda, et emendanda emendat nisi adeo ardua fuerint negotia quod absque maioris sui præsentia nequeant terminari. Item in quadam constitutione Innoc. continetur, quod ad ipsum pertinet institutio corporalis tam in beneficijs, quam in dignitatibus; et examinatio clericorum, qui ad ordines promouẽtur, ad ipsum pertinet, et ipse debet eos episcopo præsentare. Quæsitum fuit insuper vtrum decani rurales qui pro tempore instituuntur, debeant ad mandatum episcopi vel archidiaconi, vel etiam vtriusque instituti, vel destitui si fuerint amouendi. Ad hoc respondet Papa, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: & ipsi decani cõe officium vtriusque exerceant, & ita cõiter eligendi sunt, vel sunt amouendi. No. in quibus de iure cõmuni consistit officiũ archidiaconi. Itẽ nota q imperat subdiaconis & leuitis. Item solicitudo & ordinatio parochianorum pertinet ad ipsum. Itẽ audire debet eis singulorum. Itẽ decani rurales subsũt ei. Item maior est post episcopum & eius vicarium. Item dr oculus epi, & loco ipsius corrigit excessus subditorum. Item institutio corporalis in beneficijs & dignitatibus ad ipsum pertinet. Item examinatio clericorum, qui ad ordines promouentur ad ipsum pertinet, & eos debet epo præsentare. Item nota quod omnes tangit ab omnibus approbari debet.

stresi. Archidiacono nè ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas,[a] nisi semel in anno accedat: Nisi fortè talis causa emerserit, propter quã ipsum oporteat præfatas ecclesias sæpius[b] visitare.

Innocentius tertius.

¶ *Dicit primò quod sit officiũ archidiaconi, & in quo per illud releuetur episcopus: Et secundò dicit decanos rurales per episcopum & archidiaconum eligendos & amouendos, si illorum vices communiter gerant.*

CAP. VII.

AD† hæc nos dicimus: † & infra.

¶ Sanè consuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officium archidiaconi debeat pertinere: & in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat releuari; & nos prout possumus respondemus, qd archidiaconus (secundùm statuta beati[c] Isidori) imperat subdiaconus & leuitis: parochiarum solicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet: & audire debet iurgia †[d] singulorũ.

¶ Archipresbyteri autem, qui a pluribus decani nuncupantur, eius iurisdictioni se nouerint subiacere. Secundùm verò Romani[e] ordinis cõstitutionem, maior post episcopum, & ipsius episcopi vicarius reperitur: omnem solicitudinem & curam, tam in clericis quam in ecclesijs eorum (prout melius secundùm Deum poterit) impendendo: cùm super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio.

¶ Item in epistola beati Clementis[f] Papæ prędecess. nostri, oculus † episcopi archidiaconus appellatur: vt loco episcopi per episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet: nisi adeò fuerint ardua negotia, quod absq; maioris sui præsentia nequeant terminari.

¶ In quadam verò nostra constitutione[g] iam alia vice, nos meminimus expressisse, quòd institutio corporalis, tam super beneficijs, quam etiã dignitatibus ad ipsum debeat pertinere: examinatio etiam clericorum, si fuerint ad sacros ordines promouendi: & hoc idẽ in collationibus beneficiorum credimus observandum: vt qui beneficijs ecclesiasticis præfi

† Concord. Cõcil. Trid. sess. 24. in decre. de refor. c. 14. ubi habes quales esse debeant archidiaconi.

c Beati Isidori.] vt 25. dist. perlectis.

[Gl. seq. arg. ponit opi. Ioan. quam determinat.]

d Iurgia.] Et sic est arg. q archidiaconus habeat iurisdictionẽ, & per consequens causas, & arg. 93. dist. si in plebibus, & infra de pœnit. licet. dicit Io. q hęc iurisdictionem in iurisdictionem de iure cõi, & totum est in oibus, quæ continentur in hoc c. et j. eo. vt nostri. et ita p cõsequens correctionẽ, licet non possit cognoscere, nisi de modicis causis, per hoc q dicit, iurgia, quia talis sunt etiã sine correctione nulla esset, vt dixi sup. eo. c. 1. in alijs verò, quæ hic non enumerantur, stabimus consuetudini quæ scripta est, vt dictum est sup. e. id. cum satis.

Archidiaconus quã habeat iurisdictionem.

e Romani ordinis.] sup. eo. c. 1.

f Beati Clementis.] 93. dist. diaconi, j. et in epistola Euaristi, ea dist. diaconi 2.

g Nostra constitutione.] Credo q sit illa, inf. eod. vt nostrum, quę debuit præcedere istã in ordine, secundũ ordinationem illarum decretalium. Vnde per hoc dic q ille ordo, nisi in ordinatione decretalium diuersorum auctorum, secundum quod patet etiam in alijs locis.

[Gl. seq. obijcit & soluit, secundò arg. & illud determinat.]

a Examinentur archidiacono.] in se. eo. vt nostrum, sed alibi dr̃ quod istud est officiũ sacerdotum, 24. dist. quādo hoc verum est de iure, sed illud, vbi eps̃ eligit specialiter sacerdotes ad hoc: vel si non est ibi archidiaconus, vt in multis ecclesijs, vt ergo ꝙ episcopus non sit puniendus si promouet indignum, sed potius archidiaconus, qui examinat & repræsentat episcopo, arg. 54. dist. si seruus, sed non est ita, quia episcopus tenetur de facto illius qui examinat, cum de mandato illius illud fiat: sicut exercitor nauis de facto magistri tenetur, ff. de exerci. l. 1. §. magistrum, nisi fortè examinator talis fuisset, vt non sit verisimile ipsum mentiri, arg. in l. de pig. significante. secundum hoc si talis ordinatur sine titulo, epo ignorante, examinator qui præsentauit, eum tenebitur ei prouidere 1 sed si ille non sit soluẽdo, habebit regressum contra epm̃: & hoc ideo q̃a adhuc reseruatum est epo ius examinandi 2 illum, arg. sup. de æta. & qua lit. accepimus, & in subsidium ne ille ordinatus in opprobriũ clericorum mendicet, sup. de renunc. ad supplicationem, 93 dist. diaconi.

b Tangit.] C. de sancto. prælat. l. vlt. & ff. de aqua plu. arcen. in concedendo, & ff. de adoptio. nam ita diuus, & sup. de temp. ordi. & archiepiscopus, vbi de hoc.

c Communiter.] Secundùm consuetudinem loci.

1 Facit qđ no. Bart. in l. med. terrenæ, C. de an no. et trin.

2 Examinatus, n. examinatur in his præcipuè in quibus uertitur periculũ animæ, de ꝓbat. causam. Io. And.

† Cap. 2 eo. tit. in 4. cõp.

...ciendi fuerint, à suo prius examinentur archidiacono, [a] & per ipsum postmodum episcopo præsententur. ¶ Subsequenter postea quæsiuisti, vtrùm decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solùm vel archidiaconi, vel etiam vtriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amouendi. Ad hoc breuiter respondemus, quòd cum ab omnibus, quod omnes tangit, [b] approbari debeat, & cum cõmune eorum decanus officium exerceat, communiter [c] est eligendus, vel etiam amouendus.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus non dat cõmendatitias ad ordines.

CAP. VIII.

Significasti: † & infra. ¶ Interdicas archidiacono tuo, ne sine consciẽtia tua & auctoritate [d] literas [e] suas promouendis concedat: Et eis etiam districtè prohibeas, ne ad ordines audeant conuolare. ¶ Qui si contra prohibitionem tuam venire præsumpserint, executionem † eis ordinum susceptorũ totaliter interdicas.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus examinat & præsentat ordinandos, & ponit prælatos in sede.

CAP. IX.

Vt † nostrum: [f] & infra. ¶ Nec tuit[sic] sufficiẽter probatum, quòd cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata: cùm ea potius de iure communi [g] ad archidiaconi spectẽt officium, repræsentare † videlicèt ordinandos epo, & illos ordinare, [h] ponere abbates & abbatissas in sede.

¶ Hono. iij abbati Ariminen̄. Trecen. diœcesis, & archidiac. & decano S. Steph. Trecen.

¶ Archidiaconus in monasterijs iurisdictionem non habẽt, nisi quantum tribuit eis generalis uel specialis consuetudo.

CAP. X.

Dilecto filio: & infra. ¶ Ad petitionem archidiaconi Senon. conquerentis, quòd abbas & conuentus mona-

eos in illis ordinibus, 9. q. 2. Lugdunensis.

[Gl. seq. signat contrarium, & sol. reliquum recitetur per q. an absente episcopo, &c.]

e Literas.] Et ita patet quod archid. non potest dare literas commendatitias ad ordines suscipiendos, sed solus eps̃ 71 dist. extraneos & de cons. dist. 5. nõ oportet, & 61. dist. ꝗuis, arg. tñ contra ꝙ hoc possit, ī. c. prox. ver. in quada, ad fin. non contradicit: q̃a licèt illos examinet, & præsentet illos suo epo, non tamen põt illos alij episcopo ꝓsentare, hoc intelligẽdũ episcopus est præsens. Si verò episcopus absens esset extra parochiam suam, & necessitas vel utilitas ordinandorũ immineret, tunc posset illos præsentare alijs episcopis per quos ordinẽtur: q̃a absente episcopo supplet vices illius, arg. ī. eo. c. 1. & c. ad hęc, sic & archipresbyter, ī. eo. c. 1. uel vacante eccl. inf. de maio. & obe. cũ olim, & hoc intelligo si archidiacon' hẽt hoc de consuetudine, aliàs non, nisi haberet spale mandatum ab episcopo. 3

Vt nostrũ.] CASVS. De iure cõi ad archidiaconũ ꝑtinet repræsentare ordinãdus episcopo, & illos examinare, ponere abbates, & abbatissas in sede: No. quod de iure cõi præsentatio ordinãdorum, & eorũ examinatio & abbatum & abbatissarum installatio pertinet ad archid.

f Vt nostrũ.] Hæc est pars illius, inf. ut ecclesiast. beneficia, vt nostrũ, & infra de appel. vt nostrum.

† An magis vetustis, nã executionẽ eis ordinum taliter susceptorum interdicas.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cõp.

† In uetustioribus, præsentare.

3 Infero ꝙ speciale mandatum põt derogare cõsuetudini diuturnæ, l cum de cõsuetudine, de legib.

Significasti.] Sunt tria dicta, quæ patent Io. And.
CASVS. Archid. sine conscientia episcopi sui & auctoritate literas suas promouendis non concedat, & ordinandi per literas archidiaconi promoueri non debẽt; quod si fecerint, episcopus interdicat eis executionem ordinum taliter susceptorum. No. quòd archid. non potest dare literas commendatitias promouendis.

d Auctoritate.] Hoc ideo dicit, quia sine auctoritate & conscientia sui episcopi nullus dẽt promoueri ad ordines, & alius episcopus talẽ ordinare non dẽt, qđ si factũ fuerit, talis ordinatio rata non est quo ad suũ episcopũ, qui eis interdicit executionẽ, 9. q. 2 c. 1. & c. seq. & infra de paro. nullus & interdicenda est talibus executio ordinis sic susceptis, sup. de temp. ord. quod translationem episcopos tamen potest cum talibus dispensare, et recipere

g De iure communi.] Ex eo quod hic dr̃, et sup. eo. ad hæc collige quę pertineant ad archid. de iure communi, de hoc dictum est, sup. eo. cum satis, et 2 sequen.

[Gl. seq. signat contrarium, et remittit.]

h Ordinare.] Vt sup. eod. ad hæc, in fi arg. contra 24. distin. quando, sed solutum est, in c. ad hæc.

Dilecto filio.] In prima generalis causæ commissio. In secunda, ibi; Coram actoris petitio. In tertia, ibi, Ideòq;. Secunda determinata commissio. Io. And.
CASVS. Archid. Senon. conquerebaf, ꝙ abbas et conuentus monasterij S. Petri Senon. denegabat sibi exhiberre annuam procurationem, et alia quędam ratione sui archidiaconatus ad ipsum spectãtia, cuius ad ipsius archidiaconi petitionẽ commissa fuit abbati S. Crispini et quibusdam alijs, coram quibus post idẽ archidiaconus vt ab-

ſterij ſancti Petri Senoñ. prc curationem † annuá, & quædam alia ratione ſui archidiaconatus ad ipſum ſpectantia, exhiberi ſibi cõtra iuſtitiá denegabãt: abbati ſancti Criſpini & collegis eius dedimus in mandatis, vt audirent cauſam, & fine debito terminarent. ¶ Coram quibus petiit prædictus archidiaconus, vt cum † monaſterium intra metas ſui archidiaconatus ſit ſitum, [a] abbas & monachi ſibi obedirent in his, quæ pertinent ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationem ad ius (vt dicebat) archidiaconale ſpectantes, videlicèt ut coram ſe conquerentibus reſponderent: citati etiam venirent ad eius præſentiam, & eius mandata [b] honeſta † & ſancta ſecundùm Deum de correctione exceſſuum, & alijs, q̃ archidiaconi [c] ſolent & poſſunt rationabiliter iniungere, audirum, & (ſalua [d] ſua regula, & abbatis ſui debita obedientia ſeruatum. ¶ Per[?] inſuper nè de cętero facerent aliquos de Senoñ † bailliuia, eo prætermiſſo [e] coram officiali Senoñ. archiepiſcopi conueniri, aſſerens illos prius debere: conueniri ſub ipſo [e] quam coram officiali prædicto, ſpecialibus ipſius archiepiſcopi & hominum ac familiæ ſuæ cauſis dumtaxàt exceptis, [f] & infra.

¶ Ideòquè diſc. veſtræ mandamus, quatenus per maiores eccleſie [g] Senon. canonicos, qui habere debent de huiuſmodi conſuetudine notitiam pleniorem, ſuper his ſolicitè veritatem inquiratis, & niſi vobis conſtiterit præfatum archidiaconum vel prędeceſſores ipſius, de pacifica [h] ſic obtenta conſuetudine, iuriſdictionem aliquam in ipſo monaſterio, vel in huiuſmodi abbatijs [i] hactenus habuiſſe, prætatum monaſterium ab eius impetitione penitus abſoluatis, perpetuũ ſuper hoc ipſi archidiacono ſilentium imponentes. ¶ Si verò de præmiſſis cõ.

vt abbas & monachi ſibi obedirent ijs quę pertinent ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationem, ſpectantes ad ius archid. cum monaſterium ipſum ſit ſitum intra terminos ſui archidiaconatus, videlicet vt coram ſe rñdeant conquerẽtibus de ipſis & citati venirent ad pręſentiam ſuã: & eius mandata honeſta auditum, ſalua regula ſua, & abbatis ſui diſciplina ; petiit inſuper, ne de cętero facerent aliquos de Senoñ. bailliuia eo ꝓtermiſſo corã officiali archiepiſcopi Senoñ. cõueniri dicẽs quod primo conueniri debent ſub ipſo, q̃ coram officiali archiepi exceptis ſpecialibus cauſis ipſius archiepi & hominũ & familiæ ſuæ: lite vero ſuper ꝓdictis conteſtata, iudices de conſenſu vtriuſque partis remiſerunt cauſam ad ſedẽ Apoſto. Sed quia Papa neſciebat conſuetudinem, qua vtit archid. Senon. in alijs abbatijs Senoñ. ordinis ꝓfati monaſterij, non potuit ꝓferre ſniam: vnde commiſit cauſam iudicibus pręſentib. mandans eiſ item quatenus ſuper his ueritatẽ inquirant ꝑ canonicos Senoñ. qui de huiuſmodi cõſuetudine debent habere notitiam pleniorẽ, & niſi conſtiterit eis prædictũ archid. vel eius anteceſſores de conſuetudine pacifica ſic obtenta, iuriſdictionem aliquã in ipſo monaſterio, vel in huiõi abbatijs hactenus habuiſſe præfatum monaſterium abſoluant ab impetitione archid ſibi ſuper hoc perpetuam ſilentium imponendo. Si vero per eoſdem canonicos conſtiterit de præmiſſis eandem iuriſdictionem adiudicent archidiacono, quam in monaſterio uel in alijs abbatijs conſtiterit habuiſſe, ſuper alijs ſilentium imponentes eidem. Nota quod iuriſdictio archid. ex conſuetudine [1] in multis conſiſtit, ut hic patet. de iure communi conſiſtit in his, quæ dicuntur ſupra eod. ad hæc, & cap. ut noſtrum. Item ueritas ſemper eſt inquirenda per illos de quibus magis uerſimile eſt quod eam debeant ſcire. Item recurrendum eſt ad conſuetudinem aliarum eccleſiarum. Item conſuetudo debet obſeruari in una eccleſia, quæ obſeruatur in alijs eiuſdem ordinis. Ber.

Fit aũt ꝓtratio, ne ſubditorum ſuorũ ex ſibuo. quæ debetur ꝓlati diœceſim a ſubditos nitantibus.

Idem.

Quid in ui[?] ſione præ[?] re debeat[?] [?], tradit Conc. Trid. ſeſ. 24. de reform. c. 3.

a Sit ſitum.] Per hoc fortè credebat archidiaconus intentionem ſuam fundatam eſſe. quaſi de iure communi. 16. q. 7. omnes baſilicæ, & 18. q. 2. monaſteria. ſed hoc eſt ius epiſcoporum.

b Et eius mandata.] Iſta pertinent ad correctionem: ſed ea quæ præcedunt, ad iuriſdictionem.

c Quę archidiaconi ſolent.] & ita uidebatur in hoc reſpicere conſuetudinem, inf. de exceſ. ꝓlato. ad hæc & ſupra de conſuetudi. cum olim. quæ tribuit iuriſdictionem, arg. inf. de offi ord. duo ſimul, & C. de emancipa. l. vlt. quæ in his præcipuè conſiderantur, vt dixi ſupra eod. cum ſatis.

d Salua ſua regula] Correctio eñ monachorũ, primo loco pertinet ad abbatem. inf. de offi. or. quãto. & inf. de ſtatu mon. Ĩ ſingulis.

e Sub ipſo.] Per hoc multum prius dicabatur archiepo, ſi hoc eſſet verũ, ſed forſan conſuetudo illius archidiaconi.

f Exceptis.] Lite vero conteſtata ſuper præmiſſis, de conſenſu vtriuſque partis cauſam remiſerant [1] iudices ad Apoſtoli cã ſedẽ: quia Papa neſciebat conſuetudinẽ qua vtitur archid. Senoñ. in abbatijs Senoñ. diœce. præfati monaſterij ſniam ꝓferre non potuit, vñ cauſam cõmiſit ſicut ſequitur. hoc eſt in antiqua decre.

g Maiores eccleſiæ Senon. canonicos.] Nota ergo quod teſtes illi requirendi ſunt ad teſtimoniũ, de quibus magis eſt veriſimile, quod ueritatẽ ſciant, & illi ſũt potius pręferendi. ſic 35. q. 6. cõſanguineos & inf. qui ma. ac. poſ. uñ. & ab antiquioribus ut ibi dr̃, ad quorũ dicta recurrendum eſt in antiquis factis. ff. de leg. 3. ſi chorus. § 1. & 2. o. d. de q bus. ab illis enim requirenda eſt ueritas quibus ex ueritatis potius aſſiſtit. 4. q. 3. ſi teſtes. hic ergo canonici præferentur hic, quia melius ueritatem ſcire debent, qui forte cum ipſo archidiacono prædictis q̃nq̃ interfuerunt. Sic & illa quę in capitulo fiunt, per canonicos melius probantur inf. de teſti. ueniens, & q̃ domi geruntur, facilius probantur per domeſticos q per alios, C. de rep. conſenſu, & ceteris. & C. de quibus, interrogari.

h Pacifica.] Not. quod conſuetudo ſiue poſſeſsio dẽt eſſe pacifica, non moleſta, ad hoc ut præſcriptio locum habeat, & ſine interruptione, inf. de præſcr. ſanctorum, & c. illud, & 16. q. 4. nolumus & C. de præſcr. 30. uel 40. ann. ſi quis, et Luit et ita patet quod iuriſdictio ſiue officium archidiaconatus, potius colligitur ex conſuetudine, q̃ ex iure cõi quia huiuſmodi uiſitatio et correctio potius ex conſuetudine habentur, arg ſupra de elect. dudũ. 2 Dic ergo ſuper hoc ut dixi. ſupra eo cum ſatis.

i Abbatiis.] Arg. quod ad conſuetudinem aliarum eccleſiarum, ſiue iuriſdictionem recurrendum eſt, ſi dubitetur quid aliqua eccleſia facere debeat, inf. de cenſi. ecclesijs, et c. ſopitæ, et ſuper eo. et 100. diſt. contra morem. niſi diuerſa eſſet conſuetudo uniuſcuiuſque eccleſia,

† Archiepiſ.

1 Per cõſultationẽ putat Hoſ. q ꝑ appellationem iõ, q a cã nõ fuit ad eos remiſſa, ſed a his commiſſa. Io. And.

Teſtes antiquiores ſunt cæteris præferendi.

2 Concord. tex. in l. pſbyteri, C. de epiſco. & cle. et ibi Bal.

3 Cõcor. gl. in l. cunctos populos, C. de ſum. trin. et fid. cath.

clesia.arg.supra de consue.cum olim.& ita si archidiaconus probaret consuetudinem huiusmodi in alijs monasterijs sui archidiaconatus, obtineret in isto:quia non debet diuerso iure censeri.12. q.1. cognouimus.& inf. de deci. cum in tua.

DE OFFICIO archipresbyteri.

Qui post archidiaconum archipresbyter facit gradum: idec,&c.

¶ De materia ista habetur 25.di.perlectis. vers.archipresbyter.

VT archipresbyter.] Hæc prima tria capit. non summantur nec diuidunt pp multiplicitatem dicto rum.Io.And.

CASVS. Dicitur hic quod archipresbyter det subesse archidiacono, & ei sicut epo obedire, & aliorum presbyterorum curã agere debet,& in absentia epi missam debet cantare, aut ille cui ipse iniunxerit. Nota q̃ archipresbyter subest arch. item curam aliorum presbyterorum agere debet. Item vice epi missã celebrat. Ber.

a Vt archipresbyter.] Supple, statuimus.

[Gloss. seq. signat cõtrarium,& soluit.]

b Subesse.] Sic vr q̃ qui maior est in ordine, subsit minori. vnde contra iit. de ma.& obe. statuim⁹. & c.1.eod.dicas q̃ archidiaconus pest archipresbytero quo ad dignitatem, non quo ad ordinem. 2. q.7.puto.& c. quaritur.C de offic. vic. l. 1. & sic non contradicunt 33 q.5.est ordo naturalis, sic & in angelis & in potestate, & in ordine differt alter ab altero.89.dist. ad hoc.

c Collectam.] Idest missam matutinalem, seu ferialem, simile 69. dist. quoniam videmus.

d Iniunxerit.] Sic 25 dist.perlectis,ad fi. vnde sumptũ fuit hoc cap.de verbo ad verbum.

†Burchard⁹ li.3.c.50.luo par.6.c 20.& c.1. eod.ti.in 2.comp.

† Officium in manusc.

†Vox,presbyterali,deest in antiquis.

† Vox,alarũ, deest in antiquis,& in locis initio casiatis.

stiterit per eosdem, eandem iurisdictionem dum taxat adiudicantes eidem: in monasterio supradicto, quam ipsum vel prædecessores suos in monasterio ipso,vel in eisdem abbatijs habuisse constiterit,super alijs perpetuũ ei silentium imponatis.

TITVLVS XXIIII.

De officio archipresbyteri.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Archipresbyter ciuitatis subest archidiacono, & principaliter preest presbyteris & presbyteralibus officijs.*

CAP. I.

VT †archipresbyter [a] sciat se subesse [b] archidiacono, & eius præceptis sicut sui episcopi obedire: & q̃ specialiter ad eius ptinet ministerium † super omnes presbyteros in ordine presbyterali † positos curam agere animarum. † & assiduè in ecclesia stare, & in episcopi sui absentia ad vicem eius missarum solemnia celebret, & collectam [c] dicat, aut cui ipse iniunxerit. [d]

MInisterium.] CASVS. Dicitur hic, quod archipresbyter debet habere curam & solicitudinem de omnibus sacerdotibus, vt episcopi sui mandatis obediant in absentia autem episcopi debet omnia officia episcopi supplere, exceptis ijs, quæ ei sunt prohibita. Nota ministros ecclesię sibi adinuicem suffragari debere.

e Cardinalium.] Idest, principalium, simile. 7. q. 1. pastoralis. & dicunt, Cardinales à cardine:quia sicut I cardine regitur ostium,ita per illos debet in ecclesia regi officium, vndè etiam dicti sũt cardinales : quia per eos regitur vniuersalis ecclesia, simile 24.dist.presbyter. & 71. dist. fraternitatẽ. exponitur cardinalis, idest proprius. & 21. q.1.relatio.

f A sacrosancto die Dominico.] Idest, à incipere sabbati, quoniam tunc incipit secundum canonicam computationem : 1 sine quo ad effectum infra de fe.quoniam. & 75.dist.quod à patribus.

ADDITIO. Et sic tunc debent septimanas incipere:quod quidam non obseruant Ioan.And.

g Indeclinabiliter.] Idest, horis statutis, & iusto impedimento cessante, infra de cele.mis.presbyter. & ferens illam sententiam. Maledictus qui negligenter facit opera Dei.

h Cedant.]Idest,cessent quando officiũ suũ facere debent.

i Scurrilitate.] Idest rusticitate iniuendi, si cut scurra facit.

k Prohibita. De q bus habes 65 dist. q̃ uis sed ad ea facienda debent ministros epos inuitare cũ cautela & studio.7. q. 1. pontifices.

l Consulto epo, reconciliare.] Ergo eo in consulto nõ debet nisi eo absente maxima necessitas cogat. 26.q.6.c.vlti. & sog de solẽni pœnitentia, qui publicũ crimen commisit, qd vniuersam commouet vrbem,vt ibi dicitur. in quo etiam casu quilibet sacerdos posset eum reconciliare. argu. 17 q 4. si quis suadente, & etiam laicus. a de consecratio.dist.4.sanctum est baptisma.

m Cunctis.]Archipresbyter, post episcopum, curam debet habere animarum in ecclesia cathedrali.

n Iussionem.]Sic supra cap.prox.& 25 distin.perlectis. Officium.]

¶ Leo Papa.

Ad idem.

CAP. II.

MInisterium † archipresbyteri in eo constituitur, vt diligenti cura prouideat ministerium sacerdotum cardinalium, [e] qui solemne debent agere officium in communicatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, à sacrosancto die Dominico [f] incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter [g] perseuerent: vt opus Dei dignè & sanctè perficiatur ab eo, cui committitur: & infra. ¶ Prouideat etiam archipresbyter vitam sacerdotum cardinalium, † præceptis sui obtemperando episcopi, ne aliquando cedant, [h] aut scurrilitate [i] torpeant, & infra.

¶ Si episcopus defuerit (exceptis his quæ prohibita [k] sunt) archipresbyter prouideat cuncta, quæ in sacerdotum ministerio perfici debeant, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, pœnitentem infirmum (consulto episcopo [l]) reconciliare, pœnitentiam cunctis [m] alijs sacerdotibus iniungere. ¶ In præcipuis festiuitatibus, aut ipse celebrationem missę solemniter impleat, aut ad sui iussionem [n] cui committitur, peragat venerantes.

† Cap. 2. eod tit.in 2. compil & in de Con. Tit. inf. c. tantu.

1 Qualiter accipiat die unde in l. au facta, §.ip. & ibi Bar. de pœn. & in l. hæc uerba, ff.de uer. sig.

† Sacerdotes Cardin. hoc loco, non urbis tantũ Romæ, sed alia rũ et ciuitatũ primos sacerdotes interpretamur quibus utu hoc ... chiæ com... tebantur.

g Sed hic nõ pot ab... uere ... ter, ut in... inf de off. ord c ... super gl. ... præterqu... in mor. al...

Officium.] CASVS. In hoc cap. ponuntur multa, quæ spectant ad officium archipresbyteri, quæ ex presse patent in litera. No. ex hoc cap. multa, quæ pertinent ad officium archipresbyteri.

a Benedictiones.] in matutinis quandò debent legi lectiones.

b Infirmos.] De consecr dist. 2 in tribus. contra, vbi subaudiendum est, nisi ad opus infirmorũ, vt hic. de consec dis. 2 Presbyter Eucharistiam.

[Gl. sequen. signat contrarium, & soluit.]

c Sine confessione.] si culpa vel negligentia Presbyteri moriatur infirmus sine cõfessione, reus erit animæ illius. 26. quæst. 6. si Presbyter. & cap. cognouimus.

[Glos. seq. arg. signat contrarium, & soluit.]

d A foris veniũt.] idest extra ciuitatẽ, tamen qui sint de diœcesi. Et argu. ꝙ quilibet de episcopatu potest sacramẽta recipere in maiori ecclesia: quod verũ est. argu. 50. dist. 1 cap. Argu. contra de pœ. dist. 6. placuit. & ꝗ. de paro null'. nõ contradicunt. episcopus non debet recipere parochianum alterius episcopi, hic nullum parochianum alterius recipit: quia omnes possunt recurrere ad archipresbyterum maioris ecclesiæ, ut hic dicit. Bernard.

VT singulę.] CASVS. Hoc cap. loquitur de ruralibus archipresbyteris, & diuiditur in duas partes. Primo dicitur quod singulæ plebes habeant singulos archipresbyteros, qui non solum laicos corrigant, sed etiam capellanos sub ipsis constitutos. Secundo dicitur quod non putet episcopus non egere plebem archipresbytero, quasi ipse solus sit ad omnia sufficiens: quia & si valde idoneus sit, decet tamen vt sua onera partiatur: & sicut matrici ecclesiæ præest episcopus, ita plebibus archipresbyteri vt ecclesia in nullo titubans videatur: cuncta tamen episcopo referre debet, & nil contra eius præceptum ordinare præsumat. Nota quod solus episcopus est ordinarius in sua diœcesi. Item, onera & officia ecclesiastica sunt partienda.

e Vt singulæ.] Hoc capitulum loquitur de archipresbytero rurali, præcedens de archipresbytero Ciuitatensi. Alan.

[Glossa sequens ponit 5. modos quibus dicitur titulus, & remittit.]

f Titulos.] Titulus appellatur ecclesia. 71. distin. c. 2. & 70. dist. episcopi & hic etiam dicitur titulus canõ. 50 dis. si quis diaconus. Itẽ dicitur titulus, tractatus. ff. de postul. l. 1. argumẽ. 26 quæstio 5. nec mirum. versi. ti. vet. his duobus titulis. Item dicitur actio titulus. C. famil. ercisc. non est ambiguum. Itẽ dicitur titul' dignitas. vndè Ouidius.

Gratulor Oeta liã titulis accedere nostris.

¶ Idem.

¶ *Declarat quod sit officium archipresbyteri Ciuitatensis. Ans. de Bat.*

CAP. III.

Officium † archipresbyteri de vrbe constat, quandò ibi præsul desuerit, vice eius officiũ, inchoare: benedictiones [a] presbyterales in ecclesia dare: missam quandò voluerit, cantare, vel cui desacerdotibus iusserit: Quandò verò episcopus missam canit, debet præcipere sacerdotibus, vt induant se vestibus sacris, & qualiter ad missam procedant. ¶ Debet enim præcipere custodi ecclesiæ, vt in sacrario Eucharistia Christi propter infirmos [b] non desit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere sacerdotibus, ne fortè sine confessione [c] vel confirmatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi moriantur: confessiones † peccatorũ eorum, qui à foris veniũt, [d] recipere cum omnibus sacerdotibus, & exindè per prouisionem põtificis magnam debet illis adhibere curam. ¶ Ad Christianos quoquè faciendos; & baptizandos infantes, & ad succurrendum, omnia à sacerdotibus per iussionem † illius fiant.

¶ Idem † ex synodo Rauẽnæ habita.

¶ *Archipresbyter ruralis, presbyterorum & laicorum plebaniæ suæ curam gerit; contra decretum tamen episcopi nihil ordinare potest.*

CAP. IIII.

VT † singulæ [e] plebes archipresbyterũ habeant, propter assiduam erga populum Dei curã, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerant, verùm etiam presbyterorum, qui per minores titulos [f] habitant, vitam iugi circumspectione custodiant: & qua vnusquisque industria diuinum opus exerceat † episcopo suo renunciet. [g] ¶ Nec contendat † episcopus nõ egere plebem † archipresbytero, quasi ipse eam † gubernare valeat: [h] quia & si valdè idoneus sit, decet tamen vt sua onera [i] partiatur: & sicut ipse matrici ecclesiæ † præest: ita archipresbyteri [k] præsint † plebibus, vt in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo: cuncta tamen referant [l] ad episcopũ, nec aliquid contra eius decretũ † ordinare præsumant.

De hoc dictũ est. s. de elect. dudum.

[Glos. seq. argu. & alleg. 3. iura in contrarium.]

g Renũciet.] Arg. ꝙ solus episcop' sit iudex ordinarius in sua diœcesi. 11. q. 1. de psona. 80. dis. nõ debere. Arg. contra. 10. q. 3. c. 1. nemo. 1. responsio.

h Valeat.] qa ipse sufficere omnib. non potest: & ideo per alios hoc facere debet. argum. contra. inf. de offic. ord. inter cætera nec ipsemet eam sibi assumere debet: quia & prætor se tutorem dare non potest. ff. de tutor. & curato. prætor. sic prælat' a seipso prælaturam accipere nõ potest. inf. de institu. ca. vlt. & ꝗ de iure patron. [illegible] & eius ef. debitum. quia differentia debet esse inter dantem & accipientem, vt ibi dicitur.

i Sua onera.] Debet enim sua onera partiri cum alijs. inf. de præsump. mandata. vbi de hoc.

k Ita archipresbyteri.] Istud, ita, non notat [illegible] dam similitudinem: quia aliter præest episcopus [illegible] archipresbyteri præsint.

l Referant.] Præter minora, quæ ipsi archipresbyteri determinare possunt, [illegible] cum habeant ordinariam iurisdictionem, inf. de offi. or. cum ab ecclesiarum, & inf. de consang. & affi. ex litera.

Marginalia: † Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpil. Cõcil. Trid. sess. 5. de reformatione, ca. 5. salubri er ad sit, ut archipresbyteri & alii qui animarum curam habentes populo prædicent diui verbum. — In nonnullis manuscriptis ita: confessiones peccatorum, qui à foris veniunt. — † prouisione. — † Hic fortè Ioannes nonus siue decimus intelligendus, in synodum Rauẽnæ celebrauit. Leo. n. antiquior fuit. — † Cap. 4. eo. tit. in 1. compil. — † & — ꝗ obtendat. † plebes. — † eas. — † In multis manuscrip. deest vox, ecclesiæ. † præsunt. — † doctrina. — [illegible] al. ista litera esset sibi [illegible] Vndè [illegible] licebat [illegible] terminare [illegible] minora [illegible] ordinarias [illegible]

DE OFFICIO PRIMICERII.

Visum est de officio archipresbyteri, sed quia in choro primicerius est primus absente archipresbytero: ideo ponit de eo. An. de Butr.

Et accipitur hic primicerius pro cantore. de offic. primicerij, sacristæ, & custodis, & quid ad quemlibet spectet vel ad offic.ũ cuiusq; ordinis tractet. 21. di. cleros. 25. dist. perlectis. 93. dist. per totũ. supra in rubr. de offi. archid. ver. quod sit officium cuiuslibet. & seq & supra in proxi. rub.

TITVLVS XXV.

De officio primicerij.

¶Idem † ex libro Romani ordinis.

¶ Ponit ea quæ spectant ad officium primicerij. Ant. de Butr.

CAP. I.

VT † primicerius [a] sciat se esse sub archidiacono sicut & archipresbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, vt præsit in docendo diaconis [b] vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positis, vt ipse [c] disciplinæ & custodiæ insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, & ut ipse diaconis donet [d] † lectiones, quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, vt in quacunque re capacem sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia, aut à quo ipse iusserit instruantur †.

VT primicerius.] In hoc capitulo dicitur quod primicerius subest archidiacono: pertinet tamen ad eius curam præesse diaconis, & aliis minoribus, & debet dare lectoribus lectiones, & cantoribus respõsoria, ita quod omnes instruere debet & castigare. No. ex hoc c. multa, quæ pertinent, ad officium primicerij.

a Vt primicerius.] supple, statuimus.

[Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit.

b Diaconis.] ſ. de offic. archi. officium contra. cap. ista loquitur secũdum diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarum; vel primicerius hoc facit ad mandatum archidiaconi, vel tanquam vicarius eius. & ita prælatus, qui subest episcopo, potest alij demandare vices suas, & merito: quia ordinarij iudices sunt. Lau.

c Vt ipse.] s. archidiaconus: vel ipse s. primicerius, quod est melius.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d Donet lectiones.] sed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi supra de offi. archid. officium. diuersa consuetudo diuersarum ecclesiarum impedit contradictionem, quæ circa huiusmodi officia consideratur potius. Ber.

† Item.

† Cap. vnico. eo. tit. in 1. compil. Iuo par. 6. cap. 20. Gratianus cap. perlectis. 25. dist. Panormia. lib. 3. c. 41.

† In omnibus manuscriptis ita: donec lectiones ad nocturna officia.

† Instituantur.

TITVLVS XXVI.

De officio sacristæ.

¶ Ex concilio Toletano.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

Viso de officio primicerij, uidendum est de officio sacristæ, id est thesaurij.

De hac materia habetur 24 dist. perlectis. in fi. Ant. de Butr.

VT sciat.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod sacrista subest archidiacono, & custodia vasorum, & vestimentorum spectat ad ipsum, & cura totius thesauri, & luminaria, & incensum. Nota ex hoc cap. multa, quæ pertinent ad officium.

CAP. I.

VT † sciat [e] se sacristã subiectum archidiacono, & ad eius cura pertinere custodiam sacrorum vasorum [f] vestimentorũ ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, necnon quæ ad luminaria [g] pertinent siue in cera [h] (siue † in oleo.)

e Vt sciat.] supple, statuimus.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

f Vasorum.] Secũdo post archidia. & sic non est contra. supra de off. arch. ea quæ.

g Luminaria.] lampadum, ut dixerat ab eo quod sequitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h Siue in cera.] quia in his illuminatur ecclesia: & secundum hoc etiam videtur pertinere ad officium custodis infra titu. proxi. et c. proxi. sed hoc referas ad diuersam consuetudinem, vt sæpius dictum est. Bernar.

† Cap. 1. eo titu. in 1. compilatione. Iuo par. 6. cap. 20.

† In nonnullis deest hæc verba: siue in oleo.

TITVLVS XXVII.

De officio custodis.

¶ Ex libro Romani ordinis.

¶ Ponit quæ spectant ad officium custodis, hoc dicit.

DE OFFICIO custodis.

Quia custos est quasi minister sacristæ: ideo subsequenter ponit de eo. Ant. de But.

CAP. I.

CVstos † ecclesiæ, cui ea, quæ ecclesiæ competunt, custodienda committuntur, oportet vt suis archidiaconi iussioni in cunctis obediat, in canonicis horis signa tintinabulorum [i] pulsanda, ipso archidiacono iubẽte ab eo pulsentur, pallia uel linteamina altaris, seu cũcta vtensilia [k] ecclesiæ in

CVstos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod custos ecclesiæ debet obedire archidiacono, et ad eius mandatum canonicas horas pulsare, et ornamenta altaris, & cuncta vtẽsilia ecclesiæ custodire: & circa lampades & lanternas in accendendo & extinguendo peru gil esse debet, ne nimis ardendo oleum depereat, nec minus incendendo obscurior fiat ecclesia. Si autem custos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. Nota quod discretio est mater omnium virtutum. Item ineptus minister ab ecclesia ejici debet.

i Tintinabulorum] ſ. de elect. in causa, et inf. c. pro ai. et 1. dist. ius militare.

[Glo. seq. signat contrarium, et soluit.

k Vtensilia.] supra de officio ar. hid. ea quæ contra, sol. supple. sub archidiacono et sacrista, uel diuersa est consuetudo.

Glossa sequens arguit, alleg. 6. iura, ponens tres uersus.]

† Cap. 1. eo tit. in 1. compil.

6 Mo-

a Modum.] Sic 24.q.1.manet, argum. ꝙ ita exceditur modus in eo quod est amplius, sicut in eo quod est minus, 51.dist q in aliquo, 45.dist. disciplina, 41. dist.q̃squis, & ff.de pe.respiciendum, C.de cust reo.l.i q̃s, in fi. & J de vi.& hon.cler. clericus, & sic media via tenẽda est, vnde versus:

Cum media semper gaudebam ludere forma.

Maior.n mediis gratia rebus inest. & illud.

Inter vtrumque vola, medio tutissimus ibis.

† In codice Barbarae, ita vt ne, contra modum lucendo oleũ ecclesiae depereat, f alio ita, ne vt s̃. modum lucendo oleũ, &c.

† In vno ita, cũ discretione in ecclesia agantur.

desinenter custodiat; lãpades & lanternas in accendendo, seu extinguendo peruigil existat: ne † aut supra modum [a] lucendo oleũ depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia: sed omnia cũ discretione [b] † agantur: quae noscitur omniũ virtutum esse mater. ¶ Si verò is minus idoneus [c] ad hoc peragendum extiterit ab archidiacono coerceatur, vt se emendet; [d] Si autem indomitus permãserit archidiaconus episcopo denunciando [e] ꝓuideat, vt indecente eiecto, aptus domui Dei cõstituatur minister, vt omnia in laudem Dei fiant.

b Cũ discretione.] Discretio em̃ mater est omnium virtutũ, 1.q.5 ꝑsentiũ.

c Minus idone⁹.] Si ergo remouetur ab officio suo minus idoneus: sic magister minus idone⁹ remouetur: qui primum moribus, deinde scientia & facũdia alios praecellere debet, C. de profes. & med. l.2. lib.10. & iudex & praelatus remouentur ꝓpter negligentiã, & sup. de off.archid. ea quae.

d Emendet.] argu. ꝙ per denũciationẽ offensa proxima veniã meretur, 35. dist. eps, C.de episc.aud. nemo: & sic quodlibet peccatũ non inducit depositionem, 3.q.4 in loco.

e Denunciando.] arg. ꝙ ꝑ denũciationẽ aliq̃s remouẽdus sit, arg.2.q.7.qua ꝑ J. de iureiu.q̃relam, Inf. de fideiuss. ꝑuenit, 1 sed nõ loquũtur in denũciatione, & ar. ad hoc 24 q.3. ecce, ver. vndecunq;.

† Cap.2.eo. tit.in 1.cõp.

† Cõcor. au hen.de hęc, & ibi Bano. C.de vis. & 1. l. diuus, de custo. eo.

¶ Ex Concilio Toletano.

¶ *Ad idem.*

CAP. II.

CVstos † solicitus dẽt esse de oĩ ornamento ecclesiae, & luminarijs siue incẽso: necnon panem & vinũ oĩ tempore praeparatũ ad missam habere dẽt, & per singulas horas canonicas signũ ex cõsensu archidiaconi sonare, & omnes oblationes seu eleemosynas seu decimas (cum eiusdem tamen cõsensu absente [f] episcopo) inter fratres diuidat.

¶ In his tribus [g] ecclesiae columnis (vt sancta sanxit synodus) consistere debet alma mater ecclesia: vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores [h] esse viderint, vt nulla negligentia in sancta Dei ecclesia videatur.

¶ Hi tres archidiaconus, archipresbyter, custos, simul iuncti vno animo prouidè peragant & perfectè: & non sit inuidia neque zelus [i] inter illos.

CVstos.] CASVS. Primo dr̃ ꝙ custos debet esse solicitus de ornamentis ecclesiae, luminarijs, & incenso, & de pane & vino ad sacrificium; & de pulsatione campanarum, & de eleemosynis, & decimis, & obligationibus colligendis, & cum consensu archidiaconi diuidendis. Secundo dr̃, quod in his tribus consistit sancta mater ecclesia, archidiacono, archipresbytero, & custode; idcirco debent esse boni & concordes. Not. ex hac decr. multa quae pertinent ad officium custodis. Item nota quod ecclesia consistit in tribus columnis, f. archidiacono, archipresbytero & custode.

f Absente episcopo.] arg. ꝙ res canonicorum per episcopum dispensari debent, 12. q.2. Vulterana; et per ipsum debet constitui oeconomus, C. de epis. & cle omnes, §. hoc nihilominus, et 9. q.3. cum simus.

g His tribus.] quibus enumerantur inferius archidiaconus, archipresbyter, et custos.

[Glossa sequens not. alleg. 6. iura. ad contrarium allegat 7. & soluit.]

h Sanctiores.] Et ita vr̃ quòd semper melior & iustior sit eligendus, 2 8.q.1.licèt, & c.si ergo, 63.dist. Metropolitano, & 25.dist.c.vnum orarium, §.nunc aũt, 1.q.1. vilissimus, in auth. de monach. §.ordinatione, coll. 1. argu.16 q 7. monasteriũ, & sup. de elect. cum nobis olim, & sup. de renun. nisi cũ pridem, §.ꝓ defectu, & inf. de pb.c.pen. 61.dist. Catinensis, & 25 di. Florentinum, arg. ff. de leg 2. cum pater, §.rogo. Solu. melior, iustior, & sanctior dẽt eligi: tñ si alius eligatur, licèt nõ sit melior, sufficit ꝙ sit sufficiens: quia conueniens sciẽtia sufficit in praelato, sup. de renun. nisi cũ pridem, §.pro defectu, & sup. de elect. cum nobis olim.

2 An dignior sit sẽper eligẽdus Couar. in regula, peccatũ, par. 2 §. 7. Fernand. Vasq lib.1.c. 28. controuers. illust.

i Neque zelus.] i. odium; quia est bonus zelus, & malus zelus, de malo hic intelligitur; sicut est bonus dolus, & malus dolus, ff. de dolo, l.1.§.non fuit.

TITVLVS XXVIII.

De officio Vicarij.

DE OFFICIO Vicarij.

Viso de ijs qui seruiunt ecclesiae nóe proprio, videndum est de ijs qui seruiũt nóe alieno; vñ, &c. Et communiter in isto titu. tractatur de vicario, qui seruit in diuinis, quamuis in c.pen. tractetur de vicario iurisdictionis. Et de hoc secundo in sexto; & de primo, rub. in clem.

De hac materia tractatur 16. q.7. in nouia 93. dist. c.fin. 94.dist.c.2.

¶ Alexand.iij.epõ Norvuiceñ. & G. archid.

¶ *Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, vicaria priuabitur.*

CAP. I.

AD † audientiam nostrã peruenit, quod G. presbyter monachos de Rameseia petẽdo vicariã ecclesiae de Brunel, á qua vigi-

† Cap.2.eo. tit.in 1.cõp. Et post Cõcil. Lateran. sub Alex.iij. par.30.c.5.

AD audientiam.] Prima narrat factum, secunda prouidet; ibi; Qua igitur. Anto.de butr.

CASVS. Quidam presbyter Gul. nomine molestabat monachos de Ramesia, petendo ab eis vicariam ecclesiae de Brunel, à qua recesserat xx. annis elapsis, et in diuersis ecclesijs personatus postea fuerat adeptus, conquesti sunt monachi domino Papae. Respond. Papa; non est canonicum, vt qui curam habet animarum in diuersis ecclesijs, vicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, praedictus presbyter compellatur desistere à petitione vicariae ꝓ̃dictae. Nota quod qui recipit curam animarum in alia ecclesia, vicariae renunciare intelligitur, argum. colligitur hic, quod si non recepisset curam in alijs ecclesijs quod adhuc posset petere vicariam, quamuis xx. anni elapsi essent.

a In diuersis.] Quod esse non debuit, cum pluribus seruire non possit; quia dum ad vtrumque festinat, neutrum benè peragit, 16. q. 1. presbyteros, & C. de assess. nemo, & eo: ipso quod promisit se intitulari in secunda, vel postquam translatus est ad eam, perdit ius quod habuit in vicaria, j. de cōcessio. præben. literas, 21. q. 2. si quis iam translatus, & qui beneficiatus est in vna ecclesia, non est idoneus ad aliā, inf. de præb. sup inordinata, imo non solum vicariam petere non poterat, sed vtrumque beneficium perdere det, si vtrumque; retinere contendit, secundum moderna iura, infra de pben. de multa, quia enim hēt vicariam perpetuam, beneficiatus intelligitur, sup. de reicrip. postulasti, & qui curam aiarū vel prælationum & cōsimilium recipit, prima ipso iure vacat. inf. de præb. de multa, & idē est si quis habet ppetuā vicariā, sicut si haberet ecclesiam intitulatam, inf. eo. c. vlt. & j. de fil. presby. cōstitutus.

† Cōc. Trid. sess. 5. in decreto de reformat. c. 4. & sess. 24. de reformat. ca. 17.

ti annis retrocessit, in diuersis [a] postea ecclesijs personatum adeptus, fatigare præsumit. ¶ Quia † igitur non est canonicū, vt qui curam animarum in diuersis habet ecclesijs, vicarius in alienis existat mandamus quatenus, si est ita, prædictum presbyterum à petitione supradictæ vicariæ, desistere compellatis.

¶ Idem Elien. epō.

¶ *Plures vicarias quis habere non potest.*

CAP. II.

PRouideas † attentius ne in episcopatu tuo patiaris aliquem vicarias habere plures.[b] ¶ Quia cum vicarij teneātur personis & ecclesijs deseruire, alienum ab ordine iuris, vt vicariam quis habeat præter vnam.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et post Concil. Lateran. par. 39. c. 6.

PRouideas.] Primò ponit dictū. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia. Ant. de But.

CASVS. Præcipit Papa, quòd nullus habeat plures vicarias; quia vicarij tenent deseruire ecclesijs & personis ecclesiarū; & ideò alienum est ab ordine iuris, vt aliquis habeat vicariam præter vnam. Not. quòd sicut nullus potest habere plures ecclesias, ita nec plures vicarias; vtrumque enim contra ius est.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b Plures.] Ex eo quod dicit plures, videtur quòd possit habere vnam vicariam, sed hoc videtur falsum: quia quilibet in propria persona, & non per vicarium debet in ecclesia deseruire, infra de cler. non resi. quia nonnulli, & cap. seq. & supra de elect. cum in cunctis, & melius in iure nouo, infra de præben. extirpandæ, §. qui verò. Et hoc est verum nisi in casibus, qui ponuntur in dicta decre. extirpandæ, §. qui verò, l. cum parochialis ecclesia sit annexa dignitati vel præbendæ maioris ecclesiæ, vt ibi: alias hodie vicarij constitui non possunt & talis vicarius debet esse sacerdos, cum habeat curam animarum, inf. eo. c. ult. & debet esse perpetuus, ut in prædicto §. qui uero, & canonicè institutus cum certa portione per episcopum, inf. c. prox.

AD hæc.] Primò ponit duplex dictum. Secundò excipit, licèt impropriè; ibi, Nisi.

CASVS. Prælatus ecclesiæ de auctoritate & assensu episcopi instituit uicarium in ecclesia sua, & eidem instituit certam portionem, decessit prælatus iste, alter substitutus est illi; quæritur utrum possit illum vicarium remouere, uel portionē assignatam diminuere? Et dī quod neutrum facere potest, nisi aliquid committat, propter quod per iudicem sit in vicaria vel beneficio cōdemnandus. Not. quod vicarius perpetuus æquiparatur prælato, vt eo viuente non possit à vicaria expelli, licèt titulum non habeat nisi propter culpam suam, sicut nec prælatus.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.]

¶ Idem Vintonien. epō.

¶ *Perpetuus vicarius per episcopum constitutus, per rectorem remoueri, vel portione sua fraudari non potest.*

CAP. III.

AD † hæc si persona alicuius ecclesiæ, vicario, quem in eadem ecclesia instituit, de assensu & auctoritate diœcesani episcopi, [c] certam assignauerit portionem, is, qui persona illa defuncta, in personatum illius substituitur, non potest eundem ab ecclesia remouere,[d] vel assignatā sibi minuere [e] portionē, Nisi aliquid committat, propter quod per iudicem in vicaria sit, vel beneficio cō demnandus.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. Et post Concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 39. c. 2.

c Episcopi.] Quidam 1 supplent, & patroni si nō sit collegiata ecclesia, quia patroni cōsensus desideratur vbicunque perpetuum percipiē di aliquid confertur alicui, arg. 15. q. 7. decernimus, & q. 5. si quis episcoporu, C. de auct. præstan. l. vlti. & 63. dist. principali. hoc non credo quod consensus patroni sit requirendus, cū patronus tantūmodo dēat præsentare vacante ecclesia, vt dicunt iura prædicta; sed ecclesia non intelligitur vacare in institutione vicarijs & hoc vr hic innui.

1 Alanus, [illegible] & Innocen.

[Gl. seq. reci. opponēdo quòd solus prælatus, &c. Io.]

d Remouere.] Ergo hēt ius in re: verū est, quod hēt ius vicariæ, sed non dicit habere ecclesiam quoad titulum, solus enim prælatus habet eam intitulatam: tamen expelli nō pōt, ac si haberet eam intitulatam sine iusta causa, & tūc per iudicē & nō per prælatū ipsius ecclesiæ, vt hic in fine dicit.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Et post Concil. Lateran. par. 3. c. 91.

e Minuere.] Cum sit perpetuò constituta, arg. inf. de censi. prohibemus.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, circa secundam ponit & soluit.]

¶ Idem Norvvicensi epō.

¶ *Vicarius non potest substituere vicarium.*

CAP. IIII.

CLericos † in presbyteratu, vel in alijs inferioribus ordinibus constitutos, in vicarijs ecclesiarum, quas adepti sunt, alios sibi substituere non permittas, cum id satis sit absonum & absurdum.

CLericos.] Sic pone casum. a Prælati ecclesiarum, in quibus habent curam animarum uel aliam dignitatem, in propria persona deseruire debent ecclesiæ, & non substituere sibi uicarios; quia hoc est contra rationem, & iste casus probetur, infra de præben. extirpandæ, §. qui uerò, et sic ordinabis literam. Non permittas clericos, i. prælatos in presbyteratu, uel alios in inferioribus ordinibus constitutos substituere alios in uicarijs ecclesiarum, quas, s. ecclesias adepti sunt tanquam prælati, & quod ita accipiatur hoc nomen, clericos, probatur, appellatione enim clericorum omnes superiores continentur in auth. de sanct. epis. §. presbyterorum, coll. 9. & 11. q. 1. de persona, secundum alium casum, qui ponit contrarium; expone, clericos, idest uicarios substitutos alios scilicet uicarios in uicarijs, quas adepti sunt; quasi dicat, uicarius non potest alium uicarium sibi constituere. sed iste casus non est bonus: quia per hoc innuitur, quod licitum sit constituere uicarium, quod non est uerum, ut dictum est secundum ius nouum, nisi tu uelis restringere hanc decre. ad casum illius §. qui uero, sed in nullo casu licet uicario alium sibi uicarium substituere. Bernardus. Not. quòd uicarius non potest uicarium sibi substituere. Abbas.

a Hic casus in antiq. li. bris reperi[illegible]

SVa nobis.] Ponit dictum, & ipsius rationem: ibi, Quoniam, quam fortificat: ibi, Præterea. Ex quibus intendit: ibi, Mandamus. Ant. de But.

CASVS. Clerici cuiusdam plebis episcopi Vulterani, iurauerunt sibi eligere prælatum ad voluntatem laicorum, & sic elegerunt sibi prælatum, & electione suâ episcopo presentauerunt: episcopus cassauit illam electionem, & excommunicauit laicos istos, qui clericos compulerant, & ipsos etiam clericos pro isto & alijs excessibus excommunicauit, & impetrauit literas ad archiepiscopum Pisanum & suos coniudices, vt eos tanquam excommunicatos, facerent euitari vsque ad debitam satisfactionem: post hoc pars aduersa literas impetrauit ab episcopo Portuensi, vicario domini Papæ, ad episcopum Lucanum & suos coiudices, qui auctoritate illarum laicos & clericos absoluerunt, excommunicantes episcopum Vulteranũ; episcopus Vulteranus significauit hoc totum domino Papæ; prius tamen ex abundanti appellauit, licèt sententia illa non teneret, super hoc scribit Papa iudicibus dicens literas vicarij, per surreptionem obtentas, quia iurisdictio vicarij, quem Romanus Pont. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbem, nisi ei specialiter sit concessum; præcipuè cum ipse moratur in sua prouincia speciali, videlicet inter Capuanam prouinciam & Pisanam. Vndè mandat quatenus quicquid occasionem illarum literarum factum est denuncietur irritum & inane. Nota quod literæ per surreptionem obtentæ, non conferunt iurisdictionem vt hic patet. Item vicarius vel legatus causas alterius prouinciæ vel iurisdictionis committere non potest.

† Cap.1.eo. tit.in 3. cõp.

† Tua nobis.

† Vide l.fin. cũ ibi no.C. si a nõ cõp. iud.

† Et de vicariorũ iurisdictione de quibus hoc loco, uide quales creari debeant, Cõc. Trid.sess.24. de refor.c.16

† Innocent.

¶ Inn. iij. abbati S. Euge. & plebano S. Petri.

¶ *Vicarius Papæ, in vrbe iurisdictionem habet, non extra vrbem.*

CAP. V.

SVa † nobis: † & infra. ¶ Nos igitur vicarij literas æstimantes per surreptionẽ obtentas: † Quoniam iurisdictio vicarij, [a] † quem Romanus Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur [b] extra illam, nisi ei specialiter sit concessum, præsertim cum ipse moratur in sua prouincia speciali, videlicèt inter Capuanam prouinciam & Pisanam: Mandamus quatenus quicquid occasione literarum illarum actum est, in irritũ [c] reuocetis.

¶ Hono. † iij. Vigor. epõ.

¶ *Compelluntur vicarij ordinarij, ecclesijs deseruire per subtractionem prouentuum, & vicariarum.*

a Vicarij.] Vicarius omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem illius, cuius vices gerit, C. de offi. eius qui vi alt. ge. l.1. 93. dist. c.ult.& 94. dist. c.1. quædam tamẽ sunt, quæ sine speciali mandato attentare non debet, infra de offi. lega. quod translationem.

Iurisdictio vicarii Papæ ad quot milliaria extendatur.

b Non extenditur.] Nisi fortè intra centesimum milliare, ad instar præfecti vrbis, ff. de offic. præf. vr. l.1. §. initio.& ff. de offi. procon. si in alia, §. vlt.

c Irritum.] Nota quod factum est per surreptionem, non valet tanquam a non suo iudice. 11. q.1. c. pen. & C. si à non comp. iud. l. vlt. & retractari potest altera parte absente, inf. de re iud. cum olim, & præcipuè in decretali ista. hæ enim literæ nullam conferebant iurisdictionem; quia iurisdictio vicarii non extenditur extra urbem, ut hic dicit, ergo si concedat literas extra, est nulla iurisdictio, ff. de iuris. om. iud. l. ult. C. qui pro sua iurisd. l. unica, & ita quicquid factum est hic per literas vicarij ipso iure non tenuit. De hac materia dictum est supra de rescrip. ad audientiam 2.

EX parte.] In prima facti decisa narratio. In secunda: ibi. Mandamus mandatum. Ant. de But.

CASVS. Vicarij perpetui tenentur facere residentiã in ecclesijs in quibus obtinent vicarias; & cum habeant curam animarum, debẽt esse in ordine sacerdotis, qđ si facere noluerint, compelli debent per subtractionem prouentuum ipsarum vicariarũ. No. quod perpetuus vicarius debet esse sacerdos, & in vicaria residere.

CAP. VI.

EX parte tua fuit ꝓpositum coram nobis: & infra. ¶ Mandamus quatenus ꝑpetuos vicarios, [d] vt in ecclesijs, in quibus vicarias obtinent, resideant, & se in presbyteros (vt eorum † cura exigit) faciant promoueri ꝑ subtractionem [e] prouentuum, vel ipsarum vicariarum compellas.

† eorum.

TITVLVS XXIX.

De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Alexan. iij London. epõ.

¶ *Delegatus Papæ potestatem habet non solum in partes, sed etiam in alios qui suam iurisdictionem impediunt.*

d Perpetuos vicarios.] Perpetuus vicarius dicitur, qui canonicè à persona ecclesiæ & auctoritate episcopi est institutus, & certam debet percipere portionem. supra eodem tit. ad hæc, & inf. de præb. extirpandæ, §. qui vero. nec potest quis habere plures vicarias, cum habeat curam animarũ tanquam vicarius, & debet residere in loco, vt hic dicit, sicut nec quis potest habere plures ecclesias, inf. de cle. non resi quia nonnulli, & c. seq. & inf. de præb. de multa. In quibus casibus possit quis cõstituere vicarium, dicitur in prædicta decr. extirpandæ, §. qui uerò. beneficia enim ecclesiarum propter officia diuina constituta fuerunt, 1. 12. q.2. concessio. 16. q.1. generaliter. & 1. q.2. c. ult. aug. C. de mi. l.pen.& 21 q.3. c. Cyprianus.

Vicarius perpetuus quis dicatur.

e Per subtractionem.] Et sic etiam compelluntur alii clerici, quando necessitas uel utilitas, ut ordinentur, exposcit, supra de æta. & qual. quæsitis. nec habet locum distinctio, quæ consueuit notari, 84. dist. in prin. maximè ubi quis recipit beneficium animarum curam habens annexam sibi, ind sunctè debet promoueri, uel priuari illo officio, sup. de elect. cum in cunctis. & sup. de æta. & qual. c.1. & 40. dist. per totum.

† Vide Pau. Apostolũ 2. ad Thes. 3. Qui non laborat, non manducet.

DE OFFICIO ET POT. IVDICIS delegati.

¶ Visum est supra de iis qui gerunt uices alienas in diuinis officiis, et in iurisdictione uoluntaria restabat uidere de iis qui gerunt uices alienas in iudicus et in iurisdictione contentiosa. Verum quia delegatus Papæ est maior quolibet ordinario infra eod. tit. sanè 2. et de off. leg. studuisti. ideo ponitur hæc rub. ante rubricas sequentes, secundum Io. An. Ard.

De cuius materia non habetur ita specificè in decretis, sed in aliquibus c. et præcipuè in c. quia sunt 28. distinct. et tenentur in 6 et in cle. Bened. Cap. a. Habetur etiam 2. d. ii. quia sunt 74. dist. quoniam, 94. dist. c.1. et 2. 25 q.2 igitur.

Quia

Quia quæsitum.] Communis diuisio ponitur in hac decre. Secunda: ibi, Sic tibi. Abb Sicu.

CASVS. Quidam impetrant literas contra aduersarios suos: & cum ipsi eos faciunt ad iudicium vocari, Potestates & alij potentes minis & terroribus compellunt conquerentes silere: & sic mandatum domini Papæ eluditur: quæritur quid iudex facere debeat? Respondet Papa, quod sicut agentes & consentientes pari pœna puniri debent: sic eodem modo, tam illi qui trahuntur in causam, quam principales fautores eorum, si iustitiam impediunt, per censuram ecclesiasticam sunt coercendi. No. quod iurisdictio iudicis extenditur ad omnes illos qui iurisdictionem illius impediunt: licet de illis literis non fiat mentio

CAP. I.

Quia † quæsitum est, quid faciendum sit de potestatibus, quæ † cum præcipimus alicui iustitiam exhiberi minis, aut terroribus conquerentes silere compellunt [a], & sic mandatum nostrum eluditur: † Sic tibi respondemus, quod sicut agentes & consentientes pari pœna [b] (scripturæ testimonio) puniuntur, sic tam eos, qui trahuntur in causam, quam principales eorum fautores (si eos manifestè cognoveris iustitiam impedire) [c] districtione ecclesiastica poteris coercere.

a Compellunt.] vnde iactura causæ affici debent, qui patrocinium potentiorum aduocant. C. ne liceat poten. l. 1. & inf. de ali. iudic. mu. c. 2. & iudex propter prohibitionem illorum non dimittat suam iustitiam exercere. in fra de iudi. decernimus, in fi. arg. 11. q. 3. quattuor, c. iniustum, et C. quod metus causa, l. vlt.

¶ Idem Bonon. † epo.

¶ *Cum diuersæ literæ sub eadem data & forma contraria impetrantur & præsentantur & diuersis ab eisdem iudices, supersedetur vtrisque donec consulatur Papa.*

CAP. II.

Sanè † si à nobis super aliqua causa literæ impetrantur, & aliæ postea (non facta mentione priorum literarum [d]) literæ opponuntur, si iudicibus innotuerit, [e] donec Romanum Pontificem consulant, & suam exindè cognoscant plenius voluntatem, executioni supersedeant vtrarumque: Ne pro varietate literarum, causarum fines valeant impediri.

¶ Idem episc. Londonen.

¶ *Delegatus Papæ impeditus, subdelegare potest causam, quæ sine ipso commodè terminari potest.*

Sanè si à nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur statutum. Secundo: ibi, Ne pro varietate eius ratio, Bened. Capra.

CASVS. Aliquis impetrauit literas super aliqua causa contra aduersarium suum ad aliquos iudices, ille aduersarius alias literas impetrauit ad eosdem iudices in alia forma: dubitabant iudices quid facere deberent? Rndet Papa, quod iudices supersedere debent executioni vtrarumque literarum, donec Romanum Pontificem consulant, ne propter varietates literarum causa valeat retardari. Not. quod ignorantia iudicum circa formam diuersarum literarum, facit executionem iurisdictionis suspendi, quousque consulatur superior super hoc. Not. quod pro varietate literarum, fines causarum non debent impediri.

[Gl. seq. alleg. duas concordantias, & duo contraria, & soluit distinguendo quadruplicem consensum.

b Pari pœna.] Sic patet quod facientes & consentientes pari pœna constringuntur, sic 2. quæst. 1. notum, 86. dist. facientes, argum. contra, quod magis puniuntur consentientes quam agentes, 23. q. 3. qui aliorum, & 11. q. 3. qui consentit. Ad hoc no. quod quadruplex est consensus, s. negligentiæ, consilij, cooperationis, & auctoritatis seu defensionis. In primo casu, s. negligentiæ, minus peccat consentiens, quam faciens, nisi fortè negligentia nimis crassa fuerit, vt in prelato, vt 1. q. 1. quicquid inuisibilis, & 83. dist. consentire, & c. nihil. In secundo casu, s. consilij, minus punitur, plus tamen quam negligens. arg. 86. dist. tanta. In tertio casu cooperationis æqualiter peccant facientes & consentientes, & secundum hoc intelliguntur omnes auctoritates, quæ dicunt, quod æqualiter puniuntur. In quarto casu authoritatis siue defensionis, magis peccat consentiens defendendo, & auctoritatem præstando quam faciens. & magis puniendus est, 24. q. 3. qui aliorum, & 11. q. 3. qui consentit.

ADDITIO. Vnde versus.

Consensus spernit, suadet, iuuat, atque tuetur:
Hic minus, hicq; minus vit, hic æqualiter, hic plus
Consentiens, operans, defendens, non reprehendens.

c Impedire.] Vide qualiter iurisdictio extenditur ad istos de quibus in rescripto mentio non fit, 1 sic excõicato extenditur ad illos in quos lata non fuit, infra de sent. excom. nuper, & c. si concubinæ, & hoc contingit quia impedit ipsam iurisdictionem, & iudex oia potest, quæ ad ipsam iurisdictionem pertinent, & sine quibus causa expediri no potest, inf. eo. preterea, & c. significasti, & c. prudentiæ, in fi. & c. iusitionis, 1. resp. & inf. de testi. tam literis.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit dupliciter, & secundum reprobat.]

d Priorum literarum.] Contra sup. de rescri. cæterum, vbi valent primæ literæ, si secundæ non faciant mentionem de primis: sed illud intellige quando ad diuersos iudices primæ & secundæ literæ impetrantur: hic quando ad eosdem iudices primæ & secundæ literæ impetrantur, & forma diuersa est, vndè videtur dicere quod supersedere debent, donec consulant superiorem qualiter debeant se habere in causa ipsa, secundum quas literas procedant, ne pro tali varietate negotium ex toto impediatur, si vellent sequi vtramque formam: sed secundum hoc videtur negotium impediri, non impeditur a finaliter, sed ad tempus, vel quousque Papa rescribat super illo. Sed hodie non videtur habere locum quod hic dicit: quia procedere debent per formam primo sibi datam, ex quo secundæ literæ non faciunt mentionem de primis, inf. de appell. vt debitus, & sup. de rescr. c. Capitolum sanctæ crucis, & quia tacita veritate impetratæ sunt, cum non fecerint mentionem de prima forma. Alij volunt intelligere hoc cap. vt concordet cum illo, cæterum & dicunt quod procedendum est per primas, & supersedere debent executioni secundarum donec consulant Papam super pœna imponenda illi impetranti tacita veritate, sed hæc litera, vtrarumque contradicit eis, & est prius primum dictum verius per decret. vt debitus, sed super expensis potest puniri supra de rescri. cæterum, in fine. De hac materia dixi supra de rescrip. c. 1.

e Innotuerit.] s. quod non reuocent primas, B.

Si pro

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. Et post Concil. Lateran. par. 7. q. 2. † qui.

† eliditur.

Ronc. l.

Amboltec.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et post Concil. Lateran. par. 7. c. 3.

1 Concord. § oportet, cũ glos. iurisdictione, & ibi Bal. in auth. de def. ciui. colla. 2. & Barto. in l. 1. §. cũ igitur, ff. de ai & vi arma.

a Secundũ Laurentiu, & Vincentium. Joan. And.

SI pro debilitate.] Diuiditur in tres partes, primo ponit dictum. Secundo: ibi, ita tamen, ipsius determinationem. Tertio generalem exceptionem ibi. Nisi forte. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis est delegatus à Papa super aliqua causa. Iudex impeditus non poterat in causa procedere, quærebatur vtrum possit alij committere vices suas? Respondet Papa, quod si debilitate, vel alia iusta causa impeditus fuerit, benè potest vices suas committere personis idoneis & discretis, ita quod si causa esset dubia, iudicem ipsum consulat. & si forte cā esset ita grauis, quod sine ipsius præsentia terminari non posset: tunc non committat. No. quod delegatus Papa pōt committere aliā causā sibi cōmissam, iusta de causa impeditus. Itē nota quod delegatus graues causas committere nō debet.

† Ca.4.e.tit. in 1.compil. & post concil. Lateran. par.7.c.5.

† Vox,c.l.de est in antiquis.

CAP. III.

SI † pro debilitate, vel pro qualibet alia graui causa † vel necessitate, tractandis causis, quæ tibi a sede Apostolica committuntur, interesse non poteris, liberum [a] tibi sit personis discretis [b] & idoneis vices tuas committere. Ita tamen quod si res tanti est, te cōsulere [c] debeant. Nisi forte causæ [d] ita graues [e] sint, quod sine præsentia tua nō possint commodè terminari.

¶ Idē V. † Carnotē electo.

¶ *Si causa committitur infra certū diem decidenda, nisi partes prorogēt, per lapsum diei expirat iurisdictio.*

CAP. IIII.

DE † causis, quæ infra certum [f] terminum decidendæ committūtur hoc tuam volumus cognitionem tenere, quod nisi dies præfixus, de cōi consensu partium [g] prorogetur, [h] eo transacto [i] mādatum expirat.

† Ca.eo. tit. in 1.cōpil.& post concil. Laterā. par. 7.c.6.

¶ *Vbi certa pœna per ius statuta nō est, delegatus imponit arbitrariam. hoc dicit.*

¶ Illis etiam qui pro cau-

a Liberum.] Etiam partibus inuitis, cum potestas sit taliter a lege concessa C. de iud. a iudice. & inf. e. qm apostolica. nisi in casu eiusdem decre. §. is autem. & inf. eod. pastoralis in princ. & compellere etiam potest renuē tem, nisi malitiose exonerare se vellet, vt ibi dicit; & sic semper iusta causa debet subesse, quando causam committit, vt hic habes.

b Personis discretis.] Inf. de consan. & affi. ex literis. & inf. de præben. super inordinata.

c Te consulere.] Tanquam virum discretum, & non tanquam iudicem: si vices suas in totum commisit, ut inf. eo. super quæstionum. § porro. 3 alias si cum eo postea uellet iudicare, non ualeret, infra eo. cum super.

3 Concor. l. nō ualet. cū uo per Bart. C. ad l. Fla. de pla. et de offi. deleg. super quæstio- nē cum glo. simpliciter. lib. 4.

d Causæ.] Puta inquisitio excessuum, prouisio ecclesiæ arg. infra eo. quoniam apostolica. §. 2. secundum formam illius. § alioquin bene posset committere magis perito.

e Graues] Sic etiam grauia negotia debet quis per se tractare, & non per procuratorem, C. de procura. l. vlt. nec tamen potest cogi constituere procuratorem. inf. de procu. querelam. Bernar.

DE causis.] Diuiditur in duas partes principales, sicut sunt duo dicta, primum ut in rubro. secundum vero hoc intendit: Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus imponat arbitrariam. Secunda: ibi, Illis etiam.

CASVS. Aliqua causa commissa fuit decidenda infra certum tempus, puta infra duos menses: quærebatur utrum iudex termino sibi præfixo elapso, posset ulterius de causa illa se intromittere, si infra tempus præfixum non fuerit terminata? Respondet Papa, quod nisi dies ab Apostolico præfixus, de communi consensu partium infra tempus statutum in litteris fuerit prorogatus, eo transacto mandatum apostolicum expirauit. Secundo quærebatur: Ecce iudex delegatus citat partes ut ueniant ad præsentiam suam, nolunt venire uel stare iudicio suo: quæritur qualiter puniri debeant? Respondet Papa, si tale negotium fuerit, quod certa pœna in canonibus exprimatur, illam imponet, alioquin puniat eos secundum arbitrium suum, considerata qualitate delicti, & etiam causæ. Nota quod, iurisdictio delegati potest ad maius tempus de consensu partium prorogari. Item delegatus pœnam statutam in iure imponere potest, non aliam. Item si nulla pœna statuta est super negotio, de quo iudex cognoscit, pœnam contumaciæ imponat secundum arbitrium suum.

[Glossa, seq. primò dicit, quādo currat. secundo quærit arg. pro & contra & soluit.]

f Certum terminum.] Tempus id currit postquam literæ iudicibus præsentantur. ut i. de appel. sup. eo. 2. Quid si infra xx dies causa cōmittatur terminanda, nunquid induciæ xx. dierū dandæ sunt. 3. quæsti. 3. offeratur? Videtur quod sic quia beneficium iuris nemini est auferēdū. 29. distin. de his. in fin. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis ex testamento. & restitutio, quæ intra quadriennium determinari dēt reo dilationem petēte prorogatur vltra quadriennium, & tunc prodest tam reo quam actori C. de tēp. in integ. resti. petendæ. sed contradicit in fin. quia tempus prorogari non potest, nisi de consensu partium. Solu. propter temporis angustiam puto arctandas inducias, & non ampliandas: interdum enim licet iudici arctare tempus a lege statutum. ff. de re iud. l. 2. & infra de reg. iur. quod ad consultationem, nam & causa criminalis infra biennium terminanda est. C. de iud. properandum. in princip. & C. vt infra certum temp. crim. quæstio ter. lege vlti. quandoque tamen intra quinquaginta dies. C. vt omnes tam ciui. quam crim. iud. lege 1.

{Glo. seq. arg. alleg. 2. iura. & 6. alleg. in contrarium. soluit distinguendo.}

g Consensu partium.] Arg. quod de consensu partiū solemnitates iuris possunt remitti. argu. infra de testi. spol. licet. & ff. de fer. l. 1. arg. in contra. infra de fer. cap. vlt. & 3. q. 5. accusatoribus. 21. disti. quorundam. C. de li. causa. nec si volens. C. de arbi. authen. decernimus. C. de iura. ca. l. ulti. §. sed quia. Solu. illæ solemnitates iuris, quæ sunt introductæ in fauorem partium, possunt omitti de consensu partium, vt ff. de fer. l. 1. & infra de testibus. & infra de testi. spol. licet, sed illis solemnitatibus, quæ sunt introductæ propter reuerentiam dierum, partes renunciare non possunt. infra de fer. c. ul. & illis quæ pro communi utilitate siue publica, vt in præalleg. §. sed quia. & ceteris, quæ sunt de substantia iudiciorū, vt est libelli oblatio, et litis contestatio, et quod sententia feratur in scriptis.

Iuris solemnitates an possint remitti per partes.

1 Al. Del.

h Prorogetur] Et ita patet quod iurisdictio quæ certo tempore finitur, potest prorogari ad maius tempus. De prorogatione iurisdictionis dicetur infra eod. F & G. Et si cōpromissum fiat ad certum tempus, finitur compromissum, nisi de consensu partium prorogetur. ff. de arbi. diem proferre.

i Eo transacto.] posset 3 quæri in capit. isto Pone quod iudex ultima die iurisdictionis suæ tulit sententiam, quis mandabit ipsam executioni. nunquid idem ipse iudex? Dico quod sic. quoniam potestas cognoscendi expirauit, non potestas exequendi. argu. infra eod. ex literis.

3 Hæc glossa non est in antiquis libris.

a Venire]

a Venire.] Dummodo citatio teneat, alias non tenetur, ff. de elect. bonæ memoriæ. & inf. de fer. ca. vl. Ber. [Glo. seq. quant, & tripliciter soluit.]

b Certa.] Sic est in vsurarijs, inf. de vsur. quia in omnibus. & si illi perseuerauerint, excõicentur, inf. de vsu. Præterea, sed certa pœna statuta est: quia si est cõtumax, si talis est res, dēt mitti in possessionē causa rei seruandæ: si non est talis, excommunicetur. inf. vt lit. nō contest. tuæ. & cap. quoniã. Quid si diuersæ sunt pœnæ? minor imponatur. de pen. dist. 1 pęnæ. 50. distin. si quis voluntate. & ca. si quæ fœmina vel loc° erit gratificationi, if. de iur. patro. cum autem aduocauis. vel illam, quæ magis timetur, ut in ca. qm̃ frequēter. in fi.

[Glos. seq. distinguit inter delegatũ & ordinarium.]

c Eandem infligas.] cum sis delegatus: quo casu dispensare non potes sed iure communi procedere: cũ fines mandati exacta diligētia sint seruãdi. ſ. de rescript. cum dilecta. secus in ordinario, qui dispensare potest. infra de re iud. at si clerici.

d Arbitrium.] Arg. ff. de iure deli. l. 1. §. j. qualitate delicti & causæ & personæ inspecta. inf. de homi. sicut dignum.

sis tibi commissis, ad citationem tuam venire,[a] aut tuo super his parere iudicio neglexerint; si tale fuerit † negotium, quod certa[b] exinde pœna in canonibus exprimatur, eandē infligas,[c] alioquin ipsos p delicti qualitate & causæ, secundum tuum arbitrium[d] punire procures.

¶ Idem archiepiscopo Senonen.

¶ Per simplicem commissionem causæ, potest delegatus citatos contumacem punire, & reliqua facere, quæ spectant ad causam.

CAP. V.

PRæterea † super hoc quod nos cõsulere voluisti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacem, vt veniat, aut damnare si nō veniat. ¶ Hoc tibi auctoritate præsentium innotescat, quod postquã ei causa licèt simpliciter[e] delegatur, satis potest nostra auctoritate partes cõpellere: & ēt contumaces seueritate ecclesiastica coercere:[f] etiam si literæ commissionis id nō cõtineãt, aut † partes mandatũ nostrum non habeant, vt accedant; Quia ex eo quod causa[h] sibi cõmittitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscũtur, plenariam recipit potestatem.

¶ Idē Vintonien. episcopo.

¶ Si causa pluribus etiam simpliciter est commissa, quilibet subdelegare potest. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VI.

QVamuis † simus, & infra. ¶ Si verò

generaliter intelligitur. 19. dist. si Romanorum. & infra de priui. quia circa.

f Coercere.] Secundum tenorem illius decre. inf. vt lit. non contesta. tuæ. si lis est contestata, secundum tenorem illius decre. inf. de dol. & contu. pcout.

g Mandatum.] Secundum quod habetur ff. de restit. spol. cõquerente.

[Glo. seq. argu. alleg. & iura. quod principali concesso, &c. in contrarium alleg. 8. & soluit. Secũdo argu quod aliquo prohibito, et alleg. 2. iura & in contrarium vna l. quam soluit. Tertio argu. in connexis. &c. alle. 5. iura. & 4 in contrariũ. & soluit. Io. And. in nouel.

h Ex eo quod causa.] Argum. quod concesso principali cõceditur accessorium 8. distin. quo iure. & 16. q. 1. si monach°. & ff. de iur. om. iud. l. 2. & ff. de re iudic. quidam. C. vbi, & apud quos. l. vlti. & ſ. de in integ. rest. causa. argu. contra. 20. q. 3 constitui. ff. depo. l. 1 §. q̃ depositis. & ſ. de testa. ad hoc ff. de vsufr. item si fundi §. sed si insula. 2 q. 6. quisquis. & C. de episc. audi. auth. si liberi. & C. de lib. præ. vel exhæ. auth. ex causa. & C. de leg. seruis. Solu. prima pars vera est & c. constituit. non est cõtra. q̃a ibi intentio principalis fuit circa res, alia non tangunt contrarium. Item est arg. quod aliquo prohibito, prohibetur omne id per quod peruenitur ad illud. ff. de spon. oratio, inf de procur. tuæ. veruntamen licet aliqua sint annexa, & alicui concessa, licèt vnum admittatur, non tamen aliud. imo nec illud. ff. de lib. & posth. si ita. § regula. sed illud est speciale fauore libertatis. Item ar. quod idem iuris in vtroquè connexorum, inf. de consti. translato. & 1. q. 3 si quis obiecerit. & 8. dist. quo iure. & inf. de appel. vna & de app. si quis, & §. si q s. & §. seq. arg. contra inf. de eo qui dux. in ma. quam pol per adul. propositum. C. de fi. instr. l. 2. & inf de despon. impu. de illis & 2. q. 5. interrogatum. Solu. idē iuris est in vtroque connexorum, vbi alterum sine altero esse non contingit, vt hic. & vbi eadem ratio est in vtroquè casu. vt supra de consti translato. secus vbi diuersa est ratio, vt patet per contraria.

PRæterea.] Ponit casum, ipsius responsionem, & responsionis rationem. Secunda ibi, Hoc tibi. Tertia ibi, Quia Abb.

CASVS. Alicui delegato causa commissa fuit simpliciter sub hac forma: Causam, quæ vertitur inter tales, tibi committimus terminandam. quod iustum fuerit exequaris; iudex iste quia in rescripto non continebatur quod posset punire contumacem, vel quod posset citare partes: quæsiuit verum posset contumacem cogere vt veniat, aut vt possit eum punire si non veniat? Respondet Papa, quod postquam causa iudici est commissa: licet tamen simpliciter, potest partes compellere vt veniant, & punire contumaces ecclesiastica seueritate, quamuis in literas non contineantur: aut partes mandatum non habeant vt adiudicem accedant: quia ex quo causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam pertinent, plenariam recipit potestatem. No. quod delegatus potest punire contumaces. Item ex quo causa committitur alicui, omnia commissa intelliguntur sine quibus causa competere non potest, & sic extenditur iurisdictio ad omnia accessoria.

e Simpliciter.] Sine aliqua forma expressa: quia si certa forma esset data, illa esset seruanda. supra de rescrip. cum dilecta. sed cum simpliciter mandat. quod iustum fuerit exequaris, supra de fil. presbyt. cap. penult. tunc habet locum quod hic dicit. quod omnia potest sine quib. causa expediri non potest. inf. eod. prudentiam. in fi. & c. tit. suspicionis. Et sic est arg. quod verbum simpliciter positum

QVamuis.] CASVS. Causa commissa fuit sub hac forma: causam, quæ inter tales vertitur, vobis committimus terminandam, faciatis quod decet &c. nulla alia clausula adiecta, quæ aliqñ adijcitur. hæc scilicet, quod si ambo nō poteritis, &c. quærebat sine dubitabatur, si alter non posset interesse, vtrum posset committere vices suas? Rñdet Papa, si duobus cã committitur, licèt in literis non apponatur: [si ambo interesse non poteritis, alter nihilominus exequatur:] Benè põt alter committere vices suas siue cõiudici suo, siue alij. Nota quod iudex delegatus semper cõmittere vices suas põt, qualicunque forma sit; nisi ei prohibeatur.

[Glos.

† Sup.

† Ca. 6. e. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. par. 7. c. 7.

† In codice Ratæ ita: vt mandatum partes non habeant Apostolicum, vt accedant.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cõpi. & post Concil. Lateran. par. 7. c. 8.

Verbũ simpliciter positũ. est generaliter intelligendum.

[Gl.seq.soluit quæstionem,quæ fuerit dubi tatio.]

a Duobus.] Hæc fuit dubitatio: quia causa commissa fuit duobus sub hac forma mandamus ut procedatis in causa: quod iustum fuerit facientes, nulla clausula adiecta, quod si ambo non poterint, &c. credebatur quod si vnus non posset interesse, quod non posset committere: ideo quæsiuit episcopus Vinton. an posset cõmittere vices suas. & dr qp bñ pot. qa clausula illa nihil facit quãtu ad potestatem committendi, cum habeat illam a lege inf.eo.pastoralis. 1. responso. & c quoniam, & C. de iud. a iudice.

duobus [a] causa committitur, etiam si non apponatur, vt vnus sine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipsis, siue suo conjudici siue alij vices suas potest † committere in hac parte.

¶ Idẽ Noruicẽsi. episcopo.

¶ Delegatus Papę exequitur sententiam suam, quam exequi non potest, aut non vult is cui eam commiserat exequendam.

S ignificasti.] Primo ponitur deci. consultatio. Secundo solutio: ibi, Consultationi Abb.sicul.

CASVS. Dubitabat iudex iste an delegatus posset sententiam suam mandare executioni, si ordinarius ad mandatu suũ eã exeq nollet, aut nõ posset. Rñ. Papa cõsultus, si iudex ordinarius ad mãdatũ delegati a Papa, aut non vult aut nõ pot alijs resistentibus sniam a delegato latam executioni mãdare. delegatus nihilominus latã ab eo latã põt executioni mandare, & punire resistentes. Nota qp ex ista decr. vr innui qp executio sniæ spectet primo loco ad ordinariũ. Item nota qp delegatus Papæ põt punire oẽs impedientes officiũ suũ. tã in cognoscendo, qã in exequendo; & suam sententiam põt exequi & mandare alii vt eam exequatur.

C A P. VII.

S Ignificasti † nobis: & infra. Cõsultationi tuæ taliter respõdemus, quod si iudex ordinarius [b] ad mandatum iudicis delegati a nobis, aut nõ vult, [c] aut non potest (alijs resistentibus [d]) sententiam ab eo latam effectui mancipare: delegatus iudex eam † auctoritate nostra sibi commissam, potest executioni mandare; & si qui sibi restiterint [e] eos sentẽtia ecclesiastica coercere.

Idem.

¶ Si ordinarius scit eum non canonicè institutum, quem delegatus Papę mandat in possessionem induci non resistat uiolenter, sed precibus instabit, ut differat donec Papa consulatur.

C A P. VIII.

S I † quandò clerici coram iudice delegato, prælatos ecclesiarum super ecclesiis quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem iudice transactione [f] † uel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem [g] canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato [h] resistere [i] violenter † sed apud ipsum instare, vt differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

¶ Idem Brixiẽsi episcopo.

¶ Post diffinitinam executioni mandatam, expirat delegati iurisdictio.

CAP. IX.

I N literis † & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd ex quo iudex delegatus per se vel per aliũ, senten-

CASVS. Aliquis clericus impetrauit literas ad aliquem delegatum contra prælatum ecclesiæ, super ipsa ecclesia: prælatus coram iudice tractus est in causam: tandem per compositionem uel alio modo, clericus ille ecclesiam obtinuit coram illo iudice: & certum est quod clericus nec canonicam institutionem nec possessionem in ipsa ecclesia habuit corporalẽ: delegatus mandat alicui ut illum clericum mittat in possessionem ipsius ecclesiæ; quæritur vtrum episcopus debeat resistere mandato huiusmodi delegati? Respondet Papa quod ordinarius non debet violenter resistere delegato, sed apud ipsũ debet instare, ut differat illum mittere in possessionem, donec Papa super hoc negotio veritas innotescat. Nota quod ordinarius non debet violenter resistere delegato, nec impedire officium suum.

Glo. sequens recitetur per obiectionem.]

f Transactione.] Transactio in spiritualibus interuenire non potest proprie sumpto vocabulo. ff. de transa. super eod. amicabilis autem cõpositio posset. infra de transa. statuimus. arg ad hoc.inf.de pb. nisi, & ff.de re iud. cap. si. Vnde expone transactione, i. amicabili compositione.

g Institutionem.] vnde titulum no habent uel causam possidendi. titulus enim non acquiritur per transactionem in ipsis rituslibus, sed canonica institutione. infra de institu. ex frequentibus & ff. de decu. Herennius Modestinus. 1

h Mandato] De mittendo in possessionem illum transigentem.

(Glossa sequens recitetur per quæstionem.]

i Resistere.] sed precibus instet, alias appellet, si non admittat preces & tenebit appellatio infra eod. super eod. arg inf. de re iu.cum super controuersia

I N literis.] Diuiditur: quia primo ponitur decisa consultatio, secundo responsio: ibi, Consultationi, tertio redditur ratio: ibi, Quia. Bened Capra.

CASVS. Iudex delegatus tulit sententiam super aliquã cã sibi cõmissa. quærebatur usque ad quod tempus iudex iste delegatus interponere posset ut stetur sniæ suæ? Rndet Papa, quod ex quo per se uel per aliu sniam in te datam executioni, expirat iurisdictio illa: quia semel est officio suo functus. Nota quod delegatus Papæ & per se & per alium põt exequi sniam suam. Item nota quod qui se mel officio functus est, deinceps non habet iurisdictio

[Gl.seq recitetur per q. Ioan. Andr.]

b Ordinarius.] Dubitatio fuit quia iste credebat, quod delegatus iudex non posset suam sententiam mandare executioni. arg 2.q 6.quisquis 2. & ff.de re iu.a diuo Pio. sed potest, vt hic patet.

c Non vult.] Si non vult, potest compelli a delegato, qui maior est illo etiam epo quantum ad causam illam.sf. sed sane & inf.eo pastoralis, 1. tu enim si scias eam iniusta inf.e.pastoralis, §.q vero.dũ tñ faciat ei fidem de iurisdictione sua.infra e cũ in iure.& C.de mãd pri.l. vnica.

d Resistentibus.] Quos potest excommunicare, cum habet coertionẽ, alias talis executio delusoria uideretur. ff. eo.ex literis,& arg.ff.de offic eius cui mand est iu l.iu in ff. & ff eo c.1.

e Restiterint.] Et sic videntur fieri de sua iurisdictione præstando impedimẽtum: vnde illos põt excoicare. s. eo. quia quæsitum, & inf.de testi. tam literis.

S I quando.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Ordinarius. Abb Sicul.

¶ Nõ tamen põt aliũ sibi associare iurisdictiõe non habentem infra e. cum super.

† Cap.9. eo. tenu 1.com ... t. post Con ... Latera ... pat.7. ca. ...

† Al.ita.eam auctoritate sibi commissa. alias nostra auctoritate apostolica sibi commissam, sed ... & ... auctoritate ... ita ... auctoritate sibi commissa.

† Ca.to. eo. titu 2 cõp. & post Cõ. Later. par 7. ca. 12.

† per transactionem.

† Facit ad hoc tex. in l. nec magistratibus.ff.de iniu.

Trãsactio in spualibus nõ hẽt locum.

† Post Conc Later.sub Alex. 3. c.16.

¶ Vbi dr, qp sola pceptio salarii nõ facit decurionem.

ctio

ctionem: quod verum est cum sententiam mādauerit executioni, vel mandari præcepit cum effectu.

a Præcepit.] Cum effectu. s. nam si mandauit, & non est partium ipsemet postea exequatur, vt supra c. significa sti. verba enim cum effectu sunt accipienda. inf. de cle.nō resi. relatum & de pen. dist. 1. hæc autē verba. & ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autē verba. & 11. de ipō. c. vlt. hæc pōt facere vsque ad annum à die latę sintę, inf. eod. tit quærenti.

[Gloss. sequ. alleg. do. 3 cōcor. & ponit 10. alios casus, quib. exspirat iurisdictio delegati.

b Officio suo functus.] Sic. ff. de re iudi. iudex. & inf. eo. c. venerabilis. Et ita exspirat delegati iurisdictio, sententia lata, & executioni mandata: vt hic. Item finitur mortuo iudice, cui proprio nomine scribit: infra eo. qm̄ abbas à contrario sensu. Itē per mortem illius cō tra quem literæ impetrantur re integra. supra de rescrip. significauit. Item reuocato mandato, ff. de iudi. iudicium soluitur, & per secundas lras, quæ expressam faciunt mentionem de primis, supra de rescri. cæterū. Item si iudex remittit causam superiori, infra de lleg. licet Tranesi. Item elapso termino commissionis, sup. eo de causis. Itē si re integra moritur delegans inf. e gratum, & c. licet. Itē per legitimā recusationē, inf. de fo. cōp. licet. & inf. de app. Po requiris. Itē p appellationē legitimā inf. de app. vt debit'. Itē p delationem appellationis. ar. inf. de app. sæpè, & c. interposita.

† Cap. 15. e. tit. in 1. compila. et post Concil. Lateranē. par. 7. ca. 17.

2 Vel q. simpliciter cum alio uel aliis datus est. inf. eo. uno delegatorū. Ioan. And.

tiā executioni mandauit vel mandari præcepit, [a] eius auctoritas & iurisdictio cessat: Quia semel est officio suo functus [b]

¶Idē abbati sancti Albani.

¶*Res absente non per contumaciam, delegatus datus etiam ad dicensam restituet actorem, licet possessionem et deiectionem probare volentē.*

CAP. X.

CONsultationibus † & infra. Quæsitum est verum si aliquis ecclesia vel possessione qualibet se asseuerans absque iudicio & causa rationabili spoliatum, & à nobis ad iudices literas obtinuerit, vt infra certum tempus restituatur sibi possessio, si constiterit iudici eū esse taliter spoliatum possessio debeat ei restitui: cum is qui tenet ecclesiam vel possessionē quā ipse requirit, antequam [c] de literis ipsis aliqua mentio fieret, studiorum vel peregrinationis, vel alia huiusmodi causa se absentauerit, nec infrà tempus præfixum † iudici possit suam præsentiā exhibere. Super quo respōdemus, quod nec potest nec debet restitutionem [d] habere, quamuis paratus sit coram iudice delegato, testibus idoneis possessionem, [e] & deiectionem suam probare: nisi is [f] qui possidet, se per

CONsultationibus.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ecclesia sua, seu alia possessione sine iudicio ecclesiæ, & absque rōnabili cā: accessit ad Papam, & conquestus fuit ei, q taliter fuerat spoliatus, & obtinuit lras ad iudices sub hac forma, vt infra certum tempus restituatur sibi possessio, si constiterit iudicib. eum taliter fuisse spoliatum: ille qui ipsum spoliauit, absens erat antequam aliqua mentio fieret de literis illis, causa peregrinationis, vel cā studiorum, vel alia consimili, nec infra tempus comprehensum in literis poterat se iudici præsentare; quærebatur vtrum possessio debeat illi restitui, cum paratus sit suam possessionem & spoliationē probare? Respondet Papa, quod nec potest, nec debet habere restitutionem, quamuis paratus sit probare coram delegato possessionem & deiectionem: verumtā si ille, qui possidet lite contestata se contumaciter absentasset, tunc debet ei possessio ablata restitui si probauerit se possedisse, & spoliatum fuisse. Nota quod spoliatus ad hoc vt restituatur, duo d3 probare. s. possessionem, & deiectionem. Item contra absentē causa peregrinationis vel studij uel alia consimili, non est procedendum diffinitiue; nec contumax reputatur.

c Antè quam.] alias si fraudulenter recessisset, secus esset. J. de app. el suggestum, uel post citationem, infra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. vlt. sed ibi sup. licentiamaxime, & hic eodem modo.

[Glo. seq. recitetur per q alleg. 3. l. q cū non. & 3.

ad cōtrariū, & soluit distinguēdo tres spēs possessionū. T.

d Restitutionē.] Sic vr, quod si quis sit absens iusta de cā, & non animo fraudandi, non debet fieri missio in possessionem bonorū ipsius, ff. qui. ex cau. in pos. ea. Fulcinius, §. q d sit latitare. arg. ff. de iudi. l. non videtur. ff. de pecu. eod. tpe. c. rñ. 1. arg cōtra C. de test. mi. ignorate, & ff. de priui. cred. l. vl. & ff. q b. ex cau. in pos ea. Fulcinius §. si fidā. q a in istis cōtradicitē, q ēt iusta de cā absens si non defendit, fit missio in possessionem. Solu. aliud est bona alicuius possidere; & aliud i possessionem mitti, & aliud restituere possessionē: quia si aliquis vel casus latitat causa fraudandi creditores, si non defendatur bona viri arbitratu, [2] bona eius possidere iubetur, & etiā venduntur, ff. ex quibus cau in pos. ea Fulcinius circa princ. & §. quid si latitare. & C. de bona auct. iu. pos. cum proponas & fin q dr in auth. ibi posita, & qui in rei. ti autē vocatus ā latitat, vt fraudet creditores, sed absēs est ex quacūque cā probabili, vel nō pbabili, necessaria uel non necessaria, si non defendatur, mittitur creditores in bonorum possessione cā custodiæ, nec ea uendere possunt nec possident. ff. quib. ex cau. ma. in integ. re. item ait, §. hoc aūt & ff. de acq. pos. possideri §. vlt. & inf. vt lit. non contesta. qm. in fi & hoc in personali actione sed si quis absens sit contra quem agatur actione reali, citari debet ad domum, & interrogandi sunt amici an ipsum defendere uelint. ff. ex quib. cau. ma. l. ergo. & non sit qui eum defendat fit missio in possessionem petitam cā rei seruandæ, infra ut lit non contest. qm §. in aliis, & sic intelligitur contrarium illud, §. in fundum. Aliud est possessionem restituere, ut hic dicit: quia tunc est possessor quasi eunc atur proprietas, & habet commodum possessionis hoc denegatur in casu præsenti si daretur restitutio, quasi diffinitiuè procederetur contra absentem lite non contestata, quod esse non debet inf. vt lite non cōt. per totum, & idē est seruandum in hac cā, sicut esset si tractaretur cā proprietatis, inf. vt lite non conte. c. 2. Quid ergo faciet ipse spoliatus; fiet denunciatio ad domum legitimam: et si non sit qui eum defendat mittatur in possessionem cā rei seruandæ, reo postea ueniente infra probata causa absentiæ restituitur in integrum, uel ad appellandum: & hac missio non prohibetur hic: sed restitutio tantum, de restitutione absentis dicitur 2 q. 6 biduum, & si aduersus absentem, et etiam sine iusta causa restituitur ei possessio quandocunque intra annum: prout dicitur in decret. quoniam, §. in aliis.

e Possessionem et deiectionem.] Nota quod hec duo tenetur probare qui petit restitui, s. se possedisse, et spoliatum fuisse infra de resti. spolia, olim. causa, et infra qui fi lii sint legi. causam quę, et idem est si aliquis spoliauit uel mandauit, uel ratam habuit spoliationem, infra de rest. spol. cum ad sedem, ad fin. ff. de ui & ui arm. l. 1. §. deiecisse.

f Nisi is.] Per hanc literam videtur quod si iste contumaciter

Posideri bona, in possessionē mitti, et restituere possessionem differunt.

† præmissum in vna non multum uetusto.

2 Glosa est similis in l. cum proponas. C. de bona aucto. iud. possid. textus in l. si finita. § non autem. ff. de damn. infecto.

maciter fuisset absens, quod esset restitutio facienda; quod non est verum, nisi post litem contestatam: quia tunc si esset contumax, reciperentur testes, & restitueretur, si probasset suam possessionem & spoliationem: & sic intellige versiculum ultimum: aliàs testes ante litem contestatam propter contumaciam non sunt recipiendi in cã restitutionis, inf. vt lit. nõ contest. c. 2. & sic mutat casum, & similis mutatio est causa possessionis. cap. penult. quia supra dixit de eo, qui erat absens probabili causa, & antequam sciret literas contra se impetratas: & hic loquitur cum lite contestata, contumax inuenitur: & in eo casu (si liquet de causa) restituitur possessio. infra de dolo & contuma. prout, uel mittitur tamũ in possessionẽ causa rei seruandæ propter cõtumaciam lite non contestata inf. vt lite non contestata, quoniam, §. in aliis, vel potest intelligi secundò opinionem illorum, qui dicebant, quod lite non contestata possunt recipi testes contra contumacem, & sententia ferri, hæc fuit opinio Hugo. & sic propriè tenetur il lud, ntũ. Ber.

Intẽdit quod ... mutatio i... ... ipsius ... & in sta... causæ. 10. ...nd.

† Cap. 16. e. tit in 1. cõp. Et post Cõcil. Lateran. par. 7. c. 20.

† Facit text. in l. genera... ter. cũ no. ... de iol. L ...

cõtumaciam absentasset.

¶ Idem Carnoten. episc.

¶ Delegatus Papæ in causa sibi cõmissa, iurisdictionem habet super ordinarium & quemcunque maiorem.

CAP. XI.

ij SAnè † quia nos, & infra. ¶ Tuæ quæstioni duximus respõdendũ, quòd iudex à nobis delegatus vices [a] nostras gerit, vndè in causa illa superior est, & maior illis quorum causam suscepit terminandam. [b] † Ideòque si episcopus [c] vel alia persona, [d] quæ non fit de iurisdictione [e] illius, in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundùm qualitatem facti poterit, vel interdicti, vel suspensionis sententia à iudice delegato

10

20

30

40

compelli. [f] ¶ Ita quòd iudex secundũ negotij qualitatem temperatè procedens, episcopo vel ingressum ecclesię, vel sacerdotale officium [g] interdicat: aut etiã terram illius, quę ad iurisdictionem suã pertinet specialiter, [h] interdicto supponat.

¶ Idem Eboracen. archiepõ, & epõ Conuentren.

¶ Si primus impetrauit primam dignitatem in ecclesia vacaturam: secundus impetrauit certam dignitatem ipsius ecclesia cum vacaret, & illa postmodum vacat, debetur primo, & non secundo. h.d. & est notabilis decisio.

CAP. XII.

EX † parte N. nobis innotuit, quod cum ad te frater Cõuentrẽ. nostras literas impetrauerit, vt ei

SAnè.] Primò ponitur decisa consultatio. Secundo responsio; ibi, Tuæ. In qua tria facit. Primo præmittit responsionis causam; Secundo, ibi, ideoque, respondet. Tertio; ibi, Ita quod responsum declarat. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis clericus uel laicus causam habet cum episcopo; causa ipsa commissa fuit alicui iudici delegato contra episcopum, qui delegato non lubet; aliàs quæritur qualiter delegatus episcopi punire debeat ad aliquid faciendum vel dandum, cum rebellis fuerit ipsi delegato? Respondet Papa, quod iudex delegatus ab ipso, uices ipsius gerit, & ideo maior & superior est illis quorũ causam suscepit terminandam. Vnde si episcopus vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione ordinaria iudicis delegati in causa quæ sibi à sede Apostolica delegatur rebellis & contumax fuerit, index delegatus potest ipsum episcopum interdicere vel suspẽdere, ita quod secundum qualitatem negotij temperatè procedens episcopo interdicat ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officium, vel terram ipsius episcopi interdicto supponat. Nota quod delegatus vices gerit delegantis. Item maior est illis quorum causam suscipit terminandam. Item contra maiores partes ab initio temperatè delegatus procedere debet. Item terra potest interdici pro delicto domini.

a Vices nostras.] Quòd delegatus vicem gerit delegantis, 93. di. cap. ult. & 94. dist. c. 1. & ff. de off. eius cui mãd. est iurisd. & si prætor.

[Gl. seq. arg. quod Papa, &c.]

b Terminandam.] arg 21 di cap. inferior. & cap. denique. Item maior est ordinario quantùm ad causam illam, inf. de offic. ordi. pastoralis. Item argum. quòd Papa potest ligari ab illo, cui peccata sua confitetur, 2. q. 5. mandastis.

c Si episcopus.] Cuius causa commissa est delegato & in est de iurisdictione delegati quantùm ad illam causam.

d Persona.] Cuius causa non est delegato commissa: tamen si iurisdictionem delegati impediat, delegatus potest illum punire, vt hic dicit & sup. eo. c. 1.

e De iurisdictione.] Quia ex tali delegatione fit de sua iurisdictione, cuius causa est delegato commissa.

[Gl. seq. no. in pœnis, &c. & signat contrarium.]

f Compelli.] Cùm habeat iurisdictionẽ in illum: aliàs nulla esset delegatio talis, infra eo. ex literis, & ff. de offi eius cuius man. est iurisd. l. vlt. in fi. & est notabile: quia defertur maioribus, in pœnis inferẽdus propter dignitatem, cõtra habes, inf. de ita. reg. ea quæ. pri mo responso.

ADDITIO. Sed quod verum est, ab initio est deferendum.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

g Officium.] Quando sic specialia interdicuntur, alia non interdicta põt exercere, sup. de cor. viri c. significauit, secus si esset simpliciter ab officio suspensus. Ber.

h Specialiter.] Hoc fit cum epũs suo nomine conuenitur, & est argum. quod alius pro delicto alterius punitur. Item argu. pro delicto vnius totam terram supponi interdicto, sup. de postu. ad hæc, & infra de spon. non est vobis.

EX parte.] Diuiditur quia primò ponitur partis conquæstio. Secundò prouisio; ibi, Quoniam igitur. bb.

CASVS. Quidam clericus N. nomine impetrauit literas ad episcopum Conuentrẽ. vt archidiaconatum, quem in ecclesia ipsius primo vacare contingeret, assignaret eidem; literis illis præsentatis, quidam alius R. nomine literas alias ad Ebora. archiepiscopum impetrauit sub hac forma; ut si auunculus eius archidiaconatum, quem habebat in ecclesia Conuentrẽ. omninò dimittere uellet, ipsum assignaret eidem, nulla de prioribus literis habita mentione, epũs Conuentrẽ. hoc intellecto significauit negotium domino Papæ per eundem N. super negotio isto scribit Papa archiepiscopo & epõ prædictis dicens, quod si memor fuisset pro dicto N. scripsisse, pro aduersario suo nullas literas dixisset. Vndè mandat eidem, quatenus præfato N. archidiaconatum ipsius ecclesiæ, si uacet, assignent, non obstantibus literis posterius impetratis. Nota quod si literæ super beneficio impetrentur & præsententur, literæ posterius impetratæ super consimili beneficio eadem ecclesia non facientes de prioribus mentionem, non ualent.

50

60

† Cap. 17. e. tit. in 1. cõp. Et post Cõcil. Lateran. par. 7. c. 21.

a Omni-

† Parcere vſ in fraudē q non facit qđ facere dēt, vel non vtiſ ſeruitutibus. Io. And.

a Omninò.] i. ſine aliqua pactione, condōne, vel mō.
[Gl. ſeq. obijcit, obiectioni ſignat contrarium, & ſolu. obie. ſecundo quærit, arg pro, & ſol.]

b Dimittere.] Videtur ꝙ talis renunciatio, ſimoniaca fuerit, quia qui remittit, dat. 1. quæſt. 3. talia, & inf. de teſtib. veniens, & ff. de calum. quinetiam, & ff. quæ in frau. cred. in fraudem, 1 arg. contra, ff. quę in frau. ſi pignus. Reſpōdeo, hæc dictio, omnino, ſoluit contra, i. ſine aliqua cōditione. Itē pone quod ſimpliciter renunciet: ſed in aio habet vt ei detur aliàs nunciaturus, videtur quod ſimonia committitur: ſola. n. voluntate committitur, ſicut vſura, quæ ſola voluntate committitur, inf. de vſur. conſuluit, & 1. q. 1. qui ſtudet. ſed ſecus in ſimoniacis, quia prohibita; ſecus in prohibitis, quia ſimoniaca. Prohibita, quia ſimoniaca ſunt illa, quę in veteri teſtamento nouoquè ſimoniaca erant in ſui natura; vt vendere ſacramenta, vt prædicto cap. qui ſtudet, & capit ſicut eunuchus. Simoniaca, quia prohibita ſunt illa quæ per conſtitutionem eccleſiæ facta ſunt ſimoniaca; quale eſt hoc. & etiam paſtum dare poſt receptionem in canonicum, & iſtis non ſufficit ſola voluntas, nec in alijs, dum tamen ſit contenta ſuis terminis. Quod de vſuris dicitur non promouet; quia vſuræ in vtroquè teſtamento prohibitæ ſunt. Vin.

† Hæc duo verba; aduerſarius eius, deſunt in antiquis.

† Vox, literas, etiā deeſt in antiqs

archidiaconatum, quē in eccleſia tua primò vacare cōtingeret, aſſignares: R. (aduerſarius † eius) aliàs ad te frater Eboraceñ. literas † impetrauit, nulla de prioribus habita mētione: vt ſi auūculus ſuus archidiaconatū, quē habebat in eadem eccleſia vellet omninò [a] dimittere, [b] ipſum ei faceres aſſignari.

¶ Quoniam igitur, ſi memores fuiſſemus, nos pro prædicto N. literas direxiſſe, pro aduerſario nullatenus ſcripſiſſemus: Mādamus quatenùs præfato N. archidiaconatū ipſius eccleſię (ſi vacat) non obſtantibus [c] poſterioribus literis aſſignetis.

¶ Idem Eborac. archiepō.

¶ Vbi contraria voluntas Papæ non apparet, delegatus iuris formam ſeruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Io. And.

[Gl. ſeq. contrarium ſoluit, & remittit.]

c Non obſtantibus.] arg. contra ſup. de reſcrip. c. 1. ibi, ſpeciale derogat generali, ſed hic primæ videntur generales, & ſecundæ ſpeciales: quæ de vno ſpeciali beneficio faciunt mentionem, & tamen non valent hic ſecundæ. Sed hic veritate inſpecta ſpeciales ſunt tam primæ, quàm ſecundæ, 1 ideſt, quia primæ tantū ad vnū beneficium reſtringuntur, ſed hodie in literis pro beneficijs obtinendis illæ ſolæ præualent, quæ primo præſentantur, ſup. de reſcri. c. Capitulum S. Crucis, & ſecundum hoc concordat cum illa, quia primæ primo fuerunt præſentata, & epiſcopo loci hoc mandabatur, inf. de appellat. vt debitus. De hac materia dictum fuit ſup. de reſcrip. c. 1. dic, vt ibi.

1 Idem Inn. et Hoſt. uel pōt dici, ꝙ vtrunq; fuit priuilegium ſm Iaco. de Are. et ſic reprobatur opi. M. vt dixi ſ. de exce. c. 1. Io. And.

Ex parte tua.] Si ſimpliciter ſcribitur delegato certa forma expreſſa, debet nihilominus exceptiones rationabiles admittere, quamquam de eis nihil dicatur in reſcripto h. d. Et diuiditur. nam primo ponitur deciſa quæſtio. Secundo ſolutio; ibi, Quæſtioni. Tertio exceptio; ibi, Niſi. Quarto quędā protellatio; ibi, Quod nec. Abbas.

CASVS. Dominus Papa committit cauſam aliquam ſub certa forma: quærebatur, vtrum ille ſequi ita debeat formam ſibi datam, quòd exceptiones legitimas nō admittat? Reſpondet Papa, quod licet delegatus ſequi debeat formam ſibi datam, tamen exceptiones rationabiles admittere debet, & ſecundùm æquitatem in cauſa procedere: niſi exprimatur in literis, quod nullæ debeant exceptiones admitti, quod non credit nec ipſum nec anteceſſores ipſius expreſſiſſe. Nota qualiſcunquè forma detur delegato, exceptiones legitimas recipere debet quia illud non eſt cōtra formam. Item in iudicijs ſeruanda eſt æquitas.

CAP. XIII.

† Ca. 18. eo tit. in 1. cōp. Et poſt Concil. Lateran. par. 42. c. 1.

Ex † parte tua, & inf. ¶ Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quando iudici delegato expediat formam ſibi ſtatutam ſeruare, dēt tamen rationabiles [d] exceptiones admittere, & in cauſa iuxtà iuris æquitatem procedere: Niſi exprimatur in literis noſtris, quòd nullæ [e] debeat exceptiones admitti. Quod nec nos, nec anteceſſores noſtros credimus [f] vnquàm † expreſſiſſe.

† Vox, vnquam, non eſt in antiquis.

¶ Idem abbati & conuentui Maioris monaſterij.

¶ Delegatio facta dignitati non expreſſo nomine proprio tranſit ad ſucceſſorem.

[Gloſſ. ſeq. argum. allega. vnum concor. & vnum contrarium, & ſoluit, in fin. iterū argum.]

d Rationabiles.] argum. quod magis eſt procedendum ſecundum iuris ordinem, quam ſecundum formam reſcripti; ſic ſupra de reſcript. cauſam quæ inter. ſed cū ita, ſup. de reſcript. cū dilecta. Solu. ſemper ſeruanda eſt forma reſcripti, ſi non contradicat iuri: ſi vero contradicat, ſecus eſt, ſupra de æta. & qualit. cum te. & hoc verum eſt, niſi Papa ex certa ſciētia contrarium mandet, tunc eſt ei obediendum, etſi durum ſit mandatum. 100 diſt. contra morem, & 19. diſtinct. in memoriam, & ille q recipit legitimas exceptiones. ſecundùm ius facere intelligitur; ad quod ēt tenetur ſup. de æta. & qualita. accepimus, in fi. 3 Item arg. quod ſi compromiſiſti in aliquem vt ſtares mandato ſuo, intelligendum eſt de honeſto. infra de iureiu. veniens, & c. Quintaualllis.

CAP. XIIII.

† Ca. 19. eo tit. in 1. cōp. & poſt Cōc. Lateran. par. 46. c. 4.

Quoniam † abbas Leiceſtriæ, qui ſuſcepto mandato noſtro,

3 Pet. dicit diſtinguēdū an ſiat contra formam, & tunc nō ualet; an præter formam, & tunc ualet illud. quod nec de re iudic. cauſam, in j. gl. & intelligitur ibi dicta. Io. And

[Gl. ſeq. tenetur per contrarium]

e Nullæ.] Supple. & conſtet intentionem Papæ talem fuiſſe & voluntatem; alias enim non obſtante tali generalitate rationabiles exceptiones recipi debent, ar. inf. de reſt. ſpol. audita. arg ff. de pig obliga. C. quæ res pig. ob. poſſ. l. 2. & ff. de pecu. l. qui peculi. Sed cum ſpecialiter numerantur, & dicit non obſtante tali generalitate, vel tali exceptione, illas non reciperet iudex argum. ff. ſi quis cau. ſed & ff. §. quæſitum.

[Gl. ſeq. alleg. canones in contrarium, & ſol. iterum alleg. in contrarium unam l.]

f Credimus vnquam.] arg. contra 2. q. 7. lator. & 21. q. 2. placuit, contra 27. q. 1. ſi homo eſſet. Sol. in contrarijs notum erat Papæ factum ipſum; & quia iſta talia ſunt, vbi locum non habet exceptio vel excuſatio. Item ar. contra C. de decur. exemplo, lib. 10.

ADDITIO. Sed ibi ſimiliter cauſa fuit notoria.

Quoniam abbas.] Diuiditur; quia prima pars narrat factum: ſecunda illud approbat; ibi, Nos, & pone caſum literalem, ut in gl. Abb.

4 Hic caſus in vetuſtis codicib. habetur.

CASVS. Cauſa 4 fuit commiſſa duobus abbatibus, ſcilicet abbati Leiceſtriæ, & abbati Vinceſtriæ, non expreſſis

propijs

proprijs nominibus, & ambo citauerunt partes abbate Vincestrię tandē mortuo, & altero substituto, abbas Leicestriæ processit postea cum abbate Vincestriæ substituto, & tulerunt sententiam, & dñs Papa confirmauit illam. Vel pōt poni casus: ꝙ abbas Leicestriæ solus citauit mortuo conindice suo: quia sub illa forma. ꝙ si ambo non poteritis, &c. & postea altero substituto cū eo processit, quod benè potuit. & hoc potius cō cordat literæ, vt patet in prin. Ber. No. per hanc decre. ꝙ qñ causa cōmittitur dignitati non expresso nomine prælati, eo mortuo successor in eadem causa procedere debet. Abb.

a Præfixit.] & etiā solus potuit præfigere altero mortuo, si continebatur in literis, ꝙ si ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio, nec ꝓpterea expirauit mandatum quantum ad illū defectum, sed statim altero substituto, & cōfirmato ambo procedere debent: quia temporale fuit impedimentum. C. de cur. fur. l. penul.

partibus diem ad agendum præfixit,[a] abbatem Vincestrię de nouo substitutum [b] iudici præmortuo, illi mandato nostro porrecto: quia sub expressis nominibus locorum & non personarum commissio emanauit, sibi socium in causæ cognitione adiunxit: Nos sententiam illorum (sicut est iusta)[c] ratam & firmam habemus.

¶ Idem.

¶ Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat appellatione remota, & sub ea forma, vt delegatus ad præsentationem eius ad quē viderit pertinere, ordinet ecclesiam: per hoc non habet instituere, sed pronunciare: & is ad quē pertinet, instituet: & si iuri suo detrahitur, licitè appellat.

[Glo. se. pri. nō inducit rationem, & vnam l. secundò obijcit dupliciter, scilicet quòd sine nominis expressione iurisdictio expiret per mortem. Secūdò quòd expressione non obstante transeat ad successorem, & soluit. Tertiò quærit arg. negatiuè, & affirmatiuè, & soluit distinguendo.]

Mortuo delegato, qñ succedat ei dius.

b Substitutum.] ecce quòd successor potest cognoscere vnde potuit cognoscere prædecessor ēt delegatus, & hoc verum est qñ ꝓprium nomen in literis non fit expressum: quia pro vna persona intelliguntur: quia dignitas non moritur. sed si proprium nomen in literis fuerit expressum, quia tunc commissio facta fuit personæ, successor non cognoscet: & hæc est ratio, quia (ut dixi) dignitas nunquam perit indiuidua verò quotidie pereūt. ff. de lega. 1. l. 4. si quis in fundi. Sed videtur quòd idem sit. & si nō exprimatur proprium nomē quia hoc nomen abbas talis loci, loco proprij nominis est. ff. de lib. & posth. nominatim. arg. sed non est proprium nomen, sed singulare, vt phœnix, & appellatiuum similiter, & si electus sit loco præmortui idem est, quia idem debet cognoscere vt prædecessor. ff. de iudi. mortuo iudice. in Authen. ut nulli iudic. §. & hoc iubemus. coll. 9. Sed vr̄ quòd etiam si expresū nō sit nomen dignitatis, quòd successor adhuc congoscere posit arg. ff. de condi. & dem. l. filiæ. §. Titia. & ff. de li. & posth. l. placet. & l. seq. & arg. ff. de ann. leg. l. annua. §. 1. sed illud testator noluit. Sed pone quòd plures archidiaconi sunt in aliqua ecclesia, sicut sunt in ecclesia Parisieñ. & papa mandat archidiacono Parisieñ. sine additione proprij nominis, vel cognominis, ita non apparet de quo senserit, cum plures sint archidiaconi, quis ergo erit iudex? Vr̄ quòd nullus, quia si duo dati sunt tutores eiusdem nominis, nec apparet de quo senserit testator, neuter erit tutor. ff. de testamen. tutel. duo sunt Titij. & si testator, dicat; exhæredo filium meū, cum plures habeat, nomine proprio non expressō, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posthu. l. nominatim. & si non apparet q̄s heres institutus sit, institutio non ualet. ff. de hæred. institut. l. in tempus. §. quotiens & ff. de reb. dub. si ita fuerit. §. item. si ex pluribus. & ff. de manu. testa. cum ex pluribus. Sed vr̄ ꝙ ille sit index quem Imperator elegerit, sicut si inter duos dubitetur de eodem legato cui potius dari dēat, hæres eligere dēt cui soluat. ff. de leg. 2. si quis seruum. §. si inter duos. & siquis intentione ambigua vsus est, quod ei vtilius est, debet accipere. ff. de iudi. si quis intētione, & ff. de iudi. solemus. & C. de cō. di. indeb. si quis seruum. hoc uidi de facto. Hic satis patet, ꝙ ille quē elegerit actor, erit index: quia de illo sensit cū impetrauit literas. ff. de verborum oblig. inter stipulantem. Sed si cōi consensu partium partes concordassent, & consensissent, non distinguendo de quo, quid erit, cū modò dicat actor de vno, & reus de altero, nec potest constare de quo intelletur, quia nō concordāt? Hic dicere possum, ꝙ ille sit iudex cui primò sūt literæ præsentatæ. ī. de rescrip. cap. capitulum sanctæ crucis. & ī. de appellatio. ut debitus. sed si esset simul præsentatio facta, tunc qui dignior est. sed si essent æqualiter digni, sortè dirimatur. ff. de iudi. sed cū ambo & 26. q. 2. sors non est.

Vr̄ ꝙ hoc se non pos... 7. q. 1. in ... in fi. ... singula- archidia- ... &c. Io. d.

... si testa plures amicos idem no- ... & no n solum ... apparet quo sensit hoc vult. quoties. And.

CAP. XV.

SVper † eo verò quod subiungere voluisti, si de præsentatione presbyteri inter aliquos [d] quæstione suborta, cām con-

† Cap. 20. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Latera. par. 47. c. 3.

c Sicut est iusta.] hæc verba cum ponuntur in confirmationibus, conditionaliter intelliguntur. ī. de confir. uti. uel inuti. examinata. & infra de conces. præbend. quia diuersitatem. secus si ponatur in priuilegio: quia priuilegium est lex priuata. 3. distinct. priuilegia. & priuilegium semper debet aliquid ponere. ī. de uerb. signifi. abbate. & infra de priuile. in his. & sic ponantur in sententijs, quas Papa ex certa scientia confirmat, ut hic.

SVper eo.] hæc decretalis habet causam notabilem, & multum allegatur. Communis est diuisio. Secunda ibi, Hoc tuam. Abb.

CASVS. Quæstio uertitur inter aliquos super præsentatione rectoris in aliqua ecclesia: cōmittitur causa super hoc alicui sub hac forma, ut si constiterit ius de quo agitur, ad alterutrā partem pertinere, ad præsentationem illius iudex ordinet ecclesiam appellatione remota. Primò quæritur utrum liceat iudici delegato, ignorante episcopo, archidiacono vel archipresbytero ad quem pertinet institutio præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & si aliquis illorum ad quem pertinet institutio, appellauerit, Vtrum sit eorum appellationibus deferendum? Papa consultus respondet: quòd licèt quæstionem committat de præsentatione appellat. re. non tamen est eius intentionis facere præiudicium diœcesano episcopo, archidiac. vel archipresbytero: vnde clericus instituendus præsentari debet illi, ad quem de iure pertinet institutio. & si contra factum fuerit, eorum appellatio valebit: quia appellatio solummodo inhibita est inter quos causa vertitur, & non prædictis. No. quòd forma rescripti non est semper seruanda, vt hic patet: sed hoc fit, quia per hoc fieret præiudicium illi, ad quem pertinet institutio. nec nocet illi qui obtinuit. Item licèt causa commissa sit inter aliquos, alij tamen quos negotium tangit, admittuntur ad defensionem suam. Item appellat. remota intelligitur illis inter quos cōmittitur, & non alijs. Item res inter alios acta, alijs non nocet.

d Inter aliquos.] qui se dicunt patronos.

DE OFFICIO PRIMICERII.

Visum est de officio archipresbyteri, sed quia in choro primicer ius est primus absente archipresbytero: ideo ponit de eo. An. de Butr.

Et accipitur hic primicerius pro cantore. de offic. primicerij, sacristæ, & custodis, & quid ad quilibet spectet vel ad officiũ cuiusq; ordinis tractat. 21. di. cleros. 25. dist. perlectis. 93. dist. per totũ. supra in rubr. de offi. archid. ver. quæ sit officium cuiuslibet. & seq. & supra in proxi. rub.

VT primicerius.] In hoc capitulo dicitur quod primicerius subest archidiacono: pertinet tamen ad eius curam præesse diaconis, & al. minoribus, & debet dare lectoribus lectiones, & cantoribus respõsoria, ita quod omnes instruere debet & castigare. No. ex hoc c. multa, quæ pertinent, ad officium primicerij.

a Vt primicerius.] supple, statuimus.

[Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter solu.

b Diaconis.] s. de offic archi. officium contra. cap. ista loquuntur secũdum diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarum; vel primicerius hoc facit ad mandatum archidiaconi, vel tanquam vicarius eius. & ita prælatus, qui subest episcopo, potest alij demãdare vices suas, & merito: quia ordinarij iudices sunt. Lau.

c Vt ipse.] s. archidiaconus: vel ipse. s. primicerius, quod est melius.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d Donet lectiones.] Sed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi supra de offi archid. officium. diuersa consuetudo diuersarum ecclesiarum impedit contradictionem, quæ circa huiusmodi officia consideratur potius. Ber.

† Item.

† Cap. vnico. eo. tit. in 1. compil. Ivo par. 6. cap. 20. Gratianus cap. perlectis. 25. dist. Panormia. lib. 3. c. 41.

† In omnibus manuscriptis ita: donec lectiones ad nocturna officia.

† Insinuatur.

TITVLVS XXV.

De officio primicerij.

¶ Idem † ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit ea quæ spectant ad officium primicerij. Anto. de Butr.*

CAP. I.

VT † primicerius[a] sciat se esse sub archidacono sicut & archipresbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, vt præsit in docendo diaconis[b] vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positis, vt ipse[c] disciplinæ & custodiæ insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, & ut ipse diaconis donet[d] † lectiones, quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, vt in quacunque re capacem sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia, aut à quo ipse iusserit instruantur †.

7

DE OFFICIO SACRISTÆ.

Viso de officio primicerij, uidendum est de officio sacristæ, id est thesaurii.

De hac materia habetur 24 dist. perlectis. in fi. Ant. de Butr.

TITVLVS XXVI.

De officio sacristæ.

¶ Ex concilio Toletano.

VT sciat.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod sacrista subest archidiacono, & custodia vasorum, & vestimentorum spectat ad ipsum, & cura totius thesauri, & luminaria, & incensum. Nota ex hoc cap. multa, quæ pertinent ad officium.

CAP. I.

10 VT † sciat[e] se sacristam subiectum archidiacono, & ad eius cura pertinere custodiam sacrorum vasorum[f] vestimentorũ ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, necnon quæ ad luminaria[g] pertinent siue in cera[h] (siue † in oleo.) 20

e Vt sciat.] supple, statuimus.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

f Vasorum.] Se est do post archidia. & sic non est contra. supra de off. arch. ex quæ.

g Luminaria.] lampadum, ut dicitur ab eo quod sequitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h Siue in cera.] quia in his illuminatur ecclesia: & secundum hoc etiam videtur pertinere ad officium custodis infra titu. proxi. et c. proxim. sed hoc referas ad diuersam consuetudinem, vt sæpius dictum est. Bernar.

† Cap. 1. eo titu in 1. compilatio. Ivo par. 6. cap. 20.

† In non nullis deest hæc verba: siue in oleo.

TITVLVS XXVII.

30 # De officio custodis.

¶ Ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit quæ spectant ad officium custodis, hoc dicit.*

DE OFFICIO custodis.

Quia custos est quasi minister sacristæ: ideo subsequenter ponit de eo. Ant. de But.

CAP. I.

40 CVstos † ecclesiæ, cui ea, quæ ecclesiæ competunt, custodienda committuntur, oportet vt sui archidiaconi iussioni in cunctis obediat, in canonicis horis signa tintinabulorum[i] pulsanda, ipso archidiacono iubere ab eo pulsentur, pallia uel linteamina altaris, seu cũcta vtensilia[k] ecclesiæ in 50

CVstos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod custos ecclesiæ debet obedire archidiacono, et ad eius mandatum canonicas horas pulsare, et ornamenta altaris, & cuncta vtensilia ecclesiæ custodire: & circa lampades & lanternas in accendendo & extinguendo peruigil esse debet, ne nimis ardendo oleum deperat, nec minus incendendo obscurior fiat ecclesia. Si autem custos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. Nota quod discretio est mater omnium virtutum. Item ineptus minister ab ecclesia eijci debet. 60

† Cap. 1. eo tit. in 1. compil.

i Tintinabulorum] s. de elect. in causa, et in f. c. pro ai. et 1. dist. ius ministre.

[Glo. seq. signat contrarium, et soluit.

k Vtensilia.] supra de officio archid. ex quo contra, sol. supple. sub archidiacono et sacrista, uel diuersa est consuetudo.

Glossa sequens arguit, alleg. 6. iura, ponens tres uersus.]

Mo-

a Modum.] Sic 24.q.1.manet, argum. ꝙ ita exceditur modus in eo quod est amplius, sicut in eo quod est minus, 51.dist. q in aliquo, 45.dist. disciplina, 41. dist. q si quis, & ff. de pe. respiciendum, C. de cust reo. si q s, in fi. & J de vi. & hon. cler. clericus, & sic media via tenēda est, vnde versus:

Cum media sem per gaudebam ludere forma.

Maior.n mediis gratia rebus inest. & illud.

Inter vtrumque vola, medio tutissimus ibis.

† In codice Barbatiæ, ita vt nec contra modum lucendo oleū ecclesiæ depereat, ſ alio ita, ne vt ſ. modum lucendo oleū, &c.

†In vno ita, cū discretione in ecclesia agantur.

h Cū discretione.] Discretio em mater est omnium virtutū, 1.q.5 p̄sentiū.

c Minus idone'.] Si ergo remouetur ab officio suo minus idoneus: sic magister minus idone' remouetur: qui primum moribus, deinde scientia & facūdia alios præcellere debet, C. de prof. & med. l.2. lib.10. & iudex & prælatus remouentur ꝓpter negligentiā, & sup. de off. archid. ea quæ.

d Emendet.] argu. ꝙ per denūciationē offensa proxima veniā meretur, 35.dist. eps, C. de episc. aud. nemo: & sic quodlibet peccatū non inducit depositionem, 5.q.4 in loco.

e Denunciando.] arg. ꝙ p denūciationē aliqs remouēdus sit, arg.2.q.7. qua gg J. de iureiu. qrelam, Inf. de fideiuss. puenit, 1 sed nō loquitur in denūciatione, & at ad hoc 24 q.3. ecce, ver. vndecunq;.

† Cap.2.eo. tit.in 1. cōp.

1 Cōcor. authen. de hęc, & ibi Barto. C. de vsu. & in l. dnus, f. de custo. reo.

desinenter custodiat; lāpades & lanternas in accendendo, seu extinguendo peruigil existat: ne † aut supra modum [a] lucendo oleū depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia: sed omnia cū discretione [b] † agantur: quæ noscitur omniū virtutum esse mater. ¶Si verò is minus idoneus [c] ad hoc peragendum extiterit ab archidiacono coerceatur, vt se emendet; [d] Si autem indomitus permāserit archidiaconus episcopo denunciando [e] ꝓuideat, vt indecente eiecto, aptus domui Dei cōstituatur minister, vt omnia in laudem Dei fiant.

¶ Ex Concilio Toletano.

¶ *Ad idem.*

CAP. II.

Custos † solicitus dēt esse de oī ornamento ecclesiæ, & luminarijs siue incēso: necnon panem & vinū oī tempore præparatū ad missam habere dēt, & per singulas horas canonicas signū ex cōlensu archidiaconi sonare, & omnes oblationes seu eleemosynas seu decimas (cum eiusdem tamen cō sensu absente [f] episcopo) inter fratres diuidat.

¶ In his tribus [g] ecclesiæ columnis (vt sancta sanxit synodus) consistere debet alma mater ecclesia: vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores [h] iꝰ esse viderint, vt nulla negligentia in sancta Dei ecclesia videatur.

¶ Hi tres archidiaconus, archipresbyter, custos, simul iuncti vno animo prouidè peragant & perfectè: & non sit inuidia neque zelus [i] inter illos.

Custos.] CASVS. Primo dr ꝙ custos debet esse solicitus de ornamentis ecclesiæ, luminarijs, & incenso, & de pane & vino ad sacrificium; & de pulsatione campanarum, & de eleemosynis, & decimis, & obligationibus colligendis. Sc cum consensu archidiaconi diuidendis. Secundo dr, quod in his tribus consistit sancta mater ecclesia, archidiacono, archipresbytero, & custode; idcirco debent esse boni & concordes. Not. ex hac decr. multa quæ pertinent ad officium custodis. Item nota quod ecclesia consistit in tribus columnis, f archidiacono archipresbytero & custode.

f Absente episcopo.] arg. ꝙ res canonicorum per episcopum dispensari debent, 12.q.2. Vulterana; et per ipsum debet constitui œconomus, C. de epis. & cle omnes, §. hoc nihilominus, et 9. q.3. cum simus.

g His tribus.] quibus enumerantur inferius archidiaconus, archipresbyter, et custos.

[Glossa sequens not. alleg. 6. iura. ad contrarium allegat 7. & soluit.]

h Sanctiores.] Et ita vr quòd semper melior & iustior sit eligendus, 2 8.q.1.licèt, & c. si ergo, 63. dist. Metropolitano, & 25. dist. c. vnum orarium, §. nunc aūt, 1.q.1. vilissimus, in auth. de monach. §. ordinatione, coll. 1. argu. 16 q 7. monasteriū, & sup. de elect. cum nob s olim, & sup. de renun. nisi cū pridem, §. p defectu, & inf. de pb.c. pen. 61.dis. Catinensis, & 85 di. Florentinum, arg. ff. de leg 2. cum pater, §.rogo. Solu. melior, iustior, & sanct or dēt eligi: tū si alius eligatur, licèt nō sit melior, sufficit ꝙ sit sufficiens: quia conueniens scietia sufficit in prælato, sup. de renun. nisi cū pridem, §. pro defectu, & sup. de elect. cum nobis olim.

2 An dignior sit sēper eligēdus Couar. in regula, pe ca tū, par. 2 §. 7. Fernand. Vasq lib.1.c. 28. controuers. illust.

i Neque zelus.] i. odium; quia est bonus zelus, & malus zelus, de malo hic intelligitur; sicut est bonus dolus, & malus dolus, ff. de dolo, l.1. §. non fuit.

TITVLVS XXVIII.

De officio Vicarij.

¶ Alexand. iij. epō Norticeñ. & G. archid.

¶ *Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, vicaria priuabitur.*

CAP. I.

Ad † audientiam nostrā peruenit, quod G. presbyter monachos de Ramefeia petēdo vicariā ecclesiæ de Brunel, à qua vigi-

DE OFFICIO Vicarij.

¶ Viso de iis qui seruiunt ecclesiæ noīe proprio, videndum est de ijs qui seruiūt noīe alieno; iō, &c. Et communiter in isto titu. tractatur de vicario, qui seruit in diuinis, quamuis in c. pen. tractetur de vicario iurisdictionis. Et de hoc secundo in sexto; & de primo, rub. in clem.

De hac materia tractatur 16. q.7. in nota 93. dist. c. fin. 94. dist. c.2.

† Cap.2.eo. tit. in 1. cōp. Et post Cōcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 10. c.5.

Ad audientiam.] Prima narrat factum, secunda prouidet; ibi; Qua igitur. Anto. de butr.

CASVS. Quidam presbyter Gul. nomine molestabat monachos de Ramefeia, petendo ab eis vicariam ecclesiæ de Brunel, à qua recesserat xx. annis elapsis, et in diuersis ecclesijs personatus postea fuerat adeptus, conquesti sunt monachi domino Papæ. Respond. Papa; non est canonicum, vt qui curam habet animarum in diuersis ecclesijs, vicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, prædictus presbyter compellatur desistere à petitione vicariæ p̄ dictæ. Nota quod qui recipit curam animarum in alia ecclesia, vicariæ renunciare intelligitur, argum. colligitur hic, quod si non recepisset curam in alijs ecclesijs quod adhuc posset petere vicariam, quamuis xx. anni elapsi essent.

a In diuersis.] Quod esse non debuit, cum pluribus seruire non possit; quia dum ad vtrumque festinat, neutrum benè peragit, 16. q. 1. presbyteros, & C. de assess. nemo, & eo: ipso quod promisit se intitulari in secunda, vel postquam translatus est ad eam, perdit ius quod habuit in vicaria, j. de cõcessio. præben. literas, 21. q. 2. si quis iam translatus, & qui beneficiatus est in vna ecclesia, non est idoneus ad aliã, inf. de præb. sup inordinata, imo non solum vicariam petere non poterat, sed vtrumque beneficium perdere debet, si vtrumque retinere contendit, secundum moderna iura, infra de pben. de multa, quia enim hẽt vicariam pperpetuam, beneficiatus intelligit, sup. de relig. postulasti, & qui curam aiarũ vel prælationum & cõsimilium recipit, prima ipso iure vacat. inf. de præb. de multa, & idẽ est si quis habet ppetuã vicariã, sicut si haberet ecclesiam intitulatam, inf. eo. c. vlt. & j. de fil. presby. cõstitutus.

† Cõc. Trid. sess. 5. in decreto de reformat. c. 4. & sess. 24. de reformat. ca. 17.

ti annis retrocessit, in diuersis [a] postea ecclesijs personatum adeptus, fatigare præsumit. ¶ Quia † igitur non est canonicũ, vt qui curam animarum in diuersis habet ecclesijs, vicarius in alienis existat mandamus quatenus, si est ita, prædictum presbyterum à petitione supradictæ vicariæ, desistere compellatis.

¶ Idem Elieñ. epõ.

¶ *Plures vicarias quis habere non potest.*

CAP. II.

PRouideas † attentius ne in episcopatu tuo patiaris aliquem vicarias habere plures. [b] ¶ Quia cum vicarij teneãtur personis & ecclesijs deseruire, alienum ab ordine iuris, vt vicariam quis habeat præter vnam.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et post Cõcil. Lateran. par. 39. c. 6.

PRouideas.] Primo ponit dictũ. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia. Ant. de But.

CASVS. Præcipit Papa, quòd nullus habeat plures vicarias; quia vicarij tenentur deseruire ecclesijs & personis ecclesiarũ; & ideò alienum est ab ordine iuris, vt aliquis habeat vicariam præter vnam. Not. quòd sicut nullus potest habere plures ecclesias, ita nec plures vicarias; vtrunque enim contra ius est.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b Plures.] Ex eo quod dicit plures, videtur quòd possit habere vnam vicariam, sed hoc videtur falsum: quia quilibet in propria persona, & non per vicarium debet in ecclesia deseruire, infra de cler. non resi. quia nonnulli, & cap. seq. & supra de elect. cum in cunctis, & melius in iure nouo, infra de præben. extirpandæ, §. qui verò. Et hoc est verum nisi in casibus, qui ponuntur in dicta decre. extirpandæ, §. qui verò, l. cum parochialis ecclesia sit annexa dignitati vel præbendæ maioris ecclesiæ, vt ibi: aliàs hodie vicarij constitui non possunt & talis vicarius debet esse sacerdos, cum habeat curam animarum, inf. eo. c. ult. & debet esse perpetuus, ut in prædicto §. qui uero, & canonicè institutus cum certa portione per episcopum, inf. c. prox.

AD hæc.] Primò ponit duplex dictum. Secundò excipit, licèt impropriè; ibi, Nisi.

CASVS. Prælatus ecclesiæ de auctoritate & assensu episcopi instituit uicarium in ecclesia sua, & eidem instituit certam portionem, decessit prælatus iste, alter substitutus est illi; quæritur utrum possit illum vicarium remouere, uel portionẽ assignatam diminuere? Et dĩ quod neutrum facere potest, nisi aliquid committat, propter quod per iudicem sit in vicaria vel beneficio cõdemnandus. Not. quod vicarius perpetuus æquiparatur prælato, vt eo viuente non possit à vicaria expelli, licèt titulum non habeat nisi propter culpam suam, sicut nec prælatus.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.]

¶ Idem Vintonieñ. epõ.

¶ *Perpetuus vicarius per episcopum constitutus, per rectorem remoueri, vel portione sua fraudari non potest.*

CAP. III.

AD † hæc si persona alicuius ecclesię, vicarium, quem in eadem ecclesia instituit, de assensu & auctoritate diœcesani episcopi, [c] certam assignauerit portionem, is, qui persona illa defuncta, in personatum illius substituitur, non potest eundem ab ecclesia remouere, [d] vel assignatã sibi minuere [e] portionẽ, Nisi aliquid committat, propter quod per iudicem in vicaria sit, vel beneficio cõdemnandus.

† Alanus, l. & Innocen. † Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. Et post Cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 39. c. 2.

c Episcopi.] Quidam supplent, & patroni si nõ sit collegiata ecclesia, quia patroni cõsensus desideratur vbicunque perpetuum percipiẽdi aliquid confertur alicui, arg. 15. q. 7. decernimus, & q. 5. si quis episcoporum, C. de auct. præstan. l. vlti. & 63. dist. principali. hoc non credo quod consensus patroni sit requirendus, cũ patronus tantũmodo dẽat præsentare vacante ecclesia, vt dicunt iura prædicta; sed ecclesia non intelligitur vacare in institutione vicarij; & hoc vr hic innui.

[Gl. seq. reci. opponẽdo quòd solus prælatus, &c. Io.]

d Remouere.] Ergo hẽt ius in re: verũ est, quod hẽt ius vicariæ, non dicit habere ecclesiam quoad titulum, solus enim prælatus habet eam intitulatam: tamen expelli nõ põt, ac si haberet eam intitulatam sine iusta causa, & tũc per iudicẽ & nõ per prælatũ ipsius ecclesiæ, vt hic in fine dicit.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. Et post Cõcil. Lateran. par. 3. c. 9.

e Minuere.] Cum sit perpetuò constituta, arg. inf. de censi. prohibemus.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, circa secundam ponit & soluit.]

¶ Idem Norvvicensi epõ.

¶ *Vicarius non potest substituere vicarium.*

CAP. IIII.

CLericos † in presbyteratu, vel in alijs inferioribus ordinibus constitutos, in vicarijs ecclesiarum, quas adepti sunt, alios sibi substituere non permittas, cum id satis sit absonum & absurdum.

CLericos.] Sic pone casum. [g] Prælati ecclesiarum, in quibus habent curam animarum uel aliam dignitatem, in propria persona deseruire debent ecclesiæ, & non substituere sibi uicarios; quia hoc est contra rationem, & iste casus probetur, infra de præben. extirpandæ, §. qui uero, et sic ordinabis literam. Non permittas clericos, i. prælatos in presbyteratu, uel alios in inferioribus ordinibus constitutos substituere alios in uicarijs ecclesiarum, quas, s. ecclesias adepti sunt tanquam prælati, & quòd ita accipiatur hoc nomen, clericos, probatur, appellatione enim clericorum omnes superiores continentur in auth. de sanct. epis. §. presbyterorum, coll. 9. & 11. q. 1. de persona, secundum alium casum, qui poni conueniẽt; expone, clericos, idest uicarios substitutos alios scilicèt uicarios in uicarijs, quas adepti sunt; quasi dicat, uicarius non potest alium uicarium sibi constituere. sed iste casus non est bonus: quia per hoc innuitur, quod licitum sit constituere uicarium, quod non est uerum, ut dictum est secundum ius nouum, nisi tu uelis restringere hanc decre. ad casum illius §. qui uero, sed in nullo casu licèt uicario alium sibi uicarium substituere. Bernardus. Not. quòd uicarius non potest uicarium sibi substituere. Abbas.

g Hic casus in antiquis libris reperitur.

SVa nobis.] Ponit dictum, & ipsius rationem: ibi, Quoniam, quam fortificat: ibi, Præsertim. Ex quibus infert: ibi, Mandamus. Ant. de But.

CASVS. Clerici cuiusdam plebis episcopi Vulterani, iuramerunt sibi eligere prælatum ad voluntatem laicorum, & sic elegerunt sibi prælatum, & electionē suā episcopo præsentauerunt: episcopus cassauit illam electionem, & excommunicauit laicos illos, qui clericos compulerant, & ipsos etiam clericos pro isto & alijs excessibus excommunicauit, & impetrauit literas ad archiepiscopum Pisanum & suos conudices, vt eos tanquam excommunicatos facerent euitari vsque ad debitam satisfactionē: post hoc pars aduersa literas impetrauit ab episcopo Portuen. vicario domini Papæ, ad episcopum Lucanum & suos cōiudices, qui auctoritate illarum laicos & clericos absoluerūt, excōmunicantes episcopum Vulteranū; episcopus Vulteranus significauit hoc totum domino Papæ; prius tamen ex abundanti appellauit, licèt sententia illa non teneret, super hoc scribit Papa iudicibus dicens literas vicarij, per surreptionem obtentas, quia iurisdictio vicarij, quem Romanus Pont. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbem, nisi ei specialiter sit concessum; præcipuè cum ipse moratur in sua prouincia speciali, videlicèt inter Capuanam prouinciam & Pisanam. Vndè mandat quatenus quicquid occasionem illarum literarum factum est denuncietur irritum & inane. Nota quod literæ per surreptionem obtentæ, non conferunt iurisdictionem vt hic patet. Item vicarius vel legatus causas alterius prouinciæ vel iurisdictionis committere non potest.

a Vicarij.] Vicarius omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem illius, cuius vices gerit, C. de offi. eius qui vi alt ge. l. 1. 93. dist. c. ult. & 94. dist. c. 1. quædam tamē sunt, quæ sine speciali mandato attentare non debet, infra de offi. lega. quod translationem

b Non extenditur.] Nisi fortè intra centesimum milliare, ad instar præfecti vrbis, ff. de offic. præf. vr. l. 1. §. in initio. & ff. de offi. procon. si in alia, § vlt.

c Irritum.] Not. quod factum est per surreptionem, non valet tanquam a non suo iudice, 11. q. 1. c. pen. & C. si à non comp. iud. l. vlt. & retractari potest altera parte absente, inf. de re iud. cum olim, & præcipuè in decretali ista, hæ enim literæ nullam conferebant iurisdictionem; quia iurisdictio uicarii non extenditur extra urbem, ut hic dicit, ergo si concedat literas extra, est nulla iurisdictio, ff. de iur. om. iud. l. ult. C. qui pro sua iurid. l. unica, & ita quicquid factum est hic per literas vicarij ipso iure non tenuit. De hac materia dictum est supra de rescrip. ad audientiam 2.

¶ Inn. iij. abbati S. Euge. & plebano S. Petri.

¶ Vicarius Papæ, in vrbe iurisdictionem habet, non extra vrbem.

CAP. V.

SVa † nobis: † & infra. ¶ Nos igitur vicarij literas æstimantes per surreptionē obtentas: † Quoniam iurisdictio vicarij,[a] † quem Romanus Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur[b] extra illam, nisi ei specialiter sit concessum, præsertim cum ipse moratur in sua prouincia speciali, videlicèt inter Capuanam prouinciam & Pisanam: Mandamus quatenus quicquid occasione literarum illarum actum est, in irritū[c] reuocetis.

¶ Hono. † iij. Vigor. epō.

¶ Compelluntur vicarij ordinarij, ecclesiis deseruire per subtractionem prouentuum, & vicariarum.

EX parte.] In prima facti decisi narratio. In secunda: ibi. Mandamus mandatum. Ant. de But.

CASVS. Vicarij perpetui tenentur facere residentiā in ecclesijs in quibus obtinent vicarias; & cum habeant curam animarum, debēt esse in ordine sacerdotis, q̄d si facere noluerint, compelli debent per subtractionem prouentuum ipsarum vicariarū. No. quod perpetuus vicarius debet esse sacerdos, & in vicaria residere.

d Perpetuos vicarios.] Perpetuus vicarius dicitur, qui canonicè à persona ecclesiæ & auctoritate episcopi est institutus, & certam debet percipere portionem, supra eodem tit. ad hæc, & inf. de præb. extirpandæ, §. qui vero. nec potest quis habere plures vicarias, cum habeat curam animarū tanquam vicarius, & debet residere in loco, vt hic dicit, sicut nec quis potest habere plures ecclesias, inf. de cle. non resi. quia nonnulli, & c. seq. & inf. de præb. de multa. In quibus casibus possit quis cōstituere vicarium, dicitur in prædicta decr. extirpandæ, §. qui uerò. beneficia enim ecclesiarum propter officia diuina constituta fuerunt, 1. 12. q. 2. concessio. 16. q. 1. generaliter, & 1. q. 2. c. ult. arg. C. de mi. l. pen. & 21 q. 3. c. Cyprianus.

e Per subtractionem.] Et sic etiam compelluntur alii clerici, quando necessitas uel utilitas, ut ordinentur, exposcit, supra de æta. & qual. quæris. nec habet locum distinctio, quæ consueuit notari, 84. dist. in prin. maximè ubi quis recipit beneficium animarum curam habens annexam sibi, ind. functè debet promoueri, uel priuari illo officio, sup. de elect. cum in cunctis. & sup. de æta. & qual. c. 1. & 40. dist. per totum.

CAP. VI.

EX parte tua fuit ꝓpositū coram nobis: & infra. ¶ Mandamus quatenus ꝑpetuos vicarios,[d] vt in ecclesijs, in quibus vicarias obtinent, resideant, & se in presbyteros (vt eorum † cura exigit) faciant promoueri ꝑ subtractionem[e] prouentuum, vel ipsarum vicariarum compellas.

TITVLVS XXIX.

De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Alexan. iij London. epō.

¶ Delegatus Papæ potestatem habet non solum in partes, sed etiam in alios qui suam iurisdictionem impediunt.

DE OFFICIO ET POT. IVDICIS delegati.

¶ Visum est supra de iis qui gerunt uices alienas in diuinis officiis. et in iurisdictione uoluntaria restat uidere de iis qui gerunt uices alienas in iudiciis et in iurisdictione contentiosa. Verum quia delegatus Papæ est maior quolibet ordinario intra eod. tit. sanè 2. et de off. leg. studuisti. ideo ponitur hæc rub. ante rubricas sequentes, secundum Ioan. Ard.

De cuius materia non habetur ita specificè in decretis, sed in aliquibus c. et præcipuè in c. quia sunt 28. distinct. et reperitur in 6 et in cle. Bened. Capia. Habetur etiam 2. ... qui sunt 74. dist. quorundam, 94. dist. c. 1. et 2. 25 q. 2 igitur.

Marginalia: † Cap. 1. eo. titu. in 3. cōp. — † Tua nobis. — † Vide l. fin. cū ibi no. C. si a nō cōp. iud. — † Et de uicariorū iurisdictione de q. bus hoc loco, uide qua les creari debeant, Cōc. Trid. sess. 24. de refor. c. 16 — † Innocent. — Iurisdictio vicarii Papæ ad quot milliaria extendatur. — † eorum. — Vicarius perpetuus quis dicatur. — † Vide Pau. Apostoli 2. ad Thes. 3. Qui non laborat, non manducet.

Quia

Quia quaesitum.] Communis diuisio ponitur in hac decre. Secunda ibi, Sic tibi. Abb Sicu.

CASVS. Quidam impetrant literas contra aduersarios suos: & cum ipsi eos faciunt ad iudicium vocari, Potestates & alij potentes minis & terroribus compellunt conquerentes silere: & sic mandatum domini Papę eluditur: quaeritur quid iudex facere debeat? Respondet Papa, quod sicut agentes & consentientes pari pęna puniri debent: sic eodem modo, tam illi qui trahuntur in causam, quam principales fautores eorum, si iustitiam impediunt, per censuram ecclesiasticam sunt coercendi. No. quod iurisdictio iudicis extenditur ad omnes illos qui iurisdictionem illius impediunt: licet de illis literis non fiat mentio

CAP. I.

Quia † quaesitum est, quid faciendum sit de potestatibus, quae † cum praecipimus alicui iustitiā exhiberi minis, aut terroribus conquerentes silere compellunt [a], & sic mandatum nostrū eluditur: † Sic tibi respondemus, quod sicut agentes, & cōsentientes pari poena [b] (scripturae testimonio) puniuntur, sic tam eos, qui trahuntur in causam, quam principales eorum fautores (si eos manifestè cognoueris iustitiam impedire) [c] districtione ecclesiastica poteris coercere.

¶ Idem Bonon. † epo.

¶ Cum diuersę literae sub eadem data & forma contraria impetrantur & praesentantur & diuersis ab eisdem iudices, supersedetur vtrisque donec consulatur Papa.

CAP. II.

Sanè † si à nobis super aliqua causa literae impetrantur, & aliae postea (nō facta mentione priorum literarum [d]) literae opponuntur, si iudicibus innotuerit, [e] donec Romanum Pontificem consulant, & suam exindè cognoscant plenius voluntatem, executioni supersedeant vtrarumque: Ne pro varietate literarum, causarum fines valeant impediri.

¶ Idem episc. Londonen.

¶ Delegatus Papa impeditus, subdelegare potest causam, quę sine ipso commodè terminari potest.

a Compellunt.] vnde iudicia causae afflci debent, qui patrocinium potentiorum aduocant, C. ne liceat poten. l. 1. & inf. de ali. iudic. mu. c. 2. & iudex propter prohibitionem illorum non dimittat suam iustitiam exercere. infra de iudi. decernimus, in fi. arg. 11. q. 3. quattuor, c. iniustum, et C. quod metus causa, l. vlt.

[Gl. seq. alleg. duas concordantias, & duo contraria, & soluit distinguendo quadruplicem consensum.

b Pari pęna.] Sic patet quod facientes & consentientes pari pęna constringuntur, sic 2. quaest. 1. notum, 86. dist. facientes, argum. contra, quod magis puniuntur consentientes quam agentes, 23. q. 3. qui aliorum, & 11. q. 3. qui consentit. Ad hoc no. quod quadruplex est consensus, s. negligentiae, consilij, cooperationis, & auctoritatis seu defensionis. In primo casu, s. negligentiae, minus peccat consentiens, quam faciens, nisi fortè negligentia nimis crassa fuerit, vt in praelato, vt 1. q. 1. quicquid inuisibilis, & 83. dist. consentire, & c. nihil. In secundo casu, s. consilij, minus punitur, plus tamen quam negligens, arg. 86. dist. tanta. In tertio casu cooperationis aequaliter peccant facientes & consentientes, & secundum hoc intelliguntur omnes auctoritates, quae dicunt, quod aequaliter puniuntur. In quarto casu authoritatis siue defensionis, magis peccat consentiens defendendo, & auctoritatem praestando quam faciens, & magis puniendus est, 24. q. 3. qui aliorum, & 11. q. 3. qui consentit.

ADDITIO. Vnde versus.

Consensus spernit, suadet, iuuat, atque tuetur:
Hic minus, hic q; minus uit, hic ęqualiter, hic plus
Consentiens, operans, defendens, non reprehendēs.

c Impedire.] Vide qualiter iurisdictio extenditur ad istos de quibus in rescripto mentio non fit, [a] sic ex cōsensu extenditur ad illos in quos lata non fuit, infra de sent. excom. nuper, & c. si concubinae. & hoc contingit quia impedit ipsam iurisdictionem, & iudex oia potest, quae ad ipsam iurisdictionem pertinent, & sine quibus causa expediri nō potest, inf. eo. praeterea, & c. significasti, & c. prudentiā, in fi. & c. suspitionis, 1. resp. & inf. de testi. tam literis.

Sanè si à nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur statutū. Secundo: ibi, Ne pro varietate eius ratio, Bened. Capra.

CASVS. Aliquis impetrauit literas super aliqua cā contra aduersarium suū ad aliquos iudices, ille aduersarius alias literas impetrauit ad eosdem iudices in alia forma: dubitabant iudices quid facere deberent? Rñdet Papa, quod iudices supersedere debēt executioni vtrarumq; literarū, donec Romanum Pontificē consulāt, ne propter varietates literarum causa valeat retardari. Not. quod ignorantia iudicū circa formā diuersārum literarum, facit executionem iurisdictionis suspēdi, quousque consulatur superior super hoc. Not. quod pro varietate literarū, fines causarum nō debent impediri.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit dupliciter, & secundum reprobat.]

d Priorum literarum.] Contra sup. de rescri. caeterum, vbi valent primae literę, si secundę non faciant mentionem de primis: sed illud intellige quando ad diuersos iudices primae & secundae literę impetrantur: hic quando ad eosdem iudices primae & secundae literae impetrantur, & forma diuersa est, vndè videtur dicere quod supersedere debent, donec consulant superiorem qualiter debeant se habere in causa ipsa, secundum quas literas procedant, ne pro tali varietate negotium ex toto impediatur, si vellent sequi vtramque formam: sed secundum hoc videtur negotium impediri, non impeditur [a] finaliter, sed ad tempus, vel quousque Papa rescribat super illo. Sed hodie non videtur habere locum quod hic dicit: quia procedere debent per formam primo sibi datam, ex quo secundae literae non faciunt mentionem de primis, inf. de appell. vt debitus, & sup. de rescr. c. Capitolum sanctae crucis, & quia tacita veritate impetratae sunt, cum non fecerint mentionem de prima forma. Alij volunt intelligere hoc cap. vt concordet cum illo, caeterum & dicunt quod procedendum est per primas, & supersedere debent executioni secundarum donec consulant Papam super pęna imponenda illi impetranti tacita veritate, sed haec litera, vtarumque cōtradicit eis, & est prius primum dictum verius per decret. vt debitus, sed super expensis potest puniri supra de rescri. caeterum, in fine. De hac materia dixi supra de rescrip c. 1.

e Innotuerit.] s. quod non reuocent primas, B.

Si pro

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. Et post Concil. Lateran. par. 7. q. 2.
† qui.
† eluditur.
Rom. 1.
Abolacer.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et post Concil. Lateran. par. 7. c. 3.

a Concord. §. oportet, cū glos. iurisdictione, & ibi Bal. in auth. de def. ciui. colla. 2. & Barto. in l. 1. §. cū igitur, ff. de ai & vi arma.

a Secundū Laurentiū, & Vincentium. Ioan. Andr.

SI pro debilitate.] Diuiditur in tres partes, primo ponit dictum. Secundo: ibi, ita tamen, ipsius determinationem. Tertio generalem exceptionem ibi. Nisi forte. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis est delegatus à Papa super aliqua causa. Iudex impeditus non poterat in causa procedere, quærebatur vtrum possit alij committere vices suas? Respondet Papa, quod si debilitate, vel alia iusta causa impedit fuerit, bene potest vices suas committere personis idoneis & discretis, ita quod si causa esset dubia, in dicendo ipsum cõsulat. & si fortè cã esset ita grauis, quod sine ipsius pñtia terminari non posset tunc non committat. No quod delegatus Papæ pót committere aliã causã sibi cõmissã, iusta de causa impeditus. Itẽ nota quod delegatus graues causas comittere nõ debet.

† Ca.4.e.tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. pa.7.c.5.

† Vox.c.l.de est in antiquis.

CAP. III.

SI † pro debilitate, vel pro qualibet alia graui causa † vel necessitate, tractandis causis, quæ tibi à sede Apostolica committuntur, interesse non poteris, liberum [a] tibi sit personis discretis[b] & idoneis vices tuas committere. Ita tamen quod si res tanti est, te cõsulere [c] debeant. Nisi fortè causę[d] ita graues[e] sint, quod sine præsentia tua nõ possint commodè terminari.

¶ Idẽ V. † Carnotẽ electo.

¶ *Si causa committitur infra certũ diem decidẽda, nisi partes prorogẽt, per lapsum diei expirat iurisdictio.*

CAP. IIII.

DE † causis, quæ infra certum [f] terminum decidendæ committũtur hoc tuam volumus cognitionem tenere, quod nisi dies præfixus, de cõsensu partium [g] proroget, [h] eo transacto [i] mãdatum expirat.

¶ *Vbi certa pœna per ius statuta nõ est, delegatus imponit arbitrariam. hoc dicit.*

¶ Illis etiam qui pro causis

a Liberum.] Etiam partibus inuitis, cum potestas sit taliter a lege concessa C de iud. a iudice. & inf. e. qui apostolica. nisi in casu eiusdem decre. §. is autem. & inf. eo. l. pastoralis in princ. & compellere etiam potest renuẽtem, nisi malitiose exonerare se vellet, vt ibi dicit; & sic semper iusta causa debet subesse, quando causam committit, vt hic habes.

b Personis discretis.] Inf. de consan. & affi. ex literis. & inf. de præben. super inordinata.

c Te consulere.] Tanquam virum discretum, & non tanquam iudicem: si vices tuas in totum commisit, ut inf. eo. super quæstionum. § porro. 1 alias si cum eo postea uellet iudicare, non ualeret, infra eo. cum super.

§ Concor. l. nõ ualet. cũ no per Bart. C ad l. Fla. de pla. et de cõ. deleg. super quæstionũ cum glo. simpliciter. lib. 6.

d Causæ.] Puta inquisitio excessuum. prouisio ecclesiæ arg. infra eo. quoniam apostolica. § 2. secundum formam illius. § alioquin bene posset committere magis perito.

e Graues.] Sic etiam grauia negotia debet quis per se tractare, & non per procuratorem, C. de procura. l. vlt. nec tamen potest cogi constituere procuratorem. inf. de procu. querelam. Bernar.

DE causis.] Diuiditur in duas partes principales, sicut sunt duo dicta, primum ut in rubro. secundum vero huc intendit: Vbi certa pœna per ius statuta non est. delegatus imponit arbitrariam. Secunda: ibi, Illis etiam.

CASVS. Aliqua causa commissa fuit decidenda infra certum tempus, puta infra duos menses. quærebatur vtrum iudex termino sibi præfixo elapso, posset ulterius de causa illa se intromittere, si infra tempus præfixum non fuerit terminata? Respondet Papa, quod nisi dies ab Apostolico præfixus, de communi consensu partium infra tempus statutum in litteris fuerit prorogatus, eo transacto mandatum apostolicum expirauit. Secundo quærebatur: Ecce iudex delegatus citat partes ut uenirent ad præsentiam suam, nolunt venire uel stare iudicio suo: quæritur qualiter puniri debeant? Respondet Papa, si tale negotium fuerit, quod certa pœna in canonibus exprimatur, illam imponat, alioquin puniat eos secundum arbitrium suum, considerata qualitate delicti, & etiam causæ. Nota quod, iurisdictio delegati potest ad maius tempus de consensu partium prorogari. Item delegatus pœnam statutam in iure imponere potest, non aliam. Item si nulla pœna statuta est super negotio, de quo iudex cognoscit, pœnam contumaciæ imponat secundum arbitrium suum.

[Glossa, seq. primò dicit, quãdo currat. secundo quærit. arg. pro & contra & soluit.]

f Certum terminum.] Tempus id currit postquam literæ iudicibus præsentantur. inf. de appel. sig. eo. 2. Quid si infra xx dies causa cõmittatur terminanda, nunquid induciæ xx. dierũ dandæ sunt. 3. quæsti. 3. offerantur. Videtur q sic quia beneficium iuris nemini est auferẽdum. 9. distin. de his. & ff. de re iud. l. 4. §. si quis ex testamento. & restitutio, quæ intra quadriennium determinari dẽt reo dilationem petẽte prorogatur vltra quadriennium, & tunc prodest tam reo quam actori C. de tẽp. in integ. resti. petendæ. sed contradicit in fin. quia tempus prorogari non potest, nisi de consensu partium. Solu. propter temporis angustiam puto arctandas inducias, & non ampliandas: interdum enim licet iudici arctare tempus a lege statutum. ff. de re iud. l. 2. & infra de reg. iur. quod ad consultationem. nam & causa criminalis infra biennium terminanda est. C. de iud. properandum. in princip. & C. vt infra certum temp. crim. quæstio ter. lege vlti. quandoque tamen intra quinquaginta dies. C. vt omnes tam ciui. quam crim. iud. lege 2.

† Ca. eo. tit. in 1. cõpil. & post concil. Lateran. pa. 7. c. 6.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura & 6. alleg. in contrarium. soluit distinguendo]

g Consensu partium.] Arg quod de consensu partium solemnitates iuris possunt remitti. argu. infra de testi. ipsi licet & ff. de fer. l. 1. arg. in contra. infra de fer. cap. vlt. & 3. q. 5. accusatoribus 2. 1. dist quorundam. C. de li. causa. nec si volens. C de arbi. authen. decernimus. C. de iura. ca. l. ulti. §. sed quia. Solu. illæ solemnitates iuris, quę sint introductæ in fauorem partium, possunt omitti de consensu partium, vt ff. de fer. l. 1. & infra de testi. tutis. & infra de testi. ipsi licet, sed illis solemnitatibus, quæ sunt introductæ propter reuerentiam dierum, partes renunciare non possunt. infra de fer. c. ul. & illis quæ pro communi utilitate siue publica, vt in præalleg. §. sed quia & cęteris, quæ sunt de substantia iudiciorũ, vt est libelli oblatio, et litis contestatio, et quod sententia feratur in scriptis.

Iuris solemnitates an possint remitti p partes.

1 Al. Dec.

h Prorogetur.] Et ita patet quod iurisdictio quæ certo tempore finitur, potest prorogari ad maius tempus. De prorogatione iurisdictionis dicetur intra eod. P & G. Et si cõpromissum fiat ad certum tempus, finitur compromissum, nisi de consensu partium prorogetur. ff. de arbi. diem proferre.

i Eo transacto.] posset 3 quæri in capit. isto Pone quod iudex ultima die iurisdictionis suæ tulit sententiam, quis mandabit ipsam executioni. nunquid idem ipse iudex? Dico quod sic. quoniam potestas cognoscendi expirauit, non potestas exequendi. argu. infra eod. ex literis.

3 Hæc glossa non est in antiquis libris.

a Venire.] Dummodo citato teneat, aliàs non tenetur, ʃ. de elect. bonæ memoriæ. & inf. de fer. ca. vl. Bez. [Glo. seq. quæri, & tripliciter soluit.]

b Certa.] Sic est in vsurarijs, inf. de vsur. quia in omnibus. & si illi perseuerauerint, excõicentur, inf. de vsu. Præterea, sed certa pœna statuta est: quia si est cõtumax, si talis est res, debet mitti in possessionẽ causa rei seruandæ: si non est talis, excommunicetur. inf. vt lit. nõ contest. tux. & cap. quoniã. Quid si diuersæ sunt pœnæ? minor imponatur. de pen. dist. 2 pęnæ. 50. distin. si quis voluntate. & ca. si qua femina vel loc. erit fratificationi, if. de iur. patro. cum autem aduocatus. vel illam, quæ magis timetur, ut in ca. qm frequer ter. in si. [Glos. ier. distinguit inter delegatũ & ordinarium.]

c Eandem infligas.] cum sis delegatus: quo casu dispensare non potes sed iure communi procedere: cũ fines mandati exacta diligẽtia sint seruãdi. ʃ. de rescript. cum dilecta. secus in ordinario, qui dispensare potest. infra de iud. at si clerici.

d Arbitrium.] Arg. ff. de iure deli. l. 1. §. j. qualitate delicti & causæ & personæ inspecta. inf. de homi. sicut dignum.

sis tibi commissis, ad citationem tuam venire,[a] aut tuo super his parere iudicio neglexerint; si tale fuerit † negotium, quod certa[b] exinde pœna in canonibus exprimatur, eandẽ infligas,[c] alioquin ipsos pro delicti qualitate & causæ, secundum tuum arbitrium[d] punire procures.

¶ Idem archiepiscopo Senonẽsi.

¶ *Per simplicem commissionem causæ, potest delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ spectant ad causam.*

CAP. V.

PRæterea † super hoc quod nos cõsulere voluisti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacem, vt veniat, aut damnare si nõ veniat. ¶ Hoc tibi auctoritate præsentium innotescat, quod postquã ei causa licet simpliciter[e] delegatur, satis potest nostra auctoritate partes cõpellere: & et contumaces seueritate ecclesiastica coercere:[f] etiam si literæ commissionis id nõ cõtineãt, aut † partes mandatũ nostrum non habeant, vt accedant: Quia ex eo quod causa[h] sibi cõmittitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscũtur, plenariam recipit potestatem.

¶ Idẽ Vintoniẽ. episcopo.

¶ *Si causa pluribus etiam simpliciter est commissa, quilibet subdelegare potest. h. d. & quotidie allegatur.*

CAP. VI.

QVamuis † simus, & infra. ¶ Si verò

PRæterea.] Ponit casum, ipsius responsionem, & responsionis rationem. Secunda ibi, Hoc tibi. Tertia ibi, Quia Abb.

CASVS. Alicui delegato causa commissa fuit simpliciter sub hac forma: Causam, quæ vertitur inter tales, tibi committimus terminandam. quod iustum fuerit exequaris; iudex iste quia in rescripto non continebatur quod posset punire contumacem, vel quod posset citare partes: quæsiuit vtrum posset contumacem cogere vt veniat, aut vt possit eum punire si non veniat? Respondet Papa, quod postquam causa iudici est commissa: licet tamen simpliciter, potest partes compellere vt veniant, & punire contumaces ecclesiastica seueritate, quamuis in literas non contineantur: aut partes mandatum non habeant vt adinuicem accedant: quia ex quo causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam pertinent, plenariam recipit potestatem. No. quod delegatus potest punire contumaces. Item ex quo causa committitur alicui, omnia commissa intelliguntur sine quibus causa compleri non potest, & sic extenditur iurisdictio ad omnia accessoria.

e Simpliciter.] Sine aliqua forma expressa: quia si certa forma esset data, illa esset seruanda, supra de rescrip. cum dilecta sed cum simpliciter mand at, quod iustum fuerit exequaris, supra de fil. presbyt. cap. penult. tunc habet locum quod hic dicit, quod omnia potest sine quib. causa expediri non potest. inf. eod. prudentiam, in fi. & c. suspicionis. Et sic est arg. quod verbum simpliciter positũ, generaliter intelligitur. 19. dist. si Romanorum. & infra de priui. quia circa.

f Coercere.] Secundum tenorem illius decre. inf. vt lit. non contesta. tux. si lis est contestata, secundum tenorem illius decre. inf. de dol. & contu. prout.

g Mandatum.] Secundum quod habetur ff. de restit. spol. cõ. querente. [Glo. seq. argu. alleg. 6 iura, quod principali concesso, &c. in contrarium alleg. 8. & soluit. Secũdo argu quod aliquo prohibito, et alleg. 2. iura & in contrariũ vnã l. quam soluit. Tertio argu. in connexis. & c. alle. 5. iura. & 4. in contrariũ. & soluit. Io. And. in nouel.

h Ex eo quod causa.] Argum. quod concesso principali cõceditur accessorium 8. distin. quo iure, & 16. q. 1. si monach. & ff. de iur. om. iud. l. 2. & ff. de re iudic. quidam. C. vbi, & apud quos. l. vlti. & ʃ. de in integ. rest. causa. argu. contra. 20. q. 3 constitui. ff. depo. l. 1 §. q depositis. & ʃ. de testa. ad hoc ff. de vsufr. item si fundi §. sed si insula. 2 q. 6. quisquis. & C. de episc. audi. auth. si liberi. & C. de lib. præ. vel exhæ. auth. ex causa. & C. de leg. seruis. solu. prima pars uera est & c. constituit. non est cõtra, q a ibi intentio principalis fuit circa res, alia non tangunt contrarium. Item est arg. quod aliquo prohibito, prohibetur omne id per quod peruenitur ad illud. ff. de spon. oratio, inf de procur. tux. veruntamen licet aliqua sint annexa, & alicui concessa, licèt vnum admittatur, non tamen aliud, imo nec illud. ff. de lib. & posth. si ita. § regula. sed illud est speciale fauore libertatis. Item ar. quod idem iuris in vtroque connexorum, inf. de consti. translato. & 1. q. 3 si quis obiecerit. & 8. dist. quo iure. & inf. de appel. vna ff. de app. si quis, & §. si q s. & §. seq. arg. contra inf. de eo qui dux. in ma. quam pol per adul. propositum. C. de fi. instr. l. 2. & inf de despon. impu. de illis & 2. q. 5 interrogatum. Solu. idẽ iuris est in vtroque connexorum, vbi alterum sine altero esse non contingit, vt hic. & vbi eadem ratio est in vtroquè casu. vt supra de consti translato. secus vbi diuersa est ratio, vt patet per contraria.

QVamuis.] CASVS. Causa commissa fuit sub hac forma: causam, quæ inter tales vertitur, vobis committimus terminandam, faciatis quod decet &c. nulla alia clausula adiecta, quæ aliqñ adijcitur. hæc scilicet, quod si ambo nõ poteritis, &c. quærebat siue dubitabatur, si alter non posset interesse, vtrum posset committere vices suas? Rñdet Papa, si duobus cã committitur, licèt in literis non apponatur: [si ambo interesse non poteritis, alter nihilominus exequatur:] Benè pôt alter committere vices suas siue condiudici suo, sine alij. Nota quod iudex delegatus semper cõmittere vices suas pôt, qualiscunque forma sit; nisi ei prohibeatur.
[Glos.

† Sic.

† Ca. 6. e. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. par. 7. c. 7.

Verbũ simpliciter positũ, est generaliter intelligendum.

† In codice Barua i ta: vt mandatum partes non habeant Apostolicum, vt accedant.

† Cap. 7. eo ti. in 1. cõpil. & post Concil. Lateran. par. 7. c. 8.

[Gl.seq.soluit quæstionem, quæ fuerit dubitatio.]

a Duobus.] Hæc fuit dubitatio: quia causa commissa fuit duobus sub hac forma mandamus ut procedatis in causa: quod iustum fuerit facientes, nulla clausula adiecta, quod si ambo non poteritis, &c. credebatur quod si vnus non posset interesse, quod non posset committere: ideo quæsiuit episcopus Vinton. an posset cōmittere vices suas, & dr̄ q; bñ pōt, qa clausula illa nihil facit quātū ad potestatem committendi, cum habeat illam a lege inf. eo. pastoralis. §. responsio. & c. quoniam, & C. de iudi. iudice.

duobus [a] causa committitur, etiam si non apponatur, vt vnus sine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipsis, siue suo conjudici siue alij vices suas potest † committere in hac parte.

¶ Idē Noruicēsi. episcopo.

¶ *Delegatus Papę exequitur sententiam suam, quam exequi non potest, aut non vult is cui eam commiserat exequendam.*

S Ignificasti.] Primo ponitur decisio consultatio. Secundo ibi, Consultationi Abb. Sicul.

CASVS. Dubitabat iudex iste an delegatus posset sententiam suam mandare executioni, si ordinarius ad mandatū suū eā exeq. nollet, aut nō posset. Rñ. Papa cōsultus, si iudex ordinarius ad mādatū delegati a Papa, aut non vult aut nō pot aliis resistentibus sniam a delegato latam executioni mādare, delegatus nihilominus intā ab eo latā pōt executioni mandare, & punire resistentes. Nota q; ex ista decr. vř innui q; executio sniæ spectet primo loco ad ordinariū. Item nota q; delegatus Papæ pōt punire oēs impedientes officiū suū. tā in cognoscendo, q̄ in exequendo, & suam sententiam pōt exequi, & mandare alii vt eam exequatur.

CAP. VII.

S Ignificasti † nobis: & infra. Cōsultationi tuæ taliter respōdemus, quod si iudex ordinarius [b] ad mandatum iudicis delegati a nobis, aut nō vult, [c] aut non potest (alijs resistentibus [d]) sententiam ab eo latam effectui mancipare: delegatus iudex eam † auctoritate nostra sibi commissam, potest executioni mandare; & si qui sibi restiterint [e] eos sentētia ecclesiastica coercere.

Idem.

¶ *Si ordinarius scit eum non canonicè institutum, quem delegatus Papę mandat in possessionem induci non resistat violenter, sed precibus instabit, ut differat donec Papa consulatur.*

CAP. VIII.

S I † quandò clerici coram iudice delegato, prælatos ecclesiarum super ecclesiis quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem iudice transactione [f] † uel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem & canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato [h] resistere [i] violenter † sed apud ipsum instare, vt differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

¶ Idem Brixiēsi episcopo.

¶ *Post diffinitiuam executioni mandatam, expirat delegati iurisdictio.*

CAP. IX.

I N literis † & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd ex quo iudex delegatus per se vel per aliū, sententiam ...

(Gl. seq. recitetur per q. Ioan. Andr.)

b Ordinarius.] Dubitatio fuit quia iste credebat, quod delegatus iudex nō posset suam sententiam mandare executioni. arg. 2. q. 6. quisquis. & ff. de re iu. a diuo Pio. sed potest, vt hic patet.

c Non vult.] Si non vult, potest compelli a delegato, qui maior est illo etiam epō quantum ad causam illam. ff. eod. sane & inf. eo pastoralis, §. ū euā si sciat eam iniustā inf. e. pastoralis, §. q. vero. dū in faciat ei fidem de iurisdictione sua, infra c. cū in iure. & C. d mād pri.l. vnica.

d Resistentibus.] Quos potest excommunicare, cum habet coertionē, alias talis executio delusoria uideretur. ff. eo. ex literis, & arg. ff. de offic. eius cui mand. est iu. l. uis in fi. & i. eo. c. 1.

e Restiterint.] Et sic videntur fieri de sua iurisdictione præstando impedimētum: vnde illos pōt excōicare. s. eo. quia quæsitum, & inf. de testi. cum literis.

S I quando.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio ibi, Ordinarius. Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis clericus impetrauit literas ad aliquem delegatum contra prælatum ecclesiæ, super ipsa ecclesia: prælatus coram iudice tractus est in causam: tandem per compositionem uel alio modo, clericus ille ecclesiam obtinuit coram illo iudice: & certum est quod clericus nec canonicam institutionem nec possessionem in ipsa ecclesia habuit corporalem: delegatus mandat al cui ut illum clericum mittat in possessionem ipsius ecclesiæ: quæritur vtrum episcopus debeat resistere mandato huiusmodi delegati? Respondet Papa quod ordinarius non debet violenter resistere delegato, sed apud ipsū debet instare, ut differat illum mittere in possessionem, donec Papa super hoc negotio veritas innotescat. Nota quod ordinarius non debet violenter resistere delegato, nec impedire officium suum.

Glo. sequens recitetur per obiectionem.]

f Transactione.] Transactio in spiritualibus interueniente non potest proprie sumpto vocabulo. ff. de transa. super eod. amicabilis autem cō positio posset. infra de transa. statuimus. arg. ad hoc. inf. de pb. nisi, & ff. de re ptun. cap. fi. Vnde expone transactione, i. amicabili compositione.

g Institutionem.] vnde titulum nō habent uel causam possidendi, titulus enim non acquiritur per transactionem in spiritualibus, sed canonica institutione. infra de insti. ex frequentibus & ff. de decu. Herennius Modestinus. 1

h Mandato] De mittendo in possessionem illum transigentem.

(Glossa sequens recitetur per quæstionem.)

i Resistere.] sed precibus instet, alias appellet, si non admittat preces & tenebit appellatio infra eod. super eod. arg. inf. de re iu. cum super controuersia

I N literis.] Diuiditur: quia primo ponitur decisa consultatio, secundo responsio: ibi, Consultationi, tertio redditur ratio: ibi, Quia. Bened Capra.

CASVS. Iudex delegatus tulit sententiam super aliquā cā sibi commissa. quærebatur usque ad quod tempus iudex iste delegatus interponere posset ut stetur sniæ suæ? Rndet Papa, quod ex quo per se uel per aliū snīam in mandauit executioni, expirat iurisdictio illa: quia semel est officio suo functus. Nota quod delegatus Papæ & per se & per alium pōt exequi sniam suam. Item nota quod qui se mel officio functus est, deinceps non habet iurisdictio

¶ Nō tamen pōt alium sibi associare iurisdictiōe non habentem infra e. cum sit.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. com pila. & post Concil. Latera. pa. 7. ca. 4.

† Alias, eam auctoritate sibi commissa. ... auctoritate apostolica sibi commissam ... auctoritate ... sibi com...

† Ca. 10. eo. tit. in 2. cōp. & post Cō. Later. par 7. ca. 12.

† per transactionem.

† Facit ad hoc tex. in l. nec magistratib. ff. de mun.

Trāsactio in spūalibus nō hēt locum.

† Post Conc Later. sub Alex. 3. c. 10.

† Vbi df, q̄ sola ... salam nō facit decurionem.

ctionem: quod verum est cum sententiam mādauerit executioni, vel mandari præcepit cum effectu.

a Præcepit.] Cum effectu. s. nam si mandauit, & non est partium ipsemet postea exequatur, vt supra c. significasti. verba enim cum effectu sunt accipienda. inf. de cle. nō resi. relatum. & de pœn. dist. 1. hæc autē verba. & ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autē verba. & ff. de ipō. c. vlt. hæc pōt facere vsque ad annum à die latę sntæ, inf. eod. vt quærenti.

[Gloss. sequ. alleg. duas cōcor. & ponit 70. alios casus, quib. expirat iurisdictio delegati.

b Officio suo functus.] Sic. ff. de re iudi. iudex. & inf. eo. c. venerabilis. Et ita expirat delegati iurisdictio, sntia lata, & executioni mandata: vt hic. Item finitur morte iudice, cui proprio nomine scribitur infra eo. q̄m abbas. à contrario sensu. Itē per mortem illius cōtra quem litera impetratur re integra. supra de rescrip. signaficauit. Item reuocato mandato, ff. de iudi. iudicium soluitur, & per secundas lras, quæ expressam faciunt mentionem de primis, supra de rescri. cæterū. Item si iudex remittit causam superiori, infra de l. leg. licet Tranen. Item elapso termino commissionis, supra eo. de causis. Itē si re integra moritur delegans inf. e. gratum, & c. licet. Itē per legitimā recusatione, inf. de fo. cōp. licet. & inf. de app. sequens. Itē p appellationē legitimā inf. de app. vt debit⁹. Itē p delatiō e appellationis. ar. inf. de app. sæpe, & c. interposita.

tiā executioni mandauit vel mandari præcepit, [a] eius auctoritas & iurisdictio cessat: Quia semel est officio suo functus [b]

¶Idē abbati sancti Albani.

¶ *Reo absente non per contumaciam, delegatus datus nisi ad diem, non restituet actorem, licet possessionem et deiectionem probare volenti.*

CAP. X.

Consultationibus † & infra. Quæsitum est verùm si aliquis ecclesia vel possessione qualibet se asseuerans absquè iudicio & causa rationabili spoliatum, & à nobis ad iudices literas obtinuerit, vt infra certum tempus restituatur sibi possessio, si constiterit iudici eū esse taliter spoliatum possessio debeat ei restitui: cum is qui tenet ecclesiam vel possessionē quā ipse requirit, antequam [c] de literis ipsis aliqua mentio fieret, studiorum vel peregrinationis, vel alia huiusmodi causa se absentauerit, nec infrà tempus præfixum † iudici possit suam præsentiā exhibere. Super quo respōdemus, quod nec potest nec debet restitutionem [d] habere, quamuis paratus sit coram iudice delegato, testibus idoneis possessionem, [e] & deiectionem suam probare: nisi is [f] qui possidet, se per

10
20
30

† Cap. 15. e. tit. in 1. compila. et post Concil. Lateranē. par. 7. ca. 27.

† Vel q. simpliciter cum alio uel aliis datus est. inf. eo. uno delegatorū. Ioan. And.

Consultationibus.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ecclesia sua. seu alia possessione sine iudicio ecclesiæ. & absque rōnabili cā: accessit ad Papam, & conquestus fuit ei, q taliter fuerat spoliatus, & obtinuit lras ad iudices sub hac forma, vt infra certum tempus restituatur sibi possessio, si constiterit iudicib. eum taliter fuisse spoliatum: ille qui ipsum spoliauit, absens erat antequam aliqua mentio fieret de literis illis, causa peregrinationis, vel cā studiorum, vel alia consimili, nec infra tempus comprehensum in literis poterat se iudici præsentare; quærebatur vtrum possessio debeat illi restitui, cum paratus sit suam possessionem & spoliationē probare? Respondet Papa, quod nec potest, nec debet habere restitutionem, quamuis paratus sit probare coram delegato possessionem & deiectionem: verumtñ si ille, qui possidet lite contestata se contumaciter absentaret, tunc deberet ei possessio ablata restitui si probauerit se possedisse, & spoliatum fuisse. Nota quod spoliatus ad hoc vt restituatur, duo dēt probare. s. possessionem, & deiectionem. Item contra absentē causa peregrinationis vel studij uel alia consimili, non est procedendum diffinitiue; nec contumax reputatur.

c Antè quam.] alias si fraudulenter recessisset, secus esset. ¶. de ap. el suggestum, uel post citationem, infra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. vlt. sed ibi supplemur maxime, & hic eodem modo.

[Glo. seq. recitetur per q alleg. 3. l. q cd non. & 3.

ad cōtrariū, & soluit distinguēdo tres spēs possessionū. ¶.

d Restitutionē.] Sic vr̄, quod si quis sit absens iusta de cā, & non animo fraudandi, non debet fieri missio in possessionem bonorū ipsius, ff. qui. ex cau. in pos. ea. Fulcinius, §. q d sit latitare. arg. ff. de iudi. l. non videtur. ff. de pecu. cod. l. ge. rñ. 1. arg cōtra C. de test. mi. ignorante, & ff. de priui. cred. l. vl. & ff. q b ex cau. in pos ea. Fulcinius. §. si fūdū. ga in istis cōtradicit, q ēt iusta de cā absens si non defendit, fit missio in possessionem. Solu. aliud est bona alicuius possidere; & aliud i possessionem mitti, & aliud restituere possessionē: quia si aliquis vocatus latitat causa fraudandi creditores, si non defendatur bona viri arbitratu, a bona eius possidere iubetur, & etiā vēdūtur, ff. ex quibus cau. in pos. ea Fulcinius circa princ. & §. quid si latitare. & C. de bona auct. iu. pos. cum proponas & fin. q. dī in auth. ibi posita, & qui in sartā autē vocatus si latitat, vt fraudet creditores, sed abns est ex quacūque cā probabili, vel nō probat illi, necessaria uel non necessaria, si non defendatur, mittūtur creditores in bonorum possessionē cā custodiæ, nec ea uendere possūt nec possidere. ff. quib. ex cau. ma. in integ. re. item sit, §. hic sit & ff. de acq. pos. possideri. §. vlt. & inf. vt lit. non contesta. q̄m. in fi. & hoc in personali actione sed si quis absens sit contra quem agatur actione reali, citari debet ad domum, & interrogandi sunt amici an ipsum defendere uelint. ff. ex quib. cau. ma. l. ergo. & non sit qui eum defendat fit missio in possessionem petitam cā rei seruandæ, infra ut lit non contest. q̄m §. in aliis, & sic intelligitur contrarium illud, §. si fundum. Aliud est possessionem restituere, ut hic dicit: quia tunc est possessor quoqusque eumeatur proprietas, & habet commodum possessionis, hoc denegatur in casu præsenti si daretur restitutio, quasi diffinitiuè procederetur contra absentem lite non contestata, quod esse non debet inf. vt lite non cōt. per totum, & idē est seruandum in hac cā, sicut esset si tractaretur cā proprietatis, inf. vt lite non conte. c. 2. Quid ergo faciet ipse spoliatus; fiet denunciatio ad domum legitimam et si non sit qui eum defendat mittatur in possessionem cā rei seruandæ, reo postea ueniente iusta probata causa absentiæ restituitur in integrum, uel ad appellandum: & hac missio non prohibetur hic: sed restitutio tantum, de restitutione absentis dicitur 2 q. 6. biduum, & si aduersus absentem, et etiam sine iusta causa restituitur ei possessio quandocunque intra annum: prout dicitur in decret. quoniam, §. in aliis.

e Possessionem & deiectionem.] Nota quod hec duo tenetur probare qui petit restitui, s. se possedisse, et spoliatum fuisse infra de resti. spolia. olim. causa, et infra qui. filii sint legi. causam que, et idem est si aliquis spoliauit uel mandauit, uel ratam habuit spoliationem, infra de resti. spol. cum ad sedem, ad fin. ff. de ui & ui arm. l. 1. §. deiecisse.

f Nisi is.] Per hanc literam videtur quod si iste contumaciter

Possideri bona, in possessionē mitti, et restituere possessionem differunt.

† præmissum in vno non multum uertitur.

2 Glossa est similis in l. cum proponas. C. de bona aucto. iud. possid. textus in l. si finita. § non autem. ff. de damn. infecto.

40
50
60

maciter fuisset absens, q esset restitutio facienda; quod non est verum, nisi post litem contestatam: quia tunc si esset contumax, reciperentur testes, & restituitur, si probasset suam possessionem & spoliationem: & sic intellige versiculum ultimum: aliàs testes ante litem contestatam propter contumaciam non sunt recipiendi in cā restitutionis, inf. vt lit. nō contest. c. 2. & sic mutat casum, & similis mutatio est causa pos- set. cap. penult. quia supra dixit de eo, qui erat absens probabili causa, & antequam sciret literas contra se impetratas: & hic loquitur cum lite contestata, contumax inuenitur: & in eo casu (si liquet de causa) restituatur possessio. infra de dolo & contuma. prout, vel mittitur tantū in possessionē causa rei seruandæ propter cōtumaciam lite non contestata inf. vt lite non contestata, quoniam, §. in aliis, vel potest intelligi secundū opinionem illorum, qui dicebant, quod lite non contestata possunt recipi testes contra contumacem, & sententia ferri, hæc fuit opinio Hugo. & sic propriè tenetur illud, nisi. Ber.

Intellit q ... mutatio i... ipsius ... in statu causæ. Io. And.

† Cap. 16. e. tit. in 1. cōp. Et post Cōcil. Lateran. par. 7. c. 20.

† Facit text. in l. generaliter. cū no. ff. de sol. Lau...

cōtumaciam absentasset.

¶ Idem Carnoten. episc.

¶ Delegatus Papæ in causa sibi cōmissa, iurisdictionem habet super ordinarium & quemcunque maiorem.

CAP. XI.

ij Sanè † quia nos, & infra. ¶ Tuæ quæstioni duximus respōdendū, quòd iudex à nobis delegatus vices [a] nostras gerit, vndè in causa illa superior est, & maior illis quorum causam suscepit terminandam. [b] † ideòque si episcopus [c] vel alia persona, [d] quæ non sit de iurisdictione [e] illius, in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundùm qualitatem facti poterit, vel interdicti, vel suspensionis sententia à iudice delegato compelli. [f] ¶ Ita quòd iudex secundū negotij qualitatem temperatè procedens, episcopo vel ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officium [g] interdicat: aut etiā terram illius, quę ad iurisdictionem suā pertinet specialiter, [h] interdicto supponat.

¶ Idem Eboracen. archiepō, & epo Conuentren.

¶ Si primus impetrauit primam dignitatem in ecclesia vacaturam: secundus impetrauit certam dignitatem ipsius ecclesiæ cum vacaret, & illa postmodum vacat, debetur primo, & non secundo. h. d. & est notabilis decisio.

CAP. XII.

Ex † parte N. nobis innotuit, q cum ad te frater Cōuentreñ. nostras literas impetrauerit, vt ei

† Cap. 17. e. tit. in 1. cōp. Et post Cōcil. Lateran. par. 7. c. 21.

Sanè.] Primò ponitur decisa consultatio. Secundo responsio; ibi, Tuæ. In qua tria facit. Primo præmittit responsionis causam; Secundo, ibi, ideoque, respondet. Tertio; ibi, Ita quod responsum declarat. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis clericus uel laicus causam habet cum episcopo; causa ipsa commissa fuit alicui iudici delegato contra episcopum, qui delegato non subest; aliàs quæritur qualiter delegatus episcopi punire debeat ad aliquid faciendum vel dandum, cum rebellis fuerit ipsi delegato? Respondet Papa, quod iudex delegatus ab ipso, uices ipsius gerit, & ideo maior & superior est illis quorū causam suscipit terminandam. Vnde si episcopus vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione ordinaria iudicis delegati in causa quæ sibi à sede Apostolica delegatur rebellis & contumax fuerit, iudex delegatus potest ipsum episcopum interdicere vel suspēdere, ita quod secundum qualitatem negotij temperatè procedens episcopo interdicat ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officium, vel terram ipsius episcopi interdicto supponat. Nota quod delegatus vices gerit delegantis. Item maior est illis quorum causam suscipit terminandam. Item contra maiores partes ab initio temperatè delegatus procedere debet. Item terra potest interdici pro delicto domini.

a Vices nostras.] Quòd delegatus vicem gerit delegantis, 93. di. cap. ult. & 94. dist. c. 1. & ff. de off. eius cui mād. est iurisd. & si prætor.

[Gl. seq. arg. quod Papa, &c.]

b Terminandam.] arg. 21. di cap. inferior. & cap. denique. Item maior est ordinario quantum ad causam illam, inf. de offic. ordi. pastoralis. Item argum. quod Papa potest ligari ab illo, cui peccata sua confitetur, 2. q. 5. man lastis.

c Si episcopus.] Cuius causa commissa est delegato & ita est de iurisdictione delegati quantum ad illam causam.

d Persona.] Cuius causa non est delegato commissa: tamen si iurisdictionem delegati impediat, delegatus potest illum punire, vt hic dicit: & sup. eo. c. 1.

e De iurisdictione.] Quia ex tali delegatione fit de sua iurisdictione, cuius causa est delegato commissa.

[Gl. seq. no. in pœnis, &c. & signat contrarium.]

f Compelli.] Cùm habeat iurisdictionē in illum: aliàs nulla esset delegatio talis, infra eo. ex literis, & ff. de offi eius cuius man. est iurisd. c. l. vlt. in fi. & est notabile: quia defertur maioribus, in pœnis inferēdus propter dignitatem, cōtra habes, inf. de tra. reg. ea quæ. primo responso.

ADDITIO. Sed quod verum est, ab initio est deferendum.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

g Officium.] Quando sic specialia interdicuntur, alia non interdicta pōt exercere, sup. de cor. viri c. significauit, secus si esset simpliciter ab officio suspensus. Ber.

h Specialiter.] Hoc fit cum eps suo nomine conuenitur, & est argum. quod alius pro delicto alterius punitur. Item argu. pro delicto vnius totam terram supponi interdicto, sup. de postu. ad hæc, & infra de spon. non est vobis.

Ex parte.] Diuiditur quia primò ponitur partis conquæstio. Secundò prouisio; ibi, Quoniam igitur. bb.

CASVS. Quidam clericus N. nomine impetrauit literas ad episcopum Conuentreñ. vt archidiaconatum, quem in ecclesia ipsius primo vacare contingeret, assignaret eidem; literis illis præsentatis, quidam alius R. nomine literas alias ad Ebora. archiepiscopum impetrauit sub hac forma; vt si auunculus eius archidiaconatum, quem habebat in ecclesia Conuentreñ omninò dimittere vellet, ipsum assignaret eidem, nulla de prioribus literis habita mentione, eps Conuentreñ hoc intellecto significauit negotium domino Papæ per eundem N. super negotio isto scribit Papa archiepiscopo & epo prædictis dicens, quod si memor fuisset pro dicto N. scripsisse, pro aduersario suo nullas literas dixisset. Vnde mandat eisdem, quatenus præfato N. archidiaconatum ipsius ecclesiæ, si vacet, assignent, non obstantibus literis posterius impetratis. Nota quod si literæ super beneficio impetrentur & præsententur, literæ posterius impetrata super consimili beneficio eadem ecclesia non facientes de prioribus mentionem, non valent.

a Omni-

proprijs nominibus, & ambo citauerunt partes: abbate Vincestrię tandē mortuo, & altero substituto, abbas Leicestriæ processit postea cum abbate Vincestriæ substituto, & tulerunt sententiam, & dñs Papa confirmauit illam. Vel pōt poni casus: ꝙ abbas Leicestriæ solus citauit mortuo conindice suo: quia sub illa forma, ꝙ si ambo non poteritis, &c. & postea altero substituto cū eo processit, quod benè potuit. & hoc potius cōcordat literæ, vt patet in prin. Ber. No. per hanc decre. ꝙ q̄ causa cōmittitur dignitati non expresso nomine prælati, eo mortuo successor in eadem causa procedere debet. Abb.

partibus diem ad agendum præfixit,[a] abbatem Vincestrię de nouo substitutum[b] iudici præmortuo, illi mandato nostro porrecto: quia sub expressis nominibus locorum & non personarum commissio emanauit, sibi socium in causæ cognitione adiunxit: Nos sententiam illorum (sicut est iusta)[c] ratam & firmam habemus.

¶ Idem.

¶ *Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat appellatione remota, & sub ea forma, vt delegatus ad præsentationem eius ad quē viderit pertinere, ordinet ecclesiam: per hoc non habet instituere, sed pronunciare: & is ad quē pertinet, instituet: & si iuri suo detrahitur, licitè appellat.*

CAP. XV.

Super † eo verò quod subiungere voluisti, si de præsentatione presbyteri inter aliquos[d] quæstione suborta, cām con-

a Præfixit.] & etiā solus potuit præfigere altero mortuo, si continebatur in literis, ꝙ si ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio, nec ꝓpterea expirauit mandatum quantum ad illū defectum, sed statim altero substituto, & cōfirmato ambo procedere debent: quia temporale fuit impedimentum. C. de cur. fur. l. penul.

[Glo. se. primò inducit rationem, & vnam l. secundò obijcit dupliciter, scilicet quòd sine nominis expressione iurisdictio expiret per mortem. Secūdò quòd expressione non obstante transeat ad successorem, & soluit. Tertio quærit arg. negatiuè, & affirmatiuè, & soluit distinguendo.]

b Substitutum.] ecce quòd successor potest cognoscere vnde potuit cognoscere prædecessor & delegatus, & hoc verum est qn̄ ꝓprium nomen in literis non fit expressum: quia pro vna persona intelliguntur: quia dignitas non moritur. sed si proprium nomen in literis fuerit expressum, quia tunc commissio facta fuit personæ, successor non cognoscet: & hæc est ratio, quia (ut dixi) dignitas nunquam perit indiuidua verò quotidie pereūt. ff. de lega. 1. l. 4. si quis in fundi. Sed videtur quòd idem sit. & si nō exprimatur proprium nomē quia hoc nomen abbas talis loci, loco proprij nominis est. ff. de lib. & posth. nominatim. arg. sed non est proprium nomen, sed singulare, vt phœnix, & appellatiuum similiter, & si electus sit loco præmortui idem est, quia idem debet cognoscere vt prædecessor. ff. de iudi. mortuo iudice. in Authen. ut nulli iudic. §. & hoc iube. nus. coll. 9. Sed vr̄ quòd etiam si expressū nō sit nomen dignitatis, quòd successor adhuc cognoscere possit arg. ff. de condi. & demo. l. filiæ. §. Titia. & ff. de lib. & posth. l. placet. & l. seq. & arg. ff. de ann. leg. l. annua. §. 1. sed illud testator noluit. Sed pone quòd plures archidiaconi sunt in aliqua ecclesia, sicut sunt in ecclesia Parisień. & papa mandat archidiacono Parisień. sine additione proprij nominis, vel cognominis, ita non apparet de quo senserit, cum plures sint archidiaconi, quis ergo erit iudex? Vr̄ quòd nullus, quia si duo dati sint tutores eiusdem nominis, nec apparet de quo senserit testator, neuter erit tutor. ff. de testamen. tutel. duo sunt Titij. & si testator, dicat; exhæredo filium meū, cum plures habeat, nomine proprio non expresso, nullus est exhæredat⁹. ff. de lib. & posthu. l. nominatim. & si non apparet qs hęres institutus sit, institutio non ualet. ff. de hæred. institut. l. in tempus. §. quotiens & ff. de reb. dub. si ita fuerit. §. item. si ex pluribus. & ff. de manu. testa. cum ex pluribus. Sed vr̄

Mortuo delegato, qn̄ succedat ei alius.

Vr̄ ꝙ hoc esse non possit. 7. q. 1. in pil. us. in fi. singula. s archidiaconi, &c. Io. and.

Vt si testator plures amicos eiusdem nominis, & non tamen solum primit, apparet quo sensit hoc vult. quoties. And.

ille sit iudex quem Imperator elegerit, sicut si inter duos dubitetur de eodem legato cui potius dari dēat, hæres eligere dēt cui soluat. ff. de leg. 2. si quis seruum. §. si inter duos. & si quis intentione ambigua vsus est, quod ei vtilius est, debet accipere. ff. de iudi. si quis intentione. & ff. de iudi. solemus. & C. de cōdi. indeb. si quis seruum. hoc uidi de facto. Hic satis patet, ꝙ ille quē elegerit actor, erit iudex: qa de illo sensit cū impetrauit literas. ff. de verborum oblig. inter stipulantem. Sed si cōi consensu partium partes concordassent, & consensissent, non distinguendo de quo, quid erit, cū modò dicat actor de vno, & reus de altero, nec potest constare de quo intellexerint, quia nō concordāt? Hic dicere possum, ꝙ ille sit iudex cui primò sit literæ præsentatæ. ꝟ. de rescrip. cap. capitulum sanctæ cru. &. ꝟ. de appellatio. ut debitus. sed si esset simul præsentatio facta, tunc qui dignior est. sed si essent æqualiter digni, fortè dirimatur. ff. de indi. sed cū ambo & 16. q. 2. sors non est.

c Sicut est iusta.] hæc verba cum ponuntur in confirmationibus, conditionaliter intelliguntur. ꝟ. de confir. uti. uel inuti. examinata. & infra de concess. præbend. quia diuersitatem. secus si ponatur in priuilegio: quia priuilegium est lex priuata. 3. distinct. priuilegia. & priuilegium semper debet aliquid ponere. ꝟ. de uerb. signifi. abbate. & infra de priuile. in his. & sic ponantur in sententijs, quas Papa ex certa scientia confirmat, ut hic.

Super eo.] hæc decretalis habet casum notabilem, & multum allegatur. Communis est diuisio. Secunda ibi, Hoc tuam. Abb.

CASVS. Quæstio uertitur inter aliquos super præsentatione rectoris in aliqua ecclesia: cōmittitur causa super hoc alicui sub hac forma, ut si constiterit ius de quo agitur, ad alterutrā partem pertinere, ad præsentationem illius iudex ordinet ecclesiam appellatione remota. Primò quæritur utrum liceat iudici delegato, ignorante episcopo, archidiacono vel archipresbytero ad quem pertinet institutio præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & si aliquis illorum ad quem pertinet institutio, appellauerit, verum sit eorum appellationibus deferendum? Papa consultus respondet: quòd licèt quæstionem committat de præsentatione appellat. re. non tamen est eius intentionis facere præiudicium diœcesano episcopo, archidiac. vel archipresbytero: vnde clericus instituendus præsentari debet illi, ad quem de iure pertinet institutio. & si contra factum fuerit, eorum appellatio valebit: quia appellatio solummodo inhibita est inter quos causa vertitur, & non prædictis. No. quòd forma rescripti non est semper seruanda, vt hic patet: sed hoc fit, quia per hoc fieret præiudicium illi, ad quem pertinet institutio, nec nocet illi qui obtinuit. Item licèt causa commissa sit inter aliquos, alij tamen quos negotium tangit, admittuntur ad defensionem suam. Item appellat. remota intelligitur illis inter quos cōmittitur, & non alijs. Item res inter alios acta, alijs non nocet.

d Inter aliquos.] qui se dicunt patronos.

† Cap. 20. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Latera. par. 47. c. 3.

tigerit delegari al cui sub hac forma: vt si constiterit ius [a] de quo agitur, ad partem alterutram † pertinere, ad præsentationem eiusdem de persona idonea ordinet [b] ecclesiam appellatione remota, an liceat [c] delegato iudici, inscio diœcesano episcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero reclamante, præsentatum sibi clericũ in possessionem ecclesiæ mittere: & an si archipresbyter, [d] vel archidiaconus, [e] vel episcopus ad quem institutio pertinet appellauerit, † eorum sit appellationibus deferendum.

¶ Hoc tuam volumus discretioné tenere, quòd licèt quæstionem, quæ de præsentatione vertitur, appellatione remota cõmittamus alicui terminãdam: non tamen est nostræ intentionis, [f] diœcesano episcopo, archidiacono, vel archipresbytero, præiudicium generare: ideoque præsentandus est illi, qui instituendus fuerit: † & tenebit [g] eorum appellatio, si videntes iuri suo detrahi, duxerint appellandũ: quia non † illis, † sed partibus [h] inter quas causa commissa est, appellationis remedium est sublatum.

¶ Idem.

¶ *Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia vnius non tenet.*

CAP. XVI.

CAusam † matrimonij, quæ inter I. mulierem & Blanchacium agitari dignoscitur, Furolienensi,† & Vapicenensi episcopis nos meminimus commisisse: quibus eam viro restitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeò affecit, quòd inuita [i] & coacta inter se & virum suum confessa [k] est parentelam, sicque factum est, quòd ad iudicium [l] vnius eorum, dimisit eandem: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si ieneritis, ꝙ prælatus B. dictam I. ad

a Ius.] scilicet præsentationem, vt dixi s.

[Gl. seq. ponit quæ fuerit dubitatio.]

b Ordinet ecclesiam.] hæc verba ambiguitatem cõtinere videntur: vnde iudex credebat ꝙ ipse instituere posset clericum præsentandum, qđ nõ est verum: vnde sic expone; ordinet; idest pronunciet ordinandã ecclesiã, ad præsentationem illius, qui probauit ius patronatus ad se pertinere: & si eps, archidiaconus, vel archipresbyter consentiret delegato, valeret eius institutio.

† alterum.

c An liceat.] prima quæstio.

d An si archipresbiter.] secunda qõ.

[Glo. seq. arg. & duos casus exprimit, ex quibus illud procedit.]

e Archidiaconus.] arg. ꝙ archidiaconus vel etiam archipresbiter potest cõmittere curã animarũ, sed hoc ẽ qñ ab epo est eis specialiter cõcessum. s. de offi. archi. cũ satis. vel cum aliàs hoc obtinét de consuetudine. arg. i. de elect. dudũ. 2. & s. de offi. archid. dilecto. & i. de exces. prælat. ad hæc.

† appellauerint.

[Gl. seq. elicit duo argumenta.]

f Intentionis.] arg. priuilegia, rescripta, & alia consimilia ad tantum extendi quibus cogitatũ est ff. de pact. tres fratres. ff. de transact. cum Aquiliana. & ita intentio mandãtis consideranda est. i. de rest. spo. audita & i. de præb. cum causam. &c. ult. Item arg. quòd iuri nullius intẽdit Papa derogare. 22. q. 2. primum. i. de offic. ord. licèt. & i. de deci. ex multiplici. s. de rescrip. ad aures.

Papa nulli⁹ iuri intẽdit derogare.

g Tenebit.] & ita debet differri executio sententiæ, si per eam alicui præiudicium generatur. i. de re iud. cum super controuersia & uerum est nisi præsum. pro sit in contrarium, quod maliciosè appellatur, sicut contingit in restitutione: infra de in integ. restitut. suspicata.

[Gl. seq. notat tria. & de ultimo remittit.]

h Sed partibus inter quas.] & ita licet appellatio sit remota in literis, nihilominus possunt appellare omnes quorum interest. 2. q. 6. non solent. Item no. quòd omnes possunt se opponere, quos negotium tangit, licèt de illis non fiat métio, & sunt admittendi, 1 aliàs non teneret appellatio interposita per eos. Item argu. quòd iurisdictio extenditur ad eos, de quibus non est cogitatum. de hoc dixi sup. eod. qui quæsitum. Item arg. quòd res inter alios acta non nocet alijs. infra de re iud. quamuis. vbi de hoc tractatur, & competentius ibi ponitur quàm hic.

1 Dicit Hostié. ꝙ hæc sunt bona argumẽta, ꝙ quis i audiẽtia curię admittat ad cõtradicendũ. Ioan. And.

CAusam matrimonij.] in prima parte ponit consultatio in secunda ratio. ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter I. mulierem, & B. virum illius. Illa fuit commissa duobus episcopis, coram quibus mulier petijt restitui sibi virum suum, qui spoliauerat ipsam: qui cũ de spoliatione constitisset eisdem, mandauerunt uiro, ut eam restitueret, uir autem flagellis & cruciatibus ipsam afflixit, ꝙ inuita & coacta confessa fuit parentellam esse inter ipsam & uirum suũ: propter quod alter de prædictis episcopis tulit sententiam diuortij inter ipsos. Sup hoc delata fuit quæstio ad Papam: vnde mandat Papa quibusdam, quod si inuenerint ꝙ dictus B. uxorem suam dimiserit ad iudicium alterius iudicum prædictorum, monitione præmissa compellant eundem, ut ipsam recipiat & maritali affectu pertractet: quia cum causa duobus committitur, sententia vnius non tenet. Si verò aliqui apparuerint postquã ab ipso recepta fuerit, qui velint & possint ipsorum matrimonium accusare, causam audiant, & fine canonico decidant eandem. Not. quòd confessio per metũ extorta non præiudicat. Item confessio contra matrimoniũ facta non tenet. Itẽ cum plures sunt iudices, altero absente, nec se excusante, nec committente uices suas, sententia alterius vel aliorum non valet. Item restitutio prius fieri debet, quam principalis quęstio agitetur.

† scilicet epo, archidiacono uel archipresbytero.

† al. illi.

† Cap. 21. e. tit. in 1. cõp. & post cõc. Latera. par. 50. c. 26.

† al. ita: Torolien & Napicien. al. Tomulien.

i Inuita.] & ideo talis confessio præiudicare non debet. 31. quęst. 2, Lotharius. & 15. quæst. 6. cap. 1. & si etiam spontè id confiteretur, propter unius confessionem uel etiam amborum matrimonium separari non debet: quia sæpe ad inuicem colluderent: infra de eo qui cog. consang. uxo. suę. super eo. & 35. q. 6. §. ultimo, sed si ambo confiteantur, & fama publica consentit, tunc possunt separari. trigesimaquinta quæstio. 6. si duo. quidam tamen aliter intelligunt illum canonem.

k Confessa est.] coram 2 uno iudice tantum, cum talis confessio hodie non teneret.

l Ad iudicium unius.] & malè, 2 quia non erat ibi posita illa clausula, [quod si omnes, &c.] uel aliter se literatoriè non excusauit.

[Gl. seq. ponit Brocar. ad primam partem alleg. 9. inst. ad secundam 4. & solut.]

2 Hæ duæ glossulæ non sunt in antiquis codicibus.

a So-

a Solummodo.] arg. quod vbi aliquorum præsentia desideratur, quod in eorum absentia agitur, nõ tenet: vt 65. di. obeuntibus. & sup. de ele. cum in veteri, & C. de test. si vnus, & 66. dist. porro. & 68. dist. chorepi. & ff. de transact. cum hi. §. si prætor. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & C. de aduo. fisc. l. vlt. & ff. de iure fisci. fiscus. Arg. 63. dist. c. 1. & 2. & C. de postulan. velamento & 15. q. 7. se ix. Sol. duobus modis desideratur præsentia alicuius quantum ad necessitaté, & sic vera est prima rubrica, vt hic, & de elect. quod sicut. & c. venerabilem. Item quantum ad honestatem vel vtilitaté, & talis absentia non vitiat quod actũ est, vt in cõtrarijs. & 12. q. 2. honorantur.

b Vnius.] quid iuris sit, qñ iudices ordinarij, vel delegati, vel arbitri ferunt diuersas sententias, dic de re iudi. c. vl. & il i dicet de hoc. Si verò sunt duo iudices, & alter sine altero procedat, nõ tenet sententia, vt hic, siue etiã plures, & aliquo absente pronunciãt. ff. de re iud. duo ex tribus.

[Glo. seq. alleg. cõcord. signat contrarium, & soluit.

c Recipiat.] sic de resti. spol. ex conquæstione. arg. de ord. cog. intelleximus. Hic & in illa, ex cõquæstione possessorio agitur: & iõ cum causa spoliationis sit priuilegiata, illã semper primò est tractanda, & conuentus super spoliatione reconuenire spoliatum non potest, nisi de alia spoliatione. infra de or. cog. super spoliatione. facta vero restitutione postea cognoscai de ꝓprietate, scilicet de causa matrimonij. Illa, intelleximus. loquitur de petitorio: sed si incontinenti iste vellet probare consanguinitatem, maximè in gradu dispensabili, restitutio differtur secundùm tenorem illius decret. infra de resti tut. spoliato. literas aliàs semper facienda est restitutio.

† Vide l. fal fus. §. sed si is. ff. de furt. gl. & doc. in auth. de fideiuss. §. 1.

† affectu.

1 Vide l. j. §. si plures. ff. de exerci. & §. & Bar. in l. unica. ff. de offi. consul.

† Cap. 4. tit. qui filij sint legiti. 1. cõpil. vbi integrũ factum narrai. adde c. 3. de do lo. & contu.

iudicium solummodo [a] alterius prædictorum à se separasset † (quia cùm causa duobus committitur, sententia vnius [b] non tenet) ipsum vt eandem mulierem sicut vxorem suam benignè recipiat, [c] & maritali affectione † pertractet, monitione præmissa cogatis.

¶ Si qui tamen apparuerint, qui (postquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipsorum velint, & legitimè possint impetere, causam audiatis, & fine canonico terminetis.

¶ Idem Oxoneñ. & Vintoñ. episcopis, & abbati Hersor.

¶ *Delegatus, qui est dominus impetrantis, recusari potest.*

CAP. XVII.

ij CAusam, † quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ vertitur, vobis fratres episcopi, & Londoñ. episcopo commisimus terminandam.

¶ Verum quoniam idem F. præfatum Londoneñ. episcopum habebat suspectum pro eo quod dominus [d] est prædicti R. ipsum amouendum, & te fili abbas loco ipsius † duximus subrogandum.

¶ Idem.

¶ *A subdelegato delegati papa qui subdelegauit non in totum, non ad papam, sed ad ipsum delegatum appellari debet.*

CAP. XVIII.

CVm † te consulente: & infra ¶ Si super causa, quæ tibi ex nostra delegatione committitur, à personis [e] ecclesiasticis, vna vel pluribus, quibus (vt parcas laboribus partium & expensis) cognitionem ipsius causæ, & testium examinationem (sententia tibi reseruata) committis, appellatio fuerit interposita, huiusmodi appellationis intuitu, causam ipsam indefinitam relinquere non teneris.

¶ Lucius † iij. Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Morte delegantis non expirat iurisdictio delegati coram quo lis erat contestata.*

ij CAusam quæ.] Communis diuisio. secunda ibi, Verùm. Abb. Sic. Pars huius infra de do. & contuma. causam quæ. & infra qui fil. sint legit. causam quæ 1. & 2.

CASVS. Inter F. & R. de Ardenna, quæstio vertebatur super natiuitate Agathæ matris dicti R. causa super hoc commissa fuit episcopis Veroneñ. Mutineñ. & Londoneñ. ad petitionem ipsius R. sed quia dictus Londoñ. episcopus dominus erat dicti R. præfatus F. habebat eum suspectum, vnde Papa ad petitionem ipsius F. amouit ipsum, & loco ipsius subrogauit abbatem Herfordensem. No. cum iudex est dominus impetrantis, post legitimè recusari.

[Gl. seq. ponit sex casus recusandi iudicem.

d Dominus.] arg. est hic euidens, quòd rationabilis est causa suspicionis, si iudex est dominus aduersarij, arg. 3. quæst. 5. accusatores. & 11. quæst. 3. quatuor. & 2. eod. insinuante. & idem esset si iudex esset vasallus impetrantis. argum. 22. q. 5. de forma. Itẽ si sit suffraganeus impetrantis. infra vt lit. non contestat. accedens. Item si esset consanguineus. 2 vel aduocatus extitit, in eadem causa pro ipso. infra de app. postremò. idem videtur si habet consimilem causam. infra de iudi. causam quæ inter. argu. op. ad hoc. infra de testi. personas. De causa suspicionis tractabitur infra eod. suspicionis. & de appell. cum speciali.

ADDITIO. Vnde versus.

Quatuor ista: timor odium, dilectio, census.

Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

CVm te.] Si delegatus Papæ cõmittit causam non in totum, & a subdelegato appellatur ad Papam, per hoc non impeditur processus delegati Papæ. h. d. communis diuisio. Secunda ibi, Si super. Abb.

CASVS. Quæritur si delegatus a principe subdelegauerit vices suas alteri, si appellatur à subdelegato, verum delegatus dẽat dimittere causam indiscussam? Et respondet quòd non, sed potest procedere, scilicet si aliquid sibi de iurisdictione tenuit. Not. quòd ab auditore non potest appellari. quod verum est secundùm distin. illius dec. super quæstionem. eo. §. 3.

[Glo. seq. arguit, & tenuitir.]

e A personis ecclesiasticis.] idest, ab audientia personarum, quibus causa commissa est. Et est arg. quòd delegatus causam commissam sibi subdelegare debet personis ecclesiasticis, & nõ laicis, cum laici de talibus causis ecclesiasticis iudicare non debeant. de iud. decernimus. & decre. istam habes. eod. super quæstionẽ. circa principium. & ibi exponitur.

ADDITIO. Sed hodie est prouisum in c. statutum. in §. in nullo. de rescrip. lib. 6. vbi dicitur quod illis personis debet committere delegatus Papæ, quibus committit ipse Papa; & quæ sunt illæ personæ, habetur ibi in princ.

† illius.

2 Vel heres institutus in toto uel in parte. ff. de iudic. l. Iulianus 2.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp.

† Innocentius.

Relatum.] Per litis contestat. perpetuatur iurisdictio. In Prima ponitur decisa consultatio. in secũ da ibi, Nos itaque responsio.

CASVS. Hæc decr. correcta est; quæritur si mortuo mandatore, possit procedi per literas ab eodem impetratas ante mortẽ eius? & respõ. q̃ si lis est contestata, põt pcedi, aliàs non hodie potest, si ante citantur. ꝟ. de of. leg. c. vlt. No. q̃ morte mãdatoris re existente integra, expirat mãdatum. Item per litis contestationem perpetuatur iurisdictio.

a Contestata.] q̃d dicit hic, secundũm leges, locum habet, quòd si ante litem contestatam moria tur mandator 1 expirat mandatum, vt hic dr: q̃a lis non dr cœpta nisi per litis cõtestationẽ, in Auth. de litig. §. omnẽ, colla. 8. ff. rem rat. habe. amplius. secũdũ canones non cõsiderat tantũ litis contestationẽ sed sufficit sola citatio ante mortẽ mandatoris ad perpetuandũ rescriptũ. vnde citatione pmissa non finitur mandatũ per mortẽ mãdantis, 2 ꝟ. c. prox. & c. licèt. sed si citatio non pcedat mortẽ, statim expirat mandatũ. ꝟ. de of. lega. c. vlt. §. 1. & ff. de iurisdi. omniũ iudicũ. & q̃a qualiter fiat contestatio litis habet ꝟ. de li. cõt. c. vnico. Item sicut per libelli oblationem perpetuatur actio, C. quando lib. princ. da. lit. contest. facit l. 1. & 2. q. 6. anteriorum, & sicut res litigiosa efficitur per libelli oblationem, vt in Authent. de litigio. in princip. collat. 8. & C. de lit. Authent. litigio. eodem modo perpetuatur iurisdictio delegati per solam citationem, vt dicunt iura prædicta.

¶ Cap. 22. e. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateran. parte 7. c. 22. vbi hẽs decretũ integrum.

1 Vide tradita in l. & quia. ff. de iurisd. om. iu.

¶ Cap. 23. e. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateran. par. 48. c. 3.

2 Et rõ est, quia citatio fm Bart. est sñia, no. in l. in sacris. C. de proxi. sacr. scri. li. 12. & C. de epis. & cler. l. oẽs. & l. cum clericus. post principium.

CAP. XIX.

Relatum † est: & infra. ¶ Nos itaque consultationi vestræ respondemus, quòd si lis fuerit ante prædecessoris nostri obitum contestata, [a] mandatum morte mandatoris nullatenus expirauit. Si verò ante litis cõtestationem decessit, non est a iudicibus, quos delegauerat, ex delegatione huiusmodi procedendũ.

¶ Vrbanus iij.

¶ Si delegatus citauit ante mortem delegatis, perpetuata est eius iurisdictio. Et appellationi renunciat, qui coram iudice, à quo appellauit, litem prosequitur.

CAP. XX.

Ratum † gerimus: & infra. ¶ Sanè contulit nos deuotio vestra, ante obitum delegantis proposito citationis edicto, lite verò post mortẽ contestata, nihilominus debeat in causa procedere delegatus; Et vtrum is intelligatur appellationi renunciasse, quia ea interposita, ad producendos testes inducias postulauit, & demũ productioni & allegationi renuncians attestationes petijt solemniter publicari. ¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd cum in casu priori citatione facta, negotium sit quasi cœptũ: [b] & maximè [c] si delegatus non sit certus de obitu delegantis, potest & debet in causa procedi: tenebitque quod iustitia fuerit præuia diffinitum. ¶ In secundo verò casu videtur ab appellatione recessum, [d] si secundum ea, quæ præmissa sunt, eũ qui appellauerit, constiterit processisse.

¶ Cælestinus iij.

¶ Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, q̃ si nõ omnes, &c. priusquã appareat de impotentia tertij duo procedere nõ possunt. Et si procedant, nihil agunt. h. d. vsque ad §. adijcimus.

CAP. XXI.

PRVDEN-

tioni renunciasse videtur. Nota. quòd p solã citationẽ perpetuatur iurisdictio delegati. Itẽ tacitè per contrariũ factum renunciat quis iuri suo, siue appellationi.

[Glo. seq. declarat quare dicat, quasi.]

b Quasi cœptum.] ideo dicit, quasi cœptum quia quantum ad perpetuandam iurisdictionem cœptum est negotium, sed quantũ ad litem contesta. non est cœptum: vnde legitimas exceptiones potest opponere: vnde successor impetrantis poterit conuenire reum mortuo impetrante. argu. ꝟ. de rescrip. significauit. vbi de hoc. & arg. ff. de inof. test. post humus. §. vlti. C. de noua si delegatio. ff. de iur. om. iud. & quia ibi expone, agi cœperit per citationem ad hoc vt faciat ad propositum. & ꝟ. eo. licet. & ꝟ. de offi. lega. c. vlt.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

c Maximè.] hic bene dicit: quia idem esset, si esset certus præmissa citatione: quia posset procedere etiam si esset certus de morte delegantis, & si negotium non esset quasi cœptum, non procederet: & ideo potest procedere, cũ nondum sit certus, & negotium sit quasi cœptum. Argum. contra Insti. mandati. §. recte illi innuitur, quod si ignorans post mortem citauit, licèt postea sciat de morte, procedere potest. ff. de acquiren. possess. fundi venditor. §. j. & ff. si certum petat. l. eius qui in prouincia, 3 & in eadem l. contrarium dicitur.

ADDITIO. Aliud in iudicio. si enim procurator haberet actionem mandati, officium suum videretur ei damnosum.

d Recessum.] ex præsumptionem iuris, quòd iuri suo renunciare præsumitur qui iuri suo contrarium facit. ꝟ. de test. cum veritate. 4 que loquitur de hoc eodem negotio. & est eiusdem Vrbani. & in ea de appe. sollicitudinem. & inf. de his quæ fi. à ma. par. c. ex one. vi. i de hoc multa argu. inuenies. & infra de vi. & honest. cler. c. vlt. & C. de iure dot. imp. l. 1. & ff. de min. si filius. ff. de inoff. testam. si exhæredatus. & l. si proponas. §. j. & 74. distinc. aut Hadrianus.

Ratum.] communis diuisio. Secunda ibi, Nos autem. Et quælibet pars subdiuiditur, vt patet in textu. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam causa fuit commissa iudici delegato, ipse statim citauit partes; lis verò contestata fuit post mortem delegantis: quærebatur vtrum possit postea in causa procedere delegatus. Secundò ponitur alia quæstio. ecce aliquis appellauit à iudice, postmodum petijt terminum ad producendum testes, & attestationes receptas petijt postmodum publicari: quæritur an per hoc appellationi renunciasse intelligatur? Ad primam quæstionem respondet Papa, quòd citatione facta negotium est quasi cœptum, & præcipuè si delegatus non sit certus de obitu delegantis, vnde legitimè potest in causa procedere. In secunda quæstione respondet: Si vera sunt præmissa, appella-

Prudentiam.] Diuiditur istud prin. in duas quæstiones. Secundò simul illas soluit tenendo rationem decidendi. Secunda ibi, in hoc casu. Abbas.

CASVS. In prima parte ponitur talis quæstio: ecce causa committitur tribus iudicibus cum illa clausula, [q̃ si omnes interesse nequiuerint duo nihilominus in causa procedant.] duo illorum citant reum, quæritur vtrũ ille

3 Vide d. c. excõ. mini. Apostolici super gl. quod sequitur de præb. c. dũ ad finẽ. 6. Io. And.

4 Concordat præscriptis [illegible] 1. C. de in[illegible] do. & l. [illegible]giñe, C. [illegible] muri leg. l. 11.

sic teneatur venire, post istā quæstionem statim facit aliam quæstionē. Tres iudices citant reum, in termino constitutio, comparuit coram duobus tertio absente nec se excusante, vel committente vices suas, quęritur vtrum duo præsentes possint in causa procedere, & eam per sententiam diffinire. Ad primam quæstionem non rńdet papa directè, sed rńdendo ad secundā intelligit prima soluta: dicit papa ꝙ cū aliquis non ostenderit legitimè se cum alijs interesse nō posse, vel alias de hoc cōstare canonicè nō poterit. alij in causæ cognitione procedere non debent. qđ si fecerint, non ualebit, quia integrum est iudiciū qđ plurimorū sententijs confirmatur, & papa libentius committi causam duob. quam vni, & trib. quam duobus: quia & si 2 facerent, formam rescripti non seruarent. per hoc intelligitur quæstio prima soluta: quia si tres citant partes, & duo illorum tertio absente procedere non possunt: ergo. & si duo tantùm citant, reus ad ipsorum citationem venire non tenetur.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cōpilatione. alia loca in quibus sunt cętera fragméta huius capitis indicat hic glossa.

tiam a † tuam: & infra. ¶ Quinto loco b supplicas informari, vtrum cum tribus causa committitur, ita quod si omnes itereſſe nequiuerint, duo eā nihilominus exequantur: si reus à duobus tantum fuerit conuocatus, venire necessariò teneatur, c Et si citatus à pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente per se, vel † per literas (vt solet fieri) excusante, an duo præsentes in causa possunt procedere, & eā sentētiæ calculo d terminare? ¶ In hoc casu taliter respondemus, quod cum aliquis delegatorū iudicum, per certum e nuncium, vel excusatorē

† nec, in quodam vetustissimo.

1 Hæc glossula non est in antiquis libris.

a Prudentiam] per 1 hanc decre. not. cautelam, si quis est excōicatus, & ab excōicatore absolui si pōt vel non vult, faciat literas impetrari super aliquo negotio contra alium suum aduersarium ad amicos iudices, & sic poterit ab eis absolui, vt hic dicit.

b Quinto loco.] primam quæstionē habes. ꝭ. de mu. peti. c. prudentiam. secundam & tertiam. ꝭ. de appel. lat. secundo requiris. quartum habes ꝭ. de transact. ca. præterea. 2.

[Glo. seq. tractat q. tex. arguens primò ad negatiuā. Secūdò ad affirmatiuam. Tertiò ponit distinctionē Io. quam approbat. in fi. format duas qstiones, quas soluit.]

c Teneatur.] ad hanc qōnem non vr papa rńdere, sed vr quòd non teneatur venire. ꝭ. eo. causam matrimonij & ꝭ. de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. cum sicut. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinita verùm si plures. & ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arb. si in tres. & l. se præterea si ueniret, illi duo non possent procedere: & ideo non esset contumax, si non veniret, vt ff. de iud. non videtur & ff. de pecu. eo tempore, & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. præterea non videtur esse in mora, q. se pōt tueri per exceptionē. ff. si cer. pet. lecta est. ff. de vsu. sciendum & ꝭ. vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. si verò aliter. ad fi. & ff. iud. sol. vir bonus. Contra videtur, quòd teneatur uenire, qm quilibet illorū est iudex in solidum, cum sit res indiuisibilis. 24. q. 1. loquitur. ꝭ. de iure pat. c. 1. & ff. de bo. lib. si libertus. in fin. & ff. de ser. viæ. & C. de reli. si sepul hrum. & ff. de reli. vel quod. & ff. ad leg. Fal. 1. §. si usufructus. Item unus solus consul procedere potest altero absente. ff. de off. consul l. vnica. arg. C. de aucto. præst. l. vlt. §. sancimus. & ff. de exercito l. 1. §. si plura. tñ ille. §. p utraq; parte facit. & est arg. no. ff. de fideic. lib. si legatario §. 1. & quilibet tenetur saltē uenire allegaturus priuilegiū suum. ꝭ. de app. cum parati. ff. de iud. si quis ex aliena. & ff. si quis in ius uo. non ierit. l. 2. 1. rñ. Ad hoc distinxit Io. & bñ, utrum iudices sint ordinarij vel delegati: si a iudices sunt ordinarij, uno absente reliqui possunt procedere, per iura, qua ad hoc sunt inducta, cum quilibet per se in solidum habeat iurisdictionē. in delegatis uel arbitris secus est: quia uno absente reliqui nihil possunt facere, nec tenet quod fit ab eis. ꝭ. eo. causam matrimonij. & ꝭ. eo. l. vno delegatorum, & infra eodem capitu. prudentiam i. & ff. de re iudic. duo ex tribus. licèt enim quilibet eorum habeat iurisdictionē in solidum, eam per se nō pōt exercere quia loco vnius intelliguntur, sicut plures furantur vnam trabem, ita ꝙ nullus eā furatur, & tñ quilibet tenetur. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fi. simile ꝭ. de rescri. pastoralis in fin. & sic patet ꝙ iste de quo qritur ad talē citationē nō tenetur venire. & si di is ꝙ papa non rńdet ad qōnem, imò bene rńdet: qa rńdet ad secundā, quæ est, utrū duo pńtes absente tertio, & se nullo mō excusāte, pcedere possint, ꝙ non dēt procedere: & si processerit, quòd nihil putabūtur egisse. bñ rńdet ad primā qōnē, q2 secūda soluta itelligitur prima soluta, quia si nihil facere possunt, sequitur, quòd nō tenetur venire, & sic quasi superflua relinquitur quæstio prima. ꝭ. de rescrip. pastoralis. sic ꝭ. de iure pat. postulasti. vbi, per solutionem vltimæ qōnis, soluuntur præcedentes, & sæpe sic inuenies. Et sic dico quòd qñ duo citant tantùm, & hoc constat, citatus non tenetur venire: 3 in quo casu loquitur hæc decret. quia hic ponitur pro quæstione, quòd tñ duo citant, & est qō iuris: ergo respondeo quòd non tenetur. Sed si tu ponas quòd tres sunt dati iudices contra te, & duo citāt te per literas suas vel nuncium, & nulla fit mentio de tertio, hic non est certus de facto, imò potes dubitare an tertius se excusauerit vel commiserit vices suas illis, & ideo licèt minus cautè faciant, quia non faciunt mentionem de tertio in literis suis: Tutius est ire & videre an habeant auctoritatem a consocio; & si habēt, benè possunt procedere: si verò non habeant delegationem vel excusationem a suo consocio, non possunt procedere, vt ꝭ. ca. proxi. & potes agere contra illos ad interesse, eo quòd te calumniosè citauerunt, nec in hoc possunt prætendere errorem, cum in hoc sunt certi; & quòd teneatur ad interesse, patet de sent. excom. sacro. Sed pone quòd duo procedant contra istum absentem citatum, & tertius postmodum habeat ratum quod illi fecerint, numquid ualet sñia sicut valet in electione ꝭ. de ele. quòd sicut? Dico quòd nō ualet sñia talis per ratihabitionē tertij, cū ab initio nulla fuerit, 4 vnde postea ratificari non pōt. ff. de reg. iur. quod ab initio. in fin. Item quid si partes consentiant ut duo procedant: numquid valeret talis processus tertio non veniente, nec se excusante? Non credo quòd partes possint illis dare illam iurisdictionem. C. de iur. omnium iud. l. priuatorum consensus. & inf. eo. P. & G.

3 Hoc tenet Inn. Alij dicunt ꝙ duo possunt pcedere in his q nō capiūt dilationem. ar. ff. de admi. tu. tutor qui repertorium. qđ nō placet. Vin. Io. And.

4 Concor. l. 2. & ibi Bar. C. com. utri. iudi. & l. si mater. §. interdictū. ff. de excep. rei iudi.

d Sniæ calculo.] i. 5 finali vel diffinitiua sñia. vnde calculus multipliciter sumitur, vt patet in his versibus.

Calculus est ratio numerus, sententia Carbo.
Calculus est pōdus minimus lapis ensis acut9.
Libro Papia si vis exempla require.

5 Hæc non est glossa, licèt i aliquot antiquis inueniatur, sed in margine ita, ut appertè nō esse glossa cognoscatur.

[Glo. seq. quærit & soluit: iterum quærit & soluit.]

e Per certū nunciū.] qui sit certę & approbatę fidei. 97. di. nobilissimus. Sed cui dēt fieri fides ꝙ sit certus nuncius? Dico ꝙ iudicib. consocijs. arg. ff. rē ra. hab. nec satisdatio. & fides facienda est iudici, cum sm ea, q corā eo probātur, dēat iudicare. ꝭ. de renunc. in præsentia. & 3. q. 7. iudicet. & partibus ēt de hac delegatione vel excusatione dēt fieri fides: quia per hoc constat an habeant iurisdictionē, de quo facere fidē debent. ꝭ. eo. cum in iure. Sed numquid illi nuncio vel excusatori creditur sine literis? Non credo, quantumcunque honestus sit uel fidelis. inf. de prob. quoniam contra falsam. & vni testi

Si iudices sint ordinarij, uno absente, reliqui procedunt. secus in delegatis.

Nuncio seu executori sine literis an credatur.

testi. non credit quantumcumq; honestus sit. 4. q. 3. c. si testes. vers. vnius testimonio. & ideo sequitur literatoriè destinatum, & ita potius credit literis, q̃ nuncio; hæc enim est idonea probatio, quæ fit per literas. ff. de pign. ꝯhitur. 18. dist. placuit, & quod dicit literatoriè destinatum, respicit vtrũque diuisim, vel est expositiuum.

ADDITIO. Sed nũcio iurato credit. ī. de app. cũ parati. vbi de hoc.

[Gl. seq. obijcit ꝑ locum a diuisione, & soluit.]

a Nõ ostenderit.] Vr ꝙ non debeat eũ certificare: quia ipsi certi sunt, si non interest, hoc contingit vel quia non põt, vł q̃a non vult, sed in utroq; casu procedere dẽnt. vt hic dr. §. adijcimus. ergo cũ certi sint, certificati non debent, ut ff. de act. emp. & ven. l. 1. ī fi. Rñ. licèt sciant hoc eis denunciãdũ est semper enim debet constare de hoc antequã ꝓcedat, q̃a posset esse ꝙ benè vult interesse, nec ꝑ eũ stat, sed ꝑ partes, q̃ ipsum ducere debent suis expensis: quia cũ suis expensis venire nõ tenentur, vt benè colligitur. ī. de vi. & hone. cleric. cũ ab omni specie. de hoc ibi notatur. & est simile si mulier sciat libellũ accusationis esse porrectum, rectè tñ nubet dũ ei nõdũ est denũciatũ. ff. de adul. denũciasse. circa prin. arg. ff. q̃n dies leg. ce dat. hmõi legatum.

† Facit ad hoc text. cũ gl. in l. magistros. C. de profes. & me. lib. 10.

† Cognitio- ...

literatoriè destinatum, non ostenderit [a] se interesse non posse, vel alias de eodem canonicè [b] constare non poterit, residui procedere ad causæ cognitionem non debent, † quod si processerint, nihil [c] reputabuntur egisse.

¶ Illa quippe [d] fuit antiqua Apostolicæ sedis prouisio, vt huiusmodi causarum recognitiones † duobus [e] quam vni, tribus quam duobus libentibus delegaret, cum (sicut canones attestantur) integrum sit iudicium, quod plurimorum [f] sententiis confirmatur. Mandati siquidem excedere fines probaretur, si quis citra formam [g] rescripti accepti præsumeret iudicare.

¶ Clausula: si non omnes poteritis, sub impotentia includit voluntatem quo ad purificandam iurisdictionẽ coniudicum. Idem in duobus datis cum clausula; quod si ambo. hoc dicit vsque ad §. sexta.

¶ Adiicimus etiam, quod vbi fuerit in commissione appositum, vt si omnes interesse nequiuerint, duo † eam nihilominus exequantur: si aliquis ex ipsis cum possit, [h] noluerit [i] interesse, duo nihilominus in causa procedant: [k] licèt ille tertius grauissimè sit arguendus, [l] pro eo qđ mandatum Apostolicum exequi subterfugiat, aut contemnat.

¶ Idem quoque per omnia dicimus obseruandum in † causa, quæ committitur duobus eo apposito; vt si ambo interesse nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

¶ Si reus coram delegato obijcit excommunicationem actori, quam non probat infra tempus debitum, auditur actor, si verò probat, delegatus absoluet actorem, si excommunicatus est propter causam sibi commissam, si propter aliam, ad excommunicatorem suum illum remittet, qui si non vult eum absoluere, delegatus papa eum absoluet, nisi sit de casibus papæ reseruatis: hoc dicit.

cuius auctoritati fletur, vt dicit §. principaliter. & ī. eod. suspicionis. §. 1.

f Plurimorum.] quod enim a pluribus quæritur sapientib. facilius inuenit. 10. dist. de quib. & per plures hoĩes perfectissima ueritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. ad fin. & 64. distinct. extra conscientiam.

g Citra formã.] versiculus iste ꝓbat ꝙ duo tñ procedere nõ debent, & citatio est de processu. ī. e. pastoralis. §. 1. & ī. đ probatio. q̃n falsam. & si procedant, nihil egisse reputabuntur. ergo si citãt nihil faciunt: quia de toto ad partẽ negãdo ualet argumẽtum: & sic per hoc probantur quæ dicta sunt in prima notula, & sic forma rescripti seruãda est. s. de rescrip. cum dilecta. & quia omnibus iurisdictio demandatur, ab omnibus debet citari.

ADIICIMVS. Primò decidit vnũ casum. Secundò aliũ consimilem ibi. Idẽ quoque. Abbas Siculus.

CASVS. Vbi in commissione appositũ si omnes interesse nequiuerint, duo nihilominus exequãtur. Si aliquis illorũ cum possit noluerit interesse, alij nihilominus ꝓcedere possunt quãuis ille sit de hoc arguẽdus, ꝙ mandatũ Apostolicũ exequi contẽnit. & idem dicendũ est per oĩa q̃n scribitur duob. cũ illa clausula, ꝙ si ambo, &c.

† In quibusdam manuscri. ita. duo uel tres nihilominus &c.

† al. ...

b Canonicè.] puta per testes, vt probetur absens longè ut haberi non possit, uel infirmus. arg. ī. de cler. pegro. tur.

c Nihil egisse.] per hoc noueris esse solutã primo loco ꝓpositã quæstionẽ, hæc solutio includit in se illius solutionem, vt dictũ est in prima notula. si ī. de fri. & male, & impo. cõe. fraternitatis. & s. eo. super eo.

d Illa quippe.] interpositio est ob hoc quia fecerat mentionẽ de pluribus iudicib. q̃a nihil facit ad quæstionem, & ille versiculus, mãdati si quidẽ, &c. cõtinuatur præcedenti solutioni, & illa clausula, illa quippe, &c. competentius poneretur post illã clausulã, mandati si quidem, & sic esset tota continua & planior, uel satis potest legi tota continua.

e Duobus q̃ vni.] secus est in arbitris: quia propter naturalem hominum facilitatem ad dissentiendum, melius compromittitur in vnum quam in duos, quia res ferè sine exitu est. ff. de arb. item si vnus. §. principaliter. & ī. de arbi. innotuit. tamen si cõpromittitur in duobus, tenet compromissum, & prætor cogere debet illos, vt si dissentiant, tertiam eligant personam,

h Cũ possit.] & hoc absq; periculo rei familiaris, q̃a tunc nõ tenet negligere sua. ff. de iud. si lõgius. 1. in fi.

i Noluerit.] hoc est qđ additur ei qđ supra dixi, si oẽs interesse nequiuerint. & ibi potes hoc verbum supplere, uel interesse nequiuerint, aut noluerint, &c.

K Procedant.] postquam constiterit ꝙ interesse non vult, vt s. dixi in alio casu quando interesse non possint. supra de rescrip. sollicitatus.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l Arguendus.] imò & puniendus, ꝑ eo ꝙ mãdatum Apostolicũ exequi non vult, vt s. de rescrip. sollicitatus. sed quis arguet eũ aut puniet? Coniudices? non, q̃a par in parẽ non hẽt imperium. s. de elec. innotuit. & ff. ad Trebel. 1. le. a quo. §. tẽpestiuũ. ordinarius? nõ, quia delegatus maior est eo qui tñ ad illã cãm argu. s. eod. sane 2. & ī. de offi. ord. pastoralis. §. 1. superior: ergo eum puniet, cuius mandatũ exequi non curat. C. de temp. appellat. l. vlt. §. illud. Et cõiudices debent superiori denũciare negligentiam ipsius. arg. ī. de præben. graue. ad fin. 2. q. 6. ca. ꝓpter sufficit sua redargui, cum per hoc non præiudicetur partibus. quia alij ꝓcedere possunt.

e Graui. ī. de don. ad Apostolicæ versi. vnde cum grauem cum concor dan. alias vix cessante executio, cum uix inueniatur quis qui fit circa singularia negotia ali... tulũ occup... e. ſm Hos Io. And.

SEX.

SEXTA. Supra visum de his quæ opponuntur in personam iudicis: nunc subijcit de his quæ opponuntur in personam actoris. Et h. d. vsque ad §. si verò. primò ponit principalem quæstionem, quam secundò soluit: ibi, Hanc dubitationem. Abb. Sicul.

CASVS. Petrus impetrauit causam cõmittit ꝯ Martinum iudicibus super aliqua quæstione: pendente ista commissione Martinus fecit citare Petrum prædictum pro alia causa coram ordinario, vel coram delegato: ꝗa Petrus iuri nõ parebat, fuit excommunicatus ab ordinario vel delegato. dum sic esset excommunicatus, cœpit conuenire Martinum coram suis iudicibus delegatis: Martinus reus obiecit Petro actori, ꝙ in iudicio stare non põt, cũ sit excõicatus: quæritur si reus non velit statim probare ipsum excõicatũ, aut non possit, vtrum actor audiri debeat donec reus probauerit ipsum excõicatum? Ad hoc respondet Papa, ꝙ si reus statim vel intra terminũ competentem non probauerit quod obiecit, actor postmodum audiatur: veruntamen si constiterit vel per cõfessionem actoris, vel alio legitimo modo actorem excõicatum esse, tunc ab ipsis iudicibus delegatis ſm formam ecclesiæ d[illegible] absolui[illegible] si ab ordinario vel delegato ꝑ ꝓ aliam iustam causam fuerit excõicatus, ad suũ excõicatorem debet remitti absoluendus: [illegible] si ille maliti[illegible] ipsum non absoluerit, iudex delegatus ipsum absoluat: dũmodo nõ sit tale genus excõicationis, cuius absolutio sedi Apostolicæ reseruatur: quia ex quo principale sibi cõmittitur, & accessorium co[illegible]missum intelligitur. ex solutione prædictæ quæstionis oritur alia quæ talis est; Ille actor excommunicatus absolutus est præstito iuramento ꝙ stabit mandatis ecclesiæ: quæritur coram quibus debeat stare iuri de causa illa pro qua fuit excõicatus, an coram suo excõicatore, an corã istis delegatis? Rñdet ꝙ corã suis excõicatorib. dẽt iuri parere, ꝓ cã illa ꝓ qua fuit excõicat[9] ab eis, nisi cã illa specialiter alijs iudicibus fuerit delegata. Sed si excõicatores in cã illa malitiose ꝓcedere distulerint, tunc delegati isti i cã illa ꝓcedere poterunt, & suã iurisdictionẽ tãq̃ in accessorio exercebũt. Nota plura notabilia ĩ hac decr. Primò cum plures sunt iudices cum clausula illa. quòd si non omnes, & c. duo sine alijs procedere non possunt, nisi primò constet legitimè quòd tertius interesse non potest. Item forma mãdati diligenter est seruanda. Item delegatus si interesse non vult cũ alijs, alii procedere possunt, cum de voluntate ipsius cõstiterit. Itẽ exceptio excõicationis repellit agentem. Itẽ ordinarius vel delegatus per negligentiam vel malitiã, amittit iurisdictionẽ. Itẽ delegatus eandem hẽt iurisdictionẽ in accessorio, q̃ in principali. Item cã reconuentionis accessoria censetur ꝑꝑ malitiã priorum iudicũ.

¶ Sexta nobis proposita ex parte tua quæstio cõtinebat, quòd cum aliquibus iudicibus causa committitur, & quandoque contingit, quòd reus actori objicit, quod stare non potest in iudicio, vt pote vinculo excommunicationis [a] adstrictus: si reus non velit statim [b] eũ probare excommunicatum, siue non possit, an actor nihilominus audiri debeat, donec [c] super eo quod objicitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter remouemus † quod † si ille, qui tale quid objicit, statim vel infra terminum [d] competentem, [e] non probauerit legitimè quod intendit, actor permitti debet vt sine offendiculo quolibet audiatur. ¶ Cæterũ si vel ex confessione [f] actoris,

a Vinculo excõicationis.] sed vr̃ quòd si excommunicatus impetret rescriptum tacito de sua excommunicatione, quòd valeat postquam fuerit absolutus. arg. C. de preci. impe. off. l. vniuersis. Item argu. quòd per absolutionẽ quis in pristinum statum reducatur. argu. 4. q. 1. c. 1. & 2. & quia cum sit pœna, non debet extendi, sed potius restringi. ꝫ. de his quæ fi. à ma. part. cap. quæsiuit. & de pen. dist. 1. c. pœnæ. 1 Sed contra s. de æta. & qual. c. cum bonæ. & sup. de rescri. c. dilectus. & ꝫ. de appel. c. pastoralis. verum est quòd literæ ab excõmunicato impetratæ hoc tacito, nõ valent ad agendum vel ad beneficium obtinendum, vt dñt cõtraria: sed ad sui defensionem obtentæ, puta quia appellauit, tunc benè valent literæ: licet non faciant mentionem excommunicationis. ꝫ. de excep. c. cum inter. c. dilecte. & c. significauerunt. & c. vlt. & quod hic dicit, s. absoluant eum, & postmodũ procedant, locum hẽt qñ post literas impetratas fuerit excõicatus ab homine vel a iure: & ideo eo absoluto valent literæ: qđ patet ex eo qđ dicit: non põt stare in iudicio: nec dicit ꝙ literæ non valent, sed dic super hoc ſm qđ notatur. ꝫ. de excep. c. pia. in glo. quæ incipit, sed mirum. versus finem.

b Statim.] idest 2 infra octo dies. infra de excep. c. pia.

c Donec.] Hic fuit dubitatio, vtrum esset procedendum super principali, non obstante exceptione opposita, donec de ipsa excõmunicatione constaret, vt simul super principali exceptione procederetur. quòd non dẽt esse, imò superſedendũ est super principali quæstione, donec termino cõpetenti ꝓbetur exceptio. ꝫ. de iudi. c. exhibita.

d Terminũ.] & ita nõ plures. ꝫ. de appel. c. secundo requiris. & c. cum speciali.

e Cõpetentem.] hodie terminus iste non est ad arbitrium iudicis, sed infra octo dies exceptio excõicationis ꝓbari dẽt, die, in quo ꝓponitur nõ cõputato, ꝙ si ꝓbata non fuerit iudex in cã ꝓcedat: reũ in expẽsis actori quas ꝑ ꝓ hoc fecisset docuerit, condẽnando, taxatione p̃missa, & vltra duas vices hæ[c] exceptio non proponatur seruato tenore decre. & qui excõicationem opponit, speciem ipsius & nomen excõicatoris exprimere debet, ut in decret. Inno. iiij. in quo omnia hæc statuuntur, & incipit: pia consid[e]ratione. inf. de excep. [lib. 6.]

[Gl. seq. reci. per q. an in executionibus contestanda sit lis, & arg. quòd sic in contrarium alleg. vnum c. ponit quotundam obseruantiam, quam in antiqua gl. reprobat, in additione approbat.]

f Ex confessione.] ex loco isto satis colligitur, quòd super exceptione debet lis contestari inter partes, & iurari etiam de calumnia in ciuilibus, sed nõ in spiritualibus, sed de veritate dicenda: quia exceptiones debent dari inscriptis. ꝫ. de prob. c. quoniam contra sicut etiam datur libellus. inf. de lib. obla. c. ignatus episcopus, & ad exceptionem debet ille contra quem proponitur rñdere, vt hic dicit, & sic lis contestatur. [illegible] negauerit actor exceptionem, tunc iurabitur de calumnia. inf. de fideius. c. constitutus, & est opi. arg. C. de iur. calum. l. 1. 3 & postea per confessionem non constiterit de exceptione, probabit illam per testes; vel alio modo quo poterit, vt per instrumenta, alias processus non valeret: lite non contestata. inf. lite non contest. c. per totum arg. contra inf. de iud. c. 2. super hac exceptione uel alia cõsimili ubi crimina opponuntur, testes compelli nõ debent. ꝫ. de test. cogen. dilectorum. quidam tamen non obseruant hoc in exceptionibus, & malè, sicut credo. qa ordo iuris ubique est seruandus, cum proceditur iure ordinario. & hoc probatur ꝫ. de app. c. interposita. §. vl. tñ iura illa quæ dñt, quòd lite non contestata, nõ tenet processus, loquuntur in negotijs principalibus, vnde satis põt dici, quòd nihilominus valet ꝓcessus in exceptionibus dilatorijs & emergentib. licet lis non fuerit in his cõtestata, 4 ꝙ nullo iure cauet, quòd in his ꝓcessus nõ teneat, cõtestatione omissa, iuxta illã regulã. Multa fieri nõ dẽnt, & c. de reg. c. ad Apostolicam. Ber.

† Amouemus.

† al. ita: ꝙ si ille q̃ taliter tale quid obiecit.

1 Hæc glossula, & illa super uerbo, terminũ, nõ sunt in antiquis libris.

Litis contestatio an debeat fieri super exceptione.

3 Nõ cogit pars ꝓbare nisi qui probationẽ exposcit, iuret de calũnia. Ioan. And.

4 Hãc gl. dicit hic Abb. sing. ad hoc quod in exceptionib. dilatorijs nõ est necessaria lit. cont. & libelli obl[a]tio, & iuramentũ de calũnia.

Concord. ... in l. ñ du[m] ... cũ ꝑcor. de pœn.

vel alio † quolibet modo [a] legitimè constiterit, actorem esse vinculo excommunicationis [b] adstrictum, a iudicibus delegatis secundum formam [c] ecclesię, valet absolui, ita vt si propter aliam [d] iustam causam & euidentem ab ordinario iudice, vel delegato excommunicatus fuerit, ad excommunicatorē [e] debet absoluendus remitti: qui † si malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu † ecclesiastico liberè exequantur: dummodo non sit tale genus excōmunicationis illius, cuius absolutio sedi Apostolicæ reseruetur. [f] Explorati [g] quidem iuris existit, vt delegatis iudicibus, quibus principale committitur, & accessorium committatur.

¶ *Absolutus à delegato super causa, pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit, seu respōdebit super aliqua causa; nisi sit alteri delegata, si excommunicator malitiosè distulerit, delegatus qui absoluit, cognoscet. h. d.*

¶ Si verò ab his fuerit præstito iuramēto, quod stabit mandato ecclesiæ absolutus: Rufus interrogas, an coram eisdem delegatis, † vel ordinario, à quo excommunicatus extitit, teneatur super eadem causa pro qua excōmunicatus fuerat, respondere; & quorum debeat iudicio vel mandato stare. ¶ In quo casu taliter respōdemus, quòd coram ipsis excommunicatoribus, [h] super illa causa, pro qua fuerat excommunicatus, stare debet, & eorum seruare mādatum: nisi specialiter fuerit illud negotium alijs iudicibus † à sede Apostolica delegatum. Quod si excommunicatores malitiosè distulerint, [i] tunc delegati eandem iurisdictionem, quā in principali, [k] & in accessorio [l] exercebunt.

¶ Innocentius tertius Rhegiñ. archiepiscopo. & episcopo Cephaduleñ. †

¶ *Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine subdelegatione tertij procedere nō possunt. Quod si fecerint ab eis poterit appellari. Idem si sunt dati cum clausula. quod si non omnes. non enim valet processus duorum tertio incōsulto hoc dicit, comprehendendo vtrumq; intellectum.*

a Quolibet modo.] puta testibus vel instrumento. ȷ. de test. c. veniens. & ȷ. vt lit. non contest. c. quoniam frequenter.

b Excōicationis.] maioris scilicet, quia minor non repellitur ab agendo, nec à consortio fidelium, ȷ. de excep. c. à nobis. nec ab electione. ȷ. de cle. excommu. mi. c. si celebrat.

c Formam.] quæ duplex est. ȷ. de verbo. signif. c. ex parte. [Glo. seq. not. & arg. alleg. 5. iura. in contrariū alleg. tria. soluit & benè, sed in additione ab illa solutione recedit.]

d Aliā iustam causam.] secus esset si ꝑ eandem causā, q̄ nunc delegatur: quā non teneret iurisdictio, si se excōicans suppressit, vel si expressit, à delegatis istis absolueret, nec remitteretur ad primos, imò tacita veritate de alia commissione, non valerent literæ, vel de processu ordinarij. arg. ȷ. de appel. c. vt debit°. Lau. sed hic non dicebatur actor excōicatus ante impetrationem literarū: qđ patet ex ipsa litera, & notat in glo. quæ incipit, sic vr. Hoc qđ dr̄ in ista notula, olim seruabatur: hodie vero literæ impetratæ ab excōicato b̄n valent & eo absoluto procedit ꝑ eas. ȷ. de excē. c. pia. [lib. 6.]

e Ad excōicatorē.] quia isti delegati aliās non habent potestatē illū absoluendi, nisi primò illum excōicatorē requirant; quod si non fecerit primus ordinarius vel delegatus tūc illum absoluere possunt præstito iuramento prius quòd stabit mandatis ecclesiæ super eo ꝑ quo prius fuit excōicatus: aliās si statim illū absoluerent, non credo ipsum esse absolutum. 11. q. 3. c. per. & C. si a non cōp. iud. l. vlti. & ff. de reg. iur. l. factū a iudice, quia sub conditione hoc mandatur: & ita ante conditionem existentem etiam absoluere ipsum non possunt. v

f Reseruetur.] 18. q. 4. si quis suadente. ȷ. de sent. excomm. tua nos.

g Explorati.] q. d. hoc nō vr̄ eis commissum. & Papa rńdet quòd commissum intelligitur tanquam accessoriū, & est rāō tacita quæstionis, & sic absolutio est accessorium, quia sine illa cā principalis procedere non potest: quia non auditur nisi absoluatur actor, supra eo. c. præterea. ff. de iurisdi. om. iud. l. 2.

ADDITIO. Et expone explorati, idest, discutiendo declarati, enucleati, manifesti, & clari.

SI VERO. Continuatur iste §. ad præcedētē hoc ordine. s. fuit dictum, ꝙ si excōicator non vult absoluere actorem ad requisitionem delegati, ꝙ ipse delegatus poterit absoluere ne impediat cognitio causæ sibi commissæ: sed qa excōicat° absoluitur præstita cautione, de parendo iuri in illa causa, pro qua fuit excōicatus, dubitatur coram quo iudice iste deberet parere iuri in illa causa, ex quo iste delegat° istū excōicatum absoluit, & rńdetur vt patet ī litera. Et primò ponitur qō incidens. se cundo solutio: ibi, In quo.

h Excōicatorib°.] nisi ab ipsis fuisset legitimè appellatū, vel nisi aliam legitimā exceptionē opponere posset ꝯ illos ȷ. eod. insinuante.

i Distulerint.] s. ꝓcedere in causa illa, pro qua ille fuit excōicatus. Et sic vr̄ ꝙ actor & reus codē tempore possunt litigare corā diuersis iudicib°, & sic ē ꝯ. C. de sen. & interlocu. omn. iud. in auth. & consequenter. de hoc dixi. s. de rescrip. c. vlt. hodie standum est decre. Inn. iiij. de rescrip. quæ incipit, dispendia litium. [lib. 6.]

k In principali.] sic è conuerso idem iuris in accessorio, & in principali. ff. de accep. & ꝑ iusiurandū. §. & si fideiussori. [Glo. seq. quærit & soluit, & notat & dat simile.]

l Accessorio.] accessorium vocat causam illā, ꝓ qua fuit excōicatus, actor hmōi causę, & sic respondebit reo in hac causa sub iudicibus delegatis, quos ipse impetrauit si reus voluerit ipsum recōuenire. ȷ. de mu. peti. c. 1. & 2. & ꝓ cā alterius tertij ab isto reo fuit excōicat° qđ erit° nihilominus absoluent eū ꝓstito iuramēto, ꝙ stabit mandatis ecclesiæ. & procedēt in negotio sibi commisso principali: sed in alio procedere non possent etiam si ille reus, & ille actor contentire: quia iurisdictio istorū prorogari ad istū tertium non posset cum de illo in literis mētio nō fiat cū talis iurisdictio sit delegata. ȷ. eo. P. & G. in fi. & not. ꝙ isti excōicatores per negligētiā perdunt suā iurisdictionē, tā circa absolonē ꝙ super principali negotio, sic. ȷ. de fo. cōp. c. si cut.

† aliqu.

† scilicet excōicator.

† al. de ritu.

† Qui pridie antea absoluerunt eum

† Vox, iudicibus, deest in oībus manuscrip. & in vno ita: nisi spāliter illud fuerit alio euctis simo ita: nisi spāliter merit istud negotium, &c.

† Cephaluden.

a Concord. tex. cum gl. 11. si quis locuples. ff. de man. test.

1 Concor. §. si verò, in auth. de q sto. coll. 5. & in auth. vt differ. iud. §. si tū coll. 9.

cit.& c.seq. 1 & ita delegatus supplet negligentiā alterius delegati vel ordinarij. sicut ordinarius supplet desidiam delegati. j. de off. ord. c. significauit.

CVm causa.] Diuiditur hæc decre. in duas partes. nam primò recitat factum super quo & pro quo fuerat appellatū. Secundò cōmittit appellationis causam: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compila.

CASVS. Inter archiep̄os Montis Regalis & Rosan. vertebatur quæstio super quibusdam decimis. causa super his fuerat commissa archiep̄is Capuano & Panormitano, & ep̄o Rhegin. duo iudices. s. archiepiscopi citauerūt archiep̄m Montis Regalis ad certū terminum, ipse comparuit in termino corā archiep̄is duobus, tertio, s. Rhegin. absente, in quorum præsentia proposuit excipiendo, quòd duab. de causis eorum non debebat stare iudicio: qa cū causa tribus cōmissa fuisset, & ipse à duob. fuerat tm̄ ad iudicium euocatus, tertio nec committente vices suas, nec se excusante. coram duobus respondere non debebat. Item ante ipsorum citationem, & notitiam literarum illarum, pro causa illa, nuncium suum ad sedem Apost. destinauerat, allegando super hoc quandam decret. Alexan. sed archiepiscopi has exceptiones admittere noluerunt, pronunciantes vt coram eis responderet, propter quod ad sedem Apost. appellauit, iudices illi non obstante appellatione illius aduersarium induxerunt in possessionem illarum decimarum. Mādat Papa quibusdam, quatenus si constiterit dictos archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admisisse, decimas ipsas quibus archiepiscopus Montis Regalis asserit se spoliatum postquam nuncius suus ad Apostol. sedem accesserat, faciant ei restitui cum fructibus inde perceptis, non obstante eo quod per dictos archiepiscopos siue per laicalem potentiam factum fuit: postea verò audiant siquid fuerit quæstionis. Not. quicquid fit post legitimam appellationem, debet reuocari. Item cum legitima proponitur exceptio, vt hic fuit: & iudex eam non admittit. & propter hoc appellatur, in causa appellationis non est necesse probare quòd exceptio proposita vera fuisset, sed hoc solum probare debet quod non fuit admissa. hodie ad hoc vt illud sufficiat debet appellans in exceptione proposita adiicere quod paratus est illam probare. inf. de appellationib. c. interposita.

CAP. XXII.

CVm † causa, quæ vertitur inter Montis Regalis & Rosaneñ archiepiscopos super quibusdam decimis, Panormitano & Capuano archiepiscopis, & tibi frater Rhegineñ. cōmissa fuisset à nobis, fine debito terminanda: prædictus archiepiscopus Montis Regalis (sicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani archiepiscoporum citationem accessit: in quorum præsentia excipiendo proposuit, quòd pro duabus causis eorum nō deberet stare iudicio: tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata, & idem † ab illis [a] duobus tantum (te frater Rhegiñ. inconsulto, nec vices tuas super hoc committente) ad iudicium fuerat euocatus: tum quia antè ipsorum citationem & notitiam literarum, pro eadem causa nuncium [b] suum ad Apostolicam sedem transmiserat, in quo decretalem † Alexandri Papæ prædecess. nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At ijdem archiep̄i exceptiones ipsius nolentes admittere, contra eū vt respōderet, interlocutoriam sententiā protulerunt; [c] propter quod ad sedem Apostolicam appellauerat ad Papā, quia citatus corā Metropolitano non cōparuerit. Sed hoc ideo est, quia ille qui excōicauit, redebat se iudicē, ꝓpter appellationē ad ipsum factā, ignorans q alter ad sedē Apost. appellasset: vñ tenuit sna, qa ille debuit ei significare q appellauerat

† ipsa.

ad Papā, & p illā ꝓbo q iste citatus tm̄ à duobus ire nō tenet, cū illi sciāt 3 se fine tertio ꝓcedere nō posse. & si procedāt nihil valet. sic i decre. si duobus. ille sciuisset, q ad Papā appellasset, & eo nō obstāte ipsum excōicasset, nō valuisset, vt ibi colligitur eui dēter. Sed ponamus quòd tres sunt iudices sub illa forma. q si nō oēs, &c. Tertius malitiosè nō venit, nec se excusat, vel nō committit, & sic alij non possunt procedere. quid fiet de illa causa? Arg. quòd possunt duo procedere. 65. dist. si fortè. ad instar electionis, vs j. de elec. quòd sicut. In contrarium vr̄ quòd nō possunt, quia primò constare debet eis de impotētia vel voluntate tertij. sup. eo. c. proxi. & sup. de rescri. sciscitatus. vel potest esse quòd habet iustam causam absentiæ. quid enim si postea probaret se non potuisse venire iusta de causa? Cassabitur quod factum est ad instar rei absentis. j. de re iud. cum Bertholdus. Item qualiter possunt duo citare tertium, cum sit par illis, & par in parem non habet imperium. sup. de ele. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. si enim teneretur ad eorum citationem venire, ergo si non veniret, possent eum excommunicare, quod non est verum. Ad hoc dicas quòd citare non possunt eum vt veniat, sed admonere possunt vt veniat & rogare: & si non venerit vsque ad tertiam 4 monitionem vel rogationem, nec aliquid rescripserit: uel si dixerit se velle interesse, & non venerit: tunc possunt alij procedere, quia præsumitur nolle venire, uel non posse interesse. 5 & talis præsumptio habebitur pro responsione illius, s. quòd non uelit, vel non possit venire. arg. 3. q. 9. decernimus. & ff. de re iud. l. contumacia. & op. arg. 65. dist. si fortè. & sic statim remanet iurisdictio apud alios. sup. eod. c. proxi. & inf. c. proxi. nec obstat si dicat se tunc nō potuisse venire, qaia potuit alij committere vices suas, vel se excusare. inf. eod. pastoralis. §. vlt. nec est inconueniens, quòd vnus delegatus suppleat negligentiam alterius delegati, ut sup. c. proxi. §. sexta. sic etiam ordinarius supplet desidiam delegati. j. de offi. ord. c. significauit. Item talis iudex, qui negligit iustitiam facere, facit litē suam. 23. q. 2. dominus. & propter negligentiā iudex remouetur. C. de off. præfe. orien. l. si quos. sic & prælatus. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. meritò ergo cum constet de negligētia tertij duo procedere possunt.

3 Si ergo ad iungeretur delegatus p nouum rescriptū, teneret ꝓcessus primi delegati hoc ignorantis ex decre. si duobus. Io. And.

† Hac habes j. de appe. c. ad hæc sicut.

4 Idem hic Hostien. sed Tan. & Philip. vñr tenere ꝯrium loquendo in singulari, sic scilicet: q si nō veniat termino statuto.

5 Concor. l. eo. cū glo. ff. C. si mā. ita fue. ali. & auth. si oēs. C. si vt ī ab hære. abstl.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. secundò quærit, arg. pro & contra: demum obijcit, & soluit.]

a Ab illis.] unde non tenebat corā eis rn̄dere, nec etiam uenire tenebatur. si certū erat quod à duob. tm̄ fuerat vocatus, de hoc dictū est ī. eo. c. proxi. nisi velit quis venire suū priuilegiū allegaturus. nec de facto saltem nectetur secundum, quod hic contingit, quia nō obstante tali exceptione, isti duo processerunt de facto solùmō, quia de iure nō potuerunt. Sed ꝯtra vr̄. j. de appellat. c. si duobus. 2 vbi tenet sentētia excōicationis ab eo lata, q iudex non erat ꝓpter cōtumaciā illius, q

2 Ibi vnus ordinarius, hic plures delegati. vel melius ut sequitur Gof. Joan. And.

b Nuncium.] infra de app. meminimus. & c. ad hæc sicut. argum. contra 2. q. 6. c. non solent. §. eius vero hodie hæc allegatio locum non habet. inf. de appellationibus. c. vt debitus. in fine.

c Protulerunt.] & malè ex certa scientia, quia appellauit. vnde non valuit quod postea fecerunt.

a Con-

sic ℸ. de transla. inter corporalia. versus fi. ff. de mil. test. l. si miles. ff. de re. du. l. in ambiguo. ff. de hære. instit. l. quoties. arg. contra. ℸ. de præb. c. inter cætera. & c. dilectus 2. & potius interpretanda est res vt valeat, q̃ vt pereat. ℸ. de ver. sig. c. abbate. & ℸ. pe priui. c. in his. Item arg. ℸ 12. q. 2. si quos. ff. de contrah. empt. l. qui tabernas, ff. de lib. causa. l. 1. & l. non solum. §. 1. & facit ad hoc institu. de adop. §. vlt. arg. contra. ℸ. de ele. ca. cum Vinton. sed ibi soluitur. Item argum. contra. ff quod cum falsuto. l. 1. §. 1. vbi dr, quòd licèt verus tutor auctoritatem præstet cum falso tutore: tñ tenet quod dictum est. Sed illud ideo est, quia licèt plures sunt tutores, tñ solus pōt administrare. C. de auct. præstan. l. vlt. Vel cū verus tutor scit se 1 solum esse tutorem. simile huic est, ff. de arbi. l. parui. in fin. & ℸ. de sent. & re iudi. ad probandum. Io. Item arg. quòd vtile vitiatur per inutile. ℸ. eod. c. super quæstionum, §. si verò. vbi de hoc.

† Ca. 3. eo. titu. in 3. cō pil.

¶ Idem archiepiscopo Toletano.

¶ Si iurisdictio delegati expirat in termino peremptorio, quem partibus assignauit, post congruam horam peremptorij, index non expectabit contumacem. Si nō expirat, potest expectare in diem alteram, & iterum citare si vult.

CAP. XXIIII.

CONsuluit † nos tua fraternitas, vtrum cum ad recipiendos testes, depositiones [a] publicandas eorum, vel sententiam proferendam, peremptorie citas † partes, & earum altera se absentat contumaciter die data: an circa vltimam saltem partem diei tibi sit in negotio procedendū: vel in diem expectandū potius subsequentem: & si expectaueris, vtrum cōtumax iterum sit citandus, [b] cum nō fuerit dies partibus assignata ꝓcessum? † Nos autem credimus distinguendū, vtrū iurisdictio duret post terminum peremptorium, an expiret in illo. Si durat, in diē alteram, æquitate [c] suadente, poteris expectare, nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam [d] fecerit ei benignitas iudicantis.

¶ Si autem expiret, nisi partes cū id nouerint, sibi p̄sentauerint ea hora, qua congruè possis ꝓcedere, ad exequēdum id, ꝓpter quod eis legitimè terminum [e] peremptoriū

† Iurisdōne delegata, nō ordinaria, ... habeat lo... sequēs distinctio, quia ordinaria iurisdictio perpetua est, vt no. ℸ. e. quæ tenti.

CONsuluit.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Nos autem, quæ subdiuiditur. Nam primò distinguit, & distinctionem prosequitur. Secunda ibi, verò determinat congruam horam iudicij. Tertia, ibi, Porrò instruit iudicem. Abb.

CASVS. Iudex peremptoriè citat partes ad testes recipiendos, vel ad publicandas attestationes eorum, vel sñiam proferendam. Sed pars altera contumaciter se absentat in testimonio constituto, quæritur an saltem circa vltimam partem diei iudex in negotio sibi commisso procedere debeat, vel expectare in sequentem diē. Item si expectauerit, quærit vtrùm contumax iterū sit citandus, quia non fuit processum in termino constituto? Papa super hac quæstione distinguit, vtrùm iurisdictio delegati duret post terminum peremptoriū, aut expiret in illo: si duret in diem sequentē æquitate suadente dēt expectare, nec contumax amplius est citandus, nisi iudex ei gratiā facere voluerit. si verò expiret in termino dato, tunc si partes hoc sciuerint & nō p̄sentauerint se coram iudice, ea hora qua possit cōgrue ꝑficere quod incūbit, ex tunc procedat ad faciēdū id, p p quod terminum assignauit, ne instantia iudicij euanescat: iudicium verò in tenebris exerceri non dēt, quia. Qui malè agit, odit lucem. licèt enim ſm legum more Romano dies a medietate noctis incipiat. & in medio sequentis noctis desinat (inde quicquid fit in duabus dimidiatis noctibus, perinde habetur ac si fieret in die) tamen Papa illam horam congruam intelligit, ex qua possit ante noctis tenebras perficere quod incumbit. In fine dicit, quòd discretus iudex non debet in assignando peremptorio, iurisdictionem suam taliter coarctare, nisi magna necessitas id exposcat. No. quòd per principium capituli post litem cōte. i his quę occurrit, debet terminus peremptorius assignari. Item in sequentem diem debet iudex expectare. Item iudex potest facere gratiam post terminum peremptorium alium assignando.

1 Et sic non eradicabat voluntas potestati; vel hic verus iudex & falsus tulerūt sententiā, ibi separatim auctoritate ꝓstarūt verus tutor & falsus: Dicit Host. quòd ... errant in ...cto, hic ve... i iure, ff. ... iur. & fa... i igno. l. re... Io. ... nd.

a Depositiones.] idest, dicta ipsorum testium.

b Citandus.] videbatur ꝙ peremptorium fuisset circunductum, vt iterū esset citandus, ff. de iud. l. & post peremptorium.

c Aequitate.] & quidē æquum est, & honestum in diem alterum expectare, nec statim debet dici contumax: potuit quidem habere iustam causam absentiæ, & sic reuocabit sententia. ℸ. de re iudi. c. cum Bertoldus. nec prætor festinare debet ad decernendum, vt iubeat possidere. ff. de dam. infe. l. si finita, §. fortè, nō tamen est necessariū nisi velit in diem alterum expectare.

[Gl. seq. primò ponit vnum, qđ iudex pōt, cui signat cōtrarium: & illud quod non potest. deinum obijcit & obiectioni signat contrarium quod dupliciter soluit.]

d Gratiā fecerit.] ecce quanta ptās. s. datur iudici circa iudicia, vt possit parcere cōtumaci in præiudiciū alterius, C. quomodo & qñ iu. l. 1. ff. de arbi. l. si cum dies, §. si quis ex litigatorib. non. n. quicquid 2 iudicis potestati permittitur, id iuris necessitati subijcitur, ff. de iud. l. non enim quicquid. & est contra id 3. q. 9. vlt. Item licèt iudex possit parcere in ferendo sñiam termino constituto, non tamen pōt ei parcere in expēsis & sumptib. alioquin ipse de suo restituet expensas, C. de iudi. sancimus. Sed vr, quòd de iure mero teneantur expectare vsq; in diem sequentem. ff. de vet. ob. l. q hoc anno. 3 vel ꝙ saltem in suprema hora diei possit iudicare, 2. q. 7. biduum. & hoc ideo, quia iudex matutino, vespere, & mane, & meridie iudicare pōt. i aut. de iud. §. debebūt coll. 6. Sed contra vr. ff. de orig. iu. l. 1. §. & quia. vbi dicit, quòd incōgruum est quòd iudices vespere sedeant, stat potius authentico. Vel dicas quod non est contra, quia ibi dr quòd incōgruum erat magistratib. hora vespertina in publico esse, & ideo inuenti fuerūt quinq; viri qui eorū vice illa hora fungerētur: & sic potius cōcordat, & sic vsq; ad supremam horam ante noctis tenebras iudex ꝓcedere potest, vt hic in fine dicit, honestū tamen esset iterum ipsum citare ad superandam malitiam eius. simile ℸ. de do. & contu. c. prout, arg. ff. de iud. l. pod edictum.

2 Et alibi dicit. Omnib. magistratib. cōcessa est, nō dicit iiūctum vel in dictū iurisdictionem suam, &c. ff. si quis in ius vo. nō ierit. l. 1. in prin. Io. And.

3 Illud in obligatiōe, hic secus ꝓpter iudicis contemptū. ff. de arbi. l. Celsus. Io. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e Terminum peremptorium.] nisi terminus peremptorius sit statutus ad sñiam audiendam, non valet sñia in absentiam partis alterius, ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. item edicto. arg. cōtra. C. quo. & qñ iud. l. 2. sed lex ista cōtra loquit, cum iudex partes in p̄sentia sua monuit, vt certo termino comparerent ad sñiam audiendā, & tunc si qua pars non veniat, reuera cōtumax est, & sñia tenet, licèt peremptoriè per edictum nō fuerit monita: alia lex loquitur cum absens citatur per edictū in absentia.

a Extunc exequi.] imò vt quòd in vltima die qua futurus priuatus vel priuandus est, iudicare non poslit. ff. de fer. l. pridie. ff. de iurisd. om. iud. l. unn qui, arg. contra. ff. de pœ. l. vlt. sed hic vltima die suæ iurisdictionis mnetur iudicare, vt hic patet.

b Instantia.] idest potestas.

c Qui malè agit.] vnde Horatius.

Vt ingulent homines surgunt de nocte latrones.

d Odit lucé.] sic 18. q. 2. pœniciosam. vñ præsumitur cõtra illum, qui occultè cõfert beneficia. ℨ. vt eccl. benefi. c. vt nostrum. 19. dis. Anastasius. & 81. di. c. clericus, & ff. de ritu nup. palam. & melius. l. vlt. ff. de admi. tut. l. non existimo. Et tenebræ aptæ sunt ad fabricãdum falsum. ff. de ven. inspi. l. prima. §. tria lumiaria. tamen trãsactio pôt fieri de nocte. C. de transact. l. non minorem. & testamẽtum. ff. de test. l. ad testamentum. §. vlt.

e Incipiat.] quantum ad contractus, qui possunt fieri qua libet hora.

f Auctoritas.] ff. de fer. l. more Romano.

[Gl. seq. quærit & soluit, ponit opinionem contrariam.]

g Tenebras] quid si iudex processit in tenebris ad lumen candelæ, vel ad contestationé litis, vel sentẽtiam protulit, nunquid valet quod agitur? Credo quod valeat ꝓcessus, licèt procedi non debuerit, dummodo aliud nõ impediat, & pcipuè si iudex honestus sit, cum hic nõ dicat, quòd si ꝓcessum fuerit, non valeat: q̃a multa fieri non debent, facta tñ valent. Alij fortè contra.

h Peremptorij.] ff. de iud. l. nonnunquam. inf. de in integ. rest. cum ex literis.

i Coarctare.] ℨ. de app. c. irreprehensibilis. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. ff. de execu. tuto. l. non tantum.

Ioan. 3.

† Vide l. more Romano ff. de fer. Bar. in l. aut facta. §. tps, ff. de pœn. & l. hæc verba in fi. ff. de verb. sign. & de diuisione diei adde Macrobium lib. 1. Satur. c. 3. & Gellium li. 3. c. 2. Alciatum & Ioannē Bracheũ in l. 4. ff. de verbo. sig. & Nauarrum I Manuali de orat. & ho. can. c. 3.

† Medietate

a Concor. l. 1. §. biduum. ff. qua. appe. sit. & l. non dubium. C. de legi.

assignasti, extũc [a] exequi poteris quod intendis, ne frustra iudicialis instantia [b] euanescat.

¶ Ne verò iudicium ecclesiasticum exerceatur ĩ tenebris, quia iuxtà testimoniũ veritatis. Qui malè agit [c] odit lucé, [d] licèt etiam secundum consuetudiné & constitutiones legitimas, more Romano, dies à medietate noctis incipiat [e] † & in medio † noctis desinat subsequẽtis (vnde qđ in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis auctoritas, [f] ac si qualibet parte lucis agatur.) Nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras [g] perficere qđ incumbit.

¶ Porrò discretus iudex ĩ assignatione peréptorij [h] non debet iurisdictionem suam (nisi necessitas exigat) adeo coarctare. [i]

¶ Idem abbati de Bordellia, & priori S. Sepulchri.

Ex noua causa remouetur delegatus, etiam post litem contestatam, & alius subrogatur.

ctus episcopus præfatum R. in suum familiarem assumpsit, vnde cum tam episcopus quàm officialis ipsius, quos dictus R. impetrauerat, postmodum familiaris eorum effectus, ab aduersa parte meritò possent recusari, causam ipsam alijs iudicib. petijt cõmitti. Quibus mandat Papa, quatenus super his veritatem inquirat, & si ita inuenerit, ꝓcedãt in causa iuxta continẽtiam priorum literarum nisi pars aduersa coram primis iudicib. litigar. consenserit, postquam dictus R. familiaris ipsorum factus fuit: alioquin partes ad examen priorum iudicum reuertantur. No. ꝙ ex noua causa lite conte. potest iudex recusari. Item si consentio in illum qué possũ legitimè recusare, illũ postea nõ possum recusare.

C A P. XXV.

INsinuante † R. rectore sancti Saldati, ad audientiam nostram peruenit, quod cum causam, quæ super iure parochiali inter ipsum, & T vertebatur, Vigoriesi. episcopo, & coniudicib. suis à nobis obtinuerit delegari; postmodum (licèt fuerit in eadem quæstione processum) tractu tẽporis ante diffinitiuæ sententiæ calculum, idem episcopus dictum R. in familiarem [k] admisit, sine quo [l] alij coniudices † (secundùm quod in nostris literis mandabatur) in causa procedere non valebant, & alter ipsorum coniudicum † officialis [m] est episcopi supradicti, propter quod aduersæ parti poterat suspectus haberi; vnde cum tam episcopus quàm officialis prædictus (vt pote quos idem R in iudices postularat, † & ipse familiaris eorum postmodum [n] est effectus) ab aduersa parte possent meritò [o] recusari, decisionem ipsius causæ vestræ petijt discretioni committi. ¶ Quocir-

† Cap. eo. tit. in cõpilat.

[Gl. seq. ponit paritatem & imparitatem inter iudicem & testem.]

k Familiarem.] familiaritas repellit iudicé sicut & testé. ℨ. de test. c. i literis. Nam familiaritatis affectio veritaté impedire solet. 3. q. 5. accusatores. imò tota familia recusatur pp dñm C. si quacũque predi. po. l. vnica. sed modica familiaritas non nocet. ff. de ver. sig. l. latè. §. amicos. & est simile. ℨ. de appel. ca. ex insinuatione. & vt lite non contesta. accedens. & ℨ. de rescri. ad hæc. & ff. de procu. l. aut affinitate. hic tñ aduertas, ꝙ minor cã repellit iudicé q̃ testem, quia quælibet cõsanguinitas repellit iudicem. ℨ. de app. c. postremò. sed non testé: quia frater testatur pro fratre. ℨ. de præsum. c. literas. propterea non inuenitur prohibitũ: quia edictũ de testibus prohibitoriũ est. ff. de test. l. j. & hoc iõ quia facilius inueniuntur plures iudices, quam vnus testis.

l Sine quo.] quia mandabat, ꝙ si nõ oẽs, tu frater epõ cum altero ipsorum incã procedas: tunc. n. alij nõ pñt procedere sine ipso uel suo sub delegato. ℨ. eo. c. quoniam. §. primò.

m Officialis.] & ita timeri potest ne trahatur in partem episcopi, & sic in partem R. arg. ℨ. de eo qui mit. in pos. causã rei ser. c. cum sicut. & ℨ. vt lit. non cõtes. ca. accedens 2.

n Postmodum:] sic patet quòd exceptio dilatoria pôt proponi post lit. conte. si de nouo incipiat competere. sic. ff. de arb. l. nõd istinguemus. §. cũ q dã. & ff. de inter. ac. l. ætate. §. ex causa. & ℨ. de in integ. resti. c. vlt.

o Merito.] hæc causa mouit istum R. vt eũm fece-

† iudices.

a Qui dicatur familiare, & domestici, copiosè in lib. 3. annot. in dictorium in quis. sch. 25.

† postula

3 Et canonicus, & canonico. ℨ. de offi. arch. c. ulti. quia mem a iudicio recusat. ℨ. eo. c. cum R. Io. And.

INsinuante.] In prima parte ponitur actoris gratiosa petitio. In secunda sub duplici cõditione ipsius exauditio. secunda: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. R. rectore ecclesiæ sancti Saldati habebat quæstionem cum quodam alio Tho. nomine rectore alterius ecclesiæ, super iure parochiali: causa fuit commissa episcopo Vigotien. & officiali ipsius, & cuidam alteri ad petitioné rectoris Santi Saldati sub hac forma, quòd si non omnes, tu frater episcope cũ altero illorum procedas. Iudices processerunt in causa lite contest. tractatu temporis ante diffinitiuam sententiam di-

10 20 30 40 50 60

rec

vet alias committi, ne pars aduersa pp huiusmodi suspicionē recusaret illos iudices, & impetraret causam alijs committi, corā quibus oportuisset ipsum R. postmodū litigare. & ita est arg. quòd quis debet prouidere ea q̃ possunt facere ꝯ ipsum sicut ꝓ ipso. arg. 11. q. 1. ea persona. ver. ne obijciatur, &c. ff. loca. l. si quis domū. §. 1. & j. de procu. c. 1.

a Consenserit.] s. pars aduersa, nā ipse R. cogitur litigare coram eis, cum in eos semel consenserit, & ipsos impetrauerit. j. eod. ca. super quæstionum & 3. q. 3. offeratur. & 4. q. 3. c. si testes. §. venturis. videtur tamen quod ipse R. eos possit recusare pp nouam causam, sicut eius aduersarius absurdum enim esset iudicium in vnam partem declinare, & non in alteram. ff. de arbit. l. si cū dies. §. si arbiter. in fi. arg. ff. qd quisque iuris. l. 1. & meritò poterant recusari propter familiaritatem ff. de auct. tu. l. quod dicimus. in fi. & C. de his qui ad eccl. confu. l. vltim. §. sicubi. & 3. q. 5. constituimus.

ca mandamus quatenus si est ita (nisi postquam familiaris eius est effectus, litigare consenserit [a] coram illo) in causa secundum priorum † continentiam literarum (ratione præuia) procedatis: alioquin [b] partes ad priorum iudicium reuertantur [c] examen.

¶ Idem priori S. Fridiani.

¶ Delegatus Papæ sententiā suam exequi potest vsq; ad integrum annum, hoc dicit, & est casus singularis.

CAP. XXVI.

QVærenti † quid per censuram ecclesiasticam: † & infra. ¶ Si verò delegatus à nobis excommunicet illū, qui rei iudicatæ parere contemnit: licèt aliquibus videatur, quòd suo sit functus officio, [d] vt vlterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum: alii autem dicant quòd iurisdictio eius duret, donec sententiæ pareatur, [e] vt interim absoluere possit parere volentem. ¶ Nos tamen per æquitatis [f] semitam incedentes, præsentiū auctoritate statuimus, vt delegatus à nobis, non solum vsque ad quadrimestre [g] tempus, qđ ad soluendū debitum à lege reo conceditur: sed vsque ad integrum [h] annū, iurisdictionem sibi commissam, ad exequendum sentētiam, valeat exercere: sicut obseruatur in illo, qui ante litem contestatam contumax inuenitur.

j. de iura. ca. at si clerici, in fine.

e Pareatur.] cum effectu. j. eod. c. in literis. & j. de cle. non resi. c. relatum.

f Per æquitatis semitam.] placet ergo media via domino Papę. arg. ff. de acq. re. domin. l. adeo §. cum quis. Vnde versus.

Cū a media sum per gaudebam ludere forma.
Maior. n. medijs gratia rebus inest.
& illud:
Medium tenere beati.

[Glossa sequens distinguit personales, & criminales actiones: in primo membro signat contrarium, & soluit.]

g Quadrimestre tempus.] In personali actione dantur quatuor mēses reo ad soluendum. C. de vsur. rei iud. l. 2. & 3. & si minus tempus daretur, suppletur a lege. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis. argum. contra infra de re iud. quod ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. vbi dicitur quod tempus illud potest arctari & elongari à iudice. Sed illud intelligitur fieri cū causæ cognitione & iusta de causa: aliàs nō dēt arctari. & in illa, quod ad consultationē spontè recipit terminū breuiorē. In reali vero actione statim si dixerit reus se velle parere sine: aliàs post x. dies si non fuerit appellatū dēt sna mandari executioni. arg. Inst. de offi. iu. §. 1. ‡ Et in criminali statim mandāda est executioni. arg. de pę. dist. 1. desistant. aliàs incipit, Adā. C. de pęn. l. cū reis. sed hoc est verum gñaliter, nisi in casib. qui notantur 11. q. 3. cum apud. Et tps illud quadrimestre dātur a die latæ snæ si non est appellatum, vel si est appellatum à die confirmationis sententiæ. C. de vsur. rei iud. c. l. 2. & confessus hēt hic tēpus à die confessionis. ff. de cōfes. l. certum. §. vlti. sed si confessus fuerit de crimine, non statim mādabitur sententia executioni, donec pronuncietur crimen contra ipsum, sed in vinculis teneri debet. ff. de custo. & exhib. re. l. si cōfessus. & 2. q. 1. nos in quemquam.

ADDITIO. Et ista supradicta clarè habentur per hos versus:

In personali post menses quatuor: in re
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus; sed casus excipe quinque:
Confessus, pregnans, iratus, & insula, seruus.

Horū declarationem habes, 11. q. 3. c. cum apud. in gl.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundò quærit, arg. pro & contra. & soluit.]

h Ad integrum annum.] sed quare non potest exequi sententiam suam post annum, cum iudex semper teneatur sententiam tueri. ff. ne vis fiat ei qui in pos. mit. l. 1. nam iudex quantum ad futurum tempus prospicit. l. 1. nā iudex quantum ad futurum tempus pro lex loquitur de ordinarijs, ne uis fiat ei, &c. aliæ duæ leges loquuntur in seruitutibus, quæ debentur in futurum:

b Alioquin.] i. si cōsenserit litigare coram illo, postquam sciuit illum effectū fuisse familiarem. j. eo. c. gratum. & j. de gesti. c. cum venissent. sup. de elect. c. cum inter canonicos. & ff. de iur. omn. iud. l. est receptum, & si non consenserit, dummodo consentire velit, non valent istæ literæ, vt sup. eo. c. cum inter. Ber.

c Reuertantur.] hoc iustum est, vt reuertatur ad eum quem iniustè dimisit. j. de appell. cum in ecclesia. & in expensis aduersario cōdemnabitur insuper. j. de appel. c. vt debitus. & j. de rescript. c. cæterum. r

QVærenti.] Diuiditur quia in proposita quæstione, primò ponitur prima opinio vsque ibi, Alij. Secunda vsque ibi, Nos tamen. Vbi ponit solutionem, scilicet interserendo quartam opinionem ibi, non solū. Albe.

CASVS. Iudex delegatus à Papa tulit sententiā diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat sententiæ, ipsum excommunicauit: quærebatur vsque ad quod tēpus iudex possit ipsum excommunicatum parere volentem absoluere: quidam dicebant quòd cum functus sit officio suo, vlterius non potest ipsum absoluere. Alij dicebant quòd iurisdictio illius durat quousque pareatur sententiæ, vt semper possit illum absoluere volentem. Papa nec primam sententiam nec secundam sequitur, sed statuit quòd iudex delegatus ab ipso, nō solum vsque ad quatuor menses, quæ dantur condemnatis ad soluendum debitum, sed etiam vsque ad annum iurisdictionem suam poterit exercere: sicut seruatur in illo, qui ante litem contestatam contumax inuenitur. Not. quòd deleg. à Papa vsque ad annum potest exequi sententiam suam, & non vltra: Item in pecuniarijs causis dantur quatuor menses condemnatis ad soluendum debitum.

d Officio.] sup. eo. c. in literis. ff. de re iud. l. iudex. &

† priorem.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compila.

† Et quid per censurā ecclesiasticā intelligatur, traditur in c. quærenti. j. de ver. sig.

r Et ita notat, quòd ex noua causa superueniente iudex pōt recusari. Facit ad hoc l. ff. de ver. nspi. & ff. de vete. iure nuc. l. 2. §. ad quod.

a Aptissimum est huic proposito illud Horatij. Est modus ī rebus sunt certi denique fines, Quos vltra citroque nequit consistere.

‡ Fit autem tunc executio in re, si restitui possit: aliàs cauebit condēnatus de restituēda intra certū tēpus, re vel æstimatione vt ibi. Non ob. ff. de vsu. l. in fidecom missi. & ff. q̃ met. cā. itē si cū exceptione. §. quòd si homo. quia ī prima l. agebatur actione ex testamento, in secunda actione quod metus cā, quæ personales sunt secundū dum Inn. & Ho. Io. An.

turum: sed hic loquitur de legato cuius iurisdictio nõ est perpetua, sed intra certas metas temporis finitur, secundùm quod hic dicit. Sed pone quod post sententiam victus inquietat victorem, nunquid prior delegatus debet adhuc cognoscere? Videtur per hanc decr. ꝙ sic: cum iurisdictio duret vsque ad annum, quia non videtur possessionẽ adeptus qui eam statim amisit ff. de acq. poss. non vr. arg. ff. de here. vel ac. ven. l. 2. §. puenisse. & §. illud. quia cũ effectu peruenisse dr, vt ibi: sed contra videtur, quia functus est officio suo. ꝫ. eo. c. in literis. & ff. de re iud. l. iudex. & quia istud ad ordinarium spectat ꝫ. de ap. c. cũ teneamur. Item quia hic noua iniuria est, & ideo noua interpellatione opus est. ff. de except. rei iudi. l. si mater. §. 2. pôt di i quòd licèt sit noua iniuria, tñ sequela est præcedentis facti, vnde ad ipsum spectat. arg. ff. de iust. l. cuicunque. §. pen. aliter delusoria viderentur edicta iudicum. ff. ne qd in lo. publ. l. vlt. & ꝫ. de ma. cont. contra interdic. eccle. c. 1. & satis vr, quòd saltem vsque ad annum possit cõpescere contradictores, & qui nõ patiuntur illum quietè possidere excommunicando illos & generaliter, sed nõ assumendo aliquam cognitionẽ vlterius. Ad iudicem. n. delegatum spectãt, quæ accidũt ante sententiã, sed post sententiam nullam cognitionẽ assumere dẽt, cum iam non hẽat nisi metam exe utionẽ vnde non valet si cognoscere vellet vt iudex. C. de execu rei iudi. l. si vt proponis. ea vero quæ accidunt post sententiam, spectant ad ordinarium, quia non agitur ex prima causa, sed ex noua.

[Glo. seq. reci. per q. an excommunicatum pro contumacia iudex post annum absoluat. primò & tertiò arg. quòd non. secundò quòd sic, vltimò soluit.]

a Ante litis contestationem.] videtur quod si iudex delegatus ante lit. contestat. excommunicet aliquem pro contumacia, quòd post annum ipsum absoluere nõ possit. Sed cõtra. ꝫ. de offi. iud. or. pastoralis. vbi successor in honore & onore absoluit. Item iudex cœpit exercere iurisdictionem suam, vnde perpetuata est. ꝫ. eo. licet. & ꝫ. eo. gratum. & ita post annum potest absoluere, & quandocunque: quia ecclesia nulli claudit gremium suum. C. de sum. Tri. l. vlt. arg. contra quòd post annum absoluere non possit. 11. q. 3. rursus. & c. quicunque. Sol. dico quòd post annum potest illum absoluere quandocunque, & procedere in causa, quandocunq; ille fuerit absolutus. & quod dicit hic, quod post annũ nõ pôt illum absoluere, intelligitur de eo qui excõmunicatus fuit post diffinitiuam sententiam, cui non parebat, vnde fuit excõicatus iste; & talis post annũ absolui non pôt ab eodem, quia iurisdictio expirauit in totum, & quo ad executionem omnino; sed vbi qs excõmunicatur ante litis conte. vel post litis contest. ante sentẽtiam diffinitiuam semper pôt absolui, quia iurisdictio durat vsque ad sniam latã & executioni mandatam, & intra annum post sniam. 1 & ista lra sic intelligitur, si aliquis ꝯtu nax est, qui ꝯuenitur actiõe reali, actor dẽt mitti i possessionem rei petitæ cã rei seruãdæ: & si contumax venerit intra annũ à tpe interlo utoriæ latæ, recuperat possessionẽ; post annum non recuperat possessionẽ, sed audit de ꝓprietate: eodẽ mõ delegat⁹ vsq; ad annum suam totam executioni mandare pôt.

Marginal notes: † al. ante litẽ cõtestatã. — † Cap. 6. eo. tit. in 3. cõp. — 1 Cõcor. no. in §. si nõ ꝓcepta. in gl. pręcipientẽ. in authẽt. ut nulli iudic. colla. 9. glo. in l. si ut ꝓponis. C. quõ, & qñ iud.

te litis [a] † contestationẽ contumax inuenitur.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Delegatus Papæ potest principium, mediũ & finem causæ coniunctim & diuisim subdelegare. hoc dicit vsque ad §. verum.

[CAP. XXVII.

Super † quæstionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, taliter respondemus: quòd per constitutionem nostram [b] consultationi [c] † Alexandri Papæ nullatenus derogatur, [d] sed illa per istam exponitur: imò in ista verius, quæ in illa fuerãt prætermissa, supplentur. Ipse namque respondit: quòd si super causa, quę alicui ex Apostolica delegatione committitur, á personis ecclesiasticis, vna, vel pluribus, quibus delegatus (vt parcat laboribus par-

Marginal note: † In aliq. uetustis in constitut. ni Alexa. Papæ præ cessoris no stri nullat. nus, &c.

postea verò non pôt: & in hoc attendit ista similitudo.

Super quæstionum.] Diuiditur istud principium vsque ad §. Verum. Primò ponit tenorẽ cõstitutionũ, quæ ꝯriæ videbantur, vsque ad §. Intẽtionis. & ibi declarat intentionem suam vsque ad §. Verùm. Abb. Sic.

CASVS. Casus hui⁹ dec. colligit ex vltimo. §. eius ergo, &c. hoc mõ: quidã impetrauit cãm cõmitti à dño. Papa culpã iudici delegato, delegatus iste reseruata sibi diffinitiua snia, commisit audientiam causę quibusdam reo absẽte & ignorãte. Isti subdelegati citauerunt reũ, ipse comparuit corã eis, & quia ipsi dati erãt sine cõsensu ipsius, appellauit ad sedẽ Apost. occasione cuiusdã decre. Inno. in qua dr: Licèt delegatus cãm sibi cõmissam ap. re. non possit alij cõmittere sine prouocationis obstaculo, tñ si delegatus Papæ vel alius iudex quicunq;, ad aliquẽ certum articulũ: liqũe deputauerit auditorẽ, ab illo non poterit appellari, dũ modo de partiũ detur assensu. Colligebatur à ꝯrio sensu: ergo si non sit de assensu partiũ, pôt appellari. Vnde appellauit iste, qa illi non erãt dati de ipsius assensu, cuius tenor ponitur in §. nos igitur. vsq; ad §. intẽtionis. Ex parte aduersa dicebatur, ꝙ talis appellatio nõ valebat per decr. Alex. in qua dr, ꝙ si delegatus a Papa committit alicui audientiã causæ sibi cõmissæ, vt testium examinationẽ, sibi diffinitiua snia reseruata, & ab illo appellari cõtingat, delegatus ꝓtextu huius appellationis cãm indiffinitam relinquere non tenetur, cuius tenorẽ ponit in principio cap. ver. ꝙ si super. vsque ad §. nos igitur. Istę dec. videbantur ꝯriç. Dubitatio istius ꝯrietatis delata est ad Cãtuarieñ. archiepm, vnde ipse sup hoc duas qõnes fecit dño Papæ. Prima est, utrum per dec. Inn. derogatum sit decre. Alex. Scda fuit, vtrũ appellationis illius q appellauerat occasione ꝯstõnis Inn. sit deferẽdũ. Sup his duobus articulis rñdet Papa, & primò, ad primũ dicens, ꝙ per constitutionẽ Inn. nõ derogatur decr. Alex. imò in constitutione Inn. supplẽtur q̃ in dec. Alex. fuerãt ꝓtermissa. Et subijcit statim tenorẽ illius vsq; ad §. nos aũt. & ibi ponit verba cõstitutionis Inn. dicẽs, ꝙ licèt is cui cã cõmittitur ap. re. non possit eã sine ꝓnunciationis obstaculo delegare, tñ si aliquẽ articulũ deputauerit alicui audiẽdũ, ab illo nõ poterit appellari, dũmodo de partiũ detur vel recipiatur assensu. Sed si delegatus ipse ꝯmittit exordiũ litis, vel finẽ cãę, uel totũ negotiũ ab illo, tamẽ a iudice poterit ꝓuocari. Postea verò in §. intentionis declarat Inn. intentionẽ, q̃ habuit in constitutione illa, licèt is cui dicẽs ꝙ delegatus ab ipso ꝓt cõmittere principiũ & finẽ & medium causæ sibi commissę, cõiunctim uel diuisim ẽm ꝙ ei visum fuerit expedire, ut iudicialis auctoritas ualeat liberius expediri nõ obstãte qd dr in lege, sic ꝙ iudex dẽt cognoscere per ipsum in principio, in medio, & in fine, quia ipse delegatus antequam ferat sententiam, uidere debet omnia, quæ acta sunt diligenter. & hoc usque ad §. uerum.

b Nostram.] quæ ꝫ. sequitur. & incipit, licet cui, &c. & protenditur vsque ad §. intentionis.

c Cõsultationi.] q est ꝫ. e. c. cũ te cõsulẽte. & ista ponit statim, sibi, si sup cã, &c. vsque ibi, nos aũt statuimus.

d Derogatur.] imò corrigit qui interpretatur. ff. ad Ter. l. 1. § qui operæ.

a Com-

tium & expensis) causæ cognitionem ipsius , & testium examinationes , sententia sibi reseruata committit, [a] appellatio † fuerit interposita, [b] huiusmodi appellationis intuitu causam indiffinitam relinquere non tenetur.

¶ Nos autem statuimus, quòd licèt is cui causa cõmittitur,remota appellatione non possit [c] eam alijs sine prouocationis [d] obstaculo delegare : si tamen delegatus à nobis, vel iudex quicunque , [e] non tam cognitorem , quàm executorem [f] ad † aliquem certum articulum quempiam deputauerit: ab eo, (nisi modũ [g] excedat) non liceat appellari , dummodo [h] de partium deputetur , vel recipiatur [i] assensu.

¶ Quòd si delegatus à nobis,vel litis [k] exordiũ, vel causæ finem , [l] nedum totum negotium ei duxerit committendum: ab ipso tanquam à iudice licitè prouocetur, [m] cum & lis ante iudicem debeat contestari , & causa per iudicem [n] diffiniri.

10

¶ Intentionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis præmissæ potest liquidò deprehendi) quòd , vt iudicialis auctoritas liberius valeat exerceri , delegatus à nobis licitè possit , & principium & finem & medium causæ sibi commissæ , non solum coniunctim,sed etiam diuisim [o] alij [p] delegare : † non obstante quod dicitur, quòd iudex debet cognoscere per se ipsum in principio,[q] in medio,& in fine,cũ antequam ferat sententiã, vniuersa quæ acta sunt in iudicio,inuestigare [r] debeat diligenter .

20

30

¶ A subdelegato cum iurisdictione appellari potest ; secus si sine iurisdictione , nisi modum excedat : tunc enim potest recusari,nisi datus sit de partium consensu, Abb.

40

a Committit] lit.contestat. vt probatur. ĩ. §. porro. ver. vnde si forsan.

b Interposita] ad Papam scilicet.

[Gl.seq.signat contrarium,& remittit.]

c Non possit.] arg.ĩ.ĩ.eo.tit.prox.i.fi.Sol.vt ibi.ĩ.e. c.cum R.ad fi.

d Prouocationis.] hoc ideo dicit , qm nullus pôt cõmittere causam appellatione remota, nisi princeps:quia priuilegium est principis ff.a quib.app.non licet.l.2.in fi.

e Quicunq;] ergo si ordinarius delegat aliquẽ articulum causę alicui,ab eo appellari nõ pôt,nisi modum excedat, prout sequitur i litera, ADDITIO. Nec etiã recusari potest pro eo q̃ sit suspectus.quod verũ est, si de cõsensu partiũ datus sit ff.de appel. l.ex consensu.

f Executorẽ.] executor dr̃ pprie q rẽ iudicatam ducit ad effectũ C.de exe.rei iud.l.executorem.& talis executor partes iudicis sibi vendicare non dẽt: quia non habet aliquam cognitionẽ C.eo tit. l.ii vt pponis.Hic aũt i npropriè dr̃ executor,qui aliquẽ certũ articulũ examinat, & de eo cognoscitiõ pmisit, nõ tã cognitorẽ q̃ executorẽ,puta de aliqua exceptione, vtrũ testis sit admittendus , vel de aliquo cõsimili , ita quòd nullam iurisdictionem habeat. sed tantum exequatur mandatũ,& faciat qđ iniũctum est,& si quid dubij fuerit,debet referre delegato,& a tali non appellatur, nisi modum excedat,vt hic dr̃. Et posset forsitan dici,quòd talis auditor habet iurisdictionem & coertionem.arg. ĩ.eo.c.ex literis.& tñ non potest ab eo appellari , nisi modum excedat. Hodie verò nullus potest appellare ipso iure,nisi ipse grauetur qualiscunq; sit iudex, & in quocunque articulo potest appellari ab eo cui commissa est iurisdictio cum cognitione , si aliquam partem grauauerit ĩ. de appel. vt debitus. & ideo nihil operatur quod dicit, appellatione remota.

g Modum excedat.] quod si fecerit , appellatur ad delegatum,non ad delegantem. ĩ.eo.§.porro.

h Dummodo.] supple, nec potest recusari,dummodo,&c.quod patet in §.verum. vbi Papa ostendit qualiter constitutio sua sit intelligenda.

i Recipiatur assensu.] hoc videtur obuiare . decre. Alex. à contrario sensu.

[Gl.seq.recitatur per q.quid sit litis exordium.]

k Litis exordium.] exordium litis pôt appellari quo ad perpetuandum rescriptum,citatio.s.eo.gratũ. & ĩ. eod.licet. & ĩ.de off. leg.c.vlt.& ĩ.de for.cõp.ppposuisti.& C.de p̃sc.xxx.vel xl.an.sicut i rẽ.vel quo ad faciẽdam rẽ litigiosã oblatio libelli eo insinuata. C.de liti.auth.litigiosa. pprie verò exordiũ litis,est litis contest.tunc enim præstatur sacramentum de calumnia.ĩ. de iura.calum. cum causam. quod debet fieri in exordio litis.C.de iura.calum. l. cum iudices. & ex tunc idest,post lit.contesta. tenetur de fructibus etiam bonę fidei possessor.C. de rei uendicatio. l. certum.

l Causæ finem.] idest , cognitionem cum calculo sententiæ, quæ imponit finem causæ. ff. de arbi.l.diem autem.ff. de re iudic.l.j.

m Prouocet.] si grauat: alias hodie a sententiam non appellatur . infra de appel.capit.vt debitus.& capi. interposita.

n Per iudicem.] ex hoc probat , quòd is cui cõmittitur litis cõtestatio , & causę decisio.iudex est , & ab eo potest appellari.

o Diuisim.] idest, vnam partem vni, & aliam alij .

[Gl. seq.per q.re. an iudex appellationis deleget.]

p Alij delegare.] nisi causa sit criminalis,quæ non delegat. 1 Ar.9.q.3.saluo. vbi dicitur, in conspectu omnium, &c. licet à principe possit delegari.23.q. 4.illud.& ff.de test. l.3.§.item diuus.vel nisi sit iudex appellationis . qui secundũ leges nihil potest delegare.C.de indic.Auth.ad hæc. secundum canones secus est. de quo autem hic fit mentio cui delegatur per banc decre.saltem quod delegatus quicunque sit, vel causæ principalis sine appellatione potest committere uices suas secundum tenorem huius decretalis.

50

[Gl.seq.differentiam ponit inter leges & canones.]

q In principio.] Istud obtinet s̃m leges vt iudex coram eo in principio faciat litem contestari, & per se ferat sententiam: media verò committat consiliarijs suis sed semel etiam audiat negotium in medio. in Auth. vt defun.seu fune.eorũ.§.illud.& §.seq.coll.5.in Auth. de exhi.reis.§. si vero. coll.5. & C.de iud. Authen. ad hæc.secundum canones aliter , vt hic dicitur. Item secundum leges tantùm suis consiliarijs committit iudex examinationem,vt in dicta auth.ad hęc.& in Authen.de iud.§. si quis autem. coll. 6. secundum canones committit cuicunque vult. ĩ.eod.c.pastoralis.

60

r Inuestigare.] hoc non habet locum quando committit finem.

VERVM. Continuatur iste § ad præcedentia nam s̃.dixit Papa,quòd per suam constitutionem non intendebat derogare constitutioni Alexandri: quia principalis intentio sua fuit prout habetur in ver. intentionis. Sed quia posset dubitari , an & quando posset appellari à subdelegato, subijcit istum §.

CASVS.

† In causa appellationis multa sic ulteriter cautum cencil. Trid. sessio. 13. de refor. c.1. & sessio. 24 de reso.c. 10.& c.20.& alijs locis.

Executor qs dicatur, & quales eius partes.

† In quibusdam manuscriptis ita: ad dissentiendũ aliquẽ, &c.

[illegible] li [illegible] triplici- [illegible] dicitur.

† Vide tex. in l.à iudice C. de iu. & gl.in l. sæpe audiui. ff.de off.præsi.

1 Add.quæ causæ & articuli pñt delegari p l. 1. & ibi Bar.ff.qui & à quib.

a Si causa sit ei.] maximè: quia idem esset si non sit remota; quia vtroque casu appellatur ad eum, & non ad papam, & quia ipso iure hodie remota est ante sententiam. ℥. de appel. cap. vt debitus. Alij contra dicunt quòd si non est remota appellatio in literis, appellatur ad papam omisso delegato ipsius: sic potest appellari ad papam ab alijs iudicibus quolibet medio omisso, quod prius dixi, verius credo. arg. ℥. eod. capit. in princ. ver. quòd si super. & c. cum te cõsulente, &c.

b Appellaretur.] ad papam.

c Auditor.] talis potius dicitur habere notionem, quam iurisdictionem. ff. de re iudi. l. prætor ait. in princ. & dic notionem, idest cognitionem & iurisdictionem. ff. de verb. sig. l. notionem.

d Meritò.] supple, vel recusetur pro eo quòd meritò, &c.

e Consultationem præmissam.] scilicet Alexandri, quæ ponitur in princip. versic. quod si super causa. & hic interpretatur in quo casu illa intelligatur.

QVEM VERO. Continuatur potius ad §. verùm, quam ad §. præcedentem, nam ibi fuit dictum quòd ad hoc vt non possit recusari subdelegatus, seu auditor, deputandus est cum partium cõsensu sed ne crederet aliquis quod de necessitate esset requirendus partium consensus, subijcit papa istum §. Abb. Siculus.

† Al. ita cui media causę committit. aliàs ita cui media causę cõmittunt.

nos appellari, debebit. Cum autem sibi aliquid de iurisdictione reseruat: si causa [a] sit ei appellatione remota commissa, non ad nos, sed ad eum poterit de iure appellari. Vnde si forsan appellaretur [b] ab eo, cui mediũ † causæ committitur: siue cognitor aut executor dicatur, vel (quod melius est) auditor, [c] pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito [d] sit suspectus: nihilo minus tamẽ delegatus à nobis, iuxta consultationem [e] præmissam, causam poterit diffinire, vt parcatur laboribus partium, & expensis.

¶ Auditor datus sine partium consensu recusari potest vt suspectus, non tamen sine causa. Abb.

¶ Quem verò delegatus a nobis deputauerit auditorem, neutra partiũ poterit recusare, nisi coram eo [f] iustam recusationis causam ostendat.†

¶ Si vnus ex duobus delegatis principis cum clausula appe. re. subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec appel. re. procedere, quod tamen ante acceptationem poterat. & si ab isto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totum, hoc dicit secundum veriorem intellectum.

¶ Si verò duo sunt a principe delegati, & vn⁹ committit vices suas [g] alteri, ille nec potest [h] (nec † debet) appellatione remota procedere, nec cãm alij delegare: [i] † quamuis in commissione facta duobus cõtineatur expressim, vt appellatione remota alter possit

† Facit ad hoc l. aperrissimi. & l. cũ specialis. C. de in.

CASVS. Dictum est supra in §. nos autem quòd delegatus a papa cui causa commissa est ap. re. potest committere alij vices suas, & potest cognoscere. In §. isto ostendit quòd istud nõ est generaliter verum hoc modo: Duo sunt a principe delegati ap. re. vnus committit alteri vices suas. Iste qui recipit iurisdictionem à socio suo, delegatus est a papa appel. re. non tamen potest alij committere vices suas, nec procedere ap. re. q̃uis dicatur in literis quod alter in causa procedat sine reliquo appel. re. si non possunt ambo pariter interesse: & redditur ratio: quia quod potest ex iurisdictione sibi à principe delegata, non potest cum iurisdictione a condelegato commissa vnde in hoc casu si appelletur, ab isto ad papam est appellandum, non ad delegatum, propter rationẽ superius assignatam in §. porrò. qa totam iurisdictionẽ consocius sibi commisit.

g Vices suas.] simpliciter cõmittens vices suas, totum cõmisisse videtur. ℥. de iur. pat. c. ex literis. & ℥. de do. c. pastoralis. 1. & ar. opt. ff. de tut. l. 3. in fi. & C. de execu. tutel. l. leg. 2. & opp. ar. ℥. eod. cap. venerabilis. vbi est hoc expressum, quia functus est officio suo uices suas committendo, ut ibi dicit.

† Hæc duo verba: nec debet, desunt in antiquis.

† Vide text. in l. a iudice. C. de iu.

CASVS. In pxi. §. ver. pro eo quòd mãdati fines excedat, uel meritò sit suspectus. & in illo §. verũm dixit, nisi mandati fines excedat, vel meritò sit suspectus. vnde ne ualeat recusari, proinde statuimus ut de partiũ detur uel recipiatur assensu: per hoc uidebatur q̃ simpliciter posset recusari, nisi datus esset de assensu partium. sed hoc non est uerum, & ideo dicit: Si deleg. aliquem deputauerit auditorem etiam sine assensu partium, neutra partium poterit recusare, nisi coram delegato iustam recusationis causam ostendat.

[Glo. seq. tangit corã quo causa suspicionis tractari debet.]

f Coram eo.] idest, coram delegato a papa: & ideo in isto casu causa suspicionis non probatur coram arbitris, cũ alias generale sit, quòd causa suspicionis probari debet coram arbitris. ℥. de appe. cap. secundò requiris. & c. cum speciali, idem credo si ordinarius delegat causam.

SI VERO. Continuatur iste §. ad §. porrò. nam ibi prosecutus fuit actor quando appellatur ab vno delegato, hic quando fuerunt duo delegati, & unus commisit alteri uices suas. Diuiditur, quia primò ponit unum dictum. Secundò: ibi: Quia illius rõnem assignat. Tertiò: ibi: Vnde, ponit quãdam illationẽ. Abb.

h Nec põt, nec dẽt ap. re. procedere.] hodie nõ hẽt locum hoc quod dicit, non potest appellatione remota procedere; quia ipso iure appellatio remota est. ℥. de ap. c. ut debitus. & ita propter hoc non uitiatur iurisdictio. istius, qui recipit commissionem à socio: quia & si uitiatur sua iurisdictio per alterius commissionem, releuatur ipso iure, ut ab illo non appelletur, nisi grauetur per illam decre. ut debitus.

a † Concor. tex. in l. fin. ff. de vi. tri. & oleo legato.

ADDITIO. Alij contradicunt, quòd si non est remota appellatio in literis, appelletur ad papam omisso delegato ipsius, sicut potest appellari ad papã ab alijs iudicibus quolibet medio omisso. quod prius dixi, uerius credo. arg. ℥. eod. in princip. versi. quòd si sunt, &c. & c. cum te.

[Gloss. seq. ponit dictum, cui signat contrarium, & soluit. ponit secundùm, alleg. duo iura contra. in contrarium allega. 3. ponit, alleg. unum capitulum incõtrarium allega. duo iura, & alia duo ad similia per conuersum.]

i Delegare.] hoc. n. non potest, cum sit delegatus ab alio quã a principe. ℥. de appel. cum causam quæ. ff. de offi. procon. l. legatus & C. de iud. l. à iudice nisi delegatus sit ad uniuersitatem causarum. ff. de iud. l. cum prætor. §. 1. ff. quis & a quo appel. l. 1. arg. cõtra. ℥. de re iud. c. cum Bertholdus. sed illa non tenet in hoc p decre. præ-

& quicquid factum est post illam appellationẽ, debet in irritũ reuocari. Hãc cõclusionẽ sumit ex tribus §. proximis. §. porrò, in prin. vbi dicit, ꝙ si appellet ab eo cui mediũ causæ, &c. & §. si verò. vbi idem dicit à contrario sensu. ver. nobis tñ vsq; quòd ad delegantẽ, ergo à cõtrario sensu si nõ cõmisisset vices in totũ, appellandũ esset ad cõ delegãtẽ. & ex §. quẽ verò. vbi dicit; si delegatus, &c. Not. ꝙ iudex delegatus de cõtẽtiis partium datus recusari nõ põt, si fortè ex noua causa. ĩ. eo. insinuante. Itẽ cũ delegatus ali q. d sibi de iurisdictio ne reseruat, ad ipsũ est appellãdũ, qñ to tũ cõmittit, ad Papã est appellandũ. Itẽ recusatio subdelegati probari dẽt coram delegato. Itẽ q. quid fit post appellationẽ legitimam, reuocandum est.

a Eius ergo:] concludit ex ꝓmissis tribus, §. porrò. §. quem vero. & §. si vero. & est arg. à toto in quãtitate. sic ĩ. c. ꝓxi. §. 1. & 9. q. 3. cũ simus. & hic respondet secundo articulo quæstionum.

b Commisit.] lite coram se prius contestata. & idẽ est ante litis contesta.

c Recepti.] nec poterat recusari, nisi, &c.

d A tali grauamine.] & re uera a grauamine: q. a periculo sum est sub iudice litigare suspecto. 3. q. 5. ꝙ suspecti. & ĩ. de appel. cum speciali.

go [a] appellatio, de qua tua fraternitas nobis scripsit, si nostræ constitutionis occasione, ad nostram audientiam appellauit, pro eo quod delegatus à nobis reseruata sibi diffinitiua sententia, audientiam causæ commisit, [b] quibusdam, qui de partium † assensu nec dati sunt, nec recepti: [c] nisi contra eos iustam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostẽdere coram iudice delegato, non debuit impedire quominus procederent auditores. ¶ Qui etiam si tanquam suspecti fuissent meritò recusati: delegatus tamen à nobis nihilominus potuisset sublato appellationis diffugio caussam iudicialiter expedire. Quòd si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum litigare † cogebat, à tali grauamine [d] licitè potuit † ad nostram audientiam appellare; quodque † post appellationem huiusmodi est præsumptum, iudicari debet irritum & inane.

¶ Idem Episcopo Heliensi.

¶ Delegatus Papa nisi maliciosè se exoneret, subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem, in concessione tamen deferet sua dignitati & personæ, hoc dicit vsque ad §. item cum totum.

CAP. XXVIII.

Pastoralis † [e] officij, & infra. ¶ Consult. † tuæ duximus respondẽdum, quòd cũ delegato à principe iurisdictio dãdi iudicẽ sit à lege cõcessa [f] (dũ modo ipse exonerare [g] seipsum maliciosè nõ quærat) potest compellere renitẽtem, [h] eo quod iurisdictio illa nullius videretur esse momẽti, si coerctionẽ [i] aliquam non haberet. Delegatus tamen debet solicitè prouidere, ut si personis superioribus [k] (exigen

† audire, in antiquis.
† poterit.
† quia quod post, & c. al. quidq. d post &c.

r. vnde quicquid fit post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari. sup. eod. cum causam. & hic in fin.

Concor. 2. in l. apprimi. C. de .d.

Pastoralis.] Hæc prima pars diuidi põt in tres partes. Nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda ibi, Consultationi. ponitur responsio. In tertia: ibi, Delegatus. quædam instructio. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis est delegatus à principe, & ipse committit alicui vices suas: ille non vult suscipere subdelegationem: quæsiuit eṗs Helieñ. vtrum illum possit cõpellere? Rñdet Papa, à lege concessum est delegato à principe, ꝙ ipse possit cãm sibi cõmissam cõmittere alicui, dũmodo maliciosè hoc non faciat: & ideo põt cõpellere illũ vt suscipiat, quia talis iurisdictiõ nulla videtur si coerctionem aliq. non haberet: tñ iudex dẽt diligenter videre, vt si personis superioribus ex cã negocium duxerit committendum, in commissione dignitati deferat & personæ. Itẽ quærebat, vtrum delegatus possit cõmittere alicui vt citet partes? Rñdet Papa, cũ totum negotium cõmittere possit, vt dictum est ĩ. citationis officium committere potest, & punire contemptorem.

e Pastoralis.] delegatus à Papa cãm sibi cõmissam alij committere voluit, ille noluit eam recipere: quæritur vtrùm delegatus possit eum compellere.

f Concessa.] C. de iud. l. 2. iudicę. & ĩ. de appel. cum causam quæ. & ĩ. eo. c. quoniam.

[Glo. seq. recitetur per q. an non impeditus subdelegat. arg. negatiuè. sol. contrarium, secundò quærit arg. ꝓ & cõtra. & soluit]

g Exonerare.] non vꝫ ꝙ iudex possit cõmittere causam, nisi cũ iusta cã impedit[a] interesse nõ põt. ĩ. e. c. si pro debilitate. & ĩ. de rescr. c. sciscitatus. C. d pedane. iud. l. 2. ff. d iud. l. vlt. ar. ĩ. de testi. c. a. in noie dñi q. d non est verũ imò cum de iuris beneficio hoc habeat, põt cõmittere vices suas. ff. de off. ei[us] cui man. est iurisd. l. 1. & ĩ. c. ꝓxi. & ĩ. eo. q. ñ. Sed nunquid statim credendũ est iudici, cũ scribit se nõ posse interesse? Nõ vꝫ, nisi de hoc cõstet, vt ĩ. e. prudẽtiã. 1. rũ. si eñ crederet passim cuilibet iudici, quilibet se possẽt maliciosè exonerare cũ vellet. arg. ff. de va. mu. l. 1. & l. pretor. arg. cõtra. ĩ. de re iu. c. cũ sup in parte decisa. Sol. 2 nõ est ꝓsumẽdũ ꝙ iudex maliciosè cãm committat: dubia. n. in meliorem partẽ debemus interpretari. ĩ. de reg. iur. c. estote. & ff. de regu. in l. semper in dubijs & de quolibet præsumendũ est bonũ, nisi ꝯ̃rium appareat. vt ĩ. de seru. c. vnico. ĩ. de præsum. dudum. & si quis dicat hoc factum in fraudem, illud debet probare. ff. de probat. quoties. §. qui dolum.

h Renitentem.] sic patet quòd aliq̃s cõpellendus est inuitus suscipere iudicium ẽt homo alterius fori. C. qui pro sua iurisd. l. vnica. circa fi. ff. de muneri. & honori. munerum. §. iudicandi necessitas, nisi aduocatus q. non põt cogi alibi quam in suo foro suscipere iudicium. C. de aduo. diuer. iud. sancimus. in fi. & hoc in delegatis a principe. sed ordinarius non põt cogere hominem alterius fori. ff. de iurisd. om. iu. l. vlt. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. 1. & 2. & inf. de offi. or. pastoralis. sed nemo põt cogi vt arbitrium suscipiat. ff. de arbit. l. 3. §. 1. sed postquam suscepit, debet compelli, vt in d. §.

i Si coerctionẽ.] iurisdictiõ sine coerctione nulla est. ff. de of. eius cui man. est iurisd. l. vlt. & ĩ. c. ꝓx. verũtñ verbũ, coercẽdi, maiorẽ continet animaduersionẽ. ff. de of. procõ. meminisse. in fi. imò qui delegat, præcipit, C. q. pro sua iurisd. l. vnica. in prin. & ꝓceptũ necessitatẽ hẽt. 14. q. 1. q. d dẽtur. & inuitus q. s delegat. arg. ff. de mu. & ho. munerã. §. iudicãdi. C. de aduo. diuer. iu. sancim[us]. in fi.

k Superioribus.] puta in dignitate constitutis. ĩ. eod. sanè. 50. dist. contumaces. 45. distin. cum beatus. & ĩ. de maio. & obed. per tuas. & 2. q. 8. quisquis.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cõpil.

† al. ita: Cõsultationi tuæ taliter duxim[us], &c.

a B. Thom. & Caie. 2. 2. q. 60. art. 4.

ADDITIO. Et hodie delegatus Papæ non potest subdelegare, nisi illis personis quibus Papa delegat, de quibus in c. statutum, in prin. de rescr. lib. 6. Abb.

a Citationis officium.] ar. a toto in quantitate arg. ꝭ. eo. c. proxi. §. eius ergo. & 9. q. 3. cum simus. 1 in princ.

1 Concor. tex. in l. quæ de tota. ff. de rei ven.

b Discretione.] quæ est mater omnium virtutum. ꝭ. de offic. custo. ca. 1. & 1. q. 5. præsentium.

c Punire.] sup. §. proxi. & ꝭ. eo. sanè.

† Vide l. capitalium. & ibi Bar. ff. de pœn. su. quod no. in l. 1. ff. eod.

PRAETEREA. Primò ponitur consultatio secundò. ibi Nos autem. responsio. Abbas.

CASVS. In §. isto ponitur talis quæstio. Causa commissa est alicui appel. remota. iudex tulit sententiam diffinitiuam, appellatū fuit ab illa sententia. causa appellationis commissa est: primi iudices mandauerunt alicui, vt sententiam ab ipsis latam mandaret executioni. Iudices appellationis mandant prioribus iudicibus quatenus nec per se, nec per aliū sententiā illam mandēt executioni: quæritur quid iuris sit? Respondet Papa, quod cum ex certa scientia appellationis causā committit alijs cognoscēdam, appellationem illam recipit & reuocat priorum iurisdictionem, vt interim illorum iurisdictio suspēdatur quousque de causa appellationis plenius cognoscatur.

d Ex certa scientia.] Certam intelligo si in literis appellationis fit mentio de processu causæ, & de appellatione interposita, & de exceptione proposita: & hoc est verum quādo appellatur à grauamine ante sniam. ꝭ. de appel. vt debitus. sed si appellat a diffinitiua snia, ibi nō est necesse dicere, nisi appello ab iniqua sententia à tali iudice lata, & de tali appellatione hic fit mentio. ff. de appel. sed & si apud.

te necessitate (negotium duxerit delegādū: in coactionibus inferēdis dignitati deferat & personæ. †

¶ *Delegatus Papæ sicut potest committere totam causam, ita potest citationem, & punire contemnentem acceptare. Abb.*

¶ Item cum totum negotium alij possit committere delegatus, sicut superius est expressum: citationis [a] officium pōt cuilibet (discretione [b] præuia) demandare, ac punire [c] merito contemptorem.

¶ *Si Papa scienter commisit appellationem interpositam à suo delegato dato cum clausula, appellatione remota, iurisdictio primi delegati est interim suspensa quo ad executionem. hoc dicis secundùm verum intellectum.*

¶ Præterea postulasti, si cū à sentētia lata auctoritate literarum nostrarum, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatū, & literæ post appellationem ad iudices alios emanauerint: an ad mandatum posteriorū iudicū executio sententiæ à prioribus delegata, debeat retardari, ut priores iudices ipsā neque per se, neque per alios exequantur. ¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod cum appellationis causam ex certa scientia [d] iudicibus: alijs committimus cognoscendam, appellationē videmur recipere, ac iurisdictionē priorum iudicum reuocare: † vt interim executio sententiæ suspendatur, donec appellationis merita, plenius sint discussa; [e] & infra.

¶ *Ordinarius ad mandatū delegati exequitur sententiam, etiamsi sciat eam iniustam. Abbas.*

¶ Quia verò sæpe contingit, quod executio sententiæ ordinario demandatur: quæsiuisti an si ipsam iniustam esse cognouerit, debeat eam executioni mandare: an sit ei potius subsistendum? Attendentes itaque, quòd non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem; respondemus quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato, & si scit [f] sententiam illam iniustā,

primi iudices non possunt eam mandare executioni, cū iurisdictio sua quo ad omnia expirauerit. ꝭ. eo. quòd tenti. sed illud est verū vbi non est appellatū sicut videmus quod iudices appellationis ante diffinitiuā sniam, si pronuncient appellationem legitimam, procedunt postea in principali ꝭ. de app. vt debitus. & c. cum in ecclesia & etiam idē est in diffinitiua quandoque. C. de re. cre. generaliter. §. & si iudex. sic dicendum est quòd illi qui cōfirmāt diffinitiuam sententiam, debent facere quod superest ad faciēdum: sed siue primi siue secundi hoc faciant, non refert quātum ad effectum sententiæ. Si primus iudex fuit ordinarius, satis pōt dici quod exequetur ipse suā sententiam, cū sua iurisdictio sit perpetua. sed vr quod secundus iudex debeat potius eā exequi, quia ex secūda sentētia agitur per actionem in factum, & non ex prima. vt no. ꝭ. eod. coram. & ff. de his qui no. infa. l. furti. & ideo iudex appellationis eā dēt exeq, nō prim⁹.

ADDITIO. Et iō potius scd̄us q̄ primus dēt exequi. arg. à toto in quantitate.

QVIA VERO. Primò ponitur consultatio. secundò: ibi, Attendentes. responsio. Abb.

CASVS. Delegatus a Papa tulit sententiam diffinitiuā, a qua non est appellatū, mandat iudici ordinario ut sententiā illam exequatur; ordinarius scit sentētia illā iniustā: quæritur vtrū debeat illā executioni mandare, vel nō? Rñdet Papa quòd per talē demādationem nō cognitio, sed tātum executio demandatur, & ordinarius tenet obsequi delegato, vnde tenetur sententiam illam executioni mandare etiam si sciat illam iniustam, nisi apud illum efficere possit vt ab illo mandato eum absoluat.

1 Illud quod sequitur pon. conclude. riū eius q̄ induci. 9. q. 2. si prod. dūt, vbi pronunciant legitimā appellationem, vbi illegitimam remittunt: ergo confirmāt si & sic proniciāt appellationem ini. iustā, remitte debēt executionē. Io. Andr.

] Vide tex. in l. 1. cū il. not. ff. ad Turp.

[Glo. seq. q̄rit, duas opi. ponit, & secundam approbat.

e Discussa.] sed pone quòd iudices appellationis pronunciauerunt male appellatum, & sic confirmauerunt sententiam latam, quæro quis mandabit sententiā executioni, vtrū primi iudices vel secundi? Quidam dicunt quòd primi. arg. sumētes ex illa litera, interim executio sniæ suspendat. sed vr quòd eorū iurisdictio sit reuocata. ex eo, quòd dicit, iurisdictionē priorū iudicū videmur reuocare. arg. C. de episco. aud. in Auth. si quis litigantium. & ideo melius vr quòd scd̄i iudices debeāt eā mādare executioni, vt dicit T. & quòd secūdi hoc facere debeant, vr. quia iudices appellationis confirmarēs sententiam vltima die anni à tpe appellationis, patet quòd

[Gl. seq. distinguit merū executorē & mixtū, dicens qd sit vterq; & an corā eis excipiat, vel ab eis appellet. Et i mero subdiuidit inter si scit iniustā & nullā. Finis reci. per obiectio de iniusto pcepto, cui nō e parēdū, &c.]

f Et si sciat.] ad intelligentiā eius qd hic dr no. quod est executio mera, & est executio mixta. Mera executio dr qn partib⁹ psentibus; cognitū e de cā ab aliquo, & ille mādat alicui quòd sniam suā exequat. C. de exe. rei iud. executorē. talis executor nō dēt audire exceptiones, & de tali executione hic loqui. C. de exe. rei iud. si vt proponis. & ꝭ. de re. iu. de cætero & ff. de iud. si ptor. §. rñ. vbi sniatum fuit ptra absentē. & expone si sciat illā sniam latā iniustā, i. ptra ius litigatoris latā, qa sup hoc nullā habet

Et mera ... catur.] Vel co. mi ter ab ... oibus ... Io. A...

habet cognitionē. ideo dicit,& si nō cognitio, sed executio, &c. vnde illā dēt tm̄ simpliciter mādare executioni: secus si sciat illam nullā, vt si esset lata auctoritate falsarū literarū. ī.de fal. sup eo. vnde iudex delegatus nō habuit iurisdictionē, vel ꝑ falsa instrumēta, vel per dolū aduersarij: & si ista obijciant corā executore isto, supsedere dēt executioni, dūmodo maliciosè vel calūniosè hmōi nō ꝑponūtur: & tūc refert negotiū superiori. ī.de re iu. de cæterō. & ī.co. si qñ & C.si ex fal.inst. iudicati.& ff.de iud. si ꝑtor.§.Marcellus. si executor talis esset ordinarius & deputatus executioni b. sniarū, dēt admittere talē exceptionē, ut dicit l.si prætor.§. Marcell⁹.Calūniosè ideo dixi,quia si hoc esset,nō deberet differri executio.C.ad l.Co. đ fal.l.2.vbi crimen falsi obijciet in causa morandæ solutionis, & ideo executio non differtur,cum salua sit ei postea qō falsi,ut ibi. Mixta dicitur executio que hēt cognitionem annexā:vt cū papa mandat alicui restitui rē suā, vel mandat alicui dari beneficium coram tali executore, admittūtur legitimæ exceptiones quācūcunque absoluere scribat.ī.co.ex parte.2. & 25.q.2.& si nō cognitio.& ī.de rescrip.si quādo.& c. cum adeo.& ī.de æta.& qua.accepimus.Et no. ꝙ a mero executore nō appellatur,nisi excedat modū executionis.C.quor.ap.non re.ab executione. & ī. de re iu.ꝙ ad consultationē.in fi.& 2.q.6.sub illo c.ei qui.§.sunt quorū.vet ab executore.& ī.c.prox.§.verū.& §.seq. sed ille non dr̄ propriè executor,sed auditor,vt ibi dr̄.sed à mixto executore benè appellāt,si non admittat legitimam exceptionem,vel alias partes grauauerit,ī.de appel.dilecto,& c.vt debitus,ī.de æta.& qua.c.accepimus.Item no.ꝙ non sp obediendū est iudici, si euidēter iniquum est mand. tū ipsius.sine cōtra ius.23.q.1.quid culpat.& 11.q.3.non sp,& duob.c.se.50.di.si quis præpostera secus si alias fuerit iniustū.23.q.5.lex æterna. & c.cū minister. licet nō sit obediēdū iniquo præcepto iudicis, vt dicūt iura hic proxi.signata.hoc præceptū iā non dr̄ iniquū,immo iustum est,i.de rigore iuris inductū,& ideo est exequendū,nam ex quo sententia lata est,licet iniusta, & contra ius litigatoris, a qua non est appellatum, elapso decennio de iuris rigore mandanda ex executioni.arg.C.ut li.pe.l.vlti.spontanea enim appellationis omissio turpitudinem purgat quæ sententiæ inerat.arg. ff.de cond.ob turp.causam.l.si ob turpem.vel si appellauit secundò & succubuit. & hoc etiam de rigore iuris introductum est, nec litem debet refricare, si sententia lata,ut aliquis sit litium finis.ī.de do.& contu. finem. & c.venerabilis.si per iniuriam iudicis sit dānatus, cōqueratur de ipso.ī.de emp.& ven.si venditori. C.de euic.l.emptor.fundi.ff.de euic. si per imprudentiam,& insti.de ob.quæ ex quasi delicto.in princ.

Executio mixta.

A mero executore nō appellat, secus à mixto.

De qōne huius glossę ... B. Tho. ... Caie. 2.2. ... 67.art.2.& ... var.lib.1. ... resol. ... textū ... glossa & ... l.illi- ... §. veri. ff.de off. ... iud.

[Glo.seq. arguit contra Hugonem.]

a Tenet eādē.ja.q.1.cōtra.Hug.& ei⁹ sequaces,q. dñt ꝙ iudex nō dēt ferre snīam ꝓm allegata,si hēat cōscientiā læsam i cōtrariū,sed dēt cām alij delegare. sed si nō posset alij delegare, cū sit subdelegat⁹ à delegato,quid fiet ꝓm eū⁹ trepidauerūt timore vbi nō erat timor.pronūciet ergo in noīe dñi ꝓm allegata,& deponat cōscientiam læsam.33.q.7. iudicet. & iudex qui cōtra cōscientiā

exequi nihilominus tenetur [a] eandem: nisi apud eum efficere possit, vt ab hoc onere ipsū absoluat: & infra.

¶ *Delegatus,qui impeditur die statuta procedere,partem hac procurantem puniet: & quantum ad diem illam causam committet appellatione remota in odium procurantis, nisi partes negotium prorogent. Abb. Sicu.*

¶ Cum autem sæpe contingat, ad diem quem iudex delegatus a nobis partibus assignauit, earum altera procurante, vt negotium prorogetur, iudicem ipsum a rege [b] uel archiepiscopo euocari, Nos ꝑuersorū volētes malignitatib. obuiare, decernimus, vt si delegato constiterit hoc fuisse alicuius partis malitia ꝓcuratū, ipsā puniat [c] animaduersione cōdigna;&(ne aliqđ lucrum ex huiusmodi fraude reportet) ꝑsonæ neutri [d] parti suspectæ quantū ad diē illū committat ipsum negotiū audiēdū, quæ in ipso appellatione [e] remota

aliquid facit in grauamen partis, puniter, vt in decr. Inn.iiij.int.de sent. & re iudi.cum æterni. [lib.6.]

CVM AVTEM. Cōis diuisio.scđa ibi, Nos Abb.Sicu.

CASVS. Iudex delegatus statuit terminū partibus in quo dēbent se ꝑsentare corā ipso ad ꝓcedēdū in cā, pars altera procurauit iudicē ipsū euocari a lege vel archiepō, i termino illo, vt negotiū ꝓrogeī. Papa volens obuiare malitijs peruersorū, statuit,vt si constiterit hoc procuratum fuisse malitiosè ab aliqua partiū, iudex illū puniat debita pęna. Et ne aliquod lucrū de malitia sua reportet, iudex cōmittat negotiū personæ neutri parti suspectę,quantū ad diē illū:q in negotio ipso ꝓcedat appellat. re. nisi partes consenserint terminū ꝓrogari. In quodlibet.§.est propriū not. No.ꝙ dele. a principe habet a lege facultatem dādi iudicem. Item deleg.potest cōpellere quēlibet ad suscipiendum subdelegationem, nisi malitiose se exoneret. Item deleg. potest iniungere cuilibet ut citet partes. Itē pōt sumi regula, Qui potest totū facere, multò fortius & eius partē. No.ꝙ certa scientia principis æqu ualet reuocationi. Item no.mirabile,ꝙ ordinarius sententiam delegati etiam non iustā tenetur exequi. Item nota casum: vnum in quo delegatus potest committere causam alij appel.re. alium casum habuistis. ī.c.prox.quando.i.media committit.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]

b Agere.) simile 18.dist.si episcopus. per hoc patet ꝙ hæc clausula,si non omnes,&c.)non spectat ad temporales impotentias,quia secundum hoc iudex qui quandoque non posset interesse,non posset alij cōmittere vices suas,sed vī ꝙ iudex iste potius teneatur obedire mādato papæ, quam archiepiscopo vel regi,vt 11.q.3.qui resistit.ff.de re iu.contra pupillum,sed cum vtriq; possit obedire diuersis temporibus vel etiam eodē vtrique obedire tenetur.ff.de ope.lib.duorum libertus. immò propter propria commoda potest deserere iudicium. ff. de iud.l.si longius.

[Glo.seq.re.tetur.per.q.quā quadrupliciter soluit.]

c Puniat.) fortè ad interesse: vel potest ei imponere mulctā,idest,pœnā pecuniariā. C.de spor.l.2.vel ad arbitrium iudicis,ex quo pœna statuta certa super hoc nō est.ī.eo.de causis.in fin.vel excōmunicet illū,quia impedit iurisdictionē iudicis, ut ī.de eo.c.1. &c.pręt.rea.

d Neutri parti suspectæ.) hoc semper est faciendum, inf.de appel.cum speciali.

[Glo.seq.obijcit,& dupliciter soluit.]

e Appellatione remota.) cōtra.ī.c.proxi.§.si uerò. & §.nos aūt.& ff.a qui app.nō licet.l.1.in fi. Dic ꝙ speciale est hoc vt iudex delegatus possit committere cām remota appellatione,in odium illius qui procurauit absentiam iudicis: sed hodie locum hoc non habet,quia appellatio ipso iure remota est: vnde nullus potest appellare ab aliquo iudice nisi grauetur.ī.de app. ut debitus. Vel dic,ꝙ quòd nō committit appellatione remota, sed auctoritate huius decre. subdelegatus ꝓcedit app. rem.& statutum fuit hoc in casu isto, quòd subdelegatus procedit appellatione remota in odiū illius, q. procurauit absentiam delegati,ita non est contra, quod satis patet per hanc decr.& eodē modo intelligit.ī.eo.cū

Delegatus qñque cām cōmittit appellatione remota.

R. vbi dr̄ ꝙ delegatus causam committit appellatione re. sed illud fit ex præcepto papæ, non per commissionem delegati: quia delegatus nihil cōmittit vbi iudex electus procedit app. re. auctoritate illius decre. cum R. secundùm tenorem primarum literarum. Ber.

EX literis.] Primò ponit decisi facti narratio. Secūdò causę cōmissio: ibi, Mandamus. quæ distinguit, & secundū membrū ꝓsequitur. ibi. Si verò. Abb.

CASVS. Inter 1 A. p̄sbyterū & canonicos sanctæ Iustinæ cōtrouersia vertebatur super canonicatu sanctæ Iustinæ. primò fuit cā cōmissa ad petitionē canonicorū sanctæ Iustinæ primicerio Graden. & Plebano sanctæ Sophiæ, super eo ꝙ idem presbyter se clericū ipsius ecclīæ asserebat. Secūdò ad petitionē A. presbyteri impetratæ fuerunt aliæ literæ archipresbytero Paduano, in quib. de prioribus, vt dicebatur, mentio non fiebat. tandem archipresbyter Paduanus qa clerici sanctæ Iustinæ non recipiebant illū presbyterū in sociū & in fratrē, illos excōicatos fecit publicè denunciari: postea Primicerius & Plebanus mandauerūt patriarchæ Graden. vt dictos clericos denūciaret non esse excōicatos, cū in secundis literis de prioribus mentio non fiebat. sed cum Patriarcha exequi vellet mādatum sibi iniunctum, archidiaconus Castellanus ipsum impediuit: vnde patriarcha archidiaconum illum supposuit ecclesiastico interdicto: ppt hoc fuit orta inter ipsos controuersia, & sic quæstio delata est ad papam. Sed quia non potuit papæ de facto ipso plenè constare, mandat quibusdam iudicibus, vt super literis ipsis veritatem inquirant: & si constiterit euidenter quod secundæ literæ non reuocent primas, sententiam latam in archidiaconum castellanum, vsque ad debitam satisfactionem faciant obseruari. si autem constiterit euidenter quòd secundæ literæ expressè reuocent primas, sententiam patriarchæ denuncient irritam & inanem, cum nullam receperit à primis iudicibus, qui iam reuocati fecerant iurisdictionem. Bernardus. No. quòd in secundis literis debeat fieri expressè mentio priorum. Item not. quòd executor habet iurisdictionem siue coerctionem. Item sententia lata ab eo qui non habet iurisdictionem nulla est.

¶ & magistro G. can. Fusen. Ternisien.

1 Hic casus in antiquis codicibus reperitur.

Cap. 8. ce. tit. in 3. cōpila.

procedat, nisi fortè partes consenserint negotiū prorogari.

¶ Idem Abbati sancti Hilarij, & magistro † G. cano. Ternisio.

¶ Subdelegatus a delegato Papa iurisdictionem habente potest coercere impedientem. hoc dicit comprehendendo vtrumque intellectum.

CAP. XXIX.

EX † literis patriarchæ Graden. & inf.

¶ Mandamus quatenus nisi vobis constiterit, quod literæ quæ secundo loco ad archipresbyterum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Graden. & plebanū Sanctæ Sophiæ obtentis, expressam [a] fecerint mentionem, ut per secundas primæ appareant reuocatæ, cum primos iudices auctoritate literarum nostrarum iurisdictionē non sit dubium habuisse, quā potuerūt postmodum patriarchæ, quo ad executionem sententiæ, demandare: ex qua coerctionem etiam idem patriarcha receperat: cum huiusmodi demandata iurisdictio delusoria videretur, si subdelegatus [b] huiusmodi coerctionem aliquam non haberet: interdicti sententiam ab eodem patriarcha in Castellanen. archidiaconum promulgatum, pro eo qđ eiusdem patriarchæ executionem impediēs, eius † literas quibus mandatum prædictorum iudicū nunciabat, legi in publicum non permisit: † tamdiu faciatis inuiolabiliter obseruari, donec eidem patriarchæ de iniurijs irrogatis sufficienter fuerit satisfactum. [c]

¶ Si verò constiterit primas literas per secundas legitimè reuocatas: cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per consequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem, vel coerctionē aliquam ab eisdem, præ-

a Expressam fecerint mentionē.] puta quia nō continent seriem rei suæ, siue facti. j. de coha. cleri. & mu. super eo. & ff. de app. si expressum 2 & j. de re iu. inter monasteriū. Tel. qa simpliciter fecit mētionē de ecclesia illa, tacito de alijs literis. inf. de dolo & contu. ca. 2.

[Glo. seq. notat subdelegatū coercere, inducit tria similia, ponit opi. cui obijcit, & soluit Io. And.

b Si subdelegatus.] scilicet Patriarcha. Hic euidenter apparet quod iudex subdelegatus, & etiam merus executor, qualis erat patriarcha, habent coerctionem, j. de re iud. cum Bertoldus. ver. alioquin. & j. c. proxi. 1. rñ. & etiam iudex delegatus ab epo. 11. q. 1. peruenit. Imò & subdelegatus secūdùm leges habet iurisdictionem, scilicet modicam coerctionem. C. de spor. l. 2. & ff. de offi. eius cui man. est iur. l. vlt. & C. de defen. ciui. defensores. & ff. si quis ius dicenti non obtempe. l. 1. imò & arbiter habet coerctionē: ff. de arbi. non ex omnibus. & ff. de iudi. l. 2. in fin. Dicunt tamen quidam quòd delegatus ab ordinario non habeat aliquam coerctionem. 2. q. 6. quisquis. & ff. de re iud. a diuo Pio. & j. de fo. cōpe. si qs ꝯ clericū, nisi lis sit contestata corā ipso. in auth. de liti. §. omnem. coll. 8. & sic nō p̄mittere in possess. ff. de iur. om. iud. iube. sed quòd possit in poss. mitter, dicit. l. ff. de offi. eius cui man. est iur. cognitio. §. vlt. sed illa l. iubere, loquitur de possessione, quæ ius tribuit: illa cognitio de alia possessione loquitur, quæ ius non tribuit, quæ sit causa custodiæ.

[Gl. seq. distinguit inter excōicatū p offensa dubia. & manifesta, cui signat ꝯrium. ponit opin. & soluit.]

c Satisfactum.] hoc obtinet ubi quis excōicatur pro crimine siue pro manifesta offensa, vt prius satisfaciat q̄ absoluatur. 3. j. de verbo. signi. ex parte. si verò pro contumacia vel occulto delicto, statim debet absolui p̄stito iuramento, quòd stabit mādato ecclesiæ, vt ibi dr̄. Sed contradicit inf. de appella. qua fronte. §. sanè. sed illa nō cōtradicit immo cōcordat, ibi excommunicatus fuit pro contumacia, vel alia causa, quæ non fuit manifesta, ut dicit T. Sed obstat quod ibi dicitur, vel quælibet alia causa. Lau. dicit quod ideo statim recepta cautione absoluitur, ne in excommunicatione decedat 4. Sed dic cum T. quòd non contradicit, & quod dicit pro qualibet alia causa, quæ non sit manifesta: quia si causa illa non est manifesta, statim debet absolui ante satisfactionem, nec tenetur satisfacere, nec debet cōpelli nisi primò constet de illa iniuria vel offensa.

2 Tunc n... valet sen... tia cōtra... lata, qa ... tur expr... tur. Io. An...

† al. eius... literas, &c.

† Vide ... in ff. si qu... id qđ. ff. de ... iuris. om. ...

3 Adde ... tū cū glo... in c. ex ten... re. & c. p... ro. infra ... sent. excom...

4 Vnde ... dū eū lo... tur in ... to: vel lo... non pō... tim satisf... cere. ff. ... iud. si ... obtulerit ... ait præto... Io. And.

a Denun-

a Denuncietis irritam.] Ex hoc patet, quòd sñia quæ nulla est, non est executioni mandanda. imò exequenti, impune non paretur. arg. ĩ. eo. si qñ. imò & violenter resisti potest ei, ut hic, sicut resisti pōt officiali venienti ad accipiendum bona alicuius: nisi prius ab impetratore forma fuerit data C. de iur. fis. ꝓhibitũ est, lib. 10. licet ita sit, nō tñ patriarcha iste tenetur iniuriarum, cũ hoc ignoraret, quia putabat sñiam aliquam fuisse. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si publicanus. ar. ĩ. de senten. excom. facto.

[Glo. seq. arguit, & reprobat.]

b Et innanem.] vt puta latam à iudice non suo. Et pōt notari arg. ꝙ patriarcha siue archiepis non ẽ iudex ordinarius in prouincia. arg. 9. q. 1. conquestus. sed hic nō ꝓcedebat patriarcha ordinaria potestate, imò delegata tñ, & sic nō colligitur illud arg. hic.

dictam interdicti sententiam denuncietis [a] irritã & innanem. [b]

¶ Idem episcopo Pictauiensi.

¶ *Iurisdictio delegati re integra morte mãdantis expirat.*

CAP. XXX.

LIcèt † vndique. & infra. ¶ Cum igitur duxeris requirendum, si causam tribus iudicibus delegamus, apponi in literis nostris, illam clausulam facientes. (Quod si non omnes [c] his exequẽdis poteritis interesse, duo vestrũ nihilominus eam † exequantur) & vnus postquam commiserit cuidam ex alijs vices suas, de medio fit sublatus, tertius vt suspectus [d] meritò recusetur, an collega superstes suo nomine ac defuncti, possit negotium diffinire.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus: quod taliter iurisdõne à suo sibi collega delegata, eo viuente vti non cœperit, [e] quia mandatum huiusmodi re integra, [f] morte mandatoris expirauit, nõ habet solus officium iudicandi; si verò ante mortẽ illius iurisdictione vti cœperit taliter demandata, vices suas & illius poterit adimplere.

¶ Idem episcopo Baiacẽsi.

¶ *Non creditur quis delegatus, nisi delegationem probet.*

CAP. XXXI.

CVm † in iure peritus, & infra. ¶ Præterea quæsiuisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mãdatur, Auctoritate qua fungor, † iniungo, vt talem denũcies excommunicationis sententiæ subiacere; ac tibi super mãdato [g] Apostolico hæsitanti, ab aliquo non sit facta fides, † an mandatum huiusmodi exequi tenearis. Super quo tibi huius

LIcèt vndique.] Clausula illa [ꝙ si non oẽs. duo, &c.] purificatur vno vice alterius habente, etiam duobus impeditis. h. d. Cõmunis diuisio secunda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Causa commissa est tribus iudicibus à dño Papa sub hac forma: quòd si nõ oẽs, &c. vnus cõmisit cuidã de sociis suis vices suas & tãdẽ mortuus ẽ tertius tãquam suspectus fuerat recusatus: quæritur an superstes nomine suo & defuncti possit negotium diffinire? Respondetur quòd iudex iste non cœpit vti iurisdictione sibi à consocio delegata eo viuente, iurisdictio expirauit per mortem mandatoris re integra: si verò ante mortem illius cœpit vti iurisdictione sibi commissa, vices suas & illius poterit adimplere. No. quod re integra morte mãdatoris finitur mandatum. Item per solam citationem perpetuatur iurisdictio delegati.

c Omnes.] ĩ. eo. prudentiam.

d Suspectus.] vt 2 ĩ. eo. cũm q̃. & ĩ. eo. insinuante.

e Vti non cœperit.] saltem per citationẽ. ĩ. eod. gratum. ĩ. de offi. leg. c. vlti. ff. de iud. si quis postea. ff. de polli. l. 1. ff. de neg. gest. nam & Seruius §. si viuo.

[Glo. seq. ponit dictum, cui signat contraria. & ponit casum exceptum: demum quærit. arg. pro, & contra, & soluit. Iterum subdit tres quæstiones, & soluit, & vltimæ solutioni signat contrarium.]

f Re integra.] & ita soluitur mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris quàm mandatarij, & idem est si reuocetur expressè re integra. Instit. man. §. rectè. & §. seq. soluitur etiam morte litigatoris re integra. ĩ. de rescrip. significauit. arg. ff. qui satisd. cogan. si decesserit. arg. contra. ff. fam. ercisc. si vni §. Neratius. Item arg. contra quod non soluatur morte litigatoris. ĩ. de iud. quia V. & ff. de fideicomm. lib. l. cum quasi. Quod autem dicitur, morte mandatoris finiri mandatum: illud verũ est, nisi sit tale mandatũ q̃d post mortem necesse sit adimpleri. ff. man. si verò non remunerandi. §. vlti. sed pone ꝙ plures causæ committantur per vnum rescriptum, citatio fit in vna causa, & non in alia, nunquid perpetuatur iurisdictio super alijs? Argu. quòd non 2. q. 3. c. si quẽ. §. notãdũ, ver. abolitio. & 2. q. 6. et qui §. diffinitiuã. & §. quandoque. argu. ff. de appe. cũ ĩ. vna. & ff. de neg. gest. nã & Seruius. §. si viuo. ff. de mino. etiam §. ex causa. argu. contra, ꝙ quantum ad omnes sit perpetuata iurisdictio. C. de duob. reis. l. vlti. verum est quòd nõ ẽ ꝑpetuata iurisdictio, nisi in causa illa pro qua citatio facta est, vnde mortuo mandatore expirat iurisdictio quantum ad alias. Sed q̃d si moriatur ante declarationem rerum facta citatione? Arg. ꝙ nõ potest ꝓcedere. ĩ. de rescrip. pastoralis. in fi. quia plures causæ intelliguntur, licèt contra vnũ tñ. arg. ĩ. tit. prox. nouit. Itẽ quid si delegatus nõ morit, sed deponit. non ꝓcedet? Quid si excõicatur? & sic ꝓcedet delegatus: quia morte naturali confirmatur donatio, & nõ ciuili, ff. de dona. inter vir. & vxor. cũ hic status. §. donec. & ĩ. de celeb. mis. cũ Marthæ, § cæterũ arg. contra in decr. Inn. iiij. de offic. vicar. Romana. [lib. 6.]

CVm in iure peritus.] Non tenetur quis parere mandatis asserentis se delegatum, nisi mandatum probet. Cõis diuisio secunda ibi, Super quo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis delegatus mandat alicui sic: Auctoritate qua fungor, tibi iniungo, vt Titium denuncies excõicatum. Iste cui hoc mãdatur, de iurisdictione illius dubitat, nec super hoc fidem facit eidem: quæritur an teneatur exequi mandatum illius? Rñdet quòd nisi de mandato Apostolico fiat fides, nõ tenet exequi q̃d mãdatur. No. quòd nisi delegatus ostendit iurisdictionem suam, non est ei credendum, si dicat se delegatum.

[Glo. sed no. sententiam delegati sine commissione nõ probare, dat simile. dicit secus in ordinario. instruit partem, instruit etiam absolutum.]

g Super mandato.] sed hoc valde notabile est, 4 ꝙ licèt exhibeatur sententia delegati, ei tamen non creditur, nec præsumitur pro sententia, nisi ostendatur commissio: nec creditur iudici si se delegatum dicat. arg. ĩ. de testa. cum à nobis. & idem dicis in li arbitro. quia non

Ex quo ... torii, sc... dubiũ, vel ... on sit veri... as patefacta ... sic soluit ... rium quod ... l. signat ꝓ ... mili. ĩ. eo. ... qñ. & ĩ. e. ... proxi. §. qa ... erò. secun... um Host. ... o. And.

... Cap. 8. eo. ... it. in 3. cõp.

Hæ duæ ... offulæ nõ ... nt in anti... is codici... s.

3 Adde per hoc nõ in l. eius qui ĩ ꝓuincia. ĩ glo. ignorasset, & ibi Bar. & si cer. pet.

† Cap. 10. eo. tit. in 3. cõp. & ẽ pars decretalis: cũ ĩ iure q̃ hẽt ĩ. tit. de electio.

† al. ita: tibi iniũgo. &c.

† Vide l. quicũque. ff. de pub. & uoc. ĩ l. sciendũ. ff. de verb. obl.

4 Delegati sñiæ nõ credit nisi ɔmissio ostendatur.

non statur verbo eius, si dicit iuramentum à partibus inter positum, C. de arbi. l. 4. §. sin autem. C. de man. prin. l. vnica. 1 Caueat ergo quicunq; impetrat à principe causam committit alicui vel delegati, vt si sententia lata fuerit pro eo a delegato, ita bene custodiat cõmissionem sicut ipsam sententiam: lapsu enim temporis si conueniret, & ostenderet sententiam sine commissione, nõ valeret ei nisi probaret de commissione. Sententiæ verò ordinarij semper statur, & pro ea præsumitur: quia ibi constat de iurisdictione. ĩ. de re iud. sicut. & 2. q. 6. hoc etiã. Lau. Si tamen publicatũ fuisset rescriptum in iudicio: videtur quod sufficiat, si de hoc constat: licet postea sit amissum ĩ. de priu. cum olim. C. de testa. publicati. & ĩ. de fide instrum. cap. si item si sententia redacta est in publicã chartam, videtur quod sufficiat. ĩ. de testi. significauit. & l Auth. vt fratrum filij §. 1. coll. 9. licèt sit arg. cõtra. ĩ. de re iud. cũ inter vos. Item sufficit si habet. subscriptionem testiũ. 16. q. 3. c. dilecto §. potest. sed videtur quod hodie sufficiat solus tabellio ad imponẽdam fidem sententiæ. de proba. quoniam contra falsam. Vt nulla sit dubitatio. ita debet fieri, quòd auctoritate iudicis rescriptum domini Papæ solemniter in publicam formam redactum inseratur in ipsa sententia iudicis auctoritate, & alia instrumenta procuratoria: quia idem iuris est de illis vt si ostenderet sententia lata in personam procuratoris vel syndici; vel in contrarium, si nõ constaret de mandato procuratorio, sententia non valeret, nec staretur ei si negaretur illum fuisset procuratorem: sed postquã in ipsa sententia inseruntur huiusmodi instrumenta, & rescriptum, iudicis auctoritate stabitur postea sententiæ, etiam si originalia rescripta non appareant. C. de testa. publicati. Item caueat in sententia excommunicationis, vt qui absolutus est, custodiat instrumentum siue literas absolutionis, per quas tutus existat si ei obijceretur excommunicatio: aliàs posset ei periculum generari, vt ĩ. de electio, venerabilem & ĩ. de cleri. excom. mini. proposuit, arg. opt. quòd ita sit faciendam. Bernar.

1 Idem in officialibus Cesariẽsibus volentibus capere alicuius bona tãquã fiscalia, quibus nõ creditur sine literis. C. de iu. fis. l. prohibitũ. lib. 10. secũdũ Goffr. Ioan. And.

† Cap. 11. eod. ti. in 3. compil.

† eorum.

modi damus responsum, quòd nisi de mandato sedis Apostolicæ certus extiteris, exequi non cogeris quod mandatur.

¶ Idem Parisien. & Trecen. episcopis, & abbati sanctæ Genouefæ.

¶ *Per procuratorem non habentem mandatum de re ad rem iurisdictio prorogari non potest.*

CAP. XXXII.

CVm † olim abbas & conuentus Vergiliaceñ. sua nobis conquestione monstrassent, quod comes Altissiodoreñ quoddam stagnum, molendinum, & domum, in terra eorum construere nitebatur, in ipsorum † præiudicium & grauamen, episcopo & thesaurario Niuerneñ. commisimus causam ipsam. Per quorum literas accepimus, quod lite super petitionibus ecclesiæ con- testata, receptis vtrinque testibus, & attestationibus publicatis, cũ super dictis testium inter partes fuisset postmodum dispu tatum; Tandem pars comitis proposuit, quod de damnis in nemoribus, & rebus alijs datis, super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant: cum in rescripto [a] nostro nulla † de damnis mentio haberetur: & infra. Iudices autẽ interlocuti sunt, † quòd super damnis datis à comite: ad eos cognitio pertinebat. Quo audito comes ad appellationis beneficiũ conuolauit. Vnde ipsum iudices euocarũ, & nec per se, nec per responsalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo adstrinxerunt; & infra. ¶ Quia vero super damnis datis antequam [b] lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictio pro-

† al. ita nulla de dãnis datis. &c.

† fuerunt

CVm olim abbas] excommunicatio lata post appellationem legitimã est nulla: hoc dicit secũdũ literã. Diuiditur in duas partes principales, secunda ibi, [Quia vero.] Et prima pars sex facit. Nam primò ponit causæ commissionem. Secundò ibi, per quorum. processum. Tertiò ibi, Tandem pars comitis, exceptionem, Quartò ibi, Iudicis iudicium interlocutionem. Quintò ibi, Quo audito comitis appellationem. Sextò; ibi. Vnde ipsius excommunicationem. Abbas.

CASVS. Comes Altissiodoreñ. quoddam stagnum, & molendinum, & domum volebat construere in præiudicium & grauamen monachorum Virgiliaceñ. monachi causã super hoc episcopo & thesaurario Niuerneñ. obtinuere cõmitti, lite contesta. super petitionibus monachorum, receptis vtriusque partis testibus & publicatis, & cum super illis fuisset à partibus disputatũ, comes proposuit, quod super damnis in nemoribus & rebus alijs datis, super quibus testes deposuerunt, cognoscere non debebant iudices: cum de his in rescripto nulla mẽtio haberetur. iudices interlocuti fuerũt, quod super damnis datis à comite ad eos iurisdictio pertinebat. quo audito comes statim ad sedẽ Apostolicam appellauit sed iudices non obstante appellatione reuocauerunt ipsum & quia non venit, nec misit, excommunicauerunt eundem, & per literas suas negotiũ domino Papæ intimauerunt. super hoc rescribit Papa quibusdam iudicibus, dicens, quòd sup damnis datis ante litẽ cõtesta. cognitio ad dictos iudices non pertinebat, cum de damnis in rescripto nulla mẽtio heretur, nec procurator potuit super his ad iudices prorogare iurisdictionem, cum ad illa solummodo constitutus intelligitur, quæ in rescripto continentur & quã cito comes intellexit super dãnis fuisset depositum, statim contradixit: vnde Papa pronunciauit iudices illos perperam processisse, & prædictum comitem, qui pro hoc appellauit, excõmunicationis sententia nõ fuisse ligatũ. Not. quòd prorogatio iurisdictionis fieri non potest per procuratorem domino ignorante. Item procurator datus ad causam certam, ad aliã non potest extendere suum officium. Item fines mandati diligenter, seruandi sunt. Item si dominus non contradicat facto procuratoris excedentis fines mãdati ratũ habere intelligitur. Itẽ sentẽtia excõicationis lata, post legitimam appellationem nulla est.

a In rescripto.] & ideo non valuit quod factum est, si formam mandati transgressi sunt. s. de rescrip. cum dilecta.

b Antequam.] maximè. 2 quia nec post litem contestatam quia dominus non habuit ratum factum procuratoris, imò postquam sciuit, statim contradixit.

2 Hæc glossula non [...] in antiq[uis] codicibus

[Gl. seq. reci. pl. an per procuratorẽ fiat prorogatio.]

a Cum

a Cum procurator.] qui simpliciter constitutus fuit ad causam prædictis iudicibus delegatam. Et no. quòd licèt per principales personas posset fieri prorogatio iurisdictionis. ff. de iud. l. 2. §. sed & iudex. & l. de qua re. §. 1. per procuratorem tamen fieri non potest, cum de hoc non fuerit cogitatum, quando constitutus fuit procurator. arg. ff. de auro, & arg. leg. si ita. ff. de transa. cum Aquiliana. ff. de contrah. emp. Rutilia Polla. & C. de transact. transactionis. fin. ff. de iureiuran. l. iusiurandum. §. procurator. & 23. q. 2. ne quis arbitrei. Qualiter fiet prorogatio, dicet ī. e. P. & G. prætextu enim vnius articuli non debēt super alio probationes admitti. C. qui leg. perso. l. vlti. & ff. de iurei. si duo patroni. §. Iulianus. circa fi. & alia dicta non valent cũ iurēt sup alio articulo. ī. de test. de testibus.

[Gl. seq. reci. per q. in taciturnitas domini sibi noceat, cũ scit procuratorē excessisse mandatum. Secũda pars reci. per q. an prorogatio tēporis iurisdictionis fiat per procuratorē. Finis recitatur per obiectionem.]

† Vide text. in l. 2. & ibi Bar. in fi. ff. si cert. pet.

† Dictio, &, deest in pluribus manuscriptis.

rogari: cum procurator [a] ad illa solummodo intelligatur cõstitutus, quæ in commissionis literis inueniuntur expressa; † & † postquam comes publicatis attestationibus intellexit, super his fuisse depositum, protinus [b] cõtradixit; Nos eosdem iudices pronũciauimus minus iustè īterlocutos fuisse, ac sæpedictum comitem, qui ob hoc appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum. [c]

¶ Idem Senoneñ. archiepiscopo.

¶ Qui acta causæ relationis iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.

b Protinus contraxit.] ex hoc vř quòd si procurator fines mandati excedit domino sciente, quòd præiudicet domino, nisi statim contradicat. † arg. 54. distin. si seruus sciente. argum. ī. de his quæ fi. à præla. sine consen. cap. c. 2. ff. quod cum eo qui in alie. po. l. vlt. ff. de iuri. fisci. sed & si. in prin. ff. ad Macedo. si filius. 2. de nupt. si vt proponis. & si iudex scientibus partibus excessit fines etiam mandati, eis præiudicat. argum. C. communia vtriusque iudi. l. 2. aliàs non præiudicat factũ procuratoris domino ignorante. C. de pro. u. si procurator. ff. de procur. si ignorantis. Item no. quòd licèt procurator non possit prorogare causam de re ad rem, tñ videtur quòd possit prorogare de tempore ad tempus: quia qui dat per procuratorem vt confestim agat, intelligendum est permittere procuratori, & postea litem peragere. ff. de procu. qui procuratorem. Item procurator mandatum prorogare potest ad id quod est prope mandatum. ī de elec. in causis. & ī. de renunc. post translationem. & ff. iud. sol. iam tamen. §. vlti. & prorogat ad ea quæ sunt præparatoria mandato. ff. de procu. ad rem mobilem. & l. ad legatum, & accessorium ipsius siue sequelam. ff. de institu. l. cuicumque. §. si ei quem, in fin. Prorogatio de re ad rem, inuito reo non valet deficiēte iurisdictione: quia Imperator inuito reo non potest extendere rescriptum ad alias res, quas in rescripto non expressit, vt in c. isto contingit. sed per reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore, de quibus nulla mentio habita est in rescripto, si actor persistere velit in sua petitione. ī. eo. prudentiam, in fi. & est ratio. ī. de mu. pet. c. 1. Ber.

† Hostië. ĩ quo ad hunc casum, cum nullũ esset iudiciũ ipso iure. ff. de iudi. licet qđ iurisdĩonis defectũ. sit ergo uera gl. in processu habito per procuratorē ultra formã mandati coram ordinario, uel delegato, in eo quòd iudex erat. Io. An.

c Ligatum.] quia non habebant iurisdictionem super damnis. sic supra eod. ex literis. Vnde posset agere contra iudices ad interesse, qui eum iniustè excommunicauerunt. ī. de sent. excom. & sacro. & hic error excusare non potest.

CVm olim magister.] Prima pars decisē ponit factum principale. Secunda ibi, Verum: narrat culpam illius B. Tertia ibi, Qui postmodũ, ponit ipsius confessionem & excusationem. Quarta ibi, Sane. excusationis reprobationem. Quinta ibi, Sed vt. culpæ punitionem. Abbas Siculus.

CAP. XXXIII.

ij CVm olim [d] magister S. & B. archidiaconatum, & præposituram ad inuicem cõmutassent, & infra.

¶ Verum dictus B. delegatis nostris non deferens imò verius deleganti, [e] sigilla violauit [f] illorum, † & scripta, quæ nobis fuerant præsentanda, non erubuit aperire. Qui postmodũ in nostra præsentia constitutus, aduersario præsente, in excusationẽ suam proposuit, quòd iudices perperam processerant † contra ipsum, cum † acta in scriptis minus fideliter redegissent, vnde timens ne literas portaret Vriæ, [g] illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit. ¶ Sanè si

CASVS. M. archidiaconus, & B. præpositus adinuicem permutauerunt dignitates suas: occasione huiusmodi permutationis orta fuit quæstio inter ipsos, causa super hoc cõmissa fuit quibusdam iudicibus: tandem cum processissent in causa, ad sedem Apost. transmiserunt acta ipsius causæ per dictum B. qui non erubuit aperire literas iudicũ, quas dño Papæ debuit fideliter præsentare. Ipse in præsentia Papæ se excusabat dicens, quòd iudices perperã processerunt cõtra ipsum. Vnde timens ne literas portaret Vriæ, scripta illorum aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit. Sup hoc dicit Papa, si iste B. cõsiderasset qđ melius expediret, vel nõ recepisset. scripta suspecta, vel ea recepta sibi fideliter præsentasset, & ostēdisset cor. ipso cãm suspicionis: præterea nõ cõquerebatur de iudice, quē Papa ei cõcesserat, sed de illo quē ipse duxerat eligendũ, & iudices conquerebantur de ipso. vñ Papa uerbis illius fidē noluit adhibere, sed ut puniatur in quo peccauerat, Papa ĩ acta iudicũ q̃ uiolauerat, ipsum noluit exaudire, ne de dolo suo cõmodũ reportaret. No. quòd literas iudicum nullus dēt aperire iudicib. ignorantibus. Itē punitur quis in eo in quo peccauit. Item dolus suus nemini prodest.

† Adde quòd talis incurrit pœnam falsi. glo. & ibi Bald. in 10. col. de pa. Constan. in gl. in uersic. sigillo.

† processerunt.

† al. & acta.

d Cum olim.] hæc decr. & illa, quã habes ī. de rerũ permuta. cum olim, loquuntur de eadem materia.

e Deleganti.] cuius vicem gerebant. ī. eod. sanè. iniuria enim iudicum, ad eum pertinet cuius legatione funguntur. 2. q. 7. accusatio. in fi. & 3. q. 1. nulli. imò ipsos tanquam delegantem honorare debent partes. 93. dist. c. ult. & 94. dist. c. 1.

f Sigilla violauit.] & ideo est puniendus tanquam falsarius, & ob hoc solum priuari debuit beneficio. ī. de rescrip. olim. & inf. de fal. ad audientiam.

[Gl. seq. recitat historiam.]

g Vriæ.] tangit illud quod legitur in lib. Regũ cum Vrias rogatus a rege Dauid nollet accedere ad Bersabe uxorem suam, quam Dauid rex cognouerat, timens ne concepisset ex eo, sicut & fecerat: quod cũ ipse facere nollet, rex remisit Vriam ad Ioab principē militiæ cum literis continentibus, ut poneret eum inter fortissimos hostes ut occideretur ab eis, & quod & factũ est, sed iste stultus fuit quia recepit literas illas, & habebat eas suspectas: quia primò debuit eas uidere diligen-

Lib. 2. Reg. c. 11.

ter,

ter, & si quid inesset iniquum, debuit ꝯdicere relationi iudicum, si contra veritatem referebant: iudices.n. debent ostendere partibus relationem quam faciunt superiori. 2. q. 6. biduum. in fi. & C. de rela. l. 1. & 2. aliàs posset appellari, vt ibi: & quoties iudex se relaturum pollicetur, illicò litigatoribus acta edere tenetur. ℥. de appell. intimasti.

[Glos. seq. not. & alleg. tria iura in cōtrarium.]

a Proprio motu.] sic ergo vš, ꝙ iudex maximè quem princeps concedit, possit recusari. Arg. contra. ℥. de appel. nouit. & ff. de offi. præf. præt. l. 1. credit enim princeps non aliter fore iudicaturum ꝙ ipse esset iudicaturus, vt ibi dicitur. Arg. contra Instit. de satis. tu. in prin.

b Peccauerat.] sic supra de transla. cap. quāto. & c. inter corporalia. & ℥. de iure patro. pastoralis. in fi. & ℥. de temp. ord. literas.

c Ne videretur dolus.] quia fraus & dolus nemini debet patrocinari. ℥. de rescriptis. Sed. Apost. ℥. de testa. c. officij.

Coram dilecto.] Sunt quinq; partes. In prima petitio & allegatio appellati. secūda: ibi, Nūcius petitio & respōsio appellantis. In tertia: ibi, Sed contra. replicatio appellati. In quarta: ibi, Idē igit. ꝓnūciatio auditoris. In quinta: ibi, Nos ergo. pronunciationis confirmatio. Abbas Siculus.

CASVS. Archipresbyter de Pastino cępit ædificare in parochia sanctę Mariæ de porta Rauennateñ. ecclesiam ad honorem sanctæ Agathæ. post app. à rectore sanctæ Mariæ interpositam, sed ipse nihilominus ecclesiam construxit. Vnum rector sanctæ Mariæ impetrauit super hoc cām committi abbati sancti Stephani, & Priori sancti Ioannis in monte, q postmodum tulerunt sniā, ꝓ ecclesia sanctæ Marię, sed capellanus sanctæ Agathę sniam illam noluit obseruare. vnde super eadē causa sine cōfirmatione, secundæ lrę impetratæ fuerunt ad eþm Ferrarieñ. ad petitionē ecclesiæ sanctæ Mariæ, cūq; super causa ipsa lite contest. & testibus receptis per annū & amplius disceptatum fuisset, pars ecclesiæ sanctæ Agathæ, de his oibus mentione non habita, fecit adiūgi eþo Ferrarieñ. magistrū L. Bonon. canonicum sub hac forma. Quòd si ambo interesse nō posset, tu frater epe. in causa ꝓcedas, magister L. cōmisit alijs vices suas, sed eþs ipsum admittere noluit, sed solus in causa procedēs sniam à primis iudicibus latā confirmauit [& cum dictus capellanus sniam illam contemneret obseruare, partes ad sed. Apost. habuere recursum. sed qa nuncius S. Agathæ non habebat literas de rato, cauit per fideiussores, ꝙ dñs ratum haberet, offerens petitionē in qua petebat Ferrarieñ. eþi sententiā cassari. Nuncius verò S. Mariæ coram auditore vtriq; parti concesso oia pdicta proposuit petens sniam Ferrarieñ. eþi confirmari; pars aduersa S. Agathę proposuit ex aduerso, ꝙ cum dictus magister vices suas alijs cōmisisset, eþs subdelegatū admittere noluit, sed post app. solus in cā processit, vnde petebat sententiam episcopi infirmari: Responsum fuit è ꝯ contra solus eþs procedere potuit, qa in literis secundis cōtinebat, ꝙ si ambo interesse non possent, eþs solus procederet. quæ clausula (vt allegabatur) locum nō hēt si per se vel per aliū interesse non posset: quia id rato contingeset: vnde petijt sētentiam eþi confirmari. His & alijs intellectis Cardinalis sniam Ferrarieñ. eþi confirmauit, parti alteri perpetuum silētium imponens: & dñs papa sniam eius. auctoritate aplica cō firmauit. No. qñ qs non habet mandatum, si est coniuncta persona, admittitur ad agendum, si caueat de rato, sed cautio rati tunc regulariter præstatur, cum de mandato dubitatur. Item literæ veritate tacita impetratæ, non valēt: & ideo hic non valuerunt literæ illius magistri, quia non faciebant mentionem de litis contest. & de testibus iam receptis, & sic pars sanctæ Agathæ consenserat in episcopum.

quod expediret melius notauisset: vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter psentasset, & ostendisset casum suspicionis propositæ corā nobis. Præterea cum non conquereretur de iudice, quē ei proprio motu [a] † concessimus: sed de illo potius quem ipse duxerat eligendum, & iudices suas nobis per eum literas destinassent, de ipso pariter conquerētes; verbis ipsius fidem non duximus adhibendam.

¶ Sed vt in eo saltem puniretur, in quo peccauerat [b] contra acta iudicum, quæ temere violarat, † ipsum † (sicut nec debuimus) noluimus exaudire, ne videretur [c] dolus suus ei patrocinium attulisse.

¶ Idem abbati & capellano S. Mariæ Bononiensis.

¶ Delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per literas surreptitias, nec ipsius subdelegatum, hoc dicit secundum vnum intellectum, vel sic. Delegatus, subdelegatū collegæ impediti nō tenetur admittere, si in rescripto est clausula quòd si ambo, &c. hoc dicit secundum alium intellectum.

CAP. XXXIIII.

Coram † dilecto filio M. diacono Cardinali (quem tibi & H. nuncio, & clerico sanctę Agathæ aduersario tuo, qui cum instrumentis eiusdē ecclesiæ, sed absque literis [d] de ratihabitione, ad Apostolicam sedē accesserat, sed de rato cauerat, sub fideiussoria cautione;) † concessimus auditorem † proponere † curauisti, quòd cum quidam in parochia S. Mariæ, in honorem beatæ Agathæ ecclesiam construxisset, Alexander † Papa præde. noster causam super hoc abbati Sancti Stephani, & priori sancti Victoris commisit terminandam, qui pro ecclesia S. Mariæ diffinitiuam sententiam protulerunt.

¶ Verùm capellanus S. Agathæ, sententiæ parere cōtempsit. Cumq; super eadem causa corā Ferrariensi episcopo, per annum disceptatū fuisset,

[Gl. seq. obijcit ꝙ admitti non debuerit: & soluit dupliciter. secundò obijcit de fragilitate cautionis: ꝙ etiā dupliciter soluit. tertiò arguit; quartò obijcit quòd etiam sine cautione debuerit admitti, & soluit.]

d Absque literis.] & ideo audiri non debuit. ℥. de procur. 1. nisi cauisset de rato. Sed qualiter admittitur iste H. ad agendum 1 contra sententiam, cum non haberet mādatū? Ad hoc dici potest, quòd ideo admissus fuit, quia erat coniuncta psona, quia clericus illius ecclesiæ & canonicus plebis de Pastino cui subest ecclesiæ sanctæ Agathæ, & coniūcta persona licet admittatur ad agendum, cauere tñ debet de rato, ff. de procu. sed hæ personæ & l. Pomponius. in fi. & ideo cauet de rato: quia potest contingere, quòd illi de plebe non habebunt

† Hæc clausula: motu proprio, qd operet, tradit Felyn. c. nōnulli de rescrip. & latè Gabrielius in com. concl. tit. de clausul. cōcl. 2.

† Violauit.

† In vno vetustissimo itatipsum sicut nec debuimus, nec volum' exaudire.

† Cap. 1. tit. de parochiis, & alijs parochianis. in 3. compila.

† Infero ꝙ clericus cōparens pro altero, si nō probat plene de mādato: tenetur de rato, cōcor. Authē. gñaliter. C. de episc. & clericis.

† In codice Barbatiæ ita: constitutus proponere curauisti.

† ī antiquis ita: Alexander pdecessor noster.

1 Licèt .n. esset originalis reus, in causa tamen appellationis erat actor: & per hoc secundùm Pet. & Abb. & Egi. dicimus ꝙ pstitit cautionē de rato, qui aliàs debuisset cauere de iudicato soluendo. prima placet. Ioan. And.

pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horum veritate suppressa, [a] magistrum L. Bononiensem canonicum obtinuit eidem episcopo in causæ decisione [b] adiungi, qui cum causæ interesse non posset prædictus episcopus, cui per sequentes literas mãdabatur, quòd si ambo interesse non possent mandatis Apostolicis exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret, sententiam [c] prædictam confirmauit, & infra. Nuncius verò ecclesiæ sanctæ Agathæ inter alia proposuit, quòd cum dictus magister L. vices suas alij delegasset, episcopus admittere noluit [d] subdelegatũ, sed post appellationem ad nos interpositã, solus in causæ cognitione processit, & infra.

¶Sed fuit è contra responsum, quod Ferrarieñ episcopus solus procedere potuit, cum in vltimæ cõmissionis literis fuisset insertũ, quòd si ambo interesse non possent, prędictus episcopus nihilominus exequi procuraret, quod non intelligitur, [e] vt si

hebuat ratum. vñ eis res iudicata non obesset. C. quib. res iud. non nocet. l. 1. & ideo ille H. cauit de rato sub fideiussoria cautione. Vel põt dici, quòd ideo cauit de rato, quia de mandato dubitabatur: quia tunc habet locum cautio rati, vt C. de procur. l. 1. Sed videtur quod cautio ista fragilis sit: quia ex ea non potest agi ad interesse, cum res talis sit quæ non potest æstimari: vnde non videtur admittenda ppter fragilitatem ipsius, ff. ad Treb. l. qui ita. §. 1. & j. vt lit. nõ cõte. accedẽs 2. sed agi potest ad impensas factas in lite. ff. rem ra. hab. si sine, §. cum autem procurator. & hoc magis expedit reo, vt dicit Io. quod ei caueatur de rato quàm probetur mãdatum, quia per hoc consequitur sumptus, vt hic dicit. sed credo quod in tali casu cũ res talis sit, quæ æstimari non possit, tutius esset reo si isti probet mandatum, quia dñs postea contra sñiam venire non põt. sed forte ex ista cautione posset agi contra fideiussores ad interesse, si dñs rem ratam non habuerit, & ęstimabitur inquantum læsa sit ecclesia, quòd nõ stat sñiæ, ne quotidie litiget arg. s. de arbi. per tuas. vbi agit ad interesse in consimili cã. Item ex hoc vr. quod qñ dubitatur de mandato, simpliciter sit cauẽdum de rato, et si ille diceret se velle probare mandatum; & hoc ur per legem C. de proc. l. 1. & quòd per fideiussoriam cautionem, & non nudam, ff. de proc. seruũ quoq;. §. ait Prætor. Sed vr quod iste sine cautione debuit audiri ex eo quòd hẽt istra ecclesiæ. arg. ff. de leg. 3. l. § chyrographum. Rñ. ista non erant talia instra, sed instra causæ per quæ intendebant probare de iure ecclesiæ, & illa lex loquatur de instro cautionis legato, & hoc constabat. vñ eo ipso quòd legatur instrm, intelligitur esse legatum illud quod cõtinet in istro. alias inutile esset legatũ; aliàs instrm alterius nõ prodest: cum verba instri non adiuuent recitãtem, C. de proba. ad probationem. qualiter sit intelligendum quod dr in literis, de rato dicitur j. de relig. do. cum dilectus, in 1. gl.

De rato habẽdo, qñ sit cauendum.

a Suppressa.] & iõ literæ non valuerunt, cum consenserint in Ferrarieñ. litem cõtestando, & producendo testes coram eo. sic s. de re iu. inter monasterium.

b Decisione.] idest, cognitione sicut est in antiqua & bene, & hoc probatur per hoc quod dr: horum veritate suppressa, si de huiusmodi processu mentionem fecisset: tunc benè diceret decisionẽ, & tunc non posset episcopus procedere sine adiuncto vel subdelegato ipsius, vt dicitur in illa gl. magna. sic s. eo. insinuante. & j. de iud. c. pen.

c Sententiam.] latam per abbatem sancti Stephani, & priorem sancti Victoris.

[Gl. seq. obijcit, opinio. ponit, & soluit.]

d Admittere noluit.] sed videtur quod Ferrariensis male fecerit, quia illum subdelegatum non admisit: quia delegatus à principe potest alij causam delegare, cum id sit ei à lege cõcessum. C. de iud. à iudice & s. eo. pastoralis, in prin. & j. eo. qm apostolica. & j. de app. cum causam quæ. sic ergo malè fecit Ferrarieñ. contra iura prædicta: quia debuit ipsum subdelegatum recipere: sed contra hoc quod dixit facit; quia sententia Ferrarieñ. postea confirmatur. Dicunt quidam, quod ideo noluit ipsum admittere: quia sub hac forma scriptũ fuerat, quòd si ambo, &c. tu frater ep̃e solus procedas: quia tunc extat conditio, vt vr hic circa fi. secundum hoc videtur quod aliquis non possit committere vices suas, qñ clausula illa apponitur, & si nõ oẽs, &c. si ipse non possit interesse. Dicas ergo quod Ferrarieñ. ideo istum subdelegatum non admisit, quia literæ impetratæ fuerunt tacita veritate, nulla facta mentione de processu coram Ferra. coram quo lis fuit contestata, & testes producti, vt patet in integra. j. de re iud. inter monasterium. vñ nõ valebant, & ita nec subdelegatũ nec delegatum admittere tenebatur, & solus ep̃s iurisdictionẽ hẽbat; & hęc fuit causa quare sñia ipsius confirmabatur vñ non valuit appellatio propter hoc facta, ut hic dicit.

[Glo. seq. querit. arg. pro, & contra, opi. ponit, & distinguendo sol.]

e Quod non intelligitur.] pone, quòd plures sint iudices dati cum illa clausula, quod si non omnes, &c. quæro an ille qui non potest interesse, possit committere vices suas, & an socij teneantur illius subdelegatum admittere? Quod possit cõmittere planũ est, quia hoc habet à lege concessum. C. de iud. à iudice & j. e. quoniam. & s. eo. pastoralis. & j. de appella. cum causam quæ. etiam si interesse non potest. j. eo. super quęstionum. §. si verò & s. eo. si pro debilitate, & c. pastoralis. §. vlt. immò aliàs committere non debet, nisi quando est impeditus s. eo. pastoralis, in prin. & in c. si pro debilitate. Sic patet per iura ista, quod delegatus potest committere vices, & quando etiam impeditus est, ergo alij tenẽtur admittere subdelegatum ipsius. aliàs talis commissio delusoria esset. & sic fierent ludibrio leges, quod esse non debet. C. de bo. quæ lib. l. ult. §. ubi autem. & cum effectu uerba sunt intelligenda. j. de cle. non resi. relatum, & ff. quod quisq; iu. l. 1. §. hęc autem verba. pręterea optimè hoc probatur s. de elect. quia propter. §. illud. vbi habes quòd ille qui non potest interesse, potest alij committere vices suas, & illi tenentur recipere illum, aliàs non ualeret electio, & quod per nos facere non possumus, per alios facere debemus. ff. de procur. l. 1. & ff. de admi. tu. ita tñ. §. gessisse. Sed contra ur expressè per hanc allegationem, quia fm eã firmata fuit sñia. Præterea non tenentur illũ recipere ad mandatum illius, quia par est illis, & par in parem non habet imperium. s. de elec. innotuit. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. nec illud ur sequi, quod si ille potest committere, quòd alij ipsũ admittere teneãtur, quia ex alieno facto nullus obligatur. ff. de verbo. obl. stipulatio ista. arg. Dicunt quidam quod licèt ille qui non potest interesse, possit committere vices suas alij, coniudices non tenentur eum admittere nisi velint, quia iam extat conditio, & sic remansit iurisdictio penes illos: uñ ipsi procedere possunt soli, si uolunt; & cessante impotentia poterit postea cum ipsis procedere. arg. C. de cu. fur. cum alijs, ubi curator tpe furoris administrat, cessante furore cessat: sic delegatus iste cum interesse non põt. nõ committit vices

Delegatus, qui non põt interesse, an possit committere vices suas.

vices suas. Sed hoc nõ credo, imò dico quòd ille qui interesse non pôt, per impotentiam facti temporalis, pôt committere vices suas, & consocij tenentur admittere illum subdelegatum: & allegatio q̃ hic ponit non continet ius. Et circa huiusmodi subdelegationes ita distingue: aliud est cum ab initio delegant plures iudices cũ illa cl̃a. Quòd si non omnes, &c. & nullus postea adiũgitur: & aliud cũ ab initio delegatus est vnus vel plures, & postea alius adiũgitur cum illa clausula, quòd si ambo vel, quòd si nõ oẽs, &c. in primo casu subdelegatus pôt aliũ subdelegare, & cõsocij tenẽtur illũ admittere. In secũdo casu refert an res sit integra, vel nõ. si res sit integra, idẽ ẽ ac si ab initio oẽs dati essent, & adiũctus pôt cõmittere vices suas, & alij tenent ipsũ admittere i cãæ cognitione. Si verò res nõ ẽ integra, q̃a iã pcessum erat ad litis cont. & horum veritate suppressa aliquis est adiunctus, hmõi adiunctus vel subdelegatus ipsius non est admittendus, tanquã per veri suppressionem adiunctus sive obtentus. sicut cõtingit in præsenti negotio. & hoc bene colligitur ex hac decr. & hoc probatur in auth. de exhi. re. §. illud. vnde sumpta fuit auth. offerat. vbi idẽ dr̃ quòd post lit. cont. alius peritus adiungi nõ pôt, nec primus refutari, & iõ sñia Ferra. epi confirmata fuit. Et quòd dicit hic quòd nõ intelligitur, vt si p se, vel per alios, &c. non est verum: qu a clausula illa quòd si non oẽs, &c. pôt locum hẽre in multis casibus de iure & de facto, in quibus casibus duo vel alius procedere possũt: puta de iure, vt si est excõicatus. ꝭ. de re iud. ad probandum. vel suspectus recusatus. ꝭ. eo. cum super. & casi cẽt vel infamis vel seruus, vt ꝭ. de rescr. sciscitatus. de facto interesse non pôt. puta si mortuus fuit. vel aliàs ppetuo impedimento detentus, puta furiosus: vt in præsen. decr. sciscitatus, & in talibus casibus habet clausula illa, quòd si non oẽs, &c. Sed qñ impeditus est tpali impotentia, bene pôt cõmittere vices suas, & consocij tenentur admittere subdelegatum. sed in casu istius decret. admitti non debuit rõnibus præmissis, ergo sic dẽt intelligi clausula illa. quòd si non oẽs &c. puta si non pôt interesse de iure vel facto, vt dixi, tunc non pôt cõmittere, cum nullam hẽat iurisdõnẽ, alias bene h̃ et iurisdictione, quamuis impediatur ad tempus: & ideo tũc potest committere, & cũ effectu, & quod dicit, impeditus ad tempus, non intelligas quòd omnino sit impeditus, vt nullo modo tunc possit interesse: sed si vellet omnia alia dimittere, bene posset interesse: sed nõ vult contemnere sua, tunc propter causam illam nec tenetur. ff. de iud. l. si longius. Ber.

per se, vel per alios interesse non possent: † quia id raro † vel nunquam contingeret, sed si non posset personaliter interesse.

¶ Idem igitur Cardinalis latam ab eodem Ferrarien. episcopo sententiam confirmauit, [a] & aduersæ parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factum est, auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem præposito sancti Dominici subdiacono nostro.

† possent.
† Vide l. iura. cũ l. seq. C. de postu. & l. nam ad ea. ff. de legi.

1 Secus ergo si per perpetuam cãm impedit; & sic tenet Goffre. & facit ꝭ. de vo. ꝗ super his. & q̃d ibi dixi. Restat ergo vt rñdeatur ad decr. ꝭ. e. si pro debilitate. & c. ꝗuis. dic sm̃ eum primã loqui in vnico delegato. vel pluribus datis sine clausula. sm̃ in eo qui ex voluntate cõmittit, non per impotentiam. secundum Goff. Io. And.

2 De iure distingui pôt, vt aiunt antiq, inter impotentiã iuris & facti, vt primò casu non subdeleget, secũ do sic, vt si sit mortuus.

a Sententiam confirmauit.] ex hac secunda sñia datur actio in factũ quæ hic cõfirmatur, & nõ ex prima, vt ff. de his, qui no. infa. furti. arg. ff. ad Treb. si q̃s priorem. hac tamen confirmata, confirmatur & prima.

CVm R. canonicus.] Si reus a iudicum iudicis delegati ire nõ pôt, dẽt remoueri, & dari sibi index in alio loco. h. d. Et primo ponit prouisionis & mãdati causam. secundo mandatum ibi, Mandamus. Ab. Sicu.

CASVS. Quædam causa vertebatur inter istum R. canonicum Ianuen. & P. ciuem Ianuen. ad petitionem ipsius R. fuit causa commissa præposito sancti Dominici, qui cum partem citasset aduersam, pars citata in eius præsentia fecit proponi, quòd pp graues inimicitias ciuitatis suæ, in eius præsentia non poterat comparere. dictus R. significauit dño papæ. Vnde mandat Papa dicto præposito, quatenus præfato R. relinquat hanc optionem vt i ciuitate Ianuen. vel diœcesi eligat aliquem virum discretũ, exceptis canonicis Ianuen. qui cum sint eius socij, meritò essent parti aduersæ suspecti, coram quo quæstio terminetur, & dictus præpositus præcipiat ei, vt eãdem causam sm̃ cõtinentiã priorum literarum fine debito terminare pcuret. No. quod canonicus datus iudex p suo canonico potest legitimè recusari. Itẽ not. arg. q̃ ad volũtatẽ impetrãtis iudex delegatus debet committere causam, quando ad eum partes secure non possunt accedere.

¶ *Locus ad quem reus secure accedere non potest, & canonicus in causa concanonici delegatus recusari poterit.*

CAP. XXXV.

CVm † R. canonicus Ianuen causam, quæ inter ipsum (ex † vna parte,) ac P. [b] ciuem Ianuen vertitur, tibi obtinuerit delegari, & idem ciuis propter multas & graues inimicitias ciuitatis suæ, in tua nequeat præsentia cõparere. ¶ Mandamus quatenus supradicto R. huiusmodi optionem relinquas, vt (exceptis canonicis Ianuen. quos, cũ sint [c]

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp.
† Hæc verba, ex vna parte, desũt in antiquis.

[Gl. seq. querit obijciendo, & tripliciter soluit.]

b P. ciuem.] sed quõ committit Papa hic cãm contra laicum? Intelligo quòd causa spectabat ad forum ecclesiæ, puta causa vsurarum vel decimarum, vel ipse laicus noluit excipere, vel est consuetudo ibi, quòd laici conueniantur per literas Papæ.

[Glo. seq. ponit differentiam inter iudicem & testẽ, & eius causam, quam conuertit. ponit etiam paritatem in fi. querit & soluit.]

c Cum sint eius socij.] hic habes quòd canonicus nõ pôt esse iudex concanonici sui, propter familiaritatẽ, quæ veritatem aliquando impedire solet. 3. q. 5. accusatores. testis. n. potest esse canonicus pro canonico, cũ etiam frater pro fratre possit testificari. inf. de præsum. literas. cum edictum de testib. sit prohibitorium. ff. de test. l. ea rõne, quia facilius habentur iudices quam testes. Vnde facilius repellitur iudex quam testis: iudex recusatur p modica cã, vt si esset oriundus de terra impetrãtis. ꝭ. vt lit. nõ cont. accedens 2. & arg. ꝭ. de appel. insinuatione. Itẽ si iudex est suffraganeus eius. ꝭ. vt lit. nõ cont. accedens 2. Item consanguinitas ꝭ. de app. postremò. sed in teste secus. 4. q. 3. c. si testes. §. lex Iulia. Quandoque tñ aliquis potest esse iudex, qui non potest esse testis, vt pater in causa filij, 3. q. 7. §. tria. circa fi. & criminosi pôt esse iudices, sed non testes. 3. q. 7. infamis. §. vlt. Item iudex recusatur, vel alius ei adiungitur, si hẽt consimilem causam ꝭ. de iud. causam q̃ sic & testis repellitur, qui hẽt consimilem causam. ꝭ. de testi. personas. Sed si canonicus daretur iudex contra alium canonicum, quid dices? Non poterit recusari ex hac causa, quia par affectionis causa omnẽ suspicionem remouet, ff. de ri. nup. non solum. §. denuo.

ADDITIO. Istam causam recusandi cum multis alijs comprede his versibus.

Subiectus dominus, & commensalis amicus.
Incola, canonicus, ac attingens, inimicus,
Si causam similem delegatus tueatur:
Vel si patronus fuit olim, tunc moneatur.

Frater pro fratre testificatur.

Index facilius repellitur quã testis.

[Glo.

[Gl. seq. signat cõtrarium ad id quòd actor eligit. sol uit tripliciter, secundò arg. & id reprobat, & respondet. in fi. signat contrarium & soluit.

a Iudicem eligat.] nota ex hac litera quòd quando reus ad iudicẽ ire non potest securè, quod actor potest & debet eligere iudicem in loco non suspecto, & non aduersarius. Contra hábes; quia reus eligit iudices. 11. q. j. iudices & 15. q. 7. si aũt. & 3. q. 6. peregrina. & 4. q. 5. q. sqs. & 2. q. 6. placuit. Idẽ vr̃ cũ ordinarius recusatur, ꝙ reus eligat. j. de app. cum speciali. Contrarium dicit lex, ꝙ index petitus dari non debet nisi ob reuerentiam petiti iudicis. ff. de iud. obseruandũ. Decretales prædictæ loquuntur in cã criminali, & prætetea non statur hodie illis. 1 Qđ dicit hic ꝙ iste eligat, intelligo si altera pars cum eo noluerit concordare, vel cum altera pars est absens; Vel dic ꝙ de speciali gratia dabat ei Papa hanc elect. cum de consensu vtriusque esset eligendus, vt s. eod. supra quæstionum. 2 Item arg. ꝙ si iudex non potest de causa cognoscere, potest alij committere vices suas. Sed contrarium est verum j. de appella. secundò requiris. §. tertiò, & hic non loquitur de iudice suspecto, sed quia reus non potest ire ad iudicem. vnde iudex tenetur locum prouidere securum. j. de app. ex parte. & 33. q. 3. 2 fine. vel committere causam in loco non suspecto, vt hic vel potius procedit iudex iste auctoritate illius rescripti. Et est hic ar. qđ iudex incertus dari possit contra. s. de rescr. ad hæc. sed hoc de gratia fuit, vt dictum est.

eius socij, meritò habet pars aduersa suspectos) in ciuitate vel diœcesi Ianuen. in qua sũt multi uiri prouidi, † iudicem eligat,[a] coram quo quæstio terminetur: cui auctoritate nostra districtè præcipias, vt eandem causam iuxtà rescripti à te † obtẽti tenorem appellatione remota fine debito terminare procuret.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

¶ Si mandatur iudici delegato, vt illum absoluat, qui dicit se iniustè excommunicatum, ante probationem illum absoluere debet: Si autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.

CAP. XXXVI.

CVm † contingat interdum quòd laici: & infra.

¶ In super requisiti sumus, cum quis conqueritur, in se à suo episcopo post appellationem ad nos legitimè interpositam, uel aliàs iniustè excommunicationis sententiam, promulgatam; & nos iudicibus damus in mandatis, ut si est ita iuxtà formam ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant: vel eandem sententiam denũcient esse nullam, ac episcopus paratus sit probare, se in illum antequam uocem appellationis emitteret, uel alias iustè huiusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absoluere, uel denunciare † sentẽtiam esse nullam. †

¶ Ad quod taliter respõdemus; quòd cũ quis cõqritur se post appellationem ad uos legitimè interpositam, excõmunicatione fuisse innodatum, semper vtriusque † partis[b] probationes sunt admittendæ...

CVm contingat.] Communis diuisio. secunda ibi, Ad quod, quæ subdistinguitur in effectu in duo membra principalia. Primum est, qñ quis conqueritur se excõicatum post appellationem legitimam. Secundum est, qui conqueritur se iniustè excõicatum, & istud membrum subdiuiditur; quia primò loquitur qñ excommunicatus uolebat probare se iniustè excommunicatu m antequam absolueretur. Secundò loquitur quando excommunicator volebat probare se iustè excommunicasse antequam excommunicatus absolueretur, licèt peteret se absolui. Primum membrũ principale est in ver. Ad quod. Secundum membrum est in ver. In eo. & secundum membrum secundi membri est in ver. Verum. Ioan. de Imo.

CASVS. Aliquis conqueritur domino Papæ, qđ post appellationem legitimam fuit excommunicatus ab episcopo suo, uel alias iniustè excommunicauit eũdẽ. vnde mandat Papa iudicibus, quod si est ita, absoluatis eundem iuxtà formam ecclesiæ, vel sñiam denuncietis nullam: episcopus paratus est probare se illum excommunicasse ante appellationem eius, vel sñiam iustam esse: quæritur vtrum liceat iudicibus illum absoluere, vel denunciare sententiam nullam esse, non admissis probationibus episcopi; Rñdet Papa quòd cũ aliquis conqueritur se post app. legitimã excommunicatum, probationes vtriusque partis sunt admittendæ antequã absoluat; per quas probationes apparebit, vtrũ absolui debeat, vel denunciari potius nõ ligatus. sed cũ, quis dicit se iniustè excõmunicatũ fuisse, antequam fuerit absolutus, vix est ei9 ꝓbatio admittẽda, nisi tũc tñ qñ dicit intolerabilẽ errorem in sñia fuisse exꝑssum, & ad hoc ꝓbandũ dẽt admitti anteq̃ absoluat. sed si simpliciter dicat se excõicatũ iniustè, & eꝑs dicit ꝙ iustè excõicauit eundẽ: & sup hoc postulat probationes admitti, nõ est eꝑs audiendus anteq̃ fuerit absolutus: qa & si constaret ipsum iustè excõicatũ fuisse, nihilominus dẽt absolui. Vnde in hoc casu statim iuxtà formam ecclesiæ debet absolui, & postea probõnes vtriusque partis sunt admittendæ, vt appareat vtrùm iustè vel iniustè fuerat excõmunicatus. No. qđ duob. casib. non tenet excõicatio, ut si post appellationem legitimam sñia excommunicationis lata sit, uel si intolerabilis error in sñia sit expressus, in quib. casib. ante absolutionem dẽt admitti ad probandum, in alijs dẽt statim absolui. Item non debet quis admitti ad probandum, quo probato non prodest.

[Gloss. seq. obijcit quòd probatio superflua est, & soluit.]

b Vtriusq; partis.] Et 3 si testes eꝑi dicerẽt excõicationem ꝑcessisse appl̃onem, testes aũt alterius dicerẽt appl̃onem ꝑcessisse, sñiare dẽt iudex, quod & ante sñiã, & post fuit appellatũ. j. de testi. cũ tu. & ita vr̃ supfluũ qa semper iudicat pro appellante: quia si testes eꝑi diceret, quod tñ post sñiã appellasset, illis non crederet, qa probarent negatiuam: quod esse nõ dẽt. s. de elec. bonæ memoriæ. & j. de cau. posses. cũ ecclesia. Dico quòd probationes episcopi audiri dẽnt, si uult probare se illum excõicasse antequã vocẽ appellationis emitteret: sm quòd ponit i qõne, in princio: vel et si uellet probare appellationem iniustam: quia illa non impediret excommunicationem sequentem. j. de app. vt debitus. vbi dr̃ quod q appellat, rationabilem causam debet proponere: & si probata fuerit iniusta appellatio remittet ad episcopum. j. de app. vt debitus. & c. cum in ec-

† In codice Barbatiæ ita: prouidi & discreti.

† In omnibus antiquis ita: ad te. & initiũ capitis indicat, esse legendum.

1 Imò 'statur, si loquatur in cã criminali eꝑi, presbyter. i. vel diaconi vt in præcit. c. si aũt 15. q. 7. Io. And.

† Cap. 3. eo. ti. in 4. compila.

2 Vel hic petit ille P. dicẽs, cõmittat me in ciuitate Ianuensi, & eligat sibi iudicẽ quẽ vult nõ suspectum, sm Hostiẽ. Ioan. Andr.

† Hic in quibusdam manusc. est verbum huiusmodi.

† Hunc textũ dicit Abbas esse sin. hic ad hoc qđ appellatio iniustæ sententiæ ueniat nulla.

† Vtriusli bet.

3 Istã gl. dicunt Inn. & Abbas esse sing.; in suo effectu.

in ecclesia. Nec est verum quod dr̄, quòd si per pronunciabitur pro appellāte: qa pōt esse quòd eṗs melius ꝓbet, & ꝑ plures & meliores testes q̄ ꝓbabit 1 ꝗ. de ꝓbl. licèt. ꝗ. de test. in nr̄a ꝓsentia. Et pōt dici quòd illa decre. cū tu loquit cū testes vtriusq; partis erant æquales, vt sic fiat interpretatio pro vtriūsq; partibus, ne de periurij reatu notentur.

1 Vel per responsiones ad positiones, vel interrogationes apparebit semel tm̄ appellatum. de fi. inst. cū Ioannes. ver. verum. Io. And.

a Vix vel nunq̄.] ꝗ in casu sequēti tm̄. simile. ꝗ. de sē. excō. per tuas.

b Intolerabilē errorē.] 11. q. 2. 1 quã diuinis 9. q. 3. eṗs de hær. si quis.

2 Hæc glossa non est in antiquis codicibus.

[Gl. seq. no. quē nō debere admitti, &c.

c Nihilominus.] no. ꝙ non dēt qs admitti ad probādum illud quod probatū nō prodest. C. de ꝓbat. ad probationē. & ꝗ. de simo. ca. per tuas. in fin. ver. quoniā. & si ꝓbata, &c. & valet ad exceptiones opponēdas, quas quidā admittunt indifferenter. & in fin. pronunciāt secundū illas: si ꝗ iure valēt, aliàs nō prodest illa probatio. Illud fieri nō debet. Primò, cū proponuntur, debet prouidere iudex an sint admittendæ vel non, si sunt admittēdæ, tunc demum audiat probationes super illis: qui aliter faciūt, nō bene faciūt: qa si qs hō ꝓbaret exceptionem suam & nō admitteretur, pōt esse cā appellandi: 3 qa audiēdo probationes sup illa, iudex vr̄ eā admittere cū effectu: & iō illud non est faciendū; nisi iudex sub illa protestatione illum ad ꝓbandum admittat, vt si de iure dēant valere, quòd valeant, alias non. ꝗ. de elec. e. Cumana.

3 Non uidetur qa sit effectus appellationis. Pone exēplū excepi actorē ab agēdo repellēdū, qa excōicatus mihi: iudex admisit exceptionē, & ego ꝓbaui, ea probata non repellit actorē. dicet ne grauari? certè nō, & si cōqueraf, quare admisit me ad ꝓbandū? rn̄debit quare me ingressi & compensabitur culpa culpæ, & certū est, ꝙ iudex appellātionis per hoc illum actorem nō repellet. Itē reuocat iudex suam in iustā interlocutoriā de hoc de app. cū cessante. Ioan. Andr.

[Gl. seq. quærit obijciendo, & soluit.]

d Probationibus.] sed cum iste iā sit absolutus, quare audiunt probationes super hoc; di o, quòd duplici de cā pōt fieri, qa si ꝓbabit ꝑ iniustè fuit excōmunicatus, non iniungi ei aliquid per iuramentum, & iō præceptum differi, quousq; constet, verū iustè vel iniustè sit excōicatus. ꝗ. de off. ord. ad reprimendā. Si iustè fuit excōicatus, tunc præcipiet ei ꝑ iuramentū, quòd super eo pro quo fuit excōicatus satisfaciat, vt in dicta decre. ad reprimēdā. Item si probaret quod admonitione legitima nō præmissa ipsum excōicasset, excōicator per mēsem erit priuatus ingressu ecclesiæ. infra de sen. exc. sacro. Itē si iniustè excōicatus fuerit, excōicator tenetur illi ad interesse: ut d. c. sacrō. & in tantum tempus abstineat, quantum visum fuerit superiori. 2. quæst. 1. nemo. & 14. quæst. 3. de illicita. Et econuerso si sententia iusta probata fuerit, excommunicatus tenebitur ad interesse excommunicatori, ut in decre. sacrō. nisi vtrumque probabilis error excuset, vt ibi: & ita patet quare admittantur probationes post absolutionem.

mittendæ, antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur; per quas denique apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciandus sit potius non ligatus.

¶ In eo verò casu, cum excommunicatum quis se asserit iniustè vix vel nunquam [a] est eius (antequam absolutus fuerit) probatio admittenda; nisi tunc tantum cum asserit, in excommunicationis sententia intolerabilem errorem [b] fuisse patēter expressum; ad quod probandum admittitur: antequam absolutionis gratiam consequatur.

¶ Verùm si proponat se simpliciter excommunicatum iniustè, ac episcopus ad probandum quod iste ipsum excommunicauit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus; cum & si pro certo constaret rationabiliter in illum excommunicationis sentētiam promulgatam, nihilominus [c] esset ei absolutio impendenda humiliter postulanti: & ideo in hoc casu illum credimus iuxtà formam ecclesiæ ꝓtinus absoluendum: ut sic demū probationib [d] vtriusque partis admissis, verùm iustè (vel † iniustè) ligatus fuerit, decernatur.

† Hæc duo verba, vel iniustè, desunt in restitutionibus.

¶ Honorius tertius Messañ & Regineñ. archiepiscopis.

¶ Si subdelegatus delegati Papæ iurisdictione vti cœperit, à delegato remoueri non potest, & si fecerit cōtra mandatum, siue excesserit formam rescripti, processus est nullus.

CAP. XXXVII.

VEnerabili fratri nostro archiepiscopo Cusētin. dedimus in mā

ADDITIO. Pone quòd excommunicatus pro contumacia petat absolui a iudice, offerendo cautionem de stando iuri: nunquid absente aduersario & non vocato potest absolui? Videtur quòd sic. supra de rescrip. olim. Præterea vbi lex non distinguit, etiam nec nos distinguere debemus. 2. quæst. 5. consuluisti. & ꝗ. de transla. inter corporalia. & infra de decim. ad audientiam. ꝗ. de maiorit. & obedien. cap. solitæ. nec sibi præiudicium fieri videtur: quia si esset præsens, & appellaret vel interdiceret, nihil ei prodesset: vt in hoc cap. cum contingat. Sed contra dici potest ꝗ. de sen. excōm. venerabili. ꝗ. de eo, qui mit. in possess. cap. 1. & cap. cum venissent. 11. q. 3. excommunicatos. vbi dicitur excommunicatos à sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusq; partis examinationem iustā, dic vt ibi.

ADDITIO. Et sic seruatur hodie in articulis & iterlocutorijs: qa ad lites abbreuiādas admittūt saluo iure ꝑtinentium & non admittēdorum. Io. And.

VEnerabili fratri.] primò ponit formā delegationis. Secūdò subdelegationis delegati: ibi, Porro. Tertio reuocat ꝓcessus subdelegatorum causam exprimens: ibi, Quorum. Abb. Sic.

CASVS. Fridericus quondam Imperator spoliauerat Cephaludeñ. eṗm ecclesia, & alijs bonis suis, Papa rogauit eū vt dictū eṗm restitueret: quod idē promisit se facturum, sed nō adimpleuit promissum. Vnde Papa mandat archiepiscopo Cōsentineñ. quatenus prædictum eṗm faceret restitui ad episcopatū, & alia quibus fuerat spoliatus: quo restituto plenariè, & corporalem possessionem pacificam adepto, si eṗs ipse de dilapidatione susp. ctus esset, virum prouidum coadiutorem prouideret eidem, sine cuius consilio nihil disponeret de his q̄ pertinent ad temporalē administrationem, quousq; Papa de ipso aliter duceret prouidendū veritate aperta & interim vtriq; illorum interdiceret oē genus alienationis. Sed archiepiscopus infirmitate corporis grauatus committit vices suas abbati sancti Spiritus de Panormo, qui cum dēret episcopum facere restitui, cœpit inquirere, verum eṗs esset de dilapidatione suspectus, contra formam mandati eo non restituto: post modum archiepiscopus cum iam esset officio suo functus, committendo in integrum vices suas, idē negotium committit thesaurario Cusentin. tandem processus illorum iudicum domino Papæ fuerunt exhibiti, quos dn̄s Papa iustitia exigente cassauit, & cassos & irritos nunciauit: quia abbas contra formam mandati processit ad inquirendum de dilapidatione, non restitu-

restituto episcopus; & quia archiepiscopus postea thesaurario negotium non potuit delegare. & ideo quicquid fecit, nullius fuit momenti. No. quòd spoliatus restituendus est antequam aliquid sibi obijciatur. Item forma mandati seruanda est, alioquin nihil agit. Item suspectus de dilapidatione non statim remouetur, sed dat ei coadiutor, & omnis alienatio prohibetur ei interim. Itē cōmittens vices suas, postea reuocare nō pōt nec alij cōmittere, q contra facit, nihil agit.

datis, vt Cephaluden. episcopum restitui † faceret ad episcopatum, & ad alia quibus fuerat spoliatus, [a] quo restituto [b] plenariè & corporalē ac pacificam possessionem adepto, si episcopus meritò esset de dilapidatione suspectus, [c] virum prouidum & honestum prouideret coadiutorem [d] † eidem adiungere, † sine cuius consilio [e] nihil eorum faceret, quæ ad administrationē pertinent temporalem, quoadusque veritate comperta, duceremus aliter prouidendum, interim omne alienationis [f] genus eorum vtrique auctoritate nostra districtius interdicens.

¶ Porrò idem archiepiscopus corporis infirmitate grauatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas, primo abbati sancti Spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentin. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrum nostrorum consilio, cassauimus [g] iustitia exigente: quia videlicet abbas contra mandati [h] nostri tenorem, † ad inquirendum vtrum de dilapidatione suspectus esset episcopus, eo non restituto, processit: & archiepiscopus ipse (cum iam suo functus esset officio: dicto abbati committendo in integrum vices suas) [i] huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare. [k]

¶ Gregorius ix. S. præcentori, & magistro N. canon. Ambian.

¶ Si delegatus pronunciauerit se iurisdictionem non habere, ipsam aliam de consensu partium non reassumit.

CAP. XXXVIII.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius, nos noueritis accepisse, q

a Fuerat spoliatus.] per Fridericū 2 Imperatorem.

b Restituto plenarie.] hoc ideo dicit: quia spoliati ad omnia iura sua tam corporalia quam incorporalia debent restitui, antequā aliquid sibi obijciat, vel antequā inquisitio fiat cōtra ipsos, vt 2. q. 2. p totū. & ca. nullus, vbi dr̄ q omnia iura sūt restituenda. 3. q. 3. per totum. & ī. de restit. spol. in literis. & c. item cum quis. & ca. ex conquestione. & c. Pisanis. vnde dicit, plenariè.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Suspectus.] sed vr̄ quòd isti non sit dādus coadiutor, ex quo erat de dilapidatione suspectus: imò potius deberet destitui. 3. q. 2. quia ea C. d̄ suspectis tutoribus quem. & dolū facere videbatur petēdo restitutionē cum destitui dēat propter hoc. ff. de do. exce. dolo. Dic, quòd hoc olim obtinebat secundū antiqua iura, quòd accusatus seu denūciatus suspectus de dilapidatione remouebatur pendente lite ab administratione, vt 3. q. 2. quia ea vbi de hoc. & C. de suspect. tut. eum quē. hodie verò secus: quia non remouetur ab administratione, nisi primo probetur suspectus de dilapidatione malè administrando, & hoc probato præsumitur quòd de cætero malè administrabit. ff. de admi. tuto. si cui. §. ijsdem. & ff. de suspe. tuto. l. tutor. §. quem pōt. & C. de susc. & arc. si aliquid. lib. 10. Et ita accusatus sine denunciatus de dilapidatione, & probatus suspectus secundum iura nostra, remouetur ab administratione, vt hic, & ī. de simon. licet Heli. Et ēt iudex sine accusatore pōt aliquē remouere, si apertissimis argumentis liqueat eum esse suspectum. ff. de suspect. tut. l. 3. §. præterea. Nec admittendus est si vellet satisdare: quia satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris. Institu. de suspect. tuto. §. nouissimè. & ff. de suspect. tuto. quia satisdatio. Et qui ecclesiam suam pro alienis debitis aggrauat siue obligat, ipso iure suspensus est ab administratione temporalium & spiritualium. ī. de solutio. si quorundam. Ad hanc autem denunciationem quilibet vr̄ admittendus. in auth. de non alie. aut permu. §. hic nobis. in fin. collatio. 2. & C. de suspect. tut. pietatis, probabilius tamen vr̄, quòd hi tantum admittantur, quorum interest, vt 16. q. 7. filijs vel nepotibus. & 2. q. 7. quapropter. vel saltem soli clerici admittantur. 11. q. 2. non liceat. Ad denunciandum admitterem quemlibet de illa parochia, quia eorum interest vt ecclesia non perueniat ad malū statum. arg. 16. q. 1. qm̄ quicquid. & 12. q. 2. aurum habet.

d Coadiutorem.] & ita hic dat coadiutor p p suspicionē dilapidationis, alibi datur propter infirmitatē seu senectutē. 7. q. 1. scripsit. & c. q̄uis. argu. ff. de tute. solet. 2 & ī. de cler. & ægrot. c. pen. & vltimo.

[Gl. seq. ponit dictum, cui signat contrarium, & soluit.]

e Consilio.] hic intelligo, & consensu: alias n̄ valeret multū talis coadiutor, arg. ad idē sup. de elect. cū in veteri. & c. ne pro defectu. Argu. contra ī. de arbi. cū olim. Sed illud vr̄ dictum propter formam arbitrij.

f Omne alienationis genus.] quid cōtineatur per hoc qđ dicit, omne genus alienationis, habes, inf. de reb. eccl. non alienan. c. nulli. & C. de rebus alie. non alien. sancimus. Largissimè sumitur hic hoc verbum, alienationis: alibi districtè sumitur pro eo tantum contractu, quo dominium transfertur. C. de fun. dotali. l. 1.

g Cassauimus.] idest, cassos & irritos denūciauimus, sup. de rescrip. cum dilecta.

h Mandati.] & merito: quia fines mandati diligenter seruandi sunt. ff. man. diligenter. & C. de proc. si procurator. & sup. de rescr. cum dilecta, vbi quasi idē quod hic dicitur. ubi de hoc.

[Gl. seq. soluit quæstionem.]

i Vices suas.] hic soluitur quod dubitatur, an delegatus simpliciter committens vices suas posit eas reuocare? & patet quòd non, postq̄ ille vti cœperit sua iurisdictione, ut hic patet. & ut no. sup. eo. super quæstionum. innotuit: patet, &c. quia committēdo vices suas simpliciter, omnia commisit quæ poterat super illo negotio. sic. sup. eo. super quæstionum. §. si verò. sic qui causam simpliciter committit, omnia videtur cōmittere, quæ ad causam pertinere noscuntur. sup. eod. præterea. & inf. eo. suspicionis. & est argu. quòd indefinita æquipollet vniuersali. ff. de serui. vrba. prædio. si seruitus. & ff. de tutel. l. 3. §. vlti. & ī. de priuile. quia circa. & inf. de iure patro. ex literis.

k Non potuit demandare.] cū abbas iā processisset in negotio: antea verò potuit reuocare. Ber.

Significantibus.] Hic est casus satis notabilis. Primò appellans narrat factum. Secundò Papa dat iudices ibi, ideoque Abb. aicul.

CASVS.

Vide l. vicamus. §. in Fauiana. ff. de vsu. & c. cum ptor. ff. de verbo. sign.

† Hoc patet ex regesto ipsius Honorij, cui⁹ fragmētū refert Contius hic initio huius capitis quē videto.

† Coadiutores, qn̄ dādi sint, & qualiter permittātur, tradit Concil. Trid. sessio. 21. de refor. c. 6. & sessio. 25. de refor. c. 7.

† Verbum: adiungere, deest in antiquis.

Suspect⁹ de dilapidatione: a quibus denūciari possit.

Coadiutor dat duplici de causa.

† Vide text. in l. 2. cū no. C. de appel.

2 Datur curator habenti tutorem propter tutoris infirmitatē, vel senium. Io. And.

Delegatus committēs vices suas, an possit iterum ad se reuocare.

C A S V S. Iuliana uidua impetrauit literas contra M. mulierem, & I. filium eius sub hac forma. Significauit nobis Iuliana vidua & pauper, quòd M. mulier, & I. filius eius super terris & rebus alijs iniuriant eidem: Iudices citauerunt dictam M. & I. filium eius: ipsi in præsentia iudicum constituti excipiendo proposuerũt ꝙ literæ illæ impetratæ fuerũt suggesto mẽdacio: & quia dicta Iuliana nobilis ē & diues, & ipsa mẽtita est se pauperẽ, quare ꝑ easdẽ literas non poterant conueniri nisi requisito prius domino sub cuius iurisdictione consistunt, corã quo parati erant de iustitia respondere. Vnde iudices interloquẽdo pronunciarunt se non debere procedere per easdẽ literas: postea partes cõpromiserunt in quosdam arbitros sub hac forma, quòd si infra certũ terminum in compromisso appositũ causam nõ determinarent, ad examen eorundem iudicum redirent: arbitri infra tempus statutũ causam non determinauerunt: Iudices per formã compromissi iurisdictionem resumpserunt, & cum vellent in cã procedere, dicta M. & I. filius eius, sentientes se prægrauari, ad sedem Apostolicam appellarunt. vnde mandat Papa, quatenus si ita est, reuocetur in irritum quicquid per dictos iudices factum fuit. No. quòd cum iudex ꝓnunciat se non habere iurisdictionem, siue se non posse procedere, statim amittit iurisdictionem, etiam si iustè pronunciet: vnde in causa illa vlterius non procedet ex primo rescripto. Item compromissum inf. certum tẽpus potest fieri. Item quicquid fit post legitimam appellationem, non tenet.

† Facit ad hoc l. si quis ad declinandã. §. sin aũt. C. de epis. & cler. & l. illicitas. §. si. ff. de off. ꝑsid.

cum nobilis mulier Iuliana vidua, mentiens se pauperem † contra eos super terris & rebus alijs ad iudices nostras literas impetrasset, ijdem coram eis excipiendo proponere curauerunt, quòd cum dictæ literæ suggesto mendacio impetratæ fuissent, cum prædicta Iuliana (quæ nobilis est & diues) pauperem [a] se dixisset in eis, coram ipsis (nisi requisito prius domino, sub cuius iurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iustitiæ complementum) non debebant de iure per tales literas conueniri, vnde dicti iudices interloquendo pronunciarunt, se per easdem literas procedere [b] non debere: & infra.

¶ Demum fuit à partibus in quosdam tanquã in arbitros taliter cõpromissum, quòd si infra terminum [c] in compromisso expressum, causam non deciderent, partes ad eorundem iudicum redirent examen. Verùm arbitris causam infra terminum negligentibus [d] terminare, dicti iudices iurisdictionem per formam compromissi [e] huiusmodi resumpserunt, à quibus ijdem se sentientes grauari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoq; mãdamus, quatenus, si est ita, reuocetis in irritum, &cætera.

¶ Idem.

¶ *Arbitri electi ad causam recusationis assignant partibus terminum ad probandũ causam suspicionis, et iudex recusatus cõpellit arbitros ad causam finiendam.*

[Glo. seq. ponit dictum, cui signat ꝯtrium, & soluit.]

a Pauperem se dixisset.] & si pauper esset, adhuc debet coram iudice agere, & sequi forum rei: quia causa viduarum 1 non spectat principaliter ad ecclesiam nisi quo ad protectionem & defensionem. ĩ. de verb. sig. super quibusdam. 77. dist. c. 1. & 2. Imò ad iudicium regis siue domini illius loci causa viduarum, pupillorum & orphanorum spectare videtur. 23. q. 5. regum. & q. 3. ab Imperatoribus. & C. quando imper. inter pup. l. vnica. secundariò ad ecclesiam spectat. 23. q. 5. administratores, vel si iudex sæcularis negligens esset. ĩ. de for. comp. ex tenore. arg. contra. inf. de for. compet. ex parte B. Sed loquitur ibi in possessorio: in quo casu potest implorare iudicium ecclesiæ.

1 Adde quæ dicatur vidua, & an sit persona miserabilis, Guidonẽ papæ decis. 566.

[Gl. seq. reci. per q. an bene pronunciauerint iudices: & dicit quod non quo ad vnam executionem, quo ad aliam distinguit.]

b Procedere non debere.] non vĩ quòd benè pronunciarent quantùm ad secundam exceptionem, sed super sedere debuerunt quousque procederetur coram iudice sęculari. Et si ille fuisset negligens in iustitia exhibenda, ipsi postea procedere potuissent. ĩ. de for. comp. ex transmissa. & c. licet. & c. ex tenore. Et ita sic pronunciando amiserunt 2 iurisdõnẽ. quia iudex siue benè siue malè pronũciando, functus est officio suo. ff. de re iu. iudex. Sic etiam ipso facto sine pronunciatione amittit quis iurisdictionem, alium sibi associando, qui iurisdictionẽ non habet. ĩ. eodem cum super. Et si referat negotium ad superiorem. infra de offic. leg. licèt. vel si dicat tantum se referre velle negotiũ. ĩ. de appellat. intimasti. & C. de rela. l. 1. Et ideo non potuerunt illã postmodum resumere: quia siue benè siue malè functi sunt officio suo. ĩ. eod. in literis, ff. de re iud. l. iudex. Et de consensu partiũ, q̃a ex quo expirauit iurisdictio, partes nõ poterant eis dare iurisdictionem. quia cõsensus priuatorũ, iudicem nõ facit eũ qui nulli ꝑest iudicio, C. de iurisd. om. iu. priuatorum. vnde vlterius nõ poterant se intromittere: vnde cassatur qcquid fecerunt, tanq̃ à non suo iudice factũ, vt dicit in fi. Sed in eo quòd dicit se pauperẽ, cũ esset diues & nobilis, in fraudem vt citius haberet literas, vĩ quòd benè pronunciassent, ne de fraude commodum reportaret. argu. ĩ. de rescr. super literis. & c. sedes. si constiterit eis quòd dolo siue fraude dicit se pauperem, benè pronunciarunt, secus si per simplicitatem, vt in decre. prædi. super literis, quia tũc siue sit pauper, siue diues, debet requiri prius dominus sæcularis, vt dixi in princip. notulæ.

2 Contra. de præb. c. electus. 3. S. lu. ibi ꝓcedũt auctoritate secundi rescripti. v. ibi malè fu. pronunciatũ. hic benè, sm Hos. v. ibi fortè fuerat appell. tũ ab illa ꝓnunciatione. Ioan. And.

c Si inf. terminum.] quod fieri potest. ff. de arbi. si cũ dies. in prin. sicut & iurisdictio ad terminum committitur. ĩ. eo. de causis & etiam inf. terminum posset quis redire ad iudicem, 3 si vellet. ff. de arbi. sed si in seruũ in fi. sed pęna committeretur.

d Negligentibus.] si poterant compelli ad procedendum ex quo erant negligentes, ff. de arbit. l. 3. §. imò & si partes finito termino vellent iterum in eos compromittere, compellendi sunt suspicere arbitrium ex quo fuerunt in mora. ff. de arbi. si cum dies. respon. 1.

[Gl. seq. quærit & soluit.]

e Per formam compromissi.] si pęna fuisset apposita in isto compromisso, nunquid mulier ista quæ noluit redire ad iudices, posset conueniri ad pęnam? Credo quòd non quia per huiusmodi cõpromissum partes non poterant eis dare iurisdictionem, cum priuatorum consensus eum iudicem non facit, qui nulli præest iurisdictioni vt dictum est in glo. non videtur. & ideo

3 Nõ expirat iurisdõ ꝑ compromissum, licet expiret prim. compromissum per fa. & de hoc ... sit diuersitatis ratio, ... in Spec. ... arbit. §. fin. in fi. & dic. de arb. ... tuit. ... gl. Io. And.

cum

cum principale non teneat, nec pœna super hoc adiecta, vt inf. de praca. cap. 2. in gl. quæ incipit, promissa. & ÿ. de censib. grauis in gl. quæ incipit, hæc fideiussio. 1 Si autem isti iudices essent ordinarij alias, & ex certa sciẽtia compromisissent subijcere se eorum iurisdictioni: tunc posset peti pœna, si nollent se subijcere ipsorum iurisdictioni. Ber.

1 Concor. tex. in l. pacta q̃ ꝯ. ff. de pa.

CAP. XXXIX.

SVspicionis † causa [a] cõtra iudicem assignata, non ipse (qui forsan [b] prouocatus obesset) sed arbitri potius, coram quibus probatio est facienda, & ad quos omnia, [c] quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur, possunt ad hoc terminum [d] assignare.

¶ Ab ipso quoque iudice (cui sicut iurisdictio, sic & cętera sine quibus explicari causa non potest, intelliguntur esse commissa) ijdem vt conueniãt [e] (si discordes fuerint) in vnam sententiam, vel tertium concorditer aduocent, [f] † cum quo duo, vel alter eorum id faciat, sunt compellendi.

¶ Ad intellectũ huius capitis causæ recusationis sunt cognoscendæ, quas refert Hos. ĩ sum. ti. de recusa. §. q̃ sunt iustæ cãæ. Ioã. An. in c. legitima. de ap. li. 6. & Pan. in c. cũ spẽli. ÿ. d app. ex quib. intelliges quæ cãæ sint sufficientes ad recusandũ iudicem.

SVspicionis causa. vt sunt duo dicta, duæ sunt partes. secunda: ibi; Ab ipso quoque.

CASVS. Reus coram iudice constitutus, assignauit iustã causam suspicionis contra iudicem dicens, ꝙ paratus erat arbitros eligere; super hac suspicione cognoscenda, electi sunt arbitri à partibus: quæritur vtrum iudex debeat ipsis arbitris terminum assignare, intra quem suspicionis causam debeat terminare? Respondet Papa, ꝙ iudex, qui propter hoc forsitan prouocatus obesset, non debet ad hoc terminũ assignare: sed arbitri potius coram quibus probatio est facienda, omnia facere debent, quæ ad hunc articulũ pertinere noscuntur. Istud hodie correctum est: quia iudex hoc facere debet per decre. Inno. iiij. quæ incipit, Legitima suspicionis causa.

AB IPSO. Dicitur in §. isto, quòd si arbitri discordes fuerint, iudex compellere debet ipsos vt i vnam sñiam conueniant, vel tertium aduocent cum quo ipsi duo vel alter eorum in vnam sñiam conueniant, ne huius occasione principale negotium prorogetur; & hoc quidẽ facere debet iudex, quia sicut iurisdictio est cõmissa eis, sic & omnia alia sine quibus iurisdictio explicari non potest. Not. illa omnia pertinere ad iurisdictionem iudicis, sine quibus principalis quæstio non potest exerceri, & si sint accessoria ad cãm principalem. Itẽ nota, quòd suspensa iurisdictione iudicis, nihilominus suam exercet iurisdictionem, quod est mirabile. Sed hoc ideo est, vt per hoc sua iurisdictio declaretur. sed in omnibus alijs nihil facere potest quamdiu pronunciatum sit super causa suspicionis.

a Suspicionis causa.] quæ debet esse rationabilis ad recusandum, talis quæ si esset probata, deberet legitima reputari. ÿ. de appe. cum speciali. sic & in appellatione vt in decr. cum speciali. & c. vt debitus. & si est dubia, arbitri hoc diffiniant.

b Forsan.] quia non debet iudex propter ea moueri: quia non facit ei iniuriam: cum vtatur iure suo. ÿ. de electio. cum ecclesia Vulterana. ff. de iniu. iniuriarum. §. 1. & hoc est ei à iure concessum, vt hic, & ÿ. de appella. secundo requiris. §. 1. & c. cum speciali. Sed refert se ad id quod contingere solet, licet non debeant moueri, tamen indigantur pro maiori parte, & ideo quòd forsitan prouocatus est contra illum, non debet terminum ad hoc cognoscendum assignare, ne sibi obesset in arctando ipsum: & licet sit prouocatus, non tamen propterea poterunt ipsum declinare quasi offensum, cum habeat iurisdictionem cessante probatione suspicionis, ff. apud eum à quo appellatur, l. vnica.

[Glo. seq. dat simile, quærit & soluit. Iterum quærit, arg. negatiuè, soluit contrarium. no. demum hic speciale tractans, qualis sit iurisdictio arbitrorum. in fine notat tria tempora.]

c Ad quos omnia.] sicut enim iudici omnia commissa intelliguntur, quæ ad causam ipsam pertinent. §. eo. præterea. & hic §. seq. ff. de iur. om. iud. cui iurisdictio sic & his arbitris: & habent iurisdictionem & coertionem, & possunt compellere testes, & impedientes punire, vt patet hic expressè, & potest appellari ab eis. Sed ad quem appellabitur? Ad Papã appellabitur. Sed quidem dices si isti qui eliguntur arbitri à partibus, nolunt suscipere arbitrium, quid erit, sũt ne compellendi? Videtur quòd nõ: quia nemo cõpellitur arbitrium suscipere. ff. de arbitr. l. 3. §. 1. 2 quia hæc res libera est, vt ibi dicitur. Dico quòd tenentur accipere tale arbitriũ: imò in virtute obedientiæ districto præcepto à domino Papa iniuncto tenẽtur. ÿ. de appe. cum speciali; & si huic præcepto non obediant, sunt compellẽdi. Si iudex ordinarius recusatur, ordinarius cõpellat illos. si delegatus de quo hic loquitur, eos compellat, non obstante eo quod recusatus est, aliàs iudicium non procederet. Item hic est aliud speciale: quia consensus priuatorum eum facit iudicem, qui nulli præest iudicio, nec isti veri arbitri dicuntur, nisi pro tanto, quia eliguntur sicut arbitri, alij eliguntur de consensu partium; & hic patet quod alii arbitri nullam coertionem habent, sed tantùm metu pœnæ eorum sententiæ statur. C. de arbitr. l. 1. vel per homologationem. idest, confirmationem vel approbationem, vel taciturnitatem decem dierum. C. de arbitr. cum antea. & isti iudices sunt, licet arbitri appellentur. sic 11. quæstio. 1. peruenit. & ff. qui satisdat. cog. l. arbitro. & ff. quod met. cau. si cum exceptione. §. hæc autem actio. 3 C. dé senten. ex bre. l. 1. & ff. de probat. si arbiter. Et iurisdictio istorum quasi ordinaria est per electionem, sicut quando exercitus sibi eligit Imperatorem. 13. distin. legimus & constitutio confirmat talem iurisdictionem. infra de appellatio. cum speciali. sicut & lex mandata confirmat talem iurisdictionem. ff. de iurisdi. omn. iudic. & quia. Et ex eo quod dicit; omnia quæ ad hunc articulum, &c. iudex recusatus nil poterat facere circa articulum recusationis, & sic non poterat præfigere terminum arbitris ad finiendam causam recusationis; sed ante istam decre. iudex recusatus præfigebat terminum arbitris ad finiendam causam suspicionis: sed hodie iudex recusatus debet statuere terminum arbitris, secundùm quòd olim fiebat ante istam decre. ÿ. de appel. legitima [lib. 6.] & in hoc solo corrigitur hæc decre. per illam, alijs non mutatis. Ber.

2 Ibi loquit d cõpromisso voluntario, hic d necessario, sine quo non põt expediri iurisdictio delegati. Io. Andr.

† Vide text. l. itẽ si vnus. ff. de arbi.

3 In hac lege & duab. seq. arbiter ponitur pro iudice. Ioã. And.

d Terminum.] scilicet ad probationem faciendam possunt arbitri terminum partibus assignare. & omnia alia, quæ pertinent ad hanc suspicionem probandam arbitri facere debent, & non iudices. Et per hanc decret. non videtur prohiberi iudici quin possit præfigere terminum competentem arbitris, intra quem causam suspicionis debeant terminare: sicut olim fiebat. Contra tamen dici consueuit, & hodie redactum est ad ius commune, vt infra de appellatione legitima. in concilio Lugduneñ. [lib. 6.]

e Vt conueniant.] scilicet 4 arbitri. ff. de arb. l. item si vnus. §. principaliter.

f Aduocent.] scilicet 4 arbitri, & non partes. contra supra de rescrip. cap. pastoralis. & verum est, quòd primi duo eligi debẽt à partibus, sed tertius ab arbitris, vt hic.

4 Hæ duæ glossulæ nõ hñt in antiquis codicibus.

[Glossa sequen. obijcit, soluit, quærit & soluit.]

cogendi: [a] ne huiusmodi occasione, principale negotium plus debito prorogetur.

¶ Idem abbati Sanctæ Genouefæ.

¶ *Delegata iurisdictio ad personas non expressas in rescripto, etiam de ipsarum consensu prorogari non potest.*

CAP. XL.

P. † & G. per literas Apostolicas conquerentibus coram te de episcopo Londoñ. † quod concessum ab eis mutuũ promissio loco & termino [b] non persoluit: pendẽte iudicio I. laicus qui in quantitate quadã eisdem mercatoribus tenebatur, in se tuam iurisdictionem [c] (sicut asserit) voluit prorogare: [d] † vt si infra terminum constitutum prædictã non solueret quantitatem, excommunicationis † & interdicti sententias in personam & terram eius promulgares. [e] Quas huiusmodi occasione à te latas decernimus non valere: cũ & si aliàs iurisdictioni præesse [f] dicaris, quia in dictum I. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio [g] nulla noscitur extitisse, cum huiusmodi delegata iurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

a Sunt cogendi.] simile dicit lex in ueris arbitris. ff. de arbit. Itẽ si vnus. §. principaliter. ne res sine exitu esset. Sed vr quòd iste iudex super principali nõ possit se intromittere, cum sua iurisdictio interim sit suspẽsa. sic s. eo. pastoralis. §. præterea. & pendente dilatione iudicis officium cõquiescit. l. C. de dila. siue pars. & j. de app. significãte. arg. s. de rescr. pastoralis. in fin. Sed hoc permittitur iudici i pœnã illorũ, qui nolunt cõcordare, & ne culpa eorũ contingat negotium prorogari, & ita malitia eorũ coercenda est: aliàs se iudex intromittere non põt circa principale, cõ sit iurisdictio suspensa, vt dixi. Sed quid erit si arbitri non cõueniunt simul malitiosè ut negotium ipsum prorogetur? Idẽ credo quòd iudex possit eos compellere vt procedant, ne diutius cõtingat negotiũ differri, aliàs contineret iniquitatem ista constitutio: quia per hoc daretur cã malitijs hominũ, quibus est potius obuiandum. sup. de rescript. sedes Apostolica. & ff. de rei vend. in fundo.

P. & G. hoc cap. est multũ famosum continens materiam prorogationis satis difficilem & prolixam, & communis in eo est diuisio. Secunda: ibi, Quas. Abb. Siculus.

CASVS. P. & G. mercatores literas Apostolicas impetrauerunt ad abbatem sanctæ Genouefæ, cõ epm Londoneñ. mercatores isti coram abbate isto conquerebãtur de Londoñ. quòd quandã summam pecuniæ, quam ipsi epo mutuauerunt, promiserat illis restituere certo loco, & termino, sed ipse dictam pecuniam non persoluit: pendente iudicio coram abbate, I. laicus qui non erat de iurisdictione abbatis, in quadã summa pecuniæ dictis mercatoribus tenebatur, ipse voluit prorogare iurisdictionem delegatam ipsius abbatis, & terram suam supponere interdicto. quod & factum est. quia in termino pecuniam non persoluit: reuocatum fuit in dubium, an tales sententiæ teneãt. Dicit Papa quòd sententiæ istæ non tenent: quia si aliàs abbas iurisdictione præesse dicatur, iurisdictionis prorogatio nulla fuit, cũ in dictum I. nullam abbas iurisdictionem habebat, & iurisdictio delegata ad alias personas quàm quæ in rescripto continentur, prorogari non potest. No. abbates iurisdictioni præesse. Item iurisdictio delegata ad personas de quibus in rescripto non ẽ mentio, prorogari non potest. Item sententia illius qui iurisdictionem non habet, nulla est.

b Loco & termino.] hoc ideo dicit: quia si promittis pecuniam mutuatam mihi soluere certo loco & termino, & non soluis eo loco, teneris mihi in quantũ mea interest mihi solutã fuisse in eo loco: & ideo per officium iudicis condemnaberis ad interesse, quia abstulisti mihi vtilitatem loci. Idem est si ego peto in alio loco, q̃ conueni: quia aufero tibi vtilitatem loci. vnde & tibi in hoc teneor. j. de plus pe. c. vnico. hęc. n. actio vtriusq; vtilitatẽ continet actoris & rei. ff. de eo qđ cer. lo. l. 2. & C. eo. tit. l. vnica. Et dicitur hęc actio certi cõdictio, sed appellatur arbitraria propter locũ: quia per officium iudicis petitur hoc interesse: cum. n. petitur principale debitum principali actione, puta ex testamento, vel certi condictione, tunc debet implorare iudicis officium, vt habeat rationem vtilitatis actoris vel rei in cõdemnatione facienda. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. §. respon. & §. 1. & l. si hæres. & l. aut si mutua. & l. in bonæ. Sed in bonæ fidei cõtractu si promisisti mihi soluere certo loco interesse venit tunc iure actionis, & est in obligatione ad interesse.

c Iurisdictionem.] scilicet delegatam, secus de ordinaria.

d Voluit prorogare.] sed non potuit, vt in fine dicit. sed prorogauit de facto.

e Promulgares.] sic ergo volebat se obligare sub pœna excõicationis, quod quidẽ potest. de consecr. dist. 2. ergo Berengarius. Item sub pęna beneficij sui. 2 s. de elect. cum dilectus. & j. de falsi. c. vlt. sed deficit iurisdictio.

f Iurisdictioni præesse.] vnde vr quòd potuit in eum consentire, & idem constituere sibi iudicem. ff. de iudi. l. 1. & 2. ff. de iurisd. om. iud. l. si conuenerit. sed hic prorogare volebat delegatam iurisdictionem in se, quod esse non potest, vt hic dicit, & non ordinariam.

[Glos. seq. distinguit triplicem prorogationem, temporis, rei, & personæ. demum quærit, arguit pro, & contra, & soluit, in fine subdit de prorogatione clericorum.]

g Prorogatio nulla.] Not. ergo quando possit fieri prorogatio iurisdictionis. fit. n. prorogatio de tempore ad tempus: vt si Papa mandat causam terminari infra certum tps, illo elapso expirat iurisdictio: nisi partes infra tempus de communi 3 consensu prorogauerint tps s. eo. de causis. & hoc faciendum est de consensu iudicis. ff. de iud. l. 2. §. sed si iudex. & ita triplex consensus requiritur. sic arbitriũ 4 prorogatur. ff. de arbi. diẽ proferre. & l. arbiter. ex compromisso. & si arbiter fuit i mora cõpellitur iterũ finito tempore arbitriũ suscipere. ff. de arbi. si cum dies. 1. respon. Itẽ de re ad rẽ, puta datus super vna re tantùm, super alia re si consentiant omnes, i. partes & iudex, potest iurisdictio prorogari. ff. de iud. de qua re. §. 1. & s. eo. cum olim 1. Item de persona ad personam sic prorogatio. j. de alie. iud. mu. causa fac. 1. & tunc prorogatur iurisdictio altera parte inuita. Item prorogatur iurisdictio iudicis ad eos qui non sunt de sua iurisdictione, de consensu ipsorũ. C. de iurisd. om. iu. l. 1. & hæc prorogatio i alienũ iudicẽ ex certa scientia, & nõ per errorẽ fieri debet. ff. de iurisd. om. iu. si per errorẽ. & ff. de iu. l. 1. & 2. i prin. & hoc intellige qñ ille in quem partes prorogant iurisdictionem habeat ordinariam, aliàs non: quia consensus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli præest iudicio. C. de iurisd. om. iu. priuatorũ. Ordinariã iurisdictionem ideo dixi: quia in delegatum non potest prorogatio fieri, nec iurisdictio delegati põt extẽdi ad alias personas, quæ in rescripto nõ continentur, vbi de expres-

1 Præter ea q̃ hic scribit Inn. Io. An. & alij videto Speculatorem tit. de recusatione. §. vlt. vbi plenissimè.

†. Ad intellectu vide Lãfrancũ trac. de arbitr. §. prorogatio.

† Laudunen.

1 Vide l. ff. de eo q cer. lo. & vnicã, & i Bartol. C. ... sen. quę p... eo quod i... terest.

† In manuscriptis ... lius ita: e... cõicationi... in persona... & interdi... in terram sentẽtias ... mulgares.

2 Hoc ver... superiore ... habente ... ne sit ... tenũ. admonet. secundũ Hos. Io. An...

3 Vide Specul. tit. de ... §. excipitur ... itẽ nunquid.

4 Vide Lanfrancũ trac. de arbitr. ... prorogatio vbi plenẽ materia prorogationis.

¶ Idem.

¶ Maior xx. annis potest à quocunque dari delegatus: Idem in maiori xviij. dummodo interueniat consensus partium. Minor vero xviij. non potest dari nisi à principe.

CAP. XLI.

CVm vigesimum annum peregeris [a] †, dari potuisti in ætate huiusmodi delegatus: ¶ Ceterum constituto infra ętatem eandem, [b] (nisi partes scienter consentirent in eum, qui annum decimumoctauum transcendisset) facta delegatio ab alio quàm a principe, nō teneret.

¶ Idem.

¶ Potestas plurium delegatorum, vel arbitrorum simpliciter datorum, expirat per mortem vnius.

CAP. XLII.

VNo † delegatorum, [c] vel arbitrorum (si-

expresse: & sic sola ordinaria iurisdictio potest prorogari ad eo qui sibi subiecti non sunt, & hoc satis potest intelligi ex eo qđ dicit lex.priuatorū cōsensus eū iudicē: nō facit, qui nulli præest iurisdictioni.i. iudicio: sed delegatus nulli iudicio siue iurisdictioni præest, & ideo in eū nulla pōt fieri prorogatio, solæ.n. illæ personæ, q̄ in rescriptis continentur, iurisdictionē delegati possunt ꝓrogare ad res alias tm̄. Sed pone ꝙ partes prorogent iurisdictionem delegati ad res alias, q̄ quę in rescripto cōtineat cuiusmodi erit illa iurisdictio, erit ne delegata vel ordinaria; Vī ꝙ sit ordinaria? quia hr̄ a l.ff.1.d in. om.iu.& q a ecōuerso, vī ꝙ sit delegata; quia sortit naturam prioris iurisdictionis: vt sicut non appellat a prima, nec ab ista.ff.d arb.l.Labeo. & C. de iu. cū speciali. imò vī ꝙ idē sit cum priori, sicut idē est precariū cū priori, qn̄ precariū prorogatur.2.ff.de pca.sed si manēte arg. ff.de offi.procon.meminisse. & est verū quòd talis iurisdictio delegata est. prima.n.iurisdictio extendit ad res alias ꝑ consensum partiū. Itē illud scias, quòd clerici nō pñt inter se prorogare iurisdictionē in iudicē sęcularē, quantūcunq; cōsentiāt, nec ēt alterius iudicis ecclesiastici, nisi de licentia sui episcopi. ĵ.de for.comp. significasti.&c.si diligenti.

CVm vigesimum annum.] cōtinet tres partes, vt sunt tria dicta, quę patent in textu.

CASVS. Quidam xx.annū habēs q̄siuit à Papa, vtrū posset dari delegatus in cā? Rñdet Papa ex quo xx.annū peregit, bene potuit dari dele. in tali ætate. Sed si esset infra xx.annū, nō tenet delegatio ab alio q̄ a principe facta, nisi partes scienter consentiant in illum, qui annū xviij.trāscendisset. No.quòd xx. annus debet esse cōpletus in eo qui datur iudex ab alio quam a principe.

[Glo.seq.alle.c.concor.signat vnū ꝯrium, & soluit.]

a Peregeris.] & sic vī quòd nō sufficit annus inceptus. sic ī.de ele.cū in cūctis, & ĵ.de regu.ad nostram. & c.significatū. & a 2.q.1.c.1. & c.illud. Arg.cōtra.ff.de mu. & ho.ad rēpubli.ī. vbi annus inceptus pro cōpleto hr̄. illud loquit de his, qui rem publicā administrāt, & de decurionibus qui fauoris causa admittunt post inceptū xxv.annum.simile ī.de ele.cū in cunctis.§.inferiora.sed hic loquit de iudice delegato, q dari potest post xx.annum, vbi tantus fauor non cōsideratur: & quia qui in minori ætate est, minoris discretionis esse præsumitur: vnde annus xx.debet esse completus.

[Glo.seq. ponit triplex impedimentū iudicū, scā natura, a lege, & a maioribus. de primo quo ad impuberē ar.a contrario. & illud determinat. Finis argu. obijciendo, & dupliciter soluit.]

b Aetatem eandem. No.ergo quòd quidā sunt qui impediunt ut iudices esse non possint, natura, vt Surdus, & mutus, ꝑpetuo furiosus, & impubes: qa hmōi personæ iudicio, i. discretione carent. 3.q.7.c.infamis.§.tria, & ff. de iu.cū ꝑtor.§.nō aūt. Itē lege ipedit q a senatu remotus est ꝑ ꝑ infamiā. Itē moribus, vt feminę, & serui: nō qa non hñt discretionē, sed qa ciuilibus non funguntur officijs, vt in d.§.nō aūt. Ex eo quòd dī quòd ipubes iudex esse nō pōt, vī ꝯriū, quòd statim postquā est pubes, possit esse iudex, quod tñ non est verum indistincte. Tamen dicas, quòd adultus ordinarius & delegatus a principe constitui potest: quia princeps, qui eū constituit oīa ab eo facta valere decreuit.ff.de re iu. quidā consulebant, vnde sumpta est hæc decr. Si vero adultus maior xx.annis delegatus sit ab alio, q̄ a principe, tenet delegatio, vt hic in prin. si vero sit minor xx.annis, non tenet delegatio, nisi partibus cōsentientibus i eū, q sit maior xviij.vt hic ī fi.& ff. de arbi. cū lege. nisi esset datus a principe: minor vero xviij. annis ab alio, quā a principe dari non potest iudex, etiam consentientibus partibus, vt hic innuitur. sed lex illa, quidam consulebāt, vī dicere ꝙ ex consensu ꝑtiū minor xviij. annis dari possit delegatus: sed bene ibi minor, dūmodo non sit minor xviij. annis. arbiter enim minor xx. annis [3] esse non potest. ff.de arb. cū, lege. Preterea cōsentientibus partibus vt vī, iurisdictio datur in 18.anno, vt dicit l.quidā, arbitriū vero nō nisi in 20. ann. ff. de arb.cū lege, sed cū iurisdictio maior & dignior sit quam arbitriū, videt quòd maior ætas esset requirenda, & infamis arbiter esse pōt. 3.q.7. infames. §. tria, & §.cognitores.ff.de arbi.Pedius.sed infamis iudex esse nō pōt ead.cā, & q.7.infames. & ī.de rescri.sciscitatus. q̄ est ergo ratio diuersitatis? Rō pōt esse duplex: qa iurisdictio dat a principe, siue a magistratibus arbitriū vero a priuatis, vel iō qa multa remedia sunt in iudicio. puta, supplicatio, appellatio, recusatio: in arbitrio uero sola pœnæ solutio, iō ætas maior requirit, ne partes in promptu n incidāt piculū ꝑpter ignorātiā arbitrorū. vñ arbitri iurare non debēt, ne ꝑpter ignorātiā i periurium incidant, in auth. de iu.§.quia vero.coll. 6.

VNo delegatorum.] Breue est. Prima pars ponit dictū. Scđa exceptionē a dicto ibi, Nisi. Abb. Sicul.

CASVS. Si plures iudices dati sunt simpliciter, sine clausula illa: quod si non omnes, &c. vno mortuo vel recusato, aliorum officiū expirauit & idē est in arbitris. Not. quod arbitrium nō transit ad successorem. Not. quod mortuo delegato finitur iurisdictio.

[Gl.seq.reci.pōt repetēdo.4.q.q̄ patēt ſm ordinē.]

c Delegatorū.] no. ꝙ si plures sunt iudices delegati & clausula illa, ꝙ si nō oēs, &c. nō fuit apposita, vno mortuo, alter ꝓcedere in cā nō pōt: quia cū alter sine altero ꝓcedere non possit, ꝑ mortē vni⁹ finit iurisdictio alterius. Idē esset si alter efficiat infamis. ī. de rescri. sciscitatus. Itē si remoueat vt suspectus, ī.eod.licet. quia neuter illorum iudex erat in solidū, vt iudicare posset quia loco vnius tm̄ sunt, & oēs quidem iudicare iussi sunt. ff.de re iu. duo ex tribus. tñ vnus potest cōmittere vices suas alteri. ī.eo.q̄uis. & si eo viuente, alter cœpit vti iurisdictione sibi cōmissa, solus poterit postea ꝓcedere. ī.eo.licet aliàs nō, ut hic dicit. Idē enim est in arbitris: ut vno mortuo eorum officiū expiret, cum in eos compromissum est, ut omnes iudicēt. ff.de arb.item si unus.§.itē si plures. & l. si in tres. & l.sicuti. & hic. & hoc uerum est nisi in compromisso expresse sit actum, ut si alter interesse nō possit, alter arbitriū possit ꝓferre. ff.de arb.non distinguemus. §.cū in plures, & ĵ.de testa. Raynaldus. in princ. sicut seruatur quandoque in delegatis iudicibus, ubi ponitur clausula illa, quod si non oēs, &c. & hoc est quod sequitur in fi. nisi aliud in delegatione aut cōpromisso

† Vide l.1. ff.de min. & l.filiusfa. & l.prætor. ff. de iudi.

[1] Si dicas p ... confirma ... uel approbationis, ... nō obstabit ..., quod re... et gl. ... A. Idē i loca ... ione & cō... promisso ꝑ ... rogatis. ff. ... it. ... ōpleto. ... ff. de arb. ... nō oibus. ... vltim. ſm ... Io. An.

... dicem ali... e eē mul... impediūt

† Hūc text. intellige cū facta est delegatio nominatis ꝑsonis, sec⁹ si dignitati. iuxta c.qm̄ abbas. ī.eo.

3 Ab ipso principio: non.n.sufficit, ꝙ pēdente cōpromisso factus sit maior, de hoc in Spe. de arb. §. 2. versi. quid si pēdente. Io. And.

fit expressum, & sic idē in arbitrio q̄d in iudicio quātum ad hoc seruatur & eodē modo cōpromissum finitur per mortem litigatoris alterutrius, nisi in cōpromisso fiat mētio hrēdis vtriusq; litigatoris. ff. de arbi. diē proferre. §. 1. & l. sed si interpellat. §. si ab altera. & l. si compromissū. & ī. de arbit. c. vlt. sed secus est in iudicio: q̄a ibi nō finit iurisdictio re nō īntegra. de hoc dictū fuit ī. de rescri. signi ficauit. arg. ad idem inf. de iu. quia V.

Cō promissū finit p mortē litigatoris alterutrius.

cut proponis) rebus humanis exempto, eorum officium expirauit. ¶ Nisi aliud in delegatione aut compromisso fuisset expressum.

¶ Idem.

¶ *Delegatus Papa subdelegare potest, licet datus sit ex officio, vel de partiū consensu, vel cū clausula prælectionis, videlicet, q̄ si non omnes tu cum alio exequaris, &c. h. d. vsque ad §. is autem.*

CAP. XLIII.

QVoniam Apostolica sedes intendit prouidere negotijs, [a] & non personis, quibus eadem committuntur, si iudex tertius licèt ex officio nostro, vel de assensu partium pro cōmuni à nobis datus eisdē, alij delegauerit vices suas (cum delegato à principe id cōcedatur à iure †) delegatio valebit ipsius. ¶ Idem quoque dicendum est cū mandatur [b] episcopo, vt cum altero suorum cōiudicum mandatū Apostolicum exequatur; & tunc sine subdelegato ab ipso episcopo, reliqui duo procedere non valebunt.

¶ *Is cui committitur negotiū, vt personaliter exequatur, potest si partes consentiūt, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic expressis h. d. vsque ad §. caterùm.*

¶ Is autem cui iniūgitur, vt personaliter [c] negotiū exequatur, potest (dummodo partes cōsentiāt [d]) hoc alijs delegare; Præterquam si inquisitionē [e] fieri, vel ecclesijs de prælatis, vel alijs ministris prouideri mandaremus, † cum in his omnibus † casibus industriam & fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamur.

¶ *Is cui committitur nudum ministerium exequendum, non potest vices suas alteri committere, fallit in legato sedis Apostolica. Et est tex. notabilis & multum allegatur. Abbas Sic.*

QVoniā.] Istud principium diuiditur in duas partes principales. Secūda: ibi, Idē quoque. Abb. Sic.

CASVS. Tres iudices dati sunt super aliqua cā, tertius datus fuit ex officio papę, vel de assensu partiū: quæritur an ille possit alij cōmittere vices suas? Et rīdet q̄ sic, cum sit ei à iure concessum.

Idem quoque. Idē dicitur in hoc §. q̄ cum mandatur episcopo sub hac forma. Tu frater episcope cum altero iudicum mādatum Apostolicum exequaris, episcopus bene potest alteri committere vices suas, sine quo alij procedere non possunt.

a Negotijs.] simile dicit lex. rebus. n. & non verbis legem imponimus. C. cōia de le. l. 2. in fi. & hoc iō dicit, ne credat aliquis papam ita elegisse illum, vel partes: in eū taliter cōsensisse, q̄ abstulerit ei potestatem delegādi vices suas, cū eis visum fuerit expedire, nisi Papa hoc expresse vetaret, cum habeat hoc a lege. C. de iud. a iudice. & ī. eo. pastoralis. & ita licet cōiter à partibus sit electus, nihilominus eis inuitis poterit committere vices suas, vt hic manifeste colligi; de hoc dictum fuit ī. eo. sup quæstionū. & hæc fuit dubitatio. aliàs nō prouideret Papa negotijs suis, sed personis. Ber.

† Vide l. a iu dice. & ibi Pet. de Bella pert. & Cy. C. de iud. & Bar. i l. & ga ff. de iurisd. om. iud.

b Cum mādatur epō.] sic ergo soluta est quæstio, qua quærebat olim, an episcopus posset committere vices suas, cū sic scribebat. Tu frater epē cum eorum altero, &c. & ita potest cōmittere, [1] alij non possunt procedere sine ipso, vel subdelegato ipsius, vnde si moreret eps antequam committat [2] vices suas, expirat aliorū officium quoq; alter substituatur. 2. ī. eo. quoniā. q̄a sine ipso alij nullo modo potuerunt procedere. ī. ca. proxi.

1 Vel postq̄ commisit. si sub delegat[o] eo viuente vti non cępit. ī. eo. licet. Io. And.

2 Hoc, si p̄prū nomē ñ erat expressū, aliis expirat. Totum, &c. Bald. Ioan.

IS AVTEM. Primo ponitur dictum. secundo exceptio: ibi, præterquam. Tertio exceptionis ratio: ibi, cum in his. Abb. Sicu.

CASVS. Mandat Papa sub hac forma alicui: Mandamus tibi vt personaliter tale negotium exequaris: quæritur vtrum iudex possit alij committere vices? Et respondet quòd bene potest, dummodo partes consentiant: nisi in tribus casibus, in quibus committere non potest, etiam volentibus partibus, primus est cum Papa mandat fieri inquisitionem, vel mandat prouideri ecclesijs de prælatis, vel alijs ministris: quia in his casibus papa eligit fidem & industriam eorum, quibus negotia committit.

c Vt p̄sonaliter.] Sic patet q̄ si iniungitur alicui, vt personaliter aliquid faciat, non potest id p̄ aliū facere, nisi de consensu illius seu illorum quorū est negotium illud, quia eorū interest. [3] Potest etiam de ipsorum cōsensu cōmittere alij istud exequendū, aliàs nō potest. ff. de sol. l. inter artifices. Et si testator iusserit aliquē suis manibus domū construere, vel pingere, per alium id facere nō potest: quia hoc in p̄sonam illi[us] conclusisse vī. C. de ca. tol. l. 1. §. fin vero talis. Sic econuerso, quod q̄s in persona sua facere p̄hibetur, id p̄ subiectam p̄sonā exercere non dēt ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. 1. quod noie meo facere nō debeo, nec noie alieno. 46. dist. sicut non suo. & 23. q. vlti. his a quibus. & hoc ideo ne alia via cōtingat q̄d fieri prohibetur. de tut. & cur. scire. 4. §. si mater. & ff. de cōd. insti. q̄ sub cōditione. §. si quis. & ff. de bon. lib. q̄rit & ī. decre. tuæ. & C. si mancipium ita ven. l. vlt. In casibus. n. sequentibus non potest iudex cōmittere vices suas, etiam consentientibus illis, quorum negotium committitur in causa inquisitionis: & cum debent ordinare ecclesiā de prælato, vel de alijs inferioribus ministris, quia in his Papa eligit industriam illorum, & quia in istis maius periculum vertitur: ideo non vult Papa ea per laicos fieri: quia circa maiora cautius est agendum. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. vlt. & ff. de Carb. edi. l. 1. §. 2. & 61. dist. miramur.

3 Cōcor. l. q̄ hrēi. ff. & cō di. & demō. & l. 6. ff. de verb. oblig.

† Mādamus mandemus. † Dictio. oibus, deest in manuscriptis.

d Consentiant.] aliàs non possunt.

[Glo. seq. ponit opin. & approbat contrarium.]

e Inquisitionem.] hoc intelligunt quidam, cum Papa committit inquisitionem vel prouisionē de prælatis, aut alijs ministris ex officio suo. vbi non sunt partes, tunc non potest delegatus cōmittere vices suas, si mandatur vt personaliter intersit: secus vbi nō sunt partes, q̄a partes possunt renūciare iuri suo. Ego credo quòd siue ista fiant per partes, siue ex officio, quòd non possit alij delegare ille cui hoc mandatur vt personaliter intersit: quia Papa considerat in his casibus publicam vtilitatem, ne crimina remaneant impunita [4] & ut potius prouideatur ecclesijs quam personis, vt dicitur in princ. de alijs negotijs. & ideo eligit industriam illorum, quibus hoc mandat, ut hic dicit. Ber.

4 Hīc & tres sequētes vide in decretæ. sup gl. pen. Io. An.

5 Cōcor. l. longius. ff. de in. & de pę. l. si operis, cum vulg.

CÆTE-

CAETERVM. Ecce commissum est alicui, prædicare crucem, excõicare, vel absoluere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias: quæritur an liceat illi cõmittere alij hoc offm suum? Respondet quòd nulli licet hoc cõmittere: quia iurisdictio non est ei cõmissa, sed potius certum ministerium. Not. quòd dñs Papa pro uidere intendit negotijs tractandis & terminandis, non iudicibus, quibus eadem committuntur. Nota quòd rebus & nõ verbis lex est imponenda. No. quòd iudex delegatus à Papa licet cõiter à partibus sit electus, nihilominus et eis inuitis pt alijs cõmittere vices suas. Item si causa cõmittitur pluribus inter quos aliquis sit eps, adiecta clausula, quòd si non omnes, &c. tu frater eps cum altero eorum mãdatum Apostolicũ exequaris: eps potest cõmittere alij vices suas: & alij sine epo vel delegato ab ipso, procedere non possunt. Itẽ si iniũgitur alicui vt negotium personaliter exequatur, potest de consensu partium alijs delegare vices suas, nisi in duobus casibus: scilicet cum personaliter inquisitio mandatur, aut de prælato ecclesiæ prouideri. Item quando eligitur industria personę ad aliquid faciendum, non potest illud per alium adimplere. Item si committit alicui quòd pdicet crucem, excommunicet aliquos vel absoluat, dispẽset cum irregularibus, iniungat pœnitentias, non potest hoc officium alijs demandare, nisi a sede Apostol. fuerit delegatus. Item arg. quòd episcopi auctoritate propria cum irregularibus non possint dispensare, cum hoc ex commissione summi Pont. concedatur.

¶ Ceterùm (salua legatorum sedis Apostolicæ auctoritate) nulli cui commissum [a] fuerit prædicare crucem: excommunicare: vel absoluere aliquos: dispensare cum irregularibus. [b] vel iniungere pœnitentias, liceat hæc de cætero alijs demandare: quia non sibi iurisdictio, sed certum ministerium potius committitur in hac parte.

TITVLVS XXX.

De officio legati.

¶ Alexander iij. vniuersis suffraganeis Cantuarien. Ecclesiæ.

[Glo. seq. teci per q. an isti ministri possint coercere, tenet quòd sic. huic signat contrarium, & soluit.]

a Commissum.] isti enim quibus hæc quæ sequuntur expedienda committuntur, meri executores sunt ad certos articulos expediẽdos, & nullam habent iurisdictionem, vt dicit in fi. ideoq; vices suas alij committere nõ possunt, coertionem tamen videntur habere, vt saltem excommunicare possint 1. impedientes eos exercere suum ministeriu si sibi iniunctum, alioquin delusoria & sine exitu esset talis commissio. sup. eod. ex literis. q& satis credo. arg. illius. c. ex literis. Contradicere tamẽ vr litera quæ dicit, non sibi iurisdictio, &c. Sed dic, nõ sibi iurisdictio, verum est quantum ad hoc vt committere possint, vel quia nullam habent iurisdictionem inter aliquas partes, sed tantùm officium.

1 Dicas hoc cõtra si in litris appona t hæc clau la. vel simi ptradicto &c. Si ve talis clau a non ap nit potes excõicãj concessa n vr: quia sibi iurisdictio &c. dicitur in

[Glo. seq. arg. respondet, & remittit.]

b Cum irregularibus.] argu. quòd epi auctoritate propria cum irregularibus dispẽsare non pñt, ex eo quòd hoc ex cõmissione concedit, & verum est quòd episcopi cum quibusdam irregularibus dispensare non possunt, supra de fil. presb. c. fin. an episcopi possint dispẽsare vbicunque non prohibentur, dicetur ͡j. de iudi. at si clerici.

DE OFFICIO LEGATI.

Quia officium legati in quibusdam simile est officio delegati, cum vterque gerat vices superioris, ideo post rubricam præcedentem subijcit istam. Abbas.

De hac materia habetur 94. & 97. distin. per totum. 63. dist. quanto. 2. q. 5. quanto. & c. fi. 1. dist. ius gentium. 11. q. 1. peruenit. 2. q. 1. in primis. 21. dist. in nouo. 3. q. 6. hoc quippe. 35. q. 1. satagendum.

¶ *Legatus Papæ etiam per simplicem querelam adiri potest.*

CVm non ignoretis.] primò ponit causam in genere, ex qua secundò postea cõcludit: ibi, Sanè. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Cantua. est delegatus in prouincia sua. quidam tamen suffraganei sui dicebant, quòd causas subditorum suorum audire non poterat, nec debebat, nisi cum per appellationem deferuntur ad eum: & sic non permittebant clericos ire ad archiepiscopum per simplicem querimoniam: Archiepiscopus significauit hoc domino Papæ. super hoc scribit Papa suffraganeis Cantuarien. dicens, quòd ipsi ignorare non debent archiepiscopum suum sibi præesse iure metropolit. & iure legationis, & licet archiepiscopus iure metropolit. non debeat audire causas de episcopatibus ipsorum, nisi per appellationem deferantur ad ipsum: tamen iure legationis, vniuersas causas, quæ per appellationem vel querimoniam ad suam audientiam perferuntur, audire potest & debet, sicut qui vices Papæ gerit in prouincia sua. Nota quòd Archiepiscopus non potest audire causas de episcopatibus suffraganeorum suorum nisi per appellationem.

CAP. I.

CVm † non ignoretis Cantuarien. Archiepiscopum vobis non solum metropolitico, sed etiam legationis iure præesse: & infra.

¶ Sanè licet idem Archiepiscopus Metropolitico † iure, audire non debeat causas de episcopatibus vestris, nisi per appellationem [c] deferantur ad eum: legationis [d] tamen

† Ca. 1. eod. ti. in 1. cõpil. & post cõci. Lateran. sub Alex. iij. par. 44. cap. 3. & par. 50. c. 66.

† metropolitico.

c Per appellationem.] sunt tamen alij casus, quibus Archiepiscopus potest iudicare de subditis suffraganeorum: qui notantur infra titulo proximo, pastoralis.

[Glossa. sequens quærit & soluit. Iterum quærit & soluit. De absolutionibus & indulgentijs remittit.]

d Legationis.] ex hoc loco patet quam potestatem habeat legatus: quia de omnibus causis tam per appellationem, quàm per querimoniam 2 potest cognoscere. Sed nunquid posset deponere episcopum? Et dicendum quòd non: cum hoc Papa sibi specialiter reseruauerit. sup. de transla. c. 1. & 2. imò legatus missus de latere Papę, puta Cardinalis, hoc facere non posset, nisi expssè contineretur in legatione sua. ͡j. c. 2. & 3. illa enim q̃ specialiter sibi reseruauit Papa, mandata iurisdictione generali non transferuntur. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. l. 1. §. vlti. multa enim sunt quæ in generali mandato non intelliguntur, nisi exprimantur. ff. de procura. Pomponius. in princ. & l. præceden. in fin. & ff. de min. illud §. si talis. ff. de iureiu. iusiurandum. §. procurator. Sed presbyterum posset deponere adiunctis sibi alijs episcopis. 15. q. 9. fœlix. & cap. si autem. An possit absoluere illos, qui in canonem inciderunt, habes ͡j. eo. excommunicatis. Item si quis appellaret ad Papam, posset ne illum cõpellere coram se litigare? non: arg. ͡j. de appel. si duobus, quia quolibet omisso ad eum potest appellari. 2. q. 6. ideo. An indulgentiam possit facere, dicitur inf. eod. c. vlt.

2 Legat9 an possit adiri per simplicẽ querelã notat. 2. q. 6. ca. 3. & 9. q. 3. c. cõquest9. & 25. q. 2. ca. 3. adde Specu. ti. de legato.

[Glo. seq. infert ex verbo generali, signat cõtrarium de duobus iuribus, & soluit.]

a Vniuersas.] & ita potest audire causas, quæ mouent ꝯ exemptos sui archiepatus. Sed cõtra ī. de sup. negl. pla. sicut. Item arg. cõtra. 25. q. 1. sentatis. vbi dicit, ꝙ priuilegia ꝑpetua sunt. Sed hoc vr̃ derogare illis priuilegijs. Dicas ꝙ isti legati per suã legationẽ nõ pñt punire exemptos, vel audire causas, q̃ mouentur cõtra eos, nisi velint respõdere sub eis, & hoc de his quæ in eorum priuilegijs continentur. & tota sua potestas consideranda est ex forma priuilegij. Alij verò legati Cardinales, vl̃ etiam alij, qui mittuntur de latere dñi Papæ, habent maiorẽ iurisdictionẽ tam cõtra exemptos, q̃ ꝯ oẽs alios, saluis his tñ quæ sedi Apostolicæ specialiter reseruãtur. sed iste episcopus Cãtuarieñ. & cõsimiles non habent talem potestatem. Arg. ĩ. eod. c. excommunicatis.

ADDITIO. Hoc intellige secundùm illam decre. ĩ. de appel. vt debitus. vt no. in glo. sed numquid. & de for. compet. ca. proposuisti.

† In multis manusc. additur iterũ vox, causas.

† Capi. 1. eo. ti. in 2. cõpi.

† Hæc duo verba. à nobis. desunt in antiquis.

obtentu, vniuersas, [a] † quæ per appellationem vel querimoniam perueniunt ad suam audientiã, audire potest & debet: sicut qui in prouincia sua vices nostras gerere comprobatur.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ De causa specialiter delegata à Papa, legatus se intromittere non potest.

CAP. II.

STuduisti † (à nobis †) quęrere, vtrũ de causa, quã alicui delegamus, alius, qui sit generalis ĩ prouicia legatus, ante cognitionẽ [b] vel postea cognoscere valeat: vel cõmissionis nostræ ꝓcessum, quẽ iudici delegato transmittimus, taliter impedire. ¶ Respondemus, quòd cũ mandatum [c] speciale derogat generali, legatus cõmissionem alij factam specialiter impedire non potest: [d] & si secundùm formam mandati nostri sententia iam † fuerit promulgata, non poterit ipse legatus (nisi super hoc mandatum [e] speciale receperit) eam quomodolibet irritare; ipsam tamen (si rationabiliter lata fuerit) confirmare [f] valebit, & executioni mandare.

¶ Innoc. iij. tit. sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali sedis Apostol. legato.

¶ Legatus etiam de latere, ex generali legatione non potest transferre episcopos, vel vnã ecclesiam cathedralem alteri subijcere, & alteri concedere ius primatia, vel duos episcopatus vnire, vel vnũ diuidere: excommunicatos tamẽ propter manuum iniectionẽ in clericos absoluere. h. d. cum cap. seq.

CAP. III.

NIsi † specialis [a] illa dilectio, quam ad

e Mandatum speciale.] quia par in parem non habet potestatẽ, nec reuocare potest sententiam alterius. C. si aduersus rem iudic. aduersus sententiam. 1 & ff. ad Trebel. ille à quo §. tempestiuum. & ff. de arbitr. nã & magistratus. & sup. de elect. innotuit.

[Gloss. seq. quęrit opponẽdo pon. opi. Ala. & soluit ad hãc literam dupliciter respondet: & secundam reprobat. In fi. quęrit. arg. negatiue, & soluit.]

f Confirmare valebit.] sed qualiter cõfirmabit istã sñiam nisi de ea cognoscat, an sit iusta vel iniusta? Sed de illa cognoscere nõ põt, nisi specialiter ei committatur, vt superius dicit: ergo illã cõfirmare non potest. Dicunt quidam, vt Ala. & Goffr. ꝙ de ea cognoscet: & si eã inuenerit iustã confirmabit eam: si verò iniustam remittet illam ad superiorẽ simile. C. vbi sena. vel cla. l. vlti. Verius esse credo, ꝙ nulla habeat super hac sñia cognitionẽ nec debeat super hoc se intromittere, tñ ad mandatũ illius q tulit sñiam, posset illam mãdare executioni: aliàs nullo modo se intromittat: & qd dicit; ꝯfirmare valebit, refert se pot ad tactũ, q̃ ad ius q̃a talis cõfirmatio nihil operatur: vel in cõi forma posset confirmare, quæ parum valet. sed nec sic põt, cũ sit quantũ ad hoc inferior. Sed nunquid legatus teneã ei obedire vt ipsam sñiam mandet executioni? nõ vr̃: [a] quia cum sit generalis legatus, & ab eodẽ datus, maior est illo cui causa delegata est, & ille ei subest. in alijs satis crederem quòd deberet illam mãdare executioni: quia quantũ ad istã cãm maior vr̃ ipso legato, vt superius dixi, & debet super hoc supplicare, nec ipsum compellere vt ipsam sententiam exequatur: quia forsitan per alium non ita bene potest executioni mandari.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõp.

cia: dñs Papa committit specialiter aliquã cãm alicui delegato: quæritur vtrùm delegatus iste possit impedire processum huiusmodi delegati, vel cognoscere de causa illa ante cognitionem ipsius delegati, vel postea. Rñdet Papa, ꝙ cum mandatum speciale derogat generali, legatus commissionem alij factã specialiter impedire non potest: & si delegatus secundùm formam mandati sñiam tulerit, legatus non poterit eam aliquatenus irritare; tamen si rationabiliter lata erit, eam poterit cõfirmare, & executioni mandare. Not. quòd legatus generalis potestatem non habet de causa alij specialiter delegata, quia speciale mandatum derogat generali.

b Ante cognitionem.] hoc intellige secundùm illam decr. vt debitus. de appel. vt no. in glo. sed nunquid. inf. de appel. proposuisti.

[Glo. 1. q. signat contrarium, & remittit.]

c Mandatum.] simile ī. de rescri. ca. 1. & c. pastoralis. Quid iuris sit super istis mandatis, dictum est ī. de rescrip. c. 1. & de offi. dele. ex parte contra, & illud soluitur. sup. de rescri. c. 1.

d Non potest.] non. n. expirat iurisdictio minoris iudicis in præsentia maioris. 11. q. 1. peruenit. & 95. dist. ecce. C. de do. in hac sacratissima. imò specialis delegatus quantùm ad causam illam maiorem generali delegato habet potestatem arg. 93. dist. præcipimus. arg. inf. de off. ord. pastoralis. vel saltem par est ei.

STuduisti.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Respõdemus.

CASVS. Legatus dñi Papæ generalis est in aliqua prouin-

NIsi specialis.] continet vnum dictum, & non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã Cardinalis Apost. sedis legatus auctoritate propria trãstulit Troianum epm ad Panormitanam ecclesiam cõtra canonica instituta: dñs Papa hoc intelligens, scribit eidẽ dicẽs, quòd nisi esset specialis dilectio, quã habet ad personam illius, pęna doceret te cognoscere quantum ipse deliquit ꝯ constitutiones canonicas & consuetudinem generalem in translatione Troiani episcopi. Not. quòd iudex propter amicitiam potest alicui remittere pęnam. Item legatus non potest transferre episcopum ad alium episcopatum.

a Specialis illa dilectio.] no. quòd iudex ratione amicitiæ potest remittere pęnam. 3 50. dist. clerico. & 35. q. 9. veniam. licèt pretio non possit eam remittere. ĩ. de simo. nemo. & 1. q. 1. nullus, arg.

1 Com… lius … q vice … cipis iud… uit. non … ses, vel … sed solus … ceps res… tuit. Io. A…

† Dictio, … deest in … nuscriptis.

2 Secũdùm Ala. & Phil. hoc dictũ placuit Vi… cen. si legat… alias non … ibi ordin… rius. tunc … rõne illi… ordinari… cogere p… set Io. An…

3 Ho… de pęna … posset … tare: vel … ex art… suo pęd… ne grau… trimẽto … uersarij. … hoc s… soluit. secun… dum Hos… Ioan. An…

a Pęna

personam tuam habuimus & habemus, iustum motum animi nostri téperaret, pœna docente [a] cognosceres, quátum excesseris, † qui spretis canonicis sanctionibus, [b] & consuetudine generali, motu proprio præsumpsisti. Troianum episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto transferre. [c]

¶ Idem eidem.

¶ Summatum fuit supra in cap præcedenti.

CAP. IIII.

QVod † translationẽ, & infra. ¶Licèt in regno Siciliæ generalis sit tibi commissa legatio, ad ea tamen sine speciali mandato nostro, non debuisti manus extendere, quæ in signum priuilegij singularis sunt tantum summo Pontifici reseruata. [d]

¶ Et si quędam ex his, quæ dė speciali concessione sæpe fuere legatis indulta (vt illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum iniectiones in clericos, incidunt in canonem promulgatæ sententiæ) videantur ex ipso legationis officio iam licere legatis: An existimas, quia vices nostras tanquam legato tibi commisimus exequendas, quòd Panormitanam ecclesiã posses subijcere Messanensi, vt illam præficeres isti, concesso sibi priuilegio primatiæ: An putas ex eadem causa tibi licere duos episcopatus vnire, vel vnum diuidere sine licentia speciali?

¶ Idem Bonoñ. † episcopo & M. capellano subdiacono nostro.

¶ Ex quo legatus retulit causam Papę, illius desinit esse iudex.

a Pœna docente.] quia qui stultus est in culpa, sapiens fit in pœna. 38. dist. qui ea. simile. 27. q. 1. si homo esses.

b Sanctionibus.] 79. dist. c. vlt. 7. q. 1. mutationes. ĩ. de transla. inter corporalia. & c. 1.

c Transferre.] hæc enim generali mandato nõ trãsferunt, quia sunt meri imperij, & specialiter sedi Apostolicæ reseruata. ff. de offi. ci⁹ cui man. est iu. l. 1. & ĩ. de trãsla. c. 1. & c. licèt. & c. inter corporalia. & j. c. prox.

QVod translatione.] CASVS. Cardinalis de quo dicitur in capitulo pcedẽti, legat⁹ in regno Siciliæ, auctoritate ppria subiecit Panormitanã ecclesiã Messañ. concesso sibi priuilegio primatiæ, credẽs hoc sibi licere ex officio legationis, ex eo ꝙ ex eodem officio potest absoluere illos qui violentas man⁹ mittunt in clericos: qđ de speciali cõcessione sæpe induigebatur legatis. Papa hoc audiens scribit eidem legato dicẽs, ꝙ licèt generalis legatio i regno Siciliæ sit ei commissa, tñ ad ea nõ debuit manus extendere, quæ in signũ priuilegij generalis soli Romano Pontifici sunt reseruata: licèt enim ex officio legationis legati possint absoluere illos, qui violentas manus mittunt in clericos, non debent ppea æstimare quòd possint Panormitanã ecclesiam subijcere Messanensi, vel quòd ex eadẽ possint duos epatus vnire, vel vnum diuidere sine licẽtia speciali. Nota quòd nullus legatus ex generali legatione potest ad illa manus extendere, quæ soli sunt Romano Pont. reseruata, excepta illorum absolutione, qui manus violentas in clericos iniecerunt.

[Gl. seq. ponit 18. casus reseruatos. Finis addit decimumnonum, & coadiuuat per quædam iura quòd ista transire non debeant. demum quærit argu. pro, & contra ponit opi. Io. & soluit.]

d Reseruata. Quædã .1. sunt q̃ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, vt est q̃stio fidei. 24. q. 1. quoties. & j. de bap. & eius effe. maiores. Itẽ maiores ecclesiæ causas trãslationes episcoporum, sediũ mutationes. 7. q. 1. mutationes. ĩ. de transla. ca. 1. Item depositiones epõrum, cessiones eorundẽ: & translationes electorum. ĩ. de transla. inter corporalia. Item congregatio concilij generalis. 17. di. c. 1. depositio & restitutio episcoporum, & summa negotia ecclesiæ. 2. q. 6. ideo. Item exẽptio episcoporum. 16. q. 1. frater noster. Item quædam vota solus Papa commutat. j. de vot. & vo. red. ex multa. Item solus Papa dispensat in maioribus criminibus, & cum filijs presbyterorum, & cęteris illegitime natis, vt pro moueantur ad dignitates. j. de iudic. at si clerici. & ĩ. de fi. presby. c. vlt. Item ad ipsum solum

omissis medijs appellat. 2. q. 6. c. 3. & 4. argu. 2. q. 7. metropolitanus. Et est argu. expressum ꝙ appellatio omisso medio non tenet. j. de appella. dilecti. 3. Itẽ subdiaconos facere potest dieb⁹ dñicis. ĩ. de tempo. ord. cap. 1. & c. de eo. Item primam vacantem dare non potest legatus. j. de pb. dilectus 1. Itẽ nõ põt absoluere excõicatos à delegato. ĩ. eo. studuisti. multò minus excõicatos à Papa. Ista oĩa, quæ sibi specialiter sedes Aposto. reseruauit, ĩ generali demãdatione non transferunt, nisi specialiter de his cõtineat ibidẽ, vt hic dicit. Ista enim sunt quasi meri imperij. ff. de iuris. om. iud. imperiũ. & ideo generali cõmissione non transferunt. ff. de offi. ei⁹ cui mãd. est iuris di. l. 1. & est si se, quia licet pater fa. liberã cõcedat filio administrationẽ, non põt tñ alienare. ff. de his quæ in fraudem cred. si pater. ff. de pact. ꝯ iuris ciuilis. §. vlt. Itẽ nec põt donare. ff. de don. filiusfamilias. & in generali pmissione ea non veniunt quæ specialiter quis non ꝯcederet, ff. de pec. q. peculij. Itẽ maiora nõ ꝯmittuntur sine spãli mandato. ff. de pcu. Põponius. & l. mandato. Sic eodẽ modo ptor missionẽ in possessionem ex secundo decreto sibi specialiter reseruat. ff. de dã. infec. dies cautionum. §. 1. ff. de iurisdi. om. iud. iubere cauere. Quæ autem tibi specialiter non reseruat alijs indulgere videtur. j. de sent. excom. nuper arg. Sed nunquid legatus talis missus a latere Papæ potest iudicare de exemptis, qui subsunt tantum domino Papæ? Arg. quod non. 16. dist. hic. Arg. quod potest. 26. q. 1. frater noster Io. dicit quod non potest, & melius facit si abstineat. arg. inducit. ff. de offic. pcon. nec quicquam. Ego credo quod potest cognoscere, q̃ contra ipsos mouentur, non obstãtibus priuilegijs suis: quia per priuilegia illa eximuntur solum à iurisdictione episcoporum, in quorum territorio commorãtur, sed à iurisdictione ipsius Papæ vel legatorum non eximuntur. & ita etiam videmus de facto seruari: & quia Papa eorum iudicia sibi specialiter tantùm non reseruauit, excommunicatos qui in canonem incidunt, absoluere possunt legati ex officio legationis. vt hic. & j. de sent. excom. ad eminentiam. & j. eo. c. penul. Item solus princeps potest cõmittere causam appellatione remota. ff. a quibus app. non licet. l. 1. in fi. & ĩ. titu. proxi. super quæstionum. §. nos autem.

ADDITIO. Vnde versus.

Restituit Papa solus, deponit & ipse:
Articulos soluit: synodumque facit generalem:
Transfert & mutat, appellat nullus ab ipso.
Diuidit, ac vnit: eximit atque probat.

Vide text. in §. itẽ lex Iulia. de vi publica. inst. de publi. iud.

Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. & pro intellectu eorum quæ in fine differuntur de vnione vide Concil. Trid. sessio. 24. de refor. c. 13. & alijs locis.

Facit tex. & Bart. in l. 1. ff. de itin. actuq; priu. & l. Pomponius. ff. de pcura.

Baton. ad Potentiã.

Legatus an possit de causis exemptorum cognoscere.

Extãt Roç i bibliotheca Vaticana in 2. lib. gesti Gregorij vij. f. 9. 26. priuilegia Pontificis Romani quorũ prima hic fert glos.

Licet.] Primò recitat factum electionis & processium legati. Secundò super processu diffinitiui, De cōsilio. Abbas Sicul.

CASVS. Vacante Traneñ. ecclesia canonici vnanimiter elegerunt in archiepm G. fratrem Cassinensis abbatis. Eps Portuē. in partibus illis legatus examinari fecit electioné ipsius & examinationé illā per nuncios suos ad sedé Apostolicā trāsmisit: quo facto legatus electioné eā dem iterum examinari pcepit: pp qd abbas pdictus conquestus fuit dño Papæ, φ postq̄ electionem examinauerat, & eam ad Papam direxerat, malitiosè electioné eandé examinare præsumpsit; dñs Papa de cōsilio fratrum examinationem secundam tāq̄ à non suo iudice factā, postq̄ negotium ad Papam dixerat, denunciauit irritam & inané. Nota φ sicut sententia à non suo iudice lata non tenet, sic nec examinatio. Nota φ iudex amittit iurisdictioné postq̄ remisit ne gotium ad suū superiore: & si qd postea fecerit, nihil valet.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp.

† Troian.

† al. abbatē, & tūc dic G. fratrem Cassinensem abbatem.

CAP. V.

Licet † Tranenses † canonici ab initio dissensissent, tandem vnanimiter cōsenserunt, G. fratrem Cassinensis abbatis † in archiepiscopum eligentes, cuius electionem Portueñ. episcopus tunc legatus examinari præcepit: & infra. Nuncius præfati abbatis nobis literas præsentauit, grauem contra iam dictum legatum querimoniam continentes, quòd postquam electionem examinauerat, & eam ad nostræ deliberationis examen transtulerat, [a] nuncijs iam directis, electionem eandem malitiosè nimis examinare [b] præsumpsit: & inf. ¶ De consilio fratrum nostrorum examinationem secundam tanquam à non suo iudice [c] factā, postquam negotium ad nostrum fuerat translatū examen, censuimus irritam & inanem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Transtulerat.] in hoc enim deliqt: quia translato negotio ad Papam, cognoscere quis nō posset, vt 2. q. 1. nomen pbyteri, & 3. q. 6. multum studeo, nā eo ipso quòd iudex dicit se velle referre negotiū ad superioré, non potest amodo cognoscere. C. de rela. l. 1. & C. de appell. ex illo. & illico [1] relationis exēplum litigatoribus edere tenetur. ꝩ. de appel. intimasti. quod intelligitur si partes approbauerint relationé: sed si consentirent vt iterum cognosceret, ante factam relationem posset procedere. C. de rela. l. 2. & 3.

1 A tēpore quo iudex se promisit cōsultaturū vł relaturū, nil aliud procedit nisi vt referat. Ioan. And.

b Examinare.] vł tñ quòd posset examinare negotiū, non vt pronunciaret, sed vt causam magis instructam remitteret ad papam. ꝩ. de appella. constitutus. & 2. q. 1. nomen. & ꝩ. de statu reg. ea quæ. versic. hæc eadem. quod non credo, ex quo enim semel examinauerat, & examinationem direxerat ad superiorem, iam iudex esse desierat: [2] vt ꝩ. sequitur. & è simile, ꝩ. de postu. s. la. bonæ. & quia de facto vnius sæpe quærendum non est. ff. nau. cau. po. stat. licet, in fi.

2 Hoc soluit ꝯ ra ad decretalé, cōstitutus. dic ut i i notatur, Io. And.

c A non suo iudice.] C. si a non compe. iu. l. vlti. & ꝩ. de consuetu. ad audientiam. & ꝩ. de iudi. at si clerici. & ꝩ. de offi. deleg. cum super. & 11. q. 1. c. pen.

Dilectus filius.] Communis diuisio. secunda: ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Eps Prenestinus Apost. sedis legatus concessit ecclesiam S. Trudonis R. canonico Meteñ. archid. Meteñ. molestabat ipsum super dicta ecclesia, nec permittebat ipsum pacifica possessione gaudere, dicens, quòd eo inconsulto, ad quem præsentatio illius ecclesiæ pertinebat, ecclesiam illam ei conferre non potuit. Dictus R. significauit hoc dño Papæ: super hoc scribit Papa quibusdā dicens, quòd plus iuris habet i cōcessione prælatus, quàm in præsentatione patronus: nec præiudicatur patrono si qñ per legatū Aposto. sedis eo inconsulto ecclesia concedatur. Vnde mandat Papa quatenus dictum archidiaconum compellant desistere ab inquietatione dicti R. sup ista ecclesia. Nota regulā φ plus iuris habet in concessione prælatus, q̄ in præsentatione patronus. Nota ex hac regula quod ex psentatione acquirit ius præsentatio. Nota φ legatus potest ecclesiam conferre inconsulto patrono.

¶ Idem sancti † P. & sancti Leonis abbatibus & R. archi. Tulleñ.

† Sancti Apri & S. Leonis abbatibus & magistro R. Archidia. Tullen.

¶ *Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud spectet ad præsentationē alicuius clerici. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. VI.

Dilectus † filius R. Metensis canonicus intimauit, quod cum Prænestinus episcopus Apostolicæ sedis legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset eidem: Meteñ. archidiaconus ad quem illius ecclesiæ præsentatio pertinebat, asserens quod eodem inconsulto [d] conferri non potuit à legato, canonicum ipsum super eadé ecclesia molestare præsumit. ¶ Cū igitur plus iuris [e] ha-

d Inconsulto.] sic ꝩ. de iure patro. c. cū dilectus. sed illud de laico intelligitur.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp.

[Glo seq. exponit literam, & ponit op. Io. & Lau. quam reprobat.]

e Plus iuris.] hoc ita intellige, plus iuris, i. plenius est ius institutionis siue cōcessionis plati, q̄ ius psentationis patroni. vnde ex sola præsentatione laici patroni non consequit quis plenum ius. ꝩ. de iure patro. pastoralis. & c. qd aūt. & c. cum aūt. quia pōt patronus mutare voluntatem suam anteq̄ eps cōfirmet psentatum, & alium præsentare, vt dicunt iura prædicta, & ita non habet plenum ius, sed ex sola institutione seu concessione prælati quandoque plenum ius acquiritur instituto per prælatum, cessante præsentatione patroni: & infra quatuor menses tunc episcopus potest instituere, & ille habet plenum ius. ꝩ. de iure patrona. cum propter. & c. quoniam. E conuerso nunquam per solam præsentationem patroni laici ius plenum cōsequitur: nisi accedat confirmatio prælati. Laici patroni, adeo dixi: quia si collegium vel ecclesiastica persona aliquem idoneum præsentat, ius ei acquiritur plenum, vt possit petere confirmationem tanquam si esset electus: quia postea variare non possunt. ꝩ. de iure patro. cum autem. & c. pastoralis. Io. dixit & I. quod per præsentationem ius non acquiritur [3] præsentato. Sed est falsum: imò ius acquiritur præsentato in tantū, vt si præsentatur à collegio vel à persona ecclesiastica, quòd postea variare non possunt, vt dictum est: & si à laico patrono præsentatur, ius acquiritur in tantum, quòd si non mutet voluntatem, potest petere confirmationem ab episcopo. ꝩ. de sent. & re indi. cum Bertholdus. & si episcopus non admittat, ille potest agere ad interesse contra eþm, si postea alius præsentetur & admittatur ab episcopo. ꝩ. de iure patro. pastoralis. & ita semper ius acquiritur præsentato per factum patroni: quia potest petere confirmationem. & sic est intelligendum quod dicit, plus iuris: vterque habet ius, sed aliter plus: quia plus confertur per prælatum, quam per patronum.

Institutio plenius ius tribuit quā psentatio.

3 Credo φ tellexerit de iure ad rē, nō ad rē dicebat ius φ prouisio hēt ius in psentato ro hēt ius ad rē, & personalē actiō ꝯ eþm. Io. And.

[Glo.

f [Gl. seq. opponit, & ponit opinionem Io. & soluit distinguendo.]

a In cõcessione.] sed certè hæc ratio non vr sufficiës: quia ꝑm hoc eps posset dare ecclesiam irrequisito patrono: quod esse non debet. 16. q. 7. decernimus. Ad hoc dixit Io. quòd hæc decre. continet gratiam spẽalem: quia legatus non põt concedere pbendas vel ecclesias in præiudiciũ aliorũ. ꝫ. de appellat. c. 1. & ꝫ. de pben. dilectus 2. sicut illud cõtinet gratiã qđ legatus facit. ꝫ. de conces. pb. cõstitutus: q2 solus princeps potest aliquem priuare re sua. 9. q. 3. cuncta. & c. p principalẽ. & C. de quadri. præscrip. bene à Zenone. Hic consueuit distingui, verum ius patronatus pertinet alicui iure patrimonij sui & tũc legatus non potest cõferre ecclesiã eo inuito: cum ei in hoc nõ subsit: 1 q2 tãq laicus psentat. ꝫ. de iure patr. cum dilectus. arg. 16. q. 7. decernimus. Si verò ptinet patronatus ius alicui rõne ecclesiæ, tunc legatus potest conferre ecclesiã et inuito illo prælato siue patrono, ad quẽ rõne ecclesiæ pertinet ius patronatus: siue inuito collegio ad quod pertinet illud, quia subsunt legato: & ita loquitur quod dicit hic quòd archidiaconus iste rõne archidiaconatus præsentabat. Vnde legatus iste poterat ei præiudicare, & eo inconsulto ecclesiam conferre: sicut põt conferre beneficium vacans in ecclesia inuitis canonicis & irrequisitis. Et hoc intellige de legato misso à latere dñi Papæ. Alij verò legati sicut Eboracen. Cantuarien. & consimiles, qui hoc hñt ex priuilegio, hoc non põt [c. officij lib. 6.] Vnde tenet appellatio si hoc facere vellent. ꝫ. de appell. c. 1. Et quod dixit Ioan. non est verum simpliciter de quolibet legato.

b Nec præiudicetur prælato.] vel patrono clerico, si tenere dispensationem. & verum est in irrequisiti vacatione.

† Videl. si quem. ff. quemad. seruam.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compil.

1 Dicit hic & in decre. cũ dilectus. Hostië. se vidisse & legisse literam Papalẽ directam plãtis Angliç, in qua continebatur, ꝙ qñ Papa scribit pro aliquo beneficiando, non est suæ intentionis ꝙ ei conferat ecclesia in qua laicus obtinet ius patronatus contrarium tñ huius argué do dicebat Vincen. infra de præb. dilectus. in fi. Ioan. An.

beat in concessione [a] prælatus, quàm in præsentatione patronus, † nec præiudicetur prælato, [b] si qñ per Apost. sedis legatũ, eo inconsulto ecclesia cõcedatur: Mandamus quatenus dictum archidiaconum, vt ab eius super hoc molestatione desistat, appellatione remota cogatis.

¶ Idem Illustri Regi Francorum.

¶ *Legatus in pluribus locis, potest in quolibet dictorum locorum iurisdictionem suã exercere: ita quod facta vnius loci potest in alio explicare. hoc dicit. Panor.*

CAP. VII.

Nouit † ille qui nihil ignorat: & infra. ¶ Ex parte tua querimoniam accepimus, ꝙ cum tibi legatus esset certa ratione suspectus, extra fines regni Francorum in terram tuam, interdicti sentẽtiam promulgauit: & infra. ¶ Tuæ magnificentiæ respondemus, ꝙ etsi fines regni Francorum exierat, nondum tamẽ fuerat terminos [c] suæ legationis egressus: cum non solùm in regno Francorum, sed in Viennen. Lugdun. & Bisuntin. prouincijs iniunctam sibi à nobis legationis solicitudinem suscepisset.

10

20

N Ouit ille.] Legatus in quacunque parte legationis existat, iurisdictionem suam exercere põt. Io. And. Prima pars ponit Regis querelam, cui respondet. Secunda: ibi, Tuæ. De materia huius textus habetur in c. 1. de postula. præla. & in c. nouit. ꝫ. de appell. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit cuidam legato in Francia legationis officium exercenti, quatenus in terram regis Franciç promulgaret sententiam interdicti, quod legatus non distulit adimplere: super hoc scripsit Rex Franciæ dño Papæ dicens quòd legatus cum esset certa rõne suspectus eidẽ, fines regni Francorũ exiens, in terras regis sñiam interdicti protulit: vnde dicebat sñiam non valere: Papa super hoc scribit eidem dicens, ꝙ etsi legatus fines regni Francorũ exierat qñ sñiam ꝓmulgauit, non tñ terminos suæ legationis egressus fuerat, q2 non solum in regno Franciæ, sed etiã in Vien. Lugdun. & Bisuntina prouincijs, legationis officiũ exercebat. Not. quod legatus exiens terminos suæ legationis, officium legationis exercere non potest. idem intellige de alijs iudicib. Item legatus ad plures prouincias in vna existens, de alia iudicare potest.

[Gl. seq. notat, obijcit, & soluit, & opi. ponit subdens duo quæ potest extra diœcesim. an fin. quærit & soluit.]

c Terminos.] ex hoc vr ꝙ si legatus exinit prouinciã ad quã destinatus est, ꝙ amodo nec excõicare, nec absoluere, nec causas delegare possit in illa prouincia. & idem de alijs iudicibus ordinarijs vr. ff. de offi. præsi. l. 3. & ff. de iurisd. om. iudi. l. vlt. Vr tñ qđ possit absoluere aliquos dum est extra prouinciam, quia ea quæ spectant ad voluntariã iurisdictionẽ, exequitur extra prouinciã. ff. de officio ꝓcon. l. 2. Ad hoc dicas, ꝙ nullus iudex põt excõicare vel absoluere extra suam prouinciã, nã excõicatio fit cũ causæ cognitione. 2. q. 1. nemo. sed ea q̃ causæ cognitionẽ desiderant, debent fieri iudice sedente pro tribunali. 2. q. 3. c. si quem. §. si quis. 3. q. 3. c. induciæ. §. a iudice. sed in aliena diœcesi non potest sedere pro tribunali aliquid disponere. 9. q. 1. epus. Item nec absoluere potest, quia si posset absoluere, per consequens & excõicare. 21. dist. in. denique. arg. ff. de re iud. l. 2. & quòd tñ in sua diœcesi habeat iurisdictionem, est argu. 11. q. 1. si quisquam. & 92. di. si quis eps. 3 & ꝫ. eo. c. pen. §. de rescri. pastoralis. in fi. arg. ff. de bon. auct. iu. pos. cũ unus. §. pen. Dicunt quidam quòd possit extra suam diœcesim excõmunicare. arg. 11. q. 3. si eps. forte sicut Paulus excõicauit Cerinthum absentem. 9. q. 3. §. vlt. Hoc tñ concedo quòd extra prouinciã existens, possit delegare causas in ꝓuincia. ff. de offi. præfect. vrb. l. vlti. maxime si habet causam necessariam absentiæ. ff. de off. procon. aliqñ. Talis enim delegatio fit sine causæ cognitione: licet q delegat, impetret. argu. 3. tit. ꝓxi. pastoralis.] Sed si ille nollet eam recipere, non posset excõicare. arg. ꝫ. tit. prox. pastoralis. Item extra diœcesim potest conferre beneficia. ꝫ. de conces. præbẽ. c. post electionem in parte decisa. ꝫ. de appella. qua fronte. 4 Io. Item potest quæri, si excõicauit aliquem dum erat in prouincia. vtrùm possit eum absoluere postquam egressus est ꝓuinciã? Dicendũ est, quòd nõ, quia excedo prouinciam priuatus est dignitate. ff. de off. ꝓsi. l. 3. & statim expirat iurisdictio. ꝫ. eo. c. vlt.

¶ Gregorius ix. patriarchæ Hierosolymitano.

30

¶ *Præsente legato de latere minor legatus executionem officij sui dimittere debet.*

CAP. VIII.

Volentes: & infra. ¶ Fraternitati tuæ legationis officium, in pro-

40

50

60

Volentes. CASVS. Dñs Papa officiũ legationis cõmisit patriarchæ Hierosolymitano in ꝓuincia sua, ita tñ quòd si legatus de latere dñi Papæ ad partes illas accesserit, officiũ legationis q̃diu ibi fuerit legatus Papæ oino dimittat. Not. quòd iurisdictio minoris iudicis impedit, õsente maiore. Not. quòd licet duplicẽ iurisdictio, tñ maiorẽ effectũ habet secũda q̃ prima. No. ꝙ vbi equalis ẽ iurisdictio, secunda derogat primæ.

2 Voluntaria iurisdictio appellatur, quæ exercetur in volentẽ, ad differentiã contẽtiosæ, quæ redditur in inuitum.

3 Forte nõ probat ad quod inducitur, nisi p hũc modũ, quia iubet pẽdente cognitione de iniusta excõmunicatione excõmunicatum vitari: nec valet quod de Paulo sequitur, quia aliud est epm infra diœcesim suam excommunicare absẽtẽ, & aliud eum absentem hoc facere: cum extra territorium, &c. de consti. cap. 2. li. 6. Ioan. And.

4 Concord. tex. in l. 2. ff. de off. proco. & leg.

uincia tua duximus cõmittendum, ita tamen quòd si legatum ad partes illas de latere nostro [a] contigerit destinari executionem ipsius officij, quamdiu legatus ipse ibi fuerit, pro sedis Apostolicæ reuerentia omnino dimittas.

¶ Idem.

¶ *Legatus non de latere, sed ratione personæ, extra prouinciam sibi decretam absoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in clericos, nec etiam in prouincia, si tales excommunicati aliunde veniant. Legatus verò ratione dignitatis nullos tales absoluit. h.d. secundum communem intellectum.*

CAP. IX.

Excommunicatis pro iniectione manuum violenta, ecclesiæ Romanæ legati, qui de ipsius latere non mittuntur, [b] extra prouinciam sibi commissam, [c] vel ibidem si huiusmodi manuum iniectores illuc contingat aliundè accedere. Et qui ecclesiarum suarum prætextu legationis sibi vendicant dignitatem, etiam subditis (quamuis in prouincia sua existentes) beneficium absolutionis impertiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis & istis amplius à sede Apostolica concedatur.

¶ Idem.

¶ *Durant legati statuta, etiam legatione finita, finitur tamen sui delegati iurisdictio, si citatio non præcessit.*

a De latere nostro.] cum legatus de latere dñi Papæ sit maior, eo præsente, non exerceat minor officiũ suũ, sed deferat illi tanquam maiori. 21. dist. denique. & j. de priui. antiqua. §. dominicæ. & ff. de offi. procon. l. vlt. & maior potestas ad obediendũ præponitur minori. 8. dist. quæ contra mores. in fi. & 11. q. 3. q resistit. & interim suspẽsum est officiũ eius: eo verò recedente resumit illud. argu. j. 95. dist. ecce. & 11. q. j. peruenit. & C. de donatio. in hac.

Excõmunicatis.] Primò ponit vnũ dictum. Scđo aliud: ibi, Et qui. Tertiò excipit ab vtroq; ibi Nisi. Abbas.

† Facit authen. multò magis. C. de sacrosan. eccle. & l. 1. C. de testa. mi.

CASVS. In capitulo isto fit mentio de duplici genere legatorũ. Primò dt quod legati illi quibus ratione personæ ad tempus legationis officium iniungitur, extra prouinciã sibi commissam, vel etiam existentes in prouincia sua non pñt absoluere excõicatos pp iniectionẽ manuum violẽtã. si isti iiectores manuũ ad ipsum legatum aliundè accedant. Secundò dicit q illi legati, qui habent officium legationis prætextu ecclesiarũ suarum, quamuis existant in prouincia sua, excõicatos prędictos etiam subditos nõ possunt absoluere: nisi & istis & illis à sede Apost. de speciali gratia amplius concedatur, & isti legati non mittuntur de latere Papæ. No. quòd legatus ex priuilegio non habet iurisdictionem ex ipsa legatione, nisi in sua prouincia, & circa illos de prouincia sua.

[Gl. seq. arguit à contrario.]

Potestas legatorum de latere in absoluendo.

b Mittuntur.] ergo a contrario sensu, si missus sit à latere domini Papæ, potest absoluere omnes: siue de sua legatione siue non: quod verum est, & in eundo, & in redeundo secundum quosdam: ex officio. n. legationis licet legatis de latere dñi Papæ missis excommunicatos pro violenta manuum iniectione in ecclesiasticas personas absoluere. s. eo. quod translationem. & j. de sent. excom. ad eminentiam. Tales. n. legati postquã egrediuntur vrbem quousque in vrbem reuertantur, beneficium absolutionis impendunt, & ita obseruant de facto: & hoc introductum est in fauorem animarum, vt periculum moræ vitetur. 1 Arg. j. de sent. excom. sacro. & sic proconsul. ubique insignia proconsularia habet, licet potestatem suam egressus vrbem nõ exerceat, nisi in ea prouincia, quæ ei decreta est. ff. de offic. procon. l. 1. & habent iurisdictionem, licèt non contentiosam. ff. eod. l. 2. Ber.

1 Concor. l. quod te. ff. si cer. pet. & l. fin. §. fin. ff. ad l. Rhodiam.

[Gloss. seq. tractat de triplici genere legatorum. Secundò quærit. arguit pro & contra. soluit. In fi. subdit ius nouum.]

c Commissam.] per hoc quod dicit hic, patet quòd maior est potestas legatorum, qui de latere domini Papæ mittuntur, quam aliorum. isti enim de quibus præmittit non possunt absoluere excommunicatos propter sacrilegam manuum iniectionem in ecclesiasticas personas: vel aliunde venientes: vel extra suam prouinciam existentes. quia nulla potestas est eis concessa extra illam prouinciam. arg. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. & ff. de offic. præsid. l. 3. nisi eis amplius concedatur, vt dicit in fine: sed illos de sua prouincia absoluere possunt, 2 dum sunt in prouincia. argu. à contrario sensu. De duplici genere legatorum fit mentio, & primò de his quibus ad tempus committitur officiũ legationis ratione personę, & non dignitatis, vt s. eo. tit. c. proxim. & infra de accusa. cum dilecti. inf. de præsumpt. mandata. Secundò de his qui ratione dignitatis habent huiusmodi legationis officium in sua prouincia. s. eod. c. 1. & j. de appella. c. 1. isti non mittuntur de latere Papæ: vnde minor est potestas eorum. & isti non possunt absoluere excommunicatos etiã subditos nisi specialiter eis concedatur, vt dicit hic in fin. Illi verò qui mittuntur de latere dominĩ Papæ: quia & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur, vt 1. quæst. 1. in cap. si quis cum militibus. C. ad l. Iul. maiest. quisquis. ex officio legationis omnia possunt, nisi illa quę specialiter sibi sedes Apostolica reseruauit. supra eodem, quòd translationem. Sed quos dicemus de latere domini Papę missos? an Cardinales tantum, an alios etiam existentes in curia, vtputa capellanos, archiepiscopos, episcopos, pro suis negotijs in curia existentes? Sed videtur quod propriè dicantur de latere Papę Cardinales, quia ad latus eius semper assistunt. sed idem videtur de capellanis & alijs curialibus, quia & ipsi assistunt ei, licet non in secretis consilijs. Satis posset dici, quod illi dicuntur missi de latere Papæ, quos inuenit existentes in curia sua, etiam si non sint Cardinales, & illos transmittit specialiter ad alienam prouinciam concedendo eis generalem legationem. Item qui potest ex officio suo absoluere, potest committere vices suas alij, cum viderit expedire infra tit. prox. cap. vlti. Propriè dicuntur missi de latere domini Papæ Cardinales tantum. argu. j. de sent. excom. ad eminentiam. quia ipsi pars corporis domini Papæ dicuntur, vt dictum est s. & ideo istorum potestas latior est quàm aliorum: quia & de sua & aliena 3 prouincia absoluere possunt in eundo & redeundo: alij verò absoluere non possunt aliunde venientes nisi amplius illis sit concessum, vt dicit in fi. Ad hoc not. quod ecclesiæ Romanæ legati quantumcunque plenam habeant legationem, non possunt ex officio legationis conferre beneficia, nisi specialiter eis fuerit concessum; vel nisi sint legati Cardinales, qui ampliori debent prærogatiua gaudere. hoc totum statuitur in decre. Inno. iiij. quæ incipit, officij nostri debitum. Bernardus.

2 No. Io... 94. dist. c... q capiẽs ... gatũ ab ... põt absolu... qđ ĩtelliga... saluo eo q... habes ... felicis, lib. 6 & eod. tit. ... quis suadente. in. cle. & de hoc in Spec. tit. ... §. nũc dicam. ver. sed quærit vtrum. Io. And.

Legati de latere propriè qui dicuntur.

3 Quid si ... bi resistat ... sus? vide in Spec. eo. tit. §. nunc dicamus. ver. qđ si læsus. Io. And.

Nemi-

NEmini dubium.] Habet duo dicta multum notabilia. Secundum: ibi, Secus autem. Abbas.

CASVS. Primò dicitur quod legati Apostolicæ sedis possunt edere statuta in prouincia sibi commissa, & durant perpetuò, licet postmodum prouinciam exeant. Secūdò dicit & si legat[a] committit cām alicui, iurisdictio illius expirat, nisi anteq̄ exeat ꝓuinciā citatio præcessit. No. quod licet legatorū iurisdictio sit tēpalis, tn̄ statuta ipsorū sunt ꝑpetua, & sic nota, quod sublato principali non destruitur accessorium. Item ex hoc nota, quòd causa sublata non remouetur effectus. Itē nota quod iurisdictio legati nō durat nisi eo in prouincia existēte aliqs cœperit ea vti. & sic nota quod non tantùm morte naturali finitur mandatum, sed etiam ciuili.

[Glos. seq. fortificat textum. secundò quærit, argu. negatiuè, contrarium soluit.]

tamen

·Vide l. vni. C. qui ꝓ sua iurisd. & l.3. C. de off. ...rato.

: Absoluen... ur tn̄ ꝑ ordinarios su..., si statutū absolutionē maiori non reseruat. j. & ...stit. ex frequenti. Io. And.

CAP. X.

NEmini dubium esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicæ statuta,[a] edita in prouincia sibi commissa, durēt tanquam perpetua, licet eādem postmodum sint egressi. ¶ Secus autem † si causas duxerint aliquibus delegandas,† cum iurisdictio istorum expiret,[b] si ante illorum discessum horum citatio non præcessit.

TITVLVS XXXI.

De officio iudicis ordinarij.

a Statuta.] sic patet quòd statuta q̄ faciunt legati in ꝓuincia sibi cōcessa, perpetuo sunt seruanda, & si latæ sunt sub anathemate, qui ꝯ faciunt, sunt excommunicati. s. j. de lo. & condu. c. ex rescriptis, nam episcopi qui sunt minoris auctoritatis, statuta in sua diœcesi facere possunt. inf. de ma. & obed. si quis venerit. Itē de remissionibus, quas faciunt locis religiosis siue pontifex, quid dices? nunquid & illæ sunt perpetuæ, videtur quòd non, quia ꝑses prouinciæ non potest interdicere alicui vltra tempus suum, vti arte sua, ff. de Pœn. l. vlti. ff. de postu. puto. §. vlt. sed verum est quòd valēt perpetuò sicut statuta. licet enim administratio sit temporalis illud qđ factū est ꝑ eum perpetuum 2 est: vnde qui facit ꝯ, incidit in pœnam, si aliqua pœna apposita est. & ꝑfectus prætorio ad tēpus & in perpetuum potest prohibere alicui ne vtatur aduocatione, ff. de offic. præfec. vrb. l. 1. §. vlt.

: Non tn̄ intelligas ad ...ssentiam le...is vel statu... ꝑtinere ut ꝑpetua sint, ...ā hoc in potestate principis positū est Geminianus cōsi. 93. latè Gomez in procemio regul. cancellariæ q. 2. vt plurimū tn̄ lex perpetua esse solet.

b Expiret.] & ita patet quod recedendo à prouincia sua expirat iurisdictio, sicut per mortem expirat. s̄. de offi. deleg. licet. & c. gratum quia pro mortuo, quantū ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iurisdictio expirare, vt no. s̄ de offi. deleg. in literis.

c Citatio non præcessit.] ergo si citatio præcessit, valebit commissio post recessum. sic per citationem ꝑpetuatur iurisdictio. sic s̄. de offic. deleg. gratum. & c. licet & j. de fo. compe. proposuisti. sic j. de appel. vt debitus. & sic s̄. de rescri. capitulum sanctæ Crucis. in quibus dicitur, quòd sola citatione siue conuentione 3 præuenitur iurisdictio aliorum.

! Dicit Hostien. q̄ hæc ...ura ꝓbāt q̄ ordinaria iurisdictio pōt ...uenire delegatam, & ...rdinariam; delegata ve... ɔ nō putat ... præuenire ...ssit ordinariā, & re...ittit de appella. vt debitus. de re...tuatiōe ēt ...gati, an ...m post ip...

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

Visum est de officio ordinarij specialis, vt est legatus: nunc subijcitur in genere de officio cuiuslibet ordinarij. Abbas.

De hac materia tractatur 3. q. 7. & 9. q. 3. 10. q. 1. & q. 2. & q. 3. 18. q. 2. per totum. & 30. q. vlt. inceria. vsque ad fi. q. 3. q. 5. quia suspecti.

PErniciosam.] Primò ponit decisum exordium. Secundò dispositionem: ibi, Habeāt igitur.

CASVS. Statuit Ioannes Papa in synodo sua, quòd episcopi singularum ciuitatum habeant potestatem inquirēdi crimina, & puniēdi criminosos, secundùm quod canones dicūt sine impedimento alicuius: & si opus fuerit inuocēt brachiū seculare, ita tn̄ q̄ per hoc nullū præiudicium fiat epis, vt hoc ipso ius sibi acq̄rāt. Not. q̄ vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxiliū seculare.

sum recessū, tractat hic H. quod est expeditum, inf. eo. præsē ti. li. 6. Ioan. And.

¶ Ex synodo Ioānis Papę.

¶ *Episcopi in suis diœcesibus possunt crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit, inuocare brachium seculare.*

CAP. I.

PErniciosam, † & infra. ¶ Habeant igitur episcopi singularū urbium in suis diœcesib. liberā potestatē, adulteria & scelera iquirere[d] vlcisci, & iudicare[e] † secūdū quod canones[f] cēsēt, absque impedimento ali

d Inquirere.] tunc scilicet cum frequēs & clamosa fama est contra subditū, quæ obtinet vicem accusatoris, infra de accu. qualiter & quando. & infra de simon. licet Heli. & tunc possunt testes introducere contra illos. 11. q. 3. præcipuè etiam lite non contest. j. vt lit. non contest. q̄m frequenter. §. sunt & alij.

† Cap. s. e. ti. in j. compil. vide conci. Trid. sess. 24. de refor. c. 8.

† Vide l. imperium. cū no. ff. de iuris. om. iud.

e Iudicare.] vndecunque illi sint: præses enim prouinciæ purgare debet prouinciam suam malis hominibus, nec distinguitur vndecunq; sint. ff. de offi. præsi. præses prouinciæ. & 6. q. 2. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.

Quid inq̄rere dēat eps & qualiter interrogare, de delictis late Burchardus. lib. 1. de cre. c. 91. 92. & seq.

[Glo. seq. dicit de quibus criminibus inquirant episcopi. secundò ar. quòd iudex secundùm allegata, &c. allegat 9. iur. & 4. alleg. in contrarium ponit 2. opi. & secundam approbat.]

f Secundum quòd canones censent.] dicunt canones quòd episcopi causas synodales inquirere debent: & testes maturiores in parochia constituere, vt causam synodalem ad episcopum deferant. 35. q. 6. episcopus in synodo ad episcopos enim pertinet inquirere de huiusmodi criminibus ecclesiasticis de adulterijs, de consanguinitate inter virum & vxorem. & 35. q. 6. episcopus in synodo: & cap. ab isto die. & duobus ca. seq. Itē de hæresi. j. de hæreti. excommunicamus, §. adijcimus. Item crimen vsurarum, sacrilegij, simoniæ, & similia propriè spectant ad ecclesiasticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent episcopi, & punire, & etiam de quocunque mortali peccato. j. de iudi. nouit. Item ex eo quod dicit hic, inquirere, vlcisci, & punire secundū quod canones censent, est ar. quod iudex debet iudicare secundùm allegata, & secundùm canones & leges, & non secundùm conscientiam: 4 vt expresse dicitur 11. d. 2. summopere. & 3. q. 7. iudicet. & 6. q. 2. si tantùm. & cap. placuit. & j. eod. c. proxi. & C. de iud. rē non nouam. & in authen. de iud. §. quia uerò. colla. 6. & in authen. de defens. ciuit. §. iusiurādum. collat. 3. & s̄. de offi. præsi. illicitas. §. 1. argum. contra. infra quòd potest iudicare secundùm quod putat, ff. quis & à quo appell. sit. l. appellari. & ff. de arbit. qualem. & 11. quæst. 3. tunc uera est. & argumen. 8. distinct. qui contempta veritate. In hoc casu quando iudex aliud habet in conscientia, & aliter constat per probationes legitimas. dicunt quidam quòd debet alij causam delegare.

4 Adde cōēm sn̄iam esse, iudicandum esse s̄m allegata, & non s̄m quod iudex ut priuata ꝑsona nouit, & quo articulo plenissimè B. Th. & Caietan. 2. 2. q. 67. ar. 2. & Couarruuias. li. 1. c. 1. varia. resolut. adde Doctores in l. ex rescripto. ff. de muner. & hono. & glossam ī c. pastoralis. verbo, teneatur. s̄. de off. deleg.

delegare. ff. de iurisdi. om. iud. prætor. Alij dicunt & melius, quod licet iudex aliud habeat in conscientia sua quam constet per allegata, debet iudicare secundū q̄ facta est fides sibi in iudicio per iura primò dicta: & non debet sequi conscientiam: quia non scit illa tanquam iudex, sed tanquam Deus. j. c. proxi. & 6. q. 2. si tantū. & c. placuit. nec peccat, nec dicitur facere contra conscientiam. 1 & ita nec in condemnādo, nec in absoluendo sequatur conscientiam. Et q̄ ita sit procedendum patet, nam dominus omnia sciebat: & tamen nullū voluit condemnare nisi probationibus cōuinceretur. 2. q. 1. Deus omnipotens. Aduerte tamen q̄ q̄ contra consciētiam iudicat, punitur secundūm tenorē constitutionis Inn. iiij. j. de re iud. cū æterni. [lib. 6.]

1 Supple. & contra iustitiam. Io. An.

†Ca. 6. eo. ti. in 1. cōpil. & post concil. Lateran. par. 50. c. 55.

a Publicum conuocent auxilium.] scilicet iudicium seculare; sic 23. q. 5. principes: & 96. dist. cum ad rem vētum est. vtra que potestas per alteram adiuuatur, vt ibi dicitur. & j. eod. quoniam. & posset compelli ad hoc infra. de mal. dic capitu. 2.

Matth. 26. Marc. 14. Lucæ. 22. Ioan. 13.

cuius. ¶ Et cum opus fuerit publicum [a] conuocent auxilium: nō ad præiudicandum, [b] sed potius ad ea, quæ Deo sunt placita, prosequendum.

¶ Eugenius Papa.

¶ Ordinarius, qui scit nō vt iudex vel homo, sed ut Deus subditum esse criminis reū, indeterminatè poterit, sed non nominatim eum arguere uel punire.

CAP. II.

SI † sacerdos sciat pro certo [c] aliquem esse reum alicuius criminis, vel si confessus fuerit, & emēdare noluerit, nisi iudiciario ordine quis probare possit: non debet eū arguere nominatim, [d] sed indeterminatè; Sicut dixit Christus; Vnus ve-

c Pro certo.] quia fortè vidit eum delinquentem vel quia ipse idem ei confessus fuit. 22. quæst. 5. hoc videtur.

[Glo. seq. ponit Brocar. inducit quatuor iura pro, & quatuor contra. & soluit.]

strum me traditurus est. Sed si ille cui damnum il- 10 latum est, petierit iustitiam, potest excommunicare actorem † damni, licet etiam ei confessus [e] sit: sed tamen non nominatim [f] potest eū remouere [g] à communione, licet sciat eum esse reū, quia † 20 non ut iudex scit, sed ut Deus: sed debet eum admonere, [h] ne se ingerat: quia nec Christus Iudam à communione remouit.

† Auctor in antiquis.

¶ Alexand. tertius Florēt. episcopo. 30

¶ Si ordinarius subiecti episcopo profert in sibi subiectū iustam censuram ecclesiasticam, episcopus illam seruare debet. & illam sine satisfactione & conscientia proferentis relaxare non debet. 40

d Nominatim.] arg. est hic q̄ aliqd licet in genere, quod in specie non licet. sim. 8. q. 1. quid aut. ff. de quæst. l. 1. §. ad quæstionem. argu. j. de offi. dele. quoniā abbas. ff. de pœn. l. memoris. §. sunt aūt. ad si. arg. j. 24. dist. qn. ff. si quis cauti. sed & si quis. §. quæsitū, & j. de appella. iter cętera, & C. de iure do. impe. l. 1. 2 Sol. quod licitum est in genere, licet in specie, & econuerso; nisi descensus ad specialia vel gñalitas occasionem mali inducat. vt patet p̄ exempla in 1. rub. & C. q̄ res pig. ob. poss. l. 1. et ff. d pign. l. obligatione, sed singula exempla tam de prima regula quàm secunda suum casum obtinēt, vt patet in quacunque concordantia.

† Pro intelligētia huius c. vid B. Thomam. 3. par. q. 80. arti. 6. & plenissimè Sotū in 4. sen. dist. in. 12. q. 1. ar. 6.

2 Creditor habens oia bona debitoris obligata, non īpetrat illorum dominiū: secus si certas res habet obligatas. Ioan. And.

e Confessus.] licet enim confessus sit in pœnitentia, nunquā tamen excommunicabit eum ipsum exprimendo, quia sic proderet peccatorem: quod esse non debet. de pœn. dist. 6. placuit. & j. de pę. & remi. omnis vtriusque.

f Nominatim.] idest proprio nomine expresso non debet eum arguere, vel excommunicare, sed in genere sic dicendo. Quicunque fecit tale factum, sit excōmunicatus, & perinde habere ac si proprio nomine expressus esset excommunicatus quantum ad Deum, sed quātum ad ecclesiam nōquia non vitabitur ab ecclesia. 50 & est simile. 11. q. 3. excellentissimus. & insti. de exhę. lib. §. masculos. & §. nominatim. & ff. de lib. & posth. nominatim.

[Glo. seq. quærit. allegat pro, & contra, & soluit.]

g Remouere a communione.] simile 6. q. 2. si tantūm. & ca. placuit. Sed quid si episcopus dicat excommunico vnum 3 de illis qui tale factum fecerūt? Vr q̄ nullus sit excommunicatus: quia cum ex pluribus seruis eiusdem nominis vnus liber esse iussus est, neuter 60 liber erit. ff. de manumis. testa. cum ex pluribus. de testa. tute. l. duo sunt Titij, & nominatim quis est excommunicandus. 24. q. 2. sanè. ar. contra quod vterque sit excommunicatus. ff. de adimen. le. l. 3. §. si duobus. 4 & ff. de rebus dub. qui duos. Sol. Sed verū est quod neuter est excōicatus: quia sententia incerta est, & ideo rei iudicatæ auctoritatem non continet, sicut sententia quæ certam quantitatem non continet nulla est. C. de sen. quæ sine cer. quan. l. pen. & vlti.

3 Non dicit illum, sed vnus ex illis. Io. And.

4 Adde et hæc l. si duobus, facit p̄ opi. glo. nec pro j. ro ad q̄d inducit.

h Admonere.] in secreto, ne ingerat se communioni sua. simile j. de sent. excom. cum non ab homine. 1. respon. sed pœ. lic. non debet eum remouere: sicut nec Christus Iudam remouit, immo ei Eucharistiam dedit. de conse. dist. 2. cum omne. & c. si illud. & cū alijs ad prædicandum misit. 1. q. 1. sicut Christus.

[Glo. seq.] arg. assignat contrarium, & remittit.]

b Præiudicandum.] quia per hoc non acquiritur ius in præiudicium ecclesię, vt ita auctoritate possit in posterum attentare, nisi de mandato ecclesiæ: immo tenetur auxilium præstare ecclesiæ, & posset compelli ad hoc. 23. q. 5. administratores. & j. de maledi. c. 2. & est arg. quod protestatio necessaria est, quando aliqui aduocantur ad ea, in quibus ius non habent. 7. q. 1. pontifices. & 24. dist. presbyteri.

ADDITIO. Argum. contra. j. de ele. cum Vintoñ. ibi sol.

SI sacerdos.] Diuidi potest in duas partes principales, sicut sunt duo dicta. secundum ibi. Sed si ille. Prima subdiuiditur Primò ponitur thema, ex quo q̄stio, Secundò decisio: ibi, Non debet. Tertio ratio; ibi, Sicut dixit. Ant. de But.

CASVS. Sacerdos scit aliquem pro certo reum alicuius criminis, vel ipse criminosus ei cōfessus fuit, dr̄ q̄ si ille admonitus noluerit satisfacere, sacerdos non debet eum arguere nominatim, nisi ordine iudiciario crimen fuerit ei probatum: sed in genere admoneat illum exemplo Domini, qui dixit: Vnus vestrū me traditurus est. Sed si ille qui damnum sustinuit, petat iustitiam, sacerdos potest excommunicare illum, qui dammum dedit, hoc modo excommunico quicunque fecit tale factum: sed nomine proprio non debet eum excommunicare, quamuis ei confessus fuerit, quia non vt iudex scit, sed vt Deus: & debet illum admonere ne ingerat se communioni ipsius sacerdotis. quia nec Christus Iudam remouit. Nota quod iudex non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum ea quæ probantur. Itē, in genere aliquis potest excommunicari.

Cum

CVm ab ecclesiarum.] Primo ponitur exordium, ex quo secundo infert, mandatū: ibi, Quapp. Abbas.

CASVS. Plebanus sancti Pancratij aliqū excōicabat aliquos pro excessib. suis: eṗs Florentinus absoluebat eosdē irrequisito dicto plebano: peruenit hoc ad dñm Papā: Papa super hoc scribit eṗo Florentino dicēs, q̄ si prælati proferunt snīam ecclesiasticā in aliquos malefacto res, illa debet firma & rata consistere, & obseruari vsque ad debitam obseruationē. Vnde mādat Papa eṗo Florē. quatenus si pdictus plebanus snīam excōicationis vel interdicti profert i clericos vel laicos parochianos suos, ipsam faciat inuiolabiliter obseruari, nec eam relaxet sine conscientia dicti plebani. No. q̄ plebani habēt iurisdictionem excōicādi. Itē eṗs debet seruare sētentias subditorum suorum.

Cap. 3. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. part. 1. c. 1.

Pancratij.

C A P. III.

CVm † ab ecclesiarum prælatis, ecclesiastica sentētia [a] in malefactores aliquos pmulgatur, rata debet & firma consistere: vsque ad condignā satisfactionē inuiolabiliter obseruari.

¶ Qua propter mandamus quatenus si quādo plebanus sācti P. † i clericos vel laicos parochianos suos, interdicti vel excōmunicationis sentētiā rationabiliter [b] tulerit; ipsam facias inuiolabiliter obseruari, & eam sine cōgrua satisfactione, & absque eiusdem plebani cōscientia non relaxes [c].

¶ Idē Cantuariensi archiepō, & eius suffraganeis:

[Glo. seq. reci. per q. an prælati inferiores episcopo, &c. arg. ponit opi. & soluit.]

a Ecclesiastica sententia.] sic ergo pla ti isti possunt excōicare. 16. q. 1. alia causa est. & sic sunt iudices ordinarij. arg. ĵ. de exces. prælator. ad hæc, & habent curā aīarum. š. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. sic & abbas potest excōicare, & habet iurisdictionem infra de simo, sicut. š. de offi. dele. Pet. & Guil. & ĵ. de so. cōpe. significasti. & hoc oēs concedunt, nisi consuetudo taceret contra tales, sed anathematizare non possunt, vt dicunt quidam. 16. q. 2. Visis. & 24. q. 3. corripiātur. Et tu dicas q̄ non possunt anathematizare siue excōicare, cum illa etiam solemnitate de qua traditur. 11. q. 3. debent. & de illa excommunicatione intelliguntur prædicta capitula. 16. q. 2. visis. & 14. q. 3. corripiantur. & quod hoc facere possunt isti inferiores prælati habes. ĵ. de eo qui fu. or. cap. 1. & quia hoc non est ordinis, sed potius iurisdictionis. š. de ele. transmissam. & illud generaliter traditur, quod quilibet prælatus collegiatæ ecclesiæ, licet subsit episcopo, ē tñ iudex ordinarius in plebe sua. & habet iurisdictionem cognoscendi & excōicandi, vt hic dicit. & in Auth. de defen. ciui. §. 2. colla. 3. & 14. q. 4. c. 1. & ĵ. de iud. decernimus. arg. C. de iur. om. iud. l. vlt. & illum dico prælatum hoc facere posse, & talem iurisdictionem habere, qui est electus à collegio siue vniuersitate. š. de elec. c. 1. & 93. dist. legimus, & idem intelligo si præficiat a collegio vel vniuersitat: ab eo q̄ habet administrationem cum iurisdictione puta episcopo.

Ait Inno. q̄ archidiaconi habent iurisdictionē à canone. et si non eligantur ab vniuersitate, vel non cōfirmentur ab eṗo. c. 2. & c. ad hęc. de offi. archid.

Dicit Vincent. q̄ cum causæ sunt ... maiori ... minori iudici, pferi[tur] maior, si ci[tet]. l. iudi[ci]ū. ff. de iu[dic]. quæ cōtra. ... st. 8. secus ... non habent causas ... es, secundum fateor ... quo ĵ. e. pastoralis. ... dic ... ĵ. e. quanto. Io. And.

b Rationabiliter.] quod semper præsumit donec probetur contrarium. ar. š. de renun. in præsentia. & inf. de re iudi. sicut. & seruanda est à subditis, siue sit iusta, siue non. 11. q. 3. sententia pastoris.

[Gl. seq. quærit. & soluit.]

c Non relaxes.] sed pone quod episcopus relaxet talem sententiam plebano irrequisito, nec aliqua satisfactione præmissa; nunquid tenet absolutio? Vtique, cum sit superior 2 & ordinarius suæ diœcesis. 11. q. 1. de persona. sed male facit, immo & si subditus conqueratur episcopo debet illum remittere ad suum excommunicatorum absoluendum. ĵ. eod. ad reprimendam, secundum tenorē illius decretalis, nisi periculum esset in mora. ĵ. de sen. excom. sacro. & tunc recepto primo iuramento secūdū formam ecclesiæ, vt traditur in decre. sacro.

¶ *Si ordinatio vacantis ecclesiæ etiam patronatæ ex iusta causa differtur, est ibi per episcopū œconomus ponēdus.*

C A P. IIII.

CVm † vos plerumque, oporteat ordinationem ecclesiarū differre, pro eo quod quandoque personæ [d] vobis minus idoneæ [e] præsentantur: aut inter vos & præsentatores, alia de causa radix dissensionis emerserit: † infra.

¶ Fraternitati vestræ mādamus, quaten⁹ si quādo in vacātibus ecclesiis, in quibus ecclesiastica psona præsentationem nō habet, vel quia personæ minus idonei præsentātur, vel alia de causa nō possint personas idoneas ordinare, ponāt i ecclesijs œconomos, qui debeāt percipere fructus, & eos expendere in vtilitatem ecclesiarum, vel conseruare quousq; personæ idoneæ fuerint institutæ.

CVm vos.] Communis diuisio. Secūda: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.

CASVS. Patroni ecclesiarum Cantuariēsis prouinciæ præsentabant ad vacantes ecclesias psonas minus idoneas: propter quod ordinatio ecclesiarum differebatur: vel etiam inter præsentatores & prælatos alia discordia emergebat: quæsitum fuit à Papa quid super hoc esset istis prælatis faciendum? mandat Papa quatenus si aliquando in vacantibus ecclesijs, in quibus ecclesiastica persona præsentationem nō habet, vel q̄a minus idonei præsentātur, vel alia de causa nō possint personas idoneas ordinare, ponāt i ecclesijs œconomos, qui debeāt percipere fructus, & eos expendere in vtilitatem ecclesiarum, vel conseruare quousq; personæ idoneæ fuerint institutæ. No. q̄ minus idoneus non est in ecclesia recipiēdus. No. quod si quæstio est super ecclesia vacāte, ordinarius ex officio suo in ea præficiet œconomū. No. quod bona uacantis ecclesiæ successori sunt seruanda.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compila. & post concil. Latera. par. 16. c. 21.

† emergit.]

d Personæ.] hoc ideo dicit quia persona ecclesiastica facilius cogitur, puta per suspensionem vel subtractionem beneficij. 74. dist. in. consuluit. vt sic fiant concordes.

[Glo. seq. reci. per q. an patronus, &c. soluit quòd nō, rationem inducens, quam fortifica. In fine ponit contrariam opinio. quam reprobat.

e Minus idoneę.] sic patet quod patronus laicus, licet præsentet indignum, non est priuatus nec priuandus potestate præsentādi, sed in collegio seu ecclesiastica persona aliud est: quia si collegium eligat vel præsentet indignum, est ipso iure priuatus. š. de elect. ca. cum in cunctis. Idem credo de clerico patrono, quòd nō parcitur ei si præsentet indignum, immò priuatus est eodem modo, vel saltem priuandus est sicut vides in alio articulo, clericus patronus variare non potest, laicus potest antequam præsentatus sit confirmatus. ĵ. de iure pat. cum autē. & hæc potest esse ratio quare laico patrono dantur tantùm quatuor menses à tempore uacationis. ĵ. de iure pat. cum propter. collegio vero siue clericis dantur sex menses per illā constitutionem. ĵ. de conces. præb. nulla. quia laicus non priuatur potestate præsentandi, licet indignum præsētet, clericus vero sic. 3 vnde hic fit quædam compensatio hincinde: quia laici grauantur in tempore, & releuantur in alio quia non puniuntur, & quia clerici puniuntur eligendo, vel præsentando indignum, releuantur in maiori tempore: & quia clerici magis debent esse discreti & scire iura: ideo puniuntur si peccant in electionib. seu præsentationibus, & clerici patroni eodem iure vtunt in præ-

Patronus laicus & patronus clericus differunt in multis.

3 Concord. l. cū quidā. cū not. per Bartol. ff. de lega. 2.

in præsentando quantum ad pœnam, si delinquant sicut clerici eligendo, arg. præd. c. cum autem. Quidam tamen dicunt, quod ad superiorem deuoluitur prouisio ecclesiæ cum laicus patronus præsentat indignum: in auth. de san. epi. §. si quis oratorij domum. col. 9. tamen iure nostro nõ cauetur hoc expressè; & ideo stãdũ est canoni, & nõ legi. Ber.

a Causa.] puta scãdalum magnum arg. de iure pa. c. 1. & 2. sed pro modico scãdalo non dimittit episcopus ecclesiã ordinare. de iure patrona. quoniam, vel qa de iure patronatus vertitur quæstio inter epos, præsenta tores.

b Oeconomos.] hic constituitur œconomus ad conseruãdum, non ad agendum. 75. distin. qm. quidoque etiam ad agendum constituitur. C. de epi. & cler. omnis. §. nihilominus. & de iura. calum. imperatorum. & de capel. mona. dilectis. & c. constitutus. & hoc intelligere cum de iure pronatus qõ est iter patronos & episcopũ, vel quando patroni non concordant de præsentanda persona vel malum præsentant; tũc debet eps statim ponere œconomũ, qui conseruet bona ecclesiæ. Si quæstio est de iure patronatus inter patronos, vsque ad quatuor menses expectabit eps, illis elap is ordinabit ecclesiam, saluo iure in posterum illi qui obtinebit. de iure patro. qm in quibusdam, & c. cum .... discordiã. Et ex hac litera notare debes, quod patronus se intromittere non debet de rebus ecclesiæ, nisi quo ad defensionem. 16. q. 7. decernimus, & c. filijs. Sed eps vel alius prælatus ad quem pertinet institutio, debet habere custodiam illius ecclesię vacantis.

c Futuris personis.] nota bona ecclesię conseruanda in eps successoris. 12. q. 2. hoc huius placitis. & c. charitate. & 75. dist. qm, quidam. & 10. q. 2. si quis eps nisi sint talia, quæ seruando seruari non pñt. C. de admi. tutor. l. lex quæ tutores. in fi. & ff. de peti. hære. diuus. in fi. 1. respon. & 10. q. 2. si quis epis opus.

† cessante.

Oeconomus ob quas causas cõstituatur.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpilat. et post cõcil. Lateranẽ. part. 31. c. 1.

nus idoneæ pñtãtur, vel alia de causa[a] de iure personas non poteritis in eis instituere: appellatione remota † ponatis œconomos[b] q debeãt fructus percipere: & eos, aut i ecclesiarum vtilitaté expẽdere, aut futuris[c] personis fideliter reseruare.

¶ Idem Cantuariesi. archiepõ.

¶ Si constat ordinario, quod absolutus a Papa suppressit veram causam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si verò sibi non constat est tamen sibi vrgens suspicio contra eum, debet cogere eũ se purgare.

CAP. V.

Ex† parte tua: & infra. Quia nos consulere voluisti, verum illorum absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium per sedem Apostolicam meruerunt, suæ excommunicationis causam aliam prætendentes: Taliter respõndemus, quòd si ita tibi constiterit, debes eos ecclesiastica censura compellere cum litteris tuis rei veritatem continentibus ad sedem Apostolicã redire[d].

¶ Si verò id tibi non cõstiterit, & eos suspectos habueris, q confessi non fuerint veritaté: ipsos cõpellere debes exinde coram te, quòd veritatem

Ex parte.] Communis diuisio. secunda: ibi, Taliter respondemus. In qua subdistinguit. & secundum membrum: ibi, Si vero. Abbas.

CASVS. Quidam subditi Cantuariensi archiepõ excommunicati fuerunt iusta de causa: isti excõicati accesserunt ad Papam supprimentes causas pro quibus fuerant excommunicati, & alia prætendentes, absolutionis beneficium meruerunt: quæritur an sint habendi pro absolutis? Respondet Papa, q si constiterit ita esse, compellendi sunt ad Apostolicam sedẽ redire cũ litteris rei veritatem continentibus: & si de hoc nõ cõstiterit, & suspecti fuerint, q dicto Papæ veritatem confessi non fuerint, compellendi sunt purgationem præstare, q veritatem cõfessi fuerunt in absolutione sua impetranda. Not. q excommunicatus in absolutione obtinenda, debet exprimere causam pro qua fuit excommunicatus: alias non est habendus pro absoluto.

[Gl. seq. arguit, ponit oppositionem, quam reprobat, demũ quærit, & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium.]

d Redire.] ex eo quod isti cõpelluntur redire ad curiã, patet q non sunt absoluti: quia talis absolutio, per surreptionẽ veritatis obtenta, non prodest. de sen. exc. cum pro causa, & c. officij. i fi. & litterę super hoc impetratę non tenent. Quidam dicũt q si pro pluribus criminibus vna tñ snia aliquis sit excõicatus, dum tñ aliquod eorũ expresserit in absolutione, absolutus est, si de alijs postea conteraẽ. ar. de consec. dist. 4. tunc valere. qđ non credo: verũ nisi de illo qđ expresserit. Sed illa absolutio nõ prodest, cũ adhuc sit ligat[9] pro alio crimine. & etiam contra ecclesiã. de sen. excom. cum pro causa. sed tũc demum valebit absolutio ... ab alia excõicatiõe fuerit absolut[9]; sicut si quis de vno peccato pœnitentiam agat: & non de alio, talis pœnitentia nõ prodest, quo ad vitam æternã, nisi cum alterius criminis pœnitẽtiã egerit, de pœn. dist. 4. §. vlt. in fine. Sed si pluribus sententijs ligatus est, oportet vt à qualibet absoluatur, & vltima confirmabit oẽs præcedentes: quia tunc incipient valere. arg. ff. ad Trebel. l. 2. §. sed & quoties, sicut dicitur de pœn. dist. 3. §. vlt. in fin. ff. de pœn. & re. quod quidam, & ff. de ser. rustic. præ. per fũdum. Et tot sunt necessariæ absolutiones, quot fuerunt excõicationes. Sic. ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. si plurib. & 2. q. 3. c. si quem. §. si præuaricator. ver. si plura crimina. Et talis semper est uitandus, quousque sit absolutus ab omnibus; uel si esset excõmunicatus à pluribus & oẽs excõicatores committerent vices suas vni, & ille absoluatur ab omnib. vna snia, expressa cuiuslibet excõicationis causa absolutus erit: & idem erit ac si singulariter absolueretur à qualibet. Et est simile de acceptilatione, quæ capit plures obligationes. ff. de accepti. l. plurib[9]. Sed Inno. non videtur uelle soluere hanc quæstionẽ. de sententi. excom. officij. Sed quærit quare absolutus pro falsa causa non habet pro absoluto: sicut pro falsa causa excõicatus habetur pro excõicato, salté quo ad ecclesiam, vt 11. q. 3. c. 1. & 2. Respond. vtrobique consulitur animæ: quia excommunicatio etsi sit iniusta, nõ est contẽnenda, ne ex ipso contemptu ligetur. 11. q. 3. c. si is qui. §. cum ergo. in fi. & excõicatio est medicina animæ. de sent. excom. cum medicinalis. [lib. 6.] si non contemnatur. 24. q. 3. notandum. & potius ei obest qui iniuste excõicat, quam excõicato si non contemnit. 11. q. 3. illud. Alia ratio potest assignari, quare non prosit absolutio ex falsa cã, qa excõicatus fuit pro certa causa: & omnis res per quascunque causas nascitur, per easde in debet dissolui. infra de re. iur. omnis res. sed de illa causa nulla est facta mentio: & ita illa remanet, ergo & eius effectus; & sic remanet excommunicatio prima. Præterea, durãte priore causa ex alia causa ex qua excommunicatus non fuit, absolui non potuit: quia ab illo quod nil fuit, absolui non potuit,

10 20 30 40 50 60

† Sensus ... rũ verbe talis est: suspecti ... q non di... rint Papę ... ritatem c... pellendi ... ad purga... dam eam ... spinonẽ ... inde collig... tur eos ... dixisse.

1 Idẽ. La... Tác. Vin. Goffr. ad tunc val... rñde, q ... sola fide ... baptizati ... impedieb... remission... pe. ... qua cessa... te & ad... niẽ te cha... tate fit ... missio ... in excõ... tione ... da, nõ ... cit cõtri... ex quo ... gr à pri... pio nõ ... absolutus ... nisi q ... tio illum ... soluet ... nec ... d o. de ... excom... desiderat... si. nec ... mentum ... parendo ... tit. quod ... dubijs. ... And.

tuit,& sic talis absolutio nulla, ab illa verò non intendebat i illum absoluere, & ab alia nō potuit absolui. arg. ĩ. de transla. inter corporalia. & ĩ. de offi. deleg. cū sup. & ff. de haere. instit. quoties. arg. ĩ. quòd absolutio ex falsa causa teneat. ĩ. de consan. & affi. quia circa.

trimonium non transit in rem iudicatam, quin possit reuocari veritate reuelata quandocunque.

b Notantur.] quia noluerunt parere sentētiæ diuortij latæ propter consanguinitatē vel affinitatē, sed sic excōicati impetrarunt literas sup reuocatione sententiæ, quæ non transit in rē iudicatā. ĩ. de re iudic. lator. & c. cōsanguinei. hoc secundum vnum casum. sed glossę intel ligunt ante sententiam cum fuit appel latū: Secundū aliū casū fuerunt excōicati ante sententiā.

Nec inten- e poterat ff. de cō- th. empt. nspicitur. go inten- o absolue- s sicut ba- tizantis. de nsec. dist. solet. Ioā. nd.

a Purgationē.] & ita quos eps habet suspectos potest cō pellere ad purgatio nem præstandam, vt hic dicit, dūmodo publica laborent in famia. ĩ. de purga. co nou. nos inter alios. & si sint infamati apud bonos & graues. ĩ. de pur. can. cū in iuuentute, & non sit orta ab inimicis. 11. q. 3. in cunctis.

cōfessi fuerint, purgationem [a] præstare.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Si ex desidia vel malitia delegati Papæ, si quis perseuerat in peccato, ordinarius loci potest supplere, non obstante, quod causa fuerit delegato commissa. h. d. & est casus notabilis, & singularis.

CAP. VI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quod quidā de parochianis tuis, cum pro illicita † consanguinitatis & affinitatis copula excommunicatione notantur, [b] ad iudices remotiores ab Apostolica sede literas impetrant: per quas cum ab excommunicatione fuerint absoluti: quia dicti delegati, ad locum vbi testes produci valeant, nō accedunt, nec aliquos pro eorum receptione [c] transmittunt, in prænominatā nefariæ coniunctionis copula remanēt, & causa debitum nō sortitur effectum; [d] & infra. ¶ Cum itaque pro malitia vel desidia [e] iudicis delegati, nō debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis iniquæ suffragium inuenire; tale damus tuæ fraternitati responsum, quòd quoties ea quæ prædiximus, in tua diœcesi euenire contigerit: licitè potes taliter absolutos, in pristinā excōicationis sententiā reuocare: [f] ipsosque tamdiu eadem sententia tenere ligatos, donec causa in receptione [g] testium, & in alijs legitimum incipiat habere progressum.

¶ Innocentius tertius Ausitano † archiepo.

¶ Ordinarius supplet negligentiam abbatis, non reuocantis monachum vagabundum.

S Ignificauit.] Propter periculū animæ supplet ordinarius desidiā vel malitiā delegati. Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Cum itaque.

Ca. 1. eo. ti. in 1. compil.

Quatenus in hoc c. dā- atur illici- ę copulę ɔ- anguinita- is & affini- is. uide cō- il. Trid. ses. 0. 24. in de eto de re- ormatione atrimonij et multa apit.

CASVS. Duobus modis pōt poni casus: Primò sic: Aliq contraxerunt matrimoniū: publica fama erat quòd erāt ɔsanguinei vl affines, & scandalū hoc denūciatū fuit epō siue accusatū matrimoniū. Vnde eps vocauit illos: ipsi fuerunt contumaces, non venerunt, ppq eps illos excōicauit, ipsi appellauerunt, aut etiam per simplicē querelā significauerunt domino Papæ, quòd ipsi non erant consanguinei vel affines, & sic literas super hoc obtinuerunt ad iudices delegatos. iudices absoluerunt illos, &c. prout sequitur. & cum isti fuerunt absoluti, iudices delegati non accedunt ad locum, vbi testes ad probandā consanguinitatē vel affinitatē debent produci, nec aliquos pro receptione testiū illuc transmittunt, & sic illi remanent in copula iniqua: & causa vlterius nō procedit: quærebatur quid iuris esset? Rñ. Papa, quòd dolus & fraus non debent illis patrocinari, & pro malitia vel desidia iudicis delegati non debet quis remanere in copula coniunctionis iniquæ. & ideo quoties ea quæ dicta sunt, contigerit euenire, licitè potest ordinarius taliter absolutos in pristinam excommunicationis sententiam reuocare, & tādiu eos taliter retinere ligatos, quousque causa in testium receptione, & in alijs causis legitimum incipiat habere progressum. Not. quòd qui illicitè sunt coniuncti, excommunicandi sunt, vt ab inuicem discedant. Item ordinarius supplet malitiam seu desidiam iudicis delegati. Secundò ponitur casus. Isti contraxerunt matrimonium, accusatum fuit matrimonium super consanguinitate aut affinitate, tandem lata fuit sententia diuortij: sed quia ab inuicem non recedebant, fuerunt excommunicati. Tandem significauerunt domino Papæ, quòd sententia lata est per falsos testes, & hoc probare volebant. Vnde Papa causam commisit super hoc: iudices absoluerunt illos, &c. prout sequitur in alio casu, & iste casus bonus est: quia sententia lata contra ma-

c Pro eorum receptione.] hoc intelligēdum est qñ testes ad iudicē venire nō possunt: qa sūt valetudinarij, vl alio impedimento detenti: vel etiam sunt in honore constituti. ĩ. de testi. c. si qui testiū. qui alias compellendi sunt venire, C. de testi. si qñ. dūmodo nō perlōgum iter. ff. de testi. l. 3. §. vlt.

d Effectū.] vnde postulasti quid sit faciendum.

e Desidia iudicis delegati.] & ita iudex ordinarius supplet desidiam delegati, sicut delegatus supplet ordinarij. ĩ. de offi. de leg. prudētiam, §. sexta. & ĩ. de foro cōp. licet. & c. ex tenore. sed quod dicitur hic, s. qđ recidunt in iurisdictionem ordinariam, ex eo contingit, quòd non prosequuntur appellationem suam, & ne propter hoc remaneat in incestuosa coniunctione.

† Auxitanō.

[Glo. seq. quærit, & soluit dupliciter.]

f Reuocare.] post admonitionē ipsius delegati factam, ut procedant, & ipsis coniugatis vt causam suam prosequantur & si postea malitiosè versantur ne procedant, tunc reducat illos ordinarius in pristinam excommunicationis sententiam. arg. sup. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. Sed quantum expectabit? certè modicum tempus dabitur, infra quod possit cōponere sarcinulas, & separare ad causam. ff. ex quib. cau. ma. in integ. resti tu. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, idest iudicis. ff. de verb. obl. continuus. §. cum ita.

g In receptione.] per procuratorem, scilicet cum sint illi excommunicati. argum. inf. de iudi. intelleximus. vel etiam per se ipsos possunt causam incipere, quia quodammodo rei sunt, 1 & reus benè potest stare in iudicio excommunicatus. ĩ. de exce. significauerunt. & cap. vltim. & prosequi appellationem suam il i: sed postquam inceperunt habere delegati legitimum progressum, vt hic dicit, poterunt absolui: est simile infra de verbor. signific. ex parte. vbi nō absoluitur nisi quis primò satisfaciat, sed non statim absoluitur propter maximam suspicionem: alias regulare est quod quilibet primò absoluatur. infra de senten. excommuni. per tuas.

a Dicit Hos. hunc esse casū spālem, in quo excōicatus agit: qñ, s. semel absolut[a] in eodē crimine & in eadē contumacia perseuerat, vt hic, & infra de appel. qđ hoc autē fit in pœnā ipsorū, & sic non obstant ŗria. Io. An.

Quan-

Quantò deuotio.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alij regulares, cum debeant in claustro diuinis obsequijs vigilare, de redditibus ecclesiarum, quarum curam gerūt, congregāt pecuniā, & postea per curias principum discurrere nō verentur. Factum istorum peruenit ad notitiam domini Papę: vñ mandat Papa archiepiscopo dioecę. ipsorū, vt ipsi corrigāt illos qui claustrum proprium (& hoc negligenter) dimiserunt: tunc archiepiscopus moneat illos vt proprium si quod habēt resignent i manib⁹ prælatorum suorū, & vitam regularem obseruent: quod si nō fecerint, compellat eos ad hoc per suspensionē officij & beneficij appellatione remota. Nota quòd correctio regularium primò pertinet ad prælatos ipsorum: & si prælati sunt negligentes, tunc ebi eos corrigant secundū quòd hic dicitur.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. & de materia huius c. adde plene in concilio Vienn. qd̄ referr in clemen. de statu monach. c. ne i agro. §. quia vero. vbi hęc etiā phibentur. facit text. in l. Deo nobis, C. de episc. & cler.

CAP. VII.

Quanto † deuotio religiosorum: & infra. ¶ Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quòd monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ, cum deberent potius in claustro [d] iuxta regularia constituta, diuinis obsequijs vigilare, de obedientijs & redditibus, quorum curam gesserūt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principū [b] & potentum discurrere non verentur: & infra. ¶ Mandamus, quatenus quoscunque tales inueneris: [c] nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium [d] & in manibus prælatorum suorum, sine difficultate resignēt, conuertendum in vtilitatem domus, secundum abbatis [e] † consilium, & regularem vitam obseruent, si prælati [f] eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officij [g] & beneficij, appellatione remota compellas.

a In claustro.] 16. q. 1. si cupis. & sine quo viuere non potest. 16. q. 1. placuit.

b Principum.] & si ibi in aliqua administratione caperentur, indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. ǯ. ne clerici vel monachi. c. sacerdotibus.

c Inueneris.] per inquisitionem. ǯ. de simo. de regularibus, vel euidentia rei. ǯ. de cohab. cler. & mulier. c. vlt. & c. vestra.

d Proprium.] quod nisi in morte resignauerit, in signum perditionis in sterquilinio cum eo subterretur. ǯ. de stat. reg. monachi. & c. cum ad monasterium.

e Abbatis.] 18. q. 2. abbates.

[Gl. seq. no allegat duo iura, ponit opinionem Hugo. quam reprobat.]

f Si prælati.] sic patet quòd coerctio & correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. ǯ. de app. reprehensibilis. in fi. & 24. q. 3. corripiātur. Hug. dicit, quòd si agatur in figura iudicij, solus eps cognoscere debet de eius causa: secus si agatur secundum regulam claustralem. 11. q. 1. de persona, C. de pat. pot. l. 3. & C. de propin. l. vnica. Sed probabilius vr̄ dicendum, quòd plātus ecclesiæ collegiatæ habet iurisdictionem, vt 16. q. 5. c. 1. vt dictum est. ǯ. eo. cum ecclesiarum, & quòd abbas siue prior possit excōicare monachos suos, est expressum. ǯ. de ma. & obe. cum in ecclesijs. & ǯ. de simo. sicut. 1 In omnibus his potissimè consideranda est consuetudo cuiuscunque ecclesiæ, quæ dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus, C. de emand. l. 1. & vlti. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præsidentibus capitulis abbatum & priorum. ǯ. de regu. c. vlt. & ibi adijcitur pœna scilicet excommunicationis.

g Officij.] sic ǯ. de æta. & qual. qris. & 74. di. cōsuluit.

† Ait Inno. loco horum verborū quę sunt in textu, s. epi: abbatis consilij, hęc alia esse debere, videlicet, secundū arbitrij sui cōsilium: ita vt ad archiepiscopum, cui scribit Papa pertineat con[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antiqua compilatione, [illegible] erat [illegible] quod [illegible] habent [illegible] [illegible] scripti.

1 Concord. [illegible] in l. ad [illegible] ff. de procura.

Ad reprimendam.] Duo facit. primò præmittit generale exordiū, ex quo postea infert speciale mādatum: ibi, Ideoque. Abb. Sicul.

CASVS. Episcopus Lexonień. in quosdam subditos suos tulerat sentētias excommunicationis, aut suspensionis. Archiepiscopus Rothomag. & alij suffraganei eius, non seruabant sententias illas: peruenit hoc ad Papā, vnde scribit archiepiscopo, & eius suffraganeis dicens, q̄ propter malitiā peruersorum, pœnæ certæ statutę sunt, & idō sicut volūt suas sententias latas in subditos ab alijs obseruari, ita debent ipsi seruare sententias aliorū. quare mandat eis, quatenus illas, quas Lexonien. eps canonicè tulit i suos subditos, obseruent, & faciant ā suis subditis obseruari. Tandem loquitur archiepiscopo dicens, q̄ sua excommunicationis non suspenditur per appellationem, & ideo si quis excōmunicatus ab episcopo Lexonień. eidem archiepo cō questus fuerit de iniusta excōmunicatione, remittat illū ad episcopum absoluendum, secundum formam ecclesiæ, & si ille eum absoluere noluerit, archiepiscopus eum absoluat, recepta prius iuratoria cautione: & præcipiat ei ex debito iuramenti, quod satisfaciat eidem epo super eo, pro quo suit excommunicatus: nisi cōstiterit quòd iniustè fuit excommunicatus: quod si non fecerit, in eādem sententiam reducat eundem. Nota quòd sententiam episcopi alij episcopi seruare tenentur. Item quòd tibi vis fieri, alteri facere debes. Item sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem. Itē si aliquis conqueritur archiepiscopo de iniusta excōicatione, non debet eum statim absoluere, nisi excommunicator hoc noluerit adimplere.

¶ Idem Rothomagēsi archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Ab vno episcopo excommunicatus, ab alijs est vitandus. Et archiepiscopus per querelam aditus non absoluat, nisi primo remittat.

CAP. VIII.

Ad † reprimendam malitiam [h] peruersorum, pœnæ certæ sunt in canonibus [i] constitutę, quas sicut latas à vobis interdum i subditos, vultis inuiolabiliter obseruari,

h Malitiam.] simile dist. 4. factæ sunt. nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibetur. 23. q. 5. ad fidem. vt boni inter malos viuant quiete. 23. q. 5. non frustra. 2 & hoc solum benè agitur, vt vita hominum corrigatur 23. q. 5. prodest.

[Gl. seq. ponit decem species pœnarum.]

i In canonibus.] variæ sunt pœnæ in canonibus constitutæ. Quędam inducunt degradationem, & curię seculari traditionem. in ra de sal. ad satisfaciorum. Quędam degradationem & detrusionem in monasterium, vt 50. distinct. si episcopus. Quędam depositionem tātummodo. 3 50. dist. si quis viduam. Quędam suspēsionem solummodo. 4 2. q. 5. si mala fama. & c. presbyter. & 32. distinct. nullus. & c. presbyter. Quędam excommunicationem. 17. q. 4. si quis suadente. Quędam priuationem officij & beneficij perpetuo. 81. distin. si quis amodo. Quędam officij ad tempus 83. distinct. presbyter. simile 21. q. 2. placuit. Quędam 5 priuationem

† Ca. 2. eo. tit. in 3. cōp.

2 Cōcor. in l. fi. & [illegible] ff. de [illegible] fa. & i au[illegible] vt iudi. [illegible] quoquo [illegible] fr. §. cons[illegible] [illegible] glo. illic coll. 2.

3 Vt in l. [illegible] micida, [illegible] modum, moto.

4 Vt in [illegible] bytero [illegible] mato. [illegible] se purget in conci[illegible] natio. [illegible] And.

5 Pro intel[illegible] gētia [illegible] gloss. [illegible] Inn. & Fel[illegible] tāū inc[illegible] liter. de [illegible] q. method[illegible] cè [illegible] oīa gen[illegible] pœnarum

nem officij tantũ ad tempus 27.di.presbyterum. Quędam priuationẽ beneficij tantùm.7.q.1. si quis de ordine, & ĩ.de ele.cum in cunctis. Quędam priuationem tantùm cõmunionis.35.dist.an omnia.55. di. nullus. & alias pœnas habes 68. dist. sicut.& 18.dis. placuit.

a Ab alijs.] 11.q.6.qui se scit.

b Vos ipsi.] 11.q.6.curę.

c Suspendatur.] hoc ideo dicit: quia sententia illa secum trahit executionẽ. ĩ. de appella. pastoralis.§.1.hic est ꝙ post x.dies non transit in rem iudicatam, quia quandocunque potest peti absolutio. vñ si taceat quis per x.dies, nõ intelligitur acquieuisse senten. Vnde cõcedo ꝙ post x.dies, vel quandocũque possit appellari a sẽtẽtia excommunicationis ad metropolitanũ, quantum ad hoc quòd metropolitanus põt ipsũ absoluere, præstita cautione, quod parebit mandato, super eo ꝓ quo fuit excõmunicatus coram excõicatore. 1 Sed hoc non vr: quia quo non appellauit inf. x.dies, post ea nõ potest appellare, vnde ꝑ appellationẽ non transiert querelã ad metropolitanũ, sed per simplicem, q̃relam posset conqueri etiam post x. dies.

[Gloss. seq. ponit dictum, signat contrarium, & soluit.]

d Conquestus.] sicut potest conqueri de iniusta excõicatione: sic potest appellare qui est iniustè excõicatus, & prosequi appellationem & literas impetrare super hoc ĩ.de excet.cum inter.& c.vlt.sed ꝑ hoc excõicatio non suspenditur, sed causa ad superiorem transfertur. si infra decem dies appellat. & conueniatur super alia re, potest defendere, vt dicit decreta. prædicta. Et no.ꝙ dicit, conquestus.quia si qs appellat excommunicatus, non debet remitti ad excommunicatorem, nisi uelit ei facere gratiam. ĩ.de sent. excom. per tuas. Sed cõtra vr: quia ipso facto vr appellasse, eo quòd init ad metropolitanum. ĩ.de appel.dilecti.& c.vt nostrũ. Solu. iter arreptum non hr pro appellatione post sententiam: imò viua voce est statim appellandum, postmodum verò in scriptis.2.q.6. post appellationem. §. forma.in fin. ff.de app.l.2. Sed ante sententiam vr appellare, qui ad curiam super hoc proficiscitur, vt dicunt contraria. sed illa non habent locum iudicio cępto: qa qui appellat, causam rationabilem coram iudice exprimere debet, & propter illam appellare. ĩ.de appellat. dilecto. in fi. & c.dilectus. & c. vt dilectus. in fi.hodie quicunque appellat in iudicio vel extra, ab interlocutoria vel grauamine in scriptis appellet: & causam appellationis exprimat. ĩ.de app.c.cordi[lib.6.]

[Glossa sequens notat duo præsumi pro sententia.]

ita latas ab alijs,[a] debetis inuiolabiliter obseruare. Ideoq; mandamus, quatenus sententias, quas Lexouien. episcopus duxerit i subditos suos canonicè promulgãdas, et vos ipsi [b] seruetis, & a vestris subditis faciatis inuiolabiter obseruari.

¶ Tu verò, frater archiepiscope (cum excommunicationis sententia, per appellationis non suspendatur [c] obiectum) si quis excõmunicatus ab episcopo, de iniusta tibi fuerit excommunicatione conquestus, [d] ad ipsum (ei quasi coepiscopo deferens) absoluendum, secundum ecclesiæ formam remittas; qui si noluerit ipsum absoluere, tu (recepta iuratoria cautione) absolutionis munus ei poteris exhibere, ita tamen quod nisi legitimè tibi constiterit, eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, [e] ex debito sibi iuramenti præcipias, vt super eo, de quo fuerit excõmunicatione notatus, † eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eũ in excommunicationis sententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

e Fuisse.] hoc ideò dicit: quia semper præsumitur pro sententia iudicis ordinarij. ĩ. de ꝓbationib.post cessionem. ĩ.de re iudicata.sicut.& supra de renunciatio.in præsentia.sed si obijciatur contra sentẽtiam ratione processus, oportet ꝙ probetur processus, ad hæc vt stet sententiæ. ĩ. de proba. quoniam contra. 2 & ita statur sententiæ, & præsumitur ꝓ ea, nisi infringatur ratione processus. Hinc etiam patet quod nõ præcipitur aliquid absolutè, nisi primò constet an iustè vel iniustè fuerit excommunicatus. ĩ.de restit.spol. literas, in fi.& ĩ.de sent. excõ. sacro, & hoc constabit partium assertione, & recipientur ꝓbationes ab vtraque parte. ĩ.de off.deleg. cum contingat. Abb. Solutio fieri debet secundũ distinctionem decre. ĩ.de ver. sig. ex parte. Itẽ per tales probationes cõstabit, an alter alteri teneatur ad interesse, secundum quòd traditur inf. de senten. excc.c. sacro, vt notatur supra de offic. dele.cum contingat. Bern.

¶ Idem Turonensi † archiepiscopo.

¶ *De causis subditorum archiepiscoporum & episcoporum suorum, patriarcha non cognoscit, nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu priuilegij.*

CAP. IX.

DVo † simul: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum sit in canonibus [f] diffinitum, primates vel patriarchas [g] nihil iuris præ cæteris habere,

DVo simul.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus cõpellebat clericos Turo. archiepiscopi respondere coram ipso conquerentibus de episcopis, cum ipsi parati essent respondere coram archiepiscopo Turo. ordinario suo: super hoc conquestus fuit Turo. archiepiscopus domino Papæ, & ipse respondet eidem dicens quod in canonibus diffinitum est quod primates vel patriarchæ nihil iuris præ cæteris debent habere, nisi quantum canones illis permittunt, & consuetudo illis contulit ab antiquo, nisi super hoc Aposto. sedes aliquem illorum priuilegio speciali duxerit honorandũ, & ideo quamdiu clerici Turon. coram ipso voluerunt stare iuri, coram patriarcha respondere non debent, nisi causa per appellationem deferatur ad ipsum, aut aliquid à sede Apostol. sit indultum. Nota quòd patriarcha, vel primas id solum potest habere in subditos archiepiscoporum suorum, quod est in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiscopo in subditos suffraganeorum suorum: vel nisi quantum consuetudo illis contulit ab antiquo. Item not.quod consuetudo dat iurisdictionem. Item actor forum rei debet sequi.

f Canonibus.] 9.q. 3.conquestus.18.quæstio.2.cap.1.& vlt.

g Patriarchas.] diuersitas est in nomine, dignitas est eadem.99.dist.§.1.& c.1.& 2.

[Gl.seq.ar. diuturnitatem temporis, & c.alle.4.iura & 3.in contrarium, & soluit]

1 Facit ad hoc tex.in l. inter claras. C. de sum. Tri.& fid.cathol.

2 Per quam decret. dixit hic Ioan. & malè, quòd nõ præsumatur ꝓ sñia. Io.And.

† Al. n. datus, nã innodatus quod habent impressi, i nullo manuscripto reperit.

† Tirensi.

† Cap.3. eo. tit.in 3. cõp. & vide notas huius capitis.

nisi quantũ sacri canones concedunt. vel † prisca illis consuetudo [a] contulit ab antiquo: ita vt secundũ Nicænas [b] † regulas, sua priuilegia [c] seruentur ecclesijs, præterquam si Apostolica sedes aliquã ecclesiam, [d] vel rectorẽ ipsius, quolibet speciali priuilegio [e] decreuerit honorare; quamdiu clerici tui corã te voluerint [f] stare iuri, compelli non debent iudiciũ patriarchę [g] subire: nisi causa per appellationem ad eius [h] audientiã perferatur: aut ei aliquid super hoc a sede Apostolica sit indultum.

¶ Idẽ Turonensi archiep.

¶ *Archiepiscopus impeditus potest cõsecrationem sui suffraganei alteri committere, & consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.*

CAP. X.

Quod † sedem Apostolicam, & infra.

¶ Nos siquidem consuluisti, vtrum si aliqua infirmitate, vel alia iusta cã detentus, aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui episcoporum tuorum vices tuas committere [i] licitum tibi esset, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd in tali articulo constituto, & tuas vices (vt dictũ est) tibi committere licet, & consecrandus, munus debet ab eo consecrationis accipere, † cum eas dũmodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ [k] Apostolicæ sedis non obsistat.

¶ Idem episcopo Helien.

¶ *Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam subditis suffraganei cõmittere potest, non tamen ad ipsam suscipiendam compellere potest. h. d. vsque ad §. præterea.*

---

a Consuetudo.] rationabilis & pscripta, 1 alias consuetudo non prodest ĩ. de consue. c. vlt. Et est arg. q pis diuturnitatem & solutionem & obligationem inducere futuram arg. 16. q. 2. statuendum. & ĩ. de censi. ex parte, & c. olim causam. & C. de agri. & cen. litibus. ll. 11. arg. contra ĩ. d̃ exce. p̃la. cũ ad quorũdã. & 10. q. 3. quia cognouimus, & ĩ. de cen. peruenit. So. qui est in possessione alicuius rei, i ea defendi debet vt lit. p̃e. quasi per totũ. arg. ĩ. de elec. querelam. in fin. & ĩ. de cau. poss. cũ eccl'ia. & ff. si seruen. l. harum. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. penul. & est defendẽdus nisi liqueat eũ vi vl' clam vel precario possidere. & sic intelliguntur cõtraria. de hoc dixi ĩ. de consue. c. vlt.

b Nicænas.] 65. distin. mos antiquus. & c. seq.

c Priuilegia.] priuilegia ecclesiarum ꝑpetuo sunt seruanda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed personalia priuilegia cum personis extinguũtur. 7. q. 1. petisti. & ff. de cen. ætatem. in fi. & ĩ. de præsumpt. mandata. & ĩ. de offic. legati. volentes.

d Ecclesiã.] sic 9. q. 3. conquestus.

e Speciali priuilegio.] arg. q̃d dominus papa põt detrahere vni ecclesiæ, & alij cõferre: quod quidẽ nullus dubitat. 2 16. q. 1. frater noster. 9. q. 3. nunc vero. & c. per principalem.

f Voluerint.] maximè: & si nollent, compelli dẽnt ab archiepiscopo, nisi ipsi consentirent. ĩ. de foro compe. significasti.

g Patriarchæ.] Hierosolymitani. B.

h Ad eius.] a grauamine vel à sententia. ĩ. de app. cum ecclesia.

Quod sedem.] Communis diuisio. secunda ibi, Cõsultationi. Abb.

CASVS. Archiepiscopus propter infirmitatem vel aliam iustam causam non potest consecrare suffraganeum suum: quęsitum fuit a papa utrum possit super hoc alicui cõmittere vices suas? Respondet Papa quòd archiepiscopus taliter impeditus, potest alicui episcopo vices committere, & consecrandus debet ab illo munus consecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ sedis Apostolicæ non obsistat. No. quòd munus cõsecrãdi potest delegari. Item suffraganei delegationem factam à suo archiepiscopo tenetur suscipere. Item electus tenetur suscipere consecrationem à quo metropolitanus voluerit.

[Glossa sequens repetens textum, addit quomodo archiepiscopus cogere potest eum cui committit, & ad quod tenetur consecratus: distinguit demum inter ea quæ sunt iurisdictionis & ordinis, & causam reddit. In fin. dicit merum imperium secundùm canones delegati.

i Committere.] certum est enim quod archiepiscopus potest mãdare vices suas, & ille tenetur recipere, & potest illũ cõpellere, infra cap. prox. & iussu archiepiscopi, suffraganei illum consecrare debent, supra de tempor. ordin. ꝟ archiepis. alias sine sui præsentia, episcopus nõ debet consecrare. 65. distin. non debet. & ca. episcopus nõ est. & episcopus sic consecratus debet visitare archiepiscopum infra duos menses. & si non possit impeditus iusta de causa, hoc ei significetur 65. distinctio. si quis in metropolitana. Item & ordinandus tenetur recipere consecrationem ab eo cui mandauerit, licet in hoc grauetur quod iudex superior hoc facit iure suo; suffraganei verò ad mandatum illius: & sic supra de offic. delegat. super quæstionem. §. si verò duo. Archiepiscopus potest committere ea quæ sunt iurisdictionis etiam illis qui eam non habent, infra capitu. proxim. sed ea quæ sunt ordinis uel consecrationis committere non potest his qui eam non habent, puta illis qui non sunt episcopi, uel archiepiscopi, vel maiores, infra de consecra. ecclesiæ uel alta. aqua. Nec etiam talia dicuntur committi, sed cum mandat archiepiscopus suffraganeis vt hoc faciant, sola auctoritas eis deest, & nihil committit eis archiepiscopus, nisi quia dat auctoritatem propter prælationem quam habet super illis. & hoc patet ex eo quod quandoque episcopi inuitantur ad hæc facienda ab illis qui ea facere non possunt: vt puta capitulum quandoque inuitat alium episcopum ad consecrandum ecclesiam uel altare, vel ad clericos ordinandos. 7. quæstio. 1. pontifices. Item satis potest dici secundum canones, quod ea quæ sunt meri imperij, possunt delegari, ut depositio. 24. quæstio. 4. illud & 2. quæstio. 7. sicut licet. secundùm leges non possunt, nisi cum delegatus non potest adesse. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdictio. l. 1.

K Gratię.] idest si non sit excommunicatus, uel suspensus, vel schismaticus, talis non potest ordinare uel ordinari, ut supra de electio. quia diligentia. supra de æta. & qualit. cum bonæ. & infra de schismat. quod à prædecessore, & supra de episcopo qui renunc. epis. capit. vlt. & hæreticus non sit 9. quæstio. 1. ca. 1. & 2. huiusmodi enim personæ non conferunt executionem. Bernar.

---

1 Et quæ dicatur longa consuetudo tradit gl. in l. de quib. C. de legi. & in Rub. C. quæ sit lõga cõs. † &

† Has habes in d. concilio Nicæno c. 6. & 7.

† Cap. 4. eo. ut in 3. cõp.

2 De eo ꝑ no dubitat. & de eo no. de relig. do. constitutus. Io. And.

† Vide l. cum. C. pro sua ꝟ dictio.

Pastora-

PAstoralis. Istud principium vsque ad §. praeterea diuiditur in duas partes: quia in prima ponitur consultatio, in secunda responsio, ibi, Ad quod. Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit ab epo ad archiepm, quaeritur vtrum archiepiscopus causam istam sibi delegatã per appellationem possit cõmittere alicui subdito sui suffraganei iure metropolitico, & si nollet causam suscipere, vtrum possit ipsum ad suscipiendum delegationẽ compellere? Resp. archieps ipsum ad suscipiendã delegationẽ cõpellere nõ potest inuitum: quia in eum nullam habet potestatem, nisi in quibusdam certis articulis: quamuis episcopus suus eidẽ sit metropolitico iure subiectus.

CAP. XI.

PAstoralis † officij: & infra. ¶ Ex parte tua fuit insuper quaesitum: † vtrum si aliqua causa fuerit ad archiepiscopum per appellationẽ delata, possit eandem iure ordinariae potestatis, suffraganei sui subdito delegare, vel animaduertere in eundem, † si causam renuerit suscipere delegatam? ¶ Ad quod respondemus, quod archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem huiusmodi compellere nequit inuitum, [a] cum in eum (exceptis [b] quibusdam articulis) nullam habeat potestatem; [c] licet Episcopus suus eidem sit metropolitana † lege subiectus, & infra.

¶ *Mortuo delegato Papa qui excommunicauit reum, vel actorem in possessionem induxit: si eius successor in delegatione succedit absoluere & restituere possessionem poterit: aliàs solus Papa restituet & absoluet, praeterquam in mortis articulo, ne tamen currat annalis praescriptio reus coram ordinario vel publicis personis de stando iuri cautionem praestabit. hoc dicit.*

¶ Praeterea postulasti, an

[Marginalia: † Cap. 5. eo. 1. in 3. conuoil. — † requisitã. — † Ratio est ga iudicare est publicũ us. l. munerũ. l. iudicã. li. ff. de mu. & ho. & l. vnica. C. qui ꝑ sua iuri. — † metropolitica. — 10 — 20 — 30]

[Glo. seq. quaerit, ponit opinio. Hugo. & sequit demũ opi. Io. quã approbat.]

a Inuitum.] not. ꝙ pinguius ius habet archieps in epis, quã in eorum subditis, vt hic patet. & ī. eod. ti. quanto. arg. Sed nunquid idẽ iuris est in episcopo circa subditos suorum subditorum? Certe non: quia episcopus eis praeponeretur si voluerit per se cognoscere de causis subditorum, cum sit iudex ordinarius omnium. de sua dioecesi. 11. q. 1. de persona. & arg. ad hoc. ff. de iud. iudicium. & 11. q. 3. qui resistit. & 8. dist. quae contra mores. in fi. & 2. q. 1. nomen. sed archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciae, nisi eporũ tñ, nisi in casibus inferius notatis, vt dicit in fine. & ita non est simile hoc ſm Hug. & T. & Vinc. Io. dixit quod si tales plati subditi eporum, vel ex electione, vel ex longa consuetudine habent ordinariam iuridictionem, eps non potest cognoscere de causis subditorum taliũ ꝑlatorũ nisi per appellationem deferant [1] ad eum, vt ī. de excess. praela. c. 2. & ī. de fo. compe. cum contingat. & ī. e. irrefragabili. §. 1. arg. ad hoc 16. q. 2. cognouimus. & ī. de appel. dilecti. gradatim enim debet procedere in causa, vt 2. quaest. 6. ca. anteriorum. §. illo proculdubio. & ī. de sta. reg. in singulis. nisi in principe. 2. q. 6. arguta. & c. ideo. & infra de appell. si duobus. Verius credo quod dicit Io. quod episcopi non possunt cognoscere de causis subditorum praelatorum suorum eis inuitis: sic enim posset eos priuare omni sua iurisdictione, quod non est verum: quia nimis esset iniquum. ī. de excess. praelat. ad haec. immo debet sententias seruare subditorum suorũ. ī. eod. cum ab ecclesiarum. vbi notatur de iurisdictione episcoporum. nam si sua vnicuique iurisdictio non seruatur, ecclesiasticus ordo confunditur. 11. q. 1. peruenit. & tamen episcopus nihilominus est iudex ordinarius dioecesis suae, quo ad multa alia quae patent per se, episcopus tamen posset bene compellere subditũ subditorum suorum, suscipere delegationem sibi ab ipso factam: secus in archiepiscopo, vt hic.

[Marginalia: Dixit Hos. ſm hanc oi. sequere ir ꝙ archiepiscopus ... presbytero ... bie ... archidiacono ... posset ... epm appellari pp ... quae ... in Io. And.]

[Glo. seq. reci. per q. an archiepiscopus sit ordinarius prouinciae, ponit primò duas opi. vlt. Tas quae dicit eum non ordinarium, nisi in certis casibus [2] & enumerat. 12.

b Exceptis quibusdam articulis.] est iudex ordinarius totius prouinciae, quia eius gerit solicitudinem. 9. q. 3. c. 1. & 2. nec ideo sequitur ꝙ cuiuslibet de prouincia. Vel potest dici quòd habet iurisdictionem super quemlibet, sed impeditam & ligatã: ex quo non habet nisi in quibusdam articulis. arg. ī. de rescr. c. e. pastoralis. §. vlt. in fi. & ī. de cler. peregr. tuae. & hoc secundum Lau. T. dicit ꝙ nõ est iudex ordinarius, nisi in casibus specialibus. Primò cum deuiat in diuinis officijs [2] à consuetudine metropolitanae ecclesiae. 12. dist. de his. Itẽ si deliquit, in eius dioecesi vt 6. q. 3. placuit. in hoc casu efficit aliquis de iurisdictione cuiuslibet alterius. Item si habet prediũ in dioecesi sua, vt ī. de fo. comp. c. vlt. & iste casus ptinet etiã ad quemcunq; aliũ. Itẽ si causa deferatur ad eum per appellationem. ī. de off. leg. c. 1. & ī. eod. duo. & 11. q. 1. peruenit. Itẽ cum absolutus ab archiepo non vult parere epo. ī. eo. ad reprimendam. Item si criminalis est causa inter episcopum & clericum suum: tunc illa causa debet deduci ad synodum, in qua praeest archiepiscopus. 6. q. 2. c. 1. Itẽ si clericus habet ciuilem causam contra episcopum suum. 11. q. si clericus. & si episcopus contra clericum, coram arbitris terminetur, vt in c. clericus. Itẽ in alio casu. ī. eo. irrefragabili. sed ibi dicit ꝙ tanquã delegatus à Papa. Itẽ quando episcopus negligens est, in eo quod ipse facere debet. q. 2. cum simus, & ī. de senten. excom. per tuas. & ī. de app. qua fronte. Item mortuo epo & ecclesia idoneos clericos non habet. 22. q. 2. non liceat. Item cum euidẽs est, sententiam episcopi esse iniustam ī. de appel. solicitudinẽ. Item cum visitat prouinciam. ī. de praescript. cum ex officio. & ī. de cen. sopitae. & c. cum nuper.

[Marginalia: 2 Qđ est verũ, nisi ꝯtraria ꝯsuetudo & rõnabilis obuiet ex aduerso. 12. di. illud bñ. vel ſm Hos. ab illa gñalitate excipe casũ hũc de diuinis. ff. de leg. nõ est nouũ. & l. seq. Ioan. And.]

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

c Nullam habeat potestatem.] si nullam habet iurisdictionem vel potestatẽ in eũ. ergo talis delegatio non vr valere: & sic sñia eius nulla. ar. C. qui ꝑ sua iurisdict. l. vnica? Rñ. licet in clericum illum cui committit causam, non habeat potestatem, tñ in causa quę ad eũ per appellationem delata est, habet potestatem, & ita causam ad suam iurisdictionem pertinẽtem delegat, & ille bene recipit iurisdictionem, si vult illam recipere; sed si nõ vult illam recipere, potest partes compellere [1] vt consentiant in aliquẽ vel aliquos, & potest mandare episcopo vt compellat illum recipere commissionem: quod facere potest licet sit appellatum ab eo. arg. ī. de fo. compe. si qui contra clericum. & ī. de off. deleg. suspicionis. §. vlt. & ī. de appel. cum speciali.

[40 — 50 — 60]

PRAETEREA. Diuiditur: quia in prima ponitur consultatio, in secunda responsio, ibi. Ad quod. Abbas.

CASVS. Causa commissa est alicui per sedẽ Apostolicam, delegatus citauit reum, non venit, cõtumax fuit pp contumaciam suam manifestã fuit excõicatus, vel iudex actorem duxit in possessionem rei petitae causa rei seruandae. Tandem mortuus est delegatus, reus vult absolui vel recuperare possessionem amissam praestita cautione quòd iuri parebit; quaeritur an liceat alicui ordinario ipsum absoluere, vel possessionem sibi restituere infra annum, sufficiẽti cautione recepta sine speciali mandato Apostol. sedis? Respondet ꝙ cum delegatus quantum ad illam causam maior sit ordinario,

alicui [a] † liceat sine speciali mandato Apostolicę sedis (delegato, qui reum propter cõtumaciam manifestam, excommunicationis uinculo innodauit, vel petitorem causa rei seruandę in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exempto) eidẽ volẽti iuri parere, absolutionis beneficium impertiri, & possessionem restituere infra annum sufficienti recepta primitus cautione. † Ad quod dicimus, ꝙ cum delegatus quantùm ad illud, sit maior [b] ordinario, sine mandato [c] summi pontificis excommunicatus ab huiusmodi delegato, non potest per alium (præterquam in mortis [d] † articulo,) absolutionis gratiam obtinere, nisi forsan delegatus talis extiterit, cui ali⁹ succedat [e] in onere & honore. Nec per alium quàm per summum Pontificem [f] recuperare poterit possessionẽ amissam. ¶ Veruntamen ne alius post annum verus efficiatur possessor, [g] (coram ordinario, vel si eius copiã habere nequiuerit, coram publicis [h] & honestis personis) ut quasi pręscriptionẽ interrũpat annalẽ; [i] offerre ac pręstare [k] quod iuri parebit, poterit

sine speciali mandato domini Papæ excommunicatus ab huiusmodi delegato beneficium absolutionis per alium non poterit obtinere, præterquam in mortis articulo, nisi talis fuerit ille delegatus cui alius succedat in onere & honore: nec possessionem amissam poterit recuperare per alium quàm per sedẽ Apostolicam. In fine dat Papa tale cõsilium, ne actor post annum efficiatur verus possessor. reus corã ordinario, vel si ordinarium habere nõ põt corã publicis & honestis personis, offerat & præstet cautionem, ꝙ iuri parebit, interrumpendo per hoc præscriptionem annalem; vt sic post annũ recuperare possit possessionẽ amissam. Nota ꝙ archiepiscopus non habet iurisdictionẽ in subditos suffraganeorũ suorũ, nisi in certis articulis. Item delegatus papæ maior est ordinario, quantum ad causam illã, quæ est ei commissa. Item ordinarius non potest se intromittere de his, quæ fiunt à delegato Papæ. Item si aliquis non potest habere copiam iudicis, illud protestatur coram ordinario: vel coram publicis personis, si ordinarius haberi non potest, quod per eum non stat, quominus faciat quod facere intendebat: & sic postea non currit ei tempus quousque copiam iudicis habere poterit.

a Alicui.] scilicet ordinario.

b Maior.] ĩ. de offi. delegat. sanè.

c Sine mandato.] C. si aduersus rem iudi. aduersus. ff. de mino. minor magistratus. & 21. distinct. inferior.

d Præterquã in mortis articulo.] quo casu de quolibet genere excommunicationis, & à quolibet etiã laico potest absolui. arg. 17. q. 4. si quis suadente, & inf. de sententia excommunicationis, quod de eis. arg. ad hoc de consecratione, distin. 4. sanctum est baptisma. Sed nunquid in obsidione positum vel transfretare volentem, licèt absoluere? 1 Vincen. dixit quòd sic, quia iam imminet periculum mortis. Sed hic videndum est an imminet naufragium, vel periculum mortis, non enim intrando mare semper imminet naufragiũ: quod si esset, nullus transfretaret. sed cum sunt in naufragio in periculo mortis, tunc satis potest dici quod liceat; vel si inter bellum campestre contra Saracenos, vel aliàs iustũ, & manifestum appareat periculum mortis, licet absoluere etiam laico, argu. prædict. ca. sanctum est. Quidam dicunt contrarium, quod nunquàm licet laico absoluere à tali excommunicatione, qa potest ei succurri post mortem, cum constet per aliquem de confessione per euidentia signa. inf. de senten. excommu. cum à nobis. Sed hoc non posset ita locum habere in naufragio, si omnes submergerentur, quia tunc commune est periculum omnium de naue. Vel dic quod laico potest quis confiteri in necessitate, sed laicus non potest istum absoluere vel ligare: quia non habet claues ecclesiæ. sup. de summa Trin. & fid. cath. c. 1. §. vna.

e Succedat.] supra de offi. delega. quoniam abbas. & infra de immu. eccle. aduersus. quia cum in locũ & eius ius succedat, partibus eius fungi debet. ff. de indi. mortuo iudice. ff. de edend. quædam. §. nil interest.

f Pontificem.] vel per eius delegatum specialiter ad illam cãm destinatũ. ĩ. de eo qui mit. in poss. cũ sicut.

[Glo. seq. no. secundùm decretum alleg. vnam concor. alleg. iura in contrarium, & remittit.]

g Possessor.] ex hoc videtur quòd quis sit verus possessor post annum & non ante. ff. de acquirenda possessio. l. 3. §. vlt. Item videtur ꝙ ad hoc vt aliquis dicatur verus possessor, non sit necessarium secundùm decretũ. ĩ. vt lite non contestata, quoniam frequenter. §. in alijs. argu. contra. ŝ. de eo qui mittitur in possess. cau. rei seruan. c. 1. ff. de acquirenda possess. l. 13. §. vltim. in fi. & ff. de dam. infe. si finita. §. si quis autem. §. sequen. & §. Iulianus. quæ cõcordantiæ loquuntur in actione personali. & hoc dicitur infra de dolo & contumacia. contingit.

h Publicis.] C. de an. exce. vt perfectius. & 15. q. 3. c. placuit. §. is autem. & C. de epi. aud. l. sancimus. & inf. de app. c. vlt.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

i Annalem.] sed vsque ad quod tẽpus poterit postea petere rem sibi restitui siue recipere possessionem; Dic quòd vsque ad xl. annos secundùm iura canonica, vel secundùm leges vsque ad xxx. ann. quia sola litis contest. perpetuat actiones vsque ad xl. ann. vt C. de præscr. xxx. an. c. cum notissimi. & 15. quæst. 3. ca. placuit. §. potest. Sed nunquid secundùm iura canonica poterit talis præscribere ex quo habet iam, vel debet habere conscientiam rei alienæ? secundùm iura ciuilia talis bene vsucapit, licèt sciat rẽ alienam. ff. de noxal. act. & generaliter. Credo tamen quòd si aliter non habeat cõscientiam læsam; nisi quòd res fuit deducta in iudicium, cum habeat titulum, idest, auctoritatem iudicis, bene præscribit. ex hoc enim quòd res fuit reducta in iudicium per ipsum, eam petendo præsumitur habere bonam fidem, & præcipuè, quia quando fuit ei tradita possessio, debuit iurare calumnia, 2 quia aliter non datur possessio, etiam causa rei seruandæ, nisi negotio summatim examinato. infra vt li. non cont. quoniam frequenter. §. quod si. & ita benè potest præscribere. De hac materia tractatur infra, de pręsc. quoniam omne. & sicut interrumpitur annalis præscriptio in possessione, vt post annum recuperet possessionem, sic & in excommunicatione. vt si non potest inuenire suum excommunicatorem infra annum, post annum non perdet causam. 11. quæst. 3. rursus.

Glo. seq. dat tria similia in principio, & vnum in fine, medium tractat quid si ille nolit recipere.

K Ac præstare.] ecce consilium iuris & vtile. simile consilium 3 dat tibi lex. ff. de rei vendi. is qui destinauerit. sic & in stipulatione illa quanti ea res, commodius est certam summam adijcere, in qua difficile est probari, quanti ea res est. ff. de præto. l. vlt. simile consilium. ĩ. de app. c. viti. Et no. ꝙ dicit offerre ac præstare. quia oblatio sola non sufficit nisi factum sequatur. ĩ. de eo qui mi. in pos. causa rei seruãdę, c. 1. 4. & hoc intel lige

¶ Hic in oĩbus ferè impressis habetur dictio. ordinario; ꝗ deest in antiquioribus exẽplaribus in recẽtioribus ex margineis repsit in textu ex gl. tã cõstat, nullo pacto fuisse à Raymũdo positã in textu. alias frustra explicasset Bernardus.

† Infertur ex eo ꝙ hẽt ea q̃ sunt meri & mixti imperij, ꝑ l. iubere cauere. ff. de iurisdi. om. iud.

† Quia mortis articulo null. criminũ a casuũ reseruatio, & oẽs sacerdotes quoslibet pœnitentes, à quib suis pecca & cẽsuris soluere pñ s. Cõcil. T sess. 14. ca de casuũ reseruatione

1 Caue ne decipieris ex opinionibus relatis ĩ hac gl. quatenus agit de absolutione ẽt ꝑ laicos iniũgẽda, & vide ĩn hoc articulo [Dominicũ Sotũ ĩn 4. sent. dist. 18. q. 4. art. 1. vbi plenè. laicus. n. nullo casu potest absoluere sacramentaliter.

2 Et si de ret, non p scribet. c de pręs ẽm Hos

3 Scilicet q vult tere, si tẽret p sorium. And.

4 Conc 2. 6. fi. cuiusq; & l. 1. §. Põponi de dol

lege si illi volunt recipere, alias non nocere, ꝟ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 2. sicut non sufficit offerre pecuniam ad interrumpendum cursum vsurarum, nisi deponatur in æde sacra. C. de vsu. acceptam.

& q8.& ꝟ. de consu. cũ olim. & ꝟ. de cen. cũ olim. Itẽ hoc non intendebat alij præiudicare. simile ꝟ. de vsu pallij, ex tuarũ. & ꝟ. de maio. & obed. c. cum inferior. & sic videtur ꝙ semper sit recurrendum ad intentionem scribentis. sic ꝟ. de præb. c. vlt. & ante pe. & ꝟ. de of. deleg. super eo. & ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis a principe. & C. de eman. lib. l. nec auus.

Licet in corrigendis.] Diuiditur, quia in primo posuit formã rescripti, quã secundo declarat, ibi: Quia tamen. Abb.

CASVS. Episcopus Parisien. recepto mãdato à Dño Papa, vt tam circa regulares quam sæculares clericos suæ iurisdictionis qui multa & grauia committere dicebantur, inquirat & corrigat appellatione remota quæ viderit corrigẽda; & statuat ad reformationem eorũ quod iustum fuerit & honestum. Occasione huius mandati dicebat episcopus Parisien. ꝙ nullus subditus suus a correctione sua ad metropol. poterat appellare, cum in mandato suo appellationis remediũ sit inhibitũ. Archiepũs Senõ. metropolitanus ei significauit hoc domino Papæ, & ipse rescribit ei dicẽs, ꝙ licet in corrigendis excessibus, appellationis remedium sit inhibitum, non tñ fuit intentionis papæ nec ipse debuit iurisdictioni archiepi per mandatũ huiusmodi derogare. Vñ si aliqs casus emerserit in inquisitionibus faciendis a dicto epo, non tanq̃ delegato, sed tãq̃ ordinario, in quo licitũ sit appellare, nõ vult Papa derogare authoritati ipsius archiepi occasione dicti mãdati, quo minus licitũ sit cuilibet, ad ipsum archiepm tãq̃ ad metropolitanum libere appellare. No. ꝙ à correctione non est appellandũ nisi modus excedat. Itẽ non intẽdit papa alicui ꝑ suũ mãdatũ præiudiciũ generare.

cautionẽ, vt sic post annũ recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

¶ Idem Archiepiscopo Senon.

¶ Papa per rescriptũ quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat, non facit ex hoc ipsum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem, sicut si Papa nullum mandatum fecisset. h. d.

CAP. XII.

Licet † in corrigendis excessibus (iuxta † canonicas sanctiones) appellationis sit diffugiũ interclusum, [a] & ideo Parisien. episcopus à nobis receperit in mandatis, vt tam circa viros religiosos quam etiam clericos sæculares [b] suæ iurisdictioni subiectos, qui † multa & grauia crimina committere proponunt, inquirat & corrigat appellatione remota, quæ viderit corrigenda, statuẽs ad reformationẽ eorum, qđ regulare fuerit, & honestũ. ¶ Quia tamen intentionis nostræ nec fuit nec esse debuit, [c] iurisdictioni tuæ per mandatum huiusmodi derogare, præsentium authoritate duximus declarandum, quod si in inquisitionibus ab eodem episcopo, non tanquam delegato, [d] sed tanquam ordinario, faciendis, aliquis casus emerserit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam appellare, [e] prædicti occasione mandati, [f] authoritati tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitanũ appellari [g] valeat, nolumus aliquatenus derogare. †

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Prælati subditos corrigũt & reformant appellatione remota, vel consuetudine nõ obstante. Si tamen capitulũ consueuit corrigere excessus canonicorũ, si infra terminũ ab episcopo præfigendum non facit, ipse episcopus hoc facit. hoc dicit vsque ad §. cæterum.

CAP. XIII.

Irrefragabili constitutione sancimus, vt ecclesiarum prælati, ad cor-

d Tanquam delegato.] si enim tanquam delegatus cognosceret vel inquireret, ad dominũ papam tantum deberet appellari. 2 ꝟ. de off. deleg. super quæstionum. §. porro.

[Glossa sequẽs ponit quatuor exempla.]

e Appellare.] puta quia volebat inquirere super quo nõ præcesserat infamatio. ꝟ. de accusat. cũ oporteat. vel quia admittit testes cõspiratores. ꝟ. de re iud. cum I. & A. & ꝟ. de simo. licet Heli. & c. per tuas. vel si non citat illum contra quem inquirit. ꝟ. de accu. qualiter & quando. §. debet. vel si aliquo excederet formã inquisitionis, ꝟ. c. proxi. circa princip. ꝟ. de accusatio. inquisitionis.

f Mandati.] quo non delegatum constituit, sed vt ordinarium instruxit: quia per tale mandatum non posset procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat delegatam iurisdictionẽ. ꝟ. eod. tit. graue. vbi simile fuit mandatum.

g Appellari valeat.] & ita potest appellari in inquisitione sicut in correctione à grauamine scilicet cum modus exceditur. ꝟ. de sent. excom. vniuersitatis. ꝟ. de appel. de priore. & c. proxi. circa prin.

Irrefragabili.] Hæc decre. vsque ad §. Cæterum, habet duo dicta. secundum: ibi, Excessus. Abb.

CASVS. In principio statuit concilium, quod prælati ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem & reformationem subditorum suorum, & præcipuè clericorum, ne sanguis eorum de prælatorum manibus requiratur: vt autem liberius correctionis officium valeant exercere, decernit ꝙ nulla consuetudo vel appellatio ipsorum officium valeat impedire, nisi modus canonicus in talibus excedatur, tamen excessus canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerint corrigi per capitulum, ad commonitionem episcopi infra certum terminum præfigendum ab ipso, per ipsum capitulum corrigantur, in illis, in quibus talis fuit consuetudo: & si capitulum negligens fuerit, episcopus ex tunc demum habens præ oculis ipsos corrigat appellatione remota.

[Glossa sequens soluit contrarium.]

a Interclusum.] ꝟ. de app. ad nostram, & c. reprehensibilis. in fin. & c. cũ speciali. in fi. nec obstat ꝟ. de pur. can. nos inter alia, q̃a non loquit de correctione, sed de expurgatione, & hæc vera sunt, nisi corrigens modum excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore sub illo §. sunt quorum. ꝟ. de sen. excom. vniuersitatis. & hoc intellige de notorijs excessibus, in quibus non admittitur appellatio. ꝟ. de appel. cum sit Romana. in fi. Bern.

[Gl. seq. reci. per q. quare clerici non professi, &c.]

b Sæculares.] clerici ideo dicuntur sæculares, quia ad modum etiam laicorum, i qui verè sæculares dicũtur, possunt proprium habere, & inde facere pro sua voluntate, secundùm ꝙ habes ꝟ. de testa. quasi per totum.

c Nec esse debuit.] ne inde nascant iniuriæ vñ iura nascuntur. C. vnde vi. meminerint. & ꝟ. de accu. qualiter

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilatione.

† Hæc verba: iuxta canonicas sanctiones, desunt in antiquis exemplaribus.

In omnibus antiquis: q multa & grauia cõmittere proponuntur.

Et ideo ... genus ... mixtũ in quan... religio... partici... clerici ... tantum ... dicun... sæcula... de sum. c. 1. sup ... Host. ...

2 Concor. tex. què Bar. dicit singu. in l. 1. C. qui pro sua iurisdictione.

† derogari.

† Cap. 7. & c. 1. eo. titu. in 4. compilatione.

rigendum subditorum excessus, maximè clericorum, & reformandos mores prudenter, ac diligenter intendát, † ne sanguis eorum [a] de suis manibus requiratur.

¶ Vt autem correctionis & reformationis officium liberè ualeant exercere, decernimus, ut executionem ipsorum, nulla consuetudo, [b] uel appellatio [c] ualeat impedire: nisi formam in talibus excesserint, obseruandam.

¶ Excessus tamen canonicorū cathedralis ecclesiæ, qui consueuerunt corrigi per capitulum, [d] per ipsum in illis Ecclesijs (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem, uel † iussionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab eo † præfigendum; alioquin ex tunc episcopus Deum habens præ oculis, ipsos ut animarum cura requirit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat.

¶ Si canonici sine manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum episcopi) cessant à diuinis, episcopus cessationem non seruabit, & metropolitanus vice Papa cognoscet. hoc dicit.

¶ Cæterum si canonici absque manifesta & ratio

Prælati negligētia est periculosa.

a Ne sanguis eorum.] durum verbum est istud pro prælatis negligentibus subditos corrigere, simile. ĩ. de reg. c. vlt. & ĩ. de stat. re. cum ad monasterium. §. vlt. & ĩ. de accus. qualiter & quādo. §. pen. Nec admittitur pastoris accusatio si lupus oues comedit, & pastor nescit. ĩ. de re iu. quāuis. Et eo ipso q prælatus tacet, cōsentit. 43. dist. sit rector. & ex eo permittitur securitas delinquēdi. 23. di. error. Et facilitas veniæ incentiuū tribuit delinquendi. 23. q. 4. ē iniusta. Ne ergo subditorum sanguis de prælatorum manib. requiratur, sequātur Paulum dicentem, Mūdæ sunt manus meæ à sāguine omnium vestrū. 43. dis. Ephesijs.

† Qua autoratione prælati subditorū excessus corrigere debeāt præscripsit concil. Tri. ses. 13. de reforma. cap. 1.

Act. 20.

b Nulla consuetudo.] quia nō præscribit ꝯ epm in talib. ĩ. de præscri. cum ex officij. & ꝯ obedientiam similiter ñ currit præscriptio. ĩ. d p̄scrip. cum nō liceat. tamen ĩ præiudiciū archidiaconi iurisdictionē exercere non debet ĩ. de exces. p̄lato. capitu. 2. nisi ille esset negligens, vt hic dicit de capitulo: tunc enim posset.

c Vel appellatio.] quia a correctione nō appellatur. ĩ. de app. reprehensibilis. in fi. & ca. cum speciali in fi. & c. ad nostram nisi modum excedat, vt hic dicit. de hoc dictum est ī. c. proxi.

[Glo. seq. soluit obiec. decre. & de persona. Secundò quærit, an quilibet canonicus sit iudex. arg. negatiuè, & soluit. Tertiò obiicit contra deuolutionem indicandi per tres rationes, quas reperit ꝯ deuolutionē eligendi, ponit opi. Io. & sol. Hi. reci. per quæstio. an episcopus post terminum requirat capitulū in corrigendo.]

1 Idem sancinit concil. Tri. ses. 24. de reforma. cap. 20.

d Per capitulum.] vel per decanum: uel per alium prælatū de capitulo si consuetudo est. arg. ĩ. de app. dilectis. de iure cōi de cā criminali cognoscere dēt eps, 2 qui solus ordinarius est. 11. q. 1. de persona. & hoc quod dicit hic de consuetudine est, vnde dicit, consueuerūt. Sed nunquid in illo casu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius, ꝯ quem inquiritur? Nō vr̄, cum quilibet eorū sit par ei, uel fortè minor illo. Dicas q non; sed quilibet est iudex, 2 sicut est in pluribus delegatis. ī. de off. de leg. uno delegatorū. sicut est in electionibus. ī. de elect. quia propter. Sed quomodo deuoluit potestas iudicandi de capitulo ad eum, cum episcopus sit de ipso capitulo tanquam caput. ĩ. de his quę fiunt gà præla. sine cōsen. ca. c. nouit. & c. seq. & ĩ. de verbo. sign. cum clerici? Præterea cū episcopus sit de capitulo tanquam caput, ut dictum est, si omnes negligentes sunt, ergo ad ipsum episcopum non deuoluitur potestas, immo ad metropolitanum; si non omnes sint negligentes: ergo apud illos tantum remanebit illa potestas, sicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum. ī. de elect. bonæ. & c. congregato. præterea si deuoluit potestas ad epm, ergo vr̄ quod ille solus possit cognoscere de causis criminalibus aliorum, quod est ꝯ illud. 15. q. 7. eps nullius. & 86. di. si quod uerò. & ĩ. de accu. qualiter & quādo eadē est q̄stio qualiter deuoluatur electio a capitulo ad episcopum. Io. dicebat, q vbicunque est eps de capitulo, & ipse cum alijs est negligens deuoluitur ius eligendi vel corrigēdi ad metropolitanū. qñq; non est de capitulo, & tunc deuoluitur potestas de capitulo ad epm. ĩ. de conces. præb. postulastis. Ego dico, q eps semper est in capitulo tāquam caput, & alij tanquā mēbra. Et dico q de iure cōi ius eligēdi simul ptinet ad capitulū & epm. de hoc dixi. ī. de elec. cū ecclesia Vulterana, nisi ꝯsuetudo sit in ꝯriū: uidelicet, q solus eps qñque cōfert beneficia, qñque capitulū ecclesia sua, & fm hoc transfertur ius eligēdi de vno ad aliū. Si verò ius cōe in ecclesia seruatur: tunc transfertur ius illorum ad archiepiscopum, & sic itelliguntur omnia iura quæ faciunt mentionē de tali translatione. Nec vr̄ rationem habere qđ dicit Io. q eps qñque de tali capitulo sit: qñque nō. qñq; tñ eps iter est electionib. nō tāquam eps, sed tāquā canonicus: & est specialis consuetudo in quibusdam ecclesijs, in quib. eps retinet ius canoniæ, & præter reditus suos percipit aliquid de capitulo: & tunc est in electionib. tanquam canonicus: & sic intelligitur illa decre. postulastis. & tunc similiter transfertur potestas ad ipsum epm, nisi malitiam adhibeat vt dicit ibi. Hoc est uerū circa collationem benefitiorum; sed cum episcopus est negligens in correctione subditorum, non deuoluitur ius corrigendi vel puniendi ad capitulum, sed potius ad archiepm. 9. q. 3. cum simus: quia iurisdictio talis principaliter spectat ad epm, licet de consilio eorum & in eorū præsentia debeat hoc facere. 3. 15. q. 7. eps nullius. & 56. di. si quid verò. Sed cum ius corrigendi pertinet ad capitulū in ecclesia cathedrali de ꝯsuetudine, ut hic dicit: cū ipsi de capitulo sunt negligentes, ius transfertur ad epm: ut hic habes expressè, & eps post. a nihilominus de consilio eorundem debet corrigere: quia licet perdiderint ius corrigendi, nō perdiderūt ius cōe, quo debent cum epo. in talibus interesse simile. ī. de ele. ne pro defectu: quia licet perdant per negligentiā ius eligendi actiuè, non tñ perdunt passiuè. ī. de elec. ne pro defectu. & si omnes in causa correctionis sunt, tunc non procederet episcopus cum eis. Ber.

† & † allegat

2 Dicit hic Inno. quod de nullo canonico dici pōt, quod sit iudex, cum penes capitulum non penes singulos sit iurisdictio: sed de eis dici pñt verba resonantia factū, sicut is canonicus coniudicat, sicut electio est penes capitulum & non singulos: & tamen singuli eeligunt. Io. And.

3 Nisi contra hoc præscripserit. consue. ca. li. 6. Io. A

CAETERVM. Iste §. loquitur de cessatione a diuinis pro qua vide c. fi. canononici. & c. quamuis. eo. tit. lib. 6. Abb.

CASVS. in §. isto dr̄ quod si canonici absq; manifesta & rationabili causa, in contemptum episcopi cessauerint à diuinis, episcopus nihilominus celebret in ecclesia cathedrali. & metropolitanus tanquam delegatus papę super hoc ad querelam episcopi, cognita veritate eos taliter corrigat, quod metu pœnæ talia de cætero non præsumantur. In fine dicit, quod prælati ecclesiarum hoc statutum ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed diligenter obseruent si canonicam uoluerint effugere ultionem. Nota quod prælatus tenetur corrigere subditos, alias imputabitur ei. Item à correctione non appellatur,

ritur, nisi modus excedatur. Item consuetudo dat iurisdictionem in excessibus corrigendis. Item hic est casus in quo metropolitanus est iudex subditorum suffraganeorum, sed non iure metropolitico, sed auctoritate huius constitutionis.

[Gl. seq. no. alleg. vnam concor. sig. cōtrariū vnum, & obijcit & soluit.]

a Cessauerint à diuinis.] vr φ soli canonici pōt subijcere ecclesiam interdicto cum subest eā, cū et solus decanus hoc possit. ȷ. de app. dilectis. & sic est ɔ. ȷ. de his quæ fi. à ma. par. c. quæsiuit. vbi dr φ requiritur consensus epi & canonicorum. Itē vr quòd capitulū non possit suspendere ecclesiā: qa sic seipsos supponerent interdicto, quod esse nō pōt, φ qs suspendat seipsum: quia in pprio facto iudices esse non pōt, nec pōt sibi dicere legē, nec sibi pōt imperare. 21. dist. nunc aūt. & ff. de arbit. l. pe. nd concedit Ioā. Sed ȷ credo, si capitulū de ɔsuetudine hoc hēt, bene pt ecclesiā supponere interdicto: nec dicuntur seipsos suspendere vel interdicere: sed ecclesiam interdicunt vt diuinū officium nō fiat in ecclesia pp delictū alicuius seu aliquorum, & in ecclesia ipsi celebrent: quia seipsos non interdicunt, nec eps eadem rōne possit interdicere ecclesiā suam cathedralē: quia interdiceret seipsum; Sed pōt sicut hoc sæpe contingit de facto: sæpe. n. propter factum ciuium interdicit ecclesiam, & episcopus cessat ibi a diuinis, sed in alijs ecclesijs non cessat.

[Gl. seq. primo reci. per q. qualis sit iurisdictio. Secundò quærit, & obijcit & sol. & ponit opi. Ioan. quam reprobat. Tertio obijcit: dec. si clericus, & soluit & circa hoc interserit incidentem qōnem, quam soluit.]

b Super hoc delegatus.] sic ȷ. de hære. ad abolendā. in fin. Et sic delegatus datus. non enim posset dici illa iurisdictio delegata, cū nō expirat morte delegātis re integra; nec etiam expirat tēpore: est ergo ordinaria, vel quasi, auctoritate huius canonis archiepo concessā à sede Apostolica. simi. ȷ. de transl. inter corporalia ver. q. vt hoc possent ex canone, &c. & est specialis casus in quo metropolitanus habet iurisdictionē in subditos suorum suffraganeorū. Sed quare eps non corrigit excessus istorū in casu isto sicut in alijs, vt ȷ. dicit. Ratio reddi potest. quia cum iste excessus sit in persona episcopi cōmissus, & siue in odium suū, ei facta est iniuria, & nemo iniuriam propriam vindicare debet auctoritate ppria. 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & iudex de facto suo esse non debet. 4. q. 4. c. 1. Io. assignauit aliam rationem, scilicet φ episcopus solus non possit punire aliquos, sed cum canonicis ecclesiæ. 15. q. 7. episcopus nullius. & 86. di. si quid verò. & sic sequeretur quod ipsi canonici essent rei & iudices. hæc non videtur ratio sufficiens: quia si canonici alicui excederent omnes, episcopus benè potest per se corrigere & punire illos, & sibi imputent: quia per delictum suum priuati sunt illo iure tunc. simile ins. de verb. sig. abbate. in fi. si episcopus solus non posset corrigere illos cum omnes excedunt, iam viderentur habere priuilegium delinquendi, & sic remanerent in delicto suo: quod absurdum esset. Sed quare non tractatur causa ista coram arbitris, cū canon dicat, quòd si episcop⁹ habeat causām cū clerico suo, corā arbitris debet tractari. 11. q. 1. si clericus aduersus. sed illud ca. loquitur de ciuilibus causis. Sed in casu illius c. si clericus nollet eligere cōmuniter arbitros, quis compellet ipsum? episcopus non, quia non est iudex in causa sua: archiepiscopus non, quia non habet iurisdictionem in eum, nisi in certis casibus. ȷ. eo. pastoralis. & iste non est de illis: quid erit? Credo quòd licet causa sit episcopi, ipse episcopus potest illum compellere vt arbitros eligat cum eo. ȷ. de app. secundò requiris. §. 1. & c. cum speciali. & ȷ. de offi. dele. suspicionis. 1. sed in casu istius capituli iō non eliguntur arbitri, quia sic placuit Papæ, vt dicit Io. imò ratio alia melior potest assignari: hic enim in iniuriam & contēptū episcopi suspēdit ecclesia; & sic est causa criminalis, qa hic agit episcopus de iniuria sibi irrogata & de causa criminali arbitri cognoscere nō possūt, nec do liberali vel matrimoniali. ȷ. de in inte. rest. causa. §. ult. ff. d arb. nō distiguem⁹. §. Iulianus, & §. d liberali.

c Metu pœnæ.] sic enim ferro abscindēda sunt vulnera, quæ tormentorum non sentiunt disciplinam. 82. dist. plurimos. in fi. & 16. q. 1. in canonib. & ȷ. de ele. cum in cunctis §. vlt. & vt alij etiam pœnam similem pertimescant, & teneantur ff. de pę. cap. talium. §. famosos. & 2. q. 7. qua propter. & ȷ. de sta. re. ca quæ. §. 1. iuxta illud Horatij in epistolis.

Oderunt peccare boni uirtutis amore:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Marginal notes (left): De hoc tract. ȷ. de pę. in ca. licet, ibi videas. — Textus dicit maxime in cōtēptū, vñ dicit ... φ si placerit Papę, sufficit scriptū esse potuit ... motiuū ... cā capitu... ardua, vñ ... urgeret ... plexitas, ... pp ar... tatē req... i eēt ɔi capituli suspicio filij nō ... t. Item Hos. vt ... taē scan... m. de ... ti. c. 2. And.

nabili causa (maxime in contemptum episcopi) cessauerint [a] à diuinis, episcopus si voluerit, nihilominus celebret in ecclesia cathedrali; & metropolitanus ad querelā ipsius, tanquam super hoc delegatus [b] à nobis, taliter eos per censuram ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod metu pœnæ [c] talia de cætero non præsumant.

¶ *Prælatus in impositione pœna cauere debet à quæstu pecuniæ, & ab omni alio grauamine. hoc dicit vsque ad finem.*

¶ Prouideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, vt hoc salutare statutum, ad quæstum † pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed illud studiosè ac fideliter exequātur, & si canonicā velint effugere vltionem, quoniam super his sedes Apostolica auctore Dño attentissimè vigilabit.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Cum in ciuitate vel diœcesi sunt populi diuersarum linguarum, episcopus debet prouidere eis per viros idoneos qui secundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrent. Et si vrgens est necessitas, constituet sibi vicarium pontificem illius linguæ, non tamen propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos.*

CAP. XIIII.

Quoniam † in plerisque partibus infra eandem ciuitatem atque

Marginal notes (right): † Cap. 9. & ca. 2. co. tit. in 4. compil. — † Ad intelligētiā huius c. vide q. copiose scribit Ludouicus Gomez. Regula cancellariæ de idiomate. vbi plurima tradit de linguarum similitudine & diuersitate huc spectantia.

Quoniam.] Sunt duo dicta principalia. Secundum ibi: Prohibemus, Abbas.

CASVS. In multis partibus intra vnam diœcesim vel ciuitatem permixti sunt populi diuersarum linguarum, qui sub vna fide varios habent ritus & mores: statuit cōcilium, quòd episcopi huiusmodi ciuitatū eligant viros idoneos, qui ſm diuersitatem linguarū, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo & exemplo: præterea prohibet concilium quòd vna ciuitas nō habeat plures episcopos tanquam vnum corpus habens plura capita quasi mōstrū. Sed si necessitas pp ter cās prædictas postulauerit, eps loci catholicum præsulem nationibus illis conformē constituat sibi vicariū, q sit ei per oia obediēs & subiectus: & si aliquis alter se ingerat, nouerit se excōicatū: & si non resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito (si ne-

cessè fuerit) auxilio brachij secularis. Not. quòd vnaquæque ciuitas vnum tantum debet habere pontificē. Item ecclesia inuocare potest & debet auxiliū secularē, si necesse fuerit.

a Prouideant.] suis expensis: j. c. proximo.

b Monstrum.] ff. de statu ho. nō sunt liberi. fin. C. de posth. hære. insti. quod certarum. in fi. & ff. de verb. sign. quæret aliquis. quia vnus tātum debet esse imperator, & singuli epi per singulas diœceses. 7. q. 1. in apibus.

c Necessitas.] dispensatiuè dictū est hoc propter necessitatem, vt hæc litera probat. & 7. q. 1. non autem j. de renunc. ad supplicationem & iste pontifex subiectus est diœcesano ratione officij 1 quod exercet in eius diœcesi tanquam vicarius, vt sequens litera dicit: secus in illa decr. ad supplicationem.

1 [Glo. seq. quærit, arg. & soluit.]

d Vicarium.] & tñ habebit iste vicarius ordinariam iurisdictionē 2 siue potestatem. j. de offi. archi. ad hoc. & 25. di. perlectis. vbi archidiaconus est vicarius epi, & tñ iurisdictio sua ordinaria, est perpetua. sic vr quòd aliquis qui non est archieps, pōt hēre suffraganeum: sic & archiepiscopus q̄nque est subditus episcopo. j. de renunc. ad supplicationē. Sed a quo consecrabit iste episcopus? R̄ndeo, à suo episcopo, non a metropolitano, cum ei non subsit. j. eod. pastoralis. adiunctis sibi duobus vicinis episcopis qa aliter consecrari non dēt. 66. dist. porrò. & sup. de tempo. ord. si archiepiscopus. & c. nec episcopi. & illi tenentur venire ad aduocationē illius: quia sibi inuicem mutuum consilium & auxilium exhibere tenentur. inf. de trenga & pace. c. 1. & 11. quæst. 3. curæ.

e Mucrone percussum.] & ita est canon latæ sententiæ: sicut ille 17. q. 4. si quis suadente. sicut & ille j. de elect. cum in cunctis. & cap. quisquis. vbi ipso iure sunt suspensi.

f Brachio seculari.] sic j. eod. cap. 1. & 17. dist. nec licuit. & 23. q. 5. principes alias autem nisi clericus sit incorrigibilis, non est implorandum brachium seculare. 3 & etiam depositum non potest laicus punire, nisi sit incorrigibilis. j. de iud. cum non ab homine. & 81. dist. dictum. nisi in crimine falsi. infra de cri. fal. ad falsariorum. & ita vbicunque deficit ecclesiastica potestas, recurrendum est ad auxilium seculare. 11. q. 1. petimus & 23. q. 5. de liguribus & sic vna potestas per aliam iuuatur. 96. d. cum ad verum. & c. ventum est. 1. q. 1. Bernardus.

2 Dicit Inno. cuius ratione dēat subesse diœcesano; sec⁹ si aliàs vocatur ad supplēdū defectū sui. 7. q. 1. pōtifices. Iuan. And.

† al. ita diuersā habēs capit à quasi, &c.

† præscriptas.

2 Dicit Hostiens. illos q̄ sunt suæ linguæ. Io. And.

† insolētiā.

3 Concor. tex. in l. milites. cum gl. & ibi Bar. ff. de re iu.

diœcesim, permixti sunt populi diuersarum linguarum, habētes sub vna fides varios ritos & mores: districtè præcipimus, vt pontifices huiusmodi ciuitatum siue diœcesum, prouideant a viros idoneos, qui secundum diuersitates rituum & linguarum, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo.

¶ Prohibemus autem omnino, ne vna eademque ciuitas siue diœcesis, diuersos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuersa † capita quasi mōstrum b.

¶ Sed si propter prædictas † causas vrgens necessitas c postulauerit, pōtifex loci catholicum præsulem nationibus illis cōformem, prouida deliberatione constituat sibi vicarium d in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: e & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum: adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari f ad tantam insolentiam † repellendam.

¶ Idem in eodem. †

¶ Episcopi qui per se non possunt, tenentur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes visitationes, & confessionum auditiones, & vt possint episcopi reperire tales, præcipit in ecclesiis cathedralibus & collegiatis tales institui.

CAP. XV.

INter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei p maximè sibi noscitur esse necessarium; quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur, eo quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

¶ Vnde † cum sæpe contingat, q̄ episcopi ppter occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cætero tolerandū) per seipsos g non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maximè per amplas diœceses & effusas: generali constitutione sancimus, vt episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis h officium salubriter exequendum

Inter cætera.] In prima exordium. In secunda constitutio: ibi, Vnde. In tertia pœna: ibi, Si quis autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter alia, quæ pertinent ad salutē populi Christiani, prædicator verbi Dei quam plurimum est necessarius: quia sicut corpus materiali cibo nutritur, ita & anima spirituali cibo reficitur. sed episcopi quandoque propter multas occasiones, & multas causas non sufficiunt ministrare populo verbum Dei: vnde statuit concilium, quòd episcopi assumāt viros idoneos ad officiū prædicationis, qui plebes sibi commissas eorū vice instruant & ædificent verbo, & exēplo, quibus ea, quæ necesse fuerint, ministrentur: ne propter necessitatem ab officio prædicationis desistant. Vnde præcipit concilium quòd tā i cathedralibus ecclesijs, quam in alijs conuentualibus viros idoneos debeant ordinare, quos habeant coadiutores tam in officio prædicationis quam in audiendis confessionibus, & alijs q̄ ad salutē pertinēt animarū. q asit hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni. Not. quòd episcopi debent habere coadiutores, non solum in officio prædicationis, sed audiendis confessionibus & pœnitentijs iniungendis.

g Per se ipsos non sufficiunt.] & ideo cum alijs onera sua partiri debent. j. de præsump. mandata. & j. de offi. archipres. vt singulæ.

h Prædicationis officium.] quod priuilegiatum est. j. de sta. re. quòd Dei timorē, nec tñ potest aliquis prædicare nisi mittatur 4 auctoritate epōrum, vel Apostolicæ sedis. j. de hær. excommunicamus. §. quia vero.

ADDITIO. Contrarium significauerunt quidam j. de offi. deleg. c. vlt. sed non est contra: quia ibi loquitur in

† Cap. 11. & ca. 3. eo tit. 4. compilationis.

Math. 4. Luc. 4. Deut. 8.

† Idē roborauit cōcil. Trid. sess. 5. c. 2. sub reformat. decretū & reformat. & sess. 24. de reformat. c. 4. cōsonat & concil. Carth. 4. cap. 20. & concil. Rhemen. c. 4.

4 Concil. Lateran. sub Leone x. sess. 11. prin. & concil. Tri. me cit.

tur in delegato qui officium prædicationis sibi iniunctum committere non potest. hic loquitur in ordinario cuius officium latius patet.

a Necessaria subministrent.] sicut legatus principis cum mittitur in puinciā, de reb. fisci vel imperatoris viuere dēt in auth. vt nulli iud.§.nulli. coll.9.& in auth. de mā.prin.§.illud th, coll.3.licet secus faciāt legati dñi Papę, ℥.de præscr.accedentes.& de censib.cum instantia. & c.procuratores.

CONquerēte.] In prima parte petitio & cōtestatio. In secunda snia:ibi, Nos autem. Abbas. CASVS. Procurator monasterij sancti Benedicti mōtis Subasij cōquerebat ꝙ eps de Assisio diœcesanus ipsius nō cōtentus iuribus epālibus in ecclesijs & capellis ipsius monasterij, quæ dēt habere à qbusdā ecclesijs exigebat ꝓcurationes,q̄ ad eas præstandas non sufficiebāt: Vñ petebat ꝓcurator ipsi⁹ monasterij, ꝙ eps specificaret illa quæ ꝯpetebāt ei dē i eisdē ecclesijs rōne iuris epalis, q̄buīdā uerò specificatis lis fuit legitimè ꝯtestata. Dñs Papa visis & itellectis ꝓbationi⁹ & rōnib. vtriusque partis, decreuit ꝙ eps hēat canonicā obedientiā, subiectionē, & reuerentiā, & alia, q̄ in litera enumerant, in ecclesijs, seu capellis diœcesis ipsius ad monasterium ipsū spectantibus ita ꝙ cū ad ecclesias illas visitādas accesserit, non plus requirat ab illis ecclesijs nomine ꝓcurationis, nisi quantum ei poterunt exhibere, pensatis facultatib. earundem ne amplius aggrauentur in procuratoribus, q̄ cæteræ capellæ eiusdem dioec.& istis iurib. in prædictis ecclesiis episcopus sit contentus, nec amplius exigat præter moderatū auxiliū, quòd iuxta formā Laterañ. cōcilii duxerit postulādū, si manifesta & rōnabilis cā extiterit. No.quòd gñalitas specificāda est. Itē procuratio q̄ dētur rōne visitationis, fm facultates ecclesiæ dēt dari. Item non amplius dēt exigi ab vna ecclesia, quàm exigatur ab aliis, in procurationibus faciēdis, & eodem iure quantum ad hoc ecclesiæ censeri debent.

[Glos. seq. recitat per q. ad quid valet specificatio. Secundò obijcit, quòd sine specificatione procedat petitio, & soluit.]

† Adde de hoc, & qđ salarium habere dēt, per Docto. in l. iurisperitos. ff. de excusatio. & in clem. cū ab omni. de vi. & hon. cler.

assumant, potentes in opere & sermone: qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se ijdem nequiuerint) solicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipsi cum indiguerint, congruè necessaria [a] subministrent: † ne pro necessariorum defectu, compellantur desistere ab incœpto.

¶ Vnde præcipimus tā in cathedralibus, quàm in aliis conuentualib. ecclesiis, viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, ac cęteris, quæ ad salutem pertinent animarum: Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni.

¶ Honorius tertius episcopo Assisinatū.

¶ *Episcopus in ecclesiis diœcesis sua debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia, declarat.*

CAP. XVI.

CONquerente œconomo monasterii sancti Benedicti montis Subasii nobis innotuit, quòd tu iuribus episcopalibus non contentus, quæ in ecclesiis, seu capellis eiusdem monasterii debes habere, à quibusdam earum procurationem exigis: quas ad dandam procurationem minimè sufficere ꝓponebat: petens ut specificares [b] quæ tibi ratione iuris episcopalis competerent in eisdem: quorum † quibusdam specificatis, lis fuit legitimè contestata.

¶ Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere proposita, intellectis, Decreuimus, vt in ecclesiis seu capellis tuæ diœcesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam [c] obedientiam, subiectionem & reuerētiam, institutionem, & destitutionem, correctionem & reformationem, ac censuram ecclesiasticam, iurisdictionē [d] quoque causarum omnium, ad forū ecclesiasticum de iure spectātium, pœnitentias, [e] & sacrorum omniū, quæ ab episcopo sunt recipiēda, collationem synodum & synodatici † seu cathedratici nomine duos solidos, [f]

b Specificares.] per talem specificationem præcluditur via in posterum litigandi, & lites diminuuntur: quod debet facere index. C. de iud. l. properandum. ff. si cer.pet.quidā.℥.de do.& contu.finem.& c. venerabilis. vt sciat q̄d dēat præstare reus & actor, ac recipere si obtineat, ne post sententiam alia contentio oriaē.arg.℥.de verb.sig.cū olim. & melius c.cum inter vos. Et index debet materiā discordiæ amputare.in authen.de man.prin.§. demum. & §. si tibi quoq;. coll. 3. imò & iudex primo loco si pōt partes ad concordiam reuocatiō.go.di.studendum.& 5.q.1.si primates.& 23.q.vlt.siqs mēbrorū,& ℥. de transact. c.vlt.& ff. de no.op. nunc.l.1.§. cum potest. Sed vr ꝙ sufficeret dixisse; peto iura episcopalia in capellis, quia vniuersalis petitio est illa, & in talibus non requiritur specificatio, sicut peto rōnem administrationis.℥.de resti. spol.cum ad sedem. & ℥.de don.inter dilectos.& ℥.d rel.do. constitutus. 1 Satis posset admitti talis libellus, cum proponatur pro vniuersitate, nec compellitur quis specificare, nisi quis velit ad cautelam: cum certum sit quæ sint iura episcopalia, sed valet etiā actori, vt sententia magis sit certa. Imò p hāc decre.credo ꝙ specificāda sunt iura episcopalia: & si non specificent i libello intelligitur de his q̄ hic enumerantur p dñm Papam, & de his non poterit q̄ referri, cum sint expressa i iure. In aliis aūt singularib.iudicijs specificatio fieri debet.℥.de lib.obla.c.pen.& vlt. vbi de hoc.

c Canonicam.] hic bene specificantur iura episcopalia, & est vtile quòd in sententia apponatur, ne aliqua postea dubitatio oriatur.arg.℥.de ver. sig.cum inter.

d Iurisdōnē.] nā iudex ordinarius est episcopus i sua diœcesi, tam monachorū q̄ aliorū.11.q.1.de persona.

e Pœnitentias.] publicas & aliorum maiorum criminum.inf.de exces.præla.accidentibus.

f Duos solidos.] duos solidos petere potest episcopus à qualibet ecclesia suæ diœcesis nomine cathedratici, præterquam à monasteriis.10.q.3.inter cætera. Et appellatur cathedraticū, quia pro honore cathedræ datur.10.q.3.placuit. quandoque appellatur synodaticū, quia

† In vno manuscripto ita: quorum quibusdam aūt iuribus specificatis hincinde fuit sup præmissis lis legitimè cōtestata. In alio ita: quorum qbusdā specificatis lis fuit sic legitimè contestata.

1 Adde de hoc in l. Titia. & ibi Bar. ff.de le. 2. & in l. rei appellatione.ff.de verbo.sig.

† Synodatici & cathedratici noie quid intelligat, copiosè explicat Gratianus 10.q.3. per totū. adde archi. c.1.de præb. lib.6.

quia in synodo datur. ꝟ. de censi. olim. & isti duo solidi dabuntur secundùm æstimationem illius monetæ, qui antiquitus & ab initio solui consueuit, nisi circa solutionem minoris monetæ, quæ modò est in vsu, sit præscriptum ut in prędicta decre. olim. siue sit maior moneta in usu, siue sit minor. ꝟ. de cen. cum canonicis & c. prædicto olim.

[Gl. seq. signat cõtrarium. remittit & soluit.]

a Decimationũ.] sed vẽ quòd pceptio decimarũ de iure cõi ptineat ad parochiales ecclesias tñ. ꝟ. de deci. cum in tua. & c. pcedenti. Sed cõ vẽ ꝟ. de deci. dudũ. vbi eps decimas petebat iure cõi debitas sibi [illegible] ui, & obtinuit. & de hac quarta hés 10. q. 3. vnio. & 12. q. 2. Vulteranæ, & c. nobis. & c. concessio. Quid iuris sit de hoc dicet. ꝟ. de decimis, cũ cõtigat. hãc quartam de cõsuetudine [1] episcopus percipiebat.

b Mortuariorum.] quandoq; tamen est tertia, quandoque quarta, quandoque medietas ꝟ. de pul. certificari. & c. 1. & 2. & dicitur mortuarium, quod quis relinquit pro aïa sua in morte. de istis habes. ꝟ. de test. officij. & c. requisisti. & hãc quartam percipiebat episcopus ex cõsuetudine: & ideo super his duabus quartis necessaria fuit probatio. sed non superioribus episcopalibus, quæ ipso iure debebantur: sed ista quarta mortuariorum potius pertinet ad ius episcopale, vt in prædi ca. officij & c. requisisti.

[Glossa sequens recit. per obiectionem & solutionem.]

c Annuam.] sic semel tñ in anno põt eps uisitare ecclesias. 10. q. 1. decernimus. & c. epm. & c. placuit. aliàs dicitur [2] quòd bis in anno ꝟ. de censi. cum venerabilis. & ꝟ. de hæret. excõicamus. §. adijcimus. alibi èt dicitur, quòd visitabit quoties necessitas fuerit. 10. q. 1. regenda. 18. q. 2. non semel.

d Visitandas.] hoc est ordinarium, vt semel tantum in anno visitet. si tamen fuerit necessitas, põt pluries visitare. supra de offi. arch. mandamus, quia necessitas legem non habet. de conse. dist. sicut. & sibi imputent clerici, qui tales se reddunt vt toties debeant visitari.

e Facultatib.] iuxta facultates faciendi sunt sumptus ꝟ. de censi. cum nuper. & c. sopitæ. ne longi tẽporis victum breuis hora consumat. ꝟ. de censi. cum Apostolus. & ne ad exterminationem extremæ virtutis ecclesiæ perducantur. 10. q. 3. inter cætera. & c. illud.

f Cæteris.] quia cum ipsi episcopo eodem communi iure cum alijs capellis subsint, eodem iure debeat censeri. 12. q. 2. cognouimus. & ꝟ. de decimis. cum in tua. & dignum est vt qui similem cum alijs suscipiunt vitam, similem sentiãt in legib. disciplinam. ꝟ. de sta. reg. recollentes, quia nec debet alijs fieri remissio, alijs aũt tribulatio. 25. q. 1. c. ideo. §. is ita. circa finem.

g Lateran. 3 concilij:] ꝟ. de censib. cũ Apostolus.

[Margin: † al. nec.]

[Margin: 1 Imò de iure: non. n. dr hic q percẽptio decimarum spectet ad epm sed quòd de decimis perceptis ab ecclesia, recipit quartã partẽ: quod de iure est. ꝟ. de præscrip. de quarta. secũdum Abb. Ioan. And.]

[Margin: 2 Vide cõcilium Trid. sess. 7. de refor. c. 8. & cũ visitant tanquam sedis Apostolicæ delegati ptã tem habent. idem cõcil. Trid. sess. 14. de reforma. c. 10.]

quartam decimationũ [a] & mortuariorum, [b] visitationem quoque annuam: [c] ita quòd cũ ad eas visitãdas [d] accesseris, non amplius procurationis noie requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus [e] earundẽ) moderatè poterũt exhibere, ne † plus cæteris [f] capellis eiusdem diœcesis in pcurationibus onerentur; & infra. Tu aũt his iurib. in præfatis ecclesiis contẽtus existens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quod iuxta formã Lateran. concilij, [g] si manifesta, & rõnabilis cã extiterit, cũ charitate postulandum, sicut ab alijs ecclesiis eiusdem diœcesis, pro necessitate temporis sustinemus.

¶ Idem abbati & conuentui S. Remigii.

¶ Episcopus visitans monasterium non introducat sæculares, sed duos aut tres canonicos suos cum aliquibus religiosis.

CAP. XVII.

Vt iuxtà: & infra. Attendẽtes igitur quòd indecens est vt Rhemeñ. archiepiscopo, in monasterio vestro visitationis officiũ exercente, sæculares [h] † intersint, per quos possit in claustro dissolutionis materia prouenire.

¶ Firmiter inhibemus, vt nullos de cætero sæculares in capitulũ (nisi duo vel tres de canonicis ecclesiæ [i] suę, in decenti habitu, [k] alijs † quos † expedire viderit religiosis adiũctis) [l] secum visitationis tempore introducat. †

¶ Idem episcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

¶ Lex diœcesana & lex iurisdictionis sunt diuersæ: vnde res iudicata in vna, non obstat agenti in alia.

CAP. XVIII.

Dilectus filius abbas monasterii Rothomageñ. nobis exposuit,

Vt iuxta.] Præmittit motiuũ phibitionis. Scdò prohibet ibi, Firmiter. Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa quòd cum prælati exercent officiũ visitationis, sæculares secũ nõ hẽant, per quos possit in claustris dissolutionis materia puenire sed duos vẽ tres de canonicis suis hẽat episcopus in decẽti habitu, adiunctis sibi aliquot religiosis. Nota q in visitationibus quas epi faciunt, nõ debent interesse sæculares, sed potius regulares.

h Sæculares.] quia etiam cohabitare & cõiungi nõ põt qb. studia sunt diuersa 16. q. 7. in noua. & oppidò laici infesti sunt clericis 2. q. 7. laicos, & sine strepitu iudiciorũ talia fieri dẽnt ꝟ. de accu. olim. 4 ad cleri os sęculares rãtum refertur qd̃ dicit, sęculares, quia de laicis non est dubiũ, quia in talib. interesse non debent vel de facto ducebant laicos.

i Ecclesiæ.] cum quibus hoc facere debet 86. dist. si quid vero 15. q. 7. episcopus nullus. ꝟ. de accu. qualiter & quando.

k Habitu.] infra de vi. & honest. cleri. clerici. 21. q. 4. per totum.

l Adiunctis.] qui sunt in huiusmodi officijs exercitati. ꝟ. de sta. reg. quod in singulis.

[Margin: 3 Hoc fu concil. La rã. sub Ale iij. & quo hic citat h ibi tit. de e lect. Summ Pont. c. 4.]

[Margin: † al. ita sæculares inter sint personæ]

[Margin: † al. ita viri alijs. al. ita vel alijs.]

[Margin: † in vetustis nib. exẽplaribus legitur, quos.]

[Margin: † Addẽ q ... les introducẽs dẽ illo rum vti cõ lio. l. q d ti & ibi Bar. s arbitr. s de arb.]

[Margin: 4 Et q a vi tator inqui rit de his i secreto nun ciãtur, & s sunt corrigi da secreto 2. q. 2. si pec cauerit. Ioi And.]

Dilectus.] In prima ponitur partis conquæstio. In secunda Papæ prouisio. ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter abbatem monasterij Rothomageñ. ex vna parte, & episcopum Veneteñ. ex altera, quæstio super quibusdam quæstionib. vertebat. dicebat abbas, quod tertia pars emendarum. quas homines quandoque parochiarum pro suis excessibus soluere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo, & quòd orta quæstione ecclesiastica inter homines dictarum parochiarum, citatio pertinebat ad ipsum abbatem, sed examinatio & decisio quæstionis ad episcopum Veneteñ. & ad ipsum abbatem communiter pertinebant. Sed episcopus super his & super emendis inquietabat abbatem: super his de consensu partium literæ fuerunt impetratæ à domino Innocen. ad istos

quod tertia pars emendarum, quas homines quinque parochiarum pro suis excessibus soluere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo,[a] & infra. Cumque Innocen. Papa præd. noster nobis dederit in mandatis, vt auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam, dictus episcopus processum vestrum diutius impediuit, occasione cuiusdam sententiæ, quæ super quibusdam ecclesijs, quo ad legem dioecesanam, promulgata extitit pro eodem. Vnde præfatus abbas nobis humiliter supplicauit, vt cum citatio, causarum examinatio, & decisio, † ac emendæ ad legem iurisdictionis pertinere noscantur, non sineremus sententiæ memoratæ prætextu, negotij processum vlterius impediri.

¶ Cum igitur prædicta de lege iurisdictionis[b] existant, mandamus, quatenus huiusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis formam.

¶ Gregorius nonus episcopo Suanensi.

¶ Per rescriptum quo Papa mandat ordinario, vt corrigat clericos sua diœcesis, non datur ei iurisdictio super exemptos.

CAP. XIX.

Grauë gerim⁹, quòd † cum in ecclesiam sanctæ Mariæ de Orbitello, & quasdam alias † in tua diœcesi existentes ad monasterium sancti Anastasii de vrbe spectantes, nullam iurisdictionem habes ordinariam, aut etiam delegatam, †

istos iudices; per quas mandatur eisdē, vt auditis hinc & inde propositis, causam sufficienter instructā remitterent ad Apo. sedem, coram quibus dictus eps processum istorum iudicū impediebat, occasione cuiusdā sententiæ latæ super quibusdam ecclesijs, quo ad legē dięcesanā pro ipso epo. sed quia iudices non procedebāt, supplicauit præfatus abbas dño Papæ Honorio, vt cum citatio causarū, examinatio, decisio & emendæ ad legē iurisdictionis ptineant, occasione sententiæ supradictę non permitteret impediri processum iudicū prędictorū: super his scribit Honorius prędictis iudicibus, mādans q cū prędicta de lege iurisdictionis existant, quatenus non obstante huiusmodi sententia pcedant in negotio iuxta traditam sibi formam. No. q alia est sentētia lata quo ad legē dięcesanam, & alia lata quo ad legem iurisdictionis. cum vna alij non obstat.

[Gl. seq. ponit partem casus.]

a Ab antiquo.] dicebat abbas q orta ecclesiastica q̃stione inter homines ipsarum parochiarū, citatio ptinebat ad ipsū: sed examinatio & decisio q̃stionis ad epm Veneteñ. & ad ipsū cōiter pertinebāt. sed eps super his inquietabat abbatem & super emendis: vnde communi consensu partium literæ fuerunt impetratæ ad istos iudices.

[Gl. seq. distinguit legē dięcesanam & iurisdictionis. & quid spectet ad vtrāq; distinguit etiā inter monasteria & seculares eccl'as & monasteriorū capellas.]

b De lege iurisdictionis.] no. hic differentiam inter legem iurisdictionis, & legem dioecesanam: in quibus legibus cōsistit totū & ius & potestas epōrū. Ad legē enim iurisdictionis pertinent ista de quibus hic contendebatur: datio curæ aiarum, delictorū coertio, ordinatio ecclesiarū, siue consecratio altarium, & virginū, confectio chrismatis, & generaliter oium sacramentorū & ordinum collatio, & quæ consistunt in dādo: & alia plura & simile, q̃ enumerant. s. eo. c. 3. & cap. conquerente. & incipiunt ibi; habeas canonicam obedientiam, &c. vsque ad verbum, synodū, in quo verbo incipit enumerare quædam, quæ pertinent ad legem dioecesanam. Ad legem verò dioecesanam spectat vocatio ad synodum; & ad sepulturas mortuorum cathedraticum, tertia vel quarta mortuariorum quarta decimarum. De istis duabus quartis dic vt no. s. e. ti. conquerente. in no. quandoq; hospitium, & consimilia quæ cō sistunt in recipiendo. qñq; tñ lex dioecesana cōprehendit legē iurisdictionis. j. de præscri. auditis. & s. e. conquerēte. dicas ergo q omnia monasteria ipso iure in fauorē religionis exempta sunt à lege dioecesana. 10. q. 1. c. 1. & q. 3. inter cætera. & 16. q. 1. c. cū pro vtilitate. & 18. q. 2. quam sit. & c. vlt. & 16. q. 1. placuit ab huiusmodi superius enumeratis. & cap. proxi. ad legem dioecesanam spectantibus libera sunt omnia monasteria: nec ad talia facienda cogi possunt. 18. q. 2. quā sit, à lege verò iurisdictionis non sunt exēpta, nisi speciali priuilegio sint munita, sed omnia monasteria sua in dioecesi constituta, subsunt epo quo ad legem iurisdictionis. 18. q. 2. hęc tñ monasteria. & c. cognouimus. 16. q. 1. interdicimus, seculares verò ecclesiæ subsunt epo quantū ad vtramq; legē. 10. q. 1. de his. & c. antiquos. pstāt tñ monasteria epo seruitium ex prima cōstitutione. 16. q. 2. Eleutherius. & etiā ratione visitationis. j. de præscrip. cum ex officij. Vel qđ debeẽ ex cōsuetudine. 18. q. 2. seruitium. & 1. q. 3. q̃situm. in fin. capellę vero monasteriorū seu regularium subsunt epo quātum ad vtramq; legem. s. e. conquerent. 16. q. 3. sane. & j. de priuil. cum & plantare. §. in ecclesijs. nisi pleno iure subsint monasterijs. j. de priuil. quoniam per confessionem. Capellæ vero monasteriorum exemptorū subsunt epo, sicut & aliorū capellæ, nisi exēpta sint monasteria cum capellis suis. s. de priuil. ex ore. in fi. vnde ratione capellarum ad synodum venire tenentur, vt ibi: nam & abbas ad synodum venire tenetur, j. de maio. & obe. quod super. & 18. quæsti. 2. abbates. & hoc intelligas de his qui populum habent: & sic non contradicit illa palea. 18. dist. eps. & 18. q. 2. §. vlt. Quare non contradicunt? quia intelliguntur de his, qui populum non habent. Sic ergo ex hac littera patet, q sententia lata super his, quæ spectant ad legem dioecesanam, non tangit ea quæ pertinent ad legem iurisdictionis, & sic sententia lata pro vno, non obstat in alio, cum sit penitus diuersa.

Graue gerimus.] In prima ponitur quæstio. In secunda prouisio; ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus recepit mandatum à domino Papa Greg. super correctione clericorū suæ dięce. & ciuitatis: occasione istius mandati episcopus tulit sententiam interdicti in ecclesiam S. Mariæ de Orbitello, & quasdam alias existentes in dioeces. ipsius episcopi, pertinētes ad monasterium S. Anastasij de vrbe, & suspensionis sententiam in clericos earundem: abbas conquestus fuit super hoc domino Papæ, cum ipse paratus esset corrigere cunctos dictarum ecclesiarum: mandat Papa dicto episcopo, q cum in dictas ecclesias nullam habeat iurisdictionem ordinariam vel delegatam, occasione prædicti mandati, quatenus si ita est, prudenter corrigat quę minus prouide attentauit, & prædictas sñias sine difficultate relaxet. Nota quod Papa per litteras suas non intendit præiudicium generare.

[Glo.

† In manuscripta; decisio causarum.

1 Item clericos audire, & omnia, q̃ circa iudicium aguntur, expedire, visitare, corrigere, suspendere, interdicere, statuta facere inquirere tā de vita clericorum, q̃ de officijs & latis eccl'a secundum Ioā. And.

Inno. hic dicit hoc videri mirabile dictū q collatio sacramentorū sit de lege iurisdictionis: probat, tamen id c. interdicimus. 16. c. 1. q id spectat monachos. Ioan. And.

† In pluribus antiquis ita: q cum in sanctæ Mariæ de Orbitello, & quasdam alias ecclesias existentes, in tua, &c.

† Ecclesias.

† Quid hodie possint epi circa visitandos & corrigēdos monachos statuit concil. Trid. sessio. 21. de reformatio. cap. 8.

occasione literarum[a] nostrarũ, quas super correctioné clericorũ tibi trãsmisimus, i eas ĩterdicti, & in clericos earundẽ su spensionis sentẽtias promulgasti, quamquam abbas eiusdem monasterij eos corrigere [b] sit paratus: & inf. ¶ Mandamus quatenus si est ita, [c] prudẽter corrigẽs p teipsũ, [d] quæ minus prouide attẽtasti, prædictas sentẽtias sine difficultate relaxes [e].

¶ Idem.

¶ Ordinarius cui competit absoluere ab excommunicatione, potest alijs absolutionem demandare.

CAP. XX.

HIs † quibus ex officio [f] in certis casibus [g] competit illos absoluere, qui pro violenta manuũ iniectione, incidunt in canonem sententiæ pmulgatæ, licet alijs huiusmodi absolutionẽ committere, cum viderint expedire.

TITVLVS XXXII.

De officio iudicis.

¶ Honorius tertius archiepiscopo † sancti Leonardi, & abbati Salernitano.

¶ Ad officium iudicis etiam delegati spectat prouidere aduocatum parti, quę nõ potest habere, & poterit dare domesticum.

[Gl. seq. elicit tria argumenta.]

a Literarum.] argu. habes hic per generale mandatum potius concessum priori, speciali, scilicet priuilegio exemptionis non derogatur: quia de illo in genera li mentio non habetur, Item argu. quòd commune ius non tollit priuilegium. 1. Itẽ ecclesiæ sunt exemptæ à iurisdictione epi, & literæ super correctione clericorum secũdùm ius cõmune obtentæ non derogãt priuilegio exẽptionis. simile s. de rescrip. cum ordinem. Item ar. quod Papa per literas suas iuri aliorum præiudicare non intendit. s. de offic. delega. super eo. & s. de auct. & vsu pal. ex tuarum. simile habes s. eod. licet. & per has literas debebat procedere tanquam ordinarius, non tanquam delegatus. simile habes s. eo. tit. licet. Bernar.

b Corrigere sit paratus.] maximè: quoniam si ille non corrigeret illos, pter negligentiam abbatis vel prælati, non transfertur potestas corrigendi ad episcopum, cum non sit ordinarius illorum, nec in eos aliquã habet iurisdictionem. arg. s. de sup. negli. prela. sicut sed habet locũ istud, cum abbas subest episcopo: quia tunc si abbas negligens esset, tunc demum eps potest illos corrigere. supra eo. tit. quantò. & c. irrefragabili. & 9. q. 3. cum simus, & infra de conces. præben. nulla. & infra de app. c. 1.

c Si est ita.] per hanc clausulam, si est ita: huic cognitio non demandatur, quia de facto suo certus esse debebat. supra de rescrip. ab excommunicato.

[Glossa sequens allegat 4. concor. & vnum contrarium.]

d Per teipsum.] sic ergo debet aliquis emendare q perperam gessit, & palli. re quod fecit. sup. de auto. & vsu pal. nisi specialis. & s. de accusa. qualiter & qñ. & 25. q. 2. quod quis commisit. & idẽ dicit Imperator, nõ enim erubescimus corrigere q prius diximus, nec ab alijs corrigi expectare volumus, vt in Auth. de nup. in fi. 2. col. 1. colla. 4. Arg. contra infra de cle. coniu. c. diuersis fallacijs.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit. & primam approbat.]

e Relaxes.] & sic videtur quòd sententiæ latæ tenuerunt, sed contradicit litera superior vbi dicit, nullam habeas iurisdictionem ordinariam vel delegatam. & sic videtur quod sententia nulla fuerit, & sic debuit dicere denuncies non tenere. vt s. de offi. deleg. cum contingat vnde dicas, quod ista sententia absolutionis potius ad factum refertur. simile s. de test. dilecto. quia fortè illi abstinuerunt timore talis sententiæ: sed p p obseruationẽ talis sententiæ nullũ ius acquiritur episcopo. s. de testi. ipol. olim inter. Et expone, relaxes, idest, relaxatas esse ostendas. sic s. vt li. nõ cõte. accedens. 1. si ecclesiæ illæ ei non subsunt, sententia non tenet. s. de reli. do. cum dilectus. Vel posset dici quod ecclesiæ illæ non sunt exemptæ: tamen eps nõ habet primò loco correctionem, sed abbas, cui subsunt nullo medio, ad quem pertinet correctio principaliter illorum clericorum: nec eps potest ei auferre iurisdictionem illam, nisi cum abbas fuerit negligens. ar. sup. eod. irretragabili. & c. quantò. prout not. s. c. pastoralis. et sm hoc ponitur proprie hoc verbũ, relaxes: quia non debuit eps illos corrigere, q diu abbas illos corrigere sit paratus: & ideo dicit, minus prudẽter tentasti: sed potius de facto relaxantur, vt dictum est.

HIs quibus.] CASVS. Dicitur in Decre. ista, q illi qui ex officio suo in certis casibus possũt absoluere illos, qui pp violentam iniectionem manuũ in clericos incidunt in sententiam excommunicationis, absolutionem huiusmodi pñt alijs cõmittere cũ viderint expedire. No. qd beneficiũ absolutionis potest delegari. Ber.

f Ex officio.] scilicet ordinario.

[Gl. seq. quinq; ponit exempla, & ad se cundum exemplum signat contrarium & soluit.]

g Casib.] primò ex officio legationis. s. de off. leg. quod trãslationẽ. & c. excõicatis. & c. nemini. Itẽ si cui cõmittat hoc ex priuilegio: vt archidiacono Bon. q ex priuilegio absoluit excõicatos in studio Bon. commorãtes, vel delinquentes ibidẽ. Sed contra hoc est manifestũ ar. quòd cõmittere nõ possit. s. de off. dele. c. vlt. §. ult. cũ ei nõ cõpetat hoc ex officio, sed ex priuilegio & sic certũ ministeriũ sibi cõmittit in hac parte, & huic forte sldũ est quod põt, quia nõ dr illud certũ ministeriũ cũ illud sibi competat ratione dignitatis cui cõcessũ fuit priuilegium perpetuũ. Item episcopi in certis casib. possunt tales absoluere. s. de sen. excõ. mulieris. & c. de monialibus. & c. quod de his. & c. vlt. Item abbas absoluit tales. s. de sen. excõ. cum illorum. Item in articulo mortis possunt episcopi & sacerdotes tales absoluere. 17. q. 4. si qs suadẽte. & s. de sepul. c. vlt. Et in omnibus istis casibus personæ superius nominatæ cum viderint expedire, possunt super his iure ordinario committere vices suas auctoritate huius canonis. Item intelligo in omnibus alijs excommunicationibus, quòd illi qui ordinario iure vel delegato à principe, possunt absoluere, possunt committere uices suas cum viderint expedire, dummodo delegatus habeat iurisdictionem, & sic non contradicit. s. de offi. dele. c. vl. in fine. Bernardus.

DE OFFICIO IVDICIS.

Supra visum est de officio singularum dignitatum, & singulorum iudicum, nunc congruo ordine subijcit inde terminatè de quodam officio, quod est ordinario & delegato commune. Abbas.

De hac materia habetur 3. q. 6. c. infames. §. si vero in vno.

Ex lite.

a Concor. l. si stulũ. §. si. cũ gl. si. ff. de ser. ru. pdio. cũ not. & in l. parietẽ. eo. tit.

† Conciliũ Trid. ses. 14. c. 7. de casuũ reseruatiõe & sessio. 24. de refor. c. 6.

† Dic vt ibi & s. de elec. nostri. & 55. distin. pęnitentes. Ioan. And.

† In duobus vetustissimis codicibus ita: archiepo Salernitan. & abbati sancti Leonardi. in cæteris ita: archiepo & sancti Leonardi abbati Salernitano. in στο p salernitano, legat, Salustano.

EX literis.] Commun is diuisio, secunda ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem, & conuentum monasterij Caneñ. ex vna parte, & conuentũ Fossæ Nouæ ex altera, sup quibusdam possessionibus quæstio vertebat corã archiepõ & abbate sancti Leonardi Salernitaneñ. corã quibus pposuit pcurator monasterij Fossæ Nouæ, q̃ habere nõ poterat aduocatũ: Vñ sup hoc eorũ officiũ iplorauit. Archieps dedit eidẽ R. clericũ suũ, ut in cã illa suũ patrociniũ exhiberet. sed q̃dã monachus Caneñ. excipiendo pposuit, hoc esse factũ i piudiciũ sui monasterij, eò q̃ dictus R. ei' cleric' & domesticus existebat: iudices dubitãtes qđ iuris esset, significauerunt hoc dño Papæ, & ipse mãdat eisdẽ, quatenus non obstante hmõi exceptione i negotio pcedãt eo dẽ, puia rõne. Not. qđ familiaris epi pòt esse aduocatus in cã corã eo. Itẽ no. q̃ aduocatus daĩ officio iudicis.

CAP. I.

EX literis vestris accepimus, quòd cũ causã, quæ inter abbátem, & cõuentum Fossæ Nouæ ex parte vna, & abbatẽ, & cõuentum monasterij [a] Caneñ. † ex altera, super quibusdam possessionibus monasterij sancti Petri đ Almaphia † vertebatur: & infra. Quia pars prędicti monasterij proposuit, quod habere nõ poterat aduocatum, vestrum super hoc implorando [b] officium: † tu frater archiepiscope eidem de magistro R. clerico, tuo, ad exhibendum in causa ipsa patrociniũ pūidisti. Verùm frater Stephanus Caneñ. monachus proposuit, in præiudiciũ eiusdem monasterij factũ esse, eo quòd dictus R. clericus domesticus tuus erat: & infra.

¶ Mandamus, quatenus hoc non [c] obstante, in negotio ipso (ratione † præuia) procedatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Cum imploratur officiũ nobile sit litis contestatio secus in mercenario.*

CAP. II.

IVdicis [d] officium vbicunque † pro actione proponitur: [e] veluti cum restitutio i integrũ principaliter postulatur litis contestationẽ expo‑

[Margin: † Cauensis Sauẽ. — † Almaphia Almafia. Amalfia. — † Adde quid iporret hęc clausula per Bar. in l. Titiæ amicæ, q̃ est singu. ff. de aur. & argen. lega. — † Parenthesi inclusa desunt in multis manuscriptis. — † Idest, vbi actio deficit]

a Monasterij.] scilicet, Fossæ Nouæ.

b Implorando.] & sic patet quod officium iudicis ptinet prouidere partib. de aduocatis, si alii is hñe nõ possint, ff. de off. procon. l. nec quicquã. §. aduocatos. & ff. de postu. l. 1. §. ait prætor. dẽt ẽt attendere iudex vt æqua distributio aduocatorũ fiat. 1 C. de postu. puidendũ. & 3. q. 6. c. infames, ver. si verò in vno. hoc olim obtinuit, qñ salaria de publico dabantur: hodie verò quilibet dẽt sibi prouidere, s̃m q̃ meli' pòt. C. de iud. properandum. §. illo proculdubio, paup. rib. tñ, & hmõi personis debilib. q. sibi prouidere non pñt, dẽt prætor de aduocatis consulere & prouidere. ff. de postu. l. 1. §. ait prætor.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c Obstante.] ex hoc patet quod hæc exceptio nõ est admittẽda: hẽo te suspectũ, quia aduocatus alteri' partis est clericus tuus vel commensalis, vel familiaris ar. j. de app. ex insinuatione. Sed nõ est contra: quia ibi non dr, propter hoc iudex recusari põt, vt suspect' quod aduocatus sit commensalis iudicis, sed dr, quod iudex videbatur fouere latenter partem sui clerici commensalis, qui erat aduocatus, vnde ex co sumitur argum. contrarium.

[Margin: 1 Et q̃ aliquis fit ordo postulantium, ne si honori postulantiũ locus det mediocres desideria sua nõ proferãt. ff. de offi. procon. nec quicquam. §. obseruare. Ioã. And.]

IVdicis officium.] Breue est, & per alia verba põt sic summari. In officio iud. q̃ principalr loco actionis proponitur, fit litis contestatio: secus si non principaliter. h. d. Primò ponit vnum dictum cum exemplo. Secundò aliud: ibi, aliàs. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia vel minor læsa est in aliquo c̃tu, in quo forma iuris seruata nõ fuit, vel in aliqua sñia, à qua non fuit appellatum, & ita destituti sunt iure communi: recurrerunt ad officium iudicis per beneficium restitutionis, petijt ecclesia vel minor principaliter restitui contra ipsum contractum, vel contra sententiam: quæritur vtrum in casu isto debeat litis contestatio fieri? Dicit Papa q̃ vbicunq; officium iudicis loco actionis proponitur, puta cum petitur restitutio in integrum principaliter litis contestatio dẽt fieri. Si verò incidenter, siue ante ingressum litis, siue post igressum causæ huiusmodi officium postuletur, potest ad hoc habere recursum sine litis contestatione. Not. q̃ cũ restitutio principaliter postulaĩ, ordo iuris seruari debet sicut ĩ quolibet alio iudicio ordinario, nisi certa actio uel cã proponatur.

[Gl. seq. ponit q̃dam exẽpla, quibus imploratur iudicis officium.]

d Iudicis officiũ.] indicis officiũ latissime patet. 2 ff. de iur. om. iu. l. 1. Quędam ergo sunt in q̃bus officiũ iudicis implorat, põt enim iudex supplere đ iure, quę aduocatis desũt, vt C. vt q̃ desũt aduo. iudex. sup. l. vnica. đ hoc dixi s̃. de post. bonæ. Item iterrogare dẽt quoties æquitas mouet iudicem. ff. de interrog. act. vbicunque. & 30. q. 5. iudicantem. etiam postquam est in causa conclusum. j. de fide instrum. Io. item locum hẽt officium iudicis in omnibus quæ contingunt post lit. cõt. circa rem petitam, vt in fructib. perceptis post lit. cont. siue damnum detur in causa. ea enim quæ post lit. cont. accidunt, valde pertinẽt ad officium iudicis. ff. de rei ven. non solum. & litem. §. 1. C. de rei ven. certum. & ff. de ædil. edic. ædiles. §. itẽ sciendum omnia talia quæ contingunt post li. cont. petuntur officio iudicis & non iure actionis. Illa quæ contingunt ante lit. cont. specialiter dẽnt peti in libello: & nisi fuerint petita, iudex de illis non pronunciabit, vt in prædict. §. item sciendum. Idem de dolo, culpa, & negligẽtia post litem contestatam admissam. ff. de rei ven. quia petitorio. §. 1. in multis alijs locum habet iudicis officium: sed hoc officium competit maiori & minori. & multa possent poni exempla in his & alijs incidẽtib. ante, lit. conte. & post, & in quibus proceditur sine lit. cont. vt s̃. c. praxi.

[Margin: 2 Vnde dicebat Vin. tñ valere iudicis officium in bonæ fidei cõtractib. q̃ tũ stipulationẽ in contractib. stricti iuris. ff. depo. l. Lucius. & vbi deficit lex contractus, iudex facit quod ex bono & æquo sibi vr. Inst. de loca. §. pe. Io. And.]

[Gl. seq. primo literam exponit, & rõnem reddit. Secundò signat contrariũ, ponit opi. & soluit, solutioni obijcit, obiectioni, & cõtrario rñdet, demũ ar. signat contrarium, remittit, & sol. Pi. reci. per tres quęst. an etiam delegato competat, & an detur maiori, & an sit personalis vel realis actio.]

e Pro actione proponitur.] hoc iõ dicit, quia iudicis officium nemini datur, nisi tunc demum cũ alia actio non superest, nam si communi auxilio quis munitus est, non debet ei tribui extra ordinariũ. ff. đ mino. in causę in prin. 3 & loco actionis habere. & q̃ quasi ordinarium est iudicium, cum principaliter postulaĩ, sicut in alijs iudicijs debet lis contestari. ff. de mino. Papinianus. §. vlt. & istud officium iudicis non perpetuatur per lit. contest. vt ibi dicitur immo infra certum tempus debet terminari, puta si ecclesia esset læsa in

[Margin: 3 Hęc l. intelligitur de extraordinario, q̃ cõpetit ecclę per bñficiũ restitutiõnis vel minoris: al. multis casibus datur iudicis offĩn, vbi cõpetit actio, secundũ Guil. in Spe. e. ti. §. j. ver. sed opponitur. Io. And.]

... in aliquo contractu celebrato solemniter, tunc debet petere directè restitutionem contra illum contractū. Idem est de minori si directè petit restitui. Sed contra videtur quod possit expediri causa restitutionis lit. non conte. Dicit enim lex, quod causa cognita & præsentibus aduersarijs vel si per cõtumaciã desunt, causæ in integrum rest. ppédédæ sunt. ff. de min. in causæ. §. cã cognita. Et sic vr quod si altera pars sit cõtumax, quod possit cã expediri. Quid ergo fiet si est contumax. Istud de facto vidi, & vario modo dicebãt sapiẽtes. Quidam dicebãt quod danda est restitutio alij, quod non satis videt expediri per hãc decret. Dicas ergo quod altera parte absente per contumaciam, lit. non cont. non est facienda restitutio, nec sententia super hoc proferenda est, sed dẽt actor in possessionem mitti cã rei seruandę. de illa re, super qua petit restitutio. simile. ʒ. de offic. dele. consultationib. Si verò lis esset cõtestata, tũc daretur restitutio læsione probata. Sed per auth. vr quod altera parte absente possit restitutio indulgeri citra litis cõtestationem in auth. vt spon. lar. §. hoc aũt. coll. 9. & C. vt hæres ab hęred. se abstineat. l. j. & auth. & ibi posita intelligitur in casu suo spãli cũ, scilicet minor vult abstinere se ab hæreditate: & tunc vocandi sunt creditores, quorum interest præsentes esse, cũ minor se abstineãt, vt videant bona hæreditaria mobilia & immobilia, vbi dẽnt custodiri: & si intra tres menses non venerint, licitum est minori absq; periculo abstinere auctoritate iudicis coram quo illa petit restitutio: & est rõ quare procedatur in casu illo lit. non cont. quia minor non petit restitui ꝯ aliquem, sed contra factum suum: vt ei liceat abstinere ab hæreditate, quam adiuit: quia aliter sibi cõsuli non põt, nisi se abstineat; & si creditores essent præsentes, non fieret contestatio cum eis, quia contra eos nõ petit restitutio. Sed cum petit contra aliquem, & ipse est cõtumax, lite nõ cont. procedit per missionẽ in possessionem, vt dixit, & lex illa, in causæ. §. cã, intelligit lite cõtestata, cum minor petit restitui ꝯ factum suum, & non ꝯ aliquem. Et quod sic intelligat, satis vr per legem quæ dicit quod litis contestatio in huiusmodi restitutionib. est faciẽda per quã et litis contestationẽ non perpetuat iudicis officium. ff. de min. Papinianus. §. vl. Item est hic ar. quod actio sm canones sit ꝓponẽda. ar. contra. ʒ. de iud. dilecti. vbi de hoc: vñ expone ꝓ actione, i. loco iuris cõis: & quia ei qui nullo iure cõi iuuat, dat restitutio in integrum ꝑ officium iudicis, & hoc officium quod loco actionis proponit, competit ordinario principaliter & incidenter, sed incidenter delegato principaliter si hoc ei principaliter cõmittatur. ar. ʒ. de in integ. rest. c. pe. vbi de hoc. Et idẽ intelligit cum maior restituitur principaliter, qñ alia actio nõ suppetit, v. g. aliquis absens fuit cã reipublicæ, præscriptũ est cõtra ipsum ꝓꝑ eius absentiam dẽt restitui officio iudicis. C. ex quib. cau. ma. in inte. re. l. j. & 2. ff. co. ti. per totum. & officium istud datur fauore rei siue personæ, & non ꝑ ipsam rem: vnde potest computari inter personales actiones, & non inter reales, cum imploratur à minore vel ecclesia, & etiam cum postulatur à maiore.

[Glossa sequens primò exemplificat. Secundò argum. super exceptione, &c. signat contrarium, & ibi remittit. Item signat aliud contrarium, & ibi remittit.]

† id est vel post litẽ cõtestatam, vel postquã est in causa conclusum.

† Lib. 12. epist. 15.

Minor si se ab hæreditate abstinet, vocãdi sunt creditores.

1 Prima loquit in illo qui erat in legatiõe, secunda in illo qui de ꝑfidis mandato retinebatur sub custodia militari. Io. An.

scit: aliàs ante[a] & post ingressum† causæ, potest ad hoc fine litis cõtestatione haberi recursus.

TITVLVS XXXIII.

De maioritate & obedien.

¶ Grego. † Augustino Anglorum episcopo.

¶ *Prius ordinatus cæteris paribus prior & maior habendus est.*

CAP. I.

Vm † certũ & inf. ¶ Sit honoris ista distinctio, vt ipse prior & maior [b] habeatur, qui prius communitatis† consilio, & concordi fuerit [c] actione [d] ordinatus †

a Aliàs ante.] i. si petatur restitutio non principaliter, sed incidenter, qñq; post lit. cont. super principali qõne, puta apertis attestationibus aut et postquam sit in cã conclusum, allegat pars altera, ecclesia, vel minor, quod omisit necessariam probationem: vñ petit se admitti ad probationẽ omissã officio iudicis. ʒ. de in integ. restit. auditis, & hoc fieri põt citra litis ꝯte. & ante ingressum litis, vt si omisit aliquam exceptionem, quam non proposuit itra tps sibi statutũ. ʒ. de exc. pastoralis. aut si omisit sup exceptione ipsa probãda probationẽ necessariam. Item officio iudicis admittit, qa interest eius litib. & sũptib. nõ vexari. ff. de mino. minor. xxv. annis, & si omisit allegationẽ. ff. de mino. minor xxv. annis. Itẽ est ar. hic quod super exceptionib. quæ ꝓponũtur ante ingressum litis, vel et lite cõt. nõ sit necessaria litis cont. 2 ar. contra ʒ. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. ver. de hoc ʒ. de app. interposita. §. fi. in quibus proceditur iure ordinario. & hoc officium competit et maiori ante lit. cont. & post. Item arg. contra ʒ. de app. significante. vbi soluitur.

ADDITIO. Et expone ante, i. antequam sit in cã conclusum: vel expone ante litis contest. exhibito tamen libello post.

DE MAIORITATE ET OBEDIEN.

Quia ministrorum & iudicum de quib. ʒ. visum est, alij sunt maiores, alij minores, nec aliter posset ecclesia seu status vlis consistere (de quo vide pulchrum tex. in c. ad hæc. 89. dist.) ideo competenti ordine hic sumitur de ipsorum maioritate, & obedientia impendendo.

De hac materia tractat 21. & 22. & 93. 96. & 99. dist. per totũ. 33. q. 5. q. sitit. §. finis, vsq; ad fi. q. 8. q. 4. & 9. q. 3. c. epo. §. sola. vsque ad finem. qõ. 11. q. 3. & fi. vt dictum est ad §. cum ergo. & c. si aũt nobis. & trib. c. seq. 22. q. 3. & 2. q. 7. admonendi. 23. q. 4. duo. 22. q. vlt. de forma 81. dist. c. vlt. 23. dist. quamquam. de conse. dist. 5. in omnibus. 74. dist. episcoporum.

C Vm certum.] Breue est. Vel per alia verba põt sic summari. In honorib. reuerentialib. impendendis ponderatur cæteris parib. maioritas ex prioritate ordinationis. Abb.

CASVS. Qui prius ordinarius, est maior, & prior his qui posterius sũt ordinati, dẽt haberi. No. quod qui prior est tempore, potior, est iure.

b Maior.] nisi posterior ordinatus fuerit à maiore. ʒ. e. ꝑ tuas. & ff. de albo scrib. l. 1. & vlt. & 93. dist. c. vlt.

[Gl. seq. ponit Brocar. de priori tempore inducens 7. iura pro, & 7. contra, & soluit.

c Fuerit.] arg. qui prior est tpe potior ꝫ est iure. 75. dist. c. vlt. 7. q. 1. factus est. 27. q. 4. duob. 17. di. c. cõcilia. §. hinc et. & c. vlt. & C. qui potio. in pig. habean. diuersis & l. si in fundũ. arg. ꝯ 74. dist. epõrũ. & ff. qui potio. in pig. hab. interdum. & ff. si cet. pe. creditor. arg. ꝯ inf. de iure pa. illud, ff. de relig. & sump. fu. l. pe. 8. q. 1. licet. ff. qui & à quib. ma. liberi non fi. si quis hñs. q̃ et facit pro contraria parte. Sol. 1. rñ. est vera, contraria sunt spãli, casualia, vt patet per singula contraria.

[Gl. seq. dupliciter exponit literam.

d Actione.] i. tractatu. sic 16. q. 7. in noua actione. id

† Cap. 1. ... ti. in j. cõpi. & post con... cil. Latera... nẽ. sub Ale... iij. par. 44. c. 1.

† al. itatum vnitas.

† Vide l. ... notes. ff. de decurio.

2 Facit ad hoc l. post. & ibi bald. C. de pactis.

3 De hoc ... te Cassan... in catal. gl... mun. pa... conlid. 9...

idest, tractatu nono die habito & 16. q. 3. prima actione, Vel dic de concordi actione, idest, concordi consensu. Vel saltem maioris. 65. dist. c. 12. & 13.

SI quis venerit.] Primò dictum. Secundò corroborat per vnam auctoritatem: ibi, In lib. Reg. Tertiò per aliam: ibi, Et in concil. Abb. Sicul.

CASVS. Dr in hoc capitulo, quòd si qs fecerit contra decretum sui episcopi, excõicandus est. No. episcopi possunt facere decretum.

[Gl. seq. arguit & excipit.]

a Decretum.] institutum. s. & sic habes quòd episcopus põt facere decretu. nisi me cõstitutionem in sua diœcesi. de consec. dist. 3. c. 1. episcopi enim possunt cõdere canones episcopales, quia quilibet populus & quælibet ecclesia sibi põt constituere aliquod ius dist. 1. ius ciuile. & 8. dist. quæ contra. & 11. dist. catholica: & 12. dist. illa. sed in maioribus negotijs nõ possunt aliquid statuere.

b Abijciat.] 11. q. 3. si autem vobis. & c. sequenti.

¶ Idem.

¶ *Veniens contra decretum vel constitutionem episcopi debet excommunicari.*

CAP. II.

SI † quis venerit contra decretum [a] episcopi, ab ecclesia abijciatur. [b] ¶ In libro Regum legitur: Qui non obedierit principi [c] morte [d] moriatur. Et in concilio Agathen. quod anathematizetur.

¶ Leo Papa. †

¶ *Clericus administratione carens non tenetur ad iuramentum obedientiæ, vel ad faciendã scripturã super ea.*

CAP. III.

LEgebatur † in literis tuis, quod frater Atticus chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat, in qua signũ prodebatur iniuriæ: [e] Non. n. necessarium fuerat, vt † obligaretur scripto, qui obedientiam suam, ipso iam voluntarie aduẽtus [f] officio comprobabat.

¶ Clemens Papa tertius.

¶ *Ab omnibus de diœcesi obediendum est episcopo.*

CAP. IIII.

OMnes † principes [g] † terræ & cæteros homines, epis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

¶ Innocentius iij. capitulo Herbipolen.

¶ *Nõ obediens canonicis institutis, incurrit inobedientiæ notam, idest, infamiam.*

CAP. V.

Illud † Dominus in beato Petro: & infra.

¶ Cum spiritualia sine tẽ

[Glo. seq. quærit & soluit.]

c Principi.] idest Papæ. de consec. di. 1. corporaliter. sicut ecõuerso imperator vocat põtifex. 10. di. de capitulis. Sed nũq. laici debẽt obedire Papæ? potest dici quod sic, quo ad spiritualia. j. e. omnes principes. & j. de iudic. nouit. Sic e conuerso principi sæculari, idest, imperatori omnes subditi obediant, & clerici qui ab eo recipiunt temporalia. j. e. solitæ.

[Gl. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

d Morte.] sed nunquid ecclesia punit taliter? Nõ: sed ostẽdit quod iudex sæcularis facere debeat. Vel morte, l. æterna quia perit in p. p. delictũ contumaciæ, nisi pœnituerit. Vel dic qui non obedierit iusto præcepto. 11. q. 3. si dñs. Si est iniustum, & hoc est manifestum, non obediat, vt ibi, & c. Iulianus. Si dubium esset præceptum principis propter bonũ obedientiæ, quod tibi præcipit, facias. 23. q. 1. quid culpatur. in fine.

LEgebatur.) potest textus iste intelligi dupliciter. Primò quod iste frater Atticus scripturã de obediẽtia præstanda episcopo nomine proprio scripsit. Secundò potest intelligi quod scripsit nomine alterius. Et non est vis quis intellectus teneatur, sensus enim literæ, quod clericus non habens curam animarum, non tenetur promittere episcopo obedientiam per scripturæ confectionem, nel per iuramenti præstationem, sed satis est verbo obedientiam promittere, & hoc intendit litera iuncta gl. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in prælatum alicuius ecclesiæ & confirmatus: q. dã frater Atticus noie, qui absẽs erat, hoc audiẽs statim venit, & voluit ei facere obedientiam, sed prælatus volebat quod ipse per scripturã obligaretur ad obedientiam pstandã & seruandam: & sic scripsit & spopondit frater Atticus: prælatus ipse significauit hoc domino Papæ qualiter frater Atticus scripserat, & rescribit ei Papa dicens quod in litteris illis signum prodebatur iniuriæ, quia non fuit necessarium vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam spontè exhibuit. Not. quòd non est necessarium vt aliquis se obliget scripto qui obedientiam voluntarius impendit.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

e Iniuriæ.] simile j. de simo. ex diligẽti & j. de te. tu. indignũ. sufficiebat enim manuale facere obedientiã. j. e. his q. ac. cõtra. 22. dist. quanquã. & j. de iureiur. nullus episcopus. Et pro & contra. solu. qui dicunt contraria, intelligitur de illis quibus animarum cura committitur. Quod hic dicit & in similibus, debet intelligi de clericis inferioribus, qui non sunt cõpellendi ad iuramentũ vel scripturam faciendam, sed solum sufficit si obedientiam simpliciter repromittant suis prelatis, vt dicit in fi. & decre. prædicta, null[9] episcopus.

[Gl. seq. arguit cõtra superflua alle. 4. iura.]

f Aduentus officio.] simile de pœn. dist. 1. quem pœnitet. vbi dicitur quod mũdati sunt leprosi, dum irent coram sacerdotibus se ostendere. Et est hic argu. pro superfluis resecandis. j. de exces. prælat. cum ad quorundam. 10. q. 3. quia cognouimus. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius, ff. vt lega. seu fideicom. hæc stipulatio.

OMnes principes.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod beatus Petrus præcipit, quòd omnes pricipes terræ & omnes homines obedirent episcopis. No. quòd sacerdotium maius est imperio, s. in spiritualibus.

[Gl. seq. de duobus mixtim quærit, & soluit.]

g Omnes principes.] ergo principes subsunt episcopis: quod verũ est, vt hic, & j. eo. solitæ. & 96. distinct. duo sunt. Quid si rex hẽt multos episcopos in regno suo, coram quo tractabit spũales causas suas, vel cui dabit decimas? Causas spirituales tractabit coram illo episcopo in cuius territorio habet larem principalem, C. vbi sena. vel clarissi. l. 2. decimas prædiales dabit illi episcopo, in cuius territorio sita sunt prædia, & de parochijs significauit, alias decimas dabit vbi audit diuinum officium, proportionabiliter diuidendo si audit in pluribus. ff. ad municip. l. assumptio. argu. contra. j. de testa. relatum. in fi. Bernard.

ILlud dominus.] CASVS. Episcopus Hildesimen. vocatus ad aliam sedem episcopalem, propria auctoritate se transtulit: Et redargutus, dicebat quòd fecerat, pro commodo illius ecclesiæ: quia nisi forte transisset, ecclesia illa fuisset passa damnum graue in temporalibus; Papa vero illum hic redarguit, quia propter commodum temporale, non debuit venire contra canones disponentes, quod citra licentiam Papæ non debet episcopus episcopatum suum dimittere, vt c. 2. de trãslat. prælato. forte iste episcopus pro suo commodo pprio se transtulit. Abbas. Nota quòd spiritualia sunt temporalibus digniora. Item obedientia præfertur omnibus.

a Dignio.

Marginal notes (left): Ca. 1. & 4. ... in 3. cõ ... Burchar. lib. 15. capi ... Iuo par. 16. c. 24. 1. Reg. 13. Deut. 17. — Cõcor. c. ... de const. lib. 6. — Epist. 81. Anastasio ... po Thessa. ... — Cap. 2. eo. ... in 1. cõp. — Sicul. — Si qs episcopi ipsam ... lege ..., rectius ... forsan interpretabitur.

Marginal notes (right): † quod — † In vetustiorib. ita. Clemẽs Papa. — † Burchard. li. 1. c. 1. 124. Iuo par. 5. c. 234. & c. 5. c. ti. in 1. cõpi. — † al. ita: Ois pricipes terræ. — 1. Petr. 2. — † Ca. 1. e. tit. in 3. compi.

a Digniora.] quò ad quid: quoniam spiritualia sine temporalibus non proficiunt, sicut nec anima sine corpore. 1.q.3. quis obiecerit.
b Victima.] 81. dist. si qui sunt presbyteri. 31. dist. ea. præter hoc, §. verum. & 8.q. sciendum.

† In ie l. in . oratione. & ibi Bar. C. de sacro. eccl.

c Auscultare.] idest, attendere & audire mandatum cũ effectu.
d Commodo.] occasione siue prætextu pietatis non est facienda impietas, vt 1.q.1. non est putanda. 14.q.5. fortè. argu. & 30.q.1. nos. fi. 1

poralibus digniora: a † & obedientia melior sit quã victima: b & auscultare c magis quàm adipem arietũ offerre: non debuerat Hildesemẽsis episcopus, pro temporali commodo, d inobedientiæ notam incurrere, & Apostolicis iussionibus contraire.

1 Cõcor. l. actione. §. Labeo. i gl. in verb. eo. tpe. ff. pro socio. & l. j. cũ gl. & ibi Bartolo. ff. sol. matri.

SOlitæ benignitatis. Primò ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem qua mouebatur. Secundò ibi, Verum, exponit illam. Tertiò ibi, Potissime ad declarãdam prærogatiuam sacerdotij inducit auctoritatem Hieremiæ. Quartò ibi, Præterea. auctoritatẽ Gẽ. Quintò ibi, Hæc autem. cõcludit ꝙ Imperatorẽ. Sextò ibi, Nos autem. se excusat ꝙ non increpauit dicens, quòd increpare poterat: & hæc auctoritatibus cõprobat. Septimò: ibi, Verum. relinquit imperatorem suo iudicio. Abb. Siculus.

† In manuscriptis ita: illustri Cõstantinopolitañ. &c.

¶ Idem illustrissimo † Constantinopol. Imperatori.

¶ Imperium non præest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus non debet subesse principibus, sed præesse. hoc dicit, & est multum allegabile.

CAP. VI.

SOlitæ † benignitatis affectu, & infra.

¶ Mirata est imperialis sublimitas, quod te nisi † fuimus in nostris literis increpare: Huic autẽ tuæ admirationi non causam, sed occasionem præbuit, quod legisti beatum Petrum Apostolorum principem sic scripsisse; Subditi f estote omni humanæ creaturę propter Deũ, siue regi, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictã malefactorum, laudem verò bonorum: & infra.

¶ Verum g si personam h loquentis, & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses scribẽtis, non expressisses taliter intellectum. Scribebat. n. Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat; nam si per hoc quod dixit; † Subditi estote, sacerdotib. voluit imponere iugũ subiectionis: & eis prælationis auctoritatẽ afferre, † quibus eos subiectos esse monebat: sequeretur ex hoc, quod etiam seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur; omni humanæ creaturæ: † Quod autem sequitur: regi tanquam præcellenti: non negamus quin præcellat Imperator, in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt i † temporalia, sed

¶ Cap. 1. & eo. tit. in 3. compil.

† Al. visi.

a Hic casus in antiquis codicib. est, sed textum melius intelliges, si integram legeris epistolã in operib. Innocentij iij. ꝙ ex hac casus positione,

CASVS. Imperator a Cõstantinopolitanus faciebat patriarcham Constãtinopoli. iuxta pedes suos i parte sinistra sedere: Papa hoc intelligens scripsit ei, ꝙ non decebat eum taliter se habere erga suum patriarcham, cum alij reges & principes suis prælatis (vt debent) reuerenter assurgant, & eis iuxta sedem venerabilem assignent: Imperator rescripsit ei dicẽs quod multum mirabatur quod cum super hoc nisus fuerat increpare, dicẽs quòd sacerdotium subesse imperio, auctoritate Petri dicentis. Subditi estote omni humanæ creaturę propter Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem verò bonorum. Rescribit autem Papa ipsi, respondendo auctoritati Petri, illam exponens, quòd si psonam loquentis, & illorum ad quos loquebatur, diligenter considerasset, non expressisset taliter intellectum illius auctoritatis. scribebat enim subditis suis, quos ad humilitatem inducebat: nec per hoc voluit subesse sacerdotium, quia secundùm intellectum illius sequeretur, quòd quilibet & seruus imperiũ in sacerdotes accepisset, ex eo quod ibi dicitur, omni humanæ creaturæ: sed non negat quin imperator præsit suis, & illis qui ab eo temporalia receperunt. Tandem exposita præmissa auctoritate Petri, ostendit exemplo Christi sacerdotiũ præminere regibus dicto Hieremiæ. Ecce constitui te super gentes & regna, &c. & per auctoritatem Genesis: Fecit Deus duo magna luminaria, &c. Dicit. n. quòd si ista bene considerasset, nõ fecisset taliter patriarchã suum sedere ad pedes suos: & licet non increpasset eũ, poterat tamen rõnabiliter increpare. cum ipse super omnes acceperit potestatẽ in persona Petri cui dictum fuit à Dño. Quecunq; ligaueris super. &c. In fine dicit quòd imperialis celsitudo discernat, vtrũ ad bonum & vtile inuitauerit imperatoriam excellentiã, cũ ipse solummodo ad vtilitatẽ ecclesię, & terræ Hierosolymitanæ subsidiũ ipsum duxerit inuitandũ. Bernar. Nota quòd persona loquens cõsideranda est, & eorum ad quos aliqs loquit. vim. n. locutionis dẽt quis considerare. Itẽ, Imperator præexcellit illis qui ab eo temporalia recipiunt: sed in spiritualibus pontifex antecellit ipsũ. Item Imperator & alij omnes laici inferiores in clericos non habẽt potestatem. quia non sunt eius iurisdictioni cõmissi. Abbas.

2. Pet. 2.

† Dixit.

† In quadam repressis, iniecte legũ. & male ut et ir. . . . contra

e Nisi fuimus in nostris literis increpare.] sed hoc nõ fecit animo increpandi: sed aio admonendi ex affectu dilectionis. 5.q.5. non ois. & c. nõ oculat. & C. de sent. & interlo. omn. iud. ex stipulatione. simile 23. quæst. 5. non putes.

† recipiunt

f Subditi.] ꝭ. de censi. omnis anima. & 11.q.1. quam magnum.
g Verum.] hic Papa respondet auctoritati Petri inductæ ab imperatore.
h Si personam.] consideranda est persona loquentis, & cui quis loquit. 26. deinde opponitur. & ꝭ. de cõsan. & affin. de infidelibus. & aliquid probatur ratione personarum colloquentium, arg. 1.q.7. didici.

[Gl. seq. quærit, arguit, soluit, contra solutionem opponit. In additione dat veram solutionem.]

i Suscipiunt.] nũquid ergo appellabitur ab episcopo ad Imperatorem? Videtur quod sic, ꝭ. de fo. competẽ. verum. tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex. ar. ꝭ. de app. si duobus. Dico quod sic, nisi consuetudo sit contraria. arg. ad hoc 17. dist. si episcopus. Videtur tamen quod illa temporalia penitus essent à iurisdictione Imperatoris separata. 10.q.1. nouerint. 3 Dicas quòd appellandũ ẽ ad archiepiscopũ, nisi de cõsuetudine, vel priuilegio, vel alio iure ad alium sit appellandum. ꝭ. de appella. Romana. §. debet. [lib. 6. 4]

3 Et ꝭ de par. . . li. 6. . .

4 De hoc . . . del pac. Io. And.

a In spi-

pontifex in spiritualibus [a] antecellit: quæ tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur [b] † corpori: licet non simpliciter dictum fuerit, subditi estote, sed additum fuerit, propter Deum: [c] nec pure sit subscriptum, regi præcellenti, sed interpositum forsitan fuit, † non sine causa, tanquam. [d] Quod autem sequitur; ad vindictam malefactorũ, laudem verò bonorum: intelligendum non est, quod Rex vel Imperator, super bonos & malos gladii acceperit potestatem, sed in eos solummodo, qui vtentes gladio, eius sunt iurisdictioni commissi: & infra.

¶ Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, qđ dictum est, non à quolibet, sed à Deo; non regi, sed sacerdoti, non † de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendẽti, de sacerdotibus videlicet, qui erãt in Anathot; Ecce constitui te [e] super gentes & regna, vt euellas, [f] & dissipes; ædifices, & plantes, [g] & infra.

¶ Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cęli, luminare maius [h] vt præesset diei, & luminare minus vt præesset nocti, vtrumq; magnum; sed alterum maius Ad firmamẽtum igitur cęli, hoc est vniuersalis ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, idest, duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis authoritas, & regalis potestas. Sed illa, q̃ præest diebus, i. spiritualibus, maior est: quæ verò carnalibus, minor, vt quanta est inter Solem & Lunam, [i] tanta inter põtifices & reges differentia cognoscatur.

¶ Hæc autem si prudenter attenderet Imperatoria celsitudo, non † faceret aut permitteret Constantinopolitanũ patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum ecclesiæ, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cum alij reges & principes, archiepiscopis & episcopis suis (sicut debent) reuerenter assurgant, [k] & eis iuxtà se venerabilem [l] sedem assignent: & infra. Nos autem etsi non increpando scripserimus potuissemus tamen rationabiliter increpare; & infra.

¶ Nobis autem in beato Petro sunt oues Christi commissæ, dicente Domino, Pasce oues meas, non distinguens [m] † inter has oues & alias, vt alienum à suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius, magistros nõ recognosceret & pastores; vt illud tanquã notissimum † omittamus. [n] quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius, Quodcunque [o] ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis, &c. nihil excipiens qui dixit, quodcunque, & infra.

¶ Vtrum † autem Imperatoriam excellẽtiam ad bonum & vtile, per litteras nostras duxerimus inuitãdam, vtrum tibi iusta suggesserimus & honesta, tua solicitudo discernat, cum non nisi ad vtilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidiũ nos te meminerimus inuitasse.

¶ Idem episcopo Floren.

¶ Ordinatus per Papam, non per hoc eximitur à iurisdictione sui episcopi.

CAP. VII.

Per † tuas nobis litteras, & infra ¶ Postulasti per sedis Apostolicæ oraculũ edoceri, vtrum

a In spiritualib.] 10. dist. suscipitis. 96. dist. cum ad verum.
b Præfertur.] 12. q. 1. præcipim⁹. & 24. q. 3. si habes. & 38. d. sedulo.
c Propter Deum.] per q d vř esse consilium perfectionis, in quo liberũ est arbitrium. 14. q. 1. c. ult. [Gl. seq. arguit, al leg. 3. iura, in contrarium vnam legem.]
d Tanquã.] quod quoque similitudinẽ potius quam veritatem notat: vt illud Euangelij, Tanquã ad latronẽ, &c. nihil enim est simile sibi: vt sit similitudinariũ nõ expressiuũ veritatis. sim. ff. d pec. l. 3. §. si filiusfamilias. [illegible] Etẽ hic arg. quod nulla dictio debet vacare i. referri pro alioquin frustra mẽbranas occupat. 19. dist. si Romanorum. arg. ad hoc. 28. q. 1. sic enim. & ff. de vsu. l. 4. argu. contra. C. de fideiuss. non recte.
e Constitui te.] hic loquitur Dñs Hieremiæ prophetæ, dans ei potestatẽ super gentes & regna.
f Euellas.] vitia scilicet.
g Plantes.] virtutes.
h Maius.] 96. dist. duo.
i Inter solem & lunã.] igitur cum terra sit septies maior luna. sol autem octies maior terra. restat ergo ut pontificalis dignitas quadragesies & septies sit maior regali dignitate. ADDITIO. Laurentius hic adducit dictũ Ptolemæi. Manifestum est, quod magnitudo solis cõtinet magnitudinẽ terræ centies & quadragesies septies, & duas medietates ei⁹. Itẽ palam est, quod magnitudo solis cõtinet magnitudinẽ lunæ septies millies & septigesies, & quadragesies quater, & insup eius medietatem. Item dicit qđ terra continet magnitudinẽ lunæ trigesies nouies. Io. A. dicit, quòd ratione non capio, astrologis relinquo.
k Assurgãt.] & inclinẽt[illegible], vt 63. dist. Valentinianus.
l Venerabilem.] ex sede enim uenerabilis p̃sumitur, ut s. de cõsue. cum olim.
m Nõ distinguẽs.] nec nos ergo distinguere debemus. 2. q. 5. consuluisti. 31. q. 1. qđ si dormierit. & 33. q. 2. qđ si De⁹. & s. de translatio. inter corporalia. ar. 22. q. 5. hoc vř. At. ẽtra. ff. de testib. quæsitum.
n Omittamus.] di[illegible] omissurum qđ [illegible]tim inducit: & est qđã color rhetoric⁹ q. dř præoccupatio. 8. q. 1. Moyses. in fi.
o Quodcũque.] q. dicit omnia, nihil excipit. 19. dist. si Romanorum. ff. de offi. p̃sid. l. 3. Ber.

Per tuas.] cõmunis diuisio. Scda ibi, Adqđ. Ab. Sic. CASVS. Aliquis recepit ordinem subdiaconatus à dño papa, quæsitum est à dño papa: utrum per ordinẽ subdiaconatus subtrahat à debita reuerẽtia sui epi? Rñdet papa q̃ etsi decẽs sit ut illi secun-

† Concord. tex. in l. sancimus. C. de epis. & cler.
† Verbum sit, deest in antiquis.
† Si igit qua [illegible] interes[illegible] [illegible]
† Huc spectat conc. Trid. ses. 25. de reforma. c. 17.
Ioan. 21.
† Concord. tex. in extra uag. vnã sanctã. ti. đ ma. & obed.
† nouissima
Matth. c. 16.
† In codice Barbatiæ ita: Verũ aũt imperatoriã excellentiã ad bonũ & utile per nostras litteras duximus inuitãdã. Vtrũ igit tibi iusta suggesserimus, &c.
† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatioi

vtrum

Quod super.] Primò ponit decisum exordium. Secundò dictum cum inclusa limitatione. dictum est ibi, Abbates limitatio: ibi, Dummodo. Abbas.

CASUS. Abbates quidam qui vocabantur ad synodum ab epo diœcesano dicebant quòd non tenerentur ire ad synodum: quæsiuit eps à Papa quid iuris esset? Rñdet q abbates & sacerdotes subiecti episcopo lege diœcesana, qui ad synodum venire contemnunt, per censuram ecclesiasticã ad synodũ venire cogãtur, obedientiam & reuerẽtiam suo epo exhibentes, dummodo nihil iniquũ statuatur in ipsa. Nota quòd abbates ad synodũ venire debent.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Diœcesana.] sed quare vocant abbates ad synodũ, cõtra illud qđ legitur 18. dist. c. eps. & 18. q. vlt. §. fi. Rñdeo, abbates habẽtes populũ, tenent venire ad synodũ: de quibus loquit 18. q. 2. abbates. sed nõ habentes populũ nõ tenent venire, nisi causa rationabilis subsit, vt dr̃ i illa pal. a. 18. dist. eps. vnde Cistercienses etiã si non essent exẽpti, cũ non habent populũ, nõ tenent venire: exempti enim q populũ nõ habent, nõ tenẽtur venire. 18. q. 2. q̃ sit necessariũ. in fi. de hoc dictũ est. s. de off. ordi. dilectus.

b Obedientiam.] quia inde siue prælatus iurisdictionem suam defendere potest pœnali iudicio. ff. si quis ius dic. non obtemp. l. 1.

¶ Idem.

Abbates, & sacerdotes, qui sunt diœcesani episcopi, ad eius synodum uenire, & sibi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam.

CAP. IX.

Quod † super his: & infra. ¶ Abbates, & sacerdotes diœcesana[a] tibi lege subditos, † qui ad tuam Synodum uenire contemnunt. (Dummodo † in ipsa Synodo nõ ducas aliquid statuendum, quod Canonicis obuiet institutis) per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam † venire compellas, & debitam tibi obedientiam, & reuerentiam[b] exhibere.

¶ Idem sancti Stephani & sancti Proculi abbatib. Bononiensibus.

Canonici regulares inobedientes Priori suo, per ipsum excommunicari possunt, & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.

CAP. X.

10 Cum † in ecclesijs sancti Victoris & sancti Ioannis de monte: & inf. ¶ Nos igitur ad reformationem earundem ecclesiarum diligenti solicitudine intendentes, uniuersis canonicis dedimus in mãdatis, ut Priori suo in his 20 quæ † ad eum pertinent, obedirent. ¶ Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concorditer respõdissẽt, prædicti quatuor se contra Priorem in 30 superbiam erigẽtes, licet de obedientia suo Priori præstãda, præstitissent corporaliter iuramentum;[c] tamen exhibiti iuramenti immemores, suo Priori p oĩa restiterũt: & cum pro cõtumacia sua nequiuis- 40 sent ad debitam obedientiã reuocari, dictus Prior in eos excommunicationis[d] sententiam promulgauit. ¶ Cum † igitur præfati Canonici ad Apostolicam sedẽ accessissent, per scripturas authenticas[e] † 50 ex multorum testimonio prælatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesię ab eis

Cum in ecclesijs.] Primò narrat factum. Secundò dat iudices: ibi, Ideoque. Prima pars facit tria. Nam primò ponitur Papæ mãdatũ. Secũdò rebellio 4. canonicorũ, & ipsorum excõicatio: ibi, Cũque. Tertiò ipsorũ absolutio, & præceptum ei factum: ibi, Cum igitur.

CASUS. Significatum fuit dño Papæ, q canonici ecclesiarum sanctorũ Victoris & Ioãnis in mõte inobediẽtes erant suo priori, & in alijs quãplurimum excedebant. papa verò volens intendere circa reformationẽ eorum, mãdauit canonicis vniuersis vt priori suo in his quæ ad Deũ pertinent, obedirent. Litteris domini papę receptis omnes rñderunt q parati erant in omnib⁹ obedire, exceptis quattuor, qui c̃ priorem se in superbiam erexerũt, quãuis de obedientia pstanda pstitissent iuramentum: & cũ nõ possent ad obedientiam reuocari, dictus prior excõicauit eosdẽ: Tãdem petierũt absolui ab ipso priore, & ipse pcepit eisdẽ vt iurarẽt parere mãdatis ipsius. qđ ipsi facere noluerũt: vnde noluit eos absoluere: postmodum dicti quattuor ad sedem Apost. accesserũt, & cũ constitisset papę de ipsorum contumacia per literas multorum prælatorum, recepto ab eis iuramẽto sm formã ecclesiæ, istos fecit absolui, præcipiens eis sub debito iuramenti, vt ad claustrum redirẽt, & suo priori humiliter obedirent. super negotio isto scribit Papa duobus Abbatibus, mandans eisdẽ, quatenus compellant pfatos canonicos redire ad obedientiam sui prioris: & ne de sua malitia valeant gloriari, compellant eosdẽ, vt præstẽt eidẽ priori iuramentũ quod de parẽdo mãdatis prioris, p sua absolutione superbè negauerunt, si viderint expedire, quod si facere noluerint, de monasterio expellantur. Not. q priores & abbates põt excõicare. Itẽ iuramentum de obedientia à cõtumacibus potest exigi. Itẽ literis plator ũ redit in piudicium aliorũ. Itẽ excõicati debent absolui, pstito prius iuramẽto. Itẽ à periuro iterũ exigit iuramentum. Itẽ q priori suo vel abbati suo non vult obedire, debet expelli de monasterio.

[Glossa sequens notat. & signat contrarium.]

c Iuramentum.] not. q regularis suspectus de inobediẽtia cogi põt iurare obedientiã arg. ff. de iud. in omnibus. 2 argu. contra sup. eo. legebatur.

d Excõicationis.] & ita prior propter inobedientiam potest excommunicare subditum suum, sic & electus in abbatem, infra de simo. sicut.

60 [Glossa sequen. ponit duo argumenta, & primum reprobat.]

e Authenticas.] videtur quòd per scripturas probetur crimẽ alicuius, & ita per chartam potest probari periurium alicuius. argum. 5. quæst. vlti. Epiphanium, quod non est verum. Item est argum. hic quod litteris prælatorum creditur in præiudicium aliorum, cum viuæ voci non credatur. infra de præb. quoniam contra. Item habes hic, quòd littera prælatorum, scripturæ dicuntur authenticæ. sic infra de fide instrumento. ca. 2. & cap. cum dilectus. infra de probatio. post cessionem.

ADDITIO. Certiores. Non reputat probatum quantum ad depositionem, sed quantum ad absolutionem. Item non agebatur criminaliter secundum Innocentium. Io. And.

Cap. 1. eo. i 4. cõpil.

ibi dictos

Concil. id. ĩ sia 4. refor. c. 2.

† illam.

Sed vide mino qd cat hoobseruat. Tri. 24. de renar. c. 2.

† Al. ad Deũ. & pro vtraque litera facit q no. s. de tẽpo. or. c. ad aures. i gl. 1.

† Cap. 1. eo. ti. i 4. cõpil.

† al. cumq.

† Id est, sigillis authẽticis prelatorum sigillatas; qđ dic. vt no. j. de fid. instr. c. 1. & c. cum dilectus.

2 Ex iusta cã cogit qs cauere de eo quod dẽt in diẽ, vel sub conditione. Ioan. And.

Iuramento.] Not. ꝙ à periurio & suspecto recipitur nouo cautio iuratoria. 1 quod est ꝯ illud 22.q.5.par nulli.& ꝯ illud.ꝟ.de psum.litteras.& ꝟ.de coha.cler.de & mu.clericos.sed illud fit in maiorẽ cõfusionem ipsorum,& maius opprobrium,& quia aliam cautionẽ prestare non possunt,cũ nil habeant.vt 12.q.2. non dicatis.

1 Concor. text. in l. 1. & ibi Bart. C. si aduer. vendit.

b Excludatis.] ecce pœna inobedientium, & nihilominus excõicandi sunt, & ab omnibus euitãdi vsq; ad satisfactionẽ ꝟ.de regulari. & trãseun.c.vlti.in fi.Ber.

His quæ.] Duo sunt dicta.secũdum: ibi, Quando. Abbas.

CASVS. Inter ecclesiã sancti Laurentij in Damaso ex parte vna,& capellas sibi subiectas ex parte altera,quęstio vertebatur sup scrutinio & alijs articulis coram Papa,ipse auditis quę vtraque pars coram ipso proponere voluerat, sententiãdo decernit, vt pbsyteri & clerici earundem capellarum cardinali q tunc erat in ecclesia ipsa,& q per tempora fuerit, præstent manualem obedientiã,& reuerentiam,& ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & capitulo conueniant temporibus consuetis,correctionem ipsius cardinalis recipiant, & sententias excõicationis, interdicti, vel suspẽsionis quas in eos & eorũ ecclesias tulerit, inuiolabiliter obseruent. Cum verò ecclesia illa cardinali vacabit,capellani & clerici supradicti,capitulo ipsius ecclesię exhibeant omnia supradicta.excepto qd dictum est de correctione,excõicatione, ac suspensione ipsorum: quia dominus Papa ꝓ bono pacis, suæ prudentiæ reseruauit. Not. hic quæ debent cappellani & clerici suis plebibus.Item vacante ecclesia capitulum exercet vicem prælati.

† Hæc duo verba, vel malitia, desunt in antiquis.

† In pluribus manuscriptis hr̃, Damasco,tã i titulo q̃ i textu sed male, cũ sit titulus notus & val de antiquus Romæ.

† In aliquot vetustissimis exẽplarib. ita: sup scrutinio. alijsq; articulis diligẽter auditis.

2 Et ꝯ hanc nõ currit pscriptio. de pscri. cũ nõ liceat. & qd hic traditur, an sit specia le i cardinalibus,tradũt hic In. Hos. Ioan. And.

c Obedientiam.]hic.n.patet quaiter subditi obedientiam facere debeant suo plato sine scriptura.ꝟ.eo.le gebaĩ.& sine iuramento.ꝟ.de iureiur.nullus.sic ꝟ.de re sti.spol.olim, & q̃nque per iuramentum, vt c.nullus. ADDITIO. Nisi essent suspecti,vt sup. tit. proxi.

d Pro scrutinio.] sic ꝟ. de capel. mo. dilectus.vbi de hoc in glo.quæ incipit.sic.sup.

[Gl.seq.arguit.vacãte sede,&c. signat ꝯriũ, & soluit.]

e Pro bono pacis.] ergo vr̃ ꝙ de iure cõi vacante 3 ecclesia plato, trãsferaĩ potestas ad capitulũ,sed ꝓ bono pacis Papa hoc sibi reseruat, cũ oĩa alia liberè capitulo reseruauerit. Et ita vacante ecclesia capitulũ põt iudicare, absoluere,& excõicare.ꝟ.de hære. ad abolendã.1.rñ.& ꝟ.eod. cũ olim,arg.65.dist. c.vlti.& 7.q.1. põtifices.& 23.dist.in nomine dñi. Ea verò q̃ ministerium consecrationis desiderãt, facere non possunt: imò vocabunt vicinos epos cũ cautelæ studio, vt in dicto c. pontifices. prębẽdas tamen vel dignitates, vel curã animarum,q̃ pertinent tñ ad prælatũ, capitulũ vacante ecclesia cõferre nõ põt:q a nusquã inuenitur ꝙ vacante sede potestas conferendi beneficia trãsferaĩ ad capl'm. ꝟ.ne se. va.illa. Arg. cõtra illud quod dictũ est,ꝙ capitulum possit absoluere. 11. q.3. si qs eps dãnaĩ, Illud verum est,ꝙ si excõicatus à pdecessore non sit absolutus, ꝙ successor illũ absoluere põt, cũ ei succedat in onere ac in honore. ꝟ.de offi. or.pastoralis. Sed nõ negat quin capitulũ possit illũ absoluere necessitate exigẽte: & ita pp periculũ aĩarũ hoc pmittit. Et satis põt cõcedi. arg.huius c.ꝙ capitulũ vacãte ecclesia (cũ causa rõnabilis subest) põt excõicare subditos si fuerint contumaces & inobedientes. Ber.

† al. ita: diligẽter coram nobis auditis.

† & qui per tempora fuerint

3 Vacãte ecclesia p obitũ plati aut alias, ad quẽ trãsferat iurisdictio, late docet Hostiensis in c ad aboiẽdã de hęret. & si sede vacãte.

Dilecta in Christo filia.] Prima pars ponit querelam. Secunda: ibi, Quocirca. dat iudices. Abb.

CASVS. Abbatissa Rubrigeñ cõquesta fuit dño. papæ. ꝙ cũ ipsa canonicas suas & clericos suæ iurisdictioni subiectos suspenderet ab officio & beneficijs,exigentibus suis culpis.ipsi confisi ex eo quòd ipsa eos excõicare non posset, suspensionem ipsius non seruabant, & sic eorum excessus impuniti remanebant. Mandat papa cuidam abbati, quatenus dictas canonicas & clericos

dem corporaliter iuramento, [a] ipsis fecimus ab solutionis beneficium im pendi; præcipientes eis sub debito iuramenti, ut ad suum claustrũ de quo exierant,redeuntes. Priori suo secundum Deũ deuote, ac humiliter obedirent. Ideoque mãdamus, quatenus præfatos canonicos, ut ad prioris sui obedientiam reuertantur, per censuram ecclesiasticam compellatis; & ne de sua possint cõtumacia, [vel malitia †] gloriari, cogatis eos (si uideritis expedire) vt iuramẽtum, quod de parendo mandatis Prioris, pro absolutionis beneficio impetrando superbè negauerãt, humiliter pstare procurent:alioquin eos de fratrũ consortio penitus excludatis. [b]

¶Honorius iij.G.presbytero Cardinali,& Capitulo S.Laurentii in Damaso. †

¶ *Presbyteri clerici capellarũ subditarum titulo cardinalatus,debent cardinali obedientiam,& reliqua de quib. hic. Et vacante titulo succedit capitulum illius ecclesiæ, nisi pro bono pacis aliquid sit exceptum.*

CAP. XI.

His, quę pro Ecclesia Sancti Laurentii in Damaso ex parte una,& capellis sibi subiectis ex altera, super † scrutinio aliisque articulis fuere proposita,diligenter † auditis,sententiando decreuimus,ut earũdem capellarum presbyteri,& clerici, cardinali qui nunc est in ipsa Ecclesia, & qui † fuerint per tempora, manualem obedientiam, [c] & reuerentiam, & honorificentiam omnem exhibeant,& ad ecclesiam ipsam pro scrutinio [d] baptismo, & capitulo celebrandis, conueniant temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipientes humiliter: & excommunicationis inter dicti, vel suspensionis sen tentias, quas tulerit in eos, & ecclesias eorundem inuiolabiliter obseruantes. Quando autem ecclesia ipsa cardinali va cabit, † capellani, & cle rici memorati, eidem ec clesiæ reuerẽter exhibeãt omnia supradicta, excepto quod de correctione, excommunicatione, & suspensione ipsorum pro bo no pacis, [e] nostræ prouidẽtiæ reseruamus.

¶Idem Abbati S. Michaelis Abradeñ. diœcesis.

¶ *Licet abbatissa subditos excommunicare non possit, ipsi tamen sibi obedire tenentur.*

CAP. XII.

Dilecta in Christo filia abbatissa de Bubrigeñ. † transmissa no-

† Lubrigeñ. Quedigeñ.

† vacantis

ticos compellat per censuram ecclesiasticam, vt abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerentiam impendant. & eius salubria mandata obseruent. Not. quod mulier excommunicare non potest.

.[Glo. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. tria iura, & soluit.]

bis petitione monstrauit, quod cum ipsa plerunque canonicas suas, & clericos suæ iurisdictioni [a] subiectos propter inobediẽtias & culpas eorum, officio beneficioque suspendat: ijdẽ confisi ex eo quod eadem abbatissa eos excommunicare non pōt, suspensionem huiusmodi non obseruant: propter quod ipsorum excessus remanent incorrecti.

¶ Quocirca mandamus, quatenus dictas canonicas [b] & clericos, vt abbatissæ præfatæ obediẽtiam & reuerentiam debitã impendentes, eius salubria [c] monita & mandata obseruent, ecclesiastica censura compellas.

¶ Gregorius nonus patriarchæ Graden.

¶ Si metropolitanus à suffraganeo iuramentum exigit vltra formam statutã à canone, in eo quod est vltra, suffraganeus non tenetur.

Abbatissa non possit habere iurisdictionem.

a Iurisdictioni.] sic ergo mulier hẽt iurisdictionem. ĩ. de arbi. dilecti. Sed contra videtur quod mulier iudicare non pōt. 33. q. 5. mulierem. nec ciuilibus fungitur officijs. C. de proc. alienam, ff. de reg. iur. l. 2. Dicas quod abbatissa hẽt iurisdictionem talẽ qualẽ, nõ ita plenã sicut vir habet. Dicas ergo, quòd pt suspẽdere ab officio & beneficio monachas suas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos, secundum quòd hic satis innuitur, si inobedientes fuerint, habet enim administrationem tpalium & spiritualium. arg. ĩ. de confir. cũ dilecta. ĩ. de his quæ fiunt a præla. sine consensu Cap. c. 2. Itẽ ratione suæ administrationis post suam confirmationẽ potest cõferre ecclesias & beneficia & instituere clericos ĩ ecclesijs sui monasterij sicut faciũt cõfirmati. ĩ. de elec. nosti. & sicut abbates. ĩ. de his q̃ fi. a præla. sine con. Cap. c. ea noscitur. Sicut abbas enim de cõsensu Capituli repræsentat, vt dicit illa decre. ea noscitur. eodem modo abbatissa. Excõicare autem nõ potest vel absoluere. ĩ. de sent. excom. de monialibus. Et potest dici, quòd nec ab officio potest suspendere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues. inf. de exces. præ. tanta. & non dicit hic Papa, quòd possit, quia non sexui feminco, sed virili traditæ sunt claues regni cœlorum: licet. n. beatissima Virgo Maria excellentior sit Apostolis vniuersis: non tñ illi, sed illis tradidit claues regni cœlorum. ĩ. de pę. & re. noua. nec potest velare moniales 20. q. 2. statuimus. Pręterea mulier non debet habere talem potestatem, quia non est facta ad imaginem 1 Dei, sed vir, qui est imago & gloria Dei, & mulier debet subesse uiro, & quasi famula viri esse, cũ vir caput sit mulieris, non ecõuerso. 33. q. 5. hęc imago. & c. cum caput. 2 Et ideo quia excommunicare non potest, pcipit Papa quod clerici & moniales, qui contẽnunt suspensionem ipsius, compellantur per cen. ecc. ad seruandã eius suspensionẽ & salubria mandata eius.

Qualiter intelligatur mulier nõ ... facta ad imaginem ... tradit ... Thom. ... q. 93. ar. 4. ad 1. argumentum. Facit tex. ... sed & ... ff. de do. inter vir. ... & in ... & in ... berto. ff. ... pe. libe. ... vt hic ... & Vin. ... quoli... cõuerso ... cõuersa ... siæ ... s. q ... pōt ... gaudet ... unitate ... is si q̃s ... nte. se... cõuer... igioso ... de ... on du... /bi de ... d.

b Canonicas.] non dicit, monachas: loquitur enim secundum consuetudinem Teuthonicorum, vbi sunt canonicę sęculares, quę nullam faciunt professionem, nec renunciant proprijs, imò quandoque contrahunt matrimonium. 3 de talibus potest intelligi. 12. q. 5. c. vlt. in fin.

c Salubria.] si certum est, quòd sint salubria, vel etiã si sit dubium. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. quid culpat. in fi. si certum est quòd essent mala, nõ est obediendũ. 11. q. 3. non semper. c. si dominus, & c. Iulianus.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio: ibi, Cum igitur. Abbi.

CASVS. Patriarcha Graden. occasione cuiusdam cõsuetudinis exegit iuramentum fidelitatis ab epo Castella. præter formam canonicam, quã alij suffraganei consueuerunt præstare suis metropolitanis: archid. & canonici Castellanẽ vidẽtes ex hoc ecclesiæ suæ piudiciũ generari, ad sedẽ Apo. appellarunt, ne occasione illius nihil exigãt ab epo Castellano vltra id qđ faciũt alij epi à suis metropolitanis pp aliquã consuetudinẽ. vnde mãdat Papa patriarchæ Graden. quatenus cõtentus existat forma canonica, quã ipse recepit ab epis subiectis sibi nullo medio, nec amplius exigat a Castellano epo obtẽtu alicuius consuetudinis, prætextu iuramenti psliti: sciens quod Papa absoluit eum ab huiusmodi iuramẽto, quã tum ad alios articulos, imò ipsum denunciat potius non teneri. Not. quòd vbicũque videt aliqs sibi piudiciũ generari, potest appellare. Itẽ qđ tibi fieri non vis: alij nõ facias. Itẽ iuramentũ nõ extenditur ad ea q̃ de iure præstanda non sunt.

CAP. XIII.

Dilecti filij archidiaconus & capitulum Castellanũ suam ad nos querimoniã detulerunt, quod cum à Castellan. episcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam cæteri suffraganei metropolitanis suis consueuere præstare, ijdem conspiciẽtes ex hoc ecclesiæ suæ præiudicium generari, ad sedem Apostolicam appellarunt; [d] & infra.

¶ Cum igitur non deceat alij te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles; [e] Mandamus, quatenus cõtentus [f] forma canonica, quam nos a coepiscopis

Gl. seq. reci. per obie. de decre. cum inter R.]

d Appellarunt.] quia eorum intererat per tale enim iuramentum præiudicabatur ecclesiæ, saltem de facto: quare admissa fuit appellatio. 2. q. 6. non solent. & ĩ. de elect. c. cum inter R. Et sic episcopus per iuramentum suum non poterat ecclesiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa, quæ præter formam canonicam continebantur in eo: simile. ĩ. de reli. do. cum dilectus. nam delictum personæ, & c. 16. q. 6. si episcopum. nec conditionem ecclesiæ in hoc potuit facere deteriorem. ĩ. de dona. fraternitatẽ. simile. ĩ. de insti. cum venissent. vbi dicitur quod iuramentum à prælato in pręiudiciũ suę dignitatis pręstitum, non pręiudicat ecclesiæ: & inuito pręlato, & contradicente ecclesia posset pro defensione ecclesię contradicere, & repetere quod pręstitum esset occasione talis iuramenti. 12. q. 2. non liceat Papę. & ĩ. de iureiurando. sicut 2.

e Nolles.] sic dist. 1. in princ. 4

ADDDITIO. Vnde versus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non, mihi noli:
Sic potes in terris viuere iure poli.

4 Concor. l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & insti. eo. §. iuris pcepta. & ibi glos. not. in ver. alterum nõ lędere.

f Forma.] quam habes infra de iureiu. ego N. qua forma papa contentus est, vt ibi dicit: ergo multo fortius & alibi debent esse illa contenti. simile. 12. quęst. 5. de forma. In qua forma debet specialiter inseri iuramentum de fidelitate & obedientia. infra de priui. antiqua.

[Glo. seq. recitetur per obi. quare consuetudo non iuuat. & sol. secundo arg.]

nostris nobis immediatè subiectis recipimus, nil amplius à Castellano episcopo obtētu alicuius cōsuetudinis [a] exigas, p̄textu præstiti † iuramenti, [b] sciens nos eūdem episcopum ab huiusmodi iuramento, quo ad alios articulos absoluisse, vel denūciasse potius non teneri.

¶ Idem Priori fratrū Præ dic & archidiacono Rhegin.

¶ Vacante episcopatu, capitulum confirmat & infirmat electiones.

CAP. XIIII.

CVm olim causa: & inf. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, licèt conuentus monasterij sancti Saluatoris Messan. sint † ipso iure hac vice eligēdi potestate priuati, [c] de gratia tamen eligendi seu postulandi detis ipsis authoritate nostram liberam facultatem.

¶ Mandantes eisdem, ut cum ecclesia Messan. vacet ad præsens, electioné suam confirmandá, prout de iure fuerit, vel etiá infirmandam, presentent capitulo [d] Messan.

¶ Idem archipresbytero sanctæ Mariæ maioris de Vrbe,

¶ Qui maior est ordine, licet in ecclesia posterius receptus, in loco & portione præfertur, hoc dicit, secundùm veram lecturam.

CAP. XV.

STatuimus, † vt præ

a Consuetudinis.] sic patet φ consuetudo non habet locū in hoc casu: cū talis cōsuetudo sit cōtra generales ecclesiæ cōsuetudines. 100. dist. contra morē. seruare. n. dēt morē aliorū etiā metropolitanorū, vt ibi dicit; & quia p vsurpationem hoc faciebat, non prodest consuetudo. 10. q. 3. quia cognouimus. & 93. dis. illud. & 24. q. 1. schisma. & 1. quęst. 1. nullus episcopus. Item est arg. ex eo φ dicit; nihil ampli⁹ exigas φ sua authoritate potest denegare φ contra generalem consuetudinem aliorum metropolitanorum præstitit. 10. q. 3. quia cognouimus. licèt illud diù præstiterit. C. de agri. & cēsi. litibus. lib. 11. & ꝫ. de cē. si. peruenit. arg. tempus enim non inducit obligationem sicut nec tollit. ff. de act. & obli. l. obligationem. §. placet.

[Glo. sequēs tria notat.]

b Iuramenti.] not. φ iuramentum non extēditur ad ea, quæ de iure prestanda nō sunt, licèt super his iuretur. 1 Iuramentum enim non fuit inuentum vt esset iniquitatis vinculū ꝫ. de iureiu. quanto. & 22. q. 4. inter cætera. imò ipso iure non tenet iuramentum quo ad alios articulos. qui in forma iuramēti non continentur, vt dicitur hic in fi. & iuramenta cōtra statuta canonum pręstita non tenent. ꝫ. de for. comp. si diligenti. in fi. & quia iuramentum illud præstitum fuit in damnum ecclesiæ: 2 vnde non tenuit. ꝫ. de iureiu. sicut. Item habes hic quòd iuramentum tenet pro parte, & pro parte non tenet. sic 22. q. 4. inter cætera. Item arg. quòd vtile non vitiatur per inutile.

CVm olim.] primò prouidet circa electionem faciendam. Secundò circa confirmationem. ibi, Mandantes. Abb. Siculus.

C A S V S. Vacāte monasterio sancti Saluatoris Messan. monachi elegerūt quēdā in abbatē, personā videlicet indignam, & sic ipso iure fuerunt eligēdi potestate priuati: mandat Papa Priori fratrum Prædicat. & archidiacono Rhegin. quatenus authoritate ipsius de gratia speciali concedant dictis monachis eligendi in alia seu postulandi liberam facultatem, licet ipso iure hac vice sint eligendi potestate priuati: & cū ecclesia Messan. vacet ad præsens electionem suam præsentent capitulo Messan. confirmandam, prout de iure fuerit, vel etiam infirmādam Not. quòd ecclesia vacante capitulum supplet vicem episcopi in confirmationibus prælatorum.

c Priuati.] quia elegerunt indignū. ꝫ. de elect. cum in cunctis. & c. cū Vintonien. & c. congregato. 3 & sic de gratia tantùm restituitur eis electio, vel quia non elegerunt inf. tempus. sup. de elect. ne pro defectu.

[Gl. seq. alleg. duas cōcor. in contrarium alle. p iura, & soluit respondendo ad contraria, & remittit. Finis tenet. per q. quam soluit, & remittit. Io. And.]

d Capitulo.] 4 sic patet hic manifestè φ vacante ecclesia potestas siue iurisdictio epī deuoluitur ad capitulū. sic ꝫ. de hęret. ad abolēdam, in prin. & ꝫ. eo. his quæ. arg. contra multa habes φ potestas epī non deuoluitur ad capitulum vacāte ecclesia. ꝫ. ne se. va. illa. & 24. dist. presbyteri. s̄m Ioan. vt ibi no. 71. dist. fraternitatē. vbi dicit quòd vacante ecclesia collatio beneficiorū nō deuoluitur ad capitulū, & quòd capitulū non pōt dare licentiam alicui transeundi ad aliā ecclesiam, vt illic eligat: & hic dr̄ φ capitulū potest cōfirmare electū in abbatē vacante ecclesia. Quę ē ratio diuersitatis hinc inde? Ratio illa potest esse; capitulum ideo non potest alicui dare licentiā trāseundi ad aliam ecclesiam, quia ibi est quædā alienatio psonæ, sed capitulum sine consensu prælati alienare non pōt sede vacāte, 12. q. 2. si qua de rebus. sed maior est alienatio psonæ quam rerum. 12. q. 1. pręcipimus. Et ideo non pōt dare licentiā transeundi, sed per confirmationem, de qua fit hic mentio, nulla fit alienatio, nec præiudicatur episcopo futuro, & sic loquuntur prædicta, quę signantur pro contrarijs. Ad illam decre. illa. dicas φ capitulum non potest conferre beneficia, quæ pertinent ad episcopum vacante ecclesia, quia omnes fructus & iura episcopatus debent fideliter custodiri, & reseruari successori. 12. q. 2. hæc huius placiti, & canon liceat, & sup. de offi. ord. cum vos. Sed collatio beneficiorum inter bona episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præiudicium episcopo successori p talem collationem: & ideo non potest cōferre nec distrahere tales fructus, sicut nec alios: & de hoc dictum est. ꝫ. eo. ti. his quæ. Et quod ibi minus dicitur, supple hic. Et coram capitulo poterit obijci electo quicquid posset coram episcopo, & ita capitulum cognoscet tanquā episcopus de his, quæ obijcientur contra electum, & cassabit electionem si cassanda fuerit. alias non assumet capitulum iurisdictionem episcopi. de hoc dixi sup. de offi. ordi. irrefragabili. Ber.

A D D I T I O. Alij dicunt φ continet gratiam per illam decret. ꝫ. ne se. va. illa. vbi dicitur quod non inuenitur in iure, quod collatio beneficij spectet ad capitulum.

STatuimus.] tria sunt dicta. Secundum: ibi, Et sic. Tertium: ibi, Et qui. Abb. Sicu.

C A S V S. In ecclesia sanctę Marię Maioris de Vrbe, talis erat consuetudo, quòd illi qui primo recipiebātur ibidem, præferebantur illis, qui posterius recipiebātur in sessionibus & in portionibus percipiendis etiam si esset in maiori ordine constitutus: quia istud inhonestū erat, statuit Papa, φ presbyteri primum locū teneant. diaconi secundum, subdiaconi tertium: & sic de reliquis obtineant ordinatim: etiamsi posterius sint recepti: & in portione percipienda, qui in maiori ordine fuerint, minoribus præferantur, & minores clerici faciant seruitia consueta No. quòd maiores & digniores reputantur in maioribus ordinibus constituti.

[Glo.

† præteriti.

1 Concor. l. nō dubium. C. de legib. & l. nō vr̄. §. qui iussu. ff. de reg. iu.

† In codice Barbatiæ, ita. sit ipso iure hac vice eligendi seu postulādi potestate priuatus.

2 Id aūt solū qd̄ post appellationē vel ante situm fuerit, nō impedit quo minus obliget dūmodo sine interitu salutis seruari possit. ꝫ. de iureiu. si vno. Ioā. And.

3 Concor. l. cū quidā. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 2.

4 De materia hui⁹ plośę late Hos. in c. ad abolendam, de hære. ver. sede vacante.

† Ad intellectum vide c. vlt. sup. de consti.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Primum locum.] quia secundum dignitatē cuiuscū que, quilibet honorandus est in sede. ī. de consue. c. cū olim. & qui prior est in eodem ordine vel dignitate ordinatus, in loco & in subscriptionibus præmitti debet. 17. dist. c. vlt. & ff. de albo. scri. l. 1. & 74. dist. eporum. sic sup. eod. c. 1. & 75. dist. c. vlt. minores n. maioribus obsequium p̄stare debent 93. dist. à subdiacono. C. de offi. rec. l. 1. arg. contra. 23. q. 4. sicut excellentiam vbi dicitur: non gradus excellentior vel elegātior, sed vitæ, &c. & 40. dist. non loca, vel ordines. Sed ibi loquitur quo ad virtutes, siue de merito vitæ. 4. distinct. c. vltimo.

sbyteri primum locum, [a] diaconi secundum, subdiaconi tertium, & sic de reliquis † obtineant ordinatim, etiam si posterius admittantur. ¶ Et qui maior est ordine, etiamsi postea sit receptus, in pottione percipienda esse volumus potiorem; [b] ac minores facere seruitia consueta. [c]

¶ Idem archiepiscopo Colocensi. †

¶ Si ecclesia sita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralem, à iurisdictione archidiaconatus eximitur.

CAP. XVI.

CVm inferior superiorē † soluere nequeat vel ligare, [d] † sed fu-

[Glos. seq. dicit ad partem, quod habenda sit ratio personarum, &c. alleg. 9. canones, vnam decre. & 3. ll. in contrarium, alleg. duos canones. quinque decre. & vnam l. & soluit.]

b Potiorem.] sic videtur quòd in perceptione beneficiorū habenda sit ratio personarum: siue dignitatum, vt plus percipiant, qui in potioribus sunt ordinibus constituti, & meliora stipendia conferantur secundum dignitatem cuiuscunque vt 12. quæstio. 2. nobis. capit. Vulteranæ. & cap. concesso. & distinct. 1. ius militare, & 1. quæstio. 2. cap. vltim. & 74. dist. consuluit & 61. distin. miramur. in fin. Et is gradus cæteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint anteire. C. de offi. mag. offi. l. nemo. Et ratio stipendiorum habenda est. ff. de re milita. non omnis. in prin. & in authen. de defen. ciui. in principio. colla. 3. vbi nobilitatis rō habetur. & de pœniten. distin. 4. in domo. & infra de præbend. de multa. §. vlti. & 41. distinct. non cogantur. Sed contra videtur, quod omnes, qui in vna ecclesia famulantur, æqualiter percipere debent. supra de constitutioni. ca. cum omnes. & ca. cum M. nec vni dandum est. vnde alij scrupuloso corde moueantur. 16. quæstio. 7. cap. 1. & dicit Apostolus. 1 Non enim volumus vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio 25. quæstio. 1. §. his ita ad finem. ff. pro socio. l. verum. §. si cum tres. vbi dicitur, quod ex eadem societate non debet vnus plus percipere quam alter, nec nobilis præponitur ignobili. argum. infra de appellat. cap. constitutus, nec refert. vndecunque sint. infra de instit. capit. ad decorem. & dum quis laudabiliter officium suum exequitur, ex abundanti requiritur suę notio nationis. infra de iud. cap. cum deputati. Quid ergo est dicendum? Dico, quod ab initio consideranda est nobilitas siue scientia, vt etiam maioribus & pluribus beneficijs honorentur ab illis, qui eos promouent. ī. de præben. c. de multa & circa eos, q simul sunt in ecclesia, honestum esset vt qui maiores sunt, plus percipiant & digniores: secundùm quòd dicunt iura priora. Sed circa hoc plus consideratur vniuscuiusque ecclesiæ consuetudo. supra de constitutioni. cum omnes, & c. cum M. Sed si nulla sit consuetudo, puta quia ecclesia fundatur de nouo, tunc videtur quod secundùm locum & meritum cuiuscunque sint danda stipendia. Sed videtur quod recurrendum sit tunc ad consuetudinem vicinarum ecclesiarum siue prouinciæ. infra de censibus. capitu. super eo. Iure communi non plus credo dandum maioribus, quàm minoribus, nisi consuetudo contrarium indicat. & secundùm hoc potest exponi; potiorem, idest, priorem. vt primò percipiat, qui in maiori ordine sunt constituti; & hoc seruari potest in ecclesijs, vbi non sunt distinctæ præbendæ, vbi verò distinctæ sunt, quilibet percipit per se suos redditus: & hic non credo præbendas esse distinctas: sed fructibus collectis, quotidie, fortè percipiunt quilibet portionem suam.

[Glossa sequens distiguit duplex seruitium diuinorum, &c. Item reuerentiam & obedientiam.]

c Consueta.] not. quòd minores seruitia facere debent maioribus. a hoc intelligo circa seruitia exhibenda in obsequijs diuersorum, vt secundum quod quilibet minor est in ordine, maiora seruitia faciat secundum suum ordinem debita. prout dicitur 23. distinct. subdiaconus & c. seq. in quibus ostenditur quid pertineat ad officium cuiuslibet. Alia verò seruitia extra diuinorum celebrationē facere non tenentur, si quæ non pertinent ad obsequia ecclesiæ. Reuerentiam tamen minores maioribus exhibere tenentur, vt minor assurgat maiori: & cedat ei primum locum in sedendo & in eundo. 93. distinct. à subdiacono. nisi minori in ordine maior administratio sit concessa: vnde archipresbyter, archidiacono debet reuerentiam ratione administrationis & officij sibi commissi. 25. distinct. perlectis. supra de offic. archidiac. ad hæc. in mandato siue iudicio nemo tenetur alteri. nisi ei qui habet administrationem vel iurisdictionem super eum, cui obedire tenetur in his quæ spectant ad officium suum: & eius honesta & salubria mandata obseruent. supra eod. dilecta. & supra de offic. archid. ad hæc. 3 sup. de offi. archipresc. c. 1. 2. & 3. & infra cap. proxi. Bern.

CVm inferior.] primò narrat factum, secundò prouidet episcopo: ibi, Mandamus. Tertiò prouidere mandat archidiacono. ibi, Prouiso. Abbas Siculus.

CASVS. Archieps Coloceñ. de licentia domini Papæ monasterium de Cheur. constitutum in Firmeñ. archidiaconatu diœc. Coloceñ. erexit ecclesiam cathedralem. & Papa ecclesiam illam eximi à iurisdictione ipsius archidiaconi. Archid. prædictus in tantam proruptus audaciam, vt in episcopum ibi consecratum, & in ecclesiam, suam iurisdictionem exercere præsumpserit; significatum fuit hoc domino Papę, vnde super hoc scribit ipsi Coloceñ. dicens, quòd inferior potiorem soluere nequit vel ligare, sed potius maior minorem regulariter absoluit, & inhonestum est & absurdum, vt filius pot statem habeat in parentem, & ideo mandat ipsi Coloceñ. vt præfato archid. districtè præcipiat, ne de cætero in dictum episcopum talia attentare præsumat: cum dominus Papa ab ipsius iurisdictione ipsum exemerit: ita tamen vt si propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. sua, absque iuris alieni præiudicio recompensationem faciat congruentem. Nota quòd minor in maiorem potestatem habere nō debet. Item sine alterius præiudicio ecclesia construi debet, aut ampliari.

[Gl. sequens ponit tres regulas: & à qualibet illarū excipit. secundò arguit. & illud determinat.]

d Ligare.] 21. dist. inferior sedes. No. ex hoc loco q inferior superiorem non pōt ligare vel soluere. Item qui pōt ligare, pōt & absoluere, & ecōuerso q pōt absoluere potest ligare sic. ff. de iud. l. 3. Primū recipit exceptionem, cum maior subijcit se et minori. 2. q. 7. nos

Marginalia: [ill.] ē aco- [ill.] tenebit [ill.] um, & singu- [ill.] mec ad [ill.] ū mi- [ill.] n per- [ill.] tur. — [ill.] narum [ill.] sit ha- [ill.] a in be [ill.] iorū p- [ill.] one. — [ill.] unde [ill.] rinth. — † In vno exēplari vetustissimo hi, Coloceñ. — † al. potiorē. — † Vide l. decurio. C. de Decurio. lib. 12. no. in l. hominē. ff. manda. — a Concord. tex. in l. potiores. cum ibi no. C. de of. rece. pu. — 3 Vel cum minor gerit locum maioris, 93. dis. c. vlt. Io. And.

perior † inferiorem liget regulariter, & absoluat; & satis absonum videatur, vt filius potestatem habeat in parentem [a] miramur quod cum tu monasterium de Cheur, † constitutum in Firmieñ. archidiaconatu tuæ dioecesis ecclesiã erexeris cathedralem; [b] archidiaconus Firmieñ. in tantã prorupit temeritatis audaciã, vt in episcopum ibi consecratum, & ecclesiam suam iurisdictionem exercere præsumat: & infra. ¶ Mandamus, quatenus præfato archidiacono, à cuius iurisdictione dictũ episcopum. denunciamus exemptum, [c] id districtè studeas inhibere. ¶ Prouiso vt si ex hoc archidiacoñi † Firmieñ. iura læduntur, in dioecesi tua (vbi expedire videris) absq; alieni iuris præiudicio, [d] recompensationem illi facias congruentem.

¶ Idem Lemouiceñ. † archidiac. & priori sanctę Redegundis Picta.

¶ *Compositionem super iure primatiæ, vnus solus cuius interest, poterit impedire.*

CAP. XVII.

HVmilis doctrina [e] magistri, & infra. ¶ Mandamus quatenus prælatorũ [f] Burdegalensis prouinciæ in ea præ-

An q̃ excõicat aliquem de mandato papę, ipsum possit absoluere.

† potior.

† Chuer. Huer. Cuel.

nos incõpetenter & ff. de iur. om. iu. est receptũ. Scd̃m recipit exceptionẽ. ĩ. de of. dele. q̃renti. vbi aliquis põt ligare, sed post annũ nõ põt absoluere. Tertiũ similiter hẽt exceptionem. de conse. d. 4. sanctum est. vbi penitus q̃s põt absoluere tpe periculi, qui tñ nõ põt ligare. Ité est hic argu. ꝙ si Papa mandat alicui vt excõicet aliquem, ꝙ põt absoluere illũ: q̃a excõicatio & absolutio pari cõditione censentur, vt cui vnum committitur. & reliquum, de pœ. dist. 1. verbum. Sed hoc nõ credo, si hoc sibi tantũ quasi executori committitur, cum ad certum articulũ datus sit executor. arg. ĩ. de off. dele. super quæstionum. §. 1. & c. si. §. si.

a Parentem.] imò econuerso: filius dẽt esse in patris potestate, j̃. de conuer. infi. c. vlt. & Inst. de pat. po. §. ius autem. arg. contra sup. de renun. ad supplicationem, vbi minor pręest maiori, & iurisdictioné hẽt in ipsum, imò pater dẽt regere prolem suam. 24. q. 4. duo ista nomina. & C. de emenda. ꝓpin. l. vnica. inf. de sen. exc. cum voluntate. §. vlt. & filius ẽt dum est in potestate patris, agere pro rebus suis non potest. C. de ann. exce. l. 1. §. 1. in fi.

[Glos. seq. in princip. & in fine fortificat textum, in medio signat contrarium.]

b Cathedralem.] de licẽtia dñi papę. 16. q. 1. præcipimus. & 22. dis. c. 1. & j̃. de exces. præla. sicut vnire. & j̃. ne sede vacãte, c. 1. aliàs auctoritate ꝓpria non potuisse, quia huiusmodi mutationes, translationes & cõsimilia debẽt fieri de auctoritate papæ. 7. q. 1. mutatione. arg. contra. ĩ. de off. ord. qm̃ in plerisque. §. prohibemus. & hoc factũ fuit pp longã & latã ꝓuinciam vel propter diuersitatem linguarum ĩ. de off. or. quoniã & inter cætera. quod licet ex auctoritate illius canonis, quoniam. & ĩ. de transl. inter corporalia.

[Glo seq. reci. per obiectio. & soluit. & solutioni signat contrarium, cui respondet.]

c Exemptum.] Nam solus papa eximit ep̃os. 16. q. 1. frater noster. sed per hanc exceptionem, quæ fit ab archid. non intelligitur exemptus à iurisdictione episcopi. & sic vr̃ quòd nisi fuisset exemptus, ſt à iurisdictione archi. iurisdictioné haberet in eum: sed quia hoc erat inhonestum, vt maior subesset minori, & contra iura 21. dis. inferior. & 93. dis. a subdiacono. ideo exemptus fuit omnino à iurisdictione ipsius.

1 Nõ eximit sed denunciauit exemptũ. Io. An.

d Præiudicio.] sic papa non intendit alij per suas literas p̃iudicium irrogare. sic ĩ. de cõsue. cũ olim. in fi. & ĩ. de off. or. licet cũ cõcor. & ĩ. de vsu. pal. ex tuarũ. ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. meritò. & §. si q̃s à principe. & ĩ. de off. deleg. super eo. & 9. q. 3. nunc vero.

HVmilis doctrina.] in cõpositione super iure primatiæ facienda, debent omnes prælati prouinciæ & Capitula ecclesiarum cathedralium consentire. Et duo facit: nam primò mandat compositionem publicari, si prælati consentiant. Secundò: ibi, Si quis verò dissentientes, mandat citari, & publicationem non fieri. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopũ Bituriceñ. & archiep̃um Burdegaleñ. controuersia fuit diutius agitata super iure primatiæ quis eorum debet esse primas. dominus Papa Grego. post diutinam concertationem, quandam fecit prouisionem inter ipsos, quam prouisionem misit quibusdã, mandans eisdem quatenus req̃rant assensum prelatorũ Burdegaleñ. ꝓuinciæ in ea præsentiam, & consensum Capitulorum cathedralium ecclesiarũ eiusdẽ prouinciæ, & assensum Bituriceñ. Capituli super ipsa prouisione: quo habito prouisionem illã solemniter publicarẽt, & si aliqui consensum præstare noluerint, publicationi p̃dictæ supersedeant, & eisdem præcipiãt, vt personaliter si prę lati fuerint ad præsentiam Papæ accedant: vel si Capitula fuerint, per procuratores idoneos compareant, prosecuturi coram Papa ius si quod habent, satisfacturi parti alteri, si succubuerint in expensis. No. ꝙ oẽs vel aliquos tãgit, eorũ assensus requirendus est. Item qui succumbit, in expensis cõdemnari dẽt: sed hoc ideo statuitur, in casu isto, quia quasi fundata erat intentio Bituricensis per illam prouinciam: & ideo si succumbant, calumniari videntur.

† al. archidiaconatu.

† Magist. Duxeñ. Archi. Leui. & prior. Radag. Pictauen.

e Humilis doctrina.] benè dicit, humilis. nam magister debet esse humilis & benignus auditoribus, & humiliter docere, non cum austeritate & potentia, vt 46. distinct. hoc habent, 2 austeritatis autem nimiæ increpatio, nec correptionem recipit, nec salutem 45. distin. cum beatus. & nimia sæuitia pręceptoris culpæ comparatur. ff. ad legem Aquiliam pręceptoris modica tamen & leuis coercitio conceditur magistro. ita vt excommunicationem non incurrat. infra. de senten. excommunicatio. cum voluntate. & cap. ex tenore. & vigesimateria quæstione quinta circumcelliones. ad finem nec sæuiendi audacia debet concedi, nec paterna diligentia omitti, vt ibi dicitur, & cap. circumcelliones, in fi. quia dum nimium seruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas. 3 86. dist. quando necessitas.

[Gl. seq. quærit, obijcit quare ex parte Burdeg. non sufficit consensus capituli. sicut econuerso: cum prę latus cum Capitulo litiget donec cõponat. Sol. quòd propter interesse.]

f Prælatorum.] sed quare requiritur consensus istorum prælatorum? Videtur quod consensus capituli Burdegaleñ. sufficiat i tali prouisione, sicut ex alia parte sufficit consensus capituli Bituriceñ. quia prę latus de consensu capituli sui litigare potest. j̃. de procur. alia quidem. potest etiam donare. infra de do. pastoralis. in fin. & infra de his quæ fiunt à prælat. sine consen. cap. cum nos. potest etiam compositionem facere. infra de transac. contingit & j̃. de deci. ex multiplici. Dicas quod ideo requiritur consensus prælatorum & capitulorum cathedralium ecclesiarum Burdeg. ꝓuinciæ, quia per illam prouisioné reseruabat ius Bitu-

2 Fa... ... seruandũ ... de offi. p̃... & l. illic... §. ne pote... tiores ... no. cod...

3 Vñ nõ... tiat se ... ni. ff. de ... p̃si. ob... dũ. ... est ... diũ. de ... cust. ... And.

Bituricen. archiepiscopo in Burdeg. prouincia, vt possit visitare. vñ hoc respiciebat platos & capitula. qa tunc eum procurare tenentur cum accedit ad eorum ecclesias. ꝛ ȷ. de præscr. c. cum ex officij. ȷ. de cẽsi. c. sopitę. & ita eorum intererat consentire vel cõtradicere: quia qđ omnes tangit, ab oĩbus est approbandum. ȷ. de offi. archi. ad hoc. in fi. & supra de temporibus ordinationũ. si archieps. & 66. dist. archieps. & 53. distin. c. 1. & in concedendo haustũ aquæ omnes vocãdi sunt, qui ius habent. ff. de aqua pluuia arcenda. in concedẽdo. & ideo requiruntur, vt ꝯsentiant vel dissentiant. Ex alia parte sufficit consensus capituli Bituricen. quia per illam prouisionem cõsulebatur Bituricen. archiepõ: nec intererat aliqd platorũ Bituricen. prouinciæ de illa ꝓuisione.

[Gl. seq. arg. quærit, & soluit. Iterum quærit & soluit, & dat simile.]

Idẽ ex iure primatiæ ꝓ sorũ causę ad ipsum deferri poterũt per appellationẽ gradatim. Item ꝓ negligentiã deuoluet ad ipsos beneficiorum collatio, & his similia.

In uno exẽplari habet: ꝓuisionẽ.

sentium,[a] & cathedralium capitulorum eiusdem, necnon Bituricen. Capituli,[b] super prouisione, quam inter Bituricen. & Burdegalensem archiepiscopos in causa primatiæ duximus faciendã, requiratis assensum, quo habito, prouidentiã † nostram solemniter publicetis.

¶ Si qui verò consensum præstare noluerint,[c] vos supersedentes publicationi prædictæ, districtè præcipiatis eisdem, vt personaliter,[d] si prælati fuerint: vel si alij,[e] per procuratores idoneos, nostro se conspectui repræsentent, prosecuturi coram nobis ius, si quod habere contendunt, & satisfacturi parti alteri (si succubuerint) in expensis.[f]

a Præsentiũ.] arg. quòd præsentes tantum requirendi sunt ad componendum, & eodem modo ad litigandum, sicut in alienationib. faciendis. 10. q. 2. hoc ius. ver. si autem. arg. 7. q. 1. factus. Sed quid esset si modica pars prelatorum esset præsens, & longe maior esset absens, & eodem modo de capitulis, numquid sufficit consensus illorum paucorum ad consentiendum huic prouisioni, vel ad mouendam litem? Videtur quòd sic. arg. huius c. 10. q. 2. hoc ius. ꝛ Sed quos dicemus præsentes. an illos tantũ qui sunt in ecclesijs suis, an etiam illos qui sunt in prouincia? quod videtur C. de præscr. longi tempo. l. vlt. Vnde credo quòd requirendi sunt, dummodo sint in prouincia. quia pro pręsentibus ibi habentur. Item credo si minor pars capituli sit præsens, quòd debeat vocare alios, qui sunt in prouincia, si commodè vocari possunt, quousque saltem sit ibi maior pars capituli. Si aũt sint extra prouinciam, aut ita remoti quòd commodè vocari non possunt, præsentes disponant de rebus ecclesię: quia tota potestas & ius vniuersitatis remanet penes illos quicunque sint. ff. quod cuiusque vniuer. l. sicut.

ꝛ Adde ꝙ ꝯtrũ est ueritas vt in l. 2. iud. §. referetur. ff. đ reg. iur. & i l. qđ maior, ff. ad mun.

b Capituli.] per hanc decr. probatur, quòd prælatus sine consensu capituli non potest agere nec componere, secundum quod notatur sup. de rescr. c. edoceri. & ȷ. de procu. c. 1. arg. ad hoc ȷ. eo. c. dilecti. Bernardus.

[Gl. seq. arg. duo.]

c Noluerint.] no. quòd ille cuius interest, impedit prouisionem Papæ, sicut aliquis retardat executionem sententiæ inf. de resti. c. veniens 2. & ȷ. de re iud. cum super controuersia. argu. quòd non intendit Papa alicui præiudicare per suas literas.

d Personaliter.] cum enim quis citatur vt personaliter veniat ad causam, non sufficit tunc mittere procuratorem, vt hic videtur. Si verò simpliciter citetur, tunc potest mittere procuratorem. C. de procu. l. vlt. in princ. vel ipse debet ire. ȷ. de do. & contum. cum dilecti. & C. de procur. l. vlt. sed cum personaliter quis citatur, & ipse ire non potest, vel etiam in alio casu cum simpliciter citatur, si causa sua ardua sit, non compellitur mittere procuratorem, C. de procur. l. vlt. sed debet in vtroque casu nuncium destinare, ad allegandas causas quare venire non possit. ȷ. de procu. cap. querelam. & ibi dicitur de hoc. Et illud scire debes, quòd delegatus à sede Apostolica non potest iubere alteram partem coram se personaliter comparere, si de hoc non habeat speciale mandatum: nisi cã sit criminalis, vel pro veritate dicẽda, vel pro iuramẽto calumniæ faciendo, vel alias iuris necessitas hoc exigat, in decre. Inn. quarti. ȷ. de ind. iuris esse ambiguũ. sed Papa hoc facere potest: quia non adstringit legibus, vel canonibus, ꝫ vt hic patet. Bernardus.

Citatus an possit mittere procuratorem.

e Si alij.] vt capitula, quæ non, nisi per procuratorem venire possunt.

[Gl. seq. arg. & remittit. & argumẽto respondet.]

f In expensis.] sic uidetur per literam istam, ꝙ victus victori condemnandus est semper in expensis, arg. ȷ. de pœn. calumnia. de hac materia tractatur plenè. ȷ. de do. & contu. circa fi. Sed hoc ideo quia iam quasi intentio actoris fundata erat per compositionem: & ideo si succumbant, quasi calumniosè videntur hoc fecisse: quia tunc demum consueuit dici, quòd victus in prima causa victori sit condemnandus, & quasi ad terrorem hoc dicit Papa: vt si dubitarent, de iure suo, non litigarent. Et est argu. op. quod victus victori semper sit condemnandus in expensis. Bernardus.

ꝫ Vnde ex plenitudine ptãtis, cogit eos hic personaliter venire: uel pp personarum legalitatẽ. ff. de procur. l. si actor. uel pp magnitudinẽ causæ. ȷ. de procur. c. 2. aliàs prælatus ẽt ante lit. cont. test. dat procuratorẽ. ȷ. de iur. calũ. cũ causam. sm Goff. Ioan. And.

TITVLVS XXXIIII.

De treuga, & pace.

¶ Alexander iij. in concilio Lateranen. †

† Cap. 21.

¶ *Statuit tempore treugarum, & pœnas violantium.*

CAP. I.

TREV-

DE TREVGA ET PACE.

¶ Quia iudicum est ad pacem discordantes reducere. 90. di. per totum: & ideo quia est tractatum de offi. iudicum, meritò annectitur hæc rubrica. Vel aliter sic. Quia maiorum & superiorum est treugas & pacem inire, subditorum uero obedire: ergo, &c.

De hac materia tractatur 90. di. per totum. 24. q. 3. si quis Romipetas. & c. illi.

Treugas.] In prima parte determinat tempus feriarum in actu bellandi. In secunda ponit pœnam rumpentium treugam. In tertia instruit omnes quid facere debeant, vt treugæ & paces seruentur, & ponit pœnam eorum ratione negligentiæ. Ant. de Butr.

CASVS. Primo diciturquòd treugæ durare debent à quarta feria post occasum Solis, usque in diem Lunæ in ortu Solis, & ab aduentu Domini usque ad octauam Paschæ. hoc tamen non seruatur. Secundò dicit quòd qui treugas fregerit, excommunicetur post tertiam commonitionem, & nullus excommunicato communicet. Tertiò dicit quòd triplex funiculus difficile rumpitur, ideo mandat quòd episcopi omnes sibi consilium & auxilium impendant: & qui secus fecerit, puniatur. No. quòd trina admonitio debet præcedere uindictam. Item sententia ferenda est in scriptis. Item funiculus triplex difficile rumpitur.

a Treu-

gas [a] † à quarta feria post occasum solis, vsque ad secundam feriam in ortu solis, ab aduentu Domini vsq; ad octauas †Epiphaniæ, & à Septuagesima vsq; ad octauas † Paschæ ab omnib. inuiolabiliter obseruari præcipimus.

¶ Si quis autem treugas frangere [b] præsumpserit post tertiam admonitionem, si non satisfecerit, suus episcopus sententiã excõicationis dictet in eum, & scriptam vicinis [c] episcopis annũciet: quorum nullus excõicatum in communione recipiat, imò scriptam sententiam quisque confirmet, [d] si quis autem hæc violare præsumpserit, ordinis sui periculo [e] subiaceat.

¶ Et quoniam funiculus [f] † triplex difficile rumpitur, præcipimus vt episcopi ad solũ Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacẽ firmiter tenendam, mutuum sibi consilium [g] & auxiliũ præbeant, neque hoc alicuius amore vel odio prętermittant. Quòd si quis in hoc opere trepidus † inuentus fuerit, damnũ propriæ dignitatis incurrat.

Treugæ diffinitio.

a Treugas.] treuga est securitas præstita rebus & personis, discordia nondum finita.

ADDITIO. Pax verò est finis discordiæ, quæ dẽt hẽri in voluntate, guerra in necessitate: vñ bellamus vt pacem habeamus. 23. q. 1. nisi bella. & c. noli æstimari. Io. And.

[Gl. seq. no. obijcit per locum à diuisione, & dupliciter soluit.]

b Frãgere.] no. ꝙ hæc treuga canonica est, 1 & non conuentionalis: si. n. esset conuentionalis, semꝑ seruaret̃, nã fides hosti seruãda est. 23. q. 1. noli æstimare. Sed qualiter intelligitur quod dr̃ de ista treuga? Si intelligit̃ de iusto bello, à tali nullo die cessãdũ est etiã Dominico 2 die. 23. q. vlt. si nulla. ĩ. de reg. iu. quod nõ est licitum. Si verò de bello iniusto, hoc nullo tẽpore faciendum est. Sol. potest intelligi de iusto bello, & licèt nunquam sit cessandũ à tali, minus tamen vacandum est ei in hoc tẽpore quàm in alio, vnde capitulũ illud, si nulla, intelligitur qñ ineuitabilis vrget necessitas. Vl̃ potest intelligi de iniustis bellis, vl̃ Papa respexit ipsum factum, vt non semper darent operam bellis, & iõ ob reuerentiam dierum tunc cessarent: & nullo t̃pe dẽnt fieri, & multò minus isto t̃pe. Sed qđ dr̃, hic hodie non tenet: & ep̃i q non seruant hãc cõstitutionem, non dicuntur transgressores: quia non fuit moribus vtentium approbata huiusmodi treuga. 4. dist. cap. in istis §. leges.

c Vicinis.] 11. q. 3. cap. curæ.

d Confirmet.] idest, obseruet: & ita ipso facto confirmat eam: aliàs nec infirmare põt, cum non habeat imperium par in parem. 21. di. inferior. & c. deniq; & melius, ĩ. de elec. innotuit & ff. de arbi. l. nam magistratus.

e Periculo.] i. excõmunicationi subijciatur. 14. q. 3. illi qui. vbi hoc idem dicitur.

f Funiculus.] Primus est excõicatio proprij ep̃i. Secundus est, vicinorum ep̃orum obseruatio seu confirmatio. Tertius consilium, & auxilium eorundẽ: & iõ quantò fortior est, difficilius rumpitur. C. cõia de successio. auth. itaque. ff. de lib. leg. l. 3. in fi.

g Consilium.] no. quòd prælati tenentur sibi mutuũ præstare consilium, & auxilium. 93. dist. præcipimus, & c. prælatum.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & in Panormita. li. 8. c. 147.

† octauam.

† octauam.

1 Quæ diffideat à iure an sit seruãda. Io. And. in c. pro humani. de homi. libr. 6. verbo perpetuo.

2 Vide B. Thomã, & ibi Caietanum. 2. 2. q. 40. art. 4.

† Ecclesiastes. cap. 4.

† Trepidus habet in vetustissimis codicibus. i recentioribus tepidus.

¶ Idem.

¶ Personæ hic enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerrę.

CAP. II.

Innouamus [h] vt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeũtes, & in agricultura existentes, [i] & animalia, quibus arant & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur.

INnouamus. CASVS. Dr̃ hic quòd presbyteri, monachi, ↄuersi, viatores, agricolæ, & aĩalia, q̃ portant ad agrum semina, vel arant, potiant̃ securitate. No. q̃ ꝑsonæ, & quæ animalia gaudent treugis.

h Innouamus.] quia iam statutum erat. 24. q. 3. si qs Romipetas. & c. paternarum.

i Existentes.] ergo dum vacant agriculturæ tantùm habent priuilegiũ: 3 sicut militi non currunt tempora dum est in militia. C. quib. non obest longi temporis præscriptio. l. vlt. sed aĩalia semper habẽt. vnde pignori dari non pñt. C. quæ res pig. ob. non pñt. l. pignorum.

† Cap. 22. in eodem concil. Lateran. & c. 2. eo. ti. in 1. compi. Pannormita. lib. 8. c. 147.

3 Idem in peregrinis, s. quãdiu peregrinant̃ secundũ Host. sicut & legati priuilegiũ habent quãdiu in legatione sunt. ff. de iudic. l. 2. §. legatis. Io. And.

TITVLVS XXXV.

De Pactis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Pacta quantumcunque nuda seruanda sunt.

CAP. I.

ANtigonus episcopus dixit: & infra. ¶ Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conuentus (si se non exhibuerit) ecclesiasticam sentiat disciplinam. Vniuersi dixerunt; pax seruetur, pacta custodiantur. [k]

DE PACTIS.

¶ Supra visum est de pace, sed q̃a pacta & transactiones sunt quædam conuentiones ex pace factæ, ideo, &c. Abb. Sicu.

De hac materia habetur 22. q. 4. in multis cap.

ANtigonus episcop⁹.] Iudex ecclesiasticus prouidet seruanti pactum contra nõ seruantem. h. d. diuiditur. Nam primò ponitur dictum Antigoni episcopi. Secũdò approbatio cõcilij ibi, vniuersi. Abb. Siculus.

CASVS. Antigonus episcopus Matuteñ. in concil. Africano grauem deposuit querimoniam de Optantio episcopo, quia cum inter se pactum fecissent ꝙ alter non subtraheret alterius populos: Optantius ep̃s non seruauit pacta inita inter eos: sed alliciebat populus Antigoni. Vñ petebat vt pacta inita inter eos seruentur. aut conuentus, si se non correxerit, ecclesiasticam sentiat disciplinã: vniuersi dixerunt. pax seruetur: & pacta custodiant̃. No. quòd pacta seruari debent.

[Gl. seq. no. pacta seruanda, alleg. 3. canones, & vnã legem. ponit quatuor casus quibus non ualet pactum. In fi. ar. ex nudo pacto, &c. rationem reddit, & remittit.]

K Pacta custodiantur.] reformata per pacta inita inter ep̃os, contendebant adinuicem & de iure parochiali. Et ita est argu. quòd pacta legitima custodiant̃. 20. q. 1. puellæ. in fi. & 22. q. 4. innocẽs. & 18. q. 2. Eleutherius. Pacta. n. legitima, quæ neque dolo malo neq; aduersus leges, neq; quib. fraus alicui fiat, facta sunt: seruabo ait prætor. ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. ait ꝑtor. Pactũ uerò quod dolo initum est, non ualet. ĩ. de rerũ permu-

† Africano. legit̃ in omnib. sed desumptũ ex cõcilio Carthaginẽ. 1. cap. 12. & habetur in c. 1. eod. tit. in 1. compila.

sermu. ca. cum vniuersorum.C. de excep. & præscrip. l.aduersus. Itē si alteri sit captiosum.ff.de rescind.vē di.si id quod purè.in fi. 1 Item si sit cōtra bonos mores,C. de inutilibus stipul.ex eo. 2.Itē quod obseruatū vergit ad dispendium salutis æternæ, non tenet.inf.eo. pactiōes.vbi de hoc. Item habes hic arg. ꝙ ex nudo pacto oritur actio.12.q.2.quicunque suffragio.& q.5. quia Ioan.licèt si cōtra ſm leges.ff. de pact.l.iurisgētiū. §.quinimmo. igitur nuda pactio obligationem nō parit,sed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedendo à pacto.arg.22.q.1.prædicandum, quia inter simplicē loquelam & iuramentū non facit Deus differentiam.22.q.5.iuramenti.De hoc dic vt habes 12.quæst.2. c.quicunque suffragio.

1 Si ab emptore perse tutoris auctoritate pupillus sine ipsius auctoritate per pacti discessit, nō valet pactum qd esset alteri captiosum; quia sic teneret venditor, & nō emptor. Io. And.

† Lib.7.epistol.60. registri.

† Ca.2.e.tit. in 1.compi.

† Li.8. epistola 38. registri Ioāni ēpo Caralitano. & c.3. eo. tit. in 1. compila.

¶ Gregorius. †

¶ *Conuentio inualida per consensum superioris validatur.*

CAP. II.

QVoties † in conuentionibus noster expectatur assensus, ne ī dubium veniant quæ geruntur, ratihabitio [a] eas debet pro securitate partium solidare.[b]

¶ Idem. †

¶ *Iudex debet studiosè agere, ut promissa adimpleantur.*

CAP. III.

QValiter in Sardinia, & infra. ¶ Studiose agendum est, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur.[c]

¶ Alexander tertius Exonień. vvigornen. episcopis.

¶ *Non valet pactū, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.*

CAP. IIII.

CVm † pridem S. clericus procurator Prioris, & monachorum de Acra, & P. clericus pro causa, quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrem eius, cuius vicē se gerere dicebat,[d] super ecclesia, & capella de L. vertebatur, ad nostram præsen-

QVotiens.] fuit fortè hoc cap. exordium confirmationis quorūdā pactorum. Abb. Siculus.

CASVS. Si aliqua pactio vel conuentio facta est inter aliquos; ne dubitatio sit in futurum super conuentione illa, Papa requisitus debet illam ratam habere pro securitate partium. Nota quod ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

[Gl.seq.argu.quod ratihabitio retrotrahitur. allegvnam concor.signat vnū in contrarium, soluit distinguendo ponens primam partem pro regula, & dat tres casus exceptos.]

a Ratihabitio.] & ita si pactum ab initio etiam non teneat,per ratihabitionem superioris fit validum. ꝟ.ti. proxi.c.1. Argumētum est ergo,quod ratihabitio retrotrahit,& mandato comparat.arg. ꝟ.de clādest.desp.c. 2.Sed cōtra videtur. ff.de his q̄ no.infa.l.qd ergo. Sed distingue; vtrum tale sit qd ab initio mandare uel concedere potuit qui ratum habet,& tunc mandato comparatur,aliàs non, vt potes colligere ex fi.l. illius. ff. de off. pconsul.l.obseruare.& ff.de serui. rust. pdio. l. per fundum.& ꝟ.de reg.c.significatum & c. cum vi tum. sed quasi regulare uidet vt ratihabitio retrotrahatur, & confirmet præcedentia,ff.de pig.l. si fundus, §.si nesciente. ꝟ.de his quæ fi.à præla.sine consensu capituli.c.cum nos. Ratihabitio tamen habet exceptiones in filia, quæ nubit tempore luctus postea patre ratum habente.ff.de his qui not.infam.l.quid ergo. fallit in pupillo 2 vbi non valet ratihabitio tutoris,nisi pñs sit in ipso negotio.Institu. de auctor. tuto. §. tutor.& ff.de auct. tuto. l. obligari. §. pupillus. fallit in seruo.ff.de acquir.hære.l.si quis mihi.§.iussum.vbi debet præcedere iussus domini.

2 Loquitur pacto futuræ successionis.

b Solidare.] idest, confirmare.& intellige cū causæ cognitione. ꝟ. de cfir.vti.vel inuti.c.1.& 2.vbi de hoc. aliàs parum valeret confirmatio in forma communi. Bernardus.

QValiter.] CASVS.]Dicunt ꝙ studiosè est agendum, vt quæ one promittuntur,opere compleantur. No. quod ea quæ promittuntur,adimpleri debent. Item no. quod verba accipienda sunt cum effectu.

[Glossa sequens inducit simile.arg.& signat contrarium.]

c Compleātur.]simile.23.dist.psalmista,& illud, 3 & quæ procedūt de labijs meis, non faciam irrita. Et ar. ꝙ verba cū effectu sūt intelligēda, ꝟ.de cleri.nō resid.c. relatū. Item nec sufficit voluntas nisi sequatur effectus. ꝟ. de eo qui mit.in pos.causa rei ser.c.j.fin. ꝟ. de re iudi.ca.cum aliquibus,arg.contra. ꝟ. de biga.nuper.&c.à nobis.

3 Psal. 88. Misericordias Dñi. &c.Io. And.

CVm pridem.] Primò ponitur factum,sub quo continetur, pcessus causæ, partium transactio,ipsius reprobatio,Papalis ordinatio & intercessio.secundò dat iudices, ibi,Ceterùm. Abb. CASVS. Monachi de Acra, & P.clericus pro se & fratre suo habebāt controuersiā īter se sup ecclesia & capella de L.qbus spoliati fuerant à monachis S. clericus procurator monasterij.& prædictus P. pro se & fratre suo accesserunt ad dominum Papam:procurator & P. clericus p se & fratre suo cuius erat, quandam fecerunt compositionem, scilicet quod dicto P. pro expensis, quas fecerat, tres marchæ argenti soluerentur à monachis, & idem P. liti cederet, & ab infestatione monachorum cessaret.quam compositionem petierunt per dominū Papam confirmari,sed ipse noluit confirmare.quia illicita erat:tandem Papa monuit illum P. vt pro se, & fratre suo renunciaret liti: quod & fecit,& instrumenta,quæ super hoc habebat, in manibus domini Papæ resignauit, quæ destinauit monachis, mandans Priori & fratribus,vt eidem P.& fratri suo aliquod beneficium assignarent, de quo maius lucrum haberent quam de illa illicita pactione: sed prior & monachi acquiescere noluerunt. Propter quod dictus P. clericus ad dominum Papam rediit,exponens ei omnia supradicta: super hoc mandat Papa quibusdam iudicibus quatenus moneant priorem & monachos vt præfato P.& fratri suo competens beneficium conferant & assignent: quod si non fecerint, si constiterit eis dictos clericos à prædicta ecclesia & capella absque ordine iudiciario violenter eiectos, faciant illas sibi restitui, non obstantibus litteris confirmationis, quas dicti monachi super hoc impetrasse dicuntur. Nota quod nulla pactio illicita in spiritualibus facienda est, nec aliquid dandum etiam pro expensis. Item qui renunciat instrumentis, liti renunciare intelligitur.

† Post cōcil. Laterā. par. 28.c.2.ti. de pactionibus licitis & illicitis ī reb. ecc.& ca.4. eo.tit. in 1. compil.

d Dicebat.] iste enim cum esset coniuncta persona etiam sine mandato audiretur agens pro fratre, ff. de procurato.l.sed hæ per one.& l. Pomponius, §.vl.& C. eo.tit.l.exigendi.& ꝟ.de rescrip.c.nonnulli.tamen cauere debet de rato.aliàs non obesset.C.quibus res iudi. non nocet.l.j.

a Liti cederet.] hæc renunciatio fratri non noceret licet esset procurator eius, & generalem administrationem haberet, ff. de procurato. mandato generali, & C. eod. tit. si procurator. & C. de transact. l. transactionis.
b Non duximus.] infra tit. proxim. statuimus. cōtra solu. ibi compositio super decimis facta licita est, vt infra de decimis. c. ex multiplici. & c. nuper. hic verò simonia expresse cōmittebatur, recipiendo pecuniā pro re spirituali, quām renunciauit. 1 Item ar. §. ¶. de præben. c. nisi essent. Ibi nulla cōpositio vel pactio turpis inter partes interuenit, sed iudices pro bono pacis in quos compromissū fuit, statuerunt vt ad eos certa pecunia solueret: & ideo Papa illā cōstitutionē ex causa pie dicta tolerauit: sed hic pactio turpis inter partes interuenit.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an auctoritas Papæ purget simoniā, ponit duas opiniones. contra sedam alleg. & soluit. demū opi. distinguendo concordat.]

c Illicitæ pactionis speciem.] quia ius spirituale pro pecunia remissum fuit. Quidā dicunt quod pactum valuisset, si auctoritas Papæ interuenisset. argum. ff. de his qui notan. in fa. l. furti. §. iussu. Tan. dixit quod pp auctoritatē superioris simonia nō purgatur ex quo aliquis est simoniacus. si verò cū iu. ha eo, dedero tibi pecuniā redimendo vexationē meam non pecco. arg. 1. q. 3. quæsitum. & ¶. de simo. c. dilectus, iuxta illud Apostoli, Redimentes tempus quoniam dies mali sunt, argumen. est tamen contra. ¶. de simo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his qui ius habebant in electione. Sed videtur quod si compositio esset confirmata per Papam, quod excusati fuissent isti fratres, quia Papa habet plenitudinem potestatis & potest supra ius dispensare. ¶ale conces. præben. c. proposuit. & de eo quod non est ius, facit ius. 3. q. 6. hoc quippe. Item ipse naturam rei immutare potest. C. de r. i vxo. act. l. 1. in princip. potest dici, quod in his, quæ in sui natura simoniaca sunt in veteri & testamento, vt vendere sacramēta & huiusmodi spiritualia, ibi non excusat auctoritas Papæ, & secūdum hoc intellige quod dixit Tanc. in his verò quæ per constitutionem ecclesiæ simoniam induunt, excusaret auctoritas Papæ, quia pōt dispensare in talibus.

tiam accessissent: inter se (non tamen nobis mediantibus) conuenerunt, quod eidem P. pro expēsis quas fecerat, tres marchę argenti soluerētur, & idem P. liti cederet, [a] & à monachorum infestatione cessaret. Cumque cōpositionem istam† auctoritate Apostolica peterēt confirmari: Nos eam non duximus[b] admittendam, pro eo quod videbatur prauā illicitæ [c] pactionis speciem continere: & infra.

¶ Ille igitur nostris monitis acquiescens, & eidem† liti pro se ac fratre suo renuntians, authentica† instrumenta,† quę super hoc habebat, in nostris manibus resignauit,[d] quę nos Priori & monachis destinantes, mandauimus vt eidem P. & fratri eius, in aliquo studerent beneficio prouidere, de quo maius lucrum valeant Apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita prouenire.

¶ Ceterum quia Prior & fratres acquiescere noluerūt, Mandamus quatenus moneatis eosdem, vt pręfato P. & fratri eius cō petens beneficium conferant, & assignēt: alioquin si vobis constiterit dictos clericos à pnominata ecclesia & capella, absq; ordine iudicario violenter eiectos, ipsam eisdē restitui faciatis[e] † non obstantibus literis nostrę confirmationis, quas prædicti Prior & monachi à nobis impetrasse noscuntur.

¶ Idem Archiepō Eboraceñ.

¶ Non valet pactum de succedendo post mortem prelati in ipsius ecclesia.

CAP. V.

Accepimus † quòd quędam ecclesię clericis sint tali tenore concessę, quod post eorū obitum, alij nominati [f] succedant.

¶ Verum quoniam hoc iniquū est, & sacris canonibus[g] inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari. Mandamus, quatenus huiusmodi successiones † tā detestabiles & iniquas appellatione cessante prohibeas, & omnino friuolas & inanes† esse decernas.

ADDITIO. Et de hoc dicitur, infra de offi. deleg. ex parte. 2.
d Resignauit.] ad cautelam, & ex superfluo, quoniam facta renunciatione ipso iure irrita sunt instrumēta, C. de cōd. ex lege. l. dissoluere. & inf. ti. px. c. j. & aduersarius potest illa petere. C. ad exhi. l. vlti.

[Gl. seq. signat cōtrarium. ponit opin. demū soluit. In fi. quærit, argu. negatiuè, contrarium soluit.]

e Restitui faciatis.] arg. contra. 7. q. 1. qui periculosum. vbi habes, quod Esau recipere postea non potuit quod semel cessit. Potest dici quod non tenuit renunciatio, cū essent eo tēpore spoliati. ar. inf. de rest. spolia. solicite. Dicas melius, quod isti implorauerunt beneficium principis. & de gratia restituūt, & illa renūciatio tacitam habebat conditionem annexam, scilicet, si monachi adimplerent quod mandauit Papa, sic ¶. de renuntia. ca. ¶. nē. de hoc dictū fuit ¶. de elect. c. cum inter R. 3 Sed pone quod monachi iam contulissēt ecclesias alijs, quid fieret? Arg. quod non remouentur instituti. 6. q. 1. eos immo remouēdi sunt, & monachi tenētur prouidere illis. 7. q. 1. præsentium. ¶. de præb. inter cætera.

Accepimus.] Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod secunda præcipit corrigi: ibi, Verum. Abb. Siculus.
CASVS. Quædam ecclesię concessę fuerunt quibusdā clericis tali modo siue tenore, quod illis defūctis alij nominibus proprijs designatis succedant eisdem: significatum fuit hoc domino Papæ, mandat Papa Eboracen. archiepō, cum hoc sit iniquum & sacris constitutionibus contrarium, quatenus huiusmodi successiones detestabiles & iniquas decernat omnino friuolas & inanes. No. quod in beneficijs & ecclesijs successio locum non habet.

[Gl. seq. fortificat textum.]

f Nominati.) hoc etiam improbatur à iure ciuili: quia non possumus pacisci de hæreditate alterius, nisi eius voluntate. 4. C. de pact. l. vlt.
g Canonibus.] qui prohibent successiones in ecclesia Dei fieri 8. q. 1. Apostolica. ¶. de fil. prèsby. ad extirpandas. ca. præsentium. & c. ex transmissa. & quasi per totum.

Marginal notes (left): † ipsam — † al. idem — † In quibusdā manusc. ita: authen. instrumenta, q sup eisdē ecclesia & capella habebat, &c. — † Scripta, in vno exēplari. — 1 Replicat & declarat, contrarium non soluit, vnde dic fm Frā. Vin. & Inn. quod hic erat suspicio turpis pacti: q semper præsumitur, nisi per aliam suspicionē tollatur, ibi verò superioris auctoritas illam tollit, vel ibi amicabilis compositio hic trāsactio fm Go. vel fm Hostien. ibi, amicabilis compositio super fructibus hic sup iure spirituali. Ioan. An. — 2 Nobilis est hęc glos. distinctio q̄ Durandus impugnat lib. 4. senten. dist. 25. quæstion. 5.

Marginal notes (right): sed est mera. Sotus lib. 9. de iust. & iur. q. 5. argu. — † Facit l. ff. ad l. Iul. de vi. & vi ar. — † Post merc. Later. par. 28. c. 4. & c. 5. co. tit. in 1. compi. — † Idē conc. Trid. sessio. 25. de reform. c. 7. — † vanas vacuas — 3 Et fuit hoc in fauorē obediētiā & odiū inobediētiū. de post. ca. 1. & qa decepus, &c. de rei p. mut. cū vasuriorū. Io. And. — 4 Sed est hoc subsistet i bñficijs de hoc de cōcess. pb. c. 2. & 3. in gl. Io. An.

Cum

Cum clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit: ibi, Nos. Abbas Siculus.

CASUS. In Cantuarien. prouincia decedentib. prælatis ecclesiarum, clerici qui instituebant in eis pactum faciebāt cū illis a quibus ecclesias recipiebāt, quod ipsi soluerēt maiores pēsiones & eccl'ijs illis q̄ solui cōsueuerant, vt sic facilius posset ecclesias adipisci. Vnde Papa mandat archiepō Cantuarieñ. & eius suffraganeis quatenus prohibeāt clericis, ne de cetero id attētare p̄sumāt, & si ꝯ fecerint, illos ecclesijs ipsis debeāt spoliare: & eos ꝓ tāta præsumptione ecclesiastica seueritate punire. No. ꝙ pensio antiquitus constituta non dēt augeri. & qui contra faciunt, puniuntur.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Qui per pactum augendæ pensionis consecutus est ecclesiam, debet ea priuari, & aliàs canonicè puniri.*

CAP. VI.

Cum † clerici vestræ iurisdictionis (sicut accipimus) decedentibus ecclesiarum personis, paciscantur[a] ex ipsis ecclesiis maiores solito soluere pensiones,[b] vt facilius possint easdem ecclesias adipisci.

¶ Nos ad tam detestabile vitium extirpandum, fraternitati vestræ mādamus, quatenus ne id attentare præsumāt, districtius prohibentes, [si contra prohibitionem vestram venire p̄sumpserint] appellatione cessāte, eos taliter adeptis ecclesiis spolietis; aliàs pro tantæ præsumptionis excessu seueritate ecclesiastica[c] punientes eosdem.

¶ Innoc. iij. in concilio generali †

¶ *Si ecclesia rem suam locando vel in feudum concedendo apponit pactum in præiudicium iuris parochialis alterius ecclesiæ, non tenet: & quicquid hac occasione percepit reddere cogitur illi ecclesiæ.*

CAP. VII.

Plerique † [sicut accepimus] regulares clerici, & seculares interdum, cū vel domos locāt, vel feuda concedūt, i præiudiciū parochialium ecclesiarū pactum adiiciūt, vt coductores & feudatarii decimas eis soluant, & apud eosdē eligant sepulturā.

¶ Cum autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiusmodi penitus reprobamus,[d] statuentes vt quicquid fuerit occasione huiusmodi pacti pceptū, ecclesiæ parochiali reddatur[e] †.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Non valet pactio in spiritualibus, vel quę pactum inducit, vel turpis, seu de re turpi, vel impossibilis de iure vel de facto.*

CAP. VIII.

Pactiones † factæ à vobis [vt audiuimus] pro quibusdam spiritualibus obtinendis: cum in huiusmodi omnis pactio, omnisque conuentio debeat omnino cessare,[f] nullius sunt momenti.

a Paciscantur.] pactū istud ñ valet, qa est ꝯ canones. ĩ. de censi. ꝓhibemus. ĩ. de præbē. auaritiæ. & pactū 1 turpe nō valet. ĩ. e. pactiones. & iurm sup hoc p̄stitū non tenet, ĩ. de cen. grauis. infra de iureiur. tua nos. arg.

[Gl. seq. q̄rit. arg. pro & contra, soluit distinguendo.]

b Pensiones.] sed pone ꝙ facultates ecclesiæ sint augmētatæ, nunqd pēsio dēt augmētari? Arg. est hic ꝙ nō. ĩ. de censi. ꝓhibem9. Sed cōtra arg. ĩ. de cen. q̄to. & ĩ. de cōst. cū M. pōt dici, ꝙ si diligentia clericorū bona sunt augmentata, nō dēt augeri pēsio, ne diligētia sua sit illis dānosa. C. de allu. l. vlt. 2 Si verò aliūde bona ecclesiæ augmentata fuerint, tunc pōt & dēt augeri pensio, qa iusta cā subest vt augmentetur. arg. ĩ. de censi. quanto. De hoc dic vt infra de cen. c. prohibemus.

c Ecclesiastica.] quæ erit depositio, cum simoniaci sint. 1. q. 1. reperiuntur. & c. erga simoniacos.

Plerique.] Primò narrat factum. Secundo corrigit: ibi, Cum autem. Abb. Siculus.

CASUS. Quidam clerici regulares & seculares, cum ipsi domos suas locant, vel concedunt feuda, pactum adijciunt in præiudicium parochialium ecclesiarum, vt conductores & feudatarij decimas soluant eis, & apud eorum ecclesias eligant sepulturam. hoc peruenit ad notitiam dñi Papæ: cum ergo id de auaritiæ radice procedat, Papa pactum tale penitus reprobauit: statuens vt quicquid fuerit occasione huius pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur. No. quod pactum in præiudicium alterius factum ei non nocet.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Reprobamus.] pactum n. tale non nocet ecclesiæ, quin à quolibet possessore possit petere decimam. ff. de pactis. l. inter debitores. ff. de inst. l. si cū villico. Et arg. ad hoc, 16. q. 1. si quis laicus, & hoc patet ex eo qd dicit in fine, ecclesię parochiali reddatur. arg. contra. ff. de pact. l. epistola. §. pactū. vbi dr̄ ꝙ tale pactū iustū est. Sol. tale pactū iustū est, vt creditor, qui possidet pignus, tributū soluat, vt dicit §. pactum, quia & sine tali pacto possessor cōueniendus est. Si vero in cōtrariū fieret pactū, quātum ad ipsos paciscentes valet pactum, sed nō quātū ad dominum tributorum: quia pactum priuatorum, formā iuris fiscalis nō tollit, vt dicit lex p̄dicta, inter debitorē. & ĩ. de fo. cōp. ca. si diligenti. 3

e Reddat.] & ita ecclesia pōt agere cōtra regulares vel seculares clericos, vt ei reddāt qd pceperūt occasione talis pacti. posset ēt agere contra possessores si vellet. arg. 12. q. 2. Apostolicos. & C. si tutor, vel cura. l. 3.

Pactiones.] Primò ponit dictum, & eius rōnem. Secūdo ampliat illam, & ꝓbat. ibi, Quod etiam. Abb. Sic.

CASUS. Dicit Gre. ꝙ pactiones pro spiritualib. obtinendis, nullius sunt momēti: qa in talib. ois pactio & ois conuentio cessare dēt, & idem dicendū est de alijs, quę sine periculo animæ obseruari ñ pñt quia, vt dicunt leges, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis, nec de iure nec de facto obligationem inducit. No. quod in spiritualib. omnis pactio & conuentio cessare dēt. Item pactum turpe vel impossibile non obligat.

f Cessare.] in spiritualib. n. oīs pactio illicita seu conuentio cessare dēt, vt 1. q. 1. quam pio. & ĩ. de simonia. & ĩ. ti. prox. præterea. & c. super eo. & ĩ. vt eccl. benef. vt nostrum, quia huiusmodi pactiones simoniam inducunt vt ĩ. eo. cum pridē. tacitè ēt vel expressè. 16. q. 7. per laicos. Item si huiusmodi pactum, siue promissio, aut ēt iuramentum vergat in animæ detrimentum, vt hic dicit. si socius hominem spoliare non potest, non percipiat socium cum quo pacti sunt, vt simul cum eo diuidant spolia. 1. q. 4. in pecatum. & c. mulier. nō enim fert opē qui adiuuat ad peccandū 14. q. 6. si res. de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. si aliquid. & c. non est obseruandum. & in pluribus alij capitulis ibidem.

† Post concil. Lateran. pa. 28. c. 8. & c. 5. co. tit. in 1. compil.

1 Concord. tex. cum gl. in l. pacta q̄ contra. C. de pact. & l. iurigentium. § sed & si quis. ff. eod.

¶ Cap. 56.

1 Vide in ꝑ alleg. c. cum 4. super gl. oc videbatur. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. compil.

3 Facit l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. & l. pen. ff. de transac.

† Dic vt plene hodie habetur c. 1. li. 6. de sepult. & in clem. cupientes. §. vlt. de pœnis.

† Vide Nauarrum in manuali cōfessor. c. 23. tit. de simonia. & Sotū. lib. 9. de iust. & iure q. 5.

a Legitimas.] Secundùm leges turpe pactum non tenet. ff. de verb. obl. generaliter. Turpe pactum dr̃ siue turpis rei puta si quis promittat se facturum homicidium vel sacrilegium. ff. de ver. obl. l. veluti. & Inst. de inutilib. stipulat. §. quod turpi. Item pactum quod continet turpem causam, n n tenet: puta si paciscar ne furti agam, vel iniuriatũ. ff. de pac. si vnus. §. pacta. secundum canones et turpes promissiones non tenẽt. 22. q. 4. vnusquisque & ca. in malis. ꝓmissis, & cap. non semꝑ promissa. & cap. diffinitio. & c. si ad peccatũ. & c. mulier. & hoc est pactũ turpis rei. Pactũ turpe dici põt quod sit de turpi re, vt c. si ad peccatum. Et pactũ dr̃ turpe quod fit et de re sacra, siue spirituali, vt hic, & in oib. quæ ĩ sua natura bona et licita sunt. & d. ꝑ pactũ sunt illi ita. Itẽ pactum de re cuius cõmercium ꝑ rerũ naturam haberi non põt, nullius est momenti. ff. de reg. iur. impossibilium. & ff. de verb. obl. l. si stipuler. & Inst. de inutilib. stip. circa prin. 2. & gñaliter pactum quod contra leges & cõstitutiones vel cõtra bonos mores fit, nullius est momenti. C. de pact. pacta, q. ff. sol. mat. alia. §. 1. Vel contra senatuscõ. plebiscita, decreta, edicta principum. ff. de pact. iurisgen. §. prætor. Sic & impossibile præceptum nullum est siue sententia. ff. quæ sententiæ sine appella. rescin. Paulus.

b Rei turpis.] rei turpis nulla est obligatio. ff. manda. si remunerandi. §. rei turpis. Bernardus.

lius penitus sit momẽti. ¶ Quod etiam de aliis est dicendũ, quæ obseruatæ vergũt in animæ detrimentum. Nam etiam iuxta legitimas [a] sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis, [b] aut impossibilis de iure vel de facto, nullã † obligationem inducit.

† Facit. l. in ter stipulan tem. §. sacrã & l. impossibilis. ff. de uer. obl.

TITVLVS XXXVI.

De transactionibus.

¶ Gregorius. † A. † subdia. & Dom. abb.

† Extat lib. 7. epist. 27. registri B. Gregorij. & c. 1. eod. tit. in j. compi.

† Hoc est Antonio subdiacono & Dominico abbati.

¶ *Instrumenta, & alia iura partium, contraria transactione tol luntur.*

CAP. I.

Sicut graue: & is. ¶ Post salubrẽ decisionem de cõtrouersia vestra factã,

1 Si stipulor id: fieri qđ natura fieri nõ concedit, non magis obligatio ualet, q̃ si stipulor id dari quod natura dari non patitur. Ioan. Andr.

2 Ponit casum in eo q ꝓmittit hominem, qui mortuꝰ est, quem uiuere credebat, vl ꝓmisit animal natum, ex equa & tauro, quod non inuenit. Ioan. Andr.

DE TRANSACTIONIBVS.

Continua hanc rubricam vt dictum fuit in præcedenti titulo. Est autem transactio de re dubia & lite incerta pactio non gratuita. Et vnam differentiam inter transactionem & pactum habere potes in his versibus.

Incerta de re transactio dicitur esse:
Sed sunt certa pacta fauore rei.

De hac materia tractatur 5. q. 2. si primates.

Sicut graue.] Diuiditur nam prima pars discernit: secunda supplet: ibi, Cui si quid, Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum habebant controuersiam inter se super aliqua quæstione, per transactionem illa controuersia fuit decisa: sed ne aliqua dubitatio remaneret in posterum, petiuerunt a Papa, vt eam confirmaret. super hac transactione statuit Papa, vt omnia instrumenta, & quidquid aliud esset quod opẽ alicui parti afferre posset vel ex præscriptione, vel priuilegio, sint cassa, & vacua, & sola pacta perpetuam obtineant firmitatem; & si aliquid omissum fuerit, ex auctoritate dñi Papæ plenum & firmum vigorem & robur obtineat sola transactio siue pactum. No. quod ea quæ sunt infirma vel minus valida, per confirmationem Papæ recipiunt firmitatem.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit distinguendo.]

decreuimus, vt omnia instrumenta, vel quicquid aliud est quod partibus quoquo modo, vel ex tẽporis præscriptiõe, seu aliter opẽ de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat, sit vacuum [c] & omni virtute cassatum: & sola pactorum inter vos nunc habitorum [d] pagina, validum perpetuumque robur obtineat. [e] Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ notionis [f] ex hac nostra auctoritate [g] suscipiat.

c Sit vacuũ.] ergo licet postea repetiantur instra, non tñ iis restaurabit. C. de trãsac. sub prætextu. & j. de re iud. inter monasterium. & c. seq. Arg. contra. C. de iudic. l. licet. & inst. de inutilibus stipulationib. circa prin. cl. Super hoc ita notabis, est petitio specialis, & generalis, & indefinita. Hic transactio specialis non obest in alijs specialibus. C. eo. age cum Geminiano. Hic trãsactio gñalis restringitur ad hoc de quo specialiter actũ est. ff. eo. l. qui cum tu. §. 1. C. eod. tit. si de re certa. Hic generalis trãsactio nõ rescinditur. C. eo. sub prætextu. Hic specialis transactio in vno capitulo, nõ impedit ꝓcessum aliorum. C. eo. l. pe. Hic gñalis trãsactio de rigore iuris tenet: sed replicatione doli rescinditur. ff. de pac. l. tres fratres. ff. de admi. tu. l. Lucius. § tutor. Hic indefinita vt specialis transactio, in alijs non obest, quæ in iudicium deducta non sunt. C. de iudiciis. l. licet.

¶ Alexander tertius.

¶ *Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris.*

CAP. II.

Statuimus † vt si super

† Post con cil. Lateran par. 28. c. in 1. cõpil.

d Habitorum.) arg. nouissima pacta dumtaxat valere. C. de pac. l. pacta. & ff. eo. si vnus. §. pactus. & supra de rescr. c. cæterum. in fi.

e Obtineat.] nisi dolo transactio talis sit exorta, quia tunc non valeret. C. eo. l. sub prætextu. ff. de pac. l. emptor. §. Lucius.

f Notionis.] factæ cum causæ cognitione, vt dicitur. supra ti. prox. c. 1. & c. proxi.

[Gl. seq. inducit duo similia.

g Auctoritate.] nota quod si transactio vel pactũ ab initio inualidum sit, ꝑ cõfirmationem Papæ sumit vigorem, vt hic arg. j. ti. prox. quoties. sic 3 & ĩnfra quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida, 3. q. 6. hæc quippe. & omnia nostra facimus (dicit Imperator) quib. auctoritatem nostram impartimur. C. de ueteri iure enucleando. l. 1. sed neq; sic testamentum omnium testamentorum solemnitatem superare uidetur, quod conscientiam 4 principis tenet: C. de testa. omnium.

3 Conc... l. tale pacti §. qui pro... caut. cũ gl & not. ff. ... pact. facti ut iurem... de oper. ... bert.

Statuimus.) Non diuiditur, quia continet unum dictum. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquod collegium quæstionem habebat cum aliquibus super decimis: dubitabatur utrum compositio posset interuenire? Statuit Papa quod si sup decimis inter collegium illud & ecclesiasticam ꝑsonam compositio facta fuerit de assensu episcopi sui, rata & firma permaneat. Nota quod transactio locum habet in decimis; quod uerum est cum datur spirituale pro spirituali.

4 Vel pr... sentiam ... Ti. & ... qui pro ... dicebit ... tertiam ... transactio... nem ... presente Pa... pa omn... lẽ nu... mutam. Io. A...

decimis [a] inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, [b] de assensu episcopi, vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

¶ Idem Dulmensi † episcopo.

¶ *Si capitulum consensit transactioni, quam fecit prælatus nomine ecclesiæ, vlterius dissentire non potest.*

CAP. III.

Contingit † interdum, quòd licet abbas vel Prior alicuius cõuentualis ecclesiæ, cum ecclesiastica, vel sæculari persona super his, de quibus inter eos cõtrouersia vertitur, coram delegato, vel ordinario iudice transigat, capitulum tamen eandem transactionem nititur reuocare.

¶ Vnde quia nos cõsulere voluisti, tibi respõdemus, qđ si abbas vel Prior à capitulo suo, de ratihabitione litteras [c] habuerit, transactionem quam fecit (si fuerit aliquot annis [d] seruata) capitulum

5 [Glo. seq. arg. alleg. 5. iura, in contrarium alleg. 10. Sol. respondens ad tria iura de primis.]

a Vt si sup decimis.] hic est arg. quòd in spiritualib. potest interuenire trãsactio. 54. dist. generalis. & c. ex antiquis. & 10. q. 2. c. tellas. in fi. & 23. q. 4. si illic. & j. de rerum pmut. ad quæstiones. Sed contra 1. q. 2. quam pio. & s. de pact. cum pridem. & c. pactiones: & j. eod. cõstitutus, & j. de rerũ pmut. ad quæstiones. & c. vlt. & 16. q. 7. decimas quas. & 13. q. 2. in ecclesiastico. & 1. q. 2. placuit. & j. eo. sup eo. Solutio, in spiritualibus transactio propriè sumpto vocabulo interuenire nõ potest, vt aliquod temporale det pro spirituali, quia simoniacũ esset. & sic intelliguni contraria hic signata. Quod dicunt duæ primæ concordatiæ de ferro ordinato, quòd ibi potest interuenire transactio, non est verum, quia ibi non datur temporale pro spirituali: quia licet detur ne reuocetur in seruitutem, nihil datur pro ordine, nec aliquod spirituale emitur, sed emitur libertas, & seruitium corporale redimitur, vt libere possit ministrare, quod licet. 36. q. 1. de rationibus, sicut cum emitur terra, vt ibi ædificetur ecclesia: quòd licet: quia non dr propterea emi ecclesia, vel simonia committi. Capitulum, castellas. nõ obstat, nec dicit hoc, sed dicit quòd res ecclesiæ alienari non debent, excepta causa captiuorum, vt ibi dicitur. Sed non dicitur transactio, sed propriè captiuorum redemptio: & datur pecunia recepta de rebus & vasis ecclesiæ, & redimuntur captiui. Et a simili illis compositio potest interuenire in spiritualibus, vt hic dicit. & inf. de dec. ex multiplici. & c. insuper. & c. dil. & c. int. eod. c. de cætero. & c. super eo, in fi. & inf. eo. c. veniens.

Dulmo.

Post cõcil. Lateran. par. 1. c. 5. & c. eod. tit. in comp.

Vide B. 9. 2. 2. q. 1. art. 4. ad tg. & So. 9. de iust. iii. q. 7. art. 1.

b Personam ecclesiasticam.] quasi dicat, cum laicis non possint taliter cõponere, vt ex illo spirituali quod ecclesijs debent, aliquid retinere possint, cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarum non liceat. j. de deci. prohibentes. & 16. q. 7. decimas. & j. de præscript. c. cautam quæ. Et sic videtur quòd cum laicis nõ possit fieri compositio, vt minus soluant, nisi Papa auctoritatem præstaret. j. de confir. vti. c. vlt. tñ propter vtilitatem ecclesiarum vr licere, saltem de auctoritate epi, quia sic multum consulitur ecclesiæ arg. j. de ijs q̃ fiunt a præla. sine consen. Cap. cum in Apostolica Ber. ADDITIO. Hoc tenet Host. dicens, quòd hoc scribit laicis. alias dixisset Papa, aliã personam, non aliq̃. Nec obstat secundum eum quòd dr, laicos non præscribere, nec possidere posse: dicit. n. quòd non possident nec præscribunt ius decimæ, sed quantitatem partis: & secundũ hoc potest intelligi quod legitur de paro. c. fin. de dec. in aliquibus. Pro hac parte secundum vnum intellectũ facit quod no. j. eo. super eo. in fi. 1. glo. Io. And.

Contingit.] cõis diuisio. Secũda ibi, Vnde. Ab. Sic. CASVS. Abbas siue Prior alicuius cõuentualis ecclesiæ, hẽt causam cum aliquo clerico vel laico corã ordinario vel delegato: abbas vel Prior super q̃stione illa transactionem fecit cũ aduersario sine consensu capituli: vnde capitulum transactionem illã nititur reuocare, quæritur vtrum possit? Respondet Papa, quòd si abbas, vel Prior habuit mandatum siue litteras de rato, à capitulo suo transactionem illam si aliquot annis seruata fuit, non poterit reuocare, ac si non consenserit à principio: & si litteras de rato non habuit, reuocare non poterit, quia eam postea ratam habuit. No. quòd procurator ad agẽdum & defendẽdum datus nõ potest transigere nisi dominus postea ratum habeat.

[Glos. seq. primò notat. secundò ponit opi. Vin. cõtra quã allegat & remittit. tertio ponit differẽtiã quam improbat.]

c Litteras.] nota quòd abbas simpliciter ad agẽdum cõstitutus, sine licẽtia capituli transigere non potest, C. de transac. l. transactionis. vnde procurator transigere non põt, etiam si haberet generale mandatũ ad agendum, ff. de procur. l. mandato. Vin. dicit quòd licet abbas vel alius plãtus nõ possit transigere sine speciali mãdato, 2 ad hoc tamen potest exercere actionem. ff. quod cuiusq. vniuer. l. vlt. arg. contra expressum. ff. de iur. delib. l. ait prætor. vbi dr quòd ille qui non potest alienare, non põt rem in iudicium deducere. de hoc dr inf. de procu. c. 1. Si tamen abbas præter mandatum procuratorium habeat litteras de rato à Capitulo suo, continẽtes simpliciter, quòd quicquid super tali negotio fecerit, ratũ habebit, põt transigere, vt hic. notentur differentiæ inter litteras procuratorias & litteras de rato, j. de reli. domi. cum dilectus. vi. i de hoc, & hic idem vr. Quod dicit litteras de rato: expone vt ibi dixi, i. mandatum procuratorium, continens quòd ẽt abbas transigere posset super q̃one, de qua corã delegato agebatur, cũ illa clausula, [& quod super his per abbatẽ factũ fuerit, Capitulum ratum habere promittit.] alias non valeret talis transactio, vt dictum est. Vel abbas habuit simplex mãdatum transigendi tantum coram delegato, & ita Capitulum non poterat reuocare transactionem ex eo q̃ non consenserat. Vel dicit vt in no. seq.

2 Concor. l. procurator. §. cui liberæ. & ibi Bar. d. de procur. & l. 1. eo. tit.

d Aliquot annis.] hoc ideo dicit, quia si trãsactio fiat secundum formam iuris: post quadriennium rescindi non põt, ante verò põt, si ecclesia probaret se læsam. j. de in integ. rest. requisiuit. alias non potest venire contra transactionem etiam statim, C. de transa. l. quamuis. 3 & secundum hoc supple maximè. quia idem esset si non fuisset seruata, & hoc innuit litteras, quæ dicit, Capitulum ac si non consenserit in eam non põt reuocare, quasi diceret non poterit eam reuocare tanquã non consenserit, quia consensit concedendo litteras de rato, vel potius consensit eam obseruando. Si. n. abbas non habebat mandatum transigendo, statim debebant contradicere monachi, & ideo eum impugnare non põt quasi non consenserint. Et quod dicit, aliquot annis, supple. maximè. quia idem est ac si semel cõsenserint. j. de arbit. per tuas. vnde de iure cõi non potest reuocari, sed per in integrũ restitutionem si nõ fuit aliquot annis. i. quatuor seruata. & hæc expositio prob. ff. C. de tempo. in integ. resti. l. vlt. vbi habes, quòd ois restitutio tam maioris quam minoris inf. quadriennium debet fieri. & hoc est cõtra opinionem 4 illorum qui dicunt quòd restitutio semper est danda, & ante quadriennium & post & quandocunque argu. illius aduerbij, semper. & j. de in integ. rest. c. 1. Bern.

3 Vide de re nũ. post trãsactionem. in glo. statim. Io. And.

4 Hæc cõtrouersia hodie sedata ẽ per c. 1. & 2. de in inte. resti. li. 6. & c. ab ecclesia. in cle. eo. tit.

¶ Ac si

a Ac si.] id est tanquam si non consenserit. quia re vera consensit dando litteras de rato.

Constitutus.] prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. clericum ex vna parte, & A. clericũ ex alta, super quadã capella quæstio vertebatur. tãdem sopita fuit per trãsactionem: & fide hinc & inde præstita confirmata: tñ præfatus A. eã seruare nolebat. Vnde G. cleric⁹ dño Papę fuit cõquestus. dicit Papa ꝙ huiusmodi transactiones speciẽ habent simoniæ: & ideo mandat quibusdã, quatenus trãsactione in irritũ reuocata, audiãt causam. Not. quod transactio in spiritualib. interuenire non potest. Item non solũ à malo, sed etiã ab omni suspicione mali abstinendum est.

[Gloss. seq. ponit duas lecturas, deinde arg. alleg. duo iura, vnum allegans in cõtrarium.]

ac † si,[a] non consenserit in eam, non poterit reuocare.

¶ Idem abbati de Strat: & Priori S. Eusebij.

¶ *Super ecclesiastico beneficio transigi non põt, etiam cũ iuramenti interpositione.*

CAP. IIII.

Constitutus † in nostra præsentia G. clericus sua nobis assertione monstrauit, quòd cum inter ipsum & A. clericum super capella de Stratis controuersia emersisset, tandem per transactionem sopita fuit, & licet hincinde, fide præstita,[b] firmata fuisset: eam tamen præfatus A. seruare recusat.

¶ Quia † igitur huiusmodi transactiones speciem continent simoniæ; Mandamus quatenus reuocata transactione in irritum, causam audiatis,[c] &c.

¶ Idem Carnoteñ epõ.

¶ *Per transactionem factam sine auctoritate episcopi, potest prælatus, sed non ecclesia constitui censualis.*

CAP. V.

Decætero † noueris qđ cum aliquis ad extraordinarium[d] iudicem, litteris impetratis, cũ aduersario suo componit, postmodũ in ecclesia de qua agitur, ius aliquod habiturus, si compositio non est iuri cõtraria,[e] non est à loci episcopo reprobanda.

¶ Sed census absq; episcopali auctoritate, cui pͤest ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, vitã eius q̃ soluerit, non excedit. †

¶ Idẽ Eboraceñ. archiepiscopo, & Vvigoreñ epõ.

¶ *Si beneficiũ quod per transactionẽ habetur, impetratur vt vacans, ab eo, qui fuit trãsactionis mediator, nõ valet impetratio. h. d. quoad titulũ.*

CAP VI.

EX † litteris vestris accepimus, quòd cum

b Fide præstita.] idest, iuramento, qđ nõ fuit obligatoriũ, qa super re illicita, & ꝯ leges, & canones. C. de leg. l. nõ dubiũ. & 22. q. 4. inter cætera, & j. de iureiu. c. tua. & s. ti. pxi. c. vl. & ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. sed & si quis, ver. & generaliter quoties pactum a iure cõi, &c. vel pprie intelligitur: qa æque punitur transgressor fidei vt iuramenti, vt j. de fideius. c. peruenit. & j. quod met. cau. c. ad aures. Itẽ ar. quòd si nõ tenet principale, nec accessoriũ, simile j. de for. cõp. c. si diligenti. & j. de fi. instr. c. inter dilectos. Arg. contra quòd accessorium tenet, sed nõ principale. j. de iureiur. c. debitores.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Iterum obijcit, & sol.]

c Audiatis.] sed cum sit transactio simoniaca, quare non deponitur, imò contra iurm siue fidem suã audiñ. Dicas quòd de gratia, tñ audit ad pristinã causam: quia de iure deponi debuit, cum ipse confiteret peccatũ suum & turpitudiuem suam: immò audiri non debuit contra factũ suũ & turpitudinem suã. j. de cõces. præb. cum super. & s. de dona. inter dilectos. Sed videtur obstare huic exceptio doli, cum vterque in culpa fuerit volendo seruare transactionẽ. ff. de doli excep. apud Celsum. §. Marcellus, præterea in pari cã turpitudinis potior est ꝯditio possidentis. ff. de cõd. ob turp. cau. l. si ob turpẽ. §. porrò. Sol. vterq; de iure cõi puniri debet, sed de iure poli audit, vt quod prauum est corrigat. j. de re iud. c. lator. & c. cõsanguinei. j. de collu. c. 1. & causam pstitit dispẽsationi, ne alter de dolo suo cõmodum, alter verò damnũ sentiret, & ideo nõ admittetur hęc exceptio doli: quia alter remanet in dolo & simonia; & propter hanc rationem, contra exceptionem doli non datur replicatio, vt in §. Marcellus.

ADDITIO. Et ista materia melius explicata est inf. de excep. c. cum dilecti. hoc quod dicitur in hoc cap. habet locum, cum vna ecclesia agit contra aliam de subiectione, vel pro aliquibus iuribus coram delegato, & compositio inde fit.

Decætero.] Transactio facta sine auctoritate epi, sup ecclesia, si non est iuri contraria, non est per episcopum reprobanda: sed si per eum census ecclesiæ imponitur, non excedit vitam transigentis, Primò ponitur qõ. Secundò solutio: ibi, Si compositio, Et ibi duo dicta: secundum ibi, Sed census. Abb. Sicul.

CASVS. Rector ecclesiæ cuiusdã, impetrauit litteras à domino Papa contra rectorẽ alterius ecclesiæ, corã iudice cõpo suit cũ aduersario, ita quod p cõpositionẽ in illa ecclesia ius aliquod haberet, puta aliquem censum annuatim; quærit vtrũ talis compositio valeat; Rñdit Papa, ꝙ si cõpositio non est iuri cõtraria, non est reprobanda ab epo, sed census sub hoc prætextu solutus siue soluendus illi ecclesiæ cui præest qui litteras impetrauit, vitam illius qui soluerit nõ excedit. No. quòd compositio in spiritualibus secundũ ius fieri dẽt. Item census intelligitur psonalis esse, nisi exprimatur quod sit realis.

d Extraordinarium.] idest, delegatum. sic 3. q. 3. c. induciæ. §. spacium. ver. ei autem.

[Gl. seq. arg. à contrario, & dat duas lecturas.]

e Contraria.] quia si esset contraria iuri, non toleraretur. s. de elect. sacrosancta. & s. de offi. dele. si quando. arg. s. tit. prox. accepimus. & c. cum clerici. & j. de collu. audiuimus. & s. de maior. & obed. dilecti. si autẽ consona sit iuri, tenet. s. eo. statuimus. & j. eod. super eo. in fi. Et potest intelligi quod dicitur hic, qñ de puisione ipsius iudicis, ex officio suo, sine aliqua pactione partiũ statutum fuit factũ, & iusta cã interueniente alias simoniaca esset, j. de præb. nisi. & talis compositio personalis erit, nec transit ad successorem illius q̃ soluit. j. eo. veniens. & c. prædicto. nisi quia censualem ecclesiã constituere non potuit. j. de censi. prohibemus. nisi facta fuerit de auctoritate episcopi, vt dicit ĩ fi. Vel dic, quòd hoc c. locũ habet cũ vna ecclesia agit cõtra aliam de subiectione, vel pro aliquibus iurib. coram delegato, & compositio inde fit coram delegato, & quod dixit j. cui præest. scilicet impetrator. Ber.

EX litteris.] qui fuit transactionis mediator, contra eam non auditur. Prima pars narrat factum. Secunda diffinit: ibi, Cum autem.

CASVS.

al. ita ac si õsenserit. sed glo. non agnoscit vers. sic. aliquot annis.

† Post cõci. Latera. par. 28. c. 6. & ca. 4. eo. ti. in 1. compi.

† Rõnẽ tradit B. Tho. 2. 2. q. 100. ar ti. 1. ad 5. ar. adde Sotum lib. 9. de iusti. & iu. q. 7. ar. 2.

b Scđm Tã. vel dic sm Inn. vt dixi in tex. & dicit Host. ꝙ ista gratia potius respicit iudicẽ q̃ partẽ, q participatione veri criminis adeo reddidit se indígnũ, ꝙ cõtra eũ cessit frõtẽ non hẽt. si sẽ de ele. bonę. j. ad fi. Dicit et Host. hic ponderari quòd non irritat: sed irritam decernit. Vnde pcessũ causæ illi⁹ virtute non potest impedire quod irritũ erat. Io. An.

† Post cõc. Latera. par. 28. c. 10. & c. 5. eo. tit. in 1 compi.

† In glossis manuscrip. excedat.

† Cap. 6. eo tit. in 1. compilatione.

CASVS. Inter R. & A. clericos quæstio vertebatur super ecclesia de Vulte. coram Vigoren. episcopo à sede Apostolica delegato, in cuius præsentia transactio inter prædictos clericos facta fuit mediante G. qui eidem A. in eadē causa patrocinium præstabat, & testis ēt inscriptus fuit in illa transactione: postmodū dictus G. mentiēs se clericum, cū nondū fuerat tonsuratus in clericum, sup ecclesia illa tacito de trāsactione, ꝯ dictū R. litteras impetrauit ad archiepiscopum Eborac. & Vigoren. epm corā quibus ꝓponebat litteras non valere, pro eo ꝙ cū nondum fuerit tonsuratus in clericum, ipse dixit se clericū, & quia non dixit in litteris, ꝙ eo mediāte & authoritate ipsius transactio fuerit facta: vñ iudices remiserunt causam ad dñm Papā: ipse examinato negotio, cū dictus G. confiteret se interfuisse in illa transactione, & non fuisse tonsuratum in clericum quando litteras impetrauit, eidem G. super dicta ecclesia silentium imposuit. Nota quod tacite renunciat quis iuri suo, præstando aduocationem in causa, in qua ius habet. Item qui dicit se clericum cum non sit, non ualent litteræ impetratæ, cum hoc in fraudem dicat, vt eas citius habeat.

Olim inter R. & A. clericos, super ecclesia de Vulte.[*] † coram te frater episcope, qui iudex fueras delegatus authoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur [a] in causa, & testis, [b] inscriptus fuerat, transactio [c] facta fuisset, postmodum idem G. se mentiens clericum, cum nondum esset in clericū tonsuratus; super eadem ecclesia tacito de transactione, litteras nostras impetrauit. [d] Cum autem idem G. non inficiaretur [e] se trāsactioni interfuisse, & † nondum fuisse tonsuratum [f] cum litteras istas † obtinuit, ei super prædicta ecclesia silentium duximus imponendum.

¶ Idem.

¶ *Super ecclesiastico beneficio non potest transigi, sed amicabiliter componi. h. d. & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

SVper † eo quod quæsiuisti, vtrum de ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio, Tale damus responsum, quod transigi super † re sacra [g] & litigiosa non potest. Etenim res sacræ vt possideantur aliquo dato [h] vel retento siue promisso, speciem credimus habere simoniæ. [i] Alias si gra-

a Patrocinabat.] per hoc iuri suo tacite renunciare videbatur: qui enim scienter patrocinatur petenti rem suam, sibi præiudicat, vt hic, & ff. de inoffi. testa. l. ulti. secus si ignoranter. ff. de rei uend. l. inter offi. ium. & C. de rei vend. l. re tua. & C. de præscrip. long. tempo. l. nec petentem.

[Gl. seq. quærit, arg. & soluit.]

b Testis inscriptus.] in instro transactionis, & non in causa in qua patrocinabatur: quia & testis & aduocatus in eadem causa esse non debet. 2. q. 6. statuendum. Sed quærit an ob hoc solum quòd testis inscriptus fuit, possit a petitione repelli? Videtur quòd nō: quia nō ob hoc iuri suo renunciare intelligitur. ff. de pig. actio. l. Caius. sed ibi ignorabat quid cōtinebat in testamento qđ signauit Caius cum annullo suo, secus si authoritatē præstitit. ff. de pig. l. fideiussor. §. pr. Seij. & hic.

c Transactio.] idest, amicabilis compositio. s. c. pxi. in fi. & c. statuimus. & ꝯ. c. proxi. in fi. alias transactio proprie de re spirituali fieri non potest. s. eo. constitutus. & ꝯ. c. proxi. quia quid simoniacum esset.

d Impetrauit.] contra ipsum R. contra quem fuerat aduocatus.

e Non inficiaretur.] & ita ex confessione conuincitur: quia confessus in iure pro conuincto habetur. ꝯ. de confes. c. 1. & vlti. & C. eo. tit. l. vnica. Ex duob. enim debet iste succumbere: quia præstando authoritatem transactioni iuri suo renunciauit, & quia mendacium dixit impetrando & veritatem occultando, a merito ergo silentium ei imponitur.

f Tonsuratum.] ergo licet postmodum tonsuram acceperit, non profuisset ei. Arg. s. de rescrip. cum adeo. principium enim in talibus considerandum est, s. de elec. dudum, vbi de hoc, & 1. q. 1. principatus.

SVper eo.] Communis diuisio. Secunda ibi, Tale. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis coram iudice petebat beneficium ecclesiasticum in aliqua ecclesia: quærebatur vtrū super hoc beneficio sic in iudicium deducto possit fieri trāsactio? Rñdet ꝙ super re sacra litigiosa non pōt fieri transactio: quia res sacra dato aliquo vel retēto aut promisso, vt possideatur, speciem continet simoniæ. Si vero gratis & amicabiliter fiat compositio inter litigantes, non obuiat sacris canonibus. No. quòd in spiritualib. nō habet locū transactio.

[Gl. seq. distinguit an ecclesia veniat vt proprietas, an vt beneficium.]

g Super re sacra.] hic euidenter patet, quòd de re sacra, siue spirituali transactio interuenire non pōt. s. eo. cōstitutus, & ꝯ. eod. præterea. & c. ex parte neq; pactio. s. de pac. pactiones, & c. cū pridē. & duobus seq. c. vt dictū est. & s. eo. statuimus. vt de tur temporale ꝓ spiritualibus. ꝯ. de re. permu. c. vlt. sed si spirituale detur pro spirituali, bene tenet, & valet talis permutatio seu transactio. ꝯ. de re. permu. ad qōnes, & sic tantum detur spirituale vel remittatur pro alio spirituali. Sed distingue utrum agatur de re etiam spirituali, q̃ petatur tanq̃ beneficium, an tanq̃ proprietas, si agatur super bñficio ut aliquis recipiat ad beneficiū ecclesiæ, uel q̃ tū ad ꝓlationē, tunc nulla potest interuenire transactio ꝓprie: & hoc notauit dum dixit, ecclesiastico bñficio in litigiū deducto: q. simoniacū esset, & q. talis titulus nō habet ex trāsactione, sed per canonicā institutionem. ꝯ. de institu. ex frequētibus. & s. de renūc. admo. tot. & 16. q. 7. nullus oīno, arg. ff. de decur. Herennius. Si uero res sacra siue spūalis in litigium deducatur tanq̃ ꝓprietas, tunc bene potest interuenire transactio, puta duę ecclesiæ siue duo epi litigant super aliqua ecclesia uel aliquibus: quia alter dicit illas sibi subiectas, alter negat q. possidet, ibi pōt interuenire transactio: quia & permutatio. ꝯ. de rer. per mut. ad qōnes, ut si unus haberet unam ecclesiam, & alter aliam per transactionem: uel quia unus eps aliqua spūalia in ecclesia perciperet, & alius alia, hoc totum potest fieri ꝑ transactionē, sic ēt potest intelligi s. e. statuimus, potuit fieri diuisio decimarum inter partes; q̃dam tamen sunt in quib. non admittitur transactio seu compositio. va ꝯ. eo. c. vlt. ubi de hoc. Ber.

[Gl. seq. ponit & exponit diffinitionē trāsactionis.]

h Dato.] transactio non procedit uel non fit, nisi in aliquo dato, vel retento, uel ꝓmisso, ut hic dicit, & C. eo. tit. trāsactio, q. eīn transigit, quasi de re dubia, & lite incerta neque finita trāsigit. ff. eo. l. 1. Et ideo dixi, dubia, & etiam lite incerta, quia credit se habere bonam causam, alioquin si euidens esset calumnia [j] non tenet transactio. ff. de condict. indeb. l. in summa. 1. rñso. Neque finita: ideo dixi, quia si finita esset cā per sniam, a qua non esset appellatum, postea non teneret transactio. ff. de cōdi. indeb. eleganter §. si post rē iudicatam.

i Simoniæ.] s. eo. constitutus. & ꝯ. eo. ptrea, & c. seq.

Marginal notes:

* Al. de Mitta.

† In vno exemplari ita, & nondum fuisset i clericum tonsuratus, cū litteras ipsas impetrauit, &c.

Al. nostras.

Sed quale ius hře poterat qui clericus nō erat? unde nō placet hæc lectura. Ioan. and.

Secor. ad tex. in l. si testi- m. cum s. de ingen.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

† In vno vetustissimo exemplari ita: super re sacra litigiosa. in alio nō ita vetusto ita: super re sacra uel litigiosa. i. aliis vt impressū est, vt plurimū tñ habetur; super re sacra litigiosa.

j Ex parte actoris; sec⁹ si ex parte rei. C. eo. tit. sub prætextu, licet alia vis, s. actione vel replicatione doli consulatur actori ad hoc per rest. in dubio, vt ibi dicitur. de hoc in l. statim. alle. & C. eo. l. 1. a. Io. And.

a Amicabiliter.] ȝ.eod.statuimus. & c.de cætero. & ȝ.eo.c.proxi.& ȝ.de deci.ex multiplici.& c.nuper.
b Canonibus.]qui prohibent illicitas pactiones in spiritualibus, vt 1.q.2.quã pio.& q.1.eos,& q.3.si quis prębendas.cum sui.concordantijs,& sup.tit.prox.c.fi.

Veniens ad Apostolicæ.] Prima pars ponit querelã. Secunda dat iudices: ibi, Mãdamus. Abb. Siculus.

CASVS. Monachi quidam maioris monasterij,excolunt terras in parochia sanctæ Mariæ de Marcho,& coloni ipsorũ monachorum oĩa sacramenta tam voluntaria quã necessaria recipiunt ab eadem ecclesia:monachi pdicti talem fecerunt compositionem cũ rectore ipsius ecclesiæ S. Mariæ prædecessore istius rectoris, vt monachi de duabus carruatis terræ,quas monachi retinent in dñio suo: tertiam partem decimarum tñ soluant ecclesiæ sanctæ Mariæ, & de omnib. alijs decimam integre soluant.demum mortuus est sacerdos ille cum quo talis transactio facta fuit: successor illius integraliter petebat decimam de omnibus possessionibus, quas ipsi monachi & coloni monachorum excolunt in parochia sanctæ Mariæ: monachi uolebant se defendere prætextu transactionis prædictæ,nec permittebant colonos suos soluere decimas prędictę ecclesiæ: rector iste conquestus est domino Papæ.vnde mandat papa q. busdam,quatenus compellant monachos & agricolas ipsorum soluere decimas eidem ecclesiæ integraliter de omnibus rebus, de quibus decimæ debent solui, & de substractis satisfaciant competẽter:nisi præfati monachi docuerint,transactionem prędictam super duabus carruatis terræ,per sedem Apostolicam confirmatam fuisse, cum alias transactio illa super duabus carruatis fuerit personalis: & pacta inter alios acta, alijs obesse non debeant. No.quòd factum antecessoris nõ pjudicat successori in rebus ecclesiæ. Item transactio, facta inter personas, nisi confirmata fuerit per sedem Apostolicam,personalis est. Item res inter alios acta, alijs non obest.

tis & amicabiliter [a] inter se litigantes componant, sacris canonibus [b] nequaquam dicimus obuiare.

¶ Idẽ abbati de Straphor.† & Priori de Phe.

¶ *Transactio facta de rebus ecclesię per prælatum sine superioris consensu, non obligat successorem.*

CAP. VIII.

Veniens † ad Apostolicæ sedis clemẽtiam magister G. de Fauilla,sua nobis insinuatione monstrauit,quod monachi maioris monasterii terras in parochia sanctę Mariæ de Marchia,† excolunt,& ab eadem ecclesia coloni eorum omnia ecclesiastica, tam necessaria [c] quam voluntaria suscipiunt sacramenta, & tamen eidem ecclesiæ decimas soluere contradicunt,& infra.

¶ Arbitrantur autem se posse tueri cuiusdam transactionis prætextu, inter pfatos monachos, & quẽdam sacerdotem memorati G. prædecessorem factæ, vt de duabus curuatis † terræ, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exoluant, & infra.

¶ Mãdamus, quatenus, nisi præfati monachi transactionem [d] præscriptam authoritate Apostolica cõfirmatã [e] esse, docuerint, cum aliàs inter personas facta potius quam inter ecclesias videatur, nec pacta inter alios [f] acta alijs obesse patiamur, ipsos [g] & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro, [h] & illarum quas illicitè detinuerant, iustam æstimationem restituere eidem ecclesiæ cõpellatis.

[Glo. seq. declarat quæ sint sacramenta necessaria, quæ voluntaria,& quare sic uocentur.]

c Necessaria.] quædam sacramenta sunt necessaria, 1 quædam uoluntaria, hæc distin. ponitur.1. qõ.1.§. notandum est. Sacramenta necessitatis sunt ista,baptismus, confirmatio, pœnitentia,vltima unctio, corpus Christi.& ideo dicuntur sacramenta necessaria vel necessitatis:quia sine istis homo saluari non potest, si ex contemptu omittuntur, & haberi possunt. sacramentum uero baptismi in necessitate,a quocũq; potest recipi, dummodo in forma ecclesiæ conferatur. sup. de sum.tri.in c.1.in fin.& de consecr. distin.4.a quodam, Et etiam pœnitentiæ: nam confiteri possunt cuicunque 2 in necessitate iuxta illud. Confitemini alterutrum peccata vestra. Sacramenta vero voluntaria sunt illa quæ omittere non est peccatum,quæ dignitatis sacramenta dicuntur, vt in §. sed notandum,vt sunt ordines, qui à dignioribus conferuntur, idest episcopis. Vel q̃a nõ nisi digni ad ordines assumendi sunt. Itẽ matrimonium. Sine huiusmodi sacramẽtis bene possum⁹ saluari.22.q.4. §.vlt.ad finem.

d Transactionem.] idest, cõpositionem. ȝ.eo.statuimus.& ȝ. de deci.ex multiplici vbi similis est cõpositio. vel propriè tenetur.

[Glo.seq. quærit, arg. pro & contra,& soluit. Ioan.And. in nouel.]

e Confirmatam.] sed nunquid confirmatio Papæ transactionem psonalẽ facit realem,vt sic immutet eius substantiã? vr̃ q̃ sic,q̃a auctoritas principis facit q̃nq; ex nullo pacto actionem dari,& auctoritas legis & hoc facit, argu.ff.de pact.legitima, & q̃d cõfirmat,datur.ff.de verb.sig.l.lege obuenire.& princeps vnit duas res in vnã naturã C.cõia de leg.l.2. arg.ȝ.12.dist.præceptis.& ȝ.de confir.cum dilecta & c.ulti. Dic quòd hæc transactio ab initio,quãtum ad intentionem transigentium fuit realis. sed sacerdos ille hoc facere non poterat sua auctoritate, nec successorem poterat obligare sine auctoritate superioris.arg.ȝ.c. de cætero & c.cõtingit.sic habes ȝ. de confir.vti c.pen.& ita confirmatio papæ facit realem transactionem,quę quãtum ad ipsas personas personalis erat,si ex certa scientia hoc facit;quia potest facere quòd illa quæ nulla est, sit aliqua.arg.16.q.1.c.ult.& ȝ.de ijs quæ fi.a præla.cũ Apostolica.& plus est de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud.argu.de conse.distin.2.revera arg.C.de rei vxo.act.l.unica,circa prin.

f Inter alios.] sic ff. de pact. si unus. §. item ne experiar.in fi.& ita pactum prædecessoris non obligat successorẽ arg.ȝ.de preca.c.2. 3 sic & cõfessio inter aliás personas non nocet alij.2.q.5.interrogatum.ȝ.de adul. significasti.Sed nunquid ille sacerdos posset reuocare talem transactionem antequam confirmetur a papa, cum sit personalis? Ar.quòd sic.35.q.9. quod quis.& c. quisquis.& ȝ.de re.eccle. non alie.si quis presbyterorũ. 4 Credo quòd licet sit personalis transactio,ipse tñ quandiu uixerit, non poterit reuocare, sicut nec monasterium eam posset reuocare.ȝ.de deci. ex multiplici, nisi per in integrum restitutionem si ecclesia esset læsa.ȝ.de in integ.rest.c.1.

g Ipsos.]scilicet monachos de parte sua: ȝ. de dec. tua nobis.& colonus de sua,ut ibi.

h Ex integro.]sic ȝ. de deci.cum homines, & c.tua nobis.Petrus.

Præter-

[Marginal notes: † Stanpho & Priori de Plib. — † Post concil. Latera. per 48. cap. 1.& c.3. eo. tit.in 3.com pil. — † Marchon. — † al. carcatis. — 1 De materia huius glossæ consule omnino Theologos. & præsertim B. Thomã.3. par.q.65.ar. ti.4. & Sotũ lib.4.sen.di. 2.q.6.ar.4 — 2 Scoto sessio ... laico ... sacramen... lis, Soto 4.sen.di. q.4.ar.1. — 3 Co... tex.in ... bi.§. ... fessor. ... Bartol... pact. — 4 Hoc ... præce... quæ ... aliena ... qui no... net ... ro tem... lis pa... nerat... pus. ...]

[Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60]

§ PRæterea.] Non valet transactio super iure præsentandi, per quam nouus census imponitur ecclesiæ, vel antiquus augetur. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Ecce vacat aliqua ecclesia, cõtentio est inter laicos & aliquos religiosos super præsentatione rectoris: venerunt ad talem transactionẽ, vt laici habeant præsentationẽ, religiosi percipiant ab ecclesia maiorẽ pensionẽ q̃ recipere consueuerant: vel nouã cum nihil antea percipiebant: quæritur an talis trãsactio teneat? Rñdet Papa, ꝙ talis transactio simoniaca vr̃, & ideo de iure nõ tenet: nec monachi ex ea vllũ debẽt cõmodũ obtinere. Not. ꝙ per transactionẽ noua pẽsio imponi nõ potest, nec vetus augeri partiũ pactione sine vitio simoniæ.

Cap. 4. co. in 2. cõp.

a Transigitur.] propria auctoritate.

b Nullam.] imò etiã auctoritate superioris non posset modo constitui censualis ista ecclesia, nec vetus census augeri. ĩ. de censi. prohibemꝰ. & c. sciẽtes.

c Simoniaca.] cum non liceat transigere de re spirituali interuẽtu pecuniæ, vt dictum est. ṡ. eod. super eo. & ca. statuimus. sim. ṡ. de pact. cũ clericl. ĩ. c. proxi. ADDITIO. Quia ius patronatus est spirituale.

¶ Lucius tertius Ormeñ. episcopo.

CAP. IX.

¶ Sicut super iure præsentandi, ita super annexo non potest transigi, vt recedatur à lite interueniente aliqua tẽporalitate.

j PRæterea † quãdo inter laicos, & viros religiosos de præsentatione alicuius ecclesiæ quæstione suborta trãsigitur,[a] ita quod præsentationem laicus obtineat: religiosi vero nouam vel maiorem percipiant in ecclesia, in qua prius nullã[b] vel minorẽ habere cõsueuerant portionẽ: an huiusmodi transactio teneat quæsiuisti. ¶ Cum igitur ipsa pactio simoniaca[c] meritò videatur. Respondemus ꝙ de iure non tenet, nec ex ea religiosi vllum debent commodum obtinere.

¶ Celestinus tertius.

¶ Super spirituali subiectione non licet transigi.

CAP. X.

ij PRæterea † quarto † loco quæstio talis accessit, quod quędam cella eximi[d] voluit à subiectione, qua matrici domui tenebatur: & infra. ¶ Fratres illius cellę se confitẽtes[e] in iure illi domui quondã fuisse subiectos, referebãt quęstionẽ olim de hac subiectione fuisse motã, & trãsactione sopitam, eatenus vt quendam annuũ † censum[f] ecclesiæ matrici reddendo, essent à subiectione[g] prĩcipalis domus exẽpti: & infra. Prior cõsequenter pro maiori ecclesia proponebat, ꝙ de spirituali subiectione, trãsigere non liceret. Rñdemus igitur, ꝙ ex p̃dicta fratrũ cõfessione[h] cõtra eos sententia procedere debeat, præsertim cũ illa trãsactio (licet nobis de illo ꝙ cella determinatè reddere tenebatur, cõstare nequiuerit) iniquitatẽ simoniacã[i] continuisse putetur.

¶ Honorius tertius I. tituli S. Praxedis presbytero Cardin.

¶ Iudex potest & debet se interponere pro transactione inter partes facienda, pręterquam in casibus, in quibus iura hoc non admittunt, ut super matrimonio. hoc dicit.

ij PRæterea.] communis diuisio. secunda: ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

Cap. 5. eo. in 2. cõp. [...]ima qõ [...]c mit. [...]prudẽ. & 3. de [...]c. secũ[...]quiris. 5. & 6. ff. de [...]prudẽ.

CASVS. Quędã cella voluit eximi à subiectione qua tenebatur matrici ecclesiæ: oblato libello & lite contesta. fratres illius cellæ per syndicum suũ confessi fuerunt in iure, se olim fuisse subiectos matrici ecclesiæ, & quæstionem de hac subiectione olim motam fuisse, & per transactionem sopitam, ita quòd quendam censum soluerent annuatim matrici ecclesiæ, & essent à subiectione illius ecclesiæ exempti. Prior matricis ecclesiæ proponebat pro ipsa, quòd de spirituali subiectione transigere non licebat, & ex confessione illorum factum apparet quòd olim subiecti erant matrici ecclesiæ: ergo adhuc ad subiectionem tenentur, cum priuilegium exemptionis non ostendant: iudex dubitauit quid iuris esset? Respondet Papa quòd ex confessione illorum fratrum debet ferri sententia contra eos, cum illa transactio iniquitatem contineat, licet nõ cõstiterit domino Papæ de illo quòd cella determinatè reddere tenebatur. Not. ꝙ de subiectione transactio non potest fieri. Itẽ confessus in iure pro cõuicto habetur. Itẽ confessio capituli p̃iudicat; & sic vr̃ ꝙ confessio p̃lati non præiudicet, nisi esset syndicus in causa, vel nisi cõfiteretur in animã suam & fratrum suorum, secundum ꝙ intellexisset ab eis, quod quidem verum est.

d Eximi.] contendendo de iure, ꝙ nõ debeat subesse, non priuilegium allegãdo. I.au.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

e Confitentes.] similem cõfessionem habes ĩ. de except. cum venerabilis: sed illa eis non obfuit, quia excipiẽdo hoc fecerunt. r per hanc confessionem fundata fuit intentio alterius partis poterant sic rñdere, olim fuit quęstio de subiectione, sed illa fuit transactione, idest, amicabili compositione terminata.

† annuatim. r Quod dic vt ibi; & plenius ĩ. de regul. iur. exceptionẽ. li. 6.

[Glo. seq. reci. per q. scilicet an possit matrix ecclesia cellam eximere.]

f Censum.] qui scilicet census licet esset recognitio debitæ subiectionis, vt ĩ. de censi. omnis anima. arg. 18. q. 2. Eleutherius. non tamen debuit sic transigi: Imò videtur ꝙ non possit eximi, sicut nec episcopus pleno iure eximit etiã ecclesiam. ĩ. de donat. pastoralis. sed si gratis vellet quis ecclesiam sibi subiectam non per transactionem eximere, bene posset remittere quicquid iuris habeat in ea, retinendo etiam pensionem annuatim soluendam maiori ecclesiæ: nec esset simonia. ĩ. de reli. domi. constitutus. ita tamen ꝙ illi de cella deberent obedientiam & reuerentiam matrici domui ĩ. de censi. cum venerabili. quia sine capite esse non debet: quia in hoc non posset maior ecclesia illos eximere. 93. dist. nulla ratione.

g Subiectione.] non poterat hic allegari præscriptio: quia contra subiectionem non currit præscriptio. ĩ. de præscrip. cum non liceat. & quia malam fidẽ præsumebantur habere propter confessionem propriam.

h Confessione.] in iure factam, & coram iudice suo ĩ. de iudi. at si clerici. & ff. de interroga. act. voluit. & ita confessio contra se præiudicat. ĩ. de confes. cum super. & c. vlt. vbi de hoc, & intellige ꝙ per syndicum confessi sunt, quamuis dicat hic, fratrum confessione, nec reuocauerunt confessionem.

i Simoniacam.] sup. c. proxi. & ca. constitutus. & sup. de pact. cum pridem. & c. pactiones.

EX parte tua.] Super matrimonio transigi non potest. Diuiditur, nam primò hortatur legatum vt cõponat etiam in casibus expressis à iure. In fi. dicit quid de casibus non expressis. Ibi in his. Abbas.

CASVS. Quidam 1 Græci furtiuè recipiebant sacros ordines a non suis epis: Quidam etiam celebrabãt in ecclesijs interdictis, nec volebãt obedire Latinis: Et quidã alij Græci & Latini epi consecrationes celebrabant in epatibus aliorum, & decimas percipiebant ibidẽ in eorũ preiudicium & grauamẽ. Item quidam laici Græci proprias vxores auctoritate sua dimittebãt, alias illis viuẽtibus recipientes: Et quidam alij abbatias & ecclesias cum hominibus ecclesiarũ detinebant, & in alijs etiam pluribus excedebant, vt dr̃ in integra: super his excessibus Cardinalis consuluit Papam qualiter esset contra istos agẽdum, & ipse hic respondet prout sequitur. Ber.

1 Casus hic inuenitur in antiquis codicibus.

† Cõcor. tex. in l. 1. §. & post. ff. de no. ope. nun cia. & 90. di. per totum.

† Perperã in impressis legitur dispositionis.

CAP. XI.

EX parte tua: & infra. ¶ Poteris ad componendum [a] interponere † partes tuas; & interdum aliquid seueritati [b] detrahere, prout (statu imperij, & excedentium multitudine, [c] prouida deliberatione pensatis) videris expedire; exceptis nimirũ casibus, qui compositionis siue dispensationis † remedium non admittũt, vt potè coniugij sacramentũ, [d] quod cum non solùm apud Latinos & Græcos, sed etiam apud fideles & infideles [e] existat, † à seueritate canonica circa illud recedere non licebit. ¶ In his verò super quibus ius nõ inuenitur expressum, procedas (æquitate [f] seruatã) semper in humaniorem [g] partem declinando, secundùm quòd personas & causas, [h] loca & tempora, videris postulare.

Nota q̃ iudex primo ad componendum debet laborare. Item seueritati detrahendum est. Item cõtra matrimoniũ cõpositio vel dispensatio locũ non habet. Itẽ vbi ius nõ inuenit, æquitas seruãda est. Item in humaniorem partẽ semp dẽt iudex declinare. Item p̃sona, causa, loca, tempora, & status terræ consideranda sunt.

a Ad componendum.] sic enim iudex prius debet cõcordare partes quam ad iudiciũ venire 2 si põt. 5. q. 2. si primates. & 90. dist. studendum. 23. q. vlt. si quis membrorum. & q. 4. si illic. & inf. de simo. querelam.

2 Et sic per partiũ cõcordiã remanebũt crimina ĩpunita. sol. ue vt no. 90. dist. cap. 1. Io. And.

b Seueritati.] quandoque enim detrahendum est seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas syncera sub ueniat. 50. dist. vt constitueretur. & vbi saluti nil detrahebatur, humilitati posteriores doctores aliquid addiderunt, vt ibidem di itur.

c Multitudine.] quia quod peccatur à pluribus, transire solet inultum. 1. q. 7. quoties a pluribus. & 23. q. 4. non potest. sup. de tẽ po. ord. sanè. & cum multitudine peccantiũ, magis docendo q̃ iubendo agendum est: seueritas autem exercenda est in peccata paucorũ. 44. dist. comessationes. ĩ. de cle. excom. mi. latores.

Gl. seq. rõnem reddit, & dat simile, obijcit & soluit.]

d Sacramentum.] sic patet q̃ in matrimonio non habet transactio seu compositio locum, vt q̃ matrimoniũ aliquid statuatur: cum sit statutum ab ipso Dño in paradiso: Quia quos Deus coniunxit, homo non separet, vt 26. dist. deinde opponitur. & sup. de transla. inter. corporalia. & 33. q. 2. an quod. & cap. quos Deus. & causa matrimonialis per arbitros tractari non potest. inf. de in integ. restit. causa. in fine. sed per iudices discretos, qui potestatem habeant iudicandi. ĩ. de consangui. & affi. ex lit eris. in fin. nec dispensatio locum habet, vt dicit hic. Sed cõtra vr̃, quia circa matrimonium dispensatur. 35. q. 3. quadã lex. & cap. quod scripsi. & q. 8. de gradibus. Dicas in matrimonio circa gradus constitutione canonica interdictos, dispensatio adhibetur ex iusta causa, vt simul remaneant, in quo casu loquuntur contraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, 3 vel vt matrimonia legitimè contracta 4 separentur, nulla dispensatio adhibetur ab ecclesia: & de tali dispensatione hic intelligitur. nam vt patet in integra, quidam vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant, cũ talibus nulla dispensatio adhibetur, vt sic remaneant cũ secundis. De gradibus diuina lege p̃hibitis habes ĩ. de restit. spolia. litteras. Hodie verò de facili non dispensatur ecclesia circa consanguinitatem: cum vsq; ad quartum gradum restricta sit copula coniugalis. ĩ. de consang. & affini. non debet.

3 Hec est grauissima qõ, de qua plenè Turrecre. 35. q. 2. c. cõiunctiones.

4 Carnali copula cõsummata: quod dic vt no. de conuer. coniug. c. ex publica. lib. 6. Ioan. And.

e Et infideles.] 26. dist. deinde opponitur. & 28. q. 1. per totum. sed apud infideles non est ratum, quin possit separari altero veniẽte ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. ĩ. de diuor. quãto. & c. gaudemus.

† Vide Tan. rec. 28. q. 1. summa. vbi latè de ho...

[Glo. seq. argum. à contrario. signat cõtrarium, & soluit, & dat textui duo similia.]

f Æquitate.] quam iudex præ oculis semper debet habere. ff. de eo qd cer. loco, q̃ si Ephesi. in fi. Et ita vr̃ ex eo quod dicit: in quib. ius nõ inuenit expressum, procedas æquitate, &c. q̃ ius semper sit præferendũ æquitati. Arg. cõtra C. de iud. placuit. sed potés intelligere illud de æqtate scripta, quæ dẽt p̃ferri rigori iuris, hic de æquitate nõ scripta, quæ tunc solũ seruanda est cũ ius deficit. hoc verbum sumptum fuit de lege illa. ff. de aqua plu. arcen. in sum. §. itẽ Varus in fi. sic dicitur de consuetudine, quæ seruatur cũ deficit lex. 1. dist. cõsuetudo. & vbi ius scriptũ nõ est, de similibus ad similia est p̃cedendum. ff. de legibus. non possunt. & ĩ. de re iud. in causis. & ĩ. de consti. & c. recolẽtes. & ĩ. de rescr. sta. reg. super quodam. in fi. & tup. de translatio. inter corporalia. inter cæteras. & sup. de translatio. inter corporalia.

g In humaniorem.] quia semper debemus promptiores esse ad absoluendũ q̃ ad condemnandũ. ff. de act. & obl. Arrianus. & ff. de pœn. respiciendũ. & ĩ. de probat. ex liis. & 26. q. 7. tp̃a pœnitudinis. & p̃ptiores ad misericordiã q̃ ad rigorẽ: qa melius est p̃stare causas pro misericordia, q̃ p̃tendere inclemẽtiam. 85. dist. non satis. ad fi. post me. colum. & melius est pro veritate pati supplicium, q̃ pro adulatione beneficium. 11. q. 3. imò peritorum. & sñia quæ misericordiam vetat, fugienda est. 50. dist. ponderet. & 26. q. vlt. alligat. vbi dicit, q̃ si Dominus est largus dispensator, eius famulus nõ debet esse tenax. & 9. dist. sana. & 1. q. 7. cap. exigunt.

[Glo. seq. prosequitur 4. in pœnis consideranda.]

h Causas.] In omnibus pœnis inferendis considerant ista quatuor principaliter. Persona primò consideranda est, quæ sit, quia aliter procedit cũ maioribus q̃ cũ minoribus. ĩ. de offi. deleg. sanè, & c. pastoralis. & 45. dist. cũ beatus. & 24. q. 1. qui q̃ pacem. & ĩ. de simo. p̃ tuas. 5 Causa ẽt consideranda est. ĩ. de vo. & vo. redem. magnæ. in fi. & ĩ. de accus. cũ dilectus. & 23. q. vlt. occidit. & ff. de fur. verũm. & 16. q. 6. c. 1. in fi. Et op. arg. 6. dist. testamẽtum. Et locus consideratur in iudicijs arg. ĩ. de rescrip. nonnulli. quia consuetudo loci attendi debet. 4. dist. erit aũt lex. & 81. dist. ante triennium. & c. aliter: & ĩ. de cle. coniu. cũ olim. Et tẽpus etiã consideratur, qa est tempus tacendi, & tp̃ loquendi. 36. dist. c. qui ecclesiasticis. §. ecce. In quo statu sit princeps loci, vt hic dicit, prout status imperij, &c. quia in turbatione regni rigor iuris seruari nõ potest. Et propter nouitatem gentis tempus consideratur, vt 35. q. 3. quod scripsi. & ĩ. de pœn. & remis. Deus qui ecclesiam. propter nouitatem sidei multa ibi attenduntur, & hoc totum habes 29. dist. sciẽdum. ĩ. de homi. sicut dignũ. 1. respon. vbi ista quatuor considerantur, & quædam alia.

5 Concor. Pedius ff. de ... rui. nat. fi ... & l. ... C. ad ... Iul. ... bli.

ADDI-

ADDITIO. Vnde versus.

Causa, locus, tempus, personaque perspiciatur,
In pœnis dandis, vt eas iudex moderetur.

DE POSTVLANDO.

Si vocati ad iudicia non paciscuntur neq; trāsigunt. solēt sibi quærere aduocatos & procuratores: ideo post duas rubricas præcedētes subijcitur ista, & sequens, quæ præmittitur ante tractatum de iudicijs, quia hæc sunt præparatoria iudiciorū. Quid autē sit postulare, habes tex. in l. 1. ff. eo. & per gl. in c. vlti. ǰ. e. Et aduerte ꝙ multæ sunt personæ, quæ postulare prohibentur: vt patet in his versibus.

Non cuicunque datur quod postulet, immo negatur.
Addictus pœnæ, seruus, puer, actor, arena:
Luminibus cassus, mulier, muliebria passus.

De hac materia tractatur 3. q. 7. 15. q. 2. de pœn. lis. 1. nemo. 14. q. 5. denique.

Clerici.] Diuiditur, quia prima pars ponit prohibitionem, a qua secūda excipit: ibi, Nisi. & adde etiā de personis sibi coiūnctis, vt probat ǰ. e. c. si. Abb.

CASVS. Statuit concilium Lateran.

TITVLVS XXXVII.

De postulando.

¶ Ex concil. Lateranen. †

¶ *Clericus in sacris vel minoribus beneficiatus, in sæculari foro postulare non debet nisi pro se vel sua ecclesia vel miserabilibus personis.*

CAP. I.

Clerici † in subdiaconatu, & supra: in ordinibus quoque minoribus, si stipendijs [a] ecclesiasticis sustententur, † coram sæculari iudice aduocati in negotijs sæcularibus [b] fieri non presumāt; Nisi propriam causam, vel ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus fortè personis quæ proprias causas administrare non possunt.

¶ Innocentius iij. Compostellano archiepiscopo.

¶ *Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi nisi pro vtilitate ecclesiæ, vel sui monasterij, & præcepto abbatis.*

CAP. II.

Ex parte tua nobis fuit propositum quod quidam canonici regulares, non solū in ecclesiasticis, verum etiam in forēsibus causis, præsumunt aduocati officium exercere: Cūq; † obijcitur eis quod nō debent esse forēsis vel ecclesiastici [c] negotij susceptores vel executores, nisi fortè id monasterii exposcat vtilitas; abbate nihilominus imperante, [d] ad suam proponunt insolentiam † excusandam, quod capitulum illud per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis nō de canonicis regularibus loquitur manifestè. Vnde consultationi tuæ taliter respondemus, quod idem [e] iudicium de canonicis regularibus, quod & de monachis, quantùm ad supradicta credimus obseruandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

ꝙ clerici in sacris ordinibus constituti, & etiam in minoribus, qui stipendijs ecclesiasticis sustētantur, coram sæcularibus iudicibus pro sæcularibus negotijs aduocati fieri non præsumant, nisi propriam causam vel suæ ecclesiæ prosequantur, aut pro miserabilibus personis. Nota quòd clerici nec in maioribus, nec in minoribus constituti, aduocare non debent, quod verum est in foro seculari, nisi propria causā, vel ecclesiæ, vel miserabilis personæ.

[Gl. seq. arg. a contrario, quod approbat distinguendo inter criminales & ciuiles causas, constitutos, in minoribus, in sacris, & professos.]

a Stipendijs.] vrī ergo a sensu contrario si stipendia nō habeāt quòd possint aduocare, quod verum credo de minoribus in causis ciuilibus, quia in criminalibus causis, vel vbi de pœna sanguinis agitur, interesse non debent. ǰ. ne cleri. vel mona. sententiam. & 23. q. vlt. his a quibus. De ijs qui sunt in maioribus ordinibus, aliud est dicendū, quia illi coram seculari iudice aduocare nō debent: & si sine titulo sunt promoti, eps eis dēt prouidere. ǰ. de preb. non liceat & c. eps si aliquem. & c. cum secundū. de regularibus planū est, ꝙ aduocare non debent. ǰ. c. proxi. quia & negotijs secularibus se immiscere nō dēnt. ǰ. ne cler. vel mona. non magno. & 16. q. 1. alia est cā, c. placuit, &c. monachi. de sacerdote hēs ǰ. c. vlt.

b Secularibus.] imò opprobrium est clericis si se peritos forensium disceptationum ostendere voluerint. C. de eps & cler. repetita. & C. de testa. consulta. pro miserabilibus tñ personis pñt postulare. ǰ. eod. c. vlti.

Ex parte tua.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Quidam canonici regulares aduocabant in causis ecclesiasticis. & forēsibus: & cū eis obijciebāt ꝙ aduocati esse non debent, nisi forte pro vtilitate monasterij, & abbate ēt monasterij imperante, ad suam defensionem allegabāt ꝙ capitulū illud, quo talia prohibentur; de monachis tm̄, & non de regularibus loquitur. cōsultus papa rñdet, ꝙ idem iudiciū de canonicis regularib. & de monachis est habendū, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. No. ꝙ regulares & monachi quo ad sæcularia eodem iure vti debent.

c Ecclesiastici.] vt 16. q. 1. c. monachi. & c. de pñentium. & ǰ. ne cler. vel mona. nō magno. opprobrium est talib. si velint videri periti forēsium disceptationū. C. de testa. consulta. & C. de episc. & cleri. repetita.

d Imperante.] 16. q. 1. monachi. a non sufficit vtilitas monasterij: nisi hoc faciat de mandato abbatis, propter bonum obedientiæ. arg. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. nec auditur eo prætextu ꝙ est cōiuncta persona: nisi habeat speciale mandatum, leges enim de hoc loquentes intelliguntur de factis priuatorum. ff. de pro. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. in fi.

[Glo. seq. dat 5. similia.

e Idem iudicium.] similis habet extensio p interpretationem. 28. q. 1. idololatria. sic nomen venditionis ad alias alienationes extēdit 1 ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. sicut. §. vēditionis. & verbū alienationis, ad alios cōtractus extendit, p quos ēt dñium nō transfert. ǰ. de re. eccle. nō alie. nulli liceat. sic & id qd̄ dr̄ de simoniacis extendit ad alios. 16. q. 7. & hoc scripsimus. ver. & arbitror cōuenire verbū, &c. sic & prohibitio de legibus audiēdis de monachis, & regularibus extendit ad p̄latos seculares. ǰ. ne cleri. vel monach. sup specula a & regulares canonici æquiparantur monachis: nisi quia regulæ inseruiūt laxiori. ǰ. de sta. reg. quod Dei timorem. Ber.

Sub Ast. 3. cap. 12.

Cap. 1. eo. l. 1. cōpil.

Infero etiam ꝙ inedia vrgente postulare potest. cōcor. l. 1. ibi Bart. C. de pat. ꝙ illos distra.

† Concil. Trid. sess. 22 de refor. c. 1.

† Eadē verba ǰ. de supple. negl. p̄la. c. 2. & fortassis legēdū insolētiā. vt ibi notaui vel dic, insolentiā, id est, inscitiam.

1 Infero ꝙ p̄hibitus vēdere, p̄hibetur donare & p̄mutare. cōcor. l. sta- tu liberi a cæteris. ff. de statu li. . . no. in l. sancimus. C. de reb. eccles. nō alie. a Quod dic vt eo. ti. c. 1. li. 6. sic & ex 3. c. legis Aqui. verbum rupti, extendit ad scissū, collisum, effusum, vel aliquo modo peremptū. vel dēt corrupt. insti. ad l. Aq. l. §. itē ī oibus, Fin Ioan. And.

CVm sacerdotis fit.] Primò ponitur ratio, secundò dictum cum clausula exceptiua; ibi, Non nisi. tertio pœna: ibi, Clericus. Abb.

CASVS. Primò dr, ꝙ sacerdos aduocare non debet, nisi pro seipso, vel ecclesia sua, vel si necessitas immineat, pro coniunctis psonis, aut miserabilibus. Secūdò dicit, ꝙ clericus qui cōtra ecclesiā suā à qua beneficiū recipit, ꝓ extranea persona aduocatus vel procurator extiterit, tāquam ingratus beneficio illius ecclesiæ poterit spoliari. Nota ꝙ sacerdos in certis casibus tātùm potest aduocare. Item ingratus potest priuari beneficio quod recepit vel recipit ab eo contra quē ingratus est. [Glo. seq. dicit vnde sumpta, & arg. inducens multa similia.]

a Nulli nocere.] Ista verba sumpta fuerunt ex illo canone. 14. q. 5. denique. Ad hoc autem tenet quilibet Christian⁹: sed magis sacerdos, qui debet velle prodesse omnibus vt ibi dr, & hoc quia quisque prohibetur alijs inferre qđ sibi nolit fieri. 1. dist. in princ. & s. de maio. & obe. dilecti filij. Et est arg. ꝙ nulli consulēdum est cū alterius iniuria. 22. q. 2. primum. ff. de condictio. inde. nam natura. & 11. q. 3. si quis verò non obediat. 99. dist. nullus, & non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri. ff. de reg. iur. non debet. & cauendum est ne prætextu nocētis innocentes puniant. C. de ijs qui latro. occultauerunt. l. 2. & sanctius est nocentem impunitum relinqui, quam innocentem damnare. ff. de pœna. absentem, & pœna debet suos authores tenere. s. de ijs q̄ fiunt a maio. par. Cap. quęsiuit. & C. de pę. sācimus. Et sic patet ꝙ sacerdos aduocare non debet, nec se negotijs secularibus immiscere, nisi pro cura miserabilium personarum. 88. dis. c. 1. & per totam dist.

b Pro seipso.] sic quædam sunt personæ quæ pro se tātum & pro quibusdā personis possint postulare. 3. q. 7. §. sunt autem. vbi habes quæ personæ possint postulare, & quæ non, & pro quibus sic, & sacerdos pro se, & pro quibusdam alijs personis hic enumeratis postulare potest, pro ecclesia sua, & pro personis coniunctis: sed non indistinctè, nisi necessitate instante, puta, quia sunt minus potentes, vel quia non possunt habere ita bonū aduocatum. & sic restringitur quodammodo ad necessitatem quantum ad coniunctas personas: Quæ sunt cōiunctæ personæ, dicitur ff. de procu. sed & hæ personæ. & 3. q. 7. c. infames. §. sunt autem, ver. alij enim inter quas personas satis credo intelligendos confratres suos eiusdem ecclesiæ. & pro coniunctis personis posset etiā litteras impetrare sine mandato. sup. de rescript. nōnulli. & agere etiam. ff. de procu. Pomponius. in fi. dum tamen non appareat contraria volūtas, vt ibi dicit. & pro personis miserabilibus, de quibus habes 87. dist. per totum. 88. dist. c. 1. & c. episcopus gubernationem. & in pluribus alijs cap. ibidem.

c Postulare.] Postulare est desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest, exponere. vel alterius desiderio contradicere. 3. quæst. 7. c. infames. §. sunt autem. & ff. de postul. l. 1. §. postulare.

† In multis manuscriptis deest. vox, officiū. & super verbo, fit, in aliquib. hētur hęc expositio, id est, interfit. nec habet in lca. denique 14. q. 5. vnde sumitur.

† Præsumpserit.

Postulare quid est.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Se summat.*

CAP. III.

CVm sacerdotis sit officiū † nulli nocere, a omnib. autē velle prodesse. Non nisi pro seipso, b vel ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro ꝑsonis coniunctis, aut miserabilibus, sibi licitū est postulare: c & infra. ¶ Clericus autem, qui cōtra d ecclesiam, à qua beneficiū obtinet, pro extraneis aduocatus uel procurator esse ꝑsumit, † tāquā ingratus potest (maximè si clericus sit eiusdem ecclesiæ) beneficio huiusmodi spoliari.

[Gl. seq. textum fortificat: per similia, & quæstionē interserit, quam soluit.]

d Contra ecclesiam.] clericus ergo, q cōtra ecclesiam a qua beneficium habet, aduocat, uel est procurator, tāquam ingratus beneficium ipsius perdere debet, argu. bonū. 1. q. 7. c. 1. & 96. di. si Imperator. 3. q. 1. nulli. sicut vasallus tenetur domino. 22. qō. 5. de forma. alias perdit feudum, vt in libro feudorū. quēadmodum feudum amittitur, & milites rempublicā de qua aluntur, ab omni necessitate bellorū defendant. C. loca. milites. Sed si hēt clericus beneficia in plurib⁹ ecclesijs, nunqd potest ꝓstare patrocinium vni cōtra aliam? Non videtur, in eo casu, neutrā iuuet vel offendat. arg. huius c. & 14. q. 5. deniq. sed si esset prelatus in vna ecclesia: & in alia habuisset simplex beneficium videtur, ꝙ ratione prelationis posset cōtra aliā stare. arg. ff. de in ius voc. quæsitum. & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat vel testificatur, tanquam ingratus in seruitutem redigatur. s. de ser. nō or. de famulis ecclesiæ, & 12. q. 2. c. octaua discussio: sic & donatio propter ingratitudinem reuocatur. inf. de dona. propter eius ingratitudinē. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & Auth. de nup. in §. si mater. colla. 4. & in Auth. vt liber de cætero aureo non indigeant annullo. §. illud. colla. 6. & iustum est vt ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quem suscepit extraneum. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia sua, mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam. quæ ipsum domino sociauit. infra de pœn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Authen. vt cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. colla. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa, quæ non tangit ecclesiam, postulauerit, vel procurator fuerit, non punietur. 12. quæst. 2. qui manumittitur; sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc contra ipsam aduocare posset, nec succederet ei ab intestato, etiā si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamēto. liberi, vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

Clericus habēs duo beneficia, an possit pro vno cōtra alterum postulare.

† Legēdū lonitane, li. 11. epist. la 11. in 13. c. 13. registri. B. Gregorij. 1. co. tit. 1. compil.

† Al. itaquibusdam aliis.

TITVLVS XXXVIII.

De Procuratoribus.

¶ Gregorius Maximo Salonensi † episcopo.

CAP. I.

¶ *Non auditur quis tāquam alterius procurator, nisi hēat mandatum legitimè factum.*

ALia quidem: & & infra. ¶ Scripsisse te quibusdam † comperimus, quod prædictos

DE PROCVRATORIBVS.

Dic vt supra in præcedenti titulo pro continuatione rubrica. Et quid sit procurator, in l. 1. ff. eodem. Abb.

De hac materia tractatur 5. q. 3. per totum. 89. dist. per totum 9. q. 3. cum simus. 2. q. 7. infamis.

ALia quidem.] primò præmittit motiuum. secūdò submittit mādatū, ibi, Quia ergo. Abb.

CASVS. Episcopus Salon. habebat quandam cām cum quodam aduersario suo in curia domini papæ: pro causa illa quidam accesserunt ad papam non habentes mandatum ab episcopo, & cum aduersario episcopi iudicium sunt ingressi, sententiam contrariam reportantes. episcopus hoc intelligens scripsit quibusdam de curia, quod illos ad causam illam non miserat: vnde quæ cum ipsis in præiudicium episcopi

episcopi facta erant, subsistere non debebant: & ipse idē eps dixit hoc cuidam I. noie, qui dixit hoc Papæ, quòd ab illo audiuerat quòd illos non miserat: Demū ꝓ causa illa misit quosdam nuncios ad dñm Papam, qui cum non haberent mandatum, non fuerunt auditi. Vnde Papa scribit huic episcopo dicens, ꝙ ꝑsentibus nuncijs credere noluit, sine mādato, ne idē diceret de istis quod dixerat de prioribus: vnde si vult causam suā tractari, mittat personā instructam cū mandato legaliter facto, cum subscriptionib. presbyterorū & diaconorū suorū roborato: vt quicquid cū eo factum fuerit, iure subsistat. Nota ꝙ factum falsi procuratoris, dño non præiudicat. Item sine consensu Capituli non admittitur ad agendum.

viros tunc ad causam nō miseris: & ideo quæ cum ipsis facta sunt, subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc à te dictum perhibuit: ex quare nec præsentium portitoribus[a] iudicauimus esse credendum, † ne de ipsis similiter diceretur.

¶ Quia ergo hoc cautiores nos esse præmonuit,[b] instructam personam cū mandato [c] legaliter,[d] facto, & presbyterorū seu diaconorum, testiumque subscriptionibus roborato, gestisque ex more in dicto [e] transmitte, vt quicquid cum ea actū fuerit, iure subsistat.

¶ Alexander tertius.

¶ *Non valet sententia, etiā expensarum condemnatoria,*

[Gl. seq. distinguit tria membra, & in tertio tres opiniones ponit.

a Portitoribus.] quia constabat istos non habere mandatum ad agendum, non fuerunt admissi. Vnde circa procuratorem actoris distingue; vtrum certum sit procuratorem habere mandatū, vt quia reus hoc confitetur, vel ipse ostendit mandatū sufficiens, vel si neget probet hoc procurator ꝑ testes: vel instrumentū: & tñ hoc ꝓcurator non tenet̄ satisdare dūm ratū habiturum, sicut nec debet satisdare ꝓcurator ꝑsentis & confirmātis, vel apud acta procurator factus. C. de satisd. l. 1. An certum sit cū non habere mandatū aut dubitatur vtrum habeat, vel non habeat mandatum. si certum est eum non habere mandatum, repellitur, vt hic: & si velit satisdare, non est audiendus, nisi sit coniuncta ꝑsona, q admittitur cum satisdatione, nisi appareat de ꝓpria voluntate dñi. ff. de procu. Pomponius. §. vlt. & l. sed & hæ personæ. In casibus tñ admittitur ꝯ voluntatem pro libertate. ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3. & ꝓ defensione condēnati. ff. de ap. non tantum. vbi aūt dubitatur de mandato, dicebat P. semper esse in electione rei an velit exigere probationem mandati, an satisdationem. B. dicebat distinguendo, vtrum reus diceret procuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebatur probare mandatum, an diceret, dubito an habeas mandatum, & tunc est in optione procuratoris qd facere velit. Azo dicebat quòd ī arbitrio procuratoris est, an velit probare mandatū, an cauere de rato: quia cum qs tenetur ad alterum duorum, s. ꝓbare, vel cauere: qd voluerit ꝑstando, liberat. ff. de iur. do. plerunque. §. vlt. & C. de condict. inde. si quis seruum. Hæc satisdatio danda est, qñ de mandato dubitatur. C. eod. l. 1. & ff. vt in poss. le. si is à quo. §. j. 2 idem in actore vniuersitatis. ff. qd cuiusq; vniuer. item eorum. §. actor. itē clerici inter coniunctas ꝑsonas numerant. argu. 12. q. 2. non liceat. Item no. ꝙ licet procurator actoris non caueat de rato, qñ constat de mandato, cauere debet de defendendo. C. de satisd. l. vnica. alias denegat̄ ei actio. ff. eo. tit. mutus & surdus. §. pœna. & de omnibus etiam quę ꝯ ipsum mouentur, defendere debet. ff. de procu. l. omnium. & duabus legibus seq.

[Glo. seq. ar. alleg. 6. iura.]

b Præmonuit.] arg. ad cautelam futurorum habendam. 23. dist. in nomine. & exempla ꝑsentia nos cauere ꝑmonent in futurum. 82. dist. plurimos, in fi. & arg. ff. loca. si quis domum. §. 1. & 1. q. 7. conuenientibus. hic præsumitur ex præteritis circa futura. sic ꝫ. de præsumptio. mandata. & c. scribam.

c Mandato.] tria 3 debet continere mandatum. s. nomen eius qui procuratorem cum constituit, & causam ad quam constituitur, & ꝙ ratū habebit quòd cum eo factū fuerit. vt ff. eo. tit. si procuratorem. Sed pone ꝙ de mandato dubitetur: quia sigillum incognitū est, qd erit? De eo fieri dēt fides. ar. ff. qd cuiusque vniuersi. l. 1. itē. §. actor. & ff. de admitu. vulgo. & C. de fid. instru. quidā. & arg. ff. de publ. quicunq;.

[Gl. seq. no. prælatum sine capitulo, vel cōtra litigare nō posse, ad contrarium inducit 4. leges. vnū canonem, & 2. decr. ponit opin. & soluit, rńdens ad cōtraria.]

d Legaliter.] littera sequens exponit hoc verbum legaliter. Ex eo qd hic dr̄, & legitur. ꝫ. de iud. causam quæ. colligitur euidenter, ꝙ nec prælatus sine cōsensu capituli, nec capitulū sine cōsensu prælati potest iudicium exercere, nec conueniri: quia nec alienare potest alter sine reliquo. 12. q. 2. sine exceptione. nec commutare, nec donare, vt ibi dicitur; & ꝫ. de dona. pastoralis. & ꝫ. de ijs quæ fi. à præla. sine consen. ca. per totum. & eodem modo nec capitulum sine consensu prælati, cum omnes vnum corpus intelligantur. ꝫ. de ijs quę fi. à præla. nouit. & præterea dicit lex, quòd qui nō potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. ff. de iure deli. ait prætor. & ꝑ iudicium quædam alienatio fit. in iudicio enim contrahitur, sic in stipulatione. ff. de pecu. licet. §. sed si filius. in fin. prętera si prælatus sine consensu capituli posset agere vel conueniri, & præiudicaret ecclesiæ factum prælati, fraus posset fieri ecclesiæ, & pręiudicium: quia permitterent, imò procurarent qñque prælati se conueniri, & facerēt collusionē. Sed ꝯ vr̄ quòd solus ꝑlatus conuenire & conueniri possit. ff. qd cuiusque vniuer. l. vlti. vbi dicit, vtilis actio administratori ciuitatis debetur. & ff. de cond. & demon. municipibus. & ff. ad muni. municipes. & C. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam. in fi. & 12. q. 2. nō liceat. & ꝫ. de reb. ecclesiæ non alien. si quis presbyterorum. & ī. de rescri. edoceri. vbi de hoc. Dr̄ quidam, quòd pręlatus potest conuenire & conueniri sine consensu capituli, per iura prędicta. Ego dico contra quòd nec pręlatus, sine cōsēsu capituli, nec capitulū sine consensu pręlati agere vel cōueniri potest per priora iura. tamē cōcedo quòd si pręlatus vel collegiū agat sine consensu alterutrius, & vellet cauere de rato, dēt audiri, cum sit administrator, & teneatur negotia ecclesię procurare, vt ī. de rescrip. edoceri. si verò conueniatur, non debet audiri sine consensu capituli: nisi caueat de iudicato soluendo, cum quilibet alter se possit offerre defensioni, si velit cauere de iudicato soluendo & periculo suo litē suscipere. & illa cap. si quis presbyterorū. & non liceat. in speciali casu loquunt, s. cum agitur de reuocatione rei alienatę indebitè & malè: quia per hoc consulitur ecclesię, nec potest lædi: ꝙ cōtingere posset in alijs casibus. vbi nō agit specialiter de reuocatione rei alienatę indebitè, non obstātibus legibus ꝓ ꝯrijs signatis: quia intelligi pñt, s. vt cōpetat actio administranti non quantum ad hoc vt agere possit solus, nisi caueat de rato, vel nisi habeat speciale mandatū ad hoc. nec in rebus ecclesiasticis stamus legibus illis, sed canonib⁹. Ex quo iure nō pōt cōponere seu trāsigere sine consensu cap. ī. de ma. & obe. c. si. ī. de trāsa. contingit. eodem iure nō potest agere vel rńdere sine consensu capituli. arg. ad hoc ī. de maio. & obe. c. vlti.

e Indicto.] idest, instituto. Bernardus.

Marginalia: Vide l. nō um. §. qui tuum. & Bar. ff. e. — Hanc gl. dr̄ Abb. hic g. ad hoc procurato possit ꝓ ꝑ testes. — procurato e cuius ato con & petit done le rū canē est, sed ubitetur andato: de ra Ā. And. — 3 Hęc glossula non & Ber. nec hr̄ in vetustis exēplaribus. — Pręlat⁹ sine cōsensu cap. aut ecōuerso, nec cōuenit, nec conuenitur. — Intellectus c. non liceat. 12. q. 2. & c. si quis presbyterorū. de rebus eccle. non alie.

QVerelam.] Reuocatur sententia qua condemnatus fuit in expensis ex iusta causa absens legitimè excusatus: quia in ardua causa procuratorem constituere noluit. ita cōmuniter summatur. Prima pars decisè ponit partis querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Inter ep̄m Salumeñ. & A. clericum super quadam ecclesia quæstio vertebat: causa cōmissa fuit ep̄o Vigorñ. ep̄s citauit illū clericū: ipse infirmitate impeditus ad terminū venire non potuit, qd ꝓbare voluit corā ipso ep̄o ꝑ quēdā p̄sbyterum & diaconū, quos ad hoc destinauit. ep̄s hoc non obstante condemnauit eū in restitutione expensarū quas nun̄ci[9] ep̄i fecerat ad terminū illum. sup hoc cōquestus fuit clericus ille dño Papæ. Vnde mādat q̄busdā, quòd si cōstiterit quòd Vigorñ. episcopus præfatū A. non condēnauerit in restitutione expensarum pro alia rōnabili causa, nisi pro eo quòd in termino cōstituto ĩfirmitate detentus ad eius p̄sentiam non accessit, & ipse ad probandū infirmitatē suam nūcios suos miserit, eundē A. ab eadē sñia absoluāt: q̄a nemo pōt cōpelli nisi velit in grauibus causis cōstituere ꝓcuratorē. No. ꝙ qui ad terminū nō venit, pōt in expensis parti alteri condēnari, nisi iusta de causa fuerit impeditus, & hoc constet. Item iusta causa ꝓbata, reuocat̄ sñia. Item in grauibus causis non compellitur quis constituere procuratorem.

lata contra absentem ex probabili causa legitimè per nūcium excusatum. hoc dicit quantum ad verum intellectum.

CAP. II.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

QVerelam[a] † A. clerici accepimus: & infra.

¶ Mandamus quatenus si vobis cōstiterit, quòd Vigorñ. ep̄s præfatum A. in restitutione expensarū[b] pro nulla alia rationabili causa[c] condemnauerit, nisi pro eo tantum quod in termino constituto ad eius præsentiam non accessit infirmitate detentus,[d] cum non possit quis cogi nisi uelit in grauibus[e] causis procuratorem constituere, & ipse ad probandum infirmitatem suam presbyterū & diaconum destinauerit, eū absoluere[f] ab eadem sñia minimè differatis.

a Querelam.] & ita non per appellationem, vt notatur in fine.

b Expensarum.] quas fecerat aduersarius veniendo ad terminum corā Vigorñ. delegato à Papa ad petitionem Salubriensis episcopi super ecclesia ipsius.

c Rationabili causa.] si enim non fuisset infirmitate detentus, vel alia iusta causa rationabilis fuisset, quare processit ꝯ eū, s. ꝓ contumacia, benè tenuisset statim condemnatio expensarum. ĩ. de dolo. cum dilecti. & C. de iudi. sancimus. & ĩ. de ap. reprehensibilis. Sed nunquid reus si non venerit in prima citatione, condemnari debeat in expensis? Hic vr̄ quòd sic: quia ꝑꝑ infirmitaté tm̄ excusatur: & nisi constiterit hoc, non reuocabitur sñia. & ita pōt quis cōdemnari in expēsis pro prima contumacia. argu. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. §. 1. & actor condemnaretur si non veniret. ff. de iudi. cum quem temere. & in concil. Lug. idem dicitur de do. & contu. actor. 1 & actoris & rei est æqua conditio. ff. de reg. iur. non dēt. 2 Dn̄t quidam quòd si reus non venit in prima citatione vel in secunda, ēti non dēt condemnari: q̄a non dr̄ adhuc contumax nisi post perēptorium terminum: Dico 3 quòd ēt pro prima & pro secunda citatione puniri dēt in expensis, si ad trinam citationē veniat. si verò non veniat ad citationē peremptoriā, tunc aliàs puniē: quia mittitur actor in possessionē rei petitæ, vel excōicatur si missio fieri nō pōt. ĩ. vt lit. non contest. tux. Et si postmodū reuertitur infra annū, restituit oēs expensas factas ab eo tēpore quo fuit cōtumax. & si nō venit ad aliquā citationē, ad oēs expensas condēnabitur, quas fecit aduersarius veniendo ad primam citationē & ad secundam & tertiā: & sic puniē prima contumacia. & eodē modo dico, quòd dēt puniri ꝓ prima cōtumacia, licet veniret ad secudā, alias deberes dicere, quòd qñ nullo modo venit, non dēt condemnari in expensis nisi factis ad terminum peremptorium,

1 lib. 6.
2 De materia huius gl. vide per Barto. in l. 1. ff. de diuer. & tēp. p̄scrip.
3 Idē no. 74. dist. honoratus. & 4. q. 5. in summa. & hanc opi. sic intellige, quòd si una citatio maneat gratuita sit prima vel vltima. Io. And.

[Gl. seq. alleg. concor. ponit opinio. ad quam inducit vnum capitulum. eam reprobat, & c. respondet. demum obijcit de duabus legibus, & soluit. Item obijcit de duabus decr. & soluit. Not. à contrario, quærit, arg. pro, ponit opi. & soluit.]

d Detētus.] iusta fuit causa nō veniendi, vñ ꝓbata causa debet reuocari quicquid fuit factū ꝯ absentem. ff. de iudi. si p̄tor. & ĩ. de re iudi. cū Bertholdus. & ff. de re iud. q̄situm. §. 1. quartana tñ non excusat, vt ibi dicit. & arg. 5. q. 3. si ægrotans. 18. dist. placuit. & 93. dist. iuxtà. Dicunt tamen qdā, ꝙ tenet̄ mittere ꝓcuratorem ex quo venire non potest, si ita fuerit citatus vt veniat, vel rōnalē transmittat. 4 ĩ. de do. & cō. cum dilecti. sed hoc non credo quòd propter citationem iudicis, teneatur mittere procuratorē si venire nō pōt, maximè si in grauibus causis quis cogi ad hoc non possit, vt hic dicit, & iudex hoc ei auferre non potuit: quia beneficium iuris nemini est auferendum. 28. dist. de his. & in auth. de nupt. §. sed hoc quidē. coll. 4. & ff. de re iu. l. 4. §. si quis cōdemnatus. Iudex delegatus non pōt iubere alterutram partē cōparere corā se personaliter, nisi in delegatione hoc contineatur: nisi in certis casibus. in cōcil. Lugdun. de iud. iuris 5 esse ambiguum. & illa decre. cū dilecti. non ꝯdicit: quia Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia rō est; quia ille non allegauit nec ostēdebat nec probauit iustam excusationem, vnde vel debuit ire, vel sufficientem mittere: quia neutrum fecit, de contumacia fuit cōdemnatus. Et illud scire dēs quòd qui ad iudicium vocatur, pōt indistinctè in pecuniarijs causis constituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicatur: nisi in duobus casibus, puta si dominus iustior est quàm procurator, & si causa sit vehementior. C. de procu. l. vlt. Et ideo non compellitur constituere procuratorem, quia nec reciperetur, si veniret; puta si ageretur de administratione sua vel tutela: vel ēt si aliàs esset ardua: nec ita confidit de alio: ad hoc. n. ostendendum dēt mittere excusatorem, ne procedatur ꝯ eum: quæ sñia non reuocabitur nisi cā probata, & cum maiori difficultate. Sed vr̄ quòd q̄s compellatur constituere procuratorem ēt infirmitate detentus. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. 1. & ff. de minor. Papinianus. vbi cōpellitur quis agere indirectè, ne currat ei præscriptio. Sed à iudice non compellitur; sed ille qui non potest agere, ad hoc vt non currat ei præscriptio, constituet procuratorem ad agendū, vt litem contestetur. sed reus nō cōpellit dare procuratorē, & ita, non cōtradicūt leges illæ. Itē signatur aliud contrariū. s. de ele. c. bonæ. & ĩ. de adp. constitutus. vbi dicitur. sicut misit nunciū ita potuit mittere procuratorem: sed ibi non suberat iusta causa: quia semper tenetur quis ire vel mittere, nisi sit iustè impeditus: & tunc debet mittere excusatorem ad allegandum impedimentum, vt hic contingit.

e In grauibus.] qualis erat ista: q̄a super eccl̄ia ipsius.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f Absoluere.] vr̄ quòd nō fuerit absoluēdus: q̄a qui nō appellat a sñia iudicantis, acquieuisse vr̄, & sñia etiam interlocutoria à qua non appellatur, trāsit in rē iudicatā ĩ. de rest. significauerūt. & ĩ. de re iu. ad cōsultationē. sibi ergo imputandū videbat̄, quia non appellauit. Pōt dici quod iste fuit auditus beneficio restitutionis,

4 Conco Bar. cū tex. in l. pars litterarum. de iud. & di. l. 1. ff. diuer. & tē. præscri.
5 lib 6

quia

quia iustam causam habuit absentiæ: qua probata absoluitur, quia & diffinitiua snia reuocatur, ista causa absentiæ ꝓbata. ∫. de sent. & re iud. cum Bertholdus. imò vr̃ quòd snia nõ teneat. ff. de re iud. quæsitũ. & item interlocutoria licet transeat in rẽ iudicatã, à qua non appellatur quãtum ad litigantes non tamen quo ad iudicẽ, quin possit eã reuocare, cũ videri eam iniustã. ff. de re iu. qđ iussit. prout notatur inf. de appel. cum cessante. & ideo auditur iste. Bernar.

Snĩa interlocutoria nunq̃. transit in rem iudicatam quo ad iudicem.

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato, non præiudicat domino h. d. secundum communẽ intellectum.

CAP. III.

EX † insinuatione archidiaconi Sagien. accepimus, quòd cum inter ipsum & magistrũ G. super quadã præbenda Lexon. ecclesiæ controuersia mota fuisset: & infra. ¶ Licet ab eodem archidiacono procuratori suo, duobus clericis præsentibus expressè fuisset inhibitum, [a] ne causæ cognitionem susciperet, [b] ipse nihilominus in causa procedens, sententiam contrariam reportauit. ¶ Cæterum quia alter de prædictis clericis dicitur obijsse, mandamus quatenus si per ipsius archidiaconi & superstitis clerici [c] iuramentum[†] constiterit de præmissis, sententia [d] contra eum lata nequaquam obstante, prædictæ præbendæ possessionem cum fructibus inde perceptis (si eius restitutioni aliud canonicum [e] nõ obsistat) auctoritate nostra restitui faciatis eidem. Restitutione verò facta, si archidiaconus ipse suam canonicã institutionem probare [f] potuerit, ipsam ratam permanere appellatione postposita decernatis.

EX insinuatione.] prima pars ponit partis narrationem, super qua secũda dat iudices: ibi, Cæterum.

¶ Cap. 3. eo. titu. in 2. cõp.

CASVS. Inter archidiaconũ Sagiẽs. & magistrũ G. super ꝓbenda Lexon. ecclesiæ quæ vertebatur, archidiaconus pro cã illa quendã ꝯstituit procuratorem ∫ illũ magistrum G. ad sedem Apost. accedentem: sed cum postea idem archid. de fide illi⁹ procuratoris dubitaret præsentibus duobus clericis eidẽ procuratori expressè prohibuit, sciẽte aduersario suo, ne iudicium ipsius causæ susciperet, nec litteris suis vteretur in iure, nec de ipsa se vlterius intromitteret. ipse nihilominus in cã ꝓcedens contrariã sententiã reportauit: & ille G. in possessionem illius præbendę fuit inductus. Archidiaconus hoc intelligens his oĩbus contradixit, & significauit ꝓdicta dño Papæ. mãdat Papa quibusdã, quòd si per iuramenũ illius archidiaconi & clerici superstitis, cum alter mortuus sit, constiterit de ꝓmissis, non obstante snia contra archidiaconũ lata, possessionẽ dictæ præbẽdæ cum fructibus perceptis restitui faciant eidem archidiacono, si aliud canonicum non obsistat, facta restitutione, si archidiaconus suam canonicam institutionem probauerit, ipsam ratam habeant & firmam. Not. quòd factũ falsi procuratoris dño non præiudicat, iste procurator falsus fuit, à quo mandatum fuit legitime reuocatum. Item reuocatio mandati probatur per proprium iuramentum, & per iuramentum vnius testis. Item spoliatus per iniquam sententiam debet restitui. Item probare debet quis suam institutionem, si reuocatur in dubium.

a Inhibitum.] Vnde eo ipso procuratoris litteras reuocauit. ∫. eo. c. proxi. quod indistinctè potuit, cum lis non fuerit contestata, & res sit integra. ff. eo. l. ante litem. arg. ∫. de elect. in causis. nam & depositum quandocũque põt repeti. ff. depositi. l. 1. §. pen. &, sciente aduersario hoc fecit, de hoc dicetur ∫. eod. mandato. & ita sententia nulla fuit lata cum falso procuratore. ∫. c. proximo. 1

1 Cõcor. tex. in l. vnica. C. de satisd. & ibi Bart. ∫ cũ gl. opti.

b Susciperet.] idest, ne ad suscipiendum iudicium in iure suis litteris vteretur, prout in antiqua decretali continetur.

[Glo. seq. arg. all. 6. iura. obijcit dupliciter & soluit coniungens duas opi.]

c Clerici.] arg. quòd dicto vnius testis sit credendum. arg. ∫. de testi. in omni negotio. simile 8. q. 3. talia & 26. dist. de Syracusanæ. & arg. op. q vni iurato testi creditur. ff. de do. praleg. Theopompus. & ff. quemadmo. te. ape. l. 1. §. vlt. arg. ff. de iureiu. si duo patroni. 1. resp. Argu. ∫. 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ vn⁹ verò. & ver. itẽ vbi numerus. & ∫. de testi. licet. & c. veniẽs. Itẽ arg. quòd dictũ archi. istius pro teste vno recipiatur: & sic erũt duo testes, ∫. de test. i oĩ negotio. sed dictũ illius non dẽt sibi prodesse: qa nullus idoneus testis in re sua intelligit. 4. q. 3. vers. nullus in re. Põt dici 2 quòd hic erat ꝓsumptio ꝓ archi. & erat reus, vñ fauorabilior, iõ delatũ ei fuit iurm, qđ fieri põt & dẽt. C. de reb. cred. & iureiur. in bonæ fidei. & ff. de iureiur. admonendi. & qa per hoc modicũ præiudicatur actori, cũ salua sit ei actio sua. & in talib. nõ requiritur ita plena probatio. arg. ∫. de re iud. cum Bertholdus. ver. licet autẽ. & ∫. de in integ. rest. ex litteris. & iniquũ esset vt per talẽ fraudẽ puniret. vnde meritò debuit ei deferre sacramentũ cũ vno teste, qa inspectis circunstãtijs personarũ, & causæ, iudex qñq; debet deferre sacramentũ actori, qñq; reo. ∫. de iureiu. c. vlt. in fi. & hic talis causa est, & talis persona: & optimè facit ad hoc ff. de legi. tut. legitimos.

2 Secundũ Lau. Bar. dicit hoc fuisse, qa ꝓmortuus cleric⁹ in alio iudicio fuerat introductus: & sic faciebat fidẽ in secũdo. C. d test. l. si. Io. And.

d Sententia.] cum sit lata cum falso procuratore, & ideo nulla. C. de procur. cum licet. & ∫. c. proxi. in fi. & ∫. de rescrip. ex parte decani.

e Aliud canonicum.] puta excõmunicatio, vel pactum de non petendo restitutionem post sententiam, vel res iudicata, vel si ratam habuit sententiam latam cum falso procuratore.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. quã reprobat, & soluit, & iterũ duas solutiones subdit, quas non probat.]

f Probare potuerit.] sed quare iste cõpellitur probare titulũ suæ possessionis. ∫ illud 2. q. 5. §. j. & actore non probante reus debet absolui. 6. q. vlt. c. accusator. ∫. vt eccle. benefi. vt nostrum. & ∫. de cau. pos. cum ecclesia. ff. de proba. l. 2. & C. de eden. qui accusare. & C. de rei ven. res alienas? Dicunt quidam, quòd iste archid. confidẽs de iure suo, sibi onus probandi assumpsit. sic ∫. de rest. spol. licet. & 29. q. 2. cuius rei gratia. & ita mos ꝓbare volenti gerendus est. ff. de proba. circa eum, §. si. Hanc non credo veram solutionẽ, propterea dicas quòd ideo iste tenetur probare canonicam institutionem, quia cum esset archidiaconus in eccl'a de iure cõi illam præbendã cum archidiaconatu habere nõ poterat, nisi ꝓbaret secũ dispensatũ fuisse. arg. op. 100. dist. ∫ morẽ. arg. op. ∫. de dec. dudum. & per eum potuit dispensare. ∫. de schis. fraternitati. & ∫. de ꝓben. præterea. & c. cum non ignores. & ∫. de cõces. ꝓ æb. litteras. & c. cũ nostris. & quia in pluribus ecclesijs intitulatus esse non potest. ∫. de elect. dudũ 2. 70. dist. sanctorũ. vnde ꝓp huiusmodi præsumptionem debet ostẽdere suã canonicã institutionem; præsumptio enim transfert onus probandi ad reum quandoque. C. de proba. siue possidetis. & ∫. vt eccle. benefi. vt nostrum, sola enim possessio non sufficit in beneficijs ecclesiasticis, nisi adsit canonica institutio. ∫. de instit. ex frequentibus. vnde debet ha-

bere

1 Adde quòd q's nō cōpellit ostendere aduerſario titulū ſui beneficij.l.fin. C. de rei uē.

bere litteras ſuæ inſtitutionis. 2.q.1.legum. 1 ſicut nec ſola poſſeſſio facit aliquē decurionē, ſed iuſta electio ff. de decu. Herēnius. & præſcripto hic non prodeſt, cum habeat malā fidem, ex quo non fuit legitime inſtitutus, quia bona fides exigitur. ꝫ. de præſcri. ſi diligenti, & c. qm̄ omne. ſed hoc non ꝓdeſſet aduerſario, niſi ius haberet. ꝫ. de reſcri. olim. Alij dicunt, ſ. Papa Innocen. quartus, ꝙ ex quo eſt in poſſeſſione, non com pellit ꝓbare ſuam canonicā inſtitutionem. nemo enim cogitur ꝓbare titulum ſuæ poſſeſſionis. C. de peti. hæ. cogi. Sed littera iſta ꝯdicit. ſed poſſet ſuppleri, maxime ſm̄ hoc: vel dic, eo ipſo quòd aduerſari' nō ꝓbat ꝙ archidiaconū ſatis intelligit archidiacon' ꝓbare ſuam canonicā inſtitutionem. C. q. mili. non poſ. ſuper ſcrinis. lib. 12. littera tū ꝯdicit, quod prius dixi, verius credo.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp.

† Epm̄ legit in impreſſis & male, & antiqui oēs habent ipſū.

† Vox criminibus, deeſt in omnibus antiquis.

IN noſtra.] prima pars narrat factū. Secūdā diffinit: ibi, Nos vero. Ab.

CASVS. Decanus Tullen. denunciauit epm̄ ſuū ſuper dilapidatione, excōicatione, piurio, & alijs quibuſdā articulis domino Papæ, vnde Papa vocauit ipſum vt veniret vel mitteret ad ſui defenſionem, eps ad cām illā quæ inter ipſum & decanum ſuper prædictis vertebatur, cōſtituit G. & T. presbyteros procuratores ad ſedē Apoſtol. deſtinandos: cum poſtmodum de ipſorum fide titubaret, mandatum eis factum reuocauit ſciente parte aduerſa. ſed ipſi licet litteras reuocatorias recepiſſent, nihilominus in negotio proceſſerunt, & cū aduerſario ingreſſi iudiciū ad Pariſien. archidiaconum & eius collegas litteras impetrauerunt in eius præiudiciū & grauamen. Eps hoc audiens acceſſit ad iudices petēs ab eis terminū ad probandū quòd illi erant falſi procuratores: ipſi exceptionē eius friuolā reputantes, dilationē ad hoc cōcedere noluerūt: vnde ad ſedē Apoſt. appellauit. ſed nihilominus lite non conteſt. teſtes ꝯ eum recipere præſumpſerunt, ipſum a Tul. eccleſia per ſniam remouendo. Super his omnibus eps dn̄o Papæ fuit conqueſtus, Papa vero licet vix fidē talibus adhiberet, quòd dicti iudices viri prouidi & diſcreti taliter proceſſiſſent, cū i ſua relatione quā Papæ fecerunt, nullam de huiuſmodi exceptione fecerint mentionē, qua tñ eps per viros prouidos & honeſtos, de quibus non eſt veriſimile quòd falſum tulerunt teſtimonium, ſuper præmiſſis fecit plenā fidem, conſiderans ēt quòd exceptio falſi ꝓcuratoris, & ante ſniam & poſt poteſt opponi, qua ꝓbata iudicium nullū, & controuerſia nulla reputatur: proceſſum prædictorū iudicum duxit irritandū. Noꝙ exceptio falſi procuratoris & ante ſniā & poſt obijci pot & ſententia taliter lata domino non nocet. Item

¶ Innocen. tertius Cabilen̄. & Catalan̄. epiſcopis.

¶ *Reſcriptum ſuper conſecutiuis iudicijs impetratum à procuratore reuocato, & de hoc certificato: non valet, nec proceſſus vel ſententia lata per ipſum, ſi reuocatio peruenit ad aduerſarium. hoc dicit ſecundum gloſſ.*

CAP. IIII.

IN † noſtra præſentia [a] Tullen̄. epiſcopus eſt conqueſtus, quòd cum ad cauſam quæ inter ipſum † & decanum Tullen̄. ſuper dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibuſdam alijs criminibus † vertebatur. T. & G. presbyteros procuratores [b] inſtituens, ipſos ad ſedem Apoſtolicam duxerit deſtinandos, cum de ipſorū fide poſtmodum titubaſ- 10 ſet, [c] mandatum quod eis dederat, infra modicum temporis ſpatium reuocauit: [d] ſed ipſi licet mandati litteras reuocatorias recepiſſent, nihilominus in negotio proceſſerunt, & pro procuratoribus ſe gerentes, cum aduerſario ingreſſi iudicium[1], cum eo ad Pariſien̄. archidiaconum & 20 collegas ſuos in eiuſdem præiudicium noſtras litteras impetrarunt: & infra.

¶ Cumque prædictus epiſcopus, ad probandum quòd falſi [e] procuratores fuerunt, ab ipſis 30 iudicibus inducias poſtulaſſet, ipſi exceptionem oppoſitam inutilem [f] & ſuperuacuam reputātes, ad probationem ipſius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad 40 appellationis beneficium conuolauit. Sed ijdem nihilominus lite non conteſtata, & iuris ordine prætermiſſo, teſtes con-

iudex qui refert negotium ad Papam, debet facere mētionem de exceptionibus ꝓpoſitis, & de toto ꝓceſſu.

[Glo. ſeq. reci. per ſolu. contrarij.]

a Præſentia.] per inquiſitionē quā iſte decanus proſequebatur, vel denunciationē eiuſdem decani, vel exceptionē: alias ꝓcurator interuenire non poſſet in criminali. 5. q. 3. ī criminali. & ꝫ. de accu. veniens.

b Procuratores.] ſimul, & tūc occupātis melior eſt conditio. ꝫ. eod. non iniuſte. vbi de hoc.

c Titubaſſet.] titubare dr̄ is qui ſuſpicionē habet ſuper eo de quo cōtendit. arg. C. de acq. poſ. l. nemo. in fin. & C. de codi. indeb. l. vlti. & poteſt ſuſpectus remoueri indiſtincte ante litē conteſt. ſiue ſit ſuſpectus, ſiue nō arg. ꝫ. eo. c. ꝓxi. ff. e. tit. ante lit. conte. de hoc dixi ꝫ. de reſcri. ex parte decani. niſi ſit ꝓcurator cōſtitutus i rē ſuam, & niſi velit vti aliqua retētione. & hoc poſt litē cōteſt. quia tunc de facili non trāsferret ab eo cauſa. ff. eo. tit. q̄ ol. ad ſi. vel. plac.

[Glo. iſta obijcit, & ſoluit.]

d Reuocauit.] & ideo nō valuit qđ cū eo factū fuit. arg. ꝫ. C. de ſatiſ. l. vna. & ff. eo. ſi ꝓcuratorem vbi dicit, ꝙ licet procurator reuocet, iudicium tamen quod cum eo factum eſt, ratum eſſe debet: illæ leges intelliguntur cum verius eſt, procurator 50 agere, ignorante aduerſario vel iudice. quo caſu nihilominus valet quod idem quaſi procurator poſtea fecit. ꝫ. eod. mandato, vbi de hoc. & ſup. de reſcript. ex parte decani. Si vero aduerſario ſciente reuocatum eſt mandatū, non valet [2] iudicium poſt reuocationem. in quo caſu intellige quod hic dicit, & ſup. c. proxi.

e Falſi procuratores.] ſimile ꝫ. de in integ. reſtit. ex litteris, ꝫ. de offi. deleg. cum olim.

[Gloſſæ ſequentis principium recitetur per obiectionem, & ſoluit. ſecundo obijcit de decre. ſuper litte-60 ris, & ſoluit.]

f Inutilem.] cum in litteris commiſſionis contineretur ipſos fuiſſe procuratores, patet quòd procuratio fuit pſentata dn̄o Papæ, & quòd reuocatio nō puenit ad ipſum, q̄ ad ipſum vel ad aduerſariū peruenire dēt. ꝫ. eod. mandato. potius quàm littera de rato, quæ imper iudici uel aduerſario exhibenda eſt. ff. rem ratam habne ſatiſdatio. & ff. codē ſi procuratorem. quare videbatur iudicibus quòd calumnioſe proponeret huiuſmodi exceptionem; ſed per hanc rationem repellit: quia ipſe probare volebat quòd eſſent falſi procuratores, quia poterat eſſe quòd reuocatio peruenit ad aduerſarium: & hoc voluit ꝓbare: quod ſufficit, infra eodem mandato. vnde appellatio eius tenuit. Sed videtur quòd litteræ iſtæ deberent valere, ſaltem quo ad hoc vt pro-

2 Accur. in l. vnica. C. de ſatiſ. l. nō q ſi iudex [illegible] uit reuocationem, [illegible] nulla eſt [illegible] tentia, [illegible] tulerit in legitimi [illegible] ſonā. Si [illegible] aduerſario tñ, tunc [illegible] iudex nil [illegible] cōtingent [illegible] omiſit, [illegible] ſnia: ſed [illegible] ſuā ſniam [illegible] pellit ill [illegible] commode ſniæ ope [illegible] plicationis. Io. And.

ut procederent secundum veritatem negotij: quia hoc fuit tale falsum, quod si fuisset dictum nihilominus obtinuisset litteras decanus. §. de rescr. super litteris. Sed isti talsi procuratores, reuocato mandato iudiciū sunt ingressi cum aduersario, & de consecutiuis 1 litteras cū aduersario impetrauerunt. & ideo nil valuit quod fecerunt: quia si non valuit ingressus iudicij, nec commissio super futuro processu, & quia in fraudē hoc fecerūt, & vnus alterius odio non debet prægrauari. C. de inoffic. testa. si quis in suo. simile infra de sim. nobis. & dignus est misericordia, q alieno vitio laborauit, C. de natura. lib. l. legē Anastasij. sic 16. q. 1. frater noster. in prin.

1 Exponit Abbas. 1. de consequentibus partibus iudicij. Io. And.

tra eum recipere præsumpserunt, ipsum a Tulleñ. ecclesia per sententiam remouendo.

¶ Nos verò licet vix fidem [a] adhibere potuerimus, q dicti iudices vt pote viri literati, prouidi & honesti taliter processissent, maximè cum in sua relatione (quam ad nostram præsentiam trāsmisere,) de huiusmodi exceptione nullā fecerint mētionē: [b] quia tamen episcopus per viros religiosos, [c] prouidos & honestos, de quibus non est verisimile, quòd suę salutis obliti, [d] ac iuramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super ijs quæ sunt proposita plenam fidem: attendentes etiam quòd falsi procuratoris exceptio, [e] non solum ante sententiam, verum etiam postea potest obijci, † vtpote qua probata iudiciū nullum, [f] & nullius momenti [g] cōtrouersæ reputantur, † processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum. [h]

† Vide text. in l. licet. C. de iud.

† Reputentur.

¶ Idem Brixieñ. episcopo.

¶ Si agitur de adulterio corā iudice sæculari ad pœnam legalē, non interuenit procurator: secus si coram ecclesiastico ad separationem thori.

CAP. V.

TVæ † fraternitati: & infra. ¶ Consul-

a Fidem.] simile §. de renū. in præsentia. & cap. super hoc ar. & §. de præb. nisi essent. arg.

b Mentionem.] hoc faciebat præsumptionem pro eis, cū nil dixerunt, & hanc præsumptionem elidit probatio in contrarium. & est notabile quod iudices in sua relatione debent facere mentionem de exceptionibus propositis. & alijs quæ rationabiliter proponuntur. arg. infra de re iud. in ter monasterium.

c Religiosos.] immo per seipsum & vnum testem posset hoc probare. supra e. c. proxi. & §. de iureiu. c. vlt. in fi. & C. de re. cre. in bonæ fidei.

d Obliti.] de nomine præsumendum est quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. quia quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus. supra de seru. c. vni cc. & infra de præsum. dudum.

[Glossa seq. tractat de duplici exceptione procuratoria.]

e Exceptio.] Quando dicatur falsus procurator, dixi § de rescrip. ex parte decani. & illa est exceptio falsi procuratoris. Est & alia exceptio procuratoria, s. cum quis non potest esse procurator, veluti miles: & non pōt opponi post litem contestatam: cum sit dilatoria. ff. eo. filiusfamilias. §. veterani. & C. eo. tit. ita demum & hanc potest omittere fideiussor. ff. manda. si fideiussor. §. quædā. Est & alia exceptio procuratoria. s. nō habere mandatū: de qua hic dicitur: quia plus est mandatum fuisse reuocatum, quam non habuisse mandatū, §. de resc. rip. ex parte decani. in fi. & hęc exceptio post litem contestatam potest opponi. & hanc exceptionē non dēt omittere fideiussor. ff. manda. inter cās. §. mandato. & talis exceptio non potest opponi post sententiam. vt hic, & C eo. ti. licet.

Hoc nō habet locū in [illegible] ... [illegible]

f Nullum.] ex eo tamen iudicio quod nullum est solutum non repetitur, ff. de iud. de qua re. §. 2.

g Momenti.] non est hoc speciale in hoc casu, sed idem est in omni exceptione, per quam probatur retro nihil actum esse, vt puta à non suo iudice. 11. q. 1. cap. 1. & ca. penul. C. si à non compe. iud. l. vlt. simile §. de re iud. ad probandum. infra de excep. exceptionem. & si quid donetur ab eo qui non potest dare, non valet. inst de iure pat. quod autem, & si donetur ei qui capax non est. infra de cler. excom. min. postulasti. & §. de ata. & quali. cum bonæ, C. de in offi. test. fratres.

[Gl. seq. reci. per obiect. quomodo altera parte absente, &c.]

h Irritandum.] irritat hic Papa factū iudicis altera parte absente, vt videtur: quia non apparet: q altera pars fuerit psens, & lite non contest. & hoc potest facere iudex appellationis. §. de appell. sęp. pę. sed ibi peremptorij loco est terminus statutus, & ad prosequendum appellationem, C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud. & illud obtinet cum iam est lata diffinitiua sententia. & 2. q. 6. ei qui appellat. & op. arg. §. de renun. veni ns. sic vbi agitur de subreptione. §. de iudi. cum olim. Sed credo q altera pars fuerit præsens, quia nunquam proceditur cōtra absentem, nisi citetur tacite vel expresse, & psumitur ex hoc q iudices retulerūt negotium ad Papā: & sic pars altera fuit præsens in alijs quæ acta sunt coram Papa, vel contumaciter absens, quæ forte procurauit relationem fieri domino papæ, & quod dixit, duximus irritandum, id est, irritum esse ostendimus. infra vt lit. non contesta. accedens. ad hoc probat littera ista, qua probata, &c.

† Ca. 1. e. tit. in 3. compi. & de intellectu vide Deciū in Rubr. de iudi. & Alex. consi. 66. & 82. volum. 1.

TVæ fraternitati.] in prima decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. quæ distinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi, Si vero.

CASVS. Aliquis vult accusare vxorem suam de adulterio: quæritur vtrum hoc possit facere per procuratorem? Respondet quod si vir accusat vxorem de adulterio coram iudice sæculari ad pœnam legitimam infligendam non per procuratorem, sed per seipsum illud facere debet: quia tunc debet inscribere, & ad pœnam talionis se adstringere. Si vero accuset eā de adulterio coram ecclesiastico iudice, ad separationem thori, sustineri potest vt per procuratorem accusaret: q2 etsi accusatio sit de crimine, non est tamen criminalis, sed mixta inter criminalem & ciuilem: quia etsi oporteat ipsum inscribere, vt designet in scriptis nomen adulteri, locum, & tempus, & omnia quæ in lege ciuili cauentur, ad talionem tamen se obligare non debet; ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequeretur effectum. No. q in causa criminali procurator non interuenit. Item qui non probat quod intendit, debet puniri, sicut reus conuictus puniretur, quia calumniose accusaui. Item vbi ciuiliter agitur de crimine, potest procurator interuenire. Item si aliquis prohibetur vna via, alia via ad id non debet admitti.

[Gl. seq. reci. per quæstionem, quæ sit pœna adulterij secundum leges.]

a Legiti-

a Legitimam.] per leges veteres puniebatur mulier conuicta de adulterio ad pęnam sanguinis, C. de adul. castitati. & etiam secundum legem Mosaycam lapidabatur. 33. q. 5. hæc imago. Hodie vero detruditur in monasterium, C. de adul. auth. sed hodie. & j. de conuer. côiug. gaudemus. Et potest vir vxoré conuictam de adulterio & condemnatam retinere si vult, et vxor virum, vt dicitur in prædicta authentica.

b Ad pœnam talionis.] olim infra lx. dies vtiles à tempore diuortij, vir accusare poterat vxoré iure mariti sine metu calumniæ, C. de adul. quamuis adulterij. & l. iure mariti. ff. de adul. is cuius. §. vlti. & l. mariti. §. præterea. Hodie vero côstante matrimonio potest eã accusare, & tenetur inscribere ad pœnã talionis obligando se I auth. vt liceat ma. & auiæ. §. causas. & §. quia vero plurimas. coll. 8. & hic.

c Si forsan.] hic nô notat dubitationem sed expressiuũ veritatis. sic 33. q. 2. admonere, circa mediũ. & de pœn. dis. r. quãobrem. & ff. de rei ven. item si. §. j.

d Nomen.] adulterij.

e Locum.] in quo cômissum fuit adulterium.

f Tempus.] scilicet annũ & mensem admissi criminis.

tationi tuæ taliter respondemus, quod si vir accuset vxoré de crimine adulterij corã iudice sæculari, ad pœnam legitimam [a] infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere, † seque ad pęnam talionis [b] adstringere, nô per procuratorem, sed per seipsum pręsenté oportet præsentialiter accusare.

¶ Si verò vir accusare velit vxoré de adulterio corã ecclesiastico iudice, vt ab eius cohabitatione discedat; quia tunc & si forsan [c] oporteat eum inscribere, vt dignet in scriptis nomen, [d] locum, [e] & tempus, [f] & omnia quę comprehenduntur in lege [g] ciuili, ad talionem † tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectum, [h] sustineri potest, si necessitas id postulauerit, vt per procuratoré accuset: quo niã huiusmodi accusatio etsi de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta [i] inter ciuilem & criminalem, quanquã in præsentia principaliũ personarum securius procedatur.

† In antiquis codicib. accipere. al. recipere.

‡ In quibus cõsistat hoc cus. no. 4. q. 4. c. nulli. §. aliquando Ib. An.

† Pœna talionis an hodie locũ héat tradit Couarruuias li. 2. variar. re solu. c. 9. & late Petrus Duenas; rẽa 27. in cip. accusans aliquem. adde B. Thomam 2. 2. q. 68. ar. 4. & Sotũ li. 5. de iusti. & iu. q. 5. ar. 4.

‡ Adde gl. I l. causis. C. de accus.

[Gl. seq. ponit quæ requiruntur in libello accusatorio per versus.]

g In lege ciuili.] quam habes 2. q. 8. libellorum & ff. de accu. & inscrip. l. 3. Quid contineri debeat in libello accusationis, notatur his versibus.

Consule, mense, die, coram pratore professus:
Te deferre reum, crimen, loca, pone sodalem:
Et licet hora, dies, non mensis prætereatur.

[Glossa sequens soluit dubium, ponit Brocar. alleg. 4. ista ad primam partem, & vnu in contrarium.]

h Effectum.] quod esset si separentur, potest tamen teneri ad aliam pœnam, vt perpetuo ei adhæreat, qua carere voluit. 32. q. 5. hæc imago. vel ad pœnã extraor. se obligabit. inf. de accusa. super his. Item habes hic, quod si qd prohibetur vna via, altera via non debet admitti, C. si manci. ita ven. l. vlt. & ff. de tu. & cu. scire. ff. de conditio. insti. quæ sub condi. §. si quis. & ff. de bo. li. l. quæritur. arg. côtra, 4. quæst. 3. c. si testes, §. serui neque.

i Mixta.] sicut solet dici de que rela inofficio. testamenti, quæ est mixta inter ciuilem & criminalem. Ciuilis est: quia qui eam proponit, proponit hæreditatis petitionem. ff. de inoff. test. qui de in offi. ioso. & in eo accedit ad criminalem, quia si non venit die statuta, postea non auditur. ff. de inoff. test. Papinianus. §. 1. arg. C. qui accu. non pos. si ea. & infra de accu. licet.

¶ Idem.

Qui de mandato domini causam procurauit, ab eo repetit expensas, propter hoc factas.

CAP. VI.

CVm † pro causa, quæ inter G & F. Gabilon. ecclesię archidiacon. verbatur; & infra.

¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus expensas archidiacono restitui faciatis, si legitime pbare potuerit se de mãdato [k] capituli suscepisse pdicta negotia pmouẽda, & propter hoc [l] ad sedem Apostolicam accessisse.

Cvm pro causa.] Prima pars ponit decisam partis querelam. Secunda dat iudicestibi, Discretioni. Et incipe casum lite talem, quod inter istũ G. qui erat procurator capituli, & archidiaconum, erat contentio super expensis factis per istũ archidiaco. in causa quam susceperat promouendam de mandato capituli, & Papa pnunciauit vt hr in litera. potest tamen casus figurari alijs modis Abb. Siculus.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Gabiloñ. ecclesię, qõ vertebatur: procuratores vtriusq; accesserunt ad Papam: pcurat r ipsius F. proposuit, quod F. archidi. impetrauit à C. prædecessore Innocentij litteras confirmationis super quibusdam institutionibus ecclesiæ; de consensu capituli factis, ex quarum inobseruantia ecclesia lædebatur, petẽs causam committi, & confirmari constitutiones prædictas, & ea sibi restitui. quę in vtilitaté ecclesiæ ipse expendebat: mandat Papa quibusdã quatenus expensas faciant restitui archidia. si legitime probare poterit, de mandato capituli se suscepisse prędicta negotia promouenda. & propter hoc ad sedem Apo. accessisse. No. quod si quis fecit expensas in procuranda vtilitate ecclesiæ, nec res habuit effectum: nisi hoc fecerit de mandato capituli, non recuperabit eas, & sibi imputet si sine mandato capituli hoc acciplebat: secus si res effectum habuisset etiam sine mandato.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

k De mandato.] immo etsi non interuenisset mandatum, posset tamen ea petere quæ vtiliter expendit in negotijs ecclesiæ. 12. q. 4. quicumque. ff. de nego. gest. Pomponius. & infra de fideius. quod quibusdam. & infra de deposi. c. 1.

l Propter hoc.] simile supra de elect. præteritæ. quia si alias fuisset iturus ad curiam, non posset petere expensas factas, nisi quatenus plus expendisset propter longiorem moram. ff. familiæ ercisc. ex parte. in prin. & ff. de nego. gestis. si communes distinguitur tamen: quia si egit de mandato sine succubuit, siue nõ, pôt petere expensas, vt C. mandati. l. etiam. sed si egit sine mandato, & succubuit, non petet expensas, ff. iudica. sol ui. iam tamen, §. in hac. istæ autem expensę non excedent probabilem modum, ff. de damno infecto. inter quos, §. vltimo. & lege seq. in princip. sic inf. de eo qui mit. in poss. cum venissent. in fi. & infra de sequestra. capitulo 2. in fine.

† Ca. 1. e. in 4. compi.

Quia

Qvia in causis.] In prima ponitur petitio. In secunda ipsius admissio: ibi, Licet igitur.

CASVS. Vniuersitas scholarium Parisiensium quęque causam mouebat ɔtra alios, & alij ɔtra ipsā. & qa vniuersitas in causis per se interesse non poterat, petebat à Papa vt sup hoc procuratorem sibi instituere liceret. Rńdet ꝙ licet de iure cōi illud facere possit, tñ indulget eis Papa facultatē procuratorē instituēdi super his. Nota ꝙ vniuersitas de iure cōi pōt cōstituere ꝓcuratorē. Itē ꝙ iure cōi cōpetit, indulget hic dñs Papa [Glo. seq. no. differētiā inter legē & canonē. scdo reddit duplicem constitutionis causam.]

¶ Idem scholaribus Parisieñ.

¶ *Vniuersitas etiam scholarium potest ad agendum & defendendum procuratorem constituere.*

CAP. VII.

Qvia in causis, quæ contra vos & pro vobis mouentur, vestra vniuersitas ad agendum & respondendum commodè interesse non potest, postulastis à nobis, vt procuratorem instituere super hoc uobis de nostra permissione liceret. Licet † igitur de iure cōmuni [a] hoc facere valeatis, instituendi tamē procuratorem super his auctoritate præsentium vobis concedimus [b] facultatem.

¶ Honorius † tertius episcopo Egitañ.

¶ *Si citatus ad totam causam constituit procuratorē, quem postea reuocat, potest nihilominus contra eum procedi inquantum status causæ patitur, sine alia citatione. hoc dicit quo ad intellectum.*

CAP. VIII.

Avditis & intellectis, quæ super delegatorum nostrorum processibus fuere proposita: processus [c] ipsos & quæcunque secuta sunt ex eis, vel ob eos, [d] noueris nos irrita iudicasse: non obstātibus litteris, quas de reuocatione † mandati procuratori suo Colubrieñ. episcopus destinauit: cum antequam ad illum [e] litteræ huiusmodi peruenirent, fuisset super eisdem processibus hinc inde conclusum. Cęterum memoratum Colubrieñ. episcopum, qui procurauerat totum negotium ad examen sedis Apostolicæ aduocari, & postmodum mandatum factum procuratori, nō sine nostro [f] contemptu, & tuo dispēdio, reuocauit: condemnandū tibi duximus in expēsis, quas fecisti à tempore quo ad ꝓcuratorē ipsius

† recusatione.

a De iure cōi.] no. ꝙ vniuersitas pōt cōstituere ꝓcuratorē, nō obstāte ꝙ dr̄ ꝓcurator est q. mandato dñi negotia administrat. ff. eo. l. 1. sed vniuersitas loco dñi hr̄. Secundū legē, ꝓcurator cōstituit tm̄ à verò dño. ff. e. l. 1. sm̄ canones non est differētia in vocabulis, dūmodo constet ꝙ habet potestatem agēdi & defendēdi. ꝟ. e. petitio, & qlibet administrator procurator dr̄. 1. q. 3. saluator. Sed illa fuit dubitatio, qa scholares ñ vñr cōstituere vniuersitatē, cū ius vniuersitatis, nō sint à principe cōsecuti. ff. quod cuiusq. vni. l. 1. ff. de colle. illi. l. 1. Itē qa si esset vniuersitas, syndicum vel actorem deberet constituere auctoritate epi. C. de epis. & cle. omnes. §. nihilominus. Sed Papa respondet qđ de iure cōi hoc licet. & ē verū, quod vniuersitas constituit procuratorem, & per ipsum procuratorē iurat. ꝟ. de iurat. calum. cū causam sed procurator à vero domino constitutus, non iurat de calumnia, sed dominus, 1 C. de iura. calum. l. 2. §. sin autem. & scholares possunt habere rectores siue consules suos. C. de iurisdict. omn. iud. l. vlt.

Vide Host. in Lucium ... de priuileg. Scholariū, priuilegio 50.

In aliquot antiquis Innoc. iij.

Iurat etiā ꝓcurator si habet spāle mandatum ... de iur. calu. ... vlti. lib. 6. ... dicit hic Hos. ꝙ ideo iurat syndicus procurator non, qa melius præsumitur scire veritatē.

b Concedimus.] idest, concessum esse ostendimus à iure communi.

Avditis.] si post conclusionem causæ apparet procuratorem reuocatum, nihilominus fertur sententia. Diuiditur, nam primò fert sententiam super processibus, & soluit obstaculum. Secundo, ibi, Cęterum. in expensis condemnat. Abbas.

CASVS. Causa vertebatur inter eþm Egitañ. & episcopum Colubrieñ. super quibusdam decimis: causa cōmissa fuit quibusdā iudicibus, demū illi subdelegauerunt causam quibusdam alijs, qui non seruauerunt formā sibi datam: processus istorum iudicū translati sunt ad Papā ad petitionē Colubrieñ. Papa eos cassat, & quicquid secutum est ex eis. Sed posset aliquis ei dicere quare cassauit? nonne Colubrieñ. eþs reuocauit procuratorem? Et Papa respondet: non obstat illa reuocatio, quia iam erat in causa conclusum: vnde nihil posset obijcere si esset præsens: & quia ille Colubrieñ. procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non sine contemptu Papæ, & damno alterius partis hoc fecit: condemnat cū Papa ad expensas factas & faciendas donec ipse legitimè cōparebit, Abbas. No. ꝙ cassato principali, & omnia consecutiua cassata itelligūtur. Itē not. ꝙ non valet reuocatio mandati, postquam est in causa conclusum. Item qui in contemptum sedis Apostolicæ & in præiudicium aduersarij reuocat mādatum, punitur propter hoc in expensis factis.

c Processus.] qualiter ꝓcesserunt, nō habemus hic: sed potest poni diuersitas processuū per illam decretalem. ꝟ. de rescrip. cum dilecta. ꝟ. de offic. deleg. venerabili.

d Ob eos.] & ita cassato principali, cassatur & accessorium, C. de leg. l. nō dubiū. ꝟ. d fid. instr. inter dilectos. & ꝟ. d elect. qualiter, & 16. quæst. 7. & hoc diximus, & ꝟ. de schism. cap. 1.

e Ad illum.] scilicet procuratorē, vel aduersariū, vel iudicē. ꝟ. e. mandato, & sic reuocatio ista peruenit ad iudicem. & cum iā esset super processibus conclusum, non obstante tali reuocatione potuit super his sententia ferri, cum procurator nihil poterat facere postea: vnde talis reuocatio non impedit sententiam ferri super his in quibus est conclusum: & ita quodammodo fertur sententia contra absentem, sed pro præsente reputatur, quia et si præsens esset, nihil posset objcęre: & si tempestiuè reuocatio fuisset facta non ostēsa iudici vel aduersario: nihilominus valuisset quicquid fecisset vsque ad ostensionem reuocationis. ꝟ. eo. mādato. & C. de satisd. l. vnica. & ff. eo. si procurator. in fi. Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatā iurisdictionē. ꝟ de ap. si duobus. arg. & quandiu seruus habetur pro libero, valet sentētia illius. 3. q. 7. c. infamis. §. veruntamen. & argum. 9. q. 1. ordinationes, & ff. de offi. præsi. si fortè. & ff. mand. l. si mandassem. arg. ff. si cert. pet. eius qui in prouincia. Si verò reuocatio tēpestiuè fuisset ostensa aduersario vel iudici: quicquid fieret postea non valeret, & sic possunt intelligi sup. eo. ex insinuatione & cap. in nostra. vt ibi dicitur.

f Nr̄o contēptu.] sic sup. de postu. c. bonæ. & sup. de of. leg. licet. & ꝟ. de ap. irrimasti. & C. de rel. l. 1. qa sic illuderet supiori. & arg. ff. de suc. edict. l. 1. §. decretalis.

[Glo.

reuocatoriæ litteræ peruenerunt, [a] & facies † etiam [b] vſque quo per ſe idem epiſcopus, vel per procuratorem idoneum ſe noſtro conſpectui præſentabit, in principali negotio legitimè proceſſurus.

¶ Idem M. & R. canonicis Mutineñ.

¶ Procurator epiſcopi cauſas epiſcopatus agit & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine ſyndici, vel actoris.

CAP. IX.

PEtitio veſtra nobis exhibita continebat, quod cum Mutineñ epiſcopus in Liuoniam profectus, vos vicarios ſuos & procuratores cōſtituerit generales [c] vobis volentibus agere contra detentores bonorum epiſcopi Mutiñ. vel contra illum agentibus reſpondere, frequenter opponitur † quod hoc facere non poteſtis, pro eo quod in inſtrumento vicariæ, ſiue procurationis huiuſmodi non exprimitur, quòd epiſcopus ipſe conſtituerit vos ſyndicos vel actores: [d] & infra.

¶ Nos igitur ex tenore, ipſius inſtrumenti liquidò cognoſcentes, quod intentio [e] fuerit ipſius epiſcopi, dare vobis agendi & reſpondendi pro † ipſo liberam poteſtatem exceptionem huiuſmodi penitus reprobamus.

¶ Greg. ix. nobili viro Vbaldo † ciui Piſano.

¶ Prouidere debet iudex, maximè in cauſa matrimoniali, quòd cōſtituens procuratorem gaudeat plena libertate.

[Glo. ſeq. reddit rationem, & dat ſimile.]

a Peruenerunt.] quia tunc quaſi contumax fuit & tunc expectare incepit. ſimile. ỹ. de ſequeſt. c. 1. de doſo & cont. cum dilecti. in fi. & hoc in culpa illius epiſcopi, qui negotium ad curiam procurauit deſtinari. ſimile ỹ. de app. Nicolao. & c. interpoſita. & c. reprehenſibilis. & ſ. de reſt. ſpoli. cū cauſam. §. 2.

[Glo. ſeq. ſucceſſiue ſignat tria contraria, & ſoluit.]

b Facies etiam.] & ſic ſententia condemnationis profertur antequam cōſtet de futuris expenſis. vnde ſignatur ꝯ. ff. de vſur. l. 1. §. 1. vbi dr ꝙ tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem, [1] hic iam cōſtabat ꝙ facturus eſſet expēſas. Sed vr ꝙ ſententia quantū ad futuras expenſas non teneat: quia non continet certā quantitatē, & incerta ſententia nullā eſt, C. de ſenten. quæ ſine cer. quantit. profer. l. hæc ſententia. Sed illud habet locum vbi certa quantitas petita eſt iure actionis, vel ſpecies: quia ſi ibi ſentētia incerta eſt, non parit actionem rei iudicatæ. Sed iſtæ expenſæ petūtur officio iudicis pro intereſſe propter contumaciam alterius partis: & ideo poteſt condemnari etiam ad expenſas factas & faciendas, quas declarabit poſtea ſuo ſacramento, & ſit hic condemnatio expenſarum nulla taxatione præmiſſa, quod eſt contra id. 3. q. 3. c. induciæ. §. quod fieri. ſic & ỹ. eo. conſtitutus. & ỹ. quod metus cau. ca. ſi. ſed illa taxatio poteſt fieri poſtea quando iurabitur ſuper expenſis, vt dicit c. cum quis. §. quod fieri.

PEtitio veſtra.] Diuiditur nam primò ponitur petitio. Secundo reſponſio: ibi, Nos igitur. Ab. Si. ul.

CASVS. Eps Mutineñ. de mandato ſedis Apoſto. In Liuoniam profectutus, conſtituit M. & I. canonicos Mutin. ſuos vicarios, & procuratores generales, ꝓ ipſo epatu. Iſti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebant ꝯ detentores bonorum epi Mutin. vel conueniebantur pro ipſo: obijciebatur eis, quod ex ipſo mandato id facere non valebant, pro eo quod ēt in inſtrumento vicariæ ſuæ, ſiue huiuſmodi procurationis, nō exprimebatur, quod ipſe conſtituerit eos ſyndicos vel actores, ſed procuratores generales; tenorē huius inſtrumenti miſerunt ad Papā, Papa inſpecto tenore inſtrumenti conſtitit ei euidenter, quod intentio fuit ipſius epiſcopi dare illis liberam poteſtatem agendi & reſponedndi pro ipſo epatu: Vnde huiuſmodi exceptionem friuolam reputauit No. quod non refert an dicatur ab vniuerſitate, vel collegio, talem procuratorē, vel ſyndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, quod ad agendum vel reſpondendum ſit perſequentia vel præcedentia datus.

[Gl. ſ.] quærit. arg pro, & ſoluit.]

c Generales.] licet fuerint generales procuratores, non tñ poterant tranſigere. ff. eod. mandato generali. nec poſſunt alienare niſi fructus aut alia, quæ de facili corrumpi poſſunt. ff. eo. procurator tutorū. Sed nunquid alter iſtorū poſſit agere vel adminiſtrare ſine reliquo? Vr ꝙ ſic, quia in tutoribus & actoribus id ſeruatur, vt alter ſine altero adminiſtrare poſſit. ff. de neg. geſt. cū alicui. & ff. de adminiſtratione tuto. l. decreto. uer. 1. & l. Lucius. §. 1. & l. ſi plures. §. quāuis. ff. manda. & l. creditor. §. duob. Credo q̄ ſi ſi i ſolidū cōſtituti ſūt, vnus poteſt agere ſine altero, & alia facere ꝓut negotia occupauerint: aliàs nō poteſt vnus agere ſine alio: [2] licet in tutoribus aliud ſit benignè receptum, vt dicūt illæ leges, decreto. & Lucius. et lex illa creditor, §. duob. intelligitur in eo caſu, cum in ſolidū vtriq; mādauit. de hoc no. infra c. pen. in nocula, ſic ergo.

d Actores.] ſecundum canones nō videbatur iſta dubitatio, quia canon omnes adminiſtratores nomine procuratoris intelligit, 1. q. 3. ſaluator. ē enim nomen generale. ut ſ. eod. quia in cauſis. vbi vniuerſitas de iure communi conſtituit procuratores.

e Intentio.] ſic patet, quod quando verba generaliter ſiue dubia, ponuntur in huiuſmodi inſtrumentis procurationis, recurrendum eſt ad intentionē conſtituentis. ſic ēt de priuilegijs. ỹ. de decimis, ex multiplici. ſ. de officio ordin. licet & in reſcriptis, ỹ. de arbitr. expoſita. & ỹ. de reſtit. ſpol. audita. ſ. de offic. deleg. ſuper eo. & in beneficijs conferendis. inf. de præb. ſuper inordinata. & c. vlt. Et illa eſt cauſa quia verba debent deſeruire intentioni, non intentio verbis, per verba enim exprimitur intentio. 22. q. 5. humanæ aures. & 38. diſt. ſedulo. & 1. q. 1. Marcioñ. & ỹ. de verbo. ſignifi. intelligentia & c. præterea. & de conſec. diſt. 4. retulerunt. & facit ad hoc ff. de iudi. ſi quis intentione ambigua. Ar. contra. ff. de pact. veteribus. & ff. de cōtrahenda empt. l. Labeo. & l. cum in lege. ſed illa locum habet in contractibus, vbi venditor debet apertè omnia exprimere; [3] alias ſit interpretatio contra ipſum. & ita manifeſtū eſt, quod non eſt ſemper conſideranda verborum forma in huiuſmodi conſtitutionibus, ſed quod eſt eis commiſſum, & in quo officio, quia hoc nomem, procurator, eſt generale nomen ad quamlibet adminiſtrationem: & per ſequentia, quæ ponuntur in conſtitutione, reſtringitur ad id de quo agitur, vt patet hic. Vnde ſi diceretur: ego do Titio poteſtatem agendi & defendendi in cauſa, vel in cauſis, quam vel quas habeo cum tali, ſufficiens eſt mandatum, non obſtante ſubtilitate legali, quæ in hoc caſu ſolummodo videtur legem imponere verbis, & non rebus, cum ſit potius contrarium faciendum. C. communia dele. l. 2. in fine.

† & facies etiam quouſque.

[1] Illud verum eſt qd ſtatim detur exactio: & ſic non ꝯdicat Goff. ad de quod no. ỹ. de ſepult. in noſtra. dicebat Inno. quod illud locū habet i vſuris quæ ſunt odioſæ, aliàs bene ꝓuidet iudex in futurum. & facit quod not. ỹ. de homi. prælatis lib. 6. vel ſecundum eū illud locum hēt vbi non ē obligatio, ſed hic incōtinenti erat obligatus ex contumacia. Ioan. And.

Accedens.] Primo prouidet libertati mulieris. Secundo citat ad causam: ibi, Tu ergo. Abb.

CASVS. Quædam nobilis mulier D. noĩe de Massa Lucan. diœces. noĩe filij sui contraxit sponsalia cum Vbaldo ciue Pisano nomine filiæ ipsius Vbaldi, filijs ipsis scientibus, arrha fortitan hinc & inde apposita: quia nobilis illa forsitan nolebat perficere q̃ conuenerat cũ dicto Vbaldo: idẽ Vbaldus detinebat eã sub potentia sua: significatũ fuit dño Papæ, vñ mandat dicto Vbaldo, quatenus nobilẽ illã restituat pristinæ libertati, & ipsã faciat secure reduci ad castrum de Massa Lucañ. diœce. vt ibi existẽs libera, pcurãtorẽ libere valeat ordinare, q̃ corã Papa suã iustitiã psequat: & ipse idẽ Vbald⁹ su p spõsalib. q̃ dicunt ɔcta inter filiã suam, & filium dictæ nobilis pcuratorem idoneum ad p̃sentiã Papæ trãsmittat, q̃ plenam hẽat ptãtem ad agendum & defendẽdum. No. q̃ qui agere vult vel rñdere, non dẽt esse in potestate alterius, sed libertatem habere debet.

CAP. X.

Accedens ad Apostolicam sedem, & inf. ¶ Mãdamus, quatenus D. nobilem mulierẽ, quæ sub tua potestate tenetur, plenæ restituas libertati faciens ipsam ad castrum de Massa Lucanæ diœcesis securè perduci, vt existẽs ibi libera,[a] procuratorem liberè ordinare valeat, qui suam corã nobis iustitiam prosequatur.

¶ Tu ergo super sponsalibus, quæ inter natam tuam, & filium eiusdem nobilis contracta pponuntur, procuratorem idoneum ad præsentiam nostram mittas, qui ad agendum & respondendum[b] plenam † habeat potestatem.

In aliquot antiq. plenam.

[Gl. seq. fortifi. at textum: secundo quærit, & soluit.]

a Libera.] qui. n. agit libertatem debet habere 1 vt libere confiteatur, & possit esse in iudicio: quia cõfessio per metum siue timorem extorta, non præiudicat. 31. q. 2. Lotharius, & 15. q. 6. c. 1. & 22. q. 4. inter cætera. in fi. & præcipue in matrimonio, in quo libertas omnimodo restituenda est, & locus prouidendus est, in quo nulla possit esse formido. 33. q. 2. siue de coniugij. & plena debet gaudere securitate cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit. ĩ. de spõs. cum locum, & quòd quis non diligit, facile cõtemnit. 20. q. 2. præsens clericus. & coactiones difficiles consueuerunt exitus habere. ĩ. de sponsal. requisiuit. Sed qualiter agit pro filio, cum mater filium in potestate non habeat. ĩ. de cõuers. infidel. c. vlt. Hic agebatur de facto illius mulieris, quia contraxerat cum illo nobili sponsalia nomine filij sui, cum arrhis, promissis hincinde, si staret per alterum quo minus matrimonium perficeretur, quod licet. C. de sponsalib. l. vlt. sed pœna apponi non potest, & si apponatur, peti non potest, vt prædicta l. vlt. in fi. & infra de sponsalib. Gemma mulier. & ff. de verb. obl. l. Titia. primo responso.

1 Secũdum hoc ergo nullus captiu⁹, vel obses pcuratorẽ cõstituere pt: sicut nec testamentũ facere. ff. de testa. obsides. l. ff. de iure fisc. diuus. ec qui detinetur inuitus. hic. Ioan. And.

[Gl. seq. primo docet formam constituendi procuratorem secundo quærit, & soluit distinguendo.]

b Rñdendum.] sic ergo dẽt constitui procurator ad agendum datus, ut possit ẽt defendere & rñdere aduersario si eũ reconueniat: aliàs si nõ defẽderet, denegabit ei actio. 2 ff. eo. Mutius. §. pœna. & in expensis alteri parti tanq̃ contumax condẽnat. ĩ. eo. constitutis. arg. in qua cõstitutione dẽt satisdationẽ exponere, p quam ipse fideiussor sui procuratoris existat: iudicatum solui sub hypotecha rerũ suarum. Instit. de satisda. §. si vero. & pro tempore sententiæ erit in iudicio, aliàs omnia dabit quæ in condemnatione veniunt, vt ibidem dr; & ita plenam habeat potestatem. Et est notabile, quia procurator qñq; non posset cauere iudicatum solui; quia forsan non habet ibi amicos, qui pro eo velint fideiubere, & ita contumax reputaretur, ex quo sic citatus est, vt hic dicit. sed si hoc fiat, sufficiens erit procurator. Et hoc habet locũ in procuratore rei, qui dẽt cauere semper iudicatum solui, quod est dicere soluere id in quo cõdemnatur, & quod defendat reũ, & q̃ non committat dolum. ff. iudicatum solui. l. iudicatum. & in procuratore actoris idem est seruandum, si reconueniat. Sed nunquid pñt isti parentes litigare de matrimonio filiorũ, vt fieret piudicium ei contra quẽ sniaret pro matrimonio? Dico q̃ sic, dummodo filij consentiant ad hoc, & rata habeant facta parẽtum: quia perinde habetur ac si ipsi hoc facerent p alios; & præcipue p parentes contrahitur 3 matrimonium 32. q. 2. honorantur. & ĩ. de cõuer. coniug. ex parte. Si vero filij non cõsentirẽt factis parentum, tũc non noceret sententia contra aliquem lata. ibi enim non potest pater vel mater litigare filio inuito, cum ibi solus consensus illorum de quorum coniunctione agitur, sit necessarius 27. q. 2. sufficiat. & inuitis ẽt parentibus contrahere possint: quia quantum ad hoc non dicuntur in potestate parentum esse. ĩ. de despon. impube. c. 1.

2 Hoc nõ habet locũ in procuratore necessitate sed tantũ in rem suam. ff. eod. l. ... in fi. l. seq. & vi in Specu. d. tit. §. 1. ... itẽ ... Io. And.

An parentes possint de matrimonio filiorum litigare.

3 Caute hoc accipias: nã parentes: nã cõtrahũt p filiis, nisi filiorum consensus accedat, vt mox sequitur in fine glossæ.

¶ Idem Cantuarieñ archiepiscopo.

¶ Si procuratori generali denegantur induciæ ad consulendum dominum ex causa probabili absentem, poterit procurator appellare.

CAP. XI.

Dilectus filius magister L. rector ecclesiæ de Auna trãsmissa nobis petitione monstrauit, quòd cum R. presbyter contra ipsum causa studij Bononiæ commorantem, super eadem ecclesia ad iudices nostras litteras impetrasset, earum auctoritate à iudicibus ipsis eodem rectore citato,[c] procurator ipsius generalis[d] ad omnia eius

Dilectus filius.] Prima pars narrat grauamen appellantis. Secunda dat iudicem: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Magister Laurentius rector ecclesiæ de Auna, volens venire Boñ. cã studij, ɔstituit quẽdam suum procuratorem ad oĩa sua negotia procuranda, & sic venit Boñ. Quidam presbyter R. noĩe contra ipsum super dicta ecclesia litteras impetrauit, fecit ipsum citari apud ecclesiam: pcurator ipsius gñalis pro eo petijt terminum sibi dari, ĩ. quem dictũ magistrum ɔsulere posset, vtrum deberet cedere vel contendere; quod cũ iudices facere denegarent, ad sedem Apost. appellauit. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, quicquid factum est, post appellationem dẽat in irritum reuocari. No. dilationem dandam procuratori ad denunciandum domino.

c Citato.] ad ecclesiam suam p suum procuratorem. ibi. n. dẽt citari. ĩ. de dolo & contu. causam quæ. & c. vlt. nam ipse fuit Bononiæ, vt ĩ. de eo qui mittit. in pos. c. vlt.

d Generalis.] põt ergo quis constituere gñalẽ procuratorem ad oĩa, tam ad iudicia 4 q̃ ad negotia vt hic dicit. & ĩ. eo. petitio. sñ talis procurator transigere non põt, nec alienare. de hoc dixi ĩ. eo. petitio. imo quilibet tenetur dimittere procuratorem, aliàs procederetur contra absentem, si non defenderetur. ff. quib. ex cau. maio. item sit. & l. seq. de hoc dixi sup. de off. dele. consultationibus.

4 Vult ergo gl. quòd iste fuerit procurator ẽt ad iudicia, sed idẽ si fuisset ad negotia, quod dic vt ĩ. eo. qui generaliter. 1. respon. li. 6. Io. And.

[Gl.

tractanda negotia, pro eo quòd competentem' terminum, infra quẽ rectorem ipsum consuleret, vtrum deberet contendere vel cedere [a] quęstioni, sibi concedere denegabant, pro eodem nostram audientiam appellauit. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

¶ Idem episcopo Lexoñ.

¶ Si reus recedit à iudicio dimisso procuratore solummodo ad agendum, contumax est, & condemnatur in expensis.

CAP. XII.

COnstitutis in præsentia nostra H. Priore Sagieñ. & T. laico dilectũ filium O. subdiaconum nostrum super causa quę inter ipsos super quadã summa pecuniæ vertitur, concessimus auditorem: & infra.

¶ Quia Prior super ipsa pecunia, in qua dictus T. cum sibi suæ vxoris [b] nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus [c] recessit, quendam procuratorem dimittens solummodo ad agendũ, [d] quem cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum, ad defendendum Priorem sufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipsum præfato T. in vnam marcham sterlingorum condemnauit, taxatione [e] præhabita in expensis: † & infra.

¶ Nos autem finem litibus [f] imponere cupiẽtes, & quod ab auditore præfato factum esse dignoscitur, approbantes, Mandamus quatenus partibus conuocatis, &c.

¶ Idem.

¶ Tenet iudicium agitatum cum procuratore reuocato, si reuocationem iudex & aduersarius ignorauerunt. h. d. secundum communem intellectum, & verum.

[Gl. seq. reddit causam, & docet certas inducias arbitrarias, certas non.]

a Cedere.] ad hoc. n. danẽ induciæ deliberatoriæ: vt intra illas deliberet an cedat vel contendat. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. sed iste procurator per se deliberare nõ poterat, vtrum deberet cedere vel cõtendere sup facto alterius: vñ debebat consulere dñm principalem; 1 ergo induciæ tales esse dẽbant q̃ posset illũ requirere: vñ cum hoc nõ facerent, iusta fuit appellatio. terminus. n. semper constituẽdus est secundum distantiam locorum, & negotij, & personarum qualitatem. j. de ap. cum sit Romana. & ff. de iud. nonnunq̃. 2 ex hoc patet q̃ huiusmodi induciæ deliberatoriæ, arbitrariæ sunt: quia debent moderari ẽm locorũ distantiam & personarũ, & negotij qualitatem, licet dicatur xx. dierum gaudeat inducijs, imo nõ plus vel minus, secundum q̃ visum fuerit iudici expedire. j. vt li. non contest. quoniã frequenter. §. si vero. Alię vero induciæ, puta quæ dantur ad appellandum, nõ sũt arbitrariæ: nam ibi iudex nihil habet officij. j. de re iud. qd̃ ad consultationem. & 2. q. 6. biduũ. quę sunt decem dierum, vt ead. causa, & quæstio. ea. c. anteriorũ, & induciæ quæ dantur condemnatis in causa pecuniaria', non sunt arbitrariæ, ff. de re iudi. l. 4. §. si quis. nisi causa cognita, & iusta de causa. ff. eod. l. 2. tamen quidam illas dant ad arbitrium secundum consuetudinem loci.

1 Qui non fuerat in culpa non instruendo procuratorem: cum lis tunc non fuisset mota, nec forsitan cogitata: & vide quod no. in Specu. de dila. §. si. vers. sed quæro ce. & quod dicam j. de iura. cal. in ptractandis. super vers. omnino. Io. And.

COnstitutis.] Prima pars narrat contumaciam & condemnationem actoris, Secunda ibi. Nos autem: condemnationem approbat, & causam committit. Abbas.

CASVS. Quidam prior Sagieñ. H. nomine, tenebatur in quadam quantitate pecuniæ. T. laico nomine vxoris suæ: eis in præsentia Papæ constitutis, O. subdiaconum suum super cã illa concessit auditorem, oblato libello dicto priori, recessit prior sine licentia, dimittens quẽdam procuratorem solummodo ad agendum cũ esset reus: auditor insufficientem eũ per mandatũ eius ad defendendũ ipsum priorẽ reputans, & cõtumacem, condẽnauit eũ de prædicto T. in vnam marcham sterlingorũ in expensis, & dñs Papa sñiam illam ratam habet & firmam, mãdans huic epõ quatenus partib. conuocatis audiat cãm. No. quòd qui procuratorẽ idoneum non dimittit, & recedit sine licentia, contumax reputatur, & debet parti alteri in expensis condemnari.

[Gl. seq. recitetur per quęstionem, quomodo iste pro vxore auditur. secundo quæris, & soluit.]

b Suæ vxoris nomine.] forte nomine vxoris suæ recepit iste obligationem à priore, mutando ei pecuniam vxoris nomine illius: aut pro alio contractu: pro qua etiam sine mandato agere posset in rebus ipsius præstita cautione 2 de rato, C. eod. tit. maritus. Sed si maritus habeat mãdatum, non põt agere nisi quatenus in mandato cõtinetur, vt ibi dicitur in fine l. præalleg. sic etiam nomine alterius quis recipit institutionẽ siue inuestituram. j. de præben. accedens. & nomine alterius quis recipit vsuras, quod esse non dẽt. 46. dist. sicut nõ suo. sic & noĩe vxoris sibi potuit obligare priorem per stipulationẽ, sed vxori simpliciter non potuit, dicendo. promittis vxori meæ soluere tantam pecuniam? quia alteri p alterum stipulari vel pacisci nemo põt. Inst. de inuti. stipu. §. alteri. ff. de ver. obl. stipulatio ista. §. alteri. nec factũ alterius põt quis promittere. Inst. de inuti. stip. §. si quis aliũ & in pdi. l. stipulatio ista. in princip. sed si vxor agere velit pro tali obligatione, num qd est præferenda illa viro? & an vir posset agere inuita vxore? Non, quia vtilis actio acquisita vxori, præfertur directæ acquisitæ marito: nec potest agere ea inuita. ff. de procur. si procurator. vbi dicitur, quòd si procurator meus stipulatus fuerit satisdationem, iudicatum solui, vtilis actio mihi datur: nec potest agere pcurator me inuito.

2 Et dñs ... dã hoc ... dere iure ... iunctionis ... sed planum est eum ... consanguineum, ... affine, sed quia est affinitatis causa indicatur de ipso, vt de affine, vt no. ff. eo. tit. sed hæc. in princ. Ioan. And.

† Videtur in l. 1. cum ibi not. ... quod ... vnitur.

c Illicentiatus.] 11. q. 3. certum. ideo contumax reputatur, quia nullum responsalem sufficientem dimisit.

d Ad agendum.] ideo non valuit mandatum, quia cũ Prior esset reus, debuit dimittere procuratorẽ ad defendendum, & non ad agendum: nisi vellet reconueniri actorem, & ideo contumax reputatur: quia non dimisit idoneum. Qualiter autem debeat dimittere quis procuratorem idoneum & sufficientem', dictum est, sup. eod. accedens. & iste procurator noluit eum defendere: qd̃ si fecisset, non fuisset condemnatus Prior in expensis, sicut credo.

e Taxatione.] quæ semper debet præmitti ante condemnationem. 3. q. 3. §. offeratur. & etiam iuramento præmisso. 2. q. 1. in primis. & j. qd̃ me. cau. c. fi. quod debuit hic præmitti. Et sic no. quòd sententia super expensis pro contumacia potest ferri in absentem. & hoc est quod dixi sup. eo. querelam. de expẽsis scilicet, quia non venit, vel si venit, & recedit sine licentia, condemnatur in expensis.

f Finem litibus.] infra de dolo & contu. finem. & c. venerabilis. Bernardus.

MAndato procuratoris.] CASVS. Aliquis cōstituit aliquem procuratorem in causa quam habet coram iudice ordinario vel etiam delegato : ꝓcurator iste cū aduersario ingressus est iudiciū : dn̄s postmodum reuocauit mādatū a suo procuratore: quæritur vtrū ea quæ cū ipso procuratore postmodum fiūt, valeāt? Respondet Papa, ꝙ si reuocatio ista ad iudicē illū vel aduersariū non peruenit, iudiciū quod ipse quasi procurator postea est expertus, ratum habet esse. Not. quòd reuocatio peruenire debet ad iudicem vel aduersarium, aliàs nihil valet quod agitur per illum procuratorem, ne dolo quis commodum sentiret.

CAP. XIII.

MAndato procuratoris[a] post litem contestatā a domino reuocato,[b]

[Gl. seq. facit quinque. dicit primò quid continere debeat procuratorium. Secundò quando de procuratorio rei omnino cōstare debeat. Terciò quòd procurator rei caueat de iudicato soluendo, non de rato, nisi in casibus : & septem enumerat. Quartò quando cautiones præstētur. Quintò de syndico & tutore, quòd nō cauent de iudicato soluendo, & causam reddit.

a Mandato procuratoris.] de mandato procuratoris actoris dictū est s. eo. c. 1. in mandato enim procuratorio debet contineri præcipuè nomen eius qui constituit procuratorem, & nomen procuratoris, & in qua causa, & quod ratū habebit quod cum eo actū erit, sicut in litteris de rato, & coram quib. iudicibus, maximè si sunt delegati : coram ordinario enim non est necesse multū quòd fiat de eo mētio. ff. de proc. si procuratorē & iste litteræ mitti debent aduersario, ut certus sit: q b. releuatur procurator a satisdatione de rato cum de mandato dubitatur. vt ibi dr̄. De mandato procuratoris rei omnino constare debet: & si non ostēdatur mādatum, repellitur, nec admittitur tanquam ꝓcurator etiam si dubitaretur, nisi uellet se offerre defensioni, 1 & siue qs habeat mandatum siue non, & quantumcunq; sit idoneus ꝓcurator rei, debet præstare aliquā aliam cautionem, s. iudicatum solui, C. de satisdat. l. unica. & ff. eo. qui proprio. §. qui aliū & l. minor. in fi. & Insti. de satis. §. si uerò, quæ clausula scilicet, iudicatum solui tria continet. s. quòd defendat reū in causa, & quòd dolū nō committat, & ꝙ soluat iudicatum: & hoc ipsum quod verbū sonat. ff. iudi. sol. l. iudicatū solui & hęc satisdatio debet interponi ab ipso dn̄o quando p̄sens constituit procuratorem dū conuenitur. & si absens extra iudiciū constituitur, cautionē interponat ꝓ suo ꝓcuratore, per quā fideiussor existat sub hypotheca rerum suarum. Insti. de satisd. §. si uerò. aliàs ipsemet procurator exponere debet prædictā cautionem. 2 quantúcūque locuples sit & idoneus, ut dictū est Cautionē uerò de rato non præstat procurator rei, s. rem ratā dn̄m habiturū, cū & si ille, s. dn̄s ratum nō habeat, ipse soluat de bursa sua, quia reuocare non potest dn̄s, Porrò vbi reuocare posset uel retractare quod actum est, debet procurator præstare cautionem rem ratā dn̄m habiturum, vt cum quasi defensor conuenitur rei uendicatione, vel cōi diuidundo, vel familiæ erciscundæ, vel finiū regūdorū, & ecclesia uel minor, & restitutionem in integrū postulando, & causa status, cum seruus clamat in libertatē ɔtra ꝓcuratorē dn̄i, duplicē cautionē præstat ꝓcurator rei: iudicatū solui, & rē ratā dn̄m habiturum. ff. eo. Pōponius. §. sed & is. & l. si defunctus, §. vlt. quia in hoc iudicio utraq; persona sustinet uicem duarū personarum. j. de proba. ex litteris. & ff. eo. non solū. §. si status. & §. est & casus. & cū tutor postulatur suspectus, & ipse per procuratorem defenditur. ff. e. non solū. §. vlt. & huiusmodi cautiones ante litis contes. peti debent. ff. eo. Pomponius. §. ratihabitionis. procurator uniuersitatis siue collegij cautionē de iudicato soluēdo nō p̄stat: quia sustinet vicem uniuersitatis, & iurat de calumnia in animam propriam. j. de iur. calū. c. in pertractādis. & c. seq. C. de iur. calum. l. 2 §. sin autē. quia quasi dn̄s intelligitur, sicut & tutor. ff. ꝓ emp. l. q fundū. §. si tutor. arg. ff. rem rat. ha. actor nec tutor cauet de iudicato soluēdo. C. de admi. tut. l. vlt. §. defensionē, sicut nec verus dn̄s illam præstaret, Institut. de satisd. §. sed hodie. & ideo de necessitate est istud officiū. s. eo. quia. sed officiū procuratoris est voluntarium qa nemo cōpellitur ɔstituere procuratorē. 3 s. eod. querelā. alias nō esset differētia inter procuratorē priuatæ personæ, & syndicum uniuersitatis.

[Gl. seq. sic recit. scilicet primò finis, quis signat contrarium, & sol. secundo principium quod distinguit an ad solum procuratorem p̄uenerit reuocatio, an etiam ad aduersarium vel iudicem medium. arg. a contrario, & illud reprobat: cōtra qđ inducit legem, quā soluit.]

b A domino reuocato.] circa huiusmodi reuocationem nota bis. Cum aliquis reuocat mandatū factū procuratori ad agendū vel defendendum constituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorē tantum, aut etiam ad aduersarium vel iudicē. Si tantùm ad procuratorē, non prȩiudicat aduersario: quia iudicium quod idem quasi procurator postmodum est expertus, ratum esse dēt, vt hic, & s. de rescr. ex parte decani. 4 & ff. eo. si procuratorē. in fi. & C. de satisd. l. unica. etiam ante iudicium cœptū, ff. iu. sol. si ante. ad idē ff. de solu. qui hominem. §. si Titiū. & l. si quis seruo. & l. cum quis. §. 1. Et si pater iusserit filio credi, postmodum ignorante creditore mutauerit voluntatē, cessat Senatusconsultum, quoniā initium spectandū est. ff. ad Macedo. si tamē. Et si dicā: qui voluerit cum seruo meo contrahere, periculo meo contrahat: possum mutare uoluntatem, si certificauero creditorē. ff. qđ iussu. l. 1. primo rñ. i fi. Si uerò reuocatio perueniat ad iudicē, vel ad aduersariū: quicquid fit cū eo, tanquam cū falso procuratore, non ualet, vt hic a contrario sensu. s. de rescri. ex parte decani. postea non procedat iudex cum illo ꝓcuratore. s. eod. auditis. & sic intelligitur quod dicitur, s. eo. ex insinuatione. & c. in nostra, qui enim vult reuocare procuratorē, certificare debet aduersariū, uel iudicē, vt hic dicit. Sicut literæ de rato mittuntur iudici & aduersario. ff. eo. si ꝓcuratorem. ff. rē ratā hab. ne satisdatio. sic multò fortius litterę reuocatoriæ. sed quare dicit, post litis contestationē? innuitur a cōtrario sensu, quòd ante litis cōtestationem posset reuocatio fieri, etiam ignorāte iudice vł aduersario, & quòd necesse nō sit significare iudici vel aduersario sic uidetur loqui decre. s. eo. ex insinuatione, & c. in nostra. Ex litera illarum nunquam colligitur, quòd reuocatio peruenerit ad iudicem vel aduersarium & tñ reuocatur, qđ factum fuit per illos procuratores. Sed ibi suppletur quòd reuocatio peruenerit ad aduersariū. Sic ergo supple hic, maximè: quia idem est ante litem contestatā & post litem, sic. n. multi possent decipi, si sola reuocatio procuratoris sufficeret, si non denunciatur aduersario vel iudici; qñcunque fiat reuocatio, certificandus est aduersarius : aliàs imputet sibi quod hoc tacuit. Arg. contra. ff. mand. si mandassem. Illud in negotijs vbi non decipitur venditor : hic decipitē aduersarius, & ideo secus. Sed si reuocatio sit missa procuratori ante lit. contest. & ipse occultat, hoc vr̄ quòd procuratori sit imputandum, quod eam non ostendit, & sententia quantum ad eum valeat, sed non quantū ad dominum: quia se liti obtulit alienæ. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus, & ff. de iud. de qua re, §. 2. & ff. de rei vend. is qui se obtulit & l. prædicta, si quis seruo. in fi. 5 Sed hoc forsitan posset hēre locum cum procurator est soluendo. aliàs non. arg. prę dictarum decr. ex insinuatione, & c. in nostra. Vel dic quòd tenet sententia, & imputet sibi dominus, qui hoc non insinuauit iudici vel aduersario, vt probat hic litera. Item ex hac litera videtur, qđ etiam post litem contestatam indifferenter reuocari possit absque causæ cognitione : 6 & ideo contra. ff. eod. post litem autem contestatam, non est contra; quia hoc non hēt locum quando procurator consentit.

Gl. in l. nō [...]am. §. qui [...]no. ff. eo. [...]nus in l. [...] eod.

[...]t anteq̄ [...] faciat, [...] iudicem [...]sare, ex[...]e, & a[...]cere, q̄ [...]dūt lit. [...] de hoc [...] de sa. §. pen. [...]d po[...] And.

3 Nec recipere ꝓcurationis officium, & hoc plus facit ad propositum. j. c. prox. in gl. 1. Io. And.

4 Facit text. in l. sæpe. ff. de verb. sig.

5 Ponit casum l. cū qs, s. alleg. hoc addito ꝙ ille Titius tenetur furti.

6 Concord. tex. in l. nam procuratorē. & ibi Bar. ff. eod.

sentit. Si vero procurator nollet, debet hoc fieri causa cognita: tamen non procedetur in causa post reuocationem, nisi post causam cognitam: & tamen non debet audiri procurator, qui sibi assumpsit procurationẽ, vel se asserit procuratorem: quia hoc ipso suspectus est, 1 & ita semper remoueretur. ff. eo. q̃ oia. sed hoc dicit procurator vt sine nota suspicionis remoueatur, vt l. prad. q̃ oia.

1 Quod ingerit ugas i inuitum. Io. And.

a Vel.] pro, &, alijs sequeret a 2rio q̃ si reuocatio ad alterũ peruenisset, valeret quod cũ eo factum esset: quod non est verum.

Non iniustè.] sex sunt dicta principalia illius textus. Secundũ ibi, Quamuis. Tertiũ ibi, Qui licet. Quartũ ibi, Qd fieri. Quintum ibi, Potuit. Sextum ibi, Licet. Al. b.

CASVS. Filiusfa. cõstitutus est procurator in aliqua causa, & etiam ad futuras lites cũ quibusdam alijs, & insolidum, & ipse praeuenit alios: obijciebatur quòd non poterat esse procurator, cum esset in potestate alterius: & quod ad futuras causas constitui non poterat: iudex nihilominus ipsum admisit: quarit quid iuris sit. Respõdet papa, quod iudex iustè fecit, quia ipsum admisit, quamuis ad futuras controuersias fuerit constitutus: & licet cũ alijs simul fuerit constitutus, ipse tamen prius procurationis officium occupauit, sed talis occupatio non habet locum in procuratoribus diuersis temporibus constitutis, quia dato posteriore, prioris procuratio esset reuocata.

POTVIT. Procurator condemnatus est, verum teneatur appellare & prosequi appellationem? Respondet, quòd in eo quòd sententia est lata contra ipsum, potest & debet appellare; vel si ex aliqua iusta causa appellare non potest, debet hoc domino significare, vt si voluerit appellet, sed causam appellationis prosequi nõ tenetur inuitus. Totum est notandum quod hic dicitur. No. quòd plures possunt dari procuratores simul. Item no. quòd filiusfamilias potest dari procurator. Item no. quòd quis dando secundum procuratorem reuocat primum. Item nota quòd procurator non tenetur appellationem prosequi. Item no. quòd licitum est alicui agere nomine alterius, & non suo.

b Filiusfamilias.] filiusfa. etiam sine mandato pro patre admittitur ad agendum & defendendum, praestita satisdatione. Imò etsi esset minor: quia iustius est talem admittere, q̃ absentem indefensum condemnare. C. eo. tit. exigendi. Item potest constitui procurator ad agendum & defendendum, vt hic dicit, & ff. eo. filiusfa. §. ipse quoque. vnde index iustè fecit qui illũ admisit, nisi esset minor, quem non debuit admittere: quia si decipiatur, potest restitui ipse, & fideiussores eius. ff. eod. minor. nisi fortè pro patre ad defendendum ex benignitate & non de rigore, vt in l. exigendi. in fi.

c Ad futuras.] ad praesentes & futuras lites bene datur procurator in diem, & sub conditione: & in perpetuum, & ad tempus. ff. eod. l. 3. & 4. & ad vnã causam: & ad plures, & ad omnes, vt ff. eo. l. 1. & l. mandato. & §. eod. dilectus. & praesens. & absens dari potest. ff. eod. l. 1. in fi. nec datur inuitus. C. eod. inuitus, & debet expressè cõsentire, alias inuitus videtur datus. ff. eo. filiusfamilias. §. inuitus, & quilibet qui non prohibetur, dari potest: quia prohibitorium est hoc edictum. ff. eo. inuitus. §. 1. & certus debet esse procurator. ff. eo. l. 2.

[Gl. seq. arg. negatiuè. soluit distinguendo.]

si hoc ignorante iudice; vel [a] aduersario factum fuerit; iudicium quod idẽ quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debebit.

¶ Idem.

¶ Filiusfamilias potest esse procurator in iudicio, etiam ad futuras lites: & procurator datus cum pluribus simul in solidum praefertur si praeoccupauit negotium: secus si diuerso tẽpore fuit datus. Item procurator appellare debet à sententia nisi ex causa excusetur, quo casu debet domino nũciare de sententia, appellationem tamen prosequi non tenetur.

CAP. XIIII.

Non iniustè iudex processit, qui filium familias [b] in procuratorem admisit; Quamuis ad futuras [c] controuersias constitutum.

¶ Qui licet simul cum aliis [d] datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupauit. Quod fieri nequiuisset in procuratoribus diuersis temporibus [e] constitutis: quoniam dato posteriori, prioris esset procuratio reuocata. † ¶ Potuit

d Cum alijs.] sic ergo patet q̃ plures procuratores simul dari possunt. 3. q. 6. c. post appellationẽ, §. forma. i fi. & s. de test. insuper. & ff. eo. pluribus. & ff. de admi. tut. decreto. §. 1. Sed nunquid ambo. vel etiã si sunt plures, simul agere debent, vel vnus sine altero? Vr quòd vnus sine altero agere nõ possit. arg. s. de offi. deleg. causam. & ff. de re iud. duo. Dicas, si plures dati sunt simul i solidũ, potior est conditio occupãtis, vt hic. vnde supple hic, in solidum, simile ff. eo. plurib. & ff. de lega. 1. si pluribus. in fi. & s. de app. vt debitus. & s. de rescr. c. Capitulũ S. Crucis. sic ff. de admi. tut. decreto. in fi. & ff. de verb. obl. si Titius. arg. ff. de duob. reis. ex duobus. quinque tñ il le dr occupare, qui primò ad sniam venit. ff. de pec. si verò. & ff. de noxa. si quis. sed si simul occurrent ad litẽ contestandam, iudex tunc potest eligere magis idoneũ, ne repugnantia inde contingat, si vnus negaret, & alter concederet. ff. de accusa. si plures. & ff. de admi. tut. decreto, in fi. si verò non sint dati in solidum, sed simpliciter, tunc neuter agere potest vel defendere sine reliquo, & sunt simul admittendi, sicut iudices qui dantur sine clausula illa, quòd si non omnes, &c. sed idem vr dicendum siue addatur in solidum, siue non: cũ ratio illius l. si plures. §. quamuis. & l. decreto nihilominus remaneat: & ideò fortè non ponitur hic in textu, in solidum, quia aduersarius ab initio prouiderat sibi, vt iudex magis idoneum admitteret. Bernar.

† Vide ... quis eum ... & ff. eod.

[Gl. seq. ponit casum exemptum, & inducit simile.]

e Temporibus.] ponit tenorem illius l. ff. de procur. si quis cum procuratores. §. fi. in quo casu non est melior occupantis conditio. quia dando secundum, priorem reuocare vr, vt hic dicit, & l. praedicta, si quis cum procuratore, §. vlt. nisi dando secundum exprimat quòd priorem vult durare in procuratione. ff. de lega. 1. si plurib. sicut est in iudicibus; quia secundum rescriptum derogat primo. s. de rescri. caeterum. 2 & quandoque secundus priori adiungitur, s. de offic. deleg. coram. Ad vnã litem plurium personarum, & vnus & plures procuratores dari possunt. ff. eo. si quis cum. §. vnus. Quandoq; tñ plures personae non pñt agere vel experiri, nisi per vnum defensorem, seu defendere, vt vbi plures fideiussores sunt, & volunt defendere eum pro quo fideiusserunt iudicatum solui. ff. iu. sol. iam tamen. §. si tamen. Et plures haeredes necesse habent dare procuratorem, ne actor incõmodo afficiatur, si defensor in plures personas diuidatur, vt in l. praedicta, iam tamen. §. si tamen. & ff. de exercit. in plures. Idem est in redhibitoria. ff. de aedi. edi. quòd si nolit. §. si plures. Idem est vbi ille q̃ agebat iudicio fam. ercis. cõmuni diui. si regun. decessit pluribus haeredibus relictis: quia ad omnia omnes unũ procuratorem dare debent. ff. fam. erc. si familiae erciscundae. & ff. de proc. licet. in fi.

2 Imò ... rium ... cibus ... rescrip... tollit ... si de ... faciat ... tionẽ ... & d ... ex ... sed ... prou... nõ c... se g ... hic ... quin... sen... est ... condi... cupi... dur ... hoc...

[Gl.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

a Contra ipsum.] benè dicit. cōtra ipsum: quia in persona procuratoris semper formanda est sniā. Aliàs non tenet C. de senten. & interlot. omn. iud. l. 1. siue ab initio, siue post litē contestatam procurator interuenit. C. e. nihil. De hoc dixi s. de elect. querelam. Et not. quod iste §. ponit tenorē illius l. C. e. inuitus.

quoque is & debuit à sententia, in eo quod lata extitit contra ipsum [a] nostram audientiam appellare: [b] vel (si iusta † causa excusabat eundem) saltem domino cōtestari, † vt ad appellationis beneficium conuolaret. Licet appellationem prosequi non teneretur inuitus.

[Glo. seq. reci. per q. an domino scienti sentētiam latā &c.]

b Appellare.] procurator ergo appellare tenetur, sed prosequi non cogitur. C. eo. inuitus, quod si non fecerit: imputatur ei. ff. de neg. gest. liber to. §. vlt. in fi. Vel saltem denūciare tenetur dño sniam latā cōtra ipsū, vt dñs appellet si voluerit: quia culpa ipsius amittit causam, & ipse non poterat diuinare: vnde imputatur sibi. simile. ff. māda: si fide iussor. §. cum debitor, & hoc est verū cum dñs nesciuit: si verò sciuisset certiorari non debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. & s. de rescrip. ab excōicato; vnde tunc sibi imputet dñs. quod non appellauit, Vel pōt dici, quod appellare tenetur procurator, vel dño denunciare: quia hic non distinguitur vtrum dñs hoc sciat vel ignoret cōtra se iudicatum: aliàs mandati tenebitur, nisi alterum faciat: nisi iusta causa eum excuset, vt dicit litera sequēs, puta, iustus metus, tunc denunciet dño. s. de appella. c. vlt. vel inopia, sicut dr de fideiussore condēnato vltra verum debitum. Qui non potest propter inopiam appellare, debet hoc denunciare principali personæ, ff. mand. si procuratorem §. si ignorantes. Bernar.

Vt infirmi tu, pauperas, vel met[a].

Idest numere corā te ibi. si procuratorē. §. ignorātes, man.

¶ Idem.

¶ *Procurator vniuersitatis cuius maiores & iurati sunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, nisi illi in procuratorio sint expressi, vel eorum in auctoritate factum sit, vel ad id scienter sint admissi. hoc dicit, & est decisio notabilis, & subtilis.*

CAP. XV

Consulti sumus, an constitutus ad impetrandum à communitate aliqua procurator, ab impetrando deberet excludi, pro eo quod maiores & iurati, [c] † per quos eadem communitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis sententia innodati. ¶ Taliter respondemus, quod nisi essent illi in litteris procurationis expressi, [d] vel aliàs

Consulti sumus.] Communis diuisio. Secunda ibi Taliter. Abb. Sic.

CASVS. Quedam communis constituit quendam procuratorem ad impetrandū: maior de illa cōitate, & iurati per quos cōitas regitur, erant excōicati eo tempore quo iniunctum fuit illi procurationis officium: quæritur vtrum talis procurator pp hoc ab impetrando debeat repelli? Rñdet, quod non est procurator huiusmodi reppellendus: nisi illi excommunicati expressi essent in litteris procurationis, vel nisi aliàs eorum auctoritate pcuratio facta fuisset, vel nisi ipsa cōitas sciēs eos tales esse, simul cum eis constituisset eundē. No. quod si maior pars scienter admittit indignū, nihil valet quod agit; sed si ignoranter, pp paucos non vitiatur factū maioris partis. Ita vtile vitiatur per inutile. Item expressa qñque nocent, non expressa non nocent.

[Glo. seq. aperit dubium. secūdo quærit, arg. & sol. opponit. & opp. respondet.]

c Iurati.] per hoc videbatur quod procuratio non valebat: quia maior & iurati per quos cōitas regebatur, erant excōicati. ipsi quasi caput vniuersitatis censentur, & ipsi iurant pro causis vniuersitatis. C. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam. in fin. ff. de condic. & demonstra. municipibus. ff. ad mancip. municipes, huiusmodi maioribus cura totius reipublicæ commissa est, vt dicit lex illa, mancipes vnde vr quod institutio pcuratoris non valeat: & sic ille procurator debet repelli. cum auctores illius non recipērēt. s. de testi. licet Sed quid dices, impetrator est excōicatus, impetrauit litteras p non excōicatis etiam credentibus illū non esse excōicatum, vel et credentibus: nunquid valent litteræ, vt per eas procedatur? Vr quod sic: quia non refert p quē cunque preces oblatæ sint. C. de preci. Imp. offer. vniuersis, & mulier etiam admittitur ad impetrandum quæ aliàs ad iudiciū pro alio non admittitur. ff. de reg. iur. l. 2. C. de procu. alienā. Sup hoc dicas, quod tales litteræ bene valēt & tenēt: licet impetrator qui eas impetrauit, repulsus fuisset ab impetrando, si vicecācellari[a] illum excōicatū sciuisset; cum etiam si principalis domin[a] eas impetrasset, valerēt eo absoluto. s. de excep. pia considera tione. de hoc teneas secundum quod ibi no. in gl. sed mirū. Sed videt quod litteræ impetratæ ab excōicato non valeant. per hoc quod dicit: si maior & iurati excōicati, essēt expressi in litteris probationis, pcurator eorum deberet ab impetrando repelli, & ipsi iidem repellerentur. Ergo multo fortius litteræ impetratæ ab excommunicato non valent: quia excommunicatus repellitur ab impetrādo, & litteræ impetratæ ab ipso repellendæ sunt. Hoc ita intelligendum est, cū Vicecancellarius, & alius, qui litteras concedit, sciit illos, s. maiorem & iuratos excommunicatos; tunc debet procurator eorum repelli ab impetrando, quia & ipsi repellerentur: & ita non licet eis per alium, quod p se ipsis nō liceret. s. de testi. licet. Excommunicati publicè nec per se nec per alium ad agendum vel impetrandum, vt agant, admitti debent. s. de exce. exceptionē. in fi. Si verò vicecancellarius ignorat impetrantem excōicatum, nec cōtra ipsum excipiat & litteras obtinuerit, valebunt, & poterit agere per eas, cum fuerit absolutus infra de excep. pia. Bern.

ADDITIO. Quidam dicunt quod valent litteræ; ego credo quod nō valēt: quia sunt impetratæ ab excōicato. cuius procuratio nō tenet. s. de pbat. post cessionē. licet ille ad litem esset datus, & indignum est scripturam illius admitti, cuius actor damnatur. s. de here fraternitatis. nam si sciuisset illum talem qui tales litteras concedit, fuisset repulsus. ergo & tu debes repellere ipsum cum suis instrumentis, s. de hære. excommunicamus. §. credentes, ver. tabellio, quia eadem ratio, & c. de rescrip. super litteris.

d Expressi.] expressio ergo nocet hic, 3 quia per hoc apparet quod eorū mandato fuit constitutio facta tanquam maiorum: unde non ualet, quia si maior de vniuersitate, puta administrator, consules, prelatus, excōicati sint, vniuersitas agere non potest. quia quasi mortua tunc habetur. 11. q. 3. nemo eorum. & ita quasi uacare intelligitur, unde agere nō potest. s. ne se. ua. c. 1. 2. & 3. Idem est si in procuratione non sint expressi: dū tamen constet quod eorū auctoritate constitutio fit facta, vt hic dicit: sed cum expressi sunt, tunc constat. & sic expressa nocent, non expressa nō nocent. ff. de reg. iur. expressa. & quia eorum auctoritate factum est, proprium factum censetur: quia omnia nostra facimus quibus auctoritatem impertimus. C. de uet. iure. enu. l. 1. §. sed neque, in fine.

2 Dic contra vt s. de pba. post cessionē. & hoc tenebat olim Bernar. sed postea sniā mutauit, vt ait Ioā. And. quē videro.

† Vide l. 1. ff. qđ cuiusque vni & ca. cum non ignores. de præbend.

3 Dñt quidā hanc glosā tēpore Innocēti iiij. additā fuisse. sed nūc in oibus manuscriptis hē: & de materia eius late hic Inno. & Ioan. And.

a Procuratoris.] puta quia dicebatur in procuratione: talis communitas fecit Titium suum procuratorem ad impetrandum, & maior & iurati interposuerunt suam auctoritatem.

[Glo. seq. arg. ad Brocar. quòd vitiatur vtile, &c. alleg. 7. iura, & 5. alleg. in contrarium, demum quærit. arg. ꝓ & contra, & soluit.]

b Tales.] & ideo imputatur, quia non debebat illos ad hoc associare. simile; ꝰ. de elect. scriptū est. in fi. Et est. ar. ꝙ vtile vitiatur hic per inutile. [arg. ad hoc 9. distin. si ad sacras & ꝰ. de offi. deleg. super quæstionū. §. si verò. & 3. q. 9. pura. & ff. de ædil. edi. ꝓ eiusdem. Sic & vna ouis morbida totū grege n inficit. 24. q. 3. resecandæ. & ꝰ. de statu regu. ea ꝗst. 1. rñso. in fi. & ꝰ. de of fic. deleg. cū sup. ar. ꝰ. ꝙ nō noceat factū illorum. ꝰ. de elec. il la & ꝰ. de cle. excō. mi. si celebrat. & ꝰ. de elec. cū n Vuintoñ. & C. de trāsa. si ex fal sis. & ꝰ. de re iudic. cū I. & A. Sed dato ꝙ valeat cōstitutio & impetratio literarum, ꝗa non sunt expressi in cōstitutione, vel alij ignorabāt illos esse tales, sed cōi volūtate omnium hoc factum est, nūquid poterit agere vniuersitas vel collegium ꝑ syndicū, auctoritate illarum literarum cōstitutum ab illis, & ab alijs cōiter si obijcitur ꝙ maior, s. administrator prælatus & aliqui de maioribus sint excōicati, & paratus sit hoc probare excipiens? & videtur ꝙ sic poterit agere: quia sicut valet constitutio ad impetrandum, ita debet valere constitutio syndici ad agendum, dummodo constitutio syndici similis sit constitutioni procuratoris. Sed videtur quòd hoc esse non possit, quia in syndicatu debent exprimi maiores personæ, & alij etiam, & præcipuè prælatus administrator, vt appareat an sint duæ partes vel maior pars vniuersitatis. ff. quod cuiusque vniuer. planè. & collegium sine prælato non cōuenit, nec conuenitur. ꝰ. de iud. causam. sed hoc non pōt constare nisi exprimantur nomina in ipsa constitutione. Vel satis potest dici, quod literæ valeant prædicto modo impetratæ, constitutio tamen syndicatus nō valeat nisi illi absoluantur, nec est hoc inconueniens, quia vnus solus vel pauci de capitulo possent impetrare literas pro ecclesia, vel constituere procuratorem ad hoc, cum sint coniunctæ personæ, vt ar. sup. de rescrip. nonnulli. & 22. q. non liceat. bernardus.

† procuratio 16.

† Li. 1. epist. 67. registi. & c. 1. e. tit. 1. compil.

eorum auctoritate procuratoris [a] † institutio facta fuisset, aut sciens eos esse tales, [b] ipsa communitas vnà cum eis constituisset eundem, non est procurator huiusmodi repellendus.

TITVLVS XXXIX.

De Syndico.

¶ Gregorius † Papa subdiacono defensori Siciliæ.

¶ Religiosi debent habere syndicum, qui causas monasterij agat & defendat, etiā (si oportuerit) constituto illi salario.

DE SINDICO.

Viso de procuratore, qui gerit negotia domini merito subijcitur de syndico, qui gerit negotia vniuersitatis.

Sicut studij.] Diuiditur. Nam primò præmittit exordium, ponēs duas causas mandati. Secundò, in medio ponit mandatum: ibi, Pro qua re. Abbas.

¶ CASVS. Hic dicit Papa, quod ad eius officium pertinet monachos remouere à forensibus litigijs: & eodem modo ad ipsum pertinet qualiter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat isti subdiacono defensori Siciliæ, quatenus loquat cū quodam Paulo &c. constituat salarium de bonis monasterij, constituens eum syndicum siue procuratorem generalē ad omnia negotia monasterij i iudicio ꝓcuranda. expedit enī vt modicū damnum sustineant, vt ab huiusmodi litigijs cōquiescant, & diuinis intendant. Nota ꝙ monachi non debēt esse syndici etiā pro causis monasterij: sed istud ex honestate dictū est: qa contrariū seruat, nec repellunt ꝓpter hoc.

CAP. I.

Sicut studij nostri esse debet à litigijs forensibus monachos submouere, [c] ita necesse est nostra prouisione, quemadmodum negotia eorum disponi debeant, ordinare. Pro quare tibi præcipimus, quatenus cum Paulo loqui debeas cui (si voluerit) constituto salario, monasterij generaliter [d] debeas negotia commendare. Expedit enim pro paruo incommodo, [e] à strepitu causarum seruos Dei esse quietos.

c Submouere.] 16. q. 1. monachi.

[Gl. seq. tractat de syndico, quid sonet hoc nomen, ad quas causas detur, à quo, an caueat de rato vel de iudicato soluēdo, an iuret de calūnia, an possit esse laicus, subdit hoc ca. de honestate loqui.

d Generaliter debeas negotia cōmendare.] no. ꝙ hoc nomen, syndicus, nomen græcum est latinè defensor r appellatur, & ad certam causam agendam vel defendendam eligitur. ff. de muneribus & honoribus, munerū. §. defensores. & generaliter ad omnes causas præsentes & futuras, vt hic, & infra de iuramento calumniæ. imperatorū. cōstituit ab vniuersitate seu collegio vel corpore 3 ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & l. itē eorum. §. si decuriones, & syndicus iste si dubitatur de mandato, dēt cauere de rato si agat, & partibus ꝓcuratoris fungitur, & ex eisdē causis mutari potest ex quibus procurator, vt l. prædicta, item eorum. §. penulti. & vlti. sed non cauet de iudicato soluendo, cū defendit, vt dictum est s. tit. proxi. mandato, quia talis syndicus personam sustinet vniuersitatis siue collegij: sic & tutor non cauet de iudicato soluendo, sed de iudicio sisti. C. de administra. tut. l. sancimus. §. defensionem. & iurat de calum. in pertractandis. & c. imperatorum, & tutor & curator iurant de calumnia, vt C. de iuramen. calum. l. 2. Item posset esse laicus, vt videtur hic in fine quia seruos Dei litigare nō oportet. 2. q. 7. sicut sacerdotes. & 11. quæst. 1. te quidem. & c. clericum. §. ex his omnibus ver. sæcularia iudicia si habueritis, cōtemptibiles, &c. & in auth. de sanct. episco. §. alium autem. col. 9. & ꝰ. de iur. calum. c. 1. in fi. Quod dictum est, satis honestum: quia quælibet persona ecclesiastica debet habere ꝓcuratorem bonæ famæ, 3 pro quolibet ecclesiastico negotio. 5. q. 3. quia episcopi tamen contrarium fit quotidie: quia clerici & monachi possunt esse syndici, & tractare vtilitates ecclesiarum. 16. q. 1. qui verè. & c. monachi. & iura prædicta loquuntur solummodo de honestate. sic uidemus seruari de facto. & debet constitui quandoque ab episcopo, quandoque à capitulo, prout notatur sup. de rescrip. c. edoceri.

e Incommodo.] idest, potius deberent me licum incommodum siue damnum sustinere in eo quod dabūt syndico, & cessare à litibus, & per alios litigia exercere. Bernardus.

r Rectè legitur hic gloss.

3 De materia hui. gl. vide plene ꝑ Specul. tit. de syndico. & de Io. And. c. 2. ꝰ. de qui operis.

3 Vide & Io. in ꝑ dis. ꝰ. de calum.

DE IIS QVÆ VI METVSVE causa fiunt.

Supra in præcedentibus titulis visum est de ijs quæ sponte egimus in iudicio vel extra, meritò subijcitur de ijs quæ agimus coacti & inuiti. nam iura dant remedium rescissoriu aduersus ea quæ fiũt per metum, & appellatur actio, quod metus causa. Et scias ꝙ regulariter gesta ꝑ metum tenent: sed veniunt rescindẽda per actionem quod met. causa. fallit in quibusdam casibus, in quibus metus vitiat ipso facto vt plenè not. infra eo. c. abbas. Et competit hęc actio ad interesse, vt colligitur in l. si cũ exceptione. in princ. ff. eod. Abbas.

De hac materia tractatur. 15. quęstio. 6. 20. quæst. 3. & 23. q. 6. & q. 5. per totum. & q. 3. in multis. & 6. q. 1. hoc tamen. 1. q. 1. §. constat. 15. q. 1. merito.

TITVLVS XL.

De ijs quę vi metusvè causa fiunt.

¶ Alexander iij. Oscen. † episcopo, & Priori sanctæ Mariæ Cæsaraug.

¶ Si quis timore mortis, postea ratum non habens, religionem profitetur, exire, & matrimonium contrahere potest, secus si à principio, vel ex postfacto liberè consensisset.

CAP. I.

Perlatum † est ad audientiam nostrã, quòd cũ quidam nobilis & potẽs M. vxorem suam suspectam † haberet, milites sui eius præcepto eam ad quandam syluam ducentes, euaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali cõditione pepercerunt eidem, quod in monasterio de Colobris † habitum susciperet monachalem: & infra.

¶ Episcopi verò missi à viro, vt ei velum imponerent: quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum conuenerunt eandẽ: quæ rem patefaciens, qđ mortis timore monasterium intrabat, proposuit: [a] & quod inde quãdocunque posset, exiret, sed alter † episcoporum (vt viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum [b] imponere simulauit. [c] tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio exiens, alium maritum accepit, quos Calaguritanus Episcopus ad instantiam sororum, vinculo excommunicationis adstrinxit; & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus prædictã mulierem & virum (recepto sacramento, quod vestro [d]

Perlatũ.] Prima ps narrat factum. Secunda dat iudices: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Quidam nobilis cum haberet vxorem suam suspectam, pcepit militibus suis, vt eã ducerẽt ad quandam syluam, & eam occiderent: ipsi duxerunt illam ad syluã, & gladio euaginato vt eã occiderent, tandem pietate moti, pepercerunt eidem sub tali conditione, quod in monasterio monialium susciperet habitum monachalem, & sic ducta fuit ad monasterium: miles maritus ipsius, misit duos episcopos ad monasterium vt ei velum imponerent, ipsi verò (quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat) suspectam habuerunt mutationem vitæ ipsius: traxeruntq; eã in partem, quærentes ab ipsa quare hoc faciebat, & illa rem per ordinem exposuit illis, dicens, quod timore mortis hoc faciebat, & quandocunque posset, inde recederet: alter illorum vt satisfacere videretur crudelitati viri illius, velum sibi imponere simulauit: postmodum vir de medio est sublatus, mulier statim de monasterio exiuit, & alium maritum accepit: propter quod episcopus diœce. ad instantiam monialium ipsos excommunicaui: mulier factum illud domino Papæ significauit: Vnde mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus dictam mulierem & virum eiusdem, a sententia excommunicationis absoluant, recepto iuramento quòd eorum stabunt mandato: deinde mulierem illam, & abbatissam, & moniales ante præsentiam faciat præsentari, & si legitimè probatum fuerit mulierem illam monasterium intrasse non timore mortis, sed spontè: vel si etiam timore intrauit, & postmodum mortuo viro ratum habuit quod prius fecit, per cẽsuram ecclesiasticam ad monasteriũ redire cogatur. No. ꝙ protestatio valet. Item votum timore mortis emissum non tenet. Item quod ab initio non tenuit, confirmatur ratihabitione sequenti.

[Glo. seq. argu. pro protestatione allegat 4 iura, & vnũ in cõtrarium, & ibi remittit. Secundò quærit, & soluit.]

a Proposuit.] hic ergo valet protestatio, vt 31. q. 2. Lotharius. 28. dist. diaconi & 7. quæst. 1. pontifices. & supra de electio. Cumana. contra ꝫ. de consti. cum M. in quib. de hoc. Sed quid si non audet protestari? Non obest C. de re. cre. generaliter. §. ipse, arg. 34. quæst. 2. non satis. in princ. quod intelligitur si constet in iudicio.

b Velum.] scilicet cõuersionis, quoniã velum consecrationis quod tantũ virginibus datur imponere non debet. 20. q. 1. de votis. & inf. de reg. vidua.

[Gloss. seq. not. ad Brocar. simulationis, alleg. ad primã partem septẽ iura, & ad secundam alia septem & solu t.]

c Simulauit.] not. ꝙ vtilis simulatio pmittit. 22. q. 2. vtilem. ff. de noua. doli exceptio. in fi. & 23. q. 3. dñs. ff. de don. l. 1. §. nõ fuit. p 43. dis. in mãdatis, Insti. de ac. §. aliq. & 23. q. vlt. vt pridem Argu. contra. 27. dist. quod interrogasti. ff. de iusti. & iur. l. 1. §. 1. & 12. q. 1. certe ego. ff. de offic. præsid. congruit. §. vlt. C. de iur. do. in rebus, in fin. 22. q. 5. caue re. & C. de ince. nup. l. vltima, in fi. Sol. dolus, fraus, & simulatio sunt nomina reatus, qui nunquam permittuntur à canone: quia qui peccat, non peccat legis authoritate. 23. quæstio. 4. qui peccat. aliquando vulgari consuetudine denominat actus legitimos, & tunc permittuntur, vt in primis concor. 36. q. 2. c. nullus. §. his authoritatibus, & sic simulatio boni quandoque bona est, vt hic, & permittitur; & quandoque mala, vt hypocrisis, vt c. quod interrogasti. & c. certè. & c. caute. simulatio mali quandoque bona est, vt fuit simulatio Dauid, qui simulabat furorem, vt in dictis c. vtilem. & c. dominus. & de conse. distin. 2. accesserunt, vbi dicitur, ferebatur Dauid manibus suis, sed manibus suis nemo portatur: Christus enim manibus ferebatur. de conse. distinct. 2. accesserunt.

[Glo. seq. reci. per contrarium.]

d Quod vestro.] sic ꝫ. de sen. excom. ex tenore. sed communis forma est, ꝙ iuret qui absoluitur, stare mandatis ecclesiæ. ꝫ. de app. ad hoc. & ꝫ. de sen. excom. cum desideres. sed nõ refert quocunque istorum modorum iuret: quia

Marginalia: † Restitutio ... Osten. epo. & priori S. M. Cæsara. — Post cõci. ... — suspectam ... altario. — † Ita in antiquis scripti emendatiores, sed fortassis Tabres, scribendum alijs Colubris, alijs, Tolobris. — † Tirosonensis. s. nã hic cũ Cæsaraugustano velũ imponebat, vt patet in integra. — Velũ in monialibus duplex conuersionis & consecrationis. — 1 De materia hui. glos. copiosè li. 3. cõmen. in directoriũ inquisitor. Schol. 6.

quia licet iure stare mandato iudicis, per illam formā non intelligitur aliud quam per aliam, nec magis adstringitur, quia mandatum suum debet esse secundum ius, nec ad aliud extenditur: quia nec de alio intendunt.

[Glo. seq. objicit de negatiua, & soluit: iterum objicit, & quadrupliciter soluit: & primam reprobat.]

debeant stare mandato) ab excōmunicationis vinculo absoluatis: deinde tam mulierem quam Priorissam & moniales præscripti monasterijs, ante vestram præsentiam conuocantes, si legitimè probatum fuerit, non timore [a] mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum [b] ratum habuisse, ipsam ad monasteriū redire, & habitum depositum reassumere † censura ecclesiastica compellatis.

¶ Idem episcopo Vigornien.

a Nō timore mortis.] sed 1 qualiter fit hoc probari, cum sit negatiua, & ista negatiua includit in se affirmatiuā hāc, scilicet, spōtè religionem intrauit, simile sup. de renunc. super hoc. de hac negatiua dictum est s. de elec. bonæ. Et hāc negatiuam debent probare moniales, q mulierem illā repetūt. Sed videt quod potius mulier illa debuit probare q timore mortis intrasset: quia moniales fuerunt in quasi possessione illius, siue monasterium, & quasi fundata erat intentio monachatum p talem possessionem, & cohabitationem, & veli susceptionem, & mulier allegans videtur metum mortis: sed qui hoc allegat, illud debet probare. ff. quod me. causa, non est. Respondetur quod verum est hoc, sed quia cōstabat de protestatione voluntatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle. 31. q. 2. Lotharius. ff. de leg. 3. si quis. in prin. & q uoluntatem immutatam allegat, hoc probare debet, vt hic, & ff. de proba. cū qui, C. de testa. sancimus. & C. de app. præcipimus, in fi. & ff. de leg. 3. fideic. §. si rē. & ff. de leg. 1. si mihi. §. interdum. Sed hoc non habetur ex hac litera, quod constaret de protestatione, nisi per rationē p̄missam. Ideo aliter dicitur: eo ipso quod mulier hæc non probat, intelligūtur moniales probasse suam intentionem præsumptiuè, cum de facto constaret, licet non de forma facti. C. qui mili. non pos. supra de seruis. l. 12. Vel moniales sponte onus probandi subire uolebant, vnde mos eis gerendus fuit. j. de resti. spo. licet. in fi. ff. de proba. circa eum. & talis metus benè excusat: siue timor & metus stupri, & timor seruitutis, & metus verberum. ff. eo. isti quidem. & C. de transa. interpositas. & infra c. proxi. & quæ fiunt iusto timore, reuocantur. C. de re. cred. l. generaliter. Vel dic, quod vtraque pars debet docere de iure suo. simile supra de renunc. super hoc.

[Glo. seq. notat, signat cōtrariū, remittit & soluit.]

b Postmodū.] quasi dicat si constaret de metu ab initio, & postea spontè ratum habuit, votum suū tenuit. simile j. de regula. sigt sificātem, & c. cum virum. vbi habes, q istud quod ab initio non tenebat, per ratihabitionem roboratur; sic & in matrimonio carnali j. de spō. ad id quod. & j. de despon. impub. de illis, in fi. no. & aliud quod colligitur hic manifestè, quod aliqs vxoratus, vel vxor alicuius etiā iuuenis: si viuente altero sciente & consentiente intret religionem protestādo de timore, quo etiam iusto ut hic erat, & postea ratum habeat spōtè, vel interim etiam mortuo marito, quod in tūc tenet votū, q̄d nō possit vlterius ad seculū redire: & si redierit, cōpelli debet reuerti ad monasteriū. & tamen viuēte marito nō tenebat votum vsque quaque quantùm ad maritum, qui in posset etiam eam reuocare arg. ad idem. j. de conuer. coniu. ex parte consuluit, §. j. eo. tit. placet, & c. quidā intrauit. vbi de hoc. Et dic postmodū, idest post mortem viri: 2 ita planū est, quia viuente viro metus mortis durare intelligitur: quod ex eo colligitur, quia ante mortē mariti nō fuit ausa exire. Vel dic quod mulier ista habuit viri assensū, q patet in antiqua decretali, qa marit[9] duxit episcopos ad monasterium vt illi mulieri velū imponerent, siue misit illos, vt hic dicitur, j. ver. epi verò & ita assensit: sed castitatem non promisit, & ita solennizauit uotum suum, si spontè hoc fecit. Si verò timore mortis hoc fecit & postmodū tractū tēporis ratū habuit, tenuit uotū ratihabitiōe sequēti, cū vtroque casu habuerit uiri assensum. Sed standum videtur illis iuribus. j. de cōuer. cōiug. cum sis. & c. ad Apostolicā. Sed intellige illas sm q no. i. c. vxoratus. j. de conuer. coniug. in no. sed pone. Ber.

Qui per metum amissionis patrimonij suo beneficio renunciat, illud repetere potest.

CAP. II.

ABbas † sancti Cadmundi, † a quo R. præsentium lator patrimonium suum tenere dignoscitur, milites, & burgenses ad domum eius (sicut accepimus) destinauit, qui eum a domo & vniuersa possessione expellerent, nisi ecclesiam suam penitus abiuraret: quod cum idem R. tali modo coactus [c] fecisset, abbas alij concessit supradictam ecclesiam.

Abbas.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicium ibi. Vnde quia. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam clericus R. nomine habebat ecclesiam ab abbate sancti Cadmundi, abbas milites & burgenses suos misit ad clericum illum, vt eum à domo & vniuersa substantia expellerent, nisi ecclesiam suam in manu abbatis abiuraret: qui tali modo eam coactus abiurauit, & abbas ecclesiam illam alij concessit. Vnde iste R. conquestus fuit dn̄o Papæ, mandat papa episcopo Virgorien. quatenus si ita est, prædicto R. cum integritate restituat vniuersa: quia quæ metu uel vi fiunt, debēt in irritū reuocari. No. quod metus amissionis rerum excusat, & iustum est ut ea reuocentur, quæ tali metu tradita sunt, & iuramentum non obstat.

[Gl. seq. notat, signat cōtrariū, & soluit. secdo notat per metū facta ualere, dūmodo, & c. reddi tenētur, dat modū rescindēdi. & cōtra quē agatur: signat cōtrariū, & soluit, circa modū rescindēdi dat casum exceptū, cui signat contrarium, quod soluit dando regulam, & sex casus exceptos, ponit opinio in cōtrariū q̄ reprobat.]

c Coactus.] no. q si quis per metum amissionis rerum suarum aliquid faciat, uel iuret se facturum, & illud ad implet iuramentū potest repetere quod tali modo fecit vel abiurauit. arg. 32. dis. presbyteros. Et intellige de talibus rebus sine quib. vita corporis amittitur, vel patitur grauem iacturā. 22. q. 4. innocēs. ver. quisquis ergo. arg. contra. 22. q. 7. omnes causationes, sed non tangit hoc. Nota ergo circa hanc materiam, quod ea quæ per timorem 3 uel metum fiunt, qui possit cadere in constantem virum, tenet & obligatur quis per hoc, licet coactus & iuramentum super hoc factum tenet, dum tamen tale sit factum super quo iuratur, uel quod promittitur: sine etiam traditur, quod seruari possit sine interitu salutis æternæ, alias non tenet iuramentum. 22. q. 4. si aliquid arg. s. de pact. pactionis, quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale. j. eo. satis, & potius quælibet mala pati, q̄ malo cōsentire. 32. q. 5. tranc. & ita tenent ea q̄ per metū fiunt & iuramētū. j. eo. ad audientiam

1 De materia hui[9] glossæ vide Frāciscum Herculanū trac. de probatione negatiuæ p̄sertim in 5. modo.

† In antiq. renuntiare.

2 Ratihabitio enim mutat ... do ibi p... stea per ... grum ... sem secun... dum quo... dam argu... q. 1. consta... Aij dicun... de duobus ... nsibus ... de con... r. coniug... pel Io... secundū In... Io. And.

† Post cōci... Lateranen... par. 22. ca... & c. 2. co... in 1. cōpila...

† Eadmund...

3 Qua... rerum ... tus ... dus ... nō, ... tradit ... flotel... 3. Ethi... 6. 7. & ...

¶Vnde quia quæ metu & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari. † Mandamus quatenus prædicto R. cum integritate restituas vniuersa.

¶ Clemens tertius:

¶ Qui terrore laicorum electioni de se factæ renunciat, si renunciatio iuramento, vel fide firmata non sit, regimini ad quod electus erat, præfici poterit.

tiā. Et hoc ideo, quia coacta voluntas, est voluntas, 15. q. 1. meritò quæritur. Sed contra hoc datur actio quod metus causa. & probato metu restituitur per officium iudicis quod dedit vel tradidit, aut absoluetur si promisit. ff. eo. l. metum. §. sed quod prætor. Nec refert in hoc casu qs metū fecit, an is qui possidet, an alius, dummodo probet se per metum rē perdidisse: quia metus iustam in se habet ignorantiæ causam. ff. eod. si cū exceptione. §. in hac. Et pōt agere tam cōtra possidentem, q̄ contra illum, qui metū intulit. ff. eod. titu. l. Pedius. 1. respon. sed si ab uno cōsequitur ius suum, cōtra aliū agere non potest, vt in prædicta l. Pedius §. vlt. in fi. ff. de dolo. l. si plures. & ff. de eo per quem fac. erit. l. 1. §. si plures. 1 C. de condi. fur. l. 1. arg. cō. ff. ad l. Aquil. itē Mela. §. sed si plures. Sed illud est pęna, hoc interesse, & pœna vnius non liberat alium, vt in l. itē Mela. §. sed si plures. Et ē verum quòd subuenitur metum passo, nisi culpa sua inciderit in metum. ff. eo. l. si mulier. & 22 q. 4. inter cætera. arg. cō. ꝫ. de spō. veniens. & ibi culpa sua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium contractum per metum. Solue hoc contrarium per distinctionem talem. Tenent ergo quæ per metum fiunt, & subuenitur metum passis, nisi culpa sua incidant in metum. Ab ista doctrina siue generalitate, excipiuntur casus in quibus fallit etiam si culpa sua incidisset in metum. Et primo in causam matrimonij 2 qualiscunque metus interueniat culpa sua vel sine culpa, matrimonium contractū per metum non tenet, nec obligatur qui hoc facit, etiam si iurat, quia matrimonia libera debent esse: quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere. ꝫ. de spon. requisiuit, & c. gemma, & C. de spons. l. vlti. in fi. & vbi metus vel coactio intercedit, consensus liber dici non potest. ꝫ. de spon. cum locum. & matrimonium solo consensu cōtrahitur. 27. q. 2. sufficiat. Sed c. prædictum, inter cętera. videtur dicere contrarium: sed non contradicit, quia ibi non interuenit iustus metus, qui possit cadere in constantem virum, qui solus excusat. ff. eod. metum. Vel dicas, prout consueuit exponi, matrimonium sit firmum & stabile: quia illud verbum, sit, non ponitur præceptiuè, sed consultiuè, & sic c. illud, inter cætera, loquitur de consilio tantū, vel metus non fuit reprobatus. Itē & dos promissa per metū vel soluta non tenet: quia est accessoria ad matrimonium. ff. eod. si mulier. §. si duo. vbi dicitur, quòd si dos per metum promittatur, non nascitur obligatio. Item in rebus ecclesiæ est speciale, quòd non tenet traditio, vel promissio, vel iuramentum factum per metum de rebus ecclesiæ. 15. q. 6. c. 1. ꝫ. de iureiuran. peruenit. quia etiam si sponte prælatus res ecclesiæ tradere, non tenet traditio sine solemnitate de qua cauetur. 12. q. 2. sine exceptione multo fortius non tenet traditio de rebus ecclesiæ facta per metum, nec iuramentum super hoc factum: quia si non tenet principale, nec accessorium. C. de leg. non dubium. & ꝫ. de so. comp. si diligēti. Item & in votū: quia votū 3 per metum factum, nō tenet. ꝫ. eod. perlatum. quia votū res est consilij & non præcepti, & liberum est arbitrium in vouendo, alias non est votum. 32. q. 1. integritas. & ꝫ. de voto, licet. & voluntarium militem sibi eligit Christus, coactum autem sibi auctionatur diabolus. 15. quæst. 1. nō est. Item non tenet iurisdictio per metum extorta. ff. de iudi. l. 2. 1. respon. Item auctoritas tutoris per metum extorta, nulla est. ff. de auctor. tutor. l. 1. §. vlti. In omnibus alijs casibus tenent quæ per metum fiūt, vt dictum est: dū tamē talia sint, quæ sine interitu salutis æternæ seruari possint. Alij dicunt contra, quia ea quæ per metum fiunt, non tenent ipso iure. arg. ff. eod. l. 1. vbi dicitur, quod metu factum est, ratum non habeo. dicit prętor. Sed illud nō est verum, imò potius contra innuitur ex verbis illis, quia qđ non est, ratum haberi non potest. Ber.

ADDITIO. Et hæc supradicta patent in his versibus.

Tutor, iudicium, dos, sacrum, copula, votum:
Hæc sex vi facta, de iure sciat fore nulla.
Cętera ius patitur, sed postea restituentur.

Vide l. j. cū l. & l. 1. cū ... C. & ff. e. ... intelligē ... huius ca. ... de Sotū in ... citatum.

de hoc vidē ... 2. q. 2. c. mo ... & latè ... p. 1 Hos.

De hac dif ... cultate vi. ... plene per ... tum li. 4. ... dist. 29. ... art. 3.

de Sotū ... & lib. ... iusti. & ... art. 1.

CAP. III.

AD † aures nostras te significante peruenit, qđ electus quidam in plebanum cuiusdam ecclesiæ, ad terrorem laicorum [a] renunciauit electioni, quæ de ipso fuerat à clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata: & infra. ¶ Tuæ igitur discretioni præsentibus innotescat, quod renunciatio facta ad terrorem laicorum) nisi forte iuramento, [b] vel fide interposita sit confirmata ...

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

AD aures.] Communis diuisio. secunda ibi, Tuæ igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam electus fuit in plebanum cuiusdā ecclesiæ concorditer vno excepto: Ipse ad terrorē laicorū renunciauit electioni de se factæ: quærebatur vtrū non obstante tali renunciatione præfici deberet eidem ecclesiæ? Rūdet Papa, quòd renunciatio facta ad terrorē laicorū non impedit, quo minus ille præficiatur eidē ecclesiæ, nisi fortè illa renunciatio confirmata sit iurō, vel fide interposita. Nota quòd renunciatio ad terrorē laicorum nō tenet: tū si iuramentum interuenisset, vel fides data fuisset, cum tale iuramentum sine periculo animæ violari non possit, non debet præfici ex illa electione. Item iuramentum & fides æquiparantur.

[Gl. seq. teci. per q. an valuerit renunciatio.]

a Laicorum.] talis renunciatio non tenet, etiam si sponte fieret: quia non est facta in manu prælati, vt sup. de renun. admonet. & ꝫ. eod. c. proxi. & c. quod in dubijs. vbi de hoc arg. 1 q. 2. Gonsaldus. tamen si spontè renunciasset, quo ad se, benè teneret, sed quo ad superiorem 4 non, vt not. in illū decre. quod in dubijs. & arg. sup. de renun. super hoc.

4 Vnde dicebant Tā. & Vin. in arbitrio superioris pendere Io. And.

[Gl. seq. arg. a contrario. alleg. 3. iura in contrarium, ponit opi. demum soluit.]

b Nisi fortè iuramento.] ergo si iuramentum interuenisset: vel fides interposita fuisset, quòd vlterius nō repeteret, non potest eam repetere iuramento vel fide obstante, quod potest seruari sine interitu salutis æternæ. ꝫ. eod. cum dilectus. infra de iureiuran. si verò. & 22. q. 4. si aliquid. sic infra de restitu. spolia. accepta. argum. contra. infra, de restitu. spoliat. cap. 2. & supra de renun. cum inter F. & supra eod. abbas. Solu. quidam dicunt quòd hoc quod hic dicitur, & in similib. signatis, ius commune est: quod dicitur in contrarijs, dispensatio est, sed ex littera non colligitur dispensatio. illa decre. inf. de restit. spol. cap. 2. non contradicit, quia in alio casu loquitur, quia aliud est repetere quod per metum tradidit vel renunciauit, vt hic, & inf. c. proxi. Aliud est petere restitutionē eius quo non fuit, spoliatus: 5 vt dictū est, sup. de renunc. super hoc. Et illa decre. cum inter P. non contradicit, quia ibi non agit ex prima sua institutione. Illa decr. abbas, nō contradicit

5 Et si rō, q. a primo casu n ē res affecta q a c ā tradit. & interuenit voluntas tradētiū. licet coacta. In secūdo res est affecta & vitiosa qn iurat, nec interuenit voluntas spoliati ī traditione rei. sm Ho. I. A.

quia ibi iurauit solummodo abrenunciare, & renunciauit: sed non iurauit quòd non repeteret. Sed hic dicit Papa, si iuramentum interuenisset in renunciatione, scilicet quòd non reciperet illam prælationem, tūc nō posset præfici illi ecclesiæ, propter iuramentum quod pōt seruari sine interitu salutis æternæ: sed nō negatur quin præfici possit probato metu, superioris officio implorato, secundum quòd fecit in illa decre. abbas. & i similibus, & sic non ꝯdicunt ꝯria signata. excusat enim metus stupri siue status, verberis, atq. necis. ff. eo. tit. l. ego puto. & l. nec timorē. & l. isti quidem. §. 1. 2. & 3. itē metus substantiæ suæ. s. c. proximo. Bernardus.

AD audientiā.] Diuiditur, q̄a primò ponitur partis conquestio. Secū dò dat iudices: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Magister Guil. rector ecclesiæ de Cheuellis grauissimo metu regis coactus iurauit ꝙ ecclesiam illam renunciaret in manibus illorum ad quos illa ecclesia pertinebat, qđ factum est. conquestus fuit domino Papę, & ipse respōdet: q vi, aut metu fiunt, carere debent robore firmitatis: Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus, si constiterit magistrum illum ad resignationem per talem metum fuisse coactum, qui poterat cadere in constantem virum: præfatam ecclesiam faciant illi restitui: non obstante iuramento prædicto, quo solummodo tenebatur ad resignandum, sed non tenebatur ad non repetendum. Not. quod iuramentum per metum præstitum seruandum est, dummodo sine periculo animæ seruari possit, vt hic patet. Item iuramentū non extenditur ad illa super quibus præstitum non est.

a Ad quos pertinebat.] aliis non tenet resignatio. s. de renun. admonet. & c. quod i dubijs. & s. ca. prox. arg. 6. q. 2. denique.

[Glo. seq. ponit antiquum edictum prætorum, & dicit quid sit vis. & in fin. quid sit metus. interserit quinque modos quibus dicitur vis.]

b Causa.] olim ita dicebatur: quod vi metusve causa gestum est, ratum non habeo, vis enim fiebat mentio propter necessitatem contrariam spontaneæ voluntati. sed hodie detracta est vis mentio, ideo scilicet, q̄a quod fit vi atroci, id metu quoque fieri videtur: quia vis includit in se metum, & est superius ad metum. ff. eo. l. 1. & 2. dicitur vis impeditus maioris rei cui resisti non potest. ff. eod. l. 1. & 2. Vi dico compulsiua, quæ inducit actionem quod metus causa, vt legibus prædictis, & non expulsiua, quia illa inducit interdictum vnde vi. de rebus immobilibus tantum, & de ijs quę immobilibus cohærent: Nec ablatiua, quæ inducit actionem vi bonorum raptorum circa mobilia tantū. ff. de vi & vi at. l. 1. §. fundus. & §. 2. & Instit. vi bonorum rap. §. sed nedum. Nec etiam turbatiua, quæ inducit interdictum vti possidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum vtrobi, cum duo se possidere contendunt: Nec inquietatiua, quæ inducit interdictum, quod vi, aut clam: vt cum quis non sinit aliū vti re sua quiete, vł curare, vel aliā facere, vel quando alter eo inuito vult aliquid ædificare i suo vel iam fortè ædificauit: nec distinguitur in hoc interdicto iustè vel iniustè fecerit. ff. qđ vi, aut clam. l. 1. Metus autem est instantis vel futuri periculi causa, mētis trepidatio. ff. eod. l. 1. Et not. ꝙ licet non sit necessarium periculum prę sens esse, tamen exigitur metum esse prę sentem saltē pro futuro periculo; non enim sufficit suspicari eū inferendum. ff. eo. metum. l. responso. Et dicitur metus, quia mentem tenet.

Quid vis, & quotuplex: & q̄d met⁹.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cōp.

† vv.

mata) non impedit quominus is, qui renunciauit ecclesiæ, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem.

¶ Innoc. iij. decano & subdiac Linconeñ.

¶ Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio suo renunciare iurauit, & renunciauit: illud repetere poterit.

CAP. IIII.

AD † audientiam nostram magistro G. † de Cheuel. significante peruenit, quod cum ecclesiam de Cheuel canonicè fuisset adeptus, & aliquamdiu pacificè possedisset, grauissimo tandem Regis metu, quod eā resignaret iurare coactus, eam in eorum ad quos [a] pertinebat manibus, resignauit. Quia verò quę vi metusve causa [b] fiunt: carere debent [c] robore firmitatis; † Mandamus, quatenus si eundem ad resignationem [d] constiterit vobis per talē metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum constantē, non obstante iuramento prædicto, quo non ad nō repetendum, [e] sed ad resignandum [f] solummodo tenebatur, præfatam ecclesiā ei restitui faciatis.

¶ Idem Vidroneñ. † archiepiscopo.

¶ Excommunicatus non est qui absolutè coactus excommunicato communicat, secus si coactio fuit conditionalis.

CAP. V.

SAcris † est canonibus, & infra. ¶ Distinguimus autem vtrum is qui

c Debent.] qualiter hoc intelligatur, dicitur s. e. c. abbas.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d Ad resignationē.] not. ꝙ licet metus interuenisset, in prę stationē iuramenti uel alicuius ꝓmissionis, si postmodū in resignatione vel solutione non intercessit metus, quia sponte postea renūciauit, uel soluit, non potest repetere: proxima enim uiolentię turpitudinis causa sublata est. C. eo. tit. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. si ob turpem causam. & s. eo. perlatum. in fi.

[Glo. seq. signat contrarium, & respondet.

e Repetendum.] s. eod. ad aures. arg. contra. ubi obstat iuramentum. Non est cōtra: quia ibi iurauit quòd non repeteret, ut ibi dictum est. hic iurauit tantum renunciare, sed non iurauit quòd non repeteret.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Resignandum.] sed quid si iurasset non repetere? respondeo tunc nō repeteret. C. si aduer. uendi. l. 1. & j. de iureiu. si uerò. & s. eod. abbas. Papa uerò ex officio suo mandabat illum restitui ob denunciationem sibi factam. j. de iureiu. ad nostram. & ille idem non obstante iuramento posset hoc denunciare Papæ. j. de iureiu. quemadmodum posset etiam impetrare absolutionem iuramenti, sicut fit in usuris. j. de iureiu. ex administrationis. & in hoc dolum facere non uidetur, qui fraudem & dolum excludit. ff. de le. 2. cum pater. §. Titio. in fi. Bernar.

SAcris.] In prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens respōsio: ibi, Distinguimus. Et primum membrum prosequitur: ibi, In primo. Secundum: ibi, In secundo. Abbas. Pars huius decre. de sepul. & de senten. excom. sacris.

CASVS. Aliquis inuitus participauit excōmunicatis: quęritur utrū sit excōmunicatus? distinguit hic Papa utrum ille qui cōicat excōicatis inuitus, sit attractus ꝑ coactionem, an per metū coactus. In primo casu non

† Vide l. m[...] tū. §. sed q[...] ptor. & §. [...] lenti. & ib[...] Bar. ff. eod.

† Victo[...]

† Cap. 1. e[...] tit. in 3. cō[...] pil.

1 Vide d[...] co. i p[...] s. per [...] Io. An.

tali ca

ex excõicatus, cum pati magis quam agere videatur. In fcdo cafu eft excõicatus, fed licet metus illatus culpam attenuet eã prorfus non excludit: quia pro nullo metu debuit mortale peccatũ incurrere. Not. ꝙ cõmunicans excõicato per coactionem,nõ eft excõicatus:qa magis patit q̃ agit.

Itẽ fi quis metu cõicat excõicato, excõicatur. Itẽ metus culpã attenuat. Itẽ nota regulã ꝙ pro nullo metu debet quis incurrere mortale peccatum.

communicat excommunicatis inuitus, fit per coactionem [a] adftrictus; † aut per metum inductus.

¶ In primo cafu talem non credimus excommunicatione teneri,cum magis pati quàm agere conuincatur. † In fecundo licet metus attenuet [b] culpam; † quia tamen non eam prorfus excludit, [c] cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, [d] excommunicationis labe credimus inquinari.

¶ Idem Marfil. & Agathen. epifcopis.

¶ *Metum paffo non fubuenitur, fi non fuit talis qui cadere potuit in conftantem virum.*

a Per coactionẽ.] abfoluti.45.dift. de Iudæis. & 50.diftin. presbyteros. 1.q.1. conftat,cũ magis pati q̃ agere videatur. 6.dift.teftamentum. Sicuti nec valeat teftamentũ vbi teftes inuiti detinentur. ff. qui teftam. fac. pof. qui teftamento. §. vlti. Et tutor fi per vim detentus fit, nõ valet quod agitur, imò dormienti comparatur, ff.de auctor. tut.l.1. in fi.

[Gl. feq.cum feq. recitetur, per duas obiectiones.]

b Attenuet.] hic metus attenuat peccatum.2.q.1. in primis. quandoque nullo modo excufat.de confect.diftin.4. eos. 1 & 11.q. 3. quifquis metu.

c Excludit.] minor tamen caufa excludit eã. arg.11.q.3.quod prędeceffor, & anteceffor fed illud eft indultum à iure, & eis poffumus participare in his, quæ ad falutem animarum illorum pertinẽt:nec incurrit quis excõicationem, licet alia incidenter proponantur, vt magis proficiãt. ĵ.de fenten.excomm.cum voluntate.& ca.refponfo.

d Incurrere.] fimile 32.q.5.itane.Bernard.

CVm dilectus filius.] primò pręmittit diffinitionis caufam. Secundo foluit obftaculum:ibi, Nõ obftante. Tertiò diffinit:ibi, Super. Abb.

CASVS. Canonici Infularum volentes obferuare ordinẽ Ciftercieñ.emiferũt votũ ꝑſtito iuramento, quòd regulã Ciftercien.ordinis obferuarent,vel quod trãslationem fuę ecclefię ad ordinem illorũ nullatenus impedirent:& hęc facta fuerunt fratribus Ciftercien. præfentibus poft modum vero pręditi canonici voluntate mutati,voluerunt reuocare quod fecerãt: petierũt reftitutionẽ ꝯ factũ fuũ,dicentes quòd per metũ & dolũ Ciftercieñ.ad hoc fuerant inducti,& ideo non valebat qd fecerant:receptę fuerunt probationes hinc & inde. Papa examinato negotio,quia cõftiterat ei de voto emiffo, & de iuramẽto pręftito à canonicis ꝑdictis,quòd regulam Ciftercien.obferuarent,vel quòd nõ impedirent tranflationẽ ipfius ecclefiæ ad ordinem illorum,impofuit illi filentium fuper reftitutione petita:cũ vtrumq; feruatum non vergat in difpendium falutis æternę, nec velit viam periurijs aperire,non obftante violentia, quę prçponebatur illata: cum non contineat metum mortis,vel corporis cruciatũ, nec obftante dolo quo fe ꝓponebant fuiffe feductos,cũ talis dolus potius ad falutatẽ ipforũ q̃ ad circumuentionẽ Ciftercieñ. debeat retorqueri. Not.quòd iuramentũ femper eft feruandũ

dummodo fine periculo animæ feruari poffit. Itẽ metus,qui nõ continet metũ mortis, vel cruciatum corporis,nõ excufat. Item dolus quo quis inducitur ad bonum animæ,non imputatur, nec impedit propofitum melioris vitæ. Item nemo debet viã periurijs aperire.

CAP. VI.

CVm † dilectus filius, & infra. ¶ Quia conftitit nobis de voto emiffo.& de præftito iuramento à canonicis Infularũ, quòd regulã Ciftercieñ. obferuarent, vel tranflationem ipfius ecclefiæ [e] ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum vtrumque feruatum non vergat in difpendium falutis æternæ, [f] nolentes viam periurijs aperire: [g] Non obftante,violencia,[h] quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, [i] neque cruciatum corporis contineret. † & ideo nõ debuerat cadere in conftantes. ¶ Nec obftante dolo,quo fe proponebãt fuiffe feductos: cũ talis dolus nõ tam ad cir-

[Gl.feq.recitetur per quæftionem.]

e Ecclefiæ.] non tñ potuerunt ecclefiam fuã fubijcere ordini Ciftercieñ. vel ẽt alij, iconfulto dięcefano epõ. ĵ. de exceff.præl. ficut vnire. fed eft verum quòd quantũ ad epm hoc non potuerũt, & nullum pręiudicium fit epo:fed quantũ ad fe bene tenuit talis trãflatio. ĵ.de don.inter dilectos. & epifcopus habebit iura epifcopalia fua ficut cõfueuit. ĵ.de t.l.dom. quia monafterium. fed non vr̃ quòd ipfi fubiecerint ecclefiam ordini Ciftercieñ. fed feipfos perfonaliter obligauerunt feruare regulã illorum, & benè potuerunt promittere non impedire trãflationẽ ecclefiæ fuæ ad ordinem Ciftercieñ. faciendam, per illos ad quos pertinet: fed ipfi per fe hoc facere non poffunt, fed per epifcopum,de confenfu capituli.

f Salutis æternę.] & ideo benè feruari debet.ĵ. de iureiur.fi verò.& 22.q.4.fi aliquid. idem fi falutis corporalis.12.quęſt.4.cap.vlt.verũ.qui,quis,ergo,& ĵ.de iureiuran.verum.

g Aperire.] vt C.de indi.vidui.l.1.in fin.C. fi ad uerfus ven.l.1. ĵ.de iureiur.fi vero.

[Glo.feq.reci.per q.& incidentem opinionem:]

h Violentia.] quæ fuerit illa violentia, ignoramus, & fortè aliqua uerba incufferant eis timorem,quæ non femper fufficiunt ad iuftum timorem.ff quod me.cauf. metũ.& ĵ.qui cleri.uel uo. infinuantẽ. vel forte etiam minabantur eis excõicationem, fed ille timor non excufat cum excõicatio fit medicinalis.2.q.1.multi.

[Glo.feq.tractat multiplicem fpeciem metus. & diuerfa circa ipfum auxilia.]

i Metum mortis.] non folum in duobus iftis:fed etiã in pluribus alijs cafibus excufat metus. quandoq; metus uerborũ.arg.7.dift.fuerunt.& 23.q.8. conuenior.& ff.de acq.hęre.qui in aliena.§. vlt.quandoq; metus rerũ.50.dif.presbyteros.& ĩ.ro.abbas.& propter metum libertatis, exigere non poffum quę onerandę libertatis caufa ftipulatus fum. ff. quarum rerum actio non datur.l.1.§.quę onerandę.quãque metus iudicis.2. q.1. in primis.vel alicuius potentis.C.eod.tit.l.pen.& ulti. quandoq; metus ftatus,vel honoris,vel fui ipfius, vel filiorum,& metus ftupri.ff.eod ifti quidem. Item quãdoque non tantum metus, fed fufpicio metus excufat. ff. loca. habitatores. §. vlti. & ff. ad l. Aquil. item fi quis fumo.§. vlt. quandoque metus mortis,aut cruciatus corporis tantum excufare videtur, vt hic. & C.de tranfact. interpofitas. Vnde videtur relinquendum arbitrio iudicis, an verba vel minæ, vel potentia hominis fit iufta caufa metus, vt ff. ex quibus cauf. maio. l. 3.

† Attractus legit in ma nufcriptis.

† Videat,legitur in impreffis. fed in omnibus antiquis continetur.

† Vide l.fi.& ibi Bar.ff.de cõd.ob turp. cau.l.1.§.me tu.ff.eod.

al. hos pos.ibi pa. ificat rebaptizatos fpõ te vel p metũ. Io. And.

† Cap.3. eod. tit.in 3.cõp.

† Vide l.2.& ibi Bar.ff.de noxa.

a Dicit Inno. quòd profiteri potuerunt hunc Ciftercié.ordiné arcto,re.de regula licet. Io. An.

Quibus cafibus metus excufet.

l.3.& argu.ff. eod.non est verisimile. Item subuenitur metum passo,per hoc edictum,quod metus causa tunc tantum, quando metus cadit in constantem virum.ff. eo.metus.& ⁊.de spon.veniens.Sed vbi quis minorem metum passus est, 1 videlicet per impressionẽ siue potentiam iudicis, vel dolo alterius q̃s vendit res suas:tūc subuenitur ei iudicis officio.ff.eo.non est verisimile.§.fin. vel p constitutionem principũ.C. eo.l. pen. & vlt.& ff. de offi.præsi.illicitas.vel per responsa prudentum, siue interpretationẽ prudẽtum.ff.de var. & extraor.cog.modice. iudex vero alicui non dicitur inferre metum.ff.eo.l.2.sed iniuriam facere potest, vt ibi. ff. ad l. Aquil. quemadmodum.§. magistratus. & ⁊.de emp.& ven. cap.vlt. vbi de hoc. Et not. quod secundùm canones, siue vi,siue metu,siue dolo aliquis renunciat rei suæ, subuenitur ei contra omnem possessorem. 3. q.1.redintegranda.& quæst.2.c.2.& ff.de inoffic. testa. cum qui.1.respon. & per episcopum suum potest quis implorare hanc restitutionem.

1 Concord. gl.in l. interpositas.C.de transa.& ibi Bar.& l.metum.ff.quod met.causa.

ADDITIO. Quis autem metus excusare possit, patet per hunc versum Hostiens.

Excusat carcer status,& mors,verbera,stuprũ:
Excusare metus hos posse puta, quia nescis.
Stupri siue status,verberis atque necis.

ff.eo.ego puto.& l.nec timorem, & l. isti quidem.§.1. 2.& 3.Item metus substantiæ suæ, sup.cap.proxi.

[Gl.seq.ponit tria notabilia, & cuiq; signat vnũ ꝯriũ.]

a Ad fatuitatem.] sic patet quod licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualibus,non tamen subuenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui.simile 20.quæst.3. constituit. Idem in matrimonio. ⁊. de conuer. coniu.ex parte. & cap.veniens.in fin.& cap.dudum. quod est contra id.ff.de dolo.& elegãter.in prin. Item habes hic quod dolus non præponderat culpæ, quod est contra id. ff. ad l. Aquil.item Mela. in princ. Item not. quod in spiritualibus non habet locum in integrum restitutio:quia non videntur decepti,qui meliorem vitam elegerunt. 2 argum.contra ⁊.tit.proxi. ex litteris.Bernardus.

2 Ibi non super matrimonio: sed super absentia, restituitur oni p alterius fraudem abiuit.

SVper eo.] In prima parte ponitur partis conquestio. In secunda Papæ responsio:ibi, Verum. & est notabilis casus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat se spoliatum a quibusdam aduersarijs suis per violentiam, conuenit illos in iudicio lite non contestata: probauit solummodo per proprium iuramentum singula quæ amiserat, sed de violentia sibi illata probauit per testes, & sic condemnati fuerunt conquerūtur quod iniustè condemnati fuerant, quia iuramento illius credi non debuit. Dicit Papa quod iniustè conqueruntur, quia postquã de violentia constitit per testes, & de rebus amissis per iuramentum ipsius, bene potuit iudex taxatione præmissa,condemnare illos in æstimatione rerum amissarum, declarata per iuramentum actoris, considerata personarum ac negotij qualitate. Nota quòd in casu isto cũ quis dicit se spoliatum per violentiam, illam debet probare per testes de rebus amissis per iuramentum proprium:iudex tamen primo cõsiderabit qualitatem personæ,an sit talis vt contra ipsam non præsumatur quòd propter hoc deiearet: & quantitatem rerum amissarum.

circumuentionem prædictorum Cistercieñ. quam ad fatuitatem [a] eorum debeat retorqueri: Super restitutione petita sentẽtialiter imponendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Probata violentia per testes,res amissę probantur per iuramentum. Et super valore rerum amissarum taxatione iudicis pręmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio.*

CAP. VII.

SVper eo quòd aduersarius vester se conquerebatur à vobis per violentiam spoliatum, arbitramini contra vos fuisse iniustè processum, cum non nisi proprio iuramento probauerit singula quæ misit. Verum postquam de violentia per testes, [b] & de amissis [c] rebus per ipsius constitit sacramentum, potuit iudex taxatione [d] ab ipso facta pro personarum [e] ac negotij qualitate, vos in æstimatione rerum amissarum iuramẽto aduersarij declarata, rationabiliter condemnare. †

[Gl.seq.ponit differentiã circa interesse, &c. secũdò curi parti rubricæ adaptatur c. tertio quærit opponendo,& dupliciter respondet.]

b Per testes.] sufficit enim probare p testes in iudicio violentiam sibi illatã, & super rebus amissis stabitur iuramento ipsius:sicut hoc totum habes,C. vnde vi.si qñ totum tenorẽ illi⁹ legis hic hẽs. Et sic interesse quod surgit ex maleficio ꝓbatur per iusiurandum.sic.2.q.1.in primis. secus est si surgit ex contractu: q̃a tunc per testes probandũ est, Instit.de verb.ob.§. non solũ. ff.de minor.si in emptionẽ.& ff.de edẽ.argentarius.§.fi. Et qđ hic dicit,nõ pertinet propriè ad actionẽ qđ me.cã. sed ad interdictum vnde vi,siue vi bonorũ raptorũ. vnde lex illa vnde hoc sumptũ est,ponitur.C.vnde vi.si qñ.Et ita facit ad illam partẽ tituli vbi dicit de his, quæ vi. ꝑcedentes decretales pertinent ad illã partẽ, q̃ dicit, metusve causa. Et sic in actione qđ metus causa, sufficit probare metũ fuisse sibi illatũ,quãuis nõ ab eo qui conuenitur,metus illatus sit.ff.e.si cum exceptione.§.in hac. Sed quæ fuit causa quare statur in casu isto iuramento illius qui vim passus est,cũ iuramentũ non sit deferendũ nisi adsit bona præsumptio, puta, q̃a habet vnũ testem,& c.vt s.de procu.ex insinuatione.& ⁊.de iureiu.c.vlt.& C.de re.credi.in bonæ? Ratio illa prima est, ꝑp difficultatem probandi singula vtẽsilia, & huiusmodi minuta, quæ de facili probari non possunt, & ideo indultum est in fauorem spoliati, & in odiũ violenti,& hoc idẽ dicitur 2.q.1.in primis. 3 Et præterea ideo statur iuramento actoris, quia habet optimam præsumptionem, s.violentiam illatam sibi ab illo qui conuenitur:quam debet per testes probare, vt hic dicit.& in prædicta l.si quando.Et sic iuramento statur in expensis restituendis: quia & ibi similiter difficile esset hoc probare. C.de iud. l.sancimus.

Interesse qualiter probetur cũ ex maleficio, aut cum ex cõtractu oritur.

† Iste textus reputat[illegible] per Abbatẽ hic,& [illegible] in suo [illegible] [illegible] i veri [illegible] [illegible] æstimatio.

3 Concord. text. in l.si qñ.C. vnde vi.& in l. in re furtiua. ff. de condi. fur.

c Amissis.] tempore violentiæ, vel damno dato, vt in prædicta l.si quando.& c.in primis.

d Taxatione.] vltra quam, scilicet taxationem non iurabit,vt prædicta l.si quando. sic sup.de procur. constitutis.& 3.q.3.c.induciæ.§.quod fieri nõ debet.& illum §.habes.C.de dilatio.auth.quod fieri.& in auth. de exhiben.& introdu.reis.§.quoniam mox.coll.5. & secundùm quod iuratum est, debet condemnare,vt l. si quando.& non minus in authen. de iudi.§. oportet. 4 coll.6.

e Pro personarum.] persona ergo respicienda est an bona sit fuerit,vtrum sit pauper vel diues. argum. op. ff.de legi. legitimos.arg. sup.de offic. deleg.sane.& c. pastoralis.1.respon.& 2.q.vlt. quisquis.qualitas etiam negotij consideranda est.simile ⁊.de appel.cum sit Romana.& ff.de iu.nonnunquam.& ⁊.de iureiur. c. vlti. in fi.& C.vnde vi.si quando.Ber.

4 Vide l.qui iussit. ff. de re iud.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

Supra uisum est de quadā restōne spāli, q. s. datˀ occasione metus: sed qa q̄dā ē restitutio gn̄ali, p q̄ subuenitur ecclesijs & minorib. iure spāli: maiorib. verò ex cā generali, iusta. s. causa suggerēte: meritò post rubricam praecedentem, subijcitur ista, in qua tractatur generaliter de restitutione i integrum. Et dic quod restituere in integrum est idē q̄ in pristinum statū reponere. 2. q. 3. in fi. & in l. 1. C. de sen. pas. Abb. Sic.

De hac materia tractatur, 35. q. 9. & 7. q. 1. & 2. per totum.

TITVLVS XLI.

De in integrum restitutione.

¶ Alexan. iij. Alphanen̄. episcopo.

¶ Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter lęsa, potest aduersus talem contractum petere restitutionem in integrum: emptor tamen siue conductor non debet fraudari in precio suo, vel in sumptibus per eum factis.

Eqsiuit.] Cōtra cōtractū alias legitimè celebratum restituitur ecclesia, si manifestè apparet ipsius detrimentum. h. d. Cōmunis diuisio. Secūdo, ibi, Noueris. Abbas.

CASVS. Ecclesia quasdā possessiones alienauit pro modica pecunia, quibusdam laicis seruata forma alienationis: quaerebatur q̄d agendum sit huic ecclesiae? R̄ndet Papa, si ecclesia laesa est, & manifestè apparet detrimentum ipsius, siue ēt probari possit: quia ecclesia fungitur iure minoris, & semper d̄et illaesa seruari, quia taliter alienata sunt, ad proprietatem ecclesiae debent redire: cum nō licuerit ep̄o conditionem ecclesię facere deteriorē ita tn̄ quod si emptores possessiones illas fecerint suis expensis meliores, non debent defraudari, sumptib. bona fide factis. No quod qn̄cunque laeditur ecclesia enormiter, debet restitui sicut minor.

CAP. I.

Equisiuit † tua fraternitas, quid agendum sit de possessionibus laicis, sub modico censu[a] concessis. Noueris itaque, quod si ecclesia laesa est, & manifeste apparet detrimentum[b] ipsius (cum episcopo eiusdem ecclesiae conditionem facere deteriorem non liceat,[c] & ecclesia iure minoris[d] debeat semper illaesa seruari) quae in damnum eius data constiterint,[e] ad ipsius conuenit ius proprietatemque redire.[f] Prouidendum est tamen, ne si forte coloni possessiones illas, ex pensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.[g]

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

a Sub modico censu.] i. qui modica pecunia distractae & sic non contradicit litera sequens: vbi dicit, ad ius & proprietatem cōuenit redire, &c. & q̄ dicit in fine, coloni; i. emptores colentes ipsas possessiones. vel pōt intelligi quod verba propriè ponantur, vt vtroq; contractu intelligatur, vt si ecclesia ledatur in contractu locationis: puta quia ad longum tempus locauit rem aliquam pro certa pensione, in qua laesa est 1 ecclesia, siue in contractu venditionis.

b Detrimentum.] magnum. s. nam pro modica cā non datur restitutio. ff. de mino. si ex causa iudicati. rn̄. in fi. & ff. de in integ. rest. l. scio illud. de re. ecclesi. non alie. c. pen.

c Non liceat.] ꝟ. de don. fraternitatem. melius est. n. iura ecclesię intacta seruari, q̄ post vulneratam causā remedium quaerere, C. in qui cau. in integ. rest. non est necessaria l. vlt.

[Gl. seq. recitetur per q. an post quadriennium restituatur ecclesia, & ponit opi. quam approbat, ponit etiā contrarium.]

d Iure minoris.] sic est ꝟ. eo. c. auditis. vbi de hoc. & fungitur iure reipublicę. 22. q. 4. quid ergo & dic iure minoris factae maioris, & comparatur minori in hoc, quia sicut minor postquam excessit xxv. an. petit restitui vsque ad quadriennium de his, in quibus laesus fuit infra xxv. annos. sic & ecclesia tantum vsque ad quadriennium petit restitui vbicunque laeditur a tempore laesionis computandum. Et quod dicit, semper d̄et illaesa seruari; illud, semper, non notat tempus circa eūdem contractum, vel circa eandem laesionem, vt de eodem contractu, vel de eadem lęsione semper in perpetuum possit ecclesia restitui, absurdum istud videtur, & est contra id quod legitur, C. de temp. in integ. restitu. l. vlt. vbi d̄r quod omnis restitutio. ꝟ. quadriennium debet terminari, s. d sic d̄et ītelligi illud, semp, i. quotiescunq; laedit illa ecclesia, debet petere restitutionē super illa laesione vsq; ad quadriēniū, & ita si millies laederetur, millies potest restitui, 2 & ita semper est minor, quia semper restituitur, & restituei quandiu durabit in his in quib. laeditur, & sic reuera fungitur iure minoris, & hęc est cōmunis opinio. Alij dixerūt vt Alanus, & G. Naso cum eo, quod in infinitum possit ecclesia restitui super eo contractu in quo laesa est, nec currit ei illud quadriennium. arg. ꝟ. eo. tn̄ ex litteris & inhaerent superficiei istius verbi, semper, & male. & dic semper id est, in omni contractu, siue quandocunque laeditur, vt dictum est.

e Constiterint.] in iudicio praesentib. partibus ꝟ. e. c. cum ex litteris, vel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causae §. causa. & l. etiam. §. vlt. & ꝟ. de rebus eccle. non alie. c. penul. & C. si aduersus dotem. l. vnica. & ff. de adop. l. nam ita. & in authen. vt spon. largit. §. ad hoc. coll. 9. de hoc dictum est supra de offic. iud. c. vlt.

f Redire.] & sic patet quod contractus fuit alienationis, non locationis, vt dixi in princ. & alienatio tenuit. Vnde auxilium restitutionis necessarium fuit: qa tunc demum datur, cum alia actio non superest, ff. de mino. l. in causae, in prin. & ꝟ. de off. iud. c. 2. Vnde no. quod si alienatio rei ecclesiasticae facta est in casu licito sicut d̄et, & traditur 12. q. 2. hoc ius. & 12. q. 2. sine exceptione. bene tenet contractus. & si laesa sit in contractu illo. non subuenit ei, nisi per beneficium restitutionis, nisi esset decepta ultra dimidium iusti pretij: quia tunc iure communi iuuatur. ꝟ. de empt. & vendi. cum dilectus. & c. cum causa. & C. de rescin. vend. l. 2. Si verò alienatio non sit facta praedicto modo, s. cum consensu capituli, & meliorationib. inspectis, nullus est contractus ipso iure. 3. 12. q. 2. sine exceptione. & c. Apostolicos. & c. alienationes. & praedicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure communi contra possessorem, ar. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. & C. de donat. dona. l. 2.

g Defraudari.] sicut. n. ecclesia in damno morari nō debet, ita in lucro. ex vtraque parte fieri d̄et restitutio. C. de tepu. l. vnica. 4 ff. de mino. l. q̄ si minor. §. restitutio. & l. intra utile. in fi.

Post contracte. par. c. 7. & ca. tit. in 1. ...pi.

Nec tene... exprime... an dolo ...seruitij, ...tui facili... ...e sit lae... de hoc & plures ...ssas pos... exprime... , vel vna ...tessa al... ...am prose... vide in ...parte, ...ut. §. qua... ...in prin. ...And.

2 Adde q̄ idē priuilegiū hn̄t hospitalia, q̄d ecclesia: ergo. &c. text. est singu. in l. oia. C. de episc. & cle.

3 Ista gl. est singu. secundum doctores hic.

4 Qui in integrum restituitur: sicut in damno morari non debet, ita nec in lucro. Io. And.

Cum

¶ Innoc. tertius sancti Georgij, & sancti Sergij Abbatibus.

¶ *Restituitur ecclesia læsa propter negligentiam procuratoris, qui iura ecclesiæ non produxit.*

CAP. II.

CVm † venissent ad Apostolicam sedem electus & monachi Rothoñ. pro se ac pro monasterio suo, & magister A. pro episcopo Venet. eis sancti Georgij diaconum Cardinalem dedimus auditorem.

¶ Coram quo idem magister pro episcopi parte proposuit, quod cum monasterium Rotheñ. esset situm in diœcesi Veneté. et ecclesię Venetesi. subiectũ, prædictus episcopus possessione[a] subiectionis[b] vsus est hactenus inconcusse; sed cum occasione cuiusdam electionis, quę ibidem facta fuerat,[c] partes de communi assensu ad Nareñ. † episcopum, & eius collegas commissionis litteras impetrassent, duo eorum[d] ad monasterium accesserunt; quorum aduentum intrusus præsentiens, renũciauit[e] huiusmodi electioni, & se a monasterio absentauit: Sed iudices authoritate Apostolica monachis iniunxerunt, vt syndicum vel procuratorem[f] eligerent, qui in causis monasterii & consultè ageret, & vtiliter responderet; districtius inhibentes[g] eisdem, ne aliquem eligerent in abbatem, donec plenius cognosceretur de iure, quod episcopus se habere in abbatis electione dicebat. Monachi verò etsi procuratorem † ad mandatum iudicũ elegissent; abbatem tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumpserunt;[h] cuius electionem

CVm venissent.] Prima pars ponit comparitionem partium. & dationem auditorum, Secunda ibi, Coram. allegationem episcopi. Tertia ibi, Ad hoc allegationem monasterij. Quarta ibi, Nos igitur. interloquitur. Abb. Sic.

CASVS. Vacante monasterio Rothõ. monachi elegerunt quẽdam I. abbatem episcopus Veneteñ. opposuit se cõ istam electionẽ: pp quod electus ipse & quidã monachi Rothõ. & magister A. pro episcopo Veneteñ. ad sedem Aposto. accesserunt: datus fuit quidã Cardinalis auditor; corã quo prædictus magister A. ex parte epi proposuit, quod cũ monasteriũ prædictum sitũ sit in diœcesi Veneteñ. & ecclesiæ Veneteñ. subiectũ, dictus eps possessione subiectionis, & iure eligẽdi abbatem, vsus est hactenus quietè ac pacificè. tandem occasione cuiusdam electionis, quæ facta fuerat ibidem de cõi consensu partiũ litteræ impetratæ fuerũt ad episcopum Veneteñ. & collegas ipsius quorũ duo ad monasteriũ accesserũt. Intrusus eorũ aduentũ intelligens, renũciauit electioni huiusmodi. & de monasterio recessit: iudices præceperunt monachis, vt syndicum facerent, qui in causis monasterij responderet, prohibentes eisdem ne aliquem eligerent in abbatem, donec cognosceretur de iure, quod eps dicebat se habere in electione abbatis: monachi fecerunt procuratorem ad mãdatum iudicum, tñ abbatem contra eorum præceptum elegerunt: cuius electionem eps petijt infirmari, & se restitui ad possessionẽ vel quasi, qua cum monachi spoliarant: iudices diffinitiuam sñiam pro epo protulerunt, cassantes electionem prædictam, quam sñiam petebat procurator epi confirmari. Ad hoc fuit ex aduerso rñsum, quod coram prędictis iudicib. per procuratorem monasterij propositum fuit, quod monasteriũ ipsum nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat: iudices tamen contra monachos nimis animosè cœperunt procedere, & quod monasterium non fuerat defensum, nec priuilegia libertatis fuerunt exhibita coram eis, quæ priuilegia exhibuit coram auditores. Vnde petebat procurator monasterij, per beneficium restitutionis se admitti contra prędictam sententiam, & priuilegia libertatis inspici: Dominus Papa inspectis priuilegijs, quæ declarabant monasterium ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere; intelligens itaque quod licet procurator monasterij priuilegia corã primis iudicibus exhibere negligenter omiserit: tamen ipse fuit protestatus, tam ius monasterij quã Romanæ ecclesiæ, videlicet quod monasteriũ ad Romanã ecclesiã nullo medio pertinebat, vnde Papa restituit monasterium Rothoñ. ad audientiam, ne procuratoris negligentia in damnum monasterij redundaret; tamen electionem prædictam à monachis factam, nec confirmandã pendente controuersia ex qua pendet, nec infirmandã duxit. No. quod ecclesia pp negligẽtiam procuratoris restituitur. Item pendente principali quõne iuris eligendi, non dēt electio confirmari. Item protestatio prodest.

a Possessione.] vel quasi possessione: quia incorporalia nõ possidentur; sed quasi possidentur. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si viam.

b Subiectionis.] & possessione iuris eligendi abbatem.

c Fuerat.] p monachos, & ita spoliauerunt epm possessione eligendi.

d Duo eorũ.] tertio eis cõmittẽte vices suas, vel se excusãte, alias nihil fecissent. ĩ. de of. dele. prudentiã. i. rñ. & c. cũ cãm. & c. cãm matrimonij. in antiqua tamen cõtrarium allegabatur.

e Renunciauit.] ãñ cõfirmationẽ suffi. it renunciatio facta eis qui elegerunt.

[Gl. seq. obijcit & soluit.

f Procuratorem.] & sic vr̃ quod collegiũ possit constituere procuratorem sine consensu prælati, etiã vacante ecclesia pro causis monasterij, contra id quod est ĩ. de iud. cãm quæ. & ĩ. ne sede vacante. p totũ. Sic intellige quod dicit hic, eligunt procuratorem vel syndicum vacante ecclesia, vt de facto sine electione ipsa prælati agatur, de qua erat contentio inter episcopum & conuentum quæ aliter tractari non poterat, & ad hanc cãm tantum cõstituit, non ad alias, quæ tractari non possent a vacante ecclesia, per iura prædicta.

[Gl. seq. recitatur p questionem, & solut. cui solutio nil signat contrarium, & remittit.]

g Inhibentes.] non videtur quod ipsi potuerint inhibere, cum monachi essent in quasi possessione eligẽdi, alium eligendo qui renũciauit, & sic vsq; ad sñiam tuendi erant in possessione, 16. q. 4. volumus. & 11. q. 5. c. 1. & ĩ. vt lit. pendent. per totum. Vnde Papa hic in fi. non cassat electionem factam post inhibitionem illam. argum. ad hoc. 11. q. 1. quia res in litigio. & C. de proba. l. 2. Argumen. contra. ff. de peti. hæred. l. diuus. vbi prohibetur possessori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, nisi præstita satisdatione de restitutione, sed hoc soluitur in fine notulæ, quæ incipit, sed non ne.

h Præsumpserunt.] ex hoc verbo videtur quod non debuerant eligere post prohibitionem. sed licet non debuerant, facta tamen electio non cassabitur, quousque cognoscatur de iure eligendi, vt dicit in fine.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. compil.

† Veneten.

Naueteñ,

1 Et hoc vi[...] in rescripto erat clausula, si non omnes, per iura hic alle. Io. And.

† In nõnul lis manuscr. ita: & si procuratorẽ vel syndicũ, ad mandatum &c.

a Ad hoc ĩ. de cõsue. c. dilectus [...] videtetur [...] hoc casu con stituendum est actor [...] consensu [...] chiepi. arg. Inst. de [...] cto. toto [...] fin. sed [...] subtilitate [...] sm canon[...] non est [...] cus. arg. ĩ. de indi. cadile[...] cti. secundũ Host. Io. And.

a Spolia-

episcopus petiit infirmari, & ſe ad poſſeſſionem reſtitui, qua eum monachi ſpoliarant. [a] Deinde iudices diffinitiuam ſententiam protulerunt, electionem caſſantes eandem: quam ſentẽtiam dictus magiſter petiit [cõfirmari.

¶ Ad hoc fuit reſponſum, quòd licet per procuratorẽ ex parte monachorum fuiſſet propoſitum, quod monaſterium ipſum ad Romanam eccleſiam nullo medio pertineret: dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animoſe cœperũt. † & infra.

¶ Nos igitur inſpectis priuilegiis [b] prædeceſſorum noſtrorum Leonis, Gregorii, & Clementis, quæ monaſteriũ illud ad ius & proprietatem indicant ſedis Apoſtolicę pertinere, intelligentes quòd monaſterij procurator, et ſi eadem priuilegia corã prædictis iudicibus exhibere omiſerit negligẽter: ius tamen non tam ſuum quam noſtrum fuerit proteſtatus: [c] videlicet quod monaſteriũ ipſum ad Romanam, eccleſiam nullo medio pertineret, ne ipſi negligentia [d] in damnũ [e] tã noſtrũ, quàm monaſterii redundaret, ad audientiam reſtituimus [f] monachos Rothoñ. & infra.

¶ Electionem [g] ante à monachis (ſicut dicitur) concorditer factam, pendente cõtrouerſia ex qua pendet, nec cõfirmandã duximus, nec etiam infirmandam.

¶ Idem Helieñ. & Floreñ. † epiſcopis.

¶ Eccleſia lęſa, in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionem in integrum non obſtante termino iuris probationis excluſiue. Et reſtitutionem petere poteſt non ſolum contra priuatam, ſed etiam contra eccleſiam. hoc dicit.

a Spoliarant.] & ius eligendi abbatem ad epiſcopum de cętero pertinere: quia ad ipſum pertinebat ius eligendi.

b Inſpectis priuilegijs.] huiuſmodi inſpectio iure debuit ſuſpendere confirmationem ſententiæ latæ ꝑ epiſcopo. arg. ĩ. de teſti. veniẽs. & ĩ. de re iud. cum ſuper.

[Gl. ſeq. arg. de ꝓteſtatione. all. 4. iur. alle. vnum in contrarium, & remittit. & ſoluit.

c Proteſtatus.] & ſic proteſtatio prodeſt. ſ. de ele. Cumana. & ſ. de offi. ordi. paſtoralis. in fi. & ſ. de ijs q̃ vi metuſve cau. fin perlatum. & 7. q. 1. pontifices. Ar. ſ. de cõſti. cum M. Ferrarieñ. de hoc dictum eſt in c. Cumana. & ſine iſta proteſtatione admiſſi fuiſſent monachi per beneficium reſtitutionis, vnde ſupple maximè.

d Negligẽtia.] de qua negligẽtia teneł monaſterio, ſi propriũ hẽt. ar. ff. mã. l. diligẽter. cum omiſerit exceptionẽ monaſterio competentem. ff. manda. l. ſi fideiuſſor. 1. reſpon.

e In damnum.] cũ ad defẽſionẽ vocari debuerimus. ĩ. de cõſir. vti. cũ dilecta. & dñs ſemp in iudicio nominandus eſt. ĩ. vt lit. non cõt. c. qm̃ §. pen. & C. vbi in rẽ actio. l. 2.

[Gl. ſeq. teci. per q. an hæc reſtituto deł, cum ꝓcurator eſt ſoluendo. ponit opi. quod non. ſubdit dr̃iam inter reſtitutionem minoris & maioris q̃ partim reprobat. In fi. ponit priuilegium eccleſiæ.]

f Reſtituimus.] hæc reſtitutio (vt quidã dicũt) dał quando procurator non eſt ſoluẽdo. vt tũc fiat reſtitutio contra eccleſiam, vt ff. man. l. procuratorẽ. in prin. & ff. de do. & elegãter. §. ſi dolo. hic ꝓcurator non eſt ſoluendo, et ſi aliàs ſit locuples: quia libertas & ſtatus monaſterij ęſtimari non poſſet. ff. de rer. diuiſ. ſacra. §. vlt. Ex hac enim cauſa quilibet erit reſtituendus: quia ex quacunq; cauſa iuſta dicit prætor in integrum reſtituam. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. aliàs nunquam reſcinderetur ſnia propter dolum, vel ꝑ negligentiam procuratoris: 2 ſed dominus agat contra procuratorem ſi dolum commiſit, C. de procurato. l. ſi procurator. in fi. & ipſe de omni dolo & culpa tenetur domino. C. manda. a procuratore, quia nec procurator omittere dẽt exceptionem competentem ex perſona rei. ff. mand. l. deniq; & l. ſi fideiuſſor. 1. reſpon. & ita hic videtur loqui non tantùm de reſtitutione minoris, ſed etiam de reſtitutione maioris ex clauſula generali, ſi qua iuſta, &c. vt dictum eſt. Et eſt differentia inter reſtitutionem, quæ ſit iure minoris: quia illa datur officio iudicis deficiente actione. ff. de mino. quod ſi minor. §. vl. & ĩ. de offic. iudi. cap. 2. & illam quæ ſit iure maioris quia tunc habet actionem ſuo iure, ſ. vtilem, accedente iudicis officio. ff. quod me. cau. l. metum. §. ex hoc dicto. & §. præce. & arg. C. quod me. cau. ſi vi vel metu. ſed certè lex illa, ff. de do. & eleganter. §. ſi & illa, ff. man. l. ſi procuratorem. non reſtituit actionem cum ꝑ negligentiam 3 procurator ſuccubuerit, ſed cum ꝑ dolũ, vñ ſi negligẽs fuit ꝓcurator, imputet ſibi q̃ tali negotium ſuum cõmiſit. ff. de mino. l. cũ mandato. ar. ad hoc. ĩ. de off. dele. cũ olim. ff. de trib. l. ꝓcuratoris. veruntñ; ſi ꝓcurator eſſet ſoluẽdo, ſatis vr̃ q̃ fauore eccleſię in optione hẽt an velit conuenire ꝓcuratorẽ, vel velit reſtitui ad rem. C. ſi tutor vel curator. l. etiam.

[Gl. ſeq. obijcit & ſoluit, ſolutioni opponit, & ponit opi. cui ſignat cõtrariũ, & ibi remittit. demum perfectius recitat op. Io. cui coaptat hoc c.]

g Electionẽ.] ſed nonne fuit facta hic electio poſt ĩhibitionẽ iudicis? ergo caſſanda erat. ĩ. de matri. con cõtra ĩter ec. c. 1. & c. vlti. & ff. ne quid in loc. pu. l. vl. ĩ. de no. ope. nunc. c. 2. & ĩ. de deſpon. impub. c. ad diſſoluendum. in fi. ſed certè & ex eo q̃ iſti erãt ĩ poſſeſſione iuris eligendi. lite pendente priuari non debent. 8. q. 4. nonne. & 16. q. 4. volumus. ſed hæc ſol. non videtur poſſe ſtare, nam mota controuerſia patronus præſentare non debet. arg. ĩ. de iure patronat. ex litteris. ergo eodem modo mota controuerſia eligere non debet: ex hoc enim ſequeretur inconueniens, quia ſi poſtea probaretur illos non habuiſſe ius eligendi, caſſanda eſſet electio: quia omnes fructus percepti reſtituendi ſunt. C. de rei ven. l. certũ, & ſic ſequeretur quod electio facta ab eo qui credebat habere ius, eſſet caſſanda, quod eſſe nõ dẽt. ſ. de electio. querelam, ĩ. de iure pat. conſultationibus. Ad hoc dicit Io. quòd licitè põt eligere qui eſt in quieta poſſeſſione, licet fiat ei controuerſia. ff. de aqua quoti. & æſti. l. vlt. & vti omni iure ſuo vſque ad finem cauſæ. 8. q. 4. nonne. Contra tamen videtur in hoc caſu quod dicitur. ĩ. de iur. patro. ex litteris, Tu tene prout ibi notatur, ſcilicet quod non debet eligere, ſed ſi eligat, iudex tamen ſiue ſuperior ad quẽ pertinet inſtitutio, non cõfirmabit electionem, nec caſſabit pendentẽ controuerſia, ex qua pẽdet, ꝓut dicit decretalis in fi. Sed Ioã. dicit quòd ſi de hoc fiat ei controuerſia, an poſſideat tale ius, tunc non dẽt eligere. Argum. ſ. de conſti. cum M. in fi. ita videtur hic: epiſcopus enim petebat reſtitui ad poſſeſſionem iuris eligendi, & ſic non poſſidebant monachi quietè, & ideo cautè dixit Papa electionem nec confirmari, &c. id eſt donec cognoſcatur ad quos pertinet ius eligendi.

Vide l. [m]andato cũ ... ff. de mi[no]r.

Hæc gloſſa non habetur in antiquis exemplaribus.

Concord. ... in l. 1. ... ſin autem ... gloſſ. & ... ff. de ... bu. ‡ exhibi[t]a.

3 Hic non reſtituit eccleſiam læſam per negligentiam, ergo loquitur de reſtitutione quæ fit iure minoris.

† Roſeñ. in plurib. manuſcriptis al. Florentini.

gendi,& præcipuè quantum ad possessionem, vt sicut prima electio nō esset cassanda nisi prius cōstitisset an eps possideret ius eligendi tempore electionis: ita nec alia, quæ facta fuit post illam. sic ī. de causa pos. cum ecclesia, vbi agebatur possessorio & petitorio etiam, & hic similiter: quia de iure eligēdi vt patet ex lra verius prin. & iō quādiu pendet qō iuris seu possessionis, electio confirmari vel infirmari non debet.

† Cap.2. eo. ti. in 2. compila.

¶CAP. III.

AVditis † & intellectis causæ meritis in quæstione quæ vertitur inter Vigoriensem episcopum, & abbatem de Euescam super †ecclesiis in valle de Euescam, quas episcopus asseruit ad se diœcesana lege spectare, abbas autem eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas: cognouimus euidenter ecclesias illas per priuilegia Romana Pontificia non esse ab episcopali iurisdictione subtractas: nisi fortè vallis de Euescam sit ille locus, qui fuit à duobus regibus Roem† videlicet & Offa libertati [a]donatus, & quē bonę memoriæ Celestinus Papa libertati donauit, sicut i ipsius priuilegiis continetur.[b] Verum tanto tempore probâtur per testes abbatibus de Euescam pleno iure possessæ, ut videatur ī eis ius episcopale legitimè præscripsisse; nisi fortè per tantum tēporis spatium Vigorieñ. ecclesia interim vacauisset, vt tempore vacationis subducto,[c] pręscriptio minime sit completa: & infra.

¶ Licet autem vtrinque sit in causa conclusum, quia tamen vtraque pars necessariam (vt asserit) probationem omisit. Nos attēdentes quod vtraque ecclesia fungatur iure minoris,[d] ęquita

† Super quibusdam ecclesijs in valle de Euescā constitutis.

† In vno antiq. ita: O. videlicet & I.

AVditis.] etiam contra ecclesiā restituit ecclesia, q̄ grauiter fuit læsa p̄ probationem omissā. Primò recitat factum. Secūdo interloquitur: ibi, Licet Abbas.

CASVS: Inter epm Vigori. ex parte vna & abbatē de Euescā ex altera, sup quibusdā ecclesijs ī valle de Euescā cōstitutis qō vertebat, quas dicebat eps ad se spectare lege diœcesana: abbas dicebat illas esse exēptas ab epali iurisdictione, & si hoc non esset, dicebat se ī illis epale ius legitimè præscripsisse. Receptæ fuerunt probationes hinc & inde coram iudicibus delegatis. Tandem causa delata est ad sedem Apostol. Vidēs eps quod ecclesiæ prædictæ p̄ priuilegiū non erant exemptæ ab eius iurisdictione, tn̄ abbas præscriptionē probauerat contra ipsum, allegauit quod Vigorin. ecclesia vacauerat à tanto tēpore, quod illo de medio subducto præscriptio nō esset completa & ad hoc probādum p̄ beneficium restitutionis petijt se admitti. Abbas prædictus hoc audiens, allegauit quod vallis de Euescā est ille locus, qui fuit libertati donatus p̄ duos reges; & quem Celestinus libertati donauit, & ad hoc probandum petijt se admitti p̄ idē bn̄ficiū. Papa auditis & intellectis meritis huius cāæ, licet esset in cā conclusum: quia tn̄ vtraq; pars necessariam probationem omisit, & vtraq; pars fungit iure minori, æquitate pēsata, vtramq; ecclesiam admittit ad probandam rōnem omissam, ne p̄p̄ huiusmodi negligentiam graui iactura lędantur. Abbas No. q̄ ecclesia fungitur iure minoris. Item no. quod ecclesia restituitur incidenter ad probandum allegationem omissam. Item postquam est in causa conclusum, datur illud beneficium.

[Gl. seq. arg. alleg. vnum canonem.]

a Libertati donatus.] ar. quod Reges possunt dare priuilegia libertatis. 63. dist. in synodo. 1

b Continetur.] In priuilegijs Celestini continebatur, quod ipse exemerat à iurisdictionē epi locum illū, quem prædicti reges libertati donauerāt, & de valle de Euescam in priuilegio mentio non fiebat, & ita per priuilegium Celestini non probatur quod ecclesiæ de Euescam sint exemptæ à iurisdictione epi, & sic recurrendum 2 est ad priuilegium illorum regū: & si ibi continebatur quod illi reges vallem de Euescā donauerunt libertati, tunc erit probata exemptio, & sic dubia probatio non prodest. Reges enim donauerunt locum illum libertati quo ad temporalem iurisdictionem: Papa verò quo ad spiritualem.

1 Concord. l. 1. §. quæ onerandę. cum glos. in ver. bellissime. ff. quare act. non datur

2 Ad declarationem vide Io. And. in c. auditis. de præscr. supra gl. Celestinus.

c Subducto.] deducendum est ergo tempus vacationis in præscriptione. ī. de præscr. c. 1. & c. de quarta. & c. auditis, & c. cum nobis. & illud tempus deducendum est, quo solet succurri cuilibet qui lędit, primum sit, medium, vltimū ve. C. de test. milit. l. quod tempore. & C. quibus non ob. long. temp. præscrip. l. prescriptione. ff. qui ex cau. ma. necnon. §. si quis.

[Gl. seq. ponit tria quib. fungit ecclesia & quartum quo non fungit, demum quærit, & ponit duas op. soluit, & subdit alias duas.]

d Iure minoris.] ecclesia enim fungitur iure minoris, vt hic. & ī. eo. c. 1. Itē fungitur iure reipublicę. 23. q. 4. quid ergo. & 1. dist. ius publicum. & C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinū. Hinc ē q̄ prælati ecclesiarū cōparātur tutorib. & curatoribus. ī authen. de eccle. ti. §. vl. coll. 9. arg. ad hoc. 3. q. 2. quia ea. Item fungitur iure imperij in auth. de nō alie. uel p̄mu. §. sancimus. col. 2. immo maior est imperio. 96. dist. duo. & ī. de ma. & obe. solitæ. sed non fungitur iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præscriptio. C. de præscrip. xxx. an. sicut in rem. Sed in quibus casibus comparatur ecclesia minori dubitari potest. Dicūt quidam quod in omnib. ecclesia cōparatur minori, quoniam, ecclesia potest restitui contra præscriptionem sicut minor. C. si aduer. vsucap. l. vnica. & ff. de minor. l. etiam. ei. & C. si tutor vel cura. interuenit. l. minorib. & C. de in integ. rest. mi. l. minoribus. & in auth. de hær. & fal. §. pupillus, coll. 1. quod bene videtur expressa ratio ne: vbicūq; enim ecclesia læditur, debet restitui, sed ante completam præscriptionem non est læsa, immo iure communi agere potest, sed tunc demum finita præscriptione dicitur lęsa. quia iure communi si agat, repellitur præscriptione probata, sed à tempore lęsionis, i. tempore pręscriptionis finito, vsq; ad quadriennium potest petere restitutionem, vt dicit lex illa. C. de tem. rest. in inte. l. ult. & ita pōt peti restitutio contra præscriptionem vsque ad quadriennium. Quidam dicunt, quod contra præscriptionem non datur restitutio, quia canones volunt præiudicare ecclesijs per præscriptionem. 16. q. 3. placuit. & q. 4. volumus. immo secundum illos qui dicunt quod cōtra præscriptionem datur restitutio, sequeretur quod nunquā præscriptio curreret contra ecclesiam. Sed huic facile est rńdere: quia bene currit præscriptio ecclesiæ, sed si petit restitui contra bene audit, sicut minori currit, sed restituit. Non video quod aliud sit ī ecclesia quam ī minori, nisi quia non inueni scriptum in iure canonico, quod ecclesia restituatur contra præscriptionem, sed eadem rōne qua minores restituuntur fauore imperfectę ætatis, sic fauore ecclesiæ introductum fuit q̄ vteretur ecclesia iure minoris. sed vbi eadem est rō, ibi debet esse idem ius. ī. de constit. nam concupiscentiam.

& c. tran-

& c.trãslato.& ĩ. de trãsl. inter corporalia. sed verius vĩ q đ dr̃.quòd ꝯ,pscriptionẽ nõ dat restitutio,ne frustra iura loquentia de pscriptionẽ sint statuta, & põt etiã dici, quòd post quadrienniũ audiret si ,pbatet se illo quadriẽnio iusta de cã impeditũ fuisse.ar.4.q.5.c.1.& ĩ.de appel. c. ex ratione.ff.de mino.l. ait ptor. & l. si sine. §.vlt.& C. de temp. ap.l.vlt.§.illud. quidam ponũt ecclesiã in primo anno minoris, restituẽtes eã vsque ad xxix. an.sicut minor.alij restituũt eã vsq; ad xv.ponentes eam in xiiii. anno.sed hoc nil est, nec dẽt poni ĩ aliquo anno,sed ad similitudinem minoris facti maioris restituit ecclã vsq; ad quadriennium sicut minor vt dictum est ĩ.eo.c.1.

Hoc est al rationem r intenius.

Mantria mus.

a Restituimus.] in his enim pscriptionibus,quæ spectant ad statum iudiciorum, vbicunq; lędit ecclesia.restituitur,vt si ꝯ tumax condemnata est.ff.de mino.l.minorẽ.fin.arg.ĩ. c. pxi.Vel si nõ appellauit,vel etiam si dum agit vel conuenitur, ĩ aliquo capta est vt minor.ff.de mino.l. ait ptor. §. sed in iudicijs.& l.& si sine. §.item si non ,puocauit.& eo.c.vlt.Vel si omisit allegationẽ,vel ea quæ faciunt ad instructionẽ causæ,vt hic, & ff.de mino.minor.xxv.an.&

Cap.3.eo. in 3. cõ atio.

Vide Spe ulat. eo.ti. 1. ver. sed tunc.

te pensata, vtramque restituimus [a] contra reliquã, [b] ad probandam rationẽ † omissam: ne alterutra pars propter huiusmodi negligentiam graui iactura lędatur.

¶ Idem Priori sanctæ Mariæ ad carceres, & L.canonico S.Mariæ de Mãdria †

¶ *Restitutio ex iusta causa etiam maiori est concedenda, dummodo iusta causa petendi probetur. Si autem non probatur plenè vel semiplenè, conceditur restitutio in causa fauorabili. h. d.*

CAP. IIII.

EX † litteris abbatis de Caluẽs. didicimus, quod cum Ramisane & Grimol. archipresbyteri inter I.virum,& L.mulierem ex delegatione nostra sententiam diuortij protulissent,&appellatio ne interposita? † cognitionem sententiæ ipsi abbati & archipresbytero Paduano duxerimus committendam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, abbas ipse, cui alter coniudex commiserat vices suas, [c] allegationibus diligenter inspectis, latam a iudicibus prædictis confirmauit [d] sententiam; sed post octo dies pater puellæ accedens ad ipsum, intellecto quòd sententiam protulisset, firmauit proprio iuramento, quòd quidam ad eum [e] & filiam eius accedens, fraudulenter sub ipsius abbatis nomine fallas eis † litteras præsentauit, quibus mandabatur eidem, † vt quia iudex ad diem quam assignauerat venire non poterat, post octo dies à termino constituto, ipsius se conspectui præsentaret; & postmodum appellauit ad sedem Apostolicam, & etiã supplicauit. [f]

† In vno antiquo ita, appellatione interposita ad nos.

† Idem.

† Eisdem.

ĩ.eo.coram.Item quicquid omisit non solum in damno,sed etiam in lucro.ff. de mino.l.ait prætor,§.vlt.& l.non omnia.Item in confessione. ff.de confes. l.certũ. §. penulti. & pp nouas defensiones tunc apparentes vel nouiter contingentes. arg. C. si sæpius in inte.res. postu.l.vlt.& ĩ.eo. c. vlt.Sed in contractibus certum est quòd ecclesiæ subuenitur.ĩ.eo.c.1.vbi de hoc.

b Contra reliquã.] sicut minor ꝯtra minorem, nisi cum pecuniam amisit.ff.de mino.l.verum.§.vlt. ff.ex quib.cau.ma.l.vlt. Et no.quòd restituere in integrum est reducere in eum statum in quo erat ante læsionem. ĩ.e.c.1.& C.de sepu.l. vnica. C. de in integ.rest.ꝯ l.postulata, 2 & ff.de mino.l. quod si minor. §. restitutio. & generaliter restituitur non solum cum de bonis diminuitur,sed etiam cũ interest ecclesię litibus & sumptibus non vexari.ff.de minor.l.minoribus.

Patit. n. obtenta restitutiõe in integrũ, omnia sunt in suo statu donec causa finiatur.

EX litteris.] Contra sententiam latam in causa matrimoniali, restituitur ex iusta causa etiam maior beneficio supplicationis. Prima pars ponit mulieris supplicationem,& iudicis relationem. Secunda dat iudicem ibi. Licet autem. Abbas.

CASVS. Inter I.virum & L.mulierem causa matrimonij vertebatur, quæ commissa fuit duobus archipresbyter,q cum inter ipsos sententiam diuortij ,ptulissent mulier ad sedẽ Apostolicã appellauit appellationis cã commissa fuit abbati de Caluẽs.& archiepo Paduano,quia mulier ad terminũ perẽptoriũ statutum ad sententiam audiendam non accessit: abbas cui alter commiserat vices suas,sententiam à prioribus iudicibus latam, confirmauit.post octo dies à tempore sentẽtiæ,pater mulieris ab abbatem accessit: & intellecto q sententiam ,ptulisset, iurauit q quidam ad eum & filiam eius accesserat. & fraudelenter nomine ipsius abbatis falsas litteras præsẽtauit,continentes, vt quia iudex in termino,quem eis assignauerat,nõ poterat interesse, post octo dies à termino illo ipsius se ꝯspectui psentaret,& postmodum appellauit, & etiam supplicauit.quod totum abbas domino Papæ significauit.sed per hoc scribit Papæ quibusdam iudicibus dicens, licet de fraude taliter perpetrata non constet ad plenum,tñ ad fauorem matrimonij de benignitate canonica prædictam admisit supplicationem mulieris,& eam restituit ad audientiã, fauore matrimonij. Vnde mandat quatenus de causa prioris appellationis cognoscant ordine iudiciario, confirmãtes aut etiam infirmantes sicut iustũ fuerit sententiam a primis iudicibus latam. Not. q fauore matrimonij auditur q s q tanquam contumax aliàs repelleret. Item arg.quod sentẽtia contra matrimonium lata,nõ trãsit in rem iudicatã. sed q dam cõtrarium sumũt argumẽtum quòd trãseat, ex eo quòd per bñficiũ restitutionis mulier ista audita fuit:aliàs si non trãsiret, iure communi deberet audiri. Item iudex appellationis dẽt sententiam latam confirmare, vel infirmare.

c Vices suas.] aliàs non tenuisset sententia. ĩ. de off. deleg.c.causa matrimonij & c.cum causa.

d Confirmauit.] hoc est speciale priuilegium in cã appellationis,quòd iudex altera parte absente procedere possit etiam lite non cõtestata. C.de tempo.appel.l. fi.§.illud.& 2.q.6.c.ei q.§.appellatore.& ĩ.de appel.c. per tuas.& c.interposita.

[Gl.seq.recitetur per duo contraria.]

e Ad eum.] si iste fuisset soluendo.cõtra ipsum dũtaxat daretur actio mulieri.sed quia in casu isto soluendo esse non poterat, ideo fauore matrimonij restituitur mulier. ff. de eo.pquem fa.erit. l.vl.& ff. de dolo. l.& eleganter. §.si dolo. & si de hac falsitate constitisset,iure cõmuni audiretur. 3 arg.ff.si mensor fal.mo. di.l.3.§.1.

3 Adde qđ notatur 18. dist.ca. nonnum quidẽ in gl pen. & ĩ. de pscrip. c.auditis in gl. vltima.

[Gl. seq. ponit duas differentias inter supplicationem,& appellationem.]

f Supplicauit.] supplicare põt qlibet quãtũcũque remota sit appellatio.arg. 2.q. 6.c.anteriorũ,& §.illud. C.de

C.de preci.Im pe.off.si qs aduersus.nā & seruus suppli care pōt ꝑ dño,si dñs nolit appellare.ff.de app.l.serui. Sed in hoc differt appellatio à supplicatione : quia appellatione interposita nil est innouandum:sed pendente supplicatione mandatur sen tentia executioni, pstita cautione, quòd oia restituat si snia fuerit retractata. C.de pci.Imp.offe.Auth. q supplicatio. sic in restitutione in integrū qñ suspectus est q petit restitui, mādatur snia executioni sub cōsimili cautione,j.eo. suscitata. Itē in hoc differt. appellatio à supplicatione : quia appellat vsq; ad decem dies: supplicari aūt pōt vsque ad bienniū, qđ verū est cū supplicatio porrigit superiori.C.de sen.præfe. pto. l. vnica. Si verò supplicatio porrigit iudici, tunc vsque ad decem dies,vt in Auth.prælegata, quæ supplicatio.

a Ad plenū.] hoc ideo dicit: qa si plenè pbasset hāc fraudem, & causam absētiæ,iure cōi fieret restitutio.j.de re iudicam Bertholdus.vbi minus sufficiens probatio sufficit,ne præiudicaret opinio veritati:vt s.de procu.ex insinuatione, & c.in præsentia, & hoc ideo : quia absens legitimè citatus, præsumitur contumax si non venerit.3.q.9. decernimus. 65.dist. si fortè. ff.de re iud. contumacia. Sed talis præsumptio pōt elidi per aliā præsumptionē.ff. de in integ. rest.diuus.& inde est quòd per præsumptiuā pbationem, & minus plenam eliditur præsumptio contumaciæ.Vnde per sacramentum vnius potest probare se non contumacem : nam violenta præsumptio eliditur per iuramentum. 15.q.3. extraordinaria.& op. arg. j.qui ma.accus. poss.cum in tua & sic potest intelligi. 4. q.5.quisquis. in fi. Tñ hoc iuramentum non facit plenam probationē,sed fauore matrimonij admissa fuit mulier ad agēdum, nec auditur mulier prætextu appellationis suæ, quia contumax præsumitur, sed per fraudem semiplenè probatam,& fauorem matrimonij restituitur.

[Gl.seq.arg.& opi.ponit.]

b Restituimus.] arg.quòd nullo tractu temporis trāsit 1 sententia contra matrimonium in rem iudicatā. j.de re iud.c.lator.& cap.consanguinei. Sed ex hoc sumunt quidam contrarium arg.& male.

ADDITIO. ex hoc quod dicit restituimus, probant quod transit in rem iudicatam.

[Gl.seq.arg.& remittit.]

c Confirmetis vel infirmetis.] hoc tantum hēt facere iudex appellationis. 2.q.6. in fi. Et hoc hēt locū qñ in causa appellationis nil noui proponitur, & vnicus tantum est articulus,vt hic erat,alias iudex appellationis pro parte potest confirmare sententiam,& pro parte infirmare, vt inf.de test.Raynutius, & c.Raynaldus. Item ex eo quod dicit, confirmetis, vel infirmetis,videtur quod executio non spectet ad ipsos,de hoc dictū est sup.de offi.deleg.pastor.lis.§.præterea.

1 Snia fauore matrimonij non transit in rē iudicatā, neq; in cā hæresis fauore fidei. Lucas de Pēna, l.1.C.de sent. aduersus fis. lat. li.10.& li.3. ad not.in Director.schol. 50.

¶ Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiusmodi iuramentum non constet ad plenum,[a] in fauorem tamen matrimonij de benignitate canonica, contra fraudem propositam, supplicationem mulieris admisimus, & ad audientiam restituimus[b] eam pro matrimonio postulantem. Ideoq; mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes confirmetis vel infirmetis[c] (sicut iustam fuerit) sententiam à primis iudicibus promulgatam.

¶ Idem episcopo & capitulo Oscen̄.

† Oscen̄.

¶ *Etiam contra sententiam papæ restituitur ecclesia. hoc primò. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari hoc secundo. hæc duo dicit quo ad titulum.*

CAP. V.

TVm † ex litteris Celestini Papæ prædecessoris nostri,tum ex ijs quæ ipsius temporibus gesta fuerunt, grauem Ilerden̄. † ecclesiæ intellexi mus quæstionem, per sententiam Eugenij Papæ super ecclesijs quibusdam prolatam, se læsam enormiter, & olim & nunc ēt conquerentis, vnde cum idem Celestinus tempore Anastasij Papæ proximi successoris eiusdem Eugenij in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniæ legationis officio fungeretur,

† Cap.4. e tit.in 5.cō

† Vide lō nē Vasseū annalib.Hispaniæ c.a

TVm ex litteris.] Diuiditur in tres partes. Primò ponit petitionē ecclesiæ Ilerden̄. Secundò examinationē,deliberationē,& interlocutionem Papæ:ibi, Nos igitur.Tertiò citationem partis aduersæ cum communicatione processus:ibi,Quo circa. Abb.Siculus.

CASVS. Inter ecclesiā Oscen̄. ex vna parte, & ecclesiam Ilerden̄.ex altera corā Eugenio Papa super quibusdam ecclesijs qō vertebatur:ipse cognito de meritis causæ, prout sibi visum fuerat, tulit sniam pro ecclesiā Oscen̄. contra ecclesiā Ilerden̄. super ecclesijs illis.Demum mortuo Eugenio, successit ei Anastasius : tpe Anastasij Celestinus dñ erat in minori officio cōstitutus, legatus in Hispania ex delegatione ipsius Anastasij cœpit cognoscere de illa controuersia, sed eā non' de terminauit; tandē mortuo Anastasio successit ei Alexander, qui eidē Celestino legato denuo in Hispania, causam commisit eandem. Postmodū mortuo Alexandro, successit ei Celestinus,qui dictam controuersiam cōmisit G.sancti Angeli diacono Cardinali sub eo tenore,vt inspectis priuilegijs ecclesię Ilerden̄.auditis ēt allegationibus partium,non obstante snia Eugenij, diffinitiuā proferret sententiā,& illam faceret obseruari. Verumtamen per legatum illum,aut ēt per alios quibus causa sub eodem tenore commissa fuit, licet testes quidam producti fuerint ex parte Ilerden̄. ecclesiæ, mandatum Apostolicum adimpletum non fuit.Postmodum tempore Innocentij,magister A.canonicus Ilerden̄. postulauit à dño Innocentio per officium suum dictā sniam in melius reformari, & contra eam ecclesiam restitui Ilerden̄. dñs Papa cum fratribus deliberatione habita. quidā dicebant quòd Celestinus videbat eā restituisse, ex eo quòd non obstante dicta snia cōmisit negotiū illud, vnde eadem rōne petitionē eiusdem ecclesiæ admittere debebat : cū snia Romanæ sedis debeat in melius cōmutari : quoties per surreptionē aliquid factum fuerit, & sm iura ciuilia principes etiam contra res bis iudicatas examinari restitutionem in integrum permittunt; Papa considerās ex data sniæ in registro Eugenij repertæ,quòd primo mēse sui apostolatus tulit sententiā illam, qñ non videbatur plenè instructus de cā, innitens illi rationi pcipuè,quòd priuilegiū Vrbani secundi à parte Oscen̄. ecclesiæ productū subiectum fuerat falsitati, cuius tenor in registro ipsius inuētus fuit incorruptus,oibus istis consideratis,deliberatio dñi papæ in hoc resedit,vt vtraq; parte præsente, cognoscatur vtrum restitutio data sit an danda,contra prædictā sententiā. Vnde mandat episcopo & capitulo Oscen̄. quatenus vsque ad festum beati Lucæ, legitimè cōpareant coram ipso ostensuri, si poterunt, quòd dicta sententia non debeat retractari : vel si reuocanda fuerit,appareant sufficiēter instructi, vt in principali negotio proceda-

& † ex delegatione ipsius [a] cognoscere cœpit de cōtrouersia memorata, cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij, officio legationis denuo in partibus eiusdem fungenti, causam commisit eandem; idem quoque Celestinus ad apicem summi Pontificatus promotus, G. sancti Angeli Diacono Cardinali tunc Apostolicæ sedis legato dictam controuersiam sub eo tenore commisit, vt inspectis Ilerdeñ. ecclesiæ priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, † memorata sententia [b] non obstante, diffinitiuam proferret sententiam, eamque faceret obseruari; verum quoniam per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit [c] (licet testes [d] producti ex parte Ilerdeñ. episcopi recepti fuerint) mandatum tamen Apostolicum non extitit adimpletum; magister. [e] A canonicus Ilerdeñ. postulauit per officium [f] nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui [g] ecclesiam Ilerdeñ.

¶ Nos igitur cum fratribus nostris & alijs deliberauimus diligenter: nonnullis asserentibus, quod cum prædictus C. † prædecessor noster, contra iam dictam sententiam visus fuerit Ilerdeñ. ecclesiæ restitutionis beneficium indulsisse, cum ea non obstante duxerit negotium committendum, [h] & nos supplicationem eiusdem ecclesiæ admittere, debebamus, † præsertim quia sententia [i] Romanæ sedis non negatur posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum & temporum, seu grauium necessitatum dispensatiue quicquam ordinare decreuit; Et secundum iura ciuilia, principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt: [k] Perspeximus quoque ex data sententiæ in registro dicti Eugenij Papæ repertę, quod primo mense sui Pontificatus fuerit promulgata, quando non plenè de meritis ipsius causæ videbatur instructus, [l]

redatur, quem terminum statuit peremptorium: quòd iniuncta contempserit adimplere; procedatur in causa nihilominus quantum de iure fuerit procedēdum. Nota quòd sententia etiam Papæ, quando per surreptionē lata fuit, debet in melius reformari. Item in breui tēpore nō vr̄ quis plene instructus saltē in ardua causa. Itē vtraque parte præsente causa restitutionis in integrum dēt examinari. Itē causarū merita partium assertione manifestantur. Item in prima citatione pōt proponi peremptoriū edictum pp distantiam viarum, & ēt ex alia iusta cā.

a Ipsius.] scilicet Anastasij.

[Glo. seq. obijcit & soluit, circa solutionem obijcit & respondet.]

b Sententia.] per hoc vr̄ quod Celestinus restituerit ecclesiam Ilerdeñ. sed cum multa tempora sint elapsa, à tempore Eugenij, q̄ tulit sententiā ipsam, vsque ad tempus Celestini, scilicet xlv. anni. quō audiit ecclesia Ilerdeñ. sup restitutione? & Iun. similiter videtur eā admittere ad restitutionē petēdā. infra, vbi dicit, an data vł dāda. Sed est q̄ alia iura. Nā vltra quadriennium dari non debet. C. de temp. in integ. rest. l. vlti. nec etiam perpetuatur per contestationē litis. ff. de mino. Papinianus. i fi. Potest dici quòd restitutio data fuit tēpore Anastasij, qui commisit negotiū Celestino in minori officio constituto: quia Anastasius fuit proximus successor Eugenij: & quòd cā terminata non fuit, stetit per iudices: vnde non est imputandum actori. 2. q. 6. anteriorum. s C. de in integr. restit. l. pendente, sicut satis patet per multas commissiones. vnde etiam dicit īfra, [An data sit, vł dāda.] Si verò data fuit, postea danō debet. C. si sæpius i ītegr. rest. post. l. vlt. vel si es. fit denegata. ī. eo c. vlt. nisi ex causa, vt ibi dicitur. Sed obijcitur Eugenius tulit sententiam primo mense sui apostolatus, vt infra dicitur, & vixit viij. ann. & mensibus iiij. & xxj. diebus. sed Anastasius successit Eugenio, qui causam super hoc commisit Celestino tunc in minori officio constituto, & ita videtur quòd restitutio danda sit post quadrienniū: vnde ex hoc trahuntur quædam arg. q̄ restitutio semper sit danda, vt dictum est ī. e. c. 1. quia hæc videtur dari post quadriēnium. Sed tu potes respondere, quòd ex eo quod dicit hic non constat quòd Anastasius dederit restitutionē, sed commisit causam super restitutione an esset danda vel nō. Sed obstat fortius factum Celestini, qui mādauit nō obstante sñia Eugenij, diffinitiuam sñiam pferri super ecclesijs prædictis; sed hoc fecit Celestinus potius de gratia q̄ de iure, quod patet: quia restitutio danda est causa cognita præsentibus partibus, vt dicitur infr. & de mino. in causis. §. in causa. Vnde Papa noluit inniti facto ipsius, sed deliberauit decernere præsentibus partib. verum sit data vel danda, & ideo non plenè probatur per hāc decretalem qđ dari debeat restitutio post quadriennium: quia nec Papa hic determinat hoc.

c Extitit.] post recessum prædicti Cardinalis.

d Testes.] qui pducti fuerunt ad pbandum, quòd dari debeat restitutio, & quòd potius per iudicem, & non per ecclesiam Ilerdeñ. steterat, quòd non fuerat processum, vt hic dicit.

e Magister.] habens ad hoc speciale mandatum, vt ff. de mino. illud. §. si talis. & inf. eod. ca. coram.

f Officiū nostrū.] hoc ideo dicit: quia tantum iudicis officio, & nō iure actionis petitur restitutio. ff. de mino. l. qđ si minor. §. vlt. & ī. de offi. iud. c. 2.

g Restitui.] ergo non fuit restituta p Celestinum.

h Committēdū.] eo enim ipso quod commisit negotium principale, videtur concessisse beneficium restitutionis: sicut committendo causam videtur commisisse appellationem. sup. de offi. deleg. c. pastoralis. §. præterea. sed hic ignoratur quæ causa cōmissa fuisset, an causa restitutionis, an causa illa, scilicet an danda esset, an non, vt patet per sequentia, sed videtur quòd danda esset restitutio, vt dicitur in prædicta notula, & hoc probatur per hoc quod ecclesia Ilerdeñ. petebat restitui coram Innocentio papa.

i Sententia.] Ro. Sedis ponit tenorem. c. 35. q. 9. sententiam & c. veniam.

k Permiserunt.] sed illud perraro fit. ff. de mino. minor autem magistratus. & C. si sæpius restit. in integ. postu. l. 1. & 2.

[Gl. seq. ar. alle. in contrarium.]

l Instructus.] arg. quòd in modico tempore non pōt quis

illa nitens præcipuè ratione, quòd priuilegium Vrbani Secundi ex parte vestra [a] productum, subiectum fuerit falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius inuenimus incorruptum. Tandem de liberatio nostra in hoc resedit; vt an data sit restitutio, an danda [b] contra premissam sententiam partibus præsentibus decernatur, quarum assertione [c] merita causarum panduntur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus vsque ad festum beati Lucæ, vel in proprijs personis, vel per idoneum responsalé nostro vos cõspectui pręsentetis, quod dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostensuri; [d] vel si fortè exigente iustitia fuerit retractanda: vel per vos, vel per responsalem idoneum appareatis † sufficienter instructi, vt in principali negotio canonicè procedatur; pro certo scituri, quod cum propter multam locorum distantiã, [e] non possit ad nos, sine magnis laboribus & expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, iniuncta vobis contempseritis adimplere. Nos nihilominus in ipso negotio, quantum de iure [f] poterimus, procedemus.

¶ Idem.

¶ Petitio restitutionis in integrum contra sententiã suspendit regulariter executionẽ sententiæ in euentu istius causæ restitutionis. fallit

1 Vnde dicit canon: Multo tpe dilce, q post modum doceas. 16. q. 1. sic viue.

2 Concord. tex. in l. studuisse. cum bona gloss. C. de prox. sacr. scrin. lib. 11.

3 Quod si in antiqua compilatione hanc decretalem legeris, rem totam facilius perci-

4 Concor. C. de ede. l. qui accu re. & l. acto. C. de prob. cum vulg.

† compe tentis.

5 Hoc verũ sm Host. si iusta causa sit expressa, vt cum citatio non est facilis, vt hic, & tunc solent tres termini vna citatione expri. c. 2. j. d. cogen.

quis multum addiscere. 1 arg. 48. dist. §. 1. quia nemo repetente fit sumus. de pœ. dis. 2. §. hæc quæ de charitate. Arg. contra. qñq; enim ingenium supplet tempus in bñ studẽtibus, sicut industria supplet tempus. 77. dis. monachus. nec sufficit diu in scholis fuisse, sed laudabiliter vixisse inquirendum est. 12. q. 2. gloria episcopi. in fi. 2 & arg. C. de ijs qui ve. æta. impetra. l. 2.

[Gl. seq. ponit tres lecturas.]

a Ex parte vestra] per hanc literam videtur ꝙ pars Oscen. ecclesiæ priuilegiũ suum falsauerat, addendo aliquid vel diminuendo, vt magis faceret ꝓ se: propter quod Eugenius tulit sententiã cõtra Ilerdeñ. ecclesiam. Sed eo ipso ꝙ quis falsat litteras iudicum debet amittere causam sicut dicit illa decre. s. de rescr. olim. qđ hic nõ fuit Eugeni⁹ credens priuilegium verum, cum non esset, vt dicit litera ista ibi: [illa nitẽs ꝓ cipuè, &c.] & hic patet, ꝙ falsauerat priuilegium, quod postea repertum est integrum & incorruptum in registro. Similis falsitas habeť j. de excep. cum venerabilis. & ideo tale delictum non debet obesse Ilerdeñ. ecclesiæ, quo minus saltem restituatur in isto beneficio. Vel forte pars Ilerdeñ. ecclesię falsauerat priuilegium Osceñ. ecclesiæ, & hoc constitit in iudicio: vnde Papa sententiauit contra Ilerdeñ. ecclesiam, & ideo dicit [illa nitens &c.] & hoc videtur verius secundum hanc literam. In antiqua compilatione 3 dicebatur ab altera parte productam, & secundum illam literam, planior est sensus & secundùm hoc pars Ilerdeñ. ecclesiæ falsauit priuilegium suum: & ideo contra ipsam fuit sententiatum, quod melius videtur secundum illam regulam, delictum personæ, &c. & ita concordat cum illa decret. cum venerabilis, vnde non debet obesse Ilerdeñ. ecclesiæ delictum illius qui priuilegium falsauit, quin saltem restituatur isto beneficio, cum ecclesia Ilerdeñ. non fuerit in culpa.

b An danda.] ideo iubet inquiri: quia non constabat an fuisset admissa ecclesia Ilerdeñ. ad restitutionem, & præsentibus partibus hoc est faciendum, vel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causæ. §. primo & in Authenti. vt spo. lar. §. ad hæc, colla. 9. & C. si minor ab hæred. se. absti. Authenti. si omnes. de hoc dictum est supra eodem capitulo primo, & sup. de offi. iud. cap. 2. melius. Et per hãc literam non constat quod restitutio data fuerit, sed modò apparebit an fuerit data an danda, licet Papa Celestinus non obstante sententia Eugenij negotium commiserit.

c Assertione. [C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. arg. s. de maio. & obe. c. inter quatuor.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

d Ostensuri.] sed quare compelluntur isti hoc probare: cum ille qui petit restitui, nõ addmittatur, nisi doceat se læsum, vt ff. de iureiur. nam & postea. §. si minor. Item est contra id quod actore non probante reus debet absolui. 6. q. 5. c. accusator. & j. vt eccl. benefi. c. vt nostrum. 4 Forte præsumptio erat contra eos, & ideo Papa voluit hoc, vt dicit prædicta decre. vt nostrum. sed non compelluntur hoc probare nisi voluerit, sed si altera pars voluerit probare quod sit retractanda, ipsi probent contrarium si potuerint. & hæc facienda sunt vtraque parte præsente.

[Glo. seq. not. propter distantiam, &c. a le j. in cõtrarium, ponit & exponit versus.]

e Locorum distãtiam.] propter locorum distantiam, & vt parcatur laborib⁹ & expensis, prima vice potest poni perẽptoriũ 5. 24. q. 3. de illicita, & ff. de iudi. l. nonnunquam necessitate ingruente. j. de dila. cap. j. Arg. cõtra. ff. de iudi. l. ad peremptorium. multa enim propter distantiam, permittuntur, quæ aliàs prohiberentur: vnde versus:

Non facit ergo parum distantia longa viarum:
Prorogat inducias, aufert onus, impedimentũ:
Cogit adire forum, conseruat ius dominorum.

Pone exemplum. Prorogat inducias appellatori. infra de appel. c. cum sit Romana. Aufert onus electo & electoribus. 62. distinct. c. cum longe. Impedimentum aufert domino volenti repetere seruum suum factum monachum. 17. q. 2. si quis incognitus. Cogit adire forum, quia sine licentia patris absentis filius causam agere potest. ff. de iudi. si longius. Conseruat ius dominorum in possessione turbata domino absente. C. si per vim, vel alio modo. l. 1. vbi admittitur ad possessionẽ turbatam recuperandam seruus vel amicus, qui aliàs non admitterentur.

f Quantùm de iure.] sed qualiter procedetur in hoc casu restitutionis, dato quod pars citata non veniat nũquid potest procedi ad testium receptionem, vel diffinitiuam sententiam super ipsa restitutione? Videtur quòd non: quia litis contestatio in hoc casu facienda est. supra de offic. iudi. c. 2. ff. de mino. l. Papinianus. §. vlti. sed lite non contestata testes non sunt recipiendi. infra vt lite non contesta. per totum. Et hoc innuitur hic ex eo quod dicitur [Quantum de iure, &c.] cum aliàs lite contest. citari debeat: vt si non venerit, ad sententiam procedatur. Qualiter hoc fieri debeat, dictum est sup. de offi. iudic. cap. 2. sed contra videtur, quod ad sententiam procedi non possit. ff. de mino. in causæ. §. 1. & C. si minor ab hæred. se absti. authen. si omnes. Sol. hæc contrarietas habetur supra de offi. iud. c. 2.

Suscita-

SVscitata.] Si restituatur in integrũ contra sententiã is cõtra quem est præsumptio, mandat sentẽtia executioni, pręstita cautione de restituẽda re, si prius condẽnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quatuor partes. Nam prima ponit decisam facti narrationem. Secunda: ibi, Nos intellectis. ipsius diffinitioñ. Tertia ibi, Sentẽtia. restitutionis petitionem. Quarta ibi, Ne verò ipsius concessionem cum certa probatione. Abb.

CASVS. Inter episcopũ Burgeñ. & monasteriũ Ouieñ. vertebatur quæstio, super quatuor articulis, & super quibusdã decimis monasterio acquisitis, per quãdam transactionem: quæ commissa fuit quibusdam iudicibus; coram quibus processum fuit, & cõclusum in causa: Tãdem causa super his delata fuit ad dñm Papã. Auditis quæcũque partes proponere voluerũt, Papa condẽnauit monasteriũ sup quatuor articulis pdictis, lata sentẽtia sup pdictis articulis, dũmodo Papa vellet sup decimis proferre sententiam super quibus coram iudicibus fuerat in causa cõclusum: procurator monasterij petijt beneficiũ restitutionis in integrũ ad probandã pscriptionẽ tam super quatuor articulis pdictis, quã ẽt super decimis pdictis acqsitis monasterio p transactionẽ: & dñs Papa dicto procuratori restitutionis beneficiũ sup dictis articulis concedit. Ne verò per excogitatam malitiam (sicut ex quibusdam psumptionibus videbatur) effectũ sñiæ in damnũ epi contingeret impediri, & ne monasterium per executionẽ detrimẽtum incurreret, pp diuersas psumptiones, dñs Papa æquitate pensata ita prouidit, vt prædicta sñia executioni mandetur ante aliquam probationem, ita tñ q sufficiẽtem præstet cautionem eps Burgeñ. q si monasterium obtinuerit in causa, omnia quæ perceperit occasione ipsius sententiæ, monasterio restituantur. Not. q ecclesia restituitur ad probandam præscriptionem post sententiam, & ante sententiam, licet sit in causa conclusum. Item propter præsumptionem sententia mandatur executioni, quæ aliàs mãdari non deberet, & hoc de æquitate, & non de rigore.

Cap. 1. e. in 4. com l. Omense. nen.

si contra petentem restitutionem est præsumptio malitię, quod causa differendi executionem hoc petat, quo casu executio fit præstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa. hoc dicit secundùm mentem iuncta glossa penul. & in hoc vltimo est iste textus valde singularis respectu vtriusque iuris.

CAP. VI.

SVscitata † super diuersis articulis inter Burgensem episcopum, & Ouiense † monasterium quæstione: & infra ¶ Nos intellectis quæ vtraque pars proposuit coram nobis, super quatuor articulis prænotatis, monasterium [a] Ouieñ. iustitia condemnauimus exigente. ¶ Sententia verò lata, procurator monasterij ad probandum præscriptionem factam, † tam super quatuor articulis pręnotatis, quàm etiam super quibusdam decimis, [b] per transactionem [c] acquisitis: & infra. Restitutionem in integrum nomine monasterij postulauit, [d] quam eidem duximus indulgendam: & infra. ¶ Ne verò per excogitatam malitiã (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententię in damnum episcopi contingeret impediri: nevè monasterium per executionẽ sententiæ, [e] propter diuersas suspiciones incurrerẽt detrimentũ [f]. Nos æquitate pensata, [g] iure

† Vox, facta, deest in omnibus vetustis exemplaribus.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

a Monasterium Ouien.] hic fertur sententia contra monasterium: simile ĵ. de censi. sopitæ. alibi in personam procuratoris siue syndici. ĩ. de ele. c. querelã. vbi de hoc, & ĵ. de capel. mona. c. dilectus. Sed ecclesia nõ multum curat de illa sollemnitate, sicut nec facit differentiam inter procuratorem & syndicum, ex quo cõstat de potestate tradita. sup. de proc. c. petitio. 1 Vel dic condemnari monasteriũ in persona procuratoris.

tit l. 3. sent. & o. om.

b Decimis.] super quibus iam conclusum erat in causa. simile. sup. eo. c. auditis.

c Per transactionem.] idest, amicabilem compositionem. sup. de transact. cap. 2. & inf. de decim. cap. ex multiplici.

d Postulauit.] iste fuit procurator constitutus ad causam, & sententia lata contra monasterium postulauit in integrum restitui, & obtinuit. Sed contra videtur dicere lex: quia sine speciali mandato, ad hoc procurator nõ admittitur. ff. de mino. l. illud. §. si talis. & ĵ. c. proxi. Potest dici q lex illa locum habet cũ restitutio pricipaliter postulatur. vt ŝ. eo. cum ex litteris. non tñ per illum contra quẽ lata fuit sententia, vt tũc exigatur speciale mandatum ad hoc: sed quando incidẽter postulat restitutio sicut hic, licet post sententiã super quibusdam: quia incõtinenti post sententiã ante factam executionẽ, & per eum q factus erat dominus litis per contestationem, intelligitur incidenter factum, & super quibusdã quæ petebantur ante sententiam, vnde procurator ad causam constitutus bene potest petere restitutionem super articulo incidenti. ŝ. eo. auditis. quia omnia quæ ad causam instruendam faciũt, sibi concessa intelliguntur. arg. ff. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & argu. ad hoc. ff. eod. tit. l. qui proprio. §. item quæritur. argu. ad hoc. sup. eo. cap. auditis. & simil. C. eo. l. ita demum. 2 & ff. an per alium cau. ap. exer. pos. l. 2. argu. contra. C. de ap. l. si actor, & quia hic locum non habebat appellatio, necesse habuit recurrere ad beneficium restitutionis, si potuisset appellare, iure communi poterat præscriptionem probare, siue aliam exceptionem peremptoriam. ĵ. de fide instru. c. cum Ioannes. & C. senten. rescin. non pos. l. 2.

2 Exceptio militiæ non opposita cõtra pcuratorẽ, ante litẽ cõtestatã ẽt in causa appellationis opponi non põt. Io. And.

e Sententiæ.] hoc regulare est, vt sententia mandetur executioni, non obstante aliqua exceptione, vt 2. q. 1. sicut. nisi incontinẽti probetur exceptio. ĵ. de test. veniẽs. & ĵ. de rest. spol. c. litteras. in fine. & in quibusdam casibus, qui notantur. 11. q. 3. cum apud. Itẽ licet incontinenti velit quis probare exceptionem suam. 3 si tamen est præsumptio contra ipsum, quod malitiose excipiat, primò mandabitur sentẽtia executioni, vt hic: deinde si quid velit proponere, non in modum exceptionis, sed in modum actionis audietur. ĵ. de appe. constitutus. in fi. & ĵ. de accus. accedens. sed & hoc ibi non dicitur, imò defecerat in quibusdam, exceptionibus, nec dicebat quòd alias vellet proponere, vt C. ad leg. Cornel. de fals. satis aperte. & C. de edic. diui Adr. tol. l. 2.

3 Facit l. 1. cũ prima gl. ff. de tabulis exhiben.

f Detrimentum.] quia delictum personæ, &c. 16. q. 6. si episcopum.

[Glo. seq. reci. per contrarium, cui dat simile, & sol. cui signat contrarium, & respondet.]

g Pensata.] hic præfertur æquitas iuri. C. de iudic. placuit. sed hoc contingit propter præsumptionẽ, cum aliàs de iure communi, postulata restitutione in integrum omnia in statu suo esse debeãt, donec restitutio finita sit. C. de in integ. restitu. postulata. l. vnica. sicut

appellatione interposita nil est innouādum. ff. nil no. appel. pen. interposita. l. vnica. & 2. quæstio. 6. c. ei qui. §. appellatione interposita. Sed contra, s. de trāsactio. c. vlti. vbi dr̄ q̄ ius seruandum est: vbi verò ius deficit, æquitas seruanda est. Sed præsumptio soluit contrariū.

procurator. non iniuste. & j. de testibus insuper.

d Munimenta.] munimenta dicuntur quibus causa munitur & instruitur, vt testes, instrumenta, confessiones, & quicquid aliud quod adiuuet causam.

e Petita.] denegando ipsam eis, vt infra patet.

duximus prouidendum, vt ante omnia supradicta sententia executioni mādetur: & infra. ¶ Volumus nihilominus, & mādam[a], vt† ab ipso episcopo recipiatis idoneam cautionem;[a] quòd si monasterium in causa ipsa præualuerit, vniuersa quæ medio tempore sententiæ ipsius occasione perceperit, monasterio restituat memorato.

¶ Post peremptorium nō auditur ecclesia de iure communi, auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum.

¶ Hono. iij. archiepisc. & capitulo Bracharen̄.

CAP. VII.

COram fęlicis memoriæ I. Papa præd. nostro lite inter archiepiscopum Toletan̄ & te frater archiepiscope super primatia[b] sollemniter cōtestata, fuit peremptorius terminus assignatus: & infra. ¶ Verùm elapso termino constituto, post expectationem non modicam, comparuerunt procuratores[c] vestri: sed quia non attulerant depositiones testium, & alia munimenta,[d] dilationem cum instātia postularunt. Postquam verò contra † eos interlocuti fuimus super dilatione petita,[e] tādem indulgeri ecclesię Bracharen̄. dilationem propter instructionem causæ, per auxilium restitutionis in integrum postularūt, exhibētes super hoc ex parte vestra speciale mandatum.[f] Nos autem vsque ad octauas Pentecostes, per restitutionis beneficium id vobis duximus[g] indulgendum. †

¶ Gregorius nonus.

¶ Restituitur minor in eo quod contraxit vel omisit, si probat exinde se læsum, & sit infra tempora restitutionis petenda.

CAP. VIII.

COnstitutus in præsentia nostra magistrer

[Glossa sequens allegat similia, & argu.]

a Cautionē.] hoc generale est vnicum que in dubio aliqs admittitur, q̄d semper ille qui admittitur, præstabit cautionē. C. de lega. l. si in fraudē. 1 C. de peti. here. l. vlti. 1. respon so. ff. de rei vend. is à quo. & l. seq. ff. vt legatorū vel fideicom miss. seruan. causa caueatur. l. postquam. §. 1. ff. de dam. infec. præter, in prin. argu. j. ne lit. pen. ecclesia sanctæ Mariæ. Item argumentum est hic quod cautio sit præstanda ab eo q̄ mittitur in possessionē causa rei seruandæ, de fructibus restituēdis, si suspectus est, inf. de seq. c. 2.

COram felicis.] Prima pars narrat factum: secunda interloquitur: ibi, Nos autem.

CASVS. Inter archiepiscopum Bracharen̄. & archiepiscopum Toletan̄. coram Innocentio super iure primatiæ quæstio vertebatur: lite inter prædictos archiepiscopos contest. coram ipso, causam commisit quibusdam iudicibus, vt ipsam causam sufficienter instructam remitterent ad Apostolicæ sedis examen. partibus terminum peremptorium assignando, in quo cum omnibus munimentis, per quæ causa instrui possit, sedi Apostolicæ se præsentent, sententiam audituri. termino verò elapso post longam expectationem comparuerunt procuratores archiepiscopi Bracharen̄. sed quia non portauerunt depositiones testium, & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendum postulauerūt: Papa interlocutus fuit, quod super hoc audiendi non erant, cum ad hoc sibi terminus peremptorius assignatus fuisset. ipsi petiuerunt ad hoc se admitti per beneficium restitutionis, exhibentes super hoc speciale mandatum: vnde Papa Honorius dedit illis dilationem vsque ad octauas Pentecostes per beneficium restitutionis. Nota dilationem dandam per beneficium restitutionis ad depositiones testium, & alia munimenta portanda, quæ in termino costituto fuerant admissa.

b Super primatia.] primatia & patriarchatus vna tantum dignitas est, licet nomina sint diuersa. 99. dist. c. 1. & 2.

c Procuratores vestri.] & ita ad vnam causam plures procuratores dari possunt. de hoc dictum est. sup. de

[Gloss. seq. ponit octo casus, in quib[9] requiritur speciale mandatum.]

f Mandatum.] in hoc casu non vr̄ generale sufficere mādatum procuratoris simpliciter constituti ad causam. ff. de minori. illud. 2 §. si talis. Et quidam alij casus sunt, in quibus non sufficit generale mandatū, vt in causa suspecti tutoris. de procur. non solū. §. vlt. Alius q̄n aliquis reliq̄t duos procuratores omniū rerum suarum, tunc alter ab altero non pōt exigere sine speciali mandato. ff. de procu. l. qui duos. Alius est in interdicto de liberis exhibēdis. ff. de lib. exhi. l. 3. ff. de procu. Pōponius. in princ. Quintus est in transactione. ff. de procu. l. mandato. & in alio casu procurator nō potest deferre iuramentū sine speciali mādato vel recipere. ff. de iureiu. l. iusiurandum. §. procurator. & in acceptilatione. ff. de acceptilation. l. 3. de hoc di x. i. c. prox. qualiter lo. ū habeat in alio casu, exigitur speciale mādatum. sup. de rescrip. c. nonnulli.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g Duximus.] & ita aliquid conceditur hic vna via quod alia via denegatur. contra supra de procur. cum suis concor. ibi positis. Sed illa intelliguntur de iure communi, vt si in iure communi aliquid vna via prohibetur, & alia via eodem iure debet prohiberi. hic verò secus.

COnstitutum.] In prima ponitur partis petitio, super qua. secundò dat iudices: ibi, Quocirca mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Pater & mater magistri Guil. & Ioannis fratris ipsius canonici Parrosinen̄. habebant quasdam possessiones communes: matre ipsorum defuncta cui succedere debent, G. pater ipsorum eis in minori ætate constitutis, possessiones prædictas vtrique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & quia venditio huiusmodi non valebat pro ea parte quæ ex successione materna fratres contingebat prædictos, emancipauit eosdem: & fecit eos contractui consentire; prętetea consuetudo est in Parrosinen̄. municipio, quod si aliquis vendat possessiones suas alicui extraneo à consanguinitate sua, ille qui est proximior venditori, vsque ad annum & diem à tempore

vendi-

† al. quatenus.

1 Adde de appel. super eo. 1. sup gl. v. i. Ioā. An.

2 Ex hac argut Io. q. 5. qui cā. q̄ generali mandato non deleg. dispensa. & de hoc Spe. tit. 2 consequēter. ver. generaliter.

† In antiquis codicibus no excep ita: iterc...

† Vide tex. in l. si quis ... do & ibi ... C. de dila.

venditionis potest offerre pretium emptoribus, & illi tenentur recipere pretium, & restituere rē pretiū offerenti: magister Guil. pro se & Ioan. fratre suo accessit ad dñm Papā, & exposuit ei prædicta, petens à dño Papa ꝙ cū adhuc existerent infra tempus ad obtinēdum beneficiū restitutionis in integrum, vt venditionē prędictā pro ea portione quæ ex successione materna contingebat eosdē, faceret nunciari nullā, vel per beneficiū restitutionis in integrū cōtra ipsām venditionem subueniret eisdem: in alia portione paterna petebant sibi per idem beneficiū subueniri tamquam proximioribus ad offerendum pretiū emptoribus, iuxta cōsuetudinem municipij Parrosinēn. qđ hactenus omiserūt, cū in hoc enormiter lædant, & ipsi parati sūt offerre pretiū emptorib⁹ vel eorū hæredibus: Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si præmissa inuenerint esse vera, venditionem prędictam quo ad partem quæ ipsos contingit ex successione materna denuncient esse nullam, si in ea iuris solennitas est omissa, vel si fuit seruata, & eos constiterit esse læsos, tam super illa quam super alia portione paterna, in integrum eosdem restituant, dum tamē quod offerunt, duxerint faciendum. Nota quòd frater pro fratre sine mandato admittitur ad impetrandum. Item si iuris solennitas in contractu minoris non seruatur, nullus est contractus in præiudicium minoris. Idem est in contractu ecclesiæ. Si verò iuris sollemnitas interuenit, & læsus sit minor vel ecclesia, subuenitur eis per beneficium restitutionis in integrum.

Guill. pro se ac fratre [a] suo I. canonico Parrosinēn. † exhibita nobis petitione mōstrauit, quòd † eis in minori constitutis ętate, ac eorum matre (cuius successores [b] exitūt) rebus humanis exempta quondam Guill. pater ipsorum quasdam possessiones vtrique [c] communes quibusdam vendidit, pro quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiusmodi venditio robur firmitatis haberet) emācipauit eosdem, [d] † & fecit eos contractui consentire. Quare supplicauit, vt vel venditionem [e] eandem, mādaremus nunciari nullam, [f] vel cum [g] adhuc existāt infra tempus [h] ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, & infra annum & diem à tempore contractus, ipsis tanquam proximioribus competeret super alia portione ius offerēdi emptoribus pretium, iuxta municipij Parrosinēn. † consuetudinē [i] approbatam, quod hactenus omiserunt, dignaremur eis super vtroque (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptoribus portionis eiusdem, vel eorum successoribus pretium sint offerre parati) per idem beneficium subuenire.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si præmissa inueneritis veritate subnixa, vel venditionem prædictam, quo ad partē ex successione materna ipsos contingentē, nullam nūciare curetis, si in ea debita [k] iuris solēnitas est omissa; vel si forsitan in-

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

a Fratre suo.] & meritò, cum sit coniuncta persona. supra de rescript. cap. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria voluntas non appareat. ff. de proc. l. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. §. vlti. & in causa restitutionis non admitteretur ad agēdum, nisi constaret de voluntate ipsius. ff. de minori. l. parti. 1. responso.

b Successores.] quia filius succedit etiam matri ab intestato 1 siue ex testamento. C. de bo. ma. l. 1. pater vero habet vsumfructum in cuius potestate est: qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alienare tamen rem filij vel donare non potest. C. eodem ti. l. 1. & 2.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

c Vtrique.] scilicet patri & matri, qui eis possessiones de communi pecunia emerunt. simile. ;. de don. inter virum & vxorem. c. significatiue. Sed contra videtur: quia quicquid habet vxor, totum præsumitur esse de bonis mariti. C. de dona. inter virum & vxo. l. si vxoris & ff. de dona. inter virum & vxorem. l. Quintus Mutius. Illud verum est quando non constat vnde res illæ processerunt. Sed hic constat, quia vt dixi, de pecunia communi emptæ vel vtrique communiter legatæ fuerunt. & hoc certum erat.

d Eosdem.] hoc ideo dicit: quia dum filius est in potestate patris, alienare, vel aliàs disponere de rebus suis non potest, nec agere pro his, nec ei tunc temporis currit præscriptio, vt C. de bo. ma. l. 1. & C. de an na. except. l. 1. §. vlti. Ideoque emancipauit eos, vt consentirent, & ratam haberent vēditionem eādem quo ad partem maternam, in qua debebant succedere matri.

e Venditionem.] quatenus contingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partem patris petebant restitui ad ius offerendi pretium, & si venditio de bonis maternis teneret, petebant restitui similiter contra eam.

f Nullam.] qua si factam à minore xxv. ann. si iuris sollennitas non fuit seruata.

g Vel cum.] supple, si iuris solemnitas fuit seruata in venditione.

h Tempus.] scilicet quatuor annorum. C. de temp. in integ. rest. l. vlt. est & hic arg. quod vltra quadriennium non detur restitutio. Bernar.

i Consuetudinem.] consuetudo 2 erat approbata illius loci, quod si quis rem communem cum alio, vel rem suam venderet extraneo, vel alicui magis remoto: qui proximior est illi alienanti, à tempore contractus vsque ad annum & diem, & post, potest offerre pretium emptori, quod soluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium, & restituere rem: & isti fratres omiserant offerre pretium infra annum & diem pro re patris alienata, cum ipsi essent proximiores. & ad hoc offerendum petebant restitui, vt rem patris rehaberent.

K Debita.] quia si habebant curatorem, & eius authoritas non interuenit, ipso iure nulla fuit venditio. C. de in integr. restitu. minorum. si curatorem. & si decretum non interuenit siue authoritas prætoris, non tenet venditio seu consensus subsequens, quia tutor & curator alienare rem minoris sine authoritate prætoria non potest. C. de prædi. mino. si. decre. non alienar. l. 1. & 2. & l. minorum. & l. si quidem. & in pluribus legibus ibidem. Si verò isti nullum habebant curatorem, & contraxerunt vel consenserunt authoritate prætoris venditioni factæ à patre, obligantur. sed si læsi sunt, 3 restituuntur, vt l. prædict. si curatorem, in fine. & ita si sollemnitas iuris est omissa, nulla fuit venditio, & sic etiam nulla pronunciabitur. si sollemnitas seruata fuit & probauerint se læsos, restituentur tam contra venditionem contingentem ipsos ex successione materna, quàm etiam ad ius offerendi in venditione paterna.

† Paronesi. Petenen. Hic in vulgatis hr̄ dictio, cū, quā [illegible] ationis admittit, nec habent manuscripti.

† Infero ꝙ qualitas clericatus & canonicat⁹ nō liberat quē patria potestate: sed sola epā [illegible] onter. in auth. consti. de dign. §. [illegible] & aut. dignitas. C. de epi. & cl.

† Paronesi.

Ex senat⁹ consulto Orfitiano etiā alieno iuri sit subiectus: & pferi consanguineis matris. eadē rōne succedit ne[illegible] & p ne[illegible] auiæ & aug. Inst. Senatusc. §. 1. & [illegible] & 2. C. l. 1. Ioā. d.

2 Vide Matthæū de Afflictis. deci. 223. & not⁹ hui⁹ capitis.

3 I. ędit minori aut in iudicio aut ī ꝯtractu. de hoc 86. dist. in religiosum. Io. An.

a Constiterit.] probabunt ergo isti se minores & læsos, alias non audirentur. ff. de iur. iur. nam postea. §. si minor, quo probato restituentur tam contra venditionem, quam ad ius offerendi.

Causa restitutionis.] Tria sunt dicta principalia. Secundum ibi, Delegati. Tertiũ ib. In matrimoniali. Al bas.

CASVS. Quia beneficium in restitutionis extraordinarium est, & non datur nisi deficiente iure communi, dubitari poterat quis dare possit beneficium restitutionis, & ideo Papa ostendit in capitulo isto q iudices hoc facere possint, hoc modo. Quidã sunt iudices ordinarij habentes administrationẽ, isti possunt causam restitutionis in integrum examinare ac finire. Item delegati ab his hoc idem facere possũt, siue hoc ipsis delegatis commissum fuit specialiter, siue in ipso negotio incidat quæstio restitutionis. Item quidam alij sunt ordinarij, non habentes administrationẽ, & arbitri de hac causa cognoscere non possunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In fine dicit quod in causa matrimoniali, liberali, & criminali, arbiter assumi non potest cum huiusmodi causæ maiores iudices exigant. No. q arbitri incidenter cognoscunt de causa restitutionis. Item in tribus casibus hic signatis arbiter assumi non potest.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

† In vno antiquo, ita ipsos authoritate nostra, &c.

teruenerit, & eos læsos esse constiterit, [a] tam super ea quam super residua portione, dum tamẽ quod offerunt duxerint faciendum, authoritate † nostra in integrum restituere studeatis.

¶ Idem.

¶ Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario administrationem habente, vel à delegato ab eo, siue hæc causa sit specialiter delegata, siue incidat in causa generaliter sibi commissa. Ab ordinario verò administrationem non habente, vel à delegato peti non debet, nisi veniat incidenter in causa. Arbiter autem de causa restitutionis non cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis.

b Habentibus.] sicut est episcopus, potestas, & huiusmodi: & alij etiam minores ordinarij contẽtiosam iurisdictionẽ habentes, qui pſunt alicui vniuersitati, q habent administrationem cum iurisdictione. ff. de postulã. l. 1. §. vlt. & C. vbi & apud quos. l. vlt. 11. q. 1. de persona. ff. quod cuiusque vniuer. l. vlt. & alij etiam minores ordinarij cõtentiosam iurisdictionem habentes.

[Gl. seq. obijcit & soluit, solutioni opponit, & tripliciter respondet.]

Restitutio I integrũ an possit examinari per delegatum.

c Delegatis.] & sic delegati ab ordinarijs hoc edicto possunt cognoscere de causa restitutionis, siue principaliter mandetur eis, siue incidenter eis contingat quæstio restitutionis; & multò fortius delegatus à principe; sicut hoc totum traditur C. vbi & apud quos rest. in integr. postu. l. vlt. quæ ponit totum tenorẽ huius decr. Sed videtur quòd esse non possit, s. q ordinarius possit alij demandare cognitionem istam: quoniam in integrum restitutio causæ cognitionem desiderat. ff. de in integ. rest. l. 3. & sup. eo. c. tum ex literis. & ff. de minor. l. in causæ. §. causa. sed quæ officio iudicis causa cognita expediuntur, alteri demandari non possunt. ff. de off. procon. l. nec quicquam. §. vbi decretum. Sol. restitutio in integrum competit iure magistratus, & trãsit cognitio restitutionis siue specialiter siue generaliter cõmittatur. C. vbi & apud quos. l. vlt. sed ea quæ competunt iure magistratus, delegant. ff. de officio eius cui man. est iurisdictio. l. 1. respon. 1. Sed dicit lex: q ea quæ magis sunt imperij q iurisdictionis, magistratus facere nõ potest. Sed restituere est magis imperij q iurisdictionis: ergo non permittitur magistratibus. ff. ad muni. l. ea quæ. ergo multò minus possunt delegare. Potest sic responderi; omnia quæ competunt iure magistratus, delegari possũt. sed non omnia quæ delegantur specialiter, competunt iure magistrat. vt in hoc exemplo: & in mero imperio, cui cognitio specialiter demãdatur, si contingit pfidem abesse, vt in l. prædicta. ff. de officius cui manda. est iurisdictio. l. 1. Vel dici potest delegari non cuilibet, sed magistratui municipali. Verius est q hodie huiusmodi cognitio possit delegari, vt C. vbi & apud quos. l. vlt. & hic, & l. ea. quę corrigitur.

CAP. IX.

10

Causa restitutionis in integrum, coram iudicibus ordinarijs administrationem habentibus, [b] vel delegatis ab eis tractari poterit & finiri, † siue hoc ipsis delegatis [c] specialiter demandatum fuerit, siue in † commisso eis negotio contingat incidere huiusmodi quæstionem.

¶ Delegati verò ab ordinarijs qui administrationẽ non habent, [d] sed tantummodo facultatem iudicandi, seu arbitri, de hac causa cognoscere nequeũt, nisi corã eis mota fuerit incidẽter. [e] In matrimoniali [f] quoq; liberali, vel criminali causa cũ maiores iudices exigant, arbiter nequit assumi.

† Vide l. fin. & ibi Barto. C. vbi & apud quem.
† In antiq. deest dictio in.

[Glos. sequens recitetur per quæstionem.]

d Non habent.] vt illi qui danẽ à principe ad aliqua officia exercẽda, puta vt cognoscant de appellationibus, vel de sententijs, vel etiam de alijs quæstionib. & qui volunt se subijcere eorũ iurisdictioni, possunt cognoscere de in integ. rest. & de alijs causis, sed neminem compellere possunt coram se litigare. & de talibus potest intelligi ff. de iudi. l. 1. ver. vel aliam iurisdictionem, &c. C. de iudi. item non nouam. vel vt possint dare tutores & curatores, vel emancipare, isti dicuntur ordinarij sine administratione a talibus delegati, & arbitri de restitutione cognoscere non possunt principaliter si directè agatur de restitutione: quia nec talis iudex sine administratione etiam si esset ad hoc electus à partibus, posset committere causam restitutionis, sed maiores tantum.

e Incidenter.] principaliter enim isti cognoscere non possunt de restitutione, cum causa ista requirat maiores iudices, qui hoc ex officio suo faciant: si autem inciderit quæstio restitutionis in negotio, de quo cõpromissum est, vel quod est alijs delegatis commissum, possunt tunc de restitutione cognoscere. sic C. de iudi. l. quoties. & C. de ord. iud. l. 1. ibi enim iudex cognoscit de causa status incidenter, qui alias cognoscere non valet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra compromissum: quia huiusmodi restitutio non est alia causa siue negotium ab eo de quo compromissum est, sed oritur ex illo, & ei cohæret de quo compromissum est, 1 vt puta si omisit probationem, arbiter potest de hoc cognoscere, vel de similibus, quæ incidunt in causa.

20 30 40 50 60

1 Concor... inter litig... tes. ff. ad... ni. & in... C. vbi... pud qu... 2 Idest... clesiæ... Conc. 35... sess. 24... sacramen... matrimo... capo. via...

[Glos. seq. successiuè signat duo contraria, & soluit.]

f In matrimoniali.] causæ enim matrimoniales per iudices discretos 2 debent tractari, qui potestatem habeant iudicandi. J. de consan. & affi. c. ex literis, & est expressum. J. de frigid. & malefic. c. vlt. v. i de hoc. Item causa liberalis & criminalis maiores iudices requirunt. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. Iulianus. & § de liberali

Vnde sumptum est hoc. Argu. ꝯ. ff. de ijs qui not. infa. l. quid ergo. §. ex compromisso, vbi dr̃ quòd sententia arbitri nõ isfamat, vñ vr̃ quòd possit cõpromitti de crimine, quod dicit lex illa, quid ergo. §. ex cõpromisso, non intelligitur de famoso delicto, sed de tali qđ nullo modo infamat, & quia non per omnia sententia est, vt ibi dr̃: hic verò & in l. non distinguemus. intelligit de famoso delicto, de quo arbiter assumi non põt. Itẽ ar. ꝯ. ī. de præsump. litteras. sed ibi non fuit simpliciter arbiter; q̃a retinuit sibi delegatã potestatẽ.

B Enefic.io.] C A S V S. Lata fuit sẽtẽtia ꝯ ecclesiam, à q̃ sñia non fuit appellatum: ecclesia ꝯ sententiam illam petijt beneficiũ restitutionis in integrũ: negata fuit restitutio: petijt iterum in alio iudicio restitutionẽ; quæritur verũ debeat audiri? Rñdet ꝙ denegari debet ecclesiæ beneficiũ restitutionis, præterquam ad appellãdum, nisi nouis defensionibus ad huiusmodi beneficium sit admittenda, sed restitui debet ad appellandum. Nota ꝙ ꝯ sententiam latam in vno iudicio, non dat restitutio in alio iudicio, nisi ad appellandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent.

¶ Idem

¶ *Restitutio denegata ecclesiæ, vlterius sibi non conceditur, nisi ex noua causa: restituitur tamen ad appellandũ à sententia denegationis.*

CAP. X.

BEneficio restitutionis in integrum ecclesiæ tuæ in alio iudicio denegato, [a] restitutio (præterquam ad appellationem omissam) videtur eidem ecclesiæ posse negari, nisi nouis [b] defensionibus ad huiusmodi sit beneficiũ admittenda.

a Denegato.] si aliquis petat restitutionem in integrum, & contra ipsum lata fuit sententia denegando restitutionem, si iterum petat restitutionem, denegari debet: tamen potest restitui ad appellandum contra sententiam à qua non appellauit: quia denegata fuit restitutio, vt hic dicitur, & C. si sæpius in integr. restitu. postul. l. 1.

b Nouis.] tunc enim propter nouas defensiones iterum auditur. C. si sæpius in integr. restitu. post. l. 1. 2. & 3. ex illis tribus legibus sumptũ est qđ hic dicitur. Sed qualiter intelligas quod dicit, nouis defensionibus? Nouæ dicuntur defensiones siue quæ tunc erant, sed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant siue q̃ postea emerserunt. 1 Sed quidam intelligunt de omissis primis tantùm quasi non possint de nouo aliæ superuenire, quod credo verius: & ita pp nouas defensiones q̃ tunc erant, admittitur iterũ ad beneficium restitutionis, non obstante qđ in alio iudicio fuit denegatum. Sed ꝯ vr̃; quia ex noua causa recusatur iudex post litẽ cõtestatã. ff. de offi. dele. c. insinuante. sim. ī. de ex ep. c. pastoralis. & 4. q. 3. ca. si testes. §. si quis testibus. & q̃ de nouo emergunt, auxilio indigent. ff. de inter. actio. l. de ætate. §. ex cã. princeps vero etiam ꝯ res bis iudicatas restitutionem in suo auditorio admittit. ff. de minor. minor autem magistratus. argu. ī. eod. cum ex litteris. Item vr̃ quòd plures possint dari. ff. de minor. l. & si sine. §. restitutus. vbi sæpius restitutus fuit minor. Solu. potest dici quòd illud speciale est in hereditate, vel etiã ibi uno fuit denegata, sed sæpe concessa, puta, petij restitui in integrum contra sententiam, concessa fuit mihi: iterum lata fuit sententia contra me in principali, iterum dabitur mihi in integrum restitutio, non contra primam sententiam, sed contra secundam, quod potest fieri nisi in casu. C. de bon. quæ libe. l. vlt. §. vbi autẽ. hic verò fuit denegata, vnde ammodo non auditur, nisi nouæ defensiones, &c. & est speciale quod dicitur in §. vbi autẽ. propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiant. Bernardus.

1 Lib. 1. Doct. sæpius integ.

TITVLVS XLII.

De alienatione iudicij mutandi causa facta.

¶ Alexander tertius.

¶ *Is in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratum contra alienantem.*

CAP. I.

EX † quorundam relatione audiuimus, quod cum aliqui litteras cõmissionis à nobis impetrant, aduersarii, (vt mandatum nostrum eludant) antequam litteræ ad iudices perueniãt, vel etiam postea priusquam citentur ab eis, in vocem appellationis prorumpunt, & infra.

¶ Nos igitur contra prædictam calliditatem & versutiã prouidere volentes, [c] Mandamus, quatenus si aduersarii eorum pro euacuando nostro mandato taliter appellauerint, [d] aut de possessione, de qua controuersia vertitur, [e] commutatio-

† Post cõcil. Lateran. sub Alexand. iij. part. 49. c. 5. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.

DE ALIENAtione iudicij mutan. &c.

¶ Supra visum ẽ de beneficio, seu remedio restitutionis, per quod prouidetur læsis tam minoribus quã ecclesijs & maioribus ex cã. Nunc competenti ordine annectit aliud remedium, per quod prouidetur illis, in quorum præiudiciũ est facta rei alienatio, causa futuri iudicij mutandi. Abb.

De hac materia tractatur. 11. q. 1. ca. vlt. & in multis capitulis.

EX quorundam.] Prima pars narrat factum contra quod secundò prouidet: ibi, Nos igitur. & est casus singularis. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui impetrant litteras contra aduersarios suos, aduersarij illi antequam litteræ ad iudices perueniant, vel etiam postea, vt mandatum Apostolicum eludant, anteq̃ citentur, appellant, aut cõmutationem faciunt de possessionibus super quibus cõtrouersia verti speratur. Significatum fuit hoc dño Papæ, mandat Papa quibusdã, quatenus si aduersarij illorum taliter appellauerint, aut de possessionibus, de quibus controuersiã sperant, cõmutationem fecerint, vel si se maliciosè se absentauerint, illos qui in possessionibus se ingesserint, compellant sub eorum examine respondere appellatione remota. Nota quòd rescriptum extẽditur ad eos de quibus in ipso mentio facta non fuit, & conueniuntur per illud. sed hoc est propter dolum & fraudem ipsorum. beneficio huius decretalis.

c Volẽtes.] q̃a malitijs hoium est obuiãdũ, sim. ī. de rescrip. sedes. cum suis concor. & ff. de rei vẽd. in fundo.

d Taliter appellauerint.] tali appellationi nullatenus est deferendum, cum non nisi à manifesto grauamine sit appellandum. inf. de appellationibus. vt debitus.

e Vertitur.] idest verti speratur, aliàs pertineret ad titulum de litigiosis.

[Gl. seq. ponit ꝯ quẽ det hoc edictũ. itẽ ꝙ ad translatione possessionis pertinet. Itẽ tria q̃ in eo requiruntur, s. ꝙ sit iudicium futurum, ꝑ dolo fiat, & ꝙ intersit. Item duos casus quibus cessat, signat contrarium, & soluit.]

a Commutationem fecerint.] in transferendo seu alienando rem in aliam personam causa mutandi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio tam contra alienantẽ, q̃ cõtra emptorẽ, vt quẽ volueris poteris cõuenire. C. eo. ti. l. vnica. cõ alienantẽ dat actio in factũ ad interesse. ff. eod. l. 1. & l. 3. §. opus. vers. ex quibus. contra emptorẽ datur rei vẽdicatio, vt hic, in fin. & C. eod. l. vnica. Item non solum ad translationẽ dominij pertinet hoc edictum, sed etiam possessionis. ff. eod. l. nõ solum. Item not. q̃ tria necessaria sũt ad hoc vt ex hoc edicto actio competat, quòd sit alienatio facta causa mutãdi iudicij futuri, & non eius quod tũc fit. ff. eod. tit. ex hoc edicto. §. ait prætor. Futuri iudicij ideo dicitur: quia si fiat alienatio rei litigiosę incidit in edictũ de litigiosis. C. de liti. l. vlt. & hoc debet fieri libello principi dato, & per eũ reo insinuato. in authent. ibi posita. C. de liti. tunc res alienari nõ põt sine pœna litigiosi, vt C. de liti. l. vlti. & ĩ. vt lite penden. ecclesia sanctæ Mariæ. Item quod dolo fiat alienatio ratione loci & personæ: quia potentioribus pares esse non possumus, & c. vt duriorem aduersariũ cõstituat etiã alterius prouinciæ, & quod mea intersit. ff. eo. l. 1. 2. & 3. in princ. & l. non solum. §. hæc actio. & datur ad interesse, vt dixi de offi. iudi. quanti interest actoris. & si quas fortè fecerit expensas, vel aliã incõmoditatẽ passus sit, ff. eo. l. 3. §. opus. in fin. & l. non solũ. in fi. Itẽ qui ex necessitate alienat, hoc edicto non tenetur. ff. eo. nõ sol. l. §. si quis. Item si paratus sit subire iudicium ac si possideret. ff. e. quia etiã, in fi. Item notandũ quòd hic fit prorogatio iurisdictionis delegatæ de persona ad personã, etiã inuita altera parte. & est cõ. id q̃d habes ſ. de offi. deleg. P. & G. vbi dr̃ quòd delegata iurisdictio non põt prorogari ad personas aliàs quàm in rescripto continentur. sed hoc speciale in odium illorum: quia eis inuitis hoc fit, cum aliàs prorogatio fiat de consensu partium. ſ. de offi. deleg. de causis. & ff. de iud. l. 2. §. si iudex. de hoc dictũ est ſ. de offic. deleg. P. & G. & est prorogatio iuris, beneficio huius decre. cum aliàs rescripta non possint prorogari ad personas, quę ibi non continentur, vt in c. P. & G.

† Vide text. in l. fi. cũ gl. & not. C. de litig.

nem fecerint, [a] † vel se malitiosè duxerint absentandos: [b] eos qui in possessione se ingesserint, appellatione cessante cogatis sub vestro examine iuris æquitati parere.

¶ Greg. ix. abbati S. Nicolai, & decano Furneñ. Morineñ dioec.

¶ *Clericus causa mutandi iudicium, non debet recipere cessionem à laico.*

C A P. I I.

EX parte Scabinorum † Hipretis † fuit propositum, quòd inter laicos eiusdem loci quæstionibus emergentibus dirimẽdis per iudicium sæculare, quidam clerici sibi dono vel pretio ab aliquib. laicorum ipsorum cedi faciunt actiones; vt aduersarios ad ecclesiasticum forũ [c] trahãt, & prædam ex huiusmodi cõmercio assequantur, & infra. ¶ Cũ igitur cessiones et emptiones litium legitimæ prohibeant sanctiones, [d] ita quod iactura causæ afficiãt [e] illos, qui sibi potentiorum patrocinium ta-

† Scabinos vocant Belgæ, & alij populi senatores seu oppidorũ magistratus.

† Hipreñ.

† Ponit casum in eo q̃ ꝑ inualitudinẽ vel ętatẽ, vel occupationẽ aliqui litem in aliũ transtulit. Io. And.

b Absentandos.] qualiter contra tales sit procedendum, dicitur ſ. de offic. deleg. consultationibus. & ĩ. vt lit. non contest. quoniam. §. in alijs. Ber.

EX parte.] Duę sunt partes. Prima ponit querelam. ¶ Secunda prouidet: ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Apud Hipretum aliquando emergunt quæstiones inter laicos eiusdem loci, quæ dirimi debent p iudicium sæculare: quidam clerici faciunt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono vel pretio, vt aduersarios trahant ad ecclesiasticum forum, & sic prædam ex tali commercio assequuntur: Scabini, idest, consiliarij eiusdem loci significauerunt hoc dño Papæ: vnde super hoc scribit quibusdã dicẽs, quòd huiusmodi cessiones & emptiones litiũ prohibentur per leges, ita quòd iactura causæ afficiũt illos qui aduocãt sibi patrocinium potentiorum: & odiosæ sunt huiusmodi cessiones: quia ex cupiditate procedant: vnde mandat quibusdã, quatenus prædictos clericos cõpescant ab huiusmodi

præsumptione, per censuram ecclesiasticam. Nota hic quod clerici cõuenire possunt laicos coram ecclesiastico iudice: sed hoc consuetudine illius loci.

[Glo. seq. arg. duo. & si. sol. contrarium.]

c Ecclesiasticum forum.] in hoc facit ad titulum: quia per hoc mutatur iudicium, per ea enim quæ sequunt, spectaret ad titulũ, ne liceat potentioribus. & ad titulũ, mãdati. & sic materiæ legũ diuersorũ titulorũ hic comprehenduntur. Item est hic argu. q̃ clerici aliàs possunt laicos cõuenire in foro ecclesiastico. Itẽ argu. ex hac decre. q̃ clerici maiores reputãtur quàm laici. & est de cõsuetudine illius loci q̃ clerici trahere possunt ad ecclesiasticũ forum laicos, aliàs de iure non.

[Glo. seq. de cessione actionis distinguit, aut fit in vltima voluntate, aut inter viuos ex pacto. secundo casu aut fit potentiori: aut non potentiori, & hoc casu aut est dubitata, aut indubitata: & secundo casu aut est vera, aut simulata, aut dubitatur.]

d Sanctiones.] C. man. l. penult. & vlt. Et nota q̃ huiusmodi cessiones quandoque tenent, quandoq; non tenent. Si cessio actionis fit in vltima voluntate, tenet cessio. ff. de lega. 3. non nen. & in casibus. C. mand. per diuersas. & l. ab Anastasio. nisi res vel actio legata sit litigiosa. C. de litigio. quicunque. & in auth. nunc si hæres. sed legatarius potest adesse liti ne colludatur, vt ibi dicitur. Si verò ex pacto, siue inter viuos fiat cessio vel donatio potentiori, nulla est: nec agere potest ille ex ea cessione: immo iactura causę afficiuntur qui hoc faciunt: vt hic dicit. & C. ne lic. pot. l. 1. & 2. & l. fin. Si verò fiat cessio nõ potentiori, si actio sit dubitata; idest, in iudicium deducta, non tenet cessio: non tamen admittitur actio; si agit ille qui cessit; in casibus non tenet. C. de lit. l. 2. & l. vlti. Si verò actio sit indubitata, idest, nondum in iudicium deducta, tenet. C. de hære. vel acti. vend. per totum. Item distingue verum etiam sit simulata, quia tunc nulla est, C. plus va. quod agitur. per tot. & dicitur simulata si id actum est inter cedentem, & illum cui fit cessio. Si verò dubium sit an sit simulata vel vera, præsumitur quòd sit simulata, ex eo quod actio pro parte donata, pro parte vendita videtur. C. mand. l. vlt. & in tali casu non agitis cui creditur, nisi ad id quod dedit in superfluo, nec is cui cessit, nec is cui ceditur. vt ibi dicitur §. si quis. Item præsumitur si modicum pretium datur, & hic non agitur nisi ad id quod dedit, & ex quantitate pretij simulata præsumitur. Item si dubitatur an sit vera vel simulata, præsumitur simulata, in quo casu loquitur C. mand. l. penult. exceptis quibusdam casibus ibi positis.

Cessio actionum qñ fieri possit, & qñ non.

[Gl. seq. tec. per duas q. an ipso iure, & de quibus potentioribus, &c.

e Afficiant.] C. ne lic. poten. l. prima, & secunda, & dicas afficiant per sententiam, non ipso iure, vt patet per l. prædictam. C. ne lic. poten. vbi dicit, iactura causæ multentur, idest, afficiantur per sententiam intelligendum est, huiusmodi cessiones odiosæ sunt: quia de vitio cupiditatis procedunt, vt hic, & C. ne lic. poten. l. vltima. Et nota quòd titulus iste de

alio

aliud.& cet. intelligitur de potentioribus, qui non sunt in aliqua dignitate siue administratione, sed titulus ille, ne liceat potentioribus patrocinium litigatoribus impertiri, intelligitur de potentioribus, qui sunt in dignitate siue administratione cōstituti, & eodem modo intelligitur lex il la. C. quæ met. cau. si per impressionem. & tamen sub isto titu. interserit breuiter naturam huius titu. ne liceat. & de materia illius titu. mandati, vt dicitur in prima notula.

a A præsumptione.] sic patet quod clerici non debent recipere huiusmodi cessionem: quia si simulata fit cessio, non valet. C. manda. l. pen. & si esset vera cessio vel datio, præsumit nihilominus in fraudē facta, & aut etiam causa: clerici enim ab illicita negotiatione prohibentur. 14. q. 4. clerici. & c. canonū. quia sic negotiari is facto clerico non licet. 88. dis. fornicari.

liter aduocare præsumūt, † & ex eo sint etiā odiosæ, quòd ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus clericos memoratos à præsumptione [a] huiusmodi per censuram ecclesiasticam compescatis.

TITVLVS XLIII.

De Arbitris.

¶ Ex concilio Africano.

¶ *Arbitri sunt in dispari numero assumendi, & eis discordantibus statur sententia maioris partis.*

CAP. I.

Sanè: & infra. ¶ Si autem ex cōmuni placito episcoporum, inter quos causa versatur, arbitros elegerint: aut vnus eligatur, aut tres: [b] vt si tres elegerint, aut omnium sequantur sententiam, aut duorum. [c] †

¶ Alexan. iij. Eboraceñ archiepiscopo.

¶ *Nullum est arbitrium seu arbitramentum, continens peccatum, per partes non remissibile.*

CAP. II.

Non † sine multa necessitate A. presbyter nobis proposuit, quòd cum in ecclesia sancti Alphridi, per manum R. archidiaconi de Suella personæ illius ecclesiæ † capellanus institut[us] fuisset, eodem R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in ecclesia iam dicta successit: eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit: [d] & infra. ¶ Cum autem idem presbyter extra prouinciam exulans, de suo beneficio non posset iustitiam obtinere, nec suam vlterius inopiā sustinere, per dolum [e] & fraudem ipsius M ab eo est sacramentum [f] extortum, vt arbitrium clericorum duorum exinde susciperet & seruaret: qui iam dicto M fauentes, † [g] presbyterum ab illo iuramento absoluat, & ipsum restituat ad ecclesiam suam vel si arbitrium ipsum fuerit æquitate subnixum, vtranque partem ad ipsius obseruationem compellat. Not. quòd arbitrium iniquè latum non valet. Item super re spirituali compromitti potest in clericum.

DE ARBITRIS.

¶ Supra visum est de præparatorijs iudiciorū: meritò de ipsis iudicijs erat vidēdum. Sed quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, vt l. 1. ff. de arbit. præmisit compilator istam rubricam. Ita cōiter continuat. & in C. & ff. seruat iste ordo. nā præmittitur ibi de arbitris, & post ea sequitur de iudicijs. Et quid sit arbitrium dic vt notat per Inno. & alios in cap. Quintauallis de iureiur. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 2. q. 6. c. si quis episcopus. §. arbitrij. & c. à iudicib. & §. seq. 3. q. 7. c. tatamis. §. tria. prope finem.

Sanè.] CASVS. Statuit concilium Africanū quòd si inter epōs causa vertitur, & ipsi super hoc voluerint eligere arbitros: aut vnum eligant, aut tres, quorum trium sequantur sententiam, aut duorum. Nota quòd arbitri impari numero eligi debent.

[Gl. seq. reddit causam, & quæstionem soluit.]

b Vnus eligatur aut tres.] vnus verò aut tres sunt eligendi, & nō duo: quia res ferè sine exitu futura est per naturalem hominū facilitatē ad dissentiēdū. ff. de arbi. l. item si vnus. §. principaliter. tñ si compromittatur in duos, tenet arbitriū. & si non cōcordauerint, cogendi sunt, vt vel cōcordent, vel tertiā personā assumāt, vt ibidem dicitur. & s. de of. del. suspicionis. §. vlt.

c Aut duorum.] sufficit duorum sñia præsente tertio, licet ille dissentiat: eo verò absente non valet, ff. eod. l. si in tres. nisi in compromisso expressum sit, vt duo sine tertio procedāt. ff. eo. non distinguemus. §. cum in plures, sic obtinet ia in litibus. supra de offi. deleg. prudentiā. & de vtrisque hic cauetur. sup. de offi. deleg. vno delegatorum seu arbitrorum.

Non sine.] Non valet arbitrium simoniacum vel dolosum. In prima parte ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Quoniam igitur. Abbas.

CASVS. Alanus presbyter institutus fuit capellanus in ecclesia sancti Alphridi per archid. de Suella, eodem arch. mortuo M. nepos ipsius, qui archi. in ipsa ecclesia successit, eūdē presbyterum capellanum iterum instituit ibidem, & illū fecit postmodum prædicta ecclesia spoliari. Tandem per fraudem, & dolū ipsius M. extortum fuit ab ipso iuramētum, vt arbitrium duorum clericorum susciperet & seruaret: & illi arbitrati fuerunt, quòd ipse M. dicto presbytero quinque marchas argenti persolueret & toti cederet quæstioni. Vnde presbyter ista significauit domino Papæ: & ipse scribit super hoc archiepiscopo Eboracen. dicens quod non decet aliquatenus sustinere, vt quod perperam arbitrati sunt, relinqui debeat incorrectum: mandans quatenus si præfati clerici confessi fuerint se taliter arbitratos fuisse, vel aliàs de hoc constiterit, dictum presbyterum ab illo iuramento absoluat, & ipsum restituat ad ecclesiam suam vel si arbitrium ipsum fuerit æquitate subnixum, vtranque partem ad ipsius obseruationem compellat.

d Ordinauit.] idest, institutionem prædictam confirmauit ad cautelam supple, & illum fecit postea prædicta ecclesia spoliari.

e Dolum.] dantem causam contractui, vnde non tenuit. ff. de dolo. & eleganter. secus esset si incidit in contractum. ff. de act. e. mp. & ven. Iulianus. §. si venditor. & fin. & de renunc. sanè vbi dolosè ille inductus fuit, vt eorum misericordiæ se subijceret.

f Sacramentum.] quod interuenire in arbitrio fuit in compromisso prohibetur. C. eo. tit. Auth. decernimus. ex quo tamen interuenit seruando n est, dum modo arbitrium sit licitum vel æquum, vt hic in fi. & j. eo. cum tempore.

g Fauentes.] & ita per gratiam arbitrati sunt, vnde competebat huic exceptio doli, si ageret ex illo arbitrio. C. eo. arbitrorum, non obstante ipsorum iuramento: quia iuramentum ad hoc non extenditur nisi ad ea quæ legitimè arbitrarentur, aliàs illicitum esset, & nō secundum ius. de iureiur. quantò. & c. Quintauallis.

a Quin-

Vide l. pe. ff. ad aliud. nu. causa dā. & l. 1. §. 2. & ibi litt. C. ne liceat potē.

Conciliū Africanū c. 6 conc. Mileuitanū cap. 4. Burchar. lib. 1. decre. cap. 68. Iuo par. 5. c. 176. c. 4. tit. de arb. comp. 1. comp.

Vide l. itē vnus. & l. si in tres. ff. ad.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. cōp.

† Vox ecclesiæ, deest in aliquot vetustis.

† al. iterū eidē presbytero.

a Vide de empt. & vē. cum dilecti. super vlt. gl. & in ea. gl. vide §. si venditor. Ioan. And.

a Quinque marchas.] & sic continebat simoniacam prauitatem. ꝫ. de pact. cum pridem. & sup. de transac. præterea 1. & 2. & c. constitutus. & ideo arbitrium non ualuit, nec etiam pœna si esset apposita committeretur, si non staretur, tali iniquo arbitrio. ff. eo. nõ distinguemus. §. cũ quidã.

[Gl. seq. signat ꝫ. tiũ, & soluit. Ioan.]

b Cognouerint.] i. confessi fuerint corã archiepos, & ita credit istis in iure in eo qđ malè fecerũt, ar. ꝫ. de elect. cũ dilecti. arg. tñ ꝯ ꝫ. de testib. sicut. sed hoc vr̃ admitti pp inopiã probationum, quoniam fortè per alios cõstare non potest, ut in decr. cum dilecti. & arg. ad hoc. C. de hæret. l. penul.

c Absoluas.] supple, & ipsum absolutum restituas, & põt exponi absoluas, i. absolutum ostẽdas: quia iuramẽtũ non extenditur ad istum casum, vt dictũ est, & ita retractatur arbitriũ superioris auctoritate, vt ꝫ. c. pxi. sed non fuerunt isti veri arbitri, sed mali cõpositores, & arbitratores: & ideo dictũ eorũ boni viri arbitrio põt corrigi. ff. pro soc. societatem. alias iniquę sniæ arbitri statur. ff. eo. diẽ. §. stari. sed in hoc casu non valeret snia talis pp simoniam.

Peruenit.] Arbiter sua auctoritate spiritualia laico adiudicare non potest. ita cõiter summatur. Primò ponit factum. Secundò corrigendum cõmittit: ibi, Vnde. Abb. Sic.

CASVS. Gul. clericus quandam sororem suam tradidit in vxorem G. de Callis, promittens eidem G. ꝙ annuatim daret eidem quinque solidos sterlingorum: super eisdem quinque sol. orta fuit discordia inter eos. Vnde super hoc compromiserunt in quatuor personas, quæ taliter arbitratæ fuerũt, quòd idem G. perciperet annuatim decimas, quas Guil. habebat in parochia de Callis pro quinque solidis prædictis. Significatum fuit hoc dño Papæ, quia huiusmodi arbitrium in posterum ecclesiæ posset esse damnosum. mandat Papa cuidam, quatenus si est ita, prenominatũ G. moneat & compellat, vt prædictas decimas liberas omnino dimittat, nec hui⁹ occasione aliquid sibi vlterius pp hoc vendicare præsumat. & clericum illũ moneat, vt cum eodem G. amicabiliter conueniat. Nota quod factum prælati in damnum ecclesię valere non debet, nec delictum personæ in damnum ecclesiæ debet redundare.

d Decimas.] idest, fructus decimatum.

[Glossa sequens recitatur per quæstionem, vel obiectionem.]

e Existere.] in hoc arbitrium posset esse in posterum dãno sũ ecclesiæ: qa occasione illius arbitrij iste G. vellet decimas illas post decessum illius clerici retinere, & ita ecclesiæ præiudicaret, quia etsi nõ de iure, de facto tamen damnum sustineret & cõpelletur litigare cum illo, & expensas facere. qa interest ecclesiæ ne sumptibus vexetur. ff. de minori. minor xxv. annis.

f Aliquid vlterius vendicare ꝑsumat.] occasione huiusmodi arbitrij nil potest vendicare ab ecclesia, vel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem ecclesię facere deteriorẽ. ꝫ. de donationibus. c. fraternitatem tuã, nec alienare potuit rem ecclesiæ in damnum ipsius ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione. & ita ipso iure non tenuit arbitrium. sic ergo ad factum tantum respicit reuocatio huius arbitrij.

Dilecti filij.] Clerici de temporalibus compromittere possunt in mulierem, aliàs de consuetudine iudicantem. Ioan. And. Prima pars narrat factum. Secũda dat iudicem: ibi, Quamuis. Abb. Sicul.

CASVS. Inter abbatẽ & conuentũ de Scarduna Cisterciẽ. ordinis ex vna parte & hospitalarios ex altera, vertebatur qõ sup vsuario cuiusdã nemoris: in reginã Francorum fuit cõpromissum, vtrinq. sub certa pęna: quę pia auditis causæ meritis p diffinitiuam sniam, arbitrium promulgauit de consilio quorundam epõrũ: hospitalarij intelligentes quòd fęminæ secundũ regulã iuris à ciuilibus officijs sint remotæ, & etiã si inter liberos suos audientiã susceperint, ex illarum sententia nec pœna committitur nec datur, ipsius arbitriũ obseruare contẽnebant: pp quod monachi dño Papæ sunt conquesti. Vnde super hoc scribit quibusdam dicens, licet fœminæ (vt dictũ est) à publicis officijs sint remotæ, quia tñ iuxta cõsuetudinem approbatam, quæ pro lege seruatur, in partibus Gallicanis, huiusmodi fœminæ

---

tero præceperunt, vt quinque [a] marchas ab eodem susciperet, & toti cederet quæstioni.

¶ Quoniam igitur non decet aliquatenus sustinere, vt quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui. Mandamus quatenus si se cognouerint [b] præfati clerici tam nequiter arbitratos fuisse; dictum presbyterũ ab obseruantia iuramenti auctoritate nostra prorsus absoluas: [c] vel si arbitrium ipsum noueris ęquitate subnixum, ad obseruantiam ipsius vtranque partem appellatione remota compellas.

¶ Idem.

¶ Arbiter assumptus in patrimoniali causa clerici, non potest adiudicare rem ecclesia possidendam, etiam ad vitam clerici hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. III.

Peruenit † ad nos quòd cum G. de Cal. sororem G. clerici duxisset in vxorem, idem G. fidei interpositione firmauit, ꝙ quinque solidos sterlingorum annuatim daret eidem. vnde cum super eisdem quinque solidis inter ipsos controuersia mota fuisset, in quatuor compromisere personas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, quòd idem G. decimas [d] quas in parochia de Cal. præfatus G habere dignoscitur pro quinque prætaxatis solidis perciperet annuatim. Vnde quoniam huiusmodi arbitrium ecclesiæ posset in posterũ perniciosum existere [e] mandamus quatenus, si ita inueneris, prænominatum G. diligenter commoneas: & eccles. † dilet compellas: vt prælibatas decimas liberas omnino dimittat, nec sibi occasione huiusmodi aliqd vlterius vendicare [f] præsumat. Clericum verò moneas, vt cum eodem G. amicabiliter studeat conuenire.

¶ Innoc. tertius cancellario, & magistro Loth. canonico Parisiensi.

¶ In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromitti non potest, secus si mulier habet aliàs iurisdictionem de iure communi vel consuetudine: nam tunc etiam super rebus temporalibus ecclesię potest in eam validè compromitti. hoc dicit clare.

CAP. IIII.

Dilecti † filij abbas, & conuentus de Scarduna Cistercien. ordinis

---

† Cap. 2. e. tit. in 2. compil.

† Idest, ecclesiastica districtione, vel disciplina.

† Cap. 1. e. tit. i 3. compil.

minæ præcellentes habent ordinariam iurisdictionem in subditos suos, mandat Papa istis iudicibus, quatenus compellāt hospitalarios per pœnam in compromisso appositā ap. re. vt arbitrium ipsum sicut proinde latum est, & ab vtraq; parte sponte receptum, obseruent: pręcipuè cū epīorum p̄sentia & cōsilio fuerit roboratū. Not. q̄ consuetudo dat iurisdictionē p̄sonæ, quæ aliàs est inhabilis ad iudicandum. Itē ecclesiæ, & viri etiam religiosi possunt petere pœnam.

a Vsuario.] idest, vsu, Qui l sit vsus, habes Institu. de vsu & hab. in prin.

b Reginam.] arg. q̄ de rebus ecclesiæ sti. is possit compromitti in laicū, ar. j. eo. per tuas. arg. j. eo. contingit. vbi d̄r de hac materia.

[Glo. seq. ponit regulam, et tres casus excipit.]

c Sint remotæ.] verū est q̄ fœminæ a ciuilib. officijs sūt remotæ, 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & 33. q. 5. mulierē. & ff. de re iud. l. 2. nisi princeps scienter eis delegauerit causam. 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. si quis. 12. q. 2. cum deuotissimam. & argu. ff. de re iud. quidam. tamē in veteri lege populum iudicabant. 15. q. 3. §. 1. Item tutelā gerere potest si renunciat Velleiano, & secundis nuptijs, in auth. de hære. quæ ab intestato def. veniunt. §. ex his. coll. 6. item constituitur procuratrix à domino Papa. j. de confir. cum dilecta.

d Nulla pœna.] simile C. eod. l. vlti.

[Glo. seq. arguit, allegatque quinque iura.]

e Consuetudinem.] & ita est arg. q̄ consuetudo dat iurisdictionem, & derogat iuri scripto. argu. j. de consue. ex litteris, C. de eman. l. 1. & vlti. & C. quę sit lon. con. l. 2. & 11. dist. in his.

[Glo. seq. arg. allegat quatuor iura, in contrarium allegat 3. primò dat vnā solutionē. secundò distinguit triplicē pœnā. In fine q̄rit. arguit negatiuè, & soluit.]

f Per pœnam.] sic ergo religiosi viri possunt petere pœnam conuentionalem. 2 25. q. 2. quęcunque. & 12. q. 2. episcopus qui mancipium. & 23. dist. quanquam. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. argum. contra. j. de dolo & contumac. c. 1. & 2. & j. de pœn. suam. & 12. q. 2. fraternitas. Dic q̄ pœnam à iure permissam petere possunt, vt 16. q. 1. statuimus. & 1. q. vltim. quoties, & ca. sancimus, in fine. 10. q. vlt. c. & satis videtur quod possunt petere pœnam per iura priora, nisi auaritiæ causa extorqueant, vt j. de simo. nemo. arg. Vel melius dicas, q̄ si pœna apponit loco interesse, secundū hoc potest petere pœnā quāti sua interest. 2 ff. de actione empti. & ven. præd. ia. sed si pœna apponitur loco contumaciæ: tunc potest peti pœna & res. ff. de col. bonorum. l. 2. §. si cum duob. & ff. de tab. exhi. l. eum. §. condemnatio. si autem apponitur in fraudem vsurarum, peti non potest. j. de emp. & ved. ad nostram. & ff. de actio. empti. & vend. Iulianus. §. idem Papinianus. Et ita isti per pœnam compellendi sunt stare arbitrio, vel etiam per res depositas, vt eas darent victori. ff. eo. dē. litigatores. §. q̄d ergo. siue ergo pœna promissa fuit a parte parti, siue missa ipsi arbitro, quia tūc cōpellitur mihi cedere actionem, quia quod causa mei fit, meum est. ff. de cdē. p̄tor. §. 1. & si contemplatione alterius aliquid fit, eius est petitio. ff. de præscr. verb. l. gratuitam. §. vltim. Sed nunquid pœna recepta potest peti vt illet sententię? Arg. q̄ non. ff. e. l. 2. & C. eo. l. 1. & 2. qa contrarias actiones intendit, & ideo nō auditur. arg. j. de electio. cum inter R. & B. & C. de fur. l. 1. & j. de appel. solicitudinem, & in auth. de iudi. §. qa verò. coll. 6. vbi de hoc dicitur expressè. & hoc ē verum nisi in compromissio dictum sit, vt pœna soluta stetur arbitrio, ff. de transa. l. pe. C. de transa. cum proponas. & 25. q. 2. quæcunque. vbi de hoc. & prædicto c. qui mancipiū.

sua nobis querela monstrarunt, quod cum inter eos ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, super vsuario [a] cuiusdam nemoris quæstio verteretur: in reginam [b] Francorum fuit compromissum vtrinque: quæ causæ meritis intellectis arbitrium duxit per diffinitiuam sententiam promulgandum: & infra.

¶ Quamuis autem secundum regulam iuris ciuilis, feminæ à publicis officiis sint remotæ, [c] & alibi † dicatur, quod licet summæ opinionis existant, si arbitrium in se susceperint, vel si patronæ inter libertos suos interposuerint audientiam, ab omni sint † iudiciali examine separandę, vt ex earū prolatione nulla pœna [d] aduersus earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur. quia tamen iuxtà consuetudinem [e] approbatam, quæ pro lege seruatur in partibus Gallicanis, feminę p̄cellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionē habere noscuntur: Mandamus quatenus hospitalarios, vt arbitrium ipsum, pręsertim cum episcoporū fuerit pręsentia & consilio roboratū, sicut proinde latum est, & ab vtraque parte sponte receptum, [f] obseruent, per pœnam, in compromisso statutam, appellatione postposita compellatis.

¶ Idem Abbati, & Conuentui de Pigrania. †

¶ *Ecclesia exempta non potest in præiudicium exemptionis compromittere hoc dicit, & clare.*

CAP. V.

CVm † tempore C. Papę præd. nostri, & infra. Super controuersiis, quæ inter te & Mersburgeñ episcopum, &

CVm tempore.] Minor ecclesia in præiudiciū Papę, de libertate compromittere non potest. Et diuiditur nam in prima recitat factum compromissi. In secunda laudum latum: quod pro parte approbat, & pro parte reprobat: ibi, Quia legitimè. In tertia rationem reprobationis: ibi. Cum & si. Abbas.

CASVS. Abbas de Pigrania priuilegia & aliàs indulgentias à sede Apostolica tempore Celestini meruit obtinere, propter quod episcopus Mersburgeñ. diœcesanus eius contra ipsum grauiter est commotus, vnde abbas super controuersiis quæ inter ipsum ex vna parte, & episcopum & quosdam monachos ipsius abbatis ex parte altera vertebantur, promisit arbitrium Magdeburgen. archiepiscopi fide hinc inde data seruaturum: Archiepiscopus arbitrium sub certa forma super controuersiis illis promulgauit, pronuncians quod abbas renunciet priuilegijs & indulgentiis libertatis: Demum orta est discordia inter ipsos occasione huiusmodi arbitrij; propter quod ipse abbas, & procuratores episcopi, ad sedem Apostolicam accesserunt: Papa examinato compromisso & arbitrio, quia constitit ei legitimè, quod fide hinc inde data compromissum fuit in archiepiscopum prædictum, arbitrium ipsum decernit obseruandum, exceptis capitulis illis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eiusdem, in arbitrio sunt expressa: quia etsi sponte vellet abbas allis

L. vltima, de arbit. — l. sunt — al hoc fa... [margin notes partially cut] — † Pisania. Pigamia. — † Ca. 2. eo. ti. in 3. compil.

10 20 30 40 50 60

bas illis renunciare, de iure tñ non posset renunciare priuilegijs vel indulgentijs libertatis, sine licentia Romani Pontificis, quæ indicant monasteriú ad ius & ꝓprietaté Romanæ ecclesiæ pertinere. No. ꝙ iuramentú quatenus tangit ius alterius, non tenet Ité arbitriú ꝓ parte tenet, & ꝓ parte non tenet. Ité exemptus non potest renunciare priuilegio libertatis sine licentia illius cui subest.

quosdam tuos monachos vertebâtur, te promisisti arbitrium Magdeburgen.[a] archiepiscopi seruaturum, & infra.

¶ Quia legitimè constitit, quod fide [b] hincinde data, compromissum est in archiepiscopum memoratum. Nos arbitrium ab ipso prelatum decernimus obseruandum,[c] illis duntaxat capitulis [d] exceptis, quæ contra libertatem ipsius monasterii & duarum capellarum eiusdem, in arbitrio sunt expressa;

¶ Cum etsi spontè volueris, de iure tamen nequiueris [e] sine licentia Romani Pont. renunciare priuilegiis vel indulgentiis libertatis, [f] quæ monasterium illud indicant ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere.†

¶ Idem episcopo sancti Andreæ, & abbati de Bechot.†

¶ Arbiter non habet potestatem iudicandi vltra comprehensa in compromisso, ideo coram eo non fit reconuentio.

CAP. VI.

CVm † dilectus filius, & infra. ¶ Vtrum coram arbitris reconuentioni sit locus, postulasti per sedem Apostolicam explicari. Nos igitur respondemus, quod licet in iudicio conuenientem reconuenire valeat is, qui coram iudice conuenitur, coram arbitris tamen reconuenire nō potest, [g] cum arbitri iudicare non valeant, nisi [h] de his tantum, super quibus in eos extiterit compromissum.

[Gl. seq. no. in iudicium compromissi, signat contrariū, & soluit.]

a Magdeburgen. archiepiscopi.] ex hoc vř ꝙ ordinarius possit esse arbiter. 1 arg. s. de elect. causam quæ. & i Auth. vt differétes iudices. §. si verò contingit. coll. 9. ité & delegatus, j. de præsumpt. literas. & j. de prębenī. & j. e. cū olim. lex tamé vř ɔdicere, ff. e. sed & si i seruū. §. 2. & 3. q. 7. ca. infamis. §. tria. ver. si qs vero. sed hic solum prohibet quod ordinarius nō potest iubere vt partes in se cōpromittant, ff. de tut. & cura. l. 4. §. pręter.

b Fide hinc inde data.] sic j. e. ex parte. C. eod. ne in arbitrijs. 2 sed iurare arbiter non debet. C. eod. auth. decernimus. secundum quosdam. sed verius est quod nec etiam partes.

c Obseruandum.] m. tu pęnæ, si opposita fuit, s. e. c. prox. vel metu iuramenti. 22. q. 1. omne quod. & 6. q. 4. quod bene semel. idem esset si neutrum prædictorum interuenisset, si partes arbitrio consensissent, vel verbis. j. x. dies non contradixissent. C. eod. cum antea.

[Gl. seq. not. pro parte, & c. alleg. tria iura, signat vnum contrarium, & soluit.

d Capitulis exceptis.] No. ꝙ arbitrium pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. sic j. de præb. dilectus. & c. nisi. & 2 q. 6. post appellationem. §. si quis ex pluribus. licet videatur quod arbitri snia debeat ꝓ parte valere, pro parte nō. ff. de arbi. quid tñ. in princi. Sed illud obtinet vbi simul de pluribus debent ferre sniam, & non tulit de omnibus: sed in vno capitulo non potest tenere pro parte. ff. fa. erc. in hoc iudicio. Sic & sententia pro parte tenet, & pro parte non, immo corrigitur, infra de test. Raynutius. & c. Raynaldus.

e Nequiueris.] arg. ff. de lib. cau. si vsumfructum. & l. 1. & 2.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

f Libertatis.] nec etiam poterat arbiter in hoc interuenire, quia in causa liberali arbiter interuenire non potest. ff. eod. non distinguemus. §. de liberali. & s. de in integ. restit. causa restitutionis. in fin. Sed contra j. de præscrip. cum olim. Sed quantum ad se, potuit renunciare, & non quantum ad Papam priuilegijs libertatis, vt j. de iud. ex orta. & infra de dona. inter dilectos. alijs autem priuilegijs bene posset renunciare. j. de priui. si de terra. & c. accedentibus.

1 Concord. tex. cum gl. & Barto. in Auth. si vero cōtigerit. C. de iud.

† Hinc vř inferri, qđ ecclesia exempta non pōt renūciare priuilegio libertatis ɔtra l. si qs in cōscribēdo. C. de pact.

2 Ibi partes iurant stare arbitrio. Io. And.

CVm dilectus.] Coram arbitro non habet locum reconuentio. communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Reus conuentus in iudicio potest reconuenire actorem suum: quærebatur vtrum coram arbitris locū haberet reconuentio, sicut in iudicio, cum arbitria ad instar iudiciorū sunt redacta: Respōdet Papa, quod licet in iudicio cōuentus reconuenire valeat cōuenientem: tamé coram arbitris recōuentio locum nō habet: quia arbitri iudicare non possunt nisi de his tantū super quibus in eos extitit cōpromissum. Not. ꝙ reconuentio coram arbitris fieri non possit.

[Gloss. seq. ponit quatuor vel quinque casus, in quibus non procedit reconuentio.]

g Non potest.] cess at reconuentio corā arbitro, vt hic dicit. Item in criminibus non habet locum recōuentio. 3. q. 11. ca. 1. quia nō relatione criminum, sed innocentia reus purgat. ff. de pub. iud. is qui. Item in causa spoliationis. j. de rest. spolia. ex conquestione. & melius. j. de ord. cog. super spoliatione. nisi de alia spoliatione vbi est hoc expressum. Item in omni momentanea possessione, C. qui legiti. perso. l. vlti. Item in spoliatione facta ecclesijs & ecclesiasticis viris. argu. infra de iure patro. relatum. §. ad hoc. & est expressum, ff. de iudic. l. 2. §. item si agatur.

[Gl. seq. potuisset apertius recitari distinguendo cū Ioan. & Vincen. quod arbitraria & iudiciaria conueniunt in principio, medio, & fine causæ.]

h Nisi de his.] vel eis cohærentibus, sine quibus causa commodè expediri non potest: vnde potest statuere diem solutioni faciendæ, ff. eo. si cum dies. §. vlti. & l. quid tamen. §. solutioni & l. Celsus. Item potest cognoscere de causa in integrū restitutionis, quæ incidit in negotio de quo compromissum est. s. de in integ. rest. causa restitutionis. Sed nunquid potest cognoscere super petitione dupli, vt ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. penul. Videtur quod sic: quia sequitur ex delicto in arbitrio commisso. Sed contra argu. est quod non cognoscit super pœna contumacis. ff. eo. quod tamen. §. vlt. arbitria tamen redacta sunt ad similitudinem iudiciorum. ff. eod. l. 1. Circa istam materiam not. quod arbitri stricta via incedunt: nil enim extra compromissum facere potest arbiter, ff. eo. non distinguemus §. vlti. nam solum id venit in arbitrium, de quo dictū est, vt veniat. ff. eo. si cum dies, §. plenum. saluo eo qđ dicitur in principio notulæ: sed in iudicio veniūt omnia quæ expresse non prohibentur. j. de can. pos. cum ecclesia. & ff. de iud. solemus. Item arbiter non potest punire contumaciam litigatoris, nec testes potest cogere, ff. eod. quid tamen. §. 1. nisi in casu quem habes s.

† Retorq

† Cap. 3 tit. in 3. compilat.

bet. ꝭ. de off. deleg. suspicionis. & hoc est verũ ꝙ non põt punire contumaciã nisi in cõpromissio hoc actum sit. ff. de iudi. l. 2. §. vlt. & ff. eo. non ex omnibus. 1 quæ intelligitur ßm illã de iudic. quia arbiter nullã habet iurisdictioné. ff. de re iud. prætor. Ité arbiter nõ potest pronũciare nisi vtraque parte præsente, nisi hoc inter litigatores conuenerit. ff. eo. diem. §. si quis litigatorũ. Item non potest citare partes nisi ad locũ in quo cõpromissum factũ est. ff. eo. si cũ dies. §. si arbiter. Itẽ arbiter non põt delegare arbitriũ. ff. eod. in compromissis. & l. non distinguemus. §. quę sitũ. Item satisdatio non præstatur corã arbitro: quia sufficit pœnæ cõpromissio. in authẽ. de lit. §. ad excludẽdas, i fi. col. 8. Ité in arbitrio nõ potest mora purgari vbi dies præfixus est ab homine. ff. eod. Celsus. secus in iudicijs. C. de fi. inst. sancimus. & ff. si quis cau. etsi post tres. Itẽ sñia arbitri non infamat. ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. §. ex compromisso. & hoc ideo: quia non potest cognoscere d crimine quod infamet. ff. eo. nõ distinguemus. §. Iulianus. & sup. de i inte. rest. causa. in fine. in his omnibus discrepant arbitria à iudicijs. Itẽ & in alio si partes renunciant appellationi, & pactũ faciunt de non recedẽdo ab arbitrio, nihilominus recedere possunt. C. eo. l. pen. secus circa iudicia. C. de tẽp. appel. l. vlt. in fi. & in quibusdã cõueniunt, quia per vtrumq; interrũpitur prę scriptio, C. eo. l. vlt. in fin. & quantum ad iuramentum calumniæ. C. de iur. calum. l. 1. & 2. §. sed quia.

Vide de materia bertinum repetitio. 1. de hære. b. 6. q. 10. in tracta. agnos. as... mo. q. 26.

Cap. 4. eo. ...m j. cõp.

¶ Item rectori, & fratribus hospitalis sancti Bartholomæi Lucani.

¶ *Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio, tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non adstringitur.*

CAP. VII.

CVm † olim super eligẽdis in hospitali vestro rectore & fratribus, inter vos & Priorem sancti Bartholomæi Lucani. coram iudicibus delegatis quæstio verteretur, & vtraque pars in eos compromittens,[a] ipsorum arbitrium se promiserit seruaturam: super prolato ab ipsis arbitrio vtrinque dubitatio est exorta, quam petistis per sedem Apostolicam declarari.

¶ Nos igitur publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto, cognouimus, quòd secundum formam arbitrij, Prior sancti Bartholomæi Lucani. tenetur habere consilium † cũ familia hospitalis eiusdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore. propter quod dicimus quod nisi Prior super inueniẽdo rectore tractauerit cum familia hospitalis, & ipsius consilium requisierit, non habet potestatem eligendi rectoré: etsi alio modo eum elegerit, eius electio habere debet irrita & inanis. Verum † habito cum familia super hoc consilio & tractatu, Prior liberè potest rectorem eligere, dũtaxat idoneum, siue concordet siue discordet [b] familia cum ipso, super inuentione rectoris.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest.*

CAP. VIII.

COntingit † interdum quòd cum actori: & infra. ¶ Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus [c]

CVm olim.] primò ponitur consultatio. Secundò responsio: ibi, Nos igitur.

CASVS. Inter Priorem sancti Bartholomæi Lucani ex una parte, & rectoré & fratres hospitalis sancti Bartholomæi ex altera, super eligendis rectore & fratrib. in ipso hospitali qõ vertebatur: super hoc cõmissa fuit causa qbusdã iudicibus: tandẽ vtraq; pars in ipsos iudices cõpromitit, & ipsi protulerũt arbitriũ, super quo vtrinque dubitatio est exorta, quã petierũt per sedem Apostolicã declarari. dñs Papa viso instrumento arbitriũ cõtinente, ac diligenter inspecto, inuenit ꝙ prior sancti Bartholomæi ßm formã arbitrij tenetur habere consiliũ cum familia hospitalis, & tractare cum ea de inueniendo rectore: propter qđ dicit Papa, ꝙ nisi prior tractauerit cũ familia hospitalis. & ipsius consiliũ requisierit super inueniendo rectore, non habet potestaté eligẽdi rectoré: & si elegerit, electio irrita erit, sed habito consilio & tractatu cum familia super hoc, Prior liberè poterit eligere rectoré, siue concordet, siue discordet familia cum ipso rectore. Nota ꝙ forma arbitrij seruanda est. Item aliquis tenetur requirere consilium alterius, sed non tenetur illud sequi.

a Compromittens.] sic ꝭ. eod. cũ tẽpore. vbi de hoc.

[Gloss. seq. primò hanc interpretatioñé adducit ad duo. secundò obijcit, & soluit.]

b Siue discordet.] per interpretationẽ huiusmodi arbitrij, possum[b] illud decretum interpretari. 63. dist. obeuntibus. Plerũque enim tenetur quis quærere consilium: sed non tenetur sequi illud. ꝭ. de regu. licet. C. de iure emphy. l. vltim. ff. d admini. tutorũ. quidam decedens. §. Papinianus. ff. vbi pupil. educa. debe. l. 1. Item & secundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decret. ꝭ. de ele. cum in veteri. vbi de hoc. Sed videtur ꝙ superfluũ sit petere consilium, quod quis sequi nõ tenet. ar. C. de proba. ad probationẽ. Sed certe potest esse ꝙ tale consiliũ sit vtile: quia potest mouere Priorem ad aliquid faciendum, quod forsitan per se non fecisset. arg. 31. dist. Nicæna. & ff. eo. item si vnus. §. vlt. aliãs est lex, & incipit. si in tres. Et quod à pluribus quæritur, facili[a] inuenitur. 20. dist. de quibus. & C. de fidei com. l. vlt. ad fin. & arg. ad hoc 64. dist. extra conscientiam. Et diligens inquisitio facienda est in electionibus. supra de electione. cum terra. Et habito consilio deliberet an expediat ei sequi consilium. ff. manda. l. 2. in fin. Et præterea sufficit quod ita scriptum est. ff. qui & a quibus. prospexit. & 6. quæstio. 3. scriptum est in lege. & infra de præscriptio. ad audientiam. Et quia istud arbitrium approbatum fuit à partibus, ideo seruandum est.

† Dic per iſta ꝙ contumaciã puniri nõ ſit mutãdo: benè tñ in expensis condemnãdo. Io. An.

† al. ita: Verum habito fratrũ, & familiæ super hoc consilio & tractatu.

2 Nõ est superfluũ, quia vt ait Seneca in lib. de 4. virtutib. Prudẽtis est propriũ examinare consilium.

† In cõci. generali Lateran. c. 40.

† Cap. 1. eod. tit. in 4. cõp. & reliqua pars huius capitis, ꝭ in c. cõtingit. ꝭ. de dolo & contumac.

COntingit.] CASVS. Prohibetur & in hoc capitulo ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum. Nota quod non valet compromissio facta in laicum de rebus spiritualibus.

[Glossa sequens fortificat textum per tria iura allegat quinque iura in contrarium, soluit distinguendo ciuiles & spirituales causas: laicos solos & mixtos clericis auctoritate Papæ & inferiorum.]

c Spiritualibus.] sic enim patet quod de rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest, etiam incidenter: quia laicus de talibus cognoscere non potest. infra qui fil. sint legit. lator. Et ecclesiastica negotia tractare non debent laici. ꝭ. de iudici. decernimus. Et de vniuersa ecclesia malè iudicat qui quærit iudicium

iudicium laicorũ.11.q.1.placuit.Sed ꝯ 2.q.1.nos si.& 16.q.1.plures.32.dist.c.prater hoc.§.verum.& 2.q.5. Mennã.nam & in infamẽ cõpromittitur. 3.q.7.c.infamis.§.tria.in fi.dicas quod de rebus merè ciuilibus quibus nullum spirituale est annexum,benè potest compromitti in laicum.arg. huius cap. cum enim tãtũ ꝓhibeat de spiritualibus: de tẽporalibus permittit. arg. quia quod de vno prohibetur, de altero cõceditur. 25.dist.qualis.ꝯ.eo. exposita.Si verò cõpromittitur in laicum de rebus etiam spiritualibus, non tenet arbitriũ, vt hic. Sed si compromittatur in clericũ & laicum, auctoritate tamen superioris videtur qđ ualeat, tũ qa non simpliciter in laicum: tũ quia auctoritate superioris. ꝯ.eod.c.proxi. aliàs auctoritate propria hoc facere non possent,& magis dignũ trahit ad se minus dignum,vt sic potius valeat quàm pereat ꝯ.de consecr.ecclesie.vel alta.quod in dubijs.& ꝯ.d̃ uerbo. signific. abbate. sed in laicum tantũ cõpromitti etiam auctoritate episcopi nõ potest,sicutcredo,nisi auctoritate Papæ, vt 32.dist.in.cap.præter hoc. §. uerum.2. q.5.Mennam.& c. nos si.ea.causa.q.7.episcopus etiam causam spiritualem laico committere non posset: cũ ius spirituale non cedat in laicum.96. dist. benè quidem.& arg.sup.de elec.sacrosancta.& cap. Massana. 1 Vnde dico quod laicus de rebus spiritualibus nullo modo iudicare potest nec principaliter nec incidenter. Et quod ecclesiasticis personis tantùm causa spiritualis sit committenda.est argum.sup. de offi. delega. cum te consulente,& c.super quæstionum.§.fin.versic. quod si.

compromittatur in laicũ: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Auctoritate iudicis causa etiam delegati potest de causa spirituali in clericum & laicum compromitti, & si arbitrium est a partibus receptum, debet a partibus executioni mandari, licet per generalem procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit apposita, agitur ad pœnã, aliàs ad interesse hoc dicit, generaliter inhærendo litteræ.

CAP. IX.

PEr † tuas litteras intimasti, quòd cum super executione arbitrii, quod inter hospitalarios sancti Ioannis, & plebanum de Piscia,† super hospitali sancti Allucij † latum erat,à nobis litteras accepisses:& infra.¶ Plebanus proposuit, quòd † ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum, a non tamen ei mandauit, vt sine speciali mandato cõpromittere posset, vel transigere super eo. Et præterea procurator iam dictus de assensu canonicorum b suorum non fuerat institutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: præsertim cum procurator fines mandati c excesserit, & arbitrium fuerit per vnum clericum & duos laicos promulgatum, licet ipsi de assensu Genueñ. † archiepiscopi, cui causa cõmissa fuerat, arbitrium protulissent: & infra. ¶ Super quo fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si ex parte pleba-

PEr tuas.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda diffinitio,alias distinguens responsio:ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Ioãnis, & plebanum de Piscia super hospitali sancti Allucij quæstio vertebatur: causa super hoc fuit cõmissa Genueñ. archiepõ.Tandẽ ꝓcurator pleban.cũ parte altera auctoritate Genueñ.archiepi iudicis delegati compromiserunt de quæstione illa in vnum clericum & duos laicos iuramento à procuratore plebani interposito: illi ꝓtulerunt arbitrium:hospitalarij impetrauerunt litteras ad archiepm Pisanum super executione arbitrij, cum plebanus nollet arbitrium obseruare, plebanus coram archiepõ proposuit, ꝙ ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum, non tñ ei mandauit vt sine speciali mandato compromittere posset vel transigere:& procurator ille de mandato capituli sui non fuerat constitutus, & ideo dicebat arbitrium non valere, cum procurato. fines mandati excesserit: & præterea arbitrium illud fuerat per vnum clericum & duos laicos promulgatum, & ideo etiam non valebat. archiepiscopus super his consuluit dominum Papam:respondit Papa,quod si ex parte plebani arbitriũ receptũ fuit,idistinctè ratũ debet haberi, & executioni madari secundum formam mandati Apostolici: Si vero non fuit receptum, distinguitur vtrum fuerit de obseruando ipso pœna statuta, vel non: si pœna fuit apposita, potest agi ad pœnã: si nulla fuit pœna statuta,sed simpliciter promissum fuit ꝙ staretur sententiæ arbitrorum,procurator ad interesse poterit conueniri: quia iuramento suo seipsum ꝑsonaliter obligauit, & non ecclesiam: quod autem à duobus laicis, & ab vno clerico dr̃ esse latũ,non nocet:cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua compromissum est, fuerat delegata. Nota ꝙ procurator generaliter ad agendũ vel defendendũ datus, non potest compromittere vel transigere sine speciali mandato.Item procurator de consensu capituli constitui debet. Item ꝓcurator fines mandati non debet excedere quod si fecerit, ecclesia vel dominus non tenetur,nec ei nocet, vt hic patet. item iuramentum personale est, & ideo non obligat alium quam iurantem. Item in laicum & clericum de re spirituali & auctoritate superioris potest compromitti, vt hic videtur.

a Generale mandatum.] benè allegabat: quia licet haberet generale mandatum, transigere tamen non poterat seu componere.ff. de procu.mandato.& C. de transact.transactionis:Sed si clausula de rato fuit apposita,tunc videtur quod transigere posset,aliter nõ:qa adiectio illius clausulæ aliquid operatur. argum.ff. de vsur.si stipulatus.& ꝯ. de religio.domi. cum dilectus. & videtur expressum.ꝯ. de trãsac.contingit.Sed obstare videtur.ff.mand. creditor.§. vlti.Dic de hoc vt notatur in prædicto cap. cum dilectus. & vt dixi supra de transactio.contingit.in gloss.quæ incipit, notat,in fine.

[Glo.seq.cum seq.ordinatim iustificat primam,secundam,& tertiam allegationem plebani.]

b Canonicorum.] vnde non valuit qđ per eum factum fuit, si consensum canonicorũ non habuit. ꝯ. de procu.c.1.& capitulum sine cõsensu prælati agere non potest.infra de iudic.causam quæ. De hac materia dictum est ꝯ. de rescript.edoceri.& ꝯ.de procur.c.1.

c Fines mandati.] vnde non valuit quod vltra fecit. ꝯ.de offi.delega.cum olim.& C.de procurã procurator.& ff. mand.si diligenter. a & ꝯ.de rescriptis. cum dilecta.

[Glo.seq.

† Cap.2.eo. tit.in 3.compil.

1 per quæ iura patet ꝙ etiã sup electione prælati vel clerici non posset in laicũ compromitti secundum Io.An.

† Piscia † Alluci

† In ali vetustio mis exe ribitur g cet ad c tractand procurat suo ded generale datum, quæ le planior

† Item.

2 Sequi fines man ti custodi di sunt.Io. And.

ni arbitrium receptũ fuerit, indistinctè ratum [a] haberi debet; ac per hoc iuxtà tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si verò receptum non fuerit, refert, vtrum fuerit, vel non, de obseruando ipsum pęna statuta. Et quidem si pœna fuerit apposita, agi potest ad pœnam: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter quod staretur sententiæ, fuerit compromissum procurator ad interesse poterit conueniri, † quia iuramento suo seipsum personaliter, non ecclesiam poterat obligare. Quod autem à duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatum, nequaquam obuiare videtur, cum auctoritate [b] dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Colonieñ.

¶ *Si per duos electos ad eandem prælaturam, in discordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromissum, ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem hoc dicit.*

CAP. X.

EX parte tua nostris est auribus intimatum, quod vacante præpositura sancti Cuneberti † in Colonia canonici eiusdem ecclesiæ vota sua diuiserunt [c] in duos, uidelicet H. de uliaco, † & C. de Lombardia, & infra. Cumque postmodum tractaretur super electione huiusmodi, & partes essent in tua præsentia cõstitutæ, in te demum super hoc fide [d] præstita compromittère curauerunt: qui causæ meritis diligenter inspectis, ad proferendam diffinitiuã sententiam, diẽ ipsis consentientibus præfixisti. Interim verò præfato H. ab vna parte electo sublato de medio, supradictis canonicis inhibere curasti, [e] ne tua pendente sentẽtia, procederetur ad electionẽ aliã faciendã, quorum

† Galiberti.

† Villiaco.

[Glo. seq. iustificat mandatum Papæ, dicens id sumi ex tribus legibus in si. q̃rit opponendo, & soluit.]

a Ratum haberi debet.] licet procurator non habuisset mandatum ad hoc, ex quo tñ clerici ratũ habuerunt arbitrium, est obseruandum: & valet, ff. de procu. mandato. & s. de trã sact. contingit. Idem esset si egressus fuisset fines mãdati, ex quo ratũ habuit dñs factum ꝓcuratoris. s. de offi. deleg. cum olim, Idẽ esset & si nullum mandatum habuisset, postquam ratum habuerũt qd̃ eorum noie fecit. ff. de iudi. licet verum ideoque debet arbitriũ executioni mandari. vt hic dicit. Et quod dr̃ hic, colligitur de tribus legib9. Si enim arbitrium à partibus approbaĩ, vel etiam silẽtio decẽ dierũ, ex eo datur actio, & exceptio. C. eo. cum antea. Si uerò arbitriũ non fuit receptum, & pœna fuit apposita: tunc agitur ad pœnam C. eod. l. 1. & ita per pœnam ad seruandum arbitrium quis cõpellitur. s. eo. dilecti. Si nulla fuit pœna statuta, sed simpliciter compromiserant stare arbitrio, agi potest ad interesse ex stipulatu, & hoc vltimũ colligiĩ. ff. eod. diem. §. vlt. ff. si quis in iu. voc. non ierit l. vlti. vnde iste procurator teneĩ ſm istam distinctionem ad pœnã, vel ad interesse, cum ipse seipsum etiã suo iuramẽto personaliter obligauit, si nõ habebat ad hoc mandatum. Sed qualiter agitur contra procuratorem, cum ipse nõ intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eum sibi obligare? Sed ideo conuenitur, quia se obtulit defensioni alienæ, cum non haberet mandatum sufficiẽs ad hoc ff. de procura. Plaucius, & licet pars aduersa nõ intenderat eum sibi obligare, tamen obligatur, vt dicit lex: quia sæpe extra id quod agitur nascitur obligatio. ff. commod. si is, in fine.

Vide l. tius. ff. procura.

[Gl. seq. notat, quod delegatus, &c. signat contrarium, & soluit.]

b Auctoritate.] & ita auctoritate superioris potest compromitti in laicum, & clericum simul de reb. spiritualibus, de hoc dictum est s. c. proxi. Item vr̃ hic ꝙ delegatus mandauit sententiam arbitri executioni, & si ipse nollet procedere, ꝙ delegatus possit arbitrum compellere, & non ordinarius. arg. C. de iudicijs. l. vlt. arg. contra. j. de foro competen. si quis contra. Sed hoc verum est qñ delegatus datur vel ad exequendum arbitrium, vel ad compellendum arbitrum: aliàs ordinarius debet compellere arbitrium vt procedat. ff. e. l. 4. §. ait prætor. Bernar.

cũ ar- ssum- t ad sedũ istio iti. s. c. de- spicio And.

EX parte.] Morte alterius compromittentium expirat compromissum. Primo ponitur consultatio. Secundò responsio: ibi, Breuiter. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpositura S. Cuneberti in Colonia, canonici eiusdem ecclesiæ vota sua diuiserunt in duos: quidam elegerũt H. de Iuliaco, & q̃dã alij elegerunt C. de Lõbardia: postmodum cum partes essent in ꝓsentia Colonieñ. archiepi, et tractarẽt sup huiusmodi, electionibus, in ipsum super hoc fide ꝓstita compromiserũt: qui causę meritis diligẽter auditis & intellectis, diem ad ferẽdam diffinitiuam sentẽtiam partibus assignauit: pendente dilatione alter electus H. de Iuliaco de medio est sublat9: Archieps hoc audito, canonicis ꝓhibuit, ne pendẽte sua snia ad aliã electionem procederẽt, sed q̃dã eorũ nihilominus B. Colonieñ. canonicum in præpositũ elegerunt; die ergo quo debebat ferri snia, partib. corã archiepo cõstitutis, dictus B. allegauit, ꝙ archieps vlterius procedere non debebat, cum per mortẽ alterius cõpromittentis videatur compromissum finitũ: archiepiscopus consuluit super hoc dominum Papam. Respondet Papa, quod licet compromissũ per mortem ipsius H. sit finitum, prius tamen de meritis prioris electionis cognoscere debuit, quã processus fieret ad secundam: quia dictus C. superstes ius habet: secundus verò non. Not. ꝙ finitur compromissum per mortem alterius compromittentis, secus in iudicio.

c Diuiserunt.] quod non est nouum nec reprehensibile. 8. q. 1. non est nouum. & 63. dist. cap. vlt.

d Fide præstita.] de qua habes. sup. eo. cum tempore. secundum leges non debent iurare, sed pęnam possunt partes apponere. in auth. de iudi. §. quia verb. coll. 9. & C. eo. auth. decernimus.

e Curasti.] & benè: quia pendente electione illius superstitis, non est alia electio celebranda. sup. de electio. considerauimus. & ista electio primo debuit reprobari quàm fieret transitus ad secundam. inf. de concessione præbendæ. post electionem. ad fin. & sup. de electionibus. auditis. vl i de hoc.

[Glo. seq. ponit duo, quæ fortificant allegata per B. & eis respondet.]

a Alle-

quidam nihilominus B. Colonieñ. canonicũ elegerunt. Die igitur quo sentẽtia proferri debuit, in tua præsentia partibus constitutis, dictus B allegauit, [a] quod procedere vlterius nõ deberes Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter postulanti, breuiter respondemus, quòd licet arbitrium [b] sit finitum per mortem ipsius † H. prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, [c] quàm processus fieret ad secundam: nam si dictus C. superstes in electione ius habet, secundam constat penitus non valere.

¶ Idem electo † & abbati S. Zenonis & C. canonico Veroneñ.

¶ Arbiter post rem iudicatam super discordijs nouis assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiam si de componendo inter partes mandatũ acceperit à Papa.

CAP. XI.

EXposita nobis Feltreñ. † & Belueñ. † electi petitio continebat, quod cum causa, quæ inter antecessorem suũ ex parte vna, & ciues † Taruisinos ex altera, super districtu & rebus aliis vertebatur, per sententiã Hostiensis episcopi tunc Apostolicæ sedis legati fuerit terminata: & infra. Tandem super quibusdã discordiis, quæ hincinde videbantur exortæ, [d] in ducem Venetorum tanquam in arbitrium, cum parte altera compromisit: [e] & infra. ¶ Licet autem eidem duci litteras nostras miserimus, vt ad componendum inter partes laborare deberet, cũ tamen intentionis [f] nostræ nou fuerit immutare

a Allegauit, & malè, vt declarant sequentia: quia primo constare debuit de hac electione, vt dictum est in prima notula, sed mouit eum forte, quia dicit lex quod mortuo altero ex litigatoribus, qui dederat fideiussorem iudicio sistendi causa, prætor non debet eum iubere ammodo exhibere, ff. qui satisdar. cogan. si decesserit. & sentẽtia lata post mortem litigatoris non valet. ff. de re iudi. in summa. §. vlti. & l. seq. Sed hoc non est verum generaliter, imò sententia debet ferri post mortem, saltem propter accessoria. ff. de rei vend. vtique. & mortuo eo qui appellauit, necesse est hæredibus causam finiri. † C. si penden. appel. mors interue. l. 1. quasi per tot. Ita & hic necessaria est sententia quantum ad canonicos, qui quasi hæredes sunt quo ad ius eligendi, si alterius electio cassetur, & quantum ad aliũ electum, vt sciatur an sua electio sit canonica, per morte alterius non perdit iste ius suum, nec acquirit si ius non habebat: ideoque debuit iudex causam finire antequã hic tertius eligeretur vt de omnibus constaret. Sed illa videbat melior allegatio, ꝙ vlterius non procederet: quia cum ipse cognosceret tanquam arbiter ex cõpromisso, & compromissum finiat morte litigatoris, vt hic dicit, & ff. eo. diem proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. vlterius cognoscere non debebat. Sed licet sit finitum compromissum per mortem alterius, tñ procedere potest, cum sit iudex ordinarius suo iure, pp rationem quæ redditur ĩ. & in ipsa littera inferius: nec vt verus arbiter cognoscebat, arg. ĩ. de præben. nisi quia de matrimonio carnali in arbitrũ compromitti non potest. ĩ. de transac. c. vlti. & ĩ. de in integ. restit. ca. penul. in fine. & hic de matrimonio spirituali agitur: aliàs arbiter post mortem alterius litigatorum nõ procederet. nisi iterum compromittatur in ipsum à successoribus, per leges prædictas proximè.

† Vide l. diẽ pferre. §. 1. & l. sed interpellat. ff. eo.

† al. ita: electo abbati.

b Arbitrium.] idest compromissum. ff. eodem, diem. §. 1.

c Cognoscere.] vt ordinarius, vt dixi: aliàs si ordinarius non fuisset, non posset cognoscere, vt dictum est. Et sic habes, quod in ordinarium potest compromitti. ĩ. eod. cum tempore. vbi de hoc.

EXposita.] communis est diuisio. Secunda ibi, Licet autem. Abb. Siculus.

CASVS. Inter episcopum Feltreñ. & Belueñ. ex vna parte, & ciues Taruisinos ex altera, super districtu seu iurisdictionibus & rebus alijs quæstio vertebatur, quę per sententiam Host. episcopi Apostolicæ sedis legati fuit terminata: tandem occasione ipsius sententiæ, quædam discordiæ ortę fuerunt inter eos: super quibus discordijs partes compromiserunt in ducem Venetiarum; vt eius arbitrium seruaretur, obsides super hoc ab vtraq; parte recepit: Papa insuper eidem duci mandauit, vt ad componendum interponeret partes suas. Idem dux contra sententiam legati iniquum protulit arbitrium: Episcopus Feltreñ. conquestus fuit domino Papæ; & ipse scribit quibusdã iudicibus super hoc dicens, ꝙ licet eidem duci litteras suas misisset, vt ad componendũ interponeret partes suas, non tamen fuit suæ intentionis immutare sententiã legati, vel suscitare quæstiones per eum sopitas: Vnde mandat quatenus nõ obstantibus litteris illis, quicquid per prędictum ducem factũ inuenerint contra sententiam prædictam, debeant in irritũ reuocare, districtius prohibentes eidem, ne vlterius in compromisso procedat, & compellentes eundẽ per censuram ecclesiasticam ad restitutionem obsidum datorum vt ipsius arbitrium seruetur. Nota ꝗ attendum esse ad intentionem scribentis. Item arbiter de alio arbitrari non debet nisi de quo compromissum est: quod si fecerit, non valet: & ita forma compromissi seruanda est.

† Feltreñ. Filtrẽ.

† Belueñ. Beliẽ.

d Exortæ.] ex hoc patet ꝙ compromissum non fuit factum super ijs quę in sententia continebantur, sed super discordijs quæ postea ortæ sunt.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e Cum parte altera compromisit.] supple, in ducem, qui contra sententiam veniens iniquum arbitrium promulgauit: & sic potest compromitti in laicum de rebus ciuilibus, vt hic dicitur, sed non de spiritualib. vt ĩ. eod. contingit. vbi de hoc. Sed qualiter potuit cõpromitti in ducem de his super quibus sententia latã erat? nam transactio siue compositio fieri debet de re dubia, in lite incerta. ff. de transactionibus. l. 1. sed contra res hic certæ erant per sententiam, à qua non fuit appellatum nec supplicatum: ideo transigi siue compromitti non potuit. 1 C. de transact. si causa. & ff. de trãsactionibus. etiam post rem. & ff. de condict. indeb. eleganter. §. si post. Ad quid compromissum fuit hic de certa re? hæc dubitatio soluitur in litera ꝗ quia non fuit compromissum ad hoc vt sententia mutaretur, sed vt illi duo duce mediante desisterent ab iniurijs quas faciebant episcopatibus illis, ut infra sequitur.

1 Hoſt. bat hu... ſectioni cens pp compro... ſum non luiſſe. Io. And.

f Intentionis.] semper recurrendum est ad intentionem scribentis, vt hic dicit, & supra de procu. petitio. & supra de off. ord. licet. & supra de vsu pal. ex tuarum, & infra de præbend. cum causam, & c. vlti. quia eius est interpretari cuius est condere. infra de senten. excom. inter alia. & 11. q. 1. sicut. §. ex his, & C. de legibus, l. vlt.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Arb...

ſententiam ipſam, vel ſo pitas per eam querimonias ſuſcitare. Mádamus quatenus (præfatis litteris non obſtantibus) quicquid ꝑ prænominati ducis arbitrium, contra ipſius legati ſentẽtiam inuenéritis eſſe factum, in irritum reuocetis, [a] ei diſtrictius inhibẽtes, ne vlterius in compromiſſo ꝓcedat, eundem ad reſtitutionem obſidum [b] occaſione illius compromiſſi ſibi datorum, vt ipſius arbitrium ſeruaretur, per cenſuram eccleſiaſticam compellentes.

¶ Gregorius nonus decano, & magiſtro P. canonico S. Petri Attrebateñ. diœceſis.

¶ Non valet compromiſſum factum in duos ſiue plures, hoc adiecto, vt in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem, vel alios, h. d.

CAP. XII.

INnotuit nobis Gulielmo laico cóquerente, quòd cum O. laicus, ipſum ſuper quadã ſumma pecuniæ coram iudicib. auctoritate Apoſtolica cõueniſſet, tandẽ fuit à partibus in duos arbitros cõpromiſsũ, ſic tamen qđ ſi illi duo ad inuicẽ diſcordarẽt, tertium adderent iudices nominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſeruandũ arbitriu m per dictos arbitros promulgandũ nihilominus poteſtate. [c] Cũque tertius arbiter à iudicibus prædictis electus, cum altero duorũ, ipſum parti alteri cõdemnaſſet, idem ex eo ſentiens ſe à prędictis iudicib. grauari, quòd ipſum ad obſeruantiam † huiuſmodi arbitrij compellebant, noſtram appellauit audientiam, ſed ipſi appellatione cõtempta: excommunicationis tulerunt ſentẽtiam in eundem. ¶ Ideoque mãdamus quatenus ſi eſt ita cum legali [d] ſit prouiſione ſtatutum, vt compromiſſum de incerta perſona in arbitriũ aſſumenda non teneat, dictam excõicationis ſententiam denuncietis penitus nullam eſſe. †

¶ Idem abbatiſſæ, & conuentui Iotreñ.

¶ Valet compromiſſum factum in vnum vel in plures, vt ipſi per ſe cauſam diffiniant, vel per alios, quos ipſi elegerint. h. d. ſecundum intellectum quem ſenſit gl. hic, & Innoc. in c. præcedenti. qui placet mihi. Panor.

a Reuocetis.] ſed vr̃ ꝙ arbitriũ tale non ſit reuocandũ, ſiue ſit æquũ ſiue iniquũ. ff. de arbi. diẽ. §. ſtari. Dicas ergo quòd ſiue quis fuerit arbitrator ſiue amicabilis cõpoſitor, non eſt ſtandum iniquo arbitrio, ſed reducendum [1] ad arbitriũ boni viri. ff. pro ſoc. ſocietatem. §. arbitrorum. immò & ſi iuraſſet, debet reuocari. ĩ. de iureiuran. Quintauallis. & ff. de ritu nup. quanq̃. ff. d oper. lib. ſi libertus. ſiue etiã arbiter fuerit, & eodẽ modo nõ eſt ſtandum iniquo arbitrio. ĩ. eo. c. 1. & 2. & præterea reuocatur, quia iam latũ erat ꝯ ſniam directo, ſed ſuper hoc nõ fuerat cõpromiſſum vt ſnĩa reuocaret per arbitriũ ſm ꝙ in litera dr̃: & arbitrium non extẽditur niſi ad ea tantum, de quibus cogitatum eſt & expreſsũ in compromiſſo. ſup. eod. cum dilecti. vbi de hoc. Bern.

[Gloſſ. ſeq. allegat tres conco. & duo iura in ꝯrium, & ſol.]

b Obſidum.] ſic ĩ. de iureiur. ex reſcripto. & 23. q. vltim. vt pridẽ. & ff. qui teſta. facere poſ. obſides. Sed ꝯtradicũt leges quia liberi hoĩes obligari non poſſunt. C. quæ res pig. obl. poſ. qui filios: & ĩ. de pign. lator. Solut. obſides bñ dari poſſunt: vt dicunt iura primò inducta: nec dicunt obligari loco pignoris, ſed tenentur obſides, vt fiat quod inter partes conuenit, & ita cũ ſolutum ſit arbitriũ & reuocatũ debent obſides reſtitui: [2] quia ſublato principali, & acceſſorium. ĩ. de fide inſtr. inter dilectos. ĩ. de foro comp. ſi diligenti.

INnotuit.] Non valet ꝯpromiſsũ de incerta perſona in arbitrũ aſſumẽda. h. d. quo ad titulũ. primò ponit factũ. ſcđo dat iudices. ibi, Ideoq;. Ab. Sic.

CASVS. Quidã laicus noĩe O. impetrauit litteras cõtra Guli. laicũ ſuper quadã ſumma pecuniæ, ad quoſdã iudices delegatos, corã quibus dictus Guli. conuentus in cauſa, tandẽ fuit à partibus in duos arbitros cõpromiſſum, ita ꝙ ſi illi duo ad inuicem diſcordarent, tertium adderent iudices nominati retenta penes ſe poteſtate cõpellendi partes ad obſeruandũ arbitrium per dictos arbitros promulgandũ. ſed cũ dicti arbitri non poſſent eſſe concordes, dicti iudices tertiũ adiunxerant, qui cum altero illorũ dictũ Guli. condẽnauit: idẽ Guli. à dictis iudicibus compellebatur ſniam obſeruare: vnde ſentiens ſe aggrauari, ad ſedẽ Apoſtolicã appellauit. ſed ipſi eius appellatione contempta, tulerunt excõicationis ſniam in eundẽ: vnde mandat Papa, quatenus ſi ita eſt, dictã ſniam denũcient eſſe nullam, cũ iure ſit ciuili ſtatutum, vt cõpromiſſum de incerta perſona aſſumenda in arbitrũ nõ teneat. Not. ꝙ compromiſſum de incerta ꝑſona in arbitrum aſſumẽda nõ tenet. Itẽ ſententia excommunicationis poſt legitimam appellationẽ lata, nulla eſt.

[Gl. ſeq. dat ſimile de iudice. ſecunda pars rec. per q. an potuerint delegati ſibi retinere executionẽ arbitrij.]

c Poteſtate.] ſic ẽt cõpromittitur in iudicẽ retenta delegata poteſtate. ĩ. dẽ ꝓb. niſi. & ĩ. de ꝓſumpt. litteras. & tũc iudex põt vti delegata iuriſdictione ſi expedierit, & arbitraria poteſtate, vt in decr. niſi. ſed hic non poterãt retinere huiuſmodi arbitrij executionẽ, niſi per prorogationẽ iuriſdictionis de conſenſu partiũ, quæ hic interuenit. ſed hic nõ valuit prorogatio: quia non valuit cõpromiſſum de incerta ꝑſona aſſumenda, & ſic non poterat fieri executio, licet intenderent ꝓrogare iuriſdictionẽ delegatã de vno negocio ad aliud. Be.

[Glo. ſeq. dat ſimile de iudice, ꝓcuratore, & tutore: ſignat ꝯrium de re. prox. & remittit; elicit tria argumenta: ſignat contrariũ decr. cũ ſpeciali. & dupliciter ſol.]

d Legali.] vt ff. eo. item ſi vnus. §. ſi in duos. quia cõpromiſſum de incerta perſona nõ valet, vt ibi dicit: quia in aſſumenda illa tertia ꝑſona, iſti iudices poterant diſſentire, & ſic res ſine exitu futura eſt, arg. contra ĩ. c. prox. Sed ibi ſoluitur. Et ſic iudex certus eſſe debet, aliàs non valet cõmiſſio. ſup. de reſcri. ad hæc. & ſic procurator certus eſſe debet. ff. de procur. l. 2. ſic & tutor incertus dari non poteſt. ff. de teſt. tute. tutor incertus, & l. duo ſunt Titij. & Inſtit. de leg. §. tutor. & ideo cum à principio non tenuerit cõpromiſsũ, licet fuerint poſtmodũ concordes in aſſumẽda tertia perſona, non tñ tenuit arbitriũ, & ſic nec ſnĩa etiam excõicationis ꝓp hoc lata. Et ſic eſt arg. ꝙ ſi principale non tenet, nec acceſſoriũ. ĩ. de fo. comp. ſi diligẽti. & ĩ. de fi. inſtr. inter dilectos. & C. de legi. nõ dubium. Item eſt arg. qđ ab initio non tenet, poſtea nõ cõualeſcit. ff. de regu. iur. quod in initio. & 16. q. 3. c. placuit. §. põt. verſ. ꝙ ſi priuatus. Itẽ eſt

[1] e multis ... ſpecialid vide Spe. de arb. §. ... & Dynũ ... c. ſenti. regu. iur. lib. 6.

[2] e not. ... in reſcri- ... ad no ... 2. de

† obſeruationem.

† Vide l. itẽ ſi vnus. §. ſi in duos. ff. eod.

est arg. hic quòd licet res ad eũ casũ perueniat à quo pō test habere initi, tñ non valet. hic nō valuit compromissũ: q̃a tertius arbiter incertus erat. Sed manifestè ꝯdicit. ī. de appe. cum speciali. vbi dr̃ quod duo arbitri eligēdi: & si cōcordare non possunt, assumant tertiũ: & si tertius arbiter incertus est, qualiter respondebis? Pōt dici ꝙ illud est speciale i cã recusationis. q̃a illi arbitri non dicuntur veri arbitri, imò quasi naturam iudicum sapiunt: quia iurisdictionē videntur habere. arg. ī. de offi. de leg. suspicionis. Vł dicas quòd non est ꝯ ibi enim statuit ius ꝙ duo arbitri eligãtur à partibus, qui de suspicionis causa cognoscãt: & si illi duo non concordant, ipsi arbitri eligant tertiũ ī. de off. dele. suspicionis. sed partes nō eligãt illos, vt si discordes fuerint, eligant tertium sed simpliciter eligant duos, nulla mentione habita de tertio. & ius ostendit ibi quid facere debeant partes, & quid postea ipsi arbitri, cũ in fine non potuerũt concordare; & etiam quod dicit hic, respicit ipsum factum, vt si tertius eligatur incertus, non teneat compromissum, vt hic factũ fuit. Si dictum fuisset hic quod certam personã eligerent, si discordassēt, tunc valeret. ff. eo. itē si vnus. §. si in duos.

CAP. XIII.

CVm à nobis petitur: & infra. Ex parte vestra fuit propositum, ꝙ olim iter vos & Senon. archiepm quæstione sub orta, super eo quòd idē archiepiscopus asserens monasterium vestrũ metropolitico iure sibi subesse, procurationes & res alias exigebat à vobis. Tandem in R. S. Angeli diaconũ Cardinalem tunc Apostolicæ sedis legatum à partibus cōcorditer [a] cōpromisso: & ꝓmisso sub certa [b] pœna ꝙ arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorũ, [c] quos idem super hoc deputaret, præcisè parerēt; magister P. capellanus noster, & I. archidiacon⁹ Senonẽ. mediatores ab eodē sup hoc deputati a legato, ordinando & diffiniendo causam huiusmodi terminauerunt. Nos igitur, quod per prædictos mediatores super hoc actũ est, auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Compromissum ante sententiam latam finitur morte alterius compromittentium vnde non transit in hæredes compromittentium, nisi de eis sit cautum in compromisso. h. d. comprehendendo mentem capituli.

CAP. XIIII.

COmpromissum nō extēditur in cōpromittentis hæredes, [d] si de ipsis non caueatur ibidem. †

CVm à nobis.] primò ponitur factum. Secundo confirmatio ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatissam & conuentũ Iotreñ. monasterij, & archiepũm Senoneñ. vertebat q̃o, sup eo quòd idē archiepũs dicebat monasterium ipsum metropolico iure sibi subesse, petēs ꝓpterea ab ipso monasterio procurationes, et res alias. Tandem concorditer à partibus cōpromissum fuit in R. sancti Angeli diaconũ Cardinalē Apostolicæ sedis legatũ & ꝓcompromissũ fuit sub certa pœna quòd præcisè parerent arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorũ mediatorũ, quos idē Cardinalis sup hoc deputaret: Legatus super hoc deputauit magistrũ P. cappellanũ dñi Papæ, & I. archidiaconũ Senoneñ. mediatores: & ipsi ordinando & diffiniendo cãm huiusmodi terminauerũt: postmodũ petiuerũt partes à domino Papa, vt ordinationē & diffinitionē prædictam confirmaret: & ipse quod per dictos mediatores super hoc factũ fuit, cōfirmauit. No. quòd hæc decr. nō ꝯdicit iuri quia licet in incertũ arbitriũ cōpromitti non possit: tamen sic potest compromitti quòd valeat arbitrium, qđ laudatum fuerit arbitratu Cardinalis. ff. de arb. si ita.

a Concorditer compromisso. & sic de re spirituali potest in ecclesiasticam personam compromitti: quod verum est. ī. eod. contingit. vbi de hoc.

b Sub certa pœna.] ī. eo. dilecti. cui tñ metu pœnæ statitur, vt ibi, & C. eod. l. 1. & sic religiosi possunt exigere pœnam. qualiter & q̃ñ hoc liceat, dr̃ ī. eo. dilecti.

[Gl. seq. duo notat & remittit.]

c Mediatorũ.] sic vł, quòd arbiter incertus possit assumi: quia hic non fuit expressum de mediatoribus assūq̃ vnde signatur ꝯ ī. c. prox. ff. eo. itē si vnus. §. si in duos. Sed dicas quod Cardinalis nō fuit assumptus vt verus arbiter, nec illi mediatores, sed potius fuerunt amicabiles cōpositores. qui de pla. o. & sine ordine iudiciario, & sine aliqua cognitione partes concordauerunt. & hoc patet ex uerbis illis; arbitrio seu ordinationi: & ex eo quod dicit inferius: & ordinando & diffiniendo. vnde qđ factũ fuit per legatũ siue per illos, quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel si fuerunt arbitri, adhuc cessant ꝯria: q̃a hic nō fuit compromissum factũ de incerta pſona, sed partes dederũt potestatē legato vt ipse eligeret arbitros, seu mediatores, & ipse elegit certos, & hoc nō est ꝯ iura supers⁹ signata: & iõ Papa cōfirmat ordinationē illorum, quia nec Cardinalis poterat discordare: sed in superiori decret. potuerũt discordare, & ita non cōtradicit. Ber.

COmpromissũ.] CASVS. Quæritur an cōpromissum in arbitrios extēdatur ad cōpromittētis hæredes? Et rũdeo ꝙ non, nisi in cōpromisso de hæredibus sit cautũ. Not. ꝙ cōpromissũ nō trāsit ad successores. nisi de ipsis facta fuerit expressa mentio.

[Gl. seq. facit quinq;. Primò dicit vnde sumi potuit cap. Secundò ponit differentiam inter iudicia & compromissa: & causam reddit. Tertiò dat simile in pacto. Quartò dicit quid si alter compromittens solum expressit hæredem. Quintò notat, & dat simile de morte arbitri.]

d Hæredes.] hoc sumptum est de legibus illis. ff. eo. diem proferre. §. 1. & l. sed & interpellatur. §. si ab altera parte. secus est in iudicijs. iudicium [1] enim transfertur ad hæredes, quamuis de hæredibus mentio non fiat. C. de iura. cal. auth. principales. & hoc ideo quia arbitria stricti iuris sunt, compromissum verò non extenditur nisi ad ea tantum, de quibus expressè in compromisso cauetur. ī. eod. cum dilecti. & ff. eod. non distinguemus. §. de officio. nec ad alias personas: vt in legibus prædictis. sic pactum personale non extenditur ad hæredes quandoque. ff. de pact. idem in duobus. §. personale. & l. iuris gentium. §. pactorum. si alterius partis tantum hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus soluitur cōpromissum. vnde ex vtraque parte debet fieri mentio hæredum, aliàs non transit ad hæredes, vt dicit lex prædicta. l. sed & interpellatur. §. si ab altera. vnde melius diceretur in compromittentium hæredes: & ita soluitur compromissum per mortem alterius compromittētis. sup. eod. ex parte. & per mortem alterius arbitrorum. supra de offi. dele. vno. Bernardus.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

Supra dictum est de preparatorijs iudiciorum: nunc de ipsis iudicijs est videndum. Vel sic: In proximo precedenti tit. dictū est de arbitris, verū quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. l. 1. ff. de arbi. ideo de his subdit.

De hac materia rubrice habetur. 2. q. 1. & 5. q. 4. 14. q. 1. 15. q. 7. 16. q. 6. 30. q. vlt. §. his ita. vsque ad fi. & habetur in Sexto, & in Clemen.

De Quoduultdeo.] Potest multipliciter summari secundum varios intellectus. Et primò sic: Qui promisit non declinare iudicem, penitere non potest. Vel ad eundem intellectum sic, & clarius: Pactum de non declinando iudice aliàs suo, quem exceptione legitima repellere poterat, est irreuocabile. Diuidit in tres partes secundū And. In prima ponitur facti narratio. In secunda iuris dispositio. In tertia incidentis quæstionis decisio. Secunda: ibi, Placuit. Tertia: ibi, Nam. Abb. Sic.

CASVS. Quidam impetebat Quoduultdeum epm Centuriesi. petijt illum introduci in cōcilio Africano: Interrogatus fuit an cum aduersario suo vellet in iudicio experiri: primò id promisit, altera die rńdit hoc sibi nō placere, atq; recessit: petebat aduersarius vt remoueretur ab epatu: & concilium excōicauit ipsum; statutum fuit in cōcilio quod nullus eidem Quoduultdeo cōicet, donec satisfactione præstita fuerit absolutus; & sic fuit excōicatus, epatus tamē ante causæ exitum adimi sibi non debet. No. quod propter contumaciam aliquis est excommunicandus, nec debet absolui nisi satisfecerit, sed in principali causa procedi non debet. Item sine causæ cognitione nullus deponi debet.

a De Quoduultdeo.] proprium nomen est.

b Quem.] idest, qui, & ponitur casus pro casu. sic 75. dist. ordinationes. & 18. q. 2. quidā. vbi eos, ponit pro hi.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit, & secundam reprobat.]

c Interrogatus.] ex superabundāti interrogatur, quā aliàs ex necessitate tenebatur sub eis respondere: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verb. obl. inter stipulantem. §. i. quia omnes causæ tunc in synodo tractabantur: vel forsitan ne posset postea iudicem recusare. 3. q. 3. §. offeratur. ī. de offi. deleg. super quæstionum. §. pen. & §. verùm. nisi aliquid postea de nouo emergat. ī. de offi. deleg. insinuante. & ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa. & ff. de procu. si post datum procuratorem. & de pen. dist. 6. placuit. sed illa non fuit causa: quia synodum totam non potuit recusare.

d Experiri.] experiri ponitur hic pro defendere, aliquando tamen ponitur pro agere. ī. de caus. pos. & proprie. pastoralis. & not. ī. de senten. & re iudic. c. pen.

e Non placere.] sed nonne fuit locus penitentiæ? Vr quod sic. ff. de iur. om. iud. si conuenerit. Rńdeo, locus est penitentiæ. ī. de iur. pat. cū laici, sed non hic, quia non potest pœnitere in alterius pię iudiciū. ff. de reg. iur. nemo. & quia cōtumaciter recessit, fuit excōicatus. 11. q. 3. certum, imò inuitus compellitur respondere, vt dictum est.

f Donec.] loquitur secūdū antiqua tpa, quā causa excōicati tractabatur antequam absolueretur. 11. q. 3. si eps forte. Intellige secūdum antiquā litterā, quia olim in antiqua compilatione talis erat hic: nullus eidem cōicet, donec causa eius qualē potuerit terminum sumat. Et secūdū istā literam benè loquitur secundū hodierna iura: quia cum pro cōtumacia fuerit excōicatus, nullus dēt ei cōicare donec satisfactione pmissa. i. satisdatione pstita de iudicio sisti fuerit absolutus. ī. de verb. sig. ex parte. hodie verò statim dēt absolui, & postea cognosci de cā excōicationis, nisi in casib. vt ī. de senten. excō. per tuas. & nisi quis excōicatus sit pro manifesta offensa. ī. de verb. sig. ex parte. & 23. q. vlt. pessimam. & ī. de sen. excom. solet. [lib. 6.]

g Nam adimi.] respondet tacitæ quæstioni.

h Episcopatum.] imò debet expectare per annum antequam adimatur. 1 11. q. 3. rursus. & c. seq. maximè cum lis non fuit contest. de hac materia tractatur. 3. q. 9. in summa. & c. decernimus. & 11. q. 3. rursus. & ī. de do. & contu. c. veritatis. vbi de hoc. Bernar.

x Cōcil. [A]fricano. c. refert [Gra]thar. li. ... c. 181. 20 par. 5. 37. & c. a. ... dit. in 1. [c]opil. vide no[ta] ... bwius ca ... ulu.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

Ex Concilio Africano. †

¶ Contumax in non comparendo vel non respondendo excommunicari potest: beneficio autem priuari non debet. h. d. Abb. Sic.

CAP. I.

De Quoduultdeo[a] Centuriensi episcopo, quem[b] cum aduersarius ipsius, eum petijsset ad cōcilium introduci, † interrogatus[c] an cum eo vellet experiri,[d] primo id promiserat, & altera die respondit hoc sibi non placere,[e] atque discessit; ¶ Placuit, vt nullus eidem communicet, donec[f] satisfactione pmissa fuerit absolutus. ¶ Nam adimi[g] sibi episcopatum[h] ante causæ eius exitum nulli potest iure videri.

Ex Synodo Eugenij Papæ. †

¶ Laici ecclesiastica negotia tractare non debent, sed prælatorum iudicio disponuntur. h. d. Abb. Sic.

CAP. II.

Decernimus, vt laici[i] ecclesiastica tractare negotia nō præsumāt.[k] Sed † epi, abbates, archiepiscopi, † &

Decernimus, vt laici.] Tres sunt partes. Secunda, ibi, Sed episcopi. Tertia, ibi, Nec propter. Abb. Sic.

CASVS. Statutum fuit in synodo Eugenij Papæ, quod laici negotia ecclesiastica tractare nō præsumant. Itē prælati ecclesiarum de negotijs ecclesiasticis nō dispo nant iudicio laicorum, & præcipuè de spiritualibus: & propter eorum prohibitionem non dimittant ecclesiasticam iustitiam exercere. No. quod laici ecclesiastica negotia tractare nō debēt, maximè spiritualia. Itē oēs prælati sunt iudices ordinarij. Itē abbas est nomen dignitatis. Item propter prohibitionem laicorum, non debet iudex ecclesiasticus omittere exercere iustitiā ecclesiæ.

i Laici.] laici enim de ecclesiasticis negocijs intromittere se non debent. ī. de re. eccle. non alie. cum laicis. sup. de arbit. contingit. & sup. de consti. ecclesia. & 96. dist. bene quidem.

k Non præsumant.] authoritate sua: delegatò tamen possunt saltem causæ pecuniariæ, siue huiusmodi, meræ ciuiles, vt hic colligitur, & in laicos etiam de talib. potest compromitti. sup. de arbi. exposita. Papa verò ciuiles, criminales, & spirituales causas potest laico delegare. arg. 32. dist. c. præter. §. verùm. & 2. q. 5. Mennā. & 63. dist. in synodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 3. illud. videtur etiam quod eas teneatur delegare. 11. q. 1. te quidem. & c. clericum. §. ex his omnibus 2. & de hoc dictum est sup. tit. proxi. contingit.

... inc vt in ... i quod ad vs[um] ... [ex]cratio. ... oportet, ... iust auctio... te iudi... ad instā... partis. l. ... perpetuo. ... n. & ibi ... ff. eod.

† Eugenij ij. in synodo Romē. c. 4. & c. 5. eo. ti. in 1. compi.

† Et, in multis antiquis.

† In antiqua cōpilatione: archid. Sed in omnibus manusc. Raymūdi hī, archiepi.

1 Nisi crimē esset notoriū. ī. de accusa. euidentia. vel nisi ageret de fœdere mrimonij vt lite nō cōt. quoniā,

[Glo. seq. arg. alleg. 7. iura.

a Ecclesiarum prælati. arg. omnes ecclesiarum prælatos esse iudices ordinarios. argu. ī. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum. 25. dist. in. perlectis. 2. q. 1. nemo. 11. q. 1. experientiæ. & c. si quis ex fratribus. & ĩ. de app. reprehẽsibilis. & ĩ. de eo qui fur. or. susce. c. 1.

alij ecclesiarũ [a] prælati, de negotijs ecclesiasticis (maximè de illis quę spiritualia esse noscuntur) laicorum iudicio nó disponãt: Nec propter eorum prohibitionem, ecclesiasticam dimittãt iustitiam exercere.

QVantò.] Laici causas connexas spiritualibus tractare non possunt. hoc dicit.

CASVS. Dr̃ hic, ꝙ causa iuris patronatus ita est annexa spiritualibus causis, ꝙ nullus nisi iudex ecclesiasticus de ea iudicare debeat. No. ꝙ causa mixta inter spũalem & ciuilem, magis sequitur naturã spiritualis quàm ciuilis. Item idẽ iuris est i cõnexis quo ad iurisdictionẽ sicut in mere spiritualibus. Item rõne rei potius dr̃ spiritualis, quàm ratione personæ: & sic qđ est minus dignum in sui substantia, maioris est efficaciæ quo ad iurisdictionem.

† illustrissimo.

Alex. iij. illustri † regi Angliæ.

¶ *Causa iuris patronatus spectat ad iudicium ecclesię. hoc dicit specificè, & ad literam.*

CAP. III.

QVantò † diuina gratia: & infra. ¶ Causa verò iuris patronatus, ita coniuncta est & connexa [b] spiritualibus causis: quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat diffiniri.

† Post Cõc. Lateran. sub Ale. iij. par. 47. tit. de iure patronatus. c. 4. & c. 5. eod. tit. in 1. compil.

[Glo. seq. summari potest per modũ obiectionis assumendo ibi, & laicus vel per modum quæstionis, quare, s. dicatur annexum: & non simpliciter spirituale, &c.]

b Connexa.] ius verò patronatus non dicitur propriè spirituale: sed spirituali annexum. ĩ. de iure pa. de iure. & ideo dicit hic Hug. ꝙ eius causa annexa est spiritualibus causis: vnde spirituale censetur propter connexitatem: quia quæ religiosis adhærent, religiosa sunt. ff. de rei vend. quæ religiosis. & ex tali cohærentia sumit suam naturam. sic ĩ. de paro. super eo, & ideo talis causa per iudicem ecclesiasticum tantum tractari debet, vt hic: & arg. ī. c. proxi. vnde vendi non potest. ĩ. de iure pa. de iure. Et laicus tale ius potest possidere, cũ nõ sit mere spirituale, sed ei annexum: sed alia iura merè spiritualia possidere non potest, vt ĩ. de præscript. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. & sup. de elect. sacrosancta. & c. Massana. Et ius funerandi potest laicus possidere. ff. de mor. inferen. l. 1. & tamen dominium sepulturæ non habet. Insti. de re. diui. §. nullius. Ber.

Ius patronatus cur censeatur spirituale.

AT si clerici.] Diuiditur in quatuor partes secundũ quod quatuor sunt dicta: Secunda, ibi, Si verò. Tertia, ibi, De adulterijs. Quarta, ibi, Sed non debet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici fuerunt conuenti coram iudice sæculari: conuicti vel confessi fuerunt ibi de crimine: quærebatur an propter talem cõfessionem, sint à suo episcopo condẽnandi: quia sicut sententia à non suo iudice lata non tenet, ita nec confessio facta coram eodem. Si verò coram epõ suo de criminibus in iudicio conuicti fuerint vel confessi, dummodo sint talia crimina, propter quæ suspendi debeant vel deponi, suspendendi sunt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuò remouendi. Secundò quærebatur, vtrùm epi dispensare possint cum clericis, qui adulteria commiserunt? Respondet Papa, ꝙ epũs dispensare potest cũ clericis post peractam pœnitentiam de adulterijs, & alijs criminibus, quæ sunt minora. Tertiò quæritur vtrùm clericus depositus iudici tradendus sit sæculari? Rñdet ꝙ clericum pro suis excessibus depositum, eps non debet iudici tradere sæculari: quia cũ suo sit functus officio, duplici afflictione non debet ipsum affligere. Not. ꝙ confessio facta coram non suo iudice, non præiudicat cõfitẽti: nec snia à non suo iudice lata. Item eps potest dispensare in adulterio. Item non est qs dupliciter puniendus. Item depositus sæculari iudici tradi non debet.

Idem Salernitano Archiepiscopo.

¶ *Clericum conuictum vel confessum de crimine coram iudice sęculari, ex eo non punit episcopus, sed coram se conuictum vel confessum punit pœna debita, nisi cũ illo dispẽset, quod potest in adulterio & minoribus: depositũ verò non statim tradit curię sęculari. h. d. vsque ad finẽ. Abb. Sic.*

[Glo. seq. ponit casum exceptum, secũda signat contrariũ de decr. multi.]

CAP. IIII.

AT † si clerici corã sęculari iudice cõuicti fuerint vel confessi de crimine, nó sunt propter hoc à suo episcopo aliquatenus condemnãdi. [c] Sicut enim sentẽtia à non suo iudice lata nõ tenet: [d] ita nec † facta cõfessio coram ipso. ¶ Si

c Condemnandi.] nisi ex hoc grauata sit multũ eorũ opinio. argu. op. ĩ. de testi. c. testimoniũ. & ĩ. de sen. exc. cũ desideres. §. 1. i eo casu pp infamiam debet se purgare, vt dicit illa decr. cum desideret. aliàs si se purgare non põt, debet puniri, quasi cõuictus interpretatiuè. ĩ. de purga. cano. c. cum P. & ĩ. de simo. insinuatum. 1 De hoc arg. contra. 2. q. 1. multi. Sed ibi exponitur circa princ.

† Post Cõ. Lat. par. 21. ca. 4. & c. 4. eod. tit. in 1. compil.

† In multi[s] manuscr. & impssis, & legi[tur] ... nec, sed ma[gis] cõcu[m] lectio qu[æ] retenta e[st].

[Glo. seq. alleg. 3. cõcor. & soluit contrariũ de decr. si diligenti. Secundò quærit sub nube de sentẽtia contra clericum lata per laicum in causa reconuentionis. Tertiò quærit de si: condemnato de crimine quod infamet, an &c.]

d Non tenet.] vt 2. q. 1. in primis. versi. de persona. & sup. de consuet. ad audientiam. C. si à non compe. iud. l. vlt. Ex eo enim quòd isti ex tali cõfessione nõ puniũtur, seu sententia contra eos lata non tenet, colligitur quòd isti inuiti tracti fuerunt ad iudicium sæculare: nam si voluntarij hoc fecissent, etiam si pro eis esset lata sententia, locum suum amitterent in criminali, & in ciuili perderent causam. 11. q. 1. in olita. & cap. placuit. & ĩ. de fo. compe. si diligenti. vnde non præiudicat eis. Sed si clericus conueniat laicum coram iudice laico, & ille laicus reconueniat clericum ciuiliter de crimine, si feratur sententia contra clericum benè tenet, quia suus iudex est p reconuentionem. ĩ. de mu. pet. c. 1. & 2. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. & C. de sent. & interlo. om. iud. cum Papinianus. & in auth. & consequenter. Criminaliter verò ipsum conuenire non posset coram iudice sæculari. 11. q. 1. c. 1. & 2. nec reconuenire: quia in crimine nõ admittitur reconuentio. 3. q. 11. neganda. quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. ff. de public. iudi. is qui. Sed pone clericum condemnatum ciuiliter de furto, vel de alio crimine quod infamet à iudice sæculari per reconuentionem, nunquid episcopus suus pro tali sententia, ex qua infamis videtur, seu confessione, condemnabit illum quòd talis sit infamis? Dicit lex quod non potest facere præses prouinciæ, quin condemnatum de furto sequatur infamia. ff. de furtis. non potest. Respondeo ex tali sententia non deponitur: quia cum ciuiliter actum sit, non debet dici infamis.

1 De hoc d[icit] vt notat i[n] cũ in iuue[n]tute. infra de purgatione cano.

Si verò

Si verò ex tali sentētia vel cōfessione grauata est eius opinio, ab officio debet suspendi vsq; ad debitam purgationē. argu. 2. q. 5. presbyter. si a plebe. & j. de simon. accusatum. & c. seq. argu. ff. de suspect. tuto. l. tutor. §. præterea. & C. de testi. nullum. arg. q̄ deponi vel beneficio priuari non debet, donec aliud ꝯ ipsum probaret. argu. s. eo. c. 1. & 15. q. vlt. c. vlt. in fine. & præterea nō debet puniri, q̄a nōdum fuit actū ad hoc, & ideo pœna ordinaria sibi imponi nō debet. j. de ordin. co. cū dilect⁹. & j. de excep. c. 1. in fine. & iuxta iudicij formam sentētia dēt formari. j. de simo. licet Hely. Quando cōfessio præiudicet, vel quando non dicetur. j. de confes. cap. vlt.

verò coram episcopo de criminibus in iure confessi sunt, [a] seu legitima probatione [b]. conuicti: dummodo sint talia crimina, propter quę suspēdi debeāt vel deponi, nō immeritò suspendendi sūt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio ꝑpetuò remouendi.

¶ Summatus est iste § supra in princ. ca. tamen quia habet materiā separatā & notabilem, ideo dic aliter. In adulterio & minoribus potest cū clericis peracta pœnitētia episcopus dispēsare: depositum autem pro suis excessibus non tradit indifferenter curiæ seculari, h. d. Abbas Siculus.

a In iure confessi sunt.] confessus in iure pro conuicto habetur. C. de confes. l. vnica. & j. de confes. c. pen. & vlt. ff. eo. certū.

[Glossa sequens reci. per quæstionem, scilicet quæ sit legitima probatio, & soluit: considerat personas & modum.]

b Legitima probatione.] puta per legitimos testes & omni exceptione maiores: 1 vt 2. q. 1. in primis. in fi. in criminalibus enim apertæ debent esse probationes & luce clariores. C. de prob. sciant cuncti. 2. q. vlt. sciant cuncti. & 5. q. 6. Epiphanium. & in absentia iudicis testes tales non sunt recipiendi, sed tm̄ in præsentia iudicis: 2 vt si res exegerit, tormentis subijciantur. C. de fid. instr. Authen. apud eloquentissimum. & 5. q. 3. illi qui. & ita demum sunt puniendi secundū qualitatem & quantitatem criminis. inf. de homi. sicut dignum. vt iuxta iudicij formam sententia dictetur. j. de simo. licet Hely. & inf. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

[Glos. seq. primò signat contra decre. quid omnibus & dat duas solutiones. Secundò argu. à contrario, q̄ episcopi non dispensent in maioribus adulterio, nec vbi non sunt expressè permissi, dicens q̄ hæc est quorundam opinio, ad quam inducit duas decret. deinde reci. opin. contrariam, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum, subdēs genus, ad quod inducit duas decre. & vnam l. & exprimit, quorum fuit opi. & illā vna ratione coadiuuat.

DE ADVLTERIIS verò & alijs criminibus, q̄ sunt minora.] argu. cōtra. 32. q. 7. quid in oībus adulterio grauius? Solu. illa interrogatio nō implicat q̄ adulteriū sit grauius alijs criminibus, sed quasi raritatē denotat, & est simile de pę. dist. 1. si sacerdos. Vel dic grauius. i. cōius & illud dictū fuit ī detestationē criminis, vt magis vitaretur: quia multa alia peccata grauiora sunt adulterio, vt puta, incestus. 32. q. 7. adulterij malū. Ex verbis istis colligunt quidā, q̄ ep̄s de adulterio tm̄ & inferioribus criminibus potest dispensare, & nō in maioribus quasi à contrario sensu, cum dicat de adulterio, 3 & alijs quæ sunt minora, ergo nō de maioribus, quia hoc qđ de quibusdam concedit, de alijs negare vr̄. arg. 25. dist. qualis. & C. de proc. maritus. & j. de ꝓsump. nonne. & arg. j. de ijs. quæ fiunt à præ. sine consen. cap. cum Apostolica. ad fi. & dicūt quòd tantū dispensare possunt in casibus expressis à iure. argu. huius ca. vbi de quibusdam conceditur, vnde in alijs vr̄ prohibitum, per iura prædicta, & est ad hoc arg. sup. de temp. or. dilectus. ex eo quòd ibi dr̄, cū illi huiusmodi dispensatio à canone minimè sit ꝑmissa, & sic argumētū ex eo quòd intelligit prohibita esse, & sic quęlibet dispensatio prohibita ep̄is intelligitur, nisi eis sit expresse concessa: quia nunquā intelligitur esse prohibitum quod non est expresse cōcessum. s. de transl. inter corporalia. Alia est magis cōis opinio, q̄ ep̄s vbicūque potest dispensare, vbi non inuenitur prohibitum, 4 & vacat hoc arg. à ꝯtrario sensu: q̄a in multis grauioribus criminibus q̄ de adulterio, dispensatio est ꝑmissa ep̄is, puta, in hęresi. 50. di. presbyteros. Item cum sacrilego. 50. dist. si q̄s ꝑsbyter. & in criminibus occultis. 50. dist. de his verò. Itē cū simoniaco qñque in beneficio, qñque in ordine. 1. q. 5. c. 1. & vlt. & s. de elec. si alicuius. Itē cū schismatico. 50. di. vt cōstitueretur. Et generaliter vbicunq; nō prohibetur dispēsatio, intelligit̄ esse ꝑmissa. arg. j. de sent. excom. nuper. & c. à nobis 2. & lex hoc optimè probat. ff. q. b. ex cau. maio. necnon. §. 1. Edictum de dispēsatione, prohibitorium est secūdum hāc opinionem. & in hac opinione fuit Hug. vt inuenies 50. dist. si q̄s ꝑsbyter. & Io. 5 q̄ notauit de hac materia. 50. dist. miror, & 1. q. 7. §. nisi. & Lau. Vin. & Tanc. hoc idē dicunt. Qñque inuenies quòd prohibetur dispensatio, vt in casibus quos distinxit Io. in c. miror. qñque inuenies quòd permittitur, vt in casibus notatis in ꝑdicto §. nisi. Imò ep̄s & quilibet sacerdos pōt dispensare, & mitigare canones pœnitentiales, qui satisfactionem iniungunt pro peccato confesso in pęnitentia. arg. de pę. dist. 1. m[illegible]urā. & 50. dist. de his clericis. & ca. ij, qui. & 26. q. 7. tēpora pœnitudinis. sed canones illos, qui inducunt pœnam depositionis vel suspensionis in enormibus criminibus, mitigare vel dispensare non possunt. 50. dist. miror. & 12. q. 2. de viro. & j. de accusā. inquisitionibus, 2. respon.

¶ De adulterijs † verò & alijs criminib⁹, q̄ sūt minora, potest episcop⁹ cum clericis post peractam pęnitentiam [c] dispensare: Sed non de-

c Pœnitentiam.] hoc ideo dicit, quia venia non conceditur nisi pęnitenti. 24. q. 2. legatur. & quomodo gaudebis, & c. 23. q. 7. c. vlt. Et nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi sperauerit indulgentiam. de pœ. dist. 1. nemo. vel saltem partem pœnitentiæ egerit. 82. dist. presbyter. in fine.

ADDITIO. Quia 6 de potestate ep̄i qñ valeat dispēsare, & qñ nō, varij varia referunt, & aduersa, nōnullis asserētibus ep̄m dispensare posse vbicūque nō inuenit prohibitū. arg. eius qđ legit̄ j. de sent. excom. nuper. & ff. qui. ex cau. ma. l. necnon. §. 1. in qua sn̄ia fuerunt Tan. & Lau. & est magister B. & not. per eū in isto c. alijs in cōtrarium sentiētibus, vt G. Nasone, q̄ scripserunt, quòd ep̄s dispēsare nō pōt nisi vbi inuenit concessum. pro quibus facit s. de tempo. or. dilectus. & sup. de transl. inter corporalia. Vincentio concedente dispensationem ep̄is, vbicunq; eis non inuenitur prohibitū, & inuenitur aliqñ ꝑ eos fuisse dispensatum: & in alijs nouis casibus dispensationem ep̄is nullatenus concedendam per pręallegatam decr. dilectus. & c. inter corporalia. Sed vt oīs opinionis diuersitas euitetur, ita est distinguendum. Refert an ep̄s velit dispensare contra canones qui non inducunt irregularitatem, an contra illos qui irregularitatem inducunt. In primo casu nō potest; verbi gratia. Canones prohibent ne ordinetur quis ad plures sacros ordines vno die, hoc non est ꝓp irregularitatem: sed vt mysteria vel interstitia temporum obseruentur: non enim irregularis ꝓsumitur qui statim est ordinatus. In hoc casu ep̄s dispensare nō potest, cum hm̄oi dispensatio ei à canone nō sit ꝑmissa.

4 Cōcor. gl. in l. cōtinu⁹. §. cū quis. ff. de verb. obl. & Bart. in l. apud Iulianum. §. 1. ff. de leg. 1.

† De delictis clericorū & eorū pœnis pulchrè Bernar. Diaz in prac. cri. cano. quē videto. ac oīa hic tradita intelliges.

5 Vinc. dixit ep̄m posse dispēsare vbi non inuenit ꝓhibitū, & iuenit aliqñ dispensatū.

6 In recētioribus libris impressis sequētia vsq; ad verbum: functum officio, perpetū erant inserta vt glossa Bernar. cū tā nō sit, vt series indicat, nec est ī vetustiorib⁹ codicibus.

bet quemlibet depositũ pro suis excessibus (cum suo sit functus officio, [a] nec duplici [b] debeat ipsum contritione conterere) iudici tradere sæculari. [c]

¶ Idem.

¶ Vasallus coram domino feudi conueniendus est, etiã si dominus feudi sit ecclesiastica persona, dummodo ibi alter possit suam iustitiam cõsequi: aliàs loci ordinarius poterit adiri. & secundum hoc est casus notabilis. Abbas Siculus.

CAP V.

CEterum † quia in eos quos ab ecclesia tua constat, possessiones tenere in feudum, occasione ipsarum, excommunicationis seu interdicti sententia promulgat. Nos id districtus inhibemus: Quamdiu parati fuerint [d] super his in tua pñsentia iustitiã exhibere.

ĩ. de tẽp. ord. dilectus. Itẽ ꝓhibitũ est ne eṗs sine licentia Papæ de ecclesia ad ecclesiã transferat: hoc non est ꝑꝑ irregularitatẽ: sed qa Papa hoc sibi in signum specialis priuilegij reseruauit, vt ĩ. de offi. le. ꝙ translationem. & in hoc casu archieṗs cum suffraganeo dispensare non potest. ĩ. de transla. iter corporalia. Si verò episcopus velit dispensare contra canones, q irregularitatẽ inducũt, distigue vtrũ irregularitas ꝓueniat ex defectu, aut ex delicto. Si ex defectu, aut ex defectu nataliũ aut ex defectu sacramenti. Si ex defectu natalium, in hoc casu potest eṗs dispensare ĩ minoribus ordinib. & beneficijs. ĩ. d fil. presby. c. veniens. & c. si. Si ex defectu sacramenti, puta, contraxit aliquis cũ vidua corrupta, vel habuit duas vxores, vel aliàs est factus bigamus: tunc episcopus dispensare nõ potest, vt ĩ. de biga. super eo, & c. nuper. Si autem proueniat ex delicto, iterum distingue, aut ex proprio aut ex alieno. Si ex ꝓprio, põt dispẽsare eṗs, vt ĩ adulterio & in alijs inferioribus, vt hic dr: non autem in maioribus: quia ex quo conceditur de minoribus, de maioribus per consequens denegatur. 25. dist. qualis. cum suis concor. Si verò procedat irregularitas ex alieno delicto, tunc potest dispensare eṗs in maiori crimine q̃ sit adulterium. do exemplum. Simonia est maius peccatum adulterio ĩ. de simo. per tuas. & tñ ibi dispensat episcopus, cum procedat ex alieno delicto puta, dedit aliquis amicus tuus pecuniã te ignorante alicui, vt tibi daret præbendã, vel te ad ordines pñsentaret, potest tecum dispẽsare eṗs post tuam liberam resignationem, q̃uis in dignitate taliter acquisita dispensare non posset. vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. & ĩ. de elec. si alicuius. Sed quærit quare eṗs põt dispensare cõtra canones, qui irregularitatẽ inducunt, & non ꝯ illos qui non inducunt irregularitatẽ, vt dictum est ĩ. cum videret cõtrarium potius esse dicendũ? Rñdeo [1] diuersitatis hmõi põt istarõ assignari: in canonibus qui inducunt irregularitatẽ dispensat eṗs, quia causa constitutionis cessat tempore dispensationis, vt potes videre in quolibet criminoso: criminosus enim non prohibetur promoueri, nisi ꝑꝑ crimen quod commisit. Sed causa huiusmodi constitutionis cessat post pœnitentiã à criminoso peractã: quia scriptũ est: Memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & pia opera fac. 50. dist. dño sancto. c. ferrũ. cum igit causa cesset, meritò potest eṗs dispẽsare: quia cessante causa cessat effectus. inf. de appell. cum cessante. Sed in canonibus, qui non inducunt irregularitatẽ, nunquam potest ratio constitutionis cessare: & ideo nec effectus, ex quo causa non cessat. Nunquam enim potest cessare causa constitutionis, quæ prohibet eṗm trãsferri de ecclesia ad ecclesiã sine licẽtia Papæ: quia cum causa illius cõstitutionis sit (vt dictum est supra) signũ specialis priuilegij ecclesiæ Romanæ, nunquam potest cessare ratio illa, cum priuilegia semper sint obseruanda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & ex canonizata quæcũque sub cap. decessorum. non obstat ijs quæ dicta sunt de dispensatione. nec cap. presbyterum. 50. distin. licet videatur contra, ĩ. c. 1. de præscrip. vbi episcopus dispensat in maiori crimine q̃ sit adulteriũ, scilicet in hæresi qa illud hodie nõ hẽt locũ, cũ hæretici debeãt immurari, siue incarcerari. ĩ. de hæret. c. pen. Item nec obstat illud c. si quis, eadem dist. vbi dispensatur cum sacrilego: quia illud sacrilegium non est tantùm peccatum, quantum est adulterium. Et sic breuiter de similibus dici potest, ꝙ de Sampsone.

a Functus officio.] sic sup. de offi. deleg. in litteris. & c. venerabili. ff. de re iudi. iudex.

b Duplici.] 81. dist. presbyter aut diaconus. & de pœn. di. 3. c. sceleratior. §. his authoritatibus. & c. sũt plures. §. authoritas. nõ debet duplici pœna cõteri, ita ꝙ vtraque per se sufficiat: aliàs benè posset inferre duas pœnas. 21. q. 5. si qs cuiuslibet & 17. q. 4. attendendum. & c. si quis deinceps. ĩ. de rap. in archiepiscopatu. & 5. q. 6. quia iuxtà. & ĩ. de cal. cum fortius. & ĩ. vt lite nõ cõtest. quoniam. §. vlti. & crescente contumacia, crescere debet & pœna. ff. de pœn. relegati. [2]

c Iudici tradere sæculari.] nisi post depositionẽ fuerit incorrigibilis: tũ: potest excõmunicari, & post modum crescente contumacia tradi curiæ sæculari. ĩ. eo. cum non ab homine. & sic intelligitur 3. q. 4. clericus. 11. q. 1. si quis sacerdotum. Qualiter debeat tradi curiæ sæculari, [3] habes inf. de verb. sign. nouimus. Ber.

CEterùm.] Vasallus paratus coram dño respondere, coram alio super feudo conueniri non debet. h. d. Vel sic: Cognitio feudi inter vasallos spectat ad dñm feudi. Diuiditur: quia primò ponitur excessus. Secundò prohibitio: ibi, Nos. Et illa diuiditur in duas. Nam primo prohibet. Secundò limitat restringendo prohibitionem. ibi, Quamdiu.

CASVS. Quidam habebãt possessiones in feudum ab ecclesia Boñ. isti vasalli ecclesiæ trahebantur in causam super possessionibus illis, coram delegatis à quibusdam alijs, qui dicebãt se potiores in feudo illo: cũ isti excipiebant, ꝙ parati erant respondere coram domino feudi iudices hoc non obstante sententiam excommunicationis seu etiam interdicti promulgabant in ipsos, episcopus dominus feudi significauit hoc domino Papæ, vnde districtius id fieri prohibet, quamdiu illi parati fuerint super possessionibus illis, in præsentia episcopi domini feudi iustitiam exhibere. Not. cũ vertitur quæstio feudi inter vasallos, coram domino feudi causa illa tractari debet.

[Glo. seq. habet duas partes, & quælibet illarũ tria dicta: secunda distinguens ibi, & no.]

d Quamdiu parati fuerint.] quandiu ergo dominus feudi est paratus facere iustitiam inter vasallos, & ipsi etiam parati sunt respondere sub eo, nullus alius debet se intromittere de illa iurisdictione: aliàs si negligens esset dominus, transferretur iurisdictio ad alium. arg. simile ĩ. de fo. compe. licet ex suscepto. & c. ex tenore. & si alter de vasallis nollet respondere sub domino, potest illum punire: & ipsi tenentur litigare de feudo sub domino feudi. ĩ. tit. proxi. c. ex transmissa, & c. verum. Sed in iudicio possessorio potest agere vasallus coram ordinario. ĩ. tit. proxi. ex parte B. quia exceptio talis locum habet in petitorio, vt ibi dr. Et nota [4] super hoc, ꝙ si quæstio feudi vertitur inter dominum & vasallum, verùm vasallus debeat ipsum habere vel nõ, tunc per alios vasallos causa illa debet tractari. si verò inter duos vasallos tractatur causa, s. quis illorũ sit potior in feudo: tũc dominus feudi debet cognoscere, vt hic.

1 Vide Cõc. Trid. sess. 24. de refor. c. 6.

† Cap. 7. eo ti. in 1. compilat.

2 Relegatus non patens, deportari in perpetuum: & deportari non patens, capite punitur. Io. And.

3 Et qualiter debeat degradari habes ĩ. de pœ. c. 11. li. 6. adde Directoriũ Inquisitorũ par. 3. in 9. modo proc. termi. num. 198. & Bernardum Diaz i pract. cri. cano. ca. 33.

4 Adde pro hoc l. 1. & ibi Bar. cum gl. C. de don. & in l. ... torũ. p Bar. C. de pac.

hic, & in const. Frid. hac edictali. §. præterea. & ǰ. c. nouit. Si verò inter vasallos & alios qui non sunt vasalli, agatur de illa rei vendicatione: tunc dominus nõ cognoscet: qa esset iudex in causa sua: quod esse non debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. sed ordinarius tunc cognoscet, vel delegatus. ǰ. ti. prox. cum sit generale. & 11. q. 1. experientiæ. Ber.

¶ Idem Exonen. episcopo, & capitulo † Londonen.

¶ *Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur, debet tamen factum ita clarè proponere, vt ex eo ius agendi colligatur. hoc dicit. quo ad intellectum. Abbas.*

In multis ... ita: ... decano ... London.

Dilecti filij.] Sufficit actori factũ proponere, nec cogitur nomẽ actionis exprimere. h. d. Et duę sunt partes. In prima querela. In secunda prouisio: ibi: Prouideatis. Abb.

CASVS. Prior & clerici de Guisebarna habebant q̃onem contra Eboraceñ. archiepiscopũ: cõquesti sunt dño Papæ, & ipse causam illã cõmisit quibusdã, mandans eisdem, vt attẽtius prouideant, ne inquirant cuiusmodi actio intentetur, sicut a multis fieri solet, sed simpliciter factũ & causam facti diligenter inquirant, & secundũ formã canonicam, causam terminare ꝓcurent. Not. ꝙ secundũ canones, actionem nullus tenetur ꝓponere, sed causam sufficit dicere.

Giseburnen.

CAP. VI.

Dilecti filij Prior & clerici de Guiseburneñ. † contra Eboraceñ. archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum grauẽ querimoniam transmiserunt: & infra. ¶ Prouideatis attẽtius, ne ita subtiliter,[a] sicut à multis fieri solet, cuiusmodi actio intentetur[b] inquiratis; sed simpliciter[c] & purè factũ ipsum & rei veritatem, secundũ formam canonum, & sanctorũ patrum instituta, inuestigare curetis.

a Subtiliter.] nota subtilitates in causis ecclesiasticis reprobandas. simile de iura. cal. litteras. & ǰ. de dolo & contu. c. 1. & ǰ. de testi. spol. sæpe. q̃a huiusmodi subtilitates, ad perniciẽ reuertũtur. C. ad Treb. l. penu. & stricta ratio q̃nque omitti solet, ff. de relig. & sumpt. fun. l. sunt personę. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratꝰ. §. vl. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. sicut re. §. si debitori. cum enim de bona fide agitur, de apicibus iuris non ẽ disputandum. ff. man. si fideiussor. §. quædam.

[Glo. seq. alleg. in contrarium 7. iura, soluit, subdit deinde opi. Lau. & postea materiam prosequitur.]

b Actio intentet.] sic patet quod nõ tenemur actionem proponere secundum canones. arg. ɔ. ǰ. de mu. pet. c. 1. & 12. q. 2. ca. octaua. & 11. q. 1. experientiæ. & c. seq. & ǰ. eo. examinata. & C. si per vim, vel alio modo. l. 1. ǰ. depos. grauis. Sol. dicas q̃d nullꝰ cõpellitur vt proponat actionem, nec tenetur si non vult proponere in iudicio ecclesiastico. Si autem quis vult proponere in iudicio ecclesiastico, & proponat, admittitur: si autem ineptam proponat, succumbit, sed potest proponere aptã & congruentem postea, & admittitur. ǰ. e. examinata. Lau. tñ dixit, quod tenet qñq; aliquis proponere actionẽ: quia cũ ex vna causa plures actiones oriuntur, nõ sufficit ꝓponere causam simpliciter. ff. de iureiur. duobus. §. colonus. & ff. de instito. act. habebat. & ff. arbo. fur. cæsarum l. 1. & l. si colonus. & ff. de le. 2. cum filius. §. varijs. quia aliter fit condemnatio in vna q̃ in alia, & tũc satis videt quod eligere dẽat ex qua via ꝓcedere debeat. causa verò petendi semper exprimenda est, alias non audietur. ǰ. de lib. ob. c. vlt. & ǰ. de censi. peruenit & C. de edict. diu. Hadri. tol. l. vlt. & causa procedi semper præcedere debet. 1 ff. quã di. leg. cedat. huiusmodi legatum. & hoc in personali. in reali secus, vbi non tenetur quis specificare nisi velit, vt not. ǰ. de lib. ob. ca. 2. & illa iura canonica quæ videntur dicere de actione, expono, actio. idest, petitio. Secũdũ leges verò actio proponẽda est: quia nemo sine actione experitur. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vl. & ff. de eden. l. 1. & ff. de admi. tut. quoties. §. item si. Insti. de act. in princi. actio enim est ius ꝓsequendi in iudicio quod sibi debet. sed sm canones exponimus actioné. i. cãm.

Ratio an sit s. canones proponenda.

1 Sed & q̃sque ex eadé cã. duę obligationes insurgunt: nec tollit vna ꝑ aliã. ff. de tu. & rõ distrah. l. 1. §. in tutela. sm Host. Ioan.

c Simpliciter.] sic ǰ. eo. pastoralis.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ *Excommunicatus in iudicio, nisi tanquam reus stare non potest.*

CAP. VII.

Intelleximus: & infra. ¶ Quia postulasti à nobis, vtrum excommunicatus in iudicio stare possit: Respondemus ꝙ conueniri[d] põt: & debet per alium in iudicio respondere. Ne videatur de sua malitia commodum reportare. †

Intelleximus.] Excõicatus potest cõueniri. sed nõ conuenire. sic cõiter summat. Primò põnitur q̃o. Sc̃do ratio: ibi, R̃ndemus. Tertio responsionis ratio: ibi, Ne videat. Abb.

CASVS. Querebatur vtrũ excõicatus in iudicio stare possit? R̃ndet ꝙ conueniri põt, & ꝑ alium r̃ndere: ne de malitia sua videatur cõmodum reportare. No. ꝙ excõicatus cõueniri potest, & per aliũ debet responde re. Itẽ quis potest facere per alium quod per se nõ potest. Itẽ nemo debet de sua malitia commodum reportare.

† Vide l. cũ hi. §. si q̃s. ff. de tra. & l. in cui. ff. de ser.

¶ Lucius tertius Strigoñ. archiepiscopo.

¶ *Clericus de omni crimine debet coram ecclesiastico iudice conueniri nec valet consuetudo contraria.*

CAP. VIII.

Clerici: † & infra. ¶ Cũ Imperator dicat, quòd leges non dedi

† Cap. 1. eo. tit. in 6. cõp. & vide Ioanẽ par. 6. ca. 427. & part. 16. ca. 150. & Iuliũ Clarũ in pract. cri. q. 36.

[Glo. seq. reci. in textu reliquum per duas quæstiones, & secundo quærit de tribus.]

d Conueniri potest.] excõicati enim conueniri possunt, sed non cõuenire. ǰ. de hæret. excõicamus. §. credentes. ǰ. de sen. excõi. nisi vere. ne ex suo dolo cõmodũ habeant vt ibi dr̃, & per procuratorẽ, vt hic dicit, debẽt in iudicio respondere. Sed quid si noluerit constituere procuratorem, cum nemo ad hoc sit compellendus, ǰ. de procu. querelã. & præterea principalis persona de calumnia debet iurare: quomodo ergo per procuratorẽ hoc facere debet; Sol. si non vult constituere ꝓcuratorẽ, non credo illum compellendum: quia forsitan non inuenit qui ita fideliter tractet causam suam, & participantes ei in eadem causa non sunt excõicati. ǰ. de sent. excõ. si vere. cum talis participatio sit tantũ ad damnũ illorũ. Sed nunquid potest reconuenire? non. ǰ. de except. cũ inter. Excipere verò põt, & appellare, & alia oĩa quæ ad sui defensionem ꝑtinent. ǰ. de excep. cũ inter. & c. seq. per tot. quia cui principale ꝑmittitur, & accessorium cõceditur. arg. ǰ. de offi. dele. ꝑterea. & c. prudẽtiã. §. sexta. & c. suspiciõis. & ff. de iur. om. iu. l. 2.

Clerici.] Duo facit. Primo legẽ probat. Secundo cõsuetudinẽ improbat: ibi, Non debet. Et pone sic casum. consuetudo erat ꝙ omnes fures puniret iudex laicus, & hanc consuetudinem Papa hic damnat: & in ratione decidẽdi arguit hic Papa per locum à maiori: & ideo facit hic mentionem de lege: alias non faceret ad propositum: quasi dicat secundum Ioan. And. Si canon hoc casu nõ vincit legẽ scriptam, & communẽ formã legẽ nõ scriptã & particularẽ, vel localẽ. Ab. Sic.

CASVS. In archiepiscopatu Strigon. de consuetudine conueniebantur clerici coram iudice sæculari de criminibus. Quærit Strigon. archiepis. à dño Papa, quod super hoc esset seruandú, & ipse rńdet cú dicat Imperator q leges non dedignant sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt clericus de omni crimine coram ecclesiastico iudice débeat cóueniri: mandat Papa eidé, q in hac parte non permittat canonibus ex aliqua cósuetudine præiudiciú generari. Not. q leges non dedignant sacros canones imitari. Item clericus de omni crimine corá iudice ecclesiastico debet conueniri. Itē consuetudo in hac parte non præiudicat canonibus.

a Non dedignantur.] j. de iura.calu. c.1. & j. de nou.operis núc.intelleximus. & in authent. vt clerici apud proprios epos. §.pen.coll.6.Ber.

b Crimine.] 11. q.1. cap.1. & 2. & in pluribus cap.seq.

[Glo. seq. colligit argu.& signat ꝯtrariú.]

c Consuetudine.] arg. q cósuetudo iuri scripto non præiudicat. argu.11.dist. consuetudinis. 1 arg. ꝯ dist.ea.c.in his. Sed verú est vbi cósuetudo non est rónabilis nec pscripta. s. de consue. c. vlt. vbi de hoc & ita in casu isto non pôt habere locú consuetudo quantúcunque tépore obténta esset, quia esset ꝯ ecclesiasticá libertaté, & statutú † ecclesiæ. sic s. de consue. ad audiétiam. & c.cú inter. & s.de elec.c. cum causam, & melius. c.cum terra. Bernar.

† Vide auth. statuimus. C. de epis. & cler.

gnantur[a] sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt de omni crimine[b] clericus debeat coram ecclesiastico iudice conueniri. †

¶ Non debet in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine[c] præiudicium generari.

¶ Clemens tertius.

¶ *Iudex ex officio prouidere debet, vt debitæ solemnitates seruentur in iudicijs, quibus omissis iudicium redditur frustratorium. h. d. Abb. Sic.*

CAP. IX.

Causam, † quæ vertitur inter fratres Dulmeñ. monasterij, & monachos S. Albani, † & infra. ¶ Prouideas inter cætera, vt fratres Dulmeñ. monasterij cum auctoritate & assensu episcopi[d] sui, ingrediátur negotiú; Ne si fratres S. Albani obtineát, episcopus idé, abbatem monasterij se proponens, litem sopitá valeat suscitare.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cóp.

† Albini.

a Cócor. gl. in l. si nó nominú, C. de iu. & ibi Pet. de Bel. p. Cyn. Bart. & Bal. & in l. 2. C. § si longa consuetudo.

† Statutum.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Clericus depositus, incorrigibilis excómunicandus est, & successiuè anathematizandus, & si sic non resipuerit, per iudicem sæcularem comprimendus est. h. d. Abb. Sic.*

Causam quæ.] Iudex prouidere debet ne collegium litiget coram eo sine auctoritate prælati. sic cóiter summat. Primo cām cómittit. Scd̃o delegatú instruit: ibi, Prouideas. Tertio cām instructióis ponit ibi, Ne si.

CASVS. Fratres Dulmeñ. monasterij habebant causam cú monachis sancti Albani: Papa commisit causam illá cuidam iudici delegato, mandans eidé vt inter cætera prouideat, vt fratres Dulmeñ. monasterij, ingrediátur causam cum assensu & volútate epi sui, quia si forte monachi S. Albani obtineant, epus Dulmeñ. dicens se abbaté illorum, lité sopitá valeat suscitare. Not. quòd capitulú sine consensu prælati ad agendum vel defendendú admitti non debet. Item iudex prouidere debet an persona quæ agit vel defendit, sit legitima.

d Assensu episcopi.] quia sine assensu prælati, collegiú nec conuenit, nec conuenitur. C. de epis. & cle. omnes § nihilominus, & arg. 12. q. 2. si qua de rebus. sic & prælatus sine assensu capituli conuenire vel conueniri non potest. s. de procu. c. 1. ff. de iure delibe. ait prætor. De hac materia dicitur j. de rescrip. edoceri. & s. de procur. c. 1.

a Cócor. in l. au facta. & ibi Bar. & de Sa.

Cum non ab homine.] Clericus depositus incorrigibilis comprimitur per curiam sæcularé. sic cómuniter summatur. Cómunis diuisio. secunda ibi, Cósultationi.

CASVS. Clerici aliquando deprehenduntur in furto, homicidio, periurio, vel alijs quibuscunque criminibus: quæritur vtrú liceat regi vel cuilibet iudici sæculari eos iudicare? rńder quòd si clericus in quocunque ordine fuerit cóstitutus, in furto vel alio quocunque crimine deprehensus fuerit, & cóuictus ab ecclesiastico iudice, deponi debet: & si depositus incorrigibilis fuerit, suspendi debet. Dein de crescente contumacia excóicari debet, & si postmodum in profundum malorum veniens contempserit: cú ecclesia nó habeat quid vltra faciat, tradendus est curiæ sæculari, ita q ei exiliú, vel alia pœna legitima inferatur. Not. q clerici in quocunque crimine & quocunque ordine deprehensi fuerint, à suo iudice sunt condemnandi. Item crescente contumacia, crescere debet pœna. Item clericus incorrigibilis tradi debet curiæ sæculari.

a Cap. 3. eo. tit. in 2. cóp. Ad intelligétiá vide Couarruuiá in c. alma mater. par. 1. relect. § 8. n. 3. adde Bernardinú Diaz pract. cri. c. 131. & seq.

CAP. X.

Cvm † non ab homine: & infra. ¶ A nobis fuit ex parte tua quæsitum, vtrum liceat regi, vel alicui sæculari personæ iudicare clericos cuiuscunq; ordinis, siue in furto, siue in homicidio, vel periurio, seu quibuscunq; fuerint criminib. deprehensi. ¶ Consultationi tuæ taliter respódemus, quòd si clericus in quocunque ordine cóstitutus, in furto, vel homicidio, vel periurio, seu alio † crimine fuerit deprehensus[e] legitimè, atque conuictus, ab ecclesiastico iudice deponendus[f] est. Qui, si depositus incorrigibilis fuerit, excómunicari[g] debet, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri; postmodú[h] verò si i profundum malorum veniens, † Contempserit, cum ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorú per

† aliquo.

† In aliquo manuscriptis ita, in profundú malorum veniens hæc ois contempserit.

e Deprehensus legitimè.] ita q aliq clerici intersint deprehensioni & detensioni per spatium xx. horarum. argu. ff. ad l. Iuliam, de adult. capite. sed etiam per laicos potest comprehendi clericus in ipso facinore, vt ita notorium fiat crimen, & detineri sine nota excommunicationis, dum tamen hoc faciant de prælatorum suorum auctoritate. j. de sent. excom. cap. vt famæ.

f Deponendus.] supra eodem, at si clerici. & supra eodem, clerici. C. de spor. l. 2. C. vbi sena. vel Clar. l. vltima.

g Excommunicari.] idest, suspendi vt differat à sequenti, qui dicit anathematis. alias verbo excommunicationis, maior excommunicatio intelligitur. j. de sententi. excom. si quem.

[Gl. seq. ponit 4. concor. secundò tria contraria. tertiò solutionem distinguentem.]

h Postmodum.] nota qualiter in criminibus sit procedendum, vt primò deponatur, postea excómunicetur,

Emile

simile 83. dist. dictũ. & 3. q. 4. clericus, & 11. q. 1. si quis sacerdotum. & ĩ. eod. at si clerici. Argu. contra 23. q. 4. forte. & 34. dist. quorundam. 74. dist. Honoratus. Solu. quandoque proceditur contra aliquem pro crimine, quã que pro contumacia. vbi pro crimine primo loco proceditur cõtra aliquẽ si crimen tale est qđ inducat suspensioné, primò debet suspendi: vel si inducat depositionem, debet deponi. & si corrigibilis apparuerit, non procedit amplius ꝯ ipsum; sic intelligitur sup. eod. at si clerici. Si verò incorrigibilis fuerit: seruatur quod hic dicitur, vt tunc demum tradatur curię seculari, cum ecclesia non habeat vltra qđ faciat, & sic intelligunt illa c. 3. q. 4. clericus, & 11. q. 1. si quis sacerdotum. licet quidam intelligant illa specialiter in causa episcoporũ ꝑ enormitatem delicti, & excellentiam personarum. & sic etiam illa capitula intelliguntur de incorrigibilibus, 17. dist. nec licuit. 11. q. 3. petimus. 23. q. 5. de Liguribus. 1 sic ergo procedendum est quando pœna incipit à crimine. Excepto falsario litterarum Apostolicæ sedis: ille in exaggeratione & odio criminis ipso iure excommunicatus est, & depositus omni priuilegio clericali, & incontinenti traditur curiæ seculari inf. de fals. ad falsariorum. & in crimine hæresis, ĩ. de hæret. excommunicamus. & capitu. ad abolendam. §. 1. qui verò falsat litteras aliorum, puniri debet, vt traditur infra de fal. ad audientiam. Vbi verò pœna incipit à contumacia, primo debet suspendi, postmodum crescente contumacia excommunicari, deinde deponi, vt dicit capit. forte. & alia capit. contraria. vltimò debet tradi curiæ seculari.

† In vno vetustissimo, [illegible]citer quod ei deputetur pœna exilij, &c.

· al. feriatur, [illegible]figatur, [illegible]d in omnibus manuscriptis, in[illegible]cetur.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compil.

1 Vide Io. An. infra in rubrica de schismaticis. adde plene per Iuliũ Clarum in pract. crimi. §. 36.

seculatem comprimendus est potestatem, ita, † quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur. †

¶ Idem.

¶ Per scriptum impetratum contra violentum conuenitur qui scienter succedit in vitium, hoc dicit secundum cõmunem modum qui mihi placet. Panor.

CAP. XI.

QVia † V. qui violẽter dicebatur ecclesiam P. clerici occupasse, defunctus est, vt accepimus, & R. eam postmodum est ingressus. ¶ Pręcipimus, vt secũdum formam priorum litterarũ inter ipsos R. & P. sub eisdem iudicibus mediãte ratione, sicut inter [a] eundem P. & prefatum V. si viueret, negotium terminetur.

¶ Innocentius tertius S. Sergij & S. Georgij abbatibus.

¶ Solus papa cognoscit de dubijs priuilegiorum Apostolicæ sedis, & non inferior.

CAP. XII.

CVm † venissent: & infra. ¶ Cum super priuilegijs sedis Apostolicæ causa vertatur. Nolumus de ipsis per alios iudicari. [b]

QVia V.] Primò narrat factum. Secundò prouidet, ibi. Præcipimus. Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. per violentiã occupauit ecclesiam P. clerici, ipse P. clericus impetrauit litteras contra dictum V. super ecclesia illa: tandem ille V. mortuus est. R. clericus eandem ecclesiã postmodũ est ingressus: dubitabatur verum ille R. per litteras impetratas contra dictum V. super eadem ecclesia posset conueniri, consultus Papa præcipit, vt secundum formã priorem litterarum inter dictos R. & P. coram eisdem iudicibus procedatur sicut inter eundem P. & dictum V. si viueret procederetur. Nota quòd per rescriptum cõuenitur successor qui succedit in vitium: nec potest hic allegare bonam fidem, cum ecclesia sine iusto titulo possideri de iure non possit.

[Glossa sequens arg. quòd successor, &c. alleg. primo quatuor pro secundò tria contra. tertiò sol. quartò ad hanc decre. respondet. quintò dat aliam responsionem.]

a Sicut inter eundem P. & præfatum V.] sic ergo vř quòd singularis successor possit conueniri, per rescriptum impetratum contra antecessorem etiam re integra. arg. ĩ. de conces. præben. proposuit. & videtur expressum quòd quicunq; succedit possit conueniri. sup. de alie. iud. mutan. c. 1. & decretalis epistola 2 vim constitutionis habet. 19. dist. in memoriam. & c. si Romanorum. ergo ad similia omnia illa trahere possumus. arg. ff. de leg. non possunt. ergo tam singularis quàm vniuersalis successor, conueniri potest, & decretum factum in persona antecessoris iam defuncti, in personam hæredis transfertur, ff. de fideicõ. li. l. cum quasi. Sed ꝯ vř ꝙ nõ sit cõueniendus successor: quia rescripta ad alias personas vel res non extendũtur, nisi quæ continentur ibidem, vt ŝ. de offi. dele. P. & G. in fine. & c. cum olim. ad fi. & est expressum etiã de successore vniuersali. ŝ. de resc. significauit. & iudicis datio non transit ad hęredem illius qui nõ erat in rebus humanis, ꝯ quẽ datus fuit iudex. ff. q sent. sine ap. rescin. cum qui, verum est ꝙ rescriptum re integra non trãsit ad successorẽ, nec successor illius ꝯ quẽ impetratur, potest conueniri, vt ŝ. de rescr. significauit; vbi de hoc. Qđ hic dř, intelligiř de illo successore qui scienter occupauit rẽ alterius, quam sciebat ad se non pertinere: vnde quasi in vitium successit, sicut ille q scienter recipit rem à deiectore, infra de rest. spol. sæpe contingit. & sicut ille qui recipit rem ab alio causa mutandi iudicij. supra de alie. iudi. mu. c. 1. isti enim quasi similes sunt in vitio: vnde possunt conueniri coram eisdem iudicibus, & per easdem litteras sicut antecessor: vt hic dicit, & in illo tit. de ali. iu. mut. cau. fa. c. 1. & eo ipso quòd R. occupauit rem, qua iste P. spoliatus fuit per illum V. videtur habere ratum factum illius. simile ĩ. de immu. eccl. c. aduersus. alias quare apposita fuisset hæc decre. in hoc titulo? Alij dicunt quòd iudices illi procedunt tantum ex vi istarum litterarũ, nec aliàs poterãt procedere per primas: quod non credo. Bernardus.

2 Constitutiones lib. 4. varia. resolut. cap. 16.

† Cap. 2. eod. tit. in 3. compila.

CVum venissent.] Hæc est pars illius quam habes sup. de in integ. resti. cum venissent.

CASVS. Dicitur hic, quòd quando oritur quæstio de priuilegiis Romanæ ecclesiæ, non debet de ipsis iudicare nisi solus Papa. Not. quòd eius ẽ interpretari cuius est concedere. Item causa priuilegiorum sedis Apostolicæ generali mandato non delegatur.

[Glo. seq. reddit rationẽ dicti, secundò ponit quæstionem, in qua alleg. pro & contra, & soluit. tertiò format obiect. quam soluit.]

b Iudicari.] & hoc ideo, quia eius est interpretari cuius est condere, vt infra de sent. excomm. inter alia. & 11. quæst. 1. c. sicut, §. ex his. 3 & C. de leg. l. vlti. & ff. de præto. stipu. in prætorijs. Sed nunquid incidenter potest alius cognoscere quàm Papa? Videtur quòd sic. C. de iud. quoties. & supra de in integ. resti. causa. in fin. inspiciendo priuilegium, & si verba sunt manifesta, iudex potest dicere, non obstat priuilegium. argum. infra de fide instrum. accepimus. argum. contra. ff. de postu. quos prohibet. & infra de excep. exceptionem. in fin. infra qui fi. sint leg. l. lator. Dicas quòd hoc habet locum cum verba obscura sunt & ambigua: quia

3 Vbi de multiplici interpretatione not. [illegible] sup. de post. ca. 1. Io. An.

quia tunc eius est interpretari cuius est condere; vbi verò aperta sunt & clara, pōt iudex dicere, obstat priuilegium vel non obstat. arg. prædictæ decre. accepimus. † Sed qualiter potest Papa esse iudex in causa sua, cum alius debeat esse iudex quam actor, vt 4. q. 4. c. 1. & 2. C. ne quis in re sua ius sibi di. l. vnica. Papa. n. in tali casu litigat per pcuratorem. ĵ. de confir. vti. cum dilecta. Itē q̄a lites sine omni suspicione procedere debent. 3. q. 5. quod suspecti. Item quia res ecclesiæ Ro. propriè sunt Papæ, sicut res fisci sunt Imperatoris, quasi patrimonium. ff. ne quid in loco publi. l. 2. § hoc interdictū. Item de causa fiscali cognoscere debet procurator Cæsaris. ff. de offi. procōs. nec quicquā. Sed dic q̄ Papa potest esse iudex in sua causa, sicut Imperator i causa fiscali. ff. de ijs quæ in testamento delē. l. proxime. & 21. distin. nūc autem. & prelatus potest esse testis in causa ecclesiæ suæ. 14. q. 2. super prudentiam, sic episcopus iudex est in causa ecclesiæ suæ. 23. q. 4. Guilhiarius. & 7. q. 2. sicut. Consultius tamen & honestius facie t si alij hoc commiserit. arg. 2. q. 7. nos si incompetenter. & ff. de offi. procon. l. nec quicquam. & intelligitur de priuilegijs quæ Papa concedit alijs ecclesijs, & non de illis priuilegijs, quæ à Domino collata sunt Ro. ecclesiæ ĵ. de transla. c. 1. & 21. di. in nouo. & c. quamuis. de alijs priuilegijs benè iudicat per alios. vel potest exponi, nolumus iudicari per alios nisi per delegatos à nobis, & sic est planum: quia ex quo Papa dat priuilegium, vel indulgentiam, vel etiam confirmationem, nullus de illis cognoscit, ammodo sine eius mandato. ĵ. de confir. vti. vel inu. c. 1. & 2. Bernar.

† Vide tradi ta in c. si papa hoc titu. lib. 6.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp. & de intelligentia vide Ioannem Lupum trac. de confœder. princi. membro 1.

¶ Idem prælatis per Franciam constitutis.

¶ *Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis Euāgelicæ, seu iudicialis, procedere contra quemlibet peccatorem etiam laicum, maximè rōne periurij, vel pacis fractæ.*

CAP. XIII.

NOuit † ille qui nihil ignorat: & infra. ¶ Non putet aliquis q̄ iurisdictionē illustris regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostram [a] nec velit nec déat impedire: Sed cum Dominus dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrē tuum: si te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testiū stet omne verbum; quòd si non audierit, dic ecclesiæ: si autem ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut ethnicus, [b] & publicanus: Et rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quòd rex Frācorum peccat [c] in ipsum, & ipse circa eū in correctione processit [d] secundum regu-

Matth. 18

NOuit ille.] Quilibet laicus ratione peccati, & maximè periurij vel pacis fractæ, coram iudice ecclesiastico conuenitur: ita cōiter summatur. Diuiditur in tres partes principales. In prima excusat se Papa dicēs, q̄ non intendit iudicare de feudo, sed de peccato. In secunda: ibi, Non igitur: ostēdit q̄ Rex non debet processum suum ad iniuriam reuocare: & hoc probat diuersis exemplis & testimonijs scripturarum. In tertia: ibi, Ne ergo. concludit quòd ipse Papa hoc dissimulare non debet, & concludit sub triplici forma. Abbas.

CASVS. Rex 2 Franciæ & Rex Angliæ super quadā discordia quam inter se habebant occasione feudi sup comitatu Pictauiæ, composuerunt adinuicē: & compositio illa fuit hincinde iuramento firmata, tandem Rex Franciæ non obstante iuramento venit contra illam compositionem occupando dictū Comitatum Rex Angliæ sæpe monuit illum vt compositionem seruaret, & pacta inita inter eos, sed cū ille desistere nollet, Rex Angliæ denunciauit hoc ecclesiæ: vnde dominus Papa intellecta denunciatione illa: quia ille veniebat contra pacem & pacis fœdera iuramento firmata: cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quemlibet Christianum, scribit dominus Papa prælatis Franciæ, & primò inducit contra eum illam auctoritatem Euangelij: nec tamen propterea in hoc derogare vult in aliquo iurisdictioni illius, nec intendit iudicare de feudo, sed decernere de peccato illius, cuius cēsura ad ipsum spectat: nisi per priuilegium vel cōtrariam consuetudinem iuri communi sit detractum. Tādem ostendit quòd ipse nō debet sibi iniuriam reputare, exemplo Valentiniani & aliorum Imperatorum, ostendendo q̄ ad ipsum pert nec corrigere quēlibet de peccato, & pacis fœdera reformare: vnde committit causam istam cuidā abbati, qui de plano de querimonia illa cognoscat: q̄ si rex Frāciæ humiliter non acquieuerit, præcepit cuidā legato q̄ ipse procedat in negotio s̄m formam sibi traditā. Bern. Not. q̄ Papa non debet aliorum iura perturbare, nec è contra: cum iurisdictio sit distincta. Item admonitio Euangelica debet præcedere causā & denunciationem. Item quæstio feudi ad dominum feudi pertinet, nisi consuetudo præiudicet, vel priuilegium: & ita consuetudo derogat iuri. Item ad Papam pertinet corrigere quemlibet de peccato. Item in iudicio non est personarum distinctio attendenda, sed ita magnum iudicabis vt paruū. Item ad ecclesiam spectat pacem seruare. Itē contra denunciationem admittitur exceptio. Abbas.

2 Hic casus Bern. est, & in antiquis exemplarib. inuenitur.

[Glos. seq. per hoc probat Papam non habere vtrumque gladium. alleg. 6. iura, secundò tenet contrarium. tertio remittit.]

a Iurisdictionem nostram.] per 3 hoc quod dicitur hic, patet q̄ ecclesia, vel Papa, non habet vtrumq; gladium. 96. dist. cum ad verum. & ĵ. de app. si duobus. & ĵ. qui filij sint legi. causam quæ. Imperium enim & sacerdotiū ab eodē principio processerunt. in auth. quomodo opor. episco. in princ. coll. 1. non ergo de temporali iurisdictione debet intromittere se Papa, nisi in subsidium, sicum iudex secularis negligens est, vel cum vacat Imperium. ĵ. tit. proxi. licet & c. seq. Sed videtur quòd Papa maior sit Imperatore. 96. distinct. duo sunt & ĩ. de maio. & obed. solitæ. nam iura cælestis Imperij, & terreni Petro commissa à Deo sunt. 22. dist. c. 1. ipse enim vtrunq; gladium habuit, vt dicit Euangelista, 4 Ecce duo gladij sunt hic: quam potestatem suis successoribus transmisit 40. dist. c. 1. verum executionem gladij temporalis Imperatoribus & regibus commisit ecclesia, & tamen iurisdictionem causarum ciuilium aliquando per sacerdotes exercuit. 11. q. 1. relatum. quædā enim possumus alijs committere, quæ nobis non possumus retinere. arg. ĵ. de institu. c. vlt. nec debet episcopus sibi retinere quod debet alijs dare. 12. q. 2. quatuor. & melius 1. q. 1. te quidem. De hac materia habes ĵ. qui filij sint legiti. causam.

3 De materia huius gl. tene q̄ declarauit Bonifacius octauus, in extrauag. vnā sanctam. & vide Turrecrematam in summa de ecclesia lib. 2. c. 113. & 114.

4 Luc. c. 22.

b Ethnicus.] 45. dist. in. sed illud. 24. q. omnibus. ĵ. de iureiuran. quemadmodum.

c Peccat in ipsum.] idest, offendit, vel lædit eum. aliter accipitur peccare in aliquem in auctoritate illa, Si peccauerit, &c.

d Processit.] illū admonendo vt seruaret fœdera pacis, alias denuntians nō auditur, nisi admonitione præmissa. ĵ. de accu. cum dilectus. cum suis concordantijs.

a Non

lam Euangelicam,& tādē quia nullo modo profecit,dixit † ecclesiæ:quo modo nos qui sumus ad regimē vniuersalis ecclesiæ,superna dispositione vocati, mandatum diuinum possumus non exaudire,vt non procedamus secundū formam ipsius. Nisi forsitan ipse coram nobis, vel legato nostro, sufficientem in cōtrariū rationem ostendat? Non enim intēdimus[a] iudicare de feudo:[b] cuius ad ipsum [c] spectat iudicium: nisi forte iuri communi per speciale priuilegium vel contrariam consuetudinem[d] aliquid sit detractum: sed decernere de peccato,cuius ad nos pertinet sine dubitatione cēsura,quam in quemlibet exercere possumus,& debemus.¶Non igitur iniuriosum sibi debet regia id gnitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat,cum Valentinianus † inclytus Imperator, suffraganeis Mediolanen̄.ecclesiæ dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere procuretis,cui & nos qui gubernamus Imperium, syncerè nostra capita submittamus,& eius monita (cum tanquam homines deliquerimus) suscipiamus necessariò velut medicamēta curātis.Nec sic † illud humillimum omittam⁹, ꝙ Theodosi⁹ † statuit Imperator, & Carol⁹ inouauit de cuius genere rex ipse noscit' descēdisse: Quicūque[e] videlicet litē habens siue petitor fuerit,siue reus, siue i initio litis, vel decursis tēporum curriculis, siue cum negotiū peroratur, siue cum iam cœperit promi sententia:si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illicò sine aliqua dubitatione (etiam si pars alia refragetur) ad episcoporum iudicium cum sermone [f] litigantium dirigatur.¶ Cum enim nō humanę cōstitutioni,sed diuinæ potius innitamur: quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo, [g] nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad officium nostrū spectet de quocūque mortali peccato corripere [h] † quemlibet Christianū: & si correctionem cōtēpserit, per districtionē ecclesiasticā coercere. Sed forsan dicetur, quòd aliter cum regibus, [i] & aliter cum alijs est agendū. Cęterum scriptum nouimus in lege diuina: Ita magnum [k] iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio personarum: † & infra.

¶Licet autem hoc modo ꝓcedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, (ab † errore ad veritatē,) pręcipuè cum contra pacem [l] peccatur, quæ est viculū charitatis: Postremò cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera,& vtrinque præstito proprio † iuramento firmata, quæ † tamen vsque ad tempus prætaxatū seruata nō fuerint, nū quid nō poterimus de iuramēti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubiū[m] pertinere, vt rupta pacis fœdera reformētur ? ¶ Ne igitur tātam discordiā videamur sub dissimulatione fouere,prædicto legato dedimus in præceptis, vt(nisi rex ipse,vel † solidā pacem

a Non enim intendimus.] respōsio tacitæ quæstionis.

b Iudicare de feudo.] directè,scilicet sed tantum ratione peccati, & inducēdo ad penitentiam 6.q.1.illi qui. & 22.q.1.præiudicādum. & 23.q.4.ecce. & sic p consequentiā cogit restituere feudū. argu.14.quæst.6.si res aliena.Qualiter questio feudi tractari debeat,dicitur s̄.eo.cęterum.

c Ad ipsum.] scilicet quando questio est de feudo inter vasallos, tūc iudicium pertinet ad dominū feudi. De hac materia notatur s̄. eo.cęterum.

d Consuetudinē.] nota ꝙ consuetudo parificatur priuilegio.9.q.3.conq̄stus. & 63.dist.in-quia sāncta.& 64.dist.quia ꝑ ambitiones. Itē patet hic ꝙ cōsuetudo dat iurisdictionem. sup. de arbi. dilecti. & C. de eman.l.1.& vlti.& 63.disti.quia sancta.Et quod consuetudo iuri cōmuni præiudicet,habes hic.

[Glossa seq.ponit obiectionem ipsius solutionis, & quoddam argumentum.

e Quicūque.] sed cū hæc lex sit abrogata, 1 pœnā sustinet recitator & auditor.C.de vet.iu.enucle.l.vlt. §. hęc omnia. igitur vt quid membranam occupat? 19.di.si Romanorum.Respō. licet sit etiam sublata,noticia tamē ipsius necessaria est,vt 7. dis. fuerunt,vt ostendat quantam dilectionē habuit promulgator legis erga sacerdotiū: & ratio ei⁹ durat, licet ius ciuile destruatur. ff. de ca. dimi.cas.Item & argu.ꝙ ecclesia potest inducere legē cum pro ipsa facit:sed eā contra se recipere si tenetur.10.dist. leg. legem istam habes 11.q.1.quicunque.

f Cum sermone.] s̄.de in integr.resti. c.cum ex litteris.

g Ex Deo.] similiter imperium à solo Deo est.23.q.4. q̄situm,& 43.dist.sit rector.

h Corripere.] saltem indirectè.2.q.1. multi.ver.si quis frater,&c.Arg .contra. ff.de peti.hære.hæreditas.in fine. Quandoque tamen aliqs malum facit,non tamen punitur,immo remuneratur,vt ille qui colligit oliuā immaturam animo non dandi damnū, non tenet lege Aq lia.ff.ad l.Aqui. l.si seruus seruum. §. si oliuam.

ADDITIO. Si colligit immaturā tenetur l.Aquilia. si maturam, tunc Dominus cui colliget expensas donasse videtur,cum remunerat,secundum Host. Aquilia respicit dānum,nec illi legi locus est vbi damnū datum non est. Ioa. An l.

i Cum regibus.] supra de offi.delega. sane. & cap. pastoralis. & 12.quæstio.2. si qua de reb. & 18. distinct.si episcopus & 24. quæstio.1.qui contra pacem.

K Ita magnum.] vt 3.quæst.9.c.vltimo.

l Pacem.] ad ecclesiam enim spectat pacem seruare, & obseruari facere. supra de tre.& pace. 1.& 24.q.3. si q̄s Romipetas.& ca.paternarum.

m Non est dubium.] 22.quæst.1. omne quod. & cap. prædicandum.argu. 93.dist.diaconi.

a De pla-

† corrigere

Deut.1.

† Contor. l. hos accusare.in si. ff. & accu. & l. in multis. cum no.ff. de sta. hom.

† Hæc verba ab errore ad veritatē, desunt i manuscriptis. sunt in antiqua compilatione.

† Vox, proprio,deest in antiquis.

† quę tū seruata vsq; ad ꝓfixū terminū non fuerunt.

† In antiqua est vel treugas ineat cōpetentes,vel saltem, &c.

a De plano.] non in forma iudicij, sed in modum denunciationis. sic 2. q. 3. c. si quę. §. abolitio. Vel de plano. i. sine strepitu iudiciorũ, ℨ. de accu. olim. & c. sicut

b Eius exceptio.] sic ergo ꝯ denunciationem admittitur exceptio. ℨ. de despon. impu. ad dissoluendum. quod verũ ẽ si obijciatur ꝙ sit crimino sus. & hoc siue prosequat iniuriã suã, siue nõ: cũ in modũ denũtiationis agit, repellitur prætextu criminis: quia tunc agit quasi quilibet extraneus: qualiter enim moueretur bono zelo ad correctionẽ alterius, qui nondũ est correctus. 3. q. 7. qui sine, & ead. q. c. infamis. §. porrò I si. & c. iudices. & 2. q. 1. multi, & 25. di. c. vl. & 35. q. 6. episcopus in synodo. & ℨ. de test. cogen. præterea. & ℨ. de spon. cum in tua. De hac materia dicitur 2. q. 1. si peccauerit.

PAstoralis.] Primò statuit secũdò à statuto vnũ casũ excipit: ibi, Nisi. Abbas Sic.

CASVS. Principales personæ ipsum factum per se ipsas ꝓponere debent, nisi fuerint ita indiscretæ, vt earũ defectus per aliquos suppleatur. No. ꝙ in iudicio principalis persona debet ꝑ seipsam factum proponere. Itẽ iudex potest supplere defectum partis.

[Glo. seq. inducit duas leges ad coadiuuandum textum, ponit deinde decẽ casus, quibus quis per aliũ rñdet, qui per se patenr.]

cem cum prædicto rege reformet, vel saltẽ humiliter patiatur, vt idem abbas & archiepiscopus Bituricen. de plano[a] cognoscant, vtrum iusta sit querimonia, quam cõtra eũ proponit coram ecclesia rex Angelorum, vel eius exceptio[b] sit legitima, quam cõtra eum per suas nobis litteras duxit exprimendam) iuxtà formam sibi datam a nobis, procedere non omittas. †

¶ Idem episcopo Heliensi.

¶ Principalis persona per se, non per aduocatum debet factum proponere in iudicio nisi sit indiscreta.

CAP. XIIII.

PAstoralis: & infra. ¶ Statuimus præterea, vt principales personæ, nõ per aduocatos, sed per seipsas factum[c] † proponant: Nisi fortè sint adeo indiscretæ, vt earum defectus, de iudicis licentia per alios suppleatur.

10 ¶ Idem nobili viro Matthæo de Riparia. †

¶ Si actio & intentio sunt inepta, vel sola intentio, debet reus absolui ab instantia iudicij, iterum tamen actor audietur si apte egerit. h. d. quo ad intellectum.

20

CAP. XV.

EXaminata † causa, q̃ vertitur inter te & milites Cãpaniæ, † & infra. Actionẽ quam super iure patronatus eiusdem ecclesiæ, contra præfatos milites intentabas, incõgruentem cognouimus † & ineptam, Quia cũ testes induxeris ad probandũ, quod quando præfatus A. vicedominus ecclesiã eandem tanquã sequestratã[d] accepit, tu ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebas,[e] profectò nec rei vendicationẽ intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare,

30

40

50

c Factum proponant.] & per se ipsos rñdeant, & non per alios. ff. de interrog. act. qui seruũ. §. vlt. & C. de iura. calu. auth. principales, nisi vbi tenentur ratione officij. ff. de proc. non solũ. Itẽ vniuersitas per aliũ rñdet. 12. q. 2. qui manumittitur. & ff. quod cuiu. vniuers. l. 1. §. quibus. & l. itẽ eorum. §. actor. Itẽ excõicatus per alium debet respondere. ℨ. eo. intelleximus. Item & eps. 5. q. 3. quia epi. Itẽ illustres. C. de proc. l. pe. & indiscrete ꝓponit, vt hic, & minores, ℨ. de ætu. & qual. ex ratione. C. de autho. præstan. clarum. Itẽ furiosi, prodigi, & mulier luxuriosa. ff. de cura. furio. l. & mulieri. Ber.

EXaminata.] si actor ineptam actionem proponit, reus absoluitur ab instantia iudicij. Si postea aptam ꝓponit, reus respondere cogitur, ita communiter summatur. Diuiditur in quattuor partes. In prima pronunciationis ratio. In secunda ipsius rationis declaratio. Ibi, Quia. In tertia pronũciatio. ibi, Vnde. In quarta protestatio. ibi, Iste tamen. Abbas Sic.

CASVS. Inter nobilẽ virum M. de Riparia, & quosdam milites de Campania vertebatur quęstio super iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli. de communi concordia sequestrata fuit ecclesia illa apud vicedominũ Sabiñ. tandem idem M. intentauit actionem suam contra milites illos, vendicando ab eis ius patronatus ipsius ecclesiæ: lite contest. testes induxit ad probãdum, quod ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando vicedominus Sabiñ. eandem tanquam sequestratam accepit: causa ista delata fuit ad dominum Papã, & ipse diligenter examinata causa prędicta actionẽ quam intentauit cõtra milites ꝑdictos super iure patronatus ipsi[9] ecclesię incongruentem & ineptam inuenit: quia cum testes induxeris ad probãdum quod ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quãdo dictus vicedominus eandẽ tanquam sequestratam accepit, apparet quod nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poterat postulare: Vnde Papa pronunciauit intentionem ipsius nobilis non tenere, absoluendo milites ab eadem: tamen si congruentem & aptam voluerit proponere actionem, respondere sibi nihilominus teneantur. Nota ꝙ causa iuris patronatus coram iudice ecclesiastico debet tractari. Item ei ꝙ possidet, non competit rei vẽdicatio nec restitutio: & ideo quia iste possidebat ius patronat[9] quando sequestrata fuit ecclesia, non competebat ei rei vendicatio. Item cum libellus ineptè concipitur reus ab instantia iudicij absoluitur, & si postea congruè reformetur, nihilominus reus tenetur respondere. Item in hac decret. videtur quod actio secundum canones sit proponenda.

d Sequestratam.] sequester appellatur ille apud quẽ res in litigium deducta, communiter à litigatoribus deponitur: & huiusmodi depositio non potest fieri, nisi à pluribus, quamuis alias & vnus & plures deponere possint. ff. deposi. licet.

60

[Gl. seq. dat duplicem lecturam quarum vtraq; concludit contra actorem. ponit deinde duplex remediũ quo vti poterat actor, scilicet depositi contra sequestrum, vel negatoria contra reos.]

e Possidebas.] si ita intelligitur litera ista, ꝙ iste diceret se possedisse antequam deponeretur apud sequestrum, & cum sequestrata fuit, tunc planũ est quod hic dicit quia tunc habetur pro possessore, nisi ea mente deposuisset ecclesiam apud sequestrum, vt ipsum sequestrum constitueret possessorem potius quam custodem. ff. de acquir. poss. interesse puto. ff. deposi. l. licet. §. 1. vnde non poterat intentare rei vendi. contra illos milites, nec interdictum possessorium, cum ipse possideret, possessori enim non datur rei vendicatio. Instit. de act. §. 1. & C. de alien. iudi. mutan. cau- sa.

† Vide l. ex quidã. C. de accu. & l. diuus. ff. de custo. & exhi. reo.

† In aliquot antiquis ita: factum suum.

† Ritu...

† Cap. 3. de cõfir. vel inuti. 3. comp.

† Camp... cos.

† Vide l. præcu. C. sib. cau. & ità apud l. ... beoni... quis ... ff. de ...

fac.l.vnica.Si verò dicebat se possidere, postquam deposuerat rem apud sequestrum, sed ipsum posuit custodem: tunc adhuc dr̃ possessor, aliàs non, vt ff. depositi.l.licet. §. 1. & ideo nullo modo agere poterat rei ven. nec interdicto possessorio contra milites: sed cõ sequestrũ poterat agere depositi.ff.deposi. si apud.§.1.arg.ff.de pecu.l.depositi. 1.re spon. & ff. de priuileg.cre.l.si venteri.§. 3.in fin.& C.d vsur. accepti.in fi. Quandoque tñ rei vendicatio datur possidenti: nã à depositario vel à cõmodatario possum rem vendicare, licet ergo rem illam possideam: & hoc dr̃ fieri ratione detentionis.ff.de rei ven.officium.ad fin. Et confessoria similiter datur possidenti, ne inquietetur. ff. si ser.ven.si fortè. §. 1.& l. sicuti.§. sed si quæritur, & hoc cũ est in quasi possessione seruitutis: ne vicinus altius tollat domũ suam, si ille vult altius ædificare, tunc per confessoriã ille põt phibere vicinũ ædificare, vt dr̃ in l.si fortè.& l.sicuti.§. sed si q̃ritur, Et confessoria datur etiã ei qui non possidet, & contendit sibi seruitutem deberi.ff. si serui.vendic. l.2. Negatoria datur dño, qui negat aliũ habere seruitutem. vt insl.prædicta. Isto modo debuit agere miles iste, negando milites illos habere ius in ecclesia, petendo ne inquietarent eum super iure patronatus. & de istis duabus habes infra de cau.pos. cum ecclesia.

Vnde intẽtionem tuam in hac parte pronunciauimus non tenere,[a] absoluentes eosdem milites ab eadem: Ita tamen q̃ si congruentem & aptã intentare volueris actionem, respondere tibi nihilominus teneantur.

¶ Idem magistro & fratribus militiæ templi in Italia constitutis.

¶ *Præceptores tẽpli pro domibus suis agere & defendere possunt: nec obstat eis regio, vel quod ignota sit eorum origo.*

CAP. XVI.

CVm deputati: & infra. ¶ Accepimus, q̃ quidam tam sæculares, quam ecclesiastici iudices, illos quos habetis in domibus vestris præceptores, in causis ad prosequendam suam iustitiam non admittũt, tanquam licitum non sit eis, super litigiosis negotijs curam agere qui pacificis decreuerunt studijs inhærere? illud allegantes in repulsionem ipsorum, quod eorũ ipsis generatio non est nota; qui vndecunque venerint gratia diuina vocati, dummodò laudabiliter[b] exequãtur officium sui ordinis, ex superabũdanti requiritur, suæ notio nationis.[c] ¶ Ne quis igitur in prosecutione causarum, præceptores eosdem, ab agendo vel respondendo occasione huiusmodi repellat, auctoritate† Apostolica inhibemus.

¶ Idem Vercellen. episcopo, & abbati de Tokto.

¶ *Prælati debent laicis de clericis (appellatione frustratoria non obstante) iustitiam facere, ad sæculare tamen forum clerici à laicis trahi non debent: etiam data ipsorum prælatorum negligentia.*

CAP. XVII.

QValiter & quãdo: & infra. ¶ Præcipiatis ex parte nr̃a prælatis, vt laicis de clericis conquerentibus, plenã†

[Glos. seq. habet duo dicta, Primũ distinguit: & 2m facit tria argumẽta: duas opiniões ponit, & remittit.]

a Non tenere.] Cum enim inepta pponitur actio, iudex non debet statim illam corrigere, il est dubia: quia licet debeat supplere de iure, de facto tñ supplere non debet: 1 sed debet absoluere reum, cum postea perpenderit eam ineptam ex probationibus, vt hic, & ff. si men.fal.mod.dix.l.1.§.1.& j. de dona. inter dilectos.& j. de restit.spol.cum ad sedem. Si verò manifestè cognoscit q̃ sit inepta; statim eam reijciat iudex vel assessor. s. eod. causam. ff. de assessorib. l. 1. & j. de desponsa.impu. ad dissoluendum. s. de elect. constitutis. Item ex hoc loco videtur q̃ actio secundum canones sit proponenda. arg. j. de mu.pe.c.1 cõtra s. eo. dilecti. vbi de hoc. Dicunt tamen quidam, quod in spiritualib. causis actor non tenetur proponere actionem, vt sic intelligantur iura, quæ dicunt actionem non esse proponendam: in ciuilibus vero tenetur. Ioann. dixit, quod secundum canones non tenetur quis proponere actionem, quæ magnam requirit subtilitatem, sed leuem sicut est rei vendicatio, locati, depositi, vtrum huiusmodi leues teneatur pponere, dicas vt dictum est s. eod. dilecti.

CVm deputati.] Duo facit. Primo ponit iniuriam quæ inferebatur præceptoribus templi. Secundo eam deinceps inhibet fieri; ibi, Ne quis. Abbas.

CASVS. Magister & fratres militiæ templi in Italia cõstituti, habent quosdam in domibus suis, quos appellãt præceptores: Iudices tam clerici q̃ sæculares, non admittebant eos in causis pro sua iustitia prosequenda, illud allegãtes in repulsione ipsorum, q̃ eis eorũ generatio nõ est nota? significatũ fuit hoc domino Papæ: Vnde prohibet auctoritate Apostolica ne aliqs huiusmodi præceptores i prosecutione causarũ, hac occasione ab agẽdo & respõdẽdo repellat. Not. quod quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur indignus.

b Laudabiliter exequantur.] & sic pp industriam & probitatẽ lucbãt pœnã. C. depositi. l. vlt.

[Glosl. seq. ponit duas causas dubitãdi, & tres decidẽdi.]

c Nationis.] fortè ideo q̃rebant isti d natione istorum, vt sciretur de fama ipsorum: nam infames consueuerunt fugere loca nationis suæ. 19.q.2. duæ sunt. argum. ad hoc. s. de cleri. peregrin. & infamis non põt esse procurator vel iudex. 3. q. 7. c.1. & c. infames. §. sunt autẽ. vel ideo quærebatur, vt sciret an essent serui: q̃a seruus in iudicio stare non potest. 2 C. de iudi. seruus. nisi in casibus. ff. de iudic. vix certis ex causis. Sed spretis his præsumit ius quẽlibet esse dignũ: nisi pbetur cõtrium. s. de seru.c.vni.& j. de præsum. dudũ. & præsumitur q̃libet liber, ex quo apparet i possessione libertatis. 3.q.7.c. infamis. §. tria. ver. verũtamen si seruus, in fin. & ff. de offi prætor. Barbarius. sim. j. de insti. ad decorẽ. Vel dic quod eo ipso quod deputauerunt se obsequio Iesu Christi, oĩs tollitur irregularitas, si qua fuit. argu. 19. q. vlt. non licet in auth. de mo. in princ. colla. 1. ideoque non sunt repellendi. quia legitimæ personæ præsumuntur. 11. q. 3. cõrum. ff. de proba. verius. & l. 1.

QValiter & quando.] Iudices ecclesiastici debent de clericis laicis iustitiam facere. sic communiter summatur. & secundùm hanc summationem ista decreta est de indubio. ff. ad municip. l. 1. Et tria facit, primo præcipit. secundo impedimentũ remouet: ibi, Non obstantibus. tertiò grauamen suspicatur, & prohibetur: ibi, Ne pro defectu. Abb.

CASVS.

† In aliquo antiquis ita auctoritate psentium inhibemus.

† plenariam

2 Nisi probetur liber 3. q. 7. §. tria. l. Barbari9. ff. de offi. præt. & l. 2. C. de test.

De hoc vi Hostien. ... dilectos, j. c. ... posita.

CASVS. Præcipit Papa prælatis ecclesiarum, vt laicis conquerentibus de clericis, plenam iustitiam faciant, non obstantibus appellationibus frustratorijs, quas clerici contra laicos frequenter opponunt, ne pro defectu iustitiæ clerici trahantur à laicis ad iudiciũ sæculare, quod omnino ꝓhibet fieri. Nota, quòd nemini est iustitia deneganda. Item argu. ꝙ in defectum iustitiæ clerici ad iudiciũ sæculare trahi põt: sic ẽ ꝯ pꝛ defectũ iustitiæ iudicis sæcularis, ecclesia potest se intromittere. ꝗ. de fo. cõp. licet. & c. ex tenore.

a ¶ Appellationibus.] quæ ipso iure non tenent. ꝗ. de appellat. pastoralis. 1. rñsio. & c. vt debitus.

[Gl. seq fortificat textũ, quo dicit, ꝙ laici nõ trahunt: nec mirũ, q a et volètes, &c. & d cõsensu episcopi: & remittit; dicit vltimo cõtrariũ esse i casu conuerso.

b Prohibemus.] immo & si velint, non possunt laicum suum iudicem cõstituere. ꝗ. titu. ꝓxim. si diligenti, & cap. significasti. 11. quæstio. 1. molesta. & c. placuit. Et videtur ꝙ etiam de consensu epi non possit. & puto illud verũ ꝗ. ti. proxim. significasti. licet iura antiqua contrarium innuere videantur, vt dicitur ibi. Sed è conuerso laici trahuntur ad forum ecclesiasticum propter desidiam iudicis sæcularis. infra titu. proxim. licet. & cap. seq & c. ex transmissa.

† Conciliũ Carthaginẽse. 3. c. 6. & concil. Toletan. 3. c. 13.

faciant iustitiam exhiberi: Non obstãtibus appellationibus[a] frustratorijs, quas in eorum grauamẽ clerici frequenter opponunt: Ne† pro defectu iustitiæ, clerici trahantur à laicis ad iudicium sæculare, quod omninò fieri ꝓhibemus.[b]

¶ Idem.

¶ Iudex habens vt priuatus penè consimilem causam, quã habet vt index, a iudicando remouetur h.d.

CAP. XVIII.

ij Causam,† quæ inter abbatẽ & conuentum Vindoñ. † & archidiaconum Carnoteñ. super quibusdam procurationib. vertitur: vobis & archidiacono Parisien. meminimus cõmisisse, & infra. Quia verò cum eundem archidiaconum similis pene[c] causa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur, † nos te fili decane, loco ipsius archidiaconi subrogantes;[d] Mandamus quatenus (non obstantibus prioribus litteris) in† causa ratione præuia procedas.

† In aliquot antiq. s ita: Idẽ Parisiẽ. episco. & decano.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. compila.

† Vinton.

¶ Hono. † iij. archiep. Remensi, & decano † Crimensi Coloñ. diœce.

¶ Si indices de principali & exceptionibus præiudicialibus simul cognoscunt, vel super principali lite non contestata testes recipiunt, licitè ab eis appellatur.

CAP. XIX.

Exhibita nobis R. Virdunensis † electi petitio declarauit, quod cum super facto electionis suæ, H. archidiaconi ac quorundã canonicorũ Virdun. † aduersariorum suorum procuratores ad nostram audientiam † accessissent, Pari-

ij Causam, quæ.] Iudex habens consimilem causam, à iudicio remouetur. Primò recitat delegationem causæ. Secundò causam remotionis vnius delegati, & alium subrogat ibi, Quia verò, Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum Vindon. & archidiaconum Carnoteñ. super quibusdam procurationibus quæstio vertebatur: causa super hoc commissa fuit archid. Parisieñ. & quibusdam alijs. Sed quia archid. Parisieñ. similem fere causam habebat: parti alteri nimis fauorabilis videbatur: loco ipsius archidiaco. subrogauit quendam decanum: mandans vt non obstantibus prioribus litteris, procedant in causa præuia ratione. Not. quòd cum iudex habet similem causam causæ sibi commissæ, potest & debet remoueri, & alter subrogari, cum propter causam suam similem nimis fauorabilis videretur alteri parti.

[Glossa sequens repetens textum illum fortificat ꝑ duo similia: quia scilicet similitudo causæ vel morbi repellit testem & excipientem. Dicit deinde similitudinem non extendendam: præterea ponit lecturã Ioan. quam fortificat. Finis patet.

c Similis pene causa.] & ita videtur quod iudex, qui habet consimilem causam causæ sibi commissæ, possit recusari, ex eo quod dicit, nimis fauorabilis & cæt. quod est mirabile. vt ex eo nascatur suspicio. Vnde si aliquis ageret de iure exemptionis coram aliquo iudice, qui in simili causa laborat, iudex ille de facili sententiaret pro illo. Simile est in teste, qui habet consimilem causam: quia ille non debet admitti in testem propter huiusmodi suspicionem, ne de facili testificaretur pro illo ꝗ. de testib. personas. & qui consimili morbo laborant non sunt admittendi in testimonium, vt 4. q. 3. ca. si testes. §. liberi. & c. testes. sim. ꝗ. de excep. cum ecclesiastica. 1 Nõ tamen extendas hanc similitudinem ad omnes causas. nam si iudex habeat causam decimarum, & alia causa, puta iuris patronatus vel electionis ei committatur, illud ei nõ nocet. Vel etiam vt dicit Io. bene possum petere ecclesiam, vel aliud coram iudice, qui habet consimilem causam: Vel hæc causa non videtur sufficiens ad recusandũ iudicem, licet sit sufficiens ad subrogandum, nec dicitur quod causa ista sufficiat ad recusandum iudicem, licet sit sufficiens ad subrogandum: cum enim plures iudices dati sunt ad petitionem alterius partis, siue quælibet tali suspicione, vel consimili remouetur aliquis illorum, & alter subrogatur, vt causa sine suspicione procedat. frequenter hoc contingit. vel dic quod prius dictũ est.

d Subrogantes.] sic propter suspicionem dominationis alius subrogatur. ꝗ. de offi. deleg. causam quæ. Item si necessarius sit iudex in testem, remouetur, & alter subrogatur. infra de testib. dilecto.

Exhibita.] In prima ponitur appellantis petitio. In secunda appellationis commissio. Secunda: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Virduñ. electus est quidam R. nomine, contra istum electum H. archidiaconus, & quidam alij canonici Virduneñ. se opponentes, impetrauerunt litteras contra ipsum ad episcopum Parisieñ: & coniudices suos sub hac forma, vt vocatis qui forent vocandi veritatem inquirerent super ijs quæ proposita fuerant, & alijs negotijs contingentibus, partibus coram iudicibus constitutis, prædictus, electus quibusdam ex illis, qui contra ipsum agebant in modum exceptionis obiecit conspirationem, & quibusdam excommunicationem, & illa offerens probaturum; Iudices interlocuti fuerunt, quod de huiusmodi exceptionibus & negotio principali simul inquirerent, volentes admittere probationes sup prædictis exceptionibus, quasi nõ essent iudices, sed inquisitores: & iuris ordinem peruertendo, simul cœperunt inquirere de exceptionibus & negotio principali, & testes super eodẽ receperunt lite

† Vide l. gatores sibi.

† al. desi hęc verba ci. alij ita negotio. 1 In hoc simile, qui ibi simili morbo la ris repel & ab excip do. Io. An † In oibus tustis sa noc. iij. A chid. Rem † Et deca Perimeñ. Colmeñ. diœc. alij Brunsch. Beneuẽ. Bituriceñ. † Virdunẽsis.

† præsenti

lite non contesta. vnde dictus electus ad sedem Apostol. appellauit. omnia ista dictus electus domino Papæ significauit, vnde mandat quibusdam iudicibus, quòd cum non in modum inquisitionis, sed commissionis negotium extitit delegatum, quatenus si ex dictis grauaminibus vel aliquo ipsorum constiterit appellatum, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inuenerint esse factum, in causa ipsa iuxta continentiam priorum litterarum procedant præuia ratione. Not. quod in causa electionis omnes vocandi sunt, quos ipsum negotiũ tangit, & de omnibus negotium cõtingentibus inquirendum est. Item cõspiratores non admittuntur contra electũ tanquam inimici vel excommunicati. qa ab agendo sunt exclusi. Item exceptio peremptoria, vt conspiratio ante litem contest. debet admitti: quia est præiudicialis. Item de exceptionibus & negotio principali, contra iuris ordinẽ simul cognosci non debet, sed de illis primò cognoscendum est, quæ sui natura præcedunt.

siensi episcopo, & coniudicibus suis, sub certa forma litteras nostras direximus inter alia cõtinentes, vt vocatis qui forent euocãdi,[a] super propositis & alijs negotium contingentibus,[b] inquirerent[c] veritatem; & infra. ¶ Cum autem idem electus quibusdã ex his, qui contra eum agebant, cõspirationem,[d] & quibusdam excõmunicationem,[e] in modum exceptionis obijceret, se id offerens probaturũ, præfati iudices interlocuti fuerunt, quòd de eis & pricipali negotio simul inquirerent, nolentes, quasi non iudices, sed inquisitores existerent, super dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere, sed peruertendo[f] iuris ordinẽ de præmissis exceptionibus & principali negotio pariter per se inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionẽ testium, lite nondum super eodem negotio contestata;[g] quare prænominatus electus nostrã audientiam appellauit; & infra. ¶ Quia verò non in modum inquisitionis, sed commissionis negotium extitit delegatum; Mandamus quatenus si ex dictis grauaminibus,[h] vel aliquo ipsorum appellatum cõstiterit, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attẽtatum, in causa ipse iuxta priorum continentiam litterarum, ratione præuia procedatis.

¶ Idem magistro Tancredo canonico Bononiensi.

¶ *Lapsu triennij non obstante, potest delegatus in causa sibi commissa procedere.*

CAP. XX.

VEnerabilis frater noster archiepiscopus Rauennas, proposuit coram nobis, quòd cum decisio causæ, quæ inter ipsum & communitatẽ Ceruiæ, super iurisdictione ciuitatis Ceruiæ, & quibusdam alijs articulis vertitur, sit per subter-

a Euocandi.] omnes enim illi euocãdi sunt, quos negotium tãgit. s. de tẽp. or. si archieps. & 66. dist. archieps. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adop. nam diuus. & ff. de mino. in causæ. §. causa. C. de auct. præst. l. vlt.

b Negotium contingentibus.] contingentia ipsam electionem, puta meritis electi, & studijs eligentiũ, & de zelo, & ne aliqd simoniacę prauitatis intercesserit. s. de elect. scriptum est, & c. super eo. & j. de excep. denique. in fi.

c Inquirerent.] ex hoc verbo visum fuit iudicibus, quòd in modum inquisitionis deberent procedere, & nõ in forma iudicij & ita lit. non contest. poterant procedere propter contumaciam alterius partis. j. vt lit. non contestata. quoniam frequenter. §. sunt & alij. & j. de accu. qualiter & quando. §. debet. Sed errauerunt, cum forma illa non fuisset in modum inquisitionis commissa, sed in modum iudicij a mera inquisitio non committitur in tali casu: quia inquisitio fit super excessibus, & inquisitor debet accedere ad locum. 2. q. 1. Deus omnipotens. & j. de simo. licet Hely.

d Conspirationem.] quod si verum fuisset, repellendi erant, nec audiendi ꝯ electum: quia quasi inimici, & ex odio hoc facere pſumunt, vnde ab agendo sunt repellendi sicut à denunciatione seu inquisitione. j. de accu. cum oporteat. & sup. eo. nouit in fi. nec tales ad testimonium sunt admittendi. j. de simo. licet Hely. & c. per tuas conspiratio enim grauissimum crimen est, ita vt accusatum à proprio gradu repellat. 11. q. 1. coniurationum. & c. seq.

e Excõmunicationem.] exceptio excõmunicationis repellit ab agẽdo: & quia isti agebant contra electũ, talis exceptio admittenda fuit: qa excommunicati audiendi nõ sunt. j. de sent. excom. per tuas. & c. si verò. j. de hære. excommunicamus. §. credentes. Sed cum electus petit confirmationem agendo contra ipsos, qui se sibi opponunt, si opponant aliquid electo in modum exceptionis, ad defensionem ecclesiæ suæ, contra illos non admittitur replicatio excommunicationis: quia etsi constet illos esse excommunicatos, non repellerent à defensione. j. de excep. dilecti. quia à defensione nullus excommunicatus repellitur. j. de excep. in tribus. vlti. cap.

f Peruertẽdo.] vnde non valuit quod fecerunt: quia fines mãdati seruãdi sunt. s. de rescrip. cũ dilecta. & s. de off. dele. venerabili. imò & si verba rescripti viderentur esse contra ordinem iuris, tamẽ non debet recedi a iure. a s. de rescr. causam quæ.

g Lite nondum super eodem negotio contestata.] quod fieri non debet. j. vt lite non contesta. per totum. nisi electus esset contumax: tunc enim ne patiatur ecclesia detrimentum ex mora, possunt recipi testes lite nõ cõtest. j. vt lite nõ cõtest. quoniam. §. porrò.

h Dictis grauaminibus.] scilicet, quia simul super exceptione & principali negotio pcedebãt, & lite nõ cõtestata. Et colligitur ex hac littera, quòd si plura grauamina assignentur in appellatione, sufficit alterũ probare, dũmodo quodlibet per se sit sufficiens. simile j. de appella. significauit. & j. de præb. cum iam dudum. & s. de rescri. ex parte. vbi de hoc. Si autem plura proponũtur, quæ habent diuersos effectus, non sufficit alterum probari quo ad vtrumque effectum: sed sufficit quo ad alterum. exemplum habes s. de rescr. olim. sed omnia quæ hic dicta fuerunt, habent eundem effectum, scilicet vt appellatio legitima fuerit: ergo sufficit quodcũque probetur, quia vtrumque per se sufficit.

VEnerabilis.] Instantia iudicij non perit per lapsum triennii. sic communiter summatur. Et sunt duæ partes. In prima, patris quæstio: in secunda, Papæ prouisio. ibi, Mandamus.

CASVS.

a Quia Papa vno verbo non intẽdit iuris ordinẽ tollere de ele. ecclesia 2. secundũ Vin. non valuit etiã iste processus, quia factus est contra intentionẽ delegantis. de præb. c. si. secundũ Host. Ioan. And.

Quod colligitur ex eo quod dicit ... vocatis qui forẽt euocãdi. de ... vide ... tit. de ... §. 1. ... quid si littera.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennatem ex vna parte & communitatẽ Ceruien. ex altera, super iurisdictione ciuitatis ipsius, & quibusdam alijs articulis q̃o vertebatur, quæ Commissa fuit magistro Tancredo Bon. canonico, sed per cauillationes Ceruiensium & subterfugia, decisio huius causæ per triennium fuit prorogata, & tandẽ post litem contest. & commissiones varias dicti Ceruien. asserebant instãtiam iudicij ꝑ decursum temporis perijsse, & ita nolebãt vlterius sub examine iudicis rñdere. Archiepiscopus significauit hoc domino Papæ: vnde ipse mandat eidem iudici, ꝙ exceptione huiusmodi non obst. in negotio ipso procedat, iuxta traditã sibi formã. Not. ꝙ instantia iudicij, secundum canones ꝑ lapsum triennij non perit: quia iurisdictio iudicis est perpetua, & rescripta perpetua sunt.

† Vide l. ad legatũ. & l. ad rẽ mobilẽ. ff. de procurat. & l. 2. ff. de iurisdic. om. iud.

† Bononien.

[Glos. seq. notat l. properandum in ecclesiastico foro, & dicens ꝙ etiã secundum legem, licet pereat instantia, nõ perit iurisdictio delegati. dicit deinde, quòd hoc non vr̃ per hoc c. corrigi, quia &c. ad quod respondet Ioan. And. Et procedit multum intricate, & in effectu sentit quatuor lecturas, quas vide per Panor.

fugia & cauillationes eorum per trienniũ prorogata, dicti Ceruiẽses, asserentes instantiam iudicij per decursum triẽnij perijsse, respondere sub tuo examine recusauerunt: & infra. Mãdamus quatenus exceptione huiusmodi non obstante, [a] in negotio ipso ꝓcedas, iuxta traditam tibi formam. †

¶ Idem episcopo, † & magistris T. & B. Praten. Bononiæ cõmorantibus.

¶ Actor obtinens in possessorio coram iudice rei, non tenetur coram eo iudice super proprietate respondere: si est prorsus alterius fori, hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. XXI.

Significauerunt nobis olim abbas & conuẽtus sanctæ Mariæ de Florentia, quòd Florentina Potestas, pro eis contra communitatẽ castri de Signa, super possessiore, vel quasi, iuris ibidem eligendi rectorem (quod ad se pertinere dicebant) diffinitiuam sententiam promulgauit. [b] Sed postmodum abbatem & cõuẽtum præfatos, ipsa Potestas coegit, communitati prædictæ super proprietate, vel quasi, memorati iuris, in sæculari iudicio respondere. Vnde vobis iniunximus, vt si ita esset, cogeretis † communitatem eãdem, electum ab eisdem monachis in rectorẽ admittere, audituri postea quæ partes super proprietate, [c] vel quasi, dicti iuris

cutioni. hoc dicit secundum vnum intellectum; vel sic aliud ita cõiter summatur. Cum actor & reus sunt diuersi fori, causa proprietatis & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari: sed hoc non vr̃ indistinctè verum secundum Panor. Sunt duæ partes. In prima partis conquestio. In secunda Papæ prouisio: ibi, Mandamus. Abbas Sicul.

CASVS. Inter abbatem & conuentũ monasterij sanctæ Mariæ de Florentia ex vna parte, & cõitatẽ castri de Signa, Floren. dioce. ex altera super possessione vel quasi iuris eligendi ibidem rectorem corã potestate Floren. quæstio vertebaĩ. dictus potestas pro monasterio super possessione vel quasi iuris eligẽdi rectorem ĩ castro prædicto, diffinitiuam sententiam promulgauit: lata prædicta sententia, monachi elegerunt ibi rectorem, sed illi castellani non recipiebant illum in rectorem. & insuper potestas Floren. compellebat abbatem & cõuentum super proprietate vel quasi ꝓdicti iuris in sæculari iudicio communitati prædictæ rñdere. Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat episcopo Bon. & coniudicibus suis, quatenus si est ita, compellant communitatem prædictam, electum ab eisdem monachis admittere in rectorem castri prædicti, audituri postmodum super proprietate, vel quasi, dicti iuris, quicquid partes duxerint proponendum: partibus in præsentia iudicium constitutis, ex parte communitatis prædictæ fuit excipiendo propositum, quòd tũc corã eis rñdere non tenebatur de iure, cum tempus vindemiarum tunc existeret feriatum. Ex parte monasterij fuit rñsum, hoc malitiosè proponi, vt videlicet causa protracta, tempus electi prædicti inutiliter laberetur. Consultus Papa, mandat super hoc eisdem iudicibus, quatenus hoc non obstante procedant in negotio præuia ratione. No. quòd hic diuiditur cõtinentia causæ, sed hoc fit propter diuersum forum. Item ex causa proceditur tempore feriato vindemiarum altera parte inuita.

† In vno antiquo itaco gereretis cõuentum prædictam, eundẽ electũ, &c.

a Non obstante.] sic ergo patet quòd hodie non hẽt locũ lex illa. C. de iudicijs, properandum. primo respõ. §. vlt. & §. plerunq;. vbi dr̃ ꝙ instantia iudicij perit, nisi causa finita sit intra triennium à tempore litis contestatæ connumerandum, vt iterum incipiat de nouo procedere, ac si nunquam fuisset processum. Si enim isti respondere nolebant: quia instantia iudicij perierat, non erant audiendi: quia licet secundum legem prædictam, instantia iudicij perierat decursu triennij, litteræ siue iurisdictio iudicis non perierãt: quia iurisdictio iudicis est perpetua, & rescripta perpetua sunt. C. de diuer. rescrip. falso. & arg. C. de consti. pec. l. 2. & C. de præscrip. xxx. vel xl. an. l. vlti. Poterant tamẽ dicere, nõ tenemur rñdere, nisi nouus libellus detur de nouo, & omnia iterum procedant ab initio per l. prædictam, properandum. quæ modo non habent locum quantum ad hunc articulum per decretalem istam. & sic obuiandum est malitijs eorum, qui causas malitiosè volunt ꝓrogare. Sed in hac decretali non vr̃ quòd ex illa, properandum corrigatur, quia non colligitur hic, quòd lis fuit cõtestata, sed per subterfugia & cauillationes causa fit prorogata: & hoc potuit esse totum ante litem contest. imò lis contestata fuit: quia decisio etiam causæ prorogata fuit, vt dicit, & sic fuit lis contestata. & ita habetur expressum in antiqua, quòd lis erat contestata. & eo quod dicit, instantiam iudicij perijsse, apparet, quòd processum erat in principali negotio, quod dicitur fieri per litis contestationem, quæ est principium causæ.

Iudicij instantia an pereat triennio.

Significauerunt.] Non obstãte exceptione temporis feriati ꝑ vindemias, mandãda, est sententia executioni.

b Promulgauit.] & hoc bene fieri potuit, cum causa non esset spiritualis, sed super iurisdictione temporali, & abbas & conuentus fuerint actores, vnde debebant sequi forum rei. j. tit. proxi. cum sit generale. & 11. q. 1. experientiæ. & c. seq. & C. de iurisdi. omn. iudic. iuris ordinem. & à sententia lata super possessione, diffinitiua appellatur. j. vt lit. non contesta. c. 2. & hic.

† Facit l. qd ff. de re iud.

[Glossa sequens mixtim dupliciter obijcit, & soluit satis clare.]

c Super proprietate.] sed vr̃ quòd isti monachi tenebantur rñdere aduersæ parti super proprietate coram iudice qui cognouit de possessione; quia iudex ille qui cognouit de possessione, cognoscere debet de proprietate. inf. de caus. pos. c. 1. & est illi audientia denegan-

da, qui

[illegible] qui continentiam causæ nititur diuidere, vt coram vno agat de possessione, & in alio iudicio de proprietate. C. de iud. nulli. præterea cãæ conuentionis & reconuentionis coram eodem iudice fieri debent. C. de sent. & inter. om. iudi. cum Papinianus. & 3. q. 8. cuius vbi dicitur, cuius in agendo quis obseruat iudicium ipsum in eodem negotio habere q̃ se iudicem non dedignetur vt in l. cũ Papinianus, & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. & illud quasi vñ idem negotium. J. de mu. pe. c. 1. Sol. verum est q̃ continentia causæ diuidi non debet, & ille qui cognouit de possessione, debet cognoscere de proprietate, siue sit ordinarius siue delegatus: cui causa simpliciter quo ad vtrumq; sunt cõmissa. J. de seque stra. ad hæc. & hoc locum habet cũ actor & reus sunt eiusdẽ fori: sed in casu præsenti nõ sunt eiusdẽ fori. vnde monachi, qui primò egerunt de possessione, debebãt sequi forum rei, quod fecerunt, & obtinuerunt: & si aduersarij volebant postea conuenire monachos sup. proprietate, debebant sequi forum monachorum. Et causa possessionis & proprietatis benè possunt tractari coram diuersis, maximè vbi causa talis subest: quia nihil cõmune habet causa possessionis cum causa proprietatis. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil. Et si aliquis postulauerit aliũ iudicem super proprietate, & aliũ sup. possessione, non est audiendus. & sic loquitur J. de cau. poss. c. ap. 1. & C. de iud. nulli. & ita non contradicunt huic decre. quia hoc isti monachi non fecerunt. Alia iura, cuius in agendo, & c. non tãgunt causam istã: quia illa loquuntur in reconuentione, quæ debet fieri simul cum conuentione. J. de mu. pe. c. 1. & J. de or. cog. cum dilectus. & tunc etiam si vellent reconuenire de alia re, non poterant, cum quæstio spoliationis de qua agebant monachi, priuilegiata sit. J. de ordi. cog. super spoliatione. nec de proprietate simul tunc cum possessione poteret agi. C. de rei ven. ordinar. j.

ducerẽt proponenda: & infra. ¶ Verum pars altera inter alia excipiendo proposuit, se tunc coram vobis respondere de iure non teneri, cum tempus propter vindemias [a] existeret feriatum: respõdẽte syndico monasterij hoc malitiosè proponi, vt videlicet causa protracta, tẽpus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur: & infra. Mandamus quatenus hoc non obstante, in negotio rõne prævia procedatis.

TITVLVS II.

De foro competenti.

[Gl. seq. tractat de ferijs fauore hominum introductis, & quomodo illis renunciatur, alijs non. & quomodo ex causa quis tunc cogitur litigare.]

a Propter vindemias.] tempore n. vindemiarum & tẽpore messium non compellitur quis in iudicio rñdere, ita q̃ snia lata contra absentem non ten. t. Tñ si consentiunt partes, benè valet iudicium. ff. de fe. l. 1. & l. si feriatis. & de istis ferijs habes C. de fe. omnes dies, in princip. sed istis ferijs, quæ inductæ sunt ob reuerentiã Dei & aliorum Sanctorum, nullus potest renunciare, etiãsi partes velint. Alijs verò inductis in fauorem hominum benè renunciatur. hoc est expressum J. de fe. c. vlt. & de conse. dist. 3. c. 1. Et arg. ad hoc, ff. de arb. si feriatis. 15. q. 4. c. 1. & 2. põt tñ tali die (vt vñ) libellus offerri. ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. & § illius. sed ex causa, tali tẽpore aliquis compellitur litigare, vt hic dicit in fine, ne tẽpus illius electi ad regimen illius loci elabatur. [1] Et idem credo si finiretur iurisdictio iudicis tempore illo, quod tunc posset, procedi, ne iudicialis instantia

euanescat. arg. J. de off. deleg. consuluit.

DE FORO COMPETENTI.

¶ Quia rei ad iudicia vocati frequenter excipiunt de foro, & plerunque dubitatur, quod forum sit excipientes sequi debeant: iõ, & c. secundum Goffre. Sed ego cõtinuo sic. Tractaturus auctor de singulis actibus & partibus iudicij: quia ante omnẽ alium actum iudicialem debet discuti de competentia fori, iuxta not. in cap. inter monasterium, de re iudi. & in cap. penul. de excep. ideo præmittit istam rubr. quia posito fundamento ponitur ædificium. 1. q. 1. cum Paulus. Et forum propriè neutri generis vt hic ponit, significat territorium cuiusque iudicis, infra quod potest facinorosos animaduertere. ff. de verb. signifi. l. pupillus. §. territorium. Vnde tota diœcesis dicitur territoriũ episcopi. 26. q. 7. omnes basilicæ, extra quod territorium impunè non paretur, de con sti. c. 2. lib. 6.

¶ Ex cõcilio Chalcedonensi. †

¶ *Clericus coram suo episcopo conueniri debet.*

CAP. I.

SI quis clericus aduersus clericũ negotiũ habeat, non deserat [b] propriũ episcopũ, sed prius apud ipsum actio [c] ventiletur. vel consilio [d] eiusdem apud alios [e] quos vtraque [f] pars voluerit, iudicium obtinebunt.

¶ Ex concilio Parisiensi. †

¶ *Iudex secularis, si clericum per se distringit vel condemnat, excommunicari debet.*

† Actio. 17. vbi referantur canones eius concilij. 8. Burchardus lib. 2. decre. ca. 183. Iuo par. 6. c. 328. & cap. 360. Gratianus. 11. q. 1. c. si clericus. & c. 1. eo. tit. in 2. comp.

† Cap. 2. alias c. 10. vt Burchardus lib. 16. decr. c. 22. & c. 3. eod. tit. in 1. comp.

De hac materia habetur 96. dist. 3. q. 6. & 6. q. 3. 11. q. 1. 2. 1. q. 5. per totum. reperitur in Sexto, & Clem. Abb. [illegible]

SI quis clericus.] CASVS. Statuit concil. Chalcedo. quod si clericus causam habeat aduersus alium clericum, vel laicus aduersus clericum, non deserat episcopum clerici conuenti, vel de consilio illius alium iudicem eligat & ecclesiasticum. No. quòd actor forum rei debet sequi. Item sine licentia episcopi, clerici aliũ iudicem eligere non possunt.

b Non deserat.] quod si fecerit, puniri debet, prout dicitur 11. quæst. 1. inolita. & cap. placuit, & J. eod. si diligenti.

c Actio.] i. petitio: quia secundum canones actionem proponere non tenetur. sup. c. proxi. dilecti. vbi de hoc, & c. examinata. [a]

d Consilio eiusdem.] aliter enim nullo modo possunt eligere in præiudicium aliorum, imo de licentia episcopi iudicem sæcularem non possunt eligere, sed ecclesiasticam personam benè de licentia episcopi. inf. eod. significasti. aliàs nec inuiti possunt deserere episcopum, etiamsi iuramentum interueniret. J. eodem II diligenti.

e Alios.] idest, ecclesiasticos. J. eod. significasti, vel episcopus committat alicui.

f Vtraque pars.] honestũ & iustum est istud, vt ambæ partes si præsentes sint, eligant iudicem communiter, vt hic, & 2. quæst. 6. placuit. argu. contra J. de officio deleg. cum R. sed illam intelligo quando altera pars est absens, vel cum non vult concordare reus, vt ibi dicitur: alias iniquum esset illud quod daretur ad voluntatem alterius altero præsente: & sic obseruatur in curia Romana. contra 11. q. 1. c. iudices. & 15. quæst. 7. si autem, sed illa intelliguntur in criminali, & non tenet hodie.

a Concor. l. si pupilli. §. videamus. & ibi gloss. & Doct. de neg. gest. & l. si Titius. ff. de verb. obl.

NVllus iudicum.] Duo facit: primò prohibet. secundò adijcit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Sicu.

CASVS. Statuit concilium Parisien. quod nullus iudex secularis, ecclesiasticā personā præsumat distringere vel condemnare: quod si fecerit, ab ecclesia cui fecit iniuriā, tādiu maneat sequestratus quousque satisfaciat. Not. quod seculares iudices, ecclesiasticas personas iudicare vel condemnare non debēt. Item quod iniuriam faciēs ecclesiæ, cōione ipsius priuari debet.

a Iudicum.] scilicet, secularium.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

b Minores.] quos appellat hic minores? Pōt dici quod scholares siue seruientes ecclesiæ deputatos ad eius obsequium: quia illi eodem priuilegio censentur arg. 12. q. 2. ecclesiarū seruus.

c Aut permissu pōtificis.] hic vacat argu. à contrario sensu, vt probatur ĩ. eo. signi ficasti. vel i de hoc.

d Aut condemnare.] nisi fortè in causa reconuentionis, quia benè rndere tenetur de ciuili, sed nō de spirituali, vt dictum ē ī. c. proxi. & ī. de iudi. at si clerici. c. vlt. Arg. ĩ. de mutu. peti. c. 1. 2. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. C. de senten. & interlocu. omnium iudicum. cum Papinianus. in Auth. & consequenter. sed in criminali non habet locum reconuentio coram iudice sęculari, nec etiam coram quocunque, vt dictum est ī. tit. prox. at si clerici.

e Cui iniuriam.] qui iniuriam facit ecclesię debet priuari cōione ipsius. 17. q. 4. sicut antiquitus. nec ad supplicandum idēt admitti vbi sacrilegium cōmittere non dubitauit. ea. cau. q. 4. frater & coepiscopus. 12. q. 2. de viro nefando. vt sic puniatur in quo peccauit. sic ĩ. de iure pa. pastoralis in fi. & ī. de offi. deleg. cum olim, & ī. de trās la. quanto. & ī. de temp. ord. litteras. & ĩ. de Iudæ. ad liberandum. & ĩ. de immu. eccle. c. fi.

f Sequestratus.] per sententiam. simile 30. dist. quasi per totum. Ber.

† In aliquot antiquis & Burchardo: iuniores.

† Conciliū Africanum cap. 88. concil. Mileuitanū. c. 24. Burchardus lib. 1. decret. ca. 68. Iuo par. 5. ca. 176. & c. 4. eod. tit. in 1. compilatione.

CAP. II.

NVllus iudicum,[a] neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, aut minores[b] † ecclesię, aut permissu pontificis,[c] per se distringere aut condemnare[d] pſumat. ¶ Quod si fecerit: ab ecclesia Dei, cui iniuriam[e] irrogare dignoscitur, tādiu sit sequestratus,[f] quousque reatum suum cognoscēs, emendet.

¶ Ex Concilio Africano.

¶ *Ratione rei de qua agitur, sortitur quis forum ibi vbi res est. Sic communiter summatur.*

CAP. III.

SAnè si episcopi inter quos causa versatur, sint diuersarū prouinciarum: ille Primas[g] det iudices, in cuius prouincia[h] est locus, de quo cōtenditur.

¶ Greg. † Bonifacio defensori Corsicæ.

SAnè si.] Episcopus ratione rei conuenitur coram archiepiscopo in cuius prouincia res sita est. hoc dicit magis specificè. Abbas. Sicu.

CASVS. Si duo epi diuersarum prouinciarū sup aliqua possessione vel loco ad inuicem contendāt; ille Primas vel patriarcha, vel archieps, in cuius iurisdictione est locus de quo contenditur, cognoscat, vel det iudices qui causam dirimāt. No. quòd rōne rei sortit qs forū.

g Primas.] & hoc intellige cum ipse non potest: sicut non vult per seipsum cognoscere.

h Prouincia.] sic patet quòd sub illo iudice agere debet actor in cuius prouincia res est litigiosa, vt ex ipsa re sortiatur forum. ff. de censi. forma. §. si verò. & ĩ. eo. c. vlt. & 12 q. 1. experientiæ. & C. vbi in rem act. actor. & C. de prædi. mino. si prædium. & C. de præscri. long. temp. l. vlt.

1 Vel remotus est à partibus vltra duas dietas, tunc dabit iudices propinquiores: nisi impediatur ex iusta causa: puta, quia subditi suffraganeorum nolunt recipere. ī. de offi. ord. pastoralis. secundū Vin. Io. An.

ij SI quis contra.] Coram suo epo cōueniendus est clericus, qui si recusatur, dabit delegatū partibus non suspectū, sic scilicet cōiter summati. Sed Panor. summat aliter considerata potius mente legis, quàm cortice. Eps. si recusatione cōtra eum proposita ad arbitros venire nō vult, & pōt partium nō requisito cōsensu, causam principalem alicui non suspecto cōmittere, cuius sententiam executioni mandabit. Et sm intellectu meliorē diuiditur, quia primò prouidet qñ iudex vt suspectus recusatur à reo. Secundò qñ delegatus in locum recusati recusatur ab actore: ibi, Aut si. Tertiò quid iudex circa executionem: ibi, A quibus. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod si aliquis causam habuerit ĩ clericū, coram epo suo eū cōueniat: & si eps tāquā susp ctus fuerit recusatus, cōmittat alij causam ipsam: sed si actor recusauerit illū, cui eps causam cōmisit, eps det aliquē, qui partes compellat vt cōcorditer iudices eligāt, ne possint postea recusare; & idē esset si reus recusaret illū executorem: & quod per illos fuerit diffinitum per episcopum executioni mandatur lege seruata. No. quòd ordinarius potest recusari. Itē delegatus epi suam sniam non potest executioni mandare: vt hic colligit. contrarium notaui in glo. in hoc c. signata.

¶ *Episcopus vt suspectus recusatus, de cuius suspicione notoriè constat, potest dare delegatum partibus non suspectum: cuius sententiam poterit per se executioni mandare.*

CAP. IIII.

ij SI † quis contra clericum causam habuerit, epm ipsius adeat: qui si vt suspectus[i] fuerit recusatus, executor[k] ab eo deputetur. Aut si hoc actor[l] refugerit, ab eodem episcopo est deputandus qui partes sibi mutuo consensu iudices compellat eligere: a quibus quicquid per episcopum executioni mandatur lege seruata.

i Vt suspectus.] quod tenendum sit, cū iudex ordinarius recusatur vt suspectus, plenè dr ĩ de appella. cum speciali. quod vr hanc decre interpretari. & illi standū est.

[Gl. seq. post principium quærit ad quē appelletur. &c.]

k Executor.] idest, delegatus: quia ordinarius cum fuerit recusatus, debet causam committere personæ neutri parti suspectæ, vt dicit constitutio illa ĩ. de app. cum speciali. & 2. q. 6. placuit 2. & 11 q. 1. peruenit. Sed si appelletur à tali delegato, ad quem appellabitur: potest dici quòd ad Papā, cum ad ordinariū recusatum nō videatur appellandum, nec ad metropolitanum omisso medio: quia talis appellatio non tenet, ĩ. de app. dilecti. sed satis posset appellari ad epm non obstante tali recusatione: non quod ipse cognoscat, sed vt tali personæ non suspectæ committ. t. arg. ĩ. c. prædicto, placuit 2.

l Actor.] supra dixit quod reus potest recusare ordinarium, & actor similiter, vt hic dicit: & tunc eps cōmittit alicui, quòd compellat partes eligere iudices super causa: quibus episcopus committet causam, hoc ipsemet facere posset: sed causa vitandæ suspicionis hoc dictum est. Et idem iuris credo esse siue reus, siue actor recusauerit ordinarium: & est simile huic 11. q. 1. peruenit. Vel sic potest intelligi quod dicit: si hoc actor, &c. idest, si actor recusauerit istum executorem ab episcopo datum tunc episcopus debet aliquem eligere, qui compellat partes vt in aliquem conueniant, ne postea ipsum valeant recusare ī. de offi. dele. per qūnem. §. 1 idem esset si reus recusaret istum executorem.

† Gregor. lib. 9. epistola 74. regi stri.

† Cap. 5. tit. in 1. compilat.

a Ipsius

fuerit diffinitum, ipsius solicitudine,[a] (seruata lege)[b] modis omnibus compleatur.

¶ Alexander tertius. †

¶ *Super re ecclesiæ vel clerici potest laicus coram ecclesiastico iudice conueniri, sed si probabiliter negat rem esse ecclesiæ vel clerici, ad iurisdictionem ecclesiasticã declinandam, conuenietur corã suo iudice.*

CAP. V.

SI clericus laicum de rebus suis, vel ecclesiæ impetierit, & laicus res ipsas nõ ecclesiæ aut clerici, sed suas proprias asseuerat: † debet de rigore iuris ad forensem iudicem trahi: Cum † actor forum rei[c] sequi debeat. Licet in plerisque partibus aliter de cõsuetudine[d] habeatur.

¶ Idem.

¶ *Si quæstio feudalis est inter clericum & laicum, cognoscet dominus feudi, sed eo negligente cognoscet delegatus Papæ, etiam ante negligentiam datus. h. d. secundũ lecturam glo.*

CAP. VI.

EX † transmissa nobis insinuatione B.C. & Vv. multũ ecclesiæ tuæ, intelleximus, quod cum R.[e] de Cassauille eos super quadam possessione coram Trecen. episcopo traxisset in causam, nobilis vir de Campis eorũ dominus,[f] sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de sæculari feudo in iudicio ecclasiastico respõderent,[g] & infra. ¶ Per dominum feudi causam iubeas terminari. † Etsi ipse malitiosè distulerit,[h] tu ei debitum finẽ imponas.

¶ Idem.

¶ *Per dominum feudi secularem siue ecclesiasticũ quæstio feudalis terminari debet, etiam si vasalli sint clerici, & si plures prætendantur*

a Ipsius solicitudine.] hoc ideo dicit, quia delegatus ab ordinario non potest suam sententiam executioni demandare, sed ille ordinarius illam debet exequi. ff. de re iudi. à diuo Pio. 1. responso. nec potest possessionẽ dare. ff. de iurisd. omn. iudic. iubere. Sed non credo illam subtilitatem seruandam, quin possit exequi suam sententiam: quia ex quo causa sibi committitur, intelliguntur sibi omnia esse commissa, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur: & sine quibus causa expediri non põt. ῑ. de offi. deleg. præterea. & c. suspicionis. & lex illa, à diuo Pio & hæc decre. non prohibẽt hoc, licet dicatur in eis ꝙ ordinarius hãc sententiam exequatur: & hoc etiã notauit Ioan. 2. q. 6. quisquis. Sed si velles hoc seruare, posset dici quòd hoc hẽt locũ cum ordinarius est pñs, sed eo absente delegatus vel officialis eius exequatur sñias suas, alias perniciosum esset hanc subtilitatem seruare. Ber.

b Seruata lege.] quæ loquitur de tẽpore executionis sententiæ, quæ facienda est i personali actione post quatuor mẽses. C. de vsur. rei iudica. l. vlt. & ff. de re iudi. l. 2. & 3. §. si q. s. Bernard.

SI clericus laicũ.] Laicus à quo clericus vel ecclesia rẽ vendicat: debet corã iudice laico conueniri. Sic communiter summatur. Primò ponit dictum. Secundò rationem dicti: ibi, cum actor. Tertiò localem contrariam consuetudinem: ibi, Licet. Al b. Sic.

CASVS. Si clericus conueniat laicum de rebus suis vel ecclesiæ, & laicus dicat res illas suas, tunc actor forũ rei sequatur, licet de consuetudine alicubi aliter obseruetur. Nota regulam generalem, actorem forum rei sequi debere: in quibusdam partibus aliter de consuetudine seruatur.

c Actor forum rei, &c.] hæc regula generalis est. ῑ. eo. c. cum sit. & 13. q. 1. experientiæ. & c. seq. & 3. q. 6. c. 2. & c. neminem. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. & C. vbi in rem actio. l. vltima. & ff. de alienatione iud. mu. causa facta. quin etiam. in princ. & in Auth. vt cle. apud proprios episcopos. coll. 6. fallit hæc regula in casibus notatis. ῑ. eo. cum sit. & c. licet. & c. ex tenore.

d De consuetudine.] talis consuetudo contra oĩa iura prædicta est, 2 sed introducta est propter negligentiam laicorum in exhibenda clericis iustitia. ῑ. eo. cum sit generale. & cap. licet. & c. ex tenore. sed Papa siue sint negligentes, siue non, quotidie concedit litteras clericis contra laicos super quacunque quæstione: & ita assumit sibi iurisdictionem aliorum, contra id quod dicit. s. tit. proxi. nouit. in prin.

EX transmissa nobis.] Quæstio feudi debet per dñm terminari: qui si negligit, ecclesiasticus iudex alias superior eius hoc faciet. ita cõmuniter summatur. Vel summa sic, secundũ alium intellectum: Quæstio feudi debet terminari per dñm feudi immediatum. & hæc lectu. incidit cum prima, sed est magis clara, & not. Et primò ponitur partis conquestio. Secundo, ibi, per dominum. Papæ prouisio. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nomine R. de Cassauille coram Trecen. epõ, traxit in causã B.C. & Vv. milites cuiusdã epi sup quadam possessione: quidam nobilis vir de Campis eorum dñs, sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de sæculari feudo in ecclesiastico iudicio responderent, cum paratus esset eidem R. iustitiam exhibere: episcop⁹ Trecen. eos reputans contumaces, tulit excõmunicationis sententiam in eosdem, propter quod milites cõquesti sunt domino Papę: Vnde mandat episcopo istorũ militum, ꝙ ipse causam illam iubeat p dñm feudi terminari: & si ipse malitiosè distulerit, episcopus idẽ causam ipsã terminare procuret. Not. causam feudi per dominum ipsius feudi terminari. Item propter negligentiam seu malitiam amittit quis iurisdictionem.

e R.] Fortè clericus erat iste 3 R. quia, aliàs papa non dedisset ei litteras: quia licet concedat clerico contra laicum, non tamen concedit laico contra laicum, dum tamen habeant alium superiorem, cum consuetudo curiæ sic se habeat, nisi de consuetudine, & spontè se subijciant iurisdictioni ecclesiæ, sic potest intelligi supra de arbit. innotuit. & consimilia, & supra cap. proxi. in fi.

f Dominus.] quo ad feudum illud, aliàs videtur, ꝙ erant milites ecclesiæ, vt s. dicitur in litera.

g Ne in iudicio ecclesiastico responderent.] quod quidem facere potuit, cum Papa talem prohibitionem admittat, qualiter causa feudi deceat tractari, dicitur sup. tit. proxi. cæterum.

h Distulerit.] & sic per negligentiam iudicis sæcularis, iurisdictio, quę prius erat inefficax apud delegatum, modo est efficax. sic ῑ. eo. licet. & c. ex tenore. sic etiam delegatus per negligentiam perdit iurisdictionem, & transfertur ad ordinarium. ῑ. de officio ordinarij, significauit. ῑ. de offi. dele. prudentiam. §. sexta, in fi. Ber.

Post cõci. Latera. par. 46. c. 7. & c. 1. tit. in 1. appl.

† Post cõci. Latera. par. 46. c. 5. & c. 2. eod. tit. in 2. comp.

† Vide l. 1. §. post opis. ff. de no. ope. nun. & Cyn. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud.

3 Et ideo desiderabat ibi iudiciũ epi, sm Ala. Io. And.

domini, non potest vnus cognoscere, maximè alio absente, an feudum ad eum pertineat. h. d. secundum lecturā magis notabilem.

CAP. VII.

VErum † quoniā de quibusdam feudis, aduersus prępositū quæstio mota fuit: [a] Statuimus, vt ex quo episcopus fuerit in ecclesia consecratus, [b] † de feudis [c] ipsis, sub suo iudicio cognoscatur, si ad ecclesiasticā cognitionē [d] pertineat: alioquin [e] Imperiali beneplacito, sicut iustum fuerit, relinquatur.

¶ Lucius tertius.

¶ Malefactores ecclesiarum in vtroque foro conueniri possunt.

CAP. VIII.

CVm † sit generale vt actor forum rei [f] sequatur: & infra. ¶ Verū quoniam sęculares iudices in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis, sępe in iudicio sunt remissi, [g] in fauorem ecclesię est introductum, vt male factores [h] suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores, possint sub quo maluerint iudice cōuenire. †

¶ Celestinus tertius.

¶ Causa clericorum secundum iura, non secundum consuetudines laicorum terminantur. Vel sic. In loco temporalis iurisdictionis ecclesiæ, causa clericorum sunt secundum ius canonicum terminādæ. hoc dicit secundum gl. & vtrunque summarium recipit determinationem.

CAP. IX.

QVòd † clericis: & infra. ¶ Mādamus, quatenus si quas causas pecuniarias, clerici Parisijs commoran-

VErum.] Dñs feudi siue sit ecclesiasticus siue secularis, causam feudalem cognoscit. sic communiter summatur. Primò ponitur factum. Secundò statutum; ibi, Statuimus. Abbas Sicu.

CASVS. Vacante quadam ecclesia, mota fuit quęstio à quodam super quibusdam feudis aduersus præpositum, pertinētibus ad proprietatē vacantis ecclesiæ: dubitabatur qd̄ fieri deberet de huiusmodi questione: consultus Papa statuit, ꝙ ad p̄sens supersedeatur huic quæstioni, quousq; ep̄s fuerit ibi electus & confirmatus: & si feudum illud ad ecclesiā pertineat, ep̄i beneplacito relinquat sicut iustū fuerit. ꝙ si ad ecclesiam non pertineat, Imperiali beneplacito relinquatur. Not. ex hac decretali bonū arg. ꝙ vacante ecclesia iurisdictio episcopi ad capitulum nō pertineat. Item causa feudi per ipsius dominum debet expediri.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp.

† In codice Barbatię ita cōsecratus, vel cōfirmatus, de feudis, &c.

[Gl. seq. reddit duplicem rationē quare differtur quæstio in tempus futurum.

a Quæstio mota fuit.] vacante ecclesia, vnde non erat q de illa quęstione posset cognoscere, nec nunc aliquid fieri potest ī præiudicium vacantis eclesię. ī. ne se. va. per totum. Vnde præpositus non tenebatur nec debebat respondere de feudo ecclesiæ coram alio iudice. ī. c. proxi. & ī. titu. proxi. cęterum. Et ideò Papa mandat, quòd differatur quæst. illa, quousque ecclesia prælatum habuerit.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compil.

b Cōsecratus.] idē esset si electus esset & cōfirmatus: quia tūc habet plenā administrationem, quantum ad ea quæ pertinent ad iurisdictionem. ī. de elect. c. transmissam. arg. ad idem, ī. de transla. inter corporalia.

c De feudis.] supple, cognitio de feudis.

[Glo. seq. reci. per q, quid, s. si episcopus feudi dominus negligit, &c.]

d Cognitionem.] quia fortè dicebaſ ab aduersarijs, quòd non erat feudum ecclesiæ, sed potius Imperatoris: vnde dicit hic sub conditione, & si ep̄s esset negligens in quæstione feudi procedere, secularis iudex postea procederet: sicut è conuerso. ī. eo. c. proxi. non enim cognitio feudi ecclesiastici semper ad iudicium ecclesię spectat, vt not. ī. tit. proxi. cęterum. 1 Sed ꝯ potius ꝙ secularis iudex non possit supplere negligentiam ep̄i, sed per Papam tunc supplenda est illa negligentia: quia non ad iudicem secularem de hac causa pertinet, etiam si laici sint: arg. ī. de iudi. cęterum.

1 Nec obstat. ī. titu. 1. qualiter. quod intelligitur in actionibus psonalib⁹ nō feudalibus.

e Alioquin.] idest, si ad ecclesiam non pertineat.

CVm sit generale.] Primò ponit regulam. Secundò casum exceptum & triplicem ipsius causam. Abbas Siculus.

CASVS. Primò præmittit Papa regulam generalem, scilicet, quòd accusator forum rei sequatur, quia iudices seculares remissi sunt & negligentes in reddenda iustitia personis ecclesiasticis: statutum fuit fauore ecclesiæ, vt rectores ecclesiarum malefactores suos qui sacrilegi sunt censendi, possint conuenire sub quo iudice voluerit, ecclesiastico vel seculari. Not. regulam, actor forū rei debet sequi. Item propter neglīgētiam iudicis sęcularis deuoluitur iurisdictio ad ecclesiasticum. Item sacrilegi, corā ecclesia sunt conueniendi, & in electione est prelatorum sub quo iudice eos velint conuenire.

f Forum rei.] supra eod. si clericus. & in concor. ibi positis & C. de iurisdi. omn. iud. iuris ordinem.

† Vide l. qs in ho. nus. & l. præcet. C. de ep. & cle.

g Remissi.] in quo casu possunt per excommunicationē cōpelli iustitiam exercere. 23. q. 5. administratores. imò iudex, q negligit facere iustitiam, litem facit suam 13. q. 2. dominus noster & 3. q. 7. qui sine peccato. arg. in auth. vt diffe. iu. §. hoc autem. col. 9. & C. de app. si appellationem. Et si dolum, vel gratiā, vel inimicitiam iudicauerit i verā litis ęstimationem condemnari debet. ff. de iud. si filiusfamil. 2 Ber.

† Cap. 5. eo. tit. i 2. compila.

[Gl. seq. tractat de pœna & foro sacrilegorum. secundo ponit quinque crimina ecclesiastica. tertio arguit à contrario.]

2 Vide cap. æterni. de sen. & re. lib. 6.

h Malefactores.] idest, raptores rerum ecclesiasticarū & inuasores. 12. q. 2. ne de viro. Et isti qui sic bona ecclesiarum arripiunt, tanq̄ sacrilegi iudicantur, & pñt excōicari vsque ad condignam satisfactionem. 12. q. 2. nulli liceat ignorare. & c. quicunque. & c. prædia. & est expressum ī. eod. c. conquestus. & quæ si homicidiæ reputantur. 11. q. 5. qui abstulerit. & quia isti sacrilegium committunt, vt dicuntur iura prędicta, coram ecclesiastico iudice sunt trahendi: cum illud crimen sit ecclesiasticum, vt hic dicitur. & hoc sacrilegiū quandoque per iudicem secularem punitur. C. de episco. & cleri. si quis in hoc genus. Item crimen 3 vsurarum. ī. de vsu. cum tu. hæresis, simoniæ, periurij, & adulterij: hæc pertinent ad ecclesiam, & consimilia. & de quocunque peccato. supra de iu. nouit. & hoc quod hic dicit, introductum est in fauorem ecclesię. Et quia hoc dicit specialiter de malefactoribus, quòd possint conueniri sub quo iudice velint: secus videtur intelligendum de alijs, quòd coram suo iudice sint trahendi, dūmodo ibi possint suam iustitiam consequi, vt dicitur sup. eo. ex transmissa. quia quod de vno cōceditur de alio prohiberi videtur. 25. dist. qualis, cū suis cōcor. nisi consuetudo contrarium inducat. vt dicitur ī. eo. si clericus. in fi.

3 De m[illegible] ria hu[illegible] vide [illegible] dum [illegible] in [illegible] crim. [illegible] 81. [illegible] 86. [illegible] 106.

QVod clericus.] Diuiditur: quia primò ponitur decisa conquestio. in secunda mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Mandat Papa, quòd si clerici Parisijs commorantes

morantes causas pecuniarias habuerint contra alios, vel alij contra eos, iure canonico decidantur. Not. quod dicitur in ista decretali, speciale est Parisijs, & fauore vniuersitatis introductum.

a Aliquos.] Et laicos. & est speciale Parisijs, vbi eps hẽt tpalem iurisdictionem, & gerit vices comitis: vnde & praeco bãnũ ibi nunciat noie epi & regis. aliàs laici debẽt in causis pecuniarijs corã suo iudice conueniri, nec tractaret ibi causa iure canonico, sed ciuili, vel iure municipali, & sic causae tractantur inter clericos & laicos quos cõueniunt, vel si conueniantur iure canonico, non obstãte consuetudine.

† Hine inferẽ φ statuta laicorũ n̄ ligant clericos. vid. Bar. ol. in l. 1. C. de sum. trinit.

L Icet ex suscepto.] Diuiditur. Primò ponit dictum cũ sua modificatione. Secũdò ibi, Liceat. prouidet contra grauamina consulũ. Tertiò: ibi, Si verò. prouidet contra recusationes ipsorum. Abb. Sic.

Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

CASVS. Quidã laici Vercellenses super quaestionibus, q̃ forum ecclesiasticũ non contingunt, litteras impetrabant, & alios laicos fatigantes eos laboribus & expensis, & iurisdictionem consulum Vercellẽn. eneruantes, cum ipsi parati essent conquerentibus iustitiã exhibere: Vnde cõsules Vercellẽn. significauerunt hoc domino Papae, & ipse super hoc mandat epõ Vercellen. quatenus si aliquando à laicis Vercellẽn. super rebus quae forum saeculare contingunt, litteras contigerit a sede Apostolica impetrari, illas decernat irritas & inanes, dummodo Consules, & Commune Vercellẽn. de se conquerentibus iustitiam exhibeant: et si aliqui coram consulibus fuerint aggrauati, ad ipsum episcopum sicut hactenus seruatum est, vel ad sedem Apostolicam poterunt appellare, hoc praesertim tempore quo Imperio vacante: ad superiorem saecularem non possunt habere recursum: si verò consules iustitiae tanquam suspecti fuerint recusati, coram arbitris à partibus electis de causa suspicionis agatur, quae si probata fuerit, ad ipsum episcopum vel ad Papam pro iustitia recurratur. Nota quod litterae Apostolicae impetratae super his quae ad forum ecclesiae non pertinent, sunt in pendenti, nec proceditur per eas quousque saecularis iudex negligens apparuerit in iustitia exhibenda: & sic propter negligentiam iudicis saecularis ecclesia se de his intromittere potest. Item vacante imperio ecclesia supplet vicem imperij, & ad eam appellatur vacante imperio. item iudex ordinarius potest recusari: quia isti consules ordinarij sunt, licet contra opinionem legistarum, vt C. de iurisd. om. iud. l. nemo.

b Iustitiae complementum.] ergo quousq; ad fossam peruenit, semper est in pendenti an valeat rescriptum. ꝰ. c. proxi. & ꝰ. eo. ex transmissa. quandoq; enim rescriptũ est in pendenti. sup. de rescrip. si autem.

tes, habuerit contra aliquos, [a] vel aliqui contra eos, ipsas iure canonico decidatis. †

¶ Innocẽtij. Vercellen. epõ.

¶ *Laicus laicum super re ciuili coram iudice ecclesiastico conuenire non potest, nisi in defectu iustitiae saecularis, vel nisi consuetudo id expostcat.*

CAP. X.

LIcet † ex suscepto: & infra. ¶ Mandamus; quatenus si quando à laicis Vercellẽn. litteras super rebus praecipue, quae forum saeculare contingent, à sede Apostolica contigerit impetrari, sublato appellationis obstaculo, decernas auctoritate nostra irritas & inanes, dummodo Consules & Commune, de se conquerentibus in iudicio saeculari, exhibeant iustitiae cõplementum. [b] Liceat tamen ipsis, qui sub eisdem Consulibus taliter duxerint contendendum, si se in aliquo senserint pręgrauari, ad tuam, (sicut hactenus seruatum est) vel ad nostrã, si maluerint, † audientiam appellare; hoc praesertim tempore, quo vacante [c] Imperio, ad iudicem saecularem recurrere nequeunt, qui, à superioribus in sua iustitia opprimuntur. ¶ Si verò Consules iustitię tanquã merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris cõiter electis de causa suspicionis agatur: quae si probata fuerit esse iusta, ad te, vel ad nos [d] pro iustitia recurratur, sicut superius est expressum.

[Gl. seq. ad casum, quẽ ponit Ista, addit ꝰ. casus, quibus, &c.

c Vacante Imperio.] iste est ergo vnus casus i quo iudex ecclesiasticus potest se immiscere saeculari iurisdictioni, s. cum superior non inuenitur. Alius est cum iudex saecularis negligit facere iustitiam, vt hic. versic. dummodo, &c. & ꝰ. cap. proxi. & c. 2. arg. 23. q. 5. ad ministratore. Tertius i est, cũ aliquid ambiguũ fuerit & difficile, & inter iudices variatur. infra qui fil. sint legi. ca. p venerabilẽ. circa medium. Quartus est in omni crimine ecclesiastico putã, vsura, sacrilegio, & similibus, vt 6. q. 2. c. 1. & 12. q. 2. nulli liceat. & ꝰ. de vsu. q̃m. Quintꝰ ẽ cũ si denunciationẽ criminis causa defertur ad iudicem ecclesiasticum. ꝰ. titu. proxi. nouit. Item ratione cõnexitatis, vt in dote. ꝰ. de donationibꝰ inter virum & vxorem. de prudentia.

† voluntas.

† Dicit pér hoc facere ad qõnẽ de duab. quartis. no. ꝰ. de test. Raynutius. qd. s. in ambiguitate opinionũ legistarum stetur interpretationi canonicae. Io. And.

¶ Idem Archidiacono, † & thesaurario Turonẽn.

† al. archiepiscopo.

¶ *Vidua laicum coram iudice ecclesiastico conuenire non potest, nisi super causa ecclesiastica, vel in defectum iudicis saecularis.*

CAP. XI.

EX † tenore litterarũ cõmitis Britãniae nostris est auribꝰ intimatum, quòd cum causam, quę inter mulierẽ nobi-

ADDITIO. Istos casus cũ multis alijs comprehendit Host. his versibus.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp.

Haereticus, simon, seruus, periurus, adulter.
Pax, priuilegium, violentus, sacrilegusque:
Si vacat imperium, si negligit, ambigit, an sit
Suspectus iudex, si subdita terra, vel vsur:
Rusticus, & seruus, peregrinus, feuda, viator:
Si quis poeniteat, miser aut sit causaq; mixta,
Si denunciat ecclesia, quis iudicat ipsa.

d Ad te, vel ad nos.] contra. ꝰ. de appell. cum speciali. & sup. eod. si quis contra clericum. vbi ordinarius recusatus committit causam. Solut. Illa continet ius cõe; & quod hic dicit, locale est. De recusatione iudicis ordinarij & delegati, & de illis habes inf. de appell. secundò requiris. & c. cum speciali.

EX tenore.] Diuiditur. nam in prima ponitur Comitis conquestio. In secunda papae prouisio. Secunda: ibi, Nos igitur. quae tria facit, reddit causam, supersederi mandat, duos casus excipit. Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilem mulierem F. viduam, & I. de Meduano, super haereditate ipsius mulieris quaestio vertebatur; causa super hoc fuit commissa archiepiscopo, & thesaurario Turonensi: Comes Britanniae sub cuius

cuius iurisdictione pars vtraq; consistit, mulieri prędictæ mandauit, vt causam deferret ad ipsum, promittens eidem quòd faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi: & quia iudices nihilominus procedebāt in causa, comes hoc significauit domino Papæ: ipse verò cōsiderans ꝙ viduarū taliter debet iustitiā defensare, ꝙ alijs nō debeat iniustitiā facere, mandat eisdem iudicibus, ꝙ nisi talis causa sit q ad ecclesiasticum forum pertineat, ei debeant supersedere, dummodo ꝑ iudicem sæcularē suā possit iustitiam obtinere: alioquin non obstante cōtradictione ipsius Comitis, causam ipsam ꝑuia rōne terminare procurent. Nota quod propter negligentiā iudicis sæcularis, transfertur iurisdictio ad ecclesiasticū iudicem. Item causa viduarum principaliter ad forum sæculare pertinet. Item litterę, quę ab initio effectum nō habēt, tractu temporis incipiūt habere effectū.

a Exhiberi.] & quia iudices nihilominus procedebant in causa, Comes significauit hoc domino Papæ.

lē F. & I. de Meduano, super hęreditate sua noscitur agitari, vobis commiserimus terminādā, ipse comes eidem mulieri, cum tam ipsa, quàm prædictus I. essent de foro ipsius, mandauit, vt causam deferrent ad ipsum, promittēs eidem, quòd faceret ei iustitiæ plenitudinē exhiberi: [a] † & infra. ¶ Nos igitur attēdētes, quod sic sumus viduis in iustitia [b] debitores, quod alijs iniustitiam facere non debemus: Mandamus quatenus, nisi sit talis causa, quæ ad ecclesiasticū [c] iudicem pertinere noscatur, ei supersedere curetis: dummodo per iudicem sæcularem suā possit iustitiam obtinere: alioquin nō obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione prævia terminetis. [d]

Idem Pisano Archiepiscopo.

¶ *Clericus non potest constituere sibi iudicem laicum, etiamsi proprium iuramentum, & aduersarij consensus accedat.*

CAP. XII.

SI † diligenti: & infra. Asseruisti te vsq; ad hæc tempora tenuisse, quòd licitum sit clerico renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi laicū iudicem cōstituere, ꝑsertim vbi aduersarij voluntas accedit: ac tenere iura-

[Glossa sequens notat causas viduarum non pertinere, &c.]

b]In iustitia.] simile ꝟ. de dona. inter vir. & vxo. nup. Per hoc patet ꝙ causa viduarū non pertinet principaliter ad ecclesiasticū iudicem, licet pertinet ad ecclesiā quantum ad protectionem, vt 87. dist. c. 1. & 2. imò ad iudicium sæculare spectant 1 primo causæ viduarum, pupillorum, & orphanorum, 23. q. 5. regum. & q. 3. ab Imperatoribus. & C. qñ Imper. inter pup. l. vnica. secūdario quantū ad defensionē ad ecclesiā spectant. 23. q. 5. administratores. & ꝟ. de censi. licet. & causa viduarū & aliarū miserabiliū ꝑsonarū spectat, ad ecclesiā vbi agit de iniuria, siue de violentia eis illata. 24. q. 2. si qs de potentibus. Et sic intellige ꝟ. eo. ex parte. vbi Papa committit causam viduæ super violentia irrogata. & sic potest intelligi ꝟ. de verb. sig. super. §. vlt. & præcipuè circa dotes, vt in prędicta decre. nuper. causa pœnitentium ad ecclesiam pertinet 11. q. 1. aliud hæresis, simoniæ, adulterij cum agitur ad separationem matrimonij. ꝟ. vt lit. non contestat. c. 1. & ꝟ. de procura. tuę. & aliæ de quibus dicetur in seq. notula. & indirectè ratione peccati omnes causæ pertinent ad ecclesiam, vt sup. tit. proxi. nouit.

c Ecclesiasticū iudicem.] sicut sunt causæ matrimoniales. 2 sup. de offi. deleg. causam matrimonij. & ꝟ. de consangui. & affin. ex litteris. Item causa natiuitatis alicuius. ꝟ. qui fil. sint legiti. lator. & c. causam. Item ius patronatus. ꝟ. de iud. quanto. Item decimarum. ꝟ. de deci. per totum. Item causa vsurarum. ꝟ. de vsur. quoniam. & per totum. & etiam plura, vt dictum est sup. eod. cum sit. & cap. licet.

[Gloss. seq. reci. per quæst. an scilicet communitate negligente procedant isti delegati virtute primarum vel secundarum, &c.

d Terminetis.] per litteras prius impetratas, vt incipiant valere ex nunc quò ad effectum. ꝟ. de offi. deleg. c. 3. §. 1. ff. de leg. 3. l. u. §. 1. C. de donat. inter vir. & vxo. donationes. & ꝟ. de rescrip. eam te. Interim enim iurisdictio dormit. sic sup. de rescrip. pastoralis. in fi. videtur enim committi causa sub conditione, si iustitia coram sæculari haberi non possit. arg. ꝟ. de iureiuran. quemadmodum. sicut cognitio principalis cāæ sub conditione committitur in causa appellationis. ꝟ. de appella. vt debitus. sic ꝟ. de off. deleg. insinuaste. & ff. de iure dot. stipulationē. Quod autē litteræ, quæ ab initio nō valent, postea conualescāt, est arg. ꝟ. de rescri. si aptem. ꝟ. de cōuer. cō. iu. placet. ff. d inius. rup. & irri. testa. cū in secūdo. ff. de libe. & posth. si quis posthumos. in princ. & ff. de pig. act. si in rē. §. vlti. & ꝟ. de elect. quòd sicut. arg. contra. ꝟ. de elect. dudū. vbi de hoc. & ꝟ. de proba. post cessionē. Item hic habes, ꝙ iurisdictio perdit per negligentiā. sic ꝟ. de offi. deleg. prudētiam. in fi. & ꝟ. de off. or. significauit. cap. licet. 3 & sic litteræ istæ sunt in pēdenti quousq; appareat de negligētia iudicis sæcularis. ꝟ. eo. c. proxi. cut in pendēti est, an in fena tusc ōsultū Macedonianū commissum sit. ff. ad Macedonianum. l. 1. §. si pē deat.

SI diligenti. Pars huius ꝟ. de præsc. si diligēti. Diuiditur in tres partes. In prima ponit falsā opinio archiepiscopi Pisani. In secunda ipsius impugnatio: ibi, Immemor. In tertia conclusio: ibi, Manifeste. Abb.

CASVS. Quidam clericus Pisanus contraxit cum aliquo promittens eidem ad certum terminū soluere certam pecuniæ quantitatem, alioquin posset eum conuenire coram iudice sæculari, & clericus promisit ei respondere sub illo iuramento interposito: dubitatum fuit, an posset sic renunciare iuri suo, saltem in temporalibus, & iudicem laicum sibi constituere, & an iuramentum teneret: super hoc consultus fuit archieps Pisanus, qui fuerat doctor legum: & ipse respōdit, ꝙ vsque ad tempora illa tenuerat, quòd licitū sit clerico renunciare iuri suo, saltem in temporalibus, & sibi laicum iudicem constituere: & iuramentum super hoc prestitum seruandum erat. Responsio & opinio archiepi peruenit ad Papā: vnde scribit eidem archiepo, referendo sibi opinionē suā qualiter asseruit quòd licitū erat clerico renūciare, saltē in tēporalib⁹ iuri suo, & laicū iudicem sibi constituere, & quòd iuramentū sup hoc prestitum erat seruandum, oblitus constitutionis illius, quæ dicit, quòd pacto priuatorum iuri publico non derogat. & quòd nō potuerit renūciare, nec laicū iudicē sibi constituere, ostēdit per concilia Mileuitanen. & Carthaginen. In concilio Mileuitanen. [4] continet, quòd clerici non protrahant clericos ad iudicia publica, relicto pontifice suo: quod si fecerint, causam perdant, & à communione habeantur extranei. Et in concilio Carthaginen. dicit, quòd tam epi, quàm diaconi,

¶ Vide l. 1. §. post operis. & ff. d nou. ope. nū. & l. 2. ff. de iud. per Bar.

1 Quid ergo spalc istis, cū istud reliquis sit cōe? de hoc 87. dist. in. eos, qui. vide Matth. de Afflict. in cōstit. regni Neap. lib. 1. ti. 7. & Guidonē Papę decis. 566.

2 Cōcil. Trid. sess. 26. cano ne 12.

† Cap. 4. e ti. 1 3. cap.

3 Facit tex in Auth. d defen. ci. oportet. glo. iurisdi nem. cū collat. 1. in l. 1. & Bar. ff. d iu om. iud.

4 In Cō Tol. 3. c hac nentur.

roni, & quilibet clerici in criminali seu ciuili negotio si derelicto iudicio ecclesiastico, voluerint se purgare publicis iudicijs, etiamsi pro eis lata fuerit sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione. In ciuili verò perdant quod euicerint, si locũ suũ obtinere voluerint. Ex quibus cõcilijs manifestè apparet, quod clerici, nec inuiti, nec volentes possunt pacisci, vt sæcularia iudicia subeat, quia hoc non est beneficium personale cui renũciari possit, sed potius toti collegio ecclesiastico publicè est cõcessum, cui pactum priuatorum derogare non põt, & iuramentum super hoc præstitum licitè seruari nõ potest quòd contra statuta canonica illicitis pactionibus informatur. No. quòd ius publicum pacto priuatorum nõ tollitur. Ité clerici neque in criminali, neque in ciuili põt laicum iudicem eligere, suo derelicto: quod si fecerint, puniuntur, vt hic dicitur. Item ius istud publicum est, & ideo nullus ei renunciare potest. Item si principale nõ tenet, nec accessorium. Item iuramentum contra canones præstitum, non tenet.

mentum super hoc interpositum, respondisti. ¶Immemor constitutionis † qua cauetur, pacto priuatorum [a] iuri publico minimè derogari. Cũ igitur hoc ius in Mileuitanẽsi, † & Carthaginensi concilijs [b] sit specialiter promulgatum, ne clerici [c] clericos relicto suo pontifice, ad iudicia publica pertrahant: [d] alioquin cãm perdant, [e] & à

[Gl. seq. ad id quod dicitur hic ius publicum nõ tolli pacto priuatorum, alleg. 12. iura pro concor. In contrarium alleg. 11. iura. Solu. distinguendo inter ius publicum fauorabile tantum, & fauorabile & odiosum. & ponit exempla. subdit etiam quatuor rationes quare clericus non consentit in non suum iudicem, dicens secus de laico in ciuilibus: dicit deinde aliud in arbitris.]

a Pacto priuatorum.] Sic ergo patet quòd priuatorũ pacto iuri publico non derogatur. ff. de pact. ius publicũ. & l. inter debitoré. [1] ĩ. de arb. cũ tempore. & ĩ. de sent. excõic. contingit. nemo. n. ius publicũ remittere potest aliquibus pactionibus: nec mutare formam antiquitus constitutam, ff. de adm. tut. quidam decedens. & inst. de testa. requisisti. & nemo potest facere quòd leges in testamento suo locum non habeant. ff. de legat. 1. nemo. & ff. ad l. Fal. quòd de bonis. §. 1. & C. de condi. insert. l. 2. & C. de iura. calum. l. vlti. §. sed quia. & 10. q. 1. sic quidam. ff. de postu. quos prohibes. ĩ. de excep. c. exceptionem. arg. contra. ff. de pact. pacisci. & l. pactum inter hæredes. ff. à quib. appel. non licet. l. 1. in fin. & §. 1. & C. de tempo appell. l. vlt. in fi. & ff. de seru. l. 1. & ff. de mino. si iudex. & ĩ. de reg. ad Apostolicam. & ĩ. de priuil. si de terra, & c. accedentibus. & C. de pact. si quis in cõscribendo. vbi vr̃ expressum. & ĩ. eod. dilecti super hac contrarietate dicas quòd illi iuri, quod est tantum introductum in fauorem aliquorum, benè potest quis renunciare: sed si aliquod ius introductum est in fauorem quorũdam pro publica vtilitate ipsorum, & odio aliorum, nullus põt tali iuri renunciare: tale est hoc de quo hic agitur: quod introductum est non tam in fauoré clericorum, quam in odiũ laicorum: ipsi enim clericis opido sunt infesti, vt 2. q. 7. laicos. & c. laici. & tale est illud. 17. q. 4. si quis suadente. quia ei renunciare non potest. ĩ. de sent. excom. contingit. Sicut potes videre in simili, mulier potest renunciare Velleiano: quia in fauorem ipsius tantum introductum est, ff. ad Velle. l. vlt. §. pen. & C. eo. tit. l. iubemus. propter infirmitatem sexus. C. ad Velle. si fine. & ff. eo. l. 2. §. verba: sed, Macedoniano non põt renunciari: quia illud in fauorem quorundam introductum est: & in odium creditorũ. ff. ad. Maced. sed & si pater. in fin. similiter beneficio restitutionis nõ potest renunciari: quia tã in fauorem q̃ in odiũ introductũ est, licet sit arg. ĩ. ff. de mino. si iudex. [2] ité & alia ratio consueuit assignari, quare non possit clericus in alium iudicem consentire: quia præiudicatur episcopo suo, sine cuius consensu iurare non potest, nec alium iudicem habere. 11. q. 1. clericum. & 3. q. 6. non liceat. ĩ. de iura. calum. c. 1. in fi. Item ab alio non potest recipere ordinem, nisi ab episcopo suo, ergo nec iudicium quod est maius. Sic argumentatur canon. 9. q. 2. nullus Primas. & ĩ. de paro. c. 3. Item non potest ab alio prælato pet. re animæ iudicium quod est occultũ: multò fortius non põt petere iudicium personæ. ĩ. de pœn. & re. omnis vtriusque. & de pœn. dist. 6. placuit. sic posset cõtingere, quòd oẽs subditi episcopi alium sibi iudicem eligerét. Laicus verò benè potest alium iudicé sibi eligere in ciuili negotio. ff. de iud. l. 1. & 2. sed in criminali non. 11. q. 1. si quis cum clerico. & C. de iurisd. om. iud. in criminali clerici tamen arbitros benè possunt eligere præter consensum episcopi. ĩ. de arb. c. 1. & 2. & in c. dilecti. & per totum tit. Item dixi quòd illi priuilegio, si quis, suadente, renunciare non potest, tamen clericus verberatus à laico, vel ab alio, potest ei remittere iniuriam, quã tum ad se, sed non quantum ad ecclesiam. 23. q. 4. si is qui. 63. dist. Salonitanæ.

b Concilijs.] quæ cõcilia tu habes 11. q. 1. inolita. & c. placuit. quorum verba hic ponuntur.

c Ne clerici.] hic ponit tenorem illius c. inolita.

d Pertrahant.] & sic trahuntur inuiti, & ideo punitur ille qui eos trahit, & sic loquitur c. inolita in actore.

e Causam perdant.] sed nunquid per sententiam, an ipso iure? H. dicebat quòd ipso iure perdit causam: sed videtur potius quòd per sententiam arg. prædicti c. inolita. vbi dicit: euentus, & causam perdat. & C. de iurisd. om. iud. vbi dicit: actor actione causæ mulctetur, reus pro condemnato habeatur. & arg. prædicti c. placuit. vbi dixit, locum suum amittat. quod verius videtur. op. [3] ad hoc arg. ĩ. de excess. prælat. grauem. hoc dicit Io. H. contra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam statim, vel post conuentionem, vel post litis contestationem. vel tantum si perseuerat vsque ad finem causæ? Et videtur certe quod postquam vocatus est ad iudicium, 11. quæstio. 1. inolita. vbi dicit; ad iudicia publica non pertrahant, si contra fecerint, causam perdant. & cap. placuit. vbi dicit; quod de sæculari iudice possit auxilium, &c. & C. de iurisdict. omnium iudic. in criminali. vbi dicit, qui inuocauerit in vetito examine. Sed videtur quod ante litis contestationem possit pœnitere, nec incidit in pœnam. ff. rem rat. habe. amplius, & ff. de in ius vocan. l. quamuis. [4] & ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit. Et argum. illius c. placuit. vbi dicit; si crimen fuit intentatum, vel ciuilis causa commota: per quæ verba innuitur, quòd lis fuit contestata: imò etiam videtur quòd quandocunque ante sententiam licitum sit pœnitere. argu. ff. de inoffic. testam. Papinianus, §. meminisse. & C. de ijs quib. vt indig. alia causa. & ff. quod metus caus. si cum exceptione. §. hæc actio. & §. satis. Hug. dicebat quòd hic non est locus pœnitentiæ: benignius tamen est: & tutius dicere, quod ante litis contestationem sine pœna desistere potest. arg. illius c. placuit. quia promptiores esse debemus ad misericordiam, quàm ad rigorem. ff. de act. & obli. l. Arrianus. Post litem verò contestatam non potest vitare pœnam. arg. prædictarum legum, amplius. & l. quamuis. & l. si conuenerit. Sed in causa spirituali sola depositio querimoniæ sufficit, vt ab ecclesia tanquam membrum putridum abscindatur, & beneficia alijs cõferantur. ĩ. de exces. præla. grauem. Sed potest dici, quòd illud est propter excessum nimium, eo quòd in suum episcopum tantum facinus attentare præsumpsit, vt meritò augeri debeat pœna. ff. de re mili. omne delictum. §. 1. sed de rigore debet puniri, qui in vetitum examen alios trahunt.

Marginalia: † alias concilio Mileuitano. — † Verba quæ hoc loco tribuunt conci lio Mileuitano hæc in cõcilio Toletano 3. c. 13. reliqua in concilio Carthaginẽsi. 3. c. 9. — [1] Et melius de reg. iu. eq; pign. priuatorũ; Io. And. — [2] l. Spe. tit. de n inter. aliter. fine m. — [3] Argu. ad hoc C. de assess. tot. l. 1. sin. & C. de hær. quicunque. ante fi. Io. And. — [4] Libertus euadit pœnã, si desistit à vocatione patroni i ius ante lit. cõt. Io. And.

a A communione.] sacramentorum: quia in pœnam remouebuntur à sacramentis ad tempus. arg. 2.q.6.catholicus. vel potius à communione, idest, officio & beneficio, si clericus est, priuetur, vt dicit Hug. sed nimis rigida esset hęc pęna, nec et talis expositio cõsonat litteræ: & ita dicit q non perdit locum suũ, si perdere vult qđ euicit. Et hucusque loquitur in actore: sequentia verba: & tã epi, &c. in reo.

b Tam episcopi.] hic ponit tenorem illius c. placuit.

c Purgare.] & sic loqtur in reo. c. placuit. & iõ q a sponte elegit vetitum iudiciũ, punitur: & expone, purgare, i. examinare cãm suã. Et dic q voluerint cũ effectu. i. fecerint q examinaret ibi cã: nã si inuiti traherent non punirentur. arg. contra. sup. de iudi. at si clerici. & 11. q. 1. si qui clericorum.

ADDITIO. Vnde versus.

Clerice, si quæris examen quod prohiberis.

Et deponeris, & causa destitueris.

cõmunione [a] habeantur extranei: & tam epi [b] q̃ diacones, seu quilibet clerici i criminali, seu in ciuili negotio, si de relicto ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs se purgare [c] voluerint, etiamsi p eis sit lata [d] snia, locum suum amittãt, & hoc in criminali actione; in ciuili verò perdant quod [e] euicerint si locũ [f] suum maluerint obtinere: † Manifestè [g] patet, quod non solum inuiti, sed et volũtarij, pacisci non possunt vt sæcularia iudicia subeant, cum non sit beneficiũ hoc personale, cui renunciari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico publicè sit indultum, cui priuatorum pactio derogare nõ potest. Nec iuramentum [h] licitè seruari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.

† Concord. qđ nostrũ. ff. de reg. iu. & 23. q. 6. so. ma.

ta. placuit. pacisci possunt vt iudicia secularia subeant, sed nunquid tacitè possunt renunciare suo foro, respondendo coram laico? arg. quòd sic. 3. q. 6. pulsatus. nam & Papa renunciat suo foro. 2. q. 7. nos si incõpetenter. & q. 5. mandastis. multa enim possumus tacitè, ad quæ non possumus nos pacto adstringere. ff. de p cur. l. filiusfamilias, §. veterani. & C. de pact. l. vlti. & C. de iura. cal. l. 2. in fi. Dicas quòd neque tacitè, neq; expresse potest clericus aliũ iudicem constituere, imò in ecclesiasticã personam sine licentia speciali episcopi sui consentire non potest, nec illum in iudicem eligere, vt 3. quæst. 6. non liceat. j. eo. significasti. vbi determinat ista dubitatio, vt ibi dicit.

[Gloss. seq. notat, & dupliciter probat argu. quòd si principale, &c. alleg. in cõtrariũ, deinde ad casum conuersum pro & contra. in fin. vbi dicitur, quòd vbi factum lege prohiberi non tenet: non tenebat stipulatio, mãdatum vel iuramentum adiectum.]

Clerici nec tacitè nec expressè possũt suo foro renunciare.

¶ Idem Beluacen. episcopo.

¶ Clerici super excessibus coram suo episcopo conueniri debent, non coram his quibus seruiunt, nisi consuetudo, vel priuilegium aliud inducat.

CAP. XII.

CVm † cõtingat interdum: & infra. ¶ Insuper postulasti, an cum aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluacen.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. compila.

d Pro eis sit lata.] Sed quid si contra eos lata sit? Vr quòd non teneat: quia sententia à nõ suo iudice lata nõ tenet. s. de iudi. at si clerici. 11. q. 1. si qui clericorum. satis patet quid dicendum sit: nam si obtineret, snia non valeret. sed si contra eos lata est, de iure teneri non deberet: tamen quantum ad se, & in odium illorum seruabitur talis sententia, & compelletur ad hoc propter culpam suam, imò multò fortius pro condemnato debet haberi. arg. de renunc. quod in dubijs.

[Gl. seq. tria dicit. finis de qua causa, princ. cui applicetur, medium quid cum vterque fuit in culpa.]

e Perdant quod.] idest, rem quæ ab eis petebatur, de qua fuerunt absoluti, & habebuntur pro condemnatis: & res illa dabitur actori, cui facta est iniuria: quia reus aliter se conueniri non patiebatur: q a forte potens erat, & actor ipsum timebat, vnde non audebat illum conuenire coram suo iudice, & sic actor inuitus & coactus conuenit illum. Sic in præsenti casu actor perdit quod euicit, & datur reo, qui inuitus tractus fuit ad iudicem alienum. Sed si vterque fuerit in culpa: tunc debet dari illi ecclesiæ cui facta est iniuria, & iurisdictio eius sprexa. Et quod dicit: perdant quod euicerint: intellige cum causa est propria clerici. † secus si negotium sit ecclesiæ, quia delictum personæ, &c. 16. q. 6. si episcopum.

† C. vocuerunt. gex. in. 1. non aliter. & 1. de h. 3.

f Si locum suum.] ecce, reus habet electionem, vt vel perdat causam vel amittat locum. Si potius vult perdere locum, nunquid habebit qnod euicit? Sic si auctor fuit in culpa, alias non: quia factũ istius non debet obesse actori innocenti. & sic est casus, in quo tenet sententia à non suo iudice lata.

[Gl. seq. quærit, arg. affirmatiuè, soluit contrarium & retinet.]

g Manifestè patet.] hic ergo patet arg. ex præcedentibus conciliis, q nec inuiti, & hoc ex concilio Mileuitano [illegible] insolita nec volẽtes, & hoc ex concilio Char-

h Iuramentum.] sic ergo patet quòd cõtractus si non tenet siue pactum, iuramentũ de obseruando ipsũ contractum vel pactum, non tenet, neque obligat. C. de legibus, non dubium. & quia iuramentum contra bonos mores, & vim legum, & auctoritatem iuris nullius est momenti. ff. de lega. 1. si quis inquilinos. §. si quis. & quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. 22. q. 4. inter cætera. & j. de iureiu. quantò. Item arg. quòd si principale nõ tenet, nec accessorium, vt C. de vsuris. eos. & C. depositi. l. si deposita pecunia. & l. prædicta, non dubium. & j. de fide instrum. inter dilectos. & quia idem iuris est in principali & accessorio s. de offi. dele. prudentiã. in fi. arg. ꝙ. j. de iureiur. debitores. & c. cum contingat. Similiter quod iuris est in accessorio, & in principali. arg. 23. q. 1. paratus. versus finem. ver. nam si Christiana. in fi. alias est capitulũ. arg. contra quòd aliud ẽ in accessorio, q̃ i principali. ff. de pact. l. 8. arg. contra quòd sublato accessorio, tollitur principale. ff. de pact. l. 2. arg. contra. C. de remis. pign. creditricem. Item signatur contra. j. de iureiu. cum contingat. vbi iuramentum super contractu contra legem facto præstitum, seruatur, & ibi de hoc. Ber.

CVm contingat.] Sunt duæ partes, consultatio, & responsio. Secunda: ibi. Super quo. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui clerici deputati sunt seruitio capituli Beluacensis, aut seruitio aliorum clericorum Beluacen. diœcesis: clerici isti sic ad seruitium deputati committũt excessus aliquos: quæsiuit episcopus Beluacensis, vtrum clerici isti cum impetuntur super excessibus suis, conueniendi sint coram ipso, vel potius coram illis quibus seruiunt; cum illi quibus seruiunt huiusmodi iurisdictionem vendicare contendant, quamuis eos non possunt excommunicare, vel alias coercere. Ad hoc respondet Papa, quòd coram episcopo Beluacen. tanquam ordinario conueniendi sunt, maximè

super

super iis quæ in sua diœce. commisisse dicuntur, nisi fortè illi quibus ipsi delinquentes deseruiũt, ex indulgentia speciali vel consuetudine, vendicẽt sibi hmõdi iurisdictioné. No. ꝙ priuilegium & cõsuetudo derogãt iuri cõi, ét in criminibus. Item solus eps cognoscit de criminibus in diœcesi sua commissis de iure communi, nisi consuetudo vel priuilegium sit in contrarium. Item episcopus solus est ordinarius in diœcesi sua.

a Maximè.] idest, tantum. sic. 11. q. 3. si quis episcopus damnatus. nam tantum ab illo puniẽdus est vbi deliquit. 6. q. 3. placuit. ĩ. de rapt. c. 1. vbi de hoc. Vel dic ꝙ licet alibi possit excõmunicari, nõ tñ ab alio põt deponi q̃ à suo diœcesano; secus si ciuiliter ageretur de bñficio. ĩ. e. postulasti. Qñ reus sit remittendus 1 ad suũ iudicem, dr. 3. q. 6. c. 1. & ĩ. de rap. c. 1.

[Glo. seq. not. al. le. §. iuta. secundò obijcit, & soluit per tria similia.]

b Vel consuetudine.] no. ꝙ ꝯsuetudo 2 dat iurisdictionem. 9. q. 2. conquestus. ĩ. de arbit. dilecti. C. de eman. l. 1. & vlt. & ĩ. de offi. ordi. irrefragabili. Sed qualiter põt in hoc casu priuilegium vel consuetudo dare iurisdictionẽ, cũ nemo sibi vel suis ius dicere possit. ff. de iur. om. iud. q. iurisdictioni pest. & C. ne qs in sua cau. ius sibi dicat. l. vnica? Sed dic ꝙ dñs familiæ potest habere ordinariam iurisdictionem super familiam suam, sicut magister sup discipulos suos, vt in consti. Frideri. C. ne fi. pro pa. auth. habita. sicut episcopus in suos canonicos, & sicut pater super filium suum, vt 3. q. 7. infamis. §. tria. circa fin. & 23. q. 4. duo ista nomina. & si suspectus fuerit dñs petat actor ei aliquem associari. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. vel eligat arbitros. ĩ. eo. l. si quis contra clericum. & 11. q. 1. peruenit. ĩ. de appel. cum speciali.

1 De hoc articulo copiose Conarruuias i pract. q. cap. 11. & Guido Papę q. 202. & te sup Di ctor. Inquisitorum, lil. Schol. 45.

2 Vide Accursiã in l. 1. more maiorũ. ff. de iu. om. iud.

aut aliorum clericorum tuæ diœcesis, super excessibus impetuntur, sint cogendi coram te, vel potius coram illis, quibus seruiunt querelantibus respondere, cum illi sibi iurisdictionem huiusmodi vendicare contendant, licet illos excommunicare non valeant, vel aliàs etiam coercere. Super quo taliter respõdemus, quòd ad te (vtpotè ordinarium) de talibus debent conquerentes habere recursum: maximè [a] si super his impetũtur, quæ in tua noscuntur diœcesi commisisse. Nisi fortè hi quibus delinquentes ipsi deseruiunt, ex indulgentia, vel cõsuetudine [b] speciali, iurisdictionem huiusmodi valeant sibi vendicare.

¶ Idem.

¶ Episcopus delicti condemnat clericum de delicto; sed non priuat beneficio alibi existente, sed episcopus beneficij priuabit, quasi exequendo condemnationem iudicis delicti. hoc dicit, secundum vnum intellectum. Secundum alium intellectum hoc dicit: Episcopus delicti condemnat clericum de delicto, priuando beneficio alibi sito,

POstulasti.] Hoc c. legitur principaliter duobus modis. Primò quòd episcopus delicti fert sñiam tñ super crimine: sed episcopus beneficij fert sñiam priuatoriã beneficij. Scdò legitur, qđ episcopus delicti fert sententiã ét super beneficio: Sed realis executio, vt possessionis subtractio, dẽt fieri per iudicem beneficij. Diuiditur in duas partes. Primò ponitur qõ. Secundò solutio: ibi, Ad quod Abb. Par. huius decre. inf. de homi. postulasti.

CASVS. Ecce aliquis sacerdos habet ecclesiam in diœcesi Boñ. in qua residet, domiciliũ verò ratione patrimonij sui habet in diœcesi Mutiñ. & ibi delinquit: q̃ritur à quo ẽpo ꝓ delicto ibi cõmisso debeat iudicari, ꝓcipuè in causis, quæ officij vel beneficij priuationẽ inducũt? Rñdet ꝙ ꝑ eꝑm in cuius diœce. deliquit, sñia in eundem clericum debet ꝓmulgari, sed per illũ eꝑm in cuius diœcesi habet ecclesiam, sñia debet executioni mandari. No. ꝙ rõne delicti efficitur qs de foro alterius. Itẽ per aliũ fertur sententia, & per alium executioni mandatur.

sed executio realis fit ab episcopo beneficij.

CAP. XIIII.

POstulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vtrum sacerdos habens ecclesiã in vna diœcesi, & residens in eadẽ, domicilium verò patrimonij ratione in alia, ibi delinquẽs, ab eo in cuius diœcesi habet patrimonium, pro delicto ibidẽ commisso debeat iudicari: præsertim in causis, quæ officij sui seu beneficij priuationẽ exposcũt? ¶ Ad quod breuiter respondemus, ꝙ per episcopum in cuius diœcesi deliquit, [c] sentẽtia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo in cuius diœcesi beneficium obtinet, erit quo ad illud executio facienda. [d]

c Deliquit.] & ita delictum dat iurisdictionẽ. ĩ. eo. c. vlti. & 6. q. 3. placuit. 3 & eꝑs iste in cuius diœcesi deliquit dẽt ferre sñiam ꝯ ipsum super crimine, & nõ super ecclesia: & hæc sñia lata sub vno, facit fidẽ in alio iudicio. simile. 24. q. 1. subdiaconus. & 11. q. 1. statuimus. ff. de iureiurando. si duo patroni, C. de liber. cau. iubemus.

d Executio facienda.] ille eñ iudex in cuius diœcesi est res, i qua fieri debet executio, dẽt sñiam mãdare executioni: & sic ille eꝑs cui subest illa ecclesia isti* clerici, priuabit illũ per sñiam ab alio ẽpo latam. arg. ff. de re iudica. à diuo Pio. §. i criminibus. si crimen magnũ ẽ, ille iudex exequat sñiam, vbi delictũ est perpetratum. ĩ. de rap. ca. 1. & ff. de re milita. de ferrorem, in princ. & in auth. vt nulli iud. §. si vero quis cõprehensorum, coll. 9.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp.

3 Concord. tex. in l. relegatorũ. §. 1. & §. interdicere. & seq. cum §. est quoddã genus. & ibi Bar. ff. de interd. & relegatis.

¶ Honorius tertius archiepiscopo, decano, & archidiacono Turoneñ.

¶ Miserabilis persona potest laicum interdicto vnde vi, coram iudice ecclesiastico conuenire, etiam si res subtracta dicatur feudalis.

CAP. XV.

EX parte B. quondam Angliæ reginæ fuit propositum, quòd cum nobilem virum G. detẽ-

EX parte.] Sunt duæ partes. In prima partis conquestio. In secunda iudicum instructio: ibi, Mandamus. Prima subdiuiditur. Primò ponit causæ commissionem, & rei vocationem. Secundò: ibi, Dictus. rei exceptionem, & actoris replicationem ad illam. Abb. Sic.

CASVS. B. regina quondã Angliæ, impetrauit lřas ad iudices delegatos, contra nobilẽ virũ Guili. qui cõtra iustitiã spoliauerat eã castro Segrey pertinente ad eã rõne dotalitij: corã qbus dictus nobilis excipiendo proposuit, quòd lřæ nõ valebãt, pro eo qđ castrum Guargiæ, vbi est eius domicilium principale, consistit in diœcesi Rodoñ. q̃ distat à Turonensi vltra duas dietas: Contra hoc ex parte reginæ fuit replicatũ, ꝙ nobilis ille Turonensis benè poterat cõueniri: qa & in Rodonẽsi & An-

degauensi dioecesi ibus existit, & castrū de quo quæstio vertitur, in dioecesi Andegauensi existit, quæ nō distat à Turonēsi vltra duas dietas? prætcrea idē adiecit, quòd ipse corā dño feudi debuit conueniri, & ideo lræ Apostolicę non valebant cum non faciant mentionem quòd dñs feudi fuerat requisitus, & in exhibendo iustitiam, fuerat negligens vel remissus. Insuper dicebat, ꝙ litteræ expressa falsitate fuerāt impetratæ, ex eo ꝙ suggestum fuerat castrū illud ad reginam illam ratione dotalitij ptinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, sibi à viro in donationem propter nuptias fuerit assignatum. Contra ista ex parte reginæ fuit responsum, ꝙ vidua spoliata, irrequisito dño feudi, spoliatorē seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice, cuius interest viduas defensare, bñ poterat ꝯuenire, iudices super propositis dubitatūt: vnde regina dño Papæ prędicta significauit: vnde mandat iudicibus pdictis, quatenus si cōstiterit dictum nobilem, terrā & mansionem habere in Andegauensi dioecesi, in qua interdū habitare consueuit, & ipsa dioecesis à Turonensi non distat vltra duas diętas, & in eadem dioecesi res litigiosa existit, in ipso negotio iuxtà tenorē priorū litterarum præuia ratione procedāt, nō obstātibus alijs exceptionibus, quæ in petitorio potius quam in possessorio quod regina ꝯ dictum nobilē intentauit, locum habent. Not. ꝙ causa viduarū quo ad possessoriū, pertinet ad ecclesiam. Item not. ꝙ dietæ computantur à dioecesi, in qua res litigiosa existit. Item causa feudi quo ad petitorium iudicium, coram dño feudi tractari debet. & ista tria requirūtur coram delegato, quòd habebat domicilium ꝰ. duas dietas à iudice delegato, & quod res litigiosa sit infra eandem dioecesim.

torem castri Segrey, ratione dotalitij [a] pertinentis ad ipsam, quo per eū, vel eius complices [b] contra iustitiam fuerat spoliata † auctoritate bonæ memoriæ Ioannis Papæ præd. nostri coram vobis traxisset in causam: Dictus nobilis excipiendo proposuit, quod litteræ Apostolicæ non valebāt, pro eo quòd castrum Guargiæ, vbi est eius domicilium principale, cōsistit in dioecesi Rodoñ. quæ vltra duas diætas à Turonis est remota. Verum replicatum fuit ex parte reginæ, quòd idem nobilis Turonis satis poterat conueniri, cum nō solum in Rodoñ. dioecesi, sed etiam in Andegauensi [c] dioecesi existat, eo † qd & castra & redditus plures habet in ipsa: & castrum, de quo quæstio vertitur, in eadem est dioecesi, [d] quæ à Turoñ. nequaquā vltra duodecim leucas † distat. Idem quoque adiecit, quòd cum dicta regina ius suū coram domino feudi ꝓsequi debuisset: † litteræ Apostolicæ non valebāt, cum non faciebant mētionem, quòd dominus feudi fuerit requisitus, et ipse in exhibēda iustitia, extiterit negligēs vel remissus: subijciēs quod eędem litterę, falsitate expressa fuerant impetratæ: eo quòd suggestum fuerat castrū illud ad eandem reginā ratione dotalitij pertinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, à viro sibi fuerat in donationem propter nuptias assignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipsius reginæ responsum, quòd vidua spoliata, irrequisito feudi domino, spoliatorem seu detentorē rei, coram ecclesiastico iudice poterat conuenire, cuius interest viduas defensare: & infra. ¶ Mandamus quatenus si vobis constiterit dictum nobilem, terrā & mansionē habere in Andegauensi dioecesi, in qua interdum consueuit commorari, & ipsam dioecesim vltra duas à Turoñ. non distare dietas, & in eadem litigiosam rem esse, non obstantibus exceptionibus alijs, [e] quæ in petitorio potius quam in possessorio, (quod regina contra eundem nobilem intentabat) locum habere videntur, in ipso negotio iuxta priorum continentiam litterarum, ratione præuia procedatis.

a Dotalitij.] i. donationis pp nuptias, mulier. n. dr̄ dotem dare viro, vir aūt dr̄ dare vxori donationē pp nuptias. ꝰ. de dona. inter virum & vxo. nuper. in fi.

b Complices.] no. quòd tenetur quis hoc interdicto siue qs fecit, siue cōplices eius ipsius mādato, siue etiā ratū habuerit. ꝰ. de resti. spol. cū ad sedē. & ff. de vi & vi arm. cū à te. & l. 3. §. cū ꝓcurator. qa facientes & cōsentientes pari poena puniunt. s. de offic. deleg. c. 1. & 2. q. 1. noui. in fine. & tenetur ēt alia ratione, si rem illam sciēter recepit à deiectore. ꝰ. de resti. spol. sæpe cōtingit. & s. tit. prox. quia V.

c Andegauensi.] potest enim quis hēre domiciliū in diuersis locis. ff. ad mun. assumptio. §. iuris prudētibus. & l. filij §. senatores. verum tamen sola possessio domus, quæ comparatur in alia ciuitate, non facit domicilium. ff. ad munic. l. libertus. §. sola dom⁹. nisi eam inhabitauerit, vt dicit ꝰ. in qua interdum consueuerat habitare; sed desinit esse municeps adeptus senatoriam dignitatem. ff. ad muni. l. municeps. Sed hoc verum est quantum ad munera, non quantùm ad dignitatem, vt ibi dicit.

d In eadem est dioecesi.] i. Andegauēñ. Hoc enim sufficeret solū si coram ordinario Andegauēñ. qō ista mota fuisset: qa ratione rei de qua qs conuenitur, sortitur quis forū. s. eo. fanè. ꝰ. eo. c. vlt. & C. vbi in rem act. l. actor. etiā si res sit mobilis. ff. de iudi. quod legatur & de hoc dicitur ꝰ. eo. c. vlt.

[Gloss. seq. not. ex tex. huius gl. litteras impetratas ꝯ laicū, &c. signat ꝯria, & soluit. Scdo not. ꝙ cā viduarū, &c. remittit. Tertiò declarat quare nō fuit recipienda vlt. exceptio. Vltimò obijcit ad dominationem istius reginæ Io. And. diuidit. Sed Panor. expedit hanc gl. per quatuor oppositiones.]

e Exceptionibus alijs.] s. ꝙ castrū illud assignatum non fuit ipsi in donationem pp nuptias à viro. Itē & alia, ꝙ dñs feudi non fuit requisitus anteꝗ̄ litteras impetraret. istæ exceptiones locum non habent in possessorio, sed in petitorio locū habēt, vt hic dicit. Et sic vr̄ ꝙ litteræ impetratæ ꝯ laicum non valeāt, nisi primò iudex sæcularis fuerit requisitus & negligens, siue fuerit dñs feudi, siue alius iudex; nisi de hoc i litteris fiat mētio: cū hæc exceptio in petitorio locū videatur habere. vnde signatur cōtrarium. s. eo. ex tenore. & c. licet. & c. ex transmissa. & s. tit. proxi. cęterum. vbi expresse videtur quod

† Vide l. 3. §. diuus. ff. de sep. vio. & l. iubemus. C. de sacro. san. eccle.

† al. ita 1eo quòd in ipsa dioecesi.

† Leuca nota. & vulgaris vox apud Hispanos, ꝯtinet 32. stadia siue quatuor milliaria Italica.

† Vide §. 1. cū notatis de prohib. feud. aliena. per Feder. collat. 10. & auth. de quęstio. §. si vero.

† Dicit I[...] idē si ha[...] ret ibi r[...] gni part[...] bonorū s[...] rū: vel la[...] i. familiā[...] si nihil hi[...] ibi tamē a[...] duē conu[...] sit. C. vbi[...] na vel cla[...] La.

Litteræ [...] tra laicu[...] Papa im[...] tratæ n[...] leant.

10 20 30 40 50 60

quod nõ sit necesse de hoc facere mentionẽ: sed sufficit ꝙ supersedeat litteris, dummodò dñs feudi uel alius secularis velit & paratus sit iustitiam exhibere: & postquam constiterit de negligentia, procedant alij. 6 ẽ. ergo intellige quod hic dicit: quæ potius in petitorio locum habere videtur: et scilicet non procedat delegatus p̃ literas impetratas, super proprietatis iudicio si dñs feudi, vel etiã alius secularis paratus sit iustitiam exhibere: & ita litteræ ab initio suspensæ manẽt. Postquam verò apparuerit de negligentia iudicis[1] secularis siue dñi feudi, ex tunc incipiunt habere effectum, sed ex toto non eliduntur s̃m ꝙ hic iste nolilis itẽdebat.[1] De hoc dictum est ŝ. de offi. delegati. significantibus. Item est arg. ex hac decr. ꝙ causa viduarũ pertinet ad ecclesiã? q̃ hic dñs Papa audiuit viduã istam non obstantibus exceptionibus p̃dictis. Dic de hoc vt dixi ŝ. eo. ex tenore. Itẽ hæc exceptio, ꝙ castrũ non fuerit in donationẽ propter nuptias assignatum: meritò debuit reprobari, q̃ erat quæstio principalis, si regina ageret de proprietate, vnde non debebat proponi in modum exceptionis: hoc enim debebat probare regina, si principaliter ageret petitorio iudicio. Et illud scias, quod illud quod venit in principali q̃one, nõ debet proponi in exceptione dilatoria, quia talis exceptio nõ impedit litis cõtestationẽ: vt hoc traditur ĩ quadã decre. Inno. iiij. in concilio Lugduñ. de litis contest. quæ incipit; exceptionis 2 perẽptoriæ. nisi in casib. it idem contentis: quia exceptio est actionis exclusio, vt peremptoria. ff. de excep. l. 2. siue iudicis siue actoris repulsio, sicut sunt dilatoriæ. j̃. de excep. pastoralis. & j̃. de appel. secundò requiris. Sed quare appellat̃ mulier ista in principio, & hic regina, cum rex, qui fuit maritus ipsius, mortuus sit? potest & debet; sic appellari, quousque nupta fuerit viro inferioris dignitatis. ff. de sena. feminæ. & C. de nupt. cum te. & ff. ad municipales. l. filij. §. vidua.

Etiam ex [illegible] facto, [illegible] ta, quia cepit co[illegible] ercere se[illegible] ntis & po[illegible] t repetit [illegible] Inno. & [illegible] at qd no. rod. licet gl. Io. A.

Habetur e. lib. 6.

Vide Guimẽ Papæ ciso. 379. 380.

CONquestus est.] Primo ponitur querela epi. Secundo iudicum datio, quam primo iustificat ibi, Cum autem. Abb. Sic.

CASVS. Potestas & commune Bononiensis, per violentiam vsurparunt iurisdictionem temporalem in quibusdam castris & villis, quæ pertinent pleno iure ad Bononiensem ecclesiam, & in cuius quasi possessione ecclesia ipsa erat: propter quod Bononiensis episcopus conquestus fuit domino Papæ, vndè causam commisit cuidam iudici, mandans eidẽ, quod cum iniquũ sit, ea quæ pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesijs sunt relicta, vel aliter iuste acquisita, humanis vsibus applicari: inuasores ipsarum rerum tanquam sacrilegi sunt excommunicandi vsque ad debitam satisfactionem. Vnde si constiterit ei de præmissis, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, compellat inuasores prædictos ab huiusmodi cessare, & de præteritis damnis & iniurijs satisfacere competenter. No. quod ecclesia potest conuenire malefactores suos coram iudice ecclesiastico, cũ sint sacrilegi: quod crimen ecclesiasticum est. Itẽ quod semel Deo dedicatum est: amplius ad humanos vsus applicari non debet. Item monitio debet præcedere vindictam.

¶ Gregorius ix. fratri Palmerio canonico sanctæ trinitatis.

¶ Laici vsurpantes iura ecclesiastica, velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticum compelluntur.

CAP. XVI.

COnquestus est nobis Bononieñ. episcopus quòd Potestas & commune Bononieñ. temporalem iurisdictionẽ, quæ in quibusdam castris & villis ecclesiæ Bononieñ. competit pleno iure:[a] & in cuius quasi possessione[b] fuisse ac esse dignoscitur, per violentiam vsurpare præsumunt: & infra. ¶ Cum autem valde sit iniquum, vt ea quæ collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesijs, vel relicta, aut eis iustis modis alijs acquisita, alijs vsibus applicari: propter quod meritò inuasores ipsarum rerũ,[c] tanquam sacrilegi sũt anathemati vsquè ad satisfactionem cõgruam supponendi: & infra. ¶ Mandamus quatenus si tibi constiterit de præmissis, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam cessare ipsos ab huiusmodi, & satisfacere de præteritis damnis & iniurijs, appellatione remota, compellas.

¶ Idem episcopo Dulmeñ.

¶ Priuilegiatus vt non teneatur respondere nisi in certo loco, si in alio loco respondere vel soluere premittit, ibi poterit conueniri, & etiam vbi habet domicilium secundum Ioan. And.

CAP. XVII.

DIlecti filij I. & A. ciues Romani, sua nobis petitione mõstrarũt, quòd cum abbati sanctæ

a Pleno iure.] id est, quo ad spiritualem & temporalem iurisdictionem.

b Quasi possessione.] Hoc ideo dicit: quia iurisdictio & omnia iura incorporalia, & seruitutes nõ possidentur, sed quasi possidentur. 4 Sic j̃. de causa possessio. cũ ecclesia. & habes hoc, ff. de vsu cap. sequitur. §. si viam. q̃ incorporalia corporaliter apprehẽdi nõ possunt. Possessio verò corporalis dicta est quasi pedum positio. ff. de acquirend. possessio. l. 1. Ber.

4 Et iõ interdictũ vñ vi, vl̃ vti possidetis, nõ cõpetit in eis, sed quasi vti possidetis. ff. de serui. quoties. vl̃ cõpetit actio ex canone. 3. q. 1. redintegrãda. s̃m Gof. Io. And.

c Inuasores ipsarum rerũ.] sic patet, ꝙ inuasores rerũ ecclesiasticarum tanquam sacrilegi sunt vsque ad satisfactionem excommunicandi. quicquid enim datum est ecclesiæ pro remedio peccatorum ad humanos vsus non debet amplius applicari, vt hic dicit, & j̃. de rerum permuta. iniustum videtur. sic 12. q. 2. nulli liceat. qui. unque prædia. qui abstulerit. & cap. 1. de illis capitulis hic fit mentio, & de hoc quod dictũ est ŝ. eo. cum sit. Istos inuasores potest ecclesia sub quo maluerit iudice conuenire, vt ŝ. e. cum sit generale. & isti non sunt excommunicati ipso iure, sed sunt excommunicandi, quousque satisfecerint tam de iniurijs, quam de damnis, vt hic patet, immo iniuriam ecclesiæ factam prælatus remittere nõ potest. 23. q. 4. si is q. & 63. dist. Salonitanæ.

DIlecti filij I & A. ciues Romani.] Priuilegium alicui concessum vt non teneatur nisi certo loco respondere, non extenditur ad locum, vbi ex aliqua causa de iure communi conueniri põt. & est casus nota. Diuiditur. Primo ponitur querela actoris, quæ continet causæ commissionem, & rei exceptionem. Secundo ponitur mandatum factum reo cum comminatione & prouisione si non paruerit ibi, Verum. Abb.

CASVS. Quidam ciues Romani I. & A. quandam quantitatem pecuniæ mutuauerant episcopo Dulmeensi, qui promisit eisdem dictam pecuniam soluere certo loco, videlicet circa mare. Sed quia dictus episcopus pecuniam vt promisit non persoluit, impetrauerunt litteras contra dictum episcopum ad abbatem sanctæ Genouefæ Parisieñ. abbas citauit successorem dicti episcopi Dulmensis, qui mutuum contraxit; coram quo ex parte ipsius episcopi fuit excipien-

excipiendo propositũ quod omnibus Anglicis à sede Apostolica est indultum, vt super causis pecuniarijs citra mare conueniri non possint: propter quod abbas non processit: Vnde illi mercatores significauerunt hoc dño Papę, & ipse scribit epo Dulmen. dicẽs, quod etsi fuisset tale priuilegiũ concessum, non tamen prodesset illis qui aduersarijs certo loco soluere promiserunt: quia & ibi & vbi domicilium habẽt, possunt conueniri: & ideo mandat eidem, quatenus dictis mercatoribus satisfaciat de dicta pecunia cum iustis & moderatis expensis, & congrua satisdatione dãnorum, cessantibus vsuris: alioquin mandat dicto abbati vt in negotio sibi commisso procedat, non obstante dicta indulgentia, iuxta traditam sibi formam. Not. quod successor potest conueniri per litteras impetratas contra prædecessorem, licet antecessor citatus non fuerit: Item clericus est cuilibet renunciare iuri, quod pro se introductum est: & ita ista indulgentia non continet ius publicum.

¶ Vide l. cõtraxisse. ff. de acti. & obli. & Bar. in l. 2. C. de sum. trinit.

[Gl. seq. recitatur per modum obiectionis, quomodo conuenit per rescriptũ nõ nominatus in illo soluit & remittit.]

Genouefæ Parisiensis super quadam pecunię sũma, contra [a] R. prædecessorem tuum litteras impetrassent: tu proponi fecisti, quod omnibus Anglicis est à sede Apostolica indultum, vt super causis pecuniarijs, citra mare conueniri non possint: propter quod idem abbas in negotio nõ processit. ¶ Verum quia & si fuisset priuilegium tale concessum, non tamen prodesset illis, qui se certo loco [b] rñdere vel soluere aduersarijs promiserunt: cum ibi & vbi domicilium [c] habent, valeant cõueniri; Mandamus, quatenus eidẽ de pecunia ipsa cum iustis & moderatis expensis, [d] & congrua satisfactione damnorum (vsuris omnino cessantibus) satisfacias, vt teneris: Alioquin eidem abbati nostris damus litteris in mãdatis, vt in commisso sibi negotio (proposita ex parte tua indulgentia non obstante) iuxta prioris mãdati nostri tenorem, sine dispendio moræ procedat.

¶ Idem Abbati Trecen.

¶ *Quamquam laici possunt iurisdictionem non sui iudicis prorogare, clerici tamen non possunt, nisi episcopi diœcesani consensus accedat, & iudex, cuius iurisdictionem prorogare volunt, sit ecclesiasticus.*

CAP. XVIII.

Significasti † nobis, quod P. cleric[us] ad petitionem C. mercatoris, se tuę iurisdictioni subiecit, si in termino nũc elapso de pecunia mutuata non satisfecisset eidem: & infra. ¶ Inquisitioni tuę taliter respõdemus, quod licet priuatorum

† De intell. hu. c. vide Ferran. dũ Vasqui lib. 1. § 9. & successio. te folus. n. 9

]Glo. seq. tractat quales expensæ veniant, & remittit. secundo quærit quomodo probentur expensę & damna, & soluit.]

d Cum iustis & moderatis expensis.] expensę istæ moderatæ debent esse. ĩ. de sequestra. ad hoc. ĩ. de sol. & contu. finem. & c. cũ dilecti. & ĩ. vt lite non contesta. quõ. §. in alijs. & non superfluæ siue dilicatæ. ff. de pigno. act. si seruos. in fin. & ff. de dã. infect. inter quod §. vlti. & l. seq. de hac materia dicitur ĩ. de dol. & contu. finem. & c. cũ dilecti. & dãna quę sustinuit, reficere debet. ĩ. de fideiuss. peruenit. Sed qualiter probabunt expensæ & damna illata propter hoc? Expensę probabunt per iuramentum illius qui eas fecit præmissa taxatione à iudice, sicut hic benè probatur. C. de iud. sancimus. & ĩ. de pc. constitutus. & ĩ. quod vi metusve causa. c. vlt. & C. vnde vi, si qñ. & 2. q. 1. in primis. vbi statur iuramento præmissa taxatione, licet illa loquatur in alio casu. De damnis siue interesse dic, quod debent probari per testes instit. de verb. obl. § non solum. & ideo vtile esset certã summam adijcere, quia difficile est probare interesse. ff. de prætor. stipu. l. vlti. § nõ solum. & iudex hoc interesse inquirere debet per suam subtilitatem. C. de sentent. quæ pro eo quod interest profer. l. vnica. Et ita hoc est notatu dignum, quòd expensæ & damnum datũ per dolũ, siue per violentiã, vel rapinam, postquã cõstiterit de violentia per testes, probatur per iuramentum, vt dicunt iura prædicta, ĩ. quod met. caus. cap. vlt. & l. si quando. C. vnde vi. & c. in primis. & l. sancimus. interesse verò aliunde veniens per testes probandum est.

a Contra.] licet proprium nomen antecessoris sit expressum, ad successorem tamen extendit rescriptum: & hoc ideo, quia nomen ecclesię, & pro ipsius ecclesię vtilitate mutuum contractum hic fuit: 1 & ideo successor conuenitur per rescriptum impetratum contra antecessorem, nec obstat expressio nominis: quia vna persona intelligitur. de hoc not. ĩ. de rescriptis. significante.

1 Vnde tenet successor sicut filius & hæres de sol. c. 1. hoc dicũ gl. ĩ fuit additio placuit G. Na. In. & Hos. & quod lis nõ fuisset hic cõtestata; patet: quia nunc proponebat dilatoria, quæ nõ opponit post litẽ. ĩ. de re iu. inter. Non enĩ semp expressio facit rescriptũ personale: sicut de pacto. no. ĩ. de institu. cu venissent Ioan. And.

[Glo. seq. primò ponit dictũ, de quo remittit. secundò soluit contrarium de decretali, si diligẽti. & ibi remittit.]

b Qui se certo loco.] qui certo loco soluere promisit, & non soluit, tenetur aduersario ad interesse, pro eo quod non soluit loco promisso, si sua interest, quòd ibi nõ fuit satisfactum. ff. de eo quod cer. loco. l. 2. de hoc dictum ĩ. de offic. dele. ga. P. & G. per hoc enim quòd certo loco soluere promisit, renunciasse intelligitur indulgentiæ concessę Anglicis: quod facere potuit, cum tantum in fauorem cuiuslibet & singulariter concessa fuerit: cũ non sit tale priuilegium, quod sit publicam vtilitate & auctoritate: vnde quilibet ei iuri quatenus tangit personam suam, potest renunciare. C. de pact. l. si quis in conscribendo. ĩ. de reg. ad Apostolicam. De hac materia dictum est satis. ĩ. eod. si diligenti.

c Vbi domicilium.] & sic duobus locis poterat conueniri, scilicet vbi promisit, & vbi hẽt domicilium. ĩ. eo. c. vlti. & ĩ. eo. c. ex parte. sic est in electione creditoris, vbi malit ipsum conuenire, sim. ĩ. eod. cum sit.

Significasti.] Clericus sine diœcesani episcopi licentia, iurisdictioni non sui iudicis se submittere non potest. Cõis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Abbas.

CASVS. Quidam clericus tenebatur C. mercatori in quadam pecunię quantitate, clericus iste subiecit se iurisdictioni Trecen. abbatis, si in termino dato sibi à mercatore non satisfecisset eidem: terminus ille elapsus fuit, nec satisfecit: quærebatur vtrùm abbas posset exercere iurisdictionem in illum clericum, & vtrum potuerit se subijcere iurisdictioni abbatis? Rñdet Papa, licet priuatus consensus eum quã præest, iurisdictioni possit suum iudicem constituere, tamen clerici in non suum iudicem consentire non possunt, nisi forte sit persona ecclesiastica, & voluntas diœcesani episcopi accesserit. Nota quòd clerici non possunt consentire in iudicem non suum, nisi in alium clericum, & de voluntate episcopi: alias non possunt.

a Pri-

a Priuatorum conſenſu.] vt C. de iuriſd. om. iud. priuatorum, & l. 1. dum tamen ex certa ſcientia, & non per errorem. ff. de iud. l. 1. & 3. ff. de iuriſ. om. iud. ſi per errorem.

[Gl. ſeq. format primò & vltimò duas quæſtiones. ī medio ſignat ꝯtriū & reijcit primò contrarium. ſecundò vltimā q̄onem, tertiò primam, & omnia ſatis clara.]

b Clerici tamen in iudicem nō ſuū.] hic expreſſe patet, ꝙ clericus in non ſuum iudicē etiā eccleſiaſticū, ſine cōſenſu expreſſo ſui ep̄i ꝯſentire nō pōt. ſic 3. q. 6. nō liceat. & 9. q. 2. c. 1. & 2. qd ſi fecerit, ſnīa nō tenet, vt in proximis c. 9. q. 2. c. j. & 2. & 6. q. 3. deniq. Sed nūquid clerici q̄ cōſentiūt ī iudicē eccleſiaſticū non ſuū cadunt propterea à iure ſuo, ſicut cum trahunt vel trahūtur ad ſecularē iudiciū ī. c. ſi diligēti. & 11. q. 1. inolita. & c. placuit? Non credo, ꝙ in caſu iſto dēt perdere cauſam, licet ſnīa lata ſit pro ipſo, vel ꝯ ipſum: 1 quia nō tm̄ deliquit, quātū cū iudicem laicum ſibi conſtituit: niſi velis dicere, ꝙ in odiū ipſius, ep̄s habeat eam ratā qui eum dimiſit, ſine cuius licentia hoc facere non potuit, & hanc ignominiam vel contumeliam irrogauit. ff. de arb. litigatores. C. de iureiur. ſi quis alias puniretur prout dr̄ 3. q. 6. non liceat. clericus. n. non pōt venire ꝯ ſnīam: quia vi līte tacitum pactum in ſe, ne vlterius petat: ſic acceptilatio inutilis, ff. de pact. ſi unus. §. pe. ff. de accept. ſi acceptolatum. Ep̄s verò ſi vult, pōt talem ſnīam ratam hr̄e. arg. ſup. de renunc. quod in dubijs. Sed contra hoc quod hic dicit, vr̄ contra 3. q. 6. pulſatus, vbi dr̄ dari optio clerico pulſato coram non ſuo iudice, an velit ibi reſpondere vel non. Ibi dicit, pulſatus ſi voluerit taceat. Sed ibi non habet locum arg. à contrario ſenſu, cum alia iura contradicāt. 3. q. 6. non liceat. & hic. & ita tollitur hoc arg. à contrario ſenſu. Vel intellige illud c. pulſatus. cum iſte habet conſenſum epiſcopi: quia & tunc adhuc habet optionē. nec poteſt compelli. Sed nunquid poteſt clericus conſentire in laicum iudicem de conſenſu ep̄i? Vr̄ quòd ſic. 11. q. 1. clericum nullus. ibi dicit, nullus præſumat clericum apud ſecularem iudicem ep̄o non permittente pulſare, ergo de conſenſu ep̄i vr̄ quòd poſſit. Sed non credo, 2 q̄a nec conſenſus ep̄i ſufficit, hic, ſupple in clericum. maximè, quia nec de cōſenſu epiſcopi pōt. Sicut enim clericus huic priuilegio quod introductum eſt in fauorē totius ordinis clericalis renunciare non pōt, ita nec ep̄s pōt huic priuilegio renunciare, vel conſentire, vt clerici hoc poſſint, nec pōt eos compellere ad hoc, cū eadem ratio ſit hinc inde: quia epiſcopus priuilegiū clericorum minuere non pōt, ſicut nec poſſet facere quòd aliquis clericus verberatur ſine ſententia excōicationis. arg. ī. de ſent. ex com. contingit. De hac materia dictum eſt ſatis ſup. eo. ſi diligenti. Bernar.

1 ...dictio, cu... iā, deeſt manuēr. ...cōcor. ha. ...bi Pet. de ...llaper. & ...n. C. cōia ...iuſq. iud. l. vnica. & B. C. qui ...o ſua in.

2 Nō eſt cōtrariū ei qd ... ſup. titu. ... 2. c. 1. quia ...ud eſt delegare, aliud ...riſdōnem ...rogare: vñ ...delegata ...pellat ad ...legantē, ī ...dinaria ꝑ ...gata ad ſuperiorē. Io. ...ād.

conſenſus,[a] cum qui iuriſdictioni præeſſe digno ſcitur, ſuum poſſit iudicē conſtituere: clerici tamen in iudicē nō ſuū,[b] (niſi fortè ſit perſona eccleſiaſtica, & epiſcopi diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt.

¶ Idem.

¶ Legitimè citatus tenetur coram iudice citante cauſam proſequi, non obſtante quod poſt citationem mutauerit forum.

CAP. XIX.

PRopoſuit nobis, quòd quidā ſubditus tuus ad petitionem cuiuſdā † aduerſarij ſui, à te legitimè citatus [c] ad cauſam, quia poſtmodū iuriſdictionis alterius eſſe cœpit, tuum intendit iudicium declinare. ¶ Porrò tuæ prudentiæ dubiū eſſe non credimus quòd is in prædicta cauſa ius reuocandi forum non habet, quaſi ab altero † iam præuentus.

† al. alio. al. illo.

¶ Idem.

¶ Quiſque clericus poteſt in curia Romana conueniri, licet aliàs ſpecificè forum ibi non ſortiatur: habet tamen ex cauſa ius reuocandi domum.

CAP. XX.

LICET RA-

PRopoſuiſt i.] Si citatus ad cauſam poſtea mutat forum, in cauſa illa coram primo iudice reſpondere cogetur. h. d. Cōis diuiſio. Secunda ſbi, Porrò. Abbas.

CASVS. Quidam ſubditus Bonon. epiſcopi legitimè citatus fuit ad cauſam, ad petitionem aduerſarij ſui, poſtmodum factus fuit alterius iuriſdictionis, propter quod intendebat eius iudicium declinare: quæritur an poſſit; reſpondet quod ille in cauſa prædicta ius reuocandi forum non habet, quaſi ab alio iam præuentus. Not. ꝙ per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio quātum ad cauſam illam ꝓ qua quis citatus eſt.

c Citatus.] ſic ff. de iudi. ſi q̄s poſtea. vnde hæc ſumpta eſt. & l. vbi cœptum eſt. ff. de iuriſd. om. iud. cum quadam. ſic ergo patet, quòd per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio tam ordinarij, quam delegati. vt hic, & in prædictis iuribus, vt ſupra de offic. deleg. c. gratum, & cap. licet, & ſup. de offi. leg. c. fin. & per ſolam citationem ſeu conuentionem præuenitur iuriſdictio, ī. de app. vt debitus, & ſup. de reſcrip. c. capitulum ſanctæ crucis. in quibus habes, ꝙ qui primo litteras præſentauit facta citatione, obtinere debet iudices ſuos, non obſtante: quòd alter prius litteras impetrauit, qui litteras ſuas non præſentauit. Qui ergo conuenitur coram aliquo iudice competenti, neceſſe habet vſque ad finem perſiſtere, etiam ſi mutauerit forum: quia præuentus eſt per hanc conuentionem, vt hic dicit, 3 & patet hoc per iura prædicta.

3 Intellige vt maior ſit dubitatio de illo, q aliās non tenebatur rōne rei vel alterius fori corā primo iudice rñdere: ſed ſolū rōne domicilij. Io. And.

LIcet.] Clerico in curiam Romanam conuento non competit declinatoria fori: poſſet tamen ſibi ex cauſa competere ius reuocandi domum. h. d. Et primò ponit quatuor modos ſortiendi forū. Secundò addit quintum cum modificatione ibi, Quia tamen. Abbas.

CASVS. Quidam ep̄s apud ſed. Apoſt. conſtitutus, cōuentus fuit ab aduerſario ſuo, ipſe dicebat, quòd non tenebatur rñdere: cum ꝓꝑ hoc vocatus non fuerit, nec ibi contraxerit, vel domicilium habuerit, nec poſſeſſio de qua ipſe conueniebatur, erat ibi, ex quibus cauſis ſortiē quis forum: ſuper hoc ſcribit Papa Capitulo ipſius epiſcopi, dicens, quòd licet ex cauſa aliqua de prædictis, ex quibus quis ſortitur forum, epiſcopus illorum apud ſedem Apoſt. conuentus non fuerit: quia tñ Romana eccleſia oium eccleſiarum mater eſt & magiſtra ep̄s prædictus recte potuit conueniri, vt ibi aduerſario reſponderet: niſi pro alia iuſta & neceſſaria cauſa veniſſet, quā ſi tunc allegaſſet ius reuocandi domum ſaluum fuiſſet eidem. Nota quòd ex quatuor cauſis hic poſitis, poteſt quis in foro alio conueniri. Item dominus Papa ordinarius iudex eſt omnium eccleſiarum, & clericorum. Item ſi quis ad Romanam curiam pro cauſa iuſta & neceſſaria ſit vocatus, non tenetur tunc ibi reſpondere niſi voluerit: ſed habet ius reuocandi domum.

[Gl. ſequens cum tribus ſequentibus & principio vltimæ recitari ſolent textualiter. Et deinde vltimo quærit quæ ſit iuſta cauſa reuocandi domum. & ht gl. ponit ſex exempla, declarans, &c.]

derunt, se præ manibus nullum habere libellũ, Ignarus episcopus dixit: † oportet vos secundum ecclesiasticam auctoritatem, reclamationem vestram, libelli serie declarare, eãq; vestris manibus roboratam, synodo porrigere, vt tunc vobis canonicè valeat tỹderi. Et tunc ipsi fratres, libellum conscribentes, porrexerunt. †

C. de li. cont. & ĵ. de prob. quoniam contra. & in principio litis per prædictam authen. offeratur. No. tamen argu. ĵ. 11. q. 1. si quis cum clerico. Sed illud obtinet in modicis & vilibus causis, vbi scriptura non requiritur. Item contra, ĵ. de do. & contu. prout. & illud intelligo q libellus antea datus fuerat: & per tatem libellũ sic oblatum iudici. & postea reus, actio annalis perpetuatur, C. quando libel. princ. & ls. lit. cõtest. ta l. 2. & rem litigiosam facit subsecuta per executorem conuentione, vt C. de litigi. auth. litigiosa. & interrumpi præscriptionem. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. sicut. Sed nunquid libelli oblatio est de substantia ordinis iudiciarij? Vi q sic: quia concilium istos fratres noluit audire, nisi primò libellũ scriberent, & optimũ arg. ĵ. de probat. qm contra & per libellum apparet de modo agendi secundum quem semper dẽt formari sententia. ĵ. de simo. licet Hel. ĵ. de accus. qualiter & qñ. & per anthen. prædictam offeratur optimè vi probari, vt dicit. Litis autem contestatio. contra hoc indultum habita pro nihilo est. Et sic videtur, quod sit de substantia, sicut & litis contestatio. ĵ. de lit. contest. c. vnico. & ĵ. de el. c. dudum 2. Dicunt tamen quidã, q non est de substãtia iudiciarij ordinis oblatio libelli: & sic pōt omitti tacitè, sicut consueuit dici de iuramento calumniæ. Alij contra, q non valet quicquid factum est, & hoc p iura prædicta, nisi sit vilis causa, vt dictum est: qđ melius videtur iure canonico. Ista enim principalia sunt libellus, qui est principium & fundamentum causæ, litis contestatio, & quòd sententia feratur in scriptis.

vide l. si ... vñ viti homi. C. de & in au... iu. §. ...

...ias] Sy... ...tte ...at.]

ADDITIO. Quæ debeant in libello comprehendi habes his versibus.

Quis, qd, corã quo, quo iure petatur, & à quo:
Recte compositus quisque libellus habet,
Vel sic, & clarius.
Conuenti nomen, & nomen conuenientis:
Iudicis & nomen scribes, causamque petendi,
Et quascunque petet res, istas scribere debet.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Cum agitur reali, non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, vt euitetur obscuritas & æquiuocatio.*

CAP. II.

Significãtibus [a] † T. & R. fratrib. nostro fuit Apostolatui declaratũ, quod cum inter ipsos ex vna parte, & V. ex al-

Significantibus.] Diuiditur: nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis commissio. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Duo fratres I. & A. corã iudicibus delegatis à quodã V. noïe tracti fuerũt in cãm: oblatus fuit eis libellus, in quo petebatur ab eis quædam terra: ipsi cũ plures terras haberent, petierunt à iudicibus, vt terrã illã super qua conueniebantur, facerẽt designari, qđ ipsi facere denegarunt, propter quod ad sedem Apostolicam appellarunt, Mandat Papa quatenus si est ita, quicquid factũ est post appellationẽ, debeat in irritum reuocari. No. q cum agitur rei vẽdicatione, semper designanda est res, quæ petitur certo loco, & etiam finibus certis.

[Gl. seq. duo facit. Primò tractat qualis declaratio libelli fiat in iudicijs singularibus, vniuersalibus, & generalibus. Secundò an libellus possit mutari. Io. And. Panormi. diuidit istam gl. in 5. partes. In prima ponit practicam libellandi in actionibus singularibus. Secundò in vniuersalibus. Tertiò in generalib. Quartò quærit an libellus possit mutari, corrigi, seu emẽdari, vel aliquid de nouo accumulari. Quintò quærit an eo casu quo mutatur, sint dandæ nouæ induciæ.]

a Significantis.] Nota 1 ad intelligentiam istius capituli & sequentis, & eorum quæ circa hanc materiã dicuntur. Aut enim conueniuntur quis actione reali, puta, rei vendicatione, vt hic, & tunc exprimenda est res quæ petitur, & verum petatur tota, aut pars: vt peto talem fundum. ff. de rei vend. si rem. aliàs enim reus deliberare nõ possunt, vt hic dicit: nec iudex sententiam ferre debet super incerto. ar. Institu. de act. §. curare. & 33. dist. habuisse. & 11. q. 3. graue. Itẽ duos proximos vicinos illius fundi ad minus designare debet. ff. de cen. forma censualis. quia generalitas parit obscuritatem. ff. de iure fisci, ar. ĵ. ff. de rei vend. quæ de tota. §. incerta. & ff. cõmuni diu. & si non omnes, §. si incertum. Sed contraria ista specialia sunt circa defalcationem legatorum. Et licet in casu isto debeat quis specificare rem, & ipsam designare, vt est dictum, causam tamen exprimere non tenetur in libello. causa enim expressa est eo ipso quod proposuit rei vendicationem. causa enim non est alia nisi ipsum dominiũ. cum dicit rem ad se pertinere iure dominij vel quasi ff. de except. rei iud. si mater. §. eandem. & §. 1. & 2. & melius in l. & an eadem. § actiones. Item & hoc nota cum agitur rei vendicatione quod si aliquis subijciat vnam causam in libello, & succumbat, potest adhuc eandem rem petere alia causa, non obstante exceptione rei iudicatæ. ff. de exce. rei iud. si mater. §. 1. & 2. & l. & an eadem. & C. de petit. hæred. hæreditas. ff. ad exhiben. de eo. §. sæpius. & ĵ. de iud. examinata. Idem est in possessorio inf. de donat. inter dilectos. & hoc tutius est actori. Argu. contra. ff. de iureiur. duobus. §. colonus. vbi dicitur quod qui proponit vnam actionem, non potest aliam proponere pro eadem re. Sed illud est, quia illæ actiones surgunt ex eadem causa. Si verò nullam causam expressit, tunc totum ius suum in iudicium deduxisse videtur, vnde obstabit ei exceptio rei iudicatæ, si absoluitur reus: quia actor non probauit. ff. de excep. rei iud. l. & an eadem. §. actiones. & inf. de caus. pos. cum ecclesia. Item si fuit absolutus reus, quia ipse non possidebat, si postea incipiat possidere, non obstat exceptio iterum petenti. ff. de except. rei iud. si à te. 1. respon. & l. si rem meam. & ĵ. de excep. cap. pen. Si autem agatur personali actione, vt si petas x. dari tibi, causa petendi exprimenda est in libello. aliter enim non tenetur respondere, ĵ. c. prox. & C. de edic. Diui Hadr. tollen. l. vlti. & ĵ. de cen. peruenit, quia causa semper præcedere debet ex qua aliquid debetur. ff. quando dies leg. ce. huiusmodi legatum. & si absoluitur reus, non obstat exceptio, si idem postea petatur ex alia causa. ff. de excep. rei iud. & l. an eadem. §. actiones. & infra de caus. poss. c. vlt. & idem est quantum ad hoc, quod in rei vendicatione; assignata enim vna causa petendi in libello, siue actio sit personalis siue realis, non obstat rei iudicatæ exceptio, si agat ex alia causa, vt dicunt iura prædicta. In vniuersalibus iudicijs non est necessẽ exprimere siue designare singulas res, sed sufficit dicere, peto talem hæreditatem, quia sum hæres. ff. de petit. hæred. l. 4. & l. si quo tempore, ff. si pars hæred. pe. l. 1. §. vltim. & sic potest sententia proferri, condemno te vt restituas hæreditatem, quæ fuit talis. Item peto ecclesiam cum pertinentijs suis. ĵ. de restit. spol. cum ad sedem. & ĵ. de prob. licet. & infra de dona. inter

1 De materia huius gl. & gñaliter, qua rõne formari dẽat libellus, & qd in eo obseruandũ, uide Iasonem in §. omnium. Inst. de acti. num. 114. & multis seq. & Decium ĩ l. ædita. C. de edendo.

† Vide Lanfrancũ in c. qm. §. probationes. ĵ. de probatio. & quatenus hic agitur de libello incerto & obscuro. vide etiã Iasonem. §. sed iste. Instit. de actio. Decium in c. dilecti. ĵ. de iudi. & Paulum de Cast. consil. 145. & Alc. consi. 181. & 174. in 2. volum.

ter dilectos. In generalibus verò iudicijs, scilicet tutelis, negotijs gestis, pro socio, & consimilibus, sufficit exprimere causam vel factum, sic: peto rationem de administratione quam gessisti. nec exigitur expressio aliquarum rerum. C. de iud. licet. Item not. quòd libellus pôt mutari 1 & emendari & corrigi sicut placet vsque ad litis contestationem. 2. q. 8. libellorum, C. de eden. l. 3. & post litis contestationem non potest mutari, nec aliquid addi vel minui. ff. de iud. non potest. & ff. de excep. rei iud. egi. & l. cum quaeritur. & sic noua interpellatione opus est, vt dicit lex illa: non pôt. 2 Et si mutauerit actionem vel addiderit, habere debet nouas inducias ad deliberandum, nisi ex primo libello potuit esse instructus, & hoc licet sine praeiudicio aduersarij, vt scilicet ei teneatur ad interesse totius variationis. ff. de interro. actio. de aetate. § vlt. arg. ff. de eden. vbi. §. is autem. & ff. de iud. eum quem temere. propter leuem & minimam additionem non debet habere nouas inducias. 3. de dil. litteras. Illud praet. rea scias, quod si reus sit iam conuentus edita sibi actione per iudicem, vel executorem, reo postulante necesse est hoc perficere ille actor, C. quomodo & quando iu. auth. qui semel. si verò nô sit reus praedicto modo conuentus, licitum est ei desistere, quia nemo inuitus agere côpellitur, C. vt nemo inuitus agere. l. vnica. Quod autem dictum est quod actio potest mutari, hoc locum habet in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius. Sed si vna tollitur per electionem alterius, tunc non potest mutari, quod obtinet in casibus, scilicet in seque. concor. C. de fur. l. 1. & C. si ser. extr. se emi manda. l. ... & C. de codicil. l. vlt. & ff. de tribu. quod in haeredem. § eligere, & C. de pact. inter empt. & vend. l. commissoriae. ff. de l. g. a. cû filius. § varijs. 3 Et quod dixi quod actio potest mutari, non intelligas quod ab ea in totum recedi possit, sed necesse habet actor eam cum noua actione vsque ad finem perducere. C. quomodo & quando iu. auth. qui semel. sic intelligunt doctores legum illam authenticam.

1 Vide circa hunc articulum, Decius in d. l. edita. C. de eden.

2 Concordat text. in l. quod heredem § eligere. ff. de tribu.

3 Et 3. de postu. vnico de ele. vt qs duas. lib. 6. ibi de hoc. Ioan. And.

Dilecti filij.] D. vtitur vt supra c. proxi. Secunda ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Prior & conuentus sanctae Mariae ad Carceres, petebant quandam quantitatem pecuniae à fratribus sanctae Mariae de Hispida coram Priore sanctae Trinitatis Veroñ. auctoritate Apostolica: fratres S. Mariae de Hispida petierût à iudice, vt causam faceret exprimi in libello, ex qua dictam pecuniam soluere tenebantur: alias respôdere nô tenebâtur: & quia dictus iudex hâc exceptionem admittere denegabat, ad sedem Apo. appellarût. Vñ mâdat papa, quatenus si est ita, reuocetur in statum pristinû quicquid post appel. huiusmodi fuerit attêtatû. Not. quod qui agit personali actione, semper tenetur causam exprimere in libello, ex qua competat sibi quod petit.

a Conuentionali.] quid sit libellus conuentionalis, dictum est s. eo. cap. 1.

b Quare sibi.] hic manifeste patet, quod in personali actione tenetur quis exprimere causam petitionis. De hoc dictum est s. ca. proxi.

† Vide l. f. C. de an. cep. & l. 1. de eden. ibi Bar.

¶ Greg. nonus archipresbytero † ciuitatis Nouae, & M. ca. Culmeñ. †

† al. archidiacono.

† al. Clugien.

¶ *Non tenetur reus respondere libello in actione personali, si non exprimitur causa petendi.*

CAP. III.

Dilecti filij fratres ecclesiae sanctae Mariae de Hispida, tua nobis petitione monstrarunt, quod cum prior & conuentus sanctae Mariae ad Carceres, ipsos super quadam pecuniae summa, coram Priore Sanctae Trinitatis Veroñ. auctoritate Apostolica conuenissent: ex parte ipsorum fuit excipiendo propositû, quòd cum dicti Prior & conuentus nollent exprimere in porrecto libello côuentionali, a quare b sibi dicta pecunia deberetur, super hoc minimè respôdere tenebantur: & quia dictus iudex exceptionê huiusmodi admittere denegabat, nostram audiêtiam appellauerût: Ideoque mâdamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

tera, super quadam terra coram iudicibus delegatis tracti fuissent in causam: oblato eis libello: ipsi (cum plures terras haberent) ut terra illa super qua quaestio vertebatur, ostenderetur eisdem, a iudicib. postularunt: quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationê hmôi noueritis attêtatum, &c.

TITVLVS IIII.

De mutuis petitionibus.

¶ Alexand. iij. Vulterano episcopo & abbati de Spongia.

¶ *Iudex etiam delegatus, côpellit actorem ad respondendum reo, in causa reconuentionis, & vtramque causam ordine successiuo simul audiet & vna sententia terminabit. h. d.*

CAP. I.

Ex † litteris: & infra. Quoniâ rationis ordo exigit, † vt plebanus & clerici Maturenses abbati & fratrib. Maturêsis monasterij, de ijs quae aduersus eos proponunt, debeât in vestra

DE MVTVIS petitionibus.

¶ Supra tit. proxi. visum ê de libelli oblatione. Sed quia plerunque libelli porrigûtur ab vtraque parte, & tunc hinc inde mutuae petitiones, & dubitatur de modo & practica procedendi, ideo compilator annectit hûc titulum. De hac materia habetur 3. q. 8. cuius in attendo. Abbas.

† Post eod. Lateran. sub Alexan. iij. par. 51. c. 1. & ca. 2. eo ti. in 1. cõp.

† Facit hoc. l. cû Papinianus. §. C. de sen. & inter. omnium iudi.

Ex litteris.] Reus reconuentus potest actorem etiam coram iudice delegato, qui simul audiet & finiet causam vtramque. Primo iustificationem mandati ponit. Secundò ipsum mandatum subiungit ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Plebanus & clerici Matureñ. coram episcopo Vulterano & abbate de Spongia à sede Apost. delegatis, abbatem & conuentum Matureñ. monasterij traxerunt in causam super quibusdam quaestionibus: abbas & conuentus praedicti coram eisdem iudicibus reconuenire volebant plebanum & clericos praedictos super suis quaestionibus, quas contra eos habebant: dubitauerunt iudices, vtrum super his haberent cognoscere, cum

re. cum de negotijs monachorum nihil eis cōmissum fuisset expresse? Papa consultus respondet, ꝙ ordo iuris exigit, vt plebanus & clerici, abbati & conuentui prædictis debeant respondere de iustitia coram eis cū ipsi petant ex ipsis de suis quæstionibus sibi iustitiam exhiberi, mandans quatenus actione plebani & clericorū proposita, & responsione facta, compellāt eosdem abbati & fratribus incontinenti de suis quęstionibus respondere, & vicissim rationes partium audientes cōcordia vel iudicio vtriusq; negotium debeant terminare. Nota, ꝙ qui petit iustitiā ab alio tenetur eidē iustitiā reddere. Item reconuētio coram delegato potest fieri. Item conuentio & reconuentio simul procedere debent. Item iudex primo ad cōcordiam si potest intendat. Item iurisdictio delegata extenditur ad res de quibus in rescripto non fit mentio altera parte inuita.

præsentia respondere:[a] cum sibi ex ipsis corā vobis à sede Apostolica delegatis iustitiā postulant exhiberi. ¶ Mandamus, quatenus actione [b] plebani & clericorum proposita, & responsione facta:[c] monitione præmissa, cōpellatis eosdē, memoratis abbati & fratrib⁹, incontinenti [d] coram vobis super [e] suis quęstionibus respondere: & vicissim postmodū rationes partiū audientes, concordia [f] vel iudicio vtriusq; negotium termineris.

¶ Cælestinus tertius Rothoma. decano.

¶ *Modus procedendi datus per rescriptum in causa conuentionis, intelligitur repetitus in causa reconuentionis.*

CAP. II.

PRudentiā: † & infra. ¶ Sanè cōsuluisti nos, vtrùm cum causa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem re-

[Glo. seq. facit tria. Primò ponit modum in recōuentione tenendum. Secundò tractat, an post litem contestatam procedat reconuentio. Tertiò arg. ex textu ꝙ frustra petit, &c. alleg. 8. conco. demum alleg. 5. contraria: & vltimum soluit.]

a Respondere.] no. qualiter 1 debeat fieri reconuentio corā iudice delegato prout hic satis colligitur. Proposita enim petitione actoris reus actorem si vult reconuenire, ante litis contestationem, suam porrigat ei petitionem, & ita deliberatione super vtraque petitione hincinde habita, debet fieri contestatio litis super petitione actoris primo, & incontinēti super petitione rei respondere debet actor, & postmodum iudex vicissim audiat vtraque causam, & vna sententia terminare debet causas, vt hoc totum patet hic, & ꝭ. de or. cog. cum dilectus. vt si actor nollet reo respondere, iudex debet ei iustitiam denegare, nec audire ipsum super causa sua, vt ꝭ. de iura. calum. imperatorum. & c. vlti. §. pœna. & ff. de procu. l. mutus. §. pœna. & C. de cōpen. neq; scriptura. & ff. de var. & extraord. cog. l. 1. §. vlti. in fi. & si iudex hoc negligeret, & procederet in proposita quæstione, non tenet factum eius, vel est potius appellandum ab ipso. ff. quæ sen. si app. re. l. 1. §. vlti. in fin. Si verò reus differat suam petitionem porrigere post litis cōtestationem non videtur ꝙ sit audiendus. C. de sen. & inter. om. iudi. auth. & consequenter. vbi dicitur, & consequenter ego pulsatus ab aliquo, si vicissim ipsum lite pulsare velim, statim quidem hoc non licet nisi apud eundem iudicem. Et sic videtur ꝙ statim debeat ipsum reconuenire, & idem videtur expressum in authenticorum corpore de executoribus. §. sancimus. coll. 8. vbi dicitur si reus vult reconuenire actorem, mox ab initio 2 apud eundem iudicem recōueniat ipsum, sed nō apud alium nisi lite finita 3 poterit illum conuenire. Et quidam domini legum intelligunt istud, statim, vsq; ad sniam: quidā tñ vsque ad aperturā testiū. Hodie ista diuersitas determinat per decr. Inn. iiij. in cōci. Lugdun. de rescr. dispendia. §. reus quoque. [lib. 6.] vbi dr̄ expresse ꝙ reus pōt actorē suū reconuenire corā eodē iudice durante iudicio: & si tūc corā alio ipsum traheret, processus nullus esset, & in expensis condēnabitur; & qđ dicit, durāte iudicio, intelligo quousque renunciatum est & cōclusum in causa, quia tunc tñ dr̄ iudiciū dū negotiū discutitur, inf. de verb. sign. forus. arg. ad hoc. C. de cōpen. l. vlt. Item est argu. ex hoc loco ꝙ frustra petit debitum qui quod debet non impendit. 3. q. 8. cuius in agendo. & 32. q. 6. nil iniquius. 95. dist. esto subiectus. & inf. de iureiur. peruenit 2. & inf. de vsu. quia frustra. & eadem lege conuenit quis qua ius sibi tribui postulat. C. de rei vē. ratas. & in authen. de sanc. epis. §. reuerendissimis. coll. 9. 4 & inf. de appe. an sit. Arg. ꝭ. 23. q. 5. non vos. & 16. q. 7. si qs deinceps. & 23. di. in nomine domini. circa fi. & ꝭ. de hære. excōmunicamus. §. credentes & C. de compen. l. vlt. 5 sed istud vltimum speciale in deposito.

b Actione] i. petitione: quia secūdum canones nemo tenetur proponere actionem. de hoc dictum est s̄. de iud. dilecti.

c Responsione facta.] Hic patet qualiter litis contestatio fiat: de qua dicetur ꝭ. tit. prox. Ber.

d Incontinenti.] istud, incontinenti, intelligendum est nullo actu medio interposito. & est simile illi, mox qđ habet. s̄. de ele. quia propter. vbi habes multas interpretationes de huiusmodi dictionibus. istud, incontinenti, intellige durante iudicio, vt dr̄ in prima notu. in fi.

[Gl. seq. docet duo, scilicet, quid si mutuæ petitiones sunt possessoriæ, vel vna possessoria, & altera petitoria, secundo quòd virtus reconuentionis est, &c.]

e Super suis quæstionibus.] idem est si actor ageret possessorio, & reus vellet recōuenire actorem super alia spoliatione: secus si actor ageret possessorio, & reus vellet cōuenire eū petitorio, quia quæstio spoliationis priuilegiata est, vt primo expediatur. ꝭ. de ordi. cogn. super spoliatione. Sed si prima sit petitoria, reus super spoliatione bene potest reconuenire actorē in modum actionis. ꝭ. de ord. cog. cum dilectus. Sic no. quòd ꝑ recōuentionē fit iudex, q. aliàs iurisdictionē non habet in reconuenientē, quantū ad illā causam reconuentionis, siue sit ordinarius, siue delegatus, cū causa reconuentionis delegato non est cōmissa, vt hic habes & s̄. de offi. dele. prudentiā in fi. & iudex laicus ordinarius habet reconuentionē, puta, cū clericus conuenit laicum corā laico iudice, tunc clericus tenetur respondere laico coram eodem iudice, nisi sit causa, quæ coram iudice ecclesiastico sit tractanda: de quibus dictū est s̄. de foro comp. ex tenore. & c. præcedenti. neque 6 in criminalibus locum habet reconuentio. de hoc dixi sup. de iud. at si clerici.

f Concordia.] est hic arg. quòd iudex primo si potest habet partes reducere ad cōcordiam. arg. ad idem. 5. q. 2. si priuatus. vbi de hoc. & 23. q. 8. si quis membrorum. Et est sim. ff. de vsufru. æquissimum. 7 & ꝭ. de sim. querelam. & s̄. de transa. c. vlt. vbi de hoc. Bern.

PRudentiam.] Actor qui impetrat rescriptum appellatione remota; in causa reconuentionis appellatione remota respondere tenetur. Communis diuisio. Secunda ibi, Nos verò. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum ap. re. reus reconuenit actorem coram eodem iudice: actor appellat super reconuentione: quæritur an tali appellationi sit deferendum? Consultus Papa respondet, quòd cum actoris & rei eadem sit conditio, & vno & eodem iure circa appellationem censeri debeat, vterque sicut actor vult quod iustitia sibi fiat ap. re. eodem modo debet reconuenienti respondere

De mate... gloss æ vi... Deciū in ... receptū ... in. om. & Soci. in Fallē. regula. & Ioā. ... illū re. 172.

Expenit... sen. post ... um.

... hoc fa... do isto ... ulorū, post li... obla... & an... ē conte... ponit ... ca de ... uētio... cūdum Io. An.

4 Cōueniēs pro ecclesia recōuenit ꝑ illa. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp.

5 Præcedentia, etiā sunt specialia in schismaticis intrusis, & excōicatis, q. non conueniunt & conueniri possunt. ꝭ. de in. intelleximus. Io. And.

6 Qualiter hoc dictū intelligatur, vide ꝑ Bart. in auth. & consequēter. C. de sen. & interl. om. iu.

7 Non. n. ad arma & rixā procedere patiat̄ ꝓ quos potest sua iurisdictione cōpescere. Io. An.

dere de sua iustitia. Nota quòd actor & reus eodem iure censentur, & eadem est conditio vtriusque. Itē eodē modo quo quis vult sibi iustitiam fieri, sub eadem forma alij respondere tenetur.

a Eadem sit conditio.) quia in iudicijs non debet esse personarum acceptio. ī. de iudi. nouit. & 4. q. 4. c. 2. & nō debet actori licere qđ reo non permittitur ff. de reg. iur. non debet, & ita si remota est appellatio quo ad agentem, & eodē modo quo ad reconuenientem: quia eodem iure quod quis in alterum statuit, ipso debet vti. ff. quod quisque iur. in alterum. l. 1. 2. & 3. & ī. de constit. cum omnes. Et hodie nō videtur habere locum quod dicitur de appellatione: quia ipso iure remota est appellatio in qualibet quæstione. ī. de appe. vt debitus. & c. pastoralis. in principio.

[Gl. seq. primò arguit, secundò fortificat. & soluit 3. q. vltimò signat contrariū, & soluit.]

b Eodem modo.) idest, secundùm eandem formā qua procedit iudex in principali, & in reconuentione: & parem potestatem habet iudex quo ad oīa in vtraq; quæstione. Et sic est arg. ꝙ iudex eādem habet auctoritatem in prorogata iurisdictione sicut & in delegata. de hoc dictum est ī. de offi. delega. P. & G. Remotio enim appellationis repetita intelligitur in reconuentione. simile 32. q. 7. apostolus. sicut cum aliquid relinquitur ab hærede intelligitur repetitum & à substituto. C. ad Treb. l. non iustam. & ff. de lega. 2. debtor. §. 1. & ff. de ver. oblig. Titia. §. 1. Sed pone quod actor super vna re tantum litteras impetrauit, nunquid reus potest illum conuenire super pluribus? Videtur quòd non. arg. ff. de iurisdi. om. iud. si idem. §. quid & si. & argu. huius litteræ. Sed contra credo. arg. ī. c. prox. ibi, suis quæstionibus. Item retenta hac eadem positione reus reconuenit actorem super pluribus; vel super vno tantùm, & sic actor efficitur. Nunquid actor quasi reus reconueniens potest agere contra eum super alia re, quæ in litteris expressa non fuit. arg. ff. de excep. l. 2. §. illud? Non credo quòd hoc possit: quia reconuentio non intelligitur nisi quantùm ad illum qui primò conuenitur. Item argum. contra. C. de leg. quod fauore. non est contra: quia illud intelligitur cum princeps suo motu in fauorem aliquod ius concedit, puta, minoribus vel ecclesijs. Quod dicit hic, intelligitur quando aliquis impetrauit illud ius: & Papa ad instantiam ꝑ petentis illud concessit: vnde ipse debet vti eodem. ff. quod quisque iuris. l. 1. & ī. de constit. cum omnes. Sed hodie vt dixit, ius commune est quantum ad omnes. ī. de appel. c. vt debitus.

ꝑ Dixerunt Tan. & Vin. ꝙ Romana ecclesia tales litteras cōcedit & sine petentis īstātia, clausulam apponendo. & dixi in tex. in glosa vs. & īm lll intellige hoc de instātia quo ad rescriptū, nō quo ad clausulam. Ioan. And.

conuenerit, & actor super reconuētione appellationis obstaculum interponit, an sit huiusmodi appellationi deferendum? Nos verò ita sentimus, quòd cum actoris & rei eadē sit cōditio: [a] & vno eodemque iure circa appellationis remediū debeat vterq; censeri: sic vt desiderat actor, vt sibi iuxta mandatoris rescriptū iustitia fiat appellatione remota: eodē modo [b] reconuenienti debeat ī sua iustitia respondere.

TITVLVS V.

De litis contestatione.

¶Greg. ix. abbati sancti Ioan. in Vineis.

¶ *Non per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis contestatio: qua omissa, nullus est processus.*

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶Quia post libelli oblationem & mutuam petitionē, sequi debet litis contestatio, ideo subijcit istam.

De hac materia habetur 3. q. 3. offeratur, & repetitur in 6. Abbas.

CAP. I.

Olim inter episcopum Nouiēsem ex parte vna, & capitulum ecclesiæ S. Quintini ex altera, super quibusdam iniurijs, & excommunicationum sententijs, & quibusdam alijs articulis orta materia q̄onis, & infra. Iudices factis quibusdam positionibus, & respōsionibus ad easdem: auditis etiam quæ partes uoluerunt proponere coram eis: causam eandem ad examen Apostolicum remiserunt. ¶Procuratoribus igitur partiū ꝑpter hoc in nostra præsentia constitutis, quamuis positiones, & respōsiones, [c]

Olim inter Episcopum.] PRIMO ponit processum iudicum, & ipsorum relationem. Secundò ipsum processum decernit irritum, & dicit quare. Secunda, ibi, Procuratoribus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter episcopum Nouien. ex parte vna, & capitulum ecclesiæ sancti Quintini ex altera, vertebatur quæstio super quibusdam iniurijs, sentētijs excōmunicationū, & quibusdam alijs articulis: super quibus causa cōmissa fuit quibusdam iudicib⁹: iudices factis solūmodo q̄busdā positionibus & rēsionibus ad easdem, & auditis q̄ partes proponere voluerūt, causam remiserunt ad Apostolicā sedem: procuratoribus vtriusq; partis in p̄sentia Papæ constitutis, & examinato processu iudicū, dominus Papa qa non inuenit litis contest. factam fuisse, processum ipsorum iudicū irritum nunciauit: quia licet positiones & responsiones hinc inde factæ fuissent super articulis prædictis, super ho. tñ non fuit contestatio litis facta, sed ꝑ petitionē in iure propositam, & responsionem secutam, fit contestatio litis. No. quòd vbi cōtestatio litis omissa fuit, nullus ē processus. Item contestatio fit per petitionem propositam, & responsionem secutā. & hoc in scriptis debet apparere.

[Gl. seq. opponit, & duas solutiones dat. Vnam in principio. Aliam circa finem gl. In medio dicens quid sit contestatio, & quomodo fiat, & quod protestatio proponentis vel respondentis impedit contestationem. Vltimò ponit quæstionem.]

c Responsiones.) sic ī. de elect. dudum 2. Sed videtur quod illud sufficeret, quia positiones super ipso facto fiunt, vnde satis intelligitur litis contestatio fieri per positiones & responsiones. sed non est verum: quia litis contestatio est exordium litis, siue principium causæ appellatur. ī. de offic. deleg. super quæstionum. §. 1. & 2. & res deducta in iudicium non videtur per simplicem petitionem, vel per editionem actionis. C. eo. tit. l. vnica. & vbi principium deest, nihil superædificari potest. 1. q. 1. cum Paulus. & infra de presby. non bap. veniens. & cuiuscue rei principium potissima pars est. ff. de origine iur. l. 1. & licet contestatio litis sit principium, tamen necesse est libellum præcedere, vel porrigere, super quo litis contestatio fiat, vt dictum est sup. de libel. obl. cap. 1. Et autem litis contestatio

testatio negotij princincipalis hinc inde apud iudicem facta narratio, & subsecuta responsio, vt hic, siue negando siue confitendo de hoc not. ī. de elec. dudũ quod est ita intelligendum, ut fiat animo procedendi in causa, & ea intentione directè ex proposito. Vnde si aliqs proponat factum coram iudice non ea mente vt litem contestetur, vel respondeat, saluo iure suo, & sine ꝑiudicio, non erit propterea litis contestatio facta. cũ hoc fiat non ad iudicis interrogationem sed motu proprio. Litis contestatio fieri debet interrogante iudice, actore proponente suam actionem, & eo respondẽte ad interrogationẽ iudicis vt mos est fieri. argu. C. eo. l. vnica. in fi. j. de do. & contu. prout. sic patet ꝙ non erat facta litis contestatio, cum factum proponitur cũ protestatione, & sine præiudicio. argu. op. ff. quib. mod. pign. vł hyp. sol. si debitor. §. si in venditione. 1 Et arg. ī. de ele. Cumana. vbi dicit de protestatione. vbi ergo litis contestatio non procedit, nil valet quod agitur, vt hic & j. tit. proxi. per totum. & potest ratio assignari quare per positiones, & responsiones ad eas nõ fit litis contestatio. qui enim ponit aliquod dictum vel factum, nihil petit ab aduersario: nec ẽt ostendit super hoc velle agere: & ita non posset per hoc fieri sñia condemnationis vel absolutionis, cum nil petitum sit per positionem, sed ostenditur aliquid esse factum vel dictum seu promissum: & sententia semper ferenda est secundum modum agendi. j. de accu. qualiter & qñ. ad fi. & j. de simo. licet Hely. & condemnatio non est facienda nisi ad hoc sit actum. j. de ord. cog. cum dilectus. ad fin. & hoc etiam probatur, quia interrogationes, & responsiones aliquando fiunt ante litis contestationem, ff. de interro. actio. quasi per totum. de quibus quidem notatur inf. de iura. calum. c. pe. in glo. quæ incipit, omnia quæ, & per illas interrogationes & responsiones nulla fieret condẽnatio vel absolutio, nisi fieret postea litis contestatio super petitione actoris: & ita patet quòd vbi fiunt tantum positiones & responsiones, nulla petitione præmissa, vel nulla litis contestatione facta, nullus est processus. vt ī. de elect. dudum, & hic. Sed quid si petitio oblata fuit, & in actis redacta: sed contestatio litis non fuit facta, sed positiones & responsiones factæ fuerunt? Idem credo: s. quòd processus non valeat: quia litis contestatio non est facta. Bern.

Vide Bart. ... adde So... in regula ...

Vide tex. ... C. e. l. Aureli. ... ff. lib. legat.

Vide Bart. ... in Fallẽ ... reg. 206. aliquot se...

... creditor ... debitor: ... quod ... esset pignoris. And.

... de in... olim. vbi ... recep... testiũ ... lite nõ ... reuoca... irritũ. ... hẽs ... elec. du... 2. vers. ... Itẽ ... in casu ... qui. ... lib. 6.

hincinde super pluribus articulis factæ fuerint coram iudicibus memoratis: quia † tamen litis contestationem non inuenimus esse factam, cum nõ per positiones, & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam litis contestatio fiat: † processum ipsorum, de fratrum nostrorum consilio, irritum duximus nunciandum.

TITVLVS VI.

Vt lite † non contestata non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam distinitiuã.

VT LITE NON CONTESTATA. &c. ¶ Supra visum est de litis cõtestatione qualiter fiat. Verum quia plerunque lite non contestata petuntur testes recipi: vel de facto recipiuntur: & dubitabatur quid iuris, ideo subijcit istam rubricam.

1 Et nota ex rubro negatiuè posito, quòd regulariter lite non contestata non debent testes recipi, nec ad diffinitiuam sententiam procedi. Abb. sic.

AD hoc.] In prima ponitur delegatorum consultatio: in secunda diffinitio seu responsio ibi, Consultationi.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter R. & B. vxorem eius, causa commissa fuit abbati sancti Proculi & eius coniudici, coram quibus dicta B. accusabat virum suum de adulterio, ad tori separationem: & vt dotem suam reciperet ab eodem. oblato libello procurator viri noluit respondere, prætextu aduocati, quem non habebat, inducias postulãdo: tandem dixit se paratum respondere libello: Sed die statuta non credebatur quòd responderet libello, petijt restitutionem vxoris primò faciendam marito: & ne secus fieret, appellauit: mulier dicebat se virum habere suspectum: sed procurator noluit cauere de impunitate personæ nec viri: postea noluit comparere: iudices non obstante appellatione illius, testes mulieris receperũt attestationib⁹ publicatis, dubitabatur de ferenda sñia: quidam dicebant deferendum esse appellationi: alij deferendum non esse: consultus Papa quid iuris esset, rñdet quòd licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs sit seruandus in matrimonialibus causis non vsquequaq;. Sed quia in præsenti negotio non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterii ad tori separationẽ: testes lite non conte. recipi non debuerunt: vnde siue deferendum siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad definitiuam sententiam procedendum: tamẽ præfatus R. si contumax fuit, potuit excommunicari: vel propter contumaciam procuratoris si sciens non purgauerit eandem. Not. quòd in causa criminali cum ciuiliter agitur, potest interuenire procurator. Item arg. quod prætextu aduocati dandæ sunt induciæ. Item in causa criminali cum agitur de fœdere matrimonij, ordo iudiciarius per omnia non seruatur. Item lite non cont. nõ sunt testes recipiendi, nec sententia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris non est dominus puniendus, sed cum sciuerit, & non purgauerit, potest excommunicari.

¶ Inocentius tertius abbati Sancti Proculi, & L. canonico Bononiensi.

¶ Si agatur de adulterio ad separationem tori, & ante litis contestationem reus est contumax, potest excommunicari, sed testes recipi non possunt, nec causa diffiniri.

CAP. I.

AD † hoc Deus: & infra. ¶ Cum causa, quæ inter R. & B. vxorem eius vertitur, auctoritate Apostolica vobis commissa fuisset, tandem procurator eiusdẽ R. libello vxoris, quo virum ad separotionẽ tori, & vt dotẽ reciperet, a de adulterio † accusabat, noluit respondere, b

† Cap. 1. e. ti. in 3. compi. Et uide Cõ. Trid. sess. 24. de sacramento mřimon.

† Et de pœna adulterij & ordine ꝓcedendi contra adulteros. vide Cõ. Tri. sess. 24. tit. de refor. matrim. c. 8.

a Reciperet.] & etiam donationem propter nuptias: nam sicut propter adulterium vxoris vir lucratur dotem, ita mulier propter adulterium viri lucratur donationem propter nuptias, C. de repud. consensu. §. si uerò. quia vir & mulier non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. si quis uxorem. si tamen filij extent ex eorum matrimonio, tunc dos siue donatio spectat ad filios in Authenti. vt liceat matri & auiæ, §. si de adulterio. collat. octaua.

b Noluit respõdere.] licet agaẽ hic de crimine, q̃a tamen non agitur criminaliter, potest interuenire procurator, & respondere, & agere. sup. de procurator. cum.

[Glo. seq. dicit quomodo in principio causæ, & in medio ex causa, & si dolose non petitur dantur induciæ pro aduocato habendo, non tamen nocet sententię si aduocatus abfuit. fallit in fisco.]

a Aduocatus.] si aliquis vocatur ad iudicium, & dicat se non habere aduocatũ, dãdæ sunt sibi induciæ ad quærẽdum aduocatum. ff. de quibus cau. ma. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & l. ait prætor. §. vlti. & arg. ad idem. C. de iud. properandum. §. penult. & ff. de postu. l. 1. §. ait prætor. & ex causa etiam medio tempore dandæ sunt induciæ pp absentiam aduocati, si iusta de causa esset impeditus: cum nimis esset difficile & graue, aliũ quærere aduocatum, qui merita causæ non nouit. & sic eodem modo pro alio iducias obtineret vt instrueret. sed si malitiose petãtur, non sunt dandæ. arg. ext. de do. & cõtu. put. post sententiam nõ habet locum si diceret: non habui aduocatũ tempore sniæ. C. de postu. velamen ee. & ideo propter hoc non retractabitur sententia. est tamen speciale in causa fisci vt non valeat sententia lata contra fiscum aduocato eius absente. ff. de iure fis. §. fiscus. C. de aduo. fisci. l. vltima.

a Maximè qñ ex hoc nõ multũ lęnit aduersarius fm In. & Hosti. & maximè si pars id puidere non potuit: & vide in Spe. de dila. §. 1. ver. pparatoriæ. ꝭ Ioã. And.

¶ Vide text. cũ gl. i auth. ꝭ semel. C. qũo & qñ iudex.

donec aduocatus [a] eius veniret, inducias postulando. Qui cum huiusmodi inducias sæpe petendo, vobis illudere videretur, tandem ad præsentiam vestram accedens, dixit se respondere paratum: sed die statuto, cum crederetur responsurus libello, restitutionem vxoris primò fieri postulauit, ne secus fieret appellando: † ¶ Verùm quia dicebat mulier se virum habere suspectum, [b] & idem procurator nec de mulieris impunitate caueret, nec vestro se curasset postmodum conspectui præsentare, vos testes mulieris recipere studuistis: & infra. ¶ Cõsultationi vestræ taliter respondemus, quod licet ordo iudiciarius in alijs cõtrouersijs sit seruandus, & in matrimonialibus causis non vsquequaque seruetur: [c] quia tamen in præsenti negotio non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij (per quod ad separationem coniugij, [d] non ad coniunctionem intenditur,) quia lite non contestata testes fuerunt recepti, & attestationes etiam publicatæ, siue deferendum, siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sententiam [e] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter

[Glo. seq. ponit 5. casus quibus non fit restitutio.]

b Suspectum.] hic est vnus casus, vbi spoliato viro vxor non restituitur, scum timetur de sæuitia viri. s ext. de rest. spol. ex transmissa. & c. litteras. in fi. & 32. q. 1. de benedicto. Item si incontinenti probet impedimentum saltem in gradu indispensabili, in quo casu non debet fieri restitutio. ext. de restit. spo. litteras. Item si publice fornicatur. ext. de diuor. significasti. Itẽ si virgo fuerit, & timeatur corrumpi. infra de spons. cum locum. & arg. infra de resti. spol. ex transmissa. & c. ex parte. Item & si non vult habitare cum viro sine contumelia creatoris denegatur ei restitutio: quamuis iniuste fuerit spoliata. infra de diuort. gaudemus. §. qui autem. aliàs viro facienda est restitutio ante principalis causæ ingressum. infra de restit. spol. ex conquestione. præstita primò sufficienti & idonea cautione de impunitate personæ. infra de restitu. spolia. ex transmissa. & c. litteras. & 32. q. 1. de benedicto. nisi tanta esset viri austeritas, quod non auderet se viro cõmittere: quia tũc nullo modo debet restitui, vt in cap. litteras. in fin.

a Nã & dñs nimis seuerus in seruũ cogit eũ vẽdere. ff. de his, q sũt sui vel ali. iu. l. 2. ꝭm Ioan. & not. 25. dist. §. nunc autẽ. ad fi. Io. An.

ADDITIO. Etiamsi, vellet satisdare. Vnde versus.

Si non continuit, si mox probat impedimentum;
Sitque vir austerus: Moysi lege relictus.
Si virgo fuerit: & corrumpi timeatur:
Si vir possideat minus vel violenter:
Cassibus his septem dominus non restituetur.

Vel sic, & breuius:

Blasphemoque Deum, seso mœcho manifeste,
Stirpe parente sata: neque virgo redditur vxor.

c Seruetur.] nota quòd plura sunt specialia in causa matrimoniali: quia vbi agitur de fœdere matrimoniali potest agi contra contumacem lite non contestata ad diffinitiuam sententiam. infra eo. quoniam. §. porrò. Item quia minor potest esse in causa etiam per procuratorem. ext. de restitu. spol. ex parte. Item confessio contra matrimonium non præiudicat. ext. de eo qui cog. consan. vxo. suę. super eo. Item quia pater & mater possunt testificari tam in cõiungendo quàm in disiũgendo matrimonio. ext. qui matr. acc. pos. vl. ꝭ Item quia sententia lata contra matrimonium ad separationem eorum, qui iam cõiuncti erant, non transit in rem iudicatã. ext. de sen. & re iud. lator. & c. cõsanguinei. Item nec transactio siue compositio potest in matrimonio interuenire. supra de trãsac. vlt. item nec arbitrium. ext. de restit. in integr. causa. in fi. Item nec pœna locum habet. ff. de verb. obli. l. Titia & C. d. spõ. l. vlti & ext. de spon. gemma.

ADDITIO. Item licet in alijs causis possit remitti iuramentum testibus. vt infra de testibus. c. tuis. non tamen in causa matrimoniali. Vnde versus.

Coniugij iura sunt hic specialia plura.
Non contestata quod stat sententia lata.
Procuratores tali dant lite minores.
Hac non cassatur homo contra si fateatur.
Et non iurati testes sunt hic reprobati.
Hic si procedit, concordia quaque recedit.
Hic non transigitur, non arbitrium que subitur.
Non confirmatur sententia si qua feratur.
Hinc speciale tene, cessat stipulatio pœne;

Item breuius.

Non contestata fertur sententia lite.
Et mandata pubes: non fit sententia perpes.
Arbitrium, pœna pactum, transactio cessat.
Et non iurati testes, confessio contra.

Matrimonialis causa multa habet specialia.

d Ad separationem coniugij.] verbũ istud, coniugij, impropriè ponitur, quia propter adulteriũ ipsũ cõiugiũ a nõ dissoluit, imò manent coniuges etiam separati. 32. q. 7. c. 1. & 2. Et ideo expone, cõiugij, idest, cõiugũ, quod propter adulteriũ separatur ab inuicẽ quo ad mutuã seruitutẽ tãtũ, vinculo matrimonij nihilominus perdurãte, & hoc patet, quia licet sic absolui ille, qui nõ peccauit, à seruitute alterius qui adulterium commisit: cõtrahere tñ nõ potest. 33. q. 1. dixit dñs. & si cõtraheret, compelleretur redire ad primam. ext. de diuortijs. ex litteris.

a Aut ... diffinitiua ... cil. Trid. 24. de ... matrimonij ...

[Gloss. seq. recitet circa materiã opinionũ antiquorũ.]

e Ad diffinitiuam sententiam.] hic patet quòd in ciuilibus causis nunquam est ferenda snia lite non contestata. arg. ext. de do. & contu. proot. & C. quomod. & quã iud. l. contentam. in fin. & ext. eo. tit. per totum. & in auth. de exhi. reis. §. si verò. coll. 5. sine in criminali ciuiliter mota, vt hic. Hug. contradicit quòd testes possunt

ꝭ Quod d... ext. de testi... per co. a. L... And.

ſunt recipi, & ſnia ferri & in criminali, dummodo de cauſa liqueat vel liquere poſſit, ſiue cauſa ſit criminalis ſiue ciuilis. De hac tamen materia tradit ȝ.q.9. in ſumma, & ĩ.de do.& contu.veritatis. Et no. ꝙ dñs Papa per totũ tit. iſtum fuit in opin. Io. qui dixit quòd lite non conteſtata non ſunt recipiẽdi teſtes Mar. cõtra cũ Hug. & dñs Papa qñq; ſequitur opi. Mar. ĩ.de teſta. Raynutius, & c. Raynaldus, i vbi tractatur de duabus quartis deducendis.

[Gl. ſeq. primo ꝓbat contumaciæ factum, niſi excedat confeſſionẽ, & dolũ procuratoris nocere dño, & duplicẽ cauſam reddit, ſcdò allegat in contrariũ. tertiò ſoluit. Deinde format quæſtio. in qua alleg. pro & cõtra, & poſtea ſoluit.]

ſuam contumaciam, vel etiam procuratoris [a] (ſi ſciens non purgauit eandem) excommunicationis ſententia innodari.

¶ Idem Hieroſolymitano patriarchæ, & archiepiſcopo Caſſeñ.

¶ *In cauſa reſtitutionis contra contumacem lite non conteſtata: ſententia proferri non poteſt. hoc dicit comprehendendo omnem modum ſummandi.*

CAP. II.

ACcedens: † & infra. ¶ Cũ in iudicium delegatorum præſentia, archiepiſcop. Tireneñ. † reſtitutionis beneficiũ poſtularet, plebanus ſancti Marci de Venetijs (contra quem agebat) nihil ad obiecta reſpondit, † ſed ad noſtram audien-

a Procuratoris.] ex hoc loco euidenter apparet, qñ dñs puniendus ſit. Eſt ergo dñs puniendus qñ ipſe cõtumax fuit. Itẽ propter contumaciam ſui ꝓcuratoris conſciẽte, & eã nõ purgante, quia tũc intelligit ratã habere contumaciam ſui procuratoris, vnde põt excõicari, aut aliàs puniri, quia alienam culpam fecit propriam per conſenſum. Et ita punitur dñs ꝓ ꝓ factum procuratoris, ſiue eius contumaciam. arg. ĩ.de appe. ſæpe contingit: & 2.q.6. §. biduum. verſi. ſi aduerſus. 2 nam factũ procuratoris nocet dño. ĩ.de in inte. reſt. cum veniſſent. & confeſſio procuratoris nocet dño. infra de re iud. ſuborta, ẽt ignoranti, vt ibi. & dolus procuratoris nocet dño. ff. de trib. procuratoris & C. de excoct. & trãſ. mili. an. l. in excoctione. lib. 12. & quòd factum procuratoris dño præiudicet, habes infra de cau. poſ. & proprie. cum olim. & generaliter factum ꝓcuratoris dño præiudicat, niſi excedat fines mandati. ſupra de offi. dele. cum olim. & C. de procu. ſi procurator. & ſibi imputet qui malum procuratorem eligit. ff. de mino. cum mandato. nam cum proſit dño factum procuratoris etiam ſi iniuſtè obtinuit. ff. de procu. qui proprio. §. in cęteris. ſic & ei debet nocere. Sed ȝ vr̃ ꝙ contumacia ꝓcuratoris non debet nocere dño. ff. ſi quis ius di. non ob. l. 1. §. ſi procurator. & expreſſè tradit, ꝙ tñ procurator conueniendus eſt, non dñs. ff. man. ſi mandato. niſi expreſſiſſet in prin. Item ignorantis dñi conditio per ꝓcuratorẽ deterior fieri non debet. ff. de procu. ignorantis. nec tñ ſcientia eius dño ignoranti nocet. ff. de lib. cau. in ſermo. nec delictum eius. in auth. de ec. tin. §. ſi quis in ſua domo. coll. 9. nec alienus dolus alter nocere debet. ff. de except. dol. ſi ꝓcurator. Sol. dicas ꝙ ꝓcuratoris contumacia ipſi dño ꝑiudicat in eo caſu, in quo loquit̃ hic, puta, qa ſcit eius ꝯtumaciã, & ratã hẽt eã, eo ipſo ꝙ nõ purgat ipsã: vñ in eo caſu põt dñs excõicari. Si verò dñs ignorat eius cõtumaciã, nec eã ratã hẽt, ipſe ꝓcurator punit̃ de dolo ſuo, ȝ & nõ dñs: & ſic loqtur. ff. ſi qs ius di. l. ȝ. ſi qs procurator. & alia iura ad hoc inducta, qa iniquũ eſt aliquẽ alterius odio ꝑgrauari. C. de inof. teſt. ſi qs in ſuo. ver. ſi. & peccata ſuos dẽnt tenere auctores. ĩ.de his q̃ fi. a maio. par. c. q̃ſiuit. & C. de pęn. ſancimus. aliàs ergo dñs nõ eſt excõicãdus ignorãs culpã, & dolũ ſui ꝓcuratoris, vel cũ eã ſcit, ſt. tñ eã purgat. Et eſt hoc notabile circa ea q̃ facit in iudicio ſm formã mãdati, bñ ẽt ꝑiudiciũ dño ꝑ cõfeſſionẽ ꝓcuratoris, ſeu ꝑ factũ illius, vt dñt iura primò inducta, dũmodo, nõ egrediat formam mandati: aliàs non obeſſet dño, ſi cũ primum ſcit, contradicat. ĩ.de offi. deleg. cum olim. Sed quid ſi ꝓ ꝓ contumaciã procuratoris tñ dñs excõicetur à iudice, domino ignorante contumaciam procuratoris, nec eam ratã habente, nunquid erit excõicatus? hoc ſæpe contingit. Vr̃ ꝙ non teneat: quia hic dicit potuit excõicari propter ſuã contumaciã, vel procuratoris, & illud dicitur poſſe fieri quod de iure fit. 22. q. 2. faciat homo. Sed videtur ꝙ excõicatio teneat, cum ſit lata à ſuo iudice ſiue iuſtè ſiue iniuſte. 11. q. ȝ. ſententia paſtoris, & in culpa quodã modo vr̃, qui talem procuratorem conſtituit, qui non obtemperat iuri; & aliquis pro facto alterius ẽt ſine culpa punitur ĩ. de ſpõ. nõ eſt. Credo 4 ꝙ tutius ſit dicere quòd ſit excõicatus, licet nõ debuerit excõicari, & debet abſolui ſine aliqua ſatiſfactione, & abſque grauamine, & credo quòd iudex tenetur ei ad ĩtereſſe. ff. de ſen. exc. ſacro. quia illum excõicauit iniuſtè, & non citatum.

† Cap. 1. eod. tit. in ȝ. cõp.

† Al. Cireneñ.

4 De pluribus qõnibus huc ſpectantib. vide Dominicũ Sotũ lib. 4. ſen. diſt. 22. q. 1. art. 2.

† Vide l. 1. ff. ſi quis ius di. nõ obtẽpe. & l. 2. ff. ſi qs in ius vo. nõ ierit.

ACcedens.] Duo facit. Primò ponit ordinem proceſſus. Secũdò ipſius retractationẽ: ibi, Cũ igit. Abb.

CASVS. Inter archiepm Tireneñ. ex vna parte, & plebanũ ſancti Marci in Tyro ex altera, ſuper iure parochialis ipſius eccleſiæ qõ vertebat: cauſa ſuper hoc cõmiſſa fuit tribus epis, in quorum præſentia archieps Tiren. petijt reſtitutiones iuris parochialis in eccleſia S. Marci, quo dicebat ſe ſpoliatũ: plebanus allegãs ꝙ cũ notorium eſſet duos de prędictis epiſcopis ſuffraganeos eſſe archiepi Tireñ. & propter hoc eſſent ſibi ſuſpecti, nihil ad obiecta rñdens, ad ſed. Apoſt. appellauit: ipſi verò iudices cum plebanus ſæpe monitus vt iuri pareret, in ſua contumacia perduraret receperunt teſtes ex parte archiepiſcopi productos, mandantes poſtmodum plebano, vt ad eos accederet cõtra teſtes obiecturus: qui cum ad eorum præſentia non accederet, excõicauerunt eundem, adiudicantes poſſeſſionem iuris parochialis archiepiſcopo, & eum reſtituentes in integru n prohibuerunt ne aliquis dictam poſſeſſionem perturbaret; negotium iſtud delatum fuit ad ſed. Apoſt. ſuper hoc ſcribit Papa Patriarchæ Hieroſolymitano, & archiepiſcopo Caſſen. dicens, quòd lis corã præfatis iudicibus conteſt. non fuit, & manifeſtè patebat litteras impetratas fuiſſe per veri ſuppreſſionem: quia notorium erat duos iudicum prędictorum ſuffraganeos eſſe archiepi Tireñ. & idem plebanus legitimè appellauit, & ſic ẽt appellatio legitima non fuiſſet, iudices fortè propter contumaciam potuerunt plebanum excõicare, ſed non debuerũt plebanum excõicare, nec lite non conteſt. ſuper negotio principali diffinitiuam proferre ſniam. Vnde dñs Papa ſnias prædictorum iudicum caſſauit: imò caſſas & irritas nunciauit, dans in mandatis archiepiſcopo Tireñ. vt eccleſiæ S. Marci reſtituat inſtrumenta, & alia diuerſa quæ occaſione prædictæ ſentẽtiæ per alios occupauit.

Quidam intelligunt hanc decret. loqui ꝙ archieps agebat per beneficium reſtitutionis in integrũ iure minoris. No. quòd iudex ſubditus actoris, põt legitimè recuſari. Item cum notoria eſt ſuſpicio, litteræ per veri ſuppreſſionem obtentæ dñr, ex quo in eis de illa non fit mentio. Item lite non conteſt. teſtes recipiendi non ſunt, nec diffinitiua ſententia proferenda. quod ſi fiat, ſententia eſt nulla. Item cum ſententia nulla eſt, non debet caſſari: ſed caſſa & irrita nunciari, quia quod nihil eſt, caſſari non põt, & omnia reſtituenda ſunt in priſtinam cauſam per talem ſententiam habita. Item ſententia lata ſuper poſſeſſione, diffinitiua dicitur.

tiam appellauit:[a] & licet sæpe fuisse admonitus vt iuri pareret (quia eius appellatio non tenebat) voluit tamē respondere amplius, vel coram eis etiā cōparere. Ipsi verò iudices (cum plebanus in sua cōtumacia perduraret) † testes receperūt [b] ab aduersa parte productos, & de positionibus redactis in scriptis, mandauerūt eidem, vt ad eos accederet, in personas vel in dicta testium obiecturus. Quod cùm facere noluisset: † in ipsum excommunicationis sententiā protulerunt, [c] possessionem iuris [d] parochialis adiudicantes archiepiscopo memorato; & eum restituentes in integrū, districtius vetuerūt, ne qs possessionem Tiren. ecclesiæ restitutā presumeret perturbare. [e] ¶ Cum igitur † lis coram eisdem iudicibus non fuerit cōtestata; & manifestè † pareret literas ipsas per veri suppressionem obtentas, (cum manifestum esset duos prædictorum iudicū, Achouień. videlicet, & Beriten. epos, eidem archiepiscopo tanquam suffraganeos, suo metropolitano subesse [f]) ac ex his [g] plebanum legitimè appellasse constaret, in quem (etiam si minus legitimè appellasset) & iudices ipsi licet pp contumaciam [h] excommunicationis fortè potuerunt proferre sententiam, nō tamen debuerunt super principali negotio, diffinitiuam sniam, lite non contestata proferre, prædictas cassauimus [i] sentētias, imò cassas denunciauimus & inanes. Vnde Tireń. archiepo dedimus in mandatis, vt ecclesiæ S. Marci instrumēta restituat, & etiam vniuersa, [k] quæ huiusmodi occasione sniæ, per se vel per alios occupauit. †

[Gl. seq. rec. signādo 𝔷riā de decre. vt debitus, & dilect. Sol. triplex illud versus. vel suppl. hoc p p notorium.]

a Appellauit.] hic nullam causam appellādi seu grauaminis expressit: vnde non valeat secundum hodierna iura appellatio. ī. de app. vt debitus. quia causa semper debet exprimi corā iudice, & ppter illā appellari ī. de app. dilecto filio G. aliās admitti non debet: quare talis appellatio non valet hodie, hic enim appellauit propter suspicionē. & appellare non debet hoc mō: debuit. n. causā suspicionis corā iudicibus allegare probabilem, & si non admisissēt legitimā suspicionē, tūc debuit demū appellare. ī. d appe. cū speciali. tñ infra vr̄ q legitima fuerit appello, versi. ex his plebanū legitimè, &c. Et ita sm antiqua iura sufficiebat appellare, licet causā nō exprimeret, vt hic vr̄: qa Papa talē appellationem vr̄ admittere, qa illi iudices fuerūt suffraganei archiepiscopi, sed hodie non teneret. Vel dic q causa suspicionis fuit allegata nec admissa, vnde tenuit appellatio, & ita nullū 𝔷riū. Vel qa suspicionis causa notoria erat, valuit appellatio plebani, quamuis causā nō expresserit, vt ī. se quit in ipsa litera, secus vbi causa suspicionis, aut etiam appellationis latens est: quia tunc debet exprimi secundùm quod traditur ī. de ap. vt debitus & c. cum speciali. & c. interposita.

b Testes receperunt.] lite non conte. & male. ī. eod. c. proxi. & ī. eod. per totum.

c Protulerunt.] Et s male, quia nemo compellitur obijcere in personas testium.

d Possessionem iuris.]non autem possessionem causa rei seruandæ: quod fortè facere potuerunt, imò sine fortè, si contumax fuisset. ī. eod. c. proxi. & c. qm. §. in alijs. sed appellatio præmissa vr̄ defendere ipsum plebanū à contumacia. vnde non tenuit snia excōicationis, vt inferius sequitur. Quidā intelligunt hanc decre. loqui in causa restitutionis in integrum iure minoris.

e Perturbare.] Arg. quòd iudex debet defendere inductum in possessionem. ī. de fimo. querelam.

[Gl. seq. no. 4. in causam recusationis. & addit quatuor, dicens non sic in testes.]

f Subesse.] hæc ē iusta causa recusationis quòd iudex sit suffraganeus aduersarij, sicut & illa q iudex sit dominus aduersarij. ī. de offi. dele. causam q inter R. vbi plures casus notantur de recusatione. Idem videtur si esset affinis. 3. quæstio. 9. absens. & ff. de iureiur. lex Cornelia. in prin. & 4. q. 3. item lege Iulia. Item si est Comes. ff. de offi. præ. Senatus consulto. & ī. de offi. de- leg. cum R. propter dominum tota familia potest recusari. C. si quis quacunq; præd. po. l. vlt. & licet ex istis causis repellatur iudex à iudicando, non tamen repellitur testis à testificando. & hæc est causa, quia facilius posset habere multos iudices quam vnum testem. vnde repellit iudex a iudicio ppter defectum testis: vt sic ferat testimonium in causa ī. de testi. dilecto.

[Glo. seq. opponit. ver. plurali & sol.]

g Ac ex his.] quare dicit ex his? quia non appellauit ex pluribus causis, sed tātū qa erāt suffraganei post appellationem, vnica videbatur causa appellationis eo tempore quo appellauit, licet tamē non expresserit, scilicet quia iudices duo erāt suffraganei. sed post appellationem alia causa grauaminis superuenit, scilicet quia receperunt testes lite nō contestata. & propter hoc dicit ex his, quia ex superuenienti grauamine sumpsit appellatio maiorē firmitatem, & sic ex his quæ postea fiunt intelligit fortius valere, sed ab initio vnica vr̄, & sic legitimam vocat appellationem, & tamē nulla causa fuit expressa; vt dictum ē, & ita ex post facto apparet legitima. infra de frig. & malef. fraternitatis. vel dic quòd duo iudices recusati fuerant: & quia non admiserunt recusationem, appellatum fuit. & sic est planum quod dicitur, vt supradictum est. Bernardus.

h Contumaciam.] si appellatio non fuisset legitima, propter contumaciam debuit & potuit excommunicari, vel aduersarium in quasi possessionem iuris mittere causa rei seruandæ, vt infra cap. proximo sed diffinitiuam nunquam potuit proferre sententiam super possessione, quæ erat quæstio spoliationis, cum lis non esset contestata. infra eod. per totum. & quod dicit, forte, non notat dubitationem, sed potius affirmationem.

i Cassauimus.] idest, cassum denunciauimus. Hoc ideo ita exponit, quia proprie dicitur cassari sententia vbi tenet: sed cum sententia nulla est, vt hic, sententia non debet cassari : quia quod non est, cassari non debet. sed debet denunciari nulla, sicut fit in sententia excommunicationis. infra de senten. excommunicat. per tuas. & supra de offi. delegat. cum contingat, & hic duæ fuerunt sententiæ, scilicet excommunicationis in plebanum, & alia super restitutione possessionis iuris parochialis.

K Vniuersa.] quia si principale non tenuit, nec illud quod ex eo noscitur esse secutum. ī. de fi. instrum. inter dilectos. §. cum igitur. in fin. & C. de legi. non dubium

Appellatio nō expressa cā an valeat.

† Permanere.

† Vide tex. in l. 2. §. si qs a principe. ff. ne quid in lo. pub.

† Ordine sic: legitur nos cassauimus q dictas snias cū lis nō esset cōtestata, & pareret, &c. & constaret, &c.

† al. & manifestum sit

† Licet cā sit notoria, non credo eū releuari ab exceptione recusatiōis pponēda, sed i hoc pdest notoriū iuris q cā rōnabilis & facti q vera, qa releuabit ab ea pbanda, nec erit necesse ad arbitros recurri. Io. A.

† Hec glossula nō est in antiquis codicibus.

† Idē Ios. & Vin. non est verò similis. & hoc venias, quia si grauamē et pcedens non facit validā appellationē, nō & illud appellatiōe sit expressum multo minus subsequēs primā pbai de ap. dilecto. Itē tet hoc hodie in cōcilio de app. appell. Io. And.

† Vide hoc tex. ... dissolut ... de eod. ...

dubium. cum suis concord. Omnia ergo restituenda sunt, quæ occasione ipsius sententiæ habuit, sicut cum restituitur minor aduersus sententiam, pignora & præstita debent restitui. ff. de minor. si ex causa. §. 1. & cum retractatur sententia, omnia debent restitui in pristinum statum, vt hic, & ex vtraque parte fieri debet restitutio. C. de repu. l. vnica. ff. de minor. quod si minor. §. restitutio & sup. de in integrũ resti. c. 1.

Capta ex iudicati, tunc resti tuti cũ grã : dicit est morie capti pignori mẽtũ hẽ- t pecuniã illis rece- Io. And.

TVæ fraternitatis.] In prima ponit decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Et secundum membrum: ibi, Quod si. Abbas Siculus.

Cap. 3. eo. tit. in 3. com pil.

CASVS. Aliquis citatus est ad cãm legitimè lite non cõtest. & ita contumax est: quæritur qualiter cõtra eum sit procedendum? Rñ. si reus lite non contest. contumax inuenitur, si talis est causa quòd actor possit in possessionem rei petitæ induci, causa rei seruãdæ inducẽdus est in in eadem ꝙ si non sit talis causa, quòd possit mitti in possessionem, debet excommunicari. No. quod in actione reali, pœna contumacis ordinaria est missio in possessionem rei petitæ. Item vbi non potest fieri missio, reus debet excommunicari.

In vulgata absen terit se cõ maciter.

¶ Idem episcopo Brixieñ.

¶ *Si lite non contestata reus est contumax: si fieri potest mittitur actor in possessionẽ, causa custodiæ, aliàs reus ex communicabitur.*

CAP. III.

TVæ † fraternitatis deuotio: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respondendum: quòd si reus lite nõ contestata cõtumaciter[a] sese absentat: † talisque sit causa quòd actor possit in petitarum rerũ possessionẽ [b] induci, est in eadẽ causa custodiæ inducendus. [c] ¶ Quòd si causa talis fuerit, quòd idem in possessionem nequeat [d] intromitti, † vt iuri pareat, per censurã ecclesiasticam est contumax compellendus.

† introduci

¶ Idem de decima & Helemosio † abbatibus Aurelian. & Carnoteñ. dioc.

¶ *Receptio testium facta contra non contumacem (lite non contestata) in causa matrimoniali, est nulla.*

CAP. IIII.

ij ACcedens † ad sedem Apostolicã nobilis vir G. † vicecomes, nobis exposuit, quod cum Corisopiteñ. episcopus Comitem Britãniæ proxima linea[e] consanguinitatis attingat: & archidia

† De curia Dei, & de eleemosyna abbatibus, &c.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil.

† Vt.

d In possessionem nequeat.] puta, si causa esset criminalis. siue ciuiliter siue criminaliter agatur, vel matrimonialiter, s. quando agitur ad separationem matrimonij, cõtumax est excommunicandus. sup. eo. c. 1. in fine. & 11. q. 3. rursus. & c. quicunque. & hic. Ber.

ADDITIO. Item si sit ciuilis personalis, sed reus non põt pati missionem, quia non habet immobilia nec mobilia, s. sm Hos. Idem si reus abscõdit rem, vel perijt dolo suo, secundùm Vin. Ioan. And.

ij ACcedens.] Sũt duæ partes. Prima ponit appellãtis querelam. Secunda cõmissionis causam: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Nobilis vir G. vicecomes cũ vxore sua causã matrimonialẽ habebat, quæ ad petitionem vxoris cõmissa fuit epo Corisopiteñ. & archidiacono eiusdẽ & magistro Petro: in dices citauerunt dictum nobilẽ: ipse coram eis fecit proponi ꝙ erant sibi certa ratione suspecti: episcopus erat proxima linea consanguinitatis coniunctus Comiti Britanniæ, qui erat eius aduersarius manifestus, qui vxorem suam publicè detinebat, & archidiaconus erat commensalis eiusdem comitis Britanniæ: magister P. erat oriundus de terra vxoris ipsius, nimis fauens eidem. & omnes existunt sub districtu ipsius comitis, nec poterat ire ad eos nisi per terram ipsius comitis, nec volebat eidem nobili terminum assignare, nisi in terra inimicorum suorum: & quia non admittebant huiusmodi recusationes, ad sedem Apostolicam appellauit: iudices nihilominus lite non contest. receperunt testes super consanguinitate inter dictum nobilem & vxorem ipsius: dictus nobilis dño Papę est conquestus, petens etiam vxorem suam. & terram eius sibi restitui. Vnde mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus super prædictis veritatem inquirãt, & si constiterit quòd ante litem contest. vel etiam post appellationem ex causis præmissis interpositam, testes, super consanguinitate contra matrimoniũ absq; culpa cõtumaciæ recepti fuissent, attestationes illas decernãt irritas & inanes, & mulierem illam compellant ad virum suum redire, facta restitutione plenaria tam terræ quàm vxoris causam audiant, fine canonico terminantes eandem. Nota tres causas recusationis, quòd iudex consanguineus illius qui moratur cũ aduersario meo, & ei præstat consilium & auxilium, potest recusari. Itẽ iudex qui ortus est de terra, in qua aduersarius meus habet iurisdictionem potest recusari. Itẽ nullus debet citari ad locum non tutum. Item non tenetur nec dẽt quis propter cautionem committere se suis inimicis. Item testes recepti lite non contestata, vel post legitimam appellationem non valent. Item in causa matrimonij propter contumaciam etiam lite non contestata testes recipi possunt. Item restitutio primo facienda est ante ingressum causæ principalis.

e Linea consanguinitatis.] quæ est sufficiens causa recusationis. infra de appell. postremò. idem esset si esset affinis. 3. quæst. 5. ablens. de hoc dixi supra eodem, accedens. & supra de officio deleg. causam quæ.

a Contumaciter.] pluribus modis dicitur quis contumax. ☞. eod. quoniam. §. 1. & 11. q. 3. certum. & ff. de re iud. contumacia. §. j.

b Possessionem.] vel quasi possessionem. ☞. de caus. pos. & pro. cum ecclesia. j.

(Gloss. seq. in duobus instruit iudicem: de tertio remittit. Secundò ponit quinque auxilia, &c.)

c Inducendus.] non tamen iudex multum debet festinare ad decernendam huiusmodi missionem in possessionem, aliàs fieret restitutio contra eam. arg. ff. de dã. infect. si finita. §. si fortè. quia etiam sententia diffinitiua reuocatur iusta de causa. ☞. de re iud. cũ Bertholdus. & debet summatim negotium perscrutari ante missionem. arg. C. vbi in rem act. l. 2. & ☞. eo quoniam. §. penu. an iste sic missus sit custos tantum vel verus possessor, dicitur. ☞. de do. & con. contingit. No. tamen quòd quinque auxilia pro. dita sunt contra illos qui non admittũt actorem in possessionem secundùm mandatum iudicis. Primùm, quia puniuntur in expensis. ☞. eo. quoniã. § in alijs. & infra de sequestra. ad hoc. Secundùm est, quia eo non obstante, quòd non possidet. verus efficitur possessor anno elapso infra de do. & cont. contingit. ff. de bo. auct. iu. pos. quamuis. Tertiùm est, quia potest excommunicari, vt hic. & infra eodem, quoniam. §. vlti. Quartũ quia potest conuenire aduersarium quanti sua interest possessionem non habuisse. ff. vti possi. l. si duo. §. e Itim. & ff. ne vis. fi. ei qui in posses. miss. l. j. in princip. Quintùm quia manu militari eijci potest. ff. ne vis fi. ei qui in pos. mis. est. qui missus. ff. de rei vend. qui restituere. Vnde versus.

Anno verus eris possessor si prohiberis:
Expensas reddet quem militis arma repellẽt.
Vtilitatis opem reddet, feret ac anathema.

ta tũ ꝙ ratur di ati & p. de offi. c. 2. lib. Io. And.

conus eius[a] sit clericus commēsalis (qui[b] eidem vicecomiti est aduersarius principalis, vt potè qui vxorem † suam, & terrā publice detinere præsumit) & Magister P. de terra vxoris suæ oriundus,[c] existat nimis fauēs[d] eidem: & oēs sub districtu[e] existant comitis memorati: nec ipsi per districtū ipsius ei pateat accessus ad eos: & ipsi, quibus causa inter ipsum, & vxorem suam commissa fuerat, numquam ei voluerunt: nisi in terra inimicorum[f] suorum, locum & terminum assignare, vbi sine mortis periculo accedere non audebat: & licet litteras non habuerit de conductu; si tamē missæ ei fuissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis,[g] & infra. ¶ Mādamus quatenus, cū ppinquiores sitis terrę nobilis iam dictæ, quam suæ, & causa ipsa per vos cōmodius valeat terminari: cū ad vos securus † pateat accessus, vtrinque † partibus cōuocatis si vobis constiterit, quòd ante litem legitimè contestatam, vel post appellationē ex pmissis causis[h] interpositā, testes super consanguinitate contra matrimonium, absq; culpa contumaciæ recepti fuissent, vos attestationes huiusmodi decernatis irritas & inanes cōpellētes dictā nobilem, vt reuertatur ad virum suū (quē inconsultè dimisit) ita φ postquam ipse vir plenariam restitutionē habuerit tam vxoris, quam terræ,[i] cām super matrimonio audiatis, eamque sine canonico terminetis.

¶ Idem.

¶ Lite non contestata non recipiuntur testes regulariter super principali. Fallit in casibus hic annotatis, scilicet cum timetur de morte, vel absentia diuturna testium: tunc enim seruata solemnitate hic posita, possunt etiam lite non contestata testes examinari. hoc dicit usque ad §. porro.

CAP. V.

QVoniam † frequenter in dubium reuocatur a multis, an lite non contestata testes recipi valeant: auctoritate præsentiū duximus declarādum, regulariter

a Eius.] scilicet comitis Britanniæ, ideoque erat suspectus illi: s. de offi. deleg. insinuante.

b Qui.] scilicet comes.

c Oriundus.] vnde quis oriundus fuit, ibi domicilium retinere dicitur. ff. de senato. l. penult. Et est ista admirabilis suspicio, quā sufficere nō credo. 2 sed quæ nō psunt singula, multa iuuāt, vt notatur j. de probationib. cū causā. Vel dic, oriūdus de terra sua, idest, de terra q ptinebat ad iurisdictionē illius comitis, & ad proprietatē ipsius dnę, & ita est sufficiēs causa recusationis, φ isti iudices erant de districtu ipsius comitis Britāniæ. Vel dic si velis intelligere d terra vxoris, de terra q ptinet ad iurisdictionē vxoris, & tunc valet recusatio, vt s. eo. l. accedens.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

d Nimis fauens.] sed nūquid tenetur quilibet diligere pximum suū. de pœnit. dist. 1. omnis q non diligit? Rū. nō omnis amicitia repellit iudicem, sed maxima. ff. de ver. sig. latè. §. amicos sicut nec omnes inimicitiæ repellunt testē, nisi maxime. j. de simo. licet Hely. & c. p tuas. 2 & causa cognita illud disquiri debet. ff. de q̄stio. l. 1. §. p q̄stionē. nā ppter leues inimicitias nō extinguit legatū. ff. d adi. leg. l. 3. in fi. Sed videt φ modica causa iudicē repellit, vt dictū ē s. eo. accedēs. & s. de offic. de lega. causā q. qa lites sine suspicione pcedere debēt. 3. q. 5. qa suspecti. & C. de iudi. apertissimi. Sed quod dicit, nimis fauens, soluit quod dictū est. ADDITIO. Quasi dicat, non sufficit si dicat, nimis fauēs, nisi fauoris cā exprimatur: alias qlibet iudex posset sine cā recusari, subaudi ergo vt dixi in textu. I. An.

e Sub districtu.] hæc exceptio omnes tangit.

f Inimicorum.] hæc fuit sufficiens causa appellandi. 3. q. 9. hortamur. & j. de appellatio. ex parte. & de iud. si longius. ff. de arbit. si cum dies. §. si arbiter.

g Inimicis.] simile. j. de senten. excom. de cętero, & c. quamuis. nec in hoc casu sufficiens potuit cautio præstari. arg. j. de rest. spol. litteras. in fi. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Treb. qui ita. §. 1.

[Glo. seq. soluit contrarium de decre. causam.]

h Ex premissis causis.] scilicet quia eps erat cōsanguineus comitis, & archidiaconus commensalis eiusdē, & alter oriundus de terra vxoris, & locū assignabāt per terrā inimicorum: qa huiusmodi exceptiones non admittebāt, legitima fuit appellatio, & quælibet ipsa p se sufficeret ad appellādum, 3 præter illā φ oriūdus fuit alter iudicū de terra vxoris. illā solam non putarem sufficientem ad recusandum iudicem vel iudices, sed præstat adminiculum alijs, vt dixi. s. quæ non prosunt singula, multa iuuant. sic. ff. quib. ex cau. ma. nec non. §. si quis sępius. nisi velis decre. de terra, q pertinet ad iurisdictionem vxoris: tunc bona est exceptio: quia omnes erant de districtu ipsius comitis arg. j. de pręsum. tertio. & ita siue testes recepti fuerunt ante lite contest. siue post appel. pręmissam, ex præmissis causis non valet receptio testiū super consanguinitate, nisi ille fuisset cōtumax: tunc enim in causa matrimoniali ante litem cōtest. recipiuntur testes, non obstante absentia illius. j. eo. c. prox. §. 1. & hoc ē quod sequitur absque culpa cōtumacię.

i Terræ.] s. dotalis, eius enim cognitio pertinet ad Papā ratione connexitatis: quia est accessoria ipsi matrimonio j. de donat. int. vi. & vxo. ca. 1. 2. & 3. & sic nō est cō. j. q filij sint leg. cām quæ a.

QVoniā frequenter.] Quia ista decreta est valde plixa, & habet materiam satis separabilē, ideo Panor. eam legit per partes. Et diuiditur hoc princ. vsque ad §. Porro. in quatuor partes. nam primò ponit regulam. Secūdò duos casus excipit: ibi, Nisi. Tertiò solemnitatem requisitam ibi, Sed si actor. Quartò quid iuris si illa nō seruetur: ibi, Attestationes.

CASVS. Quia dubitabatur frequenter vtrum lite non contesta. testes recipi valeant, vt patet p præcedentia iura, statuit Papa regulariter verum esse, φ lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum. ab ista generalitate excipiuntur quidam casus, in quibus lite non contestata testes recipi possunt, vt si de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, tunc si causa sit ciuilis, ne veritas occultetur, & copia probationis aliquibus casibus fortuitis subtrahatur: senes &

† Ex qualibet ē harū causarū oritur inimicitia capitalis vt hic per Doctores tradit Marsilius i l. 1. §. præterea. ff. de qō. adde q dixi li. 3. ad not. i direct. Inquisitorū. Scho. 123.

2 Saluo eo qd habes j. de rescri. statutū. §. cum aūt. lib. 6. Dixit Host. φ ista sufficerēt in duob⁹ conciuibus qui essent in remotis partibus: qa cō sueuerūt si sicut fratres diligere. & vide qd post eū dixi de appe. legitimā lib. 6. Ioan. And.

† securior.

† vtrisque.

2 Vbi de hoc. & 3. q. 5. accusatores. & j. de accusā. cum oportet. Io. And.

3 Concor. ... §. cum dal... cia. & ibi d... do. ff. de v... qi. & ale. l... ga. & Spec. in ti. de leg... §. supereft. vers. quid si sit secus.

† Cap. ... eod. in ... compila.

& valetudinarij, & alij testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, recipiendi sunt lite non contestata, siue pars conuenta sit contumax, siue ut absens absque malitia, vt conueniri non possit. Sed si actor non conuenerit aduersarium infra annum, ex quo poterit conueniri: vel saltem non denunciauerit illi receptioni huiusmodi testium, attestationes illæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, vt processu tẽporis legitimæ defensiones locum habere non possint.

[Gl. seq. ponit 20. casus cõputatis textualibus quibus fallit regula.]

verum esse, [a] quod lite non contestata, non est ad receptionem testium procedendum. [b] ¶ Nisi forte de morte testiũ timeatur, vel absentia diuturna; in quibus casibus cum ciuiliter [c] est agendum, (ne veritas [d] occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur [e]) senes, & valetudinarij, & alij testes (de quibus ex aliqua rationabili causa timetur [f]) etiam lite non contestata, sunt procul dubio admittendi, siue pars conuenta [g] sit cõtumax, siue sit absens absq; malitia vt conueniri nõ possit. ¶ Sed si actor non conuenerit aduersariũ [h] infra annum [i] ex quo conueniri poterit: vel saltem receptionem huiusmodi testium non denunciauerit illi. ¶ Attestationes sic receptæ nõ valeant; [k] ne forte hoc procuret in fraudẽ, [l] vt processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum testes, [m] vel

a Regulariter verum esse.] hæc regula fallit in casibus hic positis, s. vbi timetur de morte vel absentia testiũ, & vbi agitur de electione, vel matrimonio, & in causa inquisitionis & publicationis. Item in causa denunciatoris ʒ. de iud. nouit. Item in actoris absentia præsente reo recipiuntur testes lite non contestata. C. quo, & qñ iud. in Auth. qui semel. ʒ. de do. & contu. causam quæ. Item vbi actor non põt agere propter iuram quo iurauit non repetere vsuras 1 ʒ. de iureiur. ad nostram. Itẽ cũ minor ab hereditate officio iudicis se abstinet, vt in Auth. vt spon. lar. §. ad hæc. coll. 9. Item vbi aliquid iudicis officio expeditur. C. si minor se ab hære. absti. in Auth. ibi posita. Item cum in integrum restit. incidenter postulatur officio iudicis. ʒ. de off. iud. cap. 2. Item cũ agitur de iniquitate iudicis in casu quem habes. ʒ. de app. interposita. §. vlt. Item in petitione legati, vel fideicommissi. arg. C. de vsu. & fru. l. 2. sed ibi dicit post litem nõ contestatam in fi. vnde casus iste non debet excipi de regula. Item cum agitur finium regundorum iudicio, vt C. fin. regun. l. 3. Item in Trebellianica restitutione. C. ad Trebellianum. l. penult. §. cum autem. Item in causa hæresis post mortem. 24. q. 2. sane 2. Item vbi offendit publicum commodum. C. de pœn. ne diu. & 3. q. 3. quia ea. Item cum persona est incerta. 5. q. 1. quidam. & q. 2. & secundum quosdam in causa libertatis. C. de ingenuis manu. dissa mari, arg. contra, ʒ. de testi. cum olim. Item vbi agitur de beneficio obtinendo ecclesiastico, vt in concil. Lugdun. Inn. iiij. ʒ. de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. eum qui. lib. 6.]

Et idẽ vbi aruus in iamento ldi iuste. m tunc te ciuntur te s lite non ntestata: & em dãtq. m vbi cum te quis in t aliquid le illicitũ, a non te tere rẽ ra ã, & ẽt si testes, sim no. Cũ ereo fit eadem tte: ergo ẽ ius de cõ t transla. Io. And.

ADDITIO. Vnde versus.

Absens, vel moriens, necnon electio, coniunx,
Nuncias, inquirens, si publicat, & fugit actor:
Iurans non agere, vel si minor abstinet hæres:
Restituique petens medio, qui prouocat absens:
Post hæc trebellans legatum qui petit, errans.
Ac reus incertus, libertas, publicus vsus:
Non contestando possunt distinguere lites.
Istis iudicium iungas de fine regundo.

b Procedendum.] super principali, sed super incidenti interdum vel emergenti a bene recipiuntur testes, vt probetur quod citatio peruenit ad aliquẽ, vel quod contumax fuerit, in casu quem habes ʒ. de appel. interposita. §. vlt.

Et super eptione, dd dic, vt sup. de dele pru ttiam. §. ta. Ioan. d.

c Ciuiliter.] hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur testes lite non contest. & ibi probationes strictissimæ requiruntur. 3 25. q. 6. Epiphanius. C. de proba. l. vlt. Qualiter in criminali causa procedatur, dicitur 3. q. 9. in summa. & inf. de dolo, & contu. c. veritatis.

d Ne veritas.] 14. q. 2. quamquam.

e Subtrahatur.] tunc enim curare debet iudex & magistrat. vt salua sit re rũ pbatio. ff. de testi. curent. & i authẽ. de testib. i vlt. col. coll. 7. § penul. & §. hic verò, & ʒ. de test. si qs testiũ. & ff. ad l. Aquil. l. 1. Vel etiã si timeẽ q̃ testes, propter morã variẽt sidẽ suã aut moriãtur. ff. ad Carb. l. 2. §. duo. arg. ʒ. eod. c. §. sũt & alij. ʒ. de test. significauit.

f Timetur.] tunc illi soli recipiunt de quibus timet, & nõ alij: nisi in causa publicationis. ʒ. de test. significauit, & ista eo. cap. §. sũt & alij. licet i his casibus recipiantur testes lite non contestata, veritate tamen inspecta, & quo ad effectum non intelliguntur recepti lite non contestata: quia non publicantur nisi lite contestata, & cum alijs, si alij lite contestata inducti fuerũt. nec ad sententiam procedat iudex per tales testes: sed in sequenti §. recipiuntur lite non contestata, & fertur sententia. & sic est differentia in 1. responso & 2.

3 Idem Gof. Inn. & Hostien. est in eis bursale interesse sicut in ciuilib. secundũ Abb. sm Inno. est ratio, quia re stes recipi si debẽt nisi p̃cedat accusatio, quæ hẽt fieri per præsente, & de p̃sente. 2. q. 8. c. 2. & c. præscripta. Vinc. dixit alterna tiuè tũ q̃ in criminali possint recipi testes, de quorũ morte timetur: quam tenetur actor ad talionẽ, sed hoc est uerũ post inscriptionem de accus. licet. Io. And.

g Conuenta.] idem est si nondum sit conuenta, sed conuenienda.

h Aduersarium.] cum fuerit absens, & non contumaciter.

i Infra annum.] ecce præscriptio annalis. sic ʒ. de rescrip. plerumque. & ʒ. de offi. ord. pastoralis. C. de hære. auth. idem. & ʒ. eod. §. in alijs. & ʒ. de hær. excõcamus. §. 1. & 11. q. 3. rursus. & c. quicunque. & iste annus vtilis est ab initio, quia non currit nisi ab eo tempore quo potuit experiri, vt in decr. plerunque. & 2. q. 6. biduum.

K Non valeant.] illi qui testes produxit, sed aduersario benè valebunt, qui dolum non adhibuit. 15. q. 5. c. non sanè. quia pro vtraque testificantur.

l In fraudem.] non n. arctanda est alicui probandi facultas. ff. de incen. rui. & nauf. ne quid §. de his. & 3. q. 7. §. tria. ver. si quis ex litigatorib. & ʒ. de test. significauit. & c. dilecto. Itẽ est hic præsumptio iuris & de iure, q̃ q̃ non admittitur probatio. 54. dist. fraternitatem. inf. de iud. c. vlt. & ʒ. de spons. ad id. & cãs qui. vbi de hoc secus si esset etiam tantum de iure. ff. quod metus causa. non est verisimile. 27. q. 1. nec aliqua. Bernar.

m Ad repellendũ testes.] testib. humanis reb. exemptis: per quos testes recepti reprobarent siue eorũ dicta. ʒ. de test. c. ex tenore. & c. p̃sentiũ. & C. de contrah. stip. l. optimã, ver. & si inter præsentes partes. vel quia se absentarent, vel efficerentur inimici actoris. ff. de Carbo. edict. l. 3. §. duæ, & ff. de fur. l. quidam. & arg. ff. ad l. Aquiliam. in lege Aquilia. Dicta verò illorum posset quoque reprobare ex ipsis depositionibus, & per testes ẽt post mortem ipsorum testium, & personas, dummodo testes hẽret p̃ quos posset hoc probare. C. de testi. l. si. 24. q. 2. sane 2. arg. C. si pen. appell. quamuis, sed quia poterat contingere, quod illi interim morerentur, vel alias vt dictum est impedirentur, ideo infra annum debet denunciari ipsi reo receptionem talem factam esse contra eũ quod nisi fecerit, non valebit talis receptio testium.

Testes mortui an possint reprobari.

a Vel

a Vel aliæ.] exceptiones elidentes principale negotium, vtputa præscriptio, quam tunc poterat probare, vel pactum de non petendo, vel consimiles: 1 quia potest esse quòd tunc tpis probationes super his haberi nõ possent.arg.ff.ad leg.Aquil.in lege.& ff.de fur.l.quidã. ctis. ff. de fideic.l.cũ verò.§.pen.& sunt tres modi contumaciæ,& quocunque illorũ aliquis contumax sit,habetur pro contumace.Primum modum habes; hic & alios duos modos contumaciæ habes 11.q.3.certum est, ADDITIO. Vnde versus.

Casibus in tribus quis dicitur esse rebellis,
Impedit, occultat, iussis parere recusat.

1 Puta Velleiani.Macedoniani, vel q̃ pecunia non sit versa in vtilitate ecclesiæ & hmõi scdm Inn. Io.An.

PORRO. In §. isto vsq; ad §.sunt & alii. §.excipiunt alij duo casus a regula supra posita, & pinguius excipiuntur: isti quã præcedentes: cum in istis possit ẽt ad sententiam procedi. Et diuiditur ĩ duas partes principales. Nã primò decidit quid iuris qñ reus est absens per cõtumaciã. Secũdò: ibi, Si verò. ponit qd qñ est absens sine contumacia. Et ista secunda subdiuiditur ĩ tres. Nam primò tractat de matrimonio spirituali iã contracto. Secundò de contrahendo: ibi, Quod si. Tertiò de carnali.ibi Si autẽ. Abb.Sicul.

CASVS. In isto §. excipiuntur adhuc duo casus à prædicta regula,i qbus testes recipi possũt lite nõ cõtestata. Prima ẽ, si super electione alicuius quæstio moueatur. Secunda, si super matrimonio siue copula maritali questio oriaĩ. In his duobus casibus ne propter longã morã in spiritualibus & temporalibus patiaĩ ecclesia læsionem, & ne viro vł mulieri fornicationis occasio præbeatur, si contumax fuerit ille contra quem actio fuerit proponenda, testes lite non contestata sunt admittendi; & si liquat de causa,ad diffinitiuam est procedendum.

aliæ a locum habere non possint.

¶ *Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi, & sententia diffinitiua ferri. Si verò reus est absens, sed non contumaciter: tunc in carnali non proceditur: sed expectatur absens. In spirituali verò si agatur de contracto, stabitur iuribus antiquis; si de contrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed hoc vltimo quando agitur de contrahendo, dic hodie vt in cap. quàm sit: & cap. cupientes, de elect. in 6. vbi aliter est prouisum hoc dicit.*

¶ Porrò speciales causæ possunt occurrere, in quibus casualiter esset aliud obseruandum: vt (verbi gratia) si super alicuius [b] electione [c] vel copula † maritali quæstio moueatur, tunc etenim (ne propter longã moram in spiritualibus & temporalib. patiatur ecclesia læsionem: vel viro siue mulieri fornicationis occasio præbeatur: maximè cũ propinquitatis gradus opponitr lege diuina prohibitus) [d] in huiusmodi [e] casibus (si cõtumax apparuerit is, in quẽ fuit actio dirigenda: siue quia peremptoria citatione recepta venire contẽnit, siue quia malitiosè seipsum occultat; [f] †siue quia impedit [g] ne possit ad eum citatio peruenire) testes lite non cõtestata sunt meritò admittendi, & nihilominus (si de causa liqueat) ad diffinitiuam sententiam procedendum.

¶ Si verò aliter [h] absens fuerit, & agatr de spũali coniugio inter prçlatum & ecclesiã jam contracto, electione maximè [i] confirmata; illud in hoc articulo volumus obseruari, q̃ super expectatione talium personarum, in sacris est canonibus [k] diffinitum. ¶ Quod si forsan agatur de spiri-

SI VERO. In isto § dicit, quòd si ille cõtra quem proceditur, sit absens, & non per contumaciam, & agatur de spirituali coniugio inter prælatum & ecclesiã iam cõtracto, illud obseruetur quod super expectatione talium ẽ in sacris ordinib⁹ cõstitutũ. Sed si agaĩ de spirituali ꝯiugio cõtrahendo, electus p spatium sex mensium expectetur, nisi superior plus vł minus viderit expectandum pensatis negotij circumstantijs. Si verò de carnali coniugio sit agendum, tandiu alteruter coniugum expecteĩ, donec de ipsius obitu verisimile p̃sumaĩ: qa cũ sine culpa sit absens, vel iusto forsan impedimẽto detineatur, vel voluntate propria, sed non malitiose in remotis partib. moram faciat, ita q̃ in breui citari nõ possit, & ideo cõtra eũ procedi nõ dẽt, cum si præsens esset, forsitan legitimas defensiones haberet, eo non obstãte quòd de lapsu carnis posset opponi, quia in matrimonio multi casus occurrunt, in quibus coniuges cõtinere coguntur sine culpa, causa tamen subest.

† Vide text. in l. contumacia. cum no.ff.de reg. iur.

† Cõtrahenda vel cõtracta, sed is q absest contumax est, & sic variat à §.sequenti, si aũt. secundũ Host. Io.A.

b Alicuius.] electi, non confirmati, & qui nondum consensit.

c Electione.] puta, quòd non sit canonicè celebrata, vel quòd electus sit criminosus. & licet videatur loqui capitulum in prælato, potest idem dici in electione cuiuslibet clerici: quia ibi læditur ecclesia ex longa mora, vel etiam si vocatur vt consentiat, & non veniat. sup. de elec. c. statuimus. in concil. Lugduneñ.

d Prohibitus.] inf. de restitu. spolia. litteras. & 30.q.3. Pytacium.

e In huiusmodi casibus.] superfluunt isti ablatiui, qa hoc aduerbium, tunc, quod præcessit sufficeret.

f Occultat.] sim. 5.q.1. quidam. sup. de alie. iu. mu. caus. fac. c.1. & ĩ. de offi. deleg. c. consultationibus.

g Impedit.] talis habetur pro citato denunciatione facta publicè ad domum suam. ĩ. de cleri. non resi. ex tua. & inf. de do. & contu. c. vlt. ff. de euic. c. si dictũ. §. si præsente. & l. si ideo. § præsenti. Et ita sufficit q̃ publicè edictum proponatur ad domum 2 suam vel ecclesiã vt dicunt iura prædicta: & citari potest littera vel edi-

2 Cũ verò domus, vel locus habitationis tutò adiri nõ pt, sufficit, q̃ citatio fiat in palatio Papæ, vt latius prosequitur hic Io. And. de quo vide extrau. g. Bonifacij octaui, in ip. rẽ non nouã.

h Aliter.] idest, non per contumaciam. sup. de offic. deleg. c. consultationibus. Ber.

i Maximè.] propriè. sic ĩ. de elec. cum inter 3. vers. vt per mutuum, &c. Alij exponunt, maximè, i. tantum.

[Gl. seq. ponit sex veritates temporum, de quibus loquũtur iura super absentia clericorum, distinguens; aut scitur vbi est clericus absens, aut ignoratur. Et ad hanc distinctionem opponit & soluit, subdit de expectatione electorum, & suorum aduersariorum, & de absentia accusatorum vel denunciatorum. Ioan. And.

k Canonibus.] de hac absentia variè loquuntur canones. Quidam dicunt de duobus mensibus. 7.q.1. præsentium. Quidam de trib. septimanis, vt ea. causa. q. 1. si quis in clero. Et quidam de quinque annis. inf. de cleri. non resi. c.2. Quidam de tribus. Quidam de quinque mensibus. 100. dist. quoniam & 75. dist. quoniã. Quidam de vna hora. 91. dist. clericus. 92. dist. c. vlt. Super hac expectatione dicendum est, quod si aliquis est absens in eo loco vnde possit citari, vel in studio, vel in aliquo

tali coniugio contrahendo: is qui est in prælatum electus, per spatium sex mensium expectetur: nisi pensatis negotij circunstantijs, per superioris prouidétiam magis vel minus fuerit expectandus.[a] ¶ Si autem de carnali coniugio sit agendum,[b] tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu † verisimiliter † præsumatur:[c] quia cũ sine culpa sit absens: vt † si captiuitate, vel ægritudine, aut alio iusto impediméto forsitan teneatur: aut etiam propria, sed non malitiosa[d] volũtate, in remotis partibus moram faciat, † vt de facili vel in breui citari non posset,[e] ei quidem præiudicari non debet,[f] cum habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionem cõtrariam elidendam: eo nequaquam obstante qđ de lapsu carnis posset opponi[g] quoniam in coniugio multi casus[h] occurrunt, in quibus cõiuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

Nisi in loco vbi apparet manifestè, quia non latitat, prælatus illius ipsum legitimè monere debet vt ad suam ecclesiam reuertatur infra tempus conueniens s᷑m locorum distantiã, & tpis qualitatem ab ipso prælato præfigendum. 1 Quod si non venerit, poterit postmodum suo beneficio spoliari, nisi rõnabilẽ causam ostendat, quare venire nõ possit. ĩ. de cleri. non resi. inter quatuor. & c. vlt. ĩ. de appel. puenit 2. vel si aliàs de licentia plati sui se absentat vsque ad certũ tẽpus sibi statutũ, infra qđ reuertat, tunc si non reuertit ad terminũ, eps põt illum priuare beneficio & officio: nisi iusta causa impediat. & sic loquitur illud ca. 7. q. 1. psentium. Dico tñ q̃ siue clericus sit absens de licẽtia epi ad certum tẽpus, siue præter licentiam eps tenet ipsũ primo monere dẽt vt redeat p iura prædicta. ĩ. de cleri. non resi. c. inter. & c. vlt. & ĩ. de appel. peruenit 2 aliàs non teneret sententia lata contra absentem non vocatum neque citatum: & iura antiqua, quæ hic signantur, sic intelliguntur. Verum est quod clerici ab ecclesijs suis abesse non debent, tamen si hoc contingat, taliter sunt vocandi antequam spolientur, & ita seruandum est circa eos qui comparent, & citari possunt. Si verò nescitur vbi sint, 2 nec citari possunt personaliter, trinæ citationis edictum apud eorum ecclesias publicè proponatur, vt reuertantur. & si vltra sex menses venire distulerint, suis beneficijs postea spolientur. infra de cleri. non resi. ex tuæ. & sic qualitercunque sit aliquis absens, semper debet citari prædicto modo. Item videtur quòd melior sit conditio illorum, qui malitiosè se absentant, quam conditio illorum qui comparent, & citari possunt personaliter: quia illi habent sex menses, isti citantur ad arbitrium plati vel ad mensem, vel duos, vel plures, vel minus, s᷑m quòd requirit & exigit distantiã locorũ, sed illud cõtingit, qa nescitur vbi sunt, quia potest esse quòd sunt multum remoti vel impediti, nec i breui psūt per cõsanguineos reuocari vel amicos. Et ideo maius tempus & certum datur eis vltra quod ecclesia vacare non dẽt, ĩ. de cõcess. præb. nulla. & hoc locum habet in his clericis & platis qui iam cõfirmati sunt, & possessionẽ diutius habuerunt, vel etiam cõsenserũt. De his verò qui solummodo electi sunt, nec confirmationem vel possessionẽ habuerunt, teneas quòd hic dñ quia expectatur per sex menses plus vel minus s᷑m quòd visum fuerit superiori, cum per contumaciam non est absens. Si verò ille qui accusat electionẽ, aut excipit cõtra electũ, nõ comparet anno elapso: electus potest confirmari. ff. de mune. & ho. reus. Sed non credo quòd tñ sit expectandus, imò superior præfigit ei certum terminum infra quem compareat prosecuturus intentionem suam: alioquin confirmabit eum ĩ. de accu. licet. & ĩ. de clan. despon. c. cũ inhibitio. & ĩ. qui matri. accus. pos. cum in tua. & hoc totum expeditum est. ĩ. de elect. statuimus. sed in episcopatu dantur accusatori tres menses. in Auth. de san. epis. §. si quid aũt. coll. 9. sed potius ista in arbitrio superioris consistunt. ĩ. de do. & contum. cum olim 1. 5. sed ibi soluitur, si verò cõtra prælatũ absentem agatur criminaliter, vel etiam ciuiliter per denunciationem alicuius: tunc citetur vt veniat ad defendendum se, si non veniat, excommunicetur pp contumaciam, & expectabitur per annum, & post annum procedatur cõ ipsum super bonis, non super crimen: s᷑m quòd traditur. 11. q. 3. rursus. & ca. quicunque. & ĩ. de do. & cõtu. veritatis. vbi de hoc.

a Expectandus.] postmodum pcedit cõtra eũ, & recipiẽt testes, & diffinitiuè procedetur, vel alius eligatur, si non vult consentire, & nil ei opponitur.

b Sit agendum.] cum non sit absens per contumaciam.

c Præsumatur.] p famam, quia senex erat, vel etiam qa in acie fuit, nec redijt, psumitur p his casibus fit mortuus, & si contrahat credens ita, excusat ab adulterio, etiam si viuat pp ignorãtiã. 34. q. 2. cũ per bellicã. quia nõ cõmittit adulterium sine dolo. ff. de adul. l. penul. 3 vel si receperat litteras illorum cum quibus militauit, C. de rep. Auth. hodie. dic tamen quòd non debet contrahere, nisi primò sit certa de morte ipsius. infra de secun. nup. dñs. inf. de spon. in præsentia. sed satis certum est illi per solas huiusmodi violentas præsumptiones postquam aliquanto tempore duxerit expectandum, forte per annum vel etiam quinque annis, vt in prædicta Auth. hodie.

d Malitiosa.] 4. q. 3. §. item his qui, non detrectandi causa.

[Glo. seq. ar. quòd nõ tenet, &c. tenet cõtrarium quod postea moderatur.

e Citari non posset.] si non potest citari. cõtrà ipsũ pcedi non potest. Et sic est arg. quòd non tenet sñia cũ pemptorium non peruenit in notitiam absentis. 3. q. 9. caueant. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. item ex eo edicto. 4 C. quo & qñ iud. ea quæ. & ff. locati. l. item quæritur §. exercitu Sed verius est quòd sufficiat si diligens sit inquisitio facta, licet non sit inuentus. ĩ. de do. & contu. causam. & c. vlt. & ĩ. de cleri. non resi. ex tuæ. & 7. q. 1. præsentium. & C. de iud. properandum, §. si quidem. ff. de euic. si ideo §. præsenti. & l. si dictum. §. si præsentes. & hoc verum est quando malitiosè est absens: aliàs non proceditur contra eum quantùm ad casum præsentis literę.

ADDITIO. Nam quantum ad missionem in possessionẽ benè procederetur. quod dic vt ĩ. de eo q. mittitur in possessionem. c. si. secundùm Inno. Io. And.

[Gl. seq. successiuè signat. & soluit duo contraria.]

f Non debet.] arg. cõtra. ĩ. qui fil. sint legi. plati. sed ibi agebatur tantum de prole an esset legitima vel non, & non contra absentem. vel ille fuit requisitus, vt ibi innuitur. Contra. ĩ. qui mat. accu. pos. c. 1. illa corrigitur per istã. Præterea ille fuit absens culpa sua propter maleficium quod cõmiserat, vnde nõ præiudicat mulieri. & sic differt casus ille ab isto: & ibi soluitur.

g Opponi.] respondet tacitæ quæstioni. Diceret aliquis, si mulier tantum compellitur expectare, incideret fortè in fornicationem. & Papa respondet ad hoc.

h Multi casus.] vt si alter de fidelibus labatur in hæresim. 5 ĩ. de diuor. quantò. vel si aliter cõiugum incidatur.

1 Et ideo dicitur tempore statuto per canonem, vt deno... arbitrium s᷑m ... Io.

Adde quot ... pbet ... mortuus, docet Goffredus l. fin. C. de ... Troian. ec. ... in l. quidem, sol. ma. & ... in l. is põt. ponit 23 ... dos.

† verisimile.

† In codice ... vt in captiuitate, vel infirmitate: ... alio, &c.

2 Vnde dari ... debuit ... de quo ele. cupiẽ ... ignorato loco impossibile ... illud ... tari. Io.

† Adde de modo probandi iustã absentiã in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iud.

3 Qui ignorãs mulierẽ non iure repudiatã illã ducit, adulterium non committit. Io. And.

4 Ibi nõ peruenit: quia nec propositũ fuit serũdum: Io. qui hoc no. i canone statim alle. & facit qđ no. ĩ. de postul. tit. 1. in 4. gl. Io. And.

5 Per hæresim nõ dissoluitur matrimoniũ. concil. Trid. sessio 24. de sacraměto matrimonij, cano. 5.

datur, vel si mulier impotens casu reddatur ad reddendum, debitũ. 32.q.7.qui sani. vel si alter furiosus factus sit. 32.q.7. neque furiosus. & c. hi qui. vel si in captiuitate alter tenetur. j. de spon. i præsentia. vel si vir incidat in casum lepræ. j. de coniug. lepro. c. 1.

SVNT. Hic excipiunt duo alij casus à regula. Et nõ diuiditur. Abbas. Sicu. in isto §. adhuc excipiũtur duo alij casus, in quib. testes recipiuntur lite non cõtesta. puta cũ ꝑlatus ex officio suo procedit ꝑ inquisitionem circa subditorũ excessus. Item qñ testes ad perpetuam rei memoriã publicantur.

† In quibusdam antiqs ita: Sũt & alij casus speciales, inquibus similiter, &c.

a Et alij.] aliũ casum habes qñ agitur de bono ecclesiastico obtinendo, in decre. noua. j. de eo, qui mit. in pos. causa rei seruan. cum qui. [lib. 6.]

‡ Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

b Inquisitio.] & hoc est cum absens est per contumaciã ille contra quem fit inquisitio j. de accusa. qualiter & qñ, 2. §. debet. & j. de simo. licet Hely.

c Publicatio imminet.] hoc tunc fit qñ aliquis timet ꝙ sibi in posterum sup aliquo cõtractu cõtrouersia moueatur: tũc potest petere à iudice vt testes q interfuerunt negotio, publicentur, i. eorum dicta redigatur in publicam formam ad æternam rei memoriã. j. de testi. c. significauit. in Auth. de testi. §. pen. coll. 7. & in hoc casu omnes testes recipiuntur, siue senes, siue debiles, siue iuuenes, & statim publicantur. & in hoc est differentia inter hanc receptionem, & illam de qua præmisit in principio capituli: quia ibi recipiunt tantum senes & infirmi, vel de quorum absentia timetur, & illi non statum publicantur, vt dixi.

IN ALIIS. Totus iste tex. vsq; ad finem loquit iuxtã regulã, ſm quã lite non contest. non debet procedi ad sniam vel receptionẽ testium. ideò dicit, in alijs verò casibus, quia supra ꝓsecutus est compilator qd faciendum, qñ potest procedi lite non contest. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit modum procedendi cum agitur reali, in secunda cum agitur ꝑsonali: ibi, Si autem. super personali. Abbas Siculus.

CASVS. In §. isto dr̃ quod in alijs casibus à prædictis sex, hoc modo est procedendum: videndum est vtrum agatur actione reali an personali. si agatur reali actione, & reus cõtumax fuerit, mittendus est actor in possessionẽ, rei petitæ, vt tædio affectus reus veniat, responsurus. & si intra annum venerit, præstita cautione de iudicio sisti, & satisdatione accepta de restituendis expensis, possessionem suam recuperet, quòd si cautionem offerre neglexerit infra annum post annum actor verus erit possessor, reseruata defensione legitima super proprietate absenti.

¶ Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viã inquisitionis, possunt testes sine litis contestatione recipi, & etiam publicari, h.d. vsq; ad §. in alijs verò.

¶ Sũt † & alij [a] casus similiter spãles, ĩ quibus absque litis cõtestatione, legitimè põt testes produci: vt qñ excessuũ inquisitio, [b] vel testiũ publicatio [c] imminet facienda.

¶ Si reus lite non contestata est cõtumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petitæ, causa custodiæ: quam tamen recuperat reus veniens infra annum si offerat cautionem de stando iuri, & restituat expensas: post annum verò bis non seruatis non auditur, nisi super proprietate. Sed si conuenitur reali, qui nomine alieno possidet, nominabit dominum in iudicio, & statuetur ei terminus infra quem faciet dominum comparere. qui si infra terminum non venerit iudex illum citabis, quo adhuc non veniente, iudex mittet actorem in possessionem veram. Si verò reus contumax conuenietur actione personali, mittetur actor in possessionem bonorum ipsius rei pro modo debiti declarati, & primò mobilium, secũdò immobilium, si mobilia non existant, vel excommunicabitur reus. h.d. vsque ad finem.

¶ In alijs verò casib. prudenter est attendendum, vtrum contumax actione [d] reali, an ꝑsonali cõueniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petitę possessionem, vt tædio affectus [e] reus veniat rñsurus. Qui si venerit infra annũ (iudicio sisti præstita cautione, [f] † ac exhibita satisfactione cõgrua expensarum [g]) possessionem [h] recuperet. Quod si cautionẽ offerre neglexerit [i] infra annum, actor post annum verus [k] cõ-

d Actione.] duo sunt genera actionum, aut sunt in rem aut in personam. qualiter hoc sit intelligendum, tradit benè Insti. de actio. in princ. Ber.

[Glo. seq declarat quid sit tædium passi missionem in reali & personali.]

e Affectus.] tædiũ erit in hoc casu, qa actor missus in possessionẽ expellet reũ de possessione, et erit possessor, & ꝑcipiet fructus, & cõseruabit eos. j. de seques. c. 2. & 3. & si reus venerit j. annum præstita cautione iudicio sisti recuperabit rem cũ fructib. deductis expensis, vt inf. sequtur. sed in personali actione tædium erit, quia cum cultura spectet ad contumacẽ, ille admissus erit cum eo in agro vt custodiat fructus, ne ille consumat illos, ff. vt in pos. leg. is cui. §. qui legatorũ. 2 & ff. de dam. infec. l. si finita, §. si quis aũt. de hoc dicetur §. plenius j. de dolo, & contu. c. contingit.

[Gl. seq. notat ex verbo cautionis, ꝙ nuda, &c. tenet contrarium.]

f Cautione.] ex eo quod dicit, simplici cautione, videt sufficere nuda cautio. C. de verb. signi. l. sancimus. sed non est verum, imò sufficientẽ cautionẽ pręstari debet. j. de sequestrat. ad hoc in fin. & ita vel fideiussores. ff. mand. l. si mandato §. vlt. & ff. de fideicom. lib. l. ergo. §. adijci. Bernar.

g Expensarũ.] primò ergo debet satisfacere in expensis antequã audiatur vel absoluatur. sic. C. de bo. auct. iud. pos. Auth. qui iurat. C. de iud. l. sancimus. C. quomodo & quando iud. Auth. qui semel.

[Glo. seq. no. contra opi. canonistarum, & soluit dupliciter.]

h Possessionem recuperet.] ergo videtur, quòd eam amiserit, & sic alter erat verus possessor. quod est contra nos. ff. de acqui. pos. possideri. Sed expone, possessionem, idest detentionẽ possessionis recipiat, quam ille habebat, & talis possessio est facti, & non iuris, & imaginaria. Vel dic, recuperet, idest, retineat veram possessionem, quam non amisit. 11. 3. q. 5. quia suspecti, 27. q. 3. priusquam. in fi.

i Negligerit.] nec sufficit offerre, nisi eam præstet, j. de eo qui mit. in pos. ca. 1. argu. j. de offi. ord. pastoralis. in fi. quòd si eã nõ potest. pręstare iudici, præstet episcopo vel alijs publicis personis, vt eo. c. pastoralis. ar. contra. j. de eo qui mit. in pos. c. 2. sed vbi iudex voluerit recipere eam, in c. pastoralis. nullus fuit iudex cui posset, vel deberet offerri.

K Verus.] idest, verè & incommutabiliter, nam & ante, secundum quosdam est verus possessor, sed non incommutabiliter: quia infra annum tenetur resti-

restituere possessioné, & ita statim est verus possessor. arg. C. de præscrip. 30. vel. xl. anno. si quis emptionis. §. pen. Nos tamen contrarium dicimus secundum iura canonica. arg. ǯ. de offi. or. pastoralis. & ǯ. de dolo, & contu. c. contingit.

[Glo. seq. tractat, an secundum decretum sit necessarium & remittit.]

a Constituetur.] & ita est argu. ex eo quod dicit, cõstituetur, quod ante annũ non sit verus possessor, vt dictum est in proxima notula. Sed qualiter constituit? forte ab ipso iudice si petitur, & sine forte. ǯ. de eo qui mit. in poss. c. j. & ff. de dam. infec. si finita. §. sed & si quis. & §. seq. & arg. ǯ. de offi. ord. pastoralis. in fi. verius est quod in realibus actionib. s nõ habet locum sin decretum, nisi aliquis ad cautelã illud impetret: quia solus transcursus anni cõstituit aliquem possessorem verum, vt ǯ. de offic. ordi. pastoralis. & ǯ. de dolo & contu. contingit. In personalibus verò sine decretum locum habet, sed non vniformiter. De hoc plenius dr̃ in prædicta decre. contingit.

stituetur [a] † possessor super proprietate duntaxat aduersæ parti defensione legitima reseruata. ¶ Quod si super rebus immobilibus [b] quisquã cõueniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim [c] in iudicio dominũ nominare, certo dierum spatio a iudice statuendo, † eoque ad eius notitiam perducendo, [d] vt vel ipse veniés, vel idoneum dirigens responsalem, actoris intentionem excipiat. [e] Si verò post tépus indultũ, quod dispositũ est, noluerit adimplere, tãquã lite, quæ ingeritur, ex eo die quo possessor ad iudiciũ vocatus est, ad interrũpendã præscriptionẽ longi tpis contestata: [f] dñm possessionis iudex tribus † edictis [g] legitimis euocabit: & tunc ipso in eadem volũtate manente, negotiũ summatim [h] examinans, in possessionem ipsarum rerũ actorem mittere non tardabit: omni allegatione abséti super principali quæstione reseruata. [i]

QVOD SI. In § prox. dictũ est, qñ quis conuenitur noie suo. in isto §. dr̃ quòd si aliquis conuenitur super rebus immobilibus, quas possidet nomine alieno, debet ille statim nominare dñm in iudicio; & iudex debet ei terminum assignare vt hoc denunciet dño, & ipse coram eo veniat, vel idoneum dirigat rñsalem, vt actioni rñdeat. Si verò dñs ad tempus statutum non venerit, tanq̃ lite contesta. quantũ ad interrumpendam præscriptionem longi tẽporis ex eo die quo possessor ad iudicium vocatus fuit, iudex vocabit dñm legitimis edictis: & si non venerit, iudex summatim examinabit negotium, & in possessionem rerum petitarum actorem mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quæstione seruata.

[Glo. seq. tractat an in rebus mobilibus sufficiat dominum nominare, & an in rebus immobilibus ius habens, id possit.]

b Immobilibus.] secus enim vr̃ in rebus immobilibus, vbi non vr̃ prodesse nominare dominum in iudicio, cum habeat facultatem restituendi rem. ff. de rei vend. l. officium. in fin. Idem iuris est etiam in rebus mobilibus: quia potest & debet dñm nominare in iudicio. C. vbi de cri. agi opor. Auth. qua in prouincia. sed in rebus immobilibus, quas aliquis possidet nomine alieno, vbi nullum ius habet, si conueniatur, statim debet in iudicio dominum nominare, vt hic, & C. vbi in rem act. l. 3. si enim ius habet in re, non prodest dominum nominare, quia ipse posset agere pro iure suo, ergo tenetur se defendere. arg. op. ǯ. de fide instr. G. perpetuus. possessor enim semper conueniendus est. 12. q. 2. quicunque. & 16. q. 1. in canonibus. argum. ǯ. de app. ad audientiam. & sup. de alie. iud. mu. cap. 1. & ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. aliquando. ff. de noxa. de illo. ff. de admi. rer. ad ci. perti. Imperatores. §. j. arg. contra 12. q. 2. de rebus. & ff. de ser. cor. l. in hoc. & ff. de contrahen. emp. l. vlt. §. Lucius. & ff. de his quæ in fraud. cre. quæ à debitore. arg. ǯ. de præscrip. audiuis. & 16. q. j. inter memoratos.

c Statim.] idest, ante libelli oblationem, vel, etiam post antequam respondeat. Tenor istius §. ponitur quasi de verbo ad verbum. C. vbi in rem act. l. 2.

d Perducendo.] per illum, a qui in iudicio dominum nominauit.

e Excipiat.] idest, suscipiat, sic 33. q. 5. non est nostrum. & ǯ. tit. proxi. Imperatorem. & ǯ. de plus peti. c. vnico.

f Contestata.] scilicet nec currat præscriptio possessori, qui præscriptio possessoris interrupta est per hãc denũciationẽ: licet videat quasi cõtestata, non tñ actor audiretur volens producere testes super propt ætate, ac si lis esset contestata: quia illud locum habet qñ lis est vere contestata, per narrationé & responsionem: sed hic nõ est vere contestata, sed quasi, quo ad interrũpendam præscriptionem, vt hic dicit.

g Edictis.] idest, 3 citationibus ad domum eius missis. ǯ. de do. & contu. causam quæ, & c. vlt.

[Gloss. sequ. tractat quid veniat in cognitione summaria.]

h Summatim.] sic C. vbi in rem act. l. 2. & ff. vt in poss. lega. si is a quo. & ff. de Carbo. edicto l. 3. §. causæ, & C. de bo. aucto. iu. pos. Authen. & qui iurat. Et dic, summatim, i. semiplene. non enim statim iudex propter contumaciam alterius partis constituet præsentem possessorem, vel etiam mittet eum in possessionem causa rei seruandæ: nisi aliquam videat primò præsumptionem pro eo: quia posset esse, quod sic aliquis calumniosè peteret, vnde iudex primo recipiet ab actore iuramentum de calumnia. ff. de Car. edi. l. 3. §. causæ. & sic obseruatur. & istud iuramentum sufficiet, ita quòd aliud vlterius non præstabit, si reus infra annum rediret, volens in causa procedere. arg. ff. ad exhib. l. thesaurus. vnde petet ab actore iudex, vt super hoc, s. quod non calumniæ causa petat, hoc exhibeat calumniæ iuramentum: ff. ad exhi. l. thesaurus. & inf. de testi. spol. litteras. & ǯ. de elec. cum dilecti. non enim debet iudex festinare ad missionem faciendam: quia si reus probabit iustam absentiæ causam, restituetur. ff. de dam. infe. si finita §. item si forte. & infra de re iudi. c. cum Bertoldus. 4 & sic obseruatur hodie de facto: & istud iuramentum sufficit, ita quòd aliud actor vlterius non præstabit si reus infra annum redierit, volens procedere causa, vt in §. j. sed in casu huius §. iterum iurabit actor tanquam reus, & quando conuenit: quia primò iurabit vt actor, postea vt reus: & idem est si post annum agere velit, qui primò conueniebatur, secundum quòd est in casu huius §.

[Glo. sequ. quærit quamdiu, & soluit. solutioni opponit, oppositioni respondet. ponit deinde opi. quam repro. vlt. quærit de diuersitatis ratione, & dupliciter soluit.]

i Reseruata.] sed q̃diu reseruabitur quæstio proprietatis? sm canones vr̃ quòd ppetuo, cũ res sit facta litigiosa & debebat per hoc dubitare de iure suo. Dic quòd in casu isto bene potest præscribere: quia bonã fidem vr̃ habere: quia credit rem ad se pertinere: cum etiam iurauerit quòd non malitiosè seu per calumniã petit ab illam: & ideo præscribere potest: & iustè possidet, qui ...

2 Vel per iudicem, si forte nominãs minus idoneus est, secundũ Ioan. & Host. & quia periculosum esset dño, quod interpellatio facta colono constitueret ipsum dñm in mora contra id. ff. de peti. hær. itẽ veniunt. §. petitã. ideo tutum cõsilium est, quod actor denunciet vel faciet iudicem denunciare. nam si colonus nõ nunciaret dño, sibi non præiudicaret, per præalleg. §. Ioan. And.

† Dictio, tribus, deest in omnibus vetustis exéplarib. Raymundi, & in veteri compilatione.

3 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

4 Vel dic quod ideo iudex summatim examinat: quia colonus reclamat, & dicit dominũ ius habere secundum Ioã. And. in nouel.

qui auctore prætore possidet. ff. de acq. poss. iuste. Quidā dīt, quòd in casu isto sicut in priori seruatur qō super possessione vsque ad annū absenti. Sed prius dictū verius credo 1 & absolutè dī hoc: nam sicut reseruatur ius saluum possessionis vsq; ad annum. in §. proxi. sicut ibi expresse hoc dī, ita hic diceret si hoc esset verum. Sed quæ est ratio quare illa auditur vsque ad annū super possessione, hic verò statim est verus possessor, nec auditur vsque ad annū super possessione? Ratio illa consueuit assignari: quia maior contumacia præsumitur in casu isto quā in priori. q̄a per plures citationes vocatus est, & plus contempsit. primò.n. vocauit colonum. & colonus denūciauit domino: postquam denunciationē citatus dominus edictis legitimis, & ideo plus punitur, & sufficit legislatorē ita voluisse: sic.n. est ī lege ff. qui & à quibus prospexit legislator. & 6. q. 3. scriptum est in lege. ergo ita tenendum est.

1 Hæc gl. sequunt legi. ... in l. ppe randū. C. de iudi. & in l. cō cent. neū C. quo. & qū iu.

† Vide Antoniū Gomeziū to. 3. varia. resolu. c. 1. num 38. & s. q. & iuliū Clarum in pract. crimi. §. fin. q. 85. ver. solet ēt.

¶ Si autē super personali actione conueniatur: vel mittendus est actor in possessionem mobilium bonorum ipsius, vel immobilium,[a] si fortè mobilia nō habeat, pro modo debiti declarati,[b] vel in cōtumacem est ecclesiastica sñia proferenda: ita videlicet, quod alterutra † pœna, quæ magis timeri[c] debeat, iudex a principio sit contentus: ad alterā[d] nihilominus pcessurus, si hoc meruerit proteruitas contumacis: qui veniēs infra annum, vel post annum etiam audietur, iuxta distinctionem[e] in alio casu superius adnotatam.

TITVLVS VII.

De iuramento calumniæ.

¶ Honorius secundus. †

¶ *Clericus in causa ecclesiæ suæ iuramentum calumniæ potest alteri committere: & per se iurare non cogitur, nec debet sine superioris licentia.*

[Gl. seq. cum seq. signat duo contraria, & soluit.]

c Magis timeri.] illa.n. potius est infligēda: quia hoc solū benè agitur, &c. 23. q. 5. prodest. Argu. contra ī. de offi. deleg. sanè. & c. pastoralis. 1. resp. sed ibi soluitur. 2

d Ad alteram.] quia crescente cōtumacia, crescere dēt pœna, ff. de pœ. l. relegati. Sic ergo duæ pœnæ ab initio nō sunt infligēdæ. ī. de iudi. at si clerici. Argu. ꝯ. 16. q. 1. statuimus.

[Glo. sequ. obijcit de l. si prī. ponit primò opi. Ioan. secūdò op. La. tertiò suā op. & solutionem ꝯtrij.]

e Distinctionem.] sed non vł q̄ distinctio facta in reali actione locū possit in persona habere, licet lra hoc innuat q̄a debitor pōt recuperare pignora sua qñcūque venerit dū modo nō sint distracta C. de distr. pignu. l. si prius. Creditor enim nullo tempore præscribit rem sibi oblatā pignori, ff. de vsuc. l. non solū. §. pignori. & l. pignori. quia creditor quantum ad hunc casum nō possidet pignus. ff. qui satisd. cog. sciendum. §. creditor. Et ad hoc dixit Ioan. & benè: quia creditor post annū nō efficitur possessor quantū ad vsucapionē: sed tantum est annū habet cōmodū possessionis, in hoc, quòd cū prius teneretur probare pecuniā quā petebat, esse debitā: post annū ēt trāsfertur probatio ad reū: vt tunc aduersarius teneatur probare illam indebitā: & sic efficitur petitor de possessore arg. no. ad hoc ꝯ. de sol. is qui. La. dixit, quod huic seruatur quæstio possessionis & proprietatis quousque præscriptum est iuri offerendi. argu. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. l. cum notissimi. §. sed cum illud. versi. eodem iure. nisi ex secundo decreto res sint ei iam pro debito assignatæ, vel distractæ. alias vsque ad triginta annos recuperet res suas oblato debito. Dicas quòd debitor semper auditur quousque præscriptum sit, volens recuperare rem suam restitutis expensis & præstita cautione de iudicio sisti, nisi pignora distracta sint vel in solidum data auctoritate iudicis: vel secundùm legem conuentionis distracta, vt dixit lex prædicta, si prius. & ita ꝯ. annū & post ann. veniens restitutis expensis præstita cautione q̄ iuri parebit, recuperabit res suas: siue cōfiteatur debitū, siue negec. C. de bo. auctori. iudi. possi. authē. & qui iurat. & qđ dixit; iuxta distinctioné in alio, &c. sic intellige, iuxtà distinctionem, id est, fm primū mēbrū distinctionis in quo tantum similitudo notatur: & non iuxtà secundum: quasi dicat, sicut ibi veniens infra annum in reali actione auditur præstita cautione, & restitutis expensis recuperat possessionem: ita in personali actione, siue intra annum, siue post annum veniat, recuperat res suas, dum tamen caueat iudicio sisti, & restituat expensas, vt sic notetur 3 similitudo tantum in hoc casu: & in illo cum ante annum contumax inuenitur: ita quòd similitudo non transeat ad alium casum post annum: & ita plana est littera. Bernardus.

2 Spēia ... tertiā ... rū. Ioā. A in no.

† In imp ... legit ... sed ex co ce Barba vera ... restituer & Honor ij. reposi est, vt ... obseruat ... decretalis post ... Later. Alex. ... 23. c. ... 2. eod. ... 1. copulat. ... simo ... nori ... ef ... talib. in ... lijs legi ... Honorius simpl ...

SI AVTEM. In isto §. prosequitur aliud mēbrum distinctionis, dī hic quòd si aliquis cōuenitur super actione personali, & contumax fuerit: vel mittēdus est actor in possessionem mobiliū bonorū ipsius, vel immobiliū si forsan non habeat mobilia, pro modo debiti in libello declarati: vel ipse contumax excōicetur: ita. s. quòd iudex à principio alterutra pœna sit contentus, quā magis viderit expedire, ad alterā nihilominus pcessurus, si hoc meruerit proteruitas cōtumacis, & si venerit infra annum, vel etiā post annū, audietur fm q̄ auditur ille q cōuenitur actione reali, q infra annū recuperat possessionem, vt dictū est ī. §. in alijs. eodem modo auditur iste ante annum & post, sicut ille auditur ante annum. Not. quòd ad iudicē pertinet habere curā & diligētiā vt salua sit rerum pbatio. Itē nota regulā q̄ lite nō contestata testes non sunt recipiendi, nisi de morte eorū timeatur, vel absētia diuturna. Item pp defectū probationis recipiūtur testes lite non cōte. Item nota annalē pscriptionē, quē currit ꝯ illū q producit senes & valetudinarios, & alios de quorū absentia timetur. Item non est alicui arctanda probandi facultas. Item ī matrimonio carnali & spūali recipiuntur testes lite non contestata, qñ altera pars est cōtumax. Item nota hic, q̄ tribus modis dī quis cōtumax. s. qū venire contemnit; vel qñ malitiosè seipsum occultat; vel qñ impedit ne possit ad eū citatio peruenire. Itē qui impedit ne citatio ad eum perueniat hī pro citato. Itē mulier debet virū suū expectare donec de ipsius morte sit certa, & è cōuerso. Item qñq; priuat qs iure suo sine culpa, nō tñ sine causa. Item nota qualiter agitur ꝯ cōtumacē. Itē reus possessionē cōtra se datā pōt infra annū recuperare. Itē missus in possessionem causa rei seruandæ, secundū canones verus possessor ē. Item q cōuenitur nomine alterius, debet dñm in iudicio nominare. Item illa pœna reo ē infligenda, quæ magis timetur. Item diuersis pœnis potest iudex reum punire. Item crescente contumacia, crescere debet & pœna.

a Vel immobilium.] hoc ordine iudices in iam exequenī, vltimò ad actiones decurrit. ff. de re iu. à diuo Pio.

b Declarati.] i libello suo. C. de bon. aucto. iu. pos. authen. & qui iurat.

3 Vsi dic ... Vn. ... cōstituti ... ita q̄ ... post ann ... ponit ... & tūc ... petat ... distinc ... post ann ... simpli ... & dict ... lē cō ... nī. ... bardo ...

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ Quia actione in iudicio edita, & litis contestatione facta, succedit & ordine iuramentum calumniæ; ideo post rubricas præcedentes subijcit istam, fm Goffred.

INhærentes vestigijs.] Diuiditur, quia primò Papa ponit quod dubia determinare spectat ad ipsum. Secundò ponit dubium procedens ex contrarietate duarum legum: ibi, Legibus. Tertiò illud diffinit: ibi, Vt ergo. Quartò moderatur: ibi, Verum. Quintò comminatur: ibi, omnibus. Abbas Siculus.

CASVS. In legibus inuenitur vt nullus clericus iurare præsumat. Alibi reperitur in lege, quod omnes principales personę in primo litis exordio subeant calumnię iuramentum. Propter hanc diuersitatem plerique dubitant, vtrum clericus iuramentum hoc præstare debeat, an alij officium illud committere, quia constitutio diui Marciani vbi clerici iurare prohibentur, de clericis Constantinopo. loquitur, & ideo ad alios non creditur pertinere; quæsitum fuit ab Imperatore Henrico, qualiter ista contrarietas esset intelligenda. Et ipse Henricus vt ista dubietas auferat, constitutionem diui Marciani interpretatur, vt ad omnes clericos ecclesiarum generaliter pertinere iudicetur: Et Honorius eius interpretationem confirmat, & illam constitutionem diui Marciani ita interpretari decreuit, vt ad omnes clericos generaliter pertinere dicatur. Et imperator Iustinianus decreuit, vt canones vim legum obtineant: & in canonibus patrum reperitur, vt clerici iurare non audeant: & ideo clericalis ordo a præstando iuramento calumniæ sit immunis. Vnde statuit Imperator Henricus, quòd non episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, vel monialis, in quacunque causa criminali, vel ciuili, iusiurandum calumniæ subire cogatur, sed alijs defensoribus hoc officium committetur. In fine dicit Papa, quòd si iurare voluerint, nullus episcopus inconsulto Romano Pontifice, vel aliquis clericus inconsulto suo episcopo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiserit, veniam sibi nouerit denegandam. Not. quòd quælibet ecclesia suum habere debet defensorem ad agendum & defendendum, qui iuret de calumnia. Item no. quòd grauiores quæstiones per Romanum Pontificem debent terminari. Item canones vim legum obtinent. Item nullus clericus taliter iurare debet sine licentia sui prælati.

CAP. I.

INhærentes vestigiis prædecessorũ nostrorũ dicẽtiũ, grauiores a quæstiones per Summũ Pont. terminari, & infra. ¶ Legibus b itaque comperimus esse cautum, vt nullus clericus iurare præsumat. Alibi verò reperitur scriptum, ut omnes principales c personę, in primo litis exordio subeant calumniæ iuramẽtum: d propter quod plerisque venit in dubium, vtrum clericus iusiurandum prestare debeat, aut alii hoc officium delegare: quia † verò illud constitutionis edictum, vbi clerici iurare prohibentur, a Marco † Augusto de Constãtinopolitanis clericis promulgatum fuisse videt: iccircò ad alios non creditur pertinere. Vt ergo dubietas ista auferatur, secundum ẽt decisionem filii nostri H. † quõdam imperatoris, cuius sunt verba e hæc. † Ei 9 itaque † interpretationẽ corroboramus, & diui Marci f † constitutionẽ ita iterpretari debere decernimus, vt ad omniũ ecclesiarum g clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum Imperator Iustinianus decreuerit, vt canones patrum vim h legum habere oporteat, & in nonnullis patrum † canonibus i reperiatur, ut clerici omninò iurare non audeãt: dignum est, vt totus clericalis ordo, a iuramento calumniæ præstando sit immunis. ¶ Præterea statuti principis k tenor talis esse dignoscitur. Nos l itaque diuinę & humanæ legis intentione seruata, † decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinim9, ut non episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, vel sanctimonialis, in quacunque causa, siue controuersia, seu criminali, m siue ciuili,

a Grauiores quæstiones.] quæ dicantur maiores causæ, dictum est infra de offic. delega. quod translationem.

b Legibus.] C. de episc. & cleri. l. cum clericis. vers. quod si lis.

c Principales.] C. eo. tit. auth. principales.

[Glo. seq. ponit 5. capitula iuramenti calumniæ.]

d Calumniæ iuramentum.] in iuramento calumniæ quinque capitula cõtinentur. s. quod credat se bonã cãm habere interrogatus, nõ negabit quod uerũ esse credit, nec vtetur scienter falsa probatione, & quod dilationem non petat in fraudẽt nec dedit, nec dabit, nec promisit, nec promittet aliquid pro hac cã; nisi illis personis quib. leges dare permittunt. C eo. ti. l. 2. circa pri. & auth. principales. & in auth. ut liti. iu. in prin. coll. 9. Vnde v. sus.
Illud iuretur, quod lis sibi iusta uidetur.
Et si quæretur, verũ nõ inficietur.
Nil promittetur, nec falsa probatio dab.
Vt lis tardetur, dilatio nulla petet.

e Verba.] ab illo loco; legibus itaque, vsque ad illum locum; verum eũ, &c. exceptis prædictis. s. secundum & vsque ibi, corroboramus.

f Diui Marci.] C. de epi. & cler. l. cum clericis. vers. quod si lis.

[Glo. seq. argu. ad l. rocat. alleg. 5. iura in contrariũ. alle. 2. canones, & soluit.]

g Ecclesiarum.] argu. quod uni conceditur, ad consequentiam trahi potest a ceteris, & quod uni cõceditur, nulli est denegandum. 16. q. j. prædicator. & 3. dist. ad eius verò. in fi. de consec. di. 4. propric. 50. dist. & purgabit. C. de fideic. l. pe. a Ar contra 16. q. j. hinc etiam. & 7. q. j. petisti. Sol. quod vni iure cõi conceditur, trahi potest ab alijs in exemplum, & nulli debet denegari. 5. dist. ad eius verò. quod verò per priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios: & sic intelligitur. 16. q. j. hinc etiam. & 26. q. 2. non exemplo. & ff. de consti. prin. l. j.

h Vim.] in authen. de eccle. tit. in princ. coll. 9. & in auth. vt cle. apud proprios epis. § illud, coll. 6.

i Canonibus.] 22. q. j. in nouo. & infra de iureiuran. c. & si Christus. 2. q. 5. si quis presbyter. 22. q. 5. c. vlt.

k Principis.] scilicet, Henrici.

l Nos.] scilicet Henricus.

[Gl. seq. quod not. ex tex. duabus ll. coadiuuat. duas alle. in contrarium sol. respondens etiam ad rationem contrarium. demum ad tex. obijcit, & soluit.]

m Criminali.] hic colligitur quòd in criminali est iuramentũ de calumnia sit præstandũ. arg. C. eo. tit. l. j. vbi dr

† Alijs verba hæc & ꝧ.

† Inno. Hos. & Ioã. And. hallucinati sunt in interpretatione huius loci.

† Marciani

† Vide epistolã 2. Cornelij Papæ, & conci. Triburiẽn. c. 21.

† Vide l. non dubiũ, C. de legi. & l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2.

2 Quod diaũ erat de filio exhæredato, quòd non tenetur ad fideicommissum, locum habet in nepotib. quos exhæredari necesse est. Ioan. And.

lijs dec... dictio ...

egendũ, ...tiano, vt ... hic ad... ...ct Con-

est. Hen-

de glo. a l. vai de pro... qui in ...stan.

vbi dicitur ꝙ in oĩbus causis, vbi probatio requiritur, est iurandum de calumnia, vt C. de fid. instr. l. vlt. ver. sancimus. Arg. ꝯ. Insti. de publ. iudi. in prin. & ff. de bo. eo. qui mor. sibi cõsci. l. 1. Sed ꝯria ista non obstant: quia magna differentia & diuersitas corũ est in instituendis & exercendis huiusmodi causis: nam secundũ hoc nec lis cõtestaretur, nec libellus daretur in cã criminali, sed oĩno aliter quam ciuiliter d̃beret tractari. Itẽ nõ valeret causa quã quidam assignant, ꝙ in criminali trãsigere liceat, & ideo iuramentũ de calumnia nõ exigitur. nã sacramẽtũ de calumnia transactionẽ non excludit, nec ab ea excluditur. quia q̃uis licitum sit i reo transigere, non tñ sequitur ꝙ liceat ei falsa instantia vti: nam idẽ diceres secũdũ hoc i pecuniaria causa. Similiter soluit illud. ff. d̃ bo. eorũ q mor. l. 1. vbi dr̃ ꝙ i causa sanguinis licitum ẽ cuilibet aduersariũ suũ corrũpere, & ita licitũ est ei mentiri. Dñs Azo est in hac sña, quòd in cã criminali de calũnia fit iurãdũ, & inde cebat hanc decre. ꝓ se. Sed qualiter clericus põt hoc iurametum alijs delegare in causa ciuili siue criminali, ꝯ illi iur. q dicunt, ꝙ principales personæ debent hoc iuramentum præstare, & contra illa quæ dicunt, quòd ĩ causa criminali non interuenit procurator? Dicas quòd forte quãque obtinuit qđ hic dicit, vt clerici etiam i causa propria hoc iuramentũ possent alij delegare: Et hoc in fauorem ipsorum concessum est. Sed hodie hoc non obseruatur, imò quilibet in causa propria personaliter iurare debet. vt ꝉ. eo. ceterum. & C. eo. l. tit. auth. principales. & sic obtinet de iure, & de consuetudine: & sic nõ tenet quod hic dicit quantum ad proprias cãs clericorum quęcunque sit cã, & restringitur tñ quod dicit hic, ad causas ecclesiarum. Et hoc satis patet per literã illam quæ sequitur, vbi dr̃ si ecclesiæ suæ nouerit expedire: & sic non habet locum quod obijcitur: & etiã clericus & prælatus ecclesiæ si in propria persona voluerit litigare, in cã ecclesiæ præstat hoc iuramentũ. ꝉ. eo. c. vlt. tñ si causa ecclesiæ voluerit deferre alij hoc iuramentum non compellitur subire hoc iuramentum: vt hic dicit. & ꝉ. eo. imperatorum.

† al. aliquis

¶ In plurib. antiquis ita: vt si qs in illa commiserit.

† In codice Barbatiæ ita, Eugenius Papa Adriano Romanę ecclesię subdiacono, & magistro Omnibono.

† Non dr̃ ꝙ sit licitum, sed ꝙ ignoscitur: vnde vitio non caret. 13. dist. in nerui. secundum Goff. Io. An.

iusiurandum compellatur qualibet ratione subire: sed alijs idoneis defensoribus,[a] (si expedire ecclesiæ suæ nouerint) huiusmodi officiũ liceat delegare: ¶ Verum cũ hac moderatione, vt episcopus incõsulto[b] Romano Pontifice, vel quisque † clericus inconsulto prælato suo minime iurare audeat. ¶ Omnibus autẽ episcopis, & vniuerso clero hæc ita custodiri debere mãdamus, vt si qs † ĩ illã cõstitutionẽ commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.

¶ Idem † ordinatori Rom. eccl. sub. & magist. Omni bono.

a Defensoribus.] idest, syndicis vel actoribus, aut ꝓcuratoribus, licèt nomina sint diuersa, officium tamẽ est idem. vnde sufficit siue dicatur constituimus talem syndicum procuratorem, siue actorem ad cãm talẽ. ꝰ. de procu. petitio. & istæ personæ in causis vniuersitatis siue collegij de calumnia iurant. ꝉ. eod. super tractandis. & c. imperatorum. & c. vl. vt hic patet.

b Inconsulto] Istud difficile vr̃, vt eps propter hoc debet requirere Rom. Pontificem. sed hoc nõ seruatur. vnde si eps litigat in propria persona, ipsemet præstet iuramentum de calumnia: nec est necesse requirere Papam. ꝉ. eod. cap. vlt. clericus facilius potest requirere episcopum: vnde tenetur primò requirere ipsum. ꝯtrarium tñ sępe contingit, sed iudicium propterea non viciatur. Et est arg. hic ex eo ꝙ clericus iurare non potest sine licentia sui episcopi, quod non põt in iudicem non suum consentire. de hoc traditur. ꝰ. de foro comp. si diligẽti. & cap. significasti. & 11. q. 1. insolita. & c. placuit.

Litteras.] Primò ponit ius & cõsuetudinem curiæ. Secũdò infert ꝓcessum cãæ: ibi, Vñ. Et hodie hoc c. corrigit per c. 1. eo. tit. lib. 6. vbi statuit ꝙ etiam in istis causis iuretur. Abb. Sicu.

¶ In spiritualibus causis de calumnia non iuratur.

CAP. II.

Litteras: † & infra. Sane Romana ecclesia in his casibus, in quibus d̃ ecclesijs, decimis, & rebus spiritualibus[c] tantũ agitur, iuramentum calumnię nec dare nec recipere consueuit: eò quòd tales causę, non ex legũ districtione,[d] sed ex canonum æquitate finẽ debitum sortiũtur: canones autem iuramẽtum calũniæ in huiusmodi causis nulli ꝓrsus idicũt. ¶ Vnde de contentione de iuramẽto calumniæ pręstando dimissa; ad vlteriora discretio vestra procedat.

† post conc. Lateran. sub Alex. iij. par. 23. c. 2. & ca. 3. eo. tit. in compilatione

CASVS. Quędam causa decimarũ, commissa fuit quibusdã iudicibus: contentio erat inter partes de iuramẽto calumniæ: quæsiuerunt iudices à Papa vtrum iuramentum illud deberet in hac causa præstari? Respondet ꝙ Romana ecclesia in his casibus in quibus de ecclesijs, decimis, & rebus spũalibus tñ agitur, iuramentũ de calumnia nec dare, nec recipere cõsueuit: quia huiusmodi causę spirituales, tractari debẽt ex canonũ æquitate, & nõ ex legũ districtione, cum canones in causis huiusmodi nulli indicant calumniæ iuramentum, vnde dimissa contentione de iuramento calũniæ in cã procedant. No. ꝙ in causis spiritualibus iuramentũ calũniæ nõ est præstandũ, nec rigor iuris ciuilis seruãdus, sed æquitas canonica.

Iuramentum de calũnia an possit præstari in causis spiritualibus.

[Glo. seq. distinguit causas spirituales & quasi merè ciuiles, criminales & mixtas, & obijcit quod in spiritualibus, &c. & fatetur id honestum subdens in possessorio, & exceptionibus et spiritualibus iurandum.]

c Rebus spiritualibus.] quædam causæ dicuntur spirituales, vt hic patet: vel spiritualibus annexæ, vt causa iuris patronatus: vt ꝰ. de iud. quanto. & in istis non iuratur de calumnia, ut hic patet, sed de veritate dicenda. ꝰ. de cle. dudum 2. & ꝉ. de iureiu. ex litteris. quia aliter iudex veritatem inquirere de facili non posset, q̃ tenetur inquirere. 30. q. 5. iudicantem. 23. q. 8. occidit, C. de edi. l. 2. & C. de procu. l. vlt. Sed certè fortius[2] videretur iurãdũ de calũnia in hmõdi spiritualibus causis quam in ciuilibus, quia grauius est periculũ si calũniose in spũalib. qs litiget, & iõ dẽt iurare quòd calũniosẽ nihil faciet, quia circa maiora maius periculũ vertitur, & iõ cautius est agẽdũ 7. q. 2. c. vl. & 42. d. quiescam. & ff. ad Carbo. l. 2. licet seruetur qđ dr̃ hic, honestius esset vt de calũnia iuraretur, rõne pmissa. quędam verò causæ sũt merè ciuiles, vt puta, cum agitur rei vendicatione, vel pecuniaria cã. ꝰ. de libel. obla. c. pe. & vlt. Alia est criminalis, vbi agitur directè d̃ crimine, & dẽt se obligare ad talionẽ. ꝉ. de accusat. veniens. & c. sup his. & in istis iuratur de calũnia. ꝰ. eo. ca. 1. multo fortius iurare dẽret in spũalib. quam in criminalib. Aliæ sunt mixtæ, vt cũ agit̃ de crie ciuiliter. ꝰ. de ꝓcur. c. tuæ. hæc ꝓbãtur 14. q. 2. super prudẽtia. 11. q. 3. placuit. & 16. q. 1. frater noster. Et no. quòd licet i causis spũalibus de calũnia nõ iuret̃, tñ si agatur possessorio ꝓ re spũali iuratur de calũnia. arg. ꝉ. de rest. spo. lr̃as. Item licet nõ in actionib. tñ i exceptionib. positis in re spũali iuratur de calumnia. ꝰ. de elec. cum dilectus. ꝉ. de testi. præsentium. & ꝉ. de excep. pastoralis. arg. ad hoc ꝉ. de accu. c. cum dilectus.

2 Pro co... ximè, q... tres ... huius ... ꝓstãdi ... sime ... nones ... hũt, vt ... Hos. ... illæ, ... ꝉ. eo. ... Io. An.

d Districtione] supra de iudi. cap. dilecti. & infra de

de dolo & contum. cto. 1. 27. quæst. 2. sunt qui dicunt.

IN pertractandis.] Iurari potest de calumnia p principales, & per œconomos causam notam habentes. Et non recipit diuisionem congruam. Abb. Siculus.

CASVS. Quærebatur vtrum in causis tractandis iuramentum calumniæ indifferenter sit præstandū, & à quacunque persona? Respōdet, q non passim præstandum est tale iuramentum, sed cōsiderari debet qualitas causæ & principalium personarū: quādoq; pstatur per principales psonas: qnq; per syndicos, q in aiam suam iurare debent. No. q principalis dñs causæ, & nō procurator, de calūnia iurat: syndicus verò in aiam suam.

a Nō passim.] quia non in spiritualibus ī. c. prox.

b Principales.] ī. eo. c. j. & ī. eod. cæterùm. Bern.

c Oeconomos.] ī. eo. c. 1.

d Non nesciant.] aliter enim anceps subiret periurium: quod facere non debet. ff. de in lit. iur. vi deamus. & ff. rerum amot. Marcellus, §. qui rerum.

[Gl. seq. parificat syndicos, tutores, & curatores, & dicit secus de procu.]

e In antis.] Et ita syndicus a collegij siue vniuersitatis, iurat in propriā aiam: sic tutores, & curatores, cum habeant legitimam administrationem. C. eod. l. 2. §. sin autem uel dignitas. secus est in procuratore qui non iurat, sed eo minus principalis. C. eod. ti. l. 2. §. sin autem affuerit alterutra pars. & in auth. ibi posita, principales.

ADDITIO. Hodie iurat in animam domini, si habet speciale mandatum, vt ī. eo. cap. vlt. lib. 6. & nihilominus in propriā, vt probatur ī. c. 2. e. tī. lib. 6. Io. And.

¶ Eugenius Papa.

¶ *Principalis persona non indistinctè releuatur ab onere iurandi de calumnia: licet comparoat per œconomum, sed sibi vel œconomo est deferendum inspecta qualitate causa & personarum. h. d.*

CAP. III.

IN † pertractandis causis, sacramentum calūniæ nō passim [a] præcipimus exhiberi: sed causæ & principalium personarum qualitate inspecta, quandoque per ipsas principales [b] personas, quandoque per œconomos, [c] qui causam omnino non nesciant [d] †, in animam iurantis [e] illud præcipimus præstari.

¶ Idem Magaloñ. & Nemausēs. episcopis.

¶ *Vniuersitas tenetur iurare de calumnia, nisi releuet se constituendo œconomum.*

CAP. IV.

IMperatorū: † & infra. ¶ Accepimus, quòd ab abbate & fratrib. Clareuallis (sicut ab alijs) exigitur calumniæ iuramētum. Ad quod faciendū eos cogere non debemus. [f] ¶ Sed ne aliena iura videantur huiusmodi occasione illicitè detinere, & ipsi a causa sua decidant, [g] si ex parte ipsorum prædictum iuramētum, cum res postulauerit, non fuerit præstitū: eisdem præcipimus, vt in suo monasterio œconomum [h] statuant, qui pro eis petere, & excipere, atque iuramētum de calūnia (cum necesse fuerit) valeat exhibere: & infra. ¶ Tu verò frater Nemausen. episcope œconomū idoneum [i] statuas, qui in tali officio cōueniens ipsi monasterio videatur.

¶ Lucius tertius Helien. episcopo, & archid. Norwicen.

¶ *Clerici etiam in eorū causis iurant de calumnia, contraria consuetudine non obstante.*

CAP. V.

CAETERVM.

IMperatorum.] in causa collegij non singuli de collegio, sed œconomus ipsius iurat de calumnia. h. d. Et primò narrat reprehensibile factū. Secundò id prohibet ibi, Ad quod. Tertiò prouidet quid in posterum faciendum sit ibi, Sed ne. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam iudices exigebant calumniæ iuramentū ab abbate & fratribus Clareuallis. Sed quia ipsi iurare nolebant, perelāt ā Papa, vt ad hoc eos cōpelleret. Rñdet Papa, quòd eos ad hoc compellere nō debet: veruntamen ne hac occasione aliena iura illicitè detineant, & ipsi etiā ā causa sua decidant, si ex parte ipsorū hmōi non fuerit pstitū iuramentum, præcepit eis Papa, quatenus in suo monasterio œconomum statuant, qui pro eis agat, & respondeat, & de calūnia iuret: & si hoc non fecerint, eps Nemausen. diœce. illis œconomum idoneū statuat in ipso monasterio. Not quò l qui de calumnia iurare non vult, cadit à causa. Item monachi non compelluntur iuramentum de calumnia præstare, dummodo per alium præstetur.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

f Cogere non debemus.] sed videtur quod abbas potius esset compellendus, vel etiā alij, quibus cura monasterij commissa est. ff. ad muni. municeps. quia hmōi personæ intelligūtur scire veritatem, vt ibi dr. ff. de condi. & demon. municipibus. C. eod. tit. l. 2. §. hoc etiā. in fi. & ideo tales instituendi sunt, qui veritatem sciant. ī. eo. c. prox. sic etiam cōtingit in procuratorib. C. de procu. l. vlt. sed aliud est in collegijs illis sæcularibus: & vel est speciale priuilegium clericorum.

g Decidant.] qui enim de calūnia iurare non vult, si est actor, cadit a causa: & reus habetur pro confesso, vt hic, & ī. c. vlt. §. pœna. & C. e. titu. l. 2. §. quod si actor. & §. seq.

[Glos. seq. tractat quid sit œconomus, & quis in eius cōstitutione auctorizet & quid suppleat.]

h Oeconomum statuant.] œconomus est cui res ecclesiasti ca gubernanda mandatur. 89. dis. quia in quibusdā, &c. volumus. & idem est œconomus, qd syndicus siue pcurator vel actor, in cā vniuersitatis siue collegij: de quo habes 9. q. 3. cū simus. & 5. q. 3. quia eps. & ī. de syndi. c. vnico. & iste œconomus auctoritate epi ordinari debet. C. de episc. & cleri. l. omnes. §. nihilominus, & hic in fine. & iste iurabit de calumnia, siue sit reus, siue actor: si monachi hoc non faciant: tunc eps hoc facere debet, vt hic dicit. & si eps rebus sui episcopatus hoc neglexerit, tunc archiepiscopus sibi œconomum constituet. 9. q. 3. cum simus.

[Glo. seq. dicit idoneum facti constitui, non infamem, & signat contrarium, &c.]

i Idoneum.] idoneus est, dummodo causam oīno non ignoret. ī. ca. proxi. & si sit bonæ famæ: alias infamis & suspectus esse non debet. 5. q. 1. quia eps & 3. q. 7. c. 1. et infames. Contrarium tñ dicit lex, quod procurator propter infamiam non repellitur. Instit. de except. §. vlt. Hic habes quod de auctoritate episcopi syndicus constitui debet in ecclesiis sibi subditis. Et dic statuas, i. auctoritatem præstes. Ber.

CAeterum.] In proprijs causis iurant clerici de calumnia: nec obstat contraria consuetudo in cōtrarium summatur: & certè in litera non ponitur specialiter in causis proprijs, sed generaliter loquitur. Et diuiditur nam præmissa causa, ponit mandatum. Secundò contrariam consuetudinem damnat ibi, Consuetudine, &c. Abb. Siculus.

1 Quæ forte nō habebūt syndicos de consuetudine: secūdum Vincen. vel aliud secundum leges, aliud secundum canones, secundum Goffre. Io. And.

3 De his omnibus notauerat hic Io. quod etiam nur. 2. q. 7. si quis erga. & 16. q. 7. quia. Io. And.

est cōcil. lateran. sub … c. 3. & c. … tit. in j. … compil.

Vide l. 2. §. … autē. ver. … dignitas. & … C. … detest. … urent.

est cōcil. lateran. sub … par. … 4. & c. … tit. in j. … compil.

Generalis: … in spe… ad cer… causam. … Gul. in … eo. tit. … restat. … sed … s. Ioan. …

CASVS. Dicitur hic, q in causis ciuilibus iuramentum calūniæ pstari debet ad hoc vt veritas eliciatur, nō obstante cōtraria cōsuetudine. No. q quæ de nouo emergunt, nouis auxilijs indigent. Item in causis ciuilibus clerici iuramentum calumniæ præstare debent. Item consuetudo iuri non præiudicat.

† Post conc. Lateran. sub Alex. iij. par. 23. c. 5. & c. 6. eo. tit. in j. cōpilatione. † Aut hic legendum est C. & F. aut vt in c. peruenit. j. d fideiuss. I. & F. q idē est casus in vtroq;

rum, [a] † quia nouis morbis [b] noua conuenit antidota præstari; Mandamus, quatenus in causa, quæ inter R. clericum de sancto Albano, & I. † & F. canonicos Lōdan. vertitur: ad veritatem [c] eliciendā, appellatione cessante, præstari faciatis ab vtraque [d] parte calumniæ iuramentum: consuetudine, quæ legi [e] contraria est, non obstante.

a Cæterum.] hæc § pars illius. j. de fideiuss. c. peruenit.

b Nouis morbis.] nā experimēta morborū cogunt nos inuenire multas medicinas. 50. dist. vt cōstitueret. & quod medicamenta morbis exhibētur, hoc iura negotiis. i. Auth. hęc cōsti. innouat. con. quę. in prin. coll. 8. & q de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de in integ. rest. de ætate. §. ex causa. & ff. vt in poss. lega. l. plane. 1 & nouis rebus nouum medium est exhibēdum. ff. de ventre inspici. l. 1. in prin.

1 Propter mortem, vel nouam inopiam fideiussoris exigitur noua cautio. & no. de morte, de ex ce. pastoralis in gl. pe. ibi, l. j. in princi. vbi nouo casui de marito dicente post diuortiū mulierē pgnantē, & muliere negante, prouisum est nouum remedium, mulieris scilicet inspiciendæ p tres obstetrices. Io. And.

¶ Innocen. iij. episcopo Placen.

¶ *Procurator vel syndicus vniuersitatis ecclesiasticæ, vel secularis de calumnia iurare potest h. d.*

c Ad veritatem.] hæc ē præcipua causa quare iurm illud præstatur, vt veritas eliciatur. j. de iureiur. ex litteris. Secunda, vt timore iuramenti contentiosa litigantium instantia compescatur. C. eod. l. 1.

ADDITIO. Tertia, vt timore iuri non efficiatur immemor suæ salutis, quo ad alia capitula, q no. j. eo. ti. c. j. & j. q. vlt. sancimus. secundum Goff. Io. And.

[Gl. seq. signat ɔtrariū, & soluit, & format q. & soluit.]

d Ab vtraq; parte.] vtraque pars principalis dñs. s. istud iurm præstare debet. j. eod. in pertractandis. Sed pone, quòd aliquis litigat p procuratorem, & dominus qui constituit procuratorem, est longè remotus, puta, vltra mare, vel in alia peregrinatione, quid erit in hoc casu, cum iste procurator de calumnia iurare non possit? In casu isto debet dari curator bonis, & ille iurabit de calumnia. ff. de cur. bo. dan. l. 1. & 2. Contra videtur j. eo. c. j. vbi dicitur, quòd clerici hoc iurm debent alijs delegare: & hic dicitur, quòd iurent. Nō est contra: quia ibi loquitur de causis collegij siue vniuersitatis, hic de causa propria singularis clerici.

e Quæ legi contraria est.] no. quòd consuetudo, quæ ɔ̄ legem est, non est seruanda: & hæc consuetudo est contra legem, quam habes C. eod. tit. l. j. & 2. & contra canones, qui iuramentum admittunt. 2. q. 5. ca j. & 2. & contraria decretalibus huius tit.

CVm causam quæ inter.] Procurator ecclesiæ, & vniuersitatis de calumnia iurare potest & non dimiditur. Est enim quædam narratio processus vsq; ad iuramentum calumniæ. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archiepm Rauen. ex parte vna, & cōe Fauentiæ ex altera, qō vertebatur super villa Luci, & quibusdā alijs; q cōmissa fuit quibusdam iudicibus; & quia ipsi in negotio non pcedebant, Papa dedit partibus in mandatis, vt pro causa ipsa ad sedē Apost. pcuratores idoneos destinarent: pcuratoribus in præsentia Papæ constitutis, petitionem archiepi fecit exhiberi: & ad eam partem alteram rūderi: factis quibusdam interrogationibus & rñsionibus redactis in scriptis, & lite legitimè contesta, iuramentum calumniæ fecit à p dictis procuratoribus vtrinq; præstari. No. quòd procurator debet habere litteras de rato. Item per petitionem in iure propositam, & rñsionem ad eam factam fit litis contestatio. Item lite contestata iurm calumniæ præstari debet. Item procurator vniuersitatis iurat de calumnia.

CAP. VI.

CVm † causā, quę inter Rauennaten. archiepiscopum, & cōmune Fauentinum, sup villa Luci, ac quibusdam alijs vertit̃, delegatis iudicibus duxerimus cōmittēdam, & iidem ī negotio minimè processissent; Nos partibus dedimus in mandatis: vt pro ipsa causa nostro se conspectui pñtarent; quorum procuratoribus, cū instrumentis de rato, in nostra præsentia constitutis, petitionem ipsius archiepiscopi per procuratorem [f] eius fecimus exhiberi; & ad eam partem alteram [g] respon

[Gl. seq. tria facit primò notat etiā p vniuersitatē vel collegium de vtroq; iure procuratorem cōstitui, qui iurat de calumnia. secundò, & tertiò format duas q̄stiones. In vtraq; arg. ad negatiuam. & soluit contrarium.]

† Ca. fi. ei 3. compi

f Per procuratorē] hic patet, q collegiū siue vniuersitas pōt constituere procuratorem: & est expressum. j. de pcu. quia i causis. & c. petitio. & canon etiam omnes administratores generali verbo pcuratores appellat. 1. q. 3. Saluator. & lex dicit, q monasterium se defendere debet p procuratorem, in authen. de san. epis. §. verò episcopi in fin. col. 9. & ita tam iure canonico, quam ciuili, collegiū siue vniuersitas constituit procuratorem. de hoc dixi j. de pcur. c. petitio. & talis procurator de calumnia iurabit, vt hic dī. & j. eo. in petractandis. & c. Imperatorum. Sed cum iuramentum de calumnia sit de credulitate: vt secundum quod credit & existimat debeat respondere, C. eo. l. 2. §. j. nunquid potest petere tempus ad deliberandum super eo de quo interrogatur? Et videtur quod nō; quia aut credit aut non credit illud super quo interrogatur: & ita statim potest & debet respondere credo, vel non credo: 2 nec potest dicere, dubito: sed in sacramento de veritate dicenda potest dubitare: vnde habebit inducias ad deliberādum, si dicat se dubitare, ff. de inter. actio. qui interrogatur. C. de iu. delibe. l. si curatoris. & ff. de iureiur. l. iusiurandum. j. resp. & etiam vbi de calumnia iuratur, datur tempus ad deliberandum. 3 Sed si excommunicatus conueniatur, nunquid præstabit hoc iuramentum? Videtur quòd nō: quia non est ei licitum ingredi sacra: ergo nec tangere ca. 5. di. ad eius verò. & quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus sacramenti eis concedit, vt 93. di. illud. Dico, quòd benè debet præstare iuramentum non obstante excommunicatione, ar. j. de sent. excom. à nobis. & cum desideres. j. respons. vbi iuramentum excommunicati non admittitur anteq̄ absoluatur. Præterea cum possit & debeat in iudicio respondere, omnia licent ei sine quibus causa expediri non potest. 4 arg. j. de offi. deleg. c. præterea. & ff. de iurisd. om. iud. l. 2. & est expressum arg. j. de exce. cum inter. alioquin in potestate sua esset etiam respondere vel non respondere: & sic reportaret commodum de sua malitia: quod esse non debet. j. de sen. excommu. c. si verò.

Procurator potest cōsti[tui] ab vni[uersitate].

2 Præiudic[at] tū confes[sio] de credu[lita]te, si ... veritate. ... no. de ... ex litteris ... gl. fi. Io. ... in nouel.

3 Concor[dat] gl. in l. 2. ... quod obi[i]ci ... ff. ... l. si debit ... ff. de pe... re. & l. q... terrogat... ff. de iu... actio.

4 Et ... vt, q ... & ... his ... qb. i ... eē ... hoc ... hoc in ... e. n. ... pupillis ... ver. sed ... quid ... Io. And.

g Alteram.] per hoc facta est litis contestatio. j. de elec. c. dudum 2. & j. de lit. contes. c. vnico.

[Gl. seq. ponit 8. vel 9. interrogatoria, quæ fiunt ante litis contestationem, subdens, quòd generaliter vbicumque, &c.

a Interr-

a Interrogationibus, & responsionibus.] omnia quæ in iudicio fiunt, sunt redigenda in scriptis. inf. de prob. quoniam contra falsam. Quædam verò interrogationes faciendæ sunt ante litis contestationem, quæ non debent omitti ante litis contestationem; nam debet interrogari an possideat rem quæ petitur ab eo. & pro qua parte, vel si desijt dolo possidere. ff. de interrogatio actio. l. quæ ierum. §. in iure. ff. de rei vend. l. q. petitorio. & si quis rndeat se non possidere, cum ipse possideat: si actor hoc probauerit, res auferenda est illi: & debet dari actori. quis non probet rem suam esse. ff. de rei vend. l. vl. alias est penulti. hæc interrogatio omitti nō debet ne indiciū delusoriū fit. j. vt lit. penden. c. ecclesia S. Mariæ: Et aliæ interrogationes plures faciēdæ sunt, puta, an sit hæres: vel quota ex parte sit hæres: & an in potestate seruū habeat cuius nomine noxali iudicio agitur. Itē an quadrupes quod damnū dedit, sit eius. Itē an ex testamento sit hæres. Itē an ædes sint sua ex qb. damnū timetur: q colliguntur ff. de interr. actio. l. qui interrogatur. & l. si quis in iure. & l. seq. & l. si defensor. §. illud quæritur. & l. nō alienū. Itē q respondeat cuius ætatis sit reus, si de ea dubitetur. ff. eod. l. de ætate. Item qnq; & ante litis contestationē, & post litis cōtestationē vbicūq; æquitas mouet iudicem, i debet interrogare. ff. eo. vbicunq; & 30. q. 5. iudicantem. pars ad interrogationē aduersarij rndere nō cogitur: 2 tamē si rndetit, tenet rnsio. ff. eo. si sine. & j. de dol. & cont. ca. pen. & certū debet rndere. ff. eo. de ætate. §. nihil Bern.

Cum in causa.]eps per aliū agens causam propriam per illum iurat de calumnia: si per seipsum agit, ipse iurat propositis sed non tactis euangelijs. ita summat Io. And. sed mihi non placet quod text. restringatur ad causam propriam, quinimò potius innuitur contrarium. Et duæ sunt partes. secunda ibi, Pœna. Abbas Siculus.

CASVS. Inter epm Beluaceñ. & quendam R. nomine, quædam causa pecuniaria vertebatur. quæsiuit eps vtrum in causa ipsa deberet ipse de calumnia iurare? Rndet q si per syndicum vel actorē elegerit litigare, per ipsum præstandum erit iuramentum: si vero per seipsum litigare voluerit, ipse idem eps præstare debet hmōi iuramentū, propositis ante ipsum euangelijs, sed non tactis: sicut in ferendo testimonio fieri consueuit. In fine dicit quod pœna illius qui hoc iuramentum prę stare non vult, est vt actor cadat ab instituta actione; reus vero pro confesso habeatur. Not. quod eps in propria persona si vult potest tractare causam suam, & tūc iurat de calumnia, sed non tangit euangelia propter reuerentiam episcopalem. Item si non vult iurare de calumnia, amittit causam.

b Per illum.] istud regulare est. j. c. prox. & ca. in pertractandis, & c. imperatorum, & j. eo. c. 1.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Per te ipsum.] ex quo assumpsit officium in se, debet iurare de calumnia, cū sit accessorium, sine quo non potest causa expediri. arg. j. de offi. dele. c. præterea. & c. prudentiam. & in hoc ei defertur: quia non tangit sacra, sicut & in testimonio. 11. q. 1. imperator. & C. de eptico. & cleri. authen. si iudex. & in auth. de sanct. epi. §. nulli vero. col. 9. & 2. q. 5. qua de causa qnq; tn tangit sacra. 1. q. 7. quoties. & C. de san. epis. authen. sed iudex. Sed j. j. e. c. 1. vbi dr. q eps iurare non debet, sed alijs hoc officium delegare, non est contra qa non dr ibi q non debeat iurare, sed dr qd nō debeat compelli, vt ibi dicitur.

ADDITIO. Hodie verò nouo iure debet iurare in animā propriam, & in animā sui capituli: vt dicit illa decre. j. de testib. præsentium lib. 6.

[Gloss. seq. quærit, & soluit.]

d Pœna.] sic. j. eod. c. imperatorū. & C. eod. tit. l. 2. in auth. vt litig. iur. in exor. lit. §. si aūt. in fi. coll. 9. vnde sumptus est §. iste. Si actor, qui non vult iurare, cadit à causa. Sed nunquid ipso iure, an per sententiam?, Dicas quod per sententiam iudicis, quia iudex procedit contra illū ac si nihil probasset, reū absoluendo. & eodem modo de reo. C. eo. auth. principales. i fi. Ber.

Gregorius nonus episcopo Beluaceñ.

¶ Episcopus iurat de calumnia (si per seipsum elegit litigare) propositis tantū non tactis euangelijs. Si verò per syndicum litigat, per illū poterit iurare, h. d.

CAP. VII.

Cum in causa pecuniaria, quam inter te & R. † motā esse proponis, non per te, sed per syndicum vel actorē elegeris litigare, per illum [b] quidem præstādum erit calumniæ iuramentum: quòd si per teipsum, [c] propositis tantùm, sed non tactis euangelijs, (sicut ī dicēdo testimonio) à te videtur huiusmodi iuramē tū exhibendum: & infra.

10 dere: ac interrogationibus, & responsionibus [a] redactis ī scriptis, † & lite coram nobis plenissimè † contestata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipsis procuratorib. vtrinque præstari.

¶ Actor refutando iuramentū calumniæ sine causa, cadere debet ab instituta actione, reus autem debet haberi pro confesso. h. d.

Pœna [d] verò recusantis hoc iuramentū cum præstandū fuerit, est vt actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

TITVLVS VIII.

De dilationibus.

¶ Alex. iij. Cantu. & Vigornieñ. episcopis.

¶ Summa sic (ne videatur conuenire rubrica de appellationibus.) Citatio vocatoria cum peremptoria non debet esse nimis breuis, maximè vbi de rebus ecclesiasticis agitur, nisi necessitas aliud suggerat.

CAP. I.

Dilecti † filij abbas, & monachi de H. nobis insinuare curarunt, quòd cū causam

DE DILATIONIBVS.

Quia iudicio cœpto solent litigantes inducias petere quandoque ad positiones: quandoque ad probationes faciendas: ideo, &c. Et aduerte secundum Gof. quod licet rub. sit generalis, tamen decre. huius tit. loquuntur de dilationibus, quæ dantur ante litis contestationem. Et sic not. quod rubrum qnq; est generalius nigro.

De hac materia habetur 3. q. 2. & 3. & 5. q. 2. per totum. Abb. Sic.

Dilecti filij.] Si detur nimis breuis terminus peremptorius vbi non subest necessitas, licitè appellatur. Et sunt duæ partes. In prima appellantis prosecutio. In secunda ipsius appellationis commissio. Secunda ibi, Quia vero. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem & monachos de Heñ. ex vna parte, & moniales de Acden. ex altera, super ecclesia

† Post cōcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 3. c. 5. vbi est integra facti species.

‡ Vide l. properandū. §. & si q. dē. ad de hic Host. & alios lati⁹ hūc articulū disputantes.

clesia de Alten. coram decano & archidiacono Linconiensi à sede Apost. delegatis qō vertebatur. iudices prędicti ad petitionem monialium citauerunt monachos & perēptorię, & nimis breuem terminū statuerunt: abbas & monachi timentes se à iudicibus aggrauari, eo q prima vice terminū peremptorium & nimis breuē statuerunt, ad sedē Aposto. appellauerunt, rescribit Papa iudicibus, dicens, quia nō spectat ad iuris ordinē diē peremptoriū taliter maturare & pręcipue cum agitur de rebus Ecclesiasticis, nisi necessitas immineret. Vnde mandat Papa quatenus si est ita, quicquid factum est post illā appellationē, totum debeat in irritum reuocari, & iuxta priorū continentiā litterarū in causa procedi. Nota q prima vice peremptoriū proponi non debet, nisi ex magna causa, & appellatio propter hoc facta valet, vt hic patet.

quæ vertitur inter ipsos & Moniales de Ledē. super ecclesia de Alten. decano & archidiacono Lincon. commiserimus terminandam: ipsi timētes se à iudicibus aggrauari, eo quod ad primam citationē terminum sibi nimis [a] breuem & peremptorium statuerunt, † ad nostram audientiam duxerunt appellandum: & infra. ¶ Quia verò non spectat ad iuris ordinem diē peremptoriū, [b] maximè cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi fortè necessitate vrgente) taliter maturare. Mādamus, quatenus si est ita, reuocato in irritū, quicquid inueneritis post appellationē huiusmodi attentatum: in causa iuxtà priorū tenorem litterarum procedatis.

† Vide l. contumacia. ff. de re iud. & ibi les denunciationes. C. q o & qū iudex.

a Nimis breuem.] sed quem terminum dicit nimis breuem, cū hic non exprimat quot dierū terminū iudices statuerunt? hoc relinquo arbitrio iudicis inspecta qualitate negotij, & locorum distātia. j. de app. l. cum sit Romana.

ADDITIO. Circa mediū. versi. quicunque. & in auth. de litig. §. si verò causam. coll. 8.

[Glo. seq. reci. per q. Nūquid ex causa, &c. sol. q sic. quod probatur per duo similia. In fine. instruit iudicem.]

b Peremptoriū.] quod esse non debet, imò tribus edictis vel vno peremptorio quod cōtinere dēt tm̄ tēpus quā tria edicta. 24. q. 3. de illicita. circa mediū. vers. q. ūque. & i auth. delit. §. si verò casu. coll. 8. & ff. de re iu. cō tumacia. & ff. de iud. ad peremptoriū, & l. nonnunq̄. vñ quia nimis breuē terminum statuerunt, iusta fuit cā appellandi, ex cā tñ peremptorium illud pōt moderari sicut iudex viderit expedire s ff. de iud. l. nonnunq̄. & j. de offi. deleg. consuluit. circa fi. & hic vers. nisi fortè sicut tēpus; quod dat cōdēnatis, arbitrarium est. ff. de re iu. q ad consultationē. & ff. de re iud. l. 2. sic & tempus appellationis pōt moderare iudex. j. de appe. cum sit Romana. & c. cum speciali, & qui ex causa nimis breue terminū peremptorium statuerit, exprimere dēt cām in citatione, vt pars illa causam non habeat appellandi. supra de in integ. rest. cum ex litteris. in fine.

Secundum conditionē causæ personarū & temporis. Io. A.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Induciæ deliberatoriæ denegantur reo, si per litteras citatorias plenè potuit instrui, & deliberare super eo de quo quæritur.*

Præterea.] Communis diuisio. Secunda ibi, Quia. Abb. Sicul.

CASVS. Aliqua cā commissa est alicui iudici delegato: ipse citat reū, & in litteris citationis inserit tenorem rescripti, vt reus eo viso deliberare valeat super eo, de quo cōuenitur: reus in termino constituto, & libello sibi oblato petit inducias ad deliberandū: actor dicit quod nō est audiendus, quia benè potuit deliberare si voluit ī spatio dilationis: quęrit qd iuris sit? Rñdet q si reus ad iudiciū vocatus potuit instrui sup eo d quo pueniē ex rescripto sibi cōmisso, induciæ deliberatoriæ nō sūt ei vlterius indulgendæ sed procedere debet iudex in negotio sibi commisso. Nota q iudex delegatus tenorē rescripti debet inserere in litteris citationis: & illæ induciæ tūc erunt deliberatoriæ, ita q reo ad terminum veniente recepto libello statim debet rñdere, nec habebit inducias ad liberandū, si ex rescripto instrui plenè potuit, quia non debet certiorari qui certus esse potuit & noluit.

CAP. II.

PRæterea † adiecisti, quòd cum causæ tibi à sede Apostolica delegātur, & ī litteris citatorijs rescriptum Apostolicum inseris, vt eo viso deliberare [c] valeat, qui ab altero cōuenitur: & inf. ¶ Quia igitur quid agendū sit in hoc casu, deinde ras edoceri, taliter respōdemus: quod reo ad iudicium legitimè conuocato, † si ex rescripto sibi transmisso plenè potuit [d] instrui super eo, de quo in iudicio conuenitur, induciæ deliberatorię non sunt vlterius indulgēdæ: sed procedendum potius est ad examinationē causę, & ad finem ei debitū imponendum.

† Cap. 2. de tit. in ū. cōj.

† al. conuocato.

¶ Honorius tertius Fereno † episcopo.

† al. Florentino.

† al. Ferentino.

¶ *Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui positi in libello, noua induciæ deliberatoriæ dāda non sunt, si expressa potuit reus deliberare super ambiguitate illa, vel generalitate. h. d.*

c Deliberare valeat.] simile 3. q. 3. offeratur. & in auth. de litig. §. omnem. coll. 8. Bern.

[Gloss. seq. tractat quomodo littera plenè instruat, vt dicit tex. & de dilationibus testiū, & quomodo dentur & qualiter.]

d Plenè potuit.] quia in litteris continetur quid velit petere, & causa petēdi, & qualiter agere velit, & res à parte specificantur: qđ facere debet qui aliquid petit. s. de libe. obl. c. 2. & 3. vbi de hoc. & ff. de rei vēd. si in rem. sed raro contingit q per litteras Papæ oīa sic specificentur. sic & in criminali debet apponi in litteris citatorijs quicquid reo obijcitur, vt paratus veniat, 5. q. 2. si Primates. Quidam vero ad cautelam in fine citationis apponunt libellum actoris, vt sic plenè deliberare possit: & si tunc per litteras vel libellum plenè instrui potuit, non debet aliās inducias deliberatorias habere, 3 qa potuit plenè esse instructus, nisi forte ad quærendum aduocatū, & consilia amicorū. 3. q. 3. de inducijs. & ff. quib. ex cāu. ma. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. sed in hoc casu cū ad libellū debeat rñdere de ipso facto, non dabuntur induciæ ad quærendum aduocatum. arg. j. de iud. pasto ralis. quia per factum ipsum de quo agitur debet scire vtrum verum sit quod ab eo petit vel non aliās enim dilatio semper danda est ei qui vocatur ad iudicium. 3. q. 3. offeratur. sed actori dilatio ab initio dari non debet, quia instructus venire potuit. 3. q. 3. spatiū. versi. et autem. Item dantur dilationes gratia testium vel instrumentorum quandoque secundum distinctionem illius legis. C. eodem. l. 1. & 3. quæstio. 3. §. spatium, dilationes istæ hodie videntur arbitrariæ, vt index

2 al. hēlē si tē ad delibe rādū sup ō ceptiōe libelli, tm̄ sm Host. cet oblato libelli eat induc... da ... ad deneg... das delibe torias nō t ad ferend... sntam se Inn. ... erit necē q libel... rū in me... offerat p ti. C. de ... test. l. ... & aut. ... ... & ... te ... no. ... chare. ... nec da ... tio ... prede... hoc C. adeste. ... mitti, ... gites in libro cultas, Io. And.

dex consideratâ locorũ distantia, & tẽpis qualitate, inducias concedat. arg. ĩ. de appel. c. cũ sit Romana. c. cũ speciali. vltra medium. & ĩ. de re iud. quod ad consultationem. nisi fortè illis de quibus dr̃ 3. q. 3. §. spatium. & C. eodem. l. 1. In illis inducijs non debet iudex maiorem dilationẽ dare; sed illas benè potest abbreuiare, vt ex illa litera patet. In pecuniarijs causis tãtum vna dilatio debet dari, & illa sine causæ cognitione: secunda vel tertia dãda non est, nisi causa cognita. ff. eo. l. vlt. & l. oratione. In criminali dantur duæ actori, tres reo. ff. eod. l. vlti. Et dilatio dari debet iudice sedẽte pro tribunali: & vtraque parte præsente: & causa cognita de plano, vel semiplenè. 3. q. 3. §. spatium. versi. à iudice. Et data dilatione iudicis officium conquiescit donec tempus dilationis effluxerit. C. eod. l. siue pars. & ĩ. de appella. cap. significante. Item iudex debet dare dilationem quandoque ad malitiam rei conuincendam. ĩ. de do. & contum. cap. prout. & cap. cum olim. versi. volentes. Item potest facere gratiam etiam post peremptorium. ĩ. de offic. deleg. c. consuluit. vltra medium.

CAP. III.

Litteræ tuæ ac petitio presbyteri † sanctarum Priscę & Aquilæ de vrbe, nobis exhibitæ continebant: & infra. ¶ Idem presbyter contra nobiles viros A. & G. libellum ecclesiæ suæ nomine obtulit, continentem, quòd pensio de possessionibus soluta non fuerat ipsi ecclesiæ elapsis iam tribus annis[a], & vltra. Nobilibus verò ipsis petẽtibus, vt explicaret ipsis spatiũ, quod per hanc adiectionem (& vltra) significari volebat: & ipso presbytero exprimẽte, quòd septem annis fuerat in dictæ pensionis solutione cessatum: ijdem dicentes libellum esse huiusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas qa denegasti eisdẽ, ad nostram audientiam appellauerunt. ¶ Nos igitur appellationem huiusmodi friuolam reputantes, mãdamus, quatenus ea nequaquam obstante, in negotio ipso ratione præuia procedas[b], iuxtà priorum continentiam litterarum.

¶ Greg. ix. abbati Aquæ viuæ Turonen. diœces. & archid. Turonen.

¶ *Si citatus in causa ardua de longinquo vocatur pro publica vtilitate, etiam ad locum iudicij, ita quod infra terminum citationis deliberare, & alia sibi necessaria ad comparendum explicare non potuit, in termino respondere non cogitur, si reperiatur in loco iudicij, sed habebit nouas inducias. hoc dicit notabiliter.*

CAP. IIII.

Exposuit nobis Bituricensis archiepisco-

Litteræ tuæ.] Per declarationem libelli per quem natura negotij non mutatur, nouæ dilatoriæ non dabuntur. h. d. Ioan. And. Diuiditur. nam in prima ponitur iudicis consultatio, & appellantis petitio. In secunda ibi, Nos igitur. responsio, & appellationis repulsio. Abbas Siculus.

CASVS. Inter presbyterum sanctarum Priscæ, & Aquilæ de vrbe, & quosdam nobiles A. & G. corã episcopo Ferentino super possessione quarundam possessionum quæstio vertebatur: presbyter nomine ecclesiæ suæ obtulit libellum prædictis nobilibus, continẽtem, quòd pensio de possessionibus quibusdã pertinentibus ad ecclesiam suam, ipsi ecclesiæ soluta non fuerit iam tribus annis, & vltra: ipsi nobiles petierũt explicari spatiũ, quod per hanc dictionẽ (& vltra) significare volebat, & presbyter expressit, quòd septem annis elapsis fuerat in solutione prædictæ pensionis cessatum: ijdem nobiles dicẽtes libellum esse per huiusmodi expressionem mutatum, longiores petebant inducias ad deliberandum: & quia iudex hoc denegauit, appellarunt, Papa verò appellationem huiusmodi friuolam reputãs, mandat episcopo, quatenus ea non obstante procedat in negotio ipso, iuxtà priorum continentiam litterarum. Not. quòd propter leuem expressionem in libello factam non debet quis habere nouas inducias: cum in prima dilatione deliberare potuit. Item not. quòd omne verbum dubium in libello declarari debet.

[Glo. seq. tractat de emphyteuta ecclesiæ & priuati conductore ad tempus longum, & rei fiscalis. Secundò ostendit, quòd si declaratio aliquid addidisset, vt si peteretur pensio, deliberatoria dari debuisset.]

a Tribus annis, & vltra.] si quis 1 non soluit pensionem rei ecclesiasticę in emphyteusim datę per bienniũ cadit à iure suo. 10. q. 2. §. hoc ius porrectũ. versi. qui rem huiusmodi. & ĩ. de loca. c. pen. & vlt. hodie verò põt emphyteuta purgare morã, si clerici restitutione sibi prospexit, vt in dictis decr. In re priuati requiritur trienniũ. C. de iure emphy. l. 2. Idem est si colonus cessauerit in solutione pẽsionis per bienniũ in re sibi locata. ff. locati, q̃ro. §. inter locatorẽ, & hoc cum ad lõgũ tempus fuit locatio facta. Pro re aũt fisci similiter cadit à iure suo. ff. de pub. & ve. l. vectigalia. §. nondũ solutis. tamẽ sine auctoritate principis agri publici reuocari à curatore fisci non possunt, qui perpetuò locati sunt. ff. de pub. & vecti. cotẽ ferro. §. agri. Hæc autẽ adiectio, [& vltrà] nisi aliter exprimerẽ, ad modicum tẽps referẽ. ff. de verb. sign. hæc adiectio, & licet p hãc adiectionẽ [& vltra] nõ cõstet de certa quãtitate tẽporis 2 nil nocet quãtũ ad iudicẽ & reum quia certi sunt super hoc quod dixit, post triennium. quod tempus sufficit ad condemnationem: quod patet per iura prædicta. vnde superfluè additum fuit [& vltrà.] & pro nihilo petebatur determinatio illius, quantùm ad rei restitutionem: vnde non debuit eis dare tempus vlterius ad deliberandum, quia plenè potuit instrui per libellum primum sine vlla adiectione. ĩ. c. proxi. Si verò pensio tantùm subtracta peteretur: quæ diceretur non soluta tribus annis [& vltra] tunc benè peteretur, vt determinaretur illud, & vltra: quia quantũ ad illud tempus non potuit 3 deliberare reus, per primum libellum: & ideo facta expressione illius temporis, debet habere inducias ad deliberandum. ff. de testa. hæredes palam. §. quod verò quis. si per primum libellum deliberare non potuisset: sed hoc satis potuit deliberare. 3. quæst. 3. offeratur. de hoc dixi supra de libel. obla. c. pen. & sic patet, quòd vbi quis plenè potest instrui per primum libellum, licet aliquid addatur quod non mutet naturam negotij, non habebit nouas inducias. Bernardus.

1 Vide Iuliũ Clarũ tract. de emphyteusi. q. 8. & seq. & Antoniũ Gomez. tom. 2. var. resolut. c. 3.

2 Concor. ff. furti. ff. de. lit. iur. & l. ab hostib. §. sed quia simpliciter. & ibi glo. ff. ex q. ca. ma.

3 Vade alternatiuè dixit Inno. vel dic, quia necesse esset danda dilatio: qa & super possessionib. conueniebatur, & super toto negotio inducias habuerant: & ideo super eo debuerũt deliberare. Ioan. And.

b Procedas.] & ita quando appellatio frustratoria est, remittitur ad eum à quo appellauit. infra de appe. cum in ecclesia, & c. vt debitus. & in expensis debet condemnari, vt ibi dicitur.

Exposuit nobis.] Si post citationem ad causam reus pro publica vtilitate vocetur, circumducitur peremptorium, & habebit nouas inducias. Ita cõmuniter summatur. sed ista summatio est nimis generalis. quid

quid enim si causa non est ardua, & reperitur citatus in loco iudicij post expeditionem publicæ vtilitatis: vel fuit vocatus eo tempore quo iam deliberauerat vel potuisset iam deliberare si voluisset? Certè teneretur respondere: vt satis innuit ex ratione literæ. Diuidit quia prima pars narrat factum. secunda ibi, Nos igitur. interloquitur, & prima continet plura, vt in ea patet Abbas.

te, nisi id in rescripto contineatur: nisi in casibus quos habes ĩ. de iudicijs. (lib. 6.) iuris esse ambiguum. quæ est Innoc. iiij. in Concilio Lugdunensi.

¶ Glo. seq. recitat per quæstionem, an procurator rei simpliciter constitutus domum reuocet, vel declinet forum; & tenet quòd sic: quia. &c.

† al. præcepti.

† Vide text. in l. 1. & ibi glo. & doct. C. eod.

† al. præsentiam.

CASVS. Inter Bituricenses & Burdegalenses archiepiscopos vertebatur quæstio super iure primatiæ. Papa citauit Burdegalensem archiepiscopum vt ad initiũ Quadragesimæ per se vel idoneũ rñsalẽ ad præsentiam suam accederet: quem terminum sibi peremptorium assignauit Bituriceñ. archiep̃o super iure primatiæ r sponsurus, postmodum verò dictus Burdegaleñ. pro subsidio Ro. ecclesiæ vocatus ad præsentiam dñi Papę personaliter accessit: dictus Bituriceñ. in curia constitutus postulauit instanter vt Papa in negotio primatiæ procederet. Burdegal. ad propria rediens quẽdam constituit procuratorem qui saluis exceptionibus sibi cõpetentibus, in rñdendo & defendendo omnia faceret, quæ ipsemet Burdegaleñ. facere posset. Bituriceñ. archiepiscopus petijt, vt dictus procurator rñderet eidem: ille excipiendo proposuit, se ad hoc nõ teneri. quia pro alia causa, scilicet, pro publica vtilitate dictus Burdegaleñ vocatus fuerat qualiter pro absente debuit reputari: & priuilegium reuocandi domum haberet: & adhuc non deliberauerat cum suffraganeis suis & alijs, quorum consilium causa ista requirit: nec habuerat tẽpus in quo ad vtrumque negotium potuerit esse paratus; ex aduerso fuit rñsum, quod cum ipse prius vocatus fuisset super quæstione præmissa, non fuit intentionis Papæ primum mandatũ per posterius reuocare, & tantum tempus habuit; vt benè potuerit deliberare super vtroq; negotio. dñs Papa de consilio fratrum suorum dilationem adhuc sibi concessit vsque ad festum Natiuitatis Dñi. No. quod qui ad curiam Romanam vocatus est propter publicam vtilitatem eccle. Rom. non tenetur tunc suis aduersarijs respondere: licet Papa sit ordinarius omnium, sed habet ius reuocandi domum.

pus: & infra. ¶ Burdegalensi archiepiscopo dedimus in mandatis, † vt super iure primatię, quam in eo & in prouincia sua dictus Bituricen. archiepiscopus se habere proponit, ad initium proximè preteritæ Quadragesimę (quod ei terminum peremptorium [a] assignauimus) per se, aut per procuratorem idoneum, se cõspectui nostro præsentaret. † Cumque postmodum personaliter [b] vocatus pro ecclesiæ Romanæ subsidio, ad nostram audientiam † accessisset: dictus Bituriceñ. archiepiscopus apud sedem Apostolicam constitutus, postulauit instãter, vt in eodem negotio procedere deberemus. Idem verò Burdegalensis archiepiscopus ad propria rediens, constituit pro se procuratorẽ in ipso negotio: qui (saluis [c] exceptionibus sibi competẽtibus, in respondẽdo, & defendendo, ac alijs) omnia faceret, quę in propria erat persona facturus. Petẽte ergo archiepiscopo supra dicto, vt præfatus procurator responderet eidem: ille excipiẽdo proposuit, se ad hoc non teneri, cum pro alia maiori causa, pro publica scilicet vtilitate, [d] dictus Burdegalẽsis vocatus, pro absente reputari debuerat, † & reuocandi domum priuilegium † habuisset. Nondũ etiam super hoc deliberauerat cum suffraganeis [e] suis, & alijs, quorũ consilium tam ardua

c Saluis exceptionibus.] & ita protestatio valet. supra de electio. Cumana. vbi de hoc. & ĩ. quod metus cau. perlatum alias si hoc non dixisset, videretur consentire vt responderet aduersario, nec haberet ius reuocandi domum, vt videtur. Sed certè contrarium credo. si enim simpliciter constituisset illum procuratorem, posset opponere exceptiones domino cõpetentes: imò ad hoc tenetur: exceptio enim, quæ competit reo, competit fideiussori. ff. manda. quia de mutua. alias est l. idem. ue. §. generaliter. & si sciente illã omittat, imputatur ei. ff. de excep. omnes exceptiones. & ff. de fideiuss. ex persona. & procurator ad ea omnia intelligitur constitutus, quæ ad causam spectare videntur. argu. ĩ. de offi. deleg. præterea. & c. cum olim. 1. & ff. de procu. ad legatum. & l. ad rem mobilem. & ita ad cautelam quandoque talia dicuntur, vtilior tamen est protestatio, vt cum aliquid proponitur protestatur sic, saluo iure meo, vel, saluis alijs exceptionibus mihi competentibus. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. 1.

d Vtilitate.] cum enim Burdega. pro publica tantum vtilitate vocatus fuisset ad illum terminum, non debebat tunc conueniri, imò ius reuocandi domum habebat. in Auth. de san. epi. §. si verò epi. coll. 9. Item pro alia causa iusta ius habet reuocandi domum. ĩ. de foro comp. c. vlt. vbi de hoc. & plures aliæ causæ sunt ex quibus ius reuocandi domum quis habet. ff. de iud. l. 2. §. legatis. & 5. q. 2. cap. 1. & ideo induciæ prorogant huic, vt dicit in fi. alias officium suum esset damnosum ei, quod esse non debet. ff. de fur. si seruus communis. §. quod verò. & ff. quemadmodum testam. aperi. sed & si quis. & ff. quib. ex cau. ma. l. videlicet. & 4. q. 3. §. venturis. nec debet damnum consequi vnde præmium meretur. ĩ. de fideius. peruenit. & ĩ. de renun. sane Ber.

a Peremptorium.] Sic enim iudex propter distantiã viarum ex causa prima vice potest peremptorie citare. ĩ. de in integ. restit. cum ex litteris. in fi. & ĩ. eod. c. 1. Ber.

b Personaliter.] cum quis personaliter vocatur per Papam, non sufficit mittere procuratorem. ĩ. de maiori. & obe. c. vl. & ĩ. de do. & contu. cum dilecti. arg. sic: cum alicui aliquod negotiũ personaliter committitur, alij cõmittere nõ potest. ĩ. de offi. dele ga. quoniã Apostolica. §. is autẽ. & ĩ. de rescri. cum dil. &a. tñ delegatus non potest iubere partes corã se personaliter cõparere, nisi id in rescripto contineatur

e Cum suffraganeis.] cum quibus, & etiam cum capitulis cathedralium ecclesiarum debet deliberare, cũ eorum intersit. ĩ. de ma. & obe. c. vlt.

ADDITIO. Vnde appellantur induciæ ad tractandum super iure primatiæ, vt sequitur. & quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari, vel reprobari. sup. de off. archid. ad hoc. Vel dic quod ideo dandæ sunt induciæ, scilicet propter causam superuenientem propter quam nouæ induciæ dandæ sunt. ff. de inter. actio. de ætate. §. ex causa. alias dandæ sunt. sup. eod. c. secundo & tertio.

a Nec

Hę tres rulæ nõ t in vetu exempla m.

a Nec tempus.] scilicet sufficiens: ideo ampliantur ei induciæ super hoc, vt sequitur.

b Imminere.] idest, intendere & deliberare. sic exponitur 88. dist. consequens.

c Indulgentiam.] i. suffraganeorũ nomine; & ita intelligit. ī. de testi. in inte. coram, in fin.

DE FERIIS.

¶ Viso supra de dilationibus, quæ dantur à iudice: videndum est de dilatione, quæ datur à iure: iõ, &c. ita continuãt Gof. & alij. Vel dic, ꝙ feriæ largo modo sũt dilatiões: iõ, &c.

De ferijs causarũ & alijs colendis, habetur 15. q. 4. & de consec. di. 3. c. 1.

De ferijs aũt nuptiarum habetur 33. q. 4. abbas.

OMNES dies.] CASVS. Dicit hic quòd omnes dies Dominici sunt à vespera in vesperam feriandi, & ab omni opere seruili obseruandi: nec in eis mercatum, vel placitum fieri debet: nec aliquis ad mortem, vel ad pœnam sanguinis iudicari: nec sacramenta præstari debent, nisi pro pace vel magna necessitate. Noc. ꝙ omnes dies Dñici sunt feriandi. Itẽ iudiciũ mortis vel sanguinis die Dominico exerceri non dẽt. Itẽ multa i necessitate licet, q̃ aliàs non licerent.

d Omnes dies Dominicos.] sic ī. eo. c. vlt. & C. eod. tit. oẽs. quod dicit de vespera sabbati non seruatur quantũ ad causas. Imò põt iudex procedere vsque ad illam horã, qua possit perficere qđ incœ bit ante noctis tenebras. ī. de offi. deleg. cõsuluit. 2 Sed quantum ad celebrationem officiorum hoc dicitur ī. c. proxi.

causa requiritur: nec tempus [a] habuerat i quo ad vtrumque negotium valuerit (sicut expediret) esse paratus. Sed pars altera è cõtra respõdit, quòd cũ super quæstione prędicta prius fuerit euocatus, nostræ intẽtionis nõ fuerat primum mãdatũ per posterius reuocare: temporis quoq; spatium habuerat tam prolixum, vt potuisset si voluisset, sup causa deliberare præ dicta, sicut fecerat cum quibusdam: & cõmodè vtrique negotio imminere: [b] & infra. ¶ Nos igitur de concilio fratrum nostrorum, vsque ad proximũ † venturũ festũ natiuitatis Dominicæ, dilationẽ adhuc sibi duximus indulgendam. [c]

TITVLVS IX.

De ferijs.

¶ Ex † Concilio apud Compendium.

¶ Diebus Dominicis mercari, litigari, iudicari, vel iurari non debet, sed de vespera in vesperam debent celebrari.

CAP. I.

OMnes dies Dominicos [d] à vespera in vesperam, cũ omni veneratione decernimus obseruari, & ab omni illicito opere abstinere: vt i eis mercatũ minime fiat, neque placitũ neque aliquis ad mortẽ [e] vel ad pœnã iudicetur: nec sacramenta (nisi [f] pro pace, vel alia necessitate [g]) præstentur.

¶ Alexander tertius.

¶ Festorũ principiũ et finis, fieri debet secundum ipsorũ magnitudinem, & consuetudinẽ regionis hoc primo. In præcipuis festis, & intra Pascha & Pentecosten, non fit solemnis genuum flexio. Si tamen tunc clerici, vel episcopi ordinentur, secundũ ordinationis modum genua flectuntur hoc secũdò. Romana ecclesia speciale festum de Trinitate non facit, seruatur tamen de hoc eiusq; ecclesiæ consuetudo hoc tertiò.

CAP. II.

QVoniam † in parte & infra. ¶ Licet scriptum † sit, [h] de vespera in vesperã celebrabitis sabbata vestra festorum tamen principium & finis, iuxta corũ qualitatem, & diuersarũ regionum consuetudinẽ debet attendi: & sicut magnitudo dierum exigit, prius [i] incipere & tardius terminari: & infra. ¶ Diebus autem Dominicis, & alijs pe-

Pax & fama, fides reuerentia, & cautio damni Defectus veri, sibi poscunt magna caueri.

QVoniam.] Tria sunt dicta. secundùm ibi, Diebus. tertium ibi, Præterea. Abb. Sic.

CASVS. Primo dicitur ꝙ in festis celebrandis dierum magnitudo & regionis consuetudo attendi dẽt. Secundò dr, ꝙ dñicis dieb. & alijs pcipuis festiuitatibus, & à Pascha vsq; ad Pẽtecostẽ nullus debet flectere genua nisi ex deuotione velit in secretò. Tertiò dr ꝙ in consecrationibus episcopoꝝ, & ordinationibus clericorum, consecrans & consecratus tantum genua flectere debent. Quartò dicitur, quòd festum sanctæ Trinitatis secundùm diuersarum regionem consuetudines, diuersis temporibus anni celebratur, ecclesia siquidẽ Romana festũ S. Trinitatis aliquo tẽpore specialiter non celebrat, cũ singulis diebus Gloria patri, &c. & similia dicant ad laudẽ Trinitatis. Not. ꝙ consuetudo regionũ in festis celebrandis debet attendi. Item consuetudo Ro. eccl. non est semper in omnibus seruanda.

h Scriptum sit.] ergo ita seruandũ est 6. quæstio. 3. scriptum est. ff. qui & à quibus ma. prospexit.

[Glo. seq. ponit 4. diuersos modos, quibus dies incipitur & finitur.]

i Prius incipere.] dies incipit & terminatur diuersis horis diuersis respectu: incipit in vesperis quã tũ ad officij celebrationẽ, vt hic, & canonicam computationem: Sctione iuris. 75. dist. in. qđ a patribus. quo ad iudicium incipit in mane, & terminatur in fine diei, ante noctis tenebras. ī. de offi. dele. consuluit. & in auth. de iud. §. sedebunt. coll. 6. quo ad contractus media nocte terminatur & incipit, vt in decr. consuluit. & ff. eo. tit. more. quo ad esum carniũ post cœnam. de consec. dist. 3. de esu. quantum ad obseruationẽ treugæ in ortu solis. ī. de treu. c. 1. & sm consuetudinem locorum consideratur hoc 76. dist. vtinam.

e Ad mortem.] maxime quia nec aliqua causa tunc tractari debet, nisi pietas obsuadeat. ī. eod. c. vlt.

f Nisi pro pace.] pro pace quidem omni die iurari potest, cũ sit opus pietatis 22. q. 1. oẽ quod. arg. ī. eo. c. fi.

g Necessitate.] puta pro fide, pro obedientia, pro fama. ī. de elect. significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et isti casus cum quibusdam alijs patent in his versibus.

1. primũ.

Burchard. 1. 2. decr. c. Ioan part. 16. & c. 1. tit. in 1. q. Et p itel ętia roti lius tituli ferijs vi. Couarru. i li. 4. var. olut. c. 19.

dẽ Host. ebat. Pe. gi. ꝙ i vi la sancti, die sabba ost vespe nõ debẽt audiri. r ob. dec. lluit. q̃ i. igenda 6 iebus p. n. Io. A.

† Cap. 2. eo tit. in 3. cõp. & p intellectu, vidẽ Martinũ ab Azpilcueta in Enchiridio de ora. & horis cano. c. 4.

† Gene. 1. Exo. 16. & 20. Leui. 23. Nu. 28. Deut. 5.

3 Quia quo ad ordinandum mane coniungitur vesperi de tẽpo. ord. literas. Io. And.

puis [a] festiuitatibus, siue inter Pascha & Penteco sten, genuum † flexio nequaquam debet fieri: nisi aliqs ex deuotione id velit facere in secreto.[b] ¶ In consecrationibus † autē episcoporum, & clericorum ordinationibus, cōsecrans & consecratus tātum, genua flectere possunt secundum quod cōsecratonis modus requirit. ¶ Pręterea festiuitas sanctæ Trinitatis secūdū consuetudines [c] diuersarum regionū a quibusdam cōlueuit ī octauis [d] Pentecostes, ab alijs in Dominica prima, ante aduentum Domini celebrari Ecclesia [e] siquidē Romana in usu non habet, quòd † in aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter festiuitatem, cum singulis diebus Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, & cętera similia dicantur ad laudē pertinentia Trinitatis.

¶ Idem Tributien. archiepiscopo. †

¶ Propter necessitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi seruili intendere, maxime circa rem tempore perituram, hoc dicit.

CAP. III.

LIcet † tam veteris quam noui testamēti pagina, septimum diem [f] ad humanā quietem specialiter deputauerit: & tā eum quàm alios dies maiestati [g] altissimę deputatos: nec non natalitia sanctorū martyrū [h] ecclesia decreuerit obseruanda: & ī his ab omni opere seruili cessandum; & infra. ¶ Indulgemus vt liceat parochianis vestris, diebus Dominicis, & alijs festis (prćterquā in maiorib. [i] anni solēnitatib.) si alecia [k] terræ se inclinauerint, eorum captioni, ingruēte necessitate intendere: ita quòd post factam capturā, ecclesijs circumpositis, [l] & Christi pauperibus, congruam faciant portionē.

¶ Clemens iij. aliàs Celestinus.

¶ Tres septimanæ, quibus canon prohibet fieri nuptias ante festum Ioannis Baptistæ, non continuantur festo, sed intelligitur de septimana Ascensionis cum duabus sequentibus.

CAP. IIII.

CApellanus † tuus (fra

a Pręcipuis.] quæ enumerantur de consec. distin. 3. cap. 1. & ī. eod. c. vlt.

[Glo. seq. signat contrarium.]

b In secreto.] arg. ǭ. 30. dist. c. vlt. & 76. dist. scito. 1 sed illa ǭria intelliguntur cum determinatione istius.

c Cōsuetudines.] simile 12. dist. illud & c. illa. & 76. dist. vtinā. & ī. de sepultur. certificari. & sic consuetudo cuiuslibet loci seruabitur.

[Gl. seq. cum seq. duo ǭria signat.]

d In octauis.] argu. ǭ. ī. eod. capellanus. vbi dī ꝙ Pentecostes caret octauis.

e Ecclesia siquidem Romana.] & sic ē arg. ꝙ consuetudo Romanæ ecclesię non est ab alijs obseruāda. arg. 11. dist. quis nesciat. arg. contra 12. distin. nouit. & c. non decet. Ber.

LIcet tā veteris.] Propter necessitatem diebus festis piscari licet: seu licet intendere rei tempore perituræ. Et primo ponit diuinum præceptum. Secundo propter necessitatem dat indulgentiam contra illud, cū determinatione: ibi, Indulgemus. Abb.

CASVS. Dicitur hic, quòd licet tam ī veteri quam in nouo testamento, septima dies data fuit ad requiem, & ecclesia festa sanctorum martyrum decreuit obseruanda; indulget tamen dominus Papa quibusdam piscatoribus, quod diebus Dominicis & alijs festis minorib' ingruente necessitate possint capturę piciū intendere: ita quòd d. captura illa ecclesijs circūscriptis, & pauperibus congruam faciant portionem. Not. ꝙ dies Dominicus deputatus est ad requiem. Item necessitas facit licitum quod alias est illicitum.

f Septimum diem.] vetus testamentum ad literam præcipiebat sabbathum custodiri. Nouū verò spiritualiter illud seruat, primam diem pro septimana celebrando. a sicut enim carnalia sacramenta ad literam seruare non possumus: ita nec sabbathum ad literam licet seruare. de consec. dist. 3. peruenit ad me.

g Maiestati.] infra eod. cap. fin. & C. eod. omnes dies.

h Martyrum.] infra eod. cap. fin. & de consec. distin. 3. cap. 1.

i Maioribus.] vt puta natiuitatis Domini, diei Epiphaniarum, Paschatis Ascensionis Domini, & Pentecostes.

k Alecia.] genus piscis est, & rarò & certis diebus apparet, ideoque propter necessitatem facilius indulgetur Dominicis diebus, vt captioni intendant. sic enim propter necessitatem, vel pietatē posset eodem die iudicium exerceri. ī. eo. c. vlt. & ff. eo. tit. l. solet. 3 & l. penul.

l Ecclesijs circumpositis.] quibus propter eandem necessitatem congruam faciant portionem, & præcipue illis in quarū territorio captio facta est: quia quasi decimæ prædiales esse censentur: vnde saltem pro decima parte eis soluant. ī. de decim. ad Apostolicæ.

CApellanus.] cōmunis diuisio. secunda ibi, Quia ergo Abb. Sic.

CASVS. In canonibus dī ꝙ nuptiæ celebrari nō debent in tribus hebdomadis ante festū beati Ioannis Baptistæ. Quidam dicebant septimanas illas sine aliqua interpellatione continuandas ipsi festo: Alij volunt facere interuallum inter ipsum festum, & illas hebdomadas: & ob reuerentiā festiuitatis Pentecostes fuisse statutum: quæ festiuitas Pentecostes solet in septimanis ipsis interuenire quandoque: & sic à tribus diebus Rogationum, ante Ascensionem Domini vsq. ad octauum diem post Pentecosten, computetis illis septimanis illo tantum temporis spatio nuptias celebrari non permittunt: postea verò nullatenus nuptias impediunt celebrari: quæsiuit quidam episcopus per capellanum suum quæ istarum opinionum melior esset. Respondet Papa, quòd consuetudo est Rom. ecclesiæ, vt quocumq; tēpore matrimonium contrahatur, per consensum legitimum de præsenti: tamen à septuagesima vsque ad vij. diem post Pentecostem nuptiæ celebrari non finuntur: & postea sine differentia celebrantur: siue sint tres septimanæ vel plures ante festum beati Ioannis: ideo posterior sententia meliori & subtiliori & ratione iuuatur: & sine secundum canones à Septuagesima vsque ad octauam Paschæ, siue post vij. diem festi Pentecostes nuptiæ suspendantur in Dominica quæ sequitur, & deinceps licitè celebrantur. Nota quod illa sen-

† Et ibi rō reddit, quare his dieb' nō fit genuū flexio I. An.

† Genuū flexiones qñ & qualiter fieri debeant, vide Burcardū li. 13. c. 3.

† al. cōsecratione.

† al. vt.

† In plerisq; antiqs codicib' epo. legitur, non archiepo.

a Verbū, celebrādo, deest in veteribus codicibus.

† Cap. eod. tit. in compila. & p inte gētra vid copiose dit Ama. Albertin Rub. de h lib. 6. q. 1 quint' err n. 13. & & Coura lib. 4. va resola. c. nu. 4.

1 Septū. mensis & demum porcijs de reb. tpe vel m te prim sunt. Io. A.

† Cap. tit. in & vide chars. 13. do

illa sententia semper debet obseruari, quę meliori ratione & subtiliori innititur. Item cōsuetudo Romanę ecclesię debet seruari.

a Statuta canonica.] 33 quęst. 4. non oportet 2.

b Continuandas.] ipso festo B. Ioannis.

c Alij verò.] in his verò quæ ad sollemnitatem spectant, diuersa tenere non est peccatum: quia vnaquęque prouincia abundat in suo sensu 76. dist. vtinam. & 12. dist. illud. & c. illa. & J. de sepul. certificari. 1 0. di. nouit.

d Quocunque tēpore.] Et ita quolibet tempore potest matrimonium contrahi; sed nuptiarum sollemnitas tantùm his diebus (ne carnaliter coniungantur) prohibentur, simile J. de matrimo. contracto contra interdictum ecclesię. c. 1. & secundum hoc intelligetur 33. q. 4. nō oportet, 1. & 2. & c. seq.

ADDITIO. Vnde versus.

Ecclesia vetitum necnon tempus feriatum.

Impediunt fieri permittunt facta teneri.

e Consensu legitimo.] scilicet mutuo: quia solus consensus facit matrimonium. 27. q. 2. sufficiat. & J. de sponsalibus c. si inter virū & vxorē. 1

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

f Subtiliori.] Subtilitas hic commendatur: sed alibi non excusat errantes in fide. 24. quęstio. 1. schisma. Alibi etiam subtilitas perniciosa est, C. ad Trebel. sancimus. & sup. de iud. dilecti. & c. examinata. nec de apicibus iuris est disputandum. ff. mand. si fideiussor. §. quedā.

C Onquestus.] Dividitur: ga duo

In oībus nuptijs incipitur hebdomadis.

¹ Vox natiuitatis, deest in antiquo codice

Vide cōcil. ... doctrina e sacra. ma ... can. 11. ... refor. ma ... Laodic. ...

De hac re ... conci. ... ad septimam diem.

...

ter episcope) coram nobis ex parte tua ꝓposuit, quòd cum statuta ᵃ canonica declarent, nuptias tribus septimanis † ante festum natiuitatis † beati Ioannis Baptistæ minimè celebrari debere: quidam hebdomadas illas, absque interpellatione continuandas ᵇ intelligunt. Alij ᶜ verò inter festum & ipsas volentes facere interuallum, illud tamen dicunt ob reuerentiā festiuitatis Pentecostes fuisse statutum: quæ ī septimanis istis solet interuenire quandoque: & sic à tribus diebus rogationum ante Ascensionem Domini īchoantes, vsque ad octauum diem post Pentecosten (illis hebdomadis computatis) illo tantum spatio temporis celebrari nuptias † non permittunt, earum celebrationem abinde nullatenus inhibentes. ¶ Quia ergo consulti fuimus, vtra istarum opinionum potior videatur: nobis & fratribus nostris apparuit, quòd licet ea sit Romanæ ecclesiæ consuetudo, vt quocunque ᵈ tempore matrimonium contrahatur, † consensu ᵉ interueniēte legitimo de præsenti: quia tamen à Septuagesima vsque ad septem † dies post Pentecostē celebrari nuptiæ nō sinunt, & postea etiā tribus septimanis vel plurib. ante festiuitatē sancti Ioannis, sine differentia celebrant: posterior snia meliori & subtiliori ᶠ nititur ratione; & siue secundùm canones à Septuagesima vsq; post octauas Paschæ: siue iuxtà consuetudinem ecclesiæ Romanæ vsque post † septē dies festi Pentecostes (quod caret octauis) nuptiæ suspendantur; ī Dominica quæ sequitur, & deinceps possūt licitè celebrari.

¶ Gregorius nonus.

¶ In ferijs introductis in honorem Dei & sanctorum, nisi ob necessitatem vel pietatem iudicium exerceri non potest etiam de consensu partium: ferijs tamen introductis fauore hominum: partes renunciare possunt.

CAP. V.

C onquestꝰ est nobis & infra. ¶ Quamuis nō protogari, ᵍ sed expediri † deceat: q̄stiones; debet tamen iudicialis strepitus diebus conquiescere feriatis, qui ob reuerentiam Dei noscuntur esse statuti: scilicet † natalis Domini, sancti Stephani, Ioannis Euangelistæ, Innocentium, sancti Syluestri, Circuncisionis, Epiphaniæ, septem diebus Dominicæ Passionis, Resurrectionis; cū septē sequētibus Ascensionis, Pentecostes cum duobus † qui sequūtur, natiuitatis Ioannis Baptistæ, festiuitatū omniū Virginis gloriosæ, duodecim Apostolorum, & præcipue Petri & Pauli, beati Laurentij, dedicationis beati Michaelis, sollemnitatis oīum Sanctorum, ac diebus Dominicis, cęterisque sollēnitatibus, quas singuli episcopi in suis diœcesibus cum clero & populo duxerint sollemniter, venerandas; qui-

continet dicta. secūdum ibi ¶ Licet diebus. Abbas.

CASVS. Quęsitū fuit, qui essent illi dies quibus ob reuerentiā Dei iudiciorū strepitus conquiescere debet: & verū partes renūciare valeat ferijs illorū dierum? Rūdet Papa, ꝙ licet non protogari, sed expediri debeāt quæstiones: tū diebus illis qui ob reuerentiam Dei statutī sunt, iudiciorū strepitus conquiescere debet, & eus narrantur: hic dies illi: & illis vtique diebus sollemnibus vsq; adeo ab huiusmodi conuenit abstinere, vt etiam parti ius consentientibus, nec processus tunc habitus, nec sententia dieb. illis promulgata valeat, nisi necessitas vrgeat, vel pietas suadeat: illis autem ferijs, quę gratia messium vel vindemiarū introductæ sunt, possunt partes renūciare vt tunc iudicialis processus & snia valeat. Not. ꝙ ferijs introductis ob reuerentiam Dei, nullus potest renunciare, nisi necessitas vel pietas aliud inducat. Item necessitas vel pietas non est sub lege. Item alijs ferijs potest renunciari.

g Non protogari.] infra de do. & contu. finem. & c. venerabilis. & C. de iudi. propterandum. circa prin. & boni pretoris est lites diminuere. ff. si cert. petatur. quidam. & J. de re iud. iurgantium. nec ꝑmittere debet prætor partes ad arma vel rixam venire, quas potest sua iurisdictione compescere. ff. de vsufruc. l. si cuius. §. æquissimum.

[Gl. seq. tractat de triplici feria solēni, solidās, ꝑ. ferijs introductis fauore hominū renunciari posse & ex causa eo tempore procedi.]

a Quibus.]

† al. post septimū diē.

† al. debeāt.

† Pro intelligētia, & deueritate huiꝰ textꝰ aduersus hæreticos vid. Thomā Vvaldēsem lib. 1. c. 141. d. sacramētalib. ad de Arnaldū Albertinū ī rub. de hær. li. 6. q. 12. §. quintus erro. n. 23. & seq. & Couarruuiā li. 4. c. 19. var. resolut.

† al. sci: cū duobus diebus, q̄ subsequuntur.

bus a vtique solemnibus feriis (nisi necessitas [b] vrgeat, vel pietas [c] suadeat) vsque adeo conuenit ab huiusmodi abstinere, vt consentientibus etiã partibus nec processus habitus teneat, nec sententia, quam contingit diebus huiusmodi promulgari.

¶ Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarũ vel messiũ ob necessitates hominũ indulgẽtur, ꝓcedi valeat, si de partiũ processerit voluntate:

TITVLVS X.

De ordine cognitionum.

¶ Clemẽns iij. Altrino † ẽpo.

¶ *Contra mulierem vendicantem aliquem in maritũ, admittitur exceptio consanguinitatis: quæ prius discutienda est, quam super matrimonio pronuncietur; & sufficit super ipso principali pronunciare hoc dicit.*

Ntelleximus.] De peremptoria exceptione ante sententiam iudex cognoscit: sed sufficit super principali pronunciare. Communis diuisio. secunda ibi, Inquisitioni. Abbas.

CASVS. Quędam mulier petebat quemdam in virum. induxit testes ad probandum suam intentionem. Vir timens sibi fieri præiudicium per testes illos, exceptionem consanguinitatis obijcit: per quã, petitionem mulieris repellere intẽdebat: quærebat an primò esset de impedimento consanguinitatis agendum, q̃ sup cũ matrimonij sentẽtia proferatur? Rñdet Papa, q̃ exceptione consanguinitatis ꝓbata, principalis q̃õ est perẽpta: & ideo de ipsa est antea cognoscendũ, q̃ ad diffinitionis articulum procedatur, quo cognito & probato, vir ab impetitione mulieris debet absolui. No. q̃ exceptio peremptoria ante sentẽtiã opposita debet examinari & cognosci de ipsa antequam sententia super principali q̃õne feratur: quia ex illa apparebit qualiter debeat formari sententia. Item super exceptione peremptoria siue incidenti, non pronunciatur, sed super principali q̃õne.

CAP. I.

Ntelleximus * † quòd cũ quædã mulier, peteret quẽdam in virum, testes ad suæ intẽtionis assertionem induxit: per quos pars viri futurum sibi præiudicium metuens, exceptionem consanguinitatis obiecit ex qua intẽdit petitionẽ mulieris elidi: & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quòd cũ exceptione probata, quæstio principalis perimatur, ante est cognoscendum [d] de

a Quibus vtiq; solemnibus ferijs.] not. q̃ feriæ dierum præcedẽtium introductæ sunt ob reuerentiã Dei, vt hic dicit in prin. & C. eo. tit. omnes dies. & dies festos. & solemnes feriæ apppellantur. Aliæ etiam feriæ dicuntur solemnes ob reuerentiã principis & honorẽ: vt dies natiuitatis suæ: vel dies principij de imperio. C. eo. omnes. Item & aliæ feriæ dicũtur solemnes, vt t̃ps messium: & tẽpus vindemiarũ, de quib. hic inferius sequitur. & ff. eo. tit. l. 1. & istæ feriæ inducũtur ad requiem laboris, [1] vt quiescant tunc homines à causis: & istæ feriæ inducuntur varijs temporibus s̃m diuersitatẽ locorum: quia q̃dã tardius colligit messes, siue vindemiam: quidam citius, ff. eo. l. præsides. Ferijs introductis ob reuerẽtiã Dei, partes renunciare non possunt, vt hic dicit expressè: alijs autem ferijs introductis ob fauorẽ hominum, benè possunt partes [2] renunciare, vt hic in fi. contra pelli tñ non possunt nisi in casibus ĩ. de iudi. significauerũt. & ff. eo. l. 1. §. vlt. & l. seq. aſs nõ valet sententia. & ff. eo. l. 1. & istæ feriæ omnes cõtinuæ sunt, & computantur in anno vel biennio appellationis prosequẽdæ, & quolibet die feriato potest q̃s appellare. sed non prosequi appellationem. C. e. l. 1. tempore messium vel vindemiarum quoq; compelluntur aliqui ad iudicium venire. ĩ. de iud. c. vlt. saltem vt litem contestentur: puta, si actio vel res sit t̃pe peritura, puta, actio furti, iniuriæ, dãni, & aliæ, vt ĩ. de iudi. significarunt. & ff. eo. tit. l. fi. §. sed excipiũtur. l. 2 & 3. Ea verò quæ pertinent ad pacem vel concordiam, quolibet die feriato possunt expediri. C. eo. l. vlti. puta, transactiones, pacta, vt ibi.

b Necessitas.] puta si esset res t̃pe peritura. exẽpla plura habes ff. eo. l. 1. 2. & 3. & vbi res celeritatem desiderat. ff. de damno infect. l. 1.

c Pietas.] puta causa debiliũ vel miserabilium personarũ: quia in operibus misericordiæ dierũ distinctio [3] nõ ẽ habẽda. argumẽta 76. dist. vtinã. & de consecrat. dist. 5. nũquã. & summa est ratio, quę ꝓ religione facit. ff. de relig. & sũt ꝑsonæ. l fine. Bernardus. Vnde versus,

Hæc faciunt causas festis tractare diebus.
Pax, scelus admissum, manumissio res peritura:
Terminus expirans, mora testis abesse volentis.
Cuique potestatis patriæ sui filius exit.

DE ORDINE COGNITIONVM.

¶ Quia lite contestata, præstito iuramento, datis dilationibus ab homine & a iure, solent rei suas quæstiones proponere: de quibus quo ordine sit cognoscendũ, posset meritò dubitari: ideo, &c.

De hac materia habetur 2. q. 2. & 3. q. 2. & q. 1. Abb. Siculus.

* [Gl. seq. super quæstione, an in his, quæ occurrunt inter litem, sit pronunciandum: primò ponit opi. Bulgari, quòd non, & inducit tres leges. Mediam Ioan. & Azo. distinguentium: & hanc approbat respondendo L. Pla. & M. contra solu. alleg. decre. cum Io. cui dupliciter respondet.]

d Cognoscendum.] ex hac decre. colligitur manifestè, quod cum reus in modum exceptionis aliquã exceptionem obijcit actori, de illa incidenti tantum cognosci debeat, fundata intentione actoris primo. C. de proba. exceptionem. & C. de excep. si quidem. & non sententiare super ea, sed tantùm super principali pronunciandum sit. Super hoc fuit diuersitas inter doct. Bulgarus dicebat quòd super incidenti q̃stione siue exceptione pronunciari non debet, sed tantum cognosci de ipsa, sed super principali solũmodo, quia eo ipso quod pronunciatur super principali quæstione, satis intelligitur esse pronunciatum super incidenti per quãdam consequentiam; & hoc dicebat per leges illas. C. de ordi. iud. l. 1. & l. 2. & quia ibi dicitur; ad officium iudicis pertinet vniuersam incidentem quæstionem examinare: quoniam non de ea pronunciat, sed de hereditate. C. de or. cog. l. 1. 2. respõ. & C. ad l. Iul. de adul. qm Alexandrum. & C. ad leg. Fab. de pla. l. præses prouinciæ. M. & P. dicebant q̃ super hac semp dẽt ꝓnũciarẽ. ff. de iud. de qua re. & ĩ. de cau. pos. cum super, & ff. de mi. intra vtile. & ff. de præ. l. 2. & ff. de liber. cau. litem. §. vlt. nisi impediatur propter conditionem suæ personæ: quia est pedaneus iudex, vt C. de iud. quoties. vel conditione rei; vel quia pupillus est cui mouetur q̃õ status incidenter, tunc non pronunciatur super causa status.

[1] Alias causas habes in tex. & in gl. 15. q. 4. placita. in fi. Ioã. And.

† Apetrino Alatano Ateñ. Alterañ.]

[2] Etiam extra iudiciũ: puta, in instrumẽto cõfectus, & etiã tacite, puta, scriẽtes recipiendo talẽ terminũ. de his in Spec. eo. ti. §. fi. & licet valeat hæc renũciatio quo ad partes: non tñ tunc cogẽtur testes: vt ibi. & no. C. eod. l. omnes. in vi. gl. Ioan. And.

[3] Prosper lib. epigrammatũ: Non nostro seruat legalia sabbata cultu, Qui pietatis opus credit in his vetitum. Ioan. And.

† Cap. vn. eo. tit. 1. compil.

Exceptiõ si obijcit, an super illa sit pronunciandum.

ratus, sed super hæreditate. C. de ord. iud. l. 1. Dñs Io. & Azo cum eo distinguit, & bene inter quæstiones siue exceptiones incidentes, & emergentes: Incidens quæstio dr̃ quę competit reo etiã ante litis contestationẽ, a puta, pactum de non petendo res iudicatas, delatio iuramenti, consanguinitas, quę obstat matrimonio: vel aliud quodcunque impedimẽtum perpetuũ, & cõsimilia. In his em̃ obtinet snia B. quia non pronunciatur in his, sed super principali, vt hic expressè apparet: & in his non pronunciatur nisi qñ ciuilis incidit in criminali: vel c. 3. q. 11. §. aliqñ. versi. qui confitetur. & C. ad l. Iul. de adul. qm̃. Alexãdrũ. C. ad l. Fab. de plag. pses prouincię, & c. cũ ciuilis ciuili ꝑiudicat. ẽ. eo. tit. & 3. q. 11. §. si de hęreditate. ẽ. qui fi. sint leg. lator. Emergẽtes dicunt illæ, quæ non competunt & emergunt in lite: puta, an dilatio sit danda, an non: an talis testis sit recipiendus vel non: an talis positio vel interrogatio faciẽda sit vel nõ: vel verum aliquis sit in possessione libertatis vel nõ: & non in istis emergentibus obtinet sententia M. & P. & sic intelligitur lex illa. ff. de liber. cau. liberis. §. vlt. & in istis pronunciari debet, aliàs nõ posset procedere iudex in principali, nisi in his pronunciaretur, & sic intelligitur l. de qua re. ff. de iud. & decre. cum super. Vel dic de qua re cognouit, verum est principaliter. Ad illam. l. intra veile. videtur, quod ibi non fuit pronunciatum super incidenti, sed super ætate, & est speciale: vel vt restitueretur in integrum ratione ætatis fuit pronũciatum: & ita per consequentiã super ætate pronunciatur. Ad legem illam ff. de preuaricator. dicunt, quod speciale est ibi. Vel dicas, quod necessarium est vt ibi pronũcietur de præuaricatione antequam admittatur ad accusationem: & in modum replicationis illud obijcitur, & quia illud competit ante lit. contest. tantũ, ideo pronunciandũ est, & in hoc est simile exceptioni dilatoriæ: quia in hoc ante litem contesta. debet opponi: & ideo debet pronunciari super illa sicut in dilatorijs ante lit. contest. pronũciatur: & postea est peremptoria. Arg. ẽ. de fide instrum. cum Ioannes. ibi pronunciat Papa super exceptione incidenter proposita in causa appellationis. Ratio ibi potest assignari, quia cum non pronuncietur in causa appellationis directè super principali quæstione, sed tãtum confirmatur, vel infirmatur sñia: pronunciari debet super incidenti quæstione opposita in causa appellationis: vel si pronũciatur super talibus, non est contra substantiam ordinis iudiciorum, & super incidenti siue peremptoria exceptione pronunciatur. ẽ. de electi. cum dilectus. ad fi. illa exceptio vid. tur potius incidens quàm emergens. Et idem etiam potest di. in l. intra veile. quod pronunciatum fuit super incidenti quæstione, scilicet super ætate: nec propterea ius offenditur, nec est contra ordinem iuris, quod ibi pronunciatur super ætate, quæ fuit incidens quæstio, nec dicitur in iure, quòd talis sententia non teneat.

ADDITIO. Differentia euidens inter quæstionem incidentem, & emergentem potest haberi per hunc versum:

Incidens perimit: emergens quæstio differt.

CVm dilectus.] Sunt duæ partes. In prima est facti & processus narratio. In secũda iudicis interlocutio. ibi, Nos autẽ. Itẽ prima subdiuiditur in tres. Prima proponit actoris petitionem. Secunda ibi, Ei citra rei exceptionẽ. Tertia ibi, Verũ actoris replicationẽ. Item secunda principalis facit duo, quia primo interloquitur distinguendo duo membra. primum ibi, Cum ea. Fin. ibi, Sed qm̃: secundò ibi Verùm declarat interlocutoriam, probans id per duo similia, primum ibi, Quemadmodum. secundum ibi, Testes etiã. Abb. Siculus.

Hoc sequitur Innocen. in decre. li. cum in. ... de ... Et sic orit ... cõstan ... negotij In Goff. & ubi vetustiõe causã, ante iudicium cœptum ... vero n ... cõtra, nã post iudicium cœptũ ... fieri ... de nõ ... mẽdo, quæ ... incidens ... prius po... exci... in actor vel ... rel re... poliari. ẽ. c. ... quæ est emergens. ... Aud. Narniẽs. ... ... Intelligas ... speciali... dicto de exceptione p... narionis ... pronun... q ille ... præuari... or, no an... ampli... illã, vt ff. ... l. ... aũt hoc ... illigas in ... di... ... Io. An.

ipsa, quam ad diffinitionis articulum procedatur, quo facto, virum ab impetitione mulieris (prout exposcit ratio iuris) absoluas.

¶ Innocentius tertius episcopo Narniensi. †

¶ *Si reus contra actorem spoliatorem spoliationem opponit, aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata, respondere non cogitur, sed per hoc non restituitur, aut agendo, & tunc simul vtraque quæstio terminatur & ea probata restituetur.*

CAP. II.

CVm † dilectus filius abbas de Ferentino, † de nobilibus viris dñis de Attone † deposuerit quæstionem, quod manu armata, [a] & cum

† Cap. vnico eo. ti. in 3. cõpil.
† Ferentillo. Ferentisio.
† Arrone.

CASVS. Abbas de Ferẽtino accedens ad pñtiam dñi Papę, conquestus fuit nomine monasterij sui, de quibusdã nobilibus dñis de Attone, ꝙ ipsi manu armata & cũ exercitu, ad castrum monasterij venientes, monasteriũ ipsum damnificauerunt in prędis animalium & rebus alijs, de qu bus iustitiam sibi fieri postulauit. Ex parte dictorũ nobilium in modũ exceptionis citra litis cõtestat. fuit rñsum, ꝙ milites ipsi ꝑ dolũ & violentiã ipsius abbatis amiserant castrũ suũ, quod & ipsi progenitores ipsorũ tenuerant & possederãt in quiete, petentes illud sibi restitui, prius quã petitionib. abbatis rñderent, cũ testes haberẽt pñtes, ꝑ quos in cõtinẽti intẽtionem suã probare volebant: ex parte abbatis fuit taliter replicatũ, quod ab ipso restitutio peti non poterat, q nõ fuerat spoliator: pñtim cũ castrũ illud ad ꝓprietatẽ monasterij ptineret, qđ nõ diffitebãt pars aduersa: vnde cũ ad ipsum monasteriũ res sua redierit ab alio possessa, debet retentionis cõmodũ obtinere, etiam post tpa longiora, & iudiciũ restitutor ũ ꝯ spoliatorẽ tantũ cõpetit: Dñs Papa his & alijs intellectis, distinguit hoc modo: vt si spoliationis qõ ab illis nobilibus obiecta sit in modũ actionis ad restitutionẽ petẽdã, an in forma exceptionis, ad intentionẽ actoris repellendã. Si enim sit proposita in modũ actionis, tũc intelligunt mutuæ petitiones & tãquã diuersæ minimè cõtingentes & ꝺm regulã illã: Qui prior appellat, prior agat, illa qõ quę primò proponit, prima dẽt tractari, & vicissim tractatæ, eadẽ debẽt snia terminari: Sed qa illa qõ fuit à pdictis nobilibus in modũ exceptionis ꝓposita, interloquẽdo pronunciat, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus audiãt, & ea probata abbati rñdere non cõpellantur, donec restituant ab ipso: quia spoliatus ante restitutionem, suo spoliatori rñdere non cogit, sed spoliatione in modũ exceptionis tñ probata, nõ est ꝑ hoc restituẽdo faciẽda: sicut si modũ exceptionis crimen testi opponit, vt à testimonio repellitur: & si crimen ꝯ testẽ probatum fuerit ciuiliter, non ideo sibi pœna ordinaria debet infligi, sed testimonio eius credi nõ debet: & hoc cõtingit, quia in ipsum accusatio non procedit, & inter insã res quasi ex falso testimonio nõ habentur quorũ testimonium reprobatur. No. quod qõ spoliationis duobus modis põt opponi ꝯ suũ spoliatorem: in modũ actionis, & sic sunt duæ petitiones: & simul tractandæ. & in hoc non est priuilegiata qõ, ambæ sunt restitutoriæ. Item in modũ exceptionis: & ꝺm hoc non tenetur aduersario respondere, spoliatione probata, quocunque modo agat spoliator. Itẽ nota regulam. Qui prior appellat, prior agit. Item spoliatus suo spoliatori ante restitutionẽ non cogitur respondere. Item cum crimen ciuiliter probatur, testis non punitur pœna ordinaria, sed solummodo à testimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet sententia.

a Armata.] illa vis quæ fit cum armis, publica est: quæ vero sine armis, priuata dr̃. inst. de publ. iud. circa fin. §. item lex Iulia de vi pub. & ff. de vi pub. l. 1. vnde isti plus peccauerunt. Vnde versus:

Vis

Vis priuata reum deponit ab ordine rerum:
Sed deportatur, si vis armata probatur.

to, quia continuè vna post aliam fertur, sed reuera duæ etiam sententiæ sunt ℸ. de caus. pos. cum ecclesia. & c. cum super. nam quot sunt articuli, tot sunt sententiæ. ff. de mino. etiam. §. ex causa.

Exceptionis.] ergo qui excipit, non contestatur litē. & sic patet quod qui negat, nō excipit: ergo qui excipit, non confitetur. ff. de excep. non vtique. & ℸ. de except. cum venerabilis.

[Glo. seq. quinque quærit, quæ patent.]

[Glo. seq. obijcit, quod delictum, &c.]

b Ipsius dolo.] sed quare debuit nocere ecclesiæ dolus abbatis, siue violentia: cū delictū personæ, &c. 16. q. 6. si epm? Sed hic totus conuentus cōsenserat abbati, vel ab initio, vel ex post facto. argu. ℸ. de resti. spol. cum ad sedē. in fi. sed ratihabitio in maleficio a retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. sed & si cum quis.

c In continenti.] hoc multū faciebat ad hoc vt restituerentur. ℸ. de restitu. spol. litteras. & ℸ. de testi. veniens 2.

d Retentionis.] 16. q. 3. c. placuit. versi. q si mala. & C. de præscri. xxx. vel xl. annorum. si quis emptionis. §. quod si quis.

e Contra spoliatorem.] vel ꝯ eum qui mandauit vel ratam habuit spoliationem. sic ℸ. de restitutione spoliatorum. cum ad sedem. in fin. & ff. de vi & vi armata. cū à te. nisi sciens rē recipiat à deiectore, cū per hoc ei succedat in vitium. ℸ. de restitutio. spoliat. sæpe contingit. & ℸ. de iu. quia V. & hic: quia per dolum Abbatis spoliati sunt. Et latius patet restitutorium iudicium secundùm canones quàm secundùm leges, etiam vbi quis dolo vel metu perdidit rem. 3. q. 1. redintegrāda sunt omnia. secus est in actione quod metus causa, quæ datur contra illum qui metum non adhibuit. ff. quod metus causa. l. si cum exceptione. §. in hac.

1 Concor. ex. in l. sancimus. cum vulga. C. de pœnis.

2 Violentiæ vel deiectionis, vt patet in l. seq. Io. And.

† Dictio, &, deest à multis antiq. in duobus autē vetustissimis legitur ita: vnde vt verus.

exercitu, ad castrum monasterij venietes, in prædis animalium, & alijs dāpnificare dictū cęnobiū præsumpserūt, de quibus iustitiam sibi fieri postulabat. Et citra litis contestationem, sub forma exceptionis[a] fuit ex aduerso responsum, quòd per ipsius dolum[b] & violentiā, castrum Sirati amiserant, quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete: sibi petentes prius restitui, quam petitionibus ipsius responderent, pręsertim cum testes haberent præsentes, per quos intētionem suam incontinenti[c] probare volebant. ¶ Verùm ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator, præsertim cum dictū castrum, ad ius & proprietatē sui monasterij pertineret; quod etiam pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde & † verus dominus (ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiam post tempora longiora) retentionis[d] debebat commodum obtinere: & iudicium restitutorium, contra spoliatorem[e] tantum competere dignoscitur: & infra. ¶ Nos autem distinguendum esse credimus, vtrùm spoliationis quęstio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modum actionis, ad restitutionem petendam: an in forma exceptionis, ad intentionem aduersarij repellendam. Cum ea in modum actionis proposita, intelligantur mutuæ petitiones sese tanquam diuersæ minimè contingentes, ac per hoc iuxta[f] regulam iuris, qua dicitur: Qui prior appellat, prior agat, quæ prius esset proposita, prius foret tractāda, quamquam in idem iudiciū ambæ deductæ, vicissimque tractatæ, simul essent eadem[g] sententia terminandæ. ¶ Sed quoniam quæstio illa fuit ab eisdē nobilibus tantùm in modum exceptionis[h] obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus au-

h In modum exceptionis.] hic patet q quæstio spoliationis non præiudicat ciuili quęstioni, nisi proponatur in modum exceptionis, sed criminali semper pręiudicat, siue in modum exceptionis, siue in modum actionis ponatur, & sic loquuntur iura. 3. q. 1. & q. 2. per totum. & 2. q. 1. per totum. Quidam intelligunt hanc decre. cum ambæ quæstiones sunt possessoriæ. Sed hoc non est verum: quia abbas non agebat hic possessorio iudicio, immo hic petebat sibi iustitiam fieri super damnis sibi datis in prædis animalium, & in alijs, vt patet in antiqua 4 decret. De hoc dicitur ℸ. eo. super spoliatione. Illud potest hic quæri: verū exceptio spoliationis interrumpat præscriptionem. Et est dicēdum, quòd non: quia pręscriptio in odium non petentium inducta est. ℸ. de præscrip. vigilanti. & 16. q. 3. §. potest. sed qui excipit, nō petit. sed petētem repellit, vt hic, & ff. de exceptio. l. 2. ergo non interrumpit. Licet sit arg. contra. ff. quod metus cau. l. metum, §. sed quod prætor. in fi. vbi dicitur, quòd excipiēdo videtur experiri. & ff. rem ra. ha. quo enim tutiore. in fin. & ff. de excep. l. 1. & ff. de proba. in exceptionibus. Item quæritur, vtrum exceptio spoliationis possit opponi in qualibet causa? Et potest dici quòd non: quia non opponitur actioni depositi. quia ibi non admittitur compensatio. C. de compe. l. vltima. C. deposi. si quis vel pecunias. & infra deposi. bona fides. §. fina. Alij dicunt quod petenti depositum bene obstat exceptio spoliationis, quoniam obijcitur petenti restitutionem, saltem in modum reconuentionis, & etiam exceptionis. & quæstio spoliationis est priuilegiata, infra eod. super. Et ideo satis videtur quod opponi possit actioni depositi: quia fauorabilior videtur spoliatio quam actio depositi, licet illa sit bonæ fidei. Sed quid si in modum exceptionis probaui spoliationem, nunquid eadem probationes valebunt, si volo directè petere possessionem? Dico q non, nisi aduersarius consentiret. ℸ. de test. venientes.

4 Cuius ver... In quorū ... sententia. Ca... dinaliū ... hęc ... Papa ... [illegible] abbas ... fuit ... ipsam ... les nulla ... quisitione ... multa ... armatis ... eō exerc... ad castra ... nasterij ... tunt, & ... venientes ... prædis ... liū, ... cōbusti ... bus, ... captiuis ... nis, ... homicidijs ... tis, ... alijs ... l. libris ... cen. ... strage ... num ... rias ... tas, ... care ... bus ... surripi ... de ... lijs ... vel ... ponere ... respo... sit ... fier... libe...

f Iuxta regulam iuris.] ff. de iudi. qui prior. Bern.

3 Q̄ locum h̄eat hæc regula, & qñ fallit, ibi nota & in Spe. de inciden. q̄st. ver. vide mus. Io. An.

g Eadem sententia terminandæ.] Nam si isti nobiles proposuissent spoliationem suam in modum actionis directæ, essent duæ principales quæstiones, conuentio scilicet, & reconuentio, & tunc simul sunt tractandæ, vt ℸ. de mu. pe. cap. 2. & non valet sententia super vna, nisi & super alia in eadem instantia feratur. ff. quæ senten. sine app. l. 1. §. vlti. & C. de compen. neque scriptura. vel saltem appellandum est, & ibi dicitur in lege primo inducta. & vnam vocat hic sententiam pro tan-

ficus 2. Sed pone quòd succubui in exceptione, nunquid possum postea directè agere possessorio? Vr quòd non: quia eandē quæstionē volo refricare, licet alio genere iudicij, quod non licet. ff. de excep. rei iud. si quis cū totū. §. & generaliter. Sed tamen dico quòd possum, nec impedit si succubui: quia possessorium directè etiam potest intentari ex dissimilib. causis. j. de dona. inter dilectos. Et si primò agatur criminaliter, & non obtinuit, postea agi potest ciuiliter. C. quando ciuilis actio crimin. præiu. ciu. l. vnica.

a Non cogerentur.] quia nec nudi contendere, nec inimicis inermes debemus nos opponere. 3. q. 2. oportet. Sed si conueniatur ab alio quā à spoliatore, nō obstat ei exceptio spoliationis. sed si criminaliter accusetur, pōt excipere, quod spoliatus est ab alio quā à suo accusatore, si tota sua substantia, vel maiori parte sit spoliatus, vt in quadā cōstitutione Innocentij. j. de rest. spo. frequens. & sic intelliguntur canones isti. 2. q. 2. per totum. & 3. q. 2. per totum.

{ Glo. seq. allegat quatuor concordantias. signat contrarium de quatuor capitulis, & vnā legē, & antequā respondeat format quōnē, & soluit. demū rñdet ad tria capitula, & ad legem.]

b Restitutio facienda.] quia ad hoc non agebatur. Semper enim videndum est ad quid agatur: quia sm modum agendi formatur sententia. j. de simo. licet Heli. & j. de acc. super his. & melius c. qualiter & qñ. nec enim potestas iudicandi vltra id extenditur, q in libello est de suctum. ff. cōi diui. l. vt fundus. Arg. 3. j. de cōcess. preb. ex parte, & 24. q. 1. ecce. & j. de confes. cum super. & s. de ele. per inquisitionem. & ff. de adul. l. 1. §. si publico. vbi accusator cōuictus in modum exceptionis punitur, sed testis non punit. licet crimen ei in modum exceptionis probetur, vt dr j. de except. deniq; nec infamis reputatur, vt hic, licet eius testimonium reprobetur. ff. de his qui no. infa. Lucius. Item quid dices si probetur excōicatio in modum exceptionis 3 aliquem, vt repellatur à testimonio, vel ab electione, nūquid debet vitari? Pōt dici quòd si ex tali facto publica fama laboret, non est ei cōicandum. j. de sen. excōi. cū desideres. §. secūdæ. arg. 2. q. 1. multi. ver. si quis frater nominat, &c. Idem dico si in modū exceptionis crimen probetur testi, quod impedit promouendum. arg. s. de elec. super eo. vt si grauata sit eius opinio. j. de test. testimonium. nec sufficit, quòd ex tali facto nō irrogetur infamia, sed quòd eius opinio in nullo vacillet. 33. dist. laici. sicut dicit lex de eo qui fustibus cæsus est, licet nō sit infamis, tamen ad honores non debet admitti. ff. de decu. cos. sic C. de adul. & si libidine. 81. dist. tantis Daniel. j. de accu. omnipotentes. & C. de procu. l. reum. & sic propter talem infamiam facti potest indici purgatio. argu. j. de sent. excommuni. cum desideres. §. secundæ. 2. q. 1. multi. vers. si quis frater nominatur. Ad contraria signata superius dica, quòd illud c. 2. ecce, intelligitur cum de crimine constat, siue accusando, siue denunciando, aut inquirendo: & quocunque tali modo constet, punitur: & ideo dicit; & si crimina vndecunq; claruerint, &c. ad illam decretalem, cum super. sic respondeas, quia ibi testis in iure confessus est, & crimen illud continebat causam de qua agebatur, vnde punitus fuit. j. de exceptionib. denique. in fi. & ei obiectum fuit quòd esset particeps simoniæ: vnde interrogatus & confessus punitur. In illa, per inquisitionem agebatur, ibi: tam in capite quam in membris. Ad legem illā ff. de adulter. l. 1. §. si publica. pōt dici, quòd iudex qui cognoscit de adulterio, ex officio suo punit maritum de lenocinio sine accusatore. quia cū exceptio lenocinij non prosit vxori, obesse debet marito, aliàs maritus non puniretur de crimine: quod esse non debet: quia publicæ vtilitatis est, ne crimina remaneant impunita. j. de sen. excommu. vt famæ. & ff. ad leg. Aqui. ita vulneratus. versus finem.

c Reprobatur.] arg. 5. j. de test. cū tu. vbi dr sine periurij reatu notetur. Sed illud intelligitur quo ad factum & opinionem. & quod hic dicit, referas ad ius, quia de iure non censetur infamis: sed infamiam facti forsitan nō euitat, 3 vt ibi dr, & hoc dr expresse ff de obseq. à li. & liber. parētib. & patrono pst. l. 2. Ber.

ditentur: & ea probata legitimè, abbati non cogerentur[a] respondere super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso: cum spoliatori, spoliatus ante restitutionē non cogatur vllatenus respōdere. ¶ Verùm spoliatione in modum exceptionis tātūm probata, non est per hoc restitutio [b] faciēda. Quēadmodum si in modum exceptionis aliquod crimen testi obijcitur, vt à testimonio repellatur, & si crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed eius dūtaxat testimonio non creditur: quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. ¶ Testes etiam, quorum testimonium reprobatur [c], inter infames quasi ex falso testimonio, non habentur.

¶ Honorius tertius Ludouico Regi Francorum.

¶ Petēti hæreditatem obstat exceptio natiuitatis, quæ prius debet coram ecclesiastico iudice terminari hoc dicit secundùm glossam, intelligendo quòd hic erat prius coram iudice sæculari petita hæreditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

CAP. III.

Tvam nō credimus latere prudentiam, causam natalium reginę Cypri ad examen nostrū (vtpotè quæ ad forum

Tvam non credimus.] Pendente causa natalium coram ecclesiastico iudice, quæstio hæreditatis ex illa dependens, per sæcularem iudicem inchoari non debet. h. d. extra gl. intelligēdo, quòd hęc causa legitimitatis fuit mota prius coram iudice ecclesiastico: & ea pendente petebatur hæreditas coram sæculari. Primò narrat factum de præterito. Secundò prouidet circa futurum, ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Mortuo Comite Campaniæ sine prole, regina Cypri dicebat, quòd debebat illi succedere in comitatu tanquam proximior: Quidam alius hoc intelligens accessit ad dominum Papam proponens quòd cum ipsa regina non fuisset de legitimo matrimonio nata, dicto Comiti succedere nō debebat, sed ipse: quod paratus erat probare in præsentia domini Papæ, petens ab ipso, vt mandaret regi Franciæ, vt si forsitan dicta regina super successione comitatus prædicti coram ipso proponeret quæstionem, non audiret eandem, donec causa natalium (ex qua illa dependebat) fuerit terminata: quod Papa non distulit adimplere. mortuo autem ipso rege, cui Papa prædicta mandauerat, successit ei Ludouicus filius eius: vnde Papa scribit eidem super eodem negotio, credans prudentiam ipsius non latere, causam natalium dictæ reginæ, quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, ad examen ipsius esse delatam; & licet Papa dictam reginam in suo iure velit fouere: tamen quia antequam causa natalium terminata esset, in ipere causam successionis dependentem ex illa, nihil aliud esset, quam negotium ipsum

2 Dixit Host. hoc loquitur qñ nō periurium, sed aliud crimen quodcumque vis obijcitur testi: ibi qñ de periurio cōuincitur, & tunc est speciale ꝙ de cętero vt infamis à testimonio repellatur. j. de testi. testimoniū. Io. And.

ipsum

ipsum diuersis processibus intricare, & ordinem iuris perturbare: & ideo si ab ipsa regina fuerit requisitus super hoc, patienter expectet donec causa natalium per sedem Apost. fuerit terminata. Not. quòd causa natalium ad forum ecclesiasticum spectat. Item causa natiuitatis præiudicialis est ad causam successionis, & ideo primò debet terminari: si contrariũ fieret, ordo iuris peruerteretur: qđ esse non dēt: nec valeret processus successionis si legitima non pronunciaretur. Item negotium diuersis processibus nõ est intricandum.

a Ad forum ecclesiasticum. & ita causa nataliũ ad ecclesiam pertinet. Quæ sint illæ causæ, quæ spectāt ad ecclesiasticum forum dictum fuit s. de fo. com. cũ sit. & c. licet j. & c. ex tenore.

[Glos. seq. distinguit: aut duæ quæstio. ciuiles sunt principales, aut altera incidens, & tunc quandoque ciuilis incidit, &c.

ecclesiasticum[a] pertinet) esse delatam: & infra. ¶ Quia verè antequam nataliũ causa terminata esset, dependentem ex illa[b] successionis[c] causam incipere nihil aliud esset, quã diuersis ꝓcessib. intricare negotiũ, & cõfusione quadam iudicij ordiné perturbare: si fortè ab ipsa regina fueris super hoc requisitus, donec iã dicta causa natalium Apostolico iudicio finem acceperit, patienter expectes[d].

¶ Gregorius Nonus.

¶ *Agens possessorio recuperãda, non tenetur ante restitutionẽ suis spoliatoribus (nisi super quæstione spoliationis) respondere: potest tamen ab agendo repelli per exceptionem spoliationis. h. d.*

CAP. IIII.

SVper spoliatione cõuentus aduersus restitutionem petentem[e] nõ est (nisi super quęstione spoliationis) si eum

b Dependentem ex illa.] ex hoc loco satis patet, quòd si quæstio præiudicialis incidat in causa, de ea sola primò est cognoscẽdum antequam de principali: quia ea probata principalis quæstio est perempta, vt hic dr. Et not. quòd si duæ sint principales quæstiones, & sunt ambæ ciuiles: quæ primò proponitur, primò tractatur, & vna sententia terminatur. s. eo. c. proxi. & ff. de iud. qui prior. Sed quandoque quæstio ciuilis incidit, & præiudicat ciuili, & tunc de incidenti est antea cognoscendũ & pronunciandum, vt si quis agit de hæreditate directè, & alter incidenter proponat; quòd non sit legitimè natus: de hac est antea pronunciandum, vt hic. & j. qui fil. sint legi. lator. vel si proponatur quæstio seruitutis; & hæc primò expedienda est. 3. q. 11. §. si de hæreditate. & C. de ordi. cog. l. 2. quandoque quæstio ciuilis præiudicat criminali, & est primò tractanda, vt si aliquis qui credat se libertum accusetur de crimine, & postea moueatur ei quæstio status, primò tractabitur incidens quæstio de statu. 3. q. 11. §. si crimen. & C. de ordi. cog. l. 3. & C. ad l. Iul. de adult. quoniã Alexandrum. & C. ad leg. Fau. de pla. præses prouinciæ. Quandoq; criminalis præiudicat ciuili: 1 vt 3. q. 11. §. aliquando. ver. ciuili. Quandoque criminalis præiudicat criminali. 3. q. 11. dicto §. aliquando. c. prius est. vbi de hac materia habes satis. & sic quandoque vna quæstio dependet ab altera: & tunc non sunt simul tractandæ: quia sic esset diuersos intricare processus, & sine vtilitate. simile s. de in. exhibita. vbi simul de principali. & exceptionibus cognoscere voluerunt iudices: quod esse non debet. s. de off. de leg. prudentiam. §. sexta. & s. de foro comp. ex parte. & c. ex tenore.

Quæstiones præiudiciales sunt in quadruplici differentia.

1 Vt C. si qs ali. test. prohi. l. 1. vbi petens hæreditaté accusatur, quòd testatoré cõpulit, vt eũ hæredé istitueret, & ibi habet satis in Spe. de incidé. quæstio. in princip. Io. And.

c Successionis.] super comitatu Campaniæ, in quo dicebat regina ista se debere succedere.

d Patienter expectes.] & ita patet, quòd iudex ciuilis etiam incidentes, & per reconuentionem de causa spirituali cognoscere nõ potest j. qui fi. sint leg. causam 1. & c. lator. & hic. De hac materia dictum est s. de iud. at si clerici. 2 Sed contra, videtur ꝙ laicus incidenter de tali quæstione cognoscere possit. C. de iudi. quoties. C. de ord. iud. l. aditæ. ff. de in. om. iud. si idem. & ff. de iud. qui non cogitur. sed est verum quod prius dicitur, licet secus sit in contrarijs causis ciuilibus.

2 Concor. l. omni innouatione. C. de sacrosan. ecc. & q̃ no. s. de iud. at si clerici.

SVper spoliatione.] Agés interdicto vnde vi, nõ recõuenitur nisi de alia spoliatione: de qua etiam excipi potest ꝗ eum. Diuiditur. Nam primò dicit quid iuris cũ agens possessorio reconuenitur. Secundò, quid iuris cũ contra eũm excipitur. ibi, Quamquam. Prima subdiuiditur. Nam primò ponit dictum, exceptionem interferens. Secundò submittit rationem dicti: ibi, Cum restitutionis. Abbas.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus suũ spoliatorem traxit in causam petens restitui sibi rem illam, qua eũ spoliauerat: spoliator volebat eum recõuenire, q̃ritur quid iuris sit? R̃ndet, quòd spoliator iste nõ est audiẽdus volens recõuenire spoliatum, nisi eũ reconueniat de alia spoliatione: quia petitio spoliationis in hoc priuilegiata est, vt qui illam intẽtat, non cogatur r̃ndere suo spoliatori, anteq̃ fuerit restitutus. Sed si spoliator in modum exceptionis opponat de alia spoliatione contra ipsum spoliatum, repellit eum ab agendo. Not. quòd quæstio spoliationis priuilegiata est, vt spoliator non possit reconuenire spoliatum iudicio petitorio. Item spoliator potest opponere de alia spoliatione in modum exceptionis.

[Glo. seq. not. quòd licet agenti possessorio non referatur quæstio dominij, tamen agenti petitorio, vel possessorio refertur quæstio spoliationis: & tũc aut in modum actionis, aut exceptionis; &c. Secundò instituit reum spoliatorem, qui etiam est spoliatus, vt videat quod sibi magis, &c. Vltimò formas duas quæstiones, & illas soluit.]

e Restitutionem petentem.] qui enim petit restitui, ab aduersario, reconueniri nõ potest petitorio, sed super alia spoliatione bene potest, vt hic dr; nec pōt ei referri qō proprietatis ab eo, super eo de quo conuenitur. ff. de iudi. si de vi & possessione. 3 & C. de rei ven. ordinarij & j. de resti. spol. c. in litteris. c. item cum quis. & c. ex conquestione. nisi primò fuerit restitutus, vt hic. & j. de rest. spol. solicite. Vnde not. quòd vbi duæ quęstiones possessoriæ proponuntur à diuersis, illæ possunt simul tractari, vt hic s̃m illam regulam, Qui prior appellas, prior agat. ff. de iud. qui prior. & tunc vna sententia debet terminari. s. eo. cum dilectus. quia vtraque spoliatio priuilegiata est. Si verò vnus agit petitorio, & alter possessorio: distingue qualiter reus objiciat spoliationem. Si enim petat directè restitui, duæ sunt petitiones: quia in modum actionis fit reconuentio de spoliatione, & tunc simul tractandæ sunt, vt s. eod. cum dilectus. 4 Si in modum exceptionis proponatur spoliatio, tunc primò tractatur exceptio spoliationis, secundùm quod dicitur in illa decre. cum dilectus. Si verò quis agat de spoliatione, contra suum spoliatoré, vel etiam de alia: tunc spoliator potest opponere exceptionem de sua spoliatione, & in modum actionis, & in modum exceptionis, vt hic dicit. Sit ergo cautus, quid sibi magis expediat, vtrum agere directè, vel excipere. Si magis expediat reo possidere rem aduersarij, quàm suam recuperare, excipiat: quia probata exceptione sua, nõ cõpellitur respondere, nisi primò fuerit restitutus. vt in c. cum dilectus. Si magis expediat recuperare rem qua est spoliatus, proponat spoliationem suam directè, & ea probata restituetur, vt colligitur hic. & c. cum dilectus. & idem si petitorio agatur: quia reus dupliciter potest proponere suã spoliationẽ, vt sup. eo. ti. cum dilectus. Et hoc

3 Sequit[ur] q[uaestio]... p[ro]... cognoscit... de vi, qui... proprietat... rei. Io. An.

4 Conc[or]. Auth. ... actiones. ... ibi Bar. C. ... sacrosanct...

...m super diuersis rebus fit conuentio & opposi... spoliationis. Secus vt quando super eadem re fit conuentio & reconuentio: quia tunc vtilius est proponere spoliationem in modum actionis.]. de testi. spol. ex conquestione. quia restituetur in eo casu ante ingressum principalis causę. Si verò in modum exceptionis, non restituetur, sed repellit agentē: & sic vtroq; casu prǽiudicat quęstio spoliationis in hoc casu. Item recōpensatio non potest opponi petenti restitutionem: quia sic indirectè admitteretur reconuentio. C. de compen. l. vlt. argu.]. de excep. cū inter. in fi. Item in momentanea possessione cessat recōuētio. C. qui leg. perso. habet standi in iud. vel non. l. vlt. Sed si ago tecum in possessorio, & tu recōuenis me possessorio, & ego excipio cōtra te in modum exceptionis, de spoliatione eadē de qua conuenio te, nunquid debeo admitti? Dico quòd sic: quia ad aliud proponit vt actio, ad aliud vt exceptio. ar. ff. de inof. testa. contra veterani. aliàs ē l. Papinian. §. ... neq; impuberis. 1 &]. de test. veniens 2. & c. cū in tua. Sed quid si ille excipiat de sua spoliatione? dico quòd pōt & elidit actionē meam, & ita remanet conuentio & reconuentio inefficax. si autem expediret ei magis agere quam excipere, proponat de sua spoliatione in modum replicationis, & sic per replicationem elidit exceptionem meam, & sic remanet conuentio & reconuentio efficax.

Vide text. l. bona fi... eum no. depositi. a omnib. ... scri... legitur, posita.

De mate... huius ca... vide la... imè per... onem in ... quis a... & seq. ... de a...

... obstitat ... esse filio ... beri, eo ... ptuo con... mattem ... impuberis a ... de inof ... dicit ... illud ... se potest ... cōtra fra ... testato... dicit il... fuisse fi... Io. And.

reconueniat, audiendus; Cum restitutionis petitio in hoc priuilegiata noscatur, vt ipsam intentans, non cogatur ante restitutionem, spoliatoribus respondere: † Quāquam ab agendo (spoliatione ab eis in modum exceptionis proposita) † repellatur.

TITVLVS XI.

De plus petitionib.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit quatuor modos plus petendi, & pœnas plus petentium.

CAP. I.

Consilium † prouidentiæ dici nō potest, quòd pecuniā tibi debitā, ante terminū ab aduersario repetisti. ¶ Punitur enim importunitas plus petentium, si super petitione sua duxerint in iudicio [a] persistendum. ita † quod qui re petunt amplius sine causa, in expensis aduersario condemnantur. ¶ Qui autē plus loco, [b] ad interesse tenentur, † pro eo quod vtilitas admittitur debitoribus quàm haberent si statuto loco soluissent. ¶ Ei verò à quo amplius [c] † tempore petitur, induciæ duplicatur: nec litem excipiet, nisi ei soluantur expensæ. ¶ Te quoque dubitare non credimus, quòd causa plus petitur, [d] cum aliquid in genere vel sub alternatione debetur, & rem in specie, vel vnum præcisè peti contingit.

a In iudicio persistendum.] & ita si volunt desistere à petitione, licitum est, nec puniūtur. & hoc possunt facere vsq; ad lit. contest. 2 postea verò non possunt desistere sine pœna. C. eo. tit. l. vnica. sic licitum est ei pœnitere ante litem contest. ff. rem ra. habe. amplius non. Sed vt quòd licitum sit pœnitere quocūq; ante sniam, vt ff. de inoff. testa. contra veterani. aliàs est l. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quib. vt indign. alia. & C. ad l. Cor. de fal. qui falsas. & C. loca. con ductores. in quibus potest pœnitere ante sniam. Sed prius dictū verius est, quod ante lit. contest. pœnitere debent: aliàs puniuntur in expensis. C. eod. l. vnica. & hic. Et hoc ēt cū re aut cā plus petitur. Sed lex illa loquitur cum aliquis per dolū super maiori quanti tate exigit cautionē, & ille si persistat, à toto debito punitur exceptis duobus casibus, satisfactionis, & secundæ cōfessionis, qui excipiuntur in illa lege & ita de alijs plus petitionibus loquitur hic.

b Plus loco.] qui petit alio loco quàm vbi conuenit, ad interesse per officium iudicis pōt conueniri. in eo in quo damnificatur quòd in alio loco cōuenit. ff. de eo quòd cer. lo. l. 2. §. fi. De hoc interesse dictum est]. de off. dele. P. & G.

c Amplius tempore.] in istis quatuor modis plus petendi olim puniebatur in tota causa. insti. de act. §. si quis agens. & insti. de excep. §. appellantur. Sed hodie non ita puniuntur: quando enim quis ante tempus petit, induciæ duplicantur, & nihilominus in expēsis punitur, insti. de excep. §. hodie autem. & hic. 3 Si autem re, causa, loco plus petat, & reus aliquod damnum sustinuit circa sportulas, actor triplicem pœnam patitur insti. de act. §. tripli. & §. sed hoc quidem antea. & in alijs expensis condemnabitur, vt dictum est in litera.

TE QVOQVE. Casus. In §. isto exponit quatuor modos prędictos plus petendi: Ille petit plus causa, qui cum aliquid debetur vel in genere vel sub alternatione, rem in specie, vel vnum præcisè petit; re verò plus petit, si x. sint debita, & ipse petit xx. Loco plus petit, cum quis alibi conuenitur, quam soluere conuenit. Tēpore plus petitur cum ante terminum vel conditionem petitur, quod debetur. Noc. hic quatuor modos plus petendi, & pœnam eius qui contra facit. Item qui plus petit re sine causa, condemnatur aduersario in expēsis. Item qui plus petit tempore vel loco ad interesse tenetur.

d Causa plus petitur.] hic exemplificat prædictos quatuor modos plus petendi, quia causa plus petitur vt puta promisi tibi x. vel Stichum, in optione mea est soluere quem volo. C. de condi. indeb. si quis certum. ff. de iure do. plerumque, §. fi. vel promisi hoīem in genere,

† In codice Barbatię clarius sic: ita quòd qui re plus petūt, sine cā, &c.

† Vide l. 1. ff. de eo. quòd cer. loco.

2 Vel donec aduersarius refecerit expensas, ad quas i. n. esset si non restitueretur ex pensæ, quas fecit ēt ante litē contest. vnde dicit Host. quòd licet ante li. conte. desistere possit tenetur tñ ad interesse aduersario si quod fit. In...

† plus

3 Adde ad materiā huius c. & gl. l. 1. & ibi Bal. ff. eod.

DE PLVS PETITIONIBVS.

¶ Continuat scdm Gof. & Io. And. quia plerumq; in iudicijs plus petitur, ideo, &c. Vel sic, sup. in proxi. rub. dictum est de ordine cognitionum. Verum quia interdū excipitur actorem plus petere, & dubitari posset de ordine & modo procedēdi, ideo subijcitur, &c. Abb. Sicul.

Consilium.] Diuiditur in duas partes. secunda: ibi, Te quoque. Abbas Sicul.

CASVS. Aliquis mutauit pecuniam alicui amico suo restituendam sibi tpe certo: iste ante terminū repetebat pecuniam, videbatur ei quòd non poterat eam repetere ante terminum: imò de hoc puniri debebat, consuluit Papā super hoc, rndet ei Papa: non fuit consilium prouidentię, quòd ante terminū pecuniā tibi debitā repetisti: vnde punitur importunitas plus petentium, si in iudicio persistat in sua petitione hoc modo, vt qui plus petit re sine causa, in expensis aduersario condēnetur, qui plus petit loco, ad interesse teneatur, pro eo quòd vtilitas adimitur debitori, quam habuisset si loco statuto soluisset: & ei quòd plus petit tpe, duplicantur induciæ, nec rndere tenet, nisi ei soluant expensæ.

[Gl. seq. reci. per q. vsque ad qd tps, &c. alle. quòd an te lit. contest. secundò alleg. quòd ante sniam primū se... l. inducit, quam tamen fatetur in alio casu loqui.]

nere, non istis vel illis: si tu petis à me precisè x. vel Stichum, auferre vis mihi electionem, 1 quod esse non debet, vnde puniri debes in damnis, quæ sustinui, vt dictum est, vt Inst. de act. §. huic autem. & §. præterea. Loco, & re patet in ipsa litera. Tempore, vt si promisi tibi x. soluere vsque ad annum, & tu antea petas: vel promisi tibi si Imperator intraret Italiam, & tu petis ante conditionem extantem. Exemplum de his hēs Instit. de actio. §. plus aūt quatuor modis. ADDITIO. Vnde istis quatuor modi plus petēdi cōprehēduntur i hoc versu.

Plus petitur causa, vel tempore, reque locoque.

1 Et per hoc patet pœnā locū hēre, et si petat qd est vtilius vt hic Fra. & patet Inst. de actio. §. præterea. Io. And.

Re autem, si decem sint debita, & viginti petantur. Loco verò, cum quis non vbi conuenit soluere, sed alibi conuenitur. Tempore quoque, cum ante diem vel conditionē petitur quod debet.

TITVLVS XII.

De causa possessionis & proprietatis.

DE CAVSA possess. & propr.

¶ Dictum est supra de ord. cog. Verū qa dubitari posset de ordine adhibēdo cū causa possessionis & proprietatis ab eodem vel diuersis deducuntur in iudiciū, merito hic subijcit, Abbas.

¶ al. Felici, In plurib. exemplario. scriptis. hr autē hoc apud Gregoriū li. 7. registri, indictione 2. epistola 98. siue 100. & est eo tit. in 1. compi.

¶ Gregorius Duci † Siciliæ.

¶ Causa possessionis & proprietatis sub eodem iudice terminari debet, nec contra absentem est pronunciandū.

CAP. I.

SVsceptis, & infra. ¶ Legali prouisione decretū est tam momenti, a quam proprietatis causam sub vno b eodemque iudice deberē cognosci. †

¶ Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire. c

¶ Celestinus tertius.

¶ Si actum est possessorio & petitorio, potest index receptis probationibus super vtroque, prius discutere probationes super possessorio, & illud terminare, h.d.

CAP. II.

AD † vltimum interrogati fuimus, si iudices deputati, d vt de possessione & proprietate cognoscant, & grauibus partiū sumptibus parcere cupientes, de vtraque admixtim audiāt allegationes pariter & testes admittāt: † deinde prius audiant attestationes de possessione, & pronun-

SVsceptis.] Doctores nostri nō summāt, sed ponūt casum, fortè quia actor præsens petebat reū absentem condēnari in vtroque, s. in causa possessionis & proprietatis: aut quòd Papa causam possessionis committeret vni, & causam proprietatis alteri. Papa verò rūdit vt in littera. Vel primò petijt vnū vt vtrumq; iudicium diuersis iudicib. committeretur: & ab hoc repulsus petijt sm. vt saltem Papa pronunciaret: & iterato fuit repulsus, ratio repulsionis habetur in litera, & potest hæc de re summari vt in rubro. Et secunda pars ibi, Nec nos Abbas.

CASVS. Quidam Felix nomine de Sicilia habebat causam cū aduersario suo, petebat à Papa vt causam possessionis cōmitteret vni iudici, & causam proprietatis alij. Ad hoc rūdet Papa, q legali prouisione decretum est, causam possessionis & proprietatis sub vno & eodē iudice debere cognosci, vnde nō admittit petitionem ipsius. Itē petebat à Papa, vt ꝯ aduersarium suum absentē diffinitiuā pferret sententiam: & ipse rūdet, q ꝯ inauditam partem & absentem nihil potest diffinire. Not. quòd causa possessionis & pprietatis apud eūdem iudicem debent cognosci & finiri: & sic continentia causæ diuidi non debet. Item contra absentem non contumacem, non est procedendum.

a Momenti.] idest, possessionis. Et dr possessio, momentū, non qa durat p momentū, sed quia 2 parum duratur est apud possessorem, cū actor docuerit de proprietate: & à sententia momentaneæ possessionis sm l. non appellatur. C. de momen. pos. l. vnica. & 2. q. 6. c. ei qui, ad finem. §. de possessione, secus secundum canones. ī. de iudic. c. fin.

2 Dicebat Tancr. quia apta est tm̄ p momentū durare. Idē Gof. & Hos. est ergo momētanea ap titudine, & actu. & lex Aquilia dr pœnalis, qa apta est ad pœnā. nō bñ sp est pœnalis. Inst. ad l. Aql. §. his autem, sm Host. Io. And.

[Gl. seq. obijcit & soluit, signat ꝯria & ibi rei [illegible]]

b Sub vno.] sed quare dicit, cum alia sit causa possessionis, & alia pprietatis, nec habebāt aliq [illegible] ff. de exce. rei iu. & an eadem. §. vlt. & ff. de acquir. pos. [illegible] naturaliter. §. nihil commune. & l. permisceri. Hoc ideo dicit quia continentia causæ diuidi non dēt. ī. de sequestr. c. 2. §. Papa. & C. de iudic. nulli. hoc est dicere, index [illegible] gnouit de possessione, debet cognoscere de proprietate. Et ita expone in uno eodēq; iudicio, i. corā eodē iudice, vt dñt iura pręd
icta: qa facilius cognoscit de proprietate q cognouit de possessione. Ar. ꝯ. ī. de iu. signauerunt. Sed ibi erant diuersi fori, hic eiusdem, & sic nō cōtradicunt.

† Videtur in l. 1. ad terum tit de q. re. [illegible] eun. iud. [illegible]

[Gl. seq. ponit tres lecturas vltimi versiculi.]

c Diffinire.] noc. qd dicit, diffinire, quasi diceret, diffinitiuā suiam contra absentem non possumus pferre ante litem contestatam. ī. vt lit. non contestata, per totū, vel dic non possumus diffinire, etiam lite contestata contra inauditam partem: quia non liquet de causa. Et ideo præcisè diffinire non possumus, quia saluæ sit ad minus quęstio proprietatis absenti. infra de do. & contu. prout. & ī. vt lit. non contest. quoniā. §. pen. & C. quomodo & qñ iud. l. consentaneum. Et ibi duobus modis potest intelligi particula ista, vt lit. non cont. vt sic nō fiat diffinitio, sed propter contumaciam in possessionē missio, vel lite etiam contest. quando non liquet de causa. Vel tertio modo: quia contra absentes non citatos, non conuictos, non confessos, nihil possumus diffinirē. ī. de mai. & obe. inter quatuor. 3 & sic plana est litera. Ber.

† Cap. vnic. eo. tit. in 2. compi.

† al. recipi

3 Concor. l. 1. C. de [illegible] ce. rei iud.

AD vltimū.] Si possessorio & petitorio simul est actum, potest iudex prius possessorium terminare. Communis diuisio. Secunda ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Causa commissa fuit quibusdam iudicib. quo ad possessorium & petitorium, iudices volentes parcere laboribus partium & expensis, de vtraque quęstione commixtim audiunt allegationes, & testes recipiunt. post modum audiunt allegationes, & testes super possessione, & pronunciant secundum tenorē illarum, quęritur vtrum hoc licitè fieri possit? Respondet Papa, q licitè illud fieri pōt, cum etiam sit in iure ciuili expressū. No. quòd causa possessionis & pprietatis simul tractari possunt: aliàs causa possessionis præcedere debet.

d Deputati vt de possessione & pprietate.] quia causa est eis vtraque commissa, & idem est si simpliciter causa indiffinitè committitur: quia vtraque causa intelligitur esse commissa. ī. de sequestra. ad hoc. quia diuidi non debet continentia causarum. ī. cap. proxi. C. de

C.de iudi.nulli. sic & causa proprietatis & vsusfructus apud eundem iudicem sunt tractandæ. ff. de libe.cau. si pariter. sic & in alijs. ff. de qui.rebus ad eundem iudic.eatur.l.1. Ber.

a Pronuncient.] scilicet super possessione.

cient [a] secundum tenorem illarum, vtrũ licitè hoc agatur. ¶ Nos autem (cum hoc sit in iure ciuili expressum) [b] quòd licitè possit fieri respondemus.

¶ Innocentius tertius archiepõ, & canonicis Sutrinis.

¶ *Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens, possessionem, & spoliationem probat, sed non dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbet in petitorio.*

CAP. III.

CVm † ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum, [c] & (sicut moris est) spiritus sancti gratia inuocata, pastorẽ vnanimiter elegistis: petentes ipsius electionem à sede Apostolica confirmari. Verum clerici conuẽtualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem, consequẽter suam deposuere querelá: quòd cum in episcoporum electionibus, ipsi ac prædecessores eorũ consueuerint ĩteresse, vos eis renitẽtib. & exclusis, ad electionẽ procedere præsumpsistis: quam ob hoc

[Glo. seq. alleg. 4. cõcor. Iudicans de iure canonico simul petitorio & possessorio ab eodẽ agi posse: quam dicit fuisse opinionẽ M. Sed Io. [illegible], & remittit demũ dupliciter exponit hoc pri[us], hic positũ]

b Expressum.] scilicet quòd prius audiant attestationes de possessione, & pronuncient super illa: illud est expressũ in iure ciuili. C. de rei ven. ordinarij. C. de interdi. incerti iuris est. ff. de acq. pos. exitus controuersiæ. ff. de iudic. si de vi, & possessione. Tñ secũdùm iura canonica simul potest procedi super vtraque quæstione, & vna debẽt sententia terminari. ĩ. eo. c. proxi. & c. cũ dilectus. ita quòd primò pronũcietur super possessione, & incontinenti super proprietate, vt ibi dicitur, & c. cum super. & ita causa possessionis, & proprietatis ab eadem persona intentari potest simul: & vno iudicio tractari & terminari: quia non sunt ista cõtraria. de hoc dicetur ĩ. eod. pastoralis. & c. cum dilectus. & in hac opi. fuit dñs M. & eius sequaces. dominus Io. & eius sequaces volunt stare ll. prædictis. 1 sed illa diuersitas determinabitur ĩ. eo. pastoralis. & c. cum dilectus. & quod dicit hic quòd primò pnũciẽt super possessione, nihilominus de proprietate pronunciare debent incontinenti: ex quo simul est actum, & publicatio simul facta, & de vtraque liquet: aliàs differtur quæstio proprietatis. ĩ. de test. significauerunt. alias si volunt differre iudices iudicium proprietatis, nec testes publicare cum alijs, etiam possunt procedere super possessione tantum. & sic intellige qđ hic dicit, vt cõcordet iuri ciuili, prout dicit ĩ fine, aliàs cõtradicerent iura ciuilia: tñ secundũ canones, si aliquis vult agere simul vtroque iudicio, iudex simul expedire debet vtrumque. ĩ. c. prox. 2 & c. cum super. & c. cum dilectus. aliàs cõtradicerent. hic iudices ex officio suo hoc fecerunt, vt commixtim audirent, sed prius volebant procedere super possessione, quod licitum est secundũ iura ciuilia, nec canonica contradicunt.

Cap. 1. eo. 3. cõpil.

1 adde pro[illegible] pe. text. [illegible] ordina. C. de rei [illegible] lancet [illegible] de in[illegible]

2 ex vno [illegible]ssu cõ[illegible]itur qs [illegible] x com [illegible]m sm [illegible] Vin. & [illegible] qui [illegible]cunt iu [illegible] ĩ. c. super. Ant.

CVm ecclesia.] Duæ sunt partes principales. In prima ponitur facti & processus narratio. in secunda diffinitio: ibi, Nos igitur. Prima subdiuiditur in quinque. Primo enim ponit petitionem actoris. Secundò reconuentionem reorum: ibi, Verùm. Tertio modum processus: ibi, Partibus ergo. Quartò allegationẽ actoris: ibi, Pars canonicorum. Quintò allegationem reorum: ibi, Parte clericorum. Secunda principalis subdiuiditur in duas. Nam prima diffinit possessorium. Secunda petitorium: ibi, Verùm. Abbas.

CASVS. Ecclesia Sutrina vacante, canonici conuenientes in vnum & inuocata spiritus sancti gratia, pastorem cõiter elegerunt petentes postmodum electionẽ ipsius per sedem Apost. cõfirmari: clerici conuentualiũ ecclesiarum ciuitatis eiusdem opposuerunt se huic electioni in auditorum præsentia, proponentes quòd cũ in electionibus epõrum, ipsi ac eorum prædecessores cõsue-

uerint interesse, canonici Sutrinenses eis contemptis & exclusis, ad electionem procedere præsumpserunt: vnde non confirmari, sed infirmari potius petebant eandem, petitorium & possessorium similiter intentantes; lite contest. testes recepti fuerunt. vtrinq; attestationibus publicatis, pars canonicorum dicebat, intentionem suã esse probatã sufficiẽter, quòd ad eos tñ spectaret electio: pars clericorũ asserebat, quòd per dicta suorũ testiũ plene probauerat, quòd electioni Pontificis interesse debebant, & quòd in triũ epõrũ electionib[us], qui vltimo & immediatè ecclesiæ Sutrinæ præfuerãt, vocẽ habuerãt cum canonicis eligendi. Dñs Papa examinatis attestationib[us] antedictis deprehendit testes canonicorum in perhibẽdis testimonijs varios extitisse, & vacillasse contra fidẽ suã, & quòd negatiuam probare nitebantur, vt ad ipsos & non ad aduersarios ptinere ius eligendi: pars verò clericorum sufficienter ostendit, quòd in tribus electionibus epõrum, de quibus præmissũ est, fuerunt præsentes, & habuerunt vocem eligendi. Vnde Papa electionem præmissam factam contemptis & exclusis clericis antedictis cassauit, reducens clericos ipsos in eam quasi possessionem, quam ante motam controuersiam habuerunt: uerùm quia vtraque pars quicquid iuris habuerat, in quæstione prædicta deduxerat in iudicium, & iure ciuili sit cautum non solum illud venire in iudicium, de quo dictum est, vt veniat: sed etiam illud venit in iudicium, quòd nominatim non est prohibitum, & sm statuta canonica electiones epõrum ad canonicos cathedralium ecclesiarum non est dubium pertinere, nisi secus alibi obtineat de consuetudine speciali: & licet clerici prædicti probauerint tertiò se interfuisse in electionibus episcoporum, de quibus præmissum est, ius eligendi eis propter breuitatẽ temporis non perduxerunt vsque ad legitimam præscriptionem: vnde ius aliquod sibi acquirere non potuerunt. & actore non probante, reus debet absolui. His omnibus cõnibus consideratis, Papa absoluit canonicos prædictos ab impetitione prædictorum clericorum, super faciendis electionibus episcoporũ sibi super hoc silentiũ perpetuum imponendo. Multa notabilia hic notantur. Primò quòd testis qui varius est in dicto suo, non valet. Itẽ qui vacillat, reijcitur. Item qui negatiuam directẽ probare nititur non valet. Item possessorium & petitorium simul possunt intentari. Item qui probat spoliationẽ, restituitur: & si deficit in proprietate, statim destituitur. Item cũ simul agitur possessorio & petitorio, primo pronunciatur super possessorio. Item de iure cõi electio episcoporum pertinet ad canonicos, nisi consuetudo præscripta aliud inducat. Item ius eligendi potest præscribi, sed hic non præscripserunt, & ideo succubuerunt. Item actore non probante, reus debet absolui.

c In vnum.] quia spiritus sanctus non 3 venit nisi super congregatos in unum. 24. q. 1. audiuimus. §. si autem vbicunque 4 duo uel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. 1. q. 1. cum scriptura. & 24. q. 1. alienus. & 20. dist. c. vlt. in fi.

3 Sano modo hoc accipis, iuxta textus, quos allega-

4 Mat. c. 18.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

iudicium: immo de iure cõi ad eos spectat electio: & possidenti non est ꝓdita actio. instit. de act. §. iste quoque. & ṡ. de iudic. examinata. & ita nec petitorium nec possessoriũ deduxerunt in iudiciũ. Solu. hęc oppositio habet locum in actionibus in rẽ, q̃ cõpetunt ꝓ reb. corporalibus, vt i §. ista quoq; sed in actionibus in rẽ, q̃ competũt ꝓ rebus incorporalibus, vt in seruitutibus, datr actio possessori pro tuẽdo iure suo. & hæc dr̃ negatoria, q̃ competit dño q̃ negat aliũ seruitutẽ habere in re sua: & hanc negatoriã deduxerãt canonici in iudiciũ dum negabãt clericos habere ius in electione: quia aliud nõ poterant in iudiciũ deducere. Cõfessoria verò datur ei, qui sibi debere seruitutẽ cõtendit: 1 & sm q̄ isti clerici faciebant, qui dicebant se habere ius in electione, & hoc deduxerunt in iudiciũ, loco proprietatis & possessorij. hæc probant. ff. de serui. ven. l. 2. 1. rñ. & l. si forte. §. 1. l. sicuti. §. sed si quæritur. & inst. de ac. æq; §. si quis. & sic intelligitur quod hic dicit: vtraque pars deduxerit in iudicium quicquid iuris habebat in electione.

ff. de pet. hær. si quo tempore. §. ex diuerso.

ADDITIO. Not. quod hæc clausula: id venire in iudiciũ, &c. sub alijs verbis hoc habet. Non solum illud vr̃ esse deductum in iudicium, quod expressum est: sed totum illud, quod non est exceptum.

id venire in iudicium, [a] non solum [b] de quo actũ est, vt veniret, sed id non venire de quo nominatim actũ est, ne veniret: [c] & secundùm statuta canonica electiones episcoporum, ad cathedraliũ [d] ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscãtur, nisi alibi secus obtineat de consuetudinę [e] speciali: nec ex † eo quod clerici antedicti, se inter eligentes Sutrinos episcopos probauerunt tertiò [f] extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis [g] vsquè ad præscriptionem [h] legitimam nõ

b Non solum.] argument. Papa ex hac lege per locũ à minori: si id de quo min⁹ vr̃ inesse, inest, & id de quo magis, siue è contrario.

c Ne veniret.] argum. omnia esse concessa, quæ non sunt prohibita.

d Cathedralium.] 63. distin. c. 1. c. 2. & c. sacrorum. §. ex his. & §. seq. & ṡ. de elect. cum terra.

[Glo. seq. dupliciter exponit lrã. primò de singularibus iudicijs, quo ad accessoria, nõ quo ad alia, & soluit contrariũ de l. fi. C. de anna. exc. e. secundò de generalib. & vniuersalibus, dicens secus in actionibus stricti iuris, & personalibus & arbitrarijs. Vltimò arg. q̄ illud tantum, &c. signat contrarium de 4. ll. & soluit.]

a In iudicium.] hoc sumptum est ex illa l. solemus. ff. de iudic. illa enim veniunt quæ includi possunt in actione proposita, vt loquat in speciali iudicio, vt in rei vendicatione, vt fructus, & expensę, & vsuræ, quæ accessoria sunt, & ad eandem rem spectantia: ff. de aqua plu. arcen. Atteius. in fine & ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendũ. non aũt veniunt oĩa alia. Nec est contra, C. de anna. excep. l. vlt. ibi spontè receptus fuit libellus generalis: vnde fatuus fuit. Sed regula ista melius intelligitur de generalibus iudicijs, vt de negotijs gestis, tutela, petitione hæreditatis, actione pro socio, communi diuidundo, finium regundorum, familiæ erciscundæ: vbi omnia veniunt in iudicium, nisi fiat specificatio in libello vel in prosecutione causæ: tunc enim non obstat exceptio in non specificatis. C. de iudic. licet. ff. de excep. rei iud. si ex testamento. & ff. de insti. act. habebat. & ff. communi diuid. in iudicium. ff. famil. erc. hæredes. §. penul. & ff. de petitione here. si hæreditatem. & l. si quo tempore. & hæc vera sunt in bonæ fidei iudicijs: secus in iudicijs stricti iuris: quia ibi non veniunt nisi illa tantum, de quibus nominatim actum est, vt venirent, 2 vt ff. de dolo. & elegãter. §. nõ solũ. ff. de ver. obl. quicquid. in princ. Simile est etiã in personali actione, vt si unam causam sum ꝓsecutus, & succumbo, non obstat si peto idem ex alia causa, & hoc dictũ est ṡ. de lib. ob. c. 2. sic etiã in arbitrio, vbi tantum ueniunt ea de quibus dictum est in compromisso, ut ṡ. de arbi. cum dilecti. ubi de hoc arg. ex hoc loco illud tantum uenire in condemnatione, quod in libello continetur, super quo litis conte. facta fuit. argum. ff. de iudi. non potest. & l. de quate. Ar. contra de appel. l. ult. ad fi. & inst. de act. §. si minus, ff. de pet. hæred. l. 4. ff. de rei uen. sin autem. §. possidere. In istis omnibus ll. dicitur, quod plus uenit in condemnatione quam in petitione. Solu. istarum ll. patet in prin. glo. an sit extranea aut coniuncta, & accessoria: sic aliqñ minus uenit in condemnatione q̃ in petitione. ff. de cõd. fur. si seruus furtiuus. ff. de rei uen. sin autem à Titio. §. possidere. &

e De consuetudine.] introducta de voluntate eius cui præiudicat. ff. cõia pręd. venditor. §. 1. & ita necessè est q̄ sit præscripta, vt hic innuitur. & ṡ. de consu. cũ dilectus & c. vlt. vbi de hoc. & j. de ver. sig. abbate.

f Tertiò.] non ergo tres vices inducunt consuetudinẽ nisi in criminibus. 25. q. 2. ita nos. in princ. & in gl. vsũ. & C. de epi. au. l. 3. in fi. & in gl. fi. de pę. di. 2. c. si seruo. §. è contrario, si enim consuetudo esset ex tribus uicibus, iuuaretur, ut hic: sed non prodest nisi legitimè sit præscripta, ut dicit hic, licet tueatur aliquem in possessione quousque constet an sit debitum. 18. q. 2. seruitiũ & infra vt lit. pen. c. 1. & 2.

[Glo. seq. not. à contrario litteræ, quod præscribitur ex unico actu cum temporis cursum, & soluit contrarium: secundo obijcit, & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium, & ibi remittit.]

g Breuitatem temporis.] & ita patet, quod si breuitas temporis non obstaret, isti clerici præscripsissent 3 ius eligendi, etiam si semel elegissent. ar. C. de serui. l. ulti. licet videatur contra: quia seruitutes, quæ non habent continuam causam, duplicatum tempus requirunt. ff. quemadmodum serui. amit. si sit constituta. sed secus est secundum canones. arg. j. de pscrip. c. de quarta, & hic. Sed contrarium uidetur huic loco, quod dici consueuit, q̄ in præscriptione ecclesiastica requiritur bona fides, & iustus titulus: aliàs non præscribitur. j. de pręscrip. si diligenti. & j. de deci. dudum. sic & in consuetudine causa allegari debet. arg. j. de censi. peruenit. Et ita dici consueuit, quod in consuetudine allegari debet causa, & in præscriptione titulus. De hac materia inuenies. supra de consuetu. cap. ult. sed hic nulla causa siue titulus fuit allegatus, & tamen præscripsissent, si peruenissent ad legitimum tempus, ut hic patet. Ad hoc potest dici quod in huiusmodi incorporalibus sola patientia habetur pro titulo; nam patientia loco traditionis habetur in seruitutibus. ff. de pub. in rem act. si ego. §. 1. & ff. de seruitu quoties 3 Vel dicas quod speciale est circa ista incorporalia iura, quod non est necessè allegare ibi titulum: sed hoc solum sufficit, quod nec ui, nec clam, nec precario usus sit 4 tali iure, ff. de seru. uend. si quis diuturno. & ex eo quod erant in quieta possessione, præsumebatur quod nec ui, nec clam, nec precario possiderent. Argumento contra infra de præscriptione si diligenti. Solutione qui enim facit gratiam, illud debet protestari. 7. q. 1. pontifices. & supra de electione. Cumana. & hoc forsitan voluerunt probare isti canonici, quod illi clerici non fuerant in electione iure proprio, sed de gratia quasi negatiuè.

h Præscriptionem.] videtur quod hoc ius (quia quasi seruitus est) pręscribi non possit: quia seruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona est. ff. de usufruc. lega. l. 2.

† Huius periodi sensus talis est, clerici cõuẽtualiũ eccle siarũ de quibus ṡ. dictũ q̄uis tribus epõrũ electionibus interfuerint, non tñ acquisiuerunt ius eligendi, q̄n nõdũ legitimo tẽpore id ius pscripserãt.

3 Dicebat hic Ioan. & Vin. hoc ius pscriptione, non. n. erat tale q̄ non posset cõpetere nisi ex priuilegio. illud enim nõ pscriberetur. 13. q. j. in sum. Io. An.

4 Dicebat Ho. q̄ refert an consuetudo allegetur vt videat acquisitũ ius seruitutis. & tũc ñ exigit cã, sed vsus hr̃ loco tituli, vr̃ cãp per l. statim alleg. an ad hoc videatur acquisitus cẽsus: & tũc reqrit cã. vt in decr. per uenit. rõnẽ huius rei videas hic per eundẽ Hos. & Io. An. & de hoc vide amplius. i. s. de censib. c. quanto.

1 ...tecos. l. ...i fortis. ...x autem ...a. cũ gl. ...eti. dñi. ...ler. ven. ...nst. de a... ...qua gl. ...ui.

2 ...ed ob... ...vt C. de ...30. an. ...notissi... ...bi agen... ...rsonali ...xerit in ...tum hy... ...cariã: ...lud iõ, ...est il... ...ccesso... ...n Ioã. ...a. Ioa.

producti, sibi adquirere potuerunt; & actore non probante,[a] qui conuenitur, & si nihil præstiterit, obtinebit: ab eorum impetitione sup electionibus faciendis vos duximus absoluendos, sæpedictis ecclesiarum clericis super hoc perpetuum silentium imponentes.

¶ Idem canonicis de Bethlehem.

¶ *Idem dicit quo ad intellectum, quod decretalis supra proxima.*

CAP. IIII.

Cum † super electione Bethlehemitan. ecclesiæ inter R. subdiaconum nostrū, & P. canonicū sepulchri dominici, quæstio verteretur, vtroque pro electo gerente, cū præfatus subdiacon[us] a Patriarcha Hierosolymitano fuerit confirmatus:[b] & infra. Eum† qui se probauerat per sæcularem potentiam spoliatum, restituendū [c] decreuimus iustitia mediante. ¶ Verum quoniā tam possessorium quam petitorium [d] deductum fuerat in iudicium, & tam restitutionis, quam electionis quæstio plenius agitata, & cōstitit nobis electionē vtriusque minus canonicam extitisse (cum iudex de qua re[e] cognouerit, pronunciare† debeat) vtramque duximus sententialiter irritandam.

Idem episcopo Nouionensi.

¶ *Qui agit de proprietate, ante conclusionē causæ possessorio adipiscendo vel recuperando agere potest post cōclusionem verò & ante sententiam, hoc non potest, nisi ista causa subsit.*

a Actore non probante.] C. de eden. qui accusare. & q. vlt. accusator. C. de proba. actor. & infra. de eccle. benef. vt nostrum. §. cum enim. Ber.

Cum super.] Diuiditur nam primò decisè narrat factum. Secundò diffinit: ibi, Eū qui. Pars huius ī. de cōfes. cum super. Et primò possessorium. Secundò petitorium: ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Vacante Bethlehemitana ecclesia duo electi fuerunt ad eam R. subdiaconus dñi Papæ, & P. canonicus sancti sepulchri. R. subdiaconus fuit confirmatus p patriarchā Hierosolymitanū, & possessionem adeptus: sed postea per sæcularē potentiam spoliatus. Postmodū vterq; electus ad sedē Apo. accessit: pdictus R. subdiaconus proposuit, quod cū esset canonice electus, confirmatus et p patriarcham, & spoliatus p potentiam sæcularem: petebat electionē suā confirmari, & restitui ad possessionē qua fuerat spoliatus. pdictus P. petebat suam electionē confirmari. lite cōtesta. super pdictis petitionibus, & probationib[us] hinc inde receptis, & examinatis quia dictus subdiaconus probauit se per potentiam sæcularem spoliatum, Papa iustitia mediante ipsum restituit: verùm quia tam possessoriū q̄ petitorium deductū fuit in iudicium, & tam restitutionis quam electionis qō plenius examinata[e], & constitit dño Papæ electionem vtriusque canonicam non fuisse, & iudex de qua re cognouerat, pronunciare debeat, electionem vtramque cassauit. No. quod possessorium & petitoriū simul potest intentari, & idem intellige hic quantum ad hoc quod not. supra c. proxi.

b Confirmatus.] ex hoc principio[e], & ex fine colligitur, quod confirmatio nil iuris confert, vbi electio canonica non fuit. supra de ele. cum inter canonicos. & c. cū dilecti. et si poss. ssionem fuerit adeptus, & postmodū spolietur, debet restitui, quamuis non fuerit electio canonica, vt hic patet.

[Gl. sequ. alleg. unam concor. quærit, & dupliciter soluit, secundò quærit, arg. affirmatiue per duas ll. contra ssimi soluit.]

c Restituendum.] solo verbo restituit eum, quia in eadem sñia destituit eum, sic. ī. c. proxi. Quid ergo prodest talis restitutio? quātum ad hūc casum nil prodest: nisi quia satis fit iuri & petitioni actoris. ff. de iudi. de qua re. & hic posset ąnque prodesse quo ad fructus restituendos, vt spoliator restituat fructus perceptos, & q percipi potuerunt a tempore deiectionis vsque ad tempus litis contestatæ super proprietate. & ita licet obtineat in pprietate, tñ ppea quia ius sibi dixit, q̄ tñ ad possessionem restituere dēt fructus perceptos. Sed nunquid ille qui est in possessione, vtrū fructus[?] Vī q sic q̄ a alimētorū cā veritati nō pjudicat. ff. d his qui sui vł aliē. iur. sunt. si iudex. Et pupillus p p inopiam q̄sq; pcipit alimenta à scripto hærede, qui appellauerat, vsque ad finē litis. ff. de inoff. testam. si instituta. ī. de inofficioso. Sed ptrū verū est, quia cū canonicū nō habuit ingressum, dēt restituere fructus, quos inde percepit, & est expssum arg. ī. de pb. dilecto. & melius ī. de iure patrō. cū dilectus. in fin. quia quasi intrusus est: vnde nil debet inde cōmodi habere, ne de improbitate sua commodum consequatur. & est arg. ad hoc quasi expressum ī. de test. spo. grauis. & fructus illi restituendi sunt ecclesiæ vnde illos percepit.

[Gl. seq. not. duas petitiones; & c. alleg. ī. iura. secundò quærit, & dat tres sol.]

d Tam possessoriū q̄ petitorium.] & sic duæ petitiones eodē iudicio expediuntur. arg. C. de off. rec. pro uin. l. 1. & in eodē libello. & sic vno processu duplex cōmodū quis consequitur. arg. ff. p socio. si tractes. § si plures. & ff. fa. ercis. l. hæredes. §. si de plurib[us]. ff. de act. emp. & vend. non est nouū. & ff. quorum leg. l. 1. §. qd autē. & ī. e. cū dilectus. & ī. eo. c. 2. & ī. de capel. mo. dilecti[s]. Sed qualiter possessoriū & petitoriū deductum fuit in iudiciū ab vtraq; parte? de hoc dixi supra e. c. prox. Quidā dicūt quod neuter possidebat, aliàs non potuit intentari. sed ab vtraq; parte hoc nō posset fieri, nisi vterq; fuerit spoliat[us], seu alter tantū fuit spoliatus. vnde pōs dici, quod in rebus incorporalibus datur actio possessionis p tuēdo iure suo, vt in proxi. c. dictum est. Vel verius dicas, quod hic alter tantum fuit spoliatus, qui intentauit simul petitorium & possessorium, reus verò possidebat, defendebat se super vtroque, & sic quodammodo vtraque pars deduxit vtrumque in iudicium. ī. eo. cum dilectus quia non debet actori licere quod reo non licet. ff. de reg. iur. non debet. sed verius est quod alter tantum petitorium intentauit: qui dicebat se canonicè electum, quia & hic non dicitur, quod vtraque pars deduxit in iudicium vtrumque possessorium & petitorium.

e De qua re.] ff. de iudi. de qua re. hæc regula fallit in causa criminali epis. opt. 3. q. 6. quamuis. & cap. dudum. fallit in sententia lata à superiori. infra de re iudi. de cætero. fallit vbi sola cognitio demandata est. infra de test. cum olim. § verum. & sup. de offi. ord. dilectus. 2 Item fallit in incidentibus quæstionibus, vt dictum est supra de ord. cog. capitulo 1. C. de ord. iud. aditæ. vnde ita intelligitur de qua re cognouerit principaliter. s. de ea pronunciare debet, vt hic, quia petitorio, & possessorio principaliter agebatur ab altera parte.

ADDITIO. Item fallit propter appellationem, recusationem, vel reuocationem, quia tunc pronunciare nō potest minor iudex, qui cognouit, infra de appel. dilectus. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

† al. ra. [...] Qa [...] uerat [...] ita; Eū [...] probauit

1 Add. hæc opi. est cōtr. verior [...] qua [...] 1. his [...]

† In codi [...] Pariatus [...] de ea pro [...] ciare [...]

2 Con[...] de [...] Pro. [...]

PAstoralis.] Duæ sunt partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. Secunda subdiuiditur in duas partes. Nam primò rñdēdo distinguit, an sit vel non sit in causa conclusum. Et fac membrum: ibi, Si verò. Prima secundæ tria facit. Primò rñdet ad primum membrum distinctionis. Secundo: ibi, Cum legati. rñsionem probat lege. Tertio, ibi, Alijs protestatur. Secunda secundæ etiā facit tria: quia primò rñdet secundo membro, responsionis causam inferendo; ibi, Ne lites. Secundo in verb. Nisi, vnū casum excipit, quem statim exemplificat: ibi, Puta. Tertiò ibi. His igitur. dat generalem doctrinam. Abbas Siculus.

Cap. 3. e. 3. copil.

CAP. V.

PAstoralis † officij: & infra. ¶ Sanè (sicut intimasti) contingit aliquando, vt cum is qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatorem in causam, inter ipsa iuris auspicia[a] requisitus,[b] quo malit experiri[c] iudicio litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem: cum autem fuerit in causa processum, nouum iudiciũ super possessorio nititur inchoare: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd possessorio quidem iudicio, quod[d] de recuperãda

CASUS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus traxit suum spoliatorem in causam, requisitus à iudice quo iudicio velit experiri, ipse statim obtulit libellum super proprietate, de illata violentia nullam faciens mentionem, postquam fuit in causa processum, vult redire ad possessorium, & agere de violentia sibi illata, nouum iudicium super possessorio intentando: quæritur quid iuris sit? Respondet quod ille qui cœpit rem vendicare, benè potest agere possessorio iudicio, quod proponitur pro recuperanda possessione, seu etiã adipiscenda, antequam sit renunciatum aut conclusum in iudicio proprietatis primitus instituto: & hoc probatur per legem, quæ dī, quod ille qui fundum cœpit ab illo vendicare, cum quo interdicto vnde vi poterat experiri, pendente iudicio proprietatis põt nihilominus agere interdicto vnde vi, alijs possessorijs iudicijs, scilicet interdicto vti possidetis, & vtrobi, in suo robore duraturis, quæ de sui natura præcedunt vendicationem dominij, nec simul tractari possunt cum proprietate. Si verò renunciatum sit aut conclusum in iudicio proprietatis, ut iam possit per diffinitiuam sniam terminari, ne lites ex litibus oriantur, & uia possit fraudibus aperiri, causa non decisa, possessorio non erit utendum, nisi iudex, qui de causa cognoscit, ex iusta causa uiderit hoc expedire, puta, si ex apertis indicijs facile arguitur iniquitas inuasoris, uel per malitiam, qui casu spoliato subtraxerit facultatem probandi dominium. His & alijs causis inspectis (quæ continent æquitatem, aut iustè mouerint animum iudicantis) poterit agi iudicio possessorio, postquam etiam fuerit conclusum in iudicio proprietatis. Not. quod à iudicio proprietatis, antequam sit in eo conclusum, potest quis redire ad iudicium possessorium, & etiam postquam conclusum fuerit, ex iusta causa, ut dicitur hic in fi.

a Auspicia.] idest, exordia litis. C. de excep. l. pen. & C. de codicil. l. ult. in respon.

[Glo. seq. not. tres casus, quibus delegatus petitorium & possessorium cognoscit, & signat contrarium.]

b Requisitus.] à iudice scilicet, & hoc cum utraque causa commissa est iudici, ut supra eo. l. cap. 1. Idem uidetur si causa proprietatis est ei commissa. arg. C. de rei vendi. ordinarij. Idem est etiam ubi causa est simpliciter commissa. infra de sequestra. cap. 1. Licet sit contra argum. C. si a non compe. iud. si de proprietate. 1 quia continentia causæ diuidi non debet. C. de iudi. nulli. & supra eod. cap. 1.

c Experiri.] id. est, agere. alibi ponitur pro defendere supra de iudi. cap... nemo enim sine actione experitur. sup. de iud. examinata. ff. de admini. tuto. quoties. §. item si temporali. ff. de nego. gest. si pupilli. §. fin. Item est hic arg. quod cum plures actiones nomine eiusdem rei competunt, vt ff. de mino. verum vna illarum est eligenda. ff. de trib. quod in hæreditatem. §. eligere. ff. de reg. iur. nemo. 2. §. quoties.

[Glo. seq. prosequitur triplex possessorium: scilicet adipiscendæ, recuperandæ, & retinendæ & ponit tria intelligēda primi, duo secundi, & duo tertij. demum ponit quadruplicem lecturam illius ver. Alijs possessorijs prima quod loquitur de possessorijs retinendæ. & ibi ponit contrarium de §. nihil. secunda loquitur de interdictis, quæ habent mixtam causam. tertia de præparatorijs. quarta secundum casum l. 1. C. de appel. & in fi. primam approbat.]

d Quod de recuperanda.] ad intelligentiam huiusmodi, not. quod triplex est iudicium possessorium, vel pro adipiscenda possessione, vel recuperanda, uel retinenda. Pro adipiscenda possessione proponitur interdictum quorum bonorum, & interdictum quorum legatorũ, & Saluianum interdictum. ff. quo. bono. l. 1. & ff. quorũ lega. l. 1. & ff. de Saluia. interdi. l. 1. interdictum pro adipiscenda possessione datur bonorum possessori & hæredibus hæreditatis. Inst. de interd. §. adipiscendæ. Bonorum possessor nomen est iuris, sicut & bonorũ possessio. ff. de uerb. signifi. hæreditatis. l. 1. & bonorum possessor dicitur ille qui succedit de iure prætorio. Instit. de interdict. §. restitutoria. in glo. bonorum. Et dicitur ideo adipiscendæ possessionis: quia licet hæres hoc ipso quod est institutus, & hæreditatem adijt, efficiatur dominus rerum hæreditariarũ, tamen possessionem earum non adipiscitur, nisi apprehendat possessionem. ff. de acqui. possessio. cum hæredes, in princ. & si ab alio possideantur, potest adipisci earum possessionem per istud interdictum. Pro recuperanda possessione datur interdictum unde ui, & quod ui aut clam. Pro retinenda possessione datur interdictum uti possidetis, pro re immobili: uel utrobi pro re mobili. hoc habes Inst. de interdi. §. adipiscendæ. & §. seq. & infra de proba. cap. licet. Si ergo aliquis cœpit agere rei uendicatione, potest redire ad iudicium possessorium, quod proponitur pro recuperanda possessione, uel adipiscenda, pendente iudicio proprietatis, ut hic dicitur, & infra de test. significauerunt. in princ. & ff. de ui, & vi armata. cum fundum. §. vlti. & econuerso de possessorio potest redire ad iudicium proprietatis, sed ad interdictum de retinenda possessione, non potest redire pendente iudicio proprietatis primitus instituto, scilicet vti possidetis, vel vtrobi, quæ proponuntur pro retinenda possessione: nec è conuerso potest redire ad iudicium proprietatis, postquam cœpit agere vti possidetis: quia sibimet esset contrarius: qui enim proponit rei vendicationem, dicit alium possidere, ut supra de iud. examinata, quia possidenti non datur actio instit. de actio. §. iste quoque. & qui agit vti possidetis, dicit se possidere: vnde pendente iudicio proprietatis non potest redire ad aliud. Nec obstat quod legitur ff. de acquirenda possessione. naturaliter. §. nihil. in fine, vbi dicitur, quod non negatur ei interdictum vti possidetis, qui cœpit rem vendicare: quia illud intelligitur de eo qui ignorabat se possidere. 3 Vel potest dici, quod ibi renunciauit primæ actioni antequam inchoaret secundam. Et de his interdictis, s. uti possidetis, & vtrobi. potest intelligi quod sequitur in littera alijs possessorijs iudicijs in suo robore duraturis, &c. quia in his interdictis prius

2 De materia interdictorũ latè p Iasonem, & alios in §. omniũ. insti. d'actio. & alibi sæpe in multis paragraphis eiusdē tituli.

Sol. illud ōc intelligi, qn delegatus expresse prohibuit cognoscere de possessione, vel vbi titorum ... fuit propositum, & per possessio pronūtiatum. l. de ... cog. ... ... ad uel ... dr per ... latā ... possesione, nō ... volē gere sup proprietate, Idū Hoi. & And.

3 Idē Innoc. & si dicas quo potest ignorare se possidere? Rñdet Ho. q is cui successit p aliũ possidebat: & hoc potuit hæres probabiliter ignorare. ff. de reg. iur. q. in alterius. & sic dēt probabili ignorantiæ subueniri, cum ea. not. de cle. excom. mi. Apostol. ex. Io. And.

seu adipiscenda possessione proponitur antequā renunciatum sit, aut cóclusum a in proprietatis iudicio primitus institutio, agi potest b ab eo, qui rem cœperit vendicare: Cum legali sit prouisione statutum, eū qui fundum vendicauerit, ab eo cum quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente c iudicio interdictum d posse nihilominus intentare: e Alijs possessorijs iudicijs i suo robore duraturis, quæ vendicationē dominij sui natura præcedūt. ¶ Si verò renūciatum fuerit vel cóclusum, vt iā possit causa proprietatis diffinitiuæ sentētiæ calculo terminari. (Ne lites litibus inculcētur, & via possit fraudib. aperiri) causa f non decisa, possessorio non erit vtēdū: Nisi iudex qui de causa cognoscit, hoc ipsū ex iusta causa viderit expedire: † Puta cum ex perspicuis iudicijs facile arguitur iniquitas iuasoris: & spoliato casu seu malitia probandi dominiū subtraxerit facultatem. g ¶ His igit' & alijs causis

prius oportet scire quis sit possessor, q̄ q̄s sit petitor, vt Institu. de interdi. §. retinendæ. & ideo dicit hic & iudiciū possessionis de sui natura præcedit vēdicationem dominij. Ioan. Alij volunt intelligere q dicitur; alijs possessorijs iudicijs in suo robore, &c. de illis interdictis, quæ mixtam habēt causam, in quib⁹ debet quis probare dominiū seruitutis, & possessionem suam, scilicet se iuisse xxx. diebus illo anno, sicut est interdictū de itinere actuque priuato, quod datur volenti reficere iter. ff. de itinere actuq; priua. l. 3. §. hoc autem interdicto. & l. 1. & 2. & sic ī. de restitu. spolia. ex trāsmissa, & idem interdicto quod datur de aqua ex castello ducenda. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. ait prætor. In talibus enim interdictis non redit quis ad causam possessionis omissa causa dominij. Sed certè de istis non videtur quod possit intelligi: quia illa interdicta de sui natura non præcedunt quæstionem dominij: quia ibi simul agitur de possessione & de iure dominij, ut dicitur ff. de itin. actuque priuato. l. 3. §. hoc autem interdicto. Vel intellige illud de alijs interdictis, quæ sunt quasi præparatoria ad rei vendicationem, vt sunt interdicta de liberis exhibendis, & de tabulis exhibendis, vt prius appareat quis possideat, & tunc detur alteri rei vendicatio. argum. C. de rei ven. ordinarij. Vel potest intelligi, quia cum agitur de possessione & violentia, prius agi debet de possessione, vt appareat quis possideat. vt postea qui possidebat, de violentia sibi illa experiatur, & sic nunquam è conuerso. C. de ap. l. 1. & illa verba; quæ vendicationem, &c. non faciunt implicationem, sed demonstrationem notant, quasi dicat; possessoria interdicta volunt prius tractari, quàm rei vendicatio. ff. de rei vend. is qui destinauerit. licet quandoque secus fiat. prior tamen intellectus verior est.

a Conclusum.] hoc sumptum est ab Auth. de testi. §. quia verò multi. coll. 7. sic infra de fi. inst. cum dilectus, & si mandatum revocetur post conclusionem: nihilominus fertur sententia nō obstante tali reuocatione. supra de procu. auditis, in glo. ad illum.

b Agi potest.] nouo tñ iudicio, & renunciato priori, & sic saluabis opinionem Ioan. & B. q̄ hic reprobari vī. & ī. c. proxi. qui dixit quod nunquam simul agendum est possessorio & petitorio, & etiam ab eodem. C. de rei uendi. ordinarij. & C. quorum bon. l. ultima & C. de interdi. incerti. sic intelligitur illa lex, ff. de acquir. possess. naturaliter. § nihil. quia ibi renunciauit primæ, qui inchoauit secundam.

c Pendente.] idest, renunciato, secundum Iac. But. Sed hæc expositio multum est extranea, & cōtra huic literæ, nec ꝓbatur aliquo iure s̄m canonicā æquitatem plane stat uerbū in sua significatione, ut ī. de testi. significauerunt, vel pendente quousque constet de possessorio, ut si succumbat in possessorio, reuertatur ad petitoriū. Sed si obtineat in possessorio, quod erit de priori iudicio: Fiat quod dicitur in p̄dicta decre. significauerūt.

d Interdictum.] interdictum dicitur quia inter duos redditur, non ab interdicendo. Insti. de interdi. §. sunt tamen. Interdictum olim erat quædam formata & solemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat Institu. de interdi. in princi. hodie non seruatur sollemnitas interdictorum: sed loco cuiuslibet interdicti datur vtilis actio in factum Insti. de interdi. §. vlt. Bernar.

[Glo. seq. q̄rit an affirmatiuè, soluit cōtriū. Vel ponit tres effectus sentētiæ latæ super possessorio, secundum Panor.]

e Intentare.] sed nunquid si probauerit violentiam, dēt ei adiudicari proprietas? Videt q sic. 16. q. 6. placuit. C. vnde vi. si quis in tantam. sed hoc nō est verū, q quis amittat dominiū rei, ideò quia commisit violentiā; & hoc non est ex natura interdicti, sed ex pœna illius cōstitutionis, si quis in tantam. vnde si vult sibi rem adiudicari, proponat conditionem ex illa lege si quis in tātam. quia per interdictum vnde vi, non consequitur hoc, sed possessionem cum fructibus.

[Gl. seq. no. quod succumbens, &c. obijcit, & soluit.]

f Causa non decisa.] ergo si aliquis succubuit in iudicio proprietatis. ad huc post sententiam potest redire ad possessorium: sicut è conuerso 2 arg. s. de elect. querelam. & ī. eo. tit. c. 3. quia alius est modus agendi. & aliud petitur quàm prius. ff. de excep. rei iudicatæ. cum quæritur. & l. seq. Argu. ī. eod. c. proxi. vbi ille qui obtinet in proprietate, obtinet in possessorio. Possessio enim videtur esse pars proprietatis: sicut vsus fructus pars dominij. ff. de vsufruc. l. 4. vnde obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. si quis cum totum. ii. si. Ad hoc dicas quod si nuda proprietas deducta est in iudiciū, post sententiam potest agi de possessione. quia nil habet commune proprietas cum possessione. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil. secus si vtrumque deductum est in iudicium. s. eo. c. 1. 3. & 4. & ī. c. proxi. Iudex tñ qui condemnat de proprietate, per consequens condemnabit de possessione: nisi reus excipiat de possessione, scilicet pactum vel vsucapionem, & hoc faciat ante sententiam. ff. de rei ven. officium. ver. vbi enim. Ioan. Si enim aliquis probauit de possessione, & non de proprietate, & indeterminate 3 de vtraque actu n est, succumbit in vtroque. s. eo. c. 1. & 3. & ī. c. proxi. Verū est ergo, quod qui succumbit in proprietate. & in possessorio. adeo enim præualet proprietas possessionis, quod qui obtinet in proprietate, erit potior in possessione, cū de vtraque simul actum est: licet solo verbo perdiderit commodum possessionis. arg. 16. q. 3. cap. placuit. §. quod si mala fide. & possessio semper sequitur proprietatem. ff. de rei ven. officium. in fi. ar. ff. depositi. l. bona fides. veruntamen iudex qui de proprietate tantum datus est, non potest cognoscere de possessione. C. si à non compe. iudi. si de proprietate.

[Glo. seq. quærit obijciendo & respondet.]

g Facultatem.] si non potuit probare dominium (vt hic dicit) qui l valet redire ad possessorium, cum videatur condemnandus, quia sententia super proprietate trahit ad sententiam super possessione infra. cap. proximo? Respondeo, potest valere quo ad fructus, quos receperat

† Vide tex. in l. dolum, cum gl. 1. & no. C. d dol.

2 Côcor. gl. fin. in l. cer ti. C. d inter di. et Cyn. l. 3. ff. eod.

Procuratoris non iudicis, ne fit cōtra. ī. ti. 1. au dita Io. An.

3 Quæ... cus ... si duob... d is agē... eodem ... batur. ... possessio ... p se, & de ... prietat... se, ī. ... ad eodem ... de ele... relam. ... And.

recuperat à tempore deiectionis. Item quia ex quo habuit possessionem, habebit cōmodum retētionis, nisi aduersarius proprietatem probauerit. C. de rei vend. res alienas. Et quia si spoliator rē petat, potest ei obijci quod amisit ius, si quod habebat per cōdictionem ex l. prædicta, si quis in tantū.

a Aequitatem.] quā iudex semper debet habere præ oculis. ff. de eo, quod certo loco quod si Ephensi, l. si. & vbi proditū nō est ius, procedere debet iud. ex æquitate pensata. ī. de tran sac. c. vlt. Ber.

CVm dilectus.] In procedendi facultate possunt concurrere petitoriū & possessorium: in terminandi modo possessorium petitorio præfertur: in exequendo verò petitoriū possessorio prævalet. h. d. Primò ponit decisa consultatio Secūdò rūsiōs ibi, Ad quartū. quod facit tria, Primò præsupponit modū procedendi: Secūdo declarat ordinem terminandi. Tertiò effectum exequendi. Ab. Siculus. Pars huius habetur ī. de arb. cum dilectus. & ȷ. de fi. instru. cum dilectus.

inspectis (quæ continent æquitatē, [a] aut iustè mouerint animum iudicantis) postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio, non negamus.

¶ Idem episcopo & officiali Sancti Andreæ.

¶ *Si petitorio & possessorio simul est actum, vna sententia terminatur: & præmittitur possessorium in terminando, sed ī exequendo prævalet petitorium.*

CAP. VI.

CVm † dilectus: & ī fra. ¶ Ad quartum breuiter respondemus, quòd cum super possessorio[b] & petitorio simul est actum: vtrūque vna sententia debet terminari. † Sed licet in pronunciatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas prævalere. [c]

¶ Idem Veroñ. episcopo.

¶ *Adiudicatur illi beneficiū qui probauit collatorem suū fuisse in possessione cōferendi, collationis tempore per hoc tamen non prohibetur succūbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore. hoc vult tota litera.*

CAP. VII.

CVm † olim quæstio, quæ inter archidiaconū ex vna parte, & archipsbyterū, & canonicos Vincētinę ecclesię ex

CASVS. Aliquis possessorio & petitorio simul egit contra aduersarium suum: quæsiuit iudex, qualiter deberet ferre sñiam. Rūdet Papa, quòd cū simul est actū possessorio & petitorio, vtrūq; debet vna sñia terminari, sed in pronunciatione præmittenda possessorio, & in executione debet proprietas prævalere, sicut quod factū fuit ī. eo. cum ecclesia. & c. cum super. Not. quòd petitorio & possessorio simul pōt agi, & vtrumq; vna sñia terminari debet. Item in executione sententiæ quæstio proprietatis præfertur quæstioni possessionis.

(Glo. seq. ponit vnam lecturā, cui signat contrariū. ponit aliam, cui signat etiam contraria: ex quibus concludit contra conclusionem alleg. de §. quia autem. & soluit. reuertitur ad secundam opinionem, quam dicit fuisse M. & respondet ad ipsius contraria.)

b Possessorio & petitorio.] quidam intelligunt quod hic dicit, qn̄ vnus agebat iudicio vti possidetis: & aduersarius agebat contra eum rei vendicatione: & sic intelligunt. ī. eo. ad vltimum. & ita planus est casus. Sed contra est quod legitur ff. vti possid. l. 1. §. inter litigatores. quia vt possidetis, dicitur dari inter duos qui dicunt se possidere, [1] vt ibi. Vnde verius est, quòd idem homo proponebat simul de recuperanda possessione & proprietate contra aduersarium suū. & secundum hoc signātur pria. C. de rei vendica. ordinarij. & ff. de iudi. si de vi. C. de interdic. l. incerti. C. quo. bon. l. vlt. Per ll. istas dicebant I. & B. quòd nunquam poterat simul agi iudicio possessionis & proprietatis. arg. contra. ff. quorum leg. l. 1. §. quia autem. Sed illi d[icū]t, quòd reus non certificabat [2] actorem, & ideo simul proponitur petitio hæreditatis, & quorum legatorum. M. in contraria fuit opin. quòd possit agi simul de illis, & nos sumus in eadem opinione, scilicet quòd simul possit agi de possessione recuperanda, & de proprietate ab eadem persona: nec est istud contra ordinem iuris, nec contrarietas vel repugnantia hic Inuenitur: quia non sunt contraria: vt hic patet, & ī. eod. cum ecclesia. & cap. cum super. & ȷ. de capel. mon. dilectus. & ll. prædictæ, ordinarij. incerti. & C. quo. bon. l. si. non intelliguntur de tali possessorio pro recuperanda possessione: sed interdicto vti possidetis. ibi enim ordinarium est quod possessoriū primò tractet: quia per proprietatis euidentē proprietatē simul agi nō potest de proprietate, & vti possidetis ab eadē parte, vt dictū est. ī. c. prox. Si verò vnus vult agere possessorio, & alter petitorio, illud nullo modo ē admittēdū ȷ. tit. prox. solicitè. ī litteris. [3] item cum quis. & c. ex cōquestione. quia quæstio spoliationis priuilegiata est ī. de ordi. cogn. super spoliatione. & 3. q. 1. & 2. per totū. & cum actor agit vtroq; iudicio, reus pōt se defendere super vtroq; ī. c. cū ecclesia. & c. cū sup & C. de offi. rec. prouinc. l. 1. Ber.

(Gloss. seq. signat contrarium.)

c Prævalere.] semper enim proprietas tanquā dignior trahit ad se possessionem, vt sequatur dominium: quia iustior est petitio proprietatis. ff. de posi. bona fides. versic. & hanc probo. & ibi per glo. arg. ff. de pigno. act. si rem alienā. arg. 16. q. 3. c. placuit. §. quòd si mala. arg. ȷ. de sequestra. c. 1. Argu. contra. ȷ. de re iudi. suborta. & quod dicit, prævalere, intellige quod simul est actum, vt hic dicit. Bernardus.

CVm olim.] Potest summari principaliter duobus modis. Vno modo vt facit ad primam partem rubricæ, sed de causa possessionis, vt faciat largo modo, videlicet respectu commodi possessionis, & hoc intendit: Sufficit ei cui beneficium seu dignitas est collata, si probat quòd conferens erat in possessione conferendi, collationis tempore. Secundo modo potest summari magis propriè, & ad titulum, & ad secundam partem rubricæ, & sic: Succumbēs in possessorio, de proprietate potest agere. Et certe hęc lectura, licet sit vera in se, non tamen colligitur ex litera. Et primò decisè narrat processum. Secundo, ibi, Quoniam, reddit diffinitionis causam, soluit obstaculum, & diffinit. Tertio, ibi, Reseruata. protestatur, & causam subdit. Abbas.

CASVS. Inter archidiaconum Vincentiñ. ex vna parte, & archipresbyterum & canonicos eiusdem ecclesię ex altera, orta fuit quæstio super iure eligendi archidiaconū: dicebāt enim canonici, quòd ad eos pertinebat electio archidiaconi: quare volebant eum remouere, cum non fuisset electus ab eis archidiaconus: dicebat, quòd electus fuerat canonicè ab epo Vincen. qui erat in quieta possessione eligendi archidiaconū & duos antecessores ipsius elegerant epi Vincē. sine cōtradictione canonicorum; super hoc procuratores vtriusque partis ad sedem Apostolicam accesserunt coram Papa: petebat procurator canonicam electionem archidiaconi cassari. procurator archidiaconi petebat eam confirmari ex causa prædicta: & litem contestati fuerunt super quæstione præmissa, & quia ibi de præmissis constare non poterat,

Marginalia:

† Cap. 4. eo. titulo 3. cōp.

[1] Imò datur & possidēti contra eū qui nō possidet; sed inquirat. ȷ. de prob. licet. ubi de hoc. Io. An.

[2] An. s. pro hærede uel possessore, an pro legata. e. Io. And.

† Vide textu in l. etiam. & ibi Bar. ff. de minor.

[3] Concor. L. si à te. ī pri. ff. de excep. rei iudi. & l. 4. ff. de petit. hære.

† Omissis multis intellectibus huius c. de quibus late Doctores hoc loco, hic vsus satis aptus: quis Archidiaconus per epm̄ erat electus, non tamen possidebat, vel quasi, & ideò petebat ipsum archidiaconatū: quod impugnabant canonici hic integra consultatur, ut clarior sit intelligentia.

terat, de cõi consensu procuratoris vtriusq; partis, causa fuit iudicibus delegatis cõmissa, iudices receptis literis citauerunt partes, canonici petebant inducias deliberatorias, vt possent iudices recusare, iudices non obstantibus allegationibus canonicorum receperunt testes archidiaconi, & causam ipsam cum attestationib[9] ad sedem Apost. remiserunt. Dñs Papa examinato negotio, quia constitit ei per attestationes, quod archidiaconatus ecclesiæ Vincẽ. ab episcopis Vincent. collatus fuit duobus archidiaconis continuè, qui ante ipsum extiterant, sine contradictione aliqua canonicorũ, & quia canonici prædicti non potuerunt iudices recusare, nec inducias deliberatorias petere, cum de assensu procuratoris vtriusq; partis dati fuissent, archidiaconatũ prædictum dicto archidiacono per diffinitiuã sñiam adiudicauit, canonicis Vincen. perpetuum silentiũ imponẽs, saluа quæstione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si contra epm Vincen. contendere voluerint, cum res inter alios acta, alijs obesse non debeat. Nota quòd ille qui est electus & institutus ab eo qui ẽ in pacifica possessione eligẽdi, obtinet ex sola possessione, licet postea appareat ius ad alios ptinere. Itẽ iudex, dat[9] de assensu pcuratoris dñi, recusari ab ipso nõ põt. Item res inter alios acta, non nocet alijs. Item sententia lata propter possessionem, non præiudicat proprietati.

altera, & infra. ¶ Quoniam per attestationes nobis constitit euidenter, quod ab episcopis Vincẽtinis archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorum, duobus[a] archidiaconis continuè (qui ante ipsũ extiterant) fuerat assignatus: & quia canonici prædicti, iudices[b] recusare minimè debuerunt, cum causa prædictis iudicibus delegata fuisset, de vtriusque partis procuratorem assensu,[c] prædictum archidiaconatum eidem per diffinitiuam sententiã adiudicare curauimus: canonicis Vincentinis perpetuum silentium imponẽtes:[d] Reseruata[e] tamen

[Glo. seq. obijcit contra binum actum, & soluit.]

a Duobus.] sed qualiter potuit iste archidiacon[9] ex bino actu epi cõseq ius, cum nec trinus tribuat. s. e. cum ecclesia. sed quadruplex actus necessarius vr. C. de serui. l. vltima. §. alijs autem. Sed hoc ideo contingit: quia qui est in quieta possessione eligendi[1] vel præsentandi potest eligere & præsentare: & ille consequitur ius ex hoc s. de elect. querelam. j. de iure patro. consultationibus. qui enim est in quieta possessione, debet vti iure suo 1 quousque euincatur ab eo. j. vt lit. penden. c. 1. & 2. 16. q. 4. volumus. & sic consequitur aliquis dominium ab eo qui nõ est dominus, & sufficit hoc electo vel præsentato tantũ in possessorio obtinere, idest, quòd elector sit in quasi possessione eligendi, ad hoc vt confirmetur electio vel præsentatio per iura prædicta.

[Glo. seq. obijcit & soluit distinguendo, & ad instructionem casus iterum distinguit. Secundò obijcit quòd lit. non contest. &c. dat tres solutiones, quarum prima plus placet.

b Iudices recusare.] sic patet ex hoc loco, quòd si procurator tuus impetrauit tibi iudicem, quòd non potes eũ postea recusare, ac si tu ipse eum impetrasses. s. de offi. dele. super quæstionem. §. verùm. Sed mirum videt, quòd factum procuratoris in hoc casu præiudicet domino, cum hic non posset habere dñs recursum cõ' procuratorem: quia in casu isto procurator est non soluendo: vnde non debet nocere domino. ff. de dolo. & eleganter. §. pen. & ff. de eo per quem fa. erit. l. vlti. in princi. Sed illa iura intelliguntur cum procurator dolum commisit: secus esset si negligẽter versatus esset; & sibi imputet qui minus diligentem procuratorem constituit. ff. de mino. cum mandato. in fin. potest tñ pars læsa propter negligentiam procuratoris nomine ecclesiæ petere in integrum restitutionem. s. de in integ. resti. cum venissent. In casu isto dico, quòd si dominus dedit certam formam de certis personis pro iudicibus obtinendis, & ipse egressus est illam formam petendo alios iudices tunc non fit præiudicium domino, quin possit illos recusare si voluerit. arg. s. de offi. deleg. cum olim. & C. de procu. si procurator. & hoc est expressum j. de ap. significante. circa medium. ibi, cõ inhibitionem. & per glo. ibi. Sed si simpliciter fuit constitutus procurator ad impetrandum iudices, non dando certum mandatum de certis personis: tunc non potest iudicem recusare. arg. l. prædictæ, si procurator. Quã præiudicet factũ procuratoris domino, & quando non, dicitur s. vt lit. non conte. c. 1. 2 Sed qualiter fuerũt hic recepti testes lite non contesta. post recusationem, si non consentiebant in iudices: licet de consensu procuratoris eorum fuerũt obtenti? Ideo recepti sunt non obstante recusatione, quia in pñtia Papæ lis fuerat per illos pcuratores contestata, vt patet in antiqua decre. 3 aliàs non fuissent recepti si non consensissent: vel non valuisset receptio testiũ lite non contesta. s. vt lit. non contesta. per totum. Vel dici quòd bene valuissent attestationes ẽt lite nõ cõtest. cum isti canonici fuissent actores, si fuerunt cõtumaces vt j. de do. & contu. causam quæ. vbi de hoc no. & s. vt li. non conte. qñ frequenter. in prin. vel si erant rei: quod verius vr per ipsam literam: & si contumaces 4 fuerunt, bene possunt testes recipi lite non cont. sup. vt lite nõ contest. qñ frequenter. quia agebatur de electione: sed verum est. quòd lis erat contestata.

c Assensu.] & ab eis esset rescriptum impetratum: nec induciæ deliberatoriæ dandæ sunt impetranti, 3. q. 3. induciæ. §. ei autem. nec delationis inducias petere debent, cum apud sedem Apostolicam p procuratores vtriusq; partis lis erat contestata: & hæc litera probat quòd canonici erãt actores, qñ impetrauerunt rescriptũ.

d Imponentes.] & hæc lr̃a probat quòd canonici erãt actores: quia reo non imponitur silentium: sed absoluitur actore non probante. Ber.

[Glo. seq. obijcit q' exceptio rei iudicatæ, &c. & dupl'r soluit, & in fine soluit improprietatẽ ad titulum.

e Reseruata tñ, &c.] sic s. de ele. querelam. Sed nunquid epũs põt repellere istos per exceptionem rei iudicatæ: nam cum ille obtinuit, qui habuit causam ab epõ: illud debet epo prodesse: sicut pactum factum à debitoribus heredes (ne ab ipsis petatur) cum emptore hæreditatis; nocet venditori ipsius hæreditatis, ff. de pact. si cũ emptore? Sed non est verũ, qa exceptio rei iudicatæ transit ab actore suo ad alium, scilicet emptorẽ, sed non reuertit ad actorem suum. ff. de excep. rei iud. si à te. §. vlt. sic s. de elect. querelam. Est ẽt alia ratio: quia hæc snia lata est ratione possessionis inter capitulum & archidiaconum, sed si capitulum postea voluerit agere cõ epm, illa erit. qõ proprietatis, & sic erit omnino alia causa, quia snia lata super possessione non obstat agere volenti de proprietate, sed hic res inter alios acta fuit, vt j. dicit. vnde non obstat super proprietate etiam inter easdem personas.] Hactenus procedit gl. Ber. qđ sequitur, est additio. 5

Ista decre. cõpetẽtius deberet poni in tit. de elect. sicut decre. querelã. qa tit. iste loquit qñ inter easdẽ psonas vertit qõ possessionis & proprietatis, vt patet s. eo. per tot. tit. qđ hic non fit. nec dr̃ hic proprie qõ possessionis, qa non est actum possessorio iudicio in quo casu loquitur iste tit. sed archidiaconus obtinuit qa eps erat in possessione vl̃ quasi iuris eligendi. Vel dic quòd ista decre. respicit tantum secundam partẽ rubricæ. Ber.

a Vnde fm Host. & si vacante archidiaconatu canonici appellassẽt, ne eps cõferret, & eps nihilominus contulisset, tenet collatio epi, cui appellatio possessionẽ suã non aufert. ad hoc de sup. neg. pl. c. 2. vbi dixi de hoc. & de mai. & obe. dilecti. in gl. sed qđ. I. A.

a Adde p l. 3. p'. ff. de his, q̃ i fra. cre. & l. 1. §. dictum. ff. de vi & vi armata.

3 Et in registro Innocẽtii qui dicit id patere, quòd post litẽ cõtest. de cõsensu procuratoris dati fuerunt iudices quorum alterũ recusabant canonici qa cõsanguineus archidiaconi. Io. An.

4 Dato ẽtiã q' appellauerint ex prædicta dilatoria frustratoria. Inn. ad hoc j. de dol. & contu. cum. qui. li. 6. Io. And.

5 In antiq. exẽplaribus qđ seqt in ver. post glo. Bernardi reperitur, non dubitandum qa fuit Ber.

a Res inter alios acta.] ĩ. de re iud. c. pen. inf. de prob. dilecto. in fi. & inf. de do. inter dilectos. in fi. & s. de offi. deleg. super eo. & ĩ. de fide instru. inter dilectos.

IN causa.] In prima decisa diffinitio. In secunda protestatio, ibi, Ad hæc. Abb. Siculus.

CASVS. Patriarcha Gradeñ. petebat subiectionem in monasterio S. Georgij. & l. solidos Venetorũ ad iudiciũ subiectionis, intentans possessoriũ, & petitoriũ, super duobus prędictis articulis lite cõtest. pars vtraque suas probationes induxit: & quia patriarcha probauit se possedisse, ac percepisse prędicta: cum diceret se spoliatũ prędictis, dñs Papa ipsũ restituit; verũ quia vtraq; pars deduxerat in iudiciũ quicquid iuris habuerat in prędictis, P. visis priuilegijs prędecessorum suorum ex parte monasterij productorũ pronunciauit monasteriũ liberũ, & ad Rom. eccl. nullo medio pertinere, absoluẽdo monasteriũ in prędictis, & alijs quę iurisdictionem, & subiectionem respiciũt ab impetitione patriarchę, nõ obstãte possessione ab ipso patriarcha probata: quia non probauit tanto tpe se percepisse prędicta, quod per hoc renunciatũ fuerit priuilegijs libertatis: sed cũ de prędictis 50. solidis quos patriarcha petebat ad iudiciũ subiectionis, sit actũ ab ipso, per sententiã quã super hoc contrariã reportauit, Papa sibi non adimit potestatẽ si alio iure de pręmissis l. solidis voluerit experiri. Not. quod nõ obstat res iudicata, si ex alia causa eadem res petatur super qua fuerat aduersarius absolutus.

[Gl. seq. soluit impertinentiam tituli.]

b Ad subiectionis indicium.] petebat patriarcha subiectionem in monasterio S. Georgij. & l. solidos ad indicium subiectionis ab isto abbate, vt probaret, per hoc, quod ei subesset, & s. de censi. omnis aĩa. 10. q. 3. illud. & C. de episc. & cler. nulli. & in his actum fuit à patriarcha possessorio & petitorio: in possessorio obtinuit, in petitorio succubuit: & sic facit ad titulum: aliàs non vr facere ad titulũ, & sic patet quod malè fuit decisã, & melius fuisset posita in titu. de re iudi. siue de excep. Quandoq; verò census talis, est signum exceptionis, quãdoque solummodo signum protectionis. ĩ. de priuileg. recepimus, & tunc non eximitur à iurisdictione diœcesani, vt dicto c. recepimus, in fi. & in gl. fin. 1 sed hic petebatur in signum subiectionis, sicut etiam ĩ. de censi. cum venerabilis, sed quia monasterium liberum erat, & exemptũ per priuile. Rom. Pont. succubuit in illo casu, & in alijs: quia non percepit ille tanto tempore quod renunciatum vel præscriptum fuerit priuilegium libertatis, vt patet in integra.

c Iure.] sic patet quod qui rẽ petit, & præcipuè in personali actione ex vna causa, si succumbat, quod nõ obstat ei exceptio rei iudicatæ, si postea petat eandem rem ex alia cã. ff. de exce. rei iud. cũ quæritur. & l. & an eadẽ. §. actiones. Idem est in rei vendicatione si exprimatur tantum vna causa. ff. de exce. rei iu. si mater. §. candem. Idẽ est etiã in possessorio. ĩ. de dona. inter dilectos. & ff. de acqui. poss. possideri. §. ex plurib. 2 argu. de hoc dictum est s. de lib. ob. c. 2. vbi de hoc.

eis quæstione proprietatis, super collatione archidiaconatus ipsius, si fortè super hoc contendere voluerint aduersus episcopum Vincẽtinum: cum res inter alios [a] acta non debeat eis præiudicium generare.

¶ Honorius iij. abbati S. Cypriani Torcel. diœcesis, & S. Mariæ nouæ de Venetijs.

¶ Si petens rem ex vna causa succumbit: & ex alia causa petere poterit h. d. quo ad litteram. Vel sic: petenti rẽ iure dominij, possessionem probare non sufficit. h. d. quo ad titulum.

CAP. VIII.

IN causa, quæ inter patriarcham Gradeñ. ex vna parte, & abbatẽ & conuentũ monasterij S. Georgij de Venetijs, super subiectione ipsius monasterij, ex altera vertebatur: inuenimus pro eodẽ patriarcha probatũ, quod inter alia abbas quandoque iuit ad eius synodum, quinquaginta solidos Venetorũ ei per plures annos exoluẽs: † & infra. Ad hæc cum de præmissis quinquaginta solidis, quos petijt ad subiectionis indicium, [b] a patriarcha sit actũ per sententiam diffinitiuã, quam super hoc contrariam reportauit: ei non adimimus (si alio iure [c] de ipsis experiri voluerit) potestatem.

TITVLVS XIII.

De restitutione spoliatorum.

¶ Gregorius nonus † episcopo Constan.

¶ Aduersus restitutionem petentem, nõ est audiendus reus de proprietate opponens, nisi actore consentiente.

CAP. I.

LIcet multũ & infra. ¶ Conquestus est nobis Philasius † cæcus, eius campũ ab † ecclesiæ hominibus irrationabiliter occupatum. ¶ Quod si ita est,

DE RESTITVtione spoliatorum.

¶ Visum est s. de cã possessionis. sed quia causa restitutionis possessoria est, ideo de illa submittit secundum Gof. Vel sic: Viso qualiter possessio perdatur: quia prædicta restituenda est: ideo, &c. secundum Host. Vel sic: Vidimus sup. quo ordine causæ possessionis & proprietatis tractandæ sunt, sed quia dubitari posset, an spoliatus sit indistinctè restituendus: ideo sub iecit hanc rubricam. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 2. q. 2. & 3. quæst. 1. & 2. per totum.

LIcet multum.] Si consequit is qui restitutionem petit, põt sibi qõ proprietatis obiecti. h. d. In prima spoliati conquestio. In secunda ibi, Quod si ita. cautæ commissio mandatur. Et secunda ibi, Alioquin. Abb. Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus fuit domino Papæ, quòd hoĩes ecclesiæ, campum ipsius cæci occupauerant irrationabiliter: Quidam diaconus ipsius ecclesiæ Euentus noĩe aduersario respondit, quòd campus erat ipsius ecclesiæ: & hoc obtulit se probaturum: & cæcus cõdixit si hoc probare posset, quod esset contentus: vnde super hoc scribit Papa Constantio epõ dicens: quamuis antequam quæstio proprietatis tractari debeat, possessio violenter ablata ipsi cæco deberet restitui: tñ quia diaconus prædictus consentiente ipso cæco, obtulit se probaturum dictum campum ad suam ecclesiam pertinere, Inquirat de hoc veritatem: & si hoc probatum fuerit, ipsi cæco silentium imponat: alioquin res ei ablata reddatur. No. quòd causa possessionis prius tractanda est, & restitutio facienda, quàm quæstio proprietatis, sed cæcus iste in hoc iuri suo renunciauit.

† Facit ad hoc tex. in l. cũ quid. ff. cert. pet.

2 Emptor qui vsucepit, possidet pro suo & pro emptore, & heres emptoris pro herede, & pro emptore. Io. A.

† In oĩbus manuscriptis exẽplarib. deest vox, nonus. Cõtius ex serie capit. tum, Gregoriũ septimũ, legendũ admonet. Antonius Augustin. ex lib. 7. epist. 26. siue 130. registri B. Gregorij obseruat scribendũ ita. Gregorius Constantio Mediolanensi epõ, hr c. 7. eod. tit. in 1. comp.

† Philasius Philagrius.

† In codice Barlatiæ ita: ab ecclesiæ vestræ.

1 Concor. l. cũ quidam. §. diuus. ff. de vsu. & l. Celsus. cum not. ff. de vsucap.

[G]

[Gl. seq. objicit ad tit. per tres ll. & vnam decre. & ad illas respondet.]

a Contentionem.] si hoc petiuisset. j. eod. c. prox. & c. in litteris. & c. item cum quis. & s. de ord. cogni. super spoliatione. & 2. q. 2. per totum. & 3. q. 1. & 2. per totu. & sibi imputet iste excus qui renunciauit iudicio possessorio. 29. q. 2. cuius rei causa in glo. probare. Sed vr quod nō est restituendus si aduersarius in continenti vel let probare dñium. ff. ad exhi. ll. 3. §. ibidē, & ff. ad Trebel. ille à quo. §. j. & melius ff. vt in pos. leg. si is à quo. primò rñ. & j. eo. litteras. ad fi. sed non obstant leges illæ: quia non loquuntur] in interdicto vnde vi. & imò in interdicto de adipiscenda possessione. & quod dicit decr. litteras. illud speciale est propter periculum aiæ, in casibus vbi ecclesia dispensare nō potest, vt ibi patet.

quamquam ante omnē contentionem [a] possessio ei debuerat violenter ablata restitui: [b] tamen quia Euentus diaconus ipsius ecclesiæ, consentiente illo constituit se legitimè probaturum, dictum campum eiusdem ecclesiæ iuris esse, veritatem inquire: & si hoc probatum fuerit, huic dicendum est, vt à sua intentione discedat: Alioquin res ei ablata reddatur.

¶ Alex. iij. Vigornien. † epo.

† Vuigoren. Vigorn.

¶ Petenti restitutionem beneficij, non obstat renunciatio facta post spoliationem: quia præsumitur non spontanea. Et seriosè addidi, quia præsumitur non spontanea: quoniam etsi probaretur spōtanea, deberet obstare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

b Restitui.] cum fructibus perceptis: & qui percipi potuerunt à tempore deiectionis. j. eo. c. proxi. & c. grauis. Sed quid si sumptus aliquos fecit ille diaconus in rem illam? [1] Rñdeo, nec petitionē habet inuasor, nec retentionem: quia donare vr tanquam malæ fidei possessor, Instit. de rerum diui. §. ex diuerso. & quicquid plantatur, seritur, vel ædificatur, omne solo cedit. si r. dicex prius egit Instit. de rerū diui. §. si Titius. imò tenetur etiam de eo quod casu periit. ff. de lega. 1. cum res. in fin. tamen sumptus necessarios sine quibus res facta esset deterior, non debet restituere. C. de rei vend. domum. & ff. de petit. hære. si à domino. §. vlt.

1 Vide de hac materia per Bar. in l. fundo. cum glo. ff. de rei vend. & tex. no. cum gl. in l. plane. ff. de pet. hæ.

CAP. II.

SOlicitè † cures perquirere, quo tpe H. renunciauit ecclesiæ: et si tibi constiterit eum spoliatum, [c] cum eidem ecclesiæ renunciauit: contra eum testes alterius partis, de iuramento, & renunciatione spontè facta (antequam restitutus fuerit) non admittas: † quia non est verisimile [d] quòd spontè iuri suo renunciauerit, qui renunciat spoliatus. Sed testes eiusdem H. quibus intēdit se probare, quòd

† Post c. vlt. Lateran. sub Alexan. iij. par. 22. c. 1. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.

SOlicitè.] Petēti restitutionem non obstat exceptio abiurationis facta post spoliationem. h. d. secūdum glo. Io. And. Diuiditur. Primò ponit causæ commissionem, in qua prius prouidet replicationi, qua probata repellit exceptionem, submittens rationem: ibi, Quia non est. Secundò ponit finalem determinationem: ibi, Sed testes. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus H. nomine dicebat se spoliatum ecclesia sua: vnde petebat restitui sibi ecclesiam: Rñdebatur è contra, quòd non fuerat spoliatus, sed sponte ipsi renūciauerat, dum eam possidebat: vnde nō erat audiēdus: & hoc probare volebat? Rñdebatur quòd etsi verū esset quod renunciauerat, spoliatus tñ renunciauit & inuitus: & hoc probare volebat. Consultus Papa quid super hoc esset agendum, mandat Vigornien. epo, vt diligenter inquirat quo tempore H. renunciauit ecclesiæ, et si constiterit illum spoliatum, cum eidem ecclesię renunciauit, contra ipsum testes alterius partis de spontanea renunciatione & iuro præstito non admittat, antequam fuerit restitutus: quia non est verisimile quòd spōte iuri suo renunciauerit, qui spoliatus renunciat: sed testes ipsius H. recipiātur, quibus probare intendit, quòd violenter prædicta ecclesia fuerit spoliatus. Not. quod ei qui petit restitui, non potest referri quæstio proprietatis, quod ius non habeat: & sic quæstio proprietatis non præiudicat quæstioni possessionis: quia quæstio spoliationis priuilegiata est, vt ei nihil possit opponi, quod tangat quæstionem proprietatis, nisi primò fuerit restitutus.

[Glo. seq. arg. à contrario. secundò objicit, quòd ante ingressum, &c. soluit, signa contrarium de decre. super hoc. & remittit.]

c Eum spoliatū.] ergo à contrario sensu si non esset spoliatus, bene reciperentur testes contra eum infra c. prox. ex eo enim quòd spoliatus renunciauit, præsumitur quòd inuitus & coact' renunciauit vnde contra talem præsumptionem non admittuntur testes (vt hic innuitur) nisi facta restitutione. Sed quare mandat Papa inquiri quo tempore renunciauit cum spoliatus ante causæ ingressum debeat restitui. s. c. proxi. & j. e. in litteris. & c. item cū quis? ideo de hoc inquiritur: quia si renunciasset eo tempore quo possidebat, & ipse postea peteret ecclesiam dicens se spoliatum, [2] tunc reciperētur testes cōtra eum, quòd spontè renunciauit, vt sic defenderet se iste reus contra istū petentem restitutionem, vt sequitur in gl. ad fi. & s. de renun. super hoc. quæ consueuit signari contraria huic: sed non contradicit quia in alio casu loquitur, vt ibi dictum est. Sed si aliquis spoliatus petit restitutionē beneficij sui, & objiciatur ei quòd non fuerit canonicè institutus, vel spontè renunciauit, vel abiurauit, non est audiendus: quia ei non pōt referri quæstio proprietatis, nisi postquam fuerit restitutus: quod esset, si audiretur objiciens in iure minus canonicam institutionem, vel abiurationem spontaneam, vt j. eo. in litteris. c. item cū quis. & c. ex conquestione. quia quæstio spoliationis priuilegiata est, s. de ord. cog. super spoliatione. Hic ergo tantum agitur possessorio: vnde aduersarius non est audiendus, mouens ei quæstionem proprietatis: quia nihil habet commune quæstio proprietatis cum possessione, ff. de acqui. poss. naturaliter, §. nihil. quare non obstat iuramentum restitutionem petenti cum in ea non agatur de iure proprietatis. sed iuramentum, & renūciatio spōtanea tangunt ius proprietatis, cui abiurando renunciauit spoliatus, sed possessioni non renunciauit vel abiurauit: quia iam amiserat eam per spoliationem, & ei quod non possidebat, renunciare non poterat quare petit restitutionem. Si verò constaret quod non spoliatus renunciasset: bene reciperentur testes aduersarij [3] quòd spōtè renunciauerit, dum quietè possidebat, vt in c. seq. Et sic est arg. quòd lata sententia super proprietate, nō obstat agere volenti de possessione, ut no. sup. de causa poss. c. pastoralis. & etiam arg. cōtra colligitur ibi, quod obstet, in gl. ergo si aliquis, &c.

† Ista tamen dic hic Abb. esse singulare ad hoc quod si aliqua exceptio proponitur in genere, quæ in specie certa cōtinentia in génere concludit intentionem excipientis, incerta non dēt per hoc excludi.

2 Vel quia ueniens non fuit admissus: uel quia fuit electus cum renunciando possessionem amiserit, secundū Io. alle. decr. super hoc. Io. And.

[Glo. seq. ad rationem tit. addit aliam. secundo signat contrarium de decr. seq. ponit opinionem: & dupliciter soluit.]

d Quia nō est verisimile.] contra hanc præsumptionē non admittuntur testes, ex quo constat quod spoliatus sic renunciauit: & hoc non tantum ex ui præsumptionis, sed potius

3 Quia licet sed non sit excipere cōtra præsumptionem, sed reprobare per testes, & et cur dū Pet. Ia. & Ab. Io. And.

potius ex natura & priuilegio spoliationis: quia ei in tentans non est reconueniendus, nisi de alia spoliatione conueniretur, vel ei in modum exceptionis alia spoliatio objiceretur. ℸ. de ordi. cognit. super spoliatione. Sed manifestè vr contraria decre. sequens, vbi objiciés spontaneã abiurationem agenti possessorio, auditur. Quidã sic soluunt contrarietatem, quòd hic metu renũciauit, & nõ corã suo iudice: & in seq. c. renũciauit sponte, & corã suo iudice. Verior est solutio, quia hic agebatur possessorio tantum, in sequenti possessorio & petitorio, vt patet in antiqua. Vel dic quòd hic cõstabat cum spoliatũ fuisse, cũ renũciauit: quia hoc primò quæsitũ fuit, vt dicit in prin. sed in sequenti non cõstabat eum fuisse spoliatum: imò dicebatur quòd nulla spoliatione facta, spontè dũ possidebat renunciauit: & sic admittit ad probandũ quòd non spoliauit indirectè. sic ℸ. eo. cũ ad sedem. & ℸ. de testi. significauerunt. & ℸ. eo. olim. 1. arg. quòd sicut admittitur actor ad probandũ, quòd fuerit spoliat[us]: sic reus põt & debet admitti ad probandũ contrariũ: q[uo]d erit dũ probauerit, ꝙ spõtè renunciauerit, cũ possidebat, & corã suo iudice: & si hoc ꝓbauerit, patet ꝙ ipsũ nõ spoliauit. & sic nulla cõtrarietas, & ibi ꝓcessit renunciatio spoliationẽ, sed è conuerso hic; & ideò secus: & ita non fuit spoliatus.

a Spoliatus.] quid si spoliatus stetit per annum quòd non petijt restitui, nunquid postea auditur? Videtur quòd non, quia interdictum istud est prætoria, quæ anno expirat. Insti. de perpe. & tempo. ac. in prin. Respondeo, prætoriæ actiones temporales sunt quo ad pœnam, perpetuæ quo ad prosecutionem ipsius rei. ff. de act. & oblig. honorarijs. ff. de vi, & vi arma. l. 1. in princ. imò secundum canones videtur, quòd etiam ad damnum sicut ad pœnam perpetuo agi possit: quia nulla conditio temporis opponi potest, vt 3. q. 1. reintegranda.

ACcepta conquestione.] Petenti restitutionem ecclesiæ, obstat exceptio spontaneæ abiurationis. hoc dicit. In prima parte ponitur consultatio, continens cõmissionis formam & exceptionem. In secunda responsio ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, conquestus fuit dño Papæ, quòd ecclesia sua violenter fuerat spoliatus: mandauit Papa quibusdã iudicibus, vt si de hoc constaret, ecclesiam facerent sibi restitui; partibus coram iudicibus constitutis: responsum fuit ab aduersario, quòd ipse non fuerat spoliatus, sed coram Eboracen. archiepiscopo dum ecclesiam possidebat, spontanea voluntate abiurauit candẽ: & hoc offerebat se probaturum: iudices consuluerunt super hoc dñm Papam: & ipse mandat eisdem, quatenus si constiterit eis, quòd prædictus P. nullo metu vel vi coactus, sed spontè dum ecclesiam possidebat, abiurauit eandem, ei super hoc perpetuũ silentiũ imponant: cum per hoc appareat quòd nõ fuerit spoliatus. Not. quòd petenti restitutionẽ potest opponi ꝙ non fuerit spoliatus, & auditur volens hoc probare.

[Glo. seq. signat contrarium de decre. ꝫ. proxi. ibi remittit, & in fine ponit opinionem. Secundo & tertio signat, & soluit duo contraria.]

violenter prædicta ecclesia fuerit spoliatus, [a] (dũmodo idonei sint recipere non postponas.

¶ Idem.

¶ Petens restitutionem beneficij, nõ auditur, etiam si spoliationem probat, si probatur eum spontè illud beneficium prius resignasse.

CAP. III.

ACcepta † conquestione P. clerici, ꝙ violenter fuerat ecclesia spoliatus, vobis dedim[us] in mãdatis, vt si hoc cõstaret, eã sibi restitui faceretis. Quo cognito, r[e]sũ est ab aduersario, id non debere ꝓficere: eo ꝙ spõtanea volũtate corã Eboracen. archiep̃o Apostolicæ sedis legato præscriptã ecclesiã abiurasset: & † ista. ¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit, ꝙ præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spõtanè † prælibatã ecclesiã taliter abiurauerit [b]: ei super hoc perpetuum silentium imponatis.

¶ Idem Vuigoren. episcopo, & Helien. archidiacono.

¶ In interdicto de retinenda, succumbis reus ipsius abiuratione probata. h. d. quo ad titulum.

CAP. IIII.

AVdita † q̃rela T. clerici ꝙ H. p̃sona ecclesię de Sãder, ipsum super ecclesia sua Pelen. † indebitè molestaret: Lõdon. ep̃o, & tibi fili Archidiacono dedimus in mãdatis, vt si vobis cõstaret, ꝙ p̃dict[us] H. alterius

b Abiurauerit.] cõtra. ꝫ. c. proxi. vbi nõ admittuntur testes. ibi soluit. Itẽ arg. cõtra. ℸ. de institu. cum venissent. sed ibi possessorio actũ fuit, & ibi etiã abiuratio vel renunciatio personalis fuit, sed concessio fuit realis. 2 Itẽ arg. aliud contra. ℸ. de cõcess. preb. post electionem ibi: non fuit abiuratio probata: vnde ibi restituitur: & post restitutionem potest opponi abiuratio, vt ibi dicitur in fi. Quidam dicunt quòd illa decre. soluitè. continet dispẽsationem, ex eo quòd hic non auditur contra iuramẽtum: hæc verò ius continet, ex eo quòd hic non auditur contra iuramentũ: 3 arg. ℸ. de iureiurand. si verò. Bern.

AVdita querela.] Per secundas litteras facientes ẽt expressã mẽtionem de primis, nõ reuocatur sñia lata p primas. h. d. sm Io. And. sed adde ad istud summariũ, ẽt in secundis litteris dicat, quòd debeat reuocari qcquid immutatum erit in causa à certo tempore. Diuiditur. nam primò ponit tres cõmissiones: Primò primam, & processum ipsius vsq; ibi, Licet. Secũdã vsq; ibi: Quia tñ. ibi in. ipit tertia, vbi præmittit causam mandati secundò mandatum bimembre, quod per se patet. Abb. Sic.

CASVS. Quidã clericus T. nomine accessit ad dñm Papã, & conquestus est ei, ꝙ H. rector ecclesiæ de Sand. ipsum T. super ecclesia de Pelẽ. indebitè molestabat, cũ esset rector alterius ecclesiæ, & iurasset quòd ipsi T. super eadem ecclesia nõ moueret q̃stionẽ. Papa mandauit ep̃o Londoñ. & archid. Helieñ. vt si cõstaret eisdem, dictũ H. alterius ecclesiæ p̃sonatũ habere, vel quòd iuramento spõtanea volũtate p̃stito super eadẽ ecclesia dicto T. q̃onem de cętero nõ moueret, ipsum H. ab ipsius molestia ꝓhiberet: tandẽ cõstitit eisdem, quòd nõ solũ habebat personatũ alterius ecclesiæ, sed voluntate spõtanea abiurauerat ecclesiã de Pelen. vnde iudices præceperũt eidẽ H. ne dictũ T. super ecclesia ipsa de cętero molestaret. Sed dictus H. nunciũ suum ad curiam destinauit litteras impetrans formã aliã cõtinentes, s. quòd nõ obstãtibus litteris à parte altera i[m]petratis, reuocaretur in irritũ si quid esset immutatũ in causa. Postquã nũcius ipsius H. iter arripuit ad sedem Apost. veniẽdi, audito ꝙ dictus H. tales litteras impetrasset, dictus T. ad curiam accessit exponens dño Papæ cũ p̃dicta: super hoc rescribit Papa Vigorieñ. ep̃o, & idem archidiacono Helieñ. dicẽs, quòd nõ intellexit nec intelligit de iure, vt reuocarẽt q[uo]d p eos factũ esset auctoritate l[itte]rarũ ipsius, sed si aliq[ui]d indebitè immutatũ est. Vñ mãdat quatenus s[e]ñiam q̃ tulerit ante receptionẽ posteriorũ l[itte]rarũ occasione ipsarũ nullatenus debeãt reuocare: & si ꝫ s[e]ñiam ipsam

Post cõcil. Later. par. 2. c. 1. & c. eo. titu. in 1. compil.

1 Ergo non obstabat: sed vide in seq. glo. ad fi. quo repellit spontanea renunciationis. Io. And.

Vide text. in l. si quis vi. in. differentia. ff. de acq. pos.

† al. ibi ita: sed spontanea voluntate.

2 Concor. l. iubere caueri. c. sõ no. ff. de iurisd. om. iud. & l. qui restituit. ff. de rei vend.

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 22. c. 4. & c. 4. eo. tit. in 1. cõpi. vbi habes integrã narrationẽ facti.

† al. Pelerefi.

3 Alij dicũt illud loq. ex vi expulsiua istud in cõpulsiua. sed hoc falsum est: q[uo]d patet hic. p verbũ spoliationis. Io. And.

ipsum aliquid statuerunt, illud debeant reuocare. Si verò post receptionem sequentium litterarum sententia lata fuit: ea non obstante iuxta earum tenorem in causa procedant. Nota quòd aliquis duas ecclesias quod ad rectoriam simul habere non potest. Item quòd per renunciationem spōtè factam, amittit qs ius suum. Item ad intentionē Papæ semper recurrendum est. Item quod legitimè factum est Papa non intendit reuocare. Item sententia rectè lata per rescriptum Papæ non reuocatur. Item sententia lata post reuocationē litterarum, non tenet.

f Non obstāte.] hoc ideò, quia iurisdictio per primas litteras attributa, reuocata erat, vnde nulla fuit sententia lata post receptionem secundarum. sic ī. de off. de- leg. ex litteris. Bern.

ecclesiæ [a] personatū haberet, vel iuramēto spontaneè præstito firmauerit, se memorato T. sup eadē ecclesia † quæstionē de cętero non moturum, ab eius molestia sup hoc compescceretis eūdem: & infra. ¶ Cum verò vobis plenius cōstitisset, dictum H. non solum alterius ecclesiæ psonatum habere, sed ēt spontanea voluntate ecclesiā de Peleñ. † in perpetuum abiurasse: prohibuistis eidē, ne dictum T. sup hoc de cętero molestaret. [b] ¶ Licet autem nuncius eiusdē H. posteriores litteras impetrauerit, formā aliam continentes, q non obstantibus litteris à parte altera impetratis, reuocari deberet si quid immutatū esset in causa, postq̄ idē nūcius iter ad nos arripuerit veniendi: ¶ Quia tamē nō intelleximus, [c] nec intelligi debuit, vt reuocaret' quod per vos factum esset auctoritate litterarum nostrarum: † sed si quid præsumptione vel violētia immutatum † esset: Mandamus, quatenus sententiam q̄ protulistis ante posteriorum litterarū receptionem, [d] occasione ipsarum [e] nullatenus reuocare tenteris; & si cōtra sententiā ipsam aliquid statuistis, studeatis id sublato appellationis obstaculo reuocare. Si verò post receptionem sequentiū litterarum, sententia lata fuerit: ea non obstante, [f] iuxta tenorem ipsarū appellatione postposita procedatis.

¶ Idem Brixieñ. episcopo.

¶ Petenti restitutionem beneficij, quæstio institutionis non canonicæ referri non potest.

CAP. V.

IN † literis tuis: & infra. ¶ Super illa quæstione, videlicet, cū quis dicit se de possessione violēter eiectū, & aduersarius dicit eū non fuisse canonicè institutum. Respondemus, prius de violenta eiectione [g], quā de canonica [h] insti-

IN literis.] Primò ponitur quæstio. Secundò ipsius responsio. Tertiò responsionis ratio: & partes patent. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis dicit se de possessione ecclesiæ suæ violenter eiectum: vnde petit restitui; aduersarius dicit eum non fuisse canonicè institutum: quæritur q̄d iuris sit? Respondet quod primò cognoscendum est de violēta eiectione, quàm de canonica institutione: quia prædo de iuris rigore debet restitui. No. quod quęstio spoliationis pręcedere debet quęstionē proprietatis. Item petenti restitutionē, non potest referri q̄stio: proprietatis nisi primò fuerit restitutio facta.

[Glos. seq. in princi. alleg. vnum simile. secundò opponit cōtra textum in hoc quod dicit prius agēdum de violenta eiectione. in glos. exponit: secundò opponitur: videtur quod simul possessorio & petitorio possit agi. Panor.]

a Alterius ecclesiæ personatū haberet.] sed etiam quodcunq; istorum probaretur, sufficiebat. ī. de præb. referente. & capi. de multa. & ī. de elect. dudū 2. & ī. ca. proxi. & ī. qd met. caus. ad audientiā. & ī. de iureiur. si verò. & 22. q. 4. si aliquid.

b Molestaret.] & sic patet, quòd T. possidebat, & H. illū impediebat, & mol. stabat eum super ipsa ecclesia: vnde agebat T. vti possidetis. i. si licet ne inquietaret. vnde secundùm formam, petitionis formatur hic sententia. ī. de simo. licet Hely. §. nam iuxta iudicij, &c.

c Nō intelleximus.] not. quòd non vult Papa per suum rescriptum bene statuta rescindi. ī. de ætat. & qualitate. nec vult derogare iuri alicuius. 99. dist. nullus. & cap. ecce. ibi, subtrahitur. & in glo. subtrahitur. & ī. de offic. ordin. licet. §. quia tamen. & ī. de vsu pal. ex tuarum. & C. de emancip. nec auus. & ea quæ causa cognita statuuntur rescriptis reuocari non possunt, vt C. comminatio, epistolas, programmata, &c. l. 3. ad hoc facit C. sententiam rescindi non pos. l. impetrata. & C. de testa. & quemadmodum testa. l. si testamentum.

d Receptionem.] not. tempus receptionis litterarum considerandum, & non datæ. & sic ī. de præb. dilectus 2. vbi de hoc in gl. receperunt.

[Glo. seq. assignat contrarium, & soluit.]

e Occasione ipsarum.] nota quod hic fit in secundis litteris mentio de primis etiam expressa, non tamen reuocantur primæ. vnde signatur contra. ī. de resc. sup. cæterum. & c. ex parte 2. sed hoc ideo est, quia sententia iam erat lata per primas, quæ validæ fuerunt: alias secundæ reuocant illas, vt hic patet: à qua sententia non fuit appellatum, vt C. vt lit. pend. l. 1. & 2. 2 C. de transact. causas. & C. sen. resc. non pos. l. impetrata.

g De violenta eiectione.] cum enim agitur de violentia & possessione, prius agēdum est de possessione quis possideat, scilicet vt per hoc appareat quis fecerit violentiam. C. de appell. l. 1. si verò agatur de possessione & proprietate: de possessione prius agi debet, vt hic. Et expone, de violenta eiectione, idest, de possessione violenter ablata, vt ff. de iud. si de vi. & ff. ad leg. Iul. de vi pu. l. qui cœtu. §. si de vi. 3 cum quæstio spoliationis sit priuilegiata. ī. de ord. cognitio. super. & hoc cum vnum intentatur ab vna parte, & alterum ab altera, secus si vtrunque ab eodem, quia tunc potest vtrunque simul proponi. supra titu. proxim. cum ecclesia. & capitu. sequen. & c. cum dilectus. & interdicto vti possidetis. naturaliter prius de possessione agitur. de interdict. incerti iuris. cum suis concord. quia & ciuilis & naturalis ratio suadet, vt alter possideat, & alter a possidente petat. Institu. de interdi. §. retinendæ.

h Canonica institutione.] & sic patet quòd spoliato non possit referri quęstio dominij nisi primò fuerit restitutus. ī. eod. solicitè. vbi de hoc.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit, & determinat. Ioan. And.

a Prædo.]

† al. super eadē causa, i. multis antiquis.

† Pelereñ.

1 In quo interdicto vterq; agit & vterq; impetrare pōt, sicut in cōi diuidūdo & finiu regū. iudicijs. Sim. Inn. ex litis. vt ī. de præb. Ioan. And.

† Hunc text. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc, q hoc verbū bene reuocetis in irritā, nō intelligit de legitimè actis.

2 Primæ dicat rescriptū

...non potest... nari contra sententiam, à qua non fuit appellatū. Secundò dicit talem cōdēnādum in litis vel æstimationē. Io. And.

† al. immutatum.

† Post conci. Lateran. sub Alex. iii. par. 22. ca. 5. & c. 5. co. ti. in 1. compi. & de intellectu & materia vide late per Antonium Gabrielū. li. 5. commu. conclu. ti. de resti. spoliat.

3 Et possessione vel dominio quæratur: prius cognoscēdū de vi, q̄ de proprietate. Io. And. vt ī. de ...

a Prædo.] ff. de vi & vi arma. l. 1. §. qui à me. arg. cõtra: quia dolo facit q petit qd statim restituere debet. ff. de doli excep. dolo. ¿ Sed illud potest intelligi in petitorio iudicio: & hoc verum est, nisi sit talis prædo cuius vitæ nullus parcere debet. C. quã. li. vnicu. si. iu. se vin. l. 1.

[Glos. seq. casum excipit.]

b Rigorem.] nisi dñs rem petat codẽ tempore cum fure. ff depo. bona fides. §. exempli loco, tamen æquitas quandoque præfertur rigori. C. de iud. placuit.

† Sed illud iure authentico videt contrariũ in auth. de pos. in prin. coll. 6. & signat. C. depo. & incipit, sed iã cautum.

Item cum quis.] Diuiditur vt proxima. Abb.

CASVS. Aliquis dicit se de possessione sua violenter eiectũ: vel dicit aduersariũ suum clam possessionem illam intrasse: vnde petijt restitui; aduersarius opponit ei crimẽ, vt sic ptextu criminis repellat eũ à sua intẽtione: quæritur quid iuris sit? Rñdet quòd obiectio talis nõ debet admitti, nec executio principalis causæ p p hoc debet differri: quia nullum crimẽ potest ei opponere antequã fuerit restitutus, cum psumatur eius inimicus existere. Not. q petenti restitutionẽ, aduersarius crimen opponere non potest ante restitutionẽ: q psumitur inimicus.

† Post cõcil. Latera. par. 21. c. 6. & c. 6. eo. tit. in j. compil.

† Vide l. qui ad nũdinas. §. clam possidere. cum l. seq. per Bar. ff. de acquir. possess.

[Glo. seq. dicit eũ, cuius possessione aduersarius intrauit restitutione non egere, nisi in duob. casibus & quid consequetur agens per hoc interdictum.]

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

tutione agi debere: quia prædo [a] etiam est secundum rigorem [b] iuris restituendus.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ Non obstat exceptio criminis, agenti interdicto vnde vi, vel quod vi, aut clam.

CAP. VI.

Item † cum quis dicit, se de possessione violẽter eiectum; vel aduersarium clam possessionẽ [c] intrasse; & aduersarius ei crimen obijcit [d], vt eũ à sua intentione repellat; non occurrit nobis quod illius obiectio admitti debeat †: vel principalis [e] causæ propter hoc executio retardari: quoniam criminaliter [f] aduersus eũ ante restitutionem agere nõ potest, cum præsumatur eius existere inimicus.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo.

¶ Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermisso, ante omnia restituatur.

CAP. VII.

Conquerente † nobis R. clerico accepimus, q ipsum ecclesia de Vvertort † sine iudicio spoliasti. ¶ Quia verò iam non decet honestatem tuam, clericos tuæ iurisdictionis, sine manifesta causa & rationabili [g], suis beneficijs spoliare, quibus teneris paterna [h] prouisione consulere: Mãdamus, quatenus, si est ita [i], prædicto † clerico præfatam ecclesiam, cum redditibus inde perceptis [k] restituas: & in pace eam possidere pmittas. ¶ Restitutione autem facta, si quid aduersus eũ super præscripta ecclesia proponere volueris [l]: coram Exoñ. episcopo delegato à nobis, per te, vel per sufficientem respõsalem tuum, cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri [m].

¶ Idem.

¶ Restituitur coniunx viro probanti desponsationem & copulam, & de ipsius impunitate caventi: nisi magna sit viri sæuitia.

CASVS. Quidam clericus R. nomine conquestus fuit dño Papæ, quòd archieps Cantu. ipsum sine iuris ordine spoliauit ecclesia sua: Papa scribit archiepo dicens, quòd non decet honestatem suam, taliter clericos suos spoliare beneficijs sine rationabili causa, quibus potius paterna debet prouisione cõsulere: Vnde mandat quatenus si est ita, pdicto clerico ecclesiam restituat cum fructib. inde perceptis, & in pace ipsam dimittat eidem: facta verò restitutione, si aliquid super ecclesia prædicta cõtra ipsum proponere voluerit, corã Exoncñ. epo ad hoc delegato cum eodem R. poterit, ordine iudiciario experiri. No. q nullus debet destitui, vel spoliari etiã à suo prælato, iuris ordine non seruato. Itẽ restitui debet cũ fructibus perceptis. Item spoliatus non tenetur respõdere de pprietate donec fuerit restitutus.

† Carefort.

† In codice Barbatiæ ita: prædictã ecclesiã præfato clerico, cum &c.

g Rationabili.] 56. distin. satis peruersum. & 16. q. vlti. inuentum.

h Paterna.] 16. q. 1. prædicator. & 8. q. 1. clemẽs. & J. de præb. c. 2. & c. cum secundũ apostolum. & J. de censi. cum apostolus.

[Glos. seq. quærit obijciendo.]

i Si est ita.] Sed quare dicit, si est ita: nunquid debet ipse cognoscere de facto suo? Respondeo, potest: quia cum de facto suo debeat esse certus: super hoc nullam habet cognitionem, sed ille cui causa committitur. sed in hoc, vt quod iniustè fecit emendet, defertur eidem. J. de resti. cap. ab excommunicato.

k Perceptis.] & qui percipi potuerunt. infra eodem. grauis.

l Volueris.] ex quo enim aduersarium se sibi constituit, non debet esse iudex in facto suo. C. ne quis in sua causa ius sibi dicat. l. vnica. & 4. q. 4. c. 1.

[Glo. seq. recitatur per notabile, & quæstionem.]

m Experiri.] & sic videtur quòd ecclesiam sibi retinuerit, & non alij dederit, alias etiam ille cui dedisset, deberet experiri: & iudex de his quæ coram eo acta essent, si interrogaretur, scriberet delegato. 18. dist. lact. de concilijs & si archiepiscopus eum non restituerit, vt mandatur, tunc delegatus cognoscet an taliter fuerit spoliatus: quia hoc illi mandatur, ex eo quod dicit: si est ita, vt dictum est; semper enim præsumitur pro sententia a iudicis, quousq probetur contrarium. J. de renun. in præsentia. & J. de re iudi. sicut. & supra de elect. bonæ. & J. de probat. post cessionem. ff. de iusti. & iur. l. pen. § prætor.

a] Sed hic nõ fuit sententia vel iudicialis priuatio: sed extraiudicialis spoliatio. Ioan. And.

c Clam possessionem intrasse.] in hoc casu non eget restitutione: quia possessionem non amisit: nisi in duobus casibus: puta, si veniens non fuerit admissus. Item cum non accedit: quia suspicatur se posse repelli. ff. de acquiren. possess. clam possidere. §. qui ad nundinas. & l. si id. §. vlt. consequitur tamen, vt quod iam ædificatum est tollatur, & conseruetur indemnis, prout iuratum fuit in litis taxatione à iudice facta. ff. quod vi aut clã. semper. §. in hoc interdicto. & l. 1. §. denique. vbi dicitur, quòd nulla iusta exceptione se tueri potest quis aduersus factum quod vi aut clam fecit, seu contra interdicto isto agentem.

d Crimen obijcit.] & male: quia separata est causa criminis à causa possessionis. C. de do. inter vir. & vxo. si maritus. in fine.

e Principalis.] scilicet causa restitutionis: quia principalis est, & primò expedienda. J. eo. c. 1.

f Criminaliter.] Jvt 3. q. 1. & 2. per totum. & J. eod. c. frequens. [lib. 6.]

Conquerẽte.] Primò ponit q̃relam. Secũdò ibi, Quia verò, pceptũ. Tertio ibi, Restitutione, iudicis datio.

EX transmissa.] Primò mandat restitutionem cum cautione. Secundò prouidet quid agendum sit cũ fragilis est cautio, ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Quidam miles petebat restitutionem vxoris suæ, quæ ab ipso suæ temeritate diuerterat, quæ contra matrimonium consanguinitatẽ opponebat? Rñdebat, quòd non debebat ei restitui, cũ nõdum ipsius possessionem habuerit: & etiã quia timet suæ personæ periculũ imminere: mandat Papa quibusdã, quatenus si constiterit ꝑ prædicto militi præfata mulier fuerit legitime desponsata, & ab eo cognita ipsam faciant ei restitui, recepta cautione sufficienti ab ipso, quòd ei nõ debeat malum inferre. Si verò ita crudelis & seuerus fuerit, quod mulier de ipso diffidat: committatur alicui honestæ mulieri vsque ad finem causæ, custodienda in loco vbi vir vel parẽtes ipsius nullam possint mulieri violentiam facere. No. quoddam speciale in ista restitutione, videlicet quòd debet probari ꝓprietas, scilicet matrimonium contractum esse legitimè, & quòd eam cognouerit, & quòd spoliatus fuerit. Item cum timetur de sæuitia viri: debet cauere vxori de impunitate personæ. Item quando capitali odio vir odit vxorem, non est ei restituenda, etiam si vellet cauere.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compila.

CAP. VIII.

EX † transmissa nobis: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus si vobis cõstiterit, quòd præfata mulier prędicto militi legitimè [a] desponsata fuisset, & ab eo [b] cognita: ipsam ei restitui faciatis: recepta tamen sufficienti [c] cautione, quòd illi non debeat aliquod malum inferre. ¶ Si autem capitali odio ita mulierem vir persequitur, quòd meritò de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri, vsque ad causæ decisionem, custodiẽda studiosius committatur in loco vbi vir, vel parentes eius, mulieri nullã possint violentiam [d] † inferre. †

† al. molestiam.

a Legitimè.] i. per legitimum consensum de præsenti vtriusque 1, per verba idonea expressum. ⁊. de sponsa. si inter. & cap. tuæ. & in facie ecclesiæ: & ideo non obstaret restitutioni, licet objiceretur consanguinitas. ⁊. eo. ex conquestione. nisi objiceretur gradus indispensabilis, vel etiam quodcunque aliud impedimentum perpetuum: & probationes essent incontinenti paratæ. ⁊. eo. litteras. secus si ageretur petitorio. ⁊. de ordine cognitionum. intelleximus.

1 Ita quòd tenuerit rõne cõsensus; dato quòd aliter sit nullũ. simile ⁊. de spon. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

[Glo. seq. not. in hoc possessorio duo probanda: ponit simile: & rationem subdit.]

b Et ab eo cognita.] & ita per hoc habuit possessionem. Et sic patet quòd duo debet probare qui petit restitutionem: videlicet legitimam dispensationem verè vel præsumptiuè, & carnalem copulam, & est simile in seruitutibus: vbi quis debet probare duas res, scilicet seruitutem constitutam fuisse: & se vsum fuisse. ff. de itin. actuque pri. l. tertia. §. hoc autem interdicto. & hic seruitus est hincinde: nec est simile hoc possessorium alijs possessorijs de recuperanda possessione: quia ibi non est necesse probare de iure. supra de officio dele. consultationibus. Hic non sufficit sola possessio: quia possessio hic haberi non potest sine iure, vt ⁊. eo. ex parte. Quare non sufficit sola possessio? quia liber homo possideri non potest. hic est talis possessio, quòd qui possidet, possidetur. ⁊. eo. litteras. in fin. & cap. ex parte. & ⁊. de rapt. cum causa.

c Sufficienti cautione.] ⁊. eo. litteras. in fi. Sufficiens cautio 2 dicitur si pignora vel fideiussores dentur. ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicommis. liber. l. ergo. §. adijci: sed nomine cautionis simpliciter posito, cautio nuda intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. & iudex recipiat cautionem, per quam magis possit mulier esse secura. ⁊. vt lit. non contest. quoniam. §. vlt. & hoc solùm bene agitur, &c. 23. q. 5. prodest. sic 32. q. 1. de benedicto. si verò non posset securè caueri, non est restitutio facienda. ⁊. e. litteras. & ⁊. vt lite non contest. accedens 1. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Trebel. qui ita. §. 1. & hic idem dicitur.

2 Adde quæ no. lib. 6. cõment. in Directo. schol. 133.

¶ Vel ponatur in loco religioso. ⁊. de spons. c. cum locum. & ⁊. c. accedens. de procurat.

d Violentiam.] ad extorquendam fortè aliquam confessionem. 31. q. 1. Lotharius. §. præterea. & versic. & econtra. ad fin. vel aliud iniquũ in ipsam committat. Ber.

¶ Idem.

¶ Per solutionem pensionis rei donatæ factam donatario, cum auctoritate donatoris, acquiritur illi donatario rei donatæ possessio: adeo ꝙ si ab illa expellitur, per interdictum recuperandæ agere poterit.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compil.

CAP. IX.

CVm † venisset ad nos G. canonicus sãctæ Trinitatis de Hasul † à suo Priore & Capitulo destinatus, in audiẽtia nostra proposuit, ꝙ cũ Eboraceñ. archiepiscopus ecclesiã de N. eis cõcessisset, & per scriptum proprium confirmasset: ita quòd post de-

† Basillis. Basillis. Barell. Barcelis.

CVm venisset.] si is qui per alium possidet illo mortuo possessionem ingressus expellitur, restitutionem per interdictum petere poterit. ita communiter summant Doct. sed secundùm hãc summationem fortè de nihilo prouidet hoc cap. & ideo summa sic, & no. vt in rubro. Et secundùm hoc est casus notabilis: & probat no. per glo. & Bar. in l. qui vniuersas. & in l. quamuis. ff. de acquiren. poss. Diuiditur: nam in prima parte ponitur consultatio partium decisa, in secunda responsio ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. ecclesiam de N. concessit canonicis sanctæ Trinitatis, & per scripturam propriam confirmauit: ita videlicet quòd post decessum G. clerici, qui ecclesiam tunc tenebat, in vsus cederet canonicorum, & interim clericus ille auctoritate archiepiscopi, canonicis prædictis annuam solueret pensionem, quam archiepiscopo soluere consueuit: quam concessionem dominus Papa inspecto instrumento concessionis archiepiscopi, confirmauit; Mortuo clerico prædicto, canonici prædicti confisi de concessione & confirmatione prædictis, sine auctoritate archiepiscopi, possessionem ipsius ecclesiæ sunt ingressi, Archiepiscopus quia auctoritate propria, & eo non requisito possessionem ipsius fuerunt ingressi, fecit spoliari prædictam ecclesiam omnibus, quæ clericus defunctus ibi dimiserat ipsis canonicis: Vnde canonici prædicti domino Papæ de archiepiscopo sunt conquesti: Respondet Papa super hoc, quòd si canonici prædicti, à præfata ecclesia, viuente clerico supradicto auctoritate archiepiscopi perceperunt annuam pensionem, eo mortuo, quamuis non habuerint auctoritatem archiepiscopi, vitiosè tamen non sunt ingressi possessionem, cum sit cautum in iure, vt is possideat, cuius nomine possidetur: & ideo archiepiscopus tenetur ad restitutionem eorum, quæ inde fecit asportari. Nota, quòd qui per alium possidet, possidere intelligitur, & ita viuente clerico intelligitur possidere per ipsum.

[Glossa sequens objicit, quòd non vacans, &c. & soluit.]

a Te-

a Tenebat.] Sic colligitur ex hoc, quòd beneficiū nō vacans fuit illis concessum, vnde eo ipso debent perdere illud. ℨ. de conces. præben. qui in vinorum, & c. post electionem. licet donator aliud donare illis teneatur. ℨ. de præben. inter cætera. & 7. q. 1. præsentium. sed hoc non habet locum in hoc casu: quia quod collegio datur, nemini datur. arg. 12. q. 2. episcopus. §. qui manumittitur. & nullus suo nomine inde capit emolumentum, 2. q. 6. §. biduum. ver si palā. & sic nullus desiderat mortē viuentis. 1 de côcess. præbend. nulla. & talis donatio licitè fieri potest de consensu episcopi, etiam à patrono sine præiudicio possidentis. ℨ. de dona. consultationibus. quę ponit istum casum. & infra de iure patro. quod autem.

b Annuam.] per hoc intelligunt canonici accepisse possessionē. & archiepiscopus sic eam amisit, & receptio pēsionis fuit signum traditæ possessionis. argum. ℨ. de consue. ex litteris. sicut & donādo vel vēdendo rem aliquam, si vsumfructum sibi retinuerit, eam tradidisse videtur. C. de dona. quisquis rem. & l. si quis argentum. §. sed si quidem. ff. de rei vend. quædam mulier. & est argu. ad hoc. ff. de acquir. en. poss. quod meo. §. si venditorem. & l. qui bona. & l. si aliquam. nec mortuo clerico, statim canonici amiserunt possessionem, quam prius habebant, sed tunc demum si neglexissent. ff. de acqui. poss. si de eo. §. 3. Bern.

†al. perciperet

1 Maximè quia natura le vitium est negligi, qđ côiter possideri, vt se nil hēre qui totū non hēat arbitrē. C. quādo, & q. quar. pars. l. 2. li. 10. Ioā. And.

† Adde de hoc per l. ex stipulatione ff. de acqui. pos. & l. 2. C. eo.

cessum G. clerici, (qui præfatam ecclesiam tunc tenebat) [a] vsibus eorum omnibus modis proficeret: † & interim auctoritate ipsius archiepiscopi, idem G. ipsis canonicis, annuam solueret pensionem: & infra. ¶ Respondemus, quod si præfati canonici, de prædicta ecclesia, auctoritate eiusdem archiepiscopi, viuente clerico, perceperunt annuam [b] pensionem, eo mortuo, quamuis auctoritatem eiusdē archiepiscopi non quæsierunt, vitiosè tamen nō sunt possessionem ingressi: † cum (sicut cautum est) is possideat, cuius nomine [c] possidetur.

¶ Lucius tertius G. archidia. & I. archipresbytero Turonēn.

¶ Si actore agente petitorio, reus super eadem re deducit possessorium, proceditur in possessorio, suspenso petitorio.

CAP. X.

EX † conquestione B. mulieris ad nos noueritis peruenisse, qđ cū C. miles eam sibi matrimonio copulasset, & maritali affectione ptractās, ex ipsa filiā suscepisset, sine iudicio [d] ecclesiæ à se remouit eandem: & de accusando super consanguinitate matrimonio, remoto appellationis obstaculo, litteras ad iudices impetrauit: cum autem priusquam à iudicibus mulier citaretur, per diœcesanum episcopum virum sibi restitui petiisset, & ob hoc ad nos propriū nunciū destinasset, demum coram præfatis iudicibus constituta, modo per se, modo per procuratorem, [e] ante ipsius causæ ingressum [f] & post, virū sibi restitui postulabat. Iudices tui postulauit, & ob hoc ad sedem Apostolicam nuncium destinauit: demum coram præfatis iudicibus constituta, aliquando per se, aliquando per procuratorem, ante causæ ingressum & post, virum sibi restitui postulabat: iudices restitutione denegata, in principali procedere voluerunt, vnde ipsa ad sedē Apostolicā appellauit: mulier conquesta fuit de hoc dño Papę, vñ mandat Papa iudicibus, quatenus si est ita, mulieri virū restitui faciant, & quicquid post appellationem factum est, debeant in irritū reuocare: audientes postmodum causam super cōsanguinitate, & debito fine terminantes eandem. No. φ restitutio semper facienda est antequā tractet qō principalis. Item quicquid fit post appellationem legitimam, debet reuocari.

†Ca. 1. eo. ti. in 1. cōpil.

d Sine iudicio ecclesiæ.] & ideo male, etiā si consanguinitas notoria esset. ℨ. de diuor. c. porrò. q̃a talis separatio pęna est, quæ non dēt imponi nisi per iudicem, 33. q. 2. seculares. & §. in hoc.

e Per procuratorem.] quod benè licet, etiam si esset minor xxv. annis. ℨ. eo. c. ex parte. etiā si ageretur ad tori separationem tantum, ℨ. de procu. c. tue. sed si criminaliter ageret, nō, vt in c. tuæ. & ℨ. de accu. c. veniens. in crimine enim non interuenit procurator. 5. q. 3. in criminalibus. 4

ADDITIO. An autem comparendo per se, videatur reuocare procuratorem, vide bonū tex. in c. si quem. de procuratoribus. [lib. 6.]

4 Concor. L. sicut. in fi. ff. queād. vsufruct. amit. & l. nō solū. §. 1. ff. de lib. lega.

[Gl. seq. no. ex tex. quod etiam post lit. contest. &c. & adducit c. pastoralis. Obijcit de decre. inter monasteriū. Soluit, & stante obiectioni respondet ad hoc ca. & ad ca. pastoralis.]

f Ante ipsius causæ ingressum. & post.] per hoc vs quod quæstio spoliationis in modum actionis proposita præiudicet principali, & ante litem & post litem contestatam. argum. supra de causa posses. c. pastoralis. Sed videtur quòd non sit audienda mulier ista petens restitutionem lite contest. super principali, sicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingressum principalis proponendæ sunt. supra de mut. pet. c. 1. & C. de sen. & interlo. om. iudi. auth. & consequenter. & quia dilatoria est qualitercunque proponatur, & dilatoriæ quæstiones omnes siue exceptiones ante litem contestatam debent proponi, postea verò non. infra de re iudi. capitu. inter monasterium. Satis videtur dicendum, quod si aliquis contestetur litem, cum actore intentante quæstionem proprietatis (sicut faciebat vir iste, qui agebat de consanguinitate) si nihil reus dicat de spoliatione ante litem contestatam, non sit postea au-

[Glos. seq. ponit partem casus decisam.]

c Cuius nomine possidetur.] ℨ. de præsc. si diligenti. & ℨ. vt lit. non contesta. qū. §. quod si sup. Inst. de interdi. §. possidere. ff. de acqui. pos. quòd meo. & l. generaliter. Supple vt intelligas quare faciat ad titulum φ mortuo clerico illo, canonici statim intrauerūt possessionem sine requisitione archiepi: vnde ipse spoliauit eos pdicta ecclesia, & omnia bona ecclesiæ fecit asportari: vnde petebant canonici restitui. 2 vt patet in integra. 3 & sic per rūsionem patet, quòd sunt restituēdi, quia possidebant, & iniustè spoliauit eos.

2 Archiep. dicebat eos nō restituēdos: 3 nō possederant. Ioā. And.

EX conquestione.] Si alteri coniugū matrimonium accusante alter petat restitui, ante omnia restituitur. Primò ponitur appellantis querela. Secūdò, iudicum datio ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam miles C. nomine B. mulierem in vxorem accepit, & eam maritali affectione pertractans, filiam suscepit ex ea, tādem sine iudicio ecclesiæ à se remouit eandem: & litteras ad iudices impetrauit, vt matrimonium accusaret de consanguinitate: Sed antequā à iudicibus citaretur, coram diœcesano virum sibi resti

Hīc hēs in compi. ini huius ca. ista citaū.

stea audiendus: siue in modum actionis vel exceptionis velit obijcere spoliationem super eadem re. & sibi imputet qui hoc omisit: sed super diuersis bonis posset peti restitutio in modum actionis reconueniendo lite contestata durante iudicio. ȷ. de ordi. cognitio. ca. cum dilectus. & ȷ. de referi. in concilio Lugdunensi. cap. dispendia. §. reus quoque. sed non in modum exceptionis. Et in casu huius decre. quæstio spoliationis proposita in modū actionis prius dēt terminari, & facta restitutione procedatur super petitorio. Sed hic ideo mulier audiri, quia ȷ. ante ingressum litis, & coram ordinario, & coram de legato hoc instanter petebat, & post ingressum, & nihilominus cōpulsa per iudices ingredi iudiciū, petit restitui, & nihil proficeret: appellauit: & quod dicitur in decre. pasto-ralis intelligi quando primo quis intentat petitorium, ille idem ante conclusionem potest redire ad possessorium, vnde non est simile.

[Gloss. seq. ponit quatuor casus, in quibus non fit restitutio coniugis.]

† Hic in ple risq; antiqs l. [illegible] ... hnius capitis: ... negasset, & de facto procedentes ipsa appellauit.

† Cap. 5. to. tit. in 2. cop.

vero restitutione negata (quod fieri non debuit)[a] in principali procedere voluerūt: † vnde ipsa nostram audientiam appellauit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si est ita, mulieri virum restitui[b] faciatis: quæ post appellationem[c] ipsius acta sūt, in irritū reuocantes: postmodum super matrimonio cām audiatis: & fine canonico[d] terminetis.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Violentus rem cūm fructibus etiam qui percipi potuissent restituere, damna resarcire, & de iniurijs satisfacere compellitur.*

CAP. XI.

Grauis † ad nos querela: & infra. ¶ Mandam⁹, quatenus si vobis constiterit de pmissis:[e] prædictum archidiaconū, ablata prænominati monasterij fratribus cū integritate restituere, dāna plenariè resarcire, & de illatis iniurijs[f] competenter satisfacere compellatis, † prouiurri, vt non tantum fructus[g] à nouo & violēto possessore perceptos, sed quos (si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.

¶ Innocētij. episcopo & capitulo Tirdon. †

¶ *Ingressus possessionem ignorante domino, ad quem pertinet, potest per ipsum dominum statim cum scierit repelli etiam violenter, nec ex tali repulsione competit repulso contra dominum interdictum possessorium. h. d.*

na quæ abstulit prædictis monachis, & damna plenariè resarcire, & de iniurijs satisfacere competenter: prouideant insuper, vt fructus perceptos ab archidiacono à tempore violentiæ, & quos percipere monachi potuissent, si non fuissent spoliati, eisdem restitui faciat vniuersos. No. quòd spoliati plenariè sunt restituendi ad omnia quæ amiserunt, cum fructib⁹ perceptis, & q percipi potuerūt.

[Gl. seq. recit. per q. quomodo constare debeat, &c.]

e De præmissis.] de violētia per testes constare debet, si aduersarius ipsam negauerit. De rebus amissis per proprium iuramentum qualitate personarum ac negotij inspecta, & sic taxatione iudicis pmissa potest sequi condemnatio. ȷ. qd met. cau. c. vlt. vbi de hoc. & C. vnde vi. l. quando. & 2. q. 1. in primis, & de iure iu. olim.

f De illatis iniurijs.] quas specificare debet qui agit iniuriarum. ff. de iniu. prætor. 1. re pon.

[Gl. seq. recit. per quæst. quid intelligatur appellatione fructuum? & dicit id quod superest, &c. distinguens inter fructus industriales & naturales, & inter possessorem malæ fidei, & bonæ fidei, & violentum.]

† Vide text. in l. 1. §. qui at. cū 3 seq. ff. de vi, & vi arma.

† Terdonē. Tendonē.

a Non debuit.] nisi in casibus, puta si esset publicè adulterata. ȷ. de diuor. significasti. uel nisi timeretur se vitra vim, ita quod non posset ei caueri. ȷ. eo. litteras. & ȷ. eo. ex transmissa. & in casu quem habes inf. de diuor. c. gaudemus. in fi. secūt vbi petitur restitutio in modum exceptionis, ibi non datur restitutio, quia non agitur ad hoc ȷ. de ord. cog. c. cum dilectus.

b Restitui faciatis.] arg. contra ȷ. de ord. cog. intelleximus. ibi petitorio, & hic possessorio. sic non est cōtra.

[Gl. seq. reci. per obiect. soncta.]

c Post appellationem.] & ita tenuit appellatio, licet esset inhibita in literis, quia remotio appellationis nō impedit appellationem, vbi manifestè quis grauatur. ȷ. de appell. c. ve debitus. & ideo omnia reuocantur, q post appellationem legitimam facta sunt. ȷ. eod. litteras. Bernardus.

d Fine canonico.] Verbum istud, fine, semper ponitur in causis spiritualibus: & præcipuè in matrimonialibus, quæ per canones terminari debent. 2 ȷ. de cōsan. & affi. c. 1. in fine. In ciuilibus causis ponitur debito fine 3 sed in hoc non est vis: quia in spiritualibus ponitur quandoque debito fine. ȷ. eo. cum ad sedem. circa prin. ȷ. de testi. ex tenore. 3 Bern.

Grauis.] Prima pars decisè ponit querelam, super qua secunda dat iudicem. ibi. Mandamus. cui quatuor tantum mandat, quæ per se patent. Abbas.

CASVS. Archidiaconus iste, de quo fit hic mentio, spoliauit monachos istos Dolensis monasterij & damna alia & iniurias irrogauit eisdem. Vnde monachi domino Papæ grauiter sunt conquesti: mandat Papa quibusdam, quatenus, si constiterit eis de præmissis, compellant prædictum archidiaconum restituere om-

1 Melius di xisset, vbi ponit spolia tio. Io. And.

2 Et per iudices ecclesiasticos, vt diffiniuit cōci. Trid. ses. 24. de sacramento matrimonij. can. 12.

3 Cōcor. l. ȷ. §. q firū, cum gl. & l. de pupillo. §. denūciare. ff. de no. pe. nun.

g Fructus.] nota quòd fructus dicuntur qui supersunt deductis expensis, quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorum, & conseruandorum fructuum, quod locū habet tam in bonæ fidei possessoribus quam in malæ fidei etiam prædonibus. ff. de pet. hær. l. si à domino. §. fructus. & l. planè. in fin. & C. de fru. & lit. expen. l. 2. nā nullus casus interti. nire potest, qui hoc genus deductionis impediat. ff. fam. ercis. fundus qui. 1. respon. in fin. & ff. sol. ma. fructus. nisi in vno casu. ȷ. de deci. tua nobis. fructus enim intelliguntur deductis necessarijs impensis. ff. de ope. ser. fructus. & ff. de vsur. l. quod in fructus. & ff. man. l. qui mutuam. §. fin. arg. 12. q. 2. vobis, cum hac distinctione: bonæ fidei possessor tenetur restituere tantum extantes ant. lit. contesta. & non consumptos, post litem verò contest. vniuersos. C. de rei vē. certum. Malæ fidei 4 autem possessor, non tamen violentus, tenetur reddere omnes qui probantur ad eum peruenisse ante lit. contesta. & post. C. de rei vend. l. si fundum. Si verò fuerit violentus, tunc tenetur restituere perceptos, & eos qui percipi potuerunt per veteres possessores, vt hic dicit, & ȷ. eo. conquerente. & ȷ. de offi. dele. cum causa. & 12. q. 2. non liceat. in gl. si quod tamen loquitur in re male alienata: simile ȷ. de ap bonæ. & ff. de petit. hær. l. sed & si lege. §. quod autē ait & ff. de rei ven. si nauis. §. vlt. & C. vnde vi. l. si de possessione. & ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. qui autem vi deiectus est & §. non solum. sicut in pignoratitia actione. C. de pig. act. l. 2. & hoc potest intelligi de fructibus industrialibus, vt frumento, vino, & consimilibus. secus videtur de alijs, scilicet de naturalibus, vt pomis, ficubus, & consi-

4 No. Vide ȷ. de depō. imp. ad dissoluendū. q sola denūciatio nō facit aliquem malæ fidei possessoré. ff. quòd fal. tut. per toti. sed s solæ titione hābitatis efficitur p enūciatione malæ fidei possessoré postea alienare p... ff. de p... itē ... qd ... tē si fundū. ȷ. all. sequitur in eo qui hēbat cōsi... Io. And.

& consimilibus: quoniam istos non facit suos possessor etiam bonae fidei, vnde reddere tenetur vniuersos & consumptos & extantes, vt ff. de vsur. l. fructus percipiendo. Et de fructibus istis qualiter restituendi sint, habes Insti. de offi. iud. §. 2. & in glo. cum fructibus. ff. de rei ven. ex diuerso. ibi no. Et in verbo, restitutionis, oīs vtilitas actoris continetur. ff. de verbo. sig. cum pretor. & 3. q. 1. per totum. & 2. q. 2. per totum.

CAP. XII.

Olim †causam, quae inter vos nomine Tridoñ. † ecclesiae, & magistrū & fratres militiū templi in Lombardia super domo Caluentię vertebatur, de Locedio † & de Columba abbatibus, meminimus cōmisisse: & infra. Episcopus Tridoñ. † possessiones quasdam Humiliatis, 1 † sub ea conditione [b] cōcessit: quòd nomine Tridoñ. † episcopi oratorium ibidem, & hospitale construerēt: † & tres solidos censuales Tridoñ. † episcopo annis singulis exhiberent: à quo etiā persona, quae loco praeficeretur eidem, inuestiturā perciperet: & pro se & alijs fratribus, ei, & successoribus eius obedientiam faceret manualē: [c] episcopo sibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus verò magister ad eandem domū aspirans, ipsos adeo circumuenit, quòd praeter conscientiam vestram, se & sua in eius manibus tradiderūt: ea tamen conditione [d] apposita, si vobis quod facerent, † complaceret; sine quorum assensu se nihil posse facere asserebant, [e] & infra. ¶ Intelligentes autem praedictam domū eidem magistro traditā [f] sub conditione fuisse, &

Olim causam.] Illi, qui non possidet, denegat restitutio. ita cōiter summatur. In primo ponitur commissionis & facti narratio. In secunda causae diffinitio: ibi, Intelligentes. Abbas.

CASVS. Quidam Humiliati olim impetrauerunt ab epō Tridoñ. vt hospitale & oratoriū construerent in loco Caluentiae, & eis quasdā possessiones concesserat sub ea conditione, q nomine epi Tridoñ. oratorium ibidē & hospitale construerent, & tres solidos nomine census eidē epō soluerēt annuatim, & ille qui eidem loco praeficeretur, inuestituram ab eodem episcopo perciperet, & pro se & fratrib. suis eidem & successoribus suis obedientiam faceret manualem, episcopo retinente nihilominus dominium loci; & sic fuit multis temporibus obseruatum; postmodum magister militiae templi ad eandem domum aspirans, ipsos fratres adeo circumuenit, quod praeter conscientiam episcopi, se & sua in eius manibus tradiderunt, ea tamen conditione apposita, si episcopo & capitulo Tridoñ. complaceret, sine quorum assensu se nihil posse facere asserebant, & magister conditionem acceptauit appositam: magister statim accessit ad locum, & omnia quae ibi inuenit, asportauit: episcopus hoc intelligens, ad domum illam accessit, & quos inuenit ibi ad custodiam domus à magistro dimissos, eiecit ab ea, cum liceat repellere vim vi, secundum quod iura permittunt: quo facto, ad petitionem magistri causa super hoc fuit quibusdam abbatibus commissa, coram quibus petebat dictus magister praefatam domum sibi restitui, qua ipsum episcopus spoliarat: lite contest. & testibus hincinde receptis, iudices causam instructam ad sedem Apost. remiserunt: dominus Papa diligenter examinato negotio, & intelligens praedictā domum eidem magistro traditam sub cōditione fuisse, & quòd nullum praeiudicium iuri episcopi & canonicorū fuerat irrogatum, ex eo quòd dictus magister ignorantibus episcopo & canonicis possessionem accepit, sciens domum illam pertinere ad ipsos praecipuè, quia quàm cito illud sciuerunt, repulerunt vim ui: & quia idem magister praeter conscientiam episcopi & capituli possessionem accepit, quos suspicari debuerat sibi quaestionem moturos, procuratorem episcopi & capituli ipsorum nomine, ab impetitione ipsius magistri nomine domus militiae templi, quo ad faciendam restitutionem quam petebat, absoluit: tamen si episcopus & capitulum incurrerent offensam ipsius magistri, defendendo ius suum, & modum excedendo, satisfactionem debitam eidem exhibere procurēt. No. quòd qui possidet sub conditione, non dicitur possidere: & ideo non competit ei restitutio si deijciatur de illa possessione. Item vim vi incontinenti vel quam cito intelligitur vis illata, repellere licet. Item nullum fit praeiudicium domino, si eo ignorante alius possessionē illius acceperit, quo minus illū expellere possit cū hoc sciuerit. Itē vim vi repellere licet cū moderamine inculpatae tutelae, & qui modum excedit, tenetur.

a Humiliatis.] olim isti Humiliati 1 condēnati fuerunt ab ecclesia per Luciū Papā, sm qd cōtinebatur in decr. ī. de haere. ad abolendā. In particula quae modo est decisa in prin. illius ca. sed postea tēpe Clementis recepti sunt ab ecclesia: quia in nullo errabant, nisi quia cōdemnabāt iurantes. sed ipsi in hoc se correxerunt: & iurant qñ expedit, & ecclesia eos mō approbat.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem quòd conditio in spiritualibus, &c. & sit triplex solutio.]

b Conditione.] i. sub ea forma. 18. q. 2. Eleutherius. & ī. de praeb. significatum. ī. de censibus. quanto. vel in traditione terrae potest apponi conditio. ī. de condi. appo. verum. & ita non est haec conditio simoniaca, 2 cū etiam aliàs ad huiusmodi illa ecclesia teneatur, ex quo surgit in territorio Tridoñ. episcopi: sicut non est simoniacum cū episcopus ecclesias concedit aliquis pijs locis, si in eis aliquid sibi reseruat nomine pensionis. ī. de rel. domi. constitutus. ver. cum autem. Et census etiam soluitur ad indicium subiectionis. sup. de caus. pos. c. vlt. & inf. de censi. omnis anima. in fi. Ista quidē de iure communi conceduntur, vnde expressè possunt constitui census in fundatione ecclesiarum, quantum ad inferiores: non quantum ad prelatos.

c Manualem.] ī. de ma. & obe. his qui. ad quam subditi tenentur, vt ibi, & etiam per iuramentū quandoq;. ī. de iureiur. nullus. & ī. de no. ope. nunci. cum ex iniūcto. & 23. dist. quamquam. vbi de hoc.

d Ea tā cōditione apposita.] nisi haec conditio fuisset apposita, valeret contra Humiliatos, si simplex fuisset huiusmodi traditio, sed non praeiudicaret episcopo, vel alteri, q ius haberet. ī. de do. inter dil. ctos. arg. ī. quod me. cau. cum dilecti. & ī. de arbi. cum tempore. arg. ī. de re iudi. cum super controuersia.

e Asserebant, & infra.] sub 3 isto. infra continetur quòd ille magister sub ea cōditione recepit domum. & episcopus superueniens cum magno posse, expulit magistrum & suos, vnde magister dicens se esse spoliatum, petijt restitutionem, sed denegatur ei, quia non possedit.

f Traditam sub conditione.] qua non existente, traditio non valebat. arg. ī. de cond. ap. c. de illis. & c. uerum. & Instit. de uerb. obli. §. ex conditionali. & ideo dictus magister non possidebat: nam tunc demum di-

Cap. 1. eo. in 3. cōpi.

Tedoneā.

Locedio Acedio.

Terdoneā.

De ordine Humiliatorum vide latè per B. Antonium 3 libro historiali par. tit. 15. cap. 3. & Cassaneū in catalogo gloriae mūdi par. 4. consideratio. 60. Iam militibus militiae templi vide eundem Antoniū ibidē 20. & Cassaneū in dicto catalogo c. 9. contrat 4. vbi diffusè.

Terdoneā.

constituerit.

Terdoneā.

1 De huius glossae ueritate consule historias. uā in d. decretali, ad abolēdā. fortassis non damnabatur uetus ordo Humiliatorū, sed illi, q se Humiliatos, uel Pauperes de Lugduno, falso nomine mentiebantur.

† Facere, legitur in aliquod exemplaribus, & malè, cū facerēt, ad Humiliatos referatur, q ea cōditione se & sua magistro templi tradiderunt, si quod facerent, placeret epō & capitulo Tridoneñ. ut clarius patet ex antiqua.

2 De hoc de transa. ca. 2. in 1. glo.

3 Haec glossula non habetur in antiquis exemplaribus.

citur quis possidere, cum conditio extat. ff. de acquir. pos. l. qui absenti. §. si quis. & eodem modo non admittit possessionem qui sub conditione recedit. ff. de acqui. pos. l. si me. 1. respon. in fin. & ideo cum non possederit, non poterat spoliari: & ideo non restituit iste magister, quia non fuit spoliatus.

defendere. j. de sen. excom. si verò alicuius. §. si verò. & quia isti admissi sunt ad agendum: quod non esset si P. pa eos excõicatos reputaret. j. de proba. c. post cessionem. Dicas quòd hæc rõ nõ videt bona, quia nõ agebant, sed defendebant se cõtra illum magistrum, qui petebat restitutioné.

quod nullum iuri vestro præiudicium [a] fuerat irrogatum, ex eo quòd idé magister iustitiæ vestræ non inscius, vobis ignorantibus possessinem acceperit: præsertim cum statim [b], ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam: † & quòd idem sua temeritate, possessionem: præter conscientiã vestrã, (ad quos ipsam possessioné noue rat pertinere: & quos q̃stionem sibi moturos suspicari debuerat) [c] est ingressus: procuratoré vestrum & vestro nomine ab impetitione ipsius magistri, nomine dom⁹ militię templi, quo ad faciendam restitutioné [d] quã petebat, reddimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionem debitam exhibere: si defendédo ius vestrũ, in offensã ipsius, vel domus militiæ templi modũ forsitan excessistis. [e]

¶ Idem Bituriceñ. archidiacono.

¶ *Si contra petentem restitutionem coniugis opponitur consanguinitas in gradu ꝓhibito, & offeruntur pobationes paratæ: recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quo ad thorũ, & fiet quoad reliqua: si verò probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri sæuitia.*

CAP. XIII.

LItteras † tuas recepimus, q̃ cum quædã

[Gl. seq. circa possessionem perdendã distinguit & subdiuidit.]

a Præiudiciũ fuerat.] vt scias quãdo alicui præiudicium fiat circa possessioné, vel quamdiu eã possidere intelligatur, notabis, q̃ aut possideo rem aliquã p me, vel p aliũ, puta per seruũ vl̃ colonũ: Si per me, licet sponte recedã, nõ animo deserẽdi possessioné, adhuc eã retineo, nisi sciẽter negligam. ff. de acqui. pos. si de eo. §. 1. & si alter intret talem possessionem quam solo animo retineo, adhuc retineo possessioné 1 nisi ille me venientẽ non admittat, vel si non audeo accedere ad possessionem, & etiã suspicor me posse repelli. ff. de acq. pos. l. si id quod. §. vlt. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas. Et quam cito sciuero alium eẽ in possessione, possum expellere ipsum, vt hic patet, & ff. de acqui. pos. l. quod meo nomine. §. vlt. ff. de vi, & vi ar. idem est. §. cum igitur. Sed si alius est in possessione nomine meo: tunc si ille expellitur: vel alij tradat possessionem, statim perdam eam. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. quod si seruus. & hæc vera sunt in rebus immobilibus, sed si quis rem tuam mobilem occupat statim pdis possessioné, vt ff. de acqui. pos. si ré mobilé.

¶ Vide tex. i l. 3. §. cum arietes. ff. si quadr. pau. fec. di.

1 Concor. l. 1. & ibi B. ff. de acq. pos.

b Cum statim.] idest, quam cito potuerint. ff. ad Tertu. l. 2. & confestim.

c Suspicari debuerat.] vt ff. quod vi, aut clam. seru⁹. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. si quis nunciet.

[Glo. seq. recipit q. quid debeat probare.]

d Restitutionem.] & hic patet, quod nõ sufficit ꝓbare quòd aliquis fuerit spoliatus, nisi probet se possedisse. 2 duo enim ꝓbare debet q petit restitui: se possedisse, & spoliatum fuisse. s. de offi. dele. consultationibus. in fi. sed hic non possidebat vt dixi, quia sub conditione possessionem accepit. Item si quis possidet ex precario vel ex gratia, non potest petere restitutionem. 11. q. 3. quia vel si obijcietur, quod in cõtinẽti deiecit. ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. vim vi. & ff. ad l. Aquil. scientiam. §. qui cum aliter. & s. de sent. excom. si verò. §. si verò. aliud est possidere, aliud in possessione fuisse. ff. de acqui. pos. l. si quis autem. § idem Pomponius.

2 Cõsilium spoliati, qui non potest possessioné probare: vide in Spe. d pe. & pos. §. 1. i fi. Io. And.

[Glo. seq. quærit, allegat pro & contra, & soluit distinguendo.]

e Excessistis.] debuerunt hoc facere cum moderamine inculpatæ tutelæ. C. vnde vi. l. 1. Sed nunquid isti sunt excommunicati, qui expulerunt illum magistrũ & alios religiosos de domo? Videtur quòd sic. j. de sent. excom. non dubium. & ex pluribus alijs capitulis ibidem. Sed contra videtur: quia licitum est cuilibet se

Excõicatio, an incurratur per eum q vi expellit clericum.

Dicas q si isti scienter & ex ꝓposito excesserunt modum in expellẽdo eos de domo illa, inciderũt in sniã excõicationis, 3 quia vim vi rep. licite licet, sed cũ moderamine inculpatę tutelæ. arg. 23. q. 3. nõ inferéda. & ff. ad leg. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. & j. de sent. excomm. c. vt famæ in fine. Sed si non aliter possent se defẽdere, nisi modũ excederent, nec tunc credo illos incidisse in sententiam. arg. ff. ad leg. Aqui. l. sed. & si. 1 respõso. Si verò casu & ignorãter excesserũt modũ, tunc nõ essent excommunicati. ar. j. de hom. c. sicut dignum. § illis præterea. Bernardus.

3 De hoc articulo vide hic latius p Innocentiũ Hostiensem & Ioannem And. & alios doctores antiquos, & recentes.

LItteras.] Sunt duæ partes principales. Prima ponit thema & consultationé. Secunda respondet: ibi, Sanè. Et hæc secunda subdiuiditur: Primò ponit & prosequitur triplicem opinionem. vsque ibi, Nos autem. ibi contraria soluens, contra alteram opinionem allegat, vsque ibi, Propterea. ibi subdistinguẽdo soluit: & secundum membrum prosequitur: ibi, Quòd si non habeat à qua solutione vnum casum ex capit. ibi, Si verò. Abbas.

† Cap. 3. eõ ti. in 3. cõp.

CASVS. In præsentia Bituriceñ. archidiaconi inter V. mulierem. & B. virum eius, quædam causa matrimonialis vertebatur, coram quo mulier illa petebat separari à viro, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esse coniunctam, & hoc incontinenti probare volebat: vir autem petebat prius illam sibi restitui, quæ ab eo sua temeritate diuertit: pars mulieris econtra, viri sæuitiã allegabat: propter quod non erat restituenda marito. Primò petijt archidia. à domino Papa utrũ restitutio indulgenda sit, an neganda, quando aliquis gradus consanguinitatis opponitur, in quo sedes Apost. dispensare non potest, nec etiam consueuit, & probationes sint incontinenti paratæ: quæsiuit etiam an idem esset, si gradus dispensabilis vel impedimentum dispensabile allegetur, & probationes non sunt paratæ? Respondet Papa dicens, quòd circa solutionem propositæ quæstionis diuersæ sunt sententiæ diuersorum: Quidam dicunt restitutionem faciendam, alij contrarium asseuerant, alij mediam viam eligunt, dicentes quandoque faciendam, quandoque denegandam: primi iuuari videntur per decre. Lucij Papæ s. eo. ex conquestione. cuius sententia & verba hic ponũtur: sed contra istos videtur obstaculum incestus; sed ipsi respondent timorem illum vanum esse: quia etsi restitutio sit obtenta, qui consanguinitatis habet notitiam, nec debet exigere debitum, nec contra conscientiam reddere, alioquin peccat mortaliter: sicut ille super cuius

per cuius coniugio nulla quæstio mouetur, nec reddere nec exigere debet, si habet consanguinitatis notitiã. Secundi iuuari videntur per decret. Clementis, cuius verba & sententia hic ponitur, quæ est. ʒ. de ordine cognitionum. intellectiuus cum in multis casibus differatur restitutio. Vltima opinio tatis videtur cōgruẽ adaptari vt in gradibus diuina lege prohibitis restitutio denegetur, sed in gradibus humana constitutione prohibitis sit cum effectu restitutio indulgenda, in quibus potest dispensari: sicut beatus Grego. & multi alij dispensarunt: vnde nō peccat qui ad mandatum ecclesiæ reddit debitum in talibus gradibus: sed in alijs gradibus diuina lege prohibitis non potest dispensari. Dominus Papa nulli de præmissis opinionibus ad præsens reprobare intẽdit; tamen decre. Lucij Papæ refertur ad possessorium, decre. Clementis ad petitorium; Veruntamen cum mulier habens notitiam consanguinitatis, præsertim in gradibus diuina lege prohibitis, non possit sine mortali peccato carnaliter cōmisceri, frustra adiudicaretur in tali casu restitutio spoliato cum illa cōtra Deum & contra conscientiam non debeat iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, & sic esset quasi perplexa, quia propter sententiam ecclesiæ deberet reddere debitum, & propter conscientiam reddere non deberet, & sic vtrique laqueus paratur, cum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alter alteri copulari: propterea melius videtur dicendũ cũ domino Inno. quod cũ opponitur consanguinitas, & maximè in gradibus diuina lege prohibitis, & probationes offeruntur, incontinenti paratæ, in omnibus adiudicanda est restitutio, præterquam ad carnalem copulam, & ad maiorem cautelam iuramentum recipi debet ab ipsa, quod talis obiectio malitiosè nō fiat, præcipuè si fama consentit, quousque auditis probationibus causa terminetur: Si verò non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes petat, quia præsumptio est contra eam, quæ sua temeritate recessit a viro: ad restitutionem plenariam est cogenda ecclesiastica censura, quam debet humiliter sustinere, negando debitum cõiugale, donec probationes offerat paratas: & tũc absolutione petita & præstita, procedatur secundum quod est præmissum, nullo mandato interim sibi facto: si verò tanta sit viri seuitia, vt ei non possit de iure caueri, non solum debet ei restitui, sed ab eo potius amoueri: alioquin sufficienti cautione promissa, si fieri potest coniunx ante cantæ cognitionem est restituenda marito. Nota quod potius debet quis sequi conscientiam quam sẽntentiã ecclesiæ. Item cum probationes in continenti sunt paratæ, non est restitutio quo ad carnalem copulam facienda. Item cum præsumptio est contra aliquẽ, quod malitiose proponat exceptionem, iuramentum debet præstare, quod malitiosè eam non opponat. Item cum propter seuitiam viri vxori prouideri non potest, non est restitutio facienda.

[Glo. seq. ad suprascriptionem inducit duo similia, signat contrarium, & soluit.]

a In tua.] arg. archidiaconum habere iurisdictionẽ causarũ matrimonialium: sic & abbas. ʒ. de excess. prælatorum accedentibus. in fi. sic & archipresbyter. ʒ. de cōsan. & affi. ex litteris. Arg. ʒ. 35. q. 6. episcopus in synodo. & in decre. prædicta, accedentibus. in his enim cōsuetudo seruatur, quæ dat iurisdictionẽ. 9. q. 3. conquestus. in text. & in glossa cōsuetudo. C. de emanci. l. 1. & vlt. & ʒ. de archi. dilecti. in fi. & ita potius cognosc. ut ex cōsuetudine quam ex iure. argu. prædictæ decre. accedentibus. & arg. ad hoc ʒ. de offi. archi. c. vlt ad fi.

matrimonialis causa (Bituricen. archiepiscopo remotis† agente, in tua a præsẽtia tractaretur, Guilielma † mulier separari à B. viro suo instãtissimè postulabat, cui se quarto gradu cõsanguinitatis ꝑponebat esse coniũctã: b & infra. Vir autem sibi vxorem postulabat restitui, quæ ab eo sua temeritate diuertit: c & infra. d Rescripto petebas Apostolico edoceri, vtrũ quando aliquis consanguinitatis gradus obijcitur; in quo sedes Apostolica dispensare non potest, e nec etiam cõsueuit, & probationes promptæ sint & paratæ, indulgenda restitutio sit an neganda: & infra. f ¶ Sanè circa solutionẽ propositę quæstionis, diuersæ sunt sententiæ diuersorũ: alijs asserentibus restitutionẽ faciendam: alijs sentiẽtibus in contrarium: nonnullis uiam g mediam eligentibus, ac dicentibus, eam faciendam interdũ; quandoque penitus denegandam.

b Coniunctam.] & hoc incōtinenti probare volebat.

[Glo. seq. arg. primò a contrario litteræ, & illius argumẽti tenet contrarium. Secundò quærit arg. affirmatiue: soluit contraria. & adducit duo similia.]

c Diuertit.] alias si eam a se repulisset non posset petere restitutionem, cum se ipsum expoliasset. arg. 27. q. 2. Agatho. a Sed contra cre. do: quod hoc non obstaret, si velit ipsam rehabere, quæ eũ expulit, quia eo ipso quod repetit ipsam, & ipsa non vult ad eum redire, intelligitur eum spoliasse. Sed nunquid haberet locum pactum de non petendo? Videtur quod sic. 33. q. quod duo pari. in talibus nō valet pactum, vel compositio. de transa. cap. vlt. ita quod vterque remaneat in sæculo, nullum pactum ibi valeat. nec absoluere se possunt, etiam si iurarent. ʒ. de iureiu. tua. & etiam si vouerent. arg. ʒ. de conuer. coniug. ex parte 2. in fi. quia confessio etiam ibi locum non haberet, contra matrimonium, vt 35. q. 6. si duo. & ʒ. de eo qui cogno. consan. gui. vxo. suæ. super eo. nec & exceptio rei iudicatæ locum habet ibi vnde voluntas ibi deambulatoria est, infra de re iudic. lator. & c. consanguinitatis.

d Et infra.] sub isto; infra, continetur, quod pars mulieris e contra viri seuitiam, allegabat, 3 propter quod non erat restituenda marito.

[Glo. seq. reci. per obiect. & dupliciter soluit. primò violando literam, secundo planè legendo, vt sit casus specialis, sicut & alij quinque, quos enumerat.]

e Non potest.] i. non vult, vel non expedit. sic. 32. q. 5. si Paulus, in glo. suscitare. quoniam Papa in omnibus dispensare potest, quæ non sunt contra articulos fidei, vel generalẽ statum ecclesiæ. 25. di. sicut. in gl. si. & 25. q. 2. sunt quidam. cum gl. sua, nec in his quæ sunt contra substantiam mona. hatus infra de statu mona. cum ad monasterium. in fin. hęc in his. quæ in sui natura sunt mala, vt quod sine peccato possit quis adulterari. ar. ʒ. de iureiu. & si Christus. §. quadam etiam nec potest dispensare vt simul quis habeat plures vxores. ʒ. de transfac. c. vlt. Idem credo de gradibus diuina lege prohibitis, vt hic dicit vnde propriè ponitur hoc verbum, non potest. & idem hæc expositio, non vult, vel non expedit, non habet locum hic.

f Et infra.] sub isto, infra, cõtinet quod quæsiuit etiã, an idem esset si gradus dispensabilis, vel aliud impedimentum dispensabile allegatur. & probationes essent incontinenti paratæ. Ber.

g Viam media.n.] Arg. de medio spectando: sic supra de offi. dele. quærenti. in glo. æquitatis. Vnde Ouidius.

Inter vtrumque vola, medio tutissimus ibis.

[Glo. seq. adiuuat primam opi. per quattuor decre. & duas leges, & soluit duo obstantia.]

n codice habetur ita remotis †ũũ. &c.

I. N. al. D. al. V.

a Concor. tex. in l. si coloni. cũ not. C. de agri. & censi. li. 11.

3 Et intestina Periculũ & ꝑbatiões impedimẽti paratas hēbat: & quia in uita & expulsa à viro recessisset. hęc patet in antiquis. I. A.

e hoc ar lo vide sancius... concilii l. f. ffio. le refort. c. §. ...c cũ amo... ...s.

ne gandam. ¶ Primi per decretalem[a] epistolã Lucij Papæ iuuare videntur arguentis quosdam iudices delegatos, qui restitutionem viri, qui sine iudicio ecclesię vxorem dimiserat, & ei consanguinitatem postmodũ opponebat, spoliatæ ac repetenti coniugem denegabãt: & mandantis sibi pri⁹ restitui taliter spoliatã: & postea de matrimoniali causa cognosci. Horum autem assertionem incestus † videtur periculum oppugnare: sed ipsi timorem incestus inanẽ esse respondent: cum etiã beneficio restitutionis obtẽto, q cõsanguinitatis habet notitiam, nec † exigere debitũ contra conscientiã, nec soluere teneatur, quoniam si secus egerit, ædificat ad gehẽnã, sicut nec consanguinitatis cõscius, super cuius cõiugio quæstio non mouetur.[b] ¶ Secunda verò assertio per oraculũ[c] Clementis[d] Papæ fulcitur, à quo cum fuisset quæsitũ, vtrũ mulierem quadã quidam in virũ petente, qui vt eã repelleret, exceptionẽ cõsanguinitatis obiecit, prius esset de impedimento consanguinitatis agendũ, quam super matrimonio sentẽtia proferretur, sic inquisitioni factæ respondit, quod cũ exceptione probata, principalis quæstio perimatur, prius est cognoscẽdũ de ipsa, quã ad diffinitionis articulũ procedatur, cũ etiã in multis casibus,[e] restitutio differatur secũdũ canonicas sãctiones.

¶ Opinioni autem vltimę videtur non incongruè adaptari, vt in gradibus consanguinitatis diuina[f] lege prohibitis, restitutioni aditus pcludaẽ, sed cõstitutione interdictis humana restitutio locũ hẽat cũ effectu, cũ in illis† dispensari nõ possit, & in istis valeat dispensari, sicut beatus Gregorius[g] & multi alij dispẽsarunt. vnde nõ peccat,[h] q in hoc articulo ad mãdatũ ecclesiæ, reddit debitũ coniugale. ¶ Nos autẽ ad præsens nullam de pdictis sententiis reprobamus, nec cuiquã earũ[i] aliq præiudiciũ ex nostra respõsione volumus[k] generari, quãuis præscriptũ Lucij Papæ mandatũ ad possessorium, responsum verò Clementis ad petitorium referatur. ¶ Porrò[l] cum mulier, quæ consanguinitatis habet notitiam, præsertim in gradibus, quos lex diuina prohibuit, non possit huiusmodi viro sine mortali peccato carnaliter commisceri, quoniam omne quod nõ est[m] ex fide, peccatum est, & quicquid fit contra conscientiam ædificat ad gehẽnam, frustra i tali casu adiudicaretur restitutio spoliato, cum illa cõtra Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potius excommunicationẽ[n] humiliter sustinere, sicque difficultas occurreret quasi perplexa, quia propter sententiam oporteret eã reddere debitũ, & propter conscientiã reddere nõ deberet, vnde contingeret eos grauiter impediri, & vtrinq; laqueus[o] pararetur, cum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alter alteri matrimonialiter copulari.

¶ Propterea melius videẽ, quod cũ opponitur consanguinitas (præsertim in gradib.

[a] Per decretalem.] [illegible] ... & primò per [illegible] ... de ap. l. [illegible] ... de off. [illegible] ... in petitorio, [illegible] ... ad exhibendũ [illegible] ... ibidẽ & [illegible] ad Carb. l. 3. § causę qua loquuntur in possessione adipiscenda, etsi in [illegible] missio in possessionem, si inconti[illegible] ... & fallit in [illegible] ex conquæstione. & in casibus [illegible] ... tur 3. q. 1. in summa. & c. prox.

[b] Mouetur.] [illegible] nec exigere nec reddere debet. debitum.

[c] Oraculum.] id est responsum.

[d] Clementis.] s. de ord. cog. c. 1. Pr. 1.

[e] Casibus de quibus aliqui notantur s. e. ex conquæstione.

[Glo. seq. not. sm̃ ptã, ã prohibitũ lege diuina, signat contrarium de decre. gaudemus, & soluit.]

[f] Diuina lege.] in Leuitico. [illegible] quondã a pp. hominum raritatẽ, tñ duæ psonæ excludebant à coniugio, vt nec filius matrẽ nec filia patrem duceret. Sub lege excepit ferè duodecim, matrẽ, nouercẽ, sororem, neptẽ, amitam, materterã, vxorẽ patrui, vxorem fratris. sed hoc recepit determinationẽ [illegible] alium. & priuignã, filiã priuigni vel priuignæ, sororem vxoris. [illegible] excludit, vt multiplicarẽ homines. Sub gratia verò, [illegible] tpe Christi plurimę psonę excludunt, vt locũ haberet cõtinentia, & [illegible]

phibitio cõiugij: nã fornicatione qlibet & quęlibet excluduntur: Et ita cum ecclesia in istis gradibus diuina lege prohibitis non consueuerit dispensare, eis oppositis nõ est restitutio faciẽda, & hoc videtur sonaẽ littera ista. ADDITIO. Tredecim personas diuina lege phibitas habes his versibus.

Nata, soror, neptis, matertera, fratris & vxor.

Et patrui coniunx, mater, priuigna, nouerca,

Vxorisque soror, priuigninata, nurusque,

Atque soror patris coniungi lege vetantur.

[g] Beatus Gregori⁹.] 35. q. 3. quędam lex.

[h] Non peccat.] allegatio est.

[i] Nec cuiquam earũ.] omnibus enim iuris auctorib⁹ æqua prerogatiua est seruanda est. C. de vete. iur. enuc. l. 1. § in ita. arg. 19. dist. sic omnes. & 20. di. de libellis i fi.

[k] Volumus generari.] & tñ generatur. Iudices enim sm̃ suã opinionẽ sententiãt. 11. dist. nolite. & s. de cel. miss. d homine ar. de consec. di. 1. præcepta, & Papa hic loqui videtur vt magister.

[l] Porro.] hæc allegatio Gregorij est.

[m] Non est.] 28. q. 1. oẽs. §. ex his. s. de præscri. qm̃ omne. & s. de simo. per tuas.

[n] Excõmunicationẽ] hoc sm̃ distinctionem illius decr. s. de sen. exc. inquisitioni.

[o] Laqueus.] ecclesia enim nulli debet laqueũ inijcere. 27. q. 1. de viduis. a.

† alias ; ne [illegible] videtur periculũ oppugnare.

† In vetustis exẽplaribus eã nec exigere debitũ, nec contra cõsciẽtiã soluere tenebatur.

2 Vide quod dici de spõ. venies 1. in gl. non aliquis. Io. And.

‡ De materia huius gl. vide Turrecrematã, & Sotũ paulo ante citatos.

3 In aliquibus antiqs post verbum, ima, ita hẽ sub lege gratiæ primum, nam, &c.

† De hoc articulo vide plene p Turrecrematã. 35. q. 2. & 3. conclusiones. & p Dominicũ Sotu lib. 4. sent. di. 40. q. 1. art. 4.

4 Hierõ. sup Danie. periculosũ est & magistrorũ ecclesiæ iudicare sua, & c. Ipse tñ dixit ad Alã nõ Doctoris opinio, sed doctrina ponderanda est. Io. And.

a Diuina.] ergo vr quod in secundo gradu ecclesia dispensare non possit, cū istud fuerit diuina lege prohibitum. 30.q.3.l'ystacium.in gl.2.& in Leuitico prohibetur secundus gradus in consanguinitate & affinitate: vbi dicitur Turpitudinem sororis vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis. filiam filij eius, & filiā filiç nō assumes. Sed ꝯ vr ꝟ.de diuor. gaudemus. vbi dr ꝙ si pagani ꝯxerunt in secūdo gradu, post fidem receptam debēt insimul remanere. Dicas ꝙ in Leuitico prohibetur secundus gradus in descendentibus, non in collateralibus: vnde in secūdo collaterali dispēsare pōt ecclesia. & expone, ꝑsertim, idest, maximè: quia si ꝓbationes incōtinenti sunt paratæ, non est facienda restitutio, quantum ad carnalē copulam, in quocunq; gradu, sed multo fortius in gradibus diuina lege ꝓhibitis: alias fiat restitutio, quo ad omnia, vt ꝟ. sequitur.

b Offeruntur in cōtinenti] hic patet, quod licet spoliator velit probare incontinenti exceptionem consanguinitatis, tā spoliatus prius est restituēdus, si periculū aiæ non immineat: q̄a hic mulier restituitur in cęteris, præterquam ad copulā, & tamen probationes incontinenti offeruntur: vnde tollitur distinctio quorūdā, q. dicunt, ꝙ si spoliator velit statim probare exceptionem, restitutio differtur, per id quod legitur ff.ad exhibendum.l.3.§.ibidem.& ff.vt in poss.lega.l.is a quo. Sed illæ leges in alio casu loquuntur, vt dictum est ꝭ.

[Gl.seq.notat quod in spiritualibus super emergentibus, &c.

c Iuramento recepto.] hoc est notabile, ꝙ licet in cā matrimonij & alijs causis spiritualibus de calumnia siue malitia non iuretur, vt supra de iuramen.calum.literas, iuratur tñ de calumnia super exceptionibus post emergentibus, si tñ per eas alterius ius aliqualiter impugnetur. ꝭ.de ele.c.cū dilecti. & ꝟ.qui matr. accu. pos. c.fi. & ꝟ.de test. præsentium. ff.de damno infec.qui bona.§.si quis stipulaturus.arg.ff.qui satisd. cogan. l. de die.§.iubetur. Dicas ꝙ vbi in principio semel lite contestata iuratum est de calumnia, postea nō iuratur: quia iuramentū illud extenditur ad oēs exceptiones peremptorias, quæ postea occurrunt, siue sint emergētes, siue incidentes: C. de iura.calum.auth. hoc sacramentum. Olim aliter obseruabatur, quia iurabatur sup quolibet capitulo: vnde hodie nō valent iura, q̄ hoc dicebāt, & non ꝯdicunt leges prædictę: quoque etiā iuratur obaliud, puta, ꝙ nō dicit testificata. ꝟ.de testi.c.pen. Ante litē cōtest. beneiuratur sup er exceptionibus propositis, & ꝑcipuè vbi arguitur malitia excipientis, vt hic, & ꝟ. de elect.cum dilectus. & ꝟ.de excep. pastoralis. siue sit causa spūalis, siue ciuilis. Et nihilominus iuratur postea de calumnia super principali qōne, quia aliud est iurare super exceptionibus ante litem contest. ꝓpositis, q̄a ibi declinat iudiciū, nec tā gunt principalē qonem, nec ex ea oriuntur: & aliud est iurare super exceptionibus post litem contestatam, quia illa tangūt principale negotium, & oriuntur ex eo. vnde iuramentū de calumnia ad omnia extenditur, quæ emergunt post lit.cō test. & quæ incidunt: & ideo post litē cōt. præstito iuramento super principali quęstione, nō iuratur postea: quia sic quasi bis iuraretur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d Tolerare.] hoc intellige secundū distinctionē illi ꝯ dcrs. ꝟ.de sen.exco.inquisitioni. Sed pone ꝙ talis excōicata iniuste moriatur, nunqd debet sepeliri in cæmiterio ecclesiæ, cū apud Deū non sit ligata.24.q. si quis nō recte? Dicas quod non, 2 quia quantum ad ecclesiā ligata est, quæ non iudicat de occultis ꝟ. vt eccl. benefi. sine dimi. confe. c.nostrū §.porro. & sic ecclesia pro ipsa non debet orare. 3 Quo ad Deum soluta est, nec nocet ei vilis sepultura, ꝟ.de sepul.sacris.in fin. potius enim consulendum est animæ ꝙ corpori. & in tali casu vbi mulier certa est, potius debet Deo obedire quam iudici, secundum consilium Papæ. & 11. q. 3. non semper. & 33.q.1.quid culpatur.ne contra conscientiam suam ædificet, ad gehennam.

e Sufficiens.] 32.q.1.de benedicto.ex quo enim propter sæuitiam vnus reliquum dimittere potest secundum legem.in auth.de nup.§.si igitur mulier tale aliquid.co.l.4.ergo multò minus est restitutio facienda: quia turpius eijcitur q̄ nō admittitur hospes, ꝟ.de iureiur. quemadmodū.n. §. alioquin. & in hoc casu alicui honestæ mulieri committenda est, vbi secure moretur. ꝭ.eo.ex trāsmissa. & ꝟ. despon.c.cum locum, ar. ꝭ.de procu. c. accedens, & præterea satisfatio non immutabit nisi nolum propositum. Instit. de suspect.tuto. §.nouissime.

diuina lege prohibitis) & probationes offeruntur in cōtinenti[b] paratę, in cęteris adiudicāda sit restitutio: sed ad maiorem cautelam iuramento recepto, [c] quod talis obiectio malitiose nō fiat sola, quo ad commixtionem carnalem (maximè si fama consentit) est restitutio differenda, donec auditis ꝓbationibus & discussis, causa sine diffugio terminetur, cum vtrique sit melius taliter expediri, quam manere taliter impeditos. ¶ Quod si non habeat probationes in cōtinenti paratas, sed dilationes expectet† longiores (quia † præsumitur contra eam, quæ siue iudicio ecclesiæ, sua tantum temeritate recessit à viro) ad restitutionem plenariam ecclesiastica debet censura compelli, quam† tamen ipsa tori negando consortiū debet humiliter tolerare, [d] donec probationes offerat ꝑparatas: & tunc absolutione petita, secundum formam ecclesiæ, absoluetur: sed antequā fiat ei mandatum, sub debito iuramenti, receptis probationibus procedatur, quemadmodum est præmissum. ¶ Si verò tanta sit viri sæuitia, vt mulieri trepidanti, non possit sufficiēs [e] securitas ꝓuideri: non solum non debet illi restitui, sed ab eo potius amoueri: alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate prouisa, ꝑfectò videtur coniux ante causæ cognitionem restituenda marito.

¶ Item Vulterano episcopo.

¶ Per solam traductionem mulieris ad domum viri factam, non præcedentibus sponsalibus, vel inualidis, non acquiritur possessio: vnde ea recedente propria auctoritate, non competit restitutio.

CAP. XIIII.

Ex† parte M. mulieris fuit propositū, quod

Ex parte M.] Petens restitutionem coniugis, habet probare coniugium legitimum ex consensu. Ita cōstat summatur. Sed ex hac summa one infertur vt sufficiat probare solum coniugium, licet non probet eg carnalis

Marginalia: De intel. ex c. gaudemus. vide. ... paratis ... glossæ. — expectet. al. q. hic eiiciuntur. — f. censura. — 2 Nisi secundum Ioan. moriens petijsset absolui. ꝟ. de sen. excom. à nobis 2. vř nisi ecclesia se uides deceptā post mortē illam absolvat, qđ pōt, & ligat. 24. q. 2. sane. & ꝟ. de hær. si quis eps. secundū Tan. & Gof. Ioā. And. — † Cap. 4. co. tit. in 3. cōpi. — 3 Specialiter, gñales tñ orationes quæ fiunt ꝓ omnibus fidelibus defunctis ꝓde runt ei: & secundū Vinc. Ioan. And. — iuramentū ... animæ ... in causa ...

carnalis copula: de quo tamen sunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim decisa. In secunda dat mandatum ibi, Quia igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Seneñ. habebat quandam neptem suam intra pubertatem constitutam M. nomine. Volebat eam copulare matrimonio filio H. ciuis Seneñ. nondum septem annorũ: & traducta fuit in domum ciuis eiusdem, sed ipsa postquam ad nubiles annos peruenit, noluit ratum habere qđ a patruo suo fuerat inchoatum, & de domo illius recessit, postulans à Seneñ. episcopo cum alio licentiam contrahendi: episcopus citauit partes ad præsentiam suam: Mulier per procuratorem suum petebat possessiones, & res alias sibi restitui, datas pro ipsa nomine dotis, & dari sibi licentiam contrahendi. pars altera petebat restitutionem mulieris, asserens illam per procuratorem causam agere non posse, sed debebat personaliter interesse: episcopus super hoc dubitauit, & consuluit dominum Papam: Papa respondet, quod non est dubium quin ipsa mulier quãuis sit minor, possit causam matrimonij per procuratorem tractare, & pars altera restitutionem mulieris postulare non potest, cum nullo cognmodo iuris seu possessionis fuerit destituta: quia per talem traductionem, quã non præcesserunt sponsalia vel consensus legitimus, nec etiam subsecuta fuerunt, nullum obligatorium vinculum contractum fuit inter eos: vnde mandat quatenus si est ita: non obstantibus exceptionibus supradictis, audiat quæ partes hinc inde duxerint proponenda: & quod canonicũ fuerit appellatione remota, decernat. Not. q minor xxv. an. maior xij. vel xiiij. in causa matrimoniali censetur maior, & per se, & per procuratorem causam tractare potest. Item in tali restitutione petenda, necesse est probare ius matrimonij, & possessionem corporalem, scilicet per carnalem copulam ad hoc vt detur restitutio. Item ista possessio non procedit sine iure. Item qui intendit contrahere matrimonium, nec possit ętate prohibente, nec etiam sponsalia contrahit.

† Vide l. q. vniuersas. ff. de acq. pos.

Cũ eam intra pubertatis tempora cõstitutam, patruus suus filio H. Senẽ. ciuis, nondum ᵃ septem annorũ matrimonio voluerit copulare: ᵇ ac eadem traducta fuerit i domum eiusdem: † ipsa ex quo ad nubiles annos p̃uenit, ratum nolẽs habere qđ à patruo suo circa hoc procuratũ fuerat, à Senen. episcopo nubendi alij licentiam postulauit:ᶜ & infra. ¶ Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier (quamuis minor)ᵈ causam possit matrimonij p procuratorem tra-

[Gl. seq. ar. quod volẽs matrimoniũ contrahere, &c. signat contrarium. secundo obijcit de decre. de illis. Soluit distinguendo inter sponsalia nulla, & aliqua.]

a Nondum septem annorum.] & ita nihil egit, cum ętas impediret. inf. de despon. impu. litteras, &c. accessit. Itẽ arg. quod vbi quis vult contrahere matrimoniũ, nec potest ætate prohibente, nec sponsalia contrahit, quia non vult: nec matrimonium, quia non potest: nec illud intelligitur. §. pen. & supra de offi. deleg. cum super. & C. si quis alteri vel sibi. multum interest. Ar. contra. ĩ. de despon. impu. de illis ĩ. in fi. & c. tuæ. Sed videtur quod illa licet fuerit minor. tamen auctoritate sua non debuit recedere. ĩ. de despon. impu. de illis 1. in princ. Sed in hoc distingue vbi sponsalia non tenuerũt ætate prohibente, nec postea cursu temporis placuerũt, ut hic; vel si per vim contracta fuerant, vt ĩ. de despon. impu. ex litteris. auctoritate sua põt mulier recedere, quia nulla obligatio fuit hinc inde contracta, ut in prędictis decre. c. litteras. & cap. accessit. Vbi verò sponsalia tenent, non debet recedere alter sine licentia ecclesiæ. infra de despon. impu. de illis 1.

b Copulare.] hoc quod dicit [voluerit matrimonio copulare.] tollit omnia contraria, & hoc quia voluntas patrui ad nullum actum processit, nec quo ad sponsalia, nec quo ad matrimonium, & ita nulla obligatio fuit contracta, vt infra sequitur.

c Postulauit.] & etiam res si quas dedit ei in dotẽ: nam semper subintelligitur talis conditio, si matrimonium fuerit subsecutum 1 ff. de iure dot. l. stipulationẽ & l. dotis promissio. & fructus & partus. ff. de condi. cã data causa non secu. qui se debere. §. fundus.

1 De iure & de facto. ĩ. de donat vi. & vx. & nec esse. Io. And.

[Gloss. seq. primò ponit decem casus, quibus minor censetur maior. Secundò q̃rit, an in spiritualibus restituatur minor, & soluit. Tertiò quærit de renunciãte beneficio, &c. alle. 3. iura ad negatiuam, & 3. ad affirmatiuam, & soluit.

d Quãuis minor.] sic patet & in causa matrimoniali minor xxv. annorũ censetur maior. Similiter in voto. 20. q. 2. c. 1. §. 1. & c. 2. Itẽ & in alio casu cum minor mortem patris exequitur, vel cum agit de testamento patris. 15. q. 3. de crimine. Item cum agit de recuperanda possessione. C. qui legi. perso. l. vl. Itẽ cũ agit de thoro violato. ff. de adul. si maritus. §. lex Iulia. Item cum agit de libero homine exhibendo. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. §. sed si mulier. Item cũ impetrauit veniam ætatis. C. de his qui ve. æta. impe. l. 1. Item cum agit negotia alterius. ff. de mino. l. cum mandato. Et generaliter videtur, quod secundum canones etiam contra patrem suum minor agere possit, vt 2. q. 7. quæritur. Sed nunquid minor potest petere restitutionem in integrum in huiusmodi spiritualibus siue ecclesiasticis negotijs, si doceat se læsum, vt si cõtraxit cum paupere cum poterat contrahere cum diuite? Dico quod non, quia error diuitiarum non impedit matrimonium. 29. q. 1. §. ergo nec sponsalia quia in hoc censetur maior. Et vbi minor mutat statum, non restituitur. ff. de mino. l. si ex causa. §. Papinianus art. arti. 20. q. 2. c. 1. & 2. & si maior est xx. annis, potest se permittere venundari ad participandum pretium, vt Inst. de iure perso. circa fi. Sed si minor xxv. an. renunciauit beneficio suo, nunquid potest implorare restitutionem? Videtur quod non, quia in talibus loco maioris habetur, quia in rebus ecclesiasticis, sententia lata contra minorem absentem & indefensum, tenet. ĩ. de elect. dudum, 1. §. cum autem. Sed in rebus immobilibus sententia lata cõ minorem absentem, nulla est. ff. de re iudi. contra pupillum. Item ex hoc sequeretur inconueniens, quia si minor renunciasset ecclesiæ, si postea illa conferatur legitimè alicui, demum minor petat restitui, q ei adiudicabitur ecclesia, qui legitime est eam adeptus, & sine culpa: quod esse non debet, ĩ. de appe. bonæ. 56. di. satis peruersum. 16. q. vlti. inuentum est. Item quia in rebus ecclesiasticis censendus est sui iuris, sicut & filius familias in castrensi peculio. ff. ad Macedo. l. 2. & 3. in fi. E contra videtur quod possit; quia & maiori cõpetit restitutio in integrum. ĩ. de resti. in integ. c. ex litteris. Item in rebus ecclesiasticis maius periculum est q̃ in alijs: ergo in eis cautius est agendum. 41. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. ult. ff. ad Carbo. l. 1. §. sed si quis. incongruum enim esset quod per assumptionem rei ecclesiasticæ perderet beneficiũ restitutionis: quia vtilitas debet augeri, non minui per dignitatem. ff. de iudi. l. si longius. in fi. & arg. ad hoc ff. commod. l. in commodato. §. sicut, in fi. ubi adiuuari. & ĩ. de commo. c. vnico. & C. de indi. vidui. l. 2. in fi. Ad hoc dicas, q minor potest petere in integrũ restitutionem, si omisit probationem necessariam, vel alias captus sit in iudicio & beneficio: sicut & ecclesia, quæ comparatur minori. supra de in integ. resti. c. 1. & c. auditis. & quasi per totum. & ff. de mino. l. quod si minor. §. 1. & l. minor xxv. an. Sed si renunciauit beneficio ecclesiastico, & illud iam sit

Minor in certis casib⁹ censetur maior.

Minor læsus circa matrimonia & beneficia an possit restitui.

alij collatum, nõ subuenitur ei. 1 ff. de min. l. ꝙ si minor. §. Scæuola in matrimonio verò, puta cum sententia lata ꝯ matrimoniũ est, vbi ecclesia decepta est, ipso iure seruat illæsus. ῑ. de re iud. c. lator. & c. cõsanguinei.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem, quare non sufficit hoc casu traductio? Respondet, quia per, &c. subdit tres casus vbi petitur restitutio, nec habet possessio.]

a Commodo destitut.] sic ff. de spõ. l. quæsitum. quia per solã traditionẽ nihil egit. vbi enim nulla præcedunt spõsalia, vel matrimonium, nulla habetur possessio, quia liber homo possideri non potest, & possessio illa talis est, ꝙ q possidet, possidetur. vnde ex sola possessione facti nulla seruitus vel obligatio hinc inde ꝯtrahitur, nec restitutio peti potest, cũ nulla possessio iuris hic fuerit, vn hæreticus nõ põt in iure petere rerũ ecclesiasticarũ restitutionẽ. 2 23. q. 7. c. 1. & 2. nec laicus restitutionẽ deci marũ, licet de facto possideat: q̃a aliud ẽ possidere, & aliud detinere, ῑ. de præs. c. cãm quæ. nec enim sufficit probare spoliationem, nisi probet quod possiderit. s. de offi. leg. c. consultationibus. & s. eod. olim. vt ibi dictũ est. Quandoque tamen petitur restitutio, vbi nulla potest esse possessio; vt cum petitur restitutio consanguineæ. s. cap. proxi. Sed illud est, quia possessio iuris præcessit, de qua constat. sic ῑ. de præb. referente. arg. s. de proc. ex insinuatione. Item seruus petit restitutionem rerum dñi absentis, quas de iure non potest possidere. C. si per vim, vel alio modo, l. 1. Similiter vxor restituitur ad res datas sibi à viro, quas de iure possidere nõ potest. ff. de vi & vi arma. arg. l. 1. §. deijcitur. De hoc, scilicet an possit repeti quod non licet possidere, traditur 14. q. 1. c. j. in tex. & gl. 2. & no. quòd licet aliqua appareat traducta, non tñ præsumendum est statim pro spõsalibus vel matrimonio, vt hic patet, & l. prædicta, quæsitum. ff. de spon. sed vbi sponsalia præcedunt intra pubertatem, si sponsa compleuit xij. annum apud sponsum, ꝓsumitur matrimonium. ῑ. de spon. ad id. ff. de ritu nuptiarum l. mulierem.

b Subsecuta.] quia nunquam sponsalibus puella consensit, vel antequam puer septimum annum compleuetat, ab eo recessit.

c Exceptionibus supradictis.] s. quòd petebat fieri primo sibi restitutionem; & quòd illa non poterat agere ꝑ procuratorem: quæ non habent locum hic.

ctare: ac pars alia (quæ mulieris restitutionẽ sibi fieri prius postulabat) restitui nequaquam debeat, vtpotè nullo iuris seu possessionis commodo [a] destituta: cũ per solam traductionem (quã non præcesserunt spõsalia, vel consensus legitimus, nec fuerunt etiam subsecuta) [b] nullum inter eos obligatoriũ vinculum sit contractum: Mãdamus, quatenus, si est ita (non obstantibus exceptionibus supradictis [c]) audias quæ hinc inde partes duxerint ꝓponenda, & quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernas.

¶ Idem.

¶ Interdum vnde vi, non competit contra illum qui nõ spoliauit, nec spoliari mandauit, nec spoliationem ratam habuit.

CAP. XV.

CVm † ad sedem Apostolicã accessissent Cumañ. episcopi, & fratrũ hospitalis Hierosolymitani procuratores: & inf. ¶ Abbati de Accoñ. causam (quę super ecclesia & hospitali de mõte Citano inter eos vertebat) taliter duximus cõmittendã, vt audiret omnia tam ad possessoriũ, quã ad petitorium [d] iudicium pertinentia, quę vtraq; pars duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret. Coram quo procurator hospitalis, prædicta cum possessionibus

†Ca. 5. eo. ti. in 3. cõpil.

CVm ad sedem.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima processus narratio. In secunda causę diffinitio. Secunda ibi, Nos prioris. Abb. Sic.

CASVS. Inter hospitalarios Hierosoly. ex parte vna & epm Cumanum ex altera, vertebatur quęstio super ecclesia & hospitali de mõte Citano, quæ cõmissa fuit abbati de Acconeñ. vt audiret omnia tam ad possessorium quam ad petitorium iudicium pertinentia, quę pars vtraque duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret: coram quo petijt procurator hospitalis, ecclesiam & hospitale prædictum cum possessionibus & pertinentijs suis, quæ tenebat episcopus sibi restitui: dicens illa ad Hospitalarios Hierosolymitanos de iure spectare: & quod ipsa diutius possedissent, possessorium solum modo intentãdo: ad quę respõdit procurator episcopi & nec scire, nec credere supradicta ab hospitalarijs possessa, vel ad eos aliquatenus pertinere: sed episcopus tenebat & possidebat prędicta tanquã in sua diœc. cõstituta; Lite contest. ad probandũ intentionem suam pars vtraq; testes ꝓduxit: abbas examinato negotio condẽnauit procuratorem epi: ad restitutionem omniũ prædictorũ: pars epi ad Sedem Apostol. appellauit à sententia illa: procuratores vtriusq; partis comparuerunt in præsentia Papæ, qui causam examinauit eãdem, & videbatur per testes probatum, ꝙ nuncius epi Cumani abstulerit cruces hospitalarijs, inhibendo eisdem, ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale redirent, & quòd episcopus prędicta omnia possidebat: vnde procurator hospitalariorum petebat dictam restitutionis sententiam confirmari: Respondebatur ex parte episcopi, quòd si forsitan sit ostensum quòd nuncius episcopi pdicta fecisset, non tamen fuit probatum quòd de mandato episcopi illud factum fuisset: Papa cõsiderans acta prioris iudicij, quia constare non debuit per dicta testium, vel per confessiones partium, vel etiam per instrumenta, vel per euidentiam facti, quòd Cumanus eps spoliauerit hospitalarios vel mandauerit spoliari, vel ratam habuerit spoliationem, pronunciauit in quęstione prędicta interdictum vnde vi, locum nullatenus habuisse: cassando sententiam restitutionis latam a pdicto abbate, licet pars aduersa diceret, quòd pro sententia iudicis esset pręsumendum, qui ex alijs causis animum suum potuit informare. Nota quòd acta in uno iudicio, fidem faciunt in alio. Item non pręsumitur de iudice, ex quo non constat de facto. Item nota hic quatuor modos probandi per testes, confessiones, instrumenta, & per euidentiam facti. Item interdictum vnde vi, non datur, nisi ꝯtra illũ q spoliauit, uel mandauit, uel ratã habuit spoliationem: nequãquam familia spoliauerit: & ideo inepte fuit ꝓpositum illud possessoriũ ꝯ episcopũ. Icẽ à sententia super possessorio appellatur, licet in legibus contrarium caueatur. Qualiter leges illæ intelligantur, dicitur hic in glossa, quę incipit, sic patet in ñ.

d Ad petitorium.] siue simul siue separatim poterat agere procurator hospitalis, de hoc dictũ est s. de causa possessionis, cũ ecclesia. & c. cum super. & c. cũ dilectus.

[Glo. seq. signat contrarium ab generalitate in libelli, & soluit. Secundo quęrit & soluit distinguendo triplicem statum causę.]

& pertinētijs a suis, quæ tenebat, episcopus, sibi restitui postulauit, asserens illa de iure ad hospitale Hierosoly. † spectare, & quòd ipsa diutius possedisset. b Ad quæ respondit procurator episcopi, se nescire nec credere c supradicta ab hospitali possessa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumañ. episcopus, vtpote in sua diœcesi constituta, rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionē suā pars vtraq; testes d produceret, dictus abbas, procuratorem episcopi condemnauit ad restitutionem omnium prædictorum, & infra. Nuper autem vtriusq; partis procuratoribus comparentibus corā nobis, causam ipsam examinauimus diligēter, & quidem † per testes videbatur esse probatū, quòd Cumañ. episcopi nūcius, Cruces hospitalarijs abstulit, inhibendo ipsis ne ad supradictā ecclesiā, vel hospitale redirēt, & quòd episcop9 supradicta oia possidebat: vnde procurator hospitalariorum petijt dictam restitutionis sentētiā cōfirmari: & infra. ¶ Nos † prioris acta iudicij recensentes, quia nec per dicta testium, e vel confessiones partiū, † cum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint: vel etiam instrumenta, quæ nullatenus de spoliatione tractabāt, nec per euidentiam facti nobis constare potuerit, quòd Cumañ. episcopus hospitalarios spoliauerit, vel mādauerit spoliari, vel spoliationem factam saltem ratam habuerit: Pronunciamus in qōne prædicta interdictum, f vnde vi, locum nullatenus habuisse, restitutionis

a Et pertinentijs.] hic ergo datur libellus generalis. sic j. de dona. inter dilectos. & snia fertur ibi, generaliter & j. de proba. licet. ad fi. Arg. ɔ̄. j. de libel. obla. c. 2. & c. 3. vbi plenè no. de hoc. Arg. ɔ. ff. de rei ven. si in rē. 1. & Inst. de act. §. curare. Sol. cōtraria ista locum habēt in rei vendicatione, & in singularib. iudicijs, vbi oia debēt specificari q̄ petunt. Sed hic & j. de don. inter dilectos. cum omnus cōsimilibus locu habent in iudicijs vniuersalibus. Nā si qs petit ecclesiā cū suis ptinentijs, [vniuersalis 1 ē petitio] & in hoc casu ad id quod nō extat tpe petitionis apud eum qui conuenit, si tpe sniæ possideat, condemnatur, ac si tpe litis cōtestatæ possideret. ff. de peti. hær. l. si quo tpe. & ff. de petu. qsi tam. Sed qualiter pcedetur circa pertinētias, cum reus neget eas pertinere ad ecclesiā vel ad hospitale. Rūdeo, vbi oi fu... & indeterminatè aliqd proponit circa initiū iudicij, accipimus id quod vtilius est actori. ff. de iud. l. si qs intētione, & ff. de verb. oblig. inter stipulātem. § 1. & id q noce rco. ff. de in terro. act. de ætate, §. nihil. In medio litis qualiter præsumitur p vtroq; arg. 30. q. 4. iudicantem. & j. de testi. cum tu. In fine magis præsumitē pro reo. j. de pb. ex litteris. & j. de fide instr. inter dilectos. in fi. debet n. actor declarare in processu 2 de pertinentijs, alias non fieret executio ad voluntatē suam. arg. j. de præscr. auditis. & j. de spon. ex litteris.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

b Diutius possedisset.] nunquid hoc solum sufficit pbare, quòd aliqā possedit, ad hoc vt possit restitui? Nō, nisi probet spoliationem. sup. de offi. deleg. consultationibus. & sup. eod. c. olim. vbi de hoc. Secus est in dominio, quia ibi sufficit probare quòd ille à quo hēt causam, fuit dominus, ad hoc vt habeatur pro domino. C. de prob. l. siuc. & est ratio, quia dominium non ita de facili perditur sicut possessio. ff. de acquir. poss. si quis vi. § differentia.

c Nec credere.] per hoc enim fuit facta litis contest. per narrationem & responsionem. j. de lit. cont. st. cap. vnico, arg. C. de excep. si quidē. ff. de pet. hær. si debitor.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d Testes.] sed cum agatur hic possessorio tantum, nunquid debet probare pars altera, contra quam agebatur tantum possessorio? Videtur quòd non: quia & qō spoliationis primò tractanda est. s. eo. in litteris. & c. item cum quis. & c. ex conquestione. Dicas quòd super eodem possessorio potest se defendere, puta quia in continenti deiecit, 3 vel quia aduersarij possidebant sub conditione. s. eo. olim. Item quia inuenit vacuam possessionem, sic poterit probare de iure suo. vel dū quiete possidebat, spontè renunciauit, & sic non competit restitutio, vt sup. eod. c. 3.

e Dicta testium.] nota quatuor modos conuincendi vel probandi, 4 & quintus potest addi, s. violenta præsumptio, 32. q. 1. dixit dominus. Bern.

[Gl. seq. primo reci. princ. & fin. glo. s. Io. s. de interdicto, vnde vi, s. cui detur: quia spoliato & ipsi9 vniuersali successori, cōtra quem: quia contra eum qui spoliauit, &c. Item contra vniuersalem successorem, non contra singulos: & in hoc differt à condictione ex canone, & officio iudicis, & condictione decre. sæpe. & actione quod metus causa, & interdicto quod vi aut clam, & edicto noui operis. Secundò recit. medium quod obijcit, & soluit. Tertio finis qui fuit B. q. obijcit, & dupliciter soluit.]

f Interdictum.] sic patet, quòd ille procurator ineptam pposuit petitionem, nā interdictum, vnde vi, non datur nisi contra illum qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit, vt hic dī. & ff. de vi, & vi ar. cum à te. & l. 3. §. cum procurator. & 2. q. 1. notum. vel nisi contra illū q rē scienter à deiectore recepit. j. eod. c. sæpe. Itē datur contra vniuersalem successorē. ff. de vi & vi ar. l. 1. in fi. & l. 3. §. vlt. & dat successori spoliati. ff. eod. l. 1. §. interdictum hoc. in fi. & j. de testi. c. significauerunt. sed non datur contra successorem rei, sed contra emptorem vel donatarium (sm leges.) ff. de vi & vi arm. cum à te. Dixerunt tñ quidam quòd actione in factū potest agi contra quemlibet possessorem. ff. eod. l. 1. §. vlt. Sed illud non est verum, quia illud intelligendum est de successore vniuersali. Vel potest intelligi, quòd tunc agi posset contra possessorem rei, quando possidens causam habet à deiectore succedendo in vitium. inf. eo. c. sæpe. Videtur tamen quòd in rebus ecclesiasticis posset agi contra quemlibet possessorem. 3. q. 1. redintegranda. & q. 2. c. 2. quasi per totum. & s. de iud. quia V. & j. eod. c. sæpe arg. 12. q. 2. quicunque. & 16. q. 6. si episcopum. hoc verum est, sed non per interdictum vnde vi, sed condictione ex illo canone 3. q. 1. redintegranda. & 3. q. 1. c. 2. Item conueniri potest quilibet possessor iudicis officio. argu. de appell. bonæ. vel condictione ex illa decre. j. eod. sæpe. Sed nonne ex eo quòd familia istius fecerat violentiam, 5 & ad dominum res illa peruenit, præsumendum est ex hoc de voluntate dñi factam fuisse. 1. q. 4. quia præsulatus. & j. de testi. constitutis. 1. & ff. de mino. l. 4. Sed hoc non est verum: quia potest esse q dominus vacuam possessionē inuenit, & sic intrando violentiam nō fecit. vnde talem

1 In antiqs glosis: ita immutilitas est.

† al. ita, & quidem per testes idoneos, &c.

2 Idest, tpe executionis: & fiat hæc probatio siue libelli oblatione, vel litis cōt. sm Inn. & Ho. qui hoc no. hic, & s. d libel. obl.

3 Vel quòd ipse possidebat eo tēpore, quo aduersarij dicebāt se electos, secūdū Gof. Io. An.

4 Vide de hac materia in l. 3. § quæ argumenta. per Doct. ff. de testi.

† al. Nos igitur.

† Vide l. actor. & ibi Cy. C. d. p. & l. 1. C. de confes.

5 Dici pōt ad solutionē huius vt recitat Inn. & Ho. quod hoc vidēbat probari, sed probatē nō erat: multa enim vār q nō sunt, vt dicit Placēt. ff. de acqui. pos. l. naturaliter.

talem rem vsucapere poterat. insti. de vsuca. §. quod aũt. & ff. de vsuca. sequitur. §. si tu me vi expulisti. nec enim de facto familiæ suæ tenetur dñs nisi mandauerit, vel ratum habuerit. sed si seruus eius eiecerat, tunc tenetur in quantum ad ipsum peruenit: vel si nil ad ipsum peruenit, tenetur noxaliter nomine ipsius serui. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. sed & si cum quis. & §. seq. Item si familia alicuius deiecit aliquem, non tamen noie dñi, dñs illud nō pōt ratū habere. ff. de vi & vi ar. l. si vi me. & ɔ̃rio sensu. ff. de nego. gest. si pupilli. §. sed & si ego. nisi velis dicere, quod sm canones ratū possum habere qđ meo noie non est gestum. 9. q. 2. Lugdunẽ. & 16. q. 1. c. vlti. & de his quæ fi. à præla. sine consensu capituli. c. 3. & ĩ. de elect. quod sicut. Item not. ꝙ licet interdictum vnde vi, non detur nisi ɔ̃ deiectorem (vt dictũ est) tñ actio quod metus causa, datur ɔ̃ quemlibet possidentem, vt ĩ. de his quæ vi metusve cã fiunt. c. abbas. & c. ad audientiam. & 16. q. 6. c. 1. & ff. qđ me. causa. si cum exceptione. §. aliquã & C. eo. tit. non interest. similiter interdictum quod vi, aut clam. ff. quod vi aut clam. semper. in princ. similiter interdictum de noui ope. nun. ff. de nou. ope. nun. l. vlt. Et not. per hanc decre. quod à sententia lata super possessione momentanea appellatur cõtra illud, 2. q. 6. c. ei q. §. de possessione, C. de moment. posses. l. vnica. & C. quo. appel. non rec. l. quisquis. vnde aliud secundum canones, & aliud secundum leges. Vel dic quod leges illæ intelliguntur in possessione adipiscenda, vt in legatario, & in creditore & scripto hærede: sed in interdicto vnde vi, bene potest appellari: quia per talem sententiam potest fieri præiudicium proprietati. C. vnde vi. si quis in tantam. & talis sententia diffinitiua appellatur, supra vt lite non contest. accedens 1. & supra de iudi. significauerunt.

¶ al. pars altera.

¶ Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp.

¶ Ouetensis & Zamorensis episcopatus in Hispania sunt, de quibus uide Ioannẽ Vasæum in annalibus Hispaniæ. c. 21.

sentẽtiam à prædicto abbate prolatã (licet pars † aduersa proponeret, qđ præsumendum esset pro sententia iudicis, qui motũ [a] animi sui potuit ex causis alijs informare) iustitia exigẽte cassantes.

¶ Idem.

¶ Exceptio inopiæ, de qua constat a clerico opposita, impedit executionem sententiæ, etiam latæ in possessorio. h. d. comprehendendo mẽtem literæ, & veram lecturam.

CAP. XVI.

ij. OLim † vobis dedisse meminimus in mandatis, vt Ouetẽn. † episcopum ad debitam partis restitutionem Zamorẽn. diœcesis, quam tenebat, cum perceptis fructibus restituere co-

a Motum.] 4. q. 3. si testes. ɔ̃. de testi. in nostra præsentia. & ĩ. de renun. in præsentia. & ĩ. de elect. bonæ. 1. & ɔ̃. de re iudic. sicut.

ij. OLim vobis.] Volentes, qui non est soluendo, ad restitutionem fructuum non vrgetur. hoc dicit secundùm Ioan. And. & licet hęc summatio sit vera in se, tamen nimis restringit terminos literæ. Primò ponit querelam. Secundo prouidet tibi, Verùm. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Ouetẽn. spoliauit episcopum Zamorẽn. quadam parte diœc. suæ: mandauit Papa quibusdam iudicibus vt ipsi compellerent episcopum Ouetẽn. ad restitutionem partis diœc. Zamorẽn. quam tenebat, cum fructibus inde perceptis. Episcopus Ouetẽn. coram iudicibus proponebat, quòd cum ipse spoliatus esset a rege episcopatu suo, non debebat nec poterat ad hoc compelli, cum nihil haberet quod restituere posset, nisi primò ad episcopatum suum fuerit restitutus, taliter, vt restituere possit quod percepit de fructibus alienis. Iudices super hoc dubitantes consuluerunt dominum Papam, & ipse rescribit eisdem dicens, quòd inanis est actio, quã excludit inopia debitoris: mandans eisdem, vt non prius cõpellant epm Ouetẽn. ad restitutionem fructuũ, ꝙ ipse taliter fuerit restitutus, vt restituere possit qđ percepit de fructibus alienis. Not. ꝙ cõtra eũ q nō habet vnde restituat, non competit beneficiũ restitutionis cum effectu, donec ad pinguiorẽ fortunã peruenerit, rō redditur in litera, quia inanis est actio, &c.

b Inanis.] ff. de dolo. nam & is qui nihil habet cuius periculo nil est, 1 ff. de fur. itaq; fullo. & ɔ̃. de vsu. cum tu.

[Gl. hic ponit duas lecturas, vnam quòd Oueten. episcop[a] parte qua spoliauerat[b], fuerat spoliatus, & secundũ hanc obijcit de l. cum à te. & soluit: aliam quòd fuerat spoliatus suo episcopatu.]

c Restitutus.] qa alius ipsum priuauerat eadẽ parte, vnde super ea non poterat

gereretis: & infra. ¶ Verum quoniã inanis [b] est actio, quam inopia debitoris excludit: † Mandamus, quatenus nō prius episcopum ad restitutionem fructuũ compellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus, [c] vt restituere possit qđ percepit de prouentibus alienis.

¶ Idem.

¶ Per excommunicationis probationem, non probatur quasi possessio iurisdictionis, licet aliquibus diebus fuerit obseruata: ideo petens restitutionem hoc solo probato, succumbit, hoc dicit quo ad intellectum.

CAP. XVII.

iij. OLim † inter te pro abbatia tua, & Parisiẽn. episcopum, nomi

conueniri quousq; ipse fuerit restitutus, vt 3. q. 1. epi. hoc tñ cõueniens vr, vt spoliatus repellatur per talem exceptionem: quia spoliator est ab alio spoliatus: unde signat cõtrariũ. ff. de vi, & vi ar. l. cum à te. vbi dr, ꝙ cõtra primũ deiectorem agi potest, & nō cõtra secundum, licet ipse ab alio sit deiectus: sed dic quòd t. c agi potest cõtra eũ cũ ipse est soluẽdo, vel in illo, vel in æqua lenitat. g. ɔ̃. vt lit. pend. ecclesia. 2 nam nullus casus excusat latronem. C. de fur. sul tracto. Et ita patet ꝙ spoliator habet interdictum vnde vi, si ipse ab alio spoliet. ĩ. eo. in litteris. ff. de vi, & ui ar. l. 1. §. qui à me. & hic. Item ecclesia illius non debet puniri pp delictum istius. 16. q. si epm. Et ideo cum alias non sit soluendo, nō potest agere Zamorẽn. ɔ̃ Ouetẽn. quia cũ spoliatus fuerit à rege epatu suo, non potest restituere quod de fructibus alienis perceperat, donec restituatur: ideo dicit, inanis est actio: ideo etiam dicit: non compellatis episcopum restituere priusquam ipse taliter fuerit restitutus, & cętera. Ber.

iij. OLim inter.] Per excõicationem aliquibus diebus obseruatam, in obseruantes non acquiritur iuris parochialis possessio. h. d. secundum Ioan. An. Prima pars decisè ponit factum & processum. Secunda diffinit ibi, Nos attendentes. Abbas.

CASVS. Inter epm Parisiẽn. ex una parte, & quendam abbatem suæ diœc. ex altera, quæstio uertebatur sup possessione iuris parochialis uel quasi, in parochia de Mõte, quo iure dicebat eps se spoliatum: unde petebat restitui ad ius parochiale in prædicta parochia. Contra prędictum abbatem ad pbandum suam intentionem inducebat quandam sñiam, quam tulerat in populum dictę parochiæ, p p quam aliquot diebus populus abstinuit à diuinis, per hoc uolẽs pbare se fuisse in possessione iuris parochialis ipsius parochiæ: dñs Papa

† Concord. tex. in l. nam is. ff. de dolo.

1 Senec. 14. ad Lucilliũ etiam in obsessa uia pauperi pax est. Ouid. de nuce. Cur timeam? tantum carpit inanis iter. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp.

2 Et hac ratione prædo de præda tus agit contra prædonẽs & hæc est rō quare sibi ɔ̃ petit interdictũ, & non actio furti secundũ Host. qui hic not qđ dixi sup. c. in litteris super uerbo prædo. Ioan. And.

Papa examinato negotio, considerans quod ex eo solo quod populus dictæ parochiæ, timore sententiæ dicti episcopi, per aliquot dies abstinuit à diuinis, nullam possessionem iuris parochialis fuerit assecutus, nec aliquo modo probauit quod eo tempore quo protulit sententiam, ipsam possessionem iuris parochialis haberet in populo dictæ parochiæ, vel prius etiam habuisset: vnde restitutionem dicto episcopo adiudicare non potuit, cum non probauerit se possedisse, nec spoliatum fuisse. Nota quod licet quis obseruet sententiam timore ipsius à non suo iudice latam, ex eo solo nullam possessionem acquirit prolator ipsius. Item quod petit restitui, debet probare se possedisse, & spoliatum fuisse.

a Parochialis.] & ita possessorium potest intentari circa res incorporales. sic s. de causa poss. c. cum ecclesia.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. Notat etiam timorem excommunicationis.]

b Timore.] Sed numquid perdit possessionem qui timore denunciationis abstinet se ab illa. ff. de acq. possess. l. possid. ti. §. si quis nunciet. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas? Item nonne ex eo quod quis paret mandato alicuius, gerit se pro subdito eius, vt j. de capel. mona. dilect. & j. de his quæ fiunt à ma. par. Cap. ex ore. quia facit ea quæ alij subditi faciunt. 20. q. 1. quem progenitores? Sed dic quod talis timor non priuat ipsum possessione, quia non facit hoc animo obediendi, sed potius deliberandi quod sibi expediat: non enim gerit se quis pro obediente, si hoc non faciat animo obediendi. ff. de acqui. hære. l. pro hærede. Item ea ratione, quia qui ex timore facit, iam non dicitur facere. inst. de re. iu. qui ex timore. Nota timorem excommunicationis æquiparari metui, qui cadit in constantem virum: vnde non præiudicat. Item in tali dubio tutius est abstinere. Item excommunicatio non dat iurisdictionem, nec per hoc acquirit possessionem qui sic excommunicat. Et cum ipse tunc non possideat, vt hic dicit.

ne Parisien. ecclesiæ, super possessione iuris parochialis [a], in parochia de Monte, quæstione suborta: & infra. ¶ Non attendentes, quòd (ex eo solo quòd populus prædictæ parochiæ, timore [b] sententiæ suæ, per aliquot dies abstinuit à diuinis) nullam in eos iuris parochialis possessionem, idem episcopus fuerit assecutus: nec fuerit aliquo modo probatum, quòd (eo tempore quo sententiam ipse protulit) possessionem in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuisset, † restitutionem ei audicare de iure nequimus: cum ipsum non constiterit spoliatum.

† Hic textu dicitur Doctores singu... hoc ... nel ... ig ... tur ... re:

¶ Idem in Concilio generali. †

† Lateranen ... sub Inno. ... od. ... cóp.

¶ *Recipiens scienter rem inuasam à spoliatore, tenetur eam spoliato restituere, licet non probet dominium.*

CAP. XVIII.

SAepè † contingit, quòd spoliatus per spoliatorem in alium re translata, dum aduersus possessorem non subuenitur [c] per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amissio, propter difficultatem probationum iuris, † proprietatis amittit effectum. ¶ Vnde non obstante iuris ciuilis rigore, [d] sancimus, vt si quis de cætero scienter [e] rem talem receperit, † cum spoliatori quasi succedat in vitium [f] (eò quòd non multum intersit quo ad periculum animæ, iniustè detinere, [g] ac † inuadere alienum) contra possessorem huiusmodi, spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

† Quæ sint remedia huius capitis, & quando, & quibus competit, tradit Matt. Afflic. decis. 250. adde Pract. Papien. in tit. de forma libelli in causa spoliatæ possessionis, vbi late de materia huius capitis.

† al. ius.

† al. acceperit.

† al. aut inuadere.
al. ita: ac rem inuadere alienam.

† Quia bonarum mentium est, &c. distin. 5. ad ca... & c. 2. ... obser. ieiu...

SAepè contingit.] Spoliatus restitutionem petit ab illo qui scienter rem à spoliatore recepit. Primò ponit factum corrigendum. Secundò corrigit: ibi, Vnde. Abb.

CASVS. In iure ciuili cauetur, quòd beneficium restitutionis contra spoliatorem tantum datur: Vnde contingit aliquando quòd spoliator transfert in alium rem illam, qua alium spoliauit, & sic spoliatus non potest petere restitutionem contra possessorem, qui non spoliauit: vnde oportet ipsum intentare contra possessorem iudicium proprietatis: sed propter difficultatem probationum, amisso commodo possessionis spoliatus amittit proprietatem, propter quod statuit concilium, vt non obstante iuris ciuilis rigore, si aliquis de cætero scienter rem talem receperit, cum spoliatori succedat in vitium, contra huiusmodi possessorem succurritur spoliato per beneficium restitutionis, quia non multum interest quo ad periculum animæ, iniustè detinere, ac inuadere alienam. Nota iuris rigorem non esse seruandum in casu isto, propter vitium successionis.

[Glos. seq. repetit iam dicta s. eod. c. cum ad sedem. in gl. pen.]

c Non subuenit.] verum est quod spoliato non subuenitur per interdictum vnde vi, secundum canones, nisi contra illum qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit. s. eod. c. cum ad sedem. in fi. ff. de vi, & vi ar. cum à te. & l. 1. §. deiecisse. & §. seq. sed subuenitur iudicis officio contra quemlibet possessorem argu. s. de iudi. quia V. & j. de ap. bonæ. & de condictione ex canone redintegranda 3. q. 1. semper subuenitur siue dolo, siue vi, siue metu, siue alio modo rem perdidisset: semper subuenit. 3. q. 1. redintegranda. licet actio de dolo detur tantum contra dolum facientem, actio verò quod me. cau. contra quemlibet possessorem. ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. aliquando. similiter actio quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. semper. in responso.

d Rigore] illius legis. ff. de vi, & vi ar. cum à te. & ita secundum canones rigor iuris ciuilis non est seruandus. j. ut. proui. c. 1. & nimia subtilitas iuris quandoque perniciosa est. C. ad Treb. l. pen. & s. de iud. c. dilecti. & 49. dist. hic et. nim. § paruo. in ver. sæpe.

[Gl. seq. no. scientiam necessariam ad condictionem ex hac decre. subdens hanc locum non habere in re litigiosa, vel de qua speratur litigium.]

e Scienter.] sic ergo solus ille potest conueniri condictione ex canone isto, qui scienter recipit rem alienam. sic sup. de iudi. quia H. sed si ignoranter recipit, conueniatur condictione ex illo canone. 3. q. 1. redintegranda. vel ex illa decr. obligatur quia G. Non intelligas quod hic dicitur. cum quis alienat rem litigiosam, vel de qua timetur fieri controuersia, quia si alienatur res litigiosa, nulla est alienatio. C. de liti. l. 2. & j. vt lit. pend. c. 1. si autem alienat rem non litigiosam, sed de qua speratur litigium, tenetur ad interesse, idest, quanti interest illius rem alienatam non esse. ff. de alie. iud. mu. causa fact. l. 1. De hoc tractatur s. de alie. iud. mutan. causa facta. c. 1. vbi de hoc.

f In vitium.] quia vitium rei sequitur omnem possessorem. C. de acqui. posses. vitia. & facto actoris successio damnatur hæredis. 1. q. 1. cito turpem. & j. de pœ. an quis bullam. & j. de immu. eccl. aduersus. in fi.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

g Iniustè detinere.] no. quòd iura pro eodem reputant auferre & detinere iniustè, ut hic. 16. q. 1. decimæ. similiter auferre & non dare. 47. dist. sicut. & 42. dist. §. 1. 12. q. 2. indigne. Arg. contra 12. q. 2. & si alia. in princ.

ADDI-

ADDITIO. Sed illud intelligitur tempore necessitatis, in quo omnia dicuntur esse communia.

¶ Gregorius † nonus episcopo Lucan.

¶ Occupans certū locum, in quo quis iura liberè possidebat, si per ipsius occupationē non potest possessor sua iura liberè possidere, sicut prius, conuenitur potest possessorio pro libertate possidendi, & restitutio fieri non potest nisi dimittat locum in pristina libertate h.d. valde singulariter.

CAP. XIX.

PIsanis, ac Lucanis ciuibus per graue discordiam (quam diu inter se habuerāt) afflictis grauiter & attritis, & infra. ¶ P. subdiacono nostro dedimus in mandatis, vt possessionem (q̄ in quibusdā castris constat[a] Lucanam ecclesiā habuisse) sibi prius plenè ac liberè (sicut tempore motæ discordiæ habuerat) restituta,[b] & super ea, de qua dubietas oriretur sufficienti cautione[c] recepta, (q̄ iuri corā nobis prædicti Pisani parerēt) prolatas pro occupatione castrorū ipsorū, in eos sentētias relaxaret, & infra. Pisanis igitur asserētibus, quod per te stabat quo minus tibi iuxta mandatū nostrū fieret restitutio, & instanter petentibus, vt dictas sentētias prefatus subdiaconus relaxaret: ipse receptis cautionib. de parendo iustitiæ corā nobis, sententias relaxauit easdē, propter quod tu reputans te grauatū, ad nostram præsentiam accessisti, impugnaturus processum subdiaconi sæpedicti, & infra. ¶ Porrò duo in nostro continebantur mandato, vt videlicet possessio, quam constabat Lucanam ecclesiam habuisse tempore motæ discordię, prius restitueretur eidem: & vt eiusdem possessionis restitutio fieret plenè ac liberè, sicut eam habuerat tempore sopradicto; quorum primum ad factum, alterum verò referebatur ad modum.[d]

PIsanis.] Si mandatur restitutionem fieri suo certo modo, necesse est non solum in facto, sed etiam in modo pareri, aliter nō valet quod agit. Ita cōiter summatur. Sed ego summo sic: Mandatum factum de restituenda libera possessione alicuius rei, si nō potest adimpleri respectu possessionis rei, quia non constat de ipsius spoliatione: debet adimpleri respectu libertatis possidendi, si de ipsa spoliatione libertatis cōstat. & est casus valde not. Primò ponit querelam epi Lucani. Secundò expressa causa diffinit ibi, Porro. Et ēm Host. decre. ista continet cōmissionē processiuā, iniustam appellationem, primi mandati interpretationem, & iniusti processus retractationem. Casus literalis ponit variis modis. Abb. Siculus.

CASVS. Pisani occupauerunt quædam castra episcopi Lucani, propter quod orta fuit discordia inter Lucanos, & Pisanos: & quia Pisani non restituebant castra illa epo Lucano, de mandato dñi Papæ excōicati fuerūt: Demum cum diu stetissent in excōicatione, petierūt absolui à dño Papa, parati stare mandatis ecclesiæ: vnde Papa quendam subdiaconum suum P. nomine misit, ad eos, dans eidem in mandatis, vt ecclesiæ Lucanæ restitueret plenè ac liberè possessionem, quam in quibusdā castris constabat ipsam ecclesiam habuisse sicut tempore motæ discordiæ habuerat: & super ea de qua dubietas orieretur, sufficienti cautione recepta (q̄ prædicti Pisani coram dño Papa iuri parerent) excommunicationis sententias in eos prolatas, pro occupatione castrorum relaxaret. Post contentiones multiplices dicebant Pisani, quòd per episcopum Lucanum stabat quo minus restitutio fieret iuxta mandatum dñi Papæ: vnde petebant quatenus subdiaconus prædictus, sñias prædictas relaxaret: ipse receptis cautionibus q̄ iuri parerent corā dño Papa, sñias relaxauit easdem. eps propter hoc reputans se grauatū, ad Apostolicam sedem accessit, impugnaturus processum pdicti subdiaconi: auditis allegationibus partium, dicit dominus Papa, quòd in mādato suo duo continebantur, vt videlicet possessio quam constabat Lucanam ecclesiam habuisse tempore motæ discordię, prius restitueretur eidem, vt eiusdem possessionis restitutio fieret plenè ac liberè, sicut eam habuerat tempore motæ discordiæ: quorum primum refertur ad factum, alterum refertur ad modum, vnde licet in facto formam mandati subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, vt Pisani dicebant, quia non poterat facere restitui episcopo possessionem castrorum, de qua non constabat eidem, nec etiam possessio affictuum & pensionū poterat episcopo restitui, vt ipse dicebat, quia ea non fuerat spoliatus, vt peccatū fuit in modo: quia subdiaconus debuit facere, vt Pisani possessionē pensionum & affictuum, dimitterent episcopo plene ac libere, sicut ipse habuerat tempore motæ discordiæ: quam possessionem confitebantur Pisani episcopum habere in castris prædictis: & hoc esse non poterat, nisi Pisani castra illa omnino dimitterēt, quia illis tenentibus castra prædicta, in quibus habet affictus & pensiones, ea plenè ac liberè habere non poterat, sicut habebat, qñ Pisani castra eadem non tenebant. quia in potestate Pisanorum erat episcopu admittere vel repellere. His ergo cōsideratis, dominus Papa processum subdiaconi antedicti iudicauit irritū, & inanem. Nota q̄ forma mandati diligenter seruāda est, & qui cōtra facit, irritus est processus. Itē qui restituit, plenè ac liberè debet restitui, & in pristinum statum reponi.

a Constat.] s. per euidentiam facti, cū esset notoriu episcopum ibi possessionē habuisse. sic s. eo. cū ad sedem. ad fin. nec poterat aliqua tergiuersatione celari, & sic notorium erat. j. de coh. cleri. & mulie. c. vlt. super illa possessione de qua dubietas esset, cautio præstatur.

b Restituta.] quia [1] hæc offensa erat notoria per cōfessionem partis aduersæ, & ideo satisfactio debuit præcedere. cap. ex parte. ad fi. ibi in secundo. de verb. significatio.

c Sufficienti cautione.] simile j. de seq. pos. ca. 1. in fi. j. de verb. signifi. c. ex parte. sufficiens cautio erit si pignora vel fideiussores dentur. [2] ff. manda. si mandato. §. vlt. & ff. de fideic. liber. l. ex eo. §. adeò imus.

[Glossa seq. not. quod non sufficit impleri alterum ex duobus quæ principaliter mandantur. dat simile. & argum.]

d Alterum ad modum.] no. quòd cum duo mandantur principaliter, non sufficit alterum sine altero adimpleri, vt hic patet. Primum fuit vt possessio castrorum restitueretur epo. istud in facto consistit, hic facto opus est. Secundum, vt possessionis restitutio fieret plene ac liberè, sicut habebat eā tpe motę discordiæ: & istud cōsistit in modo: & hæc duo sub vno includebant, vt patet in princ. ver. vt possessionem quam, &c. sub illa forma, duo

[1] Hęc glossula non est in antiquis exemplarib.

[2] Dicit Phi. quòd sufficit isto casu iuratoria, nisi illi valde suspecti essent q̄ periurium nō timerēt: de verbo. sign. ex parte. & de pign. litteras. itelligo hoc vbi de sufficienti non fuisset expressū. Io. And.

duo mandantur. sic ĵ. titu. proxi. c. cum dilecti. & ff. de arbi. Celsus. Et ita patet hic, quod si quis peccat tã in facto, q̃ in modo, vel in altero tm̃, non valet quod agitur. sic ĵ. vt eccl. benefi. vt nostrum. sicut etiam si quis peccat tam in personam electi, quam in modum electionis, non valet quod agitur. ĩ. de elec. sup eo. & c. quia pp. Et ita est optimu argu. quòd forma mãdati diligẽter seruãda est. ĵ. de rescrip. cum dilecta. & ĩ. de offi. deleg. venerabili.

a Possessionem.] quòd dicit, possessionem hic, cõprehendit possessionem castrorum, & possessionem iurium, quæ Lucanus eps habebat i castris de quibus contenditur: & sic comprehendit possessionem affictuum & pẽsionum: qua possessione episcopus nõ fuerat spoliatus, vt ĵ. sequitur. vnde debuit facere subdiaconus iste, quod eps iste plene ac libere posset percipere pensiones & affictus, qđ cum non fecerit, nõ seruauit formam sibi datã, & ideo processus nullus fuit, vt dicit in fine. Bernar.

[Glo. seq. declarat quomodo fuit in modo peccatum.]

b Fuit tamẽ in modo peccatum.] hic expressè patet, qualiter peccauit in modo: q cum ipsi Pisani confiterentur episcopum habere pensionem & affictus in castris p̃dictis, & ipsi ea possiderent, episcopus nõ habebat plenam libertatem percipiendi has pensiones & affictus, imò in eorum potestate erat ipsum admittere, vel repellere, vt ĵ. sequitur. ergo episcopus non habebat plenam libertatem, quia hæc potestas pendebat ex potestate illorum. ĩ. de procur. accede. s. vnde subdiaconus debebat castra illa episcopo restituere: a quod si non fecerit, peccauit in modo. quia etsi dubitabatur de possessione castrorum, tamen de pensionibus, & affictibus non dubitabatur: & ita quod consistebat in modo, certificabat id quod respiciebat in factum: & ita siue dubitetur de possessione siue non, ex quo constabat de pensionibus & affictibus, plena ac libera debuit fieri restitutio castrorum, in quibus habebat pensiones. Bernar.

c Ea plenè ac liberè.] Not. quòd qui restituitur, plenam habet restitutionem in pristinam causam. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. qui autem vi deiectus. §. non solum. sic & vacua possessio non traditur emptori, si alius in ea sit, causa legatorum vel fideicommissorum. ff. de act. empt. & vend. l. 2. §. vacua. quandoque fit restitutio, sed non plena. ĩ. cod. litteras: sed illud propter periculum animæ.

† Vide text. in l. diligenter. ff. mand.

† Pensio & affictus voces sunt vulgares, q̃ q̃sque sumunt p̃ mercede rei locatæ, q̃q̃; pro solutione fortis & vsurarũ. gl. in l. q̃sita. ff. de pigno. aliq̃n p̃ fructib. l. prædiorum. ff. de vsur. a Dicunt Pe. & Abb. & hæc glo. tur. bat intellectũ: quia nõ erat locus restitutioni, sed di missioni, quo verbo Papa hic vtit, vt dixi in tex. Ioan. And.

vnde licet (prout pars Pisanorum dicebat) in facto, mandati formã subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, quia non poterat facere tibi restitui possessionẽ [a] castrorum, de qua non constabat eidem; † nec etiam (secundum quod tu ipse dicebas) affictuum & pensionũ possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus, fuit tamen in modo [b] peccatũ; quia debuit facere vt Pisani possessionem pẽsionum & affictuum (quam per eorum confessionẽ constabat te in castris prædictis habere) tibi dimitterẽt plenè ac liberè, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore motę discordię: quod quidẽ esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterẽt: quia illis detinẽtibus castra, & munitiones castrorũ, in quibus dictas pẽsiones recipis & affictus, ea plenè ac liberè [c] habere non posses, sicut habebas quando ipsi castra eadem minimè detinebant. eo q; quamdiu ea detinẽt, in eorum potestate relinquitur, te nõ admittere, vel repellere quando velint. ¶ His ergo diligẽter auditis, processũ huiusmodi de fratrũ nostrorum consilio, irritum [d] iudicamus.

TITVLVS XIIII.

De dolo & contumacia.

¶ Alexander iij. Herfodeñ. † episcopo.

¶ Reus, qui mittendum in possessionem ad mandatum iudicis non admisit, non mulctabitur de canonica æquitate, si infra annum caueat stare iuri. h. d.

CAP. I.

AD † hæc cũ contingat, actorem multoties [e] mittẽdum esse in possessionem, causa rei [f] seruãdę, propter absentiã partis

d Irritum.] not. quòd dicit, irritum. Et ita patet q iudex qñ non seruat formam mandati, ipso iure irritum est quod facit, sicut ĩ. de rescr. cum dilecta. vbi de hoc. ADDITIO. Et per hoc apparet Pisanos absolutos non esse. sic ĩ. vt li. conte. c. 3. in fin.

DE DOLO ET contumacia.

¶ Viso de spoliatis, & eiectis aduersariorũ potentia, videndum est nunc de fatigatis in iudicio, aduersariorum dolo & contumacia, sm G. Vel cõtinua sic sm Host. Quia spoliatus quãdoq; dolo vel contumacia rei restitutionẽ cõsequi nõ põt, iõ meritò subijcit hæc rub. Et vtraq; continuatio est satis bona. De hac materia habetur 3. q. 9. & 4. q. 5. & 5. q. 2. & 3. per totũ. 11. q. 2. c. totum. reperitur in Sexto. & Clemen. Abb. sicul.

AD hæc.] communis diuisio. Secunda ibi, A[illegible] quod. Abbas.

CASVS. Reus vocatus ad iudicium si non venit, contumax est iudex propter cõtumaciam rei, pronunciat actorem mittendum esse in possessionem, causa rei seruandæ, sed propter potentiam rei siue dolum, non potest nanci possessionem: tandem imminente fine anni, reus ne possessionem post annum amittat, offert cautionẽ stãdi iuri. Quæritur hic cuiusmodi pœna iste sit puniendus, qui non paruit iussioni iudicis? Respondet Papa, quod in ecclesiasticis personis & negotijs rigor iuris non sequitur, sed cum iustitia propter hoc quod iudici non paruit, non puniretur, admitti debet reus, cum per cautionem standi in iudicio se adstringit. Not. quòd rigor iuris non est seruandus secundum canones, & præcipuè vbi ius actoris non est factum deterius.

e Multoties.] non ergo semper, quia aliquando contumax excommunicatur, vt ĩ. vt lit. non contest. tuæ. & c. quoniam. §. vlti.

ADDITIO. Quibus autem remedijs procedatur contra contumacem & rebellem, not. ĩ. vt lit. non contest. tuæ. Etiam potest haberi per hos versus:

Iudicis officio mulctat, pignus capietur.

Diruit ac retinet, ius denegat, intereritque.

Seruat, anathema, punitur quisque rebellis.

f Causa rei seruandæ.] in qua iudex eum tueri debet. ff. ne vis fi. ei qui in possess. mitt. l. 1. §. 1. argu. ĵ. de sim. querelam. in fin. ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

† Herfordeñ. i. Elforen.

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 3. c. 1. & c. in continuatione compilat.

a Custo-

a Custodiendam.] qui enim in possessioně mittitur ex primo decreto, tantum custos efficitur, & non possessor. ȷ. tit. proxi. c. vlt. de hoc plenius dicitur ȷ. eo. contingit.

[Glo. seq. distinguit.]

b Nancisci.] licet impediatur ab aduersario ne possessionem nanciscatur, semper tamen intelligitur possidere. arg. ff. de bon. auct. iud. pos. quamis. & est expressum ȷ. eo. contingit. Si verò impediat per alium, ille tenet ei ad interesse. ff. ex qb. cau. in possess. eatur. l. si quis creditorem. hoc intelligo, si fuerit soluendo, aliàs obtinet qd dictu est † . arg. ff. de dolo. & eleganter §. si dolo. & ff. de eo per quem factum est. l. vlti. 1. responso.

[Glo. seq. arg. q l. si quis in tātam, &c. & tripliciter soluit. Respond. ad cap. placuit.]

c Rigor.] arg. quòd subtilitas iuris siue rigor s̄m canones non est seruandus, vt sup. tit. proxi. sæpe. vbi de hoc. & ita videt̄ quòd rigor ille insti. vi bo. rap. §. 1. ver. sed nedū talia. & 27. q. 2. priusquam. & C. vnde vi, l. si quis in tantam. & 16. q. 6. placuit. non debeat secundum canones seruari. arg. supra tit. proxi. sæpe. & supra de iura. calum. litteras. & ȷ. de rapt. cum causam. & c. vlti. & 2. quæst. 7. lator. & 16. q. 1. frater noster. 12. q. 2. nulli. Rigor talis non seruatur in causis ecclesiarum & minorum, quibus consulitur beneficio restitutionis ʒ, sed in causis priuatorum bene seruatur, vt C. vnde vi, meminerint. & l. si quis. & quod dicitur in c. placuit. causæ suæ detrimentum patiatur. hoc verum est quo ad iudicium possessorum, secundum quosdam: sed à proprietate non repellitur, vt ibi, in fine dicitur. Vel ipse non stabit in causa pro re illa, sed clerici illius ecclesiæ. Vel potest intelligi, detrimentum patietur in rebus proprijs. 12. q. 4 quicumque.

d Non periclitatur.] cum enim nullum fiat ei præiudicium ex hoc, non expedit quòd rigor seruetur. sed si iustitia periclitaretur, ex hoc puniretur ad interesse. ff. ne vis fiat ei qui in posses. l. 1. responso. 1. §. hæc verba. & ff. vti pos. si duo. §. vlt. ad expensas tamen punitur. cap. prox. & ī. vt lit. non conte. quoniam. §. in alijs. & ȷ. de pœn. calumniam. & ī. de arbi. dilecti. sed hoc ideo dicit, quia iudex ecclesiasticus non imponit pœnam siue multam, quā imponeret sæcularis. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. si quis ibi, extraordinariam pœnam imponit. ad idem. ff. de iudi. l. 3. § vlti. Bernar.

EX litteris.] Summat Ioann. Andr. tribus modis. Et demū tenet primum summarium, videlicet: Reus condēnatur ad expensas, quas propter eius contumaciā vel dolosam exceptionem actorem fecisse constabit. Communis diuisio. Secunda ibi, Verum. Abbas Sicul.

† Scilicet intelligo quod ponderes. ita ponit gl. 4. ī decr. contingit. Io. And.

† Vide l. vnicam. ff. si qs iusdicen. nō obtem.

§ De hoc no. in pdicta l. si quis in tantā. in 3. & 7. q. vbi tenet glo. q adulterus hoc casu nō restituit: & quòd lex locū habet, si ecclesia, qā prælatus cōmunicato cōsilio vim intulit, vide glo. hic in ... gl. Io. An.

aduersæ: & per eius dolum siue potentiam, nō possit rem custodiendā a nancisci[b], ac imminente fine anni, reus (ne possessioné amittat) debitam offerat cautioné: cuiusmodi sit pœna multandus, (quia iussioni non paruit iudicis) à nobis tua fraternitas requisiuit. ¶ Ad quod dicimus, q in ecclesiasticis personis & negotijs, rigor[c] & districtio iuris nō requiritur†: sed (cū iustitia propter hoc non periclitatur[d]) patienter admitti debet, cum reus per cautionem standi iudicio se adstringit.

¶ Idem abbati de Ramese, & archidiacono, Helieñ.

¶ Propter contumaciam rei, potest index rem petitam sequestrare, & ipsum contumacem in expensis condemnare, quas propter ipsius contumaciam, vel dolosam exceptionem actor fecit, hoc dicit. Panormi.

CASVS. Inter monachos de Etoll[e]. ex vna parte, & canonicos Linconeñ. ex altera, quæstio vertebatur super quibusdam ecclesijs de V. & M. causa ad petitioně monachorum commissa fuit iudicibus: canonici legitime citati, se contumaciter absentarunt: iudices licet monachi pp contumaciam canonicorū mittēdi essent in possessionem rerum petitarum, possessionem dictarū ecclesiarum sequestrari fecerunt, vt saltem affecti tædio venirent ad iudiciū: Tandem dū monachi peterent ecclesias sibi restitui; respōderunt canonici, auctoritatem iudicum expirasse, pro eo quòd causa illa iudicibus alijs erat cōmissa, sed in litteris posterioribus nō fiebat mentio de prioribus, nec nomi. ecclesiarū, quæ continebant in prioribus litteris, exprimebantur, sed indiffinitè dicebat: super quibusdam ecclesijs: Iudices super hoc dubitantes, consuluerūt dñm Papam; & respōdet quòd cum dolus & fraus alicui patrocinari non debeat, mandat quatenus in causa procedant s̄m tenorem priorum litterarum, non obstantibus, posterioribus, condemnantes canonicos in expensis ipsis monachis, quas propter hoc fecisse noscuntur. Not. quòd qui malitiosè trahit alium ad iudicium, in expensis debet condemnari aduersario. Item dolus & fraus non debet alicui prodesse, sed potius obesse. Item generales litteræ non reuo. ant speciales.

CAP. II.

EX litteris vestris accepimus, quòd cum vobis causam, quæ inter monachos de Etoll. † & canonicos Linconñ. super ecclesijs de V. & M. vertitur, duxerimus cōmittēdā: & canonici citati legitimè, se cōtumaciter[e] absentauerint: vos, licet monachi essent ob cōtumaciam aduersæ partis in possessionem rerum petitarum mittendi: intuitu tamen religionis[f], cum eis mitius agere volentes, possessionem sequestrari[g] fecistis: vt sic saltē canonici affecti tædio, stare iudicio cogerētur. Tandē monachis ecclesias sibi restitui postulantibus, canonici respōderūt, auctoritatem vestrā penitus expirasse, eo

† Post collect. Lateran. sub Ale. iij. par. 41. ca. 6. & c. 3. eo. ti. in 1. compil.

† Crosteñ. Etollis.

ʒ Secūdum Vinc. qñque respectu non defendentis. ff. de procu. mutus. §. pœna. Item respectu latitantis: item impedientis, ne citatio p venire possit ad ipsum, probantur ī. vt lite non contest. qū. §. 1. Itē respectu minus instructi comparētis. sup. de elec. c. j. lib. 6. s̄m Il. qui remittit ad sum. eod. tit. sub rubr. de cōtumacia. §. qualiter deprehendatur. Io. And.

[Glo. seq. ponit sex modos contumaciæ.]

e Contumaciter.] multis modis committitur contumacia, quandoque attenditur respectu non venientis, vt hic. & ȷ. eod. cum dilecti. ad si. quandoque respectu non restituentis. ff. de rei ven. qui restituere. quandoque respectu non respondentis, vel obscure respōdentis, quod idem est ac si non responderet. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. quandoque respectu non iurantis, vt ff. de iureiuran. manifeste. quandoque respectu recedentis infecto negotio. ȷ. eo. prout. & 11. q. 3. certū. & ī. de procu. constitutis. 18. dist. si quis autē. & ī. de iudi. c. 1. & quandoque respectu non exhibentis. ff. de app. creditor. §. iussus.

ADDITIO. Vnde versus:

Non veniens, non restituens, citiusque recedens:
Nil dicens, pignusque tenens, iuraceque nolens:
Obscureque loquens, isti sunt iure rebelles.

f Religionis.] argu. quòd cū religiosis mitius agendū est. 12 q. 2. religiosam. & ff. de relig. sunt personæ in fi.

[Glos. seq. potest recitari per quæstionem, an potuerit. &c.]

g Sequestrari.] hoc de iure fieri non debet, nisi in casibus,

quod ad alios iudices litteras impetrarunt, quæ præiudicare[a] prioribus videbantur. ¶ Verũ quoniã in posterioribus litteris non fuit mentio facta priorũ: nec in eis nomina continebantur ecclesiarũ, quæ in prioribus posita fuerant: sed † indiffinitè[b] dicebat: super quibusdã ecclesijs: Nos attendẽtes malitiã & dolũ nulli patrocinari debere: Mandamus, quatenus prędictã † causam, secundùm formam priorum litterarum (nõ obstantibus posterioribus) terminetis: expensas[c], quas propter hoc monachi fecisse noscuntur, eis à canonicis restitui facientes.

¶ Idem Exoneñ. & Vintonieñ. † episcopis, & abbati Herfordeñ. †

¶ *Actore contumace testes recipi, & sententia ferri debent, etiam lite nõ contestata, reo instante h. d. secundũ communem intellectum.*

CAP. III.

Causam, quę inter F. & R. filiũ Agathæ de natiuitate ipsius A. vertitur, vobis fratres episcopi, & Londoñ. epo commisimus terminandam. & infra. ¶ Ceterum si aduersarius[d] suus legitimè citatus[e], † ad pñsentiam vestram accedere, vel iudicio vestro parere contempserit, aut etiã se absentauerit (cum de Anglia recessisse dicatur) procuratorem eius, si quem reliquerit, conuocetis: q siue venerit, siue non, aut si procuratorem non dimisit, denunciationibus ad domum[f] eius missis: rece-

---

...sibus. ꝟ. de seq. c. 1. & vlti. vbi de hoc. sed de gratia hoc fecerunt, cũ debuissent monachos misisse in possessionem causa rei seruandæ. ꝟ. vt lit. non contest. rur. & c. qm. §. in alijs. sed hic noluerunt seruare talem rigorem.

a Præiudicare prioribus videbantur.] quo ad opi. illorum canonicorum, sed non est ita.

b Indiffinitè.] propter talem mentionẽ generalem seu indiffinitam, priores litteræ non reuocantur per posteriores, sed expressam debent facere mentionem de prioribus. ꝟ. de offic. deleg. ex litteris. in prin. & ꝟ. de re iudi. inter monasterium. & ꝟ. de coha. cler. & mul. super eo.

c Expensas.] sic ꝟ. de rest. spo. cæterum. in fi. & c. ex parte, & c. vlt. vbi de hoc. & ꝟ. de appel. vt debitus. Bernard.

Causam quæ.] Si actor est contumax, reo instante, diffinitiua sententia ferri potest. h. d. Prima pars ponit petitionẽ rei cõtra quem actor impetrauerat. Secunda ipsam petitionem exaudit. ibi, Cæterũ. Abbas Siculus.

CASVS. Inter F. & R. filium Agathæ vertebatur quęstio de natiuitate ipsius Agathe, occasione successionis: causa natiuitatis commissa fuit ad petitionem ipsius R. tandem F. accessit ad dñm Papam. & fecit vt de iudicibus remoueri: quia dñs erat ipsius R. & alterũ subrogari loco illius, adijciens quòd iste R. de Anglia recesserat malitiosè: vnde mãdat Papa iudicibus, quòd dictum R. debeant legitimè citare ad præsentiam suã, & si contempserit accedere: vel iudicio illorũ parere, si absentauerit se, citent procuratorem suum, si aliquem dimiserit: & siue venerit, siue non venerit, recipiant testes, & sniam proferant fm formam sibi traditam. Si verò nullum procuratorem dimisit, fiat denunciatio legitima ad domũ ipsius R. quo facto procedatur ad testium receptionem: & ad sniam, vt dictũ est. Nota quòd quilibet tenetur dimittere procuratorem, qui se absentat. Item citatio facienda est ad domum absentis: & si non defenditur, proceditur contra ipsum. Item contra actorẽ absentẽ contumaciter recipiuntur testes lite non contestata, & fertur sententia: & in isto casu loquitur hæc decret. cum actor est absens, & reus præsens.

d Aduersarius.] scilicet R. filius Agathæ, qui fuerat actor, vt patet ꝟ. qui fil. sint legitimi. causam quæ.

e Legitimè citatus.] tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. illicita. & ff. de iudi. ad peremptorium. & l. nonnunquam.

[Glo. seq. in princ. tractat de citatione ad domum: quod fit cum non apparet citãdus, nec eius procurator. secundò signat contrarium de decr. si. infra titu. r. & de decre. quoniam. & c. eæ. soluit quòd illa, in reo, hæc, in actore contumace: & subdit diuersitatis rationem. Interserit etiam opi. quòd hic fuerit lis contesta. quod reprobat.

f Ad domum.] not. quòd citandus est semper aliquis si inuenitur. 4. q. 5. quisquis. & ꝟ. qui ma. accu. pos. c. 1. & ꝟ. eo. venerabilis. in fi. & ꝟ. tit. proxi. c. vlti. 1 demum citari debet procurator, si quem dimisit. quem tenetur dimittere quilibet: & maximè postquam est citatus: alias procederet contra eũ tanquã contra contumacem denunciationib. ad domũ, vel ad ecclesiam absentis factis, vt hic. & ꝟ. eod. venerabilis. & ꝟ. tit. proxi. c. vlti. & ff. ex quib. cau. maiorem. item ait. §. hæc autẽ. & amici sunt requirendi, vt ff. eod. scilicet, ex quib. cau. ma. l. ergo. & ff. de dam. infect. l. 4. §. prætor. 16. q. 3. c. placuit. §. si autem præsidem. & ff. de lib. agno. l. 1. 1 resp. & ff. quib. ex cau. in pos. ea. l. hæc autẽ. Præterea dĩ hic recepꝭ is testibus alterius partis ad sniam procedatis. & ideo cõtradicit expressè ꝟ. titu. prox. c. fi. vbi dĩ, q. si citatus procuratorem nõ dimisit, denũciatione ad domũ facta, causa custodiæ in possessionem mittatur actor, vel ex. dicetur, si missio fieri non põt, & hic dicit quòd testes, &c. & ꝟ. vt lit. non cont. ß. qm. § in alijs. & c. tuæ quaitter ergo intelligitur hæc decret.? Dicas quòd hæc non cõtradicit illis: q[uia] in alio casu loquit; contraria loco habent qñ reus est contumacit. absens 2, nec dimisit procuratorẽ: tunc lite nõ contest. mittit actor in possessionem causa custodiæ. hæc decre. loquitur qñ actor est absens, & reus præsens, tunc enim contra actorem absentem recipiuntur testes lite non contest. & snia potest ferri, vt dici. in fi. & sic loquitur etiam Auth. C. quomodo & qñ iudex. Auth. qui semel. & in Auth. de liti. §. omnem colla. 8. & R. filius Agathæ contra quem procedi, erat actor, & F. reus, vt patet ꝟ. qui fi. sint legi. causam quæ. & ibi R. impetrauit litteras illas quibus agebat cõtra F. super hæreditate au. sui: & F. impetrauit litteras istas & illas. ꝟ. de offi. deleg. causam quæ 2. & iste F. impetrauit remotionem vnius iudicis, & fecit addi illud. qđ hic dicit, f in verbo, cæt. ri. Quidã dixerunt quòd lis fuit hic contest. sed nõ est verum: sed hoc dicitur plenius ꝟ. c. proxi. Ratio est quare in absentia actoris recipiuntur testes lite non cõtest. & non in absentia rei cõtumaciter absentis, quia maior est contumacia actoris, quã rei: et si actor nõ venit, qui alium ad iudicium prouocauit, præsumitur potius contra ipsum, quam contra reum absentem: vnde rei fugientes appellantur, vt in l. propter dum. §. & si quidem. & in gl. de fugiente. C. de iudic. & actor debet vti intentione ad implendam suam causam, reus debet retinere causam. 4. q. 4. c. 1. & in Authen. de litig. §. omnem. coll. 8. vbi redditur hæc ratio. Et ideo potius parcitur reo, quia facit id, à quo denominatur. Actor verò contrarium eius quod debet, & eo absente possunt recipi testes, & sententia ferri, & quia fauor consideratur à parte rei: quia rei fauorabiliores sunt quã actores, & ideo

---

Marginalia:

† In codice Barbatiæ ita: sed tantum indiffinitè, &c.

† al. præscriptam.

† Vigorñ.

† Fordeñ.

1 Conc. l. ea quæ. & l. ab eo. §. quo & qñ iud. & l. 1. §. item. ff. quæ sẽtẽ app. rescind.

† De citatione, quantum ad hoc attinet vide plenè per Socinũ regula 71. incipiente: citandus psonaliter, cum aliquot sequentib.

2 Idẽ Vinc. & Host. & hoc tenet Io. 24. q. 3. quicunque. licet alibi d xerit. § 3. q. 9. in summa. istã decr. esse cõtrectã per decre. qm̃ frequenter. Io. And.

ideo iura voluerunt eis potius subuenire, quã actoribus, cum prima facie sit præsumptio pro eis, ꝟ. de proba. ex litteris. & ne sit in potestate actoris cum voluerit reũ vexare, & ideo necesse habet litem vsque ad finem perducere, si reus voluerit, vt in Auth. præmissa, qui semel.

a Formam.] ꝟ. qui fi. sint leg. causam q̃ Bern.

PRout nobis.] Cõmunis diuisio. Secundat ibi, Ideoq; Abbas Siculus.

CASVS. Quidam vocatus fuit ad iudicium, dato sibi libello contumaciter recessit à præsentia iudicum: Tandem rediens recepto libello, iurauit quòd corã eis iuri pareret; die sibi præfixa præsentauit se coram iudicibus, & dum crederetur respondere libello, prætextu aduocati, quem non habebat respondere solita malitia recusauit: tandem cum actor instaret vt responderet, interrogatus fuit quot annis decimas, de quibus contentio erat, percepisset? respondit, appellãs: & contumaciter iuramento contempto recessit: dubitauerũt iudices vtrum per talem interrogationẽ & responsionem, contestatio litis facta esset, & qualiter esset procedendum cõtra ipsum. Cõsultus Papa rñdet, quatenus ad conuincendam malitiam eius, semel vocent eum ad præsentiam suam, & si venerit, procedant in causa, quòd si venire noluerit, cum lis sit contestata, si liquet de causa vel liquere posit, diffinitiuam ferant sententiam. Si verò non liquet, nec liquere posit, possessionem adiudicent actori seruata quæstione proprietatis absenti. Nota dilationem dandam ad conuincendam malitiam. Item lite contest. reo absente potest ferri sententia.

b Contumaciter.] Contumax est qui cum debet parere, non paret. ff. de re iud. contumacia. alias latitare non videtur, qui si præsens esset, non compelleretur respondere, ff. de iud. non videtur. & ff. de peculio. eo. tempor. in princ. & ff. si quis in ius voc. non ie. l. 2. alios modos contumaciæ habes, ꝟ. vt lit. non contest. quoniam. §. 1. & alios modos notaui. ꝟ. eod. ex litteris.

[Glo. seq. rec. per quæst. qualis cautio, & c. & an iuratoria vel pœnalis, &c.]

c Cautionem.] no. quòd sola promissio sufficit ꝓ cautione ista, vbi non fuit excommunicatus, vel data possessio. ff. de iud. l. 2. §. sed si dubitetur. & non obstante iuratoria cautione ex iusta causa poterit appellare. ff. qui satisdat. cog. l. vlt. & inf. de. pp. ad hæc. nec etiam pœna committeretur si esset apposita. ff. rem ra. hab. l. 3. §. 1. alsus. & ff. iudic. solui. cum apud. sed hic non appellauit ex iusta causa, & ideo dicit iuramento contempto: vnde incidit in periurium.

d Aduocati.] quando induciæ dandæ sint prętextu aduocati, dictum est sup. vt lit. non contest. c. 1.

[Gl. seq. tractat an per respõsionem ad interrogationem, &c. & arg. sine libello, &c.]

ptis testibus alterius partis, iuxtà dictam formã,[a] ad proferendam sententiam procedatis. †

¶ Vrbanus tertius de Nono loco & de Viger. † Prioribus. †

¶ *Si reus post litem contestatam est contumax, si aliàs liquet de causa, fertur diffinitiua sententia, si non liquet actor in veram possessionem inducitur.*

CAP. IIII.

PRout † nobis: & infra. ¶ Reum, quia † cõtumaciter [b] à præsentia vestra recesserat, iuratoriam coegistis exponere cautionem, [c] quod corã vobis iuri pareret: Cúq; die prefixa vestro se conspectui prĕsentasset, ptextu aduocati [d] quẽ nõ hẽbat, rñdere solita malitia recusauit. Tandem actore instante [e] respondit, quod quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepisset: varijsq; postmodum excusationibus vtens, in vocem appellationis prorupit, & cõtumaciter iuramento contẽpto, recessit. ¶ Ideoq; mãdamus, quatenus ad conuincendã [f] † eius malitiam, semel eum ad vestram præsentiam conuocetis, & si venerit, finem imponatis negotio competentem. quod si venire contẽpserit, cũm (vtpote [g] lite quę ingerit contestata) diffinitiua sñia terminetis, [h] vel præsenti saltem adiudicetis possessionem, seruata duntaxat quęstione proprietatis absenti.

e Instante.] perinde est ac si à iudice interrogaretur. ff. de interrogat. in fine. §. 1. & per talem interrogationem, & responsionem fuit litis contestata facta, vt dicitur in fine, nec distinguitur per quem fiat interrogatio. sup. de lit. contesta. capitu. vnico in glo. & intellig. o libellum super decimis illis porrectum, in quo decimæ petebantur. & hoc satis colligitur ex ipsa litera, vbi dicit. [decimas de quibus contentio erat] licet quidam dixerint, quod libellus non fuerit hic porrectus: & per hoc volunt probare q̃ sine libello posit iudiciũ exerceri. Vel põt intelligi, instãte actore, i. ad instantiã actoris iudex ipsum interrogauit, & reus respondit, quod quadraginta annis possedit, sed veritas fuit, quod actor interrogauit, vt patet in antiqua, & satis põt valere talis contestatio, sicut valet rãtio ad iterrogationes aduersarij facta, ff. de interrogato. actio. si sine.

f Ad cõuincendã.] nota dilationem dari ad conuincedam malitiam. sim. in Authent. vt cum de appell. cog. §. sed hoc. colla. 8. & C. de iud. Authen. iubemus, & infra eod. cum olim. imò etiam iudex ei facere gratiam potest post peremptorium edictum, vt iterum citet ipsum. sup. de offi. de leg. consuluit.

g Vtpote] expressiuum veritatis est, sicut illud, Vidimus gloriam eius, gloriã quasi vnigeniti, &c. 2 & patet hoc ex eo quod potest ferri sententia, vt ꝟ. sequitur.

[Gl. seq. distinguit, aut agitur reali; aut personali, & aut reus est contumax, aut actor: & si reus, aut lis est cõtestata, aut quasi contestata, aut nullo modo contestata & primo casu, aut liquet de causa aut non.]

h Terminetis.] si liquet de causa, vel liquere potest, quia possunt recipi testes, vel si non liquet, vel liquere non potest: adiudicabitur tantum ei posse sio. Ideo nota, cum aliquis conuenitur actione reali, & fuerit absens per contumaciam, ita distingue: aut lis est contestata: aut nullo modo contestata, Si lis est contestata vt hic, aut liquet de causa vel potest liquere, aut non. Si liquet de causa, uel potest liquere, quia recepti sunt testes, & instrumenta producta, & confessiones factæ uel possunt recipi, tunc procedatur ad sententiam diffinitiuam secundum merita causæ, absoluendo uel condemnando, secundum tenorem illius l. C. de iudi. properandum, §. sin autem. & hic. & 3. questio. 9. decernimus. Si autem non liquet, 3 nec liquere possunt, quia actor nullos testes inducit uel instrumenta, per quæ posit probare de iure suo, tunc adiudicanda est possessio tantum actori, salua quæstione proprietatis absenti, ut hic dicitur, & C. quomodo & quando iud. l. consentaneum. & erit statim uerus possessor. Si uerò lis est quasi contesta. saltem ad interrumpendam præscriptionem, puta cum quis conuenitur qui possidet nomine alieno, domino in iudicio nomina-

† al. conuincendum.

a Cõcor. gl. in §. itaque. in ꝓœmio ffor um.

3 Vt q̃ sẽ g liqueat, q̃ aut actor fũdat intẽtionẽ: & cõdẽnaĩ reus, aut nõ: & absoluit. C. de rei uend. l. si. de eã posscũ ecclesia. de In no hanc decre. locũ hẽ re qñ reus cõtumax est, lite contest. ꝓ cuius forte confessionẽ, vel alter si ꝓsens esset, ꝓbaret actor intentionẽ suã: & iõ datur actori vera possessionẽ obiectio aut esset uera actore contumace, lite cũ testata & utroque casu est fauor psẽntis: & odiũ cõtumacis. Io. And.

Vide tex. ĩ ... consenta... neũ. C. quõ ... qñ iud. & ... ibi Bar.

... Virgimi... ...ñ.

...ngerumtiñ.

Abbatib.

† Cap. 4. co... ...it. in 1. cõp. ... al. ita: qui ... contumaciter a ... præsentia ... ... recessit.

Quę fortè ...unc dimit... ..., quia ni... ...ẽ cũ hẽre ...fensiones ...as paratas, ... expectat ... percant. ... hoc colli... ...it ꝟ. ut lit. ...on contest. ...n, in prin... ...inc est, q̃ ...ñq; ꝓfigit ...ctori tps ad ...gendum ex ...ã. C. de in... ...e. ma. l. dif... ...amari. ꝟ. de ...esti. spo. fre... ...nes. lib. 6. ...o. And.

nominato, & facta denunciatione, & ipso legitimè citato, non venerit: tunc adiudicatur possessio ipsi actori salua quæstione proprietatis absenti. ī. vt lit. non contest. qm̃ frequenter. §. quòd si sup rebus. & C. vbi in rem act. l. 2. & ita idem est qñ lis est contest. & non liquet de causa: sicut qñ est quasi contestata. Si verò nullo modo lis est contest. reo contumaciter absente: tūc mittendus est actor in possessionem rei petitæ, causa custodiæ. ī. vt lit. non contest. qm̃. §. in alijs. & C. de præscri. xxx. vel xl. ann. si quid emptionis. §. sed & si. q. s. & j. tit. pri. c. vl. & tunc reus vsq; ad annum poterit recuperare possessionem restitutis expensis, & præstita cautione iudicio sisti: anno elapso non auditur, nisi super proprietate, vt in prædictis concordantijs, qm̃ frequenter. §. in alijs. & l. si quis emptionis. Et hæc vera sunt reo absente, & actore pñte. Si verò actor fuerit absens contumaciter reo præsente, & petente vt in causa procedatur, tunc si lis sit contestata, locum habet quod dr̃. C. de iudi. properandam. §. & si quidem. Si verò lis non sit cõtest. locum habet. C. quo & qñ iu. Authen. qui semel. & ī. eo. c. prox. quia in casu isto possunt recipi testes lite non contest. si reus petierit: secundum quòd dicit prædicta Auth. qui semel. & j. eod. cap. proxi. Et hæc vera sunt in actione reali. In personali verò actione reo absente: locum habet quod dr̃ ī. vt lit. non contest. qm̃. §. vlt. & C. de bo. auct. iu. pos. Auth. & qui iurat. tunc enim mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei, pro modo debiti declarati in libello, vt ibi dicitur. Si vero est talis causa quòd actor nõ possit mitti in possessionem, debet reus excommunicari. j. vt lit. non contestatur. Et siue sit actio personalis siue realis, iudex illam pœnam potest imponere, quæ magis timeatur, ad alteram postea processurus, vt in decre. quoniam. in fi. quia hoc solum bene agitur, & cætera. 23. q. 5. prodest. in fin.

Finem litibus.] Qui fundata intentione actoris peremptoriam obijcit, & acceptis inducijs deficit in probando, punitur in expensis, quia dolosus præsumitur. hoc dicit secundùm Ioan. And. Posset tamen latius summari secundùm eum sic: Qui fundata intentione actoris exceptionem obijcit, &c. vt sic includatur quasi peremptoria exceptio, & dilatoria, eo casu quo probatur, vel proponitur post litem contest. vt patet ī. de off. dele. c. insinuante. hoc tñ indistinctè Panormitano non placet, vt hæc decre. per omnia habeat locum in quasi peremptoria vel dilatoria. Et primum summarium Io. And. est nimis generale in fi. Item non facit mentionem de aliquo requisito per tex. ad hoc vt fiat hæc condemnatio. s. quando incontinenti non vult, vel non potest probare. Vnde scias quòd casus huius c. ē singularis & nouus, p̄ hoc facit verbum, statuimus, in tex. positum, quod ius nouum inducit. iuxta no. in c. decernimus. ī. de iud. Diuiditur. Nam primò præmittit constitutionis duas causas generales. Secundò constitutionem submittit: ibi, Præsenti. adijciendo alias duas causas constitutionis speciales, quarum vnā interserit in ipsa constitutione: ibi, Quia frequenter. Abbas.

¶ Innocentius tertius.

¶ Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias, si defecerit in probando condemnatur incõtinenti, diffinitiua non expectata in expensis, ac soluere cogitur: quod si non potest puniatur in corpus secundùm arbitrium iudicis. h. d. not. iste tex secundum lecturam, quæ placet Panor.

CAP. V

Finé[a] † litibus cupiẽtes imponi, ne partes vltra modum grauentur laboribus & expẽsis. † p̄sertim cum de beneficijs ecclesiasticis litigatur, q̃ sine dispendio[b] diu vacare nõ possunt.[c] Præsenti decreto statuimus, vt post quam intentionem suá altera pars fundauerit,[d] si reliqua fortè voluerit legitimã exceptionẽ[e] opponere, q̃ nolit † aut nequeat icõtinẽti p̄bare. Quia frequẽter ad impediendũ, vel differẽdũ p̄cessũ, exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponunt: ad soluẽdas alteri parti moderatas expensas,[f] extunc i iudicio faciendas

CASVS. Quidam malitiosè fundata intentione actoris, vt negotium differretur, opponebant exceptiones peremptorias, Papa volens obuiare malitijs istorum præsertim cũ de beneficijs ecclesiasticis litigat, statuit, vt postquam aliquis intentionem suam probauerit, si altera pars legitimam exceptionem opponat, quam nolit aut non possit incontinenti probare, si defecerit in probando, cõdemnetur alteri parti in expensis propter hoc factis ab eo tempore quo recepit inducias ad exceptionem probandam: & si soluendo non fuerit, aliàs ad arbitrium iudicis puniatur. vt hoc timore perterritus, in grauamen alterius falsas exceptiones opponere non p̄sumat. Nota quòd q deficit in exceptione peremptoria probanda, fundata intentione actoris, debet in expensis condemnari. Item ad arbitrium iudicis puniri debet, qui expensas soluere non potest. Item exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus.

a Finem litibus.] sim. j. eo. c. venerabilis, C. de agri. & censi. l. litibus. lib. 11. & C. de iud. properandum. in princ. & j. de re. iu. c. 3.

b Sine dispendio.] ī. de ele. cum inter vniuersas. §. qa verò. & ī. ut lite non contest. quoniam. §. 1.

c Diu vacare non possunt.] j. de conces. præben. nulla. §. cum verò. & ī. de elect. ac pro defectu. & 50. dist. postquam.

d Fundauerit.] vel p̄ testes, vel p̄ instrumenta, vel p̄ cõfessionẽ, vel p̄ euidentiam facti, vt ī. de testi. spo. cũ ad sedẽ. in fi. & C. de exc. p. si quidẽ. vel etiam p̄sumptiue. C. de proba. siue. vel ipso cõ muni iure. 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria.

e Exceptionem.] hic patet q̄ exceptio peremptoria potest obijci publicatis attestationibus. ex eo quod dicit, fundata intentione alterius partis. sic j. de test. c. de testibus. ubi de hoc, j. de cog. spirituali. c. ult. 1

[Gl. seq. diuiditur in sex partes (licet Panor. diuidat in octo.) Primò tractat de expensis factis in dilatorijs: & hæc facit tria: quærit, ponit opi. & soluit distinguendo: Secundo tractat de expensis contumaciæ, ibi, Sed expensæ: dicens duo, quòd etiam iustè litigans illas soluit, & quòd statim soluit. Tertiò ibi, Item tractat de expensis principalis causæ, & præmittit regulam quam postea determinat distinguendo, an sit iuratum uel nõ. ponit opi. quam nõ distinguit: quam gl. facit ueram in criminali. Quartò ibi. Sed in causa: tractat de factis in causa appellationis: Quintò ibi, Et no. tractat quæ expensæ sint restituendæ. Sextò ibi, Nota quod exp. nsæ. tractat de petitione & condemnatione ipsarum.]

f Expensas.] sed nunquid habet locum quod hic dicitur in expensis, 2 in exceptionibus dilatorijs quæ proponuntur ante litem contest. ut deficiens in probatione puniatur in expensis sicut post litem contest.?

Quidam

† Ca. 1. eo. ti. tu in 3. cõp.

† Vide l. 4. & ibi Barto. hoc ait iudiciũ. ff. de dã. infec. & in l. ad perẽpto. ri ũ. ff. de iu. di.

† Vide l. qui se patris. C. unde lib. & l. filij mater. §. j. ff. ad Tertul.

1 Cõcor. gl. in l. 2. C. de restitu. [illegible] pos. & l. post hanc. C. de tẽp. appella.

2 De materia huius glossæ vide p Soandum regula [illegible] & seq. & Petrũ Dec. in [illegible] & seq. ut [illegible] expẽsæ. ubi plenissime.

Quidam dixit quòd sic. arg. ĩ. de rescri. cæterum & ĩ. eo. ex litteris. Ego credo ꝙ hic distinguendũ est, quòd si calumniosè proponat aliquis exceptionẽ dilatoriã ante lit. contest. & de hoc constat euidenter, tunc debet cõdemnari arg. sup. de rescri. cæterum. & c. vlt. & sup. eo. ex litteris. q a ibi euidẽter apparet de malitia ipsius, aliàs nõ credo excipientẽ cõdemnandum in expensis ante lit. cont. nisi constet de malitia ipsius (& pcipuè si super hoc iuratum esset de calumnia) arg. huius litteræ à cõtrario sensu, ex eo qđ dicit, postq̃ altera pars intentionem suam fundauit, ergo ante li. contest. non vr̃ condẽnanda pars excipiens, cum hoc hẽat à iure quòd possit proponere exceptionem. ĩ. de excep. pastoralis & præcipuè vbi habet verisimilem causam excipiendi: Sed expensæ q̃ præstãtur pp contumaciam partis alterius, illæ indistinctè præstantur, qualemcunq; causam litigandi habuerit ille cui præstantur. ĩ. eo. cum dilecti. in fi. & ĩ. de seques. stra. ad hoc. in fi. ĩ. vt lit. non contest. quo. §. in alijs. C. de iud. sancimus. & C. quo & qñ iud. Auth. qui semel. & ff. de iud. eum quẽ temere. & in cõcilio Lugdunensi, ĩ. eo. tit. actor. quæ est Inno. iiij. (lib. 6.) & tales expẽsæ statim sunt præstandæ antequam audiatur. ĩ. vt lit. non contest. quoniã. §. in alijs. & C. de iud. sancimus. Itẽ illud regulare consueuit esse, vt in fine litis victus victori in expensis litis 1 condemnetur. ĩ. de pœ. calumniã. & ĩ. de maio. & obe. c. vlt. & in Auth. de iud. §. oportet. coll. 6. & C. de epis. & cler. Auth. gñaliter. §. & si. sed in casu isto differentia est à proximo casu: vnde hic distinguitur sicut in priori, vtrum habuerit probabilem causam litigãdi, vel non, & vtrum sit iuratum de calunia, vel non: si est iuratum de calumnia, puta quia talis cã est vbi iuratur: tunc non debent condemnari in expensis: quia non est verisimile, quòd aliquis sit immemor suæ salutis, vt 1. q. 7. sancimus. versi. & licet quia iuramentum de calum. ad oia q̃ emergunt & incidunt in causa post litem contestatam extenditur. C. de iureiur. pp calum. dand. Auth. hoc sacramentum, & tunc non dẽt condemnari, etiam si deficiat in exceptione opposita: & ita non debet condemnari victus victori in expensis, cum probabilem causam habere præsumatur litigandi. arg. ĩ. de senten. exc. sacro. §. cumque aduersus. & ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam. alioquin metu expensarum dimitteret quis ius suum indefensum, ff. de pet. hære. illud. & hoc intelligo, nisi constet de calumnia seu malitia: quia tunc condemnabitur in expensis: quia prima præsumptio tollitur per sequentem. Si verò non est iuratum de calum. puta quia causa est spiritualis: tunc debet condemnari in expensis, qui deficit in probatione exceptionis propositæ, fundata intentione actoris, 2 vt hic dicit: quia eo ipso ꝙ non probat, præsumitur malitiosè excepisse: in quo casu põt intelligi hæc decr. & hic posset requiri iuramentum quòd malitiose non opponat exceptionem: arg. ĩ. de elect. cum dilectus. §. non verò in gl. iuramento. & ĩ. de resti. spol. litteras. §. præterea. cũ iam sit probata intentio, & præsumptio ꝓ ipso contra excipientẽ; & sic intelligo ẽt de expẽsis totius causæ. Alij dñt quòd nulla distinctio est facienda, & eo ipso quòd succũbit, malam causam p̃sumitur habuisse arg. C. de epis. & cler. Auth. gñaliter. ex eo ꝙ ibi dicitur, & si victus fuerit præsumitur iniustè mouisse litem. Dñs Pla. & dñs Ia. dicebãt, ꝙ eo ipso quòd succumbit victus, præsumitur iniustè mouisse litem. Benignius exponũt alij illud verbum, victus, s. ab aduersario, vt C. de episc. & cler. omnes. in fi. sed in criminali causa eo ipso quòd succumbit, præsumitur calumniari. 2. q. 4. qui non probat. C. de adm. diuer. iud. l. 1. sic dicebãt prædicti dñi Pla. & Ia. idẽ esse in ciuilibus: Sed in causa appellationis nulla distinctio est facienda, an iustam habuerit causam appellandi, an non, siue appelletur ante sñiam, siue à sñia. ĩ. de app. sæpe. c. reprehensibilis, & c. significauerunt, & c. vt debitus. & c. Nicolao. & ĩ. de eo q mit. in pos. causa rei seruandæ, cum venissent. & 2. q. 6. omnimodo. & C. de app. eos. §. ne temere. & C. quorũ app. non reci. ab executore. Et not. quòd tantũ necessariæ expensæ, & moderatæ restituendæ sunt & vtiles. ĩ. eo. c. prox. & ĩ. tit. prox. cum venissent in fi. & ĩ. de sequestra. c. 1. in fi. & q̃ propter hoc factæ sunt, vt dr̃ hic. & c. prox. in aduocatis, 3 & in alijs. C. de iud. sãcimus. & si quas fecit casu vel facto, illas non peteret. ff. mand. inter causas. §. non omnia. & erunt mediocres, non delicatæ. ff. de dam. infec. inter quos. §. vlti. & l. seq. arg. ff. de pig. act. si seruos. in fi. nec obstat quod minores facere potuissent. ff. mand. si quis alicui. §. impendia. Not. quòd expensæ, quæ factæ sunt post lit. contest. peti debent officio iudicis, sed quæ fiunt ante lit. cõtest. petuntur iure actionis: & nominatim debent peti in libello. ff. de ædi. edict. ædiles. §. item sciendum. & l. item si seruis. §. 1. & nisi tempore sententiæ iudex condemnet ad illas expensas, quę veniunt iudicis officio, postea peti non possunt. C. de fru. & li. expen. terminato. nisi in causa app. C. quando prouo. non est necesse. l. vlti. iudex autem prius taxabit expensas: postea iurabit: prout traditur 3. q. 3. §. quod fieri non debet. & in Auth. de iu. §. oportet. coll. 6. & ĩ. quod metus causa. c. vlt. 4 ĩ. de iniur. & damno da. cap. olim. & ĩ. de procu. constitutis.

cum acceptis [a] inducijs, si forsitan in probatione defecerit, condemnetur: ¶ Et si soluendo [b] non fuerit, aliàs † secundum arbitriũ discreti iudicis, puniatur: vt hoc saltem timore perterritus, non facilè quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat.

¶ Idem Prænestiñ. episcopo Apostol. sedis legato, & decano Brineñ.

† aliter.

¶ Citatus ad totam causam certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quàm citius potest post terminum; aliàs condemnabitur in expensis à tempore citationis emissa.

CAP. VI.

CVm † dilecti filij nũcij Leodicẽ. † electi

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.
† Leodicẽ.

a Cum acceptis inducijs.] idest, postquam inducias recepit ad probandam exceptionem. Et istud, cum, determinat illud, tunc.

[Glo. seq. ponit duo regularia.]

b Et si soluendo.] hoc semper regulare est, vt qui non est soluendo, alio modo puniatur. 14. q. 6. si res. & ff. de pœn. l. 1. ad fi. & ff. de iurisd. om. iud. si quis id. §. in seruos. & ff. de in ius vocan. l. vlti. & C. de sepul. vio. l. vlti. in fi. & ĩ. de maledi. c. vlti. & C. de ser. fugi. quicunque. hoc generale est, quòd iudicis arbitrium locum habeat vbi certa pœna statuta non est. ĩ. de offic. deleg. de causis. & ĩ. de accu. super his. §. pen. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & omnia quę iure scripto taxata non sunt, iudicis arbitrio relinquuntur, vt æquitate pensata procedat. ĩ. de transac. c. vlti. in fi. Ber.

ADDITIO. Et de casibus reseruatis iudicis arbitrio. 5 vide in Spe. de offi. iudi. §. penult. ad finem.

CVm dilecti.] Contumax condemnatur in expensis factis à tẽpore citationis emissę. h. d. Diuidit. Nã in prima ponit formã processus. In secunda interloquitur ibi, Quapropter. Prima facit quinque. Nam primo ponit comparationem nũciorum electi, & aduersariorum ipsius, & decisam causę commissionem. Secundo ibi, Quãuis. ipsius electi contumaciã. Tertio ibi, Volentes. ipsius electi citationem. Quarto ibi, Expectantibus. ipsius absentiam & excusationem. Quinto ibi, Sed cõtra. ipsius excusationis impugnationem. Abbas Siculus.

3 Etiã si habuit illas gratis, sub spe remunerationis: secus si dono purè secundum G. in Spec. de expen. §. fin. ver. ibi, quid si victor. Io. And.

4 Vide quod ibi dixi post Innoc. in gl. antepen. circa reuocandum taxationem, si erratum esset fara. Ioã. And.

5 Sed & hac materia vide plenissime per Iacobũ Menochium in libris de arbitrijs iudicum.

CASVS. Quidam electus fuit in epm Leodicen. archidiaconus & qdam alij canonici eiusdem ecclesię opponebant se huic electo, pp qd nuncij ipsius electi & archidiaconus p se, & alijs opponentibus accesserunt ad Papam, Arch. & H. canonicus pro se, & alijs opponebāt qdam crimina ꝯ electum. p quæ intēdebant eum repellere tanq̄ indignum: super his mandauit Papa inquiri: tandē quia pars archidiaconi quędam grauamina inferebat electo, appellauit ad sedem Apost. sed appellationem suam non fuit psecut⁹ per idoneos procuratores, altera parte causam prosequente, pp qd orta fuit suspicio ꝯ ipsum electum: vnde Papa mandauit eidem, vt ad certum terminū p se vel sufficientem procuratorem ad p̄sentiam suā accederet sup prędictis rñsurus (quē terminum peremptorium assignauit) alioquin quantū de iure posset, pcederet ꝯ ipsum. Aduersarij ipsi⁹ expectauerūt ipsum in curia vsque ad terminum ipsum & vltra, sed ipse quēdam simplicem nuncium tantùm cum suis litteris excusatorijs destinauit: dicebat enim q tardè nūciū receperat, vnde nō poterat, tum pp breuitatem termini, tum pp viarū discrimina se ad præsentiā Papæ pręsentare: Sed ꝯ ista sic rñdebatur, q sicut miserat excusatorem, ita dirigere poterat rñsalem, cū ei non fuisset iniūctum, vt ad causam in propria persona veniret. Præterea cum mādatur alicui vt ad certum terminum se iudici repræsentet, duo intelliguntur mandari, vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi statutum recedat: vnde si non potest venire ad diem statutum, nihilominus post terminum venire tenetur ad iudicem: sicut cum mandatur alicui vt ad certam diem rem certam persoluat, non ideo erit liberatus à debito, si non soluat die data: imò post terminum ad soluendum debet compelli elapso iam die; vnde dominus Papa, quia dictus electus nec venerat, nec sufficientem nuncium miserat ad diem statutum, nec post diutius expectatus, qui accusauerat moram suam, & colores æstiuos, & insidias formidabat, reputauit illum contumacem, vñ cōdēnauit illum ad expensas alteri parti, quas fecerat ab eo tpe quo ipsum expectare incepit. Not. quòd cū aliqs citatur vt ad causam veniat, vel mittat procuratorem, non sufficit mittere excusatorem, sed oportet mittere responsalem. Item contumax in expensis condemnatur à tempore contumaciæ. Item cum crimen in modū exceptionis objicitur, potest procurator interuenire.

pro eo ad sedem Apostolicam accessissent archidiaconus & H. canonicus Leodicen. ecclesiæ nomine suo & quorundam concanonicorū [a] † suorum (quorum litteras exhibuere de rato) cōtra eundem electum quędā crimina [b] proponebant, per quæ nitebātur eum ab electione repellere vt indignū: & infra. ¶ Quāuis autem ex eo quòd idem electus à grauamine [c] aduersæ partis appellauerit, & appellationē non fuerit per sufficiētes procuratores † cum possit (illis prosequentibus) prosecutus, [d] non leuis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamē iuris ordinē obseruare, ipsi mādamus, quatenus vsque ad Dominicā qua cantatur: Ergo sum pastor bonus: per se vel per procuratorem sufficientem, [e] ad præsentiam nostram accedere, super prædictis omnibus responsurus: alioquin cū assignaremus ei pro peremptorio terminum supra dictum; sciret quòd (quātùm [f] de iure possemus) procederemus ex tunc i negotio memorato. † ¶ Expectantibus igitur aduersarijs; ipsum † diu vltra terminū duximus expectandum: sed ipse direxit simplicem solū modo nunciū, [g] excusationis litteras afferētem: scribebat enim quòd nūcium (cui cū à nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eundem) sero receperat, vnde non poterat, tum propter termini breuitatē, tum propter viarum discrimina, nostro se conspectui præsentare. Sed contra hoc faciebat, q sicut excusatorem direxerat, sic † dirigere potuerat [h] responsalem: cum ei non fuisset iniūctum, vt ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vt ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret. ¶ Præterea cum mandatur alicui, vt ad certum termi-

[Glo. seq. not. tria specialia in consortibus, quorum alterum determinat.]

a Cōcanonicorum suorum.] not. q in causa communi eiusdem litis, vnus admittitur p alio post litem cōtest. volens agere p ipso (licet constet eū non habere mandatum) pstita cautione de rato. C. de consor. eiusdem litis. l. 2. argu. ī. de confirm. cum M. vbi de hoc. Itē aliud speciale, q post litem cōtest. cauetur de rato, vt in l. pdicta. Contra illud ff. de pcura. Pomponius. §. ratihabitio. Item aliud speciale est hic, q in causa criminali admittitur vnus p se, & p alijs. 2. q. 5. statuit. ver. si duo. & 3. q. 6. hoc qp pe. Sed non credo, q in tali casu audiret vnus p alio sine mādato; qa talis causa non propriè dr cōis, immo vnus sol⁹ posset agere in solidum excipiēdo cōtra electū, & tñ facit vnus quantū plures. & isti habebant mandatū ab alijs, vt hic dicitur. Bernar.

b Quædam crimina.] scilicet dilapidationem, excōicationem, & periurium, & q administrauerat cōfirmatione nō habita. Itē quòd erat in minoribus ordinibus constitutus. hæc oīa objiciebantur in modū exceptionis, vt patet i integra de hoc ī. de accusationibus. super his.

c A grauamine.] quod inferebat ei altera pars extra iudicium, vt videtur, vel etiam in iudicio, quia plures commissiones emanarunt super hoc negotio.

d Prosecutus.] si statuisset terminum suæ appellationis, debuit condemnari ad omnes expensas, quas aduersarij fecerunt, postquàm iuerunt ad curiam, quia non misit sufficientem procuratorem ad curiam. ī. de app. Nicolao. & c. reprehensibilis. & c. sæpe. & etiam, si terminum non statuisset, vt in d. c. reprehensibilis. & c. sæpe. & hoc verum est quando in iudicio appellatur.

e Sufficientem.] legitimè constitutum ad agendum, & respondendum. ī. de procu. c. 1. & c. accedens. & 23. q. 5. de Liguribus. & ff. de proc. mutus. §. pœna.

f Quantum de iure.] in peremptorio iudex debet sic comminari. ī. de in inte. rest. cum ex litteris. & ff. de iudic. in peremptorio.

g Nuncium.] nota per nuncium a fieri citationem.

h Potuerat.] sic ī. de ele. bonæ 1. §. ad ipsum. & ī. de app. constitutus.

[Glossa sequens allegat concor. & signat contrarium.]

† al. canonicorum.

† Vide l. si quis stipulatus, in fin. cū not. ff. de verbo. sign.

† Vide tex. in l. si finita §. Iulianus. ff. de dam. infect. & ibi Bart.

† al. ita ipsum diu et vltra terminum &c.

† Hoc intelligunt qdā vt Goff. cū agitur ciuiliter, vt hic agebatur. Io. And.

† al. ita: sic dirigere potuerat nuncium responsalem.

b Sub hac.] hoc fuit sumptum de lege. ff. de arbi. Celsus. §. sed ipse. & est sim. ȝ. de testi. & pol. c. vlti. §. porro. & 8. dist. in quo iure. & supra de om. deleg. cum super. argum. contra infra de sponsl. sicut. & ff. de condi. & demon. hac scriptura. & ff. de le. 3. ea tamen adiectio. & instit. de verb. oblig. §. omnis stipulatio. & ff. de cond. insti. si quis ita instituitur.

[Gl. seq. no. ꝙ impeditus tenetur procuratorem mittere. alleg. & concor. alle. in contrarium. 7. iura inter quæ interferat rationē. ponit op. Vinc. & demum solut distinguēdo inter actorem & reum. & in reo causam arduam impedimētū temporale & perpetuum.]

b Responsalē.] ex hoc vī ꝙ licet aliquis iusto impedimento sit detentus, vt venire nō possit, ꝙ teneatur mittere procuratorem. 5. q. 3. si egrotans. vbi de hoc. 18. dist. epis. & c. placuit. & 65. dist. si quis in metropolitana. ver. & si fortè. sim. ȝ. de app. cōstitutus. & ȝ. de electione. c. 1. ad ipsum. In cōtrarium vī, ꝙ non teneatur mittere ꝓcuratorē, dūmodo mittat excusatorem. ȝ. de procu. querelam. vbi de hoc, quia reuocatur sententia si probetur iusta absentia, vt ibi, & ȝ. de re iud. cum Bertholdus. & ff. de dam. infect. finita. §. si fortè. & 7. q. 1. præsentium. Nam ægritudo prorogat diem: & si tunc iudicaretur, iudicatum non vī. ff. de re. iu. quæsitū. & si ex causa probabili absens est, non ꝓceditur contra eum diffinitiuè. ȝ. de offi. dele. consultationibus. tamen secundum hoc non esset melioris conditionis qui abest ex iusta causa, quam qui ex iniusta. 1 si enim non vult interesse, vel non potest, sufficit ei si mittat procuratorem. ff. de procura. l. 1. & delegatus non potest cōpellere partes vt personaliter quis ad causam veniat, nisi in casibus in decret. Innoc. iiij. de iud. c. iuris esse. & generaliter ab initio ante libelli oblationem quoties quis abest ex necessitate, subuenitur ei. ff. ex quib. cau. ma. sed & si. §. j. Ad hoc dixit Vincen. ꝙ reus ad causam citatus si ardua est causa, & venire non potest, non tenetur mittere procuratorem, sed excusatorē, argu. illius decre. ȝ. de procura. querelam. nisi speialiter hoc in citatione caueatur, secundum quod hic dictū fuit. sed actor semper tenetur mittere. ff. de diuer. & temp. præs. l. 1. Dicas quod actor ab initio ante libelli oblationē aut ēt citationē nō cōpellit agere, sed ne fiat ei præiudiciū in præscriptione circa rē suam, etiā infirmus & impeditus compellitur constituere procuratorem, qui saltem litem contestetur, vt sic interrumpat præscriptionem, sic indirectè compellitur, sed per iudicem non compellitur. & sic intelligitur lex prima. ff. de diuer. & tem. præscrip. Reus non compellitur venire iusta de causa impeditus, & præcipuè si causa est ardua, vt dixi in decre. querelam. ȝ. de procu. sed sufficit mittere excusatorem, qui de hoc fidem faciat, vt ibi. Sed in casu præsenti iste electus simpliciter mittit nuncium

cum litteris, allegando quasdam friuolas excusationes, scilicet calores æstiuos; & quod tarde receperat nuncium, & insidias allegabat: sed non probabat, ideo condemnabatur in expensis tanquam contumax, & sic cus est in Papa quam in alijs iudicibus, & tamen circa principale non ꝓcedit Papa. Si tamen aliquis est longo impedimento detētus, ita quod nō est spes qd possit venire ad causam, & negotiū tale sit ꝙ non possit aliquo modo expediri ꝑ procuratorem, tenetur mittere, saltem, vt litem contestetur, & sic nō curret ꝓscriptio actori, sed si ꝑpetuò sit impeditus, tunc tenetur omnino mittere procuratorē ad causam, alias procedetur cōtra illum absentem.

c Diutius expectatus.] & sic vī ꝙ in crimine purgari possit mora. arg. ff. si quis cau. & si post tres. argu. contra. ȝ. qui ma. accusa. pos. cum in tua.

[Glo. seq. cū seq. duo ponit argumenta, & duo cōtraria.]

d Calores.] iuxta illud.

Nos genus ignauum tecto gaudemus, & vmbra.

num se iudici repræsentet, duo sub hac [a] forma mādātur, vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi præfixā accedat. vnde si venire nō posset ad diē † assignatū, tenetur nihilominus se iudici ꝑsentare. Si enim mādatur alicui, vt alij ad certum diem, rē certā exoluat: nō ideo erit a mandato solutus, si soluere nequerit die data: imò ad solutionē (elapso etiam die solutioni ꝑfixo) tenetur. ¶ Quapropter quia dict[us] electus nec venerat, nec sufficientem miserat responsalē [b] ad diem sibi statutum, vel post, etiam diutius expectatus, [c] nec de vicino ei[us] aduētu spes erat: vtpote qui per litteras vtcunque excusauerat moram suam, & calores [d] æstiuos, et insidias sibi positas formidabat: cum reputauimus cōtumacem, [e] † & ad legitimas & moderatas expēsas, [f] quas aduersarij ei[us] fecerāt a tempore citationis emissę, quem † extūc expectare incœperāt, ipsum curauimus cōdemnare.

¶ Idem Armacano, & Caselen. archiepiscopis.

¶ *Sententia in causa beneficiali, non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit de iuribus partium inquirere, maxime quando sententia fuit lata contra absentem, licet contumacem, & indefensum.*

CAP. VII.

CVm † olim D. clericus Celestino Papę

Et ita est arg. quod non excuset Augustus quin teneatur quis prosequi appellationem ad curiam. a Arg. contra 74. dist. quorundam.

e Contumacem.] vnde poterat contrà eum procedi ad diffinitiuam sententiam, cum ageretur de electione. ȝ. vt lit. non contest. quoniam. § 1. sed quia appellauit, amplius expectatur. infra c. proxi.

[Glo. seq. arg. quod etiam in criminalibus, &c. & remittit. Finis obijcit & remittit.]

f Expensas.] argum. quod in causa criminali, siue denunciationis, vel inquisitionis seu exceptionis, locum habet petitio expensarum. C. qui accus. non possunt. qui crimen. & sic lex illa. C. de iudi. sancimus, & supra eodem cap. proxi. locum habent siue causa sit ciuilis, siue criminalis. De expensis dictum est satis sup. c. proxi. & sit hic condemnatio non præmissa taxatione. Dic super hoc prout notatur supra de procurato. auditis.

CVm olim.] Io. And. non summat: dicens, gratiosam esse, sed quatenus ius ponit, potest sic summari. In causa electionis proceditur contra contumacem etiam ad diffinitiuam: & contumax de misericordia citari potest & audiri. Diuiditur. Nam primò ponitur factum plura continens. Secundò commissio cum mandato: ibi, Volentes. Abb. Sic.

CASVS. Quidam Clericus D. nomine accessit ad sedē Apo. cum multis litteris prælatorū Hyberniæ, quas ꝑsentauit dño C. continentes, ꝙ idē D. electus erat in ep[iscopum] Roscen. & cum nullus appareret, qui aliqd proponeret contra ipsum, dñs Papa fecit illum in epm consecrari. Postmodum F. & O. monachi ad dictum C. accedentes,

Marginal notes:

al. ad diē sibi assignatum.

† Vide ad hoc l. 1. & ibi Bar. C. de iur. cal. & l. eius 9. ff. de iur. fis.

† Cap. 3. continetur in 3. cōpo.

a Maximè qa tanū nō vī morari Romæ arg. 7. q. 1. qualiter. vt i de hoc in fin. c. gl. Io. And.

Qd esset ... tenetur ... ia abfundi ... ꝙ cū nol ... rogat sic ... ꝓcurator ... l. manda. cur. & §. ... impu... forsan ... procu... inue... non po... cū nul... lige... possi... de ap... fin. qd ... necesse ... nisi ... allega ... Hos. ...

prædecessori nostro diuersis prælatorũ Hiberniæ litteris præsentatis) se assereret in episcopũ, Roscensem† fuisse electũ nullusque appareret qui aliquid cõtra eũ proponeret:[a] dictus prædecessor noster ei minus fecit consecrationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eiusdem prædecessoris nostri præsentiã accedentes, vterque se asseruit à canonicis Roscẽ. ecclesiæ fuisse electũ, & quod prædictus D. per falsas litteras fuerat consecratus, pp quod idem prædecessor noster eam vobis sub ea forma cõmisit, vt de forma & processu electionis memorati G sollicitè quæreretis: & si eum electum canonicè fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere: alioqn[b] inter prædictos F. & G. audiretis causam: & cuius electioné canonicam, & magis rationabiliter factam inueneritis, alteri curaretis electioni præferre: & infra. Cumque à vobis dictus D. tertio citatus,[c] vestro se nollet conspectui præsentare: procedentes in causa, tũ ex testimonio cleri & populi Roscẽ. ecclesiæ, quàm ex assertione regis Coarcaiæ† & prælatorum prouinciæ, de prædicto F. electionem fuisse celebratã canonicè didicistis, & eam† curastis, auctoritate Apostolica cõfirmare:[d] præsertim cũ capitulum Roscẽ. ecclesiæ, dictum D. se non elegisse constanter assereret: nec de prædicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim †memoratus D. ad Apostolicam sedem accedens super quibusdã alijs grauaminib. et iniurijs, contra dictum F. & quosdã alios litteras impetrauit: dictus † F. postmodum ex parte vestra nobis litteras præsentauit: quæ qualiter à vobis in commissione prædicta processum fuerat, cõtinebãt: & inf. ¶ Volẽtes igitur adhuc misericorditer[e] agere cum absente, vt eius malitia cõuincatur,[f] dictum F. ad vos duximus remittendum; Mandantes quatenus nõ obstante quod eiusdem F. fuit electio confirmata, sæpedictum D. si in Hybernia[g] poterit inueniri, legitimè citetis ad causam, & (facultate sibi defensionis indulta) in causa ipsa canonicè procedatis. Qui si inuentus, inf. tres menses vestro se conspectui contempserit præsentare, ad consecrationem dicti F. omni occasione postposita, procedatis. Si autẽ in Hybernia inuentus non fuerit, indulto tibi vni* anni[h] spatio, ex quo

tes, proposuerũt se à canonicis ecclesiæ Roscen. electos & quod dictus D. per falsas litteras se fecerat consecrari: Vnde C. causam commisit quibusdã, vt de forma electionis illius D. veritatẽ inqrãt. & si canonicè electus fuit, faciant illũ pacifica possessione gaudere, alioqn cognoscãt de electione dictorum monachorum, cõfirmãtes quã canonicam inuenerint, altera infirmata: Iudices citauerũt D. tertio, sed noluit cõparere: vnde ipsi cœperunt cognoscere de electionib. dictorũ monachorũ, & electionẽ F. confirmauerunt: Interim dictus D. ad sedem Aposto. accessit, & super quibusdam grauaminibus & iniurijs contra dictum F. & quosdam alios litteras impetrauit: postmodum dictus F. ad dñm Inno. accedens, litteras prædictorũ iudicum præsentauit eidem, continentes qualiter in electione ipsius fuerat processũ. Dñs Papa volens adhuc misericorditer agere cũ illo D. vt eius malitia conuinceretur, remisit istum F. ad ipsos iudices, mandãs eisdẽ, quod non obstante quod electio ipsius F. fuit confirmata, adhuc inquirant de electione ipsius D. secundum quod in littera continetur. In fi. dicit quod si ille D. non venit anno elapso, dictũ F. faciant in epm consecrari. No. quod pp malitiã alicuius cõuincendam citari debet ex abundanti.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.]

a Proponeret.] nõ ideo statim debuit ei credi, quia sæpe huiusmodi eulogia ex mala fide fiunt ff. de custodia & exhibi. reorũ, diuus Hadrianus. nemini enim cito manus imponas. 24. dist. §. 1. & 78. di. quid est. & supra de elect. cũ nobis olim. §. his igitur. sed ideo credidit ei Papa: quia ei soli fiebat præiudicium, sicut clerico qui celebrati i secreto. s. ĩ. de cleri. peregrinis, i fi.

b Alioquin.] idest, si fuisset electio cassanda ordine iudiciario: sed iudices non intellexerunt, quoniã nimis festinanter confirmauerunt. vnde dicit inferius, non obstante quod eius electio sit confirmata.

c Citatus.] & ideo contumax fuit, vnde potuit procedi cõ ipsum ad sententiã. s. vt lit. non contesta. quoniã. §. 1. & ideo postea audiri non debuit, nec sententia retractari cõtra eũ lata, sed de gratia auditus est postea, vt sequitur inferius.

d Cõfirmare.] nimis subitò, vnde Papa vult iterum inquirere de electione ipsius, non obstante tali confirmatione.

e Misericorditer.] sic ergo ex misericordia tantum (vt eius malitia conuincatur) auditur iste D. vnde mandat Papa inquiri de electione ipsius, non obstante confirmatione de prædicto F. quæ de iure nõ debet retractari cũ ordine iuris facta fuerit, nec ab ea appellatum fuit, licet dicatur appellasse, quia non impetrauit sup facto electionis, sed super iniuria: & ideo non ponit ius hæc decr. sed est quædã prouisio ex misericordia.

f Conuincat.] sim. s. q. 2. præsenti. C. de iud. Auth. iubemus. & si iudex potest parcere contumaci. s. de of. delega. consuluit. & s. e. prout. & ĩ. ca. prox. & C. quomodo & qñ iudex. l. 1. Bar.

g In Hybernia.] arg. citationes extra prouinciam non esse faciendas. s. de elect. coram. & s. de maio. & obe. c. vlt. 3 sed si non potest inueniri: ad domum illius, qui citatur, mitti debet. s. eo. causam. & ĩ. e. venerabilis. & citandus est quis edictis vt litteris. ff. de fide com. liber. cum verò §. vlti. vel si non habet domicilium vbi habitare consueuit ff. de dam. infect. l. 4. §. prior. vel apud ecclesiam suã. ĩ. de cle. non residen. ex tuæ. ĩ. eo. c. finali.

[Glo. seq. tripliciter obijcit, et soluit.]

h Anni.] sed quare expectauit vltra sex menses, cõ id s. vt lit. non contesta. quoniam. §. 1? Forsan hoc ideo, quia appellauerat, vt sequitur. 4 Sed per alia etiam iura non videtur quod fuerit expectandus. s. de elec. dudum. & ĩ. de re iud. cũ olim. sed fortè ideo expectabatur, quia erat consecratus, & cum eo tractabatur.

† Episcopis Roscẽsis seu Roscẽ. suffraganeus est Archiepi casselẽ. in Hybernia.

1 Concor. l. si cũ dies. §. si arbiter. cũ gl. & Bar. ff. de arbitr.

2 Vel fuit deceptus secundum Gof. ex multitudine sigillorũ: qa non erat credendũ tot sigilla falsata. de cle. pere. c. 1. Sed Ho. hoc cõfirmat quod ibi dicit secundum eũ. & est ex hoc arg. quod decretũ electionis nõ fit de substãtia. de hoc 61. dist. eps. & ĩ. de elec. innotuit. Io. And.

† Coarchiæ Coarchiæ Coarchauæ.

† al. eni

† al. Interim autem.

† In omnibus manuscriptis exẽplari ita: eodẽ F. postmodum ex parte vestra nobis litteras præsentante, quæ, &c.

3 Concord. tex. in l. per eum conco C. de testi.

4 Dicit Inn. quod in ...io ag... tur de ele... ctione nõ ... firmata, & electo nõ c... secrato, ... iste cõsecra... erat & ap... lasset, vl... præsumtu... quod alius ... tractare ... eius, & ... re erat cõs... ĩ. de coar... ... gaut per h... Inn. teste... lati in ... mono ... tralia ... fire in re ... dictã: se... ac in ca... li. de re ... tot. Io. A...

tractabatur causa, sed ibi non tractabatur nisi inter eligentes. Item quare hic assignatur tempus appelanti, contra id quod legitur ꝭ. de ap. ex insinuationis? Rñ. quia præfigitur ab eo ad quem appellatur, & qui potest, sed omnia ista ex misericordia intelliguntur facta.

omnē vlcisci, tulit sententiam perpetuæ depositionis in ipsum episcopum, licet absentem, priuans eum ab omni Pontificali & sacerdotali officio sine spe restitutionis, reuocando in irritum quicquid de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit post inhibitionem sibi factam per Apost. sedem, & post suspensionem & excommunicationem latam in ipsum. Nota quod in causa denunciationis lite non conte. contra contumacem possunt recipi testes. Itē qui celebrat suspensus vel excommunicatus, debet deponi. Itē in absentem contumacem fertur sententia depositionis. Itē per denunciationem aliquis deponitur, sed hoc fuit propter magnitudinem criminis homicidij, quia celebrauit excommunicatus.

ad nos, etsi non verbo, facto [a] tamen intelligitur prouocasse (arrepto itinere ad sedem Apostolicā veniendi) dicto E. administrationem Roscen. ecclesiæ, in spiritualibus & temporalibus committatis: quo elapso, eum non differatis in episcopum consecrare.

¶ Idem.

¶ Si procedatur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

CAP. VIII.

Veritatis † est verbum organo dominicæ vocis emissum: & infra. ¶ Sicut canonici Curien. in nostro auditorio [b] retulerūt, [c] quod H. Curien. episcopus, ecclesiam suam non solum dilapidando depressit, sicut publica prædicabat infamia: sed homicidio, incestu, alijsque criminib. polluit: & infra. Super his commisimus primò causam Tridon. † episcopo, & abbati Montis sanctæ Mariæ, & præposito de Insula: secūdo quoque Brixiensi episcopo, & ipsis abbati, & præposito: & infra. Verum cum episcopus ipse priorum iudicum præsentiam adire per contumaciam [d] contempsisset, auctoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioque suspensus: & infra. Tandem verò coram iudicibus, [e] canonica citatione vocatus, præsentiam suam difficulter exhibuit: sed friuolam tunc excusationem, malitia conceptus prætēdens, experiri [f] cum canonicis in iure neglexit: [g] qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes episcopum ipsum, vel potius suspensionem à iudicibus factam auctoritate Apostolica confirmantes, tertiò super his Cumano episcopo, & abbati sancti A. causam ad superandam malitiam [h] ipsius episcopi, commisimus audiendam: qui partibus citatis, cum nec per se, nec per responsalem idoneū comparuerit, in eundem, propter inobedientiam, excommunicationis sententiā [i] protulerūt:

a Facto.] sic ꝭ. de appel. dilecti. & c. vt nostrum. Ber.

Veritatis est.] Legitur quo ad rationē decidendi pluribus modis. sed cōiter summatur sic. Si agitur de crimine in modum denunciationis contra reū contumacē, possunt recipi testes & ferri diffinitiua sententia. hoc dicit. Diuiditur: Nam primò ponit denunciationē criminum epi Curien. & tres delegationes sup ea successiue factas. & delegatorum processus. Secundò cum deponit, & per ipsum alienata reuocat. secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quidam canonici Curienses denunciauerūt epm suum de dilapidatione, homicidio, incestu, & alijs criminibus, de quib[9] erat publicè infamatus. vnde Papa causam sup his commisit primò episcopo Tridonensi, & abbati sanctæ Mariæ, & cuidam præposito, inhibendo eidem ne de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumat. Secundo commissa fuit episcopo Brixien. eadem causa, & abbati, & præposito prædictis: sed dictus epus corā primis iudicibus vocatus, per contumaciā venire contempsit: vnde ipsi ab officio & beneficio suspenderunt eundem. Postmodum citatus à secūdis iudicibus [k] cōparuit coram eis, & friuolam excusationem prætendens, solita malitia noluit stare iuri cum canonicis prædictis: propter quod Papa confirmauit suspensionem à primis iudicibus factam. Tertio loco commissa fuit cā epo Cumano, & cuidam abbati, ad superandā malitiam ipsius epi, qui citatus, nec venit, nec pro se misit aliquem responsalem: vnde ipsi tulerunt sententiam excōicationis in eundem, recipientes testes, secundum quod a dño Papa receperant in mandatis, per quos quodlibet crimen prædictorum fuit probatum. Iudices causam & processum ipsius causæ remiserunt ad Papā. Vnde ipse consideratis prædictis, videns ordinem iudiciarium in hoc facto fuisse seruatum, considerans etiā quod post sententias inde datas, celebrare præsumpsit, in nomine Domini cum Apostolo, volens inobedientiam

b Auditorio.] simile 1 ff. si cer. pet. l. lecta est. Nam auditoriū est locus vbi causæ tractantur.

c Retulerunt.] in modum denunciationis. 2. q. 7. quapropter sicut patet in integra.

d Per contumaciā.] nota quod per solam cōtumaciam potest quis suspendi ab officio & beneficio, cum Papa confirmat eam, quia coram primis non comparuit.

e Iudicibus.] secundis scilicet.

f Experiri.] idest defendere. sic supra de iudic. c. 1.

g Neglexit.] & sic nec corā primis, nec coram secundis fuit lis contestata, & tamen lata fuit sententia diffinitiua, vt inf. sequitur.

h Malitiam.] sup. c. proxi. vbi de hoc, & c. prout. Ber.

i Excommunicationis sententiam.] cum iam esset suspensus. & ita crescente contumacia, crescere debet & pœna. supra vt lite non contestata. quoniam, in fi. & ff. de pœn. l. relegati.

[Glo. seq. esset coniungenda glo. decre. prout supra eod. illa procedit in ciuili, ista in criminali. Et recitari potest per modum quæstionis, qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces, & dicit glo. quod secundum legem aut lis non est contest. aut est, primò casu, & c. Io. An. secundum canonistas ponit opin. Hu. qui non curabat li. conte. sed solū an liqueret, necne. demum opi. modernorum, qui distinguunt an sit lit. contest. necne: contra quos opponitur de hac decre. in qua procedit super crimine lite non contest. Finis glo. dat tres solutiones sed, primam reprobat: ex principio

† Hæc glossula non habet in antiquis exemplaribus.

ap. 1. eo. 4. cōpi. e intel- Vide ouicum ... ul. 410. Tu scis regu- dde quę lib. 3. menta- in Dire inquisi- Scho. 36.

riden.

testes ex parte vestra † (quemadmodum in mãdatis a nobis acceperant) admittẽtes: scilicet Abbates, Priores, Præpositos, et alios religiosos viros: per quos quemlibet articulum criminum prædictorum constat fuisse probatũ: & infra. ¶ Nos igitur videntes ordinẽ iudiciarium in hoc facto fuisse seruatum, cõsiderato præterea, † quod post sententias in se datas, † celebrare præsumpserit: cum multi prælati ecclesiarũ contra eundem episcopũ scripserint, nec vnus pro eo defendendo [b] vel aliquatenus excusando; in nomine Domini cum Apostolo omnem inobedientiam vlcisci volentes; licet absentes corpore, [c] præsentes tamen spiritu, iuxtà verbum eiusdem † Apostoli, tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum: & eum tam à pontificali, quam ab omni officio sacerdotali priuantes, sine spe restitutionis aliqua, duximus cõdemnandũ; ea nihilominus in irritũ reuocantes, quæcunque post inhibitionem [d] Apostolicæ sedis seu † factam suspensionem & excommunicationem, de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Alter non admissus in possessionem sibi decretam per iudicem causa rei seruandæ, vel ab ea expulsus, per lapsum, anni verus efficitur possessor.*

CAP. IX.

CONtingit interdum, quod cum actũ ob contumaciã aduersæ partis, adiudicatur (causa

tolle quartam. Illa quæ est in fi. glo. habet quod propter irregularitatem iste fuit depositus, & non propter delicta præterita.]

2 Probatum.] hic patet quod lite non contest. recipiuntur testes: & ita non solum recipiuntur vbi agitur de electione prælati, vt ĩ. vt lite non contest. quoniã. §. porro. sed etiam vbi agitur de restitut. onc. ad id facit ĩ. de elect. nõ resi. ex tuę. & 3. q. 9 decernimus. & hoc ideo est. qa periculosa est mora vtrinque, quia vtilitas ecclesiæ vtroque casu impeditur. Secundum leges de crimine nunquã proceditur ꝯ absentẽ litę non contesta. nisi in casu ꝯ appãritorẽ. C. de pœ. iu. dui. Pro contumacia verò adnotãtur bona, & expectatur per annum, & postea deuoluuntur ad fiscum: nec super bonis audit, sed super crimine, vt C. de requi. reis. l. 2. Si aũt lis est conte. & liquet de causa, i maioribus criminibus nunquam proceditur ꝯ absentem, immo auditur qñcunq; venerit. ff. de requi. reis annus. sed ibi de conte. litis nihil dr, sed ita intelligũt Docto. Sed in minoribus q̃ pœnam relegationis vel damnum æstimationis continent, bene proceditur contra absentem. ff. de pœ. absentem. sed accusator semper debet esse præsens. fallit in hoc casu. 3. C. de adul. quamuis. vbi proceditur contra reum absente accusatore. H. distinguebat an liqueat de causa, vel non; si liquet de crimine, vel potest liquere, condemnatur absens. & sic intellexit. 4. q. 5. quisquis. & 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. & secundum hoc posses intelligere quod hic dr, & infra qui fi. sint legitimi. per latum, hic bene liquebat de crimine absentis per contumaciam, & ita non esset aliquod contrarium secundum canones. Et si non liquet de crimine, tunc excommunicatur reus: & sic intellexit 11. q. 3. rursus & c. quicunque: nec distinguebat an sit lis contestata, vel non. Verum moderni Doctores dicunt 3 ꝙ nunquam est procedendum ꝯ absentem lite non contest. & intelligunt illud c. decernimus, cum lis erat contestata. sed si lis non est contest. vel si est contest. & non liquet de causa: tunc locum habet 11. q. 3. rursus. & ca. quicunque, & ita contradicunt hic decre. quia hic lis non fuit contest. & tñ fertur sententia contra absentem de crimine, nec expectatur per annũ, & testes recepi fuerant. Qualiter ergo intelligitur qđ hic dicit, ita ꝙ non contradicant cap. prædicta? Potest dici quod recepti sunt testes de speciali mandato dñi Papæ, qui habet potestatem etiam supra ius. ĩ. de conces. preben. proposuit. §. licet autem. & ipse idem tulit sententiam depositionis: Vnde factum suum ad consequentiam trahi non debet: immo secundum ꝙ ipse iudicat, & alij debent iudicare. ĩ. de re iud. in causis. 4 Vel melius dicas, quod c. decernimus. & c. rursus & c. quicunque, loquuntur vbi directe agitur de crimine in modum actionis: & ideo intelliguntur lite conte. licet ex litera non colligatur, sed c. istud loquitur in alio casu, cum agitur de crimine in modum denunciationis seu inquisitionis: nam canonici Curien. denunciauerunt hæc crimina dño Papæ, de quibus publica infamia laborabat epš iste, vt dr in princ. vt bene collegit ex antiqua decre. & ita bene possunt testes recipi, & ferri sententia contra contumacem. ĩ. vt lite non cont. st. quoniam. §. sunt & alij. & ĩ. de accu. qualiter & qñ 2. §. dẽt. & plus etiam hic, qa deponitur in modum inquisitionis propter homicidium, cum alias in modum inquisitionis non debeat quis deponi. ĩ. de accu. inquisitionis. 3. rñ so. & quia celebrauerat excõmunicatus, propter qđ solum potuit deponi. 11. q. 3. si quis præsbyter.

[Glo. seq. reci. per q. an pro isto fuisset procurator admissus.]

b Defendendo.] quilibet enim admissus fuisset ad defensionẽ ipsius. ff. de pro cu. seruum quoque. §. publicè. sed hoc verum est ad allegãdas causas absentię, sed non ad causam: quia in criminibus non interuenit procurator si agatur directe infra de accu. veniens. ff. de pub. iudi. l. pe. §. ad crimen. sed cum hic non ageretur directe, potuit procurator interuenire. 5 infra de accu. super his. & supra de procur. sue, supra eod. cum dilecti.

c Absentes corpore.] sic 2. q. 1. de manifesta.

d Inhibitionem.] sic ĩ. de despon. imp. ad dissoluendum. ĩ. de no. op. nun. cum ex iniuncto. sim. ĩ. de off. del. venerabilis. & infra de acc. c. vlt.

COntingit.] Primo ponit casum quandoque contingentem. Secundo prouidet ibi, ne igitur, Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis citatus ad causam contumaciter se absentat: iudex per contumaciam absentis adiudicauit possessionem actori causa rei seruandæ: sed propter potentiam rei siue dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, vel acquisitam amittit: & sic secundum quosdam post annum non efficitur verus possessor, & reus de malitia sua commodum reportat: ne igitur contumax melioris conditionis quam obediens existat, statuit concilium de canonica æquitate, vt in casu præmisso, actor anno elapso verus efficiatur possessor. Nota quod ille qui non possidet fictione iuris, & propter dolum alterius possidere intelligitur, ita quod anno elapso verus est possessor. Item contumax puniri debet.

[Glo. seq. reci. per q. an missus in possessionem prædialem possideat: & distinguit realem à personali: & in tua-

† In aliquot antiquis, nostra.

1 Ita legitur in antiquis, vt & impressum licet q dã hic adnotẽt aliás legi nec liquet.

† l. etiam. † al. latas.

† 1. ad Cor. c. 5. c. aud. 11. q. 3. & hac sententiæ formula vtitur Eymericus i Directorio par. 3. in 13. modo processum terminandi.

2 Scilicet, cum mulier in quæstionibus confessa de crimine petijt accusatorem i officio publico constitutum præsentari. Io. An.

3 De hoc 3. q. 9. in summa, & loquitur de modernis sui tẽporibus: quę nobis hodie sũt antiqua secundũ Io. Vin. Tan. & similes. Ioã. And.

4 Et tex. dicit ordinem iudiciarium fuisse seruatum. Io. An.

† al. ita: se factã excõ cationem, & suspensionem.

† Lateran. sub Innoc. iij. c. 40. & 2. co. c. in compil.

5 Gof. contra. cum [illegible] depositione ageretur [illegible] cet per inquisitione [illegible] Hosti. ĩ. de accu. inquisitionis [illegible] dicam [illegible] gl. 3. Io. An.

rei seruandæ) a possessio propter rei potentiam siue dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest,[b] vel acquisitã amittit: & sic (cum secundum multorum assertionem verus non efficeretur post lapsum anni possessor) reportet commodum de malitia sua reus. ¶Ne igitur contumax melioris[c] quàm obediens conditionis existat, de canonica æquitate sancimus, vt in casu præmisso, actor[d] verus constituatur[e] elapso anno possessor.

¶ Gregorius ix. archiepiscopo Burdegal.

¶ *Si reus non inuenitur sufficit publicã citationem ad ecclesiam suam proponi.*

In reali differt lex à canone, in personali non. In fi. instruit iudicem ne festinet, & vt summatim examinet.]

a Seruandæ.] secundum legistas impropriè dr̃ causa rei seruandæ, vbi quis conuenitur actione reali, in quo casu est statim verus possessor secundum eos. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. si quis emptionis. §. pe. sed cõmutabitur: quia reus veniens infra annum eam recuperat secũdum formam iuris. ĩ. vt lit. non contest. quoniam. §. in alijs. & ibi est arg. p̱ hac opinione in verbo, recuperet. sed illud exponitur idest, retineat, ibi: Secundũ iura canonica, propriè dr̃ causa rei seruandæ, quia ante annum non est verus possessor, sed custos potiꝰ. ĩ. tit. proxi. c. vlt. & s̃. de offi. ordi. pastoralis. versic. veruntamen. In personali verò actione secundùm omnes propriè dicitur causa rei seruandæ, siue causa custodiæ: talis enim custos est, & non possessor. ff. de acquiren. posses. possideri. §. vlt. & l. si quis ante §. denique. nec tunc eijcitur primus possessor de possessione. ff. de dam. infec. si finita. §. si quis autem. & ff. vt in pos. leg. is cui. ĩ. rñ. sed tantummodo secundùm decretum eijcit primum possessorem. ff. de daman. infec. si finita. §. vbi autem & ita vterque erit in possessione; diuerso tñ respectu. possessor ergo colet agrum, & colliget fructus: sed alter eos custodiet, ne dissipentur ab isto. ff. vt in posses. lega. is cui. §. qui legatorum. in reali actione secus, vt dicitur in vlt. notula huius c. Tamen iudex non multum festinabit ad missionem in possessionem, quia si reus probauit iustam causam absentiæ, restituetur. ff. de dam. infe. si finita. §. si fortè, vel fortè ipso iure. ff. de priuile. cre. Imperatores. & infra de re iudi. cum Bertholdus. Summatim examinabit ergo iudex negotium antequam mittat alteram partium in possessionem. ĩ. vt lit. non contesta. quoniam frequenter §. si verò. & C. de bo. auct. iud. possiden. Auth. & qui iurat.

[Glo. seq. reci. opin. Io. quam reprobat. & alleg. per eum respondet.]

b Non potest.] contra istum, qui nõ admittit alium in possessionem, plura remedia sunt prodita, quæ enumerantur ĩ. vt lit. non cõtest. tuæ. & dicit Io. 1 q̄ si p̱ annum steterit in excõicatione, p̄dit possessionẽ, argu. 11. q. 3. rursus & c. quicunque, sed hoc non credo, q̄ ex vi excõicationis perdat possessionem, sed ex eo q̄ non admittit illum ad possessionẽ beneficio huius cõstitutionis. & cap. illa. non loquuntur in causa ciuili, sed ca. rursus, loquitur in criminali. & cap. quicunque, loquitur cum de crimine agitur, siue ciuiliter siue criminaliter: & sic non tangunt istum casum, sed secundũ hoc contingeret, quòd efficeretur possessor ille, qui nõ fuit missus in possessionem, nec pronunciatus mitti. Duæ enim sunt pœnæ procedendi contra contumaces, vna per missionem in possessionem, alia per excommunicationem: vbi vna tantum imponitur, alia non inducitur: nisi expressè imponatur: imò cum vna non timetur tunc demum alia imponatur, vt ĩ. vt lit. non conte. quoniam frequenter. in fi.

c Melioris.] non enim melior debet esse conditio illorum, qui delinquunt, quam eorum qui obediunt. ff. de don. inter vir. & vxor. l. 3. §. 1. & s̃. de postu. præla. ad hæc. versi. nos, &c. & stulti non debent esse melioris cõditionis q̄ periti. ff. quòd vi aut clam. l. seruus. & 16. q. 3. legi epistolam. in prin. & ff. de noxa. l. non solum.

d Actor verus.] idem vr̃ fuisse statutum per leges in personali actione, vt si per aduersarium impedior possidere, quod nihilominus pro possessore debeo haberi, ac si possiderem. ff. de bo. auct. iud. pos. quamuis. Sed si p̱ aliũ impedior, ille tenet mihi ad interesse. ff. qb. ex caus. in pos. eat. l. pe. Et hoc si soluẽdo fuerit, alias intelligor possidere. ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. 1. respon. & ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo.

[Gl. seq. hẽt quatuor p̃tes, primã re. per q. an per lapsum anni ipso iure, an per sententiam quis fiat possessor. & quod ipso iure alle. duo iura & duo similia. In cõtrarium alleg. decre. & l. cui statim respõdet. Demum soluit distinguendo reales à personalibus. Secũdo quærit q̃d de spiritualibus, vt si petatur ecclesia. Respondet distinguendo. Tertiò tractat an missus in pos. vescatur fructibus, & dicit quòd sic, post secundum decretum, post primũ non: & excipit tres casus. Quartò quærit an missus in possessionem, &c. soluit quod secundum canones, &c. aliter secundum ll. in reali.]

e Constituatur.] non determinatur hic an ipso iure per lapsum anni constituatur verus possessor, an per sententiam iudicis: & videtur expressum, quòd ipso iure anno elapso sit verus possessor. sup. de offi. or. pastoralis. ver. veruntamen. & inf. tit. prox. c. 2. & est simile: quia transcursus anni priuat aliquem stipendio suo, si tanto t̃pe steterit excommunicatus. 11. q. 3. rursus. & transcursus anni constituit aliquem 2 hæreticum. ĩ. de hæret. excommunicamus. §. qui aũt. Sed contra vr̃, quia post annum impetrat. 2 s̃m decret. ĩ. tit. proxi. c. 1. & ff. de dam. infe. si finita. §. Iulianus: Sed illud loquitur in personali actione. Ad hoc dicas, q̄ in realibus actionib. non hẽt locum s̃m decretum, nec est necesse, sed solũ transcursus anni facit aliquem possessorem, vt in decre. pastoralis. nisi quis ad cautelam 3 impetret illud: sed in personalibus actionibus necesse hẽt impetrare s̃m decretũ: quia aliàs intelligitur non possidere. ĩ. de proba. ex litteris. & sic non præscriberet. Sed hoc nõ obtineret vniformiter in omnibus: quia in causa noxali, & in causa damni infecti secundum decretum constituit aliquẽ dñm si reus erat dñs: sed si non erat dñs, constituit verũ possessorem: & dat ei causam præscribendi siue vsucapiendi. ff. de dam. infec. si finita. §. Iulianus. & ff. de acqui. pos. possideri. in fi. & ff. de nova. & generaliter. sed in alijs personalibus secundum decretum constituit aliquem possessorem, vt ĩ. vt lit. non contest. qm̃. in fi. s̃m intellectũ quẽ posuit ibi Io. in hoc scilicet, vt exoneretur ab onere probandi debitum: sed nõ præscribit: quia qñcumq; dñs offert debitum, restituetur ei res sua: nisi distracta sit auctoritate iudicis, vt C. de distrac. pi. si priusquam. Alium intellectum duximus ibi. Sed nunquid idem iuris est in spiritualibus causis (vt si petatur ecclesia vel p̄benda ab aliquo, & reus infra annũ non cõpareat) vt post annũ actor verus sic possessor, & sic præscribat ecclesiam uel præbendam cũ actor nunquam institutus fuit fortè in ecclesia? Dico quod si petatur ecclesia tanquam proprietas, vel aliud spirituale elapso anno verus est possessor, & præscribere põt. ĩ. titu. 4 xi. c. 1. si verò petatur ecclesia tanquã beneficiũ siue præbenda, non hẽt ibi lo. um præscriptio: quia titulus non præscribitur: sola enim possessio non facit aliquem decurionẽ, sed canonica electio. ff. de decu. Herennius. arg. ĩ. de insti. ex frequentibus. 4. Qui n. dicit se prælatum ecclesiæ vel canonicum non prodest probare

Possessor ve... an efficia... q̄ ex pri... decr. i pos... sessionẽ mit... atur.

Quis ordo ... tuandus ... ausq̃ qs in possessionẽ mittatur.

Hic, sed in ... dicta decr. ... p̄dit ... & vide ... quod ibi di... Io. And.

Possessor verus an efficiatur p̱ lapsum anni missus i possessionem.

2 Præsũptione iuris & de iure, vt no. plene lib. 2. i Directoriũ Inquisitorũ. Schol. 61. & lib. 3. Schol. 31.

3 Dñs q. d., & male hãc cautelã esse damnosam. de quo vide decr. §. videndũ. uers. hoc quoq;. Io. A.

4 Et ĩ. de iur. c. 1. lib. 6. Io. And.

bare præscriptionem, nisi ostendat titulum siue libellũ suæ ordinationis. 2. q. 1. legu. n. & ȷ̃. de præb. dilecto. & ĩ. de procu. ex insinuatione. nec obstat. ȷ̃. de iure pat. cura, quia præscribitur ibi ecclesia tanquã proprietas, vt dixit, non tanquam prælatura: nunquam. n. secundũ iura canonica per ẽm decre. datur ius præscribendi, nisi adsit bona fides, vt ȷ̃. de præscri. vigilãti, & c. fi. sed cum aliquis mittitur in possessioné beneficij, qui nullũ titulum hẽt, nunq̃ potest habere bonã fidem: & ideo nõ p̃scribit: q̃a in huiusmodi spiritualibus bona fides & iustus titulus requiruntur. ȷ̃. de p̃scr. si diligenti. Quid ergo operatur ẽm decret. in huiõi spũalibus? Fortè vt possit vti fructibus, & vt possit præscribere contra omnẽ agẽtem, si haberet bonã fidem. & aliquem titulum: non tñ p̃scribit ius prælaturæ, vel præbẽdæ, sed præscribit contra agentem tñ. Hodie verò ille qui agit cõtra possessorẽ super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendo, non dẽt mitti in possessionẽ causa rei seruandæ p̃p contumaciam partis aduersæ: ne per hoc ad eam ingressus pateat vitiosus: sed in eo casu lite non contest. liceat iudici negotium terminare, vt in cõcilio Lugdunẽsi de eo qui mit. in posses. causa rei seru. c. cum qui. [lib. 6.] Et illud scias, quia missus in possessionem ex primo decreto, non vtitur fructibus, imò eos conseruare debet, vt ipsi restituas eos cum ipsa re, si infra annum reus recuperat possessionẽ. inf. de sequestra. c. 2. si non recuperat rem suam infra annũ in actione reali, habebit omnes fructus vsque ad litem cõt. postea super proprietate audietur, si postea agere voluerit qui possessionem amisit. Et q̃ ex primo decreto nõ vtatur fructibus, probatur. ff. qui. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. in prin. sed post ẽm decr. sũ vtitur fructibus, ff. vt in pos. l. ius cui. §. qui legatorum. in fin. secus tamen est in petitione hæreditatis: vbi quis propter nimiam contumaciam 1 consequitur fructus. ff. quib. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. vlti. Similiter cum venter mittitur in possessionem, vtitur fructibus. ff. de ventre in pos. mitten. §. 1. & ff. si mulier v. n. no. in poss. calum. causa esse de. l. 1. §. interesse. Similiter cum impubes ex Carboniano edicto mittitur in possessionẽ. ff. de Carb. edic. sed si is. §. 2. Item quid dices si missus in possessionem ex primo decreto, eijciatur, an possit petere restitutionem. 2 Videtur quòd non, præcipuè secundùm iura canonica, cum non possideat, sed tantùm custodiam habeat, vt supra dictum est: quia non sufficit probare deiectionem: nisi probet possessionem, vt ĩ. de offi. deleg. consultationibus. & supra de resti. spol. olim. vnde non posset agere vti possidetis. ff. vti po. si duo. §. creditores. Sed dicas quòd potest petere restitutionem conditionaliter ex illa l. C. de preto. pig. l. vlt. ẽm illos qui dicunt quòd statim est verus possessor, saltem in actione reali, quia non videtur quæstio, cum habeat veram possessionem, licet commutabilem.

1 Vt quia dixit se nõ vẽturũ, ut ibi no. ad quod facit de sen. exc. venerabilibus. §. se cus. lib. 6. Io. And.

2 De hoc in Spec. de pri. decre. §. iã de effectu. uer. sed q̃d si nullus. Quid si iudex tractat d̃ misso ȝ non legitimè citatũ. d̃ misso autẽ ȝ reũ cui cõm petebat exceptio nide post Inn. ĩ. de dila. c. 2. 1 magna gl. uersi. uel dic melius. I. A.

V Enerabilis.] Diuiditur: nã primo ponit duplicem citandi formam. Primam quam facit iudex per litteras. Secundam, quam committit alteri faciendam. Et de facto huius decret. habetur in cap. fin. de ma. & obed. & latius in c. fi. de dilationibus. Abbas Sic.

CAP. X.

VEnerabilis frater noster, & infra. ¶ Volentes finẽ [a] imponi litibus, ne immortales existãt: Mãdamus quatenus ad initiũ proximè [b] venturæ quadragesimæ, (quod tibi peremptorium terminũ duximus assignandum) super iure Primatiæ, quod Bituricẽ. archiepiscopus, in te ac in prouincia tua se habere proponit, per te vel per procuratorem [c] idoneum sufficiẽter [d] instructum, ad litem contestã- dã, & ad alia omnia negotia † peragenda, quæ necessaria decisioni negotij videbuntur, nostro te conspectui repræsentes. ¶ Nos verò nihilominus archidiacono Transuigeñ. & magistro M. canonico Turoneñ. dedimus in mandatis, vt & ipsi ad eundem terminum, auctoritate nostra, iuxta præmissam formam, te peremptoriè citare procurent: & si non poteris inueniri, faciant vt citationis edictũ, per ipsos, vel alios, [e]

† Vox negotia, deest in omnib. manuscriptis.

CASVS. Inter archiep̃m Bituriceñ. & archiepiscopum Burdegaleñ. quæstio vertebatur de iure Primatiæ: ad petitionem Bituriceñ. mandauit Papa Burdegaleñ. vt ad initium proximæ quadragesimæ, peremptoriè ad præsentiam suam p̃ se vel per procuratorem idoneũ accederet, responsurus dicto archiepiscopo Bituricẽ. super iure Primatiæ: quod se proponit habere in prouincia Burdegaleñ. ad litem contesta. & ad alia omnia, quæ ipsi causæ fuerint necessaria: & insuper mãdat quibusdã, vt ad eundẽ terminum sub forma præmissa & peremptoriè citẽt eundem: & si non poterit inueniri, ad ecclesiam suam trina citationis edictũ publicæ proponant, vel proponi faciant. Not. procuratorem talem mittendum, qui possit litem contestari, & alia oĩa necessaria causæ expedire. Item si aliquis non inuenitur ad locum vbi habitare consueuit, trinę citationis edictum debet proponi, & vltimum peremptorium.

a Finem.] sic 3 ĩ. eod. finẽ. & ĩ. de p̃curat. constitutis. & C. de agri. & cen. lib. 11. & C. de iudi. properandum. in princ. & ideo vsque ad triennium restringuntur lites ẽm leges, vt in prędicta l. properandum ne immortales existant, vt ibi dr̃. Secũdũ iura canonica nõ finitur instantia iudicij elapso triennio. supra de iudi. venerabilis.

b Proximè.] & si hoc non fuisset appositum, de proxima intelligeretur. ff. de ver. obl. cum qui calendis. in prin. Ber.

c Procuratorem.] melius 4 dixisset actorem, quia hęc erat causa vniuersitatis. ĩ. de syndi. c. 1. ff. de mu. & honoribus. §. defensores. in gl. intelliguntur. ff. q̃d cuiusq; vniuer. item eorũ. §. actor. Et mirũ p̃ interuenit procurator in hoc casu, cum agatur causa status: ꝯ id q̃d hẽs 2. q. 6. si q̃s. Dic quòd, si aliquis petit aliquẽ in seruũ, põt agere per procuratorẽ. 54. dist. frequẽs. in glo. actores. Is aũt de cuius statu agitur, si est in possessione libertatis, potest se defendere per procuratorem. C. de asser. tol. l. 1. in prin. si aũt sit in possessione seruitutis, & p̃clamet etiam ad libertatẽ, nõ aget p̃ p̃curatorẽ. vt in l. p̃dicta. Nec obstat huic distinctioni. ff. de procu. non solum. §. si status. q̃ dicit, quòd in causa status põt interuenire p̃curator, siue ex seruitute p̃clamet in libertatẽ, siue ex libertate petatur in seruitutem. loquitur. n. in procuratione p̃curatoris ad peculiaria negotia. ff. de proc. l. seruum quoque. in prin. e. tit. de proc.

d Sufficienter instructum.] sufficiens dicitur qui ad agendum & defendendum & respondendum constitutus est legitimè. de hoc dictum est ĩ. de procu. c. 1. & c. accedens. & c. mandato.

e Alios.] ex 5 forma rescripti hic defert alijs, cum tantum factum demandetur. ĩ. de offi. deleg. c. ultim. in fin. Vel dic quod possunt citare per se uel per nuncios suos. fiunt enim citationes uel per nuncios, uel per epistolam, uel per edicta, quę in publico proponuntur. intelliguntur enim citare ipsi quando per alios citant. arg. ff. de consti. pe. l. & lic. 1.

3 De materia huius gl. & quis ordo in causis iudicandis expediendis obseruari debeat, uide q̃ sanciuit cõcilium Trident. sessio. 24. in decreto de reformatione. c. 20. & sessio. 25. de reforma. c. 10.

4 Hęc gl. cũ his 1 verum de cretalium exemplaribus.

5 Hæc pleraq; in nõ nullis in vetustis codicibus.

[Glo.

[Glo. seq. alleg. concor. & ibi remittit. Secūdò quærit an teneatur reus non veniens, &c. arg. ꝙ sic, demum arg. contrarium, & illud tenet.]

a Ecclesiā tui.] sic ergo debet citari qui personaliter nō inuenitur ī.e. cauillam quæ. vbi satis dī de hac materia. Sed quid fiet si reus nō veniat, & iudices impediti etiā si venissent, pcedere non potuissent; nunquid tenebitur salté ad expēsas? Vī ꝙ sic quia contumax est: aduocati enim non est contēnere auctoritatē prætoris. ff. de iu. si quis ex aliena. & ff. de re iu. contumacia, nec pdesse vī si casu pcessus iudicis impeditur, sicut si facto fecerit, nō vī obtēperare volūtati. ff. de condi. & demon. l. a. in fi. certus enim casus dīt esse ad hoc vt nō veniat. arg. ff. de bo. pol. ſm tabu. l. 1. §. 1. ver. sciétiam tñ. & licet mea nō intersit, teneor tñ venire. ff. si quis cau. si eū in prin. arg. ꝯ ff. si quis cau. l. 2. §. fi. qs in iudicio. 1 in fi. & ff. si qs in ius vo. non ierit. l. 2. in fin. quia nihil interest actoris reum non venisse, vt ibi. ff. de iud. non videtur. & ff. de pecu. eo tempore. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. ver. sed in aliquem. Et hoc verum est quòd non tenetur venire.

† Gisebur.

1 Iudice vel altero ex litigatorib. impedito, dies iudicii diff. tur. Io. And.

apud ecclesiam tuam [a] publicè proponatur.

TITVLVS XV.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Alexand. iij. Priori & fratribus de Guisburch.

¶ Missus in possessionem ex primo decreto in reali per lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionem habuerit infra annū voluntatem cautionem præstandi, quam tamen non deduxit ad effectum suo defectu. h. d. secundum verum intellectum.

DE EO QVI MIT. IN POSS. CAVSA, &c.

¶ Quia per contumaciam sæpe peruenitur ad missionem in possessionem, ideo congruè post præcedentem ista annectitur. Et quamuis in rubro fiat duntaxat mentio de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, tñ in nigro tractat etiam de interpositione secundi decreti per quod transfertur vera possessio, vt in c. 1. Ex quo collige, quòd nigrum quandoque est generalius rubro, concordat de officio deleg. cap. 2. lib 6. referendo rubrum ad c. fin. eod. tit. Abb.

Constitutis.] Actor missus in possessionem post annum efficitur verus possessor, licet reus infra annum cautionem præstare voluerit. h. d. Primò narrat factum. Secundò interloquitur: ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Prior & canonici de Guiseburch. habebant quæstionem cū præposito de Beril'. super ecclesia de Lamento; ad petitionem prioris, causa commissa fuit quibusdam iudicibus: sed quia præpositus fuit contumax, missi fuerunt Prior & fratres in possessionem ecclesiæ prædictæ, causa rei seruandæ infra annum præpositus non recuperauit possessionem, vnde anno elapso partes propter hoc accesserunt ad Papam: in cuius præsentia super possessione prædictæ ecclesiæ fuit aliquandiu disputatum: tandem per confessionem vtriusque partis constitit Papæ, quod licet in possessionem causa rei seruandæ dicti Prior & fratres fuissent inducti, tamē altera pars infra annum non præstitit cautionem stādi iuri, licet voluntatem habuerit, & ipsi causam parati fuerant recipere: Vnde Papa adiudicauit possessionem dictæ ecclesiæ prædictis fratrib. saluo iure proprietatis ipsi præposito. Not. quòd nō sufficit volūtas in casu isto sine facto. Itē qui non recuperat possessionem propter contumaciam amissam infra annum, post annum non recuperat ipsam: tamen de proprietate auditur.

CAP. I.

Constitutis† in præsentia nostra R. canonico vestro, & responsalibus præpositi de Beril' sup possessione ecclesię de Lamēto (in quā causa rei seruādæ[b] fueratis īducti) hincinde fuit coram nobis aliquandiu disputatum: tandem ex vtriusque partis assertione[c] tenuimus, ꝙ licet cā rei seruandæ tantum, in eiusdem ecclesiæ possessionem inducti fueritis, infra annum tamen altera pars standi iuri non præstitit cautionē, licet voluntatem[d] † præstādi habuerit, & vos eam parati[e] recipere fuissetis.

† Post cōcil. Lateran. sub Alexand. iij. par. 3. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.

b Seruandæ.] super possessione, sic qua agebatur tanquam super proprietate, secus si agatur sup beneficio vel dignitate. ī. in cōcil. Lugd. eo. tit. cum qui. [lib. 6.]

c Assertione.] C. si p vim vel alio modo. l. 2. & ita per confessiones partiū constitit de meritis causæ: & ideo ex confessione proceditur ad sniam. ī. de transac. pterea. 2 §. tādem[a], & ī. de restitu. spol. cum ad sedē. ad fi. 2 cum confessus in iure, pro iudicato habetur. ī. de confess. cum super. & c. sequenti. & C. de confess. l. vnica.

2 Concor. l. certū, §. sed ante ipsos: & ibi Barto. ff. de confess.

[Glos. seq. ponit brocar. de voluntate an habeatur pro facto. alleg. ad negatiuam vnam can. vnā decr. & tres leges ad affirmatiuam quatuor canones, & dat duas solut.]

† Vide l. si repetēdi. C. de condi. inde. & l. ptor. & ibi Bar. ff. de no. oper. nūc.

d Voluntatem.] Non tñ studiosam, sed cum effectu: quia per eum stetit, & non per iudicem, uel per aduersarium: aliàs si stetisset per iudicem vel partem aduersā, non imputaretur ei. inf. eod. c. proxi. immo & si iudicē habere non potest, coram publicis, & honestis personis debet cautionem offerre ac præstare, vt postea non curtat annalis præscriptio, vt sup. de offi. ord. pastoralis. in fin. & ī eo. cum venissent. Item est arg. quòd voluntas sola non sufficit sine effectu. ī. de re iud. cum aliquib. & ff. de consti. pec. promissor. §. constituto. ff. de re iud. l. 4. §. ait prætor, & 86. dist. in. non satis. & ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. si voluntate. arg. contra. 32. q. 5. nec solo. & c. qui uiderit. de pœn. dist. 1. quisquis. §. si quis cum telo, 14. q. 5. si quid inuenisti. Sol. ubi de necessitate opus est facto, non sufficit uoluntas si factum adimpleri pōt, aliàs voluntas reputatur pro facto, ut in c. non satis. Vel aliter vbi quis habet uoluntatem faciendi bonum: sufficit sola uoluntas, si non potest facere illud, 3 sed si uoluntatem habet malè faciendi, & per eum non stat, puta quia procedat ad actum exteriorem, ei imputatur. 4 de pœ. dist. 1. si quis cum telo. & in pluribus ll. ibidem: aliàs sola uoluntas non imputatur, quia cognitionis pœnam nemo meretur. de pœ. distin. 1. c. cogitatio.

3 45. di. duo sunt Seneca 34. ad Lucil. Magna pars bonitatis est velle fieri bonum. Io. And.

4 Hierony. ad Gellantiam dicit ꝙ tum ad prædicti rōnem pertinet: nocuit qui nocere disposuit. Io. And.

[Gl. seq. in prin. format duas quęstiones: prima quid si passus missionem non ualet propter impotentiā pręstare cautionem? Respondet, quod ei non imputabitur. Secundò, cui sit præstanda hæc cautio? Respondet ꝙ parti, hoc verum in districtu iudicis.

e Parati.] Si verò non fuissent parati eam recipere, non noceret proposito. argumen. ff. de leg. commisso. si fundus. in fin. §. in commissoria, vel si eam præstare nō posset, non imputaretur ei quia inanis est actio, & cæt. ff. de

ff. de dolo, nam is & ꝫ. de resti. spo. olim. 1. & ꝫ. de sol. Odoardus. præstat ergo quam potest, scilicet iuratoriam. 1 ꝫ. de do. inter vi. & vxo. & de do. post diuor. resti. per vestras. §. fi. & C. de epi. & cle. auth. generaliter. & in auth. vt nulli iu. §. si verò. coll. 9. sed illud prohibetur. ꝫ. de app. c. vl ti. Item habes hic, ꝙ parti præstanda est cautio ista; quod est verum: & idem si nō potest iudex haberi: præstetur parti. Et iudici etiã potest pręstari parte absente. ꝫ. eo. c. 2. & 3. & ꝫ. de offi. ordi. pastoralis. Si autem neuter potest inueniri, præstabitur alicui honestæ personæ, quæ recipiat cautionem nomine aduersarij.

† Obliget et ipsam rem quã recuperat, q̃d potest. posset et obligare se ad pœnã pecuniariã, de præsum. literas. ver. quocirca. vt priuationis beneficij. de ele. cum dilecti. ad finẽ, secũdùm Host. Ioan.

ADDITIO. Sic ꝫ. de conuer. coniug. c. vlt.

a Saluo iure.] super proprietate. Sic ꝫ. vt lit. non contesta. quoniã. §. quod si in fi. & ꝫ. de do. & contu. prout in fi.

b Habeatis.] hic sumitur arg. ꝙ secundum decretũ necessariò fit i reali actione: sed ideo datum fuit secundum decretum: quia dubitabatur super cautione an infra annum pręstita fuisset, & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc satis dictum est ꝫ. tit. proxi. contingit.

C Vm sicut.] Si non stetit p reũ quo minus caueret infra annum, actor per lapsum anni nõ efficitur verus possessor. Diuiditur. nam in prima facti narratio. In secũda cautæ cõmissio ibi, Discretioni. Abb.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

† al. subdiaconum.

† al. Col.

† al. ita: Thaurien. & de Colle. abbates, & Archidiaconus Chimeteñ. al. ita: Thaur. & de Comit. abbates, ac archidiacon. Chimen.

¶ Ideoque decernimus, vt ammodo possessionẽ præscriptæ ecclesiæ (saluo iure[a] quòd idem prępositus in petenda ecclesia habere dignoscitur) absq; cõtradictione qualibet habeatis[b]. Vt autem nostræ diffinitionis sentẽtia inuiolabiliter obseruetur, eã Apostolico duximus patrocinio roborandam.

¶ Cle. iij. episcopo, & archidiacono Eboraceñ.

¶ *Tempus annale nõ currit missionem passo, si infra illud cautionẽ iudicibus, vel alteri eorum alijs absentibus obtulit: licet per eos seu per eum recepta non fuerit. Et est casus notabilis secundum hunc intellectum.*

CAP. II.

CVm † sicut accepimus, inter P. subdecanum, † & abbatissam & conuentũ sanctæ Trinitatis, super ecclesia de Capit. † quæstio verteretur: de Taurino † & de Corinth. abbates, ac archidiaconus Chima. à sede Apostolica delegati, moniales ipsas rei seruãdæ causa, in possessionẽ rei petitæ[c] miserunt: vnde cum hoc ad † subdecani notitiam peruenisset, ad archidiaconũ prædictum accessit: & offerẽs ei sistendi iudicio cautionem (quoniam abbas de Corinth. profectus erat ĩ Angliã, & Abbas T hauriñen. viã fuerat vniuersæ carnis ingressus) possessionem infra annũ sibi resignari cum instantia postulauit, sed non[d] potuit obtinere: & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si ẽ ita, sistẽdi iudicio ab eo cautione recepta[e], ei possessionem restitui faciatis: nec obstare volumus, ꝙ annus elapsus esse proponitur, si per eum non stetterit,[f] quo minus infra annum, & possessionem receperit, & dederit cautionem.

¶ Innoc. iij. Vrbinati, & Senagolen. episcopis.

¶ *Si passus missionem, repetens possessionem allegat se contumacem non fuisse, restituitur in pristinum statum præstita cautione, & dilata condemnatione expensarum quam euitat, si postea constiterit eum non fuisse cõtumacem.*

ꝙ annus est elapsus: si p eũ non stetterit quo minus ĩ infra annũ & possessionẽ receperit, & dederit cautionẽ. Not. quòd si per me non steterit quo minus faciam quod debeo, non est mihi imputandum. Item si non possum habere copiam iudicis, non currit mihi tempus annale.

c Rei petitæ.] Sic ꝫ. Vt lit. nõ contest. quoniã. §. in alijs. & ꝫ. eo. c. vlti. C. de his qui ad eccles. confu. præsenti. §. cũ autẽ.

[Gloss. ista signat contrarium de l. tutor qui. & soluit.]

d Sed non potuit obtinere.] Sed nec debuit, cum plures fuissent iudices, ipse solus restitutionem dare non poterat: q a solus nõ habebat iurisdictionẽ. ꝫ. de offi. deleg. causam matrimonij. & c. vno delegatorũ. & 2. q. 6. c. ei q. §. itẽ si plures. arg. ꝙ q a cum res esset tẽpore peritura, archidiaconus poterat se intromittere, sic apparet i tutoribus. ff. de admini. tut. tutor q. §. 1. a Sed nõ est verũ, vt dictũ est, cũ non haberet iurisdõnẽ, poterat tñ cautionem recipere ab ipso noĩe aduersarij, non tanq̃ iudex, sed tanq̃ honesta persona, & sic non curreret ꝑs. sup. de of. or. pastoralis. §. verũtamen. de hac cautione dictum est in pro xi. c. sup eo.

e Recepta.] & ita quod non potuit facere primo, modo facere debet, vt possessionem recuperet. sim. ꝫ. c. 1. sicut etiã si ad terminũ venere, aut etiam soluere non potuisti, non tñ post terminum eris à solutione absolutus. sup. de do. & cont. cum dilecti. §. præterea, ver. si enim. ff. de arbi. Celsus. §. 1.

[Glo. ista notat quod si per me, &c. signat contrariũ de decretali proxi. & soluit.]

f Non steterit.] not. quòd si per me non stat quo minus faciam quod debeo, non est mihi imputandum. sic supra de rescrip. si autem. & c. plerumque. §. 1. ibi, postquam copiam. & supra vt lit. non contesta. quoniam circa prin. & infra de appellat. ex insinuatione. ibi aliq; damno. & 2. q. 6. anterioram. §. ad hoc. & ꝫ. de app. ex ratione. arg. contra supra c. proxi. sed ibi voluit solum modo, sed non cum effectu, & voluntas ibi stetit in suis terminus. hic verò voluit & obtulit, sed defuit qui reciperet, & absente illo, qui fuit causa custodiæ in possessionem minus, ex causa necessaria possessio restitui non debet. infra de verbor. signi. dilecto.

† In codice Barbarã ita: ad eiusdem sabcon.

a In summa loquitur quorũ officiũ q libet etiã et i solũ me vtilitas psonæ cui dati sũt impediri. ff. de admi. tuto. si plures. delegati verò simpliciter dati vnus sine reliquo nihil potest. sup. de of. de le. prudẽtiã. Ioan. And.

CASVS. Inter abbatissam & conuentum sanctæ Trinitatis ex vna parte, & P. subdecanum ex altera, coram abbatibus Taurineñ. & de Corinth. & archidiacono Chim. iudicibus delegatis, super ecclesia de Capit. quęstio vertebatur, propter contumaciam P. subdecani iudices miserunt moniales in possessionem rei petitæ, causa rei seruandæ: Sed cum hoc ad subdecani notitiam peruenisset, ad archid. prędictũ accessit, offerens ei standi iudicio cautionẽ, quoniã abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & abbas Thaurinen. viam fuerat vniuersæ carnis ingressus: possessionem tamen infra annum non potuit obtinere: vnde dictus P. post annum accessit ad Papam, petens sibi super hoc prouideri, cum per ipsum non stetterit quo minus possessionem recuperasset infra annum: mandat Papa quibusdam quatenus si est ita, recipiant a reo cautionem stãdi iuri, & ei restituant possessionem, non obstante eo,

Cum

CVm venissent.] Si reus contra quem facta est missio in possessionem, docet se contumacem non fuisse, non condemnabitur ad expensas. Primò ponit factum coram Papa narratum querelæ vel appellationis remedio. Secundò dat iudices ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CAP. III.

CVm † venissent ad Apostolicã sedem abbas sãcti Angeli, & P. Gal. idẽ P. proposuit, quòd † prædictus abbas eũ sup quadã possessione, corã Ioanne Apostolicę sedis legato traxit in causam: & infra. ¶ Verũ legatus ipse causam cõmisit iudicibus, secũdum ius & bonã terræ consuetudinem † terminãdam: qui cum secundum ius tantum vellent procedere, præfatus P. nostrã audiẽtiam appellauit: sed iudices nihilominus partem aduersam in possessionẽ rerum petitarum inducendam causa custodię[a] decreuerunt: ita quod si vsq; ad annum & diem præstaret sistẽdi iudicio cautionem, & parti alteri triginta libras restitueret[b] pro expẽsis, reciperet possessionem eãdem. Cumque G. sedis Apostolicæ legatus infra annum fuisset terram illã ingressus, ipse cautionẽ standi iuri obtulit[c] coram eo, & possessionem sibi restitui postulauit, paratus expẽsas restituere factas in lite, quæ sex librarũ summam (sicut asserit) nõ excedunt: sed abbas triginta librarũ sibi restitui petijt quantitatẽ: & infra. ¶ Nos igitur ipsum P. cautione[d] præstita, in possessionem credimus † reducẽdum; Hoc etiam decernentes, vt si consuetudinem, quam allegat, laudabilem esse constiterit (quia ex hoc sequitur eum rationabiliter[e] appellasse) ad restituendas expensas nullatenus compellatur, alioquin (cum ex hoc appareat eũ frustratoriè appellasse) ad restitutionem cogatur expẽsarum illarum,[f] quas

CASVS. Abbas sancti Angeli causam habebat super quadã possessione contra P. Gallcũ. legatus illius prouinciæ causam illam commisit quibusdam iudicibus, secũdum ius & bonam cõsuetudinem illius terræ terminandam: sed cum iudices vellent procedere in re secundum ius, præfatus P. ad sedem Apostolicam appellauit, nihilominus iudices partem aduersam in possessionem rerum petitarum causa rei seruandæ mitti decreuerunt, ita quòd si vsque ad annũ & diem præstaret cautionem iudicio sisti, & parti alteri triginta libras restitueret pro expẽsis, reciperet possessionem eandem: Postmodum legatus ille recessit, & alter legatus infra annum terram illam est ingressus, coram quo dictus P. obtulit cautionem standi iuri & possessionem sibi restitui postulauit, paratus restituere expẽsas vsque ad sex libras. sed abbas volebat triginta, & sic annus elapsus est: vnde quæstio ista ad dominum Papam est delata, coram quo hæc & alia proposita fuerunt: dominus Papa decreuit illum P. in possessionem reducendum præfata cautione præstita, statuens vt si consuetudo quã allegabat, laudabilis fuerit, ad expensas restituendas non compellatur: quia ex hoc apparet quòd benè appellauit: si verò consuetudo laudabilis non fuerit, appellatio non tenuit: vnde ad moderatas expensas restituendas abbati, quas constiterit ipsum propter hoc fecisse, condemnatur. Not. quòd non obstat lapsus anni ad recuperandam possessionem, sed infra annum non stat per eum qui amisit eam. Item appellatio legitima impedit traditionem possessionum; & si non est legitima, non impedit quo minus detur.

a Causa custodiæ.] arg. quòd non sit possessor, sed tãtum custos. sic ĩ. eo. c. prox.

[Glo. seq. reci. per q. an bene fecerit iudex condemnando ad expensas tempore missionis. Et dicit, quod non, duplici ratione.]

b Restitueret.] hic malè pronunciauit, quia primò debuit ei de expensis cõstare, saltem per iuramentum, C. de iud. sancimus. 1 præmissa taxatione. s. de procu. constitutis. & hic in fine dicit, quas abbatem constiterit propter hoc fecisse. vnde perperam processit, quia non debuit condemnare eum ad voluntatem abbatis: vnde Papa non stat illi condemnationi. Præterea condemnatio expensarum debet fieri tempore præstandæ cautionis, quo recuperat possessionem supra vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. & infra de sequestra. c. 1. & hic in fi.

[Glo. seq. reci. per q. an offerens cautionem coram legato, per id renunciauerit appellationi ad Papam interiectę. arg. pro & contra, & soluit. quærit demũ, nunquid appellatio profuit? & respondet.]

c Obtulit.] Per hãc oblationem cautionis interrumpit præscriptionem annalẽ. supra de offi. ord. pastoralis. in fine. & supra cap. proxi. Et per hoc videtur renunciasse appellationi, & ratã habuisse sententiam iudicum, illorum, ex quo acquieuit illi. arg. s. de offi. dele. gratum. & infra de testi. cum venissent. & arg. ff. de iud. l. verum. & ff. rem ra. hab. l. 3. §. falsus. sed cõtra innuit, scilicet quod Papa mandat inquiri de appellatione: quare per hoc non intelligitur renunciasse. Dicas, ex quo aduersarius noluit recipere cautionẽ & restituere possessionem, statim licuit ei prosequi appellationem: & ita cum per eum non steterit quin dedisset cautionem, & recepisset possessionem, sed potius per aduersarium & per iudicem[a], ei circa possessionem recuperandam obesse non debet, vt s. c. proxi. Quid ergo profuit ei appellatio? Multum profuit: quia si appellatio sua fuit legitima, non condemnabitur in expensis: si non fuit legitima, condemnabitur in expensis tantum necessarijs, quas propter hoc constiterit abbatem fecisse, vt dicit in fi. si tamen non appellasset, simpliciter restituisset expensas.

d Cautione.] sufficienti. infra de sequestra. capit. 1. in fine.

e Rationabiliter.] cum hic Papa iubeat inquiri de appellatione, patet quòd non recedit ab ea per oblationem cautionis, sed hoc fuit culpa aduersarij, qui eam noluit recipere: quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expensis si legitimè appellauit: & sic tutius fuisset illi accepisse moderatas expensas.

f Illarum.] & etiam ad eas quas fecit in rebus[a], quarum possessionem tenebat, conseruandis: etiam si non expediebat facere illas dum tamen credebat expedire. 2 ff. de bo. auct. iud. pos. prætor ait, §. quod ait prætor, aliàs, generale est, vt non sufficiat credere & expedire, nisi in veritate expediat. ff. de nego. gest. sed an vltro. §. 1. in fine. vtiliter enim debet cœptum esse negotium, licet non spectemus euentum, vt hic dicit.

† Ca. 5. eo. ti. in 3. compi.

Et deste llectu vide Deciũ in ca. ecclesia sanctę Marię. de cõstit. inc. consultationib. de offi. del. & Romanus sing. 414.

† In codice Barbatię ita q cũ dictus abbas eum super quadã possessione corã Lap. se. le. traxerit in causam.

† Infero, q consuetudo terræ ligeret clericos. c. cõcor. l. j. & ibi Pe. de bel. pt. Cyn. & Doctor. C. de sum. Tri. & deficiẽte terræ consuetudine, tunc ad quã sit recurrẽdum cõsuetudinẽ, vide late p glossam in c. consuetudo. dist. 1. & in ca. illud. dist. 12.

a Ibi iudex æstimat expensas: & de aliis diffinit post iuramẽtum. Io. An.

Præscriptio annalis interrumpitur per oblationem cautionis.

† In codice Barbatiæ legitur: decernimus. in cæteris, credimus, &c.

a Sufficit in hoc casu q nõ sit in dolo. & de hoc in Spe. de secũdo decreto. §. iuxta. versi. quid si actor. Ioan. And.

a Necessarias.] necessariæ expensæ dicuntur, impensæ sine quibus deterior esset res, si non fierent, aut etiam periret. ff. de verbo. signifi. impensæ. & ff. de pigno. act. si necessarias: & ff. de impen. in re. do. fa. impensæ. & duabus legibus sequen. de hoc dictum est s. tit. proxi. c. finem litibus.

SI aduersarius.] Si reus citatus se absentat nec procurator nec alius eum defendit, mittitur actor in possessioné rei petitæ causa custodiæ. h. d. inhærendo litteræ, quòd reus fuit prius personaliter citatus, & postea se absentauit. Primò ponitur thema, ex quo q̄stio. Secundò solutio ibi, Iure petere. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis citatus fuit ad causam: post citationé absentauit se nullú dimittens procuratorem: Quæritur qualiter cótra ipsum sit procedendum? Rńdet, quòd denúciatio ad domú ipsius legitimè debet fieri: & si non apparet qui defendat eum, actor in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ potest induci. Not. quòd quilibet tenetur dimittere procuratorem, qui eum defendat: alias procedatur contra ipsum, vt hic dicitur.

[Glo. seq. dat duos intellectus ad textū. Panor.]

abbatem cóstiterit propter hoc necessarias [a] in lite fecisse.

¶ Gregorius nonus.

¶ Contra absentem, qui non dimisit procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente fit missio. h. d. supplendo ad literam, maximè, vt dicitur in glo. Et est verus & notabilis intellectus.

CAP. IIII.

SI aduersarius tuus post citationis [b] edictum, ad remota loca se transferens, procuratoré legitimum non dimisit: & denunciatione publicè facta domi, [c] nó apparet qui defendat [d] eúdé: iure petere potes, vt in possessionem earum terrarum, de quibus quæstio vertitur, causa custodiæ inducatis.†

† Vide text. in l. 2. & ibi Bart. ff. si qs in ius vo. nó ierit.

b Citationis.] hoc ideo dicit: quia si ante citationem, & non in fraudem se absentaret, non daretur restitutio possessionis contra ipsum: licet præsens vellet probare spoliationem & possessionem. s. de offi. deleg. consultationibus. sed missio in possessionem causa custodiæ, nihilominus fieri debet, & ita quod dixit, post citationis edictum, idem intelligo etiam ante citationē: quia debet dimittere procuratorem, qui ad loca remota se transtulerit. De hoc dictum fuit s. de offi. dele. consultationibus. vnde supple hic, maximè.

c Domi.] sic s. de do. & contum. causam quæ. vbi de hoc s. & c. venerabilis. & ff. ex quib. cau. ma. item ait, §. hoc autem. & l. sequenti. & j. de cle. non resi. ex tuæ. Bernardus.

d Qui defendat eundem.] Ergo si appareat qui defendat eundem, audiendus est, ff. de procuratoribus. seruum quoque. §. publicè. & l. absens. & C. eo exigendi. præstita satisdatione, vt in lege exigendi. ff. de in ius vocando. neque. §. qui in ius, & ille qui defendit, id facere debet quod dominus in lite faceret, & cauere iudi catum solui, idest iud catum solui. ff. de procuratoribus & defensoribus. sed & hæ personæ. §. defendere. & appellare tenetur si contra ipsum pronunciabitur. s. de procuratorib. non iniustè. & j. de appellationib. si iustus. ff. de negot. gest. l. liberto. §. vltimo. & ita quilibet tenetur mittere procuratorem qualitercunq; sit absens, alias requisitis amicis, & facta denunciatione si non defenditur, proceditur cótra ipsum, vt hic dicit, & ff. ex quib.

a Concor. l. ignorare. & ibi Bar. ff. de testa. milit. & l. si finita. §. Iulianus. ff. de dã. inf.

cau. ma. item ait prætor. §. vlti. & l. sequen. & s. de dolo & contu. causam quæ.

VT LITE PENDENTE NIHIL, &c.

¶ Visum est supra de quadam innouatione, quæ fit cótra absentes cótumaces: quia fit missio in possessionem quidocunq; proceditur ad excómunicationem, vel ad séntétiam disfinitiuam. Sed ne crederet aliquis quòd eodem modo circa statum causæ præcedentis posset aliquid innouari, vt mutatio fiat circa statum eorum: ideo annectitur hæc rubrica. Et nota, quòd hæc rubrica formatur negatiuè: ex quo infertur quòd regulariter lite pendente nihil est innouandum. Quando autem dicatur lis pendere, quo ad materiam huius titu. vide tex. not. in cle. 2. eo. tit. & ibi glo. & 11. q. 1. c. vltimo. & 16. q. 4. volumus. Abbas.

TITVLVS XVI.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Alexander iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Priuilegiū etiam à principe impetratum, per quod priuatur q; sine causa cognitione lite pendente vsu possessionis, tāquam surreptitiū non valet, seu tanquam rationi obuium est reuocandum.

CAP. I.

A †Memoria nostra nó excidit: & infra. ¶ Statuimus, vt litteræ prohibitionis [e] nostræ, quas ad petitionem archiepiscopi Cantuarieñ. tuæ fraternitati direximus, nullú tibi præiudiciū [f] faciant, quo minus tibi & successoribus tuis liberū sit (quéadmodum vobis est beneficio

† Ca. 1. eo. ti. in 2. compi.

A Memoria nostra.] Lite pendente reus commodo possessionis iure priuari debet. Primò d cisē ponit querelam. Secundò prouidet ibi, Statuimus. Abbas.

[Glo. seq. ponit casum.]

e Litteræ prohibitionis.] Eboraceñ. archiepiscopus ex priuilegio Apost. sedis faciebat crucem portare ante se per totā Angliam, Papa ad petitionem Cantuarieñ. archiepiscopi prohibuit ei per litteras suas, ne hoc faceret, donec cognosceretur an hoc facere t de iure: sed q a Papa priuauerat illum sine causæ cognitione, dicebat archiepiscopus Eboraceñ. quòd non debuit prohiberi ante causæ cognitionem: Vnde Papa statuit, quòd non obstante illa vel aliqua probatione, faciat ante se portare crucem per totam Angliam, quousque constitutum sit, an de iure hoc facere debeat. Bernardus. Nota, quòd lite pendente non est alicui auferenda possessio. Abb. Siculus.

f Præiudicium.] & ita quod illicitè factum est, potest licitè reuocari. 35. q. 9. quod quis commisit. & cap. sententiam Romanæ sedis: & sapientis est reuocare quod prauè fecit. 22. q. 4. magnæ. & ff. de re iud. quod iussit etiam errorem suum quilibet emendare tenetur. infra de æqualiter & quando 1. infra de sentent. excommunica. sacro. §. si verò. & de app. cum cessante. & in auth. de nupt. circa princ. per vnam columnam. colla. 4. Ex quo Papa reuocat quod iniustè fecit: multo fortius & alij hoc facere debent: imò & quod bene factum est, si incipiat esse occasio mali, destruendum est. 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 12. q. 1. certe ego sum.

[Glossa sequens not. incorporalia quasi possideri: possessorem non priuari, nisi in casu: allegat horum concordantias.]

g Defer-

a Deferre crucem.] no. quòd incorporalia possidentur, vel quasi possidentur, vt hic, & 84. dist. quisquis. & ī. de causa pos. & propric. cum ecclesia. §. nos igitur. in fi. & ꝑ. de præscri. si diligenti. circa medium. ff. de vsuc. l. 4. §. si viam. ff. de acqui. re. do. serquis. §. 1. Item patet, quòd lite pendente nō debet quis priuari sua possessione. 16. q. 4. volumus. & ꝑ. de priuile. dudū. & C. de ꝓbat. l. 2. & C. de rei ven. l. vlt. & in auth. in medio litis sacras iussio. non fieri. §. illud quoque. coll. 8. & ff. de peti. hære. diuus Pius. & 8. q. 4. nonne. & ꝑ. tit. prox. c. 2. & per totū, nisi aliàs suspectus esset de dilapidatione. 3. q. 2. quia ea. & ꝑ. de simo. licet Hely. & ff. q. satisd. cog. si fideiussor. §. vlti. & ꝑ. tit. proxi. c. 2. & 3. & 2. q. 6. quoties 1.

b De iure.] not. ꝙ quatuor patriarchales sedes vbiq; possunt crucem ante se portare, præterquam in vrbe Romana, vel in præsentia Papæ, vel ipsius scilicet Papæ legati. ꝑ. de priui. antiqua. alij verò non nisi in prouincia sua: & nisi hoc alicui per priuilegium speciale sit concessum, vt hic dicitur: & ita quod dicit de iure, idest, de priuilegio speciali: & hoc iure cognoscitur qualiter fuerit concessum, verū per surreptionem & in præiudicium alterius, vel non, quia sic nō debet valere. ar. ī. de vsu pallij. ex tuarum. & ī. de of. or. licet. & ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis à principe. quia in præiudicium alterius dari non debet priuilegium, vt in d. §. si quis à principe. & ī. de consue. cum olim.

priuilegiorum Apostolicæ sedis indultum, & tu & prædecessores tui consueuistis facere) ante vos per totam Angliam deferre crucem [a], quousque diffinitiua sententia decernatur, in ecclesia tua de iure [b] † hoc debeat habere.

Clemens tertius. †

¶ *Accusatus de adulterio ad separationem tori, non debet lite pendente priuari possessione coniugali.*

CAP. II.

Laudabilem †: & infra. ¶ Quæris quando matrimonium accusare contingit, an statim sit carnale commercium suspendendum: & infra. Ad quod † breuiter respondemus, quòd coniugum alteruter accusatus, ante probatam [c] accusationem, iure quod habet in altero, priuari nō pōt.

Laudabilem.] Lite pendente super coniugio, non interdicitur coniugibus carnale commercium. h. d. Primò ponitur consultatio. Secundò respon. ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis accusat matrimoniū ꝓp consanguinitatem vel aliud perpetuū impedimentū: quæritur an statim carnale cōmercium sit suspendendū? & rndetur ꝙ alteruter coniugum priuari non debet iure qđ habet in altero, ante finem causæ. No. quòd lite pēdente vxor debito iure priuari nō debet. Itē not. ꝙ ille, q ad mādatū ecclesiæ soluit debitū vxori, sibi ꝑiudiciū non facit.

[Glo. seq. alleg. 12. concor. s. 5. decre. 4. can. & 5. leges, demum signat contrarium, & remittit. item signat aliud, & soluit.]

c Probatam.] ī. de off. deleg. causam matrimonij. ꝑ. de diuor. porro. & ī. de re. spo. ex cōquestione. & 8. q. 4. nonne. & 17. dist. §. hinc et. & 16. q. 4. volumus. & 15. q. vlt. c. vlti. & ī. de in integ. rest. cū venissent. & ī. c. prox. & C. de rei ven. res alienas. & C. de proba. l. 2. & C. de li be. causa. non ideo. 2 arg. cōtra. ꝑ. de re iud. tenor. Solu. ibi, & ꝑ. de reg. veniens. Itē arg. cōtra. ī. de rest. spo. litteras. ad fi. Vnde nō fuit plena restitutio, sed id ideo est, qa habebat incōtinenti probationes: nec sunt cōtraria: quia ibi agit possessorio, hic nō: vnde nō debet alteruter priuari, &c. ille tamen qui cōscius est impedimenti, nō debet exigere, nec reddere, vt in decre. litteras. Ber.

Ecclesia.] Hæc decre. & sequens de eodem facto loquuntur: & aliqua ponuntur ibi, quæ præcesserunt tēpore, aliqua posita hic. Et de hoc eodem facto loquit̄ c. ecclesia S. Mariæ. de cōstitu. & malè pōt intelligi vna sine alijs. Et ideo glossa hic ponit casum, & seriē facti ad oēs tres decre. Et si vis habere seriem facti prout cōtigit, ordo est, vt primò legatur ista decret. vsq; ad ver. Prohibemus. secūdò decret. sequens vsq; ad fin. tertiò illa. s. de const. quartò iste versi. Prohibemus. Et hoc ideo, qa principiū huius c. ponit principiū & originē huius negotij vsque ad vers. Prohibem⁹. & sub illa dictione, & ꝑ. quæ ꝓcedit ver. Prohibemus. decidit qualiter facta alienatione rei litigiosæ in monasterium, monasteriū fuit de facto spoliatū per senatorē occasione statuti, de quo in glo. & tradita fuit possessio ecclesiæ sanctæ Mariæ quę etiam fuit postmodum de facto spoliata per quendā cōsiliariū Capitolij: & restituta fuit illa possessio de facto monasterio: qa restitutione facta, monasteriū illā possessionem titulo locationis transtulit in quendā potentē, ita quòd de facto haberi non poterat. Primò incepit iuridicè corā Papa ecclesia sanctæ Mariæ petere restitutionē contra factū illius consiliarij: sed qa illa possessio haberi nō poterat de facto, vt ī. dixi, & multa de facto fuerunt innouata, Papa prouidit prout habetur in decre. seq. & restituit ecclesiæ sanctæ Mariæ possessiones subrogatas in locū illius seu illarum quæ haberi nō poterant: post quæ petijt secundò monasteriū restitutionē illarū possessionum occasione spoliationis factæ per senatorem: & Papa monasterium restituit, vt dicitur in decret. ecclesia. de constit. qua restitutione facta, Papa timens ne monasteriū illas possessiones subrogatas alienaret, sicut fecit de principalibus, mandauit monasterio, prout dr̄ hic in versi. Prohibemus. Et ex his iūcta glossa habes clarissimè seriem & ordinem negotij. Et hæc decre. non potest commodè diuidi propter mixturam facti: de qua ī. Abbas.

¶ Innocen. iij. abbati, & conuentui sancti Syluestri.

¶ *Qui rem litigiosam alienauit, ita quòd rehaberi non potest, debet æquiualentem substituere in locum illius, quam alienare non poterit. hoc dicit cum seq.*

CAP. III.

Ecclesia † sanctæ Mariæ in via lata, cōtra Ioannem de Areia (qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iu-

CASVS ad ‡ vtramq; decretalem. Ecclesia S. Mariæ in via lata, mouit qōnem contra Ioannē de Areia super quibusdā possessionibus corā L. iudice lite conte. idem Io. possessiones illas trāstulit in monasteriū sancti Syluestri: demū senator Romanus occasione cuiusdā statuti (in quo cōtinebat̄, quòd si quis rem litigiosā transferret in alium lite pen. possessio auferat̄ possessori, & daretur petitori) spoliauit monasteriū possessionibus illis, & eas restituit ecclesiæ sanctæ Mariæ: postea ista senatoris fuit reuocata, & spoliata fuit ecclesia sanctæ Mariæ, & monasteriū restitutum: Lite illa pēdente Celestinus reuocauit causam ad præsentiā suam: non obstante illa reuocatione, diuersæ iniæ latæ fuerunt per senatores, qñque pro ecclesia, qñque pro monasterio, vltimo corā Innocētio petebat ecclesia sanctę Marię restitutionē illarū possessionū, quibus iniustè fuerat spoliata, per quendā consiliarium Capitolij. dñs Papa reuocauit in irritum quicquid actum fuerat ab alijs, postquam Celestinus reuocauit negotium ad curiam suam: & restituit ecclesiam sanctæ Mariæ: & quia possessiones illæ fuerunt

[Margin notes, left, fragmentary: Hodie de ... p̄āt ... crucē ... se deferre ... quæuis ... exē- ... suæ pro- ... inciæ, quo- ... priuile- ... gio cōtrario ... nō obstante ... Clemēt. vlti ... de priui ... & qđ di ... hic glos- ... in verbo: ... de iure, pro- ... cedit de iure antiquo.]

[al. Cælesti- nus iij.]

[† Cap. 2. co- ... in 2. cōp.]

[‡ De his qua- tuor patriar- chis, eorūq; nominibus, & dignitate vide Cassa- neum in ca- talogo glo- riæ mundi, par. 4. cōside- ratione 7.]

[‡ Quæ pro- uocat in li- bertatem: si non probat possessor in possessione tenebitur. Io. And.]

[† al. Ad qđ tibi breui- ter, &c.]

[† Hæc refe- rasc. 10. sup. de ꝯsti. & vi de c. 1. ut. de restitutione spol. in 3. cō pilatio. vnde facile intel- liges hoc fragmentū: & c. qđ ꝓxi mè sequitur.]

[‡ Hic casus in antiquis codicibus re- peritur.]

fuerant obligatæ alij titulo locationis, post restitutionem factam à Ioan. de Ateia, nec monasterium poterat recuperare eas, vt ecclesiã restitueret, præcepit Papa quòd Monachi alias possessiones æquiualentes prioribus substituerent loco priorum: quod & factũ fuit arbitrio bonorũ virorum: & illæ substitutæ erãt pignori obligatæ. & Papa fecit illas liberari à creditorib. qui dño Papæ instrumẽta pignoris reddiderunt. Demum monasterium petijt restitutionem illarũ possessionũ cõtra sniam senatoris, & Innocẽtius ipsum restituit cõtra sniam senatoris, præcipiens vt possessiones illæ substitutæ nõ debeãt alienari, vt ecclesia si voluerit agere de proprietate, vel de vitio litigiosi cõtractus, sit qd euincere valeat, & habere. No. q res, q̃ succedit in locũ alterius, eodẽ iure censetur cũ illa. Itẽ lite pendente res quæ sit litigiosa, in alium transferri nõ debet.

[Glo. seq. argum. quod res, &c. & signat contrarium.]

a Successerũt.] hoc ideo dicit, quia possessiones super quib. cõtra Ioan. de Ateia mouit ecclesia qõnẽ, monasteriũ sancti Syluestri locauerat alij, locationis titulo, quas monasterium receperat à Ioanne de Ateia lite pen. vt j. c. prox. & hic dr: vnde monasteriũ, quia nõ potuit illas possessiones reuocare, alias possessiones æquiualentes prioribus substituit in locũ illarum. & est hic arg. quòd res quæ succedit in locũ alterius, eodem iure [2] censetur cũ illa. arg. j. de vsur. cũ tu. in fi. & in gl. fi. & 93. d. cap. vlt. & 94. dist. c. 1. & ff. de leg. 2. fideicommissa. §. 1. si rem suam. ff. de le. 2. imperator. in fi. & l. seq. ff. de dona. inter virum & vxo. l. vxor marito. 2 Arg. contra. ff. de fur. qui vas. §. vlti.

[Glo. seq. tractat quæ sit pœna litigiosi contractus: quod sit vitium litigiosi: casus quibus cesset in speciali & vniuersali iudicio.]

b Litigiosi.] pœna litigiosi contractus est, quòd emptor sciens rem litigiosam, pretium amittat, & rem restituat, non vt cedat lucro alienatori, sed pretium, & alia tanta quantitas ab eo qui alienauit, dabitur fisco. Ignorans, pretium recuperat à venditore, & tertiam partem pretij, quia ei non manifestauit rem litigiosam fuisse. Et eodem modo punitur dator & donatarius sciens vel ignorans, secundum quòd traditur C. de litigi. l. vlti. Vitium litigij dicitur, cum quis rem litigiosam in iudicium deductam, de cuius dominio mouetur quæstio inter actorem & reum, transfert in alium lite pen. siue sint res, siue actiones. 3 C. de litig. l. vlti. in prin. & in auth. ibi posita. Tamen in aliquibus casibus qui ponuntur in ipsa lege, potest res litigiosa alienari, scilicet nomine dotis, donationis, ante nuptias, transactionis, & diuisionis, & rerum hereditariarum facta, vel per legati vel per fideicommissi causam: & hæc locum habent in specialibus iudicijs. In vniuersalibus verò cum agitur de hæreditate, prætor permittit quandoque fieri alienationem, s. pro impensis funeris, pro solutione debiti, pro cibarijs familiæ. ff. de peti. hæredi. diuus. Et ita ecclesia sanctæ Mariæ poterat agere de vitio litigiosi cõtractus contra Ioan. de Ateia, qui transtulit possessiones illas in monasteriũ, lite pendente ad pœnam: & ad ipsam rem cõtra monasterium, vt in prædicta. C. de litig. l. vlt.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Laboret.] sed qualiter potest hoc esse, quòd in vanum sit talis actio, cũ si monasterium offerat se liti, condemnabitur in expensis ac si possideret. ff. de rei vendica. is qui se, & ff. de petitio. hære. qui se lit. & cum dolus pro possessione habeatur. ff. de reg. iur. parte? Dic quod cessant illę leges in ecclesiasticis negotijs, ne delictũ personę, &c. 16 q. 6. si episcopum. & infra de except. cũ venerabilis.

stitiam detinere) mouit sub L. iudice quæstionẽ: & infra. ¶ Prohibemus, ne possessiones, quæ successerũt [a] in locum & ius illatum, quas ab Io. de Ateia ecclesia sanctę Mariæ petierat in monasterium vestrum ab eodem Io. lite pendente translatas, alienare interim præsumatis †; vt si ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigiosi [b] cõtractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne si obtinuerit in iudicio, in vanũ laboret [c], monasterio vestro minimè possidente) sit quod euincere valeat & habere.

¶ Idem.

¶ *Idem dicit quod in præcedenti.*

CAP. IIII.

ij Ecclesia sanctæ Mariæ: & infra. ¶ Possessionem qua fuerat, prętermisso iuris ordine, prædicta ecclesia spoliata, sibi restitui postulabat †; & infra. Nos quequid ab alijs factum fuit (postquam prædecessor noster ad curiam suam idẽ negotium reuocauit [d]) irritũ decernimus & inane: & infra. ¶ Verum quoniam præfatam possessionum, post restitutionem vobis factam ab Ioan. de Ateia, alij locationis titulo assignastis [e], neque restituere poteratis [f] ecclesiæ spoliatæ; loco ipsius tãtundem possessionẽ æquiualentium, ad arbitriũ bonorum virorum, ipsi ecclesiæ fecimus assignari [g]; quas, quoniam alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis instru-

ij Ecclesia.] Nota [4] quòd postquam superior reuocat ad se negotium: quicquid fit postea ab inferiori, non tenet: vnde reuocari debet saltem de facto. Item cum res restitui nõ potest, in alio æquiualenti fieri debet restitutio.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Reuocauit.] tanquam à non suo iudice factum. quia senatores non debuerunt postea se intromittere. supra de offi. dele. licet. & 2. quæst. 1. nomen. 3. quæst. 6. multum stupeo. argum. contra supra de offic. ordin. significauit, sed illud ideo fuit, quia delegatus non procedebat, & altera pars remanebat in manifesto delicto.

e Assignastis.] & sic monasterium incidit in vitium litigiosi contractus, vt supra titu. proxi. vt Ioann. fecit vnde ne in monasterium conueniretur de vitio litigiosi contractus, Papa æquiualentes possessiones fecit illis substitui: & ita non præiudicatur ecclesiæ sanctæ Mariæ: cum monasterium paratum sit suscipere iudicium in re æquiualenti. sim. ff. de alie. iu. mu. causa fac. quia etiam. in fi. & officio suo inflixit eis hanc pœnam, & meritò: quia dolo desijt possidere monasterium. dolus enim facit eum haberi pro possessore. ff. de rei vend. qui in petitorio. 5 & ff. ad exhiben. Iulianus. primo responso.

f Poteratis.] quia forte conductores potentes erant.

g Assignari.] à monasterio: & cauere etiam debebant, quod non essent alij obligatæ. argumen. ff. de pignora. actio. creditor. ff. de rei ven. l. si post acceptum.

[Glossa sequens alleg. concor. signat contraria, & soluit.]

a hec-

† Vide text. in l. Fulcinius. §. qđ sit autem. & ibi Bar. ff. quib. ex causa in possess. eat.

1 Quia subrog. ill sapit naturã eius in cuius locum subro. at. de quo latissimè Fucrardus in loco à vi subrogationis, in locis legalib.

2 Loquit de re empta p maritum, ex pecunia sibi donata per cõiugẽ: ad q̃ cõmuna bẽt vtilẽ in rẽ. Ioan. And.

3 Host. dicit quòd hoc habet locũ in rebus corporalibus tã mobilib. & immobilib. sed nõ in incorporalib. nec hypothecaria actione. in authẽ. de liti. §. ad hoc. sed nec simpliciter interdic. rei fa. it rem litigiosam. C. & ff. de litig. l. 1. Io. And.

† Vide l. ab ste possidere & ibi Bar. ff. de acqu. [illegible]

4 Secũdũ antiqua exemplaria, in q. bus casus huius & præcedentis decretalis, in superiori narrabat, hic consultò omittitur, perperã enim in recentiorib. codicib. fuit dimissus.

5 Venditione iustifica. gat, deb. requirere an reus possideat, vel dolo desijt possidere. Io. And.

a Resignauerunt.] eo enim ipso vř res liberata. ar. ĩ. de pac. cum prædẽ. §. illc. ff. de leg. 3. qui chirographũ. ff. quæ res pigno. ob. pos. l. 2. ff. de pac. l. 2. in fi. C. de sol. pecuniæ, C. de do. l. 1. C. de remis. pig. creditricem, arg. cõtra. ĩ. de renũ. fané. & c. remiẽs, & ff. de pac. l. 3. vbi dř ꝙ licet pignus restituatur, non vř remitti debitum: sed secus est si restituatur chirographum: vt in primis concor. quia ille cui fit restitutio, vtilitatem dẽt inde habere, ex chirographo nullam vtilitatẽ consequitur, si debitum nõ intelligat remissum; sed ex pignore sic: q̃a põt vti pignore. vnde pign. sæpe restituitur precario pp vtilitatẽ, sed chirographum nunquam: & ideo debitum, quod ibi continetur, intelligitur esse remissum.

Dilectus filius.] Non obstat priuilegium impetratũ lite pendente, de lite non habita mentione. In prima ponit partis querelam. In secũda prouidet: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Inter magistrũ A. rectorem ecclesiæ de Basseuilla, & antecessorẽ ipsius ex parte vna, & Priorẽ & monachos de Basseuilla ex altera, quęstio vertebat super decimis noualiũ parochiæ ipsius rectoris, lite pen. corã iudicib. delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turoñ. (quibus Prioribus monachi prædicti subsunt) pro se & membris suis obtinuerũt à sed. Apost. indulgentiam super huiusmodi decimarũ perceptione, nulla mentione facta in ipso de hmõi quæstione, occasione huiusmodi indulgentiæ Prior & monachi præfati, decimas ipsas sibi vendicare contendunt; cum iudices super hoc dubitarent, dictus rector hoc significauit domino Papæ: vnde mandat quibusdam iudicibus, quatenus eisdem iniũgant, vt indulgentia non obstante prædicta, in negotio ipso procedãt iuxta traditam sibi formam. No. quod lit. pend. priuilegium vel indulgentia super re litigiosa impetrata mẽtione non habita de quæstione, non valet.

(Gl. ista notat quod priuilegium, &c. alleg. quatuor concor. & tria similia.)

b Indulgentiam.] hic ergo patet ꝙ lite pendente priuilegium siue indulgentia super re litigiosa veritate tacita impetrata non tenet, nec valet. sic ĩ. de testib. cũm a. & ĩ. de priui. dudum. & ĩ. eo. a memoria. argu. & in auth. in medio lit. sacras missiones non fieri. §. si vero. 1 & §. illud quoque. coll. 8. si. & priuilegium non valet tacita compositione obtentum. ĩ. de dec. ex multiplici. & priuilegium post sententiam impetratum super re iudicata non tenet, vel rescriptũ ad eam retractandã. C. vt lit. pen. l. 1. Itẽ nec cõfirmatio de re litigiosa. ĩ. de confir. vti. vel inu ti. c. 1. sic & res ipsa litigiosa in nullam dẽt transferri personã. 11. q. 1. c. si. quod tñ fallit in casib. qui notant ĩ. eo. ecclesia. & C. de litig. l. vlti.

mentum pignoris resignauerunt.[a]

¶ Honorius iij. Cancellario, Cãtori, & A. canonico Parisieñ.

¶ Lis decidenda est secundũ iura existentia tempore controuersiæ, non autem secundũ priuilegium impetratum lite pendente, nisi de litis pendentia mentionem faciat.

CAP. V.

Dilectus filius magister A. persona ecclesiæ de Basseuilla, † exposuit coram nobis, quod tum inter prædecessorẽ suũ ex parte vna, & Priorẽ ac monachos de Basseuilla ex altera, super decimis noualium infra fines parochiæ suæ consistentium quæstio emersisset, ea pendente corã iudicibus delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turoñ. quibus subsunt Prior & monachi supradicti, pro se ac mẽbris suis, obtinuerunt à sede Apostolica indulgentiam,[b] super perceptione huiusmodi decimarum: cuius prætextu Prior & monachi, supradictas decimas sibi vendicare contendunt, licet in indulgentia, de dicta quęstione facta mẽtio non fuisset. ¶ Ideoque mãdamus, quatenus eisdem iudicibus iniungatis, vt (indulgentia non obstante prædicta) in negotio ipso procedant iuxta traditã sibi formam.

TITVLVS XVII.

De † sequestratione possessionum & fructuum.

DE SEQVESTRATIONE possessionũ, & fructuũ.

¶ Viso quod lite pẽdente nil sit innouãdum: quia per hoc dubitari poterit, numquid per hoc sequestrationis actus sit ꝓhibitus: ideo, &c. Et de hac materia vide plenè per Io. And. in regula, locupletari. de reg. iu lib. 6. Abb. Siculus.

De hac materia habetur 2. q. 7. quoties. 77. dist. eps.

¶ Innocentius iij. Mediolañ. archiepiscopo.

¶ Res in quam facta est missio, non debet sequestrari, etsi missus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius sic: Sequestrum factum loco missionis propter scandalum euitandum, reuocari debet oblata cautione, & restitutis expensis.

CAP. I.

Ad † hoc, vnxit nos De⁹, & infra. ¶ Abbas de Regula † nobis exposuit, quod cum M. prędecessor tuus super causa, q̃ inter ipsum, & monasteriũ suũ fuerat agitata, obtinuisset Veroneñ epõ litteras destinari, & ipse super iudicio possessorio partim pro monasterio, partim ꝓ archiepiscopo

Ad hoc vnxit.] Propter contumaciã rei, res ab eodẽ petita sequestrari nẽ dẽt. sic summat Io. And. & cõiter oẽs: q̃ summario non placet Pa normitano. Diuidit principaliter in duas partes. in prima ponit processus narrationem. In secunda pronũciationem: ibi. In cum, In qua duo facit, primò reuocat sequestrationem: secundò iubet expẽsas restitui, & caueri ibi, Ne autem.

CASVS. Inter epm Mediolañ. & abbatem de Regula super quibusdam possessionibus quæstio vertebatur, quæ ad petitionem archiepi simpliciter commissa fuit epo Veroñ. coram quo intentauit archieps iudiciũ possessorium, & ipse partim pro monasterio, partim pro archiepo sententiam promulgauit; quo facto procurator monasterij iudicium proprietatis voluit intentare super illis possessionibus, de quibus archieps obtinuerat in iudicio possessorio, sed archieps respondet, iurisdictionem epi expirasse, asserens causam possessionis tantum & non proprietatis fuisse commissam: & ipse quia semel officio functus fuerat, super proprietate

vlterius

¶ Baceuilla Basauilla.

1 Si dum dẽ cã impetrat pragmatica sanctio vel quid simile iudex illud respicere nõ dẽt, sed dẽt eo non obstante cãm diffinire. Io. And.

† In nõnullis antiquis ita: de sequestratiõe possessionis rerum & fructuũ. al. possessionis.

† Cap. 1. ... tit. in 3. cõp.

† al. de Surregula.

vlterius cognoscere nõ valebat. Sed cum archiepiscopus nollet procuratori monasterij respondere, episcopus propter contumaciam archiepiscopi, misit monasterium in possessionẽ, quæ fuerat per ipsum archiepõ adiudicata cã rei seruandæ: Sed archiepõs monasterium ab illa violẽter eiecit cũ ista postmodũ delata est ad dñm papã C. cum super hoc aliquamdiu fuisset disputatum, C. sic fuit interpretatus suum rescriptum, q tã causa possessionis q̃ proprietatis iudici fuerat delegata: & i absolutè & idistinctè cõmissa fuisset & continentia causæ diuidi nõ deberet: prædictam quoque possessionem pro arbitrio suo sequestrari præcepit apud Vercellcñ. & Nouarieñ. epõs, dans i mãdatis epõ Rhegieñ. & Mutiñ. vt de causa possessionis & ꝓprietatis plenè cognoscerẽt, & deciderẽt eandẽ, & possessionem illi parti assignarent, quæ obtineret in proprietate. Tandem partibus comparentibus corã epis Rhegiẽ. & Mutiñ. infra annum à tempore datæ possessioni: per episcopũ Veronensem, archiepiscopus Mediolañ. cautionẽ obtulit stãdi iuri. Tandem cũ ipsi epi non processissent in causa, partes ad dñm Innocentiũ habuerunt recursum, coram quo prædicta & alia multa allegata fuerunt: qui reduxit causam in eum statum in quo fuerat, cum C. causam proprietatis & possessionis commisit Rhegiẽ. & Mutiñ. episcopis, mandato sequestrationis penitus reuocato: & ne dominus Papa monasterio in suo iure deesset, statuit q archiepiscopus restituat monasterio expensas moderatas, ab eo tempore quo epõs Veronensis, ipsum monasterium in possessionem mitti decreuit, vsque ad tempus satisfactionis oblatæ coram Rhegiẽ. & Mutin. epis propter hoc factas, & quòd archiepiscopus præstet cautionem sufficiẽtẽ iudicio stãdi. No. q quando causa simpliciter & indeterminatè committitur, iudiciũ possessorium & petitorium commissum intelligitur: & si actor intentauit possessorium & obtinuit, reus etiam potest intentare petitorium super possessionibus in quibus succubuit coram eodem iudice, quia continentia causæ diuidi non debet. Item sequestratio fieri non debet. Item expensæ refundendæ sunt, factæ à tempore datæ possessionis vsque ad tempus oblatæ cautionis, quæ factæ sunt propter hoc.

sententiã protulisset: procuratore ipsius monasterij quæstione de proprietate postmodum intentare volente archiepiscopus iurisdictionẽ episcopi opposuit expirasse asserẽs causam possessionis tantùm, & non proprietatis fuisse commissam: & quia super possessione pronunciauerat, semel functus officio[a] suo, super quæstione proprietatis deinceps cognoscere valebat, & infra. Sed iudex actorem in possessionem (quæ fuerat per ipsum archiepiscopo adiudicata) propter eiusdem contumaciã mitti decreuit, à qua tamen archiepiscopus violenter monasteriũ eiecit,[b] & infra. ¶ Celestinus Papa prædecessor noster, sic suum interpretatus fuit rescriptũ, quod tã causa possessionis, quã proprietatis fuerat iudici delegata, cũ absolutè & idistinctè[c] cõmissa fuerit, & eis cõtinentia diuidi nõ deberet, prælibatam quoque possessionem pro suo arbitrio[d] sequestrari,[e] præcepit, iniũgẽs Rhegieñ. & Mutineñ. episcopis, vt de causa possessionis & ꝓprietatis plenius cognoscentes, eam debito fine deciderẽt: & possessionem ei parti postmodum resignarent, quę obtineret de ꝓprietate triũphum, & infra. In eum statum continentiã causę reducimus in quo fuerat, cũ prędictus prædecessor noster causam ꝓprietatis & possessionis Rhegiẽ. & Mutiñ. episcopis commisit; mandato sequestrationis penitus reuocato, & ifra. ¶ Ne autem monasterio videamur i suo iure deesse, moderatas expensas)[f] ex quo episcopus Veroñ. ipsum in possessionẽ induci decreuit, vsq; ad satisfactionis tẽpus oblatę)[g] propter hoc[h] factis, tibi restituẽdas esse cẽsemus,

[Gl. seq. format duas quæstiones.]

b Eiecit.] sed nunquid anno elapso erit possessor? Dictum est de hoc ĩ. de dolo & contu. contingit. Item, nunquid abbas posset petere restitutionem tanquam spoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

[Gloss. seq. distinguit an simpliciter commissa sit causa possessionis tantũ.]

c Indistinctè,] nota q sic committit causa simpliciter pe. ta: committimus tibi causam, quæ inter tales vertitur, super talibus rebus. tunc tam causa possessionis quam proprietatis commissa intelligitur, vt hic dicitur. & arg. C. de rei ven. ordinarij. & ĩ. de causa pos. pastoralis. & ĩ. de testi. significauerunt. sed si causa possessionis tãtum commissa est, nõ possunt cognoscere de ꝓprietate, quia cui cõmissa est causa violentiæ tantum, de proprietate cognoscere non potest, & vno & eodem tempore causa possessionis & proprietatis diuersis iudicibus cõmitti non debet: quia continentia causæ diuidi non debet, vt hic dicit. & C. de iud. nulli. & ĩ. de cau. pos. c. 1. sicut causa proprietatis & vsusfructus apud eũdem iudicẽ sunt tractandæ. ff. de lib. causa. l. pariter. 1 & ff. de qui. re. ad eundem iudicẽ eatur. l. 1. & 2.

d Arbitrio.] in hoc ipso Celestinus peccauit: quia non debuit facere sequestrationem nisi in casibus, qui notantur ĩ. eo. c. proxi. & vlt. vnde reuocauit sequestrationem, vt ĩ. patet.

e Sequestrari.] hoc ideo fecit, quia cum res apud sequestrum deponitur, neuter litigantium possidet illam rem, ff. depositi. l. licet. §. rei depositæ. nisi hoc dictum sit in sequestratione, vt tantum causa custodiæ deponatur apud sequestrum. ff. de acquir. pos. interesse puto. & sic possessio postea restituitur illi, qui obtinet in proprietate, vt sequitur: quia proprietas trahit ad se possessionem. ĩ. de causa pos. cum dilectus. 2 Et sequestratio ista facta fuit apud Vercelleñ. 3 & Nouarieñ. episcopos.

f Expensas.] sic ĩ. de eo qui mit. in pos. cum venissent. in fi. & ĩ. de dolo. cum dilecti. in fi. & c. finem. vbi satis de hac materia.

g Oblatæ.] coram Rhegiẽ. & Mutiñ. epis. nã archiepõs Mediolaneñ. obtulit cautionem standi iuri infra annũ super possessionibus illis, de quibus abbas fuit missus in possessionẽ cã rei seruandæ, per epm Veroneñ. sed archiepõs abbatem expulit de possessione, vt dictum est.

d Propter hoc.] i. propter, vitium contumaciæ. C. de iu. sancimus.

a Officio.] allegabat legem illam. ff. de re iudi. iudex. & ĩ. de offi. deleg. in litteris. & malè. quia illud locum habet cum pronunciatur super proprietate, & non super possessione, vel si hoc tñ esset ei commissum,

1 Ponit casum qñ contra illũ, q de libertate litigat, concurrat vsufructuarius, & ꝓprietarius. Io. And.

2 Cõcor. l. si. & ibi Bar. to. ff. de leg. j. & l. alio. ff. de alim. & cib. lega.

3 Hoc patet i antiquis decre. q initio huius capi. notatur.

a Sufficientem.] not. quòd in casu isto sufficiens cautio est præstanda, s. pignora vel fideiussores. ff. mand. si mandato. §. vlt. & non nuda. i. sola promissio, vt dixi s. vt lite non contest. quoniam. §. in alijs, & C. de verbor. signific. §. sancimus.

& à te sufficientem [a] pręberi standi iudicio cautionem.

¶ Honorius iij. Priori † Deben. & Decano de Calin.

¶ *Si missus in possessionem causa custodiæ fructus dissipat, dissipati reuocantur, & cum alijs sequestrantur.*

CAP. II.

Dilectus † filius R. rector ecclesiæ de Bethusia, sua nobis petitione mõstrauit, quod cum inter ipsum ex parte vna, & abbatẽ & conuentũ de Cisteria † ex altera; super eadem ecclesia, corã abbate de Sibiton. & eius collegis quæstio verteretur, & iudices ipsi prædictos abbatem & conuẽtum in possessionem ipsius ecclesiæ, causa custodiæ induxerunt: qui fructus medio tempore perceptos, pro suæ distrahũt [b] libito voluntatis. † ¶ Quocirca mãdamus, quatenus si est ita, facientes fructus sequestrari [c] prædictos, si quid de ipsis per eos distractum inueneritis, in statum pristinum reuocetis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Si reus possessor appellat a sententia contra eum lata, licitè rei petitæ fructus sequestrantur, si dissipantur ab eo.*

CAP. III.

Ab eo qui à sententia prouocauit, fructus possessionis (si dissipentur [d] ab ipso) possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

TITVLVS XVIII.

De Confessis.

¶ Clemens tertius.

¶ *Ad solum dictum confitentis crimen proprium, non est alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen est indicenda purgatio.*

Dilectus.] Primò ponit querelam rei, passi missionem: secundò dat ei iudices Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus de Cisteria impetrarunt litteras ad quosdam iudices delegatos, contra rectorem ecclesię de Bethusia super ipsa ecclesia: Iudices quia rector prędictus contumax fuit, monachos induxerũt in possessionem ecclesiæ ipsius, causa custodiæ: & quia monachi fructus prædictæ ecclesiæ medio tempore perceptos distrahebant, dictus rector significauit hoc domino Papę, vnde mãdat, quatenus si est ita, fructus prædictos faciant sequestrari: et si quid de ipsis distractum est, faciant in pristinum statum reuocari. Not. casum in quo fit sequestratio: & hoc ideo, quia fructus debent restitui, si reus infra annũ recuperauerit possessionem.

b Distrahunt.] no. quòd ille qui mittitur in possessionem causa custodiæ, siue agatur reali actione, siue etiam personali, infra annum non facit fructus suos, sed custodire eos debet, non distrahere, vt si infra annum reus recuperare voluerit possessionem, restituantur ei fructus: expensę tamen necessariæ pro fructibus percipiendis factæ, primò debent deduci: quia illæ in nullo casu prohibentur. ff. fam. ercisc. fundus. in respon. in fine. Si verò non veniat infra annum, tunc primo anno elapso lucratur omnes fructus. de hoc dictum est s. de do. contingit. & hoc in reali.

[Gl. seq. ponit regulam, & xj. casus exceptos.]

c Sequestrari.] no. quòd possessor lite pendente non debet remoueri de possessione, nec ab ea sequestrari, vt sup. c. proxi. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne. & C. de proba. l. 2. & sup. tit. proxi. per totum. & C. de prohi. sequestra. l. vnica. Quandoque tamen fit sequestratio in casibus, vt cum quis dilapidat fructus, quos seruare debet, vt hic, & in cap. seq. Item cum appellatur ab executore mero, tunc sequestratio fit rei immobilis, & fructus etiam rei immobilis sequestrantur apud possessorem, remanente iure possessionis. C. quorum app. non reci. ab executore. Item cum persona à qua res mobilis petitur, suspecta est. ff. qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. vlt. Item si timetur de dilapidatione. ff. de ap. Imperatores. in fi. Item si quis proclamet in libertatẽ, sequestratur reseius. C. de asser. tol. l. 2. §. 1. & C. qui ad li. procla. non licet. l. 2. & 3. & C. de or. cog. l. vlt. Item si colonus velit possessiones conductas deserere. [1] C. de agr. & cen. l. vlt. lib. 11. Item si maritus vergat ad inopiam, sequestratur dos. ff. sol. ma. si cum dotem. §. si verò. & C. de iure dot. in rebus. in fi. in auth. de æqua. do. §. illud quoq;. coll. 7. Item si timetur de sæuitia viri, nec põt ei caueri. s. de restit. spo. litteras. ad fi. aut ẽt cum timetur sponsam corrumpi. ĩ. de spon. cum locũ. Item cum aliquid est ablatum illi qui est de familia iudicis. ff. de offi. præsi. Senatusc õsulto. in fi. Item propter contumaciam. s. de do. & contu. ex litteris. & hoc fit vt mitius agatur cum contum. &c. vt ibi dicitur.

Ab eo.] CASVS. Aliquis appellauit à sentẽtia contra ipsum lata, ipse cępit dissipare fructus possessionis, dicitur quòd fructus sunt ab ipso sequestrandi, quousque appellationis causa fuerit terminata. No. casum in quo fit sequestratio.

d Si dissipentur.] sic C. quorum ap. nõ reci. ab executore. & ff. de ap. Imperatores. in fi. vnde hæc decre. sumpta est. [2] de hoc satis dicitur ĩ. c. proxi. & secundum hanc decre. intellige quod dicitur 2. q. 6. quoties 2. & hoc id, si confirmabitur sententia, debet fructus perceptos post litem non contesta. restituere cum ipsa re. C. de rei vend. certum.

1 Deberet dicere si colonus negat põssionẽ, in cuius solutione diu cessauit, & allegare debat l. litibus. ga l. vlt. non facit. Io. And.

2 Vnde respõdit Host. Vinc. qui hic dixerat hoc nõ caueri lege, nisi cum appellaĩ ab executore. Io. And.

DE CONFESSIS.

¶ Supra visum est de modis quibus ordinatur iudicium: restabat videre de modis quibus causa instruitur, & sic de meritis causæ, vt de probationibus in genere & in specie: & quia per confessionem aduersæ partis releuatur litigans ab onere probandi, cum confessio non sit propriè probatio, sed probationis releuatio: ideo tractaturus auctor de probationibus, præmisit de confessis: quia vbi adest confessio, non est necessaria probatio. Vel continua magis ad proxima sic: Supra visum est de modis procedendi contra cõtumacem: veruntamen quia quandoque, & vt plurimum partes sunt in iudicio, & aliqua confitentur quæ non subijciuntur oneri probandi: aliqua verò negant, quæ subijciuntur probationi: ideo auctor prius præmisit de confessis, secundò de probationibus: cum ad probationes recurratur deficiente confessione. Abb.

De hac materia tractatur 15. q. 3. & q. 6. & q. 8. per totum. & 2. quæstio. 1. nos in quenquam. & in alijs capitulis.

CVm monasterium.] Et qui crimen proprium confitetur, non creditur contra eos, quos dicit fuisse criminis suggestores. h.d. duo facit: nam primò instruit iudicem in absoluendo non infamatos, & reddit causam: secundò instruit de purgatione infamiæ: ibi, Si tamen. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam presbyter confessus fuit se commisisse homicidium ad suggestionem quorundam: quæreretur verum illi ad confessionem sacerdotis sint puniendi de illo homicidio? Rñdet quòd non, nisi aliter hoc verum esse constiterit: quia vt dñt iura canonica & ciuilia, nulli de se confesso credendum est cõtra alios (excepto crimine maiestatis) confessio confitentis de se, non est aduersus alios admittenda. Si tñ illi de hoc infamati sunt, cũ tribus socijs sui ordinis (cũ quibus se purgare debent) purgent.] Not. q nulli de se confesso credi debet in præiudicium aliorum. Item confessio criminosi, non est contra alium admittenda. Item infamatus debet se purgare.

† In aliquot antiq. item: se presbyter P. perpetrasse, &c.

† Vide text. in l. fin. cum gl. & ibi Barto. & in l. maritus. ff. d qq.

† al. quia.

† De hoc articulo vide plenè p Antonium Gomeziũ to. 3. varia. resolu. c. 12. & Iulĩũ Clarum in pract. crim. §. fi. q. 21.

† In c. inter sollicitudines ext. de pur. can. 24. compurgatores assignantur: sed dicas q taxare hominum numerũ iudicis arbitrio relinquitur, iuxta qualitatẽ criminis: infamiæ, & delinquẽtis vt dixi li. 2. ad not. in Directo. Inquisitorũ, Schol. 21. vbi plenissimè differui de hac materia.

a Ibi latrones interrogat de socijs & receptatoribus. Ioan. And.

CAP. I.

CVm monasterium: & inf. ¶ Eos, quorũ suggestione se lus homicidij presbyter † se perpetrasse pponit, nisi alijs modis [a] verum esse cõstiterit, nulli censemus pœnæ subdẽdos: † cum † secundum vtriusque iuris statuta, de se cõfessi [b] super aliorũ conscientijs interrogari non debent: † & (crimine læsæ maiestatis excepto) de reatu proprio confitẽtis periculosa confessio non est aduersus quẽlibet admittẽda. ¶ Si tamen eos infamia [c] huiusmodi laborare cognoueris, singulis eis (adiunctis tribus † socijs sui ordinis) purgationem iniungas.

¶ Inno. iij. canonicis de Bethlehem.

a Alijs modis.] s. legitimis & euidentissimis probationibus, & luce clarioribus. C. de proba. l. vlt. & ff. vt sciant. & 5. q. 6. Epipha nium. vel per propriam confessionem in iure factam. inf. c. proxi. & 2. q. 1. nos in quenquam. vel per euidentiam facti. inf. de coha. cle. & mu. c. vlt. & ext. de testit. [illegible] ad sedem.

[Gl. seq. all. tria iura, & alium casum excipit, & hoc in fine determinat.]

b Confessi.] nulli ergo de se confesso super crimine aliorum creditur. sic ext. de testi. veniens 1. & 15. q. 3. nemini, & 3. q. 11. neganda. & C. de accu. & inscripti. l. fin. & hoc generale est, præterquã in crimine læsæ maiestatis, vt hic, & in prædicto c. veniens. ins. & c. veniens. Item auditur cõfessio vnius latronis contra alium. C. de ser. prouinciarum. & C. de fal. mone. l. 1. in gl. immunitatem. & fal. cutio. & ex his rorum. l. dicitur. Hactenus. § 1. 1 & ff. de quæstio. l. 1. §. si quis. illis qui de se confitentur, creditur non quantum ad condemnandum, sed quantum ad præsumptionem. vnde si adiun[illegible] alia præsumptiones, valent. aliàs per se non suffi[illegible]

c Infamia.] de qua debet se purgare cum tertia manu sui ordinis, qui sint honesti, & conuersationem ipsius approbauerint aliàs si defecerint, tanquam conuicti puniantur. ext. de purg. cano. c. cum P. & c. cu dilectus. & ext. de simo. infamatum. aliàs si infamati non essent, non indiceretur eis purgatio propter talem confessionem. 2. q. 5. si legitimi. De hac materia plenius tractatur ext. de purg. cano. c. cum P. & c. cum dilectus. & 3. q. 5. presbyter si a plebe.

CVm super.] qui in iure cõfessus est se simoniacũ, ab officio & beneficio deponitur. ita summat Io. And. sed hæc summario est nimis generalis. Diuiditur. nam primò ponitur depositionis causa. Secundò depositio. ibi. Nos. Abbas.

¶ *Si de crimine contingente causam principalem, constat contra aliquem per eius confessionem, punitur pœna ordinaria, etiam si directè contra eum non agatur. h.d. secundum gloss. Et est casus not. & verus in se: Vel summa sic, secundum alium intellectum non minus notabilem, quem etiam sentit gl. licet non perfectè explicet: Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, potest iudex ordinarius nouum inchoando processum, illum punire pœna ordinaria. hoc dicit singulariter. Abbas.*

CASVS. duo electi fuerunt in ecclesia Bethlehemitana: in examinatione illarũ electionũ V. Bethlehemitanus canonicus fuit in iure cõfessus, q pro præstãdo cõsensum electioni alterius, recepit obligationem quingẽtorũ Saracenorũ, & mediator fuit simoniacæ prauitatis: vnde dominus Papa deposuit ipsum per diffinitiuam sententiam ab omni officio & beneficio ecclesiastico. No. q simoniacus deponi debet, vt hic dicitur.

[Gl. seq. post prin. dupliciter obijcit, & tripliciter rñdet.]

d Confessus.] & coram iudice suo. s. de iudi. at si cl[illegible] aliàs ergo cõfessio nõ præiudicat quãtum ad pœnam vel condemnationem: præiudicat tamen quantum ad suspicionẽ. ext. de exces. præl. q̃ sit graue. & c. nõne iste fuit testis, qualiter ergo punitur pœna ordinaria, contra illud ext. de ord. cog. cũ dilectus. ad fi. ant. de exce. denique. in fi. præterea sine accusatore non debet quis puniri. ext. vt eccl. benefi. vt nostrum. in princ. ff. de mu. & hon. rescripto. §. si quis. 2 põt dici quòd iste vel fuit denunciatus, vel inquisitio contra eum facta fuerit. sic ext. de elect. per inquisitionem. vel hic ex officio suo processit dominus Papa, & in odium criminis. arg. 3. q. 9. nihilominus. & C. de proba. iubemus. & C. de testi. nullum. etenim crimina vndecunque clarueriunt, puniẽda sunt. 24. q. 3. ecce. Vel ideo punitur, quia crimen istud contingit principale negotium. sic inf. de except. c. 1. in fi. & hoc vĩ verius quia dicebatur ab aduersario, quòd simoniacè facta fuit electio: & quia electionem examinans, de omnibus inquirere debet, de meritis personæ, de modo electionis, de studio eligentium, & sic crimen illud contingit factum principale. supra de electio. cum terra. & cap. super eo, & cap. scriptum est. & c. nihil est, de his omnibus inquirit iudex ex officio suo, de meritis electi, & eligentium & iste fuit vnus de electoribus, & ideo merito puniri debuit si commisit in ipso negotio vitium simoniæ, siue de hoc actũ fuisset siue non, cum ex officio hoc etiam fieri debeat. sup. de elect. cum nobis olim. §. his igitur. vbi de hoc. & sic punitur aliquis super eo de quo non agitur contra eum dir. & in odium criminis, vt innuit litera sequens, s. Nos quoniã vitium huiusmodi persequi, &c. & est argu. inf. de testi. tam litteris. & maritus punitur de lenocinio, licet contra eum dir. non fit accusatio. ff. de adul. l. 2. §. si publico.

CAP. II.

CVm † super electione Bethlehemitanæ ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur: & infra. ¶ Quoniam V. canonicus Bethlehemitanus fuit in iure confessus, [d] quòd pro præstan-

† Cap. vni[illegible] co[illegible] 3. comp. Et quæ [illegible] hoc, [illegible] hic de [illegible] tur. [illegible] etiam ext. cum [illegible] de caus[illegible] sess. & [illegible]

a Accu[illegible] nem [illegible] bus pro[illegible] ra non [illegible] Ioan. An[illegible]

3 Coa[illegible] de [illegible] §. [illegible] & [illegible] de qua [illegible]

4 Ho[illegible] i[illegible] de [illegible] [illegible] ipsius [illegible] man & [illegible] his pl[illegible] p. l. [illegible]

a Sarra-

a Sarracenorum.] exponunt quidam, dandorum regi, vt electioni praestaret assensum, vel potius pro seipso recepit illam obligationem, vt ipse consentiret: sic sola talis obligatio simoniam inducit, licet non receperit id quod venit in obligatione: quia in talibus nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1. q. 3. quam Pio. §. si. & ℥. de pact. pactiones. & ℥. de simo. c. pe. et est moneta, quae sic vocatur. 1

Ex parte.] Confessio per errorem facta nō nocet, si ante finitum negotiū de errore facti emanasse doceatur. h. d. Io. An. Prima pars narrat factum. secunda prouidet, iudicem instruendo ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum sancti M. ex parte vna, & V. nomine vxoris suae coram iudice Viterbien. quo vertebantur: syndicus monasterij cōfessus fuit quaedam in iure per errorem, ex quibus monachi timēt sibi praeiudicium generari: abbas & conuentus significauerunt hoc domino Papae, petentes sibi contra huiusmodi cōfessionem prouideri. Scribit Papa illi iudici Viterbien. dicens, quod negotio nondum finito error facti nemini nocet: vnde mandat eidem, quod si de huiusmodi errore poterint edocere, nullum sibi super hoc praeiudicium generetur. Nota quod error facti non nocet, dummodo ante sententiam error probetur.

do alterius electioni cō sensu quingentorū Sarracenorum a obligationē receperat, & mediator extitit simoniacę prauitatis. ¶ Nos (quoniam vitium huiusmodi per se qui volumus, vt debemus) ipsum per diffinitiuam sententiam duxim' ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

¶ Gregorius ix. B. iudici Viterbiensi. †

¶ *Confessio facta in iure per oeconomū ecclesiae, nocet ipsi ecclesiae, potest tamen reuocari, si ante finitum negotium doceatur per errorem facti emanasse h. d.*

CAP. III.

Ex parte abbatis & cōuētus monasterij sancti M. fuit propositū, quod cum inter ipsos ex parte vna, & V. nomine suae vxoris ex altera, coram te quaestio verteretur, oeconomus monasterij memorati, quaedam per errorem facti fuit in iure confessus, b ex quibus† timet sibi praeiudicium generari. ¶ Cū igitur negotio nondū finito, nemini noceat error c facti, Mandamus, quatenus si de huiusmodi potuerit errore docere, prouideas, vt nullum sibi super hoc praeiudicium generetur.

TITVLVS XIX.

De probationibus.

¶ Greg. Tancredo † regi Vincestriae.

¶ *Reus actori sua propria instrumenta edere non tenetur. ita communiter summatur.*

Glo. se . ponit differentiam huius rubricae ad rub. de interr. act. Secundo ponit nouem quae requiruntur vt confessio noceat. Tertiò quod sint partes iudicis in confessum: In fine addit decem casus in quo non persistit.]

b Confessus.]not. quod rubrica ista siue titulus: de confessis locum habet post litem contestatā: sed edictum de interrogatoriis actionibus locum habet & ante litem contestā. & post: quia iudex quoties & quandocunque aequitas mouet ipsum, debet interrogare partes. ff. de interr. act. ubicunque. & 30. q. 5. iudicantem. & in casibus qui notati sunt ℥. de iur. calum. cum causam. & et postquam est conclusum in causa. ℥. de fide instru. cū Ioannes. §. verum. Ad hoc enim vt confessio praeiudicet alicui exiguntur plura: quod sit maior xxv. an. qa minor potest restitui contra confessionem. ff. de min. non omnia. & ff. de confes. certum. §. in pupillo. Item quod sponte & non coactus. 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. §. Praeterea. & ff. de quaest. l. 1. 1 respon. & § diuus. Itē quod ex certa scientia: quia si errat in confitēdo, & potest probare se errasse, non nocet. vt hic, & C. de iur. & fac. igno. error facti. & ff. de confes. non fatetur. Item quod contra se confiteatur, quia confessio pro se non prodest. 14. q. 2. §. 1. & ff. de inter. act. de ae. te. 1. respon. Itē in iudicio & coram suo iudice, aliàs non praeiudicat, vt ℥. de iud. at si clerici. & C. eod. l. vnica. Quandoque tamen confessio extra ius facta valet, a vt si quis confiteatur debere se ex certa causa, puta emptionis, vel locationis, vel alia causa consimili: si probetur confessio ista per testes qui fuerunt praesentes in confessione, cōdemnabitur ex ea. C. de nō nu. pe. l. generaliter. & l. aduersus. & ff. de probat. cum de indebito. §. vlt. & ℥. de fi. instr. si cautio & 3. q. 9. §. si debitum. Item quod aduersarius sit praesens: alias non nocet. ff. de interr. act. l. vlt. & ff. eo. certum. §. si quis. Item requiritur quod non sit contra rerum naturam, vt si confiteor me interfecisse hominem qui viuit. ff. ad leg. Aqui. inde Neratius, §. vlt. & hoc si probo eum viuere qui mortuus est, vel si confiteor illum esse filiū meum, qui est maioris aetatis quam ego. vel si quis confiteatur factum cuius nomine actio cum alio esse non potest. ff. de inter. act. si is cuius. & l. confessionibus. Itē quod non sit contra ius, sc. de libero hoīe: 3 aliàs nō nocet. ff. de pact. iurisgentium. §. & si stipulatio. & §. fere. & ℥. de pa. pactionis. & ℥. de condit. appo. si conditiones. & 32. q. 1. solet quaeri. Itē quod de re litigiosa, vt confessio nulla fuit ff. de inter. act. confessionib. Itē in partes iudicis in cognoscēdo, sed in sententiādo sic: qa debet ferre sentētiā ex illa cōfessione. ff. ad leg. Aquil. pro inde & ℥. de transac. praeterea. Item si qa confiteatur se seruum. talis confessio non nocet ei vt C. de lib. cau. interrogata, lex ista fauore libertatis intelligitur de confessione facta apud iudicē. sed non iudicio liberalis causae, alias contrariis esset lex illa, iubemus. eo. tit. in fi. B.

ADDITIO. Vnde versus.

Maior, spōte, sciēs, cōtra se, vbi ius sit, & hostis.
Certum, lisque, fauor, ius nec natura repugnet.

c Error facti.] error facti excusat, si probetur nondum finito negotio: 4 vt hic. & in l. praedicta, error. & ℥. de sent. excom. facto. Error verò iuris non excusat. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. & sic patet quod confessio syndici potest reuocari. Item & confessio aduocati reuocatur. ℥. de cen. olim. vbi de hoc.

DE PROBATIONIBVS.

Continuata fuit ℥. in praecedenti tit. sed magis specifice dic: Supra visum est in proxi. tit. de confessionibus, per quas aduersarius releuitur ab onere probandi: Veruntā qa parte negante hēt asseuerans probare 6. q. vltim. accusator. merito subijcit de prob. praemittit primo genus, vt postea facilius descendat ad species, sicut etiam fecit compilator. ff. & C.

De hac materia habetur 6. q. vlti. §. his ita respondetur, vsque ad fi. q. 24. q. 3. de illicita. 44 dist. multis.

Hh 2 Ex epi-

a Concor. l. gñaliter. & ibi gl. & C. de nō nu. pec. & l. non solū. §. si liberatiōis. & ibi Bar. ff. de lib. lega.

† In codice Barbatiae ies ex qbus timēt monachi, sibi &c. & in omnibus manuscriptis legitur timent.

† al. Tatare do r. gi viso gotorū. sed legēdū est Recaredo Regi Vvisigothorū ex lib. 7. epist. 122. sive 126. registri B. Greg. hī. c. 1. eod. tit. in 1. cōp.

3 Vt si Christianus confiteat se seruū Iudei. ℥. de iud. c. vlt. vel maritū. Iudeę. 28. q. cau. Io. An.

4 De hoc vide Spe. e. tit. § fi. ver. pēn. adde hic Io. And. distinguentē an sit appellatum uel non.

Subsequū: in codice Barbatiae verba: Vltramarinas partib.

Bith.

10 20 30 40 50 60

EX epistolæ.] In prima parte ponitur petitio. In secunda ipsius repulsio ibi, Sed ad hoc.

CASVS. Inter Iustinianum principem & antecessores Tancredi regis, quædam pacta facta fuerunt, in quibus continebatur, quod antecessores ipsius Tancredi, & ipse, quædam obsequia debebant Imperatori,] in quorũ possessione erat Imperator: iste rex Tancredus ignorabat illa pacta. vnde petijt à domino Papa Gregorio vt scriberet Imperatori vt ipse inquireret pacta illa in chartophylacio suo, & faceret inde copiam sibi, vt per hoc colligeret quid deberet facere Imperatori, & q̃d Imperator ei seruare deberet: Super hoc respondet Papa regi Tancredo dicens, quod illud facere nõ potest: quia nulli dicendum est, ea quæ contra se sunt, apud teipsum debes requirere documenta, & in medium proferre. Nota quod reus nõ tenetur dare actori instrumenta sua contra se, & actor debet habere suas probationes; nec à contra actor tenetur dare reo instrumenta defensionis; communia tamen instrumenta alter alteri dare tenetur.

CAP. I.

EX epistolæ verbis, & inf. ¶ Tua excellẽtia postulauit vt Imperatori scriberẽ, quatenus† pacta in chartophylacio [a] requireret, quę dudum inter Iustinianum principem & p̃decessores tuos fuerunt emissa, vt ex his colligeret, quid tibi seruare deberet. ¶ Sed ad hoc faciẽdum vehementer obsistit, quia nulli [b] dicendũ est; ea quæ cõtra [c] te sunt, apud temetipsum debes documenta requirere, in mediumque proferre.

† al. quod.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

] Chartophylaciũ Græci vocant scriniũ, in quo libri & scripturę reponuntur.

a In chartophylacio.] chartophylacium [1] dicitur locus seu armarium vbi chartæ instrumenta ponuntur, & conseruantur.

[Glo. seq. cum seq. signat & soluit duo contraria.]

b Nulli dicendum.] reo, scilicet, nisi sit vsurarius. ff. de eden. l. 1. §. edenda, vel nisi sint communia. infra de fid. instru. G. perpetuus. nam argentarius & publicus exactor rationes contra se tenetur [2] edere. ff. de iu. fis. in fraudem. §. ex his bonis. & §. seq. hic enim reus Imperator erat in possessione obsequiorum præstandorũ a rege. Argumento contra 45. dist. qui syncera, vbi dicitur, quod cõuincere debemus Iudeos ex codicibus suis, & illi nostri sunt: quia continent vetus testamentum.

[2] Itẽ hæreticus fiscali q̃ se agẽti edere tenet instrumẽta vel libros. ca. vt cõmissi, de hæret. lib. 6. dixi late li. 3. cõmenta. in Directo. Inquisitor. Schol. 101. adde Socinum rec. 8 la 149. incipiẽte, edere actori. vbi multis modis limitat hunc textũ.

c Contra te.] simile C. de testi. nimis graue. & C. de eden. qui accusare. & 4. q. 3. qui intendit. Argu. contra. C. de eden. non est nouum. & l. iustum est. Solu. verum est illud quod nullus sua propria instrumenta tenetur dare aduersario, vt ipse vtatur eis, & præcipuè quæ faciunt contra ipsum: contraria hic signata non sunt contraria. leges illę, non est nouum. & iustum est. loquuntur de rationibus communibus: lex illa de eden. qui accusare. loquitur de instrumentis proprijs, vt probatur C. de eden. ea quæ. secundum verum casum. Intelligunt alij aliter leges illas, prout ibi consueuit notari.

¶ Alexander tertius.

¶ Actor qui plenè probauit, non debet compelli iurare.

CAP. VI.

SIcut† consuetudo laudabilis, & infra. ¶ Sane quoniã apud vos consuetũ esse didicimus, vt cum aliquis intentionẽ suam fundauerit instrumentis aut testibus, ei sacramentum nihilominus deferatur, quod si subire noluerit, fides probationibus † non habetur. ¶ Nos (cum tunc demũ ad huiusmodi [...] suffragium recurrendum, cũ aliæ [d] legitimæ probationes deesse noscuntur) talem consuetudinem [e] reprobamus.

† al. probationibus.

SIcut consuetudo.] Non valet consuetudo vltra probationem plenã exigens iuramentum [...]. Primo narrat consuetudinem, quã secundo improbat ibi, Nos cum. Ab.

CASVS. Consuetudo erat in quadã terra, q̃ cum aliquis intentionem suã fundauerit testibus vel instrumentis, nihilominus deferebatur ei sacramentũ, q̃d si præstare nollet, fides probationibus suis non habebatur: Dicit Papa, q̃ ad huiusmodi iuramentũ recurrendum est tũc demum, cũ aliæ legitimæ probationes deesse noscũtur: vnde talem cõsuetudinem reprobat. Nota iuramentũ in defectum probationũ esse præstandum. Itẽ consuetudo hęc non præiudicat iuri.

d Cum aliæ.] C. de iureiu. in bonæ fidei. ff. de iureiur. admonendi. T. de procur. ex insinuatione. & C. de fide instr. l. vlt. hal iur tũ respõsu ad qualitatem personarũ, & quantitatem causæ. C. vnde vi. si quando. & [...] de iureiu. c. vlt. & ff. de legi. tut. legitimos.

[Gl. seq. arg. & illud declarat. Io. An. in nouella.]

e Consuetudinẽ.] & est arg. quod consuetudo nõ præiudicat scripto iuri. [...] de consue. c. cum venerabilis. & c. vlt. & 11. dist. consuetudinis. hoc est verũ vbi consuetudo obuiat rõni: vt hic, & in [...]. cap. hec enim cõsuetudo est [...] ordinẽ iudiciorũ: vel vbi consuetudo introducta est per errorem. ff. de leg. quod non ratione. aliter si consuetudo rationabilis esset, & præscripta, bene præiudicaret iuri scripto, vt supra de consue. c. vlt. in fi. de hoc. & ff. de leg. de quibus. & 11. distin. catholica. & c. in his. & talis consuetudo præcipue reprobatur, quia ex quo semel iuratum est de calumnia, a principio saltem in causa ciuili, non fuit amplius iurandum. [3] C. de iura. calumniæ. auth. hoc sacramentũ. & in auth. de ijs qui ingredi. ad appella. §. 2.

¶ Lucius tertius Cistren. † episcopo.

† al. Helien. episcopo. al. simpliciter h̃. Lo[...] iij. fortassis legẽdo Alex. iij. Cistren[...] Dec. no[...] post Concil. Lateran. sub Alex. iij. [...] 38. c. 2. Hi[...] c. 2. eo. tit. [...] 1. compil.

¶ In communi iudicio probant actor & reus, & si pariter probant, reus absoluitur, nisi fauorabilem causam foueat actor.

CAP. III.

EX† litteris tuis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbẽdas in villis, quas singuli singulas pos[...]

† al. Ex litteris tuę [...]

[3] De calumnia, [...]

EX litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Ad q̃ Abb. Sic.

CASVS. Episcopus Bononien. & archidiaconus eius, confines habebant præbendas in villis siue terris, quas habebant prętextu terminorum siue finium: inter eos orta est controuersia. Dicebat episcopus archidiaconum fines antiquos egressum, & occupasse partem fundi sui: Archidiaconus in contrarium asserebat se partem eandem spatio quadraginta annorum inconcussè possedisse: & episcopus eodem modo dicebat se eandem partem per idem tempus possedisse, quæritur, cui incumbat probatio, vtrum possessori an petitori? Respondet Papa, quod iudicium finium regundorum tale est, vt in eo vtraque persona vices habeat duarum, actoris videlicet & rei: vnde hinc inde testes produci possunt ad fidem faciendam iudici, & illos admittat qui melius probauerint, & si testes vtriusque partis æquales fuerint, testes pos-

sessoris

sessorijs præualebunt: quia promptiora sunt iura ad absoluendum, q̃ ad condemnandum, præterquam in causa liberali, in qua si testes æquales fuerint, pro libertate sententiabitur. In fine respondet quasi tacitæ quæstioni. Diceret aliquis, quare debet probare possessor? & ipse respondet: iure cautum est, probationem aliquādo dari possessori: quia & qui objicit præscriptionem, & eam probauerit obtinebit: sed nemo eam objicit, nisi qui possidet. Nota in iudicio de finibus, vterque dicitur actor & reus: vnde vterque probare debet ac defendere. Itē promptiora sunt iura ad absoluendū quam ad condemnandum. Item cum probationes æquales sunt, absoluitur reus nisi in libertate. Itē qui objicit præscriptionem eam probare debet.

præsid. l. 2. si contentiosa, nō potest. 4. q. 4. c. 1. & 2. q. 1. In primis.

c Vnde.] idest, quia vterque est actor & reus, vel vnde, idest, quia vterque affirmat se possidere, & ad se pertinere.

fideris: & prætextu terminorum inter vos cōtrouersiam agitari, eo quod dicas eū antiquos fines egressū, partemque tui fundi occupasse: illo in contrarium asserente, se partem eādem sui di possedisse quadraginta annorum spatio inconcussè: tu autē quod per idē tempus quietè illā possederis asseueras: quare verùm incumbat petitori vel possessori probatio, quæsiuisti. ¶ Ad quod scire debes, quod iudicium finium regundorū [a] tale est, vt in eo vtraque persona vices duorum [b] habeat, videlicet actoris & rei: Vnde [c] hincinde testes produci possunt ad cognitionem iudicis instruendam: quibus examinatis, iudex quos præcellere intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittat. ¶ Quod si ambarum partium testes sint æque idonei, possessoris testes † præferentur: cum promptiora [d] sint iura ad absoluendum, quam ad condemnādum: præterquam in liberali [e] causa, in qua si vtriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate [f] sententia proferetur. nam possessori [g] probationem aliquando dari, iuris manifesti est: cum iure cautum sit, quod qui obiecerit præscriptionem longissimi tēporis (quam nemo rectè obijcit, nisi qui possidet) & eam probauerit, in causa debeat obtinere.

¶ Grego. viij. præposito sancti Cataldi.

¶ Non creditur marito asserenti etiam cum iuramento, uxorem se cognouisse, si uxor per matronas attestantes per ipsius corporis aspectum probat contrarium.

CAP. IIII.

PRoposuisti † quod causa matrimonij, quæ inter O. de Casanoua, & S. mulierem vertitur, ti

a Finium regundorum.] licet prædia ecclesiæ propria non sint clericorū, agere tamē possunt finium regundorū: cum habent ius in illis, scilicet vsumfructum. ff. finiū regun. l. 3. §. finium.

[Gl. seq. declarat quomodo intelligatur in communibus iudicijs. &c. secundo ponit breuiter, an vnus fungi possit vice duorū, alle. pro 8. iura, & 9. contra. & dat duas solutiones.]

b Vices duorum.] hoc iudiciū duplex est, quia vterq; actor & vterque reus hic censetur: vnde vterque duplex sacramentum calumniæ præstabit, sicut reus & actor: non tamen iurabit nisi semel. ff. fa. ercisc. inter cohæredes. §. qui familiæ ille tamen principaliter actor dicitur, qui primò ad iudicium prouocauerit. ff. de iud. in tribus, si non apparet quis primo prouocauerit, sorte dirimatur quis actor dici debeat. ff. de iud. si cum ambo. & pro tanto dicitur actor, quia primo iurat, & postea iurant sui testes. sic obseruatur in conuentione & reconuentione. Item argu. est hic, quod vna persona vicem duarum sustinet. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. si decuriones. 21. q. 1. relatio. de cōse. dist. 2. nec Moyses. ff. de adop. si cōsul. 30. q. 1. ad limina. ff. de stipu. l. 1. §. seruus communis. 10. quæst. 3. vnio. ff. de act. & obl. actionis verbo. §. mixtæ. arg. contra. 16. q. 1. presbyteros. C. de assess. nemo. 89. dist. singula. & ff. de regu. iur. in pari. j. de præb. quia in tantum, & c. de multa. ff. de pac. si plures. & ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. & 89. di. ad hoc. Sol. prima responsio canonistæ est, & obtinet causa necessitatis & vtilitatis: secus de iure regulari, vt dicitur in contrarijs. vel refert, vtrum iurisdictio sit gratuita, uel contentiosa: si gratuita, potest vti uice duorum. ff. de adop. si consul. & ff. de offi.

[Gl. sequens dat 6. concor. textui, alle. 4. iura, & soluit.]

d Promptiora.] sic j. de fi. instru. inter dilectos, in fin. ff. de actio. & obligatio. Arrianus. & ff. de pœnis. respiciendum. & arg. 50. dist. in. ponderet in fin. & 26. q. 7. tempora pœnitudinis. Arg. contra. ff. de officio præsidis. obseruandum in fi. & 18. dist. quia sunt. 81. distin. tantis Daniel. & 50. disti. postquam. Sol. quod hic dicit. & in similibus, locū habet in dubijs & obscuris. sed vbi notū est factum, fit condemnatio, nisi ex cā fiat dispensatio.

e In liberali.] & in querela inofficiosi testamēti. ff. de inoff. testa. si pars iudicantium, & in causa matrimoniali. 33. q. 2. si quis acceperit. & ḹ dote. Vnde versus:

Stat testamentū libertas, coniugiū, dos:
Si sunt æquales qui producuntur vtrinque.

Et istos quattuor casus habes j. de re iu. c. vlt.

f Pro libertate.] ff. de manumiss. l. antepen. ff. de re iu. l. inter pares. & ff. de reg. iur. libertas. 12. quæst. 2. c. in redemptor.

g Nam possessori.] responsio ad tacitam qōnem. si quæreret aliquis, quare debet probare archidiaconus, cum sit in possessione? Respondeo: quia qui excipit de præscriptionibus, ipse probare debet. ff. de probat. in exceptionibus. Sim. C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. male agitur. 16. q. 4. volumus.

PRoposuisti.] In virginitate probanda, attestatio matronarum assertioni viri præfertur. Communis diuisio. secunda ibi, Videtur. Abb. Sic.

CASVS. Inter O. virum, & S. mulierem coram delegatis iudicibus matrimonij quæstio vertebatur; coram quibus mulier proponebat se nec à viro cognitam nec potuisse cognosci: quod tam proprio iuramento quam iuramento septem mulierum probauit, quæ per aspectum corporis eam esse virginem asseuerant, viro per suum iuramentum contrarium asserente: quæritur cui sit fides potius adhibenda? Respondet, quod iuramento puellæ, & testimonijs illarum septem mulierum potius est credendum. Not. probationem per aspectum corporis, præualere iuramento viri, carnalem copulam asserentis.

esse probatū remanet in suo loco possessio, propter quod causam cum obscura sunt vtriusque iura contra petitorem iudicari solet, hæc ibi.

† Cap. 2. eo ti. in 2. cōpi. Et ad intellectum huius cap. & glossæ hic, vide Dñicū Sotū li. 4. sen. dist. 34. q. 1. art. 2. vbi plene & eleganter.

...bi fuit de mādato Apostolico delegata: cumque partes essent in tua præsentia constitutæ, mulier proposuit, se nec a viro cognitam, nec potuisse[a] cognosci: quod tum proprio iuramēto, quam testimonio septem mulierum probauit, quæ per aspectum[b] corporis, eā esse virginē assueuerāt: viro per iuramentū suū contrarium asserente: & inf. ¶ Videtur igitur nobis, quod iuramēto puellæ,[c] & testimonio† illarum septem mulierū fides est potius adhibēda.

¶ Clemens tertius.

¶ Singulares de vniuersitate, possunt ad commodū vniuersitatis reprobare instrumentum falso confectum nomine vniuersitatis.

CAP. V.

TErtio† loco fuit à nobis ita quæsitū: Ecce quidā regularis sigillo capituli, quoddam instrumentum cuidā amico subsignauit: in quo facta esse alienatio quarūdam rerum ecclesiæ immobilium continetur: Quo exhibito ī iudicio procurator vniuersitatis illud asseruit de assensu conuentus nō fuisse confectum,[d] & adulterinum vel furtiuum esse sigillū. † Cumque fratres ad perhibēdum testimonium produxisset, iurati[e] dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres aliqua erat mentio, consilium totius cōuentus, & vox fuit vnanimis, quod nolebant alienationē rerum illarum, sed res domus integras cōseruari volebant. ¶ Sed quoniā contra hoc nihil pars aduersa probauit, respondemus secundum assertionem testium[f] tātummodo iudicandum.

a Potuisse.] propter viri frigiditatem. 33. q. 1. requisisti. vel propter maleficium viri. ea. causa. & ca. 4. si per sortiarias. & j. de frigi. & male. laudabilem. & cap. vlt. & in auth. de nup. §. per occasionem. 1 coll. 4.

b Per aspectum.] quandoque tñ probatio ista fallit, quia oculus & manus obstetricum sæpe fallitur. 27. q. 1. nec aliqua. & j. de frigi. ita te.... & j. e. causam matrimonij.

[Glos. seq. signat contrariū, & soluit:]

c Puellæ.] a arg. contra 33. q. 1. si quis accepit ibi: credit iuramēto viri. & j. e. de impu. continebatur. & in auth. de nu. §. per occasionē. coll. 4. sed illa locū habent cū mulier nō probat contrariū per aspectum corporis. hęc probatio præfertur iuramento viri, vt hic dicitur in fin. Ar. inst. de gra. cog. §. item consobrini. & ar. 35. q. 5. ad sedem. 3. q. 9. testes.

TErtio loco.] Probatio testiū pręfertur instrumento sic cōiter summat, Primò ponit quæstionem. Secūdo ... Sed quoniā. Ab. Siculus. CASVS. Quidam canonicus regularis sub noīe capituli sui, fecit quandā alienationē quarundā rerū ecclesiæ immobiliū cuidā amico suo, & instrumentū alienationis signauit sigillo capituli: per quod instrumētū ille amicus dicebat in iudicio intentionem suam fundatam: procurator monasterij asserebat instrumentum illud de consensu capituli non fuisse confectum, & adulterinum, vel furtiuum esse sigillum, & ad hoc probandum induxit fratres illius vniuersitatis in testes qui iurati dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres mētio erat, consilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quod nolebant alienationem illarum rerum, sed illas integras seruari volebant: sed contra hoc pars aduersa nihil probauit: quæritur cui probationi sit standum? Respondet quod secundum assertionem testium est iudicandum. No. quod testes præualent instrumento. Item negatiua hic indirectè probatur. Item monachi & clerici pro ecclesia sua possunt testificari.

d Confectum.] ad hanc negatiuam probandam admittuntur fratres indirectè, prout sequitur in littera. sic inf. de testib. ex tenore. & C. de contrahen. stip. optimam. aliàs negatiua directè non posset probari. 3 de hoc dicitur s. de ele. bonæ 1. & quia hic arguebatur de falso instrumento, extendus dies est. & consul argu. C. de contrah. stip. optimā, & j. de fide instru. inter dilectos.

e Iurati.] benè dr, iurati, quia nulli creditur nisi iurato. j. de testi. fraternitatis. & c. nuper. & c. tuis & 4. q. 3. capit. si testes. §. iusiurandi. nisi a partibus fuerit ei remissum, vt in c. tuis. & meritò in tali casu admittunt fratres illius monasterij, quia ea quæ in capitulo aguntur, per alios probari non possunt, quia extranei ad capitula non consueuerunt admitti. j. de testib. veniens 2. in fin. C. de repu. consensu §. super plagijs. & C. de quæstio. interrogari. ff. ad Sylla. si quis in graui. §. si pupillus. & §. seq. & l. 2. §. si vir.

[Gl. seq. no. testes instrumento præferri. alleg. l. & decr. Secundo alleg. duas ll. quod æquiparantur. Tertio alle. 4. ll. quod præferuntur instrumenta testibus. Soluit distinguendo. Primo modum procedendi. secundo qualitatem negotij. tertiò eius vetustatē vel nouitatem: quarto numerū testium. quintò an instrumētum sit priuilegiatum.]

f Testiū.] Sic ergo testes præferūtur instrumento, & meritò, quia potius credendum est viuæ voci, quam mortuæ in Auth. de fide instru. §. si verò. coll. 6. Itē testes præualent instrumento. j. de fide instru. cum Ioannes. §. porro. Sed contra videtur quod æqualem vim habēt in exercēdis causis testes, & istrumēta, & indicia cum in strumentis. C. de fid. instru. in exercendis. C. de rei vend. in fi. ... & C. quod pro. i pigba. scripturas. Itē contra quia fides instrumētorum præualet testibus. ff. de probatio. Celsus. & l. cū de indebito. §. vlti. & C. si minor se ma. dixerit, si alterius, in fin. §. 1. & C. arb. tut. l. vlti. Super hoc pōt dici, quod si in modum exceptionis obijcitur falsitas instrumento, vel quod sub cōditione debuit fieri, vel defectus, vel quod plus cōtineat ibi, quam dictū fuerit vel cōsimile, vel ēt falsitas bene pōt hoc probari per testes, & præualebunt testes. j. de testi. ex tenore. & C. de contrahen. stip. optimam. j. de fi. instru. cū Ioānes. arg. C. de prob. cū precibus. & hic: Et illud quod dr, æqualē vim habent in causis testes & instrumēta: illud verum est quā ab eadem parte inducuntur: quia tam per testes quam per instrumenta probat quis suam intentionē, sed si ex vna parte inducuntur testes, & ex alia parte instrumenta contra testes, tunc considerabit iudex naturam negotij & qualitatem: nam quædam sunt, quæ melius probantur per testes quam per instrumenta: quædā è contrario melius per instrumenta quam per testes, vt arbitria, & sententia, & processus aliquis. ar. j. eod. quā contra falsam. Item considerabit iudex vtrum factum sit antiquum vel propinquum: in antiquis 4 enim magis credendum est instrumentis, quia memoria hominum labilis est. j. vt ec. benefi. vt nostrum. si sit nouum potius testibus creditur. arg. ad hoc. ff. de proba. si arbiter. & l. Celsus. ff. de arb. & j. eo. cum causam, quia testes consueuerunt fidem suam variare ex temporis diuturnitate. ff. ad Car. l. 3. §. lux. & ff. de dam. infec. qui bona. §. vlt. alias est lex, & incipit, in causis. & quod dixi, quod contra

1 Propter impotentiam coitus mulier repudiat virum, etiā inuitum. Io. And.

2 Sententia glossæ, & vera talis est: si mulier quæ diuortiū petit corrupta est, & nihilominus negat potentiā viri, ille verò iurat se eā cognouisse, tūc viri iuramento in fauorem matrimonij stādum est: & ita procedit tex. hic. c. 1. j. de frigi. & malef.

† al. testimonijs.

† Cap. 3. con. ti. in 2. cōpi.

3 Dicit Inno. alternatiue tñ, quod hic non probatur negatiua, sed probationes istæ inducunt iuris præsumptionem, quod fratres non cōsenserunt: cui statur donec probetur contrarium. j. de sponsa. sq ui iudicas, quod si isti fratres recordarentur de die & loco contractus, possent directè probare negatiuam: per

ea quæ plene scripsi de ele. bonæ 2. in 1. glo. Io. And.

† Vide tex. in l. qui de tota §. incerta. ff. de rei vend.

4 De hoc articulo vide late per Aymoné Crauettā in tract. de antiquitate temporis, ...

contra instrumenta testes recipiuntur, illud intelligendum est, quòd per bonos testes, & idoneos sine suspicione: nec vr̃ quòd tunc sufficiant duo vel tres testes, imò plures, ad minus quatuor. tabellio enim æquiualet testi, & plus: & instrumentum duobus ad minus: arg. inf. de fi. instr. cū Ioannes. quia duo testes ad minus in instrumēto scripti esse debent: qa in ore duorum, vel triū, &c. j. de test. in omni. & c. licet. & 4. q. 3. c. si testes. § vbi numerus. & sic p plures & honestiores debet fieri talis reprobatio. arg. j. de testib. i nostra. qñque tñ contra instrumentum nō admittuntur testes, vt contra inuentariū publicè factum: vt in l. prædicta. C. arb. tu. l. vlt. & i alio casu. fallit in confessione, q̃ fit à muliere, & in instrumento quo cōfitetur se recepisse pecuniam pro intercessione. C. ad Velleian. antiquæ.

Cap. 4. eo. [...]m 2. cōp. [...] pro intel[...]gētia vide [...]ācū Sotū [...]o. 4. sen. di. [...]. art. 5. Ad [...] conciliū [...]tid. sessio. [...]4. can. 3. & [...] ead. sess. [...] decre. de [...]eform. ma[...]trimonij, c. [...]. & 5.

¶ Idem.

¶ Vbi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento, & publicatis attestationibus, alij testes super defectu impedimenti admittendi non sunt.

CAP. VI.

IVrauit † quidam (vt asseris) se quandam in vxorem legitimam accepturum: quam cū vellet traducere, quidam iuramentis secundum moré exhibitis, legitimè probauerunt, ipsos in quinto consanguinitatis gradu sibi inuicem attinere. ¶ Quia verò requisisti à nobis quid agendum sit, cum quidam alius probare velit contra prædictam probationem iuramentis canonicis factā, & partibus [a] publicatā, nullo † eos sese cōsanguinitatis gradu cōtingere; respondemus, q̧ standū est probationi priori.

IVrauit.] Communis diuisio. secunda ibi, Quia verò.

CASVS. Quidam iurauit, quòd quandā acciperet in vxorem, sed dum vellet eam traducere, quidam iuramentis secundum morem exhibitis, legitimè in iudicio probauerunt illos quintò consanguinitatis gradu adinuicem attinere, testium partibus publicatis, quidā alius volebat probare, quòd nullo consanguinitatis gradu se attingunt: quæritur quid hoc in casu sit agendum? Respōdet quod standum est probationi priori. No. quòd testibus publicatis etiam in causa matrimoniali super eod. articulo, non sunt alij testes recipiendi.

[Gl. seq. not. signat contrarium, ponit opi. Vinc. dat tres solu. contra secundam opponit, & opi. ponit, & ad contrarium remittit.]

a Partibus.] sic patet q̧ publicatis attestationib. sup eodem articulo, non sunt testes vlterius in contrarium admittendi, nec ēt alij testes ad idem probandum. j. de test. fraternitatis. nam ante aperturam testium vtraq; pars suos testes debet inducere super eodem articulo: secus si super alio, vel super nouo pendente ex priori: tūc bene admittuntur, vt in d. c. fraternitatis. & inf. de fid. instr. cum Ioannes. Item signatur contra j. de test. series. & c. cum in tua. in fi. & inf. eo. causam matrimonij, vbi publicatis attestationibus recipiuntur testes ad reprobandam consanguinitatem, & hic non recipiuntur. Audiui Vin. dicentem q̧ illa non tenebat: dicit. n. quòd testibus publicatis nunquam sunt super eodem articulo siue ab eo qui illos induxit, siue ab alia parte testes vlterius inducēdi. Et idē mihi vr̃. Potest dici super isto contrario, q̧ illa decre. series. loquitur in matrimonio iam contracto, vnde admittuntur ibi testes in fauorem matrimonij ad ostendendū q̧ nō sit ibi cōsanguinitas. vnde strictius est ibi agēdū qd̃ tolerabilius est aliquos cōtra statuta hoīum, &c. j. de testi. licet ex quadā. Hæc decre. loqtur in cōtrahēdo. vnde hic nullū periculū est super prohibitione istorum coniugum; vnde ante aperturam priorū debuit probari in cōtrarium, sed in separatione matrimonij iā contracti pōt esse periculū, quare ibi admittuntur ēt post sniam: quia snia contra matrimonium lata non transit in rem iudicatam, & reuocatur falsitate probata. j. de re iudicat. & c. cōsanguinei. multò fortius dēt audiri ante sniam. Assignare potes aliam rationem, vt non sit contra illud quod dictum est; testibus publicatis non sunt alij inducendi: in decre. series, ideo admittuntur testes post publicationem: quia ante publicatione ignorabat pars illa q̃ petijt hoc, quæ personæ positæ fuissent i primo gradu, & ideo post publicationé admittunt, alias non deberet admitti: sed certè adhuc nō vr̃ rō ista sufficiēs: q: pars illa q̃ accusabat matrimoniū, dixit illos consanguineos: sed hoc potuit scire altera pars: & sic cessat rō illa. Propter hoc dñs quidā, [1] quod spāle est in cā matrimonij. ad hoc extat optimum. arg. j. eo. causam matrimonij sed contrarium illius decre. series. soluit ibi. Vel dic quòd vnus tantū hoc iurare volebat: & p̃batio vnius insufficiens est. & ideo non auditur, contra plures maximè, & sic contradicit illa decr. series. & hoc colligitur apertè ex antiqua [2] decre. sed compositores huiusmodi compilationis voluerunt hoc mutare quod de iuramento vnius dicebatur: illud nullam habet dubitationem.

† al. ita: nullo eos se cōsanguinitatis gradu attingere.

¶ Innocentius tertius archidiacono Parisiensi.

¶ Si per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus à procuratione repellitur. h. d. & hac summatio cōuenit textui, & titulo & nullam patitur calumniam, & ideo eam teno.

CAP. VII.

POst † cessionem: & infra. ¶ Cum igitur per litteras [b] iudicis ordinarij (quibus standū est, † donec probetur cō-

† Cap. 1. eo. tit. i 3. cōp.

† Vide l. si qs i hoc genus. C. de epis. & cle. & in l. si qua p calumniā. et ibi Bal. Pet. de Bellap. & Cyn.

1 Hoc placet Host. de iure scripto p̃p aīarum periculū. qd̃ nec facta sit hæc snia in rē iudicatā. & audiē allegās] turpitudiné suā. & si post publicatas attestationes, & post sniam hoc licet multò fortius post publicationē m ante sniam sm Io. An.

2 Hāc inuenies in loco initio capitis citato.

POst cessionem.] Per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus, nisi contrarium doceatur. ita summat Ioan. And. veruntamen hæc summatio nimis generalis est Do. A. summat aliter, & eius summatio nec congruit titulo, nec attingit principalem materiam capituli: dicit enim sic: Procurator excommunicatus tēpore assumptionis mandati, ab agendo iudicialiter repellitur. hæc summatio potius congruit tit. de sent. excom. vel tit. de iud. cum nullam mentionem faciat de probatione, maximè quæ fit per litteras, super quarum effectu pendet principaliter prolixa & subtilis materia huius cap. Diuiditur compendiosè in duas partes. In prima ponit repulsionis causam. In secunda repulsionem: ibi, Ipsum.

CASVS. Aliquis dum erat excommunicatus, fuit cōstitutus procurator in quadam causa: ille comparuit in iudicio: obiectum fuit ei quòd non erat admittendus, cum eo tempore quo datus fuit procurator, excōicatus erat, & hoc probatum fuit per litteras ordinarij sui, qa litteris ordinarij standum est donec probetur contrarium: dñs Papa ipsum tanquam procuratorem non admisit. No. quòd eo tempore quo quis est excommunicatus, non potest constitui procurator: & si cōstituatur, non valet, etiam si postea fuerit absolutus.

[Gl. seq. teci. per modum quæstionis.]

b Litteras iudicis ordinarij.] ex hoc vr̃ quòd litteris epī creditur tanq̃ publico instrumento, & quòd sigillo epī creditur, licet nō adsit sigillum capituli. 19. q. 3. statuimus. & 11. q. 3. curæ. 18. dist. de concilijs, j. de fideius. peruenit. & j. de fi. instr. c. 2. & 20. q. 1. vidua. nam creditur litteris episcopi sigillatis sigillo ecclesiæ, 73.

dist. in nomine domini. in fine. & sigillum alieni iudicis fidem facit. 98. distin. c. 1. & 2. & alieno annulo signari potest testamentum. Inst. de test. §. possunt & C. de testam. si vnus. & instrumentis regis, siue principis fides adhibetur. ꝫ. de fi. instr. cum dilectus. Sed contra vt, quia viua vox potior est quam mortua, in auth. de instr. cau. §. si verò. coll. 6. sed verbo episcopi non creditur. 6. q. 1. si tantum. & c. placuit. & ꝫ. eo. quoniam contra. ergo multò minus litteris eius. nec Papa ei credit, si dixit se excommunicasse alium. ꝫ. de test. cum tu. quandoque. n. eulogia ex mala fide scribuntur. ff. de custo. & exhi. re. diuus. nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionē. 1 vt in auth. de hære. & fal. §. hinc nobis. coll. 1. & ꝫ. de procu. c. 1. & ꝫ. de fi. instr. c. 2. & in auth. de instr. cau. §. sed & si instrumentum. & §. si quis igit. coll. 6. Hostien. quòd semper statur sigillo episcopi: quia vicē habet publici instrumenti, per iura prædicta. Alij dicūt quòd non creditur chartæ vel instrumento episcopi: nisi sit redactum in publicā formam. in auth. vt nulli iudi. §. si quis verò. coll. 9. & C. de dona. in donationibus. ꝫ. de fide instr. inter dilectos. vel saltem non est credendum nisi habeat subscriptionem testium, si non sit ibi vsus tabellionum. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ver. is autem. in fi. Dicas quod hodie circa iudicia non creditur verbo episcopi siue alterius iudicis, sine litteris suis, nisi habeat testium subscriptionem, vel quatenus constat legitimis documentis. ꝫ. eod. quoniam contra. & ꝫ. de testi. cum à nobis. Circa alia verò, quæ in figura iudicij ordinarij non facit episcopus, benè creditur litteris eius secundum quòd dicit hic. & 11. q. 3. curæ. Præterea in sententia excommunicationis standum est litteris episcopi, quia excōmunicationis sententia lata a iudice suo, siue sit iusta, siue iniusta tenet. 11. q. 3. c. 1. & 2. & ideo litteris cuiuslibet prælati creditur: & alij tenentur illum vitare, vt in c. curæ. quia in hoc cōsulitur animæ, 2 cum sit medicinalis. 2. q. 1. multi. & ꝫ. de senten. excom. cum medicinalis. [lib. 6.]

† al. Cassemarij. al. Casemar.

1 Dicit hic Hos. quòd spālē i actis iudiciorū, quòd credit tabellioni sine subscriptione. d hoc ꝫ. e. quā. Io. And.

2 al. ei.

trarium) nobis constiterit, quod V. excommunicatus a erat cum procurationis officium assumpsit. Ipsum tanquam procuratorem nō duximus admittendum.

¶ Idem Abbati & conuentui Cassen.

¶ *Si rogatus restituere totā hæreditatem, eo sine liberis decedente inter monasterium euanescit fideicommissum, & hæreditas applicatur monasterio: nec ad inualidandum ingressum sufficit probare minorem ætatem tempore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus. hoc dicit, intelligendo quòd substitutio fuit fideicommissaria. Si verò fuit directa, summa sic: Substitutio facta filio eo decedente sine liberis, euanescit per ingressum monasterij, & tunc adde id quod est in primo summario ibi, nec ad inualidandum, &c. vsq; ad finem, & vterque intellectus est verus in se. Dico tamen quòd primus est verior, quòd hic fuit substitutio fideicommissaria, licet dominus Anto. hic dicat quod fuit compendiosa.*

CAP. VIII.

IN † præsentia G. sancti Hadriani diaconi Cardinalis G. & B. fratres, vestro syndico constituto corā ipso fecere proponi: quòd cū quondam A. frater ipsorum conderet testamentum, M. filium suum sibi hæredē instituit: & præce-

a Excommunicatus erat.] & ita tempus procurationis factæ attendendū est sicut tempus electionis. 3 ꝫ. de elect. dudum. vbi plura sunt arg. de tempore inspiciēdo, & est arg. quòd excōicatus ad impetrandum nō est admittendus: & si impetraret, non valerent littera, si postea probaretur excommunicatus. Ber.

3 Et tēps quo accusator libellū obtulit. ff. d publi. iu. qui fin. Vin. Io. An.

IN præsentia.] Dubia probatio non releuat probantem, sic summatur communiter. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima processus narratio. In secunda ibi, Dilectus. Auditoris diffinitio. In tertia, ibi: Nos igitur. Diffinitionis confirmatio. Prima subdiuiditur in quatuor. Nam primò ponitur actoris petitio. Secunda, ibi, Verum, rei responsio, & reconuentio. Tertia ibi, Ad hæc. Actoris replicatio. Quarta: ibi, Verum rei replicatio. Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. & B. fratres ex vna parte, & monasteriū Casemarij ex altera, vertebatur quæstio super bonis quondam A. fratris dictorū G. & B. datus fuit eis quidā Cardinalis auditor: coram quo fratres proponebant, quòd cū A. frater ipsorum conderet testamētum, M. filium suum sibi hæredem instituit. & ei præcepit, vt si absq; liberis moreretur, ad ipsos bona deuoluerētur ipsius, vnde postulabant omnia illa sibi restitui, quæ id monasterium de bonis illius detinebat, & petebant monasterium cōpelli, ne de cętero ipsos super bonis molestaret: Syndicus verò monasterij opponebat ex aduerso, quòd prædictus M. se & sua obtulerat monasterio, vnde petebat oīa, quæ de bonis ipsius M. in manserit, restitui monasterio, & super alijs eis silentiū imponi. Ad hoc pars dictorū fratrū replicabat, quòd dictus M. oblationis suæ tpe tenerat minor annis, & illud fecerat fertiore [illegible], & post cōualescentiam quod fecerat, reuocauit: vnde cum sine liberis decessisset, ad ipsos bona ipsius erant deuoluta, ad hoc respondebat Syndicus monasterij, quòd licet dictus M. de monasterio recessisset, ei idem obtulit postmodum se & sua, firmans proprio iuramēto, quòd vlterius contra oblationem suam non veniret; vnde cum idem M. is obtulerit se & sua monasterio, nec ex aduerso probetur quòd tpe vtriusque probationis fuerit minor annis, talis probatio monachorum probationem nō elidit: quia etsi fuit minor annis tempore primæ oblationis, tempore secundæ maior potuit extitisse; præterea verbū illud, minor annis duobus modis potest intelligi: vnde verbum dubium intentioni monasterij non nocebat, cū intra xxx. annos teneret donatio, maximè iuramēto firmata; nec intelligendus erat dictus N. sine hærede decedere, qui monasterium sibi instituerat hæredem. His & alijs consideratis H. sancti Eustachij diaconus Cardinalis, videns, quòd syndicus monasterij plenè fundauerat intentionem suam, & ex aduerso nihil probatum fuerat, de mandato domini Papæ sententiam promulgauit prædictis G. & B. silentium imponens super his, quæ a monasterio postulabant, & condemnauit eosdem ad restitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. occupauerāt & dominus Papa hanc sententiam confirmauit. No. quòd non dicitur decedere sine hærede, qui monasterium sibi hæredem instituit. Item verbum illud, minor annis duobus modis intelligitur: & ideo dubia probatio, non dicitur probatio: quia qui sic probat, nō constat de qua ætate sit probatum, & ideo clara & certa debet esse probatio, & non dubia.

[G]. seq. in prin. & in fi. circa substitutionem factam sub conditione, si sine liberis vel purè, not. 5. Medium distinguit inter rogatum restituere hæreditatem, & rogatum restituere quod supererit.]

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia huius c. vide Bar. & Doctores in auth. ingressi. & seq. C. de sacrosanc. eccles. vbi plene.

a Absque

pit, vt si absque liberis a decederet, ad eos bona deuoluerentur ipsius: vnde illa q de bonis ipsius vestrum monasteriũ detinebat, sibi restitui postulabant: & petebant vos super hoc à sua molestatione compesci. Verum syndicus ipse proposuit ex aduerso, quod prædictus M. monasterio vestro obtulit se & sua: vnde † vniuersa quæ habuerat, erant ad monasterium deuoluta. † quare vniuersa, quæ ipsi de bonis eius inuaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super cęteris silẽtiũ illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicauit, quòd dictus M. oblationis suæ tẽpore fuerat minor annis, & quòd voti † facti pęnitẽs, quod feruore † infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit: & infra. Vnde cum sine liberis decessisset, ex testamẽto patris ad ipsos erat eius hæreditas deuoluta. Verum syndicus respondere curauit, quòd licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem postmodum se (& sua[b] †) obtulit humiliter & deuotè: & quod nec contra oblationem suam veniret, iuramento firmauit. ¶ Quare cum constet quòd idem M. bis monasterio vestro contulit se & sua, nec ex aduerso probetur, quòd vtriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestram huiusmodi exceptionis probatio non elidit: cum etsi primę oblationis tẽpore fuerit minor annis: secundæ[c] tamen potuit maior extitisse; Præterea, cum verbum illud; minor annis, duobus potuerit modis intelligi, cum & qui minor est quatuordecim annis, & qui vigintiquinque dici soleat minor annis, intentioni vestræ verbum dubium[d] non nocebat, cum infra vigintiquinque annos teneret donatio iuramento firmata.[e] ¶ Sed & si teneret qd factum fuerat à dicto A. quia tamẽ intelligendũ nõ erat sine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit,[f] † hoc monasterio nõ nocebat: & infra. ¶ Dilectus

a Absque liberis.] similis substitutio habetur ĩ. de test. c. Raynutius. & c. Raynaldus. vnde not. quòd cũ talis conditio apponitur; si sine liberis decedat, volo vt hæreditas perueniat ad talem, etiam si naturales habeat filios, euanescit substitutio. ff. ad Trebel. ex facto. §. si quis rogat[9]. & ff. de leg. 2. cum pater. §. volo. l. Lucius. §. vlt. Item si filius fuerit natus, & ille pręmoriat, vt sine liberis decessisse. ĩ. de test. Raynutius. & ff. ad Trebell. ex facto. §. penultimo. Si autẽ dicatur; si sine hærede decesseris, substituo talem nomine hæredis: soli filij intelliguntur. ff. eo. ex facto. §. vlt. Itẽ si nõ habeat filiũ, sed habeat nepotẽ ex filio; substitutio euanescit. C. de cõdi. inser. l. 2. & C. de instit. & substitu. generaliter. Et hic scias quod qui rogatur restituere hæreditatem alij, nil põt alienare. C. cõia de leg. l. vlt. nisi in casibus qui notant in Auth. ibi posita. quartã tamen per Trebellia nũ potest retinere sibi. & si filius sit rogatus, etiã Falcidiã cũ quarta potest retinere. ĩ. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. vbi vtrãq. quarta retinetur. Si verò rogatus est restituere quicquid superest de hæreditate, tunc ad minus quartam reseruabit substituto. C. ad Treb. Auth. si rogati. Item licet pure quis rogat[9] fit alij restituere hęreditatẽ nulla facta mẽtione de filijs, si tamen postea habuerit filios vel nepotes, substitutio euanescit. C. de fideicom. cum acutissimi. C. de instit. & substi. generaliter. ff. de condi. & demon. cum auus. Io.

b Se & sua.] ista duo requirebantur, a quia sua sine seipso donare non poterat: quia illa restituere tenebatur: & licet dñs sit, tamen commodè inde testari non potest. C. communia de leg. l. vlt. ff. ad Trebel. quidam §. si quis filium.

c Secundæ.] not. quòd præsumitur maior, nisi probetur minor. C. de in integ. resti. mino. si minorem. ff. de iniur. nam postea. §. si minor. Bernar.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, secundò argu. tertiò quærit obijciendo, & soluit.]

d Verbum dubium.] sed nõne verbũ dubium in iudicio interpretandum est contra reum. 3 ff. de verb. obl. inter stipulantem, §. 1. ff. de iud. si quis intentione. ff. de reg. iu. l. in ambiguis. & ĩ. de testi. cum adeo? sed istud est hodie propter religionem, pro qua multa statuta sunt. ff. de relig. & sum. fu. sunt personæ, sicut quandoq; propter dotẽ. ff. de iure dot. in ambiguis. vel istud non fuit verbum actoris, sed testium. Et est arg. quòd verbum testis ambiguũ, pro reo sit interpretãdum, vt hic & s. eo. ex litteris. & ĩ. de fi. instru. inter dilectos. in fi. Et est notabile quod dictũ testis dubiũ semper contra eum qui produxit, est interpretandum: & est ratio: quia qui probat, clare & apertè debet probare. qd si nõ faciat, nõ prodest talis obscura probatio. ĩ. de testi. cũ tu. vnde tenet absolui: vt ibi & hic. sed quare nõ quæritur, secũdò de ætate à teste, vt certificetur iudex saltẽ. sed certè iudex qui testẽ ipsum examinauerat, debuit quærere ab ipso: & etiam post aperturã testiũ ex officio suo potest quærere interpretationẽ à teste sui dicti, cũ ipse debeat interrogare, quotiescũq; necesse fuerit. ff. de inter. act. vbicũq; & cuncta rimari. 30. q. 5 iudicantẽ. & ĩ. de fi. instru. cum Ioannes. & est expressum quòd testis qui cõfusè dixit testimoniũ, iterũ sit examinandus. ĩ. de test. cũ clamor. sed ad petitionẽ partis non debet hoc facere, & hoc propter periculum subornationis. 4

e Firmata.] vnde contra propriũ iuramentum etiam non debet audiri. C. si ad uer. vendi. l. 1. & C. si aduer. dona. l. 1. & in cõsti. Imperatoris, sacramẽta puberũ. B.

[Glo. seq. in versi. instituit, distinguit, quod rogatus quis restituere priuato vel ecclesię; & primo casu aut monasteriũ ingreditur, aut fit cleric[9]. vltimò quęrit, & soluit.]

f Qui monasterium instituit.] ingressus monasterium fingitur habere hęredem, cum rogatus est restituere priuato, vel cum ei priuatus est substitut[9]. Si aũt rogatus est restituere loco religioso, vel ecclesię, vel expendere in pias causas, non euanescit substitutio per ingressum monasterij. in Auth. de san. epi. §. sed hęc prouenti. coll. 9. vñ sumptum fuit illud Auth. C. ad Treb. Auth. nisi rogati. Si verò ille qui rogatus est restituere hęreditatem vel legatum, fiat clericus, exiguntur duo. s. vt substituto euanescat. vt perpetuo etiam maneat in ecclesia, & relictũ expẽdatur in pias causas: vt in prædicta Auth. dr per ingressum monasterij substitutio euanescit, ita quòd teneat monachatum, aliàs non euanescit substitu-

Et propter quæ ibi dicit plenissime Guilhlm[9] Bũdi [illegible] hoc casu illustrãe videto.

† Concordat textus Auth. ingressi. C. de sacros. eccl. & cap. quia ingredientibus. 19. q. 3.

Hunc tex. [illegible] hic Abb. & Felin. singula [illegible] ad hoc quis potest vita se priuare potesta [illegible] testandi, per ingressum monasterij.

† Dicto, voti, deest in omnibus manuscrip.

† al. timore.

Incipiendo ab vltimo. Io. And.

Hic vterque re[9] & actor: dic cũ [illegible] hoc vt [illegible]. Spec. de restitu. spol. [illegible] ad sedẽ. Io. And.

† Hæc duo verba. & sua, desunt in scriptis, ex solũ habet vnus vetustus.

4 Concor. tex. in l. producti. & ibi Bart. ff. de testi.

† Vide l. si quid. & l. si prædium. C. de præd. mi.

substitutio nisi fiat monachus. Sed quid si tradit se & sua alicui ecclesiæ sæculari, nunquid euanescit substitutio? arg. præd. Auth. videtur quòd sic, fauore ecclesię, nec credo quòd euanescat nisi in casu præd. Auth. nec extendo ad alium casum: ſ licet quidam dicant contra B.

ſ Nec ad alios termi nos Fin do. Marsil. qui tenebat, quòd cũ Auth. ista ponat terminos quasi alius est conditioné appones: & alius i cuius persona apponitur, puta hæres vel legatarius: si unus de se loquens apponeret conditionem legédo vel do nando, si decedat sine filijs, intelligetur de veris, nec erit locus Auth. Hoc declarat Spec. de stat. mo. super uers. 15. Io. And.

Licet.] Interdicto, vti possidetis, obtinet qui iustiorē titulũ probat. ita côiter summatur, sed certè hæc summatio ē nimis generalis, & videtur requirere titulum in hoc interdicto, contra id quod habetur Insti. de interdict. §. retinendæ. Diuiditur decre. ista in quinq. partes. In prima processus decisa narratio. In secunda, ibi, Porrò. Fauētinorum exceptio contra testes ecclesiæ, ipsius rũsio, Papæ interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia: ibi, Post hoc, corruptionis & falsitatis noua exceptio, ipsius probationis & reprobationis cõmissio. In quarta: ibi, Quamquã testes Fauentinorũ impugnat. primo probatorios. secundo reprobatorios. In quinta: ibi, Ex præmissis allegãdo concludit pro ecclesia. Abbas Siculus.

filius H. sancti Eustachij Cardinalis attendens, quòd syndicus vester intentionem suam plenè fundasset, & quòd nihil fuisset ex aduerso sufficienter probatum, cum etsi ostẽsum esset per testes, quòd M. suæ oblationis tẽpore fuerit minor annis: verum tamẽ primæ vel secundæ oblationis tpe minor fuerit, & quot annis minor, nõ fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit: & prædictis G. & B. silentiũ imponens super his, quæ à monasterio postulabãt, eos ad restitutionẽ illorũ, quæ de bonis prædictis M. ppria temeritate inuaserat, cõdemnauit. Nos igitur sẽtẽtiã ipsam auctoritate

ductos, & quamuis pars Fauentinorum multos testes produxerit super negotio principali, vix tñ ex illis sex tantummodo remanserunt: quia quidam sibimet contradicũt in serie sui dicti: & quidã alij sunt in suis testimonijs singulares, & alij qui inducti fuerant ad reprobandum testes ecclesiæ Rauennat. plures reprobantur: quia sibi inuicẽ contradicunt & alij, licet pauci numero, malæ famę sunt & opinionis, ex alia cã etiam repelluntur: quia non probant id ad quod eorũ syndicus se adstrinxit, videlicet quòd corrupti falsũ dixissent: quia etsi de corruptione aliqua videãtur dixisse, de falsitate nihil dicunt. Ex pmissis apparet euidẽter, quòd ecclesia per testes plures, quibus potius lux veritatis assistit, sufficiẽter probauit, quod à xl. annis & citra supradicta loca possedit: per quod patet, quòd si Fauentia à quinquaginta annis citra (vt testes sui videntur deponere) aliqua pcipiũt ĩ locis pdictis illa iceperunt percipere sine iusto titulo, cũ duo ĩsimul & eodẽ modo, ĩ solidũ eandem rem possidere non possint, & Fauen. non ostendant:

Apostolica cõfirmamus.

¶ Idem.

¶ Si actor & reus in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is qui antiquiorem possessionem probat titulo maximè iustificatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit, hoc dicit notabiliter, & probatur satis hoc summarium in versiculo ex præmissis, ponderato versiculo maximè.

CAP. IX.

Licet † causã, quæ inter ecclesiã Rauennatẽ, & cõmune Fauentiæ super iurisdictione, honore, ac districtu in villa sancti P. & castro Arioli, quod † de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat; & infra[a]. ¶ Porrò attestationibus publicatis, sĩdicus Fauẽtinorũ pposuit, se velle

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de intellectu vide Fernandum Vasquium lib. 2. c. 36. cõtrouersiarum vsu frequentiũ ad de Purpuratum consil. 81. volu. 1.

† al. quæ.

CASVS. Inter archiepm Rauennatẽ. ex vna parte, & cõe Fauẽtiæ ex altera, qõ vertebaẽ super iurisdĩone, honore, ac districtu in villa sancti Petri, ac quibusdam castris & terris alijs, quæ de iure ad Rauẽnateñ. ecclesiam ptinebant: procuratores vtriusque partis propter hoc ad sedem Apo. accesserunt: lite contest. super prędictis, per procuratores prædictos iuramento calumniæ præstito: quia vtriq. parti erat plurimũ onerosum testes producere coram Papa: mandauit Papa epo Placẽtino, vt infra tres menses testes reciperet, quos vtraq; pars tam super principali negotio, quàm in personas testiũ duceret producendos, statuendo partibus terminũ, in quo cum attestationibus apud sedem Apost. se repręsentent. Tandem partes cum attestationibus cõparuerunt coram dño Papa: attestationibus publicatis syndicus Fauentinorum pposuit, se velle in personas testiũ ex parte altera productorum quędam obijcere & pbare: Syndicus archiepi ècontra rñdit id fieri nõ debere: Papa interloquendo decreuit ipsum nõ esse audiendum, cũ intra tres mẽses, prout in litteris dñi Papæ mandabatur, id facere non curauerit: Post hoc syndicus prædictus obiecit testes pdictos, quòd corrupti fal. sa dixissẽt: Papa dicit quòd talis exceptio non solum ante sniam, sed etiam post potest opponi: quamuis crederet quòd talis exceptio, per excogi. tã malitiam ad differendum negotium proponeretur: eam admisit, mandans quibusdam iudicibus, vt testes quos sup hac exceptione pcurator Fauen. duceret producendos, reciperet infra mensem, indulto ex tunc altero mense procuratori ecclesiæ Rauennaten. inf. quẽ ad reprobationẽ illorũ testes pduceret coram eis: Iudices prædicti, receptis testib. pdictis, attestationes ad dñm Papam remiserunt prout receperant in mandatis. Post hoc dominus Papa examinauit testes hinc & inde pductos, sed ex priuilegijs Imperatorum & Romanorũ Pont. concessis ecclesiæ Rauen. colligitur manifestè, possessionem ecclesiæ in prædictis iustam fuisse: & ita per consequens apparet, quòd Fauen. minus iustè & sine titulo, aliqua in locis prędictis occuparunt: quia verò syndicus ecclesiæ petijt commune Fauentię à vi turbatiua seu inquietatiua super pręmissis prohiberi, Papa vidẽs in hoc casu nõ sic esse locũ interdicto, vti possidetis, ita possideatis, cum probationis ecclesiæ Rauennaten. longè sint potiores, & ideo sit interdicto superior, condemnauit commune Fauentiæ ipsi ecclesię super iurisdictione, honore, atque districtu, & alijs generaliter pertinentibus ad hoc in locis prędictis, quo ad possessorium iudicium, quo tantum modo actum est, sibi perpetuum silentium imponens: & prohibens eidem, vt neque per se, neque per alios super prędictis pręsumant aliquatenus ecclesiam molestare. Not. quòd exceptio falsi ante sententiam & post, potest opponi. Item testis qui contradicit sibi, non valet. Item testis singularis non valet. Item testibus malæ famę non est credendum, vel saltem modica fides est adhibenda. Item qui adstrinxit se ad plura probanda, non sufficit si alterum probet. Item duo insimul eandem rem & eodem modo in solidum possidere nõ possunt. Item in interdicto, vti possidetis, vincit qui possessionem & titulum ostendit.

a Et infra.] a sub isto, infra, fuit lis contest. coram domino Papa, vt ĩ. de iura. calum. cum causam, cuius pars hæc est. & commissa fuit receptio testium iudicibus: & testibus receptis remiserunt ad Papam depositiones eorum. ĩ. de testibus, cum causam.

a Hæc pars decisa non reperitur in antiquis et in compilation.

[Gl. seq. notat terminum præfigi posse productioni testium, inducit quatuor similia.]

a Triena

in personas testiũ ex parte altera productorum, quędam obijcere ac probare: œconomo ecclesiæ asserente id fieri non debere. super quo interloquendo decernimus ipsum nullatenus audiẽdũ: cũ infra trium mẽsium[a] spatium, in nostris litteris comprehẽsum, testes huiusmodi producere nõ curauerit: infra quem terminum pars vtraque testes inducere † potuit, tã in personas testium, quã super negotio principali. ¶ Post hoc idem obiecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio non solũ ante, sed etiam post sententiam potest opponi,[b] licet nonnulli crederent, Fauentinorũ partem exceptionem huiusmodi per excogitatã maliciam[c] ad impediẽdum processum negotij obiecisse, qa tamen nolumus à iuris tramite declinare, magistris G. & T. † præcipimus, vt testes, quos super hac exceptione ꝓcurator Fauentinorum duceret producẽdos, infra mensem, recipere & examinare curarent, de singulis circunstantijs[d] † subtiliter inquirentes, indulto ex tunc altero mense procuratori ecclesiæ supradictæ, infra quẽ, si vellet, ad † reprobationem[e] testium illorum, produceret testes coram eis, & infra. ¶ Quamquã autem pars Fauentinorũ testes multos produxerit super negotio principali, vix tamen ex illis sex remanserunt concordes, cum alij sibimet in serie sui testimonij contradicant, & quidam † alij sint in dicto sui testimonij singulares.[g] Ad reprobãdum verò quosdam testium ecclesię Rauẽ. etsi ex parte Fauentinorũ quidã sint testes inducti, plures tamen illorum reprobantur, quia sibi inuicẽ euidentissimè contradicunt, quidam verò alij pauci numero, quamuis non reprobentur expressè,[h] vsque adeo tamen malæ famæ sunt, & leuis opinionis,[i] quod eorum dictis nulla vel modica[k] est fides adhibenda. † Iidem quoque testes[l] Fauentinorum generaliter repelluntur, quia nõ probant illud ad quod probãdum eorum syndicus se adstrinxit,[m]

a Trium mensium.] nota quòd iudex ex officio suo potest præfigere terminum productioni testium. ʒ. de testi. in nomine domini. item ad exceptiones. ʒ. de exceptio. pastoralis. item ad accusationem matrimonij. ʒ. de clande. despon. cum inhibitio. Item ad accusandum. ʒ. de accu. licet. & C. q. accu. non poss. si ea quæ, & ʒ. de fi. instr. accepimus. Item vbi impeditur status alicuius, C. de inge. diffamati. Ioan.

[Glo. seq. Primò allegat duas concordãtias, & distinguit an fuerit vel nõ mota quæstio falsi. Secundò ponit opinionem, quòd falsitatem testiũ sine corruptione probare non sufficit. demũ ponit contrariam, quã approbat. Tertiò tractat an corruptio sine falsitate sufficiat. & argu. pro & contra. Vltimò notat. quòd sententia per falsas probationes lata tenet, & ponit tres modos retractandi.]

b Opponi.] sic ʒ. de procu. in nostra. & C. de fal. querelã. Distinguit tñ, quia aut quæstio de falso mota fuit i iudicio, aut nõ. Si fuerit mota, nunquam postea prætextu falsi retractatur sñia. 1 C. si ex fal. instr. l. 1. & 2. in fi. nisi appellatũ sit: tunc enim potest opponi in causa appellationis, C. de fi. instru. l. vlt. in fi. & testes possunt ꝓduci. C. de temp. appel. ꝑ hanc, in fi. Sed si nũquam fuit quæstio falsi mota, licet tunc non sit appellatum: non tñ trãsit in rem iudicatam vsque ad xx. annos. C. de fal. querelã. & ʒ. de excep. cũ venerabilis. Et nota, quòd sm quosdã nõ sufficit probare testes esse falsos, nisi probentur corrupti. arg. ff. de re iudi. diuus. quæ loquitur in eodem casu cũ hac decretali. Alij probabilius dicunt, vt Io. & B. quòd sicut sufficit probare instrumentũ esse falsum. C. si ex fal. instr. l. penult. & vlt. sic & testes, cũ habeant hincinde parem vim. C. de fide instrum. in exercendis. & facit ad hoc ff. de exceptio. qui agnitis, & C. de transa. si ex falsis. Sed nunquid sufficit probare testes esse corruptos? Arg. quòd sic 2. q. 4. ca. ei qui. §. diffinitimus. ver. venales. C. quando prouo. non est necess. venales. & ʒ. de testi. sicut. Econtra videtur quod non: quia non sufficit probare corruptionem, nisi & iudex secutus fuerit dicta corruptorum testium. ʒ. de re iudicata, cum ꝗ & A. C. si ex fal. instru. falsum. Similiter non sufficit probare falsitatem nisi probetur iudicem secutum fuisse illã, vt patet per prædicta iura. Item notãdum quòd sñia quæ lata est per falsos testes, vel per falsa instrumenta, bene tenet, sed retractanda est. ff. de re iu. l. diuus. & potest retractari per in integ. restit. vsque ad quadrienniũ 3 implorato officio iudicis, vel per actionẽ in factum vsq; ad triginta annos, vel si criminaliter agatur, vsque ad viginti annos. C. de fal. querelam. ʒ. de excep. cum venerabilis.

ADDITIO. Vnde versus:

Accusas agis in factum: per 5,0,30 reuocabis.

Falsum, viginti, triginta quatuor annis.

c Malitiam.] si de hoc constaret, condẽnari deberẽt ad expẽsas. ʒ. de dolo & contu. finem. vbi de hoc.

d Circũstantijs.] sic ʒ. de testi. cũ causam. & 3. q. 9. nihilominus. arg. & 4. q. 3. testes.

e Reprobationẽ.] nota ꝙ possũ reprobare testes aduersarij mei: & tres reprobationes põt fieri, & non vltra. ʒ. de testib. licet dilectus.

f Contradicãt.] vnde nõ valent. 3. q. 9. nihilominus. & 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ qui falsa. & ʒ. de appell. solicitudinẽ. 23. q. 7. quod aũt. & C. de liberal. cau. cũ prec[illegible].

g Singulares.] sic ʒ. de elect. bonę. & ʒ. de accus. cũ dilectus.

h Expressè.] criminibus expressè non probatis.

i Opinionis.] quod constitit per attestationes ex parte archiepiscopi exhibitas contra illos, vt ʒ. dixi. & ille etiam qui examinat testes, debet significare iudici quanta fides sit testibus adhibenda. ff. de test. l. 3. & ʒ. de fideiussoribus. sit constitutus.

K Modica.] non tamen ex toto nulla. ʒ. de simo. per tuas. quæ tamen in alio casu loquitur.

l Testes.] qui inducti sunt ad falsitatem probandam.

[Gl. seq. notat, quòd si quis se adstringit ad duo, &c. inducit vnam decretalem, & duas leges ad contrarium inducit vnam l. & duas decretales. Secundò quærit quomodo falsitas testium probetur, & respõdet dupliciter. Tertiò quærit an altero probato, &c. & respondet.]

m Se adstrinxit.] Hic vr̃ quòd si aliquis se adstringat ad duo probanda, quorũ alterum per se sufficeret, quòd tunc non sufficit probare vnum, nisi impleuerit intentionem

† al. producere.

a De hoc in Spe. de recer. præsen. §. 1. igitur. in fi. vbi et tractatur an sit idẽ in falsitate rescripti & instrumenti procuratorij. & de rescripto plene di[illegible] post Inn. ʒ. de rescrip. super litteris. Io. And. al. A.

a Cõcor. l. & ptor. §. Marcellus. ff. de iud. Bar. in l. diuus. ff. de re iudi.

† Vide text. in l. vbicunque. ff. de interr. act. cum alijs multis.

† In pluribus antiquis ita: ad reprobationem illorum, testes produceret coram eis.

3 C. de in integ. rest. l. fi. Io. And.

† al. ita: & quidam alij sũt in dicto, &c. in nonnullis antiquioribus ita; & quidã alij sunt iudicio sui testimonij singulares.

† al. habẽdæ.

tionem suam ad quam se obligauit. C. de rei vendicatione. l.vlt. arg. j. de causa possessionis. cum ecclesia. & ff. de excusatio tut. qui testamento. Arg. contra. j. de appellatio. significauit. in fi. j. de præb. cum iamdudum. & arg. ad hoc. ff. de cond. & demon. falsa. & ex eo quod dicit, adstringit. videtur expressum quod sufficeret alterū probare, nisi specialiter se obligasset, quod verū est, vt supra dictum est. Pla. fuit in contraria opinione. Sed quomodo pōt probare testes falsū dixisse? 1 Respondeo indirectè, exemplum patet j. de testib. ex tenore. & ca. series. & C. de cōtrahen. stipulatio. optimā. Vel potest probare per alios testes qd corrupti fuerunt pretium inde recipiēdo. Sed ponamus quod probatū à parte fuit alterum illorum tantum, nunquid iudex sententiabit ad dictum ipsorum, qui falsum testimonium obtulerunt, nec alij testes adsint, quorum testimonū sequatur iudex? Satis videtur quòd sic, ex eo quod dicit, & sibi imputet quod ad vtrumque se obligauit: quia p hoc voluit fidē adhibere falsis vel corruptis, obligando se ad vtrumque: secus crederem si alicui obijcerentur plura crimina, vt ab ecclesia repellatur sub hac forma: quia iudex ex officio suo posset illum repellere, cū probatum esset furtum, vel homicidium, licet illud crimen non probetur, dum tamen vtrumque per se sufficiat ad priuationem: quia crimina vndecunque claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce. de hoc dixi s. de test. rip. ex parte.

† Vide l. Celsus. ff. de arbi. & l. diuus. & ibi Bar. ff. de re iudi.

1 Cū publicatis attestationibus nō pōt testes super principali induci, ppterquod dixit Vinc. hoc fieri posse p dicta aliorum testium iam productorū ante publicationem, vel per sua propria dicta si sibi contradixerint vel instrumenta. Ioan. And.

videlicet, quod corrupti falsa dixissent: quoniā & si de corruptione videantur aliquid dicere, de falsitate penitus nihil dicunt: † & infra. ¶ Ex præmissis igitur euidēter apparet, quod ecclesia per testes numero plures, qui bus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negotio, & vero pximiora in suis testimonijs expresserunt, sufficienter ostendit, quod à sexaginta annis & citra, cū omni iurisdictione, honore, atq; districtu loca supradicta possedit, per quod patet, quòd si commune Fauētin. à quinquaginta annis citra (sicut videtur testes eorū deponere) aliqua seruitia in locis perceperunt supradictis, illa proculdubio sine iusto titulo percipere inceperunt: cū duo insimul eā-dem rem, & eodem modo [a] in solidum possidere non possint, maximè † cum ijdem Fauentini iustum possessionis titulum [b] nō ostendant, & ex priuilegijs Imperatorū & Romanorum Pontifi cū ecclesiæ Rauennaten. concessis, euidentissimè colligatur, possessionem ipsius ecclesiæ in prædictis locis, iustam fuisse. ¶ Cum ergo constet Fauentin. ab eo tēpore, quo se possedisse probare cōtendūt, minus † iustè, ac sine titulo, aliqua in pdictis locis, temeritate propria occupasse: [c] & œconomus eiusdem ecclesiæ petierit, à vi turbatiua, [d] seu inquietatiua super pmisis cōmune Fauētin. prohiberi, nos cognoscentes in hoc casu non sic locum esse interdicto, Vti possidetis, [e] vt di-

tur interdicto vti possidetis. vt per hoc videatur habere potiora iura: quia qui potiora iura habet, obtinet in hoc interdicto: cum enim habeat titulum, patet quòd nec vi, nec clam, nec precario possidet, vnde obtinebit. Insti. de interdi. §. retinendæ. veruntamen in hoc interdicto nō est necesse pbare, quòd quis iustè possideat, sed sufficit quòd nec vi, nec clā, nec precario ab aduersario possideat. ff. vti possidetis, si duo. in princi. & l. 2. hoc autem quod nec vi, nec clam, nec precario, & c. ad tempus litis, cōtestatæ referendum est. Insti. de interdictis. §. hodie.

† al. & tamē.

c Occupasse.] & idē præscribere non potuerunt: quia in occupatis & inuasis, non currit præscrip. 92. dist. illud. & 16. q. 3. licet. & j. de pręscri. quoniam.

d A vi turbatiua.] no. quod multiplex est vis, de quibus est s. quod metus causa. ad audientiam. & ibi videas. 3 Dicitur tamen vis turbatiua quando turbatur possessio, & in dubium reuocatur quis possideat: & illa spectat ad interdictum, Vti possidetis. & in rebus immobilibus: vel ad interdictum, Vtrobi, in rebus mobilibus tantum.

† In vno rescriptis: minus iustè ac sine iusto titulo.

3 Ho. dicit q̄ solo hic non tenetur. Io. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Eodem modo.] benè dicit, eodem modo. ff. de acquir. poss. possideri. §. econtrario. nam vnus potest habere ciuilem, & alius naturalem possessionem. ff. de preca. & habet §. cum quis. sic ff. commoda. si vt certo. §. vlt. Sed contra, ff. vti poss. l. 3. in princi. vbi dicitur quod vnus iustam habet possessionem, & alius iniustam, vt ff. qui satisda. cog. sciendum. §. si fundus. & ff. de iure do. quamuis. & C. de iure dot. in rebus. Ex quibus colligitur, quod maritus est dominus rerum dotalium, & vxor 2 similiter, hoc verbum, eodem modo, soluit contrarietatem.

2 Similiter tex. §. si fundus. colligit q̄ vterq; possidet. Itē sūt quādoq; duo domini, alter specialiter re: sicut pr & filius. ff. de li. & posth. l. in suis. & in Ho. Ioan. And.

[Glossa sequens obijcit opin. ponit, quam reprobat, & soluit.]

b Titulum.] Sed quare tenentur isti ostendere titulum, cum probent se possedisse, & possessor non compellitur dicere titulum suæ possessionis. 2. q. 5. §. 1. & 6. q. vlti. accusator? Propter hoc dicunt quidam, quod vbi possessor petit se non inquietari, debet probare titulum. arg. j. de præscrip. si diligenti. & j. de deci. dudum, & C. de præscrip. longi temp. diutina. sed hoc non est verum. ad hoc enim valet assignare titulum, cum agi-

[Ex glo. seq. colligas de interdicto, Vti possidetis, quibus detur, contra quos, pro quibus rebus, & quomodo in eo sententietur.]

e Vti possidetis.] quandoque 4 tamen locus est huic interdicto in casu vbi vnus possidet, & alter inquietat eum in possessione, non tamen iudex debet pronunciare: Vti possidetis, ita possideatis, sed ne inquietet possessorem. ff. vti possidetis. l. 1. § vlt. & C. eod. titu. l. vnica. Redditur enim hoc interdictum inter eum qui possidet, & eum qui non possidet, sed inquietat. ff. vti possid. si duo. §. 2. in casibus verò vincit vterque: scilicet vbi redditur inter duos possidentes, vnum ciuiliter, alterum naturaliter, vt fructuarius & proprietarius, & neuter possidet ab alio vi, vel clam, vel precario: & tunc debet iudex pronunciare, Vti possidetis, ita possideatis: non tamen ita confusè sub illis verbis, vti possidetis, & c. quia sic daret gladium vtrique parti, sed debet examinare qualitates possessionum & probationū, & distinguere eas in sententia sua sic: probasti te habere possessionem proprietatis ciuilem, quòd ego pronuncio te ita possidere, vt possides. & tu probasti te esse in possessione vsusfructus naturalis, & ego pronuncio te possidere vti vsufructuariū, id est, vti possidetis, & ita possideatis. argumen. Instit. de actio. §. curare. Si autem non liqueat ei de qualitatibus possessionum, non ferat sententiam. vnde si vterque dicit se in solidum possidere naturaliter & ciuiliter, & vterq; probat. si etiam vnus probat melius, iudex proferat pro eo sententiam. argumen. hic. Si verò probationes pares sint, videtur innuere

4 al. tamen, &c.

Vti possidetis si fuerit intentatum, qualiter sit sentētia proferenda.

innuere litera est¹, quòd iudex ita debeat probare, Vti possidetis, ita possideatis, vt dicunt quidam. sed non videtur hoc habere rationem: q̃a sic quod impossibile est probauerunt, scilicet vtrumque in solidum possidere, vt hic. & ff. de precario. duo. ff. de acq. pos. possiden. §. ex contrario. ergo cum non sit maior ratio quare vnus possideat magis quã alter, nõ cõstat ei q̃s possideat. supersedeat itaque, quia de re incerta nõ põt certa sñia ferri. 33. dist. habuisse. & 11. q. 3. graue. & ff. de re iud. si vnus ex pluribus. quia nõ liquet ei de causa, ne eius sñia contineat impossibilitatem, per sñiam enim debet ius declarari. ff. si ser. ven. l. sicuti. §. sed si quæritur, sed per talem sñiam nulla fit declaratio, & hoc verũ est, nisi vnus ostendat titulũ, sicut hic dr: quia sententiãdũ est pro eo qui habet titulum. Item si cõstat quis primum ad iudiciũ prouocauit cõtra eum debet sententiari. vel probationes omnino sunt pares. 1 J. eo. ex literis. & J. de fid. instr. c. inter dilectos. in fi. Vbi nullus ostendit titulum, vel vterque & omnino sunt æquales probationes, nec appareat quis ad iudicium prouocauit; forte dirimatur. ff. de iud. sed cum ambo. ff. fami. erciscundæ, si quæ. §. 1. C. communia de legatis. si duobus, in princi. & 25. q. 2. sors. Item not. quòd interdictum, Vti possidetis, possidenti datur, & cum tuetur, datur etiam ad excipiendum, aliis actio non datur possessori. ff. vti pos. l. 1. §. restituendę. & §. interdictum. Item interdictum hoc, vti possidetis, locum habet tantũ de possessione soli retinenda. ff. vti pos. l. 1. §. 2. & Insti. de interdi. § retinendæ. & §. sed interdicto. Sed interdictum vtrobi, de rebus mobilib. tantum locum habet, & proponitur pro retinenda possessione rei mobilis, cum possidens inquietat. ff. vtrobi. l. vnica. Insti. de interdi. §. retinendæ. & §. sed interdicto. Et componitur, Vtrobi, ex vtrum, & vbi. & vbi, ponit pro apud, & vtrum pro quẽ, quasi dicat, apud quem est res mobilis. Item licet dictum sit quòd possessori soli detur hoc interdictũ, Vti possidetis, datur etiam pro iuribus incorporalibus 3 & vsusfructus. ff. vti possidetis. l. vlt. ff. si serui. vendicetur. l. sicuti. §. Aristo. ff. de seruitut. quoties via. & hic. Lau.

a Debeamus.] imò debemus dicere, ecclesia Rauennas possidet, & commune Fauen. non inquietet, prout sequitur. & verba edicti pluralia, vti possidetis, &c. hoc casu resoluuntur in singulare. Bernardus.

b Potiores.] qui potiora iura habet, obtinere debet. C. de edic. diui Hadria. tollen. l. vlt. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, remittit & soluit.]

c Commune Fauen.] hic concipit sententia nomine cõis Fauentiæ, & non procuratoris 2: vnde signatur J. de relig. do. constitutus. & J. de cap. mon. dilectus. C. de senten. & int. iloc. l. 1. & J. de elect. querelam. Dic vt ibi dictum est. Vel potest dici quòd ecclesia non multũ curat de hac sollemnitate, quia inuenio quòd q̃nque condemnatur monasterium, & non procurator ipsius. J. de in integ. restit. suscitata. & J. de cens. si. sop. cæ. & J. de sepultu. nostra.

cere debeamus[a], Vti possidetis, ita possideatis: cum probationes ecclesiæ longè sint potiores[b], & ideo sit interdicto superior: commune Fauen.[c] sibi cõdemnamus, super iurisdictione, & honore, atque districtu, & aliis, ad hoc generaliter pertinẽtibus in locis prędictis quo ad possessoriũ iudicium, quo tãtummodo actum est, perpetuum silentium imponẽtes: & prohibentes eidem, vt neque per se, neque per alios super his præsumat Rauennat. ecclesiam, aut habitatores prædictorũ locorum aliquatenus molestare. †

¶ Idem.

¶ Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, nõ creditur postea alteri eorũ iurãti contrarium.

CAP. X.

PEr † tuas nobis literas intimasti, quòd cum T. Tiburtinus ciuis quandam per septennium habuerit concubinam, nec prolem susceperit interim ex eadem, ac ipsa postmodum diuertẽs ab eo, ad ipsum non post multum temporis † redisset, filium quem reuersa, in domum ipsius, peperit, ex eo se asseruit suscepisse: & infra. ¶ Quia vero mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constanter asseruit: & idem T. præfatæ mulieris præcipuè deuictus instãtia, ipsum suũ filium publicè recognouit, & filius eius nominatus[d] communiter fuit, & habitus ab ambobus: eiusdem mulieris postmodũ iuramento in contrarium præstito non est stãdum †: cum nimis indignum sit (iuxta legitimas sanctiones) vt quod

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda ibi, Quia verò. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Tiburtinus T. nomine quandã cõcubinam tenuit per septenniũ, nec interim prolem suscepit ex ea: postmodũ verò ab ipso recedens, ad ipsum non post multum tempus est reuersa, & in domo ipsius filium peperit, dicẽs se illum suscepisse ex eo: ipse tamen dicebat quòd filius eius non fuisset, cum per septennium stetisset cum eo, nec cõcepisset ex illo: tandem deuictus instantia mulieris, suum filium recognouit: Cum autem dictus filius R. nomine ad ætatem virilem peruenisset, subarrauit Sophiam neptem ipsius T. & carnaliter cognouit eandem: Postmodũ mater ipsius R. cœpit coram multis publicè cõfiteri, iurans quòd R. filius eius ad dictam Sophiam nulla consanguinitatis linea attinebat, affirmans per idem iuramẽtum, se illum de alio quã de prædicto T. suscepisse: quærebatur an dicto mulieris esset standum, vt sic idem R. Sophiam habere valeat in vxorem? Respondet Papa, quia mulier illa primò asseruit se dictum R. de præfato T. suscepisse, & idẽ T. ad instãtiam illius suum filium recognouit, & filius illius nominatus communiter fuit, & habitus ab vtroque, iuramento illius postmodum in contrarium præstito non est standum, quia nimis est indignum, vt quod quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare: vnde per consequens apparet, quòd prædictus R. Sophiã neptem dicti T. cuius prima facie præsumitur consobrinus, habere non potest aliquatenus in vxorem. Nota quòd primo dicto alicuius standum est, etiam si postea in contrarium velit iurare, & valet ad testes, si ex interuallo velint mutare dictum suum. Item quòd quisque propria voce confitetur, in eundem casum infirmare non potest.

d Nominatus.] benè dicit, nominatus, & habitus, nam sola nominatio 4 non facit eum filium. C. de probat. non epistolis. & C. de test. neque. & C. de hær. insti. si pater. & C. de proba. non nudis. & arg. J. de præsum. illud.

[Glo. seq. dupliciter obiicit, scilicet pro primo dicto patris, & pro secundo matris, & soluit.]

† Vide l. fin. C. de fidei comm. liber.

1 Cautelam aduocati in hoc casu circa possessionẽ apprehẽdendã: & aduersarii ea priuandũ § recitat hic Pet. & Abb. vide in Spec. de peti. & pos. §. 1. vers. nota. I. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp. Et de materia huius c. vide plenè p Petrũ Duenam, regula 341. & seq. scip. filiatio. & qualiter prob. tur filiatio, vide Alex. cõs. 91. lib. 1. & cons. 74. lib. 2.

2 Et propriè dicatur quasi vti possidetis, secundum Gof. Io. An.

3 Et cũ procurator fuerit contestatus litẽ: vt patet, J. de ... calũ causam. Io. And.

† temporis

† Vide l. generaliter. C. de non num. pecu.

4 Dicit ff. certè nec habitio facit filium, faciũt tñ hic præsumptionẽ sine probatione contra. ff. eo. l. et matris. cui statur donec probet contrarium, sed non præiudicat veritati, vt in cõ. cor. gl. & ff. eo. l. fi. Ioan. Andr.

sua quisque voce dilucidè protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare[a]. Vnde apparet per cõsequens, ꝙ prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur cõsobrinus[b], non potest habere aliquatenus in vxorem.

¶ Idem in Concilio generali.

¶ Iudex debet habere notarium vel duos viros idoneos qui scribãt acta iudicij: aliàs si quid difficultatis emerserit, per superiorem punietur, nec credetur ei super processu: nisi in quantum per acta, vel aliàs per legitima documenta constabit.

CAP. XI.

QVoniam cõtra falsam assertionẽ iniqui iudicis innocens litigator quandoque nõ potest veram negationem probare: cum negantis factum per rerum naturã nulla sit directa[c] probatio: ne falsitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat æquitati. ¶ Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm extraordinario[d], iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos † viros[e] idoneos, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant: videlicet, citationes[f], dilationes[g],

a Infirmare.] verba ista sumpta fuerunt ex illa l. C. de non nu. pec. generaliter. cum enim assertioni coniugum credat quòd aliquis non sit eorum filius. ĩ. qui fil. sint legi. trãsmissæ. multo fortius creditur eis quòd aliquis eorũ sit filius. ĩ. qui fil. sint leg. per tuas. & ff. de proba. etiam. Sed nonne potius præsumendũ est pro primo dicto patris, qui primò negauit illũ esse filiũ suum, vt patet in integra, q̃ pro secundo, cum non sit verisimile quòd in filiũ suum tã graue quid dixisset? Arg. ĩ. de præsumptio. litteras. vbi nõ statur secundo iuramẽto, quòd si fuisset filius illius, non potuissent viscera eius non fuisse mota super eo. ĩ. de præsump. afferte. & 23. q. 4. ca vindicta. sic & primo dicto testis credi debet, & non secundo in contrariũ prolato. ĩ. de testi. cum in tua. arg. Præterea paternus affectus omnem vincit affectum. C. de cura. fu. l. vlt. Sed videtur quòd potius secũdo dicto matris standũ est quam primo: quia potius iuramento quam simplici verbo creditur, maximè cum alia præsumptio præcedit quòd de alio sit genitus: sed fauore filiationis, potius statur communi opinioni & nominationi vtriusque parentis.

b Consobrinus.] sic patet quòd consanguinitas præsumptiue probata, dissoluit matrimonium. Item propter connexitatem causæ sententia lata pro vno præiudicat alijs. 3. q. 6. hoc quippe. & ĩ. de accu. ad petitionem. & 82. dist. taneis. Ber.

QVoniam contra falsam.] Istud capitulum est valde famosum, & hoc dicit, vt in rubro. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio, ibi, Statuimus. In tertia pœna, ibi, Iudex autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iudices aliquando in præiudicium alterius partis aliqua asserebãt iniquè, & litigator veram negatiuam contra assertionem iudicis probare nõ poterat: ne ergo falsitas præiudicet veritati, & iniquitas æquitati, statuit Concilium, vt tam in ordinario iudicio, quam extraordinario, iudex habeat semper aut publicam personam si potest, aut duos idoneos viros, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, & omnia quæ in litera per ordinem explicantur: designando loca, & tempora, & personas, & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quòd originalia penes scriptores vel iudices remaneant, vt si super processu iudicij orta fuerit dubitatio, per acta possit veritas declarari, ita videlicet, vt sic honestis & discretis iudicibus deferatur, quòd per iniquos innocentium iustitia non lædatur. Iudex verò qui constitutionem istam neglexerit obseruare, si propter ipsius negligentiam aliquid difficultatis emerserit, per superiorem pœna debita castigetur, nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. Nota quicquid hic dicitur, notabiliter est notandum.

c Directa probatio.] directa ideo dicit, quia indirectè bene probatur negatiua. ĩ. de test. ex tenore. De hac tamen materia plenè dictum est ſ. de ele. bonæ. & quæ ibi dicta sunt hic possunt notari, & ideo hic non dicimus. Bernar.

d Extraordinario.] idest, delegato. 7. q. 3. c. induciæ. §. spatium. versi. et autem. & etiã extraordinarium vocat quũ non proceditur in figura iudicij, sed iudex procedit ex officio suo in modũ inquisitionis vel denũciationis. ĩ. de accus. inquisitionis. & cap. super his. & cap. qualiter & quando. & cap. olim. quia et tunc omnia conscribenda sunt.

e Duos viros.] sic ergo vr̃, ꝙ tabellio æquiualeat duob. ex quo loco tabellionis adhibentur duo idonei. alibi vr̃ ꝙ æquiualeat tribus. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. versi. is autem. Et sic vr̃ quòd plus creditur scripturæ tabellionis quã scripturæ epi, vel alterius iudicis: quia scripturæ iudicis non creditur nisi habeat testium subscriptionem. ĩ. de testib. cũ à nobis. & hoc iõ est, quia cum tabellio iuratus est, credendum est instrumento suo. ĩ. de præscri. ad audientiam. & ĩ. de præsum. illud. in fine. Sic etiã consuetudo regionis habet, vt credatur instrumento principis. ĩ. de fid. instr. cum dilectus. Et licet circa iudicia credatur scripturæ tabellionis, tamen circa contractus non creditur ei, nisi habeat testium subscriptionem. in Auth. de hered. & Fal. §. sancimus. coll. 1. ex quo enim scriptura inuenitur in actis publicis, licet non habeat testium subscriptionem, creditur ei. arg. 30. q. 1. §. 1. & C. de fi. instru. in Auth. ad hoc. & in Auth. de ijs qui ingred. ad appel. §. illud etiam. coll. 5. & hoc idem colligitur ex hac litera, quia videtur sufficere tabellio: vel si tabellio haberi non potest, duo idonei viri valent: nec hic dicitur quod in præsentia testium illud fiat, sed tutius est vt adhibeantur, si adhiberi possunt.

f Citationes.] vt per hoc appareat quod perpetuata sit iurisdictio si hoc negaretur, vel reuocaretur in dubium. ſ. de offi. deleg. gratum. & c. licet. & sic reus per conuentionem solam nõ posset postea declinare forum transferendo se ad alium locum. ſ. de fo. compe. proposuit. & ff. de iud. si quis postea. Sed videtur quòd de hoc credendum esset iudici cum nuncio credatur. ĩ. de appel. cum parati. ff. de reb. eor. qui sub tut. & cura. sunt, l. magis. §. illud. & 65. dist. si forte. in fi. Sed fortè † hodie non creditur soli nuncio, nisi esset publicus nuncius & iuratus, & talibus nuncijs creditur in foro ciuili secundùm consuetudinem Lombardorum. Iure isto videtur quòd non sit ei credendum, nisi constet aliàs legitimè.

g Dilationes.] quæ continere debent quantum spatium contineat vnaquaque dilatio, consideratis circumstantijs virorum & temporum. arg. ĩ. de appel. cum sit Romana. ff. de iudi. nonnunquam. nec prima dilatio debet peremptoria esse, nisi fieret hoc ex causa. ſ. de dilationi. dilecti. & vt dicatur quando, quia posset puniri vt contumax, quia excommunicari, vel etiam in

possess-

† Innocẽtius iiij. in concilio generali Laterañ. ca. 38. & cap. 3. eo. ti. in 4. cõpilat. Et de materia huius cap. vltra tradita hic per doctores, vide quę nolib. 3. cõmẽ. in Director. inquisitor. Schol. 22. Adde Angelũ in l. gesta. C. de re iud. & Franciscũ Curtium iuniorẽ tracta. feud. par. 7. q. 4. vbi multa de his duabus personis loco vnius notarij adhibendis.

Iudicium extraordinarium quod dicatur.

Tabellio an æquiualeat duobus.

† Adde quòd notarius dicitur publica persona. concor. l. 1. in fin. ff. rem pu. sal. so.

† Hoc dicebat Ioã. sub dubio tamẽ vel secundũ eũ si iste qui ad hoc creditur nũcio vt negãs cogatur iurare se nõ citatũ. ſ. de testi. in inte. ex literis. Io. And.

possessionem mitti non debet, nisi post trinam citationem, vel vnam peremptoriam. 24. q. 3. de illicita. & s. de senten. excomm. sacro. & ff. de re iud. contumacia. tamen si ad primam non veniat citationem, condemnabitur alteri parti in expensis in secunda citatione cum venerit. C. de iudi. sancimus. & s. de procuratoribus, querelam. vbi de hoc.

recusationes a, exceptiones, b petitiones, c responsiones, d & interrogationes, e confessiones, f testium depositiones, & instrumentorum g productiones, interlocutiones, h appellationes, i renunciationes, k conclusiones, & cętera, quæ occurrerint, † competenti ordine conscribenda: loca designando, tempora l & personas. Et omnia sic conscripta partibus tribuantur; ita quod originalia penes scriptores remaneant: vt si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari: quatenus † hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicibus, quod per improuides & iniquos, innocentium iustitia nō lędatur. Iudex autem, qui constitutionem ipsam neglexerit obseruare, si pro-

† In cōcilio, & aliquot antiqs codicibus occursual.

† In concilio ita: hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis, &c. q lectio clarior est, in Gregorianis tñ exēplarib. hr vt ē impressū.

a Recusationes.] & sic patet, q iudicis recusatio redigenda est in scriptis, arg. j. de appel. secūdò requiris. & ca. cum speciali. & recusatione iudicis proposita, nō dēt postea sup principali procedere, donec de ipsa constiterit. & si iudex non admittat iustam recusationem, cassabitur quicquid postea fecerit, si appellatum fuerit ɔ hoc. s. de offi. deleg. super quæstionū. in fi. qd iuris sit in recusatione, dicitur. s. de offi. de leg. suspicionis, & j. de app. cum speciali.

1 Dicit Ho. q exceptio de necessitate nō est porrigenda in scriptis: sed redigenda tñ tum. Io. An.

b Exceptiones.] exceptio enim dāda est in scriptis, 1 & redigenda in actis: & hic propriè appellat exceptiones, quæ proponuntur ɔ aduersariū, vel cōtra rescriptū: quia specialiter præmisit de recusatione iudicis, ꝓposita exceptione probabili, iudex non debet procedere in quæstione principali, donec de ipso constiterit. s. de off. dele. prudentiam. §. sexta. nec simul de exceptione & principali quæstione cognoscendū est: quia ordo iuris peruerteretur. s. de iudic. exhibita. Et ex ordine istorum verborum notatur qualiter exceptiones proponantur. Recusatio enim iudicis naturaliter præcedit, & ideo primo proponenda est & expedienda; & si illa non probetur, proponantur exceptiones postea, & illę coram delegato probari debent, & per ipsum examinari. s. de rescrip. super litteris. & s. de foro compe. ex parte B. si verò iudex statuat terminum ad omnes exceptiones dilatorias proponendas, quod & facere pōt, & debet. j. de excep. pastoralis. proponere debes omnes tam contra iudicem quàm contra alios, & eis propositis procedetur statim primo loco super iudicis recusatione, pēdētibus alijs quousque expedita sit quæstio recusationis, cū illa sit præiudicialis: quia ea probata aliæ postea locum non haberet.

c Petitiones.] ideo petitio siue libellus dari debet in scriptis, quia secundùm formam petitionis formari debet sententia. j. de sim. licet Hely. & si inepta fuerit, succumbit. s. de iud. examinata. & vt sciat reus an velit cedere vel contendere, deliberatione habita. 3. q. 3. offeratur. arg. s. de dila. præterea. Item nisi certa sit petitio, non citabit iudex reum, vt 5. q. 2. si primates. & 3. q. 9. iudicas. & sic est op arg. quod oblatio libelli sit de substantia 2 iudicij. arg. op. s. de lib. ob. cap. 1. vbi de hoc.

2 Ex hoc īter ... iudicis. q ... petitio ..., in quo ... sic actoris ... rei. not. in ... m. de ver. sig. sæpe. ... verū q. 2. ... gl. s. 2. Io. ... d.

d Responsiones.] quæ debent fieri ad petitionem actoris iudice interrogante, vel etiam actore, vt apparet lit. contest. quæ fit tantùm per petitionem & directam responsionem ad eam. s. de litis contest. ca. 1. & s. de elec. dudum 2. qua omissa, licet positiones factæ fuissent & responsiones, non tamen valebit iudicium, vt ibi.

e Interrogationes.] idest, positiones: quia actor ponere debet id super quo intendit habere confessionem rei, & sic ponit talis sylu. sicus hoc, dum tamen faciat ad instructionem causæ, & reus debet respondere, credo vel non credo, si iuratum est de calumnia, si iuratum est solummodo de veritate dicenda, debet simpliciter rñdere, sic. vel non, concedo, vel nego; & per positiones has & rñsiones non fit litis contestatio, vt dictum est. & sic differentia est inter rñsionē, q fit p litis ɔte. & q fit postea per positionē actoris, vt hic patet. Vl ponuntur propriè interrogationes quæ fiunt a iudice ex officio: quia quoties æquitas ipsum mouet, potest interrogare partes. ff. de inter. ac. vbicunque. & 30. q. vl. iudicātē. & etiā postq̄ ɔclusum est i causa. j. de fi. instr. cū Ioannes. & etiā pars pōt interrogare. & valet rñsio. s. de do. & contu. ꝑut. ff. de interro. act. si sine. §. 1. & aduocatus potest interrogare. ff. de adult. si postulauerit. §. qōni.

f Confessiones.] & taciturnitas etiā scribi debet, puta interrogatus noluit respondere. talis taciturnitas pro confessione habetur. ff. de interrogatoria actione. de ætate. §. nihil interest. & est arg. 65. di. & si forte. & 54. dist. si seruus. & huiusmodi confessiones factæ ad petitionem actoris vel iudicis, & etiam partis, possunt reuocari, quæ fiunt post litem contestatam, si quis probauerit se errasse. s. de confess. cap. vlt. vbi de hoc.

g Instrumentorum productiones.] s. vt sciatur vtrum exhibitum sit tempore competenti: nam postquam conclusum fuerit in causa, produci non poterit. j. de fide instru. cum dilectus. B.

ADDITIO. Contrarium sentiunt domini de Rota decisione 5.

h Interlocutiones.] licet sit scribenda sententia interlocutoria, nō tñ dicitur quòd ꝓferēda sit in scriptis: sed sufficit quòd scripta sit in actis. 3 Aliud consuetuit dici de sententia diffinitiua: quæ nisi sit lata in scriptis, nec nomē sententiæ habere meretur. 2. q. 1. in primis. ver. sed & de personis. An transeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur j. de appellationibus. cum cessante.

3 Concor. l. 3. & ibi B. C. de senten. ex bre re. i & c. fi. in gl. j. de re iud. lib. 6.

i Appellationes.] vt sciatur an infra x. dies sit appellatum, quia postea non valeret appellatio. 2. q. 6. anteriorum. §. biduum.

K Renunciationes.] postquam renunciatum est, & conclusum in causa, nulla admittitur 4 exceptio, vel allegatio, vel instrumentū. C. de compen. l. vlti. arg. l. ad hoc. j. de test. c. de testibus. & j. d fide instr. cū dilectus. & s. de cau. pos. pastoralis. nisi euidens ratio moueat iudicem, vt in decre. pastoralis.

4 Ante sententiā: post secus appellationis secus. j. de fi. instr. cū Ioannes. Io. And.

l Tempora.] in quo loco facta sint, & quo die, & mense, & quo anno domini: omnia ista debent scribi in omnibus supradictis, & huiusmodi instrumenta siue processus communia sunt, & vtrique parti cum di- & Con sule integraliter sunt edenda, vt j. dicitur, alioquin si non edantur ea quæ communia sunt, licitè appellatur. j. de fi. instru. G. perpetuus. & C. ut lit. pend. l. 1. C. de eden. is apud quem. & rescriptum Papę integrum debet edi. arg. s. de dila. præterea. & s. de rescrip. cam te. & c. constitutus. & j. de fi. instru. ex litteris. Idem est in omnibus communibus instrumentis, secus in proprijs priuilegijs. j. de fi. instrum. contingit. ff. de eden. l. 1. §. editiones. nisi aduersarius illud velle probare falsum. inf. de fi. instru. inter dilectus. C. de contrahen. & commit. stipu. optimam.

a Negli-

a Negligentiã.] si culpa vel negligentia iudicis pars aliqua damnũ incurrat, iudex totum resarciet. ĩ. de sen. exc. sacro. C. de test. si qñ. in fi. C. de iud. sancimus. in fi. & iudex q negligit iustitiã facere, litẽ facit suam. 23. q. 2. dñs noster. Itẽ & si p iniuriã iudicis facta ẽ, ĩ. d emp. & vendi. ca. vlt. & C. & eui. emptor fundi. {Glossas omnes pp qualitatem textus so leo textualiter recitare, excepta sequenti quæ quærit & ponit solu. Secundò etiam quærit & soluit. Tertiò contra primã solutionem ponit dictum Inno. quod reprobat. Ioan. And.} b Præsumat.] sed nunqd correcta sunt iura, quæ dicunt q semper præsumitur pro iis, quæ a iudice facta sunt. s. de elect. bonæ. & ĩ. de renun. in præsentia. & s. eo. l. post cessionem. & ĩ. de re iudic. sicut & institu. de fideiuss. §. ult. & 2. q. 6. hoc etiã placuit. argu. Dixit Io. super hoc, q semper creditũ sentẽtię iudicis, vbi cõstat de pcessu causæ, sed vbi reuocat in dubiũ de pcessu iudicis, nõ est præsumendũ pro iusto ordine, 1 nisi probetur per acta. nam & victores nõ aliter potientur sententiis, nisi eas ostenderint rectè latas. in Auth. de iis qui ingre. ad ap. §. si illud. coll. 5. si acta sunt perdita, probetur perditio, & sufficit; vel etiam processus probetur per testes. argum. ĩ. de priuileg. cum olim. & ĩ. de testibus. Albericum. & ĩ. de re iud. sicut. & C. de testamen. publicati, tñ si epũs denunciet aliquem excõicatum, standum est sententiæ suæ, licet non adsit subscriptio testium. 11. q. 3. curæ. & s. eod. post cessionẽ. vbi de hoc. Si tamen dicat se inordinatè vel iniustè excommunicatum, iudex aut etiam aduersarius debet ostendere, quòd debito modo excommunicatus est. ĩ. de sen. excom. sacro. i prin. Sed pone q personæ illę, quę debent acta conscribere, appareant subscripsisse omnibus actis: nunquid præsumitur in tñ pro eis, vt in contrarium probari non possit? Dico quòd admittetur probatio in cõtrium. s. eod. post cessionem. & ĩ. de testi. cum à nobis. quia etiam cõ instrumentum quantumcunque publicum sit, recipiuntur testes. C. de proba. cum precibus. & ĩ. de fi. instr. cũ Ioannes. nã & partes possunt cõdicere actis. C. de relat. l. 1. & 2. q. 6. §. biduum vero. veruntamen dura est, &c. & bene cõdicere possunt, quia quãque cõpertũ est eulogia ex mala fide scribi, vt ff. de cust. & exhi. re. l. diuus. at. ĩ. de accu. cum dilectus. & hoc verum est, dummodo per plures & meliores probetur contrarium. de hoc dictum est s. eo. Tertio ex ordine verborũ istius decre. debes colligere, qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius causæ à principio vsque ad finem, qa primo loco debet citare. & ita per ordinem vt lit. tradicit, procedere dẽt Inn. iiij. dicit, q si sententia lata est vtraque parte præsente, vel procuratoribus partium, à qua non est appellatum, & sententia in scriptis appareat, in tantũm præsumitur pro ipsa, quòd si aliqua partium vellet eam impugnare ratione processus, non debet audiri, quia præsumendum est quod omnia sint legitime acta, ex quo tempore sententiæ nihil dixit, nec appellauit: tamen credo, si sententia detur, quod taciturnitas partium, non possit facere sententiam aliquã, quę nulla est, vt lis si contestata nõ sit; aut si die feriata esset lis contestata. Ber.

¶ Londen. Lond. Ludeñ.

pter eius negligentiam[a] quid difficultatis emerserit, per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur: nec p ipsius præsumatur[b] processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Londe. & eius suffraganeis.

¶ *Si probari potest reum deliquisse, eius probatio quod non deliquerit, non est admittenda.*

CAP. XII.

AD† nostram noueritis audientiam peruenisse, quod sacerdotes & clerici Daciæ, legi regni (per quam negatiua probatur) temere innitentes, à criminibus, quæ probari testib. fide dignis pñt legitime cõtra eos, reputantur insontes, si se sup his purgare valeãt quoquo modo:[c] & infra. ¶ Volentes igit vt hæc pestis contraria omni iuri[d] † penitus extirpetur à clero: Mandamus, quatenus in huiusmodi pbatione negatiuę (dũ tñ possit affirmatiua[e] ex aduerso pbari) neminem audiatis.

¶ Idem Aurelianeñ. & Lamaceñ. episcopis.

¶ *Fines diœcesum probantur per libros antiquos, admin. cula, & testes, & famam.*

CAP. XIII.

CVm † causã quæ iter Colubrieñ. & Egi-

† de materia huius c. vide Bar. Iasonẽ, & alios in l. i. illa sti pulatiõe. ff. de ver. obli. vbi late Iason. Inno. in c. super his. ĩ. de accu. copiosè Philipp. Porti. lib. 5. cõmu. op. cõcl. 36.

1 Concor l. sit expressũ. ff. de app. & l. 1. C. qñ p uo. nõ est necesse.

A D nostram.] Primò ponit prauam consuetudinem, quam secundò seruari prohibet, ibi, Volentes. Abbas Siculus.

CASVS. In regno Daciæ lex talis siue consuetudo seruabatur, q si aliqui de criminibus accusabantur, quæ p legitimos testes probari poterant contra ipsos, reputabantur immunes, dũmodo valeant se purgare quoquo modo: sacerdotes & clerici Daciæ, huic legi innitebant: peruenit hoc ad notitiã domini Papæ, ipse volens vt hæc mala cõsuetudo, quæ ẽ cõtraria omni iuri, extirpeẽ à clero, mãdat quatenus i probatione huiusmodi negatiuæ, nullus audiatur, dum tamẽ ex aduerso possit affirmatiua pbari. Nota consuetudinem non valere contra iuris ordinẽ. Item affirmatiuę pualet negatiuæ.

c Quoquo modo.] i. per viles & criminosos. & sibi similes: quod esse non debet, imò debent esse bonæ famæ & opinionis. ĩ. de purg. can. constitutus.

{Glossa sequens recitetur per quæstionem, in quo erat hæc consuetudo contraria iuri. & respondet dupliciter.}

d Omni iuri.] & verè, quia accusatoribus & testibus comparentibus audienda est accusatio, vt ĩ. de accu. licet. & c. veniens. & quasi per totũ. ergo contrarium erat iuri quod purgatio admittebatur super his quæ legitimè probari poterant contra illos, quæ tunc demum admitti debet cum aliquis infamatus est, 2 & nullus apparet accusator. ĩ. de simo. de hoc. & ĩ. de purg. canon. inter alia. & c. ex tuarum. & c. cum dilectus. & 15. q. 5. c. 4. & 2. q. 5. omnibus & ĩ. de accu. accedens. & quia lex illa est cõtraria omni iuri, est quàm latissimè extirpanda. 8. distin. mala consuetudo. lex autem dẽt esse honesta. 4. dist. erit autem. Item contraria erat iuri, quia negantis factum nulla est directa probatio. s. ca. proxi. & s. de elect. bonę. C. de prob. actor. & 6. q. vlti. cap. accusator. De hac negatiua dictum est s. de elec. bonę.

e Affirmatiua.] illa enim primò probari debet: quia ei qui dicit incumbit probatio. ff. de proba. l. 2. tamen si postea probato crimine vellet reus pbare negatiuã idirectè, audiretur. ĩ. de testi. ex tenore. & c. fertes. sed contra probationẽ testium non admittitur purgatio, vt hic patet. Bernar.

C Vm causam.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Inter Colubrien. & Egitañ. episcopos vertebatur quæstio super limitatione suarum diœcesum. Papa commisit causam illam quibusdam iudicibus, mandans eisdem quatenus in negocio ipso procedant secundum diuisiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo

† Vide l. oẽs populi. & ibi Bar. ff. de iust. & iur. & l. leges sacratissimæ. C. de epis. & cle.

† De materia huius decretalis, qualiter possint probari fines diœcesis, tradit notabiliter Aretinus consi. 41. incip. visso consilio. & Alexãder post Barto. in l. cum aliqs. C. de iure delib. ad de recentiores in l. 1. ff. si cer. pet.

2 Vide Nicolaũ Eymericũ in directorio Inqsit. par. 2. q. 57. & q ibi dixi.

3 Et ibi videto con. q tractãtur de probatione negatiuæ.

modo melius probabuntur, & per testes, & famã & per alia quæcunque adminicula. Not. qualiter fines ꝓbantur. Item quæ non prosunt singula, collecta prosunt.

[Glo. seq. no. quòd antiquorum librorum, & c. inducit tria similia.]

postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quas induxit puella ad probandam virginitatem, verumetiam alias probationes hoc negotium contingentes, quas vtraque pars duxerit producendas: & quia dicit canon, quòd manus & oculus obstetricum sæpe fallitur, mãdat vt adhuc honestas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirendũ verũ dicta puella virginitatis priuilegio sit munita. Nota quòd iudex debet locum securũ prouidere partibus. Item omnes probationes quę tangunt negotium, sunt admittendæ. Itẽ mulier inspecta iterum inspicitur, sed illud fit propter periculũ animarum, ne decipiatur, & quia oculus & manus obstetricum sæpe fallitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

tañ. episcopos, super suarum limitatione diœcesum vertitur, vobis duximus cõmittendã. ¶ Mandamus, quatenus secundùm diuisiones, quæ p libros[a] antiquos, vel alio modo melius probabuntur, necnon & testes,[b] famam, & quæcũque alia adminicula,[c] in negotio procedatis.

¶ Idem episcopo & archidia. Senonen.

¶ *Possunt reprobari matronæ per quas virginitas ꝓbatur.*

CAP. XIIII.

Causã matrimonij, quæ inter V. iuuenem, & G. puellam Senoñ. quæ se virginem† & monachã profitetur, noscitur agitari: & infra. ¶ Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis[d] interim in illo monasterio quod intrauit, vt ibi securè valeat commorari, donec iudiciali sententia quid agi debeat decernatur, recepturi postmodum non solùm probationes viri, quas iducere voluerit contra mulieres[e] illas, quæ ad inuestigandũ signa virginitatis ex parte puellæ fuerũt introductæ, verũ etiam probationes alias hoc negotium contingentes quas pars[f] vtralibet† duxerit producendas: Et quia (vt dicit canon) sæpe manus fallitur & oculus obstetricũ, volumus & mandamus vt adhuc honestas matronas, prouidas, & prudentes† deputare curetis ad inquirendum, verum

a Per libros antiquos.] no. ergo quòd scriptura antiquorũ librorum facit fidẽ. ℨ. de præsc. ad audientiam. 1 Item credit instrumẽto ꝓducto ex archiuo publico, etiam si subscriptionem nõ habeat. 30. q. 1. pœnit. & i Authẽ. de ijs qui ingre. ad ap. §. illud. coll. 5. & C. de fid. instru. Authen. ad hoc. & ℨ. de in integ. rest. tum ex litteris. & ff. de ꝓba. censũs. & C. arbi. tutelæ. l. vlt. & C. q. po. in pig. ha. scripturã. Itẽ si reperiatur scriptura in aliqua colũna vel lapide, ei statur. 14. q. 2. sanè. Itẽ scripturæ, quæ olim fiebat in albo prætoris, fides adhibebatur. ff. de iurisdi. om. iud. si quis id. & ff. de albo scriben. l. 1. & 2.

b Testes, famã.] p testes enim antiquos vtriusque parochiæ probatur huiusmodi diuisio. 16. qõ. 1. plures. & rusticis senibus præcipuè in antiquis creditur. ff. de leg. 3. si chorus. & fama in talibus præcipuè valet. quorum memoria non habetur. ff. de probatio. si arbiter. ff. de aqua plu. arcenda. in summa. § item Labeo. per se tamen, si alia adminicula adsint, non probat. 3. q. 3. c. si testes. §. sæpè etiam sine. & ff. de testi. l. 3. §. quæ argumenta. & ℨ. de præsumptio. illud. 35. q. 6. si duo.

c Adminicula.] adminicula ergo etsi per se non probant, tamen adiuuant ℨ. de simo. per tuas. & ℨ. de succes. ab intesta. cum dilectus. & ℨ. de testibus, præterea. & ℨ. de præsump. litteris. & c. 3. Et sic est arg. quod quę non possunt singula, multa iuuant. C. de testa. sancimus. 2 & ff. ex quibus causis maio. nec non. §. si quis sæpius. & indicia etiam probant. C. de rei vendicatio. indicia. Ber.

Causam matrimonij.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quædam puella contraxit matrimonium cum quodam iuuene, & traducta ab ipso, tandem recessit ab eo, & intrauit monasterium se virginem & monacham asseuerans, Iuuenis prædictus repetebat eandem, dicens quòd eam carnaliter cognouisset: illa ecõtra virginem se esse ac monacham asserebat, mulier propter hoc educta fuit de monasterio, & induxit quasdam mulieres ad probandum per aspectum corporis virginitatem: tandem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inductæ fuerant contra ipsum. mulier verò dicebat quod timebat violentiam sibi fieri ab illo. Consultus Papa super hoc negotio respon. mandat quibusdam iudicibus, quatenus puellam illam ponant interim in illo monasterio quod intrauit, vt ibi vsque ad finem causæ valeat securè morari: recepturi

d Ponatis.] sed quare non restituitur mulier viro suo si habuit possessionẽ illius, ℨ. de resti. spo. lia. ex conquestione. & cap. ex transmissa. 3 & c. litteras. & ℨ. de cap. cum causa. Hoc ideo fuit: quia illa dicebat se virginem esse & super hoc inducit mulieres ad probandum virginitatem: quod si verum esset, tenebat monachatus: vnde non debuit sibi restitui, ne ab eo corrumperetur. argu. ℨ. de spon. cum locum. Et est casus iste qui impedit restitutionem, vnde ponenda est in eodem monasterio, quousque plenè cõstet de causa, ne posset pati aliquam violentiam: quia iudex hoc prouidere debet, 33. q. 2. sine de cõiugij fœdere. & 3. q. 9. hortamur. ff. de rebus dub. vbi. & ℨ. de rest. spol. ex transmissa. & cap. litteras. & ℨ. de appel. ex parte.

e Mulieres.] vir volebat reprobare mulieres illas, quę illã inspexerant. quòd erãt malæ famæ & criminosæ. 4 cum illę debeant esse prouidę & honestæ, ac peritę in facto illo. ℨ. de frigi. & malefic. fraternitatis. & ff. de ven. insp. l. 1. hæc enim probatio cõfessioni viri præfertur, ℨ. eodem. proposuisti alias enim statur confessioni viri dicentis se cognouisse vxorem. ℨ. de spon. impuberes continebatur. & 33. q. 1. si quis acceperit. quandoque tamen oculus obstetricum fallitur, vt hic dicit, & 27. q. 1. nec aliqua.

[Glo. seq. not. ꝙ in causa matrimoniali, & c. signat cõtrarium.]

f Pars.] nota quòd omnia quæ contingunt causam, & per quæ possit melius instrui, sunt inquirenda, sic ℨ. de iudi. exhibita. & ℨ. de elect. scriptum. & ℨ. cap. proxi. Et not. hic argu. ꝙ in causa matrimonij apertis attestationibus adhuc alij testes sunt inducendi, quia inductæ hic fuerunt mulieres, & adhuc aliæ inducuntur. vt sequitur ad idem inducuntur. ℨ. de spon. sicut. & ℨ. de consangui. & affini. ex litteris. & ℨ. de testi. series quia sententia contra matrimonium lata non transit in rem iudicatam. ℨ. de re iud. lator, & c. consanguinei Arg. contra. supra co. tuæ.

1 Concord. tex. in l. si ꝓcuratorẽ. & ibi Bar. ff. de pcur. & in l. qua p calũ iam. & ibi tex. de bella errica. Cy. & Bal. C. de pisc. & cle. & de materia huius losse vide lenè per Ianem, Dem & Doctores in l. si cert. peta tur.

2 Ideo hæc m diligẽs utela hic habet, q. i virginẽ proposito stitatis re ecat, excõi i. cõcilũ ole. 3. c. 10. acilũ Ma cõnẽ se pri ũ, cap. 12.

3 Contraria ... contra ... & cur ... cecennij ... pri ... Iterum Io. And.

† vtraque.

† Adde per istum text. qualis dicat qs eẽ ad hoc vt tanq. perito i sua arte ei credas. & l. magros. C. de profes. & medi.

3 Vt ibi pater nõ habet hoc casu possessio, sine copula: & ad. de qd dixi & couer. cõ in. dudum. i prin. Io. An.

4 Vel contra per Fm Inn. vel volebat contra illas ꝓducere alias matronas honestiores, & plures afferentes contrariũ, qbus stãdum est, infra. tit. 1. i nostra. Io. And.

[Gloss. seq. poast 6. ad commẽdationem virginitatis.]

a Virginitatis priuilegio.] priuilegium s virginitatis maximum est, quia replet paradisum. 32. q. 1. nuptiæ. quæ sola est potens Deo animas hoium præsentare. in Authen. de lenonibus. §. sancimus. coll. 3. & est illa principiũ aliarũ virtutũ in Authẽ. quomodo oporteat epos & alios platos & religiosos ad ordinem religionis adduci. §. neque autem sacris. coll. 1. & virgo sola quo ad legem promotionis reputatur, & inter virgines corrupta inuita etiam consecrari non potest. 32. q. 5. pudicitia. & solæ virgines aureolam habebũt. 32. q. 5. si Paul9. pauci tamen habebunt hoc priuilegiũ, vt dicit Greg. 50. di. quia tua.

ADDITIO. Vnde versus.

Aureolam, virgo, martyr, fideique magister.

Præter communẽ dicuntur habere coronam.

quòd attestationes in vno iudicio receptæ valẽt in alio. in Auth. de testi. §. quoniã multa. coll. 7. & C. de arbit. l. pen. in fi. & C. de test. l. vlti.

c Proponenda.] nam si testes coram prioribus iudicibus recepti & publicati fuerant, alij non recipientur vlterius. j. tit. px. cõstitutus. ad fi. instrumenta vel confessiones poterant recipere: vel si aliqua fuissent capitula super quibus testes nõ fuissent recepti, super illis poterũt testes recipere. infra titulo proximo, causam quæ.

dicta puella virginitatis [a] priuilegio sit munita.

¶ Gregorius nonus præposito s. nctę Marię Magdeburgẽ. & decano Misnensi.

¶ *Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis iudicibus fidem faciunt coram † secundis.*

CAP. XV.

Cum bonę memorię: & infra. ¶ Cum acta originalia dicantur apud priores iudices [b] remãsisse: Mandamus, quatenus ea cũ omni diligẽtia requirentes, ipsa si potuerint inueniri: † & si qua partes duxerint legitimè proponenda, [c] in scriptis redacta, ad nostram præsentiã remittatis. ¶ Alioquin [d] cum nõ reuocetur in dubium de contestatione litis super statu Pigameñ. monasterij, & quibusdam spoliationibus contra abbatẽ eius factis à Mesburgeñ. 10 † episcopo, recipiatis partium probationes de nouo: & audientes, si partes audire voluerint, de cõpositione [e] tractatũ: tam quòd super hoc inueneritis, quàm causam sufficiẽter instructam, ad nos re 20 mittere procuretis.

TITVLVS XX.

De testibus & attestationibus.

30 ¶ Ex concilio Matercẽ. †

¶ *Breue est.*

CAP. I.

Placuit [f] sancto conuentui, vt testes non 40 conducan-

d Alioquin.] idest, si non poterunt acta inueniri, 3 tunc recipiantur probationes de nouo sup statu monasterij, & spoliatione abbatis: super quibus de litis contesta. facta nõ reuocabitur in dubiũ, imò illud confitebuntur partes; & si testes aliqui recepti fuissent, & clausæ attestationes essent coram primis iudicibus, si voluerint partes, computabuntur in numero aliorum j. de testib. cum causam. in fine.

e De cõpositione.] ad quam iudices primo dare debent operam, sic s. de mu. pe. c. p. 1. vbi de hoc. & est argumentum, quòd super re spirituali, scilicet super statu monasterij potest compositio interuenire. s. de arbi. cum tempore. & cap. contingit. vbi de hoc. tamen hic compositionem perficere non possunt, sicut nec causam diffinire, quia Papa vtrumque sibi reseruat.

Cum bonæ memoriæ.] Apriè non diuiditur: ponit enim cuiusdam commissionis formã bimembrem. Et secundum membrum ibi, Alioquin. De eodem facto habetur s. de arb. cum tempore. Abbas.

CASVS. Inter epm Mesburgeñ. ex vna parte, & abbatem & conuentum Bigamen. monasterij, super statu ipsius monasterij & quibusdam spoliationibus, contra abbatem factis, a prædicto epo quæstio vertebatur. super his causa commissa fuit quibusdam iudicibus: coram quibus litis cõtestatio facta fuit, prout partes confitebantur, & processum in causa, sed non terminarunt eandem aliquibus causis impedientibus, vel ipsam causam remiserunt ad dominum Papam, postea Papa causam eandem commisit iudicibus istis, mandans eisdẽ, quatenus acta originalia, quæ apud priores iudices remanserunt, deberent inquirere diligenter, & ipsa si potuerunt inueniri, & si qua alia partes duxerint legitimè proponenda, in scriptis redacta ad præsentiam Papæ remittant: si verò acta inueniri non poterunt, cum non reuocetur in dubium de contestatione litis super statu monasterij, & spoliationibus prædictis, recipiant probationes partium de nouo, & audiant si partes voluerint tractare de compositione: & quod super hoc inuenerint, & causam sufficienter instructam ad dominum Papam remittant. Nota quòd acta prioris iudicij danda sunt iudicibus alijs, ad quos causa peruenerit: & possunt ad hoc compelli. Item per confessiones partium constat de contestatione litis, licet reperiatur in actis, ex quo partes confitentur.

b Iudices.] originalia acta semper apud iudicem siue scriptorem remanere debent. s. 10. quoniam. & si causa ad alios iudices manauerit, postea illis tradere tenetur, vt hic dicit, & j. titu. proxi. cũm quæ. & sic patet

50 DE TESTIBVS ET attestationibus.

¶ Rubricæ huius continuatio patet ex continuatione facta in præcedenti titulo. Vel magis specificè sic: Supra visum est de probationibus in genere: merito vt materia magis clarescere, subijcit de speciebus, quia quãq probatur per testes, quãque per instrumẽta, p. s præsumptiones, & per iusiurandum, ideo de his omnibus tractat in sequentibus; & quia probatio quæ fit per testes, est efficacior alijs, cum fiat viua voce. j. de fide instr. cũ 60 Ioannes. cum ibi nota. ideo præmittit tractatum de testibus, & postea subnectit de alijs speciebus. Abbas.

De hac materia tractatur 4. q. 3. & 2. q. 4. & 3. q. 5. & 9. 9. & 14. q. 3. 35. q. 6. per totu. & 2. q. 1. in primis. 6. q. 1. infames 9. q. 3. quisquis.

Placuit.] Continet tria dicta, quæ patent. Abb.

CASVS. Tria dicuntur in hoc capitulo. Primũ quòd testis nõ ferat testimoniũ pro pretio. Secundum, q talis debet esse testis, cui nulla possit opponi exceptio. Tertium quòd ieiunus debet ferre testimonium. Nota, quòd testis conductitius repellitur. Item idoneus debet esse testis: cui nulla possit opponi exceptio.

f Placuit.] hoc c. habent quidam pro palea. 4. q. 3. placuit.

* De materia huius glos. se... B. Thom. 2. 2. q. 151. & 152. ... de castitate & virginitate. ... 4. sent. dist. 46. q. 5. ar. 2.

† Concord. textus & ibi Docto. j. de testib. cum causam quæ. 1. lat & alij in l. ... apud quem. C. de ...

¶ Vide l. fi. in fi. ... C. de prob. Specu. ... de Proba. §. ra...

† Maslebgeñ.

3 Vel innuuntur id non authentica p sigillũ, vel manũ publicã vnde fidem ... faciunt s. e. qm. secundũ Hostie. Io. And.

† In other scriptis Matercẽ. al. Meciceñ. al. Mateciẽ. Id concilium non dum vidimus de isto. ... vero Raymundus hoc c. ex ... cõpil. de ... test. cap. 4.

3 Hoc ... tui ... Gratian ... exemplaribus non reperitur, sed in textu ... habetur.

tur pretio:[a] & vt quicunque idonei[b] & fideles in testimoniū assumantur, ac nullus testimoniū dicat, nisi ieiunus.[d]

¶ Gregorius Ioanni Defensori eunti in Hispaniam.

¶ Nulla est receptio testium facta contra non citatum.

CAP. II.

IN nomine [e] Domini: & infra. ¶ Quod autē dicit, episcopus, quia se absente, etiam vilissimi [f] sint testes exhibiti nullius momenti; lege noscendum est constitutionis nouellæ, quæ de testibus loquitur in hęc verba: ¶ Ne postea[g] obijciatur eis, quod per vnā partem gesta † & confecta † sunt, oportet ut testimonia dentur, illo admonito à iudice, aut defensore uenire & audire[h] testes. Si verò noluerit venire[i] & non ex inexcusabili[k] quadā necessitate venire non possit: Sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tam quam si nō ex vna parte cōsisterent, sed etiam ipso præsente facta fuissent. ¶ Ecce admonendus[l] est semper aduersarius: ut ad audiendos testes † veniat: quod, quia hic omissum est, necesse est, vt quod † contra legem[m] actum est, non habeat firmitatem.

¶ Idē Sabino Defensori Sard.

¶ Mulier testificatur contra clericum, cum de crimine agitur.

CAP. III.

QVoniā † aliqua nobis de persona Epiphanij presbyteri sunt facinora nūciata, necessè est vt cuncta diligentius perscruteris. Et seu

a Pretio.] quorum testimonium non valet, quia pretio sunt corrupti. 4.q.3.c.placuit.§. item in criminali. & i. de prob. licet. & j.eo. sicut. 14.q.5. non sanè. & j.eo. quoties. & 35.q.6. episcopus in synodo.

[Glo. seq. rect. per q. scilicet qui sunt idonei.

b Idonei.] idoneus reputabitur, ex quo per aliquā exceptionem non repellitur: quia quilibet præsumitur idoneus, nisi probet contr. j. de præsump. dudū. 1. & edictum de testibus prohibitorum est, vt quilibet admittatur, qui non repellitur. ff. de test. l. 1. respondeo.

[Gl. seq. assimilat accusationem testimonio.]

c Fideles.] quia infideles non admittuntur. ff. eo. l. 1. & 2. q. 7. n. potest. & c. si hæreticus. sic nec ad accusandum. ea. causa. & ea q. alieni pagani. & c. quæ ad addm. ADDITIO. Excipe casum ca. contra Christianos. de hære. lib. 6. vbi bonus textum glossa.

d Ieiunus.] hoc de honestate dictū est, non de necessitate. sic 22. q. 6. honestū. Ber.

IN nomine Domini.] Diuiditur in tres partes. Nam primò ponit dictū. Secundo probat per legem. Tertiò concludit. Secunda ibi, Ne postea. Tertia ibi, Ecce. Abb. Sicu. CASVS. Capitulum istud loquit de materia illius decret. 2. q. 1. in primis. Eps qdā dicebat q eo absente vilissimi testes recepti fuerint contra ipsum. vnde non debebant sibi præiudicare: Vnde cōquestus fuit domino Papæ. & ipse respondet. q si ita est: nullius momenti sunt huiusmodi testes: & q ita sit, probat per legem vbi dicitur, ne postea obijciatur testibus, q per vnam partem gesta sunt, oportet, vt testimonia dentur aduersario à iudice monito vt veniat, & audiat testes: Si verò venire noluerit iusto impedimento cessante, valebunt ac si vtraque pars præsens fuisset, ex qua lege argumentatur Papa. Ecce admonendus est semper aduersarius, vt veniat ad audiendos testes: & quia hoc hic omissum est, firmitatem non obtinet. Nota q legē possumus allegare pro nobis. Itē testes recepti altera parte absente & non citata, non valent.

e In nomine Domini.] hæc est pars illius c. 2. q. 1. in primis.

[Glo. seq. ponit 7. quæ in testibus requiruntur.

f Vilissimi.] i. quibus non est credendū. 2. q. 1. in primis quædā considerantur in testib. quę his versib. notant.

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama:
Et fortuna, fides, in testibus ista requires.

g Ne postea.] ista verba sunt in Auth. de testib. §. & hæc verò, coll. 7.

[Glo. seq. rect. per q. an testem deponentem pars debeat audire, & videtur quod sic, &c.]

h Audire.] nō est ita intelligēdū, vt audiat testes cū deponunt dictū suū, cum in secreto & sigillatim sint recipiendi. j. e. venerabilis. C. de test. nullum. j. de accusa. inquisitionis. §. 1. sed audire debent testes. i. videre & audire eos iurantes, & post publicationem videre & audire dicta ipsorū poterunt, & hoc testatur exemplo Danielis, qui secretò examinauit illos falsos testes sacerdotes, qui falsum testimonium tulerunt cōtra Susannam. Et hoc regulare est cū agit in forma iudicij. sed Auth. vnd verba ista sumpta sūt, dicunt doctores, loqui i causa publicationis, j. vt lite nō contesta. qm. §. sunt & alij. j. eod. significauit. & tunc vult q aduersarius possit interesse receptioni testiū, & ipsos testes audire, p iura ista. z Sed tu expone testes. i. attestationes, vt in Auth. prædicta de test. §. & hoc verò vbi dicit audiri attestationes & depositiones.

i Noluerit venire.] tunc enim recipientur & valebunt ac si præsēs esset. C. de test. si qn. & ho. l. elligit lit. non contestata, aliter non, vt j. vt lite non contes. p totum.

k Inexcusabili.] si enim non potest venire iusta de causa detentus, non reputatur contumax: & si tunc recipiantur, non valent, si causam absentiæ ostenderit. quia etiā sententia reuocaretur. j. de re iud. cum Bertholdus, & ff. de damno inf. l. si finita. §. si forte. & ff. de iudic. si prętor iusserit, in fine.

[Glossa sequens dat duo similia subdens generale.]

l Admonendus.] aliàs enim non valet, nisi admonitus præsens fuerit. 3. q. 9. hortæ & 2. q. 1. in primis. C. de fi. instru. iudices. idem est in accusatione. 3. q. 9. c. 1. & in sententia eadē causa & quæstione. caueat. & pluribus capitulis sequēti [illegible] generaliter omnia quæ aduersis absentes, non per contumaciam statuuntur, non valent. 3. q. 9. omnia quæ.

m Contra legem.] prędictam, quæ dicit, q aduersario præsente recipi debent. C. de fid. instr. iudices. in Auth. eo. §. & hoc uero. C. de legi. non dubium. & 10. dist. vi es. & 25. q. 2. Imperiali. Ber.

QVoniam. CASVS. Quidam sacerdos erat infamatus de quibusdam mulierib. denunciatum fuit hoc domino Papæ. mandat Papa Defensori Sardiniæ, vt cuncta diligenter inquirat, & mulieres illas, cum quibus dicitur deliquisse, seu alios qui de hac causa aliquid scire dicuntur, ad dominum Papam adducant vt de prædictis excessibus veritas inquiratur. Nota quod in causa denunciationis omnes admittuntur, non tamen inimici uel criminosi; & mulieres cum quibus delinquitur, ad præsumptionem tantum inducuntur.

a Concor. 1. nō omnes. §. 2 Barbarius. ff. de reus.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et pro hisce ma ... intelli gentia textus videto notas nostras in hoc cap.

† Hæc duo verba: & cōfecta. in ma nuscriptis codi. ib. nō habentur.

z Et hoc tenet hic Vincē. omnino videl qd no. in Spec. tit. §. tractandū in prin. l. A.

† Adde q testis debet recipi, p q iura. l. cōco. l. si qū. C. de testi.

† quia.

† B. Gregorius libr. 2. epistola 36. indictione 11. c. 65. & c. 4. eo. ti. in 1. compil.

Et an et qs mulier possit esse testis in criminalibus. vide plenè p Antonium Gomezium tom. 3. variar. resolu. c. 12. & p Iuliū Clarū i pra cti. cri. §. fin. q. 24.

a Mulieres.] Ecce mulier admittitur in testimonium contra ecclesiasticam personam, vt infra eod. tam litteris. mulier benè admittitur in testimonium. 15. q. 3. ex co. arg. contra, 33. q. 5. mulierem. Illud sic intelligi debet: vbi agitur criminaliter, non recipitur mulier ad testimonium contra aliquem: cum verò agitur ciuiliter, aut in modum inquisitionis seu exceptionis, tunc admittitur mulier, in quo casu loquitur hoc cap. & infra eod. tam literis.

[Gl. seq. ad id quod de socio dicit, allegat duas concor. signat contrarium, quod statim soluit.]

b Peregisse.] & sic videtur quod socij criminis admittantur. sic 79. dist. si quis Papa. & 6. q. 1. cap. si quis cum militibus. & contra, infra eo. veniens. & infra de confess. cap. 1. & 15. q. 3. memini. hic non recipiuntur socij ad plenam probationem, sed ad praesumptionem tantum, sicut serui quandoque ad praesumptionem recipiunt 4. q. 3. ca. si testes §. item serui.

[N omni negotio.] Is qui denunciat per dictum suum & alterius probat se premonuisse: ita summat Io. An. & communiter doctores. sed certè haec summatio nimis restringit literam, cum quod hic dicitur de denunciatione, hic sit posita causa exempli, & exempla non restringunt dicta, vt in c. 1. ne cleri. vel mona. facit l. cum pater. in § dulcissimis. ff. de leg. 2. & maximè quia in secunda auctoritate hic posita, nulla fit de monitione mentio. Diuiditur. Nam primò ponit dictum. Secundò illud probat duabus auctoritatibus. Prima ibi, quod patenter. Secunda ibi, Item alibi. Abb. Siculus.

CASVS. In hoc capitulo traditur forma, secundum quam debet aliquis denunciare crimen alterius. Qui aliquem vult denunciare primò admoneat illum inter se & ipsum solum, & habebitur pro vno teste [illegible] ad probandam admonitionem: & si non corrigit, adhibeat vnum secum, & sic erunt duo testes: & si adhuc se non corrigit, adhibeat duos, & erunt tres & hoc probatur auctoritate Domini dicentis: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum, &c. vt in duorum vel trium stet omne verbum. & alibi dicit. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me pater: quia duorum hominum testimonium verum est. Nota capitulum istud intelligendum in denunciatione.

[Glo. seq. restringit literam, & dicit quare. Secundo quaerit, & soluit.]

c In omni negotio.] quod dicit, In omni negotio generaliter ista restringitur in causis denunciationis, vbi debet praecedere fraterna monitio, ad hoc vt admittatur ad denunciandum. infra de testi. nouit. & infra de accu. cap. & c. qualiter. & c. Heli. & ut ad hoc

2. q. 7. accusatio. & cap. si quis erga. in eodem casu loquitur hoc cap. & hoc patet ex ipsa litera. & hoc idem dicitur 3. q. 1. si peccauerit. alias in causa sua nemo idoneus testis intelligitur. 4. q. 3. c. si testes. §. item nullus. & ff. e. nullus. & infra e. de cetero. Item consueuit dubitari verum criminosi & infames admittantur, ad denunciandum aliorum crimina? & est dicendum quod non 23. q. 7. § finem. & c. postulasti. §. porro in fi. & 1. q. 1. multi. in prin. quia tales debent esse bonae famae. 35. q. 6. epis. in synodo. & infra de testibus. g. praeterea. §. 1. & infra de spon. cum in tua. vbi de hoc.

[Glo. seq. circa auctoritatem, quam pe ca ... ponit tres opi. & remittit.]

d Si peccauerit.] H. dixit quod haec auctoritas extendit. ad ... personarum ... & 24. q. 3. tam sacerdotes. Alij dicunt quod tantum ad praelatos ... 23. q. 4. ita plane. Alij dicunt, & verius ... quod extenditur ad eos qui aliquam habent administrationem super aliquos ... 23. q. 4. duo ista nomina. de hoc dicitur 2. q. 1. si peccauerit, & infra de haere. cum ex iniuncto.

e Duorum vel trium.] idest, non paucorum, tamen quandam causae requirunt plures, sed nulla causa contenta est vno. infra eo. licet.

mulieres[a] cum quib. peregisse[b] dicitur: seu alios, quos de causa scire aliquid senseris, huc festines adducere: quatenus ecclesiastica districtione liquide possint quae vera sunt aperiri.

¶ Paschalis Papa.

¶ Vbi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis persona admittitur in testem.

CAP. IIII.

IN† omni negotio[c] principalis persona dicens veritatem de re sibi nota, rectissimè habenda est pro teste: cui adhibito vno, efficiuntur duo testes, adhibitis duob. efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus cum dicit: Si peccauerit[d] in te frater tuus corripe eum inter te & ipsum solum, quod si te non audierit, adhibe tecum vnum, vel duos testes, vt in ore duorum vel trium[e] stet omne verbum. ¶ Item alibi affirmat dicens: Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso. & testimonium perhibet de me pater. nam in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est.

¶ Eugenius tertius.

¶ Dicit quales esse, & qualiter iurare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

CAP. V.

QVoties† aliqui propter cognationem propinquitatis,[f] separari petuntur, duobus † vel tribus testibus adhibitis, qui de eadem consanguinitate, supersint, vel totidem senioribus, & melioribus loci eiusdem, id debet legitime comprobari. ¶ Probatio autem testium debet fieri duplici iuramento,[h] vt iurent se non priuato odio, neque amicitia,[i] neque pro aliquo commodo quod habuerint, vel

QVoties.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Probatio autem. Abbas.

CASVS. Quando aliqui volunt separari propter consanguinitatem; consanguinitas illa debet probari per duos, vel per tres testes de illa consanguinitate: vel si consanguinei non superfuerint, debet probari per meliores & antiquiores eiusdem loci, & debent iurare quod non odio, vel amore, vel aliquo commodo, quod habeant, vel habituri sint, ad hoc iuramentum accedunt, & sic dicunt rei veritatem, vt à suis maioribus acceperunt, & credunt ita esse.

f Propinquitatis.] Intransitiuè est hoc, idest, propter cognationem, quae est propinquitas. 35. q. 3. ca. 1. & 2.

[Glossa sequens alleg. concor. signat contrarium, & remittit.]

g De eadem consanguinitate:] 35. q. 6. cap. 1. & 2. & c. qui mat. acc. pos. videtur. Arg. contra infra eo. super eodem. sol. vt ibi.

h Duplici iuramento.] In iuramento illo duo articuli continentur vt infra sequitur.

i Amicitia.] testes enim iurare debent remoto odio, amore, commodo, amicitia. 4. q. 3. si testes. §. item testium. & 11. q. 3. quatuor. & 3. q. 6. de parentela. 4.

k Cto.

† Vide Alec. cons. 132. li. 2. Antoniū Gomezium loco praecitato.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compi. De materia vide Antoniū Gabrielē lib. 1. com. conclu. titu. de testibus. conclu. 1. & seq.

Mat. 18. Luc. 17.

Ioan. 17.

a Fallit in criminibus exceptatis velut haeresi, lesa maiestate, simonia, & similibus ... & de fautore. de haeret. lib. 4. vide in ... Clem. in praef. cn. § si q. 24. ... Post concil. Lateran. sub Al. ... par. ... 20. e. ti. in 2. compil.

† Adde quod vbi nō est praefixus testium numerus, duo sufficiunt. ... Cde test.

3 De exposi tione huius auctoritatis comm. theologus, & praeter alios D. Thomam. 2. 2. q. 33. art. 3.

4 Per ... Innocen ... contra ... in ... Ioan. ...

a Credere ita esse.] hodie non vr locum habere ex toto q d hic dr, q non valet testimonium de auditu sine de credulitate, immo necesse habent dicere, q viderint psonas ots in cōsanguinitate. designando gradus ab vtroq; latere: vel saltē aliquas psonas in gradibus: aliter nō valet. J. co. liter & ita pars valet testimoniū de auditu. vnde adhuc debent addere quantum ad hoc. & ita credere à suis maioribus audiuisse, vt ibi dicitur.

IN sup.] Diuidit, quia ponit dictū, quod post adetermi natur ibi, Dummodo. Abb. Siculus.

CASVS. Prior & fratres sanctæ Trinitatis petiuerūt, verū producere possint de fratrib9 suis in testimoniū in causis ecclesiæ suæ. statuit Papa, q liceat eis hoc facere, dūmodo vn9 aut duo instituantur ad agendū, & respondendū: & tunc eorū testimonium, in causis in quibus instituti sunt, nō debet admitti. Not. q clerici possunt ferre testimonium in causis ecclesiarum suarum. Item non potest quis in eadem causa esse procurator & testis.

† Cap. 37. eo. tit. in 1. compil. & post conci. Lateran. sub Alexan. iij. par. 8. ca pit. 18.

q habent, vel habituri sunt, ad hoc iurandum inductos: & sicut ipsi dicunt, rei veritatem accepisse a maioribus suis, et credere [a] ita esse.

¶ Idem Priori, & fratribus sanctæ Trinitatis.

¶ Prælatus, & clerici, qui causam ecclesiæ non procurās, testificari possunt in ea.

CAP. VI.

IN super† statuimus, vt liceat vobis, in causis ecclesiæ [b] vestræ ferre testimonium. Dummodo vn9 ex vobis, vel duo [c] ad agendum, & respondendum instituantur, quorum testimoniū in causis, ī quibus actores, vel responsales sunt instituti, non debet admitti. [d]

¶ Idem R. Herfordeñ. † episcopo, & abbati Sardi.

† al. item Heresorden. episcopo, & abbati Sad.

¶ Si probatio exceptionis opposita contra testem productum non admittitur antequam dictum testis recipiatur, in casu in quo admitti debuit, licite appellatur. h. d. secundum lecturam, quā ponit Panorm.

CAP. VII.

EX † parte A. presbyteri ad nos est querela perlata, quod cum ecclesiam de Clunodeñ. † canonicè fuisset adeptus & eā † triginta annis & amplius pacificè possedisset. Miles q dā H. noi-

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 8. ca. 22. & 23. & ... in 1. compil.

† Clemondeñ. Culmode. Culmedo.

† Vox, eam. deest in pluribus.

quam hic, nam nil attingit de materia huius titu. nec discutitur principaliter hic virtus appellationis sed exceptionis contra testes propositæ. ideo summo sic breuiter: Si exceptio legitima opposita contra personas testium non admittitur, licitè appellatur. hoc dicit secundum l. Aurum Ioan. And. quæ hodie communiter approbatur. Diuiditur decret. principaliter in duas partes. In prima ponitur querela. In secunda mandatum: ibi, Mandam9. Prima facit quinq; Prima namq; causam iustificat. Secūda: ibi, Miles. ponit formā impetratæ rescripti, vitia noc ter exprimendo. Tertia: ibi. Tandem. ponit processum postea executum. Quarta: ibi, Nihilominus narrat sententiā. Quinta: ibi. Quam auc. ponit euentum post sententiam. Secunda principalis subdiuiditur in tres. Primo instruit iudices si narrata per presbyterū sunt vera: Secūdo si non sunt vera: ibi, Si vero. Tertiò ponit clausulam consuetam contra personas testium: ibi, Testes. Abb.

CASVS. Quidam presbyter nomine A. Quandam ecclesiam canonicè adeptus est, vt dicebat: & eam xxx. ann. & amplius possedit in pace. Tandem quidam miles tacito q esset laicus contra ipsum litteras impetrauit ad quosdā iudices, vt si constaret q dictus presbyter filius fuisset illius, qui proximo in eadem ecclesia ministrauit: vel q publicè haberet fornicariam, ipsum à prædicta ecclesia remouerent; coram quibus dictus presbyter per procuratorem militis tractus fuit in causam, qui quosdam testes infames & notabiles ad testimonium produxit: sacerdos asserebat illos non esse recipiendos, eo q quidam eorum erant latrones & raptores manifesti. dicens sic ho. probaturum: Iudices nihilominus testibus talibus receptis, post appellationem a dicto presbytero interpositam, priuauerunt ipsum præscripta ecclesia quam quidam dapifer filius ipsius militis detinet occupatam. quo facto presbyter conquestus fuit domino Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si constiterit eisdem, quod dictus presbyter non fuerit per testes idoneos dicta ecclesia spoliatus, cassata sententia prædictorum iudicum, non obstantibus etiam litteris confirmationis, si quæ super ecclesia impetratæ fuerunt, restituant ecclesiam presbytero præfato. nec eum per aliquem exinde molestari. si verò non sunt vera quæ sacerdos narrauit, ipse et quod iudices non processerunt taliter contra ipsum, causam terminarent, & fine debito decidant: & testes, quos ille A. nominauerit ad testimonium producendos, moneant vt coram eis testimonium perhibeant veritati. Nota quod viles testes, notabiles & infames, contra clericos non sunt recipiendi. Item sententia lata post appellationem legitimam, cassanda est non obstante confirmatione. Item in fine est argumentum, quod testes non sunt compellendi super criminibus obiectis in modum exceptionis contra testes.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

b Ecclesiæ.] & ita clerici possunt ferre testimonium in causa ecclesiæ suæ. 14. q. 2. sup. r prudentia. & infra e. cum nuncius. & c. tuis. & j. de iur. iur. & si Christus. in fin. Ber.

c Vel duo.] & sic patet, quod duo possunt constitui procuratores; hic tamen aget qui prius litem occupauit. ff. de procur. pluribus. & supra de procurato. nō iniuste. vbi di hoc.

d Admitti.] quia nemo debet habere duplex officium in causa. 4. q. 4. c. 1. & 2. & singula officia singulis personis sunt committenda. 89. dist. singula. & 16. q. 1. presbyteros. & ff. ad Trebell. a quo. §. tempestiuum. ff. de pac. si plures. C. de assess. l. nemo. Ber.

1 Concord. t. xx. in l. sicut & ibi Bar. ff. quod cu. vni. no. in l. testa. tex. §. 1. ff. com. præ.

EX parte.] Hæc decre. reputatur difficilis, & est sm Io. And. & dicit, q quidam glossatores eam transiuerunt quasi eius dubia non viderent, alij non glossauerunt in ea. vt Bonaguida Aretinus. D. And. dicit quod nec ipse Io. And. intellectum decre. penitus dilucidauit. quicquid sit decre. hæc habet aliquos not. articulos. Ioan. And. summat sic: Probatio exceptionis propositæ contra testes, differri potest post publicationem attestationum: Ego multum miror de hac summatione Io. And. quæ licet sit vera in se, a nullo summat literam, cum in summario de cōtentis in t. xm nulla fiat mentio, & ipse Ioan. And. longè melius alijs solitus sit compendiosè & eleganter summare textus, adeo vt communiter doctores eum sequentes, soleant cum suis summarijs transire: sed nemo potest esse solus, vt non erret indiciis suis, vt ipsemet Ioan. And. dicit in proœmio nouellæ in 6. Do. Ant. secundum intellectum, qui sibi videtur verus, summat sic: Appellatio quo ad finem exceptionis consequendæ, non iustificatur solo exceptionis obiectu, vel probationis oblatione: quo ad finem autem deuoluendi sic. Hæc summatio vera est in se, & melius probatur ex ijs quæ not in cap. interposita, infra. de appel. cui melius congruit

ne, tacito quod laicus esset, ad iudices litteras impetrauit: [b] quod si dictus presbyter filius esset illius, qui proximo [c] in eadem ecclesia ministraret, vel publicè fornicariā † haberet, ipsum a prædicta ecclesia amouerent. Tandem cum miles per interpositam [d] personam, eū coram præfatis iudicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames et notabiles, [e] ad testimonium dicitur produxisse. ¶ Licet autem presbyter assereret illos non esse recipiēdos, pro eo quod quidam eorum latrones & raptores manifesti essent: quidā verò in causa alia fuissent conuicti de periurio, [f] & se hoc dicere probaturum: nihilominus iudices testib. talibus receptis, eidem absenti post appellationē, præscriptam † adiudicauerunt ecclesiam. Quā nunc milites dapiferi illius detinet occupatam: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si vobis cōstiterit, [g] quod prædict. presbyter nō fuerit legitimè per testes [h] idoneos præscripta † ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia, litteris etiam confirmationis (si quæ sunt super eadem ecclesia impetratæ) non obstantibus, ecclesiam illam presbytero restituatis eidem, ipsumque nō

a Tacito] ex eo quod dicit, tacito, &c. vł q̄ litteræ istæ non valebāt. arg. ī. eo de cetero. & ī. de transactio. ex litteris. Sed ꝯtrā vł quia de publica fornicatione agebatur: quo casu licet laico vitare & vel accusare tales clericos. 32. dist. præter hoc §. verùm. & c. nullus. Et sic debet admitti miles ad agendum ꝯ sacerdotem fornicarium, quod quidam concedunt, & ideo dicit, tacito, quia de facto sic accidit: quia etsi dixisset se laicū, nihilominus litteras habuisset. Vel dicas q̄ ideo dicit, tacito, q̄ de facto sic accidit: q̄a nō intererat eiu, quia non erat parochianus vel patron. illi. ecclesiæ, & ideo tacita veritate impetrauit: vnde non valebant, & hoc ab initio fuisset oppositū, bene fuisset auditus. ī. de rescrip. super litteris. & quia hanc exceptionem dilatoriā omisit, valuerūt litteræ per consensum illius presbyteri: qua te iudicio cœpto illam opponere nō valebat. ī. de re iudi. inter monasterium. C. de excep. l. penul. & vlt. si enim interfuisset illius, puta si esset patronus vel parochianus, bene admitteretur. Item ad denunciandum, licet ipsum accusare non posset. 16. q. 7. filijs ac nepotibus.

b Impetrauit.] supple sub hac forma, q̄ si dict. &c.

c Qui proximo.] & ideo ecclesiam non potuit retinere sine dispensatione Apostolicæ sedis. ī. de fil. presby. præsentium. & c. penul. & vlt. 8. q. 1. Apostolica.

d Per interpositam personam.] scilicet per procuratorem. & sic patet, q̄ ciuiliter agebat, vt remouet. i. solummodo ab ecclesia. ī. de simo. cū essent. alias si criminaliter ageret, nō admitteretur, etiam si per seipsum, nisi suam vel suorum iniuriam prosequeretur. ī. e. de cætero. & 4. q. vlt. omnibus. Sed nec tunc per procuratorem: quia in criminali non interuenit procurator. infra de accu. veniens. & 2. q. 6. si qū. & §. præcedenti. vbi de hoc, & melius § quæstio. 3. in criminalibus causis.

[Glo. seq. reci. per q. an exceptiones contra testes sint statim admittendæ vel reseruandæ. Tene quod regulariter sint reseruandæ. Hæc decretali duplicitur respōdet ut. sed hoc non. & in fi.]

e Infames & notabiles.] huiusmodi exceptiones in tempus disputationis debent reseruari, nec expedit testes reprobari tali modo, donec constet an ꝯ eum deposuerint, cum possint reprobari testes post aperturas testium, protestatione præmissa ante aperturam. ī. eod. præsentium. & ī. de excep. denique. & ī. de simo. licet Hely. & capi. per tuas. Sed hoc non seruauit sacerdos iste, vnde valuit receptio testium, & lata sententia quousque testes fuerint reprobati, non obstāte appellatione. Quandoque tamen statim admittitur exceptio antequam deponat, si causam criminalem habet cum ipsum Authen. de testi. §. si verò. coll. 7. quandoque recipiuntur ante aperturam aliorum, ne prorogetur negotium. s. de procurationibus, licet. alias debet recipi statim, vt in tempus disputationis quæstio reseruetur.

C. eod. Auth. si testis odiosus. sed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quod audiri debeat, volens statim hoc probare: tamen qu. d prius dixi, ordinarium est, lice. et de facto hic aliter contingat. Vel dicas, quod hæc exceptio fuit opposita post receptionem testiū, & vt annullaretur dictum eorum, sed nō fuit admissa, vnde recte appellauit.

f De periurio.] vnde vlterius ad testimoniū non debeŕet admitti, si de hoc cōstaret. 6. quæstio. 1. quicunque. 22. q. 5. paruuli. & c. si quis conuictus. & ī. eod. testimonium.

[Glo. seq. q. signat contrarium, & soluit.]

g Si vobis constiterit.] ar. ꝯ ī. de iure iur. venientes. ibi reuocat exceptio sententiam ant. quā cognoscatur de appellatione, hic non. sed ibi fuit appellatū a diffinitiua sententia, hic non fuit, & sic super certo articulo appellatum fuit hic, ibi simpliciter a sēt. tia.

[Glossa sequēs primo soluit obiectionem. Secundo obijcit. & dupliciter sol. uit.]

h Testes idoneos.] ad hanc probationem admittitur post sententiam, quia ante sententiam hoc facere voluit, & non fuit admissus, & etiam appellauit propter hoc. sic ī. de sen. & re iudi. cum I. & A. Si vero non dixisset hoc ante sententiam. post sententiam non videtur audiendus. ī. de excep. denique. vbi de hoc, nisi de falso ageretur, licet, quod posset vsque ad xx. annos. infra de excep. cum venerabilis. & C. de fal. querela. & ī. de probat. licet. Præterea ex hoc vł q̄ appellans tenetur probare causam appellationis esse veram, sic ī. de excep. olim. Sed contra videtur quod sufficit illud probare, q̄ appellans proposuit probabilem exceptionem corā iudice a quo appellauit, illam se offerens probaturū & q̄ non fuisset admissus, vt probatur ī. de appe. interpo. cū tu. & c. dilecto. & c. vt debitus. & ī. de offi. de leg. cum causa. & ho. idem fecit sacerdos iste, qui legitimam opposuit exceptionem quam se obtulit probaturum. Sol. illa contraria loquuntur in exceptionibus dilatorijs, ꝯ per quas non eliditur principalis propositum: vnde cum iudex nollet admittere probationem super exceptione probabili, grauauit ipsum, & redeidit se suspectum, & ideo sufficit hoc solum probare coram iudice appellationis, qui procedet postea super principali: alioquin causā remitteretur ad priorem iudicem, vt dicit c. vt debitus, sed hæc exceptio quasi peremptoria est, etsi non directè, saltem per obliquum, vt si vult vendicare causam suam, necesse habet eam probare esse veram, alioquin statetur sententiæ latæ autoritate illorum testium, quia præsumitur pro sententia iudicis quando non probatur contrarium, quia per hoc apparet eum frustratoriè appellasse. infra de re iu. cum I. & A. & hoc idem probare debebat corā primis iudicibus, ne sententiarent ꝯ ipsum si fuisset admissus, & sic ꝯtria se non tangunt, unde nō sunt ꝯtria. Præterea licet probet se causam probabilem allegasse, ac eam se proba-

Margin notes:

a Non sequitur, si licet vitare: ergo licet accusare, secundū Tan. Gof. Inno. & Host.

† In oībus antiquis legitur focariam quam vocē agnoscūt hic Hostiensis, et alij ueteres interpretes: focariæ verò concubinæ dīt quasi foco adsidentes. l. 3. C. de donat. inter uirum & vxor. & uide l. 15. ff. de fundo instruct. ubi focaria videtur appellari, quæ focum curat.

a Hæc littera est contra textum, ... esse recepti dos, et ut ... testibus talibus receptis: nisi dicas q̄ ibi exceptio ... ... ad ... ... rū ... ... hoc. Io. An.

† prædicta.

† prædicta.

3 Si ... ... quoque. Ansh.

probaturum obtulisse, non tñ dēt p̄p hoc snia reuocari, nisi ꝓbet testes fuisse tales, vt ille allegabat, quia si cassaretur eius snia, & postea non ꝓbaret testes fuisse tales prout dicebat, & offerebat se ꝓbaturū iterum con demnaretur, & sic rediret in pristinū statum: quare non debet cassari snia, ni si ꝓbet primò quod ante sententiā ꝓbare tenebatur: si enim iudices isti non tulis sent sniam: tunc sufficeret ꝓbare φ causā ꝓbabilē allegauit, & qd etiam obtulit se ꝓbaturū: quo facto postea probabit testes fuisse tales, si poterit. Bernard.

[Glo. seq. not. etiā delegatū, &c. ponit duas opi.

a Molestari.] ex hoc vt φ iudex delegatus non tantū debet mittere in possessionē, sed etiā tueri. j. de simo. querelam. in fi. Dicit Lau. quòd hoc potest facere delegatus, vbi hoc exprimitur in litteris: cum sententia lata functus sit officio suo. s. de offi. deleg. in litteris. quia hoc videtur spectare ad ordinarium. ff. ne vis fiat ei q in possess. mit. l. i. §. i. T. dicit quod post hoc delegatus viq; ad annum. s. de offi. deleg. querēti. sed ante sententiam, quia semper durat iurisdictio videtur quod semper possit defendere eum in possessione quam assignauerit, cum scilicet fuerit contumax ante litis contestationem.

[Glo. seq. obij. it, soluit dupliciter, sed primū approbat]

b Si verò res aliter.] v. si falsum suggessit, quia non fuit priuatus ecclesia sua per tales testes, nec iudices [illegible] vel. runt cōtra illū: Sed si [illegible] esse cōtr. ius, q[illegible] hoc debuit remitti ad priores iudices, & cōdēnari in expensis. j. de appel. vt debitus. & c. cū in ecclesia vbi dicas φ fecit ei in hoc gratiā [illegible] dñs Papa, quia non remisit illum ad priores iudices. Si vis, expone aliter, idest non potuit probare testes tales fuisse, vt dicebat, per quos lata fuit sent. ⁊tiā id quod sequitur, cōtrarium videtur, & ideo expone vt prius.

ADDITIO. Vel dic quòd si testes fuerint boni, saluum remaneat ei ius si aliter probare possit dictā sententiam fuisse iniustam.

c Monere.] arg. quòd in crimine non sunt cogendi testes etiam in excipiendo.

S I qui testium.] CASVS. Iudex mittere debet ad testes in casibus huius capituli, nec debent compelli venire ad iudicem. Nota hic casum specialem, in quo iudex mandat testes recipi.

[Glo. seq. circa testes impeditos præmittit tria, demū quærit arg. negatiue, & soluit contrarium.]

d Valetudinarij.] ad illos impeditos tali infirmitate vel senectute, & egregias p̄sonas dēt mittere iudex. ff. de iureiur. ad egregias. vel ad iudicē loci, vt eos recipiat, & dicta eorum sigillata sibi remittat. in Auth. eod. §. & qui fiunt [illegible] vertic. multa. coll. 7. C. de fide instru. Authen. apud eloquentissimum & ff. eod. l. 3. §.

---

prouittaris exinde molestari.[a] Si vero res[b] aliter se haberet, causam audiatis, & fine debito terminetis. ¶ Testes autem si quos idem A. in suę assertionis testimoniū inuocauerit, monere[c] curetis, vt corā vobis super his perhibeant testimoniū veritati.

Idem Exon. † & vigo. ep̄is.

¶ Iudex mittere debet examinatorem discretum ad testes recipiendos, qui ad eum commodè venire nō possunt.

CAP. VIII.

S I† qui testium valetu dinarij[d] sunt, & senes vel debilitate cōfecti, aut paupertate[e] depressi, ita quòd non possint ad vestram præsentiam adduci, ad ipsos recipiendos mittatis † personas idoneas & discretas.

---

item diuus. j. de deius. constitutus. & isti possunt recipi lite non contestata. s. vt lit. non contestata. quoniam. & j. eod. cū olim. Sed nunquid senes etiā compellendi ferre testimonium inuiti? Videtur φ non. 4. q. 3. c. si testes. s. inuiti. & ii. eo. tit. inuiti. & ff. de excusatione tuorum. l. 2. & ff. de iure immu. l. maiores. Dic φ compelluntur secundùm canones propter peccatum. 11. q. 3. quisq. & j. de fal. c. j. & s. & ind. monit. & opt. ar gu. ad hoc. ff. de vac. mune. 2. §. corporis debilitas. Ber.

[Glo. seq. primò obijcit & sol. Secundò soluit aliud contrarium.]

e Paupertate.] sed quare remittit ad istos? quia licet sine paupertate, bene possunt venire. 2 Potest dici, φ ideo, quia tales sunt, φ nō decet eos venire ad iudicē, forsitan quia nobilis, & ita verecundat venire ꝓpter nimiā paupertatē, licet tñ iste paup alias bone sta p̄sona est, nec est suspectus p̄p suā paupertatē, & sic non est [illegible] primis. ver si quis igitur. & 3. q. [illegible] si testes. versic. item testium. cum ibi loquitur de suspectis.

¶ Alexander tertius Belua. cesi episcopo.

¶ Retractanda est sententia, si constat eam fuisse latam ad dictum corruptorum testium. h. d. secundùm lecturā quam tenet Panormitanus.

CAP. IX.

S Icut† nobis ē intimatum, quidam accepta pecunia de parentela inter virum & vxorē exhibent iuramenta, p quæ inter ipsos diuortij sententia promulgatur: postea verò priuati nullam inter eos cōsanguinitatis lineam asserētes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati. Super quo taliter respondemus, quòd si vir & vxor, aut alter eorum, ad secunda vota trāsiuit: testes de periurio[f]

S Icut nobis.] Corrupti & periuri ad testimonium non debent admitti ita cōiter summant Doctores: sed hac sūmatio nil noui affert, cū totū corp⁹ iuris de hoc plenum sit, & maxime in c. testimonium. j. eo. & 22. q. 5. paruuli. vbi probat φ semel periurus non debet amplius ad iuramentū admitti: nisi veniat in suum præiudicium, vt in c. cū [illegible] ecclesia de maio. & obe. Primò ponit consultatio. Secundò distinguens rñsio ibi, Super quo. Et secundum membrum distinctionis ibi, Si verò.

CASVS. Quidam pro pecunia falsum tulerunt testimonium in causa matrimoniali: p illorū testimoniū snia diuortij lata fuit: Postea verò priuatum accedunt ad iudicē, asserentes nullā consanguinitatem esse inter eos, & dicunt se corruptos perhibuisse testimonium falsitati; quæritur vtrum ad dictū istorum debet sententia reuocari? Rñdet φ si vir aut vxor aut alter eorum ad secunda vota transiuit, pœnitentia debet imponi testibus de periurio & adulterio vno vel pluribus, quib⁹ causam dederunt: & diligenter inquirendum est coram quibus talis corruptio intercessit: & si talis exhibeantur per quos veritas prædictæ corruptionis possit probari, recipiendum est eorum testimonium, & sententia est reuocanda. Dictum verò prædictorum testium (cum periuri sint) non est aliquatenus admittendum. Nam φ periuro non est credendū. Item primo dicto aliquius stādum est. Item qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

f Periurio.] de periurio 3 quod statim fuit commissum, debet agere pœnitentiam vij. annorum. 6. q. 1. quicunque.

[Glo. seq. ali it duo arg. & ad secundum ſignat contrarium, & soluit.]

Ii 4 2 Et

† al. Exo. nch. & Vvigor. ep̄is.

† Cap. 4. e. tit. in 1. cōp. Similis extat sura post cōcil. Late. rañ sub Ale. iij. par. 8. c. 20.

† Adde, ad quos debent mitti examinatores, in l. ad egregias. & ibi Bar. ff. de iureiu. & in l. generaliter. C. eod.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp.

2 Cum ꝓducens eis prouideat expēsas, vt j. de rescrip. statutū. §. pen. li. 6. Io. And.

Fugiendæ et lecturę 3 naturā iura de [illegible] ad [illegible] tias, & d[illegible] erat dice [illegible] loss. hoc [illegible] ex viri [illegible] vt dicit [illegible] Io.

3 De pœnis piurorū vide Bal. in l. iurisiurandi. C. de reb. cred. & late p Guidonē Papæ deci. 158.

& adulterio, [a] vno pluribusve, quibus causam dederunt, [b] pœnitentia indicatur. † Si verò ad secũda vota idẽ vir & vxor non migrauerint, [c] diligẽter inquirendi sunt corã quibus corruptio intercessit & si tales exhibeantur, per quos possit prædictæ corruptionis veritas cõprobari, recepto eorum testimonio est sententia reuocanda; nõ enim testimonium prædictorum (cũ periuri [d] sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

¶ Idem. †

¶ *Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ, & vnus testimonium non sufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

Veniens † ad nos L. presbyter sua relatione mõstrauit, quod ei obiectum fuit, quòd in ecclesia de Ouen. canonicũ non habuisset ingressum quia promisisset vnicuique parochianorum quinque barillos vini remittere, [e] qui sacerdoti ibi pro tempore seruienti, consueuerant prò beneficio dari. Verum cum duo apparuissent, qui iurati deposuerunt prædictũ presbyterum talem fecisse promissionem, & cũ altero illorum [f] pactum illud factum fuisse, tu de presbytero prout ordo rationis † exigit, iudicasti. [g] ¶ Et nos tuam sententiam commendamus, eo quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, ide cõtra eũ testificari nõ† posset: nulliq; de se cõfesso, [h]

a [D]e adulterio.] arg. quòd si aliquid imputatur alicui, vel puniatur de aliquo, oĩa quæ sequuntur ex illo, imputantur eidem. argu. ĩ. de constit. nam concupiscentiam. & aliquo prohibito, oĩa quæ sequuntur ex illo prohibentur. Item arg. quòd malũ præcedens aggrauatur per consequens ex illo. arg. 1. q. 1. placuit. 3. & 50. dist. si qua fœmina. & c. si quis voluntate. arg. cõtra. 15. q. 1. inebriauerũt. Solu. ibi primũ ñ aggrauat per cõsequens ex illo, sed hic vtrũq; punit.

[Glo. seq. dicit in bracat. quod q occasionem, &c. arg. pro. inducit 4. cano. 3. ll. & vnam decre. in contrarium duos can. & vnam l. & soluit distinguendo.]

b Dederunt.] arg. quòd qui occasionẽ damni dat, damnum dedisse vr, & ideo teneri. arg. 86. di. pasce. & 87. dist. si expositus. ff. ad l. Cornel. de sica. nihil interest. ff. de offic. præsi. illicitas. § sicuti. & 1. q. 1. placuit. 3. ff. ad l. Aql. l. qui occidit. § pen. 50. d. 2. qui arborẽ. ĩ. de iniur. c. vlt. i fin. arg. cõtra. 23. q. 5. de occidẽdis. ff. de furt. verũ. 23. q. 4. Nabuchodonosor. circa prin. Sol. Qui dat occasionem damni, si dat operam rei licitæ, & adhibet diligentiam quam potest, non tenetur de ijs quæ inde sequunt. vt in c. de occid. nõis. si non adhibet, tenetur. 50. dist. sæpe. & in l. qui occidit. § pe. si dat operam illicitæ rei, semper imputatur ei quod inde sequitur. 50. dist. quantum dicit. & ff. ad leg. Aquil. item Mela. ĩ. de vsuris. c. vltimo.

c Migrauerint.] argu. quòd si isti vel alter eorum ad secunda vota transierint, quòd nõ possint separari, nec debent inquiri de corruptione tali: & hoc quidam concedũt. Sed hoc falsissimũ ẽ, & ideo suppl. maximè qñ cunq; legitimè constiterit de falsitate a separabuntur secunda coniugia, & priora restaurabitur. ĩ. de te in. lator. & c. consanguinei. & ĩ. de fri. & malefi. laudabilem. & c. fraternitatis. & 35. q. 9. § quia verò. & c. seq.

d Periuri.] eis autem credi non debet tanquam periuris, quia ad testimonium vlterius admitti non debent. ĩ. eo. testimonium. 6. q. 1. quicunque. & 22. q. 5. si quis conuictus. & c. paruuli. & 2. q. 7. non potest. in præsentia enim creditur, vt iniungatur eis pœnitentia. in iudicio enim eis credi non debet contrarium in eundem casum. ĩ. de probatio. per tuas. & C. de non nu. pecu. l. generaliter. Ber.

Veniens ad nos.] Primò ponit petitionẽ presbyteri. Secundò illam exaudit ibi, Et nos. Abb. Sic.

CASVS. Obiectum fuit cuidam presbytero L. nomine quòd in ecclesia de Ouen. canonice nõ fuisset ingressus quia promisit vnicuique parochianorum suorum remittere quinq; barillos vini, q pro beneficio dari consueuerunt sacerdoti in ipsa ecclesia deseruienti: ad hoc probandum duo fuerunt testes inducti, qui iurati deposuerunt presbyterum prædictum talem fecisse promissionem: quorum alter cum prædicto presbytero fecit dictam promissionem iudex qui de causa cognoscebat, dictum presbyterum absoluit, quo facto presbyter ad dñm Papã accedens prædicta oĩa ei exposuit cum ipsa snia: Papa rescribens eidem iudici confirmat sententiam ipsius ex eo quod ille qui eodem erat infect⁹ crimine, cõtra illũ testificari nõ potuit, & nulli de se confesso aduersus aliũ ẽ credendũ, & dictum vnius testis nõ sufficit ad cõdemnationem alicuius. Nota quod nulli de se confesso, cõtra aliũ ẽ credẽdum. Item ad dictũ vnius non est aliquis puniendus. Itẽ idem est remittere, & dare, quia vtrumque simoniam inducit.

e Remittere.] qui debitũ remittit, dare intelligitur. 8. q. 3. talia. & ff. de calum. quinctiam. & ff. de condict. causa data. si mulier.

[Gloss. seq. obijcit & soluit. secundò quærit. affirmatiuè soluit contrarium.]

f Illorum.] sed cũ crimen simoniæ sit crimẽ exceptũ, quare non admittit quilibet etiam particeps criminis, sm qd̃ ho. 79. distin. si qs Papa. 25. q. 3. nemini. ĩ. de cõfes. c. 1. Dicas quod tales personæ viles nullo modo sunt admittẽdæ in accusationem clericorum, aut in testimonium, nisi accusatus malæ famæ & opinionis antea extitisset, vt 2. q. 1. in primis. in fi. & ĩ. de simo. per tuas. Præterea hic erat vnus testis idoneus, nunquid per eum & per famam posset condemnari de tali crimine? Vr quod sic: quia fama cũ alijs probat. 4. q. 3. c. si testes. § item sæpe. Sed non est verum, quia in crimine apertissimæ debent esse probationes. C. de prob. l. vlt. & 5. q. vlt. Epiphanium. quia vbi contra salutem hominis agit, strictius & cautius proceditur. C. de app. addictos. secus i ciuili causa in qua sufficit præsumptio vnius testis cum iuramento. argu. C. de reb. cre. in bonæ fidei. ĩ. de prob. sicut continendo. pensatis negotijs cum circunstantijs personarum & causæ. ĩ. de iureiur. c. vlt. in fi. & ff. de legit. tut. legitimos.

g Iudicasti.] absoluendo illum.

[Glo. seq. not. quòd socius, &c. signat contrarium & soluit.]

h Confesso.] sic ergo patet, quòd socius criminis non admittitur in testimonium in eodem crimine. 4. q. 3. c. si testes. § item liberis sic. ĩ. de confes. cap. 1. vbi de hoc & testis, qui non solum in eodem crimine fuit, sed si consimili morbo laboret, non est admittendus. ĩ. eod. Personas. fallit tñ, quia qñq; admittitur socius, vt 6. q. 1. § verùm. versi. si quis. & 79. dist. si quis Papa. Solum conuenit quod socij criminis & muneris non admittuntur, vt hic, sed criminis tñ admittitur in exceptis criminibus, vt ibi: sic & quandoque ad detegendam conspirationem, socij & iurati ad testimonium admittuntur. ĩ. de testi. cogen. cap. vlt.

ADDITIO. Vnde versus.

† Vide l. generaliter. C. de non nupt. & l. eos. & ibi Bar. ff. de fal.

* Concor. tex. i l. si qs ad se. C. ad leg. Iul. de vi publ.

† al. Idẽ Archerẽ. archiepo. al. Ari. n. s. archiepiscopo.

† Cap. 9. eo. tit. i 1. cõpi.

a Hoc fatetur; sed litera non de falsitate, sed corruptione loquitur: vt dixit in tex. Sed qñ migrauerũt ad secunda vota cũ maiori discussione recipient testes; & difficilius retractabit sniam sm Inn. sed H. dicit, qñ nõ migrauerũt imponet illis pœnitẽtia tñ de periurio, sed vtroque casu fit inquisitio. Io. And.

† al. iurid

† De hoc articulo vide latè per Antoniũ Gomezium to. 3 variarum resolutionum c. 12. & per Iu. Clarũ in pract. crim. § fi. q. 21.

Per testem socium sceleris simonia probatur,
Muneris & sceleris socius testis reprobatur.

vide c. 1. eo. tit. lib. 6.

aduersus alium in eodē crimine sit credendum, nec vnius testimoniū [a] ad condemnationē sufficiat alicuius.

¶ Idem abbati sancti † L. & priori san. C.

¶ Attestationes in vno iudicio receptæ fidem faciunt in eadem causa, & inter easdē personas coram alio iudice.

CAP. XI.

Causam † quæ, & infra. ¶ Discret. vestrę mādamus, quatenus susceptis attestationibus vtriusque partis, quæ ab alijs iudicibus [b] sunt receptæ, causam ipsam fine debito terminetis.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo, & Vigor. episcopo.

¶ Clerici non sunt à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ sine rationabili causa repellendi.

CAP. XII.

Cum † nūcius: & infra. ¶ Nō lateat prudentiam vestram, quòd clerici non sunt à ferendo testimonio super negotio ecclesiæ suæ (nisi alia rationabilis causa impediat) repellendi. [c]

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Crimen nunc probatum repellit testem alias de illo crimine non damnatum.

CAP. XIII.

Super † eo, quod quæsiuisti, vtrum testes sint reprobandi in causa criminali vel ciuili, quibus ab aduersa parte crimina opponuntur: Respondemus, quòd si ēt ante non sunt cōuicti vel confessi [d] de criminibus illis, dūmodo inde cōuincantur, in testimonium nō debēt admitti.

f ¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ Laicus in criminali non testificatur contra clericum, accusatus tamen pro sua vel suorum iniuria.

CAP. XIIII.

De † cęterò laicos in accusationē vel testimonium contra cleri-

---

{Gl. seq. signat contrarium, & soluit.}

a Testimoniū.] sic patet quòd vnius testimoniū non valet. ꝟ. eo. licet. & 4. q. 3. c. si testes §. itē vnius. 33. q. 2. admonere. ff. de quæstio. maritus. ar. ꝟ. 8. q. 3. talia. ff de do. præleg. Theopōpus. 86. dist. tanta. & 28. dist. de Syracusanæ. & 97. dist. nobilissimus. Sol. sæpe adhibetur fides vni extra iudicium. 22. q. 4. innocens. dictum vnius in iudicio ꝓbationem inducit. Lex illa, Theopompus, intelligitur cum testator voluit ei fidē adhiberi.

Causam, quæ.] CASVS. Attestationes receptæ corā primis iudicibus dādæ sunt iudicibus alijs, quib. causa postmodum cōmittitur. No. quòd attestationes vnius iudicij, in alio iudicio locum habent.

b Iudicibus.] sic ꝟ. de probat. c. vlti. sic attestationes & acta in vno iudicio recepta, valent in alio. in auth. de testi. quoniam multas. coll. 7. & attestationes coram arbitris receptæ valent corā alijs iudicibus. ꝟ. eo. præsentata. & C de test. l. vlti. & C. de arbi. l. penin fi. Iudex ad quem causa defertur, dēt habere acta vsa prioris iudicis. sup. tit. prox. quoniam. & c. vlt. Et si testes apud primum iudicem non sunt publicati, adhuc vtiq posset induci. inf. eod. ... causam.

Cum nuncius.] CASVS. Clerici non debent repelli à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ, eo ꝙ clerici sunt: nisi aliud impediat. No. ꝙ illi qui sunt de vniuersitate, possunt ferre testimonium in causa ecclesiæ.

{Gl. seq. alleg. tres concor. & tria iura in contrarium soluit. Secundō quærit ... ad negatiuam & alia ad affirmatiuam, ponit opinio. vltimam soluit. & pro contraria solutione ibi remittit.}

c Repellendi.] imò sunt admittendi. 14. q. 2. super prudentia. & ꝟ. eo. insuper vbi de hoc. & Instit. de re. di. §. vniuersitatis. & §. nullius ade. ff. de re. di. l. in tantum. §. 1. arg. contra Instit. de testa. §. licet. & C. de test. omnibus. & 4. q. 3. c. si testes. §. nullus. quia causa ecclesiæ facit vr sua. Sol. in causa ecclesiæ vel vniuersitatis qui dicit testimonium, pro nullo de vniuersitate hoc facit, ergo nec pro se. arg. 12. q. 2. q. manumittit. Sed pone ꝙ aduersarius, petat clericos in testimoniū de ecclesia ꝓ se induci ꝯtra ipsam ecclesiā, nunqd debēt cōpelli? Vr ꝙ non. ꝟ. de postu. c. vlt. in fi. & filius contra patrē non compellitur, quia non cōpellitur ꝙ alius inferiores sibi coniunctos. 4. q. 3. §. itē lege Iulia 2. sed iste est filius ecclesiæ quæ ipsum dño sociauit. ꝟ. de pę. presbyteri. ergo nō cōpellitur ferre testimoniū contra ipsam. Item nemo debet petere ab aduersario suo instrumenta propria. ꝟ. de prob. c. 1. & C. de testi. nimis. & 4. q. 3. §. qui intendit. Sed ꝯ vr ꝙ possit, qa ecclesia pōt ipsum inducere pro se, ergo tenet illum recipere contra se. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testib. 19. dist. si Romanorū. & actoris, & rei æqua debet esse cōditio. ꝟ. de mu. pet. c. 2. & testis pro vtraque parte debet ferre testimoniū. 14. q. 5. nō sanè. & nihil. dēt licere actori qd reo non liceat. ff. de re. iu. nōdēt. Quidā dñt ꝙ non dēt compelli clericus ferre testimonium cōtra ecclesiam suā: tā si ecclesia ipsum inducit pro se, tunc tenetur & compellitur dicere pro aduersario. ff. de eden. l. 1. §. edēda. & sic intelligitur qd dr: testis pro vtraq; parte dēt ferre testimonium. Alij dicūt ꝙ verius vr, ꝙ bene debeat compelli ad hoc, non obstantibus contrarijs signatis, quia non tangūt hūc casum, qa causa ecclesiæ non est propriè clerici, & tacere veritatem, peccatum est. 11. quæst. 3. quisquis. nec ob. argum. inf. eo. veniens. in fi. vbi de hoc.

Super eo.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Testes recepti sunt in aliqua cā criminali siue ciuili: opponunt eis crimina, vt à testimonio repellātur; quęritur qd iuris sit? Rūdet, quòd si de criminib. illis antea non sunt conuicti vel cōfessi, si modo inde cōuincant, non sunt in testimoniū admittendi, quod dr hic, intellige prout traditur ꝟ. eo testimoniū. No. quòd obtenta criminis repellitur testis à testimonio etiam in criminali: quod verum est si in crimin perseuerer.

{Gl. seq. signat contrarium, & soluit.}

d Cōfessi.] si ante accusationem institutam contra eos conuicti vel confessi fuerunt, si adhuc in crimine perseuerent, repelluntur. ꝟ. eo. testimonium, vbi hæc materia plenius expeditur. contrarium signatur 4. q. 3. §. itē lege Iulia 1. & ff. de ijs qui no. infa. athletas. § calūniator. secundum leges damnatus tamen repellitur à testimonio: sed secundum canones repellitur, siue iam condemnatus sit, siue ei probari possit, & probetur.

De cætero.] Primò ponit regulam, à qua secundo excipit, ibi, Nisi. Exceptionē determinat: ibi, Nec tunc. Abb.

CASVS. Quærebatur, vtrum laici recipiendi sint in

'al. ita: abbati S. Benedicti, & Priori S. Crucis.

'Cap. 10. eo. tit. 1. in cōp. ēt de materia vide Alexandrū conf. 58. lib. 2. lasonem & alios in l. is apud quem. C. de edēdo.

† Cap. 11. e. tit. in 1. cōp. & post ꝯcil. par. 8. c. 3.

1 De carnali est prohibitio & edictūs de testib. prohibitoriū. ꝟ. eo. l. 1. Ioan. And.

† Cap. 12 eod. tit. in 1. cōp. & post concil. Lateranen. sub Alexā. iij. par. 8. c. 4.

† Cap. 14. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcil. Lateranen. par. 8. c. 8. ... decisio huius capitis locū etiam habere in clerico prima consurę tenet Dominicus 1 c. sacerdotes. ... q. 7.

in accusationẽ vel testimonium cõtra clericos. Rñdet quòd sm canones non sunt aliquatenus admittendi nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur, & tunc ad testimonium non sunt admittendi, sed ad actionem possunt admitti. No. quòd nullus repellitur à prosecutione iniuriæ suæ, vel suorum & contra clericum, nisi esset excommunicatus.

in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura sacrorũ canonum [a] manifestius edocet: Nisi fortè suam [b] vel suorum iniuriã prosequantur. Nec tunc etiã ad testimonium, sed ad accusationẽ possunt admitti.

a Canonũ.] quos habes 2.q.7.c.1.2. & 3. & 6.q.1. beatus. & 11.q.1.c.2. & ĩ. de accusa. cum P. Mancomella.

{ Gl. seq. addit aliũ casum, & remittit }

b Suam.] & in exceptis criminib. vbi admittuntur laici, ĩ clericos etiam viles quoq; ĩ. de simo. tanta. Quando & qualiter laici admittantur in accusationem vel testificationem clericorum, dicitur infra de accus. cum P.

¶ Idem eidem.

¶ In causis ecclesiasticis & ciuilibus, possunt fieri tres productiones testium, quarta autem non admittatur absque solemnitate legali. Et super dictis testium post ipsorũ publicationem potest publicè disputari h.d. secundum lecturam communem, & verbis textus congruentem.

IN causis.] Duo sunt dicta, vt ibi, Et super. Abbas.

CASVS. In causis ecclesiasticis non debent testes produci vltra tertiã productionẽ, nisi adhibita solemnitate legali, vt traditur ĩ. eo. vltra. Not. quòd quarta productio nõ debet dari, nisi cum iuris solemnitate.

{ Gl. seq. ponit a. lect. circa productionem, de qua hic loquitur, & primam approbat. }

CAP. XV.

IN † causis ecclesiasticis vel ciuilibus vltra tertiam productionẽ, [c] nõ debent testes produci, nisi adhibita quadã solemnitate, quæ in legibus inuenitur expressa.

† Cap. 15. e. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateran. sub Al. x. iij. c. 9. par. 8. Et de materia huius decretalis vide latè per legistas in auth. qui semel. C. de probatio. ad de Lapũ alle gat. 81. & de intellectu. Host. 5 sum. tit. de dilatio. §. & quibus.

c Productionem.] idest dilationem, quia in vna dilatione plures posset producere testes quolibet die dilationis posset producere hodie vnũ, cras alii, & sic vsq; ad vltimam diem dilationis. Finita prima dilatione iusta causa allegata, iudex secundam dilationem dabit, & iterum tertiam: quartã non dabit nisi cum iuris solemnitate, prout traditur int. eo. vltra tertiam. & in auth. eo tit. §. quia verò. coll. 7. versi. si verò. Et hoc intellige antequam renunciauerit productioni testium, quia non posset postea audiri. ĩ. eod. de test. in fine. nec danda est semper quarta productio, si iudex viderit eã denegandam, ut effrenatam multitudinem testium compescat. ĩ. eo. significauerunt. Imò ex eadẽ causa posset denegare tertiam & secundam, dummodo in prima dilatione sufficientes testes produxerit. ĩ. eo. de testib. Et nisi quarta productio, idest, dilatio detur cessante causa prædicta effrænata multitudine appellatio propter hoc emissa tenet, vt in d. de t. significauerunt. Vel dic quòd tertia productio fieri debet sub vna dilatione: tamen vt prius dixi, seruatur de facto, & ita consuetudo interpretatur primam expositionẽ, quæ est optima legum interpres. ĩ de consue. cum dilectus. & hoc notat dominus Azo, secundum l. B. C. eod. tit. § vlt. Ber.

CVm tu fili.] si fieri põt concordanda sunt dicta testium, quæ videntur contraria. Primò decise narrat factum. Secundò dubitatiõ, Cum constet. Abbas.

CASVS. Quidam præpositus & canonici sui ex vna parte, & archiepiscopus ipsorum ex altera super quadã sententia excommunicationis causam habebant adinuicem ex vtraque parte testes producti fuerunt; tandem causa delata est ad dominum Papam: vnde ipse testibus examinatis dicit quod testes capituli iurati dixerunt, quòd sententia excõicationis lata fuit post appellationem, & testes archiepiscopi similiter iurati dixerunt, quod sententia lata fuit ante appellationem: Papa verò dicta testiũ volens interpretari benignè, ne de periurij reatu notentur, decreuit sententiam illam non tenere, quia vtrunq; esse potuit, s. quod & ante sententiã fuit appellatum, & super illa deponitur per testes capituli, & post eandem iterum fuit appellatum, & super illa deponunt testes archiepiscopi, & sic diuersum tempus impedit contradictione testium. Nota quòd in benigniorem partem semper facienda est interpretatio. Item, testes semper debẽt (si possunt) concordari propter periurium.

Et super dictis testium cum fuerint publicata, publicè potest disputari.

¶ Idem præposito, & canonicis Embrunen. [†] ecclesiæ.

¶ Siquis probat actum gestũ post appellationem, & aduersarius probat quod ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, nisi secundus probet quòd ante omnem appellationem.

† Ebredunen. Embrudũ.

CAP. XVI.

CVm † tu fili præposite cum quibusdã canonicis tuis, & archiepiscopus vester essetis in nostra præsentia constituti; & infra. ¶ Cum cõstet testes vestros iurasse, quòd post appellationẽ, excommunicationis sententiam tulerit: & archiepiscopi testes similiter iurasse, qđ ante appellationem: nos dicta testiũ benignè [d] interpretari volentes, ne periurij

† Post conci. Lateran. sub Alexand. iij. par. 8. c. 10. & c. 16. eod. tit. in 1. cõp. Et de intellectu vide notata per Ant. Bu. in c. in nostra. ĩ. e. adde Imolam in clem. 1. de app. & Bal. in l. itẽ vidẽdum. ff. de pet. hæredit.

{ Gl. seq. no. testes concordandos, &c. Secundo ar. duo. tertio obijcit & soluit. }

d Benignè.] not. quòd testes, si potest fieri, ad concordiam sunt reducẽdi, ne per iurij reatu notentur: & si non ad litteram, saltem quo ad spiritualem intellectum. 11. q. 3. antecessor. & c. qđ prædecessor. 8. q. 1. in scripturis. sic & Euangelistæ reducuntur ad concordiam. de pœn. dist. 1. periculosæ. 32. q. 6. quòd autem, & omnia testimonia sequenda sunt si potest fieri. 4. q. 3. si testes. Item est hic arg. quòd dubia probatio non prodest ei qui eam inducit. sic supra de probat. in præsentia. Item argum. quòd in dubijs pro reo iudicari consueuit. int. de sid. instr. int. 1 dilectos. in fi. & ĩ. de prob. ex litteris. ff. de reg. iu. semper in dubijs. Sed vr quòd in tali dubio potius debuit Papa interpretari quod essent excommunicati: quia hoc esset securius propter periculum animæ: nam excommunicatio est medicinalis. 2. q. 1. multi. & ideo traditur quis satanæ, vt spiritus eius saluus fiat in die domini. 11. q. 3. audi denique. & ad cautelam saltem absoluatur, alias debuisset saltem mandasse illos absolui. ĩ. de app. ad præsentiam. & ĩ. de sen. exco. per tuas. Sed hoc dictum fuit propter testes, ne de periurio notarentur saltem de facto: quia licet testimonium reprobetur, testes tamen infames quasi ex falso testimonio non habentur ĩ. de ord. cogni. cum dilectus. & ff. de ijs, qui no. infa. Lucius. sed tamen re ipsa & opinione hominum non fugiunt infamiæ notam. ff. de obse. à lib. & li. et. pa. præsta. l. 2. & ĩ. eod. testimonium. & sic prouidet tam in testibus quam in canonicis, cum ipsi potuerunt postea

Testes discordes sunt ad concordiam reducendi.

stet ad cautelam facere se absolui, 1 fin. ℸ. de appell. ad præsentiam. Et quia potuit esse quod pluries fuerit appellatum, vt sequitur. & hæc sententia fuit potior & benignior.

auth. co. §. quia verò. coll. 7. sed dñi legum satis friuolā adhibent solutionem: Intelligunt enim auth. in eadē causa ante sentam diffinitiuam, & leges istas in causa appellationis: sed ratio prohibitionis remanet in eadē causa appellationis, quæ fuit in principali, scilicet periculum subornationis: & ideo quia causa remanet eadem vtrobique, eadem debet esse prohibitio vtrobiq; & vbi ē eadem ratio, idē iudiciū habendū est. ℸ. de transa. inter corporalia. ff. ad legem Aquil. illud. & alibi quoties vitium ex vna radice nascitur, consequens est vt eadē lege tollatur. C. de nup. si libertam. Vnde dicendum est, ꝙ apertis attestationibus vlterius nō recipiātur super eisdem articulis alij testes. & leges prædictę tunc possunt intelligi, vt habeāt locum super nouis articulis pendentibus ex prioribus, & sic concordabunt iuri canonico. & authen. prædic. §. quia verò. in quo non distinguitur vtrum in causa principali, vel in causa appellationis.

[Gl. seq. recitatur per quæstionē, scilicet quæ sit forma iuramenti testis, de qua finis hic loquitur, & quæ capitula contineat.]

FRaternitatis.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda rñsio ibi, Duximus. Consultatio est bimembris. Et secundum membrum ibi, Et an. Abbas.

CASVS. Sententia lata est in aliqua causa, in qua renunciatū fuit testib. vtrinque, & cōclusum in causa. appellatum fuit ab illa sen. & quæritur vtrū in causa appellationis noui testes possunt recipi super qōne iudicata: & vtrum testibus in prima causa receptis, liceat aliquid de nouo proponere super ipsā qōne? Rñdet Papa, quòd si in causa appellationis noua capitula oriuntur, super quibus partes voluerint testes inducere, vel per iam receptos aliquid probare, bene sunt recipiēdæ solūmodo super nouis capitulis, receptis primo iuramentis sm formā nouorum testium. Nota quòd post aperturā testium siue in causa principali, siue in causa appellationis non sunt recipiendi testes super eodē capitulo, super quo testes publicati sunt: sed super nouo bene recipiuntur.

reatu notētur: quia vtrūque esse potuit, & quod post primam appellationem, & ante secundam, sententia lata fuerit, eandem sententiam decernimus non tenere.

¶ Idem episcopo Placen.

¶ In causa appellationis super nouis capitulis tantum testes noui & veteres producuntur, iuramento secundum morem prius recepto.

CAP. XVII.

FRaternitatis† tuæ literis nos cōsulere voluisti, vtrum recipiendi sint noui testes sup quæstione iudicata, in qua testibus renunciatum[a] cōstet vtrinque. Et an testibus in prima causa receptis, propter causā appellationis liceat super quæstionib. iudicatis aliquid noui proponere: & infra. ¶ Duximus tibi respondendum, quod in appellationis causa, si noua contigerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit nouos testes inducere, vel per iā receptos[b] aliquid comprobare, eos credimus posse recipi super nouis[c] duntaxat capitulis: receptis prius ab ipsis, secundum formam recipiendorum testium, 2 iuramentis.[d]

¶ Idem Exonien. episcopo.

¶ Qui iurauit testimonium non dicere, testificari compellitur, si testificationes publicatæ non sunt.

CAP. XVIII.

INtimauit† R. presbyter, † quod G. † clericus capellanum eius & alios quamplures de testibus suis iuramēto constrinxit, quod testimonium, consilium, & auxilium contra ipsum nō præberent eidem: Ideoque iniungimus, vt si te-

a Renunciatum.] Maximè, quia si non esset renunciatum expressè, ex quo publicatæ fuerunt attestationes, non possunt postea alij testes super eisdem capitulis induci. ℸ. eod. de test. c. intimauit.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b Receptos.] & sic patet, quòd idem testis pluries potest recipi contra aliquem. Sed contra vr̄ 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ff. eo. produci. Contraria loquitur in criminali: & ibi qui semel tulerit testimoniū contra aliquem, præsumitur inimicus eius, si iterū velit contra ipsum testificari. 2 ℸ. de accusat. meminimus.

[Glo. seq. signat contrariū de duabus legibus in concor. alleg. auth. & ponit responsionem Legistarum ad illam, quam responsionem reprobat, & legibus prædictis respondet.]

c Nouis.] pendentibus ex veteribus, & quæ ex illis oriantur. ℸ. de fide instr. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc. & in principali causa apertis attestationib. super nouo capitulo orienti ex primis recipiuntur testes. ℸ. eo. fertes. & c. ex tenore. Sed contrariū videntur dicere leges: quia etiā super eisdē capitulis in causa appellationis noui testes recipi possunt. C. de app. eos. §. 1. & 2. C. de temp. ap. per hanc. & sic etiam obseruatur in iudicio seculari. Sed auth. dicit contrariū, & concordat huic ca. ꝙ postquā aliquis dedicit testificata, nō pōt vlterius testes producere sup his, super quib. introducti sunt in

d Iuramentis.] aliter enim non admitterentur nisi à partibus remissum fuerit. ℸ. eo. tuis. Forma verò secundum quam iurare debent, talis est. Iurabunt enim quòd dicent totam veritatem iudici, vel cui committent, quam nouerint de re illa super qua iurant. 3. q. 9. hortamur. 3 & in auth. eo. tit. §. 1. Item quòd nullam interserant falsitatem. 2. q. 4. nullā. & 3. q. 9. pura. Item quòd pro vtraq; parte dicent veritatem quam sciunt. 14. q. 5. non sane. Item quòd dicent omnem veritatem, siue interrogati siue non. arg. ℸ. de acc. cum dilectus 1. Itē quòd nō precio, nec amore, nec timore vel odio, seu pro alio commodo testimoniū dicent. ℸ. eod. quoties. ℸ. eo. licet. 1. §. testes. Tanc.

INtimauit.] in prima parte ponitur conquestio. In secunda prouisio ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam R. noīe habebat causam cum V. clerico: Idem quendam suū capellanum, & alios quamplures iuramēto adstrinxit, quod cōtra ipsum V. pro dicto R. non ferrent testimonium, nec cōsilium vel auxilium præberent eidē; Vnde conquestus fuit dño Papæ: mandat Papa, quòd si testimoniū aliorum testiū productorū non est publicatum, nec abrenunciatum testib. iudex recipere non postponat illos qui sunt iuramēto adstricti, & alios si necesse fuerit in testimoniū. No. quòd iuramentum illicitum non repellit à testimonio. Item attestationibus publicatis super eodē capitulo, non sunt alij testes recipiendi. Item postquam renunciatum est productioni testium, non sunt vlterius admittendi.

a Iuram.]

1 Et fortè hoc mandauit Papa: licet hoc non dicatur. Ita Lanc. Vinc. & Phi. Ioan. And.

†Post conci. Lateran. ca. 1. pat. 8. & ... eo. tit. in 1. compilat. de materia vide Ant. ... in l. per hanc. C. de temp. appella. & Anto. de ... in c. attestationes. de despō. impub. & in c. si cleri. 1. de iud. ... huic textui limitat.

2 Datur & a solutio ... cōtra loquentium super eodem capitulo ... ista super ... 10. An.

†Post cōcil. Later. par. 8. c. 13. & c. 18. eod. tit. in 1. compila. Et de materia vide Oldradū cons. 127. & 160. & cōsil. 90. & 97. †Vox, presbyter. deest, in antiquis. †al. V.

3 Vbi patet ꝙ iurare debet tactis euāgelijs: an verò præsumat iurasse, vide quid satis scripsi in §. & quid. ℸ. alle. super. ver. & not. Ioan. And.

a Eorum.] testibus, qui iam erant inducti & recepti: nam si dicta illorum publicata fuissent, nec isti, nec alij reciperentur vlterius, vt j. cap. proxi. dictum est.

[Glo. seq. ponit duplicem lecturam. Prima quod isti iurati deponunt. Secunda quod super subtractione. & primam approbat.]

b Iuramento.] eo enim ipso quod voluit subtrahere copiã probationis aduersario suo, præsumitur iniquam causam fouere, & experiri debet in se iudicis auctoritatem els. 3. q. 7. c. infames. ver. si quis autem. & j. tit. proxi. peruenit. Ideoque non obstante iuramento tali, quod iniquè fuit extortum, iurabunt dicere veritatem super negotio principali, cum illud iuramentum illicitũ fuerit, & sine peccato seruari non posset, 1 cũ celare veritatem sit peccatũ mortale. 11. q. 3. quisquis. j. de cri. fal. c. 1. & denunciandi sunt illo iuramento non teneri. j. eo. cõstitutus. & est expressum j. de accusat. olim. Temerarium enim iuramentũ nõ repellit a promotione. j. de iureiu. licut. 2 ergo nec à testimonio, vt hic dicit. Aliter tñ alij intelligũt, q. isti nõ debent iurare sup principali, sed solummodo ad detegendum tantæ calliditatis cõmentum. j. titu. proxi. peruenit 3. sed illud ibi exponitur. Credo ei standũ quod primo dixi.

C Ausam, quæ.] Committitur d.... sio. Secunda ibi, Iudicibus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos de Martu ex vna parte, & plebanum & clericos eiusdem loci ex altera, qõ vertebatur, quæ fuit commissa quibusdam iudicibus, coram quibus testes fuerunt hinc & inde recepti, & renunciatum productioni testium, & attestationes etiam publicatæ. Tandem monachi quoddã priuilegium impetratũ lite pendente produxerunt in medium, per quod ... alterius partis generari præiudicium videbatur: iudices super hoc dubitantes consuluerunt dñm Papam. super hoc scribit Papa ipsis monachis dicens, quòd ipse mandauit iudicibus vt recipiant testes idoneos, q producti fuerunt super alijs capitulis, si qua fuerint, & alia ab his super quibus testes recepti fuerunt, & eorum attestationes publicatæ: nõ obstantibus aliquibus capitulis nouiter impetratis per nun. tios monachorũ, quæ continentur in priuilegio, vel alijs litteris sibi concessis, postquã causa ipsa eisdem iudicibus cõmissa fuit, quæ videntur præstare impedimentum alteri parti, & causam ipsam concordia vel iustitia mediante decidant. In fine mandat monachis, quòd priuilegiũ illud per nũcium suum ad præsentiam suam transmittant: quia Florentinus eps significauit dño Papę, quòd quędã capitula cõtra rationem erãt ibi conclusa. Not. quòd attestationib. publicatis non sunt vlterius testes alij recipiendi super eisdem capitulis, vel etiam renunciatũ. Item lite pendente priuilegiũ in præiudicium alterius partis impetratum nullã de lite faciens mentionem, non valet, & eo non obstãte iudices procedere debent.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, & secũdam approbat.]

c Alijs capitulis.] nouis scilicet, pẽdentibus tamen ex antiquis. & est arg. quòd pariter in causa consultationis sicut in causa appellationis, possunt testes induci super nouis capitulis quamuis attestationes sint publicatæ. Vel intellige super capitulis antiqs, super quibus non sũ fuerant aliqui testes recepti: & hoc verius videtur. Cum enim plura capitula siue negotia petitus diuersa committũtur, bene possunt testes recipi, & publicari super vno, & non super alio, postea possunt recipi super alio, & possunt etiam tractari iucris temporibus ff. de arbit. quod tamen. 1. responso.

d Nouiter.] nota, quòd lite pendente priuilegium seu indulgentia impetrata à super re litigiosa in præiudicium alterius partis non valet, & vt hic patet supra vt lit. pen. c. vlt. vt i. de hoc. & in auth. in medi. lit. fa. suf. non fieri. §. si vero. coll. 8. & j. de priuileg. dudum.

e Commisimus.] arg. quòd postquam causa cõmissa est iudicibus, res præsumitur esse litigiosa, ita vt indulgentia siue priuilegium super ea impetratum non valeat. ff. de excu. tuto. tutor petitus. in principio.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f Rationi.] sed quare dicit obuia rationi, cum priuilegia indulgeantur contra ius cõe. 3. dist. priuilegia. & 7. q. 1. petisti. & 16. q. 1. non statuim. & c. non exemplo. 16. q. 1. hinc est. & 100. dist. cõtra morẽ. & C. de legi. l. 3. in fi. ff. ad munici. C. de thesau. l. vni. a. lib. 10. vnde sic debet exponi, obuia rationi, consuetudini, & rationabili curiæ priuilegiorum obuiat. videbatur. quod esse non debet, nec valent priuilegia, quæ nimium lædunt ... arg. j. de decim. suggestum. & j. de verb. sig. quia per non. le. & ar. C. de pre. Impe. offe. quoties. & l. nec damnosa. B.

P ersonas.] CASVS. Sic pone casum secundum quod loquitur hæc decre. Vacat aliqua ecclesia: si-

† illorum. 1 De hoc vide Spe. eo. ti. §. pen. versi. quid si quis. sed melius p B. Thoma 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 1m argu. adde quę dixi lib. 2. ö mentin Direct. Inquisitor. Schol. 15. §. vltum. † Post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 8. c. 15. & c. 19. eo. tit. in 1. compil.

† Mart.

stimonium eorum a † publicatum nõ est: nec est abrenunciatum testibus: eos qui sunt iuramento [b] adstricti, & alios (si necessè fuerit) idoneos, in testimoniũ recipere non postponas.

¶ Idem abbati & fratribus de Martura. †

¶ Publicatio vel renunciatio testium in certis capitulis, non præiudicat volenti testes producere in alijs h. d. quo ad titulum.

CAP. XIX.

ij CAusam, † quæ vertitur inter vos, & plebanum & clericos sanctæ Mariæ de Martu. cõmisimus iudicibus terminãdã: cumq; vtraque pars in eorum esset præsentia constituta, & testes essẽt hincinde recepti, & eis ab vtraq; parte renũciatũ, & attestationes ẽt publicatæ, quoddã priuilegiũ nuper à nobis impetratũ in mediũ protulistis: & infra. ¶ Iudicibus ipsis mandauimus, vt super alijs capitulis, [c] si qua alia fuerint ab his super quibus testes recepti sũt, & eorũ attestationes publicatæ, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiant: & (nullis capitulis nouiter [d] à nobis per vestros nũcios impetratis, quæ contineantur † in priuilegio vestro, vel in alijs litteris, quas vobis indulsimus, postquã causam ipsam eisdẽ commisimus, [e] prædictæ plebi in hac causa impedimentum præstantibus) cõcordia, vel iustitia mediante decidant. ¶ Quia verò Florentinus episcopus intimauit quædam capitula eidem priuilegio esse inserta, quæ obuia rationi [f] videntur, illud ad nostram præsentiam cum vestro nuncio transmittatis.

¶ Idem Nouicesi. † episcopo.

¶ A testimonio repellitur simus morbo laborans.

CAP. XX.

PErsonas † ecclesiarũ: & infra. ¶ Verùm si

† continea

† Nouicesi.

† Ca. 4. tit. d appel. in ... cẽpi. & po cõcil. Lat. par. 10. c. ... 2 Idẽ vide ... stre. si mon propropter capis ... cessa. lo. An

... prælati decedentis, vel vicarij, vel etiam alius: cum prælatus ad quem spectat institutio ecclesiæ dicit se ius habere in ecclesia, appellat, ne prælatus ordinet ecclesiã: Dicit Papa quòd si corã isto epõ, vel etiam alio huiusmodi negotia ventilentur, non vult vt aliqui morbo consimili laborãtes, si hoc certum sit aut probari possit, in testimonium admittantur, si ab altera parte adducti fuerint. Per illud verbũ, huiusmodi, quod erat in antiqua decretali videbatur hæc decret. locũ habere in similib. causis. Sed in ista decret. non est illud verbũ, huiusmodi, sed simpliciter dixit, negotia, vnde videtur intelligenda decret. in omnibus causis, vt quicunq; habet simile negocium non admittatur in testimonium similis causæ. No. quòd qui consimilem causam habet, in causa cõsimili testis esse non debet.

coram te, vel alio quolibet negotia ventilentur: nolumus vt aliqui morbo cõsimili [a] laborãtes, si certũ sit, aut legitimè super hoc possint conuinci, si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

¶ Idem in Concilio Lateran.

¶ *Christianus cõtra Iudæum in testem admittitur.*

CAP. XXI.

IVdæi † siue Sarraceni: & infra. ¶ Testimoniũ quoque Christianorum aduersus Iudæos in oĩbus causis, cum illi aduersus Christianos, testibus suis vti præsumant [b]) recipiẽdum esse censemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicunque Iudæos Christianis voluerint in hac parte præferre: Cum eos Christianis subiacere [c] oporteat, & ab eis pro sola humanitate foueri. [d]

¶ Idem Matthæo Cardinali.

¶ *Testimonium matris est suspectum, ubi filio patet in*

[Glo. seq. allegat tres concor. & inducit tria similia.]

a Morbo consimili.] sic 4. q. 3. c. si testes. §. liberi testes. & 3. conveniens. & 3. de confess. c. ... vbi de hoc. Sic & iudex qui habet consimilem causam, pôt recusari, ... de foro com. ... sic & qui in crimine detinetur, non potest alium denunciare vel accusare, vt 3. q. 9. qui crimi. & c. postulatus. §. porrò. in fin. 1. q. ... multi. circa prin. & 3. de spon. cum in tua. nec potest alium corrip ... qui in simile delictum corruerit. 13. dist. ap. vlt. & 26. dist. vna tantum. sim. 42. dist. §. 1. & 61. dist. in sacer. ... ibus.

IVdæi.] Primò ponit dictum. Secundò addit pœnam ibi, Et anathemate. Tertiò addit causam ibi, Cũ eos. Abbas.

CASVS. Dicitur quòd testimonium Christianorum aduersus Iudæos recipiendum est in qualibet causa, cũ ipsi Iudæi aduersus Christianos suis testibus vti præsumant: & qui Iudæos volunt Christianis in hac parte præferre, sunt excommunicandi, quia Iudęi debent subesse Christianis. Nota, quòd Iudæi subiacent Christianis, sed non contra. Nota, testimonium Christianorum contra Iudæos indistinctè admittendum.

[Glo. seq. signat contrarium.]

b Præsumant.] de facto: quoniam de iure nullus infidelis contra fidelem debet admitti in testimonium. 2. q. 7. si hæreticus & c. non pot. & 23. q. 3. ipsa pietas.

c Subiacere.] 23. q. vlti. dispar. & melius. ... de iudi. cum sit & 54. dist. nullus & 17. q. 4. constituit.

d Foueri.] 86. dist. pasce.

ij SVperseo.] Duo sunt dicta, & quodlibet subdiui-tur, vt per se patet. Abbas.

CASVS. Aliqua mulier petijt aliquem in virum: vir negat quòd contraxit cũ ea: mulier vult probare intentionem suam per matrem, & per alterã mulierem: quæritur vtrum mater sit admittenda in testimonium pro filia? Respondet Papa, mater videtur diligere incrementũ filiæ, ac honorem: & ideo vbi vir superior est diuitijs, nobilitate, potẽtia vel honore, suspectũ est testimoniũ eius; & ideo non est aliquatenus admittendum. Secũdo ponitur alia quæstio. Aliqua mulier vult cõtrahere cum aliquo, mater alterutrius dicit quòd sunt consanguinei: quærit an sint coniungendi vel non propter solũ dictum matris? Respõdet Papa, quòd si matrimonium non est cõtractum inter eos: matre asserente illos esse consanguineos, nõ debent coniungi. Si verò iam contractum est matrimonium, non debent separari sine instrumento pluriũ personatum. Not. q. pater vel mater potest admitti in hoc casu vel repelli, secundum distinctionẽ hic positam. Item ad dictũ vnius impediri matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam cõtractũ.

virum aliquem se maiorem. Et ad dictum solius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, sed contractum non dissoluitur.

CAP. XXII.

ij SVper eo, quòd à nobis tua deuotio postulauit, verũ viro negante se mulierẽ affidasse, ipsius mater mulieris, & altera mulier possint ad testimonium recipi: Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd cum [e] mater filiæ incrementum & honorem videtur diligere, vbi vir superior est, diuitijs, & nobilitate, potentia, vel honore, testimonium eius videtur esse suspectum: & ideo nõ esse aliquatenus admittẽdum. ¶ Super illa verò quæstione quam fecisti an mulier coniungenda non sit viro, pro eo quod sola mater alterutrius, eos esse cõsanguineos cõfitetur: Respondemus, quòd si nõ est firmatum

[Glo. seq. fortificat text. signat contrarium, & soluit.]

e Cum mater.] & ita vr quòd pater & mater non possunt ferre testimoniũ in causa filij. 4. q. 3. c. si testes. § itẽ testis idoneus. Et quia causa filij, causa patris esse vr: quia damnũ & emolumentũ ad eum pertinere videt. arg. 2. q. ... ver. palam. & in causa sua nullus idoneus testis est. 4. q. 3. §. nullus. & arg. 3. q. 5. c. 1. & pater & filius pro vna persona reputãtur, 35. q. 3. contradicimus. §. hac auctoritate. & C. de im. pu. & alijs subst. l. vlt. in fi. Inst. de inut. stipu. §. si qui. Arg. contra. 35. q. 6. cõsanguineos. & 3. qui ma. accu. pos. vr. Sol. Pater & mater, & cæteri cõsanguinei bene admittuntur ad coniungendũ matrimoniũ, sicut etiã ad disiungendum pro consanguinitate fauore matrimonij, vt dicunt duo vltima contraria. illi etiã sunt cæteris præferendi, vt ibi dr. Sed quod hic dr, intelligit de his personis, qui suspecti sunt, vt litera dicit, vt si alter superior est potentia, diuitijs, vel honore, pater & mater alterius non est admittendus: alias vbi æqualitas est, vel modica està excellentia, admittuntur, vt dicunt vltima contraria, & hoc in matrimonialibus causis: in alijs verò causis pater pro filio, vel econuerso non recipitur, vt dicunt iura prædicta: & illa decr. videtur in fi. quæ tamen loquitur in cõiungendo vel disiungendo propter consanguinitatem, vt ibi dicitur.

f Firma.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõp.

a De hoc articulo vide late tradita per Antoniũ Gabrielium lib. 1. com. conclu. tit. de testib. cõclusione 17.

3 Quib. cessat suspicio ... ita ... de ... Ioan. And.

a Firmatum.] idest, contractũ per consensum mutuũ de præsenti: tunc enim separari nõ possent ad dictũ vnius testis: quia in nulla causa dictum vnius sufficit. j. e. proxi. & j. c. veniens. & 4. q. 3. si testes. §. item vnius vero. Isti contrahere non debent, quia ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendũ. j. de spõ. præterea 2. & sola fama impedit, j. de consan. sup. per co. multa enim impediunt cõtrahendũ, quę non dirimunt iã contractum. j. de iureiur. quemadmodũ. & sic nõ omnia quæ impediunt ordinandum, deijciunt iam promotum. 15. q. 1. §. vlt. & j. de rege. ad apostolicam. & j. de accu. super his.

Licet.] Iudæus nil pôt probare minus q̃ p duos testes fideles & honestos. Et tract quatuor. pmittit causam dicti, ponit dictum, ibi, Mandamus. qđ probat auctoritate ibi, Iuxta. soluit obstaculum ibi, Quia licet. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hac decre. quòd nulli Christiano, & multò minus Iudæo licitũ est causam suã probare per vnum testem. vnde si quæstio aliqua emerserit inter aliquos Christianos & Iudæos, nõ minus quam duorum vel trium testium testimonium admittatur, qui sint probatæ vitæ, & fidelis cõuersationis: quia vt Dñs dicit, In ore duorum vel trium testium stat omne verbum; tamen quædam causæ sunt, quæ plures quam duos requirũt, sed nulla est, quæ vnius testimonio quantumcumq; legitimo terminetur. Not. quòd vbi numerus testium non exigitur, duo vel tres sufficiunt. Item vnus in præiudicium alterius non est credendum.

b Multò minus.] arg. a maiori. sic 43. dist. dispensatio. & 1. q. 1. magnus ... si. 32. q. 5. si Paulus. 2

{Glo. seq. signat contrarium, & soluit.}

c Conuersationis.] & ita Iudæus de iure non admittitur contra Christianum ad testimonium. arg. 2. q. 7. si hæreticus. & cap. non potest. & cap. paganum. & 23. q. 4. ipsa pietas. j Arg. j con. Iudæi non est contra; quia ibi factum recitatur, s. quòd illi vt præsumunt, sed illud de iure fieri non debet.

{Glo. seq. exponit affirmatiuam negatiuè, & dat simile per contrarium, subdens quatuor casus in quibus non sufficiunt duo testes.}

d Duorum vel trium.] idest, non paucorum, prout sequitur, & sic affirmatiua exponitur per negatiuam. 35. q. 3. æqualiter. ff. de manu... si l. 4. in prin. ff. de dolo. l. non debet in fi. ff. de leg. 3. cum pater. § rogo. & l. cum quidam 2. & econtrario negatiua exponitur per affirmatiuam, nõ suum, i. alienum. C. vnde vi. l. cõqueritur.

sic exponunt quidam dist. 1. omnes leges. naturale est transire per agrum alienum, idest, non suum.

e Quædam.] quædam sunt causæ, quæ plures testes requirunt, sicut testamentum, vbi requiruntur septem testes. C. qui test. fa. pos. l. hac cõsultissima. & C. de test. l. si vnus. & puberes debent esse testes. C. de testa. l. hac cõsultissima. In codicillis quinque requirũtur. C. de codi. l. vlt. Itẽ in dona. causa mor. quinque testes requiruntur. C. de do. causa mor. l. vlt. Et in casu quem habes 2. q. 4. præsul. & ca. nullam. Item quinque requirũtur cum quis debitum in scriptis vult pbare se soluisse C. eod. tit. l. testiũ.

{Gl. seq. soluit tria contraria.}

f Vnius.] hoc verũ est in alterius præiudicium. Et sic non obstat de conse. dist. 4. cum itaque. § par vulos. vel vbi quis non habet ius petendi. j. c. proxi. & j. de spon. præterea 2. vbi vnus testis præsumptionem inducit, & nõ facit probationem. 20. q. 3. præsens. ff. quemadmo. testa. aper. l. 1. in fi. & fi. de do. præ. le. Theopompus. sed ibi testator hoc voluit.

In litteris.] Continens diuisio. Secunda est, Respõdemus. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam nobilis cõtraxit matrimonium cũ quadam muliere, cui ferè per septennium cohabitans, consobrinam patris ipsius mulieris antequam eam duceret, se asseruit cognouisse, vnde petebat separari ab ipsa, ad quod probãdum induxit tres testes de familia sua. quæritur an tales testes sint admittendi? Respondet Papa, quòd si res ita se habet, pro illorũ testimonio ab vxore separari non debet, nec aliqui admittãtur, nisi sint probatæ vitæ & opinionis, de quibus non sit verisimile, quòd debeant pro aliquo dicere. Nota quòd contra matrimonium familiares non admittuntur, quia præsumptio est contra eos, & propter periculum animæ.

g Consobrinam.] allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, quod habet prohibitionem vsque ad quartum, olim vsque ad septimum. 35. q. 3. c. 1.

{Glo. seq. in prin. & in fi. non admittit testes familiares dicit, & qui sint familiares, & medium signat contrarium, & soluit.}

h De familia.] testes quos accusator de familia sua produxit, non valent. ff. eod. l. penult. & domesticus siue familiaris non est admittendus. C. eo. tit. lib. 1. Dicuntur familiares de quibus legitur C. de ijs qui ad eccles. confug. l. vlti. § 1. ver. sane. & 3. q. 5. c. 1. & 3. & c. accusatores. & 4. q. 3. c. placuit. & item in criminali. versi. item etiam iure ciuili. & in alio, per. item testes. Arg. contra. 24. q. 3.

* In quibus casibus sufficiat vnus testis, vide per Nellũ in suo tracta. de testibus.

† cos.

¶ Cap. 2. eo. tit. de foro cõpetent. in 2. cõp. Et quoties loquitur de vnius, aut plurium testimonio, vide Nellu tract. de testib. Iacobu Nouellum regula 213. incip. testes duo. & plene p Antonium Gabrielẽ lib. 3. commu. conclu. tit. de testib. cõclu. 1.

* De hac materia notat supra de electio. c. cum in cunctis.

§ Concor. l. 39. fin. cum l. seq. & sup Bar. ff. de iureiur.

Matt. 18. Luc. 17.

† Vox, causa, deest in multis antiquis.

† Cap. 7. eo tit. in 2. cõp. Et de materia vide plene per Antonium Gabrielum lib. 3. com. conclusion. tit. de testib. conclu. 10. & pro intellectu eius de quo dicit lib. 3. in Directorio Inquisitorum Scho. 125.

§ Probat simpl. in Aur. Gomezius et noto in c. 12. num. 3. dixi plus in 3. con. in Director. Inquisitor. Schol. 115. & hoc valde.

¶ Idem.

¶ *Ad decisionem causæ maximè pro parte Iudæi, non sufficit regulariter minus testimonium, quàm duorum probatæ vitæ & laudabilis conuersationis.*

CAP. XXIII.

Licet† vniuersis: & infra. ¶ Quia nõ est licitum alicui Christiano, & multò minus[b] crucis Christi inimico, vt causę suæ vnius tãtum quasi legitimo testimonio finem imponat: ¶ Mandamus, quatenus si inter vos & quoscunq; Iudæos emerserit quæstio, in qualibet causa Christiani, & maximè clerici, non minus quàm duorum vel trium virorũ, qui sint probatæ vitæ, & fidelis conuersationis[c] testimonium admittatis: iuxta illud Dominicũ: In ore duorum[d] vel triũ testium stat omne verbũ: Quia licet quędam[e] sint causæ, quæ plures quàm duos exigãt testes, nulla est tamen causa † quæ vnius[f] testimonio (quamuis legitimo) terminetur.

¶ Idem Firmano episcopo.

¶ *Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua produxit.*

CAP. XXIIII.

In litteris: † & infra. ¶ Quidam nobilis tui episcopatus, quandam sibi legitimè copulãs, cum eam in domo terè per septennium tenuisset, consobrinã[g] patris eius antequã eam duceret se asseruit cognouisse: ad qđ probandum testes de familia[h] sua tres produxit.

24.q.3.super prudentis.& §. eod. insuper. & c.cum nuncius. cum suis consimilibus. Sol.domestici appellãtur propriè quibus imperari potest ratione patriæ vel dominicę potestatis, vt in l.præsenti, quales credo hic fuisse. Contraria non obstant, quia in alio casu loquuntur, & illud est à iure permissum fauore ecclesiæ: quia non ferunt testimonium pro aliquo singulari. Familiares appellãtur consanguinei, colonus, ascriptitius, mercenarius, filius in potestate, & libertus & seruus & oẽs habitãtes in domo. Sed illi quib. imperari pôt, nullo modo admittuntur. alij cum distinctione affectionis, vt pp hoc ꝗ coe præsumatur, vel nõ, vt dicit Hug. 3.q.5. in summa. & c.1.

a Vitæ.] no.in matrimonio separando præcipuè testes admittendos, qui sunt probatæ vitæ & opinionis. ī.de consang. ex litteris. quia videtur absolutus ẽ aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam cõiunctos legitimè contra statuta dñi separari. ī.e.c.licet. in fi. Ber.

Cum venisset.] Istud capitulum habetq; vnum dictum in principio, qđ non facit ad materiã, & potuisset hoc omitti. Et sunt duæ partes. In prima partis conqõ. In secunda dat iudices sibi, Mandamus, quibus tria mandat. Secũda ibi, Quæstiones. Tertia ibi, Si q verò. Abb. Sicul.

CASVS. Inter abbatem de Siculano ex vna parte, & magistrum Martinum ex altera, controuersia super pluribus articulis vertebatur, quã Lucius Papa cõmisit quibusdam iudicibus fine debito terminandam. Iudices tulerunt sententiam super quibusdam articulis pro magistro M. dicebatur quod sententia non valebat, cum esset lata post appellationem interpositam occasione mortis delegantis. Respondebatur ex parte magistri M. quòd appellatio illa non impedit quo minus sententia debeat confirmari, cum post illam appellationem egerit, & testes produxerit, & sic appellationi renunciauit, & citatio iudicium, vel mortem delegantis præuenerit. Mandat Papa, quatenus si sñia illa fuit canonicè promulgata, iudices illã confirment, non obstante appellatione prædicta, cũ post appellationem illam egerit & rñderit, & testes produxerit, citatione facta ante mortem delegantis: aliàs verò qõnes super quibus testes producti fuerunt, & publicatæ attestationes, vel ẽt si renunciatum sit, hincinde testibus nullis alijs receptis super eodem capitulo ab alterutra parte, ẽm tenorem illarum attestationem, debeant terminare; & si aliæ quæstiones fuerint super quibus testes non fuerunt recepti, vel renunciatum eisdem, audiant quæ hincinde partes proponere voluerint, finẽ debitum imponentes eisdem. No. quòd qui post appellationem producit testes, vel stat iuri, tacitè renunciat appellationi. Item post publicatas attestationes licet alteri pars nullos produxerit, non sunt alij testes inducendi, idem si renunciatum est hinc & inde, aliàs benè possunt admitti.

b Confirmetis.] hæc confirmatio habetur perinde ac si per Papam facta fuisset. arg. C.de ve.iu.enu.l.1.§.sed neque. in fi.

Respondemus igitur, vt (si res ita se habet) pro illorũ testimonio ipsum ab vxore nulla ratione diuidi patiaris: † nec cõtra ipsos aliquos audias, nisi probatæ essent vitę [a] & opinionis, de quib. verisimile non esset, quod deberent pro aliquo deierare.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Donec attestationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci possunt testes: postea verò non super eodem capitulo, sed super alio sic. h.d. quo ad ...

CAP. XXV.

Cum † venisset ad Apostolicam sedẽ magister M. nobis exposuit, quod Lucius Papa prædecessor noster, causam quę inter ipsum & abbatẽ de Sicolañ. † vertebatur, cõmisit iudicibus fine debito terminandã, & infra. ¶ Mandamus, quatenus, si sñiam illorum noueritis canonicè promulgatam, eam auctoritate Apostolica cõfirmetis, [b] nec appellatio illam † impediat, quæ hic † interposita dicitur occasione mortis prædecessoris nostri, cum postea egerit [c] & responderit, testesq; duxerit producendos. † ¶ Quæstiones quoq; alias super quibus testes fuere pducti, & depositiones publicatæ eorum, vel renunciatum fuit testibus hinc & inde, nullis alijs ab alterutra parte super eodẽ † receptis, secundũ tenorẽ ipsarum mediante iustitia [d] terminetis. ¶ Si quę [e] verò fuerint quæstiones, † super quibus vel testes nõ fuerint producti, vel renunciatum [f] eisdẽ, au...

[Glo.seq. alleg. c. concor. Secundo arg. quòd mortuo delegãte, &c. dicens quosdã hoc tenere, sed gl. tenet & probat cõtrarium, & ad hanc decre. respondet.]

c Egerit.] ī.de offic deleg. gratum. ff. de pec. tale. §.1. ff. ad Mace. si filius, C. de re iudi. l. ad solutionem, & ī. de re iudi. quòd ad consultationem. & ff. de mino. si filium. Arg. ex hoc loco quòd mortuo etiã mãdatore re integra possunt procedere iudices de cõsensu partium: & hoc concedunt quidam. Contra dico, quod partes non possunt aliquo modo eis dare iurisdictionem ex litteris illis, cũ iurisdictio iam sit finita per mortẽ mãdantis. arg. opp. ī. de offi. dele. significãtibus, quia actio semel extincta, amplius nõ reuiuiscit. de consec. distin. 4. q̃ris. & ff. de solu. l. quę res. §. arca. C. de remis. pig. cum ex causa. & priuatorum consensus eum non facit iudicem, qui nulli præest iudicio. C. de iurisd. o. iud. priuatorum. & hoc probatur ff. si cer. pet. l. eius qui in prouincia. ver. nam & si tibi in hos nũmos, &c. & quod dicit, postea egerit, s. post appellationem. ī. de offi. deleg. gratum. & intellige quòd citatio facta fuit ante mortem delegãtis, vt dicit illa decr. gratum. & sic perpetuata fuit iurisdictio, vt ibi dicitur. hęc decre. loquitur de eodem facto cum illa, gratum.

Dicit [1] magister G. ꝙ ipso iure non expirat mandatũ morte mandatoris, sed per exceptionẽ. vnde quæ per exceptionẽ expirãt, pñt à partibus relaxari: ideo potest iudex procedere, & valet si nihil opponatur. arg. ff. de bon. pos. l. 6. & l. gen. ī. de re iud. inter. arg. de hoc plura inuenies. ī. de rescrip. in c. ad audientiam. in vi. ge.

d Iustitia.] quæ tribuit vnicuiq; quod suum est. Inst. de iusti. & iu. in respon. & 12. q. 2. cum deuotissimam.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e Si quæ.] cum dicit primo, quòd sententia cõfirmetur, quare dicit hoc? Dicas quod plura cap. & penitus diuersa erant, & super quibusdam fuit lata sententia, super quibusdam non. sic sup. eod. causam quæ.

f Renunciatum.] si renunciatum fuisset, licet nullos testes produxerit pars illa quæ renunciauit, non est vlterius ad hoc admittenda, [2] quia licitum est cuilibet renunciare iuri suo. 7. q. 1. quam periculosum. & C. de pac. l. si quis in conscribendo. Arg. ad hoc quòd nõ est licitum redire ad hoc quod semel renunciauerit. C. de re. cred. l. si quis iusiurandum. & remittentibus actiones suas non est amplius recursus dandus ad eas. ff. de ædil.

† Illa, in antiquis.

† Dictio, hęc deest in antiquis.

† Vide l. si ex hæredat. & l. si proponas. §. 1. ff. de inoff. testa. l. 2. C. de iur. do.

† al. super eodẽ negotio.

† Dictio, quæstiones, deest in pluribus antiquis.

Delegato mortuo mãdatore re integra nõ pôt procedere, et de partium consensu.

1 Dicit, &c. hæc ꝗ sequũtur, vsq; in fine glossulæ non habetur in antiquis exemplarib. est tñ additio ab hinc plusꝗ centũ annos facta.

2 Nisi esset talis cui cõpeteret restitutionis bñficiũ: vt minor, vel ecclesia. ī. de rest. in integ. audita, ... Tãc. ... Ar...

ædil. edi. quaritur §. si venditor.] vel etiam si aliqui recepti fuerint, & renúciant productioni, alios postea inducere non possunt. ĩ. eo. de testibus.

diatis si qua hincinde ꝓposita fuerint, finem illis debitum imponentes.

¶ Cle[...]s tertius.

¶ *Potest reus producere testes ad probandum contrarium eius quod actor probauit. si publicatio attestationum non est facta, consuetudine contraria non obstante, h.d. secundum notabiliorem lecturam.*

CAP. XXVI.

¶ Cap. 3. eo ti. 2. compil.

SEries † tui rescripti nobis aperuit, ꝙ cum nuper inter filios quorũdam nobilium tuæ ciuitatis, coniugalis quæstio tractaretur, & infr. Pars quæ matrimoniũ accusabat, testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos esse firmiter asserebant, in primo gradu [a] ponendo duas psonas, B. videlicet & I. dicentes illos esse fratrem & sororem, pars autẽ opposita id falsum esse dicebat, B. I. esse sororem I. ad corroborãdam assertionem suam, tam testes offerens, quã publicũ instrumentũ. [b] Vnde quia pars accusantium testes illos non esse recipiẽdos proponit, & tu non esse consuetudinem ecclesiæ, affirmas, vt post receptos testes, q consanguinitatem secũdum formam canonum computant, alij ex opposito admittantur. ¶ Præsenti pagina rñdemus, ꝙ si nõ est aliud canonicũ quod obsistat, nõ obstante illa consuetudine, vtpote iuri [c] cõtraria, testes recipere nõ omittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Carnalis copula probatur per conuenientes testimonium de visu. idem in testimonio auditus, quod adminicula & fama coadiuuant.*

SEries.] Legitur varijs modis, sed duobus modis summari pōt per Doctores secundum duos intellectus communiores. Et primò sic. Publicatis attestationibus potest falsitas primorũ testium cōprobari. hęc tamẽ lectura simpliciter non est vera, vt probat Panor. Secundò sic. In causa matrimoniali publicatis attestationib. potest falsitas primorũ testium etiam directè probari, si super directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem instrui. Panor. aũt summat, & tertio modo non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali, tẽperando primũ summarium sic: Publicatis attestationibus, potest falsitas primorũ testiũ etiam directè probari, si super directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem instrui. Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Præsenti. Abbas Siculus.

CASVS. Filij quorundam nobiliũ contraxerũt ad inuicem matrimonium: Tandem pars vna matrimonium accusauit, & testes produxit legitimos, q consanguinitatem inter prædictos firmiter asserebant, ponẽte duas personas in primo gradu, B. videlicet & I. dicentes illos esse fratrem & sororem: Pars aduersa dicebat id falsum esse, B. scilicet esse sororem I. & ad hoc probandum inducebat testes & publicum instrumentum: Sed pars illa quæ matrimonium accusabat, dicebat testes illos non esse recipiendos: & iudex etiam dicebat, quòd non erat consuetudo ecclesiæ suæ, vt post testes receptos & publicatos, qui consanguinitatem cōputant, alij ex opposito admittãtur. Iudex quæsiuit qd sibi esset agendum: Respōdet Papa, quòd si nõ est aliud quod impediat, non obstante illa consuetudine iuri cõtraria, testes illos admittat. Nota quòd testibus publicatis contra matrimonium, alij testes admittuntur ad probandum quòd primi falsum tulerunt testimoniũ, quia & post sententiam ẽt admitterentur, cum per illos ecclesia decepta fuisset, & ita sententia contra matrimoniũ lata non transit in rem iudicatam, quia semper audiatur volens probare contrarium.

a In primo gradu.] sufficit enim in computatione cõsanguinitatis incipere à primo gradu, licet de stipite nihil dicant. ĩ. de consangui. tua. & 35. q. 5. c. 1. & inf. de diuor. c. porro. & inf. eo. c. licet.

[Gl. seq. querit, & soluit.]

b Instrumentum.] sed qualiter per instrumentum poterat probari, quòd B. & I. non fuissent frater & soror, quia de consanguinitate non potest instrumentum fieri, vt videtur? Credo quòd instrumentum illud nō inducebatur directè super consanguinitate, sed indirectè forte in instrumento continebatur sic; super aliquo contractu B. & I. eius filia promiserunt aliquid facere, & sic dicebantur pater & filia, vel appellabantur in instrumento patruus & neptis: & sic inducebatur: [1] & instrumentũ benè poterat produci post aperturam testium semper antequam renunciatum sit vel conclusum in causa. infra de fide instru. capit. cum dilectus. Ber.

[Glossa sequens primò adiuuat textum & improbat consuetudinem. Secundò ponit opin. Vincen. contrariam. Tertiò illam reprobat, & dat huic decre. duos intellectus: vlti. signat, & soluit contrarium.]

c Iuri contraria.] bene dicit, iuri contraria, quia huic obijciebatur, quòd testes alterius partis falsum dixerant, vt supra dixi. & ad falsum probandum non solũ post publicationẽ testiũ; imò ẽt post sñiam testes sunt admittendi. ĩ. de probat. capit. licet. etiam vsque ad viginti annorum, infra de except. cum venerabilis. & infra eodem ex tenore. & supra eodem, sicut. & infra de te iud. ca. lator. & c. consanguinei, sic etiam instrumentum potest probari falsum. C. de contrahen. stip. optimam. Vinc. & alij dñt, quòd hæc consuetudo consonat iuri, quia post publicationem testium non sunt alij testes in contrariũ vel ad idem inducendi. arg. ĩ. eo. fraternitatis. Et Vinc. dixit, ꝙ hæc non erat decre. sed salua pace ipsius in hoc non bene dixit, quia in alio casu loqtur hic, quia agitur de falso, vt dictum est, nec propter hanc decre. offenditur regula illa, qua ipse dixit, ꝙ post publicationem testium non sunt vlterius testes admittendi, quia illud locum hẽt qñ super eodem capitulo inducunt super quo alij inducti fuerunt: quia illud nõ licet nec ei qui eos induxit, nec aduersario. supra eod. fraternitatis. & in auth. de testibus. §. quia verò. coll. 7. & illa regula generaliter vera est. Quidam [2] tamen dñt, quòd non obseruatur in causa matrimoniali: & ibi non possunt recipi etiam super eodem capitulo: & dicunt illud esse speciale in fauorẽ matrimonij. Arg. ad hoc. ĩ. de spon. sicut. in fi. ĩ. de cōsan. & affin. ex litteris, sed ibi testes non fuerant recepti. sup. de probatio. causam matrimonij. & quia post sententiam audiretur, ergò multò fortius ante sententiam. sententia. n. ꝯ matrimonium non transit in rem iudicatam. De hoc dr̃ etiã. ĩ. de prob. iterauit. Hic non poterat omitti illa probatio sine periculo animæ: ibi poterat omitti sine periculo, q2 nullum peccatum in non contrahẽdo, sed in separando periculum est, si non sunt consanguinei. Panorm.]

1 Vel secus de natalibus illi[us] I. facti fuerat instrumentum, in quo continebat qui & ex qua illam suscep[e]rat: & quo anno & die nata fuerat. sm Host. & leg. C. de [...] ge. l. pen. & [...] ꝯ met. cau[sa] l. isti quide[m] §. 2. Io. And.

2 Host. hic dicit, ꝙ qu[ia] qd alij an[...] bant, & q[...] quod fera[t] de quo in isto iudici[o] est curand[um] de elect[...] cũ cām. [...] mente [...] hoc est, ꝙ [...] cã matrimo[ni]ali publicatis attestationib. su[per] eisdẽ capitulis ẽt in ca[u]sa dẽ instantia licet testes [pro]ducere, [...] rõnẽ q[...] tur [...] hoc licet post publicationẽ, & post sñiam. Io. And.

PRæterea.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis accusatur quod ipse cognouit aliquam mulierem: quaeritur an testes, qui ad hoc probandum inducuntur, sint interrogandi de visu, vel si et sufficiat sola viciniæ fama, vel si iuratis sit credendum testibus, qui carnalis copulæ dicunt se esse conscios, sed de visu nihil dicunt: Consultus Papa rñdet, quod si testimonium conueniens reddat de visu vel etiam de auditu, & fama violenta præsumptionem subministret, & alia adminicula adsint, standum est testimonio iuratorum, quibus omnibus consideratis iudex cõfirmabit motũ animi sui ex argumentis & testimonijs, quod negotio aptiora pperit, & sic formabit sñiam. No. quod ex multis præsumptionib9, & ex fama fit probatio sufficiens: & quae non prosunt singula multa simul collecta valet, & probationem faciunt.

CAP. XXVII.

PRæterea † cum quis accusatur aliquã cognouisse: an sint testes interrogãdi de visu, aut sola viciniæ fama sufficiat, vel si iuratis testibus sit credendum, qui se carnalis copulæ cõscios [a] esse fatentur, sed de visu [b] nihil affirmant? † Respondemus, quòd si testimonium cõueniens de visu reddatur, vel et de auditu, [c] & præsumptionem violentiam fama cõsentiens subministret, ac alia legitima adminicula suffragentur, standũ est testimonio iuratorum. Etenim circũspectus iudex atque discretus, motum animi sui, ex argumentis & testimonijs, quod rei aptiora esse compererit, confirmabit.

¶ Innocentius tertius consulibus & populo Beneuentano.

¶ *Vnius iudicis verbo non creditur, scriptura verò eius per testes reprobari possunt. fallit hoc in Papa. ita communiter summatur.*

CAP. XXVIII.

CVm † à nobis, & infra. Et canonica [d] & ciuilia [e] iura sequentes, districtius inhibem9, ne vnius [f] iudicis, quantæcunque fuerit auctoritatis, verbo creditur i causis: siue super testamẽtis, siue quibuslibet alijs cõtractibus quæstio agitetur. Nec scriptũ [g] eorum

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a Conscios.] sed quomodo sunt conscij nisi viderunt: quia fort. ab eo audierunt: quia illud dicimur scire, quod ab alijs audimus. 22. q. 5. hoc videtur. Vel quia viderunt solum cum sola in lecto, vel nudum cũ nuda, sed non viderunt eos carnaliter commisceri. ∃. de præsump. tertio & ideo dicitur de visu nihil affirmant.

b De visu.] hoc est si vidissent illos carnaliter cõmisceri.

[Glo. seq. quærit an fama cum auditu, &c. alleg. ad negatiuam, & affirmatiuam soluit, dando tres lecturas huic capitulo.]

c De auditu.] quia forsitan testes distabãt tenui pariete à cõmiscentibus, audiendo eos simul cõmisceri, sed nõ videbant. Sed nunquid fama in tali testimonio de auditu sufficit, vt debeat separari? Non vr: quia testimonium de auditu non habet locum in casu, quia fama per se nihil probat, licet præsumptionẽ inducat. & argu. ∃. de eo qui cogn. consan. vxo. suæ super eo. ad hæc dr firmare, sed potius infirmare. 4. q. 2. c. si testes. §. item sæpe. Contra vr, quia violenta præsumptio loco probationis habetur, præcipuè in hoc casu. 32. q. 1. dixit dñs. Et arg. ad hoc ∃. de accu. repellitur. Sol. intelligũt quidam hanc decre. vbi agitur ad matrimonium impediendum, puta aliquis volebat contrahere: obijciebatur quod non poterat, quia ille cognouerat cõsanguineã illius cum qua cõtrahere volebat, quod in tali casu leuis probatio sufficit vnius testis vel etiam sola fama impedit. ∃. de spon. præterea. & ∃. de consan. super eo. & ∃. eo. super eo. in fin. & i. impropriè ponitur verbum illud, accusatur, in prin. & sic exponitur, accusatur. i. denunciatur: quia quod non est, non potest accusari, sed denunciari põt ad impediendum matrimonium. ∃. de despon. impu. ad dissoluendum. & secundum hoc planũ satis est. Vel potest intelligi cum maritus accusat vxorem de adulterio ad tori separationem, & ipsa excipiendo accusat cum aliquam cognouisse, ut cum à sua intentione repellat. ∃. de adult. c. pen. & vlt. 32. q. 6. nihil iniquius. Vel simpliciter potest intelligi cũ vxor accusat maritũ de adulterio ad tori separationem, dicẽs eũ aliquam cognouisse. & hoc vr verius, & vtroq; istorũ casuũ vr satis probari adulteriũ per huiõi testimoniũ de auditu quia audiebant eos commisceri iuxta tenuẽ parietẽ. Et si fama publica asserat, & alia adminicula suffragẽtur, prout sequitur in litera, satis intelligitur esse probatum: quia oia ista faciunt probationẽ sufficientem. ∃. de præsum. litteris. & cap. tertio. Ex his aũt oĩbus, iudex confirmabit motũ animi sui. ∃. de renunc. in psentia. & 4. q. 3. testes. & ff. de testi. l. ob carmẽ. §. si testes. Et est hic ar. quod quæ non prosunt singula, multa collecta simul iuuãt vt in prædictis decr. litteris. & c. tertio. & ∃. de proba. c. cũ causam. vbi de hoc. Ber.

CVm à nobis.] Sũt tres partes. Secũda ibi, Nec scriptum. Tertia ibi, Salua. Abb. Siculus.

CASVS. Quærebatur vtrũ dicto seu verbo iudicis credatur i causis? Cõsultus Papa rñdet, quòd sm iura canonica & ciuilia, nec vnius iudicis nõ est credendũ in cã, siue sup testamẽtis, siue quibuslibet alijs cõtractibus quæ agitatur: nec scriptũ illorũ eã obtinet firmitatẽ, quouis testiũ adminiculo fulciat, quin possit reprobari p testimonia duorũ uel trium testiũ bonorum, saluis in oibus auctoritate sedis Apostolicæ. No. quòd vni iudici non creditur in causa, ł iudicatũ alterius. Itẽ scriptura iudicis põt reprobari per testes.

d Canonica.] ut 6. q. 2. c. si tantum. & c. placuit. & de probatio. c. quoniam contra.

e Ciuilia.] C. de arb. l. ne in arbitris. §. fin aut. 3. & 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ unius. & C. de testi. l. iurisiurandi. [?] do.

[Glossa sequens quærit, arg. affirmatiuè, soluit distinguendo.]

f Vnius.] sed quid si essent plures, nunquid credetur eis? Arg. quòd sic. ∃. de elect. cũ dilecti. & ∃. de accu. c. cum dilectus. In iudicio si dicant se aliquid fecisse in præiudicium alterius partis negantis, non creditur eis: nisi quatenus cõstiterit legitimis documẽtis. supra de probatio. c. quõ. in causa uerò appellationis. in defectum probationis, si super ijs, quæ corã eis acta sunt inducerentur tanquam testes & iurati, ut si dubitaretur de processu, satis possent admitti arg. prædictarum decre. cum dilecti, & cum dilectus. ibi creditur eis, sed super principali non. 2. q. 6. statuendum.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

g Scriptum.] hic dr quòd nõ statur scripturæ eius uel iudicis, quia possit probari contrariũ, nisi habeat testiũ subscriptionẽ. cõtraria signatur ∃. de proba. post cessionẽ. & 22. q. 5. hortamur. & ∃. de fide instr. c. 2. super hoc dicas ut dictum est sup. de proba. c. post cessionem. Ber.

g Scriptum.] factum non per manum tabellionis: quia potest reprobari per duos uel tres testes, quamuis adminiculo testiũ fulciatur, ut hic patet: secus esset de instru-

Marginalia: † Cap. 4. co. tit. in 3. cõp. & de intellectu audito notantur I. hic. Decret. — Sola fama carnalẽ copulã nõ probat. Concor. ... cum not. de testib. — † Cap. 1. eo. ti. i. 3. cõpil. Et de materia hui9 decretalis vide plene p Antonium de Butrio supr. de arbitris, c. non sine. — 3 Non creditur verbo arbitri, qui dicit iuratum. Ioan. And.

(nisi testiū adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatē, quin ei possint & debeant duorum vel trium testium bonorū testimonia[a] præualere: Salua ī omnibus sedis Apostolicæ auctoritate.[b]

¶ Idem Tyreñ. episcopo.

¶ *Testi super dilatoria inducto, non creditur super principali, nec cogitur deponere: secus si super peremptoria: tunc enim cogi potest vt iurat deponere super toto.*

CAP. XXIX.

DE † testibus:[c] & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus quòd si testes sint iducti ad exceptionem dilatoriam solummodò probādam, cum super ea tantum iurauerint dicere veritatem, sup principali, nec debēt audiri, nec cogi testimonium perhibere, vtpote sup quo deponerent nō iurati.[d] ¶ Si verò cum ad probandā exceptionē peremptoriā, ab alterutra partiū iducūtur, reliqua pars super principali negotio, ēt eos deponere fortè petierit, & vt cogant super toto negotio dicere veritatē sacramento eos postulauerit obligari: ad id sunt sine dubitatione cogēdi:[e] nisi forsan sufficiens[f] pductio testiū super principali iā facta fuerit, vel renunciatum testibus, † vel depositiones testium fuerint publicatæ.[g]

instrumento per tabellionem publicum facto, ibi ad minus quatuor essent necessarij. prout no. ī. de proba. tertio. in glo. quæ incipit, Sic ergo. Vel dic, nisi testiū adminiculo, & c. quia si testium adminiculo fulciatur, tunc non poterit per duos vel tres testes reprobari, sed per quatuor vel plures: & sic æquiparatur instrumento tabellionis manu publica facto. ar. ī. d. fi. instr. c. 1.

[Glo. seq. argumētū à cōtrario, &c.]

a Testimonia.] sic scriptura iudicis potest reprobari per testes: sed si publica est, æqualem vim habet cū testibus. C. de fide instru. c. in exercēdis. Et sic vẽ ex eo quod dicit, nisi testiū adminiculo fulciat, q si scriptū iudicis habet testium subscriptionem, q non valet reprobari p testes, sed nō est verū: quia quantumcunq; authenticū sit instrumentū, potest reprobari, vt ī. de fi. instr. c. cū Ioannes. & C. de proba. l. cum precibus. & ī. de proba. tertio. vbi plenè de hoc not. Arg. contra. ī. de pscrip. c. ad audientiam. vbi potius statur priuilegio q̃ testibus. sed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia & testes: & expone, nisi, idest, quamuis.

b Sedis Apostolicæ auctoritate.] & ita videtur quòd non requiratur subscriptio in litteris domini Papæ, & quòd contra eas non admittatur probatio. arg. C. de testa. omnium, nisi essent falsæ. Sed contra videtur quòd ī litteris domini Papæ subscribunt Cardinales. 12. q. 2. cum redemptor. & 35. q. 9. quod quis, in priuilegio subscribunt, Cardinales, in alijs litteris non subscribunt.

DE testibus.] In prima decisa ponitur consultatio. In secunda: responsio ibi, Cōsultationi. Et responsio est bimembris. secundum membrum prosequitur ibi. Si verò. Abbas.

CASVS. Aliquis trahit aduersarium suum in causam, reus obijcit exceptionem dilatoriam, inducit testes ad causam probandam iuramento præstito: pars altera petit eos cōpelli vt deponāt super negotio principali; quæritur vtrùm sint ad hoc cogendi? Respondet Papa, quòd si testes inducti sint solummodo ad exceptionem dilatoriam probandam, cum super illa tātum iurauerint dicere veritatem, super negotio principali non debent audiri, nec compelli ad testimonium perhibendum: quia deponerent non iurati. Si verò inducuntur ad exceptionem peremptoriam probandam, & altera pars petat vt super negotio principali deponant, & vt iurent super illo dicere veritatem, sunt sine dubitatione ad hoc cogendi, nisi forte sufficiens productio super principali iam sit facta, vel nisi sit renunciatū productioni testium, vel nisi depositiones testiū sint publicatæ. Not. quòd nō valet dictum testis si deponat super quo non iurauit. Item testis iurare debet super toto negotio dicere veritatem, qui inducitur ad peremptoriam exceptionem probandā, si hoc fuerit petitum: nisi tribus casibus hic contentis. Item peremptoria exceptio potest opponi & probari postquam renūciatum est productioni testium super negotio principali. Item potest opponi post testium publicationem.

c De testibus.] inducti & iurati.

[Glo. seq. cōtinuat tex. quærit & soluit.]

d Non iurati.] hoc ideo dicit, quia cum producebantur ad probandā dilatoriā, iurauerunt super illa tm̃, vnde si postea petatur q deponat super principali, non debēt cogi ad idem, nec ēt sponte si vellent: quia nō iurauerūt super hoc vnde non valent dicta eorū super illo. ff. de peti. hære. l. si quis liber. §. vlt. C. q le. perso. l. vlt. & facit ad hoc. ff. de iureiur. l. si duo patroni. §. idem Iulianus. in fi. vnde si testes inducti super possessione deponant super proprietate, non procedit per iura prædicta. hoc ē arg. ad hoc ī. de cau. pos. c. pastoralis. sed si peteret vt deponerent sup principali, q inducebantur ad probādam dilatoriā, nunquid sint compellēdi? Ad hoc dicas, q si inducuntur super exceptione dilatoria, quæ proponitur ante lit. cōtest. tunc nō debēt adstringi iurare super principali: quia lite non contest. testes recipi non debent. ī. vt lit. non contest. quoniam. & per totum.

ADDITIO. Si verò post exceptionem dilatoriam quæ proponitur post litem contestatam, tunc recipi debent.

e Cogendi.] quia ex quo pars aduersa approbat illos pro se, & cōtra se tenetur recipere illos. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. & propter connexitatē causæ. ī. de do. post diuor. resti. de prudentia.

f Sufficiens.] ex quo sufficiens productio testium facta est, non sunt alij admittēdi, vt hic patet. vñ & quarta dilatio tunc denegaretur. ī. de test. c. significauerunt.

[Glo. seq. not. peremptoriam probari, &c. & rationē reddit. Dicit etiam quod prius probari posset, sed illud reprehendit.]

g Publicatæ.] sic patet quòd attestationibus publicatis potest obijci exceptio peremptoria, & probari. C. de excep. l. si quidem. & C. de prob. exceptionē. nouus enim articulus est exceptio peremptoria, & ideo probari potest apertis attestationibus principalis causæ, & etiam in causa appellationis. ī. eod. ex tenore. & ī. de do. & contu. c. fin. ī. eod. fraternitatis. ī. de fide instru. c. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc. vt si obijciatur præscriptio vel pactum de non petendo, vel res iudicata, potest etiam probari ante apertas attestationes, vt hic patet. Istud tamen stultum reputo, quòd aliquis probet peremptoriam exceptionem antequam sciat si aduersarius probauit intentionem suam; quia si aduersarius non probauit, non indiget aliqua exceptione: si probat, tunc demum potest & debet vti sua exceptione, cum sit alius articulus. C. de except. l. si quidem. sicut vides in teste, qui reprobari debet & potest post publicationem: & illa est exceptio peremptoria. ī. eo. præsentium. & ī. eod. c. ex parte. A. Idem est & si vole probare

¶ Trieñ. Trieñ. Tureñ. Tireñ. archiepo. in vno vetustissimo.

† Cap. 2. eo. ti. i 3. cōpil. Et de materia vide Specul. tit. de teste. §. 1.

probare testes falsum dixisse, qa hoc possum post apertarum testium. ī. de proba. licet. & ī. eo. series. & ī. eo. ex tenore. Et no. hic tres casus, in quibus testes publicatis attestationibus non recipiuntur super eodem capitulo, si renunciatum est, si sufficiens productio 1 facta est: si publicatio sit facta: Et hoc intellige cum idem est modus agendi: qa secus est si alio modo agatur. ī. e. ti. c. venies. & ī. eo. cū in tua. Item in alio si inter alias personas agitur. ī. c. proxi. In trib. tamen casibus exceptio peremptoria lit. conte. impedit, si quis eam opponere voluerit, & pbare, videlicet si de ipso negotio sit iudicatū transactū, vel sit finitum: vt in concilio Lugdunen. de lit. contest. c. exceptionis.

Si intellitas. i. dilao. Adde martum, s. ffrenata multitudo in Goff. ī. o. c. cū cā m : c. significauerunt. Io. and.

Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp.

COnstitutus.] Attestationum publicatio nō fit ad petitioné tertij, & pars apud quā depositæ sunt attestationes, non potest vlterius testes producere. Prima pars processum narrat. Secunda interloquitur, & interloquēdo committit. Secunda: ibi, Nos eas, & quia litera est multum inuoluta, pone casum in terminis sic vt sequitur Abb. Sic.

' Sub Alex. iij. a. l. hī ti. e cōcessio. præb. c. 2.

' al. prædictus magister R.

C A S V S. Vacante archidiaconatu Richemūdiæ, archieps Eboracen. ad quem pertinet collatio eiusdem, tunc absens contulit archidiaconatum illum magistro Ho. decanus & capitulum Eboracen. credentes potestatem conferendi deuolutā ad eos auctoritate Lateran. concilij, tum etiam auctoritate priuilegij sui, archidiaconatum ipsum contulerunt magistro Rogerio, & ipsum induxerunt i possessionem ipsius. Sed magister Honorius post appellationem spoliauit eūdem, propter quod magister R. ad dominum Papam accedens super restitutione sua ad iudices litteras impetrauit; Sed magister Hono. accessit ad curiam, & impetrauit litteras reuocatorias: vnde procurator R. ad dominum Papam accedens, prædicta ex parte R. proposuit: post prædicta postulauit Hono. vt dominus Papa quasdam attestationes faceret aperiri, quæ in causa eadem fuerant receptæ: Procurator R. respondit illas non esse aperiendas, cum testes nō fuissent inducti in hac causa, sed in causa illa, quæ inter archiepiscopum Eboracen. & eundem R. vertebatur: dominus Papa noluit eas aperire, sed causam commisit quibusdam iudicibus, ita scilicet quod si constiterit eis dictum Hono. testes pro se coram alijs iudicibus delegatis produxisse, sit contentus attestationibus illis depositis apud ipsum: alioquin si nullos produxit, eo non obstante quod testes illi quorum dicta Hono. petijt aperiri, producti fuerunt coram iudicibus illis, si pro dicto Hono. producti fuerint, ad testimonium admittantur. Nota quod eadem causa inter plures personas coram diuersis iudicibus potest tractari, & attestationes receptæ in vno iudicio non valent in alio, nisi partes consentirent, vt hic patet. Item alter qui causam agit, posset se opponere coram alijs iudicibus pro iure suo: & res inter alios acta, alijs non prodest nec nocet.

¶ Idem Helien. & Cistren. episcopis, & archidia. de Norhan.

¶ Dicta testium non sunt ad petitionem tertij publicāda. Et is qui produxit testes coram certis iudicibus, non potest ad eūdem effectum corā iudicibus alijs illos producere, sed illorum attestationibus debet esse contentus.

CAP. XXX.

COnstitutus[a] † in præsentia nostra procurator magistri R. proposuit, quod cum decanus, & capitulum Eboracen. ei tū auctoritate Lateranen. †concilij, tum priuilegij[b] proprij ratione, archidiaconatum Richemundiæ canonicè côtulissent, magister H. qui archidiacon⁹ Richemūdiæ nominat, ipsum eo post appellationé ad nos interpositam spoliauit. Cumque prædictu⁹† R. ad iudices sup restitutione sua cómissionis litteras impetrasset, memoratus H. litteras reuocatorias[c] impetrauit: & 10 infra. Inter alia postulabat prædictus[d] H. vt faceremus depositiones quorūdam testium aperiri: sed procurator prædict⁹ aperiédas eas nō esse dicebat: cum non in hac 20 causa fuissent inducti, sed in ea quæ iter Eboracé. archiepiscopū,[e] & eundem R. vertebatur: & infra. ¶ Nos eas aperire noluimus, sed causam duxim⁹ vestro examini 30 committendā, ita quod si vobis constiterit præfatum H. testes pro se coram episcopo & decano Lincó. & te filij archidiaco. delegatis[f] iudicibus pduxisse;[g] attestationibus apud eū depositis[h] 40 sit contentus: alioqn[i] eo non obstāte, quod testes illi coram iudicib. ipsis & te fili archid. fuere producti[k] pro dicto H. si producti

a Constitut⁹.] decre. ista loquitur de materia illa, de qua loquitur de concess. præben. post electionē. & ex illa potest colligi casus. Archiepiscopus Eboracen. absens cōcesserat archidiaconatū Richemūdiæ magistro Hono. Capitulum. Eboracē. magistro Rogerio.

b Priuilegij.] inf. de concess. præben. c. post electionem.

c Reuocatorias.] nō tamen recessit de curia.

d Prædictus H.] q litigabat cum procuratore magistri Rogerij in curia, vt sequitur statim in littera.

e Archiepiscopū.] inter 2 archiepm & magistrum R. causa super hoc eodé negotio agitata erat corā alijs iudicibus & testes fuerunt ibi recepti: archieps dicebat ad se pertinere collationem archidiaconatus. R. dicebat q pertinebat ad capitulū a quo fuerat institutus: attestationes istas petebat H. aperiri, & iō Papa noluit eas aperire, vt sequitur in ver. nos eas aperire. Et sic patet per hoc, q testes recepti in vno iudicio nō faciunt fidem in alio, 3 nisi inter easdē psonas, qnqtū testes recepti corā arbitro valent corā iudice. arg. C. de arbi. l. pen. sed illud inter easdem partes secundum distinctionem illius l. C. de testi. l. ulti.

2 Hic est casus huius decretalis, quē ponit Ber.

3 Siue si aliud rōne p sone, siue rei siue cāe fm Host. I. An.

f Delegatis.] a legato Apostolicæ sedis, qui causam illis commisit.

g Produxisse.] super eā q inter ipsū H. & archiepm, & magistrū R. vertebat. Ex hoc pbat, q si duo litigāt super aliquo, & tertius veniat dicés se habere ius in illa re, & petat se admitti, audiēdus est, cū sua intersit.

h Depositis.] eo ipso q attestationes fuerunt apud ipsum depositæ, nō potest ulterius alios producere: qa præsumitur didicisse testificata. 4 Si verò apud iudices remansissent, tunc posset alios testes producere, cum illorū attestationes non fuerunt publicatæ. ī. eo. cū causam. §. vlti. nec renunciauerat productioni testiū. quidam supplent hi, apud eum depositis & publicatis, & sic planum est: quod verius videtur.

4 Quod est verū, nisi attestatiões clausæ & sigillatę apud ipsū fuissēt depositæ, & ipse eas restituerit fm Ho. Io. And.

i Alioquin.] scilicet, si non fuerint ab ipso producti, & depositi apud ipsum & publicati.

K Producti.] non ab Honorio in hac causa, sed ab archiepo. quorum supra petijt Honorius publicationé, sed non obtinuit. Et est arg. hic, q res inter alios acta non nocet alijs. ī. de fi. instr. c. inter. & ī. de re iu. pen.

ductі fuerint, ad testimonium admittantur.

¶ Idem.

¶ *Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium tres casus excipit, & ad secundum determinationem subdit.*

CAP. XXXI.

PRæsentium † auctoritate statuimus, vt si quis [a] post depositiones testium publicatas, obijcere voluerit ĩ psonas [b] eorum, ei tunc tandẽ id liceat, cum iuramento [c] firmauerit, quod ad hoc ex malitia non ꝓcedat; Nisi forsan ante publicationẽ id fuerit protestatus: Vel ostẽdere poterit, quod post publicationẽ didicerit, [d] quod obijcit in personas. ¶ Cæterum cum quis personas testiũ se velle post publicationẽ depositionũ repellere, fuerit protestatus, [e]

PRæsentium.] Ponit regulam, & tres casus excipit à regula, & ad secundã determinationem subdit. Secundus ibi, Nisi forsan. Tertius ibi, vel ostendere. Determinatio ibi, Cæterum. Regula est ista, ꝙ post publicationem attestationũ non potest obijci in personas testium, scilicet eorũ qui deposuerunt. Primus casus à regula except[9] est, ꝙ potest obijcere post publicationem, si iurat ꝙ malitiose ad hoc nõ procedit. secũdus & tertius sunt faciles I tex. Abb. Sic.

CASVS. Quia post publicatas attestationes frequenter obijciebatur in personas testiũ malitiose causa differendi negotiũ, statuit Papa, vt si aliqs post publicatas attestationes in personas testiũ obijcere voluerit, tũc demum id ei liceat, si iuramento firmauerit, ꝙ ad hoc ex malitia non procedat, nisi ante publicationem illud fuerit protestat[9], vel nisi ostẽdere potuerit ꝙ post publicationem didicerit quod obijcit in personas. Sed si aliquis fuerit protestatus se velle repellere personas testium post publicationes ipsorum, si quid pro ipso dixerint, de facili nõ credatur. Nõ ꝙ non creditur iuramento alicuius ꝙ malitiosè nõ procedat. Item ex eo quod quis impugnat, non debet commodum consequi.

[Gl. seq. tr. diat ꝙ producens, licet non reprobet personam, reprobat tamen dictum: & ponit diuersitatis rationem quare aliud in instrumento.]

a Si quis.] scilicet ꝯ quem producuntur testes, qui enim producit testes ꝯ personas eorũ dicere nõ potest, nec in sua causa nec in alia, nisi ex noua causa. sed in dicta eorum bene potest dicere: quia sibi ipsis in serie sui testimonij ꝯdicunt, siue pro se inducta sunt in causa, siue contra se in alia. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. Et est ratio: quia cum produco testem, personam eius approbo, & ideo ꝯ personam eius dicere non possum: & ideo si approbo illum pro me, & teneor recipere contra me. 19. dist. si Romanorum. & quid sit dicturus ignoro, & ideo in dicta dicere possum si video ꝙ ꝯdicit sibi ipsi, vel etiam alijs testibus meis, vel si facit pro aduersario meo. [1] est tamen arg. contra hoc in si. Sed quid si produxit instrumenta? Non potest aliquo dicere contra illa: quia diligenter debuit prouidere instrumentum an faceret pro se, vel ꝯ se, antequam produceret illud. sed in testibus istud prouideri non põt: qa frequenter mutant [2] ex eo quod dicunt se scire qđ nesciunt, & quandoque dicunt se nescire quod sciunt, & econuerso. & hæc est causa quare diuersæ scripturæ ab eadem parte prolatæ inuicem sibi derogant. C. de fid. instru. l. scripturæ. & hoc habes. ĩ. de fi. instru. imputari. potest tamen quis dicere se nolle uti instrumento producto si arguitur falsitatis. C. de fi. instru. l. 3.

[Glo. seq. ponit sex exempla. &c.]

b In personas.] obijcere potest quis in personam testis, ꝙ sit periurus, infamis, cõspirator, inimicus, quod sit corruptus, quod sit seruus, & multa alia posses super hoc inuenire exempla. sic hoc melius dicitur. ĩ. c. testimonium. Ber.

[Gl. seq. coadiuuat textum in hoc quod dicit, probationem fieri per iuramentum, per rationem, & tria similia. Dicit demum huic locum esse cum de calumnia non est iuratum, ponit opi. contrariam, tamen primam approbat, & probat.]

c Iuramento.] iuramentum est hic legitima probatio: nam quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus. ĩ. de seru. c. vnico. & ĩ. de præsumpt. cap. dudum. & C. qui milit. non possunt. super seruis. lib. 12. sic etiam conscientia vel fides probatur ꝑ iuramentũ. ĩ. de senten. excom. c. si verò aliquis. sic. ĩ. de excep. cap. pastoralis. Item per solum iuramentum probatur amicitio rerum. supra quod met. causa. ca. vl. Et quod hic dicit de iuramento isto ꝓstando, locum habet in causis, vbi de calumnia non iuratur, sed de veritate dicenda. Quod in his causis præstari debet. habes. s. de elec. c. dudũ. & ĩ. de iureiuran. c. ex litteris. & ita iuramentum de veritate dicenda non excludit sacramentum de calumn. super emergenti exceptione, vt hic patet. & s. de elect. c. cum dilectus. & s. de testit. spol. c. litteras. Si verò iuratum esset de calumnia, non est aliud iuramentum postea præstandum. C. de iura. calum. auth. in hoc sacramento. & in auth. de ijs qui ingre. ad appel. §. vlt. vbi hoc expressum est ad si. coll. 5. vnde sumpta fuit auth. Quidam dicunt [3] quod in qualibet causa hoc iuramentum est præstandum, siue iuratum sit de calumnia, siue de veritate dicenda, & est speciale: & surgit hoc ex quadam præsumptione: quia cum nihil dixerit contra testes, cum producebantur testes, & postea cum publicantur quodammodo videbantur approbare testes. vnde postea per sacramentum tollitur illa præsumptio. simile ĩ. eo. c. vlt. & ĩ. de excep. c. pastoralis. sed ita non credo, quod sufficeret præmittere protestationem, licet sufficiebat hic, sed quod prius dixi verius credo: vt dixerũt T. & G. & Vincen. olim. sed modo mutatur, vt dicitur & quod locum habeat tantum hæc decre. vbi de calumnia non iuratur. arg. opti. probatur. ff. de pœn. sanctio legum vbi dicitur: cũ noua lex statuitur, ad eas species pertinere non videtur, quibus ipsa lege pœna, specialiter addita est. nec verisimile est delictum vnum eadem lege varijs æstimationibus coerceri: & ex præsumptione prædicta statutum fuit, vt post publicationem iuretur quod ex malitia non procedat, cum protestatio nõ processerit. & hoc vbi de calumnia non fuit iuratum. [4]

d Didicerit.] hoc difficile est probare nisi per iuramentum. sic. ĩ. de excep. pastoralis. & sufficit hoc iuramentum, sicut in proxi. casu.

[Gl. seq. coadiuuat textum tribus rationibus, obijcit, & soluendo ponit duas lecturas illius ver. de facili. Quod approbo, non reprobat.]

e Protestatus.] per hãc protestationẽ vr quòd noluit fidem adhibere dictis illorum testium contra se. non ergo debet habere pro se. 19. dist. si Romanorum. & 3. q. 8. §. cuius in agendo. ĩ. de cen. cum olim. C. de solu. l. pen. sic C. ad leg. Cornel. de falsis. l. qui falsas. & ff. de inoffic. testamen. l. Papinianus. §. meminisse. & C. de ijs quib. vt indi. alia & est absurdum redire ad hoc cui renunciatum est. C. de rebus credit. l. si quis iusiurandum. Sic èconuerso semel probatum reprobare nõ possum. 8. q. 2. dilectissimi. ff. de nego. gest. l. Pomponius. ff. de adult. si vxor. ĩ. de iureiuran. cap. quemadmodum. Sed non vr, ꝙ intellectus talis probabilis sit, quia licet reprobem personam, non ideo videor reprobare dicta sicut econuerso licet approbem personam, non tamen appro-

¶ Cap. 4. e. al. in 3. cõpi. Et de materia vide plenè per Antoniũ de But. i c. ex parte. ĩ. e. & p Lapũ alleg. 72.

1 Sic tenebo sniam iudicis, in quã ? sensit: cuius nõ reprobo psonam. de hoc de offi. dele. super q̃stionũ. §. verum. in vlti. glo. Io. An.

2 al. autem

3 Inno. & Hos. Nec obstabat in ip ios aut ꝑ al. leg. ꝙ fallit in casibus in quibus t[illegible]te exprimã ꝙ iuratu de malitia. [illegible] dic idẽ [illegible] expressis [illegible] iudici videbat illud ex gi dñ. de in cal. c. 1 infi. l. 6. Io. An.

4 Concord. in l. 3 [illegible] ff. de [illegible] Bal. [illegible] de in lit.

Facit in fi. ... cum te. & ibi Bal. in fi. ... q. ... met. causa. & l. si quis ex test.

approbo dicta. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. 1 & propter ea sola protestatio si amplius nõ fit processum, non obest: quia licitum est desistere quocunq; ante sententiam, vt dicũt iura prædicta scilicet l. qui falsis. & §. meminisse. l. alia. Et ita sola protestatio non nocet, si nõ fuit processum ad actum, quin credatur si pro ipso dixerint: & si processũ fuit ad reprobationẽ & non obtinuit, si dixit pro ipso, non prodest. Et expone de facili non credatur, id est, nullo modo credatur. simile 2. q. 6. biduum. ver. si aduersarius. vbi habes: difficile ẽ vt hoc audiatur, idest, nullo modo audiatur. C. ad legem Corne. de fal. l. imperator. & 47 dist. quantumlibet. & 1. q. 1. principatus. Vel intellige q̃ dicit de facili non credatur, q̃ñ ab initio antequam deponeret, protestatus fuit quod licitum esset in personas obijcere; tunc enim præsumptio est contra testem, q̃ criminum timore aliquid dixerit pro ipso, ne postea ol iceretur ei crimen. & tunc, si dicit aliquid pro ipso, de facili non credatur, nisi habito respectu ad qualitatem personæ ipsius testis, vt puta si est realis, & ita honestus q̃ propter hoc nulla suspicio est cõtra ipsum, q̃ aliquid diceret timore alicuius criminis: tunc creditur ei: si verò sit suspecta persona, vt timore illo præsumptio sit contra illum, tunc non creditur ei: vel de facili non credetur sine alijs adminiculis sed cum illis benè creditur: & sic dupliciter potest intelligi quod dicit, de facili non credatur. Ber.

Lingonien. & Eliensi. episcopis.

si quid ꝓ ipso dixerint, de facili non credatur.

¶ Idem London. † & Helien. episcopis.

¶ Si actoris & rei testes contraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed præualent digniores, & verisimiliora deponentes: & si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

¶ N nostra.] Si testes à diuersis producti deponentes contraria, sint æqualis honestatis, statur maiori numero: alias præualere poterit paucorũ auctoritas. Præmittit factum, & diffinitionis causam. Secunda ibi, Mandamus. dat mandatum bimembre. Secundum ibi, Si verò. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam archidiaconus habet controuersiã cum quibusdam monachis, quæ cõmissa fuit quibusdã iudicibus, lit. contest. plures testes hinc & inde recepti fuerunt, quibus examinatis iudices dubitauerunt qualiter deberent ferre sententiam? Consuluerunt dominum Papam remittendo sibi attestatione, dominus Papa diligenter testibus examinatis rescribit iudicibus illis: cum plures testes tam ex parte archidiaconi quã ex parte monachorum sint producti, quos non solum diuersa, sed aduersa penitus constat testimonia reddidisse, non tamen ac multitudinem testium respicere oportet, sed potius ad qualitatem testium, & ad dicta ipsorum, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus iudex motum animi debet informare: mandat Papa iudicibus, quatenus si testes vtrinque producti sint eiusdem honestatis & existimationis, pro archidiacono sententiam proferant, cum plures testes produxerit quam monachi. Si verò testes monachorum tantæ præeminentiæ fuerint, quod auctoritas eorum aliorum sit multitudini meritò præferenda, absoluant monachos ab impetitione archidiaconi. Nota quod non semper debet iudex ad multitudinem testium se referre, sed potius ad honestatem & opinionem testium, qui verisimiliora negotia dicant, & ita non semper statur maiori parti. tem cum testes sint eiusdem existimationis, tunc standum est numero testium.

De intellectu & materia huius glos. vide glos. in finalẽ c. ecclesia 2. de elec. glossã plenissimam in nunc autẽ ... itur. 63. d. glossã in ... testes. 4. q. 3. verbo, ... ad glossam ... ego so... ult. p.

[Glo. 1. q. circa contrarietatem testium distinguit. deinum quærit, & soluit distinguendo. finis tect. per quæstionem.]

a Aduersa.] super cõtrarietate testiũ ita distinguitur. Si vnus testis cõdicit sibi expressè, non valet. 3. q. 9. puta. 83. q. 7. quod autem. j. de appe. sollicitudinem. C. de lib. causa. l. cum precum. & s. de proba. c. licet. nisi incontinenti hoc fecerit corrigendo dictum suum. j. tit. prox. præterea. Idem videtur si testis pro parte dicit falsum, vt in nullo valeat dictum suum. ... dist. ... ad scripturas. & 4. q. 3. c. si testes. §. qui falsò. vel variè. & s. de cau. possess. cum ecclesia & 3. q. 9. pura. Si verò vnus testis cõdicit pluribus, talis cõtrarietas nõ obstat: quia dictum vnius testis non probat aliquid. 11. q. 2. admonere. & s. eo. cap. veniens. & c. licet. nisi fortè cõdicat pluribus testib' cum quibus est scriptus in aliquo instrumento. ff. quemad. testa. aper. l. 1. in fin.

CAP. XXXII.

10 IN nostra præsentia: & infra. ¶ Cum igitur hinc plures, inde verò sint testes numero pauciores producti, quos non solũ diuersa, sed aduersa [a] penitus in quibusdã cõstat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respi

† Cap. 5. contra in 3. cõpil. & de materia vide Romanum in singul. 362. incip. duo testes. & Cor. secũ singul. 353. incip. duo testes verbo, testis

Si verò plures testes cõdicant pluribus, si sunt omnes ex eadem parte, dicunt quidam q̃ non valent. argu. j. de proba. c. licet. sicut contingit in diuersis temporis. j. de fid. instru. c. imputari. C. de fid. instru. l. diuersæ scripturæ. Si autem cõdicant testibus alterius partis, valet testimonium plurium. sed hoc nõ placet: licet enim testes in iudicio ex eadem parte cõdicant illis, non tã succumbunt talia testimonia, licet in fide l instrumentis: quia testes non potuerunt præuidere. vt dixi s. eo. cap. præsentium. Dicas quod si testes contradicant testibus siue ex eadẽ parte, siue ex aduersa, primo concordabit iudex contrarietatẽ illã si põt. arg. s. eo. cum tu. & de pœ. dist. 1. periculosa. j. de verb. sign. nihil obstat. & 11. q. 3. antecessor. & sup. de conuer. cum dilectus. nisi manifesta sit cõtrarietas. 1. q. 9. nihilominus. 35. q. 6. de parentela. & si manifesta sit cõtrarietas, valet testimonium pluriũ, nisi ex altera parte tanta sit dignitas, vt meritò debeat ꝓ iudicare numero, vt hic infert' dr, vel nisi verisimiliora loquant, & plura probent. 4. q. 3. si testes. & s. de probatio. cap. licet. versic. fin. Si verò testes ex vtraque parte omnino sint pares, pro reo fertur sñia. s. de proba. ca. ex litt. & j. de fi. instr. c. inter dilectos in fi. nisi in quatuor casibus, in cã matrimoniali, liberali, & dote, & testo. ff. de re iudic. l. inter pares. & j. de re iud. c. vlt. vbi habes illos quatuor casus. s. de prob. c. ex litteris. & 33. q. 1. si quis acceperit. & ff. de testa. tes. ad. l. ... pars. Si aũt neuter possideret, sed vterque petit rem ab alio, s. à tertio, si probationes sint hincinde omnino pares, res diuidatur, si potest ar. j. de præsum. afferte. si res est indiuisibilis, q iudex põt gratificari, cui vult, ar. j. de paro. c. si epũs. & j. de iure patro. cum aũt, & 63. dist. si fortè. vel diuidatur res forte. 26. q. 2. sors. & ff. de iudic. sed cũ ambo. Si uero testes contradicunt instrumento: aut cõdicũt instrumẽto in quo scripti sunt, aut alij i quo scripti non sunt: si cõtradicunt instrumento in quo scripti sunt, præualent testes instrumento. s. de proba. ... Et arg. ad hoc ff. quemad. testa. aper. l. 1. in fi. & in auth. de fid. instr. §. si uerò aliquid. Si uerò cõdicant instrumento in quo non sunt scripti, dic ut sup. de proba. ... Sed quid ubi duo petunt eandem vxorem, & æqualiter probant? vñ q̃ detur ei cui consentit C. de nup. l. viduæ. & 1. q. 3. ... sancimus. si aũt non vult consentire in aliquem, detur ditiori & meliori, si æque sint per oia pares, forte alteri detur, per iura prædicta. 31. di. clerosi. Si uerò testes inducti sunt iam ad probandum aliquem articulum, & alij post modum inducuntur in contrarium indirectè statur secundis. j. eo. c. ex tenore. & supra eo. ... & arg. C. de contrahen. stip. l. optimam: sed hoc intelligo uerum, qñ secundi sunt plures & meliores: & si æquales numero, recurratur ad dignitatem ut hic, alias statetur potius primis: quia potius præsumitur in ... in secundis, quam in primis. Ber.

3 Puta in ... cõi consonat & vide quod dicã de præsti. auditis. super verbo, exceptionẽ. Ioan. And.

4 Naturaliter vt æqu', vel iure prohibente, vt duo serui q̃ sunt vir & vxor. C. co. n. ... ver. iur. possessionũ, sm Vinc. q̃ dicebat, q̃ nisi talis sit casus quo iudex habeat gratificari, adiudicaret rẽ, vel coniuges vni: & in medietate ꝓ tij condemnaret illum alteri. inst. de act. §. quadam. Ioan. And.

a Motum.] supra de renun. cap. in præsentia, & 4. q. 3. si testes, & supra eo. c. præterea.

b Pro archidiacono.] ī. eo. cū tu. arg. ɔ̄ ibi psumit, q utraq; pars verū dixit: quia illa dicta simul poterant esse vera, hic verò non, ideoq; rectè statur maiori parti.

cere non oportet, sed ad testium qualitatē, & ad ipsorum deposita, quib. potius lux veritatis assistit, ex quibus motum [a] animi sui conuenit iudicem informare: Mandamus, quaten⁹ si testes vtrinque producti eiusdē honestatis & æstimationis †extiterint: cum constet testes monachorum esse testib. archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono [b] sententiā proferatis. ¶ Si verò testes ex parte monachorum producti, tātæ præminentiæ fuerint, quod eorum auctoritas aliorū sit merito multitudini præferenda, [c] ab impetitione archidiaconi absoluatis eosdem.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucan. & magistro G. canonico Pisano.

¶ Ad probanda impedimenta electi laici & fœminæ admittuntur (adde) & testes de auditu, & fama sufficienter non probant.

CAP. XXXIII.

TAm†literis vestris, quā depositionibus testium intelleximus, nihil esse contra Lucanū electum sufficienter ostēsum, nisi de auditu [d] tantum & fama: cum super alijs, si qua forte videantur esse probata, [e] testes sint vel soli, [f] vel tales, [g] qui non potuerunt illa legitimè comprobare. ¶ Quia verò super matrimonio, quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua, [h] testes non fuere recepti propter appellationis obstaculum, ne laici vel fœminæ in

c Præferenda.] vel saltem coæquanda: quia tunc iudicabitur pro reo, vt dictū est in prima nomia. Qd hic dr recurrendum est ad dignitatē personarum, vt auctoritas pferatur multitudini, ex altera parte ītelligitur qñ numerus in modicum excedit. ī. de elect. cap. ecclesia vestra. si enim multū excederet, tūc præfertur numerus. Ar. ɔ̄ ī. de elec. c. dudum, simile 19. dist. in canonicis. Sed in qua quantitate præferemus, auctoritatem vel numerum? Istud erit in arbitrio iudicis discreti æquitate inspecta: quia declarari, vel regula de facili dari nō posset, ff. de diuer. & temp. pscript. de accessionibus.

TAm literis.] Primo ponit, q pbauerunt testes contra electum. Secūdò prosequitur articulū bigamiæ: ibi, Quia verò. Tertio ponit pœnam archipresbyteri & sacristæ: ibi, Archipresbyterum. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Lucana vacante, qdā fuit electus in epm. Cōtra istā electionē archidiaconus Lucanus, & G. sacrista, & quidā alij se opponebant, vnde denunciauerunt quædā impedimenta dño Papæ ɔ̄ electum, & q contraxerat matrimoniū cum vidua, dñs Papa super his commisit inquisitionem. Item archid. & G. sacrista prædicti, litteras sub noie maioris partis Capituli ɔ̄ electum miserunt dño Papæ. Capitulum hoc intelligens, significauit Papæ litteras illas de conscientia Capituli non emanasse, sed falsæ erant: & de hac falsitate Papa mandauit inquiri, iudices super his receperūt testes, & dū vellent recipere testes super eo, q electum matrimonium dicebatur contraxisse cum vidua, appellatum fuit ad sedem Apostolicam ne laici vel fœminæ reciperentur ɔ̄ ipsum in tali articulo: vnde iudices attestationes super alijs articulis receptas remiserunt ad dñm Papam cum litteris suis: Papa examinatis attestationibus illis rescribit iudicibus, dicens, quod tam per litteras ipsorum, q̄ per depositiones testium intellexit, nihil esse probatū ɔ̄ electum prędictum, nisi de auditu & fama: & si super alijs aliqua videantur esse probata, testes vel sunt soli, vel tales qui non potuerunt illa probare: sed quia super matrimonio propter appellationem prædictam testes non fuerunt producti, mandat quatenus testes siue laicos siue fœminas idoneos, qui ad hunc articulum probandum inducti fuerint, recipiant, & examinent diligēter, excōicantes illos qui eos impedire præsumpserint, quo minus testimoniū perhibeant veritati: quibus publicatis, si forte irregularitas probata non fuerit, indicant electo purgationem super obiectis, per septem canonicos maioris ecclesiæ vel priores, & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta præfigant ei terminum quo consecrandus ad dñm Papam accedat. Si verò irregularitas probata fuerit, vel si non fuerit probata, & si inf. terminū constitutum purgationem non præstiterit, illū remoueāt à prælatione Lucanæ ecclesiæ, mandantes Capitulo, vt de alio sibi prouideāt in pastorē. In fine dicit, q archidiaconus, & sacrista, qui sub nomine maioris partis capituli domino Papæ contra electū literas destinauerunt, ab officio & beneficio denuncient esse suspensos, donec mereantur domini Papæ indulgentiam obtinere: cum p attestationes prædictas constet, maiorem partē capituli, huiusmodi litterarum cōscium non fuisse. No. q singulares testes nō pbant. Itē vilib. testibus nō credit. Itē cū opponit irregularitas i modū exceptionis, laici & fœminæ vel idonei admittuntur. Itē qui testes impediūt, sunt excōicādi. Item infamatus debet se purgare super his de quibus est infamatus: quod si non fecerit, repellitur. Item; qui litteras Capituli falsat, ab officio & beneficio debet suspendi. Item hic negatiua probatur, vt colligitur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d De auditu.] sic ergo testimonium de auditu tantum cum fama non facit fidem. ī. de accu. inquisitionis. §. quæsiuisti. & ī. de eo qui cogn. consan. vxo. suæ. super eo. Arg. contra ī. eod. præterea. vbi creditur testimonio de auditu cum fama. & 32. q. 1. dixit sed loquitur ibi de præsumptione violenta: & ibi speciale est in eo casu, alias non sufficit, sed hæc fama purgationem inducit, ut in decret. inquisitionis. & hic, vt patet inferius.

[Glo. seq. ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & mere ciuiles.]

e Probata.] no. q in causa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor habeat præsumptionem pro se, non tamen defertur ei iuramentum, immo locum habet regula, Actore non probante reus absoluitur. C. de eden. qui accusare. tamen si infamatus est, ex hoc debet inde se purgare. in ciuili aliud: quia si actor habet bonam præsumptionem pro se, habito respectu ad qualitatem personæ & causæ, defertur ei iuramentum. ī. de iureiur. c. vlt. & C. eo. l. in bonæ.

f Soli.] idest, singulares: & ideo non valent. supra de proba. cap. licet. & supra de electio. c. bonæ. & cap. cum dilectus.

g Tales.] fortè criminosi, vel malæ opinionis. vnde cis non creditur. 2. q. 7. testes.

h Cum vidua.] corrupta: aliàs non obesset. 34. dist.

Valenti-

¶ existimationis.

† Cap. selectiõ in 3. cõp. Et super hūc textum vide Abb. tem in c. reprehensibilis. infra de appellation.

1 Pōt dubi di in ... casu ... ciuili ... iuramē ... qui ... credit ... ... alius ... eo ... dtas, ... gatores ... admi unt ... Abb.

Ad-

dilectis, & quod cognouisset eã si corrupta esset. ℥. de biga. debitum. & intellige quod ꝑart in tacitis, aliàs non criminis non contraxisset, quia tũc nõ esset crimẽ, cõtrahere cum vidua, sed irregularitas quædam, quæ repellit à promotione, vt ℥. de big. c. 1. 2. & 3. quod videtur potius hic fuisse.

[Glo. seq. recit. per obiec. de ca. mulierũ. & de ver. signif. for. & soluit. Item signat aliud contrarium, & soluit. Arg. respõdet, & remittit.

a Feminas.] hoc. quod cum opponitur crimen siue irregularitas in modum exceptionis ꝯ clericum ciuiliter, indifferenter admittuntur laici & feminæ, vt hoc patet, sicut in denunciatione. ℥. eo. tit. quũ. quia licet agitur de crimine, non agitur criminaliter, vt in c. quũ. ℥. eod. vnde procurator potest interuenire. ℥. de accu. super his. in fin. alias mulier non admittitur in crimine. 33. q. 5. mulierẽ. & ℥. de verb. signi. forus. §. vlti. & 15. q. 3. ex eo. nec in testamẽto admittitur. Insti. de test. ord. §. testes. ver. sed neq; mulier. Item aliud. ℥. ℥. eod. de cætero. ℥. de accu. cum cõminimus. & ca. cũ P. Mancutella 2. q. 7 laicos. & cap. ipsi Apostoli & c. testes. 3 & hæc omnia cõtra loquunt cum criminaliter agitur.

b Excommunicantes.] vr̃ quod testes compelli pñt vbi odiosa proponitur exceptio. argu. ℥. de elect. cum dilecti vbi electores compellũtur detegere fraudem. sed hic nihil dr̃ de testibus, sed de impedientibus testes, & ideo dicas, quod non debent compelli. Super hoc dic vt no. ℥. tit. prox. dilectorum. vbi de hoc in fi. notulæ. & dixi ℥. de accu. super his. ℥ quadam notula, quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

[Glo. seq. arg. pro opi. quam reprobat.]

c Purgationem.] ar. pro illis, qui dicunt semper accusato inducendam purgationem, quod nõ est verum nisi ex hoc infamatus fuisset. 2. q. vlt. quòd autem. & 2. q. 5 presbyter.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.]

d Non fuisse conciam.] sed qualiter hoc potuit constare cum singuli essent in suis testimonijs singulares, ℥. de ele. cum dilectus. & c. bonæ 1. & ℥. de accu. cum dilectus. in fin. Sol. bene potuit constare probando absentiam fratrum tpe contento in litteris. ℥. de his quæ fi. à pla. quanto. & ℥. eo. tit. ex tenore, vel quoties fiebat mentio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mentio de talibus litteris. ℥. de proba. tertiò. argu. n. C. ad l. Cor. de fal. qui veluti. Not. ergo qualiter puniendi sunt qui præter conscientiam capituli huiusmodi litteras nomine capituli scribunt, qui tanquam falsarij puniuntur. ℥. de ijs quæ fiũt à prælat. c. quanto.

tali reciperentur articulo contra ipsum: Nos, vt tantæ irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, Mãdamus, quatenus testes siue laicos siue feminas [a] † (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti recipiatis legaliter: & examinetis prudẽter, excommunicantes [b] sollẽniter, si qs eos impedire ꝑsumpserit: quo minus testimonium perhibeat veritati. Demum attestationibus publicatis, si fortè constiterit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationẽ [c] canonicam de obiectis, per septẽ canonicos maioris ecclesiæ, vel priores ecclesiarum ciuitatis Lucañ. presbyteros seu diaconos bonæ famæ, præstandam: qua recepta præfigatis ei terminum, quo consecrandus nostro se conspectui repræsentet. Si verò vel irregularitatis impedimentũ fuerit probatum, vel infra terminũ constitutum non præstiterit purgationẽ indictã, vos eum à prælatione Lucañ. ecclesiæ amouentes, mandetis ex parte nostra capitulo, vt electionem de alio non differant canonicè celebrare. ¶ Archipresbyterum autem Lucañ. & G. sacristam; qui contra prædictum electũ litteras nobis sub nomine maioris partis capituli destinarunt (cum constet per attestationes prędictas, lõgè maiorem partẽ capituli non fuisse [d] conciã † huiusmodi litterarũ) ab officio & beneficio denuncietis esse suspẽtos donec mereantur nostrã indulgentiam obtinere.

¶ Idem Dulmeñ. episcopo, & decano & Priori sanctæ Trinitatis Eboracẽ.

¶ In causa liberali contra cõtumacem etiam lite non contestata, testes recipi possunt. h. d. notabiliter secundum lecturam communem.

CAP. XXXIIII.

CVm † olim archidiaconus Meneñ. [e] aduersus Cantuarieñ. archiepiscopũ super statu Meneñ. ecclesiæ proposuerit quæstionem, & infra.

CVm olim.] Prima pars narrat factum. Secunda ibi Mandamus, dat iudices, quibus committit receptionem testium, & ꝓuidet qd per eos agendum sit reo cõtumace. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Meneñ. olim fuitat archiepiscopalis, quã archiepũs Cãtuarieñ. tenebat pro suo suffraganea: archidia. ipsius ecclesię mouit quæstionẽ super statu seu libertate ipsius cõtra Cãtuarieñ. archiepiscopũ i ꝑsẽtia dñi Papæ; vnde ipse causam commisit quibusdã iudicibus, mãdans eisdem, quatenus nisi archiepũs archidiaconum prædictũ possit repellere ab agẽdo per aliquã exceptione, conuocatis partibus, vel corã procuratoribus ad locũ idoneũ & securũ & lite legitimè contest. testes vtriusque partis recipiant diligenter, quos duxerit producendos. sed si archiepũs legitimè citatus non comparuerit per se vel per procuratorẽ idoneũ, aut litem noluerit cõtestari, nihilominus recipiãtur testes maximè senes & valetudinarij, quos archi. duxerit ꝓducendos, nõ obstante appellatione. & depositiones eorum studeant ad sedem Apost. destinare, statuentes partibus terminum peremptorium, quo per se vel idoneos procuratores coram domino Papa se præsentent sententiam recepturi. Not. quòd in causa liberali reo absente per contumaciam testes recipiuntur lite non contesta. & sententia fertur, & est specialis casus fauore libertatis.

e Meneñ.] ista ecclesia Meneñ. quæ aliàs dicitur sancti David, olim fuit archiepiscopalis, sicut apparet per priuilegium ipsius ecclesiæ quam Cantuarieñ. archiepiscopus tenet pro suffraganea ecclesiæ suæ: archidiaconus ipsius ecclesiæ sup statu seu libertate illius mouit quæstionem archiepiscopo Cantuarieñ. dicens eã liberam esse, & per consequens debet esse metropolis super cunctis ecclesijs Vualliæ. hoc dicit Tanc. qui sic mouit.

† Mulier an possit esse testis in criminalib. vide Anto. Gomezium com. variar. resol. c. 12.

† Adde generaliter in quibus pñt esse testes in c. 1. & 2. per Cy. ff. de leg. de testib. litteras.

Vnde dic. oñi. laicos & feminas admittendos ad probandã falsã. vide qd dicã de accu. P. sup fi. gl. 10.

† Ne qui falsarũt litteras puniẽdi sunt, de quorũ pœna vide Bar. in l. Paulus. ff. de falsis.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cõp.

[Gl. seq. reci. per q. qualis erat hæc exceptio. & tria ponit exempla, & primum reprobat, & cõtra reprobationem legem allegat.]

a Per exceptionem.] fortè obijciebatur ei, quod non habebat mandatum, & sine literis sui capituli & epi non erat audiendus, vt ī. de procu. c. j. sed non est verum in hoc casu: quia quilibet alius etiam minor põt prosequi iniuriã ecclesiæ suæ, ne trahatur in peiorẽ statum. 12. q. 2. nõ liceat. et alijs licentib. ff. de lib. causa. l. j. & j. licet aliàs coniuncta persona repellat, si agat contra voluntatẽ : horũ. ff. de procu. l. Pomponius. §. vlt. sed hic nõ est ita, nam quilibet agere tenet pro ecclesia. 2. q. 7. quapropter. & 5. q. 5. nõ vos. & sic vim iuste resistit omnib. 31. dist. Nicæna. & ī. de ijs, quæ fi. à ma. par. ea. cum in cunctis. Arg. ff. qui & a qui. ma. li. nõ fi. si quis hac lege. § quotiens. Et ita intellige de alia exceptione, puta tel indicatæ, vel quia esset excõicat^9, vel aliã consimilẽ. Ioan. Item argu. est hic. quod exceptio peremptoria ante lit. cõtesta. potest obijci & probari, & sic repellit actorab agẽdo: quod verũ ẽ i trib^9 casib^9. ī. de lit. cõt. c. exceptionis. in cõcilio Lugd. [li. 6.]

¶ Locus. n. litigij secur^9 esse dēt ac talis, vt ois iniquitatis suspicio procul absit.

b Secundũ Io. solue, quod ibi fauore libertatis ĩ ea reuocãda requirit cõsensum oium patronorũ, qui sunt eiusdem gradus hic fauore ecclesiæ, in cuius libertate defendẽda admitti alterum. Io. And.

¶ Mandamus, quatenus nisi pars aduersa prædictum archidiaconũ per exceptionem [a] legitimè repellere valeat ab agendo: partibus, si poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum securũ † & idoneũ conuocatis, & lite legitimè cõtestata, testes quos archiepiscopus i Anglia, & quos archidiaconus duxerit producendos i Vuallia, recipere procuretis. ¶ Verum si archiepiscopus citatus legitimè, vel per se, vel per procuratorẽ idoneum noluerit comparere, aut litem etiã contestari: vos testes maximè senes & valetudinarios, [b] quos archidiaconus duxerit producẽdos sublato appellationis obstaculo admittatis: & depositiones eorum cõscriptas ad sedẽ curetis Apostolicam destinare : statuentes partibus terminũ peremptorium, quo per se, vel respõsales idoneos, nostro se cõspectui repræsentent, sententiã recepturæ. [c]

¶ Idem priori de Bolonic. † & I. rectori ecclesię de Borellis.

† Bolonia.

¶ Publicatis attestationibus admittitur aduersarius ad probandum contrariũ si ante publicationem super hac probatione contraria instrui non potuit. h. d. & est casus singularis.

CAP. XXXV.

EX † tenore vestrarũ accepimus litterarũ, quod cũ vobis causam, quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierẽ, cõmiserim^9 fine debito terminãdam; & infra. Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius corporale præstitit iuramentum, quòd ipsam duceret in vxorẽ, & postmodũ carnaliter cognitã [d]

† Cap. Ex tenore 3. cõp. Et de materia vide lit per Socini regula 408. incipiente: testes post publicatis attestationib.

a [Gl. seq.] actor absens est cõtumaciter, & reus præsens. ī. de dolo & contumacia quæ. adeoq; vr quòd loquat hic de snia interlocutoria, & testes senes & valetudinarij recipiãtur, ne copia subtrahatur probationũ ex eorũ defectu, vt ī. vt lit. nõ cõt. quoniã & sm hoc dicit, maximè, idest, tñ. Vel dic vt dixit Tan. & hoc põt intelligi ex eo quod dicit, maximè, quod verbum non fuit in antiqua cõpilatione, & quia nõ recipiuntur testes lite non contesta. non fit missio in possessionẽ propter contumaciã, sed summatim examinato negotio fit missio. ī. vt lit. nõ cõtest. quia frequẽter. §. in alijs. & § seq. Ber.

EX tenore.] Publicatis attestationi^9 falsitas priorũ testium potest indirectè probari. sic cõiter summat, sed hæc summatio non continet vsquequaque veritatẽ, vt probat Panor. Cõis dñi sũ. Secũda ibi, Quia igitur.

CASVS. Inter R. militẽ & M. mulierẽ causa matrimonij corã quibusdã iudicib. delegatis vertebat, corã quibus mulier proponebat, quod dictus miles corporaliter præstitit iuramẽtũ, quod ipsam duceret i vxorẽ, & postmodũ carnaliter cognouit eandem, & traduxit in domum: Miles verò illud inficiabatur omnino, adijciens, quod etsi hęc vera essent, eam tñ de iure habere non poterat in vxorem, ex eo quòd aliã tũc viuentẽ prius duxerat in vxorẽ. ad probandum intentionẽ sui pars vtraq; testes produxit: et testibus publicatis quod testes militis videbat esse probatũ, quod ipse ante festũ Purificationis beatæ Mariæ virginis, B. mulierem acceperat in vxorẽ, & testes M. mulieris dicerẽt, quod in septimana Paschali sequẽti festũ prædictũ de ea ducẽda corporaliter præstitit iuramẽtum: dictus miles petebat ab impetitione ipsius mulieris absolui: Ex parte mulieris fuit replicatũ, quod eo tpe & etiã ante, quo testes militis dixerant eũ cũ alia cõtraxisse, fuerat sèper in Eboraceñ. prouincia commoratus, cũ testes ipsius militis dicerent hęc longe extra dictam prouinciam acta esse, determinantes tps & locũ, & hoc erat parata probare per testes: Sed cõtra fuit ex aduerso rñsũ, quod cũ attestationes iã essent publicatæ hincinde, locus productioni testium iam non erat: dubitauerunt iudices, vtrum testes mulieris essent super hoc articulo admittẽdi, Consultus Papa rñdet, quòd testes mulieris sũt ad probandũ illũ articulum admittendi. Nõ quòd negatiua, quæ habet determinationẽ loci vel tpis, indirectè põt probari. Itẽ super nouo articulo publicatis attestationibus pñt testes recipi.

b Valetudinarios.] sic sup. vt lit. non contest. quoniã. & respõdeo.

[Gl. seq. reci. per obiect. de decre. quoniã. dat duas solutiones. primam reprobat. contra secundam opponit, & oppositioni respondet. finaliter approbat primam.]

c Recepturæ.] nõ vr quod contra contumacem possit procedi vsq; ad sententiam et lite non contest. Si hæc est vera litera, & loquitur de diffinitiua, non solum senes, sed oẽs indifferenter sunt recipiendi: & hoc vr dicere istis litera, testes maximè senes, & sic illud, maximè, propriè ponitur: Et sic est iste vnus casus, in quo fauore libertatis recipiuntur testes lite non contest. & sententia profertur, sicut contingit in electione prælati, vel matrimonio carnali. ī. vt lit. non contest. quoniã. §. porrò. Et est arg. ad hoc. C. de inge. ma. l. diffamari. Et sic intelligebat Tan. Alij exponunt istã literã sic, scilicet interlocutoriam, s. de missione in possessionem, si altera pars non venerit, vel si partes venerint, litẽ primò contestabuntur. Sed prima lectura ex ipsa patet litera: nam si Papa vellet intellexisse de interlocutoria, de ea mentionem fecisset. ī. de deci. audientiam. & ī. de translatione ex corporalia. Sed multum vr obstare huic, cũ dicit, senes & valetudinarij, cũ illi consueuerunt recipi lite nõ cõtest. vt in c. quoniam. Vnde si Papa intelligebat quod in casu isto posset recipi lite nõ cõtest. ex parte actoris simpliciter dicere debuit: recipiatis testes, quos archi. duxerit producendos: sed quod præcepit in casu cõtumaciæ, tunc

a Et Gof. & Host. addentes aliam rõnẽ. s. periculum alarũ.

d Cognitam.] & sic inductum fuit matrimonium præsumptum. ī. de condi. appo. de illis. contra quam præsumptionem non admittitur probatio in contrariũ. ī. de sponsa. is qui fidem.

a Subiiciebat.] & ita per narrationem, & responsionem facta est contestatio litis. ȝ. de elect. dudum a. & ȝ. de lit. contest. c. vnico. & C. de lit. contest. l. vni.

b Adiiciens.] in modũ exceptionis. sic ȝ. de co. cog. c. 2. & ex istis verbis debes instrui qualiter debeas respondere, & sub qua forma, quia sic excipiendo non confiteris. ȝ. de excep. cum venerabilis. vbi de hoc. & ȝ. de excep. non vt. quæ. & ȝ. de exce. veniens abiisen.

c [Glo. seq. obiicit, & sol. finis sect. per quæstionem, an dato quod verum esset priorem viuere, &c.

c Tunc viuentẽ.] ille allegabat turpitudinẽ suam, vnde non debuit audiri. ȝ. de donat. inter virũ & vxo. & ȝ. de conces. præb. cũ sup quæstione. & ȝ. de cõtest. cũ super. & sed in causa ista, & in quolibet vbi vertitur periculũ ĩa auditur allegans turpitudinem suam. ȝ. eod. licet. & ȝ. de re iud. lator. & ex ponit impetrinet. & in causa ĩo. r. alt. auditur aliquis cõtestã turpitudinem suã. & se vendidisse filium ingenuum. C. de lib. causa. l. 1. Vinc. Item ex eo quod dicit tunc viuentẽ, patet q haec non poterat esse vxor eius si prima esset defuncta & hæc sciebat illum aliam hĩre ante q̃ contraxit cum ea, ea postea hĩe nõ posset. ȝ. de eo qui duxit in matr. sup hoc. & c. ex tuarum. & c. cũ haberet. si verò credebat eum esse solutũ qñ cõtraxit cum eo, benè posset eum hĩe. ȝ. de eo qui duxit in matrimo. c. 1. & c. veniens. Ber.

Vide l. 1. de sponsali. m. & in ȝ. pe. ti.

† al. iter. B. mulierẽ accepisset solẽniter, &c.

‡ Concor. l. tribitione, C. d. trãsa. & l. 1. metali. C. de cõd. ob turp. cau.

† In pluribus antiqs legit nec non & quam.

‡ Scdm Tã. idẽ Host. q licet q mulieri nõ liceat pducere certus ȝ hos ecudos. ar. l. · licet s. mutũ tã in lex diũtetẽ lẽt examine testes i. louve si quã atet falsitas, ipsa peni ex cõprehẽsa ȝ. e. c. cũ Ba. Io. An.

traduxit in domum. [M]iles verò hoc infitiebat[a] omnino adiiciẽs,[b] quod etsi hoc vera essent, eam tñ de iure habere non potuit, eo quod aliã tunc viuentem,[c] prius duxerat in vxorem. Cum per testes militis uideretur esse probatum, quod ipse ante festum Purificationis beatæ Virginis, B. † mulierem sollemniter accepit in vxorem, & testes M. mulieris dicerẽt, quod in septimana paschali sequente festũ prædictum, de ea ducenda præstitit iuramentum; prædictus miles ab impetitione ipsius absolui cum instãtia postulabat. Verum ex parte præpeditæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, necnon & ante, ‡quo testes dicti militis dixerãt eum cum alia matrimonium cõtraxisse, fuerat semper in Eboracẽsi prouincia commoratus: cum testes ipsi dicerent, hoc longè extra dictam prouinciam actum esse, determinantes tempus & locum, quod per testes idoneos, erat probare parata. Sed è contra fuit ex aduerso respõsũ, q cum attestationes tãdem hinc inde sollemniter publicatæ, locus productioni testium iã non erat. ¶ Quia igitur dubitatis, vtrum post publicationem attestationum super illo articulo debeant testes admitti, nos inquisitioni vestræ auctoritate præsentium respõdemus, testes mulieris ad probandum illum articulum admittendos.[d]

[Glo. seq. recitetur per quæstionem an præsentis probare liceat, &c. soluit obstaculum.]

d Admittendos.] hac habes expresse, q post publicationẽ testiũ, et in eadem instãtia iudicis testes recipiunt sup nouo articulo, vel exceptione. ȝ. eo. de testi. vbi de hoc. & ȝ. eod. de ter. & C. de excep. quidẽ. C. de prob. l. exceptionem. & ȝ. de excep. c. denique. super veteri verò non sunt recipiendi. ȝ. eo. fraternitatis. vbi de hoc. Sed certe licitũ est mulieri pbare absentiam viri, ergo & eodẽ modo licitũ est viro pbare pſentiam: 3 q. a mox veriq; gerendus est. ȝ. de probatio. circa eũ quia non debet actori licere quod reo non liceat. ff. de reg. iur. l. non debet. Et ita est argu. quod postquam didici testificata, non possum inducere testes super eodem articulo quod alias est modus inducendi. & ad aliud nunc quàm primò. infra eodem c. veniens, & c. cum in tua. ADDITIO. Vinc. tamen dixit, quòd ista decr. non habet locum nisi incontinenti post publicationem voluerit probare contrarium.

S Ignificauerunt.] Si sine causa negetur quarta dilatio petita cũ sollemnitate legali, potest appellari. In prima ponitur appellantis decisa narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos sancti Dionysii ex parte vna, & abbatissam & moniales de Forcellis ex altera, tam super possessione q̃ super proprietate prioratus de Argentulio coram iudicib. delegatis q̃o vertebatur: Moniales super causa proprietatis primitus sũt iudiciũ ingressæ, & testes pduxerunt in illa. Postmodum iudicio petitorio suspẽso, possessionis iudiciũ sunt ingressæ, in q quo testes ab vtraque parte sunt pducti, ita q publicatio testium fieri iam debebat: sed monachi quartã pductionem testium cum iuris sollẽnitate petierũt sup iudicio possessorio, quã cum iudices denegassẽt, apsti ad sedẽ Apost. appellarũt, ab ipsorum interlocutoria: quibus pactis iudices processum suum dño Papæ significauerunt. mandat Papa qui. iudicibus, quatenus si cõstiterit eos abbati & monachos quartam productionẽ testium cum iuris sollẽnitate super possessorio petiuisse, & q̃ pp hoc infra s. dics ap pellasse post interlocutoriam iudicum, ad quartam productionem testium cum sollemnitate iuris admittant eosdem, nisi forte iudices quartã productionem negauerint, vt effrenatam multitudinẽ testium refrenarent: & si in probatione appellationis defecerint, i expẽsis legitimis parti alteri cõdemnetur, & causam possessionis ad quam moniales habuerunt recursum, primitus debeant terminare: nisi esset in petitorio processum in tãtũ quod posset de proprietate liquere, & tunc qõnem determinent simul vtranque, quod si de proprietate ad plenum adhuc non constet: procedant in ipsa iudicio possessionis finito. Nota quòd qui primò cœpit agere de proprietate, potest redire ad iudiciu possessionis suspenso petitorio. Itẽ quarta productio dari debet cũ sollemnitate legali, aliõquin appellatio pp hoc interposita

¶ Idem Priori S. Victoris.

¶ Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum sollemnitate legali, causa legitima non refragante, aliàs legitimè appellatur.

CAP. XXXVI.

SIgnificauerũt nobis: & infra. ¶ Cum causa, quæ vertitur inter abbatem & monachos Sãcti Dionysii ex vna parte, ac abbatissam & moniales de Forcellis ex altera, tam super proprietate, quam super possessione prioratus de Argẽtolio, † iudicibus a nobis commissa fuisset, & moniales sup eã pprietatis prius lite ĩgresse, testes pduxissent in illa, postmodũ possessionis iudiciũ,

Ca. 9. cõ. tit. in 3. compi.

† Argentolio.

valet: nisi denegetur ex causa, vt hic dicitur. Item interlocutoria transit in rem iudicatam: nisi appelletur ab ipsa infra decem dies. Item qui deficit in probatione appellationis à grauamine interpositæ, condemnari debet alteri parti in expensis.

monachos frustratorie appellasse? Hoc ideo contingit, quia priores iudices reuelerunt negotium dño Papæ, & ita desierunt esse iudices per relationem, vt s. de offi. lega. licet. in princip. & C. de rela. l. 1. & 2. vt patet ex princip. capit. 5 Quid iuris sit de huiusmodi expensis dictum est plene. s. de dolo & contumacia. finem. Bernar.

suspenso petitorio, intentarunt: a & infra. Vnde in causa possessionis, quā moniales petebant, ea ratione[b] quòd illæ quibus ipsæ successerant, inde fuerant violenter eiectæ, testes fuerunt ab vtraque parte pducti, & eousq; processum, vt publicatio fieri iam deberet: c & infra. ¶ Mandamus quatenus si vobis constiterit abbatem & monachos, quartā productionem testiū, cum iuris solemnitate[d] super possessorio petiuisse, & propter hoc infra decē dies[e] post interlocutoriam sniam appellasse (nisi fortè iudices quartam productionem negauerint, pro eo quod voluerint effrænatam[f] multitudinē testium refrænare) vos ad quartam productionem (adhibita solēnitate legali) admittatis eosdem, ipsos (si in probatione[g] defecerint) in expensis legitimis cō demnantes.[h] ¶ Et nisi adeo sit in petitorio iam processum, vt plenè possit de proprietate liquere,[i] † vos causam possessionis, ad quam de iuris beneficio abbatissa & moniales habuere recursum,[k] primitus terminetis, in cā proprietatis postmodū processuri; alioquin quæstionem terminetis simul vtramq;.

¶ Idem episcopo Placentino.

¶ *Diligēter examinandi sunt testes, & puniendi qui eos impediunt: & ipsorum testium multitudo est per iudicem refrænanda.*

CAP. XXXVII.

CVm † causam, quæ inter archiepiscopū Rauennat. ac commune Fauen. & infra. ¶ Quia verò vtriq; parti nimis

a Intentarunt.] q̄d eis licuit. s. de causa poss. pastoralis. & ff. de vi & vi arm. cum fundum. § vlt. & ff. de acq. poss. naturaliter. § nihil.

b Ea ratione.] hæc ratio bona erat, quia interdictū vnde vi, datur hæredi & bonorum possessori. ff. de vi & vi ar. l. 1. § in terdictum hoc. in fi. & datur in hæredem in id quod ad eum peruenit. ff. de vi, & vi ar. l. 1. § pen. & l. seq. & 16. q. 6. si ep̄is. Et intellige q̄ datur 3 hæredem iuris. C. si ex delic. defunc. l. vnica. nō aūt cōtra hæredem rei, quiā nō omnis ad quem res peruenit, tenetur interdicto vnde vi. sup. de testi. ipol. cum ad sedem. & ff. de vi & vi ar. cū à te di in scie ter rem illā recepit à deiectore, tenet. s. de restitu. spol. sæpè contingit. Vinc.

c Deberet.] monachis petentib. quartam productionē testiū, cum solemnitate legali super iudicio possessorio: quā cum iudices denegarunt, monachi appellarunt ab interlocutoria contra eos lata, vt inf. patet.

d Solemnitate.] quam habes. s. eo. c. pen. & in Authen. eo. tit. § quia vero.

e Infra decem dies.] idem tempus datur ad appellandum à diffinitiua. 2. q. 6. anteriorum. Et sic patet, q̄ infra x. dies debet appellari ab interlocutoria. s. de elec. cum dilecti. aliàs transit in rem iudicatā, 2 vt ibi dicitur, idem etiam tempus datur ad supplicandum. C. de precib. Impe. offe. Auth. quæ supplicatio. Vinc.

f Effrænatam.] nota nouitatem iuris: sed ratio est antiqua. dic s. c. proxi. & ff. de testibus. l. 1. in fi. & ex eadē causa posset iudex denegare tertiam, & etiam secundā. sm. ff. de iud. nonnunquam. 3 24. q. 3. de illicita. & s. de dolo & contumacia. cum dilecti. ex quo eadem subest causa in secunda sine in tertia, vt in quarta idem seruandum est hincinde sup. de translat. inter corporalia. Vel si intra certum tempus causa deberet terminari. s. de officio dele. de causis. Vincen.

g In probatione.] si quòd non prudent se appellasse, infra decem dies ex causa præmissa.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

h Condemnantes.] & sic patet, quòd appellans iniustè condemnandus est in expensis alteri parti: & istud generale est. 2. q. 6. omnino. & s. de appellationi. vt debitus. & quod remitti debet ad eundem iudicem à quo appellauit, vt dicit illa decret. vt debitus. 4 & eod. tit. cum in ecclesia. Sed quare secundū iura prædicta non remittuntur partes ad priores iudices si apparuerit mo-

i Liquere.] non vt q̄ plenè liqueat nisi postq̄ renunciatum fuerit & conclusum: cum ante renunciationē possint partes adhuc producere testes super nouo articulo, & instrumēta. arg. s. de ele. dudū. & s. de fid. instr. cū dilectus.

[Glo. seq. recitatur per q. scilicet q̄d de fructibus monialib. obtinentibus in possessorio, & monachis in petitorio.]

k Recursum.] sed esto q̄ moniales obtineant in possessione, ergo habebunt rē cum fructibus à tpe deiectionis. s. de testi. spolia. grauis. & ff. de vi, & vi ar. l. 1. § 4. vi deiectus est. sed pone q̄ monachi obtineant postea in petitorio: ergo habebunt rem cum fructibus à tempore litis cōtest. super proprietate: & imputent sibi moniales q̄ primo intentarunt iudicium p̄prietatis, quia litis contestatio exæquat omnes possessores, & per litis contest. fiunt malæ fidei possessores, & ideo fructus post lit. cō test. omnes restituendi sunt cum ipsa re. C. de rei vendic. certum est. & ff. de petitio. hæred. sed & si lege. § si ante lit. Sed fortè incipiatur litis conte. de nouo facta super proprietate: & quia moniales primò conueniebant modo conueniuntur. Et hoc verum est secundum legistas, qui dicunt quòd ex toto renunciatur iudicio proprietatis antequàm admittatur ad possessoriū. Secundum iura canonica non renunciatur iudicio proprietatis, vt hic di. itaque postea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed secundum hoc vr quòd fecerunt sibi præiudicium circa fructus perceptos, & post litis contest. super proprietate, si monachi postea obtineant in iudicio proprietatis. Io. And.

CVm causam.] Habet tria dicta, vt patet ex summatione. Secundum ibi, Quòd si. Tertium ibi, Volentes. Abb.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennaten. & commune Fauentiæ vertebatur quæstio super iurisdictione quorundam locorum de qua habetur supra de probati. licet. Causa illa delata fuit ad dominum Papam lite contest. & præstito iuramento ab vtraque parte de calumnia, quia difficile fuerat vtrique parti testes producere corā Papa, mandauit episcopo Placentino, quatenus recipiat testes, quos vtraque pars tam super principali, quā in personas testium duxerit producendos, & eos diligenter examinet: & de singulis circūstantijs prudenter inquirat, de causis, loco, tempore, auditu, visu, scien-

1 Adde q̄ hæredis appellatione veniat in l. hæredis. cum. ff. de verbo. sign.

2 Quo ad partem, non quo ad iudicē quod dic, vt no. de appellatiōe. lo. And.

3 Ad hoc induxit, q̄ quinque dat iudex tres dilationes, quinq; vel q̄ omnino. Io. And.

4 Cōcor. l. si. § illud. C. de tēp. app. & ibi B. Pet. de Bellap. & Cy.

5 Vel dele sūt appellationi. s. e app. cum appellationib. Io. An.

† Qō dicit liquere, tradit abbas in c. ē olim. d verb. sig. Antonius Butr. in c. prout. de dol. & cō tu. adde gloss. sim in c. de cetero. infra 5. q. 9.

† Cap. tit. in c. ideo vero tā diligēs uis in examinādis testib. est adhibēda per iudicem, ne mendacium dicant. facit Deuteron. c. 19. E. Io. Paris. Papa in c. iudi. artic. 30. q. 5. & videto Simancas cathol. inst. ti. 64. nu. 10.

existeret onerosum, vt testes producerẽt corā nobis: Mādamus, quatenus recipias testes, quos vtraque pars, tam super principali negotio, quam in personas [a] testiū duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures: [b] & de singulis circūstātijs [c] prudenter inquirens, de causis, [d] videlicet psonis, loco, [e] tpe, [f] visu, auditu, sciētia, credulitate, fama, & certitudine cūcta plenè cōscribas: & infra. Testes [g] aūt, & cætera. ¶ Quòd si fortè Fauentini vel alij, eos quos dictus archiepiscopus ad perhibēdū testimoniū veritati duxerit pducēdos, præsumpserint impedire: tu ipsos ab huiusmodi præsumptione cessare cōpellas. [h] Volentes autem

scientia, & de oībus ad negocium pertinentibus. Quod si fortè Fauentini vel alij, testes quos archieps duxerit producendos, præsumpserint impedire, ipsos ab huiusmodi præsumptione compellat. Vt autē effrænata multitudo testium refrænetur, præcipit vt hinc & inde quadragenarium numerū excedere non permittat: ita vt si Fauen. depositiones testiū voluerint ratas habere; quæ ab epo Ferrarien. & abbate Pomposiano receptæ fuerint testes illi cōputentur in numero prælibato; alioquin cum attestationes illæ sine clausæ, idem testes si necessè fuerit, iterum producātur. Nota qualiter iudex debeat examinare testes. Item qui testes impedit quominus possint perhibere testimonium veritati, puniendus est. Item vltra quadraginta testes pars inducere non debet. Item vltra ni dicitur effrænata multitudo testium.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a In personas.] sed cum exceptio, quæ opponitur in personas testium, debeat reseruari in tempus disputationis post publicationem testium, vt ī. eo præsentium. quare Papa dicit, quòd statim hoc faciant. Ideo fecit, ne differatur negotium: quia præsumptio erat contra Fauentinos, ne causa, protrahendi negotium obijcerent in personas testium post publicationem: Vnde Papa voluit super hoc prouidere, & ideo non fuerunt admissi. huc supra, de proba. licet. in casu tamen statim admittitur ad probandū. vnde cum dicitur quòd ille sit odiosus ex criminali causa, statim debet hoc probare. C. de test. Auth. si dicat, si ex leui causa, vel pecuniaria odiosus dicitur, recipiatur eius dictum, & in tempus disputationis reseruetur huiusmodi quæstio, vt ibidem dicitur in auth. eo. tit. §. si verò. coll. 7. [1] Item & in alio casu cum obijcitur testi quòd sit seruus, si dicat se liberū, non debet admitti, nisi prius ostendit chartam suæ manumissionis. C. eod. tit. in Authen. si testis seruilis. arg. contra, quòd statim debeat audiri qui obijcit crimen testi. ī. eod. ex parte A.

b Procures.] sigillatim per se, aliàs non valerent eorum dicta. ī. eo. venerabilis. & ī. de accusat. inquisitionis. §. 1. & ī. de elect. quia propter. arg. C. de testa. nullum. Ber.

c Circumstantijs.] aliàs non peruenitur ad veritatem. 23. q. 8. occidit, an. l. lucri gratia vel inimicitiarum testificentur, & de alijs circumstantijs, de quibus traditur. ff. eo. l. 3. & 4. q. 3. c. si testes. Ber.

[Gl. seq. tractat primò de teste, qui nō reddit causam scientiæ interrogatus, vel non. secundò quærit, alleg. pro & contra, & soluit. tertiò tractat quomodo testis cognoscere debeat illos de quib. us deponit.]

d De causis.] causa enim scientiæ debet quærere iudex, quam si non reddiderit, non valebit dictum testis, 4. q. 3. si testes. §. solam. & 24. q. 3. si habes. & in Authen. de test. §. licet dudum. coll. 7. Si verò iudex non quæsierit, & testes simpliciter dixerint se scire, valebit. ī. de re iudi. sicut. vbi de hoc. & ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. qui nunciat. in fin. Et de personis ipsorum testium an sint honesti. 4. q. 3. §. 2. Sed nūquid testis tenetur respondere an sit criminosus, periurus, vel talis qui non possit testificari? Et videtur quòd sic: quia istæ sunt circunstantiæ de quibus quæritur. ff. eod. l. 3. & 4. q. 3. si testes. & quia testis in causa criminali & ordinandus æquiparantur. 2. q. 7. ipsi Apostoli. & cap. testes. sed ordinandus tenetur dicere crimen suum. 50. distin. ex pœnitentibus. & 24. dist. cap. vlt. op. arg. ī. de excep. denique. Sed contrarium non inuenitur, ergo stabimus legibus prædictis, quod .n. nō mutat, quare stare prohibetur. C. de testa. sancimus. Sed contra videtur, quòd non tenetur respondere: quia nemo tenetur prodere se. de pœni. dist. 1. non tibi dico. Hæc auctoritas loquit de eo, qui in iudicio animæ confitetur, & ille nō tenetur crimen suum occultum publicè confiteri. Quid ergo dicemus? Satis pōt dici, quòd debet rñdere saltem ad ea de quibus traditur 4. q. 3. si testes. & ff. eo. tit. l. 3. Et op. arg. ī. de acc. inquisitionis. §. 1. & si de alijs interrogentur. [2] Et satis videtur honestū, quòd non interrogentur nisi de his, de quibus fit mentio in ll. prædictis: quia talia non sunt amplianda, sed restringenda. Præterea testes debent cognoscere litigantium personas, à quibus, & contra quos inducuntur, quādo agitur de contractibus, aliter non videtur, quòd possint congruè testificari. arg. in Authen. eod. tit. §. 1. collat. 8. & in Authen. de instru. cau. circa princ. §. si quis igitur. coll. 6. C. de iure delib. sancimus. §. sin autem dubius. in fi. & si dubitetur an testes cognoscant contrahentes vel litigantes, exhibendi sunt, ipsis testibus, vt eos cognoscant; & in eadem forma in qua esse consueuerunt: quia mutata forma, & substantia quasi mutata videtur. ff. de exhib. Iulianus. §. sed & si quis. Istud frequenter fit, præcipuè vbi factum suspectum præmittitur.

e Loco.] Exemplo Danielis.

f Tempore.] quia si diuersi sunt, siue in loco, siue in tempore, non valet eorum dictum. 3. quæst. 8. nihilominus. nec intellige de tempore, idest de qualitate temporis, nisi esset suspectus testis, vel ex tempore, i. ex mora. & ex hoc etiam redditur testimonium suspectum. 4. q. 3. cap. si testes. §. item in testibus considerandum est. Cū enim testis præsumitur suspectus, quibuscumque modis potest, inquirenda est veritas. arg. 30. quæst. 5. iudicantem. & 35. q. 9. graue. & C. de eden. is apud quem. in fi. Iudex ergo discretus in omnibus istis & alijs per quæ possit veritas melius perscrutari, debet interrogare: aliter enim ad veritatem non possumus peruenire. 23. q. 8. occidit.

ADDITIO. Vnde versus:

Auditus, visus, persona, scientia, causa:
Fama, locus, tempus ac certum, credulitasque:
Dum testes recipis iudex hæc cuncta notabit.

g Testes autem.] clausula ista non recipit omnia superiora: quia testes illi qui inducuntur super criminibus, non compelluntur. ī. titu. proxi. dilectorum. vbi de hoc.

[Glo. seq. quærit de impendente quid si non potest compelli. alleg. quod habeatur pro producto, & sigñat contrarium.]

h Compellas.] per excomm. ī. eo. tam litteris. & hoc benè potest: quia præstat impedimentum causæ: & quia iurisdictio ad omnia extenditur, sine quibus causa expediri non potest. ī. de offi. deleg. præterea. & c. prudentiam. §. sexta. ad fin. & c. 1. & c. suspicionis. & ī. eo. tam litteris. & ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. Et si nullo modo potest compelli, & ita testes non possunt inde dicere veritatem: quid erit? Videtur quod debet haberi producto

Et eo casu dixit G. bonā hanc literā cū exceptio talis est ne nō repellat testē, sed reddit testimoniū eius suspectū, pp quod reseruatur exceptio. & idē ca. ī. de exp. ca. 1. an. And.

[2] Not. sec. 4. q. 7. quærendū. q iudex pōt in genere quærere à teste an possit esse testis ad hoc. 8. q. 3. Arch. sim. Ioan. And.

Dan. 6. 13.

ducto ac si deposuisset certe illum qui fecit illum impediri; vel consentit: quia si vellet prohibere ne taliter impediretur, bene posset. 1 ℨ.eo. constitutus. arg. 3. quæst. 7. cap. infames. versi. si quis adeo. arg. contra. 1. quæst. 4. quia præsulatus.

i Dicebat Host. quòd si principalis mi alius eo sciente hoc faciat, habet est is pro facto. ar. ff. si quis can. l. j. §. 2. simili modo. Idē si hoc fiat per aliū amicū principalis ipso principali tacente & dissimulante. arg. ℨ. de simo. sicut nobis. & c. nobis. secus si hoc fiat ab inimico vel etiam amico ipso sine fraude contradicente, vt ibi, & ff. ex quibus cau. in poss. ea. l. pe. Io. And.

2 Et fortè isti eps & abbas fuerūt arbitri, vel fortè delegati, sed postea fuerant, sine tertio collega, vel alter eorū fuerat recusatus secundū Vinc. Ioan. And.

a Effrænatam.] sic ℨ. eo. cap. proxi. & ff. de testi. l. 1. in fi. Et sic vltra xl. dicitur esse effrænata multitudo, sic ℨ. de cle. excom. mi. latores. Sed hoc potius considerandum secundum magnitudinem causæ, & personarum qualitatem: nā quandoque xxiij. millia dicuntur pauci. 45. dist. disciplina.

[Glos. seq. ponit duas lecturas, & secundam reprobat, demum quærit, & soluit.]

b Voluerint.] hæc litera potest intelligi secundum dist. illius l. C. eo. tit. l. vlt. ℨ. 40. § sententi. 2. Vel dic vt dicebat Io. & Lau. quòd quandiu attestationes sunt clausæ, possūt adhuc idem testes iterato induci, vt addant: quia fortè tunc non habebant omnia in memoria. in Authē. eo. tit. §. quia verò multis. & arg. ff. de quæst. repetit. vel vt corrigant errorem suū: sed illud non credo, quia hoc debent facere incontinenti, & non ex interuallo. ℨ. tit. proxim. præterea. in fine. Et argu. ad hoc 35. quæst. 6. de parentela. in ver. discordasse. Sed si quis testis secundò inductus dicat contrarium eius quod primò dixit: tunc dictum suum non valet, nec creditur ei, arg. ℨ. eod. cum in tu. ℨ. de appel. sollicitudinem. in fi. nisi fortè ita esset quòd primæ attestationes non valuissent puta ab eo receptæ, qui nullam habebat iurisdictionem, vel potius quia pro non scriptis debent haberi, nec debent publicari, sed potius incidi. ff. quib. mod. pig. vel hypot. sol. l. 1. in fine.

effrænatam a multitudinē testium refrænari: volumus, vt hincinde quadragenarium numerum testiū excedere non permittas: ita videlicet, vt si Fauentini testium depositiones ratas habere voluerint, b quę à Ferrariens. episcopo & abbate Pompos. receptæ fuerint: testes ipsi computentur in numero prælibato: alioquin (cum attestationes ipsæ sint clausæ) iidem testes, si necessè fuerit, iterato producantur.

¶Idem de Nouo fonte, & Caredci abbatibus.

¶ *Attestationes receptæ in summario, iidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione nō obstante iijdem vel alij testes super iisdem capitulis recipi possunt.* 1

CAP. XXXIII.

ij **V**Eniens c † ad Apostolicam sedem G. archidiaconus Claremon. humiliter supplicauit, vt sententiam super decanatu Claremon. ecclesiæ pro eo latā, quæ iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari: cum autem procuratores capituli Claremon. in nostra præsentia proposuerint sententiam illam contra iustitiam, & post appellationem d ad nos interpositam promulgatā: & infra. Et idem archidiaco-

† Cap. i ti. in 3. cō. Et ex integra lectura hu decretalis de Petrū Beninten decisio.

VEniens ad Apostolicam sedem.] Vbi variatur modus agēdi publicatis attestationibus, super eodem capitulo testes producere licet. Et tres sunt partes. In prima ponit ordinem processus, & disputationes partium super receptione testium. In secunda Papa interloquitur, ibi, Nos igitur. in tertia causam committit, ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Claremon. archidiaconus eiusdem ecclesiæ electus extitit in decanum: Quidam opposuerunt se illi electo: causa commissa fuit quibusdam iudicibus, qui tulerunt sententiam super decanatu pro archidiacono, & in parte mandauerunt illam executioni: Sed quia ex parte Capituli ab illa sententia fuit appellatum, non fuit in totum executioni mandata, propter quod archidiaconus & procuratores Capituli ad sedem Apostolicam accesserunt: Archidiaconus in præsentia Papæ petebat sententiam pro eo latam in totum executioni mandari: procuratores Capituli dicebant sententiam illam contra iustitiam, & post appellationem esse latam, vnde debebat cassari: archidiaconus dicebat illos non esse audiendos, cum essent excommunicati: dum hæc proponerentur, P. subdiaconus domini Papæ se opposuit ex aduerso, asserens se canonicè in decanum Claremont. electum vnde dictus archidiaconus in sua petitione non erat audiendus: quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat: Tandē interlocutus fuit Papa, vt dictus P. si posset incontinenti suam intentionem probaret: ipse verò super hoc testes, & instrumenta produxit, & dominus Papa interlocutus fuit, quòd sua interest, vt se posset opponere archidiacono prædicto lite cōtest. inter illos tam super electione, quàm super sententia: quæsitum fuit ab archidiacono vtrum vellet admittere in hoc iudicio attestationes primò receptas in articulo supradicto: Qui respondit quòd vellet dūmodo posset obijcere tam in personas testium quàm in dicta: quo audito pars aduersa respondit, quòd attestationibus illis vti nolebat, cum non super principali negotio, sed super incidenti articulo fuissent lite non contest. receptæ vnde super negotio, & illos & alios voluit producere testes: Sed archidiaconus respondit, quod cum testes illi tam super sententia, quàm super electione dixissent, & eorum dicta publicata fuissent, in iudicio non licebat illi postquam testificata didicerat, super eisdem articulis testes producere: dominus Papa pronunciauit, quod testes essent super toto negotio recipiendi, quos vtraque pars duceret producendos: vnde mandat quibusdam iudicibus, quatenus receptis testibus & rationibus partium intellectis, causam ipsam tam super principali, quàm etiam incidenti fine canonico debeant terminare. In fine dixit, illa quæ in capitulo aguntur, non possunt de facili probari nisi per canonicos: vnde mandat, vt ad cautelam absoluant eosdem, vt vocati ad testimonium liberè possint pro vtraque parte testificari. Nota quòd quilibet ad quem negotium pertinet, siue cuius interest, potest se opponere, & debet admitti primo probato, quòd sua intersit. Item cum diuersus est modus agendi, publicatis attestationibus super eodem articulo, possunt iterum testes produci: cum alius est modus agendi quàm prius. Item cum quis dicit se debere admitti, dicens quòd sua interest, plenè debet probare, quòd sua intersit, licet hoc fiat: alias non admitteretur. Item ea quæ in capitulo fiunt, per canonicos probantur. Item excommunicati testificari non possunt.

c Veniens.] de hac materia loquitur ℨ. de app. consulturus.

d Appellationem.] benè allegabant isti procuratores si hoc probare possent, Et licet quòd contra iustitiam: non executio per hoc suspenditur: nisi si obijciatur quæstio falsitatis. 3 C. si ex falso instrumento. lege vltima. Laurentius.

3 Hoc inde cet: quia verò quæstio non reddet sententiā nullam Ioan. And.

e No-

nus ipsos tanquã procuratores admittere noluerit, [a] vel dictis eorum aliquatenus respondere: P. subdiaconus noster se ipsi opposuit ex aduerso, asserens se canonicè in decanum Claremon. electum: propter quod dictus archidiaconus in sua petitione non erat aliquatenus audiendus: [b] quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat: & infra. Cum igitur super his aliquandiu disceptassent, interlocuti fuimus, vt dictus P. si posset, incontinenti [c] suam intentionem fundaret: [d] qui cũ super hoc testes & instrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quòd sua intererat, vt se posset opponere archidiacono memorato: Lite igitur inter eos tam super electione, quam super sententia contestata, quæsitũ fuit ab ipso archidiacono, vtrũ attestationes prius exhibitas in articulo [e] supradicto, in hoc iudicio vellet [f] admittere: qui respondit, quòd vellet, dummodo posset obijcere tam in personas testiũ, quàm in dicta. Quo audito, pars aduersa respondit, quòd attestationibus illis in hoc iudicio vti nolebat: cum nõ super principali negotio, sed super articulo incidẽti fuissent lite nõ contestata receptæ: vnde super toto negotio alios volebat testes producere, vel eosdem. Pars autẽ respondit aduersa, quòd cum testes illi tam super sententia, quam super electione dixissent, & eorũ attestationes fuissent in iudicio publicatæ, nõ licebat eidem (postquam testificata didicerat) super eisdem articulis alios testes producere, præsertim cũ in hoc iudicio attestationib. illis vsus fuisset subdiaconus prælibatus. Nos igitur iustitia pronunciauimus exigente, quòd testes essent recipiendi sup toto negotio, quos vtraq; pars [g] duceret producendos. ¶ Quocirca mandamus, quatenus receptis testibus, & rationibus partium intellectis, causam ipsam tã † super principali quàm etiã incidenti, fine canonico terminetis. Quia verò quæ in Capitulo agũtur, non facilè possunt nisi per canonicos [h] ipsos probari: volumus, vt ad cautelam absoluatis eosdẽ, vt vocati ad testimonium liberè valeant pro vtraque parte testari. †

¶ Idem Bisuntino archiepo.

¶ *Religiosi etiam ad testificandũ non admittuntur absque iuramento, nisi a partibus remittatur.*

a Noluerit.] quia dicebat, quòd erant constituti procur. tores ab excommunicatis, vt patet in inte. gra. ADD. TIC. Vel quòd ij si procuratores erant excommunicati, ex post ceshionem. s. de proba. & hæc melior: cum excommunicatis nõ sit denegata defensio, vel per se vel per procuratores cap. cum inter. j. de excep. & sup. de iudi. ca. intelleximus.

b Audiendus.] sententia lata inter me & te, non est executioni mandanda, si ius alterius partis læditur. infra de re iudicata. cum super. & supra de offic. deleg. at. super eo. & ff. de appell. à sententia. Laurentius.

c Incontinenti,] ergo. sententiam executioni mandãdam nisi statim probetur exceptio. sup. de rest. spol. litteras. C. de compen. l. vlti. in fi. & C. de ord. cog. l. fi. § vlt. fin. j. de re iudica. cum super.

d Fundaret.] quod debet audiri contra ipsam sententiã, quæ lata erat pro archidiacono.

e In articulo.] ad quem probandum fuit admissus, scilicet quòd sua intererat.

f Vellet.] quia ad hoc cogi non poterat, cũ ad aliud probandum fuissent inducti. j. eo. cum causam quæ. & ar. j. eo. cõstitutus. j. eo. cum in tua. ex consensu tamen partium valuissent. [1] arg. C. eo. tit. l. vlti.

[1] Hos. dicit, quòd partes minus sufficiẽ. tib. probationibus, se submittere possunt. ad hoc j. e. proxi. & nõd ibi notat. Io. And.

[Gl. seq. ponit duas obiectiones, & vnam quæstio. & solutiones ipsarum.]

g Vtraque pars.] sed quare necessè habet iste P. contra sententiam illam inducere testes, cum illa sententia ei non debeat obesse, quia res inter alios acta alijs obesse nõ debet. j. de fi. instrum. inter dilectos. & j. de re iudi. c. penul. in prin. Rãdet, quia de hoc agebatur antequã sententia ei præiudicasset, qui sciebat rem ad se pertinentem tractari, quia si primò sibi actio eius rei competebat, & permisit sequentem agere, præiudicium sibi fecit. j. de re iudi. ap. pen. ff. de re iudi. sæpe. quia hoc ipso tacitè renunciare videtur iuri suo. j. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore. quia quàm cito sciuit causam illam tractari, statim debuit contradicere, & se opponere: quod cum non fecerit, præsumitur consentire. argu. s. de offic. delega. cum olim. & sup. diff. si seruus. & j. qui nec accu. pos. insuper secus si nescivisset causam agi. ar. ff. ad. acc. si cui. § aj. idem. Præterea debuit ijdem vel alij testes super hoc sunt admittendi: & ita super eodem articulo & inter easdem personas testib. publicatis ijdẽ, vel alij testes iterum recipiuntur. Vnde cõtra. s. eo. fraternitatis. [2] cum suis concordantijs. Sed iam solutũ est: quia illud contingit propter diuersum modum agendi. j. eod. cum in tua. & c cum causam quæ. Sed si illi eadẽ, qui primò inducti fuerunt, contrarium dicunt in secundo iudicio: quid erit? Non credo valere dictum eorum: licet aliud sit iudiciũ, & alius modus agendi. j. eo. cum in tua. & j. de præsump. litteras. sup. de prob. per tuas. Ber.

[2] Hic Hos. ad timorem subornationis addit illã rõnem de qua ibi dixi § fi. & quæst. Ioan. And.

[Glossa sequens adiuuat textum, signat contrarium, et gu. & duas obiectiones soluit.]

h Canonicos.] quæ enim in Capitulo fiunt, per alios probari non possunt, cũ alij ad Capitulũ nõ vocentur. [3] sic & quæ domi fiunt, per alios non de facili explorãtur. C. de repu. consensu. § super plagijs. C. de quæst. interrogari ff. ad Syl la. si quis in graui §. si pupillus, & § 1. q. & l. 1. § si vir aut vxor. licet alias apud domesticos facile quid confingatur. C. de donat. datam. arg. contra. j. eod. in litteris. Itẽ est hic arg. quòd excõmunicatus post absolutionem suam restituitur pristino statui. 4. quæst. 1. c. 1. Item ea quæ in Capitulo agunt, per alios probari debẽt, vt hic dicit. Et hæc est causa quare cõpellitur canonicus ferre testimonium contra ecclesiam suam super cõtractu inito cum Capitulo suo, nec debeat ideo perdere beneficium suum: quia hoc facit compulsus. ff. de bonis libertorum. qui cum maior. § penultimo. secus esset si assumeretur ad officium, vt in administratione vel procuratione: quia tunc perdere debet beneficium suum. supra de postulatio. præla. cap. vlt. hic ideo abso-

[3] Concor. l. facit. & ibi Bal. ff. quod cuiusq. l. vni. & l. testatrix. ff. commu. pred.

† In codice Barbatie ita: tam super principali negotio, quàm super etiam incidẽti, &c.

† al. testificari legitur.

absoluuntur ad cautelam, vt possint testificari: quia dicebatur quòd erant excõmunicati post appellationẽ, alias nullus absoluitur ad cautelã. Nec intelligas quòd quilibet excommunicatus vocatus ad testimonium debeat absolui, & hic ideo absoluuntur ad cautelam: quia non poterant probari per alios, quam per illos de Capitulo, vt litera dicit.

T Vis q̃stionib.] ponit dictum, à quo casum excipit: ibi. Nisi. Abb.

CASVS. Licet in causa monasterii monachi & conuersi licitè producantur ad testimonium, non tamen sine iuramẽto ad testificandum recipiuntur, nisi iuramentum eis à parte altera remittatur. Nota, quòd iuramẽtum testis potest remitti a partibus expresè, sed non iuramentum calumniæ: quia introductũ est propter iudicis religionem, & in fauorem partium, iuramentum testis propter iura litigantium principaliter declaranda: & illud remitti expresè à partibus non potest, sed istud bene potest.

CAP. XXXIX.

T Vis † quæstionibus: & infra. Monachi vero de suis fratribus ac cõuersis, testes in causis ꝓprijs ꝓducere absque iuramenti [a] exhibitione nõ possunt: nisi fortè à parte remittatur [b] aduersa.

¶ Idem Attrebateñ. episcopo, & Dedimeneñ. & Vrsicampi abbatibus.

¶ *Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando, & alius subrogetur.*

CAP. XL.

D Ilecto † filio Arieñ. præposito nobis insinuauit exponente, quòd cum causam, quæ inter ipsum & comitissam † Flãdrensem super donatione sex præbendarum sacerdotalium agitatur, vobis episcope ac abbas Dedimeñ. & Attrebateñ. decano duxerimus cõmittẽdam: idem præpositus citra litis contestationem [c] proposuit, quòd testimonium decani sibi necessariũ erat in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium vnicũ [d] tantum testem, face-

a Iuramenti.] sed cum iuramento benè, aliàs quantumcunque religiosus sit aliquis, in præiudicium alterius non est ei credendum. ĩ. eo. nuper. & sic tam monachi, quam alij clerici possunt ferre pro ecclesia sua testimonium. s. eo. insuper. & c. cum nuncius. & ĩ. de iureiu. & si Christus. in fi. & 14. q. 2. super prudentia.

b Remittatur.] & sic patet, quòd iuramentum testis põt remitti: & hoc ideo, quia verbo aduersarij possum totum ius meũ relinquere, vt C. de fideicõmiss. l. vlt. Sed vr quòd nõ possit remitti, quia introductũ est vt veritas detegatur, & vt religio iudicantis nõ circumueniatur: & sic videtur quòd in fauorem iudicantis: ergo partes non possunt illud sibi remittere. Sol. iuramentum illud iudicis auctoritate remittitur, & istud iuramentum principaliter in fauorem partis præstatur: vnde possunt illud sibi remittere partes. Sed numquid iuramentum istud potest remitti in causa matrimoniali de consensu partium? Dico quòd non, quia nec eorum confessioni statur in causa matrimoniali: etiam si fama consentiat siue rumor: & hoc ideo ne colludere(n)t ad inuicem contra matrimonium. ĩ. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ, super eo. sed in coniungendo videtur quòd possit remitti, quia ibi creditur confitenti, dummodo non sit in alterius matrimonij præiudicium. ĩ. de clan. despon. ca. 2. Sed quid dices de iuramento calumniæ, an possit remitti à parte parti? Videtur quòd non: quia nec consuetudo valet de ipso non præstando. s. de iuram. calum. cæterum. & videtur expressum C. de iur. calum. l. 2. §. sed quia veremur. sed eadem ratione qua iuramentum testi remittitur: quia in fauorem partium præstatur vt veritas eliciatur, & non occultetur. 15. quæst. 2. quamquam. potest iuramentum calumniæ remitti: quia illud præstatur in fauorem partium ne calumniosè aliquid fiat, & vt veritatem vel saltem secundum quòd æstimat, confiteatur, vt C. de iura. cal. l. 2. §. fin autem. ad fi. Dicunt quidam, vt Io. & B. & alij sequaces, quod iuramentum illud de calumnia expresè remitti non potest, sed tacitè benè remitti potest, nec sententia propter hoc cassatur. arg. ff. de procu. filiusfamilias. §. veterani. & C. eo. ti. itẽ demum. vbi exceptio procuratoria contra militem expresse remitti non potest, tacitè verò bene potest. ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. qui iusiurandũ. sicut aliquando tacita probatio plus operatur, quàm expressa. arg. ff. de solu. vero procuratori. §. alia. & l. si quis stipulatus in me l[...]. §. 1. Alij dicunt vt M. & eius sequaces, quod non põt, nec tacitè nec expresè, cum non tantum in fauorem partium, sed ꝓ cõi vtilitate introductũ est, vt dicit lex: quòd ex dissimulatione remitti nõ potest. C. de iuramẽto calumniæ. l. 2. §. sed quia veremur. Ber.

ADDITIO. Tandic vt hodie habetur in ca. primo de iuramento calum. lib. 6. vbi deciditur quod tacitè potest remitti, sed non expresè, & sic approbatur opinio Io. & Ber.

D Ilecto filio.] In prima ponitur impetrantis querela. In secunda prouidet ibi, Ne igitur. Abbas.

CASVS. Inter præpositum Arieñ. & Comitissam Flãdreñ. quæstio vertebatur super donatione sex præbendarum sacerdotalium: causa super hoc commissa fuit episcopo & abbati Dedimeñ. & decano Attrebateñ. Idem præpositus in præsentia iudicum constitutus citra lit. contest. proposuit, quòd testimonium decani necessariũ sibi erat in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & quendam alium testem tantum fidem facere posset: vnde petebat ab eis, vt in causa ipsa procederent decano excluso, aut supersederent a negotio, quousque dominus Papa alium substitueret loco sui: sed iudices postulationem suam admittere noluerunt, imò post postulationem à collatione præbendarum ipsarum suspenderunt eundem præpositum: præpositus hæc oĩa dño Papæ significauit. Ne igitur propter testis defectũ iustitia præpositi valeat deperire, loco ipsius decani substituit dominus Papa abbatem Vrsicampi, mandãs eisdem quatenus si est ita, relaxata suspensione præpositi, procedant in causa iuxta prioris mandati tenorem. Not. quòd propter defectũ testis iudex remoueri debet, vt possit testificari in causa, in qua datus erat iudex. Itẽ ius collationis præbendarum cadit in laicum.

c Citra litis cõtestationẽ.] præstãdo ꝙ per illa verba nõ intendebat litẽ cõtestari. s. de or. cog. cum dilectus.

[Glo. seq. Panor. expedit per tres q. c. ... ibi, si iudex vellet.]

d Vnicum.] sed nunquid esset idem si haberet duos præter istũ? Vr quòd nõ, quia duo testes sufficiunt. s. eo. licet. & ĩ. de test. relatũ. & 4. q. 3. c. si testes. §. item vbi numerus. & 2. q. 4. §. 1. adhuc credo quòd remoueri debeat à iudicio, & præcipuè si illi duo sint viles, & quia testes nõ habent oĩa in memoria semper, & sic veritas occultaretur, & probationis copia totaliter deperiret, ar. ... & curare debent magistratus vt etiã [...] probatio. ff. eo. tit. curent. & arg. in Authen. ... coll. 7. & ff. ad l. Aquil. in lege ... nõ deberent remoueri: quia vbi aliqui [...] testes, alij non cõpelluntur. s. eo. ... Sed nunquid esset idem in causa criminali? Vr quòd non, quia in criminali non compelluntur,

† Ca. 13. eo. ti. in 3. cõpi.

Adde hic Guidonẽ Papę, pro maiore textus & glossarũ intelligẽtia. Et ideo nõ fuerunt remissi ad excõicatorem. Et sic nõ obstat ĩ. de off. deleg. prudẽtiã. §. 6. secundum Inn. per quẽ dicunt hic Go. & Phil. ꝙ iudex absoluit testes excõicatos, si per alios veritas haberi non põt nisi sit tale genus excõicationis, cuius absolutio refertur Papæ. Io. And.

† Ca. 13. eo. tit. in 3. cõp. Et pro intelligentia textus, & glossematum, vi[de] tra altos videatur hic Guido Papę.

a Vide legẽ, Theopõpus, & ibi Bar. ff. de do. præleg. & in l. iurisiuran. C. de testib.

luntur testes. ꝟ. ti. t. proxi. dilectorū. Adhuc credo ꝙ sit remouendus, ꝗ non obstat eo ꝙ nō pōt compelli; quia precibus inducí posset vt testificaretur; sed si omnino nollet testificari, non deberet remoueri ēt in cā ciuili. Si iudex vellet iurare ꝙ nil scit de cā illa, non dēt remoueri. Idē credo tenēdū si aliquis i fraudē procuret, vt aūsa talibus committatur, licet hēret alios plures: quia fraus ei ꝓdesse non dēt. ar. ꝟ. opt. ꝟ. d. fimo. not. is. & c. ficut. & ī. de rescrip. super litteris.

a Excluso.] hoc habet locum qñ clausula illa: quod si nō omnes, &c. ponitur in rescripto.

[Glo. seq. adiuuat textū. Secundò q̄rit de aduocato & soluit distinguēdo. Tertiò fortificat qōnē & soluit. Quartò q̄rit de delegato, &c. ponit opi. Io. & soluit, & ꝯrio rñdet. vlti. quærit & soluit.]

b Recusastis.] & malè: qa ēt prætor testimonium dicere debet. 4. q. 3. c. si testes. ver. si res exigit. nec enim arctanda est copia ꝓbationū. ff. de incend. ruin. nauf. l. ne quid. § de his. Sed quid si impetres illū in iudicē, ꝗ volebat esse aduocatus meus in illa cā? Ob hoc non remouetur, cum alium possim habere aduocatū, nisi hoc dolo feceris, vt mihi subtraheres copiam aduocati periti. arg. ꝟ. eo. constitutis 1. & 3. q. 7. c. infames, § si quis aūt. Sed si ei reuelaui secreta causæ meæ non sufficit ad remouendum eum: quia non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata. 3. q. 7. iudicet. Sed q̄d erit si iudex iste de quo quæritur, committat statim vices suas alij, nihil sibi retinendo, nunquid tenet talis commissio? & si tenet, nūquid potest iste esse testis coram illo? Dicit Io. quòd non potest coram eo ferre testimonium: quia fungitur vice eius qui delegauit. 1 & idem est iudicare per alium quod per se. ar. ī. de offi. deleg. coram. & licet modo non sit iudex, sufficit ꝙ fuit, vt nō possit esse testis, 2. q. 6. statuendum est. Satis honestum putarem, & q̄d possit cōmittere, & quōd possit esse testis coram illo. & c. illud statuendum. 2 loquitur de iudice qui cognouit de causa. & hoc pōt dici per decr. istam, quia iste iudex fuit, & tamen admittitur ad testimoniū, imò propter hoc remouetur. Et si ordinarius peteretur in testē coram officiali suo, nunquid deberet testificari? Credo quòd sic, si necessitas immineret.

[Gl. seq. quærit & soluit.]

c Testis defectū.] & sic eo remoto poterit ferre testimoniū in causa. Sed nunquid aduersarius poterit objicere in personā istius decani, vt à testimonio ipsū repellat? non, cū ipsum approbauerit in iudicē eū eligendo, sed in dicta bene poterit hoc objicere. 4. q. 3. c. si testes, § si quis testib. 3. q. 3. § offeratur. & 32. q. 5. horrendum.

[Gl. seq. reci. per q̄ quantum tempus habeat iudex in dici subrogatus, & distinguit.]

d Subrogandum.] cum vnus iudex alij subrogatur, totum tps habet quod alij concessum fuerat. ff. de iudi. si iudex. & hoc cū res est integra. Si verò non est integra, tunc si est delegatus, habet residuum tēporis: si ordinarius, non minus anno. ff. de iudi. edictum. C. de iudi. properandum. § sin autem. in medio.

e Relaxata.] de facto, quatenus de facto processit. 2. q. 6. arguta. arg. ꝟ. de appel. ad præsentiam. & ī. de off. ord. c. pen. quia excōicatio vel appellatio fuit legitima, & suspensio nulla. 3 ꝟ. de sent. excom. ꝑ tuas. sup. de off. or. c. pen. Ber.

Facit ad hoc tex. in l. litteras. & ibi Cyn. & arr. C. de [illegible]

re fidem posset, vnde postulauit, vt in causa ipsa eo ꝓcederetur excluso, a vel supersederetur negotio, quousque substitueremus alium loco eius. vos aūt petitionem eius admittere recusastis: b quinimmo post appellationem à præbendarū ipsarum donatione suspendistis eundem. ¶ Ne igitur ob testis c defectum eius iustitia valeat deperire, te abbas Vrsicampi loco ipsius duximus subrogandum: † d Mandātes quatenus, si est ita, (suspēsione ꝑpositi relaxata e) in cā iuxta prioris mandati tenorem ratione præuia procedatis.

¶ Idem iudici Sabinen.

¶ Ne probationis copia pereat citato aduersario recipiuntur & publicantur testes quos reus induxit.

CAP. XLI.

Significauit † nobis ꝑsbyter S. N. Sabin. diœcesis, ꝙ fundatores eiusdē ecclesiæ, liberam eam esse volētes fundationis tpe se in ea nihil iuris retinere dixerunt. vnde timēs ne processu tēporis, probationis copia valeat deperire, f prouideri sup hoc idem presbyter postulauit. ¶ Quocirca mādamus, quatenus testes g idoneos, quos † ipse super hoc duxerit producendos, examinet diligenter, & corū dicta in publica monumēta redigi faciat, denunciatione præmissa fundatorib. antedictis, vel eorū hæredibus, vt receptioni testiū intersint si velint, & sup tali denunciatione fiat publicum instrumentū. No. cautelam bonam & vtilem propter ea quæ contingere possent. Item futuris casibus occurrendum est.

Significauit.] In prima parte petitio. In secunda iudicis datio ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Quidam nobiles fundauerūt ecclesiā S. Nicolai Sabin. diœcesis, & liberam eā esse volentes tpe fundationis dixerunt, se nihil iuris retinere i eadē: sacerdos illius ecclesiæ cū sup tali libertate nulla instrumēta facta fuissēt, timēs ne processu tpis probationis copia deperiret, petijt a dño Papa super hoc sibi ꝓuideri: vnde mādat iudici Sabinen. quatenus testes idoneos, quos idem presbyter super hoc duxerit præsentandos, examinet diligenter, &c.

f Deperire.] arg. ꝙ futuris casib. prudēter debemus occurrere. sic ī ut lit. nō ꝯtest. quoniā. 1. respon. & ī. eo. si q̄ testiū. & ꝟ. e. Albericus. & ꝟ. e. de ꝯstitutiōib. vt [illegible] cū dilecta. & ff. loca. si qs domū. ad si. ff. ad legē Aquil. in lege Aqu. ita. ff. de vsufru. l. 1. in fi. & C. de vsur. pupil. l. ult. ff. de furt. qui tabulas. & l. q̄ vas. & 23. dist. in nomine dñi. & ī. de electione. licet. & instrumenta omnia propter hoc fiunt. 1. q. 7. saluberrimum.

[Glo. seq. ponit quinque differentias inter hāc receptionem, & illam, quæ fit cum timet mors. &c. tamen quartā reprobat. secundo glossa tractat ꝙ etiā ex parte actoris locus est huic publicationi.]

g Testes idoneos.] inter hanc receptionem testium, & illam quæ fit cum timetur de morte testium, vel de absentia diuturna sup. vt lit. conte. quoniam. 1. respon. multiplex est differentia. Hic n. recipiuntur oēs testes indifferenter tam iuuenes quàm senes, sed in casu illo non recipiuntur nisi illi tantum, de quorum morte timetur, puta quia sunt senes vel infirmi, & de quorum absentia diuturna timetur, vt ibi dicitur. Item hic statim publicantur ad perpetuam rei memoriam: ibi, nō publicantur, sed 4 consignantur. Illi non valent post annum, nisi infra annum vel agat vel denunciet illi ꝑsonæ contra quam inducti sunt, vt ibi dr, isti perpetuò valebunt tanquam Authenticum instrumentum, quorum dicta sunt redacta in publica monumenta. C. de re iud. gesta. Item contra illos potest objici in personas, sed contra istos non, si appareat instrumentum denunciationis, vt dicit Vinc. sed hoc non est verum. Itē hic producuntur vbi non mouetur, nec timetur lis in præsenti, ibi secus. Et no. ꝙ hoc publicatio videtur habere locum

3 Vel secūdum Host. ꝓpriè ponit respō appell. quia antequā decr. hæc emanasset, casus iste non erat in iure expressus, & scribebatur iudicibus appel. remo. vñ processus tenuit mero iure, sed debuit retractari ꝑ superioris officium de appella. pastoralis. Io. An.

† Cap. 14. e. tit. in 2. cōp. Et de materia huius decretalis vide plenè per Bar. ī Auth. sed & si qs ab aliquo. C. de testib. adde hic Guidonē Pape.

† In codice Barbatiçitur quos super hoc idē ꝑsbyter duxerit ꝑsentādos.

1 Hoc verū si delegans esset ordinarius vel delegatus, ꝙ delegasset partem, non totam. Io. An.

2 Hoc c. loquitur de iudice qui petit testem [illegible] principaliter vt not. ī. [illegible] a nobis. [illegible] 3. glos. Io. An.

4 Videto in hunc locum Guidonē Pape hic.

locum etiam tantũ in defensione siue exceptione, non autem in actione, ꝛ nec est contrarium. ff. ad legem Aquil. l. in lege Aquilia. quia isti testes cõsignantur: sic intelligit Dominus Azo legem illam: imò dico idem in actione quandoque per eandẽ l. ff. ad legẽ Aquiliã, in lege Aquilia. ibi publicantur, & sententia fertur, sed condẽnationis exactio cõpetit tantum cũ extiterit conditio, vt ibi dicitur supra vt lite non contestata. quoniam i. responso. in Authen. eodem tit. §. & hoc verum est. coll. 7. sed in his duabus cõcor. consignatur. & in Auth. prædicta, vbi dicit, publicantur. i. publica manu transcribunẽ, vt loquatur ante lit. contest. cum illa decre. qñ. secundum vnum modũ legẽdi, si vis intelligere Auth. loqui in casu decre. huiusmodi. tunc ꝙ præsidet publicant, i. in publica monumenta reducuntur, vt ibi dicitur. Vinc.

ꝛ Facit ad hoc l. publicati. & l. testamenta. cũ no. C. de testi.

† Vide Lambertinũ de iure patronat. art. 4. q. 2. princip. 1. par. 2. lib.

† al. Vrbeuene. al. Vrbeuet.

dos, examines diligẽter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta, [a] denunciando [b] fundatoribus † antedictis, vel eorũ hæredibus, vt receptioni testium si velint, intersint: & super denunciatione sic facta, confici facias publicum instrumentum.

¶ Idem episcopo & archidia. Beneuen. †

¶ Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod subijcitur necessitati probandi, possunt testes etiã antiquis publicatis attestationibus produci.

CAP. XLII.

CVm † causa, quę inter œconomũ monasterij S. Martini de Monte: & infra. ¶ Cum igitur abbas & fratres eiusdem loci probare intendãt quanti pretij venditionis tpe [c] possessiones prædictæ fuere; Mandamus quatenus recipiatis testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producẽdos, & infra. ¶ Si verò pars monasterij ad hunc articulum eosdem testes produxerit, quos ad alium [d]

de nouo probare quantitatem excessus, cum dicta testiũ fuissent publicata super deceptione? Et respondetur quod sic: quia ista est noua materia, licet habeat partẽ inclusam de antiqua, non oportebat iterum probare monasterium fuisse deceptum, sed de nouo nunc determinabitur, quãtitas deceptionis, & sic cessat timor subornationis, cum ratione adiũcti videatur nouum capitulum, sicut in simili vides cũ auditur ꝙ testes subornati falsum dixerunt. iuxta not. in ca. licet. de probationibus. & per glos. in cle. 2. de testib. hęc colligũtur ex hoc c. & c. cum causa. ꝭ. de empt. & vend. quæ ĩ eodem facto loquũtur. Abb. Not. quod diuersus modus agẽdi est ꝓbare, ꝙ quis sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij, & probare quantum deceptus est vltra dimidium, vnde testes recepti in vno articulo publicatis attestationibus eorum, possunt recipi in alio, nec dicuntur recipi super eodem capitulo.

† Cap. 2. ti. de emptor. in 5. comp. Et ꝓ alijs de hic Guidõ Papa.

[GL. seq. ex 1. per quam aliud remedium habeter presbyter iste.]

a Monumenta.] hæc est bona prouisio ad cautelam futurorum, vt sic redigantur testes in publicam formã: & aliud consilium poterat habere ecclesia ista contra patronos, vt facerent ei chartam libertatis, sicut agitur pro apocha facienda. C. de fid. instru. plures. sicut libertus agit contra patronum, vt faciat ei chartam manumissionis. C. de lib. causa. sicut datam. aget ergo ecclesia officio iudicis: secundum leges aget e condictione ex illa l. C. de liber. cau. sicut datam. & ff. de condi. ex lege, l. vnica.

b Denunciando.] arg. quod non valet receptio testiũ, nisi denunciatio de hoc etiam facta sit parti aduersæ. ĩ. eo. in nomine domini. sup. de fideius. constitutus. & supra vt lit. non contest. quoniam. & 3. q. 9. chartæ. quod est verum. Item arg. quod facta denunciatione, a siue veniat ad videndum testes, siue non, valet receptio testium. ĩ. eo. tit. in nomine domini: & de hac denunciatione fieri debet publicum instrumentum, vt si dubitaretur de denũciatione forsitan: quia si negaretur ab aduersario, probaretur per instrumentum.

ꝛ Ad domũ, si abiens est. ar. ꝭ. de cle. non resi. ex tue. ĩ. de eo q mit. i pos. c. si. secundum Ho. Inn. putat ꝙ si abiens ẽ. ꝓ põt hoc fieri sine periculo expectabetur donec ꝑsonaliter sibi denuncietur. arg. ff. q sen. si. ap. re. l. 1. §. cũ ex eo. & dicit, quòd iura q dñt sufficere citationẽ ad domum ponunt casus ꝓpter remittentiã. ĩ. d co qui mit. in pos. c. si. superius alle. Io. And.

CVm causa.] Post publicatas attestationes nouum Capitulum probari potest per testes antiquos, ita communiter summatur, & secundum hoc nihil inducit de nouo hoc cap. cum hoc habeatur in cap. fraternitatis, & in c. cum venissent, cum multis similibus. ĩ. eodem. In prima parte ponitur decisa petitio. In secunda commissio ibi, Cum igitur. Et pone casum literalem, vt colligitur ex gl. 2. Monasterium sancti Martini de Mõte vendidit quadam tenamenta ciuibus Viterbieñ postmodum sentiens se læsum vltra dimidiam iusti pretij, egit contra dictos ciues emptores condictione. capitu. cum dilecti de empt. & vend. seu l. 2. C. de resc. in. vendi. vt rescinderetur venditio, vel aliès supplerent iustũ pretium: probauit monasterium in hoc iudicio se fuisse deceptum vltra dimidiam iusti pretij: Sed nõ determinauerunt testes quanta fuerit illa læsio. Et hæc probatio sufficiebat si emptores voluissent emptionem rescindere: sed quia dicebant se velle iustum pretiũ supplere, fuit dubitatum, nunquid monasterium, posset

c Tempore.] tempus enim contractus inspiciendum est. ꝭ. de emp. & vend. cum dilecti. C. de resc. in. ven. si voluntate. in fi. & ff. de conici. ex mille. §. 1. & ff. de minoribus denique. §. scio. & ĩ. de elect. dudum.

[Glossa sequens opponit, respondet, & ex responsione aliam ob. infert. cui respondet. secundò quærit & soluit.]

d Ad alium.] alium articulum habes ꝭ. de empt. & vend. cum causa quæ, & est pars istius, & olim erat tota integra. ʒ & ibi probatum fuit, quòd monasteriũ deceptum fuit vltra dimidiam iusti pretij, non determinando quantum vltra. vnde probare modo debet quantum valebat res vltra dimidiam iusti pretij. Sed qualiter debuit probari excessus deceptionis sine quantitate valentiæ? Rñdeo, hoc modo potuit esse, quia cũ res esset vendita pro decẽ, testes dicebant quòd res valebat multo plus de xx. sed non taxabant quanto plus de xx. & illud plus debet probari. Sed illi testes, qui fuerunt inducti ad probandum primum articulum, quomodo admittuntur ad probandum secundum? quia si tunc fuit interrogatus quantum valebat res vltra xx. & ipse respondit quòd nesciebat, non videtur vlterius admittendus. Sed intellige quod simpliciter dixerunt, nec fuerunt interrogati de quantitate excessus, vel hoc non noceret: quia postea potuit scire quod tunc etiam nesciebat, & informare suam scientiam ex alijs argumentis: nec propter hoc est contrarius sibi, nec dicuntur testes produci super eodem articulo, quia ad aliud inducũtur modo quàm prius. sic supra eo veniens. & ꝭ. eo. cum in tua. primò enim dixerunt testes, quod res valebat vltra xx. modo dicunt præcisè quod res valet vltra xxiiij. vel xxv. vel aliam certam quantitatem declarant vltra xx. Sed qualiter hoc probetur? Dico quod ex qualitate rei & quantitate redituum probatur pretium rei. C. de resc. uẽden. venditio. si quis. ff. de re. eo. qui sub tut. vel cura. si fundus. in princ. quandoque res æstimatur quoniam potest colligi in quinquaginta annis. in Authen. de alie. & emphy. contractu. §. sanctissimas. coll. 9. quandoque etiam consideratur quantum in xx. annis possit colligi. in Authen. de tabell. non alie. §. qua verò

ʒ Integrũ inuenies ĩ 5. compilat. quæ ĩ. met capitis. cũ nec.

Leonis coll. 2. vel etiam æstimatur secundum quod vendi poterat tunc: quia res tantum valet quantum vendi potest. ff. ad Trebel. l. 1. §. si hæres. nec ex affectu debet æstimari, sed communi æstimatione. ff. ad leg. Falc. pretia in princ. Ioan. And.

a Deceptionis.] licitū est contrahentibus adinuicē se decipere. 2. ff. de mino. in causæ 2. §. in pretio. verū est víq; ad dimidiam, sed non vltra, vt hic, & C. de rescin. vend. l. 2. & ℥. de emp. & vend. cum dilecti. ADDITIO. Sed quare admittit ista secūda probatio rei, & quantum valeat: ōne valet probatio superioris, q vltra mediū fuerunt decepti, ad hoc vt rescindat contractus? certè sic. C. de resc. vendit. l. 2. Sed rūdeo quantum ad rescissionem contractus valet prima probatio: sed quia emptor hēt electionē rem restituere, & pretium recipere, vel supplere qđ deest de iusto ptio: & ideo admittitur probatio secunda, vt in d. l. 2.

Albericus.] In prima ponit partis petitio. In secūda ponitur petitio & iudicis datio: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Inter Albericum militem, & C. mulierē vxorem ipsius, corā Capitulo Rauennateñ. matrimonialis quæstio vertebatur: tandem sñia diuortij lata fuit inter eos: sed sñia non fuit redacta in scriptis. Post modum verò contraxit cum alia, de qua filios suscepit: ipse verò timens sibi & filijs præiudicium generari, quia sententia nō fuit lata in scriptis: petijt à domino Papa, vt testes qui interfuerunt sententiæ, recipi faceret: vnde mandat quibusdam, quatenus testes qui interfuerunt sententiæ, recipiant, & depositiones ipsorum in scripturā publicam redigi faciant. No. q sententia super matrimonio lata, licet in scriptis redacta non fuerit, si hoc probetur per testes. Item ad cautelam futurorum recipiuntur testes, licet quæstio non moueatur: & intellige quòd denunciatio facienda sit personis illis, quorum interest testes non recipi.

[Gl. & q. not. dat simile, signat contrarium, & soluit.]

b In scriptis.] no. q sententia lata in causa matrimoniali tenet, licet non sit lata in scriptis, & in alio casu quem habes 11. q. 1. si quis cum clerico. & C. de sen. ex breui. reci. auth. breuissimas. contrarium habes 2. q. 1. in primis. in fi. vbi de hoc. & l. statutis. illa generalia sunt, hoc speciale fauore filiorum, sicut in causis matrimonialibus multa alia specialia sunt, vt dictum est ℥. vt lite non contestata. c. 2. Bern.

c Publicam.] ad hanc publicationem faciendam vocandi sunt, quos negotium tangit, & etiam hæredes eorum. ℥. eod. significauit. sic etiam recipiuntur testes ad cautelam futurorū, quia timetur de testibus, quòd possunt non esse tempore litis. ℥. vt lite non contest. quoniam. tamen differentia est inter istos testes & illos, vt dictum est ℥. eo. significauit. sic etiam accipiuntur. ff. ad legem Aquil. in lege Aquilia.

probandū produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis: qm aliud est pbasse deceptionis [a] excessum, & aliud pbare quantitatem valoris.

¶ Idem.

¶ Recipiuntur & publicantur testes, qui interfuerunt sententiæ, vbi per scripturam de sententia non apparet.

CAP. XLIII.

Albericus † miles nobis insinuare curauit, quòd cū olim inter ipsum, & C. mulierē Rauennateñ. corā Capitulo Rauennateñ. matrimonij qō verteretur, tandē lata fuit diuortij sñia inter eos: postea verò dictus miles timēs sibi & filijs, quos d legitima vxore suscepit, ex eo posse præiudiciū generari, q in scriptis [b] redacta non fuit sñia memorata, supplicauit vt testes, qui sententiæ interfuere prædictæ, recipi faceremus. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus testes curetis recipere antedictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam [c] redigi facientes.

¶ Idem Beluaceñ. episcopo.

¶ Publicatis attestationibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directè contrario, qui prius fuerunt producti in iudicio summario, seu extra iudicium. hoc dicit secundum notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali. Et tunc expone textum in fine ibi, in hoc casu, scilicet, cum testes aliàs producti reproducantur. Panor.

CAP. XLIIII.

Cum † in tua diœcesi. & infra. ¶ Vtrum autem si accusatore idoneo comparente, p tres vel quatuor testes, inter se iam cōiunctos, parentela probaretur, per depositiones eorundem posteriorum testiū derogetur fidei vndecim vel duodecim aliter, & communius sic, Publicatis attestationibus in causa matrimoniali, super eodem articulo, vel directè contrario, testes produci possunt. Et hanc specialitatem in causa matrimoniali probat hæc litera melius quolibet alio iure. Communis diuisio. Secunda ibi, Quamquam. Abbas.

CASVS. Titius & Mæuia volebant contrahere matrimonium, posito banno in ecclesia [4] publicè, apparuit aliquis denuncians parentelam inter eosdem: demum viri bonæ opinionis & famæ iurati dixerunt, eos posse adinuicem copulari: & sic etiam matrimonium est cōtractum: postea verò in casu accusationis probatum est eos esse in gradu prohibito: modo quæritur, qui istorū debeant præferri? Papa respondet, quòd quamuis primi testes dixerunt pro matrimonio, & secundi in contrarium scilicet pro matrimonio dirimendo, valebit dictū secundorum: tamen si illi primi 11. vel 12. iterum vellent iurare, ac dicere illud idem, quod pri nō dixerunt, præualebit dictum eorum: nunc obstabit exceptio, quòd didi erunt testificati: qui prius fuit quæstio denunciationis, & nunc est quæstio accusationis. Nota quòd propter diuersum modum agendi super eodem articulo testes iterum possunt induci. Item in causa criminali non habet locum ista exceptio, quia partes testificata didicerunt.

Cum in tua.] Pōt duppliciter summari. primò quòd cōtineat id quod c. veniens, ℥. eo. Et secundum hūc intellectū, h. d. Variato fine agēdi, publicatis attestationibus licet producere testes. Aduerte, q hæc lectura procedit si habetur respectus ad secundam productionem, vel ad tertiam respectu primæ, quum prima productio fuit facta extra iudicium, dum procederetur secundum formam cap. fin. de cland. despon. vt matrimonium posset cōtrahi, non obstante forte infamia in contrarium. Sed secūda & tertia fiunt in iudicio, dum directè agitur ad matrimoniū separandum propter contanguinitatem. Sed quo ad tertiam productionē nouissime fiendam, respectu secundæ iam in iudicio factæ, non pcedit hic intellectus, quia in eodem iudicio agitur, & tertia probatio est directè contraria secundæ: & sic non debent admitti publicatis attestationibus per cle. 2. int. eo. tit. Ideo legitur

Marginal notes:

hoc cō Theolo

eges ha... hoc ... in foro ... aliud est ... andum, quo vide Tho. 2. 2. ... art. ... lib. 6. ... lassimè ... articu...

Cap. 2. eo. ... 4 eōp.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. op. Et prætereà videas hoc loco Guidonem Papæ.

4 Quo ordine anteq; matrimonium contrahatur, denūciari debeant in ecclesia, cōtra here volentes, præscribit concilii Trid. sess. 24. de refor. matrimonij c. 1.

ide Ar... in c. fa... 2. q. ... in c. fi. ... iudic.

2 Hæc glossula non est Bern. nec hẽ in antiquis exemplarib.

a Ad aliud.] i. Quis 2 primi testes dixerũt pro matrimonio, & secundi contrarium, & primi in cã denunciationis, & secundi in causa accusationis, valet dictũm secundorum, quamuis contra matrimonium deponant.

[Glo. seq. factum narrat, & obijcit, quòd quæstio nõ soluitur, & obiectioni respondet.]

b Ob aliud.] cum enim in modum denũciationis probarẽ esset, ꝑ fama erat, illos esse ꝯsanguineos, & ꝙ esset scandalum si cõtraherent, inducti fuerant ad improbandã consanguinitatẽ testes de illa cõsanguinitate, vt omnis suspicio tolleret: & sic contraxerunt, vt ĩ de sponf. cum in tua, q̃ est pars istius. Postea verò cõtracto matrimonio, accusatore idoneo comparente, tres vel quatuor alij testes idonei iurarũt illos esse consanguineos, cum directe accusabatur matrimoniũ. Et ita ꝓpter diuersum modum agendi possunt ijdẽ & alij testes publicatis attestationibus induci super eodem articulo. sic sup. eod. veniẽs 2. & arg. sup. eod. cum causa, quę inter œconomũ. Sed hic non videtur Papa respondere ad quæstionem propositam. Sed dic quòd eo ipso quòd dixit, si

† iurauerũt.

Testes & publicatis attestationibus pũt induci, si uariet modus agendi.

cim propinquorum, qui antiquiores tpe ac prǽstãtiores meritis ante contractum matrimoniũ, i cõtrariũ iurauerant, †distinguendo personas & gradus, a quibus directè hi, de quorum copula agitur, descẽderũt: an primi posterioribus præferantur, non immeritò q̃ri posset. ¶ Quamq̃ autẽ ad alliud [a] & ob aliud [b] iurauerint tam illi, quã isti: tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ deponerẽt illa eadem quę primò dixerũt, absque dubio eorum testimonia præualerẽt: nec eo possẽt prætextu repelli, quòd partes testificata didicerant: cum talis exceptio locum nõ habeat in hoc casu. [c]

¶ Idem.

¶ Excommunicari possunt qui partem impediunt in testib. producendis. Et denunciandi sunt testes non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda, punitur reus de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

in secundo iudicio illæ eædem personæ iuratæ dicant id quod dixerunt in primo, valet dictum eorum, alias intelligi, quòd valet dictum istorum, qui secundò sunt recepti, si primi iterum in secundo iudicio non introducantur, aut alij, & ita secundum hoc separetur. Sed non videtur quòd isti tres vel quatuor præferantur prioribus 11. vel 12. licet ad aliud sint illi inducti, & ob aliud isti, nisi in secundo iudicio tales inducerentur, vel tot quòd merito præferrentur prioribus. supra eodem titul. de testi. & cap. in nostra. Sed dicas, quòd stabitur istis secundis, si alij contrarium non inducantur, cum sit alia causa, & alius modus agendi. Bernardus.

[Glossa sequens tripliciter exponit finem, & primã reprobat.]

c In hoc casu.] i. in causa matrimoniali. sic exponit Ioan. Et secundum hoc patet, ꝙ si aliqua pars probauit consanguinitatem, pars alia publicatis attestationibus potest improbare consanguinitatem, vt hic videtur, & s. eod. series. nam in causa matrimoniali, etiam post sententiam, illud potest fieri, cum sententia lata cõtra matrimonium non transeat in rem iudicatam. sup. eo. si ut. & inf. de sent. & re iud. lator. & c. cõsanguinei. & 35. q. 9. cap. lator rediens § his ita respondetur, in fi. Sed Ioann. dicit, quòd tales testes tunc demum sunt recipiendi, cum pars aduersa protestatur se velle incontinenti probare consanguinitatem, ne postea sit præsumptio contra ipsam quod uelit subornare testes. Sed hoc non credo, quia si protestetur, siue non, bene possunt probare cõtrarium: cum sit alius articulus, in quo agitur de falsitate 2 priorum dictorum testium. De hoc dictum est. sup. eo. series. & cap. ex tenore. Et verbũ istud quod dicit. in hoc casu: non simpliciter sic exponẽ, idest, in causa matrimoniali indirectè: quia nec ibi publicatis attestationibus ab eadem parte, de iuris rigore debent testes super eodem articulo, & eodem modo induci, nec etiam in causa appellationis, supra eod. fraternitatis, & supra de prob. iuramit. vbi de hoc. sed sic debet exponi in hoc casu, idest, cum probata est consanguinitas contra matrimonium, potest altera pars publicatis attestationibus improbare consanguinitatem, vt in casu huius cap. cum agitur de falsitate priorum testium, vt dictum est. idem esset in alio impedimento. sup. eod. ex tenore. Vel sic potest exponi in hoc casu, idest, cum aliter agitur in vno iudicio, & aliter in alio, supra. eod. veniens. & c. cum causa, quæ inter œconomũ. Tamẽ, si testis dicat cõtrarium in secundo iudicio ei, quod dixit in principio, non valet dictum eius, vt hic colligitur. & supra de prob. per tuas. argu. ad hoc. ĩ. pe præsump. litteras. alia tamen expositio melior est.

Consanguinitas ꝓbata põt et publicatis attestationib. improbari.

CAP. XLV.

CONstitutis † in præsentia nostra archiepiscopo, & M. canonico Surrentinañ. dum ipse illum de simoniæ crimine deferret; & inf. ¶ Cæterũ quoniam a principio ꝓtestatus est præfatus M. ipsius archiepiscopi consanguineos, multa impedimenta per suam potẽtiam præstitisse, quo minus probationum copiã in nostra præsentia secũ haberent, cum quosdam induxerint ad iurandũ, ne aduersus Archiepiscopum aliquid dicerent,

CONstitutis.] Tria sunt dicta. Secundum ibi, Illos. Tertium ibi, Si quis. Abb.

CASVS. M. Canonicus Surrentinus in præsentia domini Papæ accusabat de crimine simoniæ archiepiscopum suum, & protestatus fuit ab initio, quod consanguinei ipsius Archiepiscopi multa impedimenta præstiterunt per suam potentiam dicto M. quo minus copiam probationum secum haberet, inducendo quosdam ad iurandum ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus a testimonio arcere nitantur; dominus Papa ex officio suo volens super hoc prouidere, mandat cuidam iudici, vt generalem proferat sententiam excommunicationis in omnes illos, qui aliquod impedimentum ipsi M. præstare præsumpserit in testibus producendis: & illos qui iurauerunt non ferre testimonium contra archiepiscopum, denunciet iuramento huiusmodi non teneri: & si aliquis de consanguineis archiepiscopi, aliquem de testibus ipsius M. præsumpserit impedire, eundem archiepiscopum ab officio Pontificali suspendat, & faciat manere suspensum, donec a tali præsumptione desistat: quia non est verisimile, quod eo inuito talia fiant: quia si voluerit, poterit prohibere: vnde debet experiri iudicis auctoritatem exclusam, qui defensionis copiam subtrahit aduersario suo. Nota, quòd non tenet iuramentum, quo quis astringitur non ferre testimonium: & eo non obstante

† Capitione. Et prouidentia. matrimonium, delicta. quõ delicta factum consanguinei seu amici formatur. dictũ de eo tate illius causas sunt agitur, vt Oldra. in principio habetur.

ne admittitur eius testimonium. Item omnes impedientes iurisdictionem iudicis excommunicari debent. Item qui subtrahit aduersario copiam probationis, ostendit se malam causam habere: vnde puniri debet. [Glo. seq. recitatur per obiectionem & soluit.

a Nō teneri.]& ita iuramētum tale etiā nullū est ipso iure, quātus videat posse seruari sine interitu salutis æternæ, & ideo seruādū vt: sed in veritate nō est seruandum: q̄a expedit peccata nocentū nota esse. ff. de iniu. eū. §. in prin. q̄a & in iudicio vertatur occultare mortale peccatū est, præterq̄ i criminib*. 12. q. 3. q. quis. J. de crim. fal. c. 1. & ideo tale iuramentū illicitū est. sic habes J. e. intimauit. vbi de hoc. Et sic patet hic, & cap. intimauit. q̄ temerarium iuramētum non repellit aliquem à testimonio sicut non repellit ab electione. J. d. iureiu rando. sicut.

b Verisimile.] licet præsumat, q̄ istud fiat de voluntate archiepiscopi hanc præsumptionē potest archiepiscopus elidere. 1 q. 4. quia præsulatus. & J. de homi. Petrus.

c Scrupulo.] 86. dist. culpa. & 83. di. error. & 23. q. 3. qui potest.

d Sanctiones.] vt C. de postu. prouidēdū. in fi. & J. tit. proxi. puenit. & 3. q. 7. c. infamib. versi. si quis autem Ber.

ii CONstitutis.] Prima pars ponit formam processus, & grauamen appellantis. Secūda dat iudicem: ibi Mādamus. Abbas.

CASVS. Inter principē Bohemorū & vxorē eius sororē nobilis viri Marchionis Misne. matrimonialis q̄stio ve tebatur: ad petitionē ipsius principis eps Pragen. citauit vxorē ipsius principis illa & dū vellet ad ipsum accedere, & suas proponere defensiones, ipsa fuit prohibita bis vel ter à seruientib. ipsi* episcopi, q̄ phibuerunt ei ingressum ad ipsum: propter quod ad sedem Apost. appellauit, sed non obstante appellatione episcopus tulit sententiam diuortij inter eos: à qua sententia appellauit: causa appellationis commissa fuit iudicibus, qui processerunt in causa appellationis. tandem causa ista delata fuit iterum ad sedem Apost. vnde Papa committit causam istam archiepiscopo Magdeburgen. & eius coniudici, mandans eisdem quatenus partibus ad locum idoneū conuocatis, recipiant testes, quos ipsa nobilis pro se induxerit, vel princeps pro sua parte, cum nondum testificata dedicerit sup processu Pragē. episcopi, vel processū posteriorū iudicum duxerint producendos: & ipsa nobilis ducat si voluerit testes, quos prius induxit vel alios, cū nondum renunciauerit testibus producēdis. Not. quod iudex locum idoneum debet partibus assignare. Itē si testes in vno iudicio recepti non sunt publicati i alio iudicio possunt adhuc ijdem & alij recipi, cum nondum testificata didicerint nec renunciauerint partes testibus producendis. Item cum dubitatur super processu iudicis an sit legitimus, super hoc est quirendum est.

& alios minis & terroribus à testimonio perhibēdo arcere nitāt: Nos ex officio nostro super hoc puidere volentes, mādam*, vt generalē feras excōmunicationis sententiā in omnes, qui impedimētum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis. ¶ Illos autem, quos (vt dictum est) iurasse constiterit, quod contra archiepiscopum nihil dicerent, denūcies iuramēto huiusmodi ā non teneri. ¶ Si quis autē de consanguineis dicti † archiepiscopi aliquē de testibus præsumpserit impedire (quia verisimile b nō videt, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo c societatis occultæ, eo q̄ si voluerit, potuerit phibere: cū secundum legitimas sāctiones, d iniquam ostendant † sic causam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatē elusam qui defensionis copiam subtrahit aduersario) eūdem archiepiscopū ab officio pōtificali suspendas, & facias manere suspensum donec illū sfecerit à tali præsumptione cessare.

¶ Idem Magdeburgen. † archiepo, & præpo. i. Seburgen.

¶ *Qui testificata non didicit, nec renunciauit testibus producendis super antiquis articulis seu capitulis, testes etiam aliàs productos producere potest.*

CAP. XLVI.

ii CONstitutis † in præsentia nostra procuratore A. sororis nobilis viri marchionis Misnen. † & nuncio illustris principis Bohemorum: & infra. ¶ Pragen. episcopus ad petitionē eiusdem principis, ipsa volēte ad ipsum accedere, vt suas coram eo proponeret actiones, e sed a satellitibus eiusdē prohibità, qui ei bis vel ter phibuerunt ingressum, post appellationem ad nos i terpositā, diuortij sententiam pmulgauit: a qua ipsa fecit ad nostram psentiam prouocari: & infra. ¶ Mandamus, quatenus partibus ad locū idoneū conuocatis, recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa p se, vel prīceps pro parte sua (cum nondum testificata didicerint f) super processu Pragen. episcopi, vel posteriorum iudicū, duxerint producendos: & nobilis ipsa pro se † vel testes quos prius induxit, g vel alios si voluerit iducere non vetetur, cum nō renunciauerit testibus pducendis.

e Actiones.] idest, petitiones: quia non est inquirēdum cuiusmodi actio intenteretur. J. de iudi. c. dilecti. vbi de hoc. & c. examinata. vel dā sfiones: qd meli* est.

f Didicerint.] & ita si didicissent a testificata, vlterius nō reciperentur testes super isto processu causæ matrimonialis: secus videret si ageretur de consanguinitate probanda: vel improbanda: vel alio impedimento, vt J. de probation. causa matrimonij. & J. eodem. series, vbi de hoc.

[Gl. seq. quærit & soluit a finis soluit aliā quæstionem.]

g Induxit.] sed nunquid ijdē testes possent repi induci quousq; fuerint publicatæ attestationes? Ita vt, vt hic, & J. eo. c. causā. vbi de hoc J glossa q̄ incipit, hęc litera. & hoc fm tenorē illius legis C. de testib. l. vlt. & post publicationē. & tñ antequā didicerit qs testificata, pōt pducere testes, 3 nisi renunciauerit pductioni. in Auth. eo. tit. §. quia verò. coll. 7. quamuis altera pars viderit attestationes, vt ibi dicit.

e mate... bius q. l. c B. Tho. & ibidē letanū 2. 89. ar. 7. Sotū lib. ... iust. & ... art. 7.

ā ... dict, ... manu ... ptis.

ostendat.

Lita Mag ... urgensi ... & ... posito ... bingen.

† Cap. 5. eo. tit. in 4. cōp. Et de intellectu textus & glossarū vide præ alijs hic Guidonē Papæ.

† Misinen.

3 De intellectu hui* glo. vide Antoniū de Butr. in c. fraternitatis. & J. eo. Baldū in ca. intimauit. de probatio.

† Hæc duo verba, p se, desunt in antiquis exemplaribus.

3 Item Gul. in Spe. de testi. §. satis vt ... ... publicatę. vide etiam Hostien. in sum. eo. tit. §. verū. & latius Io. An. hic.

¶ Idem in cõcilio generali. †

¶ Ponit conciliũ duodecim fine quibus ad probandam consanguinitatem in causa matrimoniali, non valet testimonium de auditu hoc dicit summando generaliter.

CAP. XLVII.

ij Licet † ex quadam necessitate præter communẽ formã olim fuerit institutum [a] in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valere testimoniũ de auditu, cum propter breuem hominum vitam testes de visu deponere non valerẽt, [b] vsque ad gradum septimũ computando, quia tamẽ plurib. exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima prouenisse coniugia. Statuimus, ne super hoc recipiantur de cætero testes de auditu, [c] † cum iam quartum gradũ prohibitio non excedat; Nisi forte † personæ [d] graues extiterint, quibus fides sit meritò adhibenda, & ante litẽ motam [e] testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis, [f] non vtique ab vno, [g] cũ non sufficeret ille si viueret: sed duobus ad min⁹: nec ab infamibus & suspectis, sed a fide dignis, & omni exceptione maiorib. cũ satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerẽtur auctores. [h] Nec tamen si vnus à pluribus, vel infames ab hominib. bonæ famæ acceperint quod testantur, tamquam plures, & idonei testes debent admitti, cum secundum ordinem solitũ iudiciorum, nõ sufficiat vnius testis assertio, etiam si p̃sidiali refulgeat dignitate, & actus legitimi [i] sint infamib. interdicti.

† In concilio generali Lateran. sub Inno. iij. c. 52.

† Cap. 6. concili. in 4. cõpi. Et declarat hanc constitutionẽ, vt per Dominicũ in ca. prisci. 15. dist. adde ẽt hic Guidonem Papæ.

† Vide l. testiũ. C. eo. & l. in summa. ff. de aq. plu. arcen.

† Dictio ... decst ... cilio ... Gregoriana compi.

ij Licet ex quadam.] Propter multa dicta nõ recipit congruã summationẽ. Diuiditur. Nã primò ponit sex quæ respiciunt personas. Secundò alia sex, q̃ respiciunt dicta. Secunda ibi, Testes autem. Abb. Sic.

CASVS. Olim constitutum fuit ex quadam necessitate, vt in computãdis gradibus consanguinitatis & affinitatis valeret testimoniũ de auditu: cum ꝑꝑ breuẽ hominũ vitã testimoniũ de auditu deponere nõ valebant vsq; ad septimũ gradũ: Quia ex hoc ꝯ legitima ꝯiugia multa pericula ꝓueniebãt, statuit conciliũ, ne sup hoc recipiantur testes de cæterò de auditu, cũ prohibitio cõiugalis quartum gradũ non excedat, nisi forte ꝑsonæ tales fuerint, quib. sit fides meritò adhibenda, & ante litẽ motã testificata didicerint ab antiquioribus suis, non ab vno: qa ille si viueret, nõ sufficeret: sed a duobus ad minus, nec ab infamibus, & suspectis, sed à fide dignis: qa absurdũ esset illos admitti, quorũ repellerẽt auctores; & si vnus audiuisset à plurib⁹, ñ debet admitti: vel si infames ab hominibus bonæ opinionis illud audiuerint, nõ debẽt admitti: quia infamibus actus legitimi sunt interdicti. Et testes in suo adijciant iuramento quod odio, vel amore, timore, vel commodo ad ferendum hoc testimonium non procedunt, designãdo personas expressis nominibus vel circum locutione sufficienti: & ab vtroque latere singulos gradus distinguant, & iuramento suo adijciant, se intellexisse à suis maioribus quod deponunt, & credãt ita esse; sed nec tales sufficiunt, nisi iurati deponant se vidisse personas, vel saltem in vno graduum prædictorum constitutas pro cõsanguineis se habere: tolerabilius enim est ꝯ statuta hominũ relinquere copulatos quam cõiunctos legitimè contra statuta Dñi separare. Nota testimonium de auditu in causis matrimonij hodie simpliciter non valere. Item testimonium vni⁹ non probat. Item infames à testimonio repelluntur. Item non debet admitti ad testimonium cuius auctor repellitur. Item remoto odio, amore, timore, commodo, testis debet ferre testimonium. Item tolerabilius est, &c.

a Institutum.] 35. q. 6. de parentela.

b Valerent.] vt ff. de gradi. non facile.

c De auditu nisi sint graues personæ, ꝙ aliquos vidissent in aliquo gradu pro consanguineis se habere, vt infra eodem, sequitur.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

d Personæ.] non intelligas graues appellari illos qui in dignitate sunt constituti: quia aliud est dignitas, quàm grauitas, vt 4. q. 3. placuit. §. itẽ in criminali versiculo. in secunda lege, sed graues dicuntur hic qui nõ sunt leues: puta homo bonæ famæ & opinionis, & antiquus homo: sicut bene meritus dicitur qui nondum demeruit. ff. de legatis 2. cum pater. §. rogo. & l. cum quidã. & j. de seru. cap. vnico. vel seniores hic appellantur graues, ad quos recurritur deficientibus testibus de parentela: 35. q. 6. cap. 1. & senibus in dubijs & antiquis factis maior fides adhibet. ff. de fide instru. l. vlti. & ff. famil. ercis. si q̃ sunt, & ff. de leg. 3. si thorus. §. 1.

e Motam.] secus esset si post motam: tunc enim non admitterentur.

f Suis.] qui etiam alijs præferuntur in consanguinitate computanda: quia ipsi melius sciunt suam genealogiam. j. qui maior. accusa. poss. vl. & 35. q. 6. c. 1. & 2. & non ab extraneis sciunt: quia illi non sciunt ita.

[Gloss. seq. primò reddit rationem textus. Secundò quærit ar. & soluit. secundò soluit aliud dubiũ. Tertiò argu. inducit simile: allegat contrarium, & soluit.]

g Ab vno.] q a ille non sufficeret: & omnes illi q causam habent ab vno, pro vno solo reputantur. ar. 3. q. 1. cito. ff. de ædil. & demon. cui fundus. in fin. sed 1 à duobus ad minus debent audiuisse. Sed quid si illi duo audiuissent ab vno? Non videtur quod valeat? & secundum hoc iudex ascenderet in infinitum. hæc quæstio non procederet: sufficit ergo quod audiuerint à seniorib⁹ suis de illa consanguinitate: & si vellent testificari de eo quod audiuerũt à quibuscunque alijs, locum haberet obiectio. 2 Item & si plures essent testes, & quilibet eorum audiuisset ab alio quam alter, non valebit testimonium, nisi quilibet illorum audiuisset à pluribus, à duobus ad minus, vel nisi omnes ipsi coniunctim audiuissent à duobus. & ita est argu. ꝙ ille non debet admitti, cuius auctor repellitur: sicut scripta illa non debent recipi cuius auctor reprobatur. j. de hæret. fraternitatis. Argum. contra, j. qui maior. accusare poss. cum in tua. sed illud locum habet in accusatore, hoc in teste.

h Auctores.] arg. ꝙ infamia non inducit purgationem, quæ ab inimico actore vel à leuibus personis processit. 11. q. 1. in cunctis. & j. de accusationibus, qualiter & quando 2.

i Actus legitimi.] quia personis vilibus & indignis portæ dignitatis non debent patere. infra de exces. prælato. inter dile ctos. & C. de dig. neque famosi li. 12. & C. de infamibus. l. vnica. lib. 10. & arg. 32. q. 5. præceptum.

a De

a Demonstratione.] sic s. eo. quotiens. & j. de consan. & affin. tua nos. & s. cum in tua.

[Glo. seq. quærit & soluit. Iterum quærit, ponit opinionem Ioannis, & contrarium soluit.]

b Gradus.] sed nunquid tenetur probare de stipite? Non quia de illo nō reperitur cautū, sed tātū de lateribus, vt s. eo. series. & canon ponit fratres pro stipite. 35. q. 5. c. 1. & c. parentelæ. sufficit ergo īcipere à fratrib. j. de consan. & affin. tua. Sed quid dices, si quidam testes probāt de vno latere, & alij probant de alio latere tantū: nunquid probata est hæc consanguinitas? Ioan. dixit, q̄ talis probatio sufficit: & hoc probat taliter. si probat de Martino, q̄ sit filius Ioannis, per consequens probatur q̄ Ioānes ē pater Martini. Itē si alij testes probāt, q̄ Bertha est filia Ioannis: per cōsequens probatur q̄ Ioānes est pater Berthæ. cū ergo iudici constat, q̄ Ioānes est pater Martini, item cōstat ei q̄ est pater Berthæ. ergo cōstat ei, quod Martinus & Bertha sunt frater & soror, & sic probata est cōsanguinitas illorum. hoc concedebat Ioann. & ita nō semper requiritur q̄ testes ab vtroque latere notam habeant consanguinitatem. Item si quis vult im probare consanguinitatē, sufficit quod interrūpat primum gradum. s. eo. series. sed hoc non credo, nec discedo ab hac litera, & ab illis iuribus, quæ dicunt. quod ab vtroq; latere testes debent computare consanguinitatem. arg. 35. q. 6. de parentela. & s. eod. quotiens. & j. de consang. & affinit. tua. & s. eo. cum in tua. Bern.

¶Testes autem huiusmodi proprio iuramēto firmantes, quod ad ferēdū testimoniū in causa ipsa odio, amore, timore, vel commodo nō procedāt, personas expressis nominibus, vel demonstratione, a vel circūlocutione sufficiēti designēt, & ab vtroq; latere singulos gradus b clara computatione distinguāt: & in suo nihilominus iuramēto concludant, se accepisse à suis maiorib. quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiāt, nisi iurati deponāt se vidisse personas, vel saltē in vno c prædictorū graduū constitutas pro consāguineis se habere. Tolerabilius est enim, aliquos cōtra statuta hominū dimittere copulatos, quam coniunctos legitimè, cōtra statuta Domini separare.

¶Honorius tertius præposito Molisij Firman. diœcesis.

¶ Post publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent testes, nisi quando dolo, vel negligentia examinatorum, super omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

CAP. XLVIII.

PEr† tuas nobis litteras intimasti, q̄ cum causa, quæ super quibusdam terris vertitur inter canonicos s. Petri ex parte vna, & G. sācti† Simonis ex altera, tibi fuisset ab Apostolica sede commissa, dict⁹ G. trib. mēsibus post testium publicationē elapsis, testes suos iterrogari postulat iterato: & inf. ¶ Nos igitur respondemus, illum nō esse super hoc de cæterò audiendum, d nisi forsan à principio illos interrogari e super certis capitulis postulasset, idq; maliciosè, vel negligenter fuerit prætermissum.

¶ Idem Vall. Oleti & Sacramenia abbatibus Palentinæ & Segobien. diœcesis.

¶Testes probatorios & reprobatorios probatoriorū reprobare licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet.

CAP. XLIX.

LIcet† dilectus fili⁹ noster L. tituli sanctæ Crucis p̄sbyter Cardinalis, quem procuratoribus Burgēsis episcopi,

[Glossa seq. ponit rationem dicti, & subdit verum intellectum, reprobans moram quorundam.]

d Audiendum.] cum attestationes sunt publicatæ, non sunt testes amplius interrogandi: quia timeretur subornatio testium. in Auth. eod. tit. §. quia verò. coll. 7. & suprà eod. fraternitatis. & ideo cū possint testes noui induci, nec interrogationes aliquæ sunt faciendæ, vt s. eo. cōstitutis 2. Ante aperturam testium benè potest testis iterū dicere, & etiam corrigere dictum suum, dum tamen incontinenti. j. ti. proximo. præter. rea. & iudex ex officio suo etiā post aperturam testium, si testis obscurè protulit testimoniū suū pōt interrogare iterum testem. j. eod. cum clamor. & ff. de interrogatoria actione. vbicunque. sed hic loquitur cū pars plura capitula dedit super quib. petijt ab initio testes interrogari: & si negligenter. vel malitiosè iudex omisit, non debet illi obesse malitia vel negligētia iudicis: vnde iterum debent deponere super illo articulo.

e Interrogari.] immo videtur quod de iure mero iterū sunt examinandi, nō obstante publicatione, cum sit aliud capitulum ab illis super quibus publicatio facta est, 1 supra eod. causam quæ. & cap. cum venisset. super illo verò articulo super quo testes recepti sunt, nullæ interrogationes eis publicatis sunt faciendæ: nisi iudex ex officio suo, vt dixi, illas viderit faciendas. 2 quidam hoc faciunt de consuetudine etiam ad petitionem partium: sed illa consuetudo contra ius est. Bernardus.

† De intellectu & exceptione huius tex. vide Paul. de Castro cōs. 369 incip. In casu de quo q̄ritur. & Io. And. in c. cū causam. quæ inter archiepiscopū. s. eo. quem sequitur Alex. cons. 104. incip. circa primum, vol. 5.

† Dictio, sancti, deest in omnib. manuscriptis.

1 Forte facta erat publicatio, qa aliqui fuerant interrogati, aliqui non. Ioann. And.

† Dispositio huius decretalis an habeat locum in causa summaria, vide per Butr. in c. veniens, 2. s. eod.

2 D. ho. s. eod. tit. in 4. gl. in Auth. e. tit. §. 1. in glos. immo videtur. Io. And.

c Vno.] siue propinquo, siue remoto.

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. sancti Simonis ex altera, coram iudice delegato super quibusdam possessionib. quæstio vertebatur: dictus G. tribus mensib. post testium publicationem elapsis, petijt iterū interrogari testes suos, quæsiuit iudex quid sibi super hoc esset agendum? Respondet Pap. illum nō esse de cæterò audiendum, nisi forte super certis articulis a principio petijsset illos interrogari, & iudex id negligēter vel malitiosè prætermisisset. Nota negligentiam vel malitiā iudicis parti nō debere obesse, quominus post aperturam testium iterum interrogentur.

iij Licet dilectus.] Nouum est quod iudex in hac decret. prius nullo iure apertè prouisum, & hoc dicit in summa. Testes super principali productione probare licet, & reprobatorios iterum reprobare, & vlterius non est reprobationi locus. Vel summa clarius sic comprehendo verum iuris intellectum, vt in rubro. Diuiditur, in prima processus narratio. in secunda causæ commissio. Secunda ibi, Mandamus quatenus. Abbas.

CASVS. Inter Burgensem episcopum ex vna parte, & clericos sanctæ Mariæ de Castro Sorez ex altera, coram Cardinali Trecen. Sanctæ crucis quæstio vertebatur procurator episcopi proposuit se adhuc velle dicere contra personas testiū productorum, super negotio

principalis mandat Papa quibusdã iudicibus, quatenus recipiant testes, quos partes producere voluerint ɔ̃ personas testium productorũ super negotio principali & si rursus illos pars altera, vel vtraq; voluerit reprobare, contra illos probationes admittãt, ita quod vltra nõ liceat partib. ad reprobationem testiũ aspirare: ne diutius negotiũ protrahatur, si producendi quartes contra tertios. & sic deinceps partib. licentia tribuatur. Nota duas reprobationes testium [illegible] posse, & non vltra: [illegible] infinitum negotium prorogetur.

a Proponebat.] qd ei liceat secundum tenoré illius decr. [illegible] co. præfinitum. & secundum ea, quæ ibi dicuntur: nisi ei terminus statutus fuisset, infra quem hoc facere debuit. supra de probat. licet.

[Glo. seq. declarat, quod hic dicitur de duabus reprobationibus, vtraq; vel actore solo probante.]

b Quos.] scilicet illos, qui inducti fuerunt ab vtraque parte ad reprobandos testes super principali productos. ista litera sic intelligitur: vtraque pars produxerat testes super principali. dicitur, si vtraque pars vult improbare testes inductos contra se super principali, illud facere pót. & hæc est secunda productio testiũ, facta contra principales ab vtraque parte. Itẽ si pars altera, vel vtraq; vult reprobare testes istos secũdo inductos ad reprobationem principaliũ, illud potest. & sic est tertia productio ad reprobationem testium secundo loco inductorum. vltra verò ad quartam reprobationem aspirare non licet propter infinitatem vitandam: sicut vltra tertiam productionem quarta dilatio non est danda. contra eo. vltra. infinit. s. n. est vitanda, vt C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinum. & vt sit litium finis. ff. pro socio l. vlt. ff. de arbitr. non distinguemus. s. quæ: tum. & in; ra de do. finem. ff. de leg. 3. l. si. de commiss. [illegible] cum decem. & A. de iudic. ap. sufficit. Aliis: cum videtur quod possit intelligi quin alteri vincetur fieri iniuria, puta si actor tantum induxerit testes, & reus velit eos reprobare, contra reum debet audiri. & ita est secunda productio. Item & si actor vult reprobare testes rei, audiri debet. & hæc est tertia productio, & sic non licet reo vlterius producere. & sic remanet reus inferior [illegible] in reprobatione: & imputet sibi, quod non produxit testes in principali. Et hoc bene colligitur per quandam decre. extra compilationem, missam archiepiscopo Rothomagensi super

& clericorũ sanctæ Mariæ de Castro Soret, dedimus auditorem, ea quæ procuratores ipsi proponere voluerunt: audierit diligenter: quia tamẽ procurator dicti episcopi cõtra personas testium productorũ in principali ad huc se velle dicere † proponebat: a & infra. ¶ Mandamus, quatenus recipiatis testes, quos cõtra personas productorũ super principali negotio partes duxerint producendos: quos b si rursus pars altera vel vtraq; voluerit reprobare, † cõtra illos probationes admittere procuretis, ita quod vltra nõ liceat partibus ad reprobationem testiũ aspirare: ne, si producendi quartos cõtra tertios, & sic deinceps partib. licentia tribuatur, negotiũ diutius protelari contingat.

¶ Idẽ præposito & magistro G. & R. Laudun. † canonicis.

¶ *Attestationes receptæ per arbitrum, fidem faciunt in iudicio, si testes mortui sunt.*

quadam causa. quæ vertebatur inter abbatem & conuentum sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte, & priorem & conuentum de Spaldig. Lin[illegible] ex altera: abbas qui fuit actor, produxit testes super principali negotio: Prior & conuentus admittuntur ad reprobandos testes abbatis productos super principali negotio & abbas admittitur ad reprobandos testes partis aduersæ inductos, ad reprobatione testium abbatis, & vltra non proceditur ad aliquam productionem, quæ decr. incipit, præterea. & ponitur in isto ti. [lib. 6.] Vnde quando actor & reus duas tantũ debet habere reprobationes, 3 & hoc cum vterque produxit testes super principali negotio: in quo casu loquitur hæc decretalis. Bern.

si viuunt, est in optione illius contra quem testes producti sunt, an velit attestationes recipere, an testes de nouo deponere: Et adde etiã si attestationes publicatæ sũt & hoc vltimum non est in l. fin. C. eod. vbi ponitur casus huius decretalis.

CAP. L.

PRæsẽtata † nobis Suessionen. archidiaconi petitio continebat, quod cum inter R. quondã prædecessorem suũ ex vna parte, & capitulũ sãcti Petri Suession. ex altera, super iurisdictione, quã idem archidiaconus se ĩ dicta ecclesia ratione archidiaconatus proponebat habere, quæstio verteretur: tandẽ cancellariũ Paris. e. & magistros R. Remen. & P. Briton. canonicos † super hoc arbitros elegerunt: qui cum suscepto arbitrio adeo ĩ negotio processissent, quod productis testibus, & depositionib. publicatis, receptisque allegationib. vtrorũque. & actis omnibus redactis ĩ scriptis,

PRæsentata.] Diuiditur, nã in prima ponit partis petitio. in secunda causæ cõmissio. ibi, Discretioni. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archidiaconum Suession. ex parte vna, & capitulum sancti Petri Suession. ex altera, super iurisdictione quam idem archidiaconus se habere in dicta ecclesia ratione archidiaconat. dicebat quæstio vertebatur: tandem vt ad concordiã peruenirent, cancellarium Parisien. & magistros R. Remen. & B. Briton. clericos super quæstione illa arbitros elegerunt qui suscepto arbitrio vsque ad sententiã processerunt: & cum sententiam proferre deberent, vnus illorum decessit, & alius in archiepiscopum Ebredunen. est assumptus, qui distat per duodecim dietas ab ipsis: & sic arbitrium expirauit, cum alter solus in ipso procedere non valeret: vnde petijt archidiaco. vt super hoc prouideret: mandat Papa quibusdam, quatenus causam ipsam secundum acta coram arbitris habita, debeant terminare, reseruata capitulo optione, vel recipiant depositiones coram testium productorũ, qui super sunt contra eos. vel si eos admittere noluerint, consentiant, vt ijdem testes iterum admittantur, saluo iure, quod in vtroq; casu competit ipsi capitulo tam in personas testium, quam in dicta. Nota quod per mortem arbitrorum arbitrium est finitum. Item in optione est illius contra quem testes inducti sunt coram arbitris, si testes viuunt, admittere illorum attestationes, vel vt iterum inducantur coram iudice: & sic in casu isto testibus publicatis iterum ijdem testes inducuntur. Item contra personas testium coram arbitris productorum potest opponi.

† producere proponere.

† Vide l. nõ possunt. & ibi plenè Barto. ff. de legib.

† Londoñ.

3 Concor. l. si vt [illegible] dum. C. in. & ibi Barto. C. eod.

2 Idem in actore, vbi solus reprobauit per testes in principali. Ioan. And.

† Pro intellectu huius decretalis, vide Inn. in c. ex parte, s. de arbit.

3 Si verò actor solũ probauit in principali, quilibet habebit vnam tãtũ. & sic semp in numero erit æqualitas. Ioannes And.

† clericos. legitur in aliquot antiquis codicibus.

a In archiepiscopum.] vnde non debebat compelli sententiam dicere, ff. de arbit. non distinguemus. §. tacet doctio. 1 & l. licet. ff. de vacat. mune. l. prætor. 1 respõso. in fi.

[Gl. seq. reci. per q. cum hic dicatur, quòd vnus ex tribus solus. &c.]

b Solo.] nec etiã cũ altero, nisi ex forma cõpromissi hoc facere possent: nam cũ in tres cõpromittitur, nõ põt duo tertio mortuo vel absẽte iudicare, nisi hoc incontinenti, in compromisso sit actum. ff. de arbit. Pedius. in fi. & l. item si vnus. §. item si plures. & §. vlt. & l. sicuti. & l. non distinguemus, §. cũ in plures. & ĩ. de of. deleg. vno delegatorũ. & ĩ. de testi. Raynutius. & c. Raynaldus. sic ẽt in delegatis. ĩ. de offi. deleg. c. causam matrimonij. & c. vnico. & ff. de re iud. c. duo. Bern.

c Arbitrium.] id est, compromissum. compromissum n. p mortem alterutrius arbitrorum expirat. ĩ. de offi. deleg. vno. 2 arbitrium nõ posset expirare: quia nõ latum erat.

d Acta.] sic patet, quòd testes recepti coram arbitro, valẽt in iudicio. hoc est simpliciter verũ de ijs, q iam sunt mortui: de alijs, qui viuunt est in optione illius ꝯ quem inducuntur, vt depositiones eorũ admittat, vel eis repulsis ijdẽ testes iterum producantur, vt hic dicit, & C. de testi. l. vlt. saluo iure obijciendi tam in personas testium, quã in dicta: vel in vtroque casu, vt in dicta l. vnde sumptum est quod hic dicitur. & idem C. de arbit. l. pen. in fi. & sup. eo. causam, quæ inter archiepiscopum. arg. sed ibi alius articulus est.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

e Casu.] scilicet cum vult attestationes illorum qui supersunt ratas habere: vel si vult quòd iterum producãtur; vtroque istorum casuum potest obijcere in personas eorum, vel in dicta. Sed nunquid in personas eorũ qui mortui sunt? Credo quod possit obijcere, vt dixi ĩ. vt lit. non contest. quoniam. & est verum, sicut in dicta eorum. C. eo. tit. l. vlt. Ber.

sigillorum suorum impressione signatis, arbitrium proferre deberẽt, vnus ipsorum viam fuit vniuersæ carnis ingressus, & alius † in archiepiscopum [a] Ebredunen. † assumptus, qui distat per duodecim dietas & amplius ab eisdẽ. Vnde cũ prædicto R. solo, [b] minimè arbitrari valente, videatur arbitrium [c] expirasse: ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus causam iuxta hmôi acta [d] fine debito terminetis, optione capitulo reseruata, vt vel recipiat depositiones eorum, qui supersunt productorũ testiũ, cõtra eos vel eas respuẽtes consentiant, vt ijdẽ testes admittãtur iterũ, saluo iure qđ in vtroq; casu [e] eidem capitulo cõpetit, tam in personas testium, quàm in dicta.

¶ Idem Penn. episcopo.

¶ Non creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento deponit.

CAP. LI.

NVper † nobis A. presbytero supplicante innotuit, vt cum ipse ordinem fratrum Minorũ causa probationis intrasset, Custos ad probandũ quòd idem presbyter ꝓfessionem fecisset: quosdam ordinis [f] sui testes induxit, qui deposuerũt super hoc (contradicente [g] dicto presbytero) nõ iurati: & infra. ¶ Respondemus, quod nullius testimonio, quantumcunque religiosus existat (nisi iuratus [h] deposuerit) in alterius præiudicium debet credi.

¶ Idem Corisopiten. † & Trecoren. episcopis.

¶ Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes, supple etiam si agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi. Abb.

CAP. LII.

VEnerabili † fratri nostro epõ & Capitulo Corisopiten. † ac vniuersis abbatib. apud Cisterc. † in generali

lum ad obseruationem illius ordinis non teneri: coram episcopo Custos fratrũ ad probandũ, quòd idem presbyter professionem fecisset, quosdam testes de ordine suo induxit: qui deposuerunt sup. 2 hoc non iurati. contradicente supradicto presbytero: vnde presbyter illud significauit dño Papæ, & ipse respondet episcopo, quòd non est credẽdũ testimonio alicuius quãtũcunq; religiosus existat in præiudicium alterius: nisi iuratus deponat. Nota quod nulli credendum est in præiudicium alterius nisi sit iuratus.

f Ordinis sui.] qđ facere potuit. ĩ. eod. cum nuncius. & c. in sup. 1. & ĩ. de iuram. & si Christus. in fi. 14. q. 2. super prudẽtia. & illi præcipuè sunt admittendi: cũ talis professio in eorum præsentia fiat: quæ etiam per alios non posset ita bene probari, qui ad talia non vocantur. ĩ. eod. veniens. in fi.

g Contradicente.] secus si volente & cõsentiente: quia tunc benè valet testimonium. ĩ. eo. tuis.

(Gloss. seq. alleg. 3. co. tit. de iuramẽto. & §. si vero solo. ad vtrunque signat cõtrarium de sex canonibus. & soluit. & dat casum exceptum.)

h Nisi iuratus.] sic 3. 4. quæst. 3. si testes. §. item iurisiurandi. & C. eod. titu. iurisiurãdi. & 2. q. 9. hortamur; & vnius testi nõ credimus. ĩ. eo. veniens. & c. licet vniuersis, siue sit iuratus, siue non in alterius præiudicium, vt hic. in fi. & 33. q. 2. admonere. Argum. contra quod vni creditur etiam non iurato. 28. dist. de Syracusanæ. 86. dist. c. tanta. 18. q. 3. talia. & 9. dist. nobilissimus. & 74. quæst. 4. inter querelas. & 20. q. 3. præsens clericus. Sed in his non creditur nisi quo ad præsumptionem, sed ad plenam probationem non. Quandoque tamen benè creditur vni, quando non fit præiudicium alicui, puta vtrum aliquis sit baptizatus, vel vtrum esset ecclesia consecrata. de consecr. dist. 4. paruulos. & c. cum itaque. & ubi quis vult probare se egisse pœnitentiam per confessorem suum. 4 & infra de simo. nemo. & argu. ĩ. de pœnit. & remiss. omnis vtriusque. 5

NVper nobis.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam presbyter A. nomine, ordinem fratrum Minorum intrauit causa probationis, & postmodum nulla facta professione exinde infra annũ exiuit: sed fratres ipsum super hoc molestabant: vnde petijt à Papa sibi super hoc misericorditer prouideri: mãdat Papa Pennen. epo, vt si ita taliter se haberet, denũciaret illum

VEnerabili.] In prima parte ponitur petitio. In secunda testium recipiendorum commissio: ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Multi episcopi, & abbates, & alij viri religiosi apud Cister. in generali Capitulo congregati, domino Papæ significauerunt, quòd meritis bonæ memoriæ M. quondam abbatis S. Martini ordinis Cistercien. Coniso. diœc. à domino multa miracula apparuerunt,

† Videte & alijs hic Guidonẽ Papæ, & de materia qđ non credat testi nisi iurato, vide Felinũ in c. litteris. de præsum. & Dec. cõs. 91. & cõs. 120.

† Corisopotoñ.

† De materia vide late p Cassanęũ in catalogo glor. mundi part. 3. consideratio. 47. 49. & 50.

† Crisopon.

† Cistersiũ.

3 De materia huius gl. qñ credatur vni testi, tractat Anton. Gabr. lib. 1. com. concl. tit. de testib. concl. 1.

4 De hoc ĩ. eo. testimonium.

5 Itẽ cõtra 11. q. 3. quicunq;. aliãs inci oẽs. dic q ponit priuilegiũ epõrũ qđ eis cõcessit Imperator i cãis q vertunt in iudicio sęculari nã de ecclesiastico, vel ecclesiasticis nullũ priuilegium dare posset, fm Inn. ad qđ alle. Ho. de reb. eccl. non alien. c. fin. de pęnis. Io. And.

p cit P. q ... per optionẽ ... arbitrium ... fic ... iudicem ... cõpelli non poterat ... hic ... erit ... de qua ... super ... solo. Io. And.

alter.

Ebrdũũ. Ebredũ.

Pacis l. itẽ vnus. §. itẽ plures. & l. si in tres. & l. sicut. ff. de arbitr.

runt, vnde supplicauerunt eidem, vt ipsum catalogo sanctorum faceret annumerari: Vnde mandauit quibusdam, vt diligēter veritatē inquirerent, super vita & miraculis dicti abbatis, & eam sibi significarent: ipsi receperunt multos testes, & eos domino Papæ remisserunt. dominus Papa inuenit ex relatione ipsorum inquisitorum, ꝙ testes illi nō erant recepti secreto & sigillatim, nec ea diligentia quæ solet in testibus adhiberi: vnde non adhibuit fidem eorum dictis: & ideo mandat episcopis præsentibus, quaten᷒ testes quos abbas & monachi sancti Martini Cister. sup vita & miraculis piæ memoriæ M. abbatis monasterij supradicti, duxerit producēdos, sigillatim & secretò examinare curet, cum ea diligentia quæ solet & debet in receptione testium adhiberi. Not. ꝙ testes sigillatim & secretò sunt examinādi aliàs non valent.

pliciter infamatus: vnde frequentibus clamoribus est citatus, dedit duobus episcopis in mandatis, vt super his diligenter inquirerent veritatem, & sibi quod inuenirent, rescriberent diligenter. ipsi sup simonia & alijs excessibus testes receperunt, & eorum attestationes remiserunt dño Papæ. apertis attestationibus L. & G. super simonia ita confuse deposuerunt, ꝙ ex dictis eorū veritas non poterat declarari: vñ iterum mandat Papa, quatenus testes illos examinent diligenter, & alios qui sup hoc sciuerint veritatem, & dicta illorum & aliorū quas receperint, sub sigillis suis dño Papæ remittāt. Not. ꝙ iudex qui ex officio inquirit, iterū potest examinare testes, qui obscure dixerunt, post ipsorum publicationem: secus credo in ordinario iudicio.

capitulo congregatis: & infra. ¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus testes, quos abbas & monachi † sācti Martini Cisterciē. ordinis super vita & miraculis [a] piæ memoriæ M. abbatis, monasterij supradicti duxerit producēdos, examinare sigillatim [b] curetis, cum ea diligentia, [c] quæ solet & debet in receptione † testium adhiberi.

¶ Gregorius nonus.

¶ Iterum examinandus est testis, qui obscurè deposuit: supple tu, ex iudicis officio.

CAP. LIII.

CVm † clamor validus cōtra Acherōtin. [d] archiepiscopū sup simonia, & alijs criminibus ascenderet, Melitē. & Rubeñ. episcopis dedimus in mandatis, vt super his diligenter veritatem inquirerent: & infra. ¶ Verum quia apertis attestationibus L. & G. sup simonia ita deposuere confuse, [e] quod ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mādamus, quatenus examinetis eos iterum diligenter, & tam eorum, quàm aliorū quos receperitis testificata, sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

¶ Idem.

¶ Perseuerans in crimine, etiam in ciuili repellitur a testimonio. emendatus verò non infamis admittitur in ciuili, & etiam criminali mota ciuiliter: fallit in periuro, qui in criminali repellitur.

[Gloss. seq. tractat quare copulat hęc duo inquirenda de vita & miraculis.]

a Sup vita & miraculis.] non solū de miraculis, sed etiam de vita est inquirēdum: quia etiā miracula fiunt quandoque p malos. nā Petrus faciebat miracula, & Simon magus faciebat multa: & magis similia Moysi, vt 1. q. 1. te neamus. & ante necesse est vt sciamus illa impetrasse a Deo, quæ martyres mandant. 50. dist. si quis præpostera. & ỹ. de hære. cum ex iniuncto. & ad hoc vt aliquis pro sancto habeatur, prius ab ecclesia debet approbari. ỹ. de reli. & vener. sanct. c. 1. ne aliquis vanis figmentis decipi valeat, vt eo. tit. c. 2.

[Glo. seq. inducit exēplū & rationē. & dat duo similia: scilicet de electione, & confessione.]

b Examinare sigillatim.] secretò enim siue sigillatim testes examinandi sunt. arg. C. de testi. nullū. & ỹ. de acc. inquisitionis. sic etiam vota canonicorum in electionibus faciendis inquirenda sunt secretè. ỹ. de electio. quia propter. sicut Daniel secreto & separatim examinauit illos sacerdotes qui accusabant Susannam. Et ideo examinādi sunt secretò & separatim, ꝗa vnus instrueret alium, & sequeretur dictum alterius. & ita non posset falsitas eorum facilitè deprehendi. sic etiam in præsentia quis debet solus suo sacerdoti confiteri peccata. ỹ. de pœ. & remis. omnis vtriusque.

c Diligētia.] quæ solet adhiberi: immò etiā cū maiori quia circa maiora maius periculū vertit, & ideo cautius est agendū. 4. dist. in quibusdam. & 61. dist. miramur. & 7. q. 2. c. vlt. & ff. ad treb. l. 1. §. 2. ne aliqui vanis & falsis decipiantur figmentis, vt ỹ. de reliq. & vene. sanct. c. 1. Ber.

CVm clamor.] Diuiditur: quia in prima ponit querelam. in secunda mandatum ibi, Mandamus, quatenus. Ab. Sic.

CASVS. Archieps Acherontinus super simonia & alijs criminibus erat apud dominum Papam multipliciter infamatus.

d Acherontin.] de isto archiepō habes ỹ. de collusio. c. vlt.

[Glo. seq. dupliciter obij. it. cōtra obo alleg. & soluit.]

e Ita deposuere cō fuse.] sed quare hic pcipit Papa apertis attestationib. illos iterū examinari, cū debere fieri interpretatem ỹ illum, qui testes ipsos produxit. ỹ. de probat. in præsentia & obscuritas ei obesse potius debet, qui potuit eam apertius declarare. ff. de contrahenda emptio. Labeo & l. cum in lege. ff. de pact. veteribus. & verba interpretāda sunt ỹ stipulatorem. ff. de verb. obligationi. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & præterea timeri potest subordinatio testium: & apertis attestationibus non sunt vlterius testes ijdem vel alij recipiendi super eodem capitulo, vt ỹ. eod. fraternitatis, in tex. & in glo. & c. constitutis 2. Argum. contra quod obesse curiositas non noceret, immo quod vtile est ei, accipiendum est. ff. de iud. si quis intentione. ‡ Dicas quod iudex ex officio suo hoc facere debet, & præcipuè hic, vbi agebatur ex officio iudicis per inquisitionem, non ad petitionem alicuius, sed ad clamorem & famam. ỹ. de collu. dete. cap. vltim. quod est pars istius, & maximè in crimine simoniæ, de quo fiebat inquisitio. Et ideo si obscure dixit, iterum examinetur testis & declaret, siue interpretetur dictum suum: quia in ambigua ratione spectatur sententia eius qui eam protulit. ff. de regulis iuris. in ambiguis orationibus. & qualitercunque potest iudex inquirere veritatem, inquirere debet. 30. q. 5. iudicantem. & ante publicationem, & post quandocunque visum fuerit iudici, potest interrogare. ff. de interro. act. vbicunque. & ỹ. de fide instrum. cum Ioannes. versic. si. & quia publicæ vtilitatis interest ne crimina maneant impunita. ỹ. de sententia excommuni. ut famę. circa fin. ne ad malitiam quicquam proficiat. C. de pœn. si operæ. & magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff. de fideiuss. si à reo. §. illud quod. unde talis confusio debuit declarari. ff. de test. hæredes palam. §. qui vero. Bernardus.

¶ In codice Barbatię ita: & monachi monasterij S. Mauri. Cisterc. &c.

† receptionibus.

† Vide Archidiaconū in c. ut officiū. §. verū. de hær. lib. 6. & Eymericū in directorio Inquisitorū, par. 3. q. 62. & quæ ibi dixi li. 3. adnotatio. Schol. 119.

1 De hoc articulo uide B. Thomā. 2. 2. q. 178. ar. 8.

2 Quot & qualia exigant i canonizatione Sāctoro. latè tradit Cassaneus in catalogo gloriæ mūdi. par. 3. cōsideratione 50.

3 Vide de testi. spol. c. ad idē. in glo. 2.

Testi-

TEstimonium eius cui ab aduersa parte.] Sunt due partes. Prima tractat de criminoso perseuerante. Secunda verò de emendato, ibi, Si verò. Secunda subdiuiditur. In prima tractat de emendato, qui producitur in ciuili vel in criminali mota ciuiliter. In secuda de illo qui producitur in criminali mota criminaliter, ibi, In criminali. Abbas.

De materia huius decreti vide Alterică tract. c. statutis, 22. 4. q. 71. 72. & plene per Arch. c. paruuli. 1. q. 5. hoc feras Burchardū lib. j. cc. 6. 164.

CASVS. Testis inductus est i aliqua cā ciuili vel criminali: ab aduersa parte opponitur crimē ipsi testi, vt a testimonio repellatur: probatum est crimen cōtra ipsum: quaritur an valeat testimoniū ei^a? Dicit Papa, si testis adhuc i crimine perseuerat, siue causa ciuilis sit, siue criminalis, testimonium eius non valet. Si verò sit emendatus de crimine, & eum non comitetur infamia, non dēt repelli à testimonio in causa ciuili, nec in criminali, cum ciuiliter de crimine agitur, præterquā pro reatu periurij: quia periurus nullo casu ad testimonium admittitur. In criminali verò causa si conuictus fuit de crimine in alio iudicio, instituta contra ipsū accusatione, vel modo ēt per exceptionē exinde conuincatur, vel si grauata sit opinio eius, pro eo q̄ qnq; fuit in tali modo repulsus: pōt remoueri à testimonio, licet egerit pœnitentiam: Sed in hoc casu vltimo cū sit grauata eius opinio, nō repellitur in causa ciuili. No. quòd testis qui crimine detinetur, secundū canones non admittitur ad testimonium in aliqua causa; si est emendatus, admittitur cum distinctione prædicta.

CAP. LIIII.

TEstimonium † eius cui ab aduersa parte opponitur crimen, meritò reprobatur in criminali causa, siue ciuili, si in ipso crimine perseuerit.[a] ¶ Si verò sit de crimine emendatus,[b] & eū non comitetur infamia, non est in causa ciuili, vel ēt cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij[c]) repellendus. ¶ In criminali autē si in alio iudicio, instituta accusatione cōtra ipsum, de crimine conuictus extitit, vel cōfessus:[d] vel si nunc per exceptionem exinde cōuincatur: aut grauata sit eius opinio[e] pro eo q̄ quandoque fuit tali modo repulsus, quamuis in hoc casu[f] non excluderetur

a Crimine perseueret.] nota quòd testis, qui in crimine detinetur, siue in ciuili causa, siue in criminali repellitur, vt hic patet: quia non est credendum contra alios eis qui in criminalibus implicantur. 3. q. 11. neganda. & c. non est. & q. 7. qui sine peccato. & cap. postulatus. & quamdiu in culpa fuerit, testimonium ferre non potest. 32. q. 5. præceptum. Nec criminosus criminosum accusare potest, vt in prædictis iuribus: quia de quo minus videtur, &c. 3. q. 7. c. infames, § porro. in fi. & 1. q. 1. multi. circa prin.

[Gloss. seq. coadiuuat text. in eo quòd loquitur de emendato.]

b Emendatus.] vnde admitti debet, quia iam incipit esse quod non fuit. 50. dist. ferrum. & dicitur in canone, age pœnitentiā, & prima opera fac. 50. dist. quia tua. & c. dño sancto. & j. de simo. per tuas. & ff. de adilib. edict. quod ita. & hoc in cā ciuili & criminali cum ciuiliter agitur. vt hic. & c. per tuas, ita q̄ ex illo nō remanserit sub nota infamiæ acta pœnitentia: quia repellitur tunc propter infamiam. 1 j. tit. proxi. præterea. puta si esset condemnatus de furto suo nomine: quia non potest facere iudex quin condemnatū de furto suo nomine nō sequatur infamia. ff. de furt. non potest. Et alijs modis potest notari, vt 3. q. 7. cap. infames. § porrò. in fi. Quia licet per pœnitentiam animas saluare possimus. infamiam tamen abolere non possumus. 2. quæst. 3. Euphemium. § hinc colligitur. & sic pœnitentia nō prodest eis, quantū ad hoc quòd actus legitimi sint infamibus interdicti. sup eo. licet ex quadam. nisi prius fuerint in integrum restituti. 4. q. 3. c. si testes. § item lege Iulia. 2. q. 3. c. si quem. § prævaricatur. in fi. & infamibus portæ dignitatis non debent patere. j. de excess. præl. inter dilectos. C. de infa. l. vnica. libro. 10. & C. de digni. neque famosis. libro 12. & ferre testimonium dignitatis est. 32. q. 5. præceptum. Item potest assignari contrarium. j. de

1 Ciuili: licet secus sit de canonica, sm Ian. q̄ dicit prīca. intelligēdū de quo testis nō est cōdēnatus nec ipso iure infamis; qd-cūque: horū esset, repelleretur ēt post litem ēt in ciuili. Patet & quòd alij litt alit. & in hoc 6. q. j. §. Io. And.

simo. per tuas. ibi dr̄ q̄ in crimine cum ciuiliter agitur, viles testes, & non emendati recipiuntur, hic vr̄ à contrario sensu, quòd non recipiantur. Solue, vt ibi dictum.

c Periurij.] periurus enim post quantamcunque pœnitentiam ad testimonium amplius non recipitur, vt hic patet, & 6. q. 1. quicunque. & 22. q. 5. paruuli. & c. si quis. & ar. 2. q. 7. non pōt. & j. de præsump. litteras. 2 & qui sciēter venit cōtra iuratam transactionem, infamis eff. C. de transac. si quis maior.

d Confessus.] qui enim in iudicio condemnatus fuit de crimine, sufficit ad hoc vt à testimonio repellatur in causa criminali, licet egerit pœnitentiam, nec necesse est vt amplius cōuincatur vt hic patet. nec talis admittitur ad purgationem alicuius. j. de pur. can. constitutum. sic & j. de excep. denique, §. 1. vbi repellitur à testimonio qui conuictus fuerit de crimine, vel confessus. Et intellige §. illum secundum istam decre. vt repellatur in criminali causa, si egit pœnitentiam: si non egit, repellatur etiam in ciuili, si in crimine perseuerat, vt s. diximus.

[Gl. seq. no. cum eius opi. & c. probat, & dat simile, demum arg. obijciendo, & soluit.]

e Opinio.] sic patet quòd si opinio alicuius grauata est, ad testimonium admitti non debet in causa criminali, cum sine omni infamia debeat esse testis. j. de excep. denique. & 2. q. 7. testes. & præcipuè in causa criminali, vt hic. nec ēt tales admittendi sunt ad honores. 81. dist. tantis, & int. de accus. omnipotens, & j. eo. c. vlt. in nullo enim debet vacillare opinio ordinandi. 33. dist. Laici. & argum. ad hoc. C. de procu. reum criminis. & ff. de decu. eos. Et est arg. ex hac litera, & res siue sententia inter alios acta facit fidem in alio iudicio. sic 24. q. 1. subdiaconus. Sed hoc solum quòd in alio iudicio repulsus fuit, nō sufficit vt in alio repellatur, sed infamia inde orta ipsum repellit, alias iterum oporteret crimē probari ad hoc vt repelleretur.

[Gl. seq. querit & soluit. Iterum querit affirmatiuè per duo iura, & soluit negatiuè. solutioni signat contrariam. solutionem coadiuuat, & remittit]

f In hoc casu.] s. qñ grauata sit eius opinio 3 tunc enim propter hoc non repellitur in causa ciuili, & idē in duobus casib. præmissis. & idem est si de crimine ciuiliter agitur, dummodo emendatus sit de crimine, vt superius patet. Sed qualiter probabitur quòd sit emendatus de crimine? Satis pōt probari per sacerdotē suū qui de ipso dēt testimonium perhibere. 50. dist. in capite. & 2. q. 1. si peccauerit in fi. de simo. nemo. Sed nunquid testis, cui obijcitur crimen, potest obijcere quòd obijciens sit criminosus? Arg. quòd sic. 2. q. 7. si hæreticus, quia tales litigatores digni sunt talibus testibus. C. de hære. l. pen. Dico quòd non pōt: quia iste comiam suū prosequitur, & nemo prohibetur à prosecutione iuris sui, licet sit criminosus, vt 4. q. 6. omnibus. Nisi esset excommunicatus, vel talis cui esset forum interdictū, vel infamis cui actus legitimi sunt interdicti. j. eod. licet. a. nō excōicatus vel infamis non repellitur, cum sit reus: quia quælibet legitima defensio sibi reseruatur. j. de excep. cum inter. & quia contra testem directè non agitur, sed potius cōtra aduersarium, quia in teste actio non dirigitur, j. de ord. cog. cum dil. & ius. in fi. pari rōne nec aduersarius meus potest mihi obijcere crimen propter hoc. Vnde si iterum vult pbare, se contraxisse cū aliquo

2 Adde ratione: quia efficitur infamis. l. si quis maior. C. de transa. & l. quoties. C. de dig. li. 12.

3 Alij exponunt in hoc casu. s. qñ per exceptionē fuit pbatū in alio iudicio, & est de crimine emēdatus, nec infamis est de iure. Io. And.

in causa ciuili,[a] potest à testimonio (licet egerit pœnitentiam) remoueri.

desiderat de nouo producere, prius habere nequiuit.[g]

¶ Idem.

¶ *Quarta productio non est danda sine solennitate legali, de qua hic.*

CAP. LV.

VLtra † tertiam productionem[b] nõ debent testes † produci in causa. † Nisi præstito ab eo, qui hoc postulat, iuramento, quòd neque per se, neque per alium, testificata[d] subtraxerit, vel fuerit percontatus:[e] nec per dolum[f] aut arte aliqua, quartam productionem expostcat: sed quia quos

¶ Idem.

¶ *Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra alium causa in criminali sua accusatione pendente, nisi in exceptis criminalibus.*

CAP. LVI.

NOn † debet quis in criminib. (Nisi forsan in exceptis) ad testificandum admitti, pendente accusatione[h] de crimine contra ipsum: cũ etiã accusati (nisi prius se probauerint innocentes) ab accusatione ac susceptione ordinum repellãtur.

aliqua libera sciente eum seruũ esse, cum in hoc casu habeat personam standi in iudicio, potest excipere cõtra testes aduersarij, quòd ipsi sunt serui, licet ipse laboret simili impedimento. Arg. ext. e. personas. & 3. q. 7. iudicet. & 25. dist. primum. nam si seruus accusatur eadem sibi competit defensio quæ & libero. ff. de accus. hos accusare. §. si seruus. Quã crimina obijcienda sunt testibus, dicit ext. e. præterentium. Ber.

a Ciuili.] Idem si est de crimine, ciuiliter agatur.

VLtra tertiã.] Primò ponit regula, secũdo exceptionem, ibi, Nisi. Abb.

CASVS. Aliquis tertiã habuit productionẽ testiũ, adhuc petit quartã: quæritur vtrũ debeat audiri? Rñdet Papa quòd non nisi præstito iuramento, quòd neq. per se, neq. per aliũ testificata didicerit, nec per dolũ aliquem aut aliquã machinationẽ quartã petit, sed quia illos habere non potuit, quos nũc producere intẽdit. No. quod præter iuramentum calumniæ, aliud iuramentũ præstatur lite contest.

b Productionem.] id est, dilationem. de hoc dictũ est. ext. eo. in causis. & eo. recurre.

c Iuramento.] hoc quod hic dicitur, sumptum est de auth. de test. §. qui vero. coll. 7. Sed quare iuratur iterum maximè vbi iuratum est de calumnia, cum iuramentum illud extendatur ad omnia, quæ postea occurrunt in causa. C. de iur. cal. authen. hoc iuramentum. & in auth. de ijs qui ingre. ad ap. §. vlt. coll. 5. quia iterũ non est iurandũ, vt ibi dicitur. 2 Dicas quòd illud iuramentum est aliud iuramentum quàm sit iuramentũ de calumnia: & ideo vnũ aliud non excludit. Illud iuramentum est de veritate dicẽda, quod patet ex ipsa littera, quia debet iurare, quòd neque per se neque per alios didicit testificata, nec per aliquẽ dolum hoc facit. Iuramentum de calumnia est de eo quod credit & æstimat. C. de iur. cal. l. 2. §. 1. & ideo istud iuramentum præstatur. idẽ etiã est si cã talis sit vbi iuratur tãtum de veritate dicenda, quia istud iuramentum de veritate dicenda, non extenditur ad hoc, sed ad principale negotium tantùm. Vnde quarta dilatio 3 dari non debet sine isto iuramento, qualiscunque sit etiam causa, & præsumptio est contra eũ, ex eo quòd tertio producit: & propterea speciale est vt exigatur hoc iuramentum in hoc casu.

d Testificata.] siue 4 sua, siue alterius partis.

e Percontatus.] i. 4 perfectè scrutatus.

f Per dolum.] puta 4 expectat, quod aliquis interim moriatur vel se absentet.

g Nequiuit.] simile ext. de exce. pastoralis. & sup. e. præsentiũ. sed si habere nequiuerit illos, ei obesse non debet si per eum non steterit. arg. sup. de rescrip. si autem. & c. plerunque. & sup. vt lit. nõ cõtest. quõ. 2. rñ. & 2. q. 6. anterior. §. ad hoc. & ita videtur, quòd etiã sine iuramento deberet admitti. quod non est verũ, quia sine iuramẽto hoc concedi non debet. maximè cum ante tertiam productionẽ hoc non fuerit protestatus, vnde iurare tenetur 4 ut hic cõtinetur. Præterea hæc quarta productio dari non debet, vbi sufficiẽs productio testium facta fuerit sup. eo. signisicauerunt. imò nec secunda dilatio, nec tertia danda esset, si sufficiens productio facta sit, 5 nã in pecuniarijs causis vltra vnã dilationem dari non debet secunda dilatio. ff. de fer. l. vlt. nisi causa cognita vt ibi.

NOn debet.] Primò ponit regula & exceptionẽ ibi, Nisi forsan. Secũdò probatur regula per duo similitudines. Cõ etiam Abb. Sicu.

CASVS. Aliquis est accusatus de crimine, pendẽte accusatione contra ipsũ, petitur in testimonium in alia causa criminali: quæritur vtrũ debeat admitti? Rñdet quòd pendente accusatione contra ipsum nõ debet admitti, nisi forsitan in exceptis: quia etiã accusati ab accusatione & ordinũ susceptione repelluntur, nisi prius se probauerint innocentes. No. quòd accusatus de crimine pendente accusatione sua, non potest testis esse in criminali, nec accusare alium, nec ordinari.

[Glo. seq. no. quod hæc tria, & ... & addit quartũ. reliqua pars text. per tres quæstiones prima, quid in ciuili. secunda, quid de exceptis criminibus. tertia, quid de cõdemnato qui appellauit.]

h Pendente accusatione.] nota ergo, quòd cum aliquis accusatus est de crimine, statim grauata est eius opinio: vnde non potest in criminibus ad testimonium admitti, vt hic patet. & ext. eo. testimonium quia testes sine omni suspicione esse debent, & infamia 3. q. 7. testes. & ext. de excep. denique. Nec etiam potest promoueri ad ordines, vt hic dicitur in fine. & 81. dist. tantis Dani. l. & ext. de accus. omnipotens. & 33. dist. laici. & ff. de secur. cor. Item nec potest alium accusare: quia non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iudic. is qui. & hic in fi. Item nec põt constitui procurator, C. de procurat. l. reum. Item nec accusare. Ex hac enim decr. patet, quòd testimoniũ in criminali actione, accusatio & ordinũ susceptio pari passu incedũt, ex eo quòd accusatus pendente sua accusatione repellit à testimonio, ab accusatione & ordinum susceptione. Præterea ex eo quod dicit in principio, in criminibus, patet quòd secus est in ciuili, quia tunc non obstante accusatione, videtur quòd interim possit admitti in testem in causa ciuili. ext. eo. testimoniũ. & est verum si sit emendatus de crimine, & cum non committatur infamia, vt ibi ar. ext. de simo. per tuas. quia licet accusetur, non statim reus est. 15. q. vlt. c. vlt. quia pendente accusatione remanet in officio suo. & interim subditi eius ei obedire tenetur. ext. de acc. olim. & 8. q. 4. nonne. Itẽ patet hic, quòd minus idonei testes, quorum opinio vacillare videtur, admittuntur in exceptis criminib. ex eo quod dicit: nisi forsan in exceptis criminibus. (sed hoc forte est intelligendum secundũ distinctionẽ illius c. 3. q. 1. in primis. vtrum 6 s. malæ famæ vel malæ opinionis: & tunc cum est malæ opinionis, admittatur: licet c. illud loquatur in accusatione) aliter admitti non debẽt, cum etiam si ciuiliter ageretur, non essent admittendi, nisi essent emendati, & cum alijs ad ministr. ulis. ext. de simo. per tuas. sed licet accusetur, nõ tamen statim reus est, vt ext. dicitur. & ideo potest admitti in crimine excepto, cum adhuc remaneat in statu suo.

Item

n Hæc glossula non habetur in antiquioribus codicib.

† Vide Bal. & Imo. in l. 2. §. inspectio. ff. quẽad. te. aper. & Geminianũ in c. accedẽs. 29. distin. adde Bal. in l. incivilem. ff. de legib.

† In oĩb. manusc. ac cæteris vetustioribus exẽplaribus ita: non debẽt testes in cã producẽdã dicto, Vlterius, quòd circumfertur in vulgatis perperã est adiecta.

† Vide tex. in auth. qui semel. C. de proba.

2 Secundũ Host. deficit ratio: quia iuramentũ calũniæ nõ defendit, quin dilationem petit superfluã. vnde dic quòd exigitur ad tollendũ iuris præsumptionẽ quæ est, quòd quis sit iuratum de calũnia, malitiosè petatur hæc dilatio. Io. And.

3 Adde quod dẽt peti, & ext. quæ tẽpora, per l. 1. C. de dila. & 3. q. 3. canducæ §. spatiũ.

4 Hæ tres glossulæ nõ sunt Ber. nec hñr in vetustis exemplaribus.

5 Denegatur & secũda & tertia etiam potest, si prius contentum esset dictam statum, quòd tenuit Gof. sed qua vero Inno. & Hosti. Io. And.

† Vide Burchardũ lib. 3. decretorũ, c. 164.

6 Scilicet si ille accusatus de crimine excepto. Io. And.

Item ex hoc c.& ī.eo. testimonium, patet solutio quæstionis, quæ fieri consueuit si aliquis cõdemnatus sit de crimine & appellet, vtrum recipiendus sit in testem, si pendente appellatione producatur. Et [illegible] patet ex his duobus c. p. [illegible] iunctis sit, quod in criminali [illegible] quis, in ciuili vero bene potest admitti: quia pendēte appellatione non dicitur condemnatus. ff. de pœ. l. 2. §. vlti. & integer est status eius: vt interim fungatur honoribus. ff. ad mu. [illegible] nouati ap. interp. l. vni. § integer. & melius in §. si qs depor tatus. quia licet sit damnatus, adhuc nō habetur infamis, ex quo appellatione suam prosequitur. ff. de ijs qui no. infam. [illegible]

TITVLVS XXI.

De testibus cogēdis, [vel non †]

¶ Alexan. iij Papien. electo.

¶ *In causa ciuili monendi & inducendi testes sunt ad testificandum, & si se subtrahant odio, gratia, &c. compelluntur.*

DE TESTIBVS cogendis, vel non.

¶ Quia officium testium quasi publicū est, & ad illud interdū inuiti coguntur, ideo post tractatum de testibus, &c. sic continuat. Io. And.

Ego continuo sic: Visum est s. de testibus. se [illegible] qa posset dubitari vtrū [illegible] ad testificandum possint cōpelli merito subditur ista. Abb. Sic. De hac materia habetur 2. q. 6. statuendum.

CAP. I.

CAusam † matrimonij, quæ inter M. mulierem, & filium [illegible] vert[itur], commi simus [illegible] dic[endam] terminandā. ¶ [I]deoque mādamus, quatenus testes ab alteru tra partium in suæ assertionis testimoniū inuocatos, ne veritatē occultēt[a] a diligētius moneas & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore,[b] se subtrahant, eos ad ferendum testimoniū coram præfatis iudicibus, vel eorum † nuncio,[c] quem ad hoc miserint, ecclesiastica districtione cōpellas.

CAusam matrimonij, quæ inter.] In causa matrimoniali cogendi sunt testes ferre testimonium. Ita communiter sum [illegible] non placet in quantum ponit specialitatem in matrimonio: quia sic loqui videntur iura in alia materia ciuili. In prima parte ponit causæ commissionem. In secunda prouidet partibus, ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter mulierem, & virum suum [illegible] commissa fuit [illegible] Mandat Papa Papien. electo, quatenus moneat testes ad ferendum testimonium, quos vtraque pars sibi duxerit nominandos. Si vero odio, amore, vel timore, se subtraxerint, quo ad ferendum testimonium coram prædictis iudicibus, vel nuncio, quem ad hoc miserint, compellat eos per ecclesiasticam censuram. No. testes compellendos, sed prius monendos.

[Gl. seq. ponit duplicē causam cōpulsionis testium.]

a Occultēt.] sic 24. q. 2. quamquā. hæc. n. est causa quare testes cōpelluntur, ne veritas occultet, & ne malus vt bonus æstimet, vt in c. quāquā. & q. veritatē occultat, peccatū cōmittit mortal. [illegible] 11. q. 3. §. q. squis. ideoq; cōpellit.

b Timore.] tunc enim testes sunt compellendi, alias non videtur quòd cōpelli debeant. [illegible] s. super eod. [illegible] enim quòd non vult ferre testimoniū, præsumitur contra ipsum: vnde dico illū statim cōpellendum, nisi constaret per alium, quòd bene posset veritas comprobari,

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

c Eorum nuncio.] puta, si fuerint debiles, vel infirmi, vel egregia persona. s. ti. proxi. si qui testium, & ff. de in testes [illegible] p. [illegible] arg. contra. [illegible] q. [illegible] testes [illegible] quod præsentes debent esse test. sed illud intellige de illis personis quæ ad iudiciū venire possunt. Vel intellige aliud in criminali, vbi testes debent esse in præsentia iudicis: hoc [illegible] in ciuili. & hoc bene distinguitur. C. de [illegible] instr. auth. apud eloquentissimū. exigit enim vt in criminali sint coram iudice, & non solum ex dictis, sed etiā ex gestis iudex informet motu animi sui. ff. de testi. l. 3. §. item diuus.

¶ Idem presbyteris Pontiæ. †

¶ *Vbi testimonium est necessarium, compellendi sunt testes ad illud ferendū, etiam per suspensionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.*

CAP. II.

CVm † super causa, quæ vertitur inter Prænestinū episcopū, & Sublac. abbatem, sit testimonium vestrum necessarium: Mādamus, quatenus phibituri testimoniū veritati, Apostolico vos conspectui præsentetis. Si verò nō veneritis,[d] sciatis vos ab officio[e] & beneficio ecclesiastico Apostolica auctoritate suspensos. Et[f] si nec sic veneritis, excōmunicationis & depositionis[g] sētētiā poteritis formidare.

CVm super.] Per excōmunicationis, suspensionis, & depositionis pœnam, cogendi sunt testes. Tria facit. Primò præcipit. Secundò punit contemnentem. Tertiò aggrauat. Secunda ibi, Si verò. Tertia ibi, Etsi. Ab. [illegible]

CASVS. Mandat Papa quibusdā presbyteris, quatenus ad præsentiā suam accedāt perhibituri testimonium veritati, super causa quæ vertitur inter episcopum Prænestinum, & abbatem Sublacen. Si verò non venerint, sciāt se ab officio & beneficio suspensos: & si nec sic venerint, sententiam excommunicationis poterunt formidare. Nota, quòd crescente contumacia, crescere debet & pœna.

d Veneritis.] In termino constituto supple, & tunc sufficit vt veniat ea hora qua possint expedire officium suum. s. de offic. deleg. consuluit. & arg. ff. de condi. & demon. l. 4. in fi.

[Glo. seq. [illegible] per contrarium de decre. cum non ab homine. vbi remittit.]

e Ab officio.] [illegible]s est ordo, cum culpa incipit à cōtumacia, tunc debet excommunicari. 23. q. 4. forte. Secus si à crimine, tunc debet deponi. 81. dist. dilium. & supra de iudi[cijs]. c. non ab homine. vbi de hoc.

[Glo. seq. not. quod plures, &c.]

f Etsi nec sic veneritis.] not. arg. quod in vna citatione possunt fieri plures citationes: sicut etiam fit de consuetudine propter difficultatem citationum, vt s. de do. & contu. veritatis. & c. cum dilecti. & s. de in int. g. restit. cum ex litteris.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

g Depositionis.] & sic crescente contumacia crescere debet & pœna. s. vt lit. non contest. quoniam. in fi. ff. de pœ. relegati. nisi necessitas sit impedimento. arg. ff. de arbi. Celsus. §. idem ait. non enim in omni [illegible] excommunicare eum intelligitur. arg. ff. de [illegible] decem, in fi. Quid si excōicasset ep[iscopus] [illegible] esset in

[illegible]

† Dicto, eorum, deest in vetustioribus exēplaribus.

† In aliquot antiqs ita s Pōtiæ, & Assyæ. sed Assij forte scribendū, aliàs Pontiæ, & Assiæ.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōpila. & post Cōc. Late. sub A. l. sā iij. par. 7. cap. 1.

terminonullis exceptione facta, nunquid erit excommunicatus si non potuit venire? 1 In casu tali saltem quo ad Deum, non est excommunicatus: quia impossibile praeceptum non ligat. ff. quae sen. sine. pp. resc. in. l. Paulus 2. sed quia ecclesia illud ignorat, doceat de impedimento, & absoluetur sine difficultate à grauamine. ar. ῑ. de sen. excom. sacro. sic ex eadē causa reuocatur snia diffinitiua, nec mādanda est executioni. ff. de iu. si ptor. & ῑ. de re iu. cū Bertholdus. & ca. cū olim. multò fortius excõicationis sententia tenet: sed probato impedimento siue grauamine (vt dixi) debent absolui.

monitus est, & non vult testificari, praesumitur contra ipsum, quòd non bono animo hoc faciat: & ex hac praesumptione compellitur. ar. C. qui milit. non pos. super seruis. lib. 12. & testes inuiti cogendi sunt. C. de testi. si quando. auth. sed hodie. & sic hodie seruatur. 2 & si cōstaret, quòd pars aduersa hoc faceret, debet excommunicari. ῑ. tit. proxi. cum causam. 1. §. quòd si fortè, & c. constitutis. e

¶ Idem Gennen. † Archiepiscopo.

¶ Testis, qui timore aduersae partis se subtrahit, testificari compellitur, adde etiam in criminali secundum communem intellectum: & sic aliquid additur ad cap. 5. supra eo. & c. dilectorum infra eo.

CAP. III.

SVper † eo, a & infra. ¶ Cōsultationi tuae taliter respondemus, quod si factum est notorium, non eget testium depositionibus declarari, cum talia probationem vel ordinem iudiciarium non requirāt: b Verum si non est notoriū, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerūt facto, monendi sunt, non cogendi c ad ferēdum testimonium veritati. Nisi fortè timore d aduersae partis constiterit iudici, eos à ferendo testimonio reuocari. Licet ad hoc passim e possint de† iuris humani rigore cōpelli.

¶ Idem.

¶ Compelluntur testes etiam in criminali, quos accusatus malitiose accusatori subtraxit. h. d. secundum verum & cōem intellectum. Abbas.

CAP. IIII.

PEruenit † ad audientiam nostram, quod cum I. Prior sancti Laurentij, coram te fuisset de simoniae, & adulterij crimine accusatus, quendā, qui cōtra eum ducendus erat in testimoniū, iuramento f adstrinxit, vt nō deponeret contra ipsum: & infra. ¶ Nos igitur attēdentes, quod nemo debet g aduersario instrumenta h (quorum appellatione testes continentur) subtrahere: & quod tam ille q subripit instrumēta, quàm qui aduersario parem † aduocationis copiā subtrahit, iniquam ostendit i à se litem foueri, & experiri debet in se iudicis auctoritatem elusam. k Respondemus, ad

SVper eo.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio ibi, Cōsultationi. in qua distinguit, & secundū membrum prosequitur ibi, Verumtamen responsio moderatur ibi, Nisi. & demum quaerentem instruit ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Aliquis cōuenitur de aliquo facto coram iudice, ille factū negat, quaeritur an illi, qui interfuerunt negotio, cogēdi sint ferre testimonium veritati? Respondet Papa, si factum notorium est, non sunt necessarij testes, cum talia probationem vel ordinem iudiciarium nō requirant. Si verò non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt, monendi sunt, non cogendi: nisi fortè timor. aduersae partis à ferendo testimonio reuocentur. de iuris rigore tamen indistinctè sunt cogendi. Nota quòd factum notorium non requirit probationem. Item nota, quod testes sunt compellendi dicere veritatem.

[Glo. seq. incipit casum.]

a Super eo.] qō sunt talis: Aliquis conuenitur de aliquo facto manifesto, quaeritur an illi, qui facto interfuerunt, sunt ad ferendum testimonium compellendi.

b Non requirant.] quantum ad examinationem, vel probationem, sicut nec in cōfitente necessariae sunt partes iudicis. ff. ad legem Aquil. proin. & si occisus. sententia tamen necessaria est. ῑ. de diuor. porro.

[Glo. seq. recitetur per contrarium de decret. supra proxima.]

c Non cogendi.] hoc intellige à principio. primò enim sunt monendi, & postea si noluerint, sunt cogendi, vt ῑ. eo. c. proxi. clerici verò in causa laicorum cogi non debent, nisi cum aliae probationes haberi non possunt. 14. q. 2. quenquam.

[Glo. seq. quaerit, & soluit.]

d Timore.] sed quis probauit hoc? Certè eo ipso quòd

e Passim.] scilicet 3 in ciuilib. sed in criminalibus non, nisi agatur ciuiliter, vt ῑ. eo. c. dilectorum.

Peruenit.] Compellitur testis illius fraudē detegere, q aduersario probationis copiā subtrahit. sic cōiter summat. Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas Sicul.

CASVS. Quidam nomine Ioan. de sancto Laurentio accusatus corā iudice suo de simonia & adulterio, adstrinxit per iuramentū quendam, qui contra eum ducendus erat in testimoniū, quòd contra ipsum non deponeret. Dubitauit iudex qualiter aduersus eū sit procedendū, & an testis ille sit cogendus ad testimonium perhibendum: quaesiuit à Papa quid inde sit? Papa considerās q nemo debet aduersario suo instrumenta subtrahere, quorū appellatione & testes continentur, & quòd ille qui hoc facit, & qui parem copiam aduocationis subtrahit aduersario suo, iniquam ostendit à se litem foueri: respondet ipsum testem compellendum ad detegendum commentum tantae calliditatis & fraudis. Nota quòd nullus debet subtrahere aduersario suo instrumenta vel testes, vel parem copiā aduocationis, alias potest puniri à iudice. Item nomine instrumentorum continentur & testes.

f Iuramento adstrinxit.] quòd fuit temerarium, & illicitum, & ideo non seruandum: vnde non obstante tali iuramento cōpelli debet ferre testimonium super negotio principali. ῑ. tit. proxi. intimauit. & c. constitutis. & debet denunciari non teneri illo iuramento, vt in c. constitutis. & ῑ. de accu. olim. vbi de hoc. Ber.

g Nemo debet.] haec verba habuisti. ῑ. tit. proxi. constitutis. & 3. q. 7. c. infames. §. sunt autem. ver. si quis autem. & C. de postu. prouidendum. Ber.

h Instrumenta.] 4 quod qui fecerit, tenetur ad interesse. 12. q. 2. si quis de clericis.

i Ostendit.] praesumptiue: sicut praesumitur contra illum, qui ad pecuniae corruptelam descendit. C. de poenis qui ma. iudi. l. 1.

k Elusam.] quia instrui iudex nō poterat super causa illa procurate. ff. de offi. procōsul. nec quicquā. §. vlt.

[Glo.

† Haec q. no. 4. q. 5. c. vno. in gl. sed pone. & in Spe. de cit. §. pe. ad fi. & facit q̄ no. ῑ. de solu. Odoardus. & quod dixi de offi. dele. P. & G. & vt expeditum de sen. excom. venerabilibus. §. idem. lib. 6. Ioan. And.

† Ianueū. Iaū. Epo.

† Ca. 4. eo. ti. in 1. cōpi. & c. 7. p. 8. post Cōc. Later. sub Alex. iij. Et de materia notorij, & an in eo requirat probatio, vide latè p Salicetū, Albericum, & alios in §. ea quidē. C. de accus. & p Iulium Clarū in pract. cri. §. fin. q. 9.

† Dictio, de, deest in vetustioribus.

2 Stand. ergo inuitationi consuetudini sm P. IA.

† Haec glossula non est in antiquis exēplaribus.

† Cap. 1. tit. de praesump. in 2. compil. & vide l. 1. ff. de fid. instru. & l. ei q noctu. ff. de iniurijs. & gl. in l. i. qn. C. de testib. & Spec. tit. de teste. § cōpulsiue.

† In aliquot antiquis exemplaribus legitur parem aduocationis, vel defensionis copiam, &c. al. parte in duobus vetustissimis.

4 Adde hic quòd appellatione instrorum, vt dicit tex. veniunt testes tā in termino dato ad productionem instrorū quā testes productos, ciuil. testium. Card.

[Glo. seq. recl. per q. an super principali cogi debeat. Ponit opi. Lau. quam partim approbat, demum ponit contrarium, cui signat contrarium. ĩ. eod. cap. penult. & ibi remittit.]

a Commentum.] ex hoc videtur quòd non sit cogendus dicere veritatem super principali: sed tantummodo reuelare hanc fraudem, & hoc dicebat Lau. & debebat procedi in causa eiquam deposuisset contra illum, & sic habebat illũ pro producto fraude reuelata, 1 & sic seruabit iste iuramentum suũ, & hoc colligi videbat ex antiqua decr. Sed hoc nõ est verũ, vt hic dicit. & quod dictũ est, ad detegendũ tantæ fraudis, &c. supple, & nihilominus super principali debent cõpelli: vt dicũt illa iura. ar. ĩ. c. prox. intimauit. & c. constitutis. & arg. ĩ. eod. c. vlt. & arg. cõtra. ĩ. eo. dilectorum. vbi soluit. Dic quòd non cõpellitur super principali: vt dicebat Lau. sed ad fraudem detegendam debet compelli, vt postea denunciet non teneri illo iuramento, postea poterit iurare super principali si voluerit, sed non debet cõpelli, & sic planũ est, & nullum cõtrarium, vt dicit Lau.

detegendum tantæ fraudis & calliditatis commentum, [a] † ipsum testem meritò compellendum.

¶ Clemens iij. Segobien. † episcopo.

¶ *Si res aliter probari non potest, etiam in causa criminali compellendi sunt testes. hoc dicit secũdum lecturam notabiliorem.*

CAP. V.

ij PErvenit † ad nos, quòd cum à laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis astãtibus & vidẽtibus inferatur, iniuriãtes in causam tracti, negant se tantum facinus commisisse: & cũ læsus eorum testimonio, qui præsentes extiterant, hoc probare desideret, illi nolunt veritati testimoniũ perhibere: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod hi, qui de rebus ecclesiasticis [b] testificari recusant, [c] si aliter veritas nequiuerit elici, ad illud sunt per censurã ecclesiasticam compellendi.

ij PEruenit.] Sup probanda iniuria clerico illata cogẽdi sunt testes. h. d. Cõis diuisio. Secunda ibi, Consultationi. Abb. Siculus.

CASVS. Laici frequenter enormem & intolerabilem iniuriã inferunt clericis multis præsentibus & videntibus: iniuriantes in causam tracti negant se tale facinus cõmisisse: clericus per illos q præsentes erant, desideat intentionem suam probare, sed illi nolunt testimonium perhibere: quæsitũ fuit à Papa quid iuris esset? Et ipse rñdet indirectè, quòd ij qui de rebus ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas haberi non pôt, ad illud sunt per censurã ecclesiasticã compellendi. No. quòd qui de rebus ecclesiasticis nolunt testificari, sunt indistinctè cogendi.

b Ecclesiasticis.] nomine a rerum ecclesiasticarum intelligo clericos: & ita videntes clericum lædi, testificari compelluntur. 12. q. 2. ecclesiarũ seruos. & ĩ. de vi. & honest. cleri. c. vlt. & ita potest intelligi, quia iniuria crimen est: nam qui de iniuria cõdemnat, infamis efficit, ĩ. de re iud. cum te. ff. de iis q not. infa. athleta. §. vlt.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, ad primam solutionem signat contrarium, & remittit.]

c Recusant.] attende consultationẽ & responsionem, & sic videbis quòd non directè rñdet ad interrogata. sim. sup. de testib. cõ. in tan. vbi ita indirectè rñdet. Sed dicas quòd eo ipso quòd rñdet, vt super rebus ecclesiasticis cõpellendi sunt, à contrario sensu rñdet, quòd super illa iniuria nõ sunt cõpellendi ferre testimoniũ, quod enim de vno confitet, de altero negare vr. ĩ. de psump. sõne. & 25. dist. qualis. & hoc ideo: quia in criminalib. testes non cõpelluntur. ĩ. eo. dilectorũ. quia iniuria crimen est. vnde qui de iniuria condemnatur, infamis efficitur. ĩ. de re iud. cum te. ff. de ijs q not. infa. athletas. §. vl. Arg. contra. ĩ. eo. super his. & c. seq. soluitur hæc cõtrarietas. ĩ. eo. dilectorũ. Vel dic, quòd persecutio iniuriæ appellatur hic res ecclesiastica & intellige quòd ciuiliter hic agebatur pro suo interesse 3 de iniuria; aliàs non cõpelluntur testes: 4 qđ intelligo de iniuria facta ordini clericali. Ber.

¶ Idem.

¶ *Super consanguinitate probanda cogẽdi sunt testes. Ita communiter summatur. Sed Panor. non placet hoc summarium, & ideo summat sicut cap. 2. supra eodem.*

CAP. VI.

CAeterum † quod super cõsanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium veritati, nõ dubitatur à nobis, cũ id tam ius scriptum [d] approbet, quam consuetudo actibus [e] vtentium approbata, † si ipsum [f] constiterit odio vel gratia, veritatem supprimere, aut timore. [g]

¶ Celestinus tertius.

¶ *Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur iurare super eo coram delegato. hoc primò. Propter superuenientem infamiam à testimonio repellitur. hoc secundò. Potest tamen si errauerit incontinenti non ex interuallo dictum suum corrigere. hoc tertiò.*

CAEterum.] CASVS. Quærebatur, si testes sunt cogendi in causa matrimonij dicere testimoniũ super causã? Et rñdet, quòd sic, tam de iure, quã de consuetudine comprobata. 14. q. 2. quãquã. No. quòd in causa matrimoniali testes sunt cõpellendi ad ferendũ testimonium: & est notabile in causis de facto.

d Scriptum.] tam canonicum quàm ciuile. 14. q. 2. quamq. & ĩ. eod. per totum. & C. de testib. si qñ.

e Quàm consuetudo actibus. 5 est autem (vt hic satis apparet) consuetudo ius quoddam moribus vtentium approbatũ, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. dist. 1. consuetudo. & cõsuetudo est optima legum interpres. ĩ. de consue. cum dilectus. & sic compellendi sunt testes tam iure scripto, quàm non scripto. s. consuetudine. ĩ. de consue. cum dilectus, vt hic patet.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Ipsum constiterit.] & quis probabit, iam dictũ est: quia eo ipso quòd monitus nõ vult testificari, præsumitur contra ipsum: vt statim cõpellatur, nec est alia necessaria probatio, & hæc leuis præsumptio sufficit. arg. ff. de pet. hære. si quis libertatem. §. plus ẽ. Bernardus.

[Gl. seq. dupliciter exponit, quòd hic de odio dicit.]

g Timore.] timor potest referri ad multa, siue odio, personæ, vel timore hoc cõtingat, cõpelli debent. ĩ. tit. prox. constitutis. & c. intimauit. & sup. eod. peruenit. 5 etiam odio ipsius sacramenti, quod quidem tenui religione abhorrent. C. de si. instru. l. vlt. & ĩ. de simo. & si qõnes. & tunc fortius debent compelli: aliàs si nollent iurare damnando 6 iuramentum, tanquam hæretici debent condemnari. ĩ. de hære. excommunicamus. §. si.

Præte-

al. cõmeta. ... quæ vox ... iam est in ... antiqua cõ... latione. Scõ. ... obstã. Quasi dicat q si haberet alium testem vincere ad hoc de pba. si confessionẽ. ... non credere Vinc. sed ... iuramentũ ... de procu. ... insinuatione. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. ... in 2. cõpi. Et de materia vide Iuliũ Clarum ... pract. crim. §. fi. q. 14.

† Cap. 2. eo. ... in 2. cõpil.

3 Puta ad impensas factas, & operas amissas secundum P. & Al. Ioan. And.

4 In antiqua subiungebatur, qđ si clerici iniuriã probare non possent, staretur ipsorũ iuramento: sed quia cõtinebat iniquitatẽ, fuit remotum; qđ arg. Hos. de intentione Papæ fuisse, testes cogendos. Io. And.

† Vide text. in l. 3. & ibi Cyn. C. quæ sit lon. cons.

5 Contra l. 1. §. in operis, & ibi Bart. ff. de no. ope. nũc.

6 Hæc fuit hæresis Pseudoapostolorum & Valdensiũ. Eymericus in Directorio Inquisitor. par. 2. q. 13 & 14.

a Hæc glos. nõ est Bernardi, nec habetur in antiquis exemplarib.

PRaeterea.] Communiter summatur vt in rubro. sed quia varijs modis intelligitur, posset aliter summari. Et quia haec summatio generalis potest conuenire cuilibet intellectui, transeo pro nunc cũ communi summario: nam ex infra dicendis patebit clare intellectus. Tres sunt partes, quę per se patent. Abb. Siculus.

† Cap. 3. eo. tam accepi.

CASVS. Cum epũs visitat parochiã suã, conuocato populo facit aliquos honestiores de plebe iurare, quòd ipsi diligenter inquirent si aliq̃ cõsanguinei matrimonialiter sunt coniuncti, vel si aliqui tales cõiungi velint, quòd denunciabũt epõ vel eius misso: et isti dicũt synodales, de quibus legitur 35. q. 6. epũs in synodo. & hoc sm̃ consuetudinem alicuius loci, vt hic dicit; quos ciuitas tua nuncupat synodales. Secundum hoc sic pone casum: Testes illi corã episcopo, vel corã Capitulo semel tulerunt testimoniũ in aliqua causa, sed causa illa postmodum peruenit ad aliquem delegatum: super eadem causa non debent cõpelli iterato iurare, dummodo delegatus veritatẽ aliter intelligere possit: nisi forte articulus nouae q̃ónis emergat. Secundò dicit, quod si testes isti postquam in communi iurauerunt, infamiam contraxerunt, debent à perhibendo testimonio remoueri: & si testes isti in suo testimonio errauerunt, sed non studiose, & incontinenti se correxerint, reprobari nõ debent: secus erit autem si suae correctioni interposuerint interuallum. Nota, quòd testis semel tantum in causa iurare debet. Item testis propter infamiam à testimonio remouetur. Item testis incontinẽti potest corrigere dictum suum, ex interuallo non.

† In plurib. vetustis codicibus ita 1 Huiusmodi verò testes publici, iure possunt, &c. & in paucis habetur vt in contextu.

CAP. VII.

PRaeterea † si testes publici, quos tua ciuitas nuncupat synodales,[a] super causa matrimonij coram te vel tuo Capitulo semel testimonium reddiderint, nõ debent compelli, vt in praesentia alicuius delegati iudicis, super eadem causa iterato[b] praebeant iuramentum: dummodo aliter[c] fiat fides iudici delegato: nisi fortè articulus nouae q̃stionis[d] emergat. ¶ Huiusmodi † verò testes publico iure possunt propter infamiam à perhibẽdo[e] testimonio remoueri,[f] si eam postquam in cõmuni[g] recepti fuerint, cõtigerit contraxisse. Quorum testimonia si quandoq; non studiosè, sed in proferendo errauerint, & se incontinenti[h] correxerint, reprobari non debent: secus autem erit si correctioni suę interposuerint interuallum.

¶ Innoc iij. Priori sancti Fridiani. & magistro P. canonico Pisano.

¶ *Cum de fama, vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes. hoc dicit secundũ Ioan. And. sed secundum Panor. nimis restringit textum.*

CAP. VIII.

SVper † his;[i] & infra. ¶ Cęterum volumus, & mandamus, vt super inquisitionis articulis,[k] tã de fama electi, quàm

a Synodales.] de quibus habes 35. q. 6. episcopus in synodo. ĩ. de accu. sicut olim.

b Iterato.] iuramentum enim illorum testium ad totum tempus debet extendi, dum durant in officio illo, postquam iuramentum illud in synodo praestiterunt, siue coram ordinario, siue corã delegato causa illa tractetur: vt hic innuit: sicut iuramentum calumniae ad omnia quae in causa contingunt extenditur. 2 C. de iuramen. cal. auth. an hoc iuramento.

2 Dicit hic Hostiẽ. hoc esse generale in omnib. officialibus, q̃ iurant officiu exercere, siue sint testes, siue notarij, siue tacelliones, vel ann. ij, quod videto.

[Glo. seq. arg. a contrario, & illud reprobat.]

c Aliter.] & si aliter non fiat fides, innuit haec litera quòd iterum iurare debeant coram delegato etiam pro eadem causa: sed non videtur quòd iterum iurare debeat: vnde sit s pot suppleri, maximè, sicut & testis ex quo semel iurauit ferre testimoniũ in aliqua cã, nõ dẽt amplius iurare super illa nisi emerserit aliq̃d de nouo.

d Quaestionis.] tunc enim debet iurare super articulo illo nouae quaestionis: quia primum iuramentũ non extenditur ad illum articulum nouae quaestionis: quia cum praestitit illud in synodo, vel coram episcopo, non cogitabatur de illo, & quòd iterũ iurare debeat probatur ĩ. tit. proxi. fraternitatis. vel si nouus articulus probatur tam per antiquos testes, quam per nouos prius praestito ab omnibus iuramento, vt ĩ. tit. proxi. c. de testibus. & C. de tempo. appel. per hanc.

e A perhibendo.] no. ergo, quòd testes huiusmodi synodales propter infamiã superuenientem remouentur à testimonio perhibendo, non autem à perhibito: quia infamia vel delictũ superueniens non vitiat quod legitimè factũ est. ĩ. de eo qui cog. consan. vxo. sue. discretionẽ. & c. tua. & c. Iordane. arg. C. de test. l. si. 2 & 3 q. 7. c. infamis. §. verũ. ff. de offi. praeto. Barbarius. sic rescriptum Papae non cassat ea quae legitime facta sunt. ĩ. de testi. post. audita.

3 Sicut et quòd testis adhibitus testamento cũ opus ... non ... pro ... Io. And.

f Remoueri.] habes hic q̃ infamis repellitur à denunciatione, vt ĩ. de sponsa. cum in tua. & ĩ. de accu. cum dilectus filius. & c. sicut olim. & ff. de populari act. popularis actio. Hugo. contra. Ber.

g Incontinenti.] idest, in synodo vel auditorio communi. 35. q. 6. episcopus in synodo.

† Cap. 3. de accu. ... 3. cõp. ... hic Gratianum Papa.

[Glo. seq. re. i. per q. & soluit. in fine sũ gnat q̃rit, & soluit.]

h Incontinenti.] idest, in eadem instantia 3 iudicij, antequã loquat partibus, vel antequam recedat a praesentia iudicis: quia postea subornatus praesumit: seu hoc posset intelligi habito respectu ad qualitatem personae, vt ... possit corrigere vel addere etiã ex interuallo. 4 Qualiter intelligatur incontinenti, probatur ff. de verb. obli. continuus actus. ff. de adulter. quod ait lex. §. vlt. in fi. C. de erro. aduo. l. vlt. & 32. q. 1. apud misericordem. & melius ĩ. de elect. quia propter. ibi inuenies multas expositiones huius verbi, incontinenti, siue mox. Arg. contra 15. q. 9. quod quis commisit. sed illa contraria non tangunt hoc.

3 Quid si ... quod testis pòt remouere errorẽ ... ad ... & ... palam. C. ... & ... l. error quid non ... Go. Io. An.

SVper his.] CASVS. Quidam electus fuit in epm̃ Lucañ. quidã canonici se opposuerũt dicentes, quod erat malae famae, & quod matrimoniũ contraxerat cum vidua, & litteras cõtra ipsum nomine Capituli ad dñm Papam miserunt: super his articulis commisit Papa inquisitionem: dubitabatur an testes ad haec probanda debeant compelli? Respondet Papa, quòd testes qui ad haec probanda nominati fuerint, compellantur.

4 Vnde dicit Host. quod licet ... sint ... ipsẽ ... hoc ... tiis, ... debatis ... litate personae, ... te ... li, colloquio ... partium ... liquo ... stionem ... committendi ... admittere, vel non: & facit quod ... in tex. Io. And.

i Super his.] haec decretal. est pars illius, quam habes ĩ. de accu. super his. in fi. illius decretal. est. Et de hac materia loquitur ĩ. tit. prox. cum litteras.

[Glo. seq. ponit casum.]

K Articulis.] Ex hoc loco potes sumere casum tã illius decre. cum litteris. ĩ. tit. proxi. quam illius, super his. ĩ. de accusa. Quidam electus fuit in episcopum Lucañ. quidam se opponebant electioni illius dicentes, quòd erat malae famae, & quod matrimonium contraxerat cum vidua. Item, illi, qui opponebant se litteras contra electum nomine Capituli domino Papae miserunt, quas tam electus, quàm Capitulum falsas dicebant, & Capitulum nescuisse de litteris illis: & de istis articulis mandat Papa inquiri, & ad haec probanda testes sunt compellendi.

[Glo.

litteris contra eum sub nomine lõgè maioris & sanioris partis Capituli destinatis, cogatis[a] testes q nominati fuerit, phibere testimonium veritati.

¶ Idem archidiacono Mediolanensi.

¶ *Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt.*

CAP. IX.

CVm cõtra magistrũ R. super eo quod dr̃ à sede Apostolica falsas literas reportasse, ac eis p se, vel per procuratorẽ vsũ fuisse, tibi direximus scripta nostra: postulasti p sedis Apostolicæ oraculũ edoceri, verũ super præfato vitio falsitatis, testes compellere[b] debeas nominatos. ¶ Nos † igitur respõdemus, quod testes prædicti, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam debes appellatione remota compellere veritati testimonium perhibere.†

¶ Hono. iij. abbati sancti Eugenij, & magistro G. cano. Senẽ.

¶ *Non summatur propter varietatem lecturarum, nec etiam diuiditur.*

CAP. X.

DIlectorum filiorum Vulterani capituli ex parte vna, & episcopi Vulterani ex altera, procuratorib. in nostra præsentia cõstitutis: & infra ¶ Testes † qui fuerit noiati, præterquam super criminib.[c] (si se grã, odio,

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.

a Cogatis.] hic compelluntur testes in criminibus, & etiam in irregularitate. ĩ. eo. c. proxi. & sic est contra. ĩ. eo. peruenit. & ĩ. eo. dilectorum. vbi soluitur.

CVm contra.] Super crimine falsi, cogendi sunt testes. sic summat Ioan. And. Sed certè non elicitur hoc simpliciter ex textu, qa mandat sub conditione, si se gratia, odio, &c. & sic non ponit speciale in crimine falsi: quia sic loquitur in alijs causis criminalib. ĩ. eo super eo. Communis diuisio. secunda ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Magister Radulphus impetrauit litteras à sede Apostolica, dum ipse eam per se, quàm p procuratorem illis litteris vteretur, obiectum fuit ei, quòd essent falsæ, quod cum ipse negaret, pars aduersa voluit hoc probare, petens vt testes quos ad hoc producturus erat, cõpellerẽtur: quæsiuit archiepiscopus cui litteras direxerat supradictas, verũ testes sup articulo falsitatis huius essent compellendi? Respondet Papa, quod si se grã, odio, vel timore subtraxerint, compellat eos veritati testimonium perhibere. Nota testes in criminibus cõpellendos.

{Glo. seq. ponit dubitationis causam. signat contrarium, & remittit.]

b Compellere.] dubitationis causa fuit: quia videbatur quod in criminibus non sunt compellendi testes. in auth. de testib. §. quoniam. colla. 7. ar. C. eod. si quando in princi. ex eo quod dicit ibi, in pecuniarijs causis testes cogendos, videtur quod non in criminibus, sed contra hoc mandat Papa, scilicet quod compellantur. & supra cap. proxim. & in seq. cap. dicit, quòd in criminibus non compellantur, sed ibi habetur contrariorum solutio, 1 & quando compellantur, & quãdo non.

DIlectorum.] CASVS. Inter capitulum Vulteran. ex parte vna; & episcopum eorundem altera, super diuersis articulis per conuentionis & reconuentionis modum quo vertebatur procuratoribus vtriusque partis in præsentia Papæ constitutis; lite contest. Mandat Papa quibusdam, quatenus testes, qui fuerunt nominati. si se odio, gratia, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam compellant veritati testimonium perhibere. Nota testes super criminibus nõ compellendos.

{Glo. seq. habet duas partes. Prima dicit, testes in ciuilibus cogendos, excipit mediatores & certos priuilegiatos. Secunda ibi, In criminibus tractat principaliter de ipsorum cõpulsione in criminibus, & facit septem. primò alleg. pro & contra. Secundò ibi, Super hoc ponit opi. q̃ habet illos cogi cũ de crimine ciuiliter agit. Tertiò ibi, Sed huic illam impugnat. Quartò ibi, Ideoque ponit opi. suam, quæ habet illos non cogi etiam cum de crimine ciuiliter agitur. Quintò ibi, Qualiter. respondet ad contraria, opi. suam reassumens. Sextò ibi, Alij. reassumit & coadiuuat opin. p̃riã. dicens illa æquã. Septimò ibi, Inno. ponit opi. Innocentij.}

c Super criminibus.] circa compulsionem testium nota, q in causa ciuili vbi aliter veritas haberi non potest, indistinctè sunt compellendi tam clerici q̃ laici, ne veritas occultetur. 14. q. 2. quamquam. & quia mortaliter peccat qui veritatem occultat. 11. q. 3. quisquis. vnde monitione præmissa indistinctè compelli debẽt testes. ĩ. eo. super eo & eo ipso q monitus nõ vult testificari, psumitur q et malitiose, hoc faciat, vt sæpius dictũ est ĩ. eo. cũm. Quandoque tamen in pecuniarijs causis non compelluntur, vt in mediatoribus q non compelluntur ferre testimonium in contractibus, in quibus mediatores fuerunt nisi de consensu partium. in auth. eod. §. quoniam colla. 7. Itẽ in alijs casibus, qui quasi priuilegiati sũt 3 4. q. 3. c. si testes. §. item in criminali. ver. item inuiti. & tribus cap. sequen. In criminalibus verò patet hic, quod compellendi non sunt. & ar. ad hoc C. eo. si quando. in princ. & ĩ. eod. peruenit. In contrarium videtur quod benè sunt compellendi. ĩ. eod. super his, & c. cum contra. in quibus expressè compellitur. & ar. ĩ. tit. proxi. cum causam. ver. testes autem, & c. sed ibi. ver. ille soluitur, & ad principales testes illud restringitur. & 4. q. 2. §. item in criminali. ver. item lege Iulia publicorũ iudiciorũ, ex eo enim quòd certæ personæ ibi non cõpelluntur, dat intelligi, quod aliæ cõpellantur, quia qd̃ de vno negat de alio, & c. 25. dist. qualis, ff. eo. lege Iulia. illę enim psonæ priuiligiatæ sunt p p connexitatẽ, vnde aliæ omnes cõpelluntur. Super hoc dicunt quidam, quòd si agat directè in modum accusationis, non sunt testes cõpellendi. Si vero ciuiliter agitur de crimine in modum exceptionis, vel denunciationis, aut etiam inquisitionis, tunc compelluntur, vt supra eodem tit. super his. & infra de simo. licet Hely. Sed huic distinctioni contradicit expressè hæc decre. quia non poterat agi criminaliter in hac decre. sed ciuiliter tantùm, duabus rationibus: Primò, quia hic agebatur causa conuentionis & reconuentionis inter episcopum & Capitulum, vt patet in antiqua: & quia per procuratorem vt litera ista dicit, procuratoribus constitutis. sed procurator non interuenit in causa criminali. ĩ. de accusa. veniens. & ff. de publi. iudi. l. pen. §. fi. 4 & 5. q. 3. in criminalibus. & in crimine non fit mutua accusatio vel denunciatio, quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. & 3. q. 11. neganda. & sic necessè est vt dicamus, quod hic obijciebantur crimina testibus, 5 vt à testimonio repellerentur. &

† Nos igitur. aliter, & c.

2 De hoc 2. q. 6. statuendũ. in fi. Io. And.

† Adde q de iure ciuili multant concor. l. 2. ff. si qs inius. di. non obtem.

† Qualiter cogantur testes testificari, vide per Spe. ti. de teste. §. sequit.

3 De his priuilegiatis satis in Spec. de teste. §. penulti. in prin. Io. An.

4 Al. 1. & vide in cap. veniens. prox. alleg. ... gl. Io. And.

5 Licet Host. teneat opi. p̃riã glo. satori, istud tñ dicto bñ sibi placet. Ioan. And.

Et ibi dic ... hic no. In ... & Host. ... pbanda ... ceptione ... iminũ con ... testes. ... And.

tur. & ideo dicit, cogetis testes, scilicet qui nominati fuerint praeterquam super criminibus. Ideoque dicendum est, quod super criminibus testes compellendi nõ sunt, siue directè agat de crimine, siue ciuiliter, vt hic patet, & ī. c. peruenit. & haec est ratio: quia in infamiam alterius nemo debet facilè prosilire: quia tales detractores dãr 6. q. 1. ex meritò. & c. tribus seq. ergo multo fortius nec cõpelli. Qualiter respõde his capitulis ĩ. proximis? Ad illud, super his, dicas, quod ibi compelluntur testes ad probandum infamiam siue irregularitatem contra electum, ne indigna persona ad apicem dignitatis promoueatur per surreptionem, quia vilis persona ad tantam dignitatem surreptione promoueri non dẽt: & iudex ex officio suo hoc facere debet propter publicam vtilitatem: quia ille omnibus de sua plebe praeficitur, & sic est quasi spãle in causa inquisitionis. & ĩ. de sim. licet Hely. & inquisitio non fit nisi vbi ifamia praecessit: vnde ibi non compelluntur testes in infamiã alicuius, sed ex tali compulsione si probentur crimina, oritur infamia ī. tit. proxi. testimonium. & quia ibi agebatur de falso per inquisitionẽ: ideo compelluntur testes ne talis falsitas remaneat impunita ex defectu testium: in quo casu intelligitur proxi. c. cum contra. quia dico illud speciale in crimine falsi, & praecipue in litteris Papae, in quibus multa specialia sunt ĩ. de crim. fal. ad falsariorum. & idem in casu 1. q. cap. Dico ergo quod vbicunque agitur actione odiosa vel exceptione, per quam ad infamiam alicuius procedatur, non sunt compellendi testes (vt dictum est) nisi in casibus praedictis. secundùm leges compelluntur, nisi in casibus vbi specialiter non debent compelli, vt dictum est. & hoc dicunt Tan. & Vin. alij contrarium dicunt prout dictum est. Sed supradictis omnibus rationibus potest de facili responderi secundùm illos qui dicunt, quòd semper cõpellẽdi sunt testes: nisi agatur criminaliter tantũ. Dic quòd nulla criminalis erat quaestio inter episcopum & Capitulum, sed ciuilis tantùm, & patet in in eg. in 3. compilatione, scilicet conuentio & reconuentio. & quod dicit testes qui nominati fuerint, cogatis veritati testimonium perhibere, si gratia, odio, vel timore se subtraxerint praeterquam super criminibus sic debet intelligi, quod testes in ciuilibus quaestionibus sunt compellendi, sed in criminalibus non debent compelli. & sic Papa prouidit hic communium ius. & sic contrarium nullum contra istos: & sic non oportet dicere vt dicunt, quòd erat controuersia inter epm & Capitulum super pluribus articulis ciuilibus, & super criminalibus, & quòd isti erãt procuratores ad exceptiones ... allegandas, vel quòd dati erant lite contestata ... stare non possunt. vt patet in antiqua ... & criminalis quaestio non concurrunt simul imò criminalis praeiudicat ciuili. 3. quaest. vlti. capit. non est ... ali quido. sed magis aequum videtur, quòd semper cõpellentur qualitercunque agatur, ne crimina remaneant impunita, dum tamen non criminaliter directè, nec per viles personas quis condemnetur. ar. contra. ĩ. de sen. excom. vt famae. cum suis concor. ibi positis. & arg. ĩ. de collu. c. 1. & 2. & vlt. & ī. tit. proxi. cum clam. ver. testes autẽ, &c. & ī. eo. super his. & c. cum cõtra. & ĩ. c. prox. Inno. iiij. dicit quod vbi non est peccatum tacere, id super quo testes inducuntur, nõ sunt compellendi. sed si peccatũ est tacere, compellũtur.

vel timore subtraxerint) per censuram ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere.

¶ Idem episcopo Bonoñ. & magistro B.

¶ Ad detegendam veritatem coniurationis, coguntur socij etiam iurati.

CAP. XI.

Venerabilis frater noster archiepiscopus Rauennateñ. proposuit, qđ ciues Ceruiceñ. † cũ M. & I. quondã clericis ecclesiae Rauennateñ quandã praesumpserunt coniurationem [a] facere contra eum: nihilominus in detrimẽtũ eius dantes eis quandam pecuniae quantitatem & ad haec celanda se adstringentes vinculo iuramenti: vnde humiliter supplicauit, vt cum causam super his & quibusdã articulis vobis duxerimus cõmittẽdã, & ipse intentionem suã probare non possit, nisi testimonio ciuium praedictorum, † prouidere ei † (ne pro defectu testiũ, pereat sua iustitia) dignaremur. ¶ Ideoque mãdamus, quatenus monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis illos, quos videritis compellendos, vt ab huiusmodi iuramento [b] absoluant, quos idem archiepiscopus ad testimonium duxerit produ

Venerabilis.] Diuiditur. Nam in prima parte ponitur iusta petitio. In secũda ipsius exauditio: ibi, Ideoque. Abbas. Siculus.

CASVS. Ciues Ceruiceñ. cũ duobus M. & I. quondã clericis ecclesiae Rauẽnateñ. quandã fecerunt cõiurationem contra archiepiscopum Rauennatẽ dantes eidẽ clericis quãdã pecuniae quantitatem: & ad haec celanda se iuramẽti vinculo adstrinxerunt: Archieps super his & quibusdã alijs articulis, contra ciues & clericos praedictos ad Bonoñ. epm, & eius coniudic. in litteras impetrauit: vnde cum intentionem suam probare non posset, nisi testimonio ciuium praedictorum, supplicauit domino Papae, vt sibi prouidere super hoc dignaretur: ne ergo ex defectu testium sua iustitia deperiret, mandat Papa eisdem iudicibus, quatenus monitione praemissa per censuram eccle. compellãt illos quos viderint cõpellendos, vt ab huiusmodi iuramento absoluant illos, quos archiepiscopus ad testimonium duxerit producendos. & nihilominus si illi se gratia, odio, vel timore subtraxerint, similiter ... compellant eosdem, ad perhibendũ testimonium veritati. Not. testes compellendos ad coniurationem probandam. Itẽ iuramentum temerariũ non repellit a testimonio. Itẽ impedientes iurisdictionẽ iudicis, possunt compelli, vt eum non impediant.

[Glossa sequens recitat per quae sit poena conspirantis contra episcopum.]

a Coniurationem.] clerici enim qui contra epm suũ faciunt coniurationem, vel insidias ei parauerint, deponendi sunt, & tradendi curiae secülari, vt puniantur. 11. q. 1. si quis sacerdotum. & c. cõiurationũ. & tribus seq. laici vero qui cõtra episcopũ suũ cõspirationẽ faciunt, sunt excommunicandi, & cõmunione priuandi. 11. q. 1. conspirationum.

[Glo. seq obijcit, & soluit. in fi. arg. sociorum, &c.]

b Iuramento absoluant.] sed videtur quòd non debeant absolui, cum iuramentum non teneat ... vnde potius denunciandi sunt non teneri huiusmodi iuramento ligatos. ī. tit. prox. constitutus. & c. intimauit. & ĩ. de accusatis. & ita haec absolutio potius dicitur fieri ad cautelam, siue de facto, sic quandoque absoluuntur aliqui, vt possint testificari. ī. tit. prox. veniens. in fine. praeterea & alia ratione iuramentum huiusmodi ... non tenuit quia coniurationes huiusmodi illicitae sunt. 11. q. 1. si quis sacerdotum. & ea. coniurationum. & cap. seq. ergo tale

¶ Cornieñ. Ceruicñ. Tremeñ.

1 Quid erit de crimine haeresis, simoniae, & laesae maiest. secundum Host. qui dicit se tenere huius specialitatis nõ videre. Io. An.

2 Dicit Pet. de Sam. hic, quod per haec verba gl. nõ recedit à superiori sua opi. ipse verò dicit hoc tenendum, quod vbi iudex procedit ex officio etiam in criminali, cogit testes, si ad alterius petitionẽ nõ cogit. Ioan. And.

† Vide l. fi. C. de his & l. quoties ff. de quaest. & l. cũ probatione.

† Dictio, ne deest in multis antiquis

eendos: eos [a] nihilominus (si se gratia, vel odio, vel timore subtraxerint) districtione simili compellentes ad perhibendum testimonium veritati.

TITVLVS XII.

De fide instrumentorum.

¶ Gregorius.

¶ *Instrumenti exemplum non solemniter sumptum, fidem non facit absque originali hoc dicit secundum ipsius mentem.*

CAP. I.

[S]criptura authenticam [b] non videmus, ad exemplaria [c] nihil facere possumus.

¶ Alexander tertius.

¶ *Corruit instrumentum si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel a notario sit confectum.*

CAP. II.

Scripta † verò authentica, [d] si testes inscripti decesserint (nisi per manum publicam [e] facta fuerint, ita quòd appareant [f] publica, aut authenticum sigillum [g] habuerint, per quod possint probari) nō videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

---

ro nō est seruandum, cum vergat in dispendium salutis æternæ. ✠ de iureiur. si verò. & 22. q. 4. si aliquid. & in multis c. ei usdem q. & quia non habuit tres comites. [v]eritatē, iustitiam, & iudiciū, vt 23. causa, q. 2. animaduertendum. vel licet sit illicitum authoritate propria nō dic quis venire contra arg. 3. ✠. de elec. venerabilē. Itē habes hic, ꝙ socius criminis admittitur ad detegendam conspirationē, imò certe tenetur illam conspirationem manifestare & denūciare. 6. q. 1. c. si quis cū militibus, in 6. & 99. dist. ... Item in defectū probationis minus idonei testes admittuntur, qui aliàs nō admitterentur. C. de his re. l. pen. & 4. q. 3. c. si testes. §. item ... sponsio. & propter defectū testium admittunt, qui aliàs admitti non debent. ✠. de elec. cum dilecti.

a Eos.] cū i fuerint absoluti, et volnerint ferre testimonium propter iniurandu ... nihilominus, &c.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

¶ Continuata est hæc rub. secundum Io. And. supra in tit. de test. Vel dic ... Visum est supra de vna specie probationis, quæ scilicet fit per testes, nunc subijcit de alia, quæ fit per instrumenta. Abb. Sic. olim.

De hac materia habetur 3. q. 9. testes. & si debitum.

[S]i scripturam.] CASVS. Dicitur hic, quòd si non apparet authentica scriptura, non potest fieri exemplaribus fides, nisi supplet effet trāscriptum per iudicem, & eius authoritate pu[blicatum] ... Nō quòd exemplari non creditur, nisi ostendatur originale.

[Gl. seq. recte per q. q. scriptura dicatur authentica.]

b Authenticam.] 25. q. 2. dicenti. Authentica scriptura est, quæ per manum publicam, vel per iudicem cum trium testium, vel duorum ad minus subscriptione vel test. nomine facta est, in Auth. de instr. cau. §. sed instrumenta. coll. 6. vel duorum virorū. ✠. de proba. quoniam contra. vel quæ habet sigillum authenticum. ✠. eo. proxi. & ✠. de proba. post cessionem. & etiam scriptura, quam facit priuatus in præsentia trium testium, videtur authentica in Auth. de instrum. cau. §. ... quisquā. coll. 6. & C. qui pot. in pig. hab. scripturas.

[Gl. seq. ponit casum exceptum, quærit, & soluit.]

c Exemplaria.] C. de eden. auth. si quis in aliquo. nisi ipsa exemplaria sumpta & publicata sint ... authoritate. C. de test. publicati. & ✠. eo. c. vlt. arg. C. de iu. emphy. l. vlt. § & si quidem dūs, circa fin. ... C. de re iud. gesta. Sed pone, ꝙ prima Papa mandat, prout ... litteris secundum tenorem priorum litterarum, & primæ litteræ nō constarent, nunquid poterunt procedere? Dicas quòd non, ... nisi prima forma prius appareat per iura prædicta, vel nisi probetur tenor prioris rescripti nō cancellati, non vitiati. ✠. de priuilegiis olim. nam per litteras vltimas non datur iurisdictio, vel si datur, non constat per eas de priori forma, & ideo non potest procedi per ipsos, sic non tenetur quis exequi sententiam, nisi ei fiat fides de iurisdictione. ✠. de offi. deleg. cum in iure.

Scripta verò.] Io. And. non summat: quia breue est. Ant. summat sic: Priuato instrō non creditur, publico sic. Publicum dē si manu publica est confectū, vel sigillo authentico est sigillatū, cum subscriptione testiū. Hæc summatio non placet Panor. tum quia ex litera nō colligit, tum quia non putat veritatē in se cōtinere, ꝑ ea quæ dixi in c. præcedenti. Et in hoc c. aliquid tangit. Et non diuiditur quo ad literā, sed quo ad intellectū. Primò ponit dictum. Secundò duos casus excipit. Abb. ...

CASVS. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquā scripturā factam per manū aduersarij, vel ab alio, ... non per publicā personam, cum subscriptione testiū: sed testes inscripti in illo instrumēto mortui sunt: ... scriptura illa valeat, & fidē faciat si negetur ab aduersario suo? Respondet Papa, ꝙ si testes inscripti mortui sunt, scriptura illa non obtinet firmitatē, nisi per manum publicā facta fuerit, vt appareat publica: aut habuerit sigillum authenticū per quod possit probari. Nota quòd instrumenta publica & sigilla authentica fidem faciunt.

[Glos. sequens distinguit inter instrumenta publica & priuata, & in priuatis subdistinguit personales actiones a realibus, & præiudicium scribentium, & contra quos.]

d Authentica.] instrumenta publica perpetuò firmitate nituntur ad damnum, & commodum vtriusq; partis. arg. 94. dist. c. 22. q. 2. si quis de clericis. & ✠. de pac. cum pri. lem. & 4. q. 3. c. si testes. ... C. de fide instrum. in exer. ... Priuata vero ... scripta, ... consistit ... subscriptione ... in actione personali robur obtinent ... in Auth. de instr. cau. §. sed & si quis. coll. 6. & talis scriptura ... authentica, vt hic patet. In reali ... verò actione ... publice confectum præponitur tali instrumento priuato, nisi priuatum instrumentum habeat trium vel ... subscripti ... C. qui pot. in pig. hab. scripturis. priuata verò instrumenta valent in præiudicium illorum qui ea scripserunt. C. de non numer. pec. generaliter. & ✠. depositi. Publica ... C. de prob. l. instrumenta rationes ... Laur.

e Per manum publicam.] id est per notarium, qui seruus publicus dicitur ...

f Appareant.] ratione subscriptionis, in auth. de fide i str. §. 2. coll. & Vinc.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g Sigillum.] sed quod dicimus authenticum sigillum? Authenticum dicitur sigillum episcopi, & ei creditur quamdiu contrarium non ostenditur. ✠. de prob. post cessione ... q. ... Item sigillum capituli, ✠. de probat. ... in nomine patris, in fi. Item sigillum alicuius principis secularis, cui creditur de consuetudine ✠. eo. cum dilectus. Item arg. 2. q. 3. statuimus, & ✠. de cust. & exhib. reorum.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp.

g Hoc intendis, ꝙ si his publicè ... instrum. ... habeo talē scripturā, ... Ioan. And.

g Illa l. per hæc non credi, ... nale ... Io. And.

ADDITIO. In Auth. de instrum. cau. & fi. §. sed & si quis. & talis scriptura dicitur authentica.

EX litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Dicimus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter A. & R. vertebatur qō super capella de Ambitoria, quæ fuit cōmissa quibusdā iudicibus, parti coram iudicibus cōstitutis, dictus R. postulauit sibi fieri copiā litterarum: quas cū eas inspiceret, cœpit illas arguere falsitatis, pro eo quod in narratione facti, vbi scriptum est iura parochialia, erāt abrasæ: iudices sup hoc dubitātes, qsiuerūt, an pp hoc debeant dici falsæ. Rñdet Papa, q pp abrasionē illā non possunt iudicari falsæ, nec suspectæ: quia et priuilegia in nominib. possessionū abraduntur: & lræ, si in narratione facti erratum est, pñt abradi. No. q lrarū copia facienda est aduersario ad inspiciēdū: Itē vbi ius nō constituit, nō nocet rasura: qa narratio facti nō facit ius.

[Glo. sequens recitat per q. secunda per obiectionem.]

a Postulauit.] qd̄ de iure petere potuit cum sit cōe instrm, imò iudex tenet illud partib. exhibere. ī. de dilat. pterea. qd̄ si nō fecerit, appellari poterit. ꝭ. eo. G. p petitus. nā & propria instrumenta tenetur quis alteri parti exhibere, ex quo vtitur illis in iudicio. ꝭ. eo. c. prox. & c. contingit. & C. eod. l. vlt. [illegible] ea vult arguere falsitatis, vt ibi dicitur.

b Abrasæ sunt.] vnde videbatur dubitandum, quoniam rescriptum debet apparere non vitiatū, non cancellatum. C. de edic. diui Hadr. toll. l. vlt. & sine [illegible] bullæ & chartæ, vel litteræ. ꝭ. de priuile. cum olim. & hoc intelligo verum, vbi est ius quæstionum, & vbi Papa respondet de iure: sed in narratione facti possunt abradi, quia hoc ad ius non pertinet, [illegible] quæstionem. [illegible] C. de test. [illegible] tali narrationi, nā illud [illegible] nec dicitur propter [illegible] ea vitiosum rescriptum, si de eadem manu [illegible] posita sit in loco nō suspecto. si verò littera [illegible] C. de fi. instr. [illegible] & C. de testi. [illegible].

c In possessionib.] in nominib. possessionum, sed in nominib. actoris vel rei vel iudicis, [illegible] esset suspecta [illegible] talium litterarum, [illegible] sunt litteræ. ī. de testib. [illegible] ad authentica. Pern.

ACcepimus.] In prima ponit partis [illegible]. In secūda parte [illegible] ibi, Cum priuilegia. Abb.

CASVS. Inter archiepm Cantuarieñ. & monasteriū sancti Augustini orta fuit controuersia super statu & libertate ipsius monasterij ex parte monasterij exhibita fuerunt priuilegia, quorū obtentu lata fuit sñia pro monasterio: postmodum archieps dicēs illa priuilegia esse falsa, sñiam illam seruare nolebat. Abbas timens aggrauari ab ipso, appellauit ad sedē Apostolicam, & archieps tulit sñiam interdicti i ecclesias monasterij, pp quod abbas dño Papæ fuit cōquestus. super hoc scribit archiepo Eboraceñ. & eius cōiudicib. dicens, q priuilegia non inspecta non possunt argui falsitatis & qa difficile esset, & periculosum ea apud sedē Apost. exhiberi, præcipit vt exhibeant pdicto archiepo Cantuarieñ. in claustro ipsorum fratrū, vel in alio loco congruo & securo, vsq; ad natiuitatē S. Ioā. Baptistę. Si verò nō venerit, nec miserit, imponant ei perpetuū silentiū ea vlterius arguēdi. Interim verò non vult Papa illa priuilegia vacillare, serpiēs sententiā, quæ eorū auctoritate lata est, inuiolabiliter obseruari: & archieps in inspectione priuilegiorū xij. honum numero faciāt esse contentum. No. q qui dicit priuilegium siue instrm eē falsum, dēt sibi tradi ad inspiciē dum. Item q ad certū tēpus hoc fieri dēt, interim verò priuilegia & sñia suam obtineant firmitatem.

d Non valeant.] aliàs enim nec redargui possunt, nec etiam sciri quod deberet seruari per ipsa: quod totum ex ipsarum inspectione deprehenditur. ꝭ. de priuil. dilecti. & c. porrò. & ꝭ. c. proxi. 96. distinct. bene quidem. nec possumus iudicare de lege nisi ea perspecta. ff. de legi. [illegible] & qui priuilegium vel instrumentum vult arguere falsitatis, primo iurabit quòd ea [illegible] hoc non dicat: aliàs non audietur, nec dabitur ad inspiciendum. C. de fide instr. l. vlt. quæ intelligitur cum agitur de falso criminaliter: tunc inscribitur accusator, vt ibi dicitur. Quidā intelligunt legē istam cum agitur ciuiliter de falso, secundùm quòd hæc decr. intelligitur & secundùm hoc bene probat id ad quod reducitur, cum quis ciuiliter vult arguere instrumentum de falso. & hoc intelligo verum vbi de calumnia non est iuratum, & est ad hoc arg. ī. de test. præsentium. & ꝭ. [illegible] except. pastoralis.

e Securo.] Nō. iudex prouidere debet vtriq; parti. 3. q. 5. [illegible] 3. q. 2. fin. & ꝭ. de appell. ex parte. & ī. vt lite non contest. accedens 2.

[Glo. seq. not. accusationi & exceptioni tēps præfigi.]

f Argueredi.] nota tempus præfigendū accusare volenti, vltra quod non auditur, vt 4. q. 5. c. 1. & ꝭ. qui filij sint legit. latores. ꝭ. de accus. licet. ꝭ. de cland. despon. cum inhibitio.

¶ Idem.

¶ Rescriptum Apostolicum propter rasuram in loco non suspecto, non censetur vitiosum hd scdm ipsius mentē.

CAP. III.

EX † litteris vestris accepimus, quòd cum causam, quæ inter magistrū A. & R. super capella de Ambitoria † vertitur, de mandato nostro susceperitis terminādā, præfatus R. litteratū sibi copiam fieri postulauit.[a] Qui cū eas argueret falsitatis: quia in narratione facti abrasæ sunt,[b] vbi scriptum est, iura parochialia: & infrà.

¶ Dicimus, quòd propter abrasionem illā, iudicari falsæ non possunt, nec etiam haberi suspectę, pſertim cum & priuilegia in possessionibus[c] abradantur: & litteræ in narratione facti (si erratum est) possunt incunctanter abradi.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Redarguenti priuilegium de falso, iudex faciet illud exhiberi coram iudice, & paucis & in loco congruo, & securo: & interim stabitur sententia lata per illud.

CAP. IIII.

ACcepimus † litteras, quas abbas sancti Augustini contra Cātuarien. archiepiscopum transmisit: & infrà.

¶ Cum priuilegia non ĩspecta non valeant[d] argui falsitatis, & difficile sit, & † periculosum ea apud sedem Apostolicā exhiberi: præcipimus, vt vel exhibeantur eidē archiepiscopo in claustro prædictorū fratrum, vel in alio loco congruo, & securo,[e] vsque ad natiuitatem proximā sancti Ioannis Baptistæ. Si verò nec venerit, nec sufficientem responsalem miserit, ei perpetuum silentiū imponatis ipsa vlterius arguēdi.[f] Interi aūt nolumus illa priuilegia

† Cap. 1. eo. tit. in 1. & ida compilat. Et vnde Bal. i Iudæus. C. de testa. & Fel. in c. fraternitatis. ꝭ de hæret. & Mat. [illegible] de Afflict. decis. 404.

† Alodon.

† Capi. tit. [illegible] compilat. Et ultra lios [illegible] hic Gre. Papæ.

† al. locationis. est dictionem.

a Hoc in cō firmatorijs, [illegible] sed [illegible] hoc intelligit de [illegible] narratione litterarum, vel finitæ [illegible] si non nomen iudicis [illegible] arg. [illegible] & [illegible]

a Idē Gol. ꝭ. c. [illegible] glo. [illegible] hoc ī d [illegible] glo. [illegible] And.

inhibito.& ꝭ.qui ma.accu.tua. & C.de inge. ma. diffa mari.& C.qui accu. non pos. si ca.sic & ad exceptiones proponendas. ꝭ.de excep. pastoralis.

[Glo.∫ q.arg. signat contrarium,& remittit.]

a Vacillare.] arg. ꝙ pendente accusatione ꝯ aliquem interim remanet in statu ex officio suo pristino. 8. q. 4. non ne.argu.contra. ꝭ. de testi. non debet. vbi de hoc.

ADDITIO. Forsitan cõtrarium. ꝭ de cri.fal.super eo. Sed hic erat iam sententia executioni demãdata, ibi non.

b Obtentu.] auctoritate enim priuilegiorum sententia lata fuit super statu monasterij, absoluendo monasterium a subiectione archiepi: & ita patet,ꝙ licet dicat sñia lata per falsa instrumẽta fine te ff.s. quousq; de hoc constet in sua firmitate pdurat, & ex ista tur.ꝭ.de re iudic.di. tus. : falsitate verò probata nullius erit momenti ipsa sententia ꝭ.de procu.in no stra.in fi. & C.de ꝓ cu.di.et.

c Priuilegioru n.] vel etiã in parte ipsoru n. ꝭ. a.proxi.& ꝭ.de edẽ.l.1.& a.B.

C Ontingit.] Continuatio diuisio. Secunda:ibi, Consultationi. Abb.Sicu.

CASVS. Abbas & conuentus S.Secũdi quãque litem habentes partis adu. ne cõ pellebantur priuilegium suum, quo in iudicio vtebantur, integraliter exhibere:vnde occasione vnius capituli super quo contenuntur, plurima litigia suscitantur. vnde petebant à dño Papa sibi super hoc prouideri: Rñdet eis Papa vt quãcunque super exhibẽdo priuilegio, vel indulgẽtia, seu instrumento fuerint requisiti, præsente iudice aut aliquibus viris a iudice ad hoc deputatis tantũmodo recitetur audiente parte a luersa: & si super vno c. tũ quæstio fuerit, illud solum describatur, & parti aduersæ inde copia fiat. Nota ꝙ instrumentum quo quis vsus est, vel priuilegium, si plura capitula il continentur, illud solum alteri parti tradendum est, quo vsus est.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d Exhibere.] & nonne isti erant rei: quare ergo coguntur sua instrumenta parti alteri exhibere ꝯ illu l.ꝭ. de proba.c.1.& 4.q.3.c.si c.ibi. ꝭ item in criminali. verti.qu: intendit.& C.de edend.l.q. a cui.. Sed nõ ꝯ dicunt illa,quia isti viuri a erãt in iudicio illis priuilegijs:& ideo aduersario illa edere tenebant. ꝭ. de edendo.l.1.§.edenda.nam & actor reo, & reus actori tenetur edere omnia quibus vsurus est C.de eden.l. vlt. & de hoc dicitur ꝭ.eod.G.perpetuus. Ber.

e Suscitantur.] quod esse non debet: immo potius iudex prospicere debet ne lites ex litibus oriantur. ff. de arbi.l.non distinguemus.§.quæsitũ ff.si cer.pet. qui dam.&ff.de leg.3.l.fideicõmissa.§.si quis de cẽ.& ff.de dam.infec.l.q. bona.§.vlt.& C.de iud.l.apertissi ni. & C.de sacrosan.eccl.l.vlt.vnde & ille qui petit sibi fieri editionẽ instru mentorum, iurare debet ꝙ per calumniam non faciat. ff.de edẽ. l.si quis ex argentarijs.§.exigit. C. quã ad nos.ffam.ap.ed. 3.Ber.

vacillare: a sed præcipimus sententiam,quæ eorum obtẽtu[b] super statu monasterij lata est, inuiolabiliter obseruari: & infra. ¶ Iubemus etiam vt archiepiscopũ in inspectione priuilegiorũ[c] duodecim hominum numero faciatis esse contẽtũ.

¶ Celestinus iij.abbati † sancti Secundi.

¶ *Instrumentum vel priuilegium, quo quis vtitur corã iudice, aduersario integraliter legi nõ debet: sed solum illud capitulum, de quo agitur, edi debet.*

CAP. V.

CONtingit † interdũ, vt dicitis, quod quãdocunque cum aliquo litem habetis, priuilegiũ vestrum aduersæ parti cogimini plenius exhibere.[d] vnde accidit, quod occasione vnius capituli super quo conuenimini: plura litigia suscitantur:[e] & infra. ¶ Consultationi † tuæ taliter respondemus, vt quandocunque super exhibẽdo priuilegio, vel indulgentia, seu instrumento fueritis requisiti; pñte iudice,[f] aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipso, audiente parte contraria, tantummodo recitetur: ita quod si super vno tantum capitulo † quæstio fuerit, illud[g] solummodò rescribatur & aduersæ parti copia eius fiat.

¶ Innocentius iij. Mediolañ. archiepiscopo.

¶ *Instrumentũ publica manu non confectum, habens sigillum, cuius literæ non sũt legibiles, vel scriptura deleta, vel enormem patitur fracturam, non probat hoc dicit prout magis facit ad titulum Et est casus quotidianus & notabilis pro istis sigillis antiquis. Panormitanus.*

CAP. VI.

INter † dilectos filios G.abbatẽ sãcti Donati

f Præsente iudice.] abbas non tenetur nã coram iudice & pñte alia parte hęc sunt facienda.ar. ff.de interro.actio. vel ult. §.qd ait.& l.vlti.

g Illud.] ff.de edẽ. l. argentarius. §.edi aute m aliaverò capitula non debent edi. sic & qãque recitẽt clausulæ testamenti, ꝙ sicut ignominiam. C. quemad modũ test. ape. l. 3. & ff.eo.titu.l.1.§. 2. Bern.

INter dilectos.] Rescribitur cũ in ra actoris sunt obscura, vt quia ipsius instrumenta sunt obfuscata, vel litteræ vel sculpturæ sigilli sũe delete. h.d. Io. And. Diuidit in tres partes. In prima parte ponuntur petitio, & iura, & allegationes actoris. In secũda responsiones rei: ibi. Sed contra. In tertia sententia:ibi, Cum autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem sãcti Donati de Scozula ex vna parte, & archiepm Mediolañ. ex altera, v rtebatur quæstio super pluribus articulis. petebat abbas noie monasterij sui habens à capitulo suo mandatũ à procuratore archiepi noie Mediola. ecclesiæ, restitui monasterio suo portum Scozulæ cum honore, districtu, & iurisdictione ipsius loci, dicens hæc omnia ad monasterium pertinere, hoc idem dicebat de hominibus, qui habitant in curte Betuniẽ. & tenentes monasterij, de quibus monast. ꝯ ... tinuetæt in iusto possessorio corã epo Veroñ. hæc omnia petebat cũ omnibus fructibus inde perceptis. Ad oĩa ista probanda inducebat primò priuilegium Luitardi comitis quondã ... Luceñ. qui monasteriũ ipsum fundauerat, & prædicta omnia donauerat monasterio. Secundo inducebat instrumentum sententiæ archiepi Mediolañ. quam olim tulit ex delegatione Ludouici Imperatoris supradicti ꝯ A. n potestã Luitardi prædicti, qui super his monasterium molestabat, Tertio, per priuilegia Romanorum Imperatorum, & præsertim Henrici, qui omnia prædicta monasterio confirmabat, vel etiam conferebat. Quartò per instrumenta locationum. Testes etiam super hoc induxit per quæ omnia intendebat probare prædicta ad suum monasterium pertinere, Contra prædicta fuit ex aduerso

 respon-

a ... ie a. idẽ si ... ... dile-ctam.10. An.

† al. articulo

† Cap. 1. ... tit. n 3.cõp. Et de materia vide per Deciũ in ca. tertio : loco ꝭ.de ꝓba.de Panor. n. in c.vlt. ꝭ.de rescr. & vide et Crauettã tract. de antiqu. tẽpor. ex.part. ... titua fini.

riter & donari: confirmari, tanquam prius habita & possessa: donari, tanquam tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed confirmata: cum iuxta † legum sanctiones, quod meum est,[a] ex alia causa meum fieri nō possit, nisi desierit esse meū: & infra. ¶ Cum igitur priuilegium Henrici confirmatorium tantùm extiterit, saltem quo ad illa, quæ deducta sunt in iudicium; si principale non tenuit, nec accessoriū,[b] quòd ex eo vel ob id dignoscitur esse secutū: & infra. ¶ Per instrumenta verò locationis nec est vtique † probata proprietas, nec ad plenum possessio, cum ad probationē rei propriç, siue ad defensionem nō sufficiat facta locatio,[c] & infra. ¶ Cum autē super his fuisset diutius litigatum, quia legitimè probata non fuerāt quæ petebātur ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem[d] tuū nomine tuo & Mediolañ. ecclesiæ sēteñtialiter duximus absoluendum, quoniam cum obscura sunt iura partiū, consueuit contra eum q petitor est,[e] iudicari.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Non valent littera super absolutione voti per cruce signatos impetrata tacita veritate, vel expressa falsitate.*

CAP. VII.

Qvod † sup his,[f] & infra. ¶ Quæsiuisti qd agere debeas circa cruce signatos, q dicētes se ab Apostolica sede redire, super absolutione[g] sua, ignota[h] Cardi-

a Quod meum est.] sic Instit. de act. §. sic itaque. ff. de acq. posses. possideri. §. ex pluribus. & insti. de leg. §. sed si. C. de contrahen. empt. cum res. & l. si mater, ff. de contrahen. emp. sine re. C. de iur. dot. auia. arg. vbi dī. q cū patri iā quæsitum sit per legē, vt habeat actionem ad repetendā dotem si pactum faciat, nō nascit ex hoc actio, cum iam eā habeat à lege. ea tā possessio pluribus ex causis habetur. ff. de acq. poss. possideri. §. ex pluribus. licet enim vnū sit genus possessionis, multæ tñ sunt eius species, vt ead. l. possideri. §. vlt. licet ergo ex pluribus causis possit fieri traditio rei. arg. ff. de sol. cū quis §. de peculio ex vna tamen dñium acquirit. 1 arg. ff. ad leg. Fal. fundo. & l. si a me. & C. loca. ad probationem, ptereà ex hoc vī. q si aliquis plures titulos sui dominij alliget, cum hoc esse non possit, succumbat. arg. ī. de conces. præb. post electionē. & C. de pīhē. emp. l. 4. & l. si a vil lam. tñ licet ratione vnius tituli sit effectus dūs, ratione alterius tituli competit exceptio, licet iste titulus nullus esse videat. a ff. de excep. l. nemo.

[Glo. seq. ponit s. concor. alleg. 4. iura in contrariū. & solu. alleg. etiam auth. in contrariū, & soluit.]

b Nec accessorium.] istud regulariter verum est, vt si principale non tenet, nec accessorium. C. de legi. non dubiū. & ī. de dote post diuor. rest. & si necesse. & ī. de for. compe. si diligenti. & ī. de cle. qualiter. & ff. ad Macedoni orem. arg. ī. ī. de iureiur. debitores. & C. si aduer. vē. l. 1. & ff. qui. mo. vsusf. ami. quid tñ. in princi. & l. præcedenti. & illa specialia sunt. Item ī. C. de episco. aud. l. n. auth. liberi furiosi. vbi tenet legatū, & nō tenet testamentū. Sed illud fit in odiū filiorū, qui negligunt patrem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Locatio.] sed hoc falsum videtur: quia si ego locaui tibi domum, tu non potes mihi referre quæstionem dominij. vt ff. de pig. ac. l. si pignore. & melius. C. loc. si quis conductionis. ff. commoda. l. ita vt. Sed verum est q non refertur quæstio dominij si agatur illa actione quæ oritur ex pignoratitia, vel commodati, vel locati. sed secus si agatur reali actione: quia illa non proponitur tanquam contra commodatarium vel inquilinum; sed quasi contra quemlibet possessorem. ff. ad exhibendum. de eo. §. 1. & verba ista sunt sumpta. C. locati. l. ad probationem. & argu. ad hoc, C. de præscript. xxx. vel xl. an. male agitur. C. de dona. cent. iul. is, & conductor rē conductam locare potest. 3 ff. loca. qui insulā. & C. eo. tit. nemo.

[Glo. seq. signat contrarium. & remittit.]

d Procuratorem.] hic ergo formatur sententia in personam procuratoris. contra ī. de prob. licet. De hoc not. ī. de elect. querelam.

e Qui petitor est.] quia cum obscura sunt iura partium iudicandū est pro reo. vt hic dicit. & ī. de probat. c. ex litteris. & c. in præsentia. & 3. q. 9. indicas. & ff. de actio. & obliga. Arrianus. ff. de poe. respiciendum. Insti. de interd. §. commodum. nisi in liberali causa. ff. de manumis. l. antepē. & ff. de re iud. de. inter pares. Itē si agatur de inofficioso testamēto, potius p testamēto iudicatur. ff. de inoffic. testā. si pars iudicantium. Item pro matrimonio. 33. q. 1. si quis accepit. & 30. q. 3. c. fi. & istos tres cas. & quartū habes. ī. de re iud. c. vlt. Ber.

Qvod super.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Ad qd. Abb.

CASVS. In archiepātu Cātuarieñ. erāt qdā cruce signati: mandauit Papa Cantuarieñ. archiepiscopo, vt eos ad voti executionē cōpelleret: & dū ipse eos cōpellere vellet ad votū soluendū, ipsi sup absolutione voti redeuntes ab Apostolica sede, ostendebant Cardinalium sigilla ignota: cū sup impedimentis q exponebant non esset eis de leui credendū: qsiuit archieps quid agere debeat super his? Et rñdet Papa, q si aliquando litteras talibus concedit, rescribit illis, qui sciunt personas & facultates eorū, hoc modo, vt diligenter inquirant veritatem super impedimentis expositis, statuentes super hoc, quod animarum saluti, & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire, & prouidētes ne in fraudem voti aliquid fiat: vnde si tales litteras impetrauerint tacita veritate, vel expressa falsitate: siue sint Cardinalium: siue etiam Papæ, & non solum dubiæ, sed etiam certæ; litteræ illæ non valent: & eis non obstantibus, debent ad voti executionē compelli. Not. q illi q votum emittunt compellēdi sunt ad executionem ipsius, nisi iusta de causa per sedem Apostolicam sint absoluti. Item litteræ impetratç per veri suppressionem, vel falsi suggestionem non valent. Item no. quòd sigillo ignoto credi non debet.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et de intellectu huius Decre. vide to nostras hoc loco.

f Super his.] hęc decret. est pars illius, ī. de vot. quod super his.

g Absolutione.] à voto peregrinationis.

[Gl. seq. tractat de sigillo ignoto obfuscato, & noto.

h Ignota.] cum 4 vero sigilla ignota sunt, tūc eis non est standum, nisi fine paut. eo amplius. 98. dist. ca. 1. & 2. si vero obfuscata sunt, sunt suspecta, vt ī. c. proxi. ff. qui testa. face. pos. ad testium. §. si signata. tunc enim remittuntur ad consignatores, vt agnoscant sigilla sua. ff. quemad. test. ape. si quis ex consignatoribus. & si quis non agnoscit suum sigillum, non ideo vitiatur, sed su-

4 Vide Cassanęū ad cōsuetudines ducatus Burgūd. in fine operis. tit. d. conclusione consuet. ver. Signe. & seq. vbi de materia huius gl.

sed suspectum, habeatur instrumentum. ff. eo. l. 1. in fi. cum verò sigillum notum est, tunc creditur talibus litteris etiam in præiudicium alterius. s. de prob. post cessioné, & c. 4. q. diu in contrarium nó probetur, 1 vt ibi.

a Impedimentis.] cum votum nequeant adimplere.

[Glos. seq. dat tria similia.]

b Carere volum^9.] quia veritaté debent litteræ continere, qa votum reuocát, sicut illæ q reuocare alias litteras, vt s. de offi. deleg. ex litteris. & s. de dona. ex litteris. & s. de rescri. cæterum. & j. de re iudi. inter monasteriú. & ita seriem rei litteræ continere debent. j. de cohabi. cler. & mu. super eod. Et ita hic q litteræ gñales non absoluunt aliqué à voto, nec à snia excõicationis. inf. de sent. excom. cum pro causa. & arg. sup. de offi. or. ex parte.

c Non obstantib.] denegabit. n. delegatus suam cognitioné, vbi delegans denegaret commissionem. s. de rescri. cap. super litteris.

PAstoralis.] Duo sunt dicta. secundum ibi, Verú. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqñ allegantur decretales in iudi. ijs, de quibus dubitabatur an sint decretales de quibus non constat per bullam: quæsitum fuit à Papa qd iuris esset? Super hoc statuit Papa, vt si aliqua decretalis allegat, de qua iudex dubitet, si illa consonat iuri cõmuni secundum illá nõ dubitet iudicare, cú secundum ius cõe potius iudicare videat. Sed si iuri cõi sit dissona, non iudicet secundum ipsam, sed consulat superiorem de illa. Nota distinctionem huius decre. circa decretales, de quibus dubitatur an sint decretales vel non.

]Glo. seq. distinguit in rescripto an sit contra ius, an aliàs iniquum In decre. an sit præter ius, an contra consuetudinem.]

d Dissona.] nota q si aliqd rescriptum sit contra ius, statim est abijciendum. 25. q. 2. rescripta non enim ratione rescripti recedendum est à iure communi, vt s. de rescript. causam quæ. & j. de ætate & qualitate. cum te. immo auferendum est de manib. tenentis, & dádú est. principi. C. de paga. & sacrifi. cor. l. sicut sacrificia. sed si non est ex toto contra ius, sed aliàs sit iniquum, tunc expectandú est scdm mandatú. s. de offi. deleg. c. si qñ & in auth. vt nulli iudi. §. si verò, colla. 9. Si aút aliqua decre. est pter ius, non statim eijcitur, sed cõsulitur superior, vt hic dicit: & hoc ideo quia cum inter aliás decre. allegatur, præsumit 2 q sit decretalis. arg. 20. q. 1. quem progenitores. Si aút decretalis obuiat cõsuetudini, præualet cõsuetudo modo consuetudo sit pbabilis, & legitimé sit præscripta, s. de consue. c. vlt. j. de cõsti. cum oés. & s. de eo qui mit. in pos. cá verissent. 3 nisi princeps per suú statutú intendebat tollere consuetudinem. ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus. aliàs succé. bit consuetudo. j. de re iud. cú causam q.

e Consulat.] & interim pendente relatione iudex supersedeat cáæ. arg. s. de offic. deleg. licet. & C. de rela. l. 1. & 2 q. 1. nonnen presbyteri.

nalium sigilla reportát: cũ eis super impedimentis^a expositis non fuisset de leui credendum. ¶ Ad quod tibi respondemus, quòd si quandoque talibus litteras indulgem^9, illis qui personas & facultates eorũ plenius nouerunt, hoc modo scribimus, vt super impedimẽtis expositis inquisita diligentius veritate statuãt circa illos, quod animarum saluti & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire: prouidenter attentius † ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur: Vnde si tales per suppressionem veritatis, aut falsitatis expressioné, litteras non solũ Cardinaliũ, sed ẽt nostras: nec solũ dubias, sed ẽt certas constiterit impetrasse, carere volumus [b] impetratis: & eis non obstantibus [c] ad voti executionem compelli.

¶ Idem Heliensi episcopo.

¶ Si de Extrauaganti dubitatur an decretalis sit authẽtica: aut est iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam: aut dissona, & tunc Papa consulitur.

CAP. VIII.

PAstoralis: † & infra. ¶ Auctoritate præsentiũ duximus statuendum, vt cum aliqua decretalis, de qua iudex meritò dubitet, allegatur: si eadẽ iuri communi sit consona, secundum eam non metuat iudicare: cum non tam ipsius, quam iuris cõmunis auctoritate procedere videatur. ¶ Verum si iuri communi sit dissona, [d] secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat [e] super ea.

¶ Idem episcopo sancti Andreæ, & abbati de Broch.

¶ Post publicatis attestationes vsque ad conclusionem, possunt instrumenta produci. hoc primo. Consuetudo loci facit instrumentum authenticum. hoc secundo.

CAP. IX.

CVm † dilectus, & infra. ¶ Ad secundam quæstionem duximus respondendum, quod vtraque † pars potest instrumenta, etiam post publicationem [f] attestationũ vsq; ad diffinitiuæ sentẽtiæ calculum exhibere, antequam sit in causa cõclusum. [g] ¶ Super tertio vero articulo rñdemus, quod si cõsuetudo illius

CVm dilect^9.] duo sunt dicta. scdm ibi, Super tertio. Ab.

CASVS. Quia instrumentorú appellatione continentur & testes: & post publicationé testiú alij testes nõ pñt produci, dubitatum fuit, vtrũ post publicationé attestationum, instrumenta produci possint vsque ad sententiam, antequam sit conclusum in causa.

[Gl. seq. ponit duplicem dubitationis causam.]

f Post publicationé.] dubitatio fortè fuit illa: quia fortè diu tacuit cum præstari vel edere debuisset. ff. de eden. l. 1. §. edere. & §. edenda. 4 Vel illa erat dubitatio: qa post publicationé testium non licet producere alios testes, vñ videbat q nõ liceret producere instrum: quia nóe instrumentorum continentur & testes, s. de testib. cogen. peruenit. ff. de fide instru. l. 1. sed non est ita, quia in instrumentis non timetur subornatio, sicut in testibus, quia ex multis causis & facilius deprehenditur falsitas instrumentorum quam testium, vt s. eo. inter dilectos. & s. de proba. licet. Vinc.

g Conclusum.] i. renunciatum allegationibus, & omnibus alijs probationibus. s. de cau. pos. pastoralis. & s. de proc. u. auditis.

SVPER TERTIO. Consuetudo erat in partibus Scotiæ, q aliquis per instrumenta regis probabat intentionem suam in iure: dubitauerunt iudices isti,

1 Concor. l. si procuratorē. ff. de procu. & l. ne satisdatio. ff. rē ra. habe.

† Dictio, attentius, deest in aliquot antiquis codicibus.

† Cap. 3. eo. titu. in 3. cõp. Et de materia vide Bar. & Doct. in l. cú prolatis. ff. de re iudi. adde plené disputationé nostram ad litteras Apostol. pro officio Inquisitionis, quibus post Barto. Ing.

2 Host. & q licet [illegible] quo vol[illegible] ne decre[illegible] scripta [illegible] liqua dec[illegible] talis, nõ [illegible] bebatur [illegible] decretali. si cõiter [illegible] alij séten[illegible] Io. And.

3 Cõcor. l. & ibi Bal. C. q sit lo[illegible] cõsue. & g[illegible] Bar. & C[illegible] l. ré nó m[illegible] C. de md.

† Cap. 4. [illegible] tit. in 3 cõp. Et de ma[illegible] ria vide Ba[illegible] in l. diui[illegible] tres. ff. de [illegible] & Rei[illegible] 173. [illegible] Bar. & [illegible] de Cast[illegible] adm[illegible] ff. de [illegible] Oldra[illegible] [illegible] dicen[illegible]

† [illegible]

4 Pan[illegible] [illegible]

missa omnia monasterio cōfirmabat, vel etiā conferebat.[d] ¶ Quarto per instrumēta locationū, quas fecerant diuersis p̄sonis abbates monasterii memorati. Testes quoq; produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasteriū à sexaginta annis & citra, † & à quinquaginta annis, & supra,[b] possederat supradicta: & q̄ fama publica erat, ea omnia p̄fato monasterio à iā dicto Luitardo fuisse donata. ¶ Sed cōtra priuilegium donationis a procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primò, q̄a ibi maximè apparebat cōsūptū[c] (videlicet in annotatione indictionis[d]) vbi potuisset falsitas facilius dep̄rehēdi. Secundò, quia cum charta vetustissima videret,[e] recētior apparebat scriptura, tanquā non illo tempore facta fuisset. Tertiò quia falsum sigillum vitiosè videbatur appositum: eo quod a media parte sigilli apparebat q̄dam imago, non cū mitra in capite, sed cum pileo: nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis, † tenēs in manu non baculum pastoralē, sed quasi sceptrū regale, cuius facies nō apparebat integra, sed dimidia,[f] tanquā in illa medietate respiceret aliam mediā, quæ tamen tota vacua remanebat, sed quædā imago videbatur ex ea fuisse deleta: q̄a cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat: vnde n̄ episcopi, sed iperatoris videbat̄ fuisse sigillum: quia † in vna medietate, Cæsaris imaginē exprimebat: & in altera medietate p̄sumebat̄ vel filij vel coniugis imaginē habuisse: nā & in ipso sigillo nullæ aliæ literæ apparebant, nisi quæ nomē proprium cum hac adiectione: Dei gratia: designabat. Sed cū propriū nomē ipsius episcopi fuerit Luitardus, in, † non proprio, quod exprimebat sigillū, deletæ[g] fuerant duæ literæ,[h] secūda q̄ erat iter L. & T. & sexta, q̄ fuerat iter R. & v. ita q̄ si secūda O. & sexta fuisset, I. procul dubio non Luitardus, sed Lotarius, legeretur: quod ēt inde conuici † poterat, q̄ secundum dispositionē aliarum literarum inter L. & T. non erat spatiū, nisi quod potuisset vnā literam continere: cum secundum integritatē huius nominis, Luitardus, iter L. & T. duæ literæ sint diuersæ. præterea iter R.

deduxit in iudicium quidquid iuris habebat in rebus illis, ex quo nullam causam adiecit. ff. de except. rei iudi. & an eandem. §. actiones. & de hoc dixi, j. de libel. obla. c. 2. & 2. q. 8. c. per scriptas. §. libellorum.

a Conferebat.] tanquam dominus prædicti comitis, qui feudum alienare non posset sine licentia domini, vt in constitutione Frider. [de fed. &] C. de iure emph. l. 1. arg. j. de eo. post diuort. rest. c. nuper. sed hæc collatio ad alia, & confirmatio ad alia refertur, vt j. sequitur eodem ca. Vinc.

b Et supra.] hoc vult dicere. Ita ista, quidam testes dicebat, q̄ monasterium possederat xl. annis citra, alij, dicebant q̄ per quinquaginta annos & sup. sed verè non probat: quia si hoc fuisset probatum, obtinuisset monasterium. & ideo dicit notabatur p̄. arc.

c Consumptum.] cōsumptio vel rasio obest in nominibus iudicum in data, in remotione appellationis, vt dictum est j. eod. c. ex litt. tis.

(Glos. sequens ponit, q̄d indictio iscribenda est in instrumentis, & quomodo discernatur.)

d Indictionis.] indictio enim consueuit poni in priuilegijs, & instrumētis, vt hic, & 12. dist. in nomine Domini, & 73. di. in nomine patris, ut si. & anni Domini sunt ponendi, & nomen imperatoris, & mensis & dies. & hoc totū legitur in authen. vt nomen imperat. [docu. præpo. colla. 5. editio tamen instrumentorū debet fieri aduersario sine die, & consule, & indictione, & annis Domini: quia inspectio instrumentorum præstat materiam fabricandi falsum. ff. quemad. test. aperiantur. l. 1. §. diem autem. nisi quis vellet agere de falso, vt hic, & C. de contrahen. & commit. stipul. optimam. Nota ergo quid sit indictio, ad hoc vt scias an instrumentum falsum ex indictione discernatur. Est enim indictio quidam numerus annorum cōstans ex tribus lustris, idest quindecim annis: & debet poni in principio cuiuslibet instrumenti. vt dictum est, incipiens à prima indictione per totum annum dicit, indictione prima, In secundo anno dicit, indictione secunda, & sic vsque ad xv. & xv. ann. finito iterum incipit a prima indictione: & sic fiet perpetuò. Si ergo vis scire falsitatem instrumenti vel priuilegij per indictionem, vide quotus annus domini ponatur in instrumento, & quota idictio ibi ponatur, & illos annos domini diuidas per xv. & quicquid superest à xv. ita q̄ nō compleat xv. additis ibi tribus, talis debet esse indictio in istrumento: & si non est ibi talis indictio, falsum est instrumētū. & hæc est regula ad inueniendū indictionem. Tres annos Domini appone, q̄ p̄ indictionibus regulariter, & partire p̄ quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra xv. talis est idictio. & si facta diuisione remanēt xv. tantum. xv. est indictio.

ADDITIO.

Vnde versus:

Si p̄ quindenos domini diuiseris annos,
His tribus adiunctis indictio certa patebit.
Si nihil excedit, quindena indictio currit.

e Videretur.] nota q̄ ex qualitate chartæ falsitas deprehenditur. j. de crim. fal. c. licet. §. eos. & hic fit cōparatio chartæ ad literam, sicut alibi fit cōparatio scripturæ ad scripturā. C. de fide instr. l. comparationes.

f Dimidia.] ad hoc enim vt sigillum sit authenticum, debēt apparere characteres & orbita. ff. qui testamen. facere poss. ad testium. §. signū. & de pœnit. dist. 2. principium inquit. versic. quid namque boni, & cæt ra.

g Deletæ.] non enim dicuntur litteræ signatæ, vbi nomen deest. ff. q. testamenta facere possunt. l. ad testiū. §. si quis ex testib. & si quis non habet propriū sigillum, cū alieno signare potest. C. de test. si vnus. sed exprimēdū est hoc, vel forsitan non tenet hoc in contractibus præcipuè magnatū rerum, & etiam principum. j. de appellat. signi ficauit. & literæ illæ deletæ fuerant de ipsa cera sigilli.

h Duæ literæ.] scilicet, v. & i.

infra, legi... ita anti... ss.

Quid sit ... erit posi... vel si ... sit in ea: ... ta contro... t tam an... vide q̄d ... tam in s. ... lib. super ... ta. Ioann. ... od.

† Dictio, ... tioētis, ... st in non ... lis vetu... exēpla... s.

... quinq: ... facturē ... lustrū. ... ta. item ... itur. §. ... npleto. ... Ioan. And.

† Quia anno natiuitatis dñi tertia erat indictio. Ioan. And. in nouel.

† sed

† De hac cōparatione ex quib⁹ instr̄is fiat p̄ quē, & qualiter: & de ipsi⁹ effectu not. plene p̄ Host. in summa hui⁹ tit. §. 3. 4. & 5. Io. And.

† conijci.

pronunciatur hic super hac, & non ibi, potest assignari. hic opposita fuit exceptio post sniam: unde super exceptione nondum fuerat directè, vel indirectè pronunciatum: quare in causa appellationis debuit de ea pronunciari quia de ea cognitū fuit: & ad hoc vt fateatur quare snia reuocet, sed cū opponitur ante sententiā, super ea pronunciatur indirectè, dum sententiatur super principali. Ber.

[Glo. seq. not. dat simile, signat cōtrarium, & remittit.

a Huiusmodi exceptio.] per hoc patet, quòd exceptio peremptoria omissa ante sniam, pōt opponi post sniam in causa appellationis, C. sen. rescin. non pos. l. 2. aliàs non posset nisi per beneficium restitutionis, vt in l. sēdicta. & ꝭ. de priuil. cre. olim 1. ꝭ. de in integ. rest. suscitata. sic etiā in cōpensatione omissa ante sniam, nihilominus actio remanet salua post sniam citra aliquam appellationē, & non obstante re iudicata in prima petitione. ff. de cōpen. ꝗ in diē. §. 1. Arg. cū cōtra. ꝭ. de re iudi. inter monasteriū. Sol. vt ibi.

EX parte.] communis diuisio. Secunda ibi, Quia. Abb. Sicul.

CASVS. Quedam regina impetrauit literas quasdam super restitutione spoliationis cuiusdam castri: in quibus deficiebat hæc litera, o, in hac dictione spoliarunt, quęritur vtrum propter hoc rescriptū vitietur? Et respondet Papa quòd non. No. quòd propter modicum defectum nō vitiatur rescriptum: cum ex praecedentibus & subsequētibus possit cognosci mandatoris sententia.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b O, deerat.] ex hoc vr̄ satis, quòd non debuit valere, quia in litteris dñi Pape nihil debet diminutum esse. arg. ꝭ. de rescri. c. cum à Deo. & cum multa maturitate ac deliberatione traduntur 35. q. 9. Apostolicæ. vnde nō est verisimile, quòd aliquod vitium possit ibi remanere, sed propter tam modicū defectum non vitiatur, maximè si rescriptum in alijs appareat omnino legitimū, cū fuerit vitium scriptoris, siue nimia occupatio, quod nocere non debet. arg. C. de testi. l. errore. & l. ambiguitates. & l. qui indignum. & C. de leg. ān legatis. secus si esset ibi falsum latinum. ꝭ. de rescrip. c. ad audientiam. Et sic est notabile, quòd propter defectum syllabæ, vel literæ non vitiatur rescriptum, sicut nec testamentū vitiatur, nec libertas minus debetur, licet erratum sit in syllaba. ff. de manum. testa. l. qui habebat.

G Perpetuus.] In prima parte ponitur appellantis narratio. In secunda causæ commissio ibi, Ideoq;. Abbas Siculus.

CASVS. Prior & conuentus de Ledis coram iudicibus delegatis traxerunt in causam G. perpetuū vicariū ecclesiæ de Rechan super quibusdam decimis: Dictus vicarius reconuenit eosdem super cōsimilibus quæstionibus, petens à iudicibus vt compellerent partem aduersam, vt faceret ei copiam quorundam instrumentorum communium, per quæ intentionem suā super principali negotio probare volebat. & quia hoc fieri nō faciebāt eidem, sedem Apostolicam appellauit. Mandat Papa, quatenus si ita est, reuocato in statū debitum quicquid post appellationem, &c. Nota, quòd instrumēta cōmunia parti, pars exhibere tenetur. item reconuentio in spiritualib. facienda est.

[Glo. seq. obijcit, allegat contra obiectionem, & remittit. & demum obijcit & soluit.]

c Super decimis.] sed nunquid iste vicarius si cōueniebatur pro decimis vicariæ suæ, debebat dñm in iudicio nominare? Ita vr̄, quia ipse dñs non est. ꝭ. vt lite non cont. q̄n. §. pen. & C. vbi in rem act. l. 2. & ipse dñs debuit conueniri. arg. ꝭ. de præscrip. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos. arg. quòd teneatur respondere, cum ipse habeatur in re. ꝭ. de ap. ad audiētiā. sicut vsufructuarius tenet ad refectionem domus & ad tributum. ff. de vsufru. l. vsufructu legato. §. 6. & l. seq. aliàs. §. hactenus. & C. eo. ti. eum. De hoc dictum est ꝭ. vt lite nō contest. quoniam. §. pen. Sed intelligo, quòd iste vicarius habebat mandatum generale, vel speciale ad agendum & defendendum à rectore legitime factum, alias non fuisset admissus eo ipso, quòd esset vicarius, cum non habebat administrationem, nec titulum sicut prælatus, nec præiudicaretur ecclesiæ per factum ipsius. Bernard.

d Super similibus.] & etiam super dissimilibus poterat eos reconuenire, & ei tenebantur respondere. ꝭ. de mu. pe. c. cap. vbi de hoc.

[Glossa sequens circa editionem distinguit instrumenta communia & propria: & in his an vtatur nec ne: & cum vtitur, eduntur sine die, & Consilio fallit in casu.]

e Communium.] no. circa exhibitionē instrumentorū. Et primò scire debes, quòd rescripta & oīa acta causæ, confessiones & positiones, & attestationes & quęcunq; acta sunt in iudicio, peti possunt exhiberi vel cōdictione ex lege, vel iudicis officio. C. de eden. l. 2. Vel condictione ex illa decrat. ꝭ. de prob. qm. & integraliter sunt exhibēda, quia cōmunia sunt. C. de eden. non est nouum. & l. vlt. & ff. eo. tit. prætor. §. 1. & l. si quis. §. ratione. & l. argentarius. 1. respon. & hic est expressum. Sed si instrumenta propria sunt, & actor petat a reo instrumenta, per quæ intentionem suam probare vult, nō est audiendus: quia apud se ipsum debet habere probationes suas. ꝭ. de proba.

per hoc memorato Ioāni silentiū imponentes. Sētentiam verò iudicū prędictorū, qui aliàs iustè pronūciasse noscuntur (cum huiusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec obiecta) quo ad dictū capitulum infirmamus, eā quo ad alios articulos, [auctoritate † Apostolica] confirmantes.

¶ Honorius tertius.

¶ *Defectus literæ non vitiat rescriptum.*

CAP. XI.

EX † parte charissimæ in Christo filiæ B. quondā Anglorum † reginæ fuit propositū, & infra. ¶ Quia rescripū Apostolicum, pro eo quòd in in hac dictione, spoliarūt, hęc figura o, deerat,[b] asseritur vitiosum; Mandamus, quatenus hoc nō obstante in negotio ipso pręuia ratione procedas.

¶ Gregorius nonus Priori sancti Bartholomæi, & decano de Arcubus London. †

¶ *Licitè appellatur à iudice, qui parti hoc petenti non facit edi communia instrumenta.*

CAP. XII.

G † perpetuus vicarius ecclesię de Rechan nobis exposuit, quòd cum Prior, & conuentus de Ledis, cum super decimis[c] coram iudicibus auctoritate Apostolica cōuenissent, & dictus G. super[d] similibus coram ipsis reconuenisset eosdem, quia dicti iudices copiam quorundam instrumentorum communium,[e] quę habebat pars altera, & per quę intēdebat intentionem suam super principali fundare, fieri non faciebant eidem, hoc cum instantia postulanti, nostram au-

† Lugdun.

† De materia vide Fulgosiū, Paulū Castren. & Doctores in l. is apud quem. C. de eden. adde Spec. tit. de instrument. editione. §. videndum.

proba.c.1.& C. de eden. qui accusare.]& actore nō probante, reus debet absolui, vt in l. qui accusare. &] de ecclesie benefi. vt nostrum. Et ita nec reus actori, nec actor reo tenetur exhibere instrumentum ad fundandam intentionem aduersarij. 1 Si verò actor vel reus vtitur, aliquo instrumento proprio, illud aduersario edi debet sine die & Cōsule, ne pstetur materia fabricandi falsum.]. eo. contingit. & c. accepimus. & ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. diem aūt. & ff. de eden. l. 2. §. editiones. Nisi vellet alterutra partiū arguere instrumentū de falso: quia tunc integrum instrumētum debet ei edi, vt]. eo. inter dilectos. & C. de contrahen. & commit. stip. l. optimam. Berna.

diectiam appellauit: Ideoque mādamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum, & cætera.

¶ Idem.

¶ *Scriptura contraria ab eodem producta, fidem non faciunt.*

CAP. XIII.

IMputari[a] † ei potest, qui contrarias[b] inter se scripturas in iudicio protulit, fidē sibi adinuicem derogātes: Cum in ipsius fuerit potestate, quam voluerat proferre.

¶ Idem.

¶ *Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum, si non exprimitur, necesse est, vt creditor probet id fore debitum.*

IMputari.] imputatur producēti scripturas contrarias in hoc, quia inuicem sibi derogant. h. d. Ponit primò dictum. Secūdò ipsius rationem ibi, Cum in ipsius. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis agebat contra aduersarium suum, puta petens ab eo aliquam pecuniam: ad suam intentionem probandā induxit duo instrumenta contraria. Quærebatur cui illorū, vel an neutri standum esset? Rñdet Papa, quòd istę scripturæ cōtrariæ fidem sibi adinuicem derogant, & sic non valent, & imputet sibi qui eas in iudicio protulit: quia in potestate sui fuit quā voluerat non proferre, debuit enim eas prænidisse, & alteri protulisse. Nota, qui cōtraria allegat, non debet audiri, & imputet sibi qui causam suam male tractat.

a Imputari.] hæc decre. sumpta est ex illa lege C. de fide instru. l. scripturæ.

[Glossa sequens primò declarat. secundò quærit & soluit.]

b Contrarias.] hoc verum est siue directè contrariæ sint, siue indirectè. Directè, vt si induco instrumentum in quo promisisti mihi soluere tali die decē, & aliud exhibeam, in quo continetur quòd ego feci tibi pactum de non petendo: Indirectè, puta si induco instrumentum, in quo continetur quòd promisisti mihi soluere decem Bononiæ tali die. Item produco aliud, in quo cōtinetur, quòd eadē die promisisti mihi soluere decem Romæ. 2 illæ scripturæ licet non contradicant directè: tamen indirectè siue per consequens contrariæ sunt, & ideo vna derogat alij, si quandoq; scriptura & factum sibi adinuicem derogare videntur, vel saltem alterum alteri. s. de elec. cum inter R. Sic ergo patet, quòd qui cōtraria allegat, non est audiendus.]. de app. sollicitudinem. circa fi. 33. q. 7. quod autem. & 8. distin. quo iure. & hoc locum habet quando ab eadem parte producuntur, secus si à diuersis: quia tunc ei statur, quæ magis est sine suspicione, & quæ dignior est. C. de contrahen. stip. optimam. in fin. Sed nunquid est idem in testibus ab eadem parte productis? Dico quòd non: quia in testibus non possum prouidere, quod dicturi sunt, & ideo statur dignioribus: 3 sed per instrumentum bene potuit prouidere quod magis expediret producere, vt hic dicit in fin. & sibi imputet quod minus diligens fuit: nam vigilantibus, non negligentibus iura subueniunt, ff. quæ ex cau. in int. non enim. & ff. de eden. l. veluti.

SI cautio.] Ponit dictum, quod diuidit in duo membra: & secundum ibi, Sed si causam. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis agebat contra aliquem aduersarium suum, petens ab eo certā pecuniæ quantitatem: ad hoc probandum inducebat quoddā instrumentum, in quo reus simpliciter confitebatur se debere quantitatē petitam, nullā causam exprimendo ex qua deberetur: quæritur an ex tali cautione reus sit condemnandus? Respōdet quod actor tenetur ostendere debitum, quod in cautione illa continetur. Si verò causam reus expressit in scriptura illa, propter quam scriptura illa facta fuit, suæ confessioni stabitur, nisi probet se id indebite promisisse. Nota, quòd causā semper est exprimenda, ad hoc vt ex confessione sua quis obligetur, alias non tenetur.

CAP. XIIII.

SI cautio,[c] † quam à te indebite[d] proponis expositam, indetermina tè[e] loquatur, aduersarius tuus tenetur ostēdere debitum, quod continetur in ea. Sed si causam[f] propter quā huiusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem, confessioni[g] tuæ statur: nisi probaueris te id indebitè[h] promisisse.

¶ Idem Tabellioni.

¶ *Authoritate ordinarij potest notarius tabellionis mortui notas in publicā formam redigere.*

c Si cautio.] hæc decretalis sumpta est de l. illa. ff. de proba. cū de indebito. §. vlt. & dic, cautio, idest, scriptura siue sit priuata, siue publica. Bernar.

d Indebitè.] quia dicis quòd non teneris ad id, super quo cautio exposita fuit.

e Indeterminatè.] idest non exprimens ex qua causa debeatur.

[Glō. seq. exemplificat: quærit, & soluit. arg. & remittit. Iterum quærit, & soluit.]

f Si causam.] puta, quia confessus fuisti mutuo recepisse pecuniam prædictam: vel ex aliquo alio contractu antecedenti: tunc enim statur tuæ confessioni, quæ continetur in illa cautione: alioquin si causa non sit inserta, non poteris conueniri ex illa cautione. C. de non nume. pecun. generaliter. cum satis sit inniquum, vt quod quisque sua voce dilucidè prot. stactus sit: in eundem casum proprio infringere valeat testimonio.]. de prob. per tuas. & in l. prædi. generaliter, in fi. & arg. 1. q. 7. liberrimum. & 27. q. 1. omnes içauiue. quod si nō promittat, sed confiteatur se debere mihi ex aliqua iusta causa præcedente, idem est ac si promittat, vt teneatur ex illa confessione, vt in l. prædicta, generaliter. in fine, & ita patet ex hoc, quòd confessio extra iudicium facta, causa adiecta, bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum est]. de confess. c. vlt. Item quid si me absente confiteatur se mihi debere? Talis confessio nō nocet ad instar stipulationis, vt Insti. de inuti. stipu. §. item verborum.

[Glo. seq. notat confessioni stari: & ponit tres casus exceptos.]

g Confessioni.] sic ergo statur confessioni contra se 4 fallit tamen quandoque, vt in pecunia confessata: quia tunc potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium. C. de non nu. pec. in contractibus. in prin. & in dote. C. de do. cau. non nu. l. vlt. in Authen. ita posita. Item fallit vbi statur secundæ confessioni, & non primæ. C. ad Velleia. Authen. siue à me.

h Indebitè.] & ita admittitur probatio contra talem

1 Hodie vsurarij cum de vsuris agit, cogi possūt edere libros rōnum suarū, vt in Cōcilio Vienneū. de vsu. ex graui. §. ceterū. Item hæretici ca. vt cōmissi. de heret. li. 6. & dixi copiosè li. 3. cōm. in Directo. Inquisi. Schol. 101.

† Vide Antonium de Butrio in c. in nfa.]. de testib. & eudē in c. ex teno re.]. rescri. adde Bar. & Salicetum i l. scriptura, C. de n. instru. Baldū in l. Imperator. §. 1. ff. de stat. hom.

2 Et vtraq; personaliter facta fuit nō altera per procuratores. nec obstat, ff. de ver. ob. l. si. §. inter eos. Io. And.

3 Cōcor. l. si plures. & ibi Bar. ff. de ac. & l. 4. §. eius. dē. & §. si ire pot. s. ff. de testib.

† De num[...] in hac [...] cretalis [...] Bartolū in l. [...] dum. ff. de [...] falsis. add[...] Alexan. [...] in 4. vol. & [...] fi. [...] circa [...] in [...]

4 Cōcor. [...] & ibi Bar. [...] de leg. [...] in l. cum [...] lus. [...] de ver. obli

patriæ obtinet approbata,ª vt instrumẽtis illius regis fides adhibeat, vos ea securè poteritis admittere, p̃sertim cũ supradictus rex tantæ fuerit honestatis,ᵇ quòd ipsius instrumẽta maximę auctoritatis sint in partib. Scoticanis.†

¶ Idem Petro ciui Viterbieñ.

¶ Falsitas instrumenti, vel quod deest instrumento probari potest per testes.

CAP. X.

CVm† Ioãnes eremita à te centũ triginta libras Seneñ. ex causa mutui⁆ corã Donadeo & Ioanne iudicibus Viterbieñ. petijsset: & tu ex aduerso proponeres, quòd cum idẽ in cẽtũ & octoginta libris tibi pro p̃tio domus: quam eidem vẽdideras, teneretur, centũ triginta libras ex illis non immerito debeat compensareᶜ. Tandem cũ super hoc & quibusdam alijs articulis inter vos fuisset aliquãdiu litigatum, iudices attestationibus publicatis; te sententialiter codemnarũt, vt idem prædictæ domus possessionem vacuamᵈ traderes, à creditoribus liberatã: & infra. ¶ Cum igitur ab hac sententia ad nostrã duxerisᵉ audientiam appellãdum: & nos tam ibi quã prædicto Ioanni T. subdiaconum & capellanũ nostrũ dederimus auditorẽ: ex parte tua fuit p̃positũ, supradictæ dom⁹ venditionem non purã, sed cõditionalem potius extitisse, ac nullatenus te

vtrum instrumenta illius regis admittere debeant in causis? Rñdet Papa consultus q̃ consuetudo illius patriæ obtinet approbata, vt fides adhibeat instrumẽtis illius regis: & ipsi poterunt ea in causis admittere. p̃sertim cum rex ipse tantæ fuerit honestatis, q̃ ipsius instrumẽta maximæ habeant auctoritatis in partibus Scoticanis. Nota, q̃ instrumenta possunt produci vsq; quo cõclusum sit in causa, vel vsq; ad terminum ad hoc p̃fixũ. Item instrumentis regis credit si ɔ̃suetudo hoc obtineat. Item ex qualitate p̃sonæ approbatur vel reprobatur instrumentum.

[Glo. seq. ponit de virtute ɔ̃suetudinis.]

a Approbata.] nota, q̃ cõsuetudo facit aliquod instrumentum authenticũ, qđ aliàs non esset & cõsuetudo dat alicui iurisdictionẽ, q̃a aliàs habere non pòt. sup. de arb. dilecti, & ĩ. de fo. compe. cum contingat. 1 & sic cõsuetudo facit aliquẽ illegitimum, qui aliàs est legitimus ad promotionẽ. ĩ. de cleric. coniuga. cũ olim. & p̃sonas legitimas ad matrimonium facit illegitimas. ĩ. de co. gna. spi. sup eo. Ber.

b Honestatis.] nota q̃ ex qualitate personæ approbatur instrumentum. ff. de eden. si q̃s ex argentarijs §. 1. & ĩ. de præscr. ad audiẽtiam. & ĩ. de præsum. illud.

CVm Ioannes.] In prima parte ponit p̃cessus causæ principalis. In secũda p̃cessus causæ appellationis ibi, Cũ igitur. In tertia diffinitio ipsius causæ appellationis. ibi, De consilio.

CASVS. Ioannes eremita corã iudicibus ciuitatis Viterbij petebat a Petro cõciue ipsius 130. lib. Seneñ. ex cã mutui. Ex aduerso p̃posuit idẽ P. q̃ idẽ Ioan. tenebat eidẽ in 180. lib. pro pretio cuiusdã domus, quã ipse Ioan. ei vendiderat: vnde petebat vt 130. sibi deberet cõpensare, & residuũ sibi debere p̃solui: petijt insuper possessionẽ ipsius dom⁹ sibi tradi vacuã & liberã. lite cõtest. sup hoc & alijs articulis, cũ fuisset hincinde aliquandiu disputatum, iudices auditis attestationibus & allegationibus, condẽnauerũt istũ P. vt eidẽ Ioan. possessionẽ p̃dictæ dom⁹ vacuã & liberam traderet: ab hac s̃nia dictus P. sedẽ Apostolicam appellauit: Papa dedit T. capellanũ suũ partibus auditorẽ, coram quo ex parte ipsius P. fuit propositũ, venditionẽ ipsius domus nõ purã, sed conditionalẽ fuisse: & ideo ipsum non teneri ad traditionem ipsius: Ad hoc probandũ quatuor testes induxit, cum esset nouũ capitulũ pendens ex veteri: Qui iurati dixerũt se interfuisse cõtractui inter ipsum P. & Io. sup eadẽ domo celebrato pro certo pretio, hac adiecta cõditione, vt idẽ P domum ipsam inhabitaret in uita sua, & post eius obitum domus illa remaneret M. & R. filijs ipsius P. nepotib. ipsius Ioan. de anno, mense, ac die quo facta fuit venditio, dixerunt sed nõ recordabantur. I. venditionem nõ cõditionalẽ, sed purã fuisse dicebat: Ad hoc p̃bandũ induxit instrumẽtum venditionis, & tabellionẽ qui fecit instrumentũ, & vnum de testibus scriptis in instrumẽto: dubitatũ fuit q̃ p̃batio valere debet, & proponebat ex parte ipsius P. q̃ licet testes & instrumẽta eandẽ vim obtineant in cãu, non tñ instrumẽtũ tanti debet esse valoris, vt p̃ferat depositionibus trium vel pluriũ testiũ. Sed ɔ̃ ex aduerso fuit r̃isum, q̃ cũ ipse Io. intentionẽ suã p instrumẽtũ p̃basset, & P. venditionẽ nõ purã, sed cõditionalem fuisse p̃poneret, nec per testes P. d̃ certo tpe fuerat facta fidem vnde nõ apparebat q̃ sup illa vẽditione deposuissent, & i instrumento certũ tempus adijceretur, probatio ipsius P. inefficax erat ad intentionẽ ɔ̃triam elidẽdã: Sed dicebat, q̃ r̃isio ista inualida erat, q̃m vtraq; pars interrogata, confessa fuit in iure, q̃ vnica venditio ipsius dom⁹ facta fuit in iure, sed p testes p̃bat venditionẽ cõditionalem fuisse: & sic p confessionẽ vtriusq; colligitur, vẽditionẽ domus cõditionalẽ fuisse, nõ obstãte q̃ ipsa interrogatio facta fuit postq̃ fuit in causa cõclusum: q̃a iudex vsque ad prolationem s̃niæ pòt interrogare de facto quoties dubitat: Istis omnibus cõsideratis, dñs Papa de cõsilio fratrũ, pronũciauit venditionẽ p̃dictã cõditionalem fuisse, & dictum P. nõ teneri ad ipsius domus possessionis traditionem ipsi Io. super hoc silentium imponendo, s̃niam prædictorũ iudicum quo ad hunc articulũ infirmando, q̃uis aliàs iuste pronũciauerint: quia hęc exceptio non fuit proposita coram ipsis: quantum ad alios articulos confirmauit eandem. Nota q̃ cõpensatio admittitur in iure. Itẽ sup nouo articulo publicatis attestationibus testes recipiuntur. Item testes p̃ferunt instrumento. Item exceptio peremptoria potest proponi in causa appellationis. Item iudex ex officio suo interrogare potest partes ubicunque dubitat de facto usque ad s̃niam. Item licet s̃nia lata ex noua allegatione cassetur, nõ præiudicat iudicibus qui ipsã protulerãt. Itẽ sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

c Compẽsare.] quæ cõpensatio admittẽda fuit, si causa ex qua postulabatur, liquida erat, aliàs nõ admittitur compensatio. ĩ. de deposito. c. bona fides. i. si. ubi de hoc. & C. de compen. l. ult.

d Vacuam.] quod fieri debuit si pura fuit uenditio. ff. de act. emp. & uend. l. 2. §. 1. & l. seq. & arg. ff. de usur. l. si stipulatus. a & sic restitutio possessionis plenè ac liberè facienda est. sup. de restit. spol. Pisanis. Bernar.

e Ad nostrã duxeris audientiã.] hic ideo appellaĩ ad Papam, q̃ ciuitas Viterbieñ. subest dño Papæ etiã quo ad tẽporalẽ iurisdictionẽ: aliàs nõ appellaretur ad ipsũ. 3. ĩ. de appel. c. si duobus.

[Glossa sequens seci. per obiectionem, & solutionem.]

† Quando dicatur uacua possessio, uide per Angelum & legistas in l. in cõuentionalibus. §. si quis uacuã. ff. d̃ uer. obl. adde glossã singularẽ in §. quod aũt. instit. de usucapio.

a Si stipulatus sum rẽ dari: & uacuã possessionẽ tradi, per actionẽ incerti ex stipulatiõe, ueniunt fructus postea percepti ut uerba, & uacuam, &c. aliquid addant. Ioann. And.

3 Nisi iudex à quo appellatur, superiorem in tẽporalib. non cognoscat. ĩ. q̃ fil. sint legi. per uenerabilem. §. rationab. sup. de foro comp. licet. in Auth. ut dif. iudi. §. si tñ ⁆contigerit secundũ Host. Ioan. And.

...ticanis.

Cap. vel... co. tit. in comp. ... de intel... vnde ... Insti. inutil. sti... lat. §. itẽ ...torum.

Contor. l. ... Bar. ad Velle. in Auth. ...stitcau. ...ponge.

Pen-

tem cautionē, licet cauſa ſubiecta fuerit, ſcilicet quòd illis promiſſi indebita fuit, pacé quia iam ſatisfecit: ſicut qui dicit pecuniam indebitam ſe ſoluiſſe, illud probare tenetur. j. de ſolutionibus. c. vlt. & ff. de proba. cap. cum de indebito. i. reſponſo.

CVm P.] Primò narratur factum ex quo quæſtio. ſecundò ponitur deciſio ibi, A i petitione n. CASVS. Tabellio præuentus morte q̃dā inſtrum. nec non perfecit, quę redacta erant in notā per eūdem: quærebat quid deberet fieri de huiuſmodi inſtrumentis in notā redactis? Rūdet Papa I. tabellioni, quod ad petitionem illorum ad quos pertinent, auctoritate iudicis ordinarij poterit illa inſtrumenta in publicam formam redigere, per hoc perpetuò valitura, ac ſi à dicto P. completa fuiſſent.

a Auctoritate ordinarij.] ordinarius ergo pręſtabit auctoritatem tuam huic tabellioni ad petitionem illorū quorum ſunt inſtrumenta, vt ea redigat in publicam formam: ſic & ſi eſſent conſumpta propter vetuſtatem, aut aliam iuſtam cauſam. infra cap. proximo.

b Perpetuam firmitatem.] vt hic dicit ſic & teſtamētum auctoritate ordinarij in publicā formā redigitur. C. de teſta. teſtamenta. & l. conſulta. & talis publicatio æquiualet teſtamento. C. eod. publicati. hoc tñ ſcire debes, quòd tabellio dum viuit, nō poteſt alteri committere completionem inſtrumenti, ſed ipſemet debet cōplere inſtrumentum, prout in protocollo reperitur nihil addendo vel diminuendo quàm in protocollo continetur, vt in Auth. de tabel. coll. 4. poſt mortem verò ſit, prout dicitur hic. & C. eo. tit. l. contractus. Ber.

CAP. XV.

CVm † P. tabellio morte præuentus, quædā non perfecerit inſtrumenta, quæ in nota redacta fuerāt ab eodem: Ad petitionem eorū ad quos pertinent, auctoritate ordinarij [a] iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere: habitura per hoc perpetuam firmitatem.[b]

¶ Item.

¶ *Inſtrumentū exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij, eandem vim habet cum originali.*

CAP. XVI.

SI † inſtrumenta propter vetuſtatem;[c] vel propter aliā iuſtam cauſam [d] exēplari petantur: Coram ordinario iudice vel delegato ab eo ſpecialiter præſententur: qui ſi ea diligenter inſpecta in nulla ſui parte vitiata reperit, per publicā perſonā illa præcipiat exēplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

SIcut inſtrumenta.] Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio, ibi, Coram. Abbas.

CASVS. Aliqua inſtrumenta propter vetuſtatem, vel aliam iuſtam cauſam quaſi conſumpta ſunt: petuntur exemplari: quæritur quid fieri debeat? Reſpōdet Papa quòd præſentetur coram ordinario, vel coram delegato ſpecialiter ad hoc: ille poſtmodum inſpiciat diligenter illa inſtrumenta, & ſi in nulla parte ſui vitiata ſint, præcipiat illa exemplari per publicam perſonam: & habebunt eandem auctoritatem cum originalibus. Nota iſta duo capitula, quia frequenter locum habent.

c Vetuſtatem.] propter vetuſtatē inſtrumenta & priuilegia renouāda ſunt, vt hic, & j. de confir. vti. vel inu. c. cum dilecta. alias ſi vetuſtate conſumerentur, nulla fides eis adhiberetur. j. eod. inter dilectos. ſic & teſtes, ne probatio pereat, in publicam formam rediguntur. ſ. de teſtib. ſignifi. aut. & j. vt lit. non conteſta. quoniam. 2. reſpon. & §. ſunt & alij, ff. ad leg. Aquil. in lege. C. de vſur. pup. l. vlt. arg. Bernardus.

d Iuſtā cauſam.] puta, quia litera incipit deleri ex vitio chartæ vel encauſti, quāuis inſtrumentū de nouo ſit factum, vel alio modo quod poſſit contingere de facto: ita tamen facienda eſt hæc renouatio, ſi adhuc ſint ita integra, quòd non ſit dubitatio de ipſorum tenore: vt hic dicitur: vel ſi eſſent pro parte non conſumpta, vt ex inſpectione non poſſit deprehendi de fide ipſorum, non ſunt renouanda niſi prius per teſtes probaretur de integritate inſtrumentorū. j. de priui. cū olim. & hæc renouatio debet fieri auctoritate ordinarij, vt hic dicitur. ſic j. eod. c. proxi. Bernar.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

e Publicam perſonam.] ſic j. c. prox. & c. cū dilectus. Quid ſi publica perſona nō poſſit haberi? Satis credo quòd per aliquā perſonā honeſtā auctoritate iudicis renouari poſſunt. arg. j. de proba. quā cōtra: ita tñ quòd ſigillum authenticū apponat, quod imponat fidē inſtrumento. j. eod. c. 2. & c. cū dilectus. alias poſſet deperire ius illius: quod eſſe non debet: imò curare debet iudex vt ſalua ſit rerum probatio. ff. de teſti. curent. Bernardus.

TITVLVS XXIII.

De præſumptionibus.

Salomon in Parabolis.†

† Cap. 26. Et ca. 1. eod. tit. in 1. cōp. Et de materia vide Alexan. & Iaſonem in l. 1. § hæc verba. ff. quod cuiuſque vniuerſi. & plene per Felinum in tractatu, qō cunatus purgatur.

¶ *Sicut manifeſtè nocens eſt pœnæ obnoxius: ita & occultus, licet poſtea dicat ſe ioco feciſſe.*

CAP. I.

SIcut noxius eſt qui mittit lanceas & ſagittas in mortem; [f] ita vir, qui fraudulenter

DE PRÆSVMptionibus.

¶ Quia præſumptiones quandoque plenè probant, quandoque ſemiplenam probationem faciunt, quandoque alias præſumptiones coadiuuant, vt patet infra in proceſſu tituli: Ideo poſt tractatum de probationibus, de teſtibus, & de fide inſtrumentorum, annectit hanc rubricam, in qua tractatur de quadam ſpecie probationis. Et vide ad materiam quod dixit Panor. in c. tertio loco. ſupra de proba. & no. in c. fertum. 50. diſt. Ab. Quid autem debet præſumi ſi clericus amplexetur mulierem. n. 11. q. 3. ab ſit.

SIcut noxius.] Ludus noxius inducit præſumptionem fraudis. Vel ſic: In dubio in delictis præſumitur dolus. Et aduerte quia verba tex. non ſunt Papæ, ſed Salomonis in parabolis, vt patet ex præſcriptione; & habentur originaliter in parabolis in c. 26. & pone caſum literalem referendo conſultationem ad Papā auctorem huius cōpilationis. & dicas ſic: Quidā acceſſit ad Gregorium ix. quærens ab eo. Pater ſancte, quidā intrauit domū cuiuſdā, qui reputabatur amicus ſuus, & clandeſtinè quædam iocalia ſubtraxit, & reclusit ſub mantello ſuo: tum autem dñs domus hoc deprehendiſſet, ille ad excuſationē ſuā dixit, quòd ioco ſe feciſſet. vellem ſcire an ex confeſſione ſua ille ſit abſoluendus? dñs Papa rūdet, quòd huius ſolutio quæſtionis ex dictis Salomonis in parabolis colligit euidenter: qui inter cætera dicit, quòd ſicut noxius, id eſt nocens eſt is, qui manifeſte nititur nocere, licet forte non fuerit ſecutus effectus: ita is qui nocet occulte, licet in deprehenſionis actu dicat, quòd ioco ſe fecit, quaſi dicat, quòd ſibi nō eſt credendum, ex quo actus eſt in ſe nociuus. Abb.

f In mortem.] id eſt, vt mortem inferat, licet res non habuerit effectum, ex quo proceſſit ad actum. 5. diſt. ſi quis poſt acc. pœnit. & de pœ. diſt. 1. ſi quis cum telo.

a Deprehensus.] in opere nociuo.

b Ludens.] hic . . . asserat, non excusatur, quia noxius lusus est culpa ff. ad l. Aquil. nam ludus cum dabat oper[am] illicitæ rei. 50. dist. clerico. & c. si quis voluntate. nam omne maleficium praue præsumitur actum. C. ad leg. Cor. de sica. l. 1. C. de insur. si non connectus.

ADDITIO. Etiam ne beneficium . . . præmonitur . . .

nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus, [a] dicit, ludens [b] feci

¶ Idem. †

¶ Ex violenta præsumptione fertur diffinitiua, & est casus notabilis.

CAP. II.

AFferte mihi gladiũ, Cumq; attulissent, ait; [c] diuidite infantem viuum. & date dimidiã partẽ vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autẽ mulier cuius filius erat viuus ad regem (commota [d] sunt quippe viscera eius super filio suo) obsecro dñe, date illi infantẽ viuum, & nõ occidatur: econtrario alia † dicebat: nec mihi, [e] nec tibi sit, sed diuidatur: Rñdit rex, & ait: Date [f] huic infantem viuum, & non occidatur, hæc est enim mater eius. [g]

¶ Hieronymus super parabolis. †

¶ Conuersatio in adolescentia facit præsumptionem in senectute.

CAP. III.

EX studijs suis intelligit [h] puer; ¶ Quęcunque enim virtutib. studere cum modestia continentiæ, auditioni sapientum, obseruãtiæ mandatorum Dei, maximè simplicitati & humilitati videris, huius munda & recta opera intellige. [i]

¶ Bonifacius Papa episcopis Galliæ.

¶ Præsumitur contra illum qui dilationibus subterfugit iudicium.

CAP. IIII.

NVllus† dubitat, quòd ita iudicium nocens

AFferte mihi.] Diuiditur: nam prima pars ponit factũ, ex quo secunda diffinit ibi, Respõdit. Et aduerte, quòd hæc suppositio siue decisio nõ fuit originaliter Papæ, sed Salomonis: & habentur hæc verba tertio Regum in c. 3. vnde hic in suprascriptione dicitur idem, & habet respectũ ad cap. prox. & pone casum litteralem vt ibi dictũ est, Vel specialius sic: Quidam proposuit coram Romano pont. an iudex valeat sentẽtiam diffinitiuam proferre ex sola præsumptione vrgẽtissima? Rñdet Papa quòd sic, & ad probandũ inducit auctoritatem & exemplũ Salomonis, qui ex sola præsumptione, iudicauit inter illas mulieres meretrices contendentes de filio, & vide latius hanc historiam in Biblijs in loco præallegato. Abbas.

CASVS. Cum duæ mulieres essent simul in quadam domo, & vtraque haberet filium paruulum infantem, cõtigit quòd alter infans mortuus est: illa cuius filius erat mortuus, accepit filiũ alterius viuũ, & filium suum mortuũ latenter posuit ad latus illius, cuius filius erat viuus: postmodũ illæ duæ mulieres cœperunt contendere inter se: illa cuius filius erat viuus, petebat filium suũ ab alia: illa rñdebat filius tuus mortuus est, meus aũt viuit: illa rñdebat econtra. Accesserunt ad regem Salomonẽ, & cœperunt cõtendere corã rege: cũ illa cuius filius erat viuus, nõ posset probare, quòd filius suus esset, voluit rex per præsumptionẽ inuenire cuius filius esset: dixit rex, Afferte mihi gladium: allato gladio ait: Diuidite infantem viuum, & date dimidiã partem vni, & dimidiam alteri. Illa cuius filius erat viuus, dixit regi. domine, date infantem viuum, & non occidatur: econtra altera dicebat: nec mihi nec tibi sit, sed diuidatur. Tunc ait rex: Date huic, scilicet quæ nolebat illum infantem diuidi, viuum: hæc est enim mater eius: & ita rex ad hanc præsumptionem tulit rectam sententiam.

c Ait.] scilicet, rex Salomon, sed non diffiniendo, ‡ sed potius tentando, causa inquirendi veritatem, cuius filius esset: nam non omnis vox iudicis auctoritatem continet rei iudicatæ. C. de sen. & interlo. om. iudi. ex stipulatione. & 3. q. 6. hoc quippe in prin.

d Commota.] interpositio est.

e Nec mihi.] hæc non fuit audienda, quæ nocere tantum voluit, & non prodesse: vnde malitijs eius non est indulgendum. ff. de re. ven. in fundo. & j. de rescrip. sedes Apostolica. & j. de priuileg. ex parte tua 2. & j. qui ma. accu. pos. significante.

f Date huic.] hæc enim fuit sententia diffinitiua lata per solam præsumptionem. sic 32. quæstio. 1. dixit dominus. hæc locum habent cum violenta est præsumptio.

[Glossa sequens quærit, & soluit. iterum quærit. arg. pro & contra, & soluit.]

g Hęc est enim mater eius.] idest præsumitur ex dilectione vnius, & odio alterius. arg. 23. q. 4. ea vindicta. circa prin. a Sed si vtraque dixisset filiũ nolle interfici: tunc illi quæ erat in possessione adiudicaretur, nisi alia probatio interuenisset. Sed pone quòd vtraq; monstratur lite pendente, cui succedit iste? Videtur quòd vtrique. arg. ff. de re. du. qui duos. ff. de inof. testa. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. arg. contra quòd neutri succedat. ff. de re. du. l. si fuerit. quoniam ponit impossibile quòd est contra naturam, scilicet se habere duas matres, vnde non est audiendus. ff. de inter. actio. confessionib. §. 1. ff. quæ sen. sine appe. res. in. l. vltim. Item altera erat in possessione, ergo alteri incumbit probatio. ff. de probatio. ei qui dicit pro hac parte standum est.

ADDITIO. Si verò de confessione neutrius constaret, dic vt no. j. de testib. in nostra.

EX studijs.] Primò ponuntur verba Salomonis in parabolis. cap. 20. Secundò ponuntur verba Hieronymi illa exponentis, ibi, Quęcunque. Et pone casum vt in cap. præcedentibus, referendo consultationem ad Papam.

CASVS. Puer aliquando præsumitur, quòd bonus debeat esse ex actibus suis, quando videmus aliquem puerum bona opera facere, puta libenter audit sapientes, studet virtutibus, audit mandata Dei. per ista signa exteriora præsumitur quòd bonus futurus sit.

h Intelligitur.] idest præsumitur. & est arg. per exteriora præsumi de interioribus. 32. q. 5. qui viderit. & 50. dist. si quis diaconus.

ADDITIO. Versus.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

i Intellige.] idest præsume: nam pro certo non possumus scire, quòd post illa tria, quæ Salomon asserit difficilia, scilicet viam colubri super petram, viam aquilæ super cœlum, viam nauis super aquas, quartum quasi reputat impossibile, viam viri in adolescentia sua tanquã inuestigari non possit: ‡ tamen ex his argumentis bonam colligimus opinionem quousque appareat in contrarium. infra eod. c. vlt. Ber.

NVllus.] Abbas antiquus dicit casum ponendum per decret. veritatis. de do. & contum. Abbas Siculus.

CASVS.

† Scilicet Salomon in iudicio duarũ mulierũ lib. 3. Reg. c. 3. & c. 2. eo. tit. in 1. compilat. Et de materia vide Mat. tesil. singul. 118. inci. no. præsumptio violenta.

† illa.

‡ Quia talis res non recipiebat diuisionẽ. C. cõ. vtr. iud. pos. sessionũ. Jon Vinc. Ioan. An. i nouel.

† Cap. 10. c. 4. eo. tit. 1. compil. Hunc specialis quæ . . . ff. de . . . & cura. . . ab his. & . . . defierũt. . . . stitu. de . . . dium.

a Et C. . . . inof. testa. . . . mater . . . quidẽ . . . & pietas . . . terna . . . lijs capit. . . filium. §. adulto . . . ea lege . . . si. quia . . . est affectus . . . qui . . . paternũ. C. de . . . vium. . . . prin. Io. An.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. comp. Burchardi lib. 1. decret. c. 151. & . . . . . vide . . . ra c. in . . . de probat.

‡ Glossa . . . mala à . . . ad verbum . . . . . . & . . . his . . . in . . .

CASVS. Reus qui est in aliquo delicto de quo conuenitur, semper fugit, & nunquam vellet venire ad iudicium, & hoc ipso præsumitur contra ipsum: & ille qui est innocens libêter quærit vt absoluatur, nec aufugit. & ex hoc præsumitur quod sit innocens.

a Subterfugit.] qui enim iudiciũ refugit, apparet eum de iustitia diffisum. 11. q. 1. Christianus. & 3. q. 9. decreuimus. & 74. dist. honoratus. Bernardus.

b Confitetur.] interpretatione. 11. q. 3. rursus. Tripliciter dicitur quis cõfiteri: ore, 15. q. 6. c. 1. & 2. Rei euidentia. 28. dist. nec priusquam. Contumacia, vt hic, & 3. q. 9. decreuimus.

Nonne bene dicimus.] Qui tacet consentire præsumit. ita summat Io. sed hæc summatio est nimis generalis, & contra regulam, is qui tacet. de reg. iur. lib. 6. Primo ponuntur verba Euangelii. Secundo verba Gregorij exponentis ea, & inferentis ad decisionem quæstionis. Secunda ibi, Duo quippe. Abbas.

subterfugit, a quemadmodũ vt absoluatur, qui est innocens quærit. confitetur b enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudiciũ dilationib. putat.

¶ Gregorius in Homilia.†

¶ *Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præsumitur.*

CAP. V.

Nonnè† benè dicimus, c quia Samaritanus es tu, & dæmoniũ habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium nõ habeo. ¶ Duo d quippe ei illata e fuerũt: vnum negauit, f alterum g tacendo h concessit.

¶ Idem † Maximo episcopo.

¶ *Ex præteritis præsumuntur circa futura.*

CAP. VI.

Mandata † cælestia i efficacius gerimus si nostra cum fratribus onera partiamur. k Proinde super cũctas ecclesias Siciliæ te vices sedis Apostolicæ l ministrare decernimus. Quas nõ loco tribuimus, sed personæ, m Quia ex trãsacta in te vita didicim', quid de subsequenti conuersatione tua præsumamus.

¶ Idem. †

¶ *Ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini.*

CAP. VII.

Quosdam: † & infra. ¶ Africa verò qualiter mortalitate, & lan-

CASVS. Dum Iudæi disputabant cum Iesu, siue contendebant, dixerunt Iesu, Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus. Ego dæmonium non habeo. Dicit Grego. duo sibi illata fuerunt. per hoc quod vnum negauit, de alio intelligitur confiteri tacendo. Not. quod qui de vno negat, de alio tacendo confitetur.

c Nonne bene dicimus.] verba sunt Iudæorum.

d Duo quippe.] verba sunt Gregorij.

e Illata] i. ignominiosè dicta sunt, vel iniuriosè.

f Vnum negauit.] scilicet dæmonium habes.

g Alterum.] scilicet. Samaritanus es, tacendo concessit.

[Glo. seq. not. tacentem consentire. ponit quosdam casus exceptos, signat contrarium, dat duas solutiones. secundo arg. 4. iura allegat ad casum conuersum alleg. duo.]

h Tacendo.] not. quod qui tacet, consentire vr. 54. di. si seruus. & 25. dist. diaconus. & 28. dist. diaconi. ff. de con. & demon. cum ita legatum. ver. quæ enim Titio. Fallit hæc regula in casibus. ff. de ur b. præd. inuitum. ff. de fur. qui uas. §. vetare. & ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. § non videtur. ff. de procu. filiusfamilias. §. inuitus. alium casum habes 65. dist. c. vlt. 74. dist. c. 1. at gu. contra. ff. de reg. iur. qui tacet. Dicas quod qui tacet, non consentit ubi agitur de dominio rerum amittendo, nisi affinitas aliud inducat. ff. de donat. inter ui. & vxo. si seruus communis. Vincen. Vel melius dicas, quod vbi per prohibitionem meam possum prohibere quod fit, & taceo: tunc taciturnitas pro consensu habetur. 54. dist. in. si seruus. Si verò per prohibitionem meam non possum prohibere quod fit: tunc non obest mihi taciturnitas, puta me inuito potes vendere rem meam. ff. de contrahen. empt. rem alienam. sic etiam videtur distinguere lex sæpe. ff. de re iud. & 11. q. 3. quando. & Ĩ. de re iud. c. pen. tamen fallit hoc in casibus prædictis. [illegible] quod de vno negatur, de alio conceditur,

25. dist. qualis. 15. q. 3. ex eo. & ff. de iud. cum prætor. & 23. q. 2. lator. ff. de pact. dotalibus. ob res. §. 2. & è conuerso. & quod de vno affirmatur, de alio negatur. ff. de con di. & demo. cum ita legatũ. & ff. de legi. & senatuscõs. cum lex. & C. de procu. l. maritus. vbi de hoc. Ber.

Mandata.] Quatuor facit. Primò præmittit exordium. Secũdo subdit narrationẽ: ibi, Proinde quam tertiò determinat: ibi, Quas non. Quartò rationẽ subiungit: ibi. Quia. & in hoc vltimo facit iste textus ad tit. Et ideo vt reducas decreta. ad tit. potes ponere casum in terminis, referendo consultationem ad Gregorium auctorẽ huius cõpilationis. Nã quæreretur an ex præteritis sit præsumẽdũ circa futura. & Gregorius pro solutione inducit auctoritatem Gregorij, qui scribens Maximo epo dixit, vt habetur in text. Abbas Sicu.

CASVS. Dominus Papa commisit officium legationis sup omnes ecclesias Siciliæ Maximo epo, non loco, sed psonæ illius epi, cõfidẽs de eo, ex eo quod ex trãsacta vita illius didicit quid de subsequenti cõuersatione ipsius psumere possit, pmittens quod dum onera sua cũ fratribus partitur, mandata cælestia agere cõprobat. Nota ex pteritis psumi de futuris.

i Mãdata cęlestia.] s. alter alterius onera portate, 50. dist. Ponderet. & ĩ. de offi. archipresby. c. vlt.

ADDITIO. Sed ego nõ credo glo. verũ dicere, quia illud nõ refert ad iniungentẽ onus, sed ad eũ qui debet onus alterius subire. Papa autẽ hic loquit de se. quare arbitror quod Papa hic loquit de mandatis cęlestibus sibi tanquam vicario factis circa pascendũ populum Dei: nã efficacius adimplet assumendo multos ad ministerium iuxtà illud euangelicum: Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate dominum messis vt mittat operarios in messem suam. 21. dist. §. 1. Abbas.

[Glo. seq. arguit ad brocar. alleg. 3. iura. & vnum allegat in contrarium, & soluit.]

k Partiamur] not. arg. de officijs partiendis. 93. dist. diaconi. circa medium: ibi, sufficit huic ordini, & c. C. de asses. nemo. 16. q. 1. presbyteros. ff. de pac. si plures. 89. dist. singula. arg. contra. ff. de adoptio. si consul. Sol. prima regula generalis est: contraria tamen quandoque inueniuntur, aut cã necessitatis vel vtilitatis concessa. 21. q. relatio. 30. q. 1. ad limina. ff. de contrahen. emp. fistulas. §. fundum. & ff. de stipu. seruo. l. 1. §. communis seruus.

l Vices sedis Apostolicæ.] & tamen non poterit extendere manum ad ea quæ in signũ vniuersalis dominij sunt Romano pontifici reseruata. ĩ. de transla. c. 1. & ĩ. de offi. leg. quod translationem.

m Sed personæ.] & ideo cum persona finitur. 7. q. 1. petisti. ff. de cor. prin. l. 1. in fi. Si verò loco concedatur priuilegium, perpetuum est, 16. q. 1. hinc etiam. & 25. q. 2. c. 1. & 2. de iuramento. l. 4. & ĩ. de insti. cum venissent

Quosdam.] CASVS. Casum sic ponit Abbas, quod forte isti quibus scribitur, petebant præbendas, ibi, &

†Cap. 7. eod. tit. in 4. compila. & c. 1. ti. de offi. vicar. in 1. cõpi. Et vide l. nõ ofs. §. à Barbatis. ff. de re milit. adde Deciũ & Abbatẽ in c. in pñtia de probat.

† Gregorius li. 7. epistola 113. siue 127. registri.

† Capi. 8. eo. tit. in 2. compil. Adde de materia simili in l. 1. vbi per Bar. & doctores. ff. si certo pet. & in l. ff. ita. in fi. ff. de fun. instru. et per Felinũ [illegible] c. li teris. ĩ. eod.

Cui [illegible] sit legatio [illegible] committen tis. quod dic vt ĩ. de offi. le. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

ibi, & erant ibi vicini, quos Papa noluit exaudire, cum terra ipsa satis oppressa esset a barbaris, quod ipsi vicini melius scire debebant ratione vicinitatis.

[Duæ glossæ sequentes duo colligunt argumenta.]

a Viciniores.] arg. quòd ex vicinitate præsumitur pro aliquo, vel contra aliquem, & ideo scire præsumitur: vnde faciliè non creditur in contrarium. 16. dist. quod dicitis. & 3. q. 9. decer. pos. cum in tua. & ... b Credo.] idest præsumo. Et est argu. vbi quis interrogat an credit vel non, non est dandum tempus ei ad deliberandum quia ex præsumptione informat suam credulitatem. Bar.

QVantò.] Pone casum sic: talem leui ... Ioan. forte: cum Papa reprehendit episcopum de negligentia circa correctionem delicti subditi sui cuius clamor ad aures Papæ peruenerat: & quia episcopus allegabat ignorantiam Papa sibi scripsit vt hic habetur. Abbas Siculus.

[Glossa sequens ponit dictum, cui allegat contrarium, soluit distinguendo.]

c Non potuit.] i. præsumitur non potuisse, imò contra præsumptionem istius benè admittitur probatio in contrarium, si quod mentitur non est verisimile. & 82. dist. proposuisti. & 3. qui matrimonium cum in tex. ff. de proba. qui testamentum. Arg. contra 11. q. 1. si qui clericorum. Circa huiusmodi præsumptionem sciendum est, quòd temeraria repellatur 6. q. 1. ours probabilis præsumptio inducit quandoque expurgationem. 3. de purg. can. per totum. violenta præsumptio quandoque sufficit ad condemnationem. 3. eo. afferte. & 32. q. 1. dixit dominus.

ADDITIO. Vnde versus.

Tu suspensus eris, si causa probabilis extet.
Si violenta ruet non te temeraria tanget.

SCribam.] Breue est. Pone casum litteralem, vt dictum est in præcedentibus cap. Abbas.

[Glossa sequens ponit duas lecturas, & iuxta secundam arg.]

d Scribam eis.] ironicè, quasi dicat, non scribam. vel potest legi planè. Et est argu. inducias esse concedendas malitiosè petenti ad conuincendam malitiam. de pœn. dist. 1. prædixerat. ff. de verbo. obli. si insulam. & l. insulam. 3. de dolo & contu. c. prout. & c. cum olim. & cap. veritatis.

[Glo. seq. ponit triplicem præsumptionem ex præsenti, & triplicem ex præterito.]

e Ex prius datis & neglectis.] quandoque ex præsenti præsumitur circa præsens. 6. q. 1. qui crimen. quandoque ex præsenti præsumitur circa præteritum. 34. q. 2. cum per bellicam. quandoque ex præsenti circa futurum. 50. dist. si quis diaconus. ver. cum verò, & quandoque ex præterito circa præteritum. 28. dist. quia sunt culpæ. quandoque ex præterito circa præsens, quoties de fama quæritur alicuius. 77. dist. quicunque. & c. monachus nouitius. quandoque ex præterito circa futurum, vt hic & 23. q. 5. si apud, & 3. eod. mandata.

ADDITIO. Vnde versus.

Rumor de veteri facies ventura timeri.

Cras poterũt fieri turpia sicut heri.

guoribus vastetur, quàto viciniores [a] estis, credo [b] quod subtilius cognouistis.

¶ Idem † Victori episcopo.

¶ *Præsumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto.*

CAP. VIII.

QVàtò, & infra. Latere te in vicino non potuit, [c] quod ad nos in longinquo peruenit.

¶ Hieronymus super Osee.

¶ *Ex præteritis præsumitur circa futura.*

CAP. IX.

SCribam eis [d] multiplices leges meas. Ex prius datis, & neglectis [e] apparet quod has negligent.

¶ Alexander tertius decano Cassien. †

¶ *Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non est verisimile.*

CAP. X.

QVia † verisimile nõ est, quod H. presbyter [f] personatum ecclesiæ R. capellano concesserit, [f] & ab eo eiusdem ecclesiæ acceperit vicariam: Prouideas ne super hoc probationem † recipias, nisi communis loci fama [g] id habeat, vel tales personæ appareant, de quibus verisimile nõ sit, quòd debeãt deierare. Quoniam læpè contingit, quod testes corrupti facilè inducantur ad falsum testimonium proferendum.

¶ Idem Genuen. archiepiscopo.

¶ *Per cohabitationem diutinam & famam de matrimonio, & contractibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Panorm. tamen.*

CAP. XI.

ILlud † quoque nobis innotuit, quod cum

QVia verisimile.] Diuiditur. Nã primò ponit causam finalem. Secundò prouisionem. Tertiò prouisionis causam impulsiuam. Secunda ibi, Prouideas. Tertia ibi: Quoniam. Abbas Siculus.

CASVS. R. capellanus dicebat, quod H. concessisset ei personatum ecclesiæ suæ, & ab eo vicariam ipsius ecclesiæ idẽ H. receperit, & hoc dicebat se probaturum. & ita R. molestabat eundem H. significatum fuit hoc domino Papæ. super hoc scribit Papa decano Cassinen. dicens quod non è verisimile, quod H. personatum ecclesiæ concesserit dicto R. & vicariam ipsius ecclesiæ receperit ab eodẽ. Vnde mandat decano ne super hoc probationẽ recipiat, nisi communis fama loci hoc habeat, vel nisi tales personæ appareant, de quib. non sit verisimile quòd debeãt deierare: quia sæpe contingit quod testes corrupti inducantur ad falsum testimonium proferendum. Nota quod contra verisimilem præsumptionem inducuntur testes.

f Concesserit.] quoniam de nemine præsumendum est quod bona sua iactet. 1. 3. de renun. super eo. & 3. de restitu. spolia. solicitè, & ff. de proba. cum de indebito.

g Cõmunis loci fama.] quæ coadiuuat ad fidem faciendã. q. 3. c. si testes. §. item sæpè. & ff. de testib. testiũ, § eiusdem quoq; & C. ne de stat. defunct. si mater. & 3. c. proxi. Bernar.

ILlud.] Per nominationem, cohabitationem & famam probatur coniugium, maximè si appareant instrumenta dotalia ita summat Io. And. quæ summatio iudicio Panormitani omnino nõ colligitur ex isto textu: quia in isto textu nulla fit mentio de cohabitatione nec nominatione vltra instrumenta dotalia. tum quia per dictionẽ, maximè sentit Io. An. quòd absque instrumento dotali ... per alia posita in textu probatum matrimonium. Communis distinctio. Secunda ibi. Verum. Abbas.

CASVS. Quædam libera mulier per x. annos & vltra ... cohabitauit cuidam seruo tanquam legitimo

† Gregorius ... lib. ... epistola 31 & 34 ... intelliges apertè hoc fragmentũ. & c. 9. eo tit. in 4. comp. Et vide l. 3. § itaq; cirecum ... opinionem.

† Cap. 8. & c. 10. eo tit. in 1. comp.

† Cassien.

† Cap. ... tit. in ... post concil. Lateran. in Alex. ... Vide ... tamen ...

† probatio

timo viro, & ab eo fuit carnaliter cognita: postmodum dicebat illű suum non esse maritű: sed vir dicebat suam esse vxorem, ostendens publicum instrm, in quo se cõiuges nominabant, per quod etiam sibi donationem propter nuptias faciebat eidẽ. mulier asserebat instrm illud factum esse in fraudem, vt dñs seruo suo fraudaretur. Insuper produxit testes, ꝙ ille rogatus erat pluries ab amicis mulieris ꝙ eam desponsaret: sed ipse dicebat, ꝙ eam non desponsaret. Vir prædictum instrm producebat, & quosdam testes, qui viderant eam annulos deferẽtem. Ad hoc respondebat mulier, ꝙ hoc faciebat ſm consuetudinẽ illarum, quæ panes vẽdűt: Iudex super hoc consuluit Papam, & ipse respõdet, ꝙ in huiusmodi dubietate fama viciniæ debet attendi, & si fama loci habet, ꝙ vir ipsam in lecto & in mẽsa sicut vxorẽ tenuerit cogenda est mulier vt eidẽ viro affectu adhęreat coniugali: pcipuè si prædictum instrm à tali sit factű, qui officiű suum fideliter adimpleuit. Nota, ꝙ circa matrimonių recurrendű est ad famam loci, & sic per exteriora probaẽ matrimonių, saltẽ præsũptione, contra quam non est probatio admittenda. Item præsumitur pro instrumento facto ratione officij.

quędam libera mulier ꝑ decẽ annos & vltra cuidã seruo scienter[a] cohabitauerit & ab eo fuerit carnalr cognita, nunc ipsum asserit suű nõ esse maritű. Verùm vir eam vendicans[b] in vxorem, ostendit publicum instrumentum, in quo sese cõiuges nominãt,[c] & per quod ipsum ei donationem[d] propter nuptias fecisse apparet. Mulier verò instrumentum illud asserens vitiosum, vt seruo dominus fraudaretur,[e] plures testes produxit, quod ille ab amicis eius sæpè rogatus, vt eam desponsaret, nec desponsasse, nec desponsaturum[f] se ipsam firmiter asserebat, vir autem non nisi prædicto instrumento, & quibusdam testibus, qui viderant eam annulos[g] deferentẽ, ipsam probauit vxorem: sed mulier de more illarum, quę panes vendunt, se annulos detulisse dicebat. ¶ Verùm quia in huiusmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi, † si fama loci[h] habet, quòd vir ipsam in lecto, † & in mensa sicut vxorem[i] tenuerit (cum matrimonium[k] sit maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens) cogenda est mulier, vt eidem viro affectu seruiat coniugali: præsertim[l] si præscriptű instrm ab eo cõditű fuerit, qui officiű suű fideliter[m] adimpleuit.

¶ Idem.

¶ Per violentam præsumptionem probatur carnis copula.

CAP. XII.

Litteris † tuę fraternitatis receptis, nobis

in Auth. de nupt. §. si verò ab initio. colla. 4. alius casus est in Auth. constitutio. quæ dignitas liberat filium à patr. pote. in princ. coll. 6.

f Desponsaturum.] hæc assertio præsumptionem tersum faciebat: quia potuit postea mutare voluntatem.

g Annulos.] nota ꝙ si annulus datur etiã mulieri in ecclesia vel in domo præsumptio est ꝓ matrimonio. 30. q. 5. fœminæ, si corã parentibus præsumunt spõsalia. 30. q. 5. nostrates. hoc faciebat ad præsumptionem.

h Fama loci.] no. ꝙ in talib. fama plurimum cõsideratur. ar. 2. q. 5. presbyter si à plebe. ff. de test. l. 3. §. eiusdẽ. & 4. q. 3. c. si testes, §. itẽ in criminali. ver. itẽ sæpe. & 35. q. 6. si duo. C. ne de sta. dẽf. si mater. & j. de eo q cogn. cõsan. vx. super eo. Itẽ est hic arg. ꝙ fama sufficit ad probationẽ, si aliæ præsũptiones coadiuuent, ita ꝙ cum fama faciunt probationẽ: & ita quæ non prosunt singula, multa iuuãt j. c. prox. & c. 3. & j. de testib. præterea.

[Glos. seq. obijcit & soluit.

i Vxorẽ.] sed quare requirit alia probatio, cum cohabitatio sufficiat ad matrimonium. ff. de ritu nupt. in liberæ? Respondeo, illa est præsumptio legis, sed canon non præsumit esse matrimonium nisi probetur periculum animæ. 30 quæst. 5. c. 1.

K Matrimonium.] hæc diffinitio ponitur 27. q. 2. §. 1. & Insti. de pat. potest. in prin.

l Præsertim.] idest maximè: q a idẽ esset sine vllo instrumento, si sola fama cum alijs probatur.

m Officium suum fideliter.] quod semper præsumitur. j. de præsum. ad audientiam nisi contra præsumatur vel probetur: nam tunc de crimine falsi vtriq; incumbit probatio. C. de falsis, vbi Bern.

Litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Consultationi. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam P. nomine cõtraxit matrimoniű cum A. muliere, petens postmodű separari ab ea quo ad mutuã seruitutem, pro eo quòd postquam mulier cũ prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineus ipsius viri, eam cognouit: Ad hoc probandum testes inducti fuerunt, qui dicebant quòd viderũt consanguineum illius viri solum cum sola nudum cum nuda, ea intentione (vt credebant) vt eam cognosceret carnaliter, & hoc viderunt in multis locis, & horis electis: quęrebatur an propter has præsumptiones deberent separari? Respondet Papa, quòd ꝓpter huiusmodi violentam suspicionem fornicationis, possunt quo ad seruitutem mutuã separari, ita tamen vt vir, illa mortua, cũ alia contrahat si voluerit: mulier vero sine spe cõiugij permanebit. Nota ꝙ violenta præsumptio sufficit ad condemnationem.

a Scienter] ex quo scienter cohabitauit, ei non potest opponere notam seruitutis. j. de coniug. seruo. proposuit. sed si hoc ignorasset, tunc sufficit bene, vt in eodem dece. & 29. q. 2. per totum.

b Vendicans.] id est eam petens in suam vxorem.

c Nominãt.] ista nominatio præsumptionem inducit. 32. quæst. 4. dicat aliquis. ff. de probat. l. vlt. non tamen sufficientem probationem inducit. C. de probationum epistolis. & C. de libera. causa. l. penult. præter quam in casu C. de latin. liber. toll. l. vnica. §. similiquoque.

d Donationem.] dos. n. constitui non potest nisi liberis personis. C. de lati. liber. tollen. l. vnica. §. sed & si quis hominum sic eadem ratione donatio non potest cõstitui nisi in liberam mulierem. & à libero viro, vnde præsumptionem inducebat tale instrumẽtum. ff. de iure dot. si mulier, §. eius nomine. sed non plenè hoc probat: quia non fuit factum instrumentum super matrimonio. C. de nup. neque sine nuptijs: & ita non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. suprà de transla. inter corporalia. & C. vnde cognati. non hoc. ponit, &c.]

[Glos. seq. quatuor casus quibus dominus fraudatur, ponit, &c.]

e Fraudaretur.] not. casus in quibus dominus fraudatur à seruo. j. de coniugio seruo. licet. & j. de natis ex libero ventre, c. vnico. Item alius casus est C. de latina libe. toll. l. vnica. §. sed etsi quis homini. Tertius est

1 Glo. loquitur quando nõ exprimuntur verba ꝓ iã sensum, de quo dic, vt not. j. de cõiu. se. c. vlt. in vlt. gl. Ioã. And. in no.

† Vide l. Falsium. ff. de his, qui sui vel alieni iuris. & l. de ætate. vbi Barto. ff. ad Syllan.

† Nota signa tractandi aliquam sicut vxorẽ, & vide Bal. in ca. ego N. de iureiur. & in c. ex trã missa. de resti. spol.

† Cap. 2. eodem tit. in 2 compil. Et de intellectu vide omnino Marchesil. singu. 118. incipiẽ, nota ꝙ præsumptio violenta. Marsilium sing. 116. incip. præsumptio iuris. & Alex. consil. 15. incip. viso processu.

a Separari.] quantùm ad thorum, & mutuam cohabitationem.

b Accusatores.] idest, accusator. sic 2. q. 1. in primis. non enim plures accusatores admittuntur: quia posset contingere quod vnus probaret, alter non: ergo cum sint plures, iudex eligat magis dignū. ff. de accu. si plures. tā quod semel apparuit inter accusatores, amplius testificari nō potest. j. de accus. cum P.

c Vt credebant.] nō dicit vt sciebant, cum opus illud non plenè pateat visui. sufficit ergo testi testimoniū de eo quod inducit violentā praesumptionē, a quae sufficit in hoc casu, vt hic patet. & 32. q. 1. dixit dominus.

d Latebris.] quae suspectis personis interdicuntur. 15. q. 6. ab isto die. Adeo vt si post trinā admonitionem inueniantur cōfabulari, excōmunicentur. j. de cohabi. cle. & mul. di quiquam. & in Authen. vt lic. matr. & auiae, §. his quoque, coll. 8.

e Diuortij.] quo ad mutuam seruitutem.

f Spe coniugij.] propter incestu, quē commisit. 27. q. 2. si quis sponsam. nisi timeretur de sua incontinentia: tunc enim daretur sibi licentia contrahendi. 33. q. 2. in adolescentia. Bernar.

a Haec glossula nō est Bern. nec habetur in vetustis codicibus.

† In codice Barbatiae ita, vt eam cognosceret carnali videtūt, & multis secretis locis, &c.

a Quae hic colligit ex solitudine, nuditate, loco, & sexuū diuersitate, sm Hostiē. & de hoc j. de testi. praeterea. multa, ex quibus insurgit praesump. vide Spec. eod. tit. §. 1. Ioh. And.

innotuit, quod cum P. ab A. muliere, quam in vxorē acceperat, peteret separari, [d] accusatores [b] matrimonii produxerūt testes firmiter asserētes, quod postquā mulier cum praedicto viro cōtraxerat matrimoniū, consanguineū viri eiusdē solum cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto iacentē, ea (vt credebant[c]) intētione, vt † eam cognosceret carnaliter, viderūt multis secretis locis, & latebris, [d] ad hoc cōmodis, & horis electis: & infra. ¶ Consultationi tuae taliter respondemus, quod ex huiusmodi violēta et certa suspicione fornicationis potest sentētia diuortij [e] promulgari: ita quidem vt vir licentiam habeat mortua illa ducēdi alteram, muliere sine spe [f] coniugij remanente.

¶ Clemens tertius.

¶ *Idem dicit vt praeced. capitulo.*

CAP. XIII.

Tertio † loco quęstionis huiusmodi nodū tua fraternitas petijt explicari, an iuuenis spōsam, in quā per verba de praesenti cōsensit, debeat vxorem habere, ad quorum matrimoniū impediendum, [g] neptis ipsius sponsae profiliēs, se † à iuuene carnaliter pcognitā [h] proponebat, à qua producti testes dixerūt, se pro certo credere, quod illa dicti iuuenis extiterat cōcubina: adijciētes, quod eos insimul viderāt per plana & nemora, vias & in uia pluries conuagantes: & testimonium viciniae se sup hoc recepisse dicebant. Ad maiorē autem certitudinem [i] (quia minus sufficienter credidit esse probatū quod eadem mulier asserebat) tā ipsa quā iuuenis iuramentis astricti, seorsum confessi sunt, quòd se inuicē carnaliter pcognouerant: licet iuuenis nollet ab ea [k] quam desponsauerat, separari. ¶ Nos autē quae dicta sūt [l] intelligentes, praesertim cum hoc nō dicatur occultū, sed quasi praedicetur à pluribus manifestum, cōsultius esse credimus, vt matrimonialiter nō coniungantur, † sed solutius spōsalibus [m] separentur.

¶ Innocentius tertius Niuern. episcopo, & archidiacono Bituricē.

¶ *Propter praesumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimene cōdemnari.*

† Cap. 8. tit. de sponsal. in 3. compilatione.

Tertio loco.] Primo ponitur cōsultatio. Secundo responsio. ibi, Nos autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidā iuuenis contraxit cū quadā per verba de praesēti; Alia mulier neptis praedicta spōsae proposuit se prius cognitam ab illo iuuene quam cū illa cōtraxisset: Ad quod probandum testes produxit, qui dixerunt se pro certo credere, quod illa dicti iuuenis extiterit concubina: adijcientes quod eos viderant insimul per plana, nemora, vias & inuia conuagantes pluries, & fama viciniae super hoc erat: Iudex ad maiorem certitudinem, iuramentum vtriusque recepit, qui cōfessi fuerunt, quòd carnaliter se adinuicem praecognouerant, licet iuuenis ab ea recedere nollet, quam iurauerat in vxorem: quaesitum fuit à Papa quid iuris esset? Et ipse respondit, quòd cum hoc non dicatur, sed praedicetur à pluribus manifestum, solutis sponsalibus separentur. Nota quòd ex multis praesumptionibus inducitur probatio sufficiens.

Item fama cum illis praesumptionibus probat.

g Impediendum.] idest separandum.

[Glossa seq. inducit duas concor. alleg. 5. contraria, & soluit.]

h Praecognitam. & ita affinitas praecessit matrimonium, & sponsalia: quod si verū est, consāguineā illius postea habere non poterat. 35. quaest. 3. de incest. & c. nec eam quam. & j. de eo qui cogno. consang. vxo. suae. de illa. & in pluribus cap. eiusdem tituli. Praeterea hic auditur allegās turpitudinem suam. j. de spōsal. praeterea. 33. quaest. 3. extraordinaria. Argum. cōtra j. de test. sicut. & j. de cōfessis. cap. 1. & 15. q. 3. nemini. & j. de concess. praeben. cum super quaestione. & j. de dolo. inter dilectos. Illud verū est, quòd allegās turpitudinem suam non est audiendus, tamen propter periculū animae suae auditur. j. de re iudic. lator. & cap. consanguinei. & in fauorē libertatis pater auditur, qui filium vendidit. C. d liber. cau. l. 1. & ff. eod. l. 1. & secus è contra libertatem. ff. de adopt. l. post mortem.

i Certitudinem.] ad supplementū probationis. C. de rebus credit. in bonę fidei. infra de iureiur. cap. vl. imo, in fi. & supra de probat. sicut consuetudo. sic j. de despon. i. pub. attestationes.

k Noller ab ea.] vndè praesumebatur quod non confiteretur falsò se neptē illius praecognouisse.

l Dicta sunt.] scilicet quod testes dixerūt, quod viderant illos per plana & nemora: & quod iurauerunt, & de fama viciniae, & aliae praesumptiones, quae in litera exprimūtur. & sic est argum. quòd quae non prosunt singula, multa, simul considerata iuuant. arg. s. e. prox. & s. de t. sti. praeterea. & j. de proba. cum causam. vbi de hoc. ff. quib. ex cau. maio. nec non. §. si quis saepius. & 35. quaest. 6. si duo. ff. de testi. ob carmen. §. si testes.

m Sponsalibus.] de facto: quoniam de iure non tenuerunt, cum essent illegitimae personae ad contrahendum propter affinitatem prius contractam. j. de eo qui cogn. consan. vxo. suae. discretionem. & quasi per totum.

† De mu... ra bus... tus & gl... se, videlic... quod ... dicitur, qu... suam turpi... tudinē alle... gat, ob ... me periu... lum ... dum, ... eo ... in ... dū quod ... ... §. ... tor. ... tens.

† iungan...

Litteras.] In prima ponitur iudicum cõsultatio. In secunda rñsio: ibi, Nos verò. q̃ subdiuiditur. In prima ponit motiuum mandati. In secunda mandatum: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Epũs Altissiodorẽ. impetrauit litteras contra quoldã Burgẽses de Charitate, quos impetebat de hæresi quorũ vnus extiterat G. de quo hic agitur vt cã posset facilius expediri vtraq; pars cõpromisit in duos de iudicibus sub certa pœna, reseruata sibi nihilominus delegata potestate: corã arbitris istis ꝯ G. proponebat epũs, ꝙ erat hæreticus & piurus pro eo quod cũ ipse G. haberet suspectus de hæresi, & cõfessus fuit hæresim suam apud Charitatem recedendo ad catholicã vnitatem, & idẽ confessus fuit de quodã fratre suo ꝙ eorẽ laborabat errore, & cũ frater ille corã Bituricẽ. archiepõ d hęresi cõueniretur, purgatio sibi fuit indicta per G. fratrem suum, qui verè catholicus credebatur, ipse G. cõpurgauit fratrem suum quem primò hæreticum asseruerat: & ideo episcopus proponebat ipsum G. duo contraria dixisse, vnde & periurus & hęreticus dicebatur ab ipso episcopo, & in hæresim relapsus: Ipse verò hoc negabat. ꝓ licet de se confessus fuisset, de fratre tamen nihil dixerat: sed episcopus ipsum conuicit per testes: propter quas cõtrarietates iudices habuerunt G. de hæresi suspectum, vnde miserunt illum cum litteris suis ad dñm Papam: His omnibus diligenter consideratis, dñs Papa habuit illum G. de hæresi vehementer suspectum: tum quia quod ante dixerat postea negauit se dixisse: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, asserendo illum hæreticum, vel postea periurium commisit in Deum purgando illum de hæresi. quorũ vtrunque reddit eum valde suspectum. Verisimilius tñ videtur ꝙ eo tempore quo reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset in fratrẽ, nisi fuisset accensus zelo catholicæ fidei: vñ præsumitur ꝙ cum postea purgauit illũ, turpiter deierauit: vnde mandat Papa iudicibus præsentibus, quatenus cum propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nollit illum de tã graui crimine condẽnari, talem & tantã securitatem ab ipso recipiant præter iuratoriam cautionem, q̃ timore pœnæ temporalis debeat coerceri, discretam pœnitentiam iniungentes eidem, ex qua appareat, an sit verè pœnitens, an fictè conuersus. Et si taliter eũ verum catholicum cognouerint, non permittant eum vlterius indebitè molestari: alioquin tanquam hæreticum eum condemnent. Nota ꝙ qui ꝯtra dicit, tanquam suspectus repellitur. Item hic vna præsumptio præponderat alteri, quia illa magis accedit ad veritatem. Item ꝓp vehementem suspicionem non debet quis condemnari de hæresi. Item a periuro non debet amplius iuramentũ requiri. Item timore pœnæ temporalis aliquis coercet.

[Glo. seq. not. probat per simile. signat contrarium, & soluit. Item arg. signat contrarium, & remittit.]

CAP. XIIII.

Litteras † vestras accepimus continẽtes ꝙ cũ causa, quę vertebatur inter Altissiodorẽ. episcopum, & quosdam Burgẽses d charitate, quas idẽ episcopus de hæresi ipetebat, vobis & abbati Collõ. a sede Apostolica delegata fuisset, vtraque pars vos duos sub certa pœna sibi arbitros[a] statuerũt, delegata vobis potestate nihilominus reseruata: G. autẽ lator præsentium vnus ex illis, hæresim suam fuerat publica voce confessus,[c] & de fratre[d] suo similiter recognouerat,[e] quod eodem secũ laborabat errore: & infra. † ¶ Nos verò prædictum G. suspectũ[f] de hæresi vehemẽter habuimus, tum quia quod ante dixerat, postea se dixisse negauit: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem asserẽdo illum hæreticũ, vel periurium postea commisit in Deum, purgando[g] illũ de hæresi: quorum vtrũque reddit illum valde suspectũ: quamquam verisimilius[b] videatur, † quod eo tempore quo tã quam verè pœnitens ab hæresi reuertebatur ad fidem, tam graue[i] mendacium non dixisset: præ-

a Arbitros.] & sic patet, ꝙ delegatus põt esse arbiter retenta etiã delegata iurisdictione, sic. ĩ. de pœn. c. nũ. & ĩ. de arbit. cũ olim. & cã innotuit. Sic et ordinarius potest esse arbiter. arg. ĩ. de elect. causam q. & ĩ. de arbit. cũ tempore. Sed ꝯ vĩ. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in fin. ff. de arbi. sed & si seruus. §. 2. Non sunt ꝯtra, & iudex non potest iubere, vt in eũ cõpromittat, sicuti ibi dicit. sed si partes volũt in ipsũ cõpromittere, bñ possunt. ar. ff. de tut. & cur. da. ab his præter. art. & in Auth. vt diffe. iud. §. si verò contigerit. coll. 9. Itẽ est arg. hic, ꝙ in arbitrũ possit de crimine cõpromitti. vnde signatur contra. ff. de arbi. non distinguemus. §. sulianus. & ĩ. de in integ. restitu. cap. penultim. in fin. vbi hoc. Item arg. ꝙ possit. 5. q. 2. si primates.

b Statuerũt.] cũ agit de crimine, aut illud infamat, & tunc si agatur criminose, non potest compromitti. ff. de arbi. non distinguemus. §. iulianus. si ciuiliter ad cõfiscationẽ bonorum benè compromitti, vt hic. Aut non infamat, & tunc potest compromitti. ff. de his qui not. infa. quid ergo. §. ex compromisso.

c Confessus.] pœnitendo de ea. & redeundo ad ecclesiam.

d De fratre.] bene poterat testificari in hoc casu ꝯ fratrẽ. 3 si enim frater tuus. vel amicus tuus. vel vxor tua quæ in sinu tuo dormit, depravare voluerit veritatem, sit manus tua sup eos. 13. q. 8. legi. & 4. 5. si audieris. & dicere debes patri & matri, non noui vos. 93. distinct. diaconi. & ĩ. titu proxi. quemadmodum. alias in magnis criminibus non auditur contra eum. C. qui accusa. non poss. si magnum. in leuibus benè. C. eodem ti. si sororem. & 4. q. 3. si testes. §. patentes.

e Recognouerat.] id est, confessus fuerat.

f Suspectum.] nam sola suspicione suspectus habetur nisi purget ad arbitrium sui episcopi, 4 quod si non fecerit, excommunicari debet. ĩ. de hære. excommunicamus. §. 1. Ber.

g Purgando illum.] scilicet fratrem coram archiepõ Bituricẽsi. corã quo conueniebatur frater ille de hęresi, & ei fuit indicta purgatio. et per ipsum G. debebat se purgare, & ipse fratrem suũ compurgauit: propter qđ episcopus dicebat ipsum periurum & hæreticum: quia primò dixit illum hęreticum, & postea eum compurgauit. Sed ipse G. dicebat, ꝙ licet de se confessus fuisset, de fratre tñ. nihil dixerat. sed contrarium probauit episcopus: vnde isti iudices habentes suspectum ipsum, cum litteris suis remiserunt ad Papam.

h Verisimilius.] de nemine præsumitur quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus.

i Tam graue.] immo in vltimo articulo nõ semp ꝓsumitur ꝙ verũ dicat aliquis, C. de probationi. rationes. ff. de proba. qui testamentum. ff. de leg. 2. Lucius. §. qui quis mihi. & ff. de lega. 3. cum quis. §. Titia Sol. licet præsumatur ꝙ verum dicat, non tamen fit sufficiens probatio in iudi. arg. ff. de pig. act. grauis. Et licet hæredes necesse habeant stare religioni defuncti, non tamen creditores. C. de proba. Auth. quod obtinet.

1 Concor. l. Ita ... ff. de ... & Bal. in ... c. ...

† Quod con... tineat ... hoc infra patet i gl. ... vet ... purgando.

2 Hęc glossa non est Ber. nec hi i vetustis codicibus.

† videtur videbatur

3 Tradit late Gigas tra. de crimine læsæ maiestatis li. 2. tit. quomo. & per quos. q. 9.

4 Concor. l. si fideiussor. in gl. officiũ cũ not. ff. qui satisda. cog.

sertim in fratrem, [a] quem tamquam charissimũ non asseruisset hæreticũ, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxæ. vnde præsumitur, quod cum postea purgauit[b] illum de heresi, turpiter deierauit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus cum propter solam suspicionem (quamuis vehementem [c]) nolumus illum de tam graui crimine cõdemnari, talem & tantam securitatem recipiatis ab ipso præter iuratoriam cautionem, quod timore pœnę corporalis † debeat coerceri: discretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, vtrũ in tenebris ambulet, an in luce: vtrumve sit verè pœnitẽs, an fictè conuersus: & si eum hoc modo verum catholicũ cognoueritis, non finatis ipsum indebitè molestari: alioquin in eum tamquam hereticum condẽnetis.

¶ Idem Cenadien. episcopo, & abbati Deciquorum.

¶ Non præsumitur incontinens in senectute, qui in iuuentute continuit, maximè si est litteratus.

CAP. XV.

CVm † i iuuẽtute sua Quinq; ecclesien. episcopus adeo se maturũ, honestum, [e] & prouidũ exhibuerit, vt ab ecclesia Romana meruerit pallio decorari, nõ est de leui credendum, quod † postquã ad senilem[f] peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugũ Domini, fœtores libidinis amplexãdo: cũ habes huiusmodi: quæ nonnunquam i iuuentute contrahit, in senectute frequentius [g]

a Præsertim in fratrem.] præsumitur aliquid ratione consanguinitatis vel affinitatis. s. eodem, afferte. de testi. requisisti. j. de simo. sicut. & s. de æta. & qualit. tiam. ff. de ri. nup. nõ solũ. §. 1. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. illeat. 1 arg. 3. q. 5. accusatores. vel testes. Io.

[Glossa seq. notat & signat contrarium.]

b Purgauit.] hoc est notabile, quod semper est standũ primo dicto alicuius, si postea contrariũ dicat et in alio iudicio. s. de testi. cũ in tua, & etiã extra iudicium. s. de probatio. per tuas. & sic plurius reputat quam vnũ vno iudicio vel eodẽ dicit, & postea aliud. Itẽ hic vna præsumptio præponderat alteri. ff. de in integ. restitutio. diu°. Arg. contra s. de elect. cũ inter R.

c Vehementem.] immo ex leui causa probatur quis hæreticus. arg. C. de hæreti. l. 2. scilicet quantũ ad hoc vt suspectus de heresi habeatur, & vt procedatur quasi contra suspectum, sed non vt condemnetur de heresi. Itẽ vehemens præsumptio pro probatione accipit. 32. q. 1. dixit dominus. & s. eod. afferte. 54. dist. fraternitatem. j. de iude. c. vlt. fini. quod non vehemens, sed violenta tantum, de qua prædicta cap. loquuntur. & ff. de re. iu. si mulier. & l. præceden. nec etiam omnis violenta, si probetur contrarium. 27. q. 1. nec aliqua. s. de proba. proposuisti. & 35. q. 3. extraordinaria.

d Præter iuratoriam.] hoc ideo dicit quia postquã quis semel periurus est, amplius ad iuramentum non debet admitti. 22. q. 5. paruuli. & cap. si quis conuictus. & 2. q. 7. non potest. & 6. q. 1. quicunque. & supra de testibus. testimonium. quia timor est ne incidant iterum in periurium. arg. infra de coha. cler. & mul. clericos. Ber.

ADDITIO. Glo. ista procedit si dictio, præter, in isto textu stat exclusiuè. Sed secundum doctores accipitur inclusiuè, vt sic vltra cautionem iurare teneatur, & hęc verior. Nec obstat motiuum glo. quia istud iuramentum est oneris, & non honoris.

CVm in.] Diuiditur in quinque partes. In prima præmittit exordium circa excusationem episcopi. In secunda: ibi, Licet. ponit dilationem ipsius. In tertia: ibi, Quia tamen. ponit dilationis repulsionem & caussam. In quarta: ibi, Sed vt ponit inquisitionis commissionem. In quinta: ibi, Qui nobis inquisitorum relationem. Abbas.

CASVS. Episcopus Quinqueeclesien. de Hungaria diffamatus erat apud regẽ, quod cum quadam nepte sua perpetrabat incestum, propter quod rex Hungariæ litteras suas misit domino Papæ denunciando sibi crimen ipsius, postulans vt malum hoc perniciosum exemplo de Hungaria remoueret. Sed quia huiusmodi suggestio non procedebat bono zelo, noluit Papa fidem adhibere dictis eius: sed voluit scire vtrum hoc ex charitate procederet. scripsit episcopo Anticen. vt prudenter & caute a coepiscopis alijs inquireret diligenter, vtrũ crederent illum tali peccato respersum: & ipsi episcopi postmodum rescripserũt domino Papę, quod ipsi credebant eum vitæ honestæ conuersationis, personam ipsius multipliciter commendantes: vnde super hoc scribit Papa isti episcopo & abbati, dicens, quod episcopus ipse adeo se maturum, honestum, & prouidum exhibuit, quod ab ecclesia Romana pallio meruit decorari. quare nõ est de leui credendum, quod postquam ad senilem peruenit ætatẽ, turpiter abiecerit iugũ dñi: quia huiusmodi labes, quæ aliquñ in iuuẽtute cõtrahitur, in senectute frequenter purgatur: præterea non est credendum, quod vir talis ad hoc se converteret, vt cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, quia etiam secundum leges naturale fœdus nihil permittit inter tales personas tanti criminis suspicari.

Nota. quod ex præterita vita præsumitur de præsenti. Itẽ propter merita personæ conceditur priuilegiũ. Itẽ inter coniunctas personas naturale fœdus non permittit turpe aliquid suspicari. Itẽ denunciatio ex charitate fieri dẽt. Item superior non statim debet credere de subditis quæ referuntur eidem sed prius debet ab alijs inquirere. Item propter infamiam a maleuolis ortam, non est inquisitio facienda.

e Honestum.] ex quo enim adeptus est tantam dignitatem præsumitur quod ratione suæ virtutis adeptus sit. 61. dist. c. 1. & c. miramur. & is gradus cæteros antecellit, quem labor prolixior & stipẽdia meliora fecerunt anteire. C. de offi. magistri officiorum. nemo.

f Ad senilem.] arg. quod ex quo quis honestus fuit, quod & postea fuerit honestus. s. e. mandata. & 2. q. 1. in primis. in si ff. de re mil. non omnes. §. à barbaris. Item præsumitur pro senili ætate potius quam pro iuuenili. arg. 34. dist. fraternitatis. 20. dist. de quibus. & iurisperitus ex verbis senum rusticorum argumentatur. ff. de lega. 3. si chorus. §. 1.

Stultitia est quæ te nõ sinit esse senem & illud: *Quod noua testa capit, inueterata sapit.*

g Frequentius.] non tamen semper, iuxtà illud: Et difficile continentiam seruat qui illicito se concubitu maculare non metuit. 34. dist. quod verò & peccator cum venerit in profundum vitiorum, contemnit. 27. dist. nec licuit.

ADDITIO. Vnde versus.

Milita

1 Pro liberis nõ est dotis retẽtio cum maternalis sit vtrius parẽtes hortetur ad liberorũ sponsi educationem. Io. An.

† Temporalis, reperitur in omnibus vetustioribus exẽplaribus, quod est ẽt i veteri cõpilatio.

† Cap. tem tit. in prosa

† al. ætatẽ postquam venit ad senili annos, ẽt

1 Ille ... c. 1 ... senectu ... est Quo ... nel est ... bus rect ... senabit ... nit, testa ... Io. And.

Militat in teneris annis amor hospes amoenus,
Est in canicie ridiculosa Venus. & illud:
Exultat leuitate puer, grauitate senectus:
Inter vtrumq; manens, stat iuuenile decus.

cum prima facie præsumatur idoneus, nisi probetur indignus. Not. quod quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur contrarium.

[Glossa sequens quærit & soluit. solutioni alleg. contrarium.]

expiet. ¶ Quis prætereà de facili crederet, quod vir præditus scientia literarũ, propriæ salutis oblitus, ad eã passionis ignominiã se conuerteret, † vt cũ propria nepte abominabilem perpetraret incestum? cum etiam secundum sententiam ethnicorum naturale fœdus[a] inter tales personas nihil permittat sæui criminis suspicari. † ¶ Licet igitur Rex Hũgariæ eũdem episcopũ nobis per nuncios & literas de tali crimine detulisset,[b] postulãs vt malum huiusmodi perniciosum exemplo, de Hũgarica ecclesia tolleremus, Quia tamen eius suggestio non de charitatis radice[c] procedere videbatur, noluimus aures nostras quasi malignis delationibus[d] iclinare. Sed † vt probaremus si spiritus esset ex Deo, Autiẽsi † episcopo dedimus in mãdatis, vt prudẽter & caute à coepiscopis indagaret, vtrum præfatũ episcopum crederent tali labe respersum. Qui nobis postmodũ rescripserũt,[e] quod eum virũ honestæ conuersationis esse credebant, personam illius multipliciter commendãtes.

¶ Idem archidiacono † & præposito Mediolanẽ.

¶ *Is pro quo beneficiãdo scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, cum idoneus præsumatur.*

CAP. XVI.

DVdum † archidiacono Mediolanẽ. dedimus in mãdatis, vt C. scholarẽ à presbytero sãcti Victoris in clericũ eiusdẽ ecclesiæ recipi faceret & in fratrẽ: & inf. ¶ Sed presbyter memoratus archidiaconi declinãs examẽ asseruit, quod nequaquam sufficiebant[f] duobus clericis, facultates ecclesiæ memoratæ: adijciẽs quod prędictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiæ beneficiũ obtinendũ: & inf. ¶ Cautam vobis duximus cõmittẽdã, ita vt ex illa clausula[g] scilicet: si persona † fuerit idonea: quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probãdi se idoneũ nulla necessitas imponatur, cũ prima facie pręsumatur idoneus:[h] nisi aliud in contrarium ostendatur.

TITVLVS. XXIIII.

De iureiurando.

¶ Gregorius tertius. †

¶ *Agi potest ad relaxationem iuramenti, cuius imple-*

a Naturale fœdus.] j. de cohabit. cler. & mulie. c. penult. & C. de episc. & cler. cũ qui.

b. Detulisset.] denunciãdo: quoniam laicus nõ potest clericum accusare. j. de accusat. cũ P. & s. de testib. de cætero. nec peçiens absentem. 3. q. 9. c. 1. & 2. q. 7. ipsi apostoli.

c Charitatis radice.] vnde non debuit admitti. j. de accus. cum oporteat. & c. meminimus.

d Malignis delationibus.] idest, detractionibus. Et est arg. quod propter infamiam à maleuolis ortam nõ est inquisitio faciẽda, nec vel purgatio indicenda, j. de purg. cau. cum in iuuentute. quæ est pars illius. & 11. q. 5. in cunctis, j. de accusa. qualiter & quando.

e Rescripserunt.] benè debuit eis credi, cũ essent ad hoc deputati à dño Papa arg. s. de probat. post cessionem. & 11. q. 3. curæ, s. de fide instr. cap. 1. & præterea per has litteras nulli fiebat præiudicium.

DVdum.] Prima ponit querelã. Secunda dat iudicẽ: ibi, Causam. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam scholaris C. nomine ipetrauit litteras ad Mediolaņ. archidia. vt ipsum faceret recipi in clericum, & in fratrem, si persona esset idonea à presbytero ecclesiæ sancti Victoris, in qua cõsueuerũt esse clericus & sacerdos: Sed presbyter ille coram arch. constitutus proposuit, quod facultates ecclesiæ duobus clericis non sufficiebant, adijciens, quod idem C. non erat idoneus ad beneficiũ illius ecclesiæ obtinendum: dubitatum fuit & contentio erat super hac idoneitate, an deberet iste C. probare se idoneum: Vnde propter hoc partes redierunt ad Papam: mandat Papa istis iudicibus, vt ex clausula, scilicet: si persona fuerit idonea: quæ in rescripto erat inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, N. P.

f Sufficiebãt.] hęc exceptio legitima est, quia tot sunt ponendi in ecclesia quot ex facultatib. ipsius possunt cõmodè sustẽtari. j. de institu. c. 1. & c. auctoritate. & j. de conces. præbendæ. ex parte. Sed quis probabit ecclesiã esse soluendo, vel nõ esse? Respondeo ille qui dicit, non esse soluendo, ostendendo facultates & redditus ecclesiæ, vt hic innuitur. & ar. C. de inoff. test. omnium. & ff. de legat. 2. cum pater. §. rogo. Argu. contra. C. de probat. ex persona.

g Ex illa clausula.] quæ etsi nõ fuisset apposita, sub intelligitur. s. de r. iur. cũ adeo. & s. de elect. cautum. & ff. de serui. si cui. ff. de ri. nup. quamquam.

[Gl. seq. alle. duas concor. inducit simile, obijcit & remittit, quęrit & soluit.]

h Præsumatur idoneus.] sic s. de scru. c. vnic. & 86. dist. si quid. sic præsumitur quis bonæ fidei, nisi probetur contrariũ. C. qui mili. non pos. super seruis. li. 1. & C. de nõ. num. pecu. Auth. cõtra qui propriã. Vinc. Et sic videtur quod negatiua probari debeat ex eo quod dicit, nisi aliud in cõtrarium ostendatur: sed negatiua probari nõ potest. s. de elect. bonæ. vbi de hac negatiua satis dicitur: Sed qualiter probabit illum non esse idoneum? si dicatur nõ idoneus ratione scientię, tunc iudex illũ examinabit, an sit quantum ad hoc idoneus. s. de æta. & qualit. accepimus. si ratione delicti vel irregularitatis, ille qui hoc obijcit, illud probet secundum illam regulam. Ei qui dicit incumbit probatio. ff. de probationib. l. 2.

DE IVREIVRANDO.

¶ Quia in defectum probationum recurritur ad iuramenta. j. eo. c. fi. & s. de procur. ex insinuatione. ideo post tractatum de probationibus tam in specie, quam in genere, meritò subditur hæc rubrica. Est enim iu-

† Ex hac decretali colligitur quemlibet præsumi bonum, de quo articulo præter Pelinum, & alios hic, vide Al. x. cons. 127. incip. Salutoris. in 3. vol.

† Adde quod hæc clausula potius imporat modum quàm conditionem, vt notatur in cle. ... delega. vide Bal. in l. neque. C. de probatio.

† In duobus vetustissimis, non. i. cęteris tertius habetur.

iuramentum maximum ficiuit expedientiarũ remediũ. l. 1. eod. & alibi dicitur q̃ omnis controuersiæ finis est iuramentum. ĩ. eod. & si Christus. Vide ad materiam gloß. not. 22. q. 1. in summa. quæ ponit quid sit iuramentum, quid iurare, quæ fuit causa institutionis iuramenti, item formam iurandi, & pœnam periurij. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 22. quæst. 1. & q. 2. & quæst. 4. & q. 5. & tota q. per totum. 15. q. 6. Iuratorum. & § a fidelitatis, vsque ad fi. quæstionis. & 2. q. 6. fere per totum.

Ex administrationis] Creditores compelluntur relaxare iuramentũ de vsuris sibi soluendis. h. d. quo ad literam.

a Iuramenta.] recepta a debitoribus pro, per soluẽdis vsuris creditoribus, quæ in præiudicium animarum quo ad creditores seruari non possunt, & ideo ratione peccati compelluntur creditores relaxare huiusmodi iuramenta, ĩ. de iudic. nouit. sed quantum ad iurantes nõ est peccatum. 1 ĩ. e. debitores. vnde soluere tenentur. sed si iurauit non repetere, potest illud denunciare ecclesiæ & sic compelletur creditor restituere vsuras quasi indirecte officio iudicis. ĩ. eo. ad nostram, 2. arg. ĩ. de pugna. penitus. & 2. q. 1. si peccauerit. Vel compellitur relaxare iuramentum, vt hic. vel si nondum sunt solutæ, compelluntur desistere ab exactione, ĩ. de vsur. tuas. Bern.

mentum turpitudinem continet ex parte suscipientis. hoc dicit quo ad intellectum, & est casus notabilis. Abbas Siculus.

CAP. I.

Ex † administrationis: et infra. ¶ Mandamus, quatenus creditores ad iuramẽta super vsuris sibi soluẽdis pstita relaxãda, ecclesiastica districtione[b] cogatis.[c] †

¶ Ex † registro Gregorij.

¶ *Non valet iuramentũ præstitum à prælato de non repetendis rebus ecclesiæ. Vel sic: A iuramento metu extorto fit absolutio per iudicem ecclesiasticum.*

CAP. II.

Peruenit † ad nos Laudicen. episcopum ab A. comite rebus[d] suis spoliatum, & iurare cõpulsum, quod non repeteret sic ablata. ¶ Cognita igitur contumelia, valde doluimus, asserentes ipsum episcopum nulli[*] iuramenti vinculis sup. hoc posse[e] constringi: quẽ tamẽ absoluimus,[f] quia nefandissima coactione iurauit.

¶ Idem Regi Francorum.

¶ *Non deierat qui iuramenti implementũ in melius cõmutat. Et non adstringitur quis iuramento ad implẽdũ q̃ iurauit, si ab alia parte non impletur cuius respectu præbuit iuramentum.*

CAP. III.

ij Peruenit † ad nos: & infra. ¶ Non enim propositum aut promissum infringit,[g] qui in melius illud commutat.

b Districtione.] i. suspensione vel excommunicatione. 2. ĩ. de verb. signi. quærenti.

c Cogatis.] tanquam delegati auctoritate huius canonis, vt ĩ. de offi. ord. inter cætera. & ĩ. de hæret. ad abolendam, ut si. 2. vel etiam tanquam ordinarij, arg. ĩ. de vsur. post miserabilem. Bern.

Peruenit.] Legitur duobus modis. Primo q̃ iuramentum fuit præstitũ super rebus ecclesiæ. Secundo lõ intelligitur q̃ fuit præstitũ super rebus proprijs ipsius Prælati. Cõmunis distinctio. Secunda ibi, Cognita. Abbas.

CASVS. Comes Arnulphus spoliauit episcopum Laudicen. rebus ecclesiæ suæ. & compulit eum iurare, q̃d non repeteret sic ablata. peruenit hoc ad dominũ Papam: ipse hoc audito valde doluit, dicens, q̃d per illud iuramentũ nullo modo fuit obligatus vel astrictus. tamen ad cautelam ipsum absoluit, quia taliter coactus iurauit. No. quod iuramentum præstitum per metum de rebus ecclesiæ non repetendis non obligat. Itẽ à tali iuramento absoluitur ad cautelam.

d Rebus suis.] i. ecclesiæ suæ. nam si de rebus proprijs iurasset, teneretur illud seruare. ĩ. eod. si vero. & quod met. causa. ad audientiam.

ADDITIO. Sed quæ est rõ diuersitatis? Ratio est, quia super suis põt iurare, & facere pro voluntate sua. C. de Iudæis. nemo. sed super bonis ecclesiæ non, cum ecclesia, sicut & minor pari passu ambulent. C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinum. ĩ. de in integ. resti. audiuimus. vnde minor etiã si iuram iurauerit, bona sua alienata nõ repetere, si læsus est minor, repetere potest. C. si tut. vel cura. licitam. ergo & ecclesia sic repetet eam, cũ non sit ipse dominus, sed procurator. 12. q. 1. § fin. 14. q. 1. § 1. vel defensor ecclesiæ. 16. q. 1. in canonibus.

[Gl. seq. ponit duas opin. secundam approbat, & huic decr. dupliciter respõdet.]

e Posse cõstringi.] atq; est hic, q̃d iuramentum metu extortum ipso iure nõ teneat, vt quidam dicũt, vt Bellian.[*] & T. Alij[4] dicunt & melius, q̃ iuramentum metu extortũ est obligatorium, dummodo sine periculo animæ possit seruari. & hic præstitum fuit iuramentum de rebus ecclesiæ: & ideo nullũ fuit hic iuramentum de rebus ecclesiæ præstitum, quod seruari non posset sine salutis æternæ interitu. de hoc plenè dixi ĩ. quod met. cau. abbas, & tene quod ibi dicitur, & quod dicitur hic in fine.

f Absoluimus.] intellige de facto ad cautelam, sic 14. q. 1. audiuimus. & 11. q. 3. excellentissimus. & ĩ. de app. ad præsentiam. Vel expone absoluimus. idest, absolutum esse ostendimus, & sic concordat literæ præcedenti, scilicet nullis vinculis posse constringi.

ij Peruenit.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Nec tamen. Abbas Siculus.

CASVS. Iurasti ire vltra mare, intrasti religionẽ postea & non vadis vltra mare, non frangis iuramentum quia in melius commutas, & apposita conditione si aliquid iuraueris, si conditio non seruatur, nec iuramẽtum seruare teneris. Panormitanus. Vel aliter: Rex Franciæ promisit Regi Angliæ, uel alicui alij præstare consiliũ & auxilium contra aduersarios suos, si & ipse sibi consiliũ & auxilium aduersus suos simili modo præstaret, iuramentum interposito, vel interpositione fidei super hoc præstita: Rex Angliæ non seruauit Regi Franciæ quod promisit: dubitauit Rex Franciæ an teneretur sibi seruare promissum? Respondet Papa, q̃ nõ dicitur mutare propositum aut promissum, qui in melius illud commutat, nec tenetur illi Regi ad promissum seruandum, si constat eum non paruisse conditioni, etiam si iuramentum interuenisset vel promissio, vel fides hincinde data fuerit. No. quod non frangit promissum vel propositum suum, qui commutat illud in melius. Item iuramentum vel fides data sub conditione non obligat, nisi conditio seruetur.

[Glo. sequen. ut in procar. 4. concor. allegatis contraria, & soluit.]

g Infringit.] Sic non dicitur deierare qui ex iusta causa iuramentum deserit. ff. qui satisda. cogen. l. vlt. & 22. q. 4. mulier. & q. 2. beatus. ĩ. de voto. scripturæ. & cap. licet.

† Cap. 4. coit in 1. compilat.

Item vocari pro debeat, vt huiusmodi iuramenta relaxentur. vide Alexan. cõs. 91. incipit. visis. & Aretinum cõs. 3. incipit. consultatio præmissa.

† Vide l. cũ alias. per Bal. C. de vsuris.

† al. Gregorius in registro. sed non dum reperi.

1 Sano modo hoc accipias.

2 Vel, Interdicto.

† Cap. 9. coit in 1. compilat. & post concil. Lateranen. sub Alexand. iij. par. 17. c. 7. Et e materia vide Archiepis. in c. 2. de pact. lib. 6. Salic. & Paul. Castren. in authent. sacramenta. C. si aduer. vend. & vide omnino Dominicũ Sotum lib. 8. d. instit. & iure, q. 1. art. 7.

3 Et de statuto vnde nl o. § pen. lib. 6. Ioan. And.

4 De hoc articulo, vide B. Thom. … q. 89. art. … & Summ. … citatum.

† Cap. … codem … compilat. … hoc cap. … Antiqu… registro … Gregor. … & de materia vide B. Thom. … q. 89. art. … & q. 88. art. 3. & 12.

a Por-

¶ Nec tu eis etiam si promissum tuum iuramento uel fidei oblatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si postea cum eis conditioni minime paruisse.

[illegible] *forma iuramenti* [illegible] *quam iurant Papae episcopi, fere hodie omnes ipsi* [illegible] *dignitate à Papa* [illegible] *iurant, & sic fit pro summario, & diuisione.*

CAP. IIII.

EGO N. episcopus ab hac hora in antea fidelis ero sancto Petro, sanctaeque Romanae ecclesiae, dominoque meo Papae C. eiusque successoribus canonicè intrantibus.

¶ Non ero neque in consilio, neque in facto ut uitam perdat, aut membrum, uel capiatur mala captione.

¶ Consilium quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit, ad eius damnum nulli pandam.

¶ Papatum Romanae ecclesiae, & regulas sanctorum patrum, adiutor ero ad defendendum & retinendum saluo ordine meo. contra omnes homines.

¶ Vocatus ad synodum ueniam, nisi praepeditus fuero canonica praepeditione. Legatum apostolicae sedis, quem certum esse cognouero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo.

¶ Apostolorum limina singulis annis, aut per me, aut per certum nuncium meum uisitabo, nisi eorum absolutus fuero licentia. Sic Deus me adiuuet, & haec sancta Euangelia.

¶ Vrbanus Papa.

Non tenetur clericus episcopo [illegible] *iuramentum praestare, nisi ratione administrationis sibi commissae.*

CAP. V.

NVllus episcopus clericos suos (nisi forte quibus ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio) sibi iurare compellat.

¶ Alex. iii. episcopo Vigorn.

Qui se obligauit ad usuras soluendas soluere nō cogitur nisi iurauerit: quo casu cogitur, sed repetit.

CAP. VI.

DEbitores ad soluendas usuras in quibus se obligauerant, cogi non debent.

Permisse.] Arg. expressum hic fidem non seruandam, qui contra fidem uenit [illegible] pro socio. [illegible] 23. q. 1. [illegible] Arg. contra 22. q. 4. innocens. [illegible] ... et quod hosti fides seruanda est, intelligitur si promittatur, & eidem seruetur ... uoto & uoto facto ... promissum est, omnino est seruandum, ut 32. ... ad fin.

Ego N. episc.] Hic traditur forma qua iurat episcopus in [illegible] Papae, & successoribus suis.

b Successoribus] ... non tenetur successori iurare, [illegible].

c Canonicè.] [illegible] ... hic ergo.

d Vitam perdat.] hoc non sufficit, sine effectuque fenestre ... ad prohibendas insidias occurrere ... C. de his qui ut indignis ... 22. q. 5. de forma. que hic minus dicuntur ...

e Nulli pandam.] hoc intelligo de honesto consilio, quoniam consilium ... tenetur reuelare ... 22. q. 5. hoc ui letur.

f Saluo ordine meo.] idest, secundum quod pertinet ad meum honorem ... non cum armis.

g Canonica.] ut 18. dist. si episcopus.

h Tractabo.] si constiterit per literas sue legationis, C. de man. princip. l. unica, & 42. distinct. quiescamus. ... uel quia est honesta persona 97. distinct. nobilissimus.

i Singulis annis.] uel rarius iuxta chirographum suum. 93. distinct. ... hoc titulo de archiepis. ... episcopis, qui subsunt domino Papae nullo medio ... de maior. & obedientia.

ADDITIO. Ego N. nota quod ab [illegible] praestant hoc iuramentum in beneficiis [illegible] consecratione. De iuramento uero quod praestat Imperator, dic ut in c. Romani. [illegible] De iuramento quod praestant inferiores clerici, habes in c. quamuis. 23. dist. latius per Hostiensem in Au... de iure iurando quod praestant uasalli domino feudi ... in c. de forma. 22. q. 5. ... de multiplici iuramento uide in Spec. ... Abb. Sic.

k Nullus episcopus.] ... a palea 25. ... 2. sed in ... palea.

l E[illegible] ... quibus ... iuratur ... Sed illud ... Pro pace ... Pro obedientia, ut hic ... Pro cautela ... Pro ueritate in dicendum alterius ... Vnde Versus.

Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni:
Defectus ueri sibi quaeque iura [illegible].

m Debitores.] [illegible] ... Abb. Si.

CASVS. Aliquis promisit soluere usuras ... debet compelli ... dicitur quod non debet compelli ad hoc. Si uero iurauit, debet compelli ... soluere tamen propter iuramentum ... cum usurae solutae fuerint, tenebitur restituere ... per censuram ecclesiae ... canones obligatio usurarum non tenet, sed iuramentum super hoc factum tenet, & debet seruari. Item usurae restitui debent.

[Glo. in q. recitetur per contrarium.]

m Cogi non debent.] quia nulla fuit obligatio ... iure diuino, siue canonico: tamen iuramentum super hoc factum, est seruandum ... principale, tenet tamen accessorium contra illud, sup. de foro comp. si diligenti. & Cat. leg. non dubium.

[Glo. seq. misce 4. obiect. & solue.]

†al. absoluat

†al. ita: & haec sancta Dei euangelia.

†Cap. i. eo. tit. in i. cōp. Et uide Abbatem in c. ... eccle... supra de maior. & obe.

†Cap. ... eod. ... & post Gōc. Lateran. sub Alex. iij. par. ... tit. ... & And. Sic. ... C. de fide. Contra ... par. ... lectionis. §. 3.

non debent. Si verò de ipsarum solutione iurauerint, cogendi[a] sunt domino reddere iuramentum.[b] Et cū vsuræ solutę fuerint, creditores, ad eas restituendas, sunt ecclesiastica seueritate (si necesse fuerit) cōpellēdi.

¶ Idem Rothomagē. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Debitor qui iurauit creditori nullum grauamen super re pignorata inferre, donec soluerit debitum, nō auditur repetens pignus uolendo compensare fructus in sortem, sed debet prius debitum integraliter soluere, & demum rem cum fructibus inde perceptis exposcere & hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. VII.

AD nostram noueritis audientiā peruenisse, quòd cum P. quibusdam hominibus certam summam pecuniæ mutuasset, quasdam ab eis possessiones, & redditus recepit in pignore: ipsos iuramenti religione adstringens, q̄ super illis donec soluerent sibi pecuniā, nullum ei grauamen inferrent. Licet autem de possessionibus illis & redditibus nondum sortem, deductis expensis,[c] receperit, † tu tamen frater archiepiscope eum propter hoc excōmunicationis vinculo adstrinxisti:[d] & infra. ¶ Ideòq; mādamus quatenus recepta a p̄fato P. sufficiēti[e] cautione q̄ vestro† debeat parere mandato,[f] absoluatis eundē. Deinde debitores eius, q prædictas possessiones & redditus contra iuramentū subtraxisse dicuntur, si ita est, eos ecclesiastica censura cogatis, ut hæc restituant: nec sibi molestias inferāt, donec ei pecunia persoluatur.[g]

a Cogendi sunt.] sed ‡ vī q̄ non sunt cogendi: nam debitor habet actionem ad repetendum vsuras iam solutas: ergo multò fortius habet exceptionem contra agentem, ff. de reg. iur. inuitus. §. 1. & ff. de superfi. l. 1. §. planè. Item dolo petit quod statim restituere debet. ff. de do. excep. dolo. & ff. de reg. iur. in cōdem natione. §. dolo facit. Itē si soluitur debitū non repetitur. ff. de cond. indeb. Iulian⁹. & l. si p̄curator. & l. index. Et si indebitū scienter soluitur, nō repetitur: quia donari vī. ff. de reg. iur. cuius p̄ ertutē, & ff. de cond. indeb. l. 1. & C. eo. tit. indebitū. Itē a iuramento non vī liberatus qui sic soluit ut postmodum repetat. ff. de solu. qui sic soluit. & l. qui hominem. §. vlt. Ad hoc dicas, q̄ vsuræ indebitę sunt iure canonico, & in nullo casu conceduntur, et ut capti ui redimātur, inf. de vsur. super eo. & ideo solutæ peti possunt tanq̄ indebitæ, non obstat eo q̄d dī indebitum sciēter solutū non repetit: quia hoc si tenetur iuramenti, vā sibi nō p̄iudicat q̄d p̄ metū facit. Vl sic, uno iure soluere tenetur propter iuramentū, sed alio iure repetit, quia indebitè soluta sunt: & sicut habet debitor actionem ad petendū solutū: ita hēt actionem aduersus creditorem ut eum liberet a iuramento. sup. eod. c. 1. & inf. de vsur. tuas. & quod dicit, cogendi sunt, intellige cum non petunt absolui a iuramento.

[Glossa sequens argum. ex iuramento infert, & dat simile.

b Reddere iuramentum.] arg. quòd soluere vsuras nō est peccatum mortale alias non compellerentur, 22. q. 1. si peccatum. sed ille qui recipit, peccat: & in eodem facto alter peccat, & alter non, sic etiam in alio casu unus committit adulterium alter non. 32. q. 5. proposito.

AD nostram noueritis audientiam.] Si debitor creditori iurauit rem pignoratam non repetere, nisi ipsius debitum soluat: iuramentum seruare compellitur. sic summat Io. And. sed hæc summatio nullam dubitationem continet: sed forte propter uarietatem lect. summauit Io. And. ita generaliter. Communis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Quidam P. nomine, quandam summam pecuniæ mutuauit quibusdam hominibus, recipiendo ab eis quasdam possessiones & redditus in pignore: præstito iuramento ab eis quod ipsi Petro super illis nullum grauamen inferrent, donec sibi pecuniam soluerent, antequam de possessionibus & redditib. illis sortem suam deduxissent, cœperunt illum coram archiepiscopo molestare, ita quod per archiepiscopum dictus P. fuit excōicatus: vnde super his conquestus fuit domino Papę, & ipse mandat eidem archiepiscopo, & eius coniudicibus, quatenus recepta sufficienti cautione ab ipso P. quod eorum debeat stare mandato, ipsum absoluant, postmodum compellant creditores, si est ita, vt possessiones & redditus prędictos eidē P. restituant, quia cōtra iuramentum suū venerunt, nec sibi molestiam inferant vel grauamen, donec pecunia fuerit restituta, sicut iurauerunt, compellant dictum P. ut quicquid recepit vltra sortem, deductis expensis restituat eis: quod si non fecerit, excommunicent illum. Nota quod sufficiēs cautio peti debet ab eo, qui vult parere mandato ecclesiæ. Item iuramentum semper seruandum est, etiā factum super vsuris soluendis, licet promissio vsurarum nō ualeat. Item creditor nihil ultra sortem petere potest: expensas tamen, quas fecit circa pignora, potest deducere.

c Deductis expensis. nullus casus est, qui hoc genus deductionis impediat. ff. famil. ercisc. fundus qui. nisi in decimis, infra de decim. cum homines, & capi. tua nobis. quando in decimas expensę sunt deducendæ, legitur ī. de deci. pastoralis. hoc solum computatur in fructu quod superest deductis expensis, ut in l. prædicta, fundus. de istis dicitur supra de restitu. spol. grauis.

d Adstrinxisti.] quia ‡ non restituebat possessionē, sed dixit hic quod tacuit odio vsurarum.

e Sufficienti cautione.] nomine cautionis simplex p̄missio intelligitur, C. de verborum significa. sancimus. de consec. distin. 4. prima. si autem dicatur idonea, uel sufficiens ut hic, intelligitur de pignoratitia, uel fideiussoria. ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adijci.

f Mandato.] hic ‡ remittitur ad excommunicatorē: quia non appellauerat, sed simpliciter denunciauerat Papæ, & etiam caue, quia erat excommunicatus pro cōtumacia.

g Pecunia persoluatur.] scilicet sors sua, quam dedit; vel donec de ipsis fructibus fuerit satisfactum: quia in sortem sunt computandi. infra de vsur. capit. 1. & 2. & C. de pigno. actio. l. prima, & secunda, sed in casu isto propterea quod iurauerunt nullum super possessionib. illis grauamen inferre donec creditori fuerit satisfactum, tenentur timore iuramenti pecuniam restituere creditori, ut supra cap. proxi. & postea repetere possunt quicquid percepit creditor ultra sortem, tamquam indebitum.

‡ De materia huius gl. vide B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 3. & Dñicū Sotū. lib. 6. de iust. & iu. q. 1. art. 4. & 5. & hæc tractatio de vsuris plenius petēda est ex proprijs titulis. vbi addam.

‡ Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et de intellectu uide Ferdinandū Vasquium li. 1. de succes. creatione, §. 10. & Couarruuiam in c. quamuis. in 2. par. relectionis. §. 4.

† Vide l. ... cum ... C. de re... lit. expe.

† De ... ...

† In ... ... cogam.

‡ Hęc ... sola ... ...

‡ Nec ... glossa ... in ...

a Pote-

a Pecunias.] scilicet totam. partē enim recipere nō tenetur. ff. de vsur. tutor. 6. Lucius: & de actio. emp. Iulianus. §. offerri. & hoc est verum, si debitor totum confiteatur: aliàs secus. & sic intelligit l. ff. si cert. pet. quidam existimauerunt.

[Glo. seq. obijcit, ponit opin. & tres solutiones.]

b Ad restituendū.] sed vi q isti debitores deberēt cadere à iure suo, qa dixerūt sibi ius. ff. quod met. caus. extat edictū, argu. C. vnde vi. si qs. do tātam. 16. q. 6. placuit. Dicūt quidam, q i causis ecclesiasticis rigor iuris nō seruatur. s. de dolo. & cōtu. c. 1. & s. de iu di. dilecti. arg. Vel nō fuit actū ad hoc. ff. si quis cau. l. 1. respō. 2. in fi. s. de ordi. cogni. cum dilectus. & j. de except. cap. 1. & quia auctoritate iudicis hoc fecerūt. 2 Vel aliter nihil pertinet ad Papam de possessione, nisi quantum ad prohibitionē vsurarum & periurij, & ideo ꝓpter iuramentum præcipit possessiones restituēdas ratione peccati. sn p. de iudi. nouit. Ber.

Cum autē ei pecuniā, a si cut iurauerunt, persoluerint: vos ipsum ad restituendū b quicquid (deductis expensis) vltra sortem recepisse constiterit, inducere studeatis: & si commonitus non fecerit, in eādem excommunicationis sentētiam reducatis eundem.]

¶ Idem Senoneñ. archiepiscopo.

¶ *Si iuramentum per metū extorium seruari potest, sine interitu salutis æternæ seruandum est: ecclesia tamen Romana consueuit à tali iuramento absoluere.*

CAP. VIII.

SI † verò aliquis quēquā grauissimo metu sub religione iuramēti, c suum ius refutare coegerit, ipsumq; sibi retinuerit, quia nos cōsulere voluisti; an alter eorū, vel neuter id habeř debeat: Tibi duximus respondēdum, quòd non est tutum, quemlibet cōtra iuramētum suum venire, nisi tale sit, quod seruatū vergat in interitum salutis d æternæ: nec nos alicui dare materiā volumus veniēdi contra iuramentū propriū: e ne auctores periurij f videamur. verum aliqñ in Romana ecclesia à pluribus prædecessorib. nostris factum esse recolir, quòd clerici q coacti ministerium ecclesiæ abiurarūt de iuramento absolutionis beneficiū meruerūt. g & ad coercendam iniqtatem eorū, qui ecclesiasticos viros ad præstādū illud compulerant, permissi h sunt in eadem ecclesia ministrare.

SI verò aliqs quēquam grauissimo metu.] Communis diuisio. Secunda ibi: Duximus tibi. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis per metum grauissimum compulsus fuit renunciare beneficium suum, iuramento interposito de eodem vlterius non repetendo: & sic ille compulsor retenuit sibi beneficium illud: quæritur quis illorum debeat beneficium illud habere, an neuter? Respondet Papa, quod non est tutum alicui venire contra iuramentum suum, nisi illud tale sit quod seruari non possit sine periculo animæ; Papa non vult alicui dare materiam contra iuramentum suum veniendi, ne auctor periurij videatur: tamen in Romana ecclesia à plurib. Romanis Pon. factum est, q clerici qui coacti beneficium suum abiurarunt; de iuramento bñficium absolutionis meruerunt: & ad coercendam iniquitatem illorum, qui illos iurare compulerant, permissi sunt eadē beneficia obtinere. Nota, q iuramētū semper est seruandū, dummodo in obseruatione ipsius periculū animæ nō vergat. Itē nec Papa, nec etiā alius debet esse auctor periurij, nec dare alicui materiā peierādi. Itē à tali iuramēto p metū præstito quis absoluitur si petat, & consuetetis quod talitet iurauerit: aliàs nō absolueretur.

c Iuramenti.] scilicet de non repetendo vlterius ipsum beneficium: & sic plana est responsio dñi Papæ.

[Glossa sequens recitatur per quæstio. quid de temporali.]

d Salutis æternæ.] Idem est etiam si temporalis. 22. quæst. 4. innocens. & vltim. ver. quisquis ergo. in fi. hoc intellige si directè vergat in interitum: quoniam si occasionaliter seruandum est, puta si aliquis iuratantus, siue Gallicus iurat se moraturum Romæ in Augusto, occasione talis iuramenti posset vita temporalis admitti, si tunc Romæ moraretur. idem est si in deteriorem exitum vergit. 22. q. 4. si aliquid. j. eod. cum quidam. Ala.

[Glos. seq. arguit, alle. 2. iura, in contrariū alle. 3. ponit duas opi. soluit & remittit.]

e Iuramentū proprium.] argu. ex hoc loco, quòd iuramentum metu extortum seruandū est, & obligat: & qui illud non seruat, periurus est, dūmodo seruari possit sine periculo animæ. s. quòd met. cau. ad audiētiam. & 22. q. 4. si aliquid. 3 Argum. contra. s. quod met. cau. perlatum. & c. abbas. 15. q. 6. auctoritatem. Bassianus & Tanc. dicunt. q iuramentum metu extortū neminē obligat, ex eo, quod dicit lex: qđ metus causa factum est, ratū nō habebo. ff. q metus causa. l. 1. Ala. & Alij quidā dicunt hic: quod si is qui iurat habet animum obligandi se, siue adimplēdi, obligatur; si non habet, non obligatur, argu. j. & bapt. & eius effectu. maiores. §. item quæritur. Communior est opinio & verior, q iuramentum metu extortum est obligatorium, quia voluntarium. 15. quæst. 1. merito, dummodo sit tale iuramentum, quod sine interitu salutis æternæ seruari possit, vt hic dicit expresse: quod si esset, nullus propter quemcumque metum iurare debet §. quia potius debet quælibet mala pati, quam malo consentire. 32. q. 4. ita ne. & sup. qđ met. cau. sacris. & tale iuramētum qui līni appellant assertoriū. 4 Alia dicuntur promissoria, quæ etiam non obligant, vt dicunt si talis sit metus qui possit cadere in constātem virum. de hoc plenius dictum est sup. de his quæ vi metusue cau. fi. l. si. Abbas.

f Ne auctores periurij.] simile dicit imperator. C. si aduer. ven. l. 1. imò & si negligenter, ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus etiam alijs aperimus. 93. distinctio. peruenit. & 35. quæstio. 9. loci. ff. de pact. dotalibus. conuenire. & ff. de pact. si vnus. §. pacta. & argum. C. de indict. viduit. toll. l. 2. in fine. Vincentius.

g Meruerunt.] de facto ad maiorem cautelam secundum illos qui dicunt, quòd tale iuramentum non obligat. Secundum nostram opinionem dicas meruerunt in veritate cum essent obligati, & possent sine periculo animæ seruare.

h Permissi sunt.] Argumen. est hic: an alterius odium cum altero dispensandum. argum. 3. quæst. 7. de accusatoribus. & 6. quæst. 3. denique. & 79. distinct. si quis Papa. & 6. quæst. 1. si quis cum militibus. in fine. & hoc facit expresse p nostra opinione. Ber.

3 Adde Bartol. in l. cum confitearis. C. de reuoc. dona.

† Hinc colliges valere renunciationem beneficij metu factā, de quo vide Imolā in c. ad aures. sup. qđ met. caus. & Abbatem in c. 2. §. 1. de rest. spoliat.

4 Iuramentum assertorium, quod dicat, & ceteras eius species latè prosequitur Dominicus Sotus lib. 8. de iust. & iur. q. 1. art. vide etiā D. Thomam. 2. 2. q. 89. art.

Ex rescri-

EX rescripto.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. CASVS. Quidam Abbas pro vtilitate monasterij certā quantitatem pecuniæ accepit mutuo à quodā P. & cōuentū fuit inter eos, vt certis loco & tpe solueretur dicta pecunia per abbatē dicto P. & p hac cōuentiōe obseruanda quosdā ex suis monachis obsides dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt. Itē pmisit dict⁹ abbas, q si illi monachi data vero obsidibus aliquo casu deficerent, alios in eorum locū surrogaret: insup si fidem monachi nō obseruarēt, abbas dedit fideiussores quēdam nobilem virū & eius vxorem, qui sub iureiurando cū se obligauerūt: deniqueomnibus deficiētibus in dicta conuentione obseruād, iste P. creditor conquestus est Papæ: qui mandauit vt habetur in litera in versi. Ideoque mandamus. Abb. Sicul. No. monachos obsides dari posse. Item iuramētū fore p seruādū esse, dummodo sine periculo animæ possit seruari. Item propter debitum alicuius potest terra eius interdici. [Glo. sec. obij. et & cōtra eos alleg. & dupliciter soluit.

a Obsides dedit.] voluntate illorum, alias detineri nō possunt. Sed qualiter liberi homines obsides erunt, contra illa sūt. C. qui res pign. obl. poss. qui filios. & j. de pig. c. 2. C. de ac. & oblig. ob æs alienum. & i authen. vt nulli iudi. § quia vero. coll. 9. vbi dicitur, q creditores qui filios debitorum in pignore recipiunt, cadunt à credito, & aliam tantam quantitatem debitori persoluere debent, & verberib. subijci. Sed contra, canon docet obsides dandos. 23. q. 8. vt pridem. & ff. qui test. fa. pos. obsides. & ff. de iur. fi. diuus. Respondeo non tenet obligatio in libero hoīe, vt ius constituatur in eo tanquam in pignore: nec tenet alienatio, nisi in casu. C. de pa. qui fil. dist. l. 2. nam cum teneat ibi vēditio, multo fortius pignoris obligatio, sed detinetur liber homo qualitercumque, vt fiat quod conuenit, vt hic factum narratur. Vel nō potest obligari pro pecunia, sed pro pacto ineundæ pacis, vel consimili. j. de arb. c. exposita.

b Monachos.] nomine monasterij, cuius nomine contracta fuit obligatio, & ideo compelli debent, vt eā seruent sicut iurauerunt. j. eo. ad nostram. cū sit ipsius vtilitatem pecuniā cessisse.

Glo. sec. obij. it. & in plicite soluit.]

c Et vxorem.] sed quare mandat Papa mulierem tam puniri, cum iuuetur auxilio Velleiani. ff. ad Velle. l. 1. & 2. & C. ad Vellia. l. 1. & l. quamuis. 1 Potest dici quòd non punietur, si excipiat quod non potuit fideiubere: vel ipsa forsitan renūciauit beneficio dictarum legum. vel potest aliter dici, etiam si nō renunciauit, q punitetur propter iuramentum, q seruari potest sine periculo animæ. j. eo. cap. pen. & j. eo. tit. cap. cū cōtingat. lib. 6.

d Inhibeatis.] cū ipsi iurauerint eandem conuentionem facere obseruari, cōpellēdi sunt ad hoc si p eos steterit quominus obseruetur: alioquin si darent operam quā possent ad ipsam obseruandam, non inciderent in periurium: q hoc solum videtur iurasse fe tacturos, & curaturos: quia simpliciter factum alterius iurare non poterant, nec promittere. ff. de verb. oblig. c. stipulatio ista. in princ. & instit. de inu. stipul. §. si quis alium. 2 & arg. 22. q. 2. In cap. alt.

¶ Idem Sardinensibus † episcopis.

¶ *Monachi, qui pro debito monasterij iurant stare in obstagio, & fideiussores, qui iurauerunt creditorem indemnem seruare, iuramenta seruare coguntur.*

CAP. IX.

EX † rescripto, quod nobis ē præsentatū, innotuit, abbatem Fremeñ. cum Petro super summa octo millium solidorum, taliter conuenisse: & infra: ¶ Super hæc pdictus abbas quosdam ex monachis obsides[a] dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerit, vt si ipsi deficerēt, alij monachi loco corū in obstagio ponerentur. Insuper si mōtē dicti monachi non seruarent, abbas dedit eidem, V. † & eius vxorem fideiussores qui similiter fidem præstitisse dicuntur. ¶ Ideoque mandamus, quatenus tam abbatem quam monachos,[b] quam V. † & vxorem[c] ipsius monere curetis, vt sicut iurarunt eandem conuentionem faciant adimpleri, alioquī abbati, & monachis ingressum interdicatis ecclesiæ: & in terra præfati V † & vxoris eiusdem, vsque ad dignā satisfactioné inhibeatis[d] diuina officia celebrari.

¶ Idē Lundoñ. & Vigorieñ. episcopis.

Periurus est, & ab eccl'esia remouendus qui nō necessitate, sed voluntate venit contra licitum iuramentum.

CAP. X.

QVerelam † R. canonici Linconieñ. accepimus, quòd cum V. clericus ei duos Bisātios nomine ecclesiæ de statera se annuatim soluturum, interposito sacramēto firmasset, per biennium[e] ab huiusmodi pēsionis solutione cessauit. ¶ Quoniam igitur non meretur ecclesias regere, qui sunt crimine periurij[f] irretiti. Mandamus, quatenus si vobis constiterit memoratum V. cōtra iuramentum suum non necessitate,[g] sed voluntate, ab eiusdem pensionis solutione cessasse, ipsum ab ecclesia remoueatis, & eam præfato R. restituatis.

QVerelam.] Prima pars ponit impetrātis querelā. Secunda dat iudicem: ibi. Quoniam. Ab. Sic. CASVS. Gulielmus clericus, promisit iuramento interposito R. clerico Linconieñ. se soluturū annuatim ipsi R. duos Bisantios nomine ecclesiæ de statera, sed per biennium in solutione pēsionis cessauit, propter quod dictus R. conquestus fuit domino Papæ. Super hoc scribit Papa iudicibus dicens, q non merent ecclesias regere q sunt crimine periurij irretiti: vñ mandat Papa, quatenus si cōstiterit dictū G. cōtra iuramētū suū cessasse in solutione pēsionis, nō necessitate, sed voluntate, ab ipsa eccl'sia ipsum remoueāt, & eā pfato R. restituāt. Not. quòd piuri ecclesias regere nō dñt. Itē cū aliqs cessat in solutione cēsus per biēnniū, amittit rei detētionē, & res dño restituitur: nisi necessitas excuset periurio.

e Per biennium.] p hoc solum priuari debet etiam si nō iurasset. 10. q. 2. c. hoc ius. & §. qui rem. & j. de loca. cap. pen. & vlti. & ff. loca. quæro §. inter locatorem.

f Periurij irretiti.] sunt enim infames. 6. q. 1. infames. & quicunque & 22. q. 5. si quis conuictus. & arg. C. de transact. si quis maior. & infamibus portæ dignitatis patere non debent. C. de dignita. l. 2. lib. 12. & C. de infa. l. vnica lib. 10. & j. de excet. præla. inter dilectos. nec ampliùs ad testimonium admittuntur. 6. q. 1. quicumque. & 22. q. 5. parui. li. & j. de testi. testimonium.

[Gl. sec. not. alleg. primò cōtra ista. sed dr. vera rōnes.]

g Non necessitate.] nota, quòd necessitas excusat à periurio.

† Sardiñ. & Gubilon. episcopis.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cop. Et post concil. Lateran. sub Alexan. iij. part. 17. cap. 3. Vide Roma. gū in 1. dict. & ff. de verb. Guilielmi Benedicti in cap. Raynutius, par. p. verbo, testamentū 3.

† al Gu.

† G.

† G.

periurio. 23. q. 8. si nulla.] eo. breui. & eo. dist. presbyterus. quia necessitas legem non habet. de consecr. dist. 1. sicut. & s. de consue. quanto.]. de pig. significante. & de conse. dist. 6. discipulos. &]. de fur. si quis per necessitatem & iura subueniunt necessitate impeditis. ff. ex quib. caus. ma. non est. ff. lo ca. cum in plures. §. vestimenta. & ff. si quis cau. l. 2. §. 2. & sim. quod deterare qui ex iusta causa deserit iuramentum. ff. qui satisd. cog. l. 1. ergo si iste sola voluntate cessauit, merito priuari debet, cum sit iuramentis secundum canones, vt dicitur in proxi. notula.

{Glo. seq. obijcit, & soluit.}

a Remouentes.] sed vi quod iste non deberet remoueri: quia ciuiliter agebatur de petitione videlicet vn de et probato crimine ciuiliter deponi non debet.]. de acc. super his. & c. inquisitionis. [illegible] amittere ecclesiam. Arg. cōtra. s. de ord. cog. c. 2. sed hęc forte haberent locum, si iste prælatus esset, & ageretur contra eū ci uiliter: sed ipse erat conductor, siue vicarius, qui certi debebat dño reddere pensione: vnde probato qualitercūque eum fraudem commisisse, res est ei auferenda. ff. de lege cōmiss. l. lege. 2. & in modū quasi denunciationis fuit hæc querela. & de hoc agebatur vt ecclesia priuaretur. & qui debitum non soluit ad quod iuramento est adstrictus, beneficio suo priuatur.]. id. tuleruns peruenit. sic & iste priuari debet ecclesia, tum quia per decennium canonem non soluit, tum quia periurus est voluntate non necessitate.

sionis solutione cessasse, † ipsum à præscripta ecclesia remouentes, [a] eam præfato R. restituere minimè differatis.

¶ Lucius tertius Norticen. episcopo.

¶ Si præsentatus iurat præsentāti de antiquo censu augendo, & postea contrarium iurat instituenti, valet secundum & non primum, tamen ab ecclesia remouetur.

CAP. XI.

TVa † nos duxit fraternitatis consulendos, cui standum sit iuramento, cum clericos religiosi viri iurā. in religione constringūt ad maiorem solito pensionem soluendam; vel præstandum aliquid beneficij præter solitam pensionem. cum autem instituuntur ab episcopis, iurant quod antiquam pensionem & solitam non augebunt. ¶ Tuæ igitur consultationi breuiter † respondemus, quod cū posterius iuramentum ratione, & Lateranensis † cōcilij auctoritate nitatur, primo præiudicat [b] quod de cupiditate processit. Cæterum iustum est, vt clerici pro periurio [c] quod vitare non possunt, ab ecclesijs perpetuò excludantur.

¶ Vrbanus iij. archiepiscopo Pisan.

¶ Episcopi de periurio grauius quam alij sunt puniendi. hoc dicit.

CAP. XII.

CVm † quidam: & infra. Cōsultationi tuæ taliter respōdemus, quod in episcopos, qui suum transgressi sunt iuramentum, est tātò grauius vindicandum, quantò maiori præeminēt dignitate, [d] & eorum exemplo facilius alij poterunt ad similia prouocari.

TVa nos.] Communis diuisio. Secunda ibi, tum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Monachi seu viri religiosi habent aliquando præsentationem in ecclesijs, a quibus certam percipiunt pensionem: cum ipsi eligunt clericos ad easdem ecclesias, constringunt eos iuramento, ad maiorem pensionem solito persoluendam, vel præstandum aliquid præter solitam pensionem: cum verò episcopi eos instituunt, iurant quod pensionem annuam non augebunt: quæritur hic quod iuramentum sit seruandum? Respondet Papa, quod posterius iuramentum ratione & auctoritate Lateranen. Concilij innititur, & ideo primo præiudicat quod de cupiditate processit: verumtamen iustum est, vt clerici illi pro periurio quod vitare nō possunt, ab ecclesijs perpetuo remoueantur. Nota quod pensio annua augeri non debet. Item si quis duo fecit iuramenta, quod maiori innititur ratione, est obseruandum. Item temerarium iuramentum repellitur ab ecclesia.

{Duæ sunt hic glo. quarum quælibet dupliciter ostēdit textus locutionem impropriam.}

b Primò præiudicat.] neutrum tamen obseruabit, quia de ecclesia remouetur: & licet secundum non seruet, primum seruari non debet contrarium tutis.]. de cens. li. prohi. canus. & cap. grauu. & cap. cum clerici.

c Pro periurio.] id est, temerario iuramento, quod non enim habuit iustitiam secum, & alia 3 quæ debent in iuramento interuenire. 22. q. 2. animaduertendum. & q. 4. in mal. sicut enim in iuramento exceptum debet esse ius iuriciis.]. eod. venientes. & eod. nostram. & ff. ad municip. imperatores. & in constit. Friderici de seruis [illegible] fortius ius canonicu intelligitur esse solutum in ipso iuramēto.]. eo. venientes. arg. & cap. ad nostram. 2. arg. s. de constit. quæ in ecclesiarum. & ff. de pact. iuris gētium. §. generaliter. si verò quis aliquum iurat ignoranter, credens verū esse quod iurat, nullum est peccatum. 22. q. 2. homines falsum iurant. In primo exemplo periurium est temeritas illud iuramentum quod si it citra est, peccat mortaliter transgrediendo. [illegible] & c. quærelam. si est illicitum, ita vt eius obseruatio vergat in dispendiū salutis æternæ, non peccat contrauenendo, 4 sed peccauit iurando 22. q. 4. [illegible] ca. 1. 2. & 3. Item periurium quandoque dicitur incidere cum iuramētum: illud ex deliberatione, vel proposito factum, mortale peccatum est.]. eod. sicut ex litteris. 22. q. 4. qui sacramento. Si verò quis iurat ex leuitate, vel inaduertenter, veniale est peccatum. 25. q. [illegible] oratorum. §. [illegible] ea [illegible].

ADDITIO. Vnde versus.

Si iuramentum licitum vis discere, cernas

Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cui, quomodo, quando.

CVm quidam.] Sunt duo dicta quæ per se patent, vt in textu. Secundum ibi, Illi vero. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam epi de Sardinia receperunt à quibusdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem, & iurauerunt illam ad certum terminum persoluere: quod facere contempserunt: quæritur quid sit istis episcopis faciendum, pro eo quod contra iuramentum venerunt? Respondet Papa, quod in ipsos tantò grauius est vindicandum, quantò maiori dignitate præcellunt, & quia eorum exemplo alij ad similia prouocantur.

{Glosa sequens alleg. pro concor. 6 cano. & duas decre. pro contrarijs 4 cano. & duas leges, & soluit.}

d Dignitate.] hic patet, 5 quod dignitas delinquentis aggrauat peccatum. 40. dist. homo Christianus. & 11. q. 3. præcipue. & 50. dist. quia sanctitas tua. & 19. distinct.

† raliter. 3 Q[illegible] in iuramēto interuenire, seu quales esse habeat, tracit B. Thomas 2. 2. q. 89. ar. 3. & Sot. li. 8. de iust. & iu. q. 1. art. 3. † Cōcilium Lateran. sub Alex. iij. c. [illegible] habes infra de cēsib. c. prohibemus.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cōp. Et quib. respectib. pœna augeat, vel minuat, vide Socinū cōs. 157. inci. p. sens consultatio par. 2.

4 Et sic non est pplexus. Ioan. And.

5 De materia [illegible] [illegible] Sicut [illegible] [illegible] 46. & Coram [illegible] de [illegible]

vnde

nulli fas. 32. q. 5. qui viderit. 15. q. 1. nulli fas. & ĩ. de hęret. excommunicamus. §. credentes. & ĩ. de homi. sicut dignum. 1. responso. Arg. contra. C. vt nemo pri. l. 2. & 24. q. 1. qui contra pacem. & 17. q. 4. nullus clericorum. & 35. d. a. ante omnia. 45. dist. cũ beatus. & ff. de pę. aut facta. §. persona. Sol. contrarietas ista ita debet intelligi: nam in qualitate contemptus, metitur Deus quantitatem reatus: quãtum enim infringitur iustum, tantum amat. 7. q. 1. c. aduersitas. §. cum verò. ergo à simili quãtum contemnit, tm̃ peccat. ar. 11. q. 3. §. cum ergo. in fi. quanto verò quis maior est, siue in maiori dignitate, tantò magis pręsumitur peccare & contemnere: vnde quod dr̃ dignitas delinquentis aggrauat peccatũ, melius diceretur, aggrauat peccantem: quia pręsumitur, quòd plus contẽnat, vnde ratione pręsumptionis tanto maior pœnitẽtia illi imponit, quia ecclesia nescit conscientiã illius, cũ potest esse quòd plus contemneret aliqs rusticus quàm magnus pręlatus. vnde Ouid.

Peius adulterio, turpis adulter obest.

& sic intellige pri-mũ rubricã. In pecuniaria pęna plus puniuntur maiores, quam minores, nobiles, quam ignobiles, in pœna corporali sępe puniuntur minores, & parcetur maioribus. 35. distin. ante omnia. & sic intelliguntur contraria.

¶ Vide Soci. l. 8. de iusti. & iu. q. 1. ar. 7.

¶ Cap. 3. co. cil. 12. côp. Vide Roma nũ sing. 514. inci. volo cõmentari. & Deciũ, & Cagnolũ in l. quicquid calore. ff. de reg. iur.

¶ Illicitum est iuramentum de non prębendo subsidium coniunctis. h. d.

¶ Illi † verò, qui iurant nõ loqui patri vel matri, sorori vel fratri, aut eis humanitatis subsidium nõ exhibere: absoluẽdi [a] sunt ab illius obseruãtia iuramenti, cum illicitum sit, & cõtrarium rationi: iniuncta tamen eis de hoc quod male iurauerant, [b] pęnitentia competenti.

¶ Idem.

¶ Non valet iuramentum monachi claustrum abiurantis: & sibi de hoc grauis pœnitentia imponitur.

CAP. XIII.

Sicut † ex litteris tuæ discretionis cognouimus, R. Prior monasterij tui, iracundiæ calore succensus, iuramento firmauit, quod in claustro eiusdem monasterij, quo se vinculo professionis adstrinxit, nõ esset cum G. monacho vlterius moraturus: [c] & infra. ¶ Rñdemus, quod nõ licuit monacho supradicto temerariũ † [d] iuramentũ facere, maximè cũ fidẽ professionis frãgeret, [e] & stabilitatis suæ propositum euacuaret. Ideoque circa eũ tua solicitudo prouideat, quod talis ei pęnitẽtia iniugatur, vt alius quilibet exẽplo eius deterritus, simile aliquid facere pertimescat: [f] ipse verò in claustro, quod licitè abiurare nõ potuit, cum stabilitate perpetua, suam pęnitentiam [g] exequatur.

10 20 30 40

¶ Clemens tertius.

¶ Vasallus, qui iurauit prelato, successoribus iurare non cogitur.

CAP. XIIII.

Veritatis † amica simplicitas: [h] & infra.

c Moraturus.] vbi verò se deuouit, semper debet manere. 16. q. 1. qui verò. & ideo malè iurauit.

d Temerarium.] imò nec licitũ, sine licentia superioris. 22. q. 1. non dicatis. 20. q. 4. monacho, ĩ. de iur. calum. c. 1. in fin. & ĩ. de postu. ex parte. & 16. q. 1. monachi. Et clericus nõ debet abiurare ecclesiam sine licentia superioris. ĩ. de renunciatione. admonet. & ĩ. de regu. licet.

e Frangeret.] seruando iuramentum.

f Pertimescat.] quia pœna vnius debet esse metus alterius. 2. q. 7. quapropter. C. ad l. Iul. re. l. 4. & ff. de pœ. l. capitalium. §. famosos. & sup. de transa. c. 1. in fi.

g Pœnitentiam.] de illicito & temerario iuramento pęnitẽtia debet imponi. ĩ. c. prox. & cõtra tale iuramentum salubriter veniẽdum est. 13. dist. ca. 1. & 2. 22. q. 4. per totum.

Veritatis amica.] In prima decisũ consultatio. In secunda responsio ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

¶ Vide beat. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 7. & S[...] tũ li. 8. de i[...] sti. & iu. q. 1 ar. 7. & [...] tiũ. [...] rit, & [...] iuramẽtum [...] obliget.

¶ Cap. [...] titat [...] Et de [...] lectu[...] Cou[...] in c. [...] 1. par[...] §. 5. de [...] lib. 4. 1 Hac [...] Bern. [...] in [...] exempl[...] reper[...]

¶ ILLI VERO. Quidam iurauerunt non loqui patri, vel matri, sorori, vel fratri, nec aliquod subsidium impartiri eisdem. Dicitur quòd isti ab isto illicito iuramẽto sunt absoluendi, iniuncta eis pęnitentia, pro eo quod male iurarũt. No. quòd plus debent puniri maiores, quã minores. Item factum maiorum trahitur à minoribus in exemplum. Item iuramentum illicitum nõ obligat, & ad cautelam à tali iuramento quis absoluitur.

a Absoluendi.] ad cautelam. sic 22. q. 4. inter cætera cum iuramentum non sit vinculum iniquitatis, vt ibi, & ĩ. eo. quanto. & c. Quintauallis.

b Pęnitentia.] vnius anni 22. q. 4. qui sacramenta.

Sicut ex litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Prior cuiusdam monasterij iracundiæ calore commotus, iurauit quòd in claustro eiusdem monasterij, in quo professionem fecit, de cætero cum G. monacho non moraretur: Abbas suus dubitauit super hoc, consuluit Papam. Et ipse respondet, quòd non licuit illi monacho temerarium facere iuramentum cõtra fidem suæ professionis, & suæ stabilitatis propositum: Vnde mandat eidem abbati, vt talem pœnitentiam sibi iniungat, quòd alij illius exẽplo deterriti similia pertimescant: & in claustro quod abiurare non potuit, stabilitate perpetua suam pœnitentiam agat. Nota, quòd temerarium iuramentum non est seruandum. Item iuramentum contra professionem & stabilitatem promissum, non tenet. Item pœna vnius, debet esse metus multorum.

CASVS. 1 Clemens Papa iij indulsit Guilelmo regi Siciliæ, vt ipse non teneretur sibi præstare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ, ita tñ quòd ex hoc nõ fieret sibi vel successoribus suis pręiudiciũ, quo minus hæredes sui sibi & successoribus suis fidelitatem facere tenerentur: super ista indulgentia quæstio mota fuit in præsentia regis, verũ singuli hæredes regis singulis successoribus Clementis præstare deberent fidelitatẽ: tunc duo Cardinales, qui erant ibi legati Apostolicæ sedis, illam indulgentiam sic fuerunt interpretati, quòd hæredes ipsius regis tenebãtur iurare fidelitatem domino Papæ Clementi, & successoribus suis: quo præstito alij postmodum iurare minimè compellũtur, postmodum consultus fuit Papa super illa interpretatione & ipse respondet, quòd non vult recedere ab illa interpretatione, vt hæredes sui postquam sic iurauerant, successoribus iurare non compellantur: tamen ita tenentur eis seruare fidelitatem ac si iurassent. Hanc formam iurandi habuisti. ĩ. eo. ego N. & colligitur ex antiqua decre. Bern. Not. quòd iuramentum fidelitatis transit ad successores: quia hoc actum fuit expressè. Item licet vasallus non iuret fidelitatem successoribus domini, tenetur tamen eis esse fidelis ac si iurasset.

h Simplicitas.] fides enim veritatis, verborum adminicula non requirit. C. vt se ab hæredi. ab. l. 1. sic ergo commendatur simplicitas. 2 ĩ. de sum. Trini. cap. 1. in prin. & 3. q. 9. puta. & ĩ. de iud. pastoralis.

50 60

2 Q[...] igas, vt [...] 16. q. 1. [...] in. 10. A[...]

[Glo.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

a Compellantur.] sed contra vt: libertus ecclesiæ cuilibet successori tenetur professionem facere infra annum. 12. q. 2. sæpè. & cap. longinquitate. & feudatarius inuestituram petere debet à dño infra annum, vt in cõstit. Friderici de feu. §. præterea. Potest dici, quòd hic fuit specialis indulgentia. Vel dicas verius, qd iurare successoribus potest si vult, sed nõ debet compelli si iurauit sub hac forma. Ego iuro tibi fidelitatem & successoribus tuis catholicis: ex quo semel iuratũ est sub hac forma, non debet amplius iurare, quia istud iuramẽtum perpetuum est quo ad illum qui iurauit, & ita tenetur successoribus sicut illi cui iurauit.

ipso iure non tenebantur, si iusto metu iurarunt. Nos verò propriè intelligimus, vt dictum est ĩ. eod. si verò. & ĩ. quod met. cau. c. abbas.

f Non seruent.] idest, quòd ad ea obseruãda non sunt adstricti, qa teneñ illa seruare, dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possunt. ĩ. eo. si verò. veruntñ si illa nõ seruant, non sunt puniendi tanquam pro directo periurio, & ita metus culpam attenuat, si iuramentum non seruant.

g Mortali.] argu. est hic, quòd iuramẽtũ metu extortũ parum obligat. ĩ. quod met. cau. perlatũ. & c. abbas. vt. plenè de hoc. & ĩ. de rest. spo. solicitè. & de hoc dicitur ĩ. eo. si verò.

¶ Respondemus, vt hæredes tui, qui nobis vel alicui successorũ nostrorũ iurauerunt, alijs iurare minimè compellantur: [a] catholicis tamen successoribus nostris, qui pro tempore fuerint, & homagij & fidelitatis puritatem nihilominus ac si iurassent, omni tempore teneantur absque tergiuersatione aliqua fideliter obseruare.

¶ Cælestinus tertius.

¶ A iuramento per metum extorto ecclesia solet absoluere: & eius transgressores vt peccantes mortaliter non puniuntur.

CAP. XV.

VErum † in ea quæstione, quæ quinto loco ponitur, an à sacramenti vinculo absoluantur, [b] qui illud inuiti [c] pro vita & rebus seruãdis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quàm quod antecessores [d] nostri Romani Põtifices arbitrati fuisse noscuntur: qui tales à iuramenti nexibus absoluerunt. [e] ¶ Cæterum vt agatur cõsultius, & auferatur materia detrahẽdi, † nõ eis ita expressè dicatur, vt iuramenta nõ seruent: [f] sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali [g] crimine puniendi.

¶ Innocentius tertius G. & S. & M. ciuibus Venetis.

¶ Si is cuius mandato stare iuraui, aliquid mihi præcipit contra iuramẽtum per me prius licitè factum, illud seruare non teneor, hoc dicit inhærendo verbis literæ.

CAP. XVI.

VEniens † ad præsentiam nostram A. nobis exposuit, quòd olim eum M. Maurieñ. † alternatim conuitia inferẽdo certauit: propter quod cum graues inimicitias incurrisset, quidam qui partis vtriusque amatores extiterant, suggesserunt prædicto A. vt in satisfactione iniuriarũ vestro iuraret obedire mandato. [h] Cumque † idem non crederet se tale quid cõmisisse, propter quod

VErũ in ea.] Prima pars ponit quæstionem, & ipsius solutionem. Secunda rationis illationẽ ibi, Cæterum. Abb. Sic. CASVS. Quidam iurauerunt inuiti & compulsi pro vita & rebus suis seruandis: quærebatur an isti indigeãt absolutione, an ipso iure sint absoluti? Rñdet Papa, quòd nihil dicit hic aliud q̃ antecessores sui dixerint, qui taliter iurantes absoluerunt. veruntñ vt auferatur materia peiẽrãdi, nõ est eis dicendũ, vt iuramenta nõ seruent: sed si ea non seruauerint, nõ sunt propter hoc tanquam pro mortali crimine puniendi tanquam pro directo periurio. Nota quòd iuramentum metu extortum est obligatoriũ, ex quo aliqui à tali absoluuntur. Item si quis tale iuramentum non seruat, debet puniri non tanquam pro directo periurio & voluntario. Item transgressio huius iuramenti non dicitur simpliciter mortale peccatum. Item metus iustus pœnam attenuat. Ber.

b Absoluantur.] idest, absolutione indigeant an ipso iure sint absoluti.

c Inuiti.] per talem, scilicet metum, qui possit cadere in constantem virum. sup. q. ff. met. cau. ad audientiã. & ff. quod met. cau. metus aũt. alias si spontè iurassent vel per vanum metum, non absoluerentur à iuramento, imò illud necesse haberent seruare. sup. de resti. spol. accepta. & cap. solicitè. & ff. quod met. cau. metus autem: quia contra vanum metum non auditur aliquis.

d Antecessores.] scilicet, Gelasius, Gregorius, & Vrbanus. 15. q. 6. alius. & in cap. nos sanctorum iuratos. Et ideo sup. eod. si verò.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

e Absoluerunt.] quidam exponunt, de facto: quia

VEniens.] In prima parte ponit querelam impetrantis. In secunda prouisio ibi, Verum. Abbas. CASVS. Quidam Venetus noĩe A. lanus habuit verba cũ M. Mauriceñ. cõuitia inter se inferendo, propter quod ille A. graues inimicitias dñ incurrisse. Quidam amici vtriusq; partis volentes eos reducere ad concordiam, suggesserunt illi A. vt in satisfactione iniuriarũ iuraret stare mandatis H. & S. & M. consanguineorum ipsius M. ille nõ credens se tale quid fecisse propter quod aliquod graue dẽret sibi imponi, iurauit stare mandatis illorum. ipsi præceperunt ei sub debito iuramenti, vt nunquam curiã Ducis intraret, nisi quã omnes generaliter vocarentur: Iste recepto tam iniquo mandato, accessit ad Papã, exponens sibi prædicta: adijciens, quòd erat consiliarius Ducis, & pluribus ecclesijs: quarum erat aduocatus, iuramento tenebatur in iure suo adesse, & nullo modo taliter iurasset si mandatum contrarium sibi præsciuisset: Vnde super hoc scribit Papa illis tribus ciuibus Venetis, dicens, quòd ipse super hoc scribit patriarchæ Gradeñ. vt si mandatum illud priori iuramento licitè facto repugnet: ipsum auctoritate Papæ denunciet non seruandum. Nota quòd cum aliquis alicui simpliciter iurat, mandatum debet esse idoneum, non iniquum, vt hic patet, aliàs relaxatur mandatum. Item iuramentum contrarium alij iuramento licitè facto, seruandum non est.

[Glo. seq. exponit, obijcit, & soluit.]

h Mandato.] idoneo, sic suis exaudiendum. ĩ. de elec. causam quæ. & sup. de rescr. cum adeo. & ff. de op. liber. si libertus. J. eo. Quintauallis. Iniquæ tamen sunt arbitri statutũ est. ff. de arbi. l. 3. & l. diẽ. §. stati. dum tũ de illis abit. C. de arbit. l. 3. ff. de arbit. nõ distinguentem. & ctum

† periurandi.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Mauriceñ.

† In aliquot antiqs ita: Cũq; idem A. non credens se tale quid cõmisisse, &c.

Extrauag. Baldum. C. de iru. Except. Il. l. C. Val. qd. ꝑ Pie. Calcõs. & §. 370

p. 6. eo. 1. 2. cõp.

Ita: homagij & fidelitatis puritatem, &c.

cum quidam.& Insti.mandati.§.illud. Quare ergo non statur huic mandato? Rñdeo, ibi non fuerunt arbitri, sed fuerunt arbitratores, siue amicabiles compositores, vt boni viri, vnde si male arbitrentur, siue inique componant, eorum dictum reducendum est ad arbitrium boni viri. ff. pro soc. si societatem.

ADDITIO. Vel dic quòd isti fuerunt arbitri in re sua, quod eis nō licuit. ff. de arb. l. pe. sicut nec iudex de iudi. l. Iulianus, & C. ne quis in sua causa iudicet, l. vnica.

[Glo. seq. arguit. signat contrarium, & r. itter, quærit, & soluit.]

a Præstitisset.] arg. iuramenta sm intentionē iurantis sunt interpretanda. 22. q. 5. humanæ aures. arg. ē. 22. q. 5. quacunque arte. & ē. eo. de hoc. di. ē. d. sponsa. ex litteris. Sed nunquid potuit ei præcipere, vt cederet, bonis vel vt cederet ... sua? Non, quia iuramentum non extenditur ad illa de quibus nō est cogitatum. ē. eo. Quintaualis. ē. de deci. ex multiplici. arg. ē. d. e. est. pol. au dita. 22. q. 2. ne quis arbitret. ff. de transa. cum Aquiliana. ff. de pig. nobligatione. ff. de pec. peculij. & C. quę res pig. ob. pos. l. i. Et ciuili modo intelligendum fuit iuramentū, vt dictum est in prima notula. ff. de seruitu. si cui. ff. de ri. nu. postquam. Sic & libera si iurauit non nubere, de illicitis nuptijs intelligendū est. ff. de iure patr. adigere. §. vlt.

b Repugnet.] & sic vt quòd si mandatū non repugnet priori iuramento, iuramentum sit seruandum, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ. ē. eo. si verò, quod verum est, tñ si enormem læsioné in rebus tēporalibus pateretur, obtinebit relaxationem iuramenti. sup. qd mec. cau. abbas. & 22. q. 4. cap. innocens. §. illicitum. vltra medium. vers. quis ergo, & cætera.

---

ei aliquod graue deberet imponi, iuramentumq; † illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub iuramēti debito præcepistis, vt nunquam curiam ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiā vocarentur, & infra. ¶ Verum quia idem A. qui dicti Ducis est cōsiliarius, & in iure suo multis ecclesijs, quarum est aduocatus, ex promisso tenetur adesse, nequaquam taliter iurauisset, si mandatum illud sibi contrarium præsciuisset: [a] noueritis nos patriarchæ Grāden. mandasse, vt si mandatum priori iuramento licitè facto repugnet, [b] ipsum auctoritate nostra denunciet non seruandum. †

¶ Idem magistro Apollinari.

¶ *Qui iurauit ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periurus est, nec eum defendit appellatio.*

CAP. XVII.

BReui † sciscitatus es quæstione, vtrum ille, qui iura alicuius ecclesiæ seruare, ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub iuramenti debito requisitus duxerit appellādū, periurij reatum incurrat. ¶ Respondemus, quòd in hoc articulo appellātem a periurio talis appellatio non excusat, imò (nisi difficultas [c] existat propter quā requisitus [d] non possit ecclesiæ subuenire) culpa periurij potius irretitur.

BReui.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit defendere ac seruare pro posse suo, iura alicuius ecclesiæ: ecclesia requirit ipsum necessitate imminente sub debito iuramenti: & ipse appellat: quæritur vtrum incurrat periurium, si ecclesiam non defendat, an prætextu appellationis a periurio excusetur? Respondet Papa, quòd in hoc articulo appellatio non excusat illum a periurio, imò periurij reatum incurrit: nisi difficultas, siue necessitas ipsum excuset, propter quam non possit ecclesiæ subuenire. No. quòd appellatio frustratoria nō excusat aliquem ab eo quod facere tenetur. Item necessitas, siue impossibilitas excusat a periurio.

c Difficultas.] & ita difficultas excusat à periurio, vt ē. eo. ergo N. sic & necessitas. ē. eo. querelā. ff. qui satisd. cogantur. l. vlt. ar. ff. de ope. libe. si libertus. ff. quarū rerum actio non datur. l. 1. §. quæ onerandæ. licet non excuset à pœna conuentionali. ff. de verb. oblig. l. continuus. actus. §. illud quoque.

[Glo. seq quærit, arg. pro & contra ponit tres casus quibus aduocatus non iuuat ecclesiam.]

d Requisitus.] sed nunquid tenetur ecclesiam iuuare non requisitus? Vt quod sic, 93. dist. si inimicus. Argu. contra. ff. quorum lega. l. 1. §. j. & arg. huius litteræ. Si verò ecclesia non seruauit ei fidem in suis necessitatib. nec ipse tenetur ipsam iuuare. 22. q. 5. de forma. ē. eo. peruenit. 2. vel si ecclesia subtraxit ei salarium suum consuetum. ff. loca. quæro. §. inter locatorem. vel si remordet eum conscientia quòd habeat malam causam. 11. q. 3. qui dicitur. nam & tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulū suum. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni causarum. Sed ipse licet teneatur sequi cōscientiā suam, ecclesia tamen habebit eum pro periuro. sup. de rest. spol. litteras. & ē. de sent. ex com. requisitioni.

¶ Idem illustri regi † Aragoniæ.

¶ *Iurans scienter illicitum, non indiget absolutione, sed tenetur illud non obseruare. Si verò iurauit ignoranter, debet illud obseruare, si aliquo licito modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum quod putabat illicitum, debet obseruare iuramentum: sed de animo deprauato aget pœnitentiam.*

CAP. XVIII.

QVantò † personam tuam: & infra. ¶ Quidam Cōsiliarij tui (imò potius deceptores) tuum animum induxerunt ...

QVanto.] Primo ... qui iurauit ... seruare monetam: si sciebat illam legitimo pondere fraudatam, pœnitere debet de iuramento, quod fuit illicitum: & ideo non seruandum. Si verò ignorabat, tunc iuramentum ... si illam facit restaurari, sic communiter ... tur. Primò ponitur consultatio. Secundò responsio ibi, Super quo. In qua tria membra distinguit. Secundum ibi, Si verò. Tertium ibi, Veruntamen. Abbas.

CASVS. Quidam consiliarij regis Aragonum imò potius deceptores, induxerunt ipsum vt iuraret irrequisito assensu populi, vsque ad certum tempus, patris sui conseruare monetam, quæ circa mortem eius legitimo pondere fuerat diminuta, ita quòd graue scandalum in populo ortum erat: Hoc intellecto rex quod indiscrete iurerat reuocare volebat, & satisfacere populo: vnde petijt absolui ab huiusmodi iuramento: Papa scribit eidem dicens, quod in casu isto non tam est absolutio necessaria, quam interpretatio adhibenda:

† De multis clausulis ... in iure ..., vide ... Ro ... l. vlt. ... & per bald. ... C. de ... Auth. ... Initium ex septuo.

† obseruandum.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia, videlicet qualiter difficultas excuset a piurio, vide Felin. in c. quæ in ecclesiarū. ē. de consti. & Alex. cōs. 192. in ip. per ipsius in 1. vol.

† De hoc Spec. de aduocato ... vers. ... quid ... † ... Petrus ... Dei ... Vlti ... Tarq ... 2 Hoc ... modo ... pius.

† Cap. 4 ... tit. in ... Et de ... tia ... tione ... de Felin ... in c. ... spondet ... adde ... ment ... nos ... iurem ... B. ... q. ...

da̅num enim iuramentū illud fecit, aut credebat monetam illam falsam esse, aut legitimam: si falsam, iuramentum fuit illicitum, & ideo non seruandum, & pro eo debet illi pœnitentia indici: si verò credebat legitimam, iuramentum licitum fuit, & ideo seruandum, & Papa consuluit illi, vt moneta illa reprobata, q̄ diminuta fuerat à legitimo pōdere, alia moneta cudatur nomine patris sui, & illam reducat ad legitimum statū, quem habuit tempore pr̄is sui meliorē: & sic iuramentū seruabit; veruntamen si credebat monetā diminutam quādo iuramentum illud pręstitit, & sua eū conscientia remordet, cōfiteaẗ peccatū suum, & pro illicito iuramento pœnitentiam agat. Nota quod iuramentum aliquando recipit interpretationem, ut hic patet, & quod aliquando requirit absolutionem. Item iuramētū non est vinculū iniquitatis, & ad licita & honesta semper debet referri. Item iuramentum illicitum non est seruandum.

illud cōmutare in aliud quod magis sit Deo acceptū,]. de voto, magnæ. & c. quod super his. & c. ex multa. & in iuramento etiam ex eisdem causis pōt dispensare. V. si verò aliquis vouet vel iurat, & illa licitè, vel honestè seruari possunt, nec subest causa, Papa illa immutare non potest, & sic intelligebat H. & in hoc alij nō dissentiunt. Et sic etiam intelliguntur illa verba, vouete, & reddite Domino iuramenta vestra. & est argu. ad prædic. 23. q. 1. § vlt. ver. ipsi namq; soli. &c. & ff. de vulga. & pupil. substitutio. ex facto. Hic verò non fuit necessaria absolutio, sed interpretatio, secundum quod sequitur in litera, & secundum interpretationem debet seruari: quia fuit legitimum iuramentum.

c Iniquitatis uinculum.] 22. q. 4. inter cætera.

runt, vt iurares irrequisito assensu populi, vsq; ad certum tēpus patris tui conseruare monetā, quæ tñ circa mortē eius fuerat legitimo pondere defraudata.[a] Cum āt adeo sit diminuta, & minoris valoris effecta, quod graue propter hoc scandalū in populo generatur, tu quod egeras indiscretè cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, & obseruatione iuramenti prædicti, postulasti suppliciter a nobis absolui.[b] ¶ Super quo diligens indagator potuisset facilè intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cum iuram̄ fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus obseruandum, & pro eo esset tibi pœnitentia iniungenda, cum iuramentum non vt esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum. ¶ Si verò legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & vsquequaq; seruandum. Et ut irreprehensibiliter obseruetur, consulimus, & mandamus, vt reprobata moneta: quæ a legitimo pōdere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quā ad legitimum pōdus reducas, secundum eū statum, quem tpe patris[d] tui habuit meliorem: ita quod antiqua moneta, q̄ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & iuramētum seruari.[e] ¶ Veruntamen si monetam ipsam in præstatione iuramenti credebas a legitimo pondere diminutam, & tua super hoc consciētia te remordeat: tuum humiliter confitere peccatum, & satisfactionem[f] iniunctam tibi pro illicito iuramento studeas adimplere.

[Glos. seq. tractat de triplici falsario monetæ, & ponit circa illud crimen tria specialia.]

a De fraudata.] q. i. enim falsat monetā principis, exuritur. C. de fal. mone. l. 2. Qui autē falsat monetam ciuitatis, punitur capite. C. e. l. 1. Sed ille q. nummos radit, vel tingit, si liber est, datur ad bestias: si seruus vltimo supplicio punitur. ff. ad l. Corn. de fal. quicunque. & sunt hæc tria specialia: quia quilibet tenetur ad accusationem huius criminis. Item qui condemnatus non appellat. Itē quod punitur ille in cuius domo falsa moneta cuditur, licet illud ignoret. C. de fal. mone. l. 1.

[Glo. seq. reci. per q. an Papa possit absoluere a iuramento. ponit opin. Hu. item Lau. & Tanc.]

b Absolui.] Absoluere potest Papa quemlibet à sacramento ex iusta causa: puta propter scandalum intolerabile, vt si malum exemplum prorogetur in multos, claue tamen discretionis præcedente. H. tamen hoc negabat. & omnia iura quæ dicunt uel innuunt Papam posse absoluere a iuramento, intelligebat de illicito. quia in his quæ sunt de iure naturali, ut in uoto & iuramento, Papa non dispensat. arg. ad hanc opi.]. eod. c. & si Christus vbi dicitur redde Domino iuramēta tua. quasi similem interpretationem habes inf. eod. petitio. &]. de vo. magnæ. vbi dicitur: vouete & reddite.]. de sta. re. cum ad monasteriū. in fi. Lau. contradicebat. T. dicit quod ex causa iusta potest quemlibet absoluere. 16. q. 6. authoritatem. & dispensare potest in uoto, &

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d Patris.] hoc ideò quia in forma iuramēti fuit hoc expressum. Sed nonne tunc mētitetur inscriptio monetæ? immo videtur q; rex ipse falsarius esset, ff. ad l. Cor nel. de fal. l. i. nomi nis, & inf. de his quæ fi. a præla. sine consensu Capituli. quanto. In moneta enim tria exiguntur, quantitas, ponderis materia, & publica forma. ff. de contrahen. empt. l. 1. Respōdeo, quòd non semper inscriptioni monetæ fides adhibetur, sicut nec inscriptioni sepulchri. C. de relig. & sump. fun. l. monumentorum. immo pictura est, quæ largam habet licentiam semper enim fas fuit pictoribus, & poetis nouitates inuenire. licet sit arg. contra. 24. quæst. secunda, sanè. in princip. Ioannes. Item si fur ex auro, uel argento monetam publicam falsam facit, illo punito pecunia in thesauro publico conseruatur. 1. quæstio. prima, quod quidam. circa medium. versi. si enim aliquid furtum, &c.

e Seruari.] & 3 sic si non possit expressè seruari in omni, seruatur tamen in illa quæ fuerat defraudata. & est arg. ad quæstionem propositam & solutam. inf. de spō. ex literis 2. in gl. isti erant.

f Satisfactionem.] pro temerario iuramento imponitur pœnitentia unius anni. 22. quæstio. quarta, qui sacramento. sed pro directo periurio imponitur pœnitentia septem annorum. 6. quæstione prima, quicunque. & 22. quæstione prima, capitu. vltimo. immo qui scienter deierat, secundum canones infamis est, ut 6. quæstione prima, infames. & qui contra transactionem iuratam venerit scienter, infamis est, C. de transactio. si quis maior.

2 Gof. dicebat obiectio nē ꝓcedere si fecisset cudi monetam sub noīe patris: sed hoc nō faciebat, sed solū utebatur veteri. Hos. dicit q̄ iura ꝯtia nō in moneta, sed in instr̄is locū hñt, nā dūmodo nō falsetur moneta, nec alteri præiudicet, ñ refert an cudat sub noīe patris, & filij. nec q̄ figura ponatur, ut hic patet. Io. And.

3 Hæc glossula non est Ber. nec hr in antiquis codicibus.

n codice atq; ita: d egeras iscretè, di ta cupiēs

De falsan moneti, verū pœ. unde exigitem Papæ V. cipit Cū til magis. Iulij Cla li. 5. sent. falsam. & uatuuij ra, de col ione actenumisma a. c. 8.

VEnientes.] Iudices, qui iurant infra certum tps sententias exequi, hoc non obstante appellationib. ab eis interiectas deferre tenentur. h. d. Diuiditur in quattuor part. s. In prima reprehensio consulum. In secunda ibi, Verum, ipsorum excusatio. In tertia ibi, Quia verò, ipsorum excusationis reprobatio, & generale mandatum. In quarta ibi, Cum ergo mandatum speciale, & cominatio nō parentis: Abbas.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Et de intellectu text. & glossarū vid. præ alijs hic Guidonē Papæ.

CASVS. Quidam Ciuis Tudertinus S. nomine, conuentus fuit ab aduersario suo coram iudice ciuitatis, super quibusdam possessionibus: Iudex auditis meritis causæ, condemnauit ipsum ad restitutionem rerum petitarum: ab illa sñia appellauit ad dñm Papam: consules ciuitatis nō obstāte appellatione, iniam illam executioni mādarūt, inducentes actorē in possessionē rerum de quibus quæstio erat: super hoc appellans conquestus fuit dño Papæ, cui subest ciuitas illa quo ad tēporalem iurisdictionē. Vnde ipse consulib. & populo Tudertino mandauit, ut possessionem ipsam restituant appellāti, alioquin nouerint, q ipse mandauit N. electo nō spō, ut eos ad id ecclesiastica censura compellat: cuius negotij occasione præmittit Papa q̄ præcedant, dicens q ipsi tenentur humiliter & deuotè appellationibus ad sedem Apost. interpositis deferre: quia etiam leges sæculares post sententiam beneficium appellationis non denegant aggrauatis, sed ipsi sententias appellatione suspensas exequuntur. Consules Tudertini se super hoc excusabant in presentia Papæ dicentes, quod cum aliqui eorum uocantur ad officium consulatus, iurant q super mutuis & plagiarijs iudicabunt secundum consuetudinem ciuitatis, & infra 28. dies sententias exequentur: unde saluo huiusmodi iuramento non poterant deferre appellationibus. Sed contra istam excusationem dicit Papa, quod iudices iurant iudicare sm leges, sicut cōsules isti iurant iudicare sm consuetudinem ciuitatis suæ. & idō sicut iudices possunt grauare subditos contra leges, sic & consules isti pūt contra consuetudinē suos subditos aggrauare. Vnde præcipit eis, quatenus appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis deferant humiliter & deuotè, cum iuramentum illud, eos excusare nō possit, in quo ius superioris intelligitur exceptum. No. decre. istam ad plura argumenta. Primò ad illud, Sententia diffinitiua à qua est appellatum, non dēt executioni mādari, quod si fiat executio, dēt reuocari, vt hic patet: & ideo deferend... appellationi, & nihil innouare ea pendente. Item in iuramento semper ius superioris intelligitur exceptum: & cuiuscunque alterius: quia iuramentum factum in præiudicium alterius nō valet: cum illud obseruare non possit. Item iuramētum personale est.

¶ Idem consulibus & populo Tudertino.

¶ *Non ualet iuramentum præstitum in præiudicium iuris superioris.*

CAP. XIX.

VEnientes † ad sedē Apostolicam cōsules vestros, super his, quę ad nos de vobis sæpius referuntur, & commonere curauimus, & aliquātulum asperè conuenire: Cum enim appellationibus interpositis ad Apostolicam sedem teneamini humiliter & deuotè deferre: cum & leges[a] etiam sæculares post sententiam, beneficium appellationis non denegēt aggrauatis, uos sentētias appellatione suspensas, executioni mandatis.

¶ Verum ijdem consules nobis exponere curauerūt, quod cum aliqui vestrum uocantur ad officium consulatus, firmāt proprio iuramento, q super mutuis & plagiarijs[b] secundum vestræ ciuitatis consuetudinē iudicabunt: & infra uiginti octo dies quę iudicauerunt, exequentur: Vnde saluo huiusmodi iuro, vos non posse super his appellationib. deferre dicebant. Quia verò non minus iudices secūdum leges, quam cōsules vestri secundum consuetudinē vestræ ciuitatis iudicare iurarunt,[c] & iō sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra cōsuetudinem,[d] possent † subditos aggrauare: Mādamus, quatenus appellationib. ad nos interpositis[e] deferatis: cum pdictum iurm uos excusare non possit, in quo dēt intelligi ius[f] superioris[g] exceptū.[h] Cū ergo postq̄ S. lator præsentium ad Sedē Apostolicam à sententia G. iudicis appellauit, sentētiam ipsam duxeritis executioni mandandam,[i] in possessionē rerum de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersarium inducentes: Volumus & manda

a Leges.] 2. quæst. 6. anteriorum. & c. non ita.

b Plagiarijs.] idest fideiussoribus. vulgare est illius terræ.

c Iurarunt.] in authent. de iud. §. quia vero. coll. 6. C. de iudicem nō nouam. & 3. q. 7. iudicet.

d Consuetudinem.] licitā: ergo iudicatur secundum cōsuetudinē loci. ī. de eo. qui mit. in pos. causa rei seruandæ, cum venissent, quia consuetudo pīudicat iuri. ī. de consue. c. pen.

e Interpositis.] ista Ciuitas Tudertina subest dño Papæ quo ad iurisdictionē temporalē, & ideo tenēt appellationes ad Papam factæ, aliàs nō. ī. de app. si duobus.

f Ius.] Vnde 3 ponetur aliquis ē receptus in canonicū, & in fratrem, iurat se seruare laudabilem cōsuetudinem ecclesiæ suæ: & talis est cōsuetudo in ecclesia, q qui ibi habet præbēdam, debet residere per sex menses, sed antequā faciat quod iurauit, accedit ad sedē Apostolicā, & supplicat dño Papæ, vt ipsum absoluat: Quęro vtrū iste sit periurus? Et respondetur q non: arg. istius literæ: quia vr quod qñ iurauit, quod debuit intelligi, nisi dominus Papa remitteret ei iurm. Sed probo, quod sit periurus. C. de transa. si quis maior. vbi dicitur, quod aliquis uenit contra iuramentum tribus modis: iudicem interpellando, iudici supplicando, quod promisit non faciendo: Vnde vr, quod iste sit periurus supplicando Rom. Pont. vt absoluat, sed si petione non pręmissa ipsum absoluisset, non esset periurus.

g Ius superioris.] no. quòd in iurō excipitur auctoritas maioris, ut hic patet. & ī. eo. c. eam te. & ī. de rescrip. constitutus. arg. a contrario sensu. ff. ad muni. imperatores. & in const. 4 Friderici de feud. §. vlt. & est ius canonicum. ī. eo. ad nostram 2. Io.

[Gio. seq. recitetur per contrarium.]

h Exceptum.] sed 5 nonne possunt super hoc condere legem municipalem contra ius cōe? Respondeo, pūt condere legem contra ius commune, quæ tamen nō fit in præiudicium alterius, ut hic dicit. & ī. de consti. quæ in ecclesiarum specialiter tū non contendo legem, benè possunt litigantes renunciare appellationi. C. de tē. ap. l. illud. §. vlt.

i Executioni mandandam.] quod fieri non deb...

c

tum quia beneficio appellationis extinguitur pronunciatum. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. tum quia interposita appellatione nihil innouari oportet. 2. q. 6. appellatione. & ff. nil non. appel. pend. l. vnica. Bern.

a Possessionem ipsam.] cum appellatur à sententia diffinitiua, si appellatione pendente fuit mandata executioni, iudex appellationis debet reuocare in irritū qui quid factū est post appellationē, & antequā cognoscat an appellatio sit iusta vel iniusta: sed secus ē cū appellat à grauamine, quia prius debet cognosci de meritis appellationis, q̃ reuocati q̄d facta est post appellationē. ī. de ofic. leg. cum si. qa ibi dicitur est ita, reuocato, &c. Iudex ordinarius non pōt exequi sui sententiā, ex qua altera pars appellauit: sed iudex delegatus potest nō obstante appellatione alterius partis. ī. de offi. dele. super eo, in fi. & c. pastoralis, §. preterea. certe istę due vltime cōcordantie contrarium dicunt.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

b Restituatis.] ar. ff. de appel. cum ex causa. vbi expectāt talis restitutio vsque ad euentū confirmationis, vel cassationis sententiæ. Sed non est contrariū quia non dicitur ibi, quòd non debeat expectari, sed ibi recitatur facto prout contingit. vnde patet quod pendēte appellatione executio non debet fieri: & si fiat, inuito possessore restitui debet in pristinum statum ante quam appellationis causa examinetur. a arg. ī. de off. d. leg. pastoralis, § preterea & hoc notabile.

mus, vt possessionem ipsam [a] restituatis [b] eidē: alioquin noueritis nos ep̄o Nucerino † mandasse, vt uos ad id ecclesiastica censura compellat.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Iurans vsuras non repetere, potest iuramento non obstante ex noua causa repetere h. d. secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XX.

ij AD † nostram noueris audientiam peruenisse, [c] quòd cum I. & G. Petro vsuras non modicas persoluissent, iuramento firmauerunt, quod nec per se, nec per alium prædictas vsuras repeterent: [d] vel apud ecclesiasticum iudicem, seu etiā sæcularem super his deponerent quæstionem. Cumq; creditor cōdiderit testamentum, suis p̄cepit hæredibus, vt omnibus, qui probarent [e] se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituere procurarent. Vnde cū prędicti I. & G. vsuras repetere nō audēant propter huiusmodi iuramētū, & heredes prædicti P. eis negligāt satisfacere de vsuris: Mādamus, quatenus sub pœna excōmunicationis, publicè in ecclesia proponi facias, vel proponas, vt q super hoc nouerint veritatem, procedant ad testimonium [f] proferendū: & si per dicta testiū, vel alia documenta tibi cōstiterit [g] de præmissis, hæredes illius vt vsuras, quas à prædictis pater eorum accepit, restituāt vniuersas, ecclesiastica censura compellas.

ij AD nostram.] Per iudicis officium subuenitur illi qui propter iurām vsuras repetere non potest, ita summat Io. And. Et quidem procedit hoc summarium secundum vnum intellectum satis clarum. Primò narrat factum. Secundo prouidet ibi, mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam ciues Pisani I. & G. cuidam vsurario P. nomine multas persoluerunt vsuras, iuro interposito, quòd nec per se, nec per aliū prædictas vsuras repeterent, vel apud ecclesiasticum iudicē, vel etiam sęcularē super his deponerent quæstionem. Creditor postmodum condidit testām, in quo præcepit hæredib. suis, vt omnibus qui probarent se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituerent: Sed dicti I. & G. non audebant repetere vsuras p̄p huiusmodi iurām. & hęredes non satisfaciebant eisdem. peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vnde mandat Pisano archiep̄o, quatenus sub pœna excōmunicationis publicè in ecclesia proponat, vt qui super hoc veritatem nouerint, procedant ad testimonium proferendum: & si constiterit de præmissis, compellat hæredes illius per censuram ecclesiasticam vt vsuras quas pater illorum a prædictis recepit, restituant vniuersas. No. q̄ hic recipiuntur testes lite non contes. quia procedebatur in modum inquisitionis siue denunciationis, & ex officio iudicis. Item qui non potest agere propter iuramentum, potest denunciare. Item aliquid conceditur vna via, & alia denegatur. Item vltimæ voluntatis executio spectat ad ecclesiam si hæredes exequi noluerint.

c Peruenisse.] non dicit per quem, vel à quo.

ADDITIO. Fortè fuit fideicommissum testatoris vel animi exoneratoris, vel ipse debitor, vel hoc forte fuit ratione propter opinionē vulgatam, quia per id affirmasset illū periurū. & est simile ī. eo. intellectū ī. de arbit. per venit. Ioan. And.

[Gl. seq. soluit tres quæstiones.]

d Repeterent.] si iurauit nō repetere, denūciet illud ecclesiæ. Quid si iurauit non denunciare? Respondeo, iuramentū fuit illicitū, & ideo nō seruandum: cum quilibet ad hoc teneatur. ī. de cogn. spir. tua nos. & ī. de hære. cum ex iniuncto, ī. eo. cū quidam. i. ff. & 22. q. 4. si pecca uerit. sed si iurauerit soluere, nec repetere, nec recipere, & illud denūciet ecclesię, vt dictum est. Vinc.

[Gl. seq. reci. per q. an iure legati, &c.]

e Probarent.] vr iuramentū istud remissum esse ex testamento: nisi velles ita interpretari hæc verba, vt. filii de iure repetere non possint, qui iurauerunt nō repetere. Sed tamen largius interpretabimur vltimas voluntates. ī. de donat. cū dilecti. ff. de trit. vi. & oleo. legato l. 1. Sic ergo iure legati possunt isti repetere vsuras, quasi ex noua causa superueniente. Si enim aliquis abiurat beneficium, potest postea ipsum repetere ex noua causa superueniente. ī. de renunc. cum inter P. & ff. de success. edic. l. 1. § quod dicimus. alias, § sed vt leudum. & arg. ī. quod met. cau. ad audientiam. Item cum iuro soluere aliquid, solutū possum repetere. ī. eo. debitores. non enim est cogitandum de nouo iure. ff. de transac. cum Aquiliana. Si verò ius nouum non est mihi acquisitum, possum agere vt remittatur iuramentum. ī. eod. c. 1. & primo agēdum est vt iuramentum remittatur, & tunc potest repetere securè. Bern.

[Glos. ista dicit per obiec. quòd lite non contest. &c. & dupliciter soluit.]

f Ad testimonium.] nota testimonium ferri lite non contest. sed hoc ideo contingit, quia hic procedebatur in modum inquisitionis siue denunciationis, vt patet per prin. cap. vlt. 4 vel Papa hic voluit extra ordinem procedi, & sine accusatore per denunciationem. Item quia ad ecclesiam, vel episcopum spectat exequi voluntates defunctorum. ī. de testib. si hæredes. & c. pen. & C. de epis. & cler. nulli. & l. si quis ad declinandam. & ff. de petit. hære. si hæreditas, §. vlt. & sic seruant isti iuramentum suum hac via. Io.

g Constiterit.] p inquisitionem. ī. de test. cog. preterea.

1 Supple ē obiectas: dicet Hostiē. q; etiā nō nolo iurans vellet hoc iuramētū seruare, non tū creditor pecuniā illā sic ipsa faciet, sed fiet sic eleemosyna. vt. id. vin. Cum tu. Io. And.

4 Sed hodie in causis vsurarū sine lit. cōte. proceditur, per clem. de iud. dispēdiosam. & de verb. sig. sæpe. Io. And.

iij AD nostram.] Iudex qui iurauit in omni causa iudiciariũ ordinem obseruare, in notorijs subtilitatem ordinis iudiciarij non seruabit. h.d. Diuiditur. nam in prima parte recitat tenorem iuramenti. in secunda, ibi, Nos illud dupliciter interpretatur. Et secunda interpretatio: ibi, Quamqua. Et vt clarius habeas intellectum, pone sic casum. Archiep̃s Neapolitan⁹ quasi p extorsionẽ, forte ad instãtiam sui capituli vel populi, p̃stitit generale iuramẽtũ, vt in omni causa ad seruaret ordinẽ iudiciarium: processu temporis cũ occurrerent facta notoria, dubitauit an deberet in eis iudiciarium ordinẽ obseruare: Papa super hoc cõsultus interpretatus ẽ hoc iuramentũ dupliciter: primo vt non extendatur ad causas notorias, sed intelligatur s̃m subiectã materiam, s. vt in causis nõ notorijs obseruetur ordo iudiciari⁹: in notorijs verò non seruetur per omnia: q̃a ordo in notorijs est, vt per omnia nõ seruetur, iuxta illud vulgatũ: In extraordinarijs ordo est, ordinem non seruare. Secundo dicit posse intelligi, vt referat ad causas, in quibus ordo iudiciarius est seruãdus: dicit enim quòd si iste archiep̃i scopus habuit in animo vt ordinem iudiciariũ in omni causa pariter seruaret, & sic cesset prædicta interpretatio: tale iuramentum cum sit contra canonicas sanctiones, potius est dicendum periurium, nec aliqua ratione seruandum. Abbas. No. quòd iuramentum contra canones præstitum non tenet. Item iurare contra ius, non iuramentum, sed potius periurium est. Item iuramentum directè seruari potest, vel per interpretationem seruandum est. Item in dubijs benigna debet fieri interpretatio. In notorijs per omnia ordo iudiciarius non est seruandus. Item arg. quòd verbum generale non est generaliter intelligendum.

¶ Idem Neapolitano archiepiscopo.

¶ Iuramentum generale debet ita intelligi si fieri potest, vt non obuiet iuri, aliàs tanquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiã.

CAP. XXI.

iij AD nostram noueris audientiã peruenisse, q̃ à te quasi p extorsionem[a] tale fuit præstitum iuramentum, quòd in omni causa deberes ordinem iudiciarium obseruare. Verùm quoniam secundùm traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent: † nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus,[b] qui debet in alijs obseruari: nec tu quando sub premisso tenore iurasti, habebas in mente,[c] vt propterea venires cõtra canonicas sanctiones: alioquin non iuramentum, sed periurium[d] potius extitisset: nec esset aliqua ratione seruandum. ¶ Nos iuramẽtum tuũ benignius[e] interpretari volentes, ita quòd consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus, quòd in manifestis et notorijs, ratione iuramenti præmissi, non credimus te teneri seruare[f] subtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non seruari per omnia, ipsa iuris ratio postulat[g] & requirit.[h] vnde videbitur sub tiliter intuenti, de ordine iudiciorum procedere, vt in præmissis non per omnia ordo iudiciarius obseruetur. ¶ Quanquam † & secundùm approbatum intellectũ rectè potuit intelligi quòd iurasti, vt i omnibus causis ordinem iudiciarum obseruares, in illis videlicet,[i] in quibus ẽ ordo iudiciarius obseruandus.[k] Sic ergo faciens, & iura-

iudex: potest enim suspendere infamatum vsque ad purgationem. 2. q. 5. presbyter. vel inquisitionem facere ex officio suo. 2. q. 1. Deus omnipotens.

c In mente.] arg. iuramenta & promissa non extendi, nisi ad ea de quibus cogitatum est. argum. 22. quæst. 5. ne qs. ff. de transact. cum Aquiliana. & ff. de pact. tres fratres.

d Periurium.] j. eod. tua & j. de ijs, q̃ fi. à ma. par. cap. c. 1. & j. eo. licet. 2

e Benignius.] sic supra de testib. cum tu. nam promptum est leges legib. concordare. C. de inoff. donat. l. 1.

f Seruare.] iuxta illud.

Est i amore modũ nõ habuisse modũ.

g Postulat.] j. de verborũ signifi. cum olim. & j. de vita. cũ i tua. j. de coha. cle ri. & mul. vestra.

[Glos. seq. obijcit, & soluit, & vni contrario respondet.]

h Requirit.] sed nonne ordo iudiciarius potest seruari si ne peccato in notorijs? Argũ. quòd sic j. de elect. bonæ. & Aug. probat id quod notorium est, licet cet ecclesiam nõ esse nulla. 24. q. 1. pudenda. in fi. & ita videtur licitum sacramentum, vt in notorijs seruetur. Sed certè hoc iurare, q̃ in omni notorio seruetur ordo iuris, est illicitum, & multum læderetur ius actoris, cum ei incumberet onus probãdi. & disciplina iudicialis læderetur, si iudex non posset punire nisi prius probaretur. 3 sed hoc fieri nõn debet: quia nullæ, sunt validiores probationes quàm per euidentiam facti. in illa decret. bonæ. factum fuit ob scandalum ad cautelam, vt ibi dicitur, vel forsitan non erat notorium iudici. Laur.

[Glossa sequens ar. alleg. quatuor iura pro, & quatuor contra.]

i In illis videlicet.] arg. quòd verbum generale non est generaliter intelligendum, vt 1. q. 1. iudices. versi. omnia bona Damasi. & ff. de serui. si cui. & ff de pig. obligatione. & de consecr. dist. 2. reuera. ver. de operibus totius mundi. circa finem arg. contra. 19. dist. nec si Romanorum. 32. q. 1. quòd si dormierit. & 1. q. 1. sunt nonnulli. & j. de priuile. quia circa & j. de maior. & obed. cap. solitæ.

k Obseruandus.] hic 4 est arg. ad illam quæstionem, quæ quæritur. Pone aliquis iurat, quòd de cætero nõ cognoscet cõcubinam suam: modo vult eam ducere in vxorem: nunquid potest nõ obstante iuramẽto? Dicas q̃ sic: q̃a intelligi iurasse de fornicario coitu, & nõ de licito & debito. vnde potest cum ea contrahere non obstante iuramento.

a Per extorsionem.] vnde videbatur non teneri.

[Glos. seq. tractat de duplici processu notorij.]

b Obseruandus.] ex toto, alias citari debet. 2. q. 1. Deus omnipotens & sententia serri. j. de diuort. porrò. & j. de appel. cum sit Romana. in fi. & hæc vera sunt in prouincia in qua sunt notoria & iudici & alijs. Si verò non sunt notoria in hac prouincia, sunt tamen notoria in alia, vel sunt hic notoria, & iudex nescit: tunc potest duobus modis procedere. s. ordine iudiciario ac si esset occultum argum. j. de elec. bonæ. & 24. q. 1. pudenda. & 2. q. 1. Deus. vel cognoscere an sit notorium: & facta sibi fide super hoc procedet contra reum quasi crimen esset notorium. & in similibus duas vias habet

¶ Cap. 7. cotit in 3. compilat. Et de materia, videlicet, quòd in notorijs nõ sit ordo iuris seruandus, vide Iulium Clarũ in pract. crim. §. fi. q. 9. ad. de Salicet. & doctores in l. ea quidẽ. C. de accusat. & Antoniũ Gomezũ tomo 3. varia. resol. cap. 1.

† Vide l. si verò. §. qui pro rei. ff. qui satisd. cogan. & l. 2. & ibi Bart. ff. de furt.

1 Idem not. de pur. can. cum dilecti. in glos. quia nec, & idem hic Inn. & in decre. sacro. in prin. j. de sen. excom. vbi de monitione loquitur. lo. And.

2 Con... [illegible]

† d. Q... [illegible]

3 Es... [illegible]

4 Ex... [illegible]

EA te.] Qui iurauit ei cui non debuit, cui debet iurare compelli-tur. Primò ponit exordium. Secundò narrationem, ibi; Sane. Tertiò conclusionem: ibi. Cum igitur. De materia huius cap. habetur in c. si diligenti. ȷ. de præscrip. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mãdauit archiepõ Turritano, quatenus iuramētũ fidelitatis exigeret & reciperet a iudice Carolitano noie Romanę ecclesię, p ipso iudicatu: Iudex ille nolebat iuramētũ illud exhibere, asserens q illud pstiterat Pisano archiepõ saluo ecclesię Romanę honore, Papa hoc intelligēs scribit sup hoc iudici supradicto dicēs, q nõ remittitur debitũ sed auget, cũ alicui soluitur quod alij est præstãdum: sed cũ iuramentũ illud ecclesię Romanę dict' iudex pstare teneatur, si iuramentũ iã præstitũ ↄ̃riũ reputet, illi qđ dño Papę prestare tenet, primũ illicitum est: & illo non obstãte illud præstare debet q ab eo petitur. Si verò primum iuramentum nõ est ↄ̃trium præstando iuramento, illud sine mora pstare debet. No. q nõ releuatur à debito qui alij soluit qđ debet. Ite cũ duo iuramenta contraria sunt, vidēdũ est quod magis sit licitum, vt altero reiecto illud seruetur.

menti tenorē seruabis, & instituta canonica nó omittes.

¶ Idem iudici Carolitano.†

¶ *Si vnum iuramentũ vni debitum alteri præstatur: illicitum est, & eo non obstante cui debetur præstandum est.*

CAP. XXII.

EA † te credimus discretione vigere, vt intelligas p te ipsum q onus nó remittitur, sed augetur,[a] cum cuiquam improuide soluitur, qđ alij [b] ex debito est præstandum. Sane cum archiepiscopus Turritan' à te nomine† nostro iuramētũ fidelitatis (sicut à nobis mãdatum acceperat) exegisset, illud exhibere in eius manib. distulisti, asserens quod Pisano archiepiscopo [c] saluo Apostolicæ sedis honore huiusmodi pstiteras iuramentum.

¶ Cũ igitur nobis & ecclesię Romanæ fidelitatem facere tenearis, si prestitum[d] iuramentum ei quod a te nobis tamquam debitum est præstandum contrarium[e] reputes, illud [f] illicitum iudicabis: & illicito non obstante, quod licitè, immo ex debito petitur, exhibebis: vel si præstitum præstando contrariũ nó existit, illud sine difficultate præstabis.

¶ Idem Alatrino † episcopo.

¶ *Qui iurauit stare mandato alicuius non tenetur parere si præcipit illicita: vt q filium exhæredet, vel vxorem abiuret.*

CAP. XXIII.

QVitauallis† nostris auribus intimauit, quod pro offensa quam filiæ ipsius, alijs mulieribus irrogarant, qđ earum mandato pareret, prestitit iuramentũ:[g] quæ tale illi sub debito iuramenti dedere mandatũ, quod si quando filij† aut vxor illius aliquod factum, vel verbum cótumaliosũ mulierib. illis obijcerent, idē filias & filios exhæredet, [h] & a se propriam remoueret vxorem.

a Augetur.] quoniam gratuito solui potest vero creditori quod alteri est solutum, & tamen non liberatur à debitore. de constit. pecu. si vero mihi. ff. de sol. vero procuratori. §. 1. & ȷ. de homi. sicut dignum. §. eos in fi.

b Quod alij.] sic ff. de condi. inde. in summa. in fi. vnde si alij solueris quod alij debes, non liberaberis, & ille furtũ committit. ff. de fur. falsus. §. 1. nisi ille ratum habeat. ff. e. si vendidero. §. si Titius. vnde patet, quod peius est siue grauius latroni, qui partitur spolia cum socio, quam si non patitur. 22. q. 4. si quē ad peccatum. Io. & expone quod dicit alij tantum scilicet: & sic non obstat quod soluitur vni ex pluribus quorum cuilibet in solidum quid debebantur. ff. de duo re. consti. l. 3.

c Archiepiscopo.] de hac materia tractatur ȷ. de præscri. si diligenti.

d Præstitum.] Pisano archiepiscopo.

e Contrarium.] quia si vnum contrariorum est bonum, reliquum est malum. 8. q. 1. sciendum. & 32. dist. hospitiolum.

f Illud.] scilicet quod præstitisti archiepiscopo.

QVintauallis.] Istud est valdè famosum cap. propter materiam arbitrorũ, quæ hic tractatur. Communis diuisio. Secunda ibi Quocirca. Abbas.

CASVS. Filiæ Quintauallis venerunt ad verba cum quibusdam mulieribus alijs, & eis multas iniurias irrogarunt, propter q dictus Quintauallis iurauit stare mandatis illarum: & q tale fecerũt illi sub debito iuramenti, q si aliqñ filij, aut filiæ, aut vxor illi', aliqđ factum vel verbum contumeliosum mulieribus illis obijcerent, idem Quintauallis filios & filias exhæredaret, & vxorē a se remoueret: Quitauallis recepto tãliquo mandato, significauit hoc dño Papæ, vnde mandat epõ Alatrino, quatenus prædictis mulieribus iniungat, vt mandatũ illud reuocent, cum licitũ fuerit iuramentum, & mãdatũ illicitũ: alioquin denunciet illũ non teneri ad obseruandũ hmôi mandatũ. Not. q cũ aliquis simpliciter iurat parere mãdato alicuius, licitũ debet esse mãdatum: alioquin mãdatum non ligat.

g Iuramentum.] qđ simili modo fuit intelligendum. ff. de seruitu. si cui. & s. eod. veniens. vbi de hoc.

Glo. seq. exprimit causam iniquitatis horũ mandatorum. & ponit 14. causas, ppter quas fili' pot. exhæredari.

h Exhæredaret.] ad hũc casũ iuramētũ non extendebatur, nec debuit extendi. Arg. ȷ. eo. quãto, & melius in capit. veniens. 22. q. 4. vnusquisque. & ff. de oper. libert. si libertus. ff. de fideicom. lib. Thais ancilla. §. sorore. & ff. de manumiss. l. 4. in fine. nisi in certis casibus, qui continentur in auth. vt cum de ap. cog. §. causa. coll. 8. & ita turpe fuit mandatum. Item contra præceptum Domini fuit hoc mandatũ, vt vxor separaretur a viro. 28. q. 1. idolatria. & 33. q. 2. quos Deus. Causę [i] verò ingratitudinis propter quas pater potest exhæredare filium, sunt hæ. Prima si filius parētibus manus intulerit. Item si grauem iniuriam eis fecerit. Si criminaliter eos accusauerit de causa, quæ non sit aduersus principem vel rempublicam. Si cum maleficijs versatur. Si maleficus efficiatur. Si vitæ parentum fuerit insidiatus. Si vxori vel concubinæ eius se immiscuerit. Si ex dilapidatione filij graue dispendium parentes sustulerint. Si pro persona vel debito eius in quantum potest fideiubere noluerit. hoc tamen quod de fideiussione dicitur, ad filios masculos tantum pertinet. Item si prohibuit eos fa-

Marginal notes: † scilicet. — † Cap. 8. eo. 3. cõpi. — † Lim. no. te eccle. — † Salatrino. — † Cap. 9. eo. tit. in 3. compilat. & vide Bal. dũ in auth. generaliter. C. de epis. & cler. — † al. filie — i De materia huius gl. vide latenē in auth. non licet. C. de libe. pter. Mar filium fing. 7. incip. plures sunt.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60.

eos fa-

vos facere testamentum. Si contra voluntatem parentum inter arenarios & mimos perseuerauerit, cũ pater non fuerit illius professionis. Si filia vitam luxuriosam egerit, cum parentes vellent eam pro posse dotare nisi neglexerint eam maritare vsq; ad xxv. annos. Si parentis custodis debitã curã non impenderit. Si parentem captũ de carcere eripere neglexerit hoc totum habes in præmiss. authentico. 1

ADDITIO. Vnde versus.

Bis septẽ causis exhæres filius esto:

Si patri feriat, vel maledicat ei.

Carcere detrusũ si negligit ac furiosum.

Criminis accuset, insidias ve paret.

Si dederit graue sibi dãnũ nec hoste redemit.

Testari phibet, aut dat arena locum.

Si prauos sequitur, vel amat genitoris amicam.

Nõ orthodoxus, filia quando coit.

Hos versus habes in summula pauperis.

ij TVa nos.] Coniuges abiurare se non possunt. ita summa Ioann. Diuiditur. In prima cõsultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, Nos igit. Abbas Siculus.

¶ Quocirca mandam*, quatenus cũ licitum fuerit iuramentum, sed mãdatum illicitum, prædictis vt reuocent mandatum illud iniũgas: alioquin eum ad mãdati obseruationem illius denũcies non teneri.

¶ Idem archiepiscopo Terraconen.

¶ Ex causa leui & temeraria coniuges etiam quo ad thorum & mutuam cohabitationẽ se separare nõ possunt, etiam cum iuramenti interpositione.

CAP. XXIIII.

ij TVa † nos duxit fraternitatis consulẽdos, quid sibi sit super hoc faciendum, quod B. & A. vxor eius ad inuicẽ iurauerunt, se nunquam mutuo petituros:ᵃ Idem verò nunc repetit illam instanter: ea ẽ contrario affirmãte, quod prius se faceret Sarracenam † q̃ rediret ad eum: & infra. ¶ Nos igitur fraternitati tuæ responden-

tes, Mãdamus quatenus vtrumque ad continentiam seruãdum moneas & inducas: quam si promittere voluerint & seruare, vtrumq; dimittas sine alio commorari:ᵇ alioqui si vir noluerit cõtinere, tu illã vt reuertaturᶜ ad ipsum, & tanquã vxor cum viro moretur per excõmunicationis sententiam appellatione remota compellas: cum & temerariũ fuerit huiusmodi iuramentũ, & adulteriũ vtriusque ᵈ sit commissum.

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ Is qui iurauit cum muliere contrahere propter sequentem fornicationem vel deformitatem eam repellere potest: propter præcedentem non. hoc dic t.

CAP. XXV.

QVemadmodum † si vir mulieri iurasset, qñ contraxit cum illa, quod eam semper pro legitima vxore te-

CASVS. Quidam B. nomine, & A. vxor eius ad inuicem iurauerunt se nunquam mutuo petituros: quæsiuit ordinarius quid sibi super hoc esset agendum. Mãdat Papa eidem, quatenus vtrumque inducat ad continentiam obseruandam: quod si facere voluerint, & eam seruare, maneant separati: alioquin compellatur mulier ad virum redire, cum iuramentum illud temerarium fuerit, & vterque illorum adulterium commisit. Not. q iuramentum non præiudicat matrimonio, sed ẽ contrario matrimonium præiudicat iuramento. j. de spon. c. pen.

{Glo. seq. ponit opi. quam reprobat.}

a Petituros.] temerarium fuit hmõi iuramentum, & ideo non fuit obligatorium. 22. q. 4. inter cætera. & C. de nupt. auth. quod eis permittitur. Et dicunt quidam pœnitentiam imponendam tanquam pro veniali. argu. supra eo. verum & 25. dist. cap. vnum orarium. §. criminis immo ad minus vnius anni pœnitentia imponitur pro temerario iuramento. 22. quæstio. 4. qui sacramento. Tan.

{Glo. seq. ponit duas opin. contrarias, quas determinat. secundo quærit, & soluit.}

b Commorari.] non tamen in sæculo: vt quidam dicunt, arg. j. de conuer. coniug. ad Apostolicam. Sed vt q in sæculo. 33. q. 5. qđ Deo pari. 2 sed si alter vellet intrare monasterium, haberet locum quod ipsi dñe. Sed quid si iurauerunt q nunq̃ diuertent ab inuicem, nunquid est seruandum iuramentum tale, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ? Non videtur, quia nec pœnalis stipulatio teneret, vt si culpa alterius diuortiũ factum fuerit, dabis centum. ff. de verbo. oblig. si stipulatio facta fuerit. sicut enim libera debẽt esse matrimonia in cõtrahendo, ita in dissoluẽdo. C. de inutil. stip. libera. & C. de nup. nequ; argu. ff. de don. inter vir. & vxor. ea q. & ff. de verb. obliga. Titia. & j. de sponsa. gemma. Io. hoc non determinat, sed credo si vellent intrare religionẽ, possent: quia non dẽ infringere iuramentum qui in melius illud cõmutat. s. eo. c. 3. & j. de vo. & vo. redem. c. scripturæ, & iuramentũ illud benignius est interpretandum. s. eo. ad nostram. & c. quiuo.

{Gl. seq. recitetur per quæstionem.}

c Reuertatur.] hic dicerẽ q propria auctoritate debet redire ad virum. nec expectare superioris auctoritatem.

d Vtrinque.] sic j. de reg. veniens. j. de diuor. significasti. j. de adul. c. penul. & vlti. j. de excep. cũ ecclesiastice. & 32. q. 6. nihil. & ff. de compen. si ambo.

QVemadmodum.] Diuiditur in tres partes principales. Secunda, ibi, Illud autem. Tertia; ibi, Quod si. Prima subdiuiditur. Nam primò inducit simile consultationi faciendæ. Secundò soluit, ibi, Ita si quis. Tertiò probat solutionem per euitationem absurditatis, & per rationem: ibi, Alioquin. Quartò respondet oppositioni iuramenti: ibi, Non obstante. quod responsum probat per euitationem absurditatis ibi, Quod si post. Secunda pars principalis non subdiuiditur, sed tertia pars sic. quia primò ponit casum. Secundo allegat pro negatiua: ibi, Cum scriptura. Tertiò pro affirmatiua: ibi, Sed nũquid. Quartò soluit: ibi, Tunc. Abbas.

CASVS. Quidam iurauit se ducturum aliquam in vxorẽ, quæ ante ipsa sponsalia sic cõtracta fuit fornicata; quæritur an teneatur eã ducere in vxorẽ prætextu huius iuramenti? Rñdet Papa p simile, & quasi a maiori: Si vir iurasset mulieri qñ cõtraxit cum illa, q eam semp pro legitima teneret vxorẽ, eam nõ posset dimittere pro fornicatione, quam ante cõtractũ matrimonij commisisset: sed si post cõtractum matrimonium & præstitum iuramẽtum fornicatur, dimittere eam posset non obstante huiusmodi iuramento, quia in illo talis conditio subintellige-

1 In codice Bar. [illegible] post [illegible] authenticis [illegible] subiungunt hæc alia sed hoc totũ [illegible] p ingressum religionis, vt 19. q. vlt.

† Cap. 10. e. tit. in 3. cõp. Et vnde So tõ li. 4. sent. distin. 2. q. 1. art. 3.

† Vide Couarruuiã li. 4 variar. resolu. c. 9.

2 Per q [illegible] cit Inc[illegible] si ad p[illegible] tiam [illegible] dam [illegible] rasset [illegible] rius repe[illegible] te se nõ [illegible] sent. vnde [illegible] post cõ [illegible] de cõuer. [illegible] iug. dudu[illegible] super ser[illegible] sitatem [illegible] cõiug. lepr[illegible] c. 1. & p[illegible] glo. le. [illegible]

† In [illegible] Ianuen.

† Cap. 11 e. tit. in [illegible] Et de [illegible] ria [illegible] gistrum [illegible] Doct. li. [illegible] sen [illegible] & [illegible] Sotũ ibi [illegible] 36. q. 1. ar[illegible] 1. & seq.

neret, pro fornicatione, quam mulier antea cōmisisset, non posset eam dimittere, [a] sed pro fornicatione, quam postea perpetraret, eā dimittere posset, non obstāte huiusmodi iuramēto, †quoniam i eo talis erat subintelligenda conditio, [b] si videlicet in legem cōiugij illa nō peccaret: Ita si quis iurauerit seductu rum aliquam in vxoré, non potest ei fornicationem opponere praecedētem, [c] sed subsequētem, vt illam nō ducat in cōiugem: quia in illo iuramēto, talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa cōtra regulā despōsationis nō venerit. Alioqn si post huiusmodi iuramētū publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem, quod est prorsus absurdū. nā si post contractum coniugium vir propter fornicationem, licitè potest vxoré à sua cohabitatione dimittere: longe fortius [d] ante coniugium celebratum, propter eandem causam spōsus licitè potest in suam cohabitationem nō admittere sponsam: [e] quia turpius eijcitur, [f] quam non admittitur hospes: †Nō obstante in alterutro [g] casu vinculo iuramēti, quod quidē propter subintelligēdam conditionē est tale, vt is qui iurauit, ad vtrumq; [h] sine transgressione se possit habere.

¶Quod si post huiusmodi iuramentū mulier fieret non solū leprosa, sed etiā paralytica, vel oculos, vel nasum [i] amitteret, seu quicquam etur

alligebatur: si illa contra legem matrimonij non peccaret. Eodē modo si aliquis iurauit se ducturum aliquam in vxoré, non potest ei fornicationē opponere praecedentem, sed subsequentē, vt eam ducere nō teneatur: quia in illo iur°o talis debet conditio subintelligi: si illa cōtra legē desponsationis nō venerit: alioquin si post tale iuramētū fieret publica meretrix, eā ducere teneretur: quod esset prorsus absurdū: & hoc probat per locū à maiori. si vir post contractū matrimonij pp fornicationē dimittere potest vxorē, multo fortius ante coniugiū celebratum pp fornicationé pōt non admittere sponsam: quia turpius eijcitur q̃ non admittit hospes. nec obstat iuramentū in aliquo istorū casuū: quia iuramentum illud tale est pp conditionem subintelligendā, quod potest seruari & nō seruari sine trāsgressione iuramenti. praeterea, si post huiusmodi mulier fieret leprosa, vel paralytica, vel nasū amitteret, vel quicquam turpius ei contingeret, teneretur eā ducere in vxorē? Respon. si esset vxor de praesenti, eā dimittere nō posset: si sponsa de futuro, eā ducere non teneretur: quia multa impediunt matrimonium contrahendum, quae non dirimunt iam contractum.]

a Dimittere.] nec etiam accusare. ff. de adulter. si vxor. §. si quis vxorem. & §. vlt. & C. ad l. Iul. de adult. propter violatam.

[Glo. seq. ponit decem generales conditiones in iuramentis subintellectas, in fi. quaerit, & soluit.]

b Conditio.] nota q̃ plerumque intelliguntur conditiones in iuramentis, vt haec si placet Papae, vt ĩ eod. venientes. Item haec, si Deo placuerit. 22. quaest. 2. beatus, §. 1. Item haec, si res in eodem statu permanserit. 22. q. 2. ne quis. ff. de sol. cum quis. Item si mihi seruabitur fides. ĩ. eo peruenit & ff. loca. quaero. §. inter. Itē honestae & possibiles, vt hic dicitur. & ĩ. eo. sicut. Item haec, si mihi numeraueris pecuniam. C. de non nu. pec. induciis ari. Item haec, si nuptiae fuerint secutae. ff. de iu. dot. stipulationem. 1 Item haec, si non immoderatum quod praecipitur. ĩ. eod. venient. & c. Quintauallis. & ff. de oper. libert. si libertus. Item facultas subintelligitur ĩ. eo. breui. Item commoditas. ff. quarum re. ac. non da. l. 1. §. quae onerandae. Speciales autem conditiones non subintelliguntur si non exprimantur, licet mente concipiantur. 32. q. vlt. cap. vlt. i[illegible] C. de condi. ob turp. cau. si repetendi. nisi vbi lex exprimit, aliquid tacite agi inter contrahentes: quia tunc illud pro expresso habetur. ff. si cer. peta. cum quid. & ff. de verb. oblig. triticum. & haec vera sunt in promissorijs iuramentis, sed in assertorijs nulla conditio subintelligitur, & de tali loquitur 32. quaest. vlt. cap. vlt. & C. de iure dotiū. si mulier a viro. 2 Sed numquid dicemus omne iuramentum conditionale, si omnes praemissae conditiones subintelliguntur? Certè non, ff. de cond. & demons. conditiones.

c Praecedentem.] quia ex quo semel probauit mores ipsius, non potest postea reprobare. 32. q. 5. horrendus. nisi ex superueniente causa, vt ĩ de ara. & quia acceptimus. & ĩ. de off. dele. insinuante. & 4. q. 3. c. si testes §. si quis testibus. Io.

d Fortius.] nā cui damus actioné, multo fortius exceptionē. ff. de reg. iu. nemo tus. §. cui damus. & ff. de superf. l. 1. §. plane. & ĩ. c. debitores. qñque tamen consequimur excipiendo, quod agendo petere non possumus. ff. de neg. ge. l. 3. §. pupill° & ff. de cōpen. si cū filiofamilias. qñ que quaedā consequimur agēdo, quae non cōsequimur excipiendo. ĩ. codebitores. & ĩ. qd metus causa. ad audiē tiā. Itē pot. fi depositū repeti, sed nō cōpensari. 3 C. de compen. l. vlt. & ĩ. de depos. bona fides. §. 1.

e Non admittere sponsam.] nā & spōsus pōt sponsam accusare de adulterio quasi matrimonio iā initiato arg. C. de adult. propter. nisi in casu. ff. de adult. miles. §. quaerebatur. quia & iniuria ei facta est. ff. de iniur. itē apud. §. sponsum. quia nec matrimonium, nec spem matrimonij violare permissum est. ff. de adult. si vxor, §. diuus.

f Eijcitur.] deterior namq; dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deserit, q̃ qui semel coeptam dereliquit. in auth. de litig. §. omnē, in fi. coll. 8. & minus malū est viam Domini non agnoscere, quam post agnitam retroire. ĩ. de apostatis. quidam.

g In alterutro.] idest in vxore dimissa, & sponsa non admissa.

h Ad vtrumq.] siue eam recipiat, vel non recipiat.

[Glo. seq. recit. per obiec. demum quaerit, arg. pro, & soluit contrarium.]

i Oculus, vel nasum.] sic patet, quod iuramentum quandoque potest seruari sine interitu salutis aeternae, & tamen non tenetur illud seruare. sed hoc ideò est, quia honestas intelligitur in hoc iuramento, vt si res in eodem statu permanet. id enim tacitè agitur. 22. quaest. 2. ne quis. & ff. de solut. cum quis. sed si iuramentum non posset seruari sine interitu salutis aeternę, vel si esset contra leges vel bonos mores, seruari non debet. ĩ. c. prox. & c. Quintauallis. & ff. de legat. 1. si quis inquilinos. §. vlt. ff. de leg. 3. si quis. in princ. & ff. de in. patr. adigere. secus esset si mulier laberetur in facultatibus. Sed quid si per violentiam opprimatur sponsa de futuro? Videtur q̃ nihilominus teneatur cum ea contrahere. arg. 32. q. 5. ne vera. ff. de adult. si vxor. §. si quis plane. sed non est verum. 27. q. 2. raptor. & c. seq. & 32. quaest. 5. finge. & c. illic. & ita punitur sine culpa, sed non sine causa.

† Vide l. post nul. ff. de cōdi. ob turp. cau. & l. generaliter. & l. si plagij, Barto. ff. de verb. oblig.

3 Licet sic sentiāt Doct. videtur tā q̃ cōpensatio possit admitti de cōsensu deponentis cū in suū fauorē hoc sit inductū. argu. ĩ. de reg. statui ius, cum suis concor. Io. And.

pius eueniret, nunquid vir teneretur[a] eam ducere in vxorem? profectò ductam non posset dimittere. Sed nunquid nó ductam admittere teneretur? [b] quamuis [c] interdum contractum nó dirimat, quod impedit [d] contrahendum.

¶ Si vir iurauit non accusare vxorem, temerarium est iuramentum: sed si specialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, sed accusare non debet.

¶ Illud[e] autem iuramentum est proculdubio temerariú, si vir iuret vxori, quod eam super nullo crimine [f] accusabit: quia si mulier fieret infidelis, †& nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel vt illú pertraheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter deberet illá impetere apud iudicem suum, vt eá nisi penitus resipisceret, omninò dimitteret,[g] secundum canonicas sanctiones.

¶ Quod si expressè iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset ne seruandum huiusmodi iuramentum? Cú scriptura testetur, quod patronus [h] est turpitudinis, qui celat crimé vxoris: & secundum regulá Euangelij, si primò & secúdò correpta resipiscere nollet, dicédum esset Ecclesiæ, vt tanquá ethnica[i] & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitaté peccati. ¶ Sed nunquid vir non potest dimittere vxori peccáti non solum septies, sed etiam vsque septuagies septies, secúdum Euágelicam veritatem? ¶ Tutius ergo in hoc [k] casu videtur, vt propter iurisiurádi religioné, vir accusare desistat[l] vxorem ad diuortiú celebrandú: quáquam denunciare[m] eam possit ad pœnitétiam peragendam.

a Teneretur.] quasi dicat non, quod verum est in sponsa de futuro. infra de coniug. leprosorum, cap. vlt. sponsam verò de præsenti ducere tenetur, quia non reperitur casus nisi vnus, in quo possit eam dimittere. infra de conuers. coniug. ex publico.

b Teneret.] quasi dicat, non tenetur eam admittere.

c Quamuis.] istud, quamuis, non est ad [illegible], sed causatiuum, & ponitur, quamuis, pro quia.

d Impedit.] vt votum simplex. 27. dist. si vir. & 15. q. 1. §. vl. vbi dicitur: non omnia quę impediút ordinandum, deijciút ordinatum.

ILLVD AVTEM. CASVS. In §. isto alia qõ ponitur, quæ talis est: Aliquis iurauit quod super nullo crimine accusaret vxoré: quæritur an illud iuram effet seruádú? Rńdet Papa, quod iuram tale temerarium est: quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro sine cótumelia creatoris, vel illú traheret ad mortale peccatum, debet statim illá accusare apud iudicé suú: & nisi se corrigat, illá dimittere debet secundum canones. Sed si iurauit expressè, quod eá super adulterio nó accusaret, nunquid debet seruari hoc iuramétú? Et vr quod non, quia dicit scriptura: Patronus est turpitudinis, qui crimé celat vxoris. Et in Euágelio dr: Si primò & secundò correcta non se emendet, dicendú est ecclesiæ, vt táquá ethnica & publicana postmodú euitetur. Sed contrarium videt quod est seruandum, quia nó solú septies, sed septuagies septies dimittendú est vxori peccanti. Respódet Papa, quod in hoc casu tutius est propter iurám, vt eá non accuset ad diuortium celebrandum, sed denúciare debet illá ad pœnitentiam peragendam. Not. quod in iurám honestę códitiones sub intelliguntur, quamuis nó apponátur. Item non potest quis repudiare vxoré quam approbauit, ex causa præcedéte matrimoniú vel sponsalia. Item multa impediunt matrimonié contrahendum, quæ non dirimunt iam contractum. Item matrimonium de præsenti nullo casu superueniente dissoluitur, nisi ante carnalem copulam profiteatur alter. Item si quis iurat simpliciter non accusare vxorem, temerarium est iuramentum. Item si quis iurat non accusare vxorem de adulterio, seruandú est iuramentum, tamen debet eam denunciare vt pœniteat, quod si non fecerit, poterit eam dimittere, & ita alia via cósequitur intentionem suam, & alia denegatur. Item qui non potest accusare, potest denunciare.

e Illud.] aliquis iurauit, quod super nullo crimine accusaret vxorem suam: quæritur an illud iuramentum sit seruandum? Ad quod respondet Papa: illud, &c.

[Gloss. seq. distinguit pœnam criminis commissi & committendi.]

f Crimine.] nam pactum illud non valet, si quis paciscatur ne alium accuset de crimine nódú perpetrato. ff. de pac. si unus. §. pacta. & §. illud. sed de crimine iá cómisso pacisci póte ne de eo agatur. ff. de pact. si vnus. §. pacta. & j. eo. c. vers. nó solum septies, &c. Nec illud pactú tenet, ne dolus præstet. ff. de reg. iu. cótractum. Talia. n. pacta contra publicam vtilitatem esse vr: quia per ea inuitát hoies ad peccádum impunè. sim. ff. de pac. dotal. conuenire. 2 & 3. de consuet. c. pen. & quia publicæ vtilitatis est, ne crimina remaneant impunita. j. de sent. excóm. vt famæ. & ff. ad sol. sti chú. §. 1. & ff. ad l. Aq. l. ita vulneratus, i. si.

g Dimitteret.] quia frater aut soror n. est seruituti subiectus in huiusmodi. 28. q. 1. si infidelis. & j. de diuor. quanto. iuxta illud:

Spernas spernentem vel blasphemare volentem:
Vel te credentem scelus ad mortale trahentem.
Ná sunt absq; mora, sic vincula rupta priora.
Vinc.

h Patronus.] 32. q. 1. c. 1. & ff. ad l. Iul. de adult. l. 2. §. 2. ff. de furt. qui vas. §. 1. argum. j. de adult. si vir.

i Ethnica.] ethnos, i. gens. inde ethnica. i. gentilis.

[Glos. seq. signat contrarium, & remittit.]

k In hoc casu.] vltimo, s. vbi iurauit non accusare eam de adulterio, & ita potest se quis obligare pacto ad non accusandum. j. de accus. veniens. arg. contra. ff. de pac. si vnus. §. illud. & §. pacta. & ff. de pact. dotal. conuenire. hoc solutum est s. in notula, nam illud.

l Desistat.] & ita pactum & iuramentum valet quatenus tangit rem familiaré, non in eo quod publicam, vt dixi in notula, nam illud.

[Glo. seq. quærit, ponit opin. Io. & in fi. opi. Tancr. in medio no. quod cui vna via, &c. alleg. vnam concord. & quinque sita in contrarium.]

m Denunciare.] sed quid si nollet corrigi, nec curaret de excómunicatione? Dicit Io. quod túc licite potest eá dimittere, quia tamen est cótumeliosa creatori suo. 28. q. 1. si infidelis. & nec quóque cui præciditur vna via, alia via ad idem admittitur, vt 4. q. 3. c. si testes. §. item. neq; & hic, quia licet non possit eam accusare, poterit tamen eam denunciare, arg. contra. ff. de tutor. & cur. scire. &

Leuit. 18.
Matth. 18.
2 Vide ... statum ... super ... Iom. ...
Matth. 18. Luc. 17.

† Vide Magist. sentent. & ibid. Doct. li. 4. dist. 39. vbi plenissimè de cultus disparitate.

1 Hæc glossula non habetur in vetustis codicibus.

ff. de conditio. institu. quæ sub conditione. §. si quis. & ff. de bo. libe. quæritur. C. si manci. ita vene. l. vlt. & s. de procura. tua. Tran. [illegible] dicit, quod non debet eam deserere, licet se non corrigat, etiam si vitæ eius insidiaret. 33. q. 5. qui. quis. mulier. sed debet eam tenere in vinculis, & castigare, cum hoc ei permissum sit. 33. q. 2. placuit. & q. 3. hæc imago. 32. q. 4. duo ista nomina. & 7. q. 1. sicut alter.

¶ Idem Abbati & Capitulo Castellionis.

¶ *Licitè ex causa necessaria etiam per religiosos iuratur.*

CAP. XXVI.

ET si [illegible] Monachi [illegible] conuersi iurare possunt pro testimonio ferendo in causa monasterij sui. ita cõiter summatur. sed hæc summatio nimis restringit literã. Diuiditur in quinque partes. In prima respondet auctoritati Euangelicæ, qua videbatur prohibitum iuramentũ. In secunda ibi, Iacobus quoque, respondet auctoritati Apostolicæ. In tertia ibi, Angelus: probat multis auctoritatibus noui, & veteris testamenti, quod licitum est iurare. In quarta ibi: Quidam enim, dicit quare simpliciter prohibetur iuramẽtum. In quinta ibi, Licet, dat petentibus licentiam iurandi.

ET si † Christus præcepit secundũ Euangelicã veritatem: Sit sermo vester,[a] est, est, non, non:[b] vt affirmatio,[c] vel negatio sicut procedit ex ore, ita pcedat ex corde: quia tamen hominum excrescente malitia, simplici assertioni vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiunxit: quod amplius est, a malo est; à malo quidem, non tam culpæ quam pœnæ, nec exhibentium, sed exigentium iuramentum: nam incredulitas huiusmodi magis est pœna quam culpa, vnde non dixit malum: sed dixit, à malo. Licet enim iuramentum prohibuisse Dominus videatur, nusquam tamẽ per creatorem, sed per creaturam[d] iurare prohibuit, ne per huiusmodi iuramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare † cũ in Euangelio promisisset. Dico vobis nolite iurare omnino:[e]

CASVS. Ad finem capituli collige casum, & causã constitutionis huius decre. Abbas & monachi Castellionis habebant causas pro monasterio suo, dubitabant vtrum liceret eis ferre testimonium, & iurare pro causis monasterij sui? Et videbatur eis quòd non deberent iurare, primò auctoritate Euangelij dicentis: Sit sermo vester, est, est, non, non; quod amplius est, a malo est. Item Iacobus Apostolus videtur prohibere iuramentum dum dicit. Ante omnia fratres mei nolite iurare. Dominus Papa consultus respondet primò auctoritate Euangelij, & eam exponit dicens: Sit sermo vester, est, est, non, non: vel affirmatio, vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: tamen quia malitia hominum crescente non creditur de facili simplici affirmationi, vel negationi: ideo adiunxit: quod amplius est, a malo est. illud amplius, scilicet iuramentum non est malum, sed a malo illius qui non vult credere, nisi iuretur, & est pœna illius, non culpa: & licet Dominus videatur prohibuisse iuramentum, non tamen prohibuit iurare per creatorem, sed per creaturam: vnde cum præmisit. Nolite iurare omninò, statim subiunxit, neque per cœlum, neque per Hierosolymam: tamen si iuratur per creaturam, seruandum est iuramentum, dummodo licitum sit quod iuratur. Secundò respondet auctoritate Iacobi Apostoli dicens, quòd Iacobus non simpliciter prohibuit iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum dixit. Ante omnia fratres mei nolite iurare omnino: quia nullus debet iurare spontanea voluntate nisi necessitate instante: tunc licitè iuratur, dummodo iuramentum habeat tres comites, scilicet veritatem, iudicium, & iustitiam; sed prohibuit iurare per creaturam: vnde dixit Apostolus, Homines per maiorem suum iurant. ostendens per quem sit iurandum, idest, per Deum, quòd iurandum sit in necessitate, ostẽdit exemplo angeli, qui iurauit per viuentem in sæcula sæculorũ: & exemplo Domini, qui legitur plus dixisse quam, est, est, non, non, dum dixit. In veritate dico vobis. si enim iuramentum malum esse, dominus non iurasset. Tertiò dicitur, quòd quædam prohibentur, quia per se mala sunt: quędam verò mala sunt ex causa, non quia mala sint, sed quia si fiunt frequenter, inde mala sequuntur, sicut vitium per se malum non est, sed ex frequenti & incauta potatione luxuria generatur: Vnde dixit Apostolus. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: Sic & iuramentum per se [illegible] malum non est, cũ sit [illegible] tatis, sed tamen prohibetur ex causa, quia ex frequenti [illegible] iuratione periurium sæpe cõmittitur: vnde legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate. [illegible] Paulus cõcessit discipulo suo Timotheo, vt vteretur modico vino propter stomachum, sic certe cum exigit necessitas pro [illegible], & honesta põt iurari, quia cessante causa cessat effectus. Vltimo [illegible] det Papa quòd [illegible] sitæ. licet enim sint viri perfecti, vt qui [illegible] possunt. iuramentum vitare deceant; tamen concedit eis ne propter defectum testium monasterium suum [illegible] iustineat læsionem, vt deficientibus alijs testibus possint in causis monasterij sui veritati testimonium perhibere. Nota quod per creatorem, & non per creaturam iurandum est, tamen si per creaturam iuratur, seruandum est iuramentum, si licitum est quod iuratur. Item in necessitate iurandum est, dum tamen iuramentum habeat veritatem, iudicium, & iustitiam. Item per iuramentum delatum dirimitur quæstio. Item quædam sunt simpliciter mala, & ideo prohibentur: quædam verò sunt simpliciter bona, sed prohibentur ex causa. Itẽ cessante causa cessat effectus. Item monachi, & clerici deficientibus alijs testibus possunt deferre testimonium pro ecclesijs suis.

† Adde in testis [illegible] per [illegible] [illegible], vel [illegible] nat, vide C. [illegible] C. de testib.

a Sit sermo vester.] 22. q. 1. ieiunare. ergo.

b Non, non.] istæ duæ negationes non faciunt hic vnã affirmationem secundum quod alibi faciunt. ff. de verb. sig. duobus verbis.

c Affirmatio.] ecce declaratio geminationis. idest, vt quod os affirmat & cor affirmet: & quod os negat & cor neget. sic 22. dist. psalmista.

[Glo. seq. ponit quinque modos quibus iuratur per creaturas.

d Creaturam.] sic 22. q. 1. clericum. & in auth. vt non luxurientur contra naturam coll. 6. § & quia per creaturas licitum est iurare vbi exprimitur in iure, vt per crucẽ. 22. q. 5. qui iurat per Euangelium. 22. q. 1. si aliquis per ordinem vt 1. q. 7. quoties per salutem principis. ff. de iureiu. qui per salutem. l. 3. § vlt. per altare, [a] 22. q. 1. habemus. aliter enim iurare non debet. vnde non licet iurare per membra Dei. in auth. vt non luxurientur contra naturam. coll. 6.

a Istæ sũt [illegible] licet [illegible] iurare per salutem suã, vel filio [illegible], quando [illegible] [illegible], & [illegible] legitur [illegible] [illegible] ita. 10. And.

ADDITIO. & 22. q. 1. si quis per capillum. vbi pœna ponitur.

e Omninò.] idest, ex leui causa vel per omnia. simile omninò hr. in lege, vt si fideiussor interuedat pro maiori summa quam principalis debitor, omninò non obligatur. ff. de fideiusso. græce. § illud. Vin.

statim subiunxit: neque per cœlum, quia thronus Dei est: neq; per terram, quia scabellum pedũ ipsius est: neque per Hierosolymã, quia ciuitas est regis magni; neque per caput tuum, quia nõ potes vnum capillum facere album aut nigrum. Et quamuis non sit per creaturam iurãdum: si tamẽ iuretur per creaturã, seruandum [a] est quidẽ, dũmodo sit licitum quod iuratur: quia teste ueritate, qui iurat in cęlo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. ¶ Iacobus quoque nõ simpliciter prohibet iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite [b] iurare: quoniam † ad iuramentum non dẽt quemquam spontanea uoluntas inducere, sed necessitas [c] trahere importuna: & tunc potes sine culpa iurare: dummodo illos tres† comites [d] habeat iuramentum, de quibus ꝓpheta [e] ait: Et iurabunt [f] viuit dominus in veritate, [g] & iudicio, [h] & iustitia. [i] Quod autẽ Iacobus subdit, neque per cęlum, neque per terram, neque per† quodcumque aliud iuśm: iurare vetat per quamlibet creaturam, quodcumque sit illud: alioquin non dixisset Apostolus, † homines per maiorem suum iurant, & omnis controuersiæ [k] eorum, ad confirmationem finis est iuramentũ. in quo patenter ostendit per quem sit iurandum. cum ait: Homines per maiorem suum iurant, idest, per Deum, & cur sit iurandum, vt videlicet omnis controuersiæ finis sit iuramẽtum. Angelus quoq; quem vidit in Apocalypsi Ioannes stantem super mare, & super terram, leuauit manum suam ad cœlum, et iurauit per uiuentem in sæcula sæculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in Euangelio, q̃ est, est, non, non: cum sæpissimè dixerit, Amen [l] dico vobis, quod ipse secundum Lucam exponens, cum præmisisset, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptꝰ est in patria sua: consequenter adiunxit: In veritate dico vobis, quia multæ uiduæ erant in diebus Heliæ in Israel. Apostolus quoque iurabat cũ diceret: Testis [m] est mihi Deus. & iterũ, quotidie morior [n] per gloriã vestram fratres. quę græca exẽplaria manifestissimam iurationem esse ostendunt. Si. n. per se malum esset iurare, profectò Dominus non iurasset: cum tñ in veteri testamẽto legatur, quia iurauit Dominus, & non pœnitebit eum. & rursum, iurauit Dominus Dauid veritatem, [& † non frustrabitur eum] immo, & præcepit in veteri testamento: Redde Deo iuramenta tua. ¶ Quędam [o] em̃ prohibentur, quia ꝑ se mala sunt, [p] vt furtum, adulterium, & hõmi; q̃ non sunt aliquatenus facienda. Quædam verò prohibentur ex causa, [q] nõ quia per se mala sũt, sed quia si fiant frequenter & multũ, ex his mala sequuntur: [r] vt vinũ ꝑ se malum non est, & tamẽ ꝓhibet Apostolus †

a Seruandum.] quasiter cumque iuratur si licitum est quod iuratur, seruandũ est iuramentum. 22. q. 1. moueat te. & ff. de iureiu. l. non erit. §. 1. quia multa fieri nõ debent, facta tamen tenent. 27. dist. si vir. & 17. q. 2. nos nouimus. Sicut iudex vltima die suæ iurisdictionis iudicare non debet. ff. de iurisdict. omn. iudic. eum qui. si tamen sententiam dixerit, tenet. ff. de offi. procõsulis. meminisse. in fine, ẽ. de offi. deleg. consuluit.

b Nolite.] idest, non habeatis voluntatem iurandi.

c Necessitas.] & ita nunquam iurandum est nisi in necessitate, sed hæc necessitas includit etiam sub se vtilitatem. 22. q. 1. si malum. & capitulo, ita ergo Lau.

d Tres comites.] de quibus habes 22. q. 2. animaduertendũ, & q. 1. & iurabunt.

e Propheta.] scilicet Hieremias.

f Et iurabunt.] hęc habes 22. q. 1. & iurabunt.

g In veritate.] conscientiæ.

h Et iudicio.] idest discretione, vel deliberatione.

i Iustitia.] i. vt qđ iuratur sit iustum & licitum. & isti sũt tres comites, qui debent interuenire in quolibet iuramento: & si ista defuerint, nõ iuramentũ, sed periurium est dicendũ, vt in capitulo, animaduertendum. 22. q. 2.

k Omnis cõtrouersiæ.] quia post iurm delatum & præstitũ nihil amplius quęrẽdum est. ff. de iureiu. non erit. §. delatum. & parem habet auctoritatem cum transactione, & maiorem q̃ res iudicata. ff. de iureiur. l. 2. qđ verũ est si est delatum a parte parti: istud. n. retractari nõ potest. ff. eod. admonendi. 1.

l Amen.] idest, sine defectu, & est nota assertionis.

m Testis est mihi Deus] in veteri testamento iurabatur sic viuit Deus, viuit anima mea. sic iurauit vidua q̃ erat in Sareptra Sydoniorũ Heliæ prophetæ. Tẽpore gr̃æ in primitiua ecclesia iurabatur: testis est mihi Deus: Deum inuoco testẽ. 22. q. 1. si peccatum. & 22. dist. sacrosancta. Hodie iuratur ꝑ Deũ, per Euangelia. 63. dist. tibi dño. & 2. q. vlt. c. vlt.

n Morior.] hoc habes 22. q. 1. non est.

o Quędam.] posset aliquis q̃rere ex quo licite iuratur, quare prohibuit dñs iuramentum? respondet Papa, quædam, &c.

[Gl. seq. tractat de duplici simonia.]

p Mala sunt.] quędam enim illicita sunt in sui natura, quędam ciuiliter, i. iure positiuo, vel consuetudinario. ff. de verb. sig. probrũ arg. ff. de adul. si adulteriũ. sic quędam sunt simoniaca ipso iure, scilicet q̃ in veteri testã erant prohibita, vt vẽdere spiritualia. 1. q. 1. qui studet. quędam sunt prohibita per constitutionem ecclesię, vt dare aliquid pro benedictionib. nubentium, pro baptismo, & pro ponendis prælatis in sede. De his habes plura exempla ẽ. de simo. cum in ecclesiæ corpore. & c. si cut pro certo. & c. ad Apostolicam. & hoc est quod dici consueuit: quædam sunt simoniaca, quia prohibita: quædam sunt ꝓhibita, quia simoniaca. & de hoc dr̃ ẽ. de offi. dele. ex parte.

q Ex causa.] 22. q. 1. ita ergo. C. si mancipium ita vene. ne prosti. l. 1. & vlt.

[Gl. seq. notat tria arg. ad primũ alleg. duo contraria.]

r Sequuntur.] nota quòd aliquid prohibetur non qꝛ ipsum sit malũ, sed quia inde põt seq. malũ. arg. ff. ... dist.

Iacob. 5.

† In antiquis exẽplaribus, ita: quoniam ad iurandũ, &c.

† De quibus plene B. Th. 2. 2. q. 89. artic. 3.

Hier. 4.

Iacob. 5.

† Apud Iacobum in vulgata editione deest, dictio, per, q̃ tñ habẽt oẽs Raymundi codices.

† Hebr. 6.

Apoc. cap. 10.

Luc. 4.

Rom. 1.

dist. denique. & 37. dist. ideo. 11. q. 3. nolite. & 47. dist. quisquis. 2. q. 7. præsumunt. 24. q. 3. Deus qui male. licite, Insti. vi bon. rap. §. sed nedum. argu. contra ff. qui & à quibus manu. li. non fi. l. vlt. & ff. de pact. si vnius. §. illud. Item arg. quod vno prohibito prohibentur omnia, per quæ peruenitur ad illud. argu. ȷ. de cle. coniu. diuersis fallacijs. & ff. de condition. insti. quæ sub conditione. §. si quis eo. & ff. de spons. oratio. arg. ff. de tuto. & curatori. da. ab his. scire. & ff. de bo. lib. quitur. & ȷ. de procuratur. Item arg. quod aliquo prohibito omnia prohibentur quæ sequuntur ex illo. ȷ. de constitutio. nam concupiscentiam. 1

dicens. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: quoniam ex frequenti & imoderata vini potatione, luxuria generatur. Sic & iuramentū per se quidem malum nō est, cum sit cōfirmatio [a] veritatis: sed tamen prohibetur ex causa, [b] quoniam ex frequenti & incauta iuratione, periurium sæpè contingit: sicut in ecclesiastico legitur: Vir multū iurans replebitur iniquitate, & non discedet à domo eius plaga. Quēadmodum ergo Paulus indulsit pp necessitatem discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico [c] vino propter stomachū, & frequentes infirmitates: sic profectò cum necessitas exigit, pro re vera, licita & honesta, pōt securè iurari: quia cessante [d] causa, cessat effectus. [e] † ¶ Licet ergo debeatis esse viri perfecti, vt quantùm potestis iuramenti vinculum euitetis: volentes tamen indemnitati vestri monasterij prouidere ne propter defectū testiū, sui iuris sustineat læsionem: præsēti vobis pagina idulgemus, [f] quatenus vos, & monasterij vestri cōuersi, possitis in causis eiusdem (deficientibus alijs testibus) pro ipso perhibere testimonium veritati.

¶ Idem episcopo Ameliēs.

¶ *Iuramentum contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.*

CAP. XXVII.

Sicut † nostris est auribus intimatum ecclesia Tudertina vacāte, ipsius canonici, & episcopus cum eis, dū esset in minoribus ordinibus cōstitutus, iuramenta quædam in damnum episcopalis iuris fecerunt, priusquam de Pontificis electione tractatus aliqs haberetur: & infra. ¶ Pro iuratione incauta [g] imponi

a Confirmatio.] sic falsitas est immutatio veritatis. in Authen. de instr. cau. & §. circa principium. coll. 6.

b Ex causa.] arg. quod potius consideranda est causa facti quàm ipsum factum. 15. q. 6. c. 1. in fine 23. q. 8. occidit. ȷ. de accu. cū dilectus. & ff. de fur. l. verum. Vinc.

c Modico vino.] de cōsecra. dist. 5. sint tibi arg. quod licet habere curam corporis moderatā ad exercitiū virtutū. arg. 44. dist. multis. alias īcipit, cōuiuia. de pœ. dist. 2. c. corporis. arg. modicum.

d Cessante causa.] propter quam excludendā, s. periurium, introductū est ne iuretur. Si enim causa esset pp quam habendā aliquid fieret, licet cessaret causa illa, non ideo cessaret id quod factum est pp illam causam. 2. 32. q. 7. tantùm. & qui dixit dn̄. vel cessante causa odiosa & contra ius, cessat & eius effectus. dixit Vincētius. verum est circa alias personas: sed circa eandem personam non cessat, nisi priuilegium vel concessio tenderet ad noxam. & tunc expone verba illa; verum est ab initio: sed si ex post facto incipit odium, non cessat effectus. i. prohibitio. arg. ȷ. de deci. suggestū. & 63. dist. c. quia sancta. §. verū. & ff. de vul. substi. ex facto. & sic plana est glossa. alias verum est. & ita non rñdet expositioni. dic uerum est circa alias personas, quæ non habent priuilegia, sed circa eandem personam quæ habet priuilegium, non cessat priuilegium. i. non perditur, nisi priuilegium ipsum uel concessio tenderet ad noxam, vt dicunt tres scdæ concordan. arg. ȷ. de deci. cap. suggestū. 63. dist. §. verum. De hoc qualiter intelligatur, dictum est ī. de renun. post translationem. & 61. dist. c. statuimus. §. his authoritatibus. Vel dic cessante causa, idest, cessante periurio cessat prohibitio. & instante necessitate pro re vera licita & honesta, licitè iuratur. & hic est sensus huius literæ quantum ad hunc casum.

ADDITIO. Vel dic, cessante causa. i. frequenti immoderata & incauta iuratione cessat periurium.

e Cessat effectus.] distingue, 3 aut est causa finalis, aut impulsiua: si finalis, tūc cessante causa, cessat effectus, verbi gratia prohibetur ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de causa, vt melius vacent diuinis officijs: & sic ista causa finalis est, vnde cessante causa cessat effectus vnde si nō vacent diuinis officijs, poterunt gerere tutelas. C. de epis. & cle. Authē. generaliter. Sed causa impulsiua cessante nō cessat effectus, verbi gratia pp Calfurnia fuit statutū ne mulieres essent aduocatrices, quia Calfurnia posteriora dorsi sui ostendebat iudici. vnde Calfurnia fuit causa ipulsiua ne mulieres aduocarēt. vnde ea mortua mulieres nō aduocabūt, hoc tñ. habetur in ff. de postu. l. 1.

f Indulgemus.] id est, idultū esse ostēdimus iā olim 4. 14. q. 2. sup prudentia. & ī. de testi. tuis.

[1] Sicut nostris.] Diuidit i tres partes. In prima ponit iuramētū temerariū. In secūda punit iurātē, ibi, pro iuratione. In tertia cōmittit iquirēda & retractāda, ibi, Quia. Abbas. CASVS. vacāte ecclesia Tudertina canonici antequā tractatus aliquis haberetur pastoris electione, quædā iuramēta in damnum episcopalis iuris fecerunt: postmodū vnus ex illis electus extitit in episcopum, & consecratus: episcopus ipse videns quod ex hoc redditus episcopales diminuebantur: quæsiuit à Papa vtrum iuramenta illa essent seruanda? Papa considerans, quod iuramentum non fuit institutum, vt iniquitatis vinculum esset, & iuramenta quæ contra vtilitatem ecclesiasticam attentantur, non iuramenta sed periuria dicuntur, pro iuratione incauta, fecit ei pœnitentiam imponi, mandans episcopo Amelien. quatenus de canonicis illis super præmissis veritatem inquirat: & si ita esse inuenerit, in statum pristinum reducat quicquid in damnum episcopalis iuris datum esse reperit. Not. quod iuramentum in damnum ecclesiæ datum non est seruandum, nec obligat, sed potius periurium dicitur, & de hoc debet pœnitentia imponi.

[Glo. seq. notat, quod existens in mortali, &c. alleg. duo iura, & inducit tria similia, & his interserit tria iura, quæ allegat in contrarium, & illis respondet.]

g Incauta.] sic patet, quod aliquis in mortali peccato existens si promotus fuerit, non remouetur. ī. de rño. ord. ex parte. & 50. dist. quicunque. & episcopus qui committit mortale peccatum, non remouetur, vt qui sine causa vult renunciare. supra de renuncia. nisi & ci

1 l. c. 23.

Concor. in l. 1. ff. instit. om. dicā valg.

ad Timo.

Vide l. habiter. C. epis. & e. & l. si pa. r. C. de end. insti.

Idem in pe. de l. s. scad s. ver. summ.

3 Hæc Glossa non est Ber. nec reperit in antiquis exemplaribus, & parū habet eruditionis.

† Cap. 3. tit. de cōstit. in 3. comp. Et pro expositione text. & glossarū, vide ī alijs Guidonē Papæ Mc.

4 Sim. de pe. cu. quia in cautis. Ioan. And.

& est ꝯ illud 82. dist. quicunque. & c. præce. & 24. dist. c. vlt. & 50. dist. ex pœnitentibus. & sic hmõi temeraria iuran. contra non repelluntur a promotione, nec a testimonio ſ. de testibus. intima uit. & cap. constitutis & ſ. de testib. cog. capitulo vltimo. Vel dic, ꝙ potius consulitur ecclesiæ ꝙ persone. sup. d. ord. cog. cũ dilecti. Itẽ in mortali peccato existens ad mittitur ad accusan dum. 5. q. 1. quod. & hoc sunt ad declaran dam innocẽtiã illius infamati per libellũ occulte proiectũ sed isti sic promoti nõ remouentur: quia hmõi crimina leuia sunt, quæ non laicunt ordinatos 68. distinc. 1. ꝙ quibus imponitur solũmodo pœnitentia, sicut vnius anni. vt 22. q. 4. q. iuramẽto. Quæ autem crimina inducant depositionem, & quæ nõ, notatum inuenies sup. de tem por. ordin. ex tenore. & cap. 11. & 15. q. vlt. in sum ma.

fecimus episcopo pœnitentiam congruentem: & infra ¶ Quia † non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quæ contra vtilitatem ecclesiasticam attentantur: Mãdamus quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius veritatem; & † si ea inueneris esse vera, quod in damnum [a] episcopalis iuris repereris taliter attentatum, in statum debitum appellatione remota reducas. [b]

¶ Idem.

Iuramentum præstitum super actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis licet secundario in fauorem publicum, necessario est obseruandum si non vi, nec dolo fuit præstitum, & in alterius præiudicium principaliter non redundat: h. d. multum singulariter considerata medulla capituli.

a In damnum.] & sic patet ꝙ vacãte ecclesia canonici nihil possunt disponere de rebus ẽpatus i ipsius præiudiciũ. 12. q. 2. si quis de rebus. & ſ. ne se. va. p totum. nec redditus ẽpales possunt diminuere. ſ. de reb. ec. nõ alie. vt iu pes. imò nec ẽps ipse, vt ibi dr. vñ quicquid factum fuerit in præiudicium episcopatus, totum debet in statum pristinum reuocari.

[Gl. id. seq. reci. per quæstionem.]

b Reducas.] imò & ipse idem Tudertinus ẽps posset reuocare. 2. 12. q. 2. non liceat. & 35. q. 9. quod quis commisit. & si consensit tanquam canonicus potest postea tanquam ẽps reuocare, quia quasi ante aditam hæreditatem consensit, arg. ff. quorum le. l. 1. §. qd ait prætor. nam quædam facit aliquis tanquam alius. sup. de elec. ꝙ sicut. & c. cum inter canonicos. & ff. de ado. si pater. §. qui dum. ff. eo. si consul.

CVm contingat.] Non audit mulier ꝯtra alienationẽ rei dotalis, cui sponte consensit, & nõ contrauenire iurauit. Ita cõiter summatur. In prima parte ponitur consultatio. In secunda rñsio ibi, Nos autem Ab.

CASVS. Aliquis alienauit res dotales, & alias quas donauerat vxori ꝓp nuptias ꝑsente vxore, & ꝯsentiente alienationi: & ne vxor vlterius ꝯ alienationẽ veniat, firmauerat ꝓprio iuramento, ꝙ ꝯtra alienationem nõ veniret: postmodum matrimonio soluto nititur venire in ꝯtrariũ: Consultus Papa rñdet, ꝙ licet consensus mulierum non videatur in talib. obligatorius ſm leges: tñ debet mulier seruare hmõi iuramentũ, ne tali ꝓtextu viã contingat periurijs aperiri, & hoc est verũ si iuramentũ tale sine vi & dolo sponte præstitum fuit, cũ in præiudicium alterius non redundet, nec obseruatum vergat in dispendium salutis æternæ. Not. quòd iuramẽtum præualet legi. Item iuramentum semper seruandum est ex quo sine periculo animæ seruari potest. Id iuramentum factum in ꝓiudicium alterius nõ tenet.

c Sanctiones.] vt ff. de fun. do. l. Iulianus, ꝙ prohibet alienationẽ fundi dotal. & C. ad Vel. auth. siue à me.

[Gl. seq. inducit plura contraria, & tripliciter soluit, respondens ad contraria, & inducens hunc simile.]

CAP. XXVIII.

CVm † contingat interdum, quòd constante matrimonio, mulieres alienationibus super rebus dotalibus & donatiõnib. propter nuptias consentiant, ne vlterius contrauentiãt proprio iuramento firmando: ac soluto processu temporis matrimonio, contrauenire nitantur: vt ũ hoc eis liceat, à nobis tua fraternitas requisiuit. ¶ Nos autem fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd & si mulierum consensus in talibus non videatur obligatorius secundum legitimas sanctiones, [c] ne tali tamen prætextu, viã contingat periurijs aperiri, mulieres: ipsæ seruare debent [d] huiusmodi

d Debent.] contra id qđ hic dicit, signatur multa ꝯtria: quia regula veruꝗ; iuris dicit, qđ ꝯ leges fit ꝓ infecto habẽdũ. 1. 10. dist. vides nec iuramẽtũ valet ꝯ hoc factũ. ſ. de so. cõpe. si diligenti. & C. de legi. nõ dubiũ. & vbi principale nõ tenet, nec accessoriũ. ſ. de fi. instr. inter dilectos. cum suis con cor. Item cum talis ꝯtractus sit a iure dãnatus. ff. de fun. dota. l. lex Iuli. & C. ad Velle. Auth. siue à me. qualiter iuramentũ præstet robur contractui, cũ iuramentũ non sit vinculũ iniquitatis. 22. q. 4. inter cætera. & sup. eo. quã tuã Nec est illud sufficit quòd sine interitu salutis æternæ possit seruari: quia illud fallit i temerarijs iuramentis. sup. c. ex litis. & fallit quãqꝫ licet nõ sit temerarium. sup. c. quemadmodũ. & c. Quintauallis. Itẽ vbi quis iurat se soluturũ pecuniã spe futuræ numerationis põt venire ꝯ iuramentum, si ei non soluat, & tñ potest seruari sine interitu ani næ. C. de non nu. pe. indubitati. Sed illud habet tacitam conditionem si pecunia fuerit ei numerata. Item si iurat illud quod sit turpe vel ꝯtrium legi, iuramentum est nullius momenti. ff. de leg. j. si quis in qualinos. in fi. Item vbi per iuramentũ inducatur alicui perpetua viduitas, istud non tenetur seruare. ff. de iure pat. adigere. Ad hoc dicas, quòd lex considerauit quid sit vtile corpori, & honestum. Nam expedit mulieribus saluis habere dotes suas. vt inueniant aliquos, quibus nubere possint. ff. so. ma. l. 1. Sed canon considerat vtilitatem animæ. ‡ Vel dic, ꝙ tunc præiudicat ei mulieri iuramentum quando aliunde potest consuli mulieri, vt dicitur in Authen. siue à me. Ioan. ita soluit has contrarietates. Aliter potest dici ꝙ siue mulier possit consulere aliunde sibi, siue non, potest venire ꝯ iuramẽtum sponte præstitum, & siue dolo vel metu. Et licet contractus talis non videatur obligatorius, quantum est de sui natura [e] tamen sine aliqua turpitudine potest seruari iuramentum super eo præstitum: vnde hic confirmamus potius accessorium, quàm principale, propter periculũ animæ, vt hic dicitur, sicut alias obligatio non tenet, tamen iuramentum super hoc præstitum debet seruari. sup. eo. debitores. Præterea prohibitio huiusmodi alienationis fundi dotalis non est perpetua: quia si secundo post biennium consentiat mulier, bene tenet. in Authen. prædicta siue à me. vnde multò fortius iuramentũ potest confirmare quod prius non valebat, vt quasi pro consensu secundò habeatur.

a Et vide ꝙ dixi de elec. quoniam. sup. vlt. glo. vers. sed quid si. Ioan. And.

† al. Quia verò.

† In quibusdam ant. ꝗ erat: & si ea inueneris esse vera, quæ in damnum episcopalis iuris repereris taliter attentata, in sta. tum, &c.

b Hoc verũ si statutu dignitatis vult venire cõtra iuramentũ; secus intuitu suę personæ: quia tũc necessaria è superioris licentia. arg. ſ. de elec. venerabilẽ secundum Tãc. & Vinc. Io. An.

† Cap. c. re tunc ꝙ cap. & ꝗ inclusa vsq. Construunt in c. Rauennatus [illegible] & cetera testamen. & Matthæum de A [illegible] decimo [illegible]

‡ Que præferenda est corpori. C. de sac. sanct. eccle. sancimus. 1. 2. § 1. præcip. mus. [illegible] Hos. Ioan. And.

beatur. Et illa contraria superius inducta, intelliguntur de illis, quæ perpetuam habēt causam prohibitionis, & in sua natura turpia sunt, vt patet ex contrarijs. vnde si iuramentum illa interueniat: non tenet, cum non possit seruari sine interitu animæ. Simile huic habes ῑ.de pigno. significante. ibi dicitur quod pactum legis cōmissoriæ in pignoribus nō tenet, quod est verū. C. de pact. pigno. l. 2. & 3. & tamen si iuramentum interueniat super pacto tenet, nec auditur volens venire contra, vt colligit in decre. prædicta, significante. arg. à cōtrario sensu, sic intelligas istam & illam.
a Sine vi.] arg. quòd iuramentum metu, vel vi præstitum nō est seruādum. Quid iuris sit dixi ῑ. quod metus causa. Abbas. & de hoc dicitur 15. q. 6. auctoritatem. & ῑ. eod. peruenit.
b Præiudicium.] scilicet creditorum, vel filiorū. r Arg. à contrario sensu. ῑ. c. venientes. Ber.
iij Sicut: & infra.] Fides 2 etiam iurata seruanda non est ei, qui fidē frāgit. h. d. & sunt duæ partes: Secūda ibi, Iuramentum aūt Et pone sic casum literalem. Quidā Hēricus iniustè mouit bellū ↄ quendā Ioānem, in quo multa eius bona per violentiam occupauit, ac eū captum fortè ad iurandum induxit, vt bona sic occupata non repeteret: Vel ſm aliū intellectum, relaxauit cum iuramento de redeundo ad vincula, & hoc fuit primū iuramentum, de quo textus in principio loquitur: demum præstitit aliud iuramentum, de quo in fine literæ, & non apparet super quo. Sed fortè secūdum Hostien. iste Ioan. promisit Henrico centū libras si ipsum nō offenderet, & ille li et ꝑmiserit, & iurauerit fortè nō offendere dictum Io. nihilominus eū offendit, quibus peractis iste Ioannes fuit cōquestus Papę petens super omnibus de opportuno remedio sibi prouideri: Papa commisit causam quibusdam, quibus mandat respectu primi iuramēti, vt habetur in litera in princip. respectu secundi respondet quid iuris, vt in versiculo iuramentum: & sic clara est litera. Abbas Siculus. Not. quòd ea quæ auferuntur in bello iniusto, sunt restituenda: ergo à contrario sensu, si bellum sit iustum, possunt licite retineri. Item fides nō est illi seruanda, q fidem non seruat, quod subintelligitur iuramento.
c Iniustè.] & ideò saltem indirectè ratione peccati spectat hoc ad iudicium ecclesiæ. ῑ. de iudi. nouit.
ADDITIO. Quid sit iustū bellū, habes 23. q. 1. ī summa.
d Restituat.] q̄a iniustū erat bellū: sed si iustū fuisset bellum, statim res sic occupatæ essent suæ, 23. q. 5. dicat [Glo. seq. signat contrariū, & soluit, obscure tamen.]

iuramēta, sine vi [a] & dolo spōtè præstita, cum in alterius præiudicium [b] non redundet, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ.

¶ Idem.

¶ Mouens bellum iniustum, compellitur restituere, quæ per violentiam occupauit, & eos absoluere, à quibus indebitè iuramenta extorsit. h. d. vsque ad iuramentum.

CAP. XXIX.

iij Sicut: † & infra. ¶ Si cōstiterit, ꝙ prædictus H. iniustè [c] bellum mouerit contra I. ipsum H. inducere studeatis, vt vniuersa per huiusmodi violentiam occupata, restituat [d] cōquerenti, eum à præstito sibi iuramento prorsus absoluentes. Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc (si ꝑmissa veritate nitantur) cogatis per sententiā excommunicationis, terram eius interdicti sententię supponentes.

Non adstringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præstitum est iuramentum. h. d.

¶ Iuramētū autem quod I. se asserit ꝓstitisse, si de assensu factū est vtriusq;, eum non ligat [e] qui præstitit, dum ille cui præstitum fuerat, seruare negligit quod promisit.

¶ Idem in Concilio generali. †

¶ Clerici non habentes temporalia à laicis, non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis.

CAP. XXX.

Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare nituntur, cum viros ecclesiasticos nihil tēporale [f] obtinētes ab eis, ad ꝓstādū sibi fidelitatis iuramēta cōpellūt. ¶ Quia verò secundū Apostolū seruus suo [h] domino stat aut cadit, sacri auctoritate cōcilij ꝓhibemus, ne tales clerici personis sæcularibus præstare cogātur huiusmodi iuramenta. †

¶ Hono. iij. A & C. canonicis Antiochenis.

¶ Qui iurat non esse contra aliquem, potest in causis proprijs & ecclesiæ suæ esse contra eum. h. d. secundum intellectum glossæ.

CAP. XXXI.

Petitio † vestra nobis exhibita continebat, quod ecclesia Antiochena vacante princeps Antiochenus timens con-

e Non ligat.] quia non seruanti fidem, fides non est seruanda. simile ῑ. eo. peruenit. & c. quemadmodū. quia illa cōditio subintelligēda est in hoc iuramēto, vt no tat in c. quemadmodū. Arg. cōtra, 22. q. 5. quod Deo. 3 sed illud non tangit hoc.
Nimis.] Primò ponit factū reprehensibile, cui secūdò prouidet, ibi, Quia. Abb. Siculus. CASVS. Clerici iuramentum fidelitatis laicis præstare nō debent, q̄ nihil temporale tenent ab eis: quia seruus suo domino stat aut cadit.
f Temporale.] si temporalia possidentur à laicis, in his sunt minores illis. ῑ. de ma. & obe. solitæ. & 18. dist. si episcopus. Ber.
g Fidelitatis.] imò nec clericis hoc iuramentum præst. nedum est. ῑ. de simo. ex diligenti. & ῑ. de re iud. c. vlt. & ῑ. eod. tit. nullus, nisi in casibus notatis ibi.
h Seruus suo.] vt 2. 2. q. 1. multi. ad si. si seruus stat suo dño. remunerādus est: ab ipso si cadit, puniendus, quasi dicat: si steterit, remunerabitur: si ceciderit, iudicabitur à dño suo. Et sic est arg. quòd laici 4 nullam habent iurisdictionē in clericos: nec etiam per consensum clericorum. ῑ. de fo. compe. si diligenti. & cap. significasti. vide de hoc. Ber.
Petitio.] Habito respectu ad gl. In hoc c. sic summatur. Qui timenti conspirationem iurat de non eisendo contra eum, potest (tali iuramento non obstante) in proprijs, & ecclesiæ suæ causis stare contra eum. Commune is diuisio. Secunda ibi, interpretatione. Abb.
CASVS. Antiochena ecclesia vacante, princeps Antiochenus timens conspirationes fieri contra ipsum, iuramentum extorsit à canonicis Antiochenis, quòd non essent de cætero cōtra ipsum: canonici habebant causas postmodum contra ipsum pro ecclesia Antiochena, & & proprias: quærunt à domino Papa qualiter super hoc sibi & ecclesiæ prouiderent propter iuramentum prædictum? Papa interpretatus fuit per prædictū iuramentum canonicos illos non teneri huiusmodi iuramēto, quominus liberè stare possint contra ipsum pro-

pigeau,

† Later. sub Inn. iij. c. 43. & c. 3. co. tit. in 1. compi. 3 Et 11. q. 3. inter verba, in fine. Ita Vinc. Io. And.

ad Ro. c. 14.

† iuramētū.

† Ad intellectū huius c. nota q̄ cōdines itelligātur in iuso, de quib. Antinus in 8. quē. Ita ... excep. Iason in l. si conuenerit ... risd. omn.

4 De hoc articulo vide plenè ... ciscū ... rā in prima ... lectiō ... de potest. ... ciuit.

cipem, pro defendendis iuribus & honoribus ecclesiæ suæ, & proprijs, suos coercendo a machinatione solummodo, per quam ipse princeps deberet incurrere læsionem personæ, vel amissionem sui principatus. No. quòd licet iuret vel promittat aliquis alicui, quòd non erit contra ipsum, tamen non teneri et ꝯ se vel cõtra ecclesiã suã, vel cõtra ciuitatem suã, quia iuramentũ non extendit ad hunc casum qa contra se nemo tenet, vel contra ecclesiã sui. Item ad cõspirationem principis astringuntur.

[Glo. seq. not. contra iuramentum extortum, &c. inducit duo similia de cõfessione & consensu, & nec contrariu, distinguẽdo tamen, & arg. iuramentum valere pro parte tantum.]

a Extorsit.] iuramentum per dolum siue metum extortum, cum de hoc cõstiterit, non est seruandum. s. eod. cum contingat. in si. & sic confessio ex metu. 15. quæstio. 6. cap. 1. & 31. quæstio. 2. Lotharius. sic & consensus taliter extortus non valet. j. de priuil. cum olim. Sed videtur quòd iuramentum in eo, quod non tangit negotia ecclesiæ, vel etiam propria, sit seruandum, licet sit extortum, cum possit seruari sine interitu animæ. s. eod. si verò. & c. ad nostram 2. & c. cũ contingat. & 22. q. 4. si aliquid. & ita per tale iuramentum tenentur, quòd nullã conspirationem, vel aliquod aliud, quod sit contra statum principis procurabunt: & ad hoc alias de honestate tenerẽtur etiam sine iuramento, & ita seruare tenentur iuramentum illud quantũ ad hanc partem iuramenti, licet fuisset extortũ. Et sic est arg. quòd pro parte tenet iuramentum, & pro parte non. & sim. s. de maio. & obed. dilecti. & 22. q. 4. inter cætera. sic & factum alicuius pro parte valet, pro parte non. infra de præbendis. dilectus. similem declarationem habes supra eodem, quanto.

† In vno vetusto ita: Hoc autem interpretatione, &c.

spirationes aliquas fieri contra eum, à vobis iuramentum extorsit, [a] quod contra ipsum de cætero non essetis: & infra. ¶ Interpretatione † congrua declaramus, [b] vos iuramento huiusmodi non teneri, quin pro iuribus & honorib. ipsius ecclesiæ, ac etiã specialibus [c] † vestris legitime defendẽdis, contra ipsum principem stare liberè valeatis: coercendo vos a machinatione duntaxat, per quam idem princeps deberet læsionem personæ, vel sui amissionem incurrere principatus.

† specialib. legit in omnio. scriptis, licet in aliquot vulgatis mendosè legatur: spiritualibus.

¶ Eidem archidiacono & magistro G. canonico Tullen.

b Declaramus.] declaratio iuramenti siue interpretatio cum de ipso dubitatur, pertinet ad Papam. s. eod. quanto. sic j. de eccle. ædi. ca. vlt. s. de elect. c. venerabilem. ad finem. Sic & in omni sacramento intelligitur excepta auctoritas Papæ. & s. eod. venientes. & s. de rescrip. constitutus. Similiter & Imperatores. ff. ad municip. Imperatores. & in constit. de feud. §. vlt. & idem cũ dubitatur vtrum sit licitum, vel illicitum. s. de ele. venerabilem.

c Specialibus.] & nota, quòd licet quis apertè teneatur alicui per sacramentum: tamen contra se non tenetur, vel contra ecclesiam suam, vel etiam contra communitatem suam, vt hic patet apertè. argu. s. de postu. c. vlti. in fine. nam & in generali sermone persona loquens intelligitur excepta, vt hic. & ff. de sena. l. 1. §. 1. & ff. loca. l. qui insulam. §. vltim. & C. de solu. inquisitio. C. de consti. pecu. Auth. sed ita. & ff. de condi. & demonst. qui hæredi. §. Plautius. Et sic arg. quod si promisi tibi dare turrem meam, vel castrum contra omnem hominem, non tamen teneor dare contra me. Nam nemo tenetur alium plus diligere quam seipsum: quia ordinata charitas a se ipso incipit. 23. quæst. 5. si non licet. & primo debet facere sibi eleemosynã, deinde proximo. de pœn. dist. 3. sanè cauendum. Argum. contra. ff. de pact. cum in eo esset. & ff. si cer. vendicetur. alius. & ff. de n. g. gest. l. pupillus. §. vlt. in Authen. vt diffe. iudi. §. si vero reliquum. coll. 9. ff. de pig. Paulus. §. vltim. & j. de nat. ex libe. ventre. c. vnico. contraria ista specialia sunt. Bern.

¶ *Cum igitur de vsuris, potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo, deficientibus probationibus, exigere à partibus iuramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa in qua imminet peccatum secundum Panormit.*

CAP. XXXII.

Ex † litteris vestris accepimus, quòd super causa vsurarum, vobis per G. contra E. ab Apostolica sede commissa, nõ potuit per testes ab ipsius G. parte productos, de sortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset: vnde expedire videtis, quòd exigatur de dicẽda veritate [d] a par-

† Si in conseruandum te dño suo ... ius bo... ipse ... obligatum ... cũ. Io. An.

Ex litteris.] Si iudex in principio causæ iuramentum de veritate à partibus non exigit, in processu illud exigere poterit. Sic communiter summatur, sed hoc summarium licet sit verum in se, non tamen colligitur ex litera, in qua nõ ponderatur quod à principio non fuerat exactum. Secundo modo secundum alium intellectum summatur sic: Cum agit de vsuris, & probationes deficiunt, si fama est pro petente, in supplementum probationis exigitur iuramentum. Hæc lectura est notabilis, & potest esse vera in se, sed non congruit huic literæ, quæ non loquitur de iureiurando litis decisiuo, sed de veritate dicenda quæ inter se multum differunt. In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio mandatum continens, ibi, Ne igitur.

† Vide in alijs Gel... nem ... hic. ... Them. ... q. 78. art. ...

CASVS. Quidam nomine G. impetrauit per literas restitutionem vsurarum contra E. archidia. & magistrum canonicum Tullen. iudices lite contestata receperunt testes productos ab ipso G. impetrante, per quos testes non potuit constare de quantitate sortis, siue principalis, sed de obligatione pignoris bene constitit, & per famam quasi notorium habebatur, quod ex quadam terra, quæ ipsi erat obligata, sortem suam & amplius deduxisset: vnde videbatur iudicibus, vt iuramentum de veritate dicenda exigatur à partibus, vt per iuramentum constaret de sorte: significauerunt hoc domino Papæ: mandat Papa ne ex defectu huiusmodi iuramenti succumbat iustitia, & sic veritas occultetur, quatenus compellant partes per cen. ecclesiast. ad præstandum huiusmodi iuramentum. Nota in causa vsurarum iuramentum de veritate dicenda præstandum esse sicut in spiritualibus causis, & ad hoc partes compelli debent.

[Glossa sequens ponit duas differentias iuramenti de veritate ad iuramentum de calumnia, & per quem præstentur.]

d Veritate.] iuramentum istud de dicenda veritate præstatur solummodo in spiritualibus causis. sic s. de elect. dudum 2. iuramentum enim de calumnia in talibus non præstatur. s. de iurament. calumn. litteras. requiritur etiam a prælato ecclesiæ de consuetudine, præcipuè cum de facto suo agitur: alias non videtur quod prælatus sit interrogandus. de hoc dixi supra de elect. dudum 2. & per illud iuramentum respondetur tantum de eo quod scit. Vnde debet simpliciter respondere, scio vel nescio. sed per iuramentum de calumnia respondetur de eo quod credit, vel existimat. C. de iuram. calum. l. 2. Hoc iuramentum de veritate dicenda

præstat

præstat hodie prælatus in causa ecclesiæ in animam suam, & Capituli sui in spiritualibus causis, vt habetur in quadam decretali : extra compilationem, quæ incipit, præsentium, &c.

a ¶ Ex fama.] & ita patet, quòd qualitercũq; aliquid sit diuulgatũ per famam, seu quasi notorium, non sufficit ad probationem. 4. q. 3. c. si testes. §. item sic ss. pe. sed cum alijs adminiculis sufficit. ĩ. de test. & attestat. p̃terea. tñ sola fama sufficit ad matrimonium impediendũ. ĩ. de ꝯsangui. & affi. super eo. & ĩ. de spo. cum in tua.

b ¶ Amplius.] omne quod percipit de rebus titulo pignoris obligatis, totũ debet cõputari in sortẽ, & quod superest, debet restitui. ĩ. de pig. cũ contra. & ĩ. de vsu. c. 1. & 2. deductis primo expẽsis, vt ibi dicitur: quia fructus tãtum intelliguntur deductis expensis. C. de fruc. & li. expen. l. 1. & ff. sol. mat. fruct. quia nullus casus potest interuenire, qui hoc genus deductionis impediat, ff. fam. erc. fundus quinimò fructus per. epti ipso iure pignus liberãt. C. de distra. pig. l. 1. & quicquid percipitur ex pignore, cõputatur in sortẽ. C. de pign. ac. l. 1. & 2. & ĩ. de pig. significante.

tibus iuramentum: cum ex fama [a] quasi notoriũ habeatur præfatũ E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata sortẽ & amplius [b] percepisse. ¶ Ne igitur ex huiusmodi iuramenti defectu, iustitia (occultata veritate [c]) succumbat: Mandamus, quatenus partes ad præstandum huiusmodi iuramentum per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

¶ Idem Colloссen. † archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Si positus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio & ipsemet reuocare debet nõ obstante iuramento de non reuocando : maximè si prius iurat non alienare. hoc dicit secundùm verum intellectum. Panormitanus.

CAP. XXXIII.

INtellecto † iam dudũ, quòd charissimus in Christo filius noster Hũgariæ rex illustris, alienationes quasdã fecerit in præiudicium regni [d] sui, & cõtra regis honorem: Nos eidẽ regi dirigimus scripta nostra, vt alienationes prædictas, nõ obstante iuramẽto, si quod fecit de non reuocandis eisdem, studeat reuocare. † Quia cum teneatur, & in sua coronatione iurauerit, iura regni sui & honorem coronæ illibata seruare, illicitum profectò fuit, si præstitit de non reuocandis alienationibus huiusmodi iuramẽtum : & propterea penitus non seruandũ. [e]

¶ Gregorius ix. episcopo Cenomañ.

¶ Si mulier iurauit aliquem esse suum maritum, & succubuit quia aliter non probauit, non datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

[Glo. seq. ponit quatuor causas huius iuramenti.]

c ¶ Occultata veritate.] hæc 1 est causa quare hoc iuramentum exigitur, vt. s. veritas reueletur timore iuramenti. sic ex eadem causa testes compellũtur, qui aliàs non compellerentur. 14. q. 2. quanquam. & sup. de test. co. c. vlt. per totum. & quia mortale peccatum est occultare veritatem. 11. q. 3. quisquis. & ĩ. de cri. fal. c. 1. & quia causa vsurarum est quasi spiritualis : cũ sit ecclesiastica, iuramentũ de veritate dicenda exigitur, & non de calũnia. Nec colligitur hic quòd iuramentũ de calũnia hic præstitum fuisset, vt quidam dicunt: si tamẽ de calumnia & veritate simul iuraretur, non crederem esse peccatum tam in ciuili q̃ in spirituali, nec offenderetur ordo iuris, imò vtile esset. & si hic iuratum fuisset de calumnia, superfluũ non esset iuramentũ postea de veritate præstitum: quia ad diuersa referuntur, quia æquè præiudicat confessio de credulitate sicut de veritate. Dubitatio huius iuramenti fuit fortè : quia non fuit præstitum debito tempore, s. statim post litis contesta. sicut iuramentum de calumnia præstatur : vnde quæsitum fuit, an postea debeat p̃stari, & sic patet, quòd tunc potest præstari iuramentum de veritate, siue de calũnia antequam sit in causa conclusum, nec est de substantia ordinis iudiciarij, quod statim lite contest. præstetur. Ber.

INtellecto iamdudum.] Si is qui post iurauit alienatione valet alienatio quia postea ... si iurat non cõtrauenire. Sic communiter summatur. Sed hæc summatio nimis restringit literam, quæ fundat se non solum super iuramento, sed etiam super iure debito. Ponit primò factum corrigendũ. Secundò corrigi mandat : ibi, Nos. submittens causam mandati : ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ fecit quasdam alienationes in præiudicium regni sui, & contra honorem regis interposito iuramento de ipsis nõ reuocandis: significatum fuit hoc domino Papæ, vnde scribit archiepiscopo Colloссen. & eius suffraganeis, & eidẽ regi super hoc, vt alienationes p̃dictas studeat reuocare, non obstante iuramento illo: quia in coronatione sua iurauit iura regni sui & honorem illibata seruare : vnde illicitum fuit iuramentum, si quod præstitit, de non reuocãdis huiusmodi alienationibus : & ideo non seruãdum, & priori iuramento licite præstito obediendum.

[Glossa sequens dat simile quod fortificat. Secundò ponit duplicẽ causam quare iuramentum non obliget.]

d ¶ Regni sui.] sic & episcopi iurant in sua consecratione, q iura sui episcopatus non alienabunt. ĩ. de eccle. ædi. cap. vlti. & infra de re. eccl. non alie. vt super: & quod de nouo non infeudabunt. infra de feu. cap. 2. imò & si suspectus esset de dilapidatione, debet cautionem præstare. 28. distin. de Syracusanæ. Sic ergo patet, quòd iuramentum istius regis in coronatione sua licitum & honestum fuit. ergo secundum in contrarium præstitum fuit illicitum. sup. eod. tua 1. quia contra canonica statuta fuit præstitum, & ideo non seruandum : sic supra de foro compe. si diligenti. & sup. eod. cum te. quia si vnum contrariorum est bonum, reliquum est malum 28. q. 1. sciendum. & 32. dist. hospitiolum. quandoque tamen vtrumque contrariorum bonum est, vt nubere & non nubere. 28. q. 1. sic enim neque. vltra vnam columnam. huiusmodi enim iuramenta quæ fiũt in damnum suæ dignitatis, non iuramenta, sed periuria sine temeraria sunt censenda. sup. eo. sicut nostris 2 Vnde ille qui præstitit, sua auctoritate potest venire contra, & reuocare male alienata 3, vt ibi dictum est, imò tenetur ad hoc ex iuramento prius præstito, & ex officio sibi commisso. 35. quæst. 9. quod quis commisit. & sic est argumen. quod iuramentum factum per metum super rebus ecclesiæ non repetendis, non obligat. sup. eo. peruenit. 1.

e ¶ Non seruandum.] quia in malis promissis rescinde fidem. 22. quæst. 4. in malis. & per totam illam quæstionem.

† Vide tex. in l. prohibere. §. quod plane. & ibi Bar. ff. qd vi aut clam.

2 Et habet hoc locũ in præceptis & p̃hibitionibus, in consilijs & demonstrationibus nõ. secundo Vinc. Gof. Iac. & Phil. Ioan. And.

3 Nisi iam propter hoc depositus esset. 12. q. 2. monemus. Io. And.

De intellectu, vide tradam ... 34. & Ferdinã. Vasquiũ ... de suc. creatione. §. 18. Couarru. in c. ... Par. rele. ... §. 2. de ... lib. 6.

Vide B. ... 2. 2. ... att. 1. ibidẽ Caietanum.

Mulier,

CAP. XXXIIII.

MVlieri, † quæ in iure præstito iuramento asseruit, virum talem in ipsam per verba de præsenti matrimonialiter cōsensisse, probationes alias nō habenti, viro ab eius impetitione per sententiam absoluto, [a] non debes licentiam dare cū alio matrimonium contrahēdi, ne auctor periurij [b] videaris: † nec hoc ei dicimus prohibendū: ne fortè si falsum iurauerit, matrimonium cōtingat legitimū impediri: sed suæ cōscientiæ est potius relinquenda.

¶ Idem.

¶ *Qui iurauit seruare statuta edita, & postea per illud iuramentum aliter non iurando promisit seruare edenda seu postea edita, non tenetur ex iuramento ad noniter edita. h. d. secundum verum intellectum.*

CAP. XXXV.

CLericus, † qui iurauit se statuta i ecclesia sua edita seruaturū, promittens per idem [c] iuramentum, statutum qđ postmodū subsecutum est, fideliter obseruare: Licèt transgredi nō debuerat quod [d] promisit, non tenetur ad illius obseruantiam ex debito præstiti iuramenti.

¶ Idem H. iudici.

¶ *Iuramentum litis decisorium à iudice delatum, sine iusta causa recusari non potest: delatum verò à parte, licitè recusatur & refertur: in actione tamen famosa non licet reo referre, hoc dicit vsque ad §. fane*

MVlieri, quæ] Diuiditur quo ad intellectum, quia primò ponitur quæstio. Secūdo solutio & ratio, ibi, Nec Abbas.

CASVS. Mulier quædam petebat quendam in virū suum: & per iuramentum asseruit in iure, quòd ille in cō matrimonialiter cōsenserit per verba de præsenti: vir hoc negabat. cū mulier nō haberet alias probationes, vir fuit ab eius impetitione absolutus: quæritur, vtrum iudex debeat ei dare licentiam cū alio cōtrahendi? Rńdet Papa quòd nō, ne auctor periurij videatur: nec debet hoc ei prohibere, ne si fortè falsum iurauerit, matrimoniū ipediretur: sed est suæ cōscientiæ relinquenda. Not. quòd actore non probante reus debet absolui. Item nullus per dictū suū debet dare materiā peccandi, quia imputaretur ei. Item relinqui debet suæ cōscientiæ.

[Glo. seq. quærit, arg. affirmatiue, soluens contrarium.]

a Absoluto.] quia actore non probante reus debet absolui, j. de ecclesi. benefic. vt nostrū. & s. de causa possessionum ecclesia. & C. de eden. qui accusare. & j. eod. c. vlt. §. 1. Quid si mulier iusta habuisset vnum bonum testem: numquid deferretur ei iuramentum? Videtur quod sic. sup. de probationi. sicut cōsuetudo. & C. de re. credi. in bonæ. & j. eod. c. vlt. in tali casu non dico iuramentum deferendum quantumcumque honesta sit persona, quia hic agitur quasi de statu hominis cum per hoc seruitus constituatur in ipso. nec causa dicitur modica, quia iuramētum defertur inspectis circumstantijs causæ & personarum. j. eo. cap. vlt.

[Gl. seq. repetens textum, & ipsius rationem subdit contrariam olim opi. Lau. cui respondet.]

b Periurij.] sic sup. eo. si verò. & C. si aduer. vend. l. j. nec debet ecclesia viam periurijs aperire, quæ periuria vetat. C. de indi. vi. l. 2. in fin. & sub. eod. tit. cum contingat. ne inde iniuriarum nascat occasio. vnde iura nascuntur j. de accu. qualiter & quando 1. & C. vnde vi. meminerint. & ecclesia non debet alicui laqueum inijcere. 27. q. 1. de viduis 2. quod faceret si daret ei licentiam contrahendi contra id quod iurauit: imò ecclesia debet ei suadere, vt contra propriū non veniat iuramentum arg. prædi. c. de viduis. ratione huius præsumptionis, quia de nemine præsumēdum est, quòd sit immemor suę salutis. 1. q. 7. ancimus. sed non dēt ei expresse prohibere ppter aliā pręsumptionē, quæ posset esse in cōtrium, quia potuit esse quòd falsum iurauit, cū legitimè possit cōtrahere si falsum fuit qđ iurauit: quia periuri & criminosi & Iudæi qui sunt extra ecclesiā, possunt contrahere matrimonium 26. dist. deinde opponitur. & j. de diuor. gaudemus. & j. de consang. & affin. de infidelibus. & sic duæ præsumptiones cōtrariæ hic cōcurrunt, & neutra præpōderat alteri. Simile sup. de ele. cū inter R. Quandoque tamen vna præsumptio elidit aliā j. de præsumptionibus, literas. & ff. de in integ. resti. diuus. Quid ergo faciet ecclesia? Taceat, sic j. de cog. spi. super eo. in fi. sicut spiritualis homo tacet, quia mentiri timet, etiam ne ille qui ad mortem quæritur occidatur. 22. q. 2. ne quis arbitretur. Relinquatur ergo cōscientiæ suæ: ipsa enim scit an cōtrahere possit, si verū est qđ iurauit, nullū potest cōtrahere matrimoniū quo ad Deum, sed si falsum est, benè potest cōtrahere, vt est probatum. Lau. dicebat in hac quæstione, quòd benè poterat cōtrahere. & dari licentia cōtrahendi. & hoc tali argumento: nā qui vendicat rē, decit per cōsequētiam aliū possidere. s. de iu. examinata. tñ pōt redire ad interdictū vti possi. lem. ff. de acqu. possessio. naturaliter §. nihil. sed errabat, quia enim rē vendicat, hoc facit ratione dominij [a], quod habet vel credit se habere. sic & mulier quæ petit aliquem, hoc facit ratione seruitutis, quā in eo acquisiuit per consensum mutuum de presēti: & hoc notauit Laurentius de clandest. matrimonio. in antiqua compilatione c. primo.

CLericus.] Primò ponitur quæstio. Secundò solutio: ibi, Licèt. Abbas.

CASVS. Aliquis clericus iurauit se seruaturum statuta edita in ecclesia: iuramento taliter præstito promisit per iuramentum se seruaturum statutum quoddam, quod post præstitum iuramentum factum fuit in ecclesia, quærebatur vtrum teneatur ad obseruationē illius statuti per iuramentum prius factum? Rńdetur quod ex promissione sua tenetur seruare, quod promisit, sed non ex debito præstiti iuramenti. Nota quod iuramentum non extenditur ad illa super quibus iuratum non est. Item ex promissione aliquis obligatur.

c ¶ Per idem.] iuramentum iam præstitum.

d ¶ Quod promisit.] iste clericus iurauit se seruaturū statuta tunc edita in ecclesia sua, & post præstitum iuramentum promisit per idem iuramētum seruare statuta quæ postea statuerentur, ex hoc patet quòd iuramentum non extendit nisi ad ea tantùm de quibus est cogitatum, vt dictum fuit, & non ad ea quæ postea accidunt argu. supra eodem, quemadmodum. & capitulo, ad nostram 2. sic & transactio ad ea tantùm de quibus actum est: & pactum extenditur. ff. de transactionibus, cū Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. & ff. de pactis. tres fratres. & C. de transactionibus. si de certa re. & s. de testib. cap. de testib. sed licèt ex debito illius iuramenti non teneatur seruare statuta postmodum edita, tenetur tñ seruare illa ex sua promissione: quia inter simplicem loquelam, & iuramentū non facit Deus differentiā. 22. q. 5. iuramenti. nec refert quantū ad obseruationem an per iuramentum, an per solā fidē promissam sit adstrictus. Et æque enī puniret si non seruaret promis-

† Pro intellectu, vide quæ latè scribit Host. in sum. tit. de assertorio iuramento. §. & super quibus.

† Adde quòd iuramētum non debet deferri ei quem credimus incursurū periuriū. l. 2. C. de indi. vidui. toll.

a Et excōicati. j. eo. de eo qui duxit in mat. significauit. Ioan. And.

† Vide [illegible] sub præte[illegible] C. d[illegible] [illegible] & [illegible] 1. q. [illegible] Decreta Rubrica qui [illegible]

a Cui [illegible] dicit [illegible] [illegible] fidetis [illegible] Ioan. And.

† Vide [illegible] Ioan. And.

promissum. ℥. de fideiussoribus. peruenit. & supra quod metus causa, ad aures. Credo tñ, quòd maior pœnitentia imponetur ei qui venit contra iuramentum, quam ei qui venit contra fidem tantum sine iuramento: quia magis contemnere videtur.

Iuramentũ.] hoc c. habet principaliter duas partes. secũda est in §. sanè. & primò legitur illud principium, quod cõmuniter nõ summatur, sed pro sententib. summario sic, ut in summario. Et diuiditur hoc principium in tres partes. Prima tractat de iuramento necessario, quod scilicet, defertur a iudice parti. Secunda de iudiciali, qđ scilicet defertur a parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda per reum in actione famosa secunda, ibi, Quamuis. tertia, ibi, Nec liceat. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui litigant coram iudice, iudex defert iuramentum alteri parti in iudicio, vt illud iuramentum sit loco probationis: quaeritur an istud iuramentum sit de necessitate præstandum? Respondet Papa, quòd iuramentum hoc recusari non potest, nisi iusta de causa: qua allegata & ostẽsa istud præstare non cogitur: sed si vna pars defert iuramentum alteri parti in iudicio, illud iuramentum licitè potest recusari vel referri. Ponamus si aliquis conueniatur actione famosa, tunc non est licitum referre huiusmodi iuramentum.

[Glo. seq. distinguit, & prosequitur triplex iuramentum. in fi. ponit duo notanda.

a A te.] loquitur iudici. No. quòd iuramentum aliud est uoluntarium, aliud necessariũ, aliud iudiciale. 1 Voluntarium est, quod pars defert parti extra iudicium: & dr̃ voluntarium quod voluntariè defertur, & uoluntariè suscipitur nec refertur, idest, is cui refertur, non põt cogi subire iuramentum. sic ergo exponitur in sequenti concordantia. ff. de iureiuran. iusiurandum quod. sed de hoc non dicitur hic. Necessarium dicitur quod defertur a iudice in defectum probationis, nec potest referri, nec recusari nisi iusta de causa, ut hic in prima linea. & C. eo. l. generaliter. §. sin autem. & potest appellari nisi recusatio admittatur, ut ibi dicitur. De hoc habes ĩ. de procur. ex insinuatione. & ĩ. de proba... 2. & C. eo. in bonæ fidei. Iudiciale dicitur a iudicio quod pars defert parti in iudicio, quod non est necessarium subire, uel referre, vt hic. vers. quamuis quod. & l. præd. generaliter. §. sin autem. sed si reus retulerit iuramentum actori, necesse habet iurare: 2 alias prætor denegabit ei actionem. ff. eodem iusiurandum. §. ait prætor. omnió proceditur quasi iurasset reus. C. eo. generaliter. §. omne. olim non poterat recusari. ff. eo. tit. manifeste. & C. eo. delata. sed illud potest intelligi cum iam susceptum est iuramentũ, vel hoc nouum est, illud verò vetus. Et no. quòd post iuramentum a iudice delatum parti, & præstitum a parte parti, potest recedi ab eo propter nouas probationes, sed post iuramentum delatum a parte parti, & præstitum ab eo non potest recedi. ff. eo. admonendi. Item procurator nisi sit vniuersorum bonorum, uel cui specialiter mandatum sit, iusiurandum deferre non potest. ff. eo. iusiurandum. §. procurator.

b Nisi iusta de causa.] Puta quia dubitabat, quòd hoc iuramentũ est de ueritate. ff. eo. ti. iusiurandum, & ad pe ... cuniam. C. respon. ff. re. amota. Marcellus. & sic præter iuramentum de calumnia, iuratur de veritate ab altera parte in isto casu sim. ĩ. eo. de testib. vltra. Bernar.

[Glo. seq. exemplificat, secundò dat alium casum ad quem inducit §. iura. tertiò dicit quod deferens iurat ad calumniam.]

c Famosa actione.] vt in actione furti, & alijs famosis actionibus & actione rerum amotarum non refertur iuramentum, vt ff. re. amo. l. Marcellus. § vl. & ll. seq. & idem est ubicunque lex defert iusiurandum, C. de fidei. commiss. l. vlt. & C. de iud. liber. an. sanctimus. §. licentia. & C. de iur. do. impe. l. vlt. & C. de his qui ad eccle. confu. præsenti. §. sicubi. 3 & C. de Lo. aucto. iudi. post. l. b. §. vlt. nisi eadé lege permittatur referendi potestas. Item & illud scias, quòd qui iusiurandum defert primò iurabit quod per calumniam non defert, ut in l. præc. Marcellus. & C. de reb. cre. l. vlt. & ff. eo. iusiurandum. §. qui iusiurandum.

CAP. XXXVI.

¶ Actione nil probante reus est absque omni onere absoluendus, si verò præsumptio est pro eo, defertur reo iuramentum, uel ipsi actori consideratis personarum & causæ circumstantijs. hoc dicit.

Ivramentum † à te[a] parti delatum, nisi[b] iusta de causa, non potuit recusari. Quamuis quod in iudicio à parte parti defertur, recusari potuit licitè, ac referri. Nec liceat conuento famosa[c] actione, referre huiusmodi iusiurandum.

¶ Sanè si actor omninò in probatione[d] defecerit, reus debet (& si nihil præstiterit) obtinere. Præsumptione verò faciente pro illo,[e] reo deferri potest, ad ostendendã suam innocentiã iuramẽtum, nisi iudex (inspectis personarum & causę circumstantijs) illud actori videat deferendum.

SANE. Quia supra dixerat de iuramento deferendo a iudice, & a parte, ne aliquis crederet hoc iuramentum indistinctè posse deferri, subiicit hunc §. in quo ponit notabilem & solemnem limitationem. Et pot. st diuidi in duas partes. In prima ponit regulam. In secunda ipsius determinationem, ibi, Præsumptione verò. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur hic quod si actor omnino deficit in probatione: reus debet absolui, quamuis nil probet: sed si præsumptio sit pro actore, reo potest deferri iuramentum ad tollendum illam præsumptionem, & suam innocentiam ostendendam: & hoc verum est nisi iudex consideratis circumstantijs personarum, & causæ uideat iuramentum illud deferendum actori. Nota in prima parte dilationem super tribus iuramentis. In secunda nota quod reus debet absolui si actor omnino deficit in probatione. Item iuramentum defertur habito respectu ad honestatem personæ, & quantitatem causæ.

d In probatione.] not. quod si actor omninò nihil probat, nec habet præsumptionem: reus & si nihil præstiterit, absoluitur. sic supra de causa pos. cum ecclesia. & infra ut eccle. bene. vt nostrum. & supra eo. mulieri. & C. de eden. qui accusare. Si verò actor habet præsumptionem pro se, & contra reum, tunc contra talem præsumptionem defertur a iudice reo iuramentum ad purgandum innocentiam suam, vt hic dicit expresse. & C. de his qui ad eccle. con. u. præsenti. §. sicubi. & C. eod. in bonæ. quæ intelligitur secundum istum §. vt quandoque deferatur reo, quandoque actori quia non distinguitur ibi, & actori quandoque defertur iuramentum in defectum probationis: puta cum habet vnam bonam præsumptionem, 4 siue vnum bonum & honestum testem: tunc habito respectu ad quantitatem causæ, & qualitatem personæ, vt non sit præsumptio quod pro tanto debet deierare, defertur iuramentum ipsi actori. ad hoc præstat optimum argumen. ff. de leg. tut. legitimos. & supra de renunc. super hoc. in fin. & supra de procur. ex insinuatione. & sic intelligitur. supra de præsump. sicut consuetudo.

e Pro illo.] scilicet pro actore. Bern.

Margin notes:

† Vide Bar. l. 1. ff. de exceptioni. Spec. ti. de probat. Sal. & alios in l. qui accusare. C. de eden.

3 Ibi colligit gl. multos casus quibus locus est delationi iuramenti, & uide in Spe. de off. iu. §. vlt. versic. & Io. And.

4 Præter iuramentũ proprium qđ in cã sufficit secundu Hust.

e intelle... ra... alius ... Pa c.

...cit Hos. ... iudicia... illud ex... iudiciale, ... ciale ve... illud uo... arium, ... necessa... I.A.

... & qđ ... põt re... uide p... l. Mar... ff. re... text. in ... manifeste ... ultitudinis ... ff. eo.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ Supra visum est de iure actorum, quo muniuntur velantes, seu gl. [illegible] ius reorum, quo muniuntur vt clypeis & loricis. Sicut enim actiones sunt arma actorum, ita exceptiones arma reorum. Vel sic: visum est de probationibus in genere & in specie, sed quia vt plurimum [illegible] actionis reus opponit peremptoriã, vel alias exceptiones contra probationem actoris, congrue igitur ordine subijcitur tractatus de exceptionibus.

De hac materia ha 3. q. 6. § exceptio.

TITVLVS XXV.

De Exceptionibus.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si testis de crimine contra eum excepto conuincetur, uel aliàs conuictus appareat, repellitur a testimonio: sed de crimine non punitur, sed non sanguinem negotium [illegible].*

CAP. I.

DEnique[illegible] quòd in tincta & pennas tenuit & inter. ¶ Si crimina testib. obijciuntur,[a] de quibus non fuerant hactenus accusati,[b] sed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda[c] est, antequam causa per sententiam[d] terminetur: cum (sicut[e] canonica instituta declarant) testes absque ulla[f] infamia, vel suspicione, uel manifesta macula, inferendo testimonio requirantur. ¶ Quod si sola crimina de quibus ab alio tempore conuicti, uel confessi[g] fuerint, testibus obijciuntur, a testimonio repelli possunt; quia sicut Stephanus[h] Papa, & alij Pontifices multi Romani

D[illegible]enique.] Tria sunt dicta. Secundũ, ibi. Quod si. Tertium ibi, Cæterum. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tibus nihil fuerat obiectum. Rñdet Papa quod possunt opponi distinguendo [illegible] crimina [illegible] testibus de quibus nondum fuerant accusati [illegible] tantum opponuntur in modum exceptionis [illegible] probari debent antequam causa per sententiam terminetur, quia [illegible] testes a testimonio repellantur, quia [illegible] canones testes absque ulla infamia uel suspicione, vel macula manifesta, in ferendo testimonio requiruntur, quod si sola crimina de quibus alio tempore conuicti vel confessi fuerint, in iudicio [illegible] testimonio repelluntur, quia [illegible] contra alios, nisi prius se probauerint innocentes. Cæterum quæreret aliquis [illegible] crimina probata sunt contra testes in modum exceptionis, [illegible] debent testes puniri pœna ordinaria? Rñdet Papa, quod propter hoc non debent puniri pœna ordinaria, quia in eos accusatio iuris ordine non procedit, sed sufficit [illegible] testimonio repellantur, vbi crimen quod [illegible] obijcitur, non contingit causam de qua agitur. Nota quod testes sine omni infamia debent esse. Item testes conuicti vel confessi de crimine [illegible] a testimonio repelluntur. Item nullus debet puniri sine accusatore. Item secundum modum agendi punitur aliquis. Hæc decret. intelligenda est & notanda [illegible] supra de testib. [illegible] testimonium.

a Obijciuntur.] hanc decretalem intellige [illegible] illius decret. s. de testib. testimonium. & secundum tenorem illius decret. [illegible] s. de testibus.

[Glo. [illegible] contrarium, & soluit.]

b Accusati.] si enim accusati & conuicti, uel conuicti fuissent [illegible] repellerentur, etiam [illegible] tione, si hoc constaret, ut supra de testib. testes tenent, & [illegible] super eo. Item arguitur contra 4. q. [illegible] lege Iulia. Solu aliud secundum leges, ubi non repellitur ab [illegible] [illegible] & infamis effectus secundum canones [illegible] probatur criminosus.

c Exhibenda.] statim uel infra terminum competentem a iudice statuendum. s. de proba. licet & s. de offi. deleg. prudentiam. § sexta. arg. [illegible] distinctione illius Auth. C. de testi. Auth. si dicatur. Ber.

[Glo. [illegible] ponit opi. Tancr. secundò ponit aliam quã in fine determinat.]

d Per sententiam.] quidam dicũt, vt Tanc. quod hoc est verum de illa exceptione quæ obijcitur in personã testis, quæ ante sententiam debet probari: illa verò, quæ in dicta testium opponitur, [illegible] testis arguit de falso, vel actor vel [illegible] fuerit falsis testibus, vel infra [illegible] ad 20. annum potest opponi. C. de falsis. querelam: & s. eod. [illegible] venerabilis, sed in causa matrimonij in infinitũ potest agi de falso: quia sententia lata cõtra matrimonium nõ transit in rem iudicatam per tractũ temporis. s. de [illegible] & cap. consanguinei. s. de eo qui duxit in matrimonium [illegible] habebat. & 35. q. 9. loci nostri. [illegible] sed [illegible] de falso ante sententiam fuerit obiectum, & non probatum, post sententiam opponi non potest, nisi appellatum fuerit. C. de [illegible] vel dicendum vt alij dicunt, de hac exceptione [illegible] opponitur in personas testium, [illegible] quod [illegible] appellatione [illegible] posset opponi, nam [illegible] appellationem potest opponi exceptio peremptoria, quæ debuit proponi ante sententiam. C. sent. rescin. [illegible] hæc est exceptio peremptoria, saltẽ per obliquum sive indirectè; quia probatio quod [illegible] [illegible] non debent admitti, aliàs videretur quod hæc exceptio esset dilatoria: quod non est verum, & præterea potest esse quod ista [illegible] notabat in [illegible] iudicio, & post appellationem didicit quod modo [illegible] saltem cum iuramento, si hoc ante appellationem non fuit protestatus, debet admitti, sup. de testi. præsentium. quod hic dicitur, antequam causa per sententiam terminetur, supple, nisi fuerit appellatum: alias verum est quod hic dicitur, quod circa appellationem non auditur.

e Cum sicut.] supple, quæ si crimina obiecta, si probata fuerint, testes repelluntur, & subdit causam, cum, i. quia testes absque vlla & c. sicut canonica, & c. & sic lege hanc litteram.

f Absque vlla.] vt 2. q. 7. testes. & q. 4. præsul. & illa sunt canonica instituta, de quibus hic loquitur.

g Conuicti vel confessi.] vnde repelluntur si hæc ostẽderentur [illegible] aliqua probatione. s. de testib. testimonium. [illegible] & si modo conuincantur, vt in præcedenti [illegible] testimonium, & intellige istum [illegible] tenorem istius capitu[li] [illegible] in crimine per euerit [illegible] & in ciuili, & in criminali: si sunt inmerdati, [illegible] in ciuili & in criminali, cum similiter [illegible] non committur infamia. & hoc est quod sequitur in fi. [illegible] nisi prius, &c. In criminali vero nullo modo, quantumcunque egerint pœnitentiam, [illegible].

h Stephanus.] 3. q. 1. c. 1. 2. & 3.

[Gl. [illegible] ad vtramque distinctionem, & soluit.]

Marginal notes: † Capitulo [illegible] Vide [illegible] testib. Bar. [illegible] Illa [illegible] testib. & Bar. [illegible] C. de te[stibus]. † Epist. [illegible] † Et [illegible] § [illegible] Bar. [illegible]

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

a Inno-

testantur, non est credẽdum contra alios eorum confessioni, nisi prius se probauerint innocẽtes.[a] ¶ Cæterùm[b] si de criminibus ad solam exceptionem obiectis, testes cõuicti fuerint siue confessi,[c] pęna[d] ordinaria multari non debent: cũ accusatio in ipsos secundùm iuris ordinem nõ ꝓcedat. Sufficit ergo si à perhibẽdo testimonio repellantur præsertim vbi crimẽ, quod eis objicitur, causam de qua agitur, contingere[e] non videtur.

a Innocentes.] si fuerint cõuicti per testes non vł ꝙ possint probare se non esse tales: quia talis negatiua non admittitur ꝯ testes. ī. de prob. ad nostrã. & si fuerint confessi, non possunt probare ꝯrium. quod enim quisquis sua voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio testimonio infirmare nõ potest. ī. de prob. per tuas. & C. de nõ nu. pec. generaliter quia ꝯfessioni primę stan dũ est. ī. de ꝓsump. litteras. & expone, innocẽtes, ſ. per pęnitentiam. ī. de test. testimoniũ. Litera ista: nisi prius se probauerint innocẽtes. sic debet intelligi. i. nisi ꝓbauerint se emendatos de crimine, & egisse pęnitentiã: & hoc si fuerit, innocẽtes reputãtur & ita demum admittũtur, vt dictum est in notula proxima. vnde non obstãte eo ꝙ confessi vel conuicti fuerint: & hoc probare possunt per sacerdotẽ suum. 50. distin. in capite. & 2. q. j. si peccauerit. i si. & ī. de simo. nemo.

b Cæterũ.] ratio tacitæ quæstionis: Posset aliquis q̃rere an testes, qui suis crimina probãtur in modũ exceptionis, sint propter hoc puniendi.? Rñdetur ꝙ non.

{Glo. seq. argumentum remittit, argumento respondet, & iterum arguit ad alium casum.}

c Siue confessi.] ex eo quod dicit, confessi, est optimum argumentũ, ꝙ testes tenentur respondere an sint criminosi: quia si tenetur cõfiteri, cum opponitur exceptio contra eos, vt innuit hæc litera, multò fortius quando examinantur. De hoc dixi ī. de testibus, cum causam. & quod dicit, confessi: & hoc intellige quando examinabantur, & interrogati fuerunt à iudice super crimine. & ipsi sunt confessi, licet respondere non tenerentur. & ideo non creditur eis cũ iaceant in crimine. 2. Vel dic ꝙ debent interrogari quando crimina in modum exceptionis testibus opponuntur, vt dictum est cum in litera ipsa hoc dicat. sed illud nunquam vidi fieri. Et est argumentum, ꝙ si iudex recusetur coram arbitris, potest ab eo quæri, & debet inde dicere veritatem, & hoc vidi fieri sæpe.

d Pœna.] vt ī. de ordine cognit. cũ dilectus, vbi de hoc ff. de his qui not. infam. l. iii.

{Glos. seq. recitatis per oppositionem, & soluit quod hoc speciale, & dat simile.}

e Contingere.] si enim crimen quod objicitur testi, contingit causam de qua agitur, non solum repellitur, sed etiam punitur: sicut cum vir accusat vxorẽ de adulterio, & ipsa excipit de lenocinio, quòd ipse tradidit eã adulterandam. ff. de adult. l. 2. §. si publico. sic & testis, qui in testificando vacillauerit, siue falsum dixerit, punitur. C. de test. nullum. & 4. q. 3. cap. si testes. §. item qui falsò. sim. ī. de conf. super. & ī. de elect. innotuit. e contra per inquisitionem. arg. alius puniri non debet: quia non agitur de hoc, vt hic dicit, sed in eo in quo agitur, scilicet quia repellitur à testimonio.

A Nobis.] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis est excõicatus maiori excõicatione puta Titius: Martinus participauit Titio scienter in locutione vel oratione: & sic Martinus est excõicatus minori excõicatione: ecce Titius accusat Martinum, Martinus excepit cõtra Titium, dicens ipsum esse excommunicatum maiori excõicatione: Titius replicat contra Martinum dicens: Tu non potes excipere contra me, quia tu scienter participasti mihi in oratione, vel in locutione: quæritur vtrũ Martin⁹ possit repellere Titiũ à sua accusatione, non obstante replicatiõe Titij? Respõdet Papa, ꝙ Titius bene potest repelli à sua accusatione non obstante replicatione: quia Titius remot⁹ est à cõmunione fidelium: Martinus verò solũ modo à participatione sacramentorum. Nota ꝙ excõmunicatus maiori excommunicatione repellitur ab agendo, sed minori excommunicatione ligatus, non repellitur, quia non est remotus à communione fidelium.

{Gl. seq. objicit, & tripliciter soluit.}

¶ Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obstat communionis replicatio.

CAP. II.

A† Nobis ex parte tua fuit quæsitũ,† vtrũ is qui excõmunicato in locutione, vel oratione scienter cõmunicat, excommunicatũ ipsum à sua possit accusatione repellere, cum ille communionẽ huiusmodi replicet contra eum. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ipse ab accusatione[f] illius poterit remoueri, cũ primus à communione

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione. Et de materia vide Syluestrum in sum. verbo, Excõicatio. & Sotũ li. 4. sent. dist. 22. q. 1. art. 4.

† requisitũ.

f Accusatione.] dubitatio fuit in hoc, cum enim prius communicauerit ei, non videbatur postea objicere posse excommunicationẽ, cum approbauerit mores illius. ī. de accus. nulli. ī. de iureiur. quemadmodum. & ff. de adult. l. si vxor. in si. & ff. de neg. gest. Pomponius 1. 8. q. 2. dilectissimi. 32. q. 5. horrendus. & 4. q. 3. si testes. §. item si quis testibus. & ī. de his quæ fi. à maio. par. cap. ex ore. Item non debet alij objicere, quod ipse noluit seruare, ī. de præb. pro illorum. & ī. c. prox. & ī. de appel. an sit. & ī. de elect. bonæ. 1. Sed his omnibus potest responderi cum Augu. Nonnullos sustinemus, quos inuiti toleramus. 24. q. 1. quisquis. Præterea alia est solutio. prędicta locum habent in accusationibus, v. ī. de sent. excom. in præsentia vt si aliquis participauerit excommunicato, non potest ei postea opponere excommunicationem, vel ipsum denunciare, cum ipsum non duxerit euitandum. sic loquitur illa decr. in præsentia. secus in exceptionibus, vt hic quia licet reus sit excommunicatus minori excommunicatione, siue etiam maiori, potest excipere contra actorem, cum qualibet legitima defensio sit ei relicta, vt ī. eo. cum inter. & 2. dilecti. contrà innuitur hic, vbi dicit, secundus verò, &c. quod si accusatus esset maiori excommunicatione notatus, non posset suũ accusatorem repellere à sua accusatione: quod non est verum, vt dicunt iura proximè dicta, & alia plura, vt patet ī. eo. dilectæ. & c. significauerunt. quia nec infamis infamem, nec criminosus criminosum potest accusare. 32. q. 6. nihil iniquius. & 3. q. 7. in dicet. & ī. de adult. c. pen. & vlt. C. de adult. quoniam Alexandrum. vide supple ibi, maximè. Secundus verò à sacramentorũ communione maximè: quia idem esset si esset remotus à communione fidelium: licet Gratianus esset in contraria opinione per id quod legitur 2. q. 7. alieni quod patet in hoc §. qui est contra. sed illud est speciale. Fallit tamen vbi prosequitur quis iniuriam suam. 4. q. 7. omnibus. Item fallit in episcopo, vt ī. de accus. nulli. & illud fuit statutum in olim[g] episcopus quia non debent habere prauos homines & viles in familia sua 2. q. 7. cum pastoris.

g In olim episcoporum, s. inobedientium. & non curãtiũ adimplere q̃d ipsis iniungit, vt not. ī. in cap. 1. de suppl. negl. prælat. super glos. in ver. Alia.

fidelium sit exclusus, secundus verò tantùm à sacramentorum participatione sit † remotus.

¶ Idem Audiceñ. † episcopo.

¶ Habens plura beneficia, cõtra alium de pluralitate non excipit. h. d. Io. And.

CAP. III.

CVm † ecclesiasticæ prouisionis officiũ: & infrà. ¶ Mandamus quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per Celestinum prædecessorem nostrũ noscitur inuestitus, pacifica possessione gaudere: cum exceptionem illam quòd præfatus Ia. in alia ecclesia beneficiũ possidet, ei nõ possint opponere, b quos cõstat varia beneficia in diuersis ecclesijs obtineñ.

¶ Idem episcopo Helieñ.

¶ Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

CAP. IV.

PAstoralis: † & infrà. ¶ Quoniam per dilatorias exceptiones, maliciosè nonnunquã causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuæ re

a A sacramentorum.] j. de sent. exc. significauit. contra, sed illud vide esse speciale in excõicatis à Papa, vel potest habere locum quando cõicat ei pro quo excommunicatus est. j. de sent. exco. nuper. & c. si concubinæ vel ibi fuit excõmunicatus cum omnibus fautoribus suis. 11. q. 3. excellentissimus.

CVm ecclesiasticæ.] Hoc capit. sic summatur: Reus nõ necessarius ab exceptione repellit per replicationẽ partis criminis, vt ibi iacet. Et hæc decretal. e difficilis quoad intellectũ & adhuc redditur magis difficilis propter dicta Doctorũ. Diuidit in duas partes. In prima ponit decisum exordiũ. In secunda mãdatum: ibi, Mãdamus. Abb.

CASVS. Quidã Iacobus nomine fuerat inuestitus per dñm Papa de quadã præbenda vacante in Nouarieñ. ecclesia, & de mãdato ipsius in corporalẽ possessionem ipsius præbendæ inductus, quã non permittebant eum Nouarieñ. canonici possidere: hoc proposuit Iac. prædictus in præsentia dñi Papæ. E contra pars capituli exceptionem quandam proposuit contra ipsum, videlicet quòd in alia ecclesia beneficiũ obtinebat. Ille replicauit contra eos, quòd ipsi plura beneficia in plurib. ecclesijs obtinebant. Inno. cognita veritate mandat Laudun. episcopo, quatenus dictum Iacobum faciat præbendæ illius pacifica possessione gaudere, de qua fuit per C. inuestitus, non obstante exceptione prædicta, quam non possunt ei obijcere, cum & ipsi varia beneficia in diuersis ecclesijs habere noscantur. Nota, quòd qui simili impedimento laborat, non potest illud alijs opponere. Item exceptio exceptione siue replicatione tollitur.

[Glos. seq. ponit opin. Vinc. quam in fi. approbat. secundò opin. Tanc. & I. contra quam opp. & respondet, demum quærit, & opin. ponit, quam probat per rationem, & per locum à diuisione.]

b Opponere.] Vinc. dixit in hoc loco, quòd nomine collegij, vel ecclesiæ poterant opponere hanc exceptionẽ, & illi qui non habebant plura beneficia, nomine suo & ecclesiæ: sed hoc non proderit quia Papa Celestinus scienter contulerat illi Ia. beneficium, & ideo non poterant opponere. Arg. s. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. & j. de test. co. cõstitutus. Et dic quòd bene admitteretur exceptio, nisi iam fuisset missus in possessionem, & confirmatus prout hic fuit, vt potest in antiqua. & hoc vbi dicit, pacifica possessione gaudere. T. & I. dicebant, quòd nomine ecclesiæ non poterant illam opponere quod enim in suis personis æquum putabant, in alijs non poterant reprobare. s. de constit. c. omnes. 19. dist. si Romanorum. 32. q. 6. nihil iniquius. 4. q. 3. si quis testibus. ff. de reg. iur. cum par. & j. de adult. c. pen. & vlt. Sed videtur quòd nomine ecclesiæ poterat obijcere: quia delictum personæ & c. 16. q. 6. si episcopum, & j. eo. cum venerabilis. Sed non debent propter hoc admitti: quia sic alia via cõsequerentur id quod volebant, quod esse non debet. j. de procu. tua. & quia non expedit ecclesiæ hanc exceptionem opponi. Imò expedit ecclesiæ plures habere diuites clericos, vt eam possint melius defendere, & imperium & fiscum abundabit vtens subiectis locupletibus in Auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. 1. coll. 2. Sed pone quòd aliqui sint, qui non habẽt plura beneficia, nunquid possunt opponere? Dicunt prædicti Tanc. & I. quòd non sint admittendi: quia sic alij essent consecuti per istos, quod per se non poterãt, quod esse non debet. ff. de bo. lib. quirit. arg. 46. dist. sicut non suo. ff. de admi. re. ad ciui. pert. l. 2. in princ. Itẽ isti nõ habentes plura beneficia qui obijciũt hic exceptionẽ, aut elegerunt alios, aut electi sunt ab illis. Si alios elegerũt, tali exceptioni renunciasse videntur, vt s. de cõstit. cũ accessissent. & j. de præb. illorũ. Si verò electi sunt à talibus, non possunt hoc obijcere, cũ habeant causam ab illis, qui hoc opponere non possunt. arg. 16. q. 3. si sacerdotes, in fi. & ff. de iur. docum in fundo. & indignũ est vt illi admittantur ad repulsionẽ illorum, quorum repellerẽtur auctores. j. de test. licet ex quadam. Et ex hoc sequitur, quòd si aliquis non facit mentionem in rescripto de beneficio suo, quòd capitulum nõ potest ei obijcere de falsitate rescripti, cum eis non competat talis exceptio: & tamen rescriptũ non valet, sed tamen valet quantum ad hoc j. de præb. pro illorum. Plerũq; enim datur actio ei qui nõ potest agere, ideo quia reo non competit exceptio. ff. si serui. vend. loci. §. pen. & s. quòd met. cau. ad audientiam. & s. de iureiu. debitores. Mihi videtur quòd Vinc. melius dixit, non obstantibus rationib. assignatis: & ideo illi saltem qui non habent alia beneficia, bene possunt hanc exceptionem opponere, & defendere ecclesiam. j. de conces. præb. ex parte. & j. eo. dilecti. imò vnus solus potest se opponere, vt 12. q. 2. non liceat. quia vtilitas ecclesiæ in hoc procuratur, & ideo audiendus est. j. de his quæ fi. à maiori par. cap. cum in cunctis. & 31. dist. Nec etiã quãuis isti qui se opponunt procurent vtilitatem ecclesiæ non dubitatur quia si iste, qui plura beneficia habet recipetetur, læderetur ecclesia, cum non possit continuam residentiam facere, ad quam de iure communi tenetur, & ita nõ posset ecclesiæ deseruire. fauore enim ecclesiæ, & propter vtilitatẽ ipsius ecclesiæ statutum fuit vt clerici debeant in ecclesia residere. Nec ob. quòd dr quòd isti receperunt alios habentes plura beneficia, ergo non possunt an plius hanc exceptionẽ opponere hoc non est verum. Si enim semel malè fecerunt, non sequitur quòd postea idem facere debeant. 1 Et licet renunciauerint] exceptioni suæ contra vnum, non renunciant contra alios. & quia res inter alios acta non prodest alijs, nec nocet. j. de re iud. cap. pen. cum suis concor. arg. ad hoc j. de priuil. si terra. & c. accedentibus.

PAstoralis.] Diuiditur. nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda ratio: in qua duo facit. Primò ponit decretum, & ipsius causã. Secũdo pœnã, & tres casus exceptos: ibi, Ita quod. Abb. Sicu.

CASVS. Quidã malitiosè dilatorias exceptiones proponebant vt causarũ terminatio differretur: ad illorum malitiam compescendam, statuit Papa, vt infra certum tempus

† Dictio. fit, decit in pluribus antiquis.

† Laudun.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione, Facit ad decisionẽ, quòd habetur in c. infames, §. item cum in Euangelio. 3. q. 7.

† Cap. 3. eod. tit. in 3. compil.

Et pro intellectu ... de ... [illegible]

[illegible]

tempus assignandum à iudice, omnes dilatoriæ exceptiones proponantur, ita quòd si partes post terminum aliquas voluerint proponere, quas in termino non fuerunt protestatæ nullatenus audiant, nisi de nouo post terminū exorta fuerit, vel nisi ille qui eam opponere voluerit, fidē faciat iuramento se post terminum ad illius notitiam peruenisse. Nota quòd iudex pōt statuere terminū ad dilatorias proponendas, nec postmodum possunt proponi nisi in tribus casibus hic cōtē tis, si fuerit protestatum, si de nouo mihi competat, vel si iurē postmodum eam ad meā notitiā peruenisse. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. Itē per iuramētū probat cōscientia alicuius. Itē nota hic casū vbi iuramēto vnius creditē in præiudiciū alterius.

spondēdo decernimus, vt infra certū tēpus à iudice assignādum, omnes dilatoriæ [a] proponātur: † Ita quod si partes ex tunc [b] aliquas voluerit opponere, quas non fuerint protestatæ, [c] nullatenus audiantur: [d] † nisi fortè aliqua de nouo [e] sibi cōpetens exorta fuerit, vel is qui voluerit eam opponere, fidē faciat iuramento, se postmodū [f] ad illius notitiā peruenisse.

¶ Idem monachis † Farsēn.

¶ *Excōmunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconuenire non potest.*

Vide text. l. si. C. de exp. & in c. & ibi etc. ff. de ...

Vide text. Auth. qui ... C. de pb.

Hec duo ... Farsēn. ... Idē Host. Guil. in ... Ioan. And.

Gl. seq. reci. p q.]

a Dilatoriæ.] secus de peremptorijs, & de exceptione excōicationis, quæ possūt proponi, quandocūq; de his dī j. eo. exceptionē.

b Ex tūc.] i. post terminū statutū à iudice, & finitū.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, nunquid sufficiat generalis protestatio.]

c Protestatæ.] sic de testi. præsētiū, & intellige protestatæ notando expresse exceptiones: quæ scribi deberēt. j. de proba. quōn, vt si velit proponere exceptionē recusationis, aliā primo dēt proponere: & super illa toti procedere, de alijs pōt protestari sic: saluis alijs dilatorijs, quæ tales sunt, & debēt notari, proalijs suo loco & tpe postquā cognitū fuerit de suspicione: de hoc dixi s. de ... nec sufficit dicere in genere, saluis alijs exceptionibus, quia per hoc nulla videretur ... huius decr. j. de cōfirma. vti. vel inut. bone ar. s. de do. & cōtu. ex litteris.

[Gl. seq. inducit simile, declarat tex. not. quòd termini præcludit viā excipienti, dat simile in accusante.]

d Audiantur.] sic etiam dicit lex, quòd aliquis proposuit vnam exceptionem & succubuit, si vult aliam postea proponere, hoc faciat infra terminum constitutum. Institu. de excu. tut. §. quòd aūt, & hoc verū est, quòd simul possunt proponi cū alicui opetūt plures exceptiones; quæ non sunt ɔtrarie, sed in ɔtrijs secus: vnde si pri⁹ nō proposuit vnam & succubuit: volens postea ... aliā bene admittitur. C. de inoffi. testi. ɔ maiores. & j. titu. proxi. autem, & ita patet quòd hic perditur exceptio si non proponatur infra terminū constitutum, sed actio non perditur. Simile in accusatore: quia si non prosequitur accusationem suam infra terminum, postea nō auditur. j. de accusat. veniens. & C. qui accu. non pos. l. j. & 4. q. 5. quisquis. de hoc dictum est s. de prob. licet. imo punitur in libra auri, qui exceptionē dilatoriā post litis ingressū proponit. C. de ex ... l. si quis aduocatus.

[Gl. seq. reci. per q. quid si post lit. contest. oritur.]

e De nouo.] i. post terminum statutum idem esset, si etiam post litē cōtest. exorta sit. j. de offi. de le. insinuante. q̄ quæ de nouo emergunt auxilio indigent. ff. de iter. act. de ætate. §. eu cā. & noua res nouū consiliū & remedium exigit. ff. de ven. inspi. l. i. in princ. Et si noua causa ... legetur, puta quia fideiussor mortuus sit, iterum æquum erit præstare cautionem. ff. vt in pos. l. plane & nouis morbis noua conuenit antidota præparari. j. de iura. calum. cæterum. 50. dist. vt constitueretur.

[Gl. seq. inducit simile, quærit quid si post cōtestationem innotescit: ponit opi. affirmatiuā, soluit negatiue.]

f Postmodum.] i. post terminum cōstitutū infra quē omnes dilatoriæ proponātur. sic s. de testi. præsentiū. & ita iuramentum est hic, & ibi legitima probatio. Sed quid si post litem cōtestatā velles iurare, quod post ipsam contestationē ad notitiā ipsi⁹ peruenit; quę tñ non est exorta de nouo, sed erat ab initio, puta cōsanguineus erat iudex impetrantis, vel impetrās vasall⁹ iudicis, vel aliqua alia consimilis, sed hoc reus ignorabat, nunquid debet audiri? Dicunt quidā, quòd sic. Mihi videtur quod amplius non audiatur: quia ab initio debet inquirere de huiusmodi dilatorijs, quia vigilantibus & non negligētibus iura subueniunt. ff. qui. ex cau. ma. nō enim. ff. de eden. veluti. & facilitati & negligentiæ suæ imputet. Neque enim oportet per singula momenta onerari actorē. ff. vt in pos. leg. si is à quo. §. vlt. sic enim non esset licitum finis. & hoc quod dicit hic locum hēt in exceptionibus facti, & non iuris: [a] quia nemini licet ius ignorare. ff. de iur. & fact. igno. l. regula.

† Cap. 2. tit. de iudic. in 4. compilat.
† Argētoraten.
† Malis.

[a] Idest quia ignorauit factū non ius, ac si diceret, si ignorabā iudicē consanguineū, sed si ignorabā eū per hoc recusari posse: mihi imputabit. Ioan. And.

CAP. V.

10 CVm inter Priorē & cōuentū de Argentolio † ex parte vna, & nobilē virū S. da Malileon † Diœcesis Pictauien. ex altera, super dānis & alijs corā vobis ex delegatione nostra q̄stio verteretur, procuratore ipsi⁹ nobilis vestrū volēte declinare iudiciū, eo quod duos ex vobis habebat suspectos: procurator monasterij allegauit parti eiusdē nobilis (cū esset vinculo excōicationis adstrict⁹) exceptionis huiusmodi beneficiū interdictum: & infra. ¶ Inquisitioni

CVm inter.] Communis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Ab. Sic.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Argentolio ex parte vna, & S. nobilem virum Pictauien. diœcesis ex altera, controuersia super quibusdam damnis & rebus alijs vertebatur partibus coram delegatis iudicibus propter hoc constitutis, procurator ipsius nobilis excipiēdo proposuit, quòd duos de iudicibus habeat certa ratione suspectos, procurator monasterij allegauit, quòd cum nobilis excommunicationis vinculo teneretur adstrictus, exceptionē huiusmodi proponere nō valebat: Iudices consuluerunt dñ Papam, & ipse rñdet quòd ipsi nobili, quælib. legitima defensio reseruetur in iudicio, & præcipuè iudicis recusatio, cū periculū sit sub iudice litigar. suspecto: & Apostolica sedes iudicibus suspectis causam ex certa scientia non committit: vnde non consideratur fauor excommunicati, sed æquitas iudicantis; & absurdū esset vt reo contra actorem defensionis copia denegetur, quia sic condemnaretur, qui deberet absolui aliquando: nec excommunicato deneganda est absolutionis sententia, quando est in causa absolutionis: & si condemnetur, potest appellare si contra iustitiam fuerit condemnatus: & eadem ratione alia suffragia in vno & eodem iudicio non denegantur eidem. Sed excōmunicatus reconuenire actorem non potest: ne si in defensione sustinetur, ad impugnandum extendatur. Nota, quod periculo non est litigare sub iudice suspecto. Item in iudicijs æquitas seruanda est, & non fauor. Item iudicium claudicare non debet. Item excommunicatus potest appellare, & omnis legitima defensio est illi salua in iudicio, sed agere, vel reconuenire non potest. Item fauorabiliores sunt rei quam actores.

vestræ duximus respondendum, quod prædicto nobili legitima defensio[a] in iudicio reseruatur: & maximè iudicis securitatio, † cū periculosum sit coram suspecto[b] iudice litigare: ac suspectis iudicibus sedes Apostolica cautam de certa conscientia[c] † non committat. vnde in talibus non excommunicati fauor attenditur: sed æquitas iudicantis, cum non debeat claudicare[d] iudiciū, ac satis videatur absurdum, si actore impugnante; reo defentionis copia denegetur, quia sic condēnaretur multoties absoluendus. ¶ Porro cū excommunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit iusta deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium,[e] si contra iustitiam condemnetur, qua ratione in vno eodēque negotio ipsi alia legitima[f] subtrahātur suffragia, nō videmus. † Cæterum non sic in reconuentione[g] sentimus, ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.[h]

¶ Idem monachis Farsēn. †

¶ *Excip ens non videtur fateri ea qua in exceptione includuntur, Et exceptio falsi potest etiam post sententiam opponi.*

CAP. VI.

CVm † venerabilis frater noster I. Sabinen. episcopus coram dilectis filijs nostris R. titu li sanctæ Anastasiæ presbytero, & P. sanctæ Luciæ diacono cardinalibus, quos sibi & R. procuratori vestro cōcessimus auditores, ecclesiā sācti Viti

[Glo. seq. inducit duo similia. Secundo objicit & soluit. Tertio quærit, & soluit.]

a Legitima defensio.] hic manifeste patet quòd excōicatus pōt excipere & defendere se in iudicio, vt ĩ. eo. dilecti. & c. ad ecclesiæ. & c. significauerunt. & potest appellare, & appellationē prosequi. j. eo. c. viti. & eadē defensio cōpetit excōicato, quæ cōpetit non excōicato, sicut eadem defensio cōpetit seruo quæ libero. ff. de accus. seruos. Et libertus, quia alias patronum accusare non potest, in ipsum patronum retorquere potest accusationē, si a patrono accusetur. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. si libertus. quia ignoscendum est illi qui prouocatus voluit se vlcisci, & ibi. Et sic pōt excipere de pacto de non petendo, & exceptionem probare, non obstāte quòd lex dicit, quòd reus in exceptione fiat actor. ff. de prob. in exceptionibus. quia quicquid facit, ad sui defensionē facit. Item qualiter præstabit sacramētū calumniæ, cum sibi non liceat ingredi sacra, multo minus & tangere. 5. dist. ad eius vero. & 44. dist. nulli clerico. Et quibus cætera sacramenta negantur, quō vnū genus sacramenti putatur posse concedi? 95. dist. illud in illo casu concessum est a iure in odium potius excommunicati, quòd omnia possit facere quæ ad causam pertinent, & sic iurabit, & omnes participantes sibi occasione litis non incidunt in canonem, cum talis communio sit potius ad damnum suum, quam ad commodum. Sed si quis excommunicatus conuenitur super eo pro quo fuit excommunicatus iniuste, nunquid poterit excipere quòd non tenetur respondere nisi restituatur ei communio hominum qua fuit iniuste priuatus? Dicit Io. quòd sic, nec tenetur antea rñdere, dummodo ostendat quòd iniuste fuit excommunicatus. 3. q. 1. c. 1. & 2. q. 5. super causa. in fi. quia omnia iura sunt restituenda corporalia & incorporalia. 2. q. 2. nullus potest. & 3. q. 2. c. si episcopus. Et sic not. quòd qui remotus est a quolibet actu legitimo, tamē excipere potest.

b Suspecto.] vt 3. q. 5. § suspecti. C. de iud. apertissimi.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

c Conscientia.] arg. quòd sententia lata à iudice suspecto possit retractari, si detecta fuerit suspicio: quia literæ sic obtentæ nullam videntur conferre iurisdictionem. De hoc dictum est ĩ. de rescrip. ad audientiam. 1. Et not. quòd omne rescriptum habetur suspectū quod de conscientia Papæ non emanauit. de resc. cum dilecta. & j. de confir. vti. vel inuti. porrecta.

d Claudicare.] not. æqualitatem seruari in iudicijs. ĩ. de iud. nouit. & 4. q. 4. c. 2. & 3. q. 9. c. vlti. nec debet actori licere quod reo non licet. ff. de reg. iur. nō dēt. a.

e Remedium.] quia sicut potest excipere, vt dictum est, sic pōt appellare, vt 3. q. 9. c. vera. & j. e. c. vltimo.

f Legitima.] arg. quod qua ratione vnū alicui cōceditur, & omnia quæ sunt eiusdem censuræ, sunt concedenda. arg. 4. dist. denique. in fin. & 5. dist. ad eius. vero.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

g Recōuentione.] sic ergo patet, quod licet possit excipere & appellare, nō pōt tñ recōuenire. rō redditur in littera. Sequentia quoque tñ admittitur reconuentio vbi non admittit cōuentio. 3. q. 8. cuius. i agēdo. & ff. de iud. l. 2. §. sed si agant. Sed nunquid potest excōicatus cōpensare? Dico quod nō: quia qui compēsat, quodammodo agit. sed si ageret, repelleretur p exceptionem. ergo nō potest compēsare. ff. de cōpen. quęque. unque. immo & si vellet cōpensare: & ab aduersario admitteretur, iudex ex officio suo ipsum debet repellere. ĩ. eo dum. exceptionē. in fi. quia quod vna via prohibetur, alia consequeretur: quod esse non debet. ĩ. de procu. c. tue. Ber.

h Extendat.] sim. ĩ. de eccle. ædif. cum dicat Apostolus in fi. i. ad tepont.

CVm venerabilis] Si reus à quo res petitur, excipiat de permutatione ipsius rei facta cum actore, non fatetur per hoc actorem fuisse dominum. Et exceptio falsi etiam post sententiam potest opponi. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur facti & processus narratio. In secunda diffinitio ibi, Intelleximus. prima subdiuiditur in tres: Nam primò ponit petitionem actoris. Secundò ibi, Idem. responsionem exceptionis & probationis reorum. Tertiò, ibi, Ad hęc, replicationem & probationem actoris. Secunda principalis etiam subdiuiditur in tres partes. Primo ponit quoddam motiuum diffinitionis soluens obstaculum. Secundò diffinit causam quo ad spiritualia, ibi, Quia verò. Tertiò quo ad temporalia, ibi, verum. Abb. Siculus.

CASVS. Eps Sabinen. habebat causam cum monasterio Farfenen. super ecclesia sancti Viti, coram auditoribus vtrique parti concessis: petebat Sabinen. eps ipsā ecclesiam à monasterio Farfenen. cum possessionibus & pertinentijs suis, dicens eandem tam in temporalibus quam in spiritualibus pertinere ad ecclesiam Sabinen. procurator monasterij nondum epi intentione fundata præpropere sic rñdit q etsi ecclesia prædicta olim fuerit ecclesiæ Sabinen. subiecta, eam tamen episcopus non potest petere, cum ex causa permutationis monasterium eam obtineat. ad hoc probādum quoddam exhibuit instrumentum, in quo prima facie continenti videbatur quod Theodosius episcopus cum assensu canonicorum suorum prædictam ecclesiam sancti Viti concessit

† Vide Hostien. i sum. tit. de rescrip. §. q̃ sunt iustæ causæ.

† al. scientia. Et de hac clausula, ex certa scientia. qd operetur: vide Antonium Gabrielē li. 6. cō. opinio. tit. de clausulis, cōclu. 1.

a Concor. text. in l. de venia. ff. de in ius voca.

a Et Vinc. hoc verū si agat excōicator, vel is qui fecit illu excōicari secus si alius. arg. ĩ. de res. spo. frequēs. li. 6. Io. An.

† Facit hoc text. a. contra C. de reconu. ...

† Farsen. Farfen. In quod ... ita ... archi... no Rich... mandat.

† Capitulum ... de ... fuit ... Et de ... ... g Dicit ... exceptio ... de ... ... nū ... multi ... lus ...

cum suis possessionibus, & pertinentijs petijsset, asserés candé ad se in spiritualibus & téporalib. pertinere: Idem nódum episcopi itérione fundata preproperè † sic respódit: quòd etsi dicta ecclesia dudú fuerit ecclesiæ Sabineñ. subiecta, eã tamen non poterat episcopus vendicare, quam ex pmutationis [a] causa Farseñ. monasteriú obtinebat, ad hoc probandum quoddã exhibens instrumentum, in quo cótinerı prima facie videbaẗ, quod Theodosi[9] episcopus cum suorú fratrú consensu, prædicta ecclesiã sancti Viri, pro qbusdã ecclesijs & rebus alijs in cãbiú vestro duxit monasterio cóceden dam. Ad hæc episcopus pposuit memoratꝰ, intentionem suam per huiusmodi responsionem[b] esse fundatã: cum enim pars vestra respóderit, se dictã ecclesiã ex pmutatione facta p Sabineñ. episcopú obtinere, confiteri per cõsequens videbaẗ, se credere, quòd dicta ecclesia tépore permutationis pertinuit ad ecclesiã Sabineñ. cú pmutatio inter córtractus bonæ fidei [c] cóputetur, nec cum alio q̃ cum do-

Properè.

eccit monasterio Farsaneñ. in concambiũ pro quibusdam ecclesijs & rebus alijs. Ad hoc eṕs rñdit intentionem suam esse fundatam per huiusmodi rñsionem: quia cum procurator monasterij rñderit se dictam ecclesiam permutatione facta per Sabineñ. eṕm obtinere, per cõsequens cõfitebatur se credere, quòd dicta ecclesia tẽpore permutationis pertinuit ad ecclesiã Sabineñ. quia contractus permutationis celebrari non potest nisi cum vero dño, vel cũ eo q loco dñi habetur: & ad probandum p dicta ecclesia pertineret ĩ temporalib. ad episcopum, quosdam testes induxit, p quos ostẽdere nitebatur, quòd ipse disponebat pro velle suo de bonis ipsius ecclesię. His & alijs examinatis, dominus Papa intellexit dictũ episcopum intẽtionem suam non probauisse per testes, vel per responsionem supradicti procuratoris: quia q opponit exceptionẽ, non videtur cõfiteri de intentione aduersarij, vel per instrumentum ad hoc exhibitum ex aduerso: quia in eo Theodosius episcopus, à quo permutatio facta proponebatur, non scribebatur episcopus Sabineñ. quatenus in transcripto quo pro vtroque vtebatur, appositum fuerat Sabineñ. per vitium falsitatis, licet ei nis cx cheris qui transcriptum illud falsauit, & delictũ personæ non debeat in damnum monasterij redundare, & falsitatis exceptio & ante sententiam & post, possit vsque ad xx. annos obijci, veritate cõperta, non vult Papa, quòd per hoc monasterio preiudicium generetur: verumtamen quia constitit Papæ dictã ecclesiam sitam esse in diœcesi Sabineñ. adiudicauit ei ius episcopale in omnibus, in eadem, exceptis illis, quæ per Authentica scripta eidem episcopo sunt subtracta, cum exemptio non probetur, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ, absoluit monasterium ab impetitione episcopi, cum super hoc non probauerit se legitima præscriptione munitum. No. quòd qui excipit, nõ confitetur de iure aduersarij. Itẽ qui aliter vel aliquid addit vel minuit de instrumento in præiudicium partis alterius, falsarius est. Item delictum personæ non debet nocere ecclesiæ. Itẽ exceptio falsi semper potest proponi vsque ad viginti annos. Item eo ipso quòd ecclesia sua est in diœcesi episcopi, ei subest in omnibus ad ius episcopale pertinentibus, sed propterea non subest ei in temporalibus nisi illud probetur.

a Ex permutationis.] similem casum habes s. de transac. præterea.

b Responsionem.] Factã per procuratorem monasterij. Sed vt dixi, præpropere sic rñdit: sed in hoc non bene allegabat episcopus pro se: quia huiusmodi repentina litis contest. non præiudicabat monasterio. in Auth. de exhib. re. § illud. coll. 5. arg. 32. q. 1. capitul. & 5. q. 5. c. qui accusat. § sed aliud ibi: qui autem inconsiderate loquitur, sentiet mala. 50. dist. ponderent. & merito: quia litis contestatio directe debet fieri per interrogationem & responsionem directam affirmando vel negando simpliciter. s. e. de lit. contestã. c. unico. & s. de elect. fadum, 2. Sed hic procurator sub forma exceptionis sub conditione respondet, vt patet ex ipsa responsione, & per id quod postea sequitur in litera, vbi dicit; vel per procuratoris responsionem.

[Gl. seq. enumerat actiones bonæ fidei, dicens quare sic dicuntur, & in quo differunt.]

c Bonę fidei.] Quę 1 sint actiones bonæ fidei, habẽ institutio. de actio. § actionum. & cõnumerantur ibi. xvij. scilicet actio ex vẽdito, empto, locato, & conducto, negotiorum gestorum, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ erciscundæ, communi diuidũdo, præscriptis verbis, quæ de æstimato proponitur, vt si rem meam do tibi, & æstimo vt eã vendas pro x. aut x. reddas mihi aut rem. ff. de æsti. actio. l. 1. & permutatio, de qua fit hic mẽtio, & hæreditatis petitio. Aliæ verò dñr actiones stricti iuris, vt actio ex mutuo, arbitrium, & cõsimilia. Nec dicuntur bonę fidei, quia in eis tantum seruari debeat bona fides: quia in contractibus stricti iuris seruari debet bona fides: & in quocunque contractu bona fides interuenire debet. C. de actionib. & obligationib. bonam. Idem dicuntur stricti iuris: quia non venit in eis nisi quod stricte exigit actionis natura: vnde non veniunt vsuræ ex mora in contractibus stricti iuris, nisi specialiter sint promissæ. ff. de negotijs gest. quia tantundem. & C. de vsuris, l. 3. Sed in contractibus bonæ fidei veniunt vsuræ ex tempore moræ. ff. de actionibus empt. & vend. Iulianus, § ex vendito. & ff. de vsu. mora. § in bonæ fidei. Nota in actionibus stricti iuris non venit interesse, si rem dari mihi est in obligatione, secus in rem tradi, vel factum, ff. de verb. obligat. vbi autem, § vlt. & l. si fundum. & ff. de re iudic. si quis ab alio. § vlt. 3 Sed omnia ista accessoria veniunt in bonæ fidei iudicis. ff. de act. emp. & vend. l. j. in princ. sed non veniunt in contractibus stricti iuris. Item in bonæ fidei actionibus quandoque veniunt ea de quibus nihil est cogitatum, vt ruta cæsa, & similia. ff. de actio. empt. & vẽd. l. fundi. § si ruta. & supra de cau. poss. c. i. & ibi quædam de his tanguntur. In actionibus bonę fidei multum exuberat officium iudicis, & pinguius quam in actionibus stricti iuris, & istis rationibus dicuntur bonæ fidei, & aliæ dicuntur stricti iuris.

ADDITIO. Numerus actionum bonæ fidei, quæ sunt xvij. patet in his versibus:

Empti, conducti, mandati, depositiq́,
Pignora, ercifcunda, communi, pro socioq́,
Dotis, & heredis, tutelæ, commoda, gestor.
Præscriptis verbis, si mutat, siue licetur.
Ista bonæ fidei sunt, stricti cætera iuris.

Et aduerte, quòd in primo versu p emptu, intelligitur venditi: quia nunquam vnum est sine altero: & per conducti, subauditur, locati.

2 De actionibus stricti iuris & bonæ fidei accurata disputatio.

3 Et vide qđ ibi not. & constitit. hæc in subtilitate iuris ... quæritur an ... in hoc casu sit in obligatione, ... veniat in petitio, &c. ... qđ dicã ... de empt. & ve... lecti ... Ioan. And.

... t dissimi ... ibi ... ali pro- ... to con- ... t reus, ... absolui- ... ed sui ... ndo cõ- ... iure: ... xcipie- ... pponit, ... and.

mino, vel cum eo qui habebatur loco domini legitimè valeat celebrari: & infra. ¶ Porrò memoratus episcopus ad probandum, quòd iam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur † ostendere, quòd tam dictam ecclesiam, quàm molendina, terras, & alia bona eius, Sabinen. episcopi diutius possederunt, de illis pro suæ volũtatis arbitrio disponẽdo: & infra. ¶ Intelleximus supradictũ episcopũ intentionẽ suã minimè fundauisse per testiũ depositiones, vel procuratoris supradicti responsionẽ: quia exceptionem obijciens de intẽtione partis aduersæ nõ intelligitur fuisse cõfessus, [b] vel per instrumẽtum ex aduerso exhibitum: cum in eo Theodosius episcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur episcopus Sabinen. quãquam in transcripto, quo procurator vtebatur, appositum fuerit, Sabinen. per vitium [c] falsitatis. Licet autem [d] nimis excesserit, qui trãscriptũ illius instrumenti falsauit: quia tñ delictum personæ in damnũ Ecclesiæ redũdare nõ debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post, obijci potest exceptio falsitatis: cum falsorum instrumẽtorũ prætextu lata sententia, vsque ad viginti annorũ [e] spatiũ valeat retractari veritate coperta: [f] nolumus vt pro id monasterio vestro præiudiciũ generetur. ¶ Quia verò nobis constitit supradictam ecclesiam sancti Viti constitutam esse in diœcesi Sabinen. episcopalem [g] in

† videbatur.

1 Et ĩ. de appell. cũ causam & taciturnitas. ĩ. de præsumpt. nonne. Item Samaritana quæ dixit, scio quia Propheta es, per consequens dixit se virum hñe. 31. q. 1. Ioan. And.

a Loco dñi.] hoc ideo dicit: quia qui dat alienã rem, non contrahit permutationem. ff. de re. permut. l. 1. in fi.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

b Confessus.] Hæc regula sumpta est ff. de excep. nõ vtitur. Sed nonne excipiendo confessus fuit permutationẽ factã, per quos est cõfessus quòd sit factũ de meo nũquã illud dr permutatio. ff. de re permut. l. 1. in fi. & qui cõfitetur vnum, per quos cõfitetur id quod sequitur ex illo. ĩ. c. est quo iure. & ĩ. de offi. deleg. cum super. & ĩ. de dolo & contu. cũ dilecti. Præterea tacita cõfessio, hr pro cõtestatione. ĩ. de dolo & contu. proue. 1 Itẽ interrogãdo fit confessio, siue negatio. 22. q. 2. quod ait. & 32. q. 7. quid in oibus. & ĩ. de homic. cum suso. ff. de ver. obl. l. j. §. si qs ita. Ad hoc dicas quòd excipiendo de permutatione nõ cõfitetur de intentione aduersarij, vt hic dicit, quia pôt esse quòd de facto fuit permutatio, & non de iure. Sic in exceptione pacti de non petẽdo debitũ, quia per hoc non confitetur debitum: quia pôt esse quòd nõ de iure debuit. Qui excipit, debet ita dicere, Frater, nõ confiteor hoc quod dicis, sed si fecissem, pactũ factũ est mihi de nõ petendo. Et sic iste etiam respondet dicendo; & si dubium fuerit, &c. quia sic non asserit simpliciter, sed sub conditione, & ideo non præiudicant talis confessio ipsi monasterio: quia non fuit confessio, sed exceptio: vel si pertinuit ad ecclesiam Sabinen. permutatio intercessit. Item si quis dicat se præscripsisse, & aduersarius dicat, ego interrupi præscriptionem tuam: nonne per hanc exceptionem dicendo: ego interrupi præscriptionem tuam, confitetur de intentione aduersarij? quare ergo postea auditur probatio præscriptionis post talem exceptionem, per quam confitetur de intentione aduersarij, vt supra, de testi. ex tenore. ĩ. tit. prox. illud? Sed dicas quòd non fatetur de præscriptione qui excipit de interruptione, nec confitetur de intentione aduersarij: & ideo debet probare præscriptionem qui eam opponit. ĩ. de probat. ex litt. & ĩ. tit. prox. illud. Et sic debet dicere: nõ credo te præscripsisse: sed si hoc verò esset, dico quòd interrupi præscriptionem tuam, quam interruptionem probare debet, vt dicit decretalis illud. Idem est dicendum, cum aliquis petitur in virum, dicat; non confiteor me esse virum tuum: sed si essem, consanguinitas est inter me & te, vt ĩ. de testi. ex tenore. Nam sic respondendo, non confitetur de intẽtione aduersarij, nec onerat se aliqua probatione, sed aduersarium, nisi tunc demum cum actor fundauerit intentionem suam quia tunc exceptio probanda est, vt not. ĩ. cod. exceptionem.

ADDITIO. Qualiter has exceptiones debeas proponere & probare, & quando principale negotium, habes C. de exceptionib. si quidem. Item habes ĩ. de testib. ex tenore.

c Per vitium.] hoc ipso debuit succumbere monasterium, ĩ. de rescriptis. olim.

[Glo. sequens ponit duas lecturas, & secundùm alteram quærit, & soluit.]

d Licet autẽ.] responsio quasi tacitæ quæstionis. Posset quis dicere, si instrumentũ falsauit, ergo hoc ipso debuit succumbere monasteriũ qd exhibuit instrumentum falsum? Respõdet Papa delictũ ipsius, qui ipsum falsauit, non debet in damnũ monasterij redundare. 16. q. 6. si episcopus. Vel intellige potius quod allegatur cõtra monasteriũ ex parte episcopi, vt per hoc amitteret causam, vt ĩ. de rescrip. olim. Propter consimilẽ falsitatẽ tulit Eug. nam Papa sententiam contra ecclesiam Ottonen. ĩ. de in integr. restit. cum ex litteris. Sed quare nõ hic Papa tulit sententiam cõtra monasteriũ? quia nõ constitit ea parte fuisse in culpa, vt bene innuit litera ista, delictum personæ, &c.

2 Contra [illegible]

e Ad viginti annorum.] C. de falsis, supra de probationibus, licet.

querelam. De hoc dictum est

[Glo. seq. arguit pro & contra, & soluit.]

f Veritate comperta.] Sed videtur talis sententia teneat ipso iure, dubitans contrarium; quod non videtur: quia exceptio non datur ex ea. ff. de except. quæ agnitis. Sed si nulla est ipso iure, qualiter incipit valere etiam post annos xx. quia quod ab initio non valet, tractu temporis non conualescit. ff. de reg. iu. quod ab initio. & l. pen. 16 quæst. 3. ap. placuit. §. pot. ff. vers. quod si prius. & ĩ. de elect. auditis? Dicas quod talis sententia tenet, & in suo robore durabit, & seruari debet quousque talis sententia lata fuerit, supra de fide instrum. except. inter. quamuis articulus ille dubitabilis est, durabit sententia. reuelata verò veritate, tunc primo apparet quod nulla fuit. & ideo tunc pronunciabitur nulla. sic ĩ. de trig. & malefic. fraternitatis, in fi. & quicquid occasione talis sententiæ perceptum vel obtentum est, non cassabitur: sicut per sententiam sua non constituitur, sed si quod erat declaratur cum sententia profertur. ff. si certum petet. sicuti. §. sed si quæritur. & hoc dicit litera ista, valeat retractari veritate comperta sicut est in sententia lata per falsum procuratorem: quia tale tñ prolata iudicium nullum, tunc primo apparet. ĩ. de procur. in nostra. & C. eod. tit. licet.

g In diœcesi.] 16. quæst. 7. omnes. & 18. quæstio 2. in monasteriis.

Olim.

OLim:& infra.] Qui propter exceptionem non admissam appellat, coram iudice appellationis probare dēt exceptionem esse veram. ita cōtter summatur. Sed scdm hanc summationem hæc decreta. est in dubio per ca.interposita. ǁ.de appell.ideo pōt summari aliter intelligendo, quod hic scribitur executoribus illarum sententiarū, & sic exceptio inferent nullitatē suæ & coram executore auditur ad effectum, vt si veram esse cognouerit, supersedeat. Et iste est notabilis intellectus. In prima ponitur appellātis querela. In secunda prouisio, ibi, Discretioni. Et vt patet ex prædictis, hēt iste textus duos intellectus. Secundū primū & magis cōe pone sic casum. G. tractus corā iudice delegato opposuit, quod trahebat vltra duas dietas, replicabatur vt in lra.demū quod excep tionē non admissam fuit appellatū: delegatus appellōe non obstante excōicauit illū G.& fuerunt impetratæ līæ ab aduersario super executione istius sententiæ ad istos, de quibus supra scriptione: corā quibus G. proposuit exceptionē suā: & quia non audiebatur, mādat eis Papa vt in litera patet. Secūdum alium intellectū pone casum, quod G. appellauit, & impetrauit līas ad istos iudices i suprascriptione cōtentos, quibus Papa mādauit ut patet in līa: & iste intellectus est magis planus, & litteræ consentaneus. Ab. Sic. Vel vt error quorundam conticeat, sic pone casum. Contra quendam G. litteræ obtentæ fuerunt ad archiepiscopum Treuereñ. coram quo iste G. ex. epit, quod extra suam diœcesim ultra duas dietas contra constitutionem concilij generalis vocabatur: & quia dictus archiepiscopus super hoc eum non audiuit, ad sedem Apost. appellauit: & sic iste G. obtinuit litteras ad istos abbates intitulatos, quos archiepiscopus prius subdelegauit ex causa prædicta, petens coram eis pronunciari appellationem suam iustam: sed aduersarius respondit ipsum non esse audiendum: quia licet archiepiscopus distaret ultra duas dietas, ipse tamen ǁ duas dietas locū & diem partibus assignauit, sed hoc non fuit probatum. Papa consultus mandat, vt si ille G. poterit probare quod uocatus esset contra constitutionem cōcilij generalis, eius appellatio pronunciaretur legitima, & tu lices non procedant: alioquin, &c. & ita supersedere, idest non procedere, taceant ergo qui dicunt, supersedere, idest, procedere, quia hoc nuiquam inuenitur, sed primum dictum, sic sup. de rescrip. dilectus filius. Io.

omnibus eidē episcopo adiudicabimus in eadē: illis duntaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei noscuntur esse subtracta, cum per priuilegium, vel præscriptionē legitimam nullatenus pbaretur exempta. ¶ Verum quia dictus episcopus, qui eandem ecclesiam vendicabat, munitum se præscriptione legitima non ostēdit, quāquam probauerit episcopum Sabineñ. bona eiusdem ecclesiæ aliquanto tempore possedisse: vos ab impetitione episcopi, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ sententialiter duximus absoluendos.

¶ Honorius tertius Abbati S. Huberti, & S. Martini Leodiñ.

¶ Si exceptio iurisdictionis exclusiua propter quam fuit appellatum probatur uera, iudex appellationis non debet de principali cognoscere, sed supersedere h.d intelligē do quod isti erant iudices appellationis. & est notabilis intellectus. Panor.

CASVS. Nobilis vir V. conueniebatur per litteras Apostolicas coram Archiepiscopo Treuereñ. ex parte ipsius nobilis fuit propositum coram ipso, quod authoritate illarum litterarum respondere non tenebatur, pro eo quod vltra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & quia dictus archiepiscopus hanc exceptione non admisit, sedem Apostolicam appellauit: propter quod tam procurator ipsius quam partis aduersæ ad sedem Apostolicam accesserunt, coram quo procurator dicti nobilis præd. proposuit: & procurator partis aduersæ respondit, quod dictus nobilis vltra duas dietas extra suam diœcesim non trahebat: quia archiepiscopus in tali loco sibi terminū statuit, qui non erat remotus ab illo vltra quam per concilium est prouisū: vnde Papa mandat quibusdam iudicibus, quatenus si procurator dicti V. poterit probare exceptionē prædictam, videlicet se trahi in cām ultra duas dietas contra concilium generale, appellationē ipsius legitimam fuisse pronunciēt, & negotio supersedeāt. Nota quod qui appellat a grauamine ante sententiā in causa appellationis, debet probare causam appellationis veram fuisse. & hoc verum est quando non obtulit illā se probaturum. Item nota quod iudex potest remouere grauamen de duabus dietis.

CAP. VII.

OLim: † & infra. Nuper ex parte G. fuit propositum, quòd litteris prædecessoris nostri Treuereñ. archiepiscopo præsentatis idē excipiendo proposuit, quod auctoritate ipsarum respōdere minimè tenebatur, quia vltra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & quia dictus Archiepiscopus hanc exceptionem admittere recusabat, vocē ad nos appellationis emisit: & infra. ¶ Porrò procurator partis aduersæ respondit, quod idem G. vltra duas dietas extra suam diœcesim minimè trahebatur, cum ipse archiepiscopus terminū in tali loco [a] statuerit, qui remotus ab illo non erat vltra quā prouisum est per constitutionem Concilij generalis: & infra. ¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus si procurator dicti † G. probare potuerit [b] exceptionem

† De materia huius decretalis, quatenus agit de dieta, uide Bart. in l. 1. ff. si quis cautio. Imola in l. continuus. ff. de ver. ob. Alex. cōs. 22. in 1p. consi. decretis uerbis statum. i 4. vol.

† prædicti.

a In tali loco statuerit.] ex eo quod dī. patet quod si aduersarius meus impetrauit litteras vltra duas dietas extra diœcesim meam, & iudices uolunt uenire vsq. ad locū illum, qui non distat ultra duas dietas, non possum propterea eorum iudicium declinare: quia non trahūt me vltra q̄ prouisum est per concilium generale, & ita non faciunt contra concilium, ut hic littera probat. & ǁ. ubi dicit se in causam trahi ultra duas dietas. & hoc idem dicit constitutio illa. ǁ. de rescri. nonnulli. Sed nunquid iste reus procurabit illos veniendo ad locum? Nō credo. De hoc dixi in constitutione illa nonnulli.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Probare potuerit.] sic vī pro ille, qui appellat aū sententiam diffinitiuam a grauamine, quod in cā appellationis necesse habeat probare corā iudice appellationis, cām suæ appellationis verā fuisse. fi. ǁ. de testi. ex parte Adæ. Sed contra videtur, quòd sufficit probare coram iudice appellationis, quod iudex inferior exceptionem admittere noluit, supra de offic. deleg. cum causa. & infra de appellat. vt debitus, & melius cap. dilecto. Illud

r Hæc verba illa epa: hodie verò inspicimus non solū locū cōuentionis sed & admissionis, ǁ. de rescri. statutū. §. cū verò & §. seq. lib. 6. Ioan. And.

contrarium, ex parte Adæ. soluitur in illa decreta. Alia verò contrariа soluuntur per decreta infra de app. interposita. 1. responso. Cum enim quis probabilem causam exponit, quam dicit se probaturum, si iudex ipsum repellat, & propter hoc appellatur: tunc in causa appellationis non est necesse probare causam veram esse, sed sufficit probare quod non fuit admissus. Si verò nō obtulit se probaturum, sed illam tantū allegauit: tunc in cā appellationis probabit causam illam veram fuisse, alias ad priorem iudicem remittetur secundū tenorem illius decret. infra de appellat. interposita. & secundū illam hodie procedēdum est, & ideo in hac decret. debet probare quod trahebatur vltra duas dietas quia cum proposuit suam exceptionem, non obtulit se illam probaturum, sed in decre. illa, dilecto, ij. de appel. non obtulit se probaturum, & tū sufficit probare quod non fuisset admissus ibi, tū cōstabat de exceptione per confessionem presbyteri factam coram auditore. Sed dubitabat an propter illā vel alias legitimas fuerit appellatū, & nō sufficit probare quod proposuerat illas eis, & quod nō fuisset admissus, & eodē modo rōdeas ad illam, ij. de off. de leg. cum causam. quia iudices ibi certi erāt de exceptionibus: quia bene sciebant verum habuissent sub delegationem iudicis vel excusationem ipsius. hodie enim seruandum est prout dicit illa decre. interposita. de appellationibus.

contra istum G. latas ab archiepiscopo Treuereñ. post appellationem ab isto G. interpositam, & cognoscere debent de appellatione G. quia hoc eis mandatur per litteras istas. & si G. non probauerit exceptionem, procedent postea ad exequendas sententias suspensionis latas ab archiepiscopo prædicto.

quam corā archiepiscopo proposuit sæpedicto: videlicet se in cām trahi vltra duas dietas contra cōstitutionem concilij † generalis, vos appellationem dicti G. legitimam decernentes, negotio supersedere [a] curetis.

¶ Idē archidiacono Translig. & officiali & I. Canonico Turonensi.

¶ Pro defensione sua ecclesia potest quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliam legitimam exceptionem, nec per replicationem excommunicationis, vel periurij repelli potest.

CAP. VIII.

Dilecti † filij S. & P. ac G. canonici ecclesię sanctæ Mariæ transmissa nobis † petitione monstrarunt, quod cum M. canonicus eiusdē ecclesię ipsos coram delegatis à nobis traxisset in cām, super eo quod se opponunt electioni a quibusdam canonicis Grādeñ. † factæ de ipso in Priorem ecclesiæ supradictæ: ijdē proposuerunt, quod dictus M. non debebat audiri, eo quòd excōicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. periuriū, & S. excommunicationem in modum [exceptionis &] replicationis obijciens, eorum exceptionem elidere niteretur], procurator eorum proposuit, quod eius super hoc probatio recipi non debebat: quia & si obiectum præfatis canonicis periurium probaretur, non essent propter hoc a defensione [b] suæ ecclesiæ repellendi. Adiecit etiam, quod contra excommunicationē dicto M. in modum exceptionis obiectam, excōmunicatio supradicti S. replicari non poterat, quia exceptio ipsi M. opposita & probata eundē repelleret ab agendo; replicatio verò sæpedictū S. nequaquam a defendendo [c] repelleret, si etiam probaretur: & infra. ¶ Ipsi verò iudices in-

Dilecti.] Per excōicationis & periurij exceptionē a sua vel ecclesiæ suæ defensione quis repelli non dēt. Prima pars ponit petitionē appellantis. Secunda dat iudicium ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quidā canonicus Gradeñ. M. nomine electus fuit in priorem eiusdem ecclesiæ S. P. & G. se opponebant electioni illius, vñ contra illos litteras impetrauit: ipsi coram iudicibus constituti proposuerunt, quod dictus M. non debebat audiri pro eo quod erat excōicatus, & periurus. Sed dictus M. contra G. & P. in modum replicationis obiecit periurium, & excōicationem contra S. scilicet ut eorū exceptionē eliderent. sed procurator illorū respondit, quod probatio illius electi super hoc recipi non debebat quia & si illud etiam probaretur, non essent propterea a defensione suæ ecclesię repellendi: & si excōicatio contra dictum electum probaretur, in modum exceptionis repelleretur ab agendo. Sed replicatio excommunicationis probata non repelleret a defendendo. Iudices interlocuti fuerunt, quod prius reciperent probationes super replicatione præmissa, propter quod ad sedem Apostolicam appellarunt: mandat Papa quatenus si est ita, reuocetur in irritum quicquid fuit factum post appellationem. Nota, quòd excommunicati, & periuri non repelluntur a defendendo. Item non debet admitti ad probandum, quo probato non prodest.

(Gloss. sequens reci. signando contrarium decret. vt debitus.

a Supersedere curetis.] Supple, abbatem sancti Laur. & eius coniudices ad quos G. litteras impetrauerat contra ipsius aduersarium super prosecutione appellationis suæ procedere permittētes iuxta traditam sibi formam: alioquin illi procedent iuxta traditam sibi formā, non obstantibus litteris impetratis ad abbatē sancti Lau. & eius coniudices. Si verò G. non probauerit se trahi vltra duas dietas extra diœcesim, abbas ille S. Huberti & eius coniudices procedere in negotio sibi commisso non omittant ad petitionem aduersarij. & iuxta mandatum ad ipsos directum, non obstantibus litteris impetratis ad abbatem sancti Laur. & eius coniudices, sicut continetur in antiqua decret. aliàs esset manifestè contrarium [1] ij. de appel. vt debitus. cum si. Sed isti quibus scribitur, non erant iudices appellationis, sed dati erant ad exequendum quasdam sñias suspensionis

b A defensione.] Sic patet quòd quilibet admittitur ad defensionem ecclesiæ suæ etiam periurus: quia etiam ad agendum siue ad accusandum admitteretur prosequens suam, vel suorum iniuriam. 3. quæst. 1. . negandа. 2. & 4. quæst. vlt. omnibus. ergo multò fortius ad defendendum, cum ad defendendum admittitur qui alias ab agendo repellitur. supra eod. cum inter. & ij. eo. cap. dilectę.

c Defendendo.] & ex hoc patet quòd excommunicatus tam se quam ecclesiam suam defendere potest: agere vero nequaquam, ut hic, & sup. eod. cum inter. & ij. eo. c. prox.

¶ Lateraneñ. sub Inn. iij. c. 37.

† Vide Abbatē & Doctores in ca. pen. & vlti. de adulte. & Bar. in l. viro atq. vxor. ff. solut. matri. & in l. Papinianus. §. Marcell. ff. de doli exc.

† Dictio, nobis, deest in multis antiquis.

† al. ita Grauaceñ. ecclesia.

† Hæc dictio, verba excæptionis, desunt in his man. scriptis.

1 De huius contrarij solutione vide in hic plenius per Host. Ioānem And. & alios Doct.

a Ia-

terlocuti[a] fuerunt, quòd prius probationes recipe rent super replicatione præmissa: † propter quod ad nostram fuit audientiam appellatum. Quocirca mandamus, quatenus si res ita se habet, [b] reuocato in irritum &c.

¶ Gregorius nonus I. & M. canonicis Pragen.

¶ Si per exceptionem suspensionis contra quam replicatur de nullitate, ordinatio ecclesiæ retardatur: fit absolutio ad cautelam.

CAP. IX.

Apostolicæ † sedis: & infra. ¶ Sanè vobis apud sedem Apostolicam constitutis [c] quædam suspensionis & amotionis à beneficijs sententiæ, fuerunt in modum exceptionis obiectæ: Quas licet proponeretis vos posse nullas esse per testes idoneos & instrumenta probare: Nè tamen ordinationem [d] Pragen. ecclesiæ propter quam veneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari: [e] sententias ipsas relaxauimus ad cautelam. [f]

¶ Idem decano Linconiensi.

¶ Excommunicationis exceptione non obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis, licèt de excommunicatione lata post appellationem à grauamine non faciat mentionem, hoc dicit. Et secundùm hoc est casus notabilis, & singularis, per quem fortè posset colligi vna regula quod de innouato post appellationem etiam ab interlocutoria non est necesse in rescripto facere mentionem. Panormitanus.

¶ Interlocuti fuerunt.] & malè: quia si hoc esset probatum, non repelleretur: quia excõicato vel criminoso licitum est defendere tam se quàm ecclesiam suam. s. eo. cum inter. Et est arg. quòd non debet quis admitti ad probandum, quo probato non prodest. C. de prob. ad probationem. s. de offi. deleg. cum contingat. ad fin. vbi de hoc.

[Glo. seq. not. allegat vnam concor. in contrarium. alleg. 5. iura, & soluit.]

b Si res ita se habet.] hic habes, quòd contra exceptionem doli non datur replicatio de dolo. ff. de do. except. apud Celsum §. Marcellus. Sed contra habes. s. e. cum ecclesiasticæ. & i. de diuor. significasti. & i. de adul. intellesimus. 1 & c. seq. & 32. q. 6. nihil iniquius. Et soluto matrimo. viro. Sed veritate inspecta nõ sunt contraria quo ad finem: quia vnus est finis siue effectus siue replicatio doli detur, siue negetur, scilicet, ne alter de dolo suo commodum habeat in casu præsenti non datur replicatio ad hoc ne alter scilicet actor agere possit, cũ sit excõicatus, sed admitteretur hic replicatio si actor excõicatus admitteretur ad agendum: quod esse non debet & ita cõe delictum noceret vni, & alteri non. vnde nõ obesset ei excõicatio, & ita intelligitur lex prædicta apud Celsum. §. Marcellus. Ideo ibi non datur replicatio, ne scilicet cuius malitia alteri sit lucro, alteri verò dãno, verbi gratia. Dolo induxit te ad aliquid promittendum: Deinde induxisti me dolo ad remittendũ, & sic vterque est in dolo: quo casu si ago contra te ad id quod promisisti mihi per dolũ meũ, mihi poteris opponere doli exceptionem, quã exceptionem non potero remouere per meã replicationem: si enim daretur hæc replicatio, repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo: quod esse nõ debet. Et ideo in l. illa non datur replicatio. Et in contrarijs datur replicatio propter eandem causam: vt patet in adulterio viri & vxoris. verbi gratia. Mulier repetit virum suum ipse opponit ei adulteriũ excipiendo contra eam: & ipsa repelleret contra eum quòd & ipse similiter est adulteratus, hic admittitur replicatio mulieris, & ideo scilicet ne ille lucrũ habeat de suo adulterio, si replicatio mulieris non admitteretur: & sic remaneret maritus in lucro de dolo suo, & vxor repelleretur: & ita vni noceret adulterium, alteri verò non, quod esse nõ debet. & sic intellige sup. eo. cum ecclesiasticæ. 2 Et ita patet quòd idem est replicationem dare, quod denegare. Et sic eadem ratio est vtrobiq. & hic est ratio alia quæ redditur in littera, 3 & melius sup. eo. cum inter.

Apostolicæ.] Hæc est pars illius decret. i. de cleric. excomm. minist. Apostolicæ. Et potest diuidi in quatuor partes. Nam primò ponit exceptionem. Secundò ibi, Quas replicationem. Tertiò ibi, Ne tamen. relaxationis causam. Quartò ibi, Sententias relaxationem. Abb. Siculus.

CASVS. Duo canonici Pragen. I. & M. accesserunt ad sedem Apostolicam propter ordinationem Pragen. ecclesiæ. quidam volentes impedire propositum illorum, obijciebant eis quasdam sententias suspensionis & remotionis à beneficijs in modũ exceptionis, & ipsi respondebant sententias illas nullas esse, & hoc probare volebant per testes & instrumenta. Dñs Papa ne per hoc impediretur ordinationi Pragen. ecclesiæ propter quã venerant, sententias illas relaxauit ad cautelam. Not. quòd suspẽsus ab officio & beneficio nõ admittit ad agẽdũ pro ecclesiæ ordinatione, cũ huiusmodi spiritualia tunc temporis possidere nõ possunt, nec agere pro eis possunt.

c Constitutis.] vt cũ tractaretis de electione facta, vel facienda.

d Ordinationem.] quæ 4 in præsentia dñi Papæ fieri debebat per istos: & ne impediretur, absoluit eos ad cautelam.

[Glo. seq. ar. alle. duo iura in contrarium alleg. duo alia, & soluit.]

e Contingeret retardari.] ex hoc vt quòd suspẽsus ab officio & beneficio non posset agere tamquàm excõicatus esset maiori excõicatione. arg. s. de consue. cum dilectus. & s. de ele. cũ inter R. ibi suspensus non põt eligi. & sic electus nõ posset agere pro sua electione arg. contra i. de cleri. excõ. min. c. vlt. vbi habes, quòd suspensi eligere põt. & sic põt agere pro sua electione, sic & exercere ea quæ sunt iurisdictionis. s. de ele. illa. Sol. contraria ista loquuntur in diuerso casu. hic enim loquitur de suspensione iudicis, & in concor. cõtraria loquunt de suspẽsione canonis, & canon mitius agit quàm minister iuris. ff. de arbi. Celsus. & l. præceden. in fi. Cum ergo isti suspensi dicantur per iniuriam hominis ab officio & beneficio, ideo non interest ipsorum agere pro ecclesia: cum ab ipsius beneficio priuati sint, & præcipuè cũ agunt pro re spirituali, scilicet pro ordinatione ecclesiæ, à qua priuati sunt per suspensionem: vnde cũ nõ possent eligere vel eligi, non possent prosequi causam electionis: quia nõ possent agere pro eo quod possidere non possunt pro se vel pro alio. argu. i. de cleric. excom. mini. si celebrauit. alijs autem negotijs proprijs vel ecclesiæ, quilibet, si mandato ecclesiæ agerent, benè admitterentur: quia non sunt priuati communione hominum. s. eo. à nobis. sed quia priuati sunt communione sacramentorũ, ad sacramenta spiritualia non admittuntur, nisi prius fuerint restituti. & ideo fuerunt absoluti ne contingeret ordinationem ecclesiæ impediri, quæ in præsentia domini Papæ fieri debebat per istos: & ideo ne ordinatio siue electio ecclesiæ impediretur, absoluit eos a cautelam.

f Ad cautelam.] sic s. de testi. veniens. in fin. & i. de appel. ad præsentiam. & i. de sent. excom. per tuas. & 24. q. 1. audiuimus.

4 Hæ duæ glossulæ nec sũt Ber. nec habentur in antiquis exemplaribus.

Dilecto

DIlecti in Christo.] Per excōicationis exceptionem a prosecutione appellationis quis repelli non debet. Sic cōiter summatur: sed hæc summatio non continet aliquam dubitationem per c. cum inter. ī. eo. & ʒ. eo. cap. 6. Diuiditur hæc decr. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In sc̄da appellationis cōmissio: ibi, Quocirca. Abbas. Sic.

CASVS. Inter Priorē & conuentum de Bucellia ex parte vna, & priorissam & conuentū de Cāpessia ex altera, sup quibusdam decimis q̄o vertebatur. Ad petitionē prioris & conuentus prædictorum cōmissa fuit cā illa abbati S. Benedicti, & eius cōiudicibus: sed moniales ex grauamine sufficiēti ab eis sedē Apost. appellarūt, & nunciū suū ad appellationē psequendā trāsmiserūt: iudices appellatione nō obstāte tulerunt excōicationis sniam i easdē: Papa appellationis cām cōmisit Priori d Angles & cōiudicibus suis, nulla mētione habita de ipsa excōicatiōe: corā q̄b. pars aduersa pposuit, q cū esset excōicata, & in līis appellationis nō fieret mentio de sña excōicationis lata ↄ ipsas, līæ non valebāt, & q̄a iudices hāc exceptionem non admittebāt, dictus Prior sede Apostolicā appellauit, & cām fecit cōmitti Priori d Gernemoe, & cōiudicibus suis, corā q̄bus ex parte monialiū fuit excipiēdo ppositum, q snia excōicationis i eas lata fuit post appellationē legitimā & cuilibet etiā excōicato defensionis auxilium in iudicio reseruatur: quare iudices monialium exceptionē partis aduersæ admittere non debebāt, sicut ipsi eā non admiserūt, & iō appellatio p p hoc interposita non valuit. Sed q̄a Prior de Gernemoe, & eius ↄiudices exceptione hmōi admittere denegabant, ipsæ moniales sedē Apostolicā appellarunt: Vnde mandat Papa decano Lincon. quatenus si ita est, q̄cq̄d factū fuerit post appellationem ipsarum, in irritū reuocet, & in cā pcedatur iuxta mandatū directū ad Priorē d Gernemoe, & ↄiudices suos. No. q excōicatus potest appellare, & appellationē psequi.

a Ex sufficienti.] sic ī. vt lite non contest. succedente. Sed dic de grauamine, s. expresso corā iudice, aliàs appellatio non admittitur nisi cā pbabili allegata: a q̄ si esset probata, debeat, legitima reputari. ʒ. de appellationibus, vt debitus. & c. interposita. & c. cū speciali. & c. cum causam. & c. dilecto.

† De materia, videlicet, an & q̄n valeat rescriptū impetratum per excōicatū, vide Cardinalem cōsi. 3. tit. de rescript. & cōsil. 12. tit. de regula. ad d Belinum in c. 1. ī. de rescript.

CAP. X.

DIlectæ † in Christo filiæ Priorissa & cōuentus de Campessia nobis significare curarunt, quòd cum inter ipsas ex vna parte, & Priorem & conuentum de Bucelleia ex altera, super quibusdam decimis & rebus alijs pro quibus conueniebantur ab illis coram abbate sancti Benedicti & eius collegis, auctoritate Apostolica, quæstio verteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti [a] grauamine appellassent, ac nuncium suum ad appellationem miserint prosequēdam: præfati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam i easdem. Nostris ergo litteris super appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione per eundem nuncium ad Priorem de Angles, & suos coniudices impetratis: pars aduersa ex eo se appellasse proponēs, quòd ipsi iudices exceptionem excommunicationis prædictæ cōtra ipsas, ab eadē parte propositam, admittere denegarunt, [b] ad Priorem de Gernemoe, & suos cōiudices nostras super hoc litteras impetrauit: corā quibus ex parte ipsarum fuit excipiendo propositum, quòd cum post appellationem legitimam, dicta sententia lata fuerit: & cuilibet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati iudices exceptionem partis contrariæ (sicut nec debebant) admittere noluerunt: sed cū dictus Prior de Gernemoe, & coniudices sui talem exceptionem non reciperent [c] eandem, ipsæ nostrā audientiam appellarunt. ¶ Quocirca mandamus quatenus si est ita, [d] reuocatio in statū debitū, quicqd post huiusmodi appellationē inueneris attentatum, in eodē negotio iuxta prioris mandati nostri ad præfatum Priorē de Gernemoe [e] & coniudices suos directi, tenorem præuia ratione procedas.

¶ Idem abbati sancti Saluatoris Papien. & Vercellen. præposito.

¶ Per exceptionem excommunicationis à prosecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet. h. d. & est casus singularis, quantenus dicit de actore.

b Denegarunt.] & benè, vt sequitur ʒ. I. si. quia licet excōicatæ essent etiā ab initio, & ab alijs iudicibus, nihilominus poterit appellari si grauarent, & līas impetrare. ī. eo. cū inter. & ʒ. eod. c. proxi. & vltimo. & litteræ sup hoc impetratæ valuerūt, vt ʒ. sequitur.

c Reciperent.] & malè fecerunt: q̄a debebant illam admittere: q̄a vt sæpius dictū est, excōicati à sua defensione repelli nō debēt: q̄d isti facere nolebant: & iō quicquid fecerūt post appellationē, in pristinū statū reuocatur.

d Si est ita.] scilicet, q prior d Gernemoe nō receperat exceptionē priorissæ.

e Priorē de Gernemoe.] quod fuit primū, respectu istius mādati, sed tūc tertiū mādatū respectu primi directi ad abbatē S. Benedicti. Et iste Lincolñ. decan. postq̄ cōstiterit sibi de appellatiōe priorissæ interposita corā priore de Gernemoe p eo q exceptionē priorissæ nō recipiebat, dēt cognoscere sup eo de quo prior de Gernemoe debuit. s. an appellatio monachorū fuerit legitima vel nō: & si iste inuenerit monachos legitimè appellasse pcedet: si minus legitimè, cōdēnabit priorē & ↄuētū ad expensas restituendas priorissæ, & remittet partes ad priorē de Angles, put hic d. q̄a ea est forma appellationis q̄ interponit à grauamine. ʒ. de appe. cū in ecclesia. & c. vt debitus. & ille Prior de Angles postea cognoscet de appellatione sibi cōmissa interposita ab abbate sancti Benedicti: & si Prior de Angles inuenerit minus legitime appellasse, remittet partes ad abbatem sācti Benedicti: si autē appellatio fuerit legitima pcedet i negotio iuxta mādatū. ʒ. d appellationibus interposita. ʒ.

CAp. XI.

SIgnificauerunt † nobis capitulū de Tornaceñ. † quòd cum P. in

SIgnificauerunt nobis.] Diuiditur in duas partes. In prima ponit querelam appellantis. In secunda instruit iudicem à quocirca, Mandamus, Abb. Siculus.

CASVS.

CASVS. Canonici de Tornaco elegerunt in suum archipresbyterum P. clericum, & electionem suã præsentarunt archiepõ Mediolanẽ. Ipse vero eam renuit confirmare, N. clericum instituens in archipresbyterũ ecclesiæ supradictæ, ppter quod clerici ad sed. Apo. appellarunt, & causam appellationis fecerunt committi præposito sancti Stephani, qui electionẽ ipsorũ confirmauit, pnuncians ius eligendi pertinere ad capitulũ de Tornaco, & absoluens partẽ aduersam ab impetitione ipsorũ clericorũ, à qua sñia partes ad sedem Apostolicam appellarunt: & cũm obtinuerunt cõmitti abbati S. Saluatoris Papieñ. & præposito Vercellẽ. corã quibus ex parte archiepi & dicti N. clerici exceptio excõmunicationis fuit pposita q̃ capitulũ de Tornaco. iudices considerãtes quod à psecutione appellationis ptextu excõicationis nõ debeat quis excludi. cũ omnis defensio legitima excõicato in iudicio reseruetur, pronunciauerunt partẽ epi non esse cogẽdã ad rñdendũ clericis supradictis: ppter q clerici sedem Apostolicã appellarũt, & significauerunt factum dño papæ: vnde mandat eisdem iudicibus, quatenus si est ita, procedant in causa exceptione huiusmodi non obstãte. No. quod excõicat' põt appellare & psequi appellationẽ & õis legitima defensio sibi i iudicio reseruat.

suum archipresbyterũ elegissent, Mediolañ. archiepiscopus præsentatã sibi electionem renuens confirmare,[a] quendã Zepum clericum in archipresbyterum instituit ecclesiæ supradictæ: quare ipsis ad sedem Apostolicam appellantibus, præposito sancti Stephani causã super his dicimur cõmisisse: qui electionẽ ipsorum confirmans, & pronuncians ius eligẽdi ad ipsum capitulum pertinere, partẽ aduersam ab impetitione ipsorum absoluit:[b] à qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellãtes, causam ipsã vobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excõmunicationis opposita cõtra capitulũ memoratũ, vos minus prouidè attendentes, quod prætextu excõmunicationis oppositæ à psecutione appellationis, nõ debeat quis excludi;[c] cũ omnis legitima defensio[d] excõmunicato in iudicio reseruetur: partem aduersam nõ esse cogendam ad respõdendum eidẽ perperã decreuistis: propter quod dictũ capitulum nostram audientiã appellarunt: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si est ita, exceptione huiusmodi non obstante, in eodem negotio procedatis.[e]

[Gl. seq. reci. per q. ad quam dupliciter respondet.]

a Renuens confirmare.] quod facere potuit, si nõ erat idoneus: & illos potuit priuare i iure eligendi. vnde si hoc fuit verum, tenebat archiepi institutio. s. de elec. nihil est. & c. q. a ppter, ad ipsum enim pertinet examinare & cõfirmare dictum electũ, vel reprobare, ut sup. dr. alias iusta fuit appellatio clericorum: quod patuit postea per sñiam. Vel ideo hic eam noluit cõfirmare, qa dicebat archieps ad ipsum spectare ius eligendi archipresbyterũ in plebe, & hoc apparet per sñia iudicis delegati, qui confirmauit electionem capituli, & pnũciauit ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere.

[Glo. seq. reci. per q. ad quam tripliciter respondet:]

b Absoluit.] super quo fuit hæc absolutio, hic nõ dr, potuit esse quod capitulũ petebat à parte aduersa expẽsas, vel forte petebat fructus perceptos ab illo Zepo qui peti poterant, vel quod vlterius non haberet uocẽ contradictionis in electione, & super hoc appellauit capitulum quantum ad confirmationem electionis: quantũ ad ius eligendi appellauit pars altera, & sic ab eadem sententia potest vtraque pars appellare. sic j. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. quia sunt in sententia plura capitula, alias non haberet locum duplex appellatio ab vtraque parte.

c Excludi.] vt j. c. prox. & c. cum inter. & c. vlt.

[Gl. seq. obijcit & soluit. quærit, alle. pro & contra, & vna illarum soluit.]

d Defensio.] ex hac litera vr q isti de Cap. erant rei ex eo quod dicit, legitima defensio: sed apparet ipso facto, quod erant actores: quia petebant electionẽ suã confirmari, & ius eligendi ad se spectare dicebant: in istis duabus obtinuerunt, in tertia petitione succubuerunt, super qua appellauerunt, & ex eo ẽt quod dicit, partem aduersam non esse cogendam ad respondendum illis de capitulo, & sic erant actores, sed actor excõicatus non admittitur ad agendũ. j. c. prox.[3] Qualiter ergo [illegible] admittuntur? Fit hoc est ar. qd excõicat' admittitur ad agendum. Dicas ergo qd i eo q̃ condemnati fuerũt, quasi rei intelliguntur: ne ergo sua iura amittant per iniquã sententiã, admittuntur ad defensionem iuris, quod amitterẽt per sentẽtiam: & sic quo ad id quod actum est ad sui defensionem: & ideo admittuntur non obstante exceptione excõmunicationis: q. prætextu excomunicationis nõ est aliquis condemnandus iniustè, aut etiam absoluendus. Per eandem enim sententiã iniquam amitterẽt isti ius suum, si non admitterentur contra sententiam, & sic transiret in rem iudicatã. quia ex eadem ratione non possent app. Item sed qualibet condemnatus potest appellare: vt s. eo. cum inter. & prosequi appellationem suam. j. eo. c. vlti. secus videtur si esset lata pro eo sententia, quia tunc non videtur valere sententia, si est excommunicatus actor. sed causa propterea non perieret: quia eo absoluto agere posset. sic ergo isti sunt audiendi. Quid facient iudices si inuenerint sententiam iniquam? Debent eam cassare. Sed nunquid condemnabunt alteram partem ipsi excommunicato?[4] Videtur quod sic: quia hoc ad officium eius qui cognoscit de appellatione pertinet. & sic fertur sententia pro actore excommunicato ex certa scientia. Sed contra j. eo cap. proxi. in fi. Fortè posset dici, quod condemnatio differtur in tempus absolutionis: ex quo iam releuatum est grauamen. In casu illius capituli credo quod capitulũ fuit excommunicatum post appellationem pro alia causa, & ab alijs iudicibus, & sic minus continetur dubitationis. Sed non est verum quod feratur sententia pro excommunicato: quia non constat illum excommunicatum esse: immo repellitur excipiens, nec auditur volens reprobare excommunicationem, & sic potest iudex ferre sententiam pro tali: sed si post sententiam latam vellet probare quod actor erat excommunicatus, audiretur fortè: quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis admittitur, vt j. c. prox. Sed sententia quæ præcessit, non minus robur obtinet firmitatis, & executio sola impeditur si post rem iudicatam excommunicatio probetur, vt in decre. Innocen. iiij. quæ sic incipit, Pia consideratione. in fine [lib. 6]

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

e Procedatis.] hic remittitur causa ad eos à quibus fuit appellatum: sed hoc voluit appellans: alias non remitteretur. j. de appe. accepta. & c. interposita. §. 2.

3 Facit ad hoc l. indubitati. cum not. C. de pr... dulcen.

4 Hoc declarat hãc q. forma in ipsa in illo q. petit ab illo r. & iuste reus absoluit, & i iuste actor appellat. postea excõicatur ipse actor, an posit non obstante excõicatione psequi appellationẽ & utrũ iudex appellationis retractet sententiam, & [illegible] Io. And.

Exceptio-

EXceptionem.] Diuiditur: nam prima pars ponit dictum quod dicit speciale, & exprimit causam. Secunda ibi, Qui si, puniri iubet reum dolosum. Tertia ibi, Excommunicatus praecipit sine ope exceptionis publicum excommunicatum repelli. Abbas.

CASVS. Exceptio excõicationis inter dilatorias numeratur: tñ si reus illam sciẽter omittat, nihilominus [illegible] in qualibet parte litis opponere potest; quod est speciale in hac exceptione, cũ aliae dilatoriȩ ante litis ingressum sint proponendae & hoc statutum est ne aliquis in periculum animae suae excõicato cõicare cogatur: sed si eã omiserit vt actor fatigetur laborib. & expẽsis, condẽnandus est in expẽsis actori. In fine dicit, quod si aliqs est publice excõicatus, Iudex ex officio suo ab agẽdo illũ repellat, quãuis huius exceptio nõ opponatur. No. quod exceptio excõicationis quamuis dilatoria sit quandocunque potest opponi. Itẽ excõicatus publice non est audiendus, licet a reo de hoc nihil opponatur, quia officio iudicis est repellendus.

¶ Vide Bellamerã decisione 116. & Gomez sum in cõpendio vtriusque signaturae.

¶ Idem.

¶ Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obijciens audiatur, & si malitiosè distulerit, in expẽsis condemnatur, & dato quod non excipiat, ipse iudex publicè excommunicatum repellet.

CAP. XII.

EXceptionem † excõmunicationis ĩ dilatorijs [a] proponendis reus scienter omittẽs, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur, quod est ĩ hac exceptione specialiter obseruandũ: ne † quisquam in periculum animae suȩ excommunicato communicare cogatur. ¶ Qui si eam [b] omiserit, ut actor laboribus & sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. ¶ Excommunicatus † autem publice, [d] etsi huiusmodi exceptio nõ opponitur, nihilominus est officio iudicis [e] repellendus.

¶ Idem.

¶ Non competit exceptio rei iudicatae reo absoluto, quia non possidebat.

[Glossa sequens distinguit exceptiones dilatorias, peremptorias, &c.]

a In dilatorijs.] ad intelligentiam huius nota, quod exceptionũ, alia est dilatoria, alia peremptoria. Itẽ dilatoriarũ exceptionũ alia est declinatoria iudicij: alia ẽ dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij triplex est, siue proponatur contra iudicẽ, siue contra rescriptũ, siue contra impetrantem, inter quas primo loco proponenda est recusatio iudicis. ar. ĩ. de proba. qm contra falsam. vbi de hoc. Et qui illam omittit transeundo ad alias, ad illã postea non videtur posse reuerti: quia litigãdo coram ipso super alijs, personam iudicis approbare vr. Item aliae dilatoriae ante ingressum litis debent proponi. ĩ. de rescrip. inter monasterium. & C. de except. l. vlti. & ĩ. de appellationum causam. & C. de proc. vt demum. ad hoc etiam facit. C. de iud. sancimus. in fi. vnde post lit. cõt. aut etiam post terminũ statutum ad dilatorias proponendas proponi non possunt. ĩ. eod. pastoralis, nisi de nouo orta fuerit, vt ibi dicitur. & ĩ. de off. deleg. insinuante. Dilatoria solutionis ante litem cont. proponi debet, sed proponenda est postquam actor fundauerit intentionem suam C. de probat. exceptionem. & 3. q. 6. c. si quis episcoporum. §. exceptionem. & quandoque pot proponi etiam in causa appellationis. ĩ. de fi. instru. cum Ioannes, C. de excep. si quidem. Exceptio verò peremptoria proponi potest quandocunque ante sententiam siue etiam antequam sit in causa conclusum, & potest etiã proponi ante lit. cõt. vt hic. & C. de except. exceptionẽ & ĩ. de praescriptionibus. & supra de [illegible] de testam. in fin. & post sententiam in causa appellationis. C. sen. resc. non poss. l. 2. Et est alia dilatoria, quae partim accedit ad naturã verae dilatoriae, & partim ad naturam peremptoriae, sicut est exceptio excommunicationis: quia proponi potest quandocunque & ante litem cont. & post sententiam, & etiam si non appellatur: quia quandoque facit retro iudicium nullum, vt [illegible] & ĩ. de [illegible] ad probandum. Et vere dilatoria est: quia ea probata iudicium sine processus est nullus, sed actio remanet salua, vt in praedi. decre. ad probandum. quandoque tñ non facit iudiciũ nullũ, vt in decre. pia, vt dr in not. ẽt si. Et est spãle in hac exceptione propter periculum aiae, vt hic dicit. Item quodam mõ similis est huic exceptio falsi procuratoris: quia & illa põt proponi quandocunque, et post sẽtentiã. ĩ. de proc. in nostra. & C. eo. ti. licet.

[Glo. seq. not. speciale, &c.

b Qui si eã omiserit.] not. quoddã speciale in hac exceptione quod in alijs non seruatur, quia si ex certa scia illã omittat, nihilominus põt eam opponere quandoque postea, sed in alijs non est ita. su. de off. de le. insinuante. & ĩ. de re iu. inter. & 3. q. 5. quod suspecti puniuntur cũ in cap. noxia litis propter dolũ suum. Itẽ est hic ar. manifestẽ, quod nemo iuri publico põt derogare, seu renũciare. ĩ. de fo. cõp. si diligẽti. vbi de hoc. & ĩ. de sen. c. vlt. & arg. ĩ. de sen. exc. c. contingit.

† De [illegible] Rota [illegible] per [illegible] Rodericus [illegible] Sotus [illegible] dist. 124 ar. 4.

c Condemnandus.] Ẽt si excõicatio probata fuerit, & processus habitus, non ualebit. & hoc innuit lra ista, vt actor laboribus & sumptibus fatigetur: alias quare puniretur in expensis reus si processus teneret? Sed per decr. noua. ĩ. eo. pia consideratione. si instantia iudicij, durante excõicationis exceptio proponatur, ut probetur, processus habitus ualebit: sed in sequentibus actor non auditur donec fuerit absolutus. & per hoc obuiatur malitijs eorum qui scienter omittunt excõicationis exceptionem ab initio dolose, & sic bona fuit prouisio illius decre. pia. Et idem intelligo ẽt si per malitiam non omittatur. Secus credo de illa exceptione, quae proponitur cõtra iudicem publicè excõicatum, in quem nulla cadit iurisdictio. Vnde dum sic est excõicatus, non tenet processus illius. ĩ. de re iu. ad probandum. De hoc notauit in decr. pia. in gl. quae incipit, sed mirum. [lib. 6.]

[Gl. seq. cũ vers. preced. qui si eam. arg. alleg. duo in ea. secundò alle. simile, circa quod tractat duo, s. quid si excõicatio sit occulta, & quae dicatur publica.]

d Publicè.] no. ẽt illud quod ĩ hoc est arg. quod nulli liceat ignorare quod publicè factũ est. 16. dist. quod dicitis. & ĩ. de postu. prala. ad haec. [s] Et iõ nõ prodest alicui si dixerit se ignorasse, ut in proxi. c. simile de iudice excõicato publice. ĩ. de re iud. ad probandu. Vnde collige si occultè quis excõicet, quod postea non reuocetur snia siue processus. op. ar. de sen. excom. nisi. Apostolicae. ubi de hoc, quia de occultis non cogitur diuinare. ĩ. de eccle. bene. vt nostrũ. & ff. ad l. Aquil. si putatur. & ff. man. si fideiussor. §. si cũ debitor. quia nec tenemur ad eius obseruationẽ nisi post publicationem, ĩ. de constit. cognoscentes. vbi dr rem quae culpa caret. & 82. dist. proposuisti. Et dico eam publice latam si iudex tulerit sniam illam in loco vbi publicè iudicare consueuit, praesentibus officialibus suis & partibus, vel altera absente per contumaciam. C. quomodo & quando iud. si vt proponis 1. & l. 1. alias si occulte non obesset. quantum ad hoc multa ar. possunt induci contra ea, quae occultè fiunt. 19. dist. Anastasius. & ĩ. de off. dele. consuluit. ff. de ritu nup. palam, & ff. de off. praef. praetor. Barbatius.

[s] Vide supra [illegible] regula [illegible] iuris à [illegible] ignorantia.

[Gl. seq. dicit tria sic. alia, & reddit rationem textus.]

e Officio iudicis.] sic praelatus ex officio suo examinare debet electum sibi praesentatum. supra de elect. ob-

oli-

est. & c. cũ nobis olim & c. venerabilẽ. & præter quos prohibet in totũ prohibet, etiã si pars non opponat. ff. de postu. quos prohibet & ff. de procuratoribus filiusfamilias. §. veterani. Sic et iudex admittit compensationẽ. licet pars hoc non petat. ff. de petitione hæredit. l. vlt. & ff. d. iniurijs apud Labeonem. §. si quis aliis ius publicum offenderetur qđ esse non debet. §. de fer. compẽ. si diligẽti. C. de pcuratori. us. mi litẽ. & C. locati. mi lites. iudex enim qui scit actorẽ excõicatũ non debet ei parti i pare: & sic tam pro se q̃ pro alijs illũ repellat ex officio suo. sic & quædã possunt obij. i post iniã. C. de iuris & facti ignorãtia. l. 1. & ff. ad Macedonianum. cũ sti.

De intellectu huius certalis vi Antoniũ Butrio in c. 2. de re

CAP. XIII.

Aduersario † tuo per iudicem absoluto, quoniam tempore [a] motę litis rem petitã ab ipso sine dolo [b] desiderat possidere: si eam modo possideat, tibi petenti de nuo, rei iudicatæ exceptio non obsistit.

¶ Idem.

¶ *Valet rescriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.*

CAP. XIIII.

Venerabilẽ † fratrẽ nostrũ archiepiscopum Narbon. qui a iudicibus ex sufficiẽti [c] grauamine ad Apostolicã sedẽ appellãs ad vos super appellatione sua, nostras litteras reportauit: & si ex causis alijs tẽpore impetrati rescripti, [d] vinculo fuerit excommunicationis adstrictus, de quibus ibi mẽtio nõ habetur, ad prosequẽdam per eadẽ litteras appellationem prædictam de cernimus admittẽdum. ¶ Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suã prosequi, & super ea litteras impetrare.

TITVLVS XXVI.

De Præscriptionib.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Episcopus contra episcopum locum per se cõuersum, ad fidẽ præscribit triennio: sed cum vacat ecclesia, vel est in schismate, non præscribitur contra ipsam.*

Aduersario.] CASVS. Aliquis conuenit aduersariũ suũ super aliquã re q̃ possidebat tẽpore litis contestatæ qua postea sine dolo desijt rem illã possidere, fuit absolutus: postea eandẽ rẽ recepit possidere: actor petit eã dẽ rem, quæritur an res iudicata ei obstet? Et rñdet Papa, q̃ nõ obstat exceptio rei iudicatæ. Not. q̃ ad hoc vt aliquis cõdẽnetur, necesse ẽ vt possideat tpe litis cont. & tpe quo iudicia fertur. Item si aliqs possideat tpe litis cõte. & postea sine dolo desijt possidere, absolui debet.

De materia huius decretalis vi. Pan. i c. [illegible] de exceptio.

a Tempore motæ litis.] not. quod ad hoc vt sequatur cõdẽnatio, reus debet possidere tẽpore litis cont. & quod possideat cum res iudicatur. sed si tempore litis cont. possideat cum res iudicatur sine dolo malo amisit possessionem, absoluitur. ff. de rei vendi. sin autem. §. 1. Vel sufficit possidere cum res iudicatur, vt ibi dicitur.

¶ Glo. seq. quærit alle. pro & contra, & dupliciter soluit. In fine ponit quattuor, quæ requirunt vt obsistat exceptio rei iudicatæ.]

b Sine dolo.] sed qs probabit q̃ sine dolo? Lex dicit, q̃ ide q̃ desijt possidere. ff. de exce. rei iudic. si rẽ meã. §. si a te. s. ratio de qua lege sumpta est hæc decr. Sed contra vr q̃ aduersarius: Nã qui dolũ allegat, dolum probare debet. ff. de prob. quoties. §. qui dolo. Qualiter rñdebis legi prædictæ, q̃ dicit q̃ ipse debeat probare? Rñde quod hoc ipso quod ptiũ non probat, satis prou at ipse quod sine dolo desijt possidere. C. qui mili nõ poss. super ter ms li. 12. & C. de test. omniũ si. probatur benẽ meri. o ipso quod non probat demeritus. de le. 2. l. cũ pat. § 4. rogo. Ideo dicit sine dolo: quia si dolo desijt possidere, cõdemnabitur tamq̃ possideret quia dolosus pro possessore habetur. ff. de regul. iur. qui dolo & l. parem. & ff. de rei vendicatio. q. si dolo. & l. fin. autẽ. §. sed & is. ff. de pet. hær. nec vllã. §. is aũt. & l. etiã. §. item si qs. & l. sed & si lege. §. fin autẽ & §. perinde. Vel dic quod eo ipso quod tpe lit. contestatę possidebat, si postea dicit se nõ possidere ad hoc vt absoluat, præsumit contra ipsum quod dolo desijt possidere: & ideo tenet probare q̃ sine dolo desijt possidere ad hoc vt absoluat, vt dicit l. pdi. cta, si rẽ meã, aliàs condemnaretur tanq̃ possideret. Ita si quis non possideat, & offerat se liti actore ignorante, non condemnabitur ac si possideret. ff. de rei ven. sin autẽ in princip. & l. is qui se liti. Sed si actor sciret illũ non possidere, secus esset, vt l. is q̃ se. Itẽ si agat ad exhibendũ si absoluatur reus, qui non possidebat, & interim incipiat possidere, tũ obstat excep. rei iudicatæ. ff. de excep. rei iu. si quis ad exhibẽdum, ad hoc vt excæptio rei iudicatæ obstet, oportet ad minus q̃ tria cõcurrãt, s. q̃ idẽ sit corpus siue eadẽ quantitas, Idẽ ius siue causa petendi. & eadem cõditio personarum. ff. de exceptione rei iudi. cũ quæritur. & l. sequẽti. & l. cũ de hoc. Itẽ q̃ ille qui absoluit, possideat rẽ tpe sniæ, vt hic dicit. & ff. de exceptio. rei iudic. si rẽ meam. & ff. de rei ven. sin autẽ §. 1. Bet.

1 Non citatus: sed si citatus non interrogat, vt in Spec. de §. tertio. §. 2. ver. pone ergo. Io. And.

Venerabilẽ.] Primò ponit casũ. Secundò subiungit pro sitũ causa nubi, Quia nihil. Abb. Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Narboneñ. appellauit a iudicib. pro grauamen sibi illatũ: & super appellatione suas lras impetrauit, corã iudicib. appellationis obijcebatur lras nõ valere, pro eo quod tpe impetrati rescripti erat ex causis alijs excõicatus: iu lices consuluerunt Papã; & ipse rñdet, quod licet ex alijs causis tpe ipetrati rescripti excõicationis vinculo teneret, de quib. in lris suis mẽtio non haberetur, nihilominus ad psequendã appellationẽ sui debet admitti, quia nihil prodesset excõicato appellare, si nõ posset appellationẽ suã psequi, & litteras impetrare. Not. quod excõicatus potest appellare, & psequi appellationem, & litteras impetrare.

† Cap. 26.

c Ex sufficienti.] sic sup. e. dilecti. Et intellige quod ex pressit causam grauaminis coram iudice a quo appellauit, vt ibi dicitur alias non admittitur appellatio. s. de appella. vt debitus.

d Tempore impetrati rescripti.] no. quod s. sępius dictũ est, quod reus excõicatus sine a iudice suo, siue ab alijs tpe impetrati rescripti non prohibetur psequi appellationem, & appellare. 2. q. 9. contra. & s. de sent. ex com. per tuas. & sup. eo. cum int. & c. dilecti. & c. significauerunt. Et litteras impetrare, & omnia facere quę pertinent ad sui defensionem, vt hic omnia patent per iura prę licta, licet non faciant mentionem de sua excommunicatione, & super ipsa appellatione potest litteras impetrare, vt dicit in fin.

DE PRESCRIPTIONIBVS.

Supra visum est de exceptionibus in genere, sed quia frequenter obijcitur præscriptionis exceptio, & plerumque dubitatur an, & quando competat: merito post pręcedentem sequitur ista. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 16. q. 3. & 4. & 3. quæst. 2. in princip. quæst.

Placuit.]

PLacuit.] Diuiditur. Nam primò ponit dictum. Secundò determinat. ibi, Si tamen. casum determinatum exponens: ibi, Si autem. alium addens: ibi, Item si. Abbas Siculus.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. Et de huius textus intelligẽtia vide Antonium Augustinũ in notis antiquæ compilationis loco proximè citato.

CASVS. Epi sine prælati negligebant parochianos suos reuocare ad catholicã vnitatem; vnde statuit conciliũ istud, ut si aliquis aliquẽ locum ad catholicã vnitatem couerterit, si per trienniu tenuerit locũ illum, nemine ipsum repetẽte, de cætero non repetat ab eo: & hoc verũ est si per ipsum trienniũ fuit eps, qui possit illũ repetere: & tacuit. Si verò null⁹ fuerit eps. non praeiudicet ecclesiæ: sed cũ ecclesia epm habuerit, liceat ex ea die infra triennium locũ ipsum repetere. Item si eps per trienniũ illud catholicus non fuerit, non currat tũc pscriptio. Sed si ad catholicã vnitatẽ cõuersus fuerit, ex eo die quo cõuersus fuerit, per trienniũ habeat potestatem repetẽdi locũ illum, q pertinebat ad ecclesiam suam No. q vacãte ecclesia nõ currit præscriptio. Item non currit præscriptio eo tempore quo episcopus catholicus non est: tunc enim comparatur vacanti ecclesiæ.

† fuis

CAP. I.

PLacuit, † vt si q̃squam aliquem locũ ad catholicam vnitatem conuerterit, si eum per trienniũ nemine repetente tenuerit, vlteri⁹ ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuerit † episcopus, q posset repetere, & tacuit. Si autem non fuerit, [b] non præiudicet matrici ecclesiæ: sed liceat cum locus acceperit episcopum, ex ipso die infra triẽnium repetere. ¶ Itẽ si fuerit episcopus ad catholicã fidẽ ex Donati † parte conuersus, non ei præiudicet præfinitũ tẽpus: sed ex quo die cõuersus est, habeat per triennium potestatem repetẽdi locũ, qui ad ipsam cathedram pertinebat.

† Vide B. Augustinũ lib. de hæresib. c. 69. tom. 6. & Luxẽburgum in catalogo hæreticorum verbo, Donatistæ.

¶ Ex registro † Gregorij Italiæ patriciæ.

¶ *Duobus modis summatur Primo sic: Taciturnitas prælati non nocet ecclesiæ donec sit præscriptum. Secundo sic: In rebus inuasis non currit præscriptio Ioan. And.*

[Gl. seq. signat successiuè duo contraria, & soluit.]

a Per ipsum trienniũ.] signatur ĩ. 16. q. 3. placuit, vt quicũque, vbi dr, q qui post sex menses negligit plebes conuertere ad catholicam vnitatẽ: qui postea potuerit eas cõuertere, habeat ipsas. Sol. illud cap. & istud sunt eiusdem cõcilij, & illud debet intelligi p suppletionẽ istius, & è conuerso, scilicet vt vicini epi admoneant epm, vt plebem suam conuertat ad fidẽ catholicam: & si negligens fuerit p sex menses à tpe admonitionis computandos, qui potuerit eam postea conuertere, habeat eam, computato isto triennio post illos sex menses, & sic habet sex menses primò, & postea triennium, & sic nullum contrarium. Et ita habes hic præscriptionem trium annorum, & sex mensum contra ecclesiam, quod est contra illud. ĩ. eo. de quarta. & 16. q. 3. placuit. § quas actiones. Sed hoc introductum fuit fauore fidei catholicæ.

1 Vnde dicebant Inn. & Ho. quodlibet ponitur eps post quod licet populũ lapsum acquirere, & lucrari: hic verò ponit eps post quod eps populi lapsi non potest illum repetere. Io. An.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Si autem non fuerit.] & ita vacante ecclesia non currit ei præscriptio. Item si eps fuerit hæreticus, non currit ecclesiæ præscriptio, vt in §. seq. quia tunc ecclesia quasi vacare intelligitur. Sed vr q debeat currere, quia ecclesia vacante ipsius œconomus, potest cõuenire & conueniri, vt arg. 12. q. 2. Vulteranæ. & c. vobis 2 ergo videtur q currit præscriptio. Sed non est verũ q œconomus possit agere vel conueniri vacante ecclesia, qa tunc caret legitimo defensore. ĩ. ne sed. va. per totũ. & ideo non currit, immo dormit interim præscriptio.

2 Hæc cap. nõ loquuntur in œconomo: sed in coadiutore, q plenã habet administ. in tẽporalibus secundum Goffr. Ioan. And.

NIhil prodest.] Hoc cap. legit varijs modis in glo. & extra. secundum Ioannẽ And. summatur duobus modis secundum primas duas lect. quæ eliciuntur ex glo. fin. Et istæ duæ lecturæ sunt veræ in se, & procedunt sine scrupulo. De alijs verò posset dubitari Diuiditur. Nam primo repetit quod scripserat olim. Secundo protestatur: ibi, Sed illud. Abb. Siculus.

CASVS. Quædam domina Patricia occupauerat partẽ patrimonij beati Petri Papa Gregorius scripsit ei, q ipsa dimitteret patrimoniũ illud, & ipsa ei rescripsit, q ipsa parata erat facere rationem: & Papa secundò mãdauit, idem, q nihil cum scandalo, nihil cum strepitu iudicij volebat de cãis pauperum diffinire. vltimo cum ipsa non dimitteret bona pauperũ, reducit eidem dominæ ad memoriã quæ literas ei scripserat sibi, dicens q taciturnitas & patiẽtia sua non faceret p̃iudicium successoribus suis in rebus pauperum No. ar. nihil cum scandalo faciendum. Item bona ecclesiarum pauperũ sunt. Item in re inuasa non currit præscriptio.

† Lib. 2. c. 96. epist. 57. regist. Beati Gregorij.

† Italicæ.

CAP. II.

NIhil † prodest: & infra. ¶ Nihil cum scandalo, [c] nihil cum forali strepitu, vobiscũ nos velle de causis pauperũ[d] diffinire, vobis scrip'isse meminimus. [e] ¶ Sed illud vos scire credim⁹: taciturnitatẽ atque patientiam nostra, futuris [f] post me pontificibus, in reb. pauperum. præiudiciũ non facturam.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Ex quo colligitur nihil cum scandalo faciendum praeter ... B. Thomas 2. 2. q. 43.

[Gl. seq. ar. pp scandalũ inducit tria similia signat p̃riũ.]

c Nihil cum scandalo.] arg. q. propter scandalum desistendum est a iure suo. ĩ. de temp. ordi. ad aures, vbi de hoc. & 10. q. 3. cauendum. & 11. q. 3. nolite. Et sic dominus cum sciret non debere se soluere tributum, tamẽ propter scandalum soluit: & Apostolus ne aliquẽ scandalizaret, proprijs manibus victũ sibi quærebat. 28. q. 1. iam nunc, versus finem, & propter scandalum consuetudo loci seruãda est, vt fecit mater Augustini. 12. dist. illa. in fi. arg. ĩ. de reg. iur. qui scandalizauerit.

d De causis pauperum.] & sic bona ecclesiæ pauperum sunt. 16. q. 1. quoniam quicquid. & 23. q. 7. quod autem. & q. 8. conuenior. circa princ. & ideo pauperum esse dicuntur, quia tempore necessitatis omnia sunt communicanda 3 47. dist. sicut hi. & 12. q. 1. c. 2. & victu & vestitu his cõtenti simus. 10. q. 2. episcopus. & 12. q. 2. aurum:

3 Nec ... appropriat ... de præbendis ... 1. Ioan. An.

e Vobis scripsisse meminimus. & 4 ideò fortè creditis quod res pauperum retinere possitis, quasi vobis videamur fecisse pactũ de non petendo, quod falsum est. vt sequitur.

4 Hæc ... sola non ... Ber. ... betur ... tultis ... bus.

[Gl. seq. arg. inducens rationem, & simile, alle. duo contraria, & dupliciter sol.]

f Futuris.] ar. quod negligentia vel taciturnitas prælati non præiudicat successori: quia delictum psonæ, & supra tit. proxi. cnim venerabilis & 16. q. 6. si episcopũ. sic & tempore prælati male alienantis non currit præscriptio. 16. q. 3. si sacerdotes. & prælatus conditionem ecclesiæ deteriorem facere non potest. ĩ. de dona. fraternitatem. arg. contra. ŝ. eo. c. prox. & ĩ. eo. auditis. in fi. Sol. negligentia prælati siue taciturnitas benè p̃iudicat ecclesiæ: quoniam propter taciturnitatem currit præscriptio, vt ĩ. quasi per totum. & ŝ. eo. c. prox. & id hoc intellige quantum ad centenariã præscriptionem, quæ sola

quæ ſola currit eccleſiæ Romanæ. 17. q. 4. nemo. & ĩ. eo. cum nobis. quis non poterit præſcribere tpe ſuo per centum annos. & in auth. vt Romana eccleſia gaudeat, &c. §. 1. coll. 2. Vel põt intelligi de re inualida quam ille Patricia ionaſerat violenter, in qua non currit præſcriptio.

¶ Gregorius.

¶ Per quietem & ſynceram poſſeſſionem triginta annorũ præſcribit eccleſia rem priuati. h. d. prout loquitur in præſcriptione eccleſia actiud: & ille intellectus tenendus eſt.

CAP. III.

SAnctorum † patrum ſanctiones[a] ſtatuentes confirmauerũt, & nos irrefragabiliter confirmamus, ut omnes poſſeſſiones ad ſingulas prouincias nſorum fratrũ pertinentes, a quibus per triginta annos poſſeſſę ſunt quietè,[b] & ſyncerè[c] abſque ſynodali[d] proclamatione, perpetuò teneant.

¶ Alex. iij. Salernitano, archiepiſcopo.

¶ Quarta decimarum & funeralium præſcribitur contra epiſcopum, ſi quadraginta annorum ſpatio non ſoluatur: & cathedralis eccleſia interim non uacabit.

15. q. 3. licet in regulis. & 93. diſtin. illud. & hæc proteſtatio fuit quaſi quædã interruptio, quam fecit princeps principi. Sed hoc non facit illas. q̃ hes. 16. q. 3. placuit, § poteſt. ver. is autẽ cuius. & C. de an. ex. e. vt perfectius. ĩ. de offi. ord. paſtoralis. in fin.

SAnctorum.] Hoc cap. prout loquitur in pſcriptione eccleſiæ paſſiue. hoc dicit: Eccleſia contra eccleſiã pſcribit ſpatio 30. anno. & hodie non procedit per ca. ĩ. proximum.

CASVS. Olim habebat locum præſcriptio 30. anno. in reb. eccleſiæ: hodie non: vnde tenet quod hic dr. Vel ſic pone caſum ad hoc ut teneat iſta dec. Rector cuiuſdam eccleſiæ poſſedit per 30. an. quietè quaſdã poſſeſſiones cuiuſdam militis, quæritur ſi pſcripſiſſet? Rñdetur q̃ ſic, vt ſequitur in litera: & ſic non tollitur c. iſtud per c. ſequens, nam ibi loquitur quando una eccleſia pręſcribit contra aliam, hic quando eccleſia præſcribit contra priuatum. Et iſte caſus pbatur per §. poteſt. 16. q. 3. No. quod proclamatio ſynodalis interrumpit præſcriptionem.

a Sanctiones.] vt 16. q. 3. c. 1. & 2. & cap. quicunque. & cap. placuit.

b Quietè.] idest ſine interruptione aliqua, & ſine moleſtia: de qua notatur. ĩ. eo. illud.

c Syncerè.] idest bona fide: quod præſumitur eo ipſo quod nõ pbat contrarium. arg. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis, & qui malam fidem allegat, eam probare debet. arg. 16. q. 4. volumus. ff. de proba. quoties. § qui dolo. & quod dicit de 30. an. præſcriptione, quę non tenet hodie, verum eſt in rebus eccleſiæ, tenet tamen in rebus priuatorum. ĩ. eo. de quarta. & c. ad aures.

d Abſque ſynodali proclamatione.] per iſtam ſynodalem proclamationem fit interruptio præſcriptionis, ſi aliàs non poſſet litem conteſtari. C. de anna. except. ut perfectius, aliàs non videtur. C. de præſcript. 30. anno. ſicut in rem.

DE quarta.] Primò ponit dictum. Secundò caſum nõ exemptum ibi, Niſi. Tertiò ius antiquum reprobat ibi, Nam Romana. Abb. Sicul.

CASVS. Quidã clericus pſcripſerat quartã decimarũ, & oblationum, quę ad epm pertinebant: quærebatur an poſſet ſe tueri contra epm? Rñdet Papa, quòd clericus ille poteſt ſe tueri ab impetitione epi ſuper quarta prædicta pręſcriptione 40. annor. niſi interim eccleſia paſtore uacaret, qui iura ipſius exigere debuiſſet. In fi. reſpondet tacitæ quæſtioni, quę poſſet fieri per canones antiquos in c. præcedenti, nunquid ſufficiat præſcriptio 30. ann. vt dicunt canones? Reſpondet Romana eccleſia tricennalem præſcriptionem contra eccleſiam non admittit. Nota quod vacante eccleſia non currit præſcriptio. Itē ſola præſcriptio 40 annorum locum habet.

e Quadragenaria.] Hodie verò iure cõi ſola 40. an. pſcriptio currit contra eccleſiam nulla diſtinctione facta inter eccleſias & monaſteria, vt hic patet. & ĩ. eo. in pluribus. c. & 16. q. 3. placuit. §. pt. ver. quas actiones. prout diſtinxit Gratianus. & malè in illo §. pt. 16. q. 4. ver. ſi. p vnã columnam. ver. in canonibus verò, &c. [Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

CAP. IIII.

DE † quarta decimę, & oblationis defunctorum, clericus ab impetitione epiſcopi quadragenaria[e] pręſcriptione temporis ſe poſſe tueri[f] videtur. Niſi fortè interim paſtoralis ſedes caruiſſet[g] paſtore, qui iura eccleſię ſuæ exigere debuiſſet. Nam Romana eccleſia tricennalem pręſcriptionem contra eccleſiam non admittit.

¶ Idem.

¶ Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit.

CAP. V.

VIgilanti † ſtudio cauendũ eſt, ne malæ

f Se poſſe tueri.] ſed vr̃ q̃ nõ poſſit ſe tueri, q̃a illa quarta decimarũ de iure cõi vr̃ ad epm ptinere. 10. q. 3. vnio. vnde ſi clericus iſte ceſſauit in ſolone illius quartæ, fuit malæ fidei poſſeſſor, & ideo nõ præſcripſit. ĩ. c. prox. & ĩ. eo. qm̃. & c. vigilanti. & c. ſi diligenti. Intellige q̃ ab iſto clerico non incœpit præſcriptio, niſi habuiſſet titulum talẽ, qui dediſſet ei cauſã præſcribendi, de quo dr̃. ĩ. eo. ſi diligenti. Sed ab aliquo prædeceſſore fuit inchoata, & ipſe inueniens eccleſiam in poſſeſſione habuit bonam fidem, 3 credens, quod aliqua iuſta cauſa poſſideret: vnde compleuit præſcriptionem, quia qui in locum alterius ſuccedit, iuſtam hẽt ignorantiæ cãm. ff. de reg. iur. qui in alterius. Vel potuit habere titulum. i. conceſſionem epiſcopi tantum. Vnde præſcripſit occaſione illius tituli tantum, licet minus iuſtus eſſet, ut dicitur ĩ. eod. diligenti.

g Caruiſſet.] quia eccleſia tunc caret legitimo defenſore. ĩ. ne ſed. vac. c. 1. & vlt. & hic quare non currit præſcriptio. ĩ. eo. c. 1. & ſic illud tempus ſubducitur de præſcriptionib. 4 ĩ. eo. auditis. & c. cum nobis.

VIgilanti.] Primò ponit dictum. Secundò ibi, Ephe ſinus. rationem legis contrariæ. Tertiò corrigit ibi, nobis. Abb. Sic.

CASVS. Secundum leges malæ fidei poſſeſſor præſcribit rem alterius: Vnde dubitauit quidã eps, an idem eſſet ſecundum canones: ſuper hoc reſcribit Papa, dicens q̃ ualde cauendũ eſt ne malæ fidei poſſeſſores ſimus in prædijs alienis: quia nulla antiqua dierum poſſeſſio iuuat malæ fidei poſſeſſorem, niſi rem reſtituerit poſtq̃ eam nouerit alienam, cum poſtea bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit, oſtendens qualiter aliter ſit ſecundum leges. Epheſinus enim legiſlator hanc legem inuenit vt locum haberet præſcriptio 30. vel 40. ann. in malæ fidei poſſeſſore ſolúmodo propter uiridã negligẽtiã miſerorum, & longi temporis errorem & cõfuſionem: ſed Papæ hoc non placuit, ſiue verus dominus ſciat re ſuam præſcribi, ſiue ignoret. Not. quod diuturnitas temporis peccatum non minuit, ſed auget. Item malæ fidei poſſeſſor non præſcribit. Item introducta fuit præſcriptio contra deſides, & ſui iuris contemptores.

a Poſſeſ-

† Cap. 6. eod. ti. in 1. cõpi. & poſt cõci. Lateran. ſub Ale. iij. par. 38. c. 2. Et de materia, uide tra. Petri de Perus. de quarta canonica, & de intellectu Couarruuiæ in ca. officij. de teſtam.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cõpil. & poſt cõci. Lateran. ſub Ale. iij. par. 38. c. 5. Et de materia copioſè Couarr. in regula, poſſeſſor, de reg. iur. li. 6.

3 Sufficiens hęc ſolutio quo ad malã fidẽ excludẽdã, ſed nõ quo ad ualidãdã pſcrip. in hoc caſu q̃ tanto tpe poſſediſſet, cuius initij vel cõtrarij non ſit memoria huius rõ. q̃a iᵒ cũe hic eſt cõtra pſcribẽrẽ, ĩ. eo. c. 1. lib. 6. Io. And.

4 Secundum Tanc. qui & reprehendit eos qui dixerũt morte plati præſcriptio ẽ interrupi. Io. An.

a Possessores.] sic ꝯ.eo.q.si. & c.si diligenti. & cap. veniens. in fi. & 16.q.3. licet. & 34.q.2. si virgo. & 33.q.5. quod Deo. & hoc ideo est contingit; quia sicut tps non tollit obligationem, sic nec inducit. ff. de actio. & obl. l. obligationum. §. placet. & hoc ſm canones, secus ſm leges. C. de præscriptionibus 30. vel 40. annorum. l. si quis emptionis. & 16.q.3. ca. placuit. §. potest.

[Gloss. seq. querit, arg. pro & contra, ponit tres opiniones, & mediam approbat.]

b Nouerit.] quod est intelligendum si ante impletā præscriptionē habuerit malam fidē: q̄m qui mala fide possidet, non pscribit, ut dictū est. Sed pone ꝙ post cōpletam pscriptionē incipiat habere malam fidē, nunquid tenetur ipsam rem restituere vero dño? Vr quod sic: quia iā scit quod res nō est sua, & non dimittit peccatū nisi restituatur ablatū. 14.q.6. si res. & ꝯ. de vsur. cum tu. Sed cōtra vr, quod cōpleta pscriptione iā tutus est secundū vtrūq. ius. ꝯ. c. prox. & ꝯ. eo. ti. c. q̄m oē. & in pluribus alijs: ergo iure possidet. si iure, ergo tuste & bene. vt 14.q.4. quid dicā. nec iā est aliena, ut ibi. Præterea iura faciunt hoc meum, illud tuū. 8. dist. quo iure. Item conditor canonis, uel legis pōt mihi dare rē alienam, & tutus ero. ff. de euic. l. Lucius. & C. de quadriē. præs. l. bene a Zenone. & per totum. & sic multò fortius potuit inducere hanc præscriptionem in odium negligentium. Quidam dīt, quod q̄cunque hēt conscientiam rei alienæ, tenetur eam restituere, alias peccat. Alij dicunt quod vr verius, quod non tenetur eam amplius reddere, quia iam non esset aliena, imò tua, & iustè eā possidet, quia iure. 14.q.4. quid dicam. sicut qui auctore prætore possidet, iuste possidet. ff. de acq. poss. l. iuste. Ala. dixit, quòd si ex causa lucratiua rem habuit, semper eam reddere tenetur. arg. ff. de his quę in frau. cred. qui autem. §. si quid cum pupillo. si verò ex causa non lucratiua, puta quòd emit ab eo quem credebat dominum, non tenetur. arg. 14.q.1. quod debetur.

c Ephesinus.] Imperator forsitan fuit uel iurisperitus, qui hanc legem primus edidit.

d Segnitiem.] vitandam scilicet, ne rerum dominia essent incerta. ff. de vsuca. l. 1. & insti. de vsuca. in prin.

e Cognitis.] ipsi domino, quòd ab alijs possideantur.

f Latentibus.] quia verus dominus rem illam nescit ad se pertinere.

g Placuit.] in malę fidei possessore, qui præscribere non potest, siue uerus dominus sciat rem illam ad se pertinere, siue ignoret, vt 34.q.2. si virgo. & ff. de petit. here. sed & si lege. §. si de eo.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Tue. Abb. Sic.

† Cōcor. tex. in l. si. C. de pscr. lō. tēp.

† Mauritano

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cōpi. Et uide Bal. tract. de præscr. in 1. par. quintæ partis principalis. q. 13. & Ias. in auth. quas actiones. C. de sacros. ecc.

1 Cuius distinctio reprobatur ſm Hos. C. de pscri. lon. tēp. l. per & ꝯ. de do. Apostolicæ. Io. And.

fidei possessores a simus ĩ prędijs alienis, q̄m nulla antiqua dictum posses sio iuuat aliquē malæ fidei possessorem, nisi resipuerit postq̄ se nouerit b aliena possidere: cū bonę fidei possessor dici non possit. Ephesinus c .n. legislator, solū propter vitandam miseros ū segnitiem, d & longi tpis errorē & confusionē, primus tricēnali, uel quadragenali pscriptioni vigorē legis imposuit. † Nobis aut tam in rebus cognitis, e quā latentibus f placuit g non hre vigorem.

¶ Idem Mauritano episcopo.

¶ Vna ecclesia in parochia alterius xl. annorum spatio decimas præscribit.

CAP. VI.

AD † aures nostras peruenit, duas ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius parochia annis quadraginta possedit: & inf. ¶ Tuæ fraternitati tenore præsentium innotescat, ꝙ de iure h melior ē cōditio possidētis. Quia quadragenalis i præscriptio, omnem prorsus actionem k excludit.

¶ Idem Parmensi episcopo.

¶ Laici spiritualia possidere non possunt, ergo & per consequens nec præscribere. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VII.

CAusam †, quæ inter Regin. archidiaconum, & nobilem virum G. super decimis vertit: & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus causā ipsam debito fine decidas, nō obstante præscriptione temporis, uel cōcessione l ecclesiasticæ

CASVS. Quædam ecclesia præscripsit decimas in parochia alterius 40. ann. quæritur an tuta sit ecclesia præscriptione? Respondet Papa quòd de iure melior est cōditio possidentis: quia præscriptio 40. an. excludit omnē actionem. Nota quòd melior est conditio possidentis. Item præscriptio 40. ann. excludit omnē actionem.

h De iure.] canonico & etiam ciuili. ꝯ. de prob. ex literis. & ꝯ. de iure patro. quod autem. 14.q.5. non sane. & C. de rei vend. quoties. ff. de reg. iu. cū par. ff. de cond. ob tur. causam. l. si ob tur pem.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

i Quadragenalis.] sic patet quòd vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius, licet titulum non ostēdat. arg. ꝯ. eo. tit. de quarta. c. veniens. Arg. contra. ꝯ. de deci. dudum. vbi dicitur, ꝙ titulus ē necessarius. de hoc dicitur. ꝯ. eo. si diligenti.

ADDITIO. Hodie est textus apertus c. 1. eo. ti. li. 6. vbi titulus ē necessarius, vel tantum tempus de cuius initio non sit memoria, cū sit contra ius cōmune, quod una ecclesia pcipiat decimas in alterius parochia. ad decimas. de rest. spo. lib. 6. Panor.

[Gl. seq. reci. per duo contraria, & in utroq. remittit.]

K Actionem.] arg. quod actio ſm canones sit proponenda. de hoc dr ꝯ. de iudi. libellū. & c. examinata. & quod dicit, omnem actionem excludit, intellige ꝙ talis sit actio quæ potest præscribi. quia quædā sunt ꝙ præscribi non possunt. ꝯ. eo. c. prox. & ca. accedentes. & c. cum non liceat. ubi notatur in quibus casib. nō currit præscriptio. Ber.

CAusam quæ.] Laicus decimas non præscribit. cōis diuisio. Secunda, ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Inter archidiaconum Regiō. & nobilem virū G. quæstio super decimis vertebatur: Papa commisit cām illam, mandans iudici quatenus causam ipsam debito fine decidat, non obstante præscriptione temporis, vel concessione alicuius personæ ecclesiasticæ, vel sęcularis, si idem G. eam opponere voluerit, quia cum laici non possunt possidere decimas, eas præscribere non ualent. No. quòd laici non possunt possidere decimas. aut etiam alia merè spiritualia. Item quod possideri nō potest, non potest præscribi.

l Concessione.] supple facta post Lateranē. concil. in quo cauetur quod laici sine animarum periculo decimas detinere non possunt, vt ꝯ. de deci. prohibemus. & melius eo. ti. quamuis sit graue. vnde hodie episcopi decimas laicis in feudum concedere non possunt: quia ius decimarum cum sit spirituale, non cadit in laicum, ut hic in fi. satis patet. De hoc dicetur in decre. ꝯ. de deci. quamuis sit graue.

† Cap. ... eo. ti. in 1. cōpi. Et quod ad ... tex. ... & ... & tex. ... 3.

2 Concor. tex. in ... & in glo. ... pe.

a Secu-

a Secularisve.] j. de decimis nol is. & c. dudum.
b Detinere.] sic. 16. q. 7. c. 1. Et dic detinere . ciuiliter, i naturaliter autem de facto possident laici, & in periculum animarum, Exigitur ergo ciuilis possessio ad præscriptionē in huiusmodi spiritualibus. i. vt persona sit talis, in quam possit cadere huiusmodi possessio de iure. In laicum. n. ius spirituale non cadit. s. de elect. sacrosancta. & c. Massana. & 96. dis. bene quidē. Talis quidē possessio germinat prolem, i. fructum parit, acquirit dominiū, sm lo. vt arg. Insti. p quas pers. no. acqui. §. sed bonæ fidei. & ideo quia non possident, nō præscribunt: quia sine possessione præscriptio nō procedit ff. de vsu. a. l. 3. & melius, in l. sine possessione. & præscr ptionē obijcere non pōt nisi qui possidet. s. de proba. ex litteris in 6. Ergo laici non possunt nobis obijcere præscriptionem in huiusmodi spūalib9: quia nō possident ciuiliter decimas, sub audi, nisi allegent alium titulum & concessionem factam.

secularisve [a] personæ, si idem G. eam opponere voluerit: quia cum laici decimas detinere [b] non possint, eas nulla valent prescribere ratione.

¶ Idem.

¶ Si contra prescriptionem quadraginta annorum, que sola currit contra ecclesiam, opponatur interruptio: vtrunque probabis.

CAP. VIII.

Illud † autem te scire volumus, & tenere, quod aduersus ecclesias minorem prescriptionē, quàm quadraginta [c] aliorum Romana ecclesia nō admittit, licèt quidā canones [d] comprobēt tricennalem: & ecclesia se potest aduersus ecclesiam [e] quadraginta tēporis præscriptione tueri, de re illa quā incōcusse [f] quadraginta annis noscitur possedisse. ¶ Verum si de prescriptione & interruptione inter partes fuerit mota questio, ab vtraq; parte [g] testes recipi debent: & si probata fuerit interruptio, [h] præscriptio non tenebit.

¶ Idem.

¶ Fines prediorum ecclesiasticorum xl. annorum spatio præscribuntur.

CAP. IX.

Quia † indicāte abbate C. comperimus, inter eum & abbatem sanctæ Luciæ, exortam de finibus quæstionem; agrimensoris [i] diffinitione, illam prospeximus finiendam. ¶ Hortamur igitur, vt ad loca, [k] de quibus est cōtentio, accedentes, eā in vestra fa-

Illud autē.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, Verū. Abb. Sic.

CASVS. In canonibus repetitur, quod qui rem alterius præscribit xxx. annis tutus est præscriptione: quesitum fuit à Papa verū hodie locum habeat talis præscriptio. Respondet quod Romana Ecclesia non admittit, vel non admittit, minorem præscriptionem quàm xl. annorum, licet quidam canones admittant tricennalem. Et si ecclesia per xl. annos rem aliquam inconcussè possedit, aduersus aliam ecclesiam potest se tueri quadragenaria præscriptione. Si verò de præscriptione & interruptione quæstio fuerit inter partes, ab vtraque parte testes recipi debent: Et si probata fuerit interruptio, præscriptio non valebit. No. quod quadraginta annorum prescriptio secundum canones hodie locum habet. Item præscriptio debet esse continua, & non interrupta.

c Quadraginta.] supra eod. de quarta. & c. ad aures. & j. c. proxi. no.

d Canones.] 16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicūq; & c. placuit. quæ hodie non tenet. s. eo. c. 3.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

e Aduersus ecclesiam.] hoc ideo dixit: quia aduersus priuatū benè tuetur se ecclesia spatio 3 xxx. ann. vt s. eo. sanctorum. quæ in isto casu habet intelligi: ne quod in eius fauorem noscitur indultum, ad eius læsionem retorqueri contingat. C. de leg. l. quod fauore.

f Inconcussè.] i. quietè. & sine aliqua interruptione. j. eo. auditis. & c. seq. Vel sine aliqua synodali proclamatione, per quam interrūpitur præscriptio. s. eo. sanctorū.

g Parte.] super præscriptione & interruptione, vt j. eod. auditis.

[Gl. seq. distinguit interruptionē naturalē & ciuilē. De prima ponit duos modos, & octo de secunda.]

h Interruptio.] nota quòd interruptio fit plurib. mo. dis, naturaliter & ciuiliter. Naturaliter duob. modis, per inundationem maris & fluminis, vt ff. de acq. poss. qui vniuersas. §. item quod à mari. & l. possideri. §. Labeo. Item per deiectionē & expulsionem. ff. de vsu. ap. naturaliter. §. 1. Ciuiliter verò multis modis interrumpitur præscriptio. Et primo per libellum principi oblatum [j] in annali actione. C. quando li. princi. da. lit. cōtest. faciat. l. 2. Item per litis contestationem, quod habet locum in perpetuis actionib. 16. q. 3. placuit, §. pōt. vero. in autē. & §. quod si ij. & corā suo iudice. C. ne de sta. defunc. l. pen. Si non potest litem cōtestari, sufficit iudicem adire, & libellū offerre cōtra absentē, vel contra eū qui conueniri nō pōt aliqua de causa, & in querimoniam deducere ius suū vel corā publicis personis, vel ad domiciliū rei cū iudex haberi nō potest proponat, & sic interrupta est præscriptio. C. de an na. except. vt perfectius. & præsi. §. pōt. ver. is aūt. Itē per sacrū oraculum oblatū principi. Et per executorē si postea subsecuta fuit cōuentio. C. de præsc. xxx. ann. sicut in rem. in fi. Item per solutionem vsurarū. a. C. d. præscr. xxx. ann. si quis emptionis, in fi. Item per synodalem proclamationem. s. eo. sanctorum. Item per secundā cautionem à debitore factam. C. de præs. xxx. ann. cum notissimi. § sed etsi quis. Item per denunciationē factam à colono. s. vt lite non conte. quoniam frequenter. §. quod si super. & C. vbi in rem act. l. 2. Bern.

Quia indicante.] Primo ponit dictū, quod secundo exequendo cōmittitur, ibi, Hortamur. Tertiò circa exceptionem instruit ibi, Quadraginta tm. Abb. Sic.

CASVS. Inter duos abbates orta fuit qō de finibus. Papa mandat illam quæstionē diffiniendam per agrimēsores, qui ad loca de quibus cōtentio est accedant, & in præsētia illorū quæstionē faciāt terminari, præscriptione xl. annorū cuiq; vtrique parti seruata. No. quæstionē de finibus in præsentia iudicum terminari. Item præscriptio xl. ann. hodie locum habet.

i Agrimensoris.] qui tenetur de modo finium actione in factum, si malè renunciauerit, dummodo dolosè hoc faciat: de culpa enim vel negligentia non tenetur ff. si men. fal. mo. dix. l. 3. §. 1. Laur.

k Ad loca.] vt loca diuidenda subijciat oculis. ff. fin. reg. si irruptione, in fi. C. fin. regun. si quis. Et hic potest sumi argu. quòd iudex potest iudicare secundum quod nouit, & non secundum allegata. Et nota, quòd iudex qui contra conscientiam, vel contra iustitiam in grauamen alterius aliquid fecerit, per gratiam vel sordes per vnum annum nouerit se suspensum: & si durante suspensione ingresserit se diuinis, irregularis efficitur: cum quo solus Papa dispensat, & in veram litis æstimationem condemnabitur, vt in decr. Innoc. iiij. cum æterni. de reg. iur. [lib. 6.]

j Per exceptionem verò nō interrumpitur, vt not. de or. cogn. c. 2. in gl. hic patet. Ioan. And.

† Cap. 1 eo. tit. in secunda compil. Et de agrimēsor. vide Alcia. lib. 3. dispunct. c. 15. Vitruuiū in præf. lib. 10. & ff. si mensor falsum modū dixerit, per totū titulum.

a Possessores.] sic ̃j. eo. qm̃. & c. si diligenti. & cap. veniens. in fi. & 16. q. 3. licet. & 34. q. 2. si virgo. & 33. q. 5. quo | Deo. & hoc ideo et contingit; quia sicut tp̄s non tollit obligationem, sic nec inducit. ff. de actio. & obl. l. obligationum. §. placet. & hoc s̃m canones, secus s̃m leges. C. de praescriptionibus 30. vel 40. annorum. si quis emptionis. & 16. q. 3. ca. placuit. §. potest.

[Gloss. seq. querit, arg. pro & contra, ponit tres opiniones, & mediam approbat.]

b Nouerit.] quod est intelligendum si ante impletã prescriptionẽ habuerit malam fidẽ: qm̃ qui mala fide possidet, non p̃scribit, ut dictũ est. Sed pone q̃ post cõpletam p̃scriptionẽ incipiat habere malam fidẽ, nunquid tenetur ipsam rem restituere vero dño? V̾ quod sic: quia iã scit quod res nõ est sua, & non dimittitur peccatũ nisi restituatur ablatũ. 14. q. 6. si res. & ̃j. de vsur. cum tu. Sed cõtra v̾, quod cõpleta p̃scriptione iã tutus est secundũ vtrũq. ius. ̃j. c. prox. & ̃j. eo. ti. c. qm̃ oẽ. & in pluribus alijs: ergo iure possidet. si iure, ergo iuste & bene. vt 14. q. 4. quid dicã. nec iã est aliena, ut ibi. Praeterea iura faciunt hoc meum, illud tuũ. 8. dist. quo iure. Item conditor canonis, uel legis põt mihi dare rẽ alienam, & tutus ero ff. de euic. l. lucius. & C. de quadriẽ. pr[illegible] l. bene a Zenone. & per totum. & sic multo fortius potuit inducere hanc praescriptionem in odium negligentium. Quidam dĩt, quod qñcunque hẽt conscientiam rei alienae, tenetur eam restituere, alias peccat. Alij dicunt, quod v̾ verius, quod non tenetur eam amplius reddere, quia iam non esset aliena, imò tua, & iustè eã possidet, quia iure. 14. q. 4. quid dicam. sicut qui auctore praetore possidet, iuste possidet. ff. de acq. poss. iuste. Ala. dixit, quòd si ex causa lucratiua rem habuit, semper eam reddere tenetur. arg. ff. de his quę in frau. cred. qui autem, §. si quid cum pupillo. si verò ex causa non lucratiua, puta quòd emit ab eo quem credebat dominum, non tenetur. arg. 14. q. 1. quod delectur.

fidei possessores [a] simus ĩ prędijs alienis, qm̃ nulla antiqua dierum possessio iuuat aliquẽ malae fidei possessorem, nisi resipuerit postq̃ se nouerit [b] aliena possidere: cũ bonę fidei possessor dici non possit. Ephesinus [c] .n. legislator, solũ propter vitandam miserorũ segnitiem, [d] & longi tpis errorẽ & confusionẽ, primus tricẽnali, uel quadragenali p̃scriptioni vigorẽ legis imposuit. † Nobis aũt tam in rebus cognitis, [e] quã latentibus [f] placuit [g] non hr̃e vigorem.

¶ Idem Mauritano † episcopo.

¶ Una ecclesia in parochia alterius xl. annorum spatio decimas praescribit.

CAP. VI.

AD † aures nostras peruenit, duas ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius parochia annis quadraginta possedit: & inf. ¶ Tuae fraternitati tenore praesentium innotescat, q̃ de iure [h] melior ẽ cõditio possidẽtis. Quia quadragenalis [i] praescriptio, omnem prorsus actionem [k] excludit.

¶ Idem Parmensi episcopo.

¶ Laicis spiritualia possidere non possunt, ergo & per consequens nec praescribere. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VII.

CAusam †, quae inter Regiñ. archidiaconum, & nobilem virum G. super decimis vertit: & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus causã ipsam debito fine decidas, nõ obstante p̃scriptione temporis, uel cõcessione [l] ecclesiasticae

†Cõcor. tex. in l. fi. C. de p̃scr. lõ. tẽp.

†Mauritano

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cõpi. Et uide Bal. tract. de praescr. in 1. par. quintae partis principalis. q. 13. & Ias. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl.

1 Cuius distinctio reprobatur s̃m Hos. C. de p̃scri. lon. tẽp. l per. & ̃j. de do. Apostolicae. Io. And.

c Ephesinus.] Imperator forsitan fuit uel iurisperitus, qui hanc legem primus edidit.

d Segnitiem.] vitandam scilicet, ne rerum dominia essent incerta. ff. de vsuca. l. 1. & inst. de vsuca. in prin.

e Cognitis.] ipsi domino, quòd ab alijs possideantur.

f Latentibus.] quia verus dominus rem illam nescit ad se pertinere.

g Placuit.] in malę fidei possessore, qui praescribere non potest, siue uerus dominus sciat rem illam ad se pertinere, siue ignoret, vt 34. q. 2. si virgo. & ff. de petit. hęre. sed & si lege. §. si de eo.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Tuae. Abb. Sic.

CASVS. Quaedam ecclesia praescripsit decimas in parochia alterius 40. ann. quaeritur an tuta sit ecclesia praescriptione? Respondet Papa quòd de iure melior est cõditio possidentis, quia praescriptio 40. an. excludit omnẽ actionem. Nota quòd melior est conditio possidentis. Item praescriptio 40. annorum excludit omnẽ actionem.

h De iure.] canonico & etiam ciuili. ̃s. de prob. ex literis. & ̃j. de iure patro. quod autẽ. 14. q. 5. non sane. & C. de rei vend. quoties. ff. de reg. iu. cũ par. ff. de cond. ob tur. causam. l. ob turpem.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & remittit.]

i Quadragenalis.] sic patet quòd vna ecclesia potest praescribere decimas in parochia alterius, licet titulum non ostẽdat. arg. ̃s. eo. tit. de quar. [illegible] ̃j. e. veniens. Arg. contra. ̃j. de deci. cum dum. ubi dicitur, q̃ titulus ẽ necessarius. de hoc dicitur. ̃j. eo. si diligenti.

ADDITIO. Hodie est textus apertus c. 1. eo. ti. li. 6. vbi titulus ẽ necessarius, vel tantum tempus de cuius initio non sit memoria, cũ sit contra ius cõmune, quod una ecclesia percipiat decimas in aliena parochia. [illegible] ad decimas. de rest. spo. lib. 6. Panor.

† Cap. [illegible]

[Gl. seq. tect. per duo contraria, & in utroq. remittit.]

k Actionem.] arg. quod actio secundum canones sit proponenda. de hoc di. ̃s. d. [illegible] & c. examinata. & quod dicit, omnem actionem excludit, intellige q̃ talis sit actio quae potest praescribi: quia quaedam sunt quae praescribi non possunt. [2] ̃j. eo. c. prox. & ca. accedentes. & c. cum non liceat. ubi notatur in quibus casib. nõ currit praescriptio. Ber.

2 Concor. tex. in [illegible] & ibi glo. [illegible]

CAusam quae.] Laicus decimas non praescribit. Cõis diuisio. Secunda, ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Inter archidiaconum Regiñ. & nobilem virũ G. quaestio super decimis vertebatur: Papa commisit cãm illam, mandans iudici quatenus causam ipsam debito fine decidat, non obstante praescriptione temporis, vel concessione alicuius personae ecclesiasticae, vel saecularis, si idem G. eam opponere uoluerit, quia cum laici non possunt possidere decimas, eas praescribere non ualent. No. quòd laici non possunt possidere decimas, aut etiam alia merè spiritualia. Item quod possideri nõ potest, non potest praescribi.

l Concessione.] supple facta post Lateranẽ. concil. in quo cauetur quod laici sine animarum periculo decimas detinere non possint, vt ̃j. de deci. prohibemus. & melius eo. ti. quamuis sit graue. vnde hodie episcopi decimas laicis in feudum concedere non possunt: quia ius decimarum cum sit spirituale, non cadit in laicum, ut hic in fi. satis patet. De hoc dicetur in decre. ̃j. de deci. quamuis sit graue.

a Secun-

a Sæcularisve.] j. de deci. cum nol. is. & c. dudum.
b Detinere.] sic. 16. q. 7. c. 1. Et dic detinere, ciuiliter, i. naturaliter autem de facto possident laici, & in periculum animarum. Exigitur ergo ciuilis possessio ad præscriptioné in huiusmodi spiritualibus. i. vt persona sit talis, in quam possit cadere huiusmodi possessio de iure. In laicum enim ius spirituale non cadit. s. de elect. sacrosancta. & c. Massana. & 96. dis. bene quidé. Talis quidé possessio germinat prolem, i. fructum parit, acquirit dominiú, sm lo. vt arg. Insti. per quas pers. no. acqui. §. sed bonæ fidei. & ideo quia non possident, nó præscribunt: quia sine possessione præscriptio nó procedit ff. de vsu. a. l. 3 & melius, in l. sine possessione. & præter prio... non pót nisi qui possi... de proba. ex litteris in fi. Ergo laici non possunt nobis objicere præscriptionem in huiusmodi spúalib9: quia nó possident ciuiliter decimas, sub audi, nisi allegent aliu titulum & concessionem factam.

sęcularisve [a] personæ, si idem G. eam opponere voluerit: quia cum laici decimas detinere [b] non possint, eas nulla valent pręscribere ratione.

¶ Idem.

¶ Si contra pręsciptionem quadraginta annorum, quę sola currit contra ecclesiam: opponatur interruptio: vterque probabit.

CAP. VIII.

ILlud † autem te sciro volumus, & tenere, quod aduersus ecclesias minorem pręscriptioné, quàm quadraginta [c] aliorum Romana Ecclesia nó admittit, licèt quidá canones [d] comprobét tricennalem: & ecclesia se potest aduersus ecclesiam [e] quadraginta téporis præscriptione tueri, de re illa quá incócusse [f] quadraginta annis noscitur possedisse. ¶ Verum si de pręscriptione & interruptione inter partes fuerit mota quęstio, ab vtraq; parte [g] testes recipi debent: & si probata fuerit interruptio, [h] præscriptio non tenebit.

¶ Idem.

¶ Fines prædiorum ecclesiasticorum xl. annorum spatio præscribuntur.

CAP. IX.

QVia † indicáte abbate C. comperimus, inter eum & abbatem sanctæ Lucię, exortam de finibus quæstionem; agrimensoris [i] diffinitione, illam prosperimus finiendam. ¶ Hortamur igitur, vt ad loca, [k] de qbus est cótentio, accedentes, eá in vestra fa-

ILlud auté.] Sunt duo dicta. Secúdum ibi, Verú. Abb. Sic.

CASVS. In canonibus reperitur, quod qui rem alterius præscribit xxx. annis tutus est præscriptione: quęsitum fuit à Papa vtrú hodie locum habeat talis præscriptio. Respondet quod Romana Ecclesia non dimittit, vel non admittit, minorem præscriptionem quam xl. annorum, licet quidam canones admittant tricennalem. Et si ecclesia per xl. annos rem aliquam inconcussè possedit, aduersus aliam ecclesiam potest se tueri quadragenaria præscriptione. Si veró de præscriptione & interruptione quæstio fuerit inter partes, ab vtraque parte testes recipi debent: Et si probata fuerit interruptio, præscriptio non valebit. No. quod quadraginta annorum pręscriptio secundum canones hodie locum habet. Item præscriptio debet esse continua, & non interrupta.

c Quadraginta.] supra eod. de quarta. & c. ad aures. & j. c. proximo.

d Canones.] 16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicúq; & c. placuit. quæ hodie non tenet. s. eo. c. 3.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

e Aduersus ecclesiam.] hoc ideo dixit: quia aduersus priuatú bené tuetur se ecclesia spatio 2 xxx. ann. vt s. eo. sanctorum. quæ in isto casu habet intelligi: ne quod in eius fauorem noscitur indultum, ad eius læsionem retorqueri contingat. C. de leg. l. quod fauore.

f Inconcussè.] i. quieté. & sine aliqua interruptione. j. eo. auditis. & c. seq. Vel sine aliqua synodali proclamatione, per quam interrúpitur præscriptio. s. eo. sanctorú.

g Parte.] super præscriptione & interruptione, vt j. eod. auditis.

[Gl. seq. distinguit interruptioné naturalé & ciuilé. De prima ponit duos modos, & octo de secunda.]

h Interruptio.] nota quòd interruptio fit pluribus mo[dis], naturaliter & ciuiliter. Naturaliter duob. modis, per inundationem maris & fluminis, vt ff. de acq. poss. l. qui vniuersas. §. item quod à mari. & l. possideri. §. Labeo. Item per deiectionem & expulsionem. ff. de vi & vi ar. naturaliter. §. 1. Ciuiliter veró multis modis interrumpitur præscriptio. Et primo per libellum principi oblatum, [j] in annali actione. C. quan. lo. li. princi. da. sic cótest. faciat. l. 2. Item per litis contestationem, quod habet locum in perpetuis actionib. 16. q. 3. placuit. §. pót. veró. is autem. & §. quod si ij. & corá suo iudice. C. ne de sta. defunc. l. pen. Si non potest litem cótestari, sufficit iudicem adire, & libellú offerre cótra absenté, vel contra eú qui conueniri nó pót aliqua de causa, & in querimoniam deducere ius suú vel corá publicis personis, vel ad domiciliú rei cú iudex haberi nó potest proponat, & sic interrupta est præscriptio. C. de annal. except. vt perfectius. & præ li. §. pót. ver. is aut. Itē per sacrú oraculum oblatú principi. Et per executoré si postea subsecuta fuit cóuentio. C. de præs. xxx. ann. sicut in rem. in fi. Item per solutionem vsurarum. C. de præscr. xxx. ann. si quis emptionis, in fi. Item per synodalem proclamationem. s. eo. sanctorum. Item per secundá cautionem à debitore factam. C. de præs. xxx. ann. cum notissimi. §. sed etsi quis. Item per denunciationé factam a colono. j. vt li. non conte. quoniam frequenter. §. quod si super. & C. vbi in rem act. l. 2. Bern.

QVia indicante.] Primo ponit dictú, quod secundo exequitur loco cómittens ei, Hortamur. Tertio circa exceptionem instruit ibi, Quadraginta trú. Abb. Sic.

CASVS. Inter duos abbates orta fuit qõ de finibus. Papa mandat illam quæstioné diffiniendam per agriméfores, qui ad loca de quibus cótentio est accedant, & in præséntia illorú quæstioné faciát terminari, pręscriptione xl. annorú tamen vtrique parti seruata. No. quæstioné de finibus in præsentia iudicum terminari. Item præscriptio xl. ann. hodie locum habet.

i Agrimensoris.] qui tenetur de modo finium actione in factum, si male renunciauerit, dum modo dolosé hoc faciat: de culpa enim vel negligentia non tenetur. ff. si mensor fal. mo. dix. l. 3. §. 1. Laur.

K Ad loca.] vt loca diuidenda subijciat oculis. ff. fin. reg. si irruptione, in fi. C. fin. regun. si quis. Et hic potest sumi argu. quòd iudex potest iudicare secundum quod nouit, & non secundum allegata. Et nota, quòd iudex qui contra conscientiam, vel contra iustitiam in grauamen alterius aliquid fecerit, per gratiam vel sordes per vnum annum nouerit se suspensum: & si durante suspensione ingressus fuerit se diuinis, irregularis efficitur: cum quo solus Papa dispensat, & in veram litis æstimatione condemnabitur, vt in decr. Innoc. iiij. cum æterni. de reg. iur. [lib. 6.]

j Per exceptionem vero nó interrumpitur, vt not. de ex. cogen. c. 2. i gl. sic patet. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in secunda compil. Et de agrimésor. vide Alcia. lib. 3. dispunct. c. 15. Vitruuiú in præfatione o. & ff. si mensor falsum modú dixerit, per totú titulum.

[Gloss. seq. inducit quatuor concor. alleg. quatuor iura in contrarium, & soluit distinguendo inter fines parochiarum, &c. & prædiorum. primo casu aut constat de limite, aut non. Et si constat, aut quæritur de limite, vel adhærentibus, aut de non adhærentibus.]

ciatis præsentia termina ri: Quadraginta [a] tantũ annorum præscriptione vtrique parti seruata.

¶ Lucius tertius.

¶ Tempore hostilitatis non currit præscriptio.

CAP. X.

Ex † transmissa conquestione abbatis & monachorũ de Haben. accepimus, quòd cum ecclesia [b] de Camenone ad ius eorũ pertineat, & homines de Sibini, & Vito. ecclesiarum parochiani sint ipsius ecclesiæ: clerici, qui prædictas habuerunt ecclesias, minutatim [c] omne ius parochiale præter ius funerandi, [d] matrici ecclesiæ subtraxerunt: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus decimas [e] & oblationes cum alijs obuentionibus, memoratæ matrici ecclesiæ (præscriptione hostilitatis tempore non currente [f]) restitui faciatis.

¶ Innocentius Abbati de Cenedo. †

¶ Procurationes, quæ debentur legatis & nuncijs Apostolicæ Sedis, præscribi, non possunt.

CAP. XI.

Accedentes † ad præsentiã nostram præpositus sancti Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani, syndici & procuratores primicerij & clerici † Mediolan. de ordinarijs maioris eccle: e grauiter sunt conquesti: quod cum ipsi legatos & nuncios Apostolicæ sedis deuotè recipiant, & procurent, dicti ordinarij procurare ipsos renuũt, & † procurantibus ad expensas subsidiũ impertiri: &

a Quadraginta.] sic ergo vi. quod fines præscribi possunt, vt 16. q. 4. volumus. & q. 3. inter memoratos. & extra eod. ad aures. & extra de probat. ex litteris. sed contra quod fines præscribi nõ possunt, vt 16. q. 3. licet in regulis. & extra de paro. suggestū. 16. q. 3. quicunque & c. inter memoratos. Super hoc dicas vbi fines dicecesum siue parochiarum cõstat distinctos fuisse, vel etiam potest probari per libros antiquos, & testes, & famã, & alia adminicula, vt extra de probat. cum inter fines dicecesis siue parochiæ, aut prouinciæ non possunt præscribi. & sic loquuntur ca. ista 16. q. 3. licet & c. quicunque & extra de paro. sup. eo. & ratio est, ne prouinciarũ termini confundantur. 16. q. 3. quicunque. & sic limes præscribi non pot, nec ea quæ limitibus adhærent. ff. de rei vẽ. quod religio sis. & ff. de ꝺ. hæ. empt. l. modicis. Vbi verò nõ cõstat, nec potest probari de diuisione, limes & ea quæ sibi adhærent benè possunt præscribi. [1] & sic distinguit illud c. 16. q. 3. inter memoratos. Fines verò prædiorum benè præscribuntur, in quo casu loquitur illud c. ex litteris. extra de prob. in quo casu põt intelligi illud c. 16. q. 4. volumus. & illud quod hic dr. Si vis intelligere hic de finib. parochiarum intellige hic quòd fines non erant distincti. vnde habet locũ præscriptio vt dicit c. inter memoratos. Illud scias, quod licet limes præscribi non possit, tñ ea quæ sunt intra limitẽ, limiti non adhærentia præscribuntur [2] spiritualia & temporalia: [1] & sic loquuntur extra eo. c. ad aures. & extra eod. auditis. vbi vna ecclesia præscribit decimas in parochia alterius, & tunc necessarius est titulus, vt no. extra c. si diligenti. & in quadã dec. Greg. eo. tit. venerabilium, vt notatur extra eo. si diligenti.

b Ecclesia de Camenone.] quæ parochialis erat ecclesia, & matrix, pertinens ad monachos, si aliæ erant subalia: & ista ecclesiæ pertinebãt ad monasterium mediãte matrice ecclesia, & ita maior ecclesia potest agere pro iure subditarum ecclesiarũ. sic extra eo. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos.

c Minutatim.] frustatim. lapsu temporis diuersas vices & eas ecclesias. §. his ita. vltra vnã columnã. & est quasi quædam species alluuionis, quæ prædiorum statum immutat, aliquid auferẽdo paulatim, alij dando latenter. C. de alluui. l. j. & 2.

d Funerandi.] ius funerãdi consistit in sepulturis mortuorum, & exequijs, & oblationib. inde prouenientib. [3] & istud ius non subtraxerãt matrici ecclesiæ: & hoc iure habes infra de sepul. per totum.

e Decimas.] & sic patet, quòd iure communi matrix ecclesia debet percipere decimas intra confines suæ limitationis, & sic capellæ nihil debent habere: quod est verum, nisi per specialem indulgentiam vel præscriptionem, infra de deci. cum contingat. & 16. quæst. 1. decimis.

f Non currente.] tempus hostilitatis non currit: imò illud subducitur de præscriptione. sic & 16. q. 3. prima actio ne. ff. de cap. & postli. reuer. postliminium. & C. eo. ab hostibus. & in alijs casibus extra eo. c.

Ex transmissa.] Prima par. ponit querelam. Secunda dat iudicium ibi, Discretioni. Abb. Siculus. Et erat hæc olim sub tit. de capellis monachorum.

CASVS. Ecclesia de Camenone pertinet ad monasterium de Haben. & homines de Sib. & Vinton. ecclesiarum sunt parochiani matricis ecclesiæ de Camenone. clerici de Sib. & Vinton. minutatim omne ius parochiale præter ius funerandi subtraxerunt illi matrici ecclesiæ, scilicet decimas & oblationes: vnde abbas & monachi de Haben. pro ecclesia sua matrice de Camenone conquesti sunt dño Papæ. Vnde mandat iudicibus, quatenus faciant restitui decimas & oblationes cum alijs obuentionibus prædictæ matrici ecclesiæ de Camenon. non obstante præscriptione tempore hostilitatis a clericis prædictarũ ecclesiarum. No. quòd monachi possunt habere ecclesias parochiales, & sic per consequens populum. Item maior ecclesia vel monasterium post agere pro ecclesia sibi subiecta. Item ius parochiale generale nomen est, vt hic patet. Item tempore hostilitatis non currit præscriptio. Item debent matrici ecclesiæ, & non capellæ.

Accedentes.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicium ibi, volentes. Abb. Siculus.

CASVS. Præpositus sancti Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani procuratores cle. ad sedem Apost. accedentes conquesti sunt de ordinarijs maioris ecclesiæ, quòd cum ipsi procurent legatos & nuncios Apostolicæ sedis, dicti ordinarij non velint illos procurare, nec aliquid conferre ad procurationes præstandas: volens Papa vt quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur: mandat abbati de Cenedo, quatenus si dicti ordinarij per speciale priuilegium Apostolicæ sedis a præstandis procurationibus ostenderint se immunes, decernat ipsos ordinarios teneri ad procurationes omne debito faciendas, etiam si longissimo tempore non impenderint procurationem: cum in talibus non habeat locum præscriptio. Nota quod omnes tangit, ab omnibus approbandum est. Item res ecclesiæ tenentur procurare nuncios & legatos Romanæ Ecclesiæ, nisi speciale priuilegium ostendant. Item in procurationibus non habet locum præscriptio.

¶ Cap. 1. tit. de capellis monachorũ in 2. compil. Et de materia, quando videlicet nõ currat præscriptio, vide Spec. titu. de appel. §. nũc breuiter. ad de latè per Ripã tracta. de peste.

1 Adde quæ dicũtur adhærere limitib. per Bal. in l. 1. ff. de offic. præfe. vrb.

2 Goff. hic dixit, quòd postquã fines sunt turbati, & alter incipit fines possidere, vt solum proprium, non vt fines, tũc incipit præscribere, quasi turbationẽ antea nõ præscribit: quia vt. eq. finiũ cõtibus tunc viter tũc duę partis ff. pro socio, l. in. tit. co. Apol.

¶ Ab ea-

a Ab omnibus.] arg. quòd omnes tangit ab omnibus est approbandum. 66. distin. c. 1. & i. de temp. ord. si archiep. & i. de offi. ordi. ad hoc. ff. de aqua pluu. arcen. concedendo. & C. de aucto. præstan. l. vlt. Itē vbi onus, ibi emolumentum. 12. q. 2. charitatē. & c. ecclesiasticis. & insti. de leg. pa. suc. §. 1. C. de furt. manifestissimi. §. sin autem. 1 & melius C. de cad. tol. l. vnica. § pro secundo.

[Glo. seq. dat vnū simile, & duo simi. lia.]

b In talibus.] in procuratione quę debetur ratione visitationis, non currit præscriptio. i. eo cū ex officij. & hic patet. sed in illa quæ datur ratione institutionis bene currit: de qua loquitur. cap. 18. q. 2. Eleutherius. Item in illa quæ datur ratione consuetudinis, vt 18. q. 2. seruitium.

Cum non liceat.] Sunt duæ partes. Prima reprehēdit factū istorum, quibus scribit exprimendo causā. Secunda illud corrigi præcipit, & exceptionē remouet: ibi, Ideòque. Abbas.

CASVS. Archiepis. Bracharēn. cōquestus est dño Papæ, quòd Priores de Costa, & de S. Donato, denegabant sibi obedientiam & reuerentiam exhibere, licet ecclesiæ suę in ipsius archiepiscopatu essent constitutæ, dicentes quòd eam sibi exhibere non consueuerunt. Mandat Papa dictis Prioribus quatenus prædicto archiepiscopo exhibeant obedientiam & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ diœcesis, præscriptione tēporis non obstante. Not. quòd contra obedientiā nō currit præscriptio.

[Glo. seq. ponit tres casus exceptos, demum obijciendo quęrit, & soluendo quæstionem repetit.]

c Recedere.] nisi vbi incidit in hæresim. 24. q. secunda, sane. 2. Vel in schisma. i. de ele. quia diligentia. & in crimine notorio fornicationis, & in simoniaco in ordine, si posset probari. 32. dist. §. verùm. & 1. q. 1. si qs à simoniacis. a in alijs autem criminibus etiam si sint notoria, expectanda est sententia. 15. q. vlt. sicut dicitis. bus. 8. q. 4. nonne. & sup. vt lit. pen. laudabilem. & ca. memoria. & i. de diuor. porrò. Et est ratio: quia fornicarij notorij & simoniaci sunt suspensi ipso iure. 1. q. 1. c. p. timentur. Sed nonne pro alijs criminibus prohibetur quis à perceptione Diuini corporis. de consec. dist. 2 quotidie. & ab immolatione. vt 6. dist. testamentū. Quare ergo potius circa ista crimina hoc dī? Solu. canon dicit, a quòd istos simoniacos & fornicarios vitare possumus iure mero, sed alios nō, nisi essent excommunicati, & suspensi vel depositi. Vinc.

d Suę diœcesis.] eo enim ipso debent sibi subesse. 15 q. 7. omnes basilicę. & 18. q. 2. monasteria. nisi ostendant se exemptos. i. de confir. cum dilecta. ad fi. & hoc ideo, quia possessor non cogitur probare titulum suę possessionis. C. de rei vend. l. vlti. C. de peti. here. cogi. & 2. q. 5. §. 1. quia ius istud de cōmuni iure pertinet ad episcopum in omnibus clericis suę diœcesis, vt hic patet.

infra. ¶ Volentes autē, vt quod omnibus imminet ab omnibus[a] comportetur: Mandamus, quatenus nisi dicti ordinarij p speciale priuilegiú Apostolicæ sedis à pręstandis procurationibus ostéderint se immunes (etiam si longissimo tépore procurationis obsequiú nó impenderint: cum in talibus[b] præscriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad pcurationis facienã ordine debito suo eũdam, teneri decernas.

¶ Idem de Costa, & de sancto Donato † Prioribus.

¶ Subditus nō præscribit obedientiam contra prælatum.

CAP. XII.

Cum † non liceat à capite membra recedere,[c] nó sufficimus admirari, quod sicut referēte Bracharēn. archiepiscopo, nobis est itimatū, licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diœcesi constitutæ, vos tamen obedire sibi tanquam episcopo † vestro, cótumaciter recusatis: & infra. ¶ Ideoque mādamus, quatenus p̄fato archiepiscopo & ecclesiæ Bracharēn. obediẽtiam & reuerentiam debitã, sicut alij clerici suæ diœcesis[d] faciunt, impendatis, præscriptione temporis non obstante.[e]

¶ Idem nobili viro Matafeloni.

¶ In iuribus ad Romanam ecclesiam spectantibus currit sola centenaria præscriptio.

[Glò. seq. ponit 16. casus, quibus vel non præscribitur, vel præscriptio dormit. & quinque personas, quę non præscribunt. in fi. signat contrarium, & soluit. & primò recitetur finis.]

e Non obstante.] nota hic casus in quibus non currit præscriptio. Primo in obedientia, vt hic. Item in procuratione ratione visitationis debita. i. eo. c. proxi. Item in decimis à laicis possessis. i. eod. causā quæ. Itē in matrimonio. i. de consan. non debet. Item in tributis siue publicis functionibus. C. de præscrip. xxx. vel xl. ann. l. cō. petit. Et liber homo non præscribitur 16. q. 3. placuit. § potest. verū qd si primatus. & seq. §. Itē tempore vacantis ecclesiæ nō currit præscriptio. Nec tempore schismatis i. c. proxim. & c. de quarta. & i. ca. eod. cū nobis. Item tempore hostilitatis non currit. i. eo. c. ex transmissa. & 16. q. 3 prima. Item nec contra neruum ecclesiasticæ disciplinæ i. de consue. cum inter vos. Item in re quæ de iure cōi possideri non potest 97. dist. illud. & 100 dist. contra morem. Item limes. 16 q. 3. licet. & i. de paro. super eo. Item nec in re spirituali iniusto titulo acquisita. sup. de transact. preterea 2. Itē nec via publica. ff. de vi pub. viam. Item nec contra ius publicū. C. de ope. publi. præscriptio. Item res sacra, & res fiscalis. Instit. de vsu. cap. § 1 & § res fisci. Item res præsidi data cōtra legem Iuliam repetundarum. ff. ad leg. Iul. repetundarum quod contra legem. Item res pupillaris. ff. de acquirendo rerum domi. bonę. Item fundus dotalis. ff. de fundo. si fundus. Item dot. peculiaris, vel vē res C. ne de sta. defun. l. vlt. Item pupillo nō currit præscriptio. C. quibus ex cau. in integ. resti. nō est ne. l. vlt. Item vxori durante matrimonio non currit præscriptio, nisi maritus vergat ad inopiam. C. de iur. dot. in rebus. §. omnes. Item in rebus quę sub conditione debentur, non currit præscriptio, nisi a tempore conditionis extantis. C. de præscrip. xxx. anno. cum notissimi § illud autem. Itē tempore suspensionis prælati non currit p̄scriptio. i. de cōcess. præben. quia diuersitatem. Item filiofamilias non currit præscriptio, dū est in potestate patris. C. de anna. excep. l. 1. in fin. §. vlt. & C. de bon. quę lib. quęcunque ad fi. & C. de bo. ma. l. 1. in fi. & supra de postu. præla. bonę memorię. in fi. Itē quidā sunt, qui præscribere nō pñt, vt precario tenētes. 10. q. 3. quia cognouimus. 4 Itē colonus. 16. q. 1. clerici. & c. seq. C. de præscrip. xxx. ann. male agitur. Itē qui nomine alieno possidet. i. eo. si diligenti. Itē vsufructuarius. insti. per quas personas nobis acquir. §. fructuarius. Nec creditor præscribit pignus. ff. de vsura. non solum. §. qui pignori. & C. de pign. act. nec creditores. & hoc intellige de longa p̄scriptione sm leges, non de longissima arg. est contra obedientiā præscribitur. i. de priuil. cū olim. 5 Sed ibi habuit priuilegiū rōne cuius p̄scripsit, & p̄terea subtrat Rom. eccl. q̄ ipsā obedientiā cōtra epm potius p̄scripsit, sic i. e. cū ex officij.

Marginal notes: pars. 31. quę qd in vrbibus. & tū magis p̄sequenda. ff. de pœn. l. aut facta. §. fi. sm Host. idē Gof. i. de simo. c. tanto. Ioan. And. — † archiepo. — 4. Cōcor. l. si filius. §. is q. cū not. ff. de nox. act. & l. creditores. & ibi Bar. C. de pig. — 5 Et eo. tit. cū p̄ionę. lib. 6. Io. And.

ADDITIO. Vnde versus.

Hostis schisma, minor, consuia, res sacra, dotes,
Ecclesiæ nervus, laicus, res spiritualis.
Visito, coniugium, via publica, liber, obedit.
Vnctio, res fisci publicum ius, de repetundis.
Si vacat ecclesia, suspensio, sub patre natus.
Vxor conditio, si res nō possideatur.
Res pupillares his atque peculia iungis.
Impedimēta vetans hac ne præscribere possis.

Cap. 3. co. tit. i 3. cōpi. vide Ancharanū consil. 310. & Paul. Castrē. consil. 280. incip. in facto præsenti. Adde notata huius decretalis.

AD audientiā.] In feudo Romanæ ecclesie ꝑ ipsā ecclesiā & vasallū currit sola pscriptio centū annorū. Duæ sūt partes pricipales. In prima ponitur pcessus narratio. In secunda diffinitio: ibi, Nos igit. Prima subdiuidit q̃a primo ponit petitionē actoris. Secūdo respōsionē rei: ibi, Sed ea. Tertio probationes actoris: ibi, Ad quod. Quarto probationum ipsarū impugnationes ibi, Sed inter. Abbas. CASVS. Inter nobilē virū Matafelonē ex vna parte, & castellanos de castro Palatioli ex alia, q̄stio vertebat sup q̄busdā iurib⁹ q̃ nobilis pdictus dicebat se debere pcipere in dicto castro ꝑ ecclesia Romana. Partibus ꝑ hoc in presentia Papę cōstitutis, ex parte ipsius nobilis ꝓponebatur, q̃d Alexāder Papa cōcesserat i dicto castro sibi xl. sol. Papien. quos Romana ecclesia ibi cōsueuit pcipere annuatim. Insuper comestiones, placita, banna, forisfacta, & oīa iura quæ il[lic] Roma. ecclesia habebat. Castellanus econtra dicebat se ad ea nulla ratione teneri: ad quod probādū prædictus nobilis inducebat priuilegiū Alexandri & lib[rum] cēsualē: & hoc idē nitebatur ꝓbare per testes, qui dicebant se vidisse prædictum censum nuncijs Apostolicis a L. ann. & infra fuisse solutum. Sed ex aduerso fuit responsum, quòd nec priuilegium, nec liber censualis aliquid cōtra [ipsum f]aciebant, cum ipse priuilegio vsus non fuerit spatio xxx. anno. nec liber censualis, quia susp[e]ctus erat: [e]o quod non fuerat inuentus in camera Papæ, & notarius aliter scripserat dicta testium quam dixissent: Dominus Papa considerans potius auctoritatē priuilegij quam dicta testium, nec librum censualem habet suspectum, licet in camera Papæ non fuisset inuentus, nec credat notarium aliter scripsisse dicta testium quā dixissent: Considerans insuper (quod est longe validius) negotium ipsum tangere principaliter Rom. eccle. [ci]tra quā non nisi centenaria currit præscriptio, cōdēnauit dictū castellanū in solutione omniū petitorum, [n]ō tamē [ei]dē, vt dicto nobili, non tanq̄ sibi sed tanq̄ Romanæ eccl. cuius auctoritate debet pcipere prædicta, & cuius etiā vasallus ꝑ pr[æ]dicta existit. Nota casum vbi magis creditur priuilegio q̃ testibus. Itē liber cēsualis fidem facit. Itē præsumitur pro illo qui officiū suū iurauit fideliter adimplere. Itē contra Romanam eccl. non currit pscriptio nisi centū annorum.

CAP. XIII.

AD† audiētiam Apostolatus nostri peruenit: & infra.¶ Proponebatur ex parte tua, Alexandrum Papam prædecessorem nostrū, tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis quadraginta solidos denariorum Papiensiū, quos Romana ecclesia ibi cōsueuit recipere annuatim: insuper comestiones,[a] bāna,[b] placita,[c] forisfacta,[d] & omnia iura, quæ ibi Apostolica sedes habebat. Sed ea tibi nulla ratione deberi, castellanus eiusdem castri cōstantissime asserebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papæ priuilegium, & librum ecclesiæ Romanæ censualem. hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebant se vidisse præscriptū censū nūcijs Romanorū Pōtificū à quinquagita annis & infra fuisse solutū. Sed inter alia fuit ex aduerso respōsū, quod nec priuilegiū, nec liber cēsualis tibi aliquid commodi† afferebat, cū priuilegio vsus non fueris spatio annorū triginta: & liber censualis suspectus existeret: quia non fuerat in camera nostra recept⁹: ac scriniarius[e] alio modo scripsisset dicta testium, q̃ dixissent. ¶Nos igitur magis[f] auctoritatē priuilegij, quā depositiones testium attendentes: cōsiderantes etiam librum censualē,[g] quem non suspectū habuimus, † licet non in nostra, sed in Cardinalis sācti Hadriani camera sit inuentus, q † cum quando camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit: nec credentes ipsum scriniariū (cū iuratus[h] sit, officiū suum fideliter exeq) aliud scripsisse, quam à testibus diceretur: Respicientes insuper (quod est longe validius) ipsum negotiū tangere principaliter[i] Romanam ecclesiā, cō-

a Comestiones.] idest albergarias, seu procurationes, quas a singulis feu[dat]ariis percipere poterat.

b Banna.] idest ius indicendi bannum, vel edictum.

c Placita.] iurisdictionem causarū.

d Forisfacta.] i. pecuniarias pœnas delinquentium. ar. ꝟ. de pœ. presbyter.

e Scriniarius.] scriniarij appellātur tabelliones, & est vulgare Romanorum.

[Gloss. seq. signat contrariū, & solutū.]

f Magis auctoritatem.] argu. cōtra C. de fide instru. in exercēdis. ꝟ. de fid. instru. & Ioānes. Sol. illud generale, & istud speciale ꝓpter antiquitatem facti. ff. de ꝓba. cēsus. & sunt semper specialia ista obseruantia illi generali s. vbicunque scriptura est necessaria. 97. dist. nobilissimus. C. de man. prin. l. 1. ꝟ. de off. deleg. cū in iure. C. si mi[nor] se ma[ior] dixe. si alterius. & vbicunq; priuilegium allegatur. ar. ꝟ. de priui. porro quædam enim melius probantur per instrumēta q̃ per testes, vt dictū est. De hoc ꝟ. de proba. tertiò. vt hi[c] sequitur, vt ibi dicit; considerantes etiam librum censualem, & cętera.

g Censualem.] sic enim per libros antiquos probatur diuisio dec[im]arum. ꝟ. de proba. cū causam. & instrumento producto de archiuo publ. coll. creditur. C. de fi. instru. auth. ad hæc. argu. 30. q. 1. peruenit. publicum testimonium dicitur habere, ex quo magistratus confitetur illud de archiuo publico esse, vt hic. & si manu commentariensis ei signa imposita sunt consueta. arg. ff. de iu. fis. in fraudem. §. quoties. & de fid. instr. plures. ff. de prob. census. de arbi. tutelæ l. 1. & sufficit, quòd in li[b]ro authentico scriptum est. 6. q. 3. scriptum est in lege. & ff. qui & a qui. ma. lib. non fiant l. pro. perit.

h ¶ Iuratus.] sic ergo præsumitur pro aliquo ratione iuramenti. 1. q. 7. sancimus. supra de præsum. illud. Itē ratione honestatis sue. ꝟ. de fid. instrum. cum dilectus.

i Principaliter.] secus si feudario. ꝟ. de iu[dici]is. c. penul. arg. ꝟ. de priui. si de terra. & c. accedentibus. Posset tamen

† asserebat

† Ille dab glossator Berna[rdus] sunt, in habent antiquiores ducibus.

† Adde gl. [li]bro censual[i] ecclesiæ n[on] loco ... ipsius...

a Vel ... cit facit ... testes ... dicebant ... vidisse ... solutū ... legitime ... testibus ... ... vbi Papæ ... 14 ...

dimen iſte caſtellanus præſcribere vt teneret terram, & eſſet feudatarius Ecclesię Romanæ, & nō ille: quia per hoc non præiudicatur eccleſiæ. ſic 16.q.4.volumus. arg. C. de præſcript. xxx. anno. competit. & l. iubemus, 16.q.3.c. placuit, §. poteſt. & ĩ. eod. ſanctorum.

a Centenaria.] 16. q.3. nemo. & ĩ. c. proxi. & C. de ſacroſ. eccle. l. vlt. & melius ĩ authent. ibi ſignata quas actiones, in fi.

[Glo. ſeq. argu. de verbo, tanquam, & inducit ſex concor.)

b Tanquam.] arg. quòd aliqs facit aliquid nō tāquā ipſe, ſed tāquā alius, ĩ. de elect. cū inter canonicos & ff. de accept. ſi pater. §. qui duos, ff. de inoffic. teſta. Papinianus. §. ſed n q; impuberis. ff. quãdo appel. l. i. §. ſolent. & ĩ. de reb. eccl. non alien. ſi quis presbyterorum. ne aliqu is facit aliquid in eo quod homo. & aliud in eo quòd rex. 23. q.4. in eccleſia. in fi.

CVm nobis.] In prima ponit deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, Licet. Abb. Sic.

c Cum vobis.] CASVS. Hildeſemēſ. epſ mouebat quæſtionē ſubiectionis cōtra monaſteriū Graden. & Eccleſiā Romanā, dicēs quòd præſcripſerat ſubiectionē contra libertatē monaſterij: committit P. pa quibuſdā abbatibus, vt reciperēt teſtes epiſcopi ad probandum præſcriptionem contra libertatem monaſterij. Sed poſtquam inchoata fuit præſcriptio contra monaſteria, ſciſſura trium ſchiſmatum a fuit in Eccleſia Romana. Modò iterū ſcribit Papa eiſdē iudicib. dicens, quòd tam iure canonico q̃ ciuili Romana eccleſia gaudet priuilegio ſpeciali, vt nō niſi præſcriptio centū annorum currat contra Rom. Eccl. tū dicit Papa, quòd non vult cōputare tempora ſchiſmatum in præſcriptione, ſed de medio deduci. Bernar.

Nota quòd Romana Eccl. gaudet priuilegio ſpeciali centum annorum non ſolum in rebus proprijs, ſed etiam in eccleſijs ſibi immediatè ſpecialiter ſubiectis. Item tempore ſchiſmatis non currit præſcriptio.

d Legali.] C. de ſacroſan. eccle. vt inter diuinum. & in Auth. vt Roma. Eccle. cen. an. gau. priui. § quod autem. coll. 2.

e Canonica.] 16.q.3. nemo. & ĩ. c. proxi. & ĩ. eod. ſi diligenti, in fi.

f Centum annorū.] hæc præſcriptio obtinet in rebus & poſſeſſionibus, ſed in priuilegio prælationis, quo ſuper alijs eccleſijs obtinet principatum, nulla currit ei præſcriptio. 93. diſt. qui cathedram. 24. q.1. quia ex ſola. & c. rogamus. & c. ſchiſma. quia hoc eſſet præſcribere obedientiā quod eſſe non poteſt. ĩ. eo. cum non liceat. quia nemo debet eſſe ſine capite 93. diſt. nulla. Vinc. Sed videtur certè impoſſibile probari præſcriptionem centum annorum idē eſt ac ſi diceret Papa nolo quòd currat præſcriptio contra Rom. Eccleſiam. ſim. 2. q.4.

...tra quam non niſi centenaria a præſcriptio currit: in ſolutione prædicti cenſus, & aliorum petitorum cōdemnauimus partem aduerſam: iniungentes eidem, vt tibi, non tanquam [b] tibi, ſed tanquam Eccleſiæ Romanæ (cuius auctoritate debes percipere, cuius etiam propter prędicta beneficia vaſallus exiſtis) ſine difficultate perſoluat.

¶ Idem Hel. & Gu. abbatibus.

¶ *De centenaria præſcriptione, quæ ſolùm currit contra Romanam Eccleſiam, tempora ſchiſmatum deducātur.*

CAP. XIIII.

CVm † vobis: [c] & infra. ¶ Licet tam legali, [d] quàm canonica [e] ſit diffinitione ſtatutū, vt cōtra Romanam Eccleſiam, quæ gaudet pri-10uilegio ſpeciali, non niſi centum annorum [f] pręſcripto locum ſibi valeat vendicare: tempora tamen intercidentium † ſchiſmatum, [g] quæ ſecundum iuris ordinem curſum præſcriptionis impediunt, nolumus aliquatenus cōputari: ſed diligenti conſideratione adhibita, de ipſa computatione deduci. [h]

¶ Idem Helieñ. & Roffeñ. epiſcopis.

¶ *Prælatus inferior poteſt pręſcribere in certis eccleſijs ſuę diœceſis totū ius epiſcopale: ſubducitur tamen de pręſcriptione tempus quo vacauit eccleſia cathedralis.*

CAP. XV.

AVditis † & intellectis meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigorñ. epiſcopum, & abbatē de Heueſcam, ſuper

AVditis.] De præſcriptione ſubducitur tēps quo vacauit eccleſia cōtra quam præſcribitur. Ita ſummat Io. And. Sed hæc ſummatio de nihilo ſeruit, cū hoc ſit expreſſū in multis iuribus. ĩ. eo. de quarta. & c. i. cum ſimilib. Primo ponit proceſſū & cōcluſionem negotij. Secundò indeciſe narrat reſtitutionem ab vtraq; parte petitam & conceſſam. Tertio committit probationes recipiēdas ſuper reſtitutione & cauſam diffiniendam. Secunda: ibi, Verum. Tertia: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Inter epm Vigor. & abbatem de Heueſcam vertebatur controuerſia ſuper quibuſdam eccleſijs in valle de Heueſcam conſtitutis, quas epſ dicebat ad ſe ſpectare quo ad legem diœceſanam: cauſa ſuper his commiſſa fuit iudicibus, coram quibus petijt epſ eccleſias illas ſibi debere ſubeſſe, quo ad legem diœceſanam, & omnia iura epalia ſibi debere adiudicari in illis eccleſijs: Abbas verò dicebat eccleſias illas ab eius iuriſdictione prorſus exemptas per priuilegia: vel ſi priuilegia non ſufficerēt, dicebat ſe eccleſias illas legitimè præſcripſiſſe: Super his vtraq; pars ſuas probationes induxit: abbas induxit tam priuilegia quam teſtes ad probandum ſuam intentionem, & epiſcopus ad probandum interruptionem: Tandem cauſa ſic inſtructa remiſſa fuit ad ſedem Apoſtolicam. Poſt allegationes multiplices intellexit epiſcopus, q̃ licet abbas per priuilegia non probaſſet ſuam intentionē, tamen probauerat præſcriptionē, vnde contra præſcriptionem petijt epiſcopus ſe admitti per beneficiū reſtitutionis ad probandū quòd Vigor. eccleſia tanto tempore vacauerat, quòd tēpore vacationis ſubducto, præſcriptio nō

præſul. Sed qualiter probabit ſe poſſediſſe ſpatio centū annorum? per inſtrū non poſſet hoc probari: quia per inſtrū non probatur poſſeſſio. ĩ. de fide inſtr. inter dilectos. per teſtes non poſſet probari, niſi teſtes ad minus haberēt 114. ann. 4 Vnde vr̃ quòd ſufficiat probare per tēpus cuius nō extat memoria: quia tāto tēpore res aliæ pſcribūtur, q̃ aliàs nō pſcriberentur. ff. de aqua quot. & æſti. hoc iure. §. aquæductus. 5 vel quòd teſtes dicāt ſe ſemp audiuiſſe à ſuis maioribus, & nemo ſit q̃ viderit vel audierit aliud. ſic. n. pbat de antiquate. ff. de prob. ſi arbiter. & ff. de aqua plu. arc. in ſumma. §. idē. Ioan. Sed nō recedēdū eſt à verbis iſtis, & ſic neceſſe eſt pbare cētenariā pſcriptionē: & ſufficit q̃ ita placuit legiſlatori. ff. qui & à quibus. propoſuit. & 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege.

g Schiſmatū.] qñ currat præſcriptio, & qñ non, dicitur ĩ. eo. cap. cum non liceat.

h Deduci.] tps. n. ſchiſmatis deducit de præſcriptione ſi primū ſit, mediū, vltimūve. C. de pſcr. lon. tēpo. auth. qd ſi qs quibuſdā. & C. de reſtit. mi. qd tēpore. ff. q̃b. ex cau. ma. nec non. §. ſi quis ſæpius.

† Intercedētium.

4 Quaſi velit ſentire Laurētius cuius fuit hæc gl. quòd pubes de his q̃ vidit ante pubertatē non poſſit teſtificari. & hoc etiam no. 3. q. 9. teſtes. Io. And.

5 Et ĩ. de verb. ſig. ſuper quibuſdam.

† Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. Vide c. auditis. ĩ. de in inte. reſt. vbi Docto. adde Balbū tract. de præſcrip. in 3. par. ſexte part. principalis, q. 1. & Felinum in c. irrefragabili. ĩ. de off. ord.

Cap. 4. eo. ... 3. com... De morte ... ſchiſma... B. ... 2. ... 39. ... ſemel ... Hic caſus antiquus planus eſt. De quibus de ſchiſ. ... cap. 1. ... Ex auth. ... ſolita.

fuit completa. Abbas uidens quòd ista probatio præiudicabat sibi in totum, petijt se admitti per 102. beneficium ad probandũ, quòd vallis de Heuescã est ille locus, qui fuit per duos reges libertati donatus, quẽ Celestinus Papa libertati donauit. Papa vidẽs quòd utraq. ecclesia necessariã probationẽ omisit, verãque restituit contra alterã in prædictis articulis; sed quia probatio abbatis præiudicialis erat, mandat Papa iudicib. quatenus inspiciant priuilegia The. & Ot. regũ, quę abbas super libertate præmissa asserit se hẽre, & si per illa cõstiterit, quòd uallis de Heuescã sit ille locus quẽ Celest. libertati donauit, absoluãt abbatẽ ab impetitione epĩ super ecclesijs prędictis epõ super illis silentiũ imponẽtes: Si verò abbas in hac probõne defecerit audiãt probationes epĩ, super tẽpore quo infra 40. annos sedes episcopalis vacauit, & si per tantum tps vacasse constiterit, quòd illo subducto, præscriptio non sit completa adiudicent episcopo ius episcopale in illis ecclesijs, abbati silentium imponendo. Si aũt episcopus hanc exceptionem non probauerit, tamen quia ipse probauit interruptionem in quibusdam articulis, adiudicent eidem ius episcopale in illis, dummodo intra 40. annos interruptio facta fuerit: in cæteris in quib. abbas præscriptionẽ probauit, epõ silentiũ imponentes. No. quòd ius episcopale generale nomen est, & habet multas species sub se, vt hic patet. Item de vna defensione potest quis transire ad contrarium: quia præscriptio, & priuilegiũ contraria sunt, & tamen abbas hic admissus fuit ad vtrumque, sed sub alternatione illud fieri debet. Item priuilegium regale declarat priuilegium Papæ, & sic priuilegium obscurum non probat. Item tempus vacantis ecclesiæ debet deduci de præscriptione. Item licet quis præscribat in vno articulo, non tamen in alio.

ecclesijs in valle de Heuescam, quas episcopus asserit ad se diœcesana[a] lege spectare: abbas autem[b] eas esse ab eius iurisdictione prorsus exẽptas:[c] & infrà. ¶ Verum tanto tempore probantur per testes ab abbatibus de Heuescam pleno iure possessæ, ut uideãtur in eis episcopale ius[d] legitimè præscripsisse:[e] & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus inspectis priuilegiis The. & Ot. regũ, quæ abbas super præmissa libertate asserit se hẽre: si per illa[f] constiterit, quòd vallis de Heuescam sit ille locus, quem Celestinus prædecessor noster libertati donauit: absoluatis abbatem ab impetione episcopi super ecclesijs memoratis: & adiudicãtes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentium imponatis. Quòd si abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo infra quadragita annos sedes episcopalis vacauit: & si per tãtum temporis vacasse cõstiterit, vt illo subducto[g] non sit quadragenaria cõpleta præscriptio,

a Diœcesana.] hæc diœcesana lex comprehendit etiã legem iurisdictionis. De his dicitur ĩ. de off. ord. dilectus. & c. coquerente.

b Abbas autem.] sic ergo cum agitur de subiectione aliquorũ, non illi, sed ille qui dicit illos sibi subiectos esse, cõueniri debet. 16. q. 3. inter memoratos. & ĩ. vt lite non conte. quoniã. § quod sic. & ff. de lib. hom. exhib. l. vt si. ff. de seruit. l. vlt. in si. & ff. si ser. vend. is cuius familia. 1 sic & pro illis agere potest. ĩ. eo. ex transmissa. Et subditus etiã conuenitur ĩ. de elec. querelã. sed ibi conuenitur subditus suo nomine. & 12. q. 2. quicunque militum, sed si petere vellet procurationem vel cẽsum à capellanis, eos poterit conuenire. arg. ff. de vsufruc. si pendentes, § pen. & l. vsufructu relicto. & l. vsufructu legato. § hactenus. & j. de censi. cum instantia.

1 Et sup. de ma. & obed. inter quattuor. ubi de hoc. Io. An.

c Exemptas.] 2 primo per priuilegiũ Romani Pontificis. ĩ. de in integ. rest. auditis. in illa litera, vbi dicit: agnouimus, &c. quæ dicitur pars illius. Secundo per præscriptionem, vt sequitur in vers. verum, &c. & hoc intelligitur sub hoc, infra. Vnde prædicta decret. fuit decisa ab isto loco: quia faciebat ad tit. de rest. in integ. & hæc decr. continuatur in integra.

2 Hæc glossula i manuscriptis deficerat, in quibusdam aũt vetustis impressis iam habetur.

[Glo. seq. no. & remittit, secundo obijcit & soluit.]

d Episcopale ius.] hic manifestè patet, quòd iura epĩalia præscribuntur, vt j. eo. cum olim. de hoc dr 16. q. 3. quia unque. Sed vr quòd abbas non potuerit præscribere huiusmodi exemptionem contra illud. ĩ. eo. cũ non liceat. & ĩ. de consuet. cum inter. sed bene potuit præscribere illas ecclesias si legitimo tempore illas possederit, vt ĩ. eo. de quarta, & sic abbas illas habebat pleno iure, sed abbas suã exẽptã libertatẽ præscribere non posset. sed alter cuius nomine ipsam allegaret. j. eo. cũ ex offi. ij. si super, hoc habuit tale quale priuilegiũ. arg. ĩ. de obsec. cum dilectus & j. de priuil. cũ olim. Item patet quòd oĩa iura, quæ abbas potest possidere, potest præscribere. j. eo. cũ olim. 3 sed non alia quæ enumerant 68. dist. quis chor epis. vnde ea quę ad vtrãque legem spectant, potest præscribere, vt hic patet, cognitio enim causarũ matrimonialium tũ de iure cõmuni spectat ad iurisdictionem episcopi. j. de excess. præla. accedentibus. quam præscribit abbas, vt infra sequitur: ius episcopale genus est, & habet multas species sub se, quæ enumerantur ĩ. de offi. ord. conquerente. & c. dilectus. & j. quædam enumerantur, vt ibi dist. circa possessionem, & cætera quæ sequuntur.

3 Adde et [illegible]

e Præscripsisse.] sic ergo abbas iste tuebatur se duplici iure, scilicet exemptionis, & iure præscriptionis, quæ iura sunt contraria. j. eo. conuenientem quia si tutus erat iure priuilegij, non potest præscribere: quia quod meum est ex vna causa, ex alia meum fieri non potest. ĩ. de fide instru. inter dilectos. Sed dicas quòd simul non proposuit ista duo, sed de vna exceptione transiuit ad aliam: quod fieri pot. arg. 24. q. 1. quisquis. ff. de excep. nemo. C. de transact. interpositas. 4 ĩ. de causa poss. & propr. pastoralis. & ĩ. de testib. significauerunt. & ff. de acq. poss. naturaliter. § nihil. & generaliter licitum est de vna defensione trãsire ad aliam. arg. l. o. supra de prob. licet. & j. eod. cum olim. nisi vbi ius contrarium prohibet. ff. de reg. iur. nemo ex his, vel sub distinctione simul proposita fuerant, vt si hoc vel illud probauerit abbas obtineat, & nisi forte per tantum temporis spatium ecclesia vacasset. Bernar.

4 Dic admissus [illegible] cum [illegible] Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

f Si per illa.] Celestinus exemerat à iurisdictione episcopi loca, quæ isti reges donauerant libertati. cum autem per priuilegia Celestini non constaret, quòd vallis de Heuescam, in qua episcopus petebat ius episcopale, esset de illis locis donatis libertati ab illis regibus: mãdat Papa inspici priuilegia illorum Regum, & si per illa priuilegia constiterit, quod vallis de Heuescam sit de illis locis, apparet quòd Celestinus exemit locum, scilicet vallem de Heuescam. & sic abbas obtinebit. nec habet locum postea probatio vacatis ecclesiæ: & sic prius cognosci debet de hoc articulo tanquam præiudiciali.

g Subducto.] sic ĩ. eo. c. 1. & c. de quarta. & c. cum vobis. quia tunc defensore carebat. sic C. quo & quando iud. si præses. 5 sic & absenti adijciuntur tot anni quot fuit absens. C. de præscrip. longi temp. auth. quod si.

[Glo.

¶Glo. seq. obijcit soluendo obiec. repetit.

a Interruptionem.] sed contrarium vr. q si interrũpit quo ad quædam: ergo quo ad omnia ex iure episcopali prouenientia: nam qui autem hominis tetigit, totũ hominem tetigisse uidetur. de pœn. dist. 1. vulgatis. argu. C. de duo. re. l. vlt. 1

vos in illis ecclesijs ius episcopale adiudicetis episcopo: & super illo perpetuum silentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiusmodi episcopus non probauerit: quia tamen interruptionem a probauit, circa processionem pentecostalẽ, in villa & ecclesia de Mortona, & receptionem ac procurationẽ archidiaconi, necnon solutionẽ denariorũ S. Petri b in valle de Heuescam: circa cognitionem quoq; causarum matrimonialium, † & capellani suspensionem in prędicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heuescam, vos super his ius epale adiudicetis eidem: si tamen circa suspensionem & interdictum huiusmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit: in cæteris ei silentiũ imponẽtes, c quæ abbas præscripsisse probatur.

hoc tñ vt sciẽs se habere ius episcopale, vno tantum utitur. argu. ff. de ser. rusti. predio. vna est via. & ff. quemad. serui. ami. si stillicidij. §. vlt. & ff. de ser. vt pomum ad fin. Sed nõ est ita, vt hic patet, & j. de capel. monach. c. dilectus. licet n. præscribatur ĩ vno capitulo, non pscribitur in alio: uel si fiat interruptio in vno, nõ pdest ĩ alio.

b Sancti Petri.] forte percipiebant nomine Romanæ ecclesiæ. arg. j. eo. si diligenti. sed abbas allegabat ad se pertinere ministerium perceptionis. j. eo. ad audientiam.

[Gl. seq. signat cõtrariũ, & ibi remittit. quærit, alleg. pro & contra, & soluit.]

c Imponẽtes.] sibi imputet eps qui tanto tempore gesta taciturnitate firmauit. C. de his qui a nõ domino manu. l. vlt. in fi. & sic patet, quod negligentia prelati nocet ecclesiæ. Arg. contra: quia taciturnitas non uidetur nocere successori. j. eo. nihil. ubi de hoc argu. ad hoc. ff. de pet. here. si quidem possessor. §. quid autem. Sed nũquid ei qui non potest agere, currit præscriptio? Videtur, quod sic, sed restituitur. ff. de min. actuque prima. l. 1. §. si quis propter. & ff. de serui. rusti. prædio. & Attilicinus. Sed contra videtur argum. j. de appella. ex ratione. & C. de anna. excep. l. 1. in fi quia ubi nulla petitio, nulla mora. ff. de verbor. obligat. l. si pupillus. & ff. si certum petatur. l. lecta. Dicas ergo, quod præscriptio semper currit: sed si læditur quis, restituitur ex iusta causa. ff. ex quibus causis maiores. l. 1. in fi. & l. ait prætor. §. 1. & 2. nisi lex impediat cursum pręscriptionis, ut in l. 1. C. de annali exceptione, in fine. & in casibus qui notantur supra eodem cum non liceat. & ff. de iudi. l. 1. §. penul. in casu tamen non fit restitutio quando currit præscriptio. cum potest habere recursum contra impedientem, cuius dolo res perijt. ff. de dolo. l. arbitrio. §. dolo. & hoc si soluendo est ille dolosus: aliàs fit restitutio contra aduersarium. ff. de dolo. l. & eleganter, §. si dolo. illud tamen scias, quod ubi quis læditur in pręscriptione, restitutionem petere debet infra quadriennium, C. de tempor. in integrum restitutione. leg. vltima. vbi verò non currit, semper seruatur illæsus, nec est aliqua restitutio ibi facienda. Laurentius tamen super hoc dicit ut notatur j. de in integ. rest. auditis. in notula secunda, illa ecclesia, &c.

CVM ex officij sui debito.] Procuratio quæ debetur ordinario visitanti præscribi non pòt. h. d. secundũ Io. And. Prima pars narrat factum & allegationes eorũ. Secunda ibi, Nos igitur. allegationem te probat, & processum contra eos factũ seruari præcipit. Tertia ibi, si qui l, reseruat allegationes aliquas si quas habent legitimas. Abb. Sic.

¶Idem Parisien. episcopo.

¶Non potest subditus contra superiorem visitationem, aut procurationem ratione uisitationis debitam, in seipso præscribere, quãuis alius in personam alterius præscribere posset utraque iure.

CAP. XVI.

CVm † ex officij sui debito Senonen. prouinciam visitaret archiepiscopus Senoñ. per Parisiensem diœcesim transitum faciens ad abbatis sancti Maglorij Prioris de Castres, & quorundã aliorum ecclesias eiusdẽ diœcesis, necesse habuit declinare: à quibus cum procurationem sibi debitam postularet, ipsi eã inhumaniter negauerunt: d ad suæ negationis defensionem hoc solum allegantes, e quod non meminerint se procurationem huiusmodi prędecessoribus eiusdem archiepiscopi exoluisse, nec ab eis aliquãdo fuisse petitã: f & infra. ¶Nos

CASVS. Archieps Senoñ. dum visitaret prouinciã suã transitum fecit per diœcesim Parisieñ. descendit ad ecclesias abbatis S. Maglorij Prioris de Castresiã. quibus petijt procurationem: sed ipsi sibi eã denegauerũt, allegantes in suam defensionem, quod nũquam huiusmodi procurationẽ præstiterant prædecessoribus ipsius archiepiscopi: nec petitum fuit ab eis, quod ipsi meminerint. propter quod archieps tulit in eos sniam suspensionis, significans hoc dño Papæ: sed ipse hanc allegationem friuolam reputauit, cum contra procurationem, quæ ratione uisitationis debetur, pręscribi nõ possit: sicut nec contra ipsam uisitationem pòt aliquo modo pręscribi, quãuis alius cõtra ipsũ pręscribere possit vtram que. vnde mãdat Parisien. episcopo, quatenus sniam, quam tulit præfatus archiepiscopus in huiusmodi cõtemptores, de antiqua metropolis consuetudine, usque ad debitam satisfactionem faciat obseruari: quia ut dicit Apostolus: Qui spiritualia seminat, non est magnum si carnalia metat: cum nemo suis stipendijs militare cogatur. si aliquid aliud uoluerit allegare contra intentionẽ archiepiscopi ac probare, Papa facit eis iustitiam exhiberi. Nota quod contra uisitationem & procurationẽ, quæ debetur propter uisitationem, non currit præscriptio. Item archiepiscopus iure metropolitico potest prouinciam suam uisitare. Item nemo suis sumptibus cogitur seruire.

d Negauerunt.] quia a tenebatur ad hospitalitatem. 42. dist. §. 1. & c. quiescamus.

[Glo. seq. ponit causam contra quam unam legem allegat.

e Allegantes.] & malè: quia tempus non est modus tollendæ obligationis. ff. de action. & obligati. obligationum. §. placet. Arg. contra. C. de agri. & censi. l. litib. lib. 11.

f Petitam.] propter quod archiepiscopus eos excommunicauit.

a Hæc glossa in antiqs non repeāt.

† Cap. 6. cõtit. in 3. cõp. Et de materia uisitationis & procurationis uide Concilium Lateran. sub Alex. iij. cap. 4. vbi plenè. & Cõc. Lat. sub Inn. iij. cap. 33. adde Conc. Oxoniense c. ut singula. & Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 3. & Bernardinũ Diaz regul. 396. incip. procurõ, seu visitatio.

igitur præmissam allegationem eorum nullā penitus[a] reputantes, cum contra procurationem[b] quæ ratione[c] visitationis debetur, præscribi nequiuerit: quemadmodū nec contra visitationem[d] ipsam potest aliquo modo præscribi: etsi alius contra eum præscribere posset vtramque: †Mādamus† quatenus sententiam, q̄ in huiusmodi contēptores, de antiqua metropolis consuetudine[e] tulit archiepiscopus memoratus, vsque ad satisfactionem condignam facias obseruari; quia secundum Apostolum, Qui† spiritualia seminat, non est magnum si metat carnalia: cum nemo cogatur suis stipendijs militare. Si quid enim aliud[f] quam superius fuerit allegatum, contra intentionem archiepiscopi obijcere voluerit, & probare: Nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

¶Idem Pisano Archiepiscopo.

¶*Qui alieno nomine possidet, non præscribit, nec etiā is qui proprio, nisi habeat bonam fidem, & iustū titulum, si præsumptio est contra eum. h. d. secundum Ioan. And. addita suppletione Panormitani.*

CAP. XVII.

Si† diligenti: & infra. Cum iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota[g] Sardinia nullo pnet mediāte, tibi nō licuit pro te uel ecclesia tua, a marchione Massæ iudice Calaritano fidelitatis exigere iuram: & infra. ¶Nos igitur quæ nuncius tuus proponere uoluit plenius circūspicētis, non intellex imus te vel ecclesiam tuam super hoc aliquo iure subnixam cum auctum, quod pro ipsis iudicibus pro sede Apostolica confitetur fuisse receptum, per quod constat quod ecclesia Romana semper fuit in quasi possessione: quia ministerio illius & antecessorum suorum pro Romana ecclesia exactum fuit & præstitum huiusmodi iuramētum: ille enim possidet cuius nomine possidetur. Si vero archiepiscopus dicat, quod nomine suo, & non nomine Romanæ ecclesiæ iuramentum fuit exactum, posset ei inferri, quod ipse uiolauit iuramentum præstitum pro conseruando iure & honore Romanæ ecclesiæ: vnde licitè retinere non posset, quod contra huiusmodi iuramentum scienter fuit obtentum, cum secundum hoc præscriptio locum habere non posset: cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides & iustus titulus exigantur: & si præscriptio locum posset habere, non tamen posset centenariam præscriptionem probare, quæ sola currit contra Romanam ecclesiam. Nota quod confessio præiudicat extra ius facta. Item ille possidet cuius nomine possidetur. Item bona fides, & iustus titulus requiruntur in præscriptione rerum ecclesiasticarum. Item sola centenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam.

Glo. seq. ponit opi. quam reprobat.]

a Penitus.] Quidam notauerunt in loco isto, quod licet procuratio nō possit præscribi, tñ si eps visitat quod nullam recipiat procurationem, tunc potest præscribi procuratio. arg. ad hoc ī. de censi. sopitæ. cum. a. procuratio talis possit commutari. vt 10. q. 3. relatum. ergo & remitti. Sed non est verū, quia expressè nō pōt eps procurationem illam remittere. inf. de censi. cum venerabilis. Arg. contra. ī. de donat. pastoralis. Item ratio legis obuiat eis, nā quamdiu quis habet haustū & iter debet habere. ff. de serui. rust. prædio. l. 3. §. vl. & licet ager sit sterilis ita quod nihil inde percipiā, tamen retineo vsūfructum in eo. ff. de vsufru. arboribus. §. vlt. Ioan.

b Procurationem] ff. de offi. præsi. plebiscita. & ff. de off. procon. solet. §. vltim. & l. obseruare.

c Ratione visitationis.] sim. ī. eo. c. accedentes. vbi de hoc.

d Visitationem.] istud esset præscribere obedientiam, quod esse non potest. ī. eo. c. cū non liceat. & ī. de consue. c. cū inter. sic patet quod idem iuris est ī accessorio quod in principali, vt si principale scilicet visitatio nō præscribitur, nec procuratio, quæ accedit visitationi. sim. ī. de fo. comp. si diligenti. & ī. de offi. dele. prudentiam. ad fin. & cōtra correctionem non licet suffragium quærere. ī. de app. c. reprehensibilis. & c. ad nostram.

e Consuetudine.] præscriptæ. 9. q. 3. conquestus. immo de iure communi. ī. de censi. sopitæ. cum de iure communi deberat visitare: cum episcopus est negligens. 9. q. 3. cum simus. & de iure communi debet habere tūc procurationem, ut hic patet: quia nemo suis stipendijs cogitur militare, ut hic dicit. & 10. q. 2. precariæ. & 13. q. 1. ecclesias. § his itaque. & 28. q. 1. iam nunc, in fi. & ī. de simo. cum sit Romana.

f Aliud.] vt si haberent priuilegium, sup. eo. accedentes. uel si aliquando absoluti fuissent. arg. inf. de censib. sopitæ.

Si diligenti.] No. pro intellectu cap. quod titulus non requiritur in præscriptione quadragenaria cōtra ecclesiam, nisi cum ius cōe vel præsumptio est contra præscribentem, ut in c. 1. ī. eo. tit. lib. 6. Diuiditur, nam primò inducit vnam rationem contra archiepiscopum, & secundò reprobat excusationem ipsius per locum a diuisione secunda ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus a Pisanus fecit sibi præstari iuramentum fidelitatis nomine suo, & ecclesiæ Pisanæ à marchione Massæ iudice Calaritano pro illo iudicatu cum tamen iudicatus pertineat ad Romanam ecclesiam, Papa hoc intelligens mandauit archiepiscopo Pisano, vt eum absolueret ab illo iuramento, vt illud post modum exhiberet ecclesiæ Romanæ, eo non obstante. vnde archiepiscopus misit nuncios suos ad dominum Papam, vt super hoc se excusaret, respondens eidē, quod postquam fuit in archiepiscopum assumptus, iuramentum illud fidelitatis recepit ab illo iudice pro ecclesia Romana, & hoc idem fecit antecessor suus. Papa verò auditis responsione, & alijs, quæ nuncij sui proponere voluerunt, rescribit eidem archiepiscopo in hunc modum dicens, quod iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinet, sicut tota Sardinia nullo mediante: vnde non licuit ei pro se, vel ecclesia, prædictum exigere iuramētum: & intellectis quæ nuncius ipsius proposuit coram Papa, non inuenit ipsum, uel ecclesiam suam aliquo iure iuuari, cum auctoritate Apostolica se talis super his non ostendat, per quam iuramentum illud aliquando sit exactum: nec præscriptione aliqua nititur: imo secundum confessionem archiepiscopi non ecclesia Pisana, vel ipse archiepiscopus fuit in quasi possessione exigendi huiusmodi iuramentum.

g Tota Sardinia.] argumentum quod eodem priuilegio censentur membra & caput. supra eodem cum non liceat. & 1. dist. de his. & c. non licet. & ī. de cog. spi. super eo.

Vtramque.

al. ideoque mandamus.

† 1. ad Cor. c. 9. cui[a] uerba sunt: Si nos vobis spiritualia seminauimus magnū est, si nos carnalia uestra metamus.

a De hoc per notata hic per Doc. & in c. fi. ī. de cēsi. li. 6. vbi plene p Io. And.

a Hic casus Bernardi est & i antiquis codicib. hēt vsq. ad illa uerba: a hūc modū dicēs. nam casus Bernardi ita fuit. recitibit eidē archiepo, pût patet in lita.

ctoritatem sedis Apostolicæ non ostendas, per quã à iudicibus Calaritanis tu & antecessores tui fidelitatis exigeretis iuramenta: nec p̃scriptione aliqua muniaris: cum secundum confessionem [a] tuam, non ecclesia Pisana, vel tu fuerit in quasi [b] possessione iuris exigendi huiusmodi iuramentum, quod † per sedem Apostolicã ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris: per quod constat ecclesiam Romanã, semp in quasi possessione fuisse, cum ,p ea ministerio tuo & antecessorum tuorum exactum fuerit & p̃stitum iuramentũ: & is etiam possidere dicatur, cuius nomine [c] possidetur. Si verò dicatur quod nomine [d] tuo, & antecessorum tuorum, & nõ nomine nostro & ecclesiæ Romanę fuerit iuramentum exactũ, posset inferri, quòd iuramẽtum præstitum de cõseruãdo iure & honore sedis Apostolicæ fuerit violatum: vndè licitè retineri non posset, quod contra iuramentũ huiusmodi fuerit scienter obtentum: quia etiam secundùm hoc locum præscriptio habere non posset: cum in p̃scriptione rerum ecclesiasticarum, bona [e] fides, & iustus titulus [f] exigantur: † & si etiam locum potuisset habere pręscriptio, nõ credimus centenariã pręscriptionem (quę sola currit aduersus Romanam ecclesiam) posse probari.

a Confessionẽ.] q̃ sibi præiudicauit in hoc. s. de cõfes. cum super. & c. vlt. vbi de hoc. vnde præscribere non poterat, cum sciret rem ad alium pertinere, vt infra dr.

a Confessionem.] de qua habuisti in parte decisa.

b In quasi.] hoc ideo dicit, q̃a incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur. s. de cau. possess. cum ecclesia & ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam.

c Nomine possidetur.] & ita ille possidere intelligit. cuius noie alius possidet. s. de rest. spo. cum venissent. & ff. de acq. possess. q̃d meo. & quẽadmodũ seruiant. l. 1. vsu retinet.

d Nomine tuo.] hoc nõ põt habere locũ, nisi qñ sciret vel crederet hoc iuramẽtũ p̃tinere ad Romanam ecclesiã: & hoc ipse archieps confitebatur, & antecessores sui nomine Romanæ ecclesiæ receperant huiusmodi iuramẽtũ. vnde sequit. q̃ si dicat q̃ nomine suo recepit iuramẽtum, sic fecit ɔ̃ fidelitatẽ vsurpan. in ius Romanæ ecclesiæ. Et ideò dicit q̃ præscribere nõ posset, cũ nõ ostendat titulum, & habeat malã fidẽ: & qui enim scit rẽ ad alium pertinere vel credit, non potest p̃scribere, nisi habeat titulum, cuius nomine præscribat. sed iste non ostendebat auctoritatem sedis Apostolicæ, vnde nõ poterat præscribere. Finẽ huius notulæ intellige prout not. in gl. seq. ex hoc.

[Glo. seq. recitetur per q. an præsumatur bona fides & tenet quòd sic. nisi in quatuor casibus. ponit demum casum quo sciẽtia rei alienæ, &c. subdit q̃ mala fides tradentis non nocet. alleg. contrarium & soluit.]]

e Bona fides.] illud generaliter verum est, q̃ s̃m canones bona fides præscribentis necessaria est, siue de re spirituali, siue ciuili. j. eo. quoniam & sup. e. vigilãti & 34. q. 2. si virgo. & bona fides intelligitur cum aliquis credit tradentem esse dñm, vel habere ius distrahendi, licet erret in facto. 3 ff. de verb. signi. bonæ fidei. & hęc bona fides semper præsumitur, 4 nisi probetur contrarium, cum lex dicat, præsumi ignorantiam nisi probetur scientia. ff. de proba. l. verius. Qñque tñ præsumitur contrarium pp denunciationis vigorem. C. de rei vendi. l. si fundi, vel quia mercatur aliquid ɔ leges. C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 12. vel si emit à procuratore meo p collusionẽ, vel quia emit à prodigo vł luxorioso cui bonis interdictum est, cum sciret protinus illum consumpturum pecuniam. ff. pro emp. l. q fundum. §. qui sciens. & l. si quis. Qñque tamen quis habet conscientiam rei alienæ, & tñ vsucapit, vt si decretum iudicis interuenit. ff. de noxa. actione. & generaliter. & 16. q. 3. placuit. & c. quicunque. & sup. e. c. 1. Illud tñ scias, q̃ non obstat accipienti mala fides tradentis ff. de diuer. & tempo. præscript. an vitium. Argu. ɔ̃. C. de præscript. longi tempo. Authen. malæ fidei. Sed illud intelligitur de pręscriptionibus x. vel xx. an. vbi bona fides ab vtraque parte exigitur, sed in xxx. vel xl. an. pręscriptione secundum leges nõ nocet. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. & §. q̃ si mala fide. C. de præscri. xxx. anno. si quis emptionis. s. eod. vigilanti. Item dicitur bona fides. licet quis erret in iure. ar. j. de iure patro. cura. sed illud intelligitur aliter, vt ibi dicitur. & ff. de peti. here. sed & si. §. scire. licet secus sit i vsucapione. ff. de vsucapio. nunquam 2. Item & si habeat cõsciẽtiã dubiam, bona fides dicitur. 5 ff. de vsuc. l. q sit §. bonę fidei.

5 Dicit Ho. illud verum secundum ll. secus secundum canon. j. c. pe. & vlt. secũdum quos sequendum est quod est vtilius animæ. j. de spon. iuuenis. Io. And.

[Glo. seq. alleg. videtur cõcor. & vnum arg. obijcit per quatuor capitula, & per rationẽ. soluit primò rationem. demum ponit opinio. Ioan. quã reprobat, subiiciens postea principalẽ quæstionem.]

f Iustus titulus.] ex hoc vr̃ q̃ bona fides nõ sufficiat sine iusto titulo sic j. de decimis. duedum q̃a ex solo cursu temporis ius nõ cõstituitur sicut nec extinguitur. ff. de actio. & obligat. l. obligationem. § placet. sed ɔ̃ vr̃ q̃ bona fides etiam sufficiat i huiusmodi præscriptionibus. j. eod. quoniam omnes. & s. eo. vigilanti. & s. de quarta. & s. de cau. pos. cum ecclesia. in quibus tñ sufficere vr̃ bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mentio. imò vr̃ quod ista contraria sint, si enim aliquis habet iustum titulum, puta priuilegium siue concessionem, iam securus est, vnde postea non est ei necessaria præscriptio: vel si iam præscripsit non est necesse impetrare priuilegium, imò impetrando vnum, alij renunciare vr̃. j. eo. veniens. & quod semel meum est, ex alia causa meum fieri non potest. s. de fide instr. inter dilectos. & Instit. de actio. §. sic itaque. & ff. de acquir. poss. possideri. §. ex pluribus. 6 Ad hoc potest dici, q̃ titulus pro tanto dr̃ iustus, quia dat causam præscribendi, licet in veritate non sit iustus: quia tunc nulla est præscriptio necessaria. ff. de vsucapio. l. sequitur. § si ex lana. Vndè minus iustus titulus dat causam præscribendi, si adsit bona fides, vt ille credat talẽ titulum sufficere, & credat tradẽtem esse dñm, & sic post intelligi quod dr̃ sup. eo. de quarta. & sup. de consu. cum dilectus. & s. de emp. & vẽ. peruenit. ff. pro emp. quod vulgo. & ff. p legato. l. 4. & vlt. Sed cum in casu isto non ostenderet aliquem titulum, & sciret rem ad alium pertinere, vt patet per confessionem illius, non poterit præscribere. ideo dicit q̃ bona fides & iustus titulus requiruntur in præscriptione rei ecclesiasticæ. Io. dixit, q̃ circa incorporalia non est necesse allegare titulum, vt notatur secundum eum sup. de cau. pos. cum ecclesia. Sed hoc exemplum contradicit ei. Vt ergo scias qñ sit necessarius iustus titulus, & quando sufficiat bona fides, inspiciendum est an iura illa super quib. allegetur præscriptio, iure communi valeant ab ipso possideri necne. Si enim iure communi possint possideri, sufficit bona fides ad præscribendum. Et sic intelliguntur quasi omnia iura illius tituli, & 16. quæst. 3. & 4. per totum. eo illud, quod dictum est de

† exigatur

6 Vide de cau. pos. c. si. super glo. 2. Io. And.

¶ Idem episcopo Lucano.

¶ Abbas in capellis præscribere potest iura episcopalia. obtinet tamē in his solis, quę præscripsit. hoc dicit quo ad titulum.

CAP. XVIII.

CVm † olim frater episcope, cū abbate & monachis sācti Saluatoris de Fichero, super plebe Salamazanæ, † & adiacentib. capellis ipsius in nostra præsentia litigando, institutionē in eis, & alia ad ius episcopale pertinētia vēdicares: ad fundandam intentionē tuam ius cōmune principaliter allegabas, cuius auctoritate dicebas, vniuersa spiritualia in pdictis locis, q sunt in diœcesi tua [a] cōstituta, ad te tanquam ad diœcesanum episcopum pertinere: arbitrium † præterea super hoc promulgatum à Pistorien. episcopo, archipresbytero, ac primicerio Lucanis allegās. ¶ Ad elidendam autem intentionē tuā, abbas, Gregorij septimi Papæ (prædecessoris nostri) priuilegiū exhibuit: q prædictum arbitrium multò videbat tempore præcessisse: per quod tam monasterium quàm plebs & capellæ prædictę, videbant libertati donatę: & infra. Aliorum quoque Romanorum pōtificum dictus abbas priuilegijs vtebatur, post arbitriū promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegia † sibi cōcedere videbatur: & infra. ¶ Quia prædictus abbas sufficienter ostendit, monasterium suū super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani, & clericorum baptismo, pœnitentia in leuioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excommunicādo, atque interdicendo, & etiam absoluendo, legitima pręscriptione munitum, [b] abbatē ipsum ab impetitione tua, super iam dictis articulis duximus absoluendum, super illis tibi perpetuū silentium imponēdo, super alijs omnibus quę ad ius episcopale spectare noscūtur, iuxta tenorē [c] arbitrij, eundem abba-

est de limite. ī. eod. quia. Si verò iure communi possideri non possunt ab eo qui obijcit præscriptionem quantumcumque habeat bonam fidem, non pscribit, quia præscriptio ius creatum auocat, nouum autem ius non erat vt 100. dist. contra morem. 93. distin. illud. Sic ius decimaru non i cadit in laicum: & ideo nulla valet ibi præscriptio. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. c. placuit. §. potest. versi. q si priuates. & q. 7. c. 1. & ī. eodē, causā quæ vbi non prodest titulus. & 1. q. 3. quæsitū. sic ius eligendi non cadit in laicū. supra de elect. sacrosancta. & c. Massana. & ī. de iure patron. a nobis. & sic intellige. ī. & de ci. duduni. q & illi hospitalarij de iure cōi decimas possidere non possunt. vnde compelluntur titulū ostendere ex quo habuissent causam præscrēdi: & sic in monasterio, si monachi nullā subesse ep. co pu, quia allegarent præscriptionem. cū de iure communi iurisdictione n   curare non possunt. q generaliter obtinet hoc in his & alijs omnibus, quæ iure cōmuni possideri non possunt ab i quo e. detinent. & hoc patet ex eo quod talia impetrantur per priuilegia, ergo de iure cōmuni non possidentur. 100. distinctio. contra morem. Sic episcopus i parochia alterius episcopi nō potest decimas & ecclesias possidere de iure communi: vnde si allegaret præscriptionē in decimis & ecclesijs i diœcesi alterius, allegere dbet titulum, & hunc pbare. & hoc probat in quadam decre. nona Greg. quę icip. venerabilium. [2] & causa de hoc fuit inter archiepiscopum Rothoma. & episcopum Exonien. & idem est de alijs parochijs i ferioribus, vt vna ecclesia in parochia alterius non præscribat sine titulo. & sic intelligitur sup. eod. ad aures. nisi illa ecclesia quæ pręscribit, habeat titulum. sed videtur quòd olim sufficiebat bona fides. [3] sup. eod. ad aures. Bernar.

CVm olim.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit petitionem auctoris, & ipsius iura. In secunda ponit iura ipsius abbatis: ibi, Ad elidendam. In tertia diffinit, ibi, Quia prædictus. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Lucanen. in præsentia dñi Papæ litigabat cum abbate & monachis sancti Saluatoris de Fichero, super plebe Salamazana, & capellis ptinentibus ad dictam plebem, petens in eis institutionem & alia ad ius epale pertinentia: Ad probandum intentionem suam primò allegabat ius cōmune, cuius auctoritate dicebat omnia spiritualia in pdictis locis in eius diœcesi cōstitutis, ad ipsum tamquā ad diœcesis epm pertinere. Insup allegabat quoddā arbitriū ab episcopo, archipsbytero, & primicerio Lucanis sup hoc promulgatū: Ex parte abbatis exhibitum fuit quoddam priuilegiū Gregor. vij. quod videbatur pręcessisse dictum arbitrium, p quod monasterium plebes, & capellę videbātur libertati donatæ: & alia priuilegia Romanorū pōtificum post dictū arbitrium obtenta, quæ libertatē sibi concedere videbantur. Induxit insu per testes ad probandum præscriptionē: dñs Papa examinato negotio quia constitit ei q abbas sufficienter oste- dit monasterium suū sup institutionibus, & q busdam alijs articulis, tam in plebe, q i capellis legitima pscriptione munitum absoluit abbatem ab ipetitione, episcopi super iā dictis articulis, & super alijs omnibus, quę ad ius episcopale pertinere noscuntur secūdum tenorem arbitrij, eundem abbatē quo ad plebē & capellas cōdēnauit. Not. q ius episcopale i multis articulis consistit: & licet præscribatur i vno, non tamen in alio. Item per partē nō retinetur totum. Item per arbitriū receditur à priuilegio. Itē contra arbitriū præscribitur.

a In diœcesi tua.] 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. & i. eo. cum non liceat.

b Præscriptionem munitum.] & ita patet, q nisi abbas præscripsisset prædicta, præiudicatum fuisset ei p arbitrium circa priuilegia: & sic abbas potest præscribere iura episcopalia contra episcopum, vt ī. eo. auditis. vbi de ho. & sic abbas, quæ amisit per arbitrium recuperauit in pręscriptione: & intelligo quòd abbas, ignorabat arbitrium: aliàs non præscriberet, cum haberet malam fidem. ī. e. prox. sed obedientiam non posset abbas præscribere in sua persona, sed illius cuius noie allegaret præscriptionem. sup. eo. cum ex officij.

c Tenorem.] & ita sententiat pro abbate in his tantum, in quibus præscripsit, in alijs statur arbitrio, & fertur sententia pro episcopo, nec immeritò: quia per arbitrium

¶ Cur ius decimarū non cadat in laicos tradit B. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 3. & Soto li. 9. de iust. & iur. q. 4. ar. 3.

† C. p. 8. eo. cit. i. copi. Fevi... hic præ alijs Guido. Papæ.

† Fala ...

† At vtraq; scilicet parte approbatum. sup. de arbit. cap. ex parte.

† Hęc duo verba: prędecessores nostri, de sunt i exemplaribus manuscriptis.

2 Modo incl pit... , & hī in c. j. eo. tit. d. præs. lib. 6.

3 Dic vt ī. e. c. 1. li. 6. & vide quod ibi no. in mag. glo. per quā decido prolixe no. hic p Ion. & Host. p. And.

† spiritualia

arbitrium recessum fuit à priuilegio Greg. 1 ad min⁹ in his quæ faciunt pro abbate. ſed libertati nō potuit abbas renunciare per arbitrium ſine licentia Papæ. ſup. de arbi. cum tempore. alia verò non valuerunt tanquā per mēdacium impetrata poſt arbitrium. j. de deci. ex multiplici. T. intelligit, ꝙ arbitrium nō tangit; capitula illa, ſuper quib. fert ſententia pro abbate, & in quibus præſcripſit contra epm, aliàs non potuiſſet præſcribere ꝓ dicta: quia prætermerē habuiſſe malā fidē ꝑ arbitriū, quia habens malam fidem non ꝓſcribit. j. eod. cap. vltimo, & hoc probatur per literam ſequentem, vbi dicit. iuxtà tenorem arbitrij, & c. Bernar. 2

ADDITIO. Dicas quod habebat abbas priuilegium poſt arbitrium impetratū loco tituli; ꝗa ignorabat arbitriū: aliàs nō præſcripſiſſet. j. ca. proxi. & quamuis non ualerent priuilegia, non erant irrita ipſo iure, ſed per ſententiam, quamuis nō facerent mentionem de arbitrio. ſupra de reſcrip. ſuper litteris.

næ & legatorum ipſius. Præterea, præſcriptio quam abbas opponebat in caus ſubſidium, obſtare non poteſt: quia ſi præſcriptio conſummata erat quando ab Alex. priuilegium impetrauit, iuri præſcriptionis renunciaſſe videtur, cum abbas priuilegio Alexan. ſe vſus coram Papa in hac cauſa: quod tamen, contra dicebat intentioni abbatis quantum ad hunc articulum. Si verò nōdū erat cōſummata præſcriptio, ſed erat in ꝓſcribendo, quando priuilegium obtinuit: poſt impetratū priuilegium bonam fidem nō habuit: & ideo non præſcribit. Nota quod eo ipſo quo clerici & eccleſię ſunt in diœceſi epiſcopi, omnia ſacramenta tenetur recipere ab eodem, niſi contrarium oſtendatur. Itē gratis ſacramenta ſunt conferenda. Item ab eo epiſcopo, qui catholicus non eſt, non debent recipi ſacramēta prædicta. Item ſecundum priuilegiū non derogat primo, niſi de ipſo faciat mentionem, ſicut in reſcriptis. Item præſcriptio & priuilegium ſunt contraria. Item ex diuerſis cauſis titulus ſiue dominium haberi nō poteſt, vt hic patet: quia quod meum eſt, ex alia cauſa meū fieri non poteſt. Qui habet priuilegium, præſcriptio quo ad hoc nihil addit. Item qui non habet bonam fidem, non præſcribit.

tem, quo ad plebē & capellas prædictas, ſententialiter condemnantes.

¶ Idem.

¶ Qui præſcriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo, præſcriptioni renunciat. Si præſcriptio non erat cōpleta, malam fidem habet, & ideo nō præſcribit.

CAP. XIX.

VEniens † ad præſentiam noſtrā abbas ſancti Martini de Pānonia: & inf. ¶ Petijt à nobis poſtmodum idē abbas, vt Veſprimen. epiſcopus non impediat, [a] vel faciat impediri, quo min⁹ omnes qui i Simagieñ. parochia vel comitatu conſiſtunt, de omnibus, quæ poſſident decimas ſibi ſoluant, ſicut in priuilegiis Paſchalis Papæ prædeceſſoris noſtri & ſācti regis [b] Stephani cōtinetur. Præfatus verò eps poſtulauit, [c] vt decimas Simagieñ. comitatus infra ſuę diœceſis terminos conſtitutas, quas detinet idē abbas, ſibi reſtitui facere mus, niſi aliquo iure ſpeciali [d] ſe ipſas poſſidere monſtraret: & infra. [e]

VEniens,] Diuiditur primò ponitur conuentio abbatis. Secundo reconuentio epiſcopi ibi, Præfatus verò. Tertiò diffinitio ibi, Chriſma in quo duo ſoluit obſtacula. Primum ibi, Non obſtante. Secundum ibi, Nec obſtare. Abbas.

CASVS. Inter abbatem ſancti Martini de Pannonia ex vna parte, & epiſcopum Veſprimeñ. ex altera, cōtrouerſia vertebatur ſuper quibuſdam decimis, & ſuper quibuſdam iuribus ſpiritualibus clericorum, & eccleſiarum ipſius monaſterij. Abbas in præſentia Papæ petijt vt epiſcopus prædictus non impediat, vel faciat impediri, quo minus omnes qui conſiſtunt in Simagieñ. parochia vel comitatu, decimas ſibi ſoluant de omnibus, quæ ibi habent: Petijt inſuper, vt clerici eccleſiarum monaſterij, liberè percipere poſſint chriſma, oleum, conſecrationes altarium & eccleſiarum, & ordines à quo maluerint epiſcopo: Ad hæc probanda induxit priuilegium Paſchalis: & ſancti Stephani regis, & priuilegia Alexan. & Clementis. Allegauit inſuper præſcriptionem in prædictis ſacramentis percipiendis. Ex aduerſo petijt epiſcopus, vt decimas Simagieñ. comitatus conſtitutas in dioc. ſua. quas detinet idem abbas, ſibi reſtitui faceret, niſi aliquo ſpeciali iure ſe defendere poſſet, & quod clerici capellarum monaſterij ſacramenta reciperent ab eo; Papa auditis & intellectis meritis cauſæ, decreuit, quod clerici eccleſiarum ipſius monaſterij, quod eſt in ipſius diœceſi conſtitutum, reciperent prædicta ſacramenta ab epiſcopo Veſprimeñ. ſi catholicus fuerit, & ea gratis voluerit exhibere: alioquin à quo maluerint epiſcopo catholico, recipiendi prędicta liberam habeant facultatem: ſicut in priuilegijs Paſchalis & Alexandri continebatur, non obſtante priuilegio Clementis, per quod priuilegijs prędeceſſorum ſuorum non extitit derogatum, cum de ipſis nullam fecerit mentionem. cum ibi contineatur, ſaluis conſtitutionibus eccleſiæ Roma-

a Impediat.] intentabat abbas vti poſſidetis. Bern. [Glo. ſeq. arg. ſed tenet contrarium.

b Regis.) arg. ꝙ reges poſſunt dare priuilegium decimarum, & de rebus ſpiritualibus. 96. diſt. Conſtantinus Imperator. 3 Sed contrarium verum eſt. j. de deci. tua nos. & c. dudum.

c Poſtulauit.] ſuper libellis iſtis non formatur ſententia ſed ſuper ſecunda parte libelli ipſius abbatis, in qua petijt vt clerici eccleſiarū monaſterij liberè poſſint recipere ſacramenta, quę enumerantur in ver. chriſma, & c. & ibi incipit formare ſententiam. ſuper alijs libellis nihil dicit in hac decre. quia non pertinent ad hunc titulum. Ber.

d Speciali.] ſic argumentatur 100. diſt. contra morem. ſed hic abbas oſtendebat libertatis priuilegium.

e Et infra.] hęc 4 non eſt niſi pars ſententiæ: ſuper iſto, infra defalcata fuit pars ſententię, ſ. ſuper decimis petitis: vel ſic infra, ſupple etiam ꝙ epiſcopus petebat, ꝙ abbas & clerici reciperent ab eo, ſicut à diœceſano eccleſiaſtica ſacramenta, ſed ad eligendam intentionem ſuam abbas oſtendit priuilegium Paſchalis Papæ & Alexan. papæ, in quibus continebatur, quod abbas reciperet eccleſiaſtica ſacramenta ab epiſcopo ſi eſſet catholicus, vel gratiam ſedis Apoſtolicæ haberet, & ipſe ea ſine prauitate vellet conferre. Item oſtendit aliud priuilegium Clementis Papæ, in quo indiſtinctè fuerat monaſterio indultum, vt à quocunque poſſent eccleſiaſtica recipere ſacramenta: quod non valuit, quia de prædictis priuilegijs Paſchalis & Alexan. non faciebat aliquam mentionem: inſuper præſcriptionem legitimam allegauit, vnde Papa pronunciat vt ſequitur. Sed quid de decimis

3 Dic ꝙ iſte rex ſanctus erat, & Apoſtolicæ ſedis legatus, ſm Innocentiū, vel ſm Hoſt. Rex donauit temporalia, Paſchalis ſpiritualia. i. e. audi tis. Io. And.

4 Hæc non eſt gloſ. Bernardi nec hř in veteſtis exēplaribus.

decimis petitis? quia in sententia de ipsis mentio non est facta? sed quomodo de ipsis pronunciauit, non habemus, sed si abbas probauit de iure suo sup ipsis obtinuit, alias succubuit: quia actore non probante reus absoluitur. supra de iureiuran. c. vltimo.

dini aliquis innititur. 75. distin. olim. & ī. de censi. c. ... pitæ. Potest dici quod hic recessum fuit à iure communi, scilicet præscriptione: quia impetrauit abbas priuilegium donationis. & ex diuersis causis non potest habere dominium. ī. de fid. instrum. inter dilectos. & ff. de acqui. possess. l. 3. §. ex pluribus. sed si ipse impetrasset priuilegium confirmationis, illud non obstaret: quia confirmaret ius quo vtebatur, scilicet præscriptione.

[Gl. seq. primò declarat in quo erat contrarietas, & qualiter dicatur præscriptum. secundo quærit, arguit, & soluit.]

a Chrisma.] hic incipit sententia.

b Gratiã sedis Apostolicæ habuerit.] idest, vt quod non sit excommunicatus, suspensus, aut interdictus. c. quod sedem. ī. de of. ordi.

c Paschalis.] idest vt de iure communi quod ab alio posset petere: etsi illa clausula nõ esset apposita, a qua propter malitiã siue desidiã iudicis delegati, deuoluitur potestas ad eũ, qui in causa illa iudex non est. ī. de off. or. signi ficauit. & ī. de foro comp. ex transmissa & c. ex tenore. & 63. dist. si forte.

d Clemẽtis.] dato sup prædictis articulis, vt illa sacramẽta reciperent à quo vellent, quod nõ valuit.

[Glo. seq. no. & remittit. ponit opi. cõtrariam, & soluit.]

e Nullam.] Hic patet expressè, quod secundũ priuilegiũ debet facere mentionẽ de primo, ad hoc vt noceat illud. & hoc dicit est plenè. ī. de præscrip. c. 1. Quidã tñ dicunt illud esse in priuilegio quam in rescriptis, cum priuilegiũ sit lex priuata. 3. dist. priuilegia & vna lex nõ debet de alia facere mentionẽ. sed illud obtinet in legib. cõmunibus, quas princeps habet in scrinio pectoris sui. C. de testam. omnium. secus in legibus priuatis quarum non habet memoriam. supra de offic. deleg. ex parte. sicut nec habet memoriam rescriptorum.

f Opponebat.] super præmissis sacramentis recipiendis ab alio episcopo.

g Renunciasse.] no. quod priuilegiũ & præscriptio contraria sunt, ex quo simul haberi non põt, vt dixi ī. eo. si diligenti, & c. auditis, quia ingressus vnius alterius operatur egressum. simile 32. q. 1. cũ renũciat. & 100. dist. contra morem. ff. de separ. l. 1. §. illud sciendũ. ff. de minor. in causæ 2. in princ. & ff. ad munic. l. 1. ff. de leg. 1. si quando. C. de thesau. l. vni. lib. 10. sicut è conuerso vtendo iure communi renunciatur priuilegio. ī. de cõstitu. cum accessissent, & ī. de præb. pro illorũ, & ī. de priuil. c. si de terra. & c. ac edentibus & C. de iure do impetrando l. 2. & ff. rem ra. hab. l. 3. §. saltus. procurator. Sed vt videtur quod iure communi & priuilegio possit quis simul vti. ī. de consue. cũ dilectus. nec renunciat quis iuri militari, licet vtatur iure cõmuni. ff. de mili. testa. l. 3. & 23. dist. quamquam in princ. 1. & ff. de priui. cre. l. antep. sicut iuri communi & consuetu-

¶Chrisma a verò, oleum sanctum, cõsecrationes altarium, seu basilicarũ, ordinationes clericorũ, qui ad sacros ordines promouendi fuerint, clerici ecclesiarum vel capellarum ipsius monasterij, quod est in Vesprimen. diœcesi constitutum, à Vesprimen. episcopo postulabunt, si quidem catholicus fuerit, & gratiam b sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio quẽ maluerint præsule catholico, suscipiendi ea liberam habeãt facultatem: sicut in priuilegijs dicti Paschalis, c & Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri. Nõ obstante priuilegio Clementis d Papæ, per quod priuilegijs suorum prædecessorum non extitit derogatum, cum de ipsis nullam e fecerit mentionem: præsertim cum & ipse Clemens priuilegium illud concesserit, saluis institutionib. non solum Romanæ ecclesiæ sed ipsius etiam legatorum. ¶Nec obstare poterat præscriptio, quam idem abbas in suũ subsidiũ opponebat: f quia si consũmata erat, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit iuri præscriptionis renũciasse g videtur: † præsertim cum corã nobis priuilegio illo sit vsus, quod suæ intentioni, h quantum ad hunc articulum contradicit. i Si verò nõ dũ cõsummata erat præscriptio, sed erat in præscribendo: post impetratum huiusmodi priuilegium, bonam fidem nõ habuit: & ideo secũdum canones nõ præscripsit.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Nec in foro canonico, nec ciuili valet præscriptio cum mala fide.

CAP. XX.

QVoniam † omne quod

h Intentioni.] dicebat abbas, quod licebat clericis ecclesiarũ suarũ recipere sacramẽta ab episcopo a quo vellet iure præscriptionis, & priuilegium Alexandri dicebat, quod prĩmò a diœcesano suo postulare tenebant. & ita priuilegiũ illud quantum ad hunc articulum cõtradicit, & ita impetrando ab ... priuilegiũ renunciat præscriptioni, & præscriptionis quia vsus est in iudicio priuilegio Alexandri. & idem esset si priuilegio non fuisset vsus: quia eo ipso quod impetrauit priuilegium, renunciabat præscriptioni, & ita habebat malam fidem, & ideo nõ poterat præscribere post impetratum priuilegium si nõdum erat completa præscriptio, vt litera dicit. Sed si nullũ priuilegium allegasset, sed solam præscriptionem, nunquid alter episcopus posset præscribere collationẽ illorum sacramentorũ? Ex hac litera videtur quod sic. Contra videtur supra eod. si diligenti. quia in talibus quæ sunt cõtra ius commune, titulus necessarius videtur, vt ib. dr. & infra de dec. dudum & c. venerabilium. a

i Contradicit.] simile ī. de concel. præb. ex tenore. & ī. de fide instrumen. imputari.

QVoniam omne.] possessor malæ fidei nullo tẽpore præscribit. ita communiter summatur: sed per hoc summarium nihil induceret de nouo iste text. cũ esset prouisum. ī. eod. vigilanti. Diuiditur in quattuor partes. In prima ponit constitutionis causam. In secunda constitutionem, ibi, Synodus. In tertia infert ex causa, ibi, Cum generaliter. In quarta concludit, ibi, Vnde Abbas.

CASVS. Quicunque facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. & ideo statuit concilium, quod nulla valeat præscriptio absque bona fide, tã canonica quam ciuilis: quia omni constitutioni & consuetudini derogandum est, quæ sine mortali peccato seruari non potest. & ideo oportet, vt qui rem alterius præscribere, in nulla

a Neque hæc glossula apparet in vetustis Bernardi exemplaribus.

a Contra vt dicendũ per ea. Romana. de supplen. negli. prę. l. 6.

† Vide in c. ... C. de ...

a Vbi de hoc dic. vt plene nota de reg. iu. nullus. li. 6. quod hic tenore priuilegij & præscriptionis erant contrarij: & ibi videre poteris quasdã opiniones quas hic recitant Pe. & Abb. & vide quod dicã de priuil. cũ personæ. li. 6. in per pl. & sic. Io. And.

a Hodie ... c. ... lib. 6.

nulla parte præscriptionis habeat malam fidem. Nota, q q facit contra conscientiam, peccat mortaliter. Item præscriptio sine bona fide non valet. Item p hāc constitutionem derogatur omni constitutioni iuris ciuilis & canonici, quæ sine mortali peccato seruari non potest. Item in præscriptione exigit bona fides continua.

nō est ex fide [a] peccatum est, Synodali iudicio diffinimus, vt nulla valeat absq; bona [b] fide præscriptio, tam canonica quā ciuilis. [c] Cū generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absq; mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet vt qui præscribit, in nulla temporis [d] parte rei habeat cōscientiam alienæ.

TITVLVS XXVII.

De sententia & re iudicata.

¶ Gregorius. †

¶ *Sententia lata contra leges vel canones, non tenet, nec ab ea opus est appellare. Panor.*

a Ex fide.] idest ex conscientia. sic exponitur de pe. di. 3. ad fin. §. illud quasi ad medium. & s. de rest. spo. litteras. 28. q. 2. §. ex his.

[Gl. seq. signat cōtrariū & remittit. q. rit. arg. pro & contra & soluit. Iterū quærit & remittit.]

b Bona fide.] arg. contra. j. de iure pa. tr. cura. Quādo quis dicatur habere bonā fidem, dictum est sup. c. si diligenti. in notula, illud generaliter. & quilibet præsumitur habere bonam fidē. Sed quid si aduersarius etiam vellet probare ipsum nullo titulo possedisse, sed potius per violentiā: & sic mala fide incepit possidere? Videtur q debeat audiri ex quo vult probare originē præscriptionis vitiosam: C. de pigno. Auth. ne creditores, & C. de præscrip. lon. temp. in Authen. malæ fidei. C. de distract. pig. & qui sub imagine & 16. q. 3. si sacerdotes. & c. seq. & c. licet. & c. r. in fin. 93. dist. illud. C. de præscr. xxx. ann. si quis emptionis. §. sed hæc. arg. contra, sup. c. ad aures. quia vt ibi dicitur, quadragenalis præscriptio omnem tollit actionem. & C. de præscript. xxx. ann. l. pen. & vlt. Ad hoc potest dici, quod bene debet audiri qui vult probare malam fidē ab initio habuisse: quia postea præscribere non potuit. sup. cap. proxima, in fi. & c. vigilanti. & ca. si diligenti. & hic 1. Sed nunquid hic tenetur docere de titulo, cum hic tantum dicatur de fide? De hoc dictum est sup. eod. si diligenti. in notula, ex hoc videtur.

[Glo. seq. po. opi. Io. cui oppo. demum approbat illam, & dat simile. Fi. reci. per quæst.]

c Quam ciuilis.] ex eo quod dicit, tam canonica quā ciuilis, videtur quod Papa voluit præiudicare præscriptioni laicorum, quæ præscriptio locum habet vbi etiam habet malam a fidē in præscriptione xxx. vel xl. annorum sup. eod. vigilanti. & 16. q. 2. c. placuit. §. pōt. & §. q si mala. Dicebat Io. q ratione peccati statuit hoc Papa de præscriptionibus laicorum: quia omnis causa ratione peccati saltem indirectè pertinet ad ecclesiam. sup. de iud. nouit. & secundum hoc omnia ciuilia iura, quæ tractant de præscriptione xxx. vel xl. an. in malę fidei possessoribus non tenent hodie. Sed hoc nō credo, q per istam constitutionem Papa voluerit præiudicare legibus. Sed quo ad ius diuinum verum est illud, q sine peccato mortali laicus malæ fidei præscribens talem rem retinere non potest. 14. q. 6. c. 1. Et litera ista sic intelligitur tam canonica, idest tam de re spirituali quam ciuili. Et hoc vult dicere, ille qui præscribit bonam fidem habere debet siue res quam præscribit spiritualis sit, vt ciuilis secundum iura canonica & sic nihil statuit contra leges. Vel dicas secundum q dixit Io. quod lex aliud cōsiderauit quam canon: lex enim considerauit negligētiam non petentis rē suam. sup. eo. vigilanti sed canon considerauit peccatum pręscribentis mala fide, quod non excusat negligentiam non petentis rem suam: & ideo dicit hic, quod nulla valet præscriptio siue canonica, vel ciuilis, quæ sine peccato mortali conseruari non potest: vnde potius standum est canoni, quam legi in hoc casu: quia pręscribens non seruatur a peccato per rationē legis: & ideo canon voluit propter periculum animarum in hoc leges corrigere, licet non seruetur in iudicio sæculari: sicut dicitur de legibus permittentibus vsuras, quæ hodie non tenent, vt not. j. de vsur. quia in omnibus. Et constitutio ista tantum respicit futura, cum de pteritis nihil dicat. sup. de cōst. c. vl. vbi de hoc. Sed 3 quid dices vbi ecclesia habet vtramque iurisdictionem: nunquid iudicabit super laicos secundum canones de huiusmodi pscriptione? Videt q sic auctoritate illius constitutionis & q non debet impugnare quod statuit obseruandum, & quod alias prohibet. j. de nat. ex lib. ven. c. vni. Et quod exigitur in alijs, multo fortius in se exigere debet. ff. de neg. gest. si pupilli. §. si. & ff. de adm. tu. quoties. §. item si temporalis.

[Gl. seq. format quatuor quæstio. quas soluit, & in vltimo remittit.]

d Nulla temporis.] scilicet ipsius præscriptionis. Si enim post cōpletā pscriptionē sciat rem alienā, nō dr ideo mala fide possidere de hoc dr sup. eo. vigilāti. Sed qd si tpe pscriptionis habuerit cōscientiā læsā, postea incipiat habere nō læsam: nunquid pp hoc est interrupta pscriptio? non vr, quia erronea fuit, vnde eam deponere debet, j. de sento. p tuas. & 11. q. 3. cui est illata. Item quid si dubitat an res sit sua, & habet iustā causam dubitationis adhuc dr bonæ fidei possessor, & vtitur fructibus. ff. de vsur. qui scit §. bonæ fidei. & in hoc casu præscribit, licet habeat conscientiam dubiā, nō tamen læsam: quia nescit adhuc an res sit aliena, debet inquirere ab alijs de re illa, vt sic perueniat ad veritatem. argum. 37. dist. §. vlt. 23. q. vl. occidit. Idem quid si prælatus habebat læsam conscientiā alicuius rei quam possidet licet ecclesia habeat bonam fidem: nunquid tenetur dimittere illam? Rñdeo nō, sed significabit illi cuius est, vt petat: & sic purgabit conscientiam suā; nec in ho. videtur fraudem facere ff. de nego. gest. atqui natura §. cum me absente 4 & ff. man. quintus. Sed si ille veniat & petat i iudicio, & prælatus cōfiteatur, nunquid præiudicat ecclesiæ, qui habet bonam fidem? Si enim prælatus constitutus a collegio ad defendendum confitetur tanquam syndicus in iudicio, bene præiudicabatur ecclesię? quia tunc sustinet personam totius capituli. aliās non credo, quod confessio prælati pręiudicet ecclesiæ, nisi fortè confiteretur de eo, quod ipsemet fecisset. arg. 25. q. 2 postquam. De hac materia dixi supra de elect. dudum. 2. in gl. vt ibi.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

Hæc rubr. duobus modis secundum Ioan. And. post Gof. continuatur ad præcedentia. Primò sic. Viso quo modo res acquiruntur per præscriptionem, videndum est quomodo aliter acquiruntur ciuiliter, scilicet p sententias iudicum. Vel secundo sic: Expedito tractatu processus iudiciorum, ad sententias quæ finem imponunt litibus, veniamus. Quia verò secundū Ioan. And. lata sententia si non appellatur ab ipsa, sumit nomen rei iudicatæ, ideo & de re iudicata, submittit. dicit tamen quod large potest dici res iudicata, licet possit appellari. A.

De hac materia habetur 35. q. 11. & 5. q. 4. & 3. q. 2. per totum. & 11. q. 3. §. de his inquam vsque ad §. hoc & si. vt dictum est. & 30. quest. ult. §. his ita. vsque in finem.

3 Quæ sunt ab hoc loco vsque in fine glossæ, desiderātur in aliquot antiquis, sed non hēt codex Barbatiæ & alij, & Bernardi esse credimus vna cum paucis verbis, quę consulto delevimus.

† Lib. 2. Epistola 6. c. 45. registri B. Gregorij.

4 Facit quod ibi nota. & 34. quæst. 2. & virgo. caueat tū prælatus ne aliquo casu cōtra confessionem faciat, vel cōtra pro curet, secundum Inno. Ioan. And.

Contrad. ... l. 1. cū not. C. de ... p. long. ...

De mente hanc esse, vide ... p Do... Se... 4. de ... & in ... 3. art. 4.

Senten.

SEntentia.] Non valet sententia, quæ contra ius est lata expresso errore in sententia. ita summat dom. Ant. quia Ioan. And. non summat propter breuitatem hoc summarium est in se verum, sed non congruit litteræ, in qua nulla fit mentio de expressione erroris in sententia. Abb.

CASVS. Dicit in capitulo isto, quod sententia lata contra leges vel canones, nulla est ipso iure, licet non sit suspensa per appellationem. Not. quod sententia contra ius lata nulla est licet non appelletur ab ea.

a Sententia.] decr. ista loquitur de materia illa 16. q. 1. frater noster: & ex illa littera potest colligi casus huius decretalis.

[Gl. seq. ponit duo exempla, & dictum, cui signat contrarium, & soluit.]

b Contra leges.] quod dicunt quod sententia a non suo iudice lata, non tenet. C. si a non compe. iud. l. 1. & 2. & vlt. & 2. q. 1. in primis. vt. de persona. 11. q. 1. c. pe. & s. de iudic. at si clerici. & 16 q. 1. frater noster. vt hic patet. Item sententia lata contra leges, id est ius constitutionis, ita quod hoc in sententia exprimatur, nulla est ipso iure, † & citra appellationem rescinditur, vt hic patet & j. e. cum inter vos. in fi. & j. eo. inter cæteras. & 2. q. 6. c. ei qui §. diffinitiua. ver. item si sententia contra ius scriptum. & ff. de ap. si expressum. Item si calculi error in sententia sit expressus, sententia non tenet. ff. q. sen. sine ap. resc. l. 1. §. 1. & j. de sen. excom. per tuas. nec efficitur aliqua per appellationem, vt in l. prædicta. si expressum. Ar. contra, quod efficiatur aliqua per appellationem ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. & ff. de iudic. licet. Sed non est ita. ibi enim sententia lata est in persona falsi procuratoris, vnde ab initio tenet sententia quandiu constet de falso procuratore: & si dominus recurrat ad commune auxilium appellationis, intelligitur approbare factum falsi procuratoris, & ideo per appellationem efficitur aliqua, quæ per exceptionem poterat irritari. secus vbi ab initio nulla est, vbi est defectus in iurisdictione, ibi per appellationem non firmatur, vt hic, & in concor. ibi positis. Sed in §. falsus. & in l. licet verum, non fuit defectus in iurisdictione.

CAP. I.

SEntentia† [a] contra leges [b] canonesve prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure.

¶ Idem. †

¶ *Lites debent celeriter terminari.*

CAP. II.

IVrgantium controuersias, celeri [c] sententia terminare, & æquitati conuenit, & rigori.

¶ Idem. †

¶ *Sacerdos sine iusta causa non est deponendus.*

CAP. III.

NOn potest quenquam a sacerdotali gradu (nisi iustis ex causis) concors sacerdotum [d] sententia submouere.

¶ Leo Papa. †

¶ *Iustè quis petit sententiam a Papa confirmari, si iustè & rationabiliter sunt lata.*

CAP. IIII.

EA, quæ iuxta ecclesiasticum morem [e] iustè & rationabiliter fuerint diffinita, nostra quoque sententia roborentur. [f]

¶ Alex. iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Iudex deputatus super executione sententiæ, admittit exceptionem fraudis, seu nullitatis sententiæ non ad effectum vt super ea pronunciet sed vt negotium ad superiorem qui iudicauit, transmittat, si illam probabilem reperit h. d. notabiliter.*

CAP. V.

DE † cetero noueris, quod si sententiam a nobis latam percipimus

IVrgantium.] CASVS. Dicitur in capitulo isto quod controuersiæ litigantium celeri debent sententia terminari. Nota quod lites prorogari non debent.

[Glo. seq. alleg. 4. concor. signat vnum contra. & soluit, & determinat.]

c Celeri.] simile 2. q. 1. sicut. & C. de iudi. properandum. in prin. & sup. de do. & contu. fine. & c. venerabilis. Ar. contra 11. q. 3. cum apud. † Illud intelligit quando sententia lata est ad mortem: & ibi differtur executio ex causa, vt ibi dicit: nec tamen cum nimia festinatione ferenda est sententia, antequam iudex possit esse sufficienter instructus. sup. de in integ. rest. tum ex litteris, quia ipsum oportet cuncta rimari. 30. q. vlt. c. vlt. aliter enim ad veritatem peruenire non posset. 23. q. vlt. occidit, sed moratoria cunctatione causam examinabit. ff. de admi. & peric. tut. tutor qui. §. 1.

NOn potest.] Dicitur hic quod sententia episcoporum non potest clericum deponere, nisi concors & iusta fuerit. Nota quod iudices in sententijs ferendis concordes esse debent.

[Glo. seq. querit arg. & soluit.]

d Sacerdotum.] id est, episcoporum trium I causa 4. diacont, in causa presbyteri sex ad minus. 15. q. 7. si autem. & c. felix. Sed nunquid debent omnes concordare ad hoc, vt teneat sententia? Videtur quod sic eo, quod dicit, concors. s. de tran. Inter corporalia. sed sufficit quod maior pars concordet in vnam sententiam & satis dicitur tunc concors, quia quod maior facit pars, valet. s. de his quæ fiunt a maior. 65. dist. cap. 1. 2. & 3. Sed nunquid sententia episcopi non tenet sententia nisi omnes concordauerint iudices, quibus per Papam committitur 6. q. 4. si quis episcopus criminaliter. & causa. & est specialis in causis episcopi. aliud speciale vt ibi tenet sententia pluriam. not. s. de rescrip. pastoralis. in prin.

EA, quæ.] Fuit forsan, vt dicit Io. And. exordium alicuius Papalis confirmationis, quia non est verisimile quod fuit spiritualis dispositio his verbis duntaxat concepta, cum non imponat necessitatem, sed potius innuit cuique esse hoc petendi facultatem concessam. hoc tamen non est vis. Abb.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, quod ea quæ secundum canones iuste & rationabiliter sunt diffinita, per confirmationem Papæ debent approbari. No. quod sententiæ iustæ latæ per Papam, debet confirmari. quod verum est si postulatum fuerit eas confirmari.

e Morem.] id est secundum canones.

f Roborentur.] si postulatum fuit ea roborari. vt 35. q. 9. omnimodis. & 2. q. 1. sicut. & s. de pact. quoties. supra de transl. c. 1. & hæc quidem confirmatio si facta fuerit ex certa scientia, & cum causæ cognitione, non poterit postea inferior iudex de illa iudicare. j. de confir. vtili vel inut. c. 1. & 2. vbi de hoc.

DE cetero.] Merus executor sententiæ, contra quem excipitur de fraude non cognoscit, sed remittit ita communiter summant doctores, sed iudicio Panormitani minus bene, quia iste textus non loquitur de mero executore: quia merus executor nullam exceptionem executionem impedientem admittit, vt in l. si vt proponis. & in l. executorem. C. de execut. rei iud. Sed text. iste admittit, vt is cui executio committitur, admittat exceptionem ad effectum, vt remittat negotium ad superiorem, non vt super principali pronunciet. Et non diuiditur. Abbas.

CASVS. Ecce Papa præsentibus partibus tulit sententiam diffinitiuam, mandat Papa alicui, quatenus sententiam illam debeat executioni mandare, executor litteris executionis receptis citat partem reum, contra quem debet

† Cap. 1. eo. tit. in 1. comp. Et de materia, vide late per Bart. Angelu & doctores i l. cum prolatis ff. de re iudicata.

† Scilicet Gregorij. o anni episcopo Rauennati, lib. 2. cap. 48. eiusdem registri. Et cap. 3. eo. tit. in 1. comp. Et vide notata in c. si de electio. lib. 6.

† Scilicet Gregorius li. 2. cap. 47. epist. 8. registri & ca. 4. e. tit. 1. comp.

† Concord. l. si curator. C. de in integ. rest. & l. 1. C. de su. præstan.

† Et hoc te nuit Tan. post hec iura, postea mutauit. Io. And.

† Et C. de pœnæ vindicta sed ibi non mandat sententia, sed executio. Io. And.

debet executio fieri, sicut quòd si ... non est executioni mandanda, atque quia per fraudem & dolum lata est, dubitat executor quid facere debeat, verum debeat cognoscere de fraude allegata? Rñdet Papa, quòd executor de fraude illa uel dolo cognoscere non debet, sed hoc referat ad sedem Apostolicam. Not. quòd merus executor vltra executionẽ nullã habet cognitionem: & idẽ referre debet superiori quæstionẽ fraudis, quæ opponitur contra sententiam.

[Glo. seq. literam exponit, & exemplificat, signat cõtrariũ, soluit, & remittit.

a Fraus.] silicet circa negotium principale, quia obtinet sententiam per fraudem, puta per falsos testes, uel per falsa instrumenta. si hec obiciantur corã executore, ut executio differatur, non est ei facultas de hoc cognoscendi, ut hic dicit: quia sic assumeret partes iudicis, quod esse non debet. C. de execu. rei iudic. si ut proponis, nec sententiam debet mandare executioni, sed hoc referre dẽt superiori vt hic dicitur, & j. de cri. fal. super eo. Argu. contra hoc habes, quod iste executor posset de huiusmodi cognoscere. 25 q. 2. & si non cognitio. Sol. hoc capit. de mero executore intelligitur, qui nullam hẽt cognitionem annexam, nisi solam executionem. sic intelligitur infra de fal. super eo. Lex prædicta intelligitur de illo executore, qui habet cognitionem. De hac materia plene tractatur s. de offi. delega. pastoralis. §. quia verò.

per aliquem executioni mandari, & fraus[a] interuenerit, non est facultas executori de toto negotio cognoscendi: sed deferri quæstiones, quæ inciderint, ad sedem Apostolicam oportebit.

¶ Idem Noruicen. episcopo.

¶ Non sufficit reo damnato ad traditionẽ possessionis, tradere pignus pro ipsa possessione.

CAP. VI.

CVm † aliquib. est adiudicata possessio, nõ sufficit eis dari pignora,[b] nisi corporali possessione lætentur.

¶ Idẽ eidẽ, & V. Archidiacono.

¶ Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam: unde quandocunque reuocatur cũ constat de errore.

CAP. VII.

LAtor † præsentiũ sua nobis insinuatione[c] monstrauit, quod cum quandam mulierem legitimè desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalũ est subortum, cuius occasione debitum ei subtraxit: consanguinei verò mulieris, hoc molestum habentes, quæstionẽ mouerunt: proponentes, quod mulierem inuitam, & renitentem,[d] nec ætatis[e] aptæ matrimonio existẽtem, duxisset vxorem: & quoniam idẽ vitam cupiebat agere dissolutam: demum vtriusque studio interueniẽte, fuerũt minus rationabiliter separati. ¶ Nolentes igit. matrimonia canonicè contracta, leuitate quadam dissolui: Mandamus quatenus si vobis constiterit eos per iudicem ecclesiæ non fuisse legitimè separatos, ecclesiamque deceptam, ipsos † faciatis sicut virum & vxorem simul permanere.[f]

CVm aliquibus.] Hoc cap. potest intelligi duob. modis. Primò quòd loquatur in pignore prætorio, puta quòd prætor, vel iudex propter contumaciam rei posuit verbotenus actorem in possessionem rei petitæ, in actione reali, uel aliorum bonorum ipsius rei in actione personali. Et intellectus literæ est, quod ad causandum pignus prætorium, ad hoc ut missus possideat, non sufficit iussus iudicis, sed requiritur ut actualiter mittatur in possessionem. Et secundum hunc intellectum hoc dicit in summa. Non sufficit ad prætorium pignus, vt verbaliter detur, nisi actualiter fiat missio. Secundò potest intelligi cum possessio aliqua, vel proprietas alicuius rei, seu res aliqua adiudicatur actori iure dominij, & reus pro executione vult dare aliquod pignus, & non ipsam rem saltem in præsenti: hoc casu non sufficit: & secundum hunc intellectum hoc intendit. Non impediret reus sententiam adiudicationis possessionis si sit paratus dare pignora. Et non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod cum alicui adiudicata est possessio, non sufficit quod aduersarius det pignus, sed mittenda est in possessionem, & gaudere debet plena & pacifica possessione. Nota quod cum alicui adiudicatur possessio, non pignora, sed possessionem debet habere.

b Pignora.] sic ff. de consti. pecu. promissor. §. constitutio. & ff. de pig. ac. non est, vbi dicit, pignus[1] nõ aliter cõstituitur, nisi vẽtum fuerit in possessionẽ. simile. ff. de acquir. pos. l. possideri. § prin. & hoc ideò, ne lites ex litibus oriantur. ff. de re iudi. l. 4. in §. ait prætor.

LAtor.] Diuiditur, quia in primo ponitur facti narratio. in secunda iudicis datio, ibi. Nolentes igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam P. nomine quandam duxit in vxorem carnali copula subsecuta: Tandem scandalum inter eos est exortũ: consanguinei mulieris mouerunt quæstionẽ contra virum, quod illa eius non poterat esse vxor: & sic studio vtriusque interueniente fuerunt separati minus iustè. Vir prędictus ad cõscientiam rediens, accessit ad dñm Papã, exponẽs sibi prędicta: vñ mandat iudicibus, quatenus si constiterit eos nõ fuisse legitimè separatos, & ecclesiam deceptã fuisse, ipsos faciãt insimul permanere. Not. quod hic audit turpitudinem suã allegans, sed hoc est propter periculum animæ. Item sententia cõtra matrimonium lata non transit in rem iudicatam.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & solutionem.]

c Insinuatione.] modo collige ex hoc loco, quod in causis in quibus vertitur periculum animæ, põt quis uenire contra factum suum, ut reuocetur sententia, quã ferri procurauit. 2 & si constiterit ecclesiam fuisse deceptã, reuocabitur sententia. j. eo. consanguinei. & s. de testib. sicut. & 35. q. 9. c. loci. §. his ita in si. alias turpitudinem suam allegans non auditur. j. de dona. inter dilectos. & j. de conces. preb. cum super.

d Renitentem.] hæc uiolentia transiuit postmodum in consensum per carnalem copulam subsecutam. infra de sponsa. ad id.

e Aetatis.] & hoc contradicit ei quod præmisit de carnali copula, & sic fuit allegatio, & ex alia causa fuit matrimonium separatum.

Glo. seq. distinguit, aut fertur sententia contra matrimonium, aut pro matrimonio, & tunc aut subest impedimentum, aut non.]

f Permanere.] non obstante sententia prius lata: quia contra matrimonium non currit præscriptio. 33. q. 5. quod Deo. etiam si ab illa sententia non fuit appellatum. quia sñia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, quin reuocetur sñia quandocunque errorem

1 Prętorium secus in conuentionali: vt eo. titu. l. 1. vbi et notat dña inter pignus prętoriũ & cõuentionale. & hic per Vinc. Io. An. adde Paulũ de Castro. & Alex. Imolen. in l. 1. ff. de pignora. act.

2 Cõcor. not. in l. post mortẽ. cõ ibi notat. ff. de adop.

[Fragmentary marginal notes on the left margin, partly cut off: ...co. ...cõp. ...con. ...feb ...par. ...Soc. pigno. ... p. 9. co. ...cõpi. ...deci. ...ab ...par. ...11. ...late ...ntur ...nõ ...ut in ...cati, ...Anto. ...c. ad ...2. ...mp. Anton. ...c. ...ultra]

error snię detectus fuerit, vt hic patet. & j. de frigi. & malefi. fraternitatis. 35. q. 9. graue. & c. loci. §. his ita. Sic nullo tractu tp̃is matrimoniũ confirmat̃ in gradu prohibito cõtractum, j. de consang. non dẽt. Et quod dici consueuit, snia contra matrimonium non transit in rem iudicatã, verũ est, vbi bene cõiuncti indebitè separantur, quia quos Deus cõiunxit, homo separare nõ põt: & iõ qñcunque contrariũ legitimè cõstiterit, snia retractabit: idẽ est cũ in gradu prohibito aliq̃ sunt coniuncti, uel aliquo alio perpetuo impedimento, quia nullũ est ibi matrimoniũ, vnde nullus consensus põt matrimoniũ inducere inter eos. Sed ubi snia fertur p̃ matrimonio, vbi nullum subest impedimentum, si ab ea nõ fuerit appellatũ, trãsit in rẽ iudicatã: q̃a iudicatis acquieuisse vr̃. j. e. quod ad consultationẽ. vnde postea non audietur, imò compelletur alter alteri adhærere.

¶ Cap. 10. e. tit. in 1. compilatione.

¶ Idem T. & clericis sanctæ Anastasiæ Veroñ.

¶ Retractatur sententia prætextu iniqua consuetudinis lata contra ecclesiam

CAP. VIII.

CVm † causa, quæ vertitur inter vos, & G. & A. laicos, super domo quadam eis ab archipresbytero vestro vendita, ad examen I. Apostolicæ sedis legati delata fuisset, post appellationem ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniã infra terminum tibi filij T. ad eam prosequẽdam præfixum, iter non arripueras,[a] contra te sententiam proferẽs, memoratis G. & A. prætaxatã domum secũdum Veroñ. ciuitatis consuetudinem adiudicare curauit. Deinde cum cã fuisset ad nos per appellationẽ delata, Brixieñ. episcopus delegatus a nobis, sententiam contra uos (spreta forma canonũ) secundũ eandem consuetudinẽ sicut præfatus legatus fecerat, promulgauit.[b] ¶ Nos autem considerantes, q̃ licet vsus vel consuetudinis[c] non minima sit auctoritas, nunquam tñ veritati, aut legi præiudicat,[d] præscriptam sententiã reuocauimus: & vos ab impetitione absoluẽtes illorum, † vobis & ecclesię vr̃æ domũ adiudicauimus supradictam. †

CVm causa.] Prima pars ponit factum. Secunda diffinit, ibi, Nos autẽ. Abb. Sic.

CASVS. Archipresbyter cuiusdam plebis vendidit quandã domum sine consensu capituli G. & A. laicis, qui occasione huiuſ venditionis coram legato Apostolicæ sedis petierũt domũ illã sibi adiudicari: Quidã canonicus illius plebis T. nomine, apparuit pro capitulo ad defensionem domus, dum causa illa tractaretur, ille T. appellauit ad sedem Apost. legatus statuit terminum appellanti ad iter arripiendum ad Apostolicã sedẽ: sed quia ille T. terminum sibi præfixũ iter non arripuit, p̃dictus legatus tulit sniam contra dictum C. adiudicans domũ illam laicis prædictis, s̃m consuetudinem Veroñ. ciuitatis, a qua snia fuit appellatum: & appellationis causa commissa fuit episcopo Brixieñ. qui legati errorem secutus, contra formam canonum legati sententiam confirmauit, & iterum fuit appellatum, Papa diligenter examinato negotio, licet vsus, vel consuetudinis nõ minima sit auctoritas, nunquam tamen legi, aut ueritati præiudicat. & ideo Papa prędictam sentẽtiam cassauit, plebem prædictam absoluens ab impetitione illorum laicorum, & domum illam eidem ecclesiæ adiudicans. No. quòd si quis infra terminum sibi statutum appellationem non prosequitur: iudex post terminum in causa procedere debet. Item sententia lata contra canonum formam non ualet. Item consuetudo, licet magnę sit auctoritatis, non tamen legibus aut canonibus præiudicat.

a Arripueras.] ex quo aliquis non prosequitur appellationem infra terminum sibi præfixum, ex tunc iudex procedere potest tanq̃ citatus peremptoriẽ non venisset, j. de appel. sæpe contingit, quia perinde est, ac si non appellasset, j. de appel. cum sit Romana. vnde in hoc peccauit iudex. Ber.

b Promulgauit.] ecce hic obtinuit consuetudo bis in contradictorio iudicio: ergo debuit ualere. ff. de leg. cũ de cõsuetudine. & j. de ver. sig. abbate. Sol. hæc consuetudo fuit contraria iuri, & mala in præiudicium ecclesiæ, & iõ non fuit seruanda: vnde ad vltimũ cassatur snia: alias si bona fuisset consuetudo, seruaret̃. s. de eo, qui mit. in pos. cũ venisset. Fortè talis erat cõsuetudo illa, † q̃ si quis emit a prælato ecclesiæ solo, tenet uenditio, licet non probet preciũ in utilitatem ecclesiæ uersum eẽ, contra illud. 10. q. 2. hoc ius porrectũ. 12. q. 2. sine exceptione.

c Consuetudinis.] sic 11. dist. cõsuetudinis. & s. de consue. c. vlt. vbi exponit hæc auctoritas.

d Præiudicat.] verum est, q̃ cõsuetudo non præiudicat legi, nisi sit rationabilis & legitime sit p̃scripta: nã tũc bene præiudicat legi. s. de consue. c. vlt. ubi plene de hac materia dicitur, & hæc consuetudo non fuit rationabilis, nec præscripta. Ber.

¶ Idem Eboraceñ archiepo.

¶ Sententia iniqua retractatur per superiorem, licet causa fuerit appellatione remota commissa. Si autem continet manifestam iniquitatẽ, est nulla hoc dicit intelligendo, quod ponat duos casus.

CAP. IX.

INter † cæteras, & infra. ¶ Item cum aliqua causa appellatione remota committitur, & sentẽtia fertur iniqua, eã euacuari[e] oportet: nec ei debet stari, si iniquitatem contineat manifestam.[f]

INter ceteras.] Potest intelligi vario modo, & per consequens vario modo summari: dñs An. summat sic. Sententia continens in se manifestã iniquitatem, retractatur non obstante, quòd causa fuerit appellatione remota commissa. Hæc summatio est vera in se, secundum vnum modum intelligendi. Sed secundum unum alium intellectum notabiliorem summatur sic: Nulla est sententia continens manifestã iniquitatem. Abb. Sic.

CASVS. Aliqua causa commissa est appellatione remota: iudex tulit sententiam iniquam contra ius scriptum, vel exprimendo errorem in sententia: talis sententia non tenet, cum iniquitatem contineat manifestam. Nota sententiam contra ius scriptum latam, nullam esse.

e Euacuari.] cum sententia tenuerit: & appellatũ fuerit ab ea. vel euacuetur de facto, cum est nulla. sm. j. de rebus ecc. non alie. si quis presbyterorum.

f Manifestam.] puta quia lata est contra ius scriptũ, scilicet contra leges, vel canones. s. eodem c. 1. ita quod in ipsa sententia continebatur error. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. versi. item si sententia contra ius scriptum. & j. de confir. examinata. & j. de senten. excom. per tuas. & hic in fin. & ita ipso iure nulla est talis sententia, ut s. eo. ca. 1. vbi de hoc. Aliud est cum lata est contra ius litigato.

obligatoris: quia tunc transit in rem iudicatã, nisi fuerit appellatum. j. eo. cum inter vos. Et si per iniuriam iudicis damnatus fuit, poterit agere contra iudicem qui fecit litem suam, ad interesse. ff. de iud. filiusfamilias. & ff. de euic. si per imprudẽtiam. 1 & j. de emp. & vend. c. vlt. & infamis efficitur. C. de pœna iudic. q. malè iudic. l. ij. a Bern.

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia lata contra absentem non contumacem in causa matrimoniali non valet, h. d. intelligendo], quod hac mulier non fuit contumax. Panor.

CAP. X.

TEnor † litterarum tuarum ostendit, quòd cum inter R. & M. mulierem quęstio matrimonij verteret: & Theatino episcopo commissa fuisset: idem eundem R. muliere absente, ab impetitione ipsius absoluit. Cæterùm eadẽ mulier à nobis ad te litteras impetrauit, vt de causa cognosceres, & eam fine debito terminares: & infrà. ¶ Dictus verò R. a te vocatus ad causam infirmitate a prætenta † non affuit: sed quia nocte sequente aliam sibi copulare præsumpsit, in eum excommunicationis sententiam promulgasti: b à qua postmodum absolutus ad te veniens, ostendit litteras episcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipsius absolutum fuisse patebat. Quia igitur mulier suos testes offert ad probandum, quòd idem R. eam desponsationis annulo † publicè subarrasset: c tu quid super his agere debeas, postulas edoceri. ¶ Ideoq; inquisitioni tuæ taliter respõdemus quòd (non obstante illicita absolutione, d quam episcopus fecit) in causa procedas: eidem R. sub pœna excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam quam superinduxit accedat, e priusquam fuerit causa decisa.

¶ Idem.

¶ Sententia diuortij in causa matrimoniali ritè lata, ad solam coniugis confessionem asserentis contrarium non reuocatur, sed interim ei statur donec legitimè de contrario doceatur. Ita summatur, vt aliquid de nouo afferat. Panormitanus.

TEnor.] Istud c. potest intelligi, quòd sola hic lata contra mulierem tenuit: quia cõtumaciter absuit, & tũc idẽ in effectu dicit, quod c. lator. j. eo. ideo summa vt ibi. Communis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Inter R. & M. mulierẽ, quæstio matrimonij vertebatur, quę commissa fuit epo Theatino: Iudex absẽte muliere dictũ R. ab impetitione ipsius absoluit: mulier hoc audito causam impetrauit committi iudici præsenti, vt de causa ista cognosceret, & fine canonico terminaret: Iudex vocauit dictum R. ille infirmitate prætẽta non venit, sed nocte sequenti cum alia cõtraxit, propter quod iudex ipsum excommunicauit. ille postmodũ cõparauit, & fuit absolutus, ostendens sententiã prædicti episcopi qualiter à muliere prædicta fuerat absolutus: nihilominus mulier offerebat testes per quos probare volebat, quòd dictus R. eã desponsauerat. Iudex dubitauit quid facere debeat? Consultus Papa respondet, quòd non obstante illicita absolutione, quam fecit episcopus in causa, procedat, præcipiens dicto R. sub pœna excommunicationis, ne ad eam quam superduxerit, accedat, donec causa ista fuerit terminata. No. quòd sententia lata contra absentem, non contumacem, non tenet, & citra appellationem rescinditur. Item sententia, quæ nulla est, obstat agenti. Item argum. quòd aliquis priuatur iure suo sine culpa sua.

a Infirmitate.] quod si verũ fuisset, iusta erat excusatio. s. de procu. querelã, & 5. q. 3. si ęgrotans. imò nec tunc res iudicata censetur. ff. de re iudi. quæsitum. 1. & 2. responso. nec mandanda est sententia executioni infirmitate prætenta. ff. de iudic. si prætor. in fine. 3 sed hoc falso allegabat, vt benè declarant sequentia.

b Promulgasti.] & meritò tanquam contra contumacem, cum ex facto sequenti appareat, quòd malitiosè prætendebat infirmitatem 4 & ita sequens præsumptio elidit primam, sic ff. de in integ. rest. diuus.

[Glos. seq. dupliciter exponit subarrationem.]

c Subarrasset.] i. fidem consensus de præsenti dedisset: alias si loqueretur de cõsensu de futuro, non mandaret Papa virum separari ab illa, cum qua postea contraxit per verba de præsenti: quia sic soluta erant priora sponsalia. j. de spon. c. pe. & c. vlt. & j. de ma. cõtra. contra inter. ls. ecc. c. 1. & 2. & est vulgare loci illius. sic 27. q. 2. si quis vxorem. Vel potest dici, quod subarratio sit per immissionẽ annuli interueniẽte consensu tacitè vel expressè, vt hic dicit. Et dic tacitè, vt in mutos expressè, vt in loquẽte: & stabitur huic subarrationi, quãuis nihil dicat, quandiu cõtrium non probabitur: quia præsumitur pro matrimonio. arg. 27. dist. quod in terrogasti. 30. q. 5. nostrates. & c. fœminæ. nihil enim interest, an facto vel verbo quis declaret voluntatẽ suam. 43. dist. c. 1. & 41. dist. in c. 1. & de pœnit. dist. 1. in actione. & j. de pę. & remis. oĩs vtriusque. 4. vlti. & ff. de legib. de quibus. 4 nisi probet se animo non contrahendi id fecisse. arg. 22. q. 2. quod ait. & ff. de actio. & oblig. obligationum substantia.

d Absolutione.] facta cõtra mulierẽ absentẽ, vt superius patet, & ita sentẽtia lata contra absentem non contumacẽ nulla ẽ in quocũque negotio: quia ea non obstante citra aliquam appellationẽ cognoscit de causa: & hoc probatur 3. q. 9. caueant. omnia. absente. reuera. absens. & si citatus esset aliquis ad sententiam, & iusta de causa impeditus venire non posset, reuocatur sententia. j. eod. cum Bertoldus. alias si fuisset contumax, non reuocatur. 24. quæst. 3. de illicita. 3. quæstio. 9. absens. §. nisi. & in Authen. vt omnes obed. iud. §. si verò neque. colla. 5.

† Et hinc sumitur contractum matrimoniũ. de quo vide per Felin. in c. illud. de præsumptio. vbi latè tractat ex quibus matrimoniũ probari possit. adde Lap. alleg. 58.

4 Ibi nihil interest an suffragio populus volũtatem suam declaret, an rebus ipsis & ad

{Glos. seq. obijcit, & soluit.}

e Accedat.] sed qualiter mulier illa secunda priuatur iure suo ante finem causæ, contra illud s. vt lite penden. laudabilem. & 8. quæst. 4. nonne. Sol. cum aliquis cum aliqua contraxit in facie ecclesiæ approbante ecclesia, si postea matrimonium accusetur, locum habet illa decretalis, laudabilem, & similia alia iura. sed cum aliquis contrahit lite pendente cum aliqua, vel contra prohibitionem ecclesiæ, tunc locum habet quod hic dicitur. & j. de matrim. contracto. contra interd. eccles. c. 1. & vlt. quia cum res facta est litigiosa, non debet in aliam transferri personam. 11. quæstio. 1. qui res. C. de litig. l. vlt.

ADDITIO. Sed quomodo dici potest litigiosa, quę finita erat per sententiam, à qua non fuerat appellatum, vt in princ. dicit Hostien. quòd hoc inducit citatio viri facta antequam secundam desponsaret, & ideo dicitur lis pendere, & quasi litigiosa esse. de appellat.

suggestum. de off. dele. licet non ob sententia, quę hoc casu non transit in rem iudicatam, vt sæpius dictum est. facit clem. vt li. pen. cum lite.

Consanguinei.] Idem dicit quod decr. lator. suprà eod. tit. Communis diuisio. secunda ibi, Fraternitati. Abbas.

cesserunt: Celestinus intellecto negotio cassauit quicquid factum fuit ab vtraq; parte, pronuncians quòd scriberet aliquibus, vt tam episcopum quàm præpositum & alios monerent ad ordinandum archidiaconatum concorditer: quod si non facerent, ipsi executores archidiaconũ ordinarent post hoc idẽ Celestinus cõtra pnũciationem suam archidiaconatũ ipsum contulit G. qui non dũ pmotus erat ad diaconatus officium circumuẽtus vt dicebatur, procuratore episcopi ignorãte in curia existenti: Tandem negotiũ istud delatũ fuit ad Innocentiũ: ipse verò volens prædecessorum suorũ vestigijs inhærere, dicentium sententiam Romanæ sedis, cũ aliquid subreptum est, posse in melius commutari: quod de pdicto G. factũ fuit, in irritum reuocauit: & cũ licet absens existeret, silẽtium imponẽdo, cũ de subreptione liquido constitisset, non obstante donatione, quã a dicto episcopo i elusiorẽ sedis Apostolicæ idẽ G. dicit recepisse, mandans Capitulo Magaloñ. quatenus prędictum archid. in concordia eorum q præsentes i ecclesia fuerint, ordinare procurent.

CAP. XI.

Consanguinei † E. latricis pręsentium, sicut tuis literis intimasti, compaternitatem inter ipsam & virũ suũ legitimè [a] probauerunt, ita q inter eos sententiam diuortij protulisti: prędicta verò F. cum sit tibi postmodum confessa, q eius commater in veritate ante sententiã non fuisset, (sed †) post separationem cõpaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad secundas nuptias conuolauit: & infra. ¶ Fraternitati tuæ respondemus, q propter solam confessionem mulieris, non est recedendum à sententia p iudicium ecclesiæ rationabiliter [b] promulgata, nisi legitimè in contrarium probaretur. [c]

¶ Innocentius iij. archidiacono & sacristæ Magaloneñ.

¶ Si Papa contra pronunciationem suam confert beneficium. hoc tacito: surreptitia dicitur collatio, & non tenet.

CAP. XII.

Cum † olim Magaloñ. episcopus P. de Castro nouo ad vacantẽ archidiaconatum eiusdẽ ecclesiæ nominasset, pręposito, vt nullus ibi (nisi prius duplici sibi voce [d] concessa) institueretur per appellationem interpositam inhibente, episcopus dictum P. de archidiaconatu per annulum inuestiuit. Prępositus verò alium ad eundẽ archidiaconatum nominare præsumpsit. Tandem C. prædecessor noster, quod factũ fuerat ab vtraq; parte cassauit: pronuncians quòd aliqbus scriberet, vt tam episcopũ, quam personas ad ordinandũ concorditer archidiaconatum monerent: & eorum forte monitis nõ admissis, hoc ipsi exeq nõ differrent. post hæc verò dictus pdecessor noster, G. qui nondum ad diaconatus [e] erat promotus officium, præter conscientiam pcuratoris episcopi, apud Sedem Apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum cõtra pronũciationem suã contulit, sicut credimus circũuentus. [f] ¶ Nos igi-

CASVS. Quædam mulier cõtraxit matrimonium cũ quodam viro: Tandem consanguinei eiusdẽ mulieris accusaue runt matrimoniũ, dicentes q ipsa non poterat esse ei[9] vxor cum esset cõmater ipsius. quo probato sententia diuortij lata fuit. post sentẽtiã latam mulier cõfessa est episcopo loci, q in veritate añ sententiã eius commater non fuerat, sed post separationẽ, cõpaternitatẽ cum eo contraxit, & postmodum cũ alio contraxit: quæsitũ fuit à Papa quid iuris esset? Et ipse respondet, q per solam mulieris cõfessionem non est à sententia recedendum per iudiciũ ecclesiæ promulgata, nisi legitimè in contrarium probaretur. No. q per confessionẽ alterius coniugum à iudicio ecclesiæ non recedit. Itẽ quandocũque constiterit ecclesiam deceptã fuisse in causa matrimonij, sẽtẽtia contra matrimoniũ lata reuocabitur.

a Legitimè.] quo ad ordinẽ iuris, non quo ad veritatem.

b Rationabiliter.] & illud referas quo ad ordinem iuris.

c Probaret.] per legitimos & idoneos testes, & non per illos qui primum falsum tulerunt testimonium, cum periuri sint. ff. de testib. sicut. sic ī. eod. lator. vbi de hac materia. nam ad confessionem mulieris, & etiam viri non reuocatur sententia per ecclesiam lata secundum ordinem iuris, sicut nec ad eorum confessionem matrimonium separatur. ĵ. de eo qui cogn. consang. vxo. suæ. super eo. [1] Bern.

Cum olim.] Prima pars narrat factum, secunda diffinit: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Vacante archidiaconatu Magaloñ. episcopus Magaloñ. nominauit P. de Castro nouo ad ipsum archidiaconatũ: præpositus eiusdem ecclesię inhibuit, ne aliquis institueretur ibidem nisi prius duplici voce sibi concessa, & ne contra fieret, appellauit: sed episcopus dictum P. per annullum de archidiaconatu inuestiuit, & præpositus alium nominauit: propter quod procuratores vtriusque partis ad sedem Apostoli. à ac-

d Duplici sibi voce] fortè hoc dicebat se habere de consuetudine ratione dignitatis, vnam ratione præpositure, & aliam ratione canoniæ: [a] sed non videtur q pter pluralitatem stipendiorum plures habeat voces, cum vox vnius potior sit quàm alterius ratione dignitatis, sicut in testibus. ī. de testib. in præsentia. vel aliquis forte commiserat ei vices suas, quod licet hodie, secundum tenorem illius constitutionis ī. de elec. quia propter.

e Archidiaconatus.] hæc allegatio nõ valebat [3] si erat subdiaconus. ī. de æ. t. & qual. c. præterea. & c. à multis. sed aliunt illam non causam vt causam. ī. de electione. causam quæ.

[Gloss. seq. not. reg. & obijcit, ponit opi. Io. quam reprobat, d. mum soluit.]

f Circumuentus.] No. q præsumit circumuentus qui mutat interlocutoriã suam, quia nõ cum in præiudicium alterius partis nisi aliquid sequitur, mutare debet. ĵ. de app.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compilatione. Et præ alijs videto hic Guidonem Papa.

† Dictio, sed, deest, in pluribus antiquis exemplaribus.

† Cap. 2. eo. tit. in tertia compilatio. Et de materia huius c. vide Romanũ & Aretinũ in l. plurium. ff. de acq. hæred. Ancha. consil. 423. incipit: viso dicto puncto. & Lambertinũ tract. de iure patron. lib. 1. par. 1. q. 3. art. 8.

1 Facit ad hoc tex. in l. filium, cum not. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

2 Ti... simi... conf... adop...

3 Sed ... acq. ... elect... dist... lo. A.

tur inhærentes vestigijs prædecessorũ nostrorũ dicentium, sententiam Romanæ sedis cum aliquid fuerit subreptum, posse in melius commutari: quod de prædicto G. factum est, non obstante donatione, quam ab eodem episcopo in elusione donationis [a] Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritum reuocamus, & ei licet absenti, [b] cum de subreptione liquido constet, † super dicto archidiaconatu perpetuum silẽtium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus sæpedictũ archidiaconatum (plena omniũ vestrum qui præsẽtes [d] fuerint in ecclesia interueniẽte cõcordia) ordinare curetis.

¶ Idem abbati & conuentui S. Zenonis Veronen.

¶ *Valet sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea infra x. dies non fuerit appellatũ. Vel sic, & aliter: Per sententiam, a qua non fuit appellatum, potest ecclesia subijci prælato inferiori episcopo, & non ad aliam ecclesiam pertinere.*

CAP. XIII.

CVm † inter vos pro ecclesia vestra, & archipresbyterũ, & clericos S. Proculi, sup subiectione eiusdẽ ecclesiæ quæstio verteretur: ex parte vestra fuit propositũ quod dicta ecclesia monasterio vestro, pleno [e] iure debet esse subiecta: videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri, &

† Cap. 3. eo. titan 3. cõp. Et de materia an. tẽia lata contra ius litigatoris valeat. vi d. Fely. in c. Nouit. ẽ. de iudic. adde Bar. in l. pe. ff. de iusti. & iure.

de app. cũ cessante. vbi de hoc. Itẽ vñ, quòd si aliqs i mpetrat occultè litteras, cum aduersarius est psens, quòd non valeãt tamquã tacita veritate impetratæ. ẽ. de rescript. cæterũ. argu. cõ: quia licitum est cuilibet vigilare pro cõmodo suo, licet in hoc alteri præiu...ditur. ff. de his, quæ in frau. cre. pupillus. & C. depo. si. l. vlt. Sed quare tenebatur quærere aduersariũ, cum eius factũ cassatum fuerit? Io. dixit quod fortè ideo, quòd erat cõstitutus procurator ad reuocandũ cassationẽ. hæc nõ est ratio, sed hæc potuit esse, quia cũ Papa pronunciasset, quod scriberet aliquis, quod moneret epm, & Capitulũ, vt eligerẽt, iã intererat epi, & canonicorũ, ne aliq litteræ in cõtrariũ impetrarent: & ideo videbatur, quòd procurator illorum debuit requiri. Vel illa fuit potior causa: quia ille in impetratione litterarum tacuit de pronũciatione dñi Papæ: quam si dixisset, non habuisset litteras, quin fecisset mentionem de illa pronũciatione: & sic circũuenit Papã. Sed quòd aliqs teneat requirere aduersarium suũ nõ est verum, immo sibi imputet, quòd non contradixit in audientia, in qua debuit esse qñ litteræ trãsiuerunt.

a Donationis.] hæc forte potuit esse, quia fecit sibi concedi ipsi G. archidiaconatum ab epo post concessionem sibi factam a Papa, vt sic obtineret archidiaconatum potius per episcopũ, quam per Papam, & ideò dicit, in elusionem domini Papæ.

[Glo. seq. alleg. vnam concor. signat vnum contrarium, & tripliciter soluit.]

b Absenti.] sic ẽ. de elec. dudum. 2. arg. cõ. ẽ. vt lit. non contest. c. 1. vbi lite non contestata non proceditur cõtra absentẽ. Sol. potest dici, quòd hic fuit lis contestata vt dicũt quidã. sed ex litera non colligit, vel hic fuit citatus, vel expectatus. Vin. arg. ad hoc ẽ. de do. & contu. olim. & si fuit citatus & noluit venire, rectè potuit procedi cõtra eũ lite nõ contestata qa de electione prælati agebatur. ẽ. vt lit. non contest. qm. § porro. vel quia Papæ constitit de sui reptione: i ergo ei absenti licet nõ citato imponit silẽtiũ pp fraudẽ suã, qa decipit Papã.

c Subreptione.] quæ per subreptionem fuerunt impetratæ, valere non debent. ẽ. de elect. cum dilecti. & 35. q. 9. sententiam.

Glo. seq. recitetur per duas obiectiones.

d Præsentes.] immò & absentes vocãdi sunt, si cõmodè vocari possunt. ẽ. de ele. quod sicut. & c. quia pp. nisi consuetudo esset in contrarium, quòd absentes non vocarentur, ideo forte dicit, q præsentes fuerint. & qd dicit, omniũ vestrũ, vel maioris partis, supple; quia quod maior pars & sanior facit, valet, & canonicũ reputat. ẽ. de ele. quia propter. ẽ. de his quæ fi. a ma. par. ca. c. 1. 2

CVm inter vos.] Prima pars narrat processium, & intẽta vnius partis. Secunda diffinit, diffinitionis causam præmittens: ibi, Quamuis. Abb.

CASVS. Inter abbatẽ & conuentum sancti Zenonis Veronẽ. ex vna parte, & archipresbyterũ & clericos S. Proculi ex altera, super subiectione ipsius ecclesiæ quæ vertebatur partibus in præsentia dñi Papæ cõstitutis, proponebat ex parte monasterij, quòd ecclesia pdicta monasterio dẽt pleno iure subesse: in institutione videlicet, destitutione, inuestitura archipresbyteri, & eius fidelitate, & alijs per quæ plenũ subiectio declarat. Ad quæ probanda pars monasterij inducebat rite munitũ publicum concessionis B. quondã Veron. epi, quã concessionem T. successor illius cõfirmauit. Induxit etiã priuilegia Romanorum pontificũ & Patriarcharum Aquilegiẽ. quorũ vnus de subiectione plenaria, in priuilegio suo euidenter expressit: allegauit insuper, quod olim inter abbatem sancti Zenonis & archipresbyterum sancti Proculi & fratres ipsius, orta fuit quæstio de obedientia manuali & fidelitate, sed illi ad hæc duo se teneri negabant. & super his testes inducti sunt: Tandem præfatus T. Veronẽ. eps sententialiter diffiniuit, quod archipresbyter vel dimitteret ecclesiã, aut faceret eidem abbati obedientiã & fidelitatẽ, sm quod quidã Canonicus olim iudicauerat, cuius sententia ... fuit secutus, & a sntia epi appellatũ non fuit, & sic in rẽ transijt iudicatã. Ex parte aduersa pponebatur, quòd prædicta donatio nõ valebat, & ita per consequens nec priuilegia confirmationis ipsius cõcessionis. Dñs Papa his & alijs auditis & intellectis, dicit quãuis non sit multũ insistendum instrumento donationis, nec confirmationis, vel priuilegijs quæ ab ipsa donatione causam & originẽ habuerunt, tñ considerauit, quòd quãtũ ad ipsos litigãtes sntia lata fuit ex quo transijt in rẽ iudicatam, et si contra ius litigatoris lata fuisset, cũ lata non fuerit contra ius cõstitutionis expressè, veritate gestorũ sermonibus præualente, sntia prædicti epi lata pro abbate, præfertur alijs, quæ inducebat abbas pro se, q̃ parum faciebant, cũ donatio illa non valuerit, q̃ sntia præsumitur ritè lata: diffiniuit Papa, quod archipresbyter S. Proculi q pro tẽpore fuerit, præstet obedientiam & fidelitatẽ abbati S. Zenonis. Not quòd sntia a qua non est appellatum, transit in rem iudicatam, & facit ius inter partes. ẽ. de. sntia. Item si principale non tenet, nec alia oĩa, q̃ ab ipso causã & originẽ acceperũt. Itẽ licet sententia lata sit cõtra ius litigatoris, a qua non est appellatũ, tñ. nisi lata est contra ius cõstitutionis expresse, nulla est. nec est necesse appellare ab ipsa. Itẽ veritas gestorũ sermonib. præualet. Et põt hic sumi illud generale: Plus valet quod in veritate agitur quam quod simulate concipitur. Item semper præsumitur pro sententia donec in contrarium ostendatur.

e Pleno iure.] in spiritualibus & temporalibus. 16. q. 2. visis. & ẽ. de priuileg. quoniam per consi ssionem.

a Similibus.] & ita abbas huiusmodi iura episcopalia possidere in ecclesijs potest, & praescribere. s. ti. prox. auditis, & cap. cum olim.

b Testimonio.] alias non valeret: quia patriarcha, vel archiepiscopus in dioecesi suffraganei sui nihil disponere possunt, nisi quantum canones illis concedunt. j. de exce. prel. sicut vnire. & s. de off. ord. pastoralis. vbi de hoc. & c. Romana & 9. q. 3. conquestus.

[Gl. seq. ille. vnd concos. signat contrarium, & soluit.]

c Sua vice.] Potest enim quis subscribere per se, vel per alium. arg. ff. de admi. tu. ita tamen. §. gessisse. arg. C. de testa. hac consultissima. § prin. sed illud est cum ipsi sciunt scribere. sic etiam cum alieno annulo possunt signare testamentum. C. eo. si vnus.

d Cardinalem.] qui delegatus fuit ad causam, sed forte fuit appellatum ab ipso.

e A quo.] Hic corrigitur textus decretalis, quia ista est littera registri: A quo fuerat iudicatum, quod vel archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret: credens et quod testes vera deposuerint coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerant testimonium. idem & ipse sententialiter diffiniuit.]

f Donationis.] quia donatio non valebat, quae non fuit facta secundum formam iuris. 12. q. 2. sine exceptione. j. de donat. pastoralis. & ideo confirmationes vel priuilegia, quae illa donationem confirmabant, non valebant, quia si principale non tenet, nec accessorium. s. de fide instr. inter dilectos. & C. de legib. non dubium.

g Ad litigantes.] secus quo ad alios. C. de excep. propositione. & j. eo. cum super. & s. eo. de testib. versicu 2. & j. eo. c. penult. nisi in casibus in causa filiationis. ff. de liber. agnoscend. l. 1. § vlti. & duabus legib. seq. Item in causa testamentaria. ff. de inoff. testa. qui repudiantis. & l. posthumo § 1. in causa liberali. ff. de sta. hom. ingenuum.

h Iudicatam.] hoc est post decem dies. j. eod. quod ad consultationem. & s. eo. cum dilecti. in fi. & 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. ff. de condi. indebi. eleganter. § 1. vnde postea retractari per appellationem vel supplicationem non potest. Lau.

i Contra ius constitutionis.] talis enim nec transit in rem iudicatam: nec est necesse appellare ab ea. 2. q. 6. § diffinitiua. & sic intellige quando in sententia error exprimitur, vt j. de senten. excom. per tuas. & ff. de appell. si expressim. & s. eod. inter ceteras. vbi de hoc & c. 1. & in §. diffinitiua.

k Sermonib' praeualente.] forte hoc ideo dicit, quia res aliter fuit narrata, quam gesta. a sic ff. de re iu. di. actorum. & veritas rerum errore gestorum nõ vitiatur. ff. de offi. praesi. illicitas. §. 1. hoc vult dicere secundu Io. quia verba, siue forme donationis non concordabant sententie. Sensus huius litterae talis est: sententia hic appellatur veritas gestorum: quia res iudicata pro veritate accipitur. ff. de sta. ho. ingenuum. sermones hic appellat alia quae allegabantur. s. donationes, priuilegia, confirmationes super donatione, quae nihil valebant: & ita veritas gestorum. i. sententia, quae lata fuit auctoritate gestorum, quae in prima causa probata fuerant, quae praesumuntur legitime acta, praeualent sermonibus, praedictis donationibus & confirmationibus nihil valentibus: & ita Papa sniat sm primam sniam tm in duobus articulis, qui côtinebant in snia, & hunc intellectu pbat lex praedicta. ff. de off. pi. illicitas. § 1. Ber.

eiusdẽ fidelitate, ipsius & fratrũ obediẽtia, correctione, repraesẽtatione ad ordines, tõsuratione, susceptione chrismatis, litanijs, & alijs similib'a, a pͥ q̃ plena subiectio declaratur: ad quod probãdũ instrumẽtũ publicũ cõcessionis B. quondã Veronẽsis episcopi, pars vestra in mediũ producebat: quam cõcessionem successor eius T. † ratam habuit, & etiam confirmauit. Sup his quoque tam Romanorũ Pontificum, quàm patriarcharum Aquilegieñ. priuilegia & cõfirmationes induxit: quorum vnus de subiectione plenaria, in priuilegio suo euidenter expressit, quod sub testimonio b R. † quondam Veronen. episcopi, qui eiusdem ecclesiae archipresbyter extitit, factũ fuerat & completum, & in eo à priore sancti Zenonis mãdauit sua vice c subscribi. Adiecit etiam pars vestra, quod † inter B. quondã abbatem eiusdẽ monasterij, & sancti Proculi archipresbyterũ, & fratres ipsius, precedẽte tẽpore de fidelitate, & obedientia manuali, controuersia fuit exorta, ad quę duo illi se duntaxat teneri negabant, & super his testes producti fuerũt. tandem praefatus T. Veroneñ. episcopus quendam Cardinalem d sequens, à quo e idẽ fuerat iudicatum, quod vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut abbati obedientiã repromitteret, sententialiter diffiniuit; cuius sententia (cum nulla fuerit appellatione suspensa) in rem transijt iudicatam: † & infra. ¶ Quãuis fortè dicto instrumento donationis f non sit plurimum innitendum, nec confirmationibus vel priuilegijs, quae de ipso causam & originẽ acceperunt: attendentes tñ quod quantum ad litigãtes g ipsos, ius ex snia factum fuit, postquam in rem trãsijt iudicatam, h etiã si contra ius litigatoris lata fuisset: cum contra ius i cõstitutionis expresse lata non fuerit: veritate gestorũ sermonibus k praeualente, quę praesumit † ritè per omnia celebrata: diffinimus, vt archipresbyter sãcti Proculi, qui pro tẽpore fuerit, fidelitatẽ & obedientiam pstet abbati S. Zenonis.

¶ Idẽ Canonicis Nouarieñ.

¶ Sententia contra assertum lata nihil iniqui continens, venit in causa appellationis cõfirmanda, licet per attestationes videantur pro actore fuisse probatum: dummodo pro sententia concurrant praesumptiones, de quibus hic in littera: & secundum hunc intellectum est hic casus singularis valde.

CAP. XIIII.

Causam, † quae inter vos & A. clericũ super praebẽda Nouarieñ.

Causam, quae.] Sufficit ad confirmationem sententiae nihil continentis iniquum, quod contra ipsam aliquid non probetur. Communiter sic summatum.

† e.

a Haec glos. sola non est Bernardi, nec hic in antiquis codicibus.

† B.

† In codice Barbatiĝita: quod inter quõdã abbatem eiusdẽ monasterij, & S. archipresbyterũ, &c.

[illegible] : sed hæc summatio iudicio Panormitani non euacuat totam sententiā literæ : nec continet, seu decidit aliquod factum dubitabile. Diuiditur, quia in prima parte ponit delegatū processum, sententiā & appellationem. In secunda ibi, Licet. ponit allegationem appellantis motiuū suū & confirmationem sententię. Abb.

CASVS. Inter canonicos Nouariēn. ex parte vna, & A. clericū ex altera, q̄ō vertebat super præbenda Nouariēn. ecclesiæ, quæ de cōsensu partiū commissa fuit ep̄o Laudēn. q cognito de meritis causæ, tulit sentētiā pro canonicis Nouariēn. à qua dictus clericus sedē Apostolicam appellauit: partes pro causa illa cōparuerūt: in cuius præsentia [illegible] Papa cōparuerūt; in cuius præsentia ꝓpositū fuit ex parte ipsius clerici, quòd dictus ep̄s ꝯ formā mandati sentētiā ꝓmulgauit, sicut per attestationes nitebat̄ probare: Papa auditis rationib⁹ partium, cōsiderans quòd iudex non semper ad vnā speciem probationis, animi sui motū informat, & ipsa s̄nia nihil cōtinebat iniquū, & de consensu partiū causa fuerat commissa, sententiā à prædicto episcopo latā confirmauit. Nota, quòd q appellat à sentētia, probare debet s̄niam esse iniustam. Item iudex nō debet semper animum suum alligare ad vnam speciem probationis tantū : sed omnia quæ corā eo acta sunt, debet diligenter considerare, & ex his omnibus animum suum informare, & secundùm hoc ferre sententiam. Item sententia nihil iniquum continere debet.

ecclesiæ vertebatur, Laudensi episcopo de cōsensu †partium cōmisimus terminandā : qui ꝓ vobis cōtra dictum A. diffinitiuam sententiā promulgauit : à qua fuit ad nostrā audientiā appellatū: & infra. ¶ Licet ex parte ipsius A. fuisset ꝓpositum, quòd cōtra formam mādati[a] nostri, dictus episcopus sententiā promulgauit, sicut per attestationes nitebatur[b] probare: quia tamen iudicis animus nō semper ad vnam ꝓbationis speciem[c] inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eidē iudici de communi partium assensu, fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causæ ab vtraque parte fuerat requisitus, sententiā ipsam curauimus confirmare.

[Glos. seq. distinguit inter contra, & præter.]

a Mandati.] si hoc probatum fuisset, sententia non valeret. ī. de rescrip. cum dilecta & ī. de offi. deleg. venerabili. & ī. de confir. vti. cap. examinata aliud esset si præter formam. ī ī. de offic. deleg. ex parte. & ī. de electio. in causis & ff. iudic. sol. l. iam tamen. § pen. & ff. mand. l. vlt. & ff. de procur. ad rem. & l. ad legatum. & iudex cui commissa est inquisitio, primo debet inquirere de fama, licet hoc non dicatur in litteris. ī. de accusat. cum oporteat.

[Glos. seq. signat contrarium, & remittit.

b Nitebatur.] & ita qui appellat, probare debet de iniquitate sententiæ ī. de appel. cū in ecclesijs. & C. de app. qui ad ciuilia. Sed contra videtur dicere Auth. de his qui ingre. ad appel. § illud, coll. 5. dic vt dictum est ī. de renunc. in præsentia.

[Gl. seq. alleg. quattuor concor. ostendens ex tribus, quæ narrat tex. primum solum validum.]

c Speciem.] sic ī. de renun. in præsentia. ī. de testib. in nostra. & 4. quæst. 5. cap. si testes. & ff. de test. ob carmē. § vlt. Et nota quòd plura hic vident facere ꝓ ipsa sententia, s. quòd nihil cōtinebat iniquū: quia de communi consensu partium fuit causa commissa: & quòd requisitus fuit ille iudex ab vtraque parte, vt sententiam ferret : quorum quædam nihil operantur ad hoc vt teneat sententia, vel non teneat : siue de communi consensu causa fuerit cōmissa, siue nō : hoc nihil facit vt sententia magis valeat vel non ; nec etiam quòd fuerit iudex requisitus, nisi cū causa esset cōmissa infra certum tempus, & prorogata iurisdictione infra tēpus, & post tempus requisitus consensit, vt ferret sententiam: tunc enim videretur prorogare iurisdictionē. ī. de offic. delega. de causis. quia istis non obstātibus posset appellare, si aliàs sententia esset iniqua. Primū ergo faciebat ꝓ cōfirmatione sententiæ. s. quòd non cōtinebat iniquū: & quia ille A. sententiā illam nō potuit impugnare, q̄ esset lata contra formā statuti vel mandati, vt allegabat: vndè merito debuit cōfirmari: quia semper statur sententiæ, quandiu contrarium non ostendat, vt in decr. prædicta, scilicet, in præsentia. Bern.

¶ Idem Constantien. episcopo.

¶ Si sententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendij ad appellandum currit à tempore sententiæ, non autem à die finiti termini. hoc primò. Quadrimestre tempus, quod à lege datur condemnatis in personali, potest à iudice ex causa arctari: & sponte terminum arctatum recipiens, non potest post decendium appellare. licet non constet iudicem ex causa terminum abbreuiasse. hoc secundo. Ab executione sententiæ non appellatur, nisi in executione modus excedatur. hoc tertio. hoc dicit euacuando medullam capit. secundum Panormitanum.

CAP. XV.

QVod † ad consultationem: & infra. ¶ Quia postulasti vtrum appellationi sit clerici deferendū, qui purgationē indictā sibi per sen-

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat.

QVod ad consultatione m] Sententia per lapsum decem dierum transit in rem iudicatam, si prius non fuerit appellatum. Et quadrimestre tempus quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa per iudicem arctari. communiter sic summatur: quæ summatio iudicio Panormitani nil noui decidit. Diuiditur principaliter in duas partes. secunda ibi, Taliter. Et scias q̄ casus literalis ponitur multis modis, quia litera nimis succinctè factum narrat. Abbas.

CASVS. 2 Indicta fuit cuidam purgatio vsq; ad xx. dies, & ab ipso recepta : adueniente xx. die appellauit nulla causa adiecta: dicitur, quòd eius appellatio non est admittenda, cum infra x. dies non appellauerit : quia per hoc acquieuit sentētiæ iuris interpretationē. Item condemnatus fuit in causa pecuniaria, & quòd ad eūdem terminum solueret: ipse nolebat soluere nisi post tempus quadrimestre, quod datur rei iudicatę; dicitur quòd propter hoc non est differenda executio sententiæ: & si propter hoc appellauerit, non auditur appellans: quia illud tēpus potest arctari & elongari iusta de causa: & talem terminum sponte suscipiendo, quadrimestri tempori renunciasse videtur : tamen si modum iudex excessisset in exequēdo, poterit appellare. Vinc. Nota quòd nisi condemnatus appellauerit infra decem dies, sententia transit in rem iudicatam. Item qui non appellat, iuris interpretatione sententiæ paruisse videtur. Item quadrimestre tempus quod datur condemnatis à iure in causa pecuniaria, potest abbre-

2 Hic casus in antiquis exēplaribus reperitur.

uiat, ẽ longari à iudice ex causa. Item si eius termi- num illum recipiat sponte, etiam sine causa ampliori tempore contentatur tacite videtur. vnde postea non potest appellare propter hoc. Item tacite renunciat quis iu- ri suo. Item ab executore non est appellandum, ni- si modum excedat.

appellatio. Item in alio casu si vendicauerit partes iu- dicis. C. de exec. rei iud. si vt proponis. & tunc sententia nulla est, vt ibi. Item si obijcitur excommunicatio. 11. q. 3. cum excommunicato. ẽ. de excep. cum inter. & in decr. Innoc. iiij. pia consideratione. [lib. 6.] Item si inno- uatio facta esset post rem iudicatam: tunc mutatur modo execu- tionis. ff. de re iudic. l. 4. §. si ex conuentio- ne. Item si velit pro- rogare tẽpus quadri- mestre. ff. eo. l. 4. § si qs condẽnatus. Itẽ si male interpretaretur sententiã. ff. de app. l. ab executore. Item si obijciatur qd falsi. ẽ. eo. de cætero. C. si ex fal. instru. iudicatis & infra de crimi. falsi. super eo. Item si fiat exceptio per quã re- tro nullum fiat iudi- cium. ẽ. procurat. in nostra. Argumẽ- tra ff. mand. l. diligen- ter in princ. vbi dici- tur, qui excessit man- datum, aliud qui- dem facere videtur.

tentiam, & ad ipsius re- ceptionẽ terminũ com- petentem, † puta viginti dies vel amplius, sine cõ- tradictione [b] recipiens, & ad diem veniens, con- sequenter appellat, cau- sam non exprimens ap- pellandi: nec fit locus [c] ni- si subsequẽdæ purgatio- ni, & executioni senten- tiæ, [a] cuius prolatione & purgatione iniuncta, vltra decẽdium † dicitur extitisse: † Taliter duxi- mus respondẽdũ, quòd cum post decem dierum spatium, sententia in au- ctoritatẽ rei transit iu- dicatæ: qui ad prouoca- tionis subsidiũ intra id temporis nõ recurrit, ap- pellandi sibi aditũ dene- gauit: cũ per hoc videa- tur per interpretationẽ iuris lata sẽtẽtię paruis- se: præcipuè vbi causa nõ redditur appellãdi. ¶ Sed nec executionẽ ipsius sẽ- tentiæ ideo censuerit re- tardari, licet ad hoc agẽ- dum quadrimestre tem- pus regulariter sit statu- tum: quia id arctari [d] po- test nonnunquam à se- dẽte in medio, & etiam prorogari: & qui ab ini- tio sponte recepit termi- num breuiorem, impu- tari sibi potest & debet: cũ ex hoc videatur am- plius beneficium con- tempsisse: vnde talis nõ audietur appellans, nisi forte aduersus eum mo- dus executionis canoni- cus excedatur. [e]

¶ Idem decano, cancellario & Canonico Lundonien.

¶ Sententia potest probari per testes, etiam non deponant de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

CAP. XVI.

SIcut † nobis intima- stis, cũ causa, quę in- ter H. subdiaconũ, & B. presbyterũ super quin- que frumẽti modijs ver- tebatur: cõmissa fuit causa super hoc quibusdã iudi- cibus, corã quibus H. subdiaconus petebat à dicto B. presbytero quinque modios frumenti sibi per annos singulos persoluendos: Sacerdos se non teneri respon- dit, cum alia vice super hoc conuentus fuerit, & sen- tentialiter absolutus: ad quod probandum duos testes induxit, per quos constitit quòd magister A. auctorita- te episcopi Lundonen. ipsum ab impetitione subdiaconi supradicti: Sed quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat: cum nihil dixerint de causis, quæ iudicem mouere solent ad sententiam pro- ferendam, consuluerunt Papam quid super hoc sit ser- uandum: cum in plerisque locis, in quibus copia pru- dentum habetur, obseruetur de consuetudine, quòd omnia, quæ mouent iudicem ad sententiam profe- rendam, non exprimantur in sententia: Respondet Pa- pa, quòd cum ita sit, quod ex dictis ipsorum testium constet sententiam a iudice suo prolatam, præsumi de- bet omnia solenniter processisse, propter iudiciariam potestatem. Nota, quòd licet testis non reddat cau- sam sui dicti, nihilominus valet dictum eius, vbi non fuit interrogatus de causa. Item omnia, quæ mouent iudicem, processisse censentur expressa in sententia. Item sententia lata probatur per testes. Item præsumen- dum est pro iudiciaria potestate, quod omnia legiti- me fecerit ad causas.

¶ Abso-

a Causam non ex- primens] non appel- lat à grauamine, i. te- te sententiam, cause grauaminis propter quã appellatur sem- per est exprimenda. ẽ. de appell. vt debi- tus. & c. dilectis. & cõstitutus. Secundũm quis appellat à diffi- nitiua: tũc sufficit di- cere, appello ab ini- qua sententia. ff. de minor. præfecti au- tem. & 2. q. 6. post ap- pellationem. § forma. & c. anteriorum. sed in casu præsenti non valebat appella- tio, siue expressisset causam, siue non, cũ terminus appellatio- nis esset elapsus.

[Glossa allegat concor. signat con- trarium, &c.]

b Locus] hoc ideo dicit: quia petẽdo in- ducias videtur appro- basse sententiam. ẽ. de offi. deleg. ratum. & ẽ. de testi. cum ve- nissent. C. de re iudic. ad solutionem. ff. de pact. tale. § 1. C. de in re do inf. l. 2. arg. 2. q. 6. §. biduum, in fi. & hic expresse dici- tur. arg. cõtra 3. q. 3. offeratur.

c Sententiæ.] non ipsius de qua mentio facta est: scilicet de purgatione præstanda, sed alterius latę in pecuniaria causa secun- dum quod dicitur in casu.

[Glossa sequens alleg. duas concor. signat contra- rium, & soluit.]

d Arctari.] sic ff. de re iud. l. 2. fin. ẽ. de appel. ob atq. contra ff. de re iud. l. 4. § si quis condemnatus. Sol. quod dicitur hic, & C. eod. l. 2. & ff. eod. l. 2. intelligitur quan- do ex iusta causa prorogatur, vel etiam arctatur tem- pus quadrimestre. lex contraria quando iudex nulla causa assignata arctat tempus: quod facere non debet. vnde tunc tempus suppletur a lege.

[Glos. sequens alleg. 4. concor. obijcit, & soluit po- nens octo modos, quibus executor modum excedit. in fine signat contrarium.]

e Excedatur.] sic 2. q. 6. c. qui. §. sunt etiam quorum. & §. ab executore. & C. quorum appell. non recip. l. ab executione. & ẽ. de offi. de leg. super questionum. §. nos etiã. Sed qualiter excedit modum? quia aut facit quod mandatur, & tunc nõ excedit: aut facit aliud, & tunc nulla est sententia: vnde non est necesse appellare. ẽ. eo. c. quia non seruat formam mandati. ẽ. de rescrip. cum dilecta. & ẽ. de confirm. vti. v. l inuti. examinata: Sol. iudex potest excedere mandatum faciendo quod mandatur, & plus aggrauando illum contra quem fit executio: & tunc tenet sententia; vnde necessarium est

Sicut nobis.] Sen- tẽtia sine expressi- tione causæ lata, te- net ita communiter summatur. Commu- nis diuiso. Secunda: ibi, Cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. subdiaconum, & B. presbyterum verte- batur quæstio super quinque modijs fru- menti, quos dictus presbyter annuatim eidem subdiacono, vt dicebat, soluere

† Vide l. gña liter ... per Decr. ... de ... sed. & ...
† remissione
† decẽnium.
† Vide l. 2. C. eod. & l. si ex lex ... & l. si proponas § 3. ff. de ...

a Absolutus.] exceptio de re iudicata impedit litẽ con test. ī. vt lit. non conte. c. vlt. vnde non tenebatur lit. in contestari presbyter istesi hoc opposuisset, ut dicit decre. prædicta, quæ incipit exceptionis. Bern.

b De causis.] Videtur quòd testis debeat assignare causam sui testimonij, vt supra de test. cum causam. vbi de causis mandatur inquiri ... q. 3. si testes. ... solā. aliter non peruenitur ad veritatem. ... vlt. occidit; nec sufficit testi dicere se scire, nisi assignet cā in scien tiæ suæ: cum multa sint genera sciendi. 22. q. 5. hoc. vi. quod verum est si testis interrogatus fuerit. si verò interrogatus non fuerit, benè valet dictum eius, licet fuerit nudè ꝓlatum, vt hic, arg. ff. de no. operis nunc. de pupillo. §. qui opus.

[Glos. ista quærit ... & sol uit. tractat de minum an præsumatur sollemnitas. vlt. quærit, & soluit.]

c Exprimantur.] Sed nunquid iudex tenetur assignare causas, quę ipsum mouit in sententia ꝓferenda? Arg. quòd sic. 22. dist. in tātum, ff. de ij. qui notā. infa. ait prætor. §. ignomi niæ. C. de ... propter ... §. illo ... circa ... de ... fori ... tuto. §. ... quia oportet ... qd no ... iudicē ... sentē tiam proferendam ad hoc, ut emptor possit agere de ... ff. de cui. hoc iure. & l. seq. Ad hoc pōt dici, qp iudex pōt opponere cām quæ ipsum mouet, tamē nō opponitur, benè tenet snīa ... Bertholdum ... & hic, vbi non fuit apposita. In cā uero appellationis benè debet apponi causa quare ... tur prior sententia vt per hoc. patribus ... de instru. ... Iōan. 3. in fi. & ... de praui. cum olim 2. & ... fuisse redhibitoriam ... redhibitoriis, siue non. ff. de ædi. ... quod si nolit. §. in factum & ita statur sententiæ iudicis, siue causa fuerit apposita, siue non. similiter in instrumentis aliorum præsumitur omnia esse sollemniter acta, vt insti. de fideius. §. vlt. & insti. de inu. sti. §. si scriptum, & §. præterea, & ff. de verbor. ... sciendum, sed in hoc est differētia quod si in instrumentis tal ... non exprimitur causa, non præsumitur pro ipso iuramento, ... de fid. instr. si cautio. & ff. de proba. ... de indebito §. in autem al. is autem qui allegat sollemnitatem, siue circa sententiam, siue circa instrumentum, ipsam probet. 31. q. 2. Lotharius, in prin. ff. de proba. l. quingenta in fi. vbi licet per verba in strumentorum non appareant instrumenta sollemniter acta, possunt probari per testes, C. de vsu. l. 1. & sup. de testa. significauit, & ... Albericus, & sic in maleficijs præsumitur potius iniuste factum, quam iustè, supra de præsum ... & C. de iniu. si non conuicij. Sed nunquid contra talem præsumptionē admittitur probatio? ... quod sic ... ex pactis ... instrumentis ... quod ... iure ... de ... & ... de fidei instr. si cautio. Ioan.

[Glo. ista signat contrarium, & remittit.]

d De ...] si ... cum inter. & sup. de elec. bonæ. 1. & in de renu. ... in pr. sentia. Argu. contra sup. de proba. quoniam ... nisi de hoc ... line ...

rebatur, ipsi subdiacono per annos singulos exoluendis, vobis commissa fuisset: & restitutionem sibi fieri postularet, subdiaconus supradictus ad uersarius se ad hoc nō te neri respondit, cum alia uice super hoc conuictus fuerit, & sententialiter absolutus: a quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorum depositione constitit, quòd magister A. auctoritate episcopi Lunduñ. ipsum absolut' ab īpetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimoniū ipsorum quasi nudè prolatum fuerat, cum de causis, b quæ iudicem moue re solent ad sententiam proferendam, nihil dixerint; quid tenendum sit, sedem duxistis Apostolicā consulendā. ¶ Cum † autem in plerisq; locis, in quibus copia prudentum hr̄, id moris exstat, quod omnia, quæ iudi-

cem mouent, non exprimantur c in sententijs ꝓferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionib. testium prædictorum constiterit sententiam a iudice fuisse prolatam: propter auctoritatem iudiciariam, præsumi debet d omnia legitimè processisse. †

¶ Idem Astoricen. episcopo, & abbati S. Isidori Legionen.

¶ Ab eadem sententia potest appellare nō dum reus victus, sed etiam tertius cuius interest: & poterit sententia quo ad reum nil de iure suo docentem confirmari: respectu verò tertij rationabiliter appellantis infirmari.

CAP. XVII.

CVm † super controuersia, quę inter Aurieñ. episcopum, & monasteriū Cellæ nouæ, super statu ipsius uertebatur, pro episcopo diuersæ ...

... rebatur per sententias illas, ecclesiam Oueten. ... inter esse ... quæ dicebat ... monast ... perti nere ... ep̄o ... exe cutioni mandari: super hoc negotio multa fuerint allegata in præsentia dñi Papę: vnde cum ex parte monasterij nihil rōnabile ... fuerit, quare dicta sententia ꝓ ep̄o lata deberet ... & ... quantum ad nona te ... ipsam confirmauit, mandat Papa iudicibus quatenus si constiterit appellationem pro ecclesia Oueten. rationabiliter interpositam, & ... prosequendam ... tempus legitimum destinasse, executio sententię differatur, ... circa possessionem Oueten. ecclesia detrimentum incurrat: aliquin ... mandetur sine præiudicio ecclesiæ Oueten. cum hoc sibi non præiudicet quo minus suum possit consequi rationem ... res inter alios acta non noceat alijs iuxta constitutiones canonicas & ciuiles. No. quòd quilibet ... potest, appellare a sententia inter alios lata, ne mandetur executioni. Item ... legitimum, i. annum debet quis prosequi appellationem. item etsi non appelletur a sententia inter alios lata, tamen remanet ei ... inter ... suum ... res inter alios acta non noceat alijs.

[Glo. ista quærit opponendo, & soluit. secundò obijcit, & soluit. tertiò quærit, arguit, & soluit.]

CVm super.] Contra ... sententia quod ... appellante, si nil doceatur contra eā: ... tū executio, si ... de suo ... doceat. Diuidit in tres partes. in prima decise narrat factum. In secunda quo ad reū principalē cōfirmat sententiam, ibi, Cum ex parte. In tertia quo ad tertium appellantē cōmittit cam executionis sicut, vel nō. Et hæc decre. est difficilis, tū propter ipsius diffi ... materiā, tū propter intricatum modum tradendi ipsam ... Abb. Sic.

CASVS. Cum inter ep̄m Aurieñ. ex una parte, & monasteriū Cellæ nouæ ex altera, super statu ipsius ... sententiæ ꝓ ep̄o lata fuissent, ... ex parte monasterij ... ex parte Oueteñ. ep̄i, fuit ad sedē Apostolicā appellatum vnde ep̄s Oueteñ. per nuncium suum ...

† al. ... & fac. ad hoc l. ... C. de appell. qui in vrbe ... & l. ... C. de legib.

† Cap. ... in ... Extra ... videlicet, an & qui tertius possit appellare, vide Cardin. in cle. ... de cau ... & ... pti ... consi. 25 ... contra ... adde Bar. in l. a sententia. ff. de appel.

Arg. ... in ... feci ... fi. ...

sententię latę fuissent, nū cius Oueteñ. episcopi, p eas Oueteñ. ecclesiam læsam grauiter quærebatᶠ, ad q̄ proponebat monasterium [a] pertinere: & infra. ¶ Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositum, & ostensum, quare sñia pro eṗo promulgata debuerit irritari, eam quãtum ad monasterium duximus confirmandam: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit appellationē pro ecclesia Oueteñ. rōnabiliter interpositam, [b] & ad eam prosequendam nuncium eius infra tp̄s legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem Oueteñ. ecclesia detrimētum incurrat: alioquin (sicut ius postulat) executioni absque Oueteñ. ecclesiæ præiudicio demãdetur: cui † quæ præmissa sunt, non præiudicant, quo minus suam ualeat consequi rationem: cum res inter alios acta, non noceat [c] regulariter alijs † juxta constitutiones canonicas [d] & ciuiles. [e]

¶ Alias ita: cui quæ præmissa sūt nō præiudicēt, quo minº sētentia ualeant consequi rationem.

¶ Idem.

¶ Si citatus ad sententiã ex legitima causa iudici ignota non cõparuit, tenet sententia eo absente lata, sed retractatur eo probata legitimam absentiæ causam. Si verò impedimentum probatur non plenè non retractatur sententia: nisi prius doceat de ipsius iniquitate h. d. & est verus & not. intellectus secundum Panor. quem alij Doctores *non clarè dilucidarunt.*

CAP. XVIII.

CVm † Bertholdº miles curiam suam P. militi pignori obligasset eodem P. sublato de medio, A. nepos eius q suc-

a Monasterium.] & ita tenet sñia quo ad vnã personã, & nō quo ad aliã, sic & vltima voluntas defuncti destituta sollemnitate iuris, tenet quo ad filios, & nō quo ad extraneum, C. fa. erc. l. vlt. & C. de test. hac consultissima. §. ex imperfecto. arg. q̄. j. de do. inter dilectos, & j. de capel. mona. dilectus, j. eo. suborta. & s. de arb. cum tempore, & 49. dist. c. vlt.

b Interpositam.] Sed quare iste cõpellitur probare se iustè appellasse, cum non magis oneraretur si q̄ cum esset lata sententia? sed si hoc probabit, nunquid cassabit sñia? Dicas quod non cogit plenè probare cãm appellãdi, sed sufficit probare, quòd aliquo mō sua interfit, s. de testib. c. veniens. 2. nec cassabitur statim sñia, sed differetur executio sñiæ, si probabit, quòd iustè appellauerit, & postea admittetur tam sup principali, q̄ super sñia. sic s. de testib. veniēs 2. quia per sñiam nō fit adhuc magnum præiudicium, sed per executionē, sic s. de off. del. super eo. & ita sñia inter alios lata nō obstat alij. tamē tale quale præiudicium fit alij, ut hic patet, ar. C. de li. cau. iubemus. Sed nō vī quòd a sñia lata inter alios possit appellari, ff. de app. a sñia. in princ. immo pōt, vt hic patet, & per appellationem executio differatur. Sed pone, quòd sententia mandetur executioni pro episcopo, nunquid eṗs præstabit cautionē ecclesiæ de Calla quòd ipsam defendat contra Oueteñ. eṗm? Videtur, quod sic, quia si duo petant rem ab vno, victor præstabit cautionem, quòd defendat victum contra alium. ff. de rei ven. is a quo, ff. de pet. hære. l. pen. sed hic non est ita. quia hic agit modò tantum ecclesia Oueteñ. Io.

c Non noceat.] Littera ista contradicit superiori, ubi dicit: ne circa possessionem, &c. quod hic dicit, non noceat, verum est quãtum ad proprietatem: sed ibi loquitur de præiudicio quo ad possessionem, & ita non contradicit. simile C. de libe. cau. iubemus.

d Canonicas.] s. de fide instr. inter dilectos, j. eodem c. pen. & j. de don. inter dilectos.

e Ciuiles.] C. res inter alios acta. per totum, & ff. de re iud. sæpè.

CVm Bertholdus.] Probata iusta causa absentiæ reuocatur sententia lata contra absentem, maximè vbi apparet iudicem circumuentum. Vel aliter, & sic: Contra sententiam auditur is qui fuit absens docto de impedimento, etiam minus sufficienter, si opponit de iniquitate, quam ex tenore sententiæ, & ex actis constare dicitur, quo docto obtinebit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur processus narratio. In secunda ibi, Licet. Partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio, Papæ definitio, suum motiuum continens. Prima pars potest subdiuidi, sed non expedit: quia satis patent partes in littera. Abb.

CASVS. Bertholdus miles habebat villã suã i qua erat ecclesia, vnde ipse erat patronus. villam suam obligauit P. militi: dicto P. creditore sublato de medio, A. nepos eius & hæres vacante ipsa ecclesia D. clericum eiusdem loci præsentauit ad dictam ecclesiam, dicens, quòd ius patronatus cum vniuersitate transisset in eū: archidiaconus de cōsensu eṗi ipsum instituit in eadem, & in corporalē possessionem induci fecit eū. dē: dictus Bertholdº dñs fundi hoc audiens, T. presbyterum eṗo præsentauit. sed eṗs ipsum non admisit: pp quod dictº T. presbyter coram Remēñ. archieṗo Apostolicæ sedis legato, q̄ præfatum D. deposuit qōnē: archieṗs cãm super hoc iudicibus delegauit sub hac forma, ut cãm instructam ad ipsū remitterent, præfigēdo partib. terminum peremptorium, in quo eius se conspectui præsentarent sētentiam recepturæ: ad quem terminum dictus D. cū suis attestationib. accessit. T. presbyter nec iuit, nec tūc misit aliquē rñtalem: legatus inspectis attestationib. D. clerici, ipsum ab impetitione T. presbyteri absoluit: postmodum verò idem T. presbyter infra breue tempus ad legatum accedens, iustam cãm absentiæ allegauit: quo audito, archiepiscopus mandauit quibusdam iudicibus, vt si iustam cãm absentiæ ostenderet coram eis prædictam sentētiã nullius decernerent esse valoris, & causam terminarent eandem: alioquin sñiam ipsam facerent obseruari: dicti iudices commiserunt alijs vices suas: qui testes super prædicto articulo receperunt: a quibus dictus D. clericus ad sedem Apostolicam appellauit. Papa auditis probationibus illius presbyteri super absentiæ suæ causa, licet eã minus sufficienter probasset: ne tamen præiudicaret opinio veritatis, commisit Papa causam illam cuidam Cardinali: ipse verò intellectis meritis causæ, omnia retulit domino Papæ qui archiepiscopum inuenit circumuentum fuisse ex tenore sententiæ: tamen quia continebatur in illa, quòd per attestationes illius vel ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cū ipsum ad eandem ecclesiã præsentauit: cum tñ per attestationes illas nihil aliud ostensum fuit, nisi quòd prædicti P. & A. annuatim perceperunt decem solidos, qui patronis illius ecclesię dari consueuerunt: & qa dicebat in sñia illa, quòd dictus T. in probatione defecerat, cū per attestationes illius appareret manifestè ipsum T. suã intentionē sufficienter probasse: tum et quia cãm non recepit sufficienter instructam, cū vnius partis attestationes receperit, quæ

ceſſit eidem, vacante eccleſia eiuſdem loci, aſſerẽs quòd ius patronatus cum vniuerſitate [a] tranſiſſet in eum, D. clericũ eiuſdem loci, archidiacono ad ſupradictam eccleſiam præſentauit: qui de conſenſu epiſcopi [b] ipſum inſtituit in eadem, 10 in poſſeſſionem eum induci faciẽs corporalem. Prædictus verò B. dominus fundi V. ſacerdotem memorato epiſcopo præſentauit: ſed ipſum epiſcopus nõ admiſit. Cum autẽ dictus T. aduerſus [c] memoratũ D. ſuper prædicta eccleſia depoſuerit quæſtionem, Remeñ. epiſcopus † Apoſtolicæ ſedis legatus iudicibus negotium delegauit: ad quem cum atteſtationes vtrinque receptas per partes poſtmodũ remiſiſſent, [d] & præfato D. cum ſuis atteſtationibus accedente, dictus T. nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum cõparere curaret: ipſe atteſtationibus inſpectis clerici memorati ipſum ab impetitione ſæpedicti T. ſententialiter

reddidit abſolutum; eidem T. imponens ſilen 20 tium ſuper eccleſia memorata. Poſtmodum autem idem presbyter ad archiepiſcopi præſentiã infra breue [e] tempus accedens, iuſtam cauſam [f] abſẽtiæ allegauit: archiepiſcopus verò Argentino electo, & Alte Syluæ, & Tudebernoñ. † abbatibus dedit (ſuis) litteris in mandatis, vt ſi iuſtã abſentiæ cauſam ille oſtenderet corã eis, prædictã ſentẽtiam nullius decer- 30 nerent [g] eſſe valoris, & cauſã ſine debito terminarent: alioquin facerẽt ſententiam obſeruari. verùm dicto electo, & præfatis abbatibus committẽtibus [h] alijs vices ſuas, 40 ipſi ſubdelegati teſtes ſuper prædicto articulo receperunt: à quibus dictus clericus vocem ad nos appellationis emiſit & infra. ¶ Licet autẽ iuſtã cauſam abſentiæ mi 50 nus ſufficienter [i] presbyter probauiſſet, ne tamẽ præiudicaret opinio veritati, R. diaconũ Cardinalem eis conceſſimus

que peñ faciant ad cauſã: vnde Papa ſñiam ꝓ ſictam caſſauit: & præfato T. adiudicauit eccleſiã memoratã, cũ à verò patrono ipſe n cõſtitit fuiſſe p̄ſentatũ. Not. ꝙ non valet ſñia lata ꝯ abſentẽ ſi cõſtiterit eũ iuſta de cauſa i̇pedituũ fuiſſe. Item licet minus ſufficienter ꝓbat abſentiæ cauſa: nihilominus d̄bet d̄ cauſa iterũ cognoſci. Itẽ veritas præualet opinioni. Itẽ cũ iudex circũuentus eſt, iterũ debet de cauſa cognoſci. Itẽ non d̄r cã remiſſa ſufficienter iſtructa niſi allegationes vtriuſq; partis remittantur. Itẽ euidenter hic patet, ꝙ ex præſentatione patroni acquirit̄ ius præſentato, ſi patronus in ſua præſentatione perſiſtat.

a Cum vniuerſitate.] ꝯ. de iure patr. ex litteris. ff. de contrahen. emp. ſi aquæductus. & l. dolia.

d De cõſenſu epi.] aliter nõ poſſet. ꝯ. de of. archi. cũ ſatis. niſi haberet, hoc de præſcripta cõſuetudine. ꝯ. d̄ of. archi. c. vlt. ꝯ. d̄ excep. ꝓ la. ad hęc.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

c Aduerſus.] ſed qualiter potuit iſte T. agere, cũ ex ſola præſentatione nihil habeat iuris, imò vĩ ꝙ ꝯ eꝑm deberet agere ad intereſſe. ꝯ. d̄ iure patro. paſtoralis? Rñdeo, bñ acquiritur ius præſentato à vero patrono, licet eꝑs eũ nõ admittat, dummodo ſuã volũtatem patronus non mutet, & ſic põt agere vt ſua præſentatio confirmetur, vt hic patet. Sicut electus põt agere vt ſua electio cõfirmetur. ꝯ. de elec. poſtquam. & cap. publicato.

[Glo. ſeq. reci. per quæſtionem.]

d Remiſiſſent.] aſſignando terminum peremptoriũ 60 ad ſñiam audiendã, vt patet in antiqua: aliàs non tenuiſſet ſententia lata contra abſentem. ff. quæ ſen. ſine ap. reſc. l. 1. §. ex eo edicto. & ea quæ aduerſus abſentes non per contumaciam ſtatuuntur, non tenent. C. quomodo, & qñ iudex. ea quæ. ſed hic tenuit ſententia, vt patet per ſequentia & propter terminum peremptoriẽ ſtatutũ ad ſententiã, ſed quia probauit iuſtã cãm abſentiæ, reuocatur ſñia, vt 3. q. 9. caueatur. Bern.

[Glo. ſeq. reci. per obiect.]

e Breue tempus.] & ita videtur quòd mora poſſit purgari in iudicijs. ff. ſi quis cau. ſi poteſt tres. quod locum habet ante lit. conte. & vbi ius actoris non eſt factum deterius, vt dicit illa lex. ſed hic non fuit ſententia retractata propter breue tempus: quia probauit iuſtã cauſam abſentiæ, fuit auditus.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

f Iuſtam cauſam.] alioquin non fuiſſet auditus. ar. ꝯ. ĩ. de in integr. reſt. ex litteris. Sed illud fuit in fauorẽ matrimonij. & quia non poterat habere recurſũ contra dolũ ſuũ, cũ in eo caſu fuerit non ſoluendo. ĩ. de procu. querelã. & 5. q. 3. ſi ægrotans. & ita reuocatur ſñia ſi iuſtè impeditus venire non potuit. ff. de dam. infec. l. ſi finita. § ſi forte. Nec d̄r iudicatũ vbi iuſta de cã detẽtus p̄ſens eſſe nõ potuit. ff. de re iudic. quæſitũ. nec mandari debet talis ſñia executioni, vt ff. de iud. ſi ꝑcut. in ſi. & ẽ notabile iſtud ꝙ reuocatur ſñia cũ itereſſe ñ potuit: & ſic ẽ ar. ꝙ iudex nõ debet nimiũ feſtinare ad ſñiam, vt dicit lex p̄dicta, ſi finita. § ſi forte.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

g Decernerent.] ſed qualiter potuit iſte legat9 retractare ſñiam ſuã, cũ null9 iudex poſſit hoc facere: dummodo nõ ſit lata ꝯ ius cõſtitutionis. C. ſen. reſcin. nõ poſ. l. j. Rñdeo, ꝙ nõ poteſt retractari niſi per in integ. reſ. ff. de mino. in cauſæ. [a] §. vlt. & l. ſeq. Vel niſi ipſo iure ſit nulla. C. de acc. l. 4. vndè hic fuit retractata per in integ. reſtitutionẽ. [a] & improprie ponitur hic; nullius momẽti, q: talis ſentẽtia bene tenet quouſq; fuerit reuocata.

h Committẽtib.] ſed qualiter delegat9 ab alio quàm à principe cõmittit alij vices ſuas cõtra illud, ĩ. de off. dele. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. & C. de iudi. à iudice? Quidam dicunt, ꝙ hic erat lis conteſ. coram delegatis: vndè cum videantur facti quaſi domini litis, poſſunt alij committere vices ſuas ad ſimilitudinẽ procuratoris. arg. C. de procur. l. nulla. & l. neque tutores. Vel dic ꝙ hic non fuit oppoſitum. & ideo taliter de facto proceſſum fuit, & hodie ſtari debet prædictis iuribus. C. de iud. à iudice & ĩ. eo. ſuper quæſtionum. & eſt expreſſum ꝯ. de app. cum cauſam. vnde non valet hodie quòd hic dicitur.

i Minus ſufficienter.] & tamen admiſſus fuit per talem probationem, ne veritati opinio præualeret, vt ſequitur. Et ſic argu. colligitur hic, quòd minus ſufficiens probatio admittitur. Ex pluribus alijs cauſis fuit iſte auditus, quia circumuentus fuit ille legatus ex pluribus cauſis, quæ in ſententia continentur. Primò dicitur quòd ille erat in poſſeſſione iuris patronatus: & hoc falſum fuit. Item dicebatur in ſententia, quod

Archiepi[ſcopu]s in plu[ribus] anti[quis], & ita le[gi]t ... i Gal[lia] ... archi[epiſcopus] ..., cui ... ſub... ſufſra[ganeus].

† Tudeberñ. Tudebeñ.

Vox, ſuis, deeſt in antiquis.

[a] Eo modo põt, cum ſit generalis legatus: ſecus ſi eſſet ſpecialis delegatus, ſm Vinc. & de hoc dixi ꝯ. de accuſat. qualiter 1. ſuper gl. 1. Ioan. And.

... ergo eſſe ꝙ ... caſu ... vbi ... ſit ... hoc ... de il... in fin. ... gl. non in cauſis ... ſine ... pce... per elect... ſig... ci ca...

partis attestationes receperit ad causam: Vnde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestationes nobis constiterit euidenter, ipsum à vero patrono fuisse ad sepè dictam ecclesiam præsentatum.

...auditorem, qui cũ nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententie archiepi inuenimus eũ circunuentum: tum quia continebatur in illa, quod per attestationes ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, quòd præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cum eundem ad prædictam ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestationes illas nihil aliud ostẽsum fuerit, nisi quòd pro quodam iure, qd de illa ecclesia consueuit exhiberi, patronis prædicti P. & A. annuatim de ẽ solidos acceperunt: tum etiam † quia in eadem sententia dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cum per attestationes suas appareat ipsum suum intentionẽ b sufficiẽter probasse: tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam: cum vnius tantum

¶ Idem.

¶ *Papa in sententijs, quas profert ordinem iuris seruat.*

CAP. XIX.

In causis, quæ summi Pōtificis iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus[c]: Cum in similibus[d] casibus ceteri teneãtur similiter iudicare: Nisi fortè cum aliquid (causa necessitatis & vtilitatis inspecta) dispensatiuè duxerit statuendum.

¶ T. defecerat in probatione, & hoc fuit falsum, vt T. dicitur. Item quia causa non fuit sufficienter instructa ad legatum remissa: quia attestationes illius T. non fuerunt remissæ ad legatum, prout ipse mandauerat. vnde manifestè apparet legatum circũuentum fuisse. Bernar.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Quodam iure.] Sed videtur, quod propter hoc quòd fuit in possessione partis, quod etiam fuit in possessione totius. ff. de seruit. præd. rus. è via. & qui minimã partem fundi possidet, totum possidere videtur. ff. de acq. poss. possideri. Sed non ẽ ita. T. de præscri. audi tis. vbi de hoc. & T. de capel. mona. dilectũ. quia perceptio pensionis nec possessionem probat, nec dominium. supra de fide instrum. inter dilectos. in fin. & ff. de acqui. possess. quãuis. §. 1. quia alia est perceptio pensionis, & alia possessio præsentationis: & ideo errauit legatus in sententia, credens hoc sufficere: & hæc pensio tiue census potest cõstitui à patrono in fundatione ecclesiæ de auctoritate epi. 18. q. 2. Eleutherius & T. de iure patro. præterea 2. & hoc ante cõsecrationem ecclesiæ, post consecrationem non potest ei aliquod onus imponi quia rei consecratæ non imponitur seruitus. ff. de seruitu. seruitutes. §. vlti. & quod humani iuris esse definit, seruitutem non recipit. ff. commun. prædior caueri. Io. & per talem perceptionem non fuit in possessione iurispatronatus: cum hoc non fuerit de fructibus iurispatronatus. sed præter ius patronatus potest talis census constitui à patrono in ipsa fundatione, vt in c. præcedenti, Eleutherius, & c. præterea. Quid intelligatur nomine iurispatronatus colligitur T. de iure patr. nobis fuit. Ber.

b Intẽtionem.] scilicet, quod fuerat præsentatus à vero patrono, vt dicit in fin.

[Glo. seq. reci. per q. an scilicet ius patronatus transeat cum vniuersitate in creditorem. alleg. pro & contra. & quid sentiat, non apparet.]

c Patrono.] p hoc patet. quòd patronus de obligatione quam fecit, excepit ius patronatus, alioquin transisset cum vniuersitate t T. de iure pa. ex litteris. arg. ff. de contrah. emp. in modicis. sic & in fundo vendito accedunt seruitutes. & alia iura. ff. de contraben. empt. si aquæ ductus. & l. si. & l. dolia. & sic fundus dotalis trãsit cum vniuersitate. ff. de fun. do. l. 1. sed alia ratio ẽ 2 in emptore vel feudatario, quid directũ & vtile dominium habent in re. & aliud in creditore: quia si ius præsentandi consistit in fructu, eo ipso & creditor vti tali fructu, exonerari debet quantitas debiti. C. de pig. actio. l. 1. & 2. & T. de vsu. c. 1. & 2. sed talis fructus æstimari non potest, & ideo non diminuit quantitatem debiti. Item nec alijs iuribus vtitur creditor, nisi hoc conuenerit. ff. de pig. actio. sed an via. Item quia soluto pignore omnia iura tolluntur. ff. quib. mo. pig. vel hypo. solu. l. 1. & C. si pign. pignori datũ fuerit. l. 1. & 2. & sic præcitus soluto debito esset de ecclesia remouendus, quod pro T illud. 16. q. 7. inuentum. & 56. distin. satis peruium. & T. de excel. prælat. cum. Item quia creditor peccat vtendo pignore. ff. de fur. credi tor. alias incipit, si pignore. licet enim creditor rẽ sibi obligatam possit locare, vt ff. de pig. a. creditor tamen fructus cõputabit sibi in sortem T. de pig. cũ 9. licet enim in venditione omnia iura transeant, arg. ff. de officio pfe. vi. l. 1. in ver sic. cũ verbũ nostrũ. §. 1. non sic in obligatione gñali veniunt quæ specialiter non obligaret. ff. de pig. l. obligatione. & l. seq. ff. de pe. q. peculiũ. & C. q. res pig. oblig. pos. l. 1. argu. T istas. l. p fructus non diminuant sortẽ. quia seruitus nũq; inutilis est. ff. de seru. l. et fundum. sed ius patronatus benè transit cum vniuersitate nisi specialiter excipit. T. de iure patro. cũ sin. & c. ex litt. 3

d In fine. [N causis.] Inferiores tenentur iudicare secundum, quod Papa inter cæteras personas iudicauit, si ritè & rectè sententiam tulit. Primò ponitur dictum. Secundo. Tertiò exceptio. secundatum, Cum in simil. tertia ibi, Nisi. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic quòd sm Papa iudicat, & alij debent iudicare & ideò Papa iuris ordinem & æquitatis rigorem in causis diligenter obseruare debet, cũ in similibus alij debeant similiter iudicare, nisi cum ipse aliquid dispensatiuè duxerit ordinãdum. No. quòd ordo iuris & æquitatis rigor in iudicijs obseruanda sunt. Item snia Papæ ius facit quo ad omnes. Itẽ sm quòd ipse iudicat, & alij iudicare debent: & sic in similibus idem iudicium est habendum. Item in dispensationibus causa necessitatis & vtilitatis attendenda est. Item dispensationes non debent trahi ad ius commune.

[Glo. seq. dicit aliud in interlocutoria; signat contrarium, & soluit.]

d In similibus.] & sic patet, quod diffinitiua snia principis trahenda est ad cõsequentiam, ex quo alij similiter iudicare debent, sed interlocutoria non. C. de legi. l. 3. circa fi. & l. si imperialis. arg. T quod interlocutoria vim legis habet. ff. quod met. caus. metum. §. sed quod prætor ait. quod verum non est, nisi interlocutoria in corpore iuris claudat. & est simile huic 16. q. 3. licet. & Inter

Pensionis perceptio neque possess. probat, neque dominium.

† Dictio, etiam deest in antiquis, & in veteri compilatione.

1 Hoc tenent Tanc. Vinc. & Gofre. Io. And.

2 Idẽ Phi. Inn. & Hos. sed Dama. in q. si 2. 1. de iure patronatus, dicit quod præsentare pōt creditor nomine debitoris. Io. An.

† Capitulum ... (marginal note, partly cut off)

3 Contra ... (marginal note, partly cut off)

INter monasterium.] Tenet secūda sentētia diffinitiua lata ꝯ primam si de prima non fuit exceptu, neque appellatū a secūda. h. d. secundum vnum intellectū. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema decisum. In secunda diffinitionis causam. In tertia soluit quod iā obstaculum. In quarta diffinit secunda, ibi, Cū cōstiterit tertia ibi, Non obstāte. quarta: ibi, Factum. Abbas.

CASVS. Vacāte monasterio S. Leufredi, monachi elegerunt quēdam de gremio sui monasterij in abbatem: & dum peterent confirmationem suæ electionis, monachi sancti Antonij se opposuerunt dicentes, illam electionem esse cassandam, ex eo ꝙ de monasterio S. Antonij fieri debuisset: quare diœcesanᵃ eps illam distulit confirmare: tandem super hoc causa fuit cōmissa quibusdā iudicibus ad petitionem monasterij sancti Leufredi, corā quibus iudicibus partes litem contestatæ fuerūt, & processum fuit in causa, & testes recepti fuerunt: de inde monachi sancti Antonij ad alios iudices litteras impetrauerunt, continentes ꝙ primi iudices erant eis certa ratione suspecti. vnde proposuerunt quasdam exceptiones friuolas ꝯ illos: quas cū iudices admittere nollent, ipsi appellauerunt. iudices videntes ꝙ primæ litteræ nō reuocabantur per secundas, processerunt in causa non obstante appellatione eorum, & confirmauerunt electionem factam per monachos sancti Leufredi: vnde occasione appellationis prædictæ, delata est cā ad dominum Papā: coram quo obijciebatur cōtra sniam, ꝙ lata erat a suspectis iudicibus, & ꝙ cā fuerat alijs iudicibus delegata: & post appellationem allegabant ēt sniam, q̄ prius lata fuerat pro eis sup qōne ipsa. dominus Papa auditis hinc inde propositis, quia constitit ei ꝙ secundæ litteræ non reuocabant primas: tamen quia causæ suspicionis friuolæ fuerant, quæ debuerant proponi ante litis ingressum, & ideo renunciasse videntur eisdem, & quia nec de processu, nec de priuilegio sedis Apostolicæ fecerant mentionem, quæ si fuisset expressa, litteras nullatenus habuissent, confirmauit sententiam a primis iudicibus latam, nō obstante sententia quæ allegabatur: quia nec fuit ostensa domino Papæ, nec primis iudicibus: quæ etiam si fuisset illis ostensa, nihilominus contrarium statuissent ea postposita, quia non valebat: si autem valebat, & non opposuerunt eam, eis imputetur, cum lites prætextu nouorum instrumentorum non debeant instaurari, & electo saluo iure diœcesani munus benedictionis exhibuit. No. quod dilatoriæ exceptiones ante litis ingressum debent proponi. Item ipso facto renunciat quis iuri suo. Item secundæ litteræ ad hoc vt reuocent primas, debent facere mentionem de processu in eis ij, & de priuilegijs Apostolicæ sedis. Item prætextu nouorum instrumentorum lites instaurari non debent. Itē sententia contra res prius iudicatas tenet. Item per factum superioris non præiudicatur inferiori. Ber.

a Litis.] ī. de excep. pastoralis. 3. q. 6. c. si quis episcoporum. §. exceptio. & C. de iud. apertissimi. & l. cum specialis. Ber.

[Glo. seq. tot. per q. an iudicis recusatio alias exceptiones præcedere debeat. & primo alle. ꝙ sic. secūdo alle. contrarium, tertiò ponit opi. Tan. quartò ponit opi. Ioan. quintò vacillando approbat opin. Tanc.]

b Subeūdo iudiciū. quāuque habet plures exceptiones dilatorias, dēt primo opponere illā de iudice suspecto: illa n. pcedit naturaliter, vt patet ī. de probatio. qm ex ordine verborum. vt ibi dictu est. Si enim primo opponeret exceptionē ꝯ personā aduersarij, puta ꝙ ipse sit excōicatus post litteras impetratas, quia modo non est admittendus. & sententia pro ipso feratur, sic approbat psonam iudicis: vnde ipsum postea reprobare non potest. 4. q. 3. c. si testes. §. itē in gs testibus. & 3. q. 3. cuius intagendo. qui enim alijs defensionibus vsus est, non potest redire ad istam, vt ī. de iudi. sed & si suscepit & prætera specialiter cauetur de hac exceptione, quod vsq; ad xx. dies pponatur. 3. q. 3. §. offeratur. & si iudex absens sit, quē volo recusare, illud debeo protestari. ; C. de iud. cū specialis. Sed contra videtur per hoc ꝙ non consenserit in iudicem: licet enim quis dederit fideiussorem stādi iuri, adhuc potest iudicem recusare. vt 3. q. 3. § differat. Prætera videtur quod excōmunicationis exceptio vel de falsitate rescripti naturaliter præcedat, q. nisi rescriptum teneat, non potest iudex aliqua iurisdictione vti. ī. de iudic. c. 1. Item si aduersarius esset excōicatus, non posset eligere arbitros pro iudicis recusatione, vel etiā alios iudices eligere. Vnde uidetur qd primo inquiratur de rescripto uue de excommunicatione aduersarij antequam ad alia procedatur. Super hoc dicunt quidam, sicut Tan. qd si omissa exceptione de iudice suspecto proposuit alias, siue succūbat, siue obtineat, non pōt postea redire ad eam de suspecto iudice: q. a hoc tacitè approbare psonā iudicis ex quo cōtestatur litem ... argumentum contra. s. de of. deleg. ... maximè nulla protestatione præmissa, quod prætera non renunciat exceptioni de suspecto iudice. Io. ..., sed non præcise distinguē: si succubuit in aliqua exceptione, ad hoc potest redire ad illam de suspecto: quia ad hoc intendit vt declinaret iudicium: vnde non plene consentit in iudice ar. C. de inof. test. contra maiores. secus esset si obtineret in aliqua exceptione: quia tunc approbauit sententiam iudicis: vnde illum postea reprobare nō potest, vt dicitur in prin. notulæ. & hoc satis æquum vī, tamen credo standum opin. Tanc. quia litigando sub ipso approbat personam iudicis. semel enim cōtentit. &c. siue pro eo, siue contra eum sententiauerit, vt hic patet. 5. Bernar.

[Glo. seq. ar. & remittit.

c Renunciasse.] arg. quod tacitè siue ipso facto renunciat quis iuri suo. sic s. de of. dele. gratum. & continuante. & ī. de his quæ fi. a ma. par. cap. ex tenore. ubi ar. plura inuenies de hoc. Ber.

d De priuilegijs.] per q̄ ius eligendi de suo monasterio se habere dicebatur. ī. de consue. cum delectus. quod non debuit taceri. s. de rescri. cum ordinem.

e Et processu.] nam de processu negotij & exceptione (si qua proponitur) mentio fieri debet, ī. de prout in nostra.

a Non

¶ Idem conuentui sancti Leodij.

¶ Secunda sententia in diuersa instantia contra primam lata, tenet mero iure, nec debet infringi etiam si sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum præsertim si prima sententia secundis iudicibus nō fuit ostensa h. d. Panormitanus.

CAP. XX.

INter † monasterium sancti A. Rothom. & vestrum, super modo eligēdi abbatem in monasterio vestro fuit quæstio agitata: & infra. ¶ Cum constiterit nobis primā commissionem non fuisse per vltimam reuocatam: tum quia causæ suspicionis in iure propositæ friuolæ videbantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, † quibus coram delegatis eidē subeundoᵇ iudicium renūciasseᶜ videntur: tum etiam quoniā de priuilegijsᵈ Apostolicæ sedis & processuᵉ

† Vide l. 1. & ibi Cyn. & Do. C. de dilatio.

3 Et sic ultra tur op. dicentium, quod quādoq; vsque ad lit. cōte. possit opponi. ad qd cū hoc casu fieret, p̄ fest Io. And.

4 Ecce ergo ꝙ si iudex in prima exceptione succūbit, potest recusari non possit. Ioan. And.

5 Cōcor. l. cū ius in f. ff. de arbitr. & l. fi. §. C. de inoff. ... nup.

negotij corā primis iudicibus, nihil in secūdis literis dicebatur: quod si fuisset expressum, obtinere minime potuissēt: Non obstante[a] sententia, quæ pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cū si prædictis iudicib. fuisset ostensa, ea posthabita[b] contrarium statuissent: alioqn[c] eam objicientibus imputetur: cū sub prætextu nouorum[d] instrumentorum lites nō debeant instaurari: Factum priorum iudicum ratum & firmum habemus, & eorum sententiā cōfirmātes, [e] electo a vobis nos ipsi mun⁹ benedictionis (saluo iure diœcesani) curauimus exhibere.

¶ Idem episcopo, decano & cellario Parisien.

¶ *Tenet sententia contra priuilegium ostensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, vel supplicatum.*

Cap. XXI.

Svborta† inter Meldē. episcopū, & monasterium Attrebatense, †super ipsius monasterij subiectione materia quæstionis; & procuratoribus

a Non obstante sententia.] quæ non tenebat forte lata a iudice non suo, vel non seruato ordine iudiciario: vnde sequitur, quæ si fuisset ostensa, contrarium statuissent. Ber.

[Gl. seq. dupliciter exponit literam, posthabita.]

b Posthabita.] Exponit hæc litera p Tanc. ea habita. i. ea visa. post... postea contrarium statuissent q statuerunt. quasi dicat si iudices istā vidissent, statuissent ꝯtrium eius qđ fecerunt: quia non cōfirmassēt electionem: & ideo dicit, alioqn i. si non fuisset illis ostensa imputetur illis q debuerunt ostēdere. S... hæc expositio ... contradicit notulę Lau. ... proximo posita. vnde Fan. notulā Lau. sic expone, posthabita. i. post posita. C. de spon. l. 1. vt sit vna dictio. sic exponit 32. q. 3. ... vera ... post habuit: ... post posuit contumaciam torum, & accessit ad ancillam. sic C. de exact. milit. annonę. l. 2. in fi. l. 1. 2. 3. quasi dicat, si sententia fuisset iudicibus ostensa, illam postposuissent siue spreuissent, & statuissent contra ipsam sicut statuerunt, quia non tenebat.

c Alioquin.] idest, si tenuisset, & non eam opposuerunt, imputetur eis. Vel alioquin. i. si non fuisset postposita siue spreta: quia sententia tenebat, imputatur eis: quia ammodo prætextu nouorum instrumētorum, idest, repertorum de nouo, sententia non retractabitur & iste est verior intellectus. & hæc expositio probatur. ꝯ. cap. prox. versic. nimirum. & ff. de nego. gest. si autē. §. 1. & ff. de compen. l. quod in diem. §. 6.

d Nouorum.] idest, de nouo repertorum. infra cap. proxi. 3

[Gloss. seq. primo ponit sex casus præter istum quem ponit hoc cap. quibus valet hæc sententia contra rem iudicatam, demum objicit, ponit opini. Io. & soluit. Finis reci. per contrarium de l. 1. C. quando prouo. & opi. Io. illi contrario competit.]

e Confirmantes.] & ita tenet hic sententia ꝯ res prius iudicatas, quia hic monachi eam omiserunt, post sententiam ea vti non possunt, quia prætextu nouorum instrumentorum non retractatur sententia. ff. de re iu. Imperatores. & C. de transa. sub prætextu. nec exceptio peremptoria locum habet post sententiam, nisi appellatum sit. C. sen. resc. non pos. l. 2. & ꝯ. de fi. instru. cum Ioannes. Item iure minoris subuenitur ecclesiæ in hac exceptione. ꝯ. de in inte. rest. c. 1. & c. audi tis sed hoc non fuit petitum. 3 Item nō potest opponi sententia si fuit ostensa iudicibus, & ipsi eam reprobauerunt veluti nullam. ꝯ. ca. proxi. ff. de compen. qđ in diem. §. 1. Item etiam in alio casu tenet sñia contra res prius iudicatas, si qō fit an sit iudicatum vel non. & si iudex pronunciat iudicatum non esse, rescinditur prima sententia. ff. quę sen. sine ap. rescin. l. 1. in princ. Item in alio casu tenet sñia ꝯ res prius iudicatas, vt in negotio publico. ff. de re iud. Imperatores. & in alio casu. ff. de iurciur. admonēdi. Item vbi vertitur periculum animę tenet sententia ꝯ primam, etiam si non ostendatur sententia in iudicio. ꝯ. eo. ca. lator. & capi. consanguinei. Vin. Sed vt ꝙ iniuria facta fuit istis monachis, qui objiciebant sententiam: quia non fuerunt admissi. isti monachi appellauerunt a iudicibus qui tulerunt sententiam. Sed in causa appellationis (vt dictum est) potest opponi exceptio perēptoria omissa, in prima causa, ergo isti debeant audiri in sua exceptione. Ioa. dixit ꝙ hæc decre. loquitur in eo casu cū fuit aliquis se habere exceptionē rei iudicatæ, & in fraude & dolo eā omisit volens fatigare aduersariū suū: alias si ignorabat hāc exceptionē sibi cōpetere, bene potest eā tunc opponere quandocunq; quia tunc non retractat secunda sententia, immo nulla pronūciatur. Hoc quod dicit Ioan. non colligit aliquo modo ex ista litera, vel ideciū, nec ꝓdcit. Vnde dicas, ꝙ non audiunt monachi, vt objiciant sñiam, etsi vera fuerit, qa monachi appellauerūt a iudicibus ante sñiam occasione litterarū, q nō valebant, auctoritate quarum volebāt post litē cōtestatam iudices recusare, ℓm qđ satis patet p hanc decre. in prin. & in parte decreti colligitur, vbi hoc expsse dr, ꝙ monachi isti appellauerūt: quia iudices nō admittebant recusationes, & qa dicebat sed as litteras valere, & ita recesserunt contumaciter nō expectata sententia, & talis appellatio nulla fuit: sed a sententia diffinitiua non fuit appellatum, nec etiam poterant; quia contumax nō auditur appellans. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum. & hæc est causa, quare non admittuntur, & imputent sibi qui non apposuerunt sententiam coram iudicibus si valebat. & quia beneficium restitutionis non petierunt: quia admissi fuissent, vt dictum est ꝯ. Et qđ dicit: sentētia cōtra res prius iudicatas nō tenet, locum habet qñ in iudicio allegatur, & ostenditur sententia. 4 tunc si iudices nolunt admittere sententiam, duntamē teneat sententia, & iudicant cōtra primam sentētiam, nulla est ipso iure, nec est appellare necesse & sic loquitur 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si sententia fuerit, & c. C. qñ prouo. non est necesse l. 1. & ibi Ioan. intelligit aliter hanc decret. & illam l. vt ꝯ. dixi. Sed tu intellige hic decret. & illam l. vt diximus. & ita plana litera erit, & ita intelligit Vinc. vt in princi. istius notulæ. Et ita siue scienter siue ignoranter eam omiserint, non potest postea opponi ex quo non est appellatum, & tunc prætextu nouorum instrumentorum non instaurantur lites finitę. præterea hic non fuit ostensa sententia domino Papæ, sed allegata fuit tantum, nec etiam fuit ostensa primis iudicibus.

ADDITIO. Pro materia hic tacta de appellatione cōtumacis vide c. vnicum, de dolo, & contu. in cle. & ibi notata. 5

Svborta.] Diuiditur in tres Partes. In prima præmittit casum & sententiam super possessorio latam. In secunda: ibi, [Verum.] committit ipsius executionem & causam super petitorio. In tertia: ibi, [Iudicium autem,] petitionem diffinit, diffinitiuum moderatur, & quod-

1 L. 1. C. de spon. Goff. ibi si qua post sñam. fuerit his mansuetudinis nostrę posthabita pretio. Io. And.

2 Adde q̄ dicant noua instrumēta: & qn illis liceat vti, in l. p māc. in gl. in ver. ad nouum. & ibi Cy. C. & tēp. appellat.

3 Qđ peti poterat ex quo lædebatur ecclesia, secus si ipsius pso ... de hoc dixi de rest. in inte. c. fi. & i cle. ... 2. gl. Io. An.

†Cassel... in 3. comp. †Rubeum ... Attrebat.

4 Dicebat ... no. circa loq. vbi ... fuit opp... ta, nec ... ta excep... rei iudic... & ista ... fuit opp... ta, & ... bat. Ind...

5 Add. ... 3. q. ...

quoddam soluit obstaculum. Abbas.

CASVS. Inter epm Melden. & monasterium Attrebaten. super subiectione ipsius monasterij controuersia vertebatur: pp hoc partibus in præsentia dñi Papæ constitutis, petijt procurator episcopi restitui ad quasi possessioné obedientiæ in eodem monasterio, qua ipsú monachi spoliarant: quia per confessionem procuratoris monasterij constitit epm quasi possessioné obedientiæ in eodem monasterio habuisse. Papa ipsum restituit ad eandem: veruntamé quia ex parte monasterij quoddá priuilegium Innocentij Papæ exhibitú fuit in iudicio, quod plenam libertatem monasterij exprimebat, mandat Papa quibusdã, vt epm restituãt in quasi possessioné obediétiæ: quo restituto, nisi eps ɔ̃ priuilegiú aliquid rationabile ostenderit, super subiectione monasterij siléciú imponant eidem. Iudices prædicti restituerunt epm, & postmodú cœperunt cognoscere super statu ipsius monasterij: Contra priuilegium Innocentij Papæ exhibuit episcopus quandam sniam Alexan. Papæ super subiectione ipsius monasterij: Iudices receptis probationibus vtriusque partis, causam instructam remiserunt ad dominum Papam: Papa auditis & intellectis rationibus partium: quia intellexit rationes episcopi efficaciores, subiectioné in eodé monasterio adiudicauit eidé, vt ibidem habeat tãquam diœcesanus episcopus potestaté, ita tamen q per hãc sententiã nullũ præiudicium sedi Apostolicæ generetur, quo minus cum voluerit suam iustitiam prosequatur: in fine respondet quasi tacitæ quæstioni: Diceret aliquis. Nonne priuilegium Innocentij debuit tueri monasterium contra sententiam Ale. Respondet Papa, si priuilegium Innocentij Alexandro fuit in iudicio præsentatũ, & ipse tulit sniam in ɔ̃rium, illud intelligitur reprobasse: si vero ñ fuit exhibitũ, prætextu priuilegij de nouo reperti, snia Alexan. non debet reuocari. No. quod confessio procuratoris dño præiudicat. Item incorporalia non possidentur, sed quasi. Item restitutio ad subiectionem ante ingressum principalis causæ facienda est. Item licet cã libertatis sit præiudicialis: tamen quæstio possessionis ei præiudicat. Item cõtra priuilegium admittitur probatio siue defensio. Item non sufficit obijcere nisi probetur obiectũ. Itẽ protestatio præmittenda est ne fiat alicui præiudicium circa ius suum, vt hic fecit Papa. Item priuilegio libertatis nullus renunciare potest in præiudicium Papæ. Item instrumentũ intelligitur reprobatũ, eo ipso quod iudicatur contra ipsum. Itẽ prætextu priuilegij de nouo reperti nõ debet sententia reuocari. Et sic negligentia nocet, sed per hoc nõ fit præiudicium Papæ quo minus si voluerit eius libertatis sit saluum monasterio.

partium[1] litigantibus coram nobis: quia per confessionem[a] partis aduersæ constitit, eundem episcopum quasi possessioné[b] obedientiæ in eodé monasterio habuisse: ipsum restituẽdum decreuimus ad eandem. ¶ Verum quia priuilegiũ Innocentij Papæ prædecessoris nostri libertatem monasterij plenariã exprimebat, decano Suessionen. & suis coniudicibus dedim' in mãdatis, vt episcopo in quasi possessionem obedientiæ restituto,[c] nisi contra priuilegium rationabile aliquid obijceret & probaret, super subiectione monasterij sibi silentiũ imponere procurarẽt: & infra. ¶ Iudicibus autẽ causam instructam remittẽtibus: quia cognouimus efficaciores‡ episcopi rationes, subiectionem eidem adiudicauimus memorati monasterij: vt ibidẽ habeat tãquã diœcesanus episcopus potestatem: ita tamen vt nullum per hoc Apostolicæ sedi præiudicium generetur, quominus si voluerit, suam iustitiam prosequatur.[d] Nimirum[e] si præfati Innocentij priuilegium Alexandro[f] fuit in iudicio præsentatum & ipse tulit † sententiã contra illud, intelligitur reprobasse.[g] Si verò nõ fuit coram eo exhibitũ,

[Glo.seq.notat & remittit.]

a Per confessionem.] nota cõfessioné procuratoris dño præiudicare. De hoc dictũ est ĩ. vt lite ñ cõtestata. c. 1.

[Glo.seq.reddit rationem textus.]

b Quasi possessionem.] hoc ideo dicit quia incorporalia non possidentur, sed quasi. arg. sup. de præscri. si diligenti. & sup. de causa possessionis, cũ ecclesia. & ff. de vsufru. sequitur. §. si viam. & ff. de acquirendo rerum dominio. l. si seru*. §. incorporales.

[Gl. seq. notat obijcit & soluit tripliciter.]

c Restituto.] nota q licet causa libertatis, sit præiudicialis, tamen qõ possessionis ei præiudicat, vt hic patet. & C. de ordin. cogn. l. vlti. §. si agebat. ipse eps possessorio, de quo constitit per confessioné partis aduersæ: vndè Papa mandat ipsum restitui 2 petitorio, sed de hoc nõ probauit eps coram Papa, sed pars aduersã per priuilegiũ Innocentij: vndè mãdat Papa, imponi silentiũ epo, nisi ɔ̃ priuilegiũ aliud probetur: & ita q obtinet in proprietate, obtinet finaliter in possessione, licet aliter probet de possessione, s. de cau. possessionis. cũ dilectus. & hoc cũ vtroq; iudicio actum est. Sed quare Papa non tulit sniam pro monasterio, cum per priuilegium Innocentio probatũ esset, q erat liberum & exemptũ, & ex parte episcopi nihil ostensum esset contra priuilegium, & actũ esset ab episcopo petitorio & possessorio. sup. de cau. poss. cũ ecclesia? Respondeo, episcopus coram Papa prosecutus fuit tantum possessorium, petens inducias ad probandum contra priuilegiũ Inno. vel ipse ex officio suo voluit prouidere episcopo: aliàs non rectè processisset Papa. Vel possessorio tantũ actum fuit, abbas petijt causam committi quantũ ad petitorium, cum per priuilegium intẽtio eius probaretur: quod melius videtur.

d Prosequatur.] arg. de protestatione præmittenda. sim. ĩ. de don. inter dilectos in fin. & 9. q. 3. saluo. supra de elect. Cumana. §. 1.

e Nimirum.] responsio tacitæ quæstionis. diceret aliquis, nonne priuilegium Innoc. debuit tueri monasteriũ? Respondet Papa quod non: secundum quod sequitur in littera.

f Alexandro.] qui super eadem quæstione sententiauit pro episcopo, vt habetur in parte decisa: quam sententiam episcopus coram iudicibus exhibuit, & coram Papa, de qua hic fit mentio Ber.

[Gl. seq. not. inducens duo similia, & vnũ diuersũ.]

g Reprobasse.] nota quod instrumentum dicitur reprobatum eo ipso quod cum iudici ostenditur, cõtrariũ iudicat: sic testis reprobatur eo ipso quod iudex cõtra eum iudicat. arg. sup. de ord. cog. cũ dilectus. in fi. & ff. de his qui no. infa. Lucius. sic ex quo quæstio falsi mouetur, & iudex contrarium iudicat, eam intelligitur reprobasse. C. si ex fal. instru. l. 4. Secus est in compensatione: quia vbi iudex non admittit compensationem, post sententiam potest opponi: sed si expressè eam reprobat, postea opponi non potest. ff. de compensa. quod in diem. §. 1. & ff. de negotijs gestis. l. sin autem. §. si quocunque modo. ita Ign. quia Alexander reprobauit

1 Argu. l. 2. dist. ca. quisquis. cum suis concordan.

‡ Quia illa snia præualet, quæ validioribus fulcitur rationibus. §. itẽ prætiũ instit. de emp. & vendit.

2 De hoc articulo videto hic præalis Ion. Hostiensem, & Ioan. And.

† al. ita: tulit sniam ɔ̃ ipsum, illud intelligitur, & c.

al. ita: tulit sniam ɔ̃ illud intelligitur, &c. in omnibus tñ desunt illa duo verba paulu infra coram eo

bauit priuilegium Innocentij si fuisset ostensum in iudicio: sic i. cap. proxi. Item hic est arg. quod ipso facto & sine verbo perditur priuileg ium. i. de offi. deleg. gratia. & i. de his quæ fi. a maio. par. cap. c. ex ore.

[Glo. seq alleg. tres concor. excipit duos casus induxit duo similia.]

a Retractari.] i. c. proxi. ff. de re iu. imperatores. C. de transa. sub prætextu. i. fi. nisi in casu, vt in l. prædicta. Imperatores. ff. de iureiu. admonēdi. i. Et sic tollitur priuilegium per infamiam, sicut per conuentionem. i. d. dec. ex multiplici, & par bitrium ... tit. proxi. cum olim, 2.

a Dicit Gof. & nisi per in Inter est. sup. de test. in inte. sui stata. ff. de mino. si ex causa. Io. And.

† Cap. 12. e. tit. in 3. cōp.

Cum I. & A.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit factū corā Papa narratū appellationis remedio. In secūda dat iudices appellatōis quib. diffinitionem causæ sub certa forma cōmittit. Secūda ibi, Quia verò. Et q̄libet pars potest sub diuidi, vt patet i. ex to. Sed prædicta diuisio sufficit ad intellectum. Abb. Siculus.

CASVS. I. & A. canonici sancti Dionysij pro se & quibusdam aliis canonicis suis denūciarunt de nimo Papæ, abbatē suū sup dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs criminibus super quibus erat multipliciter infamatus: vnde Papa mandauit quibusdam iudicib. quatenus ad ecclesiam personaliter accedant, & tam in capite q̄ in membris corrigant corrigenda, & statuant quæ sin Deum viderint statuē da: iudices verò receptis iuramentis abbatis & canonicorum, abbatem ipsum ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt dilata correctione membrorū: qua lata procurator abbatis appellauit: unde postmodum in p̄sentia Papæ proposuit dictam s̄niam reprobari debere: primo quia iudices lite non contestata in negotio processerunt, tū quia iuramenta conspiratorum contra ipsum recipientes, depositionibus testiū coram partibus non publicatis, nec ostēsis eidem, ad s̄niam procedere præsumpserunt: Papa vero his & alijs intellectis: quia de articulo conspirationis sibi non potuit fieri plena fides, mandat iudicibus, quatenus si constiterit, quod illi conspiratores fuerūt, quorum iuramenta iudices receperunt, & quod abbas probare voluerit coram eis, & iudices dicta illorum solummodo secuti sunt, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, quod processum illorū debeant irritare, in principali negotio iuxta formam cōprehensam in prioribus litteris postmodū procedētes. Si verò abbas non poterit probare illos conspiratores fuisse, vel si etiā hoc probauerit, appareat tñ quod nihil deposuerunt super his pro quib. fuit abbas amotus: vel et si aliqua deposuerūt contra abbatem, ea tñ per alios fuerant sufficienter probata, processum illorum iudicis debeant confirmare. quia quamuis aduersus abbatem non debuerint conspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius ecclesiæ recipi potuerunt, vt per dicta illorum super alijs fides posset haberi, quæ ipsum abbatem non tangebant, præcipuè cum tunc probatū non esset ipsos conspiratores fuisse. No. quod aliquis pōt pro alijs denūciare. Itē conspiratores nō admittuntur ad testimonium. Item exceptio proposita ante s̄niam a grauamine in causa appellationis debet vera esse. Item non sufficit probare cōspiratores, nisi probetur, quod iudex secutus fuerit dicta illorū. Itē cōspiratores possunt admitti pro alijs q̄ contra illū contra quem conspiraste dicuntur.

b Infamatus.] post hūc textum corrigitur litera decretalis per registrū sic: & c. super his, & alijs cū procuratore ipsius abbatis aliquandiu litigasset, nos Cathalā.

c Personaliter.] in hoc casu nō possent isti cōmittere vices suas, vt i. de off. delega. qui Apostolica. § is autē cui. & in eo tib. alijs, qui ibi ponuntur, & in loco ipso, debet fieri inquisitio vbi morantur ... de quorū vita quæritur. 47. di. de Petro. & 2. q. 1. Deus omnipotens. 24. q. 1. pudenda. & 23. disti. illud. & i. de elect. postquam.

prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet sententia retractari.[a]

¶ Idem sanctæ Mariæ in Cagi, & Vallis secretæ abbatibus.

¶ Sententia a qua fuit appellatum, retractatur, si constat testes ad quorum dicta tantum lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte, receptos.

CAP. XXII.

Cum† I. & A. canonici sancti Dionysij Remen. ex parte quorūdam canonicorum eiusdem ecclesię, nostro Apostolatui retulerint, quod abbas eorū super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs erat multipliciter īfamatus:[b] Nos Cathalañ. episcopo & eius collegis dedimus in mādatis, vt ad ecclesiam personaliter[c] accedentes, tam in capite, quam in mēbris corrigerent† corrigenda, & statuerent, quæ statuenda viderent. & inf. ¶ Iudices autem abbatis & canonicorum iuraméta recipientes,[d] abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt: correctione membrorum dilata,[e] quam tunc non poterāt expedire. A. qua sententia, cum procurator præ dictus ad nostrā audientiam appellauerit, proposuit dictam sententiā reprobādam: tum quia iudices lite[f] non contestata, in ipso negotio processerunt: tum quia iuramēta conspiratorum[g] contra ipsum recipiētes (depositionibus corā partibus minimè publicatis, † nec ostensis[h] eidē †) ad

d Recipientes.] secundum formam quam habet. i. de accu. qualiter & quādo. §. sor nam. & c. cum dilecta.

e Dilata.] per hoc patet, quod licet inquisitor de quibusdam tulerit s̄niam, de quibusdā non, non ideò expirat offi. lu eius quin de alijs possit cognoscere, & pronunciare, & idem est in ordinario. ff. de iudi. excepti. apud. §. item quæritur. & de negotijs gestis sin autem. §. penul. alias incipit l. nam & si tertius. in arbitrio autem esset, nisi dictum sit vt de omnibus simul pronunciet, & si tūc de quibusdam pronunciauit, nihil egit: & de nouo potest pronunciare. ff. de arbi. quod tamen.

f Lite non contestata.] hæc exceptio efficax non est: quia in inquisitione potest procedi lite non contestata. vt i. lit. non contest. quoniam frequenter. §. sunt & alij. & contumaciter se absentet, tamen citari debet, & exponenda sunt sibi omnia quæ cōtra ipsum obijciuntur. i. de accusa. qualiter & quando. §. debet. & hoc intelligitur cum aliquis prosequitur inquisitionem. sed cum ex officio tantum inquirit, ibi propriè contestari non potest. Ber.

g Conspiratorum.] qui nullo modo recipiēdi sunt. i. de simo per tuas.

h Nec ostensis.] & illud ei nō debuit denegari, imò omnia quæ sibi obijciuntur, & dicta testium sunt danda eidem. i. de accu. qualiter & qñ 2. §. debet. & c. olim. §. si verò. & ita tamen ex hac causa, q̄ ex præcedentibus tenuit appellatio. Papa tamen retulit se ad istum articulum de conspiratione, quia de alijs ei constitit.

† De ... Felic ...

2 Hec ... sola ... Bernard. Innocent. nec haben. ... conditione.

† Hic ... assertio ... publicato ... de testib. ... stantia.

† al. ... male ... solo ... sunt ...

g Dicit ... Per. & ... eū. Abbas ... in generali ... inquisit. ... sit conseſſ ... i special. ... ro ... is cōtra ... inquiret ... habere ... pro consil. ... contumax ... prorsus ... ipsum, vt ... ...

a Conspiratores.] qui enim malo zelo mouentur, ad testimonium admitti non debent, j. de accu. cu[m] oportet, & j. de simo. per tuas. 1. & 11. q. 1. conspirationũ, & c. coniurationum, & hic.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit, & arguit.

sententiã procedere præsumpserunt: & infra.

¶ Quia verò de conspirationis articulo nobis nõ potuit fieri plena fides: Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd illi conspiratores[a] fuerint, quorum constat a iudicibus iuramenta[b] recepta, quod abbas probare uoluit coram eis: & eorũ dicta iudices secuti[c] tantummodo, cũ per alios ea probata non essent, sẽtẽtiam protulerunt: vos irritantes processum eorum, in negotio iuxta p̃dictam formam cõprehensam in prioribus litteris, procedatis. Si verò eos conspiratores fuisse, nequiuerit comprobare: vel licet de hoc constaret,[d] appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem abbas fuit amotus, vel etiamsi aliqua super his deposuerint, ea tamẽ per aliorum dicta fuerãt sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicum confirmetis: quia licet aduersus abbatem non debuerint cõspiratores admitti, iura tñ ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt:[e] vt per ipsorum dicta, super alijs fides possit haberi, quæ abbatem minimè cõtingebant: præsertim cum tunc probatum nõ esset, eos conspiratores fuisse.

¶ Idem H. de castro Guarti.†

¶ Damnatus in actione iniuriarũ, infamis est, & per Papam potest famæ restitui, hoc dicit, prout communiter summatur.

CAP. XXIII.

CVm te à Bartholomeo iniuriarũ actione conuento, eo quòd diceres equum tuum non esse minoris precij q̃ capillos ipsius: iudices qui super hoc cognoscebãt, te in decem solidos condemnassent: tu timẽs ne ipsorum sententia te notaret infamia,[f] † beneficium restitutionis ad famã, a sede Apostolica implorasti. Nos autem considerãtes, q nulla fuerit, uel minima[g] facta iniu

b Iuramenta.] sed nõ vr̃, quòd sufficiat hoc, nisi hoc fuisset obiectum coram iudicibus, & quod abbas probare uoluerit vt dicit lr̃a ista. Itẽ nec sufficit, quod fuerit obiectũ, & quod obtulit se probaturũ nisi modo probẽtur conspiratores: & ita non cassatur sñia, nisi probetur quod cã exposita fuit vera. sic s. de testibus. ex parte Adę. 1 vbi d̃ hoc. Sed contra j. ex. proxi. interposita. Sed illud soluitur in ca. ex parte. Et est hic arg. quòd exceptio, quæ proponitur ꝯ personam testis, obijcienda est, & probanda ante sententiam: nisi per iudicem steterit, vt hic satis innuitur. sic s. de exce. deniq. vbi de hoc.

c Secuti.] sic patet, q non sufficit probare coniurationem, vel cõspirationẽ, vel falsitatem testis, vel instrumẽti, nisi probet iudicẽ secutum fuisse dicta falsorum, seu conspiratorũ testium, seu instrumẽtorum, C. si ex fal. instru. falsam. arg. s. de testi. sicut.

d Constaret.] Ex hoc patet, q p appellationem non reuocantur nisi ea, q̃ minus legitimè facta sunt, vt s. de rest. spo. audita. Et est mirabile, q sententia tenet lata post appellationem legitime interpositam. & vbi causa legitima & probabilis opposita fuit, quod est contra illud. s. de offi. deleg. super quæstionum. in fin. sed appellatio ista licet fuisset legitima prima facie: quia causa sufficiens erat, tñ non probauit: quia debuit probare omnes testes, qui contra eum deposuerunt, conspiratores fuisse, vt hic patet & si modo appareat, quod appellatio non fuit legitima. vñ non reuocatur sententia, sed confirmatur, vt supra de testi. ex part. Adæ.

[Glo. seq. in sui prin. solu obie. cui dat simile. demũ quærit opponendo, & tripliciter soluit.]

e Potuerunt.] Sic vr̃ q minus idonei testes admittantur in caus. inquisitionis, sicut in causa conpurgationis. sup. de sim. sup. si litteras. & j. de purg. c. cõstitutus. sed hoc ideo est quia de facto suo agitur: quia & servus ràso creditur cũ de facto suo interrogatur. 4. q. 2. c. si testes. § item servus. toto. Sed nonne alij de ecclesia qui sunt idonei possunt illos repellere, cum sint criminosi, nec debeant conuinci per criminosos? Põt dici, q sic: & quod hic dr̃, quod tales admitti põt intelligo nõ q̃tum ad plenam fidem faciendam, sed ad præsumptionem: & quia si dicta ipsorũ debilitentur in aliquo, non tñ euacuantur in toto, & sic cum alijs adminiculis probabunt, j. 1. simo. ex tuis, in fi. Vel potest dici, q præiudicaunt alijs qui hucusq tolerauerunt eos, nec aliquod crimẽ obiecerunt eis, j. de accu. nulli. 2 hoc tñ verũ est, quòd ꝯ extraneũ nõ possent induci testes de ecclesia, nisi essent idonei, 14 q. 2. super prudentia. & 2. q. 1. Deus omñs. Io. Et præterea eo tẽpore quo recepti fuerunt non constabat conspiratores fuisse, vt hic in fi. dicit: Vñ hæc exceptio põt opponi ꝯ illos ab alijs: quia hoc probato, si sint cri minosi, cõtra alios testificari non põt, nisi quo ad præsumptionem, ut dictum est s. de test. c. testimonium. Ber.

CVm te] Damnatus pro nulla vel modica iniuria, infamis nõ efficitur. h. d. s̃m quod glo. intelligit. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur petitio. In secũda ipsius examinatio, vel responsio ibi, Nos. Abb.

CASVS. H. de Castro Guartini, & B. habuerunt inter se verba iniuriosa, ita quod H. dixit ipsi B. quod equus suus nõ erat minoris ualoris q̃ capilli ipsius B. quare ipse B. conuenit H. actione iniuriarũ. Iudices q de hoc cognoscebant damnauerunt dictum H. in x. sol. vnde ipse timẽs ne p dictam sñiam notaretur infamia, petijt a dño Papa beneficium restitutionis ad famam: Papa verò considerans, quod nulla vel modica facta tibi fuerit iniuria vult ipsum H. per dictam sententiã infamiã non notari. No. quod condemnatus de iniuria notatur infamia: nisi iniuria sit minima, vt hic patet.

f Infamia.] actio enim iniuriarum infamat, siue ciuiliter siue criminaliter agatur. ff. de ijs qui not. infa. athletas. §. vlti. Si quis conueniat te actione famosa, si vis vitare infamiam, constitue procuratorem. ff. de ijs qui not. infa. l. furti. §. si quis alieno.

g Minima.] quia non oĩa talia verba sunt pro iniuria habenda, vt si ex repentino aĩo hoc dixit. 2. q. 3. si quis iratus. de pœn. dist. 2. c. diuortiũ. q. n. nec labri. n. n linguæ ad pœnam facile trahedu sũ. e. & ff. ad l. Iul. maiesta. l. 1. § ne. Iustiniã. & ideo multus calor calumniæ vitio caret. 2. q. 3. c. si quem. § notandum. Item aliud requirit q sit ꝯ bonos mores. ff. de iniurijs. Itẽ apud §. e. & §. . dij.

: Dic illud spãle in eo vt i. nor. & 2. q. 7. paganni. § in hoc. Io. And.

† vvarrin.

† Cap. 1 eod. tit. in 1. cõpi. Et pro intel. l. &u uide Bar. in l. infamem ff. de publ. iudi. & de materia Iasonem in l. cũctos populos. C. de de sum. Tri. & Doctores in §. iniuri. autem. insti de ac.

† Vide l. 1. et l. Athletas, ff. de his, qui not. infa.

& §. adijcitur. & ita habes arg. hic, quod pro modico nō datur actio iniuriarum, sicut nec actio de dolo datur pro modico. ff. de dolo. si oleum, in fi. & l. seq. & restitutio pro modico non datur, ff. de in integ. rest. scio illud. sed actio furti pro modico dat, 14. q. 6. c. vlt. & instit. de rerum diui. §. gallinarum.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Volumus.] si isti erant a clerici planum est: sed ex littera nō vř vnde potuit Papa talem infamiā (si qua fuit) remouere. 2. q. 3. c. si quem, §. notandum, in fin. Sed si erant laici, nō vř quod Papa potuerit infamiā per ciuilē iudicē irrogatam, remouere, quia quod q̄ ... nias, &c. infamiam tū abolere nō possumus, 2. q. 1. c. Euphemiū. §. hic colligitur. Sed dic, quod fuerunt quo ad temporalē iurisdictione domino Papæ: & sic planum est.

ria volumus, te per prædictam sententiam infamia non notari.

¶ Idem.

¶ *Reuocata sententia propter defectum iurisdictionis, vt quia vnus ex iudicibus publicè excommunicatus erat: vel propter iuris ordinem nō seruatum, iterum de principali quæritur.*

CAP. XXIV.

AD † probandum, quod procurator dominæ: & infra. ¶ Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est a iudicibus delegatis, de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare, vel infirmare curetis: ita vt, si pro eo, quod vnus ex delegatis iudicibus, qui eandē sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publicè innodatus,[b] quādo sententia lata fuit, sicut per metropolitani litteras[c] perhibetur, aut ex alia iusta cā,[d] eandem sententiam constiterit infirmandam: ipsa cassata,[e] de ipsius electione custodis iterū cognoscatis.[f]

AD probandum] De eodem facto loquitur c. cum dilecta. de rescri. Et pone sic casum litter. lem quātum pertinet ad intellectū cap. Vacāte quodam monasterio monialium, duæ fuerunt electæ in discordia in abbatissā eiusdem monasterij, custos, s. eiusdem ecclesiæ, & quædam alia monialis, vtraque parte asserente suam electionem præualere, Papa commisit causam iudicibus delegatis, quibus mandauit, vt examinatis vtriusque electionibus confirmarent illā, quæ de iure præualeret: cognito de cā iudices confirmauerunt electionem factam de custode per sniam diffinitiuam, a qua snia fuit ab altera parte appellatum, vel per viam nullitatis causam introduxerunt ad Romanam sedem, allegantes, quod vnus ex coniudicibus, qui confirmationis sententiā tulerunt, erat tempore latæ publicè excōicatus. Item quòd nō seruauerunt in procedendo iudiciarium ordinem: Papa ad instantiam huius partis, cōmisit cām alijs iudicib. sub forma de qua in littera continetur, & prosequere vt in tex. Abbas. Nota, quòd sententia publicè excōicati nulla est. Item litteris ordinarij statur. Item vtile vitiat per inutile. Item licet tempore latæ sententię iudex sit excommunicatus, & ideo sententia nulla, ea tamen quæ fecit ante excommunicationem, valebunt.

[Glo. seq. recit. per q. scilicet quid de occulto.]

b Innodatus.] sic ī. de excep. exceptionem, ad fin. ubi de hoc. aliud si occultè, quia tūc nec ipse nec alij ipsum tenebantur vitare: qui diuinare non poterant. ī. vt eccl. bene. vt nostrum. vnde cum communi opinione liber & absolutus habeatur & credatur, quicquid interim facit, valet, vt 3. q. 7. c. infamis. § tria. ver. veruntamen. si seruus. 3 & ff. de offi. præto. Barbarius. C. de testa. l. 1. & ī. de iure patronatus consultationib. & ī. de cler. excom. minist. Apostolicæ. Bern.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

c Per metropolitani litteras.] a quo dř excommunicatus. & ita est argu. quod litteris episcopi creditur. 4 ī. de proba. post cessionem. vbi de hoc.

[Glo. seq. exemplificat, & vltimum præualet.]

d Ex alia iusta causa.] puta, quia ipsa electa si sit esset excōicata, vel si per simoniam electa fuisset, aut quia inutilis & insufficiens esset, ī. de app. consultatis. ī. de elec. per inquisitionem. & 1. q. 1. si qui epi, §. et c. cum honoris, & ī. de æta. & qua. c. vlt. & ī. de offi. custo. c. 1. Vel quia non fuit seruata forma. ī. de elec. quia propter. & c. cum post petitam. Vel quia non fuisset seruatus ordo iuris: quia non fuisset lis contestata. ī. vt lite nō contest. c. 2. quod melius vř. et ut per hoc non præiudicet principali negotio, sed tū tum processus cassetur. ī. de elec. ... dum n 2.

¶ Gregorius Nonus.

¶ *Res inter alios iudicata alijs non nocet: factis in eo qui passus est illum litigare, cui secundo loco competebat actio, vel defensio, vel a quo causam in iure iudicato habuit.*

CAP. XXV.

QVamuis † regulariter alijs nō noceat

[Glo. seq. exponit, not. allegat duas con cor. duo licitè obijcit, & soluit, contra solutionem alle. duo iura, & arguit.]

e Cassata.] idest, cassa & irrita nunciata. Et sic patet quòd retractatur snia si detegatur impedimentum post sententiam. arg. 8. dist. veritate. 29. q. 2. si quis ingenuus. & est hoc contra illa iura. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verum. cum alijs concor. suis ibi positis. ī. in prima coura. & 1. q. 1. si quis a simoniacis. Sed aliud inconueniens vř: quia retractatur snia quo ad alios iudices, qui legitimam personam habebant, sic ī. de offi. dele. cum super. ideò retractatur sententia: quia impedimentum erat notorium per sententiam publicè latam. vnde nulla in eū potuit cadere iurisdictio. & ita cum sibi & alijs communiter causa commissa fuisset, & duo sine ipso iurisdictionem non poterant exercere, vnde propter connexitatē reuocatio fit quo ad omnes: quia non potuit tenere sententia quo ad quosdam, & non quo ad alium, cum illi per se non habuissent iurisdictionem. simile ff. de arbit. Pedius in fi. Arg. contra. ff. quod cum falso tuto. l. 1. §. 1. 6 & ī. de elec. cum Vinton. Item arg. hic, quòd vtile per inutile uitiatur. ī. de offi. dele. cum super. & c. super quæstionum. §. si verò. vbi de hoc.

f Iterum cognoscatis.] & sic patet, quòd licet sententia siue processus cassetur, actio tamen salua remanet. vnde iterum cognoscitur ex integro et de cā: quia pro nō iudicato habetur. si. C. quomodo, & quando iud. si vt proponis. Hæc exceptio excōicationis in qualibet parte litis potest opponi, etiam si fuerit omissa scienter. ī. de excep. exceptionem. Ber.

QVamuis.] Ponit regulam, & duos casus exceptos. Primus ibi, Et. secundus ibi. Ac illi. Et hęc decretalis de se habet subtilem, & longam materiam.

CASVS. Episcopus Bonon. contulit mihi archidiaconatum: obiectum erat quòd fueram filius sacerdotis, & probatum in iudicio quæritur, utrum hæc sententia debeat præiudicare episcopo, quòd amittat potestatē conferendi dignitatem illam illa vice, quamuis res sit acta inter alios: Dicitur, quòd sic, & imputet sibi, quod dimisit

alium

† Et ī. de re. eccle. nō alie. c. penul.

† al. ita: propter dictam sniam, &c.

a De materia hui⁹ glosse uide plene p Archi. Præpositum & alios, in capi. Euphemiū. 2. q. 3. & in c. si q̄s. 6. q. 1.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cōpi. Et pro intellectu huius decret. unde Ant. de But. in c. fraternitatis. ī. de testi. & practicā opponēdi excōicationē ḡ iudicē vel testē tradit Bar. in l. 2. C. de testi.

3 Cōtrar. ibi nō. Sic tñ vt ipse not. 24. q. 1. in sū ma & hoc 11. q. 3. curę. Io. And.

4 Immo vř arg. quod nō credatur. Ad q̄ mādatur inquiri, si crederet? sed dici pōt, quod mādat inquiri, non de excōic. de qua p̄stabat: sed de publ. de qua non constat sm Ab. Io. And.

Sum agere, cum sibi cōpetebat actio, & defensio illius archidiaconatus. Secundò ponitur ꝙ actum fuit ꝯ epm, qui cōtulerat mihi archidiaconatum, & probatum ꝙ erat filius sacerdotis: quæritur nūquid illud mihi præiudicet, cum sit inter alios actum? Dicitur ꝙ sic. Abbas.

Exempla istorū casuum & aliorū pluriū, in quibus fallit regula prædicta, notantur in glossa huius capituli. Not. hic regulam generalē: Res inter alios acta alijs non nocet: fallit tñ in casib. hic cōtētis, s. cum aliquis cui cōpetit actio vel defensio, sustinet sequētem agere. Item cum quis passus est eum experiri à quo causam habuit.

res inter alios a iudicata: ei tamen qui cum sibi primū de ea re actio vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere: Ac illi etiam, qui passus est eū à quo causam habuit experiri, est præiudicium generatum.

¶ Idem.

¶ *Si duo ordinarij pronunciant contraria, tenet sententia pro reo. fallit in quattuor casibus hic contentis & similibus. Si verò delegati discordant delegans est adeundus: Si arbitri, neutra tenet.*

[Glossa seq. habet duas partes. Prima repetit regulam tex. alleg. concor. enumerās septem casus exceptos. Secunda ibi, item fallit. prosequitur & exemplificat casus, quos hic ponit tex. & princ. ponit exempla in creditore, debitore, marito, vxore, & socero. ponit etiam de emphyteuta & emptore.

a Res inter alios.] hæc regula: res inter alios acta alijs non nocet, habetur C. res inter alios acta. l. 1. & in ipsa rubr. ī. de fide instr. inter dilectus. & ī. eo. cum super. & C. qui. res iud. non no. l. 1. & 2. Hæc regula fallit in multis casibus, scilicet cum causæ sunt connexæ. 81. dist. tantis Daniel & 3. q. 6. hæc quippe. & ī. de accus. ad petitionem. ī. de purg. can. c. pen. in his. n. res inter alios acta alijs nocet. Item in causa libertatis. ff. de sta. hom. ingenuum. Item in causa filiationis. ff. de lib. agnosc. l. 1. in fi. & l. 2. & 3. in princ. Item res inter alios acta alijs prodest, vt in querela inofficiosi testamenti. ff. de inoffic. testam. Papinianus. §. meminisse. hæc res inter alios acta prodest fisco. Item in re indiuisibili. ff. si ser. vend. loci. §. si fundus. Item in re cōmuni cum pupillo. ff. quemad. ser. amitt. si communem. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. quandoq; plures. & ī. de app. c. pen. & in his tribus concordantijs res acta inter alios prodest alij. Et vbi res communis est cum fisco. C. de commu. re. alie. l. 2. Item fallit in casibus hic cōtentis, vbi præiudicatur alij per factum alterius. puta si actio vel defensio primo loco pertineat ad aliquem, & ipse scienter patiatur sequentem experiri de illa re, intelligitur iuri suo renunciasse: verbi gratia, si debitor passus est creditorem experiri de proprietate pignoris, & suc ubuit, debitori obstabit res iudicata, si postea agere velit: vel conuerso, si creditor passus sit debitorem vel si maritus patiatur experiri socerum, vel vxorem de proprietate rei in dotem acceptæ. vel si emptor patiatur venditorem experiri de proprietate rei venditæ, à quo causam habet, vel emphyteuta proprietarium. & hæc probantur. ff. de re iudic. l. sæpe. vnde sumpta est hæc decret. & in eadē lege. vbi dicit; si creditor debet esse debitor secundum litteram Pisanam. & secundum Pisanam litteram ponitur hoc exemplum de debitore & creditore, & secundum hoc non contradicunt leges illæ. ff. de pignor. si superatus. & C. eod. tit. præter illi legi sæpè. secundum aliam litteram signatur pro contrario. sed leges illæ intelliguntur quando debitor superatus est ignorante creditore. sic ergo ista regula est intelligenda, res inter alios acta non nocet alijs: exemplum habes quando non nocet, in principio illius legis, sæpe. quando nocet alijs, habes in eadem l. & hic. quandoque, etiam prodest, vt patet suprà. Sed verbum illud, experiri, quo ad exempla de vxore & socero & venditore ponitur impropriè, i. pro defendere: sic ponitur ī. de iudic. c. 1. quia illis non datur rei vendicatio. C. de rei vendic. doce ancillam. Hoc secundum eos qui dicunt, quòd vxor constante matrimonio non est domina rei dotalis, vnde nō cōpetit ei rei vendicatio, vt in l. prædicta, doce. & ꝙ experiri, ponatur pro defendere, potest colligi per l. prædictā, sæpè. vers. cur autem, & c. sic ergo e conuerso defendere ponitur pro agere. C. de testi. l. 1. & ff. de alien. iud. mut. causa fact. l. pen. vt potest poni propriè: quia etsi agere non poterant: tamē præiudicat mihi sententia lata contra eos. quia potui prohibere quo minus agāt & quia ex voluntate mea iudicatū videtur de iure quod habui ex persona agentis. sed in persona debitoris & creditoris, verbum experiri, ponitur propriè & impropriè. cum vni rei vendicatio, & alteri hypothecaria competat. arg. ꝙ res iudicata alijs non noceat, habes ī. de test. c. veniens 2.

CAP. XXVI.

DVobus† iudicibus, vt accepimus, diuersas sententias proferentibus:[b] si ex iurisdictione ordinaria processerūt, tenet pro reo, non pro actore sententia: nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento pro ipso.

† De materia, videlicet cū plures iudices proferunt diuersas sētētias, quæ præualeat, vide Alex. in l. si duo ex tribus. & in l. si in tres ff. de recep. arbit. & de intellectu regulæ quod fauorabilior est reus quam actor, vide Iason in l. non est nouum, C. de dolo

DVobus iudicibus.] Tria sunt dicta, quæ per se patent. Abbas.

CASVS. Ecce duo sunt iudices in aliqua causa, diuersas proferunt sententias: quæritur quę illarum teneatur. distinguitur: si sunt ordinarij, tenet sententia pro reo. & non pro actore, nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso actore sententia lata fuerit. Si verò sint delegati, vtraq; pendet sententia ex arbitrio delegantis. Si verò sunt arbitri, neutra sententia valet. Nota quod fauorabiliora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnandum, nisi in quatuor casibus hic contentis, s. matrimonio, libertate, dote, & testamento.

[Glos. seq. declarat decr. locum non habere in ijs, quæ discordant dispari numero, vel cū aliqui sunt absentes, & repetit tex.]

b Diuersas sententias proferentibus.] hoc intellige cum omnes sunt præsentes, alias vno absente alius sententiam ferre non posset, imò nulla est, si feratur. ī. de off. deleg. causam matrimonij. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. vers. item si plures. distinctio alia quæ habetur in § diffinitiua. super versic. item si plures. & in decret. prædicta, causam matrimonij. ponitur tota in decret. præsenti. si ergo plures sunt iudices, siue sint ordinarij, siue delegati, siue arbitri, & omnes præsentes fuerint, tenet sententia maioris partis 65. distinc. c. 1. & 2. ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arbi. si in tres. & l. seq. & l. item. §. si plures. fallit in casu vbi non valet sententia maioris partis. ī. de rescrip. pastoralis. 1. respon. Item fallit in causa criminali episcopi secundum quosdam: quia non valet ibi sententia, nisi omnes concordent. 6. q. 4. c. 1. & si quis episcopus criminaliter. Cum verò iudices æquali numero discordantem sententiam, puta vnus ex vna parte, & alius ex alia, vel duo ex vna, & duo ex alia, locū habet decr. præsens. si ergo sint ordinarij, & prædicto modo discordant: tenet sententia pro reo, vt hic dicit: quia promptiora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnandum. ī. de prob. ex litteris. & ī. de fide instr. inter dilectos, in fi. & ff. de act. & obl. Arrianus. nisi in quatuor casibus hic contentis. Primò fauore matrimonij. vt 33 quæst. 1. si quis acceperit. & ī. de despon. impub. continebatur. De libertate autem

habes in prædicta decret.in litteris,circa finē.& ff. de re iudic.inter pares. De testamēto habes ff. de inoffic.testamēto.si pars indicatū. Alius casus de dote inducitur fauore dotis,vt hic dicit,q a mulieribus multū fauoris debet i dotib.suis.j. de dote post diuortiū restit.nup.j. de pignor. ex litteris. & sic isti quatuor casus pp fauorē excipiuntur.

ADDITIO. Vnde versus.

Stat testamentū, libertas, coniugium, dos:
Si sint æquales qui producuntur vtrinque.

[Gl.seq. quærit dinersitatis rationem, & soluit.]

a Ex delegata potestate.] in delegata iurisdictione secus quam in ordinaria: quia vtraque pendet à superiore. argum.ff.de re iudic.duo iudices.in compromissa verò neutra valet,vt ff. de ar. diem.§.si plures.Sed quæ est ratio diuersitatis quare sententia ordinariorū teneat, & nō delegatorum, sed pendeat à superiore,& sententia arbitrorum nulla? Dicas q in ordinaria iurisdictione non est superior ad quē recurratur: & nisi lex moreret, & ideo lex voluit sine alio remedio,quòd talis sententia teneret pro reo in fauorem ipsius.In delegatis potest haberi recursus ad delegantem,vt ipse approbet quam viderit comprobandam, & ideo remanet in pendenti.in sententia arbitrorum non est quis superior,nec habet iurisdictionē à lege, & ideo nulla est.

se fuerit promulgata. Si verò ex delegata [a] potestate, vtraque pendet sententia ex arbitrio delegātis. Quòd si ex compromisso,neutra debet habere vigorem.

TITVLVS XVIII.

De † appellationibus, recusationibus, & relationibus.

¶ Alexan.iij. Exo.episcopo & decano Londoñ.

¶ Collatio beneficij facta post appellationem ex probabili & verisimili causa interposita, est ipso iure nulla.

CAP. I.

Dilecti † filij Prior & clerici de Giseberḡen. grauem [b] † querimoniam transmiserūt, q Eboraceñ. archiepiscopus Apostolicæ Sedis legatus, eundem Priorem post appellationem [c] suspendit:suas ecclesias interdixit:& canonicos, si eidem [d] tanquam Priori obediēt,excommunicatos denunciauit:& infrà. ¶ Super quibus,si veritate,per idoneas [e] personas & famam [f] loci, solicitè inquisita, inueneritis ecclesiarum concessiones factas: [g] nisi Prior & canonici malitiosè distulerint [h] eas(quantum ad se pertinet) ordinare, in irritum reuocetis easdem.

¶ Idem archiepiscopo Remeñ.

¶ Appellatio generalis respectu causa non valet.

DE APPELLATIONIBVS, &c.

¶ Quia si à sententia non appellatur,transit in rem iudicatam:& de hoc vidimus sat prox.appellatio autē impedit effectum rei iudicatæ,ideo de illa videndum est. Vel continuatur clarius.Supra visum est de sententia & eius effectu,sed quia appellatio est remediū contra sententiam, meritò subijcitur hæc rubrica. Et quia secundum Ioan. And.appellatio,recusatio, & relatio æquè conueniunt in iurisdictione iudicis suspendenda, ne auctor haberet materiam multiplicandi rubricas,auxit omnia ista tria simul. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 2.q.6.per totum.

Dilecti.] Collatio beneficij post & cōtra appellationem legitimam facta non tenet. Communiter sic summatur, sed hæc summatio est nimis generalis. Diuiditur; nam primo ponit querelam appellantium. Secundo iudicesibi i. Super quibus. Et pro positione casus litteralis,aduerte. Nam iste Prior & clerici de q bus in princ. litteræ, conquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis per istum archiepiscopum post appellationem ad Papam interpositam: quorum tria exprimuntur in littera:quartum erat in antiqua, & fuit causa breuitatis hic decisum: scilicet q contulerat ecclesias spectantes ad collationē Prioris: & solum huic decisē respondetur. Ad alia verò in littera expressa non respondetur hic. & ideo dicit Io.And.q fuit hæc decr. malè decisa, similis decisa habetur in c. veniens, de præscriptionib. Sed dic ex cuiando quantū fieri post compilato-rē, q ad alia hic expssa nō fuit hic specifice inserta responsio: quia satis quid iuris erat habetur in suis titulis, puta in tit.de sent.excomm. c.per tuas, de off.deleg.c.cum cōtingat, cum sim. Noluit autē decidere ista grauamina, vt comprehenderemus totum factum sicut accidit. Noluit autem breuitatis causa decidere quartum grauamē, quia satis potest ex responsione comprehendi,nā ex responsione satis comprehenditur interrogatio,vt in c.inter dilectos,§.cæterū.de fide instr. Abbas. Nota q quicquid fit post legitimam appellationē,debet in irritum reuocari. Item per negligentiā amittit quis ius suum, & illud trāsfertur ad superiorem. Item legatus qui non est de latere domini Papæ missus, non potest conferre ecclesias vacantes, quarum ordinatio pertinet ad inferiores prælatos.

b Grauem querimoniam.] propter quam deberet deponi archiepiscopus,qui non detulit appellationi.2. q.6.decreto.

ADDITIO. Non est verum q sit deponendus qui non defert appellationi. & cap.decreto. non dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt, propter quæ deponendus erat.

c Post appellationem.] quæ si legitima fuit, sententia suspensionis, vel interdicti postea lata non tenuit. j.de sent.excom.per tuas.

d Si eidem.] si canonici appellant ante conditionem extantem, suspensa erit excommunicatio. infrà eod.præterea.

e Per idoneas.]hoc solum sufficere sine fama loci per duos vel per tres testes.s.de testi.licet.

f Famam.]fama per se non sufficit 4.q.3.c. si testes. §.item sæpe fit.sed cum alijs adminiculis, puta cum teste vno aut alijs legitimis.argum. j.de probat. cum causam.& suprà de præsump.illud. & cap.3. & suprà de testi.præterea.

g Factas.]post appellationem præmissam à Priore.

h Distulerint.]vltra sex menses,si eis elapsis concessiones factæ fuissent,valerent: quia potestas ad archiepiscopum 3 est translata. j.de conces.præb.& eccl.nō vacan.nulla. & ita per negligentiam perdit quis ius suum.sic j.de iure patr.quoniam.& c. cum propter discordias. 4 & propter culpam. j.de elect. cum in cunctis.& c.cum Vin.oñ.& c.quia propter.

Inter ca-

1 Et ff. sol. mat.l.j.ff.de iure dot. in ambiguis.

† De hac materia vide qd nouissimè sāciuerit cōcil.Tridētinū sess. 13. de reform. c. 20.& alibi.

† Post conciliū Lateraň. sub Alex.iij. par.10.c.1.& c.1.eo.tit.in 1. compilat. Vide Consectum in singul. verbo: querela. adde Aretinū consi.75.

2 Immo si per est reperire superiorem, nisi in Papa. j. de elect.licet.est ergo ratio secūdū Host. vt magis deferat iurisdi. ordi.quæ naturalis est,& fauorabilis. Ioan.

INter cætera.] Tria facit. refert appellationẽ, appellãtem redarguit, & appellationẽ repellit. Abb. Sicu. CASVS. Abbas sancti Appollinaris appellauit ab archiep̃o Remeñ. super omni causa, quæ ꝯ ipsum posset moueri; quærit quid iuris? Et ridet, quòd nõ valet talis appellatio. Nota ꝙ generalis appellatio nõ dẽt admitti.

[Glos. seq. signat cõtrarium, & remittit. arg. etiã ad brocar. pro & contra.

a Appellationẽ.] generalis appellatio non valet, vt hic patet, nec etiam specialis nisi causa ꝓbabilis sit exposita, qua nõ admissa tenet appellatio. ꝉ. eo. vt debitus. Arg. ꝯ. ꝉ. eo. ꝯsuluit 2. vbi appellatio generalis valet soluitur ibi. Et est argu. qđ nõ valet ĩ genere, valet in specie. ff. de pact. si vnus §. pacta. & §. illud. & est arg. qđ nõ licet ĩ genere, licet in specie. ff. cõia prædio. in tradẽdis. 1 ff. si quis cau. sed & si quis, §. quæsitum. Arg. cõtra, ꝉ. de offic. or. si sacerdos. & ꝉ. de præb. relatũ. Item à futuro grauamine nõ est appellandũ, vt hic patet, nisi à grauamine cõminato vel illato. ꝉ. eo. cũ cessante, nisi appareant alia indicia, vt ꝉ. eo. consuluit.

CAP. II.

INter ✝ cætera: & infra, ¶ Super eo quod abbas sancti Apollinaris in claustro à te appellationem [a] interposuit generalẽ super omni causa, quę aduersus eum aliquo tempore posset moueri: ipsum exinde redarguimus: ✝ nec huiusmodi appellationẽ duximus admittendam.

¶ Idem abbati sancti Petri.

¶ A correctione legitima nõ appellatur, nisi modus excedatur. h. d. inspecta mente litera.

CAP. III.

AD ✝ nostram: & infra. ¶ Quia verò remediũ appellationis nõ ideo est inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti, debeat in sua nequitia [b] patrociniũ exhibere: Mandamus, quãtenus si quando quilibet subditorum tuorum, ad remediũ appellationis cõuolauerit, nõ ideò minus [c] eum iuxta tenorem mandati, quod in prædicta regula cõtinetur, & institutionem ordinis corrigas ✝ & castiges.

AD nostrã.] A correctione non appellatur. primo ꝓmittit causã mãdati. Secundo mandatũ: ibi, Mãdamus. Abb. Sic. CASVS. Abbas sancti Petri quæsiuit à Papa an deberet deferre appellationibus monachorum suorum à correctione interpositis? Respondet Papa quòd appellatio non est inuenta vt alicui præstare: patrocinium in sua nequitia existenti: quare mandat eidem quatenus non obstante appellatione subditorum suorum corrigat eos secundum regulam & institutionem ordinis sui. Nota quòd appellatio non defendit aliquem in delicto. Item à correctione non admittitur appellatio.

b In sua nequitia.] Appellatio enim non est inuenta vt sit iniquitatis vinculum, sed oppressorum leuamen. ꝉ. e. cum speciali. §. porro. & ff. de mino. præfecti prætorio. & sic iuramentum non est iniquitatis vinculum. ꝉ. de iureiu. quanto. & 22. q. 4. inter cętera. Itẽ nota ꝙ veniendum est aliquo ad eum visum ad quem istud fuit institutum. 2. 22. q. 2. is autem. & 45. dist. licet 2. & ꝉ. de transla. inter corporalia. & ꝉ. eo. suggestum. in fi.

c Minus.] a correctione enim non appellatur. ꝉ. eo. reprehẽsibilis. & c. cum speciali in fine. & ꝉ. de offic. ordin. licet. nisi excedat modum in corrigendo. ꝉ. eo. de priore. & ꝉ. de offic. deleg. super quæstionum. § nos autem. sicut appellatur ab executore cum modum excedit. ꝉ. de re iud. quod ad consultationem. in 6. à quo alias appellari non potest. ꝉ. eod. nouit. & 2. q. 6. ca. ei qui. §. sunt quorum. versi. ab executore. & ideo non admittitur appellatio à correctione: quia fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. arg. ꝯ. q. 1. si homo. 45. dist. cum beatus. nec admittitur recusatio ꝉ. eo. cum speciali. I fine. & hæc loũ habent in omnibus regularibus. vt in constit. cũ speciali. i fin.

¶ Idem Noruiceñ. episcopo.

¶ Si appellãs infra terminũ à iudice a quo appellauit, vel a seipso statutum, appellationem non prosequitur, sententia vel iudicio illius stare compellitur.

CAP. IIII.

PErsonas ✝ ecclesiarũ: & infra. ¶ Si qs ✝ ad nostram audientiam appellauerit, & appellationi suæ prolixum terminum præfixerit: [d] tu ei diem [e] infra quem Apostolicã sedem cõuenienter possit adire, assignes: ad quam si venire contempserit, tu illũ extũc [f] iudicio tuo super ijs, quę in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua stare compellas.

¶ Si autem quisquam appellationi suæ præfigat

PErsonas.] Potest appellãs suę appellationi terminũ breuiorẽ termino iuris statuere: eo autẽ nimis ꝓlixũ statuẽte vel nullũ, põt iudex statuere cõpetẽtem, infra quẽ si nõ satisfaciat termino, deserta est appellatio. h. l. cum prin. & seq. Diuidit in duas partes, prout duo sunt dicta. Secunda ibi, Si autẽ. Abbas. CASVS Aliquis appellauit. appellationi suæ nimis ꝓlixũ terminum statuit, iudex debet ei assignare terminũ infra quẽ sedem Apost. conuenienter possit adire: & si ad terminũ illũ appellationẽ suã non fuerit ꝓsecut⁹. ex tunc cõpellit appellãtẽ stare iudicio suo sup ijs q̃ ĩ qõne vertuntur: & si cõpetentẽ terminũ sibi ꝓfixit, & appellationẽ ad illũ nõ fuerit ꝓsecutus: simili modo cõpellat eũdem. Nota ꝙ aliquis põt sibi ꝓfigere terminũ ad appellationẽ ꝓsequẽdã: & si nimis prolixũ præfixerit, iudex debet terminum competentem præfigere. Item si appellans nõ prosequitur appellationem suam in termino sibi præfixo: ĩ renunciare intelligitur. Et sic est argu. quod tacitè renunciat quis appellationi suæ.

d Præfixerit.] & sic appellans põt sibi statuere terminũ ad appellationẽ prosequendam, iudex eodẽ modo. ꝉ. eo. oblatæ. & ꝉ. c. prox. & c. ad hæc & c. peruenit 2.

[Glo. seq. tractat de triplici termino appella.]

e Tu ei diem.] hic statuitur dies ad præsentandũ se iudici. ꝉ. c. seq. qñq; statuitur ad iter arripiẽdũ 3. ꝉ c. peruenit 2. & ꝉ. c. prox. cum causã. 4 qñq; statuitur terminus à lege, annus, vel ex iusta causa biennium. ꝉ. c. proxi. Terminum verò statutum à parte vel à iudice neutra pars potest præuenire. ꝉ. eo. sæpe. & c. oblatæ. Terminũ à lege potest vtraque pars præuenire, dummodo tamen appellatus dolosè non præueniat appellantem. vt ꝉ. eo. oblatæ. & de termino dato à lege potest intelligi. ꝉ. eo. ex insinuatione, vt dixit Ioan. quod non est verum, vt ibi dicitur.

f Extunc.] post terminum elapsum: & procedere potest ac si peremptoriè vocatus non venisset. 5 ꝉ. eo. sæpe. & ꝉ. eo. consuluit nos. in 6. Ber.

✝ Concordat concil. Tridẽt. sess. 13. de reforma. ca. 1. §. cũ igit.

✝ Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. par. 10: ca. 5.

✝ Si aliquis.

3 De hoc 2. q. 6. appellatione. Io. A.

4 Et ꝉ. de ele. c. 1. & c. cupiẽtes. de of. ꝉ. quis, li. 6. Io. An.

5. Host. dicit extunc. i. ex quo certum est ꝙ cõtemptum ꝑsistit: quia tũ fluxit de tpe ꝙ impossi. i ... appareat illũ ad tps ꝑuenire posse ...

CVm sit Romana.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit terminum appellationis prosequendæ. In secunda pœnam non prosequentis: ibi, Intra quod. In tertia prosequitur an de crimine delatus appellet: ibi, Præterea. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis appellauit ante sententiam vel post: quæritur quantum tempus datum sit ei ad appellationem prosequendam. Rndet Papa, quod si an sniam vel post fuit appellatum, huiusmodi appellationibus indulgetur annus: & si iusta ca interuenerit, indulgetur biennium: nisi iudex a quo appellatur breuius tempus duxerit statuendum secundum locorum distantiam, & personarum & negotij qualitatem: & si intra illud tempus appellationem non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sniam diffinitiuam fuit appellatum: nec amplius super eodem negotio audietur appellans: Si vero a grauamine, & ante ingressum litis fuerit appellatum, talis audit appellans, quia canones passim appellare permittunt, & tales non solent propriè dici appellationes, sed prouocationes ad causam. Si verò ante sniam & post lit. contest. appellauerit, compelli debet illius stare iudicio ad quem appellauit, alternatiuè, scilicet, vt appellationem prosequatur, aut iudicio suo stet: Si verò ille qui appellat fuerit raptor, vel alienæ rei violentus detentor, tales admittantur appellantes, nisi fuerit notorius raptor, vel fornicator existat, sicut ille quem Apostolus absentem & irrequisitum excōicauit. Nota quòd appellanti datur annus ad prosequendam appellationem suam: & ex iusta causa biennium. Item iudex annum illum potest abbreuiare. Item qui non prosequitur appellationem infra debitum tempus, rata manet sententia. Item in notorio crimine non auditur appellans.

terminum congruentem, nec tamen causam ad diem appellationis fuerit prosecutus, ipsum nihilominus ex tunc sententiæ tuæ (sicut de alio diximus) appellatione remota parere cōstringas.

¶ Idem Remen. archiepiscopo.

¶ Appellans ad prosequendum habet annum, & ex causa biennium, nisi iudex moderetur. Et si infra id tempus nō prosequitur, rata manet sententia, vel redit ad primum, si ante sniam appellauit. h. d.

CAP. V.

CVm † sit Romana. & infra. ¶ Fraternitati tuæ duximus respondendum, quod si ante sniam vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellantibus † annus indulgetur, [a] aut ex necessaria & euidenti causa, biennium; nisi forte iudex à quo appellatū fuerit, secundum locorum distantiam, [b] & personarū, & negotij qualitatem, recisius [c] tēpus fuerit moderatus. Intra quod si is qui appellauerit, causam appellationis nō fuerit prosecutus, tenebit sententia; si post sententiā appellauerit, & a causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si verò [d] à grauamine

† Cap. 5. eo. tit. 1. cōpi. & post cōci. part. 10. c. 6. Vide Romanū sing. 167 inci. iudex a quo. & Guidonem Pap. deci. 436.

a Indulgetur.] 2. q. 6. ei qui appellat. & C. de temp. app. auth. ei qui appellat. & si iusta cā interuenerit biennium indulgetur, vt ibi dr. alias non datur. ī. eo. cōstitutus. imò & triennium datur. ī. eod. ex ratione.

b Distantiam. oia ista sunt consideranda ad moderandum tempus. scil. locorum distantia. 63. dist. cum longè. & 13. q. 2. vbicunq;. & qualitas personarum, & negotij. ff. de dam. inf. qui bona. §. vlt. & l. seq. & l. si finita. § 3. & ff. de iudi. l. nonnunquam. & ff. de re iud. l. 2.

[Glo. seq. alleg. tria iura in contrariū alleg. alia tria: & iterum per alia tria coadiuuat primā partem, & soluit distinguendo. demum quęrit, ponit op. & soluit.]

c Recisius tempus.] arg. quòd iudex pōt abbreuiare inducias datas à lege. sic ff. de re iud. l. 2. & eo. obiatæ. & ī. eod. tit. proxi. quod ad consultationē. Arg. contra quòd non possit. 18. dist. in. de his & ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & 3. q. 3. de inducijs. in [illegible] arbitrio iudicis ista videntur cōmitti. arg. 5. q. 3. si ægrotans. 3. q. 2. si eps. ff. de iud. nonnunquam. Sol. induciæ quæ dantur à lege vel canone, seruandæ sunt, nisi iusta causa interueniret quare sint abbreuiandæ: & tunc committitur arbitrio iudicis, vt hic. & ff. de verbo. oblig. continuus. [illegible] potest officio iudicis discerni [illegible]

qua locutione exprimi. ff. de solu. ratum. & ff. [illegible] hab. quo enim. §. Iulianus. & ī. de do. Apostolicę & ita ex causa hoc faciendum est. ī. tit. proxi. quod ad consultationē. & ff. de re iud. l. 2. & ī. de dila. c. 1. Quādū induciæ sunt statutæ in iure, quæ diminui siue mutari nō possunt, nec augeri: vt est tēpus decem dierū datum ad appellādū. Item etiā tps infra quod peti debet in integrū restitutio, & etiā terminari, scilicet quatuor annorum: vt 2. q. 6. anteriorum & C. de temp. in integ. resti. l. vlt. De hac materia dictū est ī. de dila. præterea. Sed nūquid est aliud ita intelligendū simpliciter vt iudex possit diminuere de anno appellationis, vt appellās teneat causā appellationis finire infra minus tempus anno vel biennio? Quidam dicūt, quod bene pōt iudex imponere hanc necessitatem appellanti, vt ipse debeat finire causā appellationis quātum est in se: sed si remanerec per iudicē vel per aliam iustā causam, non est ei imputandum. ī. eo. ex insinuatione. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & sic intelligunt quod dicit; nisi iudex fortè recisius tps fuerit moderatus infra qd finiat causam suam. Verius dicas, quòd iudex non potest illud tps abbreuiare quantum ad hoc vt appellans teneat cam finire infra tps statutū a iudice [illegible] annū integrū habebit, vel bienniū ex iusta causa ad finiendum causam, quo elapso rata manebit snia, vt hic dicit. & C. de tēp. appel. l. vlt. sed pro tāto dr iudex posse recisius tps moderari: quia iudex posset cōpellere appellantē siue terminū statuere illi, vt se repræsentet in termino illo corā superiore ad quē appellauit, vel iter arripiat ad prosequendā appellationē corā illo ad quē appellauit: quod si non fecerit, si lata est snia, pōt illā mādare executioni: quia statim tenet ac si appellatū non fuisset, sed si appellauerit ante sniam, postea tunc procedat in causa: quia terminus talis tunc obtinet vim cē peremptorij. ī. e. sæpè. & ī. tit. proxi. cū causa. & ī. eo. [illegible] ex. & quātū ad hoc solū pōt iudex recisius tps moderari. si verò nullū terminū statuit appellāti tūc habet annū a lege, & iudex tunc per totū annū non potest procedere ad exequendā sniam: vel super principali anno elapso pōt, secundum quod pōt cū terminus statuitur: & hoc satis colligitur ī. e. reprehensibilis. § 1. & c. consuluit. in fin. & hoc statuitur propter malitiam appellantium, qui malitiosè appellēt causa impediēdi executionem vel processum iudicis, & per hoc ei cōsulitur cōtra quem appellatur.

d Si verò.] Si a ante litem contestatam a grauamine quis appellat, tunc si statuto termino non prosequatur appellationem, iterum potest appellare. & sic intellige illam decr. ī. eo. [illegible] & c. directæ. Si vero post litem contestatam appellet, & infra terminum non est prosecutus, non auditur appellans: quia iam fuit contumax. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum.

e A grauamine. cauti grauaminis probabilis allegatia, quæ si probata esset, reputaretur legitima, alias non [illegible] ī. eo. l. vt debitum.

a Ante litis.] hoc potest intelligi cum appellatur se per aliqua exceptione dilatoria coram iudice, ĩ. eo. ex parte. & etiam post, ĩ. eo. super eo. & 2. q. 6. non ita. secus secundum leges, vt ibi.

b Passim.] i. qñcunq; etiam grauamine non expresso: & sunt illi canones 2. q. 6. ad Romanam. & c. seq. si quis placuit. & ĩ vel si nō cōtest. accedēs 1. hodie necesse est allegare causam probabilē, q̃ si esset, & c. q̃cunq; sit causa. ĩ. eo. vt debitus. & c. cum speciali. §. porrò.

[Glossa seq. ponit duas lecturas eius, quod hic de prouocatione dicitur.]

c Nec solent.] proprie sumpto vocabulo: 1 q̃a appellatio nō fit nisi à iudice. ĩ. de offi. deleg. super quonum. §. nos autē. vel proprie dī̃ appl' contīnet querelā iniquę sniæ. ff. de mino pře dti pretorio. loquit ergo d̕ appellationib. quas aliqui qñq; faciunt cū dicunt; ego appello te ad curiā, vel venias ad iudicē, vt faciat mihi iustitiā. sed ille nō tenet: sicut denunciatio facta ipsi dño in foro nō tenet, sed in re ipsa dēt fieri. ff. de no. ope. nūc. l. de pupillo. §. si q̃s forte. Vel dicas, q̃ loquitur de appellationibus, q̃ fiunt extra iudiciū ab aduersario: ne faciat aliq̃d in preiudiciū appellantis, super eo pro quo appellat, & tales appellationes quasi prouocationes sunt ad cām: & talib. appellationibus est deferendū. ĩ. eo. bonę. & tales appellationes faciunt clerici frequenter inter se, & in electionib. & pro alijs negotijs ecclesię. ĩ. de elect. considerauimus. & c. bonę. & c. auditis. ĩ. de ijs quę fi. à ma. par. cap. c. 1.

d Ante sententiam.] post litis ingressum, vt differat à precedenti ver.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

e Cogitur.] sed non videtur quòd sit cōpellendus. 2 C. de appell. eos, in fi. vbi dicitur q̃ nemo compellitur prosequi appellationem, immo potest pęnitere. 2. q. 6. ei qui. §. si quis libellos. sed debet compelli alternatiuè ĩ. eo. consuluit 1 & c. sępè.

f Audiri.] ĩ. eo. peruenit.

g Manifestus.] i. notorius. ĩ. eo. peruenit ad nos. in notorijs enim non admittitur appellatio, vt ibi.

[Gl. seq. arg. alleg. contrarium, & triplicitet soluit.]

h Irrequisitū.] Arg. quòd in notorijs non est aliquis vocandus in ius. 3 arg. 2. q. 1. de manifesta 1. q. 1. statuimus. Arg. contra. 12. q. 2. indignè. & nemo est excōicandus, nisi legitima admonitione pręmissa. ĩ. de sent. ex. cum sacro. Dic q̃ non fuit requisitus per edictū peremptorium ad iudicium: admonuit tñ eum ad pęnitentiam: & quia crimen notoriū erat, non vocauit eum: quia nec expediebat ex quo nolebat se corrigere, vel irrequisitum illa vice, vel requisiuit eū per Apollinē discipulum suum.

& ante litis [a] ingressum fuerit appellatum: huiusmodi audiet appellans: 10 quoniā sacri Canones etiā extra iudicium passim [b] appellare permittunt: nec solent [c] huiusmodi dici appellationes, sed prouocationes ad causam. ¶ Si autem 20 ante sententiā [d] quis appellauerit, cogitur [e] illius stare iudicio, ad quē noscitur appellasse.

¶ Qui de crimine impetitur, appellare potest, nisi sit notorium. h. d.

¶ Præterea si raptor sit, vel violentus detentor alienæ rei qui appellat: huiusmodi appellatio facta in iudicio, apud ecclesiasticas personas solet audiri, [f] nisi fortè manifestus [g] raptor, vel fornicator existat: sicut ille quem absentem & irrequisitum, [h] Apostolus excommunicauit.

¶ Idem eidem.

¶ Coram iudice à quo appellaui in vna causa possum in alia conueniri: nisi eum recusem vt suspectum.

CAP. VI.

AD † hæc, si in vna causa quis appellauerit, & pendente appellatione aliqđ crimē cōmittat, vel prius commisisse dicatur: vel modo etiā accusetur, aut conueniatur de alia re, super 30 qua non sit appellatum: & illam proferri contingat ad audientiam iudicis, à quo i alio negotio appellauit: eum potest, si voluerit tanquam suspectum [i] vitare: alioquin 40 debebit eius stare iudicio, maximè si suus ordinarius iudex existat.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 10. cap. 15. Vide decis. Rotæ 11. incip. itē si ab excōicatione tit. de appel. i nouis. & de iudicis recusatione, adde Alex. cons. 180. li. 2. & Roma. consil. 220.

AD hęc.] CASVS. Aliquis appellauit super aliquā causam: pēdente appellatione conuenit vel accusatur super alio, q̃ super eo sup quo appellauit; quęritur an teneat stare sub illo à quo appellauit, appellatione pēdente? Rñdet Papa, q̃ si voluerit, potest eum tanq̃ suspectū recusare, alioqn stare debet iudicio ei⁹, & pręcipuè si iudex ordinarius suus existat. Nota quòd pendente appellatione corā ordinario, potest ipse ordinarius recusari, si super alia causa conueniatur appellās coram eo.

[Glossa seq. alleg. vna concord. obijcit de vna l. & soluit. demum quęrit, & soluit.]

i Tanq̃ suspectū.] ĩ. eod. proposuit. Sed vī̃ q̃ nō possit eum vitare tanquā suspectum: quia non pōt hoc pretendere, quasi habeat eū offensum. ff. apud eū à quo appell. l. vna. sm̃ leges non recusantur iudices ita indistinctè: tñ si aliquod crimen enorme interim, & manifestè cōmittat, nō poterit ipsum vitare. 4 ĩ. eod. proposuit. & c. præterea 1. cum sit eius ordinarius. Sed quid fiet tunc de causis illis super quibus cōuenitur pendente appellatione? Episcopus tunc delegabit causam alijs, sicut fit cum alias tanquam suspectus recusatur. 11 quæst. 1. peruenit. & ĩ. eod. cum speciali. & ĩ. de foro comp. si quis contra clericum. Bern.

¶ Idem.

¶ Si à iudice inferiori vnus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationem iudicis inferioris: saltem allegaturus appellationem suam: aliàs valebit processus à minori, nisi sciuerit appellationem interiectā ad Papam.

CAP. VII.

50 SI † duobus corā suo iudice litigātibus, al-

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat. & post cōcil. par. 12 cap. 7.

60 SI duobus.] Superior ad quem tuus aduersarius appellat, si ignorat te super eadem causa ad sedem Apostolicam appellasse, te nolentem comparere, excommunicare poterit hoc primo. Duo sunt dicta. Secundum ibi, Denique. Abb. Siculus.

4 Idē si fuit cōtumax in appl'one psequēda: qa sicut tūc nō appellat, sic nec recusat. ĩ. c. proxi. j. eo. sup eo. 2. sm̃ Tancr. Vinc. & Inno. Io. And.

CASVS. Duo litigabant corā iudice suo, puta coram archidiacono: vnus appellauit ad ep̃m, alter ad Papā: vel coram ep̃o vnus appellauit ad Papam, alter ad archiep̃m: ille qui appellauit ad ep̃m, vel qui appellauit ad archiep̃m, ad diem appellationis accessit ad ipsum proponens se ad eius audientiam appellasse, tacito de appellatione aduersarij ad sedem Apostolicam interposita. Qui appellauerat ad Papam citatus fuit ab episcopo vel archiep̃o: ille confidens de appellatione sua ad Papam interposita, nec iuit nec misit aliquem

vrbialem: & quia non venit, fuit excõicatus: q̃ritur an teneat excõicatio? Et rñdetur, quòd tenet sñia in eum pro contumacia lata, nisi iudex ille cognouerit eũ ad sedẽ Apost. appellasse. Secundo ponit aliã qõ. Aliquis appellauit à ciuili iudice ante iudiciũ vel post ad dñm Papã: q̃ritur an talis appellatio valeat? Rñdet Papa, quòd tenet appellatio in illis, q subsũt Papæ in tẽporali iurisdictione: In alijs verò q̃uis de consuetudine alicuius loci teneat, de iuris tñ rigore nõ teneat. Nota primo, quòd qlibet vocatus ad iudiciũ debet ire, & allegare priuilegiũ suũ: aliàs tenet sñia pro contumacia lata in ipsum. Item de vno foro non est appellandum ad aliud forum, nisi consuetudo aliud inducat.

bitur ad Papam. arg. 32. q. 5. administratores. & ĩ. de foro compet. ex tenore. Bernard.

Ex tõne.] Etiã post bienniũ auditur appellans, qui per ius appellationẽ prosequi nõ potuit h. d. Primò ponit dictum, cuius rationem interserit. Abb. Siculus.

ter ad nostram,[a] alter ad sui iudicis[b] audientiam super eodem negotio appellauerit: & ille qui ad suum iudicẽ appellauit, ad diem appellationis veniens, se ad eũ appellasse proponit, eo tacito quòd aduersarius eius ad audientiam Romani Pontificis appellarat: si legitimè citatus, nec venit, nec responsalem misit, aut etiam alias parere cõtemnit, tenebit[c] excommunicationis sẽtentia, in eum pro contumacia promulgata: nisi iudex cognouerit[d] eũ ad audientiam Romani Pontificis appellasse.

¶ *A ciuili iudice, qui nõ est de temporali iurisdictione ecclesiæ, non appellatur ad Papam h. d. vsque ad finem.*

¶ Denique† quod queris, si à ciuili iudice ante iudicium, vel post, ad nostram audiẽtiam fuerit appellatũ, an huiusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui sunt nostræ[e] temporali iurisdictioni subiecti: in alijs verò, & si de cõsuetudine ecclesiæ teneat, secundũ iuris rigorem credimus[f] non tenere.

¶ Idem Plebano & clericis sancti Nazarij de Albia. †

¶ *Lapsus biennij non præiudicat appellanti, quo minus ex causa legitima audiatur, saltem per beneficium restitutionis in integrum. hoc dicit secundum vberiorem intellectum.*

CAP. VIII.

Ex †ratione: & infrà. ¶ Verum si appellationẽ biennio elapso interpositãm à sñia contra vos prolata, prosecuti nõ estis: dummodo prosecutionem ipsius, per impotentiam[g] vos cõstiterit omisisse, nolumus q iustitiæ vestræ debeat prçiudicium generare. †

CASVS. Quidã clerici appellauerunt à sñia ɔtra eos lata: q̃ ex iusta causa infra bienniũ non fuerit prosecuti: petebant à Papa, q adhuc admitterẽtur ad prosequẽdam appellationem, cũ intra bienniũ eam non potuerint psequi: mandat Papa iudicibus, quatenus, si ɔstiterit eos per impotẽtiã prosecutionem appellationis omisisse, non vult Papa, quòd per hoc eis debeat prçiudiciũ generari. Nota q impotentia excusat ita, quòd ẽt post bienniũ admittit quis ad prosequẽdã appellationẽ: & sic nota, q si per me non stat, mihi nõ imputatur.

† Secundum Tacr. qui exposuit, sui iudicis, id est, epi qui suus iudex est. Io. And.

† Vide Hostiensem in c. Ioannes, de fide instr. & gl. in c. si necesse, de don. inter virum & vxo.

a Ad nostrã.] quod fieri potest omisso quolibet medio. 2. q. 7. metropolitanũ. arg. secus secundum leges. ff. de appell. Imperatores.

[Glossa seq. ponit duas lecturas.]

b Ad sui iudicis.] hoc põt intelligi dupliciter, vt litigarẽt corã archidiacono, & alter ad suũ iudicẽ, scilicet epm appellauit, alter ad Papam: vel corã epo, & alter appellauit ad archiepm, q ipsius iudex est per appellationẽ: & alter ad Papã, qui omniũ est iudex ordinarius. ĩ. de senten. excomm. per tuas. & ĩ. de offi. leg. cap. 1.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

c Tenebit.] sed vr̃, quòd non teneat: quia lata est post appellationẽ, vnde non tenet. ĩ. de sent. excom. per tuas. & iam non erat suus iudex: vnde non põt illum excõicare. 9. q. 2. c. 1. Item quia vocabatur ad maius tribunal. ff. de re iudic. contra pupillum. §. 1. Sol. hic tenet sñia propter contumaciã, vt hic dicit: quia debuit ire & allegare priuilegiũ suũ. ĩ. eod. cũ parati. & ff. de re iudic. si quis ex aliena. ex quacunque enim causa qs vocetur, ire debet ad prætorẽ. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. l. 2.

d Nisi iudex cognouerit.] ergo si notũ illi erat, quod non esset de sua iurisdictione, non tenet sñia: & ille nõ tenebatur venire ex quo sciebat iudicem hoc scire, arg. ff. si quis in ius voc. l. 2. quia qui scit, certiorari non debuit. ff. de actio. emp. & vend. l. 1. in fi. & ĩ. de elect. cũ inter vniuersas.

e Nostræ temporali.] vt ĩ. de iureiur. venientes. & ĩ. de fide instr. cum Ioannes.

f Credimus.] & ita patet, quòd iurisdictio tpalis nõ pertinet ad ecclesiam, nec de ea debet se intromittere in præiudicium iudicis sæcularis. ĩ. de iudic. nouit. in princ. & ĩ. qui fil. sint leg. tatur. & ĩ. de priuileg. ca. 2. nisi cum vacat imperium. ĩ. de foro comp. licet 1. tunc enim propter defectum iudicis sæcularis bene appellatur ad Papam. arg. 32. q. 5. administratores. & ĩ. de foro compet. ex tenore. Bernard.

[Glo. seq. tenet per duas q. de qua impotentia hoc intelligatur, & an ipso iure, vel per beneficium restitutionis succurrat isti. Circa primã tradat quadruplicẽ impotentiã, scilicet prouenientem ex parte appellantis, ex parte iudicis ad quem, ex cõsensu appellati, & ex facto tertij. Circa secundũ ponit 2. opin. & alteram approbat.]

g Impotentiam.] hæc impotentia pluribus modis potest intelligi, vt per propriã impotentiam, quia fuerunt impediti iusta de causa, vel per iudicẽ stetit: vnde non imputatur eis 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. 2 §. 1. duum & §. si forte. & ĩ. eo. ex insinuatione. idem esset etiam si in medio tempore arbitros elegerunt partes. C. de temp. app. auth. si tamen. 3 & in his casib. seruatur appellans illæsus ipso iure, nec currit tẽpus, nec indiget restitutione. Si verò dolo alicuius priuati circũuentus appellat, & appellationem nõ fuit prosecutus: tunc currunt tẽpora appellationis, sed habet recursum contra dolosum ad interesse. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo cuius. quòd si soluendo non fuit, restituitur appellans ad prosecutionem suæ appellationis. ff. de eo per quẽ fac. erit. l. ex hoc edicto. ff. de dolo. & l. eleganter. §. si dolo. Dicunt tamen quidam, quòd isti adiuti fuerunt beneficio restitutionis: quia illud biennium cuilibet currit etiam impedito agere, si nõ potest habere copiam iudicis: vel quia noluit procedere, vel quia non potuit facere, quòd compelleretur iudex. C. de tempo. appell. l. vlt. §. vlt. Sed hoc ex litera non colligitur, vt hic: & hoc non stetit per negligentiam iudicis, sed ex propria impotentia. vnde non habet hic locum lex illa. C. de tempo. appell. l. vlt. & ita not. hic illud generale, quod si per me non stat, mihi non imputatur, & ipso iure isti seruantur illæsi.

Memi-

Meminimus.] CASVS. Aliqua causa cõmissa est alicui iudex citat reum, ille statim mittit nũcium ad Papam pro cã illa, ille venit allegans, quòd nũcium suum propter cãm illam misit ad Papam: quærit an debeat in cã procedere, vel non? Rñdet Papa, quòd ppterea non dimittat quo minus pcedat in causa fm formam iuris. Si verò ante citationem iter arripuit, tunc iudex procedere nõ debet: hoc vltimũ nõ tenet ꝟ. eo. vt debitus. No. quòd per citationem perpetuatur iurisdictio. Item facto quis dicitur appellare.

a Post citationem.] vel etiã post sñiam ante citationẽ, ꝟ. eo. suggestum. Ber.

Glo. seq. supplet. Secundò ponit ius nouum. Tertiò ex eo quærit, & soluit. ioiũ tioni obijcit, & respõdet, & opi. ponit.]

b Ante citationẽ.] vel ante scientiã litterarum impetratarũ ꝯ eũ. ꝟ. eo. suggestũ. & c. al. hoc. Sed hodie ista non hñt locũ: quia non prodest allegare, quòd ɋmiserit nuncium ante, & si dixerit se super hoc lras hře, q̃ non sint iudici præsentatę. ꝟ. eo. vt debitus. & 2. q. 6. c. nõ solent. §. tius qui. Sed quid si non misit nunciũ, sed in propria persona iuit, nunquid procedet ꝯ eũ si cõuenia tur coram ordinario, vel delegato sup eo, pro quo iuit? Credo, ꝙ si non sit, qui defendat eum, cum debuerit dimisisse pcuratorem, procedetur ꝯ eum non obstante, quòd iuerit ppter hoc: a quia & si iam cum lris reuersus esset, non prodesset tanq̃ ab aduersario iã præuentus, ꝟ. eo. cum debitus. & ꝟ. de foro cõp. c. pen. Arg. ꝯ. ꝟ. eo. dilecti. 1. & c. vt nostrum. quia est plus facto appellare, q̃ verbo vt ibi. Sed ibi ante iter arreptum litigabant, vn de iter ibi habetur quasi pro appellatione. sed hic iuit ad curiam nulla causa mota, vel comminata pro litteris impetrandis. Vnde si aduersarius eum præuenerit, sibi imputet, qui debuit esse diligens, & ipsum præuenisse. T. dixit 3 quòd non debet procedi contra ipsum, nisi iuerit fraude uel dolo, tunc enim propter dolum suũ non exp ctabitur.

Svper eo.] Duo sunt dicta. Secundum ibi. Si autem. Abb. Sic.

CASVS. Causa commissa est alicui; reus aliquam exceptionem obijcit in causa illa, propter quã exceptionẽ appellatur; quæritur verũ iudex ea non obstante possit in principali procedere? Rñdetur, quòd si cã principalis sine illa terminari non possit, supersedere debet iudex in principali qõne. In fine ponitur alia dubitatio. Ecce lite contestata opponit reus, quòd per falsi suggestionem lræ si t impetratæ; quærit an hæc exceptio sit admittenda? Rñdet Papa quod propter hoc nõ est differẽda sententia. Nota quòd licet appellatio sit remota in principali, appellatur super incidenti qõne. Item si principalis qõ sit talis, quòd non possit decidi sine incidenti, iudex supersedebit vtrique. Item exceptio de falsi suggestione post lit. contest. non ualet.

[Glo. seq. dicit ante litem contestatam, & post, &c.]

¶ Idem Vigoriẽsi. Episcopo.

¶ Si reus post citationem uel notitiam litteralem iuit ad curiam, delegatus in causa procedet, aliàs non. h. d. cum cap. suggestum. infra eodem.

CAP. IX.

Meminimus: † & infra. ¶ Cæterũ cum aliquam causam contingit tibi appellatione remota cõmitti: & aduersa pars post citationem a iter arripuerit ad sedem Apostolicam veniendi, nõ minus poteris in negotio secundũ iuris formam procedere. Quod si ante b citationem iter arripuerit, nõ est aliquatenus procedendum.

¶ Idem.

¶ Supersedetur propter articulum in quo appellatũ est, etiam super principali causa, si sine alio articulo expediri non potest. h. d. inhærendo littera.

CAP. X.

Svper eo quod solicitudo tua q̃siuit, prudentiæ tuæ duximus respondendum, quod si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde appellationẽ c fieri contingat, eidẽ exceptioni erit meritò supersedendum: & si principalis d causa sine illa e terminari f non poterit, ei nihilominus supersedeatur.

¶ Non obstante appellatione ex falsa causa interposita, potest iudex ad ulteriora procedere. hoc dicit.

¶ Si autem aduersa † pars de falsi suggestione g in appellationem prupit: non est sententia super hoc differenda.

¶ Idem.

¶ Etiam pro minorib. seu leuiorib. causis appellari põt.

CAP. XI.

De † appellationibus

c Appellationẽ fieri.] hoc potest habere locum tam ante litem contest. quam postea, vt si ante litẽ contest. obijcitur aliqua exceptio rõnabilis, quæ si esset probata deberet legitima reputari, &c. & iudex eam admittere nolit, si propter hoc appelletur, iudex, vel non dẽt procedere, vel remouere grauamen. ꝟ. eod. ut debitus. & c. cum cessante alias reuocabitur totum qd fecerit. De hoc habes multa exempla. ꝟ. e. ex parte. & ca. significauit. & c. significantibus. vbi infinita exempla inuenies super hoc post litem contesta. & eodem mo lo pone exemplum. ꝟ. de ord. cog. c. 1.

d Et si principalis causa.] & ita nõ proceditur super principali, & in præiudicialibus exceptionibus hoc habet locũ: plura exẽpla ponuntur 3. q. 11. c. non est. §. aliquando.

e Sine illa.] puta pactũ de non petendo, præscriptio, & cõ similes.

[Glo. seq. obijcit. & soluit.]

f Terminari.] Ergo vr, quòd si principalis cã possit expediri sine illa, quòd non obstante illa appellatione procedere possit in principali. & ita vr, quòd tenor litigare sub illo, qui etiam me grauauit, a quo appellaui in ista de causa, ꝯ illud, ꝟ. eo. ad hoc. & ꝟ. eo. proposuit. Satis crederem, quod uacat hic arg. a contrario sensu: quia cum iam certa ratione me grauauit, quomodo poterit procedere postea me inuito? non videtur. 3. q. 5. quod suspecti.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

g De falsi suggestione.] hoc intelligunt quidam si probare nolebat, sed allegabat tantum, & ideo non valet appellatio. Vel dicas, ꝙ hæc exceptio de falsi et suggestione non est admittenda post litem contesta. cum sit dilatoria. & sic erat lis contestata, quia sola sententia erat ferenda. vnde non debet differri sententia propter talem appellationem interpositam occasione exceptionis, quæ ab initio fuerat proponenda. ꝟ. de iudi. inter monasteriũ. sim. C. de fal. l. 2. & C. de leg. si in fraudem. vbi non differtur executio propter suggestionem falsi. Ber.

De appellationibus.] CASVS. In qualibet causa maiori vel minori potest quis appellare, si grauetur. Nota quod idem ius seruari debet in minori sicut in maiori. & est argu. quod in modicis dandus est libellus.

† C. 1. 10. eo. ti. in 1. cõpi. & post cõci par. 10. ca. 4.

† Vide l. si uteris. cũ no. C. de si. ista

† Ca. 11. eo. tit. in 1. cõp. Et post cõc. c. 10. Et q̃ le minimis [illegible] docet las. in auth. qui rẽ, C. de sacros. eccle. & in l. [illegible] cogadde late Consetã tract. de minimis.

[Glo. seq. reci. per q. quæ causa sit minima, & quadrupliciter respondet, & reddit causam.

a Minimis.] Minima causa pôt dici duorum aureorum, quia pro ea non datur actio de dolo, vt ff. de dolo. si oleũ in fi. & l. seq. vel et x. aureorum. ff. si cui plus quã per legem Falcidiã. l. 3. §. quamuis, vel 50. solidorũ, & C. de defens. ciui. l. 1. Vel illa dr minima, quæ ad sũptus iudiciales non sufficit 2. q. 6. an tertiorum, §. item et, & ita ꝑ qualibet cã appellatur: quia ita pôt quis grauari in paruo sicut in magno. quantitas causæ non facit quare introducta sit appellatio, sed iniquũ grauamen, ī. eo. ad nram. & ī. eo. cum speciali. §. porrò. sic & in minima re furtum cõmittitur. 14. q. vlt. c. vlt. quia non furtũ, sed furantis affectus consideratur, ut ibi dicitur.

SVper eo.] Tria sunt dicta. q̃ patent per §§. Ab. Sic. CASVS. Secũdum canones, & ante sententiam, & post, potest appellari: sm leges non pôt appellari ante sniam, nisi in casibus. Itẽ vbicũque appellatio tollitur, & recusatio non admittitur. Item si cã committitur inf. certum tps terminãda, tps illud incipit currere, qñ iudices lfas recipiunt. No. ꝙ secundum canones ante sniam & post licet appellare: secundum leges ante sententiam non appellatur, nisi in casibus. Item sicut appellatio ex causa conceditur, & ex cã inhibet, sic & recusatio. Item tempus non currit, nisi ab eo tempore, quo potuit iudex procedere.

pro causis minimis[a] interpositis, volumus te tenere: quod eis pro quacũque leui cã fiant, non minus est, q̃ si pro maioribus fierent deferendum.

¶ Idem.

¶ Secundum canones appellatur etiam ante sententiam, secundum leges nõ, nisi in quibusdam casibus: hoc primo. Et appellatio, & recusatio aquiparantur in hoc, quia sicut i appellatione requiritur causa rationabilis, ita & in recusatione: hoc secund. Et tempus assignatum iudici ad causam decidendam, incipit currere a tempore præsentationis rescripti. hoc tertio secundum verum intellectum.

CAP. XII.

ij SVper † eo: & infra. ¶ Sacri canones, ante & post litis † contestationem,[b] & in probatione sententiæ & post, singulis facultatem tribuũt appellandi: leges autem sæculares appellationẽ (nisi in casibus[c]) añ sententiam nõ admittunt. ¶ In causis quoque ecclesiasticis, vbi appellationis remedium tollitur, sicut[d] appellationi, ita recusationi, non est aliqua tenus deferẽdum. ¶† Si autem infra certum tempus lis decidẽda committitur, ex tũc terminus incipit currere, † cum iudices contigerit litteras recepisse.[e]

†Cap. 13. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcil. par. 10. c. 12.

† al. ita: litẽ contestatam

¶ Idem.

¶ Conuĩctus super iniuria clerici, vel super adulterio, appellare potest nisi sit notorius. h. d. cum cap. seq.

CAP. XIII.

PEruenit † ad nos ꝙ cum clerici se conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel alias esse læsos, qui impetuntur, Apostolicam sedem appellant: & infra. ¶ Fraternitati tuę mãdamus, quatenus si eorum excessus publicus non sit & notorius,[f] eos ecclesiastica censura compellas,[g] vt infra conueniens tps, appellationem interpositã prosequãtur. Si verò publicus & est notorius,[h] appellationis obtẽtu nõ prætermittas,[i] quin eos excommunicatos denũcies, ipsosque facias sicut excõicatos cautius euitari, donec[k] passis

ponitur, quæ infra octo dies probari debet, non computatur in illis octo diebus, de excep. pia consideratione. [lib. 6.] quæ est Inno. iiij. & cap. frequens de testi. spol. [lib. 6.] Arg. contra. ff. de verb. obl. continuus actus. & l. 1. §. qui præsens.

PEruenit.] Côis diuisio. Secũda ibi. fraternitati. Ab. CASVS. Clerici cõquerantur se ab aliquibus vulneratos, vel læsos: conquerantur clerici de illis malefactoribus suis ipsi statim Apost. sedem appellant: dicit Papa, si eorum excessus non sit notorius compellendi sunt ut infra conueniens tps appellationem interpositam prosequãtur: si verò excessus illorũ notorius fuerit, non obstante appellatione illorũ denunciandi sunt excõmunicati vsque ad debitam satisfactionem: & cum litteras sui iudicis Apostolico conspectui se præsentent. No. quod in notorio crimine non admittit appellatio.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]

f Notorius.] a quia si esset notorius, iudex dẽt procedere ad ipsum. ī. de accusat. ad nostram. & nulla appellatione admittat. ī. eo. cum sit Romana. §. vlt.

g Compellas.] alternatiue scilicet, ut vel prosequantur appellationem in termino constituto a iudice, vel eo elapso corã eo respõdeant, sic ī. c. proxi. & ī. eo. ad hoc 2. & sic intellige. ī. eo. cũ sit Romana. ver. si verò aliãs nemo potest compelli prosequi appellationem, vt C. eo. ti. l. eos. i. fi.

h Notorius.] ī. eo. c. cum sit Romana, & ī. c. proxi. & habes ex hac decr. arg. ꝙ excommunicatus appellare potest. 3. q. 9. reuera. & ī. de excep. cum inter.

i Prætermittas.] ī. 3 de testi. eo. c. peruenit. & ibi dr ꝙ iudex pôt compellere testes super hoc. Sol. & dic, ꝙ non vr prodesse talis iurisdictio, nisi haec correctionẽ, ī. de off. dele. ex literis, vnde dic, quòd bene potest hic compellere testes, nomine enim rerum ecclesiasticarũ intelliguntur clerici. nam vt hic vr quòd possit ex hoc sententiare, ergo idem cognoscere: quia qui potest de cã cognoscere potest inde sententiare & è conuerso, sup. de off. dele. c. 1. & c. præterea.

k Donec passis.] in hoc casu cum iniuria est manifesta, primò debet satisfacere quam absoluatur. 4. ī. de verb. sig. ex parte 1. & c. cum olim, simile ī. de sentẽt. com. parochianos.

b Litis contestationem.] de appellatione, quę fit ante sententiam, intellige secundum illam decr. ī. eo. ut debitus post sententiam verò indistincte appellatur nul la cã expressa, sed sufficit dicere, ab iniqua sententia appello. 2. q. 6. cap. post appellationem. §. forma. 2.

c In casibus.] vt 2. q. 6. §. ante sententiam.

d Sicut appellationi.] sicut appellatio causa probabili non expressa non admittitur, ī. eo. vt debitus. sic nec recusatio admittitur cã recusationis probabili non expressa, ī. eo. cum speciali, & melius ī. eod. c. nouit.

[Glo. seq. recitatur per q. & inducit simile solutioni, & allegat contrarium.]

e Recepisse.] die receptionis non numerata. ff. si quis cautionibus. l. 1. ff. de requir. l. annus, & 4. q. 4. quisquis. sic dies in quo excommunicationis exceptio pro-

Consul-

iniuriam satisfaciant, & cum litteris suis Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem archiepiscopo Toletano.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. XIIII.

Consuluit † nos tua fraternitas: & infra. ¶ Consultationi tuę duximus respondendum, quod si aliqui, quos manifestũ sit & notorium, vxorem alterius detinere, aut iniecisse manus violentas in clericum appellauerint, eorum appellationi non est aliquatenus [a] deferendum. Sed cum multa dicantur notoria, [b] quæ nõ sunt, prouidere debes, ne quod dubium est, pro notorio videaris habere. ¶ Illos autem qui appellant à præsẽtia tua, cogere [c] debes infra tempus conueniens, appellationem interpositam prosequi, aut iudicio tuo appellatione remota parere.

¶ Idem.

¶ *Hoc capitulum summatum est supra eodem cap. meminimus.*

CAP. XV.

Suggestum † est auribus nostris, quòd cũ oppressi ad præsidiũ Apostolicæ sedis recurrũt, & appellatione facta iter arripiunt, aduersarij eorũ appellationem interpositam cognoscẽtes, nec ad præsentiam nostram accedunt, nec responsalem trãsmittunt. Cum autem senserint illos nostras litteras reportasse, in vocẽ appellationis [d] prorũpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, vt sic eorum solicitudinem, à quibus impetuntur, eludãt. ¶ Tuæ consultationi taliter respõdemus, vt si quis deprehensus [e] fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neque ob id caussam tibi commissam terminare postponas: quia decretalem epistolam, [f] qua tales muniti videntur, nõ ad deprimendã † cuiusque iustitiam, sed ad remouendum [g] grauamẽ nos fecisse cognoscas.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Excommunicatus pendente cognitione appellationis absolui potest ad cautelam. Et si apparet eum legitimè appellasse, non punitur pro eo quòd interim celebrauit diuina.*

CAP. XVI.

Ad † præsentiam nostram R. presbytero veniente, episcopo Tuscu-

Consuluit. Communis diuisio. Secunda, ibi, Consultationi. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod si manifestum est aliquem vxorem alterius detinere, vel iniecisse manus violentas in clericum, si super hoc conueniat, appellationi suæ non est aliquatenus deferendũ: Sed cum multa dicantur notoria, quę non sunt, cauendũ est ne quod dubium est, pro notorio habeatur. In fine dicit, quod qui appellant, cogẽdi sunt vt infra conueniens tempus appellationẽ suam prosequantur, aut pareant iudicio iudicis, à quo appellãt. Not. quod in crimine notorio cessat appellatio. Item appellantes cogendi sunt appellationem prosequi, aut iudicio iudicis parere.

a Aliquaten⁹.] sic s. eod. c. pr. & c. cũ sit Romana in fin.

b Notoria.] notorium dicitur tribus modis. j. de cohabi. cleri. & mu. c. vlt. vbi de hoc.

c Cogere.] sub alternatione, vt vel prosequãtur appellationẽ i termino statuto vel eo elapso rñdeãt coram eo, vt s. c. proxi. & c. cũ sit Romana. & j. eod. sæpe. & c. ad hoc 2.

Suggestũ.] Cõmunis diuisio. Secũda ibi, Tuæ. Abbas Siculus.

CASVS. Aliq opprimuntur ab aduersarijs suis: propter quod appellãt: & cum ipsi oppressi appellatione facta & grauati iter arripiunt ad appellationẽ prosequẽdã aduersarij illi cognoscẽtes appellationem interpositã, nec vadunt nec mittunt ad præsenciã Papæ: sed cum intelligũt illos litteras reportasse, appellãt, & iter arripiunt ad Papam, vt sic aduersarios eludant: Suggestũ fuit hoc dño Papæ; vnde mandat, quatenus si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi suæ nullatenus deferatur, & iudex in causa procedat, quia dec. illa, qua isti hæc facere præsumunt, non ad deprimendam cuiuscunque iustitiam facta est, sed ad remouendum iniquum grauamen. Not. quòd nemo de sua malitia commodum reportare debet. Item occasio iuris ad iniquum compendium trahi non debet. Ber.

d In vocẽ appellationis.] arg. hic quod aliquis possit appellare in absentia [1] iudicis. arg. j. de alie. iud. mu. cau. fa. fa. c. 1. quia ex quo quis scit, appellãdũ est. 2. q. 6. biduum. & C. quomodo & quã iudex. ab eo. & ff. quã appe. sit l. 1. § si aduersus. vnde & quod si epus meus vellet me excõicare, & absens appellem, si ferat sententiam, non tenet: tñ in hoc casu tenet, quia ignorat me appellasse, & ideo non puniri per c. 2. q. 6. decreto. & 34. q. 5. de illicita. Lau. Et est hic argu. quod talis appellatio valet, dummodo nõ fiat malitiosè: sed hodie non valet appellatio talis. j. eo. vt debitus. & c. cum speciali.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

e Deprehensus.] sed quis probabit istũ malitiosè appellasse? aduersarius [2] quia hoc obiicit. ff. de proba. ab ea. & l. in exceptionibus, quia qui fraudẽ allegat, eã probet. ff. de proba. quoties. § qui dolo ipsofacto videt quod sit probata malitia.

f Epistolam.] s. e. meminimus. & j. e. ad hæc sicut asseris.

g Remouendum.] s. eo. ad nostram. & j. eo. cum speciali. §. porrò. Quod enim pro vsũ est ad concordiam, non debet vergere ad noxã 45. dis. licet 2. & iuris occasio ad iniquũ dispendium trahi non debet. C. de vsur. pro eo qui. & j. de priuile. quod nõ nullis. in fine. de rescrip. nonnulli.

Ad præsentiam.] si post appellationem excõmunicatus celebrat diuina, non incurrit aliquã irregularitatẽ, nec est conuenit puniendus, si constat appellationem fuisse legitimam. Et primo ponit dationẽ auditorum. Secundo actum ipsorum ibi, Qui. Tertiò principalem diffinitionem: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Eboracen. & R. presbyterum controuersia fuit oborta occasione cuiusdam excommunicationis in ipsum presbyterum latæ ab archiepiscopo: Papa commisit causam ipsam episcopo Tusculano & Cardinali sanctæ Susannæ: coram quibus proponebatur ex parte archiepiscopi, quòd ipse post sententiam in se latam diuina officia celebrauit, vnde puniri debeat secundum quod iura requirunt. Ex parte presbyteri respondebatur, quod excommunicatio non tenebat, cum esset lata post appella-

uoneq

1 De hoc articulo vide Angelũ cõs. 130. incip. visis omnib. & Lapum allegatione 39. incip. an valeat appellatio.

2 Pars quæ dicit aduersarium à iure prohibitum id probet. Ioan.

† deprimendum.

† Cap. 22. e. tit. in 1. cõp. & post concilium part. 20. c. p. 21. Et vide c. suprẽ tes. 3. quod per viginti. & ibi Gemi. de elec. li. 6.

p. 16. e. 11. cõp. oft con. in par. ap. 14.

Cap. 10. e. in 1. cõp. post concilium La[illegible]. Sal. [illegible]. 10. cap.

tionem legitimè interpositam: vndè non debeat puniri, & ideo omnia quæ facta fuerant contra ipsum reuocari in pristinum statū: Cardinalis intellecto negotio, licet presbyter non esset excōicatus de iure, tamen de facto & ad cautelā ipsum fecerunt absolui: & iō mandat Papa archiepiscopo, quatenus pdictū presbyterum de cętero non molestet, pro eo q̄ post excōmunicationem celebrauit diuina, cum excōmunicatio illa facta fuerit post appellationē legitimā, sed omnia reducat ad eum statum, in quo erant tempore appellationis emissæ. Not. q̄ absoluit quis ad cautelam, licet nō sit excommunicatus. Itē sententia excommunicationis post appellationem legitimā lata nulla est: vnde qui postea celebrat, non punitur. Itē quæ post talem appellationem fiunt reuocanda sunt in pristinum statum.

a Absolui.] ad cautelam. ı Sic sup. de testi. veniēs in fin. & illud sępe fit, licet excōmunicatio de iure non teneat. ȷ. de sent. excom. per tuas. & c. venerabili. & c. solet à nonnullis. & sup. de offi. dele. cum contingat. 24. q. 1. audiuimus. sim. ff. d re iud. l. vnica. C. de ingenuis. l. 2. & in quadam decreta. Inno. ē tij. iij. solet à nōnullis. [lib. 6.]

b Contra appellationē.] scilicet legitimam, vndè non tenuit excōmunicatio: quod ex eo patet, q̄a de facto fuit absolutus, vndè cessare à diuinis nō debuit. ȷ. d sententia excommunicationis, per tuas & c. solet à nōnullis. [lib. 6.]

1 Vnde dicit Abb. q̄ licet quis petat absolui ad cautelā, non propter hoc fatetur se excōicatum. dicit tamen absolutionē non dādā nisi petenti. alleg. de eo q̄ dixit in matr. significasti. Io. And.

† Cap. 13. extra. in 1. cōp. & post concilium part. 10. cap. 23.

lano, & P. sanctæ Susānę Cardinali tuam & ipsius causam cōmi[s]imus audiendam. Qui ad obiectionem tuam, licet R. p̄sbyter non esset excōicatus de iure, de facto tamen eum fecerunt absolui.[a] ¶ Ideoque mandamus, quatenus prædictū presbyterum, pro eo q̄ post excommunicationem, contra[b] appellationem factam diuina cātauit, nullatenus inquietes: sed ad eum statum[c] reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emissæ.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Si appellans turbatur in possessione super qua fuit appellatum iudex a quo, potest illam possessionem sibi reformare appellatione in suo statu permanente. h. d. secundum communē intellectum.

CAP. XVII.

CVm † teneamur: & infra. ¶ Quoniā nos consulere voluisti, vtrum si eorum possessio, qui ad audientiam nostram appellant, turbata fuerit, tibi eā sibi liceat reformare,[d] eo de quo appellatio est interposita, prætermisso.[e] ¶ Prudentię tuæ taliter respondemus, quòd si exinde ad te querela peruenerit, id ordine ordinario tibi licebit. †

¶ Idem episcopo, & archidiacono Bononieñ.

¶ Generalis & vaga appellatio respectu cuiuslibet grauaminis non valet, sed restricta ad certam causam sic.

CAP. XVIII.

ij CОnsuluit: † & inf. ¶ Consultationi vestræ taliter respōdemus, quòd si generaliter appellationem quis interponeret ab omni grauamine, quod sibi posset cōtingere, huiusmodi appellatio tenere non debet. ¶ Si verò ab aliquo iudice super omni grauamine, q̄d in vna cā sibi possit inferri, quanquam generalis[f] appellatio sit interposita, appellationi tamen eius est ab eodem iudice deferendum.

Idē Zamoreñ. † episcopo.

¶ Appellatio friuola non excusat inferiorem, quo minus teneatur obedire superiori, & vt de contemptu puniatur, nisi innocentiam suam aliter purget h. d. Et est casus nota. in eo quod dicitur istum esse puniendum.

CAP. XIX.

CVm † parati essemus tuas petitiões admit-

ordine iudiciario id sibi licebit, nec propterea intelligitur appellationi renunciare. Not. q̄ licet appellans redeat ad iudicē suum à quo appellauit pro alia causa pro qua non appellauit, non intelligitur appellationi suæ renunciare, cum sit eius ordinarius in alijs causis.

d Reformare.] per seruum etiam turbata possessio potest recuperari absēte domino. C. si per vim, vel alio modo. l. 1.

e Prætermisso.] & sic vł q̄ in eo tm̄ articulo sup quo appellat, exemptus ē à iurisdictiōe iudicis sui ordinarij. ȷ. eod. pro posuit. & ȷ. e. ad hæc & contrarium ex illis decr. colligit. & ad hoc ē arg. ff. apud eū à quo appel. l. vnica. vnde potest possessionē illam reformare, nec per hoc intelligitur renonciare appellationi, vt hic patet. In delegato secus, quia ex quo appellat ab ipso ex legitima cā, nulla remanet ei iurisdō. ȷ. e. vt debitus. vndè si rediret ad legatū, renūciare intelligit appellationi. sup. d of. deleg. gratū. sup. de testi. cum venisset.

ij COnsuluit.] Generalis appellatio si fiat omnibus in causis, nō valet: si fiat in vna tm̄, benè valet. hoc dicit. Secūda pars, ibi, Si verò. Abbas Sicul. Quod dicit hic nō tenet, & intellige hanc decre. secūdū illam. ȷ. eod. vt debitus.

[Glo. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

f Generalis.] hic admittit generalis appellatio. ȷ ȷ. sup. e. c. 3. vbi nō admittitur. sm q̄d dicit hic, l vna causa soluit cōtra ibi loquitur d̄ generali appellatione, quæ fit in qualibet causa. sed nec istud tenet, quia causa probabilis semper est exponenda, aliter non admittitur appellatio, siue generalis sit, siue specialis. infra eod. vt debitus. & c. cum speciali. §. porrò.

c Statum.] sic ȷ. eo. bonæ. & sup de offi. deleg. super quæstionum in fi. & 2. q. 6. appellatione interposita. & ff. nihil inno. app. pen. l. vnica. & sup. de iureiu. venientes. & sup. de elect. cum inter canonicos.

CVm teneamur.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Prudentiæ. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis litigabat coram ordinario suo archiepiscopo Cantuarieñ. appellauit ad Papā super causa de qua litigabat: pendente appellatione illa, aliquis turbauit possessionem ipsius appellantis: quæsiuit archiepiscopus vtrum liceat reformare possessionem turbatam, eo prætermisso super quo est appellatum? Respondet Papa, si ad ipsum querela exinde peruenerit,

a Quia ȷ. dicit recuperari: vł loqui de ablata: & de hac non

CVm parati.] Prætextu appellationis non debet subditus contemnere ordinarium. ita communiter summatur. Sed certè hæc summatio est nimis generalis, & de nihilo seruit per c. vt debitus. ȷ. eo. Diuiditur. Nam primò ponit quod opponebat Cardinalis contra episcopum. Secundo executionem episcopi: ibi, Cumq;. Tertio rñsionem ad illam: ibi, Cardinalis eōtra. Quartò citationem episcopi: ibi, Nos verò. Abbas Siculus.

CASVS.

tere, I. diacon⁹ Cardinalis, olim Apostolicę sedis legatus, proposuit, quod cum ad eius vocationē contempsisses accedere, in personam tuam excōmunicationis sententiā promulgauit; [a] & infra. ¶ Cumque N. canonic⁹ beati Iacobi, firmiter asseueraret, ꝗ i legatione regis [b] esses, & ideò non potuisses ad vocationē pdicti Cardinalis accedere: Cardinalis ē cōtra asseruit, quod non in legatione regis, sed in Salamantina ecclesia, ᷑te suos [c] nuncius inuenisset: † & infra. ¶ Nos verò attendentes, quod te non decuit cōtemnere, obtētu [d] appellationis ad vocationē venire legati: præcipimus, quatenus vel in persona propria, vel per nūcios idoneos Apostolico te cōspectui repræsentes, innocentiā tuam (si poteris) ostensurus. [e]

¶ Idem Cantuariensi archiepiscopo.

¶ *Si mandatū factum ei qui iurauit stare iudicio ecclesię, excedit limites iuramenti, & licita promissionis, appellare poterit: aliàs secus. h. d. compendiosè. Abbas.*

CAP. XX.

AD † hæc: & infra. ¶ Præterea de his qui iuramētū pręstant, quod ecclesiæ stabūt iudicio, & postea appellāt: [f] Id tua solicitudo ꝓuideat, vt eos seruare ꝗ iurant: vel inf. [g] quadra

CASVS. Eps Zamoreñ. quasdam petitiones per nuncium suū fecit coram dño Papa ꝓponi: quas cū paratus esset admittere, I. diaconus Cardinalis olim in Hispania legatus, ꝓposuit ꝯ ipsum, ꝗ cū ipsum ad synodum suam vocasset, ad eius vocationem cōtempsit ac cedere. ꝓpter quod ipsum excommunicauit: & sic excōmunicat⁹ se fecit i epm consecrari. Quidam canonicus sancti Iacobi pro ipso epo firmiter asseruit, quod erat tūc i legatione regis, & ideò ad ipsū venire nō potuit. Cardinalis allegauit ē ꝯ, ꝗ nūci⁹ su⁹ inuenit eū in Salamantina ecclesia, & nō in legatione regis. Iterū nūci⁹ epi allegauit, ꝗ ab ipso Cardinali appellauerat ante sētētiā latā: Papa verò his intellectis, considerans ꝗ prætextu appellationis non debuit contemnere ad vocationem legati venire, pcipit eidem episcopo, quatenus vel in persona propria vel per nuncios idoneos Apostolico ꝯspectui se præsentet, suā si poterit innocentiam ostensurus. Not. ꝗ quilibet vocat⁹ à iudice suo, venire tenetur allegaturus priuilegium suum. Item argumentum quod nuncio sit credendum. Item argumētum quod auctoritas regis excusasset ipsum si in legatione regis inuentus fuisset. Item arg. quod nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. Item creditur iudici in præiudicium alterius. Item aliquis dicitur præsens per nuncium.

a Promulgauit.] propter contumaciam, 11. q. 3. certum. & ī. eod. si duobus.

[Glo. seq. allegat quatuor iura, in contrarium allegat alia quatuor, & soluit.]

b In legatione regis.] arg. ꝗ excusaret eū auctoritas regis, si in legatione regis inuētus fuisset. arg. 18. di. si eps. 63. dist. Salonitane. & in Auth. quō oportet episc. §. illud, coll. 1. 23. q. vl. si vobis. Ar. ꝯ. ꝗ nō excusat. 23. q. vlt. quo ausu. & c. reprehensibile. 23. q. 1. oē. & 12. q. 2. quicunque militum. Sol. si mandatū regis puenit mandatum cuiuslibet prælati, post dñm Papam, tunc regi obtemperandum est, si ab ipso teneat regalia. 23. q. vl. c. si in morte. §. ecce. Qd̄ si Papa vocat eū postea, exemplo Petri relictis omnibus etiam regalibus sequatur Papam; vnde iste etiam si ibi fuisset, debuit venire ad Cardinalem exemplo Petri, qui vicem Papę gerebat. 93. dist. c. vlt. 93. dist. c. 1.

[Glo. seq. arg. alle. vnam l. in contrarium tres decre. & soluit.]

c Suus nuncius.] ar. quod simplici nuncio credendū est etiam in alterius præiudicium. ff. de re. eo. qui sub tute. vel cura. l. magis. §. illud. a Argu. contra. ī. de off. deleg. prudentiam. quia dicitur ibi per certum nuncium litt. ratoris destinatum: & vni testi in alterius pręiudicium credi non debet, ī. de testib. veniens, 1. & c. licet. nuncio tamen publico iurato fideliter exequenti officium suum bene creditur circa citationes, aliter non crederetur. arg. ī. de præsump. illud. ī. de præscrip. ad audientiam. & arg. prædictæ legis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d Obtentu appellationis.] & sic duplici defensione defendebat iste, auctoritate regis, & per appellationē quia nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. ff. de exceptio. nemo. & ī. de pscrip. auditis. Præterea si appellatio tenuit, et Cardinalis sciuit illum appellasse, sentētia Cardinalis nō tenuit. ī. e. si duobus. Quare ergo Papa ñ admittit talē appellationē? Quia nō cōstabat ꝗ appellasset, vel quia iusta fuisset appellatio, licet allegaret: et potius debuit credi Cardinali & nucio, q̄ illi qui hoc tantū allegabat, & ptereà debuit ire & allegare priuilegium suū. ff. de re iudi. si quis ex aliena. & ī. e. si duobus. maximè si i vna legatione inueniebatur. ff. de sutil. om. iud. l. vltima.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e Ostensurus.] sed quare Papa mandat ꝗ veniat ad curiam cū Cardinalis excipiat contra eum, vt uidetur per id quod dicit in principio, quod paratus erat petitiones illius admittere, sed per exceptionem repelli tantum debuit, non puniri. supra de ordi. cogni. capitulo 2. Cardinalis non excipiebat etiam simpliciter, imino denunciabat domino Papę contumaciam suam, & excommunicationem suam, vt inde puniretur, & repelleretur a petitionib. suis tanquam excommunicatus, quare Papa ipsum non audiuit propter excommunicationem, & propter contumaciam & contemptum sedis Apost. vocat ipsum ad sedem Apostolicam, infra de accusa. veniens. in fine.

AD hæc.] qui iurauit stare mandato ecclesiæ, non auditur appellans cōtra iuramentum. si tamen de facto grauatur, appellare poterit. hoc dicit cum sequenti. Secunda pars ibi, tua. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui iurant quod stabunt iudicio ecclesię & postea appellant: quæsitum fuit, quid agendum sit de istis? Rñdet Papa, quod iudex debet eos compellere, vt vel obseruent iuramentū suum, vel ꝑ infra. al. dies post appellationem suam iter arripiant ad eam prosequendam. Nota quod prætextu appellationis non potest quis venire contra iuramentum suum.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f Appellant.] sed quare non compelluntur præcisè etiam stare iudicio ecclesiæ, secundum quod iurauerunt? Ideò non compelluntur, quia grauabantur, aliter non admittitur hodie appellatio. [3] infra eo. vt debitus. & ideo non videtur deserere iuramentum, cum ex ex iusta causa admittat illud. ff. qui satisd. co. 3. l. vltima.

g Infra quadraginta dies.] non arctatur, ad hoc, nisi secundum quod visum fuerit iudici. vt supra eod. c. cum sit Romana.

¶ l. si qs 15. ap- pool. Bar. ff. m. & in 3. 4. e. ff. m.

ar. c. 5. & 3. 1. pasto. tum,

liter inci. vie ta. lo. d.

¶ Ca. 30. e. ti. in 3. compi. & post cōci. par. 10. c. 29. Et vide glossam in c. qd bene. 6. q. 4.

3 Dicebat Innoc. iuret, sive non, nam grauamine non pōt hodie appella- ri. Ioa. An.

a Iter arripere.] hic præfigitur terminus ad iter arripiendum. sic ī. eo. personas. vbi de hoc.

[Gloss. seq. signat contrarium, & remittit.]

b Prosequendā.] contra ī. eo. c. pxi. sed soluitur ibi.

QVæstioni.] Communis diuisio. Secūda ibi. Respō demus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis excōicatus præstitit iuramentum q̄ stabit mandato ecclesię, & sic fuit absolutus: & anteq̄ mandatū fiat ei, appellat cā subterfugij, vel mādato recepto: quæritur vtrū deferendum sit appellationi illi? Ri det q̄ non. Il nec tēdū appellationi quę iuramento illius debeat obuiare, sed statim reducendus est in eādē sententiā, donec mandatū susceperit: & adimpleuerit pro posse. Nota q̄ q̄ iuramentum nō admittit appellatio. Item qui non adimplet mandatū, debet reduci in eandem sententiam, a qua fuit absolutus.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit duplicter.]

c Deferendū.] ī. ca. proxi. q̄ ibi iusta de causa appellauit, hic causa subterfugij, vt litera dicit. & litera soluit cōtrium.

VI sic itellige diuersitatē [illegible] statutum decretum iurauit stare iudicio ecclesiæ, qa pp̄ contumaciam fuerat excōmunicatus, & licet appellet ex cā probabili, iudicio stare intelligitur, qa facit qđ ius sibi permittit. ī. eod. vt debitus argu. ff. iudi. solu. cum apud. & ff. rem ratā hab. l. 3. §. falsus. hic erat excōmunicatus pro aliquo delicto in quo iacebat, quia forte idē retinebat vxorem alterius, & super hoc iurauit stare mandatis ecclesiæ, sed statim ante mandatum vel mādato facto q̄ illam vlterius dimitteret, incontinēti appellauit: tali appellationi non est aliquatenus deferendum, quia præiudicat iuramento suo, & hoc bene potest colligi ex ipsa littera, vbi dicit appellationi quæ iuramento eius debeat derogare, quia fine iuramento tali appellationi non est deferendum, per quam in sua iniquitate remaneat. ī. c. prox. & ī. eo. consuluit. & c. cum sit Romana. in fine.

[Gl. seq. allegat duas cōcur. q̄it, ponit opi. Lau. cui allegat tria iura contraria, & soluit. iterum vnum canonem, quem soluit, demum ponit opi. Tanc. vltimo tenet cum Lau.]

d Reducendus.] sic ī. de senten. excom. sacro. vet. s. & de offi. ord. ad reprimendam. in fi. Sed nunquid [illegible] recipietur iuramentum ab eo standi mandatis ecclesiæ, cum iā semel non seruauit? Laudat [illegible] & est arg. opti. ī. de iniu. & obed. [illegible] contra 22. q. 5. parundi. & 6. q. 1. quicunque. & ī. de præsump. cap. litteras. Sed ibi admittitur ad iuramentum vt posset testificari pro aliquo, in opprobrium ipsorum qui periuri sunt. sic ī. de testi. testimonium. Item ar. cōtra 2. q. 7. non potest. sed illud intelligitur antequam puniteat. Tanc. dicebat quod aliam cautionem debet ab isto recipere præter iuramentū. s. fideiussoriā cautionem, vel pignoratitiā. ff. man. l. si mandato. §. vl. & ff. de fideicom. l. [illegible] dijci, ar. illius decre. litteras. Sed illud loquitur cū suspectus est d̄ hæresi. vnde ecclesia recipit fideiussoriā cautionē ad dānum illius. Et Ala. hoc idē sentiebat argu. ī. de pœn. c. 1. & ī. d̄ præsump. scribam. Dico cum Lau. q̄ iterum isti iurabunt in confusionē ipsorum, & quia forma est talis q̄ cum iuramēto absoluitur. ī. de sentē. excō. c. ex tenore. & ca. cum desideres. in fi. & c. super eo.

e Pro posse.] aliās nō compellitur. 14. q. 6. si res. & 14. q. 5. pœnitentiam. ī. de vita & ho. cle. tu. quia impossibile præceptum nō obligat. ff. quæ sen. sine ap. rescin. Paulus. sic ī. d. pac. c. vl. Ber.

¶Cap. 3. i. co. ist in 1. com pilat.

¶ post concil par. 7. ca. 20. vbi hēs integrā clausulam.

¶ Vintonen. Vintonien.

1 Hoc tenes, licet Io. not. 1. q. 7. si q volūt. q̄ sup. c. prox. mādatis ecclesiæ: hic vero mādatis iudicis q̄ solo nō est vera: vt not. ī. de sent. exc. ex tenore. Io. And.

gita dies post appellationē interpositam iter arripere[a] ad ipsam prosequēdam[b] compellas.

¶ Idem Carnoteñ. episcopo.

¶ *Summa vt supra, c. proximo.*

CAP. XXI.

QVæstioni, † quā facis vtrum appellationi illius sit deferendum,[c] qui (sicut moris est) præstito iuramento absolui meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto, causa subterfugij appellauerit: Respōdemus, quod appellationi, quæ iuramento eius debeat derogare, non est in aliquo deferendum, sed statim erit in eandem reducendus[d] sententiam: quę (donec mandatum susceperit, & susceptum pro posse[e] fuerit prosecutus) debet firmiter obseruari.

¶ Idem Vintoñ. † episcopo.

¶ *Appellans ab ordinario, postea de delicto ab eo commissso puniri potest per ipsum vel dinarium. h. d. sed supple ad textum idē esse de antea cōmissis, si nunc de illis accusatur, vt c. ad hæc 1. supra eo. & c. proposuit. infra eodem.*

CAP. XXII.

PRæterea † de his, qui ad sedem Apostolicam appellant, & postea gratia[f] committentes, se dum conueniuntur, appellatione tuentur: Duximus respondendum, quod eos appellatio non debet in sua iniquitate[g] tueri, quo minus eorum excessus censura canonica puniantur.

¶ Idem Gradensi patriarchæ & sācti Vitalis presbytero Cardinali.

¶ *Qui non detulit appellatio ni sui aduersarij, de sua posteriori circa idem contra eum excipere nequit.*

CAP. XXIII.

COnstitutus † in præsentia nostra abbate sācti Fęlicis, & presbyte

PRæterea.] Due sunt partes. Secū da ibi, Duximus. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui appellant super aliqua causa: appellatione pēdēte, aliqua grauia committunt, & dum conueniuntur super excessibus illis, volunt se tueri per appellationē, quæritur quid iuris sit? Rñdet Papa, quod appellatio illa non debet eos defendere quo minus eorum excessus puniantur censura canonica. Nota quod appellatio non extenditur ad ea quæ post appellationem fiunt. Item appellatio non tuetur aliquē in delictis.

[Gl. seq. recipit per quæstionem quid de leuibus.

f Grauia.] maxime quoniam si super articulo aliquo appellatio facta est, ad ea quæ postea emergunt, non extenditur: quia in alijs remanet sub iurisdictione iudicis sui, infra eo. proposuit. & ī. eo. cum teneamur. ergo multo fortius appellatio illos non defendit in criminibus. vt ī. eo. c. proposuit.

g Iniquitate.] sic ī. eo. c. ad nostram. & c. cum sit. in fi. & c. peruenit. & c. consuluit.

COnstitutus.] Prima pars decisi narrat factum. Secunda dat iudices, ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Præmitte quod vacante ista ecclesia cathedrali conuenientibus omnibus ad quos spectabat electio, ut [illegible] nominauerit quendam consocium eligendum in episcopum, sed obuiatum & contradictum a reliquis ne eligeretur, cum esset excōmunicatus: & fuit interposita appellatio, alias secus fieret. Sed hæc appella-

2 Nonne [illegible]

†Ca. [illegible]

] Ceterum [illegible]

appellatione non obstante, archidiaconus cū quibusdam paucis de capitulo processit ad electionem istius episcopi, & appellationem interposuit, ne in præiudicium istius electionis attentaretur aliquid. Hac secunda appellatione non obstante, reliqui facientes maiorem partē processerunt ad electionem, & quendam alium elegerunt. vtraque electio deuoluta fuit ad sedem Apostolicam, & Papa mādat vt in littera continetur. Abbas. Nota q electio facta de excōmunicato nulla est, & ideò nō impedit secundam. Item qui non defert appellationi, appellationē contra alium objicere non potest. Et sic nota quod frustra legis implorat auxilium qui committit in legem.

[Glossa sequens signat contrarium, & remittit.]

a Excommunicationis.] idem esset si suspensus esset. Nā suspēsi & excomunicati nec eligere nec eligi possunt. ī. de consu. cum dilectus. & i. de elect. cum inter. R. & 9. q. 1. nos si hominem. Argum. contra ī. de cle. exc. min. si celebrat. sed ibi soluitur.

b Nominationē.] si fuit simplex nominatio, nullū ius fuit acquisitum nominato. ī. de elect. q sicut. & 2. q. 6. c. ei §. 1. nominationes. vñ nullū potuit impedimentum præstare sequēti electioni.

c Maioris.] ī. de ele. quia propter. & c. ecclesia vestra. vbi de hoc.

[Glossa sequēs allegat quinq; cōcor. & duo contraria, & soluit.

d Non obstante appellatione.] quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. infra eod. an sit. ī. de vsur. quia frustra. ff. de mino. auxilium in fin. ī. de elect. c. bonæ. ī. de immu. ecclesi. c. vlt. & C. de . e. cre. generaliter. §. 1. arg. contra sup. de elec. cōsiderauimus. & c. auditis. Dicas quod hic prior nominatio siue fuerit electio, siue nominatio, nulla fuit tribus de causis, quia post appellationem interpositam, & post denunciationem excommunicationis, cum excommunicati electio ipso iure nulla sit. & à longe minori parte: alia verò quasi à tota ecclesia, vnde merito præualuit: & appellationem objicere ille non poterat, cum ipse appellationi non detulerit, vt supra de elect. bonæ. & infra eo. an sit.

Proposuit.] Primo ponitur consultatio. Secundo, rūsio. Secunda ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis coram ordinario suo appellat in aliqua causa: conuenitur postea super alijs causis super quibus non est appellatum: ille propter appellationē non vult super alijs rūdere: quæritur quid sit seruādū? Rūdet Papa, q propter appellationem illam non minus tenetur i alijs causis super quibus nō est appellatum rūdere: verūtamē iudex à quo appellatur, ñ debet eum compellere rūdere super alijs, quia ei suspectus est. nisi p crimine adeo graui & manifesto, propter quod ipso actu meritò sit damnandus. Not. q licet aliquis appellet ab ordinario, tamen super alijs causis remanet eius iudex, sed non debet compelli ad rūdendum: nisi crimen sit notorium.

ro R. pro controuersia, quæ de electione Torcellanæ ecclesiæ est suborta: & infra. ¶ Ideòque mandamus, quaten^9 si archidiaconus post appellationem & denunciationē excōmunicationis,[a] ad nominationem[b] sæpe dicti C. processerit, & primicerius cū canonicis, & plebanus cū assensu cleri episcopatus, vel maioris[c] & sanioris partis, prænominatum I. in episcopum & pastorem elegerint, nō obstante[d] appellatione præfati archidiaconi, si ipse appellationi prius factæ non detulit: electionē de præfato I. factam auctoritate Apostolica confirmetis.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Appellans ab ordinario in vna causa, in alijs coram eo respōdere tenetur: potest tamen eum recusare vt suspectum, nisi conueniatur de crimine manifesto, in quo non cadit excusatio, nec suspicio, vt quia imponitur pœna iuris surgens ipso facto. h. d. secundum intellectum intrinsecum.*

CAP. XXIIII.

Proposuit † nobis M. clericus tuus, quod sæpe contingit, vt cum aliquis super aliqua causa appellat, in alijs[e] causis in quibus non est appellatum, respondere recuset. Super quo consultationi tuæ taliter respondem^9, quod licet pro illa appellatione nō minus teneatur in alijs super quib. appellatum nō est, respōdere: iudex tamen à quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum nō debet[f] ad respondendū super alijs cōpellere: nisi pro crimine adeo graui & manifesto,[g] quo ipso actu merito sit damnandus.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Absoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduersarius vel excommunicator ne absoluatur, appellet. h. d. secundum vnum intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia, vel offensa: quia tunc non debet absolui, nisi satisfactione præcedente, vt in c. ex parte 1. infra de ver. sig.*

† Cap. 38. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia vide Antonium Butr. in repet. c. vestra. ī. de coh. cleri. & mulie. addē Roman. cons. 324.

e In alijs.] & ita patet, quod appellatio nō extinxit appellantem à iurisdictione iudicis, nisi in eo tātum super quo appellatur. ī. eod. cum teneamur. & cap. ad hoc. & ī. eo. pastoralis. & infra c. Romana. §. cum vero.

[Glo. sequens arguit quod sit, & soluit.]

f Non debet.] hoc verbum, debet necessitatē importat. Simi. 11. q. 4. debēt.[1] vnde si appellans vult eum recusare, potest quia suspectus est, vt hic dicit. & ī. eo. ad hæc. alioquin si nollet eū recusare, tenetur corā illo respondere: quia suus iudex est. Sed quid si appellai à delegato & pēdēte appellatione iterum dat iudex ꝫ me in alia causa: nunquid potero ipsum recusare propter ipsam appellationem? dicas q sic, arg. istius c. Dicas q hæc recusatio pēdēte priori appellatione est in pendenti.[2] Nā si pronuncietur appellationem tenuisse, apparet q eū grauauit: & sic admittitur recusatio in secunda causa: arg. ī. eo. post remò. si aūt pronunciatur male appellatum, apparet q illum non grauauit, vnde remittitur ad primum iudicem. infra. eo. c. cum in ecclesia. & c. vt debitus. & sic non poterit eum recusare in alia causa.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g Manifesto.] habes hic q in notorijs non est locus recusationi, sicut nec appellationi,[3] sup. eo. cum sit. & c. consuluit. Arg. contra. 2. q. 5. quia suspecti. sed illud de manifestis non notorijs hic verò de manifestis quod est notorium.

1 Concor. l. sæpe. ff. de off. procons. & l. cum qui. §. si mulier. i gl. ff. de iniur.

2 Immo statim recurretur ad arbitros & probato coram eis grauamine, procedet recusatio, aliter non, vt dixi sup. eo. ad hæc si. lo. A.

3 De hoc articulo præter Innoc. Host. & Ioan. An. hic, vide Iulium Clarum practi. crimi. §. 6. q. 35.

QVa fronte.] Appellans ab excommunicatione potest petere absolutionem ab excommunicatore, à quo appellauit, non obstante appellatione sua vel appellatione interposita per aduersarium ne absoluatur. tamen iste intellectus non multum congruit literæ. Diuiditur: prima pars reprehédit quærentem. Secúda ibi, Sane. ipsius duplici quæstioni respódet. Abbas.

CASVS. Archiepiscop^9 Cantuariéñ. super quibusdam dubijs suis consuluit dñm Papã: ante q̃ ad q̃stiones rńdeat dicit, quod non videt qua fronte ipsum cõsulat, cũ dicatur iuris ordiné peruertere, cum ipse non in ecclesia, non in palatio, non in camera sua, sed ĩ camera regis contra ius, & cõtra pontificalem dignitatem electiones episcoporum cõfirmet. Postea descendit ad q̃stiones: prima est talis: Aliquis fuit excõmunicatus vel interdictus pro contumacia vel alia iusta causa, ille offert se ad iustitiã de ijs quib. sententiam recepit, pars aduersa appellat ne absoluatur: quæritur an iudex ipsũ absoluere debeat? Rńdet Papa q̃ iudex ipsũ absoluere potest ne in excõmunicatione decedat, etiã si appellauerit pars aduersa, recepta primo cautione suffi [illegible] ab ipso q̃ iuri parebit coram Papa, ad quem appellauit, vel delegato ipsius. Secunda quæstio fuit: Aliquis conqueritur se irrationabiliter excommunicatum, vel interdictum nihilominus offert se ad iustitiã: & petit absolui: pars aduersa appellat: Ad hanc quæstioné idem rńdet, q̃ in prima, scilicet, quod potest illum absoluere etiam si pars aduersa duxerit appellandũ ne absoluatur. Nota quod qui circa officiũ suum male se habet, coram superiore temere potest comparere, vel aliquid petere ab eodem. Item absolui debet quis ne in excommunicatione decedat, præstita prius cautione sufficienti, non obstante appellatione partis aduersæ, quia appellatio non tenet in ijs quæ dilationem non capiunt.

† Cap. 42. e. tit. in 1. cóp. Et post concil. Lateraũ. sub Alexan. iij. part. 3. cap. 3.

† Vide archidiaconũ in c. qui iubentur. 1. q. 2. vbi dicit satisf. actionem non esse denegandam excommunicato, licet venia interdum denegetur: hæc enim differunt.

CAP. XXV.

QVa †fronte nos cõsulere valeas, nõ videmus: cum dicaris ordinem iuris peruertere[a]: iam enim non in ecclesia, sicut est canonicum[b] & honestum: non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera regis, contra debitum[c] iuris, & pontificalis officij dignitatem, episcoporũ electiones diceris confirmare: & infra. ¶ Sane si quis pro contumacia, vel alia[d] qualibet causa, interdicto vel excõmunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad iustitiam de his pro quibus sententiam ipsam excepit: iudex †eum (ne in excõmunicatione decedat[e]) absoluere poterit; etiam si pars aduersa ne absoluat, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficiẽti cautione[f] recepta, quod vel ĩ præsentia Romani põtificis, ad cuius audientiam appellatur, si maluerit aduersarius, vel coram iudice cui causam delegauerit, iuris pareat æquitati.

¶ De his etiam, qui cõqueruntur[g] se irrationabiliter excommunicationi vel interdicto suppositos, illud[h] idem dicimus, etiam si ij qui huiusmodi protulerunt sẽtentiam, ad sedem Apostolicam duxerint appellandum.

¶ Idem † in concilio Lateranẽ.

¶ Prælatus subditum suspendere vel excommunicare nõ debet, nisi monitione præmissa: nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest, maximè si est religiosus. Et iudex à quo, præfigit terminum appellanti, ad appellationem prosequendam infra quem si non prosequitur: iudex à quo reassumit iurisdictionẽ. Appellans vero non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis appellato hoc prosequenti.

a Peruertere.] nam inde posset ei dici, peccasti, quiesce. arg. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & §. sunt autem. vers. idem testatur.

[Gloss. seq. alleg. quattuor concor. in fin. alleg. duo contraria.]

b Canonicum.] quia huiusmodi spiritualia in ecclesia siue capitulis ad hoc deputatis fieri debent. 23. dist. in nomine. & 2. q. 2. præceptum. & 23. q. vl. conuenior. & ĩ. de elec. cum terra. & c. quod sicut. & j. de immu. ecc. eod. c. 1. & c. cum ecclesia. argu. contra.

c Contra debitum iuris.] confirmatio enim causæ cognitioné desiderat: vt 23. dist. illud. 97. dist. de Petro. & ideo de plano expediri non potest. 3. q. 3. c. induciæ. §. spatium. & §. a iudice. & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. ver. item p̃ tribunali. & nõ de plano, & ff. de of. procó. l. nec quicquã. C. de sen. & interlo. om. iud. cum sniam. ff. de reg. iur. omnia q̃cũque. & talia fieri nõ debẽt nisi p̃missa diligenti examinatiõe tã p̃sonæ, q̃ de modo electionis. ĩ. de ele. nihil ẽ. & fieri ñ debẽt sine cõsilio capituli sui, vel maioris partis. j. d. ijs q̃ fi. à pl. sine cõsensu c. nouit. & ca. quanto.

d Cõtumacia vel alia.] j. de verb. signi. c. ex parte.

e Decedat.] q: p̃p peccatũ homo citi^9 etiã mori p̃sumitur. 11. q. 3. est ii sacerdotalis in fi. & ar. 13. q. 1. c. 2. tollit De^9 malos de medio, ne peccatũ eorũ augeat. 23. q. 4. est iniustitia. ver. magni sácei vitæ. tieos tollit bonos ne malitia mut. intellectũ eorũ. de pœn. di. 4. si ex bono. & ideò p̃p periculũ mortis ñ admittit hæc appellatio, nec ĩ ijs q̃ dilationẽ ñ capiũt, vt ff. de ap. recĩ. l. ñ. l. vl. & 2. q. 6. c. ei q. §. diffinitiua. & §. aut quorũ: ver. si q̃s in fus. C. de sepu. vio. l. vl. & ff. de se. l. 1. §. 1. & l. solet. Præterea nihil deperijt aduersario si absoluat, & ei p̃dest, quo casu ñ est ei^9 malitiæ indulgẽdũ. ff. de rei vẽ. l. sũdo. & ff. d aqua pl. ar. l. sũma. § atẽ varijs. sic p̃p periculũ mortis citi^9 absoluit. 2. j. d sẽ. ex. sacro. & c. nup.

[Glo. seq. teci. per quæstionem, an iuratoria, & c.]

f Cautione.] ergo non iuratoria, quia nomine cautionis simplex promissio intelligit. C. de verb. signi. sancimus: immo iuratoria cautio præstatur in absolutione, cum illa sit forma ecclesiæ generaliter statuta. inf. de senten. exc. ex tenore. & c. cum desideres. & c. super eo. imò in casu isto cum excõicatur quis, quia non paret iuri, non debet absolui, nisi præstita cautione sufficienti q̃ iuri parebit: sicut si restituit possessio. ĩ. de sequestra. c. 1. in fin. sed in alijs excõicationibus sufficit iuratoria: alias videtur fieri iniuria aduersario.

g Cõquerũt.] corã superiore excõicatoris, q̃ p̃ simplicem querelã de excõicatione cognoscere potest. ĩ. de of. ordi. ad reprimendam. & j. de sen. excom. sacro.

[Glo. seq. all. contrarium. & ibi remittit.]

h Illud idem.] q̃ absoluatur scilicet non obstante appellatione illius, qui ipsum excommunicauit. arg. contra. infra eo. solet [illegible]. Solu. ibi.

Repre-

REprehensibilis.] Quinque sunt dicta huius text. secundū ibi, Nec subiecti. Tertiū ibi, Si verò. Quartum ibi, Si autem. Quintum ibi, Præcipuè verò. Abb.

CASVS. Quia prælati nimis prompti erant & faciles ad excōicandum, & subditi promptiores ad appellandū: volens Lateran. concilium prouidere super his, tam subditis quam prælatis, statuit, quod prælati suspensionis, vel excōicationis sententiam nullatenus proferāt in subiectos, nisi canonica commonitione præmissa: nisi forte talis sit culpa, quę ipso facto suspensionem, vel excommunicationem inducat, nec subiecti ꝯ disciplinam ecclesiasticā appellare præsumāt. Sed si aliquis ꝓ sua necessitate appellauerit, competēs sibi terminus præfigatur ad prosequēdam appellationem: quod si ĩ. terminum non fuerit prosecutus, ex tūc episcopus auctoritate sua vtatur. Si autē aliquis appellauerit, & ille contra quem fuerit appellatum venerit, ille verò qui appellauit venire neglexerit: si proprium habuerit, in expensis parti alteri condemnetur, vt hoc saltem timore perterritus, nō facile quis appellet. In fine dicit, qđ religiosi cum pro suis excessib. fuerint corrigendi contra regularem disciplinā non appellent. Not. quod canonica monitio præcedere dēt excommunicationē.

CAP. XXVI.

REprehēsibilis: & infra. ¶ Præsenti † decreto statuimus vt nec prælati (nisi canonica[a] cōmonitione præmissa) suspēsionis, vel excommunicationis sententiā proferant[b] in subiectos: nisi fortè talis sit culpa, quæ ipso[c] suo genere suspensionis, vel excommunicationis pęnā inducat. Nec subiecti[d] contra disciplinam ecclesiasticā in uocem appellationis erumpant. ¶ Si verò quisquam pro sua † necessitate crediderit appellādū: competens[e] ei ad prosequendam appellationē terminus præfigatur: infra quem si fortè prosecq neglexerit, tunc eps[f] libere sua auctoritate utatur. ¶ Si autem in quocūque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit ueniente, qui appellat uenire neglexerit: si quid propriū[g] habuerit, competentem illi recompensationem faciat expensarū ut hoc saltem timore territus, † in grauamen alterius nō facile quis appellet. Præcipuè verò hoc i religiosis uolumus obseruari, ne religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra † regularem[h] prælati sui & capituli disciplinam, appellare præsumant: sed humiliter ac deuotè suscipiant, ꝙ pro salute sua fuerit eisdē iniunctum.

¶ Idem.

¶ Iudex à quo non obstante appellatione cognoscit de causa si appellans non prosequitur. hoc primò. Et iudex vt suspectus recusatus, potest alteri causam committere. hoc secundò.

CAP. XXVII.

iij AD † hæc: & infra: Cum a te super aliqua cā fuerit appellatum: fas tibi sit appellantes appellatione cessante compellere,[i] vt vel appellationē interpositam prosequantur, vel coram te iuris pareant æquitati: aut si alterutra partiū

Item si quis infra terminum sibi statutum appellationem non prosequitur, iudex postea officio suo utatur. Item qui non prosequitur appellationem suam cōdemnari debet aduersario eam prosequenti in expensis. Itē a correctione non appellatur.

a Canonica commonitione.] trina. f. illa. n. dr̃ canonica. 16. q. 7. oēs decimæ. & 17. q. 4. de presbyterorum. de canonica 1 admonitione habes ĩ. de iud. c. nouit. & 2. q. 1. si peccauerit. & si qs ea omissa aliquē excōicauerit, ꝑ vnū mensē ingresū ecclesiæ sibi nouerit interdictum, ĩ. de sent. excō. sacro. & in odium 1 ꝑlatorū, qui excōicabant non præmissa admonitione ꝯ istud concilium emanauit illa constitutio: sacro, & c. cum medicinalis, quæ imponit ipso iure pœnam illam prelatis.

b Proferant.] tenet tamen, licet ꝯ hoc faciant. 11. q. 3. sententia pastoris. nisi in duobus casibus. ĩ. de sententia excommu. c. per tuas. vbi habes duos casus. tertium habes in c. statuimus. & quartum habes 24. q. j. audiuimus. & sic sunt quattuor casus, in quibus non tenet sententia pastoris.

c Ipso suo genere.] idest ipso facto. ī. eo. c. proposuit, in fi. vt 17. q. 4. si quis suadente. 81. dist. si quis sacerdotum. & c. si quis amodo. 1. q. 1. reperiuntur, & inf. de sent. excom. si concubinæ. & c. nuper 3. tunc enim possūt puniri sine admonitione, & sine pœna illius constitutionis, sacro.

d Nec subiecti.] qa subiecti constitutionem illam non seruabant, immo indifferenter appellabāt, nō expectata aliqua admonitione & nulla causa præmissa. Alia etiam constitutio edita est contra ipsos, quę illis imponit silentium. ĩ. eod. cum speciali. & sic patet, quòd subditi ꝯ ecclesiasticam disciplinam nō appellāt, nisi grauarentur iniuste secundum tenorē illius cōstitutionis, cum speciali.

e Competens.] secundum tenorem illius decreta. ī. eod. cum sit, si exposuit causam probabilem suæ appellationis ante sententiam. ĩ. eo. vt debitus. post sententiam est necesse allegare aliquā causam.

f Tunc episcopus.] quia perinde est ac si non appellauerit. ī. eo. cum sit. & inf. eo. sæpè.

g Si quid ꝓpriū.] punitur appellans q non prosequitur appellationem in expēsis alteri parti, ex eo quod ipsum ad iudicium prouocauit, & non venit, & si prosecutus fuisset per procuratorem non ad tractandam litē, sed ad impetrandas litteras aduersario legitimè prosequente, ad totam causam similiter condemnatur; quia non uenit sufficienter instructus, ĩ. eod. Nicolao. sed si non habeat proprium: alias punietur secundum arbitrium iudicis. 14. q. 6. si res. & ī. de dolo & contu. c. finem. ff. de iudi. eū quem temere. ī. de resc. cęterum, & c. vlt.

h Regularem.] simile s. eo. ad nostram. vbi de hoc.

iij AD hęc: & infra.] Duo sunt dicta. secundum ibi, Aut si. Abbas.

CASVS. Iudex compellere debet appellantem, vt appellationem suam prosequatur infra terminum sibi ꝑfixum: vel stet iuri coram ipso. In fine dicit, si aliqua partium iudicem habet suspectum, iudicem eligant, qui causam dirimat. Not. quod iudex potest compellere appellantem, ut appellationem prosequatur. Item iudex ordinarius potest recusari, sed potest partes compellere, ut alium eligant coram quo quæstio terminetur.

i Compellere.] sub alternatione, ut dictum est ĩ. eod. consuluit. & ca. peruenit. sic alternatiuè compellit quis ad continentiam, vt 27. q. 2. multorum.

† perterritus deterritus.

† In codice Barbatię ita: ꝯ regularem ꝑlati sui, & capituli sui disciplinam appellare, &c.

† Cap. 43. eo. tit. in 1. cōp. Et uide Felinū in c. exceptionē, ī. de except.

3 32. casus qb. ipso iure qs incurrit, excōica. per consti. lib. 6. no. co. lib. de sent. excom. eos q. & 50. casus expressos p consti. clem. & duos tacitos not. in cle. de sen ten. exc. c. 1. quorum 16. sunt restituti ut ibi notatur. Io. A.

a Suspe-

a Suspectum.] & ita ordinarius potest recusari: De hac suspicione tene quod dicitur ī.eo.specialiter. & supra de foro comp. si quis. Ber.

ij PEruenit.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio ibi, Cum autem.] quę tria facit, quæ per se patent. Abb. Sic.

CASVS. Eps Salabrien. monuit G. canonicum suum, vt in ecclesia sua residentiā faceret: ille appellauit: quæsiuit eps a Papa quid sup hoc faceret? Mādat Papa eidem epo, quaten⁹ illum moneat, ut in ecclesia sua residentiam faciat, vel infra terminum competētem iter arripiat causā prosequēdi appellationē: interim verò vices eius in pdicta ecclesia cōmittat alicui honestę personæ: & de beneficio illius ei prouideat: quod si alterū istorū nō fecerit, pbenda ipsa priuet eundem, & alij eam conferat, q ibidē deseruiat. Not. q clerici in ecclesijs residentiā facere tenentur ad mandatū sui prælati: quod si non fecerint, possunt eis priuari.

b Residentiam.] q quilibet clericus de iure cōi facere dēt. 7. q. 1. si quis in clero. & 91. dist. in. Eleutherius, ī. de cleric. non resid. ex tuæ. & quia nonnulli, nisi iusta causa excusetur, puta infirmitate, vel si abest de licentia prælati sui, ī. de cler. nō resi. relatum.

c Frustratoriæ.] & ita admittitur hæc frustratoria appellatio quæ hodie nō recipitur nisi cā probabilis exponatur in appellatione, ī. eo. vt debitus. & c. cum speciali. & c. interposita.

d Arripiat.] terminus iste datur ad iter arripiendū, nō ad præsentandū se iudici. De hoc dictum est s. eo. porro tamen ad hoc tamen præcisè non potest compelli, C. de appel. l. eos. in fi. sed sub alternatione, vt sæpius dictū est.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e Assignes.] sed ex quo appellatio eius admittit, quare dicit Papa quòd beneficia illius alij interim assignētur, cum appellatione interposita, q recipit, nihil innouari oportet. 2. q. 6. c. post appellationem. in. appellatione? Hoc ideò fit, quia ecclesia interim non debet carere suffragio clerici, & ideò ne seruitium ecclesiæ propter appellationem illius diminuatur, subtrahit illi beneficium, & assignatur alij qui interim officiet ecclesiam vice sua, qui. frustratoria uidetatur appellatio. Ber.
[Glo. seq. notat, & remittit.]

f Priues.] ex hoc patet, q qui in ecclesia sua non vult facere residentiam, pōt a prælato suo ea priuari, nisi iusta causa fuerit impeditus, quare residere non posset, ī. de cler. non resi. inter quattuor. & c. vlt. De hac materia dictum est ī. vt lit. non cont. quoniam frequenter.

iij COnsuluit.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Non conuenit. Et intellige hanc litteram duobus modis. Primò q cū eps cōpelleret Iudæos, vt dimitterent mancipia Christiana in sua libertate cum nō sit licitū eis f m iura dispositionem habere seruos Christianos: appellabat ab eo per regē Frācorum, qui interponebat appellationem in fauorē Iudæorum, a quibus forsè multa pmoda percipiebat. Secūdo modo pōt intelligi, quod nō appellabat hic rex, sed appellabatur ab eo, qui tanq̄ minister ecclesiæ cōpellebat Iudæos, ut dimitterent seruos Christianos. Et vtra que lectio pōt adaptari litteræ, mutat iuris dispositionem vtro que casu appellatio erat pdispositionem iuris, merito non erat admittenda. Abb. Sic.

CASVS. Quærit an appellationi regis Fraconum sit deferendum pro Iudæis, vt ii. eos eis habere mancipia Christiana, & synagogas quas habere solēt. Respondet Papa, quod non, cū sit contra ius generale. Non. q nulli appel lationi tacite. q leges & canones nō est deferendum. Item no. q Iudæus, quod non pōt habere Christiana mancipia.

g Pro huiusmodi appellationibus.] huiusmōi appellationibus nō est deferendum contra canonicas sāctiones. 54. dist. mancipia. de quo decreto fit hic mentio, & ī. de Iudæ. multorum. & c. Iudæi. 2. & c. cum sit nimis. & sic patet quod appellatio, q fit contra leges, vel canones, non est aliquatenus admittenda. s. de cler. non resid. c. relatum. Ber.

iiij AD hæc.] Idem dicit quod c. meminimus & c. peruenit, & c. suggestum. s. eo.

CASVS. Aliqua cā commissa est alicui appellatione remota, ille pquē commissio facta est, appellat, dicens se p eadem cā nuncium suum ad sedem Apostolicam destinasse: quæritur an tali appellationi sit deferendum? Rndet Papa, quòd si constiterit iudici appellantem destinasse nuncium ad sedem Apostolicam anteq̄ partes essent citatæ, vel anteq̄ delegatio cāæ peruenisset ad ipsum, dēt appellationi deferre. Si vero post citationem fuit nuncius destinatus: nō tenetur appellationi deferre. hoc intellige q m illam. ī. eo. vt debitus. Nota quod missio nuncij excusat appellātem ne rēdeat coram iudice, si causa est commissa & hoc intellige si nuncius mittat anteq̄ partes fuerint citatæ. Si verò post, non excusat. Item licet causa non admittatur appellatione remota, potest tamen appellari.

te suspectum [a] habuerit, te insistentem, iudicē eligant †qui propositam inter eos valeat dimittere quæstionem.

¶ Idem Salabrien. †episcopo.

¶ *Si canonicus ad residentiā monitus appellat, statuitur sibi terminus ad appellationē prosequendam: & interim deseruitur beneficio per vicarium de fructibus beneficij sustentandum, & si appellationem non prosequitur, vel residentiam non facit, priuatur præbenda.*

CAP. XXVIII.

ij PEruenit † ad nos: quod cum G. ecclesiæ tuæ Canonicum, ut in ea residentiam [b] faceret, monuisses, in appellationem prorupit: & infra. ¶ Cum aūt frustratoriæ [c] dilationis cā videat dictus canonicus appellasse: Mandamus, quatenus eū studiosè moneas, vt in eadē ecclesia residētiam faciat: vel †infra terminum eam prosecuturus, iter ad nos arripiat [d] veniendi. Interim verò alicui honestæ personæ, vices eius in ecclesia prætaxata cōmittas, & ei de beneficijs illius assignes, [e] vnde possit congruè sustentari. Quod si præfatus G. alterum adimplere neglexerit, tu præbēda sua priues [f] eundem, & eam alij idoneæ personæ concedas.

¶ Idem.

¶ *A iudice iurisdictionem exequente, non appellatur.*

CAP. XXIX.

iij COnsuluit † nos tua fraternitas, vtrum sit appellationibus deferendum, a rege Frācorū pro Iudæis interpositis, vt mancipia detineant Christiana: & infra. Nō conuenit ut pro huiusmodi [g] appellationibus ab obseruatione decreti debeas abstinere.

¶ Idem Geuuensi †archiepisc.

¶ *Qui ante citationem vel notitiam litterarum iam fit nuncium ad sedem, appellare potest ne delegatus procedat, secus si post.*

CAP. XXX.

iiij AD † hæc, sicut asseris: & infra.

† De quo necessario intelligit decr. secundū Ab. p eo quod delegatus secū ... nō de ... ī. eod. secundo req. ... 10. And.

† Vide l. si suspecta. cum ... l. & l. secundo requiris, s. eod.

† Salesburien.
Salesberien.

† Cap. 44. ... Et de residentia canonicorum & aliarum personarum ecclesiasticarum, uide quid nouissime diffinierit Concilium Trid. sess. 24. de refor. ca. 12.

† Hi locus vix pōt intelligi, ut legitur in Vulgatis, qui est apertior in antiquis.

† Cap. ... Et ... per ... de ... Nou... Dilect... † ... in ... Pa... hoc tit. de ...

a Delegatio.] idest cognitio delegationis factæ.

b Ad sedem Apostolicam.] hodie non admittitur talis appellatio, quia si haberet litteras super eodē negotio, non prodesset, si nondum essent iudici præsentatæ. j. eo. vt debitus. Similiter habes s. eod. meminimus. vbi de hoc.

¶ Respondemus, quòd iudex si ei constiterit appellantem, antequā partes essent citatæ, vel delegatio [a] causæ peruenisset ad ipsum, qui appellationis interponit obstaculum, nuncium ad sedem Apostolicam [b] destinasse, tactæ debet appellationi deferre; sed si post citationem fuerit destinatus, satis potest exequi quod mandatur.

¶ Idem.

¶ *Qui non detulit appellationi interpositæ ad Papam, mittitur cum litteris ordinarij ad curiam puniendus.*

CAP. XXXI.

De † Priore: & inf. ¶ Ceterùm si præfatus canonicus Priorē pp suas enormitates manifestas, quæ ipsum notabilem reddunt, † ad sedem Apostolicam appellauit: & ipse tali appellationi deferre contempsit: [c] eum cum litteris tuis veritatem continentibus de tanto excessu [d] satisfacturum ad sedem Apostolicam venire cōpellas.

¶ Idem.

¶ *Contra constitutiones regulares, appellatio religiosum non defendit.*

De priore.] CASVS. Quidam canonicus regularis appellauit à suo Priore, qui modū excedebat in correctione, quē fecit vestib. vsq; ad camisiā spoliare. prior nō obstante appellatione, processit enormiter ꝯ illum canonicē, vnde cōquestus fuit dño Papæ: vnde mādat cuidā iudici, vt si præfatus canonic⁹ appellauit ꝓpter enormitates ipsius Prioris manifestas, q̄ reddūt ipsum notabilē, & ipse sic detulit appellationi, cōpellat ipsum ad Apo sto. sedē cum litteris veritatem continentibus venire, satisfacturū de tanto excessu. Nota ꝙ prælatus non debet excedere modū in corrigendo: alioquin tenet appellatio, quæ aliàs nō teneret. Itē qui nō defert appellationi legitimæ, debet puniri.

[Glos. seq. reci. per obiectionem decr. ad nostram, &c.]

c Contempsit.] Ex hoc patet, ꝙ si ꝑlatus modum excedat in correctione, qđ benè admittit appellatio à tali correctione. s. de off. ord. licet. aliàs à correctione nō appellat. j. eod. ad nostram. & c. reprehēsibilis. el. 2. respon. & j. eod. cū speciali. in fi.

[Glos. seq. reci. per obiec. de l. quoniam iudicis.

d De tāto excessu.] & sic patet ꝙ qui nō defert legitimę appellationi, debet puniri, vt si clericus fuit, deponi debet. 2. q. 3. vt decreto, si laicus xxx. pondo auri mulctetur. C. de appell. quoniam iudices.

Quia nos.] CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, ꝙ abbates qui publica infamia sunt respersi, aut conuicti, & commoniti in cōi capitulo prælationi renūciare noluerint, vocem non habeāt appellandi. No. ꝙ in notorijs delictis non habet locum appellatio: nec contra correctionem admittitur appellatio. Bernar.

e Vt abbates.] supple. statuimus.

f Infamia.] de qua purgare se nequeunt. 2. q. 5. presbyter. sim. j. de simonia. de hoc.

g Conuicti.] de plano etiā ordine iudiciario per omnia nō seruato. j. de accus. olim, quia regulares huiusmodi de facili possunt à suis administrationib. amoueri, & ex leuibus causis. j. de accus. qualiter & quando, in fi. & j. de simo. per tuas, in fine.

[Glo. seq. reci. per quæstio. de quo communi capitulo loquatur.]

CAP. XXXII.

Quia † nos: & infra. Vt abbates [e] q de aliqua publica infamia [f] publicè respersi sūt † aut cōuicti, [g] deinde † in cōmuni capitulo [h] commoniti, prælationi credere noluerint appellandi nō habeant facultatem.

¶ Idem.

¶ *Iudex à quo potest præfigere terminum appellanti ad prosequēdam appellationem: quo lapso reassumit iudex iurisdictionem*

CAP. XXXIII.

Ad † aures nostras: & infra. ¶ Appellanti ad prosecutionem appellationis, terminus [i] cōgruus prefigatur: infra quem si appellationem non fuerit prosecutus, ex tunc compellatur stare iudicio delegati.

¶ Idem Abulen. episcopo.

¶ *Si præcedente grauamine quis submittit se protectionis superioris habetur pro appellante dummodo seruauerit ea, quæ in appellatione sunt necessaria.*

CAP. XXXIIII.

Ad † audientiam nostrā noueris peruenisse, quòd cum Zamorē

h In cōi capitulo.] qđ facere debēt Abbates & Priores de triēnio in triēnium. j. de sta. regul. in singulis. & si spontè cedere noluerint, tunc præsidentes capitulo denuncient episcopo diœcesano, q ipsum remoueat. j. de statu regul. in singulis. & cap seq. § 1. & in tali casu no habet locum hæc appellatio contra huiusmodi correctionē, maximè cum publicè sint infamati, vt p talem appellationem remaneat infamia. sim. s. eod. consuluit. sic & à pœna legis appellari nō potest. ff. de verbo. signific. l. antepenult.

Ad aures.] Aduerte quia istud capitulum nō est ex toto superfluum: Nam loquitur i delegato, de quo non habebamus textum ita apertum. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, ꝙ iudex debet appellationi competentē terminum ꝑfigere ad appellationē suam prosequendā, infra quē si non fuerit prosecutus appellationē, ex tunc debet iudex ipsum cōpellere stare iuri cora m eo. No. quòd tempus potest præfigi à iudice appellationi prosequendæ. Item qui nō prosequitur appellationem incidit in iurisdictionem iudicis. à quo appellauit.

i Terminus.] hoc iam sæpius dictum est. s. s. eod. personas. & cap. seq. & j. eod. sæpe. & c. oblatæ. quia perinde est ac si non esset appellatum.

Ad audientiam.] Qui se & sua protectioni Papæ submittit, licet verbum, appello, non exprimat, intelligitur appellasse. h. d. Primo narrat factum. In secundo dat iudicem: ibi, Licet autem Abb. Sicul.

CASVS. Ecclesia S. Iacobi Zamoreñ. subest ecclesiæ Compostellanæ. Eps Zamoreñ. multipliciter molestabat G. presbyterum prædictæ ecclesiæ S. Iacobi Zamoreñ. propter quod idem presbyter se & ecclesiam suam sub protectione dñi Papæ supposuit: sed præfatus episcopus nihilominus post inuocatum sedis Apost. patrocinium, quia fortè verbum appellationis non expressit,

† Cap. 5. eo. tit. in 2. compilat.

† Verbum, sunt, deest in pluribus antiquis.

† al. ita: & deinde

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compilat. Vnde cognosces aptè huius decretalis sensum.

† Cap. 7. eo. tit. in secunda compil. Et vide Lanfrancum de Oriano, in c. quoniā contra. s. de probatio.

a Tamē hæc decre. exprimit de iudicio delegati. Io. And.

dictum presbyterum excõicauit: ꝑ quod idem presbyter dño P. pæ fuit conquestus. Rñdet Papa, licet prędictus presbyter ex simplicitate verbum appellationis non expresserit, tamen se, & sua, sub protectione Apostolica sub iteratiuẽ unde sine causæ cognitione non debuit aliqua sententia condemnari: vnde mãdat, quatenus si cõstiterit ita esse, sniam, quam prædictus eps tulit in eundem presbyterum, denunciet nullã esse. No. ꝙ simplicitati parcẽdũ ẽ. Itẽ idẽ ẽ supponere se sub protectione Papæ, sicut appellare ad ipsũ, vt hic patet. sed hoc intelligo extra iudiciũ. Item nõ refert an aliquid de æquipollẽtibus fiat. Item sine causæ cognitione non debet aliquis condemnari, nisi in notorijs, vbi ordo iuris non seruatur. Itẽ nemo ius sibi dicere debet. Itẽ sententia excõmunicationis post appellationẽ lata, non tenet.

a Ecclesiæ.] quæ est propria Compostellanæ ecclesiæ.

b Ex simplicitate.] vnde ei parcendum fuit. 86. dist. tanta. & ff. de iurisd. omn. iud. si quis id. §. dol. & ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. §. 1. C. de testam. l. vlt. & ĩ. de p̃scrip. super litteris.

† Dictio, suam, deest in antiquis.

sis episcopus G. presbyterum eccles ę [a] sancti Iacobi Zamoreñ. multipliciter molestaret, tandem idẽ presbyter, se, & ecclesiã suã † nřæ protectioni subiecit: & infra. ¶ Licet autem prædictus presbyter ex simplicitate [b] fortè verbũ appellationis non expresserit: quia tñ post quam se, & sua, nostræ [c] protectioni subiecerat, nõ debuit sine causæ cognitione, [d] aliqua sententia condẽnari: Mandamus, quatenus (si ita tibi cõstiterit) sententiã quam pręfatus episcopus in eũdẽ presbyterum tulit denuncies non tenere. [e]

¶ Idem archiepiscopo Terraconenti.

¶ *Causa non est ad iudicem à quo remittenda, appellatione adhuc non iustificata, nisi de partium consensu.*

Litteræ protectionis Papæ, an eximant aliquẽ à iurisdictio ne sui iudicis. 1

c Nostræ protectioni.] Arg. contra ĩ. de priuil. ex parte. vbi non eximitur, licet aliquis habeat litteras protectionis domini Papæ, à iurisdictione sui iudicis. Solutio. ibi loquitur de generali protectione: hic specialis protectio fuit, quæ obtinuit vicem appellationis. & præterea ibi constat illos sub esse suis prælatis, hic sacerdos iste non erat de iurisdictione Zamoreñ. episcopi, imò dicebat se subesse ecclesiæ sancti Iacobi Compostel. & erat in possessione libertatis, & allegabat super hoc priuilegium Compostellanæ ecclesiæ: quare sententia Zamoreñ. non tenuit. vnde sine causæ cognitione ius sibi dicere non debuit in presbyterum illum: ipso enim facto appellauit. argum. ĩ. eod. dilecti. & cap. vt nostrum.

d Cognitione.] delegata à Papa: quia ipse non posset cognoscere de hoc, an iusta causa fuisset huiusmodi protectio vel non, & an haberet iurisdictionem in ipsum: quia nemo ius sibi dicere potest. C. ne quis in sua causa. l. vnica. Bern.

1 In hoc male dicit glos. nisi restringas hoc dictũ cum proximo: & hoc plenius intelliges ꝑ not. ĩ. eo. solicitudinẽ. in glo. sed quęre in Ioc. Ioan.

e Denuncies non tenere.] & sic nulla fuit sententia tanquam à non suo iudice lata pro huiusmodi protectione, ac si verbum appellationis expressisset. sic ĩ. de sent. excom. per tuas.

A Ccepta.] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi: Non debet. Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, ꝙ si contingeret ab audientia alicuius iudicis appellari non debet causa ad ipsum remitti, nisi partes in hoc consentiant. No. ꝙ causa nõ debet ad eum remitti, à quo est appellatum, nisi in casibus.

f Ad eos.] vt 2. q. 6. §. vlt. & c. si quis eps accusatus. & C. de appellat. eos qui. & ĩ. de sent. excom. per tuas.

[Gl. seq. reci. per obiec. resoluit plurale in singulare.]

g Nisi partes.] partes appellans. 2 quia non obstãte contradictione alterius partis potest appellans redire ad priorem iudicẽ. ĩ. eo. interposita. §. 1. tamen condemnabitur appellans aduersario in expensis alteri parti, si contradicente aduersario reuertitur ad eum iudicem, vt ibi dicitur.

CAP. XXXV.

A Ccepta † conquestione canonicorũ Pampeloñ. & infra. ¶ Non debet ad eos [f] causa remitti, nisi partes [g] consenserint, à quibus noscitur appellatum.

¶ Lucius iij. Galtero † Linconiensi episcopo.

¶ *Delegatus etiam datus cũ clausula appellatione remota, recusari potest, si est consanguineus impetrantis, vel si fuit aduocatus eius in illa causa.*

CAP. XXXVI.

P Ostremò † fraternitati tuæ litteris præsentibus intimamus, ꝙ si causa alicui fuerit delegata, qui consanguineus [h] sit illius q litteras impetrauit, aut in eodẽ negotio aduocati [i] offĩ istam consanguinitatem? Videtur ꝙ vsque ad septimũ, quia vsque ad illum gradum succederet illi, alijs deficientibus. 1. q. 5. ad sedem, in 2. col. vnde cum remaneat affectio, potest recusari vsque ad illum gradum in quo posset ei succedere. arg. contra, quia hodie consanguinitas vltra quartum gradum non extenditur. ĩ. de consan. & aff. non debet. arg. illius constitutionis, non debet: posset dici, ꝙ vltra quartum gradum non posset recusari vt suspectus. sed certè honestius reputo, ꝙ in superioribus adhuc repellatur: quia semper affectio & dilectio prima remanet: & succederet ei, vt dictum est. modica enim causa repellit iudicem, puta familiaritas. ĩ. de off. deleg. insinuante. & periculosum est sub iudice litigare suspecto. 3. q. 5. quia suspectus. & C. de iud. apertissimi. Quid si iudex æqualiter esset cõsanguineus vtriusque? Tunc par affectionis causa suspicionem remouet. 4 ff. de ri. nupt. non solũ. §. de vno. Item remoueretur iudex si esset dominus impetrantis. ĩ. de off. deleg. causam quæ. vbi plures casus notantur. Item de hoc plures casus inuenies ĩ. vt li. non contest. accedens. Item si ab ipso appellatur in alia causa. ĩ. eo. ad hæc. & c. proposuit. de eo quod hic dicitur, & ĩ. de off. deleg. causam quæ. & in decr. prædicta, accedens. plane inuenies de hoc. Bern.

i Aduocati officio.] qui enim fuit aduocatus in causa, postea in ea iudex esse non debet, aut assessor, ne actionis suæ, vel aduocationis memor, incorrupti iudicis non possit nomen præferre. C. de off. assess. nemo. in fi. & qui similem causam habet, remouetur. ĩ. de iudicijs, causam quæ. Bernard.

P Ostremò.] CASVS. Dicit hic, ꝙ si iudex delegatus sit cõsanguineus impetrantis, vel fuerit aduocatus in eadẽ, vel alia iusta causa suspectus potest legitime recusari, licet sit ei causa remota appellatione cõmissa. No. ꝙ si iudex fuerit cõsanguineus impetrantis, vel aduocatus in eadem causa, recusari potest, licet appellatio in litteris sit remota. Itẽ ꝙ qualibet iusta causa potest iudex recusari.

[Glos. seq. quærit, arguit pro & cõtra, & soluit. Secũdo iterum quærit, & soluit. Tertio ponit alia exempla suspicionis & remittit.]

h Cõsanguineus.] sed vsque ad quem gradũ intelligimus

Ad hæc.

AD hæc.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Noueris Abbas.

CASVS. Aliqui clerici sunt interdicti, & appellãt, & de appellatione confisi non seruant interdictũ, & quæritur quid iuris? Rñdet sicut post appellationẽ legitimã nemo pôt excõicari, sic clerici nõ possunt declinare interdictum, cui ante appellationem suppositi fuerant. Nota q̃ post appellationem nemo potest excõicari. Item si excõicatio, vel interdictum præcedat, non releuatur per appellationem sequentem.

[Glos. seq. primò æquiparat excõicationẽ & interdictũ. Secundo quæritur ponit duas opi contrarias, dicens primam seruari, quam in parte declarat & remittit, in fi. sic loquitur, quòd quid sentiat non appareat.]

a Interdictũ.] no. q̃ excõicatio & interdictũ æquiparantur in hoc, q̃ sicut excõicatio post appellationem nõ tenet. j. de sent. excõ. p tuas. ita & interdictũ emissum per appellationẽ subsequentẽ non suspẽditur, vt hic patet: & è conuerso. j. eo. pastoralis. nisi sub cõditione ponatur interdictum. siue sẽtẽtia feratur medio tẽpore, potest appellari. j. eo. præterea. & j. eo. dilectis, §. quia. Sed quid si aliqua ecclesia interdicta est, & eps̃ suspendat ad tempus interdictum, vt in ea celebretur, si quis tunc appellat, nũquid valet appellatio? Vĩ qđ non, licet relaxetur interdictũ ad tp̃s vt in ea celebretur, interdictũ tamen est, & in interdicta ecclesia bene celebratur. j. de priui. cum & plantare. §. quod si. & c. et priuilegia. ĩ. de offi. ord. irrefragabili. & excommunicatis etiam potest prædicari. j. de sent. excom. respõso. & c. cum voluntate. t. respon. non enim est nouum interdictum, licet eius executio suspendatur. argu. ff. de preca. sed si manente. ff. de pecul. peculium. §. si ære. & ita appellatio non suspendit interdictum, & sic episcopus potest suspendere suum interdictum, nec prodest appellare medio tẽpore. & hoc dicunt Lau. & Vincen. & Tan. j. eod. dilectis §. quia. Et alij dixerunt sicut Guli. Naso, quod episcopus nunquam potest suspendere suum interdictum quin tollat illud ex toto: vnde si tunc appelletur. & iusta sit appellatio, defenderetur per appellationem: & illud quod inducunt prædicti Doctores ad hoc probandum, non probat hæc decre. & cum plantare. quia illud fit auctoritate speciali domini Papæ: vnde alij ad consequentiam trahere non possunt, vt possint facere quod celebretur in ecclesia interdicta. de facto tamẽ seruatur opinio prædictorum doctorum. & quòd hoc possit fieri probatur j. eo. dilectis. § quia. vbi de hoc. De appellatione facta dum suspenditur interdictum, dic vt not. in prædicto §. quia dixit Tan. quod si ecclesia interdicatur, tale interdictum potest suspendi; sed si homo interdicatur, tale interdictum non potest suspendi quin tollatur in totum: quia non potest esse in ecclesia & extra eodem tempore. Sed non credo, quod episcopus possit dare alicui priuilegium celebrandi in ecclesia interdicta: quia illud pertinet ad Papam.

ADDITIO. & est argum. pro eis, ĩ. de offi. ord. irrefragabili. & hoc est quasi expressum in tex. & in gl. j. eo. dilectis.

b Declinare.] j. eo. pastoralis.

Vonariẽs. — Cap. 46. e. in 1. cõpi. ... autem ... differant ... excõica... tradit ... Anania ... lab. de sen. excõ. ... & ... c. 1. de sẽ. exco. lab. 6.

functus: vel ex alia iusta causa suspect9: huiusmodi delegatus non immeritò poterit recusari, quãuis appellatione remota fuerit ei negotium delegatum.

¶ Idem Noruicẽn. ep̃o.

¶ Sententia interdicti non suspenditur per appellationem sequentem.

CAP. XXXVII.

AD† hæc quoniam sub interdicto aliqui cõstituti appellãt, & deinde illud seruare cõtemnunt: qđ in hoc casu seruandũ sit, consulere voluisti. Noueris igitur, quod sicut post appellationem excõicari non possunt: sic interdictũ[a] nequeunt cui ante appellationem eos constat suppositos, declinare.[b]

¶ Clemens tertius.

¶ Iudex appellationis remittit appellantem & causam ad priorem iudicem, nisi sibi constiterit à grauamine, vel iniusta sententia fuisse appellatum.

CAP. XXXVIII.

CVm† in ecclesia: & infra. ¶ Accepim9, quod quidam clerici de Gual. occasione iudicij tui, qđ velle obseruare[c] se iactãt, Linconieñ. episcopi iudicis ordinarij sine causa rationabili cognitionem euitãt. ¶ Vndè mãdamus, quatenus si quando contigerit aliquem de clericis, à præfato episcopo ad tuam audientiam appellare, non ante appellationem admittas, quam tibi constiterit eam, vel à grauamine[d], vel iniusta[e] condemnatione porrectã.† alioquin[f] ipsum ad prædicti episcopi audientiam remittas,[g] appellatione

CVm in ecclesia.] Primo narrat factum. Secundo ꝗ̃ui dei ibi, Vnde. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici de Gallia Liconien. episcopi volentes ipsius iudiciũ declinare, vt sub archiepiscopo litigarẽt sine rõnabili causa euitãdo ant episcopum suum appellãdo ad archiepiscopum: Significatum fuit hoc dño papæ: Vndè mãdat ipsi archiepiscopo, quaten9 si aliqñ contigerit aliquẽ de clericis à p̃dicto ep̃o appellare ad ipsũ, non prius eorum appellationẽ admittat, q̃ ei constiterit appellationẽ interpositã fuisse, vel ab iniusto grauamine, vel ab iniusta condemnatione: alioquin remittat illos ad episcopum suum. Nota quod archiepiscopus non est iudex ordinarius subditorũ suffraganeorum, nisi in certis casibus. Item nullus debet appellare nisi grauetur: alioquin remittendus est ad eum a quo appellauit.

c Obseruare.] quod de iure facere non possunt nisi per appellationem, & in alijs certis casibus, qui notantur ĩ. de off. ord. pastoralis. loquitur Papa archiepiscopo Cantuarieñ.

d A grauamine.] expresso in appellatione, in quo casu tantum tenet appellatio ante sententiam. j. eod. vt debitus. & c. cum causam. in fi. & c. dilecto.

e Iniusta condemnatione.] in casu isto cum appellatur a diffinitiua sñia, non est necesse causam exprimere, nisi quòd dicat, appello ab iniusta sententia: & tunc debet superior cognoscere, vel alij committere secundum arbitrium suum.

Glo. seq. arguit & remittit.]

f Alioquin.] idest si appellatio non sit legitima, remittit ad illũ à quo appellauit, ꝟ vt procedat in causã cũ appellauit à grauamine, vel quòd exequatur sñiam quam ipse superior confirmauit. & sic est hic opti. arg. quòd iudex appellationis, qui confirmat sñiam, quam alius tulit, non debet ipsam mandare executioni, sed primus. De hac materia tractatur ĩ. de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

g Remittas.] aliàs causa ad eum a quo appellatum est remitti non debet, nisi de consensu appellantis. ĩ. eo. accepta. & j. eo. interposita. §. 2.

†Cap. ... eo. t. in 2. cõp. ... videto hic præ alijs Guidonem Papæ.

† Vide l. qui ad ciuilia. C. đ ap. & l. vni. C. vt cã. post pub. ad sit tur.

a Concor. tex. in l. minoribus. & ibi B. l. C. de his quib. vt indig.

ꝫ Vaǀero hic Ioan. And.

It lina ... ĩ. de con ...

a Eius iudicio.] ita quod omne ius saluum sit ei contra quem fuit appellatum, vt si tunc fuit minor, nunc autem factus maior iure minoris vtatur. ff. de minor. l. intra vtile. in responso.

b Pariturum.] nam archiepiscopi non habent iurisdictionem sup subditis suffraganeorũ suorũ: nisi in certis casibus. i. de offi. or. c. pastoralis. & capitulo duo simul.

Hęc glossa nec Bernardi est, nec in vetustis exẽplaribus reperitur.

Directę.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respõdemus. Abbas.

CASVS. Quædam cã matrimonialis tractabat corã ordinario: corã quo vir impedimẽtũ cõsanguinitatis opposuit: mulier sedẽ Apost. appellauit iudex statuit terminũ appellãti: mulier illa non fuit psecuta appellationẽ in termino cõstituto, & ea renũciãte appellationi, iudex in cã pcedẽs, recepit testes de cõsanguinitate: Tandẽ mulier iterũ appellauit: petijt iudex vtrũ debeat ad sniã pcedere? Rñdet Papa, q licèt i cõcilio Lateran. sit statutũ, vt si aliqs appellauit, & i. terminũ sibi pfixũ appellationẽ suã nõ fuerit psecut⁹, iudex auctoritate sua liberè possit vti: tñ qa iterũ appellauit (quòd sibi licuit in eadẽ cã) à iurisdictione illius fuit exẽpta, pfertim cũ hic ageret ad separationẽ matrimonij, quod est res fauorabilis. Not. q si appellãs appellationẽ suã i termino pfixo nõ psequit, iudex postea in cã pcedet. Itẽ in eadem cã põt bis appellari, super vno articulo. Itẽ matrimoniũ res fauorabilis est.

Cap. 13. eo. tit. in 2. cõp.

tione remota eius iudicio[a] pariturum.[b]

¶ Idem.

¶ Si appellans, qui non prosequitur, redit ad iudicem à quo, & iterum grauatur: nõ obstante prima desertione, potest iterum appellare. hoc dicit, & est casus notabilis. Panormitanus.

CAP. XXXIX.

Directæ † nobis tuæ litteræ demonstrarunt, quod cũ in tua præsentia causa cuiusdã matrimonij tractaretur, in qua pars viri cõsanguinitatis vinculum opponebat, & pars mulieris ad sedem Apostolicam appellasset: nec appellationem suã pfixo termino fuerit psecuta: postmodũ ea renunciãte[c] appellationi, quã fecerat, tu in causæ cognitione procedens, de parentela testimonia recepisti. verũ qa mulieris pars iterũ appellauit: postulas vtrum ad calculum sententiæ pcedere valeas, edoceri. ¶ Respondemus igitur, quod licet iuxta decretum Lateran. concilij,[d] postquã in termino prosequendæ appellationis statuto, appellans suã appellationem non fuerit prosecutus, auctoritate tua liberè possis vti: tñ quia iterum appellauit (cum secundũ iura ei † licuerit in eadẽ causa bis appellare[e]) à iurisdictione tua se fecit exẽptam: præsertim cũ hic ad separationẽ matrimonij, qd est res fauorabilis,[f] intentio viri procedat.

¶ Cælestinus † tertius.

¶ Sententia excõmunicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub conditione, suspenditur, si ante conditionis euẽtum fuerit appellatum. h. d. inhærendo verbis literæ, vt sic satisfaciat cuilibet lectura. Et est decisio subtilis & multum allegabilis.

CAP. XL.

Præterea † requisiti fuim⁹, si qs iudex ita protulerit sentẽtiam: Nisi Sẽpronio infra viginti dies satisfeceris,[g] te excõmunicatum, vel suspensum, aut interdictũ esse cognoscas: † ille in quẽ fertur sententia medio tempore appellãs, id diem statutum minimè satisfecerit, vtrum ille sententia tali † ligetur, aut interpositione appellationis tutus existat; ¶ Videtur autem nobis, quod huiusmodi sniam appellationis obstaculum debeat impedire.[h]

e Appellare.] secundò. sic 2. q. 6. si autem. §. si qui in quacunque. & C. ne li. in vna eadẽque causa. l. vnica. & quod dicit appellare secundò, intellige à diffinitiua snia, à qua secundò appellare pmissum est, vt & nõ vltra. i. eo. sua. & vt dicunt iura pdicta. & hoc idem locũ habet ante sniam si grauaretur quis plurics super vno articulo secũdo posset appellare etiam super illo, imò ante sniam si grauaretur quis posset appellare plures, q secundo vel tertio vel quarto, quoties super diuersis articulis grauaret: qa sup vnoquoque articulo licitum est appellare si grauaretur.

f Res fauorabilis.] i. qui matri. accu. pos. videtur. Ber.

ij Præterea.] Primo ponit cõsultatio. Secũdo responsio ibi, Videtur autem. Abbas.

CASVS. Iudex ita protulit sniam: Nisi infra viginti dies satisfeceris. Tertio, cognoscas te suspensũ, vel interdictum, vel excõicatũ ille cõ quẽ snia lata est, medio tẽpore appellauit, nec ad diẽ pfixũ satisfecit: quærit vtrũ ille sit excõicat⁹, aut nõ pp appellationẽ ante terminũ interpositã? Rñdet Papa, q appellatio hmõi sniam impedit & suspẽdit. Nota q snia excõicationis lata sub cõditione vel in diem non ligat, nisi adueniente die vel cõditione: & ideò si medio tẽpore appelletur, suspendit eius effectus vt hic patet.

g Satisfeceris.] qd sit satisfacere, habes ff. qui satisda. cogan. l. 1. & ff. de pig. act. si rem alienam. §. omnis. Lauren.

[Gl. seq. tria facit. primo notat, & signat contrarium secundo ponit differẽtiã inter sniam excõmunicationis & aliãs snias. Finis recit. per q. de excommunicato sub conditione, qui ea pendente mutat forum.]

c Renũciante.] i. de offic. delega. gratum. ipso enim facto renunciauit appellationi testes producendo. sic i. de ijs quæ fi. à ma. par. capit. ex ore. i. de priuile. si de terra. & cap. accedentibus.

d Lateranen. concilij.] i. eo. reprehensibilis. & i. eo. sæpe. sic C. de temp. appel. l. vlt. §. vlt.

[Glo. seq. allegat duas concor. reliquum rechetur per obiectionem altera parte absente.

h Impedire.] & ita suspenditur sententia, quæ nondum tenet. non enim tenet it nisi extante conditione, i. de sen. excõ. a nobis. i. ex quo autẽ teneret, nõ suspenderet eius effectus per appellationẽ i. eod. pastoralis. in fin. Arg. q quia vbicunque conditio extiterit, perinde habetur ac si ab initio pure contrahatur. ff. qui pot. in pig. ha. l. potior, & ita sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & statim currunt tempora appellationis, vnde statim appellandum est ante diem conditionis, vt hic patet. & sic aliæ sententiæ sub conditione possunt ferri. sed ibi intra decem dies

¶ Idem.

¶ Si per rescriptum committantur plures articuli connexi, & in vno remoueatur appellatio, intelligitur remota etiam in alijs. hoc dicit.

CAP. XLI.

SEcundò requiris, cùm pluribus articulis in vna cõmissione positis, in vno tantum contingit appellationẽ expresse vetari: vtrum appellatio teneat, si super alijs fuerit appellatum. ¶ In quo tibi respondemus, quòd cum secundũ beatum Gregorium † verba intentioni[a] deseruiant: † & hęc sit nostra intẽtio, vt de oĩbus articulis, qui in commissione ponuntur, iustitia suum consequatur † effectum: in omnibus[b] appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim interest, vtrũ † inhibeatur primo, an secũdo, medio, an in fine: cum (sicut vtriusque[c] iuris argumẽta nos docẽt) ea, quæ in principio, ad mediũ, & ad finem: illa verò quæ in medio, ad finem atque principium sæpè referri contingat.

¶ Causa suspicionis proponenda est coram iudice qui recusatur, & probanda coram arbitris. hoc dicit.

¶ Tertio postulas edoceri; & infra. ¶ Cõsultationi tuæ taliter respõdemus, quòd cum aliquis iudicem proponit se habere suspectum, suspicionis causã coram eodẽ allegare[d] tenetur: sed partes vt in aliquos[e] nõ valde remotos conueniant, per eundẽ iudicẽ debent[f] cogi; coram

† al. inter verò inhibeat primo, an secũdo, medio an fine.

cum dies est appellan. sũt post decem dies non auditur appellans, licet aliter: nõ exter conditio. 2. q. 6. biduũ. & illud no. quòd si pendente cõditione efficiatur de alieno foro, is in quem lata est huiusmodi sñia: puta quia transtulit domicilium alio loco, nihilominus legatus erit existente conditione, nisi ante cõditionẽ appellauerit. arg. C. de testam. manumiss. statu liberis. arg. opp. ad hoc. supra de foro compet. cap. penult. Lauren.

SEcũdò.] Diuidit principium in duas partes, sicut duo sũt dicta, secũ sumptibi, Tertio Abb. Sic. Vbi sint aliæ quæstiones, siue partes huius c. dictum est. ĩ. de off. de leg. c. prudẽtia n. CASVS. In vna cõmissione plures articuli cõtinentur, in vno tũ articulo appellatio inhibetur: appellat super alijs articulis, quæritur an teneat appellatio? Rñdet Papa, quòd sñm Gregoriũ verba deseruiunt intẽtioni, & hæc est intẽtio Papę, vt de oĩbus articulis, qui in cõmissione ponunt, iustitia fiat, & ideò appellatio ĩ omnib. articulis itelligitur interdicta: nec refert vtrũ appellatio inhibeatur in principio, medio, vel in fine: quia vt dicunt iuris argumenta, ea quæ ponuntur in principio, ad mediũ & finem: & quæ in medio, ad finẽ atq; principiũ sæpe referuntur. Tandem ponit aliam quæstionẽ: aliquis proponit se habere iudicem suspectum, quęritur an causam suspicionis allegare teneatur & probare? Respõdet Papa quòd causam suspicionis allegare tenetur: & partes eligere debent arbitros, non multum remotos, qui de suspicione cognoscant: quod si non fecerint, iudex partes ad hoc compellat: & si infra terminum competentem à iudice assignatum suspicio probata non fuerit: iudex ex tunc in causa procedat: sed si suspicio fuerit probata, iudex vlterius in causa procedat: quia suspecti & inimici iudices esse nõ debent. Not. quòd verba intentioni deseruiunt, & secundum intentionem proferentis verbũ prolatum intelligendum est. Item appellatio refertur ad omnia quæ in commissione ponuntur. Item determinationes quæ in principio ponuntur, omnia sequentia determinant, & econuerso. Item causa suspicionis specificanda est coram iudice. Item causa suspicionis non coram iudice suspecto, sed coram arbitris à partibus electis probari debet. Item iudex debet compellere partes vt arbitros eligant, qui de causa suspicionis cognoscant. Item si causa suspicionis infra terminum præfixum probata non fuerit, iudex in causa procedere debet. Itẽ suspecti & inimici iudices esse nõ debent.

a Intentioni.] 22. q. 5. humanæ. & ĩ. de verb. signi. intelligentia.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b In omnibus.] ĩ. eodem, inquisitioni. contra. Soluet hoc contra quod dicit hic. locum habet cum est vnum negotium principale, sed plures articulos continet pendentes ex negotio principali. exemplũ pone ĩ. de rescr. cum dilecta. & ĩ. de offi. dele. venerabilis. Illud autem quod dr̃ ĩ. eo. in decret. Greg. inquisitioni. loquitur cũ plura sunt negotia omnino diuersa in vna commissione contenta. Exemplum pone de hoc 2. q. 1. in primis. tunc licet sit prohibita in vno, nõ tñ est prohibita in alio, nec si hoc dicatur in decre. Greg. arg. ad hoc ff. de mino. etiã, §. 1. C. de repu. l. l. vnica. sed hodie ipso iure remota est appellatio. ĩ. eo. vt debitus.

c Vtriusque iuris] canonici, & ciuilis. 32. q. 7. Apostol[a]. ff. de pac. itẽ qa. §. vlt. & ff. de verb. obl. Titia. §. 1. C. fa. m. ercis. quoties. C. de pac. petens. ff. si cer. peta. lecta est. de leg. 1. si ser. plurium, in fine.

[Glo. seq. instruit corã quo, qualiter & quando sit proponenda recusatio, & coram quo probanda; & quid agẽdum ea probata.]

d Coram eodẽ allegare.] nota quòd hæc decr. loquit de iudice delegato. sed ĩ. eo. cũ speciali. loquitur in ordinario. Vnde no. quòd qui iudicẽ recusare intẽdit, causam iustæ recusationis debet allegare coram ipso, vt hic dicitur: talem videlicet, quæ si esset probata, deberet legitima reputari. ĩ. eod. cum speciali sicut in appellatione. ĩ. eod. vt debitus. & recusatio danda est in scriptis. ĩ. de probatio. quoniam. & ante litem contest. debet proponi, cum sit dilatoria. 3. q. 3. & offeratur. & ĩ. de re iudi. inter monasterium. & C. de iudi. apertissimi. vel saltem infra terminum statutum à iudice ad dilatorias proponendas. ĩ. de excep. pastoralis. nisi ex noua causa superueniente post lit. contest. proponi non potest. ĩ. de offic. dele. insinuante. Secundum leges potest proponi vsque ad viginti dies, vt in prædict. §. offeratur. & C. de sen. & interl. om. iud. Authen. & cõsequenter. Causa verò suspicionis coram arbitris à partibus electis est probanda. supra de offic. deleg. suspicionis. & ĩ. eod. cum speciali, & supra de foro compe. licet. 1. Causa verò recusationis non probata delegatus in causa procedat. ea verò probata, supersedere debet iudex, ne amplius se intromittat, cum appareat ipsum non habere iurisdictionem post pronunciationem arbitrorum. In ordinario secus est: quia potest committere causam illam personæ non suspectæ, vel illã causam remittere ad superiorem. ĩ. eod. cum speciali, & ibi de hoc etiam inuitis partibus: quod non potest delegatus, vt ibi notatur.

1 Quæ autẽ & quot sint causæ iustæ recusationis tradit copiosè Hostiẽs. in sũ ma, tit. de recusat. §. quæ sunt iustæ causæ. & Ioan. An. in c. legitima. de appe. lio. 6.

e In aliquos.] id est, arbitrum, vel arbitros. An tales arbitri veri dicantur, dictum est sup. de offic. delegati, suspicionis.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f Debent cogi.] arg. contra, ff. de iudi. si quis ex aliena. sed ibi dubitatur an iudex sit, hic autem non: cum constat de iurisdictione, sed prætenditur recusatio. Lauren.

2 Ibi ergo cognoscat, hic non: quia hic plus quã ibi iudex afficitur, vt di. s. de of. deleg. suspicionis. & alle. quod nõ. ĩ. eo. soli. itũdẽ in glo. sed quære. Ioan. And.

a Terminum competentem.] terminum istum non iudex, sed arbitri statuere debent. supra de officio delega. suspicionis. Hodie verò debet iudex assignare terminum, vt in decret. Innocentij iiij. in hoc eodem titulo, capitulo, legitima.]lib.6.]

se dicitur; nisi ipse se spontè obligauit, vt hoc probaret incontinenti: quia posset renunciare iuri suo. simile ī. de testit. spol. c. 1.

quibus si causa suspicionis infra terminũ [a] cõpetentem probata non fuerit, tunc demũ auctoritate sua iudex vtetur. Quòd si coram ipsis causę suspicionis ꝓbata fuerit, causę cognitioni supersedere [b] tenebitur recusatus. Ipsa nàque ratio dictat, quòd suspecti [c] & inimici, iudices esse nõ debẽt.

¶ Idem.

¶ Non tenetur iudex vel aduersarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.

CAP. XLII.

AN † sit deferendum appellationi illius, quẽ aduersarius de expoliatione post appellationẽ legitimè interpositã sibi facta † paratus est incontinenti [d] conuincere, nos duxisti per tuos nũcios consulendos. ¶ Respondemus, quòd cũ in eo quis † puniẽdus sit, in quo deliquit: q appellationi deferre neglexit, † se beneficio reddit appellationis indignum. [e]

¶ Innocentius iij. illustri Regi Francorum.

¶ Habet duos intellectus: secundum primum hoc intendit: Merus executor non recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maximè si est datus cum clausula, appellatione remota, secundum alium intellectum. hoc dicit. A iudice suspecto non receditur per appellationem, nisi modum excedat.

CAP. XLIII.

NOuit † ille, qui nihil ignorat: & infra. ¶ Præterea interdicti sententiã Cardinalis nõ edidit, [f] sed potius publicauit: [g] nec fuit dictator ipsius, sed veri⁹ † executor. Vndè cum secundũ [h] ius ab executorib. [i] appellari non possit, nisi

[Gl. seq. signat cõtrarium, & dupliciter soluit.]

b Supersedere.] Cõ. dicit lex: quia licet iudex delegatus recusetur, põt causam alij delegare. C. de iudi. cũ specialis, ibi, nõ prolata causa suspicionis, sed allegata suspicione delegatur causa alij. & qa non grauatur in aliqua ꝓbatione, permittit à lege vt delegatus alij deleget: sed hic necesse habet ꝓbare causam suspicionis: & ideo quia in hoc grauatur, relevatur probata suspicione, vt ampli⁹ nõ committat inuito recusatore, & nos aliud seruam⁹ ſm Canones. Certè lex illa nõ dicit, ꝙ committere possit causã, & sic non contradicit.

c Suspecti & inimici.] sic 3. q. 5. quia suspecti. & C. de iudic. apertissimi. Bernar.

AN sit.] habet duos intellectus. ſm primum potest summari sic: Appellationi suę renũciat, qui post eam aliqd in ipsius præiudicium innouauit. secundum alium intellectũ: Non est deferẽdum appellationi illius, qui appellationi aduersarij non detulit. Secunda pars: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis paratus erat spoliare aliquem re sua: ille appellauit ne aliquam iniuriam sibi faceret, vel grauamen: non obstante illa appellatione spoliauit illum: Spoliatus traxit suum spoliatorem in causam, paratus probare incontinenti suam spoliationẽ: ille spoliator appellauit; quęritur an eius appellationi sit deferẽdum; Respondet Papa, quod cum in eo sit puniendus in quo peccauit, appellationi illius non est deferendum, qui appellationi deferre neglexit. Nota quod punitur quis in quo peccauit. Item qui appellationi ab alio interpositæ nõ defert, nec ei appellanti est deferendum; quia frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem.

[Glos. seq. quærit, ponit opin. Lau. & soluit.]

d Incontinenti.] sed qualiter intelligis illud, in cõtinenti, an vsq; ad triduum; C. de erro. aduo. l. 1. Item sine interuallo. s. de test. cogen. præterea & ī. de elect. quia pp. & ī. de test. spol. litteras. & ī. de testi. veniens, 2. an quam cito potest. ff. de statu liber. si peculium. §. vl. & ff. ad Tertull. l. 2. §. 1. [illegible] Sol. hoc potest committi arbitrio iudicis, vt dicit Alan.⁹ Ego dico, quòd hic supplementum est, maximè. quia idem esset si congruo tempore hoc probaret: quia frustra auxilium legis implorat, qui committit in legem. ī. de constitutis. & ī. de el. & bonæ. & ff. de mino. auxilium, in fi. & hic expressè dicitur;

[Glos. seq. argunt pro, & soluit contrarium.]

e Indignum.] nunquid ille qui non detulit appellationi in vna causa, repelli debet in alia à beneficio appellationis? Arg. q sic. ī. de exce. cũ ecclesiastica. & ī. de elec. bonæ. in fi. & ī. de vita. quia frustra. ff. quod quisq; iuris. l. 3. §. hęc pœna. Rñdeo q non debet in alia causa ab illo vel alio repelli: & sufficit q semel punitus est: arg. ī. de elec. cũ in cunctis. §. clerici. & c. cũ Vintoñ. 2. Et sic habes, quòd q̃s punitur in eo in quo deliquit. sic ī. de iure patron. pastoralis. & ī. de temp. ordi. litteras.

NOuit ille.] Diuiditur. Secunda pars ibi, De suspicionis. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit cuidã legato in Francia, vt terram regis Frãciæ supponeret interdicto: qui & fecit: Rex Frãciæ conquerebatur de legato, quòd ppe tã ꝓcesserat ꝯ ipsũ, quia cũ esset ei suspectus, appellauit ab ipso & post appellationẽ, in terrã suam tulit sñiam interdicti. Rñdet Papa regi dicens, ꝙ Cardinalis sñiam illam nõ edidit, sed potius publicauit: nec fuit dictator ipsius, sed potius executor: sed ab executore appellari non potest nisi modum excedat. Et Papa in cæteris Cardinali directis appellatione interposita de suspicione dicit, quòd licet non credat eum suspectum: & si tñ fuisset, propter illam appellationem desistere non debuisset: quia non suo motu, sed de mandato Papæ processit. No. ꝙ ab executore appellari non debet, nisi modum excedat. Item licet executor sit suspectus, ab eo tamen propter hoc appellari non debet: quod si fiat, nihilominus debet exequi quod mandatur, cum nullam habeat cognitionem.

f Non edidit.] sed dñs Papa tulit sententiam illam.

[Glos. seq. adducit similia.]

g Publicauit.] sic Achatius nõ fuit dictator noui erroris, sed veteris imitator. 24. q. 1. Achatius. & 12. dist. præceptis. & ī. de feu. cap. 2. simile, ī. de priuil. quia intentionis qui enim rem producit in lucem, potius rem declarat quam aliquid noui faciat. ff. de acquir. rer. dom. adeo quidẽ. §. 1. quis in fi. ff. de test. hæredes. §. 1. ff. de seru. vend. sicuti §. distant. alias, sed si quæratur.

h Secundũ ius.] tã canonicum q̃ ciuile. ī. de re iud. quod ad consultationẽ. & 2. q. 6. c. et qui. § siue quotũ. vel ab executore. & C. quorũ app. nõ recip. ab executore.

i Ab executoribus.] hoc intelligendum est de mero executore: qui nullam habet cognitionem, sed tantum executionem. ī. de off. deleg. pastoralis verò, vbi de hoc. & supra tit. prox. de cætero. talis fuit iste.

¶ Cap. 17. eod. tit. in 2. compilat. Et vide Mathe. Iansũsin gu. 28. in sp. nota quòd si actor.

† al. factam.

† vox, quis, deest in antiquioribus.

a Modum

a Modum excederent.] sic ī.tit.prox. quod ad consultationem. ubi de hoc.

[Gl. seq. dupliciter legitur.]

b Debuisset.] ex hoc vr, quod sicut non posset appellari a mero executore, ita non pōt recusari. s. eo. super eo. & c.2. §.3. sed si nō esset merus executor, benè posset appellari ab ipso & recusari. Io. Sed vr potius dicere lra ista, quod si quis appellat a suspecto quod propterea non debet admittere quin procedat, quia primò recusatio est proponēda: & si iudex illam nō dimittat, si sit iusta, tunc est appellandū, quia tunc ipsum grauat. suspicio enim proponenda est secundum formā illius decreta. ī.c.t. secundo requiris. & ī.eo.cū spāli. lker.

SÆpe.] Diuiditur. Primò ponit constitutionis cāsa. Secundò statuit, ibi, Quia tamen. In qua sex facit. Primò statuit vt appellatione recepta terminus habeat vicē perēptorij, Secūdò ibi, Quod si forsitan. quid si interposita prouocatio non fuerit recepta. Tertiò ibi, Saluis saluat cōstitutiones disponentes super desertione appellationis. Quarto ibi, Quid quid. declarat primū dictū huius cōstōnis. Quintò ibi, Si quis. ponit præuenientem terminum hominis. Sextò ibi, Hoc autem, constitutionem determinat. Abb.

CASVS. Aliqui appellant ad sedem Apostolicā, sed propter defectum alterius partis non prosequētis appellationē interpositā nec per se nec per aliū, uel forsitan ex malitia procuratoris mandatum occultantis, lites, quæ de facili poterant terminari, remanent indecisæ: quia si sit quæstio iuris, illa posset citius expediri cum probationes non sint ibi necessariæ: & si esset quæstio facti, de leui posset partibus præsentibus comprobari. Super hoc olim statutum fuit in concilio Lateranē. vt si quis in quocunque negotio appellauerit, & ille qui appellatus fuerit, venerit appellante minimè comparente, appellās dēt appellato condemnari in expensis. Sed quia propter hoc lites nihilominus prorogabitur, statuit Inno. iij. vt si huiusmodi appellatio a iudice recepta, vel a parte fuerit approbata, iudex statuat terminum appellanti, et si infra terminū appellationem non fuerit prosecutus, eo elapso peremptorij edicti vires obtineat terminus assignatus, vt extunc in absentem personā procedatur, ac si peremptoriè vocatus fuisset ad iudicium: quòd si appellatio interposita malitiosè recepta, vel approbata nō fuerit, nihilominus vigorē suum obtineat, cum apparuerit legitimè prouocatum, saluis constitutionibus promulgatis de appellantib. post sententiam: quia tunc illis nō prosequentibus appellationem suis post terminū appellationi præfixum rata manet sententia quæ fuerat appellatione suspensa: veruntamen quicquid posset proponi contra citationem peremptoriam ab absente ad sui defensionem, illud idem opponi possit aduersus huiusmodi appellationem. In fine dicit, si quis præuenerit terminum appellationis, & veritate tacita lras impetrauerit, careat impetratis, & in expensis alteri parti condemnetur. Nota arg. quod contumacia siue dolus procuratoris nocet dño. Item quæstio iuris probationem non requirit. Item qui non prosequitur appellationem suam infra terminum sibi statutum, iudex eo elapso procedat tanquam citatus peremptoriè non venisset. Item citatus peremptoriè auditur, iustam cām absentiæ allegās. Itē si quis impetrauit litteras ante terminū a iudice, vel ab appellante statutum, tacito de illo termino, lræ non ualent, & tanquam contumax punitur in expensis.

forsan modum [a] excederent in exequendo: Nos etiam in litteris sup hoc directis ad ipsum, appellationis curauimus obstaculū inhibere: appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferendum. ¶De suspicionis † autem obiectu, licet cum meritò tibi suspectum nō insuse credamus: non tamen & si fuisset, propter appellationem interpositā ab eo desistere debuisset: [b] ad quod nō proprio motu, sed nostro potius præcepto præcessit.

¶ Idem.

¶Si appellatio recipitur a iudice, uel approbatur a parte, terminus ad eam prosequendam præfixus obtinet uicem peremptorij, vt in absentem procedatur, ac si peremptorie fuisset citatus: nec talis terminus præuenire poteris ab aliqua partium.

CAP. XLIII.

SÆpe † cōtingit, quod cum ad nostram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius, [c] neque per se, neque per resposalem idoneum appellationem interpositam prosequētis, vel forsitan ex malitia [subsequentis †] responsalis [d] mandatum procuratorium occultantis, lites quæ de facili poterāt terminari, remaneant indecisæ, cum frequenter iuris quæstio [e] moueatur, cum apud nos probationes necessariæ [in contrario †] non existunt, & interdum etiā facti [f] quæstio de leui posset partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranēsi [g] † cōcilio fuerit cōstitutū, vt si in quocunque negotio aliquis appellauerit, [h] & eo qui ap-

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

† Dictio subsequentis, deest in antiquis.

† Inclusa desunt in antiquis exēplaribus.

† Lateranēsi sub Alex. iij. c. 6.

c Alterius.] scilicet appellantis.

[Glo. seq. notat, & remittit.]

d Responsalis.] sic vr quod negligentia siue dolus procuratoris nocet dño. De hoc dictū est ī. ut lite non cont. c. 1.

e Iuris quæstio] de hoc potes hre plura exempla, scilicet vtrum laicus, uel aliquis in minorib. ordinibus constitutus eligi possit ad dignitatem, uel minor 25. ann. vel aliquis possit habere plura beneficia de iure cōi. de hoc nulla probatio apud Papam est necessaria, cum ipse habeat ius in scrinio pectoris sui. C. de testa. omnium.

f Facti quæstio.] quæstio facti quandoque præsentib. partibus de leui posset probari, puta per confessionem partium, uel per instrumenta, quæ haberent, uel per testes præsentes.

g In Laterañ. concilio.] ī. eo. reprehensibilis.

h Appellauerit.] illud nota, quod qui appellat, si appellatio sua recipiatur a iudice, uel ab aduersario approbetur, tenetur illam prosequi sufficienter, quantum ad totum negotium: alias si nuncium mittat ad impetradum tantum, vel nullum mittat parte altera prosequente, condemnatur in expensis alteri parti. ī. eod. Nicolao. & c. interposita. §. 1. alias si non approbetur appellatio a iudice ab aduersario, sufficit mittere procuratorem ad impetrandum, licet altera pars sit præsens, vt in decre. interposita. §. 1. secus est de appellato, quia ei non imponitur prosequendi necessitas, nisi venire velit uel solus, vel cum aduersario. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & pōt negligere causam si vult, cum sine ipsa possit causa appellationis tractari si contumax fuerit. C. de temp. appel. l. vlt. §. illud. eo prius citato intra cod. per suas. Et nota quòd qui appellat a grauamine, causam in scriptis assignare tenetur, [a] & petat apostolos, in quibus iudex causam exprimat appellationis, & cur appellatio non sit admissa: Vel si forsitan appellationi sit delatum,

a Cōcor. tex. in l. eos. §. si verò, cū not. C. eo. & in l. 1. §. libelli, p Bar. eo. ti.

latũ, postea statuat terminũ appellanti: & si appellatus voluerit, partes debent per se, vel per procuratores instructos ad cām s tractandum accedere: quod si appellās non fecerit, reputabitur non appellans, & ad primũ iudicem remittetur, & in expensis parti alteri condemnabitur: & si appellatus hoc contempserit, ipse in expensis condemnabitur, vt ĩ. eo. ti. in decr. Inno. iiij. cordi nobis est, ĩ. e. tit. [lib. 6.]

r Non solũ ad cām appellationis, sed ēt ad causã principalē.

tionē, vt in l. pdicta, furti. Sed hoc non est verũ in sñia excōicationis; quia, aut appellatio tenuit, aut nō: si tenuit excōicatio lata, postea ipso iure nulla fuit, ĩ. de sent. exc. per tuas. & ita siue prosequit appellationē siue non, nō efficit postea aliqua, ff. de reg. iur. quod ab initio. & 16. q. 3. c. placuit. §. pōt. vltra vnã col. si appellatio non tenuit, ergo excōicatio postea facta statim tenuit. & aliud est 3 in sñia excōicationis, q̃ in alijs; quia effectus aliarũ sñiarũ suspendit si appellet. ff. ad Turp. l. 1. in fi. sed effectus excōicationis nō suspendit per appellationē, ĩ. eo. pastoralis ex hoc sequeretur absurditas, si aliquis retro esset excōicatus, sequeretur etiam quòd, si quis canonicè electus esset, & tñ cassanda esset electio eius facta medio tēpore. Ioã. Sed pone aliquẽ epm depositũ, statim post suã appellat appellatione pẽdente ex eōs accidit tñ suũ, nunquid talis excōicatio tenet? Vinc. dixit, quòd si eps non appellauit, vel si appellauit, & nō fuit appellatione prosecutus excōicatio ñ tenuit. Arg. l. pdict. ff. de ijs, qui not. infa. l. furti. quia fingitur non appellasse, C. de tēp. ap. l. vlt. §. vlt. si fuerit prosecutus, siue confirmet sñia, siue non, tenuit excōicatio. T. dixit, & melius, quòd ex quo appellauit, remansit in officio suo, quia q appellat, nō dr condemnatus, ff. de pęn. l. 2. § vlt. & integer status eius, vt interim fungatur honorib. ff. de app. interposita. ff. nihil inno. l. vni. a. § integer. 4 & ideo si ue prosequatur appellationem, excōicatio tenuit, & hoc fm praedictam rationem, quam Ioan. assignauit si uero non appellauit, acquieuit sententiae: & sic per sententiã amisit omnem iurisdictionem; vnde si tulit postea sententiam, nulla fuit.

pellatus fuerat veniente qui appellauit uenire neglexerit, competētem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltē timore deterritus, † in grauamen alterius non facilè quis appellet. ¶ Quiam tamen propter hoc qõnes nihilominus prorogantur, pręsenti decreto statuimus, vt si huiusmodi appellatio vel a iudice recepta, † vel a parte fuerit approbata, post terminum appellationi praefixum, edicti peremptorij vires obtineat,[a] ita videlicet vt ex tūc in absentem[b] perinde procedatur, ac si peremptoriè[c] vocatus ad iudicium extitisset. ¶ Quod si forsitã interposita prouocatio malitiosè recepta, uel approbata non fuerit, cum constiterit legitimè prouocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Saluis[d] constitutionibus de prouocantibus post sententiam pmulgatis: quibus appellationes suas prosequi non curantibus, post terminum appellationi prosequendae praefixum, rata manet sententia,[e] quę fuerat appellatione suspensa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente[f] proponi, aduersus appellationem huiusmodi ualeat allegari. ¶ Si quis autem terminũ appellationis praeueniens,[g] tacita veritate[h] literas impetrauit: & careat[i] impetratis, & pęnã

† detentus.

† suscepta.

a Obtineat.] ipsa appellatio siue terminus statutus a iudice ad ipsã pse quẽdã erit loco perēptorij, vt eo elapso procedat iudex in cã, si non fuerit appellationem prosecutus.

b Absentem.] hoc pōt intelligi de appellāte, & appellato.

[Gl. seq. ponit duo cōuenientia inter terminum appellationis, & citationē peremptoriam, & vnũ in quod discrepant.

c Ac si perēptorie] vt si lis nō est contestata, excōicetur reus absens q appellauit, vel mittatur actor in possessionē cā rei seruandae, si lis est cōtestata pōt ferri diffinitiua sñia, si liqueat de cā: vel si non liqueat, cōstituatur verus possessor. ĩ. de do. & contu. put ē. ut lit. non conte. qm̃ §. in alijs. si actor est absens, qui appellauit procedat 9 ipsum ad testium receptionē, & ad diffinitiuã sñiam, vt ĩ. de do. & cõ. quo prout: no. in de cre. prout. Item in alio hēt appellatio similitudinem cũ citatione peremptoria, ut sicut peremptoriè citatus q nõ venit non auditur appellans. 24. q. 3. de illicita. si sic nec appellans, qui non prosequitur appellationem. ĩ. e. personas. & c. cum sit Romana. In hoc tñ differunt, quia peremptoriè citato iudex potest facere gratiam. ĩ. de officio deleg. consuluit. sed si quis non prosequitur appellationem, statim tenet sententia, vt ĩ. eo. cum sit, nec amplius audit appellans, ut ibi dr, 2 & hic ver. saluis, &c. & hoc intellige cũ notum est hoc iudici, quòd appellãs non est prosecutus appellationem in termino constituto, & ipse non comparet in praesentia iudicis in ipso termino, aliàs non potest procedere contra absentem.

2 Secundum Ioan. Idem Host. Io. A.

d Saluis constitutionibus.] hoc respicit id quod dixit ĩ. ver. ex tunc in absentē procedat, &c. sed his post sñiã statim rata manet sñia, & pcedit iudex ad executionē tñ: sed tunc ante sñiam alius est modus procedendi, ut dictum est in notula illa, vt si lis non est conte. &c.

[Gl. seq. alle. contra. & rationem reddit, quęrit. arg. pro, & soluit. Iterum quęrit, & ponit opi. Vincen. item Tancr. quam approbat.]

e Rata manet sententia.] sic. ĩ. eo. cum sit Romana. & 2. q. 6. ei qui. §. appellatore. qui enim non psequit appellationē, fingit non appellasse. C. de tēp. appel. l. vlt. §. vlti. vnde ēt retro notat infamis. ff. de ijs qui no. infa. furti. Sed nũquid est idem in sñia excōicationis, ut si aliquis fuerit excōicatus post appellationem, & eam non prosequitur: an tunc rata maneat sñia excōicationis, vt fingatur non appellasse? Vr quod sic: quia retro notat infamia qui cōdemnatur de furto, nec psequitur appella-

f Absente proponi.] hoc vult dicere litera ista, sicut absens peremptoriè vocatus, qui non potuit venire iusta de cã detentus, auditur allegãs impedimētũ suum, ita quòd reuocatur quod 9 eum factum est. ĩ. tit. prox. cum Bertholdus. & ff. de iud. si praetor. & 4. q. 5. quisquis. sic appellans 5 si non potuit appellationē suam prosequi intra terminum constitutum, auditur uolens probare impedimentum. ĩ. eod. cum sit Romana. & c. cum ex ratione. & C. de temp. ap. l. vlt. §. illud.

g Pręueniens.] hoc intellr de termino statuto a iudice, vel ab appellante, est in termino statuto a lege, quē pōt quis pręuenire. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. dum tamen appellatus nimium non pcurrat vt appellantē in commissione impetranda suppleant. ĩ. eo. oblatae.

h Tacita veritate.] quia tacuit impetrando quòd terminus statutus fuisset à iudice, 6 vel à seipso.

i Careat impetratis.] iste cui praefigitur tempus ab homine, non pōt ante terminũ illũ impetrare. Nunquid illud tps currit in anno appellationis? Non vr: quia tūc non est in mora: quia si vellet procedere non potest, vt hic dicit: & ei qui agere non potest, non currit tempus, vt dicit lex. C. de anna. excep. l. 1. § vlt.

Pęnam.

a Pœnam contumaciæ.] quia punitur in expensis. s. eo. reprehensibilis. & iudex cui sit commissio, illum cõdemnabit ad expensas. j. eo. vt debitus.

b In litibus.] & s vbi non seruatur iuris ordo, vt in notorijs. s. de cler. ad nostrã. & in causa inquisitionis. s. vt lit. non cõt. qñ. & vbi crimina patent, & corriguntur. sup. e. reprehẽsibilis. & c. cum sit Romana. in fi.

CONstitutus.] Si appellans in causa electionis infra tps legitimum non prosequitur, non per hoc præiudicat cognitioni, faciendæ officio iudicis super impedimentis electi. h. d. Diuidit. Primo ponitur partis narratio. Secũda ibi, Intellecto. Papæ motiuum. & iudiciũ datio. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Clarem quidã canonici contulerũt potestatẽ eligẽdi in epm, & quidã non, hoc acto in illa translatione vel collatione, quod eps nõ procederet ad electionẽ sine alijs: Dũ essent in tractatu electiõis, xj. canonici appellauerũt, ne aliquis eligeretur in decanũ sine assensu omnium requisito: Eps cũ quibusdã alijs contulit decanatum archidiacono illius ecclesiæ: & pars alia aliũ elegit: Quidã Cardinalis legatus sedis Apostolicæ, examinationẽ electionis illius cõmisit duobus abbatib. vt causam instructã ad sedem Apostolicam remitteret, nõ vt appellationi interpositæ derogaret: facta examinatione, Cardinalis transmisit illam ad sedem Apostolicam, partibus postmodum in præsentia Papæ constitutis, archidiaconus prædictus prædicta omnia allegauit, petens electionem de se factam confirmari, Ex parte aduersa responsum fuit, quòd non erat confirmanda, sed infirmanda: quia facta fuit post appellationem contra formam episcopo traditã: & quod archidiaconus sponte renunciauit facto epi: Ad hoc fuit pro archidiacono allegatum, quod illi non erant vlterius audiendi, cum appellationem suam infra terminum non fuerant prosecuti: Dominus Papa his & alijs auditis, intellexit per assertionem Cardinalis prædicti, quòd sub ea forma fuerat appellatũ, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani: & quod appellationem infra annum non fuerant prosecuti, nec allegauerunt causam propter quam esset eis biennium concedendum: quia sicut infra annum miserunt eis nuntium, ita potuerunt mittere procuratorem: veruntamen ne videatur dominus Papa peremptorias exceptiones propositas sub silentio præterire, mandat iudicibus, quatenus si constiterit archidiaconum spõte renunciasse facto episcopi, ex quo facto nititur: vel si constiterit ipsum episcopũ processisse ad electionem ignoranter archidiaconi contemptis prædictis canonicis, sine quibus ad electionem procedere nõ valebat secundum sibi traditam potestatem, eidem archidiacono super decanatu silentium imponat: alioquin nominationem seu electionem de alio factam, & quicquid fuerit secutum ex ipsa, denuncient irritum & inane. Not. quòd ius eligendi potest trãsferri in vnum. Item qui non prosequitur appellationem infra annum, postea non admittitur ad eam prosequendam, nisi iustam causam ostẽderet, propter quam daretur ei biennium. Item qui repellitur vna via, admittitur per aliam viam. Itẽ licitum est cuilibet renunciare iuri suo. Item forma mandati seruanda est.

contumaciæ a nõ euadat. Hoc autem in litibus, b siue iudicijs exercendis volumus obseruari.

¶ Idem Lemouicen. † & Caturcen. † episcopis.

¶ Appellatione deserta per negligentiam appellantis potest iudex ex officio procedere in casibus in quibus eius officium exuberat, & est casus valde notabilis.

CAP. XLV.

CONstitutus a † in præsentia nostra archidiaconus Claremon. nobis exposuit quod Claremon. decanatu vacante, quidã canonici vota sua in episcopum transtulerunt, d & episcopus cũ quibusdã alijs expresse consentientibus in eundem archidiaconum ei contulit decanatum, vndecim canonicis prius appellantib. ne quis assumeretur preter assensum omnium e in decanum, electioni eius xxv. tũ per se, tum episcopo medio consentirent. Cumque sancti Marcelli presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus, per partes illas transitum faceret, non vt appellationi interpositæ derogaret, f sed vt instructam transmitteret ad nos causam, sancti Aegidij † & sancti Andreæ abbatib. examinationem delegauit g ipsius: & mãdauit eisdem, vt partem contradicentem electioni decani citarẽt ad ipsum, cõtradictionis suæ causa in eius præsentia ostensuram: & infra. ¶ Intellecto igitur per assertionem Cardinalis, quod sub ea forma fuerat appellatũ, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani: & quòd appellantes appellationem infra annũ nõ fuerant prosecuti: nec erat propter qd eis esset biẽnium indulgẽdum: h cum sicut bis infra tempus legitimum simplicẽ

† Illidis.

c Cõstitutus.] hæc decr. loquitur de materia illius. s. de test. veniens secundo.

d Transtulerunt.] & quidam alijs retinuerunt penes se potestatẽ eligẽdi, hoc acto in ipsa translatione, quòd eps sine alijs ad electionẽ nõ procederet, vt j. dicitur.

[Glo. seq. recitat per obiectionem, & dat duas solutiões.]

e Præter assensum omnium.] idest præter assensum omniũ requisitorum: quia omnes sunt vocadi. s. de elect. quod sicut. & c. quia pp. & c. bonæ memoriæ. Sa v. licet intelligere præter assensum omnium, scilicet habitum in electione, non valuisset appellatio: quia non est necesse quod omnes consentiant in electione: quia sufficit consensus maioris partis & sanioris capituli in electionibus, ex quo vocati sunt omnes, vt dicit illa constitutio, quia propter & multa alia iura eiusdem tit. & j. de ijs quæ fiunt a maiori parte capi. cap. 1. seruata forma illius capituli, quia propter.

f Derogaret.] quia nec posset, si vellet ex quo appellatum est ad superiorem, vel delegatum. s. sup. de officio legat. licet. & sup. de postu. bonæ memoriæ.

2 al. ita: vel delatum est negotium ad Papam.

[Glo. seq. obijcit, ponit duas opin. Io. & Tanc. & secundam approbat.]

g Delegauit.] sed qualiter potuit iste legatus delegare causam alijs, cum iam esset delata ad Papam per appellationem, contra id supra de offic. deleg. studuisti. & cap. licet? Io. dicit 3 quod speciale est in causa vbi appellatur ab electione, quod alter cognoscere possit. Tancr. dixit, & melius, quod hoc facere non potest, nisi de consensu partium, quem credebat hic interuenisse, ad hoc vt causam magis instructam remitteret ad Papam per iura prædicta. C. de rela. l. 2. & s. & j. eo. intimasti.

3 Reprobãs id qd quidã dixerant, quod summatim poterãt examinare sicut metropolitani. j. eo. sollicitudinem. nam tamen hoc remitterent causam instructã.

h Indulgendum.] quia indulgeri non debet nisi ex iusta causa. sup. eo. cum sit. & c. ex ratione.

Potuis-

nuncium ad sedem Apostolicam destinarāt, † sic potuissent [a] saltem semel procuratorem idoneum destinasse: Ne tamen per emptorias exceptiones [b] ex eorum parte propositas, videamur sub silentio preterire: Mādamus, quatenus si vobis constiterit archidiaconum facto episcopi ex quo nititur, spontè renunciasse: [c] vel prædictum episcopum processisse [d] ad electionē ipsius, pretermissis [e] prędictis, sine quibus ne procederet in illa translatione voluntatum ex qua nititur archidiaconus, proponitur esse actum, ei super decanatu silētium imponatis: alioquin nominationem seu electionem taliter factam [f] de alio, & quicquid fuerit secutum ex ipsa, denuncietis irritum & inane.

¶ Idem cancellario Meteñ.

¶ *Contra electum vel confirmatum, nullum aliud ius expectantem, non admittitur, regulariter exceptio vel appellatio, maximè frustratoria ad impediendum electionis vel confirmationis effectum, sed possessione habita poterit accusari vel denunciari h. d. & secundum hoc est casus notabilis.*

CAP. XLVI.

ij Constitutis † in pręsentia nostra decano sancti Saluatoris, & cantore Meteñ. & infra. ¶ Meteñ. [g] episcopus intimauit, quòd sancti Saluatoris prepositura vacāte, die electioni præfixo, per Patrem & filium & Spiritum sanctum in virtute obedientiæ, ac sub animæ periculo canonicos adiurauit, [h] vt secundùm Deum & iuxtà conscientiam suā, vnum eligerēt de duobus in quos partes videbantur oculos extendisse, quem ecclesiæ magis vtilem [i] & idoneū reputarent. Decanus autem cum duobus diaconibus, & subdiaconibus tribus dictum cantorem in prępositū nominauit: Cātor [k] verò ipse, qui presbyterali officio fungitur, & Custos cum Scholastico & magistro B. sacerdotibus leuitis duob. & subdiaconibus quinque te † concorditer elegerunt: cuius electionem tanquam à maiori [l] & saniori parte capituli factam (cum de personæ tuę honestate constaret) prędictus episcopus con-

a Potuissent.] sic ī. de elect. bonæ. & de do. & contu. cum dilecti.

b Exceptiones.] duas videlicet, quas statim subiungit, quas iudex ex officio suo decurso tempore appellationis admittit. & de eis mandat inquiri, ne per surreptionem promoueatur. arg. sup. de ele. cū dilecti. sic C. de temp. ap. l. 2. in fi. In huiusmodi electionibus precipue valet officium iudicis. sup. de ele. cū nobis olim. i & capitulo, nihil est.

c Renūciasse.] quod ei licuit. 7. q. 1. quam periculosū. & C. de pac. si quis in conscribendo. vnde amplius nō est audiendus. arg. ī. de inst. cū venissent.

d Processisse.] excedendo fines compromissi, & ita nihil egit. sup. de ele. cum dilecti. & de confirmatiōe. examinata. ff. de arbitris. Pedius.

e Prætermissis.] prædictis xj. canonicis. & sine quib. procedere non debebat, prout expressū fuit in translatione volūtatum, vt dicit hęc litera.

f Factam de alio.] ab illis xj. pendente electione decani, de qua & si dubitaretur an teneret, nō est alia facienda, arg. C. qui da. tut. vel cu. pos. l. 1. secus si notorium esset. sup. eo. cōstitutis. & ī. de iure pat. c. illud. Vin.

ij Constitutis.] Appellatio frustratoria possessionē confirmati non impedit. Ita communiter summatur. sed secundum hanc summationem hæc decr. esset in dubio. Diuiditur. Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi, Nos ergo. Tertio prestat [illegible] Si quid. Abb. as.

CASVS. Vacante præpositura sancti Saluatoris Meteñ. die statuta ad celebrandam electionem eps Meteñ. adiurauit canonicos illos per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, vt secundum Deum vnum eligerēt de duobus in quos partes videbantur conuenisse, quem magis vtilem & idoneum ecclesiæ reputarent: post hoc decanus cum quibusdam nominauit in præpositum cantorem Meteñ. cantor sancti Saluatoris cum quibusdam alijs concorditer cancellarium Meteñ. elegerunt in præpositum: cuius electionem tanquam a maiori & saniori parte capituli Meteñ. episcopus confirmauit & cum vellet ei dare inuestituram, decanus appellauit ad sedem Apostolicam contra ipsum impotentiam allegando, dicens illum cancellarium impotentem in partibus illis, in quibus bona præpositura consistunt, addens quod alia sibi opponeret in præsentia Papæ, quæ tunc in presentia iudicis suspecti noluit explicare. demum causa ista ad sedem Apostolicam est delata, decanus pro parte sua in presentia Papæ hæc & alia proposuit: Dñs Papa examinato negotio, quia ei constitit euidēter appellatiōis causam corā epō expressam, rationabilē non fuisse, & aliam non expressit, quis dixerit quod expriment coram papa: vnde ipse statuit, vt quod ea quæ dicta fuerant, confirmationis effectus nō debeat impedire: Post quam verò pacificā possessionem ipsius prepositura habuerit, si quis contra ipsū aliquid opponere voluerit, non in modum exceptiōis, sed in modū denunciationis vel accusationis, licentiam habeat proponendi. Notandum quod qui appellat ex certa iusta causa, causā iustæ appellationis debet exprimere. Item corā iudice appellantis pōt quis exprimere aliā causam quam illā, quā in appellādo expressit, quod locū habet in huiusmodi appellationib. electionū. Item qui non potest excipere, potest accusare vel denunciare.

g Meteñ.] ex vna parte.

h Adiurauit.] talis adiuratio loco iuramenti habetur. 2. q. 5. si quis presbyter. ī. de purga. can. c. 1.

i Magis vtilē.] ad hoc quidē de iure tenentur: ille enim qui est doctior & sanctior est eligendus. 8. q. 1. licet ergo, cuius cōparatiōe cęteri grex dicantur. 25. distinct. c. vnum orarium. §. nunc autem. & 1. q. 1. vilissimus. & 61. dist. in sacerdotibus. licet talis sit eligendus, sufficit tñ si est idoneus: quia conueniens scientia toleratur in prælato sup. de ele. cum nobis olim. & sufficit quod non sit malus. 16. q. 7. monasterium. sup. de præsum. dudum.

k Cantor.] Sancti Saluatoris.

l Maiori & saniori.] quasi a duabus partibus elect⁹. vnde merito debuit præualere, quod semper obtinet in electionibus. sup. de ele. quia pp. & in alijs etiā negotijs ecclesiæ, nisi à paucioribus aliquid rationabile ostendatur. ī. de his quæ fiunt à ma. par. ca. c. 1.

[C. le. f. q. p. simo rece. per obiec. & sol. secūdo querit, ar. pro & contra, & soluit.

firmauit: & cum tibi vellet domũ † & inuestituram porrigere (vt est moris) decan⁹ ad sedem Apostolicã appellauit: contra te impotentiam [a] dũtaxat allegans: proponẽdo te in partibus illis, quasi penitus impotentem, in quibus præposituræ possessiones existũt: addens, quod alia tibi objiceret in præsentia nostra, quæ tunc in præsentia iudicis suspecti noluit explicare. [b] ¶ Nos ergo, q̃a constitit euidẽter illam appellationis causam, quę fuit expressa, rationabilem [c] non fuisse: † aliam autem tunc nõ expressit: & si dixerit idem decanus, quod aliam [d] † vellet objicere corã nobis: decernimus tuæ confirmationis effectum, ñ debere per ea quæ sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te nõ in modum [e] exceptionis ad impediẽdum electionis & cõfirmationis effectum, sed in modũ denunciationis vel accusationis duxerit proponẽdum postquam pacificã ipsius præposituræ possessionem fueris assecutus, proponendi licentiã non negamus.

¶ Idem Vigorieñ. episcopo.

¶ Appellari potest, si locus nõ tutus partibus assignatur, etiam si sit scriptum appellatione remota.

a Impotentiam.] impotentia proueniens ex nimia senectute, vel corporis debilitate, bñ nos repellit à promotione. 85. dist. archidiaconũ. Sed hic non objiciebatur talis impotentia, vt patet ex littera. Sed nũquid est habenda ratio potentiæ in electionibus siue diuitiarũ, siue nobilitatis, sicut habeť rõ dignitatis? 1 Ar. q̃ sic. 4. q. 3. in testib. 30. dist. hoc scripsimus. 97. dist. nobilissimus. 41. dist. ñ cogant. 24 q. 1. qui ꝯ pacẽ. i auth. de defen. ci. §. 1. col. 3. & ĩ. de pb. de multa. ff. de custo. & exhi. re. l. 1. & ff. fam. er. q̃ sũt. & ff. de fi. i stu l. vl. & C. q bo. ce. po. l. vl. Sed ꝯ v ř, vt paupertas pferat. 12. q. 2. gloria epi. & c. Socrates. 2. 15. q. 1. ille. in fi. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. 6 enim res quidẽ sanctissima. Sol. si oẽs aliæ circũstãtiæ pares essent hincinde. tũc põt recurri ad diuitias seu potẽtiã, vt p eas subleuetur ecclesia per iura prędicta. Itẽ patet hic q̃ nõ recurrit ad dignitatẽ, cum numerus est longe maior ab alia parte. ĩ. de elect. dudum. 2

b Explicare.] 3 aduertẽdum est, q̃ hic deficit totus iste textus sequẽs, fm q̃ compertum est in registro, & incipit. Nec appellatio quam post cõfirmationẽ obiecerat, confirmationis factum debuit impedire, q̃ã à minori parte ꝯ constituti ?nẽ maioris & sanioris nulla rationabili causa ostẽsa vel ostẽsa interposita fuerat, q̃a & decanus opponens rationabilẽ causam suæ appellationis, nec opposuit, nec ostẽdit. Nos ergo, &c.

c Rationabilem non fuisse.] ex hoc patet, q̃ eps non tenebatur deferre appellationi pdictæ: q̃a licet alius sit potentior, non fuit iusta causa appellandi, dum tamen alter sit idoneus. & sic potentia huiusmodi vel nobilitas non præfertur: sed ideo detulit, quia dicebat se velle aliam proponere coram Papa.

[Glo. seq. arg. alleg. contra, soluit, & opi. ponit.]

d Aliam vellet objicere.] ex hac lĩa satis colligit, q̃ aliã exceptionẽ, siue aliam causam possum ꝓponere corã iudice appellationis, quã expressserim corã illo à quo appellaui. arg. ff. de ap. scio quæsitum. & noua instrumẽta & allegationes possum inducere in causã appellationis C. de tẽpo. ap. p hanc Sed ꝯ ĩ. eo. dilecto. & c. vt debitus. quia non admittitur appellatio, nisi sit rationabilis causa expressa, vt ibi dř. ergo si illã nõ expressit, postea nõ potest aliam exprimere, p p quã non appellauit. In casu præsenti dico, q̃ corã iudice appellationis possum opponere quamcunque causam rationabilem volo, siue illam expresserim in appellatione, siue non; vt ĩ. vt lit. non conte. accedens. & ĩ. de fide instr. cũ Ioannes. & de hoc ĩ. de excep. alenisq; & multo fortius si ꝓtestatus sum me velle tuc aliã ꝓponere, vt hic, & si decanus aliã ꝓposuisset, bñ fuisset auditus: sed nullam ꝓposuit: quia nõ habebat qd objiceret: vel mutauit consiliũ suũ, & superior tenetur illam admittere: q̃a si nihil opponeret, ipse ex officio suo teneť inquirere de ipsa electione, & meritis electi. ĩ. de elec. cum nobis olim. & c. nihil est. & c. venerabilẽ. immo si aduersarius negligens esset, superior debet inquirere de exceptionibus peremptorijs. ĩ. e. c. ꝓx. de p sui representatione ali quis eligi faciat honorẽ. ĩ. de elec. cum dilectus. & in c. cũ nobis olim. Quid iuris sit in alijs casibus ĩ. de electo. dilecto. ĩ. e. dilecto. In hac sñia quantũ ad casum præsentẽ erat T. Alij, vt Io. & Da. colligebant ex hac lĩa, q̃ i casu isto nõ põt opponi alia exceptio q̃ fuisset expressa, cũ succubuit i vna, nec licet variare, ne ecclesia diu vacet: vel hic non fuit admissus: q̃a cũ succubuit i vna, p̃sumitur calumniose aliã ꝓponere. 3. q. 10. placuit. Quod prius dixi teneas. Ber.

ADDITIO. Hodie opinio I. & Da. est approbata per iura noua, vt patet in ca. vt lite. de elect. [li. 6.] & c. cõstitutionẽ. de elec. i cle. i ẽ.

[Glo. seq. dupliciter objicit, ponit op. Io. iterũ objicit, ponit op. Io. & soluit.]

e In modum exceptionis.] simil. ĩ. de cõces. pręb. post electionem ñ. Sed cũ isti detur actio ad impugnandũ electionẽ, multo fortius exceptio debet dari ad impediendum. ĩ. de iureiur. quemadmodum, quia turpius ejicitur, & c. ext. vt ibi. & cui damus actionem, multo fortius & exceptionem. ff. de superfi. l. 1. §. is autem. & ff. de reg. iur. initus. §. cui damus. 4 Præterea qualiter potest iste electus pẽdente lite recipere dignitatem, contra id 81. dist. tantis. ĩ. de acc. deus omnipotens. & ĩ. de test. cap. vlt. & ff. de re mili. qui status? Io. dixit q̃ hoc ideo statuitur, quia præsumitur, 5 quod calumniose & differendi causa objicitur. Arg. s. de elect. cum dilectus. & ĩ. de resti. spo. litteras. immo vř, quod cum in modum exceptionis objicitur crimen electo: nisi electus publice sit infamatus de illo crimine, q̃ differenda sit exceptio, infra de accu. accedens. Arg. C. de edict. diui Hadri. tol. l. 2. C. de Fal. l. 1. & sic videť quod iste sub conditione recipiat dignitatem, si innocens repertus fuerit. ff. de tut. & cura. da. ex. qui. Itẽ patet hic: quod licet aliquis sit exclusus a iure excipiendi: non tamen a iure denunciandi vel accusandi. Sic supra de iureiur. quemadmodum. in fi. simile infra de conces. præben. post elect. in fin. Sed quæro: isti etiam post confirmationem non potest objicere crimen in modum exceptionis, vt infra de accu. super his? Respondeo ratione præsumptionis oneratur duriori modo agendi: quia de facili repellitur quis à denunciando, vt si fuerit inimicus vel criminosus, qui denunciare non potest, cum se non correxerit, vel si non præmonuit; similiter est durum agere criminaliter propter pœnam talionis, sed excipere potest quilibet criminosus & excommunicatus. supra de ex. c. dilecti. in fin. Io. Alia ratio verior est, quia vlterius non posset objicere crimen in modum exceptionis per confirmationem, quam iste habuit; & possessionem corporalem, quam mandat Papa dari huic, consequutus iste plenum ius, a quo repelli non potest, nisi per denuncia-

4 Et ĩ. de iud. q ad agẽdũ lib. 6. Io. And.

5 Dicebat Hosť. q̃ tolleret per iuramentũ p iura, q̃ statim all. glossa. Io. And.

nunciationem, vel accusationē. Vnde exceptio locum non habet: quia p exceptionem repellitur quis ab obtinendo, vt dicit illa dece. sup his. & licet ibi sit cōfirmatus & habeat possessionē, nondū tñ plenū ius hēt. vnde adhuc habet ibi locū exceptio: sed hic nō est ita. In decr. accedēs. erat ille iā institutus per Papam, & nō deerat sibi nisi sola executio, q̄ Papa mandat fieri, nisi publice infamatus esset, quia executio differri nō dēt ꝓpter exceptionis oppositā, nisi opponeret de falso. s. ti. ꝓx. c. cetero. & j. de cri. fal. super eod.

¶ Ca. 3. e. tit. in 3. compil. Et pro intellectu decretalis prætere Phi. & Peru. hic vid. Bar. in l. an sniā ff. de appel. recipien.

EX parte.) Diuidit. quia primo ponitur decisa cōsultatio, Secundo respōsio, ibi, Præsenti. Abbas Siculus.

CASVS. Si iudex citat aliquē ad locū, ad quem non possit ire secure, proposita exceptione de loco suspecto libere poterit appellare: licet appellatio in lfis sit ihibita, nisi iudex locū securū ei duxerit assignādū. No. exceptionem de loco suspecto admittendā. Item quāuis in litteris Apostolicis appellatio sit inhibita potest tamē iusta & cautā appellari. Itē iudices securū locum partibus assignare debent. Item not. arg. q iudex pōt reuocare grauamen, vt appellās cogatur recedere ab appellatione.

CAP. XLVII.

EX† parte tua: & infra. ¶ Præsenti pagina respōdemus, quod cū excusetur honestè, qui ad præsentiam delegatorum iudicum nō potest securè venire citatus: tu vel tui, quoties ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorū præsentiam vobis periculosū[a] est ire, liberè poteritis appellare, etiā si in litteris cōmissionis, appellationis fuerit remediū interclusum: nisi iudices[b] vobis assignent locum idoneum & securum.

¶ Idem episcopo, decano, & præcentori Herfordiēsi.

¶ Licitè appellat reus, si non auditur excipiens procuratorem actoris non habere sufficiens mādatum: vel se prius conuentum per alias litteras, de quibus non fit mentio in secundis. hoc dicit quo ad titulum.

CAP. XLVIII.

SIgnificauit† nobis magister hospitalis Eboracēn. & infra. ¶ Præterea capitulum Eboracē. auctoritate quarūdā litterarum, in quarum sigillo continebatur, sigillū capituli ad citationes[c] tantum, cum aliud sigillum capitulum illud noscatur habere, quendam cōstituebat[d] actorē: Sed licet idem magister allegauerit, quod occasione litterarum illarum actor non deberet admitti: & insuper adiunxisset, quod auctoritate litterarū quarūdam à nobis ad alios iudices obtētarum, prius conuentus fuerat sup eodem negotio: de q̄bus in posterioribus litteris non fiebat mentio: quare corā eis non debat, nec poterat p illas litteras conueniri. Iudices huiꝰ exceptiones admittere noluerunt: quare sedē Apostolicā appellauit. vñ mādat Papa, quatenꝰ si cōstiterit p p̄dictas exceptiones vel alterā earū fuisse ad s. de Apostolicā appellatu, q quod factū fuerit post appellationem huiusmodi, debeat in irritū reuocari: & postmodum iudices in causa ꝓcedāt. Nota. q procurator dēt esse legitime constitutus: alias repelleret. vnde primo debet hoc videre, vtrū sit rectè cōstitutus. Itē non debet quis ꝓ eadem causa ad diuersos iudices trahi. Item secundæ litteræ non valent, nisi expresse de prioribus fecerint mētionem. Item al. qs proponit plures exceptiones, quarum quælibet per se sufficit, si alteram probet. Item qui quid fit post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari.

¶ Ca. 4. eo. in 3. co. Et de materia sigil. de Felin. c. 2. s. de sigillis. Decius in post. scd s. de pe. citam. et s. hic nū litu.

[Gl. seq. ponit quattuor, quæ requiruntur in loco.]

a Periculosum est ire.) nota q illi iudex dē præfigere dēt, vbi partes sine periculo possint accedere, & ōēs sui siue testes siue aduocati. 33. q. 2. siue de côiugij. & 3. q. 9. hortamur. 2. q. 2. c. 1. & ff. de iud. si locus. immo nec altera pars, quæ non potest venire honeste, tenetur ire ad locum inhonestū. ff. d. arbi. si cum dies. §. si arbiter. Item non solum dī locus incommodus ꝓp inimicitias, sed etiā si excedat duas dietas, vt s. de rescri. nōnulli.[a] Item nec extra prouinciarum terminos est facienda citatio 3. q. 6. neminem. nisi ex speciali iussione principis. C. de epi. & cle. auth. sed hodie. C. de ap. cū post, in auth. vt omnes obe. iu. §. 2. coll. 5. vbi citatur qs ad locum periculosum, nō sufficit præstare ducatum, vt s. vt lite non contesta. c. accedens.

a Hodie dic vt e. ti. statutū. lib. 6. per quē et determinat quod hic dicitur, p c. si delegatū posse cōmittere causā extra ꝓuinciā, dummodo iudex leg. tus non citet vltra ꝓuinciā. fedd. ut ibi § in nullo. Io. And.

b Nisi iudices.) no. arg. iudicem posse reuocare grauamen, vt appellans cogatur recedere ab appellatione legitima. j. eo. cum cessante.

SIgnificauit.) Prima pars ponit querelā appellantis. Secunda dat iudices, ibi, Quocirca. A. bas Siculus.

CASVS. Defuncto magistro hospitalis Eboracēn. fratres ipsius hospitalis elegerunt B. presbyterū in rectorem siue magistrū ipsius hospitalis: archiepiscopus Eboracēn. ad quem vt dicebat ordinatio ipsius hospitalis ptinebat, dictū B. electū pfecit ibidem: post modū verò decanus & capitulū Eboracēn. dicentes q ad ipsos hospitalis ordinatio ptinebat, impetrauerunt litteras super hoc ad quosdam iudices: iudices citabant tam archiepiscopum quam dictum magistrum: in quorum p̄sentia comparuit ꝓcurator capituli, cū litteris ꝓcurationis sigillatis sigillo capituli: in quo ɔtinebatur vel cōtinebatur sigillū capituli ad citationes tñ, cū capitulū aliud sigillū habere noscatur, Magister hospitalis excipiendo ꝓposuit, quod occasione illarum litterarū procurator taliter constitutus non debebat ad causam admitti: & insup adiūxit, q auctoritate quarundā litterarum ad alios iudices obtētarum, prius conuentus fuerat sup eodem negotio: de q̄bus in posterioribus litteris non fiebat mentio: ...

[Gl. seq. dupliciter exponit quod hic dr de sigillo.]

c Ad citationes.) faciendas. s. quando. Capitulū citabat aliquos, sigillabat litteras illo sigillo: sed p illud sigillum non debebant constituere actorem ad cā tū: immo cum sigillo noto & authentico. Vel etiam cum citabantur, mittebant nuncium cum sigillo illo. s. nec tamen sufficiebat sigillum ad litem totam. Ber.

[Glos. seq. recit. per quæstionem.]

d Cōstituebat actorem.) adhuc poterat obijci huic actori, q non erat cōstitutus de auctoritate Archiepi Eboracēn. quia si capitulum conueniat aliquem, vel conueniatur, auctoritas prælati debet interuenire, & si prælatus similiter agat vel conueniatur, debet habere consensum capituli. s. de iud. cautam. & j. de pro. c. ... s. vbi de hoc. Sed si capitulum agat ɔ prælatū suū, vel conueniatur ab ipso: tunc dabit capitulo actor ad litē auctoritate iudicis ad instar minoris: q si vult litigare ɔ curatorem suum, dabit iudex minori actorē, ut Inst. de author. tut. § vl. & Insti. de curato. §. vl. cū enim ecclesia æqparetur minori, & capitulū dicatur ecclesia. j. de re. sti. requisisti. ergo & capitulū æquiparatur minori. s. d hic agebat capitulum ɔ archiepm, & ɔ rectorē hospitalis, qui per archiepm fuerat institutus q dicebat ordinationem hospitalis ad se spectare, capitulum vero ɔtrium dicebat: vnde in casu isto archieps nō præstaret auctoritatem capitulo contra se, & sic iudicis auctoritate potest constitui per capitulum iste actor sicut procurator, ut dictum est.

a Hanc cit hic bas esse gulaten hoc q u pōt quē re p nu priuatū lēs, dat bi aliqu gco. de.

▾ Prius

a Prius conuentus.] hæc allegatio est efficax. sup. de rescrip. ex tenore. & sup. de foro comp. cap. penul. & ῑ. eod. vt debitus.

[Glo. seq. arg. alleg. quinque iura alleg. quattuor in contrarium, & remittit.]

iudices obtētarū, prius [a] conuentus non debuit ꝑ litteras posteriores, in quibus nulla fiebat mētio de prioribus, cōueniri. iudices tamen exceptiōes huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emisit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si vobis cōstiterit, ob dictas causas vel earū aliquam, [b] ad nostrā fuisse audientiam appellatum reuocato in irritū, quicquid post appellationē huiusmodi noueritis esse factum, †partes, & cetera. [c]

¶ Idem magistro G. archidiacono, & vvnormāno canonicis Suessionen.

¶ Licite appellat reus, si non auditur petens declarari rem petitam in libello.

CAP. XLIX.

Significantib. [d] † T. & R. fratrib. nostro fuit Apostolatui declaratum quod cum inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera, super quadā terra coram iudicib. delegatis, quæstio verteretur, ipsi cum plures terras haberent, vt terra illa sup qua quæstio vertebatur, ostēderetur eisdem, à iudicibus postularūt: quod cū ipsi facere denegarent, [e] ad nostram audientiam prouocarūt. ¶ Quocirca mādamus, quaten⁹ si est ita, reuocato in statū debitum si quid post appellationem noueritis attētatum, & cetera.

¶ Idem Eboracen. † episcopo. & de Luc. & de Monte molli abbatibus.

¶ Iudex à quo non potest statuere terminum ad sintendam appellationem: quod si fecerit, intelligitur statuisse ad se præsentandum.

CAP. L.

Ex † insinuatione Prioris & canonicorum sanctæ Barbaræ nobis innotuit, quod cum inter ipsos ex vna parte, & V. camerariū de Tangar. † ex altera, super quodam manerio † coram iudice ordinario quæstio verteretur, & idē camerarius ad nostram audientiam appellauerit, appellationi terminū non ꝑfigens dict⁹ iudex, qui causam illius videbatur fouere, pro eo quod quidam clericus cōmensalis suus, dicti camerarij in eadē causa fuerat aduocatus, [f] hunc terminum appellationi præfixit, vt ad festū Purificatiōis vtraq. pars esset ab appellationis ꝓsecutione reuersa, [g] licet nobis non potuerit [h] legem imponere, vt eam †

b Aliquam.] arg. ꝙ qui plura narrat in libello sua, quorū vnū ꝑ se sufficeret, suffi. it vnum probare. ῑ. de ꝓb. cum iam dudum. & ῑ. de acc. accedēs. sup. de rescrip. inter. ff. de condi. & demō. falsā. §. 1. 1 & ῑ. de priuile. vt priuilegia. Arg. ꝯ sup. de rescri. ex parte. vbi d hoc. ff. d excu. tut. qui testamēto 2 & supra de resti. olim. & sup. de ꝓb. licet. sed ibi se obligauit ad probandū vtrunq;, vt ibi dictū est. & si vtraque istarum exceptionum legitima fuit ad appellandum.

c Et cetera.] id est, ad vestram præsentiā conuocetis, & in causa procedatis.

Significantibus.] Diuiditur i duas partes. Secunda ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Decretalem istam & eius casum habes supra de libel. obla. c. 2. d uerbo ad verbum.

d Significantib.] hæc decre. ponitur sup. de libel. ob. & ibi exponitur.]

ADDITIO. sed ad alium effectum. ergo non obstat ar. de superfluitate.

[Gl seq. recitatur per obiectionem & remissionem.]

e Denegarent.] & ita pronunciandum est super incidēti siue emergenti. hæc q̄stio nō erat incidēs, sed potius emergēs. De hoc plenè dꝭ ῑ. de ord. cog. c. 1. 4 B.

Ex insinuatione.] Summatur vt in rubro ſm intellectum gl. quæ cōiter tenetur. Vel summa sic: Si iudex à quo præfigit terminum ad ꝓsequendam appellationem, & redeundum à prosecutione, non valet terminus respectu redeundi, sed bene valet respectu ꝓsecutionis, adeo ꝙ à neutra partium præueniri potest. Primo ponit querelam appellantis. Secundo dat iudicem ibi, Quia vero. Abb. Siculus.

CASVS. Inter Priorem & canonicos sanctæ Barbaræ ex vna parte, & V. camerarium ex altera super quodam manerio coram ordinario quæstio vertebatur: dictus V. ad sedem Apostolicā appellauit: iudex qui causam eius videbatur fouere pro eo quod quidam clericus commensalis suus dicti camerarij fuerat aduocatus, talem terminum sibi statuit, vt vsque ad festum Purificationis beatæ Mariæ vtraque pars ab appellationis prosecutione esset reuersa: Interī vero cleric⁹ dicti camerarij præueniens nūcium prioris, nec expectauit vsque ad legitimū terminū, īpetrauit litteras & recessit: Prior hoc intelligēs significauit hoc domino Papæ: sup hoc rescribit Papa dicens, quod ille iudex non potuit ei legem imponere, vt causam teneretur infra prædictum tempus expedire, immo absque dāno moræ intacta permaneret quousq; eam faciat expedire: quia fraus & dol⁹ alicui patrocinari non debent: mandat Papa quatenus si est ita, partib. conuocatis audiant causam. Nota quod minor legem suo superiori imponere n̄ potest. Item si per principem stat quominus appellans expediat causam suā, non imputatur appellāti; & sic nota, quod impedimentū iudicis nō nocet causæ, nec partibus præiudicat. Item qui litteras impetrauit ante terminū, litteræ non valēt. Itē fraus & dolus alicui non debet patrocinium impertiri.

[Gl. seq. ponit opinionem quā reprobat.]

f Aduocatus.] ex hoc sumebant qdā ar. ꝙ iudex possit recusari si aduocat⁹ alterius partis est cōmensalis ipsius: sed nō est sufficiens causa recusandi. sup. de offi. iud. ca. 1. Sed si altera pars esset cōmensalis, siue familiaris iudicis, tūc potest recusari. supra de offi. d. leg. insinuante.

g Reuersa.] hoc facere non potuit: quia sic esset imponere legem domino Papæ, vt hic dicit, & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hæc.

h Potuerit.] simile 21. dist. inferior. & sup. de elect. innotuit. ff. de mino. minor. & ff ad Trebe. ille à quo. §. tempestiuum. & sup. de mai. & obe. cum inferior. Ber.

[Glo. sequens quærit. ponit opi. quam reprobat, & soluit.]

† al. in: Ambrucen. epo, & de Luca. & de Monte morell. abbatibus.

† Cap. 8. eo tit in 3. cōp.

† Tangari. Tanger.

† Hic perperā in vulgatis legit, monasterio.

† al. causam.

¶ Expo-

teneremur infra dictum terminum expedire; cũ & secundum legitimas† sanctiones, lis quæ in cõsistorio principis sperat inferri, absq; damno moræ intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & a procerib. dirimi iuxta morẽ. Interim autem nuncius camerarij præueniens nuncium eorundem, nec ipso vsque ad terminum legitimũ expectato[a] impetrauit literas, & recessit. ¶ Quia verò fraus & dol[9] alicui patrocinari nõ debent, Mandamus, quatenus si est ita, partibus cõuocatis audiatis [b] causam. & cętera.

¶ Idẽ Rosen.† & Londõn.† episcopis.

¶ *Qui extra iudiciũ appellat ex verisimilibus & probabilibus causis, ne in possessione molestetur, si postea spoliatur, restituitur ante omnia in statũ in quo erat tempore appellationis emissa. h. d. inhærendo verbis literæ: & vt mos geratur, vnicuique lectura. Panor.*

CAP. LI.

BOnæ† memoriæ O. de Camera persona ecclesiæ de Fan. viam vniuersæ carnis ingresso: abbas sancti Augustini Cantuarieñ. eiusdem ecclesiæ, quam ad se asserit pertinere, primò p quosdam monachos, secũdò per seipsum possessionẽ ingressus, [c] ad nos pluries† vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius ecclesiæ psumeret molestare: cumque aliquãdiu prædictam ecclesiam pacificè possedisset, quidã laici Cantuarieñ. diœcesis, ipsum abbatẽ & monachos de possessione ipsius ecclesiæ per violentiam eiecerunt: & infra. Procurator verò archidiaconi proposuit ex aduerso, q defuncta persona ecclesiæ, archidiacono tantum datur eius custodia: immo archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de iure cõmuni[d] quam de generali cõsuetudine, tam in illa ecclesia, quam in alijs vniuersis eiusdem diœcesis, hoc iure semper vsi fuerũt. Preterea prefatus O. nomine[e] archidiaconi ecclesiam possedit eandẽ, vtpote qui ei vnam[f] procurationem, & quinq. so

† Has habes in authentico de appel. §. ad hæc sancimus. & C. de tẽpo. appel. authentica, sed & hic.

† Rosenẽ. & Londonieñ. episcopis.

† Bondoñ. Londonieñ.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõp. Et de intellectu vide Philippum Francum in suis qq. i ma teria petitorij. q. 2.

a Expectato.] de termino cõstituendo dictũ est supra eo. personas. quia triplex est terminus, vt ibi dr. Sed de quo termino intelligitur quod hic dicit? De anno appellationis non potest intelligi, quia terminus ille bene potest præueniri, dummodo nimiũ aduersarius non præcurrat. ĩ. e. oblatę. Io. itelligit terminum istũ de termino legali, sed de illo nõ potest intelligi: quia si non prosequitur aliquis appellationem vsque ad annum, postea non potest prosequi: quia rata manet sententia, vel iudex pcedet in principali. ĩ. eod. cũ sit Romana. & sic necesse ẽ vt itelligatur d termino statuto a iudice, vt intelligamus: q vsq; ad festum Purificationis altera pars expectare dẽat, nec antea debeat literas impetrare. quod cum non fecerit, nõ valent literę ante terminum illum impetratæ, vt hic dicit, & ĩ. eo. sępe. & sic terminus iste statutus fuit ad præsentandum se iudici, licet alia fuisset intẽtio statuẽtis terminum ipsum: & sic quia non poterat statuere illũ terminum, valeat qd statuere potuit. q si ñ valet vt ago, valeat vt valere põt, vt C. pl[9] valere q agi. l. 1. & per totũ. Et q de tali termino intelligatur, patet ex littera vbi dicit; interim autem, &c. quasi ante terminũ statutũ ab ipso iudice. vnde non valent litteræ.

b Audiatis cãm.] vt si d his cõstiterit litteræ camerarij ñ valebũt, vt ĩ. e. sępè. & iste pcedet i causa secũdum iuris ordinem, alioquin remittẽtur partes ad indices camerarij: & punientur in expensis. sup. de rescr. cęterum. & ĩ. de do. & contu. ex litteris. Ber.

BOnæ.] In prima parte ponit allegationes appellantis. in secunda appellati. In tertia pronunciat ibi, Præmissis. Abb. Siculus.

CASVS. Mortuo O. de camera, rectore ecclesiæ de Fañ. abbas sancti Augustini Cantuar. primo p quosdã monachos, postmodũ per se ipsum possessionem ipsius ecclesiæ fuit ingressus, appellans ne aliquis eum super possessione ipsius ecclesiæ molestaret: & cum postmodum prædictam ecclesiam pacificè possedisset, quidã laici ipsum abbatem & monachos de possessione ipsi[9] ecclesiæ per violentiam eiecerunt: quam ecclesiam archidiaconus Cantuar. cœpit postmodum possidere: vnde abbas & monachi dictam ecclesiam petierũt sibi restitui cum fructibus inde perceptis: lite contestata inter monachos & archidiaconum, testes fuerũt hinc inde producti: demum causa delata est ad dñm Papã, coram quo prædicta ex parte abbatis fuerunt proposita. procurator archidiaconi pposuit ex aduerso, q defuncta persona illius eccle archidiacono tantũ datur eius custodia: immo archidiaconi tã de iure cõi, q̃ de consuetudine gñali, tam i illa ecclesia q̃ in alijs eiusdẽ diœcesis illo iure semp vsi fuerũt: & ille O. nomine ipsius archidiaconi eandẽ ecclesiã possidebat. qui ei vnã pcurationẽ & v. sol. annis singulis exhibebat. his & alijs diligẽter auditis. dñs Papa p̃dictos abbatẽ & monachos i eũ statũ reducẽdos decreuit, in quo erãt tpe appellationis factę ex verisimilib. & pbabilib. causis, ĩal uo iure proprietatis vtriq; parti cũ fructibus medij tpis assignãdis eisdẽ. Not q extra iudiciũ põt appellari, & a futuro grauamine. Item ex veris & pbabilibus causis dẽt appellatio interponi. Itẽ i causa possessionis fertur sñia saluo iure proprietatis. Itẽ spoliati restitui debent cũ omni sua causa, & fructib. in pristinum statum.

Glo. seq. recitetur per obi.]

c Ingressus.] vĩ q male. ĩ. de priui. pastoralis. quod verũ est, nisi specialiter hoc esset ei cõcessum vt in decr. pastoralis. vel nisi cleric[9] p mortuus eorum nomine possedisset. ĩ. de restit. spol. cum venissent. Vin.

d De iure cõi.] hoc. n. vr̃ spectare ad ipsum de iure. 63. dist. si in plebibus. ĩ. de institut. cum venissent. immo potius ad archiepiscopum, vt dicit: quia archidiaconus hoc habebat ex donatione archiepiscopi.

e Nomine archidiaconi.] & ita archidiaconus intelligebatur possidere per alium: quia qui per alium possidet, possidere intelligitur. instit. de interdict. §. possidere. & sup. de præscrip. diligenti. & sup. de restitu. spol. cum venissent.

f Vnam procurationem.] hæc ratio non fuit sufficiens; quia solutio pensionis nec dominium nec possessionem probat, nec priuat alium sua possessione. ĩ. sup. de si. instr. inter dilectos. ad si. & sup. tit. prox. cum Bertholdus. ff. de acqui. poss. quamuis. §. j.

{ Glo.

[Glo. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

a In eũ statũ.] sed cum abbas & monachi spoliati fuissent per laicos illos, & per archidiaconũ, quo competit eis interdictũ vnde vi ꝯ archidiaconũ, nec ẽt vt fecisse ꝯ appellationem monachorũ. Et sic est ꝯ. ĩ. de rest. spol. cum ad idẽ. in fi. Potest dici quòd monachi restituuntur hic non ex vi interdicti, sed iudicis offici in arg. 2. q. 1. in primis. vbi remouetur tertius qui successerat iã defuncto, & forsitan cõstitit Papę, quod abbas possidebat cũ appellatio fuit ab ipso interposita. Vel forte hæc facta fuerũt per laicos mandante archidiacono, vel rati habente: vnde tenetur vnde vi, vt ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. deiecisse. & §. sed & si quis. & ĩ. de rest. spol. cum ad sedem. Lau. vel quia scienter archidiacon᷒ recepit rem, quã monachi fuerunt spoliati, & ita successit in vitium, ĩ. de res. spo. sæpe. & ĩ. de iudi. qa V. & hoc verius puto, vñ tenetur ad ipsã restituendã cum fructibus medio tẽpore perceptis, ut hic dicit, & non solum perceptis, sed & qui percipi potuerunt. ĩ. de rest. spol. grauis. & qa post appellationem rem recepit ab illis laicis. vnde omnia restituuntur in pristinũ statum tempore appellationis factæ.

lidos nomine ecclesię annis singulis exoluebat: & infra. ¶ Præmissis igitur diligenter inspectis, prædictos abbatem & monachos, in eum statum[a] in quo tempore appellationis factæ ex verisimilibus [b] & probabilibus causis ad nos legitimè interpositæ fuisse noscuntur (proprietatis parti vtrilibet saluo iure) decernimus reducendos: ac fructus medij temporis perceptos †censuimus pariter assignandos eisdem.

¶ Idem sancti Augustini, & sancti Gregorij Prioribus.

¶ Itineris arreptio habet vim appellationis, si seruantur ea quæ seruari debent in appellatione. h. d. secundum unum intellectum intrinsecum.

CAP. LII.

ij Dilecti† filij I. & H. Prioris & Monachorum Cantuarieñ. ecclesię nuncij retulerunt, quod cum ꝓ causa, quæ inter dictos Priorem, & Monachos, & Cantuarieñ. archiepiscopum, super capella de Lamede† vertebatur, ab ipsis ad sedem Apostolicam mitterentur, idem archiepiscopus post iter arreptum, in eos excommunicationis sententiam promulgauit. ¶ Cum autem plus sit ad sedem Apostolicã facto [c] prouocare quam verbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam ecclesiam uenientibus, intelligatur ad sedẽ Apostolicam prouocatũ: mandamus quatenus si est ita, dicto I. & H. denuncietis, excõmunicationis vinculo nõ teneri.

¶ Idem episcopo Helieñ. †

¶ Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quę a iure non indulgetur expressè. h. d. usque ad §. verum.

b Ex verisimilibus.] sufficit ergo quòd sit probabilis cã appellationis: licet non sit vera, vel necessaria, talis videlicet debet esse, quæ si esset probata, legitima esset: tunc valet appellatio. ĩ. eo. ut debitus.

ij Dilecti filij.] Si ꝯ superiorẽ suũ qs itinerat ad Papam, hr̃ pro appellante, ita quòd excõicatio postea in eum lata non tenet. Prima pars ponit querelã. Secunda dat iudicem ibi, Cum autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter Archiepm Cantuarieñ. & Priorem, & monachos Cantuarieñ. ecclesię super Capella de Lame de controuersia vertebatur: monachi pro causa illa miserunt ad sedem Apostolicam duos monachos I. & H. quos duos dictus Archieps post iter arreptum excõicauit: illi conquesti fuerunt domino Papæ: cum autẽ plus sit facto quam verbo ad sedem Apost. appellare, & illi ad sedem Apost. propter cãm illam venientes intelligantur prouocasse ad eam: Mandat Papa quibusdam, quatenus si est ita, dictos I. & H. denuncient excõicationis vinculo non teneri. Not. quòd plus est facto quam verbo appellare. Item qui iter arripit ad sedem Apost. veniendi, appellasse intelligitur. Item sententia excõicationis lata post appellationem factã facto uel uerbo, non tenet. Item in causa sua quis iudex esse non debet.

[Glo. seq. ponit octo, quibus factum respicitur. demũ refert per q. an iter arreptum ad archiepiscopum habeatur pro appellatione. argum. quod non, una ratione ad dit aliam secundum Io. quam reprobat. Demum obijcit quod etiam ad Papam iter arreptum non hẽat vim appellationis, & soluit.]

c Facto prouocare.] qm plus est factis demonstrare q̃ verbis dicere. ff. de ædi. edic. si tũ. §. ei qui. & ff. de leg. de quib. in fi. ĩ. e. ad audientiam. & ĩ. eo. vt nostrum. & sic facto renunciat quis iuri suo. ĩ. de ijs quę fi. a ma. par. cap. c. ex ore. & ĩ. de off. dele. gratum. & etiam factis mẽtimur. 22. q. 5. caueto. & factis cõsentit quis. ĩ. de cõd. app. per tuas. & ipso facto consentit quis malis. 43. dist. sit rector. ver. quid aliud est quam tacẽdo terga præbuisse, &c. & factis quis probatur incontinens. 28. dist. priusquam. & 12. q. 2. quattuor. factis ẽt ratum habemus. ff. rem rat. ha. l. 3. §. falsus. & factis negam᷒ Deum. 11. q. 3. æstimant. Et ita sicut nõ tenet excõicatio post appellationem. ĩ. de sen. exc. ꝑ tuas. sic nõ tenet excõicatio post iter arreptũ ad Papã. Sed non est ita in archiepo: qa Papa vocatus est in plenitudinẽ potẽtis, alij in partẽ solicitudinis. 2. q. 6. qui se scit. & ĩ. de viu pal. ad honorem. Io. dixit aliã rõnem, s. quia ñ itur ad archiepm per quęrimoniam. sed hoc est falsum. ĩ. eo. soli citudinem. & ĩ. de offi. ord. ad reprimendum. Sed vt, quod iter arreptum non sufficiat pro appellatione in iudicio, nisi iusta causa allegetur talis, quæ si esset probata, &c. ĩ. eod. vt debitus cum aliter non ualeat appellatio: sed post sententiam diffinitiuam non sufficit iter arreptũ, nisi viua voce appelletur, quia ibi est opus facto. ar. ĩ. de sent. excom. a nobis. vbi non prodest iter arreptũ in parte decisa, & in scriptis ẽt appellandum est. 2. q. 6. formæ. [& ĩ. eo. ordi. lib. 6.] & ff. de ap. a sententia. §. vlti. aliàs iter arreptum nihil operatur nisi incontinenti qs appellet viua uoce: & aliud ante sententiam, quam post, quia excõicatur post iter arreptum, vt hic. & ita perinde habetur ac si excõicaret post appellationem, vt hic: & præterea archieps non poterat esse iudex in causa propria, cum inter ipsum & capitulum Eboraceñ. esset controuersia super capella ista. ĩ. de no. oper. nun. c. a. pro qua controuersia monachi isti ibant ad curiam, vnde excõicatio non tenuit post iter arreptum: & sic non obstat q. d. dr̃, iter arreptum non sufficit pro appellatione a in iudicio: quia hic non erat iudex archieps, vt dixi. Et credo idem esse si capitulum habeat causam cum epo, vt si capitulum mittat ad archiepm pro causa illa, & episcopus excommunicat nuncium post iter arreptũ: quia sententia non tenet, cum archieps in hoc casu sit iudex episcopi. Vel dic, quod secus est in archiepiscopo, vt dictum est. Ber.

† De hac quæstione vide de multa Albertinum tracta. de agnos. assertio. q. 5. & q. 34. & q. 36.

† Lameçe.

† Elieñ. Heleñ.

a Sicut nec sufficit pro Apostolorũ petitione. ĩ. c. ab eo. li. 6. & est simile ĩ. de elec. ecclesia. 1. Io. And.

Pastoral.

PAstoralis.] In isto principio primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Dñs Papa mandat alicui ut procedat in causa appõne remota: quærebatur vtrum appellatio frustratoria tñ intelligatur inhibita? Papa considerans, q per appellationẽ frustratoriam negotiũ impediri nõ debeat, etiam si non fuisset inhibita, respondet, quòd quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ expr. ẽe non indulget a iure. Sed si appellans fuerit grauatus iniustè, grauamen p superiorem poterit emendari.

†Cap. 31. eo. tit. in 3. cõp. Ex de clausula, appellatione remota. uide Bald. in l. 3. C. de appel. & Ant. But. in c. vt debi. ꝯ. hoc ti.

[Glo. seq. argu. & remittit. Secũdo ponit quinq; exempla, quib. approbatur appellatio. Tertio dicit quid de iure antiquo, & quid hodie.]

a Expresse.] arg. q omnia intelligũtur phibita, q̃ non inueniuntur in iure concessa. ꝰ. de transla. inter corporalia. vbi de hoc. Expresse indulgetur appellatio et si remota sit appellatio i rescripto, si iudex denegat restitutionem spoliato. ꝰ. de resti. spol. ex conquestione. Item si non vult admittere excusationem cõsanguinitatis. ꝰ. eod. postremo. Item si non facit exprimi res petitas in libello. ꝰ. eo. significantibus. Item si citat partes ad locum non tutum. ꝰ. eod. ex parte. Item si cogit partes litigare coram subdelegato suspectos. ꝰ. de offic. dele. super quæstionum. in fi. Multa exempla posses assignare, in quibus recipitur appellatio, licet sit remota in rescripto. Vbicunque permittit ius appellare, secundum antiqua iura bene admittebatur appellatio, licet causa in iure non exprimeretur, dummodo nõ esset manifestè frustratoria, de qua intellige, quod dicit ver. non attendentes. vbi per appellationem frustratoriam etiam si nõ esset manifeste, & c. manifestè frustratoria, aliàs si habebat qualemcunque excusationẽ, poterat appellare, dummodo non constaret ipsam frustratoriam. 2. q. 6. ad Romanam. & pluribus alijs ibidẽ. & ꝰ. eo. personas. & c. peruenit. & cap. cum sit Romana. Hodie verò siue sit remota appellatio, siue non in rescripto, non potest appellari nisi probabilis causa fuerit allegata, talis quæ si foret. &c. 2 Item siue fit expressa in iure, siue non, causa propter quam appellatur, dummodo sit probabilis, bene tenet appellatio. ꝰ. eodem, vt debitus. & ita constitutio illa addit huic decr. hoc, scilicet quòd si causa probabilis propter quam appellatur, non sit expressa in iure, valet appellatio, secundum hãc decretalem non ualebat. Quid operetur remotio appellationis hodie, dicetur. ꝰ. eo. ut debitus. Ber.

2 Et q̃ plura potes videre in Spe. de appel. §. in quibus. vers. sed quã dices. Io. And.

b Emendari.] non em̃ debuit appellanti obesse quod nõ fuit iure appellationi delatum, cum appellatio eius iusta fuerit. 2. q. 6. ei qui. §. appellatore. & ꝰ. eo. sæpè. hodie verò non stamus huic, sed ei quod dr̃ ꝰ. eo. ut debitus. vt videlicet appellatio teneat siue grauamen in iure sit expressum siue non, dum tamen sit probabile.

2 Cõcor. tex. in l. hi q ad ciuilia. & ibi Bar. C. eo. & in l. properandum, C. de iudi. & c. significauit, ꝰ. de iudi. ex hibita. & c. ex c. dilecti. & ea. significauerunt, sup. eo. significa it. Io. And.

CAP. LIII.

PAstoralis† officij diligentia: & infra.

¶ Quæsiuisti vtrum quãdo inhibetur appellatio in rescripto frustratoria tantũ inhibita videatur. Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, etiã si nõ fuisset inhibita, negotiũ non debeat impediri, respondemus, quod quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ a iure non indulget expressè:[a] sed si appellãs fuerit grauatus iniustè, grauamen huiusmodi per superiorem poterit emendari.[b]

¶ *Licet excommunicatus ab excommunicatione appellet, nihilominus denunciari potest, & beneficij redditibus spoliari. hoc dicit.*

VERVM. Diuiditur. Primo ponitur consultatio. Secũdo responsio ibi, Nos itaque. Abb. Sic.

VERVM QVIA. CASVS. In isto §. sic pone casum: Aliquis appellauit a iudice suo in aliquo certo articulo, & sic ad tps est exemptus a iudice suo per appellationem quantum ad cãm illam: sm hoc ponitur talis qõ: Iudex excõicauit aliquẽ, ille appellauit ab ea tanq̃ iniusta, & in eo casu appellauit in quo ualuisset appellatio, si ante excõicationem facta fuisset: quæritur vtrum iudex possit ipsum denũciare excõicatum non obstãte illa appellatione? & vr quòd non possit, eo quod per appellationẽ interpositã videat excõicãtis iurisdictio dormitasse, & sic exemptus ab eo quantum ad cãm illam. Itẽ quæritur vtrum excõicato possint ad tempus subtrahi ecclesiastica beneficia? Ad primam qõnem rñdet Papa, quod excõicatio trahit secũ suam executionẽ, & excõicatus amplius nõ ligatur per denunciationem: & ĩo iudex põt ipsum excõicatũ denũciare, ut ab alijs euitet. Ad secũdam qõnem respondetur, quòd prouentus ecclesiastici illi in merito subtrahuntur, cui tõto ecclesiæ denegat. No. quòd omnis appõ intelligitur remota, quæ in iure scripta non est per remotionem appellationis. Et sic est arg. quòd omnia intelliguntur prohibita, q̃ nõ sunt concessa expresse. Item per appellationem legitimã eximitur quis a iudice suo ad tempus quantum ad causam illam. Item excõicatio secum trahit executionem. Itẽ per denunciationem amplius non ligatur quis. Item appellatio non impedit denunciationem. Item excõmunicati priuandi sunt beneficio ecclesiæ dum in excommunicatione persistunt. Et sic no. quòd qui extra ecclesiam est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere.

¶ Verum † quia multotiens quis ad tps per appellationem legitimã, a iudicis sui, quo ad aliquem certum articulũ, eximitur potestate: consuluisti nos, vtrũ si quis excõmunicationis sententia innodatus, ante denunciationem ipsius ab ea tanquam minus rationabiliter pmulgata, in eo casu,[d] in quo ante sententiam appellatio vires obtinuisset, curauerit prouocare, eo quod per appellationem interpositam excommunicationis vr iurisdictio dormitasse,[e] ipse denunciare possit eundem, & ad tempus ecclesiasticis beneficijs clericũ spoliare. ¶ Nos itaque respondemus, quod cũ executionem[f] excommunicatio

† Vide per hũ decretal. Roman. 48. in no. casu, pp̃ finem. Io. And.

c Ad tempus.] qui enim appellat a iudice ordinario super aliqua causa ad tempus, tantũ exemptus est ab ipso quantum ad illum articulum, sed in alijs remanet iudex: & tamen pendente illa causa potest illum si uoluerit in alia causa tanquam suspectum recusare, ꝰ. eod. ad hoc si in una. & c. proposuit. & c. cum teneamur. & ꝰ. eo. Romana. §. cum verò. [lib. 6.] in delegatis secus.

d Casu.] hoc dicit pp̃ter crimina notoria, in quib. nõ admittit appellatio. ꝰ. eo. cũ sit Romana. & c. cõsuluit.

e Dormitasse.] scilicet ne vlterius sit procedendum: quia appellatione interposita extinguitur pronunciatio, vt ff. ad Turpil. l. 1. in fine.]

‡ Ad ... dicit ... multo ... poss. ... Io. And.

[Gl. seq. obijcit, ponit tres solutiones, scilicet Pet. Hispa. Lau. & I. Iterum obijcit, & soluit.]

f Cũ executionẽ.] hæc rõ nõ est sufficiens quia nõ appellat a snia excõicatoria ĩnã cũ quis absoluit ab ipetitione alicuius, hmõi snia secũ trahit executionẽ, 3 & tñ ab ea appellat. ꝰ. de exce. significauerũt. Ab executore appellat si modũ excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore. &

te.& ī. pri.q̃d ad consultationem. Item sñia furti trahit secum suam infamiã ff.de sur.non potest. 1 & ff.de ijs qui no.infa.furti. Quæ est ergo causa? Pet.Hisp. dixit ꝙ Deus ligat,& non homo. 11.q.3.nemo. vbi de hoc.& à principe nõ appellatur. Illa vr̃ verior ratio vt homo crescat ꝓ meritũ parẽdo etiã iniquę sententię. At.8.q.1.sciendũ.& 11.q.3.q̃d ergo.& vt magis timeatur disciplina ecclesiastica, Lau.Io.dixit ꝙ ↄstitutio ecclesiæ hoc facit vt magis timeat; sicut cõstitutio hominũ facit ꝙ sñia q̃ cito ligat, quo ad eius effectũ tardi* liget.2.q.6.anteriorũ & 11.q.3.cum apud. Io. Sed vr̃ ꝙ non sit differẽtia inter sñiam excõicationis & alias sñias: imò, idem, verbi gratia, cũ dico, Excõico te, statim es excõicatus, ita ꝙ nihil

secum [a] trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius nõ ligetur, ipsum excõmunicatum denunciare potes,† vt ab alijs euitet. Et illi prouentus ecclesiastici merito subtrahuntur, [b] cui ecclesiæ communio denegatur.

Idem episcopo Parisien.

¶ *Si appellans, ad superiorem compares coram iudice inferiori super concernentibus ipsam appellationem, ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur, quòd propter hoc non intẽdit renunciare appellationi tanquam contraria allegans non est audiendus: nisi notorium sit actum illum esse iniustum, super cuius emendatione adiuit inferiorem. hoc dicit, & est bonus casus.*

aliud est necesse. Idẽ est cũ dico, condemno te vt soluas illi decẽ, quia statim es condẽnatus: & si appellatur ab ista sñia, condẽnatio non remouet ꝑ appellationẽ, imò remanes condemnatus quantumcunque appelles, sicut ille remanet excõicatus qui post excõicationem appellat, q̃d patet ꝑ sñiam appellationis, in qua dr̃: Cõfirmo vel casso primam sñiam. & sic sñia semper durat vtroq; casu. In alijs sñiis appellatio retardat id q̃d nondũ extat: scilicet solutionẽ vel rei de qua condemnatio facta est, traditionẽ: quia verum est istũ cõdemnatũ, sed nõ ẽ verũ istũ adhuc soluisse: & si statim condemnatus solueret, & postea appellaret, nihil releuat talis appellatio. nisi in euentus causæ appellationis. ff.de ap. cum ex causa. In excõicatione nihil est quod possit appellatio retardare. Verus effectus sñiæ est, ꝙ cõdemnat* soluat: quia ad hoc agitur, & finis excõicationis est, vt sit excõicatus: & ipsa ꝓlatione sñiæ statim ꝑuenitur ad istũ finem. sed in alijs sñijs cõdẽnationis nõ statim ꝑ sñiam consequitur finẽ, idest, iudicatum. & appellatio impedit solam executionẽ: quia ad hoc est opus facto, licet condemnatio sit facta. sed in sententia excommunicationis non est ita opus facto quo ad suum effectum, nisi vt publicetur.

[Gl. seq. quærit. arg. pro & contra. & soluit.]

a Excõicatio secũ trahat.] ex hoc patet, quòd sñia excõicationis vel statim ligat, vel stati nulla est. Sed q̃d si aliquis excõicauit post appellationẽ ꝓbabilem, aut iste est excõicatus, aut non. ꝓbo ꝙ non est excõicatus: quia excõicatus est post appellationem ꝓbabilem, quæ legitima est, ergo nõ est excõicatus. ē. de sen. excom. ꝑ tuas. & ē. eo. dilectis. Sed ꝯ vr̃ ꝙ sic: quia iudex appellationis ꝓnunciat appellationem non tenere, ergo ꝑ consequens ꝓnunciat excõicationem tenuisse. Rñdeo ꝙ si quis dubitat an talis excõicatio teneat vel non, ex futuro pendet an teneat: sicut ex futuro euentu pendet an teneat matrimoniũ vel non. ē. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi. Vnde hæc argumentatio non valet, iste est excõicatus post appellationem ꝓbabilem, q si probata esset, &c. ergo excõicatio nulla est: imò inferendum. ergo ꝓ excõicato non est habendus, & tñ re vera excõicatus est, quia statim ligat sñia excõicationis, vel statim nulla est, tñ si talis medio tp̃e adeptus esse ecclesiam, non vr̃ ꝙ esset ea priuandus: quia ipsum ꝓbabilis a error excusat ē. de sen. excom. sacro. cum interim licitè cõcedatur ei in omnibus sacramentis, ē. eod. dilectis, & quicquid tñ. facit, valet. 3. q. 7. c. infamis. §. tria ver. rerum. & C. de testi. l. 2. Item quia medio tempore status eius integer est ff. nihil inno. appel. penden. l. vnica. §. integer. nec damnatus dicitur qui appellauit. ff. de pœn. l. 2. §. 2. Io.

[Glo. seq. huius prin. & fi. reci. per q. & sol. Demum quærit, & soluit, & dubitatiuẽ distinguit. Item quærit, & distinguendo soluit.]

b Subtrahuntur.] ꝙ enim extra ecclesiã est, nihil noie ecclesiæ potest possidere. 8. dist. quo iure. & 13. q. 7. c. 2. & 3. & 32. dist. eos. & c. ꝑter hoc. si tñ non hẽt aliud vñ viuat. dico eu interim ꝓuidẽdũ de bonis ecclesiæ. & q̃a deposito ꝓuidet. 50. dist. studeat. habẽda est enim ratio ne egeat. ff. de re iud. inter eos. in fi. ne cogatur i cleri opprobriũ mendicare. 93. dist. diaconi. licet videat ꝙ malè meriti publica egestate debeant laborare. ff. depo. bona fides. Itẽ illud põt intelligi in eo casu q̃n in sñia hoc exprimitur, ꝙ bona ecclesiæ subtrahantur ei: cum enim excõicatũ comparemus relegato, & relegato ad tempus non subtrahantur bona, nisi hoc in sñia exprimitur. C. de pœ. l. deportatorum. sic & in excõicato idem vr̃. nam quãdiu quis alijs rationibus potest constringi, non sunt ei subtrahenda stipendia. C. de execu. rei iud. stipendia. 17. q. 6. illud. Qui autem excõicatus est in una ecclesia, excommunicatus est quantum ad alias. 11. q. 3. c. 2. & 3. & 4. q. 5. quisquis. ē. de offic. ordi. ad reprimendam. Sed nunquid est idem in suspenso, vt si suspensus est ab uno epõ, ꝙ suspensus habeatur quantum ad alios? Sic si est suspensus ab officio: quia sñia, facit ius quantum ad omnes. 19. q. 2. duæ sunt. & 7. q. 1. si quis presbyter. ff. de interd. & rele. l. relegatorum. §. interdicere. & §. seq. Posset forte distingui, utrum suspensus esset pro crimine quod irrogat infamiam, vt tunc vbique suspensus sit, si non irrogat infamiam, tunc non vbiq; est habendus pro suspenso arg. ff. de postu. ex c. 2. sed prius dictum præualet: 3 quia suspensus ab officio nihil debet de officio ecclesiastico attrectare, alias est deponendus. & in hoc æquiparatur excõicato. ē. de cle. excom. uel suspen. mi. c. 2. & 3. sed si suspensus est a beneficio in uno loco, tũc dico ꝙ in alio loco põt hẽre beneficium, vt 16. dist. placuit 58. dist. c. 2. Sed nũquid absolutus põt recipere uel petere fructus medij temporis sibi sublatos? Distingue, vtrum iuste an iniuste sit excõicatus, si iniustè, potest. 2. q. 5. super causis. & ff. de re mili. l. pen. & ē. de conces. præb. quia diuersitatem. si fuit iustè excõicatus, nõ potest. C. de re mili. cum allegatis. lib. 12. ad hanc distinctionẽ facit op. arg. ē. de sent. excom. sacro. alioquin spe restitutionis facilius delinqueretur. 50. dist. c. 1. quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. q. 4. est iniusta. pœnæ enim non solent repeti. ff. de condi. indebi. pœna. ff. de procu. qui proprio. §. ut in cęteris. Io. Ego credo quicquid dixit Io. licet deposito prouideatur, ne in cleri opprobrium mendicare cogatur, ꝙ excommunicato in nullo sit prouidendum, qui contẽnit claues ecclesiæ, cui participandum non est: nisi fortè fame periret; tunc debet ei subueniri: quia poterit adhuc ad ecclesiam redire. B. r.

CAP. LIIII.

Solicitudinẽ † pastoralis officij: & infra.

SOlicitudinem.] Si excommunicatus ab episcopo postquam appellauit ad Papam, hanc causam defert simpliciter ad Metropolitanum appellationi renunciat, & archiep. sũ opus causam audiet: sed si protestetur contrarium, archiepiscopus non cognoscet:

† Cap. 12. [illegible] tit. in 3. cõp. Vide Felinũ in c. cum A. Ferrariensis. ē. de constit. & Docto. recentiores in l. non solũ. §. morte. ff. de ope. noui nunciat.

3 Vt. s. non habeatur distinctio causæ: & merito quia celebrare diuina ꝓuenit ex ordine: quo impedito per suspensionem in nullo loco celebrare licebit, sed postulare ꝓuenit a peritia, q̃ post interdictum ꝑdurat in homine, nõ impeditur ergo extra iurisd. interdicẽ s. nisi subsit infamia. quo casu lex impedit, & non homo. Ioan. And.

quod si fecerit, non potest eps appellare, nisi notorium sit excommunicationem nõ tenere. Communis diuisio, Secundani, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Duo litigabant coram epo suo, alter eorum ad sedem Apostolicam appellauit, eps illum reputans cõtumacem, excõicauit eũdem. Ille corã archiepo suo petijt sibi iustitiã fieri de ipso, q post appellationem legitimã excõicauit eundẽ, & petijt se restitui in pristinum statum in quo fuerat tempore appellationis denunciari uidelicet absolutum, ptestans q appellationi non renũciabat, sed p se q volebat eãdem. Primo quæritur, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi qõne. Et si archieps illum legitime appellasse inuenerit, iterum quærit vtrum ipsum denunciare valeat absolutum? Tertio quæsitũ fuit vtrũ si eps appellauerit ab archiepo ne illũ absoluat, appellationi sit huiusmodi deferendo. Ad hoc respondet Papa, quòd sicut metropolitan⁹ non valet cognoscere de appellatione facta ad Papam, ita non potest cognoscere de ijs quæ post appellationem fuerunt innouata: dummodo non possit cognosci de illis nisi de appellatione cognoscatur, vel de ijs quæ causam ipsam contingunt: & tunc si metropolitanus vellet de ijs quæ causam ipsam contingunt cognoscere, eps posset appellare & sic soluit tertia quæstio: qa ad officium illius qui de appellatione cognoscit, pertinet corrigere q post appellationem fuerunt innouata. Soluit postmodum secundũ articulum: si verò notoriũ esset q mandatum episcopi fuit iniustũ, cui nõ tenebatur subditus obedire, & ita p cõsequentiã apparet illũ iustè appellasse, potest archieps declarare subditum irrationabiliter fuisse excõicatum. Vltimò verò dat solutionem ad primam qõnem dicens: cum excõicatus qui appellauerat iuxta pręscriptã formã corã archiepo cõtra epm deponit qõnem metropolitanus potest cognoscere de huiusmodi quæstione: cum ipse per hoc renunciare appellationi tacite videatur: sed si verbo vel facto ptestatur se velle prosequi appellationem, tanquam aduersa petens, & sibi cõtrarius, non est audiendus. Nota q ad quẽ pertinet cognoscere de appellatione, ad eundem pertinet cognoscere de ijs quæ causam appellationis contingunt. Item ad quem pertinet principale, & accessorium. Item ille potest appellare cuius interest: vnde appellat episcopus ne archiepiscop⁹ de hoc cognoscat. Itẽ iniusto mandato non est obediendum. Item tacite renunciat quis appellationi. Item qui contraria proponit, non est audiendus.

¶ Sanè cũ sicut recepimus, duob. corã suo epo litigantibus, alter corũ ad Sedẽ Apost. appellasset, eps appellantem reputans cõtumacem, ipsum excõicationis vinculo innodauit: qui corã metropolitano de epo sibi petijt iustitiã exhiberi, asserens, q post appellationẽ legitimẽ ad nos interpositã, ipsum excõicauerat: & petens se ad eũ statum, in quo fuerat appellationis tpe à metropolitano reduci, denunciari uidelicet absolutum: adijciens etiam, quod appellationi non renunciabat obiectę: sed prosequi volebat eandẽ: † & infra. ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus,[a] quòd sicut metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere[b] oĩno non ualet: sic nec de his[c] quæ post appellationem fuerant innouata: dummodo de alijs † cognosci non possit, nisi de appellatione pariter cognoscatur: vel de ijs, quæ appellationis causam cõtingere dignoscũtur. In quo[d] casu si metropolitanus ad cognoscendũ partes suas interponere forte pręsumeret, episcopus posset[e] ad appellatio-

a Taliter respondemus.] responsio primæ quæstionis, quę fuit utrum metropolitanus de huiusmodi quæstione ualeat cognoscere.

[Glos. seq. rec. per quæst. quæ fuerit, & soluit arg. & signat contrarium.]

b Cognoscere.] dubitationis causa fuit hæc: quia fuit hæc noua iniuria. vnde opus erat noua querela. ff. de exce. rei iud. si mater. §. eandem. [1] sed secus est: quia & si sit noua iniuria, tamen pendet ex præcedenti facto, nec posset de illa cognosci, nisi cognosceret de appellatione. sim. s. eo. cum teneamur. & sic patet, q si suspenditur iurisdictio alicuius in principali & in accessorio. j. c. proxi. § præterea, sicut delegato principali delegatur accessorium s. de off. delegati præterea. & c. prudentiã, §. sexto. Io. arg. contra. s. c. proxi. §. 1.

c De his quæ.] sic nec de priuilegijs domini Papæ, supra de iudi. cum uenissent nec de causa ad Papam delata. supra de offic. leg. licet. nec de causa specialiter alij commissa, supra de offic. leg. studuisti. & ff. de iud. iudicium. Vin. Et est argu. q idem iuris est in accessorio quod in principali. Simile j. eo. c. proxi.

d In quo.] hic innuit solutionem tertiæ quæstionis, quæ fuit utrum si episcopus appellauerit ab archiepiscopo, an teneat appellatio.

[Gl. seq. quærit. & soluit, signat contrarium, & soluit, obijcit & soluit.]

e Episcop⁹ posset.] sed quare posset eps appellare, cũ ipse dicat appellationem illius nullam, & excõmunicauerit post illã appellationẽ? Sol. ideo appellat: qa si appellatio est aliqua, per superiorẽ ad quẽ est appellatũ debet cognosci, & corrigi quod postea minus legitime factũ est: & qa si metropolitanus procederet, & inueniret episcopum in culpa puniret illum: & ideo auditur appellans tanquam cuius interest. Vinc. Sed contra s. eod. qua fronte. §. de his. vbi nõ auditur episcopus appellans, ne absoluatur excommunicatus ab ipso; illud intelligitur de eo qui petebat ab archiepiscopo absolutionem offerendo cautionem, & ideo non tenet ibi appellatio episcopi propter periculum ne decederet in excommunicatione, & quia eius non interest, ne absoluatur. Hic verò appellat, vt cognoscat vtrum sit iustè excommunicatus vel iniustè, & eius interest, ne archiepiscopus de hoc cognoscat: sunt enim omnino diuersi casus, & quia iste non vult recedere ab appellatione, vnde non potest se intromittere archiepiscopus: sed si vellet recedere ab appellatione, bene potest archiepiscopus interponere partes suas, & cognoscere de illa excommunicatione: & illum absoluet T. Sed quare iudex non potest cognoscere de appellatione ab ipso facta sicut cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iudic. si quis ex aliena. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. & s. eod. cum parati. ideo non potest cognoscere de appellatione: quia cum [illegible] probabilis causa exposita est in appellatione, iam exceptus est a iurisdictione illius & est illi suspectus, vt s. eo. ad hæc. si. & c. proposuit. & præsumptio est pro ipso quòd semper vellet iudicare pro sua iurisdictione. & eadem est causa quare arbitri cognoscunt de suspitione, & nõ ipse iudex. [2] sed cum dubitatur [3] de iurisdictione, secus est: quia de hoc ipso an sit iudex, agitur: quia semper præsumitur pro iurisdictione quidiu in contrarium ostendatur, ex quo apparet delegatio vel ordinaria iurisdictio. vt supra de rescri. super literis. in fi. Ber.

[1] Agenti, & ex noua [...] nõ obstat exceptio rei iudicatę. Ioan. And.

† Vid. [...] filium [...] Marc. [...] 2. C. de [...] dot.

† In [...] tussisse [...] exẽpla [...] dummo[...] de illis.

[2] Esse [...] cognos[...] restitu[...] suã [...] & non [...] pellare [...] & de [...] Spec. [...] de resti[...] tu[...] dum [...] med. [...]

[3] Intra [...] cer & [...] tenta[...] inter [...] fus [...] tus qua [...] iuerdu[...] curita[...] arbitto [...] de rele[...] storali

a Si ve-

a Si verò.] qui enim aliàs non habet iurisdictionem, si crimen est notorium, habet supra eo. peruenit.
b Notorium.] hic innuit solutionem secundæ q̄ōnis, quæ fuit, vtrùm archiep̄s denunciare debeat istum absolutum, si inuenerit eum legitime appellasse.
ADDITIO. Et dicit q̄ si est notorium mādatum ep̄i fuisse indiscretum vel iniustum, bene potest hoc facere.
c Declarare.] Sed nunquid potest pronunciare sententiam ep̄i iniustam, vel denunciare illum non ligatū? Vr̄ q̄ sic, cū notum sit ei ep̄m deliquisse. sed non credo: quia si pnunciaret appellationē fuisse iniustā, & sic vsurparet officium superioris. Si autem vellet renunciare appellationi suæ, tunc archiep̄s posset pnunciare sententiam iniustam, imò pnunciaret sniam nullā fuisse, & denunciaret illum absolutum si legitima appellatio pcessit. ī. de offi. dele. cum contingat.
d Cum autem.] modo dat veram solutionem, quæ petimit prædicta: & est solutio primæ quæstionis, quæ fuit, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi q̄stione, quam iste appellans coram episcopo deposuit.

nis beneficium cōuolare. Nā ad officium eius qui de appellatione cogniturus est, ptinet, prudenter corrigere q̄ contra ipsū inuenerit attentata. ¶Si verò notoriū b existeret, quod mandatum episcopi indiscretū fuerat, vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire: ac per consequentiam ei liqueat euidenter subditum legitimè prouocasse: potest archiepiscopus auctoritate metropolitana declarare c subditū irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem d excōicatus, quia appellauerat, iuxtà præscriptam formam corā archiepiscopo deponit cōtra episcopum quæstionem, e metropolitanus ad cognoscendū de causa potest interponere partes suas: cum ille appellationis prosecutioni renunciare tacite f videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur: † non est tanquam g aduersa petens, & sibi contrarius audiendus.

† protestatur.

¶ Idem episcopo & Cantori Treceñ.

¶Per appellationem legitimè interpositam principale cum accessorijs ad iudicem appellationis defertur, & sententia excōmunicationis & interdicti post appellationem lata non tenent.

CAP. LV.

Dilectis† filijs decano Altissiodoreñ, ac magistro R. Altissiodoreñ episcopi procuratore in nostra præsentia cōstitutis, idem magister proposuit, quod cū dictus episcop⁹ pres-

† Cap. 13. eo. tit. in 3. cōp.

e Quæstionem.] & ita magistratus potest facere iniuriam subdito. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & ff. quod metus causa. l. 2.
f Renunciare tacitè.] simile C. de iureiur. si quis, ī. de offi. deleg. gratum & ī. de his quę fiūt a ma. parte Capituli. ex ore. vbi de hoc. & ī. de priuile. accedentibus. & C. de inofficio. impe. l. 2.
[Glo. seq. no. 1 alleg. 5. iura, alleg. 3. in contrarium.]
g Tanquam aduersa.] nota, quòd non auditur aliquis ppōnens contraria. 23. q. 7. quod autem, & 13. q. 2. quam pposterum. & ī. de psum. litteras. 74. dist. gesta. C. de non nu. pa. trimo. pfessio. li. 10. ar. ī. de regula. sicut. ff. de in. offi. test. Papinianus. §. sed nec impubes etiā. ī. de p̄sū. auditis. & est hic ar. quòd si aliquis contestatur litem, licèt dicat illa verba, salua lite contestata, nihilominus facta est litis contestatio. arg. ī. de constit. cum M. Ferrarieñ Argu cōntra 9. q. 3. salio. ff qui. mo. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. si in venditione. ff. ad Sylla. ff. de acq. hæred. pro hærede. 7. q. 1. pontifices. supra de elect. Cumana. vbi de protestatione tractatur.

Dilectis.] Primò ponitur partis narratio. Secundò diffinitio: ibi, Quia verò. Abb. Siculus.

CASVS. Episcopus Altissiodorēsis quendā presbyterū domus Dei faciebat in vinculis detineri, pro eo quod bona quædam ipsius ecclesiæ, quæ furtiuè subtraxerat, restituere denegabat, propter quod fuerat excōicatus: in qua ecclesia episcopus vt dicebat, iurisdictionem plenarij obtinebat: decanus Altissiodoreñ. dicens ecclesiam ipsam & dictum presbyterum ad suam iurisdictionem spectare, monuit ep̄m, vt ei dictum presbyterum restitueret: ep̄s timens ne decanus aliquid in suum præiudicium attentaret, ad metropolitanam sedem appellauit: Sed decanus appellationi non deferens, ptulit interdictū, vt ep̄o in ciuitate præsente, ad min⁹ in ecclesia Altissiodoreñ. cessaret: post hæc in termino appellationi p̄fixo partes comparuerūt in p̄sentia officialis archiep̄i Senon. decanus allegauit, q̄ appellationi ep̄i ideo non duxerat deferendum, quia presbyter adhuc in vinculis tenebatur, qui ad sedē Apostolicam appellauit: officialis non obstante appellatione irritum nūciauit interdictum post appellatione episcopi à decano promulgatū: post hæc q̄a decanus impediebat diuinū officiū in ecclesia celebrari, episcopus ipsū excōicauit, & p archiep̄m suū fecit excōicatū nunciari: sed canonici Senoñ decanū non vitabant. Super his orta qōne īter ep̄m & decanū, pcuratores vtriusq; partis a sedē Apost. accesserūt hęc & alia coram dño Papa pposita fuerunt: Papa examinato negotio intellexit, q̄ ep̄s diuersos modos expressit, ēm quos parat⁹ fuit iustitiā exhibere decano sup captione presbyteri, appellans ad metropolitanū. decanus postea nō potuit ferre sniam interdicti: & ideò Papa sniam illam decreuit irritā & inanē post appellationem legitimam pmulgatam, eo nō obstante, q̄ decanus quasi variādo pposuit, quòd anteq̄ episcopus appellasset, tulit sniam interdicti, cuius effectū ad tēpus duxerat suspēdendū: cū & si hoc verum fuisset, appellatione interposita, pcedere non debuit ad sniam exequēdam, & pcessum officialis pronunciauit temerarium: qui post appellationē à decano interpositam, decreuit sententiam interdicti irritam & inanem: quia appellatione ad sedem Apostolicam interposita, nihil debuit innouari. Præterea, sententia episcopi promulgata in decanum, prima facie videbatur rectè lata, cum per officialem prohibitū esset ne seruaretur in ecclesia interdictum, & decanus diuinum officium impediebat: tamen quia per appellationem à decano interpositam ad Papam cui officialis duxerat deferendum, Apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed etiam accessoria deferebantur ad sedem Apostolicam sententiam episcopi latam post appellationem, decreuit Papa irritam & inanem. In fine dicit, licet archiepiscopus decanū denunc auerit euitandum: tñ canonicos Senoneñ. qui saniori ducti consilio cōicauerunt eidem, inculpabiles iudicauit: qui potius voluerunt deferre appellationi factę ad Pa-

ad Papã, quam denunciationi factæ ab archiepiscopo. Not. quod sñia lata post appellationem legitimã, non tenet. Item varia proponens nõ est audiendus. Itẽ post appellationem non est sententia mandanda executioni. Item appellatione pendente nihil est innouandum. Itẽ eo ipso ꝙ qs concedit apostolos, defert appellationi. Itẽ per appellationem legitimam, & principale & accessoriũ ad superiorem deferunt. Et sic not. ꝙ qui cognoscit de principali, & de accessorio cognoscere potest. Item appellationi deferendum est potius q̃ denunciationi excõicationis. Item excommunicatus post legitimã appellationem non est vitandus.

[Glos. seq. querit. argu. pro, soluit contrarium.]

præstita cautione de restituendis rebus ecclesiæ, vel de conseruando ecclesiam indemnem, vel si decanus ostẽderet ecclesiam illam & sacerdotem ad se pertinere: ita fuit appellatio iusta. vndè secundum hos vel consimiles modos; volebat ei facere iustitiam, & ideò non tenuit interdictum: quia non erat notorium captionẽ presbyteri iniuriosam esse, vnde non obstat ĩ. eo. consuluit.

byterum domus Dei, in qua dispensationẽ † plenariam obtinere dignoscitur, detineri faceret[a] vinculis mancipatum, pro eo quod bona quædam eiusdem domus, quæ furtiuè subtraxerat, restituere detrectabat: propter quod etiam ab eodem episcopo fuerat excõmunicationis vinculo innodatus: & supradictus decanus episcopum monuisset, vt ei restitueret, vel saltem recrederet † presbyterum memoratũ, † quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter asserebat: episcopus metuens, ne decanus aliquid in suum præiudicium attentaret, se ac suos, statum ecclesiæ, ac ciuitatis, protectioni metropolitani supponẽs, adeius audientiam appellauit. Verũ decanus post modicum tempus, interdictum[b] huiusmodi promulgauit, vt episcopo in ciuitate præsente, à diuinis in Altissiodoreñ. ecclesia cessaretur. Post modũ verò cum die appellationi præfixo, comparuissent partes coram officiali curiæ Senoñ. decanus allegans, quod appellationi ab episcopo interpositæ ideò non duxerat deferendum, quoniam presbiter supradictus adhuc in vinculis tenebatur,[c] quando ad nos vocem appellationis emisit: officialis autem iudicauit irritũ[d] interdictum, à decano post appellationem episcopi promulgatum: & intra. ¶ Quia verò idem episcopus diuersos[e] modos expressit, secundum quos decano parat[9] fuit super captione presbyteri iustitiam exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, decanus non potuit post hoc ferre sententiam interdicti; & ideò sententiam ipsam ab eo post appellationem legitimè[f] promulgatam, irritã decernimus & inanem: non obstante quod decanus ad excusationem suam quasi variando[g] proposuit, quod priusquã episcopus appellasset, sententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat suspendendum:[h] cũ interim appellatione

a Faceret.] In hoc enim non incidit in canonem latæ sententiæ. ĩ. de depo. grauis. ĩ. de sen. excom. vt famæ. Sed nunquid licet laico taliter detinere cler. cũ habẽtẽ administrationẽ ipsius? Argu. ꝙ sic. ĩ. ne cler. vel mona. c. 2. sed nõ credo & expone ibi, deprehendantur in fraudẽ verborum: scilicet reddendo rationem administrationis ecclesiæ tamen illis, qui taliter deprehendunt in fraudem, non subuenit: quia post ꝓhibitionem ecclesiæ hoc fecerunt, vt ibi dicit. sicut volebant Iudæi capere Iesum in verbo, de pœn. dist. 7. c. 1. versi. 2. qui à Deo, & c. similiter. ff. de pig. act. l. vltima.

[Glo. seq. recitatur per contrarium.

b Interdictum huiusmodi.] hoc facere potuit decanus ex speciali cõsuetudine,[2] vt ciuitatem vel ecclesiã maiorem supponeret interdicto. Nam de iure communi secus est, ĩ. de ijs quæ fiunt a ma. par. ca. quæsiuit.

c Tenebatur.] quia dum quis manet in crimine super quo appellat, non est audiendus. ĩ. eo. consuluit. & c. cum sit Romana. in fin.

ADDITIO. Hoc verum est si sit notorium.

d Iudicauit irritum.] quod facere non debuit ꝓpter appellationem decani, vt ĩ. sequitur, & tamen interdictum non tenebat propter appellationem epĩ, quia qui facit quod ad ipsum non pertinet, etiam si bonum sit, improbatur. 96. dist. bene quidem. Tan.

[Glo. ista in fine soluit contrarium.]

e Diuersos modos.] qui fuerunt illi, non dicitur hic forsitan dixit epũs, ꝙ paratus erat dimittere sacerdotẽ

f Legitimè.] not. quòd vocat appellationẽ legitimã propter probabiles causas, quas expressit appellans: quod sẽper debet facere qui appellat. ĩ. eo. vt debitus. & c. cũ speciali §. 1. & ĩ. eo. bonæ. & ĩ. eo. cons. [lib. 6.]

g Variando.] vndè non debuit audiri. ĩ. c. ꝓxi. in fi. 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. versi. qui falso. 74. distin. gesta. 11. q. 7. quod autem. ĩ. de pœ. super his. & ĩ. vt eccle. benefi. vt nostrum.

[Glo. seq. obijcit, soluit demũ tractat, an purũ interdictũ suspendi possit. & quid si interim appelletur.]

h Suspendendũ.] sed non vr̃ ꝙ sententia interdicti possit suspendi cum enim interdictũ & excõicatio pari passu ambulent. ĩ. eo. ad hæc. quoniam. & excõicatio non possit suspendi. ĩ. c. pastoralis. ergo nec interdictum. sñia enim statim cõsequitur suum effectum. Nam talis quidem quæstio in arbitrio, & c. 2. q. 3. c. biothemium. §. notandũ. nec iudex potest efficere quin damnatũ furti sequatur infamia, vt ff. de fur. non potest. Ad hoc. dicas, ꝙ sententia interdicti, quam tulit decanus, fuit sub conditione vel in diem prolata: quia suspendit ecclesiam quousque epũs esset præsens. simile ff. de hære. insti. quotiens. §. si quis ita. & talis sententia bene potest suspendi per appellationem. ĩ. eod. præterea 2. & ideò cum appellatio interposita fuerit ante diem conditionis, imò cum appellatio præcessit sententiam, non debuit postea, nec potuit ferre, nec exequi sententiam interdicti. Potius tñ dic, ꝙ quantũcunq; purũ sit interdictũ, põt suspendi: & in hoc differt ab excõicatione sicut executio dignitatis alicuius suspẽditur 2. q. 8. si qs presbyter. sicut effectus acceptilationis suspẽditur licet nõ ipsa acceptilatio, vt ff. de do. inter vi. & vxo. cũ hic status, §. sinc. & ita. Vñ si relaxatũ est interdictũ ad tps. ipsũ tñ manet. ff. de pec. leg. si manente, nec est opus vt iterum renouetur. 26. q. 6.

† Dispositionem.

† Redderet, legebat, sed recrederet, repositũ est.

† Vide l. in re. ff. ad mu. & in l. 1. §. ß hanc. cũ gl. ff. de rei vẽd.

1 Et 5. q. 1. ß dũ in fin. pro eo ꝙ educat qđ ibi dicit teste. teneri ad disciplinã, sed nõ dicit per quẽ. Ioan. And.

2 Vide hic Host. & Doctores priusquã de re tã graui facile gnauiter. & vide omnino cõcil. Trid. sess. 24. de refor. ca. 20.

3 Vel si sabat se [illegible] tũ statu[illegible] cio archi[illegible] vel amic[illegible] cõiter cle[illegible] rum, vel [illegible] similis. I.

† Distin[illegible] deest in c[illegible] nibus se[illegible] qs in q[illegible] legit ma[illegible] hic in vi[illegible] lis tene[illegible] ad nos v[illegible] &c.

36.q.6.qui recedit.& C.de ca.fu.cum alijs. & in casu isto si appelletur, non suspenditur interdictum, vt dictum est s.eo.ad hæc quoniã, sed littera sequens, cum interim, & c.contradicis expresse. Vnde si tempore suspensionis appelletur, nõ debet postea exequi interdictũ, vt hic dicit, dummodo appellatio sit legitima. Contrariũ tñ dixerũt Lau. Vin. & Tan. vt dictum est s.eo. ad hęc quoniã. sed ista litera obstat eis. Sed qđ hic dicit, intelligitur qñ interdictum positum fuit in diẽ, vel sub conditione; effectus verò excõicationis suspendi non potest, q.a q̃ cito quis est excõicatus, est membrũ diaboli, & est priuatus sacramentis & cõione fidelium. vnde ad hoc vt efficiatur mẽbrũ Dei, necessaria est absolutio.11.q.3. excellentissimus. papa tñ posset eius effectũ suspendere. j. de sen.excõ. si verò, q.a de nulla sententia lacis aliquã 3.q.6.hæc quippe. malus enim est de nihilo aliquid facere, q̃ de aliquo aliud, vel nihil. decõ se.dis.a.te vera. ver. fin.in ver. sermo igit Christi.qui patuit facere ex nihilo quod non erat, &c. Io.

ADDITIO. De hac materia habes s. eo. ad hæc quoniam sub interdicto.

a Exequendam.] q.a appellatione interposita nihil est innouandũ.2.q.6.post appellationẽ. §.appellatione. ff. nihil inou.l.vnica. ex hoc patet, quòd iudex post appellationem diffinitiuam sñiam nõ debet executioni mãdare alioquin restituatur possessio appellanti antequam de appellatione cognoscatur s. de iureiuran. venientes & idem dicit hic interim, quòd appellatione interposita nihil debet innouari.

interposita, procedere non debuerit ad sñiam exequendam,[a] officialis processum, qui post appellationem huiusmodi sententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerariũ iudicantes: cum appellatione ad nos interposita nihil debuerit innouari.

¶ Præterea licet excommunicationis sententia in decanũ per episcopũ promulgata, ritè lata prima facie videretur, cum per dictum officialem esset prohibitũ, ne seruaret in ecclesia interdictũ, & decanus ne celebraretur in ecclesia prohibendo, diuinũ videretur officium perturbare:[b] quia tamen per appellationẽ ad nos interpositam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendum,[c] apostolos concedendo, non solum principale[d] negotium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen: eandem sententiam post appellationem huiusmodi promulgatam decernimus viribus caruisse.

¶ Verum licet archiepiscopus post appellationẽ[e] prædictam, de qua sibi per officialis litteras innotuerat, decanũ denunciauerit euitãdum: Senon. tamẽ canonicos (qui saniori ducti consilio cõtcauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpositæ magis quã[f] denunciationi ab archiepiscopo factæ deferrẽt) inculpabiles iudicam⁹.

¶ Idem Mediolan. archiepiscopo.

¶ Postquam Papa aliquam causam ad se reuocat, non valet processus postea per minorem iudicem factus, sicut non valeret si fuisset ab eo legitimè appellatum. h.d. vt cuilibet lectura satisfiat.

CAP. LVI.

VT † nostrum[g] prodeat de vultu Dei iudicium: & infra.

¶ Iudicibus dedimus in mandatis, vt si post secũdũ mãdatum, per quod totius cognitionẽ negotij, ad nostrũ iudiciũ reuocauimus[h], traditionẽ sigilli dicto H. a te cognoscerent esse factam, eam decernerent irritã & inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo vti p̃sumeret: Cum plus[i] sit

neitur.cum principalis.s.cap.proxi. ver. nos igitur.

(Glo.seq.recitetur per obiectionem & solutionẽ.)

e Post appellationem.] huiusmodi appellationẽ dicit legitimam, & tñ factum decani fuit minus legitimum. simile j.de conces.preben. constitutus. quantũ ad partem decisam. & sic videtur q̃ appellatio minus legitima s impedit effectum excommunicationis. hic satis potuit esse vt factũ decani fuisset minus legitimũ, & tamen decanus ex alia causa postea potuit legitimè appellare.

(Gl. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.)

f Quam denunciationi.] hic videtur q̃ in dubio magis stetur appellationi quã denunciationi excõmunicationis, & q̃ ipsi sententiæ cũ tamen potius præsumendum sit pro sententia quam pro appellatione: quia appellans tenet probare sententiam iniustam, vt s. eo. cum ecclesia, & est si. ff. de mino. minor xxv. an.in fi.3. Intelligendo quòd cũ dubitat an teneat appellatio, potius vitãdus est q̃ in dubio ei communicandum. argu. j. de cle. excommu. illud. Bern.

VT nostrum.] primò ponit dictum. Secundò ratio nem dicti ibi, Cum plus. Abb.

CASVS. Causam istius decretalis habes. j. vt ecclesiastica beneficia si.di.mi.cõfe. vt nostrum. ibi legitur illa cum illa.

g Vt nostrum.] hęc decre. est pars illius quam habes j. vt ecclesi.bñfi. vt nostrũ, & per illam intellige istam.

h Reuocauimus.] & ita quicquid postea factũ fuit, non tenuit: & ita traditio sigilli postea facta non ualuit tanquam a nõ suo iudice. si. iuste s. vt lit.pend.in. ecclesia sanctæ Mariæ s.de off.leg.licet, & s. de postu. bonæ memoriæ.

i Cum plus.] sic ipso facto negat aliquis clericatum, j. de sen.exco.cõtingit, & j. de vi. & hone.cleri. cv.lt.& plus est reuocare negotiũ ad se, q̃ sit appellat. sed post appellationẽ nihil est innouandũ s.c.pas.& c.bone. ergo multo fortius postq̃ superior ad se negotiũ reuocat, in foro nihil facere pt.2.q.1.nonne.& si iudex dicat se velle referre negotiũ superiori, statim tenet partibus tradere acta. j. eo intimasti, si partes hoc approbauerint. C.de rela.l.i. simile s.eo.dilecti. vbi de hoc. Ber.

s Non dicit legitimam, nisi quo ad abdicãdũ iuritid. iudicis qui detulit, sm Hostië. Io. And.

3 Si prælati minorẽ pronunciat maiorem & curator hoc credens cessauit, nõ tenetur, licet ille sit minor. Io. An.

b Perturbare.] qui pturbat diuinum officiũ, sine pœna excõicationis potest ejici de ecclesia. 1 j. de sentẽ. excom. veniens. & c. cum voluntate. §. si qui verò.

c Deferendum.] primo non detulit, sed denunciauit interdictũ nullum, vt s. dicitur. postea detulit quo ad processum principalis causæ: & apostolos concessit, vt hic dicit. Tanc.

d Principale.] captio presbyteri fuit negotium principale, accessoria fuerunt interdictum & eius obseruatio: & sic patet, quòd idem iuris debet esse in accessorio quod in principali. supra de officio deleg. preterea, & c. prudentiam, ad fi. & ff. de iurisdi. om. iud. l. 2. ff. de

[illegible] secun- [illegible] l. pœna capitalis [illegible] hisqui [illegible] c. contra [illegible] iciam[a]. [illegible] auth. de [illegible] ps. §. si [illegible] rum si. [illegible] ar. col. [illegible] endum [illegible] Io. An.

OBlatæ.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Licet igitur. Quæ diuisio [illegible], & secundum membrum distinctionis prosequitur ibi, Si verò. In tertia instruit iudicem ibi, Superior. In quarta concludit ad propositum: ibi, ex his. Abb.

CASVS. Inter ecclesiã de Sambr. ex vna parte, & ecclesiã de Rinocer. ex alia, coram [illegible] iudicibus [illegible] sententia fuit ad sedẽ Apost. appellatũ ex parte ecclesiæ de Rinocer. nec ad prosecutionẽ appellationis fuit terminus assignatus, pleban⁹ de Sãbr. super obseruanda sententia sicut rationabiliter lata erat, litteras impetrauit, [illegible] altera postmodum super snia infirmanda ad alios iudices litteras impetrauit, nulla de priorib. in posterioribus litteris habita mẽtione. Dubitabatur verum priores iudices vel posteriores de quæstione illa cognoscere deberẽt. Cõsultus Papa respondet quamuis appellanti legitimè à sententia indulgeatur an⁹ a lege, & ex iusta causa biennium, tamen huiusmodi terminus potest restringi non solum a iudice à quo appellatur, verum etiam ab appellante: cũ ideò cõstitutum sit, non vt terminus ipse præueniri non possit, sed ne valeat prorogari: Distinguit Papa [illegible] quo casu litteræ impetrantur: [illegible] terminus præfigitur ab appellãte vel iudice appellationi prosequẽdæ, si appellatus tacito de illo termino litteras impetrauit, huiusmodi litteræ tanquã veritate tacita impetratæ, nõ valent. Si vero non sit aliqs terminus [illegible] ab appellãte vel iudice præfixus, pars appellata infra terminũ constitutum lege potest [illegible] cõmissionis litteras impetrare, dum modò nitatur non tollitur et appellantis in cõmissione supplicat, & earum auctoritate potest iudex in appellationis causa procedere, ita vt si appellãs voluerit in causa procedere, oportebit eũ agere suo iudice [illegible] legitimè recusare, quod si appellãs agere noluerit, appellatus tribunalis [illegible] potestatem [illegible] & qui clim ipsum: & si iudex appellationis viderit ex dilatione periculum imminere, poterit de eã cognoscere, veniente et prosequente appellationẽ, vt petitur [illegible] putã si appellatur a snia super confirmatione aliquo [illegible], & vtraq; pars velit et ad annũ differre prosecutionẽ appellationis: dẽt etiam iudex tunc terminũ moderari, ne gregi [illegible] diu desit [illegible]. Posterioribus [illegible] cõ [illegible] respõsum est quasi [illegible] iudicũ, videlicet, q; per posteriores non derogatur prioribus litteris legitimè impetratis, per quas poterũt primi iudices procedere ad infirmandã vel confirmandã sniam prædictã. Hoc. Not. q; appellãs habet annũ ad appellationẽ prosequendã, & ex iusta causa biennium. Itẽ terminus talis [illegible] restringi potest ab appellante à iudice vel ab appellãte, sed prorogari non pt. Itẽ nemo dẽt [illegible] litteris cõmissionis impetrandis appellãte nimis restringere. Itẽ terminum statutũ à iudice vel ab appellãte neutra pars pót præuenire. Itẽ iudex appellationis pót prosequi causam appellationis si periculũ immineat, neutra parte ipsam prosequi volente.

¶ reuocare.

¶ Cap. 1. extra in 4. §. pul. Et quia varij sunt huius decretalis articuli varijs locis sunt videndi Doctores. Federic⁹ de Senis consi. 18. in sp. pũctus quæstionis. Felinus in ca. ex tenore ĩ. de rescr. Romanus cõs. 481. in c. dubitat. Calderinus cõs. 14. tit. de rescrip. vbi [illegible], an de litteris nullis fieri debeat mentio.

Romanũ Pontificẽ ad se aliquod reuocare negotium, quam quemquam ad eum super aliquo negotio prouocare.

¶ Idem Abbati sancti Felicis, & Granonico Bononien.

¶ Si terminum appellationis prosequendæ statutum ab homine, altera pars fuerit, hoc tacito litteras impetrando, littera non valent. sed terminũ iuris etiam appellatus præuenire potest, dum modo terminum nõ prætereat, & ubi ex dilatione termini periculum, etiam neutra parte prosequente potest index ad quẽ supplere partes compellendo ad prosecutionem.

CAP LVII.

OBlatæ nobis vestræ litteræ cõtinebant, quod cum quidã iudices quibus causa, quæ inter Sambr. & Rinocer. plebes vertebatur, fuerat ab Apostolica sede cõmissa: pro plebe Sambriensi sniam protulissent, & à procuratore plebis de Rinocer. ad nos fuerit sine termino appellatũ, nec delatũ appellationi fuisset, nec ad prosecutionẽ ipsius terminus à iudicibus partibus assignatus: plebanus de Sambro. super obseruatione prædictæ sententiæ (sicut rationabiliter lata erat) nostras ad vos litteras, & alia pars alias commissionis litteras à nobis super infirmãda eadem postmodũ ad alios iudices impetrauit, nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mentione; vndè in dubitationẽ reuocato, an posteriores iudices, vel vos de illa debeatis cognoscere, Nos super hoc cõsulere voluistis: & infra. ¶ Licet igitur appellanti legitimè à sententia indulgeatur ann⁹ à lege, aut ex iusta causa biennium a ad appellationẽ interpositam prosequendam: quia tamen huiusmodi terminus potest restringi, non solum à prouocante, b verum et à iudice, à cuius sententia prouocatur (cũ ideò sit constitutum, non vt terminus ipse præueniri non possit, sed ne valeat prorogari c) credimus distinguendum, in quo casu litteræ impetrantur: & quidem qñ certus terminus ab appellante, vel à iudice appellationi præfigitur prosequẽdæ, si eo tacito appellatus d litteras impetrauit, huiusmodi litteræ tãquam tacita veritate subreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatẽ. Si verò non sit aliqs terminus à iudice vel appellãte præfixus, pars e appellata infra terminum constitu-

a Biennium.] ĩ. eod. cum sit Romana. & c. constitutus.

b A prouocante.] ĩ. eo. personas.

c Prorogari.] nisi ex iusta causa ĩ. eod. ex ratione. & c. cum sit Romana. & hic.

d Appellatus.] Idẽ est de appellante ĩ. eo ex insinuatione. & super eo. sæpe.

e Pars appellata.] pars appellata non pót prosequentre terminũ legalẽ, nisi secundum q; hic dr. & 2. q. 6. et qui. 4 appellatore. Terminum verò statutum ab hoĩe neutra pars pót præuenire. ĩ. eo. sæpe pars appellans ĩ. terminũ legalẽ quẽcunq; pót: & si vult, pót litteras impetrare, cum in eius fauorem annus condatur eidem. ĩ. de confir. bona. Item & illud [illegible], q; intra terminum legalem debet causã appellationis [illegible] terminum, nec potest vltra protendi. 2. q. 6. et qui appellat. & C. de temp. appell. l. vlt. & l. nemo, & nisi iusta causa prorogetur. supra eod. cum sit. & constitutus. & hic.

a ¶ Pro-

a Praecurrat.] & sic nemo debet praeuenire diligentia alterius captionem. s. sim. 16. q. 3. placuit. & ff. ad Tertu. l. 2. §. si mater. 2.

b Prosequi.] etiam altera parte absente, tamen prius citata, vt hic patet, & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & ī. de sent. & re iudi. cū Bertholdus. C. de temp. appl. l. vlt. § illud etiā. & est expressum ī. eo. c. prox. Ber.

c Periculum.] in ecclesia in spiritualibus, vel temporalib. ex mora detrimentū incurrat: in quo casu posset etiā lite nō cont. procedi. ī. vt lite non contest. quoniam. § 1. arg. sup. e. constitutus.

d Prioribus.] hoc intellige, dum tamē priores litterae de alterius partis appellatione fecerint mentionem, aliàs non valerent veritate tacita impetratae. ī. de confirma. bona. & ī. de rescri. ex parte.

Per tuas.] Cōis diuisio. Secūda pars ibi, Nos igi. Ab. Si. CASVS. Appellatū est a sententia diffinitiua vel saltem post publicationē testium, quaeritur vtrum illi qui de appellatione cognoscunt, possint ipsum ... terminare, si altera partium eorum se conspectui noluerit praesentare. Rndet Papa quod cū lis fuerit coram primis iudicibus contestata, poterunt iudices delegati cū meritis cāe negotiū terminare, si altera pars citata per contumaciam se absentet. Not. quod nec in cā principali, nec in cā appellationis procedendum est contra absentem, nisi contumacia ... se absentet.

[Gl. ...] distinguit, aut reus est contumax, aut actor, aut est lis cōtest. aut nō: & aut litis c. ... aut non. Secundo quaerit, & dupliciter soluit.]

e Liquebit.] nota, quod ... non ... confirmare ... possessorē, nec audiri ... distinctione ... C. ...

rum a lege (dummodo nimium nō praecurrat,[a] vt appellanté in cōmissione impetranda supplantet) cōmissionis litteras poterat impetrare, quarum auctoritate in appellationis cā legitimè procedatur: ita quod si appellās voluerit in cā appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento: nisi possit eum legitimè recusare: quod si agere noluerit† appellatus, potest nihilominus prosequi [b] causam ipsā: maximè si sentiat sibi ex dilatione imminere grauamen. ¶ Superior quoque iudex si viderit ex dilatione periculum[c] imminere, potest & dēt neutro prosequente appellationem occurrere, vt periculum euitetur: puta, si a sententia lata super confirmatione alicuius electi fuerit prouocatum, & vtraq. pars velit etiam ad annum prosecutionem appellationis differre, potest vtiq; imò debet, superior iudex ad quem fuerat appellatum, terminū prouide moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris. ¶ Ex his igitur consultationi vestrae noueritis esse responsum, quod per posteriores nō derogatur prioribus[d] legitimè impetratis per quas ad confirmandam sententiam vel infirmandam, praeuia potest ratione procedi.

¶ Idem.

¶ Altera parte contumaciter absente potest iudex appellationis etiam principale negotium diffinire, si post litem contestatam fuerit appellatum.

CAP. LVIII.

PEr † tuas litteras requisisti, vtrum si post latam sententiam, vel saltem post depositiones testium publicatas, fuerit ad sedem Apost. appellatum, hi qui super hac delegantur a nobis, si altera partium eorum se noluerit conspectibus praesentare, causam sibi delegatam† iudiciali possint calculo terminare. ¶ Nos igitur consultationi tuae taliter respondemus, quod cum lis sit super eodem negotio coram primis iudicibus legitimè contestata, poterunt † iudices delegati (eo qui conuincitur se per contumaciam absentáre) cum eis de meritis causae liquebit, [e] commissum sibi negotium diffinire.

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ Notabile, & famosum Capitulum, habens multa noua dicta vtrumque ius limitāna. & hoc dicit in summa inhaerendo simpliciter verbis litterae. Appellans ante sententiam, tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso iudice a quo: nec admittitur exceptio, quod prius miserat nuncium ad sedem Apostolicam, vel quod litteras impetrauerat, quae nōdum sunt iudicei praesentatae.

CAP. LIX.

VT † debitus honor

... Vel si liquet, procedat ad diffinitiuam sententiam, & hoc intellige in casu altero istius decreti, sunt appellatū testibus publicatis ante sniam. vt sup. de do. & contu. prout. vbi de hac materia plene dicitur. Item si possessor est praesens, & actor absens tunc sine lis sit cont. ... siue nō, pōt ... sententia, si constet ... & sic ... de contu. cām. & ... de ... dicta, & C. quomodo & quando iud. ... quia ... contumacia ... absolue ... ab obseruatione ... & in expensis ... Et ... non probante, reus & si nihil praestiterit, obtinebit ... & ī. de causa poss. & propriet. cum ecclesia. Illa regula locū habet, cum ambo sunt praesentes, sed in alio casu illius decre. cum appellatur a sententia, debet illa confirmare, ... Sed pone quod iudices priores, qui tulerunt sententiam contra contumacem, crediderunt actorem bene probasse intentionem suam, & in veritate nō probasset in causa appellationis, altera pars quae appellauit, est ... per contumaciam, vt ... quo lata est snia, est praesens, ... stat quod praesens nō probauit, vnde nūquā confirmare ... Credo quod ... & quia ... adiudicabunt praesenti possessionē, reseruata quaestione proprietatis absenti, ... tamen infirmare sententiā ... condemnatio ... in expensis ... Ber.

VT debet.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit dupl. ...

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cōp. Et vid. Mathesilanum in singula. 66. ...

† delatam

† poterunt

† Scilicet sano 13. in cōcil. generali ...

3. Nisi ... plenius probare velit: quae tunc ... testium ... Item contra Ioanne. ... Hostio. An.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cōp. Hanc decretale ... praeter ceteris ... Paulus de Leazarijs, & Philipp. de Perusio, & vtroque ... Trident ... decre ... torum ...

constitutionis causa. In secunda constitutio ibi, Statuimus. In tertio quaedam protestatio ibi, Saluis. Abb. Siculus.

CASVS. Quia frequenter maliciosè appellabatur, & in grauamen alterius partis, & in derogationem iudicis: voluit concilium vt iudicibus honor debitus deferatur, & consulatur litigatorib. super laboribus & expensis. statuit igitur, vt si quis coram idoneo iudice conuenerit aduersarium suum, ille ad superiorem ante sententiam non appellet absque causa rationabili allegata coram iudice a quo appellare intendit: sed coram illo suam iustitiam prosequatur non obstante si dixerit, quòd ad superiorem pro causa illa nuncium destinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, quae nondum fuerint iudici delegato assignatae: si verò putauerit appellandum ex causa rationabili, coram iudice illam exponat: talem videlicet quae si foret probata, legitima reputaretur. postmodum superior de appellatione cognoscat: & si constiterit minus rationabiliter appellatum, illum remittat ad illum a quo appellauit, & insuper in expensis alteri parti condemnet eundem. Si verò appellatio legitima fuerit, in causa procedat, saluis constitutionib. de maioribus causis ad sedẽ Apostolicam perferendis. No. quod ante sententiam nullus debet appellare nisi grauetur, & causa grauaminis exponi debet coram iudice a quo appellatur. Item non valet nuncium misisse, vel litteras habere, quae nondum sint delegato assignatae. Item qui minus legitimè appellat, remittitur ad illum a quo appellauit, & in expensis alteri condemnatur.

deferatur [a] iudicibus, & litigatorib. consulatur super laboribus & expensis: Statuimus, vt si quis coram idoneo [b] iudice conuenerit aduersarium, ille ante sententiam, [c] ad superiorem iudicem absque rationabili [d] causa non procedet: sed coram

[Glo. seq. alleg. concor. & arg.]

a Deferatur. sim. C. quando prouo. non est necess. omnem honorem. & sic est arg. quod iudices honorandi sunt propter suam dignitatem.

[Glo. sequens arg.]

b Coram idoneo.] hoc ideo dicit, quia si conueniatur coram non suo iudice, non obest ei, quia debet allegare priuilegium fori: nec praeiudicatur ei quod facit coram eo. ̄s. de iudi. at si clerici. & ̄s. de foro compe. si diligenti. & cap. significasti. & est argu. ad quaestionem: vtrum interruptio facta sit post lit. contest. coram non suo iudice. quod non sit interruptio facta, patet, C. ne de stat. defun. si pater.

[Glo. seq. primò arg. a contrario. secundò not. oẽs iudices aequatos. tertiò quaerit. ponit duas solutiones Io. & primam non approbat, demum aliter soluit, dicens, quòd remotio appellationis nihil operetur hodie.]

c Ante sententiam.] nota quòd dicit, ante sñiam, ergo de appellatione post sententiam nihil statuit: quia quod de vno dicitur, de alio negatur, 25. dist. in qualis. & ̄s. ne precium. nonne. quod verum credo: & idem dicitur in decre. noua. co. ti. cordi nobis. [lib. 6.] Et ita patet, quod hodie idem iuris est in omnibus iudicibus delegatis, & subdelegatis, & ordinarijs, a quibus non pôt appellari, nisi de causa rationabili allegata scripta, vel non scripta: quia dicit: coram idoneo iudice. & sic non habet locum hodie decr. illa, super quaestionum. §. si verò duo. vbi dicit, quod si delegatus alij committat vices suas, ab illo poterit appellari, [e] licet causa sit appellatione remota commissa, sed quantum ad alia bene tenet. Cum ergo remota sit appellatio ante sententiam ipso iure, vt hic probatur, quid operatur remotio appellationis, cum Papa semper scribat appellatione remota? Ioan. dixit, quod remotio appellationis hoc hodie operatur, vt post sententiam appellari non possit, quin iudex possit mandare sententiam executioni, non obstante appellatione, nisi habeat causam probabilem appellandi, sed si non est remota appellatio: tunc appellari potest post sententiam secundum quod appellabat ante constitutionem istam. ̄s. de offi. deleg. super e. Sed hoc non est verum, quia de appellatione post sententiã nihil statuitur per istam constitutionem, vt dixi. Et Ioan. etiã non persistit in hoc, immo dicit [a] quòd si remota est appellatio, non potest appellari nisi in casib. expressis a iure. ̄s. eo. pastoralis. & si non est remota: tunc appellatur quoties habet probabilem causam appellandi, talẽ quae si esset probata, &c. vnde potest dici, quòd illud idem operatur hodie remotio appellationis, cum ponitur in litteris, quòd olim operabatur, quia poterat appellari in causis tantum expressis a iure, licet sit remota appellatio in non expressis. non poterit appellare. vt ̄s. e. pastoralis, vbi notantur quidam de illis casibus, & ita per remotionem appellationis, non posset hodie appellari in casibus non expressis, sed in alijs posset. Ex vi huius cõstitutionis potest appellari vbicunque quis grauatur, licet grauamen non sit expressum in iure. & quia iniquum erat quòd aliquis euidenter grauatus non posset appellare, qui habebat probabilem causam appellandi, cum casus ille non esset expressus in iure, emanauit ista constitutio, qua cauetur, quod quicunque habet probabilem causam appellandi, talem quae si esset probata, &c. licet illud grauamen non sit expressum in iure, possit appellare: & ita haec constitutio ad alia extenditur, quam illa decre. pastoralis. [illegible] ad eas species [illegible] pertinere non videtur quibus specialiter ipsa [illegible] & ita constitutio ista [illegible] appellare, vel remotio appellationem prohibet: ergo siue sit remota appellatio in litteris, siue non, idem iuris est. Secundo non est remota appellatio, potest appellare, vbicunque permittitur appellatio per iura specialia, vt sup. eo. per [illegible] & c. ex parte. & c. significantibus, & in omnibus consimilibus: vbi exprimitur in decr. quod possit appellari, & beneficio istius constitutionis potest appellari in omnibus alijs casibus non expressis vbi exprimitur talis causa, quae si foret probata, legitima esset: licet illa non sit scripta in iure. & ita patet, quòd remotio appellationis quo ad veritatem nihil operatur. sed potius apponitur ad cautelam: quia plus timeri solet quod specialiter prohibetur, quam quod generaliter impetrat. 23. dist. quamquam: & consuetudo est ecclesię. & tam in principalibus quaestionibus, quàm in incidentib. remota est appellatio per istam constitutionem, & coram quocunque iudice, nisi cum quis grauatur in casibus expressis, vel non expressis: & sic Papa remouet id quod iam remotum est de iure, sic concedit Papa, quod de iure cõi concessum est. ̄s. de iureiur. & si Christus. in fi.

d Absque rationabili causa.]

Sic [f] ergo remota est per istam constitutionem quaelibet appellatio, quae absque rationabili causa opponitur. Quid ergo operatur clausula de remotione appellationis, quae tota die opponitur in rescriptis? Dicunt quidam quod nihil, sed apponitur ad cautelam: quia plus timetur quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter impetratur. ̄j. de haere. si aduersus, & 23. dis. quamquam. sed contra istos opponitur quod secundum eos illa clausula frustra membranas occupat, contra illud quod legitur 19. dist. si Romanorum. Item pro nihilo est facta decre. quae distinguit, an praedicta clausula ponatur in medio litterarum. & secundum hoc tantum praemissa amplectitur. an ponatur in fine. & sic omnia praemissa comprehendat, infra eo. inquisitioni quae post hanc constitutionem emanauit. Ideo alij dixerunt, quòd haec constitutio etiam tantum in ordinario locũ habet, contraria autem in delegato loquuntur: sed propter hoc non est soluta quaestio quid praedicta clausula operetur. Tertij dicunt, quod ante sententiã nihil operatur.

[a] Ac si dicat gl. quod ibi possit sine causa appellari, & scribat ad hoc hodie, imò tradit litteras rescribẽda, si in casib. quib. poni debet de stylo curię nõ esset posita haec clausula. Io. Andr.

operatur: quia remota est appllo quaelibet, nisi ex cã probabili fiat per istam constitutionem, sed post sniam impedit executionem et sniae, si ppter cãm expressam in iure fuit appellatum. ĩ. c. pastoralis. pro ista sententia facit opi. ĩ. de off. deleg. super eo. in fi. ibi enim dicitur. q si ille cui est causa commissa appllone remota, suã sniam velit executioni mãdare in prejudicium alterius partium, inter quas causa vertitur poterit appellari: unde tenet ibi appllo facta ab epo vel archidiacono. Et subiungitur ibi ratio: quia non illis, s. episcopo vel archidiacono, sed partibus inter quas cã vertitur, appllonis remedium est sublatũ & sic auditur episcopus vel archidiaconus appellans: quia non est eis appellatio interdicta. Ergo per oppositum partes inter quas cã vertitur, non possunt appellare: quia eis appllonis remedium est sublatum, & sic non obstante partium appllone, snia mandabitur executioni: quia prohibitae sunt appellare, cum alias appellatione pendente nisi esset praedicta clausula, non posset snia executioni mandari. ĩ. de iureiur. venientes. & supra eod. c. dilectis. istorum sententia impugnatur in eo quod dicunt, q ante sententiam nihil operatur. 1 Est enim reperire casum in quo habet necessariò operari. Nam secundum canones omissis omnibus medijs potest ad Papam appellari. ĩ. eod. solicitudinem. & c. si duobus. 2. q. 6. ad Romanam cum duobus cap. praece. & duobus seq. Pone ergo quòd mihi à Papa est cã commissa app. re. committo tibi litis contestationem tantum, mihi caeteris reseruatis: facta litis contesta. coram testibus, tu vis testes recipere, & sic fines mandati excedis, & ti. potest a tua audientia appellari. Sed ad quem appellabitur, nunquid ad Papam, cum ad eum omnibus omissis medijs appellari valeat: vt dictum est sup.? Certè non: & si sic fieret appllo non ualeret: quia ex virtute praedictae clausulae, ad me est tantummodo appellandum: quia mihi de iurisdõne reseruaui. ĩ. de of. delega. super quaestionum. §. porro. ver. si cã sit ei appllone remota commissa, &c. e. go a contrario sensu si cã non esset app. re. commissa, posset appellari ad Papam, per iura praedicta. Nec opponas de praesẽti constõne, quia non põt nisi ex cã probabili ibidem appellari: quia ego posui, quòd ex cã probabili appellat: quia fines mandati excedit: & sic sm hanc constitutionem appellatur: sed non põt appellari ad Papam, quia, inhibita est appellatio in rescripto. & appellatur hic ante sniam diffinitiuam: vndè per illum ⁋ cum ista snia quã prima etiam impugnatur: vnde dicũt quarti quòd ante sniam & post sniam idem operatur videlicet quòd non possit appellari nisi ex cã in iure expressa, pro istis est casus dec. ĩ. eo. pastoralis. quem intelligo quòd non possit appellari nisi ex cã expressa in iure, quantum ad hoc quòd processu iudicis per appllonem valeat impediri, sed grauatus ex cã probabili poterit appellare: & si de grauamine constiterit, poterit p superiorem remoueri, vt ibi dr. nec obstat haec decr. nam haec dicit, q ex cã probabili appellari potest, & illa dicit idem: sed dicit illa, q Iudex nõ tenetur appllonai deferre, ex quo causa non est expressa in iure, nec ista dicit, quòd teneatur, & ideo non contradicunt. Patet, ex praemissis quòd omnibus omissis potes appellari ad principem: & tñ recipit instantiam in praela. §. porrò. vnde vt illa materia planius pateat, ita est distinguendum; quia appellatur qñq; ab ordinario, qñq; à delegato, qñq; à subdelegato. Si ab ordinario, planum est quòd ad proximum superiorem est appellandu n. 2. q. 6. placuit. & l. canonizata, anteriorum. §. ad hoc. cum concord. 2 tamen nihilominus omissis medijs potest appellari ad Papam sup. eod. si duobus, & c. solicitudinem. 2. q. 6. ad Romanam. cum duobus cap. prec. & duobus seq. Si autem appellatur à delegato, sic distingue: quia aut est delegatus ad vniuersitatem causarum, aut ad vnam cãm tñ. Si ad vniuersitatem causarum, vt est vicarius epi, non appellabitur ad epm, sed ad eum ad quẽ appellaretur ab epo, s. ad archiepm, vt in constitutione Inno. iiij. eiusdem tit. Romana. tñ omisso archiepo & alijs medijs posset appellari ad Papam, vt dictũ est ĩ. Si aũt appellatur à delegato ad vnã cãm tñ si est delegatus à principe, tñ ad principẽ appellabitur. si est delegatus ab alio, appellabitur ad eum qui ipsum delegauit. ff. quis & à quo app. l. j. in prin. sed & illo omisso appellari posset ad principẽ, vt dictum est sup. Si uerò appellet à subdelegato distingue, qa aut est subdelegatus delegati a principe, aut subdelegatus delegati à non principe. si est subdelegatus delegati à principe, aut ille delegatus subdelegauit tota cãm, & tunc põt appellare tantum ad principem: aut sibi aliquid de iurisdõne retinuit: & tunc si sit remota appllo in rescripto, non põt appellari ad Papam, vel ad principem, sed ad delegatum tñ, qui subdelegauit. Sed si non est remota appllo, posset appellari ad delegatum qui subdelegauit: 3 & nihilominus ad Papam eo omisso, ut ĩ. de of. deleg. super quaestionum. §. porrò. & per iura praemissa. quib. probatur quòd omnibus omissis põt appellari ad Papã. Si aũt appellatur à subdelegato delegati à non principe, põt appellari ad eum, qui delegauit. ff. quis & à quo ap. l. 1. in prin. & l. vl.; & nihilominus eo omisso ad Papam, ut per iura pallegata patet. Si quaeras quõ delegatus à non principe põt alij cãm delegare, contra id quod legitur in decr. cum cãm quae. sup. Rñdeo, illud intelligo qñ alicui cãrum uniuersitas est commissa, sicut est uicarius epi, qui põt alijs cãm delegare. ff. de iud. cũ praetor. & cõstit. Inn. iiij. ĩ de lo. comp. Romana §. nec a contrario sensu. in 6. quod aũt saepius dictum est, q omb. omissis põt ad principem appellari, intelligo sm canones esse uerum, sed sm leges si fuerit omisso medio ad principem appellatum. remittit princeps cãm appellationis ad eũ ad quem debuit appellari. ff. de ap. Imperatores. Item quod dictum est ĩ. q à subdelegato delegati à principe, qui totam cãm subdelegauit, uel cui erat cã ap. re. commissa, põt appellari ad principẽ, intellige secundum canones, non secundum leges, ut in utroq; casu appellaretur ad legatum qui subdelegauit. C. qui pro sua iu. iud. da. pos. l. 1. ad fi. Vel solue contrarietatẽ illius legis ut notatur in praedi. decr. super quaestionum. §. porro.

illo suam iustitiam prosequatur: non obstãte si dicát a quòd ad superiorem iudicem nuncium

[Gl. seq. recitetur per qõnẽ, an sint correcta, & c. dicit quod sic: & rationem reddit. secundo obijcit, & dupliciter soluit.]

a Si di at] & si propterea appellauerit, eius appllo nõ est admittẽda. 2. q. 6. non solent. §. eius qui. ff. de app. reci. eius qui. & sic correcta sunt iura illa. ĩ. eo. meminimus. & c. ad haec sicut. & ĩ. de of. dele. cum cã quae non prodest nuncium praemisisse ad superiorem, nec prodest ẽt hre litteras quod plus est, q nondum sunt iudici psentatae, ut hic dicit: Ratio huius constõnis fuit ne, quis sine cã declinet examen ordinarij iudicis, ut proprius honor debitus iudicibus deferatur. C. qñ prouo. non est nece. omnem honorem: unde sicut non põt declinari iudicium eius per appllonem frustratoriam, sic nec per missionem nuncij: quia per missionem nuncij non intelligitur prouocasse facto vel uerbo, cum cã nondum esset mota, nec comminata: nec ad iudicem aliquo modo insinuata. Vnde licitum est aduersario ad iudicem prouocare, & ius suum prosequi coram ordinario: & ita praeuenire aduersarium: nec prodest illis litteras allegare, si nondum sint iudici psentatae: & ita quasi puentus oportet eũ corã ordinario ridere: quia iudices illius non prius dñr iurisdõnem recepisse cum effectu, nisi cum eis litterae praesentent ... sup eo a. in fi. sic, cum qs citat, si postea pendente citatione mutauerit domicilium quasi puentus oportebit eum radere, ĩ. de fo. com. c. pe. sic & iste qui iam hebet

litteras

1 q dicit plicit illo, Papã rt, 2 incipi 4.

2 cor. l. imus & §. si in eo. t.

3 Concord. l. j. ff. quis & a quo. & l. ponebat. ff. de iud.

Iudicis examẽ non põt declinari, neq; per missionẽ nuncij ad superiorẽ, neque per litteras nondũ iudici psentatas.

litteras in area sua, preuentus est. Præterea si per rescriptum non tollatur iurisdictio delegata, nisi de ea fiat mentio, multo fortius vr̃ q̃ non tollat ordinaria, nisi de ipsa fiat mentio, fortius n. tollit extraordinaria, q̃ ordinaria. 3. q. 3. c. induciæ. sed aut. Sup hoc dicas, q̃ si iurisdictio ordinaria est cœpta est p solã citationé, amodo non põt tolli quantũ ad cãm illã per litteras Papæ, nisi de ho fiat mentio in rescripto, sicut & in delegata. Sed si ordinaria iurisdictio non est cœpta p citationé, preuenit bene p rescriptũ, prout quotidie fit, nec est necesse fieri mẽtioné in rescripto de ordinaria, & hoc

destinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, priusquam delegato [a] fuerint assignatæ. [b] Cum autem ex rationabili [c] causa putauerit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quę si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat. Et si minus rationabiliter [d] eum appellasse constiterit: illum ad inferiorem remittat, & in expensis [e] alteri parti condemnet: † Alioquin [f]

Marginal line numbers: 10, 20.

est, vt dicit Io. q̃a ordinaria iurisdictiõ generalis est, vñ tollitur p spẽalem, quantum ad illam spẽm quæ delegat. s. de rescr. pastoralis. arg. ĩ eo. tit. c. j. & eo ipso q̃ Papa scienter committit cãm, eam transfert a potestate ordinarij. s. de offi. dele. pastoralis. Præterea Et tu dicas aliam rõnem meliorem: cũ n. dñs Papa sit iudex ordinarius oium homium, vt 9. q. 3. cuncta: põt quilibet cum in lite p simpliciter querelam re integra. & ipse põt cognoscere vel delegare, nec est necesse q̃ faciat mentionem de iurisdictione minoris; & p appellationem itur ad ipsum: sicut in delegato contingit, de quo minus vr̃. s. de offi. dele. c. Item & hic corrigitur illud s. de rescr. plerumq; vt statim quis possit alium preuenire hoste priores litteras, q̃ nõ sint iudici pñtatæ. de hoc tñ dixi s. de rescr. c. & ita patet q̃ ille qui primo suas litteras exhibet iudici, siue preuenerit alium in citatione facienda p ordinarium, vel per delegatum, ille obtinet: ad hoc faciat s. de rescr. capitulum sanctæ crucis. & ita nõ refert quæ sint prima vel secundæ re integra existente, & sic intelligitur constitutio ista, re non integra existente a lo... habent alia iura, in quibus cauetur quod non valet secundum rescriptum, nisi faciat mentionem de primo.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a Delegato.] ita vr̃ quod si primæ litteræ delegato sint assignatæ, nõ põt preueniri ab ordinario vel delegato per secundas nisi fiat mẽtio de primis. sed quid si non procedunt primi iudices, nunquid valebunt s. der vel q̃ iudex debent expectare secundi? si non põt primi procedere impediti iusta de cã? Põt dici, quod in hoc casu locũ hẽat decretalis illa, olim; s. de rescr. vt si non procedãt primi iusta ca cessante, valeant secundæ. Sed si non curant procedere, tunc moneantur p ordinarium vel per sũ delegatum, vt procedant infra terminum competentem: quia vnus iudex p p negligentiam amittit iurisdictionem, & alter postea procedit in causa. supra de offi. ord. significauit. & supra de of. dele. prudentiam in fi. supra de fo. compe. licet. & c. ex tenore. ne de dolo & malitia pars altera commodum consequatur: quia dignum est, vt p p negligentiam siue dolum perdat iurisdictione. in ista notula intelligitur cum primæ litteræ sunt iudici præsentatæ, nulla citatione facta per eas. sed non est curandum de ijs, quæ in illa dicuntur, quia littera ista; priusquam, &c. debet intelligi prout dr̃ in sequenti notula, quæ incipit, sed nunquid. & in fi. illius notulæ & si. propterea quia non dicitur præuenta iurisdictio per solam præsentationem, licet littera ista hoc innuat.

[Gl. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.]

b Assignatæ.] sed nunquid sola pñtatio litterarum siue assignatio sufficit vt nõ possit præueniri ab ordinario siue ab alio delegato? Ex hac littera vr̃ quod sic. Sed contra potius vr̃, q̃ sola præsentatio siue assignatio non sufficit, nisi etiã sit vel sequatur citatio siue ordinarij, possum aduersarium meum conuenire coram altero quem voluero eligere, nõ obstante si aduersarius dicat q̃ volebat & deliberauerat me conuenire coram illo, cũ quo tractauerat, nisi ipsius citatio præcessisset, & idẽ credo in legato siue delegato, siue in delegato & ordinario re integra. Rẽ intelligo re int̃ã citationé, q̃ p q̃ iurisdictiõ perpetuata est & nõ p præsentationé. s. de of. dele. gratũ, vñ quod dicit; prius & complere iõ est, maxime, quia hic est post præsentationem, & ante citationé: nisi aliud videretur. & hoc dñ in fi. alius no. & si propterea p solam præsentationem vel a litionem ordinarij nulla esset, facta citatione non est præuentus aduersarius, sed per citationem præuentus est. s. de fo. comp. c. vlt. & p solam citationem iurisdictio perpetuatur, & non p solam præsentatione. Si alia inueneris vbi dicatur quod sola præsentia sufficiat, reduca illa ad id quod hic dicitur. Bernardus.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

c Ex rationabili.] colligitur euidenter ex hac littera, q̃ tunc per cã appellationis talis, quæ si esset probata, legitima esset proponenda est coram iudice a quo appellatur, vt s. eo. cum cãm in fi. vbi dr̃ de hoc. Sed põt quæri quæ cã dicatur probabilis vel vera, vt illa, q̃ vr̃ iudici vel aliis? Vr̃ q̃ hoc non sit referendum ad opinioné iudicis, sed de i... facto: sicut nec ad opinionem iudicis refertur quod dicat manifestum, sed ad ipsam ueritatem. s. de verbo. sig. cum olim ad idem facit. 3. q. 9. iudicet. Sententiis tñ. iudex in hoc sẽn quod sibi vr̃, & sententia tñ consultatione sapientum, si non esset certus. arg. ff. de atq. ... & iudex æstimabit ex opinione animi sui ea quæ proponunt. arg. 4. q. 3. c. si testes. § item sæpe. ff. St vero iudex dubius remaneret, quia iudex non potest certificari an sit probabilis vel non: in tali dubio deferat appellationi. s. de re iu. ex consu. facto. ad fi. & quicunq; enim appellat à grauamine siue in iudicio, siue extra, causam iustã quandam debet allegare in scriptis secundum tenorem constitutionis Innoc. inj. s. eod. cordi. [lib. 6.] alias reputabitur non appellans, vt ibi dicitur.

Marginal line numbers: 30, 40, 50.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d Rationabiliter.] q. s. q̃ pro posuit in appellãdo, non fuit probabilis, vt ex veritate apparet. Quis autẽ dicat probare appellãs in cã appellationis, dr̃ j. e. tit. sopita. vbi de hoc. Sed qualiter remittitur ad illu, a quo appellauit, cũ habeat eum suspectum. s. eod. ad hæc. sed non põt dicere illum suspectum cum ex propria culpa sua processerit illa suspicio: sicut ille, qui non prosequitur appellationem, supra eod. personas. & cap. cum sit Romana.

e In expensis.] hoc gñaliter obtinet, quod qui deficit in appellatione, punit in expensis. s. de testib. significauerunt. de expensis illis plene dr̃. s. de do. & contu. finem. & s. de rescr. ... c. lo...

[Gl. vlt. ista tractat quod sit offi. iudicis in appellationis. Distinguit inter appellationé ab interlocutoria, vel a grauamine, & a diffinitiua.]

f Alioquin.] hic patet, q̃ si iudex appellationis pronuntiauit appellationem tenere, q̃ per hoc non cognoscat etiam offi. iudicis, sed in ipsa postea cognoscere de causa principali. C. de temporib. generaliter. §. fin. autem cum ... At si vnda sæpe ... si quis contra aliquem ... c. eod. c. ... Dicas q̃ hoc locum habet quando appellatur à grauamine aut sententia quia tunc ...

tur quasi

Marginalia, left:

§ Vel in principali: sed q̃ totum iudicé procedatur. Io.

a Scilicet, qa citatio facta est per primas. Io. An.

Marginalia, right (partly cut off): p ... / ... / p Vide ... / § Vel ...

tur quasi sub conditione quo ad principalem cām, vnde primo cognoscat de grauamine. & si inueniat legitimam appellationem, tunc pronunciat legitimè appellatum fuisse, & postea procedit sup principali. si male appellauerit, pnūciabit male appellatū, & remittet partes ad priores iudices in expensis appellatorem condem nādo, vt hic .[illegible] & sub hac forma semp tenendum q[illegible] appella tur à grauamine: si vero appellat a sńia diffinitiua, tūc iudex dēt cognoscere de meritis causæ, & videre an bñ, vel male fit iudicatū: & si bñ fit iudicatum, cōfirmabit sńiam, vel cassabit si male iudicatum fuit, vt 2. q. 6. in fi. & C. d appellatio. cos. in quibus dicitur, q iudex tantum pronunciare dēt sententiā iustam vel iniustā. Si verò plura capitula sint in sententia siue plures articuli, iudex pro parte pōt cōfirmare, & p parte cassare & reformare sententiā. secundum quod iustū fuerit. j. de testa. ca. Raynutius. & c. Raynaldus.

ipse procedet: Saluis constitutionibus, de maioribus causis[a] ad sedem Apostolicam referendis.

¶ Idem in eodem. †

¶ Si iudex à quo est appellatum a grauamine, illud reuocat potest in principali causa procedere

CAP. LX.

CVm cessante causa, cesset effect[us]: Statuimus, vt siue iudex ordinarius, siue delegat[us] aliquid comminando[b] vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato, alter litigantiū grauaretur: & sano vsus cōsilio ab huiusmodi interlocutionis vel comminationis effectu destiterit, liberè i causæ cognitione procedat, nō obstāte si a tali cōminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus: ne processus negotij friuolis occasionibus retardetur.

¶ Idem in eodem. †

¶ Volens iudicem recusare, debet coram eodem suspicionis causam probabilem proponere & eam coram arbitris communiter eligendis probare, qua non probata, sua iurisdictione iudex vtitur in principali, ea verò probata, remittit negotium ad superiorem, vel causam committit de recusatoris consensu.

CAP. XLI.

CVm † speciali sit pro

a Causis.] illæ enim semp sunt referendæ ad sedem Apostolicam. j. de bap. maiores. Quæ dicantur maiores causæ, no. j. de offi. dele. quod translationem.

CVm cessante.] Diuiditur. Nam principium & finis ponunt duplicem constitutionis causam, medium ponit constitutionem: ibi Statuimus. Abba.

CASVS. Si iudex delegatus aut ēt ordinarius aliquid comminando vel etiam interloquendo protulit, quo executioni mandato alter litigantiu grauetur, si à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, & iudex sano vsus consilio comminationem vel interlocutioné illam reuocauerit, liberè in causa procedat, non obstante appellatione, dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus, ne friuolis occasionibus negotium retardetur: quia cessante causa cessare dēt effectus. No. q iudex potest mutare interlocutoriam suam, quo facto appellatio p p hoc interposita locum non habet. Item processus negotij friuolis occasionib. retardari non debet. Item cessante causa cessat effectus.

[Gl. seq. arg. quod reprobat. Secundo obijcit & soluit. Tertiò quærit, & ad negatiuam allegat duo iura ad contrarium. l. quod iussit. soluit, & cautelā docet. Quarto ín fi. arg. allegans [illegible] allegans in contrarium duo iura, & soluit.]

b Comminando.] vł ergo quod si iudex comminatoria verba proiecerat parti, quod ex hoc possit appellari nisi de hoc satisfaciat iudex, quod tamen non est verum: quia ex officio suo comminari debet. ff. de iudi. in peremptorio. & supra de testi. in integ. tum ex littera in fine nec etiam debet statim quis moueri propter asperitatem verborum. supra de sol. si qñ. Sed qualiter iudex pōt mutare consilium suum in alterius iniuriam contra regulam istam. ff. de re iud. nemo? Sed certé eodem modo quo appellans potest mutare consilium, vt 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. sic & iudex. & intellige si appellans adhuc non fecit sū pręt [illegible] prosequendam appellationem. ff. de cōd. ob causa da. si pecuniam [illegible] sed si sumptus vellet reficere, potest iudex reuocare grauamen: quia iā non interest illius. j. eo. interposita. §. [illegible] Sed nūquid iudex post decem dies potest mutare [illegible] interlocutoriam? Vi q non, quia postea trāsit in rem iudicatam sicut etiam in diffinitiua, j. de elect. [illegible] & j. de [illegible] Potest dici, q licet transeat in rem iudicatam [illegible] q [illegible] appellationem [illegible] quia [illegible] interlocutoriam, q appellans post decem dies potest renunciare appellationi, [illegible] ipso facto renū [illegible] quis, eo q non [illegible] Aduerte tū qualiter corrigat sńiam suam siue errorem: quia si ita dicat. Ego reuoco sńiam meā, siue corrigo errorem in [illegible] sic fatetur se errasse & [illegible] habuit pro [illegible] cām appellādi, & sic vł quod iurisdictio ab illo translata [illegible] sic canon non posset [illegible] cum fatea tur causam [illegible] translatam. Caueat ergo dicat, si credo te grauasse [illegible] si grauaui te in aliquo, illud reuoco. arg. [illegible] ex hac decr. quod interlocutoria non transeat in rem iudicatam. sed verum est quod non trāsit, vt dictum est, qui iudex [illegible] illam reuocare re integra. Sed quantum ad illum contra quem lata est sńia, si non appellat [illegible] x. dies. [illegible] transit, & sibi imputetur quod non appellauit quia [illegible] acquieuisse vł arg. sup. [illegible] prox. quod ad consultationem. Io. Item hic est ar. q [illegible] semel [illegible] non [illegible] ff. de bon. pos. [illegible] in tabul. [illegible] qui testamento. & est cōtra illud de [illegible] sed hoc est bńficio huius constitutionis: & quia iudicis est corrigere quod minus legitimè fecerit. [illegible] qualiter & qñ. alia iura plura hoc dicunt.

CVm speciali.] prouidet concilium contra frustratorias applones & recusationes, in versic. [illegible] tradens formam qualiter iuste fiant, & quo in eis procedendum sit: & est ca. multum allegabile, & quotidianum: & potest specialius hoc [illegible] ut in rubro. Primo recitat antiquam constitutioné. Secundo promulgat nouam, ibi, Statuimus ut. Primo ponitur vna cōstitutio. Secundo alia, ibi, Porrò. Tertiò protestatur, ibi Cæterum Abbas.

CASVS. Per illam constitutionem [illegible] approbante [illegible] j. de senten. excō. prouisum fuit, ne plati aliquē excōicarēt, nisi competenti commonitione pmissa. per quam prouidit conciliū subditis: & istā cōstitutionem vult prouidere platis, ne subditis cōmonitus frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu declinare possit examen monentis, statuens vt si quis allegauerit se iudicem habere suspectum, coram illo causam iustæ recusationis assignet, & ipse cum aduersario, vel si aduersarium nō habeat cum iudice arbitros cōiter eligat, aut si nō potuerint concordare, vnum arbitrium

† scilicet, cilio [illegible]

† Cap. [illegible] vide [illegible] j. de refor mat. [illegible]

3 Vnde dic q licet [illegible] pst fateatur se errasse, vel malè interlocutū esse si tū emēdat [illegible] assumptum [illegible]

4 Host. dicit hic nō colligit, forte hoc dixit, q2 ap pio [illegible] sed [illegible] specialis, j. de iure [illegible] Io A [illegible]

vterque

vterque eligat, qui de suspicione cognoscant, & si concordare nequiuerint, aduocent tertium, vt qd decreuerint, obtineat firmitatem: & auctoritate hmôi decreti sciant se ad hoc teneri in virtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij: causa suspicionis]. terminum à iudice pfigendum non pbata, iudex in eâ pcedat. sed si causa suspicionis pbet. iudex recusatus negotium cõmittat personæ idoneæ de assensu recusatoris, ne illi valeat postea recusare, vel si magis viderit expedire, ad superiorẽ negotium remittat.

a Prohibitione.] quã habes]. de sent. excom. sacro.

b Cõpetenti.] trina s. vt 19. q. 7. oẽs decime. 17. q. 4. de pshyterorum. & 14. q. 5. de illicita.

c Coram eodem.]]. eo. secundo.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

d Iustæ suspicionis.] quid si dubitet an sit iusta, quia nõ est in iure expressa, & alias dubitaret: Rñdeo, arbitri electi de hoc cognoscant, pri nõ an sit iusta, quia oia q̃ ad hũc articulum pertinẽt, ad arbitros pertinẽt.]. de offi. de leg. c. suspicionis.

e Cũ iudice.] hoc itellige qñ iudex ordinarie pcedit ex officio suo contra aliquẽ ad famã vel clamorẽ.]. de accusa. qua. & qñ. & sic loquit ista constitutio in ordinario, vt hñ declarant sequentia, aliter intelligi non potest. & ita tam in ordinario iudicio quam extra ordinario, inquirendo potest iudex recusari.

[Gl. seq. ponit casum qñ non venit expressum quod venit tacitum, & nis recit tur per contrarium.]

f Tertium.] sub hac forma non posset cõpromitti in duos, vt si dissentiant, tertium eligant.]. de arb. innotuit. & ff. de arbi. item si vnus. §. si in duos, sed si in duos simpliciter compromittatur, si dissentiunt, Prætor eos cogere dẽt, vt concordent, vel tertium assumant. ff. de arbit. item si vnus. §. principaliter. &]. de off. dele. suspicionis. §. 1. Item arg. q arbiter quantum ad hunc casum posset egredi fines iniunctos, quod verum est auctoritate huius constitutionis, alias non potest]. de arbit. cum dilectus. ff. de arbi. non distinguemus. §. vlt. Ber.

g Districto præcepto.] sic vr q idem faciat præceptum canonis, quod facit præceptum iudicis, vt bñficio huius canonis teneant cõcordare, vel alium eligere, sed quia canon iste pœnam istam non imponit, iudex recusatus compellat illos & pœnam istam eis imponat si non cõcordant.]. de off. deleg. suspicionis in fi. quæ sit potestas istorum arbitrorum, dic]. de off. de leg. suspicionis. in fi.

[Gl. seq. recit. per quæstionem.]

hibitione prouisum, ne quis in aliquem excommunicationis sententiã, nisi competenti [b] commonitione premissa, promulgare præsumat: volentes etiam prouidere, ne fortè commonitus, frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu, monentis possit declinare examen: Statuimus, vt si allegauerit se iudicem habere suspectum, coram [c] eodem causam iustę suspicionis [d] assignet: † & ipse cum aduersario, vel si fortè aduersarium non habeat) cum iudice [e] arbitros communiter conuenire non possint, absque malitia ipse vnum & ille alium eligat, †qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiuerint in vnam concordare sententiam, aduocent tertiũ, [f] vt quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat firmitatis. Sciãt que se ad id fideliter exequendum, ex iniunctõ à nobis in virtute obediẽtiæ sub obtestatione diuini iudicij districto [g] pcepto teneri. Causa verò suspicionis legitima coram ipsis infra competẽtem terminũ [h] non probata, sua iurisdictione iudex vtatur. At ipsa pbata legitimè, de recusatoris [i] assensu personæ idoneæ committat negotiũ recusatus: vel ad superiorem transmittat, vt in eo ipse procedat, secundum quod fuerit procedendum.

¶ In notorijs non admittitur appellatio, in dubijs causa probabilis coram iudice est exprimenda quæ debeat legitima reputari, quam si non prosequitur, iudex à quo in causa procedat. Idẽ si prosequitur & nõ probat. Hæc autem constitutio non extenditur ad regulares. h. d.

h Terminum.] ab ipso iudice pfigendum,]. quomodo arbitri suspicionis negotium terminare pcurẽt.]. e. tit. leg. tima. in cõci. Lugdu. (li. 6.) q corrigit illam, suspicionis in hoc tantum & meritò iudex recusatus arbitris iterum terminum pfigere debet]. quem causam suspicionis determinent, sicut iudex à quo appellat, potest & dẽt pfigere terminũ appellãti]. quem causam appellationis prosequatur alioquin in causa procedat. vt in §. seq. &]. eo. sæpè. & eadem ratio est in vtroque casu. s. ne pretextu friuolæ appellationis vel recusationis negotium prorogetur. adeo decretal. suspicionis corrigi, quantũ ad hũc articulum. Ber.

[Gl. seq. primò no. & ad id assignat cõtrariũ, & soluit. Secũdo ponit duas lecturas, & ad secũdã opinionẽ ponit, & soluit.]

i De recusatoris.] nota ergo q hæc cõstitutio loquitur in ordinario, qd ex eo probatur q iudex recusatus cõmittat alij negotium illud: qd nõ posset facere delegatus inuito recusatore]. e. secũdo, immo statim suspensa est potestas ipsius. vt ibi dictũ est, q loquitur in d. le. ato tñ. sic]. de fo. compe. si qs] clericũ. & 11. q. 1. peruenit. &]. e. ad hæc. &]. vbi ordinarius recusatus, committit alij cũm pro ata primò suspicione secundum tenorem huius constõnis. sed cõtra.]. de foro compe. licet. vbi ordinarius recusatus non committit negotium, immo ibi recurritur ad aliũ iudicem. sed illa loquit secundum consuetudinem loci, cum vacat imperium, nec continetur com mune. Et sic patet ex hac cõstitutione, q ordinarius potest recusari, & causa suspicionis pbanda est coram arbitris. & sm determinationem istius intellige iura prædicta. q loquuntur de recusatione ordinarij. Et no. q hæc clausula de recusatoris assensu sm Ioannem si determinet totalem distinctam, committat negotium, vel ad superiorem remittat, in optione recusatoris est, an velit negotium cõmitti an ad superiorem referri. & dicit Ioannes, q intellect' iste probabilis est: si determinat primam partem tñ, tunc littera vult. q sm voluntatem recusatoris eligenda sit psona cui cõmittat negotiũ, dum tñ non sit suspecta. Intellectus iste non vr probabilis, i nmo i nprobabilis: iniquum enim esset, q actor ad volũtatẽ ipsius rei ipsi n cõueniat: Nã pro modica cã qsq; traheret eũ ad Papã, vt illũ fatigaret laborib. & expẽsis: & sic posset sæpe pcingere, q potius renunciaret liti q̃ vellet taliter laborare, vel posset eligere talẽ, si et illum recusare non posset. qui cũm illũ male tractaret. vñ dicas, de recusatoris assensu, & etiã de assensu actoris, vt de vtriusque partis assensu. committa-

†Adde q de iure ciuili si est, necesse pbare cãm. l. cũ speciali & l. apertissimi. cũ noi. C. de iu.

†eligant.

†Vbi verò si dubitatũ quia manifestè iniusta est, ipse idẽ iudex illã repellit, & sic non obstat]. de cã pos. sess. cũ olim. sm Inno. & Hos. Io. An.

a Vi. con. [illegible]

Nunc [illegible]

Ide [illegible]

Inde [illegible]

mittat negotiũ recusatus.qđ pbat sup.de foro cõpetẽ ti.si quis ꝯ & sup.eo.ad hæc.& ĩ.vbi dicite infistēte iudicem eligant ipsæ partes:partes enim cõi cõsensu iudices eligere debent cũ ordinarius recusatur.11.q.1.peruenit.Si partes non concordauerint,tunc iudex committat alicui psonæ neutri parti suspectæ, & qđ dicit de recusatoris assēsu, ſci pue intellige ꝙ requirendus est assensus recusatoris, ne iterũ recuset illũ,ex quo assēsit ĩ illũ,sup.đ of. de le.insinuate. & c.sup quæstionum. §. nos.& §. veru. & ʒ.q.ʒ.indu. ĩe. §. offeratur. Et similiter ꝯsensus actoris requirendus est,ne ipsum postea recuset:qa licet si actor posset eũ recusare,vt ĩ. de fo. cõpe.si quis ꝯ.Nunq̃ fuit intentio dñi Papæ,ꝙ potestas cõmittẽdi resideret penes recusatorem , & in potestate iudicis est, remittere negotium ad superiorẽ, vel cõmittere de assensu recusatoris, & etiam actoris, vt dictum est:hæc determinatio, de assensu recusatoris determinat tātum hoc verbum,committat.

PORRO. Primo dicit qđ in notorijs. Secũdo qđ ĩ dubijs: ibi,Excessu quoque. Tertiò ꝓtestat in §. ibi, Cæterum. Abb.

CASVS. Si subditus cõmonitus a prælato appellauerit: si eius excessus euidentia rei ipsius , vel confessione, aut alio modo legitimo fuerit manifestus, appellationi nõ deferat,cum appellationis remedium non fuerit institutum ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidiũ innocentiæ.Si verò dubius sit excessus, appellans causā ꝓbabilem appellationis coram iudice proponat , q̃ si esset probata, legitima foret:& tũc si appellãs habuerit aduersarium,infra terminum a iudice moderādũ, ſm locorum distātiam & tpis qualitatem appellationis causam prosequatur:quã si non fuerit prosecutus, ex tunc non obstāte appellatione iudex in causa procedat.Si vero nullum habuerit aduersarium, cum iudex ex officio suo ad famam & clamorem processerit,superior appellationis causa ꝓbata suũ ĩ officium exequatur:sed si in ꝓbatione appellationis defecerit,ad eum a quo appellauit remittatur:hanc constitutionem & illam sacro approbante cõcilio, non vult constitutum ad regulares extendi ꝯ suas obseruantias speciales. Nota ꝙ monitio debet præcedere interdictionẽ.Item appellatio frustratoria non valet.Itẽ causa recusationis uel suspicionis coram iudice recusato assignanda est.Item contestatio ista intelligenda est in ordinario. Item ordinarius potest recusari iusta causa assignata . Item causa suspicionis probata causa committit ordinarius: quod non facit delegatus. Item causa committẽ debet de assensu recusatoris. Item in notorijs excessibus non admittitur appellatio. Item appellatio non est inuenta ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ. Item qui appellat, iustam causam debet allegare. Item iudex potest terminum appellationis moderari.Itẽ qui non probat causã appellationis,remitti debet ad eũ à quo appellauit. Itẽ regulares cõtra suas obseruãtias appellare non debent.

¶ Porrò commonito ad appellationis obstaculũ conuolante:si eius excessus euidentia rei, vel ipsius cõfessione,[a] aut alio modo legitimo fuerit manifestus,† (cũ appellationis remedium non sit ad defensionẽ iniquitatis,sed ad præsidiũ innocentiæ institutũ),non est prouocationi huiusmodi deferendũ.Excessu quoque dubio existente,ne friuolæ appellationis diffugio,appellãs iudicis processum impediat,coram eodẽ probabilẽ causam appellationis exponat:talem videlicet,quæ si foret probata,deberet legitima reputari: & tunc si habuerit aduersariũ, infra terminum[b] secundum locorũ distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij, ab eodẽ iudice moderandum, appellationis causam prosequatur: quam si prosequi nõ curauerit, extunc ipse iudex(appellatione nõ obstante)procedat[c] nullo † autem aduersario comparẽte,cum iudex ex suo procedat officio,appellationis causa coram superiore[d] probata, superior suę iurisdictionis officiũ exequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit,[e] ad eũ, à quo ipsũ malitiosè appellasse constiterit,remittatur. Cęterum has[f] duas constitutiones præmissas nolum[g] ad regulares † extẽdi contra suas speciales obseruantias.

¶ Honorius tertius decano , cellerario & cantori Limonicẽ.

¶ *Si iudex confessionem aduocati eadẽ die reuocatam pro litis contestatione velit habere,vel processum à subdelegato subdelegati factum ratificat,licitè appellatur.*

CAP. LXII.

CVm †causam,quæ inter abbatem & fra-

a Cõfessione.] ita patet,ꝙ non admittitur appellatio contra cõfessionem, vel si excessus sit manifest⁹ euidẽtia rei vel alio legitimo modo puta per iniuriam.Istis tribus modis factũ dicitur notoriũ. inf. de cohabi. cle.n. & mu.c.vlt.Confessus non auditur appellans.2.q.6.quicunque.Contineat tñ dici, ꝙ sola confessio non impedit in criminali , quin possit appellari.2.q.6.l.ei qui.§.sunt quorũ. s in ciuili tamẽ si vel let probare errore, auditur. ff.de cõfess. cũ & decõmitium. ĩ.de confes.cap.vlt. sed hic non admittitur:quia a correctione nõ appellatur, & extra ordinem agitur hic.

b Infra terminũ.] not.quod triplex est terminus, vt not. ĩ. eo.personas.& ibi illud videas.

c Procedat.] Ad petitionem aduersarij , vt differat a sequenti, quando iudex ex officio suo procedit.

d Corã superiore.] sed qualiter procedet superior,qñ epũs processit ex officio, nũquid vocabitur epũs? Credo quod sit vocandus, vt defendat processum suum si voluerit. sicut vocaretur aduersarius in alio casu,cum est ibi actor & reus nec tunc necesse est iudicem esse præsentem, qui tulit sententiam:quia ius eius non læditur. s arg.2.q.6.hoc etiam.

[Glo.4.q.signat,contrarium,& soluit.]

e Defecerit.]& sic videtur, quod appellans teneatur probare se iuste appellasse,quod est verum si appellatio recipitur: alias non infra eod.interposita.& sic præsumitur pro sententia iudicis ĩ.de sententia in præsentia.Arg.ꝯ ĩ.de proba.quoniam contra.Sed dic ꝙ præsumitur pro sententia iudicis, ex quo apparet de actis, sed pro processu non præsumitur, si dubitaretur de ipso,nisi quatenus constiterit, vt in constitutione illa, quoniam contra.

f Has duas constitutiones.] scilicet præsentem, & illam,ĩ.de senten.excommu.cap.sacro.

g Regulares.] ĩ.eo.reprehensibilis.& ĩ.eod.l.c.2.

CVm causam.] In prima ponit narratio appellãtis. In secunda iudicis datio: ibi,Mandamus. Abbas.

CASVS. Inter abbatem & quosdam de Valle sancti Ioannis.

† In pluribus lectoribus ita: nullo autem aduersario comparẽte, tunc iudex ex officio suo procedit appellationis causa, &c.

†cõtra suas obseruationes speciales.

s Vbi & hoc, & plen⁹ ĩ. cod. Romana.§. si autẽ lib. 6. & in Spec. de appel.§. in quibus circa princ. Ioan. And.

† De materia huius decretalis , quaten⁹ indicat errorẽ aduocati nocere clienti uide Baroatiam consil. 6.in 1. vol. & Iasonem in l.error.C. d. iu. & fa. igno.

s Secus si ius suũ læderetur,vt quia dicitur lecisse latem suũ, vel similiter in constitutionem, de re iud. cum æterni.lib.6. ꝓbatur hoc de senten. excom. venerabilibus eo.lib. Ant. Anc. l.

Ioannis ex parte vna, & Prioré & conuẽtũ de Nouo loco ex altera, super quadã ecclesia quõ vertebat: quæ cõmissa fuit iudicibus delegatis. Iudices vices suas quibusdam iudicibus cõmiserunt, sed non totaliter. coram istis subdelegatis petijt procurator canonicorum inducias ad proponendũ exceptiones dilatorias: Dũ ista ꝓponerent, aduocatus ipsiᵘ ductᵘ errore, interrogatus rñdit, ꝙ ecclesia d Nouo loco, ecclesiã, de qua qõ erat, xl. annis possederat pacifice & amplius: Sed ꝓcurator cõfessionẽ aduocati reuocauit eadẽ die, cũ ipsiᵘ cõfessio suæ petitioni ꝯtria videbatur, ne per illã cõfessionẽ ꝓiudiciũ sibi posset generari, ꝓ eo ꝙ exceptiones dilatoriæ ante litis cõtestationẽ sunt ꝓponendæ: iudices delegati credẽtes ꝑ hãc confessionem litem contestatã fuisse, testes partis alteriᵘ receperunt: quibᵘ receptis, examinationẽ quorundam testium alijs cõmiserunt: ꝗ receperũt quosdã testes monachorũ: Iudices delegati talẽ examinationem approbauerũt, cum de iure non valeret, ꝓpter quę grauamina ꝓcurator canonicorum ad sedem Apostolicã appellauit: causa delata fuit ad dominum Papam: datus fuit partibus auditor: coram quo procurator canonicorum prædicta omnia proposuit: petens processum prædictorum iudicum irritum nunciari: pars verò altera instanter petebat processum prædictorum iudicum approbari, & causam ipsam, quæ multo tempore durauerat, terminari. Papa his & alijs intellectis, quia sibi non constitit de prædictis, Mandat quibusdam, quatenus si prædicti Prior & canonici probauerint, quod per procuratorem ipsorum aduocati cõfessio eadem die extitit reuocata: quia sic per consequens apparet, quod lis non fuerit contestata. vel si constiterit quod iudices delegati approbauerint testes receptos à subdelegatis subdelegatorum suorum, cum delegatus ab alio quam à principe causam alij delegare non possit: quicquid factum est post appellationem prædictam, denuncient irritum & inane, dummodo hæc in appellationis causa fuerint expressa. Nota quod confessio aduocati præiudicat parti suæ, nisi eadem die reuocetur. Item per indirectam responsionem uidetur lis contestata. Item subdelegatus alij causam subdelegare non potest, sed solus subdelegatus à principe potest alij causam subdelegare. Item processus habitus lite non contestata, nullus est. Item causæ propter quas appellatur, sunt exprimendæ in ipsa appellatione, & propter illas appellandum est.

tres de Valle sancti Ioannis ex parte vna, & Prioré & canonicos de Nouo loco ex altera, super ecclesia d Holisech† vertitur, R. sãcti Angeli diacono Cardinali cõmisimus audiendam: & infra. ¶ Procurator prædictorum Prioris & canonicorũ proposuit, quod cum coram subdelegatis iudicum delegatorũ inducias ad proponendũ[a] exceptiones dilatorias petijsset, qa aduocatus ipsius ductus errore respondit, quod ecclesia de Nouo loco, ecclesiam, de qua erat quæstio, per quadragita annos & amplius pacifice[b] possederat, licet ipse eadem die aduocati errorem corrigens, ipsius responsionem, quæ suæ petitioni contradicere videbat (ne per eam aliquod sibi posset præiudiciũ generare, †pro eo quod ante litis contestationem[c] sunt exceptiones dilatoriæ proponendæ) coram eisdem iudicibus reuocauit. Iudices[d] tamen per huiusmodi respõsionem erroneã aduocati, litem cõtestatam fore credentes, ad receptionem testium[e] partis alterius processerunt: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si dicti Prior & canonici legitimè ꝓbauerint, ꝙ per procuratorem ipsorum eadẽ† die[f] aduocati respõsio extiterit reuocata, quia sic per consequens lis contestata[g] nõ fuit: vel quod delegati testes receptos a subdelegatis subdelegatorũ suorum approbauerint: cũ nõ nisi delegatᵘ[h] a principe causã alij valeat delegare, quicquid ab ipsis

† Olisem

a Ad proponendam.] quod iudex ex officio suo etiã facere debet. s. tit. proxi. inter monasterium. & s. de exceptio. pastoralis.

b Pacificè.] Propter quod petitio aduersæ partis fieri non debebat: & sic fuit lis contestata.

c Litis contestationem.] quod verum est, vt 3. q. 6. c. si quis episcoporum § exceptio. & s. titu. proxi. inter monasterium, & C. de excep. si quis aduocatus.

d Iudices.] delegati.

e Testium.] quibus receptis iudices delegati examinationem quorundam testium commiserant quibusdam, qui vices suas alijs committerant. & illi quosdã testes receperũt, primi iudices delegati approbauerunt receptionem illorũ testium, cum de iure talis receptio nõ valeret, propter quæ grauamina extitit appellatum.

ADDITIO. Quos testes approbauerũt primi delegati à Papa, & sic iterũ aliud grauamẽ intulerũt propter quod appellatum fuit ad Papam.

f Eadem die.] sed nũquid est illud necessarium, vt eadem die debeat reuocari vel quandocunque ante sententiam? Videtur quod quandocunque ante sententiam, vt s. de cõfessis. ca. vl. C. de iu. & fac. ign. error facti, & s. de cent. olim. vbi de hoc, vel saltem vsq; ad triduum. s. C. de erro. aduo. l. 3. In casu isto videtur quod eadem die debeat reuocari. vel saltem antequã fiat aliquid in causa, per quod videatur approbare huiusmodi confessionem, puta si producerentur testes, vel si aliquid aliud fiat quod tantum post litem contestatam fieri debet.

g Lis contestata.] ergo videtur, quod si non probabit, quod confessio eadem die fuerit reuocata, per consequens lis fuit contest. & sic per indirectam confessionem aduocati, etiam fit litis contest. ti. s. de do. & contu. prout. 3 argum. contra s. de ele. dudũ 2. & s. vt lite non contest. vnico. vbi dicitur quod per narrationem, & responsionem fit litis contest.

[Glo. seq. alleg. duas concor. secundo reprobat opin. respondens ad cap. quo probatur. tertiò principale dictum determinat.]

h Delegatus.] C. de iud. à iudice. & sup. de offi. deleg. super quæstionum. § si verò. per hoc patet quod reprobata est opinio illorum, qui dicunt, quod subdelegatus post litem contestatam põt alij vices suas subdelegare, ad instar procuratoris, qui post litem contest. factus est dominus litis: vnde potest postea dare alium procuratorem. C. de procura. nulla. & l. neque. & sic volunt intelligere illam decre. s. ti. proxi. cum Bertholdus. quæ expresse contradicit huic. sed illa non cõtinet ius quantum ad hoc, nec fuit obiectum: & ita per patientiam toleratur. s. de præben. cum iam dudum, in fine, quod ius non contineat. patet per hoc quod hic dicit, quod non, nisi delegatus à principe causam

causam potest alij delegare. non distinguendo ante litem contest. vel post, & ita ibi non poterit de iure delegari. Est ergo tenendum, quod subdelegatus alij subdelegare non potest quia sic & illi possent iterum subdelegare: quod esse non debet. & est simile in excommunicatione, quæ non transit in tertiã personam. & quod dicitur, delegat[a] ab alio quam a principe nõ potest alij causam delegare, intellige de eo qui est delegatus ab alio ad vnam causam tãtum: nam si esset ei delegata vniuersitas causarum, bene posset unam causam alij subdelegare. ff. de iud. cum prætor. §. j. alias non potest. ff. de offi. io procõnsulis, & legati. legatus. quia quasi ordinarius videtur.

[Gloss. seq. quærit, allegat duo, pro & contra, & soluit distinguendo.]

a Dummodo hæc.] sed nunquid possit in causa appellationis proponere aliam causam, quam non expressit in appellatiõe? Videtur quod sic, supra eodem constitutus 2. Item & noua causa potest opponi in causa appellationis: & noua instrumenta, & allegationes, supra de fide instrumentor. cum Ioannes. ff. de appel. si quis. supra de test. ita te͂nicatis, & C. de te͂po. appel. per hanc. & supra vt lit. non contesta. accedens. Sed contra videtur expressum, supra eodem vt debitus. vbi dicitur, quod qui appellat, causam appellationis ꝓpter quam appellat, debet allegare coram iudice. & hic expresse idem dicit littera ista, dummodò hæc in appellationis causa expressa fuerint. & infra capit. proximo. Super hoc ita distingue: aut appellatur a grauamine ante sententiam diffinitiuam, aut a sententia diffinitiua. Si a grauamine ante sententiam: tunc necesse est allegare coram iudice appellationis causam sui grauaminis, talem quæ si esset probata, esset legitima, vel quæ esset expressa in iure: & tunc in causa appellationis non potest aliam allegare, ut hic dicit, & supra eodem vt debitus. Et est ratio, quia non appellatur nisi a grauamine, sed propter hanc causam, quam vult de nouo proponere coram iudice appellationis, non grauabatur, nec propter hoc appellauit: & iudex appellationis cognoscere debet tantum super eo pro quo appellauit. & Papa semper ita rescribit in appellationibus ante sententiam, si est ita. Si verò 2 aliquis appellat à diffinitiua, tunc non est necesse aliquam causam allegare cum appellat, sed sufficit dicere appello ab iniqua sententia. 2 & tunc in causa appellationis potest opponere nouam causam, & noua instrumen-

post appellationẽ eorum factum est (dummodo[a] hæc in appellatione ipsa expressa fuerint) nuncietis irritum, & inane.

¶ Idem Decano, & Thesaurario, & P. sancti Petri Canonico Zamoreñ.

¶ Non sufficit appellanti docere quod exceptionem legitimam & veram opposuit, & appellauit, nisi doceat propter exceptionem non admissam appellasse, hoc dicit, & est casus notabilis, & quotidianus.

CAP. LXIII.

Dilecto filio G. capellano nostro D. presbytero, & L. Capituli Salamantini procuratori a nobis auditore concesso, procurator Capituli proposuit coram eo, quod cum dictus presbyter super receptione sua in Salamantina ecclesia executorias a nobis ad archidiaconum Ciuitateñ. & collegas eius, litteras impetrasset, coram eis fuit ex parte Capituli allegatum, quod cum in ipsa sit ecclesia certus numerus Canonicorũ, iuramento firmatus, de quo in litteris ad eos directis mentio non fiebant, per eas non debebant contra ipsos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad nostram audientiam appellatũ: & infra. Quoniam igitur & si per confessionem presbyteri factam coram auditore prædicto, constiterit, Salamantinam ecclesiam habere certum numerum Canonicorum, iuramento firmatum: & huiusmodi exceptionem coram executorib. fuisse propositam, & quod appellatum extiterit ab eisdem: quia tamen non constitit, quod propter exceptionẽ huiusmodi non admissam, aliamve legitimam fuerit appellatum; Mandamus, quatenus si vobis constiterit

ta & sic loquitur supra de fide instru. cum Ioannes. & 1. tio. & per hanc decre. illa supra eo. constitutis. specialiter intelligitur in causa electionis, vt ibi dicitur. Et de cet. illam, accedens. intellige vt ibi dicitur. Item in alijs appellationibus extra iudicium 3 faciendis exprimenda est causa propter quam appellatur, j. de ijs quæ fiũt a ma. par. cap. c. 1. & supra eod. Ionæ. & sup. de electio. cum nobis. & supra eod. dilectis. & in scriptis proponenda est: alias reputabitur nõ appellans, in decre. Innoc. 4. cordi nobis est. eo. ti. [lib. 6.]

Dilecto.] Primò ponit factum coram auditore narratum. Secundò cõmittit causam, & ꝓmittit quare, ibi, quoniam. Ablas. CASVS. D. presbyter obtinuit litteras a domino Papa super receptione sua in Salamantina ecclesia ad quosdam executores: coram quibus fuit ex parte capituli Salamantini propositum, quòd cum in Salamantina ecclesia certus esset canonicorum numerus iuramẽto firmatus, de quo in litteris directis ad eos mentio non fiebat, non debebãt per eas procedere contra Capitulum Salamantinum, & ne secus facerent, sedem Apost. appellauit, sed executores huiusmodi appellatione contẽpta tulerunt excommunicationis sententiam in episcopum, & Capitulum Salamantinum: vnde tam procurator capituli, quam dictus sacerdos coram auditore confessus fuit, quod in ecclesia Salamantina certus erat canonicorum numerus institutus. Sed quia licet per confessionem presbyteri constiterit Salamantinam ecclesiam centum canonicorum numerum habuisse iuramento firmatũ, & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & quod appellatum extiterit ab eisdem, tamen non constitit Papæ, quod per huiusmodi exceptionem non admissam, vel aliam legitimam fuerit appellatum: Mandat Papa quibusdam iudicibus quatenus si constiterit exceptionem præfatam de certo numero canonicorum iuramento firmatam, vel alias exceptiones legitimas fuisse propositas coram executoribus prædictis, nec admissas, & ideò partem capituli appellasse, processum ipsorum executorũm denunciẽt irritum & inanem. Nota exceptionem de certo canonicorum numero iuramento firmato legitimam esse. Itẽ nõ sufficit ꝓponere exceptionem legitimam, nisi propter eam non admissam fuerit appellatum.

[Glo. seq. iustificat appellationis causam. secundo, circa textum repetit tria.]

3 De appellationib. extraiudicialibus in causis electionum, dic ut j. de elec. vt circa lib. 6. & clẽ. eo. ti. constõnem. Io. An.

a Propositas coram ipsis.] sic patet, quod cã propter quã appellatur, proponenda est coram iudice à quo appellatur: & sic fuit causa ista legitima: quia non est verisimile, quod Papa ex certa scientia mandasset illum recipi contra iuramenta canonicorum: immò vt Papa circumuentus, sup. de rescri. constitutus, in parte decisa. Idē esset etiam si statutũ canonicorum cõfirmatum fuisset solũmodo per sedem Apost. sine iuram. & de cõsti. cum accessissent. & arg. de priui. ex parte. & s. de rescri. cum ordinem. Item patet hic, quod licet exceptio et legitima proposita nõ admittatur: si nõ sit appellatum p. p. ipsam, licet appellatũ sit, nõ det retractari prætextu illius exceptionis quod factum est: quia sola contra ius litigatoris bene tenet, a qua nõ ẽ appellatũ, licet non teneat contra ius cõstõnis lata s. ut. prox. cum inter vos. & 2. q. 6. c. et qui. §. diffinitiua. versi. item si sñia C. quæ prouoca. non est necess. l. 2. & ff. quæ senten. sine app. rescin. l. 1. §. 1. Item ex hoc patet, quod si quis appellat a grauamine, non tñ exprimit eũm illã in appone p. p. quod appellauit, sed aliã, illã proseq. nõ pot: quia propter illã non appellauit. de hoc dictũ est s. c. prox. Itẽ vt quòd in cã appellationis sufficiat probare causam probabilem fuisse propositam coram iudice a quo appellauit, & non admissam: sed hoc intelligẽdum est secundum quod dicitur eo. interposita.

Immò vt idẽ in numero statuto, licet iuratum nõ sit cõfirmatus, & de hoc in pall. decre. constitutus. in fin. gl. Io. Andr.

prætatam exceptionem huiusmodi de certo canonicorum numero iuramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuisse propositas corã ipsis[a] executorib. nec admissas, ac ideo partem Capituli appellasse: ipsorum executorum processum denũcietis irritum & inanem.

al. Melden.

¶ Idem sancti Andreę Archidiacono, & magistro I. canonico de Melteñ. †

¶ *Appellans, qui terminum appellationi præfigit, si mittit procuratorem ad impetrandum & contradicendũ tantum, & appellatio fuit recepta à iudice, vel approbata à parte: aduersario legitimè prosequente, condemnatur in expensis. hoc dicit secundum communem intellectum, licet glossa aliud senserit.*

CAP. LXIIII.

Nicolao † militi ac † fratri E. monacho monasterij S. Mariæ, sancti Adriani diaconum Cardinalem concessimus auditorem: in cuius præsẽtia cũ dictus monachus, non nisi ad impetrandũ & contradicendum procurator fuerit institutus, supplicauit humiliter idem miles, vt contra ipsos tanquam † contumaces procedere deberemus: & infra. ¶ Mandamus quatenus si uobis constiterit, dictos abbatẽ & conuentum appellationi[b] suæ terminum præfixisse: cum ad prosequendam eandẽ sufficiẽtem procuratorẽ nõ miserint: memorato milite ipsam personaliter prosequente, ipsos ad restituendas expensas a tpe[c] appellationis factas eidẽ militi condemnetis.

† De materia huius decretalis, quatenus agit de insufficienti procuratore, vide notata per Bal. in l. fi. C. de ędil. action. adde c. his q. de procurat. lib. 6.

† al. ita, ac fratri G. monacho monasterij sanctæ Marię. Sancti Adriani, &c.

¶ Idem episcopo Mantiñ. & P. Canonico Tuscañ.

¶ *Ab eadem sententia ab eo de terrio appellare non licet.*

Nicolao militi.] Diuiditur. Primò ponit dationem auditoris, & petitionem appellantis. Secundò dat iudices ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Abbas & conuentus monasterij S. Mariæ, litigabant cum Nicolao milite super quibusdam qõnibus Monachi appellauerunt ad sedem Apost. & appellationi suę terminũ præfixerunt, propter quod tam miles, quàm procurator monachorum ad curiã accesserunt: datus fuit eis auditor, in cuius præsentia proposuit idem miles, quod cũ procurator monachorũ non nisi ad impetrandũ, & contradicendum fuerit institutus, sufficienter ad causã tractandã non miserunt, eo ipsam personaliter prosequente: vnde petebat eos sibi condemnari in expensis, tanquam contumaces, vnde mandat Papa, quatenus si cõstiterit abbatẽ & monachos appellationi suæ terminũ præfixisse quia sufficientem procuratorem ad prosequendam eidem cãm non miserunt, ipso milite causam personaliter prosequente, monachos condemnet ad restituendas expensas a tpe appellationis factas militi memorato. No. quod ille qui appellat, si terminum præfixit suæ appellationi, & a iudice vel aduersario appellatio fuerit approbata, tenetur mittere procuratorem sufficientem ad totã causam, alias in expensis condemnabitur altera parte causam personaliter prosequente, vt hic dicitur.

[Glo. seq. distinguit an fuerit vel non, terminus appellationi præfixus ab homine, & remittit.]

b Appellationi.] potest enim quis appellationi suæ statuere terminum ad ipsam prosequendam. s. eo. personas. & c. oblatę. & si talis appellatio a iudice, vel aduersario fuerit probata: tunc appellans tenetur prosequi cãm per sufficientem procuratorẽ ad cãm, parte altera eã prosequente: aliàs in expensis appellator condemnabitur, vt hic dicit; & idem intellige in diffinitiua, vt cum appellans statuit terminum ad prosequendã appellationẽ suam, tenetur appellãs mittere sufficienter ad cãm tuiñ defendendã: aliàs procedetur ad cõfirmandã, vel infirmandam sñiam, etiam altera parte non prosequente, vt s. de renon. veniens.[2] Si verò appellans non præfixit terminum appellationi suæ prosequẽdæ: nec a iudice, nec ab aduersario appellatio fuit approbata, tunc sufficit appellanti mittere procuratorẽ ad impetrandum, & contradicendum, altera parte et prosequente. eo. tit. interposita. §. 1. ad hoc facit eo. ti. cordi. [li. 6.] vbi dicit si appellatus voluerit prosequi, quia approbat appellationem. & sic idem vterque tenetur mittere sufficientem, vt ibi dicit. Sed si appellatus noluerit prosequi appellationem, qui eam non approbat, tunc sufficit appellanti mittere simplicem nuncium ad impetrandum & contradicendum à contrario sensu horum verborum, si appellatus voluerit. & ita hęc decret. & illa interposita. §. primo, loquuntur diuerso casu, & non contrarię. Et nota, quòd terminus statutus ad prosequendam appellationem a iudice, vel ab aduersario, vicem obtinet peremptorij. s. eodem sæpè. De hac materia plenè not. sup. de renun. veniens. in glo. quæ incipit, sed non videtur. Ber.

ADDITIO. Miles iste approbauit appellationem, vel etiam iudex, quod patet ex eo quod eam lait personaliter prosecutus, alias stabitur illi decre. eod. interposita. & sic corrigitur ista in hoc. si verò appellatio nec a iudice, nec ab aduersario fuerit approbata: tunc appellans potest simpliciter constituere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licet pars altera eam sufficienter prosequi sit parata. eod. interposita. §. primo.

c A tempore appellationis factas.] quia ex tunc fuit contumax, ex quo non misit sufficientem procuratorẽ, quia extunc uidetur citatus ad causam. simile sup. de eo lo & contumacia, cum dilecti, & sup. eod. reprehensibilis. & cap. sæpè.

2 Sed glossa...

† al. ...

Sua nobis.] Diuiditur. Primò ponit querelam appellati. Secundò sententiam auditoris, ibi, Cumque. Tertiò inhibitionem factã iudicibus appellationis: ibi, Nos. Abbas.

CASVS. Inter R. tutorem filiorũ B. ciuis Tuscañ. ex vna parte, & F. pro se, & P. tutorem quõdam filij B. ex altera, sup quadam summa pecuniæ corã iudice Tuscañ. q̃ vertebatur. idem iudex ꝓ eodẽ R. diffinitiuã tulit sniam, à qua sñtẽtia fuit appellatũ, q̃ bis ꝑ iudices delegatos fuit ꝯfirmata, & iterum tertio fuit appellatũ, & cõmissio facta: tandem ad Papam delata est q̃stio, auditor sup hoc interlocutus fuit par tẽ alterã non potuisse tertio appellare. mandat Papa tertio iudici appellationis, q̃d in causa illa vlterius nõ procedat. Nota quòd tertiò nõ est appellandum à diffinitiua sententia.

CAP. LXV.

Sua † nobis R. tutor filiorum quondam B. ciuis Tuscã. † petitione mõstrauit, ꝙ cum inter ipsũ ex vna parte, & F. ꝓ se ac P. tutorẽ quondam filij B. ex altera, super quadam summa pecuniæ corã iudice Tuscañ. † quæstio verteretur, idem diffinitiuam pro eodem R. sententiam promulgauit: quæ bis fuit per iudices delegatos à sede Apostolica confirmata: † & infra. Sed pars altera, quæ semel & iterũ [a] appellauerat, tertiò vocem appellationis ad nos emittens P. & eius collegæ cognitionem ipsius sententiæ à nobis obtinuit delegari, & infra. ¶ Cumque R. sanctæ Mariæ in Cosmed. diaconus Cardinalis super appellatione tertiò ad nos emissa, vtrique parti à nobis datus auditor, interlocutus fuerit, illos non potuisse de iure tertiò appellare, [b] Nos prędicto P. & eius collegę dedimus in mandatis, vt in negotio ipso nequaquam procedere attentarent.

¶ Idem magistro O. archi. & offi. Lemoñ.

¶ *Appellatio omisso medio iudice interposita, causam non deuoluit exceptione opposita. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. LXVI.

iij Dilecti filij Prior & conuentus de Latu Rubeo † transmissa nobis petitione mõstrarũt, [c] & infr. † Ex parte dictorũ Prioris & conuentus fuit excipiendo propositum, quod cum omisso diœcesano episcopo, fuisset ad archiepiscopum † appellatum, ad quã gradatim fuerat appellandum, in causa ipsa de iure procedere nõ debebat. Sed quia officialis archiepiscopi huiusmodi exceptionem admittere denegabat, ipsi ad nostram audientiam appellarunt, & infra. Quocirca mandamus, quatenus, sententia post huiusmodi [d]

a Iterũ.] hæc vox, iterũ duas res significat: & exponitur iterum, i. quoties opus erit. ff. d. cdẽ. veluti. 2.

[Gloss. seq. signat cõtrarium, & soluit. Item aliud contrarium, & soluit.]

b Tertiò appellare.] bene interlocutus fuit, vt 2. q. 6. si quis in quacunq;. & C. ne li. in vna eadẽque cã ter. appell. l. vnica. Ex hoc & in ꝑdictis iuribus patet, ꝙ nõ licet ter appellare. Sed cõtra vr 2. q. 6. quoties. vbi dr: quoties putauerint se grauari, ad Romanam Sedem appellent. vt 3. quæst. 6. pulsatus. Sed hic quoties, i. secundò, & non vltra in diffinitiua sententia, siue super eo. cap. sic sup. eod. directæ. vbi de hoc: & sic illud quoties restringitur: verbum enim generale sæpè restringitur. 18. dist. placuit. 75. distin. quod die. in fi. & 12. q. 2. sine exceptione, in prin. & sup. de rescrip. sedes. Item arg. cõtra. 31. q. 2. Lotharius. vbi dicitur, quòd Teberga ter appellauit. sed exponi cõsueuit, ter appellauit, i. ter vocem appellationis emisit dicendo, ter appello. Ber.

iij Dilecti filij.] De subdito uel delegato episcopi ad archiepiscopum appellare nõ licet. h. d. Primo ponit querelam appellantis, qui secundo dat iudicem: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Inter priorem & conuentũ de Lacu Rubeo, & F. militem coram magistro A. ex delegatione ordinarij q̃õ vertebatur. idẽ miles Bituriceñ. archiepm appellauit: Tandem partes comparuerunt in ꝑsentia officialis archiepi Bituriceñ. corã quo ex parte Prioris fuit excipiendo propositum, ꝙ cum omisso diœcesano epõ fuisset ad archiepm appellatum, ad quem gradatim debebat appellari, in causa ipsa procedere nõ debebat: Sed quia hanc exceptionem admittere denegauit, Prior ad sedem Apostolicam appellauit: sed officialis non obstante appellatione tulit sniam suspensionis, & interdicti in priorem & conuentum ꝑdictus: Mandat Papa quibusdam, quatenus snias illas post hmõi appellationẽ promulgatas denunciẽt nullas esse. Nota ꝙ gradatim est appellãdũ nullo medio omisso: nisi q̃s ad Papã voluerit appellare. Itẽ snia lata post appellationẽ nõ tenet.

c Monstrarunt.] ex vna parte, & quendam militem Clarmonteñ. diœcesis ex altera, super quodã nemore.

[Glos. seq. alleg. 4. concor. in contrariũ alleg. duas decre. & vnam l. Ad decre. dupliciter respõdet. Ad l. aliter. Demum ponit ius nouũ, & quidam falsam opi. circa appellationes interponendas ab officialibus, ꝑ quod iterũ obijcit, & soluit.]

d Post huiusmodi appellationem.] ex hoc patet, ꝙ gradatim est appellandũ. arg. 2. q. 7. metropolitano. & q. 6 anteriorũ. § illo videlicet. & j. de offi. de leg. super quõnum, §. porrò. & ff. de app. Imperatores. C. de app. ꝑcipimus. ff. q̃s & à q̃bus appel. l. 1. r. rñ. Sed s̃ j. de ꝑben. referente. vbi appellatũ fuit ad archiepm omisso epõ. & ff. quis & à quo ap. l. j. §. 1. & j. de no. ope. nũ. significãtibus, vbi omittitur medius: & melius, dicas ꝙ gradatim est appellandum de iure: secundum canones tñ si omittatur medius, & non opponatur exceptio corã isto superiore, bene valet [a] quod per ipsum fit. sic intelliguntur prædictæ decr. referente. & significantib. Vel forte illud obtinet de cõsuetudine ꝑscripta, vt ad illos archiepos appelletur omissis medijs. Si verò opponat exceptio, non ualet quod postea fit, si ꝑꝑ hoc appellet, si consuetudo non obstat. & ita intellige quod hic dr. Sed lex ista, ff. quis & a quo. l. 1. §. 1. multũ contradicit: quia dr ꝙ generaliter dẽt appellari ad primum delegantẽ, & non ad illum qui delegauit. Sed intellige legem illam in subdelegatis, ut si appellat ab aliquo subdelegato cui commissa fuit tota causa: à delegato ad uniuersitatem causarũ appellari debet ad primum delegantẽ, & sic intellige legem illam secundum illam decret. sup quæstionum. §. porrò. Sed si appelletur a delegato tantum, siue sit delegatus ad uniuersitatem causarũ, siue sit delegatus ad unam causam tantum, semper de iure appellandum est ad suum delegantem, & sic intellige quod dicit hic. & in l. prædi. ff. quis & à quo appel. l. 1. alia

Marginalia: quid si de diffi. omissis in... ; a Cũ glossa sentiunt Innoc. & Host. vt bene adnotauit hic Io. And. ꝙquid dicat archidiaconus in c. si delegatus. de off. de legati, lib. 6.; † Rubeo; † De hac materia vide Zanchinum trac. de her. c. 29.

illæ verò leges loquuntur in ordinarijs, & c. metropolitanum. illud generale est, q ad Papam potest appellari, omisso medio propter plenitudinem potestatis. 2. q. 6. quoties ad Romanam. & in pluribus alijs cap. illidem: quia per simplicem querelam potest Papa adiri, cum ipse sit iudex ordinarius singulorũ. 9. q. 3. cuncta. & c. principalem, nisi in casu illius decr. sup quæstionum, § porro. Et sic omnia plana sunt. De appellationib. interpositis ab officialib. episcoporum vel archidiaconorum, vel aliorũ inferiorum dicas, q cum idem sit auditorium, siue curia eporum, & eorũ officialiũ: si appellatur ab officialib. episcoporum, appellandũ est ad archiepiscopũ de iure non ad epm: & si appellatur ab archidiacono vel eius officiali, appellandũ est ad epm & nõ ad archiepiscopum. tñ si est consuetudo, q appelletur ab archidiacono, vel eius officiali ad archiepiscopũ omisso epo valet appellatio. & hoc totum hab. s in quadam decr. Innoc. iiij. eod. tit. quæ incipit, Romana. (lib. 6.) Et idem credo, q si consuetudo sit q appelletur ab officiali epi ad epm, q teneat appellatio, non obstante quod dr in illa decre. Romana. ne a seipsis ad eosdem videatur appellatum. 19. dist. multis. vbi appellatur ab aliquo ad seipsum cum alijs, i. ab archiepiscopo ad Synodum, ubi ipse est tanquam caput. & est simile ff. qñ appell. sit, l. 1. § solet. vbi appellatur ab ordine & præside ad ipsum præsidem. ɪ Et decret. prædic. referente. & significantibus. loquuntur de consuetudine, cum illa decret. Romana. quia ibi admittitur appellatio ab archidiacono ad archiepm omisso epo, & hic non tenet. Sed hæc decretalis vr ɔtra prædictis tribus decret. vbi tenet appellatio omisso epo, & hic non tenet. Sed tu dicas, quòd debuit hic appellari ad epm, & non ad archiepm: quia hic non fuit appellatũ ab officiali epi, sed à quodam magistro R. canonico Claremontis, cui eps specialiter cãm commiserat, qui non erat de curia diœcesani epi: & ideo ad epm q cõmisit cãm, gradatim fuerat appellandum: & hæc hñr in antiqua decretali in parte decisa. Bern.

ADDITIO. Et dicas contra opinio. Bern. q consuetudo non valet, q appelletur de officiali episcopi ad ipsum episcopum, cum sit idem auditorium vtriusq; patet in c. non putamus. de consuet. lib. 6.

EX parte M.) diuiditur, quia in prima parte ponitur appellantis querela, in secunda dat iudices: ibi, Ideoque mandamus. Abb. Sicu.

CASVS. Quędam mulier noie filiorum suorum impetrauit litteras cõtra quandã aliam mulierẽ M. noie, sup quibusdam terris ad quosdam iudices delegatos: coram quibus dicta M. excipiendo ɸposuit, q cum res de quibus in iudicio agebatur, & pdcti filij sub suo potestate ac tutela ipsius non essent, cum iam ad secunda vota transisset, sup his rñdere nullatenus tenebatur eidẽ in nomine filiorum suorum, quorum desierat esse tutrix: & quia iudices hanc exceptionem non admittebant, sed respondere compellebant eandem, ipsa sedem Apostolicã appellauit: vnde mandat Papa, quatenus si est ita, reuocato in irritũ quicquid post appellationẽ iudices inuenerint attentatũ, auditis postmodũ hincinde propositis. Not. q q̃ cito mater tutrix filiorũ suorum ad secunda vota transit, finitur tutela, nec potest postea pro filijs conueniri. Item quicquid fit post legitimã appellationem, in irritum debet reuocari.

appellationem latas (in eos †) denuncietis penitus non tenere.

¶ Gregorius ix. magistro † scholarium H. & G. de Rupe, canonicis sancti Audoniani, Morinen. diœcesis.

¶ Si is qui desiit esse tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare.

CAP. LXVII.

ij EX † parte M. dominę de Colb. † nobis fuit oblata querela, q cũ nobilis mulier domina de Bellebron. † super quibusdã terris ipsam noie filiorum suorum corã iudicibus auctoritate nostra traxisset in causam, eadem in iudicium ipsorum excipi fecit præsentia, quòd cum res de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij eius sub ptãte, a & tutela ipsius minimè permanerent, cum iam ad secunda vota transisset: f super his ei nõ tenebatur ipsorum nomine, quorũ tutrix esse desierat, respõdere. Sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta, nihilo minus ad hoc cõpellebãt eandẽ, ipsa sentiens se grauari, nostram audientiam appellauit. Ideoque mandamus, quatenus si ita est, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatũ, auditis hincinde proposita, & cętera.

¶ Idem magistro, & fratribus domus Morinen.

¶ Si iudex de iure dubitans vult consulere superiorem, debet consultationis copiã partibus edere, aliàs eius verbis consultationis fides non adhibetur.

a Sub potestate, & tutela.] Filius nõ dr esse in potestate matris, sed patris quãtũ ad ius patriæ potestatis. Insti. de pat. potestate. §. ius aũt. quia filius familiæ patris sequitur, & nõ matris. Insti. de l. agn. tut. § j. &] de excusatione in fidel. col. sed per officium tutelæ bene residet filius in potestatẽ matris. Illud tñ regulariter est verum, q fœmina tutrix esse non põt: q virile officium est. C. quando mulier tutoris officio fungi potest, l. 1. & ff. de reg. iuris. l. 2. & ff. de arbit. dilecti. nisi a principe tutelam impetraret, vt ff. de tute. l. ult. tamen si mater maior est. & nullus tutor legitimus sit, uel datus non sit impuberi in testamento, vel si sit excusatus, potest repetere tutelam filij. Et ipsa iurabit quòd ipsa non transibit ad secundas nuptias, & renunciet Velleiano sub hypotheca rerum suarum. C. quando mulier tutoris officio fungi potest. l. 2. & 3. olim sic obseruabatur. Hodie tamen per Authen. præfertur mater omnibus tutoribus legitimis & datiuis, sed non testamentarijs, renunciando simplici verbo secundis nuptijs, & non per iuramentum, & Velleiano, & omni alio auxilio, vt si obligauerit se pro pupillo, non iuuetur. C. quando mulier tutoris officio fungi potest. Authen. ma. & auiæ. & in Authen. de hæred. ab intestato veni. § et his. coll. 9. & in Authen. vt matres sine prohibitione tute. gerant. § quia verò. coll. 7. & C. quando mulier tutoris officio. Authentica sacramentum. & quàm cito ad secundum matrimonium a cõuolauerit, soluta est 3 tutela, quasi mortua esset, vt dicto § quia verò. Et ita patet, quod mulier ista bene excipiebat, quia tutrix esse desierat transeundo ad secundas nuptias. Item si transeat ad secundas nuptias non reddita ratione tutelæ, omnia bona sua & mariti secundi, tacitè sunt filijs obligata, C. in quibus causis tacitè pignus contraha. l. si mater. & in Authen. de nuptijs. coll. 4. §. si ante tutelam. Item in principio debet facere inuentarium & satisdare rem pupilli saluam fore, vt in Authen. vt mat. sine prohi. §. ule. colla. 7. Bern.

† Hæc duo verba: si eos, desunt in aliquot antiqs.

† In codice Barbatiæ ita: magistro scholarũ H. & G. de Rupe canonico S. Adriani Morinen. diœc.

† De materia vide luculenter per Bal. § nos autem. Inst. de Attil. tutor.

† Colester.

† Bremion.

ɪ Simile inf. eo. c. pen. lib. 6. dicebat l. de offic. ord. irrefragabili, legem illam intelligendam, qñ præses sedet cum ordine, non quasi vnus ex ordine præsid. cõcilium & auctoritatẽ præbendo facto ordinis, uel qñ præses nõ concor. cum ordine. hæc decisio parũ valet, sed totũ intellige iuxta distin. pdi. decret. pe. Ioan.

Inuitus

INtimasti.] Exemplū relationis debet partibus edi antequā fiat relatio. Et facit hoc c. ad secundā partem rubricæ. Et pro intellectu præmitte, quòd licet ex multis causis Papa impugnaret relationem factā per iudices, inter alias adiecit istā causam, de qua in tex. ideò dicit in tex Prę terea. Abbas.

CAP. LXVIII.

INtimasti: † & infra. ¶ Præterea, hospitalarijs ignorātibus, & non facta eis copia de inquisitionis[a] processu, ad nos relationem transmisisse noscuntur: cum iuxta legitimas sanctiones, quoties relaturum se iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta consultationis exemplum edere teneatur.

¶ Idem archiepiscopo, archidiacono, & G. canonico Turonen.

¶ Si autē litem contestatam circa principale negotiū iudex aliquid innouat, vel diē assignatam sine causa præuenit, licitè appellatur. Et si procurator datus ad impetrandum super appellatione non seruauit formam mandati, auditur appellās etiam post annum.

CAP. LXIX.

SIgnificante † Aurelian. episcopo, nos noueritis accepisse, ꝙ cum decanus & Capitulum Magdunen. ipsum, super eo ꝙ dicebant, alibi quàm in stallis decani & Capituli prædictorū, carnifices carnes vendere non debere, † coram iudicib. auctoritate Apostolica conuenissent: petētibus tandē decano & capitulo nominatis † iudicum officium implorando, vt cum idē episcopus post citationem[b] carnes in stallis alijs vēdi fecisset: quod per eū super hoc factum fuerat, in statum pristinū reuocarēt; pro parte ipsius fuit propositum, quod cum lis præsertim[c] non fuisset super negotio cōtestata, locū imploratio huiusmodi nō habebat; adijciens quod cum de consensu partium coram dictis iudicibus ad litigandum super eo negotio certus

CASVS. Dñs Papa mādauit inquisitionem fieri ꝯ quosdā hospitalarios; facta inquisitione Inquisitores ignorantibus hospitalarijs trāsmiserunt relationē ad dnm Papā, nulla eis copia facta de inquisitionis processu: dicit Papa, ꝙ nō rectè processerut, cū s̄m leges quoties iudex dicit se velle referre negotiū ad superiori, statim tenet̄ dare litigatoribus exemplum cōsultationis. Not. ꝙ relatio non debet fieri ad superiorē partibus ignorantibus, sed debet eis dari exemplum consultationis.

[Glo. seq. reci. per q. an liceat iudici indifferēter referre solūit distinguendo dubium iuris & facti.]

a De inquisitionis.] hic processū fuit super excessibus istorū prælatorum puniendis in modum inquisitionis, & ideò siue causa sit criminalis, siue ciuilis, potest iudex referre causā superiori, si iudex dubitat qualiter in eā debeat iudicare: talis relatio approbatur. Si verò vult euitare onus iudicandi, tunc nō debet admitti relatio. in Auth. de iudi. §. vlt. colla. 6. ff. de iudi. eum quem temere. §. 1. de iure quæri debet, & nō de facto, vt ibi dicit: quia non crimina, sed vindicta potius ad nos debuit peruenire. C. de offic. præfect. ori. l. j in fi. & 17. q. 1. si custos. & c. si homo. si verò iudex dubitat de iure, & vult referre negotium superiori, exemplum consultationis illico tenetur edere partibus, vt si fortè minus plenè referat, vel ꝯrium q̃ debeat, vel in præiudicium alterius partis, partes contradicere possunt & appellare. 1 C. de rela. l. 1. & 2. & hic. Si autē tunc non appellauerit, postea cum princeps rescripserit, non poterit appellare. 2. q. 6. c. biduum. in fi. quia approbasse videtur relationem, vt ibi, & ff. quando app. sit. l. 1. §. 1. respon. & quia hospitalarijs ignorantibus relatio facta fuit, non tenuit relatio: quia exemplum relationis ostendi debet litigatoribus, vt dicunt leges prædictæ, de quibus hic fit mentio. Ber.

SIgnificante.] Primo ponitur appellantis narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Ideóque, Abbas.

CASVS. Decanus & Capitulum Magdun. impetrauerunt litteras contra episcopū Aurelian. ad quosdam iudices, super eo ꝙ dicebat capitulū, carnifices non debere vendere carnes alibi q̃ in stallis decani & capituli Magdunen. super quo iure episcopus molestabat capitulum prædictum: partibus in præsentia iudicum constitutis, datus fuit terminus de consensu partium ad litigandum super ipso negotio pendente dilatione petebant decanus & capitulū implorando iudicū officium, vt cum idem eps post citationem carnes vendi fecisset in stallis alijs, qd ꝑ ipsum episcopum factum erat in statū pristinum reuocarent: Ex parte episcopi fuit ꝓpositum, quòd cū lis nō fuerit contestata super negotio principali, iudicum imploratio locum non habeat: adijciebat insuper quòd cū de consensu partium ad litigādū terminus certus datus esset, & quantum ad diē illam solutum fuisset iudicium eorūdem, iudices diem datā poterant præuenire, nisi id fieret de consensu partium, nec audire partē aduersam in tali imploratione: & quia super his nō audiebit episcopum, sedem Apostolicā appellauit: & dictus episcopus infra annum nūcium procuratorem suum ad appellationē ꝓsequādā destinauit, & contra inhibitionem ipsius epi dict⁹ procurator sup hoc ad quosdam iudices sibi certa rōne suspectos litteras ipetrauit, sed noluit vti litteris sic obtentis, & sic annus elapsus fuit: vnde eps Aurelian. hæc omnia significauit dño Papæ, petens ab ipso non obstante lapsu anni, se ad prosecutionem appellationis admitti: vnde mandat Papa iudicibus quatenus si de huiusmodi prohibitione & de appellatione ex causis præmissis vel earum altera constiterit, reuocato in statum pristinum quicquid post appellationem huiusmodi fuerit attentatum, procedat in negotio iuxta priorum continentiam litterarum. Nota quòd pendente dilatione lite non contestata officium iudicis delegati locum non habet. Item pendente dilatione iudicis officium conquiescit, vt interim nihil facere possit sine cōsensu partium. Item procurator, qui excedit fines mandati, non præiudicat domino & ideo non obstat lapsus anni.

† Vide l. e. & ibi Cyn. C. q̄ sit longa cōsuet.

† innouetur.

b Post citationem.] certe nec ante citationem, nec post debuit eps molestari super possessione carnificij lite pendente, si ipse possidebat, cum capitulum super hoc conueniret episcopum, vnde patet quod erat in possess. de qua nō debuit eijci lite pen. supra, vt lit. pen. c. p. 1. & 2. 16. q. volumus. vndè malè petebat capitulum: vel si capitulum possidebat agens contra episcopum, ne inquietaretur, adhuc non poterat implorare officiū iudi. lite nō contest. vt ĩ. sequitur: quod magis videtur. Ber.

c Præsertim.] idest, & maximè, quia nec post lit. cōtest. debuit ei auferri possessio, si ipse possidebat, sed verius videtur quod capitulum possidebat, vt dixi.

a al. ita supple, maximè.

a Præuenire.] quod facere non poterant: quia pendente dilatione, iudicis officium conquiescit: nisi partes consentiant. C. de dilat. siue pars. ex causa tñ mutatur dilatio quãque ff. de arb. dicere aut. in fi. & arg. de re iudi. qđ tullit. & ĩ. eod cum cessante. arg. & est notabile, quod iudex data dilatione nihil facere possit ante terminum altera parte inuita.

ADDITIO. An parte absenti possit statuere præsente & resistenti terminum ad probandum, & quid de termino lapso, vide in Spec. de dila. §. nunc videamus. ver. sed pone ecce. & duobus versi. seq. Ioan. And.

[Glos. seq. signat contrarium & dupliciter soluit.

b Super his.] nota quod iudices lite non contest. reducere volebant capitulum in pristinum statum vt carnifices non venderent carnes alibi quàm in stallis capituli, quod facere nõ debebant, cum adhuc possent recusari lit. non cõtesta. 3. q. 3. c. induciæ. §. offerat. & ita ante lit. cõtest. iudex delegatus circa principale negotium nihil facere põt. arg. ĩ. de rescr. super litteris. & super eo quod pendente dilatione procedere volebant: qđ facere nõ poterãt: vnde valuit appellatio. arg. contra. ĩ. de offic. iudi. c. 1. in fine. Potest dici quòd illa loquitur in ordinario, cuius iurisdictio fundata est, cuius etiã officium ante litem contestatam & post implorari potest tempore competenti, sed non dilatione pendente aduersario contradicente: vt hic dicit, & C. de dilationibus, siue hic loquitur de delegato, cuius iurisdictio non est firma ante litem contestatam: quare eius officium implorare non potest ante litem contestatam, & maximè dilatione pendente, vt hic patet. Vel verius dicas, quod illa loquitur de alio officio iudicis, quod petitur incidenter ratione minoris vel alterius qui vtitur iure minoris, hic de alio, quod quasi respicit principale factum, quod immutatum est ab aduersario, & quod etiam competeret maiori post litem contestatam coram delegato, sed non ante, nec pendente dilatione, vt dictum est.

1 In hunc locũ vide præ cæteris Ioã. And. quod Hostiensem refellit.

ADDITIO. Vel dic, quòd hic imploratur iudicis officium eo die quo solutum erat iudicium: quia datus erat terminus in quo partes comparere debebant; & interim iudicis officium conquiescit, vt dictum est. C. de dilationibus. si verò. Sed non negatur quin possit implorari officium in termino constituto, quamuis implorari non possit pendente dilatione: sed in contrario petitur officium iudicis, in termino constituto, ad procedendum.

[Glo. seq. obijcit, & soluit dupliciter.]

c De inhibitione.] & sic patet, quod procurator non potest excedere fines mandati, aliàs non nocet dño. C. de procu. si procurator. & ĩ. de offi. dele. cum olim. Si verò simpliciter constitutus fuisset, nulla forma data lite de iudicibus impetrãdis, non posset eos recusare, quos procurator impetrasset. ĩ. de cau. poss. cum olim. & hoc à cõtrario sensu, est de hoc. Sed vt quod non sit amplius audiendus post annũ, & sibi imputet quod talis committit negotia sua, ff. de mino. cum mandato. in fi. agat ergo eps contra procuratorem, vel contra eum quem conuenit procuratorem ipsum. ff. de do. & eleganter. §. sed dolo. hic procurator circumuentor forte non erat soluendo. & ita restituat contra aduersarium. ff. de eo quod fact. erit. l. vlti. & vel auditus fuit ex generali clausula: & qua ex causa est mihi videtur, quod in integrũ restituat. ff quod ... can. mali ... in fi. arg. ĩ. de ... gr. restit. ex litteris: arg. ĩ. de pig. significãte. quatenus circa ipso fuit, bene prosecutus fuit appellationem, & sic auxit episcopus impletis tione. Quod auditur post annum, hoc fuit propter factum procuratoris: quod fuit iusta cã, quare indulgetur beneficium, vt ĩ. eo. cum sit Romana. ex alijs causis præmissis ... nuit appellatio, aut ex altera earum. Et est arg. quod bene plura mandantur coniunctim; quorum alterum per se sufficit, alterum sufficit probare. De hoc dictum est de rescrip. ex parte. Ber.

dies statutus fuisset, & quantum ad illam diem solutũ fuisset iudicium eorundem, præuenire[a] diem ipsum, ac audire partem aduersam in tali imploratione absque cõsensu partiũ non debebant; & quia super his[b] non audiebant eũdem, nostram appellauit audientiam, & licet procuratorem suum infra annum ad huiusmodi appellationem miserit prosequendam: quia tamen dictus procurator (vt creditur) circumuentus, contra inhibitionem ipsius episcopi, nostras super hoc ad quosdã iudices, certa ratione suspectos, litteras impetrauit, dictus episcop⁹ vti noluit litteris sic obtẽtis, petẽs non obstãte lapsu anni, ad prosecutionem appellationis admitti. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si de inhibitione[c] huiusmodi & pmissis causis appellationis, vel earum altera cõstiterit, reuocato in irritum, & cętera. Vsq; ad † attẽtatum in † iam dicto negotio, iuxta priorum continentiam litterarũ, & cætera.

¶ Idem.

¶ *Capitulum famosum, & multũ allegabile & hoc dicit. Ad iustificandam appellationem ex causa interpositam, probare oportet causæ veritatem coram iudice ad quem, nisi fuerit coram iudice à quo oblata probatio & reiecta. hoc dicit singulariter vsque ad §. eidem.*

CAP. LXX.

INterposita † appellatione ex causa pbabili,[d] non sufficit appellãti pbare, qđ ex causa huiusmodi prouocauit, si eã non doceat esse veram[e],

INterposita appellatione.] CASVS. Aliquis coram iudice constitutus, causa probabili assignata, propter quam non tenebatur respondere: quia iudex eam non admisit, appellauit: quæritur vtrum coram iudice appellationis sufficiat hoc probare, scilicet, quod causam probabilem allegauit, coram iudice à quo appellauit, nec fuit admissus? Respondet Papa, quòd non sufficit, nisi causam illam doceat esse veram, nisi coram inferiore obtulerit probaturum, & non fuisset admissus: quia tunc non habet necesse probare causam veram fuisse, sed tantũ probare quod causam probabilem allegauit, quam obtulit se probaturum, nec fuit admissus, & propter hoc appellauit.

d Probabili.] tali, quæ si foret probata, reputaretur legitima. supra eod. vt debitus. & ca. cum speciali. §. 1.

[Glossa sequens alleg. duo similia, & tria contraria.]

e Esse veram.] sim. ĩ. eo. de testi. ex parte Adæ & ĩ. eo. tit. proxi. cum I. & A. 1 At. cõtra. ĩ. de offi. deleg. cum causa. ĩ. eod. vt debitus. & ca. dilecto.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f Nisi

a Nisi hoc se offerens.] huic verbo signatur contra ĩ. de test. ex parte Adæ. quia ille Adam obtulit se probaturum, nec fuit admissus ante sententiam. & tamen in causa appellationis debet probare causam appellationis veram fuisse. Solue hoc sm quod ibi dixi. ex hoc. n. apparet apertum grauamen, ꝙ oppono causam ꝓbabilem, & eã offero me probaturum, si non admittor. & ideò sufficit hoc ꝓbare in causa appellationis quia hoc ꝓbato, satis probatur grauamen: quia perinde habetur, ac si causa allegata, quã volo probare, esset vera, & me repellerer, secus est cũ simpliciter causam allegat: quia tunc videtur i. quasi malitio sè fecisse: vnde illã causam tenetur probare verã fuisse. arg. §. eo. super eo. §. si autem aduersa. De hac materia plenè dictũ est in decret. ex parte Adæ. & ĩ. de exceptionib. oĩm. B.

EIDEM QVOQVE. Dicitur hic, ꝙ si appellatio non recipiatur à iudice, nec ab aduersario approbatur: licitum est appellanti prosequi causam per procuratorem cõstitutum ad impetrandum & contradicendũ tantũ, licet pars aduersa per se vel per procuratorem idoneũ apud sedem Apostolicam iudicium recipere sit parata.

nisi hoc se offerens a ꝓbaturum non fuisset admissus.

¶ *Si appellatio non fuit recepta à iudice, vel approbata à parte sufficit appellãti mittere procuratorem ad impetrandũ & contradicendum: licet pars appellata sit parata in curia prosequi. hoc dicit vsque ad §. ille denique. Abbas Siculus.*

¶ Eidem b quoq; permittitur, si nõ recipiatur appellatio ei9 à iudice, nec ab aduersario approbet, super ꝓsecutione appellationis per procuratorẽ ad impetrãdum & contradicendum constitutum, litteras impetrare: licet pars altera per se, vel per procuratorẽ idoneum, iudiciũ super hoc apud sedẽ Apostolicam recipere sit parata. c

¶ *Ante inchoatam prosecutionem appellationis appellans potest si vult inuito appellato petere vt remittatur ad iudicem à quo: sed condemnabitur in expensis factis per partem aduersam in illa appellatione. h. d. vsq; ad § sanè. Abbas Siculus.*

¶ Ille † deniquè, qui vocẽ appellationis emisit, cuius nondũ est alij cognitio delegata, ad petitionem d eiusdẽ, ad eum à quo ꝓuocauit, de iure remittitur: contradictione e partis alteri9 nõ obstante: † [est tamen †] in legitimis expensis ad uersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit, condemnandus.

¶ *Articulus appellationis interposita à grauamine, discutitur per iudicem ad quem, parte absente per contumaciam, etiam lite non contestata in appellatione vel principali causa. hoc dicit. Abbas Siculus.*

¶ Sanè parato aliquo ꝓbare grauamen, propter quod duxerat appellandum, & parte aduersa se contumaciter absentan-

b Eidem.] scilicet appellanti.

c Recipere sit parata.] sibi imputet, quòd non approbauit appellationem, ex quo eam apud Sedem Apost. prosequi voluit. & si appellationem approbasset ipse, vel index: tunc enim tenetur sufficiẽter prosequi; aliàs punitur in expẽsis. suprà eod. Nicolao. Sit ergo cautus qui appellat circa duo: primo, ꝙ cũ appellat ex causa probabili, quòd offerat eam se probaturum: quia in appellatione releuabitur: quia nõ oportet eum probare causam esse veram. Itẽ in alio quòd cum recipitur appellatio à iudice, vel ab aduersario suo, prosequatur causam suam per sufficientem procuratorem ad totam causam, ne condemnetur alteri parti eam prosequenti in expensis.

ADDITIO. Item præfigat terminum appellationi suæ, ne appellatio possit supplantari. supra eod. oblatæ. Item constituat fidelem procuratorem, supra c. proxi. in fi. & j. de pignor. significante. secundum Host. & de his cautelis plenius in Spec. de appell. §. qualiter. vers. in summa. & sequentibus.

ILLE DENIQVE. Aliquis appellauit ad superiorem, coram illo ad quem appellauit, petijt remitti ad eum à quo appellauit, pars altera contradicit: quæritur an debeat remitti; & dicitur quòd sic, non obstante contradictione alterius partis, sed debet condemnari in expensis legitimis aduersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit.

d Ad petitionem eiusdem.] sic supra eod. accepta. aliàs enim non debet causa remitti ad eum à quo est appellatum. C. de appell. eo. & 2. q. 6. c ei qui. §. ab eo. & ĩ. de sent. excom. per tuas.

[Glossa sequens reci. per q. quare non potest resistere appellatus.

e Contradictione partis alterius.] pars appellata cõtradicere non potest: quia non habet iudicem suspectum, qui pro ea tulit sententiam, cum ipsum per hoc approbauerit: vnde ipsum reprobare nõ pot. 4. q. 3. si testes. §. si quis testibus. & in fauorem tantum appellantis statutũ fuit, ꝙ ad eum non remittatur à quo appellauit huic fauori, qui pro eo introducitur, potest renũciare: cum hoc licitum sit cuicunque. C. de pactis, si quis in cõscribendo. ĩ. de regul. ad Apostolicam. condemnatur tamẽ alteri parti in expensis tanq contumax: quia malitiose ipsum traxit in appellãdo ipsum ad Papã: quia perinde est, ac si ipse nõ fuisset prosecutus altero prosequente. ĩ. e. c. reprehensibilis.

SANE. Aliquis appellauit à grauamine coram iudice appellationis paratus est probare grauamen propter quod duxerat appellandum: pars aduersa citata contumaciter se absentat: quæritur quid sit iudici faciendum? Respondet Papa, quòd iudex potest super hoc procedere lite nõ contestata, licet litis contestatio nõdum facta fuerit in articulo appellationis, vel in ipso negotio principali: quia cum in casu illo iniquitas prioris iudicis arguat principaliter, non est rigor iuris requirẽdus, ex quo causæ perplexitas possit sequi. No. in primo responso, quod qui appellat a grauamine, semper adijciat in assignatione causæ, quòd offerat se causam illam probaturum: & sic de veritate causæ quam exposuit, non habebit necesse probare. quod si non fecerit, causam veram probare debebit. Item in secundo responso nota, quòd qui appellat, & eius appellatio a iudice vel ab aduersario approbetur sufficienter, ad totam causam procuratorem mittere debet: alioquin alteri parti eam prosequenti personaliter condemnabitur in expensis. Item in tertio responso no. ꝙ potest quis remitti ad eum à quo appellauit contradicente parte aduersa: sed illi aduersario condemnabitur in expensis. Item in quarto responso no. ꝙ altera parte absente per contumaciam, iudex appellationis potest cognoscere de grauamine. Item vtraque parte præsente, contestatio litis fieri debet huiusmodi exceptionibus.

† Vide Abbatẽ in c. dilectus, il 3. ĩ. de præbẽ. & Angelum in l. si quis libelos, C. eod. tit.

† Vide l. si qs libellos. C. eod. tit.

† Hæc duo verba: est tamen, desunt in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

a Lite non contestata.] hic habes nouum casum, in quo pōt procedi lite non contest. alia habes ī. de offi. iud. c. 2. alij notantur ī. vt lite non conte. quā frequēter. ratio redditur in littera: quia agitur de iniquitate iudicis, non de negotio principali, vel de facto aduersarij: vnde æquū fuit vt de hoc cognoscatur nō obstāte absentia aduersarij. 1 Et ita colligit ex hac lra à 𝔠. rio si iusti esset ī sēs, ꝙ super exceptione deberet lis cōtestari, qđ verum credo, et not. ī. de off. d. leg. prudentiam. §. sexta.

[Glo. seq. arguit, & declarat]

b Rigor iuris.] argumētū ꝙ in negotijs ecclesiasticis rigor iuris non sit seruandus, sed potius æquitas. sic ī. de dolo & contu. c. 1. & ī. de restit. spol. sępe. & ī. de iud. dilecti. Rigor est vt nō procedatur lite non cōtest. talis rigor in hoc casu nō est seruādus, cū principaliter agat de iniquitate iudicis, sed ī alijs causis, vbi agiī pricipaliter de iniquitate aduersarij, ꝑꝑ ipsius contumaciam ponēdus est actor in possessionē causa rei seruandæ, vel excommunicandus. hoc nō debet fieri in hoc casu: quia de iniquitate iudicis agitur, sed propter hoc pars puniri non debet, vnde si non posset cognosci de hoc grauamine lit. non contest. esset quasi quædam perplexitas: quia cum non constet adhuc vtrum appellatio sit legitima, non potest se intromittere de principali quæstione: in quo casu tantum & non ante habet iurisdictionē super principali. quare non potest procedere in principali, nec pœnam imponere aduersario, cum ipse non peccauerit: & si puniret illum, faceret contra conscientiam: sed propter contumaciam videtur puniendus. Et ideò vt hæc perplexitas euitetur, potest iudex cognoscere de hoc grauamine lite non contesta. i. de iniquitate iudicis: probato verò grauamine, reuocabitur grauamen, & postea iudex citabit absentem: & si citatus non venerit, propter ipsius contumaciā procedetur contra ipsum. 2 & sic nulla perplexitas est. Si verò appellatio non valuit: remittatur ad illum a quo appellauit.

1 Concor. Auth. et qui, & ibi Barto. C. de temp. appel.

¶ Vide tradita per Iasonem & alios in l. si idem, § si. ff. de iurisd. om. iud. & in l. j. C. de lib. praete. & per Paulum de Castro. & Socinum in §. penu. ff. de reb. dub.

¶ Adde quòd hæc clausula app. remota solius ē principis. l. 1. §. a. ff. a quib. appel. non lic.

2 Vt not. ī. c. sepe. in gl. ver. lis. Io. And.

te, potest super hoc lite non contestata[a] procedi: licet nondum litis contestatio facta fuerit in ipso appellationis articulo, vel negotio principali; quia cum in hoc casu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur, non est rigor iuris[b] (ex quo sequi posset causæ perplexitas) requirēdus.

¶ Idem.

¶ Clausula appellatione remota, in medio litterarum posita, respicit præmissa quibus annectitur, non sequentia, nisi repetatur in fine litterarum. Et hoc si negotia sunt separata.

CAP. LXXI.

INquisitioni † tuæ taliter respōdemus, quod quoties clausula per quā tollitur appellationis remediū, † in medio litterarū ponitur: si sunt plura negotia se minime cōtingentia, præmissa tantum cōplectitur: nisi fortè in fine litterarū prædicta clausula iteretur.

INquisitioni.] non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Cum plura negotia in vna cōmissione ponuntur, minimè se contingentia, & clausula illa, remota appellatione, ponitur in medio litterarum, respicit tantū præcedentia, nisi in fine constitutionis clausula illa reiteretur. No. hic argumentum, quòd determinationes respiciunt tantū præcedentia, & non sequentia.

{Glos. seq. signat contrarium, & remittit. Secundò arguit, & allegat duo contraria.}

c Præmissa.] arg. contra ī. eod. secundò requiris. 2. respon. vbi dr̄ quòd non refert an ponatur in medio, principio, vel fine remotio appellationis: quia ad oīa refertur. Sol. est ibi, quia hic sunt diuersa negotia non se tangentia: ibi vnum negotium, licet habeat plures articulos. 3 Itē est argumentū quòd determinationes respiciunt tm̄ præcedentia, & nō sequentia. arg. contra. ff. de leg. 3. l. si seruum plurium. § vl. & 32. q. 7. Apostolus. Bernard.

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia verba sic summatur: Appellatio vnius prodest alteri, si communi iure iuuētur, & idem sit negotium, & eadem defensionis causa, & sint eadem sententia condemnati: alias secus.

CAP. LXXII.

VNa † sententia[d] pluribus cōdemnatis, si vnus solus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius victoria iure communi cæteris suffragatur, si communi iure iuuentur, idemque negotium, & eadē causa[e] defensionis existat.

VNa sententia.] CASVS. Plures super aliqua causa communi conuēti sunt: condemnati sunt omnes: vnus illorum appellauit, & obtinuit: quæritur, an victoria ipsius cæteris prosit? Respondet Papa, ꝙ victoria vnius iure communi cęteris prodest, si cōmuni iure iuuentur, & idem sit negotiū, & eadē sit causa defensionis. No. ꝙ res inter alios acta alijs prodest, & sententia vnius prodest alijs.

[Glossa sequēs distinguit inter corporalem & incorporalem. In primo membro subdistinguit, an iure cōmuni an speciali iuuetur.]

d Vna sententia.] sniam huius decre. habes 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum. & §. quandoque. & C. si vnus ex plurib. app. l. 1. & 2. Vnde vt intelligas, qđ hic dr̄, nota, quòd si res cōis sit pluribus & corporalis, nec diuersitas facti separationem recipit, vt in duobus correis debendi: si omnes condemnati sint, & vnus appellauit, victoria vnius omnib. prodest, vt hic dicit, & 2. q. 6. c. ei qui. §. quandoque. & C. si vnus ex plurib. app. l. 2. & sint tales qui nō iuuētur beneficio restitutionis. Si vero vnus fauore minoris ætatis impetraret contra sententiā beneficiū restitutionis, hoc non prodest alijs, vt in l. prędict. C. si vnus ex plurib. l. 2. & 2. q. 6. §. quod & si ætatis. & ideo dicit hic, si iure communi iuuentur. Si verò res sit incorporalis, & communis, & indiuidua, tunc victoria minoris prodest maiori. ff. quemadmodū ser. amitt. l. communem. primo responso. vt seruitus indiuidua sit, tamen vsusfructus licet seruitus sit, diuidi potest. ff. ad legem Falcid. l. 1. §. si vsusfructus.

e Eadem causa.] pone exemplum: tres erant tutores habētes administrationē eāq; indiuisā gerētes, condēnati sunt: vnus appellauit & obtinuit, cæteris prodest: quia idem est negotium cōe, & eadem causa defensionis. Si autem vnus gessit, & alter non, si ille qui nō gessit, appellauit, iniquum esset vt eius appellatio prodesset ei qui gessit, vt ff. de appell. si qui. §. pen. ex quo sumitur versiculus iste. & C. si vnus ex plurib. app. l. 1. & 2. quæst. 6. §. quandoque. & idem est si habent diuersas administrationes: quia tunc non prodest vnius appellatio alteri. argum. ad hoc, C. de diuer. rescrip. l. 2. & 3. ...

SI iustus.] Primò ponitur thema. Secūdò decisio, ibi, Ad appellationis. Tertiò moderatio ibi, Dummodo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis condemnatus est per solam diffinitiuam, vel &t interlocutoria, contra eum lata est, ante sententiam, ille non audet appellare: quaeritur quid sit ei faciendum? Respondet Papa, si iustus metus excusat illum, ita ꝙ appellare nō possit, hoc ipso ad appellationis beneficiū conuolasse reputatur, dummodo ī. decem dies exprimat causas appellationis coram iudice a quo appellare volebat: vel si eius copiam habere non potest, in praesentia bonorum virorū idem faciat, super hoc ꝓtestatione praemissa, quod iusto metu appellare non audet: & sic non currunt tempora ī. quae debuit appellare.

No. quòd iustus metus excusat, ne tēpus currat, ī. quod quilibet appellare tenetur protestatione super hoc facta. aliàs si [illegible] protestatione nō sufficeret metus. Itē argum. si per me nō stat quo minus faciā quod debeo, mihi non imputatur praemissa protestatione. Item per protestationem interrumpitur praescriptio decem dierum in hoc casu.

CAP. LXXIII.

SI iustus † metus quo minus appellaueris te excusat, a Ad appellationis reputaris beneficium conuolasse: Dummodò infra tempus, quo licitè prouocatur, coram iudice[b] a quo appellasse volueras, vel si habere ipsius copiam nequiuisti, in praesentia bonorum virorum protestatione † super hoc proposita, causas appellationis duxeris exprimendas.[c]

TITVL. XXIX.

De † Clericis peregrinantibus.

¶ Celestinus III. Ambian. † Episcopo.

¶ Contra peregrinantem, seu proficiscentem ad sedem Apostolicam non est aliquid innouandum.

a Excusat.] arg. quòd ea, quae per metum fiunt, nō obligant. de hoc dixi ī. quod met. cau. abbas. Et ita pro appellante hī. sed illud non sufficit, nisi & illud protestetur, C. de ijs qui per met. iud. non app. l. 2. ff. de app. cum quidam. de quibus legibus sumpta est haec decreta. & ita currit tempus ei, qui agere non potest, nisi illud protestetur. sim. ī. de o. ord. pastoralis in fi. & 16. q. 3. c. placuit §. pe. versi. is autem. & ī. de ele. c. vlt. & C. de an. except. vt perfectius. & C. de epi. au. l. l. vlt. & ita interrumpitur praescriptio per protestationem.

[Glo. seq. tria notat, & de primò remittit.]

b Coram iudice a quo.] nota quod si potest habere copiam iudicis à quo debet prouocare, non debet coram alio protestari, sed tunc demum cum iudicem illum habere non potest, vt hic dicit: & sic ex ordine verborum argumentandum est. argum. 43. distin. si rector. in fine.

[Glo. seq. obijciendo quaerit, & tripliciter respōdet.]

c Exprimendas.] sed quare compellitur exprimere causas appellationis cum sufficiat dicere, appello. 2. q. 6. cap. post appellationem. §. forma? Hoc intelligo quando appellatur ante sententiam ab aliquo grauamine, quia tunc causa appellationis debet exprimi. supra eodem vt debitus. & cap. cum causam. vbi dicitur quando sit exprimenda causa appellationis, & quādo non. Vel dic, quod idem est in diffinitiua. C. de ijs qui per me. iudi. non appel. l. secunda. & supple, maximè quia nō est necesse causas appellationis exprimere nisi velit. ff. de appell. l. si quaesitum. Vel quòd dicit [illegible], intellige in genere, sic: iniqua sententia lata est contra me, nec audeo appellare, & hoc protestor coram vobis. Bernard.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBVS.

¶ Supra visum est de appellationibus: sed quia peregrinantes in multis gaudēt priuilegio appellantium, merito subijcitur haec rubrica de clericis peregrinantibus. Abb. Sicul.

De hac materia habetur 24. q. 3. si quis Romipetas. & c. paternarum. de poen. dist. 6. sacerdos. de cōsec. dist. 5. non oportet.

† Vide c. 1. & 2. in 2. cōpi.

CAP. I.

COnquerēte † I. presbytero intelleximus: & infra. ¶ Licet presbyter idem res suas, & ecclesiae suae, in protectione nostra non posuerit[d] quando ad nos accessit; tamen cum hi qui accedunt ad praesentiam[e] nostram, cum rebus eorum debeant esse sub Apostolica protectione securi: Mandamus quatenus quicquid eidē presbytero post iter arreptū ad nos veniendi subtractū est, vel ablatum, sibi restitui faciatis.[f] †

COnquerēte.] Hoc dicit in summa: Peregrinantes ad Papam maximè clerici cum omnibus rebus suis debent esse sub protectione Apostolica securi. Vel sic, & melius cōprehendendo verumque intellectum ut in rubro. Primò ponitur querela. Secundò prouisio, ibi, Licet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam presbyter I. nomine, dum vellet ire ad curiam domini Papae causa peregrinationis, res suas & ecclesię suae non posuit sub protectione domini Papae: Post iter arreptum, quidam aduersarij sui res suas sibi & ecclesiae abstulerunt: vnde ille conquestus fuit domino Papae: dicit Papa, licet presbyter ille non posuerit res suas, & ecclesiae sub protectione ipsius, tamen hi, qui ad ipsum accedunt cum rebus suis sub Apostolica protectione debent esse securi: vnde mādat quibusdam, quatenus quicquid eidem presbytero post iter arreptum ad Papam, subtractum est, vel ablatum, faciant sibi restitui. Nota, quod plus est facto exprimere, quam verbo. Item qui ad Papam accedunt causa peregrinationis, sub eius protectione consistunt. Itē argumentum quod possessio absentis turbata restitui debet.

† Faciatis, legitur in oibus manuscriptis, vnde constat nō solo episcopo Ambian. directam hanc decretalem, sed alijs, vt variae lectio nes ostendunt.

d Non posuerit, expressa voce: sed expressit ipso facto, quod plus est. ī. tit. proxi. dilecti. & c. vt nostri ipso facto, audientiam, 2.

[Gloss. seq. recitetur per quaestionem de quo accemn &cet.]

e Ad praesentiam nostram.] causa peregrinationis supple, vt faciant ad hunc titulum: quia interim sub Apostolica protectione consistunt. 24. q. 3. si quis Romipetas paternarum. illi canones qui ad hunc titulum pertinent. §. si per vim, vel alio modo absentis pos. turbata est. l. 1. & C. de eman. liber. l. iubemus. ff. de tutori. & cura. da. ab his, l. vlt.

f Faciatis.] in hoc casu quando possessio absentis taliter turbatur, seruus, amicus, proximus, colonus, petere possunt vt possessio restituatur, vt in l. praedict. C. si per vim, vel alio modo, l. 1. Ber.

DE CONFIRMATIONE vtili, vel inutili.

¶ Supra visum est de suspensione sententiæ, seu iurisdictionis iudicatæ sit remedio appellationis, nunc petentibus ... sæpe ... suis iudicialis quandoque confirmatur per superiorē, & posset dubitari de validitate, vel inualiditate confirmationis, merito subijcitur hæc rubrica de confirmatione vtili. Ab.

TITVLVS XXX.

De Confirmatione vtili vel inutili.

¶ Alexander Tertius Exonien. Episcopo.

¶ *De re scienter confirmata per Papam inferior iudex cognoscere nō potest, nisi confirmatio non tenuerit, vt quia surreptitia, vel de re litigiosa. hoc dicit cum cap. sequenti.*

CAP. I.

SI† quis rei litigiosæ[a] cōfirmationē[b] impetrauit ab Apostolica sede, non minus potest iudex de causa cognoscere, & eam fine debito terminare.

¶Sed si rem tunc pacificè possidebat, cum inde confirmationem obtinuit, non est licitum iudici de quæstione postea exorta[c] decernere: aut eam diffinire, absque sedis Apostolicæ mandato.

¶ Idem Vigorien.† episcopo.

¶ *Idem dicit.*

CAP. II.

DE† confirmationib. autem Rom. Pontificis, volumus te tenere, quòd contra illas (nisi nonum Apostolicę sedis procedat mādatum, aut certum sit, quod fuit per falsi suggestionē elicitæ†) non est aliquatenus iudicandum.[d]

†Post Con. Lateran. sub Alex. 3. par. 44. c. ... & c. ... compil.

Si quis.] CASVS. Aliquis mouit quæstionem contra aliquem impetrante aliquo re, vel lite pendente impetrauit à sede Apostolica confirmationem rei litigiosę: quæritur, an super hoc iudex superior debeat causæ cognitionem? Et respondet, quod sic, non obstante, de causa cognoscere debet, & eam fine debito terminare: sed si rē pacificè possidebat, quando confirmationem obtinuit: non licet iudici postea de quæstione suborta cognoscere, vel diffinire sine mandato Apostolicæ sedis. Nota quod lite pēdente non ualet confirmatio, vel priuilegium obtentu super re litigiosa, tacito quod res fuerit in iudicium deducta.

[Glo. seq. reci. per q. quæ res dicatur litigiosa.]

a Litigiosæ.] res litigiosa est, de cuius dominio causa mouetur inter petitorem, & possessorem iudiciaria contentione, ut traditur C. de lit. Authen. litigiosa res. Et sic controuersia super possessione orta non facit rem litigiosam: quod verum est: & super res litigiosas nouū priuilegium impetrari non potest. s. de testi. causam quæ. & s. vt lit. penden. c. 1. & vlt. & j. eodem bonę. Nec ad aliam potest transferri personam. 11. q. 1. quia res. & sup. ut lit. penden. ecclesia sanctę. & in Auth. in medio litigatus iussio. non fieri §. si verò nondum. coll. 8. & non obstante priuilegio tali siue indulgentia, iudex procedere debet.

†Vide vt lit. pen. c. si. sup. a glo. lear.

[Glo. seq. tractat de confirmatione in forma communi obijcit, quærit & soluit.]

b Confirmationem.] nota, quod confirmatio impetrata sub forma communi, siue etiam innouatio nihil noui iuris tribuit. sed solummodo vetus conseruat. 12. dist. præceptis. argum. 13. q. 3. c. vlt. & in eod. cum dilecta. & c. sequentibus. & infra de priui. quia intentionis. vnde per talem confirmationem, uel innouationē non impeditur petitio alterius, uel iudicis cognitio. inf. de conces. preben. quia diuersitatem. infra eod. bonæ. argu. 9. q. 3. conquestus. nunc verò. & s. de offic. ordin. licet. & ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis a principe. quia hoc facit Papa sine præiudicio alicuius, ut patet per iura prædicta. Quid ergo ualent huiusmodi confirmationes? parum ualent, nisi quia solet plus timeri quod specialiter, &c. 23. dist. quamquam.

[Glo. seq. reci. per q. quomodo intelligatur quod hic dicitur, iudicem inferiorem, &c. ponit tres opi. Vincen. Lau. & Tan. & hanc approbat.]

c De quæstione postea exorta.] quia dicit hic, non esse licitū iudici cognoscere de quæstione exorta sine mandato Papæ, dicit Vincen. quod si post confirmationem moueatur quæstio, an licitè obtineat beneficium an non, non est licitum iudici de hoc cognoscere sine mādato Papæ: sed si ei obijcitur crimen, non impeditur propter confirmationem iudicis cognitio. Sed certè non est verū: si confirmatio sit facta in forma cōmuni, sine causæ cognitione, si autē cū causæ cognitione confirmatio sit facta, tunc verum est quod dicit Vinc. & idem dicit, quod Tan. & Lauren. dicit, quod si moueatur quęstio, an talis confirmatio valeat vel nō, de hoc non pōt cognoscere iudex inferior, quod verum est. T. distinguit, & melius. Aut enim cōfirmatio facta fuit sine causę cognitione i forma cōmuni, & tunc non impeditur petitio alicuius, vel cognitio: in quo casu loquuntur iura superius assignata: Si vero confirmatio fiat de beneficio alicuius, vel de aliqua sententia cum causæ cognitione, & hoc cognito Papa ex certa scientia confirmat tibi beneficium tuū, vel sententiam latam de quæstione illa, si post modum quæstio suboriatur, nullus poterit iudicare sine speciali mandato Papæ: Et hoc intelligitur ex ipsa confirmatione quæ tunc simpliciter confirmat nulla conditione apposita. De tali confirmatione habes supra de offic. deleg. quoniam abbas. & s. de transact. cap. primo, & sup. de pac. quoties. & sup. de testi. veniens. & sup. de offic. deleg. coram. in fi. & j. de testam. Raynutius. & c. Raynaldus. & j. de insti. ex frequentibus. & j. eod. c. pen. & in alijs cōfirmationibus cum dicitur: Confirmamus sicut iustè possides, sicut exponitur, in 6. j. de conceß. preben. quia diuersitatem. Et istas duas decret. intelligebat Tanc. de confirmatione, quę fit cum causæ cognitione ex certa scientia Papę: tamen si certum esset, quod per falsi suggestionem confirmatio sit obtenta, non ualebit huiusmodi confirmatio. j. c. prox. & sic possent intelligi illæ duæ decret. Bern.

†Vigorien. ... Vrgel.

DE confirmationibus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd de confirmationibus sedis Apostolicę non licet alicui iudicare, nisi ad hoc habeat mandatum, aut certum sit quod per falsi suggestionem sint elicitę. Nota quòd de confirmationibus Papę sine eius mandato nullus debet iudicare nisi per falsi suggestionem fuerint obtentę.

d Iudicandum.] nisi per eum, qui concessit, vel successorem, vt notatum est in glossa precedentis decretalis.

Bonæ memoriæ.] Potest legi multis modis, sed hic non insistendum: quia non continet vtilitatem magnam. Et primò ponitur consultatio. Secundò responsio bimembris: ibi, Respondemus. Secundum membrum: ibi, Verum. Abb. Siculus.

CASVS. Lata fuit sententia diffinitiua pro ecclesia cōtra aduersarium ecclesiæ, ille ꝰ. decem dies appellauit: iudices nihilominus mandauerunt sententiam executioni: appellās litteras impetrauit de reuocanda sententia: et ecclesia pro qua lata erat sententia, cautè præueniens appellantē, litteras confirmationis sententiæ in forma cōi impetrauit, nulla de appellatione habita mentione: quęsitū fuit quæ litteræ præualerent? Respondet Papa, ꝙ litteræ posteriores debent prioribus præiudicium generare, & iudices debent cognoscere de appellatione non obstante cōfirmatione obtenta veritate tacita super re litigiosa; sed si diceretur in litteris appellationis secundò impetratis; nullis veritati & iustitiæ præiudicantibus: vel etiam sub alia forma verborū, dummodo de litteris cōfirmationis nihil expressè diceret, rńdet Papa, ꝙ tunc tamdiu litteræ confirmationis suum debent habere vigorem, donec de iniqua sńia plenius cognoscatur per secundas litteras, & in suspenso confirmatio remaneat. No quod lite pendente de re litigiosa, confirmatio impetrata non valet, siue sit obtenta in principali causa, siue in causa appellationis. Item confirmatio est in pendenti donec confirmetur uel infirmetur sententia. Item litteræ generales non reuocant speciales. Ber.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Littera confirmationis super sententia a qua erat appellatum, non valent. si appellatus malitiosè præuenit appellantem: aliàs pendēt donec de appellatione cognoscatur.*

CAP. III.

Bonæ † memoriæ A canonicus vester proposuit sententiam à delegatis iudicibus prolatā fuisse: & infra decē dies ille contra quem sententiatum fuerat, ab illa sententia appellauit: iudices tamen nihilominus sententiam executioni mandarunt.[a] Cęterum appellās itinere statim ad Apostolicam sedem arrepto, litteras de retractando sententiam impetrauit: aduersarius autem ipsum cautè[b] præueniēs, confirmationis promulgatæ sententiæ rescriptū fuerat assecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio[c] habebatur: Ideoque requisisti, quæ quibus litteris præiudicium faciant: Respondemus igitur, quòd posteriores debent prioribus præiudicium generare.[d] ¶ Verum si dicatur,[e] nullis litteris[f] veritati & iustitiæ præiudicantibus: vel sub alia forma[g] verborum, dummodo nil diceretur[h] de litteris confirmationis, expreſsè dicimus, ꝙ primæ tādiu[i] suum debēt habere vigorem donec de iniqua sententia cognitio plenior habeatur.

¶ Innocentius tertius decano Padeburēś. †

¶ *Innouatio priuilegij nouū ius non tribuit, nec antiquū confirmat: sed si quod competebat, conseruat. Breuius sic potest summari: Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris sin eo contenti.*

a Mandarunt.] quod facere non debuerunt: quia appellatione interposita nihil est innouandum. 2. q. 6. appellatione. & ff nihil inno. appellatione pēdente. l. vnica. imò reuocari debet executio antequam de appellatione cognoscatur. s ꝰ. de iureiurando. veniens. & sup. de appellationib. dilecti.

b Cautè præueniens.] quod facere præmaturè non debet, vt appellantem in commissione impetrata supplātet. sup. de appella. oblatæ. Secus si non præuenit diligentiam appellantis. ꝰ. eod. c. §. verùm. quia tunc ualent primæ, vt ibi.

c Mentio habebatur.] & ideo non valuerunt. sup. de rescrip. ex parte. quia tacita veritate. sim. supra de appe. sæpè, in fin. Et ita patet, quòd si quis non faciat mentionem de appellatione aduersæ partis, non valent litteræ: quod est notabile. fi. supra de rescri. ex parte. ubi de hoc.

d Generare.] In hoc scilicet, quòd non obstantibus primis litteris confirmationis iudices dati ad appellationem, cognoscent de ea. i. eo. c. 1. arg. ꝰ. eo ca. proxi. ad fi. Argum. ff. ꝰ. de testi. ex parte Adæ. & cap. causam quæ. & inf. de priuile. dudum. Ber.

e Si dicatur.] in secundis litteris impetratis ab appellante, & quod dicit, si dicatur supple, maxime.

f Nullis litteris.] per hanc generalitatem nihil reuocatur. ꝰ. de do. & contu. ex litteris. & ff. ad leg. Corn. de fal. diuus. nec valet legatū vel stipulatio fundi in genere facta, nullo fundo demonstrato. ff. de iu. do. cum post diuortium. § gener à socero. & ff. de iure fisci, ita fidei, expressam enim debent facere mentionem de primis, ad hoc vt primæ reuocentur. supra de offic. deleg. ex litteris.

g Forma.] idest a in forma communi.

h Nil diceretur.] quod a eas reuocaret.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

i Tamdiu.] ista litera multum videtur cōtradicere priori, quæ dicit quòd posteriores debent præiudicare prioribus. & hic innuitur ꝙ ualēt litteræ confirmationis primæ, ergo non est opus ut in prioribus fiat mentio de appellatione, & ita non refert utrum in secundis fiat mentio de primis, vel non. Vnde debet intelligi ꝗ iste in eo casu cum primæ valent, cum appellatus non præuenit diligentiā appellantis, sed expectauit legitimo tpe, & sunt litteræ sine aliquo vitio, & ff. procedent primi iudices ad confirmandam vel infirmandam sententiam, ut ꝰ. de app. oblatæ. ad fi. quia per talem generalitatem non reuocantur primæ legitimè impetratæ, ut dicitur in proxima notula. In primo casu non valent primæ litteræ: quia appellatus præuenit diligentiam appellantis, nec fecit mentionem de appellatione, vt patet ex ipsa litera. Vel dic quòd iudices dati super appellatione, debent cognoscere de iniquitate sententiæ, & litteræ confirmationis tamdiu ualebunt, quousque constet de iniqua sententia: & si sententia confirmetur, remanebit confirmatio in statu suo. Si verò cassetur, confirmatio non valebit. argu. supra de fid. instrum. accepimus. §. interim. & infra cap. proxi. in fi. ar. ad hunc sensum litera ista competentius adaptatur. Et ista fuit simplex confirmatio sententiæ, quam fecit Papa in forma cōi cōmissa impetrantis: sed quare fuisset posita hæc dec. in tit. isto? potius debuisset poni in tit. de appel. si deberet intelligi secundum illā decre. oblatæ. Et ex litera vtriusque decre. patet intellectus iste. In illa oblatæ, dicitur quòd Plebanus de Sancto super obseruatione sententiæ litteras ad iudices impetrauit commissionis sicut rationabiliter lata erat: & hic

a Hæc duæ glossulæ non sunt Bern. nec hīc in veustis codicibus.

† Exodus.
† Padebūnēś.

hic dicitur quòd rescriptum confirmationis fuerat affecutus: quia Papa eam confirmauit in forma cõi. & sic non intelligitur ista secundum illam, & litteræ confirmationis non mittuntur hic iudicibus, sed illis qui cõfirmationem impetrant. Bernar.

nem nullum ius de nouo monasterio acquiratur, sed antiquum conseruetur: Sed quia prædictum monasterium ad ius & proprietatem ecclesiæ Romanæ per priuilegium prædecessorum suorũ noscitur pertinere, abbatissam prædictã, noĩe Romanæ ecclesiæ constituit procuratricem: vt cum aduersus iura Romanæ eccle non nisi centenaria currat præscriptio, sup his & alijs procuret quæ in iudicio fuerint procuranda. Ne ergo de statu monasterij diutiꝰ dubitetur, mandat iudici, quatenus recipiat testes, quos Hildesemeñ. ecclesia induxerit ad ꝓbandam interruptionem: & si præscriptio legitima probata fuerit, adiudicet subiectionẽ ipsius monasterij epõ prædicto, cum cõstet ipsum in sua diœcesi cõstitutum, contempendo priuilegiũ innouatum, nisi ex aduerso probata fuerit interruptio: quæ si ꝓbata fuerit, epõ super hoc silentiũ imponatur: & pronunciet monasteriũ perpetua libertate gaudere, priuilegio innouato eidẽ. Not. ꝙ priuilegiũ & instrumenta quæ sunt vetustate quasi ꝯsumpta, debent innouari. Id. sicut testes ex cã lite non contest. recipiũtur, sic & priuilegia & instrumẽta ex eadem causa innouantur. Item vbi est eadem ratio, & idem ius dẽt esse. Item ꝑ innouationem nullum ius acquiritur, sed antiquum cõseruatur. Item mulier potest esse procuratrix. Item cõtra Romanam ecclesiam non currit præscriptio nisi centũ annorum. Item ad officium iudicis pertinere tutum locum partibus assignare. Item eo ipso quo ecclesia sita est in diœcesi alicuius, præsumitur sibi subesse. Item priuilegium innouatum in pendenti est in hoc casu, sicut confirmatio. supra eod. bonæ.

Cum dilecta.] Diuiditur in septem partes. Primò ponitur sororũ petitio, & Papæ commissio. In secunda, ibi, Nos autem. Inquisitorũ relatio, & canonicorũ obiectio. In tertia ibi, Vnde, iudicum datio, & ab ipsis appellatio. In quarta, ibi, Nuper autem, sororum iterata petitio, & earum contradictio. In quinta, ibi, Nos igitur, Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In sexta, ibi, Quia vero, Papa abbatissam constituit procuratricem. In septima, ibi, Nolentes, committit principale diffiniendum. Abbas Siculus.

CASVS. Abbatissa & moniales cuiusdã monasterij volebant priuilegia sua innouare: vnde cum propter viarum discrimina non possent illa præsentare domino Papæ, supplicauerunt eidem, quatenus aliquibus ꝑsonis discretis mãdaret, vt eorum tenorem inspicerẽt diligenter, & ipsum sub sigillis suis ad sedem Apostolicam destinarent: vnde Papa scripsit quibusdam episcopis & abbatibus, vt illa priuilegia inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum sub sigillis suis fideliter destinarent, quod & factum fuit: Papa viso priuilegiorum tenore, dum vellet illa priuilegia facere innouari, quidam canonici proposuerunt id fieri non debere, cum Hildesemeñ. ecclesia in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisset: vnde ipse tunc priuilegia noluit innouare, sed mandauit quibusdam, vt ad locum idoneũ accedentes, vocatis qui fuerunt euocandi, inquirerent veritatem, à quibus pars Hildesemeñ. ecclesiæ sedem Apostolicam appellauit: vnde postmodũ abbatissa prædicta petijt iterato dicta priuilegia innouari. Ex aduerso fuit petitum, vt causam ipsam dñs Papa cõmitteret aliquibus, qui testes reciperent, quos producere intendebant contra priuilegia, & ad probandam præscriptionẽ legitimã: dñs Papa considerans ꝙ iure ciuili cautum est, ut qñ periculum testium timetur, etiã lite non contestata testes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, recipiantur, eadem æquitate prouocatus, priuilegia illa quasi nimia vetustate consumpta fecit innouari, ita tñ ꝙ per talem innouatio-

CAP. IIII.

Cvm † dilecta i Christo filia abbatissa & sorores ecclesiæ de Gardeueñ. † sua cuperent priuilegia innouari: propter † viarũ discrimina; quatuor episcopis, & abbatibus totidẽ, vt ea inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent, duximus iniungendum: & infra. ¶ Nos autem tam legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quàm inquisitorib. ipsis fidem debitã adhibentes: licet non videremus [a] quare non deberẽt eadem priuilegia innouari: † quia tamen C. maioris ecclesiæ, & I. sanctæ crucis canonici proposuerunt Hildesemeñ. ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij ꝑ cẽtũ annos & amplius extitisse, priuilegia ipsa tunc non duximus inouanda. Vnde iudicibus dedimus in mãdatis, vt ad locum idoneum accedentes (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent super his diligentius veritatem: à q. bus pars Hildesemeñ. ecclesiæ ad Apostolicam sedem appellauit. Nuper autẽ iterato prædicta petijt abbatissa, quatenus deberemus priuilegia suæ ecclesiæ renouare. Ex aduerso verò fuit postulatũ, ut causã ipsã discretis uiris committere dignaremur, qui testes, reciperent, quos contra priuilegia monasterij, & ad probandum † præscriptionem legitimam, inducere proponebant.

¶ Nos igitur attẽdentes, ꝙ iure sit ciuili [b] statutum, vt quãdo periculũ testiũ formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam lite non contestata testes valetudinarij & alij, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimoniũ admittantur: eiusdem æquitatis simili

† Cap. 1. eo. dt. in 3. cõp.

† Gudieñ. Gardeuenseñ.

† al. ita pp viarum distãtiam, & discrimina.

† Adde ꝙ est sicut ut sollẽniter transcri bat. Cõ ur. l. unum testamentum, ff. de testa.

† proba

[a] Non videremus.] nec poterat uideri quod nõ erat, vt 35. q. 5. ad sedem vltra unam columnam. vers. alio, his ergo euigilent, &c. & hoc, ideo non poterant uidere quia innouatio nihil noui iuris tribuit. inf. de priuilegijs ex parte, & c. quia intentionis. Et si orginale cassatur, similiter & innouatio siue confirmatio. vt sup. de fide instrumentorum, inter dilectos. & sup. de re iudicata, cum inter uos.

[b] Iure sit ciuili.] in auth. de testibus, §. quoniam multa. & § hæc verò. coll. 7. & ff. ad leg. Aquil. in lege Aquilia. 1 ff. de restit. in integrum, diuus. 2 & C. de visis pupillari. l. vlt. 3 & iure canonico. ĩ. ut lite non cõtestata, quoniam 1. responso. & ĩ. de testibus. significauit & c. cum olim.

a Simi-

a Similitudine prouocati.] similis enim æquitatis ratio, similia iura suadere videtur. arg. ī. de constitutionibus, nam concupiscentiam. & C. ad legem Falcidiam. lege vltima. ff. ad legē Aquiliam, illud. & ī. de translationib. inter corporalia. & C. de constituta pecunia, lege vltim. Item argum. eādem esse rationem in testibus & instrumentis. C. de fide instrumentorum, in exercendis. & sup. de testibus cogēdis, capitulo, peruenit.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

b Duximus innouanda.] ne si vetustate consumantur nulla fides eis adhibeatur. arg. ī. de fid. instru. inter dilectos arg. contra quod instrumentis vetustate cōrruptis, vel à muribus rosis, sit adhibēda fides. ff. de bo. pos. secūdum tab. l. 1. §. si rosæ. & ī. de fi de instr. capitulo vltimo.

c Nouum ius.] simile 12. dist. c. præceptis.

[Glo. seq. dat tria similia, alī. tria iura in contrarium, & triplicitèr soluit. Demum quærit, & soluit tripliciter.]

d Procuratricem.] sic ergo fœmina potest esse procuratrix, sic & arbiter, sup. de arb. dilecti. similiter & iudex, 12. q. 2. cum deuotissimam: Nam & monachus de mādato ā abbatis pōt esse procurator. 16. q. 1. monachi. Vel dic, quod ratione administrationis potest esse procuratrix, sicut & abbas. ī. de transact. contingit. & infra de censi. sopitæ. Vel ideò potuit esse procuratrix ecclesiæ suæ, sicut miles in causa cōmuneri sui. ff. de procura. sitius sam. §. veterani. Vel dic, quod verius est, qđ Papa ex certa scientia cōstituit eā procuratricem, vnde de hoc nō est disputandum. 16. q. 4. §. quæ autem. & C. đ cri. sa cri. l. 2. & ff. de re iu. quidam consulebant. & supra de offi. dele. cum vigesimum. aliās fœmina non potest esse procuratrix. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & C. de procu. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. Sed si Papa in sua persona vellet agere, coram quo agere deberet? Debet super hoc arbitros eligere, vel delegare causam alij, arg. ff. de iurisd. om. iu. qui iurisdictioni 4 Vel posset esse iudex in causa ecclesiæ suæ. De hoc dictum est ī. de iudicijs, cum venissent.

4 Vide de eff lect. querela. super gl. Io. And.

tudine prouocati[a] prædicta priuilegia quasi iam nimia vetustate consumpta, cum fuerint non in pergameno, sed in papyro conscripta, †duximus innouanda:[b] nolentes quod ex innouatione huiusmodi nouum[c] ius monasterio acquiratur, sed antiquum (si qđ habet) per innouationem priuilegij conseruetur. ¶ Quia verò præfatum monasterium ad ius & ꝓprietatem Apostolicæ sedis ꝑ priuilegium prædecessoris nostri pertinere monstrasine ius ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eādem abbatissam procuratricē[d] ipsius duximus statuēdam: vt cū aduersus Romanæ ecclesiæ possessiones & iura, non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc & alijs vice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerit procuranda. ¶ Nolentes igitur quod de statu eiusdē monasterij diutius dubitet, Mandamus, quaten⁹ locum tutum & commodum eligens, recipias testes, quos ad præscriptionem probandā Hildesemeñ. ecclesia, vel ad interruptionem[e] ostendendam cœnobium duxerit producendos: & si legitimam[f] præscriptionē probauerit, vt intendit: nisi ꝓbata fuerit interruptio ex aduerso, subiectionē ipsius monasterij adiudices episcopo memorato, cū constet ipsum in sua diœcesi[g] constitutū, priuilegium q̄ monasterio innouari fecimus corrūpendo: alioquin eidē super hoc perpetuū imponens silentiū, monasteriū pronuncies perpetua libertate gaudere, nostro sibi priuilegio resignato.

¶ Idem episcopo, & præposito Vticeū.

¶ Non valet confirmatio, quam religiosus impetrauit à Papa super temporali administratione, seu prioratu, si tacuit se regularem: si verò expressit, rescriptum præsumitur falsum: quia Papa non consueuit concedere. h. d. cum seq.

CAP. V.

AD† nostram audientiam præposito †Nemaneñ.† ecclesiæ significante peruenit, quod quidā canonici Nemaneñ.† ecclesiæ à nobis literas confirmationis super administrationib. suis obtinere laborāt religionis suæ cōditione suppressa. ¶ Cum igitur regularib. personis non cōsueuerit Apostolica sedes aliqua personaliter[h] cōfirmare, Mādamus, quatenus cōfirmationes, quas ab ipsis canonicis (cum regulares existant) noueritis taliter impetratas, denūcietis irritas & inanes.

†Ca. 2. e. tit. in 3. compil.

† Neumañ.

† Neumateñ. sed ego Nemauieñ. scriberem cui lectioni aliquot vetères codices adstipulanī.

¶ Idem.

¶ Idem dicit quod supra, ca. proxi.

e Ad interruptionem.] sic ī. de resc. illud. & ca. auditis. vbi de hoc.

f Legitimam.] scilicet, centum annorum, quæ sola currit cōtra Romanam ecclesiā. ī. de præscriptionibus, cum nobis.

g Diœcesi.] vt 16. q. 7. omnes basilicæ. & 17. q. 2. monasteria. & ī. de religiosis domibus, cōstitutus.

AD nostrā.] Communis diuisio. Secūda pars. ibi, Cum igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam canonici regulares impetrabāt literas ꝯfirmationis sup ad ministrationib. suis, tacito quod essēt regulares: Significatū fuit hoc domino Papæ ex parte præpositi illorum regulariū: dicit Papa, quod regularib. ꝑsonis Apostolica sedes aliqua non cōsueuit cōfirmare: vnde mandat Papa, quibusdā, quatenus confirmationes à prædictis regularibus taliter impetratas, denuncient irritas & inanes. Nota quod regularib. sua beneficia siue administrationes non cōfirmantur personaliter. Item confirmatio tacita veritate impetrata non valet.

h Personaliter.] scilicet, tacita veritate quod sit regularis: & si exprimeretur, sunt falsæ literæ: quia in talibus personis administratio non cōfirmatur. infra cap. proximo. Secus si esset, si realiter aliqua cōcedantur seu confirmētur, quia tunc valent 5 fauore enim religionis multa eis cōceduntur. infra de priuilegijs, ex parte. & capitulo, pastoralis & c. dudum. & summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de religiosis &, sumptibus funerum. l. sunt personæ.

5 Simile ī. de priui. ne aliqui. libel. Ioan. And.

Porro

Porrecta nobis.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam regulares, qui prioratibus suis præsunt, impetrabant litteras confirmationis super prioratibus suis quo ad vixerint possidendis: peruenit hoc ad Papam: dicit Papa, quod non credit huiusmodi litteras à cancellaria sua emanasse: vnde mandat illos q huiusmodi litteras ostenderunt in quibus administrationes prioratuum confirmantur, puniri tamquã falsarios. Si verò nõ fiat mentio de religione ipsorum, illas denunciet non valere tamquam veritate tacita impetratas. Nota quod monachis prioratus & administrationes non confirmantur. Item rescriptum vel cõfirmatio veritate tacita impetrata, non valet.

† Ca. 1. e. ti. de resc. in 3. cõpil. & qua tenus ex hoc textu colligi ob præsumptionẽ puniri aliquẽ de crimine falsi, vide Ioannẽ Ananiã in Rub. de cri. fal. & Alex. cõsil. 77. 1. c. in cã accusationis. vol. 1.

a Impetrasse.] tacita veritate: quia tales prioratus non cõfirmantur. supra c. prox.

b Nõ credamus.] quia omnium habere memoriam, & in nullo peccare, potius est diuinitatis, quàm humanitatis. C. de vete. iure enu. l. 2. §. si quid autem.

c Confirmantur.] licet enim prioratus aliquando perpetui sint. infra de statu regu. monachi, nec possunt remoueri sine ordine iuris, vt ibi, non tamen confirmantur, vt hic, & supra capitulo proximo. similiter nec episcopatus confirmari consueuerunt, licet sint perpetui. Est enim ratio quare non confirmantur: quia regulariter verum est, quod non sint perpetui. infra de statu regu. cum ad monasterium. §. tales. vnde remouentur pro voluntate abbatis, vt ibi dicitur: quia de facili huiusmodi regulares etiã si sint perpetui, remouentur, infra de simonia, per tuas. in fine. Sed si administratio ex certa scientia, & cum causæ cognitione esset alicui confirmata, non posset remoueri sine mandato Papæ, vt supra eod. c. 1. & 2. & 16. q. 1. peruenit. Sed si confirmetur, & in litteris fiat mentio de ipsis prioratibus, non valent litteræ, immo sunt falsæ, vt hic dicit, & sunt puniendi tamquam falsarij, nisi euidenter appareat, quod ex certa scientia domini Papæ hoc processerit. si verò non fiat mentio de prioratibus, tacita veritate sunt impetratæ, & ita vtroque casu non prosunt, vt hic patet.

d Falsitatis.] qualiter falsarij puniendi sunt, habebis j. de falsarijs, ad falsariorum.

CAP. VI.

Porrecta † nobis ex parte tua petitio cõtinebat, quod plures ex religiosis, qui Prioratib. vel alijs administrationibus præsunt, à nobis super ipsis quoad vixerint possidendis, cõfirmationis litteras se asserũt impetrasse:[a] & infra. ¶ Cũ igitur à Cancellaria nostra huiusmodi litteras emanasse nõ credam⁹:[b] Mandamus, quatenus illos, q tales litteras exhibuerint, in quibus prioratus vel administrationes tãquã religiosis confirmantur,[c] eosdem puniatis tãquam falsitatis[d] auctores. † Si verò in eis non fit mẽtio religionis ipsorum, illas tamquam tacita veritate surreptas, denuncies non valere.

† alias c. 1.

¶ Idem nobili viro Mattheo de Riuarijs. †

¶ *Sententia seu laudum contra formam iuris vel cõpromissi latũ per arbitros, licet per Papam in forma communi fuerit confirmatum, non tenet.*

CAP. VII.

Examinata † causa, quæ vertitur inter te & milites Campanicos super ecclesia sancti Angeli: perpendimus arbitriũ q vicedominus Sabinen. dicebat super eodem negotio promulgasse, cõtra formam iuris & cõpromissi[e] fuisse dictatum. Vnde non obstãte confirmatione[f] C. Papæ prædecessoris nostri, qui cõfirmauerat illud sicut prouidè[g] latum fuerat, & ab vtraque parte receptum, decernimus ipsũ irritum & inane.

Examinata.] Primo ponit causam decreti. Secundo decernit ibi, Vnde. Abbas Sicu.

CASVS. Inter nobilem virum Matthæum de Riuarijs, & quosdam alios milites de Cãpania vertebatur quæstio super iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli de qua sub certa forma compromissum fuit in vicedominũ Sabinẽ. qui tulit arbitrium super quæstione prædicta, quod ab vtraque parte fuit approbatum & confirmatio obtenta fuit in forma communi à C. Papa. Tandem orta quæstione super ipso arbitrio, delata est causa ad dominum Papam Inno. ipse diligenter examinato negotio, inuenit arbitrium promulgatum fuisse cõtra formam iuris, & cõpromissi: vnde ipse arbitrium decernit irritum & inane, non obstante confirmatione C. Papæ, qui cõfirmauerat illud sicut prouidè latum erat, & ab vtraque parte receptum. No. quod non tenet sententia arb. tri lata cõtra formam iuris. Item nec contra formam mandati. quia fines mandati diligenter seruandi sunt. Item sententia, quæ non tenet, confirmari nõ potest per confirmationem in forma cõmuni obtentam. Item quod non est, vel non tenet, ratum non potest haberi per consensum partium.

e Iuris & compromissi.] duplici ergo ratione nõ valuit arbitrium: Primo quia contra ius fuit latum arbitriũ, forte p. fortes, vel p gratiam, & ideo nullũ. C. de arb. l. 3. 1 sic etiã obtinet in alijs ingressis si ferant sentiam j. in scriptum. non tenet. 3. q. 6. c. qui. §. diffinitiua. ver. item si contra ius. sed l. ta bene tenet sententia, à qua non est appellatũ, vt ibidem dicitur, & supra de re indica. cum inter uos in fine. Et idem intellige in arbitrio: quia cõtra formam compromissi nihil potest facere arbiter. j. de arb. cum dilectus. ff. de arb. l. P. diis. in fi. & l. non distinguemus. §. de officio.

f Non obstante confirmatione.] & ita patet quod confirmatio nihil vel modicum operatur: quia aliquid inuenit, confirmat illud: alias nihil operatur. infra de concess. præben. quia diuersitatem. 2. & supra eod. quod confirmatio sub forma communi non impedit petitionem alterius, nec cognitionem iudicis. De hoc dictum est supra eod. c. 1. arg. quod si principale cassatur, & accessoriũ, supra de fide instr. & supra, de re iudi. cum inter vos.

Glossa sequens recitetur per duplex contrariũ, scilicet, infra capit. prox. & infra de uerborum significatione, al. hate.]

g Sicut prouide.] hec enim verba, sicut prouide, in confirmationibus posita, conditionaliter intelliguntur, vt hic patet. & infra de concess. præbend. quia diuersitatem. Argum. contra infra capitu. prox. secus si ponuntur in priuilegio: quia cum priuilegium sit lex priuata, certum debet ibi poni, vt aliquid contulat priuilegium infra de verbo. signifi. ad hate. alias esset inutile. infra de priuile. in his. argum. supra de offic. deleg. quoniam abbas. & supra de electio. cum monasterium. Ioan.

Veneti-

VEnerabilis.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Mandamus Abb. Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Nicosien. & suffraganeos eius ex vna parte, & regẽ, barones & alios nobiles regni Cypri, super quibusdam decimis quæstio exorta fuit: sed mediãte Albañ. episcopo tunc legato, inter eos amicabilis compositio interuenit, hoc adiecto in cõpositione, quod quam cito per sedẽ Apostolicam fuerit confirmata, statum debeat executioni mãdari: Postmodũ Papa illam confirmauit: & ad maiorẽ securitatem tenor compositionis insertus fuit in ipsa confirmatione: ipsi tamen nobiles ipsam compositionẽ seruare nolebant, sumentes occasionem ex eo videlicet, quod verbum cõfirmationis secundũ stylum ecclesiæ Romanæ præcedit tenorem compositionis, idest in litteris confirmationis pmisit Papa verba illa; cõpositionem per legatum factam confirmamus: sicut sine prauitate facta est: & ex eo videlicet eã seruare nolebãt: quia clausula illa consueta, sicut sine prauitate facta est, i litteris confirmationis continentur: cum p hoc nõ videbatur simpliciter cõfirmata, sed sub conditione, vnde licet si iustè esset lata: ppter quod archiepiscopus & suffraganei eius significauerunt hoc domino Papę: vnde ipse mandat prædictis nobilibus, quatenus si prædicta vera sunt, compositionem illam adimplere procurent. No. quod compositio amicabilis potest fieri inter ecclesiam & laicos super decimis, dum tñ auctoritas Papę interueniat, vt hic patet, alias non credo quod valeat citra confirmationem Papæ, inter ecclesiam & laicos. sed hoc actum fuit inter partes: alias non valeret, nisi Papa confirmaret compositionem. Not. quod ex quo Papa ex certa scientia compositionem vel transactionem confirmat, tenet & valet, etiam si alias non valeret.

¶ Honorius tertius illustri Regi, Baronibus & militibus, & alijs hominibus Cypri.

¶ *In confirmatione ex certa scientia, dictio, sicut, ponitur causatiuè, nec nocet si verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.*

CAP. VIII

VEnerabilis frater N. archiepiscopus Nicosien. & suffraganei eius, transmissa nobis petitione mõstrarũt, quod inter ipsos & vos super quibusdam decimis, mediante † Albanen. episcopo tunc Apostolicæ sedis legato, amicabilis compositio[a] interuenit: expressè adiecto, quod quã totyus† eam auctoritate Apostolica cõfirmari cõtingeret, statim deberet executioni mandari: verum licet sit per nos confirmata, & ad maiorem rei euidentiã litteris confirmationis tenor cõpositionis insertus,[b] ipsam tamen renuitis obseruare: occasionem friuolã prætendentes, tum ex eo quod in litteris verbum confirmationis, (tenorem † compositionis) iuxta stylum ecclesiæ Romanæ præcedit: tum quia clausula consueta, scilicet, (sicut sine prauitate[c] prouidè facta est,) in eisdem litteris continetur: & infra. Mãdamus, quatenus si præmissis[d] veritas suffragatur, compositionem eãdem adimplere curetis.

¶ Idem vniuersis Abbatibus & Prælatis, ac conuentibus & clericis in Constantinopolitana diœcesi constitutis.

¶ *Collatio ecclesiæ alteri facta per legatum, & per Papam confirmata, ius diœcesani non lædit.*

CAP. IX.

SVa † nobis patriarcha Constantinopolitan⁹

a Amicabilis compositio.] benè dicit, amicabilis compositio: quia transactio super decimis vt aliquid temporale detur pro decimis, non valet. j. de rerum permu. c. vlti. nec super alio spirituali. supra de transact. constitutus. sed compositio bene interuenit in decimis & alijs spiritualibus supra de transact. statuimus. & c. de cętero. & j. de decimis. ex multiplici.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, & solut.]

b Tenor cõpositionis insertus.] vt p hoc appareat, q cõpositio legitima fuerit, & nõ possit de ea dubitari, arg. s. eod. c. 1. & 2. vnde non posset alius iudex vlteri⁹ de qõne suborta cognoscere, vt ibi dicitur: quia Papa ex certa scientia cũ eam vidisset, confirmauit. immo si cõpositio alias non valeret. ex quo Papa ex certa scientia confirmat, valet. supra de translat. c. 1. & capit. veniens. Si vero tenor compositionis non esset ibi insertus, nec ipse vidisset compositionem, & eam confirmasset, sicut quidẽ facta est, nihil operaretur, vt supra c. pro xi. & vt dictũ est, supra eod. c. 1. Sed nunquid necessariũ erit de cętero ostendere instrumentum compositionis, postquã ostenditur cõfirmatio Papæ, in qua continetur tenor cõpositionis: argu. quod sic, supra de fide instrumento. c. 1. C. de edendo. authen. si quis in aliquo, sed nõ credo q̃d de cętero expediat ostendere instrumẽtum compositionis de necessitate, cum auctoritate Papæ transcriptum sit & redactũ in publicam confirmationem. C. de testa. publicati. & infra de priuilegiis. cum olim esse[t]. ius. & ar. s. de fide instr. c. vl. De hoc no. j. de ver. sig. abbate.

[Gloss. seq. recitetur per obiectionẽ, & solutionem.

c Sicut sine prauitate.] per illa verba quæ in cõfirmationibus conditionaliter intelliguntur, vt dictum est supra ca. proxi. dubitabatur, an teneret compositio; quia nõ videbat eam cõfirmasse simpliciter, vnde eã seruare timebant; sed errabant; quia illud intelligi caue. Papa confirmat ea, quę non valet: & ideo dicit, in confirmationib. sicut sine prauitate. sed quando cognoscit de compositione, & videt ea quæ confirmat: tunc licet illa verba ponantur in confirmatione, non intelliguntur cõditionaliter, sed causatiue, & sic intelligitur; sicut sine prauitate facta fuit compositio. i. quia sine prauitate. Ber.

d Si præmissis veritas suffragatur.] idest, si compositio taliter fuit facta & confirmata tenore compositionis inserto: quia per hoc apparet quod ipsam approbauit: vnde mandat eum seruari.

SVa nobis.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam Cardinalis legatus Apostolicæ sedis in partibus Constantinopolitanis, contulit quędam monasteria quibusdam alijs ecclesijs in temporalibus & spiritualibus? super illis collationibus confirmatio Apostolicæ sedis obtenta fuit in forma communi: isti prælati quorum ecclesiæ alijs collatæ fuerant, sumentes occasionem ex collationibus prædicti legati, & confirmationibus, patriarchæ Constantinopolitano obedire recusant, & ei de iuribus parochialibus respondere: Vnde patriarcha Cõstantinopolitanus conquestus fuit domino Papæ: Super hoc scribit Papa

† De virtute clausulæ ex certa sciẽtia, vide latè per Antoniũ Gabrielium lib. 6. com. conclusion. titu. de clausulis, cõclusione 1.

† Hæc duo verba: [tenorem compositionis.] in omnibus impressis codicibus quos ego viderim vno satis vetusto excepto, deficerãt, & malè, quia sine illis nullus cõstat sensus, ea tamẽ nos ex omnibus manuscriptis suppleuimus.

† Vide Archidiaconũ in c. de ecclesiasticis. 23 q. 2.

conquestione monstrauit, quod cum quidam vestrum sumentes occasionem ex eo quod I. presbyter Cardinalis tūc Apostolicæ sedis legatus, quibusdā alijs ecclesijs & clericis in spiritualibus & temporalibus cōtulit monasteria eorundem, † ipsi Patriarchæ obedire recusant, & ei d iuribus Patriarchalibus respondere; in suæ præsumptionis adiutorium inducentes, confirmationes huiusmodi collationum à sede Apostolica impetratas. ¶ Cum igitur nolumus iura, quæ diœcesanis debentur, p collationes seu confirmationes prędictas minui[a] seu lędi: Mādamus, quaten[9] occasione huiusmodi non obstante, ipsi patriarchæ reuerentiā & obediētiam exhibere curetis, eiq; de iustitijs suis integrè respondere.

† al. earundem.

Papa vniuersis prælatis diœcesis. Constantinopolitanæ, dicens, quod ipse non vult iura, quæ diœcesanis debentur, per huiusmodi collationes, seu etiam confirmationes minui siue lędi: vndè mandat prędictis prælatis, quatenus huiusmodi friuola occasione non obstante, ipsi patriarchæ obedientiam & reuerentiam exhibere procurēt, & ei de suis iustitijs semper respondere. Nota, q legatus non potest subijcere vnam ecclesiam alteri in prę iudicium diœcesani episcopi: nec Papa per huiusmodi confirmationes sup hoc obtentas intelligit iuribus episcopalib. præiudicium generare. Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

a Minui.] quia non debet inde procedere iniuriarū occasio, vnde iura nascuntur. C. vndè vi. meminerint. infra de accusa. qualiter, & quando. & quia si sua iura vnicuiq; episcopo non seruantur, quid aliud est quā vt ordo ecclesiasticus confundatur? vt 11. q. 1. peruenit nec fuit intentio domini Papæ per confirmationem huiusmodi aliqd subtrahere episcopo diœcesano, nec etiam per collationem Cardinalis, immo remanet ius saluum diœcesano episcopo, infra de relig. domi. c. 2. & dicit Papa: nec honorē meum reputo i quo fratres meos honorem suū perdere cognosco, vt 99. distinct. ecce. Et sic patet, quod per confirmationem huiusmodi ius alterius nō tollitur. sic etiā licet Papa recipiat aliquem sub sua protectione, non propterea eximitur à iurisdictione sui episcopi. infra de priuileg. ex parte, sic licet aliqui assumant in confraternitatem Hospitalariorum, siue Templariorum, non eximuntur a iurisdictione suorum episcoporum. infra de priuileg. cum & plantare. §. penult. cap. ex tuarum. & cap. penultimo, Bernardus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Quia T. visum est de iudicijs, & iudices maxime clerici nō debēt eē i peccato, maximè cū iudicant. 3.q.7.iudicet.ideò post tractatū iudiciorū subijcitur qualiter clerici debeant se habere in vita & honestate, vt sic vitent omnē maculā peccati. Itē potest cōtinuari vt Ī.i proœmio continuatur. Nam in primo libro dixit de psonis, & officijs earum. In secundo de actibus hominū i iudicio: restat videre de actib⁹ hominum extra iudiciū tā respectu clericorū q̄ laicorū. Et quia clerici sunt digniores laicis, primo hic tractat i tertio d' actibus clericorū: In quarto verò de actib⁹ laicorū. Tractatur⁹ igit auctor in hoc tertio lib. de actib⁹ clericorum, voluit pmittere istam rubricam de vita & honestate clericorū: qa p omnib⁹ debēt clerici vita & honestate fulgere. Et dic q͂ verbum. vita. concernit necessaria ad victum clericorum: verbum autē, honestate, cōcernit ipsos respectu morum, & sic nihil superfluit.

De hac materia habetur 12.q.1.& 23. q.4. & 23.dist c. clerici comam. vsque ad finem dist.& cap. his lene ergo.& 35.& 41.& 43.& 44.& 86.& 91.& 92 dist p totum.& de consecra.dist.5. nunquam, vsque ad capitulum de spiritu.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De Vita & honestate clericorum.

¶ Ex concilio Magontino. †

¶ *Cum celebratur, diuersus esse debet clericus à populo.*

CAP. I.

VT laici [a] sec⁹ altare [b] quādo sacra mysteria celebrantur, stare vel sedere iter clericos nō præsumāt. Sed pars [c] illa quæ † cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat cleri- 10 cis. Ad orandum verò & communicandum laicis & [d] fœminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum. [e]

¶ Ex concilio Pictauien. †

CAP. II.

20 CLerici † arma [f] portantes, & vsurarij [g] excommunicentur.

¶ Ex concilio Maticen. †

¶ *Presbyter habens populum debet habere clericum, qui secum cantet, & in alijs hic 30 expressis, eum iuuet.*

CAP. III.

VT † quisque presbyter, qui plebē [h] regit, clericum habeat, [i] q

VT laici.] Laici ꝙ pe altare vel in choro dum officia celebrantur, stare non debent, sed causa orandi ire vel accedere possunt. hoc dicit. Tria sunt dicta. Secundum: ibi, Sed pars. Tertium: ibi, Ad orandum. Abbas.

CASVS. Dr̄ in hoc capitulo, q͂ laici non debēt sedere in choro inter clericos, quando cantant diuina officia, sed in sancta sanctorum. Nota, q͂ laici inter clericos sedere non debent. Itē ecclesia debet habere duas partes, s. chorum, qui per cancellos diuiditur ab altari, & sancta sanctorum, idest, parte in inferiorem ecclesiæ, quæ vulgariter dicitur, nauis ecclesiæ.

a Vt laici.] supple, statuimus.

[Glo. seq. reddit causam, & textum fortificat.]

b Secus altare.] Laici enim ibi stare non debent, sed tantum clerici, vt liberius intendant diuinis officijs. vt de consec. dist. 2. sacerdotum consecratæ etiam mulieres incensum circa altare portare non debent 23. di. sacratas. & in c. non liceat. & de consec. dist. 1. in sācta. & Ī. tit. proxi. c. 1. in fi.

[Glo. seq. cum seq. ponit quadruplex nomen loci inter cancellos sed in quarto aliqui variant.]

c Sed pars illa.] idest, chorus in quo morantur clerici ad cantandum. qui diuiditur ab altari per cancellos, vt patet, per exemplum in ecclesia Benon. & locus infra cancellos appellatur sacrarium. vnde insacrati homines ibi sacrata vasa contrectare non debent. de consec. distin. 1. in sancta. & appellatur sacrarium diaconium, eo quòd diaconus ministrat ibi altari. 23. dist. non oportet dicitur etiam presbyterium. de consecrat. dist. 2. sacerdotum.

d Sicut mos est.] & ita est hic argu. p consuetudine.

e Sācta sanctorū.] I qua summus sacerdos intrabat: sed hodie laici & fœminæ ad orandū & cōicādum tantum pñt intrare. Alij exponunt, sancta. idest, maior pars ecclesiæ, siue corpus.

ADDITIO. Quę p r. e. nauis ecclesia i vulgaribus.

CLerici.] Pro sūmario nota, q͂ armorū delatio clericis est inhibita, in tēpe pacis faciētes grauiter peccāt: hoc colligitur ex eo, qa tale delictum est excōmunicatione dignū vt hic, sed excommunicatio non infertur nisi pro graui crimine. vt in c. nullus. & in c. nemo. 11. q. 3. Abbas.

CASVS. patet. Nota quòd clerici arma portare non debēt: nec vsurarij esse debent.

40 f Clerici arma.] clerici arma portare non debent. 23. q. vlt. clerici. & c. quicunque. sine iusta causa. a Iustā causam intellige si p loca periculosa trāsitū faciāt, tunc possunt portare arma ad terrorem latronum, licet percutere non debeāt. arg. 23. q. 3. Maximianus. aliter portare nō debent: si tamen a monitis non destiterint, perdunt priuilegium illius canonis. 17. q. 4. si quis suadente. & Ī. de sent. excom. in audientia. & cum tunc contingit.

[Glo. seq. differentiam ponit, a qua in fine recedit.]

g Vsurarij.] hoc intellige ꝙ de laicis, qui sunt excōi 50 cādi nisi restituant vsuras. Ī. de vsur. præterea. & clerici ab officio & bñficio suspendendi, vt ibi dr̄. & repellēdi sunt etiā a dignitatibus. Ī. de excep. pla. inter dilectos. & ēt deponi debent si de hoc cōuincantur. 47. dist. quoniam multi. & nihilominus excōicandi sunt, si eas nō restituant.

VT quisque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Maticen. q͂ quilibet rector ecclesiæ habeat clericū, qui secum cantet, & epistolā & lectionem legat, & qui possit docere pueros, & parochianos suos monere, vt mittant filios suos ad discendam fidem catholicam, id-60 est, credo in Deum quos ipse doceat diligenter. Nota ex hac dec. quòd duo ad minus debēt esse in ecclesia. Itē nota q͂ solus presbyter non debet diuina officia celebrare. Itē nota q͂ sacerdotis interest docere parochianos suos symbolum, & eos inuitare ad fidem.

h Plebem.] i. populum: quęcunque sit ecclesia, siue plebis, siue capella. vt Ī. de filijs presbyterorū, ꝓposuit.

[Glo. seq. arguit.]

i Clericum habeat.] arg. q͂ ecclesia dedicari non debet nisi duo pro duob⁹ ad minus sufficiat clericis. 1. q. 2. placuit. & de consec. dist. 1. nemo.

ADDITIO. De hoc Ī. de vt Ī. de consec. eccl. vel altar. c. cum sit. in glo. nec etiam.

[Glo. seq. obijcit primū, & soluit, demū q̄rit, & soluit.]

† Pictauien.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. vide in Clemen. de excessib. prælato. Additio tus huius capitis.

† Maticenen.

† Burchardus lib. 2. de ecc. c. 45. Ivo par. 6. cap. 152. & ca. 7. eo. tit. in 1. compila.

a Concor. tex. in auth. statuimus. cū no. C. de epis. & cler. & Baldus 10 col. de pa. te. c. si clericus.

† Secūdum Tan. & Vincen. Io. An.

secum cantet: & epistolam & lectionē legat: & qui possit scholas[b] tenere, & admonere suos parochianos, vt filios suos ad fidē[c] discendā mittant ad ecclesiam: quos ipse cum omni castitate erudiat.

¶ Gregorius nonus †.

CAP. IIII.

Si quis † ex clericis[d] comā relaxauerit,[e] anathema sit.[f]

¶ Ex concilio Carthaginēsi. †

Clericus neq; comā nutriat,[g] neque barbam.

¶ Ex concilio Triburiēsi.

¶ Clericus non professus nec in sacris existens potest vxorem ducere, sed iterum tondetur si vult gaudere priuilegio clericali, vel dispensatiuè tenere beneficium. h. d. secundum modum, qui est magis consentaneus litteræ, secundum quem ponit vnum casum dumtaxat.

CAP. VI.

Clericus † si tonsura dimissa vxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu,[h] nec monasterio à parentibus traditus;[i] vxorem permittatur habere, & iterum tondeatur,[k] nec in vita sua vxorem dimittere audeat.

Alexan. iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Clericus debet tonsuram deferre: & si non vult, potest inuitus à suo superiore tonderi.

CAP. VII.

Clericis: † & infra. ¶ Clerici qui comā nutriunt [& barbam] †] etiam inuiti[l] à suis archidiaconis tondeantur.

¶ Idem in concilio Lateranē. †

¶ Frequentās monasteria monialium, & monitus nō desistēs, si clericus est, deponitur: si laicus, excommunicatur.

CAP. VIII.

Monasterio sanctimonialiū si quisquā clericus sine manifesta & rationabili[m] causa frequētare[n] plumpserit,

a Epistolam.] si acolythus debet legere epistolam. [illegible] in necessitate, in ecclesijs [illegible] ... Nec diaconus etiam epistolam legere debet quia videtur ab ordine suo recedere [illegible] arg. de cōsec. dist. 1. c. 1. & in fin. & 92. dist. in sancta. Sed pone q; ibi non sit subdiaconus, sed presbyter, diacon[us] & acolythus: qs dicet epistolam? Acolyth[us] & diacon[us] dicat Euāgeliū, quod est eius officiū: sed acolyth[us] si dicat pphetiā, diaconus dicat epistolam. Vin.

b Scholas.] docendo pueros Psalteriū, & cantare.

c Ad fidē.] idest, Symbolū. idest, Credo in Deum patrem: qd antiquitus ante baptismū didicerāt baptizādi. de cōsec. dist. 4. ante viginti. & 20. q. 1. placuit.

Si quis ex clericis. CASVS. Dicitur in hoc cap. q; si aliquis ex clericis comam relaxauerit, scilicet in contēptū ecclesiæ, anathema sit. Nota, q; clericus qui comā nutrit, ex cōmuni ardus est.

d Si quis ex clericis.] idest cap. habes 23. dist. si quis ex clericis.

[Gloss. seq. casum excipit, & ponit versus.]

e Relaxauerit.] habitū semel susceptū nō debet dimittere. 20. q. 3. procliuis. nisi ex iusta causa. [illegible] clerici. vnde cum quidā reprehenderetur à Papa, respondit.

Tutius vt peterem laici sub imagine Romam, Fas fuit vt similem inxuriare comam. Ber.

f Anathema sit.] i. fiat. non enim est excommunicatus ipso iure. 30. dist. quas. per totum.

Clericus.] CASVS patet. No. quòd clericus comam nec barbam nutrire debet, nisi ex iusta causa scilicet ex timore.

g Nutriat.] nisi ex iusta causa, vt dictum est in proxi. c. & [illegible] clerici imò detōso capite & patentibus auribus incedere debet. & 23. dist. non liceat 2.

Clericus.] Legi potest hoc cap. sic, quod principiū & finis ponāt vnū casū, mediū aliū, & secundū hunc intell. [illegible] Si clericus nō i sacris cōtrahat matrimoniū, vxorē nō dimittat; & si pfessus cōtrahat, separabitur ab vxore, & iterū tondebit. Abb. CASVS. aliquis clericus, qui non est in sacro ordine, nec est professus aliquam religionem, accepit vxorem, & dimisit tonsuram, quæsitum est in concilio Triburien. quid sit de isto clerico faciendum? statuit concilium q; vxorē retineat, & iterum tōdeatur, nec in vita sua eā dimittat. Nota q; clericus cōiugatus debet portare coronam.

h Sine gradu.] [illegible] 32. dist. si quis eorum.

i Traditus.] si enim traditus fuisset à parentibus monasterio, non posset habere vxorē, quam postmodū accepisset alias nō [illegible] redire ad seculū. [illegible] de reg. & trās. ad rel. [illegible] & 20. q. 1. quā progenitores. & 32. d. placuit. & c. [illegible]

[Glo. seq. signat [illegible] & remittit.]

K Tōdeatur.] arg. est hic q; clericus cōiugatus dēt portare coronā. arg. ad hoc. 20. q. 3. eos qui. & c. procliuis. Sed arg. [illegible] de cleri. coniuga. Ioannes. vbi de hoc.

Clericis.] Capitulum istud ponitur 23. dist. clericis & est pars illius. [illegible] clerici vel monachi [illegible] Bernardus.

CASVS. Dicit in hoc cap. q; clerici, q; comā nutriunt, tondeantur ab archidiaconibus suis etiā inuiti. Nota q; clerici cōsuram portare debent.

[Gl. seq. duo elicit argumenta.]

l Inuiti.] arg. q; aliquis cogendus est ad bonū, & ad id [illegible] capite quod iā [illegible] 45. di. de Iudæis. & [illegible] in fi. & [illegible] de bap. & eius effi. [illegible] maiores. verius sine, aliam mo debet cōpelli ad bonum, vt 23. q. 5. ad fidem. [illegible] arg. q; beneficium [illegible] ferentur in inuitum. 45. dist. & qui [illegible] q. 4. displicet. & 74. dist. & 23. q. 5. non vos circa me. & dist. placuit. & cap. consuluit.

Monasteria.] CASVS. Quidam clerici monasteria monialium nimis frequentabant. statuit Lateranen. concilium, q; sine manifesta & rationabili causa vlterius frequentare non præsumant. q & si fecerint, & epis arceantur: & si non destiterint, ab officio suspendantur: si laici fuerint, excōicentur. Nota q; cum aliquis facit [illegible] prohibitum [illegible] canonis, nō sufficit ad hoc q; excusetur causa rationabilis, nisi sit manifesta. Item hoc verbum, frequentare, in virtutum sonat. Item crimen [illegible] quod excommunicatur laicus, deponit clericum.

m Rationabili.] 18 q. 2. perniciosam & [illegible] & 91. dist. clericus, nec sufficit causa rationabilis, nisi sit manifesta, vt hic videtur.

ADDITIO. Et argum. 11. q. 3. non sunt. & 13. q. 1. nolo.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

n Frequentare.] Solam frequentiam reprobare videtur: sed frequentia videtur ex duobus vicibus. 25. q. 2. ita nos. arg. 25. dist. vna tantum nec repetitis quia remissionem veniæ criminis nisi sem. [illegible]

a Hoc non probant, sura [illegible] approbat consuetudo. [illegible] Si presbyter dicat Euāgeliū, numquid vtetur stola vt diaconus, scilicet sup sinistrū humerū [illegible] vt 25. dist. vnum. not. 23. dist. ecclesiastic. Ioan. And.

† In pluribus antiquis deest vox, nonus.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. co. p la.

† Conciliū Carthaginē. 4. cap. 44.

† Burch. lib. 8. decret. cap. 97. Ivo. par. 7. c. 11. & c. 6. eo. ti. in 1. compila.

a Et qd significet [illegible] capitis, habes 11. q. 3. ino sunt. sdm Phil. & Gof. & dicam [illegible] Host. [illegible] clerici vel coronam. Ioan. And.

ſi non habent. C. de epiſ. audi. l. 3. ſic ergo vltra vnam vicem ſine manifeſta & rationabili cauſa, nullus illuc ire debet: quia ſtatim malum præſumitur.

a Non deſtiterit.] Arg. quod admonitio ſemper præcedere debet vindictã, vt ſe corrigat quis ante quam puniatur. 13. q. 2. indigne.

quia tua. & 32. diſt. ſi qui verò. Solũ quod dr̃ hic, & in concor. ſignatis, ius cõe eſt, & honeſtum eſſet, vt ſeruaretur: ſed derogatur huic iuri per cõtrariam conſuetudinẽ, quam Papa ſcit & tolerat. Capitula cõtra loquũtur ſm antiqua tempora, de quibuſdã clericis coniugatis, quibus dabantur beneficia extra conſortiũ aliorũ, potiꝰ de gratia quàm de iure: quia de nouo cõuerſi fuerit, & loquit in vtroq; capitulo de epo Anglorum. ſic. 35. q. 3. quędam lex. & c. quę ſcripſi. Si vis intelligere capitulũ iſtud de regularibꝰ, planũ eſſet: quia non dicitur hic de quibus loquatur: & hoc vr̃ ex eo quod dr̃ ĩ. indulgemus, vt ſi quiſquam eorum qui ſimul, &c. q ſimul in eo. refectorio comedere, & dormitorio dormire debent. ĩ. de ſta. reg. cum ad monaſterium.

per epiſcopum † arceatur: & ſi non deſtiterit[a], ab officio eccleſiaſtico reddatur immunis. Si laici, excõicationi ſubdantur†, & à cœtu fidelium fiãt penitus alieni.

¶ Gregorius ſeptimus. †

¶ Epiſcopus poteſt ſtatuere in eccleſia certum numerum clericorum, ſecundum ipſius facultates, qui viuant in communi, & contradictores ad hoc compellere: & iſtos in communi viuentes poteſt abſoluere ab excommunicatione incurſa, propter iniectionem manuum in ſocium.

CAP. IX.

QVoniam †(vt ait ſcriptura) & infra. ¶ Statuimus, vt facultatibus eccleſiarũ veſtrarum, prouẽtibus† & expenſis [b] diligenter inſpectis, certũ in eis valeatis ponere numerum clericorum: & ſtatuere vt bona eorum veniant in cõmune: in vna domo[c] veſcãtur, atque ſub vno tecto dormiant & qeſcãt, ¶ Si qui verò contradictores extiterint, licitum nobis ſit per ſuſpenſionem officij & beneficij, aut grauiori etiã pœna, ſi opus fuerit, ad hãc obſeruantiam eos appellatione compellere non obſtante. ¶ Indulgemus etiam, vt ſi quiſquam eorum, qui ſimul viuunt, [d] pro manus† iniectione i ſocium, à communione meruerit fieri alienus reconciliandi & pœnitentiã imponendi, poteſtatem plenariam habeatis niſi fortè atrocitas [e] facti pœnã grauiorem expectet. †

¶ Innocentius tertius.

¶ Eccleſiaſtici iudices & delegati gratis iudicare debẽt, nec exigere poſſunt decimam vel aliam quotam litis etiã ſi hoc habeat conſuetudo.

CAP. X.

CVm† ab omni ſpecie mali præcipiat Apo

QVoniã.] Tria ſunt dicta. Secundum: ibi, Si qui. Tertium: ibi, Indulgemus. Abbas.

CASVS. Quia tot clerici inſtituebant in eccleſijs, quod honeſtè de bonis ipſorũ non poterant commode ſuſtentari: ſtatuit Gre. vij. vt ſecũdũ facultates eccleſiarum, conſideratis expenſis, certus numerus clericorũ ſtatuatur i eis, & bona clericorũ veniant in cõe, & in vna domo comedãt, & dormiãt ſub vno tecto: & ſi q contra hoc ſtatutum facere præſumpſerint, per ſuſpẽſionem officij & beneficij ad hoc cõpellatur, & etiã ſi opus fuerit grauius puniantur; ſecundo dicit, quod ſi aliquis eorũ, qui ſimul viuũt manus violentas in ſociũ miſerit, indulget Papa plats eorũ poteſtatẽ abſoluẽdi eos, & pœnitentiã imponendi: niſi forte atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Nota ex hac decretali, quod ſm facultates eccleſiarũ clerici sũt inſtituendi in eis. Itẽ canonica regulares de iure cõi debẽt cõiter viuere. Item cum regularis verberat regularem, prælatus eius poteſt eum abſoluere, niſi delictum ſit enorme.

Glo. ſeq. no. triplicis expenſæ rationem habendam, & de reſiduo numerum taxandum alleg. 3. concord.]

b ¶ Et expenſis.] Illud notabile eſt, quod in facultatibus æſtimãdis habẽda eſt ratio expenſarum quæ ſunt in hoſpitalitate, ad quam tenentur eccleſię. Ite in epiſcopalibus perſoluendis. ĩ. de præb. de monachis. & recipere nũcios & legatos Apoſtolicæ ſedis, ĩ. de cẽſi. cũ inſtantia, & arg. ad hoc. 2. q. 5. nobilis. Illi enim fructus æſtimandi ſunt qui ſuperſunt deductis expenſis. C. de fru. & li. expen. l. 1. 2. & ita tot ſunt ponẽdi in eccleſijs, quot ex fructibus illis poſſint honeſtè ſuſtẽtari, vt hoc euidenter patet. & ĩ. de inſti. c. 1. & c. auctoritate. & ĩ. de conceſ. præb. ex parte in ſi. & ĩ. de conſt. cum M. Ferrarien. & ĩ. de verb. ſignif. c. vlti. & hæc exceptio legitima eſt cum facultates non ſufficiunt, ſiue ſint diſtinctæ præbendæ in eccleſia, ſiue non.

[Glo. ſeq. alle tres canones pro, & duos contra, quos dupliciter ſoluit.]

c ¶ In vna domo.] ſic 32. diſt. præter hoc, & de conſe. diſt. 5. in omnibus. & 12. q. 1. neceſſaria. arg. ĩ. 12. q. 1.

Glo. ſeq. reci. per q. de quibus clericis hoc intelligatur.]

d Qui ſimul viuunt.] ex hoc videtur, quod loquatur hoc capitulũ de regularibus, qui ſimul viuunt & dormiũt quibus tñ conceſſu eſt vt à ſuis prælatis abſolui poſſint. ĩ. de ſent. excom. monachi. & c. cũ illorum. & hoc idem priuilegium conceſſum eſt Hoſpitalarijs Hieroſolymitanis, vt per ſuum Priorẽ, qui ſacerdos eſt abſoluantur ĩ. de ſen. excõ. canonica. Alij verò prælati ſecularium eccleſiarum hoc priuilegiũ non habent: quia cũ regularibꝰ tm̃ cõcedatur, vt patet per iura prædicta, alijs denegatur. 25. diſt. qualis. & argu. ĩ. de præſum. c. nonne. & ff. de iudi. cum prætor. Non enim quod vni perſonæ per priuilegium ſigillatim conceditur, alijs conuenit denegari. 16. q. 1. hinc eſt etiam, in ſi. & 7. q. 1. petiiſti. Omnibus enim illud beneficium eſt prohibitum niſi ſpecialiter ſit conceſſum, & ſic intelligitur hoc capitulum tantùm de regularibus. Ber.

e ¶ Atrocitas.] hoc ſemper excipitur. ĩ. de ſent. excõ. cum illorum.

CVm ab] Primò reprehendit auaritiam iudicum. Secundò ponit reprehenſionis cauſam. Tertiò concludit iuſtitiam, partes patent Abbas.

CASVS. Quidam iudices à ſede Apoſtolica delegati faciebant pactum cũ litigãtibus ſuper decima parte litis, vel etiam alia, ſecundũ conſuetudinẽ loci, more ſecularium, recipiẽtes de hoc pignora pro ſalario pręter expenſas victualium, non cõſiderantes quòd eccleſiaſtici reditus ad hoc ſint eis deputati, vt inde honeſtè viuãt: peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ, vñ mãdat quod de cetero ab his indebitis exactionibus debeant abſtinere, & gra-

† manuum

† expoſcat

† Cap. 1. eo. titu. in 3. compil.

Et quibus pſonis ſint cauſæ eccleſiaſticę committendę: vi de cõcilium Triden. ſeſſio. 25. de reforma. c. 10.

tis iudicium suū litigātibus debeant impertiri, eo nō obstante quod quidam dicebant, qd illud faciebant nomine assessorum; cum non liceat iustum iudicium vēdere, & venales sniæ secularibus legibus reprehendentur. Nota ex hac decretali, quod non solū a malo, sed ab omni specie mali abstinēdū est. Itē expēsæ possūt peti a delegatis, & hoc intellige cū proficiscuntur extra domicilium suum cū expensæ hic nō reprobentur. Itē delegati, qbus beneficia sua sufficiunt, salariū accipere non debēt, & multò minus ordinarij, sed gratis reddere debēt iudiciū. Itē venales sniæ non valent, ita quod appellare non est necesse.

[Gl. sequ. a iuuis excipit, quem determinat & signat ...]

a Abstinere.] nisi vbi quis redimit ius suum. vt 1. q. 3. quæ fictā. arg. ī. de simo. dilectus. vbi de hoc. semper tamen præsumit esse malum, vt 1. q. 1. nullus 2. & nisi manifestè probetur contrarium: videtur enim corrumpere iudicem, licet sic arg. contra. 14. q. 5. nō sane. Vincen.

[Glo. sequ. reci. per q. an secūdum l. &c. soluit quod non. allegat contrarium, & soluit.]

b More secularium] mos iste de decima parte litis exigenda contra legem est. ut in auth. de iud. §. ne autem coll. 6. Vbi delegatus etiam à principe non habet nisi duos aureos in principio litis, & duos in fi. & hoc cum causa excedit centum aureos: alias nihil, vt ibi dicitur. arg. C. de testamentis consulta. ordinarius 2 autem non debet habere nisi sportulas 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. arg. C. de epis. & cle. auth. generali. er. sed ibi decima pars datur aduersario, sed non iudici: vndè non contradicit. Aduocatus etiam super certa parte litis cum clientulo pacisci non debet. C. de postula. l. si quis aduocatorum.

[Glo. sequ. te ... itetur, per q. an debeantur expensæ iudici. & distinguit inter delegatum Papæ, & ordinarium, vel delegatum ordinarij.]

c Præter expensas.] delegati enim iudices debent habere expensas quando proficiscuntur extra domicilium suum sicut testis. 4. quæst. 3. c. si testes. §. uenturis. quia nemo cogitur suis sumptibus militare. infra de simon. cum sit Romana. & supra de præscr. cum ex officij. & 28. quæst. 1. iam nunc. & de suo non tenetur quis facere beneficium. 10. quæst. 2. precariæ. Munera enim nō sumptus prohibentur. 1. q. 1. iudices. & modica xenia recipere possunt. ff. de offic. præsi. l. plebiscita. xenia 3. n. non sunt lucra. de offic. procon. l. solent. §. vlt. ea, tamen moderatione, ne perducantur ad nimiam quātitatem, vt ibi: & ne litigatoribus enorme damnum infligant. argumen. 10. quæst. 3. illud. immo si pauperes sunt litigantes, debent etiam à sumptibus abstinere quia tunc ... ordinarius habet sportulas: in authent. de man. princ. §. si tibi quoque. coll. 3. Ordinarius autem nunquam debet habere expensas. nam sibi stipendia sunt ei constituta. 23. q. 1. militare. imo & cum de mandato principis ad aliam prouinciā proficiscitur, debet expendere illa, quæ domi expēderet. in authen. de man. prin. §. illud tū. coll. 3. quāq; tū ordinarius recepit expensas cū ecclesiā consecrat. ī. de simo. cum sit Romana. & cum visitat prouinciā ... ī. de cens. cū Apostolus. & c. sopitæ. & c. cū nup. Itē si ordinarius dat delegatum, tunc ordinarius dēt ei facere expensas, ī. de offi. ord. inter cętera. licet quidā ... faciāt. 4 quod tū facere non debēt: unde possit ... ab eis repetitam ... indebitū ... ī. de magis. prohibem. & ī. de ... procuratores. c. fi. & 18. ... niam, & cap. seq.

d Gratis studeatis] gratis ergo debet iudex iudiciariū ordinē impertiri. ... tū per pca reprobātur expensæ. testes enim gratis dēt ferre testimonium ... & tū recipit expēsas. 4. q. 3. c. si testes §. vēturis. Sic & procuratori nō probatur sumptus, sed pacisci de certa parte litis prohibet. ff. de procur. l. si pro. & fideiussori ... prohibet de certa parte pacisci. i. q. fideiussor ... iudicatum solui. ff. mandat. l. si remunerandi. §. maritus. Bernar.

e Nomine assessorum.] ass: florenim bene recte possent merces ... quia suis sumptibus ad hoc non cogitur. ... quoniam nunc nemo enim de suo beneficium facere cogitur. 10. q. 2. precariæ. & s. de præscr. cū ex officij. & merces sibi pro laboratu constitui debet. 12. q. 2. charitatē. & iurisconsultus bene potest uēdere rectū consilium ... q. 3. non licet. & 14. q. 5. non sanè. & dicit lex quod per præmiorem inuitandus est assessor. C. de asses. l. 1.

f Reprobentur.] ita quod nō sit opus appellare. 2. q. 6. §. venales. & C. quando prouoca. non est necesse. si venales. Si autem fuerit sententia arbitri, tenet: sed agens ex ea repellitur doli exceptione. C. de arbit. l. 3. Ber.

ftolus abstinere a: & infra. ¶ Sanè ad audientiā Apostolatus nostri peruenit, quòd cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas: more † sæcularium b super decima litis vel parte alia, pro diuersa terrarum consuetudine præter expensas c victualiū cū litigantibus receptis pignoribus pro salario conuenitis. ¶ Nos attendentes, quòd ab hoc vobis & alijs clericis sint ecclesiastici reditus deputati, vt ex ipsis honestè viuere debeatis: & infra. Ideòq; mandamus, quatenus ab huiusmodi exactionibus de cæterò abstinētes †, vigorem iudiciarium gratis d studeatis litigantibus impertiri, non obstante quòd in fraudē a quibusdam proponitur quod id exigatur nomine assessorum e: cum nec iustū iudicium iudici uēdere liceat: & uenales iniq; ab ipsis etiam secularibus legibus reprobentur f.

Idem Liuonien. episcopo & eis qui cum ipso sunt fratribus.

Ad euitandum scandalū possūt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo conuersis, se in unū superiorem habitum, & propositum confirmare.

CAP. XI.

DEus † qui ecclesiam suam noua semper prole fœcundat: & infra ¶ Ne igitur, si dispar in vobis obseruātia fuerit, & dissimilis habitus, apud eos, quibus vnū Euangeliū prædicatis, scādalū suscitetur: ¶ Mandamus, quatenus eo nō obstāte, quod inter vos monachi sunt, & canonici regulares, vel alij

DEus qui.] Primò ponit exordium. Secundò causam mandati, ibi, Ne igitur. Tertiò mandatum, ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Liuonienses de nouo conuersi erant: ad sedēdatus fuit eis eps, & quidā alij fratres ad prædicandum Euangelium quia illi prædicatores dissimilē habitum habebant, murmurabant, & scandalum inter Liuoñ. suscitabatur ex tali diuersitate: scribit Papa epo Liuoñ. & alijs fratribus, dicens, ne propter dissimilem habitum scandalum suscitetur inter illos, quibus unum Euangelium prędicant: mādat eisdem, quod omnes debeant se confirmare in unum regulare propositum, & honestum habitum, quantùm spectat ad hoc officium, non obstante eo, quod quidam illorum sunt monachi, quidam verò canonici regulares. Ex hac

decre-

1. Thes. 5.

† In codice Barbatiana, more sæcularium ...

† Vide l. 3. ff. quod cuiusque uni. & in l. quæ onerandæ. ff. de optio. legata.

z Host. dicit qd redimere vexationem non est malum, nec species mali. 22. q. 4. § peccat. canō ille ad hoc inducitur ad ...ū, qa dās repetit pro solu. vide qd ibi not. & 11. q. 3. qui recte. Ioan. And.

2 Ciuilis fori: quia in ecclastico sportulæ nō debentur. fu per quo vide qd no. de plus peti l. c. vnico, super gl. pen. Ioā. And.

Adde oino Romanum singul. 183. incipien. Tu scis. & quę dixi. libr. 3. commēt. in Directo. Inquisi. Scho. 148.

3 In esculētis & poculentis tātū. quod dic vt ī. de rescri. statutum. §. insuper. lib. 6. Io. Andr.

decret. nota, quod propter scandalum receditur à iure, & ab habitu regulari: sed istud fit ad tempus ex causa. Item in ijs, quæ spectant ad professiones, auctoritas Papæ intelligitur excepta, sicut dicitur de iuramento.

[Glos. seq. arg. & illud determinat.]

a Professi.] arg. quod sicut in quolibet iuramento auctoritas Papæ intelligit excepta, vt i. de elect. côstitut. & prio sensu. & i. de iureiur. venientes. ita & in professione. arg. j. de reg. & trãs. ad relig. quia in insulis. hoc verò intellige quantum ad solemnitates: secus tamen est in ijs quæ sunt de substantia ordinis, vt j. de sta. reg. cum ad monasterium, in fi. Cum aût illi sint diuersarũ professionũ, simul non possunt esse in vna ecclesia: quia dicit canon: Homines diuersæ professionis, nõ socientur in vno, eodémque officio. 16. q. 7. in nona. quia quilibet se côformare dêt moribus eorũ inter quos viuit, vt 41. dist. quis quæ. nã ex diuersitate habitus generatur scandalum. 33. q. 5. quod Deo pari. Cõformabunt aût illi se in superiori habitu: sed interius ferãt vestes congruentes suæ religioni. Et est hic arg. pro opin. Hugo. quod canonicus regularis possit fieri canonic. in ecclesia sæculari. arg. 74. dist. quorundã. & 58. dist. c. 2. sicut monach. potest esse episcopus in ecclesia sæculari. 18. q. 1. cap. 1. Ioan.

etiam regularem vitam sub alia districtione † professi:[a] omnes pariter in vnum regulare propositum & honestũ habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis. †

¶ Idem.

¶ Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesijs, vel per clericos fieri non debent.

CAP. XII.

CVm † decorem domus Dei: & infra. ¶ Interdum ludi fiunt in ecclesijs theatrales, & nõ solum ad ludibriorũ spectacula introducũtur in eis monstra laruarum,[b] verum etiam in aliquibus festiuitatibus[c] diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insaniæ suæ ludibria exercere præsumũt: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mãdamus, quatenus ne per huiusmodi turpitudiné, Ecclesiæ inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum consuetudiné, vel potius corruptelã,[d] curetis à vestris ecclesijs extirpare.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Clerici debent continere, & castè viuere: contra facientes puniti: & seuerius puniuntur illi, qui possunt legitimo matrimonio vti.

CAP. XIII.

VT clericorũ mores & actus in melius reformẽtur, continenter & castè viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti: ab omni libidinis vitio præcauentes, maximè illo, propter quod venit ira[e] Dei in filios diffidentiæ, quatenus in conspectu omnipotentis Dei, puro corde, ac mundo corpore, valeant ministrare. ¶ Ne verò facilitas[f] veniæ, incentiuum tribuat delinquẽdi, statuimus, vt qui deprehẽsi fuerint incon-

CVm decorem.] Primo ponit factum reprehensibile. Secundo illud præcipit emendari: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.

CASVS. Quidã ludi, qui dicuntur theatrales, fiebant in ecclesijs in quibus introducebantur monstra laruarum: propter quos ludos, honestas ecclesiæ deformabatur: & presbyteri & diaconi in quibusdam festiuitatibus, scilicet sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocẽtium, ludibria sua exercebant: mandat Papa præ. istã consuetudinem ludibriorum, imo potius corruptelã de prædictis ecclesijs penitus extirpari: ne propter huiusmodi turpitudinem honestas ecclesiæ inquinetur. Nota quòd consuetudo inhonesta & turpis debet ab ecclesia aboleri.

[Glosa sequens distinguit inter ludos lasciuiæ, & compunctionis.]

b Monstra laruarum.] prohibitum est etiam causa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioso, & grauiter punitur qui hoc facit. in Auth. de sanct. episc. §. vlt. coll. 9. & arg. C. de episc. aud. l. minime. Non tamẽ hic prohibetur repræsentare præsepe Domini, Herodẽ, Magos, & qualiter Rachel plorabat filios suos, & cætera quæ tangunt festiuitates illas, de quibus hic fit mentio, cum talia potius inducant homines ad compunctionem, quàm ad lasciuiam vel voluptatem. Sicut in Pascha, sepulchrum Domini, & alia repræsentantur ad deuotionem excitandam. Et quod hoc possit fieri, est arg. de conse. dist. 2. semel. & dist. 4. pueris, versus fin. Et quodlibet festum est signũ & repræsentatio præteritorum. secũ. 75. distin. quod die dominico.

c Festiuitatibus.] scilicet sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocentium.

d Corruptelã.] inueterata consuetudo potius dicitur corruptela, quàm consuetudo: quæ etenim est extirpãda. 8. dist. mala consuetudo. & i. de consue. cum inter vos. & c. cũ venerabilis & j. de excess. prælat. inter dilectos.

VT clericorum.] Quinq; sunt dicta. Primo inducit clericos honestè & castè. Secundo imponit pœnã. Tertio aggrauat. Quartò punit plures negligentes, & corruptiores. Quinto punit Græcos incontinentes. Secundo ibi: Ne verò. Tertio ibi: Si qui igitur. Quarto ibi: Prælati. Quinto ibi: Qui autem. Abb.

CASVS. In prima parte huius statuitur concilium Lateranẽ. quod clerici mores & actus suos reformẽt in melius, & viuant castè, & præcipue in sacris ordinib. constituti, ab illo vitio pcauẽtes propter quod ira Dei venit in filios diffidẽtiæ. Secũdo dr, ne facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, statuit, vt qui deprehensi fuerint vitio incontinentiæ laborare, puniantur secundum canonicas sanctiones, prout plus vel minus peccauerint, vt quos timor diuinus à malo non reuocat, pœna temporalis compescat: & si quis propter hoc suspensus diuina præsumpserit celebrare, ecclesiasticis beneficijs spolietur: & etiam pro duplici culpa perpetuo deponatur prælati verò qui tales sustinuerint in suis iniquitatibus, & præcipue obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari pœna puniantur. Illi verò qui matrimonio possunt vti secundum morem regionis si turpi lapsi fuerint, grauius puniantur. Nota quod aliqui puniuntur, vt cæteri similia facere pertimescant. Item qui plus peccat, plus debet puniri. Item quos timor Dei à malo non reuocat, pœna temporali puniantur. Item qui suspensus ab homine celebrat diuina, debet deponi. Item agentes & consentientes pari pœna puniri debent.

e Ira Dei.] vt j. de excess. prælat. clerici. & 32. q. 7. flagitia. & in auth. vt non luxu. cont. nat. coll. 6. & tales vltimo supplicio puniantur. C. de adulter. cum vir.

f Facilitas.] 23. q. 4. est iniusta. Et si ea quæ male vsurpãtur omittimus, excessus viã alijs aperimus. 35. q. 9. loci. & 93. dist. peruenit.

† Concilium generale Lateranẽ. sub Innocentio iij. c. 14. & c. 2. coll. titu. in 4. compilat. sanct de continentia clericorũ, & de pœnis incontinẽtiũ vide quid nouissimè statuerit concilium Trid. sess. 25. de reformat. c. 14.

† Hanc & seq. vide in præ. c. clerici. & super 1. & vlt. gl. Ioan. And.

tinentiæ vitio laborare, prout magis† aut minus peccauerint, puniatur,† secundū canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo nō reuocat, tēporalis saltē pœna [a] cohibeat à peccato. ¶Si quis igitur hac de causa suspensus præsumpserit celebrare diuina: nō solū ecclesiasticis beneficijs spolietur, verū etiā pro duplici culpa perpetuò deponatur.[b] ¶Prælati verò, q tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maximè obtētu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant vltioni. ¶Qui† aūt secundum regionis[c] suæ morē nō abdicarūt copulā coniugalē, si lapsi fuerint, grauius puniātur: cum legitimo matrimonio vti possint.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus non desistens, ab officio vel beneficio suspenditur.*

CAP. XIIII.

A Crapula [d] & ebrietate omnes clerici diligēter abstineāt: vnde vinum sibi temperēt, & se vino: Nec ad bibendum quispiā incitetur: cū ebrietas & mētis inducat exiliū, & libidinis prouocet incentiuum. ¶ Vndè illū abusum penitus decernimus abolēdum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales, suo modo se obligāt potatores. & ille iudicio taliū plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecūdiores exhaurit. ¶ Si quis autē super his se culpabilem exhibuerit, nisi à superiore commonitus satisfecerit, ab officio† vel beneficio[e] suspendatur.

¶ Idem in eodem. †

¶ *A negotijs, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, & ornatu minus honesto præcipit clericos abstinere, & habitu honesto vti: cuius vanitatem in pluribus exprimit, & detestatur.*

CAP. XV.

ij Clerici officia vel commercia secularia non exerceāt,[f] maximè inhonesta: Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intēdant: Et tabernas[g] prorsus euitēt, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas [h] & taxillos nō

---

a Pœna.] simile dicit lex: quos ad vitæ decora domesticæ laudis exempla non reuocant, correctionis saltem medicina compellat. C. de emend. propinq. l. vnica. & ℥. de elect. cum in cunctis, in fine. & 62. dist. docendus est populus. & necesse est vt ferro abscindant vulnera, q. & c. 83. dist. plurimos. in fin. & ferrum, quippe nostræ mentis, & c. 7. q. 1. c. aduertistis, §. cum autem.

b Deponatur.] Ecce quanta est pœna illius qui celebrat suspensus. ℥. de cler. excom. min. clerici. & c. latores.

ADDITIO. Nisi probabili ignorantia excusetur. eo. tit. Apostolicæ.

c Regionis.] hoc dicit propter Orientales, qui vtuntur matrimonio iam contracto, etiā in sacris ordinibus. ℥. de cler. coniuga. cum olim. 32. dist. alter. Bern.

A Crapula.] Primo prohibet crapulā & ebrietatem. Secundò abusum se obligantium ad potum: ibi, vnde illū. Tertiò pœnas statuit: ibi, Si quis. Abbas.

CASVS. Primò dicitur, q clerici abstinere debent à crapula & ebrietate, & vinum sibi temperare, & se vino. Secundo dr, quòd non incitēt se adinuicē ad bibendū: quia ebrietas vitium libidinis est, & mētis exiliū. Tertio dr, quòd non inuitent se ad æquales potus, vt qui plus bibit laudetur. Quarto dicit, q tales, nisi cessauerint, suspendant ab officio & beneficio. Nota q clerici sobrij debent esse. Itē ebrietas parit vitium libidinis, & mentis exiliū inducit. Item æquales potus sub pœna officij & beneficij prohiberi debent.

d A crapula.] 4. dist. denique. Crapula dicitur quantū ad superfluitatem ciborū: & dicitur crapula quasi cruda epula. Ebrietas quantū ad potum, & dicitur ebrietas ab e, quod est sine, & bria, quod est mensura. Vnde ebrius est qui sine mensura bibit. vnde Horatius.

Fecundi calices, quem non fecere disertum.

[Glos. seq. quærit, & remittit.]

e Vel beneficio.] hoc relinquitur arbitrio superioris, vt delinquentem suspendat ab officio vel beneficio. Quid si ita dicat iudex, suspēdo te ab officio vel beneficio? Dic super hoc: vt not. ℥. de cler. excom. min. latores. in notula, quæ incipit, etiam Bern.

ij Clerici.] Aduerte ad verum verbum Innocentij hic dicitur colligēti enim, quòd Innocentius hoc cap. loquitur de honestate. Petrus verò dicebat, quòd quædam sunt honestatis, & quædam præcepti. Abbas.

CASVS. In hac cōstitutione ponuntur quatuordecim articuli, scilicet clerici officia secularia nō exerceant, nec sint ioculatores, nec intrent tabernas, nisi ex iusta causa, nec ludant ad talos, nec huiusmodi ludis intersint, coronā habeant congruentem, clausa deferant desuper indumenta in longitudine & breuitate, pannis rubeis & viridib. non vtātur, sotulares & manicas non habeant cōsutas, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis nō vtant, cappas manicatas ad diuinum officiū nō gerāt, nec alias nisi ex iusta causa, [illegible] mortis, sacerdotes & personæ fibulas omnino non ferant: neq; corrigias auri vel argenti ornatum habeant, vel annulos, nisi quibus cōpetat ex dignitate. Secundo di. q Pontifices habeant in publico superindumenta linea: nisi sint monachi, qui habitum semper ferre debent monachalē. palliis [illegible] non vtantur in publico, nisi post collū, vel ante pectus cōnexis. Quicquid in ista constitutione continetur, notat hic [illegible].

f Non exerceant.] quod si feceris, ab officio suo degradetur. 91. dist. clericus [illegible] nunquam de [illegible] tertium. de consecrat. distin. 5. nunquam, in princ.

g Et tabernas.] 44 dist. cap. clerici.

[Glos. seq. tex. fortificat. Secundo obijcit, & soluit. Tertio quærit, ponit opin. Pla. & cōtrariam, & soluit.]

h Ad aleas.] hic prohibetur clericus non tm ludere, sed ne intersint ludo, in tantum q qui publicè aleator est, repellitur à promotione. ℥. de excess. prælat. inter dilectos. Nec debent esse inspectores ludi huiusmodi. in Auth. de san. epis. §. interdicimus, coll. 9. & [illegible] arceantur a ministerio, vel ubi dicitur. Sed videtur q primo sit admonendus antequam puniatur. vt 35. dist. [illegible] sed hoc credo in beneficio obtento, secus in obtinendo: quia multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt.

---

† al. ita, prout magis, vel minus peccauerint, &c.

† Vide l. ex diuersis. §. 1. cū not. ff. de rei vendi. & Inst. de pub. iudi. §. item lege Iulia.

† Hoc dicitur propter Græcos.

† Pœnē concilio Lateranen. sub Innocentio iij. cap. 15. & capit. 3. eo. tit. in 4. compilatione. Adde concilium Tridē. sessio. 22. de reform. c. & de materia vide plenè p vtrūq; Thom. 2. 2. q. 148. per totum. vbi de gula. & Nauarrū in manuali cōfessariorū, c. 23.

† Vide ad hoc de con-

abijciant. 15. q. 1. §. vlt. & ꝟ. de iureiu. quemadmodum. & ꝟ. de excess. præla. inter dilectos. Sed nunquid repeti possit quod perditur in alea? Dicunt quidã, quòd nõ, sed pauperib. est eroganda pecunia illa. arg. 14. q. 5. non sane. Nã cum turpitudo versatur ex vtraque parte, melior est conditio possidẽtis. ff. de cõd. ob turp. cau. l. si ob turpẽ. §. porro. & l. vbi autẽ. hæc fuit opi. Pla. Alij dñt & melius, quod possit repeti. ff. de alea. l. vl. in fi. vbi dr, quòd si seruus, vel filiusfa. amiserit in ludo, patri, vel dño dabit repetitio: & etiã vsq; ad 50. ann. vt dicit gravia pstõ. Et si quis existẽs in alea rẽ suã vendidit, non tenet de euictione, ff. quarũ re. ac. non da. l. 2. §. 1. & C. de reli. & sum. fu. in auth. alearum vsus. Seruandum est quod ibi dr.

a Congruentem.] vt videantur differre a monachis.

b Non notanda.] arg. pro medio sp. cta do. ꝟ. de off. deleg. quoniam. ff. de a. qui. ter. do. l. adeo. §. cũ quis.

c Deauratis.] hoc si ne licentia principis et laicus hr̃e nõ dẽt. C. de vesti. olo. & au ra. l. nemo. lib. 11. tũ conformabunt se in vestib. consuetudini regionis, ne videatur hypocritæ. vt 30. dist. si quis virorum. & 41. dis. erit aũt. ne vilescat dignitas clerica lis. 80. dist. in epi. De hac materia dr. 21. q. 4. in summa. Ioan.

d Causa.] puta cum habitus monachalis pro pter hoc susceptus, si prudicat ꝟ. quod metus causa, perlatum. & ita clericus iusta de cãpõt postponere habitum clericalem, nec censetur Apostata.

e Annulos.] per annulum enim præsumitur matrimonium arg. 30. q. 5. femine. & ꝟ. de præsum. illud. in fi.

[Gl. seq. arg. remittit, & signat contrarium.]

f Nisi monachi.] argu. quòd monachus 2 factus eps non penitus absoluitur a regula monachali. De hoc no. 16. q. 7. inuentum 3. arg. contra, 18. q. 1. statutum. Bern.

Ex litteris.] Primò ponitur querela. Secundò prouisio, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. In terra Comitis Pontini erant quidã clerici, qui potius se intrudebant negotijs secularib. quam diuino officijs: isti volentes gaudere priuilegio clericali, nolebant subiacere statutis patriæ: sed quando statuta illa pro se faciebant, tanquam laici statutis illis se volebant defend. tr. sti comes Pontinus significauit hoc domino Papæ, unde mandat Papa episcopo Ambian. vt clericos illos moneat tertiò: & si non se corre-

xerint, & prætermissis officijs diuinis talibus negotiationibus se immiscuerint, non defendat eos: de quo minus de facultatibus suis subiaceant statutis patriæ, dum ta lib. se implicant: quia ipso facto renunciant priuilegio clericali. Ex hac decre. not. quod vsque ad tertiã admonitionem gaudẽt clerici priuilegio clericali. Item ipso facto renunciat quis priuilegio suo. Item clerici clericaliter viuentes in rebus proprijs debent defendi ab ecclesia: quod est benè notandum.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

g Se tuentur.] cũ illi statuta patriæ approbãt pro se, tenentur ea recipere ꝯ se, 19. dist. si Romanorũ. & 4. q. 3. §. si quis testibus. & 3. q. 8. c. accusatores. §. citius in agendo. & si illa reprobant, non dẽnt ex eis commodũ hr̃e. ꝟ. de censib. ex cũ olim. C. de reb. cred. l. generaliter. ff. respon. in fi. arg. ꝯ. 10. dist. c. 1. & 37. dist. si quid ve ri. 48. & 24. q. 7. si hæreticus. & ar. ꝟ. de excep. c. cum venerabilis.

h Tertiò.] hæc est canonica admonitio 17. q. 4. §. si quis domũ. & c. de pãõt. ro tũ. & 24. q. 3. de illicita. post ꝗ admonitionẽ nisi destiterint perdunt priuilegiũ illius canonis. 17. q. 4. si quis suadente. & ꝟ. de sent. excõ. in pñtia. & c. cõtingit. Admonitio. nẽ semper præcedere dẽt vnde ctã. 12. q. 2. c. indignẽ. 16. q. 7. oẽs decimæ, ꝟ. de sent. excõ. facto approbante cõcilio. in princ. verũtñ non loqr hic de illo priuilegio, si qs suadẽte diabolo.

ludãt; nec huiusmodi ludis intersint. † Coronam & tonsuram habeant cõgruentem: a Et se in officijs ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter. Clausula deferant desuper induméta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. b Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibꝰ cõsutitiis, fœnis, sellis pectoralibꝰ, calcaribus deauratis, c aut aliam superfluitatẽ gerentibus, nõ utantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio & personatib. constituti: nisi iusta causa d timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omninò non ferant: neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, e nisi quibus compe tit ex officio dignitatis. ¶ Pontifices autem in publico, & in ecclesia, super indumentis lineis omnes vtantur; nisi monachi f fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Pallijs diffibulatis non utantur in publico, sed uel post collũ, uel ante pectus hincinde connexis.

¶ Honorius iij. Ambianẽ. episcopo.

¶ Clericus, qui tertiò monitus a negotiationibus secularibus non abstinet, interim perdit quo ad bona priuilegium clericale. h. d. Et est tex tus multum notabilis, & qui quotidie allegatur.

CAP. XVI.

Ex † litteris Pontini comitis intelleximꝰ quod quidam clerici terræ suæ, potius seculariб. negotiationibus † ꝗ officijs diuinis intẽdunt: & gaudere volentes priuilegio clericali, † nolunt statutis patriæ (quibus quoties expedit sicut laici se tuẽtur g) in negotiationum suarum quæstibus subiacere: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si tales tertiò h a te commoniti, ab huiusmodi non resipuerint: sed prætermissis diuinis officijs, negotiationibus i institerint † supradictis; cum k facto priuilegium abijciant clericale: † tu quominus, dum his se impli

i Negotiationibus.] talia enim clericis sunt prohibita. ꝟ. eod. c. clerici. & 88. dist. fornicari. & 14. q. 4. clerici. & ꝟ. ne cler. vel mona. per totum.

[Gl. seq. not. quod ipso facto, &c. rationem ponit, & duo similia. & quomodo verbum differt a facto.]

k Cum facto.] no. quòd ipso facto amittit quis priuilegium suum, ut hic patet, & ꝟ. de sen. exc. cõtingit: Vñ frustra implorat ecclesiæ auxilium, qui committit in eam. vt in eo. c. contingit quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. ꝟ. de vsur. quia frustra 5 & seipsos reddunt indignos priuilegio suo. sim. infra de immu. eccl. c. vlt. & sim. 17. q. 4. c. frater. & coepit. oppus. sic ipso facto appellatur, ꝟ. de app. dilecti. & c. vt nostrum. & facto renunciat quis appellatio. ꝟ. de offic. delegatum. & ꝟ. de ijs quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. Sed ipso verbo clericus priuilegio suo renunciare non põt. ꝟ. de fo. compe. si diligenti. & ꝟ. de sent. excom. cõtingit.

† Ambien. Abien. Abranen. Abienen.

† Vide Geminiano in c. fi. de offic. dele. in 6. La pũ allegat. j. & Alexand. consi. 212. in ci. 1 statutis. in 2. vol.

† negotijs.

† al. itat priuilegijs clericorum.

† In aliquot vulgatis legi cõntibus, sed in antiquis. & recẽtioribus magis emendatis, vt est impressum.

† vtuntur.

† Vide l. quæstiones. C. de iud. & l. si proponas. §. 1. ff. de inoff. test.

4 Ibi soluit, & circa hoc ꝓriũ videq; dixi de exceptio. cũ uenerabilis. in gl. quasi dicat. versi. sed cõtra. Io. And.

5 Concord l. fi. §. fin verò postquã. C. de iur. delibe. & l. auxiliũ. in fin. ff. de minor.

[Gl. seq. not. à contrario sensu, quòd clerici, &c.]

a Suis facultatibus.] bene dicit, suis: quia propter hoc facultatibus ecclesiæ non fit præiudicium: quia delictum personæ, &c. 16. q. 6. si episcopum. Et nota quod dicit: sum his se implicant, quasi dicat, si non implicant se his, priuilegio ecclesiastico gaudebunt in rebus suis, sicut in reb. ecclesiæ. quod est bene notandum. quod res clericorum & ecclesiarum eodem priuilegio gaudent. 12. q. 2. ecclesiarum seruos. 16. q. 1. similiter. Si vero se implicant, tunc cessat priuilegium, & ita suspendit priuilegium alicuius ad tempus propter delictum 15. q. 6. iuratos. & c. nos sancto. rum. sim. C. de cur. fur. l. cum alijs. & infra de sent. excom. sacro. & 81. dist. si qui sunt. & ca. seq. De eodem priuilegio dicit decr. quod clericus vxoratus et tonsuratus priuilegio clericali gaudere non pot. infra de cler. coniuga. lo.

DE COHABITATIONE clericorum & mulierum.

¶ Quia mulierum consortia reddunt uitam clericorum de incontinentia suspectam: ideo post præcedentem subijcitur hæc rubr. Abb.

De hac materia tractatur 32. dist. nullus. vsque ad §. prohibentur. & c. interdixit. & 33. dist. c. vl. 34. dist. per totum. 18. q. 1. pro huius. vsque ad §. item sunt alij. & 34. q. 4. per totum.

1 Rationem quære. de prig. ex lit. in gl. pen. & patet hoc de senten. ca. pe. de im. ecc. c. 1. li. 6. & in cle. de senten. pænit.

† Hoc reperio in conci. Nannetensi. cap. 3. refert Burchardus lib. 2. decr. c. 116. Iuo par. 6. c. 192. & c. 1. eo. ti. in 1. compil.

Vide Conci. Trid. sess. 25. de reforma. c. 14. & notas huius cap. it. 3.

cant, de suis facultatib.[a] statutis & consuetudinibus patriæ subiaceat, nō defendas eosdem.

TITVLVS II.

De cohabitatione Clericorum, & mulierum.

¶ Ex Concilio Maguntiñ. †

¶ *Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater, vel alia consanguinea.*

CAP. I.

INhibēdum est, vt null[9] sacerdos fœminas, de quibus suspicio pōt esse, retineat.[b] Sed neque illas quas canones[c] concedunt, matrem, amitam, & sororē: quia instigante diabolo, & in illis[d] scelus perpetratum reperitur: aut ēt in pedissequis earundē. †Sed si qua de his necessitatem habuerit presbyteri habeant in vico aut in villa domum longe a sua conuersatione, & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent.[e] Prohibendum quoque est, ut nulla fœmina ad altare[f] præsumat accedere, aut presbytero ministrare: aut intra cancellos stare, siue sedere.

¶ Ex decreto Eugenij, Papæ.

¶ *Excommunicatur clericus in sacris, qui a suspectarum mulierum colloquio, vel earum consortio monitus non desistit.*

CAP. II.

SI† quisquam Sacerdotum,[g] idest presbyter, diaconus, vel subdiaconus, de quacunque fœmina crimine fornicationis suspectus, post primā, secundā, & tertiam

INhibendum. Sacerdos mulieres, quas etiam antiqui canones permittunt, si suspectæ sint, retinere non debet. h. d. Et habet quattuor dicta. Primò ponit, quòd nullus clericus dēt tenere extraneam. Secundò, quod nec consanguineam. Tertiò, quòd consanguineæ indigenti extra hospitium suum pōt prouidere. Quartò quòd nulla fœmina tamē ministra in ecclesijs cū clericis misceat. Secūda ibi, Sed neque. Tertia ibi, Sed si. Quarta ibi, Prohibendū. Abb.

CASVS. Clerici indifferenter retinebant secū mulieres etiam suspectas: statuit concilium Magun. vt clerici fœminas secum non retineāt, de quibus suspicio possit haberi, nec ēt illas quas canones permittunt, s. matrem, amitam, sororem: quia diabolo instigante, in illis scelus quoque perpetratur, vel cum illis, quæ cum eis morātur: sed si qua de his habet necessitatem. eis longe ab ecclesia necessaria ministrent. In fine dicit, quòd nulla fœmina ad altare accedat, vel ministret presbytero, nec infra cancellos sedeat vel stet. No. quòd clericus nullam fœminam habere debet secum in domo sua. Item presbyter de rebus ecclesiæ potest matri suæ prouidere, aut etiam sorori, siue consanguineæ. Item nulla fœmina dēt ministrare presbytero, nec in choro sedere.

b Retineat.] vt 32. dist. interdixit. & c. nullus. & c. præter hoc. & 81. dist. cum omnibus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. distinguit inter suspectum, & non, inter collateralem, & descendentem.]

c Canones.] 32. dist. interdixit. 81. dist. cum omnibus. Vbi quòd canon ille corrigat omnes illos canones, cum illi permittant huiusmodi mulieres cum clericis habitare matrem, sororem, & amitam, & idem permittit in nouellis. infra e. cap. a nobis. cōcordiis prioribus canonibus. Sic solue hanc contrarietatē, quod dicitur hic, intellige de suspectis a clericis & inuenibus, & de mulieribus suspectis: quia si suspectæ sunt, non debent secum manere. 34. dist. quorundam. contra loquuntur de illis mulieribus de quib. nulla est suspicio mali: quia in talibus naturale fœdus, nihil sæui criminis suspicari permittit. infra eo. a nobis & C. de epis. & cler. cū qui. & infra de plurim. cū in iuuentute. Itē in linea transuersali vsque ad 3m gradū pōt hic clerici consanguineas, ut 81. dist. cū omnib. In descendentib. vel ascendentib. vbi quòd vsque ad quartum gradū, ibi amplius pōt extēdi permissio quam in collaterali.

d In illis.] i. occasione illarum quæ quæ aliter cūmorantur cū illis, vel veniūt ad illas: vn̄ dicit Augu. Nō oēs quæ cum me sorores sunt, sorores meæ sunt, 81. dist. legit. Vel intellige proprie ut lra dicit. Et hoc vult litera sequens, aut pedissequis illarum.

[Gl. seq. recitatur per contrarium.]

e Subministrent.] & sic patet, quòd clerici possunt sustentare consanguineos pauperes, de quibus capitulum hoc intelligitur: quibus potius quam extraneis tenentur. 3 86. dist. non satis. alias non, si diuites fuerint vel si diuites eos faciant, ut eo. c. & 12. q. 2. c. quisquis. ad id. 32. dist. omninò.

f Ad Altare.] vt 23. d. sacratas. & de consec. d. 1. in sancta.

SI quisquam sacerdotum. CASVS. Si quis de clero suspectus fuerit de aliqua fœmina crimine fornicationis, admoneatur tertiò: & si post primam, secundam & tertiam commonitionem inuentus fuerit fabulari cū ea vel conuersari, excommunicetur, fœmina verò canonica pœna puniatur. Nota hic quòd nomine sacerdotis omnes inferiores intelliguntur. Item trina admonitio est necessaria antequam procedatur cōtra aliquem. Item ratione criminis efficitur mulier de foro ecclesiæ.

[Glo. sequens allegat 4. concord. & vnum ad contrarium.]

g Sacerdotum.] nomine sacerdotis intelliguntur inferiores, 4 ut patet hic, quia inferiora intelliguntur in superioribus, vt 93. dist. legimus in fi. & 14. q. 5. penale. & ff. de reg. iur. in toto. sim. 52. dist. c. 1. & e conuerso appellatione clericorum superiores, vel maiores intelliguntur. 11. q. 1. de personis. ad fi.

a Admo-

a Admonitionem.] sic in Auth. vt lic. ma. & aui. §. pen. & c. vlt. col. 8. &]. de sent. excom. in audientia. & c. contingit. &]. tit. prox. c. vlt.

b Canonice.] idest, in monasterio ponatur. 33. distin. fraternitatis. Alij exponunt, idest, in seruitutẽ redigat, ut 32. dist. eos. imò & ipsa concubina si hoc publicũ est, debet excõmunicari.]. de sent. excom. si concubinæ. Ber.

Clericos.] Habet tria dicta. Secundum ibi, Verum. Tertium: ibi, Et si qui. Abbas.

CASVS. Clerici publicè tenent cõcubinas: quæsitum fuit, an deberent compelli abiurare illas? Respondet Papa, q non vult illos ad eas dimittendas compelli per iuramentum, ne instinctu diabolico incidant in periuriũ redeundo ad eas: sed per sententiã suspensionis & interdicti eas dimittere compellãtur, ita q de eis nulla suspicio possit haberi: & si ad eas redierunt, vel alias receperint, excõicẽtur donec eas dimittãt, vt eorum exemplo alij arceant. Nota, q nõ debet aliqs compelli ad abiurãdum de quo præsumptio sit in contrariũ, scilicet q nõ seruet iuramẽtum: & hinc surgit illud generale. Nemini. parãdus est laqueus. Item crescẽte cõtumacia, crescere debet & pęna. Itẽ aliquando pęna imponitur alicui, vt alij terreantur: quia pęna vni[us], debet esse metus multorum.

admonitionẽ[a] inueniatur fabulari, & aliquo modo conuersari cũ ea, excommunicationi subdatur, fęmina verò canonicè[b] iudicetur.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ *Non debet prælatus clericum cogere ad concubinam abiurandam, sed eam nolentem dimittere potest excommunicare.*

CAP. III.

Clericos † in sacris ordinibus constitutos, qui publicè[c] tenent concubinas, ad eas abiurandas[d] nolumus à tua fraternitate compelli: ne in eãdem fornicationem instinctu diabolicę fraudis redeuntes,[e] periurij reatum incurrant. ¶ Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctius cogere, ut mulieres ipsas à se ita remoueant, q de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorũ ad ipsas redire, uel alias accipere fortè præsumpserint: in aliquos eorũ debes perpetuam[f] excõmunicationis sententiã proferre, ut alij eorum † exemplo[g] perterriti à similibus arceantur.

¶ Idem Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Si clerici moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur a beneficijs: & si se non corrigunt, deponuntur.*

CAP. IIII.

Sicut † ad extirpãda: & infra. Fraternitati vestræ mandamus, quatenus clericos uestrę iurisdictionis, qui in subdiaconatu & supra,[h] fornicarias habuerint, studio sè monere curetis, ut à se illas remoueant, eas vlterius minimè admissuri. Si verò acquiescere contẽpserint, eos ab ecclesiasticis beneficijs vsque ad satisfactionem cõgruã suspendatis.[i] Et si eas suspensi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficijs perpetuò remouere curetis.[k]

¶ Idem Eboracensi archiepiscopo.

¶ *Littera a clerico concubinario suspenso super absolutione (tacita facti serie) obtenta, non valent.*

l. 1. & hæc ratio est etiam quare iuuenibus non iniungatur solemnis pęnitentia, 50. distinct. pęnitentes. Ber.

f Perpetuã.] idest, donec resipiscant. sic Inst. lom. §. adeo. & ff. de pecu. id vestimẽtu. &]. de ma. & õ. cõtrà interdic. c. cle. & mulie re. sim. 10. q. 1. quia sacerdos. vt ceteri timeant, vt ibi dicitur.

g Exemplo.] pęna vnius debet esse metus alterius. vt ff. de poen. l. capitaliũ. §. famosos. 45. dist. sed illud. & 2. q. 7. qua propter. &]. de exce. præla. tanta. & 10. q. 1. quia sacerdotes. in fin.

Sicut ad.] Habet tria dicta, quæ patent in textu. Secundum. ibi, Si verò. Tertium: ibi, Et si. Abbas.

CASVS. Clerici de archiepiscopatu Cãtuariensi publicè tenebãt cõcubinas: mãdat Papa Cantuariensi archiepiscopo, & ei[us] suffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illas cõcubinas abijciant à se, & eas vlterius nõ admittant: quod si facere cõtempserint, ab ecclesijs suis eos suspẽdant, vsque ad debitam satisfactionem: & si eas suspensi retinuerint, eos ab officio. i. ab eisdem ecclesijs perpetuo remoueant. Nota hic quòd episcopi possunt dispensare cum publicis concubinarijs, si se corrigere voluerint, cum de iure possint priuari. Item si clericus suspensus retinuerit concubinam, perpetuo beneficio suo debet priuari.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem.]

h Et supra.] alij nihilominus sunt compellendi sed non cum tanto rigore, vt vel contineant, vel beneficia dimittant infra eod. si autem. & 32. distin. lectores.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

i Suspendatis.] ita isti non sunt suspensi ipso iure, videtur ɔ 32. dist. nullus &c. præter hoc. Sol. quod dicitur hic, &]. eo. c. si autem: intelligitur de his qui adhuc tolerantur ab ecclesia, quia illi ipso iure non sunt suspensi. Quod dicitur in ɔtrijs, locum habet quando factum est notorium, vel quando sunt condemnati per sententiam: alias quantumcunque sit aliquis criminosus, non est vitandus. 4]. eod. vestra. & 28. dist. consulendum. &]. eod. c. vlt.

K Curetis.] quia crescente contumacia crescere debet & pœna.]. ut lit. non contest. quoniam, in fi. & ff. de pœ. l. deleg. atis.

c Publicè.] quæ sunt excommunicandæ, ex quo publicum est.]. de sen. exc. si concubinæ.

[Glossa sequens signat contrarium, & dupliciter soluit.]

d Abiurandas.] ne contempto iuramento reuertãtur ad eas, propter præsumptionẽ, vt sequitur. arg. ɔ.]. qui cle. vel vo. ex litterarum. ibi abiurare. sed ibi cõtraxerat matrimonium cum ea, licet de facto tunc esset subdiaconus: & quando quis ab vxore separatur, sic debet iurare. 35. q. 6. ab isto die. 2 Vel hoc intelligedet suspectis, & illud cap. ex litterarum. de non suspectis, de quibus verisimile est quod debeant iuramentum seruare.

[Glo. seq. arg. alleg. quinque iura. & vnum simile.]

e Redeuntes.] argu. colligitur ex hac litera, quod non est iniugendum alicui per iuramentum, quod verisimile sit quod non debeat illud obseruare. arg. 22. q. 3. ita ergo. & c. non est contra. &]. de sent. excom. ex tenore. & supra de præsum. litteras. & C. de ind. vid.

† In codice Barbatiã ita, vt alij exẽplo eorũ a similibus arceantur.

† Cap. 4. etiã in 3. cõpil. Et post concilium Lateraũ. par. 18. cap. 2. & vide omnino conciliũ Tridentinũ locis præcitatis, & an notorius fornicari[us] sit eligibilis, tradit Oldradus cõs. 86. quem videto.

3 Videto hic Ioannẽ An. exponẽtem ex multorũ sniã, quid significet hic perpetua excõicatiõis sententia.

4 Vinc. dicit notoriũ fornicatorẽ ipso iure suspensum, vt sic augeatur pœna ab hoie necessaria est admonitio, vt hic &]. c. 2. Itẽ secũdum Host. hic nõ loquitur de suspensione officij, sed beneficij, & sic diuersitas est, non cõtrarietas. Io. And.

supra

SVper eo.] CASVS.] Quidam sacerdos habebat publicè concubinam, monitus à suo epo eã dimittere nolebat: pp qđ eps eum ab officio suo suspendit: ipse appellauit ad sedem Apostolicam. Eboracen. archieps significauit hoc dño Papæ. respondet Papa, φ si dictus sacerdos litteras impetrauerit, quæ facti seriẽ non contineãt, litteræ non valebũt. Nota quòd clericus concubinarius audiẽ appellans, quod verum est de occulto. Item nota, φ ad hoc vt litteræ appellationis, q̃ sup aliquo negotio impetrant, valeant, facti seriẽ continere debent, aliàs tacita veritate impetratę sunt.

¶ Cap. 8. eo. tit. in 1. cõpi. Et post concilium Lateranen. par. 8. c. 9.

a Suspensum.] ab episcopo suo.

b Seriem.] scilicet quare fuit excõicat° vel suspẽsus, p fornicaria: vel si ex alia cã, vt exprimat oẽs causas excõicationis & suspensionis: alias non habetur, p abso luto. 7. de sent. excõ. cũ pro cã. & sup. de off. or. ex parte. alias litteræ essent impetratæ tacita veritate. vnde nõ valerent. 7. de rescrip. super litteris, & c. dilectos.

CAP. V.

SVper † eo verò quod asseris A. presbyterũ fornicariam detinẽtem, propter hoc ab offõ suo suspensum [a]: & infra: ¶ Porro si litteras à nobis obtinuerit, quæ facti seriem [b] non contineãt, nolumus illas sibi prodesse.

¶ Lindeñ. [Londoñ.]

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ Si clerici moniti nõ dimittunt concubinas, suspenduntur a beneficijs: & si se non corrigunt, deponuntur.

¶ Cap. 7. eo. tit. 1. cõpi. Et post concil. Lateran. par. 18. ca. 8.

† minoribus.

† In codice Barbatiæ ita, liceat tibi ab ecclesijs suis, vel earum portionib. appellatione, &c.

CAP. VI

SI † autẽ clerici tuæ iurisdictionis (siue in sacris ordinibus, siue in inferioribus † constituti) fornicarias detinẽt: nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint, easdem de cętero contempturi: liceat † tibi eos ecclesijs vel earũ portionibus [c] appellatione postposita spoliare, [d] officio ipsis nihilominus interdicto.

SI autem.] Habet tria dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Clerici Londonieñ. epi habebant publicè concubinas: quæsiuit eps qualiter deberet procedere circa illos? Respondet dñs Papa dicẽs, φ i quibuscunq; ordinibus sint constituti, si admoniti secundo & tertio eas non dimiserint, eos de cetero non permittat ministrare in ecclesijs suis, vel earum portionibus appellatione remota spoliare procuret, officio eis nihilominus interdicto. Nota, quòd hic additur de clericis inferioribus, quòd si post tertiam admonitionem, supple & suspensionem, concubinas non abiecerint, beneficijs debent priuari: & sic nota φ trina admonitio debet præced. re vindictam.

c Portionibus.] cũ habeãt partẽ in ecclesia pbendata.

[Gl. seq. signat contrarium & dupliciter soluit.]

d Spoliare.] quæ spoliatio perpetua intelligitur, ex quo sine epis præfinitione hic dr. C. de pę. fœtum. Sed contra videtur sup. eo. sicut. vbi post admonitionem suspenduntur antequam priuentur ecclesijs, & hic statim post admonitionem spoliantur. Sol. hoc intellige secundum illud, vt primo suspendantur: & si se non correxerint, spolientur. sed certe de iure fit quod hic dr, q si se non corrigunt post trinam admonitionem, rectè põt spoliari beneficio, & quòd ibi suspenduntur, intelligo quòd fiat ex gratia, vt si expectentur adhuc. Bernar.

VEstra.] Famosum est tum pp materiã intrinsecã ipsius, tũ pp materiã extrinsecam, scilicet notorijs & vtraq; est multũ difficilis & periculosa. Diuidit. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo decisa ibi, Ro. Secunda, ibi, Alicubi, quæ subdiuiditur. primo allegat pro & contra. Secundo distinguit, tres qualitates criminis, & contra. Secundo distinguit animum abstinentis. ibi, Item aliud. Quarto & vltimo ex omnibus prædictis solutionem cõcludit ibi, Sine dubitatione. Abb. Sicu.

¶ Lucius tertius.

¶ A clerico fornicario, quam diu toleratur, nec habet operis euidentiam licitè audiuntur diuina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta. à notorio verò abstinendũ est, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. h. d. in breuiãdo verbis litteræ.

CAP. VII.

VEstra † [i] duxit deuotio inquirendũ; & infra. ¶ Alicubi dicitur, nullus audiat [e] missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere. alibi verò legitur, non potest aliquis quantumcunque [f] pollutus fuerit, diuina polluere sacramenta, quæ purgatoria cũctarum contagionum existunt. Qualiscunque † enim sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinari non possunt. Sume ergo ab omni sacerdote Christi mysteria; quia omnia in Christi fide [g] purgantur. ¶ Ceterum [h] aliud est crimen notorium, [i] & aliud est si à missis eorundẽ qui tolerant, aliquis abstineant ex eo φ in fornicatione iacent quod non li et. Sine dubio à clericis q̃uis fornicarijs ex quo tolerant ab ecclesia, nec hãnt operis euidentiã, licitè diuina officia audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta. Ex hac decre. hic solum colligitur: quòd à notorio fornicario non sunt recipienda diuina officia vel ecclesiastica sacramenta: ab occultis fornicarijs qui tolerantur ab ecclesia, licitè recipiuntur, nec sunt contemnendi.

CASVS. Quidam canones dicunt nullus audiat missã sacerdotis, quẽ scit cõcubinã indubitanter habere: alij canones dñt: Non põt aliqs quantumcũque pollut° diuina sacramẽta polluere, sed indifferenter sunt sumenda ab ipso: quæsitũ fuit à Lucio Papa, qualiter ista, q̃ sibi videbant, essent intelligẽda. Et rñdet Papa, aliud est crimen notoriũ, aliud est occultũ. Notorium est de quo presbyter canonicè conuictus est: in quo casu loqtur cap. illud, nullus audiat, &c. occultũ qđ ab ecclesia toleratur, in quo casu loqtur c. illud, Non põt aliquis q̃tumcũque pollutus, &c. Itẽ aliud est notoriũ qđ non diffitet presbyter, & aliud penè occultũ, qđ ab ecclesia toleratur. Sed aliud est abstinere à missis eorum, q occulti sunt & tolerant ab ecclesia, vt peccanti liceãt cęteris auferrat, & ipsi ad penitẽtiã inducantur: & hoc licet: quia fit bono zelo, & nõ cõtẽptu.

† Capitulum ... Et post ... Al ...

† In ... ce ...

† Dedit ...

e Nullus audiat.] 32. dist. nullus. & c. præter hoc.

f Quantumcunq;.] vt 15. q. ult. vsq; ibi, cęterum.

g In Christi fide.] idest per fidem Christi. hucusq; sunt verba capituli quod inducit T.

h Ceterum.] hinc incipit respondere distinguendo inter crimen notorium, & occultum.

[Gl. seq. distinguit inter famã & notoriũ, & manifestum & notoriũ triplex, facti, iuris, & præsumptionis.]

i Notoriũ.] ad 1 intelligentiam corũ q hic dicuntur, nota, φ aliud est fama, aliud manifestum, & aliud notorium. Fama sic solet describi. Fama est illæsæ dignitatis status, vita & moribus comprobatus, & in nullo diminutus. ff. de var. & extraor. cog. l. cognitionum. §. existimatio. & qui talem famam negligit, crudelis est.

lis est. 12. q. 1. nolo. Fama verò quandoque ex scientia, quandoque ex suspitione procedit, quandoque ex certo auctore, quandoque ex incerto. de consecra. dist. 4. sanctũ est. Manifestum dicitur quod ex scientia & certo auctore procedit. & quod potest probari. ff. de testa. & quemadmodum testa. sa. pos. hæredes palã. & 31. q. 3. eorũ qui accusantur. Item etiam quandoque dicitur occultum quod potest probari. C. de app. eo 4. si quis autem. sed & manifestum dicitur quandoque de quo cõstat per confessionem, vel probationem, vel per euidentiam facti. j. de verb. sign. cũ olim. sed tale manifestũ potius dicitur notoriũ. j. eo. c. vlt. Circa notoriũ distingue, aliud est notorium facti, aliud iuris, aliud præsumptiõis. Notoriũ facti est, quod ita exhibet se conspectui hominũ, quod nulla potest tergiuersatione celari. j. e. c. prox. & c. vlt. & de tali hic intellige: in quo nullus auditur appellãs. s. de ap. cũ sit Romana. in fi. & c. pœnit. & in tali notorio creditur simplici officiali. 4. q. 4. c. nullus. §. aliquõ. Nec requiritur scientia omniũ, sed plurium, vt quando omnes admissũ scelus proclamãtur 2. q. 1. c. scelus, & cæte manifesta. Notoriũ iuris est, de quo aliquis condẽnatur, vel est in iure cõfessus, vt hic, & ff. de sta. ho. l. vlt. & ff. de re iud. res iudicata. & j. eo. c. vl. & in hoc notorio quandoque requirit probatio, si negetur. s. de re iud. si cut. Notorium præsumptũ est, vt paternitas, filiatio. ff. de in ius voc. quia semper, & s. de fil. presby. conquerente. & consanguinitas dicitur notoria præsumpta. j. de diuor. porro. 3. 1. Quod aliquis sit filius alterius, non posset verè probari. ff. de cond. & demon. Lucius.

aliud occultum, Notorium diffinitur, de quo presbyter canonicè condemnatur.[a] Occultum[b] quod ab ecclesia toleratur. Cæterum aliud est quando crimen notoriũ nõ diffitetur[c] presbyter[d] vel de ipso est canonicè cõdemnatus.[d] Aliud est pene occultũ,[e] quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à taliũ[f] officijs abstinere, vt peccandi licentia cæteris auferatur, & huiusmodi ad pœnitẽtiæ fructum trahãtur: atque aliud si talium tanquam in fornicatione iacentiũ mysteria† respuãtur. Sine dubitatione itaque teneatis,† quod à clericis & presbyteris quãquam† fornicatijs, quandiu tolerantur,[g] nec habent operis euidentiã,[h] licitè diuina mysteria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

¶ Innocentius tertius Exon. episcopo.

¶ Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est, testium dicta non iuratorum: sed si ex hoc oriretur scandalum, inducitur purgatio in qua deficiens; canonicè punitur.

a Condemnatur.] hoc est notorium iuris.

b Occultum.] quod non habet vindictã: quia latentia peccata vindictam non habẽt. 32. q. 5. christiana. & tandiu reputatur occultum, licet plures sciant, quandiu ab ecclesia toleratur, vt hic dicitur. & 15. q. vlt. c. vlt.

c Non diffitetur.] immo confitetur in iure, & sic est notorium iuris. & sic duobus modis dicitur notoriũ iuris per confessionem, & per sententiam. j. e. c. vlt. vt dicitur in notula ad intelligentiam. & hic Bern.

d Canonicè condemnatus.] in quo casu nullus debet audire officium illius; quo etiam casu loquitur prima auctoritas nullus audiat, &c. Ber.

e Occultum.] hic distinguitur prout sequitur.

f Taliũ.] scilicet, qui pene occulti sunt, id est, ab ecclesia tolerati, ab officijs taliũ abstinere bono zelo, vt per hoc ad pœnitentiã reuertantur, permittitur. sed ex contemptu abstinendũ non est: quia licet in fornicatione iaceant, non sunt contẽnendi, vt sequitur, aliud est si tanquam iacentium, &c. quia illud non licet.

g Tolerantur.] in quo casu loquitur secunda auctoritas, non potest aliquis, &c. Ber.

h Operis euidentiam.] hic explicat notoriũ facti: in quo casu & duob. præmissis: scilicet cum sunt condemnati, vel cõfessi in iure, officia ipsorum sunt respuenda. j. eo. c. vlt.

CAP. VIII.

TVa† nos duxit fraternitas consulẽdos,[i] si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando à te conueniuntur,[i] se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator: credendũ sit testimonio[k] bonorum virorũ, inter quos[l] viuere dignoscũtur. ¶ Nos igitur consultationi tuæ taliter respõdemus, quod si crimen eorum ita publicum est, vt meritò debeat appellari notoriũ: in eo casu nec testis nec accusator,[m] est necessarius: cum huiusmodi crimẽ nulla possit tergiuersatione celari.[n] Si verò publicum est, non ex euidentia,[o] sed ex fama in eo casu, ad cõdemnationem

TVa nos.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Nos igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam clerici publicè habẽtes cõcubinas, quando interrogabãtur ab episcopo suo, negabant se concubinarios esse: & circa eos si appareat accusator: quærebatur, vtrũ credendũ sit testimonio bonorũ virorũ, inter quos huiusmodi clerici conuersanti? Rñdet Papa, quod si crimen est ita publicũ, vt meritò dici possit notorium, tũc nec testis nec accusator sunt necessarij, cũ inficiari non possint. Si verò publicũ est, nõ ex euidentia, sed ex fama, tunc talia testimonia nõ sufficiunt ad cõdemnationẽ alicuius: quia testibus, nõ testimonijs est credẽdũ: Sed si de illis talis habeatur suspicio, quod scandalũ generetur, illis est purgatio indicẽda: quã si præstare noluerint, vel defecerint in præstando, canonicè puniantur. Nota quod in notorijs facti non est necessaria probatio. Item notatur quod testibus credendum est, nõ testimonijs. Item qui deficit in purgatione, punitur, & tũc fama pro veritate accipitur præsumptiuè. Item deficere in purgatione, & non subire purgationem, paria sũt quia in vtroque casu deponitur quis.

i Conueniuntur.] id est, interrogantur.

k Testimonio.] simpliciter dato sine iuramẽto. B.

l Inter quos.] & ideò magis præsumitur, quod vitam illorum agnouerunt. 23. q. 1. paratus. s. de præsump. quosdam. & c. quanto. & 12. q. 2. qui & humanis. & 16. dist. quod dicitis.

m Nec accusator.] 2. q. 1. de manifesta. j. de accu. euidentia. & s. de furtis. ad nostram.

n Celari.] quia & si vellet celare, negatio nulla esset. C. de pœn. qui sententiam. & ff. de tribu. illud. §. penult.

o Ex euidentia.] si constet aliquẽ hẽre suspectã mulierẽ secũ in domo, eo ipso vr probata fornicatio. s. e. si quis. & c. clericos. & si publicè eã detineat, eo ipso

†Ca. 1. e. tit. in 3. compi. Et de materia vide Antoniũ Gomeziũ com. variar. resolu. c. 1. & Iuliũ Clarũ in prac. crim. §. fi. q. 9. vbi plenè inquirũt an in notorijs requiratur ordo iuris.

4 Intelligas in capitali non dãnat reũ, nisi sit cõuictus quod vix quis cõmisit negare sufficit. Io. And.

conuictus est, vt in c. clericos. aliàs enim nõ posset esse certum, nisi per huiusmodi præsumptionem, ĩ. de præsum. literis. & c. 3. ergo si hæc notoria non sunt, se d tamen fama sit, testimonia requiruntur, vt sequit ĩ litera.

a Testimonijs.] ff. de test. l. 3. §. item diuus. & 4. q. 3. ca. si testes. §. alia est fides. & in Auth. de instr. cau. §. si uerò. coll. 6. valẽt tñ talia testimonia, ad infamiam alicuius. arg. de cons. dist. 1. iubemus. 24. di. c. 1. & 2. q. 7. cum pastoris.

b Scandalum.] ex hoc videtur ꝙ p̃p solam suspicionẽ siue famam, non est indicẽda purgatio, nisi scãdalum oriatur. ar. 2. q. 5. psbyter. & 3. q. 1. audiuimus. & 2. q. 2. nomen. & ĩ. de a. cu qualiter. & quãdo. Ber.

nem eorum sola testimonia non sufficiunt: cum non sit testimonijs,[a] sed testibus iudicãdum. Sed si de clericis ipsi talis habeatur suspicio, vt ex ea scandalum[b] generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda quam si præstare noluerint, vel defecerint † in præstanda, eos canonica debetis † animaduersione punire.

¶ Idem Pistoriensi episcopo.

CAP. IX.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cum clericis quoque nõ permittas mulierculas[c] habitare: nisi fortè de illis personis[d] existãt, in quibus naturale[e] fœdus nihil permittit sæui criminis suspicari.

¶ Gregorius nonus.

¶ Clericus concubinarius in officijs vitandus non est, nisi sit notorius.

CAP. X.

Q Væsitum est de clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officium priusquã pœnituerint audiẽdum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato, quo ad[f] seipsum[f] constet esse suspensum, non debet tamen in officiis euitari,[g] quia quantum ad alios etiã in casu proposito[h] suspensus nõ est: nisi peccatũ huiusmodi sit notorium per sententiã,[i] seu per confessionem factam in iure, aut per euidẽtiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit.

TITVLVS III.

De Clericis coniugatis.

¶ Alexander tertius.

¶ Matrimonium contractum per clericum existentem in sacris, non tenet, secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.

CAP. I.

S I † qui clericorum infra subdiaconatum ...

A Nobis tua fraternitas.] CASVS. Præcepit Papa episcopo Pistorien. quod mulieres non permittat cũ clericis habitare, nisi tales sint, cũ quibus naturale fœdus nihil mali suspicari permittat, ut est mater, soror, amita. Nota ꝙ naturale fœdus excludit suspicionem mali.

c Mulierculas.] 32. dist. interdixit, & 81. distinc. cum omnibus.

d De illis psonis.] arg. contra. ĩ. eo. ca. 2. Dic sup hac materia ut ibi notatũ est.

e Naturale.] sic ĩ. de præsum. cũ in iuuentute. & C. de epi. & cler. l. eum qui. Bernar.

Q Væsitum.] Cõmunis diuisio. Secunda pars ibi Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui clerici prolapsi sunt in fornicationem: quæsitum fuit a Papa vtrum eorum officium sit audiendum, antequam pœniteant. Respondet Papa ꝙ licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quoad se, quantum ad alios tamen suspensus non est, & ideo non debet in officiis euitari, nisi peccatum illud notorium sit uel per sententiam, uel per confessionem in iure factam, uel per euidentiam facti, quæ negari non possit. Nota per hanc decreta. quod quilibet pro mortali peccato suspensus est quoad se. Item notorium tribus modis dicitur, ut hic patet.

[Glo. seq. tractat triplicem suspensionis speciem.]

f Ad seipsum.] nota, quod aliquis dicitur suspensus quoad se tantũ & non quo ad alios, ut quilibet in peccato mortali constitutus, ut 6. distin. testamentum. & 2. q. 1. sacerdotes. in fi. ĩ. de temp. or. li. cul. & hic, & ĩ. eod. uestra. Quandoque tamen quantum ad se & quantum ad alios 32. dist. nullus. & c. præter hæc. & ĩ. de firmo tanta. & hic in fin. & ĩ. eod. vestra. quandoque aliquis dicitur suspensus quo ad alios, & non quo ad se, vt cum ciuitas vel villa est interdicta propter delictum ciuium vel secularis potestatis: tunc clerici nõ sunt suspensi quo ad se: quia in alio loco possunt celebrare & non interdicto, sic ĩ. de cleri. percus.

g Euitari.] & in licet aliquis sit criminosus, non debet in officijs euitari, quãdiu ab ecclesia toleratur, vt ĩ. eo. ti. vestra duxit. & 15. q. vlt. c. vl. nisi in tribus casibus sequẽtibus, cum quis de hoc sit condenatus, vel in iure confessus, vel euidentia rei sit factum notorium. De hoc satis dictum est supra eo. vestra.

h Proposito.] bene ꝙ dicit in casu proposito, scilicet de fornicatione. vt in principio cap. in isto enim casu magis videtur vitãdus, cum in alijs non sit quis ipso iure suspensus, quantumcunq; crimẽ fuerit notoriũ, excepto simoniæ crimine, vbi suspensus est ipso iure, etiam si tamen sit occultũ. 32. dist. c. præter. & 1. q. 1. reperiuntur. ĩ. de firmo. tanta. & sic notauit Vincen.

i Per sententiam.] diffinitiuam. sup. de ordi. cogn. cum dilecti. & ĩ. de except. denique.

DE CLERICIS coniugatis.

¶ Visum est ĩ. de cohabitatione cleri. & mulie. illicita. restat videre meritò de eorum cohabitatione licita. ¶ Vel sic quia quandoque clerici habitant cum mulieribus sine figura matrimonii quandoque uerò contracto matrimonio: ideo cum in præcedenti rubrica fuerit uisum de prima cohabitatione, & an, quando sit licita, meritò subijcitur de secunda, maximè quia poterat dubitari nunquid clerici coniugati possint tenere beneficia, & gaudere priuilegio clericali. Abbas. Sicul.

De hac materia tractatur 28. & 31. & 32. dist. in. per totum. & 27. q. 1. ut lex.

S I qui.] Duo sunt dicta. Secundum ibi. Sed si. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod si aliquis infra sacros ordines uxorem acceperit, ecclesiastica beneficia dimittere compellatur & vxorem retineat. Si uerò in sacris ordinibus acceperit uxorem, eam dimittat, & pœnitentiam agat: quod si noluerit, per sententiam suspẽsionis & excommunicationis

¶ In codice Barbatiæ ita: uel si defecerint in præstanda.

† debes

† Ca. 3. eo. tit. in 3. compi. Et uide l. eũ qui probabile. C. de epi. & cler. vbi similis est dispositio. & similia dispõnit uerba, & concilium. Triden. sessio. 25. de reformat. c. 14.

† De materia huius decretalis uide plene p Turrecrematã in c. nullus. & c. præter. 32. dist. & p Nauarrũ in manuali cõfessariorum. ca. 25.

cationis compellatur. Nota, quod clericus coniugatus in minoribus ordinibus constitutus, debet vxorem retinere, & amittere beneficiū ecclesiasticum. Item clericus in sacris ordinibus constitutus contrahens, debet vxorem dimittere.

[Glossa seq. reddit causam, & exponit, & ponit similia allegat duo iura in contrarium, & soluit.]

a Relinquēda.] & merito compellendi sunt vt ea dimittant; quia vacare intelliguntur ipso iure. Vnde quo ad factū solum siue possessionē retorquetur ista cōpulsio sic ꝭ. de cōcess. præben. litteras. & c. cum nostris. contrario enim factū iure suo renunciauerunt. ar. C. de fur. l. i. ar. ff. de trib. quod in hærede. §. eligere. sicut quis ipso facto renūciat priuilegio clericali. ꝭ. de vita & honest. cleri. c. vlt. ꝭ. de sēt. excō. cū non ab homine. & c. contingit. 2. arg. contra. 32. dist. si q vero. & 12. q. 1. quia tu. illa cōtraria intelligunt de misericordia, & hodie non tenent ipso iure: ergo clericus cōiugatus beneficiū amittit, vt dictum est; nec alicui coniugato potest cōferri; & si conferatur, debet priuari ipso iure. ꝭ. ca. pxi. & ca. q a te. & c. sanè. & ca. diuersis fallacijs, & ita ius commune est, quod hic statuitur.

tū acceperint vxores, ipsos ad relinquēda a beneficia ecclesiastica, & retinēdas vxores, districtione ecclesiastica compellatis. ¶ Sed si † in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus: vxores acceperint nolentur: eos vxores dimittere, b & pœnitentiam agere de commisso, per suspēsionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

¶ Idem Herfordeñ. episcopo.

¶ *Coniugatus ad administrationem & ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium non promouetur, nisi castitatem promittat, & non sit bigamus.*

CAP. II.

SAnè: † & infra. ¶ Prouideas attentius ne de cęteris clericus cōiugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros c ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittat: Nisi fortè castitatem d vouerit perpetuā: & qui vnicam, & virginē e habuisset vxorem.

¶ Idem Verulaneñ. episco.

¶ *Si clericus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat, priuatur beneficio: & quod dedit ecclesia. sibi restituitur. hoc dicit. Et in hoc vltimo est casus notabilis. & multum allegabilis.*

† Ver al. Verulen. Ierulaneñ. Velineñ.

CAP. II.

QVod † à te: & infra. ¶ Vtrum clerici infra subdiaconatus ordinem constituti, qui carnis deuicti vitio continere non valentes, f vxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonicè debeāt spoliari: id volumus te tenere, quod cū simul voluptatibus & carnalibus desiderijs, ac diuinis & ecclesiasticis obseqijs vacare nō valeāt, ob immunditiam g suam ecclesiasticis sacramētis indigni tractādis, ecclesiasticis proculdubio beneficijs sunt priuandi. h ¶ Sa

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Lateraneñ. sub Al. sar. iij. par. 50. c. 7. Et de materia uide sanè, & alios in Authent. ingressi. C. de sacrosan. eccles.

in fine glo. quæ incipit. sed nunquid.

[Glo. seq. argu. & alle. ij. iura alle. 2. in contrarium: ponit opinionem. & soluit.]

e Virginem.] arg. q qui corrupit vxorem suam antequam eam duceret, promoueri non potest. 34. dist. curandum. & c. præcipimus, & desponsata debet esse in virginitate. 30. q. 5. qualis. argum. contra. 34. dist. in Valentino & ꝭ. de leg. debitum. Quidam dicunt q iste non potest promoueri, sed verius est quod potest promoueri: quia causa impedimenti cessat: quia iste non diuisit carnem suam in plures: vndè bene pōt promoueri, argumē. to prædi. Valentino. & debitum. Ber.

QVod à te.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, id volumus. quæ subdiuiditur in duas partes. Secunda ibi, Sane. Al b. Siculus.

CASVS. Quidam clerici in minoribus ordinibus constituti accipiebant vxores, dicentes, quod non poterant continere: quæritur vtrum debeant beneficia retinere? Respondet Papa, quod sunt beneficijs ecclesiasticis spoliādi: qa carnalibus desiderijs & diuinis officijs seruire nō possunt, ppter indignitatem ipsorum verumtamē si ecclesijs illis, in quibus intitulati fuerant, aliquid de bonis suis cōtulerint: cum ab ecclesijs illis fuerint sequestrati, bona illa restituantur eisdem. Not. quod clerici cōiugati beneficia ecclesiastica retinere nō debent. Item cū quis recedit ab ecclesia, quod secum attulit, ei dādum est. quod uerum est quando auctoritate iudicis recedit. & nō sua culpa.

f Non valentes.] propter cōsuetudinem: quia difficile continentiam seruat qui illicito concubitu se maculare non desinit. 34. dist. §. quod verò.

[Glossa sequens tect. per contrariū de cap. Nicena. & soluit.]

g Immunditiam.] quæ tamen castitas est cum propria vxore. 31. dist. Nicæna. sed hic appellatur immunditia quo ad obsequiū ecclesiæ. vnde illi quibus licitū erat habere vxores tempore vicis suæ non discedebant de templo, vt non iungerentur vxoribus. 31. dist. tenere. sed hodie semper est abstinendum, vt ea. dist. c. ante triennium. §. causa. & c. seq. & c. . .oe.

h Priuandi.] supra eod. cap. & cap. 1. & infra eod. diuersis.

[Glo. seq. alleg. sex concor. alle. in contrarium. 4. iura ponit opi. quæ distinguit, an sponte, & cui opponit demum aliam opinio. quæ distinguit inter ingressum & non. tertio. in aliam. quarto soluit distinguēdo inter tacitum & expressum.]

b Dimittere.] quia non tenuit matrimonium. & priuandi sunt beneficijs suis, nisi cum eis dispensetur. ꝭ. eod. sanè. & 28. dist. in presbyterum.

SAne.] Primo ponitur dictum. Secundò exceptio: ibi. Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Quia coniugati ad beneficia ecclesiastica promouebantur, præcipit Papa, ne de cęterò clericus cōiugatus ad beneficia ecclesiastica, vel ad sacros ordines, vel ad aliquam administrationem admittat, nisi forte castitatem voueret perpetuam, & qui vnicam tantum & virginem habuisset vxorē. Nota, quod clerici coniugati beneficia ecclesiastica habere nō debent, nisi castitate præmissa. Item nullus coniugatus debet promoueri. nisi q vnicam & virginem habuit in vxorem.

c Vel sacros.] 28. dist. nullum. & 31. dist. ante triennium. Bern.

[Glo. seq. tect. per contrarium de decr. cū sis, &c.]

d Castitatem.] sequestrato mansionis cubiculo. 77. dist. eps benedictionem. & hoc intelligo cū ambo professerint in dies suos, vt sine omni suspicione possint separatim manere; aliàs si essent iuuenes, non possent promoueri, nisi pariter ad religionem transirent. inf. de conuer. coniuga. cum sis præditus. & c. ad Apostolicam. Vel dic prout not. ꝭ. de cōuersi. coniugat. coniugatus.

a Redi-

ne ecclesiis quibus intitulati† fuerant, de possessionibus, aut alijs bonis aliqua contulisse noscuntur; cum ab earúdem ecclesiarum ministerio fuerit & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via debent absque cótradictione redire a.

¶ Idem.

¶ Peracta pœnitentia dispensant episcopi cum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.

CAP. IIII.

ij SAnè sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ nó nuptiæ, sed cótubernia [b] sunt potius nuncupanda: †post longam pœnitentiá, & vitá laudabilem cótinentes, officio[c] suo restitui poterunt; † & ex indulgétia [d] sui episcopi ei[e] executionem habere.

¶ Innocentius tertius Norwicēn. episcopo.

¶ Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tépore contractus matrimonij collata verò postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. hoc dicit.

CAP. V.

DIuersis† fallaciis: & infra ¶ Accepimus autem, quod quidam clerici tuæ diœcesis, qui matrimonium cótraxerút, ecclesiastica beneficia detinere cótendunt: in quorum cóuersatione cithara cum psalterio male concordat. ¶ Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori: & ideo minus quæ Dei sút valeat cogitare: cum qua si diuisus in duo † plenam sui non habeat potestatem, vt ei, à quo stipendium recipit, pleni[f] famuletur: Mandamus, quatenus huiusmodi cle

a Redire.] simile 16. q. 6. de lapsis cognouimus. & ca. illud. ī. de renun. ex transmissa. 17. q. 4. c. vl. ff. de col. illicitis. l. 1. in fi. arg. 5. ꝙ non debeant ad eum redire. 12. q. 2. nulli liceat. 17. q. 4. sunt qui opes. ī. de cōdi. ap. verum. in Auth. de mona. §. si verò relinquens. coll. 1. Sup hoc diuersæ solutiones recitari consueuerunt. Aliud est cum quis sua spontè recedit, & tunc nihil ei restituitur: in quo casu loquuntur ɔria. Aliud cū iudicis auctoritate: in quo casu intelligitur hoc capitu. & cócordátiæ hic assignatæ Sed huic solutioni opponitur ꝙ iste culpa sua ad húc casum peruenit: ergo dēt sibi imputari. s. de æta. & qual. c. 1. Propter hoc dicunt quidā, ꝙ omnis donatio facta ecclesiæ vel monasterio tempore ingressus, tacitam habet códitionem vt duret, eo ibidē perseuerante, ad instar dotis. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cū autem. & ī. de do. post diuor. res. nuper & sic clerico recedēte quocunque modo restituuntur ei sua. & idē i monacho, vt illa transferat secundo monasterio, ad quod transit: secus est vbi aliquis donat ecclesiæ ad illam nō transiens: quia tunc non reuocatur donatio, quia perfecta donatio amplius non reuocatur. 33. q. 5. non. n. C. de reuo. dona. l. 2. & 3. & l. generaliter & C. de do. quæ sub modo vel condi. perfecta. nisi aliqua conditio in donatione expressa fuisset. ī. de condi. app. verum. Verius videtur quod istud dictum sit de benignitate: & cetera consimilia contraria de iure stricto. Vel potest dici, ꝙ si expresse res donatæ sunt tempore ingressus, nunquā sunt postea restituendæ. arg. C. si pen. app. mors interuenerit. l. 3. & C. si te vel accu. mor. fue. l. vl. nisi gratiā vellet facere clericis. Si uerò tacitè, tunc sequuntur personam: & sic potest intelligi quod hic dicitur: quia bona sunt accessoria, & ideo principale sequuntur.

ADDITIO. Istam solutionem posuit Azo. C. de sacro san. eccle. super authen. ingressi.

ij SAnè] CASVS. quidam sacerdotes ɔtraxerunt nuptias, quæ potius contubernia sunt dicēda, propter quod fuerunt suis ecclesijs spoliati: quæritur vtrum possit episcopus cum talibus dispensare? Respondet Papa, ꝙ post longam pęnitentiam & vitam laudabilem possunt per episcopum dispensatiuè ad officium suū restitui: & eius executionem habere: Not. ꝙ episcopus potest dispensare cum sacerdotibus, qui contrahunt nuptias dummodo vxor illa virgo fuerit.

b Contubernia.] impropriè. inter seruos propriè dicuntur contubernia: C. de incest. nup. cum ancillis. 2. de pœna filiorum talium habes. 15. q. vlt. cum multæ.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

c Officio.] ar. 5. 28. dist. presbyter. Sol. illud de rigore & ante pęnitentiam, & hoc de gratia & post pœnitentiam peractam.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Ex indulgentia.] sic epi possunt cū talibus sacerdotibus dispensare, qui contrahunt in sacerdotio arg. contra. ī. de big. nuper Sed illud intellige de eo qui primò in laicali habitú habuerit vxorem, postea sacerdos ɔxit, ille tñ quasi bigamus reputatur, propter intentioné cū opere subsecutam. Vnde non possunt ibi episcopi dispensare. hic verò de his tantum qui contrahunt post ordinem sacrum, & cum virgine.

DIuersis.] Clerici in minorib. beneficiati, qui matrimonium ɔxerūt, beneficijs spoliantur. Diuiditur: nam primo narrat factum, quod secúdo improbat; ibi, Cum ergo duas rōnes reddens: & illud per diœcesanum corrigi mādat vnum casum excipiens: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Quidam clerici contraxerunt matrimonia: nihilominus beneficia ecclesiastica retinere cōtendunt quæritur quid iuris sit? Dicit Papa, cum ergo uir cogitet quomodo placere possit vxori, & ideo circa ea, quæ sunt, minus valeat cogitare: quia quasi in duo diuisus plenam sui non habet potestatem, mandat episcopo Norwicēn. quod huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare, cum ecclesiasticarum rerū substantia per tales soleat deperire: nisi ipse scienter contulerit beneficia: & tunc non per ipsum, sed per suū superiorem spolientur beneficijs illis. Nota quod ista ad ea adaptantur, quæ frequentius accidunt. Item coniugati de iure beneficia ecclesiastica habere non debent. Item substantia ecclesiasticarum rerum sæpe deperit per tales, vnde ad administrationem earum admitti non debent. Item quis non potest contra factum suum venire.

e Cithara.] per citharam intellige vitam actiuam, seu laicalem. per psalterium intellige vitam cōtemplatiuam siue clericalē: sed aliquis non posset esse simul contemplatiuus & actiuus. & sic coniugatus ecclesiam habere non debet. quia non benè conueniunt. ī. eod. quod a te. Contra ī. de renun. nisi cū pridem, vbi quis potest esse contemplatiuus pariter & actiuus. Sed de alia contemplatione dicitur hic.

f Diuisus.] quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: & dū ad vtrumque festinat, neutrum benè perficit. 16. q. 1. presbyteros. C. de assesso. nemo.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui binos lepores vna sectabitur hora:
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.

† atitulati.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat. & Vide Felinum in cap. ita nos: supra de iureiuran.

† dicenda

† Aduerte tamen, quia ex tali facto contrahendi matrimonium postquam sunt in sacris, suspecti fiunt de hæresi, ut nota supra hoc tit. ca. 1.

1 Hæc obiectio non procedit, quia vtitur licentia sibi data ab Apostolo 28. distin. de his. vnde puniri non debet, C. ad l. Iu. de adul. l. Gracchus. præterea si eccl. posset retinere illi[a] bona, iam indirectè cogeret illum cōtinere, quod esse non debet, vt 32. q. 1. integritas. & fac it opt. ff. de cōditio. instit. quæ sub conditione. §. qui sub iureiurandi. secundum Goffred. & Phi. Ioan. And.

2 Sequitur non potest esse [connubiū; quia ex huiusmodi contubernio serui nascuntur. Ioan. And.

† Cap. cod. tit. compil.

† Vide plura ... glo. 1. ... patre

a Deperire.] 28. dist. de Siracusanæ.

b Scienter.] secus si ignoranter: quia tunc posset eos priuare. s. de electio. cum Vintonien.

[Glo. seq. arg. allegat quattuor iura in contrarium al. leg. sex. ponit duas opi. scilicet Ioan. & Lau.]

ricos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti, prius appellatione remota: præsertim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire.[a] Nisi fortè tu talib. scienter[b] cumulaueris ecclesiastica beneficia: quibus eos non per te,[c] sed † per superiorē decernimus spoliados.[d]

¶ Idem Archerontino Archiepiscopo.

¶ *Filius Sacerdotis Græci ex vxore genitus, licitè inter Latinos promouetur, si scandalum non obsistat. h. d. Et est casus notabilis.*

CAP. VI.

CVm † olim ad nostrā audientiam peruenisset, quod canonici Anglorien. † cantorem Tricaricen. † sibi elegerant in pastorem; & infra. ¶ Licet tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate personæ, in † alijs constitisset: mouit tamē, quòd cum pater eius Græcus fuerit, † & iuxtà ritum Græcorum vxorem duxerit † in minoribus[e] ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex vxore legitima in sacerdotio suscepisset. ¶ Nos igitur attendentes, quòd Orientalis ecclesia votum[f] cōtinentiæ nō admisit: quoniam Orientales in minoribus ordinibus † contrahunt: & in superiorib. vtuntur matrimonio iā contracto: Mandamus quatenus nisi pro eo, quod inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur, regionis consuetudo repugnet:[g] si aliud [canonicum †] non obsistat, ad confirmationem, & consecrationem eiusdē, sine dubitatione procedas.

† al. ita: & in alijs, &c.

† fuerat

† duxerat

† al. ita: in minorib. ordinibus constituti contrahunt.

† Vox, canonicum, deest in antiquioribus.

c Non per te.] arg. quòd nemo pōt venire contra factum suum. simile de fil. presby. veniens. 1. 2. q. 2. monemus. ff. de adopt. post mortem. & ff. de ser. rust. prædi. per fundum. arg. contra sup. de elect. nosti. inf. de preben. cū non ignores. j. de re. eccl. non alie. si quis presbyterorum 55. dist. pœnitentes. & 35. q. 9. quod quis commisit. & C. de agric. & censi. quēadmodum. libro 11. Ad hoc dicit Ioan. quòd vbi agitur de reuocatione rei male alienatæ, idem qui alienauit, potest repetere: quoniam quilibet in alienatione rei ecclesiasticæ audiri uolens contradicere. 12. q. 2. non liceat Papæ. tum in fauorem ecclesiæ, tū in odium illius, qui recipit rem ecclesiæ minus legitimè. 2 Vbi verò agitur de repetitione beneficij, secus est: & hoc ideo, ne detur via male volentibus reuocare liberalitates suas, vt 16. q. 2. v. fin. & C. de do. si quis argentum. §. fi. & quia hic est tantum fauor, & non odiū. Laurentius dixit, quòd ibi factum reprobatur, ille idem qui fecit, potest venire contra factum suum, nisi in pœnam ei interdicatur, vt hic. in verecundiam epi hoc fit, qui scienter talibus contulit beneficia. vbi autē factum non tenet ex alia causa, puta in re cōi, ibi qui cōcessit non potest uenire contra, ut in l. per fundum, quia quod suum proprium erat concessit. Ca. illud veniens. loquitur dispensatiuè, & illud soluitur ibi. Cap. monemus. intelligitur postquam iam depositus est alienator; ne fit contra illud quod quis commisit.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d Spoliandos.] sed quis conferet illa beneficia post spoliationem? Credo quòd conferri debeant secundum distinctionem c. j. de elec. cum in cunctis, in fin. & cap. nihil est, ut si canonici consenserunt episcopo, per archiepiscopum conferantur. si non consenserunt per Capitulum conferantur. & hoc in illis beneficijs, in quibus deuoluitur potestas a Capitulo ad episcopum, & è conuerso: in alijs per archiepiscopum, per quem isti remouentur.

CVm olim.] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Vacante Angloriensi ecclesia, canonici eiusdē cantorem Tricariensi in epm elegerunt: archiepiscopus Archerontinus electionem illius examinans & personam, inuenit quòd pater eius sacerdos, & Græcus fuit, & iuxta morem Græcorum in minoribus ordinibus constitutus vxorem duxit, & ex illa in sacerdotio suscepit eundem: dubitauit archiepūs, vtrum electionem illam debet confirmare? Consultus Papa rem considerās, quòd orientalis ecclesia non admittit votum continentiæ, imò in minoribus ordinib. contrahere possunt, & in superioribus matrimonio uti contracto: mandat quod si aliud nō obsistat, illum confirmet, nisi consuetudo regionis repugnet pro eo, quòd inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur. No. quòd occidētales clerici tenētur ex voto ad continentiam, licet quidam dicant quòd ex cōstitutione ecclesiæ tantum. Item Græci possunt contrahere in minoribus ordinibus constituti, & in superioribus uti matrimonio. Item consuetudo regionis eum facit ineligibilem qui aliàs est eligibilis.

e In minoribus.] vt 32. dist. c. si quis eorum.

[Gl. seq. arg. quod clerici occidentales, &c. & ponit duas opiniones, & suam io iungit.]

f Votum continentiæ.] 31. dist. Nicena. & c. quoniam. & ca. aliter. Et sic est arg. ex hoc, quòd occidētales clerici ex voto ad continentiam tenentur, quod quidā negant dicentes, quòd tantum ex constitutione ecclesiæ hoc fit. argu. 84. dist. cum in preterito. vnde 3 dicunt, quòd Papa potest dispensare, vt aliquis cōtrahere in sacro ordine, etiam si concederetur, quòd contra uotum dispensare non posset. Vin. dixit, quod ubi clericus in ordinū promotione exprimit votum, tenetur ad id: & si Papa dispēsaret in hoc, contra votum dispensaret. Si verò non exprimit, si promouendus est iurisperitus eodem modo teneretur. Si verò est iuris inscius, non teneretur ex uoto, sed ex constitutione. Et si Papa dispensat cum tali, non intelligitur dispensare contra votum, sed contra constitutionem ecclesiæ. tamen non dispensat quòd aliquis in sacro ordine contrahat. Illud verum est, quod ex constitutione ecclesiæ introductum est, ut qui ad sacros ordines vult promoueri, prius continentiam debeat profiteri expresse. 28. dist. c. nulli. aut etiā tacitè, vt ea. dist. diacon. arg. Eo enim ipso quod quis promouetur ad sacrum ordinem, tacitè intelligitur vouere continentiā, & si nulla fiat mentio de voto continentiæ.

g Repugnet.] sic ergo consuetudo facit aliquē ineligibilem, qui alias eligibilis est. 4 sic & qui legitimus est ad matrimonium contrahendum, per consuetudinem fit illegitimus. j. de cogna. spiri. c. super eo. & 32. dist. pla. uit. & sic cōsuetudo arctat & ampliat iurisdictionem. supra de offic. deleg. quoniam translationem. ff. quod vi aut clam. l. 3. §. non tantum. Et sic consuetudo in electione præcipuè consideratur. supra de cau. pos. cum ecclesia. & supra de consue. cum dilectus. & 24. quæstio. 1. pudenda. arg. ff. de decu. l. non tantum. argu. contra, supra de consue. cum venerabilis. Ioan. And.

3 De materia huius glo. grauis est cōcertatio inter doctores, sed vide B. Thomam, & ibi Caietanum 2. 2. q. 88. ar. 11. & Turrecrematam in c. de illo clerico. dist. 32.

4 Et consuetudinem 12. distinc. nos consuetudinem, 10. dist. ca. pen. Inn. sup. ru. de consue. quod tamen [illegible] ca. fin. super gl. & quam. post prin. dicit, quòd hic scandalū facit istum ineligibilē [illegible] consuetudo, [illegible] tudinē. [illegible] [illegible] de temp. or. [illegible] vbi vide [illegible] per ver. I[illegible] ni. ad fin. Ioan.

Ioan.

Ioannes.] Primo ponitur quæstio. Secundo Papæ diffinitio ibi. Quoniam igitur Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine Ioannes in acolythatus ordine constitutus contraxit matrimonium cum quadã muliere dimissa tonsura: episcopus loci compellebat eũ tonsuram clericalem portare, propter quod vxor eius scandalizabat, de consuetudine tamẽ loci clerici non compellebãtur inuiti portare coronã: tãdem iste Ioannes cõquestus est domino Papæ sup hoc: rescripsit Papa episcopo dicens, quòd idẽ clericus etiam tõsuratus non potest priuilegio clericali gaudere: vnde mandat, quatenus dictũ Ioannẽ super tonsuratione huiusmodi non molestet, dũmodo nullum beneficiũ ecclesiasticũ recipiat, ratione cuius debeat portare tonsurã: quia huiusmodi tõsura redundaret in opprobrium ordinis clericalis, cũ ipsum oporteret negotijs secularibus immisceri. Nota quòd clericus coniugatus etiam tonsuratus non gaudet priuilegio clerici. Itẽ clerici coniugati nõ debẽt compelli ad portandum tonsurã clericalem in scandalũ vxorum, dummodo beneficium ecclesiasticũ nõ percipiant.

(Glo. seq. obijcit, & soluit distinguẽdo duplex priuilegiũ.)

¶ Idem episcopo Pictauiẽsi.

¶ Clericus coniugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.

CAP. VII.

Ioannes † nobis conquerendo monstrauit, quod tu eum quamquã iam dudum vxorem legitimã duxerit, pro eo quod prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, vt tõsurã deferat clericalem, ex qua inter ipsum & vxorẽ suã posset scãdalum generari: cum de consuetudine terræ tuæ clerici vxorati non cogantur inuiti portare tõsuram. ¶ Quoniã igitur idem etiam tonsuratus nõ potest [a] priuilegio clericali gaudere. Mãdamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi nõ molestes: dummodo nullũ percipiat beneficium ecclesiasticum, [b] cuius ratione teneatur clericalem deferre tonsuram: quia cum eum oporteat secularib. negotijs immisceri, tonsura ipsi[*] secularia exercentis, videretur profectò in ministerij nostri vituperium redundare.

¶ Idem

¶ Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.

CAP. VIII.

Cum † decorẽ: & infra: ¶ Eos qui sunt publicè vxorati, non admittatis [c] de cæterò ad ecclesiasticas dignitates: dimissis [d] eis, quas non possunt sine prauo exẽplo, & graui scandalo [e] retinere.

¶ Hono. iij. H. cuidam reginæ Anglorum.

¶ Clerici coniugati in rebus suis non gaudent priuilegio clericali.

CAP. IX.

Ex † parte tua fuit propositum, quòd nonnulli litterati terræ tuæ (habitu & tonsura cleri-

a Non potest.] arg. contra, quòd clericus etiam non tonsuratus gaudet priuilegio clericali vsque ad trinam admonitionem 3. de sent. excom. si vero aliquis. & ca. in audientia. & c. contingit. imò nec posset renunciare, vt c. contingit & 3. de foro compe. si diligenti. ergo multo fortius tonsuratus retinet priuilegiũ, & clericus vxoratus tenetur portare coronam. 3. de vi. & hone. cle. c. clericus. De quo ergo priuilegio intelligitur? Dicas quod nõ loquitur de illo priuilegio 17. q. 4. si quis suadente. quia clericus tonsuratus volens vti priuilegio clericali, etiã vxoratus, habens intentionem redeundi ad clericatum illi priuilegio non potest renunciare, [1] præcipue si recipiat beneficium ecclesiasticum, vt patet per iura prædicta: & talis tenetur portare tonsuram. 3. de vi. & hone. cle. clericus. cum clericus etiam depositus teneatur viuere secundum regulam ecclesiasticam 81. distin. dictum. Vbi clericus coniugatus nullum percipit beneficium ecclesiasticum, & qui nullam spem habet redeũdi ad clericatum, nullo priuilegio clericali gaudere debet, [3] nec est compellendus aliquid de clerico ostendere, vt ille qui contrahit cum vi. 84. dist. quisquis vnde ille non erat compellendus ad tonsuram, cũ nullum beneficium ecclesiasticum habuit. infra eo. c. vlt. Quod ergo dicit: etiam tonsuratus priuilegio non potest clericali gaudere, intellige de priuilegio, quod clerici habent, ne vexentur aliquibus exactionibus in persona, vel rebus proprijs. & C. de epis. & cleri. l. 2. hoc priuilegium perdit clericus post trinam admonitionem. 3. de vi. & hone. cle. c. vlt. 3. eodẽ. ex parte. ergo multò fortius piugatus & tõsuratus, qui exercet negotia secularia, isto priuilegio gaudere non potest, sicut iste de quo loquitur decre. Priuilegium clericorum in multis [2] consistit, & licet in vno amittatur, in alio adhuc retinetur.

ADDITIO. Vide c. 1. eod. tit. [lib. 6.] quod est singulare pro materia ista.

b Beneficium ecclesiasticũ.] clericus [3] coniugatus ex dispẽsatione Papæ potest beneficium habere. Vel sm Hos. intelligitur de clerico coniugato habente stipẽdium ab ecclesia, nõ tamẽ in titulum: nã si consuetudo est, tõsuram ferre debet.

Cum decorem.] CASVS. Dicitur hic, quod clerici vxorati non debẽt admitti ad ecclesiasticas dignitates; & si quas habent, illas amittant: quia sine scãdalo & malo exẽplo eas retinere non possunt. Nota quòd clerici vxorati nõ debẽt admitti ad ecclesiasticas dignitates, & habitas amittere debent.

c Non admittatis. sic 3. eo. c. sane.

d Dimissis.] quia coniugati simplicia beneficia possidere non possunt, & ideo eis sunt priuandi. supra eod. c. 1. & c. diuersis. & c. quod ad te. & c. sane Bern.

e Scandalo.] ob hoc solum quandoque repellitur quis à beneficio infra de præb. cum teneamur, quia nihil cũ scandalo faciendum est, supra de præsũ. nihil prodest, supra de temp. ordi. ad aures.

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Cũ igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam literati de terra & regione Anglorum, habitu & tonsura admissis ducunt vxores: tamen ad hoc vt declinent iurisdictionem reginæ, & eam defraudent debitis obsequijs, tonsuram resumunt. Insuper quidam alij prima tonsura recepta similiter contrahunt, & eã deferunt, vt excusari valeant à prædictis: significauit hoc regina domino Papæ, & ipse respõdet, cum ergo reddenda sint Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei: patienter sustinebit si a talibus clericis iustitias suas exegerit, sicut ab alijs cõiugatis. Nota quod cuilibet ius suum seruandum est. Item clerici vxorati amittunt priuilegium clericale.

a Con-

¶ De materia huius decretalis, an si clericus coniugatus gaudeat priuilegio clericali, vide Geminianũ in c. 1. eo. tit. li. 6. & Papum al. rega. 40.

1 Adde textum in l. pe. § ad crimen. & ibi Barto. ff. de publ. iud. Spec. in titul. de sta. mo. ver. 36.

3 Adde & 3. de big. alter cationis. lib. 6. Ioan. And.

a Consuetis iustitijs.] prætextu huiusmodi clericatus declinant subire iudicium regiam, nec volunt ibi respondere alicui conquerenti.

b Obsequijs.] id est angarijs, & perangarijs, à quibus clerici debent esse immunes. j. de immu. eccl. non minus. & C. de episc. & cler. l. 2. & 16. quæst. 1. §. nouarum.

c Quæ sunt Dei Deo. verba ista sunt 23. q. 8. c. conuenior. in fine. & c. seq. vnde ecclesia de agris suis tributum soluit imperatori. 11. q. 1. §. tributum, & ca. magnum. & 23. q. vlt. tributũ & c. conuenior.

ADDITIO. Vnde versus:

Reddite (Christus ait) ea quæ sunt Cæsaris illi.

Reddat quisq. Deo quæ esse Dei.

[Gl. seq. signat contrarium & remittit.]

d A talibus.] & sic patet, quod clericus coniugatus & tonsuratus non gaudet priuilegio clericali, vt supra eod. Ioannes. De hac materia dic vt ibi, immo & clerici non coniugati perdunt hoc priuilegiũ post trinam admonitionem, dum se immiscent negotijs sæcularibus, ut supra de vi. & hon. cle. ca. vlt. Item arg. contra, de sent. excom. contingit. Solue ut ibi.

VT cõsultationi.] CASVS. Quidam constitutus in minori ætate, tonsuram & coronã clericalem accepit, postea factus fuit miles: quærebat an deberet compelli portare habitum clericalem? Et respõdet non debet compelli. No. quod si tonsuratus ad militia se trans fert, non est compellendus deferre tonsurã.

relictis †) publicè ducũt † vxores, & infra: ¶ Vt tamen consuetis iustitijs,[a] & debitis obsequijs[b] te defraudent, tonsuram resumunt † abiectam, & infra. ¶ Quidam enim accepta prima tonsura similiter contrahunt, & eandem tonsuram deferunt, ut eodem † prætextu excusari ualeant a prædictis, & inf. ¶ Cum igitur reddenda sint quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo,[c] æquanimiter duximus tolerandum, si † a talibus[d] iustitias debitas uelut ab alijs uxoratis exigas, & seruitia consueta.

¶ Idem.

¶ Si clericus in minorib. militet, non est cogendus deferre tonsuram, nel habitum clericalem.

CAP. X.

VT cõsultationi tuæ breuiter satisfiat, Respondemus, quod R. miles tuæ diœcesis, qui cum olim in minori esset constitutus[e] ætate, tõsuram tantum & coronam clericalẽ assumpsit, non est cogendus[f] deferre habitum clericalem.

[Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat.]

e Constitutus.] ob hoc sumunt quidam arg. quod propter minorem ætatem excusetur ne portet coronam. sed hoc non est uerum. unde dicas, maximè, vt supra eod. Ioannes. vbi de hoc.

f Non est cogendus.] quia licitum est ei renunciare huic priuilegio clericali, cum nullum recipiat beneficium ecclesiasticum, ut dicit decret. Ioannes.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS, &c.

¶ Quia clerici nõ solũ inhonestè uiuũt sectando mulierũ consortia, sed et in beneficijs eorũ non residendo & fructus eorũ capiẽdo, meritò subijciũ hæc rubrica. Abb. De hac materia tractatur 7. q. 1. per totum. & principaliter, c. quia frater. §. ambitionis.

TITVLVS. IIII.

De clericis non residentib. † in ecclesia † vel præbenda.

¶ Ex concilio † Sardicensi.

¶ Episcopo non licet sine licẽtia Papæ transire ad alium episcopatum, ipsum acceptando: aliàs priuatur habitò & ambito, & hoc intendit cum glossa.

NON liceat episcopo.] primo ponitur dictum. Secundò ratio: ibi, Manifesta. Tertio rationis ratio: ibi, Cum nullus. Abbas.

CASVS. Statuit concilium Sardicense, quod nullus episcopus transeat ad aliam ciuitatem de sua ciuitate. cum causa quare hoc fiat, videatur manifesta, scilicet ambitio: quia nullus reperitur, qui de maiori ciuitate transire uelit ad minorem. Nota hic dubia in peiorem partem interpretari. Item qui crescit, de minori ad maius crescere debet.

CAP. I.

NON liceat epõ de ciuitate sua trãsire[g] ad aliã: Manifesta ẽ enim causa,[h] pro qua facere hoc attentat, Cum nullus sit inuentus epõs, qui ad minorem[i] de maiori ciuitate transiret.

g Transire.] sine licentia domini papæ, vt 1. q. 1. si quis. aliàs perderet habitum & ambitum. supra de transla. inter corporalia. & capitu. quanto. nec alij inferiores sine licentia sui episcopi. j. de renunciatione. admonet.

h Manifesta est enim causa.] scilicet ambitio maioris dignitatis. Et est hic argum. dubia in peiorem partem esse interpretanda. supra de elect. c. 2. Arg. contra infra de reg. iur. estote. & ff de rebus dubijs. quoties. 2.

ADDITIO. Sed istud est propter talẽ præsumptionem.

i Ad minorem.] nec tamen illud est faciendum: quia qui crescit, de minori ad maius crescere debet. 93 dist. legimus, in fi. & j. de transla. c. 1. & 74. distin. c. gesta. argum. Facilius enim dispensatur, vt quis transeat ad maiorem, quam ad peiorem. vel ad minorem propter maiorem utilitatem. supra de translat. licet. Bernard.

Leo tertius.

Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo non residet. h. d. Et est iste textus, multum notabilis.

CAP. II.

EX gestis, & infra. In Synodo Anastasi presbyter Cardinalis tituli beati Marcelli, ab omnibus[k] canonicè est depositus,[l] Eo quod pa-

EX gestis.] primo narrat depositionem Cardinalis. Secundo eius causam: ibi, Eo quod. Abbas.

CASVS. Quidam presbiter Cardinalis tituli sancti Marcelli, per quinque annos deseruit parochiam suam contra canones: & quia admonitus redire noluit, in synodo priuatus fuit dignitate sua. Nota quod prælatus non debet ecclesiam suam derelinquere, quod si fecerit, priuari debet per sententiam.

k Ab omnibus.] idest, omnibus approbantibus suam depositionem: quoniam solus papa ipsum deposuit.

l Depositus.] idest, a dignitate sua remotus, a eo primo monito legitimè vt rediret. infra eo. c. inter quatuor. & c. vlt. & alias non debet priuari quantumcunque vagabundus discurrat. infra eod. ex tuæ.

Marginal notes: † De materia huius tituli vide q. 1. nouis fin. cauerit cõcil. Trid. sess. 6. de refor. cap. 1. & 2. & sessio. 23. de reforma. c. 1. — † al. sta, ecclesia præbendaria. — † Cõcilium Sardicẽ. c. 1. Burchar. li. 1. decre. cap. 19. Iuo. par. 5. capit. 185. huc spectat canon. Apostolorũ 14. vbi vide Theodorũ Balsamonẽ. — ¶ Cap. 2. eo. ti. in 1. cõpi. — a Et plures testes requiruntur ad eũ cõuincẽdũ. 2. q. 3. §. ful & c. sequen. Io. And.

rochiã suã per annos quinque, contra canonum instituta† deseruit: et in alienis usque hodie demoratur, receperit, quod cõtra sacros canones accepit, † amittat: et qui dederit, largiendi potestate priuetur.[e]

¶ Ex concilio Lateran.†

¶ Vni plures dignitates vel ecclesia conferri non debent, & ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere valeat per seipsum: alias perdit ecclesiam, & donans conferendi potestate priuatur.

CAP. III.

QVia nõnulli modũ auaritiæ nõ imponentes, dignitates[a] diuersas ecclesiasticas, et plures ecclesias parochiales contra sacrorũ canonũ instituta[b] nituntur accipere, ut cum unum officiũ uix[c] implere sufficiant, stipendia sibi uendicent plurimorũ: ne id† ne de cætero fiat, districtius inhibemus. ¶ Cum igitur ecclesia uel ecclesiasticũ ministerium † committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, et curam eius per seipsum[d] ualeat exercere. Quod si aliter actum fuerit: et q

¶ Alexand. iij. Eboracen. archiepisco.

¶ Præsentatus ad ecclesiam non confirmatus, si apparet quod nolit residere, non debet institui per superiorem confirmatus autem & ex nõ iusta causa non residens priuatur appellatione remota.

CAP. IIII.

REIatum† est nobis, ꝙ cum in in Lateranen. cõcilio[f] statutũ sit, ut personæ tali ecclesia uel beneficium ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curã eius per se valeat exercere; nonnulli ad ecclesias præsentati hoc se posse affirmant, sed effectu cõtradicunt:[g] & infra. ¶ Cum igitur verba accipienda sint cum effectu,[h] tales si † præsentati fuerint, non debent admitti, & admissi poterũt amoueri:[i] nisi forte de li

---

QVia nonnulli.] Tria facit. primo ponit vitium. Secundo adhibet remedium: ibi, Cum igitur. Tertio imponit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam cupiditate ducti diuersas dignitates, & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt, quibus deseruire nõ possunt, cum etiã uni ecclesiæ vix sufficere possint: statuit Lateranen. concilium, quod istud de cætero nõ fiat: sed cum beneficium ecclesiasticum committi debuerit, tali committat personæ, quæ residere in loco possit, & per seipsum officium suum exercere: & qui contra hoc fecerit, quod accepit amittat: & ille qui dedit, conferendi potestate illa vice priuetur. Nota quod nullus potest habere plures dignitates, vel plures parochiales ecclesias. Item per seipsum debet quis residere, & non per vicarium. Item qui indigno confert beneficium, debet priuari potestate conferendi beneficium illud, & ut indignus debet remoueri.

[Glossa sequẽs ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.

a Dignitates.] dignitas dicitur quandoque quædam prærogatiua in ecclesia, quæ alio nomine personatus appellatur, vt hic, & s. de rescr. ad aures. & ĩ. de pb. de multa, quandoq. enim accipit pro sęculari prærogatiua. 23. q. 5. administratores. & 43. di. c. 1. Interdum pro potestate accipitur. ff. de off. quęstio. l. vnica. in princ. Interdum pro ordine. 4. distin. denique. Quãdoq; pro conditione accipitur. vestire enim dẽt fructuarius seruos secundum dignitatem eorum, idest, conditionem. ff. de vsufr. & quemadmodum quis utatur, sed si quis, §. 1. De pœna istorum qui retinent plures dignitates, habes. ĩ. de præb. de multa. & supra de elec. duoũ. 2. ĩ. eo conquerente. Vinc.

b Instituta.] ut 21. quæst. 1. per totum & 10. quæ. 3. vnio. & 16. quęstio. vlt. per laicos. & 89. distin. singula. & supra de ætate & qualitate, cam te. & infra. eod. conquerente.

c Vix.] 16. quæstio. 1. presbyteros. & C. de assesso. l. nemo.

d Per seipsum.] hoc quidem ius commune est, vt in ea ecclesia in qua intitulatus est, debeat deseruire 21. q. 1. c. & 70. distin. sanctorum. & 71. dist. cap. clericos, & [illegible] Quandoque tamen in casu potest quis [illegible] parochialis ecclesia annexa est dignitati vel præbendæ. infra de præbendis, extirpandæ. §. qui verò, & cap. exposuisti. Sunt autem quædam, quæ per alios fieri non possunt de iure, vt officium in ecclesia, nisi in casibus vt dixi, vt hic patet. ff. de solutionibus, inter artifices. & supra de officio delegati, quoniã apostolica. §. 2. argu. 2. q. 3. c. si quẽ. §. ano lietio. Quædam verò sunt, quæ per alios fieri possunt: C. de cadu. toll. l. unica, §. sin autem.

e Priuetur.] inf. de præben. de multa. & s. de electio. cũ in cunctis & ibi augetur pęna, & dic, priuetur ea vice. Ber.

REIatum.] primo ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Dictum est in prædicto concilio, quod ecclesia vel beneficium ecclesiasticum tali personæ debet committi, quæ per se curam ipsius valeat exercere. sed quidam affirmant se hoc facere uelle, sed illud effectu contradicunt: peruenit hoc ad papam; vnde mandat papa archiepiscopo Eboracen. quod cum uerba cum effectu sint accipienda, si tales præsentati fuerint, ipsos nõ admittat, & qui recepti sũt, remoueantur, nisi de licentia suorum prælatorum fuerint absentes, puta studio litterarum, uel alijs honestis causis: & si contra hoc appellauerint, eorũ appellatio non valebit. Nota quod ex promissione sua quis obligatur. Item verba cum effectu sunt accipienda. Item non debet quis se absentare ab ecclesia sua sine licentia superiorum prælati, quantũcunque causam habeat honestam. Item si aliquis appellet ne faciat residentiam, non valet appellatio. sed hoc intellige de eo, qui promisit residentiam.

f Lateran. concilio.] s. c. proxi.

g Contradicunt.] ipso facto, recedendo scilicet.

h Cum effectu.] not. quod verba cum effectu sunt accipienda. de pœnit. distinct. 1. cap. hęc autem uerba. & ff. ne quis eum qui in ius uoca est. l. si per alium. §. dore. ff. quod quisque iur. l. 1. §. hoc autem. C. communia de leg. l. 2. & 17. quæst. 4. si quis suadente. & 23. distinctio. Psalmista. & 16. quæstio. 1. in canonibus, versic. custodes chartarum. & c. 9. quæstio. 2. institui. ex quo enim intitulati sunt, debent ibi perpetuò permanere 70. distinct. sanctorum. & 71. dist. c. clericos. & 21. q. 1. capitulo 1.

i Amoueri.] infra de præben. quia intantum. & c. cum

Marginalia: † Statuta. † Cõcilium Latera. sub Alex. iij. ca. 13. nã cũ aliud non dicitur, intelligendũ est Latera. sub Alex. iij. & hĩ c. 3. eod. ti. in 1. cõpil. † al. ita, ut id de cætero nõ fiat. † officium. 1 Vide concilium Trid. sess. 6. de refor. [illegible] ca. 2. [Cap. 4 [illegible]] † In [illegible]

non ignores, præmissa tamen admonitione. infra eod. inter. & c. vlt. & c. ex tuę.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Prælatorum.] clericus enim sine licentia sui prælati abesse non debet, etiam ex iusta causa, siue causa studiorum, vt hic patet: siue alijs iustis causis, puta cā peregrinationis, de cons. dis. 5. non oportet. vel p negotijs suis. 7. q. 1. præsentiū, ergo multo minus abesse debet ex non iusta causa.

b Diffugiū.] arg. contra. s. de appella. peruenit 2. Sol. hic loquit de eo q habet curā animarum, & qui expresse pmisit residere: ibi de simplici bñficio, & de eo q expresse nō promiserat residere: ibi tñ pendente appellatione per alium deseruitur in ecclesia de beneficio illius.

c Decreti.] de hoc no. s. e. c. prox. Ber.

verborum significatione, verbo victus.

f Necessaria.] vñ potius fuit sibi subueniendum, arg. j. de censib. licet. & C. noua vecti. l. 1. & 10. q. 3. vno.

g Percipere.] ad 2 hanc non se refert Papa in sequentibus, & hoc ideo quia tēpore collationis potest illud opponi, non postea 8. q. 2. dilectissimi ex quo cōsentit in eum, licet, paupertate laboret, nō potest dissentire. 91. dis. clericus. Vinc.

h Sufficientia.] in hac sufficientia cōsiderātur plura, nobilitas, scientia, qa tales g lonæ maiorib. redditib. sunt honorādę j. ti. px. de multa. in fi. Dignitas consideranda est. ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. ita q possit sufficere sibi & suis, & hospitalitatē seruare. & iura episcopalia soluere. j. tit. prox. de monachis.

i Deseruiat.] qd cunq; istorū cōstiterit sufficit ad repulsionē ipsius argu. s. de rescr. inter cætera. & sic patet qd clericus residētiā facere debet in ecclesia sua; alias pōt ea de iure cōi priuari, s. de app. peruenit 2. & j. e. inte. & c. vl. & pci pue cū habet in ecclesia aliq̄ dignitatē. j. eod. ex parte. nec i absētia aliqd percipere debet s. c. prox. ar. nisi consuetudo in 9triū se habeat, j s. de cōstit. cū oēs. & j. eo. ad audiētiā. argu. quia ibi ius cōmune fuit iuro firmatū. Et est arg. qd de iure cōmuni nullus pōt habere plura bñficia, quorum alterum sufficiat. j. tit. prox. cum teneamur. & s. de rescr. ab adeo.

a Hanc glossulam non puto esse Bern. nec eā habent vetustiores codices.

centia suorum prælatorum[a] vel studio literarum, vel pro alijs honestis causis contigerit eos abesse, nec patrocinari debet eis appellationis diffugium,[b] si contra huiusmodi intentionem decreti fuerit interiectum. †

¶ Idem

CAP V.

FRaternitati tuę: & infra ¶ Præterea clericū alterius diœcesis, absque commendatitijs[d] litteris episcopi, non debes recipere: nisi pro eo receperis ab Apostolica † sede mandatum.

¶ Idem.

¶ Qui non residet in beneficio etiam modicę æstimationis, illo priuatur.

CAP. VI.

COnquerente † nobis R. presbytero accepimus, quod G. clericus ab eo, p quo ecclesia sua, de qua vitæ[e] necessaria[f] vix potest percipere,[g] annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserēs beneficium illud in eadē ecclesia sibi fuisse collatū, & infra. ¶ Fraternitati tuæ mādamus, quatenus si tibi constiterit quòd dictus G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia:[h] vel quod eidē ecclesiæ non deseruiat,[i] sibi super præscripto beneficio silentium, sublato † impedimento appellationis, imponas.

† al. sublato appellationis obstaculo.

¶ Idem.

¶ Qui est in seruitio episcopi, percipit fructus beneficij tamquam residens, preter distributiones quotidianas. Abbas.

CAP. VII.

DE cætero: † & infra. ¶ Statuimus, ne canonicis, donec in seruitio,[k]

† Cap. 4. tit. de præbend. in 1. compi.

2 Dic hodie put diffiniuit conciliū Trid. sessio. 6. de refor. c. 1. & sessio. 23. de refor. c. 1.

FRaternitati.] CASVS. Dicitur q clerici alterius diœcesis, non recipiātur sine literis cōmendatitijs suorū episcoporū, nisi sup hoc Apostolicū habeat mādatum. Not. quòd creditur litteris episcoporum.

d Cōmēdatatiis.] litteræ commendatitiæ siue dimissoriæ dicuntur, quibus di mittit & absoluitur à potestate sui episcopi, in quib. perhibet testimonium 1 de vita & ordinib. illius De istis litteris satis habes 71. dis. c. primatus, & c. extraneo. & duobus capitulis sequenti, & sine istis literis episcopus non debet recipere clericum alterius episcopi, vt ibi dicitur; nec ordinare, nec retinere, vt 72. dist. per totum & clericus sine licentia sui episcopi ecclesiam suam dimittere non debet. supra de renun. admonet. Item dicunt dimissoriæ, quæ dantur appellantibus. quæ vulgo apostoli dicuntur. ff. de ver. significatione, dimissoriæ.

COnquerente. Primò ponitur impetrātis querela. Secundò commissionis forma: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam presbyter R. conquestus est dño Papæ, q clericus requirebat ab ipso xx. solidos annuatim pro ecclesia sua, de qua idem presbyter vix necessaria percipere poterat: dicens beneficium in eadem ecclesia sibi fuisse collatum, cum alia beneficia sibi sufficiētia obtineret, nec idem ecclesiæ deseruiret: mādat Papa, si constiterit quòd dictus clericus habeat alia beneficia sufficientia, vel quòd ipsi ecclesiæ non deseruiat, dicto G. super beneficio ipsō silētium imponatur. No. quòd qui beneficium sufficiens habet, super alio non est audiendus. Item si non deseruiat, nihil percipere debet.

e Vitę.] verbo victus, vestis etiam continetur. ff. de

DE Cętero.] Ponit dictū, a quo excipit ibi, Nisi. Et hoc dicit. qui est in seruitio prelati, fingitur residere. Abbas.

C A S V S. Quidam episcopus quandoque ducebat secum aliquos de canonicis ecclesiæ suę: alij subtrahebant illis qui cum episcopo erant, quod consueuerant percipere de communitate: statuit Papa, ne canonicis illis, qui in seruitio episcopi fuerint, aliquid subtrahi debeat vel auferri; nisi forte sint victualia, quę absentibus dari non cōsueuerunt. No. quod dum quis est in seruitio episcopi, pro præsente, & deseruiente debet haberi: & sic ecclesiæ deseruire intelligitur.

K In seruitio.] no. quòd q est in seruitio episcopi p præsente reputatur quo ad perceptionem beneficij. & ecclesiæ seruire intelligitur. argum. 7. quæst. 10. scire. & 6. quęst. 1. similiter. & 12. qu. 2. hęc huius placiti. & infra eodem, ad audientiam. argum. ff. de excus. tuto. iurisperitos. & C. de excus. tuto. l. vlti. & qui est in seruitio Papæ, pro pręsente habetur, infra eodem. cum dilectus.

a Victualia.] huiusmodi victualia siue distributiones non dantur studentibus in Theologia. infra de præ ben. licet.

dus & expectandus est quis antequam priuetur ecclesia sua, & de gratia datur huic vnus mensis post primã citationem. Item no. quòd non eo ipso quòd clericus recedit ab ecclesia sua, habet ipsam pro derelicta, sed cum vocatus non redit.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda ibi. Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Decanus cuiusdã ecclesiæ trãstulit se ad partes Gallicanas, & ibi per x. annos moram fecit, ita quòd nõ fuit reuersus ad ecclesiã suam capitulum ipsius ecclæ significauit hoc dñ Papæ Rñdet Papa, quod nõ vult quòd ipsa eccla decani officio defraudetur: mãdat capitulo, vt scribant ei, quod ad suam ecclesiã reuertatur, & ibi exerceat officiũ decani: quod si venire noluerit ad terminũ sibi datum, dat eis licentiam decanum aliũ eligẽdi. No. quòd licet aliquis longo tẽpore absens fuerit ab ecclesia sua semper tamen citandus est vt redeat, antequam ipse beneficio suo priuetur.

b Per decẽ annorũ.] & ita vt ecclesiam habere pro derelicto, per minus spatiũ priuari potuit. s. e. c. 2. & 7. q. 1. præsentiũ. tũ primo debet moneri vt redeat. j. e. c. proxi. & c. inter. & c. vlt. aliàs non dẽt priuari iure suo nõ citatus, non cõuictus vel cõfessus, vel per cõtumaciam absens s. de maio. & obed. c. iter quattuor imo & si esset vagabundus, primo ad ecclesiam suã citari debet. j. eo. ex tua. Et sic patet, quod quãtocunque tempore aliquis sit absens ab ecclesia sua, semper est monendus, vt redeat. Tamen si alibi se in titulari permisit secundum beneficium recipiendo ipso iure videtur vacare primum: potestque priuari ipso iure quantum ad possessionem. infra de concess. præben. litteras, & cap. cum nostris.

c Officio.] quod sit officium decani, ex consuetudine potius colligitur, & sic decanus ad residentiam tenetur: aliàs priuatur decanatu, vt hic patet.

d Ex tunc.] idest, nisi redierit ad terminum sibi præfixum, ex tunc, idest, post terminum eligant.

e Concedimus.] nisi iustam causam ostenderit, quare venire non possit. j. eo. c. inter. & c. vlt.

Marginal notes: ¶ Clemens

¶ Ca. 8. eo. ti. in 2. comp. Et vide Felin. in c. a. s. de rescrip. & Oldradũ cõsil. 25. inc. articuli dñi Arnoldi.

¶ al. ita iam per decem.

a Nisi licentiatus fuisset ad certũ tẽpus: quo casu si vltra illud tẽpus abfuerit priuari potest si suspectã causam habeat. 7. q. 1. absentium, vt sic dies interpellet. j. de luc. c. potuit sm̃ Goff. istud procederet, si in notione licẽtiæ monitus fuisset rediturus in termino, vt etiam dixi vt lite non cõtestata quoniam. s. potuit. in glos. de pac. Ioan. And.

tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis sibi beneficio debetur: Nisi fortè victualia[a] quæ non consueuerunt absentibus exhiberi.

¶ Cœlestinus iij.

¶ Priuãdus est prælatus vel clericus non residens, qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impedimentum. h. d. cum duobus sequentibus.

CAP. VIII.

EX † parte vestra nostro fuit Apostolatui referatũ, quòd ecclesiæ vestræ decanus, qui in partibus Gallicanis sibi potius habitationẽ elegit iam † per decẽ annorum [b] spatium ecclesia vestra ipsius præsentiam habere nequiuit. ¶ Quia igitur nolumus, vt eadem ecclesia decani officio[c] defraudetur: Mãdamus, quatenus scribatis eidem, quod suum ibidem officiũ vt decanus debeat exercere. Quod si vocatus venire noluerit, eligendi alium, qui præesse ecclesiæ vestræ valeat, & prodesse. vobis ex tunc [d] concedimus [e] liberam facultatem.

¶ Innocentius iij. capitulo Ragusino.

¶ Summatum est in capitulo præcedenti.

CAP. IX.

QValiter † archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab ecclesia Ragusensi, nec iã vltra quadriennium [f] expectatus redierit, [g] per litteras et vestras reuocatus, & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus quatenus (nisi forsitan iã redierit) vos post mensẽ [h] à receptione præsentiũ, personã vobis idoneam in archiepiscopum eligatis.

¶ Idem Constantinopolitano patriarchæ.

¶ Summa vt in capitulo, ex parte. supra eodem.

CAP. X.

INter † quattuor animalia; & infra. ¶ De clericis, qui ecclesias vel præ

f Quadriennium.] imo vltra annũ abesse non debet, nisi iussio imperialis eũ detineat, in Auth. quomodo oporteat episcopos ad ord. §. & illud etiam diffinim. colla. 1. & Auth. de sanc. epi. §. interdicimus. colla. 9. tamen quamdiu non renunciat, clericus semper est, & licet vagetur, non habet ecclesiã pro derelicto, nisi contrahat cõtrariã negotiationem, vt si fiat miles, vel si contrahat matrimonium, vt s. de cler. coniu. c. 1. vel nisi admonitus non redierit, vt s. eo. c. proxi. & ca. vlt. & 7. q. 1. peruenit.

[Gl. seq. notat tẽpus receptionis, & c. sigã. contrarium.]

g Redierit.] nisi fortè iusto tempore receptionis litterarum, vel vsq; ad mensem reuertatur post hæc priores: quod est notabile, vt tempus receptionis consideretur arg. s. de foro cõpe. licet. & s. de appell. super eo. & j. tit. pro xi. dilectus 2. vbi de hoc. s. d. rem. & cum te. & j. de via. quia frustra in litteris cõtra vsitarios consideratur tempus subsequens, non tempus datæ. z Argu. contra. supr. d. te. s. iu cam te. & c. constitutus.

ADDITIO. Quod soluetur. j. tit. prox. dilectus.

h Post mensem.] adhuc indulget ei vnum mensem post receptionem litterarum, si non sit rediturus.

QValiter.] Communis diuisio. Secundo ibi. Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Ragusinus ab ecclesia sua recessit iam per quadriẽnniũ expectatus & reuocatus etiam per litteras domini Papæ, nec redire voluit: mãdat Papa capitulo Ragusino, vt post mẽsem à receptione litterarum, aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem, nisi forsitan reuersus sit. No. quod citandus & expectandus est quis antequam priuetur ecclesia sua.

INter quatuor.] Primo ponitur dictum: Secundo exceptio ibi, Dummodo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici patriarchæ Cõstantinopolitani, sine licentia ipsius absentabant se ab ecclesiis suis, sine iusta & necessaria causa: quæsiuit patriarcha qualiter cum illis esset agendum? Respondet Papa, quòd expectet illos cõgruo tempore, secundum quod ei videbitur: & nisi redierint ad terminum eis præfixum, possunt priuari ecclesiis suis; dummodo nõ sint iusto impedimento detenti. No. quod sine licentia suorum prælatorum clerici ab ecclesiis suis se absentare non debẽt. Item clerici absentantes se citandi sunt, & expectandi congruo tempore antequam priuentur beneficiis suis. Item iusto impedimento detenti non debent suis beneficiis spoliari.

[Glo. seq. dicit arg. à contrario cessare, & arg. quod bonum est.]

a Sine iusta causa.] quod facere non debet, imò si iusta causa subsit, debet petere licentiam ab eo suo. ĩ. eo. c. relatum. & de conse. dist. 5. nõ oportet, & sic non est arg. à ɔ̃rio sensu, ſ. vt iusta causa possint esse absentes sine licentia prælati. Vnde est argu. q̃ bonum non est faciendum sine licẽtia prælati. ĩ. eo. relatũ. & 16. q. 1. monachi. Et hoc iõ est ne obedientia cõtẽnatur: quia propter obediẽtiam etiã bonũ debet intermitti. 11. q. 3. quid ergo.

b Deserũt.] huiusmodi clerici qui ita deserũt ecclesias suas desertores appellãtur in canone. 21. q. 2. placuit, & capi possunt ab his, quorũ cõsortiũ declinare nituntur. ar. 18. q. 2. abbates.

c Congruo tempore.] hoc ad arbitriũ episcopi refertur cõsideratis circunstantijs viarum, & distãtiæ, ĩ. de appellatio. cum sit Romana.

d Iustè priuari.] nisi redierint in termino eis ɔ̃stituto post admonitionem inf. eo. c. vlt. & ĩ. c. prox. in fin. iusto impedimẽto cessante, ut dicit litera seq.

e Impedimento.] quo probato sunt restituendi 7. q. 1. præsentium, & ĩ. eo. tit. c. vlt. Ber.

Ex tuæ.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Contra Abbas.

CASVS. Quidã prælati ecclesiarum subditi archiepiscopo Pano. absentarũt se ab ecclesijs suis, ita q̃d citari nõ poterant: quæsiuit archiep̃s a Papa, qualiter cũ illis esset agendum? Respõdet Papa, q̃d edictũ trinæ citationis faciat proponi apud ecclesias ipsorum. & si non venerint, & vltra sex menses ecclesias deseruerint, debent ecclesijs spoliari, sed prius procedat contra eos p̃ sententias suspensionis & excõmunicationis, ut ad obediẽtiam ipsius archiepiscopi redeant: & si eorum malitia sit compesci non poterit, Cardinalis Apostolicæ sedis legatus remoueat eos ab administratione suarũ ecclesiarum, & ecclesijs illis de personis idoneis faciat prouideri: sed eos nõ deponat, vt cũ eis si expedierit, misericorditer agi possit. No. quod qui non apparet, apud domicilium suum debet citari trinis edictis. & antequam procedatur contra eum, debet expectari per sex menses. Item arg. quod cũ deposito nõ sit dispẽsandũ.

f Publicari.] sic ĩ. de dol. & contum. causam quæ. & capitu. vltim. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. ff. de liber. agno. l. 1. & respon. nec ob. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. Item cum ex edicto. & quia ibi non sollemniter positum est edictum.

bendas sibi concessas, sine iusta [a] & necessaria cã deserũt, [b] tuo præsertim non accedente cõsensu, hoc tibi duximus respondendũ: quod postq̃ congruo tẽpore [c] fuerint expectati, nisi redierint ad illas possunt eis iustè priuari: [d] dũmodo non sint iusto ĩpedimẽto [e] detẽti.

¶ Idem archiepiscopo Panormitano. †

¶ *Si nescitur vbi sit clericus trib. publicis edictis citabitur in ecclesia sua: et si inf. sex menses nõ reuertatur, priuabitur ecclesia sua. h. d. vsque ad ver. contra eos.*

CAP. XI.

Ex tuæ deuotionis; † & infra. ¶ In ecclesijs eorum, qui se fraudulenter absentant, † nec ad ipsos valet citatio peruenire: trinæ citationis edictũ facias publicari: [f] & si nec sic curauerint obedire & ultrà sex mẽses [g] suas deseruerit ecclesias, [iuxta † sanctiones canonicas] & eis debent meritò spoliari. [h]

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. et ista solutio nem allegat duo iura.]

g Sex menses.] arg. ɔ̃. ĩ. eod. c. 2. & ca. qualiter. & in Authen. de sanc. episc. & interdicimus. collati 9. Arg. contra. ioi. hoc tempus statutum ab homine interpellat, & loco admonitionis habetur. infra de hoc potuit. 16. q. 3. placuit. vndè in casu isto mora non purgat. arg. 20. q. 2. puella. nisi iustũ impedimẽtum ostẽderit, quare venire nõ potuit, vt 7. q. 1. præsentium & ĩ. eo. c. vlt. Arg. contra. q̃ mora purgetur. 50. distinc. quoniam, & argu. 88. distin. peculatum.

¶ *Iste versiculus non summatur propter varietatem lecturarum, & quia secundum unum intellectum non facit ad rubricam.*

¶ Contra eos etiam p̃cedatur, ut ipsos [i] per suspensionis & excõmunicationis sententiam, ad tuam obedientiam uenire cõpellas. Quod si nec sic eorum † malitia poterit emolliri, eos B. tituli sanctæ Susannæ p̃sbyter Cardinal. Apostolicæ sedis legatus à spiritualiũ [k] administratione remoueat. [l] † & quibus p̃sunt ecclesijs, de personis idoneis faciat p̃uideri. Sed in eos degradationis sententiã non promulget, ut cũ eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit. [m]

¶ Idem Altissiodorensi † episcopo.

¶ *Priuilegiatus ut absens in studio fructus prabenda recipiat: Existens in villa vel castello, vbi nullum est, vel minus competens studium, priuilegio non vtitur.*

CAP. XII.

Tuæ † fraternitatis discretio postulauit: & ex generali mandato. ĩ. de offi. legati, quod translatio nẽ quo ad alios prælatos potest ex generali mãdato e tiam lite non contesta. priuantur ecclesijs suis supra. ut lit. non contesta. quoniam frequenter: & ecus si de crimine ageretur, vt not. sup. de dolo & contum. veritatis in notula magna. Bern.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Item arg. alleg. iura, & duo alle. in contrarium.]

h Spoliari.] id est, suspendi iuxta canonicas sanctiones ab administratione tẽporalium procedendo postea cõtra eos prout sequit. in litera.

i Vt ipsos.] scilicet vagabundos prælatos: quia hic loquitur litera de prælatis tantùm, ex eo q̃ dicit: ab administratione remoueat, & quib. præsunt eccl̃ijs Qualiter sit p̃cedẽdum contra illos & alios absẽtes, plenè dictũ est ĩ. vt lit. nõ contesta. quõ frequẽter. §. porro.

k A spiritualiũ.] alias a spiritualiũ; alias ab episcopali: vel melius ab episcopatu, & ita est in registro, ut dicit Innocentius.

l Remoueat.] ex isto mãdato specialis sunt epi, alias non posset legatus

m Agi possit.] sed nunquid surrogati remouẽtur? Non credo, sed dispensabitur cum eis, si necesse fuerit vt in ordinibus tolerentur. Argu. est hic, quod ille qui depositus, non possit r. ... de pœnis. dist. 6 placuit. in fin. & ff. de quæst. l. 4. in fin. & ff. de pœnis. diui fratres. Arg. contra. 11. q. 8. episcopus 46. dist. c. clericus. ...

Tuæ fraternitatis.] primo ponitur quæstio Secundò responsio ibi, Ad quod. Abbas Sicu.

CASVS Quidã clerici obtinuerunt indulgentiam, ut causa studendi beneficia sua perciperent in absentia sua, & sic accepta licentia a suo prælato transferũt se ad

est Bernar. pi. nec.

† ist orum. illorum.

† amoueat

† Alidian.

a Hæc glossa nõ habetur in textis libris.

† Cap. 4. eo. ti in 3. cõp. Et de materia uide plenè per Hostien in Latinitate de primil. Scholarium priu. l. 98. & concil. Tridẽ. sess. 5. de refor. in ca. 1 in fi.

se ad villas vel castella, in quibus modicū est studiū cum deberent venire Bonon. quærebatur verū debe- rent habere bñficia sua in huiusmodi studio? Dixit Papa, ꝙ ex præfata indulgentia fructum habere non debent, cum fraus & dolus eis patrocinium non debeat impertiri. Not. ꝙ nomine studii de meliori, vel saltē de bono intelligēdū est. Item indulgētia intelligi debet, secundum ꝙ ille qui cā concessit, intelligit. Item fraus & dolus nemini prodesse debet, sed obesse.

a Indultum.] ab episcopo suo. supra e. relatum. Vel dic, indultum a Papa.

[Glos. seq. signat contrarium, & arg.

b Ad villas.] in regijs enim ciuitatib. & non in paruis villis, siue in castris iura docenda sunt, in proœmio Digestorum. Arg. cōtra. ra. quia in gloria episcopi. & ff. de offi. procō. sed licet.

c Studiorum.] licet a indeterminatè dixerit, studium. de meliori intelligēdū est. arg. supra de iureiur. quanto Arg. ꝯtra supra de elec. cū nobis olim. ĵ. de cēsib. ex parte ff. de reguiur. semper in stipulationibus. Item arg. ꝙ idem est esse minus competēs, & esse nullum, argu. supra de transla. inter corporalia, sic ff. de auth. tut. l. 2. & ff. qui satisd. cog. quoties. & ff. ad Velle. l. quamuis, §. si conuenerit. Sed sufficit si sit studium conueniens siue mediocre. ff. de ædil. edic. sciendum. §. illud. & l. si quid. §. venditor.

d Committunt.] sup. de fur. itaque fullo. §. sed nemo & ff. de arbit. ita demum. sup. de rescrip. sedes.

infra. ¶Quæsuisti præterea, vt cum interdum canonici, quibus studiorū gratia est indultum, [a] ut in absentia sua fructus percipiāt præbendarum suarum, accepta licētia se ad villas [b] transferūt† vel castella, in quibus nullū est, vel minus cōpetens studiorū [c] exercitium: vtrùm præbēdarū suarum fructus sint talibus conferendi.

¶Ad quod † breuiter respōdemus, eis qui huiusmodi fraudē cōmittunt, [d] (cum fraus & dolus nemini debeat † patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam cōpetere non debere.

¶Honorius iij. Præposito de Valerijs.

¶ *Qui iurauit in ecclesia residere, pro seruitijs ecclesiæ licitè se absentat.*

sic quandoq; fingitur monachus qui non est. 2 arg. ĵ. de regul. vidua. & 27. dist. quod interrogasti.

[Gl. seq. allegat duas cōcordantias, ponit tres casus similes, interserit argumentū, cui assignat cōtrarium.]

f Periurium.] vide qualiter benignè interpretatur iuramentum, ne periurio notetur. si. ĵ. de testib. cum tu. its tamen ꝙ fraudulēter se nō absentet: quia tunc periuriū incurreret, si. ĵ. de sen. excom. relatū. & si esset in seruitio episcopi, periurium non incurrit. ĵ. eod. de cætero. quia pro psente censetur, quia ecclesiæ tūc seruire intelligit. 7. q. 1. scire. & idē esset si reuocaret a Papa: quia eius auctoritas in iure illo intelligitur excepta ĵ. c. prox. & ĵ. de iureiur. venientes, & 9. q. 3. per principalē. Item habes hic arg. qđ iusiu. extenditur ad ea, de quibus dictum nō fuit uel cogitatum. Arg. cōtra. s. de iureiu. c. pen. ĵ. Itē qđ pro negocio proprio pōt esse absens. nec incurrit periuriū supra de iureiur. petitio & 2. q. 1. prohibentur: vbi milites ꝓpter iusta excusare prohibentur: tamen non obstante iure causam suam vel suorum prosequi possunt. In hoc iuramento exceptum intelligitur proprium factum: quia in generali sermone persona loquentis intelligitur excepta, C. de solu. inquisitio, & ff. de cōd. & demo. qui hæred. §. Plautius, quia ordinata charitas a se ipso incipit. 23. q. 5. si non licet. & de pœn. dist. 3. qui vult.

CAP. XIII.

ij Ex†parte tua fuit propositū, ꝙ tēpore quo recepisti præpositurā de Valerijs, præstitisti de facienda residentia iuramentū: & infra.

¶Postulationi tuę taliter respōdemus, quod si te nō absentādo in fraudem, præpositurę tuę iura fideliter prosequeris, † cum ex hoc censeri debeas residēs, [e] periuriū [f] non incurris.

¶Idem capitulo Meten. †

¶*Familiaris Papæ (nō obstante constitutione contraria) præben. de sua fructus percipit in absentia.*

CAP. XIV.

Cvm dilect[us] fili[us] magister Otto: & infra.

¶Mandamus, quatenus non obstāte cōstitutione, [g] q̃ contra absentes canonicos inter nos dicit emanasse, fruct[us] [h]

Cvm dilectus.] primò ponitur dictum Secūdo eius ratio ibi, Cum.

CASVS. Canonici Meten. talem fecerunt cōstitutionem in ecclesia sua, qđ in absentia sua nihil perciperēt: magister O eiusdem ecclesię canonicus existens in curia Romana in seruitio domini Papæ, petebat ab eis beneficium suum, sed ipsi occasione dictæ constitutionis, illud denegabant. mandat Papa canonicis Meten. quatenus, non obstante illa constitutione quæ facta est contra absentes, debeant eidem magistro assignare fructus prebendę suæ, existenti in seruitio domini papæ: quia illi, qui in seruitio domini Papæ commorantur, nō debent gaudere minori prærogatiua, quam illi qui in ecclesia commorantur: quia per ipsos præsentium negocia sæpius promouentur, istud intelligo de gratia, quod mandat dari beneficium non obstante illa constitutione. Nota qđ qui est in seruitio domini Papæ, ecclesiæ suæ deseruire dicitur.

g Constitutione.] nisi hoc dictum fuisset, non valuisset rescriptum. 4 sup. de rescript. constitutus. supra de off. deleg. ex parte, & ĵ. de decimis, ex multiplici.

[Glo. seq. querit, & soluit.]

h Fructus.] numquid victualia, quæ tantùm præsentibus consueuerunt dari, debent habere nota, s. eod. de cætero. &

ij Ex parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, postulationi. Abbas.

CASVS Quidam electus fuit in propositum de Valerijs, in receptione ipsius præpositurę præstitit iuramētum, quod faceret residentiam in eadem. postmodum verò, quandoque absentabat se pro iuribus, & rationibus ipsius præpositurę prosequendis siue procurandis. dubitabat idem præpositus vtrùm per huiusmodi absentiam periurium incurrisset. consultus Papa respondet eidem, quod si non absentet se in fraudem dum ipse prosequitur iura ecclesiæ suæ, non debet dici absens sed residens: & ita periurium non incurrit. Nota quod qui absens est pro vtilitate ecclesiæ suæ præsens reputatur, & iuramentum illud extenditur ad hoc qđ qui utilitatem ecclesiæ suæ procurat, præsens esse dicitur. Item fraus non admittitur in iuramento.

[Gl. se. alleg. duas ꝯcordātias, & ponit tria similia.]

e Residens.] quandoque censetur residens qui non est, ut hic, & ĵ. c. prox. sic ff. de cap. & postl. reuer. l. retro. quandoque dicitur præsens, qui in hortis est. ff. de proc. præsens. & qui est in eadem prouincia, pro præsente reputatur, C. de præscriptio. longi tempo. l. vlt.

†transferant — ¶al. ita: Ad quod taliter rñdemus, ꝙ eis, qui, &c. † debeant — a Hæc glossa nō e Bernardi, nec e ĵ uetustis libris. — † exequ — † Meten. — ¶Dixit

cætero.& ┐.tit. proxi.non licet, nĩ si de illis Papa intellexisset, mandasset vt tamquã vni ex residentibus prouideret eis. ┐.de ver.sig.olim arg. ĩ. de translatio. inter corporalia.de deci.ad audientiam. & C.de cadu. tol.l.vnica.§.si verò nemo.in fi.arg.C. de rei vxo. act. l.vnica.§.sciendum.

q.1.quamuis.& famuli ęgri, quos curamus,nobis seruire intelliguntur.ff.de sta.l.3.§. Stichus. & tempore infirmitatis pascendi sunt.ff.commo.in rebus §. possunt.

e In Apostolicæ.] & si hoc non fuisset appositum, nihilominus intelligeretur, quia præsens censetur. ĩ. c.prox.& ĩ.e..x parte.vbi absens præsens censetur, nec periurium incurrit, vt ┐. vbi dicit: cum absentes dici, &c. & eius auctoritas semper intelligitur excepta.ĩ. de iureiur.venientes. ff.ad munici.Imperatores.& ĩ.eod.ex parte 2.

a Cum familiares.]nam & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur.6.q.1.c. si qs cum militibus. versic. nã & ipsi. C. ad leg. Iul. maiesta. quisquis.

b Obsequiales.]ex eo enim eorum conditio deterior esse nõ debet:imò tunc gaudent priuilegio,quia excusantur a tutela.ff.de excu.tu.iuri sperit os.& C.eod.titu.l. vlti. Et sic dicuntur præsentes qui in seruitio Papæ sunt: sic qui etiam in seruitio episcopi sunt.ĩ. eod. de cætero.

A D audientiam.] Duę sunt partes. Secunda:ibi, Decernimus.Abb.

CASVS. Canonici Meldeñ. quandã constitutionem fecerunt iuramento interposito confirmatam, quòd canonici nihil perciperent, nisi cum in ecclesia residerent, illis exceptis qui propter infirmitatem excusarentur & qui essent in seruitio Apostolicæ sedis episcopus quandoq; habebat aliquos in seruitio suo de canonicis, & capitulũ occasione illius constitutionis subtrahebat illis fructus præbẽdarum suarum, & ita episcopus non poterat eos habere quando volebat,vel sibi expediebat peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: & super hoc statuit papa, vt duo de canonicis existentes in seruitio episcopi integrè percipiant fructus præbendarum suarum, quia absentes dici non debent,qui in seruitio episcopi cõmorantur. No. ꝙ qui infirmus est,quasi deseruire intelligitur, vnde integre percipit præbendam. Item non dicitur absens qui in seruitio episcopi vel ecclesiæ commoratur.

c Constitutio.]isti constituerunt quod ius commune statuit,& iurauerunt seruare ius commune. absentes enim nihil percipere debent,nisi sit de consuetudine approbata.ĩ.de consti.cum omnes.

[Glo.seq.cum seq.iustificat duos casus exceptos.]

d Infirmitas.]hoc ipso satis puniuntur, quia non debet addi afflictis afflictio.7.q.1.cum percussio. & ┐. de cler.ægro.c.1.& ca.ex parte. 1 non enim debet ei pœna in culpam verti.dist.5.c.1.in fine & cap.ad eius vero.imò potius est miserandum & compatiendum. 3. q.9.iudicas.& ┐.de censi.licet. nec duplici damno dẽt aliquis affici,ff.de iu. dot.l. iure succursum est. & ff.de condi.ob cau.si pecuniam. §.sed si acceperit. vnde prelatus infirmus non repellitur,sed datur ei coadiutor.7.

1.sed obari & ibi le ex

or.l. Marrin. præ i idẽ titd. .10.

præbendæ suæ assignetis eidem,in nostro seruitio cõmoranti? Cũ familiares[a] nostri,qui circa nos se obsequiales[b] exhibent vniuersis, † minori non debeant prorogatiua gaudere, quã vestrũ singuli, quorũ negotia per ipsos sępius promouentur.

¶ Idẽ Meldeñ. episcopo.

¶ Duo canonici absentes cum episcopo seu in eius seruitio, fructus præbendarũ suarũ percipiũt in absentia,cõstitutione ecclesiæ contraria nõ obstante.

CAP. XV.

AD audiẽtiam nostrã peruenit,ꝙ cum in Meldensi.ecclesia quædã sit constitutio,[c] vallata iuramento,& auctoritate sedis Apostolicæ cõfirmata,vt canonici,qui residẽt in eadẽ,suarum priuentur fructib.præbendarũ,illis exceptis,quos infirmitas[d] excusaret,siue in Apostolicę[e] sedis seruitio contingeret detineri: & infra. Decernimus,vt duo[f] ex canonicis ecclesiæ memoratæ, in tuo seruitio existẽtes, suarum fructus integrè[g] percipiant præbendarũ: cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius ecclesiæ seruitio cõmorantur.[h]

¶Gregorius ix. patriarchæ Antiochiæ,† Apostolicæ sedis legatô.

¶ Si ecclesia patitur ministrorum defectum, priuilegiati super absentia per subtractionem prouentuum redire coguntur. h. d. Et est bonus textus: & potest multum prædicari.

CAP. XVI.

CVm † ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata. & infra. ¶Sanè nobis innotuit,ꝙ ecclesia Antiochena, † multis ex seruitorib. eius

[Glo.seq.recitetur per q. an plures quã duo.]

f Vt duo.] per hoc intellige supra eod. de cæterò, vt duo ex canonicis possint esse in seruitio episcopi. ita quòd non priuentur beneficio suo interim. si verò plures essent, priuarentur; ex eo quòd concedit de duobus, intelligitur prohibere de pluribus. argu.25.dist. qualis. ꝙ supra de præsump.nomine.& credo hoc statutum fuisse ne in fraudem hoc aliqui procurẽt: & ecclesię seruitium diminueretur ꝓpter illorum absentiam: & ex hoc videtur, ꝙ vltra duos non possit cogere episcopus vt in seruitio suo essent.

g Integ è] non tamen percipiunt victualia, quæ tantum præsentibus dãtur.supra eod.de cætero.vbi de hoc.& infra titu. proxi. licet.

h Commorantur.] & ita qui est in seruitio episcopi,seruire ecclesiæ intelligitur, vt supra eo. de cætero. vbi de hoc.

CVm ad.]Primo narrat factum. Secundo prouidet, ibi,Vnde mandamus.Abb.Sic.

CASVS. Anthiochena ecclesia propter absentiam illorum, qui seruire debebant in ecclesia, destituta erat ministris, occasione quarundam indulgentiarum, quas super hoc se habere dicebant: petijt patriarcha super hoc ecclesiæ suæ prouideri: vnde mandat Papa Patriarchæ,quatenus, non obstante sine obstantibus Apostolicis indulgentijs, & prædecessorum ipsius Patriarchę silentio, reuocent canonicos absentes,& quosdam alios, qui appellantur assisij, i.continuè residentes:& si non venerint,de beneficijs ipsorum faciat ecclesiæ deseruiri, dum sunt absentes: & quod superfuerit, in vtilitatem ecclesiæ conuertatur: de iure tamen poterant priuari: sed Papa uoluit in hoc eis facere gratiam. Nota, quod clerici absentes possunt reuocari à prælatis suis, quamuis indulgentia Papæ sint muniti. Item ex causa cessat siue perditur priuilegium.

† Et quatenus hic vñ indicare bñficia etiã sim plicia residentiam postulare, vide Cardinalem clemẽ.1. de foro compe. q.12.& 13. & Felin.i.. dilectus filius.supr. de rescrip.

† Antiochiæ.

absentibus est ferè destituta a ministris: Vñ mandamus, quatenus nō obstantibus b apostolicis indulgentijs, c † & prædecessorum tuorum licētia d absentes canonicos & assisios e reuoces ad residendum † in ecclesia supradicta: & si non venerint, f tu de ipsorum beneficijs, dum absētes fuerint, ipsi ecclesię facias congruè deseruiri, † in vtilitatem eiusdem, quod ex præfatis beneficijs superfuerit, conuertendo.

¶ Idem.

¶ Priuantur beneficio clericus non residens, si monitus non redeat, nec iustam excusationem alleget. h.d. & est casus notabilis.

CAP. XVII.

Clericos, † in ecclesijs tuę iurisdictionis beneficia, quæ residētiam exigunt assecutos, si ad alterius diœcesim absque licentia g tua morandi causa transierint, liceat tibi, si moniti non redierint, h dictis beneficijs (nisi excusationē i rationabilem ostēderint) spoliare.

TITVLVS V.

De præbendis, & dignitatibus.

¶ Ex concilio Pictauien. †

¶ In bonis ecclesiæ non succeditur iure cōsanguinitatis.

CAP. I.

Vt † nullus k de clero, siue de populo, ecclesiastica bona † iure consanguinitatis l sibi requirat habenda.

¶ In corpore canonum. †

¶ Non licet episcopo aliquem ordinare sine titulo.

---

a Destituta ministris.] hæc est iusta causa reuocandi eos, vt 21. q. 2. pla. uit. & quia in eo manere debebent, in quo vocati sunt. 12. causa. q. 1. cap. 1. & 70. dist. sanctorum.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

b Nō obstantib.] nisi hoc di ... non posset illos prætextu istarū litterarum reuocare, cum de indulgentia concessa non faceret mentionē, supra de præscri. veniens.

c Indulgentijs.] similis reuocatio est infra de deci. suggestum.

d Et prædecessorū tuorum licentia.] & si de hoc non fuisset facta mentio, nihilominus valuisset littera, quia indulgentia non extenderetur post mortem illorum, vnde statim expirauit, cū in iudicium ecclesiæ nil facere possit: quod si fecerit successor poterit reuocare. j. de do. c. 2. & penult.

e Assisios vocat assisios beneficiatos, qui non sunt canonici qui seruire debent ecclesiæ, nec vocātur ad omnes tractatus cum canonicis & dicūtur assisij quasi assidui in multis ecclesijs sunt plures tales qui mansionarij dicūtur.

[Glossa seq. signat contrarium, & soluit.]

f Venerint.] ar. contra s. e. inter quatuor. & c. ex tuæ & s. de app. peruenit 2. & 7. q. 1. sētentium. & vbi ex toto priuatur, non redeant ad terminum sibi præfixum. Hic papa mitius voluit agere cū eis propter indulgentiam, vnde non priuant statim, sicut illi qui non habēt indulgentiam. j. c. prox. & satis priuant, quia beneficia tis subtrahuntur ex toto, vt sic indirectè fiant volentes per amissionem beneficiorum, sic s. de æta. & quali. quæris. tū si diu perdurarent in sua contumacia, poterit illos ex toto priuare per iura prædicta. j. c. prox.

Clericos.] Non diuiditur. Abbas.

CASVS. Quidā clerici assecuti sunt bñficia, q̄ requirunt residentiam in ecclesijs diœce. suę. Isti clerici trāsibāt ad alienā diœcesim causa morandi sine licentia sui epi: quærit papa qd de talibus sit agēdū. Rñde, q̄ si moniti nō redierint ad terminum sibi datū, spoliādi sunt ecclesijs illis, nisi ostenderint rationabile cām quare non possint redire. Nota, quòd qualitercūque clerici sint absentes de licentia vel sine licentia plati sui, semp vocādi sunt anteq̄ pcedatur pæna cos. Itē si cām rationabilē ostēdāt, quare venire non pñt, nō puniunt.

g Licentia.] sine licentia epi clericus se absentare nō debet. s. eo. inter quatuor. etiam de iusta causa. s. eo. relatum. & de consecr. di. 5. non oportet 2. Ber.

[Glo. seq. distinguit an pro delicto, & remittit.]

h Redierint.] id quòd clericus siue de licētia sui epi, siue sine licentia sit absens, prius est monēdus vt redeat q̄ priuetur beneficio suo, vt hic patet, & s. eo. inter. & c. ex tuæ. Super hoc tamen distingue: quis aut habet ecclesiam pro derelicto, aut non. Si habet eā pro derelicto, puta q̄a ɔtraxit matrimoniū, vel factus est miles, vel ioculator: cū de hoc cōstiterit, episcopus statim potest ecclesiā illius alij cōferre s. de cle. cōiug. c. 1. & 63. dist. si quis. Vel si recepit aliam ecclesiam habentem curam animarū cū prius talem haberet. j. tit. prox. de multa. Si verò nō habet eā pro derelicto: monēdus est: si comparet: túc fiet prout hic dicitur: si non comparet, quia vagabundus discurrit, tunc fiat q̄d dr. s. e. c. ex tuę. De hac materia plenꝰ dictū est. s. e. ti. non cōt. qui frequenter. & por ro. vel si verò.

i Excusationē rationabilem.] puta, quia erat infirmus, quare venire non potuit. 7. q. 1. pēnitiū. vel quia habet ibi capitales inimicitias, ita q̄ illuc venire nō audet. s. de cl. ꝯ. bona. 2. vel alia quacūque iusta causa. 2 ita q̄ venire non possit. tunc si procederetur contra ipsum, nō præiudic. tetur ei. argu. supra de test. i nomine Dñi. Et arg. ē hic semper rationem esse reddēdam de omnibus. sic s. de rescrip. c. si quando.

DE PRAEBENDIS ET DIGNIT.

¶ Quia clerici non possunt honestè viuere nisi habeāt præbendas, vnde vitæ necessaria percipiant, meritò post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 21. q. 1. & q. 2. per totum & 70. dist. sanctorum. 16. q. 7. nullus.

Vt nullus.] CASVS. Dicitur hic q̄ nullus debebit ecclesiastica bona quærere iure consanguinitatis. No. quòd hæreditaria successio non hēt locum in spiritualibus.

k Vt nullus.] supple statuimus.

[Gloss. seq. distinguit inter ecclasiastica & patronalia bona.]

l Iure cōsanguinitatis.] hoc intellige de bonis ecclesiasticis, 3 ut dicit littera, vel de his q̄ intuitu ecclesiæ q̄sita sunt. illa eñ neq; ex testamento, nec ab intestato transeunt ad cōsanguineos, siue sint bona mobilia, siue nō, sed ecclesiæ remanent. Alia verò bona q̄ intuitu psonæ vel de hæditate alicuius puenerūt ad eos transeūt ad ɔsanguineos ab intestato vt testamento, sm dispositionē clericorū. j. de testa. c. 1. & c. cum officijs & c. ad hæc. & c. relatum. & ita hæditaria successio in ecclesia locū non hēt. 7. q. 1. Apostolica. & de fil. presby. præsentiū. & c. cōsequenter. & c. ex trāsmissa. & j. de deci. ad hoc. & j. de iur. pa. consuluit. & j. de iust. ad decorem.

Non

¶ Vide l. 2. & ibi Bal. ff. ne quid in loco pub.

† residētiā.

¶ deseruire. 2 Putat AEgid. hoc verū qñ tēpore indulgentię impetratæ ecclesia nō patiebat ministrorū defectū vel patiebat: & de hoc fuerat expressū in indulgētia. ¶ alias putat indulgentiā non valuisse a principio datā in piudiciū enormę diuini cultus. s. de æta. c. ex parte Io. A.

¶ Vide Ancharanū cōsil. 8. & Lapū allega. 116. Adde Burchardū li. decretorū c. 74. 75. & seq.

† Hoc ... consi ... reperta ... sicut ... alia.

† Cap ...

2 Puta ... dicis ...

3 Vt ...

NOn liceat.] CASVS. Dr̃ hic, quod ep̃s, aut si faciat clericos, aut si fecerit, dēt illis prouidere, vñ possint viuere, No. quod episcopus debet ꝓuidere ordinatis ab ipso.

[Gl. seq. recitetur per q. an etiam in minoribus &c.]

CAP. II.

NOn †liceat vlli ep̃o ordinare clericos,[a] & eis nullas alimonia[s] ꝓstare; sed duorũ alterũ eligat: vel nō faciat clericos, vel si fecerit, det illis vnde viuere[b] possint.

¶ Greg. † Anthemio subdiacono.

¶ *Bona ecclesiarum communia sunt, nec debet quisquã tamquam propria sibi vendicare.*

CAP. III.

RAtio nulla pmittit, vt quod pro cōmuni vtilitate datũ esse cognoscimus, proprijs cuiusdam vsibus applicetur.[c]

¶ Alex. iij. in concilio Lateranẽ. †

¶ *Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de suo vnde viuat, prouidere tenetur ei de suo, donec aliquem titulum fuerit consecutus.*

CAP. IIII.

EPiscopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitę percipiat, in diaconum [d] vel presbyterum ordinauerit: tamdiu ei necessaria[e] subministret, donec in aliqua ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet: Nisi talis ordinatus de † sua vel [t]paterna hæreditate subsidium[f] vitę possit habere.

¶ Idem in eodem.

¶ *Non debent episcopi permittere quem plures ecclesias obtinere.*

CAP. V.

QVia in tantũ quorundam processit ambitio, vt non duas vel tres, sed plures[g] ecclesias perhibeantur habere, cum nec duabus[h] possint debitam prouisionem impendere: Per fratres & coepiscopos nostros hoc † emendari præcipimus: & de multitudine (præbendarũ†) canonibus[i] inimica, quæ dissolutionis materiam & euagationis inducit, certumque continet periculum animarum [k] eorum, qui ecclesijs deseruire valeant, indigentiam volumus subleuari.

a Clericos.] indistincte dicit de oĩbus & ideo vr̃ q̃ oĩb. teneant in q̃buscunque ordinib. ar. ĩ. de filijs p̃sb. y. pposuit. & 28. di. de his. Appl̃one. n. clericorũ oēs } minorib. ordinib. & maiorib. constituti continentur. 11. q. 1. c. de persona. 21. di. clericos. & clericos, nisi hēat de suo vnde viuere possit. ĩ. e. ep̃s. & c. tuis. Ecclesia tñ Romana non consueuit cogere ep̃os, nisi pro his qui sunt in sacris ordinib. ĩ. eod. cum secundum Apostolum.

[Gl. seq. signat 5 rium, & soluit.]

b Viuere.] Ar. 5 70. dist. c. 1. & 2. illud corrigit in olium episcoporum. ĩ. e. cũ s̃m Apostolum.

RAtio.] CASVS. Dr̃ hic, q̃ nulla ratio sinit, quod aliquis ꝓprijs applicet vsib. quod pro cōi vtilitate est datũ. Nota quod nullus rẽ ecclesię ita sibi appropriare debet, vt ita suã reputet, s. quod possit eam alienare.

c Applicetur.] i. approprset. s. vt eã ꝓpriũ reputet quod est ecclesiæ. & sic nō obuiat q̃d hic dr̃. diuisioni præbendarũ. sic exponit. 33. q. 1. q̃ ad perpetuã. 12. q. 1. c. nulli. §. si ergo.

EPiscop⁹.] Primo ponit dictũ. Secũdo eius exceptionem: ibi, Nisi, &c. Abbas.

CASVS. Statuit Later. concilium, quod episcopi nullum dēant ordinare sine certo titulo in diaconũ, uel presbyterum, & idem intellige de subdiacono, quod si fecerint, tandiu ministrens illi necessaria, donec in aliqua ecclesia sibi conuentens bñficium assignent, nisi de sua vel paterna hędītate, subsidium uitæ possit hr̃e. Not. quod nullus det ordinari certo titulo: & si ordinatus fuerit, dēt ei ordinator prouidere. Item ad titulum, sui patrimonij potest quis ordinari.

d Diaconum.] idem est de subdiacono. infra eo. cum secundum & idem uidetur de minoribus ordinibus ĩ. eo. cap. non liceat.

e Necessaria.] consideratis facultatib. ecclesiæ & dignitate ipsius clerici. arg. ff. de ali & cib. leg. cum alimẽta, & ff. de iu. dot. quæro. & ĩ. de vi. & hone. cle. quoniam & ff. de vsufruc. sed & si quid. §. 1. & infra eo de multa.

f Subsidiũ.] innuitur hic, quod aliq̃s sine titulo ecclesiastico possit ordinari, ex quo hēt de suo vñ viuere possit. & est verũ. ĩ. e. tuis. & facit ad hoc 12. q. 1. illi qui & 16. q. 1. c. vlt. & 1. q. 2. clericos. & c. seq. quia intelligiẽ ordinari ad titulum sui patrimonij. & talis censet in p̃sona & reb. gaudere priuilegio clericali, 12. q. 2. ecclesiarũ seruos. & 16. q. 1. sunt 2. q̃a de foro ecclesię factus est, licet nō hēat ecclesiam.

QVia in tantum.] Primo ponit̃ excessus. Secũdo prouisio; ibi, Per fratres. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ambitione ducti nolunt esse contẽti vna vel duabus ecclesijs, aut ẽt trib. sed quotcunq; p̃nt, acquirũt. cum ẽt duab. seruire nō possint: ꝑcipit Lateran. cõciliũ, q̃ ambitio istorum corrigat p ep̃os. in quorũ iurisdõne clerici cõsistunt, & de bñficijs istorum quæ obtinẽt contra canones, & periculũ aiarum inducunt, prouideat pauperibus clericis, q̃ ecclesijs valeat deseruire. No. q̃ nemo p̃ot hr̃e duas ecclesias sine p̃iculo aiæ, nisi dispensatiue p Papam. Itẽ indigentib. & deseruire volentibus debent ecclesiæ conferri.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g Plures.] quid iuris sit de hoc, plenè dr̃. ĩ. de ele. dudũ. 2. Sed q̃d si aliq̃s hēat plura beneficia p dispẽsationẽ, nunquid vocabit ad capitulũ vtriusq; ecclesiæ pro negotijs siue electionib.? Credo q̃ sic, si est in tali loco, vñ commodè vocari possit: nisi cõsuetudo ecclesiæ approbata faceret in contrarium: quia ex quo cum eo dispensatur in ecclesia. per cõns in oib. accessorijs dispensatur. & sic seruatur ĩ. de ele. in Genesi & coram vno episcopo conuenietur tantum de his, quæ ad vnam pertinent ecclesiam: sicut conuenitur quis ratione possessionis vbicunque res sit, rei vendicatione, licet non habeat domicilium. C. vbi in rem act. l. vl. & ĩ. de fo. compe. sane, & c. fin. Et sic qui habet duas ecclesias in diuersis episcopatibus, vtrobique intelligitur habere domicilium argumento sup. de rescrip. dilectus filius 2.

h Nec duabus.] Sic sup. ti. prox. c. quia nonnulli. & 16. q. 1. c. presbyteros.

i Canonib.] quos habes 79. dist. c. sanctorum. & 21. q. c. 1. per totam quæstionem.

K Animarum.] nisi per dispensationem obtineant illas, vt sup. de ele. dudum. 2.

a Concord. tex. in l. 2. C. de episc. & cler.

† al. ita: de sua paterna hæreditate, &c. quod nō probo.

† Ca. 14. & c. 6. eo. ti. in cōp. & concordat concil. Trid. q̃ nouissime hæc roborauit, ses. 7. de reform. c. 2. & 3. & ses. 24. de refor. c. 17.

† hac.

† Vox præbẽdarum, non est in antiquis, nec in concilio.

Cum

CVm teneamur.] Non recipit congruam diuisionem. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis habens sufficiens beneficium, impetrauit litteras pro alio bñficio in alia ecclesia obtinendo nec fecit mẽtionem de beneficio quod hẽbat: quæsitũ fuit à Papa, vtrum teneretur ille cui litteræ dirigunt, ꝓuidere illi auctoritate illarũ litterarũ? Rñdet Papa, si mãdatũ nr̃m receperis sup ꝓuisione illi⁹ q hẽt aliud sufficiens bñficium, patienter sustinebimus, si nõ feceris ꝙ mandamus: nisi de bñficio suo in litteris nostris fiat mentio, vel si nõ potes ei prouidere sine scãdalo. No. ꝙ oportet mãdatũ dñi Papæ adimplere, nisi subsit rõ non adimplendi. Itẽ si quis hñs bñficium competẽs, litteras impetrauerit ad aliud obtinẽdum: nisi fecerit mentionẽ de alio bñficio, nõ valẽt. Itẽ ꝑ scandalum multa sunt dimittenda, quæ alias fieri deberent.

a Aliud bñficiũ.] & ita si qs hẽat aliud beneficium, põt excipi contra eum. ĩ. de rescr. cum adeo, & c. si proponente. vbi de hac materia plenè tractatur, nisi excipiens similiter hẽat plura beneficia. ĩ. de exceptio. cum ecclesia.

[Gl. seq. arg. à contrario, & illud determinat.]

† Cap. 7. conci. in 1. cõpi. & post conci. Lateranẽ. par. 30. c. 2. Et vide l. imperator. ꝑ Bar. ff. ad Treb.

† In oib. manuscriptis ita aut si nõ potes ei sine graui scãdalo ꝓuidere, equanimiter sustinemus, & c. in vno, sustinebimus.

¶ Idem.

¶ Ad mandatum Papę non tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in litteris tacuit, vel cui sine scandalo prouideri non potest. h. d. Et in vltimo est iste textus semper menti tenendus.

CAP. VI.

CVm† teneamur: & infra.

¶ Si mandatum nostrum pro alicuius prouisione receperis, qui aliud beneficium [a] habeat, de quo valeat commodè sustentari: [b] nisi fortè in litteris ipsis de hoc mentio habeatur: aut † si non potest [c] ei sine scandalo prouideri, ęquanimiter [d] sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

¶ Idem.

¶ Habens plures ecclesias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

b Commodè sustentari.] ergo vr̃ ꝙ si non põt commode sustentari, non oportat fieri mẽtionẽ: quod satis vr̃ æquũ. Sed tutius est ꝙ de ipso faciat mentionẽ, q̃tũcunq; sit modicũ: qa vr̃ dolose tacuisse. ut citius obtineat lr̃as, qa simplr̃ se clericũ appellauit: Si verò dixisset se nullũ bñficiũ assecutũ, tñ habuerit tenue, non valent litteræ. ĩ. de rescr. si proponente aliquo.

ADDITIO. Vide ca. si motu ꝓprio. eo. ti. [lib. 6.]

[Gl. seq. cum sequenti elicit duo argumenta.

c Si non põt.] arg. id solum fieri posse, ꝙ cõmode vr̃ iure fit, ẽt sine scãdalo. ff. de verb. sig. l. nepos. ff. de vsu & hab. l. non aliter 22. q. 2. faciat homo. Et si ꝑ scandalum quandoq; receditur à iure. arg. ĩ. de cler. coniu. cum olim.

† Sequit mulier hospitẽ recipere potest. ꝙ si is sit qui honeste cũ ea q̃ vitum hẽat, habitturus sit. Io. And.

d Aequanimiter.] arg. ꝙ mãdatũ superioris non est necesse adimplere, vbi rõ non adiplendi põt reddi arg. ĩ. de rescr. si quando. arg. ĩ. ti. prox. c. vlt.

REferente.] In prima ponit impetrantis cõquestio. In secunda ipsius absolutio, & causæ cognitio: ibi. Nos autem. Abb.

CASVS. Quidam presbyter in archidiaconatu cuiusdam archidiaconi hẽbat duas ecclesias archidiaconus spoliauit illum altera illarum, & assignauit illam cuidam alij presbytero G. nomine: propter quod presbyter appellauit ad metropolitanum suum, scil. Remensem archiepm̃, & sic archiep̃s restituit illi ecclesiam: post hoc archidiaconus vocauit illum presbyterum ad p̃sentiam suam: & qa ille non venit, archidiaconus excõicauit eundem: p̃sbyter conquestus est dño Papæ, vñ Papa fecit illũ absolui à snia, qua tenebatur. Mandat ep̃o diœcesano, vt ille presbyter vnam d̃ p̃dictis ecclesijs eligat q̃ voluerit alterã assignet p̃dicto G. cui archidiaconus eã ɔtulerat, si nõ hẽt aliud bñficiũ: alioqn ɔcedat illã alij p̃sonę idonee bñficiũ nõ habẽti. No. ꝙ hic appellat ad metropolitanũ omisso medio: ꝙ est contra ius. Sed ɔsuetudo est, vt ad illum metropolitanum appellet omisso medio. Itẽ no. ꝙ archidiaconus põt excõicare, qđ patet, ꝑ hoc ꝙ à tali snia absoluitur iste hic. Itẽ no. ꝙ oli ſm hãc decretalẽ, q hẽbat plures eccl̃as, eligere poterat q̃ volebat, altera relicta. hoc hodie nõ hẽt locum: qa recipiẽdo secũdã vacat prima. Itẽ nemo ꝑt hẽre duas ecclesias, vt hic patet. Itẽ beneficium non habenti est dandum.

† Cap. 8. conci. in 1. cõpi. post conci. Lateranẽ. sub Alex. par. 30. c. 6.

CAP. VII.

REferente† I. presbytero accepimus, ꝙ cum duas haberet ecclesias, archidiaconus tuus ipsum altera spoliauit, & cuidã presbytero G. nomine assignauit [e] eandẽ, prædictus autẽ I. sentiens se in hac parte grauari, ad metropolitanũ, videlicet Remeñ. archiepiscopum appellauit. [f] Cumque de mandato eiusdem archiepiscopi, in prædicta ecclesia restitutus fuisset, præfatus archidiaconus eundem I. eoquod ad præsentiã suam vocatus venire cõtempsit, vinculo excommunicatiõis adstrixit. [g]

¶ Nos† autem ipsum à sententia qua tenebatur, faciẽtes absolui, tibi mãdamus, quaten⁹ præfato I. de p̃dictis † ecclesijs, vna, quã voluerit, [h] relicta, alteram præfato G. si ecclesiã nõ habet, † capitulo vltimo.

† al. et Nos autem à sententia qua detinebatur cum faciẽtes, & c.

† præfatis.

† habet.

e Assignauit.] qđ hic dr̃, vr̃ de iure cõi spectare ad ep̃m 16. q. 7. c. nullus. & ĩ. de off. archid. c. cũ satis. nisi hoc habet archidiaconus de consuetudine p̃scripta. arg. ĩ. de exces. prælat. c. 2. & ĩ. de offic. archi.

ADDITIO. De hac materia quęre supra de offi. ord. pastoralis.

[Gl. seq. allę. concordantiam, signat ɔtrariũ, & ibi remittit opi. ponit Lauren. quam reprobat.

f Archiep̃m appellauit.] & sic remittit medius. sic inf. de no. ope. nun. significãtib. Arg. contra. ĩ. de app. dilecti filij Prior. Dic vt ibi Lau. dixit, ꝙ iõ qa omisit medium, non tenuit appl̃o: vñ postea tenuit snia excõicationis lata ab archidiacono in p̃sbyterum. sed hoc non est verum, qa appl̃o illa finita erat postq̃ fuit restitutus sacerdos in pristinum: & de consuetudine appellat ab Archidiacono ad archiep̃m: [a] sed archidiaconus post illam restitutionem iterum vocauit presbyterum ad se: & qa non uenit, ipsum excõicauit: & sic tenuit snia non obstante appellatione, quæ diu terminata erat & finita.

g Adstrinxit.] & sic patet, ꝙ archidiaconi pñt excõicare ĩ. de eo qui furt. ord. rece. c. 1.

[Gl. seq obijcit, ponit opi. Alani, q̃ ipse reprobat.]

h Quam voluerit.] iste volebat vtrã; tenere, sed vr̃ ꝙ vtrãq; debuit spoliari. 7. q. 2. si qs ep̃s. qđ cõcedebat Alanus, & dispẽsatiõe reseruat ei alterã: quod nõ credo, qa aliud decretũ spẽaliter loquit in ipso: & licet non debuerit iste recipere secundam, tñ non debat ꝓpterea pdere vtrãque ſm illa tempora, sed alterã tñ, vt ĩ. c. præterea.

a Hoc plus Hos. ꝙ hec se scire quod archiep̃s Remeñ. talem consuetudinibus ... alleg. de a pe. Roma lib. 6. Io. And.

tetea. hodie verò illud verum est, qui recipit secũ.lam habentẽ curã aiarum, cũ prius talẽ haberet, ipso iure vacat prima:& si vtramq; retinere contẽderit, spolietur vtraq;. ĩ.e.de multa. aliàs nihil adijceret ꝯstitutio illa.

a Ecclesiastico carenti.] arg. ꝙ qui habet vnum bñficium, non põt obtinere ſcm, vel lr̃as impetrare, nisi de primo faceret mẽtionẽ. ĩ c.px.& ĩ.de rescr. cũ adeo.& c.si ꝓponẽte. qa habenti dare, nihil aliud est q̃ perdere.vt 1.q.2.pastor. nisi ꝑ dispensationẽ. ĩ.de elect. dudum 2. & qui vnum bñficium habet, non reputatur idone⁹ ad aliud. ĩ.eo. super.

non differas assignare: alioquin ipsam alteri personæ idoneæ beneficio ecclesiastico carenti,[a] incunctanter assignes.

¶ Idem in concilio Turoneñ.

¶ *Præbendæ & dignitates nõ debent diuidi, nec etiam permutari.*

CAP. VIII.

MAioribus † ecclesię beneficijs in sua integritate manẽtibus, indecorum nimis videtur vt minorum clericorũ præbendæ patiantur sectionẽ. Idcirco, vt sicut in magnis, ita quoq; in minimis[b] membris suis firmatã ecclesia habeat vniuersitatem: † diuisionem[c] præbendarũ, aut dignitatum permutationem[d] fieri prohibemus.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Receptus in canonicum ex promissione Capituli, debet quando facultas se obtulerit, habere præbendam. vide c.2.de concessio. præben.in 6. cum glossa.*

MAioribus.] Prohibetur diuisio pbendarũ, & ꝑmutatio dignitatũ. In prima ponitur causa ꝓhibitionis. In secunda ꝓhibitio, ibi, Idcircò. Abbas Sicul.

CASVS. Quidam ꝓlati bñficia minorũ clericorũ diuidebant in plura bñficia, maiorib. bñficijs in sua integritate manentibus: ꝯciliũ Turoñ. videns ꝙ hoc erat iniquũ, statuit ꝙ ecclesia seruet vnitatẽ sine aliqua sectione in minorib. bñficijs, sicut in maiorib. vt de cętero nulla fiat diuisio pbẽdarũ, aut ſcẽ dignitatũ ꝑmutatio. No. ꝙ ad vnam pbẽdam plures eligi nõ possunt: & si fiat, nõ valet. Itẽ idem iuris est in minorib. sicut in maiorib. Itẽ pbenda diuidi nõ dẽt. Item ꝑmutatio dignitatum fieri non dẽt qđ verum est sine auctoritate superioris.

[Gl. seq. arguit ad duo.]

b In minimis.] arg. quòd idem iuris est in paruis qđ in magnis. 14.q.vlt.c.vlt. supra de appel.c.de appsonibus & ita magnum iudicabis vt paruum. supra de iudi. nouit. Item est arg. quòd idem est iuris in parte quod in toto. arg. 7.q.1.si quis episcopus. Ber.

c Diuisionem.] sine iusta cã. ĩ.eo.cũ cã. Ex iusta causa põt vna præbenda diuidi in duas cum vacat, si facultates sufficiant. ĩ.eo.c.vacante. ar. ĩ.eo. significatum.& ĩ.de eccl.ædi.ad audientiam, & sic erunt duo iura, sed duo ad vnam præbendam elici non põt, vt vnus vnam medietatem habeat, & alter alteram, vel quòd vnus expectet quousque alia vacauerit, immo talis electio est cassanda infra eo.tit. fraternitatis & c.dil. filio. Ber.

d Dignitatum ꝑmutationem.] permutatio dignitatũ, aut etiã præbendarũ, sine auctoritate superioris fieri non põt: qđ si fecerint, eisdem sunt spoliandi. ĩ.de re.ꝑmutatio. cũ olim nisi dispensatũ fuerit cum illis. ĩ.eo. tit. c.cũ vniuersorum. superior verò si viderit expedire, hoc facere potest, vt infra eo tit. quæsitum. Ber.

REłatum.] Præmittit & submittit causas mandati, ipsum manda tum inferendo. Abbas Siculus.

CASVS. Archiep̃s Cantuarieñ. instituit i ecclesia sua magistrũ Iacobũ in canonicum & in fratrem, & ꝓmisit eidẽ cõferre primã pbendã, q̃ in ipsa eccła vacaverit: & assignauit eidem aliq̃ portionẽ, quousq; pbendã integrã conferret eidẽ. Sed cũ postmodũ in eccła ipsa pbendæ vacassent, archiep̃s nõ adimpleuit suã ꝓmissionem: vñ iste Iacob. accessit ad Papã, & exposuit ei qualiter archiep̃s se habuerat erga eũ: Scribit Papa archiep̃o dicens, ꝙ postq̃ dictus Iacob. est institutus canonicus in ipsa ecclesia, & ꝓmisit ei dare præbendã primò vacaturã, dignũ est, vt integrã dẽat hẽre præbendam: vñ mãdat ipsi archiep̃o quatenus si dictus Iacob. fuerit i ecclesia canonicè institutus, & i choro & Capitulo & alijs, quorũ cõmunis est vsus, hẽt sicut canonicus potestatẽ, ei præbendã si qua vacat, vel quã primo vacare contigerit, assignet, secundũ qđ ipse promisit qa incõueniens est, vt præbenda careat, qui in canonicũ est receptus. Not. ꝙ aliquis põt recipi in canonicũ, & vacaturã expectare præbendã, ita tñ ꝙ aliqd percipiat, vt hic percipiebat. Item ꝓmissum adimplendũ est. Itẽ qui est canonicus receptus, non debet carere præbenda.

CAP. IX.

REłatũ † est: & infra. Quoniã igitur dignum est, vt postquã magister I. in ecclesia tua canonicus est institutus, & à te habuit in ꝓmissis[e] de conferẽda sibi prima pbenda, cum in ecclesia ipsa vacaret, vt debeat pbendæ integritate gaudere: Mandamus, quatenus si idem I. in ecclesia tua est canonicè institutus, & in choro, & Capitulo, & in alijs, quorum vsus est communis, potestatẽ sicut canonicus habet: ei præbẽdam, si qua nunc vacat, vel cum ibi primò vacauerit,[f] secundùm promissionem tuã, concedas liberaliter[g] & assignes: quia non est cõgruum vt præbenda careat qui in canonicũ noscitur esse receptus.

† Ca. 11. eo. ti. in 1. com. Et nũ hodie sit correcta hæc decretalis ꝑ c.2. de cõces. præb. li.6. vide ibi per glossã. adde Deciũ in c. ex parte i. ĩ. de off. dele. & Feli. in c. nõnulli. ĩ. de rescrip.

e In ꝓmissis.] ar. ꝙ ea q̃ ꝓmittuntur, sunt opere adimplẽda. ĩ. de pact. qualiter. & 12.q.5. quia Ioannes. & 32. q. vlt. ca. si. 1 Sed vr̃ quòd talis promissio non teneat, quia bñficium nõ potest promitti, vel concedi antequam vacet. ĩ.de concessio. præb. & eccl. non va. nulla. Sol. dicas quòd hæc promissio licita fuit: quia hic primò receptus fuit in fratrẽ & canonicũ, & eo purè recepto, ꝓmisit ei episcopus conferre primã præbendã vacaturam, & hoc non est ꝯ ius, imò ad hoc tenebat episcopus de iure, qa eo ipso ꝙ dedit canonicatum, per consequens obligauit se ad præbendam, etiã sine ꝓmissione expressa: quia alterum sine altero due esse non potest. 1. q. 3. si quis obiecerit. ff. de decurionib. Herennium. vñ iste taliter institutus põt agere contra episcopum, vt conferat ei præbendam in ecclesia illa, in qua est receptus, vt dr̃ in fine. Promissio verò siue collatio beneficij non vacantis nulla est, & sic loquitur capitulum. ĩ. de concessione præb. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. & iste nullam habet petitionem ex tali promissione, seu collatione.

1 Cõ. or. tex. in l. 1. & ibi Barto. ff. de pac. & ff. ad l. Fal. l. fin.

f Vacauerit.] arg. contra, infra. eo. dilectus filius. ibi soluitur.

g Liberaliter.] imò videtur quòd ex necessitate, qa episcopus nõ hẽt liberalitatem necessariæ electionis, ar. ff. de leg. 2. vnũ ex familia. & in necessitate nõ est liberalitas. ff. de adimen. lega. l. rem legatã. & ff. de donatio. inter uirum & vxo. si quis pro vxore. quia nec eam potest sibi retinere ĩ. de offi. archipresby. vt singulæ. Sol. liberalitas est, vt ei prouideat sine coactione: & licet

licet necesse habeat conferre beneficiũ, non tñ hēt necesse conferre isti vel illi, & ita si cõferat tibi gratiam facit, cum eam tibi non teneatur conferre, & sic libera litas & necessitas circa diuersa referuntur, sed hic necesse habebat conferre, cum iam esset institutus, & ꝓmiserit ei conferre primam præbendam, quæ vacaret ibidē.

¶Idem canonicis regularibus & monachis Eboraceñ. diœcesis.

Religiosi, redditus ecclesiarum suarum diminuere non possunt, respectu portionis, quæ debetur rectoribus, seu vicarijs, nec parochias diuidere.

CAP. X.

AVaritiæ, †quæ est idolorum [a] seruitus: & infra. ¶Intelleximus qđ in ecclesijs vestris, de quibus certas pensiones cõsueuistis percipere, portiones, [b] vel antiquos redditus [c] minorastis, quos nonnulli clerici ecclesiarum ipsarũ olim habuisse noscuntur: & infra. ¶Ideòq; mandamus, quatenus si quas portiones, vel antiquos reddit⁹ clericorum sine consensu archiepiscopi vestri minuere, vel parochias diuidere præsumpsistis, ad integritatem pristinam] reuocetis.

¶Vox, diœcesis, deest in quibusdam antiquis.

¶C. 12 e. tit. in 1. compi. & post cõci. Lateraň. pa. 13. c. 1.

AVaritiæ.] Primo ponitur excessus Secundò correctio Secunda: ibi, Ideoq; Abbas.

CASVS. Quidam monachi & canonici reĝlares, de ecĉlijs suis certas pēsiones annuatim recipere cõsueuerũt: sed ipsi portiones & antiquos reditus, quos clerici ipsarũ ecclesiarũ percipiebant, diminuerunt, & parochias suas diuidebant sine ꝯsensu archiepi sui: vñ mandat Papa prædictis regularib. quatenus si quas portiões, vel antiquos reddit⁹ clericorũ sine cõsensu archiepi diminuerunt, vel parochias diuiserunt, ad integritatē pristinã debeāt reuocare. Not. ꝙ monachi, certas portiones vel redditus, quos percipiunt clerici ĩ ecclesijs ipsorum, sine cõsensu diœcesani sui diminuere non possunt, vel diuidere vnam parochiam in duas.

a Idolorum.] 28. q. 1. idolatria, & 47. di. c. bonorum. & in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. vltra med. col. 2.

b Portiones.] hoc [1] potest intelligi quando monachi certam portionem assignant presbyteris, & totum quod superest appropriant vsibus suis.

c Redditus.] hoc intellige, quando monachi certam partem percipiunt, & totum aliud dimittunt capellanis: & tunc in nullo diminuere dẽt quod relinquunt capellanis suis, sine consensu archiepiscopi sui, vel epi sui: & idem esset si clerici certam partem percipiunt, & monachi totum aliud & ex eo quod dicit; sine consensu archiepi, videtur, quòd de consensu ipsius hoc facere possint, & diminuere, & parochias diuidere, quod verum est iusta de causa [2] infra de ele. cle. ædi ad audiētiam, & infra de excessibus prælatorum, sicut venire, & 16. q. 1. præcipimus. §. sicut duo. & arg. infra de his quæ fiunt à prælat. sine consensu c. cum Apostolica. & ĩ. de censibus, quanto & sic possunt diuidere parochiam iusta de caus., vt patet per iura prædicta: possunt etiam redditus diminuere, puto, si ecclesiæ facultates essent ampliatæ, vt sic de augmento & monachis sentiant vtilitatem, cum huiusmodi ecclesiæ subsint eis quo ad tēporalia: quia de huiusmodi videtur loqui c. & infra. eo. de monachis.

[1] Hęc glossula non reperitur ĩ vetustioribus exemplarib.

[2] De hoc 10. dis. ca. 1. dic hoc verũ cõsentiēte prælato & clericis talibus nō, de ecc. ędifi. ad audiētiā. 56. dis. satis. si nollēt cõsentire, & iusta cã subesset, cõpellentur ꝑ superiorem, ad quē recurrēdum est. infra de iure pat. nullus, dicit ēt prælatũ hoc non facere vacan. eccle. de cuius diminutione ą rit de te eccl. nõ alien. vel iunt. lib. 6. Iod. And.

SIgnificatum.] Primò ponitur ordinatio tria continens. Secundò confirmatio cum limitatione: ibi, Quam si quidem. Abbas.

CASVS. Quædam præbenda vacauit in quadam ecclesia: præpositus & capitulum illius ecclesiæ communi consensu & voluntate statuerunt, vt quicunque ad ipsam præbendam eligeretur, Missam de sancta Mariá quotidie celebraret, nisi esset corporis infirmitate grauatus, nec ecclesiam dimitteret, sine cõsensu ꝑpositi & capituli, & quod iura illius præbendæ non alienaret: quo facto electus est quidam sacerdos ad illã præbendam: præpositus & capitulum petierũt à Papa, vt institutionem ipsius deberet cõfirmare: & dominus Papa ipsam cõfirmauit, ita ꝙ sacerdos ille assidue debeat officium suum impēdere ipsi ecclesiæ, nisi fuerit corpori, īfirmitate grauatus & quāto frequēti⁹ poterit salua honestate sua Missarũ solemnia celebrare, nec liceat sibi hoc officiũ subtrahere illi ecclesię, nec ad aliã se trãsferre. Not. ꝙ vacāte beneficio potest onus imponi ipsi bñficio, dum tñ onus sit licitum & honestum. Item cõditio (vt hic dr̃) locũ habet in spiritualib. sed nõ ita intelligitur, imo oneris est determinatio. Item sacerdos põt aliquid accipere vt Missam celebret.

¶Idem præposito & capitulo Insul.

Possunt prælatus & capitulum præbendæ vacanti honestum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur.

CAP. XI.

SIgnificatũ† est nobis, ꝙ cuidã sacerdoti prębendã vnã in ecclesia vestra cõi volũtate dedistis, ita ꝙ [d] Missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitatē grauatus sit) debeat quotidie celebrare, & ecclesiam vestrã, non nisi communi tam præpositi quàm capituli [e] cõ

†Cap. 1 [illegible] & post [illegible] Lateraň. 50. c. 9.

c Ita quòd.] Arg. cõsueuit hic notari, quod in spiritualib. potest interuenire pactio siue conditio supra de elect. significasti. arg. de transl. c. 2. argu. contra supra de pact. c. vlt. & 1. quæst. 2. quàm pio. sol. vt nulla sit dubitatio, sic intellige, quod nulla conditio siue pactio hic apposita fuit cum aliqua persona: sed præpositus & capitulum vacante illa præbenda constituerunt, vt qui ad illam prębēdam eligeretur, onus illud subiret, vt sic res transiret cum suo onere. ff. de pig. ac. si conuenerit. §. 1. & infra de pign. ex litteris. & ff. de vsufr. l. vsufructu legato. & l. si pendentes. §. penul. & opt. arg. infra vt ecc. be. sine di. conf. c. vt nostrum. ad fi. & hæc conditio licita est & honesta pro diuino cultu apposita. Quidã etiã dicunt quòd similiter posset eligi tali conditione apposita. Sed quid esset si conditio esset illicita? Videtur qđ conditione facta collatio, siue institutio teneat. argum. instit. de hære. instru. §. hæres & pute. & infra eod. dilecto. & turpis conditio pro non adiecta habetur. infra de conci. app. cap. ult. hæc vera essent, nisi obstaret simonia Vincen. ita arg. quòd sacerdos potest recipere pecuniã, vt celebret diuina, quia sic operas suas videtur potius locare. argum. 10. q. 3. relatum, & 12. q. charitatem, & c. quicunque 2. infra de simo. cum sit. & 1. quæst. 1. cap. vlt. quia suis stipendijs hoc facere non cogitur. supra de præscrip. cum ex officij: Argu. contra. infra de simonia, cum in ecclesiæ corpore. Si nullum habet beneficium ecclesiasticum, ratione cuius ad hoc teneatur, potest locare operas suas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore suo, nec simoniam committit, aliàs si habet beneficium, non licet ei hoc facere.

e Quàm capituli.] istud præter ius fuit appositum, quoniam sufficit consensus prælati. supra de te[illegible] c. admonet.

a Dile-

sensu possit dimittere: vel cuiq̃ præbẽdæ illius anniuersariũ delegare. [a]

¶ Quam siquidem institutionem † eatenus cõfirmamus, vt p̃dictus sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assiduè debeat obsequiũ suũ impendere ecclesiæ memoratę, & quã tò frequentius põt (salua honestate sua, [b] & debita deuotione) Missarum sollẽnia celebrare: nec sibi liceat hoc illi subtrahere, siue causa voluptatis, siue se ad aliã ecclesiam transferendo.

¶ Idem Vigorieñ. † archiepiscopo.

¶ Ad præsentationem religiosorum in eorum ecclesiis nullus debet institui per episcopum, nisi prius ei cõgrua portio redituum assignetur.

CAP. XII.

DE † monachis, q vicarios parochialiũ ecclesiarũ grauãt, vt hospitalitatẽ [d] tenere non possint, eam prouidẽtiã habeas, quod ad præsentationem monachorũ nullũ recipias, nisi tãtũ ei de prouẽtibus [e] ecclesiæ corã te fuerit assignatũ, vnde iura episcopalia possit psoluere, & cõgruã sustentationẽ hẽre.

¶ Idem Salernitano † archiepiscopo.

¶ Plures dignitates, vel personatus in vna, vel in diuersis ecclesiis quis habere non potest.

CAP. XIII.

AD † hęc licet; & infr. ¶ Illud est omni rationi contrarium, vt vnus clericus in vna [f] vel diuersis ecclesijs plures dignitates, vel personat⁹ obtineat. Cũ singula officia [g] in ecclesijs assiduitatẽ exigãt psonarũ

a Delegare.] i. non potest committere alicui officiũ suum, & dic, anniuersarium, id est, officium.

b Salua honestate sua.] hoc ideo dicit, quia non esset honestũ, vt bis, vel ter missam in die celebraret, de conse. dist. 1 sufficit, & j. de celebr. miss. te referente vel saluo: idest, sine peccato mortali, qđ esset inhonestum.

c Voluptatis.] tũ religiosus cũ posset ad aliã eccl̃iã se trãsferre petita licentia, quis nõ obtẽta. j. de reg. licet quibusdam.

DE monachis.] Reputat materia huius c. difficilis pp iura vario modo loquẽtia. Et hodie hoc capitulũ extendit et ad religiosos exemptos, vt in c. 1. j. eo. ti. lib. 6. Et adde nouã portionẽ, q circa hoc habetur in cle. j. de iure pa. & vide de ecclesijs istorũ regularium n textũ in cle. quia regular. s. de supien. negl. prælat. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachi habent ecclesias suas, in quib. ponũt vicarios suos & istos vicarios intãtum grauãt, q hospitalitatẽ seruare non possunt, nec epalia iura soluere. Mãdat Papa Vigorieñ. archiepõ in cuius iurisdõne sũt isti monachi, q nullũ recipiat ad psentationẽ monachorũ, nisi tñ ei de prouẽtibus eccl̃ę corã ipso fuerit assignatũ, vñ possit hospitalitatẽ seruare, & epalia iura psoluere. Hanc portionem non poterant monachi diminuere, sine consensu epi. & sic põt intelligi capitulũ. s. eo. auaritiæ. No. q clerici teneñ ad hospitalitatem. Itẽ competenter dẽt quis bñficiari, ita q possit commode sustentari & iura episcopalia persoluere.

d Hospitalitatem.] ad quam clerici præcipuè s tenentur. & 62. dist. §. 1. & 85. dist. Florentinũ. quia quicq̃d habent clerici, pauperum est. 16 q. 1. c. vlt.

[Gl. seq. tractat quomodo monachi interdum ex cõcessione episcoporum, interdum ex fundatione habẽt ecclesiam quo ad temporalia, interdum ius patronatus tantum. & subdit quo casu locum habeat hoc cap.]

e De prouentibus.] per hoc patet, q loquitur de ecclesijs quæ sunt monachorum quo ad temporalia: in quib. possunt monachi sibi omnia appropriare, reseruata honesta sustentatione pbytero, vt hic dicit, multò magis vbi habent ecclesias quo ad spiritualia, & temporalia. Si verò habent ecclesiam ex concessione laici, vel cõfirmatione episcopi, idem est: quia temporalia tunc habent arg. 15. q. 1. c. vlt. & j. de priuile. cum & plantare. §. in ecclesijs. si non accedit consensus episcopi, nihil ualet s concessio laici. j. de iure patr. c. q autem. in fi. & c. illud. Si habent ecclesiam ex cõcessione epõrum, si certa forma fuit apposita, illa. seruet. ff. de pact. in traditionib. si pleno iure ipsam cõtulit, pleno iure habent eam. si simpliciter contulit ecclesiam, cathedraticum, & coerctionem retinet episcopus j. de do. pastoralis. Si uerò ex fundatione monachi ecclesias obtinent, habent eas tantùm quo ad temporalia. 16. q. 2. c. 1. & pen. & ult. nisi essent priuilegiati cum omnibus capellis & habitis, & habendis, & si nõ habẽt priuilegiũ, habebunt temporalia, reseruata sufficiẽti sustentatione presbytero, & eps hẽt ibi institutionẽ ad presentationem monachorum, & ei subest presbyter quo ad spiritualia, & sic põt intelligi hæc dec. & j. de priuile. cũ & plantare §. in eccl̃ijs. Quãdoque monachi habẽt ius ‡ patronatus tñ: & tunc nihil habent nisi solam psentationem. j. de iure patr. cum secũ. in. cum transeat cũ vniuersitate, vt ibi. In quo ergo casu locum habet qđ dr̃, q censualis pẽsio non augeat. s. de pa. cũ clerici, & j. de cẽsi. phibemus. & s. e. auaritia? Potest dici, q vbi monachi hñt ecclesias ex donatione epõrũ quo ad temporalia, census prius impositus nõ dẽt augeri: vel cum ex donatione laicorũ ius tñ recipiũt patronatus, cẽsus qui ab initio fuit impositus, augeri non dẽt. j. de censi. lcientes. sine iusta causa & rationabili, & de consensu episcopi, vt dictum est s. eo. auaritiæ. In alijs verò casibus, puta, cum pleno iure habẽt ecclesias quoad temporalia, & spiritualia, possidere eas possunt pleno iure. Quãq; tamen monachi totum applicant vsibus suis, reseruata honesta sustentatione presbytero vt hic. Quãque certam partem recipiunt, siue certam dimittunt presbytero, aliud totum sibi retinent, vt s. eod. auaritiæ. & hoc secundùm consuetudinem diuersorum locorum. Dic de hoc vt 16. quæstio. 2. in summa. Bernar.

‡ Ius patronatus quib. hẽre liceat, conci. Trid. sessio. 14. de reformat. c. 13. & ses. 25. de refor. c. 9.

† Sal' epõ.

† Cap. 7. ti. de testamẽ. in 1. compi. & post cõc. Lateranen. par. 29. c. 6. Et vide l. si. p Bal. C. de indi. vid. & l. his C. de reuo. don.

AD hæc.] Ponit dictum, & eius rationem subdit ibi, Cum singula. Abbas.

CASVS. In hoc capitulo, & sequenti dicitur, q nullus potest habere plures dignitates, vel personatus in vna ecclesia, aut etiam in diuersis: & hoc ius continetur in istis duobus capitulis. Not. ex istis duobus capitulis, quod nullus potest habere plures dignitates, vel personatus.

f In vna.] j. eo. de multa in fi. idem in diuersis, vt ibi & j. c. proxi. & s. eo. quia intantum, & s. de cleri. nõ resi. quia nonnulli.

g Singula officia.] id est dignitates, uel personatus. 89. distinct. c. singula. & 21. quæst. 1. sicut. & infra eod. cum non ignores. & infra eod. de multa. nisi per dispensationem Apostolicę sedis, ut ibi, & supra de elect. dudum. 2.

Præterea.] Primo narrat casum, quem secundo corrigi mandat: ibi mandamus. Abbas.

a Regulariter] arg. q canonicus regularis potest fieri archidiaconus. arg. 58. dist. c. 1. & 74. dist. quorundã. & ĩ. de sta. reg. quod Dei timorem. Sic nec monachus in diuersis monasterijs esse põt, nec abbas præsici. ĩ. de reli. domi. c. vl. Sic non potest qs habere plures pronatus in eadẽ ecclesia, aut et in diuersis. ĩ. eo. & multa & s. c. px.

[Gl. seq. alleg. cõcor. ponit ius nouũ & inducit tria similia.]

b Maluerit.] sic ĩ. eo. c. referẽte. & sic habuit optionẽ ẽm ista iura s, hodie nõ habet optionẽ, imò recipiẽdo ẽm dignitatẽ ipso iure vacat prima: & si ɔtenderet retinere vtrãq; priuaret vtraq; ĩ. eo. de multa, cũ.n. militiæ sint distinctæ & psonę illis deputatę dẽt esse distinctæ. vñ nemo põt esse in duobus collegijs simul. ff. de col. illi. l. 1. §. vlt. nec duas militias habere. C. q mi li. non pos. l. 4. & l. 5. & in posterũ. li. 12. nec duos honores. ff. ad mun. libertus. §. præscriptio. ergo multò fortius hæc sunt in spiritualib. honorib. obseruãda.

Cum nõ ignores.] Hodie poteris seruare hoc c. in bñficijs residentiã requirentibus, & et in curatis, si de facto nollet dimittere primam ecclesiam. Primò ponit causa mandati. Secundò mandatum: ibi, Cum igitur. Tertiò soluit obstaculum: ibi, Quòd si Abbas.

†Ca. 4. ti. de excessib. prælat. in 1. cõp. & post concil. Lateran. par. 24. c. 5.

1 Quæ hodie locũ habet ĩ casu ĩ. de rescr. gratia. li. 6. potẽt etiã locũ hẽre cũ ẽm bñficiũ est minus & vtilius, ẽm Host. qui dicit æquum ĩ scholis: fatetur tñ in iudicijs & in curia simpliciter teneri decr. de multa. Ioã. And.

†C. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et vide quid g hûc textum scribat Abbas in c. 2. ĩ. de iure patron.

¶Idem Burdegalen. archiepiscopo.

Habens plures dignitates, alteram dimittere compellitur.

CAP. XIIII.

PRæterea† de G. q in tua & Tolosana ecclesia est archidiaconus constitutus, & in utraq; ecclesia regulariter a professus. Mãdamus, quatenus eũdẽ, altero, quẽ maluerit, b archidiaconatu, facias esse contentum.

¶Idem Genueñ. archiepiscopo.

Si electus ad secundam ecclesiã noluerit dimittere primam, eligẽtes possunt resilire & electum non acceptare.

CAP. XV.

CVm† non ignores, q vna ecclesia c unius debeat esse sacerdotis, & infra. Cum igitur nũtius presbyteri, qui in duab. ecclesijs locũ habere cõtendit, d & quidã clerici alterius ecclesiæ ad nostrã præsentiã accesserint contra eũ: Nos attendentes nõ esse cõueniens, vt idẽ presbyter locum habeat† in duabus ecclesijs: Mãdamus, quatenus ipsum beneficio, quod hẽt, facias manere cõtẽtum. e

¶Quòd si forte archipresbyter, & clerici alterius ecclesiæ in eum consense rint, f eis nunc dissentiẽtibus, †cum ipsorum scãdalo g non debet totum in ipsa ecclesia quærere, vel habere.

¶Innocentius tertius Zamoreñ. episcopo.

Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo, nemine præsentante, ordinator successor compellitur in necessarijs prouidere, donec titulum habuerit.

CAP. XVI.

CVm † secundũ Apo-

CASVS. Archipresbyter & clerici cuiusdam plebis elegerunt quendam presbyterum rectorem cuiusdam ecclesiæ in suum presbyterũ, siue in capellanum suum, & ipse consensit electioni, volebat tñ locum habere in vtraq; ecclesia: archipresbyter & clerici contra dicebant, volentes quòd in sua eccl̃a resideret: & sic orta fuit super hoc qõ inter ipsos: Vnde nuncius presbyteri, & quidam clerici alterius ecclesiæ ad sedem Apostolicam accesserunt: dominus Papa auditis hinc & inde propositis, considerans quòd non est conueniens, vt idem presbyter locum habeat in duobus ecclesijs, mãdato archiepiscopo Ianueñ. vt dictum presbyterum beneficio quod habet faciat manere contentum: & si archipresbyter & clerici cõsenserint, & modo dissentiãt, non debet cum ipsorum scandalo in eorum ecclesia locum habere. Not. quòd vna ecclesia vnum tantũ debet habere rectorem, cum in vno corpore duo capita esse non debeant, nec vnus rector debet præesse pluribus ecclesijs. Item propter scandalum aliquis repellitur ab obtinendo beneficio. Itẽ arg. quòd ex quo aliqui cõsentiunt in aliquẽ, possunt dissentire: & hoc propter scandalum: & isti dissentiebãt: quia presbyter ille nolebat dimittere primam ecclesiam.

c Vna ecclesia.] hoc generaliter verum est, q vnus dẽt esse sacerdos vnius, vt ĩ. eo. c. proxi. & ĩ. e. de multa De hac materia dicitur ĩ. de elect. dudum 2.

d Contendit.] vñ hodie priuari debet vtraq; ĩ. e. de multa

e Contentum.] ĩ eo. c. px. & c. ad hęc.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f Consenserint.] si semel consenserũt in eũ, nõ pñt amplius dissentire, ĩ. de ele. cum inter canonicos. & 8. q. 2. dilectissimi & 12. qu. 5. horrendus Quid est ergo qd dr, eis nũc dissentiẽtibus: & sic cõtradicit hæc decr. pdictis iurib. 2. So. sic intellige quod dr hic, q sacerdos ille electus fuit ad curã animarũ, & simul ad continuã residentiã, ad q̃ de iure tenetur. ĩ. de cle. nõ resi. quia nõnulli, sed ipse volebat retinere priorẽ eccl̃am cũ illa ad q̃ electus erat scdo ab archipresbytero & clericis, vñ cũ ipse nollet primã dimittere, licitũ fuit archipresbytero & clericis ab electione ipsa recedere, & meritò, q2 vtranq; de iure hẽre nõ poterat. Si aũt vellet dimittere primã, & secũdã recipere: tũc nõ possent archipsbyter & clerici ab electione eius discedere, ex quo semel in eum consenserunt, & sic intelliguntur prædicta iura.

g Scandalo.] arg. quòd propter scandalum quandoque receditur à iure. supra eod. cum teneamur. & supra de tempo ordi. ad aures.

†habent

1 Concor. tex. in la frã d[...] m[...] Alb[...] Rosa. [...] test. an lã[...] ibi Cyn[...] ad Mat[...]

†Dissedẽtibus.

† Vide V[...] frã in an[...] li. Hispan[...] c. 21.

†Ca. 1. eo. in 3. comp.

Cum secundum Apostolum.] Primò ponitur cã constitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui pmulgatio Secũdò determinatio casus propositi specialiter Secunda ibi, Inde est. Abbas. Sume casum ad me dietatem capituli: ibi, Inde est, &c.

CASVS. Episcopus Zamoreñ. ordinauit in subdiaconum quendam clericum. C. nomine, sine aliquo titulo: tñ morte preuentus eidem clerico in beneficio ecclesiastico nõ prouidit, & postmodum successor illius requisitus non prouidebat eidem, accessit ad Papam exponens eidem qualiter prædecessor illius ordinauerat ipsum in subdiaconum, scripsit Papa quibusdam, vt illum subdiaconum examinarent si dignus esset ad eccl̃asticũ beneficium obtinendum prius episcopo Zamoreñ. citato, vt examinationi interesset: vnde scribit Papa Zamorensi episcopo, quòd cum clericus ille à prædecessore ipsius ordinat9 fuerit sine certo titulo, si examinatores prædicti eo citato, vt examinationi ipus interesset per se, vel per alium, & vt liceat sibi proponere quicquid rationabiliter duxerit proponendum: tam

super

super idoneitate personæ, quàm etiam super quantitate & qualitate beneficij, illum inuenerint esse dignũ: tamdiu necessaria vitę sibi ministret, donec in ecclesia Zamoreñ. vel alia, per ipsum beneficiũ fuerit competens assecutus: sciturus pro certo, quòd si dignus repertus fuerit & ipse episcopus neglexerit prouidere, cum Papa super hoc fuerit requisitus, compellet ipsum per districtionem ecclesiasticam ad prouisionẽ ipsius. occasione huius negotij Papa committit illa quæ præcedũt, hoc modo; dicit Apostolus: Quia altari seruit, viuere debet de altari: & quòd ad onus assumitur, emolumentum inde debet habere, ergo patet, quòd clerici, qui deputati sunt obsequio Iesu Christi, de ipsius patrimonio viuere debẽt; clerici enim à cleros, quod est sors appellantur: & ideo dum ordinantur, vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatẽ in ipso. licet autẽ prędecessores Innocentij, ordinationes eorum qui sine certo titulo promouetur, quantũ ad executionem irritas esse voluerint & inanes in iniuriã ordinãtium: Innocentius tamen volẽs benignius agere cum taliter ordinatis, statuit, quòd per ipsos ordinatores, vel successores eorum tãdiu prouideat ordinatis, donec per eos bñficia ecclesiastica fuerint consecuti. No. quòd qui altari seruit, de altari dẽt viuere. Itẽ ad quem spectat onus, & emolumentum. Item qui aliquẽ ordinat, vel ordinari facit ad sacrum ordinem, prouidere teneĩ eidẽ, donec per ipsum ordinatus beneficium ecclesiasticum fuerit assecutus. Item si epso simpliciter scribaĩ, vt alicui prouideat in ecclesia sua: non solum in cathedrali ecclesia potest prouidere, sed etiam in parochiali.

isti in sua ordinatione statim consequuntur hæreditatem Domini.

h Dignum.] 12. q. 2. ecclesiasticis.

i Prædecessores.] 70. dist. neminem. & c. sanctorum.

k Ordinationes.] nisi promotus sit ad titulum patrimonij sui, j. eod. tuis. & s. eo. eps si.

Cor. 9.

stolum qui altari seruit viuere debeat de altari:[a] qui ad onus eligitur, repelli[b] non debeat à mercede: patet à simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio[c] deputantur, vt ipsa nominis[d] ratio persuadet. Cũ enim à cleros, quod est sors[e] vel hęreditas, clerici appellentur: quia in sui † ordinatione vel assumuntur[f] in hæreditatem Domini: vel assequuntur[g] hęreditatem in ipso, † vt verè possint psallere cum propheta: Dominus pars hęreditatis meę: dignum[h] est, vt ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua & † per quam diuinis obsequijs adscribuntur. Licet autem prædecessores[i] nostri, ordinationes[k] eorum, qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium irritas[l] esse voluerint, & inanes: Nos tamen benignius agere cupientes, † tamdiu per ordinatores, vel successores[m] eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur.

¶Inde est, quòd cum G. lator pręsentium, a prædecessore tuo fuerit ad † subdiaconatum nullo pręsentante promotus, Mãdamus, quatenus, si eum hi, quibus examinationẽ ipsius duximus committendam, te citato legitimè, vt per te ipsum vel idoneũ responsalẽ intersis: & tã super idoneitate personę quã etiam super quantitate, ac qualitate beneficij proponere tibi liceat[n] quicquid rationabiliter duxeris proponendũ, idoneum esse repererint, tãdiu ei vitæ necessa

l Irritas.] quo ad executionẽ, nõ quo ad veritatẽ, quia ordinem non admittũt.

[Gl. seq. objicit, & dupliciter soluit, & sol. determinat.

m Successores.] sed quare conuenit hic successor ex delicto defuncti, cũ regulariter etiã morte extinguanĩ. 23. dis. quorũdã. & C. si reus vel accu. mor. fue. l. 2. & successor nõ cõuenit ex delicto defuncti. C. ne ex deli. defun. l. vnica? Rñdeo, ne in clerici opprobriũ mẽdicare cogant. 93. dis. diaconi. arg. s. de cle. cõiu. Ioannes. in fin. Vel dic, quòd non tã successor quàm ecclesia 2 punit in hoc casu, quæ nõ restitit dño i tali promotione: nã sine cõsilio ecclesiæ, nõ facit ordinationẽ 24. dist. c. pe. vñ punit si ei delinquẽti nõ restitit. 2. q. 7. c. quapp. & hoc intelligo qñ ipse eps examinauit: si autẽ alij examinauerunt, ipsi tenebunĩ. 54. dist. si seruus. 24. q. 3. qñ. & hoc innuit quod ẽst j. nullo pñtante. Et in hac prouisione dignitas promoti est attendẽda arg. 41. dist. nõ cogantur. ff. de in. l. sed & si intercep. t. §. 2. ff. de viu. sed & si quid. §. 1. & j. eo. c. de multa. & ff. de do. l. si filius familias. Item considerantur facultates ecclesiæ. arg. ff. de admi. tu. l. cum plures. §. cum tutor. & ff. de rel. & sumpt. fu. si quis sepulchrum. §. sumptus, & hic infertur. Bern.

† Vide l. cũ i testũ. ff. de re iud. & l. quoties. eo. tit.

† al. Ita: in subdiaconum.

1 Nõ video quo puniatur ecclesia, vel capitulũ cum epalis mẽsa grauatur sẽm Host. Io. And.

[Gl. seq. in prin. tecit per obie. & solutionẽ. Deinde dat duo similia. Iterum objicit, & soluit. Tertio objicit, & soluit.]

n Liceat.] si scriberetur ipsi ordinatori, ipse non posset aliqd objicere, nisi hoc lřis cõtineret: quia quos idoneos reputauit ad ordines, dẽt reputare idoneos ad bñficiũ, s. de æta. & qual. c. accepimus. sed successor põt. & ita semel approbatus iterum probaĩ & reprobaĩ, sicut medicus. 3 ff. de mu. & ho. l. vt gradatim. §. reprobari. & virgo semel probata iterum probaĩ. 4 27. q. 1. nec aliqua & melius s. de prob. c. pe. & ul. & 2. q. 5. hẽt hoc pprιũ. & c. Mẽnã. sed hoc totum gratia est. quia de facto vnius sæpius quæri non dẽt. ff. de nau. cap. stabu. l. licet in fi. Sed nonne psumi dẽt pro ordinato? Sic arg. s. de prob. post cessionẽ nisi pbet cõtrariũ. Item qualiter cognoscit postea de eius idoneitate: cum sñia epi, qua pronunciauit ipsum idoneum, trãsiuit in rem iudicatam, à qua non fuit appellatum. s. de elec. cum dilecti. in fi. Rñdeo totum fit de gratia. Vel dicas, quòd tantum quęrẽ de noua causa postea emergente. arg. s. de æta. & qual. ordi. c. 1.

3 Quod est ipsũ pp hominum lautatem. Ioã. And.

4 Quia sæpè mens fallitur, & c. vt ibi.

a De altari.] 12. q. 1. ex his.

b Repelli.] ad quem spectat onus, & emolumentum. & 11. q. charitatem, & c. quicunq; & c. ecclesiasticis. 1 & e cõuerso nõ est ferendus is qui lucrũ amplectit, onus autẽ subire recusat. C. de ca. toll. l. vnica. §. pro secundo. ADDITIO. Vnde versus.

Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis.

c Obseqnio.] non tibi, sed dño grauis est cui seruit egestas. arg. 93. dist. diaconi versi. mendicat. Lau.

d Nominis ratio.] 21. dist. cleros. & clericos. & 16. q. 1. si cupis, & nomina debent esse consonantia rebus. insti. de do. §. est & aliud.

e Sors.] 12. q. 1. cui portio.

f Assumuntur.] vt qui ordinantur sine beneficio, vel assumuntur, vt habeant hæreditatem Domini.

g Assequuntur.] si qui ad beneficium recipiuntur,

[Glo.

ria cōgrue subministres, donec^a p te in Zamoreñ. ecclesia, vel alia fuerit cō petens beneficium ecclesiasticum assecutus, scituтus pro certo, quod si p examinationem eorũ † fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatũ nostrum neglexeris p-uidere, cum hoc nobis per litteras eorum innotuerit, ad id exequendũ te per districtionem ecclesiasticā cōpellemus.

¶ Idem episcopo Senoñ.

¶ Qui hoc ignoranti scienter contulit præbendam, quam non potuit, illa euicta. aliam quam potest, conferre tenetur. h. d. & est singularis dispositio.

CAP. XVII.

INter † cætera: & inf. ¶ Facta resignatione à G. † quondam canonico Lauduñ. † de præbenda eiusdem ecclesiæ, quę per commutationem p̄bendarum H. tunc Siclunen. † canonico auctoritate Apostolica assignari ^b debebat: magister P. per Lauduñ. † episcopũ de præbenda fuit inuestitus eadẽ. Super quo cum 10 inter magistrum ipsum & dictum H. cōtrouersia suborta fuisset, per C. Papam prædecessorem nostrũ omnia retractata fuerant: & infra.

¶ Supradicto ep̄o dedimus in præceptis, † vt 20 donec idẽ magister in eadẽ ecclesia fuerit præbẽdale beneficiũ assecutus, nulli alij præbendā assignare præsumat: quod si forte presumpserit, id irritum ^c decernimus & 30 inane. decet enim, vt qa præbendam ei, quam de iure non potuit, assignauit, ^d eam quam de iure potest, assignet: ne præbendam ei fraudulenter visus sit assignasse.

40 ¶ Idem episcopo & cãtori Tornaceñ.

¶ Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates, atque præbendas, & idem si detinetur aliquo vitio hic scripto.

60 ## CAP. XVIII.

CVm † iam dudũ: & infra. ¶ Verũ quo-

[Gl. seq. quærit, soluit, alleg. pro & contra. ponit opi. Vin. demum soluit.]

a Donec per te.] quid si ep̄s ordinauit eũ ad aliquem titulũ, & ille est euictus ab eo, nunquid ep̄s tenet̃ de euictione? Arg. q non: quia donator non tenetur de euictione ff. de ædi. edi. l. ad res donatas, arg. contra. 7. q. 1. p̄stitiũ. & j. eo. inter cætera. Dixit Vin. q ep̄s sp̄aliter nõ tenet̃ si dedit ei bñficium sufficiens, & factum sit insufficiens & exinanitum: sufficit enim minori ab initio adire locupletem hæreditatẽ. ff. de mi. verum. §. si locupleti. tenetur tñ generali obligatione, qua tenet̃ puidere & ordinaт ecclesias oẽs sui ep̄atus. de conse. dist. 1. oẽs. Tu dicas melius cũ T. si fraudulẽter cõtulit ei beneficiũ alterius quo alius non fuit iustẽ priuatus, siue alij debitum, & ipse cui cõtulit, hoc ignorauit, tũc sp̄aliter tenet̃ ep̄s ei prouidere in æquiualẽti beneficio. arg. 7. q. 1. p̄stitiũ. & j. eo. inter cætera. & j. de iure pat. c. pasto ralis.

INter cætera.] Narrat primo factũ. Scđo mãdat decerni. & cãm exprimit: ibi. Supradicto episcopo. Abbas.

CASVS. H. & G. a. permutationẽ suarum p̄bẽdarum affectantes, eas in manu Papæ renunciauerunt: postmodũ mãdauit Papa decano Remẽ. vt de præbenda G. inuestiret H. sed ep̄s loci hoc intelligẽs contulit eã magistro P. vñ orta lite inter magistrũ P. & H. dñs Papa reuocauit præfatã renunciationẽ, & vtriq; restituit bñficiũ suum: & ne magister P. remaneret frustratus spe sua. Mandat Papa ep̄o ut præbẽdã alicui nõ cõferat, donec assignauerit magistro P. bñficiũ præbẽdale I ecclesia: & si cõtra fecerit, illud cassat: ne fraudulenter visus sit illi cõtulisse præbendã. Ber. No. q vbi ponit clausula q si cõtra factum fuerit, decernimus irritũ & inane: quod fit postea, ipso iure nõ tenet. Item qui dat beneficium quod dare non põt, tenet̃ ad beneficium quod dare potest: ne fraudulenter visus sit beneficium contulisse.

[Gl. seq. reci. per obie. vlt. alle. concor. remittit, signat contrarium, soluit, & distinguit.

d Assignari debebat.] ex quo G. resignauit tali modo, vt daretur H. & non fuit ei data, sed magistro P. non videbatur ei renunciasse: ne vñ eam perdidisse, sicut non admittit possessionem qui eam sub modo alij tradidit, nisi modus existat. j. vñ. a. sub conditione eam tradidisse j. de resti. spo. olim. 1. & ff. de acq. poss. qui absenti. §. si quis. & qui sub conditione tradit possessionem, & recedit à possessione, non pdit eam. ff. eo. si cum me. vnde iste non videbatur amisisse possessionẽ bñficij sui: certè verum est quòd amiserat per renunciationem, sed Papa postea ex officio suo vtrinq; restituit propter discordiam suscitatam.

c Irritũ.] simile C. de legi. nõ dubiũ. & C. de reb. eccl. nõ alie. l. sancimus. & 10. dis. c. vides. si hoc verbũ nõ contineretur in litteris, & ipse conferret, vñ q cessio teneret, licet esset facta cõtra mãdatũ Papæ. j. e. dilectus fili⁹, G. vbi de hoc.

d Assignauit.] hic expresse hẽs, quòd si ep̄s pcessit bñficium q cõcedere nõ potuit, tenet̃ mihi ad aliud cõsimile. 7. q. 1. præstitium. de hoc dr̃ j. e. c. prox. sim. j. de si. presby. veniẽs. arg. ff. de pig. act. l. eleganter. §. q reprobos. ff. ad Velleia. quinis. §. si cõuenerit. & ff. q satisd. cog. quoties. ff. de le. 1. l. si filiusfam. §. si q alicui. & ff. de leg. 3. l. nos. uo. § Labeo. quia adiuuari beneficijs nos oportet. nõ decipi. ff. commodati. l. in commodato. §. sicuti si. & j. de cõmo. c. vn. in si. Et sic est cõtra 1. 3. q. & dicit lex, q donator non tenetur de euictione. ff. de ædi. edi. l. ad res donatas. sed hic in veritate nõ dr̃ donare, quia necesse hẽt eam donare, & in necessitate nemo liberalis existit. ff. de adi men. leg. l. rem legata. in si. & de hoc dictum est j. eo. c. regulam. & hoc intellige quando episcopus sciuit quòd eam donare 50 non poterat, & ille qui recepit ignorauit, vt supra. proxi. si enim recipiens hoc sciebat, non credo, quòd haberet petitionem contra episcopum ad aliam præbendam, instar illius qui sciens emit liberum hominum, quia emptio nulla fuit: secus si ignoranter emit. ff. de contrahen. emp. l. liberi hominis. Ioan.

CVm iamdudum.] Opponenti plura contra electum, sufficit alterum probare quod ad cassationem eius sufficiat. h. d. Primò ponit sex, quę opponebantur contra electum. Secundo diffinitionem quæstionis conditionalem. Tertio respondet tacitę quęstioni vel obiectioni. Secunda ibi, Mandamus. Tertia ibi, cum multa. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpositura Siclunen. à quibusdã canonicis ecclesiæ Siclunen. electus fuit quidam nomine Ioannes de Bychinia maiore parte capituli prius appel-

¶ illorum

a Ad hoc j. eo. si beneficia. li. 6. Io. And.

† Cap. j. eo. ti. in j. cõpi.

† V v.

† Laudensi

† Sidon.

† Laudeñ.

b Hic casus Bern. est, & in antiquis exemplarib. reperitur.

† Text. est in j. verba. ff. de cond. inst. & l. actus. ff. de reg. iu.

4 Facit pro lege hic in initio. Io. And.

† mandat

† Cap. 4 eo. ti. in j. cõ. Et de materia vid. C. cõs. 3. & C. tradã. cõ. 67.

appellan te, & quibusdã canonicis absentib. & nõ voca tis ad petitionẽ ipsius Ioannis cõmissa fuit causa quibusdã iudicibus: iudices illi confirmauerunt electionẽ ipsius Ioannis: tandem causa cõmissa fuit alijs iudicibus ad petitionẽ partis aduersę, & illi cassauerunt confirmationẽ priorũ iudicum: demum Papa cassauit processus primorũ & secũdorum iudicũ, reducens causam in eũ statum in quo erat ante primã cõmissionẽ, istis omnib. sic peractis R. Siclunen. canonicus opposuit se isti Ioanni. proponẽs multa contra ipsum, s. pluralitatẽ dignitatũ & beneficiorũ, contra cõcilium Lateran. & quod die intrusionis suę ante cõfirmationẽ, admi nistrare præsumpsit, & post cassatione cõfir mationis electionis suæ min istrauit. his & alijs auditis; Mandat dñs Papa quibusdam iudicibus, quod si inuenerint prædictũ Ioanne habere plures dignitates atque præbendas, aut aliqd aliud de pmissis (qd sufficiat) inueneriint esse verũ, eidẽ Ioanni super ipsa præposi tura silentium impo nant, ab impetitione ipsius Siclunẽ. ecclesiã absoluentes. In fine respondet Papa quasi tacitæ quæstioni: posset quis opponere dño Papæ, quare vos istum repellitis? multi sunt qui habent pluralitatem dignitatum & beneficiorum? Rñdet. Multa per patientiã tolerantur, quæ si in iudicium deducerentur, exigente iustitia cassarentur. No. quod qui habet plures dignitates seu personatus, sine dispensatione Papæ ineligibilis est. Item ante confirmationem nemo debet administrare. quod si fecerit, debet eius electio cassari. Item per patientiam multa tolerantur, quia non denunciantur uel accusantur: quæ si in iudiciũ deducerentur, secundum iustitiam cassarentur.

uit post cassationem confirmationis: quia Papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices priores & posteriores.

[Glo. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. rõ iura, & soluit.]

niam ab R. Siclnñ. canonico, I. de Bythinia† quędam obiecta fuere: multitudo[a] videlicet tam dignitatum, quam etiam præbendarum, ambitionis & auaritiæ[b] vitium: cui nõdum finem imponens, cõtra diffinitionis nostræ[c] tenorẽ, & Lateranẽ.[d] statuta concilij† ad obtinendam pręposituram Siclunen.† se ingerit & ingessit: & quod die intrusionis suæ ante cõfirmationem[e] † præsum pserit ministrare: sicut & post cõfirmationẽ cassatam. ¶ Mãdamus, quatenus si inueneritis prædictum I. habere plures alias dignitates, atque pręben das,[f] aut† aliquid aliud[g] præmissorũ quod ad cassationem eius suffi ciat, inueneritis esse verũ: ei super iã dicta pręposi tura silentiũ imponatis, ab impetitione ipsius, Siclunen.† ecclesiã[h] absoluentes. Cum multa p patientiam[i] tolerẽtur,† quę si deducta fuerint in iudiciũ, exigente iustitia ñ debeant † tolerari.†

¶ Idem archiepiscopo, & archidiacono Senonen.

¶ *Recepto in canonicũ quam cito facultas se obtulerit debetur præbenda, & interim habebit quotidianas distributiones.*

CAP. XIX.

Dilectus † filius T. canonicus Linconien.† proposuit, quod cum de mandato C. Papæ prædecessoris nostri Linconien.† episcopus quãdã præbendã assignauit eidẽ in ecclesia Linconien.† quia capitulũ ipsum ad eãdem recipere contemnebat; & inf. ¶ Ad instantiã Remen.

a Multitudo.] quæ est canonibus inimica. supra eo. quia intantum.

b Auaritiæ.] quæ à promotione repellit. 85. distin. c. Florentinum. quam etiam dixit lex legitimis testibus sententiam. C. de inoffi. testa. l. si quis suo. & est seruitus idolorum. ii. 8. eo. c. auaritiæ. Bern.

c Diffinitionis nostræ.] quam non habes in compilatione, quæ olim erat de institut. cap. tua nuper.

d Lateranẽ. statuta concilij.] s. eo quia intantum.

e Confirmationem.] hoc ita intellige, quod sup hac electione fuit causa cõmissa ad petitionem illius electi, & iudices illi electionem confirmauerunt, & postea alij iudices, quibus eadem causa fuit commissa, confirmationem illam cassauerunt, sicut hoc totum habetur in compilatione Innoc. 3. de re iudic. c. 1. de quibus hic fit mentio.

f Præbendas.] de hoc dictũ est s. de elect. c. dudum, 2.

g Aliud præmissorum.] scilicet quod ante cõfirmatio nem ministrauit. s. de elect. qualiter. vel quod ministrauit post cassationem confirmationis: quia Papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices priores & posteriores.

h Ecclesiam.] & ita vr quod ecclesia, quę ipsum elegit, sciens ipsum habere plures dignitates atq; præbendas, nõ possit ipsum repellere. arg. s. eo. cum non ignores. ar. cõ s. de excep. cum ecclesiasticæ. & melius s. de elec. cũ inter canonicos 8. q. 1. c. dilectissimi. & 32. q. 5. horrendus. j. de cõcess. præb. cũ super. & s. de cler. coniug. c. diuersis fallacijs. & j. de don. c. inter dilectos. Sed hęc forte nõ habent: quia iste non fuit electus ab ecclesia: immo ecclesia se sibi opponebat, & electus fuit à quinque tãtũmodo, alijs appellantib. primo, & quibusdã absentibus, vt hic patet, in decret. quæ olim erat in cõpilatione Inno. de re iu. c. 1. hæc decr. de illa electione loquit. Ber.

i Per patientiam.] hic rñdet tacitæ quæstioni dicenti aliquis, multi sunt hãc & plura beneficia, quare ipsũ reprobatis dñe Papa? & ipse rñdet: multa per patientiã, &c. & tamen per talem patientiam non fit dispensatio. argu. j. de cognat. spir. super eo. & s. de iureiur. mulieri. arg. talis patientia voluntatem requirit. ff. de tribu. l. j. 1

Dilectus filius.] Continet quattuor dicta. Primo mãdatũ Apostolicum. Secundò ibi, Ad instantiam, iustu & iniustu præceptũ legati. Tertiò ibi, Cũ ergo, iusti processus confirmationem, & iniusti reprobationem. Quartò ibi, Facientes, Papalem subiunctionem. Abbas.

CASVS. Eps Linconẽ. de mandato dñi Celestini Papæ, cuidã clerico G. nomine, quandam præbendam in ecclesia Linconẽ. assignauit: sed capitulum Linconẽ. noluit ipsum recipere ad eãdem: tandem ad instantiam Remeñ. archiepiscopi, tunc episcopi Prænestini, Apostolicæ sedis legati, talis compositio inter capitulum & G. intercessit, quod receptus fuit in canonicum & in fratrem, concesso sibi stallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorum, ita tamen quod fructus prębendæ recipere non deberet, nisi loco proximo uacaturæ: sed quia plures prębendæ postmodum vacauerunt, nec eidem G. aliquã assignauerunt, accessit ad Papam, proponens eidem omnia supradicta: scribit Papa iudicibus dicens, dictũ G. in canonicũ recipi canonicis non obuiare institutis, sed vacaturã expectare prębendam, esse contra Lateranẽ. concilium: vnde Papa factum legati in eo quod dictum G. recipi fecit in canonicũ & in fratrẽ, approbauit: sed quod nihil reciperet nisi loco proximo vacaturæ, reprobauit: quia verò indignum est, vt receptus in canonicum beneficio careat; Mandat iudicibus, vt epm & capitulum compellant, ut ei præben-

Marginalia: Bithinia. Bitumia. | lib Alex. cap. 1. 3. & | Siclẽ. | ministrare cõ firmatione. | vitia aut quod præ fatis, &c. | † Sidcñ. | † In antiquis: tolerantur. | † deberent. | † Vide l. 1. §. pen. ff. de his, qui not. infa. & l. 2. §. 1. ff. si quis in ius voca. non ierit. | † Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat. | † Lingon. | † Lingoñ. | † Lingoñ. | 1 Dñs sciens scutũ mercari in reputetur tributoria, nõ tamen requirit quod uelit, sed satis est; quod noluit, ex quo sciuit. Ioan. And.

dam (cum se facultas obtulerit) assignent: & portiones quotidianas, quæ fiũt in ecclesia, faciant assignari eidẽ. No. quod aliquis potest recipi in canonicũ sine assignatione præbendæ, dummodo aliquid sibi assignetur tanquã canonico: & si additur quod nihil percipiet nisi cũ vacauerit prębenda, hoc non licet, sed sic potest recipi: Recipimus te in fratrem, & prouidebimus tibi cũ facultas se obtulerit, istud non est contra conciliũ. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item vtile non vitiatur per inutile, nec licitum per illicitum.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

a Percipere nõ deberet.] istud fuit contra conciliũ. j. de cõcess. præben. nulla. Sed cõtrariũ videtur s. eo. relatũ. vbi tenet promissio vacaturæ præbendæ. Sol. hic nihil percipiebat, sed ibi sic, vt patet, ex illo verbo; integritate præbendæ gauderet: & ex eo quod dicit; quotũ cõis est vsus: & hic hoc solũ additur quod percipiat ea quæ de cõi conferuntur, & ita nõ cõtradicit, sed concordat: & hic vitium fuit expressum.

[Glos. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

b Illicito.] arg. contra s. de consti. cũ M. ver. quatuor recepe-runt ad vacaturas, &c. Sed Papa illud reprobauit. vnde præcepit quod eis prouideatur ex superexcrescentibus, &c. & ita concordat cum ista. uel ibi recepti fuerunt simpliciter, vt ibi nota.

ADDITIO. Vel non reprobatur receptio in ius canoniæ, sed receptio ad vacaturas.

[Glos. seq. arg. instruit, quærit, opin. ponit, & soluit.]

c Approbantes.] ar. quod sententia siue donatio tenet pro parte, & pro parte non. sic s. de arbi. cum tempore. 12 q. 2. si quos. & 17 q. 4. questi. & 22. q. 4. inter cætera. [1] & j. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. Caueas tamen qualiter fiat electio. si dicatur: eligimus te ad proximã vacaturam, nulla est electio. j. de concess. præb. c. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. Si verò dicatur: eligimus te in fratrem & socium, & promittimus tibi conferre beneficium cum primum vacauerit, tenet electio talis. s. eo. relatum. & j. de concess. præb. cum inter. assignando eidem quotidianas distributiones. alias compellẽtur ad hoc, vt dicitur hic in fi. & ille intelligitur electus ad quoddam ius de nouo creatum. j. eo. dilecto. & illud ius petit quam cito assignatur beneficium vacans. non enim diu posset manere tale ius sine re corporali. 1. q. 3. si quis obiecerit. & talis canonia auget numerum canonicorum, sed non præbendarum. Sed nunquid plures possent taliter eligi, si duo possunt eligi, eadem ratione & plures, scilicet tres & quattuor, & quotcunque? Dicit Io. quod secundum numerum præbendarum possunt plures vel pauciores eligi. Sed certe non uidetur quod tot possunt eligi quot sunt ibi canonici, propter diutinam expectationem: sed sufficit quod pauci eligantur, saltem duo vel tres, vel quinque. s. de consti. cum M. Ferrarien.

d Destraudetur.] sic s. eo. relatum.

e Cum se facultas.] hoc idem erat ei promissum in illa cõpositione: sed archiepiscopus auctoritatẽ præstare non potuit, immo illud solũ cassatur quod nihil percipere deberet. Lau. Itẽ ex eo quod dicit hic, patet quod legatus non potest dispensare contra conciliũ. [2] j. de cõcess. præb. nulla. sed solus Papa. Itẽ aliud est dicere, cum facultas se obtulerit, & aliud cum beneficium vacauerit, vt hic patet. & j. de concess. præben. accedens.

[Glos. seq. recitatur per obiectionem & solutionem.]

f Assignare.] hoc idẽ poterat consequi ex illa cõpositione, vt vĩ. dicit Io. quod non quia tẽpore compositionis vacabant ibi beneficia, & volebant ipsum expectare proximam vacaturam. Item aliud additur cõpositioni: quod ipse habeat quotidianas distributiones siue victualia, quæ de cõi conferuntur: quæ tancũ præsentibus dantur. s. de cler. nõ resid. de cætero. & j. eo. licet. Perceptio. n. talium præbendarũ non facit canonicum, quia sola salarij perceptio non facit decurionem. ff. de decur. sola. [3] & infra eod. dilecto.

archiepiscopi, tunc episcopi Prænestin. Apostolicæ sedis legati, & auctoritate ipsius, talis inter eũ & episcopum & canonicos Linconien. † compositio intercessit: quod ipso ab eis recepto in canonicũ, & concesso sibi stallo in choro, & participatione qualibet diuinorũ idẽ fructus præbendæ percipere nõ deberet, [a] nisi loco proximo † vacaturę: & infra. ¶ Cum ergo dictum T. in canonicũ recipi, canonicis non obuiet institutis, & vacaturam expectare præbẽdã Lateranen. concilio † nõ sit dubium obuiare: Nos facto eiusdem legati illicito [b] reprobato, quod est licitum approbantes: [c] † quia uidetur indignũ, ut receptus in canonicũ præbẽdę beneficio destraudetur: [d] Mandamus, quatenus dictos episcopum et canonicos, vt ei præbendam (cũ se facultas [e] obtulerit) non differant assignare, [f] appellatione postposita cõpellatis: Facientes eidẽ portiones quotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

¶ Idem episcopo Brixien. †

¶ Non tenet electio cum ad vnam præbendam duo simpliciter eliguntur.

CAP. XX.

TVę † fraternitatis deuotio: & infra. ¶ Cum sæpè contingat, quod ad vnam prębendam duo clerici propter importunitatem [g] petentium eligantur; Nos attẽdentes, quod si duo vnã præbendam tenerent, illud esset cõtra cõcilium Turonen. [h] quod præbendarum inhibet sectionẽ; [i]

TVæ fraternitatis.] Primò ponitur decisa facti narratio, & consultatio. Sedo responsio: ibi, Nos. Albas. CASVS. Al. quando contingit quod ad vnam præbendam uacantem, duo eliguntur propter importunitatẽ petentiũ: quæsitum fuit a Papa an talis electio de iure teneat. Papa considerans, quod si duo vnam præbendam tenerent, esset contra concilium Turonen. quod præbendarum inhibet sectionem: & si vnus illorum prębendam haberet, alter illorum sub expectatione contra Lateranen. concilium remaneret. Respondet quod talis electio de rigore iuris est cassanda. Nota, quod quæ per importunitatem fiunt, ualere non debent. Item præbenda diuidi non debet. Item electiones contra iura factæ non ualent, & ipso iure nullę sunt.

g Importunitatem.] electio facta ad importunum clamorem non ualet. s. de elec. Oñus. 61. dis. miramur. & per importunitatem non concedenda sępè concedimus, dicit Imperator. C. de petit. bon. sub. l. 1. lib. 10.

h Concilium Turonen.] s. eo. maioribus. & j. vt eccl. bene. vt nostrum. & 1. q. 1. c. si quis præbendas.

[Glos. seq. duas obiectiones soluit.]

i Sectionem.] sed cum vna parochia possit diuidi in duas. 16. q. 1. præcipimus. & 10. q. 3. cap. vnio. de consec. dist. 1. omnes. j. de eccl. ædi. ad audientiam. quare vna præbenda non potest diuidi in duas? Respondeo, duæ parochiæ licitè fiunt ex una, iusta causa interueniente quod utra-

† Lingoñ.
† proximò
† sub Alex. iij. c. 8. & habetur j. de concess. pb. cap. nulla.
† Vide l. si conuenerit. cum glo. ff. de pign. act. melius in l. necnon. §. 2. cum gl. non prohibeat. ff. ex qui. cau. maio.
1 Regulariter enim nõ vitiatur utile p inutile. j. de reg. iu. utile. lib. 6.
2 Concor... do... cæt... tũ... re... j. de... cũ dile... de offi... 3 & 4 l... Ioan. At...
† Brixiẽ
† Cap. 6... pale.
3 al. H... nim. & ... in C... super ... Ioan. A...

&† si vnus illorum ipsã obtineret præbendã, sub expectatione aliuscõtra Lateraň.† concilij [a] statuta remaneret. Inquisitioni† tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore [b] iuris penitus est cassanda.

¶Idem

¶Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in iudices, poterit iudex alterũ confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentib. prouisionẽ facere. Ista est pulcherrima dispositio, & in toto corpore iuris non habes consimilem.

CAP XXI.

Nisi† essent viri prouidi & honesti, [c] tã q ordinationem fecerunt, quàm illi circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra, super negotio Prioratus, ordinationẽ illam valde suspectam, ꝓpter exempli perniciem haberemus. ¶Quod ergo post concertationem diutinã ordinatum est circa vnum de duob. electis, vt ipse habeat Prioratũ, hoc ex iurisdictione delegata, secundũ iustitiam videtur esse statutum. quod autẽ ordinatum est circa reliquum, vt ipse viginti† libras de reditib. capituli, & quadraginta de prouẽtibus Prioratus percipiat† annuatim: hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum ex arbitraria [d] potestate: cum in delegatos† fuerit compromissum, qui auctoritatem sibi retinendo cõmissam, se pro bono pacis & vtilitatis hoc ordinasse fatentur. ¶Quia igitur hæc ordinatio ab

ꝙ vtraq; sit parochia per se, & habeat propriã limitationem: sed ꝙ duæ fiet sub vna limitatione, non potest. 16. q. 1. plures, & eodẽ mõ vna præbenda põt diuidi in duas, ita quòd sint ibi perpetuo duo canonici, dũ mõ facultates illius præbendę sufficiant competenter duob. j. eo. c. vacãte sicut vna dom⁹ põt diuidi, & de cætero erunt duæ dom⁹: & vnus fundus si diuidatur, erũt duo fundi. ff. cõia prædiorũ. l. si qs duas. §. 1. sed præbenda diuidi nõ dẽt, vt sub nomine vnius præbendæ cẽseatur vterq; quasi dimidius canonic⁹. q a vnitas non recipit diuisionẽ. 24. q. 1. loqũ. nulla. n. seruitus diuidit, licet vsusfructus diuidat. ff. ad leg. Fal. l. 1. §. si vsusfruct⁹, & ff. de vsu & habi ta. l. v sus pars. Sed nonne hoc mõ põt diuidi præbenda, ꝙ idem ius apud vtrumq; remaneat, quia & iura incorporalia apud plures põt in solidũ residere. j. de iur. pat. c. 1. & ff. de serui. l. viæ. & ff. de bo. liber. l. libertus. in fi. in præbẽda hoc esse non potest, vt dictũ est j. e. dilecto licet. n. dicatur idem ius esse apud plures, re vera tñ quilibet speciale & separatũ i⁹ habet. ff. quemad. serui. amit. l. aq̃. Et not. quòd sicut de vna præbenda possunt duæ fieri, si facultates sufficiant: sic ex causa necessaria possunt & debent diminui præbendæ. 1 infra. de ver. sig. c. vlt.

a Lateraneñ. concilij] infra de concel. præb. nulla.

b De rigore iuris.] innuit quòd de patiẽtia possit tolerari & confirmari, quasi dispensando, quod satis potest concedi: quia talis dispensatio non est perpetua, sed ad tempus: nec proprie dicitur facere contra concilium. Ad quid ergo diceret, de rigore iuris? aliàs simpliciter respondisset dicendo, quòd talis est cassanda, & multæ tales electiones tolerantur, & ex causa posset iuris rigor relaxari. arg. op. infra eo. c. vacante, & c. cum causam. vbi tenetur integrare præbẽdam tali modo collatam, nec mandatur cassari.

Nisi essent viri prouidi.] Primo recusat suspectam ordinationem, & ipsius duo membra declarat. Secundo præmissis motiuis sub certa moderatione illam approbat. secunda ibi, Quia igitur. Abb. Sic.

CASVS. Vacante quodã Prioratu duo fuerunt electi ad ipsum, cã cõmissa fuit super his duabus electionib. vt negotium posset facilius expediri, partes compromiserunt super istis duabus electionibus in iudices delegatos: retenta sibi iurisdictione delegata: iudices isti sue arbitri, pro bono pacis & concordiæ ordinauerunt, quòd vnus electus prioratum haberet, alter, verò viginti libras perciperet annuatim de redditibus capituli, & 40. libras perciperet annuatim de prouentib. prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus recepta est & approbata: tandem petiuerunt illam ordinationẽ per sedem Apostolicam cõfirmari: Super hoc scribit Papa, dicens, quòd illã ordinationem haberet valde suspectã ꝓp malum exemplum, nisi tã illi qui eã fecerũt, q illi circa quos facta fuit, essent viri prouidi & honesti: quod. n. factũ fuit per illos, vt vnus de duob. electis habeat prioratum, hoc factum fuit secundum iustitiam ex delegata iurisdictione: quod de altero factum est, vt ipse habeat vigintĩ libras de redditib. capituli, & xl. de prouentibus prioratus percipiat annuatim: hoc secundum prouidentiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit cõpromissum què retenta iurisdictione delegata, ꝓ bono pacis & concordiæ confessi sunt se hoc fecisse: quia ergo ordinatio ista ab omnib. est recepta, & Prior & capitulum prouisionem istam sine grauami ne possint exhibere, quæ facta fuit nõ ex actione partium, sed ex iudicum prouisione ꝓ bono pacis: Papa eam tolerat hoc mõ, vt videlicet dignitas prioratus non remaneat onerata, ita quòd defuncto Priore, successor ei⁹ ad prestationem quadraginta librarum nullatenus teneatur, ne circa prouentus prioratus aliqua sectio fieri videatũ. No. propter honestatẽ pſonę præsumitur ꝓ ipso. Item aliquis põt vti simul delegata & arbitraria potestate. Item pro bono pacis aliqua sunt tolerãda, q aliàs reprobarentur. Item quæ fiunt ex pactione partium circa spiritualia, illicita præsumuntur. Itẽ promissio ista fuit personalis. non ergo transit ad successorem.

c Honesti.] ex qualitate personę præsumitur licitum quod aliàs esset illicitum. arg. 9. q. 2. Lugduneñ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit. arg. affirmatiuè, & contrarium soluit.]

d Ex arbitraria.] & ita põt aliquis simul vti arbitraria & delegata potestate. sic s. de præsum. cap. lras. sed istud non videtur posse cõstare, quia rõne delegatæ potestatis adiudicauerunt alteri prioratum, sm hoc ꝙ constabat eum canonicè electum, qualiter per arbitriũ poterunt ipsum condemnare ad soluendum alteri parti indebitum, cũ alij solui nõ possit quod est alij debitum. s. de iureiur. cã te. quia si prioratus fuit isti debitus, constat quòd solutio pecuniæ est indebita? Põt dici, quòd isti non fuerunt arbitri, sed arbitratores, quorum arbitrium si iniquum sit, auctoritate superioris retractatur. supra de arbi. non sine. vel reducitur ad arbitrium boni viri. ff. pro socio. si societatem. Sed nunqd ratione talis arbitrij possent ipsi adiudicare alteri prioratum? Arg. quòd sic, supra. de trãsa. c. de cętero. sed nõ est verum: quia talia spiritualia possideri non possunt. nisi ex iusta institutione canonica. 2. q. 1. legum. sic & in matrimonio non potest interuenire arbitrium. s. de transa. c. vlt. & supra de in integ. resti. c. pe. in fin. & hic ver. hoc ex iurisdictione delegata. B.

† al. trigint̃a

† recipiat

† In iudice delegatũ potest compromitti. Doct. in c. cum tẽpore. supra de arbit. Specu. tit. de arbit. §. 1. adde Lãfrancum trac. de arb.

. l. itaq̃ & si ... ipsorũ, &c.

sub Alexã. ... 3. c. 8.

al. ita: sup ... respõ.

... in compr. Et ... quod p ... ca. dicit ... in c. 1. §. ... partes. ... Cõ... in vsib. ... dor.

... lest, ... præ... vt ... preuent ... hoc ... dolo. ... de.

a Ex iussione.] ex pactione partium nõ liceret, nec il lam tolerasset Papa, vt s. de pac. cũ pridem sed qa iudi cis auctoritate factũ fuit, & ad tps sustinetur. s. de tran sa. de cætero. sic. n. excusat ab infamia qa iussu iudicis paciscitur de furto. ff. de his q no. infa. l. furti. §. q iussu.

Et qp Papa hic tolerauit huiusmodi cõpositionem, hoc fecit pp cas pdictas, s. p bono pacis & vtilitatis, quia placuit oib. & si Papa compositionem non tolerasset, auctoritas iudicis non sufficiebat quia de iure hoc facere non poterat: vnde dicit Papa; Nos eã hoc adhibito moderamine toleram[a], & ad tempus tm, vt sequit, & occasione huiusmodi prouisionis assumunt qñque aliqui causam male faciendi.

b Prioratus.] nisi hoc esset appositũ, confirmatio talis sine tolerantia fuisset realis, argu. supra de transact. veniens. & infra de instit. cum venissent.

c Prouentus.] qm sicut ius diuidi non potest, sic nec fruct[9] vt 1. q. 3. c. vlt. & infra vt eccle. bene. vt nostrum. & 16. q. 1. c. si monachus.

PRo illorum.] In prima ponitur facti narratio. In secũda causę commissio: ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit archiepiscopo Burdegalen. vt in aliqua ecclesiarum suarum magistro P. competens beneficium faceret assignari; contradictores per cẽsuram ecclesiasticã cõpescendo: recepto isto mãdato, mandauit decano & capitulo Xanton. vt dictum magistrum reciperent in canonicum & in fratrẽ. Canonici Xantonen. ex aduerso dicebant, quòd habebãt certum numerum canonicorum, & iõ ipsum recipere non tenebantur. Archiepiscopus intelligens quòd ipsi abusi fuerant indulgentia de certo numero canonicorũ. dictum magistrum de prębenda & canonica Xanton ecclesię inuestiuit, & contradictores excõmunicauit: & quia canonici non recipiebant eundem, iterũ accessit ad Papã petens super hoc sibi prouideri. Scribit Papa quibusdam dicens, quòd quia quod de prędicto magistro per dictum archiepiscopum prouisũ factũ fuit, auctoritate sua vult ratum haberi: mandat quatenus si cõstiterit prędictos canonicos indulgentiam de certo canonicorum numero non seruasse, & auctoritate ppria aliquem vltra constitutum numerum in canonicum recepisse, sententiam excommunicationis, quam tulit archiepiscopus in eosdem, tandiu faciant obseruari, donec dictum magistrum recipiant in canonicum & in fratrem, & ea quæ ad canonicatum pertinent, ducerint assignanda; cum legem domino Papæ imponere non possint, quam ipsi negligunt obseruare. Nec quòd si scribit Papa archiepõ vt det alicui in aliqua ecclesiarum suarum prębendam, potest dare prębendam in qualibet ecclesia sui suffraganei. Item per hanc decretalem probatur, qp ex vi huiusmodi mandati nõ possit executor mittere in possessionem corporalem: licet sit arg. cõ ex eo quod dicit; de Xantoñ. ecclesię prębenda inuestiuit: sed hoc soluitur in glossa, quæ incipit, per talem. Itẽ qui auctoritate propria venit contra indulgentiã in hoc casu amittit eam. Itẽ excommunicati recipiunt aliquem in fratrem, & valet receptio: & sic est arg. quòd excommunicati possunt eligere, sed non est verum.

omnib. est recepta, possuntq; licite Prior & capitulum de prouentib. suis pp causas pdictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione,[a] iudicum prouisionẽ huiusmodi exhibere: Nos eam hoc adhibito moderamine toleram[9], vt ad præstantionẽ quadraginta librarum non dignitas Prioratus,[b] sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa p[c]uentus aliqua videatur facta lectio Prioratus: ita quod ipso Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minime teneatur.

¶ Idem Valden.† episcopo. & abbati Vatian.†

¶ Canonici priuilegiati a Papa, super certo numero, si spõte receperunt aliquem supra numerum, contra impetrantes à Papa, exceptione numeri vti non possunt.

CAP. XXII.

PRo illorũ prouisione; & infra. ¶ Burdegalen. archiepõ mandauimus, vt magistro P. in aliqua ecclesiarũ[d] suarũ vbi ei expedire cognosceret, cõpetẽs faceret beneficium assignari cõtradictores[e] ecclesiastica districtione cõpescens: q decano & capitulo Xantonen.† auctoritate nostra mandauit, vt ipsum admitterẽt in canonicũ & in fratrẽ. Cumq; idẽ reluctarent canonici, ac indulgentiã de quadragenario† canonicorũ numero ei opponerent: qa archiepiscopus cognouit illos† in elusionem[f] mandati nostri indulgẽtia eis concessa irreuerenter abuti, prędictum magistrum[g] de prębenda & canonia† Xantonen.† ecclesiæ inuestiuit,[h] cõtradictores vinculo excõmunicationis

d Ecclesiarum suarum.] sub hoc termino cõprehenduntur oẽs ecclesię ipsius puincię, et epales, 2 vt hic patet & s. de vi. pal. c. 1. siue habeant ius conferendi siue nõ: sed i aliqua prælatura per hanc formã prouidere nõ possit; s. eo. c. vlt. & in . . . quibus ius hẽt, ie. ius in aliqua . . . si diceret . . . in aliqua ecclesiarum tuæ prouinciæ, quia tunc nõ . . . verum ius habeat vel nõ. sine ordinariæ potestatis, cum auctoritas . . . g . . . tamen Papa in hoc non reprobat factum archiepiscopi. Et sic large sumitur quod dicit, suarum.

e Contradictores.] hac sententia non comprehenduntur nisi partes, & alij etiam qui de facto contradicunt, & non de iure.

f Elusionem.] multæ enim viæ sunt hominibus ad malitiam, in auth. de nup. §. minores. in fine coll. 4.

g Prædictum magistrum.] Innocentius 3 dicit, quòd in registro sic habetur post ista verba; Cum consensu & voluntate tua frater episcope de prębenda & canonicatu Xantonen. ecclesiæ. &c.

[G]. seq. recit. per quæstionem, an executor datus p hæc verba; facias prouideri vel assignari, possit inuestire: ponit opi. quòd possit, soluit contrarium, ad hanc decr. respondet, & remittit, allegat contrariũ, & soluit.

h Inuestiuit.] per talem inuestituram non adipiscitur quis possessionem, nisi corporaliter in possessionẽ mittatur. infra de do. per tuas. De tali inuestitura hẽs supra de re iu. cum olim, & infra de his quæ fiũt a ma. par. ca. ex ore. & hoc probatur per hoc quod Papa mandat, quod solummodo sententia lata in eos obseruetur donec dictũ magistrum recipiant in fratrem. Si enim in possessionem missus fuisset, Papa mandasset; vt in possessionem inductus defenderetur. Et sic per hanc decr. non probatur, quod per hanc formam; Mandamus, vt talem facias recipi in canonicum & in fratrem, talis ecclesiæ, contradictores per censuram ecclesiasticam

Margin: val. compromissionis. † Vaden. Vadenen. † Vatien. † C. 8. coll. in quamp. † Sãtonen. 2 De hoc vide Joã. And. in c. quod . . . † quadragenario † eos † canonia † Sanctonen. 3 Hæc glossa nec . . . Bernardo . . . in vet. . . .

10 20 30 40 50 60

ocenti nguit nter for n, facias aden, & nam, fa . assigna- nasi pri- forma ? cat quòd ias in cō ri: secun- quòd nu rat & fa- factū af tari. Sed hic reli per Ioā. b.

siasticatū, &c. vel, facias cōpetens beneficiū assignari. s q possit mitti in possessionē ipsius ecclesiæ, nec inuestiri, cum hoc ei non mandetur, cum certa forma sm q̄ procedere debet, sit præfixa. Quidā tñ dicunt p hanc decr. q per talem formam potest mittere in possessio. sue inuestire, quod ego nō credo, put not. ī. de concess. pb. cum nostris. Arg. ꝯ. ī. de except. cum ecclesiasticæ. Non est ꝯ quia ille iā fuit p Papam inuestit[a], & in corporalem possessionem de mādato ipsius inductus, vt patet in integra. Et qđ dixit hic; inuestiuit, fecit vltra formam sibi datā: quod patet p rñsionem Papę, q de inuestitura nullā fecit mētionē, vel excōicatione, q̄ præcepit obseruari quousque ipsum reciperent, & ideo dicit, prouide.

a Prouide.] a excusauit eum Papa, sed reuera nō benè processit inuestiēdo: sed refert verum mādetur; facias prouideri vel, facias beneficiū assignari. In primo casu delegatus non potest inuestire: qa prouisio non est sibi demādata, sed faciat prouideri. In secundo potest inuestire, & faciet beneficium assignari: quia modo sibi est prouisio reseruata, & illi sic inuestito fructus postea debebuntur. s. eo. dilectus. & c. relatum. & ho.: quia forma rescripti seruanda est. supra de rescript. cum dilecta, cum similibus.

[Glos. seq. arg. alleg. duo iura, & remittit alle. 4. in contrarium, quærit, & soluit.]

b Auctoritate ppria recepisse.] & ita qui semel facit contra priuilegium suum, sibi præiudicat in illo. ī. de rescr. constitutus, & ī. de const. cum M. & c. cum accessissent. vbi de hoc arg. ī. de priuileg. accedentib. & c. si de terra. §. 1. & C. de excus. tut. l. voluntariæ. Et hoc attēde, quòd dicit; auctoritate propria, quia si hoc auctoritate Papæ fecissent, non intelligerentur venisse contra priuilegium suum, etiam si esset iuro firmatū: qa auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. ī. de iure iur. venientes, & suprà de elec. significasti. Sed quid si venissent contra indulgentiam auctoritate Cardinalis legati Apostolicæ sedis, nunquid excusarentur? Non credo: quia non posset illos compellere ad hoc vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

[Gl. seq. not. quòd excommunicati canonicos recipere possunt. alle. duas rationes, & duo similia: ponit sextam contrariam, quam non approbat.]

c In canonicum.] & ita ea quæ faciunt excōicati in eorum præiudicium, bene valent. & ita excōicati recipiunt aliquē in canonicū, & valet talis receptio: & ea quæ faciunt excōicati in eorum præiudicium bene valent. ī. de excep. cū inter. cum suis similibus ex. ōicatur quis vt in causa procedat. s. de off. ord. significauit. & quia isti non debent absolui nisi satisfaciant, vt suprà de offi. deleg. ex litteris. sed satisfacere non possunt nisi ipsum recipiant, nec per talem participationem erit excōicatus. sic excōicati admittuntur ad iustitiā qñq; antequā absoluantur. ī. de sent. excō. ex tenore, & ī. de rescri. c. capitulum sanctæ crucis. Vel expone, donec dictum magistrum recipiant, id est, donec cautionem præstent quòd iuri parebunt in hoc, vbi habent causam defensionis, sed in hac decr. non habebant iustam causam defensionis, imò salsam, vt littera dicit.

nis astringens: & infrà. ¶ Quia verò quod per dictum archiepiscopū, de memorato magistro auctoritate nostra puide[a] factum est, firmitatē volumus obtinere: Mandam[us], quatenus si vobis cōstiterit prędictos canonicos, indulgentiā q̄ habēt de certo canonicorū numero, non seruasse, & aliquem vltra constitutum numerū in canonicū auctoritate ppria recepisse:[b] cū nobis legē imponere non debeant, quam ipsi negligūt obseruare, latam in ipsos excōicationis sententiam à prædicto archiepiscopo, tādiu denuncietis sublato appellationis obstaculo seruandam, †donec sæpè dictum magistrū recipiāt in canonicū,[c] & ea quæ ad canonicatum[d] pertinent, cum stallo chori, & loco capituli, ei studeant assignare.

¶ Idem Bisuntino archiepiscopo.

¶ *Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitimè promouetur.*

CAP. XXIII.

TVis† qōnib. respondemus, q clericos in minorib. ordinib. constitutos, de patrimonialibus[e] bonis habentes vnde possint congruè sustētari,[f] & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti: (Dummodo aliud canonicum non obsistat) ad superiores poteris ordines promouere.

[Gl. seq. no. quòd fracto numero canonicorum, &c.]

d Ad canonicatū.] mādat hic Papa dari huic illa q pertinent ad canonicatū & nō pbendā, & sic dabunt ei quotidianas distributiones quousq; vacabit pbenda, vel quousq; fructus fuerint augmentati. Et sic patet hic, q licet canonici aliquē recipiāt vltra numerū, ēt sua auctoritate, non augent numerū pręběndarū, licet augeant numerum canonicorum. supra de cōst. cū M. habuisti idē supra eo. dilectus. & infra eo. tit. dilecto.

†Ca. 9. eo. tit. in 3. compil. lat. huius verò decretalis decisionē hodie accipere debem[us] iuxta ordinationem concilij Tridētini sessio. 21. de reform. cap. 2.

TVis qōnib.] Ponit dictū, cuius vnam determinationē interię ibi, Dūmodo. Abb. Sicul[o].

CASVS. Quidā clerici in minorib. cōstituti, nondū fuerāt beneficiū ecclesiasticū assecuti: habebāt de bonis patrimonialib. vñ poterant cōmodè sustentari: volebant pro moueri ad sacros ordines: Rñdet Papa consultus, q bene possunt ad superiores ordines pmoueri, dū aliud canonicū non obsistat: & intelligitur ordinatus ad titulū sibi patrimonii. Not q qs pōt ordinari ad titulum sui patrimonij.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

e De patrimonialib.] habent ergo isti patrimoniū pro titulo sic, ī. eo. c. episcopus si aliquē. nec debent ab episcopo beneficiū petere, ex quo tali mū intitulati sunt: & iudicio suo mādūcāt & bibunt, q de suo habent, & alienum recipiunt. 16. q. 1. qm quicqd. & 12. q. 2. ca. & si illi. & 1. q. 2. clericos. Sed quid si patrimoniū istorū periret chasmate vel alluuione, nunquid tenebit illis prouidere? Dominicalis 3 qō consueuit esse, tamen satis videtur quòd episcopus debeat eis prouidere in beneficio ecclesiastico: quia cum isti ad sæculum redire non possint, redundaret in opprobrium ordinis clericalis. arg. 93. dist. diaconi. & arg. supra de cle. coniug. Ioānes, & supra de renun. ad supplicationem.

3 Dñicalem qōnē vocat quam olim tores canonici Doctores diebus Dñicis sol haut tractare, extra cursum legendi ordinariū: sicut Sabbathinū qōnē appellant Legistæ, quā in sabbathis, ab ordinarijs lectionibus cessātes, auditoribus discipulis explicabant.

[Gl. seq. soluit dubium. Secundo qrit. arg. pro, & ꝯ. ponit opinionem Vin. ꝯ q̄ alleg. decr. tua. ponit opin. Tanc. & soluit. Tertio quęrit, & soluit. Quarto qrit, ponit primo opi. Vin. secundo opi. Tan. quam approbat.]

f Cōgruè sustentari.] alias non debet ipsum promouere: quod si fecerit, tenetur ei ad supplementum. supra eo. c. 2. & c. cum sm Apostolum. Sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio ad quod est promotus, quasi ad titulum? Argu. quòd non. 16 q. 1. similiter. & ī. de deci. nouum genus. Arg. contra. 16. q. 1. si quis laicus. Dixit Vinc. quòd tenetur soluere decimas. arg. illius. c. si quis laicus. Arg. contra, quòd non debeat

dēat soluere, vt ī. de simon. tua. T. dixit, q si ab alijs clericis recipit diuinum officium, & alia sacra, debet eis soluere decimas, alioquin ꝯ quia de beneficio suo non tenetur soluere decimas, credo q pp clericatū istius, licet sit ordinatus ad patrimoniū suū, ecclesia quę pri mū decimas percipiebat ōdiales iure suo nō debeat defraudari quia res semp remanet cū sua cā, & sine culpa sua priuari non debet, nec est ēt iusta cā quare priuari debeat. Item q̄ritur, an iste possit trāsire ad aliā ecclesiā sine licentia epi? Dicas q non, 71. dist. primatus. Sed nunquid pōt renūciare patrimoniū tale? Vr q sic quia inde viuere dēt & ecclesiasticū onus sustinere, quod cōsitet Vinc. sed Tanc. dixit, q pōt vēdere: q qui ptio fruit, rē habere vr. ff. de viu. fr. quia q pretio. & pōt illud donare, q & bn̄ficio ecclastico posset renūciare, quod credo verius.

¶ Idem episcopo Zamoreñ.†

¶ *Absenti potest conferri beneficium alio mediante: nec refert vtrū absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente. h. d. coniungendo vtrunque intellectum. Et est casus notabilis, & quotidie practicatur.*

CAP. XXIV.

ACcedens ad Apostolicam sedē: & infra. ¶ Inquisitioni tuę taliter rñdemus, q clericus absens p aliū, vel alius a magis p ipso, potest de bn̄ficio ecclesiastico inuestiri.

¶ Idem Treceñ. epis. opo.

¶ *Si ad vnum canonicatū & ad prębendam duo sunt rece*

Accedens.] Absens pōt inuestiri de beneficio alio mediante. Vel si potest summari. Pōt quis inuestiri de beneficio pro absente. Communis diuisio. Secūda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quærebatur hic, vtrū aliquis absens de beneficio ecclesię possit inuestiri? Rūdet quòd aliquis nōmine ac vice absentis de beneficio ecclesię potest inuestiri quia ille dicitur inuestiri, cuius nomine alius inuestitur. No. quòd absens potest per alium inuestiri.

[Glo. ista quærit, & tñ ipsa soluit. secundo obiicit, & soluit.]

a Vel alius.] sicut vnus noīe alterius possidet. ff. de acq poss. quicquid vterq; enim possidet. ff. eo. tit. quod meo. & ī. vt lit. nō cont. q̄m frequenter. alijs. & ī. de test. ipsi cū venissent. & ī. de præsc. si diligenti. ita & vterque potest dici inuestiri. Sed quæ fuit dubitatio? Forte iste episcopus dubitabat, an carnale matrimoniū inter absentes ꝯhatur, & ideo dubitauit an & spirituale. Prima q̄ō expeditur 32. q. 2. honoratur. & ī. de conuer. coniu. ex parte & ff. de ritu nupt. deniq;. Secunda dubitatio hic explicatur, vtrū clericus absens possit inuestiri per aliū. vel dubitatio fuit illa, an inuestiret quis p absente & ignorante, & certe bene, & acquirit ei poss. ssionem: & cū iste sciuerit, habebit causam vsucapiendi. C. de acq. poss. l. 1. Vinc. Vel ideo dubitauit: quia sicut hæreditas temporalis per procuratorem acquiri non pōt. ff. de acq. hær. per procuratorem. ita videbatur quòd hæreditas spiritualis acquiri non posset, sed non vr quòd dominium sit quæsitum per traditionem absenti. ff. de acquir. do. res ex mandato. Item nec possessio vr acquiri per inuestituram. ī. de his q̄ fi. a ma. par. cap. ex ore. & infra de do. per tuas. Dicas, quòd si vel dans, sīcl accipiens intēdit acquirere dominium absenti, tunc est ei quęsitum: & sic loquitur. ff. de acq. re. do. si procurator. ff. de do. q mihi donatum. Sed si neuter hoc intendit, non statim acquiritur dominium. & sic loquitur. ff. de acquir. re. do. res dominium tamen vel possessio non acquiritur per gestorem negotij. ff. de neg. gest. si ego. Io.

DIlecto.] Diuiditur in quatuor partes. Primò ponitur factum, & allegatio pro celerario: sec undo al legatio contra eum ibi, Procurator. Tertio diffinitio: ibi, Vnde. Quarto protestatio: ibi, Ita quòd. Abbas.

CASVS. Archieps Remeñ. qui in Francia legationis officio fungeretur, intēdebat puidere vnicam nepoti suo G. noie in Treceñ. ecclesia: celleratus Treceñ. vt gratiā legati sibi acquireret, in manib. legati renūciauit pręben dā, q̄ in Treceñ. ecclesia obtinebat: dictus legatus nepotē suū & dictū cellerariū instituit in canonicos Treceñ. & Archieps & capl̄m cōiter assignauerūt vtriq; stal lū in choro, & locū in capitulo, vt fructus illius prębendę diuiderēt inter se, donec idem G. integraliter esset beneficiū assecutus: & pcurator generalis episcopi tūc absentis ista oia cōprobauit, & dictus cellerarius lectionē & Euangeliū legit in sua septimana, & alia fecit, q̄ alij canonici consueuerunt defuncto episcopo eo cuius hæc facta fuerunt, alter successit: & dum accederet ad ecclesiā cōsecratus, dictum Cellerarium recepit ad osculū pacis, & tunc non recipiebantur ad osculum nisi canonici: & per biennium sine quæstione sic permansit: Postmodum episcopus excitatus a somno, cœpit mouere quæstionem ꝯ ipsū Cellerarium super præbenda prædicta, & sic q̄ō inter Episcopum & Cellerarium ad sedem Apostolicā est delata: datus fuit quidam Cardinalis vtriq; parti auditor, coram quo Cellerarius proposuit omnia supradicta, petens dictum episcopum à sua molestatione compesci: procurator episcopi proposuit ex aduerso, quòd ad vnicum beneficium quod vacabat in ecclesia Treceñ. non licuit ipsi legato duos instituere, allegando ad hoc concilium Turoñ. quod præbendarū inhibet sectionem, & concilium Lateraneñ quod prębendarū p hibet expectationem. Præterea in ecclesia vbi non est certus numerus præbendarum, nulla ēt præbenda vacāte, potest aliquis in canonicū assumi: quia intelligitur eligi ad quoddā ius, quod de nouo creatur, & cū electo nascitur: sed vbi est certus numerus præbendarū, duo ad vnam præbendam eligi nō possunt cū illud ius spirituale diuidi nō possit: propter qd dictus procurator asserebat institutionem prætatā non valere, cū in Treceñ. ecclesia certus sit numerus præbendarum, quē capitulū vel legatus augmentare non intendebant, vel ius aliquod create de nouo. His & alijs auditis, Papa dictū Cellerarium condemnauit ad restitutionem eorum, q̄ tenebat ratione prædictæ institutionis, imponēdo silentiū eidem super dicta præbenda, vel parte ipsius, ita tñ quòd per hoc prædicto G. nepoti legati, nullum præiudiciū generetur q a res inter alios acta, aliis obesse nō debet. No. quòd legatus nō pōt instituere duos ad vnā prębēdam contra concilium Turoñ. Item beneficii spūalis perceptio non dat ius, sed sola canonica institutio. Item res inter alios acta, alijs obesse non debet.

b Resignauit.] purè sine aliqua conditione & mō, aliàs simoniacus fuisset. quę. a. quibus pro. & supra de pact. pactiones.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.]

pti simpliciter, receptis nō tenet etiā interueniente Apostolica auctoritate hoc dicit. & est notabile capitulū, quare tene semp menti, & nota ipsū.

CAP. XXV.

DIlecto filio P. sāctæ Pudentianæ ptpsbytero Cardinali, Cellerario Treceñ. & R. procuratori tuo, auditore concesso, idē Cellerarius proposuit corā eo, q cum in manib. Remeñ. Archiepiscopi tunc Apostolicæ sedis legati, intendentis prouidere G. nepoti suo in Treceñ. ecclesia præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit: b† dictus legatus

a Gene-

† Latonieñ. Batoñ.

a Tene de hoc qd statuit concil. Trid. supra proximè citatum necū glossa fallaris.

† Vide c. si ti bi absenti ec. tit. li. 6. & l. quæ mihi donatum. per Bar. ff. de donat.

a Dicunt Legistæ quòd tēporalis hæreditas non potest per pcuratorē acquiri. pro eo quòd acquiritur, & aditur solo animo, ex quo vere dedi pcuratorē ad adeundum iam apparet animus aditionis: & idō impossibile ē illa adiri, sed illud verum de hæreditate iam delata: & q̄ scio delatā, in deferenda locum habeat quod statim dicā. sa. A nd.

De eo ... moto ad ... e eo.

† Cap ... pilat.

† Post ... concil ... etiam ... tutum ... cum Pi ... tiana ... in om ... contra ... ne ... tem.

† resign

præfatũ G. & eundẽ Cellerariũ i canonicos Trecen̄. instituit, & ambob⁹ capitulum Trecen̄. stallũ in choro, & locum in capitulo, & idem archiepiscopus supradictę prębendæ fructus diuidendos cõmuniter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendiũ † assecutus, & infra. Quorũ receptionem procurator generalis ª pdecessoris tui, in partibus Cõstantinopolitanis tũc agentis, postmodum approbauit.

¶ Dictus quoq; Cellerarius lectionem & Euangeliũ in hebdomada sua legisse dignoscit: & tã decani quàm episcopi electioni, & aliorũ negotiorũ tractatibus, sicut canonicus Trecen̄. interfuit: & domũ quandã p capitulum memoratum obtinuit, quę non nisi canonico consueuerat assignari: tuque † cum ad eandem accessisses ecclesiam consecratus, eũ cũ canonicis alijs ad osculũ recepisti: ᵇ cum tunc nõ nisi canonici ad osculũ admittantur: & eidẽ super prædictis non moui sti per bienniũ quęstionem: propter quod petijt, vt te ab ipsius super hoc molestatione ᶜ indebita, compescere dignaremur: & infra. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicũ ius spirituale, quod vacabat tunc, ibi simul duos canonicos instituere pędicto legato non licuit: nam si duo vnicam præbendam haberẽt, id esset contra Turonen̄. conciliũ, ᵈ quod præbendarum inhibet sectionẽ. Si verò duob. receptis vni tãtùm præbẽda daretur, sub expectatione alius cõtra Lateranen̄. † conciliũ ᵉ remaneret. ¶ Præterea licet in ecclesia, ĩ qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante in canonicum quis possit assumi, cũ intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, † & cum electo in canonicum nasci tur, & desinit cum defuncto: in ecclesia tamẽ quæ determinatũ habet numerum præbendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud: eo ꝙ huiusmodi spirituale ius, diuidi ᶠ seu communicari nequeat inter eos quamquam interdũ hi, ad quos spectat electio, de cõmuni assensu augmentare ᵍ valeant numerum præbendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando: nisi fortè statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramẽto firmatum: vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: huiusmodi clausula ʰ prohibitionis adiecta, vt si quicquam contra id fieret, nõ valeret, propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asserit procurator: cum in Trecen̄. ecclesia certus sit præbendarum numerus, quẽ capitulum vel legatus augmentare ⁱ † minimè intẽdebat, vel ius aliquod de nouo creare. ¶ Vnde dictũ Cellerarium ad restitutionem eorũ, quæ ratione prædictæ institutionis tenebat, sentẽtialiter duximus condemnandũ, ei super præbenda ipsa, vel eius parte silentium imponẽtes; ita quòd per hoc prædicto G. nullũ pręiudicium generetur cũ res inter alios acta, regulariter alijs non obsistat.

a Generalis.] vnde videbatur ꝙ dñs ɔ̃ factũ pcuratoris venire non debebat. arg. ĩ. de offic. deleg. cũ olim. qa factũ pcuratoris, qui generalẽ habet administratio nẽ, dño pjudicat. ff. de iureiu. iusiurãdũ. §. vlt. ff. de pac. nam & nocere. sed tñ secꝰ est, qa generali mandato nõ vr̃ delegasse, nisi id qđ legitime i fieri põt. ff. de cõd. in deb. si procurator. & ff. de his q̃ fi. in fraucredi. si pater. vel qa fraudulenter aliquid faciat. ff. man. creditor. §. Lucius. vnde cũ talis institutio ɔ̃ ius esset, nõ tenebat eps illam ratam habere. ĩ. eo. tit. tuæ. & [illegible]

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Recepisti.] Per hoc videbatur cõtentire institutioni ipsiꝰ. ı. si. 63. dist. Hadrianus. & ĩ. de his q̃ fi. a maio. par. cap. ex ore & ĩ. d. priui. cum olim. ar. C. ad Velleia. aut siue à me & ĩ. d. ipõ. ad id qđ. Itẽ qa i psẽtia sua gessit se tãq̃ canonicũ: vnd qa ipsũ nõ remouit, statim vr̃ ipsum approbasse. arg. ĩ. de offi. d. leg. coram. C. de acquir. poss. l. ı. C. de pa. pt. si filiũ. 20. q. j. quẽ a genitoribus talis patientia ; non facit canonicũ, sed tm̃ canonica electio. ff. de Decur. Herennius. & ĩ. de [illegible] ex frequẽti [illegible] C. de lib. cau. non idcirco. Ber.

c Molestatione.] & sic agebat iterdicto, vt possidetis.

d Turonen̄. concilium.] ĩ. e. maioribꝰ. B.

e Lateranen̄. concilium.] ĩ. de conce. p̄ ben. nulla.

f Diuidi.] qa vnitas non recipit diuisionẽ. 24. q. ı. [illegible] De hoc dictũ est ĩ [illegible] tis. ınitialẽ ĩ. eod. c. i [illegible]

g Augmentare.] ĩ. de consti. cum M.

[Glo. seq. re[illegible] per quæstionem.]

h Hmõi clausula.] imò & si clausula illa non esset adiecta tñ sine eius auctoritate nõ vr̃ ꝙ possit ɔ̃ uenire ex quo confirmatio Papæ accessit. ĩ. de confir. c. ı. & 2. Nã vbi princeps confirmat, idẽ est ac si fecisset sñia n. C. de vete. iur. enu. l. ı. §. sed neque. versi. oia nostra facimus, &c. Verius ẽ, ꝙ nõ obstat eis talis ɔ̃firmatio, cũ eorũ fauore facta sit, quia possint ɔ̃uenire si volunt. ĩ. d cõsti. c. M. & c. cum accessissent nisi clausula hmõdi sit apposita: d̃cernatis irritũ, & iane. Io.

i Augmentare.] hæc fuit sufficiẽs rõ, quia intendebat idẽ ius, & eandem præbẽdam cõferre pluribꝰ quare non valuit. ĩ. eod. tuæ. sed si intendisset vtrũq; eligere in canonicũ, talis electio non valuisset. ĩ. eo. dilectꝰ. & c. relatũ qa ad duo iura intelligũtur eos elegisse, ex quo [illegible] ꝙ facultates sufficeret duobꝰ. ĩ. c. 2. [illegible]

[Glo. seq. remittit, secũdò ol[illegible], & soluit tertio [illegible] pro, & ɔ̃ solu. quarto soluit quæstionem.] hanc regulam & eiꝰ expositionẽ hẽs ĩ. de re iudic. penul. sed vr̃ ꝙ causæ istorũ [illegible] sunt [illegible] [illegible] est alij [illegible] hæc quippe. & 81. dist. [illegible] Daniel. fin. ĩ. de accusa. ac petitionẽ. & 58. dist. ordinatos. sed secus est hic: quia

† Lateran. sub Alexan. iij. c. 8.

† creatur

† al. non intendebat.

quia agendo contra vnum, nō agit de iure alterius: sed in præmissis casib⁹ agit de vtroq; sic ī. de adul. significasti. & de adul. denunciasse. 1 se qd si postea agitur contra ēm, & ille secundus obtinet, nunquid pdest alijs, vt per hoc retractetur snia lata? Vr quòd sic: qa snia lata pro vno ex socijs, pdest alijs, vt 2. q. 6. cap. et q. 6. diffinitiua. ver. qnq; & ī. de appel. c. pen. & ff. si ser. vend. l. loci. §. 2. sed nō est ita, qa illa intelliguntur cū snia processit contra oēs i cōi causa. lex illa, loci. § 2. loquit de seruitute, quæ cōis ē & indiuidua: & pro parte qs agere nō potest. Per decre. illā bene vr solui illa qō, qua qritur, duo fratres ex eodē patre & matre eadē contraxerunt matrimonium cū duabus sororibus ex eodē patre & matre eadem: fuit lata snia contra matrimoniū inter vnū virū & eius vxorē pp cōsanguinitatē: Quęritur vtrū snia ista preiudicet alteri fratri & eius vxori, q non fuerunt i lite? Dicas q nō fit eis pīudiciū.

1 Vide de si mo. dilectus 3. sup 3. glo. Ioann. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cōp. Et de materia, an ex cā rōnabili de vna pbenda possint fieri duę, vid. Do. in eorum ī. hoc tit. c. auaritiæ.

† assensu

V Acante.] Due sūt partes. Secūda, ibi, Sup quo. Abbas Sic.

CASVS. Vacante quadam præbēda in quadā ecclesia cathedrali, eps ex illa præbenda cōstituit duas & ibi instituit duos canonicos: altero illorū defuncto, quidā clericus nomine Hippolytus pbēdā illi⁹ defuncti auctoritate Apostolica fuit adeptus: iste Hyppolitus impetrauit lrās à dño Papa contra epm, vt integraret illi pbendam illā: & alius dicebat se habere idē contra ipsum epm: qsiuit eps, qd facere deberet? Rńdet Papa, q cū Turon. con. ilij statuta diuisionē præbendarum inhibeāt, eps tenetur illas præbendas redintegrare de vacaturis, nisi ex certa & rōnabili cā de prædicta præbenda constituerit duas, & tot sint prouentus vtriusque, q possint cōpetēter vtriq; sufficere. Nota, quòd vna præbenda pōt diuidi in duas, dū tñ vtriq; sufficiant illius prouentus, aliàs nō pōt; & si diuisa fuerit, redintegrari debet.

a Turonēsi. statuta concilij.] ī. eo. maioribus.

[Glo. seq. obijcit & tripliciter soluit.]

b Integrare.] sed quare tenetur integrare, cum talis electio nulla fuerit. ī. eo. c. proxi. ? Rńdeo, isti duo simpliciter fuerunt electi in canonicos, vnde tenuit electio ī. eo relatum. & c. dilectus il. dicit 2 q licet nō valuerit talis electio, eps tñ tenetur integrare præbēdam, cū non possit reuocare qd fecerit. arg. ī. de don. inter dilectos. & ī. de conces. præb. cum super. & ī. de cler. cōiu. diuersis fallacijs. Vel alia ratio potest reddi: Isti electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & non ad vnicum,

2 Alternatiue: qa etiā eius fuit solutio. ī. pxi me. Io. And.

† contigerint.

¶ Idem.

¶ *De vna præbenda vacāte possunt fieri duæ, si eius suppetant facultates, aliàs diuidens integrare tenetur.*

CAP. XXVI.

VAcante † quadā pbēda i ecclesia tua, duas ex ea cōstituens, ad illa de consensu † capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorū altero viā vniuersæ carnis ingresso præbendā, quam defunctus habuerat, qdā clericus nomine Hippolytus, fuit auctoritate sedis Apostolicę assecutus. Verùm cū idem Hippolytus te super integritate præbendæ per quasdam nostras litteras inquietet, & alius idē ius aduersus te se habere pponat, qd facere debeas requisisti. ¶ Super quo sic duximus respondendum, quòd cū Turoneń. statuta a cōcilij sectionē inhibeāt prębendarum, teneris vtriq; de his, quę vacare contigerit, † integrare b præbendam: nisi rationabili causa de vacante supradicta præbēda duæ fuerint constitutæ: c ac tot sint vtriusq; prouentus, quòd per vtramq; sit vtrique prouisum in beneficio competenti.

& non intendebat eps facere contra concilii cum duas constitueret 3 pbendas ex vna, credēs sufficere facultates ad duos: vnde si reperiatur q non sufficiat duobus, tenetur integrare de vacantibus. ī. eo. cum causam. & sic vr q episcopus possit tolerare si aliqñ aliqui eliguntur ad vnum beneficiū, vt dicit ī. eod. tur.

c Constitutæ.] hic ergo patet, q de vna pbenda possunt fieri duæ. 4 & ēm hoc erūt duo noua iura, sicut vna parochia pōt diuidi i duas. 16. q. 1. pcipimus. & ī. d eccle. ædi. ad audientiam c. De hoc dictum est ī. eo. tur.

3 Quod p... tur ... Innoc. ... And.

4 Hic ... posse ... præbenda ... vt patet ... cil. Tri... 24. de r... videtur.

¶ Idem Vercelleń. episcopo.

¶ *Si Papa mandat capitulo, vt aliquem in canonicum recipiāt, & præbendam, si qua vacat conferant: si de mandato scientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de redditibus ecclesiæ loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.*

CAP. XXVII.

ij DIlectus † filius G. clericus nobis exposuit † conquerendo, quòd cum pro eo ad Nouarień. capitulum mādatum Apostolicū miserimus, vt eum in canonicum reciperent & in fratrem, prębendam (si qua tunc vacabat †) conferentes eidem, & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus quatenus si tibi constiterit, quod in Nouarień. ecclesia præbēda vacaret d

ij Dilectus filius.] Si Papa mandat ei ad quē spectat vt beneficiū cōferat vni, collatio p eū alteri facta tenet, ipse tñ ex transgressione punit: vt hic dr. Prima pars querelā decisā cōtinet: Secūda iudicis pbet. ibi. Fraternitati. Abb. sic.

CASVS. Quidā clericus G. noie obtinuit lrās à dño Papa ad capitulum Nouarień. p quas mādabatur eidē, vt dictū G. reciperent in canonicum & in fratrē, & pbendā (si qua vacaret) conferrent eidē: capitm mādatū Apostolicū noluit adimplere, imò pbendam vacantē, quā dñs Papa prædicto G. cōferri mandauit, alij assignauerunt: vnde i idē G. petijt à dño Papa vt quod de ipso mandauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli allegabatur, q pręebenda non vacabat. ibidem Papa his auditis mandat, quatenus, si cōstiterit quòd in Nouarień. ecclesia, præbenda vacarit eo tempore quo Nouarień. canonici litteras receperunt, dictum clericum faciant recipi in canonicum & in fratrem, cum præbendam illam in deritionem mandati Apostolici duxerint conferendā; & de prouentibus illius ecclesiæ aliquos redditus annuatim faciant assignari eidem, donec prębendale beneficiū fuerit assecutus. Nota, q licet Papa mandet, vt alicui conferatur prælenda, & canonici eam alij conferunt, tenet collatio: sed ipsi compellendi sunt vt illum postea recipiant: & quod dicit in fine; de redditibus prouideatur, & c. credo appositum fuisse in pœnam capituli, quia mandatum Apostolicum cōtempsit, quia illud non ... erat in antiquis.

[Glossa sequens recitat per q. an vnum sit mandatum, &c.]

d Vacaret.] ergo videtur à contrario sensu, quod si tunc nulla vacabat, non tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & sic videtur tantum vnum mandatum, sed videtur quod duo, quia mandauit eum recipi in fra-

† Cap. 4. de conces. bēn. ...

† prope...

† vacat

5 Imò ... tiqua ... tinetur ... dem ... dib ... ecclesiæ ... gnis ... cōpetē... signari ... tentus.

pl in fratrem: quod vnum mandatum est, & præbendã conferri; & vnum est consecutiuum alterius: vndè statim tenebantur illum recipere, & postea beneficium conferre, vel statim, vel quam cito possent.

[Glo. seq. primò arg. tempus receptionis inspiciẽdũ. Secundò de tempore datæ. Tertiò de vtroque. Quartò argu. ad quęstionem quã soluit. sol. contraria.]

tempore quo eiusdem ecclesię canonici nostras litteras receperunt: a cum eam alij in elusionẽ mãdati nostri duxerint cõferendam, b eundem clericum, si non habet c sufficiens beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi d facias: & sibi de redditib. ecclesiæ singulis annis assignari e prouẽtus, donec ei sit i beneficio præbendali prouisũ.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Habens personatum, vel beneficium curatum, si secundo tale receperit, vacat primum: quod si retinere contenderit, etiam secundo priuabitur, hoc primo. Et is ad quem spectat beneficij curati collatio, licitè confert statim cum instituens aliud recepit & si infra sex menses non conferat, deuoluitur ad alium collatio, & aliter punitur. hoc secundo. Cum sub limibus verò & litteratis personis circa pluralitatem beneficiorũ incompatibiliũ solus Papa dispensat hoc tertiò. Hoc dicit istud capitulum vtile & famosum.*

CAP. XXVIII.

De multa prouidẽtia

a Receperũt.] hic consideratur tẽpus receptionis litterarũ, & non datæ. sic. s. de foro competẽ. licet. s. de rescrip. capitulũ sanctæ crucis. Sic in litteris impetratis cõtra futurios. j. de vsu. quia frustra. sic quandoque considerat tẽpus oblati libelli, licet tũc nõ rectè agatur: si tamen postea incipit ius competere, perfici potest iudicium. ff. de pig. act. si rẽ. §. vlti. & ff. de rei vend. sin autem. §. 1. arg. contra quia tempus datæ est considerãdum. sup. de rescr. eam te. & cap. constitutus. Item arg. contra. ff. ad exhi. l. cigni. §. vlt. Item argu. quod si iudex tempore impetrati rescripti sit excõicatus, & tpe receptionis absolutus quod valeant litteræ: arg. sup. de ap. super eo. ar. sup. de rescrip. pastoralis. ad fi. & ff. de iud. cum furiosus. & supra de ętã. & qual. pręterea. ff. de acq. hær. mutum. Io. quod non credo. Immo litteræ non valent. cum ab initio nullæ fuissent: vndè postea per absolutionem conualescere non possunt. Quare ergo potius hic considera tur tempus receptionis, & in illa, eam te. & cap. constitutus. tempus datæ? Hic consideratur tempus receptionis, & non datæ, quia quamcitò uacat beneficium, pertinet collatio ad capitulum seu episcopum. cum statim possint beneficium conferre quousque interdicatur eis, uel mandatum recipiant super hoc: vnde si vacat tempore quo litteræ dabantur, non præiudicat capitulo quousque ad ipsos mandatum perueniat: quia non tenẽtur diuinare. infra vt eccle. bene. vt nostrum; vndè collatio medio tempore facta legitima est, sed mandato recepto tunc primo præiudicatur eis, vnde postea non debent contrarium facere: quod si fecerint, procederetur contra eos prout dicitur hic, nisi diceretur in mandato, quod si secus feceretis, illud decernimus irritum & inane, sup. e. inter cętera. & cap. dilecto. sed in decr. eam te, cõsideratur tempus datæ, quia tempore datæ, & tẽpore receptionis vacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda & capitulũ non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad episcopum, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum, qui potuit conferre: & satis mandabatur illi quando mandabatur capitulo, cum ipse tempore datæ esset de capitulo: vndè ipse episcopus non poterat se excusare, quod non recepisset mandatum. In illa, constitutus, dicas, quod cum aliquis impetrat litteras super beneficio: tunc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quã impetrat, illud debet tunc dicere, aliàs non valerent litteræ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quo non est, mentio fieri non potest: vnde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti.

[Glo. seq. obijcit inducens quattuor, & soluit.]

b Duxerint conferendam.] videtur quod nulla collatio non teneat. arg. j. de concess. præben. proposuit, q̃a Papa ibi consimilem 1 donationem cassauit. Item eo ipso quod Papa pręcepit isti dari, prohibuit alij dare. ff. de cond. & demon. cum ita. & ff. de procur. Pomponius. §. sed & is qui. Item talis electio facta est cõtra legem animatam: quæ durius agit quã inanimata. ff. de arbit. Celsus. & l. pręcedenti. in fine. & ita nulla est. 10. dist. vides. Itẽ ratione pcedentis denunciationis non valet: quod factum est. C. de rei vendi. si fundum. j. de no. oper. nunci. ca. 3. ff. ad leg. Falci. dolo. ff. de eden. quędã. §. is autem. Sed verũ est quod hęc collatio tenuit, licet cõtra mãdatum Papę, vt satis patet hic, & j. de cõcess. præbẽ. proposuit. nec solum mãdatum Papæ sufficit ad hoc vt ius habeat. ff. de pigno. actio. non est mirum. §. sciendum. & sup. de re iud. cum aliquib. Item licet canonici obligati videantur, ipsa tamen præbenda non est illi obligata. arg. ff. de pollici. l. 2. & ff. de cõtrahẽda emptio. l. vl. in fine. Et ita electio talis quantum ad canonicos non videtur canonica, sed quantum ad electũ sic: sicut sacerdos in mortali existens quo ad se illicitè celebrat, quo ad alios 3 licitè supra de cohabitatio. clerico. & mul. & cap finali. sic donatio potest esse vitiosa, & tamẽ donum tenet. arg. inf. de iure patronat. cura pastoralis. & C. de rei ven. quoties. Vel licet peccent recedendo a mandato Papæ, non tamen peccant aliũ eligendo: simile 27. q. 1. nuptiarum. & ideo puniuntur: quia compelluntur illũ recipere pro quo mandatũ receperunt? : & hoc verum est licet Papa mandet beneficiũ vacans, uel cum primum vacauerit, alicui concedi, valet tñ collatio alij facta: 4 nisi clausula illa adiecta fuerit: quod si contra feceritis, id decernimus irritum & inane. sup. eo. inter cętera. & cap. dilecto.

ADDITIO. Nisi Papa alias suam intimauerit voluntatem. infra de concel. præben. quia in cunctis. lib. 6.

c Non habet sufficiens.] & ita si non habet sufficiens, non nocet, si de illo non fecit mentionem. argumentũ est hic, & sup. eo. cum teneamur. & c. postulasti. De hoc dixi supra de rescrip. si proponente.

d Recipi.] & sic patet quod prior electus non remouetur, ut dictum est: licet contra mandatũ sit receptus. sic infra de ijs quę fiunt à majo. par. cap. ex ore.

e Assignari prouentus.] sic 5 j. e. dilectus. in fin. Istud additum fuit, q̃d non erat in antiqua compilatione.

De multa.] Diuiditur: quia primo narrat ius antiquum. Secundo subijcit nouum: ibi, Pręsenti. Vel potest diuidi in tres partes: prout videntur tria dicta. Secundum: ibi, Is quoque ad quem. Tertium: ibi, Circa sublimes. Abbas Siculus.

CASVS. In Lateran. concilio statutũ fuit, quod nullus diuersas dignitates & plures ecclesias parochiales reciperet, alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & conferens concedendi potestate priuaretur: sed quia istud statutum male obseruabat, Innocentius volẽs obuiare huiusmodi cupiditati, statuit, vt quicunq; de cetero receperit aliquod beneficiũ cura habẽs animarum annexã, si prius tale beneficiũ obtinebat, ipso iure sit priuatus

eodem

habet.

De materia huius glos. vide Petrũ cõsi. 9. & Felinum in c. eã. & ac rescr. & plenissime, adde illum in constitu. s. de tesp.

1 Concilium generale Lateran. sub Innocentio. c. 29. & eod. titu. 4. cõpila.

2 Non fuit consimilis quia ibi datus fuerat executor ad prouidendũ hic non. Io. And.

3 Idest, alij non peccare ipsũ audiendo cũ ignorent eũ esse in peccato mortali.

4 Quod dic habere vtrinque de cõ. pben. si capitulo & c. seq. & ibi plene de hoc lib. 6. in fin. licet sit ar. contra C. de leg. non dubium. Io. And.

5 Hãc glossulã non reperio in manuscriptis, nec puto Bernardi esse.

eodem: & si illud contenderit retinere, alio spolietur: & ille ad quẽ spectat collatio prioris beneficij, illud cõferat cui viderit conferendũ: & si vltra sex mẽses cõferre distulerit, ipsius collatio ad alios deuoluatur secundum statutũ Lateran. concilij: & insuper tñ cogatur de prouentibus suis in vtilitatem ipsius ecclesiæ assignare, quantũ à tẽpore vacationis cõstiterit esse perceptũ: & hoc idem in personatib. siue dignitatibus obseruet; addit insuper, vt nullus in eadẽ ecclesia plures dignitates vel personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum: tñ circa sublimes & literatas personas, quę maioribus beneficijs sunt honorandę, per sedẽ Apostolicã poterit dispẽsari. Not. quod qui habet curam animarum vel personatũ, si ad consimile beneficiũ eligatur, postquã illud receperit, ipso iure vacat primum. hic quod [illegible] vult dimittere, [illegible] primũ eo quod [illegible] receperit secundum beneficium, secundum iura primum alteri debet cõferri. Item nota pœnam negligentis conferre beneficium. Item nota pro venerabilibus & literatis personis, tum [illegible] Papa potest dispẽsare, vt aliquis habeat plures dignitates, vel curas animarum.

fuit in Lateran.[a] † concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet cõtra sacrorum canonum instituta: alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia verò propter præsumptiones & quorundã cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus prouenit. Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: Præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficiũ habebat, eo sit ipso iure priuatus; & si fortè illud retinere cõtenderit,[b] etiam alio spolietur. ¶ Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem[c] alterius libere conferat cui meritò viderit conferendũ: & si vltra sex menses cõferre distulerit, non solum ad alios secundũ Lateran. † cõcilij[d] statutum eius collatio deuoluatur, verum etiam tantũ de suis cogatur prouẽtibus,[e] in vtilitatem ecclesiæ cuius ẽ illud beneficiũ, assignare, quãtum à tempore vacationis ipsius constiterit † esse perceptum. ¶ Hoc idem[f] in personatib. esse decernimus obseruandum; addentes vt in eadem[g] ecclesia, nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiam si curam nõ habeat animarum. ¶ Circa sublimes[h] tamen & literatas personas, quæ maiorib. sunt beneficijs honorandæ; cum ratio † postulauerit per sedem Apostolicã[i] poterit dispensari.

a Lateran. concilio.] sup. de cleri. nõ resi. c. quia nõnulli.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem quando dicatur contendere, & ante litem contest. &c.

b Contẽderit.] id est in iure contentioso retinere voluerit. Si enim ante litem contestatam destiterit, non priuabitur vtraque, sicut est in alijs statutis sub pœna. ff. rem ratã habe. hoc amplius. ff. de in ius vocan. l. quantum. hic ponitur 16. q. 1. statuimus 1. & sic ipso iure hodie priuatus est qui recipit secundum beneficium habens curam animarum, si prius tale obtinebat. Olim habebat optionem, vtrum primum vel secundum vellet retinere. sup. eo. referente. & c. præterea.

[Glo. seq. ponit casum exceptum, & exponit de qua receptione loquatur hæc litera.]

c Post receptionem.] fallit in episcopatu, quia non statim vacant priora beneficia nisi post tempus consecrationis. sup. de elec. cum in cunctis. §. cum verò. nec per solam receptionem perdit primum, sed per receptionẽ corporalem, vt hic dicit & 21. q. 2. si quis iam translatus. Qui enim habet plures personatus, sine dispensatione Apostolicæ sedis, intolerabilis est, supra de elec. dudum. vbi de hac materia satis dicitur.

d Lateraũ. concilij.] ĩ. de conces. præben. nulla.

[Glo. seq. reci. per q. de quibus prouentibus intelligatur litera.]

e Prouentibus.] benè dicit, de suis, id est, proprijs, si proprium habet. ar. ĩ. de app. reprehensibilis alioquin de lictum personæ. & c. supra de exce. cũ venerabilis. & 16. q. 6. c. si epm. aliàs si proprios non habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis. 16. q. 6. illud. & 14. q. 6. si res. vel repetatur ab eo, qui recipit illud tanquam indebitum, quia tanquã inuasor possidebat: cũ vacauerit ipso iure post receptionẽ secundi, & mala fide vnde fructus omnes ab eo tempore restituere debet ; C. de rei ven. certum. supra eo. c. dilecto.

f Hoc idem in personatibus.] quia de similib. simile debet esse iudicium. ĩ. de elect. dudum. quę facit mentionẽ de hoc. & ĩ. de trãslatio. inter corporalia. & ĩ. de cõfir. cum dilecta.

[Gl. seq. ponit opi. Ioan. quã reprobat.]

g In eadem ecclesia.] not. quod nõ facit mentionem de præmissa pęna, vnde videtur quod si quis in eadẽ ecclesia plures recipiat dignitates, non ideò perdit priorẽ: quia pœnę potius sunt arctandæ quam extendendæ. de reg. iur. l. pœnæ. & dicta pœ. l. interpretatione hoc cõfitebatur Io. Contrarium credo: quia idẽ iudiciũ est habendũ de personatibus non habentibus curã animarum, & habentibus, vt ĩ. de ele. dudũ. & pœna præmissa repetita intelligitur. quæ enim in præstationibus præmittuntur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de verb. oblig. [illegible] §. 1. & 32. q. 7. c. Apostolus.

[Glo. seq. arg. allegat octo iura, & vltimum remittit, allega. in contrarium.]

h Sublimes tñ & literatas.] est ergo arg. quod secundum qualitatem personarum beneficia sunt conferenda. arg. 41. dist. in. non cogantur. & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 1. & 12. q. 2. Vulteranæ. & c. seq. & 74. dist. non fuluit. & 1. q. 2. c. vlti. & is gradus cæteros antecellat, quem stipendia longiora, & labor prolixior fecerint anteire. C. de off. ma. offi. l. nemo. & sup. de maio. & obe. c. statuimus. vbi de hoc. Argum. contra. 16. q. 7. ca. 1. & sup. de constit. cum omnes. Et ita scientia nobilitat hominem, quæ pretio numeratio comparari non potest. ff. de var. & extraor. co. l. 1. §. est quidam. Et si vis appellari philosophus, non debes esse auarus. C. de mu. pat. professio. lib. 10.

[Gl. seq. arg. à contrario, quod dupliciter fortificat & approbat, & ponit opi. Io contrariam. Secundo reci. per q. (sed aliter) arg. à contrario, & remittit. & ponit opi. contrariam.]

i Per sedem Apostolicam.] ex eo quod dicit per sedem Apostolicã, patet à contrario sensu, quod per alios in talibus non potest dispensari: quia quod de vno conceditur, de alio negatur: sicut quod de vno negatur de alio, conceditur. 25. dist. qualis. & sup. de præsump. nõ ne. argu.

† In Lateran. concilio sub Alexãdro iij. c. 13. & cum hoc decreto conuenit cõcilium Tridentinũ sess. 7. de reformat. c. 2. & 4. & sess. 24 de reformat. c. 17.

1 Dicit Ho. ibi intelligẽdum contẽderit, vt dixi. sup. vnde in fin. illius c. sequitur excõmunicatio, quia non litis cõte. sed monitio præcedere dẽt. 12. q. 2. indignẽ. Io. An.

2 Vel secundum suis [illegible] beneficijs [illegible] suos [illegible] hoc [illegible] de fide [illegible] c. 2. secundum Ioan. An.

† sub Alexan. iij. c. [illegible]

3 De [illegible] patrum [illegible] lectus. [illegible] Ioan. And.

† In concilio ita: constiterit eo esse perceptum.

† Est [illegible] triplex ratio, vel [illegible] ecclesiæ [illegible] cessitas [illegible] prærogatiua personæ

arg.95. dist. illud, & ✝. de ijs quæ fi. a præla. sine consen su capi. cum Apostolica. ff. de cond. & demon. cū ita. Et sic restricta est potestas episcoporum circa dispensatio nem huiusmodi beneficiorum nimò præter istā consti tutionem videbatur ꝙ dispensare non poterant, quia epi scopus priuabat potestate conferendi illud beneficium, qui illud conferebat habenti cōsimile. ✝. de cle. non resi. quia nonnulli. Vnde sequitur ꝙ nō poterat dispensare, quia si posset, non puniretur. Et sic planum est dicere, ꝙ solus Papa pōt in talibus dispensare. Et ꝙ ita sit intelligenda ista cōstitutio, ꝓbat. a pte. ✝. de ele. dudū. 2. vbi de hoc. Io. notauit hic qd epi adhuc poterāt in talibus bñficijs dispensare, & vaga & indiscreta dispensatio tm̄ ꝓhibet epis per hanc constitutionem, vt dixit: & posuit hic magnā notulam, quę non multum est hic necessaria. Olim enim, per antiqua iura benedispensabat epi, vt aliqs haberet plura beneficia curā animarū habentia 70. dist. sanctorum. sed illud hodie recipit immutationem ꝑ hanc cōstitutionem: & hoc mutatū fuit propter indiscretas & stultas dispensationes epōrū. Itē, & illud notabis, quia hic prohibetur tm̄ dispensare in ꝑsonatibus & beneficijs curā animarum habentibus, & ita circa alia beneficia possūt epi dispēsare: sicut priusquam vouet negando, alit cōcedere videtur. ✝. de præsump. nonne. De hoc dixi in decre. prædicta. dudū. 2. Alij dicunt & idem in beneficijs intelligendum, nam canon antiquus prohibet ne dispensent episcopi in præbendis 70. dist. sanctorum. Et nisi expresse vetus ius corrigatur, remanet simul cum nouo. C. de ap. præcipimus, in fi. & quotiens noua astro inducitur, vetus non tollitur. ff. de adtio. & obl. l. quotiens. & arg. ✝. co. cum tam du lū. vbi dicit Papa, cum multa per patientiam tolerantur, & c. sic infra de concess. præb. litteras, quæ satis facit ad hoc. 2

¶ Idem in eodem. ✝

¶ Concilium generale à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundā correctionem indignis beneficia conferunt. prouidet etiā quis interim beneficia conferat et illam suspensionem relaxat solus Papa, vel solus Patriarcha.

CAP. XXIX.

GRaue ✝ nimis est, & absurdū, quòd quidam ecclesiarum prelati cū possint uiros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere nō verentur indignos, quib. nec morū honestas, nec litterarum sciētia suffragatur, carnalitatis sequētes affectum, nō iudiciū rationis: vnde quanta ecclesijs dāna ꝓueniāt, nemo sanè mētis ignorat: ¶ Volentes igitur huic ✝ morbo mederi, præcipimus, vt pretermissis indignis idoneos assumant, q Deo & ecclesijs velint & valeant gratum impēdere famulatum. fiatque de hoc in Prouinciali cōcilio diligēs inquisitio [a] annuatim: itá vt, q post primam & secunda correctionem [b] fuerit repertus culpabilis, ✝ à beneficijs conferendis per ipsum concilium suspēdatur: [c] instituta in eodem concilio persona [d] prouida & honesta, quæ suspēsi suppleat defectū in beneficijs conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, q̄ in his deliquerint, obseruetur. Metropolitani verò delictū superioris iudicio reliquatur, ex parte concilij nūciandū. ¶ Vt autem hæc salubris ꝓuisio pleniorē cōsequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, ꝓter Romani Pōtificis auctoritatē, aut proprij Patriarchæ minimè relaxetur: [e] ut in hoc quoque quatuor ✝ patriarchales sedes specialiter honorētur.

¶ Idem in eodem ✝

¶ Rector ecclesiæ non obstante consuetudine episcopi vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionem. h. d. usque ad §. qui verò.

GRaue.] Primò narrat delictum. Secundo prouidet ibi, Volentes. Abbas.

CASVS. Quidam plati ecclesiarum carnali affectione ducti non iudicio rationis promouent indignos: vnde multa pericula imminēt ecclesijs volēs concilium huic morbo mederi, præcepit, vt prætermissis indignis promoueat idoneos, qui Deo & ecclesijs valeant deseruire, & de ho. fiat diligens inquisitio in concilio annuatim, & si quis post trinam admonitionem culpabilis repertus fuerit, per ipsum concilium suspendatur: & ibi persona idonea instituatur, quæ suppleat suspensi defectum in beneficijs conferendis, & hoc idē circa capitula obseruetur: delictum verò metropolitani ex parte cōcilij dño Pape nuncietur, & vt illud statutū meliꝰ obseruetur, nisi huiusmodi suspensionis sine licētia Romani Pōtificis, vel ꝓprij Patriarchæ non relaxetur. No. hic pœnā illorum, qui promouēt indignos. Itē aliquis potest condēnare non tñ absoluere. Itē vbi conditor iuris sibi reseruat absolutionē, alijs prohibere videtur.

a Inquisitio.] cū ꝑ famā seu clamorem de hoc ad superiorē peruenerit imò ex officio suo pōt ingrere superior semper nē ingrēdo, vt ✝. de accusa. sicut olim.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. Io. solu. & permittit.]

b Correctionem.] cū ergo in hoc casu possit se epis corrigere, hō vr̄ qd eo ipso ꝙ cōfert bñficiū indigno, ꝓdat ius cōferendi, & ut est ✝. de electio. nihil est. & c. cū in cunctis. Io. dixit, qd illa cōstitutio intelligenda est eo dicto istius. sed ea soluit vt dixi in illa constitutione, quia loquitur de maioribus dignitatibus curam animarū habentibus, hæc & illa i diuersis casibꝰ loquit, & circa maiora statūs periculū vertitur. ff. ad Carb. l. 1. §. si quis vero 43. dis. quis scamus. & ideo plus ibi puniuntur.

c Suspendatur.] & etiā ordinati, qui non sunt idonei, remouent, vt uidetur, licet hoc non dicatur, sed verius videtur quod isti nō remouētur nisi forsitan essent irregulares: aliàs non haberet locum admonitio.

[Glo. seq. signat contrarium de decre. nulla. & soluit item de decre. cum in cunctis. & soluit.]

d Persona. Jar. ✝. de conces. præb. nulla. ubi transfertur potestas ad capitulum: sed illud contingit propter negligentiam, quia non eligunt infra tēpus statutū: istud propter culpam prælatorum, quia eligunt indignū infra tempus. sed propter culpam prælati non transferri potestas ad capitulum, vt ✝. de conces. preb. quia diuersitatē. sicut nec vacante sede ✝. nē se. va. ca. 2. item arg. ✝. de elect. cum in cunctis, in fi. rel in alio casu loquitur ibi q̄ hic: illud in dignitatib. hoc in bñficio simplici.

e Relaxetur.] ex hoc patet, quod vbi conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem, cæteris indulsisse videtur. ✝. de sen. ex com. nuper.

Extirpan-

✝ Vide l. 3. c. vulg. C. de epis. aud. & l. fetur. C. ad l. Iul. de vi. pub.

✝ De quibus vide Cassaneū in catalogo gloriæ mundi par. 4. considera tio 9.

✝ Cap. 32.

CAP. XXX.

¶Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residens nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudē rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. vel sic. Non residens in ecclesia parochiali, vel ponens vicarium quando est annexa beneficio maiori, priuatus est ea. h. d.

EXtirpandæ† consuetudinis vitium in quibusdā partibus inoleuit, quòd scilicet parochialiū ecclesiarum patroni, & aliæ quædam personę,[a] prouentus ipsarum sibi penitus vendicātes, presbyteris earundē seruitijs deputatis, relinquūt adeo exiguā portionem, quòd ex ea nequeant† cōgruè sustentari. nā (vt pro certo didicimus) in quibusdā regionibus, parochiales presbyteri pro sua sustētatione nō obtinēt nisi quartā quartæ, idest, sextam decimā decimarū. Vndè fit, vt in his regionibus pęnè nullus inueniatur sacerdos parochialis qui vllā vel modicā hēat peritiā litterārū. ¶Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis,[b] seu qui altari seruit de altari viuere dēat, statuimus, vt (consuetudine qualibet episcopi, vel patroni, seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis sufficiens[c] assignetur. ¶Qui verò parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsū illi deseruiat, in ordine[d] quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi forte dignitati vel præbendæ parochialis ecclesiæ sit annexa: in quo casu concedimus, vt qui talē habet præbendam[e] vel dignitatē, cum oporteat eum in maiori[f] ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia, idoneum & perpetuum[g] habeat vicarium canonicè institutum, qui (vt prædictum est) congruētē habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem. alioquin† illa se sciat auctoritate huius decreti priuatum,[h] liberè alij conferenda, qui velit & possit quod dictum est adimplere. Illud† autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet pro

E Xtirpandæ.] Principium istud vsque ad §. Qui verò, diuiditur: quia primò ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Cum igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Patroni ecclesiarū, & alij quidam prouentus ipsarum ita sibi vsurpant, quod presbyteri de sua portione nequeāt sustētari, ita quod presbyteri in quibusdā locis nō obtinēt nisi quartā quartæ, idest, sextamdecimam decimarum: & ideò ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiā litterarū. scū ergo qui altari seruit, viuere debeat de altari, statuit concilium, vt non obstante aliqua consuetudine alicuius personæ, presbyteris ipsis sufficiens portio relinquatur.

a Personæ.] s. episcopi: & alij qui habent ius restituēdi, vt ꝟ. sequitur.

b Triturant s.] vt 13. q. 2. cap. ecclesias vet. item non alligabis.

[Glo. seq. recitatur per qu. quæ dicatur sufficiens.]

c Sufficiens.] sic ꝟ. eo. exposuisti talis vt sufficiat sibi & suis, vt 50. dist. studeat, & vndè honestè sufficiēter se possit procurare, & hospites recipere. s. eo. tit. de monachis. tū hæc sufficientia perpenditur ex qualitate personarū. s. eo. de multa, in fi. & qa minus sufficit pauperi quā diuiti. 41. d. non cogantur.

QVI VERO. Iste §. habet duo dicta. Secundū ibi, Illud. CASVS. Dicitur in §. isto, quod qui habet parochialē ecclesiā, in propria persona deseruiat ibidem in ordine debito & nō per vicarios: nisi fortè illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus, per vicarium ibi poterit deseruire canonicè institutum, qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ congruam portionem, alioquin sciat se illa priuatum auctoritate huiusmodi decreti: & alij conferatur qui velit & possit quod dictum est adimplere, id est, deseruire in ecclesia per seipsum. in fine dicit, quòd nullus de prouentibus ecclesiæ, quæ debet habere curam proprij sacerdotis, alicui cōferat pro beneficio pensionem. Nota quod laici & patroni bona ecclesiarum sibi vsurpare non debent, nulla consuetudine obstante. Item qui altari seruit, de altari viuere debet. Item presbyterus debet competens beneficium assignari. Item quilibet rector parochialis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati, vel præbēdæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui tenuit ecclesiam contrarium, priuari debet beneficio. Item nulla pensio constitui debet pro beneficio in parochiali ecclesia.

d In ordine.] j. de cleri. non resid. quia nōnulli, & j. de elec. cum in cūctis. & j. de æta. & quali. cap. 1. & 24. dist. presbyteri.

e Præbendam.] ex hac littera colligit, quod si quis habet curā animarū, & recipiat talem præbendam, quod ipso iure non vacat prima, imo licitè potest vtrāque habere et dispensatione episcopi, vt hic dī. & hoc cōcedunt quidā quia cessat ratio prohibitionis, vt hic quidā dicunt, quia in tali ecclesia annexa præbendæ non oportet residere. & sic illa constitutio, de multa. nō habet locum in hoc casu, vt dicunt: sed cōtrarium credo.

f Maiori.] hic manifestè videtur, quod non prīo quis simul habere præbendā & ecclesiam, dummodo ecclesia sit sufficiēs. De hoc dicitur supra de electi. ca. dudum. 2.

g Perpetuum.] eo ipso intelligitur perpetuus, quod auctoritate episcopi est institutus. j. de offi. vica. ad hæc. j. In istis ergo casibus tantū licitum est constituere vicariū, alias non.

[Glo. seq. rec. per contrarium de dec. inter & dat quatuor solutiones.]

h Priuatum.] ipso iure. simile. j. eod. de multa. quod potest intelligi post admonitionem, alias contra, j. de cleri non resi. inter. & c. ex tuæ. cum suis similib. Vel posset referri ad proximè dictum, de illis qui per vicarios seruire debent: cum quibus durius est agendum. Vel dic, & verius, alioquin. i. si non resideat per seipsum in ecclesia, quæ dignitati, vel præbendæ est annexa, sciat se priuatum illa ipso iure. & sic recipit principium. §. & non vel nisi forte, &c. & ita sine aliqua admonitione priuatus est. 4. & sic videtur correcta illa iura prædicta, vbi dicitur, quod prius monendus est quis antequam priuetur ecclesia: quod est hoc littera.

Sed.

¶Ca. 6. e. ti. in 4. compi. & vide cōc. Trid. sessio. 25. in decreto de reformat. c. 9. §. patroni aūt bñficiorum.

¶nequeunt.

1 Qui maximè in his delinquunt, § quos Hieronymus. 93. di. diaconi. ibi, sol⁹ eps &c. sm Ho. Ioan And.

2 Cōcor. tex. ... & ibi ...

¶Vide ... refor ... 13.

1 Adde ...

4 De hoc ... intelligi

Sed hoc est rigor quo hic statuitur, vt ipso iure sit priuatus. Vel qđ dicit, alioquin, pôt respicere vtrumq; casum, s. qñ p se debet seruire & qñ per vicarium. sed verum est q tm primum casum respicit, & non secundû. ADDITIO. Et ex hoc potes dicere, q illa capitula in ter. & ex tua. nô obstât qa ibi erât absêtes, & fortè habebât iustâ câm absentiæ, vñ merito primitus sunt monêdi, hic aût secus. Vel dic, q pri dictum intell. gat cû habet præbêdam, & ecclesiam q non est ei annexa: quas simul habere nô pôt. j. eo. exposuit unde priuatus est ipso iure. Alia autem loquũtur in alio casu, qñ non sunt annexa.

a Pro beneficio.] hoc enim posset i posterum esse pernicio sum ecclesiæ simile j. de arb. [illegible] qa ecclesia videret quasi censualis, & portio presbyteri [illegible] retur, quod esse non dêt. [illegible]

IN Lateranê.] Primò ponit tenorê concilij Lateranêsis. Secûdò approbat & renouat ibi, Nos aût. Tertio addendo declarat ibi Sane. Abb. Siculus.

CASVS. Quod dr [illegible] j. de priuil. [illegible] cû & plātare vsque ad § sane, in quo pdicto [illegible] præcipit vt tales repræsentare procurent in ecclesijs q ad ipsos pleno iure non ptinet, quos vel conuersatio illorû notos reddat vel commêdet testimonium prælatorû. Nota, q patroni nô debêt aliquos psentare nisi discreti sint & honestæ famæ.

b Concilij.] j. de priuileg. c. cum & plantare.

c Laici.] 16. q. 1. quoniam quicquid.

d Sane.] hucusque sunt verba concilij. & ab hoc loco j. additur prædicto concilio.

e Conuersatio.] hoc ideo dicit, qa promouendus dêt esse bonæ famæ & opinionis, ita qđ in nullo vacillet eius opinio. 33. dist. laici. ad idem facit 24. dist. quando.

f Prælatorum.] & etiam ab ijs, quis foris sunt, oportet promouendum bonum habere testimonium. 8. q. 1. licet ergo. & 63. dist. vota ciuium.

LIcet.] Summatur in rubro. Vel sic secundum alium intellectum. Dispensatus super habendis fructibus in absentia, quotidianas distributiones non percipit. h. d. Primò ponit priuilegij tenorem. Secundò eius interpretationem. ibi, Nolumus. Abb. Siculus.

CASVS. Mandauit dñs Papa Abbati & Priori sanctæ Genouefæ, quatenus magistro R. archidiacono Eboracen. in sacra pagina studere volenti, prouentus suos ecclesiasticos facerent integrè ministrari dubitabatur, vtrum deberent ei facere dari distributiones, quæ tm residentibus concedûtur? Rñdet Papa, quod non vult quod ei faciant dari distributiones, q tm residêtib. conceduntur, & his qui intersunt horis canonicis. Nota, qđ cõstitutio Honorij nô intelligitur de huiusmodi distributionib. quotidianis, licet dicat q integrè percipiat sua beneficia in theologia studentes. & hoc est quod dicit.

prij sacerdotis, pensionê alij quasi pro beneficio [a] conferre præsumat.

¶ Idem in eodem. †

¶ Non debent religiosi ecclesias vel decimas a laicis sine diœcesanorum consensus recipere, excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere in ecclesiis, quoque, quæ ad eos non pleno iure pertinent, instituere vel destituere, sed præsentabunt diœcesanis ad eas viros idoneos.

CAP. XXXI.

IN † Lateranêsi côcilio [b] noscitur fuisse ,phibitum, ne quilibet regulares ecclesias, seu decimas sine episcoporû cõsensu, de manu laici [c] psumât accipere: nec excõmunicatos, vel nominatim † interdictos admittant aliquatenus ad diuina. ¶ Nos autê id fortius inhibêtes, transgressores digna curauimus † animaduersione punire statuêtes nihilominus, quatenus in ecclesiis, q ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdê côcilij statuta, episcopis instituêdos presbyteros repræsentent, vt illis de plebis cura respondeât, ipsis verò pro rebus temporalibus rationê exhibeant competentem: institutos verò remouere nô audeant episcopis inconsultis. ¶ Sanè [d] adijcimus, † vt illos repræsentare procurêt, quos vel conuersatio [e] notos reddit, vel cõmêdat ,pbabile testimoniû plator û. [f]

¶ Honorius tertius Abbati & Priori sanctæ Genoueſæ.

¶ Absens in theologiæ studio fructus beneficiorum suorũ percipit in absentia sed quotidianas distributiones non.

CAP. XXXII.

LIcet † vobis direxerimus scripta nostra, vt magistro N. † Eboraceñ. † archidiacono in sacra pagina cupiêti studere, prouentus suos ecclesiasticos faceretis integre ministrari: Nolumus tamê, vt quotidianas distributiones, [g] quę tantû residêtibus in ecclesijs, & his q intersunt horis canonicis, exhibêtur, ei tribui faciatis.

¶ Idem Vesprimeñ. episco.

¶ Propter paupertatem præbendarum ecclesię cathedralis possunt eis annecti capellę reseruata ipsarum presbyteris congrua portione.

[Gl. seq. exprimit quomodo hæc decretalis interpretat decr. super specula. secundo quærit, & soluit.]

g Distributiones.] simile j. de cle. non resi. de cętero. vide qualiter ista decr. interpretatur illã constitutionem, super specula. j. de magistris. qa licet dicat, integre pcipiant fructus suarû pbendarum, tñ nô percipiût integrè qa de hmôi distributionibus seu denarijs qui dantur illis qui intersût horis statutis, non intellexit Papa, sed de corpore præbêdæ suæ, quã alij de iure nõ i absentia sua perciperet: nõ debent clerici arg. j. de consti. cum omnes. Et sic intelligitur ista indulgentia: & ita prętextu huiusmodi indulgêtię nõ habere integrã pręb ndam, ac si essent pręsentes, nisi sint huiusmodi distributiones vt in q busdã ecclesijs cõsuetudo reseruatur, vt pter præbendam, qui horis intersint, certum quid percipiât: & ita quod hic dicitur, respicit consuetudinem ecclesię: In quibusdam verò est talis consuetudo, vt qui non intersunt horis, non percipiant aliquid de huiusmodi distributionib. licet sint pręsentes: ergo multo fortius in absentia nõ debent talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio, quia principis beneficium potius debet ampliari quam restringi. j. de verb. sig. olim. ff. de consti. prin. l. vlt. quia vbi Dominus largus est, non debemus esse tenaces, 26. q. 2. illi g. [illegible] Sed quid dices si pbendæ distinctæ non sunt, sed omnia percipiunt de cõmuni, nec dat aliqd illis, q non intersunt horis? Tunc credo quod integre debeant habere beneficia in theologia studêtes, habita ratione victus quotidiani: alias parum valeret talis indulgentia, quantum ad illos, qui non habent beneficia distincta.

Capit. 61. [illegible] concil. [illegible]

Ab Alex. [illegible]

non [illegible]

† Vide concilium Trident. sess. 25. de reformat. cap. 9.

† Vide concilium Trident. sess. 5. de refor. c. 5. in fine. & Hostatiû Latium tracta. de priu. scho. priui. 98.

† R.

† Eboracen.

† Vesprim.

Vesprem. Vesprimien. Vespanien. Vesprimiẽsem.

1 Idem Honorius [illegible] de [illegible] quod [illegible] studentibus [illegible] debeantur [illegible] prouentus.

Expositi.

a Ex iussione.] ex pactione partium nõ liceret, nec il lam tolerasset Papa, vt s. de pac. cũ pridem sed quia iudi cis auctoritate factũ fuit, & ad tẽps sustinetur. s. de tran sa. de cætero. sic. n. excusat ab infamia qui iussu iudicis paciscitur de furto. ff. de his q no. infa. l. furti. §. q iussu. Et q Papa hic tolerauit huiusmodi cõpositionem, hoc fecit pp causas pdictas, s. p bono pacis & vtilitatis, quia placuit oib. & si Papa compositionem non tolerasset, auctoritas iudicis non sufficiebat quia de iure hoc facere non poterat: vnde dicit Papa; Nos eã hoc adhibito moderamine toleram[a], & ad tempus tñ, vt sequit, & occasione huiusmodi prouisionis assumunt qsque aliqui causam male faciendi.

b Prioratus.] nisi hoc esset appositũ, confirmatio talis siue tolerantia fuisset realis, argu. supra de transact. veniens. & infra de institu. cum venissent.

c Prouentus.] qsi sicut ius diuidi non potest, sic nec fruct' vt 1. q. 3. c. vlt. & infra vt eccle. bene. vt nostrum. & 16. q. 1. c. si monachus.

PRo illorum.] In prima ponitur facti narratio. In secũda causę commissio: ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit archiepiscopo Burdegalen. vt in aliqua ecclesiarum suarum magistro P. competens beneficium faceret assignari; contradictores per cẽsuram ecclesiasticã cõpescendo: recepto isto mãdato, mandauit decano & capitulo Xanton. vt dictum magistrum reciperent in canonicum & in fratrẽ. Canonici Xantonen. ex aduerso dicebant, quòd habebãt certum numerum canonicorum, & iõ ipsum recipere non tenebantur Archiepiscopus intelligens quòd ipsi abusi fuerant indulgentia de certo numero canonicorũ. dictum magistrum de prębenda & canonica Xanton ecclesię inuestiuit, & contradictores excõmunicauit: & quia canonici non recipiebant eundem, iterũ accessit ad Papã petens super hoc sibi prouideri. Scribit Papa quibusdam dicens, quòd quia quod de prædicto magistro per dictum archiepiscopum prouisũ factũ fuit, auctoritate sua vult ratum haberi: mandat quatenus si cõstiterit prædictos canonicos indulgentiam de certo canonicorum numero non seruasse, & auctoritate ppria aliquem vltra constitutum numerum in canonicum recepisse: sententiam excommunicationis, quam tulit archiepiscopus in eosdem, tandiu faciant obseruari, donec dictum magistrum recipiant in canonicum & in fratrem, & ea quæ ad canonicatum pertinere, duxerint assignanda; cum legem domino Papæ imponere non possint, quam ipsi negligunt obseruare. Not. quòd si scribit Papa archiepo vt det alicui in aliqua ecclesiarum suarum præbendam, potest dare præbendam in qualibet ecclesia sui suffraganei. Item per hanc decretalem probatur, q ex vi huiusmodi mandati nõ possit executor mittere in possessionem corporalem: licet sit arg. cõ ex eo quod dicit: de Xanton. ecclesię prębenda inuestiuit: sed hoc soluitur in glossa, quæ incipit. per talem. Itẽ qui auctoritate propria venit contra indulgentiã in hoc casu amittit eam. Itẽ excommunicati recipiunt aliquem in fratrem, & valẽt receptio. & sic est arg. quòd excommunicati possunt eligere, sed non est verum.

omnib. est recepta, possuntq; licite Prior & capitulum de prouentib. suis pp causas pdictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione iudicum prouisionẽ huiusmodi exhibere: Nos eam hoc adhibito moderamine toleram[a], vt ad præstantionẽ quadraginta librarum non dignitas Prioratus,[b] sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa prouentus[c] aliqua videatur facta lectio Prioratus: ita quod ipso Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minime teneatur.

¶Idem Valdeñ. episcopo & abbati Vatiañ.

¶Canonici priuilegiati a Papa, super certo numero, si sp̃õte receperunt aliquem supra numerum, contra impetrantes à Papa, exceptione numeri vti non possunt.

CAP. XXII.

PRo illorũ prouisione, & infra. ¶Burdegaleñ. archiepo mandauimus, vt magistro P. in aliqua ecclesiarũ[d] suarũ vbi ei expedire cognosceret, cõperẽs faceret beneficium assignari cõtradictores[e] ecclesiastica districtione cõpescens: q decano & capitulo Xantoneñ. auctoritate nostra mandauit, vt ipsum admitterẽt in canonicũ & in fratrẽ. Cumq; ijdẽ reluctarent canonici, ac indulgentiã de quadragenario canonicorũ numero ei opponerent: qa archiepiscopus cognouit illos in elusionem[f] mandati nostri indulgẽtia eis concessa irreuerenter abuti, prędictum magistrum[g] de præbenda & canonia Xantoneñ. ecclesiæ inuestiuit,[h] cõtradictores vinculo excõmunicationis

d Ecclesiarum suarum.] sub hoc termino cõprehenduntur oẽs ecclesię ipsius prouincię, et epales, vt hic patet & s. de vsu pal. c. 1. siue habeant ius conferendi siue nõ: sed i aliqua prælatura per hanc formã prouidere nõ posset, s. eo. c. vlt. & ho in quib. ius hẽt, se ius in alijs. secus si dixisset in aliqua ecclesiarum tuæ prouinciæ, quia tunc nõ refert vtrum ius habeat vel nõ, rõne ordinariæ potestatis, cum auctoritas eius generalior sit q alia cũ Papa in hoc non reprobat factum archiepiscopi. Et sic large sumitur quod dicit, suarum.

e Contradictores.] hac sententia non comprehenduntur nisi partes, & alij etiam qui de facto contradicunt, & non de iure.

f Elusionem.] multæ enim viæ sunt hominibus ad malitiam, in auth. de nup. §. minores. in fine coll. 4.

g Prædictum magistrum.] Innocentius dicit, quòd in registro sic habetur post ista verba; Cum consensu & voluntate tua frater episcope de præbenda & canonicatu Xantoneñ. ecclesię. &c.

[G]. seq. recit. per quæstionem, an executor datus p hæc verba; facias prouideri vel assignari, possit inuestire ponit opi. quod possit, soluit contrarium, ad hanc decr. respondet, & remitti:, allegat contrariũ, & soluit.

h Inuestiuit.] per talem inuestituram non adipiscitur quis possessionem, nisi corporaliter in possessionẽ mittatur. infra de do. per tuas. De tali inuestitura hẽs supra de re iu. cum olim, & infra de his quæ fiũ à maior. par. ex ore. & hoc probatur per hoc quod Papa mandat, quod solummodo sententia lata in eos obseruetur donec dictũ magistrum recipiant in fratrem. Si enim in possessionem missus fuisset, Papa mandasset; vt in possessionem inductus defenderetur. Et sic per hanc decr. non probatur, quod per hanc formam; Mandamus, vt talem facias recipi in canonicum & in fratrem talis ecclesię, contradictores per censuram ecclesiasticam

nis astringens : & infrà. ¶ Quia verò quod per dictum archiepiscopũ, de memorato magistro auctoritate nostra ꝓuide [a] factum est, firmitatẽ volumus obtinere: Mandamus, quatenus si vobis cõstiterit prędictos canonicos, indulgentiã q̃ habẽt de certo canonicorũ numero, non seruasse, & aliquem vltra constitutum numerũ in canonicũ auctoritate ꝓpria recepisse: [b] cũ nobis legẽ imponere non debeant, quam ipsi negligũt obseruare, latam in ipsos excõicationis sententiam à prædicto archiepiscopo, tãdiu denuncietis sublato appellationis obstaculo seruandam, † donec sæpè dictum magistrũ recipiãt in canonicũ, [c] & ea quæ ad canonicatum [d] pertinent, cum stallo chori, & loco capituli, ei studeant assignare.

¶ Idem Bisuntino archiepiscopo.

¶ *Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitimè promouetur.*

CAP. XXIII.

TVis† qõnib. respondemus, ꝙ clericos in minorib. ordinib. constitutos, de patrimonialibus [e] bonis habentes vnde possint congruè sustẽtari, [f] & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti: (Dummodo aliud canonicum non obsistat) ad superiores poteris ordines promouere.

bastica, &c. vel facias cõpetens beneficiũ assignari: q possit mitti in possessionẽ ipsius ecclesiæ, nec inuestiri, cum hoc ei non mandetur, cum certa forma sm q̃ procedere debet, sit præfixa. Quidã tñ dicunt ꝓ hanc decr. q per talem formam potest mittere in possessio. siue inuestire, quod ego nõ credo, ꝓut not. ĩ. de conces. pb. cum nostris. Arg. ꝯ. ĩ. de except. cum ecclesiasticæ. Non est ꝯ quia ille iã fuit ꝑ Papam inuestit, & in corporalem possessionem de mãdato ipsius inductus, vt patet in integra. Et qđ dixit hic; inuestiuit, fecit vltra formam sibi datã: quod patet ꝑ rõtionem Papę, q̃ dẽ inuestitura nullã fecit mẽtionẽ, sed excõicationẽ, q̃ præcepit obseruari quousque ipsum reciperent, & ideo dicit, prouide.

a Prouide.] 1 excusauit eum Papa, sed reuera nõ benè processit inuestiẽdo: sed refert verum mãdetur; facias prouideri vel, facias beneficiũ assignari. In primo casu delegatus non potest inuestire: qa prouisio non est sibi demãdata, sed faciat prouideri. In secundo potest inuestire, & faciet beneficium assignari: quia modo sibi est prouisio reseruata, & illi sic inuestito fructus postea debebuntur. ĩ. eo. dilectus. & c. relatum. & ho.: quia forma rescripti seruanda est. supra de rescript. c. cum dilecta, cum similibus.

[Glos. seq. arg. alleg. duo iura, & remittit alle. 4. in contrarium, quærit, & soluit.]

b Auctoritate ꝓpria recepisse.], & ita qui semel facit contra priuilegium suum, tibi præiudicat in illo. ĩ. de rescr. constitutus, & ĩ. de const. c. cum M. & c. cum accessissent. vbi de hoc. arg. ĩ. de priuileg. accedentib. & c. si de terra §. 1. & C. de excus. tut. l. voluntariæ. Et hoc attẽde, quòd dicit, auctoritate propria, quia si hoc auctoritate Papæ fecissent, non intelligerentur venisse contra priuilegium suum, etiam si esset iureiurãdo firmatũ: qa auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. ĩ. de iure iur. venientes, & suprà de elec. significasti. Sed quid si venissent contra indulgentiam auctoritate Cardinalis legati Apostolicæ sedis, nunquid excusarentur? Non credo: quia non posset illos compellere ad hoc vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

[Gl. seq. not. quòd excommunicati canonicos recipere possunt, alle. duas rationes, & duo similia: ponit & ctur im contrarium, quam non approbat.]

c In canonicum.] & ita ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium, bene valent. & ita excõicati recipiunt aliquẽ in canonicũ, & valet talis receptio: & ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium bene valent. ĩ. de excep. cũ inter. cum suis simi. sicut excõicatur quis vt in causa procedat. ĩ. de off. ord. significauit. & quia isti non debent absolui nisi satisfaciant, vt suprà de offi. deleg. ex litteris. sed satisfacere non possunt nisi ipsum recipiant, nec per talem participationem erit excõicatus. sic excõicati admittuntur ad iura qñq; ante q̃ absoluantur. ĩ. de sent. excõ. ex tenore, & ĩ. de rescri. c. capitulum sanctæ crucis. Vel expone, donec dictum magistrum recipiant, idest, donec cautionem præstent quòd tuti parebunt in hoc, vbi habent causam defensionis, sed in hac decr. non habebant iustam causam defensionis, imò falsam, vt littera dicit.

[Gl. seq. no. quòd fracto numero canonicorum, &c.]

d Ad canonicatũ.] mãdat hic Papa dari huic illa q̃ pertinent ad canonicatũ & nõ ꝑbendã, & sic dabunt ei quotidianas distributiones quousq; vacabit ꝑbenda, vel quousq; fructus fuerint augmentati. Et sic patet hic, ꝙ licet canonici aliquẽ recipiãt vltra numerũ, & sua auctoritate, non augent numerũ præbendarũ, licet augeant numerum canonicorum. supra de cõst. cũ M. habuisti idẽ supra eo. dilectus. & infra eo. tit. dilecto.

TVis qõnib.] Posuit dictũ, cuius vnam determinationẽ interserit ibi, Dũmodo. Abb. Sicul.

CASVS. Quidã clerici in minorib. ꝯstituti, nondũ fuerãt beneficiũ ecclesiasticũ assecuti: habebãt de bonis patrimonialib. vñ poterant cõmodè sustentari: volebant ꝓmoueri ad sacros ordines: Rñdet Papa ꝯsultus, ꝙ bene possunt ad superiores ordines ꝓmoueri, dũ aliud canonicũ non obsistat: & intelligitur ordinatus ad titulũ sibi patrimonii. Not. q qs põt ordinari ad titulum sui patrimonij.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

e De patrimonalib.] habent ergo isti patrimoniũ ꝓ titulo sic, ĩ. eo. c. episcopus si aliquẽ. nec debuit ab episcopo beneficiũ petere, ex quo tali mõ intitulati sunt: & iudiciũ sibi mãducãt & bibunt, q de suo habent, & alienum recipiunt. 16. q. 1. qm quicqd. & 12. q. 2. ca. & si illi. & 1. q. 2. clericos. Sed quid si patrimoniũ istorũ periret chasmate vel alluuione, nunquid tenebitur istis prouidere? Dominicalis 3 qõ consueuit esse, tamen satis videtur quòd episcopus debeat eis prouidere in beneficio ecclesiastico: quia cum isti ad sæculum redire non possint, redundaret in opprobrium ordinis clericalis. arg. 93. dist. diaconi. & arg. suprà de cle. coniug. Ioãnes, & supra de renun. ad supplicationem.

[Gl. seq. soluit dubium. Secundo q̃rit. arg. pro, & ꝯ. ponit opinionem Vin. ꝯ q̃ alleg. decr. tua. ponit opin. Tanc. & soluit. Tertio quærit, & soluit. Quarto q̃rit, ponit primo opi. Vin. secundo opi. Tan. quam approbat.]

f Cõgruè sustentari.] alias non debet ipsum promouere: quod si fecerit, tenetur ei ad supplementum. suprà eo. c. 2. & c. cum sm Apostolum. Sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio ad quod est promotus, quasi ad titulum? Argu. quod non. 16 q. 1. similiter. & ĩ. de deci. nouum genus. Arg. contra. 16. q. 1. si quis laicus. Dixit Vinc. quod tenetur soluere decimas. arg. illius c. si quis laicus. Arg. contra, quòd non debeat

† Ca. 9. sess. 21. in 3. compilat. huius verò decretalis decisionẽ hodie accipere debe. iuxta ordinationem concilij Tridẽtini l. sess. 21. de reform. cap. 2.

3 Dñicalem qõnẽ vocat quam olim iuris canonici Doctores diebus Dñicis solebant tractare, extra cursum legendi ordinariũ: sicut Sabbathinã q̃stionẽ appellant Legistæ, quã in sabbathis, ũ ab ordinarijs lectionibus cessabatur, suis discipulis explicabant.

dēat soluere, vt ꝟ. de simon. tua. ꝟ. dixit, ꝙ si ab alijs clericis recipit diuinum officium, & alia sacra, debet eis soluere decimas, alioquin ꝙ quia de beneficio suo non tenetur soluere decimas. Credo ꝙ pp clericatū istius, licet sit ordinatus ad patrimoniū suū, ecclesia quę primū decimas percipiebat ódtales iure suo nō debeat defraudari quia res semp̄ remanet cū sua cā, & sine culpa sua priuari non debet, nec est ēt iusta cā quare priuari debeat. Item q̄rit, an iste possit trāsire ad aliā ecclesiā sine licentia epi? Dicas ꝙ non, 71. dist. primatus. Sed nunquid pōt 1 vēdere patrimoniū tale? Vr̄ ꝙ nō quia inde viuere dēt & ecclesiastici onus sustinere, quod cōsitet Vinc. sed Tanc. dixit, ꝙ pōt vēdere: qa qui ꝑtio fruit, tē habere vr̄. ff. de viufr. quia q. pretio. & pōt illud donare, qa & bñficio ecclastico posset renūciare, quod credo verius.

Accedens.] Absens pōt inuestiri de beneficio alio mediante. Vel si potest summari. Pōt quis inuestiri de beneficio pro absente. Communis diuisio. Secūda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quærebatur hic, vtrū aliquis absens de beneficio ecclesię possit inuestiri? Rñdet quòd aliquis nōmine ac vice absentis de beneficio ecclesiæ potest inuestiri quia ille dicitur inuestiri, cuius nomine alius inuestitur. No. quòd absens potest per alium inuestiri.

[Glos. ista quærit, & triplr̄ soluit. secundo obijcit, & soluit.]

a Vel alius.] sicut vnus noīe alterius possidet. ff. de acq poss. quicquid vterq; enim possidet. ff. eo. tit. quod meo. & ꝟ. vt li. nō cont. qm̄. & in alijs. & ꝟ. de test. spol. cū venissent. & ꝟ. de præsc. si diligenti. ita & vterque potest dici inuestiri. Sed quæ fuit dubitatio? Fortè iste episcopus dubitabat, an carnale matrimoniū inter absentes ꝯtrahatur, & ideo dubitauit an & spirituale. Prima qō expeditur 32. q. 2. honoratur. & ꝟ. de conuer. coniu. ex parte & ff. de ri. nupt. denique. Secunda dubitatio hic explicatur, vtrū clericus absēs possit inuestiri per aliū. vel dubitatio fuit illa, an inuestiret quis ꝓ absente & ignorante, & recte bene, & acquirit ei possessionem: & cū iste sciuerit, habet ei causam vsucapiendi. C. de acq. poss. l. 1. Vinc. Vel ideo dubitauit: quia sicut hæreditas temporalis per procuratorē acquiri non pōt. ff. de a q. hæ. per procuratorem. 2 ita videbatur quòd hæreditas spiritualis acquiri non posset, sed non vr̄ quòd dñium sit quæsitum per traditionem ei absenti. ff. de acq. re. do. res ex mandato. Item nec possessio vr̄ acquiri per institutam. ꝟ. de his q̄ fiū a ma. par. cap. ex ore. & infra de do per tuas. Dicas, quòd si vel dans, vel accipiens intēdit acquirere dominium absenti, tunc est ei quęsitum: & sic loquitur. ff. de acq. re. do. si procurator. ff. de do. q. mihi donatum. Sed si neuter hoc intendit, non statim acquiritur dominium. & sic loquitur ff. de acquir. re. do. m. res dominium tamen vel possessio non acquiritur per gestorem negotij ff. de neg. gest. si ego. Io.

Dilecti.] Diuiditur in quatuor partes. Primò ponitur factum, & allegatio pro cellerario. sec. vnde ad legatio contra eum sibi, Procurator. Tertio diffinitio: ibi, Vnde. Quarto protestatio: ibi, Ita quòd. Abbas.

CASVS. Archieps Remeñ. dū in Francia legationis officio fungeretur, intēdebat puidere cuidam nepoti suo G. noie i Treceñ. ecclesia: at cellerarius Treceñ. vt gratiā legati sibi acquireret, in manib. legati renūciauit præbēdā, q̄ in Treceñ. ecc̄ia obtinebat: dictus legatus nepotē suū & dictū cellerariū instituit in canonicus Treceñ. & Archieps & capl̄m cōiter assignauerūt vtriq; stallū in choro, & locū in capitulo, vt fructus illius prębendę diuiderēt inter se, donec idem G. integraliter esset beneficiū assecutus: & procurator generalis episcopi tūc absentis illa ora cōprobauit, & dictus Cellerarius lectionē & Euangeliū legit in sua septimana, & alia fecit, q̄ alij canonici consueuerunt defuncto episcopo eo cuius hæc facta fuerunt, alter successit: & dum accederet ad ecclesiā cōsecratus, dictum C. non recepit ad osculū pacis, & tunc non recipiuntur ad osculum nisi canonici: & per biennium sine quæstione eis permansit: Postmodum episcopus excitatus a somno, cœpit mouere quæstionem ꝯ ipsū Cell. rationem super præbenda prædicta, & sic qō inter Episcopum & Cellerarium ad sedem Apostolicā est delata: datus fuit quidam Cardinalis vtriq; parti auditor, coram quo Cellerarius proposuit omnia supradicta: petens dictum episcopum à sua molestatione compesci: procurator episcopi proposuit ex aduerso, quòd ad vnicum beneficium quod vacabat in ecclesia Treceñ. non licuit ipsi legato duos instituere, allegando ad hoc concilium Turoñ. quod præbendarū inhibet sectionem, & concilium Lateraneñ. quod præbendarū prohibet expectationem. Præterea in ecclesia vbi non est certus numerus præbendarum, nulla ēt præbenda vacāte, potest aliquis in canonicū assumi: quia intelligitur eligi ad quodā ius, quod de nouo creatur, & cū electio patet tunc ad vbi est certus numerus præbendarū, duo ad vnam præbendam eligi nō possunt cū illud ius spirituale diuidi nō possit: propter qd̄ dictus procurator asserbat institutionem prædictā non valere, cū in Treceñ. ecclesia certus sit numerus præbendarum, quē capitulū vel legatus augmentare non intendebant, vel ius aliquod creare de nouo. His & alijs auditis, Papa dictū Cellerarium condemnauit ad restitutionem eorum, q̄ tenebat ratione prædictæ institutionis, imponēdo silentiū eidem super dicta præbenda, vel parte ipsius: ita tñ quòd per hoc prædicto G. nepoti legati, nullum præiudiciū generetur: qa res inter alios acta, alijs obesse nō debet. No. quòd legatus nō pōt instituere duos ad vnā præbēdam contra concilium Turoñ. Item beneficij spūalis perceptio non dat ius, sed sola canonica institutio. Item res inter alios acta, alijs obesse non debet.

b Resignauit.] purè sine aliqua conditione & mō, alias simoniacus fuisset, quę. 1. quam pio. & supra de pact. pactiones.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

a Gene-

¶ Idem episcopo Zamoreñ. †

¶ *Absenti potest conferri beneficium alio mediante: nec refert vtrū absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente. h. d. coniungendo vtrunque intellectum. Et est casus notabilis, & quotidie practicatur.*

CAP. XXIV.

Accedens † ad Apostolicam sedē: & infra. ¶ Inquisitioni tuę taliter rndemus, ꝙ clericus absens p aliū, vel alius a magis ꝓ ipso, potest de bñficio ecclesiastico inuestiri.

¶ Idem Treceñ. epi. epo.

¶ *Si ad vnum canonicatū & ad præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio nō tenet etiā interueniente Apostolica auctoritate hoc dicit. & est notabile capitulū, quare tene semp menti, & nota ipsū.*

CAP. XXV.

Dilecto filio P. sanctæ Pudentianæ † psbytero Cardinali, Cellerario Treceñ. & R. procuratori tuo, auditore concesso, idē Cellerarius proposuit corā eo, ꝙ cum in manib. Remeñ. Archiepiscopi tunc Apostolicæ sedis legati, intendentis prouidere G. nepoti suo in Treceñ. ecclesia præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit: b † dictus legatus

† Latonieñ. Batoñ.

1 Tene de hoc qd̄ statuit concil. Trid. supra proximè citatum nec cū glossā fallaris.

† Vide c. si ti bi absente. e. tit. li. 6. & l. qui mihi donatum. per Bar. ff. de donat.

2 Dicunt Legistæ quòd tēporalis hęreditas non potest per procuratorē acquiri. pro eo quòd acquiritur, & aditur solo animo, ex quo vere dedi procuratoré ad adeundum iam apparet animus aditionis: & idō impossibile ē illā adiri, sed illud verum de hæreditate iam delata: & q̄ scio delatā, in deferenda locum habeat quod statim dicā. An. nd.

De moribus ...

† Canonicatus ... pilat.

† Pudentianæ ... contra ...

† resigna ...

præfatū G. & eundē Cellerariū i canonicos Treceñ. instituit, & ambob⁹ capitulum Treceñ. stallū in choro, & locum in capitulo, & idem archiepiscopus supradictæ prębendæ fructus diuidendos cōmuniter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendiū † assecutus, & infra. Quorū receptionem procurator generalis [a] pdecessoris tui, in partibus Cōstantinopolitanis tūc agentis, postmodum approbauit.

¶ Dictus quoq; Cellerarius lectionem & Euangeliū in hebdomada sua legisse dignoscit̄: & tā decani quàm episcopi electioni, & aliorū negotiorū tractatibus, sicut canonicus Treceñ. interfuit: & domū quandā p capitulum memoratum obtinuit, quę non nisi canonico consueuerat assignari: tuque † cum ad eandem accessisses ecclesiam consecratus, eū cū canonicis alijs ad osculū recepisti: [b] cum tunc nō nisi canonici ad osculū admittantur: & eidē super prædictis non moui sti per bienniū quęstionem: propter quod petijt, vt te ab ipsius super hoc molestatione [c] indebita, compescere dignaremur: & infra. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicū ius spirituale, quod vacabat ibidē, insimul duos canonicos instituere pędicto legato non licuit: nam si duo vnicam pręebendam haberēt, id esset contra Turoneñ. concilium, [d] quod præbenda rum inhibet sectionē. Si verò duob. receptis vni tātùm præbēda daretur, sub expectatione alius cōtra Lateraneñ. † concilū [e] remaneret. ¶ Præterea licet in ecclesia, i qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante in canonicum quis possit assumi, cū intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, † & cum electo in canonicum nascitur, & desinit cum defuncto: in ecclesia tamē quæ determinatū habet numerum præbendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud: eo q huiusmodi spirituale ius, diuidi [f] seu communicari nequeat inter eos quamquam interdū hi, ad quos spectat electio, de cōmuni assensu augmentare [g] valeant numerum præbendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando: nisi fortè statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramēto firmatum: vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: huiusmodi clausula [h] prohibitionis adiecta, vt si quicquam contra id fieret, nō valeret; propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asseruit procurator: cum in Treceñ. ecclesia certus sit præbendarum numerus, quē capitulum vel legatus augmentare [i] † minimè intēdebat, vel ius aliquod de nouo creare. ¶ Vnde dictū Cellerarium ad restitutionem eorū, quæ ratione prædictæ īstitutionis tenebat, sentētialiter duximus condemnandū, ei super præbenda ipsa, vel eius parte silētium imponētes; Ita quòd per hoc prædicto G. nullū pręiudicium generetur cū res inter alios acta, regulariter alijs non obsistat.

† Lateraň. sub Alexan. iij. c. 8.

† creatur

† al. non intendebat.

a Generalis.] vnde videbatur q dñs ɔ̄ factū pcuratoris venire non debebat. arg. ī. de offic. deleg. cū olim. qa factū pcuratoris, qui generalē habet administratione, dño piudicat. ff. de iureiu. iusiurādū. §. vlt. ff. de pac. nam & nocere. sed tñ secus est, qa generali mandato nō vr̄ delegasse, nisi id qd̄ legitime fieri pōt. ff. de cōd. indeb. si procurator. & ff. de his q̄ fi. in fraudem credi. si pater. vel qa fraudulenter aliquid faciat. ff. man. creditor. §. Lucius. vnde cū talis institutio ɔ̄ ius esset, nō tenebat eps illam ratam habere. ī. eo. tit. tuæ. & canonicis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Recepisti.] Per hoc videbatur cōsentire institutioni ipsi⁹ a s. 63. dist. Hadrianus. & ī. de his q̄ fi. a maio. par cap. ex ore & ī. d. priui. cū olim. ar. C. ad Velleia. aut siue à me & ī. d. ipō. ad id qd̄. Itē qa i psētia sua gessit se tāq̄ canonicū: vnd qa ipsū nō remouit, statim vr̄ ipsum approbasse. arg. ī. de offi. deleg. coram. C. de acquir. poss. l. 1. C. de pa. pu. si filiū. 20. q. j. quę à genitores talis patientia p non facit canonicū, sed tm̄ canonica electio. ff. de Decur. Herennius. & ī. de elect. ex frequēti & C. de lib. cau. non idcirco. Ber.

c Molestatione.] & sic agebat iterdicto, vt possidetis.

d Turoneñ. concilij.] ī. e. maiorib⁹. B.

e Lateraneñ. concilium.] ī. de conces. p bēd. nulla.

f Diuidi.] qa vnitas non recipit diuisionē. 24. q. 1. loquitur. De hoc dictū est ī. eo. tua fraternitatis. simile ī. eod. c. i. sed cætera.

g Augmentare.] ī. de consti. cum M.

[Glo. seq. re. per quæstionem.]

h Hmōi clausula.] imò & si clausula illa non esset adiecta tñ sine eius auctoritate nō vr̄ q possit ɔ̄ uenire ex quo confirmatio Papæ accessit. ī. de confir. c. 1. & 2. Nā vbi princeps confirmat, idē est ac si fecat snia n. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. sed neque. versi. oia nostra facimus, &c. Verius ē, q nō obstat eis talis ɔfirmatio, cū eorū fauore facta sit, quin possint ɔuenire si volunt. ī. d̄ cōsti. c. cū M. & c. cum accessissent nisi clausula hmōdi sit apposita: d̄cernatis irritū, & sanc. Io.

i Augmentare.] hæc fuit sufficiēs rō, quia intendebat idē ius, & eandem præbēdam cōferre plurib⁹ quare non valuit. ī. eod. tuæ. sed si intendisset vtrūq; eligere in canonicū, talis electio non valuisset. ī. eo. dilect⁹. & c. relatū qa ad duo iura intelligūt eos elegisse, ita tñ q facultates sufficeret duob⁹. ī. e. [illegible]

[Gl. seq. remittit, secūdo [illegible], & soluit tertio [illegible], & pro, & ɔ̄ [illegible] quarto soluit quæstionem.] hanc regulam & ei⁹ expositionē hēs ī. de re iud. c. penul. Sed vr̄ q cautæ istorū ita fuit contrariæ, p [illegible] est alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. & 81. distin. tantis Daniel. sim. ī. de accusa. ad petitionē. & 58. dist. ordinatos. sed secus est hic: quia

quia agendo ꝯ vnum, nō agit de iure alterius: sed in p̄missis casib. agit de vtroq;. sic ī. de adul. significasti. §. de adul. denunciasse. 1 sed q̄d si postea agitur ꝯ 1m, & ille secundus obtinet, nunquid ꝓdest alij, vt ꝑ hoc retractetur snia lata? Vr quòd sic, q̄a snia lata pro vno ex socijs, ꝓdest alijs, vt 2. q. 6. cap. ei q. 4. diffinitiua. ver. qnq; & ī. de appel. c. pen. & ff. si ser. vend. loci. §. 2. sed nō est ita, q̄a illa intelliguntur cū snia processit ꝯ oēs i cōi causa. lex illa, loci. §. 2. loquit de seruitute, quæ cōis ē & indiuidua: & ꝓ parte q̄s agere nō potest. Per decre. istā bene vt solui illa qō, qua q̄ritur, duo fratres ex eodē patre & matre eadē ꝯxerunt matrimonium cū duabus sororibus ex eodē patre & matre eadem: fuit lata snia ꝯ matrimoniū inter vnū virū & eius vxorē ꝑ ꝑ cōsanguinitatē: Quęritur vtrū sora isti ꝑ iudicet alteri fratri & eius vxori, q non fuerunt i lite? Dicas q̄ s sit eis ꝑiudiciū.

1 Vide de simo. dilectus & sup 3. glo. Ioann. And.

† Cap. 3. contit. in 4. cōp. Et de materia, an ex cā rōnabili de vna p̄benda possint fieri duę, vid. Doctores ī. hoc tit. c. ausgitiæ.

† assensu

† contigerint.

¶ Idem.

¶ De vna prabenda vacāte possunt fieri dua, si eius suppetant facultates, aliàs diuidens integrare tenetur.

CAP. XXVI.

VAcante † quadā p̄bēda i ecclesia tua, duas ex ea cōstituens, ad illa de consensu † capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorū altero viā vniuersæ carnis ingresso præbendā, quam defunctus habuerat, q̄dā clericus nomine Hippolytus, fuit auctoritate sedis Apostolicę assecutus. Verùm cū idem Hippolytus te super integritate præbendæ per quasdam nostras litteras inquietet, & alius idē ius aduersus te se habere ꝓponat, q̄d facere debeas requisisti. ¶ Super quo sic duximus respondendum, quòd cū Turoneñ. statuta a cōcilij sectionē inhibeāt prębendarum, teneris vtriq; de his, quę vacare contigerit, † integrare b præbendam: nisi rationabili causa de vacante supradicta præbē da duæ fuerint constitutæ: c ac tot sint vtriusq; prouentus, quòd per utramq; sit vtrique prouisum in beneficio competenti.

V Acante.] Duæ sūt partes. Secūda, ibi, Sup quo. Abbas Sic.

CASVS. Vacante quadam præbēda in quadā ecclesia cathedrali, ep̄s ex illa prębenda cōstituit duas & ibi instituit duos canonicos: altero illorū defuncto, quidā clericus nomine Hippolytus p̄bēdā illi defuncti auctoritate Apostolica fuit adeptus. Iste Hyppolitus impetrauit lr̄as à dn̄o Papa ꝯ ep̄m, vt integraret illi p̄bendam illā: & alius dicebat se habere idē ꝯ ipsum ep̄m, q̄ fuit ep̄s, q̄d facere deberet? Rūdet Papa, q̄ cū Turoū. concilij statuta diuisionē præbendarum inhibeāt, ep̄s tenetur illas præbendas redintegrare de vacaturis, nisi ex certa & rōnabili cā de prædicta præbenda constituerit duas, & tot sint prouentus vtriusque, q̄ possint cōpetēter vtriq; sufficere. Nota, quòd vna præbenda pōt diuidi in duas, dū tā vtriq; sufficiant illius ꝓuētus, aliàs nō pōt; & si diuisa fuerit, redintegrari debet.

a Turoneñ. statuta concilij.] ī. eo. maioribus.

[Glo. seq. obijcit & tripliciter soluit.]

b Integrare.] sed quare tenetur integrare, cum talis electio nulla fuerit. ī. eo. c. proxi. 2 Rūdeo, isti duo simplicites fuerunt electi in canonicos, vnde tenuit electio. ī. eo relatum. & c. dilectus: lo. dicit 2 q̄ licet nō valuerit talis electio, ep̄s tā tenetur integrare præbēdam, cū non possit reuocare q̄d fecerit. arg. ī. de donat. inter dilectos. & ī. de con. ef præb. cum super. & ī. de cler. cōiu. diuersis fallacijs. Vel alia ratio potest reddi; Isti electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & non ad vnicum,

2 Alternatiue: q̄a etiā eius fuit solutio. ī. pri. pre. Io. And.

& non intendebat ep̄s facere ꝯ concilīū cum duas constitueret 3 p̄bendas ex vna, credēs sufficere facultates ad duos: vnde si reperiatur q̄ non sufficiat duobus, tenetur integrare de vacantibus. ī. eo. cum causam. & sic vt q̄ episcopus possit tolerare si aliqū aliqui eliguntur ad vnum beneficiū, vt dicit ī. eod. tit.

c Constituta.] hic ergo patet, q̄ de vna p̄benda possunt fieri duæ. 4 & s̄m hoc erūt duo noua iura, sicut vna parochia pōt diuidi i duas. 16. q. 1. ꝑcipimus. & ī. d eccle. ædi. ad audientiam 1. De hoc dictum est ī. eo. tit.

3 Qui potuit ... [illegible] Io. And.

4 Hic ... [illegible]

¶ Idem Vercelleñ. episcopo.

¶ Si Papa mandat capitulo, vt aliquem in canonicum recipiāt, & prębendam, si qua vacat conferant: si de mandato scientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de redditibus ecclesia loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.

CAP. XXVII.

ij DIlectus † filius G. clericus nobis exposuit † conquerendo, quòd cum pro eo ad Nouarieñ. capitulum mādatum Apostolicū misissemus, vt cum in canonicum reciperent & in fratrem, prębendam (si qua tunc vacabat †) conferentes eidem, & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus quatenus si tibi constiterit, quod in Nouarieñ. ecclesia præbēda vacaret d

ij DIlectus filius.] Si Papa mandat ei ad quē spectat vt beneficiū cōferat vni, collatio p eū alteri facta tenet, ipse tā ex transgressione punit: vt hic dr̄. Prima pars querelā decisā cōtinet: Sc̄da indices p̄bet, ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidā clericus G. noie obtinuit lr̄as à dn̄o Papa ad capitulum Nouarieñ. p quas mādabatur eidē, vt dictū G. reciperent in canonicum & in fratrē, & p̄bendā (si qua vacaret) conferrent eidē: capl̄m mādatū Apostolicū noluit adimplere, imò p̄bendam vacantē, quā dn̄s Papa prædicto G. cōferri mandauit, alij assignauerunt: vnde idē G. petijt à dn̄o Papa vt quod de ipso mandauerat, fa eret adimpleri. Ex parte capituli allegabatur, q̄ prębenda non vacabat. ibidem Papa his auditis mandat, quatenus, si cōstiterit quòd in Nouarieñ. ecclesia, præbenda vacarit eo tempore quo Nouarieñ. canonici litteras receperunt, dictum clericum faciant recipi in canonicum & in fratrem, cum præbendam illam in derisionem mandati Apostolici duxerint conferendā; & de prouentibus illius ecclesiæ aliquos redditus annuatim faciant assignari eidem, donec prębendale beneficiū fuerit assecutus. Nota, q̄ licet Papa mandet, vt alicui conferatur præbenda, & canonici eam alij conferunt, tenet collatio: sed ipsi compellendi sunt vt illum postea recipiant: & quod dicit in fine; de redditibus prouideatur, &c. credo appositum fuisse in pœnam capituli, quia mandatum Apostolicum cōtempsit, quia illud non 5 erat in antiqua.

[Glossa sequens recitat. per q. an vnum sit mandatum, &c.]

d Vacaret.] ergo videtur à contrario sensu, quod si tunc nulla vacabat, non tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & sic videtur tantum vnum mandatum, sed videtur quod duo, quia mandauit eum recipi in fra.

† Cap. ... de cons. ... [illegible]

† proposuit

† vacaret.

5 Imò ... [illegible] ecclesiæ ... gulis ... cōpetētes ... signari ... sentus.

pl in fratrem: quod vnum mandatum est, & præbendã conferri; & vnum est consecutiuum alterius: vnde statim tenebantur illum recipere, & postea beneficium conferre, vel statim, vel quam cito possent.

[Glo. seq. primò arg. tempus receptionis inspiciẽdũ. Secundò de tempore datæ. Tertiò de vtroque. Quartò argu. ad quæstionem quã sol. vlt. sol. contraria.]

tempore quo eiusdem ecclesiç canonici nostras literas receperunt: a cum eam alij in elusionẽ mãdati nostri duxerint cõferendam, b eundem clericum, si non habet c sufficiens beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi d facias: & sibi de redditib. ecclesiæ singulis annis assignari e, puẽtus, donec ei sit i beneficio præbendali prouisũ.

¶Idem in concilio generali. †

¶ *Habens personatum, vel beneficium curatum, si secundo tale receperit, vacat primum: quod si retinere contenderit, etiam secundo priuabitur, hoc primo. Et is ad quem spectat beneficij curate collatio, licitè confert statim cum instituens aliud recepit. & si infra sex menses non conferat, deuoluitur ad alium collatio, & aliter punitur. hoc secundo. Cum sublimibus verò & litteratis personis circa pluralitatem beneficiorũ incompatibiliũ solus Papa dispensat hoc tertiò. Hoc dicit istud capitulum vtile & famosum.*

a Receperũt.] hic consideratur. tẽpus receptionis litterarũ, & non datæ. sic. s. de foro competẽ. licet. s. de rescrip. capitulũ sanctæ crucis. Sic in litteris impetratis contra vsurarios. j. de vsu. quia frustra. sic quandoque considerat tẽpus oblati libelli, licet tũc nõ rectè agatur: si tamen postea incipit ius competere, perfici potest iudicium. ff. de pig. act. si rẽ. §. vlti. & ff. de rei vend. sin autem. §. 1. arg. contra quia tempus datæ est considerãdum. sup. de rescr. eam te. & cap. constitutus. Item arg. contra. ff. ad exhi. l. cigni. §. vlt. Item argu. quod si iudex tempore impetrati rescripti sit excõicatus, & tpe receptionis absolutus quod valeant litteræ: arg. sup. de ap. super eo. ar. sup. de rescrip. pastoralis. ad fi. & ff. de iud. cum furiosus. & supra de ęta. & qual. pręterea. ff. de acq. hær. mutum. Io. quod non credo. immo litteræ non valent. cum ab initio nullæ fuissent: vndè postea per absolutionem conualescere non possunt. Quare ergo potius hic considera tur tempus receptionis, & in illa, eam te. & cap. constitutus. tempus datæ? Hic consideratur tempus receptionis, & non datæ, quia quamcitò uacat beneficium, pertinet collatio ad capitulum seu episcopum. cum statim possint beneficium conferre quousque interdicatur eis, uel mandatum recipiant super hoc: vnde si vacat tempore quo litteræ dabantur, non præiudicat capitulo quousque ad ipsos mandatum perueniat: quia non tenẽtur diuinare. infra vt eccle. bene. vt nostrum; vndè collatio medio tempore facta legitima est, sed mandato recepto tunc primo præiudicatur eis, vnde postea non debent contrarium facere: quod si fecerint, procederetur contra eos prout dicitur hic, nisi diceretur in mandato, quod si secus feceretis, illud decernimus irritum & inane, sup. e. inter cętera. & cap. dilecto. sed in decr. eam te, cõsideratur tempus datæ, quia tempore datæ, & tẽpore receptionis vacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda: & capitulũ non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad episcopum, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum, qui potuit conferre: & satis mandabatur illi quando mandabatur capitulo, cum ipse tempore datæ esset de capitulo: vnde ipse episcopus non poterat se excusare, quod non recepisset mandatum. In illa, constitutus, dicas, quod cum aliquis impetrat litteras super beneficio: tunc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quã impetrat, illud debet tunc dicere, aliàs non valerent litteræ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quo non est, mentio fieri non potest: vnde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti.

[Glo. seq. obijcit inducens quatuor, & soluit.]

b Duxerint conferendam.] videtur quod alijs collatio non teneat. arg. j. de concess. preben. proposuit, quia Papa ibi consimilem a donationem cassauit. Item eo ipso quod Papa precepit isti dari, prohibuit alij dare. ff. de cond. & demon. cum ita. & ff. de procur. Pomponius. §. sed & is qui. Item talis electio facta est contra legem animatam: quæ durius agit quã inanimata. ff. de arbit. Celius. & l. prçcedenti. in fine. & ita nulla est. 10. dist. vides. Itẽ ratione precedentis denunciationis non valet: quod factum est. C. de rei vendi. si fundum. j. de no. oper. nunci. ca. 3. ff. ad leg. Falci. dolo. ff. de edend. quędã. §. is autem. Sed verũ est quod hęc collatio tenuit, licet contra mãdatum Papę, vt satis patet hic, & j. de conces. præbẽ. proposuit. nec solum mãdatum Papæ sufficit ad hoc vt ius habeat. ff. de pigno. actio. non est mirum. §. sciendum. & sup. de re iud. cum aliquib. Item licet canonici obligari videantur, ipsi tamen præbenda non est illi obligata. arg. ff. de pollic. l. 2. & ff. de contrahẽda emptio. l. vl. in fine. Et ita electio talis quantum ad canonicos non videtur canonica, sed quantum ad electũ sic: sicut sacerdos in mortali existens quo ad se illicitè celebrat, quo ad alios 3 licitè supra de cohabitatio. clerico. & mulie. cap. finali. sic donatio potest esse vitiosa, & tamẽ donum tenet arg. inf. de iure patronat. cura pastoralis. & C. de rei ven. quotics. Vel licet peccent recedendo a mandato Papæ, non tamen peccant aliũ eligendo: simile 27. q. 1. nuptiarum. & ideo puniuntur: quia compelluntur illũ recipere pro quo mandatũ receperunt? : & hoc verum est licet Papa mandet beneficiũ vacans, uel cum primum vacauerit, alicui concedi, valet tñ collatio alij facta: 4 nisi clausula illa adiecta fuerit: quod si contra feceritis, id decernimus irritum & inane. sup. eo. inter cętera. & cap. dilecto.

ADDITIO. Nisi Papa aliàs suam intimauerit voluntatem infra de conces. præben. quia in cunctis. lib. 6.

c Non habet sufficiens.] & ita si non habet sufficiens, non nocet, si de illo non fecit mentionem. argumentũ est hic, & sup. eo. cum teneamur. & c. postulasti. De hoc dixi supra de rescrip. si proponente.

d Recipi.] & sic patet quod prior electus non remouetur, ut dictum est: licet contra mandatũ sit receptus. sic infra de ijs quę fiunt à maio par. cap. ex ore.

e Assignari prouentus.] sic 5. s. c. dilectus. in fin. Istud additum fuit, quod non erat in antiqua compilatione.

CAP. XXVIII.

De multa prouidẽtia

De multa.] Diuiditur: quia primo narrat ius antiquum. Secundo subijcit nouum: ibi, Præsenti. Vel potest diuidi in tres partes: prout videntur tria dicta. Secundum: ibi, Is quoque ad quem. Tertium: ibi, Circa sublimes. Abbas Siculus.

CASVS. In Lateranẽ. concilio statutũ fuit, quod nullus diuersas dignitates & plures ecclẽs parochiales reciperet, alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & conferens concedendi potestate priuaretur: sed quia istud statutum male obseruabat, Innocentius volẽs obuiare huiusmodi cupiditati, statuit, vt quicunq; de cetero receperit aliquod beneficiũ curã habẽs animarum annexã, si prius tale beneficiũ obtinebat, ipso iure sit priuatus eodem

a Non fuit consimilis quia ibi datus fuerat executor ad prouidendum hic non. Io. And.

3 Idest, alij non peccant ipsũ audiendo cũ ignorent eũ esse in peccato mortali.

4 Quod dic hodie vt in §. de cõ. pben. si capitulo & c. seq. & ibi plene de hoc lib. 6. in fin. licet sit ar. contra C. de leg. non dubium. Io. And.

5 Hæc glossula non reperio in manuscriptis, nec puto Bernardi esse.

habeat.

De materia huius glos. vide Fe... cõsi. ... & Felinum in c. eã ... de rescr. ... suppleme... adde ... illum in constitu... s. de te... rip.

Conciliũ generale Lateran. sub Innocentio. ... c. 29. & ... constitu. ... 4. cõpila.

eodem: & si illud contenderit retinere, alio spolietur: & ille ad quē spectat collatio prioris beneficij, illud cōferat cui viderit conferendū: & si vltra sex mēses cōferre distulerit, ipsius collatio ad alios deuoluatur s̄m statutū Laterañ. concilij: & insuper tñ cogatur de prouentibus suis in vtilitatem ipsius ecclesiæ assignare, quantū à tēpore vocationis cōstiterit esse perceptū: & hoc idem in psonatib. siue dignitatibus obseruet; addit insup, vt nullus i eadē ecclesia plures dignitates vel personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum: tñ circa sublimes & literatas psonas, quę maioribus būficijs sunt honorandę per sedē Apostolicā poterit cū eis dispē[illegible]. Not. q̄ qui accepit curam animarum, vel p[illegible] si ad consimile beneficiū eligatur, postquā illud receperit, ipso iure vacat primum. Itē q̄ [illegible] vult dimittere quādiu nō [illegible] debet propter eo quod nō [illegible] cum quis receptus est [illegible] beneficio, s̄m nata primum alteri debet cōferre. Item nota pœnam negligentis conferre beneficia. Item nota pro venerabili [illegible] literatis personis, tamen [illegible] Papa potest dispensare, vt aliquis habeat plures dignitate, vel curas animarum.

fuit in Laterañ.[a] † concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet cōtra sacrorum canonum instituta: alioqn recipiens sic acceptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia verò propter psūptiones & quorundā cupiditates, null9 hactenus aut rarus de p̄dicto statuto fructus prouenit. Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: P̄sēti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficiū habebat, eo sit ipso iure priuat9; & si fortè illud retinere cōtenderit,[b] etiam alio spolietur. ¶ Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem[c] alterius libere conferat cui meritò viderit conferendū: & si vltra sex menses cōferre distulerit, non solum ad alios secundū Laterañ. † cōcilij[d] statutum eius collatio deuoluatur, verum etiam tantū de suis cogatur prouētibus,[e] in vtilitatem ecclesiæ cuius ē illud beneficiū, assignare, quātum à tempore vacationis ipsius constiterit† esse perceptum. ¶ Hoc idem[f] in personatib. esse decernimus obseruandum; addentes vt in eadem ecclesia,[g] nullus plures dignitates aut psonatus habere præsumat, etiam si curam nō habeat animarum. ¶ Circa sublimes[h] tamen & literatas personas, quæ maiorib. sunt beneficijs honorādæ, cum ratio† postulauerit per sedem Apostolicā[i] poterit dispensari.

a Lateran. concilio.] sup. de cleri. nō resi. c. qa nōnulli.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem quando dicitur contendere, & ante litem contest. &c.

b Contēderit.] i. in iure contentioso retinere voluerit. Si enim ante litem contestatam destiterit, non priuabitur vtraque, sicut est in alijs statutis sub pœna. ff. [illegible] habe. hoc amplius. ff. de in ius vocan. l. quantus. sic ponitur 16. q. 1. statuimus 1. & sic ipso iure hodie priuatus est qui recipit secundum beneficium habens curam animarum, si prius tale obtinebat. Olim habebat optionem, vtrum primum vel secundum vellet retinere. sup. eo. referente. & c. præterea.

[Glo. seq. ponit casum exceptum, & exponit de qua receptione loquatur hæc litera.]

c Post receptionem.] fallit in episcopatu, quia non statim vacant priora beneficia nisi post tempus consecrationis. sup. de ele. cum in cunctis. §. cum verò. nec per solam receptionem perdit primum, sed per receptionē corporalem, vt hic dicit & 21. q. 2. si quis iam translatus. Qui enim habet plures personatus, sine dispensatione Apostolicæ sedis, ineligibilis est, supra de elec. dudum. vbi de hac materia satis dicitur.

d Laterañ. concilij.] j. de concess. præben. nulla.

[Glo. seq. reci. per q. de quibus prouentibus intelligatur litera.]

e Prouentibus.] benè dicit, de suis, idest, proprijs, si proprium habet. 23. de app. reprehensibilis alioquin delictum personæ. & c. supra de exce. cū venerabilis. & 16. q. 6. c. si epm. aliàs si propriū non habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis. 16. q. 6. illud. & 14. q. 6. si res. vel repetatur ab eo, qui recipit illud tamquam indebitum, quia tanquā iniustor possidebat: cū vacauerit ipse iure post receptionē secundi, & mala fide vnde fructus omnes ab eo tempore restituere debet; C. de rei ven. certum. supra eo. c. dilecto.

f Hoc idem in psonatibus.] quia de similib. simile debet esse iudicium. j. de elect. dudum. quę facit mētionē de hoc. & j. de trāslatio. inter corporalia. & j. de cōfir. cum dilecta.

[Gl. seq. ponit opi. Ioan. quā reprobat.]

g In eadem ecclesia.] not. q̄ nō facit mentionem de præmissa pęna, vnde vr̄ q̄ si qs in eadē ecclesia plures recipiat dignitates, non ideò priorē: quia pœnę potius sunt arctandæ quam extendendæ. de reg. iur. [illegible] pœnæ. & ff. de pę. l. interpretatione hoc cōfitebatur Io. Contrarium credo: quia idē iudiciū est habendū de personatibus non habentibus curā animarum, & habentib9. j. de ele. dudu. & pęna præmissa repetita intelligitur. quæ enim in præstationibus præmittuntur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de verb. oblig. [illegible] §. 1. & 32. q. 7. c. Apostolus.

[Glo. seq. arg. alle. octo. iura, & vltimum remittit, alle. 2. in contrarium.]

h Sublimes tñ & literatas.] est ergo arg. quod secundum qualitatem personarum beneficia sunt conferenda. arg. 41. distin. non cogantur. & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 1. & 12. q. 2. Vulteranæ. & c. seq. & 74. dist. c. [illegible] fuluit. & 1. q. 2. c. vlti. & is gradus cæteros antecellat, quem stipendia longiora, & labor prolixior fecerint anteire. C. de off. ma. offi. l. nemo. & sup. de maio. & obe. c. statuimus. vbi de hoc. Argum. contra. 16. q. 7. ca. 1. & sup. de constit. cum omnes. Et ita scientia nobilitat hominem, quæ pretio numeratio comparari non potest. ff. de var. & extraor. co. l. 1. §. est quidam. Et si vis appellari philosophus, non debes esse auarus. C. de mu. pat. professio. lib. 10.

[Gl. seq. arg. à contrario, quod dupliciter fortificat & approbat, & ponit opi. Io contrariam. Secundo reci. per q. (sed aliter) arg. à contrario, & remittit. & ponit opi. contrariam.]

i Per sedem Apostolicam.] ex eo quod dicit per sedem Apostolicā, patet à contrario sensu, quod p alios in talibus non potest dispensari: quia qđ de vno conceditur, de alio negatur: sicut quod de vno negatur de alio, conceditur. 25. dist. qualis. & sup. de præsump. nōne. arg.

† In Lateraneñ. concilio sub Alexādro iij. c. 13. & cum hoc decreto conuenit cōcilium Tridentinū sessio. 7. de reformat. c. 2. & 4. & sessio. 24 de reforma. c. 17.

† Dicit Hostiẽs intelligēdum contenderit, vt dixi. sup. vnde in fin. illius c. sequi[illegible] excōmunicatio, qui non litis cōte. sed monitio præcedere dēt. 12. q. 2. indignè. Io. An.

‡ Vel [illegible] suis [illegible] beneficijs, [illegible] suos [illegible] hoc [illegible] dē bene. c. 2. s̄m Ioan. And.

† sub Alexandro iij. c. 1.

‡ De [illegible] pat[illegible] [illegible] Ioan. And.

† In concilio [illegible] constiterit ex eo esse perceptum.

† Est [illegible] [illegible] ecclesiæ necessitas, & prærogatiua [illegible].

arg. 93. dist. illud, & ī. de ijs quæ fi. a præla. sine consen su cap. cum Apostolica ff. de cond. & demon. cū itt. Et sic restricta est potestas episcoporu n circa dispensatio nem huiusmo di beneficioru m: immò præter istā consti tutionem videbatur quòd dispensare non possunt: quia epi scopus priuabat potestate conferendi il lud beneficiu m, qui illud conferebat ha benti cōsi mile. ī. de cle. non resi. quia non nulli. Vnde sequitur quòd nō poterat dispen sare: ergo si posset, non puniretur. Et sic pla num est dicere, quòd so lus Papa pōt in tali bus dispensare. Et quòd ita sit intelligenda ista cōstitutio, probat a pte. ī. de ele. dudū 2. vbi de hoc t. Ioa. notauit hic quòd epi adhuc poterāt in talibus bñficijs dispensare, & vaga & indiscreta dispensatio tñ prohibet epis per hanc constitutionem, vt dixit: & posuit hic magnā notulam, quę non multum est nec necessaria. Olim enim, per antiqua iura bene dispensabāt epi, vt ali quis haberet plura beneficia curā animarū habentia 70. dist. sanctorum. sed illud hodie recipit immutationem per hanc cōstitutionem: & hoc mutatū fuit propter indiscretas & stultas dispensationes eporū. Itē, & illud notabis: quia hic prohibetur tñ dispensare in psonatibus & beneficijs curā animarum habentibus, & ita circa alia beneficia possūt epi dispēsare sicut priusquia vnum negando, aliu d cōcedere videtur. ī. de præsump. nonne. De hoc dixi in decre. prædicta, dudū 2. Alij dicunt & idem in beneficijs intelligendum. nam canon antiquus prohibet ne dispensent episcopi in præbendis 70. dist. sanctorum. Et nisi expresse vetus ius corrigatur, remanet simul cum nouo. C. de ap. præcipimus, in fi. & quoties noua actio inducitur, vetus non tollitur. ff. de actio. & obl. l. quoties. & arg. ī. eo. cum iamdudū. vbi dicit Papa, cum multa per patientiam tolerantur, & c. sic infra de conces. præb. litteras, quæ satis facit ad hoc.]

¶ Idem in eodem. †

¶ Concilium generale à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundā correctionem indignis beneficia conferunt. prouidet etiā quis interim beneficia conferat et illam suspensionem relaxat solus Papa, vel solus Patriarcha.

CAP. XXIX.

GRaue† nimis est, & absurdū, quòd quidam ecclesiarum prelati cū possint uiros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere nō verentur indignos, quib. nec morū honestas, nec litterarum sciētia suffragatur, carnalitatis sequētes affectum, nō iudiciū rationis: vnde quanta ecclesijs dāna proueniāt, nemo sanę mētis ignorat: ¶ Volentes igitur huic † morbo mederi, præcipimus, vt pretermissis indignis idoneos assumant, qui Deo & ecclesijs velint & valeant gratum impēdere famulatum. fiatque de hoc in Prouinciali cōcilio diligēs inquisitio [a] annuatim: ità vt, qui post primam & secunda correctionem [b] fuerit repertus culpabilis, † à beneficijs conferendis per ipsum concilium suspēdatur: [c] instituta in eodem concilio persona [d] prouida & honesta, quæ suspēsi suppleat defectū in beneficijs conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, obseruetur. Metropolitani verò delictū superioris iudicio reliquatur, ex parte concilij nūciandū. ¶ Vt autem hæc salubris prouisio pleniorē cōsequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, præter Romani Pōtificis auctoritatē, aut proprij Patriarchæ minimè relaxetur: [e] ut in hoc quoque quatuor † patriarchales sedes specialiter honorētur.

¶ Idem in eodem. †

¶ Rector ecclesiæ non obstante consuetudine episcopi vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionem. h. d. vsque ad §, qui verò.

GRaue.] Primò narrat delictum. Secundo prouidet ibi, Volentes. Abbas.

CASVS. Quidam plati ecclesiarum carnali affectione ducti non iudicio rationis promouent indignos: vnde multa pericula imminēt ecclesijs: volēs cōcilium huic morbo mederi, præcipit, vt præter missis indignis promoueāt idoneos, qui Deo & ecclesijs valeant deseruire, & de hoc fiat diligens inquisitio in concilio annatim, & si quis post trinam admonitionem culpabilis repertus fuerit, per ipsum concilium suspendatur: & ibi persona idonea instituatur, quæ suppleat suspensi defectum in beneficijs conferendis, & hoc idē circa capitula obseruetur: delictum verò metropolitani ex parte cōcilij dño Papæ nuncietur, & vt illud statutū melius obseruetur, inia huiusmodi suspēsionis sine licētia Romani Pōtificis, vel proprij Patriarchæ non relaxetur. No. hic pœnā illorum, qui promouent indignos. Itē aliquis potest condēnare non tñ absoluere. Itē vbi conditor iuris sibi reseruat absolutionē, alijs prohibere videtur.

a Inquisitio.] cū per famā seu clamorem de hoc ad superiorē peruenerit imo ex officio suo pōt ingrere superior semple nè ingrēdo, vt ī. de accusa. sicut olim.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. Io. solu. & permittit.]

b Correctionem.] cū ergo in hoc casu possit se eps corrigere, hō vr quòd eo ipso quòd cōfert bñficiū indigno, pdat ius cōferendi, & sic est ī. ī. de electio. nihil est. & c. cu in cūctis. Io. dixit, quòd illa cōstitutio intelligenda est cū dicto istius. sed tu solue vt dixi in illa constitutione, quæ legitur de maiorib. dignitatib. & curam animarū habētibus, hæc & illa i diuersis casib. loquit. & circa maiora maius periculū vertitur. ff. ad Carb. l. 1. §. si quis vero 43. dis. quiescamus. & ideo plus ibi puniuntur.

c Suspendatur.] & etiā ordinati, qui non sunt idonei, remouent, vt uidetur, licet hoc non dicatur, sed verius videtur quod isti nō remoueātur: nisi forsitan essent irregulares: alias non haberet locum admonitio.

[Gl. seq. signat contrarium de decre. nulla. & soluit item de decre. cum in cunctis. & soluit.]

d Persona.] ar. quòd ī. de conces. preb. nulla. ubi transfertur potestas ad capitulū: sed illud contingit propter negligentiam quia non eligunt infra tēpus statutū: sed propter culpam prælatorum quia eligunt indignū infra tempus. sed propter culpam prælati non transferē potestas ad capitulum, vt ī. de conces. prēb. quia diuersitatē. sicut nec vacante sede ī. ne. se. va. c. 2. Item arg. ī. de elect. cum in cunctis, in fi. vel in alio casu loquitur ibi quàm hic: illud in dignitatib. hoc in bñficio simplici.

e Relaxetur.] ex hoc patet, quod vbi conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem, cæteris indultū esse videtur. ī. de sen. excom. nuper.

†Vide l. 3. C. de vulg. C. de epis. aud. & l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. pub.

†De quibus vide Cassaneú in catalogo gloriæ mundi par. 4. considera tio. 9.

† Cap. 32.

Extirpan-

CAP. XXX.

¶Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residens nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. vel sic. Non residens in ecclesia parochiali, vel ponens vicarium quando est annexa beneficio maiori, priuatus est ea. h. d.

EXtirpandæ† consuetudinis vitium in quibusdã partibus inoleuit, qd scilicet parochialiũ ecclesiarum patroni, & aliæ quædam personæ,[a] prouentus ipsarum sibi penitus vendicãtes, presbyteris earundẽ seruitijs deputatis, reliquũt adeo exiguã portionem, quòd ex ea nequeant† cõgruè sustentari. nã (vt pro certo didicimus) in qbusdã regionibus, parochiales presbyteri pro sua sustẽtatione nõ obtinẽt nisi quartã quartæ, idest, sextam decimã decimarũ. Vndè fit, vt in his regionibus penè nullus inueniatur sacerdos parochialis q vllã vel modicã hẽat peritiã litterarũ. ¶Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis,[b] seu qui altari seruit de altari viuere dẽat, statuimus, vt (consuetudine qualibet episcopi, vel patroni, seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis sufficiens[c] assignetur. ¶Qui verò parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsũ illi deseruiat, in ordine[d] quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi forte dignitati vel præbendæ parochialis ecclesiæ sit annexa: in quo casu concedimus, vt qui talẽ habet præbendam[e] vel dignitatẽ, cum oporteat eum in maiori[f] ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia, idoneum & perpetuum[g] habeat vicarium canonicè institutum, qui (vt prædictum est) congruẽtẽ habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem: alioquin† illa se sciat auctoritate huius decreti priuatum,[h] liberè alij conferenda, qui velit & possit quod dictum est adimplere. Illud† autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet pro

EXtirpandæ.] Principium istud vsque ad §. Qui verò, diuiditur: quia primò ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Cum igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Patroni ecclesiarũ, & alij quidam prouentus ipsarum ita sibi vsurpant, q presbyteri de sua portione nequeãt sustẽtari, ita q presbyteri in quibusdã locis nõ obtinẽt nisi quartã quartæ, idest, sextamdecimam decimarum: & ideò ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiã litterarũ: scũ ergo qui altari seruit, viuere debeat de altari, statuit concilium, vt non obstante aliqua consuetudine alicuius personæ, presbyteris ipsis sufficiens portio relinquatur.

a Personæ.] s. episcopi: & alij q habent ius restituẽdi, vt j. sequitur.

b Triturantis.] vt 13. q. 2. cap. ecclesias vet. item non allegabis.

[Glo. seq. recitatur per qu. quæ dicatur sufficiens.]

c Sufficiens.] sic j. eo. exposuisti taliis vt sufficiat sibi & suis, vt 50. dist. studeat. & vndè honestè sufficiẽter se possit procurare, & hospites recipere. ĩ. eo. tit. de monachis. tũ hæc sufficientia perpenditur ex qualitate personarũ. ĩ. eo. de multa, in fi. a quanima sufficit pauperi quã diuiti. 41. d. non cogantur.

QVI VERO. Iste §. habet duo dicta. Secundũ ibi, Illud. CASVS. Dicitur in §. isto, q qui habet parochialẽ ecclesiã, in propria persona deseruiat ibidem in ordine debito & nõ p vicariũ: nisi fortè illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus, per vicarium ibi poterit deseruire canonicè institutum, qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ congruam portionem, alioquin sciat se illa priuatum auctoritate huiusmodi decreti: & alij conferatur qui velit & possit quod dictum est adimplere, id est, deseruire in ecclesia per seipsum. in fine dicit, quòd nullus de prouentibus ecclesiæ, quæ debet habere curam proprij sacerdotis, alicui cõferat pro beneficio pensionem. Nota quod laici & patroni bona ecclesiarum sibi vsurpare non debent, nulla consuetudine obstante. Item qui altari seruit, de altari viuere debet. Item presbyteris debet competens beneficium assignari. Item quilibet rector parochialis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati, vel præbẽdæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui tenuit ordinasi, priuari debet beneficio. Item nulla pensio constitui debet pro beneficio in parochiali ecclesia.

d In ordine.] ĩ. de cleri. non resid. quia nõnulli, & ĩ. de cle. cum in cũctis. & ĩ. de æta. & quali. cap. 1. & 24. dist. presbyteri.

e Præbendam.] ex hac littera colligit, qd si quis habet curã animarũ, & recipiat talem præbendam, quod ipso iure non vacat prima, imo licite potest vtráque habere ex dispensatione episcopi, vt hic dr. & hoc cõcedunt quidã quia cessat ratio ꝓhibitionis, vt hic quidã dicunt, quia in tali ecclesia annexa præbendæ non oportet residere. & sic illa constitutio, de multa. nõ habet locum in hoc casu, vt dicunt: sed cõtrarium credo.

f Maiori.] hic manifestè videtur, qd non pñt quis simul habere præbendã & ecclesiam, dummodo ecclesia sit sufficiẽs. De hoc dicitur supra de elect. ca. dudum. 2.

g Perpetuum.] eo ipso intelligitur ꝑpetuus, quod auctoritate episcopi est institutus. ĩ. de offi. vica. ad hæc. 3 In istis ergo casibus tantũ licitum est constituere vicariũ, alias non.

[Glo. seq. rec. per contrarium de dec. inter & dat quatuor solutiones.]

h Priuatum.] ipso iure. simile. ĩ. eod. de multa. quod potest intelligi post admonitionem, alias contra, s. de cleri non resi. inter. & c. ex tuæ. cum suis similib. Vel posset referri ad proxime dictum, de illis qui per vicarios seruire debent, cum quibus durius est agendum. Vel dic, & verius, alioquin. i. si non resideat per seipsum in ecclesia, quæ dignitati, vel præbendæ est annexa, sciat se priuatum ipso iure. & sic respicit principium. §. & non ver. nisi forte, &c. & ita sine aliqua admonitione priuatus est. 4. & sic videtur correcta illa iura prædicta, vbi dicitur, quod prius monendus est quis antequam priuetur ecclesia: quod est bonum. Sed.

† Ca. 6. e. ti. in 4. compi. & vide cõc. Trid. sessio. 25. in decreto de refor ma. c. 9. §. patroni aũt bñficiorum.

† nequeunt.

1 Qui maxime in his delinquunt, § quos Hieronymus. 93. di. diaconi. ibi, sol9 eps &c. sm Ho. Ioan And.

2 Cócor. tex. [illegible] & ibi dod.

† al. [illegible] &c.

† Vide cõcilium Trid. [illegible] 24. de reformat. c. 13.

3 Adde [illegible] vt [illegible]

4 De hoc [illegible] hic H [illegible] & Io An. [illegible] intelligi.

prij sacerdotis, pensionẽ alij quasi pro beneficio[a] conferre præsumat.

¶Idem in eodem.†

¶Non debent religiosi ecclesias vel decimas a laicis sine diœcesanorum consensus recipere, excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere in ecclesiis, quoque, quæ ad eos non pleno iure pertinent, instituere vel destituere, sed præsentabunt diœcesanis ad eas viros idoneos.

CAP. XXXI.

IN† Lateranẽsi cõcilio[b] noscitur fuisse ꝓhibitum, ne quilibet regulares ecclesias, seu decimas sine episcoporũ cõsensu, de manu laici[c] ꝓsumãt accipere: nec excõmunicatos, vel nominatim † interdictos admittant aliquatenus ad diuina. ¶Nos autẽ id fortius inhibẽtes, transgressores digna curauimus† animaduersione punire statuẽtes nihilominus, quatenus in ecclesiis, q̃ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdẽ cõcilij statuta, episcopis instituẽdos presbyteros repræsentent, vt illis de plebis cura respondeãt, ipsis verò pro rebus temporalibus rationẽ exhibeant competentem: institutos verò remouere nõ audeant episcopis inconsultis. ¶Sanè[d] adijcimus, †vt illos repræsentare procurẽt, quos vel conuersatio[e] notos reddit, vel cõmẽdat ꝓbabile testimoniũ ꝑlatorũ.[f]

¶ Honorius tertius Abbati & Priori sanctæ Genou. &c.

¶Absens in theologia studio fructus beneficiorum suorũ percipit in absentia sed quotidianas distributiones non.

CAP. XXXII.

LIcet †vobis direxerimus scripta nostra, vt magistro N.† Eboracẽn. †archidiacono in sacra pagina cupiẽti studere, prouentus suos ecclesiasticos faceretis integre ministrari: Nolumus tamẽ, vt quotidianas distributiones,[g] quę tantũ residẽtibus in ecclesijs, & his q interfunt horis canonicis, exhibẽtur, ei tribui faciatis.

¶Idem Vesprimen. episco.

¶Propter paupertatem prębendarum ecclesię cathedralis possunt eis annecti capellę reseruata ipsarum presbyteris congrua portione.

Sed hoc est rigor quo hic statuitur, vt ipso iure sit priuatus. Vel qđ dicit, alioquin, põt respicere vtrumq; casum, i. qñ ꝑ se debet seruire & qñ per vicarium. sed verum est ꝙ tñ primum casum respicit, & non secundũ. ADDITIO. Et ex hoc potes dicere, ꝙ illa capitula inter & ex tuæ. nõ obstãt qa ibi erãt absẽtes, & fortè habebãt iustã cãm absentiæ, vñ merito primitus sunt monẽdi, hic aũt secus. Vel dic, ꝙ pri[b] dictum ijm, ligat cũ habet præbẽdam, & ecclesiam q̃ non est ei annexa: quas simul habere nõ põt. ĩ. eo. exposuit unde priuatus est ipso iure. ꝑria autem loquũtur in alio casu, qñ non sunt annexa.

a Pro benefi. io.] hoc enim posset i post[erum] esse in pernicio sum ecclesiæ simile ĩ. de arbi. pœnit. qa ecclesia videret quasi censualis, & portio presbyteri diminueretur, quod esse non dẽt sup eo. institute:

IN Lat. sanè.] Pri nõ ponit tenorẽ concilij Lateranẽn. Secundo approbat & c. uo. at. il. i. Nos aũt. Tertio addendo declarat ibi Sane. Abb. Siculus.

CASVS. Quod dicitur ĩ. de priuilegijs, cu & plãtare vs que ad § sane, in quo ꝑdicto ꝯcilio præcipit vt tales repræsentare procurent in ecclesijs q̃ ad ipsos ꝑ pleno iure non ꝑtinẽt, quos vel cõuersatio illorũ notos reddat: vel commẽdet testimonium prælatorũ. Nota, ꝙ patroni nõ debẽt aliquos ꝑsentare nisi discreti sint & honestæ famæ.

b Concilio.] ĩ. de priuileg. c. cum & plantare.

c Laici.] 16. q. 1. quoniam quicquid.

d Sane.] hucusque sunt verba concilij. & ab hoc loco ĩ. additur prædicto concilio.

e Conuersatio.] hoc ideo dicit, qa promouendus dẽt esse bonæ famæ & opinionis, ita qđ in nullo vacillet eius opinio 33. dist. laici. ad idem facit 24. dist. quando

f Prælatorum.] & etiam ab ijs, quis foris sunt, oportet promouendum bonum habere testimonium. 8. q. 1. licet ergo. & 63. dist. vota ciuium.

LIcet.] Summatur in rubro. Vel sic secundum alium intellectum. Dispensatus super habendis fructibus in absentia, quotidianas distributiones non percipit. h. d. Primò ponit priuilegij tenorem. Secundò eius interpretationem, ibi, Nolumus. Abb. Siculus.

CASVS. Mandauit dñs Papa Abbati & Priori sanctæ Genouefæ, quaten⁹ magistro R. archidiacono Eboracẽn. in sacra pagina studere volenti, prouentus suos ecclesiasticos facerent integrã ministrari dubitabatur, vtrum deberent ei facere dari distributiones, quæ tñ residentibus concedũtur? Rñdet Papa, quod non vult quod ei faciant dari distributiones, q̃ tñ residẽtib. conceduntur, & his qui intersunt horis canonicis. Nota, qđ cõstitutio Honorij nõ intelligitur de huiusmodi distributionib. quotidianis, licet dicat qđ integrè percipiãt sua beneficia in theologia studentes. & hoc est quod dicit.

[Gl. seq. exprimit quomodo hæc decretalis interpretat decr. super specula. secundo quærit, & soluit.]

g Distributiones.] simile ĩ. de cle. non resi. de cętero. vide qualiter ista decr. interpretatur illã constitutionem, super specula. ĩ. de magistris qa licet dicat, integre ꝑcipiant fructus suarum ꝑbendarum, tñ nõ percipiũt integrè qa de hmõi distributionibus seu denarijs qui dantur illis qui intersũt horis statutis, non intellexit Papa, sed de corpore præbendæ suæ, quã alij de iure cõi i absentia sua ꝑcipere nõ debent clericis arg. ĩ. de const. cum omnes. Et sic intelligitur ista indulgentia: & ita prętextu huiusmodi indulgẽtię põt habere integrã pręben[d]am, ac si essent pręsentes, nisi sint huiusmodi distributiones vt in ꝗ buidã ecclesijs cõsuetudo reseruatur, vt ꝑ ter præbendam, qui horis intersint, certum quid percipiãt: & ita quod hic dicitur, respicit consuetudinem ecclesię: In quibusdam verò est talis consuetudo, vt qui non intersunt horis, non percipiant aliquid de huiusmodi distributionib. licet sint pręsentes: ergo multo fortius in absentia nõ debent talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio, quia principis beneficium potius debet ampliari quam restringi. ĩ. de verb. sig. olim. ff. de consti. prin. l. vlt. quia vbi Dominus largus est, non debemus esse tenaces, 26 q. 7. alligant, in fi. Sed quid dices si ꝑbendæ distinctæ non sunt, sed omnia percipiunt de cõmuni, nec dat aliqd illis, q non intersunt horis? Tunc credo quod integre debeant habere beneficia in theologia studẽtes, habita ratione victus quotidiani: alias parum valeret talis indulgentia, quantum ad illos, qui non habent beneficia distincta.

Exposui,

Capit. 61. refertur c. 7. eod. in 4. co[mpilatione] ...

[ab] Alex. ... cap. 9. ...

† Vide concilium Trident. sessio. 25. de reformat. cap. 9.

† Vide concilium Trident. sessio. 5. de refor. c. 1. in fine. & Horatiũ Lucium tracta. de priu. scho. priui. 98.

† R.

† Eboracen.

† Vesprimen. Vespen. Vesperimien. Vespaniensi. Vesprimẽcen.

† Idem Hostien. si pro... de certo ... dicebat Inno. quod ... debetur studentibus detracto eo qđ cõmuniter debetur de communibus prouentibus.

EXposuisti.] Primò ponitur petitio. Secundò prouisio: ibi, Si euidens. Abbas Siculus.

CASVS. Canonici Vesprimen. ante conciliũ generale. ī. eo. extirpandæ consueuerũt hẽre capellas ad sui sustentationem, cum de maiori ecclesia nõ possent commodè sustentari, sed occasione p̃dicti cõcilij subtractæ fuerũt capellæ canonicis illis, vnde nõ potuerũt de redditib. p̃bendarũ suarũ sustentari; ep̃s significauit hoc dño Papæ. Mandat Papa ep̃o, si euidẽs necessitas, vł vtilitas exigat, bene poterit p̃bẽdas ecclesiæ suæ augmẽtare adiũgẽdo capellas in perpetuũ eisdẽ prębẽdis reseruata cõgrua portione capellanis. Not. q̃ ep̃s põt & dẽt augere p̃bẽdas canonicis suis, si non põt de suis prębẽdis cõmodè sustẽtari, & hoc de capellis vel aliũ de reseruata tñ portione debita capellanis.

CAP. XXXIII.

EXposuisti † nobis, q̃d ecclesiæ tuæ canonici, diminuta ipsorum p̃uisione à tempore cõcilij generalis,[a] cũ eis ex tũc nõ fuerint ad eorum sustentationẽ concessæ capellæ, sicut ante fieri[b] cõsueuit, de redditibus præbendarum suarum nequeũt † sustẽtari: & infra. ¶ Si euidens necessitas[c] vel vtilitas exigat, præbẽdas ecclesiæ tuæ poteris de capellis in perpetuũ annectendis eisdem (sicut discretione præuia expedire videris) augmentare:[e] reseruata tamen cõgrua[f] capellarũ presbyteris portione.

¶ Idem episcopo & Priori, & archidiacono Herturden. †

¶ Licet ecclesia ex donatione laici beneficium conferat, tenet illius beneficij impetratio de hoc mentione non habita.

CAP. XXXIV.

iij DIlect᷒ filius G. clericus nobis proposuit, † quod cum decano & capitulo Andegauen. preces direxerimus & præcepta, vt ipsum quamcito facultas se offerret, in canonicum reciperent & in fratrem, vobis super hoc executoribus sibi datis: quia decani & capituli procurator excipiendo proposuit literas nõ valere, pro eo q̃ in eis mentio nõ fiebat, quod præfatus decanus ex donatione regis,[g] præbendarum eiusdem ecclesię collationem haberet: vos mandati nostri executores non esse interloquendo dixistis: † & sic duæ præbendæ, quę medio tẽpore vacauerunt: alijs sunt collatæ:[h] & infra. ¶ Mandamus, quatenus occasione huiusmodi (quã reputamus friuolã[i]) nõ obstãte, mandatũ nostrũ exequi[k] p̃curetis.

¶ Gregorius ix. Argentinen. episcopo.

¶ Pueri, & alias beneficiati, non sunt idonei ad beneficia consequenda. h. d. inhærendo verbis litteræ.

a Cõcilij gñalis.] ī. eo. extirpãdæ.

b Ante fieri.] & intellige q̃ capellæ iste non erant annexæ prębẽdis, quia si fuissent priuati canonici si annexę fuissent, sed de cętero erũt annexę, vt dicit litera, in p̃petuũ annectendis. Ber.

[Gl. seq. tec. p̃ q. quis dicatur prælatus ecclesiæ, canonicus, vel sacerdos. ponit duas opi. & primam approbat.]

c Necessitas vel vtilitas.] ista duo frequenter dispensationem inducunt, vt 1. q. 7. tali. propter necessitatem licitum est alicui habere duas ecclesias. 10. q. 3. vnio. & supra de ætat. & qualit. eam te. Et propter hanc necessitatem adiunguntur capellæ prębendis maioris ecclesiæ, reseruata congrua portione presbytero. Et credo q̃ canonici isti erunt pręlati illarum capellarum, & sacerdos erit loco vicarij perpetui, vt supra eo. extirpãdę. §. 1. & ita ex causa, capella siue parochialis ecclesia potest adiungi præbendæ. sic ex eadem causa vna ecclesia vnitur alteri, 10. q. 3. vnio. cum suis concor. Vel dic, quod si clerici isti certam portionem percipiunt de capellis, nec exercent ibi iurisdictionem aliquam: sed sacerdos habet ibi curam spiritualium, & sacerdos erit pręlatus, & habet ibi curã animarum, & per episcopũ instituetur: nescio tamen quod istorum ibi obseruetur. Sed verius videtur quod sacerdos sit loco vicarij, vt in capit. extirpandæ.

d Discretione.] quæ est mater omnium virtutum sup. de offi. custo. c. 1. & 1. q. 5. præsentium.

e Augmentare] & ita tenetur episcopus redintegrare præbendam, si fuerit diminuta vel diuisa sine iusta causa. ī. eod. vacante. & ī. eo. c. cum consideri.

f Congrua.] vnde iura episcopalia soluere possit, & hospites recipere. ī. eo. de monachis. vbi de hoc. Bern.

iij DIlectus.] In prima ponit impetrantis querelam. In secunda prouisio: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Papa mandauit decano & capitulo Andegauen. vt quendã G. noĩe recipererẽt canonicũ & in fratrẽ, quãcito facultas se offerret, q̃busdã super hoc executorib. deputatis, corã quib. cũ ex p̃te capituli cẽt excipiẽdo p̃positũ, q̃d lr̃æ nõ valerẽt, p̃ eo q̃d non faciebãt mẽtionẽ, q̃d collatio p̃bẽdarũ ad ipsum decanũ ex donatione regis p̃tinebat, ipsi executores interloquẽdo p̃nũciauerũt, se p̃ illas litteras p̃cedere n̄ debere: sñ mãdat Papa, q̃ exceptione hmõi n̄ obstãte, ad executionẽ mãdati Apostolici p̃cedãt. No. q̃ dñs Papa friuolas exceptiones non admittit.]

[Glo. ista reci. p̃ obiect. & soluit.]

g Ex donatione regis.] hæc rõ mouit istos ad excipiẽdũ hmõi p̃ponẽdã: q̃a si rex cõferret rõne iuris patronat᷒ hmõi prębendas, n̄ posset cõpelli per Papã, ad hoc de iure, ī. de iu. patro. cũ dilect᷒, e n̄ decanus cũ succedit in hoc iure regi, nõ dẽret cõpelli ad hoc: q̃a qui in locũ alterius succedit, vtitur eodẽ iure. C. de temp. in integr. restit. 1. ea quæ. arg. sed hoc nõ est verũ in casu isto, quia ex quo collatio istorum bñficiorum incipit pertinere ad ecclesiasticã personam, statim res sortitur naturã aliorum beneficiorum: quia res ecclesiastica nõ debet duplici iure censeri. 12. q. 2. cognouimus in fi. & ī. de deci. cum in tua, & ita ex hoc exceptio non valuit. vnde male interlocuti fuerunt isti iudices.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

h Collatæ] arg. quod si Papa mandat alicui dari prębendam, & canonici eam alij conferant, tenet collatio licet sit contra mandatum Papę. De hoc dictum est sic eod. inter cętera. sic supra eod. dilectus.

i Friuolã] & meritò, quia iã incipit præsentare decanus ex donatione non tanq̃ laicus, sed tanq̃ clericus, & ita subest dño Papæ; nec præiudicatur patrono, si quãque etiam per legatum sedis Apostolicæ aliquis instituatur eo inconsulto. sup. de offi. lega. dilectus.

[Glo. seq. quęrit & soluit, & ponit opinio cõtrariam.]

k Exequi.] sed qualiter exequent mandatum istud? nunquid dabunt huic aliquã de prędictis prębẽdis, q̃ alij sunt collatæ? Nõ credo, sed exequent mãdatũ, q̃ facient.

† De haematteria vide decreta cõcilij Tridentini sessio. 21. de reform. c. 5. & sessio. 24. de reforma. c. 13. & 15.

† nequiuerunt.

† de Ber. Bech. In vno peruetusto codice ita. episcopo Pictauen. & Priori. &c.

† proposuit.

faciat statim illum recipi in fratrem, & quam citò facultas se obtulerit, facile ei beneficium assignari s̃m tenorem prioris mandati. De hoc dixi s̃. e. dilectus. & c. inter cętera. licet quidam contrarium dicant. Ber.

SVper.] In prima ponitur decisa consultatio. In secũda rõnis ratio. In tertia respõsio. secunda: ibi, Cum autem. tertia: ibi, Cõsultationi. Abb. Sic.

CASVS. Quærebatur vtrũ pueri & beneficiati dicant idonei ad beneficiũ aliquod obtinendũ: & rñdetur, ꝙ cum pueri & beneficiati seruire nõ possint, vel nõ possint in ecclesia, non debent dici idonei in eadem. Nota ꝙ qui seruire nõ possunt in ecclesia, non reputantur idonei in eadem.

[Gloss. seq. quærit objiciendo, & dupliciter soluit.]

a Pueri.] sed quos dicimus pueros? vsq; ad xiiij. annum dr̃ quis puer. 1 22. q. 5. pueri. & s̃. de æta. & qualit. indecorum. & c. ex ratione. sed tales bene possunt habere beneficia, & ordinari vsque ad sacros ordines. s̃m. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & c. quicũque. Quid est ergo qđ dicit ꝙ pueri non sunt idonei, quia seruire non possunt? dicas ꝙ pueri hic appellãtur quantum ac hoc vsque ad septem annos, a qa tunc seruire non possunt, quia nec discretionem habent: vnde non reputantur idonei. Post septem annos benè reputantur idonei ad ordines minores, qm̃ sunt doli capaces. ĩ. de delic. pue. pueris. & hoc per iura prædicta. c. de his. c. in singulis. c. quicunque. Vel potest intelligi quantum ad dignitatem vel curam animarum, ad quam non reputantur idonei. 1. q. 1. pueri. & c. estote. & s̃. de æta. & qualit. ex ratione. & c. seq. & s̃. de elec. cum in cunctis. Sed huic standum est tãquam posteriori, vel ad receptionem talium nulli sint compellendi, cum seruire non possint, vt hic dicit, quia propter seruitutem tantum datur beneficium.

ADDITIO. Iuuenis dicitur qui præcedit adolescentiam, & durat quousque poterit inter senes computari. ff. de leg. 3. non aliter.

b Beneficiati.] not. ꝙ qui beneficium habet sufficiens, non reputatur idoneus ad aliud beneficium primo retento, quia in vtroque seruire non potest: quia dum ad vtrunque &c. 16. q. 1. presbyteros. Et sic patet ꝙ in duabus ecclesijs de iure qs intitulari non põt. 4 ar. s̃. eod. extirpandæ. §. 1. & 70. dist. sanctorum. & s̃. de eloc. dudum. vbi de hoc, & est hic argumentum, ꝙ qui non facit mentionem de beneficio suo, non valent litterę. s̃. eo. cũm teneamur. & s̃. de rescrip. si proponente. Bern.

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas Sic.

CASVS. Quidam canonicus sanctæ crucis nõie Ioannes non habebat integrã præbendã, vnde orta fuit q̃stio inter ipsum & epm̃ Aurelianeñ. sup integratione præbendæ: impetrauit causam cõmitti super hoc, vt p̃bendã ei facerent integrari: dubitauerunt iudices, vt cũ alia præbenda deberet scindi ꝓ integratione p̃bẽdæ p̃dicti Ioãnis: ꝯsultus Papa rñdet, ꝙ non fuit intẽtionis dñi Papæ, ꝙ aliqua p̃benda de nouo scinderet pp̃ redintegrationem p̃dictam. Nota ꝙ præbenda non debet diuidi: & si diuidatur, tenet diuisor ad redintegrandam præbendam: & sic talis diuisio potest tolerari: sed de rigore iuris talis collatio deberet cassari.

CAP. XXXV.

SVper inordinata ordinatione, & infra. ¶Cum autem illi sint in ecclesijs idenei reputandi, qui seruire possunt & volunt in ipsis: Consultationi tuę taliter respõdemus, ꝙ pueri, [a] & beneficiati, [b] qui nõ possunt in eadem ecclesia deseruire, in ea non debent idonei reputari.

¶Idem archiepiscopo, & magistro R. Turoneñ.

¶Pro vnius prębẽdę integratione alia diuidi non debet.

CAP. XXXVI.

CVm causam, quę inter Aurelianeñ. episcopum, & I. de Blesis canonicum sanctę Crucis, super integratione præbẽdę ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committẽdam: & infra. ¶Cõsultationis vestrę taliter respondemus, quòd nostræ intentionis [c] nõ extitit, vt ꝓ integratione [d] præbẽdæ supradicti canonici, prębẽda de nouo aliqua scinderetur.

¶Idem.

¶Clerici ignobiles, & non eminentis scientię, propter hoc non debent à præbendis repelli, etiam in ecclesia quę tales admittere nõ cõsueuit.

CAP. XXXVII.

VEnerabilis frater nr̃ Portueñ. episcopus supplicauit, † vt cum quandam præbendam, quę in Argentiñ. ecclesia tãdiu vacauerat, quod donatio eius erat ad sedem Apostolicam deuoluta, I. clerico contulerit, dũ † in illis partibus legationis officio fũgeretur, suã collationem benigno prosequeremur affectu. ¶Verùm procurator Argentin. capituli

fal. supplicauit nobis.

† etiam.

c Intentionis.] nota recurrẽdũ esse ad intentionẽ mãdãtis. ĩ. eo. c. vlt. s̃. de ꝓcu. petitio. s̃. de arbi. exposita. s̃. de testi. spo. audita. & s̃. de rescr. mandatum.

d Integratione.] & ita præbenda diuidi non debet, sed integra ꝯferri. s̃. eo. vacante. & 1. q. 3. c. vlt. & ĩ. vt eccl. benef. vt nostrũ. qđ si fiat, ille q hoc fecerit, tenet illam redintegrare de vacantibus, vt hic patet. & s̃. eod. vacante, & aliud beneficium diuidere, vt hic in fi. dicit. Et ẽ argu. ꝙ si sectio aliqua fiat præbendarum: ꝙ tolerari possit quousque integretur. De hoc dixi s̃. eod. tuæ fraternitatis.

VEnerabilis.] defectus nobilitatis vł eminentis sciẽtiæ nõ repellit quem à consecutione prębẽdæ, etiã in ecclesia, q̃ nobiles duntaxat viros & eminentis scientiæ recipere consueuit. In prima ponitur facti narratio. In secunda exceptionis repulsio, & causæ commissio: ibi, nos igitur. Abbas.

CASVS. In ecclesia Argentinensi quædam præbenda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipsius collatio ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta: episcopus Portueñ. tunc legatus in partibus illis, contulit præbendam illam cuidã clerico I. nomine, sed capitulum illius ecclesię nõ recipiebat eundem: Vnde præfatus eps̃ petijt à Papa, vt suam collationem facere obseruari: ex aduerso proposuit procurator capituli, quod hoc audito, capitulum allegauit antiquã consuetudinẽ illius ecclesiæ, ꝙ nullũ adhuc receperãt in suum consortium, nisi nobilem, liberum, & ab vtroque parente illustrem, honestæ conuersationis, & eminentis sciẽtiæ: & ne ꝯtra hoc fieret, ad sedẽ Apostolicã fuit appellatum, cũ nulla p̃benda vacaret, antequam monitorias litteras recepissent: Dñs Papa considerans, quòd nobilitas generis nõ facit Deo gratũ & idoneũ seruitorem, sed potius virtutum & vitæ honestas, & dominus non solum nobiles & potentes ad suũ elegit seruitium, sed ignobiles & pauperes, cum non sit personarum acceptio apud Deum, & vix ad dignitates inueniantur eminentis scientiæ viri, nedum ad præbendas: unde Papa huiusmodi exceptiones non admisit

admisit:vnde mandat Papa, q si constiterit prędictam prębendam vacasse, qñ legatus dicto Io. ipsam contulit, illum faciant recipi ad eandé. Nota, q nobilitas generis non est attendenda in collatione beneficiorum, in ecclesia Dei, sed potius virtutũ & vitę honestas. Idẽ nõ est acceptio psonarum apud Deum.

propofuit ex aduerso, q idé capitulũ hoc audito, consuetudine a allegans antiquã inuiolabiliter obseruatam, iuxta quam nullum, nisi nobilem † & liberum b & ab vtroq; parẽte illustrem, honestæ conuersationis, ac eminẽtis scientiæ, in suum consortium hactenus admiserant, ne contra hoc fieret (maximè cum nulla tũc præbẽda vacaret, antequam monitorias vel executorias litteras recepisset) ad sedẽ Apostolicam appellauit: & inf. ¶ Nos igitur attendentes, quòd non generis c sed virtutũ nobilitas, vitæque honestas, gratum Deo faciunt, & idoneum seruitorem: ad cuius regimen, non multos d secundum carnem nobiles et potẽtes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod nõ est personarũ e acceptio apud ipsum: † & vix ad culmina dignitatũ (nedũ præbẽdas) viri eminentis f scientiæ valeãt reperiri, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas: & infra. ¶ Discretioni vestrę mãdamus, quatenus si vobis cõstiterit, prædictam prębendam vacasse, quando ipsam dicto I. contulit g Eps memoratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

¶ Idem.

¶ Si mandatur prouideri in ecclesia, non potest de ecclesia prouideri.

CAP. XXXVIII.

CVm † olim Prior[1] sanctæ M. dederimus † in mãdatis, vt G. † diacono i aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis h Lucañ. auctoritate Apostolica prouideret: i idẽ præfatum G. † ecclesiæ sãcti Petri de Vico rectorẽ auctoritate huiusmodi nisus † ẽ designare: in qua rector ab eiusdẽ ecclesiæ clericis eligi consueuit, excommunicationis sentẽtiam nihilominus proferẽs in rebelles.

a Consuetudinẽ.] hæc cõsuetudo quantũcũque sit obtẽta, & etiã antiqua, non est obseruãda: qa in talibus nulla distinctio nobilitatis ẽ cõsideranda, sed vndecunque nati fuerint legitimè, dummodò honestæ vitæ fuerint, admittẽdi sũt. 40. di. nos qui, & 56. dis. vn decunque, & c. nunquam. j. de insti. ad decorẽ. quia non sanguini, sed vitæ meritis beneficia sunt cõferenda. 8. q. 1. Moyses. vt hic sequitur. ver. nos igitur.

b Liberum.] hæc fuit bona exceptio, quia serui pmoueri nõ possunt, nisi libertatẽ primo fuerint cõsecuti. s. de ser. nõ ordi. ca. 1. & 2. & 54. dist. nullus. & quasi p totũ. sed hic nõ assumit liberum, eo q ille fuisset, seruus: qd si fuisset bona fuisset exceptio.

c Non generis.] vt 32. q. 4. c. recurrat. §. ista.

d Nõ multos.] hoc dicit pp Paulum, & pp beatũ Bartholomęũ, qui nobiles fuerũt. Alij verò Apłi ignobiles & pauperes fuerunt, & tñ electi fuerũt ad regimen ecclesiæ. 1 quia apud Deum nõ gradus elegãtior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiã. nec considerandum est quis maior sit in loco vel ordine, sed quis iustior. 40. dist. non loca. & c. multi. in fi. Argu. contra 60. dist. c. vlt. & s. eo. de multa. in fi.

e Personarum.] s. de iudi. nouit. 32. q. 4. c. recurrat. §. is ita. & 3. q. 9. c. vlt. & 4. q. 4. c. 2. a

f Eminentis.] sufficit enim prælato quòd sit sufficiẽtis scientiæ, licet non sit eminentis. s. de elect. cum nobis. alias pauci ad dignitates promouerentur, vt hic dicit: & ita multo fortius toleratur mediocris scientia In beneficijs, v hic dicit. merito ergo hæc consuetudo & exceptio non fuit admittenda.

g Contulit.] alias non potuit ei beneficium non vacans conferre. j. de conces. preb. nulla. solus Papa hoc posset facere. potest tamen donationi suæ reseruare primam vacaturam. j. de iure pat. cum dilectus.

CVm olim. Rescriptũ quo mãdat alicui de bñficio. puideri, rectoriã vel dignitatem nõ includit. h. d. Prima pars narrat executoris pro essum. Secunda reuocati mandat, dices quatenus, Cum igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Papa mandauit Priori S. Mariæ, vt V. diacono faceret puideri i aliqua eccła ciuitatis vel diœc. Lucanæ: dictus prior præfatum V. designauit in rectorẽ ecclesiæ S. Petri de vico, in qua p clericos eiusdẽ eccłe rector eligi consueuit: & quia clerici non recipiebant eundem, excõicationis vinculo innodauit eosdẽ: significatũ fuit hoc dño Papæ, & ipse rñdet dicens, cum mandatũ Apostolicũ ad talia se nõ extẽdat, nec sit intẽtio dñi Papæ de conferenda rectoria vel dignitate, cũ pro simplici beneficio scribit: mandat quatenus institutionẽ & excõicationem denunciet nõ tenere. Nota q qñ scribitur p simplici bñficio, prouidere nõ põt huiusmodi executor in rectoria vel dignitate. Item cum sic mãdatur: prouideas siue facias puideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis: forma ista ad simplex beneficiũ tm extẽdit. Itẽ intentio mandantis semper attendenda est & seruanda.

h Diœcesis.] nisi hoc adiunxisset, non posset ei puidere nisi in ecclesia aliqua ciuitatis. s. de rescri. Rudulphus.

[Gl. s. q. distinguit inter executorem ad prouidendũ, & ad cõpellẽdũ, dicens, &c.]

i Prouideret.] cum mandatur alicui sub hac forma: puideas tali i aliqua ecclesiarũ ciuitatis, vel diœcesis. vł cõferas tali beneficiũ in aliqua ecclesiarũ, &c. potestas prouidendi sibi data intelligitur: & per consequens Papa abstulit potestatem canonicis illius ecclesiæ prouidendi. ar. illius decre. j. de conces. præb. constitutus. Potest etiam talis iudex reseruare sibi primam vacaturam, vel interdicere ne eligant, & decernere irritũ qd ꝯ fieret, sicut video in generali legato, qui põt sibi reseruare donationem primæ vacaturæ. j. de iure patro. cũ dilectus. Et qd dicit abstulit potestatem prouidendi, hoc intellige post quã executor insinuauerat illi ad quẽ potestas pertinet cõferendi, q velit conferre prębendam illi pro quo mãdatur, collationem illius interdicendo, vel decernendo irritum si secus fieret, vt hic probatur: & j. de conces. preb. quia in cunctis. §. ex parte. ver. non sic autem. [lib. 6.] Sed anteq̃ hoc fiat per executorem, bene potest cõferre pbendam ille ad quem collatio pertinet, nõ obstãte tali mandato, vt dicit decre. qa in cunctis. §. ex parte. secus est si datus esset executor ad compellendum: tũc etiam non potest interdicere nec conferre, nec instituere, sed tantum per excommunicationem compellere: & si canonici aliũ eligant, valet electio seu collatio illius beneficij. s. eo. dilectus filius. De hoc no. s. de rescri. abbatem. in gl. per hanc.

† De materia nobilitatis, quatenus ad hunc locũ spectat, pter doctores hic, vide Cassaneũ in catalogo glorię mũdi p. 8. cõsiderat. 5. cũ multis sequen. Ad de Paulũ de Castro cõsi. 103. & 209. & Ferdinandũ Vasquiũ li. 1. cõtrouersiarũ illust. c. 25.

Rom. 2. Gal. 2. Ephe. 6. Col. 3.

† al. Deum.

1 B. Bernardus: Licet magna & diuina plane fuerint miracula, q̃ dominus gessit in terris, hoc tñ super omnia alia eminuit, q i paucis simplicib. & pauperib. totũ mũdũ, & omnẽ eius altitudinem sibi subiugauit. Io. An.

a Concor. l. hos accusare. ff. d accu. & in Authẽ. de mona. §. hinc autem coll. 1.

† vide Ol. dũ cõs. …

† dictam antiqui

† V.

† V.

† nim.

a Ad

¶ Ad talia.] scilicet ad dignitates vel rectoriam: quia nec intentio domini Papæ talis fuit, ergo nec intentio iudicis seu executoris alia debet esse. s. eo. cum causam. & s. de arbi. exposita. Et eadem ratio, quæ mouet delegantem, moueat delegatum. s. de rescri. super litteris. in fi. Et forma mandati diligenter seruari debet. s. de rescri. cum dilecta. & s. de offi. dele. cum olim. & c. cum venerabilis. & C. de procu. l. si procurator. et ergo quicquid factum est contra formam mandati, non tenet. Et ita nec excommunicatio, nec institutio talis tenuit: quia vires mandati non patiebantur. Et sic patet quod cum Papa mandat alicui prouideri, de simplici beneficio tantum intelligendum est, nisi in litteris hoc contineatur. s. de rescri. abbatē in fi. quia non omnis qui censet dignum ad beneficium, dignum est ad dignitatem vel personatum vel rectoriam: quia pueri simplex beneficium possunt habere, non tamen dignitatem. sup. de ætate. & qualit. ex ratione. & c. indecorum. & s. eo. super. vbi de hoc dic. Et in dignitatibus is gradus cæteros antecellat, quem labor. &c. C. de of. magistri officiorum. l. nemo. & 61. dist. miramur. Hoc quod dicitur hic, quod pueri possunt habere beneficium, intellige sim quod no. s. eo. super. in fi. illius glos. sed quos, & cætera.

¶ Cum igitur mandatum huiusmodi se ad talia[a] non extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur † intentio, cum pro simplici beneficio iussio nostra manat: † Mandamus, quatenus tam institutionem huiusmodi, quam excommunicationis sententiam propter hoc latam, denuncies non tenere.

TITVLVS VI.

De clerico ægrotante, vel debilitato.

¶ Gregorius Candido † episcopo Vrbeuetan.

¶ Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficij sui.

CAP. I.

CVm percussio corporalis: & infra. ¶ Fraternitatem tuam hortamur, quatenus latorem præsentium, ad percipienda quæ consueta sunt ab ecclesia tua, ægritudo sua non debeat impedire:[b] Quia si alij eius essent exemplo deterriti, fortè non posset, qui militaret[c] ecclesiæ, inueniri: sed secundum eius ordinem.[d] quæcunque ei si sanus esset, poterant ministrari, de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ potest accedere, fraternitas tua præbeat ægrotanti.[e]

¶ Eugenius. † Papa.

¶ Presbyter cui medietas palmæ cum duobus digitis est abscissa, Missam non celebrat, sed cæteris sacerdotalibus officijs fungi potest.

CAP. II.

PResbyterum † cuius duos digitos cum medietate palmæ à prædone abscissos significasti, Missam non permittimus[f] celebrare: quia nec securè propter debilitatem, nec sine scandalo[g] propter deformitatem[h] † membri, hoc fieri posse confidimus. Ipsum autem cæteris officijs sacerdotalib. fungi minimè prohibemus.

¶ Lucius tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

CAP. III.

DE † rectoribus ecclesiarum lepræ macula diffinimus.

DE CLERICO ægrotante vel debilitato.

Supra visum est de clericis non residentibus, & de præbendis non conferendis eisdem. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus sint prouentus ecclesiæ subtrahendi, meritò subijcit istam rub. Abb.

De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 55. dist. per totum. 3. q. 9. indicas. & 17. q. 1. Gonsaldus.

CVm percussio.] Diuidit: quia primò ponit dictum, cuius ratio est interserit: ibi. Quia si. Abb.

CASVS. Quidam sacerdos infirmitate detentus non poterat ecclesiæ deseruire, propter quod episcopus suus subtrahebat ei consueta stipendia sua. Sacerdos conquestus est domino Papæ: mandat Papa illi episcopo, quod propter hoc consueta stipendia sua ei non subtrahat, sed omnia sibi tribuat, quæ si sanus esset, sub ipsa ecclesia percipere posset: quia si alij exemplo huiusmodi essent deterriti, inueniri fortè non posset qui vellet ecclesiæ militare. Nota, quod infirmus seruire intelligitur ecclesiæ, & omnia percipere debet ac si sanus esset. satis enim affligitur ipsa infirmitate.

b Impedire.] simile 7. q. 1. cum percussio, & 3. quæst. 9. indicas. & 5. dist. in ad eius vero.

c Militaret.] 23. q. 1. militare. & 1. q. 3. saluator. circa medium. C. de epis. & cle. Authen. sed hodie.

d Ordinem.] secundum ordinem cuiuscunque & dignitatem constituenda sunt beneficia. 12. q. 2. concessio. De hoc dixi s. de ma. & obe. statuimus.

e Ægrotanti.] quia famuli ægri quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de sta. lib. l. 4. §. Stichus. & tempore infirmitatis pascendi sunt. ff. com. in rebus commodatis. § possunt. Sic & clerici in ægritudine stipendijs suis priuari non debent.

PResbyterum.] Primò prohibet, & causam reddit. Secundo permittit ibi, Ipsum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos amiserat duos digitos cum medietate palmæ, per quendam prædonem abscissos, episcopus illius, quærit verum debeat permitti celebrare Missam? dicit Papa quod non permittat illum Missam celebrare: quia nec propter debilitatem securè, nec sine scandalo propter deformitatem pot celebrare: in alijs sacerdotalibus officijs permittit illum celebrare. No. quod ab initio liberè pot exequi, ex postfacto infirmatur vt patet in isto sacerdote. Item deformitas & scandalum remouent aliquem ab executione sacrorum ordinum.

[Gl. seq. arg. alle. 2. iura, ad contrarium alle. vnam legem.

f Non permittimus.] arg. quod ab initio valuit, ex postfacto infirmatur. 33. dist. vsque adeo. & c. contra, quod enim factum est rectè, ex superueniente delicto corrumpi non potest. ff. de itinere, actuque pri. l. nec enim. Ber.

g Scandalo.] propter scandalum enim multa sunt dimittenda. s. c. proxi. & s. de temp. ord. ad aures. & s. tit. prox. cum teneamur.

h Deformitatem.] ex hoc verbo apparet quæ deformitas impediat ordinandum, cum suspendat ordinatum. hoc tamen potest ipso facto melius perpendi, quam aliquo statuto exprimi. s. de .lo. Apostolicæ. Ber.

DE rectoribus.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Hoc volumus. Abbas Siculus.

CASVS. Dicit in hac decret. quod leprosi non possunt nec debent ministrare altari propter scandalum aliorum, qui sani sunt, sed dandus est illis coadiutor, qui habeat curam animarum, & de facultatibus ecclesiæ habeat suam portionem, vnde possit sustentari. No. quod nihil est cum scandalo faciendum. Item propter scandalum remouetur aliquis ab officio suo. Item ægrotanti dandus est coadiutor, & hoc verum est, & speciale in leproso.

† Gregorius sed in omnibus manuscriptis, vt est impressum.

† Post concilium Lateranen. sub Alexan. inf. par. 26. c. 15. & cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione.

† deformationem.

† Post concilium Lateranen. sub Alexan. iij. par. 37. ca. 4. & cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

† Concor. text. in l. si tibi decē. & ibi Bart. §. pactus. ff. de pact. Ioan. And.

a Scandalo.] nota nihil cum scandalo esse faciendum. supra cap. proxi. dummodo sine peccato mortali possit omitti. infra de no. oper. nunc. cum ex iniunctio.

[Gloss. seq. signat contrarium, & remittit.]

b Coadiutor.] & ita vr q p p lepra non remoueatur prælatus, 1 sed 3 j. c. prox. vbi de hoc dr.

c Habeat animarum.] ergo ille coadiutor videtur esse prælatus, ex quo habet curam animarum. j. eo. c. prox.

d Portionem.] & sic prouidebit ei de bonis ecclesiæ. j. eo. c. proxi. Sed pone q ecclesia nõ possit sufficere vtrique? Rñdeo ille qui seruit ecclesiæ, habebit reddituus, & illi infirmo prouidebit eps 82. dist. §. 1. & c. 1. & ex hoc verbo ẽ ar. quod non sit prælatus.

ADDITIO. Ex eo quod dicit, cõgrua recipiat portionem.

¶ Vinc. contra. nisi ex toto remoueatur prælatus: & tunc ille non dicitur coadiutor. Ioan. And.

2 Vinc. dixit hanc sibi nõ placere: debiliori bus enim in hoc consulitur. 18. q. 2. In nullo. Io. And.

¶ In vno ita: Clemens 3. Pict. auieñ. episcopo.

vsque adeo infectis, q altari seruire nõ possunt: nec sine magno scãdalo, eorum, qui sani sũt ecclesias igredi: Hoc volumus te tenere, quod eis dãdus est coadiutor, 1 q curam habeat animarũ: & de facultatib. ecclesię ad sustentationẽ suam, congruã recipiat portionẽ.[d]

¶ Clemens tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur: sed de bonis ecclesiæ sustentetur.

CAP. IIII.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos: & inf. ¶ De sacerdote, qui diuino iudicio lepræ morbo repercussus, † in parochiali ecclesia ꝑlationis officio fungitur: Dicimus, quod pro scandalo[e] & abominatione populi, ab administrationis[f] debet officio remoueri: ita quod iuxta facultates ecclesiæ, sibi necessaria, quandiu vixerit, ministrentur.[g]

¶ Innocentius iij. Arelateñ. archiepiscopo.

¶ Episcopo, qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.

CAP. V.

EX † parte tua fuit ꝓpositum, quod cum Aurasensis † episcopus graui & incurabili morbo ferè per quadrienniũ laborauerit, ita quod pastorale officium non potest vllatenus exercere: princeps terræ illius, ac ciues[h] ciuitatis eiusdem, à te postulant incessanter, vt ipsis (cum sis metropolitanus eorũ) studeas prouidere. ¶ Verum cum ipsum ad cessionem compellere non possis,[i] nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio[k] sit addenda, immo potius ipsius miserendum, † eo quod † idem vir bonus extiterit, & ecclesiam salubriter sibi commissam gubernauerit. Nos volentes tam episcopo quam ecclesię prouidere; Mandamus, quatenus illi coadiutorem[l] associes virũ prouidum, & honestum: per quem tam episcopo, quam populo vtiliter consulatur.

TVa nos.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Dicimus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos diuino iudicio fuit lepra percussus: q̃rebat an deberet p hoc remoueri ab officio ꝑlationis: Rñdet Papa, q remoueri debet ab administratione populi: ita tñ, quod necessaria secundum facultates ecclesię sibi, quãdiu vixerit, ministrent. No. quod ꝓpter scãdalũ aliqs remouetur ab administratione sua. Item nota, quod leprosi & clerici ægrotantes, licet ecclesiæ non seruiant, non tamen debent beneficia amittere, sed eis debet ecclesia prouidere.

¶ Cap. 2. eo. tit. in 2. compilat.

¶ percussus ¶ repercussus

e Scandalo.] supra cap. proximo.

[Gloss. seq. obijcit, ponit opi. Hug. & Lau. Secundo opi. Bar. Tertiò opi. Vin. & Tan. quam approbat.]

f Administrationis.] ex hoc videtur quod propter morbum lepræ sit remouendus prælatus. Sed 3 vr. j. eo. ca. prox. & ita sine culpa punitur; quod esse non debet. 56. dist. satis peruersum. & 16. q. 7. inuentum. Super hoc est diuersitas inter doctores. Hu. dixit, quod nunq̃ substitui aliquis viuo, nisi eo cedente & in hac opin. fuit L. u. & dandus est ei coadiutor, vt j. ea. proxi. & j. eo. c. pe. & vlti. Et quod dicit hic: ab administrationis officio debet remoueri, dicit Lau. ab officio quod est in actu, sed quo ad ius retinebit officium. B. distinxit, vtrum morbus sit curabilis vel incurabilis. Dicas cum Vin. & Tanc. quod quandiu aliquis potest remanere in collegio suo sine scandalo & horrore, non substituitur ei aliquis: alias alius erit substituendus, vt hic, qui erit prælatus in totum, & infirmo prouidebitur de bonis ecclesię. j. eo. c. proxi. Ad idem satis concordat, quia talis coadiutor prælatus est ex toto. Et hoc patet ex eo q dicit, q habet curam animarum, & est hoc speciale in lepra propter abominationem populi & scandalum, sicut etiam iudex mutatur si non potest dare operam iudicio, 3 vt ff. de iudi. si longius. aliàs autem obtinet sententia. H. & Lau. & datur tunc coadiutor. j. cap. prox. Et sic est casus vbi aliquis punit sine culpa, sed non sine causa. sim. supra vt li. non contest. quoniã frequenter. §. si verò aliter, in fine. In quibus casibus priuatur quis sine culpa, 4 sed non sine causa. dicitur j. de priuil. antiqua.

g Ministrentur.] j. e. proxi. ex quo eũ infirmitas nõ culpa abduxit, vt 7. q. 1. quamuis triste. quia non est afflictis addenda afflictio. 7. q. 1. cum percussio. crimi nosus enim dignus est vt egeat. ff. depositi, bona fides. Laur.

EX parte.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Aurasiẽsis grauì morbo & incurabili fere per quadriennium laborauit, ita q epale officiũ non potuit exercere: p p q & ciues illius terræ petebant ab archiepiscopo Arelat. suo metropolitano suo instãter, vt eis super hoc ꝓuideret: archi. ps significauit hoc dño Papæ: Rñdet q non põt illum ad renunciandũ compellere. nec addenda est afflictis afflictio. sed est ei potius miserendum, cum ille in officio suo laudabiliter se habuerit: vnde Papa volens tam episcopo quam ecclesiæ prouidere: mandat archiepiscopo, vt det illi coadiutorium siue coadiutorem virum prouidum & honestum, per quem & episcopo & ecclesiæ consulatur. Nota quod aliquis non debet compelli ad renunciandum propter infirmitatem. Item afflictis non est addenda afflictio. Item dare coadiutorium episcopo morbo detento, spectat ad archiepiscopum.

h Ciues.] sic 7. q. 1. nuper.

i Non possis.] 7. q. 1. scripsit qualiter, & cap. quamuis triste.

K Afflictio.] simile 7. q. 1. cum percussio. 3. q. 9. indicas. & 5. dist. ad eius verò. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem. In leproso tamen secus consueuit dici a quibusdam, vt j. c. proxi. vbi de hoc idem Io. dicit circa leprosum quod Hug. & Lau.

[Gloss. ista notat alle. 6. mta, & alleg. tria in contrar.]

l Coadiutorem.] sic j. e. prox. & ita patet, quod propter infirmitatem superuenientẽ non priuatur prælatus, sua ecclesia.

3 Et ... [illegible] Phil. ... And.

† ... coadiu ... j. compil.

† Arel. ... Aur.

4 Text ... [illegible]

† ... dum

† al. quod ... nus ... rit.

ecclesiastica beneficia non sunt temporalia. 55. dis. præcepta. & ff. de adop. si tibi. ff. de hæredi. insti. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. sic. ff. de manumis. testa. libertas. ff. de pecu. peculium. §. 2. quod est verum. Argu. contra. ff. de off. præ. si forte. & 7. q. 1. pastoralis 1 12. q. 2. nobis. Sol. verũ est quòd beneficia ecclesiastica ꝑpetua sunt, & ideo ꝑ ꝑ casum su pervenientẽ sine culpa non privatur prælatus: sed datur ei coadiutor, vt hic patet. & c. seq. In casu tamẽ alius viuenti substituitur secundũ quosdam supra e. proxim. vbi de ho. & 7. q. 1. pastoralis. o i tñ casu prouidetur istrino de bonis eccl. siæ, & coadiutor illi datur etiam inuito. argum. infra de eccl. ædifi. ad audientiam.

CAP. VI.

¶Honorius iij. epo Auersano.

Consultationib⁹: & infra. ¶Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantẽ officium [a] linguæ asseris amisisse, coadiutor [b] est merito adhibendus.

Consultationib⁹.] CASVS. Quidã archidiaconus morbo paralytico laborãs officium linguæ amisit: quæritur quid iuris? Dicit Papa, quòd dandus est ei coadiutor. Nota quòd prælatis impotentibus officium suum exercere, dandi sunt coadiutores.

a Officium linguæ.] idem est si amisit officium oculorum. arg. 55. dis. si Euangelica. & q. 1. est oculus episcopi 94. dist. diaconi ecclesiæ.

b Coadiutor.] & de hoc dictũ est in proximis duob. capitulis.

TITVLVS VII.

De institutionibus.

¶Ex concilio Arelateñ. †

¶*Numerus clericorum debet institui in ecclesijs collegiatis, secundum facultatem ipsarum.*

CAP. I.

Non ampli⁹ suscipiantur in monasterio monachorum aut clericorum, seu etiã puellarum, quàm quot se regere de bonis ecclesiæ absque penuria [c] possint.

DE INSTITVTIONIBVS.

¶Supra visum est de collationibus præbendarum, sed quia parum est conferre nisi sequatur institutio, ideo subiicitur hæc rubrica. Vel aliter: quia dubitari posset ad quem pertinet collatio seu institutio præbendarũ & bñficiorũ: ĩó post rubricam de præb. subiicit hanc. Ab.

De hac materia tractatur. 16. q. 7. omnes. vsque ad ca. quoniam in quibusdam.

Non amplius.] CASVS. Dicitur quòd nõ plures recipiantur in monasterio monachorum aut clericorum, vel etiam monialium, quã qui possint commode de bonis ecclesiæ sustentari. Not. quòd non debent tot esse canonici in ecclesia quòd sint pauperes.

c Absq; penuriã.] semper. n. considerandi sunt redditus ecclesiarũ vt sm eos clerici instituantur in eis. sup. de vita & ho. cler. quoniam vt ait 1 vbi de hoc. Ita etiã quòd hospitalitatem seruare possint, & soluere iura episcop. alia. supra de præb. de monachis. & sup. de sup. neg. præla. sicut nobis, & econuerso tot sint ponendi quod ex ipsis facultatibus possint commode sustentari. supra. de const. cum M. & infra eo. auctoritate à contrario sensu. & infra de cẽsi. cum instantia. ar. 12. q. 1. præcipimus. 16. q. 7. omnes basilicæ. Tamen propter nimium incrementum non credo recedendum à numero consueto. arg. C. de allu. l. pen. & vlt. ergo tantum debet esse augmentum de quo alius æquale stipendium cum alijs habeat, vel saltem sufficiens & honestum. supra de consti. cum M. F. et ta neñ.

In ecclesia.] Primò decisè narrat factum. Secundò & videt. ibi, Cum laici. Abbas Siculus.

¶Eugenius. †

10 ¶*Laici in canonicos non possunt institui.*

CAP. II.

In† ecclesia vestra certũ numerũ canonicorũ (sicut nobis innotuit) cõiter instituere curauistis: & infra. ¶Cũ laici [d] non debeant in canonicorũ numero cõputari, nec vos debeatis differre [e], quo minus statutũ numerũ, de alijs clericorũ personis idoneis [f] suppleatis, tales [g] ad supplẽdum numerum inuenire curetis, per quos Deo in diuinis officijs, per ecclesiasticos ordines congrue seruiatur.

CASVS. In quadam ecclesia erat certus numerus canonicorum, & tandem vacauerunt ibi quædam præbendæ: in eadem ecclesia quidam laici erant intitulati; quærebatur vtrum tales laici deberent computari in numero clericorum vt sic numerus clericorum reputaretur plenus. Respondet Papa quod laici non debent in clericorum numero computari, nec differant numerum canonicorum adimplere de personis idoneis, & tales assumendi sunt per quos in diuinis Deo congrue valeat deseruiri. Nota quòd ius canoniæ nõ cadit in laicum. Item vbi certus numerus clericorum est constitutus, non debet diminui, sed adimpleri. Itẽ personæ idoneæ debent in ecclesijs institui.

d Laici.] & merito, quia homines diuersę professionis in eodem officio associari non debent. 15. q. 7. in nona actione. & supra de elect. cum causam.

† In aliquot manuscriptis itas Eugenius Papa.

† C. 5. eo. ti. in 2. comp. Recte autẽ Contius addit hic omissa a Raymũdo. ex antiqua cõpila.

¶Alex. iij. Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

40 ¶*Institutio beneficiorũ, spectat ad episcopos, vel eorum officiales.*

CAP. III.

Ex† frequentib. querelis didicimus, in partibus vestris cõsuetu

† Post conc. Latera. part. 28. c. 11. & c. 1. eo. ti. in 1. compilati.

50 e Differre.] vltra sex menses; alioquin transfertur potestas ad superiorem infra. tit. proxi. nulla. Be.

f Idoneis.] qui dicantur idonei, habes supra de præb. super inordinata.

[Glo. ista reci. per q. an in laicum conuersum, cadat ius canoniæ.]

g Tales.] sunt idonei & morum honestate, & litterarum scientia. supra de præben. graue. alias puniuntur, vt ibi dicitur. Hæc fuit quæstio, vtrum laici intitulati in ecclesia ista possint computari in numero clericorum; Et dicitur quòd non: quia non reputantur idonei. cum sint laici. Et ita ius canoniæ non cadit nisi in clericum sicut ius eligendi in ecclesia collegiata non cadit in laicum. supra de elec. sacrosancta. & c. Massana. hoc tamen intelligendum est de laicis professione & habitu, & non de conuersis. Si enim conuersus aliquis alicuius ecclesię incedat tonsuratus, volens esse clericus, cum iam destinatione animi sit clericus. vt a 3. quæstio. 1. paratus. iam ecclesiastica persona censetur, vñ de tale ius cadit in eum: & ius conuersi spiritual. est. vnde qui emit illud, simoniam committit. vt 1. quæst. 3. Saluator.

3 Quasi dicat secũdum Host. si reciperitis laicum curret vobis semestre tẽpus quasi nihil inter fit nullum vel minus idoneum recipere supe. de sup. neg. Si. c. 2. vel e q. & dicam infra tit. 1. cũ nostris. in gl. er go vacabat. Ioan. And.

Ex frequentibus.] Primo ponitur abusio. Secundò reprobatio, ibi, Vnde. Tertio Papæ confirmatio, ibi: Nos itaque. Abb.

CASVS. In archiepiscopatu Cantuarieñ. q̃dã praua consuetudo inoleuit, ꝑ clerici bñficia ecclesiastica recipie-

bant sine licentia episcoporum, vel officialium suorum, non considerantes, quòd illud erat contra instituta sanctorum patrum & ecclesiasticā honestatem: & quod archiepiscopus volēs illā consuetudinem penitus extirpare, oēs illos qui scienter bñficia taliter detinent temere occupata, vel q de cætero præsumpserint occupare, excōicauit, & dñs Papa confirmauit eādem, mandans, quatenus prædicti clerici, q sniam illā icurrerint, nullatenus absoluantur, nisi prius satisfecerint. Nota, quòd cōcessio ecclesiæ facta à laico, non valet sine consensu episcopi. Itē bñficia ecclesiastica recipienda nō sunt nisi ab his ad quos pertinent, sub episcopo, vel eius officiali qui gerit vicem episcopi, vel ab alijs ad quos ptinet collatio: qui contra fecerit, excōicandus est. Itē constitutio, trahit ad pterita, vt hic dř, quia priuat iā institutos, & similiter instituendos: quod verum est cum facit mentionem de præteritis.

a Officialium.] officiales dicuntur quib. episcopi cōmittūt vices suas: qui possint instituere vice episcoporum, vt hic dicitur.

[Glo. ista ponit 2. dicta. primo signat contrarium, vt dicit standū. Secundò signat contrarium, & soluit.]

b Recipiunt.] si à laicis recipiant, suspensi ipso iure per canones antiquos vnt. 16. q. 7. si quis deinceps. Arg. contra infra de iur. patr. cura. cui statuimus. sic ergo patet quod auctoritas instituēdi est penes episcopū, licet capitulū quandoque eligat. infra tit. proxi. nulla. tamen de consensu capituli episcopus instituere debet. infra de his quæ fiunt a prælat. sin. cõsen. capit. nec obstat 70. dist. sanctorum. quia ibi capellæ subditæ sunt præposito quo ad sustentationem, non quo ad institutionem & administrationem. Lau.

c Ex officio.] legationis quantum ad suffraganeos dicte. supra de of. leg. c. 1.

d Detinent.] vnde nullam possunt habere excusationem quantocunque tempore ea tenuerint, quia diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. infra de reg. iu. non satis. & c. cum in ecclesiæ corpore. & 24. q. 1. schisma. supra de consue. quanto. secus si ignoranter, quia ignorantia nisi sit crassa & supina, tales excusat. supra de ordi. ab episcopo, qui renun. episcop. c. 1. & 8. dist. consuetudo.

e Confirmantes.] post q̃ confirmationem archiepiscopus sententiam relaxare non posset, nisi illud quod sequitur fuisset appositum. arg. supra de confir. c. 1. & 2. & de cō. di. 5. c. vlt. & i. de temp. ordi. cū in distribuēdis. Ber.

dinem prauā, à multis retroactis temporib. inualuisse, quod clerici ecclesiastica beneficia, sine consensu † epi diœcesis vel officialium [a] suorū† (qui hoc de iure possūt) recipiunt: [b] minus q̃ deceat cogitantes, quō id à sanctorum patrū est institutionibus alienū, & ecclesiasticæ cōtrarium honestati. Vnde cum tu frater archiepiscope ex officio [c] tibi commisso, tam iniq̃ consuetudinē de prouincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, †tam in illos, q ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent [d] q̃ in eos, q de cætero occupare præsūpserint, excōicationis sententiam protulisti. ¶ Nos itaque, eandem sententiam ratam habentes, & eam auctoritate Apostolica confirmantes, [e] Mandamus, quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint, †nisi congruè satisfecerit, absoluere minime præsumatis.

AVctoritate.] C A S V S. Statuit hic, quòd in ecclesijs non instituantur vltra quam de ipsarum facultatibus commodè sustententur. Not. quod cum clerici institui debent in ecclesijs, prouentus ecclesiarum considerandi sunt.

¶ Clemens iij. clero Constantinopolitano.

¶ *Vltra facultates non debet quis institui inuitis clericis ecclesiæ.*

CAP. IV.

AVctoritate† Apostolicæ sedis, & infra. ¶ Statuimus insuper, vt nullus in ecclesijs vestris, vltra quam facultates [f] earum sustineant, † vobis instituatur [g] inuitis. [h]

¶ Innocentius iij. † sancti Marcelli & sanctæ Susannæ Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Cum in ecclesijs oportet extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum, sed undecūque sint, dū tamen sint idonei.*

CAP. V.

AD decorem: & infra. ¶ Sicut nostris † auribus est suggestum, Constantinopolitanus Patriarcha aliarū nationum clericos spernens, Venetos tantum in Cōstantinopolitanis ecclesijs satagit collocare: nō attendēs, quòd in omni gente, qui facit iustitiā

f Facultates.] hę semper sunt considerandæ. vt i. eo. c. a. vbi de hoc. & i. de vita & honesta. cle. quia. vbi habet similiter de hoc.

g Instituatur.] instituere est ius canonicæ in ecclesia vel in ecclesiastico beneficio tribuere. i. de hær. cū ex iniuncto. Inuestire est quasi possessionem illius iuris conferre. in differenter tñ vnū accipitur pro altero. verbi gratia. instituere ē spiritualis bñficii vel dignitatis possessionē corporalem tradere. supra de of. archid. ad hæc. c. vt nostrum q̃d spectat de iure cōmuni ad archidiaconum vt ibi dř. & sic intelligē. i. eo. cū venissent. Inuestire est ius canoniæ vel dignitatis tribuere, quod pōt fieri per annulū vel librū. & sic intelligit i. eo. cum venissent. sed p hoc non adipiscit q̃s possessionem nisi postea corporaliter instituatur. i. ti. prox. cum nostris, & de praben. pro illorum.

[Glossa ista argu. à contrario.]

h Inuitis.] nullus episcopus est dandus inuitis. 61. d. sti. nullus. dum tñ iustam causā ostendāt. ergo eis nolentib. potest dari. licet facultates nō sufficiāt. & ita pōt tibi in hoc prouideare, & vitāū postea sibi grauē. 91. dis. clericus vt dictum & in c. seq.

AD decorem.] Primò ponit excessum patriarchę. Secundò illum corrigi mandat, & non parenti comminatur. Secundum Abb. Quo circa. Abbas.

C A S V S. Patriarcha Constantinop. in ecclesijs Constantinopolitanis instituebat Venetos tantum, non considerans quod qui iustitiam facit acceptus est Deo, & beneficia ecclesiastica per successionem possideri non possunt: vnde Papa mandat cuidam legato existenti in partib. illis, quatenus moneat eundem patriarcham, vt clericos litteratos & idoneos vndecunq; fuerint instituat in ecclesijs prædictis, & præcipue in maiori ecclesia: quod si non fecerit, indignum se reddet, vt isti legati compellant aliarum nationum clericos ad suā obedientiam venire: nec dissimulent quin significent hoc dño Papæ, vt ipse p hoc intelligat, vtrū ita sit verum q ipse patriarcha (vt dř) hoc pmisit. Nota q in ecclesia Dei non debet locum habere successio hæreditaria. Itē qui iustitiam facit, Deo acceptus est. Item qui iustitiā alijs non facit, est illi deneganda iustitia.

† assensu, in antiquis. † ipsorum.

† Vide L. omnes. C. de Decurio. li. 10.

† cum c. 6.

† Cap. 1. de tutius comp.

† sufficiat.

† P. sancti Marcelli. Vulg. vero ita: P. sanct. Marcelli. M. Sanct. &c.

† Cap. 14. titulo proxi.

† aliarum naturis auribus intimatum.

† Dum tamen ex his sit paternis re... Goth.

a Acce-

acceptus [a] est Deo, nec sanctuariū Dei cōuenit iure hæreditario [b] possideri. Quocirca mādamus, quatenus moneatis eundē, vt viros litteratos & alias† idoneos, vn̄ cūq; [c] originē duxerint, in ꝑdictis ecclesijs, & maximè in maiori, instituere nō postponat alioquin indignū [d] se reddet, vt uos aliarū clericos nationū ad eius obedientiā cōpellatis. [e] Nec † dissimulare potestis, [f] quin hoc nostris aurib. intimetis, vt ex hoc ipso, an verū sit q̄ sup hoc Venetis dr̄ ꝓmisisse, [g] cōijcere valeam⁹.

¶ Idē Helien. episcopo, & archidiacono Noruicen.

¶ Institutiones & custodia possunt de iure specta'i ad nō episcopum pertinere, & pendente lite cum diœcesano defenditur in possessione. h. d. Vel sic, si possideret ius instituendi is adquem de iure communi non spectat, pendente iudicio proprietatis in possessione defenditur.

CAP. VI.

CVm † venissent ad Apostolicam sedem archidiaconus Richemundiæ, & procuratores Eboracen. archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositū, qđ institutio personarū, & custodia ecclesiarum vacantium, ad eum in diœcesi sua spectat, tā de iure† cōmuni, [h] quam de consuetudine generali. verum quidā prędecessores ipsius q̄busdā archidiaconis Richemundię tam institutionem, quā custodiam personaliter commiserunt: & infra. ¶ Inter alia verò archidiaconus ipse† ꝓdit:† q̄ archiepiscopus tā institutiones quā custodias, [i] nō personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed

†Cap. 3. contra 3 capi. Adde quid per textum hunc dicat Felinus. ī. c. 1. de præscr.

† intidictione in uulgatis, sed i orig. antiquis ut in textu.

† ille

† alias: respondit dicens.

a Acceptus.] 32. q. 4. c. recurrat. §. his ita.

[Glo. ista alle. concor. ex generali verbo. arg. & respondet. arg. tenens contrarium.]

b Hæreditario.] sic. 8. q. 1. Apostolica. & sic vł q̄ nō solū filijs, sed nec collaterales in ecclesiasticis bn̄ficijs nō succedāt. ī. de iu. pat. consuluit. s. d tū possūt. arg. ī. de off. dele. ex parte. dūmodo n̄ fiat iure successionis, vt ī. de elec. venerabilē, versus fi.

[Gl. ista all. ꝯcor. signat ꝯria, & soluit.]

c Vndecūq;] argu. quod nihil refert de quo loco sit natus clericus. vł de quib. parētib. arg. 40. dis. nos qui & c. nō loca. & 56. dist. vn̄cūq; & c. nasci. & c. dñs. Ar. ꝯ. de ser. nō ord. c. 1. & ī. de fi. ꝑsb. c. 1. & 2. & ꝑ totū. & 98. di. Atros ī. de elec. c. fi. vbi dr̄ q̄ ꝑlati qdā instituebāt clericos de alienis ępatibus ignorante ępo q̄đ esse nō dēt: sed hic oēs erāt extranei : vł Veneti q̄ alij, & ideo vndecūque essent debebant in ecclesia Constan. institui, & nō Veneti tm̄. verū est, q̄ locus no obstat, dūmodo constet de bonitate ꝑsonæ & illud c. Atros. de incognitis loquitur ī. de elect. bonæ, a. ł fi. Si autē ex dānato coitu natus sit aliquis, non obest inquātū ad uitā æternā, sed obest ei quātū ad obtinenda beneficia ecclesiastica. arg. ī. de elec. innotuit.

d Indignum.] simile. ī. de vita. qui frustra. & 2. q. 6. quis scit. & est hic ar. culpa 3 culpa compensandam. 95. di. esto. ff. ad l. Aquil. item Mela. 1. ff. 3. ī. de diuor. significasti. ī. de adult. c. pe. & vl. & ī. de pę. ꝯstitutus.

e Compellatis.] & hoc primò petierat Patriarcha a domino papa.

f Potestis.] idest, debetis. fin 22. q. 2 faciat homo.

g Promisisse.] quod esset iniquū, quia nullo pacto & nulla conditione beneficia ecclesiastica sunt conferenda. 1. q. 2. quam pio. ī. de pact. pactiones. ī. ut ecclesiæ ben. ut nostrum. unde simoniacum esset.

CVm venissent.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit allegatio pro archiepiscopo. In secunda allegatio pro archid. ibi, Inter alia. In tertia interlocutio, & sub certa forma diffinitiuæ commissio: ibi Nos igitur. Abbas.

CASVS. Inter archiepiscopum Eboracen. ex vna parte, & archidiaconū Richemūdię ex altera, qō vertebatur, super institutionib. personarū & custodia ecclesiarū vacantiū, vnde procurator archiepiscopi, & archidiaconus accesserūt ad Papam procurator archiepiscopi ꝓponebat, quod institutio personarū & custodia ecclesiarū vacantiū spectabant ad ipsum in diœcesi sua tā de iure cōi q̄ de cōsuetudine gn̄ali, sed qdā āncessores illi⁹ cō miserūt q̄busdā archid. Richemūdię ꝑsonaliter, tā institutionē q̄ custodiā, vn̄ petebat ꝓcurator ut archi. illas dimitteret liberas, & q̄etas; ex aduerso r̄ndit archidiaconus, quod archiep̄s nō ꝑsonaliter sed realr̄ perpetuò cōcessit tā institutionē q̄ custodiā archid. qui tūc erat de cōsensu capituli sui, & archidiaconatus fuerat in cōtinua possessione istarū dignitatū, & aliarū libertatū ep̄orum multorū archiepōrū, & archidiaconorū, & ipse archiep̄s sine aliqua ꝯdictione archidiaconatū ipsū cōcessit eidē, & i post cōcessionem dicebat archiep̄s q̄ cōcesserat ei archidiaconatū exceptis institutionib. & custodia ecclesiarū. Præterea dicebat archiep̄s, q̄ archidiaconus abiurauerit illas dignitates: Dn̄s papa his & alijs auditis, interlocutus fuit quod archidiaconus defendendus esset in plena possessione ipsarū libertatū, donec ex parte archiepiscopi ꝓbaretur, q̄ libertates prædictæ cōcessæ fuissent archidiaconis personaliter, & in hoc casu & ante concessionē archidiaconatus & post, & in ipsa cōcessione dictas dignitates potuit licite retinere, vł donec ꝓbatū fuerit archidiaconum illas abiurasse: sed in casu isto si cōcessio fuit realis, nihil utilitatis accreuit archiepiscopo, quia papa ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, vel ēt per seipsū archidiaconatui ꝓuidebat: si alterutrū istorū fuerit probatum silentiū imponatur archid. super libertatibus illis & si neutrum probatum fuerit, imponatur silentium archiepiscopo. Nota, quod qui est in possessione dēt defendi in ea donec constet de iure. Item concessio personalis cū persona finitur, realis perpetua est, quæ fit non personæ, sed ecclesiæ. Item factum prælati in damnum ecclesię nō præiudicat ecclesiæ. Licē tn̄ ꝑlati in dānū ecclesiæ præstitum, ipsi prælato non ecclesiæ ꝑiudicat. Item ecclesia sine prælato agere potest: sed hoc est propter iuramentū, quod seruari potest sine præiudicio ecclesiæ ab ipso prælato.

h Communi.] arg. ad hoc supra de off. ord. c. cum vos. & 70. di. c. 2. 1. q. 3. c. 3. & c. res ecclesiæ & c. peruenit. & 16. q. 7. nullus omnino. sed contrariū est verū, quia de iure communi institutio personarum & custodia vacantium ecclesiarum spectat ad archidiaconum. supra de offi. archi. ad hæc. & c. vt nostrum, 63. dis. si in plebibus nisi consuetudo repugnet, ut hic videtur ad fi. cap. & ex confessione archidiaconi hoc potest colligi, & hic loquitur de institutione corporali: quia collatio dignitatum & prębendarum pertinet ad archiepiscopum infra tit. proxim. quia diuersitatem. & c. post electionem. & hic ut patet ex ꝯfessione archidiaconi. Ber.

ADDITIO. Secus obtinet alicubi de consuetudine. arg. supra de app. bonæ.

i Custodias.] scilicet, vacantium ecclesiarum.

perpetuo de cõsensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cum autẽ archidiaconatus ipse in cõtinua possessione tam istarum q̃ aliarũ libertatũ, multorũ archiepõrũ & archidiaconorũ tẽporib. extitisset, & archiepiscopus sine conditione † qualibet concessisset ipsum[a] eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus & custodijs vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse[b] † verò timens, ne si negaret expresse cum nondum esset archidiaconus † possessionem adeptus: vel impediret † penitus factum eius, vel diutius differretur, respondit, quod nõ solum in illo, sed de omnibus redditibus suis faceret quod sibi placeret: & infra.

¶ Nos igitur interlocuti fuimus, archidiaconum esse in plena libertatum eiusdẽ archidiaconatus possessione tuẽdum, donec probatũ[c] legitimè fuerit ex aduerso, libertates † ipsas archidiaconis, ab archiepiscopis psonaliter fuisse[d] concessas: cũ in hoc casu, tã ante, q̃ post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas † retinere potuerit licite tanquam suas: vel donec legitimè probatum fuerit easdem libertates archidiaconũ abiurasse.[e] Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris, vel utilitatis accederet: qa nos vel ad petitionem Eboracẽn. ecclesiæ,[f] vel per nos ipsos, super hoc archidiaconatui contulemus. Si ergo alterutrum ipsorũ fuerit legitime cõprobatum, † archidiacono[g] super libertatib. ipsis: si neutrũ, archiepiscopo silẽtium imponatur.

¶ Idem episcopo Trecen. & archid. Parisienti.

¶ *Is ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.*

CAP. VII.

CVm † ad nostrã. & infra. ¶ Illud autem nolumus vos ignorare, q̃ postquã M. fuit abbas nõ archidiaconatui.

a Ipsum.] scilicet archidiaconatum.

b Ipse.] scilicet archidiaconus.

[Glo. ista obijcit quare archiepiscopo pro quo facit ius cõe, indicitur onus probãdi. Respondet id fieri pp duas præsumptiones possess. & confess. demum distinguit inter donationem factam personæ & factam ecclesiæ.]

c Probatum.] sed quare incũbit onus pbandi archiepõ, cũ de iure cõi hæc spectẽt ad ipsum, vt hic vñ eo ipso vñ fundata eius intẽtio. 16. q. 7. oẽs basilicæ. C. & pb. siue & j. de cẽs. olim. Rñderi põt, q hic duæ fuerũt psũptiones bonæ pro archidiacono ꝯ archiepm: qa archidiaconus & ipsius ancessores fuerũt in pacifica possessione. vñ præsumit cõcessionẽ fuisse realem: & quia archieps cõfessus fuit q ancessores sui concesserunt illas dignitates, licet personalr & archidiaconus dicebat cõcessionẽ fuisse realẽ, vñ præsumit cõtra archiepiscopũ, & iõ onus pbãdi incũbit archiepiscopo, quod ꝯcessio fuit personalis. & licet persona inferat pacto, nõ iõ est personale, sed vt ostẽdat cũ qua persona sit factum. ff. de pac. iurisgentiũ. §. pactorũ, & l. tale pactũ. plerũq. n. cõtulimus successorib. nostris sicut & nobis. ff. de pb. si pactũ, sed transactio potius præsumit personalis q̃ realis, nisi fuerit per superiorẽ cõfirmata. s. de trãs. veniens, &c. de cætero. & j. de præb. nisi. hoc tñ adiecto, q si episcopus alicui personæ det rẽ ecclesiasticã, potius præsumitur donatio personalis quam realis, 10. q. 2. hoc ius. 16. q. est possessiones. Sed si dona. eccl'æ præsumitur realis donatio, & perpetuo donasse. 16. q. 1. c. ult. j. de his, q̃ fi. a præla. cũ Apostolica. arg. hoc ideo est, quia ecclesia non potest mori. 12. q. 2. liberti. 2. a Sed hic præsumitur concessionem fuisse realem, vt dixi quia archidiaconus ille & antecessores sui fuerunt in quieta possessione. Io.

d Fuisse.] præsumitur hic concessionem realem fuisse, ex quo est in possessione. & ideo tuẽdus est in illa quousq; probetur contra eum cessionem factam fuisse personalem. imo si personæ facta fuit, præsumi debet personalis: si dignitati realis. a.

[Gl. ista ponit opi. Lau. & Io. demum elicit 4. no.]

e Abiurasse.] obijciebatur archidiacono, quod abiurauerat huiusmodi libertates, vñ ꝯ iura non fuerat audiendus. Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit huiusmodi libertates, cum enim illud temerariũ fuerit, & in præiudiciũ archidiaconatus, & ideo nõ seruandũ? s. de iureiu. sicut 2. & c. intellecto. Lau. dicit quatenus iurm tangit rẽ familiarẽ. obseruãdum est, ut nihil utilitatis vel honoris ad ipsum perueniat rõne illarũ dignitatũ, si eas abiurauerit. s. de iurei. quẽadmodũ. Vel dic qđ bene potuit renũciare & abiurare ius instituendi, vt nunq̃ vteretur eo, & tñ dignitati pperet hoc nõ præiudicet, quia ecclesia posset tũc uti iure suo vt hic colligitur. Et sic põt seruari iurm sine præiudicio ecclesiæ, & sine interitu salutis æternæ. s. de iureiu. si uero. §. 1. & fi. mi. j. de spõs. cõmissũ. abiurõ talis siue renũciatio nõ tenet in dãnũ ecclesiæ. Tria notabilia notãt hic. Primũ, quod factum prælati nõ præiudicat ecclesiæ. Secũdũ quod iurm præstitũ a prælato in dãnũ ecclesiæ seruat ab ipso prælato, qđ est ꝯ id s. de iureiu. sicut. Tertiũ ẽ, quod eccl'a hñs prælatũ sine ipso agere põt, quod est ꝯ id quod dici consueuit, qa nec prælatus sine cõsensu capituli, nec capl'm sine consensu prælati agere põt. s. de proc. c. 1. & s. de iudicãm, & nota qđ agẽti interdicto, uti possidetis, nõ põt opponi quod rẽ illã abiurauerit pp qua agit sicut nec agẽti int̃ dicto, Vnde vi. s. de testib. pol. c. solicite.

f Ecclesiæ.] arg. Lonũ quod ecclesia vacante capitulũ fungitur vice prę[illegible] rium arg. colligitur.

g Archidiacono.] sed

CVm ad nostram.] primò ponit dictum. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia cum ratione. Abb.

CASVS. Vacante quadã abbatia custos illius ecclesiæ electus in abbatem illa nihilominus retinebat custodiã: quærebat, vtrũ de iure illam posset retinere, cum collatio ipsius ad ipsum abbatẽ ptineat: Rñdet papa, q postq̃ fuit abbas effectus, custodiã de iure non potuit obtinere, quia cũ donatio illius custodiæ, & aliarũ dignitatum illius ecclesiæ pertineat ad abbatẽ ipsum, a seipso eam non potuit recipere, cũ inter dantem & recipientem debeat esse distinctio personarũ, & ab alio eam non potuit habere, cũ alius ius nõ haberet cõferendi. Not. qđ eo ipso quod aliquis adeptus est aliã dignitate, vacat prima. [illegible] quam habet. Item nullus potest dare sibi ipsi. Item differentia dẽt esse inter dantem, & recipientem. Item nota decretalem istã contra episcopos, & prælatos, qui postquã sunt pmoti, dignitates p[illegible] vel de nouo vacantes retinere.

a Ad

¶ contradictione.

† Idem verò

† archidiaconat

a De rescr. si gratiosẽ lib. 6. Io. And.

a Concord. tex. in l. donationes. §. species. & ibi Bar. ff. de do. idem in l. 1. C. de pe. bo. sub. & in l. pater filię. ff. de leg. 1c.

† al. ind. dem lo. [illegible]

† ipso

† [illegible]

† Cap. 40. [illegible] pil.

a Ad ipsum.] scilicet abbatem.

b Dantem & recipiente] simile 24. q. 1. dicimus. ȷ. tu. l. iur. pat. per nostra. ȷ. de bapti. debitum. ff. de auct. tu. l. 1. & ff. de tu. & cur. da. l. ius dãdi. §. pror. aliàs, lex est nemo enim vicẽ pluriũ psonarum sustinet. 16. q. 1. psbyteros. & C. de asses. neme. 89. dist. singula. ff. de pact. si plures. ff. de of. psi. l. vlt. Arg. ↄtra. de adop. si ↄsul. & ī. de elec. cũ inter canonicos. Sed quid si ipse conferret aliĳ potestatem conferẽdi illam dignitatem, nunquid posset ab illo illã recipere, vt sic nõ videret eã recipere à seipso? Nota argu. ī. de resti. licet. & argũ. 18. q. 4. questi. ff. de auct. tut. pupillus. §. 1. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. 1. ī. de pb. de multa. in fin. arg. contra, q̃a multa possumus per alios, quæ nõ possumus p nos. 88. di. episcop⁹. 5. q. 3. c. vlt. ff. quę res pig. ob pos. Aristo. in fi.

effectus † custodiã de iure nõ potuit obtinere: qa cum ratione abbatię ad ipsam ᵃ pertineat donatio tam custodiæ, quàm aliarũ dignitatum, ac ẽt prębẽdarum in ecclesia p̃ attinent. custodiã ipsã recipere non potuit à seipso. Cum iter dantẽ & recipiente ᵇ debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum ius cõferẽdi alius nõ haberet.

TITVLVS VIII.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

DE CONCESsione præbendæ, &c.

❡ Supra visum ẽ de præbẽdis & dignitatibus ac earum institutionibus: sed quia sæpè præbendę & dignitates cõferũt seu promittuntur antequam vacent, & quãdoque ipsæ vacantes non conferunt, sed remanent diu vacantes, meritò restabat videre, & prouidere tam circa prouisione non vacantium, quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas.

De hac materia tractatur 1. q. 2. & q. 5. per tot. & q. 3. in quibusdam. & 15. q. 7. §. cum ergo. & seq. c. & 3. q. 3. audiuimus. 1. q. 1. in primis. 7. q. 1. non satem.

❡ Gelasius † Papa ad Romanos.

❡ *Institutus scienter in beneficium viuentis, deponendus est.*

CAP. I.

QVi † in viuorũ sacerdotũ loco ponuntur, hoc ipso sũt ab ecclesiastica cõmunione ᶜ pellendi, ᵈ quo se passi sunt successores viuis ᵉ sacerdotibus adhiberi.

Vi in viuorũ.] Faciens se poni in beneficium viuentis, ab ecclesiastica communione repellitur. Vel clarius sic vt in rubro: & non diuiditur propter breuitatem. Abbas.

c Communione.] idest, participatione corporis & sanguinis Domini. 7. q. 2. cum qui.

d Pellendi.] & nihilominus deponendi. 1. q. 1. in primis. 7. q. 1. non satem. & c. enim qui, nisi ignorans quis institutus aliquo remoto: quo casu excusatur. ff. de posi. si quis inficiatus. & episcopus tenet ei in alio beneficio prouidere. 7. q. 1. præsentium. & ī. de præb. inter cætera. Sed pone, q̃ aliq̃s est iniustè depositus, alius hoc ignorans in locum eius substituitur, & stetit ibi p xl. annos, & postea scit de iure ad alium pertinere, nunc qui debet cedere, & illi restituit? Videtur quòd sic. ī. de præs. c. vigilanti & c. si diligenti. 34. q. 2. virgo. & de re iud. ↄ sanguinei. & c. lator. ar. ↄtra. 16. q. 3. c. placuit. §. quas actiones. & ī. de præscrip. de quarta. Sol. Dicũt quidam theologi, quòd quicũque sciuerit rẽ ptinere ad alium, tenetur eam restituere. De hoc dictum est ī. de p̃scr. vigilanti. Sed hoc non credo q̃ teneatur dimittere, quia eo ipso quòd condemnatus non appellauit, acquieuit sententiæ, & ita transiuit in rẽ iudicatam. ī. de sent. & re iudic. quod ad consultationem, & sic aliud iuste fuit institutus.

e Viuis.] nisi iusta ratione depositis. 6. q. 1. eos. 50. distin. postquã. Ber.

❡ Ex concilio Lateranẽ. † sub Alexan. iij c. 8.

❡ *Beneficia non vacantia cõcedi vel promitti non debent: & cum vacauerint: concedi debent infra sex menses: quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & cõtra, demum, ad proximum superiorem deuoluitur collatio.*

CAP. II.

NVlla † ecclesiastica ministeria, ᶠ seu ẽt beneficia vel ecclesię tribuãtur alicui, seu p̃mittãtur antequã vacẽt: ᵍ Ne desiderare quis mortẽ p̃ximi videat, in cuius locum & beneficiũ se crediderit successurum. Cũ enim i ipsis ẽt legib. gẽti...

NVlla.] Duæ sũt partes. Secunda ibi, Cũ verò. Prima p̃uidet circa bñficia nõ vacãtia, & diuidit in tres partes; nã primo ponit prohibitionem. Secũdo eius causam, ibi: Ne desiderare. Tertio fortificat, ibi: Cũ enim. Secũda pars principalis p̃uidet circa beneficia vacãtia. Et primo statuit tẽpus ad cõferẽdũ. Secundo ponit negligẽtiam nõ ↄferentium ibi, Si autem. & cotidie allegatur in practica, maxime in 2. parte & ideo nota bene ipsum. Abb.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp. Et concordat concil. Triden. sess. 24. de refor. ca. 19. vbi hoc decretũ roboratur. & ca. de testãda e. tit. lib. 6.

CASVS. Quidã p̃lati ante conciliũ Lateran. conferebãt ecclesias, seu bñficia, & etiam dignitates, antequã vacarent, & sic desiderabãt mortẽ proximi sui in cuius locum credebant se succedere, & ideo statuit cõciliũ Lateran. q̃ de cetero nulla ecclesiastica beneficia ministeria, vel ecclesia cõcedantur alicui, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum se credit successurum cum in legibus gentilium hoc sit inhibitum: Turpe enim est, quod expectatio futuræ successionis in ecclesia Dei habeat locũ. Cũ enim prædicta officia, ministeria, vel ecclesia vacare cõtingerint, nondũ maneant in suspenso, sed infra sex mẽses personis idoneis conferantur, si hoc eps distulerit, per capitulum postea ordinentur. quod si ad capitulum pertinuerit, & infra dictum tempus hoc non fecerit, episcopus hoc secundum Deum cum consilio religiosorum exequatur: & si omnes fuerint negligentes, metropolitanus absque alicuius contradictione de illis s̃m Deum disponat. No. quod ex prouisione beneficij vacaturi, de facili causatur votum captandi mortem proximi: ideoque à tali prouisione abstinendum est. Nota quod capitulum potest habere potestatem conferendi beneficia episcopo excluso. Nota, quod potestas conferendi beneficia deuoluitur gradatim ad superiorem. Item plura sunt notatu digna, quæ per se patent in ipso contextu.

f Ministeria] idest, officia, siue dignitates.

g Vacante.] Nota quòd beneficium antequam vacet non potest promitti quod fiat, non valent. ȷ. c. proxi. ȷ. eo. ti. ex tenore. Et sic obligatio nulla contrahit ex tali p̃missione, qa est ↄtra ius. ar. ↄtra. ī. d pb. relatũ. & ibi soluitur. imò ibi receptus fuit statim in fratrem,

lium inueniatur inhibitũ, turpe est, & diuini plenũ animaduersione iudicij, locũ in ecclesia Dei, & futurę successionis expectatio habeat, quã ipsi et gentiles condẽnare [a] curarunt. ¶ Cum verò prebendas ecclesiasticas seu quęlibet officia, in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso: sed infra sex mẽses [b] personis quæ dignè administrare valeãt, conferantur. ¶ Si autem eps, vbi ad † eũ spectat, [c] conferre distulerit, per capitulum ordinetur. † Quod si ad capitulũ [d] pertinuerit, & infra prescriptũ terminũ hoc non fecerit, eps secundũ Deũ hoc cum religiosorũ virorum [e] consilio exequatur. Vel si omnes fortè neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum cõtradictione disponat.

¶ Alexan iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorum quibus promissa fuerant antequam vacarent.*

CAP. III.

Relatum † est aurib. nostris: & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus, quod cum in Lateraň. cõcilio [f] promissiones factæ de ecclesijs nõ vacãtibus sint cassatę: pretextu appellationis [g] eorũ, qui dictis promissionibus innituntur, omitti nõ debet, quin ecclesię cum vacauerint, de personis idoneis ordinentur.

¶ Inno. iij. prępoſito & Capitulo Cameraceñ.

¶ *Si scribitur ei ad quem spectat collatio, dato executore ad prouidendum per præsentationem litterarum collatori factam afficitur prębenda: ita quòd collatio alteri facta non tenet, hoc dicit secundum verum intell. vide cap. si capitulo. eodem ti. in 6.*

a Condemnare.] quia pactum de futura successione non valet. C. de inuti. sti. ex eo instrumẽto. C. de pac. l. vlt. nisi de consensu eius cuius est hæreditas, vt in l. prædicta. C. de pact. eodem modo non tenet promissio de præbenda non vacante etiam de consensu eius, qui tenet eam, cum nulli possit eam cõcedere. j. de iure patro. quod autem. in fin. sim. in li. feud. ti. 1. §. si verò archiepiscopus.

b Infra sex menses.] tẽpus istud sex mensiũ incipit currere à tempore scientię generaliter, & nõ à tẽpore vacationis. j. eo. quia, in fi. arg. ff. de calũ. annus. C. qui admi. ad bon. pos. l. 2. & qui scit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. l. 1. in fi. s. de elec. cum inter vniuersas, in fi. & expressũ est s. de sup. neg. prælat. licet. & s. de fil. presb. de multa. §. 1. argu. Item tẽpus illud vtile est, quia tẽpus illud non currit à tempore suspẽsionis inię quo eligere non possunt. j. eo. quia diuersitatẽ. Ar. contra quod currat, licet eligere non possint. s. de elect. ca. vlt. Nũquid possunt canonici eligere post tẽpus elapsũ? Quidam dicit quod sic, sed contrariũ est verũ, quod nõ possint: & si eligant, non tenet electio. j. de supp. negl. prælat. c. licet. & c. vlt. nisi ex patientia tolleretur. j. e. tit. litteras, quia pro non dato habetur quod ab illo datur qui non potest de iure don. r. v. j. de iure patr. quod autem. in fi. Ar. contra ff. si qs cau. & si post tres. ff. de arbit. Celsus. & auctoritate huius canonis, semestri tempore statim elapso, potest eligere ille ad quem deuoluta fuerit eligendi potestas, nulla licentia à superiore petita. & constitutio ista tñ locũ habet vbi distinctæ sunt prębẽdæ, & certus est canonicorum numerus constitutus. j. eo. ex parte. Item locum habet in dignitatibus & personatib. ... sed i epatibus [1] & archiepatibus olim locũ nõ habebat. j. eo. dilectus. hodie locum habet in epatibus & archiepatibus, & abbatijs vt potestas eligendi transferatur ad superiorem: sed minus tempus datur in his. s. trium mensium s. de elec. ne pro defectu & ita in hoc æquiparantur, & differunt à minoribus beneficijs, & dignitatibus: quia minus tempus datur propter maius periculum: quia mora periculosa est in talibus. s. de elec. cum inter. & s. vt li. non cont. qm frequenter. §. porro.

e Spectat.] j. de ijs quæ fiunt à præla. si. con. ca. c. ea noscitur. & s. de elect. cum ecclesia Vulteran. ad fin.

d Capitulum.] s. de elect. cum in cunctis. sim. 9. q. 3. cum simus.

e Religiosorum virorum.] sic j. de elec. ne pro defectu. vbi dicitur qualiter hæc verba intelliguntur. & 63. dist. obeuntibus vbi de hoc. Ber.

Relatum.] duæ sunt partes. decisa consultatio & responsio. Secunda, ibi: Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliqui recipiebant promissionem de ecclesijs nõ vacantibus; postmodũ cũ vacabãt, illi appellabant ne alijs cõferri deberẽt: quæritur an tali appellationi sit deferendũ? Rñdet Papa, cũ tales promissiones i cõcilio Lateran. prædicto sint cassatæ, nũquam prætextu talis appellationis debet omitti, quin ordinẽtur cũ vacauerint. Nota. vbi non tenet promissio, super hoc nõ tenet appellatio. Itẽ si nõ tenet principale, nec accessorium.

f Lateraň. concilio.] s. c. proxi.

g Appellationis.] tali appellationi nõ est deferendũ, cũ eorũ nõ intersit. 2. q. 6. non solent. & s. de elec. cũ iter R. quia ex tali promissione nihil iuris acquirit, sic nec emptor habet actionem furti in re vẽdita subtracta, si ei res nõ fuit tradita. ff. de fur. l. eum qui emit. B.

Proposuit.] CASVS. Celestin. Papa mãdauit preposito & capitulo Cameraceñ. vt T. presbyterũ reciperent in canonicũ & in fratrẽ, & assignarent ei prebendam proximo vacaturam, quæ ad donationem suam spectaret in ecclesia sua, decano Remensi super hoc executore cõcesso: sed cum decanus inuenisset eos contumaces, dictum presbyterum inuestiuit de præbenda primo vacatura in ecclesia Cameraceñ. pertinente ad donationem ipsorum: tandem vacauit vna præbenda. & ipsi eam alijs assignauerunt: Celestinus hoc intelligens, & volens ratum haberi quod ab eodem decano factum fuit, cassauit collationẽ factam à capitulo, & dictum presbyterum de ipsa per annulum inuestiuit: sed cum dictus presbyter præbendam illam adhuc quiete habere non posset, cum alius eam possideret, accessit ad dominum Innocentium & exposuit ei omnia prædicta: Dicit ergo Innocentius; licet non sit intentionis suæ inuestituras de vacaturis factas habere ratas, qui potest super ius dispensare; tamen considerans, quòd dictus presbyter non fuit inuestitus de vacatura, sed de vacante per Celestinum, quæ post cassationem concessionis, quam fecit capitulum, intelligebatur vacare, mandat Papa preposito & capitulo Cameracensi, quatenus amoto ab ea quolibet detentore, dictam præbendam præfato presbytero assignare procurẽt. No. hic, quod collatio facta contra mãdatũ Papæ, valet ex eo quòd Celestinus irritauit concessionem capituli, ex eo

† In codice Barbatię ita vbi ad eũ spectat collatio.

† ordinẽtur.

† Cap. pen. de app. ... cõp. Et pen. cõcilii Lateran. par. 47. c. 7.

1 Vide conc. Tri. sess. 24. de refor. c. 1. quales & qualiter prælati eligendi.

Et vide ... dentum ... fol. 159.

ex eo q̄ dicit Innocentius; quę post cassationem concessionis a capitulo factæ, & sic tenuit cōcessio capituli cōtra mandatū Papæ, & contra inuestiturā decani. & sic est arg. quod per inuestituram ius non acquiritur. Item no. quod Papa potest dispensare contra ius.

C A P. IIII.

PRoposuit † nobis T. presbyter, quod cū C. Papa prædecessor noster, pro receptione ipsius in fratrē, & assignatione [a] præbendæ ad donationē vestrā spectātis in ecclesia vestra ꝓximo vacaturæ mandatū Apostolicū vobis destinasset, decano Remensi executore [b] cōcesso, decanꝰ ipsevos contumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, q̄ ad donationē capituli pertinet, auctoritate Apostolica inuestiuit: [c] & inf. Sed cū præbenda, quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracēn. vacasset, eā alij assignastis: [d] & inf. Idē autem prædecessor noster quod ab eodem decano factū fuerat ratū [e] volēs haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit, [f] & eū de ipsa per annulum inuestiuit. [g] ¶ Licet autem intētionis nostræ nō sit, inuestituras d̄ vacaturis [h] factas cōtra canonū instituta [i] ratas habere, qui secundū plenitudinē potestatis de iure possumꝰ supra [k] ius dispēsare: [l] † attendentes tamē quod idē ꝑsbyter, nō de vacatura, sed de vacante per ꝑdecessorē nostrū fuit inuestitus, [m] vtpote q̄ post cassationem [n] concessionis [o] à vobis factę intelligebatur vacare. [p] Mādamus, quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonici assignetis. [q]

a Assignatione.] s. faciendæ, cum vacauerit, eidē presbytero. & hoc ꝓbatur in antiqua compilatione, vbi est illud verbū, faciendæ. s vnde vr̄ q̄ nihil valuit. ī. de præ. inter cætera. vbi de hoc.

b Executore.] dato forte sub hac forma; mandatum nostrum exequaris.

c Inuestiuit.] i. assignauit. vt patet p̄ hoc q̄d dicit ī. e. assignatione præbendæ, &c. executor hoc fecit, & male, vt satis patet per literam inferiorem: sed litera illa, ratum volens, &c. contradicere vr̄. sed Cælestinus hoc ideo dicit, vt excusaret decanum, & assumeret causam cassandi collationem capituli & hoc satis patet p̄ verba Inn. factum n. decani fuit causa quare Cælestinus cassauit concessionem capituli, alias nō debuisset cassasse. sup. de præb. dilectus filius G non est alia ratio, nisi q̄a ipse voluit, quia de eo s quod nihil est, potest aliquid facere. de cons. dist. 2. re vera. versus fi. & simile. sup. de præb. c. proxi. illorum. ibi, quod de memorato magistro prouide, &c.

d Assignastis.] vnde videtur q̄ nihil valuit. ī. de præbend. inter cætera. immo bene valuit, vt supra de præb. dilectus filius. & hoc probatur per hoc c. vt infra patet, vbi de hoc.

e Ratum.] cum effectu.

f Irritauit.] i. irritum nunciauit Io. immo proprie tenetur vt seq. probant. Ber.

g Inuestiuit.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ, cum nihil prius debuerit per Decanum.

h De vacaturis.] Innocentius & Cælestinus videntur diuersi. Innocentius non vult habere ratum factum Cælestini: Cælestinus videtur habere ratam inuestituram de præbenda vacatura facta per decanum, vbi dicit; ratum volens factum decani haberi, cum tamen decanus non haberet illud in mandatis. Innoc. voluit habere ratam inuestituram de vacatura: quia Cælestinus inuestiuerat presbyterum de vacante post cassationem concessionis, & sic non poterat ratam habere institutionem de vacatura, cum iam esset inuestitus de vacante per Cælestinum: nec etiam Cælestinus ratam habuit inuestituram de vacatura: immo inuestiuit illum de vacante. Ex hac decre. volunt quidam dicere, quod si Papa mandat aliquē recipi in canonicū, & alius recipiatur, q̄ dēt cassari, ut hic fecit Cælestinꝰ, vnde signatur contra ī. de præbē. dilectus 2. sed hoc fecit Cælestinus ex plenitudine potestatis, & iniuriam fecit illi instituto, quem cassauit, cum de iure teneret electio, vt colligitur.

i Instituta.] ī. eo. c. 1. & ī. de præb. dilectus.

k Supra ius.] pro nihilo hoc dicit, quia hic non dispensat, sed propter hoc dicit, quia decanus illum inuestiuit de vacatura & poterat illam eandem confirmare, & ita dispensasset supra ius, sed non habebat hoc solū hic, quia Cælestinus illū postea inuestiuit de vacante.

[Glo. ista ponit 5. casus quibus Papa dispensat, & 5. quibus non dispensat, sed quintum determinat.]

l Dispēsare.] nō s cōtra Apostolū dispēsat. 34. di. lector. & cōtra canones Apostolorū 32. dist. ꝑsbyter. Itē cōtra vetus testm̄ in decimis non dandis. ī. de deci. ex parte & c. se. Itē in voto ī. de vo. & vo. redēp. c. 1. Itē in iuramēto. 15. q. 6. c. 2. & ī. de rescrip. constitutus. A contrario sensu. de his duob. dixi. ī. de iureiu. quanto. tū contra vniuersale ecclesiæ statū dispēsare n̄ pōt. 14. q. 1. memor sum. Nec pōt dispensare quod monachus habeat proprium ī. de stat. mo. cum ad monasterium, in fin. Nec contra quatuor Euangelia: 14. dist. sicut. Nec contra præceptum Apost. 25. q. 1. sunt quidā. quod intelligo in ijs quæ spectant ad articulos fidei. Item secundum quosdam non dispensat in secundo gradu consanguinitatis. supra de rei. spo. litteras. quod non est verum. infra de d[illegible]s qui quod intelligo de collaterais.

m Inuestitus.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ.

n Post cassationem.] quoad factum referas secundum Ioan.

[Gl. ista arguit, & remittit.]

o Concessionis.] argu. expressum, q̄ si Papa mandat alicui dari ꝑbendam, & dei alij, tenet collatio, contra mandatum. De hoc dicitur supra de præb. dilectus. 2.

[Gl. ista signat contrarium, & soluit.]

p Vacare.] sic ergo vr̄, quod per sniam statim perditur dn̄iū, inst. de of. iu. §. vlt. contra id. ff. de rei ven. in fundo, & C. de pac. l. traditionib. & inst. de re. di. §. per traditionem. Sed hoc ideò quia Papa cassauit concessionem illam: à qua sententia non appellatur, vndè statim dominium perditur.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & triplicem solutionem.]

q Assignetis.] i. collatū dimittatis. vel intellige assignetis, i. cōferatis iterum de facto. sic. ī. de iu. pat. si vero. Vel istam assignationem pōt referre quo ad possessionem, cum de iure eam habuerit per Cælestinum Papam & etiam per decanum de mandato Cælestini: vndè dr̄ supra ratum volentes habere quod ab eodem decano factum fuerat, vt dicebat I. sed factum decani nullum fuit, ut dictum est supra.

l Hæc glossa in multis recentioribus est deprauata, quę restituta est ex antiquis codicib. ut est impressa. iā ne eā recte intelligas ui de Turrecrematā in sū. de ecclesia. lib. 3. ca. 53. 54. & seq. & Melchiorē Canū lib. 5. d̄ locis Theolog. c. 5. vide & notas vr̄as in hunc locum vbi omnia hęc dogmata declarantur.

† De hoc articulo uide Felinū in c. postulasti. ī. de rescript. quartus casus.

Adde notas huius loci quibus declaratur glossa, in verbo, dispēsare.

Quia

QVia diuersitatem.] CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. fuit suspensus à Papa, tempore suspensionis suæ, & etiam postea quidam præter auctoritatem ipsius intruserant se in ecclesiam Eboraceñ. & alias ecclesias, in quibus collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: sup his conquestus est archieps dño Papæ: mãdat Papa legato Apost. sedis, q erat in partib. illis, quatenus compellat oẽs, qui acceperunt pbendas, vel ecclesias & dignitates ptinentes ad collationẽ archiepi preter auctoritatem ipsius. ad resignationẽ ipsarum p sniam excõicationis, & subtractionẽ aliorũ bñficiorum suorũ non obstante confirmatione aliqua à sede Apostolica, in forma cõi obtenta, nisi fortè aliqua illa habuissent spãli auctoritate Apost. sedis vl auctoritate Lateranẽ. cõcilij, ita tñ q tps suspẽsionis intra sex mẽses, nullatenus cõput. f. quia conciliũ Lateranense contra negligentes tantum fuit promulgatum: & tunc archieps non potuit vti ppria potestate in conferẽdis beneficiis: & si propria culpa suspensus fuisset à ptãte conferendi, tñ ad capitulũ pp illam culpã collatio beneficiorum nõ erat deuoluta, sed ad dñm Papam donatio pertinebat, qui præter culpam aliquam potest conferre præbenda tpe etiam, quo accessit ad Papam, & permansit ibidem, & recessit infra sex menses nullatenus computetur. tps sex mensium computatur, non à tempore vacationis præbendarum, sed à tempore notitiæ ipsius archiepiscopi. Nota quod per confirmationem in forma communi, nihil iuris acquiritur. Item suspensus ab homine non poterit eligere. Item tempus, quo quis suspensus est, non currit, nec computatur in sex mensibus. Item sex menses currere incipiunt à tempore scientiæ non à tempore vacationis.

¶ Idem P. Sanctæ mariæ in via lata diacono Cardi. Apost. sedis legato.

¶ Semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum non currit legitimè impedito: nec incipit currere, nisi à die notitia vacationis. h. d. Et est textus multum allegabilis, & cotidianus.

CAP. V.

QVia † diuersitatem corporum,[a] diuersitas sæpe sequitur animorum: & infra. ¶ Conquerebatur inter cetera Eborace. archiepiscopus, quod cum ad eũ in ecclesia Eboracen. & alijs [b] suis ecclesijs collatio pertineat præbẽdarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodũ etiã quidam præter eius auctoritatem se intruserunt † in ipsas: & infra. ¶ Mandamus, quatenus eos, qui præbẽdas uel dignitates ecclesiæ Eboracen. vel aliarum ad donationẽ eius spectantes, præter auctoritatem acceperunt † ipsius, ad eas resignãdas monitione pmissa per excõmunicationis sententiam, & subtractionẽ aliorũ beneficiorum,[c] nõ obstantẽ confirmatione à sede Apostolica obtẽta sub forma communi,[d] quæ confirmat beneficia & præbẽdas, sicut iuste, & pacifice possidentur, appellatione remota cõpellas: Nisi forte aliqua ea vel ex speciali mãdato Apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateranẽ. cõcilij[e] ab Eboracen. capitulo sint adepti: Si tamẽ, vt tempus suspensionis[f] in sex mensib. nullatenus computetur: cum illa Lateranen. concilij constitutio contra negligẽtes [g] tantum fuerit promulgata: & † tũc si voluerit, non tamen[h] valuerit archiepiscopus ipse in confe-

[Gl. seq. ponit quattuor similia.

a Diuersitatem corporum.] quia quot sunt capita, tot sunt sententiæ. de conîec. distin. 4. sicut in sacramentis. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. & voluntates hominum sunt variæ. ff. ad Trebell. quis poterat. & illud.

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.

Item Guidius.

Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare: Quot capita, tot sensus.

b Alijs suis ecclesijs.] sic infra de exces. prælat. ad aures. & 16. q. 6. nullus omnino.

c Beneficiorũ.] sic ĩ. de æta. & qua. quæris. & 13. q. 1. circa si. versi. nedum quæritis vsurpare quod vestrum non est, &c.

[Gl. seq. dat vnum simile, & ponit tres effectus confirmationis.

d Forma communi.] per confirmationem enim non creatur ius nouum. ĩ. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. c. 1. & quasi per totum. sic & innouatio priuilegij. ĩ. de priuil. quia intentionis. quia qui confirmat, non donat. ĩ. de fi. instru. inter dilectos. & ff. de iur. om. iud. & quia. Veruntamen tria operatur confirmatio. Per confirmationem fit maioris auctoritatis res. 11. distin. quis nesciat. & si fuerit minus valida, fit magis valida per confirmationẽ, si ex certa sciẽtia hoc fiat. ĩ. de transac. c. 1. Item q nullus præter auctoritatem confirmantis potest de illo iudicare. ĩ. de con. vti. ca. 1. & 2. qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

e Lateranẽ. cõcilij.] ĩ. eo. nulla.

[Gl. seq. dat duo similia, & remittit, vltimo determinat.]

f Suspensionis.] & ita tẽpus in quo quis eligere non põt, non currit Sed contra. ĩ. de elect. c. vlt. sic & impedito agere, non currit tps. C. de an. exc. l. 1. §. vlt. & C. de iure dot. in rebus sic nec tempus deliberationis imputatur creditori. C. de iure delib. sancimus. §. donec in fi. argum. ff. quemad. serui. amit. si quis alia §. vltim. & l. si, locus. Quando non currat præscriptio, dictum est supra de prescrip. illud & cap. cum non liceat. & hoc dicit littera ista. sed si ante suspensionem uel post absolutionem capitulum suppleuit negligentiam archiepiscopi, valebit factum capituli. & hoc quod tempus istud non currit, intellige cum non est negligens in petenda absolutione sicut archiepiscopus non fuit negligens: qui statim post suspensionem suam iuit ad curiam pro absolutione, alias imputaretur ei argum. dicto c. quoniã. & supra de resti. spo. si autem. simile. ff. de reg. iu. qui potest & ff. de re milita. non omnes. §. qui cadens. Lau.

g Negligentes.] sicut ceteræ præscriptiones supra de præscrip. vigilanti. & 17. q. 3. capitulo placuit. §. potest.

[Gl. seq. inducit duas concor. & vnum contrarium, demum signat contrarium, & remittit.

h Non tamen valuerit.] hæc tñ bona ratio est, C. id non præiudicat ei C. de annua. excep. l. 2. §. vlt. & ff. de vsur. cum quidam. §. si pupillo. argum. contra. ff. ex quibus cau. ma. item ei. Item signatur contra. quod suspensus eligat. ĩ. de cler. excom. min. si celebrat. ibi absoluitur.

Aqua.]

† Cap. 1. eod. ti. in 5. cõpi. Huc spectat illud: quod sæpe animi mores corporis temperaturam sequantur. de quo Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta heret. punit. c. 9.

† Hinc dicet qs dicitur intrusus, de quo vide Calderinum cons. 7. tit. de ver. signif.

† resignarunt.

† Codex habet ... tunc si voluit, non tñ valuit, & alij duo ... tũc si voluerit, non tñ valuit.

r Idest, de quo delibeRat hæres ... non imputetur creditorib. hereditatis in ab ... qua tempo ... rali præscriptione. Ios. And.

rendis præbendis vti pro- pria potestate, à qua[a] etsi fuerit † sua culpa suspensus,[b] non tamē ad ipsū capitulum ea illa culpa præbendarū erat donatio deuoluta: sed ad illū tpe suspensionis illius † præbendarum donatio pertinebat, q pter[c] eius desidiam & negligentiā poterat præbēdas donare. † Tempus etiam quo ad Apostolicam sedē accessit,[d] & apud illā permansit, vel recessit ab illa: infra sex menses nullatenus computetur. Semestre autē tempus nō à tempore vacationis pbendarum, sed notitiæ[e] ipsius potius volumus computari.

¶ Idem Basiliensi † episcopo, & abbati sanctæ Mariæ.

¶ Non valent litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorato facti possessione non faciunt mentionē. h.d secundùm verum & cōmunem intellectum: Et est textus multùm allegabilis, & habet materiam cotidianam, & fuit decisio multum subtilis.

CAP. VI.

CVm † nostris fuerit olim aurib. intimatum, q præpositura ecclesiæ Lausaneñ. † tpe † tanto vacasset, vt secundum statuta Lateraneñ. concilij ad nos esset eiusdem donatio deuoluta: epō & canonicis Lausañ. † mandauimus, vt ppositurā ipsam thesaurario Lausaneñ. conferrēt, quibusdā super hoc executorib. deputatis: & infra. ¶ Verū præfati episcopus & canonici, litteris † receptis, prædictam ppositurā non vacare dixerunt: quia licet ille, q Præpositus fuerat, in episcopū fuisset assumptus, ad ipsam tamen præposituram post consecrationē suā denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eam sicut antea, possidebat. Qd dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præpositurā de iure[f] vacantem auctoritate Apostolica pfato thesaurario assignarūt.[g] & infra. ¶ Auditor

a A qua.] Ex hoc loco colligitur quòd archiepiscopus esset suspensus ab officio & iurisdictione, vt dicebant Lau. & Ioan. supra de consue. cum dilectus.

[Gl. seq signat contrarium.

b Suspēsus.] sic patet, q licet culpa sua inciderit in excōicationē, vel suspensionē, nō iputat ei qd ex illa culpa pcesserit. 15. q. 1. si cō cupiscentia. & c. inebriauerūt. & est simile, vbi culpa pcedit. & tñ non imputant ea, q ex culpa sua pcesserunt. j. de sponsa. veniens ad nos. ff. de fur. l. verū. & l. q. iniuriæ. in prin. ff. de pub. & vect. sed ij q. §. fin aūt ar. ɔ. 50. di. sæpe. & c. studeat. ff. quod metus cau. l. si mulier. Ioan.

c Præter ei⁹.] q2 dñs Papa pōt concedere præbendas siue fuerit negligēs, siue vigilā. ar. 9 q. 3. p principale. C. de quadrië. præscri. l. bñ à Xenone. & ĩ. eo. pposuit. Item argu. est hic q bona clerici dānati deuoluenda sunt in fi. cum ecclesiæ. ĩ. de cle. non resi. c. penu.

d Accessit.] sic miles commeatu accepto, i. stupendijs quibus cōmeare, i. abire dēt. reipublicę cā abesse v3 quousq; in domum suam perueniat: cum est i domo, non abest cā reipublicæ q̄diu est in itinere hēt priuilegio. ff. ex quib⁹. cau. maio. l. miles. & l. q. mittunt. in fi. sic & totum istud tps quousq. receperit se i domum suā, nō currit.

e Notitiæ.] sic ĩ. de ĩ. negl. præl. licet de hoc dictum est. ĩ. eo nulla. nam is qui nescit, potestatem experiendi non habet. ff. de calum. annus. in fi. & 2. q. 6. biduū. & ff. de ædil. edi. cum sex menses.

CVm nostris fuerit olim.] Diuiditur: nam primò ponit gratiam & executionem thesaurario concessā. Secundò exceptionem contra illam. Tertio processus executorem. Quartò pronūciationem auditoris. Quinto pronunciationis confirmationem. Secunda ibi, Verum Tertia ibi, Quod dixi Quarta ibi, Auditor. Quinta ibi, Nos vero. Abbas. Si.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd præpositura Lausañ. ecclesiæ tanto tempore vacauerat, quòd donatio illius ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta Vnde Papa mandauit episcopo & canonicis Lausañ. vt præposituram ipsam conferrent thesaurario Lausañ. quibusdam super hoc executoribus sibi datis: episcopus & canonici coram executoribus proposuerunt, quòd illa præpositura non vacabat, quia licet ille, qui fuerat præpositus, electus fuit in episcopum, tamen post suam consecrationem fuit electus denuo in præpositum, & eam sicut antea possidebat: executores dicentes hoc esse contrarium iuri, ipsam præposituram de iure vacantem præfato thesaurario assigna. untihæc omnia proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa & alia plura: auditor de mādato Papę decreuit, vt quicquid factum fuerat à prædictis executoribus obtentu prædictarum litterarum, haberetur irritum & inane, eo quòd p falsi suggestionem, & veri suppressionem fuerātim petratæ, cū illa præpositura nō vacaret de facto, quāuis de iure vacaret, quia talis possessio plus haberet facti, q iuris, & dñs Papa sētētiam illam ratam habet & firmam, & mandat quibusdam, vt vbi præfatus episcopus sufficienter ostēderit, quòd vel ex indulgētia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria post consecrationem suam pposituta cōcessa fuisset eidem, cōpellant ipsum ad resignationem ipsius præbendæ, deinde moneant & inducant capitulum Lausañ. vt thesaurario conferre pcurent. Nota, quòd cum aliquis transit de vna dignitate ad aliam dignitatē, prima vacat, siue vacat de iure, licet ille de facto primam retineat cū secunda. Itē per surreptitias litteras non datur iurisdictio. Item licet beneficium de iure vacet, & non de facto, tamen mentio facienda est in litteris super hoc impetratis de ipso facto, aliā non valēt, vt hic patet. Item in iure canonico sunt quædam quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iustam & necessariam causam potest episcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconsulto Papa.

f De iure.] de facto tñ non vacabat, vt infra sequitur.

[Glo. seq. quærit, arg. pro soluit contrarium. in fine quærit, ponit opin. Io. sed contrarium soluit.

g Assignarunt. Sed nunqd possunt hoc facere executores, quib. si hoc solū mādatū est, vt aliquos moneāt recipere aliquē in fratrē, eoidem si noluerint compellendo? Vr q sic, cum omnia accessoria intelligantur sibi commissa. 2 ĩ. de offic. del. præterea. & c. prudentiā. in fi ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Sed non est ita, quia forma mandati diligenter est seruanda. ĩ. rescr. cum dilecta. & ĩ. de usf. dele. venerabilis. & 27. q. 1. si custos. sed si mandetur sub hac forma Mandatum exequi non tardetis, secundum quod mandabatur istis executoribus, vt patet in integra: tunc

possunt

† C. 3. eodem in 3. comp.

† Lausoñ.

† al. tanto tēpore vacauisset.

† Lausoñ.

† al. ita: litteris nostris receptis.

1 In antiquis exemplaribus ita: quib. hoc solum mandatum e, vt aliquos cōpellant recipere aliquē in fratrem.

2 Illa allegatio caderet in casu conuerso cōpulsio enim bene esset accessoria ad prouisionē, sed non pro uisio ad cōpulsionē. & glo. intellexit, quòd cōpulsio nō venitur in prouisionē, sed per compulsus, siedam. Ioan. And.

igitur super hoc datus à nobis, de mãdato nostro decreuit, vt qđ à memoratis executorib. factum fuerat, obtentu litterarũ nostrarũ, eo q̃ p falsi suggestioné[a] & veri suppressioné fuerant impetratę, cũ ꝑpositura illa nõ vacaret de facto,[b] q̃a talis possessio[c] plus hét[d] facti q̃ iuris, haberet irritũ & inane. Nos vero sñiam eiusdẽ ratã habentes, Mãdamus, quatenus nisi ꝑdictus eps sufficiẽter ostẽderit, qđ vel ex indulgetia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta cã[e] & necessaria, sibi post cõsecrationẽ suã præpositura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationẽ ipi⁹ (si spõte noluerit) cõpellatis. † Deinde Lausañ. capitulum ad confe rendam eam thesaurario supradicto diligenti⁹ inducere[f] procuretis.

¶ Idem ꝑarchidiacono Richemundiæ.

¶ Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis & renunciationis & non debet possessio retardari.

CAP. VII.

POst † electionem &

possent facere qđ dicit litera ista, ꝑm q̃ isti fecerunt: sed factum istorũ effectũ non habuit, q̃a non vacabat præpositura de facto: & litteræ non valebant impetratæ tacita veritate, vt dr̃ in fine. Si verò simpliciter mã detur sub hac forma, Mandamus, vt tales compellatis, vt talem recipiãt in canonicum & in fratré, tunc nõ possunt illum ponere in possessioné siue inuestiræ, sed simpliciter cõpellere, hoc vidi de facto. Sed si mãdet, vt illum mittant in possessionem prælẽdæ, nunquid possũt excõicare cõdictores & impedientes? Io. dicit q̃ nõ: q̃a executio tñ & non coertio eis mãdata est. Ego credo quod possunt: quia illa executio nulla esset si coerctionem aliq̃ nõ haberet. ff. de offi. delega. ex litteris. & ff. si quis ius dicenti non obtemp. in fi. & ff. de iurisd. omn. iud. l. 3.

[Gl. seq. notat & remittit.

a Falsi suggestionem.] ex hoc vr̃ q̃ si commissio per falsi suggestioné sit impetrata, & iudex eam secutus tulit sententiam, quòd sententia non teneat ipso iure. t argum. supra de rescrip. constitutus, & supra de re iud. cum I. & A. & C. si ex fal. instr. falsam. secus videtur si eam non sequitur, vt in c. cum I. & A. De hoc dictum est supra de rescrip. ad audientiam 3.

[Glo. seq. arg. ad quæstionem quid de primo rescripto, quando non fit mentio in secundo.

b Non vacaret de facto.] ex hoc videtur quòd ad hoc vt rescriptum non sit vitiosum, non solum ea quibus iuris sunt, narranda sunt, sed etiam ea quæ sunt facti: pari ratione videtur quòd secundum rescriptum non faciat mentionem prioris rescripti inualidi, quod non valeat secundum, sed non est ita. supra de constit. vti. bonæ. quia litteræ priores nõ dicuntur priores, sed nullæ potius exceptione oppositi. 7. q. 1. factus est. nec litteræ, quæ non vallent, debent præstare impedimẽtum secundis quæ valent. infra de iure pa. illud. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. si seruus. ff. de ver. oblig. si dari stipuler. vbi stipulatio, quæ potest elidi per exceptioné, non impedit secundam. sic possessio non dicitur vacua quam alter quocunque modo possidet, vel detinet, licet reuera nullus possessor sit. ff. de acti. emp. & ven. l. 2. §. vacua. Ber.

c Talis possessio, scilicet quæ habetur ab eo qui habet plures dignitates.

[Gloss. seq. tractat de triplici possessione.]

d Plus habet facti.] not. quòd alicui possessio acquirit quãq; qui habet plurimum iuris, & minimum facti & sic acquiritur mihi possessio p seruum, vel cũ quem habeo in potestate, vt ff. de acquir. pos. possessio quoq; & tunc ignoranti acquiritur possessio & currit viuca. ff. pro soluto. l. 2. in fi. Quandoque possessio habet multum iuris & facti, cum acquirit per ꝓcuratoré. & ignoranti acquiritur sed vsucapio non procedit nisi scienti. C. de acqui. pos. l. 1. ff. pro solu. l. 2. cu l. seq. & ff. de acqui. pos. possessio quoque. §. 2. quandoque possessio habet parum iuris, & plurimum facti, vt illa quæ corpore nostro acquiritur, quia ibi animus noster necessarius est. C. de acqui. poss. licet. & tunc vsucapio non procedit sine corporali possessione. ff. ex qui. causis. maio. l. denique si emptor. cum l. seq. & talis est hæc possessio, quia habet plus hic facti q̃ iuris, imo nihil iuris habet hic: nisi ostendat q̃ post consecrationẽ ꝑpositura iusta de cã fuerat ei cõcessa: quia si héret aliquid iuris, nõ cõpelleretur ad renunciandum sine cã. 16. q. 7. inuentũ. 56. dist. satis peruersum. Item in acquirẽda possessione plurimum facti consistit, & parum iuris: quoniam sine corporali actu non procedit, vt prædicta l. licet in retinẽdo plurimum iuris est: q̃a solo animo retinet. C. de acqu. pos. nemo ambigit. & l. licet: & solo aio perditur. ff. de acq. pos. possideri. §. i amittẽda.

[Gl. seq. q̃rit. & soluit. & huic decr. duplicitet respondet.]

e Iusta causa.] not. quòd ex iusta causa potest quis habere plures dignitates secundum antiqua iura inconsulto dño Papa, vt hic colligitur. hodie vero nõ licet sine speciali dispensatione domini Papæ. supra de præben. de multa. iusta cã posset esse paupertas episcopatus, arg. 19. q. 3. vnio. & supra de præben. exposuisti. Sed pone q̃ aliquis habens beneficium cum cura animarum, recipit aliud beneficium cum cura animarum, & nihilominus retinet primum quod vacat ipso iure: alius dicens beneficium vacare: impetrauit lrãs à domino Papa ad delegatum, vt illud beneficium sibi conferat, si est ita, nulla mentione habita in litteris de tali possessione, nunquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo quòd valeat. & sicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficij, põt illud conferre possessore irrequisito, vt dicit decr. illa, de multa. & supra de elec. cum in cunctis. quæ loquitur in episcopo: sic & hic: ita delegatus iste potest conferre beneficium illud, cum in hoc eandem habeat potestatem: non obstante quòd de hoc in litteris mentio non habetur. Sed hic non valuerunt litteræ, quia ex noua causa potuit eligi de nouo post suam consecrationem ad præposituram eandem vacantem, prout Papa mandat inquiri. secus, si non fuisset postea electus, sed præposituram retinuisset ex prima concessione, credo q̃ tenuisset collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas, litteras tales non valere iure nouo illius decre. de multa. & idem credo in personatibus & beneficijs curam animarum habentibus, secus in beneficijs simplicibus, ʒ aut si vnum beneficium sit cum cura vel personatu, & aliud sine cura vel personatu, tunc est facienda mentio de possessione facti, aliàs non valent. Ber.

[Glo seq. quærit, & soluit.]

f Inducere.] & nunquid possunt ad hoc eos compellere, vt eum recipiant, secundum quod possunt episcopum compellere, vt renunciet? Non credo q̃ possint compellere eos: quia monitores tantum esse videntur.

POst electionem.] Contra agentem possessorio adipiscendæ, nõ obstat exceptio resignationis, & abiurationis. sed iste intellectus non facit ad titulum, & ideo summatur secundo, quod dignitas non vacans alteri conferri non potest. Et duæ sunt partes. In prima facti narratio. In secunda ipsius diffinitio: ibi, Quoniam & qualibet pars subdiuiditur, vt de se patet. Abb. Sicu.

CASVS.

t Adde pro decis. huius q. l. quærelã & ibi Cy. C. de fal. l. 4. op. & l. 1. C. si ex fal. instr. Io. And.

ʒ Idem non supra de res. ex tenore. in fi. 1. gloss. de hoc infra de reg. iur. non præstat. Ioã. And.

CASVS. Magister H. & R. de sancto Cadmundo cō tendebāt ad inuicem de archi[di]aconatu Richemundię, propter quod accesserunt ad dñm Papam. In præsentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo, in hunc modum fuit propositum: Vacante archidiaconatu Richemūdiæ, Archieps Eboraceñ. in remotis agēs hoc audito, archidiaconatū ipsum contulit magistro H. mandans capitulo Eboraceñ. vt eum in archidiaconū reciperēt: sed ipsi mādato ipsius [...] facere noluerūt: quia prædecessor Innocētij inter cætera q̄ decano & capitulo Eboraceñ. sub priuilegio concessit decreuit ordinōnē canonicorū seu psonarum liberā esse, vt videlicet idonea & honesta psona, cui archieps vacantē pbendā vel dignitatem in ecclesia Eboraceñ. duceret cōferendā, secundum antiquam consuetudinem ecclesiæ præsentaretur decano & capitulo Eboraceñ. & si quis contra hoc esset introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur & si archieps. [...] tempus Lateraneñ. cōcilij secundum formam priuilegij hoc non faceret, tunc liceret decano & capitulo prædicta conferre: Sed quia de ipso decano in litteris archiepiscopi mentio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri: ipsius mandato fuit contradictū, & sic collatio archiepiscopi reprobata, credentes auctoritatē cōferendi ad capitulum deuolutam R. de sancto Cadmundo archidiaconatum contulerant installantes eundem: proponebat insuper dictus R. quod magister H. renunciauerat & abiurauerat collationi archidiaconatus, quam sibi fecerat archiepiscopus, & post illam renunciationem eidem archiepiscopus contulit archidiaconatū, unde dictus R. tam ratione primę concessionis, quam secundæ, petebat assignatum sibi archidiaconatum confirmari. His & alijs auditis, quia constitit domino Papę archidiaconatum prædictum magistro H. per archiepiscopum primo fuisse concessum, & quod institutio facta de ipso H. non fuisset secundum iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacans alteri conferri non potuit: sed magistro R. qui contra iustitię regulā in locum alterius pro archi se consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit, decernens, vt institutio facta per archiepm de magistro H. sortiat effectū; & si post modū aliquis apparuerit, q. [...] ipsum in aliquid velit opponere super renunciatione vel abiuratione, vel aliquo præmissorū, ordine iudiciario poterit experiri. No. p prima electione celebrata, ea non cassata, non est alia facienda. Item qui in locum viuentis institui consentit, debebit repelli. Item post factam constitutionem potest apponi abiuratio, vel renunciatione per surreptionē habeat dignitatem.

[Glo. seq. rec. per contrariū de decano in cunctis. ¶ dupliciter soluit.]

confirmationem [a] episcopi Elieñ. vacante archidiaconatu Richemūdiæ, quem tenuerat Eboraceñ. archiepiscopus cū tibi propria liberalitate concessit, dans Eboraceñ. capitulo in mādatis, vt te in archidiaconū recipere procurēt: cuius noluerūt mādato parere, quia prædecessor noster inter alia, q̄ decano, & capitulo Eboraceñ. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationē [b] canonicorū seu personarū, liberā esse decreuit: vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscop[us] vacantē in ecclesia Eboraceñ. præbendā uel dignitatē duxerit† cōferēdā, secundū antiquā, ipsius ecclesiæ consuetudinē, præsentaret[ur] decano & capitulo supradictis: & infra. ¶ Si † quis contra consuetudinem huiusmodi, in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro psona, nec pro canonico haberetur. Quod archiepiscopum infra terminum Lateraň.† concilij secundum formā prę scriptam personæ idoneæ nō conferret, liceret decano & capitulo auctoritate Apostolica iuxta eiusdem concilij statuta cōferre. ¶ Cū igitur in litteris archiepiscopi directis capitulo de decano mētio nulla tenus [c] haberetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri: ei[us] mandato extitit contra dictū: & infra. ¶ Ipsius igitur institutione [d] propter premissas rationes a capitulo reprobata, [e] ipsi intelligentes archidiaconatus donationē ad eos tā auctoritate Lateraň. cōcilij, quā indulti sibi priuilegij, deuolutā, R. de sancto Cadmūdo † illū vnanimiter cōtulerūt, inuestientes eū dē de ipso, & solēniter installātes. Processu vero tēporis præfatus archiepiscopus, post resignationē [f] & abiurationē a te factā, & receptā ab ipso, eidem R. archi-

a Confirmationē.] supple, & cōsecratronem, quia alias non dicitur vacare plene. [...] de elec. cum in cūctis. vel ipse electus cōsensit, vt archidiaconatus ipsius dareē magistro H. & sic vere uacauit.

[Glo. seq. signat cōtrarium, & soluit impugnat allegationē, q̄ in fine coadiuuat.]

b Ordinationem.] i. institutionem. Sed contra [...] extra qđ si archiepiscopus infra terminum Lateraneñ. concilij secundū præscriptam formam personæ idoneæ nō cōferret. Solū ad capitulū & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo. ad archiepiscopum autem pertinet institutio in prębenda & dignitate. idest, collatio beneficij vel dignitatis, vt [...] ver psonæ idoneæ.

c Mentio nullatenus.] nec erat necesse facere mentionem de parte, idest, de decano: cū pars teneatur in toto. 94 dist. legimus. in fi. & 14. q. 5. pœnale. de consecr. dist. 5. non mediocriter. ff. quod met. cau. l. 1. ff. de reg. iu. in toto. sic etiam episcopus in ecclesia 7. q. 1. scire. Sic nomine populi continentur senatores. inst. de iur. nat. §. plebs. Sic & familiæ appellatione, ipse dominus familiæ continetur. ff. de ver. signi. familiæ. quandoque tamen nomine ecclesiæ non comprehenditur episcopus. 63. dis. c. sacrorū. §. ex his. & [...] de ver. sign. cum clerici. & 56. dist. Apostolos. & 8. in [...] telam requisisti 1. argumentum contra prædicta quod plus valet specialis nominatio, quam generalis, 23. distinct. quamquam cum suis concordan. & supra de rescript. sedes Apostolica. cum suis concor. lau. cap. eam te.

d Institutione.] idest, collatione 2.

e Reprobata] idest, non admissa.

f Resignationem.] hoc proponebatur sed non fuit probatum; sed si probaretur, quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ concessionis, quæ non tenuit, non proderet, sed forte tenuisset ratione secundæ concessionis ab archiepiscopo factæ: immo videtur, quod non, dummodo locum viuentis scienter [3] o. capauerit. 1. q. 1. in primis versus princi.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

† sub Alex. iij. c. 4.

† Radmundo.

1 Hæc ita loquunt qñ expresso episcopo submittitur ecclesia: vel qñ dr per ecclesiā episcopum eligi. Ioan. And.

2 Concor. l. illud. ff. de minor. & l. itē apud. §. hoc edict. ff. de iniur.

3 Secus si ignoranter. 7. q. 1. præsētiū. Inn. late prosē. inter cætera secū dum Host. Ioan. And.

a Confir-

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Carere præbenda.] nota quòd qui receptus est in canonicū, diu præbenda carere non debet. sic ī. de præb. & dignit. latum. & c. dilectus. sed illa, dilectus. ꝓdicere videtur: ibi enim mādat Papa, ꝙ distributiones cotidianę conferātur, & hic expectat quousq; vacauerit bñficium: quare nō mandat hic dari distributiones? Respondeo, hic fuit receptus simpliciter in fratrē & socium nulla mētione habita de aliqua vacatura: & sic debet expectare vacaturā, vt hic dr. & in c. dilectus fuit receptus in fratrem, ita ꝙ nihil perciperet nisi loco proxime vacaturæ, quod non licuit. & ideo fuit illud cassatū. vnde Papa noluit ꝙ illi darētur distributiones propter vitium expressum, ꝙ credo fuisse factū ex gratia. hic noluit facere hanc gratiā. antequam iste C. fuit receptus in fratrē vacauit præbenda, & alius eam habuit: vt habetur in integra. Bernar.

iure, qui se fatentur te cōtra statuta præfati concilij recepisse: Sententialiter † decernimus, vt tibi quamcitò se facultas obtulerit, prębendale beneficium in Triden. † ecclesia conferatur: cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere prębenda.[a]

¶ Idem eiso, & magistro. † P. canonico Hildesemensi.

¶ Si habens præbendā in eadem ecclesia recipit dignitatem cum præbenda, vel aliā præbendam vacat prima: & quamuis a superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, quę colorata non est. h. d. secundum verum intellectum. Panor.

L Itteras.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Cum igitur, Prima subdiuiditur. Nā primo ponit formā mandati ꝓ actore directi: secundo allegationem actoris: ibi, De facto. Tertio defensionem rei: ibi, Sed ꝓpositus. Quarto elicit dubia ex ꝓdictis: ibi, Vnde. Ab. CASVS. Significatum fuit dño Papæ, ꝙ in ecclesia sancti Vuiscardi Bremēsis quędā præbenda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipsius donatio sm cōciliū Lateranē. ad ipsum fuerat deuoluta. vñ Papa mandauit quibusdā, quatenus D. clericum in uestirent de ipsa: coram istis executoribus ex parte illius D. fuit propositum, ꝙ H. præpositus quondam simplex canonicus illius ecclesiæ fuit electus in canonicū maioris ecclesię, & postmodum anno elapso elect⁹ fuit in præpositum sancti Vuiscardi, nihilominus retinens priorem præbendā, quam in ipsa ecclesia tunc hēbat: vnde petebat illā præbendā sibi cōferri, quę de iure vacabat: sed præpositus allegauit e contra, ꝙ erat de cōsuetudine generali, ꝙ vnus in eadem ecclesia plures præbēdas haberet: & qñ archieps Bremeñ. ipsū de præpositura inuestiuit, tam præpositurā ꝗ̄ præbēdā illam de consensu capituli, ei confirmauit: dubitabāt isti electores cum aliquis de una ꝑbenda eligitur ad aliā vtrum statim prima vacare intelligatur, an per sententiam debeat adiudicari eidem: & an p p confirmatioem prædictam, præbenda illa debeat dici non vacare: si ꝓ hoc consuluerūt dñm Papam: & ipse respondet, ꝙ si est ita, ꝑbenda illa, & si d iure vacet, de facto tñ nō vacat: vnde mandat, quatenus dictū præpositum cōpellāt, vt illam resignet: & cū de facto vacauerit, illam prędicto clerico assignare procurent. Nota, ꝙ præbēda dicitur vacare de iure, & non de facto: & sic de ipso facto facienda est mētio in litteris domini Papæ super illo beneficio obtentis.

CAP. IX.

L Itteras † vestras accepimus, ꝙ cū pro D. clerico vobis scripserimus, vt eū de præbenda vacāte sancti Vuiscardi Bremeñ. quā dicebat ad donationem nostrā fuisse iuxtā Lateranen. concilij statuta deuolutam, curaretis auctoritate Apostolica inuestire: et inf. ¶ De facto fuit propositū[b] corā nobis, † ꝙ H ꝓpositus, quondā simplex canonic⁹ eiusdē ecclesię, de ipsa † i maiori ecclesia in canonicū est electus:[c] & postmodū anni spatio euoluto, in ipsa ecclesia sancti Vuiscardi in prępositum est assumptus priorē † præbendam nihilominus retinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat, & infra. ¶ Sed prępositus allegabat ē cōtra, ꝙ erat ex cōsuetudine[d] generali, ꝙ vnus in eadē ecclesia plures haberet præbendas, & cū archiepiscopus Bremeñ. prępositum ipsum, de præpositura in plena synodo inuestiret, tam prępositurā illā, quam præbendam ei de communi. † canonicorum confirmauit[e] assensu: & infra. ¶ Vnde cum vobis dubium videretur, vtrum cum aliquis de vna prębenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiā debeat adiudicari † eidem: an propter confirmationem huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare: nos consulere voluistis. ¶ Cum igitur, si ita est, prębenda illa, etsi nō de facto, de iure tamen vacare noscatur[f]: Mandamus, quatenus dictū Præpositū, vt illam sine

b Propositum.] ab ipso D. clerico.

c Electus.] nihilominus retinuit præbendam: & canonici minoris ecclesię, ꝓut sequitur.

d Ex consuetudine.] hæc consuetudo potius fuit censenda corruptela. ī. de consuetu. ad nostram. & duobus ca. seq. quia quot præbendæ vel ꝑsonatus sunt in ecclesia, tot canonici debent constitui. arg. ī. eo. nulla. & ī. de instit. i ecclesia. & 89. dist. singula. & ī. de præb. de multa.

e Confirmauit.] quod facere non potuit. ī. de elect. dudum 2.

[Glo. seq. tegit per quæstionem, an episcopus possit eidem confirmare plura beneficia in vna vel diuersis ecclesijs. alle. quòd non subdit illud verum in prohibitis ꝑ decr. de multa. vel i beneficijs ecclesiasticis alleg. c. iura, & remittit. Demū tenet etiam in vna dispensari posse ex causa.]

f Vocare noscatur.] per hoc videtur quòd episc. omnino non potest alicui cōferre plura beneficia. supra de præbendis, de multa, quia non potest dispensare quòd aliquis habeat plures ecclesias vel præbendas intitulatas. 70. distinct. sanctorum. Item eo ipso quod transiuit ad secundam ecclesiam, vacauit prima. 22. quæst. 2. ß. quā iam translatus. & supra de elect. cum in cunctis. & supra de præbendis, de multa. & est sim. ff. de re iud. l. 4. §. si quis ex conuentione. ff. de diuort. l. vlt. in fine. Et hæc quę dicta sunt locum habent quando

recipit

Marginal notes:

† In orig. antiquis ita. de ipsa in maioris ecclesiæ canonicū est electus.

† In codice Barbatię ita: priorē et prębēdā nihilominus detinens.

† Dicto, cōi deest in recētiorib. q̄ habent veteres vt plurimū.

† abindicari, legit i oib⁹ manuscriptis, & ponit pro auferri, qđ & series idicat, vnde colliges ꝑperā in aliquot vulgatis legi, adiudicari. in alijs abdicari ꝙ est falsum.

recepit secundam ecclesiam eśquā intitulatam cum cura animarum: secus si recipiat simplex beneficiū, quia per constitutionem illam, supra de præbendis, de multa, non vr̃ ep̃is ademta dispensandi facultas circa beneficia simplicia, vel circa beneficium & ecclesiam, sed in personatibus & beneficijs curā animarū habētibus. Sed vt in eadē ecclesia habeat quis plura beneficia ep̃s dispensare nō potest, vt hic colligit cum dicatur, ꝙ talis ꝓbēda de iure vacet, non obstante confirmatione archiep̃i ꝓdicti. præterea simile habes ī. eo. cum nostris. ff. ad municipa. l. municeps 2. & C. de pac. dotalib. si mulier. 26. dist. acutius. in fi. Ar. ꝯ ff. de actionibus & obliga. quoties. 1 & C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. sciendū. Ioan. de hac dispensatione dixi ī. de preb. de multa sed melius ī. de electio. dudum in glos. nota ergo in gl. Vel dic ꝙ ideo confirmatio non valuit, quia ꝑ talem confirmationē non intēdebat dispēsare cū illo, q̄ semper est necessariū vt dispensatio exprimatur. ī. de schismaticis capitulo secundo, & ita confirmatio non valuit, cū iam vacaret de iure, licet nō de facto, nec archiep̃s intendebat dispēsare cū ipso.] & si cū fuisset, poterat dispensare cum ipso, vt ī. eo. cum nostris. Ber.

† Non est sic iuri inimicū habere duas actiones ex eadem re, sicut habere dua ꝓbēdas in eadē ecclesia q̄ non sic effectiuè secā sunt in vnā sicut actiones. & in §. sciēdū, q̄ [illegible] mulier hēt dotē & legatum a marito hoc voluit: quia in his nulla est absurditas: sed in casu decre. secus. Io. And.

† Ca. ꝯ eo. ti. i 3. compil.

† constituit

difficultate resignet appellatione remota cogatis: unam cum de facto vacauerit, clerico memorato cōferre curetis.

¶ Idem episcopo & archipresbytero Papień.

¶ *In ecclesiis non numeratis, vacatio præbendarū seu canonicatuum possibilis non est: nec fit ibi reuolutio ad superiorē ex negligētia semestri, in non prouidendo ecclesia de ministris. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. X.

EX † parte Astensis ecclesiæ nostris est auribus intimatū, quòd cum quędam præbendæ in ipsa per quatuor annos & amplius vacauissent, Astensis episcopus quosdam ibidem instituit, † credens sibi hoc ex Laterań. concilio licere. Instituti, autē scientes non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolaneń. archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit, & in corporalē possessionē præbendarū induxit, capitulo eiusdē ecclesiæ ꝓbēte assensum, † tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere [a] curauerunt: & infra. Tandem vtraque pars [b] concorditer est confessa, quòd i prædicta ecclesia nō erāt distinctę [c] præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus. ¶ Nos igitur intelleximus euidenter, statutum Laterań. † concilij de beneficijs ultra sex menses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuisse: & si forte Asteń. ecclesia canonicorū pateretur defectū: vnde institutio per archiepiscopum vel episcopum facta, occasione cōcilij memorati, carere debet robore firmitatis. ¶ Quia verò totum capitulum [d] tribus exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis trib. aliquid rationabile contra ipsos obiectū est

EX parte. Concilium Lateranense locum non habet vbi non sunt distinctę præbendæ, nec certus canonicorū numerus. hoc dicit. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionem, ibi, Tandem. Tertia sententiam: ibi, Nos igitur. quarta gratiam: ibi, Quia verò. Abbas Sic.

CASVS. In ecclesia Asteń. quædam præbendæ per quatuor annos & amplius vacauerunt. Ep̃s Asteń. quosdam instituit in eis, credens sibi hoc licere auctoritate concilij Laterańeń. instituti sentientes institutione illam firmam non esse, ad Mediolań. archiepiscopum accesserūt, qui eos ordinauit, & in corporalem possessionem præbendarum ipsarum de consensu capituli induxit, exceptis tribus, q. se opponere curauerunt. Propter quod vtraque pars ad sedem Apostolicam accessit: & dum causa tractabatur ibidem, vtraque pars confessa fuit, quòd præbendæ non erant ibi distinctæ, nec certus canonicorum numerus constitutus: vñ Papa euidenter considerans, quòd Laterań. concilium in hoc casu locum non habebat, quamuis ecclesia canonicorum pateretur defectum, ꝙ institutio per episcopum vel archiepiscopum facta occasione Laterań. concilij non valebat: verumtamen quia totum capitulum tribus tantum exceptis, prædictorum receptionē affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile obiectum est & ostensum, mandat Papa, ꝙ si facultates ecclesiæ suppetunt, secundum consuetudinem hactenus obseruatam prædicti clerici pro canonicis habeantur. Nota ꝙ vbi certus numerus canonicorū statutus non est, non habet locum canon Laterań. concilij, nec dicitur ibi ꝓpriè vacare præbenda. Itē minor pars, etiam vnus pōt se opponere maiori, dummodo iustā causam ostendat. Itē secundum facultates ecclesiæ canonici sūt instituendi secundū consuetudinem obseruatam.

[Glo. seq. ī princ. & fine ar. ꝙ collegium vel ecclesiam ꝑ vnū posse defendi: dummodo, &c. argum. idem in agendo etiā sine cautione, sed tenet contrarium.]

a Opponere.] videtur ergo, ꝙ duo vel tres de collegio defēdere possunt ipsum collegiū inuitis alijs, sicut & age[illegible] 12. q. 2. c. non liceat. ver. liceat. ff. de li. cau. l. 2. & 3. sed tamē isti reportauerunt ꝯriā sententiam, & quia nihil rationabile ostenderunt quare possēt ceteris obuiare. & ē arg. ꝙ si vnus canonicus velit [illegible] ecclesia, ꝙ nō [illegible] necesse ostendere literas de rato. [illegible] hoc non est verum. ī. de iudi. causam. & ī. de offi. dele. coram. & est hic notandum, ꝙ vnus vel duo pōt se opponere pro defensione ecclesiæ, si rōnabilem causam ostendant. ī. de ijs quæ fi. à maio. pa. capitulum in cunctis. & hic.

[Glo. seq. no. de suppletione, & remittit.]

b Vtraque pars.] not. ꝙ dominus Papa supplet hic de facto, sed hoc dictum est ī. de elect. cum nobis. & ī. de postu. prælato. bonæ 1.

c Distinctæ.] & ita vbi præbendæ distinctæ non sunt nec certus canonicorū numerus definitus, non dr̃ vacare præbenda: nec locum habet sua constitutio ī. e. nulla vt hic patet. sic etiam dicit de cōiter viuentibus, ꝙ non debent facere portiones inter se arg. 12. q. 1. quia tua. ibi ergo non dicitur vacare præbenda, sed vbi certum q[illegible] datur quotidie cuilibet personæ per se viuenti, & vbi est certus numerus tantum constitutus. Lau.

[Glo. seq. arg. ad idem, & signat contrarium.]

d Totum capitulū.] arg. quòd si aliqua ratio allegat, & alia [illegible] mouet [illegible], quæ non allegatur, iudex ex officio suo pot[illegible] supplere, & secundum illā ꝓcedere. ī. de elect. cum nobis. ff. de verb. [illegible] & ff. de postu. l. 1. §. [illegible] & ff. de petit. hære. l. vl. sed arg. contra. ī. de iudi. examinata.

† Laterań. [illegible] Alex. [illegible]

3 [illegible] & [illegible] Papa [illegible] Ioan. And.

1 Dicit [illegible] & ī. [illegible] Ioan. A[illegible]

a Suppe-

a Suppetant.] hoc semper considerandum est. ī. de in sti. c. 1. & c. auctoritate. C. de sacrosan. eccl. lan ecclesijs. & sup. de vi. & hone. cle. c. quoniam vt ait. & ita obtinet hic pars ista, non ex illa causa, quam allegant per se. s. institutionem epi & archiepi. sed quia Papa inuenit eos institutos per epm de consensu capituli, & si certus numerus esset constitutus, adhuc non valebat institutio archiepi, vel epi, cum potestas conferendi præbendas illas translata fuisset ad Papam, cū iam per quattuor annos vacauissent. supra eo. nulla.

[Glo. seq. no. secūdū ꝯsuetudinē, &c.]

b Consuetudinē.] not. ꝙ cum dñs Papa scribit pro aliquo eligēdo, semp facienda est interpretatio sm cōsuetudinē ecclesiæ illi. sup. de cōsue. cū olim. 1 nec enim minuendi sunt redditus consueti. ī. de censi. prohibemus. & quilibet eum gradū & honorem retineat, quē ex consuetudinē pristinæ conditionis meruit. C. de off. præfe. vrb. l. vlt. & ita licet non sit numerus constitutus, tñ tot sunt ibi cōstituendi, quod consueuerunt ibi esse, dum tamen sufficiāt facultates: alias si nō sufficerēt, deberet reduci 2 numerus ille ad eum numerum ꝙ possent congrue sustentari. in auth. ut determ. sit nu. cle. in vlti. col. coll. 2. § inuestigantes. Ber.

vlt. adhuc quærit. & soluit.]

c Canonicē.] hoc enim intelligebatur in illa concessione, vt personæ idoneæ, & modo canonico illam conferret. sup. de elec. c. causam ꝙ arg. ī. vt eccl. bene. vt nostrum. ff. de serui. si cui. ff. de ri. nup. quamquam. Sed quid si ille conferat indigno, nunquid iterum posset dare? Certē nō, sup. de elec. cū in cunctis. Idem credo si electus ille non vult consentire, quia ius redit ad pristinū statū. sup. de elec. causa Vintonien. 3 Sed nunquid eps & capitulū eam dare pñt? Ita: quia dolus procuratoris nō obest dño ff. de dolo. c. & eleganter. § pen. ī. de testi. in inte. c. 2. & ī. vt lite non conte. c. 1. vbi de hoc. Vin. Sed pone ꝙ eps ante collationē ipsius H. conferat eā, nunquid valet collatio? sic. Sed si clausula illa: si ꝙ fecerit decernim⁹ irritū & inane, & c. adiecta fuisset, tunc non posset cōferre. sup. de præb. inter cetera. alias si eps cōferret, credo ꝙ collatio teneret. sup. de præben. dilectus filius G. Bernar.

[Gl. seq. primō allegat vnam contrariationem reddit. dubiū soluit, & argumentando quærit. sol. & contra solutionem alleg.]

& ostensum: Mādamus quatenus si Asten. ecclesiæ suppetāt a facultates, secūdum cōsuetudinē b hactenus obseruatā, prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

¶ Idem episcopo & capitulo Laudunensi. †

¶ Habens potestatem conferendi, potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium quod vacabit.

CAP. XI.

CONstitutus † in præsētia nostra H. ecclesiæ vestræ canonicus humiliter intimauit, quod tu frater episcope potestatē ei dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quæ † primo in ecclesia vestra esset vacatura: & Reme. archiepiscopus tunc Apostolicæ sedis legat⁹ vobis filij capituli † auctoritate nostra præcepit, vt cū præbenda psa vacaret, personam illam cui vellet idem H. eam conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsā. & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus personā illam, cui memorat⁹ H. sacerdotalem præbendam, cum cōtigerit eam † vacare, duxerit canonicē c conferendam, sine contradictione qualibet admittatis: & tu interim frater episcope, præbendam huiusmodi contra formam concessionis d tuæ, conferre alicui non præsumas: & infra. ¶ Quia verò cōcessiones tales (si ad cōsequentiam traherētur) fieri possent in fraudem e canonicæ †

COnstitutus.] Diuiditur, quia in prima ponitur gratiæ petitio. In secunda exauditio ipsius: i. Quocirca. In tertia futuræ fraudis prouisio: ibi, Quia vero Abbas.

CASVS. Eps Laudun. contulit H. canonico suo potestatem conferendi præbendam sacerdotalem, quæ primo in ipsa ecclesia vacaret. & archieps Remen. Apostolicæ sedis legatus præcepit capitulo Laudun. vt cū præbenda vacaret, personam illam reciperent ad eam, cui dictus H. illam duceret conferendam. Iste H. adhuc dubitans de iure suo, accessit ad dñm Papam, vt quod super collatione dictæ præbendæ factum fuerat, ratū haberet: mandat Papa epo & capitulo, quatenus personam illam cui dictus H. præbendam illam, cum vacare contigerit, duxerit conferendam, sine contradictione recipiant, & eps interim præbendam illam ꝯ formam concessionis suæ alicui nō conferat. In fine dicit Papa, si concessiones huiusmodi ad consequentiam traherentur, fieri possent in fraudem Lateran. concilij, per quod beneficia antequam vacent, conferre prohibentur: vnde præcipit Papa, ꝙ occasione huius mādati, quod continet gratiam specialem, fraudem adhibere volentibus licentia nullatenus tribuatur. No. quod eps ex causa potest delegare præbendarum collationes, quia hoc est iurisdictionis. Item concessiones vel donationes factæ in fraudem iuris, non valent. Item priuilegium personale ad ius commune trahi non debet.

[Glo. seq. soluit tres quæstiones solutas iure nouo,

d Contra formam concessionis.] sic ī. de præb. relatum. Non enim reuocatur perfecta donatio. 22. q. 2. non enim. & C. de vinca. pro donato. l. vlt. & C. de cōdi. ob causam da. cum ancillam, nisi ob culpam donatarij. 16 q. 7. inuentum. 56 dist. satis peruersum; & ī. de do. c. vlt. C. de reuo. dona. l. vlt. & insti. de don. § sciendum. Sed si ante istud mandatum illam contulissent eps & capitulum, si qua præbenda vacasset, valeret collatio. quia talis donatio vel concessio non tenuit ut hic patet, & si. sup. eo. relatum. & ī. eo. c. vlti. Itē hic habes ꝙ concessio quæ nulla est, efficitur valida per consensum Papæ. simile 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid eps potest istud ius delegare alij, cum illud sibi cōpetat? Arg. ꝙ sic. ī. de elec. suffraganeis de conse. dist. 1. missarum. & c. nullus 2. maxime cum instituere sit iurisdictionis, non episcopalis offi ij. ī. de elect. nostri. & c. transmissam. Respondeo in genere 4 potest episcopus ex causa delegare tam institutionem quam administrationem rerum suarum. 16. q. 1. statuimus. & supra de insti. ex frequentibus. sed non in specie per hanc decr. & infra eod. c. vlti. quia illud posset fieri in fraudem constitutionis. & supra eod. nulla. verum tamen ius instituendi in aliqua ecclesia donare posset. infra de donation. pastoralis. argum. contra infra de iure patrona. cum dilectus. vbi legatus reseruat sibi donationem primæ vacaturæ. Io.

e In fraudem.] no. hic arg. quod si aliquid prohibetur vna via, non conceditur alia uia, quia fraus fit legi. sic supra de procuratoribus, tuæ fraternitati. vbi de hoc, & optime habes hoc ff. de tutoribus & curatoribus, si

Laudo si. ... Laudun.

† Cap. 8. tit. in 3. nptia.

ita, quæ no esset ista eccl. vaca.

Ide con in l. fin. ...

Per epm ...

† capitulum

3 Vide c. si cōpromissarius. de elect. lib. 6. vbi de his omnibus.

† illam.

† In concilio Lateran. sub Alexan. III. c. 8. & c. 2. ꝯ eo. adde concil. Trid. sessio. 24. de refor. c. 19.

4 De hoc ar ticulo præter tradita hoc loco a Panormitano, & alijs, adde Oldradū consil. 77.

bus. si rem. §. r & ff. de condi. insti. quæ sub conditione, §. si quis & ff de bo. libet. quæritur. & C. si mancipium ita venerit ne prostit. l. vlt. ff. ad Mace. l. 3. §. is autem. in fi & ff de spons. oratio. 7. de priuil. q̃ro. vbi de hoc.

Dilectus] Cõis diuisio. Primo petitio Secundo repul. sio. 1, Nos. Abbas.

CASVS. Magister G. canonicus cuiusdã ecclesiæ cathedralis a ć fuit ad Papã xponens eidẽ, ꝗ epo suo viam vniuersæ carnis ingresso, archiepus sanctæ Seuerinæ credẽs, ꝗ ꝑ negligẽtiã canonicorũ, qui non elegerant infra sex mẽses, ad ipsum esset eligẽdi auctoritas deuoluta, dictũ G. eligit in epm: Papa videns ꝗ canõ Lateran. cõcilij ꝙ negligentes editus, ad epat⁹ vel archiepat⁹ nõ solet extendi, sed ad ꝑsonat⁹ alios, & ad minora bñficia electioni huiõi, exigẽt. instituta cassauit. Per hãc decr. declaratur illa decretalis nullã de quibus bñficijs intelligat, nec corrigitur ista per illã cõstitutionem, ne ꝑ defectu Nota ꝗ canon Lateran. cõcilij ꝙ negligentes editus, ad epatus vel archiepatus nõ extẽditur, sed ad personatus alios & minora beneficia. [Gl. seq. ponit quomodo Lateranẽ. cõcilium in deuolutione cõcordat cum illo g̃nali. sed discordat in tempore.]

a Extendi.] hodie vero si cathedralis ecclesia vel regularis ꝑ tres menses vacauerit, eligendi potestas deuoluitur ad proximum superiorem. s. de electione pro defectu & ita hodie valeret talis electio facta per tres menses. constitutio illa, s. eo. c. ul. la. loquitur de minoribus dignitatibus & beneficijs. vnde non extenditur ad episcopatus, vel archiepiscopatus, sed poterat conferre. eos auctoritate illius canonis. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus. vnde non valuit hic electio facta auctoritate ipsius illa, ne pro defectu locum habet tantum in epatibus, archiepiscopatibus, & abbatijs. B.

† tributur

† Capit. 9. eod. tit. in 3. compilat. Et de materia vide Romanum con sil. 338. & Geminianũ in cap. auaritiç. de electi. lib. 6. adde Felinum supra in Rub. ti ca de maio. & obed.

† Alex. i j. in cõcil. Lateran. cap. 8.

† In codice Barbatiæ ita: ad archiepat⁹ vel epatus, &c.

¶ Lateranen. concilium de beneficijs vltra sex menses vacantibus, ad episcopatus non extenditur.

sanctionis, per quam ꝑhibentur ecclesiastica beneficia concedi I ue promitti antequam vacent, nolum⁹ quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiã continet personalem, fraudem adhibere volentibus, licentia concedatur. †

¶ Idem.

CAP. XII.

Dilectus† filius magister G. Canonic⁹ vestri nobis suggessit, quod episcopo vestro viã vniuersæ carnis ingresso, archiepiscopus sanctæ Seuerinæ asserẽs, quod propter negligẽtiam vestrã ad ipsum erat eligẽdi auctoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod canõ Lateranẽ. concilij ab Alexandro† Papa contra negligentes editus, ad† archiepiscopatum uel episcopatum non solet extendi,[a] sed ad personatus alios, & minora ecclesiastica beneficia coarctari electionẽ huiusmodi iustitia cassauim⁹ exigẽte.

[1] Consule antiquam decretalẽ initio capitis citatã, vnde facilius percipies facti speciem.

EX tenore.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter I. clericum ex parte vna, & abbatem & conuentum de Bello ex altera, vertebatur quæstio super diuisione ipsius In petrauit causam committi super hoc quibusdam iudicibus. coram quibus petebat dictus abbatem & monachos cõpelli ad prouisionẽ ipsius sm quod sibi promiserant: lite contestata dictus I. exhibuit quandã chartam, continentẽ, ꝗ monachi promiserant ei dare primam ecclesiã ad donationẽ suam pertinentem: Monachi dicebant ꝗ ad hoc non tenentur, cũ talis promissio sit ꝯ Lateran. concilium dubitantes iudices quid iuris esset? Papa consultus rñdet, ꝗ promissio prædicta non tenet facta ꝯ cõcilium Lateran. vnde mandat, ꝗ prædicto clerico super hoc silentium imponat. Not. ꝗ hic auditur allegans turpitudinem suã, & ꝯ factũ suum exceptiõdo. Itẽ promissio ꝯtra cõcilium Lateranẽ. nõ tenet, nec obligationem inducit.

¶ Idem Priori †Hostieñ. & superiori ... Fridi.

¶ Non valet promissio beneficij vacaturi.

CAP. XIII.

EX† tenore litterarũ vestrarũ accepim⁹, quod cũ causa, quæ inter I. clericũ ex vna parte, & abbatem & cõuentum de Bello ex altera, sup ꝓuisione ip̃ius vertebatur: & inf. ¶ Dictus clericus post litem cõtestatam chartam quãdã[b] monachorum exhibuit, continentem, quod primam ecclesiam ad donationem suam spectãtem assignarent eidem: & infra. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod promissio prædicta non tenet, vt pote contra statuta[c] Lateranẽ. † cõcilij attentata: mandamus, quaten⁹ memorato clerico sup hoc silentium imponẽtes, ab ipetitione ipsius dictos abbatem & monachos absoluatis.

b Chartam quandam.] sibi imputet, qui chartã huiusmodi ꝯ se exhibuit, quia potuit præuidere an ei prodesset vel obesset. sic s. de fide instr. imputari. & s. de præscrip. c. pen. quasi ad finem.

¶ Glo. seq. recitatur obijciendo quod turpitudinẽ suam allegãs, & c. soluit, ponẽs quattuor casus, in quibus auditur ... & cõtrarium, remittit & soluit.]

c Statuta.] sup. eo. nulla. & c. relatũ. Hic audiri fuerũt monachi isti turpitudinẽ suam allegantes, in odium illius recipiẽtis turpem promissionem. 28. dist. ... sic audit qs vbi vertitur periculum animæ. s. de ... & ꝯsanguinei ... quis allegare turpitudinem suam ... ob turpẽ causam per totum. & etiam in agendo, cum eum allegat cõtra eum q. eam exegit. C. de furtis. l. 1. & 2. Arg. cõtra sup. eod. cum super quæstione. sed ibi soluitur. plus fuit ibi processum, quia receptus fuit in canonicum hic sola promissio interuenit, quia ibi non fuit probatum quod contra concilium ille receptus fuisset, alioquin benè fuisset expulsus. Ber.

¶ Idem.

¶ Obligatur prælatus, qui promittit prouidere cum poterit.

CAP. XIIII.

ACcedens† ad Apostolicã sedem R. clericus, sua nobis insinuatio

ACcedens.] Prima pars factum narrat. Secunda ibi, Nos. Et hodie propter abusiones prælatorum, qui in fraudem concilij Lateran. promittebant bñficia, cum facultas se obtulerit, est correctio hoc c. Hodie nullo modo valet promissio, sive fiat de vacatura, sive q̃ facultas se obtulerit. Ab.

CASVS. Quidam monachus ꝓmittit cuidam clerico

ne monstrauit, quod cum promiseritis vos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio cum posseritis; sicut per litteras iudicum delegatorum inde confectas liquidò apparebat: & infra. ¶ Nos autem considerantes, quod aliud est prælatum promittere beneficij collationem, cum poterit, aliud cum vacabit: cum in multis casib.[a] se facultas offerre posset, in quib. collatio non esset in expectatione vacaturi beneficij differenda: Mandamus, quatenus memorato R. (cum poteritis) ecclesiasticum beneficium assignetis.

¶ Idem.

¶ Si ad capitulum & prælatum vt prælatum potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporis non transit. secus si prælatus intersit vt canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prælatum, nisi dolum committat. h. d. & est textus multum allegabilis.

CAP. XV.

POstulastis † per sedem Apostolicam edoceri, vt cum ad vos & archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat, vtrum præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat si eam infra semestre tempus neglexeritis ordinare ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod si vos & idem archiepiscopus infra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad vos, ita nec à vobis ad illum potestas deuoluitur conferendi: sed secundum statuta Lateranen. concilij † ad superiorem transit donatio: Nisi [b] forte archiepiscopus, non vt prælatus, sed vt canonicus [c] † vobiscum ius habeat conferendi. Et in hoc casu cum

R. nomine prouidere in ecclesiastico beneficio quam possent: hoc cum obtulerit se facultas: sed quia non prouidebant eidem, impetrauit litteras contra ipsos ad quosdam iudices delegatos, coram quib. petebat monachos compelli, vt prouiderent eidem secundum quod promiserant: respondebant monachi, quod non tenebantur ei prouidere per illam promissionem, cum sit facta contra concilium Lateranen. Iudices super hoc dubitantes, significauerunt hoc domino Papæ: & ipse super hoc rescribit monachis illis dicens quod aliud est prælatum promittere collationem beneficij cum poterit, & aliud cum vacabit: cum in multis casib. facultas se possit siue posset offerre, in quib. collatio non esset sub expectatione vacaturi beneficij differenda: vnde mandat illis, vt præfato clerico cum potuerint beneficium ecclesiasticum debeant assignare. Nota, quod promissio de non vacante non valet. Item aliud est promittere beneficium cum vacauerit (quod non licet) & aliud cum facultas se obtulerit: quod licet: vnde patet promissionem non vacantis factam in genere, non valere.

a Casib.] generalior est enim ista concessio, cum potero, quam ista, cum vacabit: nec etiam in ea contingit expectare mortem alterius; sicut in alienam possunt aliqui priuari ecclesiis. supra de præb. referente. Item quandoque aliqui renunciant. Item quia possunt aliqui adiungi aliis tanquam socij in ecclesia. Item possunt fieri de vna præbenda duæ. supra de præbend. vacante. Item quia possunt augeri facultates ex testamento alicuius vel donatione: & sic non semper timetur quòd aliquis desideret mortem alterius, quæ fuit causa huius prohibitionis, vt supra eo. capit. 2. sæpe enim permittitur aliquid in genere, quod non permittitur in specie. 13. quæstio. 2. non æstimemus. 23. quæst. 4. non potest. ff. de quæstionibus. l. 1. §. quæstionem. & supra de offic. ordinarii, si sacerdos. Et eodem modo videtur quòd huiusmodi promissio valeat; promitto tibi beneficium ecclesiasticum: cum sit generalis.

POstulastis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Ad quod à quo vsque casum excipit: ibi, Nisi. quem determinat, ibi, Et in hoc. Abbas.

CASVS. In quadam archiepiscopali ecclesia collatio præbendarum siue beneficiorum pertinet communiter ad archiepiscopum & capitulum; quærebatur si infra sex menses præbendam vacantem neglexerint ordinare, vtrum collatio ipsius præbendæ penes archiepiscopum remaneat? Respondet Papa, si capitulum & archiepiscopus infra prædictum tempus circa hoc fuerint negligentes, nec ab archiepiscopo ad capitulum, nec a capitulo ad archiepiscopum potestas deuoluitur conferendi; sed ad superiorem, secundum Lateran. concilium transit collatio: nisi forte archiepiscopus non tanquam prælatus, sed tanquam canonicus cum capitulo ius habet conferendi: in eo casu si archiepiscopus dolose impedierit collationem, dolus ei prodesse non debet. Nota casum in quo metropolitanus non potest purgare negligentiam capituli. Item istud est 1. commune, quòd collatio beneficiorum simul ad capitulum & episcopum pertinet: & tunc per negligentiam transfertur ad superiorem proximum. Item quandoque archiepiscopus residet in capitulo vt prælatus, quandoque vt simplex canonicus. Item dolus nemini debet suffragari.

b Nisi.] mutat casum, quando scilicet non pertinet simul ad episcopum & ad capitulum ius eligendi. sim. supra de offic. dele. consultationibus.

[Glos. seq. quærit obiiciendo, & sol. Iterum obiicit, ponit dictum Ioan. & solut.]

c Sed vt canonicus.] hic patet, quòd vbi eligendi ius communiter pertinet ad archiepiscopum & capitulum, huiusmodi ius eligendi non deuoluitur de vno ad alium. de hoc est dictum fuit supra de offic. ord. irrefragabili. Sed qualiter episcopus potest stare in capitulo quasi canonicus: quia quam cito fuit consecratus in episcopum, vacant priora beneficia sua. supra de elect. cum in cunctis. & municeps esse desijt senatoriam dignitatem adeptus. ff. ad munic. l. municeps. nec potest dici, quòd eligi possit postea in canonicum: quia secundum hoc oportet ipsum confirmare suam propriam electionem quod esse non debet. supra de iudi. cum ad nostram? Potest dici, quod licet dignitates priores perdat, ius tamen canonici retinet: non quod prius habebat, 1 sed quod episcopus prius consueuit habere per vicarium, eo ipso quòd quis eligitur in episcopum, eligitur ad tale ius canonici de consuetudine loci. & ex causa intelligo hanc consuetudinem introduct am iustæ. argum. supra eod. cum nostris. Sed obiicio fortius: si episcopus eligitur quasi canonicus de nouo electus, ergo in eligendo nõ habet primam vocem: quia sic eligeret seipsum, quod esse non debet. supra de insti. cum ad nostram. Dixit Ioan. quòd illud ius canonici ad quod electus est episcopus, est priuilegiatum, & excedit alia iura, & hoc ideo, quia illud ius annexum episcopali est dignitati, & ratione connexitatis sæpe sortitur aliquis priuilegium, vt 18. quæst. 4. §. quis contumax, ff. de rei ven. quæ religiosis. & supra de iud. quanto. Quod prius dictum est, verius est, quia simul eligitur ad vtrunque, eo ipso quòd eligitur in episcopum, eligitur in canonicum, & de speciali consuetudine hoc obtinet.

† C. 2. eo. tit. in 4. comp.

† sub Alex. iij. c. 8.

† Vide quæ per hunc te. scribit hic Panormitanus de munerib. quæ dantur legatis.

1 Facit clemen. de præben. si iuxta. Ioan. And.

dolose impedierit, dol[b] ei suffragari non debet.

¶ Honorius iij. episcopo & præposito capituli † Cameracen.

¶ Sicut non potest patronus promittere se præsentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, ita nec dare potestatem præsentandi antequam beneficium vacet.

CAP. XVI.

Cum † dilecta in Christo filia comitissa Flandren. † fecerit promissiones[c] de non vacantibus beneficijs ecclesiarum, in quibus ius obtinet patronatus: & donationes[d] eorum in manibus posuerit alienis: Mandamus, quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem, ne† similia de cætero attentare præsumat.

a Cum dolose impedierit.] vt quia fecit quod propositus qui hēt congregare capitulum differret, ei promittens quod ad placitum suum conferret. Et expone, cū, pro si.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, & secundam approbat.]

b Dolus.] si ergo capitulum non eligat intra tps statutū procurante epō nō deuoluit pro hoc eligendi potestas ad epm: & dol[9] eius nō oberit capitulo: quia illud tps restituendū est capitulo. ff. ex q. cau. ma. ait prætor. §. vlti. & l. sed. & si. §. hoc quoq;. & ī. de in integ. resti. ex lris. Secus si dolo alteri[9] factū esset: quia tūc ageret ꝯ illū, qui dolū fecit. ff. de dol. l. arbitrio. § pe. si esset soluēdo. Sed in casu illo dolosus nō est soluēdo, & idō restit capitulo pristinū ius. ff. de eo per quē factū erit l. vlt. & ff. de dolo. & eleganter. § pe. Io. contrā credo, quia & i putent illa, quia nō elegerunt īfra tepus quia sic .n. aliās vbi eligere ñ pōt, tñ currit tepus. ī. de elec. c. vlt. & potestas eligendi nō deuoluitur ad epm propter dolū suum, sed ad superiorem, vt in littera dr. Ber.

Cum dilecta.] Directa vel indirecta promissio facta à patrono de beneficio vacaturo non tenet. Primò narrat factum quod secundo irritat, & fieri prohibet, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Comitissa Flandren. habet ius patronatus in quibusdam ecclesijs, in quibus habet præsentationem: quasdam promissiones facit de non vacantibus beneficijs, & donationes illorum beneficiorum posuit in manibus quorundā, vt cōferrent illa cū vacauerint: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ, vnde mandat quibusdam, quatenus huiusmodi donationes denuncient irritas & inanes præcipiendo illi Comitissæ, ne de cætero similia attentare præsumat. Not. quod promissio vel collatio de beneficio non vacante, non tenet.

c Promissiones.] huiusmodi promissiones irritæ sunt. supra eod. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. & c. constitutus.

[Glo. seq. obijcit. & dupliciter soluit.]

d Donationes.] talis donatio non tenuit facta de re non vacante, vnde ea non obstante potuit comitissa præsentare vacantibus ecclesijs illis. infra de iur. patr. illud & præterea talis donatio fieret in fraudem canonicæ sanctionis supra eod. constitutus. vnde non teneret nisi confirmaretur à Papa, vt ibi. Sed videtur quod comitissa non poterat hoc allegare: quia turpitudinem suam in hoc proponebat. supra eod. cū super quæstione. & ī. de donatio inter dilectos. C. de transa. l. transactione huiusmodi & C. de reuoca. don. cum profiteris. & quia in legē commisit, frustra legis implorat auxilium. infra de vsu. quia frustra. ff. de min. l. auxilium. Sed dicas quod in casu isto bene audiretur comitissa, cum nullum ius adhuc sit acquisitum donatarijs, vt supra e. c. ex tenore. De hoc dictum est supra eo. cum super quæstione. vel forte comitissa hic non agebat, sed factum ipsius, quod erat cōtra ius, innotuit domino Papæ, vnde Papa illud decernit irritum, & mandat, vt de cætero talia non debeat attentare, cum illud sit contrarium iuri. Ber.

TITVLVS IX.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Innocentius iij. Priori & conuentui Glaston. †

¶ Vacante sede, status eius mutari non debet.

CAP. I.

Nouit† ille qui scrutator[e] est cordium quòd licet C.† prædecessor noster, ecclesiam vestrā erexerit cathedralem, ipsam Bathonien. ecclesiæ vniendo,[f] vt idē esset episcopus vtriusq;:

NE SEDE VACANTE.

¶ Supra visum est de institutionib. & collationib. beneficiorum. sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione, merito hanc sumpta occasione subijcitur hæc rubrica generalis. Ne sede vacante. Et pondera, quia rubrica loquitur negatiue, & ponit orationem perfectā, & ex ea potest argui quòd nihil potest innouari sede vacante in præiudiciū ipsius sedis, nisi iure expresse caueatur. valet enim arg. ex rubro, iuxta not. supra in proœmio, & C. ēt ob chyro. pec. pig. te. po. sup. rubri. & in l. 1. eo. ti. Abb. Sicul.

De hac materia hr 12. q. 2. hæc huius placiti & in multis cap. seq.

Nouit.] In prima ponitur petitio cum facti narratione. In secunda petitionis repulsio cum quadam protestatione. Secunda ibi, Attendentes. Abb.

CASVS. Cælestinus Papa monasterium Glastonien. erexit in ecclesiam cathedralem, vniendo illud ecclesiæ Bathonien. vt idē esset episcopus vtriusque: post hæc monachi conquerebantur domino Innocentio dicentes, quòd illa vnio vergebat in graue præiudicium monasterij sui: cum per illā vnionem solueretur religio, eleemosyna fraudaretur, hospitalitas tolleretur vnde petebant sibi & monasterio prouideri super his: propter quod mandauit Papa quibusdam, vt monasterium ipsum sub Prioris regimine facerent gubernari, & episcopus certis redditibus esset cōtentus vnione manente, & quòd episcopus res monasterij non expenderet; & ad petitionem Bathonien. episcopi confirmauit Innocentius hanc prouisionem suo priuilegio: Mortuo Bathonien. episcopo petebant monachi à dño Papa, vt statū monasterij sui deberet in melius reseruare: quia tempus aduenerat in quo illud fieri poterat sine scandalo; & hoc idem petebat Bathonien. ecclesia, & dñs rex, & alij plures magnates, & episcopi & abbates, vt vnione penitus dissoluta, monasterium reduceret in statum antiquum: sed dñs Papa considerans quod sede vacante non dēt aliquid innouari, cum non sit qui ius epale defendat, & ne Papa visus sit plus prouidisse personæ, quàm ecclesiæ, si mortuo illo episcopo mutaret subito id quod eo viuente concessit, ideo petitionem illorū non potuit exaudire: verumtñ concedit illis, vt cū ecclesia Bathonien. de pastore fuerit ordinata, ius suum prosequēdi liberam habeant facultatem, interim tñ monasteriū regatur sub cura Prioris. Not. quod sede vacante nihil est innouandum. Item tunc ecclesia caret defensore, & sic non est qui agat vel conueniat. Item quæ cum deliberatione facta sunt, non debent subito immutari.

e Scrutator.] 32. dist. erubescant. & 24. qu. 3. Deus qui. & 2. q. 5. consuluisti. & 32. q. 5. Christiana.

[Glo. seq. tractat de triplici vnione.]

f Vniendo.] nota quod trib. modis ꝯ fit vnio ecclesiarum vno modo sic, vt vna subijciatur alteri, & hoc erit sedes apud illam cui subijcitur. Vel sic pōt vniri, vt ex duabus dignitatibus fiat vna; & sm hoc illi, qui sunt in vna ecclesia

y Hæc glossula non est Bernardi. nec hr in vetustis exemplarib.

† al. ita: & capitulo Cameracen. al. ita: & canonicis Cameracen.

† De materia, quod mulier possit habere ius pat. vide Card. in cle. 2. de iur. patro.

† Flandrorū

z Pro cōcordia harū opinionū, vide præ cæteris hoc loco Ioannem And.

† al. nec ... tero ... re ... mat.

† Glaston. Glastone. Glasten. Glasto.

† Cap. ... compilati

Philip. Sapien. Hic ...

† al. ... Papa ... cessor ...

† Hostiensis hoc quoque modis ... posse vniri ... quos & ... plicat ... videtur

ecclesiæ canonici, sunt in alia, & tñ isti q̃ illi interesunt in electione prælati, & in alijs negotijs: sed in hac vnione distinguitur: quia aut vna ecclesia vnitur alteri, aut illæ duæ vniuntur insimul: quæ duo diuersa sunt: sed si vna vnitur alteri, sm̃ hoc illius naturam & consuetudinem & priuilegia assumit cui vnitur. j. de statu mon. recolentes. §. vlt. si aũt simul vniunt: tunc cõsuetudines & priuilegia, q̃ meliora sũt & humaniora in altera eorũ debẽt vniri, vel retineri in vnitate. ar. de pœn. dist. 1. medicamentũ. 32. q. 1. nõ est culpãd⁹. Sicut cũ Imperator vnit actionẽ bonæ fidei & stricti iuris, illud vnitum retinet ea q̃ meliora fuerũt in altera actione, vt C. de rei vxo actio. l. vni. in princ. sic et cũ legata & fideicommissa vniunt id q̃ humanius erat in vna q̃ in alia, retinuit illud vnitũ. C. com. de leg. l. 2. circa fin. Tertio mõ pñt vniri ita q̃ vtraq; remaneat epãlis, & sm̃ hoc sunt duo epat⁹, licet idem sit eps vtriusque ecclesiæ, vt 16. q. 1. & temporis qualitas, & sm̃ hoc si ille ecclesiæ diuersis suberant metropolitanis, propter illam vnionẽ neuter metropolitanus perdit ius suum. ε infra de relig. domib. quia monasterium. Ioan.

quia tñ hæc vnio† assere batur à vobis in graue p̃iudiciũ Glastoñ ecclesiæ redundare, cũ per ipsã dissolueret religio a & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas b tolleretur: Nos ad releuandũ ecclesię vestræ statũ cœpimus c intendere diligenter: & infrà. ¶ Vos aũt post obitum Bathonieñ. d epi humiliter postulastis, vt quia tẽpus aduenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestræ ruina poterat releuari,† cũ & Bathonieñ. ecclesia id ipsum pariter postularet: Rex quoque cũ regni magnatib. & qdã epi cũ multis abbatib. deposcerent illud idẽ, vt vnione penitus dissoluta, monasteriũ vestrũ reducerem⁹ in statũ antiquũ, sub abbatis regimine gubernandum. ¶ Attẽdentes igit̃ q̃ epali sede vacante e nõ debet aliqd innouari: cum non sit qui epale ius tueatur: maximè ne plus fauisse personæ, q̃ ecclesię f videremur, si quod eo viuente cõcessim⁹, post obitum eius subito mutaremus, petitionẽ vestrã nequimus g exaudire, auctoritate † prædicta indulgentes, h vt cum Bathonieñ. ecclesia de præsule fuerit ordinata, ius vestrũ apud sedem Apostolicam prosequendi, facultatem liberam habeatis: interim autem sub cura Prioris idẽ monasteriũ gubernetur.

[Gl. seq. addit tres rationes, textus addit duas.]

a Dissolueretur religio.] quia episcopus erat absens vnde non posset conuenienter seruari religio, cum essent diuersæ professionis: quia non debent promiscuis actib. turbari officia. arg. C. de test. consulta diualia. & 89. dist. singula. Item quia cõmunia materiam discordiæ creare solent ff. de leg. 2. cum pater. §. dulcissimis, & naturale vitium est negligi quod communiter possidetur. C. quando & quibus quarta pars debetur. l. 2. lib. 10. ex huiusmodi causis videbatur vnio damnosa. Ioan.

b Hospitalitas.] ad quam præcipue clerici & monachi tenentur. supra de præb. de monachis. & 16. q. 1. quoniam quicquid episcopus enim redditus illos percipiebat, de quibus eleemosyna fieri consueuit.

c Cœpimus.] mandauit Innocentius quibusdã, vt monasterium ipsum sub Prioris regimine facerent gubernari, & episcopus certis redditib. esset contentus vnione manente, & quòd episcopus res monasterii non expenderet, nec episcopus bona ecclesiæ vacantis sibi subiectæ alienare posset. ideo dicit, ad releuandum ecclesiæ vestræ statum cœpimus intendere, &c. & hoc Inn. ad petitionem Bathon. episcopi suo priuilegio confirmauit. vñ dicit, infra quòd eo viuente concessimus, &c.

ADDITIO. Hoc intelligas, quod dicit in principio, non vt ille qui scrutator est cordium, quòd licet, &c. nota quòd ante vacationem istam dominus Inn. præcepit quibusdam iudicibus, vt deberent instituere Priorem in illo monasterio, per quem illud monasterium regeretur & ita factum fuit, & ita postea vacante ecclesia hac petierunt a domino Papa, vt ipse solueret vnionem.

d Bathonieñ. episcopi.] de isto episcopo nomine Sauarico dixit quidam versificator:

Hospes erat mundo, per mundum semper eundo
Sic suprema dies sit sibi prima quies.

Item dum describerentur debita sua, dixit quidã aliud: Domine pone me creditorem in legione. 2.

[Glo. seq. recit. p quam propter necessitatem vacante ecclesia possint clerici &c. ponit opi. Hug. quę respicit ecclesiã cathedralẽ. Demũ circa contractus factos sede vacante ponit opin. Ioã. quam reprobat.]

e Sede vacante.] vacante enim ecclesia clerici non possunt disponere aliquid de rebus ecclesiæ. 12. q. 2. si qua de rebus, vbi de hoc. Nec episcopus bona ecclesiæ vacantis sibi subiectæ alienare potest. 10. q. 2. si qs episcopus. & 75. dist. quoniam. Hugo tamen dicebat, quod si sit magna necessitas, clerici possunt aliqua alienare. & inducebat ad hoc 71. dist. fraternitatem, quod potius contradicit. 3 & 12. q. 1. § cariç. dumtamen ad sit auctoritas metropolitani, sed non est ille casus i quo metropolitanus debeat se intromittere de clericis suffraganeorum suorum. & est arg. ad hoc quòd iudex p̃stat auctoritatem facto minoris, eo tp̃e quo non habet curatorem. C. qui admitt. ad bon. pos. l. bonorum. Item in minorib. ecclesijs põt episcopus aliqua alienare p̃p necessitatem, mortuo sacerdote. 10. q. 2. si quis episcop⁹. Item si canonici faciant aliquem contractum mortuo episcopo, dicit Io. q̃ tenet contractus: licet debeat rescindi si læsa est ecclesia. 12. q. 2. si qua de rebus. sicut est in ɔ̃ctu minoris, qui non habet curatorem. C. de in integ. restit. mino. si curatorem. hoc ego non credo: imo talis contractus nullus est, & sine aliqua restitutione reuocatur, quatenus de facto processit idem et si habet prælatum: & hoc etiam dico per d. c. si qua de reb. quia dat optio episcopo, vtrũ velit stare ɔ̃ctui, vel non, circa aliq̃ restitutionem: & hoc in fauorem ecclesiæ. & sic intelligit Hug. illud c. si qua de reb. & incipit tunc tenere talis ɔ̃ctus, si episcopus ratum habeat & quòd sit verum hoc, patet infra c. vlt. vbi attestationes receptę vacante ecclesia: non valent infra eo. c. prox. arg. & hic etiã: q̃a sede vacante nihil est innouandum. Item nec valet sententia contra ecclesiam lata, sicut nec contra minorem, qui non habet tutorem vel curatorẽ. ff. de re iud. l. a & a §. vlt. C. qui da. tut. poss. vniuersis.

f Quàm ecclesiæ.] plus enim vtilitas eccẽ si e quã persona fuit attendenda. arg. 12. q. 5. quia Ioan. nec aliquis debet inuenire viam ad impugnandum, vel reuocandũ iudicia sua. arg. ff. de mil. test. l. 3.

g Nequiuimus.] & ideo potius damnũ vest rũ, q̃ nostrã infamiã p̃elegim⁹. ĩ. de auct. & vsu pal. nisi sp̃alis.

h Indulgentes.] indulgentia fuit ex hoc quia vnio illa facta fuit auctoritate Celestini, & per dñm Innocentium confirmata, vt patet in antiqua compilatione, & beneficium principis debet esse perpetuum. 25. q. 2. c. 1. In auth. consti quæ de dig. li. à patria po. §. illu. l. coll. 6.

ma te vnionis quod ita iter or... con Triden. 7. de re... c. 6. & 7. ss. 24. de ... c. 9. & 24. de re ... 13. & vbi plene.

de l. eg. ... cum ... ibi. ... vniit.

... dicebat Innocentius q̃ ita sunt, ... perpe... ... ... é ... priui... ... ... de offi. ... si... Ioann. id.

a id est, in societate multorũ creditorũ, quos moriens reliquit episcopus.

† al. auctoritate præsentium.

3 Quia ibi clericus ecclesiæ vacantis petitus fuit à Papa. Ioan. And.

Illa deuotionis. Capitulum sede vacante, non confert pbendas spectãtes ad collationem plati. h.d. Primo decise narrat factum. S. ibo diffinit. Tertio soluens obsta ulum probat deuolutioni locum nõ fuisse. Secundari, Ecclesiam. Tertiathi, Non obstante. Abbas.

CASVS. Collatio prębendarũ in eccl'a S. Leucini pertinet ad episcopum loci: vacãte sede episcopali, vacauit q̃dã prębenda in dicta eccl'a S. Leucini: capitulum illi' ecclesię credens collationem prębendarum vacante sede deuolutã ad ipsum, prębendã illã vacantem cõtulit cuidã clerico: postmodũ archiepũs Capuanus de mandato dñi Papę inuestiuit magistrum R. de illa prębenda, cui Papa illam pbendã contulerat, & ita orta fuit discordia inter magistrũ R. & illũ cui capitulum prębendã illã contulerat: vñ q̃ sup hoc delata fuit ad sedẽ Apost. Papa auditis rõnib. vtriusque partis, confirmauit prębendã illã dicto magistro R. non obstante concessione per cap'lm alij factã, vł confirmatione in forma cõi obtẽta: q2 nullo iure cauet, q̃ vacãte sede capitulũ fungatur vice epi in beneficijs conferendis. nec in eo casu potest dici, quòd potestas conferendi beneficia vł prębẽdas per sup. rioris negligentiam ad cap'lm sit deuoluta cum nullus sit tunc superior, qui de iure vel facto possit prębendas conferre. Nota quod collatio, quæ nulla est, non impedit secundam. Item quod non est concessum, intelligitur prohibitum. Item sede vacante ius conferẽdi prębendas non deuoluitur ad capitulum. Item non currit præscriptio tũc: quia cum nullus sit ibi prælatus, nulla est negligentia.

¶Honorius iij. episcopo † Clameñ. & magistris V. & S. canonicis Suessaneñ. †

¶ *Beneficia spectantia ad collationem prælati, non possunt conferri per capitulum sede vacante.*

CAP. II.

Illa† deuotionis synceritas: & infra. ¶Ecclesiam sancti Leucinii, de qua magistrũ R. donationis nostræ gratia præcedente, prębẽdæ nomine de mandato nostro Capuanus archiẽps inuestiuit, sibi duximus confirmandam:[a] Non obstãte concessione per capitulũ facta alij, seu confirmatione nostra, si qua in forma cõi[b] apparet† obtentacum nusquam inueniatur[c] cautũ in iure, q̃ capitulum vacante sede fungatur vice episcopi ĩ collationib.[d] prębendarum: nec in eodem casu potest dici potestas cõferendi prębendas, ad capitulum per superioris negligentiam[e] deuolutã: cum non fuerit ibi superior, q eas posset de facto, vel de iure conferre.

¶Idem episcopo Burgineñ. †

Sede vacante iudicium habitum contra ecclesiam non tenet.

CAP. III.

Constitutis corã I. prędecessore nostro procuratore ecclesię sanctę Marię de Castro Forti, & Burginensi †episcopo prædecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo restitutionem, super libertate libere eligendi sibi platum: [& infra.†] ¶ Nos igit' depositiones testiũ, qui vacãte[f] Burgineñ. † ecclesia, & carente legitimo defensore fuerint† recepti, duximus reprobandas.

Nos igitur. Alb. Sicu.

CASVS. Inter episcopum Burgineñ. & ecclesiã sanctæ Mariæ de Castro Forti, quædam quæstio vertebatur: pcurator ecclesiæ sanctæ Mariæ petebat ab episcopo Burgin. restitutionem super libertate libere sibi eligendi prælatum in dicta ecclesia, & super terris ipsius & rebus alijs, quib. ecclesia fuerat spoliata: lite contestata corã Innocentio, & postmodum factis positionib. & responsionibus, factis confessionib. coram delegatis iudicibus, & receptis quibusdam testibus, causa remissa delata est ad sedem Apost. Papa examinato processu depositiones testium, qui vacante Burgineñ. ecclesia, & carente legitimo defensore recepti fuerant reprobauit. Not. quòd sede vacante causa tractari non potest, nec testes recipi: quia non est cum quo ista fiant, & altera parte absente processus causæ nullus est.

a Confirmandum.] Hic dominus Papa ex certa scientia confirmauit huic ecclesiam istam: vnde plenum ius consecutus fuit, nec erat licitum alicui de ipso iudicare. supra de confir. vti. c. 2. & 2. vbi de hoc.

b In forma communi.] sic supra de conces. præb. quia diuersitatem. & sic patet, quòd talis confirmatio modicum operatur. De hoc dictum. & sic s. ẽ. de confir. c. 1.

[Glo. seq. alleg. 4. concor. obijcit, & remittit.]

c Cum nusquam inueniatur.] & ita intelligitur esse prohibitum quod non inuenitur concessum. sic sup. de translat. c. 2. ex corporalia. 55. dist. si euãgelica. & 2. q. 5. consuluisti. & 31. q. 1. q̃ sidormierit. Sed contra quia quod non est prohibitum intelligitur esse concessum. Dic sup. hoc, vt dictũ est ẽ. de transla. inter corporalia.

[Glo. seq. si. nat. contrarium, quærit, arg. negatiue ponit opin. H. quam approbat.]

d In collationib.] de hoc dubitari consueuit, vtrum vacante sede deuoluatur ad capitulum collatio prębendarum: q̃d hic determinat. arg. ẽ sup. de mai. & obe. his quæ. & c. cum olim. vbi vacante sede ius plati deuoluit ad capitulum. & ibi soluitur hæc contrarietas. Item si potestas absoluendi deuoluatur ad capitul a sede vacante dubitari cõsueuit. arg. q̃ non: quia hoc facit successor 11. q. 3. si episcop' ante. Hug. dicit quòd sic 2 q̃ p periculum animæ. argu. quòd potest. infra de hære. ad abolendam. 1. sfi. q̃a capitulum sede vacãte condemnat de hæresi. & ita si potest cõdemnare, multo fortius absoluere a r. di. inferior alienare dantem non potest. De hoc dixi supra eo. c. proxi.

ADDITIO. Hodie potest capitulũ, vel is ad quẽ administratio pertinet vacante sede, eos absoluere, quos posset episcop' si viueret, nisi à sede Apostolica id fuerit inter dictũ. ca. vnico. de ma. & obed. li. 6.

e Negligentiam.] propter negligentiã solam transfertur potestas eligendi ad superiorem. s. tit. proxi. nulla. & ca. q̃a vel cum indignum eligant. supra de elect. cũ in cunctis. sed vbi nullus est prælatus, non est negligẽtia, vt hic, vel etiam cũ eligere non potest s. tit. prox. quia Ber.

Constitutis.] Primo narrat factum super quo attestationes fuerunt receptæ. Secundò illas reprobat dicens quare ab.

f Vacante.] hic patet manifestè, q̃ ecclesia, quæ caret legitimo defensore, conueniri non potest: quia ea vacante nihil est innouandum: quia nõ habet defensorem. s. eo. c. nec etiam alienatio fieri potest, vt dictum est s. eo. c. 1. Laur. dixit, quòd vacante sede œconomus ecclesiæ potest interim agere. argument. supra de iur. calum. in pertractandis. & hoc si notem ecclesiæ exponatur quoniam habeat prælatum; sed non est verum vt hic patet. Et ita vacante sede nihil fieri debet vnde possit ei præiudicari. In al. js verò, in quibus non præiudicatur episcopo, potest capitulum supplere vicem episcopi. supra de maior. & obed. his quibus. & ca. cum olim. vbi de hoc.

† al. ita: esto Cam. & magistris I. & P.
† Calimeñ.
† Suessioneñ.

¶ Vide Hos. in c. ad abolendam. ẽ. de hær. & Geminianũ in c. presbyteri. 2. dist. vbi plene de materia huius decretalis. adde Felinum in c. cum olim. de maior. & obed.

† appareat apparetur.

† De materia hui' glossæ vide late per Host. in c. ad abolendam infra de hæret.

† al. Burgeñ. ...

† al. Burg.

† al. Benef. ...

DE HIS QVAE FIVNT A PRAELATIS sine consensu capituli.

¶ Supra visum est, quòd sede vacãte nihil debet attẽtari per capitulum: sed quia poterat dubitari: numquid sede repleta possit prælatus disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo, id: subijcitur hæc rubrica.

De hac materia tractatur. 16. q. 5. & q. 7. per totum.

Irrita.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod irrita erit episcoporum venditio, vel donatio, vel cõmutatio rei ecclesiasticæ absque consilio capituli. Nota quod episcopus nec vendere, nec alienare potest res ecclesiæ sine consensu capituli; quod verũ est de magna re, paruam enim per se alienare potest. vt 12. q. 2. terrulas.

a Irrita.] 12. q. 2. sine exceptione.

b Commutatio rei ecclesiasticæ.] magnæ, paruam enim rẽ sine hac solemnitate alienare potest. 12. q. 2. terrulas. & j. de donat. cæterum. Ber.

c Subscriptione.] alias non tenet. 12. q. 2. non liceat. & c. alienationes. & c. sine exceptione.

Continebatur.] In prima ponit decisa consultatio. In secunda distinguens respondet. Consultationi. Abb. ...

CASVS. Quædam abbatissa fecit quandam donationem cuiusdam decimæ cuidam nomine H. postea verò aliquanto tempore elapso, eandem decimam concessit eidem: quærebatur, quæ concessio prævaleret? Respondet Papa, quod concessio decimæ prius facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, tenet & valet: sed si ignorante conuentu, aut contradicente, decimam prædicto H. prius concessit, & postea de consensu capituli eandem decimam dedit eidẽ, secunda donatio debet valere, & præiudicare priori. Nota, quod qui non contradicit, consentire videtur. Item prælatus sine consensu capituli concessionem facere non potest.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Contradicente.] & ita in venditione rerum ecclesiasticarum taciturnitas pro consensu habetur. Arg. contra. j. cap. prox. & 12. q. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. cæterum. §. hoc ius in fi. Solu. hic ad tempus facta fuit concessio alicui clerico pro beneficio: in contrarijs in perpetuum: & ideo necessarius est ibi expressus consensus & subscriptio, per quam appareat de consensu. & est simile 54. dist. si seruus.

e Aut contradicente.] j. cap. proxi.

[Glo. seq. ponit arg. quod reprobat.]

f Non post multum.] arg. quod si multum tempus elapsum esset, & conuẽtus semper tacuisset, videretur consensisse. 1 Argu. j. de priuileg. si de terra. quod non credo, sed solum factum hic narrat, quod semper possunt contradicere tali contractui, imò non posset præscribere qui emit à solo prælato, cum sciat episcopum non habere ius distrahendi: quia contra leges mercat, & ideo non præscribit. C. de agric. & censi. quemadmo. l. 1. 2 16. q. 3. si sacerdotes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g Præiudicare.] sed videtur quod donatio talis non teneat: quia prælatus nõ potest donare vel vẽdere, nisi vt meliora prospiciat. 12. q. 2. sine exceptione. arg. 16. q. 3. si sacerdotes. iam solutum est. hîc non fuit donatio perpetua, sed temporalis.

TITVLVS X.

De his quæ fiũt à prælatis † sine consensu Capituli.

¶ Ex concilio apud Valentiam. †

¶ Non tenet alienatio rei ecclesiasticæ absque approbatione capituli.

CAP. I.

Irrita [a] erit episcoporũ donatio, & vẽditio, vel commutatio [b] rei ecclesiasticæ, absque † collaudatione, & subscriptione [c] clericorũ.

¶ Alex. iij. Nouicen. episcopo.

¶ In temporali alienatione, quam facit prælatus, taciturnitas capituli habetur pro consensu.

CAP. II.

Continebatur: † & inf. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod concessio decimæ ab abbatissa prius facta, si conuentu sciente, & non cõtradicente [d] facta est robur firmũ debet habere. ¶ Verum si ignorante conuentu, aut contradicente, [e] decimã prius prædicto H. concessit, & non post multũ [f] temporis † de assensu conuentus eandem decimam dedit eidem, secunda concessio debet præiudicare [g] priori.

¶ Idem Vigorien. † episc.

¶ Alienatio temporalis facta sine consensu capituli, per ratificationem eius roboratur.

CAP. III.

Cum † nos iã pridẽ: & inf. ¶ Certum est, de rigore iuris concessionem illam nõ tenere, quã reclamante [h] capitulo per prædecessorem tuũ cõstat factum fuisse: Nisi eam ratam [i] postmodum habuisset. †

Cum nos.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio ibi, Nisi. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Vigorien. sine consensu capituli sui cõcessit quãdam ecclesiam quibusdam religiosis. successor illius donationẽ illam reuocare volebat: quæritur an possit? Respondet Papa, quod donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit antecessor illius capitulo suo reclamante, nisi capitulum eam ratã postmodum habuisset. Nota, quòd prælatus sine consensu capituli sui donationem in damnum ecclesiæ facere non põtest. Item ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. Item subsequens consensus valet. Item quod ab initio non valet, interdum ex post facto conualescit.

[Glossa sequens ponit quatuor casus cõmunicandos capitulo.]

h Reclamãte.] & ita patet, quòd in negotijs ecclesiæ, necessarius est consensus vniuersitatis, vel maioris partis. j. c. proxi. 12. q. 2. sine exceptione, & in ordinatione clericorũ. 24. dist. episcopus sine. & in dignitatibus conferendis. j. eo. cap. proxi. & 93. dist. legitimus. idem est in causarum ventilatione. 15. q. 7. episcopus nullus. & c. felix. & cap. si autem.

[Glossa sequens alleg. tres concor. & duas leges in contrarium. Iterum arg. conualescere quod ab initio non valet. alleg. sex iura, & quinque alleg. in contrarium, & soluit.]

i Ratam.] & ita alienatio, quæ de iure non tenet, ratihabitione confirmatur. 16. q. 1. c. vlt. & j. de iur. patr. cura. & 12. q. 2. si qua de rebus. Arg. j. Instit. de aucto. tuto. §. tutor. ff. eo. tit. obligari circa finem. 3 Item arg. quod ea quæ ab initio non valent, ex post facto conualescunt. j. de coniug. ser. proposuit. j. de despon. impu. de illis 2. 31. quæstio. 2. cap. 1. & 2. ff. de rit. nupt. si quis in

1 Concord. tex. in l. si cũ gl. notabili. ff. si ex nox. cau. ag.

2 Vide de hoc seri. si dilig. ẽ t. Ioan. An.

† tempus

† Vvigoren.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp.

† habuisset.

3 Host. dicit aliud in tutore, qui nõ põt ratificare factum, in quo debuit auctorizare, nisi paulo post. ff. de acquir. hære. si quis mihi. §. iussũ. aliud in capitulo, quod nõ auctorizat, sed cõsentit: nec ratificat nisi quo ad eius cõtemptum pertinet. de elect. quod sicut §. si aũt. Ioan. And.

senatorio. & 1.q.1.c.eos qui.§.cũ ergo.circa finem. Arg. ℨ.24.q.1.schisma.& ℨ.de sim.non satis.& ff.de reg.iu. quod ab initio.32.q.7.flagitia.& 16.q.3.placuit.§.pót. ver.quòd si priuatus. Prima rũsio est vera qũq.i malefi cijs, vt teneatur ex maleficio qui ratum habet, sicut qui ab initio mandauit. ℨ.de resti.spol.cũ ad sedẽ.in fi.ff.de vi, & vi arm.l.j.§.quoties. dum tñ eius noie fuerit factũ.ff.de preca. l.si seru⁹.in negotijs aũt,sacramẽtis,& cęteris ℨtibus, quæ de iure sortiuntur effe-ctũ,eius ratihabitione potest res rata haberi ab eo q talia ab initio mandare potuit,si ei⁹ noie factũ est.ff.rem ratã haberi.l.3.§.falsus.& 9.q.3.Lugduneñ.& ff.de iud.licet verũ.& hic, & ℨ.de dona.pastoralis.in fi.In his autem quæ; p alios explicari non possunt, sicut est,vt quis per alium ferat sententiam, vel testimonium faciat, non habet locum ratihabitio. C. de sent. ex breuicu recitan.l.1.& 2.nisi sit illustris p̃sona, vt ibi, & in his quæ ℨ natura sunt vel fiunt,& quæ sine peccato detineri, vel fieri, vel possideri nõ possunt, & q ipso iure nulla sunt ab initio. Et sic loquuntur cõtraria.

¶ Post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par.50.c. 18.& c.4. eo. tit.in 2.cõpi.

† a.l fiet ita q tu caput, & illi membra esse dicũtur.

† Constitutionibus.

NOuit.] Tres sunt partes. In prima ponitur exordiũ, in quo r.tio & dictũ in genere. In secunda factum: ibi, Innotuit. In tertia prohibet & cassat: ibi, Ideoque. Abb. Sic.

¶ Idẽ Hierosolym. Patriarchæ.

¶ Prælatus sine consilio capituli instituere vel destituere, vel alia negotia ecclesiæ tractare non debet, h. d. cùm cap. sequenti.

CAP. IIII.

NOuit † tuę discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui vnũ corpus sitis, ita † q tu caput,[a] & illi mẽbra esse probantur: vnde nõ decet[b] te omissis membris,aliorum consilio in ecclesię tuę negotijs vti: cum id nõ sit dubium,& honestati tuę, & sanctorum patrũ institutionibus † contrarię. ¶ Innotuit si quidẽ auribus nostris,quod tu sine cõsilio fratrũ tuorum, abbates & abbatissas,& alias ecclesiasticas p̃sonas instituis & destituis:& infra. Ideoque id auctoritate Apostolica prohibemus: & infra. Nos enim tales institutiones & destitutiones carere[c] decernimus robore firmitatis.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus sine consensu fratrum suorũ, abbates & abbatissas & alias ecclesiasticas p̃sonas instituebat,& destituebat: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vnde super hoc scribit ipsi patriarchæ dicens, q cum ipse & fratres sui sint vnum corpus, ita q ipse sit caput, & illi membra, non decet ipsum vti consilio aliorum omissis fratribus suis in negotijs ecclesiæ suæ: si illud sit ℨ instituta sanctorum Patrũ: vnde præcipit ei, q de cætero illud non faciat,& tales institutiones & destitutiones decernit carere robore firmitatis. Nota quòd non decet membrum à capite recedere, nec è conuerso. Item prælatus negotia ecclesiæ suæ de consilio fratrum suorum facere debet, & præcipuè huiõdi specialia: aliter enim facta non tenent.

a Caput.] sed nunquid episcopus auditur sine litteris capituli de rato, volens agere pro ecclesia sua? De hoc dic vt dictum est supra, de procu.c.1.& supra de re scrip.edocet.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Non decet.] 12.dist.non decet. 12.q.2. alienationes.& 15.q.7.episcopi s.l.& ℨ.de præscrip.cum non liceat. & arg.86.dist.si quid. & ℨ.eod.c.proxi.de quibus constitutionibus hic fit mentio.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c Carere.] sed nunquid ipso iure tales constitutiones irritæ sunt? Videt q sic,ex hac littera: quod satis potest cõcedi: & quia factæ cõtra iura. C.de legi. non dubium.

¶ Idem eidem.

¶ Summatum est supra capitulo proximo.

CAP. V.

QVanto: & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus, quatenus in concessionibus,& confirmationibus,[d] & alijs ecclesiæ tuæ negotijs fratres tuos requiras, & † eum eorum consilio, vel sanioris partis eadem peragas & pertractes: & † quæ statuenda sunt statuas, & errata corrigas, & euellenda, dissipes & euellas. ¶ Absentium[e] quoque fratrum nomina interbi non sinas: † quia talia munimenta irrita sunt & falsa, & tu exinde quæstionem falsi poteris meritò formidare.

¶ Cęlestinus tertius.

Si ecclesia collegiata habet præsentationem, præsentabit prælatus de consensu capituli, vel maioris partis: nisi de consuetudine vel priuilegio competat soli prælato.

QVanto.] Diuiditur: nam primò prohibet. Secundò p̃cipit: ibi, Absentium. Abbas.

CASVS. Prædictus patriarcha, omissis fratribus suis, in confirmationibus, & cõcessionibus, & alijs negotijs ecclesiæ suæ vtebatur cõsilio aliorum: mandat Papa eidem, quòd de cætero id nõ faciat, sed de consilio fratrum vel maioris & sanioris partis eadem pertractet & disponat. Præterea idem Patriarcha i priuilegijs suis & alijs instrumentis nomina absentiũ fratrum inscribi faciebat: præcipit Papa, q hod hoc nõ faciat; quia talia munimenta irrita sũt & falsa & ipse quæstionem falsi poterit formidare. Nota, quod prælatus de consilio fratrum suorum negotia ecclesiæ suæ pertractare & disponere debet. Item episcopi possunt conferre priuilegia. Itẽ de falso tenetur (vt hic dicitur) qui nomina absentium scribit in litteris ac si essent præsentes.

d Confirmationibus.] s.c.prox.cũ alijs concor.ibi positis.& ℨ.c.prox.& ita patet, q eps negotia ecclesię tuę cũ cõsilio canonicorũ suorum tractare debet. 12.q.2.sine exceptione. & c.alienationes.& 86.dist.si quid.16.q.1.ecclesia habet.

[Glo. seq. recitatur per q. an subscribens necesse habeat scire, &c.]

e Absentium.] nota q crimine falsi tenetur, qui nomina absentium fratrum facit inseri. C.ad leg. Corne. de fal.qui veluti.& ipsa instrumenta sunt irrita. C.de testa.iubemus. 2 & in authen.de instru.caut. & fi.§.2. coll.6.non tñ oportet testem scire q in carta vel in instrumento continentur,cui sigillum apponit.ff.de pig. actio.l.Caius.C.de testa.hac consultissima.nec in hoc casu fit ei p̃iudicium quin possit postea ℨdicere si sua interfuerit, vt in l. Caius. sed si sciret, postea reclamare non posset, vt ff.de pig.& hypo.fideiussor.§.1.& 2.q.7. saluberrimum:& ℨ.de transa.ex litteris.27.q.1.oĩs femine.& 20.q.1.vidua. Sic & crimen falsi incurrit qui sigillum surripuit furtiuè nomine capituli. ℨ.de testib. tam litteris. Et qui litteras iudicium aperit: ℨ.de offic. deleg. cum olim.& ℨ.de rescrip.olim. vnde tales deponendi sunt, per iura prædicta.

Ego.

EA noſcitur.] Prima pars factum narrat. Secunda pars reſpondet ibi, Reſpondemus. Abbas.

CASVS. Abbates & conuentus habent ius pſentandi in eccleſijs: contingit aliqñ, quod ipſi abbates pſentãt pſonas idoneas epis. diœc. ad eccleſias illas vacãtes, & eis receptis per epm, monachi aliqñ ante pſentationẽ aliqñ poſt, ɔdicũt: quærit an talis inſtitutio valeat? Rñdet Papa, ꝙ qñ plati faciunt huiuſmodi præſentationes, intelligendũ eſt, ꝙ fiant de conſenſu fratrum ſuorũ, ſine quo non valẽt: & ideò ſi conſtiterit, ꝙ ɔſenſus fratrum vel maioris partis nõ interuenerit, tales inſtitutiones debent caſſari, niſi ex antiqua & approbata cõſuetudine, vel ex aliqua ſpeciali conceſſione abbates ipſi probauerint ꝙ cõſenſus monachorum in talibus collationibus non ſit requirendus. Not. ꝙ abbas non põt pſentare aliquẽ, vel cõferre bñficium eccleſiaſticũ alicui, ſine conſẽſu ſui capituli. Itẽ collatio, aut pſentatio, ſeu electio cõiter pertinet ad platũ & capitulũ: hoc enim eſt ius cõe, niſi aliud in cõtrarium probetur à platis. Item ex antiqua conſuetudine vel priuilegio, abbas ſolus poteſt conferre beneficia irrequiſitis monachis.

CAP. VI.

EA † noſcitur: & inf. ¶ Cum in prouincia tua ſæpè cõtingat, quod ad eccleſias in quib. collegia ius præſentãdi habere noſcuntur, eorũ abbates aut per ſe, aut per literas, [a] pſonas idoneas epiſcopis diœceſ. præſentant, † & eis præſentatis & receptis aliquãdo ante, aliquãdo poſt, monachi cõtradicunt. [b] ¶ Reſpondemus, quod in præſentationibus prælatorũ intelligi debet, [c] quod fiant de collegiorũ ſuorum aſſenſu, ſine quo nõ obtinẽt firmitatem. Vnde ſi conſtiterit conuentus vel maioris & † ſanioris [d] partis nõ affuiſſe cõſenſum, inſtitutiones huiuſmodi cõuenit euacuari: [e] niſi ex antiqua & approbata cõſuetudine, [f] † vel cõceſſa libertate, [g] aliqui eorum probauerint cõmiſſi ſibi collegij non debere in eccleſiarũ ſeu beneficiorum collationibus requiri conſenſum.

¶ Innocen. iij archipresbytero † & magiſtro Scholarium † Bituricen.

¶ Tenet donatio, quam de ſolius diœceſani conſenſu, facit laicus eccleſiæ, de decimis quas ab alia eccleſia habet i feudum ab antiquo, id eſt ante Lateranen. cõcilium.

CAP. VII.

CVm † Apoſtolica ſedes: & infra. ¶ Sanè ſicut accepimus, cum ex vna parte capitulum ſãcti Stephani, et ex altera monachi de Platea, † ſuper decima quadam in veſtrum cõpromiſiſſent arbitrium: Dicti monachi proponebant, donationem ipſius decimæ ſibi à quodã milite factã, & Bituricen. archiepi-

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

a Per litteras.] poteſt ergo quis per litteras præſentari. arg. 64. diſt. c. 1. 2. & 3. Quid ſi ſ[illegible]licatur litteris? Stabitur eis donec contrarium probetur. ſup. de prob. poſt ceſſionem. vbi de hoc. & ſup. de teſti. cum à nobis.

b Contradicunt.] cum ab initio neſcinerunt: aliàs non videtur ꝙ poſtea contradicere poſſint 1. ſup. e. c. 2.

c Intelligi debet.] præſumptiuè, quia non eſt veriſimile, ꝙ hoc faciant ſine conſilio fratrum ſuorum. ſupra eo. cap. proxi. Hæc præſumptio probationem recipit in contrarium, vt hic dicitur. ſecus ſi eſſet præſumptio iuris, & de iure. ӡ. de ſpon. ad id quod & 54. diſt. fraternitatem. & infra de Iudæ. cap. vltimo.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

d Maioris & ſanioris.] ſed nonnè eo ipſo maior eſt quæ eſt ſanior. 31. diſ. Nicæna & ӡ. de his quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. & 40. diſt. multi, in fine? Dic ꝙ vbi aliqua pars non eſt ſana, puta quia indignum eligit, vel quia in damnum eccleſiæ aliquid facit, ibi dico maiorem partem illam quæ ſanior eſt: & præferenda eſt ſup. de poſtu. præla. gratum. aliàs niſi vtraq; pars in electionibus eſſet ſana, non ſtatim dicerem maiorem ſaniorem, immo quandoque minorem eſſe præferendam. ſup. de electio. eccleſia veſtra. vbi pars maior non obtinet. ſup. de appella. conſtitutus. Ber.

e Euacuari.] cum non ſint factæ ſm iuri ſed contemptis illis qui requiri debent. ӡ. de ele. quod ſicut. & c. quia propter. & ſup. e. nouit. & c. quanto. vbi hoc videtur expreſſum.

f Conſuetudine.] dummodò ſit talis, quæ iure cõi non præiudicet, ſcilicet præſcripta. ӡ. de conſuet. cum dilectus. & cap. vlt. quia tunc præſcripſit prælatus ius inſtituendi contra alios fratres ſuos.

[Gl. ſeq. arguit & remittit.]

g Libertate.] puta, quia priuilegia habet per latus, ꝙ ſolus ſine conſenſu fratrũ inſtituat. & ita eſt hic arg. expreſſũ, ꝙ ius eligendi de iure cõi ſimul pertinet ad epm & capitulũ, cum epus ſit caput capituli. ſup. eo. nouit. niſi conſuetudo ɔtrã inducat vel priuilegiũ, vt hic patet. De hoc dixi ſup. de elec. cum eccleſia vulterana. Ber.

CVm Apoſtolica.] Duæ ſunt partes principales. In prima conſultatio. In ſecunda rñſio: ibi, Taliter reſpondemus. Prima ſubdiuiditur. Nam primò ponit partiũ compromiſſum. Secundo vnius partis allegationem ibi, Dicti monachi. Tertiò allegationem alterius partis ibi, E contrario. Quarto conſultationem arbitrorum ibi, Quia. Secunda pars principalis ſubdiuiditur. Nã primo reſpondet conſultationi. Secundo ſoluit & corroborat contraria, ibi, Auctoritates. Tertiò reſponſionẽ corroborat: ibi, Nam. Quarto ſolutionem limitat: ibi, Hoc autem. Abbas Siculus.

CASVS. Inter capitulum ſancti Stephani ex vna parte, & monachos de Platea ex altera, quæſtio vertebatur; ſuper quæſtione illa in quoſdam arbitros eſt compromiſſum, coram quibus proponebant monachi, donationem ipſius decimæ ſibi factam fuiſſe, à quodam milite de conſenſu Bituricen. archiepiſcopi diœce. ipſius ſibi confirmatam fuiſſe: & ad confirmandam conceſſionem ſuam inducebant auctoritatem Hieronymi dicentis: Si aliquando fuerint à laicis, quæ diuini iuris eſſe noſcuntur, male detenta, & in vſum tranſierint monachorum, epiſcopo loci præbente conſenſum, conſtabunt omnia perpetua firmitate ſubnixa. E contrario pars altera reſpondebat, quod conſenſus epiſcopi ſine conſenſu capituli non ſufficiebat: ad hoc inducebat auctoritatem Leonis, quod epiſcopus de rebus eccleſiæ quicquam donare, vel commutare, aut vendere non audeat, niſi vt meliora proſpiciat, & de conſenſu capituli ſui id faciat, quod non ſit dubium eccleſiæ profuturum: dubitauerunt iſti arbitri quando decima tenetur a laico, ſi conferatur eccleſiæ, vtrum ſufficiat conſenſus epiſcopi ſine clericorum conſenſu? & Papa reſpondet quod monendus eſt laicus, qui decimam tenet, vt illam reſtituat iſti eccleſiæ ad quam ſpectat quod ſi noluerit, & de conſe

Cap. vni. eo. tit. in 1. compil.

quatenus per litteras ſtet fieri præſentatio, de Lapum lega. 75.

præſentent.

Vel

Adde quæ ſupra antiqua conſuetudine, & approbata, per Bald. in l. ſoc. iure. §. ſed aqua. ff. de aqua. pl. & alij.

Hoſt. tenet ad ea non nota, quod contradicere poſſent in ſta vj. men. poſt noti tiam. Io. An.

s Hoſtienſis tenet contrarium dicit, ꝙ narratur factum non ius: & ſi de iure etiã intelligas, loquit cũ ſunt omnia [illegible].
Ioan. And.

† archiepo. in pluribus antiquis.

† ſcholarum, legit in omnibus fere Vaticanis.

† Cap. 1. tit. de his quæ conceduntur ab epo ſine cõſenſu capituli, in 3. compil.

† Platea.

scopi diœcesani eius accedente consensu cõfirmatam fuisse: seque auctoritate Hieronymi [a] munitos existere, q scribẽs ad Damasum ait. Si aliquando fuerint à laicis male detẽta, quæ diuini iuris esse noscũtur, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci pbente consensum, cõstabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. E cõtrario pars allegabat aduersa, consensum episcopi sine cleri consẽsu minus sufficere, auctoritate Leonis [b] Papæ dicentis: Ne quis episcop⁹ de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere [c] audeat: nisi fortè aliqd horum faciat, vt meliora prospiciat: † & cum totius [d] cleri [e] cõsensu atque tractatu id eligat, quod nõ sit dubiũ ecclesiæ [f] profuturũ. [g] ¶ Quia verò nos cõsulere voluistis, vtrum quando decima tenetur [h] à laico, si cõferatur ecclesiæ, ad cõfirmandam donationẽ cõsensus episcopi sine cleri consensu sufficiat; Taliter respõdemus, quod monẽdus est [i] laicus, qui decimam detinet, † vt eã restituat ecclesię, ad quã spectat: qui si fortè induci nequiuerit, & eam cum diœcesani cõsensu alteri ecclesiæ assignauerit, præsertim [k] religioso conuẽtui, cõstabit ipsa † donatio ppetua [l] firmitate subnixa. ¶ Auctoritates enim pmissæ, licet diuersæ sint, nõ tamen aduersę; cũ aliud sit alienare [m] quod ab ecclesia possidetur; & aliud qđ detinetur à laico, ad vsum ecclesiasticũ reuocare. In alienatione quoq. iuxtà Leonis Papę decretum consensus episcopi sine clericorum cõsensu † nõ sufficit. In reuocatione autẽ iuxtà scriptũ † Hieronymi sufficit cõsensus episcopi, cum per vtrunque † utilitati ecclesiæ consulatur: ¶ Nam & in Lateranẽ. † concilio [n] est inhibitum, ne quælibet religiosa persona, ecclesias & decimas de manibus laicorum sine cõsensu episcoporũ recipiat; per quod indirectè dat' intelligi, [o] q sufficit con

de cõsensu episcopi alteri ecclesiæ concesserit, valebit donatio: & auctoritates prædictæ licet sint diuersę, non tamen sunt aduersæ: quia aliud est alienare quod ab ecclesia possidetur, in quo casu intelligitur auctoritas Leonis, & tunc non sufficit cõsensus episcopi sine cõsensu capituli: Et aliud est ad vsum ecclesiæ reuocare quod a laico detinetur: in quo casu intelligitur auctoritas Hieronymi: & tunc suff[icit] cõsensus episcopi: quia per vtranque auctoritatẽ vtilitati ecclesię prouidetur. & hoc probatur per concilium Lateranẽ. sen. pro argu. a cõtrario sensu, in quo prohibet, ne aliqua religiosa persona ecclesias & decimas de manib. recipiat laicorum sine consensu episcoporum; per qđ dat indirectè intelligi, quod sufficit cõsensus episcopi, vt licitum sit ecclesia decimas de manu recipere laicorum. Hoc quod dictum est, de illis decimis debet intelligi, quæ laicis in feudum sunt concessæ. No. quod licet cõpromittere in arbitros de rebus spiritualibus. Item ille potest iura distinguere, qui potest ius constituere. Item sicut ad cõsultationẽ iudicum respondet Papa ita & arbitrorum. Item argu. à contrario sensu benè valet Itẽ decimæ datæ laicis in feudum possunt reuocari.

a Hieronymi,] 16. q. 1. quoniam quicquid. & ī. de consti. c. cum omnes.

b Leonis.] 12. quæstione 2. sine exceptione.

c Vendere.] nisi fortè sit parua & sterilis possessio. 1 q. 2. terrulas.

d Totius.] vel maioris partis ibi seruientis. 16. q. 2. cap ea enim. §. hoc ius.

e Cleri.] idest, capituli sui. bona enim aliarum ecclesiarum uendere non debet, nec venditionis auctoritatem præstare. 12. quæst. 2. abbatibus & 17. quæst. 4. in venditionibus.

f Ecclesiæ.] s. episcopali.

g Profuturum .] quantum ad opinionem ipsorum, & sic tenebit alienatio, quamuis contrarium eueniat. l. ff. de admin. tut. tutor qui. §. 2. tamen si probaretur læsio, restitueretur, vt ī. de in integ. rest. c. 1.

h Tenetur.] de facto: quia veram possessionem habere non potest, cum laici decimam de iure possidere non possint. ī. de præscrip. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. 2 & tñ toleras ecclesia, quod laici decimas, quas antiquitus habuerunt in feudum, detineant, de quibus loquitur hæc decr. vt in fi. dicitur. Ber.

[Glo. seq. ponit lect. Lau. quam reprobat.]

i Monendus est.] & etiam compellendus, cum mortaliter peccat 7. q. 1. illi, qui. & 23. q. 1. c. vlt. Vel hoc intellige de eo cui⁹ scãdalum timetur. 23. q. 4. non potest. Nam si hoc esset verũ, posset episcop⁹ per alios laicos multas ecclesias spoliare, & alias ditare; quod si faceret, appellandum esset, cum hoc tibi non liceat. ī. de rebus eccle. nõ alie. c. 1. Hoc qđ dicit Lau. intellige de decimis non in feudum concessis: sed decr. loquitur de decimis in feudum concessis, vt dicit in fine. Bern.

k Præsertim.] i. maximè: qa ad hoc agitur vt de manu laici reuocetur. Ber.

l Perpetua.] & ita videtur valere donatio sine consensu capituli. sed hoc ideo est, quia per hoc vtilitati ecclesiæ consulitur, & illi qui decimã detinebat: quia hoc soluto, benè agit, vt vita hominũ castigatur 23. q. 5 prodest seueritas. alias semper requiri debet consensus capituli, vt s. eo. per totum. Ber.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

m Alienare] ideò nõ intelligitur alienare: quia transfertur à laico ad ecclesiam. Sic non dicitur alienatio quãdo trãsfert de fratre ad sororem: sicut dicit lex. si testator prohibuit rem alienare, dando sorori, non videtur alienare. C. de fideicommis. voluntas. ff. de leg. 2. vnũ ex familia. §. 2. & l. peto. §. fratrem. Et qui transfert columnas de loco vno ad alium locum eiusdem ciuitatis, non videtur facta translatio. C. de ædif. priua. si quis post. sed reuera talis reuocatio est quædam alienatio, 12. q. 2. Apostolicos. & ī. cap. proxi. quia si remansisset apud illum laicum decima illa, spes esset quod posset redire ad priorem ecclesiam, ad quam spectat, si decederet sine hærede, nisi hæredes succedant in decimis, siue sint collaterales, siue descendentes: & est simile quod Deus magis voluit sibi hostias immolari, quam dæmonibus. 32. q. 1. considera.

n Lateranen. concilio.] ī. de priuileg. cum & plantare: nec laici in alios laicos decimas possunt transferre. infra de deci. prohibemus.

[Glo. seq. dicit arg. a cõtrario sensu esse fortissimum]

o Datur intelligi.] a contrario sensu: & est fortissimum ar-

¶ al. aliquis, sed apud Hieronymũ aliquando, vt etiã apud Gratianum cap. vlt. 16. q. 1.

¶ Facit ad hoc l. prætor. in princ. cũ glo. nota & Barto. ff. ne quid in loco pub. & l. prohibere. § plane. ff. quod vi aut clam.

¶ De hoc, & quid iuris si ecclesia sit locupletata, nec damnificata uoc. 12. q. 2. sine exceptione. in glo. pen. Ioan. And.

¶ Vbi de hoc. & 14. q. 2. §. 1. & ī. de deci. quia. Io. An.

multis argumentum. ff. de offi. eius cui mã.ia.est iurisd. l. 1. & 25 dist. qualis. & 45. dist. disciplina. vers. descendere, peccauit populus tuus quasi dicat: ergo non meus ex quo peccauit: puta ꝓpter peccatum receditur à Deo. 32. q. 1. cum renunciator. Lau.

a Episcopi.] vide modum argumentandi: ex quo dicit de eõ, ergo tantum de episcopo intelligendũ est sic. 25. dist. qua lis. & 95. dist. illud ff. de cond. & demõ. cum ita. Arg. §. quia aliud est dicere, epm & aliud, solum epm. j. e. tit. a. requisisti & ita hic est vnus casus, in quo solus eps potest alienare: alios habes. 12. q. 2. terrulas & tribus capitulis seq. & 12. quæst. 2. bong.

b In feudum.] de alijs vero non esset verum quod hic dicitur quia ecclesia potest illas vendicare, cum ille nullum ius habeat, sed hæc ecclesia ad quam spectant: nec potest petere ꝓpter ius feudi quod antiquitus ex causa fuit promissum nisi episcopus ius vnius ecclesiæ non põt alii dare, vt j. de rebus eccl. non alie. c. 1. Io.

Va nuper.] Communis diuisio. Secunda pars tibi, Alterius. Abb. Sicul.

CASVS. 2 Archidiaconus Meteñ. quæsiuit à Papa, verũ eps siue electus de consensu archidiaconi sin fine consensu capituli, conferre possit vacantem ecclesiam baptismalem alicui monasterio vel alteri ecclesiæ, quæ habet ius patronatus in illa ecclesia vacante? Et respondetur quod non potest, auctoritate Leonis Papæ: quia concessio vacantium ecclesiarum pertinet ad alienationem. Bernardus.

Nota ꝙ prælatus sine consensu capituli bona ecclesiæ temporalia vel spiritualia non potest alienare. Itẽ donatio episcopi cũ consensu archidiaconi non valet. Itẽ perpetuæ donationes nomine alienationis continent.

c Conferre.] vt monachi habeant fructus illarum, & retineant ecclesias ad vsus proprios, & sic læderetur ecclesia unde non valet talis concessio.

d Vacantes.] 3 arg. contrarium: quia sede vacante nihil est innouandum. s. ne sede vacan. nouit. & c. 2. & 3. Respondeo. contraria loquuntur in episcopatib. & consimilibus.

e Alterius.] id est istius præsentis quæstionis. sed ideo dicit, alterius, quia alia quæstio præcedit, quæ ponebatur in antiqua compilatione in tit. de instit. sed in hac non ponitur.

f Leonis.] 12. q. 2. sine exceptione. & s. c. proxi.

g Vendere.] nisi forte sit res, quæ seruando seruari nõ possit. C. de admini. tut. l. lex quæ tutores.

sensus episcopi,[a] vt licitum ecclesiæ sit decimas de manibus recipere laicorũ. Hoc autem de illis decimis intelligimus, q̃ laicis in feudum[b] perpetuò sunt concessæ.

¶ Idem Meteñ. archidiacono.

¶ *Non potest episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias alijs ecclesiis, etiam si habeant ius patronatus in ecclesiis concessis.*

CAP. VIII.

TVa nuper: & infra. ¶ Adiecisti etiam, vtrum episcopo, vel electo cum solo archidiacono præter assensum maioris ecclesiæ, cum ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus assumatur de ipsa, cœnobijs vel ecclesijs conuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre[c] perpetuo vacantes[d] ecclesias baptismales: & infra ¶ Alterius[e] etiã quæstionis solutio ex epistola Leonis[f] Papæ colligitur euidenter, in qua legitur: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquã donare, vel permutare, vel vendere[g] audeat: nisi forte aliquid horũ faciat ut meliora ꝓspiciat: & cũ totius cleri tractatu[h] atque cõsensu id eligat, quod non sit dubiũ[i] ecclesiæ profuturum. Irrita † enim episcoporum donatio, vẽditio, & † cõmutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia & subscriptione clericorum per hoc[k] enim noueris solutam secũdo loco propositam quæstionem: cum † concessiones ecclesiarum perpetuas,[l] ad alienationes non sit dubium pertinere.

¶ Idem episcopo Helieñ.

¶ *Episcopus parrochiales ecclesias, vel obuentiones ipsarum de consensu patroni sine consensu Capituli sui monasterio conferre non potest.*

CAP. IX.

PAstoralis officii diligentia: & infra. ¶ Præterea quæsiuisti, cum au

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

h Tractatu.] sed qualiter fiet tractatus? Conueniant omnes, & quilibet dicat qđ sibi videtur. 4 C. de venden. reb. ciui. l. vlt. lib. 11. & tit. seq. l. vlt. hoc de immobilibus vel mobilibus pretiosis: quia si sint pretiosa, necessaria est sollemnitas. C. de admi. tut. lex. quæ secus in his quæ seruando seruari nõ possunt, vt l. prædicta. & ff. de petitio. hæred. l. diuus. Vinc.

i Dubium.] probabili iudicio, licet forte secus contingat. arg. ff. de mino. verum. §. si locupleti. & intellige, non sit dubium quãtum ad se: quia sufficit ab initio bene gestum. ff. de nego. gest. sed an vltro. §. 1.

ADDITIO. Vel dic dubium, scilicet cõmuni opinione cleri eorum.

K Per hoc.] id est, per capitulum Leonis. 16. quæst. 1. c. possessiones.

l Perpetuas.] perpetuæ enim intelliguntur ex eo, quia fiunt ecclesijs & non personis 5, vt supra ca. proxi. & ff. de annu. leg. annua. & 12. q. 2. lib. tri quia ecclesia non moritur, vt ibi dicitur, & supra de insti. cũ venissent si fiunt personis sine temporis præfinitione, durabunt in eorum vitam. 10. q. 2. hæc vsus præstitio. & 16 quæst. 1. possessiones.

PAstoralis.] Communis diuisio: Secunda tibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Helieñ. fecit talem quæstionem domino Papæ; Parochiæ auctoritate Dionysii fuerunt limitatæ & distinctæ ut prouentus cuiuslibet parochiæ in vsus cederent ministrorum: quæsiuit vtrum liceat episcopo sine auctoritate Papæ, vel sine consensu capituli sui conferre viris religiosis obuentiones alicuius parochialis ecclesiæ reseruata sustentatione vicarij. Secundo fecit aliam quæstionem. Lateraneñ. concilium prohibet nouam pensionem imponi ecclesiis, vel ueterem augeri, quæsiuit episcopus Helieñ. vtrum episcopus possit religiosis locis totam ecclesiam, vel de nouo conferre aliquam portionem de consensu patroni. Ad hoc respondet Papa, quod episcopus nec primum nec secundum facere potest sine licentia Papæ præter capituli sui voluntatem, salua constitutione canonica, quæ dicit, quod episcopus potest conferre pijs locis quinquagesimam portionem. Nota quod episcopus nec ecclesiam potest dare monachis nec pensionem augere sine consensu Capituli sui. Item centesimam vel quinquagesimam portionem potest dare pijs locis sine consensu capituli sui, vt hic probatur.

4 Supple ꝙ cum sit cum alienari. dẽtes ciuitatis & tũc bene continuatur qđ sequitur.

† In omnib. Vaticanis ita Irrita. n. episcoporũ vẽditio, & cõmutatio rei ecclesiasticæ erit, &c

† Vel

† Ex antiquis exẽplaribus ita restitutũ est, vt est impressum nã in vulgatis ita legitũ cũ concessiones ecclesiarum ad perpetuas alienationes nõ sit dubiũ pertinere.

5 Adde qđ dicat perpetuũ, & quid perpetua alienatio no. in l. na imperator. ff. de le. & in l. 1. ff. de vsufruct.

† Prouinciæ vero, & dioceses prius diuisæ fuerant. 8. dist. c. 1. & 99. dist. prouinciæ. Vincen. Vtrobique de hoc. I. A.

† Dionysius Papa epistola 2. ad Seuerum episcopū.

† Concilium Lateran. sub Alexan. iij. c. 7. § 4. hibemus

† Honorius tertius hr in omnibus antiquis.

a Dionysij.] 13. q. 1. ecclesias. 1. 90. distin. c. 1. & 80. distin. c. episcopi.

b Obuentiones.] idest, fructus, vel redditus retenta sibi ecclesia cum sustentatione vicarij.

c Sustentatione.] sufficienti. ȷ. de præbend. de monachis. vbi de hoc. & ȷ. de supplen. neglig. prælat. ficut.

d Lateran. cōcilij.] vt ȷ. de censib. prohibemus.

[Glo. seq. reci. per q alleg. pro & ȷ. pon. t op. Hug. & Tāc. quā dicit tutiorā, sed cōtrariū approbat.]

e Salua cōstitutione canonica.] 12. q. 2. bonæ rei. Ex hac littera vr manifestē, quod episcopus posset dare quinquagesimam vel cētesimā partem sine consensu capituli, vt in prædicto c. bonæ rei, nō obstāte iuramēto de non alienandis rebus ecclesiæ. ȷ. de eccle. ædificā. & ȷ. de iureiur. intellecto. nemo enim pōt episcopū accusare de eo q tēplū Dei ędificat. 12. q. 2. autē. Itē q sufficit semel a iure tuisse concessum: vñ nō est vlterius necesse adire prætorē. ff. de cōd. instit. ç sub cōditione. §. vlt. Arg. ȷ ȷ. de donat. pastoralis. & ȷ. e. c. prox. 12. q. 2. si episcop. & ȷ. eo. cū nos. H. & Tāc. cū eo dicūt, quod et in hoc casu requirit consensus capituli: licet n. ei permittatur a iure alienare causa necessitatis vr vtilitatis, requiri tamē debet consensus capituli. 12. q. 2. sine exceptione. Littera tamē ista ȝtradicit: & Ios. idem dicit super illo. c. bonæ rei. illud quidē securum est dicere, & expone hanc litteram secundum quod Tancre. exponit, idest salua constitutione: quia non derogatur per istud responsum illi canoni, bonæ rei, nec dicitur ibi quod episcopus posset illam donationem facere sine consensu canonicorum: sed hæc littera contrarium innuit, & ȷ. de donatio. Apostolicæ. Vbi de hoc. & ita credo verum, & statuendū hic.

f Quinquagesima.] imo quandoque maiorem portionem, si multum abundat. de auctoritate tamen superioris, quandoque non tantam, quandoque nihil, si grauatur ecclesia. ȷ. de do. Apostolicæ Io.

ctoritate Dionysii a † fuerint parochiæ limitatæ) quatenus singulorū parochiarum prouentus, in vsus ecclesiæ cederēt ne cessarios, & stipendia ministrorum: ii episcopo liceat sine auctoritate summi pontificis, vel saltem sine capituli sui voluntate, viris religiosis conferre obuentiones [b] alicuius parochialis ecclesiæ, sustentatione [c] vicarij reseruata. Et cum Lateran. † concilij [d] statuta prohibeant, ecclesiis nouā imponi, vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an episcopus valeat religiosis. cōsentiente patrono, totam ecclesiam, vel de nouo conferre aliquam portionem. ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod salua constitutione [e] canonica, de concedenda pijs laicis quinquagesima [f] portione, neque primum neque secū dum facere potest episcopus (nisi de licentia Romani Pontificis) præter capituli sui voluntatem.

¶ Innocentius † tertius archiepiscopo Senonen. & eius suffraganeis.

¶ *Ad concilia prouincialia vocari debent, & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.*

CAP. X.

ET † si mēbra corporis: & infra. ¶ Prouinciæ Senoñ. capitula cathedralium ecclesiarum ad nos querimoniā trāsmiserunt, quod archiepiscopus Senoñ & eius suffraganei, procuratores eorū nuper ad prouinciale [g] concilium conuocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt: & infra. Visum fuit nobis & fratribus nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorum nūcii ad tractatum admitti: maxime super illis, quæ ipsa capitula contingere [h] dignoscuntur.

TITVLVS XI.

De his quæ fiunt a maiori parte capituli.

¶ Ex concilio Lateranen. †

¶ *In vniuersitatibus ecclesiasticis praualet regulariter quod fit a maiori parte, nisi minor pars rationabiliter contradicat, hoc dicit.*

Singulis annis debeant prouinciale cōcilium celebrare Archiepiscopus Senoneñ. & suffraganei eius ad concilium illud non recipiebant procuratores & nuncios cathedralium ecclesiarum, verumtamen capitula cathedralium ecclesiarum Senoneñ. prouinciæ deposuerunt super hoc corā dño Papa quæstionem: Scribit dominus Papa archiepiscopo & suffraganeis eius dicens, quod capitula prędicta ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorū nuncij ad tractatum admitti, & præcipue super his, quæ contingunt ipsa capitula: & hæc est ratio, quia cum archiepiscopus & episcopi sint vnū corpus cum capitulis suis & ipsi caput, sine membris suis talia vel talia facere non debent. Nota, quod omnes tangit, ab omnibus debet tractari. Item nō debet caput à mēbris recedere nec mēbra a capite.

g Prouinciale.] de quo habes 18. distin. per totum. & infra de accus. sicut olim. De concilio monachorum habetur ȷ. de sta. reg. in singulis. & c. ea quæ.

h Contingere.] & merito: quia quod omnes tāgit, ab omnibus debet comprobari. 2 63. distin. ca. 1. & 66. distin. cap. 1. & 8. q. 1. licet ergo. & ȷ. de tempo ordin. si archiepiscopus. vbi de hoc. & ff. de adoptionib. nam ita. & ff. de mino. in causæ. §. causa. & l. eti ȝ. §. vlt. & ff. de iure aurei. & ff. de aqua pluu. arcen. in concedendo. & in Auth. vt sponsal. lar. c. ad hoc quoque colla. 8. Laici 3 vero huiusmodi concilijs interesse non debent, nisi specialiter inuitentur. 63. dist. Hadrianus in fine. Vel etiam nisi specialiter tractaretur causa fidei. 96. dist. ver. nam. Vel nisi tractaretur de matrimonio. quia cum tales causæ eos tangant, possunt interesse. 35. q. 5. ad sedem.

† De his ... (margin cropped)

† al. capi... (margin cropped)

ET si membra corporis.] Prima pars ponit querelā. Secundo prouidet: ibi, Visum fuit. Abbas Siculus.

CASVS. Statutum fuit in cōcilio generali, quod habetur. ȷ. de accusationib. sicut olim. q metropolitani

DE HIS QVAE FIVNT A MAIORI parte capituli.

¶ Supra visum est de his quæ fiunt a prælato & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantum, in quibus peragendis sæpe discordant, & dubitari possit quid iuris, merito subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur 16. dist. c. vl. 5. q. 2. hoc ius. Cum.]

CVM.] Ordinatio maioris partis capituli, per contradictionem & appellationem minoris partis, nil rationabile opponentis, impediri non debet. Primo ponit factum reprehensibile. Secundo prouidet per statutum: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. In quibusdam ecclesijs minor pars clericorum non secundum rationem, sed propriæ voluntate ecclesiasticam ordinationẽ, quod graue & dignum erat reprehensione, ita in ordinationibus ecclesiarum semper debeat præualere qđ a maiori & saniori parte capituli fuerit ordinatum ideoque statuit cõcilium Lateranẽ. vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile obiectũ fuerit, & ostensum, appellatione remota præualeat, & suum consequatur effectũ, quod a maiori parte capituli fuerit ordinatum non obstante si aliquis dicat se iuramento non adstrictũ ad seruandum ecclesiæ suæ consuetudinem: quia non sunt dicenda iuramenta, sed potius periuria, siue temeraria iuramenta, quæ in damnum ecclesiæ & contra sanctorum Patrum ueniunt instituta: & si aliquis cõsuetudines quæ nec ratione iuuãtur, nec canonicis consonant institutis, iurare præsumpserit, a perceptione Dominici corporis, donec pœnitentiam egerit, sit penitus alienus. Nota, quod in maiori & saniori parte capituli residet potestas capituli. Item vt cõtradictio minoris partis capituli valeat, duo sunt necessaria, s. quod rationabile quid obijciatur, & probetur. Itẽ iuramenta contra vtilitatem ecclesiasticam præstita, nõ iuramẽta, sed potius periuria uel temeraria iuramenta dici debent: & ideo non sunt seruanda. Item si quis iurat seruare consuetudinem ecclesiæ, non adstringitur ad illicita: sub tali enim iuramento nihil nisi licitum comprehenditur. Item qui consuetudinem illicitam iurat seruare, donec egerit pœnitentiam, a perceptione corporis Christi debet abstinere.

CAP. I.

CVm in cunctis ecclesijs q̃ pluribus[a] & sanioribus fratribus visum fuerit, incũctanter debeat obseruari: graue nimis est, & reprehensione dignissimũ quod p qualdam ecclesias pauci quandoq; non tam de ratione, quam de propria volũtate ad † ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt.[b] ¶ Quocirca præsenti decreto statuimus, vt nisi a paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter[c] obiectum fuerit & † ostẽsum,[d] appellatione remota præualeat semper, & suum cõsequatur effectum quod à maiori & saniori parte capituli fuerit cõstitutũ.[e] Nec constitutionem nostram † impediat, si forte aliquis ad conseruãdã, † ecclesiæ suæ consuetudinẽ, se iuramẽto dicat adstrictũ: Nõ enim iuramẽta,[f] sed potius periuria sunt dicenda, quæ contra vtilitatẽ ecclesiæ, † & sanctorum patrum veniunt instituta. ¶ Si quis autem † huiusmodi consuetudines, quæ † nec rõne iuuãtur, nec sacris cõgruunt institutis, iurare præsumpserit: donec dignam egerit pœnitentiã a perceptione sit Dominici corporis alienus.

a Pluribus.] 65. dist. ca. 1. 2. & 3. supra de electio. licet. 23. distin. in nomine Domini 20. dist. de quibus. & ff. de re iud. duo ex tribus.

b Permittunt.] appellando & impediendo de facto. [Gl. seq. arg. quod non statur, & c. alleg. 5. iura. alleg. duo in contrarium, & soluit.]

c Rationabiliter.] argum. quod non statur semper maiori parti nec pluralitati, vt hic, & 31. distin. Nicena. ā. de electio. ecclesia vestra. ff. de serui. rust. prædi. si fundum 12. distin. non liceat. & ff. de pact. maiorem. Argumen. contrã 63. distin. plebs Dioteceſ. Instit. de satisd. tut. §. sed si ex testamẽto. Sol. illud regulare ẽ, vt ſu per statur maiori parti. sed maior pars est illa quæ maiori ratione & pietate nititur 9. dist. sana quippe. 60. distin. multi in fi. & 4. q. 3. c. si testes. §. item iurisiurandi. præsumitur pro pluralitate: 61. dist. nullus. in fi. nisi cõtrarium probetur, vt hic patet, & 23. distin. illud. & ā. de electio. dudũ R.

d Ostensum.] ergo non sufficit obijcere, nisi probetur. & hoc probabitur coram superiore. ā. de elec. venerabilem.

e Constitutum.] & ita capitulum potest constitutionem facere dum tamen intersint omnes, quos constitutio tangit. De hoc no. sup. de const. cum omnes alias p̃sentes in præiudiciũ absentium nihil constituere possunt, vt hic. Circa alia negotia ad minus duæ partes debent esse præsentes. ff. quod cuiusque vniuer. l. nulli. & l. plane. & ff. de decr. ab or. fa. l. 3. T.

f Iuramenta.] sic ā. de iureiur. sicut nostris. & ita si iuramẽta sint facta in genere [1], restringenda sunt circa bonas & licitas consuetudines argum. ā. de iureiur. quanto: & cap. ad nostram 3. Si specialiter iurãt, statim sunt periuri. B.

† vestram. † obseruandam. † ecclesiasticam. † enim. † Hæc periodus aliter recitatur in cõcilio præcitato loco, qđ omnino videas. † Clemens iij. † Claremoñ. Clarmoñ. Claremoñteñ. † Cap. 2. continet in 2. cõpi.

[1] Vide Deciũ in Rubrica. C. qui ad mitti. Albericum trac. de stat. par. 1. q. 15. vnde intelliges verã esse hãc glossã.

¶ Cælestinus † tertius Claremoñ. † episcopo.

¶ Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.

CAP. II.

QUæsiuit: † & infra. ¶ super eo qđ ecclesiam[g] tuam quidam ex

QVæsiuit.] Communis diuisio. Secunda pars [1] ibi, Fraternitati. Ab. Sic.

CASVS. In ecclesia Claremonteñ. obseruabatur, vt si quis parochianus pensionem debitã ecclesiæ non solueret, vel clericus aliquis delinqueret aliquis de canonicis etiam minimis interdicebat ecclesiam, sine consensu episcopi, & aliorum canonicorum, quæsiuit episcopus an hoc fieri deberet? Respondet Papa, quod interdictum in aliqua ecclesia positum sine consensu episcopi, & fratrum suorum per aliquem de canonicis, obseruare non debet nec sustinere vt ab alijs obseruetur. Sed si aliquis deliquerit, ipse puniatur. quia peccata suos auctores tenere debent: nec pœna debet vlterius protrahi, quam delictum fuerit in committẽte repertum. No. quod excõmunicatio, & interdictum fieri debent de cõsensu episcopi & capituli. Item ille qui peccat, solus puniri debet, & non illi, qui nõ peccauerunt. Itẽ pœna debet suos auctores tenere. Item pœna non debet excedere delictum.

g Ecclesiã tuam.] idest, tuæ iurisdictioni subiectam simile supra de auctor. & vsu pal. cap. 1. & intelligitur hoc vbi canonicus non habet ius episcopale in ipsa ecclesia. alias si haberet, & ei denegaretur debita pensio, vel aliqua offensa digna excommunicatione committeretur, bene supponeret ecclesiam interdicto [2] non nego tamen honestius esse personas interdicere non enim ecclesiæ delinquunt, sed personæ. in Authen. de man. princ. §. oportet. colla. 3. argum. infra de pœnis. licet. 16. quæst. 6. illud. hoc dicit Lau. sed ecclesia pro delictum

[2] De hoc articulo vide hic plenius per Host. & Ioan. And.

canonicis etiã minimis, quia pensio ecclesię debita non redditur, vel clericus aliquis aut parochianus deliquit, † sine tuo & aliorum canonicorũ assensu,[a] interdicto supponunt: † & infra. ¶Fraternitati tuæ taliter respõdemus, quod interdictũ in aliqua ecclesia per aliquẽ, ad aliquos de canonicis tuis, sine tuo & aliorum fratrũ assensu positum, obseruare nõ debes, nec ẽt sustinere vt ab alijs obseruetur; & infr. ¶Sed si quis in his deliquerit,[b] ecclesiasticæ coertioni subiaceat: cũ peccata suos auctores † tenere debeãt, nec pęna sit vlterius protrahenda, quã delictum fuerit in excedente repertum. †

¶Innocentius iij. Augusteñ. præposito.

¶Communis ordinatio ecclesię, per contradictionem, & appellationem eius cuius non interest, impediri non debet. h.d. quo ad titulum.

CAP. III.

Ex fore sedẽtis: & infra. ¶Accedẽtibus ad præsentiam nostram T. ac B Augusteñ. † canonico pro quæstione, quæ inter vos super præpositura Augusteñ. ecclesiæ vertebatur ex parte ipsius B. fuit propositũ, qđ pater eiusdem à C. prædecessore nostro decano & capitulo Augusteñ. litteras obtinuit destinari, vt infra spatium mensis vnius eundẽ eligerẽt & assumerent in præpositũ Augusteñ. in signũ inuestituræ annulo[c] aureo destinato, & quib[us]dam mandati Apostolici executoribus cõstitutis. Capitulũ memoratũ cũ audisset, quod C. † quondã eorum prępositus in episcopum Brixieñ. electus & confirmatus fuisset: licet dictas litteras recepissent, † in contemptum † tamen eorum,[d] assignato pri[us] termino, inf. quẽ ipsi deberẽt super mãdato Apostolico respõdere, H. tunc Augusten.[e] decanum in præpositũ elegerunt; & infra. ¶ Quia verò legitimè constitit, qđ prædictus C. de prępositura nõ fuit aliquatenus inuestitus, etsi mãdatũ[f] fuit, vt de ea inuestiretur de qua etiã si inue-

delictum alicuius interdici non debet sed ille qui deliquit puniatur: quia illi, qui non peccauerunt, non debent puniri: nisi ille, qui deliquit sit dominus loci: quia tunc propter delictum eius terra supponitur interdicto j. de spon. non est nobis. Ber.

a Assensu.] quia talis sententia nõ tenet, cũ lata sit ab eo qui non habet iurisdictionem. 2. q. 1. in primis. C. si à nõ cõpe. iud. l. 1. & j. de cõst. ad nostram. T.

[Gl. seq. alleg. sex cõtr. & alleg. duo iura. & dupliciter sol.]

b Deliquerit.] 16. q. 6. cognouim[us]. & c. illud. quia peccata suos proprios tenere debent auctores.[1] vt hic dicit. C. de pœn. sancimus. C. ne vxor. pro ma. ob maritorũ. 11. q. 3. illud. & j. de sen. excomm. Romana. §. fin. lib. 6.] Sed contra vř: quia perit iustus pro impio. de consec. dist. 1. in sancta 15. q. vlt. cũ multæ. Sol. quod hic dř, locum habet in pœna[2] spirituali: qđ dicitur in cõtrarijs, habet locum in pœna temporali, quæ quandoq; imponitur, alteri pro peccato alterius, vt 1. q. u. 3 §. itẽ p. o peccato. Vel hoc regulare est illa casualia sunt. Tancr.

Ex ore.] In prima parte ponitur factum. In secunda decisio; ibi, Quia uerò. Abbas.

CASVS. Pater cuiusdam canonici Augusteñ. B. noie, accedẽs ad dñm Papam, impetrauit lřas ab eodem ad decanũ & capitulũ Augusteñ. quibus decano & capitulo mandabatur, vt dictum B. filium suum infra spatium temporis vnius mensis eligerent & assumerent in præpositum: & in signum inuestituræ sibi annulum aureum destinauit, executoribus super hoc deputatis: executores capitulum memoratum monuerunt, vt mandatum Apostolicum adimplerẽt capitulum licet litteras recepisset, audito quod C. præpositus ipsorum esset electus & confirmatus in episcopum Brixieñ. infra terminum in quo debebant executorib. rñdere. H tunc eorum decanum in præpositũ elegerũt, cui dictus B. reuerentiam exhibuit tanquam præposito: tandem ille H fuit mortuus eo mortuo capitulũ statim elegit in præpositum istum, cui Papa scribit dicto B appellante, ne ad aliquam aliam electionem procederent, cum ad ipsum dicta præpositura spectaret. & sic orta fuit controuersia inter ipsum B. & istum præpositum. Delata fuit causa ad Cælestinum Papam, coram quo multa obiecta fuerunt contra istum B. & ita quod Celestinus cassauit inuestituram de ipso B. Ad vltimũ delata est causa iterum ad dñm Innocentium, coram quo ista alia allegata fuerunt: Papa verò super hoc ita duxit statuendum: quia constitit ei quod prætatus B. nõ fuit inuestitus de dicta præpositura quis mandatũ fuisset, vt de ea inuestiretur & si etiam inuestitus fuisset, illa inuestitura cassata fuit p Cælestinum: & si etiam cassata nõ fuisset cũ propter hoc q dicto H. reuerentiã exhibuit tãq̃ præposito, iuri suo renunciasse, vř. Papa considerãs, q ipse B. appellare non poterat, vt p appellationẽ ipsius ordinationem ecclesię impediret, & intelligens, quod a maiori parte capituli electus fuit iste in præpositũ electionem ipsius & ordinationem auctoritate Apostolica cõfirmauit, & dicto B. silẽtiũ imposuit, sup ipsa præpositura. Nota, q ipso facto renũciat quis iuri suo, vt iste obedientiam faciendo dicto H itẽ tacitè renũciat quo iure suo. Item nõ valet appellatio nisi interest illius q appellat. Item electio maioris partis capituli valet.

c Annulo.] sic supra de re iudicata cũ olim. propter hoc tamen non fuit institutus: cum in possessionem missus non fuerit, vt infra sequitur.

d Eorum.] scilicet executorum.

e Tunc Augusten.] cui H. dictus B. reuerentiam exhibuit tã quam præposito, vt sequitur infra: tandẽ idem H. mortuus est: eo mortuo capitulum statim elegit istum in propositum, dicto B. prius appellãte quod ipsum non eligerent, cum ad ipsum spectaret præpositura. De hac appellatione fit mẽtio inferius. hæc omnia habentur in integra.

[Gl. seq. not. alleg. tria iura, & in contrarium alleg. octo. Item argu. & remittit.]

f Et si mandatum.] sic patet, quod propter talem inuestiturã, quam fecit: scilicet annulo, non efficitur quis possessor j. de dona. per tuas arg. sup de re iudi. cũ aliquibus. quia in adipiscenda possessione actus corporalis requiritur. ff. de acq. pos. possideri § in amittenda. Argu. contra s̃ p. de consue. ex litteris & 16 q. 7. contra sacrorum. & q. 2. moderamine. & C. de sacrosanct. eccle. vt inter diuinum. & ff. de contrahend. empt. & vend. clauibus & ff. de bon. aucto. iudic. possid. quamuis & sup. de dolo &

† delinquit.

† supponit.

1 Huc spectant non illepidi versiculi: Auctores proprios sua crimina iure tenebũt: Plus q̃ peccat non vltra pęna trahatur.

† auctores.

2 De hoc vide latissimè per Alphonsu Castriũ li. 3. de iusta hęret. punit. c. 10 & 11.

† vide l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulga. & pup. facit l. rescriptum. cũ si. ff. de his quibus vt indig.

† Cap. vnic. eo. titu. in 3. compil.

† al. [illegible] eo.

† D. E.

† [illegible]

† In [illegible]

[illegible]

dolo & contuma.contingit. ff. de dam.infec.si finita. §.vlt. Item hic patet, q si Papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum aliu eligit, tenet electio. De hoc dictum est s. de præbendis.dilectus filius.Io.

a Ratione.]quia erat in minoribus ordinib.cōstitutus, vt patet in integra, & quia reuerentiam faciendo illi H.iuri suo renunciauit, vt hic sequitur.

[Glo.seq.arg.de tacito cōsensu,inducēs 33.iura.alleg.2.in cōtrarium. Tertio fortificat primum dictū. Quarto q̄rit, & soluit. Quinto elicit duo argumenta.]

b Renūciasse.] nota hic arg. de tacito consensu. & licet verbis nō renunciet, aut non consentiat, ipso facto tā cōsentit. 33. q.2.honorātur. & s. de transact. ex litteris. & 43.distin.sit rector. ff.mandati.si p̄cedente.§.Lucius. ff. ad munici. l.2. & s. de off.dele. gratum. & ca.cum olim.in fi. à ɔ̄trio sensu.ff.de iof fi.testamen.si proponas.§.1.& l.nihil. & l.vi.& ff.de public.si ergo.§.1.& ff. de mino.si filius. & C. de iure do.impe.l.2.Ar. ɔ̄.ff.de decurio.Herennius §.vlti. & s. de præben.dilecto. Ios. Præterea licet renunciatio sit tacita, valet etiam citra auctoritatē superioris, licet expressa nō valeat sine auctoritate superioris. s. de renūciat. admonet.sicut plus valet tacita prohibitio q expressa,cū scilicet litem contestatur. ff. de solutioni.si qs stipulatus fuerit x. in melle. ff.eo.titu.vero procuratori. §.vlt. Lauren. Sed quid si alius ageret ɔ̄ illum præpositum, & cassaretur illius electio, nunquid iste q exhibuit reuerentiam, potest agere pro præpositura? Non: quia filius exhæredatus si approbauit testamentum patris, non pōt postea impugnare. C.de inoff. testamen.parentibus. & si alius impugnaret testamentum, ipse tamen non potest petere vltra quā sibi est relictum. ff.de legatis pstā dis.l.ɔ̄.§.is qui. Vinceñ. Item argumentum q actio semel extincta non reuiuiscit. ff.de solutio.q res. §.aream. & de consec.dist.4.quæri. Item argumentum, q licet res deueniat ad eū casum à quo potuit habere principium, non valet. Ber.

c Per appellationem.]sic s.de elec.cum inter R.quia tūc non interest appellare post reuerentiam præstitam. 2.q.6.non solent. appellatio enim non impedit ne id fiat quod perpetuo edicto decernitur. ff. de appellatio.recipie.vel non.l.vlt. Lauren.

stitus fuisset, inuestitura eius per prædecessorem nostrum certa fuit ratione [a] cassata: quæ nec etiā si cassata fuisset, per hoc quòd dicto H. reuerentiā exhibuit, quæ † debetur præposito, iuri suo renūciasse [b] videtur: † Nos attendēres sibi de iure nō potuisse cōpetere, vt per appellationē [c] ob id interpositam, cōem ordinationē ecclesiæ impediret: intelligentes etiam te à maiori parte, tam dignitate, quàm numero eorum, quos eligēdi ius cōstabat habere, electū fuisse canonicè in præpositum: electionem tuā auctoritate Apostolica confirmamus: præfato B. super præpositura silentiū imponentes.

¶Idem.

¶ *Prælatus cum maiori parte capituli contradicente minori statuere potest, quod ad necessariam reparationē fabricæ quilibet canonicus conferre teneatur.*

CAP. IIII.

EX † parte tua nobis fuit frater archiepiscope intimatū, q ad restaurādā fabricam [d] Rothomageñ.ecclesiæ, tractatum cōiter habuistis, te postulante, vt quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorū redditum portionē operi tam pio & necessario deputaret: & inf. ¶ Statuimus, vt † vt si quis vestrum tuis, frater archiepiscope, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit † resistēdum, obtineat sententia plurimorum. [e] †

EX parte tua nobis fuit frater.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Statuimus. Abbas Sicu.

CASVS. Archieps Rothomagensis cum fabrica ecclesiæ suæ restauratione indigeret, habuit tractatum cum fratribus suis, vt quilibet eorum cū ipso archiepō, aliquam portionem redditum suorum tam pio & necessario operi deputaret: & hoc ipsi facere noluerūt: vñ ipse significauit hoc dño Papæ. super hoc statuit Papa, vt si aliqui ɔ̄ sitrint statutis sui archiepi, & maiores partis capituli & sanioris, obtineat sentētia plurimorū. Nota, q sententia maioris & sanioris partis p̄ualet. Item in casu isto non tenentur, nisi maior & sanior pars consentiret.

d Fabricam.]licet enim ille solus teneatur ad restaurationē fabricæ, qui partem deputatā fabricæ recepit, vt 10.q.3.vnio. & q.1.decernimus. tamen ille conferre tenetur. 17.q.1.si monachus. & de eccle. ædificandis.c.1.

e Plurimorū.]hic ergo valet sententia plurimorum: quia euidens est illos ratione iuuari. s.eo.ca. 1.sic 75.dist.c.1.& 2. s.de tempo.ordi.nec episcopi. Ber.

ADDITIO. Glo. in verbo, ratione iuuari, &c. Dicit Vinceñ. hoc esse, quia Papa hoc approbat, al's nullus compelleret dare de proprio nisi vellet: quia tenentur vt singuli. vnde potior est causa prohibentis: & quia si tenētur vt collegium, cōmunis mensa habet hoc sustinere, non priuati stipēdia. Dicit Inno. hoc verum si non essent res ecclesiæ, sed p̄priè canonicorū: de rebus verò ecclesiæ, licet sigulariter & specialiter ad singulos canonicos pertinentibus, poterit episcopus cum maiori parte capituli pro vtilitate ecclesiæ talia statuere. Item Innocen.& Abbas. vide quod dixi supra de constitutionib.cum omnes. supra prima gloss. Ioan. And.

TITVLVS XII.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

¶ Innocentius tertius Mediolaneñ.archi.episcopo.

¶ *Rubrum sufficit pro summario. vel summa sic secundum abbatem: Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur. hoc dicit. Et est casus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indistinctè hoc tenent, sed maior pars concludit cum hoc summario.*

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

¶ Supra visum de collationibus beneficiorum faciendis tam à prælato cum consensu capituli, quàm ab ipso capitulo tantum: Veruntamen quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, merito subijcitur ista rubrica. Abbas.

Venn.

[Marginal notes, left:] In codice Vatic. sita ēt p̄posi exhiberi. — vide l.tale ff.de pac. si exhæredatus. ff.de in.test. — ro.inico tit. in 4. epis. — ... q̄ sūt à ... refere ... ca. ... dictū. s. ... tit.p.

[Marginal notes, right:] † al.vt si qui — † duxerint — † Vide l. & fuit hēdē. §. si.cū l.seq. ff. de pact. & l. qd maior. ff. ad muni.

[Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60]

VT nostrũ.] Diuiditur i quatuor partes. Primo assignatur Papalis responsionis causa & ratio. Secundo processus Papæ executio & ad obiecta responsio, ibi, Cum enim. Tertio archiepiscopi inconuincibilis reprehensio: ibi, Omnib. Quarto causę & necessitatis instructionis [illegible] sie, Vt credimus. & [illegible] Ambas, a Vt nostru [illegible] vt [illegible] hãc decretalem [illegible] pone [illegible] intellige s. intelle xit dñs Papa quòd

CAP. I.

VT † nostrũ[a] prodeat de vultu Dei iudiciũ,[b] & infra. Præterea proponebas, quòd cũ nullus debeat sine accusatore[c] † damnari, nec aliquid circa negotium illud sit actũ i forma iudicij, depositiones testium non poterãt ibi præiudicium generare.

cancellari. Mediolaneñ. ecclesiæ vacauerat vltra annum, [illegible] confer [illegible] ad Papam [illegible] mandauit Papa Mediolaneñ. archiepiscopo [illegible] dominus Papa [illegible] post receptionem literarum aliquid facere in contrarium, illud cassauit. Archiepiscopus [illegible] literis rñdit, [illegible] cancellariam non contulerat [illegible] propter [illegible] literarum [illegible] instrumentum [illegible] contrarium [illegible] mandatum dñi Papæ [illegible] proventus [illegible] H. [illegible] fuit factum aliud [illegible] dño Papæ, & instrumentum [illegible] vt ad præsentiam [illegible] & ostenderet, quòd [illegible] cancellariam contulisset personæ idoneæ, & modo canonico, & tempore competenti, & idem H. veniret si vellet defendere [illegible] accessit procurator archiepi. & ille H. & produxerũt duos testes in pñtia Papæ, qui iurati dixerunt, quòd parũ post mortem cancellarij, archieps contulit cancellariam dicto H. reseruatis sibi proventibus, & illum inuestiuit per librum, præcipiendo quòd illud esset secretum, & vnus testis adiecit quòd post mandatum dñi Papæ [illegible] tradidit [illegible] sigillum [illegible] audiuisse, & procurator hoc idem fuit confessus: quod audiens Papa mãdauit quibusdam, [illegible] mandatum, quòd quod totum negotium reuocabatur ad curiam, ei traderent sigillum, talem traditionem decernerent nullã esse, & inhiberent illi H. ne sigillo vlterius vteretur, quod totum factum est. & prohibitus fuit vti sigillo. Per hoc intellige illã decretalem. j. de appel. vt nostrum. quæ est pars istius, & illam debes hic legere in principio, quia præcedit istam, vt patet in antiqua compilatione. Propter hoc archiepiscopus misit nuncios ad dñm Papam post multas allegationes & excusationes ipsius archiepiscopi, vltimo proponebat dictus archiepiscopus, quòd cũ nullus dẽat sine accusatore damnari, nec aliquid sit actum in prædicto negotio in forma iudicij, testes [illegible] recepti non poterant sibi præiudicare quia hæc allegatio videbatur tangere personã domini Papæ, apertius vult exprimere in hac decretali causam quare mandauit inquiri de prædictis, ne quis crederet, quòd in facto isto perperam processisset. Et prosequaris postea vt [illegible] in littera: hoc intellecto, quod præmissum est satis patet intellectus capituli, & sine hac suppletione non bene intelligere. Et hæc omnia & alia continentur in integra Bernar.

ADDITIO. Causa verò inquisitionis est. Cum enim donatio fuisset occulta, propter quod non carebat suspitione, & ex ipso anno nullus cancellarius appareret: merito credebatur quod ad papam esset donatio deuoluta secundum Lateraneñ. concilium: & ideo illam poterat sine culpa conferre: quia Papa de occultis diuinare non potest. & præsumptio erat pro Papa, cum ipse primo [illegible] rñderet, quòd cancellariam non contulit: vnde illi fuit [illegible] gratia quòd ei concessit facultatem probandi [illegible] Item quod de nuo uo vel de modo canonico [illegible] sibi fieri mãdauit, ipse archiepiscopus dedit causam illi mandato, quia mandauit per litteras, & probaui: per testes, quòd retentis sibi prouẽtibus, officium illud concessit: vnde Papa contra talem concessionem fuit merito suspicatus, & ideo Papa ex officio suo illã inquisitionem commisit faciẽdam, cum ad ipsum pertineat de subditorum excessibus inquirere veritatem: omnibus prædictis diligenter examinatis Papa inuenit archiepiscopum culpabilem in tribus: circa contrarietatem rñsi, cum nulli debuerit ex certa sciẽtia contraria respondere: circa carnalitatem animi, quia non debuit cum affectu carnali committere: & illud officium circa inhonestatem facti: quia ex pacto, vel aliqua conuentione committere non debuit nundum officium, & retinere prouentus, cũ hoc in Lateraneñ. concilio sit prohibitum & in alio canone reperitur, quòd ecclesiastica beneficia sine diminutione sunt conferenda: Vnde circa hoc est distinguendum, vtrum ille, qui dat beneficium spirituale, percipiat prouentus añ donationẽ: si enim non percipit prouentus ante donationem, sed alius, & ex donatione consequitur vt [illegible] percipiat, simonia committitur: si verò ante donationem percipit ipse prouentus, hoc distinguendum est, vtrum constituat ante donationem, vt ex [illegible] necessaria retineat prouentus, & istud licitum est: an conueniat cum eo qui accepit beneficium, vel cum alio mediatore retineat prouentus, & concedat beneficium: istud quidem non licet, ne aperiatur via illis qui prauitatem suam student palliare. Ex hac decretali nota quòd nullus debet sine accusatore damnari. Item cum aliqua præsumptio apparet cõtra aliquem, debet se excusare, & reddere rationem super hoc, vt fecit hic dñs Papa. Item actore non probãte, reus quamuis nihil probet, debet absolui. Item quando præsumptio est contra reum, onus probandi transfertur in eum, vt hic erat cõtra archiepiscopum. & ideo Papa imposuit ei onus probandi super tribus articulis prædictis. Item tria sunt consideranda in collatione beneficij personæ idoneitas, modus canonicus, & tempus competens. Item occulta donatio non caret suspicione, quare non debet valere. Item nemo diuinare tenetur. Item superior ex officio suo debet inquirere de inferiorum excessibus. Item contraria proponens, non est audiendus. Item carnalitas non debet attendi in beneficijs conferendis. Item in spiritualibus omnis pactio & conuentio illicita debet cessare. Item beneficia integra concedi debent. Item si ecclesia est onerata debito, vel propter aliam iustam causam & honestam potest episcopus ad tempus, prouentus tamen alicuius dignitatis vel præbendæ, licet illam conferat, potest retinere. Item nemini aperienda est via malignandi.

b De vultu Dei iudiciũ.] qui enim iudicat, æquitatẽ pro oculis semper dẽt habere. ff. de eo quod certo loco, quod si Ephesi. § in summa. & 4. q. 4. capi. 1.

[Gloss. seq. ponit vndecim casus exceptos à regula. quod sine accusatori &c.]

c Sine accusatore.] hoc est generale, vt 2. q. 1. de mani festa. 22. q. 4. quisquis potestatẽ. Excipiunt quidã casus. Primo. Si suspecta scriptura in iudicio proferatur. C. de probationib. iubemus. Si prauus testis fuerit, & vacillauerit in iure. C. de testibus. nullum. & infra de pœnis. sup his. Si tutor suspectus est. ff. de suspectis tutoribus. l. tertia §. præterea videndum. Si maritus accusauerit vxorẽ de adulterio, & ipsa replicat de lenocinio. ff. de adulterijs. l. j. §. si pu-

† Cap. vnico [illegible] in 3. cõ pila. Alia pars huius ca. est j. de appel. ca. ut nostrum.

1 Hic casus Ber. est & in antiqua explarib. reperitur.

a Innocẽtius dicit [illegible] hoc [illegible] viua voce dixerat Papa. Io. An.

3 Facit ad quẽ [illegible] lib. 6. Io. An.

4 Idest quia ille H. [illegible] ratificaret, nec [illegible] procurator. Hostien. vel dic [illegible] tenete, quòd alter [illegible] tor illius H. quòd ipse [illegible] & quòd post [illegible] mandatũ & Papam [illegible] inquiri de [illegible] vel ille H. quòd [illegible] erat, [illegible] cõfitebatur, licet id cõfiteretur procurator Archiepi. Io. And.

§. si publico. Si iudex reperiat accusatorem calumniari. ff. ad Turpillian. l. 1. §. 1. & 2. q. 3. capitulo, si quem §. notandum. & ꝭ. de calum. c. 1. & 2. Si in modo inquisitionis cognouerat de crimine. infra de accusationib⁹, qualiter & qñ & capitulo, inquisitionis. Si infamat⁹ deficit in purgatione. ꝭ. de simonia. ꝺ hoc cũ suis concordantijs. Si crimen est notoriũ. 2. q. 1. de manifesta. & ꝭ. de accusationibus, euidentia. Si corrumpit testes aduersarij. 3. q. 7. cap. infames. versi. si quis autem. Io.

ADDITIO. Nota ex hac glossa regulam & plures casus exceptos & vide quasi cõsimilem glosã in canone, de manifesta. 2. q. 1. Alios ponit Specul. in titulo, de inqsitio. §. qñ autẽ. in prin. & de ista materia per Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs, vbi satis elegãter tractatur, an & qñ iudex possit ꝓcedere ex officio sine accusatore. Panor. dixit plenã tã respectu iuris ciui. q̃ canonici ĩ c. qualiter & qñ. 2. de accu. ꝭ. vbi pleni⁹ de hac materia vide per eundem Panormitanum.

a Commisse.] quapꝑter mãdauit fieri inquisitionẽ ꝯ archiepiscopum, qn tradiderit illi H. sigillum post secundum mandatum, vt dixi in casu. & ꝙ probaret illa tria quæ sequuntur.

[Glo. seq. ponit 13. casus exceptos à regula, ꝙ accusatore non ꝓbante, &c.]

Quia verò hæc allegatio personam nostrã tangere videbatur, dignũ duximus causam cõmissę[a] inquisitionis & ordinẽ plenius explicare, ne qs quomodolibet suspicet, quod nos ĩ hoc negotio perperã processerimus: præsertim cum ratio assignãda debeat esse posteris profutura. ¶ Cũ enim iuris sit explorati quod actore non probãte,[b] is qui conuenitur, etiam si nihil præstiterit, debet † absolui: videri poterat, quod nos tibi, qui conueniebaris à nobis, maliciosè vel indiscretè onus probationis, super trib. pręmissis articulis imposuimus: videlicet vt ostẽderes, quod prædictam Cancellariã personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donasses. ¶ Porrò[c] cum donatio fuisset occulta,[d] & ideo suspicione non careat, & elapso iã anno, nullus omnino Cancellarius appareret, nõ immerito credebamus, ꝙ secundum: Lateraneñ. † concilij[e] statuta, ad nos esset ipsius Cancellariæ donatio deuoluta: & ideò potuissemus ipsam sine culpa conferre: quoniã etsi locũ Dei teneam⁹ in terris, non tamẽ ꝺ occultis potuimus † diuinare.[f] Quia † ergo contra illud, quod prima facie iustè præsumebatur ꝓ nobis, præsertim cum responderis prima vice, quod Cãcellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probãdi cõcessimus, non fuit grauamẽ,[g] sed gratia:[h] nec ex malitia, sed ex benignitate ꝓcessit. Quod ẽt[i] de modo canonico fidẽ nobis fieri mandauim⁹, tu causam præstitisti mãdato, qui sæpè nobis per litteras tuas intimasti, & tandem probasti per testes,[k] quod retentis tibi prouentibus, officiũ concesseras memoratum: ex quo nõ immeritò cõtra talem cõcessionẽ fuimus suspicati. Et ideò nos,[l] qui nõ tam ex plenitudi

b Actore non probante.] simile 6. q. vlti. actor. Hæc regula fallit: nam ratione præsumptionis aliqñ transfertur probatio ad reum, vt hic. & ꝭ. de procuratori. ex insinuatione. & sup. de iureiuran. c. vlti. ff. de dona. inter virum & vxorem. Quintus. Mutius 1. Item fallit cum actor fundauit intentionem suam iure communi 100. dist. contra morem. & 16. q. 7. omnes basilicæ. & C. de probat. sine possidetis. Item cũ reus spõtè assumit onus probandi. ff. de probatio. circa. Item in cõibus iudicijs vtriusq; probatio audit sup. d. probatio. ex litteris. Itẽ cũ vterque dicit se possidere sup. de ꝓb. licet. & ff. de in di. in tribus. Item in crimine falsi vtriusque testes audiuntur. C. de fal. vbi. Item in crimine lęsę maiestat s, in sacramentis desertis, in proditione patriæ, & in crimine peculatus, vtriusque testes audiuntur. C. de aboli. fallaciter. in fi. Peculatus dicitur furtũ de re publica 23. q. 4. quid ergo. ff. ad leg. Iul. pec. l. 1. Io. Item priuilegium actoris transfert onus probandi in reum, puta si pupillus vel mulier repetat solutum tanquam indebitum, reus tenetur probare debitum. ff. de probat. cum de indebito. §. si n autem. Item delictũ ipsius rei a transfert onus probandi in ipsum: quia à probata solutione si eam negauit, tenebitur probare se debitũ recepisse vt in l. prædicta, cũ de indebito. circa prin. & ꝭ. de solutio. is qui. Item negatiua, quæ habet in se affirmatiuam implicitam, probari debet à reo. ꝭ. de renũciatio. super hoc. & ꝭ. ꝺ suc. ab intest. c. cum dilectus arg. ff. de probatio. ab ea parte. §. si quis. & l. si fili⁹. & 3. q. 9 indicas. Tanc.

c Porrò.] hic incipit assignare causam commissę inquisitionis, quare sibi sidẽ fieri mãdauit super tribus articulis; & primò ostẽdit de tertio: postea de secundo circa prin. §.

d Occulta.] not. ꝙ pręsumitur cõtra occulte dãtes vel facientes vł iudicãtes, ꝭ. de off. de leg. cõsuluit. & 19 dist. Anastasi⁹. & ff. de iure fis. ita fidei in prin. ff. de admin. tu. non existimo. & & 18 q. 3. perniciosam 2. & tenebræ aptæ sunt ad fabricandũ falsum. ff. de ven. inspiciendo. l. 1. §. de inspiciendo. tamen si ille cui datum est occulte, sit capax: occulta donatio non vitiat donationẽ. C. de dilatio. l. 1. lib. 10. & electiones clãdestinę nõ ualẽt ꝭ. de elect. quia propter, in fin. Tanc.

e Lateranen. concilij.] ꝭ. de conces. præben. nulla.

f Diuinare.] sicut & Paulus, licet esset spiritu Dei plen⁹, nõ tamẽ potuit secreta diuini consilij agnoscere 22. q. 2. beatus. nec tenetur quis diuinare. ff. mãda. si fideiussor. §. si cum debitor. & ff ad leg. Aqui. si putator.

g Grauamen.] immo de iure fuit. C. de proba. siue.

h Sed gratia.] cum tamen primæ confessioni ipsius esset standum. ꝭ. de probatio. per tuas. & ꝭ. de præsumptio. litteras 4 nisi probaret se errasse. ꝭ. de censi. olim C. de erro. aduo. l. vlti. & ꝭ. de appell. cũ causam. & ꝭ. de confes. c. vlti. sed in hoc non videtur quod posset errare: quia de facto suo certus esse debet. ꝭ. de rescrip. ab excommunicato. ex varietate ergo responsi pręsumitur contra ipsum archiepiscopum 4. q. 3. c. si testes. §. item qui falsò. vel varie. ꝭ. de pœ. super his. ff. de quæstionibus, de minore. §. tormenta, in fi. & l. es libero. in prin. Ioan.

i Quod etiam.] hic respondet secundæ obiectioni archiepiscopi.

K Per testes.] productos in præsentia Papæ: vt dixi in eo casu.

l Et ideo nos.] hic respondet ad id quo dixit, quod nullus debet sine accusatore damnari, ostendendo causam quare commisit inquisitionem.

† Lateran. sub Alexan. iij. c. 8.

† potuimus

† Quod ergo.

3 ibi de mulierculis sub specie religionis in priuatis receptaculis habitantibus: Idẽ ꝺ occulte prædicantibus. de hæ re. dũ ex iniuncto. cõuenticulas faciẽtibus. C. de epi. & cl. r. conuenticulam occulte mulieribus cohabitantibus. de præsum. c. 4. ẽm Hostiẽ. Ioan. And.

4 Concor. l. generaliter. C. ꝺ non nu. pec. & l. cum de indebito. ff. de proba.

ne potestatis, quã ex officij debito possumus & debemus, de subditorũ excessibus ad correctionẽ inquirere veritatem, te maximè causam † & occasionem præstãte, inquisitionem [a] commisimus faciendam. ¶ Omnius ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuisse culpabilẽ: Circa contrarietatem [b] responsi, quia non solũ nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa sciẽtia contraria respõdere: Circa carnalitatem [c] animi, quia non ex † affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticũ officium & beneficiũ in persona magis † idonea dispẽsare. Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione, uel cõuentione quacũque, sub modo [d] vel tenore præscripto concedere nudũ officium, & † tibi retinere prouentus: cum in Lateranẽ. † cõcilio prohibitum sit: ne quis conferendo ecclesiasticũ beneficium, partem [e] prouẽtuum suis vsibus retinere præsumat: & alibi cautum reperiatur in canone: quod ecclesiastica beneficia sine diminutione [f] debent conferri. ¶ Vnde credimus distinguendum, vtrũ qui dat spirituale beneficiũ, prouentus ipsius ante donationem percipiat: Nã in prouẽtus ante donationem non perceperit † ipse, sed alius, & ex donatione consequatur, [g] vt ipse [h] prouentus percipiat: † non est dubium (circa † hæc) intercedere simoniacam prauitatẽ. Si vero ante donationẽ perceperit ipse prouentus, credimus distinguẽdum, vtrum ante donationem constituat, [i] vt ipsi prouentus, retineãtur ad tẽpus pro causa iusta & necessaria: an conueniat cum eo, qui accepit beneficium, seu cum mediatore quocunq; vt officio illo concesso retineat ipse sibi prouẽtus. Primum enim mẽbrũ credimus esse licitũ: Secundũm autem dicim⁹ non licere: ne viam aperiamus his, qui prauitatẽ suam satagũt palliare.

TITVLVS XIII.

De rebus ecclesiæ alienandis † vel non.

¶ Ex concilio Lugdunẽ. iiij. †

¶ Nõ potest prelatus res vnius ecclesię alteri dare, nec inuicem illas res cõmutare sine ambarum consensu.

CAP. I.

Non † licet episcopo vel abbati, terrã vnius ecclesiæ verte

---

a Inquisitionem. [1] scilicet verum sigillum dedisset archieps illi H. post secundum mandatum, propter qđ reuocauit ad se inquisitionem, inquirendo & discutiendo negotium, & iniungendo vt probet super tribus articulis, videlicet si cõtulisset personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

b Cõtrarietatem.] qm̃ q allegat ɔ̃tria, non debet audiri. C. de liber. causcum pre ɖum. & s̃. đ appel. solli itudine. & 74 dist. gesta. 23. q. 7. qđ ante m. Lau.

[Glo. seq. ponit opinionem Lau.]

c Carnalitatem.] I hoc casu dicit Lau. epm̃ simoniam committere, vbi ꝓꝑ cõsãguinitatem cõcedit alicui beneficium, aliàs nõ cõcessur⁹: qa si quis iniusto cordis amore, vel sordidis ꝑcibus sacerdotalẽ dignitatẽ receperit, & c. 1. q. 1. si qs neque. Arg. ĩ. de sim. veniẽs. & c. nemo. & c. tua. Nã ex quo fauor tertij nimiũ fauoris inducit, multò magis fauor illius qui ordinat. 1. q. 1. sunt nonnulli. Lau. & sic consanguinitas inducit suspicionẽ, ꝙ donatio sit vitiosa. 10. q. 2. eps. 89. dist. decenter. Nam in clandestinis & domesticis donationibus facile qd cõfingitur pro negotij qualitate. C. đ dona. donatio. §. 1. Sicut aliàs cõsãguinitas elidit suspicionem. s̃. đ cohabi. cleri. & mul. à nobis. & cap. tua. & par affectionis causa omnem elidit suspicionem. ff. de ritu nupt. non solum. §. đ vno. Io.

d Sub modo.] no. ꝙ sicut cõditio inducit simoniam. 5. q. 2. quam pio. & s̃. de pactis, pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni [2] ĩ. de cõditio. appos. c. 2. & 3. 28. q. 2. si ifidelis. C. de ijs q sub modo leg. vel fideicom. relinque. l. 1. Immo magis ẽ obligat⁹ sub modo, quã sub conditione: nam cui aliquid relinquitur sub modo, etiam statim potest illud petere si caueat de eo modo adimplendo. ff. đ fideicom. lib. cum in testamento [3]. & ff. de conditio. & demonstratio. qbus diebus. §. vlt. Si verò sub conditione aliquid relinquitur, nõ potest peti nisi cõditione extante ff. de condi. & demonstrat. qui hæredi. §. vlt. Ioa.

e Partem.] ĩ. de censi. prohibemus.

f Diminutione.] 1. q. 3. si quis præbendas. s̃. de prẹb. maioribus, & c. vacante. & c. cum causam.

g Consequatur.] ex pactione in eo apposita. Vinc.

h Vt ipse.] donator, vel alius qui percipiebat ante. Vinc.

i Constituat.] cum capitulo suo, non cũ eo, qui habiturus est beneficiũ: & hoc publicè faciat, vt vitet suspicio sicut potest intelligi, s̃. de præb. significatũ. Et sic patet, ꝙ episcopus potest ad tempus ex iusta causa retinere fructus vacantis beneficij, si fortè grauatur debitis. ar. ĩ. đ verb. sig. c. penult.

DE REBVS ECclesiæ alinandis vel non.

Supra visum est đ collatione ꝑbẽdarũ & beneficiorũ: sed quia ꝑbẽdati & beneficiati interdũ alienant bona præbendarum & beneficiorũ, ideo subijcit hæc rubrica. Abb. Siculus. De hac materia tractatur 10. q. 2. & 17. q. 4. c. id cõstituim⁹. §. occasione. vsq; ad §. sed notandum. per totum. & 16. q 6. per totum. [4]

Non licet.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod episcopus vel abbas, qui præest pluribus ecclesijs, nõ debet terras vnius ecclesiæ vertere ad aliam: & si fuerint mutandæ ex causa iusta, cum uoluntate ambarum partium fiat. Nota quod Abbas vel episcopus nõ potest rem unius ecclesiæ applicare alij, quamuis ambæ sint suæ, sine iusta causa. Item si episcopus vel abbas uoluerit res unius ecclesiæ permutare cum rebus alterius ecclesiæ, permutatio debet fieri de consensu ambarum partium,

a Ad

---

[e] Hęc glossula non est in vetustis libris.

† Qualiter differant cã & occasio, uide hic præ alijs Panormitanum.

† Dictio, ex, deest in quibusdam.

† Concor c. constitutis 2. s̃. de appellat. & vide ibi citatos.

† Et ius tibi, &c.

† Lateranẽ. sub Alexan. iij. c. 7. §. prohibemus.

2 Adde quod conditio interdũ dicit modus pendens ex futuro l. cum ad præsens. & l. seq. ff. de condi. appo.

3 Titio Stichum lego, vt eũ manumittat: cauera de manumittendo statim illũ petit, idẽ in legato ad monumen... Io. And.

† per...

† con... tur.

† recipia...

† Hæc ... uerba: ... hæc, de... in antiqu...

4 De iure ... hęc mat... auth. co...

† al... nandis ... rō aliena... dis.

† Lugdu...

† Burch... dus li. 3. ... cre. c. 24 ... par. 3 c. ... & c. ... in 1. com... & ... detinũ ... fil. 4. ho...

a Ad aliam.] passim & sine causa: ex causa tñ posset. argu. 12. q. 2. bonæ rei. ꝗ. de eccle. ædi. ad audientiã. & 16. q. 1. præcipimus. §. sicut duo. & ꝗ. de excess. prælat. sicut vnire. Quidam tamen hoc concedunt, vt Ala. Dic de hoc vt ꝗ. de reli. do. constitutus.

b Commutare.] 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare.

QVi res] hoc cap. non diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam petebant à regibus res ecclesiæ, & obtinebãt aliqñ: qa istud iniquũ erat, statuit ɔcilium Lugdun. ꝙ illa quæ sic tradũtur, irrita & vacua habeantur, & illi excludãtur à cõione ecclesiæ, qui taliter accipiunt bona ipsius. Not. quod hic ñ excusat auctoritas maioris. Itẽ nõ ualet cõcessio laici facta de re ecclesiastica. quia pro nõ dato habetur &c. Item prætextu laicę donationis vel cõcessionis vsurpans sibi rem ecclesiæ, excommunicãdus est.

c Regibus] 16. q. 1. in canonibus.

d Egentiũ.] 16. q. 1. quoniam quicqd.

e Irrita.] 12. q. 2. quicunque militum. & c. de rebus argu. contra. C. de quadr. pscr. bene a Zenone. Sol. lex ista non obtinet secundũ canones. V.

f Excludant.] vt sic puniantur in quo deliquerũt. sic ꝗ. de tẽpo. ord. litteras. & ꝗ. de iure pat. pastoralis. & 17. q. 4. frater. & cap. seq. ꝗ. de immu. eccle. c. vlt. Ber.

COnsensus.] Primò ponit dictũ. Secũdo adducit vnã limitationem: ibi, Ita. Abbas Sic.

re ad aliã, [a] quamuis ambæ in eius sint potestate: tamen si cõmutare [b] voluerit terras earum, cum cõsensu ambarum, (partium†) faciat.

¶ Ex eodem.†

¶ *Principes sæculares res ecclesiæ donare non possunt & qui ab eis recipiunt, excõmunicantur: & perdunt omnia quæ ab ecclesia alias legitime obtinebant. hoc dicit secundum vnum intellectũ, qui satis placet.*

CAP. II.

QVi res ecclesiæ petũt à regibus, [c] & horrendæ cupiditatis impulsu egentium [d] substantiam rapiunt, irrita [e] habeantur quæ obtinẽt: & a communione ecclesiæ (cuius facultatem auferre cupiunt) excludantur. [f]

¶ Ex concilio Toletañ. †

¶ *Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rem dupla æstimationis, seruos ecclesiæ manumittere potest: ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ. ita communiter summatur, tamen non placet Panor. id ꝙ dicitur de æstimatione.*

CAP. III.

COnsensus totius cõcilij diffiniuit, vt sacerdotes, qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habẽtes, aliqua prædia vel familias ecclesijs suis acqrũt, liceat illis aliquos de familia [g] eiusdem ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatę modum, [h] quem antiqui canones decreuerũt: Ita vt cum peculio & posteritate [i] sua sub patrocinio ecclesiæ maneant, vtilitates [k] iniunctas sibi, iuxta quod poterunt, prosequentes.

¶ Ex eodem.†

¶ *Si prælatus nil de suo dans ecclesiæ, seruum ecclesię manumittit, non tenet manumissio.*

CAP. IV.

EPiscopi, [l] qui nihil ex ꝓprio ecclesiæ Christi conferũt [m] liberos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suã facere non præsumãt. Impiũ est enim, vt qui res suas ecclesiæ nõ attulerit, dãnum inferat. [n] Tales igitur liberos, † successor [o] episcopus absque aliqua oppositione, ad ius ecclesiæ reuocabit.

CASVS. Statuit concilium Toletañ. ꝙ sacerdotes, qui bona sua relinquunt ecclesijs, aut aliqua pdia ecclesiæ suæ acquirunt; possint aliquos de seruis ecclesiæ tradere libertati secundum quantitatem bonorum, quæ contulerunt ecclesiæ, sm quod canones dicunt ita tamen vt cum peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesiæ vtilitatem ecclesiæ secundum ꝙ potuerint, prosequentes. No. hic duos casus, in quibus sacerdos potest manumittere seruum ecclesiæ, scilicet, cum bona sua relinquit ecclesiæ, aut aliqua prædia ecclesiæ acquirit, ꝗ duplum valeãt ꝗ seruus. Item posteritas manumissi, licet sit in genua, debet esse obnoxia ecclesię, & præstare operas impositas, tempore manumissionis.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.]

g De familia.] non benemeritos: nam benemeritos posset manumittere, licet ecclesiæ nihil contulisset. 12. q. 2. si quos de seruis. Ala. & hoc de consensu episcopi 12. q. 2. placuit.

h Modum.] idest, quantitatem, vel æstimationẽ in duplum, ut res quam dedit, valeat duplum quam mancipiũ, vt canones dicunt. 12. q. 2. episcopus, qui mancipiũ, de quibus hic fit mẽtio Tanc.

[Glos. seq. recitẽ per obiec. & duplicẽ solutionẽ, & subdit tertiam, quam non approbat.]

i Posteritate.] cũ parẽtibus manumissa: quia post manumissionẽ proles a libero suscepta, nulli patrocinio est obnoxia. C. de ope. li. l. ante pen. Vel est specia le in prole liberti ecclesiæ, vt semp sit ecclæ obnoxia, vt hic, & 12. q. 2. liberti i. & c. longinquitate. idẽ est in alijs, vt q. dã legistæ dicunt, dum viuit patronus & pater libertinę cõditionis. C. de lib. & eorũ lib. l. vlt. sed illam legem quidam intelligunt de filijs manumissis cũ patre: vñ videtur melius quod speciale sit hoc in ecclesia.

K Vtilitates.] idest operas q̃ę manumissionis impositas ipsi liberto à dño. ff. de ope. liber. l. 3. & 4. & 5. quę tñ imponi non debent venienti ad clericatum 54. dist. quicunque.

EPiscopi] Primò ponitur prohibitio. Secundo rõ. Tertiò reuocatio. Secũda ibi, Impium. Tertia ibi, Tales. Abb.

CASVS. In capitulo isto dr ɔtrium eius quod dicitur in pcedenti videlicet ꝙ episcopi, q nihil de suo conferunt ecclesiæ, libertatem seruis ecclesiæ dare non possunt, qa iniquum est, vt qui res suas ecclesiæ non contulit, damnum inferat ecclesiæ: & successor illius, qui hoc fecerit, illos ad ius ecclesiæ reuocabit. No. ꝙ prælatus q nihil de suo dedit ecclesiæ vel acqsiuit, seruis ecclesiæ libertatem dare non potest. Item successor reuocare potest, & debet quod antecessor malè alienauit.

l Episcopi.] hoc cap. est pars illius. 12. q. 2. & si illi.

m Conferunt.] ergo a contrario sensu, si de suis cõferunt, aliquos manumittere possunt. c. prox. 12. q. 3. episcopus qui. Tanc.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.

n Inferat.] argum. contra. 12. q. 2. si quos. Sol. ibi de consensu capituli hic nõ 2. Vel ibi de benemerito: hic de male merito.

o Successor.] infra de precar. c. 2. 35. q. 9. quod quis.

Marginalia: † Ex eodem scilicet concilio Toletano 4. ca. 66. Buchardus lib. 3. decre. cap. 189. Iuo par. 3. c. 249. & c. 5. eo. ti. in 1. compi. — 1 Vbi d hoc & plenius i c. de liberis. ea. q. Ioann. And. — † liberto, duo vetusti codices. — 2 Vel ibi manumisit retento iure pronat, hic non Io. An.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

NVlli.] Primò ponitur alienationis prohibitio. Secundo quid sit alienatio. Tertio pœnæ impositio. Secunda ibi, Alienationis. Tertia ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quia prælati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabant res ecclesiæ mobiles & immobiles propter quod damna multa proueniebant ecclesijs, statuit concilium, quod de cætero nullus debeat alienare rem immobilem ecclesiæ suæ: siue agrum, siue rusticum mancipium, nec pignori obligare & alienationis verbum continet conditionem, permutationem, & emphyteuticum contractum perpetuum: & ideò omnes sacerdotes abstineant ab huiusmodi alienatione, pœnas constitutionis Leoninæ formidando. Nota, quod nullus debet alienare res ecclesiæ immobiles, & est sententia generalis, fallit enim in casu vtilitatis. Item verbo alienationis cõtinetur omnis alienatio, quæ transfert dominium, vt puta venditio, & omnis illa per quam res obligatur. Item alienanti illicitè res ecclesiæ pœna constitutio is Leoninæ infligitur.

¶Burchard. lib. 3. decr. c. 144. Iuo par. 3. c. 181. vbi rectius quã apud Burchardũ legitur vt hoc sit sumptũ. & c. 4. eo. tit. in 1. compi. Et vide notas alicuius Decretalis.

†conductionem. conditionẽ

†In Romana synodo tertia habita circiter annum Domini. 506. vel 507 c. 4. 5. 6. 7. & 8. vt recte adnotat hic Contius & c. 6. eo. tit. in 1. compi.

¶Ex concilio apud Siluan.†

¶Res ecclesiæ alienari non debent.

CAP. V.

NVlli liceat alienare,[a] rem immobilem[b] ecclesiæ suæ, siue agrum, siue rusticum mãcipium, neque specialis hypothecæ[c] titulo obligare. ¶Alienationis[d] autẽ verbum continet conditionem, †donationem, venditionem, permutationem, & emphyteusis perpetuum contractũ. Vnde omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant: pœnas timentes, quas Leonina[e] cõstitutio comminatur.

¶Symmachus Papa.†

¶Alienatio de rebus ecclesiæ facta non tenet & alienatores nisi rem restituant, excõmunicantur: & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus repetere. h.d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. VI.

SI quis presbyterorũ, diaconorum, seu defensorum,[f] alienanti prædium ecclesiæ subscripserit,[g] quo iratus[h] Deus animas percutit, anathemate feriatur: nisi forte & alienator,[i] & qui acceperit, †celeri[k] restitutione sibi prospexerint.[l] Quod si minore animæ suæ cura remedium.†[m] oblatum neglexerint, præter pœnã[n] super hoc adscriptam, confectum exinde documentum, viribus (quamuis ab initio nullas[o] habuerit) vacuetur. ¶Sed etiam licet.† quibuscunq; ecclesiasticis quod si non fecerint, instrumentum inde confectum non valebit, propter pœnam quam propter hoc sustinebunt & licitum erit quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & male alienata repetere cum fructibus. No. quòd qui alicui contractui subscribit, videtur illi consentire. Itẽ fallit hic regula illa, Nemo põt venire, quod factũ suũ: quia vt hic, & alienator põt repetere alienata. Itẽ vbi nõ valet alienatio, nec valet instrumentum de ea confectum. Itẽ res male alienatas, cũ fructibus percipit.

a Alienare.] nisi pro vtilitate ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione & iuris sollemnitate, quæ habetur 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius. Alanus.

ADDITIO. Hodie non seruatur infra eod. du lum.

b Immobilem.] mobilia verò, quæ seruando seruari non possunt, potest prælatus alienare, ad instar tutoris C. de administratione tutorum. l. lex quæ. in fine. & quãdo decre. opus non est. l. vlt.

c Hypothecæ.] Hypotheca est obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quasi a pugno. Insti. de actionibus. §. inter pignus.

[Glo. seq ponit de alienatione quomodo large & stricte sumitur.]

d Alienationis.] verbum, alienationis, in hoc loco largissime accipitur. & sic. C. de re. eccle. alie. vel non aliẽancimus. & in Auth. de nõ alie. re. ec. §. nos igitur. coll. 2. alibi strictius accipitur pro eo contractu quo transfertur dominium. C. de fun. do. l. 1. ff. de verb. sig. alienationis. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. ex hoc. §. 2. C. de iure emph. l. 1. Ala. & ita neque vendere, neque sub conditione tradere, neque permutare, vel donare, vel emphyteuticum contractum potest facere prælatus.

e Leonina.] C. de sacrosan. ecclesiis. l. iubemus. §. œconomus. & 12. q. 2. monemus.

SI quis.] Sunt tres partes, quæ patent, sicut sunt tria dicta. Secunda ibi, Quod si. Tertia, ibi, Sed etiam. Abb.

CASVS. Quia prælati ecclesiarum frequenter alienabant bona ecclesiæ, & alij subscribebant in damnum ecclesiæ: Statuit Symmachus Papa, quòd si aliquis presbyterorum, vel aliquis aliorum subscripserit alicui alienanti prædium ecclesiæ, excõicetur, nisi fortè & alienator, & qui acceperit, per restitutionẽ sibi celeriter prospexerint

f Defensorũ.] i. aduocatorũ, vel procuratorũ 16. q. 1. de psẽtiũ. Ala.

[Gl. seq. arg. all. 4. iur. alleg. in cõtrariũ vnam legẽ, & soluit. demum distinguit.]

g Subscripserit.] arg. quod q. de facto alterius subscribit, consentire vr. ff. de iu. re. verso. l. pe. ff quòd iu. sũ. l. 1. §. sed & si. 12. q. 2 nõ liceat. & c. cũ redemptor. arg. cõ. ff. de pig. act. Cai. sed si ignorauit quod continet. sed verũ est vbi ad authoritatẽ contractus subscriptio desideraĩ. quod itelligas sm̃ hac distinctione: quia aut subscribit q̃s noie alieno, aut suo: si alieno, non obligatur qui subscribit, nec intelligitur cõsentire. ff. de inst. acti. l. vl. ff. de rescin. vẽ. Tit. Si noie suo, aut sciẽter, aut ignorãter: si sciẽter, tũc obligaĩ, & cõsentire, vr, vt hic, & in primis cõcor. & ff. de pig. si fideiussor. §. 1. si ignorãter, nõ vr cõsentire, nec ei nocet. C. plus va. quod agi. l. vl. C. de do. nec ignorãs. & l. pdicta. Cai. Tanc.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

h Iratus.] humano more loquitur quoniam Deus nõ irascitur. 2 22. q. 4 incommutabilis.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

i Alienator.] q. alienat i pjudiciũ ecclẽ, et si iurasset nõ repetere, reuocare dẽt alienationẽ, non obstante iureiurando cũ sit illicitũ. i. de iurei. intellecto. arg. cõtra i. de inst. cũ venissent. sed ibi aliàs poterat cõsuli ecclẽ per capitulũ i. decr. intellecto. n. erat alius p quẽ posset cõsuli regno. B.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

k Celeri.] simile i. de loca. c. pe. & vlt. vbi dr̃ qualiter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu antequam lædatur ecclesia ex tali alienatione.

l Prospexerint.] per repetitionẽ: & ita qui male alienauit rẽ ecclẽ, põt repetere, vt hic patet. & 35. q. 9. quod quidem. & i. de ele. nosti q̃d verũ est si in administratione toleraĩ, secus si remotus fuerit. 12 q. 2. monemus Ala.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

m Remedium.] & ita est arg. quòd si dilapidator vult seruare ecclesiam indemnem, quod nõ remoueatur. De hoc dixi supra de elec. quòd sicut.

n Pœnam.] sc. depositionis. 12. q. 2. diaconi. & C. de sacrosan. eccl. iubemus. § œconomus. & si satisfacere non posset, excommunicabitur quousque satisfecerit.

[Gl. seq. alleg. tria iura, signat cõtrariũ, & remittit.]

o Ab initio nullas.] ex hoc manifestè patet, quod alienatio

† recepe

† al. remo.

† liceat.

† Tum p... cum et ... ab eo ... tuo in f... hanc ... ignoris ... scripsit ... no here... rio venie... fundum ... subscripse ... non oblig... tur. Io. An...

2 Nec p... bra distinguo de his v... Hie. §. ...

tatio, quæ fit contra formam iuris, nulla est ipso iure. ī. de restit. in integ. cōstitutus. & ī. de his quæ fi. a ma. par. c. c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione. 1 argu. ɔ̄ 12. q. 2. si qua de rebus. hoc soluit ī. ne sede vac. c. 1. Vinc.

a Personis.] id est, clericis omnibus & conuersis & patronis. 16. q. 7. filijs vel nepotibus, & parochianis, quia eorum interest. sed personæ alterius ecclesiæ non admittentur, cum sit priuatum iudicium.

[Gl. seq. facit quattuor. Primo notat optionem eccl. dari, &c. Scdo quærit an ceder ten ac. Tertio obijcit ad i 1 q. d. hic dicitur alienatorem repetere. Vlti no ponit opi. & remittit.]

b Alienata.] de facto, quia ipso iure nō tenet, vt dictū est. Et no. q ecclesia habet actionē personalē ɔ̄ alienatorē, si est soluendo, vel habet in rem actionem cōtra possessore 12. q. 2. Apostolos. & est expressum. C. si tut. vel cur. l. 3. & vlt. sed si obtineret contra vnum, alter liberatur. ff. de eo per quē fac. erit l. 1. §. si p ures. & si cōueniat vnum, non fit ei præiudicium quo ad aliud: solutio i ponit ei silentium. ff. depo. l. 5. §. si apud. & C. si tut. vel cur. l. vlt. Sed nunquid ecclesia tenetur cedere actiones suas soluenti contra alium. Non: cum enim conueniatur ex delicto suo vel ex maleficio, non potest petere cessionem actionum. ff. de a min. tut. l. si plures. s. tutelam. Præterea alienator potest repetere, vt hic dicitur. Sed contra videtur, quòd non sit audiendus, cum teneatur de euictione: & dicit regula. Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. C. de euic. exc. ptione. & l. si ob causam. Respondeo, illud generale est: sed hic si repellatur, replicabit q rē ecclesiæ repetat: quia contractus nullus est, & ideo nō tenetur: sicut excipitur contra mulierem de re vendita & tradita, sed ipsa replicat factum esse contra Velleianū. ff. ad Velleia. si mulier. §. itē si mulier. nec mirum si cō tingit hoc in prælato: quia interdum accidit hoc in priuato. C. de agri. & censi. quemadmodū, li. 11. & est specialis casus & si nihil habet prælatus, non dabit pretiū. C. de rei vendi. si mancipium 2 Vin. Item ex hoc c. dicunt quidam, quòd prælatus, vel etiam quilibet de ecclesia potest agere pro ecclesia sine litteris de rato. De hoc dixi supra de pro cur. c. 1. & supra de rescr. educe. 12. q. 2. non liceat. & sunt eiusdem auctoris 3

A D aures.] Ponit casum litteralem Io. And. in eo qui continuis de prælato. nulla int. ueniente scriptura fecisset syluam ab ecclesia reducendam ad culturam: & quod ea reducta cōcederetur sibi in emphyteusim: post mo u prælatus dubitauit ex quo res erat culta, an posset dari in emphyteusim, & respondetur vt in littera. Abbas. Diuiditur: quia in prima parte decisē ponit factum, in secunda ponitur prouisio: ibi, Illas. In tertia excipitur: ibi. Nisi. Io. And. de imo.

CASVS. Quidam de syluis ecclesiarum fecerunt terras arabiles, illas extirpando: quærebatur vtrū terræ illæ arabiles factæ, possent sub annua pensione concedi hæreditario iure tenendæ illis vel hæredibus eorum, q labore suo illas extirpauerunt? & respondet Papa, q bone possunt illis concedi: nisi forte possint alijs ad maiorem utilitatem eccle siæ cōferri sub eodem onere ac labore. Nota, quòd ecclesia vtilitatem suam semper facere debet, & res suas meliorare debet.

c Hæreditario.] id est, in emphyteusim perpetuam ... quia hoc ius ver perpetuo quoque. Tancr.

d Nisi forte tunc.] s. tempore contractus. simile infra de emp. & vend. cum dilecti. & supra de elec. dudum n. .. & ff. de const. ex mille § 1.4. & sic sp cte tur tantum ō tractu. & si tunc læ dit ecclesia restituit. alias si postea res fieret melior per sollicitudine colonorū, si possessionis suas red diderit meliores, nō expelluntur, ex quo in principio ecclesia accepta non ... C. lo. a. ædem quam & l. legem quidem. C. de rescin. vendit, ad rel. inde in ... negligentia manifest eis da nota. C. de a ... l. vlt.

cis personis [a] vocem contradictionis offerre, & vt cum fructibus possint alienata [b] reposcere: & ecclesiastica auctoritate fulciri.

¶Alex. iij. Vigor. †episcopo.

¶Terra non fertilis ecclesiæ, dari potest in emphyteusim ei, cuius studio reducatur ad culturam:

CAP. XII.

A D † aures: & infra. ¶Illas terras, quæ de syluis extirpatę, sunt arabiles factæ, eis hæreditario [c] iure poteris concedere sub annuo censu tenēdas, à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit extirpatas. Nisi forte tunc [d] alijs possint ad maiorem ecclesię vtilitatem cum eodem labore & onere conferri.

¶Cælestinus iij. Rauen. archiepiscopo.

¶Iurans non alienare bona ecclesiæ, non potest alienare ea quę sunt de mensa. vel ea de quibus dubitatur an sint de mensa hoc dicit vsque ad § possessionem. Abbas.

CAP VIII.

V I †super aliqua: & infra ¶Sanè quæsiuisti à nobis, si possessiones [e] & redditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis p uenientes, quos prædecessor tuus quousque diem clausit extremū, ad manus suas tenuit, & in proprium vsum excepit, [f] vel expendit, † nec alijs infeudauit, de mēsa sint archiepiscopi intelligēdi: & de eis [g], cum ex sacramēto [g] fidelitatis tenearis

V T super.] Qui iurauit non alienare ea, quæ sunt de mensa, ea de quibus dubitatur an sint de mensa, alienare non debet. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Rauen. recepit quasdam possessiones siue redditus a rege, aut etiam aliunde, ex certis locis in recompensationem decimarum sibi subtractarum, & redditus illos siue possessiones retinuit ad vsum suum, quousque diem clausit extremum: Quæsiuit successor illius, verum redditus illi siue possessiones intelligantur ad mensam archiepiscopi pertinere: Item cum ipse archiepiscopus teneatur iuramento fidelitatis, quod fecit Apostolicæ sedi, s. non alienare de nouo: quæsiuit, verum de redditibus illis possit fieri cō tractus cuiuslibet alienationis? Respondet Papa, quod siue intelligantur de mensa archiepiscopi, siue non, debent alienari; concedit tamen Papa archiepiscopo, vt ipse de consilio, & assensu fratrum suorum, vel maioris partis, possit alienare possessiones ecclesiæ suæ minus vtiles, vel commutare pro alijs vtilioribus habendis. Nota q archiepiscopi & episcopi iuramento tenentur non alienare de nouo possessiones ecclesiæ. Item prælati ecclesiarum possessiones minus utiles alienare vel commutare possunt pro vtilioribus de cōsensu fratrum suorum.

[Glo. seq. recitetur per oppositionem.]

e Possessiones.] solent enim plerumque reges, possessiones, & redditus certos dare ecclesijs loco decimarū & hoc satis potest fieri pro decimis subtractis, sitne retentis, sed pro futuris non videtur admittenda talis cō mutatio ī. de rerum permut. c. vlt. Ala.

f Excepit.] i. recepit si. 3. ut lt. non contr. quoniam, si 23. q. 5. non est nostrum.

g Sacramento.] iam quilibet eps, qui immediate

Margin notes:

Concord. in auth. ius. & Barto. & l. C. de sa. eccl.

Vigor. gorniensi.

Post conbum Lateranus Alex. in part. c. 4. & ca. eo. tit. in compilat.

Vendicans incipiu vi furto sub tum, & si actio, non iet nec restitutere tuum. ... ad.

alla auctoris.

†Cap. 1. eod. t. in secunda com. l.

Et quę ... na dicantur esse de mensa prælati, tradit hi prælatis Innocētius.

† Hæc duo ver a vel ex poditi: actifiat in orbus antiquis, quæ v lut expositio præcedentis verbi ex margine per peram irrepserunt in textum.

4 Si fun le vēditio cuius pars uincit, vel decreuit, vel ... per allusionem prioris status habebit ratio. vn de re deteriorata non diminuitur, nec re aucta augetur euictionis quantitas. Ioann. And.

domino Papæ subest, iurat ei fidelitatem, quod non alienabit bona ecclesiæ, nec infeudabit de nouo: & idem iuramentum præstant alij episcopi suis metropolitanis.

a Alienationis.] largè sumpto vocabulo, siue transferatur dominium, siue non ĩ. eo. nulli. & C. de reb. eccl. non alien. sancimus.

[Gl. seq. recit. per q. vel obiectionem.]

b Intelligãtur.] ad q̃õnem primam nõ r̃ndet: forte ideò q̃a non expressit quãto tempore innuit, & vtrum bona fide, an mala fide ĩ. de spõ. de muliere. Ala.

c Siue non.] p̃sumitur tñ esse de mensa archiepĩ, cũ sit ĩn possessione earũ. C. de rei vẽd. l. vlt. Lau.

d Cõsultius.] quia tertius. ĩ. de sponsa. iuuenis. Laur.

[Glo. seq. signat q̃riũ, & sol. dupl̃ter.]

e Assensu.] 12. q. 2. torturas ꝗ So. hic vocat possessiones minus vtiles cõparatõne magis vtiliũ: ibi verò minus vtiles dñr simpliciter & absolutè. hic est necessarius cõsensus capituli, ibi nõ. Vel ex honestate requirĩtur in his quæ non ex necessitate, vt il. i Bern.

AD audientiam.] Cõmunis diuisio. In prima narrat factũ. In sc̃do ꝗ̃ ni: ibi, Ideoq. Abbas.

CASVS. Quidã de canonicis Exon. ecclesiæ, q̃dã p̃dia ipsius ecclesiç, alijs fratribus incõsultis, locauerũt in perpetuũ in damnum ecclesiç peruenit hoc ad notitiam dñi Papę: vndè mandat Exon. epõ; quatenus si est ita, locatiões illas studeat reuocare: si verò nõ possint reuocare, nisi pecunia, cõpellat locatores ad pecuniã restituendam conductoribus.

¶ Estimamus ¶ vel ¶ Concord. leg. 2. & ibi Bal. C. de agri. & cens. lib. 11. ¶ Cap. 2. eo. tit. in 2. compilat. Et vide Anch. cõ sil. 115. † al. ita: & in damnum ecclesiæ.

Apostolicę sedi nihil alienare, contractus alienationis cuiuslibet possit interuenire. Tuæ ergo inquisitioni taliter respondemus, quod siue intelligantur [b] de mensa, siue non, [c] vt non alienentur cõsultius [d] existimam⁹. †

¶ *Possessiones ecclesiæ minus vtiles pro vtilioribus, de consẽsu capituli potest episcopus permutare, vel alienare, hoc dicit.*

¶ Possessiones verò, quæ ecclesiæ tuæ minus sunt vtiles pro alijs vtiliorib. de fratrum tuorum, & † sanioris partis cõsilio, & assensu, [e] alienandi seu commutãdi liberam cõcedimus facultatem.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Canonicus prædium ecclesiæ perpetuo locare non potest.*

CAP. IX.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod quidam de canonicis Exon. ecclesię quædam prædia eiusdẽ (inconsultis [f] alijs fratribus) in damnũ eius † in perpetuum locauerunt. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus (si verum est, quod asseritur) locationes, illas legitimè reuocare [g] procures: ita quod si eadem prædia non aliter reuocari potuerint, † eos quos noueris harum locationum auctores, † ad susceptam inde pecuniam conductoribus refundendam, [h] † appellatione remota, compellas.

¶ Innocen. iij. archiepiscopo Montis regalis.

¶ *Possessiones ad ꝗ̃ sunt de mensa non possunt alienari; Et ecclesia consueta regi per regulares, secularibus clericis cõferre non debent, hoc dicit. Ioan. de Imola.*

CAP. X.

POssessiones † ad mensam tuam, vel capituli pertinentes, alienare [i] non debes. Aut ecclesias in quibus monachi, [k] ministrare consueuerũt, clericis [l] vel laicis [m] assignare.

¶ Idem episcopo Maurieñ. & Præposito Vlcoñ. †

¶ *Restituitur ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit læsa, h. d. secundũ lecturam veriorem.*

CAP. XI.

AD † nostrã noueritis audientiam perue-

restituendam: conductoribus. No. quod malè alienata in damnum ecclesiæ sunt reuocanda. Item conductores habent actionem contra locatores ad pretium repetendũ.

f Inconsultis.] vnde contractus nullus supra eo. c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione.

g Legitimè reuocare.] de facto, quia ipso iure non tenuit contractus ĩ. de his quæ fiunt a præla. sine consensu cap. tua arg. 24. q. 1. audiuimus. sicut alias exponitur separati, idest, non fuerunt mixta bona paterna & materna. C. de leg. hæred. l. 2.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

h Refundendam.] sed nunquid habent actionem de iure tales conductores. contra locatores ad repetẽdã pecuniam? Sic, si fuerunt bonæ fidei. 12. q. 2. Vulteranæ. in

Auth. de rel. eccl. non alie. §. si ... fuerint, nõ. 16. q. 3. c. placuit. §. p... ne rei do. vel templo. l. vniuersi... §. qui verò. nisi de euictione pro... fundũ. in casu tamen speciali ...

dientiam. 2. non tamen intelliga... faciendum; inuito enim vsufructu... prietarius deteriorem cautam ei... liorem statum mutãdo. ff. de vsu...

l Clericis.] quia quamdiu inue... nunquam ponendi sunt sæculares... inter quatuor.

m Laicis.] hoc ideo dicit, quia ... est religiosus, amplius ad sæcula... bet. sic & de vestimentis altaris. ... de relig. dom. ad hoc. & de cõse. d...

AD nostram.] Primò ponitur ... sæ commissionis, Quocirca. ...

CASVS. Monasterium Tulie...

maxima debi torum, propter quod abbas & conuentus eiusdem tali necessitate ducti, quandam villã suam con cesserunt in feudũ cuidam laico, tali conditione apposi ta, ꝙ idẽ laicus solueret octoginta libras, pro q bus villa ipsa erat obligata: qđ ipse nõ distulit effectui mãcipare: videntes monachi, ꝙ monasteriũ ex tali ꝯtu enormiter esset læsũ, supplicarunt humiliter dño Papæ, vt feudũ ipsũ faceret ad monasteriũ reuocari, cũ idem laic᷒ primo anno de redditib᷒ ipsius feudi ultra summã pcepit quã psoluit, & postmodũ etiam per plures annos pcepit fructus eius: vnde mandat Papa quibusdã, quatenus si prædictũ monasteriũ pp hoc inuenerint enorme dispẽdium incurrisse, cõpellãt dictũ laicũ, vt pdictum feudũ liberũ & quietũ dimittat monasterio pdicto, recepta prius pecunia à monachis, quã ipse p vtilitate monasterij p pdicto feudo dr expendisse, cũ fructus percepti sibi debeant sufficere pro labore. Not. ꝙ cum ecclesia enormiter lęditur in aliquo contractu, debet restitui.

[Glo. seq. recit. p obiect. & solutionẽ.]

a Per multos,] fortè p duos, vł p tres: quia pluralis locutio duorum numero cõtẽta est, 4. q. 3. c. si testes. §. vbi numerus. hoc [id.] o dicit: quia post quadriennium nõ subuenit ecclesiæ per beneficium restitutionis. C. de temp. in integ. resti. l. vlti.

[Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo. in fine ponit opi.]

b Enorme.] hoc ideò dicit quia p leui damno non datur restitutio. ff. de re. in inte. l. sio. & ĩ. de integ. re. ca. 1. Sed nunquid in hoc casu cum lædit enormiter, subuenitur ei per beneficium restitutionis, vel ipso iure tuta est? 2 Dico ꝙ ex quo consensus capituli affuit, & ideo credebant vtiliter ꝯhere, tenuit ꝯtus, licet læsa sit ecclesia. ĩ. de emptio. & vendit. cum dilecti. & 12. q. 2. fine. sed potest restitui si læsa sit enormiter. ĩ. de in integrum restitu. c. 1. sed si decepta esset vltra dimidiam partem iusti pretij, subuenitur ei iure communi, & etiam cuilibet. C. de rescindẽda venditione. l. 2. & ĩ. de emp. & vendi. cum dilecti. & c. cum causam. secundum hoc vsque ad legitimã præscriptionem potest agere, licet quidam dicant, quod in hoc casu agendum sit iudicis officio. Io.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Sufficere.] sed non vł ꝙ ille debeat lucrari fructus perceptos supra id quod ipse dedit ecclesiæ: nã cum aliquis restituitur, omnia debent restitui in pristinũ statum, vt neutra pars sit in damno vel in lucro. C. de repu. l. 1. ff. de minori. ꝙ si minor. §. restitutio: sed hoc est propter laborẽ suũ, vt hic dicit. nõ enim omnino emptor dãno afficiendus est, vt l. pdicta, ꝙ si minor. §. restitutio. Itẽ ꝙ bona fid pcepit. 3. ff. de acqui. re. do. bonæ fidei. ĩ. de feudis. c. 1. arg. 12. q. 2. Vulterana. Ioã. & si vellet petere laboris mercedẽ necesse haberet restituere fructus, qui excederent labores. ff. de rei vẽd. sumptus. Lau. Et sic est arg. ꝙ nemo cogit suis stipẽdijs militare. & de labore suo mercedem quis recipere dẽt. 12. q. 2. charitatem. & c. ecclesiasticis. & 12. q. 3. precariæ.

nisse, quod cum Tusień. † monasterium expressum esset onere maximo debitorum, Abbas & conuẽtus eiusdem, villam quãdã necessitate coacti, B. laico concesserunt in feudum, tali cõditione apposita, ꝙ idem octoginta libras persolueret, pro qbus eadẽ extiterat obligata: quod nõ distulit effectui mãcipare: & infra. ¶ Vndè humiliter supplicarunt, vt feudum prædictũ faceremus ad vtilitatẽ monasterij reuocari: presertim cum idem laicus primo anno de ipsi᷒ prouentibus vltra summam perceperit prętaxatã, & per multos [a] postmodum annos sumpserit eius fructus: & infra. ¶ Quocirca † mãdamus, quatenus si prędictũ monasteriũ propter hoc inueneritis enorme [b] dispẽdium incurrisse, dictum laicum vt (pecunia quã pro exoneratione feudi, seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expẽdisse noscitur, ab eisdẽ Abbate & cõuentu recepta, cũ sibi fructus pcepti sufficere [c] debeãt pro labore) prefatũ feudum eidẽ monasterio dimittat liberũ & quietum, appellatione postposita cõpellatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Alienatio rei ecclesiasticę facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, nõ tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum.

CAP. XII.

CVm † laicis, [d] quãuis religiosis, dispo nendi de rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas, † quos obsequendi manet necessitas, nõ auctoritas imperãdi: dolemus in quibusdam ex illis † sic refrigescere charitatẽ, ꝙ immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quã non tantũ sancti patres, sed ẽt principes [e] sęculares priuilegijs muniuerũt, non formidant suis constitutionibus, vel potius destitutionibus impugnare; nõ solum de alienatione [f] feudorum, ac aliarũ possessionũ ecclesiarum, & vsurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuarijs, † necnõ & alijs q̃ iuri spirituali annexa [g] videtur, illicitè prę sumẽdo. ¶ Volentes igitur super his idẽnitaticium ecclesiarum, decernit concilium penitus non tenere.

CVm laicis.] Alienationes, de feudis vel alijs rebus ecclesię nõ tenent etiã si per constitutiones laicorũ approbentur. h. d. vel aliter. & sic vt in rubro. Cõis diuisio. Secunda ibi, Volentes. Abb. Sic.

CASVS. Laici quãtuncunque religiosi sint, non habent aliquam potestatem disponendi de rebus ecclesiæ: sed si in ꝯrium faciunt, immunitatẽ ecclesiasticæ libertatis impugnant suis cõstitutionibus, imò potius destitutionibus, vsurpando iurisdictionem ecclesiæ: & etiam de spiritualibus illicite præsumẽdo: volens concilium hmõi grauaminibus obuiare, oẽs ꝯstitutiones & alia oĩa, quæ faciunt in pіudicium ecclesiarum, decernit concilium penitus non tenere. Not. ꝙ laici in præiudicium ecclesię nihil statuere possunt: & si qua in contrarium faciunt, non tenent: & sic istam constitutionem inducas contra eos.

d Cum laicis.] 96. dist. bene quidem. & ĩ. de constitu. ecclesia. & 16. q. vlt. laicis. & c. non placuit.

[Glo. seq. arg. allegat contrarium.]

e Principes] no. arg. quòd laici principes possunt dare ecclesijs priuilegium. 16. q. 1. generaliter. & 27. disti. §. hinc etiam. ĩ. de immu. eccle. non minus. arg. imò, vt vł, possunt dare priuilegium libertatis. 63. dist. in synodo. & melius c. Agoarhosa. argu. ĩ. de in integ. rest. auditis. arg. contra: 10. q. 1. nouerint. Ioan.

f Alienatione.] ĩ. de consti. quæ in ecclesiarum.

g Annexa.] vt ius patronatus. ĩ. de iud. quanto.

Left margin: Secũ ... otiduxit ... ẽsis, & ... nr mo... rium ... i Iusti. ... tusien. ..., Cas ... anti... bus. — intelle ... tex... d latil ... er Co ... ũ] li. ... teso ... & Fer ... Vas... lib. 3. ... viu ... tiũ. — ... duo ... mul ... eiu ... in ... An. — hac q ... vide p ... es in ... de fi... & i ... tut. ... a.

Right margin: † Lateranẽse cõcilium generale sub Inn. iij. c. 44. — † Cap. vnico eod. tit. in 4. compila. — † saeculum — † istis — 3 Et vt vasallus, q ex vtili dominio & bona fide faciebat fructus suos: nec est vis ꝑ mł in no. an nõ tenuerit ꝯtus pp defectũ solẽnitatis, an tenuerit, sz pp lęsionẽ dat restitutio. Ioan. And. — † Vide Abbatẽ consil. 26. incip. q. dam officiales. in 1. vol. & Romanũ singu. 254. in ci. Reuerentendus Dñs.

in cap.2 quod precibus ad vtendum datur, & tamdiu durat, quamdiu patitur, qui concessit, vt hic, & ff. eod. l. 1. & est simile commodato: qui enim commodat rem suam, sic commodat, vt nō faciat eam accipientis, sed vt permittat ei vti re commodata. & sicut renocatur precarium, ita cōmodatū, vt ff. eo l. 1. sed distant in hoc, quod commodatum non reuocatū intempestiue ff. com moda. in commodato. §. sicut. nisi post vsum completum. ī. tit. proximo. c. vnico §. 1. Precarium verò quandoq; reuocatur etiam si ad certū tēpus sit concessum. ff. eod. cum precario. Consistit autem precariū, tam in re mobili, quā immobili, & in seruitutib. vt si me rogaueris, vt per fundum meum ire vel agere tibi liceat, vel vt in tectum meum, vel in area aedium mearum tignum vel stillicidium immissum habeas. ff. eod. l. 2. §. vlt. & l. 3 & 4. in princip. Item in re propria non cōsistit precarium. ff. eod. l. 4. §. item si rē. nisi cum debitor pignus rogat precario à creditore possidere. ff. e. si debitor. ratione possessionis, & non proprietatis. ff. eo. certè. §. vlt. Itē tam ille, qui concedit precariū, q̄ qui rogat, possidet: vnus ciuiliter, & alter naturaliter. ff. eo. & habet. §. penult. sed duo insolidum precario possidere non possunt. ff. eo. duo. & restitui debet precariū in pristinam causam alias condemnabitur in tantum quanti interfuerit actoris. ff. eod. quę situm. §. ex hoc interdicto. & precarium constituitur inter praesentes & absentes, & per epistolam. ff. eo. precario. Item si precario durante prorogatur in vlterius tempus, non mutat causa possessionis. ff. eod. sed si manente. vndè non dicitur precarium nouum.

ADDITIO. Item qui precario rogat, dolum & culpam dolo proximam praestat. ff. eod. quaesitum. §. & illud.

patitur qui concessit: soluitur [a] quoq; obitu eius cui concessum est, non † etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc reuocare volenti: quia per conuentionē [b] huiusmodi, nō licet rem alienatā inuito domino possideri. ¶Porro precariae, [c] quae quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocandae. †

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Soluitur.] obitu eius cui conceditur precarium, finitur, q̄ non concedemus immo ad haeredē eius, qui concessit, transit. ff. eo. cum precario. §. precarij. & l. q̄st. tō §. quod à Titio. quia ipsi non haeredi recipientis cōceditur, ut ibi dr̄, & hic idem dr̄. Itē finitur si concedēs precarium rem alienauerit, nisi de uoluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff. e. quaesitum. §. quod à Titio. & §. illud. Item soluitur precariū pignoris debitore soluente pecuniam creditori. ff. eo. si debitor arg. ͻ ff. loc. l. 4. ibi finitur precarium morte cō cedentis. Sed hoc ideò est, quia ille, qui concessit precarium, hoc voluit, & expressit uoluntatem concedendo precarium, & ideo finitur per mortem ipsius, sed hic, & ff. de precarijs. l. cum precario. §. 1. simpliciter concessum fuit precarium sine temporis praefinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis. Ber.

b Per conuentionem.] & si ad certum tempus precarium concessum sit, nihilominus ante tempus illud poterit reuocare. ff. eo. cū precario, vbi sunt haec verba: q̄ non licet rem alienam, &c. & culpam nō praestat, sed dolum tantum, & etiam culpam, si dolo sit proxima. ff. eo. quaesitum. §. illud. Bernar.

c Precariae.] in alia significatione accipitur hic hoc nomen, precariae pro contractu scilicet de possessionibus ecclesiarum, de quo habes ī. eod. tit. cap. 1. & 2. & 10. quaest. 2. hoc ius. ad fi. & cap. precariae. nec potest reuocari ante constitutum tempus, vt hic, nisi irrationabiliter sit factus talis ͻtus. ī. eo. c. 2. & ita aliud precarium est, & aliud praecariae siue precaria. Ber.

ADDITIO. Vnde Host. dat tales versus:

Ria, ria, riū, tria sunt quibus est corpus vnum.
Ria sunt soliq; post singula lustra renasci.
Ria fit ad mortem, nec citra vult reuocari.
Rium finitur tūc quando vult suus auctor.

TITVLVS XV.

De commodato.

¶ Idem Gregorius nonus.

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu. nisi in tribus casibus hic positis: Et commodatum ante vsum completum non reuocatur.

CAP. I.

Cum † gratia sui tantum quis commodatum [d] accepit, de

DE COMMODATO. Visum est de contractu, qui fit gratia recipientis tantum, meritò subijcitur, rubrica de ͻtractu fiẽ simili: nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriusque. Abbas. Sicu.

De hac materia habetur 1. dist. ius naturale.

Cum gratia.] Habet duo dicta. Secundum: ibi, Contra. Primum subdiuiditur. Nam primo ponit vnum dictum. Secundo, aliud, a quo tres casus excipit: ibi, Licet. Secundū subdiuiditur: nam primò ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, Cum non decipi. Abbas.

CASVS. Commodaui tibi equum meum, vbi etiam rem aliam: res ista deteriorata est: quaerebatur, vtrum tenearis mihi super hoc? Rūdet Papa, cum aliquis recepit commodatum gratia sui tantum, propter propriā vtilitatem procurandam, tenetur non solum de culpa lata & leui, sed etiam de leuissima, verumtamen de casu fortuito non tenetur, nisi per culpam suam casus ille acciderit, vel nisi pactum interuenerit, quod de certo casu & expresso in pacto teneretur, vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. Secundo quaerebatur, vtrū commodatum possit repeti ante vsum expletum, ad quem res fuit cōmodatata; & dr̄, quod contra illum, qui rem commodatam accepit, commodati agi nō potest ante vsum completū: quia non decipi beneficio nos oportet, sed iuuari quod esset si ante finitum vsum com modatū reuocaretur. Nota, quod in commodato venit leuissima culpa. Item de casu fortuito quis non tenet, nisi in casib. qui hic continentur: scilicet si per culpam suam casus ille acciderit. vel pactum interuenerit de certo casu, vel fuerit in mora in restituendo commodatum. Item intempestiuè commodatum non reuocatur. Item beneficio decipi non debemus, sed iuuari.

[Glo. seq. recitat per modum summae, quid sit commodatum, & vnde dicatur, &c.]

d Commodatum.] est autem commodatum [a] alicuius rei ad aliquem specialem vsum gratuitò facta cōcessio, & non translatio. & ideò dicitur facta concessio: & non translatio: quia is qui commodat, dominium retinet & possessionem. ff. eo. l. rei commodatae, dicitur commodatum quasi vtentis commodo datum. & ideo dicitur gratuito: quia si interueniat merces transit in locationem, vel in contractum innominatum: do, vt des: facio, ut facias. Institut. manda. §. vlt. Ad aliquem vsum ideò dixi, ut notetur differentia inter precarium & commodatum. Precarium enim conceditur sine praefinitione certi vsus, vnde

† Vide text. in §. item is, cui res. Insti. q̄b. modis re ͻhitur obli. & ibi latissime p̄ Areti. & Docto. Et quid de ͻmodato lege diuina caueretur uide in Exo. c. 22. & refert in c. 1. & 2. ī ī cōp. eod. tit. quod Raymundus omisit.

a De materia textus & hariū glossarū uide plenè p̄ Antoniū Gomeziū tomo 2. uaria. resol. c. 7. de ͻmodato & deposito.

Locatio, precarij ... quam ... donec ... morte ... finitur. And.

vndè qñcunquè potest reuocari pcarium. ff.de prec. cũ precario.& ĩ.tit.proxi.c.vlt.ſicut & depoſitũ.ĩ.tit.px. bona fides. Cõmodatum autem ad certũ vſum conceditur:quia ſtatim ſubijcitur vſus ad quem res commodatur,vt ſi commodem equũ tibi, vt ad villam duceres, & tu duxiſti ad bellũ, tenebris: quia ad alium vſum duxiſti,q̃ dixiſti.ff.eod. ſi vt certo. §. ſed interdũ. Et conſiſtit commodatũ in reb. mobilibus & ſe mouentibus, & immobilib. & incorporalib. puta ſeruiture habitandi.ff.eod.l.1.quia ibi dicit cõmodari rem mobilẽ, & etiã ſoli. & adiecit Iulianꝰ ẽt habitationem poſſe cõmodari, & in ijſdẽ rebus conſiſtit precarium,vt dixi ſ.ti.proxi.c.vl. ſed quod vſu conſumitur,non commodatur, niſi ad põpam, vt ditior appareat.ff.e.l.3. §. vlt. & l.ſeq.& qui põt obligare,poteſt cõmodare, & ei commodari. vnde pupillus nõ eſt obligatus, ſed alius ei obligat. ff. de ac. emp.& ven. l. Iulianus. §. antepen. Ber.

uiſſima [a] ẽt culpa tenetur: Licet caſus fortuitus (niſi acciderit culpa ſua, vel interuenerit pactũ, ſeu in mora fuiſſet) ſibi non debeat imputari. ¶ Contra eum quoque rectè commodati nõ agitur, niſi poſt [b] vsũ expletum,cuius gratia res fuerat commodata: Cũ non decipi [c] beneficio nos oporteat, ſed iuuari.

TITVLVS XVI.

De depoſito.

¶ Alexan.iij. Londoñ.† epiſcopo.

† Londoñ. Ludoñ. Lugdoneñ. Lindonieñ. Linconieñ.

¶ Ex depoſito facto apud clericum eccleſia non tenetur eccleſia: niſi in vtilitatem eccleſia ſit verſum.

CAP. I.

GRauis † illa querimonia vſq; ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenꝰ denegato peruenit:& infra. ¶ Cũ enim non conſtet pecuniam tuam,quã ille vir Belial furatus eſt,in eccleſię vtilitatẽ [d] conuerſam: non debemus [3] de iure contra canonicos eiuſdẽ eccleſiæ præciſè intentare iuſſionis inſtantiam,vt tibi eandem reddant pecuniam,perſonæ [e] non eccleſiæ commendatam. ¶ Quocircà ſuademꝰ, vt in illum furẽ tuã dirigas

† Cap.1.eſt tit.in 1.cõp. & poſt concil. Lateraĕ ſub Alexan. iij.par.50.c. 15.

[Glo.ſeq.dicit ad quid teneatur cõmodatarius, & quomodo reſtitui debeat commodatum:& caſum quomodo tenetur commodans cõmodatario.]

a De leuiſſima] cum enim gratia ſui tñ quis commodatum accepit.tenetur de dolo,& lata culpa, leui & leuiſſima,vt hic dicit.quia exactam diligentiam qualẽ in rebus ſuis adhibere debet.ff.eo.in rebus. immo non ſufficit talem adhibere qualem in ſuis rebus,ſi tñ alius diligentior cuſtodire potuit.ff.de actio.& obl.& l. 1. §. is quoque cui.& dolum & culpam. ff.eo.ſi vt certo. §. commodatum. Si uerò gratia dantis [1] tñ commodatum detur.tunc uenit dolus,& lata culpa.ff.e.ſi ut certo.§.interdum.& l.ſi mei cauſa.ff.de actio.& obl. l. 1. §.is quoque apud quem. Si uero gratia utriuſq; tunc præſtat dolum & latam culpam.ff.eod. in reb.1. rñ ſo, ad finem.& l.ſi ut certo.§. nunc uidendum.ad fi. Caſus uero fortuiti, qui præuideri nõ poſſunt, nõ ueniũt. C.eo.l.1.& ff.eo. in rebus.& ff.de act.& obl. l.1. §. is quoq; cui.ĩ.de homi. Ioannes.& cap.ult. niſi iſta tria aliud inducant, culpa, pactum, uel mora,ut in pdicto §.is quoq;cui.in ñ.& l.in rebus.& ff.de reg.iu.ꝯtractus. & hic,& ĩ.tit.prox.c.2.C.eo..l1. Culpa põt imputari, ſi rem ſibi commodatã remiſerit mihi p nõ idoneã [2] perſonam.ff.eo.qui non tã idoneã.ſecus ſi p idoneã pſoná,licet ꝯriũ euenerit.ff.eo.argẽtũ.& ĩ.d pig.c.ſignificante. Item ex pacto præſtantur caſus fortuit, ut hic dicit.& C.commod.1.ita q caſus fortuiti cõnumerentur ſpecialiter,ut ff. ſi quis cautio.ſed & ſi §. quęſitum. & mora imputatur,puta ſi morã fecit in reſtituendo.ĩ. tit.proxi.bona fides.& intelligendũ eſt etiã ſi apud cõmodantem res fuiſſet eodem modo peritura. ff. de lega.1.l.cum res.§.ult.& in authen. de depoſito, & de nun.inquilinorum. 1.reſpon.ad fin.coll.6. Et commodatũ reſtitui debet ad priſtinã cauſam. ff.eo. ſed mihi. §.1.alias quanti intereſt eius,cõdemnatur,vt ibi dr̃. B.

b Poſt uſum.] ff.eo.l.in commodato. §. ſicut. ſ.d In precario ꝯrium eſt,ĩ. tit.proxi.cap.vlt.& ff.de prec. cũ precario. Item qui cõmodauit vaſa vitioſa,tenetur contraria actione pro vino effuſo,ignorans tamen excuſantur. ff.eod. in rebus, §. poſſunt. & §.item qui ſciens, & l.penul. Bernard.

c Decipi.] ff. eo.in cõmodato. §. ſicut. in fin.

1 Vt ſi cõmodauit ſponſæ,uel uxori ornamenta ut ad me ueniret ornata. tũc uenit dolus & lata culpa,ſm Goffr. idem ſcdm Hoſtiẽſem, ſi ꝯmodaui tibi tradendas eo modo uxori, uel uolẽs uidere ludũ ſcenicũ ꝯmodaui tibi ueſtes ſcenicas ut in cõcor. glo.Io.And.

2 Ce hoc articulo , qui frequẽter ſolet contingere, vide Antoniũ Gomezium loco ſup.citato.

DE DEPOSITO.

Viſum eſt de contractu, qui fit gratia recipiẽtis , nunc ſubijcit de ꝯctu , qui fit gratia concedẽtis. iõ merito ſubijcitur de depoſito. Abb.Sicul. De hac materia habetur 1.diſ. ius naturale.22.q.2. ne quis.

GRauis .] Primo ponitur deciſa narratio. Secundo eccleſiæ abſolutio. Tertiò deponentis inſtructio . Quartò iudicis pceptum. Quintò cõpoſitionis perſuaſio. Secunda: ibi, Cũ enim. Tertia:ibi, Quocirca. Quarta: ibi, Nam. Quinta: ibi, Si autẽ, Abbas.

CASVS . Epiſcopus London.quãdã ſummam pecuniæ depoſuit penes quendã canonicũ cuiuſdam eccleſiæ,nomine Belial: [3] ille Belial ſæpè interpellatus fuit vt depoſitum reſtitueret, ſed illud facere denegauit,& pecuniam illã ſubripuit & aſportauit: vndè conqueſtus fuit epiſcopus domino Papę de eccleſia illius Belial: Dominus Papa reſpõdet.non cõſtat quod illa pecunia,quam Belial furatus eſt, in vtilitatem eccleſiæ ſit conuerſa: undè non poſſumus canonicis illius eccleſiæ præcipere,vt illam pecuniam tibi reddant cum non fuerit depoſita penes eccleſiam, ſed penes illum Belial quem iubet vt ponant ſub duris cuſtodib. & ſi oportuerit,ponant illũ in vinculis, vt ſic dictã pecuniã reſtituat: In fine dicit,ſi epiſcopus poterit amicabiliter conuenire de redditibus illius cum canonicis eccleſiæ, Papa gratum habebit. Nota quod eccleſia non tenetur cum depoſitum non ſit eccleſiæ, ſed perſonæ: tamen ſi tale depoſitum factum alicui de eccleſia,verſum ſit in vtilitatem eccleſiæ,tenetur eccleſia,non actione depoſiti,ſed de in rem verſo. Item depoſitarius torqueri poteſt,vt reddat depoſitum.

3 Ego non puto nomen proprium illius fuiſſe Belial, ſed hoc eſſe nomẽ ob iniquitatẽ impoſitum ſi. nam Belial Hebraicè ſine penetſum ſignificat.

[Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.]

d Vtilit.rem.] & ſi in vtilitatẽ eccleſiæ uerſa eſſet. licet apud eccleſiam depoſita non fuerit,tenetur eccleſia in quantum in rem eius uerſa eſt. infra de fideiuſ. quod quibuſdam.arg. C.quod cum eo qui ali. po. l. ei qui [4] 10.q.2.hoc ius.§.is creditor.& ff.depo.l.1 § an in pupillum Alanus.

[Gl.ſeq.quærit.ſoluit,& ſolutionem determinat.]

e Perſonæ.] & ita depoſitum factum perſonæ non obligat eccleſiam:quia delictum perſonæ in damnum, & c.ſ.de inſtitu.cum veniſſent.16.q.6.ſi epiſcopum.& c.epiſcopo non licet. ſ. de exce. cum venerabilis. Sed qualiter dicitur commendata eſſe eccleſiæ? Reſpondeo ex eo quod defertur in theſaurum eccleſiæ. ſicut eo ipſo,quod res miſſæ ſunt in nauem, tenetur nauta, & debet ha-

4 Qui dat mutuum ſer uo, ſi verſũ eſt in rem dñi , habet actionem de in rẽ verſo Ioan.And.

bet habere custodiam omnium quæ sunt inuecta & illata. ff. na. cau. sta. l. parui refert. §. si recipit. & ignorans teneri videtur. C. de his qui latro occul. l. 1. 2. ff. de furt. aduersus nautas. l. vnica: quod tamen non credo, nisi depositio facta sit in præsentia prælati & capituli, vt hic Vinc.

actionem,[a] eo quod (vt audiuimus loculos[b] habet: & ea quæ tibi subrepta sunt, asportauit. Nam & iudicibus dedimus in mandatis, vt illum iniquum sub quæstionibus[c] † ad rationem ponant, etiam (si oportuerit) vinculis alligatum, vt dictam pecuniá reddere[d] compellatur: & infra. ¶ Si autem cum eis amicabiliter poteris de redditnum perceptione paciscì, noueris id nobis acceptum.

a Actionem.] idest petitionem, vt supra de iudi. dilecti. vbi de hoc.

b Loculos habet.] & dominus loculos habuit, vt indigentibus subueniret. 12. q. 1. habebat.

c Quæstionibus.] nota quod suspecti sunt torquendi, & in vinculis detinendi: & verberibus afficiēdi, vel subijciendi. 14. quæst. 6. si res & 12. quæst. 2. fraternitas. & 23. quæst. 5. capitul. 1. & 5. quæst. 5. illi qui. & infra de rapto. in archiepiscopatu 2. T.

d Reddere.] cū nota infamiæ. actio. n. depositi infamat. C. depo. l. qui depositum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Dicis ad quid teneatur depositarius, & quomodo repetatur depositum.*

CAP. II.

BOna † fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis[e] existentibus, depositas amisisti. De culpa[f] quoque teneris, si teipsum deposito obtulisti: vel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto vero, culpa, vel mora præcedentibus, casus etiā fortuitus imputatur. Sane depositori licuit, pro voluntate sua depositum reuocare.[g]

Bona fides.] CASVS. Deposui penes te res meas: illæ res amissæ sunt, de rebus tuis nihil amisisti: quæritur an tenearis mihi ad eas restituendas actione depositi? Respondetur, si res tuæ saluæ sunt & res depositas amisisti hoc ipso præsumitur quod bona fides abest circa res depositas, & ita dolus affuit: & ideo tenetur ad restituendum depositum: & de culpa et tenetur depositarius si obtulit se deposito, vel si aliqd accepit pro custodia; sed de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Secundo quæritur vtrum depositori liceat reuocare depositum quandocunque voluerit? Respondet, quòd sic: sed si depositarius opponeret cōpensationem, vel in toto, vel in parte compensatio non est admittenda, ne contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam referatur: sed in aliis contractibus bene admittitur compensatio, si causa ex qua compensatio postulatur, liquida sit, & facilem exitum credatur habere. Nota, quod ille qui recipit depositum, de solo dolo tenetē, de culpa etiam tenetur, si obtulit se deposito, vel aliqd recepit pro custodia. Item depositarius de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Item depositum potest reuocari quandocunque voluerit depositor. Item contra depositum non admittitur compensatio. Item contractus depositi ex bona fide oritur.

[Glo. seq. reci. per quæst. an præsumptio sufficiat ad sententiam.]

e Reb. tuis saluis.] ex hac præsumptione condemnabitur. sic C. loca. l. 1. & ff. eo. ti. quod Nerua. qa non minorem ꝫ diligentiam q̄ in suis reb. præstare debet, vt in l. quod Nerua. sic ff. commo. si vt certo. §. quod verò senectute. & ita si bona fides abest, dolus adesse præsumitur. nam contraria sunt. C. de rescin. venditio. si dolo. & est sim. 32. q. 1. cum renunciatur. & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. 32. q. 1. dixit Domin⁹ & 54. dist. c. fraternitatem. infra de Iudæis c. vlt. Ber.

f De culpa.] nota, quod depositarius tenetur de solo dolo, si dolose versatus est in deposito. ff. eod. l. 1. §. in conducto. & §. vlt. & ff. commo. si vt certo. §. 2. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa, quam Nerua dixit esse dolum. ff. eod. quod Nerua. quod Azo intelligit dolum præsumptum. ff. mand. si fideiussor. 2. resp. Ideò sic expone. quia in ea lege dicitur ipsam latam culpam prope dolum esse. ff. de leg. 1. cum res. & §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoque apud quem & alibi dicitur latam culpam dolo comparari. ff. si mensor fals. mo. dixerit l. 1. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id cui ipsum est simile. Quandoque tamen in casibus præstat culpam depositarius, si ipse obtulerit deposito, vt hic, & ff. eod. l. 1. §. sæpè. idem si mercedem accipiat pro custodia vt hic & ff. eod. l. 1. §. si quis seruum. Item & in tertio casu si cōueniat inter eos. ff. eod. l. 1. §. si conueniat. & ff. commo. si vt certo. §. nunc vidēdum. Sed si cōueniat ne dolus præstetur, hæc conuentio nō valet: quia contra bonos mores est. ff. eod. ti. l. 1. §. si conueniat. & ff. de pactis. si vn⁹. §. illud. Item & in alio si causa depositarij res penes ipsum deposita sit. ff. eo. l. 1. §. si pecuniam. & ff. si cer. pet. l. si quis neque. & tunc venit leuissima culpa, & si morā facit in restituendo. ff. eod. si in Asia. §. vlti. Præsumitur autem lata culpa vel dolus si non adhibeat diligentiā qualem in rebus suis. ff. eod. quod Nerua. vel quia res suæ saluæ sunt, & depositæ non apparent, vt hic dicitur. & hoc exemplum pone: Res suas ponebat in arca secura, & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus non imputatur, sicut nec in commodato. supra tit. proxim. cap. vnico. & ff. commoda. in rebus. nisi in casibus hic contentis, vt si pactum interueniat, vt præstetur. C. eod. l. 1. contractus enim ex conuentione legem accipiunt, & seruari debent, nisi improbatum sit a iure. ff. eodem l. 1. §. si conueniat. ff. de re iudi. contractus. ita tamen quòd casus nominetur in pacto, sicut dixi in commodato. sic supra cap. proxim. propter culpam vel dolum casus imputatur, vt hic dicitur si enim rem depositam vendidit, & postea eam redimat, vt eam habeat in causa depositi, etiam si sine dolo malo illius perijt, tenetur: quia sufficit semel dolum commisisse. ff. eodem l. 1. §. si rem. Item propter moram præcedentem casus imputatur, etiam si apud deponentem perijsset sufficit enim quod res potuit non perire. ff. de leg. 1. cum res. §. vltim. ff. eodem, si in Asia. §. vltim. ff. de constit. pecu. qui autem. §. 2. & ex eisdem causis imputatur casus in commodato. supra tit. proxi. capitul. vnic. Item res deposita non deteriorata debet reddi: aliàs reddita non videtur. ff. eodem. l. 1. §. si res deposita, sic in commod. ff. commo. sed mihi. §. 1. Consistit autem depositum in rebus mobilib. & se mouentibus tantum, nisi forte vbi apud sequestrum deponitur, cum res aliqua inter plures in controuersiam deducitur supra de iud. examinata. & talis depositio non potest fieri nisi à pluribus. ff. eo. licet. 1. respon. Item & rei depositæ sicut & commodatæ proprietatem retinemus, & etiam possessionem. ff. eod. licet. §. 1. & ff. commod. l. rei commodatur.

† Vide textū & ibi plene per Doctores in §. præterea. & is. institu. quibus mod. re contrah. obli. & Antoniū Gomezium to. 2. varia. resolut.

g Reuocare.] qñcunque potest reuocare depositum, vt hic dicit, & ff. eod. l. 1. §. est autem. & §. pen. & si non

restituatur condemnatus suo nomine infamis efficitur. C. depositi qui depositū. ff. de his qui notantur infamia. ... sicut & precarium quod unquam ... precario. vel si feces in commodato, quod non ... post usū expletum. & de commodato. c. unico. ff. eo. in commodato. §. sicut. Bern.

a Contra quod.] Quo ... contra ... compensationi ... vende ... deposito ... [illegible]

contra quod compēsationi vel deductioni locus non fuit: vt cōtractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiā minime referatur, † licet compēsatio admittatur in alijs, si causa, ex qua postulatur, sit liquida, ita quod facilem exitum credatur habere.

TITVLVS XVII.

De emptione & venditione.

¶ Ex concilio apud Valeñ. †

¶ *Caueat clericus ne carius vendatur ... quam in mercato vendatur.*

CAP. I.

Placuit † vt presbyteri plebes suas admoneāt vt & qui hospitales sunt, & non carius vendant transeuntibus, quam † in mercato vendere possunt. Alioqui ad presbyterū [d] transeuntes hoc referant, vt illius iussu cum humanitate sibi vendant.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ *Fraudans mensuras & pondera xxx. dies in pane & aqua pœnitere debet.*

CAP. II.

VT mensuræ & pondera iusta fiant: & iniustas [e] qui iniustas mensuras & iniusta pōdera, [f] causa lucri mutare præsumpserit triginta dies in pane & aqua pœniteat. [g]

¶ Alex. iij Attrebat. Episc.

Tenet venditio licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij: potest tamen venditor agere vt restituatur res, vel vt iustū pretiū suppleatur, & si alterum praestiterit, sufficit.

CAP. III.

CVm dilecti filij Belluacen. canonici con

[illegible]

plex custodia in aliū transfertur: Restat merito videre de alijs contractibus, in quibus transfertur dñiū ..., & ē post illo, si venditor erat dominus: vel vsucapiendi conditio, si alius erat dominus, ideo subjicitur rubrica de emptione & venditione.

De hac materia habetur de pæn. dist. 5. qualitas. 14. q. 1. eos. & q. 2. & 3. in multis.

Placuit.] Non potest commode summari secundum Ioan. Andre. sed pulchre summatur, vt in rubro secundum Card. & Abbatem Sicul. Potest diuidi in duas partes: Nam primo ponit nodum, enunciationis. Secunda ibi, Alioquin. Abbas Sicul.

CASVS. Dicitur in hoc cap. q presbyteri debēt admonere plebes suas, vt cum humanitate vendāt res suas transeuntibus: ad quod si opus fuerit, compellātur. Nota quod transeuntibus nihil carius vendendū est, quam in mercato.

c Hospitales.] [illegible] enim ad hoc cōpelli per excommunicationem 42. dist. ... si quis despicit. §. hinc etiam Ala.

d Ad presbyterū.] idest, episcopum. 95. dist. in olim qui forte per hoc c. de hoc cognoscere pōt, sed forte consuetudo nō est in hoc. Tanc.

VT mensuræ.] Sunt autē partes, sicut duo dicta. Secūda ibi. Si quis. Ab. Sic.

CASVS. Dicitur in hoc ... quòd qui iustas mensuras & iusta pondera, causa lucri mutauerit per xxx. dies in pane & aqua pœnitere ... Nota q iustæ & legitimæ uel ... esse mensuræ. Item qui iustas mensuras, & iusta pondera ... causa lucri mutauerit, xxx. diebus pœniteat.

e Vt mensuræ, supple statuimus.

f Pondera.] 14 q. 1. nō ... & q. 3. si quis Romipetas. 45. dist. omnis qui ... ff. de pœnis, in ... & ... multa.

g Pœniteat.] Et insuper l. Cornel. de falsi puniri debet. ff. de extraor. criminibus ... si.

CVm dilecti.] Cum res venditur minus dimidia iusti pretij, in ... temporis est, vtrum ... restituat recepto pretio, vel ... pretium suppleat. ... Prima ponit factum. Secundo diffinit. Secunda: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Abbas & monachi Cariloci emerunt quādam syluam quæ Nigra ... appellatur, a quibusdam canonicis Beluacen. ... capitulo Beluacen. ... pro ... quadraginta marchas. A ... capituli Belnacen. causa fuit commissa super hoc episcopo Morin. & decano Remeñ. ... illa, ... vtrumque ... non possit, alter in eodem negotio

Reducatur

† Alan. ... Alanum ...

† Richardus ... de materia vide plene ... Thomas ... & ibi Card.

Nota ex loc ... sit debitor ... debitum, de quo ... C. de except. ... Ioan. And.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

¶ Visum est supra de contractibus, qui fiunt gratia ... testa ... de contractibus, qui ... [illegible] ... contrahentes ... in quibus rei commoditas, vel simplex custodia ...

tra abbatẽ & fratres Cariloci † proponerent querimoniam, quod ſyluam quæ Nigrauallis dicitur, à quibuſdam eorũ ignorante capitulo,[a] pro decem libris, quadraginta marchas tunc valentẽ[b] comparaſſent: cauſam ipſam Morin. † epiſcopo, & decano Remen. commiſimus terminãdam: adijcientes, quod ſi vterque cauſę cognitioni intereſſe nequiret, alter in eodẽ negotio procedere nõ differet: & infra. ¶ Tandem decanus in illius cauſę cognitione proceſſit: & cũ ei per teſtes †] conſtitiſſet, quod prædicti fratres ſyluã minus dimidia iuſti pretij comparaſſent, pronunciauit † venditionem non tenere: & ſyluam Beluacen. eccleſiæ adiudicans, canonicos in poſſeſſionem induxit: & infra. ¶ Quia verò in arbitrio[c] emptoris eſt, ſi velit ſupplere iuſtum pretium, aut vẽditionem reſcindere, cum res minus dimidia iuſti † pretij cõparatur: ſententiam ipſam tanquam iuri cõtrariam irritantes, poſſeſſionem monachis iudicauimus eſſe reddendam:[d] ſalua quæſtione[e] canonicis ſuper deceptione[f] pretij, vel conſenſu capituli in venditione non habito, & alia cauſa rationabili; quam canonici cõtra monachos duxerint proponendam.

¶ Celeſtinus tertius.

¶ Si vir habeat alia bona vnde vxor poſſit ſibi conſulere: & conſentiente vxore rem propter nuptias donatam vxori vendiderit: emptorem, qui ſpatio triginta annorum rẽ poſſederit, nõ poteſt vxor inquietare ſuper ea, maximè ſi pretium fuit conuerſum in communẽ vſum viri, & vxoris. hoc dicit ſecundum intellectum, quem tenet Panormitanus. Et eſt caſus notabilis limitans ius ciuile, ſecundum Ioann. Andr. non oportet adijcere, maxime. ſed omnia illa tria neceſſariò requiruntur.

negotio procedere non differret: & cum epiſcopus cauſæ intereſſe non poſſet, decanus in cauſa proceſſit: & quia conſtitit ei, quod prædicti fratres prædictã ſyluã minus dimidia iuſti pretij cõparaſſent, pronũciauit prædictã vẽditionẽ nõ tenere, & ſyluã illã adiudicauit canonicis Beluacen. & eos in poſſeſſionẽ ipſius ſyluæ induxit. cauſa iſta per appellationẽ ad ſedẽ Apoſtol. eſt delata: dñs Papa auditis rationibus & allegationibus vtriuſque partis ſniam prioris iudicis caſſauit tanquam iuri cõtrariã, & præcepit ſyluã prędictam monachis eſſe reſtituẽdã: quia cũ res minus dimidia iuſti pretij cõparatur, in arbitrio emptoris eſt, an velit cõtractũ reſcindere, an iuſtũ pretiũ ſupplere, ſalua quæſtione canonicis Beluacen. ſuper receptione pretij, vel cõſenſu capituli in venditione non habito, ſeu alia cauſa rationabili, quam canonici contra monachos duxerint proponendam. Nota, quod ſententia iuri cõtraria non valet. Itẽ quod res minus dimidia iuſti pretij comparatur, in optione emptoris eſt ſupplere iuſtũ pretiũ, vel recedere a contractu & recipere pretiũ quod dedit. Itẽ alienatio ſine conſenſu capituli nulla eſt, & citra aliquã appellationẽ reſcinditur. Item ſi quis ex vna cã petat rẽ aliquã & ſuccũbat, nihilominus poteſt eã petere ex alia cauſa, & hoc per illam literam; alia rationabili cauſa.

a Capitulo.] vndè nõ tenuit vẽditio ipſo iure, etiam vbi deceptio non fuiſſet in pretio. 12 q. 2. fine. & ĩ. de his quæ fiunt a prælat. c. 1. 10. q. 2. hoc ius. vnde in fine reſeruatur capitulo hæc exceptio. Tancr.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

b Tunc valentem.] ſcilicet tempore cõtractus. Sed pone, quod tempore venditionis valeret decẽ, tempore litis conteſtatæ valeret triginta, ſine ſtudio monachorũ vel alio modo, nũquid modo reuocabitur vẽditio? Nõ, quia tempus venditionis ſpectandum eſt. ff. de euic. ex mille. §. 1. C. de reſcin. ven. ſi voluntate. 1 ĩ. de elect. dudum. & ſi deterior facta eſſet, non peterent: & ita cum petituri non eſſent contrarium, meliorationem petere non debent, C. de ſol. l. pen. ff. de dam infec. qui bona. §. ſi quis Vin.

c In arbitrio.] ſic ĩ. eod. cum cauſam. & C. de reſcind. vend. l. 2.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

d Reddendam.] ſed cum venditio nulla fuerit: quia facta fuit ignorante capitulo: & vltra dimidiam decepta eſt eccleſia; nullum ius acquiſitum fuerit monaſterio, quare fit reſtitutio monaſterio? Reſpondeo, ſi ad hoc actum fuiſſet, non fuiſſet reſtitutio facta: ſed quia per iniquam ſentẽtiã ſpoliati fuerint monachi, reſtituuntur, nec fuit vẽditio iudicata nulla: quia nec agebatur ad hoc: Vnde dicitur hic, quod in arbitrio ſit emptoris, &c. non ſit cõdemnatio niſi agatur ad hoc. ſupra de ordi. cog. cum dilectus. Tanc.

e Quæſtione.] hoc ideo dicit: quia qui rẽ petit ex vna cauſa expreſſa, & ſuccumbit, eandem rem ex alia cauſa petere nõ prohibetur. ff. de excep. rei iud. & an eadẽ. ſupra de cau. poſ. c. vltimo. De hac materia ſatis dicitur ſupra de libel. oblatio. cap. 2.

[Gloſ. ſeq. diſtinguit cõtractus bonę fidei, & ſtricti iuris, & an dolus cõtrahẽtis vel alterius det cauſam contractui, an incidat, an ſine dolo decipiatur in pretio, & tunc aut vltra dimidia, aut non vltra.]

f Deceptione.] cũ dolus dat cauſam contractui. puta, dolo induxi te ad vendendã rem, alias non venditurus, nõ tenet cõtractus, ff. de dolo. & eleganter. arg. 12. q. 2. quiſquis epiſcopus in fi. & ĩ. de rer. permuta. cum vniuerſorum. Si vero incidit in contractum, quia venditurus eram, ſed per dolum tuum minus vendidi, vel per dolum meum plus emiſti: tenet quidẽ contractus, ſed agitur ad ſupplementum reſidui. ff. de act. emp. & vend. Iulianus. §. ſed ſi venditor. Si vero dolus non dat cauſam contractui, nec incidit in contractũ ſed deceptus ſum vltra dimidiũ iuſti pretij in venditione, obtinet quod hic dicitur, & ĩ. eo. cum cauſa, & C. de reſcin. vend. l. 2. Si autem ſum deceptus minus dimidia iuſti pretij, non poſſum agere ad aliquid: quia licitum eſt contrahentibus ſeſe inuicem decipere[a] vſque ad dimidiam iuſti pretij. ff. de minor. in cauſæ. §. in pretio. & hoc habet locũ in contractibus bonæ fidei. In contractibus ſtricti iuris etiam ſi dolus det cauſam contracti, tenet contractus, ſed agens ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de verb. obl. ſi quis cũ aliter. C. de pactis. cũ poſtea. Et not. quod in cõtractibus bonæ fidei ſi dolus dat cauſam contractui, non per contrahentes, ſed per intermediam perſonam, tenet contractus, ſed datur actio de dolo contra mediatorem. ff. de dolo. & eleganter. §. primo in quolibet tamen contractu bona fides exigitur. C. de actio. & obligat. bonam. Et nota, quod quandoque non tenet contractus, & tamen ex eo agitur. ff. de act. empt. & vendit. Iulianus. §. ſi quis colludente. Laur.

† Vide l. 2. C. de reſ. vendi. & ibi latiſſime per Pinellum & alios.

a Hęc iure fori inducta ſunt: nã in foro cõſcientiæ nõ licet: & de hoc articulo vide in terminis per B. Tho. 2. 2. q. 77. arti. 1. ad 1. argumentum.

Petru-

Peruenit.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam miles P. nomine, quandam domum assignauit vxori suæ in donationem propter nuptias: postmodum de consensu vxoris suæ vendidit domum illam cuidam mulieri B. nomine, pro certa quantitate pecuniæ: quo defuncto relicta illius contra illam venditionē venire præsūpsit, allegans, quòd domus illa sibi donationis titulo assignata, non potuit alienari, quāuis ipsa consenserit. Prædicta B. rńdebat, quòd triginta annis constante illorū matrimonio, bona fide & iusto titulo domū illā quietè possedit, & in cōes vsus pretium domus est conuersum: & tempore venditionis tñ habebat in bonis mariti mulieris, quòd sibi cōsulere poterat. iudex, qui de hoc cognoscebat, consuluit dominum Papa, quid iuris esset: & respondet, si prędicta vera sunt, dicta B. sup domo prædicta, non debet vlterius fatigari. Nota, quod in re empta potest allegari præscriptio. Item nota, quòd si res donata in donatione ꝓpter nuptias cōstāte matrimonio alienetur de consensu vxoris soluto matrimonio tenet alienatio, cum donatio propter nuptias soluto matrimonio ad virum, vel eius hæredes debet redire, nisi consuetudo vel pactum aliud inducat. infra de dona. inter vir. & vxo. cap. vlti.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. Et de materia huius decr. vide plene per Palatium Rubiū in repetitio. rubr. de dona. inter vir. & vxo. §. 17.

† Vide auth. siue à me. C. ad Velleia.

† al. ita: quod per triginta annos constante, &c.

CAP. IIII.

PEruenit† ad nos, quod P. miles A. vxori suę quandam domum in donationem propter nuptias assignatam, muliere ipsa expressum dante consensum, B. mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & infra. ¶ Prænominato verò milite viā vniuersæ carnis ingresso, relicta eius venire cōtra hoc præsumit allegans dictam domū titulo donationis ꝓpter nuptias sibi concessam, alienari nō potuisse, licet eius cōsensus ipsi noscatur contractui accessisse. † præfata verò B. ex eo nititur se tueri, quòd† trigīta annis cōstante illorū matrimonio, domū ipsam bona fide, tituloque iusto possedit: & quia in communes vsus viri & vxoris illius pretium est conuersum: ac factæ venditionis tempore, vnde sibi ꝓstata mulier consulere potuisset, in viri facultatib. cōsistebat. Quia igitur super his nos consulere curasti: Respondemus, prædictam emptricē (si vera sunt, quæ præmisimus) præscriptis occasionibus super ipsa domo, non debere vlterius fatigari.[a]

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

a Fatigari.] videtur quòd dominus Papa minus bene pronunciauerit hic, quoniam res donatæ vxori propter nuptias alienari non possunt, etiam consentiente vxore, nec currit ei præscriptio in rebus dotalib. C. de iure dot. in reb. nisi soluto matrimonio, vt ibi dicitur, & C. de anna. excep. l. 1. §. ulti. & C. de præsc. xxx. ann. cum notissimi. §. illud. nec sufficit, quòd in communes vsus pretium versum est: quia pro parte mariti nō potuit obligari. C. ad Velleia. auth. si qua mulier. Sol. si vis vt omnis obiectio conquiescat, dicas, quòd mulier illa donationem istam ꝓpter nuptias lucrari non debuit: quia sicut dos soluto matrimonio debet redire ad vxorem vel eius hæredes, ita donatio ꝓpter nuptias ad maritum, vel eius hæredes. C. de pact. conuen. super do. l. pe. & vlt. & auth. æqualitas. nisi ex pacto de lucranda dote, vel donatione, vel de cōsuetudine secus obtineat. ff. de dona. inter vir. & vxor. c. vlt. C. de rei vxor. actio. l. j. §. illo proculdubio, in quo casu intelligitur illa auth. C. ad Velleia. siue a me. scilicet illo casu, quando ex pacto vel ex consuetudine debet donationem lucrari. vnde bene rńdet Papa, quòd si mulier debeat lucrari hāc donationem, intellige decret. hanc secundum authen. quod tantum erat in bonis mariti, quod potuit sibi consulere, & post biennium secundo alienationi tacitè vel expresse præsumitur consensisse, ratione tanti temporis. argumen. infra de iur. patr. c. cura. C. de peti. hær. l. si filius. Illa verò ratio non est multum efficax, quòd in communes vsus pretium est cōuersum, nisi velis dicere, quod vir & vxor hēant omnia damna & lucra cōmunia. argu. ff. de don. int. vir. & vxor. c. ... imo quia soluto matrimonio vel cedit in substantiā viri vel communib. liberis applicatur donatio ꝓpter nuptias in auth. vt immobilia ante nupt. do. §. & hoc dicimus. coilat. 5. & ideò non intererat mulieris petere matrimonio soluto, ex quo non habebat liberos, aut etiā si haberet. Ber.

Intellectus auth. siue à me. C. ad Velleia.

¶ Innocentius iij. episcopo. Pallień.†

Si in vēditione apponitur pactum de recuperando, re post certum tempus, modico consistuto pretio præsumitur pignus, & non venditio.

CAP. V.

AD† nostrā noueris audientiam peruenisse, quòd cum R. laicus (lator præsentium †) ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem [b] cōtra vsurarios editum in posterum conueniri possit, emptionis titulo ... [a]

AD nostram.] Fictus emptor, qui verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam, sed ficte venditam, si satisfactum est sibi de sorte fructibus computatis. ita communiter sūmatur: sed hæc summatio est de indubio. Ideo sūmo, iuxta litteram notabilius sicut in rubro, & est casus singularis. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicē: ibi, Quia igitur. Abbas.

† Pallien. Alapiten. Pallion.

† Cap. ... de em... in 3. comp.

† Hæc ... verba ... ...

CASVS. Quidam laicus R. nomine, quandā quantitatem pecuniæ mutuo accepit à quodam vsurario M. nomine: creditor ille ne possit, vel posset per canonem contra vsurarios editum in posterum conueniri, recepit ab illo domos quasdam, & oliuas titulo emptionis, cum in veritate contractus vsurarius esset patet ex eo quod est in instrumento venditionis expressum, vt quandocunque à septennio vsque ad nouennium debitor solueret creditori quadraginta vncias tarenorum, quæ vix dimidiam iusti pretij contingebāt, creditor domos & oliuas restitueret debitori: consultus Papa an creditor compelli debeat ad restituendas domos & oliuas: Respondet quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: Mandamus, quatenus, non obstante prædicto instrumento confecto in fraudem canonis promulgati contra vsurarios, compellas prædictum creditorem per pęnam incōcilio Lateranen. statutam contra vsurarios, ad restituendas domos & oliuas ei, cui debent de iure restitui. Ex hac decretali nota, quod ex forma cōtractus apparet quandoque, an cōtractus sit vsurarius, & ex pretio apparet, an contractus sit vsurarius, an vera sit venditio. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari. Item potius consideratur quod agitur, quam quod dissimulate concipitur. Item sicut ille, qui dedit vsuras potest repetere, & agere contra vsurarium, ita & eius hæredes.

b Canonem.] infra de vsuris, quia in omnibus.

a Empti-

editum† posset in posterum conueniri, domos & oliuas recepit ab eodẽ titulo emptionis,[a] cum reuera contractus vsurarius agereť: † quod patet[b] ex eo, quod creditor debitori promisit, quod quandocunque à septẽnio vsque ad nouẽniũ daret quadraginta† vnias tarenorum, quæ vix dimidiam[c] † iusti p̃tij contingebãt, domos eius restitueret, & oliuas. ¶ Quia igitur fraus & dolus cuiquã patrocinari nõ debent,† Mandamus, quatenus, si res ita se habet, instrumẽto venditionis cõfecto in fraudẽ canonis promulgati cõtra vsurarios non obstante, prędictum M. ad restituẽdas domos & oliuas ei, ad quem debẽt hæreditario iure deuolui (cum debitor sit viã vniuersæ carnis ingressus) per pœnam in Lateranen. † cõcilio[d] cõtra vsurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vrbinaten.†

Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, agere potest, vt res sibi reddenti pretium acceptum restituatur, vel iustum pretium suppleatur, & in hoc electio est emptoris. hoc dicit secundum Antoninum.

CAP. VI.

CVm † causa, q̃ iter œconomum monasterij sancti Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbienses super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquamdiu ventilata: cũ constitisset nobis, monasteriũ in venditione vltra dimidiã[e] iusti pretij fuisse deceptum, sententiando decreuimus, vt præfati ciues aut recepto pretio possessiones restituerent[f] memoratas aut supplerẽt, quãtum constaret legitimæ venditionis tempore iusto pretio defuisse.

a Emptionis.] emptione pignoris causa facta, non quod scriptum est, sed quod suggestum est inspicitur. C. plus valere quod agitur. l. 3. ꝫ. qui filij sint legit. per tuas.

b Patet.] idest, præsumitur, infra de sig. illo uos. si, autem non ageretur in fraudem secus esset, & haberet emptor fructus, licet venditio rescinderetur, & res esset vendita iusto pretio. C. de pact. inter empto. & vendit. l. 2. Et ita potius considerandum est quid agitur inter contrahentes. argumen. 28. quæst. 2. Eleutherius. ff. de verborum obligatio. eum qui calendis. ꝫ. de cond. ap. cap. verum. Lau.

[Glossa sequens al leg. 3. iura in contrarium.

c Dimidiam.] & ita quantitas pretij est. argumen. doli. ff. de transactio. cum hi. §. modus sic argumen. supra de deposit. bona fides. & confessio simulata præsumitur propter modicum pretium. C. manda. per diuersas argument. contra. infra de simon. & si quæstiones. C. de rescinden. vendi. l. dolus. 2. & ff. de iure dot. l. si vsufructus. Laur.

[Glossa sequens recitat per quæstionem.]

d Lateranen. concilio.] de vsu. quia in omnibus. & maiorem etiam imponere potest. infra de vsuris. conquestus. per tuas. & capit. dudum. scilicet per excommunicationem. supra de iureiuran. ad nostram. Et ideo in omnibus commissionibus fit mentio de pœna illius concilij, ut ab ea iudex incipiat si viderit expedire: ad alteram postmodum processurus, si hoc meruerit, &c. supra vt li. non conte. quoniam frequenter. §. vlt.

CVm causa.] Idem dicit in summa quod cap. cum dilecti. supra eo. Diuiditur. In prima recitat factũ. In secunda diffinit. Io. de Imo.

CASVS. Monachi sancti Martini de monte vendiderunt quędam casamenta F. & R. ciuibus Viterbien. in qua venditione dicebant monachi, quod monasterium deceptum erat vltra dimidiam iusti pretij: causa super hoc delata est ad dominum Papam, quia constitit domino Papæ monasterium deceptum fuisse in illa venditione vltra dimidiam iusti pretij, sententiando decernit, vt prædicti ciues, aut recepto pretio restituant possessiones, aut suppleant quantum constiterit iusto pretio defuisse tempore venditionis. Nota, quod in optione emptoris est aut pretium recipere, & rem restituere, aut supplere iustum pretium. Item in contractibus initium est spectandum.

[Gloss. seq. reci. per quæstionem, ponit 2. solutiones, approbat secundàm.]

e Dimidiam.] illud sic est intelligendum: ecce res valet decem: vendidisti illã pro quatuor: patet quod tu es deceptus in sex: sed sunt plus quàm dimidia iusti pretij, quod est quinque, & ita es deceptus in dimidia, quæ est quinque & plus, scilicet vno: sufficit si illud plus valet vnũ bologninum tantũ, & hoc intellige in venditore, qui decipitur in pretio. 3 Et sic etiam in emptore decepto pone, quod res valeat decem, & emptor soluit sexdecim, potest agere ad pretium recipiendum, quod plus dedit, vel in totum recedere à contractu; quia sic patet, quòd est deceptus vltra dimidiam iusti pretij. soluit enim sex vltra dimidiam iusti pretij, quod fuit decem. Si enim deciperetur in quinque tantum non ageretur: quia quinque sunt dimidia decem. & ita non est diceptus emptor in aliquo vltra dimidiam iusti pretij. sed quia sex dedit, vltra dimidiã decept⁹ est, ideo aget. Azo. itelligit ista verba ita. Alij dicunt, quòd necessarium est vt duplum iusti pretij, & vltra dederit emptor: vt ecce res valet decem, & ego emi pro viginti vnum, quod nulla lex dicit, & nihil est quod dicunt: quia hic decipitur emptor in plus, quàm sit totum iustum pretium. sed primum verius est. Et dom. Iacobus dicit eodem modo cum Azone.

[Gloss. seq. reci. per q. an idem sit in transactione. Secũdo quærit quo iure agatur, ponit tres opin. & tertiam approbat. Tertio quærit de iuramento, & soluit.]

f Restituerent.] ita agebatur hic ad rescissionẽ contractus, nisi emptor vellet supplere iustum pretium, ꝫ. eod. cum dilecti. & hic. C. de rescin. ven. l. 2. secus 4 est in transactionibus, secundum quosdam. tenet etiã transactio, licet quis decipiatur vltra dimidiam iusti pretij. argum. infra de religio. domi. constitutus. vbi episcopus omnia iura dimisit, solum octo denarijs p̃ pensione retentis, &c. & est expressum, quod si post transactionem inueniuntur publica instrumenta, per quæ appareat quod deceptus sit transigens in quadruplum, non tamen rescinditur transactio. ff. ad Treb. l. Lucius. §. vlt. Et est ratio in transactione: quia eo ipso quod à lite receditur, magnum commodũ est: vnde indebitũ solutũ ob transactionẽ nõ repetit. C. de trans. l. 2. ff.

† Vrbeuet.

3 Cõco. l. 2. & l. si q̃s cũ aliter. & ibi Bar. ff. de ver. obli.

† Ca. 2. eod. tit. in 1. cõpi. Et de materia huius decret. vid plenissime p̃ Ariũ Pinellũ in l. 2. C. de rescidẽ. & p̃ Ant. Gomeziũ tõ. 2. uari. resol. c. 2. de emp. & ven.

4 De hoc articulo p̃ter Pinellũ paulo ante citatũ, vide Alex. cõs. 89. uol. 2 & Franci. Curtium cõs. 66.

§.2.ff.de cōdi.inde.in summas.Vin. Et hoc verū, nisi aliquis velit agere iudicis officio, vt minor, vel ecclesia; q̄ si lædat in transactione restituit, sicut si læsus est i sua, vel i salrono 5. C. si aduer transa. . . sed si directè velit agere ꝯ transactionē, secus esset. Io. Sed quo in re agit hic ad rei indendi ꝯtum? Dicūt quidā, ꝙ iudicis officio. C. de r. sciu. vē. l. 2. C. de ac. emp. l. 4. Sed fm hoc ageret tātū ad quadr. ei ū: q. vtq; ad r. p? illud competit i iure. resti. C. de . . . l. vite. test. l. vlti. Hæc fuit opi. Pla. Alij dicunt, q. cū dicerent exstis lege. C. de rei ven. l. 2. & sm ho. vs . . ad xxx. annos quia rēs cōditiones cum sint personales. ppetuæ sunt Credit Vin. q. agatur cōdi. . . en . ex cōtractu ex vendito alternatiuē, vel ad supplēdu iustū pretiū, vel ad rescindedā venditionē . nec est mirū si per actionem ex eo ꝯtu agit vt recedat à ꝯtu. ff. de act. emp. l. ex empto. §. si quis virginē. Vin. quia in ꝯtibus bonæ fidei multa veniunt de quibus nec est cātū nec cogitatum, vt ff. de ꝯ. emp. quotiés. & l. seq. & l. sed & si quis. C. de ac. emp. l. . Io. hæc fuit opi. Az. But. Sed quid dices si maior iurauerit, se non venire ꝯ venditionem: nunquid audietur quia deceptus est vltra dimidiā iusti pretij? Non credo quòd audiat, secus de minore: quia per iuramentum non excluditur nisi per beneficium ætatis, non tū renunciat iuri cōi: & ita potest agere vel ad supplementum pretij, vel ad rescindendū contractum, sed restitutionem in integrum petere non potest: quia iuramentum repræsentat cum maiorem, nisi iuraret non repetere rem ex eo quòd deceptus esset vltra dimidiam: tunc vtraque via esset ei præclusa præter iuramentum. Ber.

† De materia huius capitu. vid. plene & laudabiliter per Anto. nu. Gomez. vari. resolu. to. 2. c. 2. il. emptio & vendit.

† al. fuerit

† fuerit

1 Et sic ñ obstat p p. alter. r. atm. lege, q̄ dicit q; ad extr. actio nō datur ad rescindēdū. C. de resci. ven. ad reséd. empt. io l. vendit. 2. per q̄. P. hāc opi re p. hat. Itē illa lex dicit, q; nō facile dat. quasi q̄nque detur, ut ibi no. Io. And.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ponit tres casus, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de euictione.*

CAP. VII.

Si † vēditori post institutū [a] contra se iudiciū, quis omiserit, vt rē vēditam sibi defenderet, nūciare: vel contumaciter [b] absun† tempore sētētiæ promulgatæ: seu p iniuriā [c] sententia lata fuit, † de euictione iuxta legitimas sanctiones [d] agere non valebit.

Si venditori.] Euicta re tenetur venditor de euictione nisi in casibus hic expressis. Abb. as. sic.

CASVS. Aliquis vendidit rem suam Titio: monet Titio qō de re illa sibi vendita dr̄ hic, q; si Titius non denunciauerit venditori, iudicio instituto cōtra ipsum: vt rē sibi venditam defendat: vel si Titius contumaciter se absentauerit tempore sniæ: vel per iniuriam iudicis sententia lata fuerit contra ipsum contra suum vēditorē de euictione agere non valebit. Nota hic tres casus, in quibus venditor non tenet de euictione, scilicet, si nō denūciauerit emptor venditori, vt re sibi vēditā defendat: vel si cōtumaciter se absentauerit tpe sententiæ, vel si per iniuriam iudicis sententia lata fuerit contra ipsum

[Glo. seq. tractat de denunciationis necessitate, & cui, & quo tempore fiat, & quid si per venditorem stat. suis addit duos casus, reliqui sunt in textu.]

a Institutum.] nota ꝙ emptor ad hoc vt venditor teneatur ei de euictione, debet ei denunciare vt ipsum defendat, super re ab ipso sibi vendita, de qua pō ei mouetur, alioquin non tenetur, vt C. de euictioni. emptor fundi. & I. sanction. nec fideiussores tenentur, quos de euictione recepit, vt ibi dr̄ 2 & f. . . . fit abiens, denunciatur fideiussori, vt ex prædictis legibus tenetur. Quidam tamen dicunt, quòd . . . tenetur . . . rete fideiussori. Et hęc denunciatio pōt fieri quolibet tempore, dummodo non . . . iuxta sententiam. ff. de euict. si rem. §. quolibet. Et illud . . . si per vēditorē stetit quo minus, sit ei denunciatum, puta quia latitat, vel quia impedit ne possit ad eū citatio peruenire, nihilominus tenet de euictione. ff. de eui. si ideo. §. præsenti. & l. si dictum. §. si præsente, & idem est si denuncietur fideiussori præsente venditore, vt in d. §. si præsente. ar. ꝯ. vt li. non con. q̄n. §. porro. Item si emptor compromittit in arbitrū, & ꝯriam sententiam reportauerit, vēditor nō tenet. 3 ff. de eui. si dictum. §. si cōpromisero. Itē si emptor potuit vsucapere, & non vsucepit, imputatur ei: quia & venditor non tenetur ei, si res euincatur ab eo, vt in l. dictum. §. sicut potest. Ber.

Suff. cit. asst. den. . . . fideiussori . . . & si ff. de . . . Ber. . . . ta. Io. And.

TITVLVS XVIII.

De locato & conducto.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicati sunt magistri, & scholares Bonomienses, qui ante tempus conductionis conducunt hospitia aliorum magistrorum, vel scholarium, sine eorum consensu.*

CAP. I.

Ex † scripto litterarū [e] Tusculañ. epi

b Cōtumaciter.] si contumax fuerit emptor, quia citatus nō venit ad sñiam, sibi imputet, si lata fuerit ꝯ ipsum; quia tunc venditor non tenetur ei de euictione: quia vr potius ꝯdēnatus pp suā cōtumaciā q̄ pp aliam cām. ff. de eui. si ideo. 1. respō. C. co. tit. emptor fundi. nec pōt appellare tanq̄ contumax. 24 q. 3. de illicita. 2. q. 6. c. ei q. §. sunt ēt quorum. Ber.

c Iniuria.] C. de eui. emptor fundi. vnde sumpta est hæc decr. & hoc ideo, quia iniuria, quæ fit emptori, non contingit venditorem. ff. de eui. si per imprudentiā. sic si iudex per iniuriam pronunciat contra hæredem non nocet legatarijs. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. 1.

d Legitimas sanctiones.] de quibus iā ꝓmissum est i l. emptor fundi, & l. si per imprudentiā. Et sic in trib. casibus hic contentis non tenet venditor, emptori si non denunciauit, si contumax fuit, si per iniuriam iudicis condemnatur: tunc enim iudex facit litem suam. & ipse tenetur. ff. de iud. filius familias. & C. de pœ. iu. qui mal. iu. l. 1. & 12. q. 2. c. 1. & 2. Ber.

3 Hæc vt q . . . mittu . . . i uedun . . . quo . . . de arb. . . . ver. . . quid . . . dicat . . . si. seq. le And.

† Ca. . . in sc. . . † Vel. . . tit. Loca . . . trac. de . . . leg. . . . p. . . 39. . . seq.

DE LOCATO ET CONDVCTO.

¶ Supra vi ūm est de emp. & ven. sed q̄a locatio habet magnam similitudinem & vicinitatem cum venditione, adeo ꝙ in quibusdam casibus probabiliter dubitatur an sit locatio vel emptio, vt l. 1. ff. eo. merito post præcedentem rubricam subijcitur ista. Et ad modum clarè discernendi contractum locationis à venditione, uide Bar. in l. cotem. §. qui maximos, de publica. & in l. cum in plures. ff. loca. Al. Las. Sic.

De hac materia hr̄ 10. q. 2. c. ea em. §. ppetua. & seq.

X rescripto.] Primo ponit decisa relatio lega. Secundo constitutio, quā confirmat ibi, Constitutionem. Tertio publicari mandat ibi, Statuētes. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd nullus scholaris, nullus magister conducat hospitium alierum ꝯ. tempus conductionis, sine licentia inquilini, nisi prius tempus conductionis elapsum fuerit: qui ꝯfecerit, excommunicationem incurret. Nota, ꝙ transcripto credit sine originali. Item nota ꝯ superbiam & elationem scholarium, qui uolunt apparere potentes in pecunia. Item unus legatus pōt statutum alterius confirmare. Item statutum legati perpetuum est, licet eius iurisdictio sit temporalis. Item nota contra fraudes, & deceptiones mercatorum.

e Litterarum.] huic dominus Papa fidem adhibuit. eius assertionem pro rato habens, quod Portueñ. episcopus . . primo statuerat: aliàs prima constitutio, de qua sit hic

sit hic mentio, exhibenda esset. ꝟ. de fide instr. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. 1 nisi aliter de illa consta re possit. ꝟ. de cler. pereger. tuæ fraternitati.

[Gl. seq. recit per quæstionem, an scriptores, &c. arg. quod non, ponit opin. Laur. & sol.]

scopi nobis ĩnotuit, ꝙ cũ ciuitatem Bonoñ. tempore suę legationis intrasset & infra. ¶ Constitutionẽ factam ab episcopo Portueñ. Apostolicæ sedis legato, & à prædicto Tusculañ. episcopo postmodũ confirmatã, videlicet, ut null⁹ magistrorum† siue scholarium,ᵃ super cõducendis aliorũ hospitijs ĩ læsionem vel pręiudiciũ habitantiũ, audeat hospitem conuenire, nisi prius constiterit tempus cõductionis elapsum: vel inq̃lini in hoc suum fauorẽ pręstiterint & consensũ: cum idem Portueñ. sub† excommunicationeᵇ hoc prohibuerit, & alter sub pœna anathematis idem decreuerit obseruãdum: ratam† esse decernimus, & auctoritate Apostolica confirmamus: Statuẽtes, vt à te frater episcope, & tuo quolibet successore, hoc singulis annis in cõmuni audientiaᶜ magistrorum atque scholarium recitetur.

¶ Innocentius iij. abbati & conuentui sancti Petri de Pratel. London. † diœces.

¶ *Personę ecclesiasticę loca*

a Scholariũ.] soli ergo magistri & scholares prohibenẽ conducere hospitia aliorũ scholariũ: sed alij nõ prohibenẽ conducere hospitia scholariũ: & pp potiores cõstitutio ista emanauit: & p hanc litterã vr, ꝙ scriptores qui scholares non sunt, sed vxorati, nõ ligentur hac cõstitutione: qa de illis nõ fit mẽtio. Laur. dicit hanc pęnã extendi ad eos, q gaudẽt priuilegio scholastico, largẽ sũpto vocabulo scholarium, & gratis scholariũ ibi sunt, dũmodo non sint mercenarij, q non sunt dignę. laqueis legum. C. de adul. quæ adulteriũ. nec obijcias ꝙ pœna non debet extendi; quia odia & pœna q̃que [illegible] pliantur. ff. de his q no. infa. l. 2 § exercitum. & arg. ad hoc ꝟ. de verb. sign. cũ in partibus Lau. Sed nõ credo p ad scriptores vxoratos extẽdat ista constitutio, licet sint ibi pp scholares. eadem ratione extende ret ad chartarios & chartarũ rasores. B.

[Gl. seq. princ. reci per q. Secundo quærit & dupliciter soluit.]

b Sub excõicatione.] ex hoc verbo colligitur, ꝙ fuerat constitutio latæ sniæ, & facita in hoc 63. dist. Salonitanę. ꝟ de eo q̃ fur. or. re c. 1. ita etiã obseruamus & tenemus q. in canõ latæ sententiæ, & Tusculanus sub pœna anathematis hoc obseruandum decreuit, ut sequitur in littera. Sed quare non imposuit legem locatoribus? Respondeo, quia non habebat iurisdictionem in eis: sed scholaribus, qui clerici sunt pro maiori parte, si [illegible] ile 89. dist. indicatum. Item quia noluit legi derogare. C. loca. nec cui.

[Glo. seq. reci. per obiect. & solutionem.]

c Audientia.] hoc fieri debet pp illos qui cõstitutionem ignorãt: sed quo ad alios non: quia sufficit qualiter cunque sciant etiã sine aliqua contestatione. ff. de admi. tut. qui. l. 5. § ex quo. & qui scit, certiorari nõ debet. ff. de act. empt. & vend. l. 1. in fi. Immo certè vr ꝙ omnes teneantur ex quo constitutio fuit semel publicata. 16. dist. quod dicitis. vnde potius ad cautelã fit huius recitatio, ne quis saltem de facto dicat se ignorasse, sic ff. de inst. sed & si pupillus. § 1. & 2. sup. de fi. instr. pastoralis.

VEstra.] Primo ponitur decisio, & monachorũ querela. Secundo prouidet, cum determinatione: ibi, Diœcesanorum. Abbas.

CASVS. Quidam epi statuerunt, ꝙ nullus deberet locare fructus decimarũ suarum ad firmam, nisi parochialib. presbyteris p illud statutum, ecclesię non modicum lędebãtur, unde monachi isti petierunt à dño Papa sup hoc sibi prouideri: scribit Papa monachis illis, ꝙ non obstante statuto eporum, possint locare fructᵃ decimarũ suarũ personis illis, cum quibus cõditionem ecclesię poterũt facere meliorem, ita tñ ꝙ ista locatio non extẽdatur ad feudum uel alienationem. Nota, ꝙ fructus decimarũ & aliarum rerum spiritualium possunt locari, & vendi, & obligari, licet res ex quibus prouentus tales percipiuntur, aliena nõ possunt. Item isti prouentus non possunt dari in feudum, vel alienari ppetuò.

re possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesia fit melior, statuto diœcesani contrario non obstante, & eadem ratio est de alijs rebus ecclesiæ.

CAP. II.

VEstra nobis relatio declarauit, ꝙ cum ad firmam † fructus vestratum dare consueueritis decimarum: & infra. ¶ Diœcesanorum episcoporum statuto ᵈ cõtrario non obstante, vestratum decimarum prouentus illis liberè locare potestis, cum quibus ecclesiæ vestræ cõditionem poteritis facere meliorẽ: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudumᵉ vel alienationem ᶠ non videatur extendi.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Propter sterilitatem grauem cõductori sine culpa sua contingentem remittitur pensio pro rata, nisi possit cum vbertate præcedentis vel sequentis temporis compensari. hoc dicit, vsque ad §. verum.*

CAP. III.

PRopter † sterilitatem afficientem magnoi

d Statuto.] statuerunt epi, ꝙ huiusmodi decimæ parochiales presbyteris solũmodo locarẽtur: per quod vtilitas ecclesiarũ non modicum impediebatur: petierunt isti monachi sibi super hoc prouideri: episcopi enim bene possunt facere statutum. de consec. dist. 3. c. 1. & ꝟ. de maio. & obe. si quis venerit. & ꝟ. de sent. excõ. à nobis fuit. Sed qa illud uertebatur in detrimentum uel præiudiciũ ecclesiarum: & quia non est cõtrarius, vt hic patet expressè ꝙ fructus decimarum taliter ad tempus locentur, ideò Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter vendi uel locari non possit, cum spirituale sit, in ea de iure patr. c. 1. & cap. de iure, ꝟ. de simo. querelam. Bern.

e Ad feudum.] & ita patet, ꝙ prælati ecclesiarum infeudare non possunt de nouo. ꝟ. de feu. c. 2.

f Alienationem.] perpetuam scilicet, secundum quod dicitur, alienatio est contractus per quem dominium transfertur. C. de fundo do. l. 1. Quandoque uerbum, alienationis, largè accipitur. ꝟ. de reb. eccl. non alien. nulli liceat. C. de reb. eccl. alien. uel non. sancimus. & in Auth. de reb. eccl. non alie. §. nos igitur. coll. 2. & eodem modo hic large accipitur, vt in ca. nulli.

PRopter.] Diuidit in duas partes illud cap. principales. Nam primo loquitur in prædio rustico. Secundo in prædio urbano. Secunda ibi, in §. verum. Abb.

¶ Hoc est, ad afflictũ, siue pensionẽ est aute in firma vox Anglica & q̃ proprie dicat da [illegible] firmã, declarat hic Hostiẽ. hu⁹ [illegible] exemplũ extat in [illegible]

† De materia huius cap quæ frequẽs est, vide Antonium Gomeziũ to. 2. variar. resolut. c. 3. Attũ Paulũ in l. 2. C. de resc. uendi par. 1. c. 3. Parisiũ cõs. 88. lib. 1. Atque etiam Guido Papę decis. 630.

a De hoc articulo præter Innocentiũ, Host. & Ioa. Andr. hic uide glossam Gemmia. & Doctores in c. 2. de constitu. lib. 6.

CASVS. Ecce, locaui alicui prædium meum pro certa pensione annuatim reddēda: sterilitas magna cōtigit, & sic magnū damnū dedit conductori sine culpa sua, uitio tñ ipsius rei, seu casu fortuito: quærit vtrū colonus totā teneat soluere pensionē? Rñdet Papa, q pensio remittēda est pro rata, nisi sterilitas possit cōpēsari cum vbertate prçcedentis uel subsequentis anni. Secūdo quærit, vtrū locator possit expellere inquilinū de domo sua inuitū? Rñdet; Si modo immineat necessitas, q̄ non imminebat tpe locationis, locator inuito inquilino poterit domū inhabitare, & inquilinū expellere, vl si refectione indiget, quæ non imminebat tpe locationis, remissa sibi pēsione p residuo tpe. Itē si inquilinus peruersē moratur ibidem, pōt inde amoueri: vel si non soluit canonē per biennium; nec sibi celeri satisfactione prouidit, pōt expelli. No q pensio aliqn remittēda est. Itē q sterilitas pōt compensari cum vbertate. Item nota, q in quattuor casibus potest inquilinus expelli: s. si immineat necessitas, quæ non imminebat tempore locationis, uel si refectione indigeat domus, uel si inquilinus peruerse moratur ibidem, uel si non soluit canonem per biennium.

† & sine culpa

† contingente

† sequentis

commodo[a] cōductores, vitio rei[b] † sine culpa coloni, seu casu fortuito cōtingentē, † colonis ecclesiæ tuæ pro rata est pēsionis remissio faciēda: nisi cum ubertate præcedentis uel subsequentis † anni, valeat sterilitas compensari.

Ponuntur hic quattuor casus in quibus inquilinus potest ante tempus conductionis finita licitè expelli. Abbas.

¶ Verum[c] inuito inquilino domū inhabitare, vel reficere poteris, si necessitas, (quæ tamen non imminebat[d] locationis tempore) id exposcat: remissa sibi pro residuo temporis pēsione: qui etiam inde rationabiliter amouetur, si peruersē[e] ibi fuerit conuersatus, vel cū canonem[f] per bienniū non soluisset, si sibi satisfactione celeri[g] non prouidit. †

[Glo. seq. tractat quid sit magnum damnum, & quid de modico interfecit casum exceptum, & de quo colono loquitur hæc littera.

a Magno incommodo.] quando magno incommodo afficitur conductor, tunc fit remissio pensionis. ff. co. ex conducto. §. 1. vbi dicit: si omnē fructum tulerit, ut fructus etiā seminis non superfit. & l. si uno. §. vbicunque. & C. eo. l. licet certis. & l. excepto. nisi aliud in locatione sit actum, vt in l. licet. alioquin si tale damnum non interuenerit, secus est. ff. eo. si merces. §. uis maior. quid modicum damnum debet sustinere, ut ibi dicitur. & l. habitatores. Intellige quod hic dicitur de eo colono, qui certam pecuniam annuatim debet, uel certas corbes: & non de partiario, qui cum domino lucrum & damnum patitur, ut dicitur in §. uis maio. quia pro modico damno non datur restitutio, ut ff. de in integ. rest. scio. & s. de in inte. rest. c. 1. & s. de rer. c. c. nō alie. ad nostram. & modicum damnum ecclesia sustinere debet. 12. q. 2. bonæ rei. nec pro modico retractatur uenditio. ff. de contrahen. em. pt. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo ff. de dolo, si oleum. in fine.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

b Vitio rei.] quia forsitan non potuit pati multam pluuiam, nec multā siccitatem, nec potuit colonus occurrere quam suffocaretur semen. Sed contra uidetur. ff. eo. ex conducto. §. 1. vbi dicit q si vitia ex re oriuntur, damnum esse coloni: ut si uinum coacuerit, vel si herbis segetes corruptæ sunt. Sol. ibi potuit colonus occurrere, hic non: quod patet ex eo quod dicit hic, sine culpa coloni casus etiam fortuitus domino nocet, 1 & nō colono, vt non habeat pensionem nisi pro rata, & si nihil perceperit, nihil soluat, ita q remissio facienda est in totum uel in partem, nisi vbertate præcedentis anni vel sequentis possit compensari sterilitas. C. eod. l. licet. & hoc etiam si dominus ... sterilitatem, si anno sequenti ... potest pensionem integram, ...

1 Adde quis dicat casus fortuitus, in l. fortuitis. & ibi Bal. C. de pign. act. & gl. in §. Thesauros. ī ver. fortuito casu. Instit. de rer. diuis.

c Verum inuito.] hoc sum... ædem, quam.

¶ Idem.

Emphyteuta ecclesiæ ... liorationes suas vendere ... potest, nisi seruatis his de q... bus hic. Et si contra fece... vel canonem per bienniu... non soluerit, nec moram p... ea celeriter purgauerit, in... potest expelli.

CAP. IIII.

POruit † emphyte... ta[h] (ecclesia primi...

quia potest dominus agere c... no dato actione legis Aquilia...

f Canonem.] hoc intellige ... pus cōduxit, puta ad decem a... etiam 6. uel 5. ff. eod. quæro. ...

g Celeri.] sic s. de reb. ecc. a... terorū. & j. eo. c. proxi. vbi d... ligendū. Et ita in quatuor c...

POruit.] Primo ponit requ... possit uendi. Secundo c... Emphyteuta. Tertiò soluit ob... te. Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia dedit rem ... teusim: iste emphyteuta meli... tur utrum possit uendere meli... detur, q emphyteuta debet p... si uelit emere ius suum, & de... tum potest habere ab alijs: & ... tunc potest ius suum uendere ... expectare ecclesiam per duos ... terit emphyteuta uendere ali... ab huiusmodi emptione non ... hoc fecerit, uel biennium in ... uerit, licite potest expelli, ni... satisfecerit, non obstante quo... quia tempus in hoc casu ipsum ... emphyteuta semper debet de... dere ius suum, alias cadit à i... nium non soluit canonem, po... tione canonis potest mora pu... pro admonitione.

[Glos. seq. recit. per q. an. en...

h Emphyteuta.] uī q emp... q ponitur in tit. de loca. sed n... §. adeò. Locatio enim potest ... bus q̄ immobilibus & se ... uerò tantum de immobilibus ... phyteuticus medius est inter ... nem in hoc autem accedit ad ...

requisita,[a] eique nunciato quantum sibi ab alijs offertur, si nolle se emere dixerit: vel a denũciationis tempore duorum mensiũ spatium sit elapsum) meliorationes & ius sibi competens alijs vendere,[b] qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur.[c] ¶Emphyteuta quoq; secus p̃sumẽdo, vel cessando in solutione canonis p bienniũ,[d](nisi celeri[e] satisfactione postmodũ sibi cõsulere studuisset) iustè potuisset expelli.[f] Non ob-

talis contractus celebratur, aliquid datur, sicut in venditione datur pretium. sed tamen differunt: quia per venditionem trãsfertur dominiũ, sed hic retinet dñs dominium. sed magis videtur accedere ad naturam locationis: quia sicut locator retinet dominium, & singulis annis aliquid recepit, ita & hic: quia emphyteuta singulis annis soluit canonem constitutum: & ideo potius ponitur hæc decret. in isto titulo quam in præcedenti. Ber.

a Requisita.] hoc sumptum est. C. de iure emphy. l. vlt. Primò requiri debet dominus ab emphyteuta, an emere meliorationes ipsius velit secundum quod hic dicitur, aliàs caderet à iure suo, vt in l. prædicta. Ber.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui sine consensu templorum res alienat,
Vel censum bino qui soluere neg'igit anno,
Et careat tota, qui sic facit emphyteuta.

[Glo. seq. querit & ponit duas opiniones cõtrarias.]

b Alijs vendere.] sed nunquid possunt donare? Videt quòd non, quod quidam i concedunt. Alij dicunt, quòd donare potest etiam sine consensu domini. C. de fun. p. l. 1. lib. 11. & pignori dare. ff. de pignoribus l. lex vectigali. & ff. de pigno. actio. tutor. §. vlt. Ber.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

c Prohibetur.] sed quæ personæ prohibentur ab huiusmodi emptione? Potest dici quòd serui ecclesiæ, capitanei, & omnes personæ maiores, qui non sunt idonei facilitate conueniendi, vnde posset dominus præiudicium pati. ff. qui satisd. cog. l. 2.

[Glo. seq. quærit & respondet:]

d Per biennium.] vt 10. q. 2. hoc ius. § qui rem. in priuato triennium requiritur. C. de iure emphyt. l. 2. Sed si promisit soluere pœnam, rato manente pacto si non soluat pensionem, & petat pœnam, nihilominus vult eum expellere: nunquid potest? Dicas quòd sic. arg. ff. de transact. qui fidem, & l. pacto. & C. de pact. cum proponas. in fauorem domini dictũ est hoc. & facit ad hoc ff. de reg. iur. cum par. Bern.

[Gl. seq. quærit, ponit quatuor opiniones, & soluit.]

e Celeri.] & ita patet quod emphyteuta potest purgare moram offerendo canonem post biennium. Sic supra c. prox. sicut ali- nator. 7. de rebus eccle. alienan. vel non, c. si quis presbyterorum. & arg. supra de elec. quod sicut, in fine. & ff. de verb. obl. interdum. § vlti. Sed quantum tempus dabitur ad purgandam istam moram? Videtur quòd ante sententiam, vt ff. de inoffi. test. Papinianus. §. meminisse & C. quibus vt indig. alia est. Vel etiam vsque ad litem cont. ff. rem rat. habe. amplius hoc. & C. de plus peti. l. vnica. & supra eo. tit. c. vnico. Vel modicum tempus dabitur forsan decem dierum. ff. de constitu. pecu. promissor. §. 1. & ff. ex quib. caus. maio. in integ. rest. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & ff. si quis cau. l. & si post tres. vel quam cito potuit. ff. ad Tertullia. l. 2. §. confestim, & supra de elect. quia propter. vbi plura argumenta de hoc inuenies. Quidam dicunt, quòd vsq; ad litem contestatam potest emphyteuta vitare pœnã huius constitutionis, offerendo canonem. per iura prædicta Sed non credo quòd vsque ad litis contestationem possit purgare morã: quia hoc posset differre vsque ad duos annos vel vnum, vel tres, vel plures post tempus statuti biennij, & ita non esset celeriter: & propterea hoc vr̃ potius facere timore pœnæ quã voluntate, & interpellatur coram iudicẽ. sed tempus statutũ ipsum interpellat, vt dicit i fine, & vltro se dẽt offerre, vt C. de iure emphyt. l. 2. Dabo ei modicum tempus post biennium elapsum. Talis enim celeritas ad modicum tempus refertur post biennium respectu ipsius biẽnij, sicut hęc adiectio plus ad modicam quantitatem respectu quantitatis nominatæ. ff. de uerb. sig. hæc adiectio. & illud modicum considerabitur arbitrio iudicis, ex quo non est determinatum in iure. supra de offi. dele. causis. & ff. de iu. deli. l. 1. §. ait prætor. & quòd appellatur arbitrium boni viri. ff. de ver. obli. continuus actus. §. 2. Ber.

[Gl. f. seq. format sex quæstiones, Primam soluit, & eius contrarium consulit. Secundò quærit, & soluit distinguendo inter priuatum & prælatum ecclesiæ collegiatæ, vel non Tertio quærit de potestate, & soluit. Quarto quærit, & ponit duas opiniones, & secundã approbat, signãt contrarium, & soluit Quinto quærit de sterilitate, & soluit. Sexto quærit de pluribus cohæredibus, & soluit.]

f Expelli.] sed 2 nunquid auctoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutam, si canonem debito tempore non persoluat? Videtur quòd sic. C. de iure emphy. l. 2. satis potest dici, quod sic, auctoritate huius decre. & prædictæ legis. 10. quæst. 2. hoc ius porrectum. §. qui rem huiusmodi, dicit enim; lex pertimescat crimẽ cum sibi arbitrium suæ vltionis sciat concessum. C. de meta. deuotum. lib. 12. & argument. ff. de pig. l. lex vectigali. & argum. C. de seruis. expor. l. 1. & 2. Sed melius faciet si auctoritate iudicis hoc fecerit. C. de pign. l. 3. & infra de priuileg. pastoralis. Sed si alij tradidit, possessionem, vel ab alio expellatur, non deijciet possessorem auctoritate sua argu. ff. de vi & vi armata. l. colonus. Itẽ si emphyteuta cessauit per biennium, & tantum amplius quòd non potest purgare moram, si dominus postea receperit pensionem: nunquid dominus postea poterit expellere emphyteutam? Respondeo, in priuato planum est: quia recipiendo pensionem iuri suo renunciauit. ff. de lege com. l. post diem. & l. præce. §. fin. ipso enim facto renunciat iuri suo. supra de his quæ fi. a maiori par. capituli ex ore. cum suis con. or. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de consensu capituli recipiat pensionem, expellere non poterit postea emphyteutã, cum liberum sit ecclesiæ vel emphyteutam expellere, vel pensionem petere. in Authen. de ali. & emphyt. contractus. §. si quis verò locator. coll. 9. & eligendo vnum, alteri renunciasse videtur, vt in prædictis legibus. post diem. & l. præceden. §. ultimo. Sed si solus prælatus sine consensu capituli recipit pensionem, non credo quòd obsit ecclesiæ quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consensisset. argument. infra de his quæ fi. a præl. sine consensu Capituli c. pastoralis, cum suis similibus. Et si vnus sit sacerdos siue rector solus in ecclesia siue in capella, & recipiat pensionem, idẽ credo quod a modo non poterit emphyteutam expellere, vt dictum est. Item quid si dicat dominus: recipio pẽsionem 3 saluo iure meo, vt per hoc non fiat mihi præiudiciũ quo minus possim te expellere; Credo quod valeat protestatio, nec per hoc prę iudicatur ei: quia & si ipsum vellet expellere, nihilominus posset petere pensionem. 10. quæst. 2. hoc ius porrectum. §. qui rem & arg. ad hoc. ff. si quis cau. l. 2. 1. respon. & ff. de eo quod cert. loc. l vlt. Idem si fundus emphyteuticus clade vel casmate perierit vltra medietatem, vel plus vel minus nunquid debet pensio diminui? Dicunt quidam quod si vltra medietatem perijt; non tenetur emphyteuta soluere integram pensionem C. de iure emphy. l. 1. ex eo quod ibi dicitur: si verò particulare damnum, &c. quia nomine partis

2 De materia huius gl. vide Iasonẽ & Iulii Clarum suprascitatos in principio huius decretalis.

3 Temporis præteriti secundum Io. Hos. & Lau. vt not. in Spec. de act. §. 1. licet quidam idẽ dixerint de futuro, vt ibi no. Io. And.

tis medietas intelligitur, ff. de verb. signi. nomen filiatum. § 1. ff. de vsufruct. etiam partis. Alij dicunt, & melius, quòd totam pensionem soluere debet. adhærentes literæ illius legis, vbi dicitur; ex qua non ipsa re penitus substantia lædatur. Instit. loca. §. adeo. in fin. Secundum hoc signat contra. C. de allu. l. 2. se illud speciale è in tributo. Sed nunquid propter sterilitatem rei emphyteuticariæ debet pensio diminui? Et certe non, licet aliud sit in locatione. supra capitulo proxi. Item si sunt plures cohæredes, & vnus nō soluit pensionem, nunquid propter hoc fit ꝑ iudicium alijs? Non credo, si soluant pensionem totam. & postea contra cohæredem agant iudicio familiæ erciscundæ. ff. famil. ercis. hæredes. §. si vnus. Et quod dicit, expelli, respicit alteram partem disiunctiuæ, scilicet cū canonē non soluit quoniam in altero casu scilicet quando alienetur domino requisito, emptor non potest expelli sine auctoritate iudicis sui. B.

†Desumptū ex Auth. eu nouell. ... & nō alien. re. eccl. c. 2. Burchardus lib. 3. decre. cap. 1 ... 3. capit. 184. & c. 1. eo tit. in 1. compil.

a Statuta.] non est ergo requirēdus emphyteuta: quia tempus ipsum admonet. C. de cōtrahenda stipulatio. l. magnam. & C. de iure emphyt. l. 2. vnde sumuntur ista verba. sic & creditor ad petitionem vrgeri non potest vt C. de pignor. creditor. ff. de administratione tutor. quidam §. vlt. & C. si propter publicas functiones. ven. fu. cele. l. vlt. in fi. Ber.

stante quod ei vt canonem solueret, nō extitit nūciatum: cum in hoc casu dies statuta [a] ꝑ dn̄ iterpellet iterpellator.†

TITVLVS XIX.

De rerum permutatione.

¶ Ex concilio apud Siluañ.†

¶ *Princeps potest rem ecclesiæ immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vel æquali h. d. Et in hoc quod dicit vel æqualis, est casus notabilis.*

CAP. I.

SI princeps voluerit rē immobilē sanctis locis pręstare, & accipere ab eis aliam immobilem, eoque modo de cōi voluntate [b] per mutationem cōtrahere: liceat ei hoc facere, si causa rationabilis [d] id exposcat, & res quā præstiterit, maior fuerit, vel æqualis: pragmatica [c] sanctione super hoc promulgata.

¶ Ex concilio Beluacen̄.

¶ *Permutatio rerum ecclesiasticarū facta in casu nō concesso, seu non seruata solemnitate iuris, est reuocanda per successorem*

CAP. II.

VT cōmutationes [f] rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte [g] factæ sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

¶ Ex concilio apud Siluanectum.†

¶ *Mancipia ecclesiæ non debent permutari nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiua. hoc dicit cum cap seq.*

CAP. III.

MAncipia ecclesiastica, nisi ad libertatē, non cōuenit cōmutari: [h] videlicet vt mancipia, quæ pro ecclesia-

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ Visum est supra de emptione & venditione. Item de quodam contractu emptioni vicino, vt de locato, merito subiicit alium contractum emptioni proximum vt est permutatio: Et hoc nomen, permutationis, est multum generale: Nam conuenit omnibus rebus quæ inter hominum manus versantur. & propter hoc non habet nomen speciale, sed remansit in suo genere; quia plura sunt negotia seu res quam vocabula. l. natura. ff. de præscrip. ver. Abbas Sic.

De hac materia tractatur 10. q. 2. ca. ea enim §. sed & permutare: & 12. q. 2. in multis. cap.

SI princeps.] Primò ponitur quæstio: Secundo solutio: ibi, Liceat. Abbas. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio isto, vtrum ecclesia posset rem immobilem permutare cum principe? statuit concilium, quod si princeps voluerit permutare rem immobilem cum sanctis locis, & ab eis rem aliam accipere, & de communi voluntate permutationem facere, & hoc licitum sit, dummodo causa rationabilis hoc exposcat, & res quā princeps præstiterit, maior fuerit, vel si. Item æqualis, & super hac permutatione principis sanctio promulgetur. Nota. quòd princeps potest rem suam immobilem cum re ecclesia immobili perm... clesia non lædatur. Item pragmatica ... matio ab Imperatore facta.

b Voluntate.] alias certe non posse... muni consensu emptio contrahitur, ... tur. C... lig. ... Ber.

f Vt commutationes.] supple statui...

g Inconsulte.] id est, in damnū eccle... debet: imo rationabilis causa debet... fiat commutatio. supra cap. proxi. vnde... nit inconsultam permutationem. si mi... c. 2. imo & illa quæ fecit, successor reu... in damnum ecclesiæ datum est sine a... quod quis commiserit. supra de rebus... nandis. si quis presbyterum. & 12. q. 2... tamen toleretur in administratione. ...

MAncipia.] breue est, & tolle princ... summario, quod autem sequitur ... eius expositio, Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio ... cipia ecclesiarum possint permutari c... eorum statuit concilium, quod manc... permutari non debeant nisi ad libert... quod mancipia, quæ dantur pro manc... maneant in seruitute ecclesiæ, & mâc... libertate perpetua maneat: quia quod ... tum fuit, ad humanos vsus non debe... res ecclesiarum ad humanos vsus red...

h Commutari.] 10. q. 2. precariæ, in... sed hic determinat illud. & fauore lib...

[Gloss. seq. signat contrarium, & ... concord. signat unum contrarium. & ...

a Semel Deo consecratum.] 12.q.2.episcopus qui. & c. nulli licet. 19.q.3. semel. & j. de relig. domib. ad hæc. Arg. contra. 54. dist. ex antiquis. Sol. illud est præter regulam statuta in contra eos, qui ordinati sunt sine consensu dominorum suorum, cum in hoc ipso delinquũt & maximè ad terrorem, ne alij hac occasione subtrahāt se dominis suis. arg. 2. q. 7. quapropter. & ff. de pœn. l. capitalium, §. famosos.

[Gl. seq. signat cõtrarium, ponit duas solutiones. vnã Ala. & aliam Lauren. Tertio soluit.]

b Ad humanos.] id est, sęculares. de consecra. dist. 1. ligna. ve stimenta. Sed contra videtur 12. q. 2. ecclesiasticis. vbi seruus ecclesię seculari personæ datur: ergo multo fortius permutari potest. dicit Alan. quod loquitur hoc cap. & sequens de seruo ecclesiæ dato & conuerso facto, qui cum sit religiosi persona, sęculari personæ seruire non debet. Lau. dicit. quod ex causa prohibitum fuit, quia ad laicorum suggestionē sæpè inutilia mancipia pro vtilibus permutabantur, quod ne fiat, statutum est, vt non nisi ad libertatem cõmutentur sed cessante causa cessabit. Tancredus 61. dist. §. ex omnib⁹. Xtf. de pa. quod dictum. T. Vel dic factum principis non est trahendum in consequentiam: ipse enim non subijcitur legibus. & sic loquitur contrarium in principe. Bern.

stico homine dabuntur, in ecclesiæ seruitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate. quod enim semel a Deo consecratum est, ad humanos b vsus transferri non decet.

¶ Ex eodem. †

¶ Serui ecclesiæ cũ profanis permutari non possunt, nec alienari, nisi sint fugitiui.

CAP. IIII.

Iniustũ videtur & impium, vt mãcipia, quæ fideles Deo & sãctis ei⁹, pro aĩæ suę remedio consecrarũt, cuiuscũq; muneris mancipio, vel cõmutationis commercio iterum in seruitutẽ secularium redigantur: cum canonica auctoritas seruos tantum̃ nõ permittat distrahi fugitiuos. c Et idẽ ecclesiarum rectores sũmoperè caueant, ne eleemosyna vnius, alterius peccatum fiat. Et est absurdum, vt ab ecclesiasti

ca dignitate seruus discedens, humanæ d fit obnoxius seruituti. e

¶ Vrbanus tertius.

¶ Præbenda pacto præcedente permutari non possunt: episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas.

CAP. V.

Quæsitũ † est ex parte tua, an commutationes fieri valeant præbendarum, cum cõmutatio dignitatum f in Turoñ. concilio fuerit interdicta: & infra. ¶ Generaliter itaque † teneas, quod commutationes præbendarum de iure fieri non possunt: g præsertim pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniæ. h ¶ Si autem episcopus i causam inspexerit necessariã, licitè poterit de vno loco ad aliũ transferre personas: vt quæ vni loco k minus sunt vtiles, alibi se valeant vtilius exercere.

e Seruituti.] est & alia ratio, quę assignatur in seruis minorum. C. de admin. tuto. l. lex, quæ tutores. ff. de fideicom. liber. cum quasi. §. in furiosi. Laur.

Quæsitum.] Primò ponitur quæstio. Secundo solutio. ibi, Generaliter. & ibi duo dicta. Secundum ibi, Si autem. Abbas Siculus.

CASVS. In concilio Turoñ. statutum fuit quod commutatio dignitatum fieri nõ debet: quæsitum fuit a Papa, vtrum cõmutatio præbendarum fieri possit cum hoc in concilio non fuerit prohibitum, vndè videbatur permissum: Respondet Papa, generaliter verum est, quod commutatio præbendarum fieri non potest, precipuè aliqua pactione præmissa, quæ in spiritualibus, vel eis annexis simoniacam continet prauitatem: si verò episcopus causam viderit necessariam, poterit de loco ad locũ trãsferre personas. Nota quod permutatio tam in præbendis quam in dignitatibus est prohibita. Itẽ in spiritualibus omnis pactio illicita reprobatur. Item non solum in spiritualibus, sed etiam in eis annexis committitur simonia. Item episcopus propter causam necessariam, potest facere commutationes præbendarum, & translationes personarum: quod intellige non præmissa aliqua pactione.

†C. 1. eo. tit. in 1. comp. Vide notata in ca. maioribus supra de præbend. & de materia per Aegidium Bellamerã tract. de permutatiõe beneficiorum. † igitur.

f Dignitatum.] & etiam diuisio præbendarum. s. de præb. maioribus. quod est concilium Turoñ. de quo fit hic mentio. & 12. q. 2. alienationes.

g Non possunt.] j. eo. l. cum vniuersorum. & c. cum olim. nisi hoc fieret auctoritate superioris. s. de præb. inter cætera. & hic prout sequitur. Bern.

h Simonię.] quia in spiritualibus vel spiritualibus annexis, nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1. q. 2. quam pio. & s. de pact. cum pridem. & c. vlt. in spiritualibus annexis, vt est ius patronatus. s. de iudic. quanto. & s. de præbend. significasti. dic vt ibi.

i Episcopus.] Innocentius quartus dicit, quod hoc verũ est quando illi commutare volentes habent præbendas in diuersis ecclesijs, vel in eadẽ: nisi enim est præbendæ onus annexum, intelligitur hoc cap. si sunt in diuersis ecclesijs: si aũt in eadem & sine onere, tunc possunt permutare auctoritate propria. & potest esse ratio licet ipse non assignet, quæ sequitur in 70. dist. c. sanctorum & 74. dist. quoniam iam. Bern.

k Vni loco.] 7. quæst. 1. mutationes. & cap. scias. & omnis qui. & valet intellectu mutatio loci. 81. distin. valet. Bern.

§ Cur ita loquatur hic glossa vide to hoc ipso loco p Ioannem And.

Iniustum.] Breue est, & idem dicit quod supra proxi. capit. Et tres dici possunt partes, sicut tria sunt dicta. Secũda ibi, Et ideo. Tertia: ibi, Et est. Ioan. de Imola.

CASVS. Idem dicitur in capitulo isto quod in primo, quod mancipia, quę fideles Deo & sanctis ecclesijs pro remedio animarum suarum contulerunt, occasione alicuius commutationis in seruitutem sæcularium iterũ non rediguntur, quia vt canon dicit, Serui fugitiui solummodo distrahi possunt: eleemosyna enim vnius, peccatum alterius fieri non debet, nec ad humanos vsus seruus ecclesię redire debet. Nota, quod mancipia ecclesiastica in seruitutem sęcularium redigi non debent, & serui fugitiui distrahi possũt. Item vnius eleemosyna, alterius peccatum esse non debet.

c Fugitiuos.] 12. q. 2. fugitiui. Arg. cõtra C. ad legem Flau. de plag. in fuga. Solu. dum est in fuga, non debet venundari cum fuerit reuersus, & patefacto vitio empto ri, a nē postea fiat redhibitio. ff. de contrahen. empt. & sæpe. §. si quis amico. & §. vlt. R.

d Humanæ.] sic suprà cap. proxi. cum suis concord. ibi positis.

AD quaestiones.] Communis diuisio. secunda ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Duae conuentuales ecclesiae constitutae erant in dioecesi istius epi, vtraque illarū habebat ecclesiam parochiale cū possessionibus suis, & vtraq; parochialis ecclesia magis erat vicina alteri, quam illi cui erat subiecta. Illae conuentuales ecclesiae volebāt adinuicē permutare illas parochiales ecclesias, sed altera parochialis ecclesia plurib. possessionibus abūdabat & ideo conuentualis ecclesia, cui subest, postulat sibi adijci certam pecuniae quantitatē, vt sic contractus permutationis possit ad aequalitatē perduci: quaerebatur, vtrū hoc licite fieri posset? Rn det Papa, quod vnus contractus fiat de parochialibus ecclesijs per se, & alius contractus de possessionib. fiat per se: & si ratione possessionū vna ecclesia praefertur alteri, ab alia ecclesia certa sibi pecuniae quātitas adijciatur, ita quod contractus sibi inuicem nullatenus misceantur. Nota, quod monasteria possunt habere ecclesias parochiales. Item permutatio temporalium, & spiritualium adinuicē fieri non possunt: sed spiritualia inter se, & temporalia inter se licite permutari possunt. Item commutatio ecclesiae fieri potest, licet venditio sit interdicta.

¶Clemens tertius.

¶Ecclesiae iure proprietatis possunt adinuicem permutari: & possessiones earū etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pretium suppleri.

CAP. VI.

AD † quaestiones soluendas: & infra. ¶Intelleximus ex litteris tuis, quod duę conuētuales ecclesiae sunt in tua dioecesi constitutae, quarū vtraque parochialem habet ecclesiam cū possessionibus, magis alteri, quàm sibi vicinam. Illis autem eas desiderātibus permutare, cum illarū altera respectu meliorum prouētuū [a] plus abundet, & ideo sibi postulet adijci certam summam pecuniae numeratae, vt sic ad aequalitatem permutationis† valeant peruenire vtrum possit id licitè fieri, extitit dubitatum: & infra. ¶ Respondemus, quod cū de dictis † parochialibus ecclesijs per se queat [b] commutatio celebrari, & in permutatione, possessionum per se non sit inhibitum: [c] si altera ratione possessionum alteri praeponderet, pecuniā posse refundi de ipsarū possessionibus adinuicē, prout visum fuerit expedire, refusa certa pecunię quātitate, poterit cōtractus [d] permutationis iniri: sic tamē, † quod illi cōtractus nequaquā sibi inuicem misceantur.

¶Innocentius tertius, Senonen. archiepiscopo.

¶Beneficia sua perdunt, qui ea, propria permutant auctoritate.

CAP. VII.

CVm † olim magister S. & B. archidiaconatum & praeposituram adinuicem commutassent: & infra. ¶ Licet prędictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione cōfessus, [e] idē tamen B. eam inficiabatur omnino, proponens, quod ipse praeposituram sine conditione qualibet resignauit, & post resignationem praedicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: & infra. ¶Cum ergo nobis constaret, quod ipse B. suum praestiterit † permutationi cōsensum, [f] praedictus aūt magister suū publice fateretur errorē: & hūc praeposi

a Prouentuū.] scilicet temporalium, vnde admittitur commutatio temporalibus, quod aliter non fieret. j. eod. c. vlt. & hic prout sequitur.

[Gl. seq. tria dicit, & primum determinat. De secundo & tertio rationem reddit.]

b Per se queat.] & ita spirituale cum spirituali potest commutari, sicut temporale cum temporali. De hoc dicitur s. de trans. super eo. ar. 10. q. vlt. nemini. & hoc auctoritate superioris arg. ff. de his qui notantur infam. § qui iussu. & cum indēnitate vtriusque. 10. q. 2. hoc ius. alias non liceret. & de praeben. maioribus, 12. q. 2. diaconi. & c. sine, alias non, j. eo. c. vlt. Item nota, quod ad hoc, quod aliquid habeatur pro spirituali beneficium, non potest ex permutatione prouenire, quia esset munus a manu, sicut nec transactione. s. de transa. super eo. Item licet permutatio locum habeat in spiritualibus, non tenet emptio & venditio: cuius est ratio, quia nulla est emptio sine pretio, vt Inst. de emp. & ven. § pretium. pretium, quod in quantitate, & in numerata pecunia consistit. C. de contrahen. emp. & vend. empti fides. quod non est in permutatione. ff. de rer. permu. l. 1. Sed vterque est quasi emptor & venditor. ff. de aedil. edic. secundum. § emptorem. Laur.

c Inhibitum.] vnde videtur concessum. arg. 30. q. 4. qui spiritualem. & j. de spons. cum apud. ff. de procur. mutus. §. 1. De hoc dicitur s. de transac. inter corporalia.

[Glo. seq. recit. per quaest. an permutata vna, &c.]

d Contractus.] duo enim erunt contractus nō se aliquo modo tangentes. tamen si vna villa commutaretur cum alia, ita quod vtraq; ecclesia esset accessoria ad villas, bene permutaret cū vniuersitate, arg. j. de iure patr. ex litteris c. cum saeculum. ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. C. eod. tit. l. 2. nec aliquid intelligitur esse pretiū ecclesiae, sicut nec pretium peculij est, cum seruus venditur cum peculio. ff. de pecu. si ex duob. §. vlt. & l. seq. Laur.

CVm olim.] In prima parte narrat processum. In secūda diffinit ibi, Cū ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Magister S. Archidiaconus, & B. praepositus adinuicem suas dignitates permutarunt propria temeritate; orta fuit postmodū super ipsa permutatione quęstio inter eos, propter quod partes accesserunt ad dñm Papam in cuius praesentia magister S. spontè fuit confessus de permutatione, sed B. praepositus eā inficiabat omninò, dicens, quod ipse praeposituram suā sine aliqua cōditione resignauit, & post resignationem praedicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: Papa auditis hinc & inde propositis, constitit ei, quod dictus B. permutationi consensit, & praedictus magister publicè fuit errorem suum confessus, unde vtrunque sua dignitate per sententiam diffinitiuam priuauit. No. quod qui dignitates vel beneficia auctoritate propria commutant, illis dignitatibus & praebendis sunt priuandi. Item confessus in iure pro conuicto habetur. Item cum sponte confesso mitius agitur, quam cum conuicto, sed hoc forsitan fit propter connexitatem.

e Confessus.] cuius confessio ei praeiudicauit. s. de cōfess. c. 2. & 3. Sed aduersario non debet praeiudicari. j. de adult. significasti: & 2. q. 5. interrogatum.

f Consensum.] & sic fuit particeps simoniae, unde debuit priuari dignitate illa. s. eo. quaesitum.

[Glos.

¶ Cap. 2. eo. ti. in 2. cōpi. Et de intellectu vide to omnino Couar. lib. 2. var. resol. c. 5. & de materia Bella. in tract. de permu. beneficiorum.

† permutationes

† de praedictis

a Est enim necesse, quod vtraque habeat spalia, quorū possit fieri hic separatio. Io. And.

† al. ita tamē, quod contractus nequaquā sibi adinuicē misceantur.

† Sen.

† Cap. re eod. tit. in compil.

† al. ita praestiterit permutationi assensum.

[Glo. seq. no. & soluit contrarium, ponit rationem quare beneficia non permutantur.]

a Diffinitiuã.] ergo in ciuili causa aliquæ sunt partes iudicis in cõfitentẽ, similiter & in criminali. 2. q. 1. nos in quẽquã. nec obstat. ff. ad l. Aquil. l. perinde. Nam nullæ sunt partes in cognoscendo, sed aliquæ sunt in pronunciãdo. 1 Io. Sic ergo patet ex hoc ca. & s. eod. quæsitũ. quod nulli possunt de iure sua auctoritate adinuicẽ sua beneficia permutare, vt j. c. prox. & illa potest esse ratio, quia nõ ℨhit permutationẽ, qui rem alienã tradidit. ff. eo. l. 1. §. vlt. Et arg. ad hoc ff. de condi. cau. da. l. vlt. Sed beneficiũ nõ põt possideri tanquã proprietas, quia null' dñium d\[r\] habere sui bñficij cũ quasi vsufrario clerici cõparẽt: sed ecclesia benè põt possideri ab alia eccl'a tãq. pprietas, vñ põt bene ad inuicẽ permutari. s. eod. ad qõnes. Itẽ permutatio vicina est emptioni. ff. eo. l. vlt. & quasi successit permutationi. ff. e. l. 1. sed spũalia emi vel vẽdi non possũt. j. d simo. querela. & 1. q. 1. qui studet. B.

C Vm vniuersorũ] Dicit Ioan. Andr. quod gratiam continet, & potest summari secũdum eum in ea parte, quæ continet ius, hoc modo: Clerici per se sua beneficia non permutãt. In prima parte ponit narratio. In sa gratiosa puisio: ibi, Cũ igit. Abb.

CASVS. G. canonicus Leodien. & L. clericus cœperunt inter se tractare de permutatione præbendarum suarũ, quam permutationẽ credebant sibi expedire. G. canonicus præbendã suam isti L. resignauit: dictus L. contulit eã cuidam consanguineo suo, sed suam præbẽdã (sicut promisit) noluit resignare: & sic dictus G. spe sua frustratus remansit, & super hoc corã Leodien. epo fuit diutius litigatum: tandem dictus L. appellauit ad Papam, sed dictus G. ad sedem Apostolicam accessit: dictus L. nec iuit nec misit: dictus G. prædicta exponit domino Papæ: vnde super hoc scribit Papa quibus: am dicens: Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant, quamuis ipsi non possent de iure beneficia ecclesiastica permutare, vt tñ simplicitati venia tribuat, mandat Papa; quatenus si constiterit prædictum G. taliter fuisse deceptum, consanguineus illius L. ab ipsa remoueatur præbẽda, & quilibet alius illicitus detẽtor, & eam restitui faciant d. cto G. Not. hic duas regulas, quod deceptis & non decipientibus iura subueniunt. Item fraus & dolus nemini debet patrociniari. Item permutatio præbendarũ nõ põt fieri à possessoribus p̃bẽdarũ sine auctoritate superioris. Itẽ: simplicitati parcẽdũ est.

b Tractare.] quod non licet a possessore præbendæ vel dignitatis. s. de præbend. maioribus. sed superior hoc facere potest. s. eo. quæsitum. Ber.

c Vtilitati vtriusque.] quia altera alteri magis vicina erat: vel alia conueniens causa. simi. s. eo. ad quæstiones. & 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare. & s. eo. cap. 1. T.

tura, & illum archidiaconatu curauimus spoliare: super hoc diffinitiuam [a] contra eos sententiam proferentes.

¶ Idem archiepiscopo & præposito sancti Andreę Coloniensi.

¶ Si permutatio beneficiorum completa est ex vna parte, & per alterã stat quo minus impleatur, restituitur pars ad suum beneficium. & secundũ hoc continet ius.

CAP. VIII.

Cvm † vniuersorũ: & inf. ¶ Intelleximus G. canonico referẽte, quod cum ipse & L. clericus, de permutatione præbendarum suarũ inter se tractare [b] cœpissent, quam vtilitati vtriusque [c] imminere credebant, tandem idem L. prębenda eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, præbendam suam ei, sicut promiserat, noluit: resignare: [d] & infra. ¶ Cum igitur deceptis, [e] & nõ decipientibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure non possunt ecclesiastica beneficia permutare, vt tamen simplicitati [f] venia tribuatur: † Mandamus quatenus, si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detẽrore, [g] eã restitui faciatis eidẽ.

¶ Gregorius nonus Beton. † & Fungiñ. abbatibus.

¶ Spirituale cum temporali permutari non potest.

CAP. IX.

Exhibita nobis abbatis & conuentus sancti Martini de Pannonia petitio continebat, quòd cum super causa, quæ inter ipsos ex vna parte, & præpositum Alban. † ex altera super quibusdã decima-

d Resignare.] & sic decepit eũ, vñ ei iura non subueniũt, & infra dicitur.

e Deceptis.] sic s. de rescr. ex litteris. ff. ad Velle. l. 2. §. verba C. eo. titu. si fine. quia stultis nõ ꝯsueuit succurri, sed errãtib'. ff. de iu. & facti igno'. l. pe. §. si quis ius. & C. si mi. se ma. dixe. si is & j. de dona. inter di lectos. Lau.

f Simplicitati.] cui parcẽdũ est. s. de rescr. super litteris. & i auth. de istr. & fi. cau te §. hæc aũt omnia. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. l. 2. ff. d edẽ. l. 1. §. vlt. & ff. de iur. om. iud. si quis id. §. doli 86. dist. tãta neq. tia. & s. de transl. inter corporalia. sed de iure debet vterque amittere suam prębẽdã, s. c. prox. & c. q̃sitũ. Sed nõ est verũ, quod alter renunciauerit. V\[r\] tñ quod iste G. de iure possit repetere suã p̃bendam, tum quia cõtractus talis reprobatus est. s. de prębẽ. maioribus. & s. eo. quæsitum. ergo potest venire contra. C. de agricol. & cẽsi. quẽadmodũ. lib. 11. tũ quia non fuit res secuta propter quã data est. C. eo. tit. rebus Lau. sed T. dicit, quod non potest eam per se repetere. 2 ar. s. de renun. qd in dubijs. Ber.

g Detentore.] sic s. de concess. præb. proposuit.

Exhibita.] In prima ponitur facti narratio. In secũda diffinitionis commissio: ibi, Quocirca. Abb. Si.

CASVS. Inter abbatem & conuentum sancti Martini de Pannonia ex vna parte: & præpositum Albanen. ex altera, super quibusdam decimis quęstio vertebatur: causa super hoc commissa fuit cuidã capellano domini Papę in Hungaria commoranti: tandem super quæstione illa compromissum fuit vtrinque in dictum capellanum & magistrum M. tanquam in arbitros: qui taliter arbitrati sunt, quòd si dictus præpositus obtinere posset à rege Hũgarię decem millia solidorum concedi monasterio prædicto, monachi cessarent à petitione decimarum: monachi dubitantes an forsan talis permutatio valeret, significauerunt hoc domino Papæ: vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si cõstiterit de præmissis, tale arbitrium decernant irritum & inane, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id, cum per mutatio de spiritualibus ad temporalia sit inhibita. Not. quòd temporalia cum spiritualibus permutari nõ debent. Item si principale non tenet, nec accessorium vel quod ex eo est secutum.

Marginalia: dde pro tem. & ponĩ rẽ. agl. in l. d cõfes. — ap. a. tit. bẽ. in j. l. Et de llectu vi Couar. varia. l. c. 5. — † Vide l. 1. ff. de do. & l. tutor. ff. d sa spe. tutor. — † De Boten. & Singiẽ. abbatibus, Beton. & Simugien. De Beconẽ. & Sinugiẽ. abbatibus. De Becan. & Simigien. — † Alben. Albauen. — a Idem Inn. Host. Pet. & Abbas huic gratię cãm dedit, ne alter ex suo dolo cõmodũ reportaret. sed hodie quod ꝑ c. ls. si bñ ficia ꝑmuta tionis cã resignata cõferant alijs quam ꝑmutare vo lẽtibus, non tenet collatio. vt eo. tit. ne ꝑcessione Io. And.

a Compromissum.] & sic patet quod de re spirituali potest in arbitros compromitti. sic s. de arbit. cum olim. & c. contingit. & c. penult.
b Arbitrati.] & male, prout sequitur.
c Temporalia.] ergo tẽporalia cum spiritualibus commutari non possunt. s. eo. ad quæstiones. quia nec vẽdi, nec redimi possunt. j. de simo. querelã. & ita nõ permutari: sed cũ alio spirituali benè, vt i. c. ad quæstiones. & s. de transact. statuimus. sic & transactio nõ valet, dummodo spũale detur pro spũali: sic & permutatio, sed fructus decimarũ benè possunt vendi & locari. s. tit. proxi. c. 2. sed ipsum ius nequaquam. Ber.
[Gl. sequ. tat. signat contrarium, & tenet in vltimo quę stionem soluit.]
d Secutum.] & sic patet, quod arbitrium nullum fuit ipso iure: quia contra formam iuris arbitratum fuit de re spirituali ad temporale. sic s. de confirm. vti. li vel inuti. examinata. & sic si principale non tenet, nec accessorium. s. de electio. qualiter. s. de for. cõpeten. si diligẽti. etiã si iuramẽtum interuenisse, vt ibi. C. de legi. nõ dubiũ. & s. de fide instru. inter dilectos. & 16. q. 7. & hoc diximus. Sic patet quod temporale non põt dari loco decimarũ. argu. j. s. de rebus eccle. non aliena. vt supe. vbi vr quod temporale possit dari pro decimis: sed ibi soluit. Ex hac decr. 2 soluitur quæstio, quę multum occurrit de facto: quandoq; aliqui volunt certas possessiones tradere quod ad proprietatẽ vel vsum fructũ ecclesijs, quibus tenentur soluere decimas possessionũ suarũ, vt sic aliæ possessiones liberæ remaneant ab exactione decimarũ: patet, quod hoc fieri non potest: & hoc idem habuimus in antiqua compilatione de decimis, intellexímus quæ non debuit remoueri.

† Oi.

1 Concor. tex. in l. om. m. & ibi no. Bar. C. de sa. san. eccle.

† Salium legit I. x. codicibus manuscriptis: in vno solo hi solido. in alio, solinarũ. addit in vno vetustissimo hęc expositio: gẽus est monetæ, vel mensura salis i. e. an notat hic Hostiẽ. si legas, solidorũ. vide Couarruuiam, tract. de numismat. c. 3. §. 2.

† Mauien.

2 Prærcau. 16. q. 7. omnes. & s. de hoc p B. Brixi. 1 q. cũ quædã. eccle. & est dominicalis 46. vbi tenet B. quod tale pactũ factũ ad decẽniũ ecclesia seruare tenet, ẽt si res pro decimis p̃mutata charitate petcat. Ioã. An.

tionibus vertebatur, ad C. † capellanum nostrũ tunc in Hungaria commorantem, nostras litteras impetrassent: ipse ac magister M. in quos vtrique tãquam in arbitros extitit cõpromissum, a arbitrati b fuerũt, quod si dictus prępositus obtineret decẽ millia solidorũ † regaliũ a rege Hungarię cõcedi monasterio memorato, ipsi ab earũdem decimationũ petitione cessarent: & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si vobis cõstiterit de præmissis (cum pmutatio de spiritualibus ad tẽporalia c improbetur) prædictũ arbitrium, & quicquid secutum d est ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

TITVLVS XX. De Feudis.

¶ Innocentius iij. Marieñ. † episcopo.

¶ *Si dominus a vasallo recepit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus*

DE FEVDIS.

¶ Visum est supra de quibusdam contractibus, quibus rerum dominia transferuntur, sed quia per infeudationem trãsfertur vtile in vasallũ, directo remanente apud dominum, & sic est species cuiusdam alienationis, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 22. q. vlt. de forma.

Nsinuatione.] Primo ponitur dictum. Secundo limitationis, Ita videlicet. Abb. Sic.

CASVS. Episcopus Marieñ. recepit in pignus quasdam possessiones ab M. pro quadam pecuniæ quantitate, quam mutuauit

eidem: quas dictus M. ab ec[...] feudum: quærebatur vtrum e[...] tate fructus in sortem? Respo[...] test licitè retinere gageriam [...] computatis in sortem, quam [...]

in sortem hoc dicit secũd[...] intellectum communem [...] est casus singularis, qui [...] bi non legitur.

CAP. I.

Nsinuatie[...] ne † præse[...] tium dec[...] ramus, [...] gageria [...] de feudo eccle[...] æ tuę a[...] M. dignosceris recepisse[...] † à te potest liberè detin[...] ri, † fructib. nõ compu[...] tatis in sortẽ: Ita videl[...] cet, vt quãdiũ fructus i[...] los perceperis in sorten[...] minimè computando. [...] idẽ M. a seruitio, in qu[...] tibi & ecclesiæ tuæ pr[...] feudo ipso tenetur, inte[...] rim sit immunis. f

¶ Idem Mediolañ. [...] hisp[...]

¶ *Ponit tres casus, in qui[...] non obstante iuramento [...] non infeudãdo potest episc[...] pus antiquum feudum ad [...] clesiam reuersum nouo v[...] sallo concedere. h. d. Et est [...] sus notabilis interpretans [...] ramentum de non alienãd[...]*

CAP. II.

EX † parte tua nfo[...] Apostolatui relera[...]

Papæ: vasallus ecclesiæ decess[...] tenebatur deuolutũ est ad ipsi[...] illud liceat ei alij dare non [...] tenetur non infeudare de nou[...] cõsulto. Secundo quæsiuit: ecce v[...] quod ab ecclesia tenebat, sine li[...] dum: vtrum possit filiũ illius [...] tẽ eiusdẽ feudi inuestire de [...] Vasallus ecclesiæ alienauit f[...] nebat, & iam non põt feudum [...] res quæsiuit, verũ feudum illud p[...] dum, qui illud recuperet, [...] Ad quãlibet quæstionem resp[...] concedi potest. Not. quod iuram[...] do de nouo, non extenditur a[...] illa tantum, quæ nunquam f[...] clesia possessa. Item si vasall[...] centia domini, debet illud am[...] illius rei, quam consequi non [...]

Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50, 60

a Feudum.] feudum alienari non potest, sed dari potest in dotê vsque ad vitam feudarij: i. ꝫ. de donatione inter vtrum & vxorem, nuper 1. Ioan.
b Alienare.] si vasallus alienat totum feudũ, vel maiorem partem, perdit feudum: & dñs a quolibet eo possessore potest illud reuocare: si verò minorê partê eiusdê dat i libello, vel obligat pignori, dummodo remaneat i seruitio domini, ꝓpter hoc non perdit feudũ 2. vt in libro feu. quib. modis feudũ amitt. §. 2. & 3. Tancre.
c Consortê.] quasi iure accrescêdi. ff. d vsufruct. accrescendo per totum titulũ. & in lib. feu. quibus mo. feu. amitta. § præterea.
[Glo. sequens aperit: quod fuerat dubium.]
d Inuestire.] videbatur ꝙ non, quasi delictum alienantis feudum sine licêtia dñi respiceret hmôi consortem, vel filiũ. Vel illud mouebat qõnem, quia videbatur sufficere, ut haberet iure successionis, nec esset necesse eũ inuestire. Io. G. & Tan. dixerũt, ꝙ qui alienat feudum domino inconsulto, ius feudi perdit, & consanguineus non habet ius in illo, vt in lib. feu. si clientulus, & in constitutione Friderici imperialê. §. igitur habito cõsilio. & tamen episcopus, qui sacramento tenetur non alienare bona ecclesiæ de nouo sine licentia domini Papæ, dare potest tali conserti feudum illud, non obstante sacramento præstito; quia aliud est alienare de nouo, & aliud antiquum concederet. arg. ꝫ. de Iudæis, consuluit. & ff. de noui ope. nunci. l. 1. §. opus nouum. ꝫ. de bona. per tuas. 24. quæst. 1. Achatius. & 12. distin. præceptis. Tan.
[Glo. seq. recitetur per quæstionem arg. pro, & ꝯ Secundo ponit tres casus, quibus vasallus feudum perdit, & reuertitur ad dominum. & quartum in quo perdit, seu ad dominum non reuertitur.]
e Filium.] videtur ꝙ ob delictum patris non debeat filius ꝫ feudum admittere argu. ff. de in ius vocan. ad optimum. in fi. ff. de decurio. l. 8. §. nullum. & ff. de bonis damnatorum ratio naturalis. 1. resp. §. si plures & argum. ff. de bonis libertorum. quæritur. pro & cõtra. & C. de quæst. diuo ff. de iure patro. l. iura. Arg. cõtra. ff. eo. tit. l. qui contra legem. Ioan. De hoc scire debes, quod si vasallus infra annum & diem inuestituram feudi ab hæredibus domini non quæsierit, vel dño petente iuramentum fidelitatis tertiò commonitus non præstiterit, vel aliquam feloniam ꝯ tenorem iuramêti fidelitatis fecerit, perdit feudũ, & reuertitur ad dominum. Si verò aliquid graue ꝯ dominum perpetrauerit puta fratrem eius vel patrê interfecerit, vel aliud graue, si feudum est paternum, amittit illud: & nõ ad dominũ, sed ad consfeudatarios suos pertinet. vt in libro feudorũ. quibus mod. feud. amit. §. vlt. sed ad filios illius nõ pertinet. Tã.

tum, quod sępius dubitasti, vtrum cum cõtingit, vasallum tuũ decedere, & ad te feudum [a] ipsius redire, feudũ eius alij liceat tibi dare, quãuis iuramẽto tenearis astrict⁹ non infeudare de nouo, Romano Pontifice incõsulto: Ad hæc † si vasallũ tuum feudum alienare [b] contingat, an ipsius filiũ vel consanguineũ † eiusdem feudi cõsortem, [c] de ipso valeas inuestire? [d] Alia quoq; dubitatio cõtinebat, vt cum feudum alienatũ reperetis, quod per te facile recuperare non potes: vtrum possis alicui laico in feudũ illud cõcedere, q & illud recuperet, & in feudum per ecclesiam recognoscat: & intra. ¶ In primo ergo casu feudũ decedentis liberè (si videris expedire) concedas: Atque in secundo filium [e] vel consãguineũ alienãtis inuestiens: in tertio feudum alienatum poteris ei licẽter † concedere, per quẽ ipsa † ecclesia valeat rehabere.

TITVLVS XXI.

De Pignorib. & alijs cautionibus.

¶ Ex concilio Remeñ.

¶ *Res ecclesiæ pignorari non debent, nisi ex necessitate, & rationabili causa.*

CAP. I.

NVll⁹ † pṡbyter pꝛæsumat calicem vel patenã, vel vestimentũ sacerdotale, aut librum [f] ecclesiasticũ tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel fęminæ in vadiũ † dare: nisi iustissima necessitate [g] vrgente.

¶ Gregorius iij. Exoneñ. episcopo.

¶ *Liber homo non potest pignorari.*

CAP. II.

LAtor præsentium: &

DE PIGNORIBus & alijs cautionibus.

Visum est ꝫ. de quibusdã speciebus alienationis: Videndum est de obligationib. realibus, ideo sub hac rubrica de pignoribus. Abb. Sic. De hac materia tractatur 12. q. 3. & q. 4 per totum. & ꝫ i rubrica de solutionib.

NVllus.] Vala eccl'æ, & alia deputata ad cultum diuinum, nisi ex iustissima necessitate pignorari nõ debẽt hoc dicit. Abbas Ecpro. ro ponit dictum. Secũdo exceptio ibi, Nisi secundum Floren.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ nulli pṡbytero licet ornamenta eccl'astica laicis impignorare, nisi i sũma necessitate. Not. ꝙ ornamẽta ecclesiæ impignorari laicis non possunt, nisi iustissima necessitate vrgente.

[Glo. seq. rec. per obiect. cui duplicit respondet.]

f Librum.] non prohibet obligari quasi sacrũ: qa non benedicuntur libri 4 sed ideo, qa ex quo fuerint in sacro vsu, ad manus laicorum venire non debent de conse. dist. 1. ligna. altaris palla. vestimẽta in sancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber vel calix, 5 sicut prohibentur aliæ res ecclesiæ. nisi in casibus necessitatis. ꝫ. de reb. eccl. alie. uel non. nulli. ut hic patet. T.

[Glo. seq. quærit, & soluit, signat ꝯrĩũ, & respõdet.]

g Necessitate.] q erit illa necessitas, puta si parochiani illius ecclesiæ caperent. 12. q. 2. sicut oino, & ꝓ pauperibus alendis, & consimilib. 12. q. 2. aurum habet. Et causa captiuitatis pignori dari possunt, ut in Auth. de non alie. rebus eccl. §. his autem pœnis coll. 2. & d ꝯ uidetur. C quæ res pig. ob. pos. l. 3. & ff. eod. tit. l. 1 §. cum rem. & ff. de pigno. § d & quod. §. quod emptionem à contrario sensu, sed canones præualent. G.

LAtor.] Liber homo pro debito detinere nõ debet, etiam si nõ habeat unde satisfaciat. hoc dicit. Ab.

CASVS. Dr ꝙ homo liber capi uel detineri non dẽt, scilicet ꝓ debito, etiã si res deficerent. Not. ꝙ homo liber ꝓ debito capi uel detineri non debet. q uerũ est si bonis cedere uoluerit, ut C. qui bonis cede. pos. l. 1.

[Glo. seq. alleg. concor. & excipit tres casus.]

a Lex.]

† licitè
† ipsum.
† Non inuẽtu est in cõcilio Remensi, ei tamen tribuũt Burchardus lib. 3. decre. cap. 104. Iuo par. 2. c. 139. & c. 1. eod. tit. in 1. comp.
† Idest, obligare, est. n. modus loquendi vulgaris Gebeneñ. ut hic ait Hostien.
† Sardiñ. defensori.
Sancidem defensori.
Sanctis defensori.
Sed scribendũ ita: Gregorius Firmino defensori, ex epistola 43. lib. 3. registri, & c. 2. eod. tit. in 1. compi.
4 Excepto Missali, qd hẽt certas orationes in pontificali.
5 Vide hic Ioan. And. distinguentẽ inter consecrationem quæ fit cum certis unctionibus, & eã q fit absque unctione.

concord. perialê. Bal. §. prohi. ali. per col. 10.
Ad hæc in codice
De hoc articulo uide breuiter not. lib. 3. cõment. in Di
Schol. 154.

a Lex.] C. de act. & oblig. ob æs. & C. quæ res. pig. ob. pos. l. filios. ff. de le. j. senatus. §. vlt. in auth. vt nulli iudi. §. quia verò. coll. 9. Nisi in casib. vt qui ab hostibus detinentur. C. de ca. & post. re. l. ab hostibus. & l. vlt. Pater enim pōt filium obligare quāquā, & vendere pōt in maxima necessitate. C. de patribus qui fil. distraxe. l. 2. Ite ex cōsensu [illegible] pena obligare pōt, scilicet in obstagio, vt s. de iureiur. ex rescripto. & alias ordinariū est vt q. bonis cedit, liber vadat. C. qui bo. ced. poss. l. 1. & infra de solu. Odoardus. Ala.

b Addici.] idest adiudicari. qd verū est si bonis cedat, alias in carcere [illegible] datur. C. qui bo. ce. poss. l. 1. [illegible] respon.

EX præsentium [illegible]. Primo narrat facti. Secūdo dat mandatum, Vndè. Abb.

CASVS. Sacerdos ecclesiæ de Offiton. pro sua [propria] necessitate, obligauit calicē argēteū, & medietatē vni⁹ breuiarij eiusdē ecclesiæ, & morte preuētus, ea nō recuperauit: filius illius defuncti requisitus per successorem, vt res quas pr̄ obligauerat recolligeret, facere noluit: vnde sacerdos conquestus est dño Papæ: vñ mādat epo Exoñ. quaten⁹, si verū ē quod asserit, filiū illius, q. successit eidē compellat, vt res prædictas recolligat, & ecclesiæ restituat supradictæ; qa indignū est, vt res ei⁹ debeāt deperire. No. quod prelatus nō pōt obligare bona ecclæ pro suo facto proprio: qd si fecerit, hæredes illi⁹ pōt cōueniri. Itē bona illius tacite sunt obligata ecclesiæ pro facto rectoris. Item filius hæres cōuenitur ex facto defuncti.

[Glo. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

infra. ¶ Lex [a] habet, vt homo liber pro debito nō teneatur: & si res defuerint, quæ possint pro debito addici. [b]

¶ Alexander iij. episcopo Exonieñ.

¶ Si rector ecclesiæ pro facto proprio rem ecclesiæ obligauit, cogitur eius hæres rem redimere, & ecclesiæ restituere.

CAP. III.

EX † præsentium latoris insinuatione accepimus, quod sacerdos ecclesiæ de Offiton [† Offeñ. Othe.], calicem argenteū, & medietatē vnius breuiarij eiusdem ecclesiæ, pro sua necessitate[c] pignori obligauit: & ea morte præuentus minimè recollegit. ¶ Vndè quoniā indignū est, vt eidem ecclesiæ res suæ, presertim quę sacris ministerijs deputatæ sūt taliter debeant deperire: Mandamus, quatenus si verum est quod asseritur filium [d] eius, qui ex successione [e] ipsius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas & compellas, vt ea recolligat, & restituat ecclesiæ memoratæ.

¶ Innocētius tertius G. subdiacono nostro, & P. canonico † Pisano.

¶ Si vsurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid vltra sortem, fructibus tamen in ea computatis, iudicatur contractus fœneratitius.

CAP. IIII.

ILlo † vos credimus sciētiæ dono vigere & infra. ¶ Sanè intimastis nobis, quod causam, quę vertitur inter H. & B. filios G. d Cosa † ex vna parte, & G. filiā T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdā terris præfatis personis pro viginti tribus libris pignori obligatis, [f] vobis duximus committendā: & infra. ¶ Ex parte prædictæ G. & hæredum [g] eius fuit propositum, terras, quas ijdē H. & B. repetebant ab eis nō esse pignori obligatas,

d Filium.] de matrimonio natum ante clericatum.

e Ex successione.] ex facto defuncti conueniuntur hæredes. C. de euict. l. si parentes. & 12. q. 2. episcopus qui filios & quia pater eius tutor ecclesiæ fuit, hæres tenetur in solidum. C. de hæredi. tuto. l. vlt.

c Necessitate.] Si pro sua necessitate obligauit, non tenuit obligatio. arg. C. si res alie. pig. da. fue. curator. & C. quæ res. pig. oblig. possunt qui filios. quia non obligantur nisi quæ quis de rebus suis obnoxia facit. Quare ergo præcipitur quod hęres luat, cum ecclesia libere à creditore posset repetere. 10. q. 2. hoc ius. §. q verò res. s. de reb. eccle. alien. uel non. si quis presbyterorū? Forte de facto. quia nisi recolligerentur, ecclesia rehabere nō posset. Vel voluit hic Papa creditori prospicere: quia alter ab hærede presbyteri suum debitum consequi non potuit. vel est in optione ecclesiæ, utrum velit alienantem uel recipientē conuenire. 12. q. 2. si qua de rebus & c. si quis qualibet. Ala & C. si tu. vel cura. l. etiam. & l. vlt. ad instar minoris: ut ibi dicitur. B.

ADDITIO. Et dic pro sua necessitate patrimoniali, non personali.

ILlo vos.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Repōdemus. Abbas.

CASVS. Henricus & B. eius frater, filij G. d Cosa receperūt viginti tres libras mutuo à quadā muliere G. noie, filia Theobaldi, & ab hæredibus suis, pro qua pecunia obligauerunt ei quasdam terras: sed cū dicta mulier terras illas restituere nollet, ĩpetrauerūt litteras contra ipsā ad quosdā iudices, corā quib. petebāt terras illas sibi restitui. Ex aduerso rñdebatur ex parte mulieris, quod terras illas nō tenebat restituere, cū pignori obligatę non essent: sed venditæ: secundum quod in instrumento inde confecto continebatur: prædictus H. pro se & fratre suo dicebat terras illas non esse vēditas, sed pignori obligatas; qa in instrumento venditionis talis erat adiecta conditio, vt si à tempore contractus vsque ad duos proximos annos præfato T. patri ipsius mulieris emptio displiceret, G. pater H. ab inde vsque ad vnum annū solueret viginti tres libras fructibus perceptis cōputatis. Iudices dubitauerunt vtrum pura & absoluta esset venditio, an cōtractus pignoratitius iudicari deberet: cōsultus Papa respondet, quod qualiscunque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus non appareat venditio conditionalis, sed pura: quamuis per conditionem posset resolui, tamen ex duobus, quæ in instrumento cōtinentur, uidelicet, quod fructus percepti in soluenda pecunia debeant cōputari, & quod ultra sortem viginti tres libræ debeant persolui, contra ipsum emptorē præsumitur uehementer, maximè cum ipse consueuerit exercere vsuras. Nota quod cum dubitatur de intentione contrahentium, formæ contractus standum est. Itē cū aliquid vltra sortem percipitur, vsura præsumitur. Itē contra eū præsumitur quod sit vsurarius, qui vsuras recipere consueuit.

f Obligatis.] eo cōsiderato, quod inter contrahētes agebatur. ff. de verb. obli. cum qui. quia non quod scriptum est, sed quod gestum est, inspicitur. C. plus valere qd agi. q qd simu. con. l. 2. & 3. & 3. q. fil. sint legi. per tuas.

g Hæredum.] idest, filiorū eius: quia non dr̄ hęreditas viuentis, sed defuncti. ff. de hære. uel ac. ven. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

Marginal notes: † Alios casus commemorat hic Hostiensis, quos uide. † Exoñ. Exonen. † Cap. 1. eo: tit. in 1. cōp. Et post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 29. c. 1. † Canonicis Pisan. † Cap. [illegible] titio [illegible] Et de [illegible] lecta [illegible] Conam [illegible] lib. [illegible] resolutus [illegible] † Cosa

a Proxi-

sed pure vēditas. sicut in instrumēto cōfecto exinde continebatur. † Præfatus verò H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat, terras non esse purè venditas, sed pignori obligatas: cū venditioni p̄dictę talis fuerit adiecta cōditio: vt si à tpe cōtractus vsq; ad duos proximos annos [a] præfato T. emptio displiceret, [b] G. pater H. abinde vsq; ad annū viginti tres libras (pceptis fructib. computatis in ipsis) dare deberet. ¶ Verū qa ambigitis vtrū pura [c] [illegible] & absoluta vēditio, an p̄fatus cōtractus pignus, [d] debeat iudicari: R̄ndemus, q̄ qualiscunq; fuerit intentio cōtrahētiū, & ex forma [e] contractus venditio non appareat conditionalis, sed pura, q̄uis per cōditionē [f] possit resolui: ex duob. tamen, q̄ in pacto fuerunt expressa, videlicet, quòd fructus percepti [g] deberent in soluenda pecunia numerari: & quòd vltra sūmam [h] receptam sexaginta † solidi deberent persolui, contra ipsum emptorem præsumitur [i] vehementer: præsertim cum vsuras consueuerit [k] exercere.

¶ Idem episcopo Aquinati.

¶ Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

CAP. V.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepim⁹ quod causam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem, tibi duximus committendam: & infra. ¶ Siquidē probatū est, q̄ pro facinore à marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petēte, tam † frater mariti, præfatus videlicet R. q̄ ipsa mulier (licet minus iustè †) a regio iustitiario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquētis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, q̄ a marito mulieris vulnerat⁹ fuerat, & rebus propriis spoliatus: sed quædā possessiones illius penes eūdem R. remanserant: † quas idem de mandato curiæ retinuit, soluta p̄ eis pecunia p̄dicto mercatori: quia emptor ali⁹ propter possessionū minutias [l] † non extabat: pars verò mulieris æstimationem dotis instantius petebat sibi restitui vel in possessiones, quæ mariti fuerant, † ex officio delegationis induci: & infra. ¶ Mandamus,

EX litteris.] Primò ponitur consultatio. Secundo respōsio: ibi, Mādam⁹. Ab. Sic. CASVS. Quidā spoliauit quendam mercatorem, & etiam vulnerauit grauiter, & sic aufugit de terra: Iustitiarius regis cepit fratrem & vxorem illi⁹ malefactoris: & de mādato ipsius oīa bona illius distracta fuerūt & pecunia soluta fuit mercatori, qui spoliatus fuerat & vulneratus à marito illi⁹ mulieris: sed quædā possessiones minutæ remanserāt, quas frater illius malefactoris retinuit de mandato iustitiarij: quia emptor alius non inueniebat: vnde cum mulier illa dote sua p p maleficium viri fuerit spoliata, ipetrauit lr̄as ad iudicem contra fratrē mariti sui, qui quædā bona mariti possidebat, corā quo petebat dotem suam sibi restitui, vel saltem mitti in possessionē bonorū mariti, quæ ille possidebat: ipse respondebat, quòd bona illa retinuerit de mandato iustitiarij, soluta p̄ eis pecunia mercatori prout superius est narratum: & hæc omnia probauit coram iudice: dubitabat iudex q̄d iuris esset? & Papa cōsultus respondet, q̄ si constiterit ei ex his q̄ in præsentia sua proposita sunt, & probata, quòd si mulier tm̄ dedisset viro suo ī dotem, quātum ipsa petit, condēnet fratrem sui mariti eidē ad restitutionē dotis ī tm̄, quātū de bonis mariti noscit̄ possidere: q̄a mulierib. fauor multus debet̄ in dotib. recuperādis, & iure ciuili cauet̄, q̄ p p maleficium viri, mulier remanere non dēat indotata: & quia bona mariti obligata sunt p̄ dote sua, & ad quēlibet transeunt cū suo onere. Not. q̄ fauor multus debet̄ mulierib. in dotib. suis recuperandis. Item propter maleficiū viri vxor doté suā non debet amittere. Itē bona mariti tacitè sunt obligata vxori p̄ dote sua. Item res transit cū onere suo ad quemlibet possessorē.

† C. 2. eo. de. in 3 compi. Et an ob delictum mariti possit dos publicari, vide Albericū trac. de sta. par. 3. q. 6. & quæ not. lib. 1. in Direct. inquisitor. Schol. 153.

† al. ita: tam frater mariti præfati, videlicet, R. &c.

† Vide l. 5. quasi per totum C. ne vxor p̄ ma. quod facit ī casu l. scire. C. qui. mod. pig. ta. contra.

† remanserunt.

† In multis vetustis hic legit̄, inimicitias, quam vocem sensus non admittit.

† fuerunt.

a Proximos annos.] cum contractus sub hac forma celebratur, vt liceat emptori à contractu discedere, si emptio displiceat sibi: tunc vsque ad sexaginta dies potest emptor a contractu discedere, non vltra, nisi hoc dictum sit, quòd quandocunque velit, possit recedere à cōtractu: ff. de ædil. edic. q̄ si nolit. §. vlt.

b Displiceret.] ff. de rescin. ven. si conuenerit.

c Pura.] idest, certis verbis, scilicet, vt à verbis non recedatur. Lau.

d Pignus.] scilicet mente contrahentiū considerata. Lau.

e Ex forma.] forma tamen inspiciēda nō est, ex quo constat de contractu. C. plus valere quod agi. l. 1. & 2. Si autem dubium esset, standum esset scripturæ. ff. de exer. act. l. 1. §. si is qui in nauem.

f Per conditionem.] C. de ædil. edic. si prædium. ff. de contrahē. empt. l. 3. 2 ff. de leg. com. l. 1. ff. de in diē addic. l. 1.

[Gloss. seq. obiicit, & soluit.]

g Percepti.] hoc videtur potius facere p̄ ipso, quòd contractus vsurarius non fuisset: sed hoc fuit contra naturā pacti: quia si aliquis rē vendit eo pacto, quòd qn̄cunque pretium restituerit rē ipsam recipiat emptor lucratur fructus perceptos, quousq; pecuniam recipiat, C. de pact. inter emp. & vē. si fundum. Et ideo p̄sumptio erat contra istum, sed dic q̄ non fuit venditio, sed pignus: quia in pignore computantur fructus sed in venditione nō computantur. vt ī. de reb. eccl. alie. vel nō, ad nostram. & in legibus prædictis: quia iste creditor vsurarius erat.

h Summam.] fuit expresse vsurarium. 14. q. 3. plerique & c. putant.

[Gloss. seq. obiicit, & soluit.]

i Præsumit.] sed vr̄ q̄ hoc non dēat obstare emptori, q̄ aliq̄d vltra recipiat, ex quo fructus pceptos cōputat in pecunia recipiēda, nā pcipiēdo fructus suos facit. ff. de ī diem addic. l. 2. R̄ndeo, verū est, sed tn̄ tenet̄ eos restituere. ff. de in diē addi. item q̄d dictū est. & hoc verum est, qn̄ alius emptor meliorem conditionem attulerit. Io.

k Consueuerit.] ita ex qualitate personæ præsumitur talis contractus in fraudem vsurarum factus. Idem pōt di. in contractu vbi pœna apponitur, quæ excedit legitimum modum vsurarum. ff. de actio. emp. Iulianus. §. idem. & C. de vsur. cum allegas. & est simile vbi p̄sumitur contra aliquem ex eo quod facere consueuit, vt ff. de pign. act. l. vel vniuersorum. ff. de vsur. qui semisses, §. 1. & ff. ad Maced. item. §. quod dicitur. ff. de leg. 3. nūmis indistinctè. Io.

l Minutias.] & est simile. q̄a exactio & solutio partiū non minima incōmoda hēt, vt ff. fami. ercis. plane. Ber.

a Viro dedisse.] de duobus constare debet, quanta scilicet fuerit dos, quia alias non potest fieri restitutio ipsius, & quòd ille R. aliqua possideat de bonis mariti illius mulieris, vt eatenus condemnetur.

[Glos. seq. reci. per q. quibus creditoribus mulier præfertur.]

quatenus si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuere proposita, & probata; quòd mulier dicit viro dedisse[a] in dotē: & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cum mulierib. fauor [b] multus in recuperandis dotib. debeat: & cautum sit in iure, quòd propter maleficium [c] viri mulier remanere non debeat indotata: cum etiam bona viri mulieri sint pro dote tacitè obligata,[d] & † cum suo onere [e] transierint ad quemlibet possidentem: R. prædictum eidē mulieri ad restitutionē dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

¶ Idem R. de monte Fortino.

Si creditor, vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

CAP. VI.

CVm † cōtra G. ciuē Anagninum, † super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul † pro certa quātitate pecuniæ obligauerat, & ipsi creditoris hæredes prædicto G. pignorauerant, mouisses in nostra præsentia quæstionem: legitimè probauisti, quod ex earum prouentibus tantum fuerat tam † ab eodem G. quā ab alijs, qui eas tenuerāt a tpe quo fuerant obligatæ perceptū, quod † fructus[g] sorti poterant adæquari.

¶ Nos igitur attendētes quòd in talibus perceptio fructuū, in solutione sortis accedat: cū secūdum canonicas[h] sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant cōputari:[i] considerantes etiā, quod possessiones ipsæ iam extenuassent[k] penitus totum onus, & debitum annullassent: ipsas tibi restituēdas[l] esse decreuimus, & te per nuncium nostrū in possessionem induci fecimus corporalem.

¶ Idem.

Si is, qui sub pacto legis cōmissoriæ pignorauit rem suā & iurauerit non contrauenire, iustè impeditus infra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

CAP. VII

SIgnificāte † R. ciue Pisano nobis innotuit,

b Fauor.] quia mulier præfertur omnibus creditoribus qui habent personales actiones, vel qui habent tacitas hypothecas quantū ad dotem, sed nō quo ad donationem propter nuptias. C. qui potior. in pig. ha. assiduis. sed nō præfertur creditorib. habentib. expressas hypothecas. Nam fiscus simile habet priuilegium cum muliere. C. de priui. fisc. quis. & fiscus non præfertur prioribus creditoribus habentibus expressas hypothecas. ff. qui po. in pig. ha. si pignus. ergo nec mulier præfertur [illegible] est enim causa dotis. ff. sol. ma. [illegible] l. 1. Io.

c Maleficium.] propter maleficium viri mulier puniri non debet. C. de dona. inter vir. & vxo. res vxoris. § & C. ne vxor pro marito. l. 2. & C. ad leg. Iul. maiest. quisquis. §. vxoris. & C. de bo. dam. si quis. & auth. bona nec etiam propter delictū patris. C. so. mat. l. 2. nisi in casu. C. q. mo. pig. ta. § satis. Bern.

d Obligata.] hoc priuilegium dotis, quòd omnia bona mariti sint obligata vxori, non extenditur ad paraphernalia. C. de pac. conuent. super dote. l. vlt. nec ad donationē propter nuptias. C. qui potior. in pig. ha. l. vlt. in fi. & sic omnia bona prælati sunt obligata ecclesiæ, si male administrauerit. Et forte hoc dicit capitulum quod res episcopi eodem priuilegio gaudent, quo & res ecclesiæ. 16. q. 1. similiter. Sicut & res tutoris pupillo. C. quibus mo. pign. ta. contra. si mater. Hoc priuilegiū non hēnt mulieres quæ catholicam non percipiunt communionem. C. de hær. l. 1. & authen. ibi signata. Laur.

e Cum suo onere.] sic s. de deci. pastoralis. & c. cum non sit in homine. 16. q. 1. si quis laicus. C. de distr. pi. si debitor. C. qui mo. pi. ta. contra l. 2. & 3. & ff. de cōtrah. emp. l. alienatio ff. de pact. inter del itorem.

CVm contra.] Primò ponitur factum. Secundo diffinitio ibi. Nos igitur. Alldas.

CASVS. Quidam nomine Laurentius quandā pecuniæ quantitatem recepit a quodam creditore, pro qua pecunia obligauit ei quasdam possessiones: tpe procedente mortuus est creditor ille: hæredes creditoris illius possessiones illas obligauerunt G. ciui Anagnino; mortuo postmodum Laurentio debitore, R. de Monte Fortino filius illius in præsentia dñi Papę mouit quæstionem super possessionib. prædictis contra dictum G. ciuē Anagninū dicens, quòd de fructib. illarū tm̄ fuerat perceptū, tū ab ipso G. tum ab illis, quibus illæ possessiones fuerant obligatæ, quòd fructus illi sorti poterant adæquari, vnde petebat illas possessiones sibi restitui. ad hoc probandum suas probationes induxit. Dñs Papa considerās quòd in talib. fructus percepti debeant cōputari in sortem & si qui vltra sortem percepti sunt, restitui, videns etiam, quòd fructus illarum possessionum extenuassent, & annullassent totū debitum, decreuit possessiones illas restituendas dicto R. & in corporalem possessionē illarum ipsum fecit induci. Not. quòd pignus mihi obligatū alijs possum obligare. Item hæres potest petere pignora patri obligata. Item fructus pignoris debent computari in sortem. Itē ad officium iudicis pertinet non solum ferre sententiam, sed mittere in possessionem.

f Perceptum.] imo & quod percipi potest computandum est. C. de pactis pig. & omni cauta. l. 2.

g Fructus.] fructus intelliguntur, qui supersunt deductis expēsis. C. de fruct. & litis expen. l. 1.

h Canonicas.] infra de vsu. quoniam. C. de pig. act. l. 1. & 2.

i Computari.] nisi in casibus. supra de feu. c. 1. & infra de vsu. c. 1. & c. conquestus. & c. salubriter.

K Extenuassent.] Non enim potuit primus creditor in plus obligare pignus secundo creditori, quam ei fuerat obligatum, infra de don. inter vi. & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. l. nemo plus & ff. de vsufru. quod nostrum & infra de iur. patr. quod autem. in fi. arg. contra. ff. de acquir. rerum dom. non est nouum. T.

l Restituendas.] tenetur enim creditor pignoratitia actione, si pignus deteriorauit. C. de pign. actio. l. 2. sic & res commodata reddita non videtur, si deteriorata reddatur. ff. commo. si mihi § 1.

SIgnificante.] Primo ponitur querela. Secundo datio iudicum. ibi, Cum igitur. Et pro intellectu scias, quòd pactum

† Diuisio, & de. 8. in antiquis.

c Damnato marito, vel eo pœna in seruile cōditionē deducto, [illegible] eam quo ad que [illegible] ad vxorē [illegible] [illegible] iure [illegible] remanent illibatæ. Io. An.

† Cap. 3. e tt. in 3. compi.

† Anaginen. Anagnin.

† Salu

a Vide c. de constit. & ibi Doct. de hæret. lib. 6.

3 Pignus a creditore distractū sine assēsu creditoris transit cum suo onere. I. An.

† In cōstit. Barbarum tū a[illegible] G [illegible] qui eas [illegible]

† al. ita: in quo fructus &c.

† Cap. vni. [illegible] & [illegible] in [illegible] pa[illegible] 2. par. [illegible] §. 3.

4 Nemo [illegible] ca[illegible] re [illegible] vi[illegible] cu[illegible] vel [illegible] pignus. I. A.

pactum legis commissoriæ fuit inuentum ad dissoluendum contractum emptionis & venditionis; & pone exemplum prout dicitur in glo. 2. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Pisanus R. nomine, accepit mutuo 250. libras à G. ciue Pisano: pro qua pecunia obligauit ei quādam domum, & promisit ei præstito iuramento, quod nisi domū ipsā recolligeret termino constituto, vlterius creditorem super ea non molestaret: sed dictus R. infra tempus statutum per certum & fidelem nuncium (vt credebat) pecuniam numeratam creditori remisit: sed nuncius ille perfidè agens, pecuniam illam, sicut sibi iniunctum fuerat non persoluit; & postmodū idem R. ab Imperatore detentus, creditori satisfacere non potuit; vt debat; sed postmodum ab Imperatore liberatus pecuniam soluere voluit creditori, & ipse eam recipere noluit: quia non fuit in termino persoluta: vndè dictus R. significauit hoc dño Papæ super hoc scribit Papa quibusdā dicens: Cum ergo pactum legis cōmissoriæ sit in pignoribus improbatum, & præfatus R. quantum in eo fuit iuramentum seruauit. quia per eū quem certum nunciū esse credebat pecuniā remisit termino constituto: mādat Papa, quatenus si est ita, prædictum creditorem ecclesiastica cēsura compellāt, vt forte sua contentus, pensionib. illius domus in eam computatis, domū præfato restituat debitori, pacto tali vel iurō nequaquam obstante. Not. quod pactum legis commissoriæ in pignoribus appositum non obstat, quominus pignus restituatur, nisi iuramentum interuenisset. Item iuramentum in casu illo præiudicat legi, cum sine periculo animæ non possit seruari. Item posse suum faciens, mandatum legis adimplet. Item malitia nuncij non obest dominio, dummodo ab initio credatur fidelis nuncius. Item fructus pignoris computandi sunt in sortē.

quòd eū domū suā: † G. Pisano ciui pro ducentis quinquaginta libris pignori obligasset, ac promisisset præstito iuraméto, quod nisi domum ipsam stato termino recolligeret,[a] creditoré vlterius super ea minimè molestaret: infra statutum tempus per certum & fidelem † nuncium (vt puteì videbatur) creditori pecuniam numeratā remisit: quod idē nūcius infideliter agens, sicut ei iniunctū fuerat nō persoluit: & postmodū idem R. ab Imperatore detentus, dicto G. satisfacere non potuit, vt debebat: & infra. ¶ Cū igitur pactū legis cōmissoriæ[b] † sit in pignorib. improbatum: & prædictus R. quātum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cum per eum, quem certum[c] nuncium esse sperabat, pecuniam remiserit termino statuto, † sed in captione detentus satisfacere nō potuit creditori: Mandamus, quatenus si est ita,[d] prædictum creditoré, vt forte cōtétus, pēsionibus pignoris computatis in eam, illam † præfato R. omni dilatione post posita resignet (pacto tali, vel iurō[e] nequaquam obstante) censura ecclesiastica cogatis.

¶ Gregorius nonus.

a Recolligeret.] id est, redimeret.

[Glo. seq. declarat quid sit lex commissoria. signat contrarium, & soluit.]

b Commissoriæ.] Sic pactum legis commissoriæ fit hoc modo: Vendo tibi fundum Titianum certo pretio, puta 10. pacto tali adiecto, quod si vsque ad mēsem non solueris 10. fundus sit inemptus, quod hic pure venditum est, potest sub conditione resolui, & est in potestate venditoris vtrum velit venditionis resolui: quia istud pactum venditoris cautā apponitur. ff. de leg. cō. 1. & 2. argu. contra, quod sit conditionalis talis venditio. ff. de pig. si fundus. §. fi. & ff. de contrahe. emp. l. fi. 1. respon. Sed ibi potius conditionalis venditio contrahitur. Sed pactum istud legis commissoriæ in pignoribus improbatur per l. j. & 3. C. de pac. pig. vt dicit hic R.

[Glo. seq. notat, & signat contrarium.]

c Certum.] ergo non imputatur domino malitia nuntij, vel procuratoris, si modo credebatur idoneus; vt hic videtur, & ff. cōmoda argentum. sic C. qui pe. tu. eu a matrionis. arg. § 5. de offi. dele. cū olim & ff. de verbo. verbis. apud § vlt. & 3. q. 7. in grauibus. Io.

[Glo. seq. arg. allega contrarium, & ibi remittit.]

d Si est ita.] argumentum quod iuramentum quod legem factum seruandum est, quasi dicere tur, si non est ita, seruabitur iuramētum verba ista, si est ita, referuntur ad id quod dicit per eum quem certū nūcium, & e. arg. § 5. de foro cōp. si diligenti, in fin. vbi de hoc.

[Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

e Iura mēto.] argu. quod si iuretur. cū contingat, ibi soluitur.

† Perperam in vulgatis legit, illud, cum ad domum referri debeat, cuius initio capitis facta est mentio.

Vsufructuarius cauet, quòd fruetur rebus immobilibus salua ipsarum substantia: & pecuniam & æstimationem mobilium, quæ consumuntur vsu, finito vsufructu restituat.

CAP. VIII.

CVm † cōstet I. mulierem vxoré Ogerij † quoad vsufructum filio suo successisse[f] in bonis quorū proprietas ad M. mulierem vxorem C. dignoscitur pertinere; Mādamus, quaten' eam ad

Cvm cōstet.] Pertinet ad secundā partē rubricæ, & primò ponitur quæstio. Secundò mandatum ibi, Mandam'. Secūda pars otinet duo dicta Se. ibi pecun. i. A. CASVS. Quidam fecit testamentū, & in testamento illo reliquit proprietatē bonorum suorum Mariæ vxori, C. vsumfructū verò I. mri suæ vxori Ogerij: Maria proprietaria mortuo testatore petebat ab I. vxore Ogerij præstari sibi idoneam cautionem quod ipsa vteretur & frueretur salua rerum substantia in rebus immobilibus ad arbitrium boni viri: mandat Papa quibusdā, quatenus compellant ipsam ad cautionem idoneam præstandam, quod ipsa vtatur & fruatur rebus immobilib. ad arbitrium boni viri, quæ vsu non consumuntur pecuniam verò si quam habuit; vel habebit, & æstimationē aliorum bonorum, quę usu consumuntur, & in hæreditate inuenta fuerunt, post mortem ipsius restituet, siue restituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eius. No. quod vsufructuarius tenetur præstare cautionem, quod utatur, & fruatur ad arbitrium boni uiri: alias repellitur, ut quidam dicunt.

† Vide l. 1. C. de usufru. & Speculat. tit. de pign. §. sequitur. videte.

† Aegidij.

f Successisse.] scilicet ex testamento filij: quia si ab intestato decederet. & filius non habuisset descendentes, parentes in totum succedunt secundum tenorem illarum Authentica. C. ad Tertull: Authentica defuncto. & C. de suis, & leg. lib. ab intestat. Authentica in successione, & etiam in Authentica de hæred. ab intest. ueni. §. consequens. & §. 1. & 2 collat. 9. unde sumptæ sunt Authenti. C. de his quæ ab inte. dese. Authent. in successione.

[Glo. seq. cum sequentibus per modum summæ recitari potest, & sic, scilicet quærendo de nouem primò quid sit usufructus, & cętera quę per glo. patent.]

¶ Cautio-

cautionem idoneā [a] exhibēdam, quòd vtatur [b] & fruatur [c] salua rerum substātia [d] rebus† immobilibus, [e] quę vsu non cōsumuntur ad arbitriū boni viri. [f] ¶Pecuniam [g] verò si quam habuit, † vel habebit, ac æstimatione bonorum, quę consumūtur vsu, & in hæreditate inuenta fuerint, in morte sua, dictę mulieri, vel hæredib. eius restituat, p censuram ecclesiasticam compellatis. [h]

TITVLVS XXII.

De fideiussoribus.†

¶Ex concilio Cantuarieñ.†

¶*Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. I.

Clericus† fideiussionibus† inseruiens i abijciatur.

¶Lucius iij Elieñ. episcopo, & archidiacono Noruiceñ.

Compellitur clericus seruare fideiussorē indemnem per assignationem reddituum suorum.

CAP. II.

PEruenit † ad nos ex conquestione R. clerici, quòd cū ipse p C.† & F. clericis, mercatoribus Bononiensibus fide

a Cautionem idoneā.] nomine cautionis, nuda promissio intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. sed cū additur idonea vel sufficiens, pignoratitia vel fideiussoria intelligatur. ff. mandat. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adijci. & instit. de re diu. §. venditæ. Et sicut in casu isto pignora vel fideiussores dātur, sic s. de sequestra. ad hoc satisdationem desiderat hæc cautio ad arbitriū boni viri. C. de vsu. l. vsufructu cōstituto. Et hæc cautio nō pt i testōre remitti. C. e. l. 1. & C. vt in pos. le. scire, si tamē hēdis sit introducta, sed ipsi hīs pōt remittere. ff. ad leg. Fal. potest.

b Vtatur.] vsufruct⁹ est ius vtendi fruendi reb. alienis, salua rerum substantia. ff. de vsufru. l. 1. & est ius in corpore, quo sublato ipsum tolli necesse est. ist. e. l. 2. & ideò dr rebus alienis, quia res sua nemini seruit. ff. de serui. vr. præd. l. in re communi. & ff. si vsufru petatur. l. vti frui. in prin.

b Vtatur.] hoc dr ad differētiam vtilis dominij, quod in rebus alijs habetur, vt est emphyteuta, & feudatarijs, qui habent vtile dominium.

c Fruatur.] hoc dicitur ad differētiam nudi vsus: quia minus est in vsu quàm in vsufructu inst. de vsu. & habi. §. minus. & clerici possunt dici vsuarij: quia nec possunt vendere, nec testari, nec donare, sed victu tantū & vestitu contenti esse debent, vt 10. q. 2. episcopus habeat. Bern.

d Salua rerum substantia.] idest, ne in totum pereat substantia. unde tenetur reficere ædes quoniam ad eum omnes fructus pertinent ff. de vsufru. l. vsufructu leg. & & l. hactenus: alias est. §. illius prædictæ legis. & C. eo. tit. eum ad quem. vnde cautio præstatur.

e Immobilibus.] hęc autem cautio interponi debet siue res sit mobilis, siue immobilis, siue soli, vt hic. & ff. vsuf. quemad. cau. l. 1. & appellatione mobilium etiam sese mouentia continentur. ff. de verb. sig. mouentium, arbitrio boni viri præstare debet, vt hic dicit, & C. de vsufru. l. vsus fructus. & ff. eo. item si fundi continet cautio istas duas causas. Vnam de vtendo fruendo arbitrio boni viri: Aliam de restituendo finito vsufructu. ff. vsuf. quemad. cau. l. 1. in fi. & §. hęc stipulatio. Quādoque tñ remittit hæc cautio, 2 cum certum est proprietatē redire ad vsufructuarium ff. de vsu. quemadmodum. cau. l. si vsusfructus. §. plane. Item in fisco vsufructuario. ff. vt leg. seu fideicō. cau. cau. l. 1. §. si ad fiscū. Itē cū vsusfructus pertinet ad patrē in reb. filij. C. de bon. q lib. l. vlti. §. hæc proculdubio. Cōstituit aūt vsusfructus in fundo rustico, & in ædibus. & in seruis, & cæteris reb. scilicet gēmis, annulis, libris. ff. eo. sed & si quid. §. & 2. & l. statuæ. & l. item si fundi. in prin. §. 1. & l. 3. §. 1. & 1. rñ.

f Viri.] i. iudicis. ff. de verb. obl. continuus. §. cum ita.

g Pecuniā.] in his verò q̄ usu consumuntur, proprie vsusfructus non pōt constitui. quia neq; naturali iure potest fieri: quia non potest esse salua rei substantia; neque ciuili: quia ita dantur vsufructuario, vt fiant huiusmodi recipientium vsumfructum puta uinum, oleum, frumentum, & consimilia. Itē pecunia numerata, quę assidua permutatione & cōmissione consumitur, inst. de vsufru. §. constituitur, & ff. de sol. si nummi alieni, vtilitatis tñ causa constituitur vsusfructus, vel quasi vsusfructus: quia ille cui dantur hmōi res satisdat de tanta pecunia restituenda, vel æstimatione aliarum rerum, vt hic dicit, & insti. de vsuf. §. cōstituitur. & ff. de vsufr. earū rerū q̄ vsu cōsumuntur l. 1. 2. & 3. & l. si tibi vini. & finit morte fructuarij, & capitis diminutione, vt l. prædicta, si tibi vini maxima & media. insti. eo. §. finitur.

h Cōpellatis.] sed si nō pt satisfacere, qd erit? Dicūt qdam sufficit si iuret, in auth. vt nulli liceat hse loci cōseruatorē. §. si vero crimē. coll. 9. argu. Azo dicit quod si habebit vsumf. ff. de vsufru. leg. vxori. B.

DE FIDEIVSSORIBUS.

¶Supra visum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligant restat videre de fideiussoribus, qui pro alienis debitis intercedunt. Abbas.

De hac materia habetur 23. q. 5. cum homo. & de cōse. dist. 4. nos autem. & c. quęris.

CLericus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, qđ clericus interuiens fideiussionibus a clero debet remoueri. No. quod clericus fideiubere nō debet: quod verum est frequēter, per illud verbum, inseruiens.

i Inseruiens.] frequentiam denotat, vel verum est qđ clericus fideiubere non debet. 11. q. 1. te quidem. vbi de hoc. si tamen fideiussit, tenetur 3 j. c. proxi. & c. constitutus. sic & regulares fideiubere non debēt. j. eo. quod quibusdam.

Peruenit.] si intelligeretur textus de redditibus beneficiorum, vt est cōis doctorum intellectus, esset hic casus notabilis, & valde singularis: probans, quod ex redditibus beneficiorum potest satisfieri creditoribus clericorum, [de quo latius hic tractatur per Panor.] In prima ponitur impetrantis conquestio. In secunda causæ commissio. sibi, Ne igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam clerici C. & F. Anglici receperunt quandam quantitatem pecuniæ mutuo a quibusdā mercatoribus Boñ. Quidā clericus R. nomine fideiussit pro prędictis clericis apud mercatores: Vnus C. super fidem suam, & alter per iuramentum promisit ad terminum constitutum soluere pecuniam, sed illis pecuniam non soluentibus: dictus R. clericus satisfecerat creditoribus de eadem. vnde conquestus fuit domino Papæ. Scribit Papa epō Elieñ. & archidiacono Noruiceñ. dicens, ne dictus R. dispendium patiatur. vnde videtur præmium meruisse, mandauit Papa Boñ. episcopo, vt inspiciat instrumenta super debitis illis, quæ sunt apud creditores, & eorum transcripta sub sigillo suo signata mittat iudicibus istis, mandans, eisdem, quatenus si per confessionem clericorum prędictorum, vel alias eis constiterit rem taliter se habere, moneant illos, & compellant, vt prædicto R. pecuniam quam pro eis soluit, restituant,

†al. in rebus &c.

† habuerit.

† De materia huius tit. vide Antoniū Gomezium to. 2. varia. resol. cap. 13.

†Cartuarieñ Carthagineñ.

1 De hoc articulo vide plene p Couarruuiā in cāū in officijs. de test.

2 Vide glossam in §. cōstituit verbo, satisdat. Instit. de vsufr. & glossam, & Bartol. in l. pactum. ff. de pact.

†Cap. ... & ... in hoc ca.

†fideius... bus

†Cap. ... tit. in 1. c. & post concilium Lateraneñ. ... Alexan. ...

†Anbic... gidum l. ... Fant in c. cętera. l. ... iuramento ... casum. C. ... F. qui ... est casus ... vt ibi not.

3 De hoc articulo ... to hic latius per Hostiensem & Io. And.

restituant, & ipsum conseruent indénem: alioquin de redditibus eorũ, debita ipsa psolui faciant, & dãna illa resarciri, aut redditus illos sibi assignent tandiu detinendos, donec de ipsis ei fuerit satisfactũ. Præterea, si cõstiterit pdictos clericos religionẽ fidei & iuri sui violasse, eos ab officio & bñficio suspẽdãt.

Nota qd si clericus fideiusserit, tenet. Itẽ qs nõ dẽt pati dispẽdiũ de quo meruit pmiũ obtinere. Itẽ sigillo epi statur tãq veræ pbationi. Itẽ cõfessus in iure pro iudicato habet. Itẽ cũ omni interesse satisfaciẽdũ est fideiussori. Itẽ stipẽdia clerici, vl bñficiũ detineri debẽt pro debito suo, quod verũ ẽ per iudicẽ. Itẽ fides & iuramentũ æquiparantur. Itẽ periurus priuari debet officio & beneficio.

a Nõ soluẽtibus.] primo fuit in optione creditoris quẽ vellet primo cõuenire, pricipalẽ, vel fideiussoré. C. de fideiu. iure nostro hodie corrigit illud p auth. qa quamdiu pricipalis inuenitur, fideiussor nõ molestat. C. e. ti. auth. psente. nisi ipse fideiussor renũciauerit huic iuri. C. de duo. re. sti. aut. hoc ita. & huic iuri renũciãt fideiussores, & cõstitutioni diui Hadriani, quæ ẽ C. de cõsti. pecu. diui Hadri. & huic iuri iste clericus fideiussor renunciauit.

iusserit, illis præscriptam pecuniam non soluentibus, [a] coactus est satisfacere de eadem. ¶ Ne igitur dispendium [b] patiatur, vnde videtur pmiũ meruisse: Bononiẽsi episcopo dedimus in mandatis, vt super debitis illis, instrumẽta, quę sunt apud creditores, inspiciat, & eorũ transcripta suo sigillo [c] signata, vobis mittere non postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex confessione [d] prędictorũ clericorũ, vel aliàs legitimè vobis rem ita se habere cõstiterit, moneatis eosdẽ, vt memorato R. pecuniã, quã pro eis soluit, restituant, ipsumque seruent indénem: [e] alioquin de redditibus [f] eorum, pręscripta debita faciatis exolui: & damna etiam, quę propter hoc pertulit, resarciri: aut prędictos redditus sibi assignetis tandiu sine molestia detinẽdos, donec ipsa dãna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Pręfatos verò clericos, si religionem fidei, & iuramenti [g] sui eos violasse constiterit: ab officio & beneficio suspendatis.

¶ Idem Cantuariẽ. † archiepiscopo.

¶ *Per districtionem canonicam compellitur debitor à fideiussione absoluere fideiussorem, qui à creditoribus molestatur.*

CAP. III.

CONstitutus † in psentia nostra magister S. sua nobis assertione monstrauit, quod pro Cãcellario tuo tempore Lateran. concilij, in quadam summa pecunię intercessit, quam quoniã

[Gloss. seq. arg. qd officiũ, & c. all. 7. iura. & 2. ad casũ conuersum: & signat vnum contrarium.]

b Dispẽdiũ.] argu. officiũ suum nulli esse dãnosum. ff. de fur. si suus cõis. §. quod vero. 4 q. 3. c. si t. stes §. ventaria. & ff. ad Velleia. l. 2. §. 1. ff. quemad. testa. ape. sed & si qs. ff. qbus ex cau. ma. l. videlicet & 2. q. 6. hoc ẽt placuit, sic 3. de renun. sane. 1 Similiter ẽ conuerso nõ debet præmium consequi vnde pœnã meretur. 26. q. 1. legi. ff. de nego. gest. siue hæreditaria. arg. contra. ff. de his quibus vt indig. auferuntur. & l. 1.

c Sigillo.] nota scripturã authenticam illã, quæ continet sigillum episcopi. arg. 3. de fi. instr. scripta. 2 Al.

d Ex confessione.] confessus in iure pro iudicato habetur. C. de confes. l. vnica. 3. de confess. cum sup. c. vl. & semper statur confessioni contra se factæ. 14. q. 2. §. 1. & ff. de integra. acti. de ætate. §. si quis. & 3. de confes. cap. vlti.

[Gloss. seq. obijcit vsuras. per fideiussorem nõ repeti. dat solu. alia ponit contraria. Item opinionem Tanc.]

e Seruent indemnem.] ergo petet vsuras, si eas soluit creditoribus. Sed oppono tibi, vsuræ indebitæ fuerunt. 3. de iureiu. debitores ergo si ad eas etiam soluẽdas exceptione opposita fuit condemnatus, hoc per iniuriam iudicis factum est, quare principalis debitor nõ tenetur ead hoc ff de fideiussoribus exceptione. ff. de euict. si per imprudentiam. & 3. de emp. si venditori. & ff. mand. idemque. §. generaliter. Vbi dr exceptio, qd competit reo & fideiussori: & si eam sciẽter omittat, ei est imputãdum. ff. de exceptio. omnes exceptiones. Item debitor nõ intelligitur mandasse, vt soluat indebitum. ff. de condi. indeb. si procurator. Sed dicerent qd si fideiussor iurauerit soluere sortem & vsuras, propter iuramẽtum exceptionẽ proponere non poterit. 3. de iureiuran. debitores. nisi primo impetrasset absolutionem iuramenti. 3 eo. tit. ex admi nistrationes. vnde satis potest petere vsuras, & expensas, quas fecit: quia totum est interesse suum. ff. mand. si mãdato. §. si fideiussor. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 1. §. vlti. & hoc prout sequit. & 3. cap. pxi. Sed obstat illa decret. debitores quia ipse debet repetere vsuras. sed si nõ iurasset, & potuit opponere exceptionẽ & non opposuit, non repeteret vsuras: qa indebitũ soluit. hoc dicit. Ala. Vl dic qd idẽ ẽ cũ iurauit: qa debuit impetrare absolutionẽ iuramẽti antequam solueret vsuras: si potuit, sed si non potuit, ipsemet repet. ab vsurario. Al j vt Tanc. dixerunt.

[Glo. seq. no. alleg. vnam legem, & aliã allegat in contrarium & soluit.]

f Redditib.] nota clericis ob causam iudicati quotidiana stipendia interdici. ff. de re iudi. commodi præmiorum arg. contra. C. quæ res pigno. obli. possunt spe præmiorum sed licet speciali conuentione nõ possunt obligari, vt l. proxi. tamẽ ex causa iudicati à iudice possunt pro iudicato obligari. arg. C. de execu. rei iudi. stipẽdia. & C. de prædi. min. non alie. l. 1. ff. de re. eorum, qui sub tut. vel cur. magis. Vin.

[Glo. seq. quærit obijciendo, & soluit.]

g Religionẽ fidei & iuramenti.] puniri enim debent: quia periuri sunt, & infames, fm canones. 6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. si quis. & 3. de iureiu. querelam. 4 le transfi quis maior. & idem est venire 3 fidem pmissam, sicut contra 4 iuramentum, vt hic patet. & 3. quod met. cau. ad aures. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam 22. q. 5. iuramenti. Sed quare mandat eos suspendi, cum ad hoc non sit actum? Potest dici qd hoc facit ex officio suo: cum per denunciationem ad Papam peruenerit: quia vndecumque crimina claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce.

CONstitutus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. Abb. Si ul.

CASVS. Cancellarius Cantuarieñ. tẽpore Laterañ. cõcilij recepit mutuo quandam quantitatem pecuniæ à creditoribus Boñ. pro qua pecunia magister Simon fideiussit: & quia Cancellarius pecuniam non soluebat, molestias plures prædictus magister à creditoribus

Marginalia: 3 Dicit G. qd licet teneat excipere, nõ tenet agere: ppterea qa talis petitio quasi inhonestatẽ inducit, excusari dẽt fideiussor ff. man. l. idẽ. §. gñraliter. vbi fideiussor inhonestam exceptionẽ ex sui psona cõpetẽtẽ omittere põt. Io. And.

† Cantuarieñ.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. Et q b. casib. eximatur fideiussor à fideiussione, tradit Antonius Gomezius to. 1. varia. resol. ca. 13. & Giudo Papæ decisio. 117.

4 Grauius tñ peccat veniẽdo contra iuramentum.

[margin, partly cut:] 3. & ele. decent. 3. 74. cõ tũ. vbi Io. An. dde qd il editur l. iud. & Bart. ff. & tru. & in dotis. ff. na.

vsque modò debitor nõ persoluit, se asserit plurimas a creditorib. Bononień. molestias pertulisse, & debitum augmẽtatum. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si legitimè tibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum debitorem, vt eum a pdicta intercessione, sine dilatione prorsus absoluat,[a] ecclesiastica † cẽsura compellas. Præsentium quoque auctoritate iniũgimus, vt si debitũ, vel accessiones [b] illi negauerit, cõsuetudine, quæ est legi [c] cõtraria, nõ obstãte, iuramentum calũniæ subire cogatur. ¶ Præterea, quia difficile foret intercessori [d] suos testes in Angliam ducere iudicibus Bononń. (satisdatione [e] idonea a Cãcellario ipso accepta, ꝙ ad testes audiẽdos vadat, uel mittat infra terminum cõpetentem) litteris tuis significes, ut eos vice tua recipiant & examinẽt diligenter, & depositiones eorũ trãsmittentes [f] inclusas, significent, quãta fides [g] possit instrumẽtis vel testibus adhiberi.

† al. ita, ecclesiastica disciplina.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Si sine licentia prælati, & maioris partis capituli religiosus fideiusserit, vel mutuum acceperit, non tenetur ecclesia, & ipse recipiens punitur. nisi mutuum sit versum in vtilitatem ecclesiæ.*

† Cap. ...

CAP. IIII.

QVod quibusdam religiosis a sede Apostolica est prohibitũ, volumus & mandamus ad vniuersos extẽdi: ne quis videlicet religiosus absq. maioris partis capituli & Abbatis sui licẽtia, p aliquo fideiubeat: [h] vel ab aliquo pecuniã mutuam accipiat vltra sũmã cõi prouidentia cõstitutam: alioquin nõ teneatur cõuentus pro his aliquate-

ditoribus sustinebat, & debitum fuit augmentatum. vnde dictus magister conquestus fuit domino Papæ: vnde mandat archiepo Cantuarień. quatenus si legitimè sibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum cancellarium moneat & compellat ecclesiastica censura, vt prædictũ magistrum ab intercessione & obligatione absoluat: & si debitũ vel accessiones forte negauerit, iuramentum calumniæ subire cogat, non obstante contraria consuetudine: & quia difficile foret dicto magistro testes in Angliã ducere: mandat iudicibus Boń. vt testes, quos idem magister inducere voluerit, vice ipsius archiepi recipiant & examinẽt diligenter. & depositiones eorum transmittãt sibi sigillis eorũ inclusas, significantes quãta fides testibus & instrumẽtis possit apponi: ipsi cancellario prius iniũcto, vt ad testes videndos vadat vel mittat. Nota, ꝙ debitor tenetur liberare fideiussorem ab obligatione, si quã diu stetit. Item debitum & accessiones, si eas soluit, potest fideiussor petere à debitore. Itẽ nõ obstãte loci cõsuetudine, clericus debet iurare de calũnia. Item si testes remoti sunt, debẽt eorum testimonia recipi, & mitti iudicib. qui de causa cognoscant. Item iudex, qui testes recipit vices alterius, ei debet significare quanta fides illis sit adhibenda. Item testes recipi non debent in absentia eius, contra quem inducuntur, vel eius procuratoris.

a Absoluat.] & ita potest fideiussor agere ꝯ principalem debitorum, vt eum liberet, si diu steterit in obligatione sic ĩ. eo. c. vlt. vbi de hoc.

b Accessiones.] sic est arg. fideiussorem teneri ad vsuras. arg. contra. C. eo. tit. si fideiussor. Distingue, vtrum fideiusserit in omnem causam, & sic tenetur: alias non. ff. loca. quæro an fideiussor. & ff. eo. ti. fideiussores magistratuum. Vinc. Contrarium tamen est verum ſm canonẽs. ĩ. de iureiu. debitores. vt ĩ. tit. proxi. dixi.

c Legi.] C. de iureiu. p p calumniam. l. 1. & 2. & iuri canonico contraria est quãtum ad causas ciuiles. ĩ. de iura. calum. c. 1. & vlt. & c. in pertractandis. & c. seq. concordat tamen canonibus. 2. q. 5. c. 1. & 2.

d Intercessori.] idest, fideiussori.

e Satisdatione.] hoc, si voluerit aliàs non compellitur, sed sufficit ꝙ ei denuncietur, vt mittat vel vadat ad ipsos videndos, aliàs recipientur in termino constituto. ĩ. de testi. in nomine domini. & quod dicit, audiendos, idest, videndos iurare. Vel fortè ideo cautionem præstare debet, † quia præsumptio erat ꝯ Cancellarium ne in fraudem malitiosè debitum ei negaret, vt aduersarium fatigaret laboribus & expensis, vt si eam præstare nollet, hoc ipso tanquam suspectus cõpellerent ad satisfaciendum. sed hoc non videtur, quia siue vadat, siue non, nihilominus tenetur aduersario in expensis, imò debet compelli vt vadat vel mittat, vt ipse magis puniatur quia tũc grauatur in suis proprijs expensis, & etiam aduersarij.

† Scdm Inn. qa qđ sequitur fuit additio. Io. And. Sunt tñ hæc in oibus vetustis codicibus.

[Glo. seq. recit. p contrariũ, quod dupliciter soluit. cõtra secundam solutionẽ alleg. & respondet.]

f Trãsmittentes.] hoc fieri potest in causis ciuilibus, secus in criminalibus; in quibus testes in præsentia iudicis suũ testimonium dicere debent. a C. de fide instrum. iudices. & authen. apud eloquẽtissimum.

g Quanta fides.] hoc ideo dicit: quia ille q. testes examinat, melius scire potest quanta fides sit eis adhibenda. ff. de testi. testiũ. 1. respõ. Bernar.

ADDITIO. Nõ debet ipse scribere ꝙ testib. sit fides adhibenda sed scribat de honestate, & qualitate psonarũ testiũ, vt p hoc appareat quantum eis sit credendum.

QVod qbusdã.] primo ponitur dictum. Secundo exceptio, ibi, Nisi. Tertio, pœna, ibi, Et qui. Abb. Sic.

CASVS. Quibusdam religiosis fuit prohibitum ne fideiubeant pro aliquo sine licentia abbatis, & conuẽtu vel maioris partis: hanc prohibitionem extendit concilium generale ad oẽs religiosos, & prohibet ne aliquis pecuniam mutuo accipiat vltra summam a capitulo constitutam: alioquin non teneatur conuentus pro talibus respondere, nisi pecunia illa in vtilitatem monasterij sit conuersa, & de hoc legitimè constet: & qui cõtra hoc fecerit, grauiori disciplinę subijciatur. Nota, quod monachus non potest fideiubere, vel mutuum accipere sine licentia abbatis & conuentus. Item generaliter tenetur ecclesia de his, quæ in vtilitatem eius sunt conuersa.

[Glo. seq. ponit regulam de fideiussione clericorum & monachorum. & tres casus exceptos, in fi. æquiparat curialem.]

h Fideiubeat.] nec clericus, nec monachus fideiubere debet ĩ. eo. tit. c. 1. & 11. q. 1. te quidem nisi necessitas sit: & tunc tenetur ex pietate subuenire alijs. 86. dist. non satis. Sed pro ecclesijs suis possunt fideiubere, vt hic dicitur, & in auth. de sanc. epis. §. alium autem. coll. 9. Et hoc de licentia capituli vel maioris partis, vt hic dicit: alias monachus nihil ageret. nisi in vtilitatem monasterij pecunia fuerit conuersa: quia tunc ẽt perinde est, ac si capitulum obligaretur. Item clerici

inter

Inter se possunt fideiubere cũ conueniuntur. C. de epis. & cler. omnes. §. in hac. Item nec adstrictus curiæ potest fideiubere. C. locati. curialis. Io.

[Glos. seq. nõ scd̃o sol. qõnem. tertio arguit i ꝯrio.]

a In vtilitatẽ.] istud bene notabile est, ꝙ creditor ꝓbet in vtilitatẽ ecclesiæ credidisse. 10. q. 2. §. hoc ius. ver. is creditor. 1 Sed nec tunc agetur ex illo ꝯctu, cũ ille nullus sit, credendo monacho sine cõsensu capituli, sed agit actione de in rẽ verso, vt hic patet, & ff. de in rem ver. l. j. & l. si ꝓ patre. A ꝯrio sensu vr̃, ꝙ vsque ad summam a capitulo constitutã non tenetur creditor ꝓbare in vtilitatem ecclesiæ processisse, ex eo ꝙ de alia probare tenetur, vt hic dicit Bernard.

b Grauiori.] sed ẽt ad arbitriũ iudicis, cum hic non sit certa pœna statuta. s. de offi. deleg. de causis.

nus respondere: Nisi forte in vtilitatem[a] † dom⁹ ipsius manifestè constiterit redundasse. Et qui cõtra istud statutũ venire præsumpserit, grauiori[b] disciplinę subdatur.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit tres casus, in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam soluat, vt à fideiussione liberetur.

CAP. V.

EVm, †pro quo te fideiussorem obligãsti, si diu[c] in debiti solutione cessauit, aut dissipare[d] bona sua cœpit: seu super hoc condemnatus fuisti: iure poteris cõuenire, vt te a fideiussione debeat liberare.

EVm pro quo.] CASVS. Obligasti te pro aliquo fideiussorio noīe: quæritur, verũ possis agere ꝯ principalẽ debitorẽ, vt te liberet ab obligatione? Rñdet Papa quod si debitor diu cessauit in solõne debiti, vel si dissipare icipit bona sua, aut si condemnatus fuisti, rectè agere poteris ꝯ ipsum, vt te liberet à fideiussione.

TITVLVS XXIII.

De solutionibus.

Nota quod in tribus casibus potest fideiussor agere cõtra debitorem antequam soluat, scilicet, si debitor diu cessauit in solutione debiti, uel si dissipare incipit bona sua: aut si condemnatus sit fideiussor.

[Glos. seq. tres casus litteræ repetit, alle. concor. & addit quartum, dicens, quod aliàs ante solutionem non agit, & dicit quare. In fi. exponit istud, diu.]

c Si diu.] nota hic tres casus, quibus fideiussor potest agere contra principalem debitorem, ut eum liberet à fideiussione. Primus est, si diu stetit in obligatione. ff. mãd. l. Lucius Titius. Secundus si reus in ipie vergere ad inopiam, vt l. Lucius Titius. & C. mand. si pro ea ꝯtra q̃. Tertius si fideiussor condemnatus sit, vt in l. si ꝓ ea contra q̃. & istos tres casus habes hic. Quartus est si hoc ab initio conuenit, vt in l. prædicta, si pro ea. & ff. de fideius. fideiussor pro uenditore. Et ita in casib. ante solutiõnẽ potest agere fideiussor ut liberetur. ar. ff. mand. si mandato. § quoties. & ff. com mo. l. si ut certo loco. §. item tibi dedi. aliàs non potest. quia & hoc ipsum vr̃ ei mandatum vt soluat: & hoc promisit: & sunt quasi duo mandata, ut se obliget, & vt soluat: unde ad vtrũq; tenetur, arg. ff. de condi. indeb. indebitam. & est si supra de do. & contu. cum dilecto. ubi duo intelliguntur mandata. ff. de arbit. Celsus. & quia intempestiuè nõ debet reuocare beneficium suum, ne omnino inutile fuisset. quia adiuuari nos beneficijs oportet, & non decipi. sup. de commo. c. vni. & ff. eo. in commodato. §. sicut, secus est in precario. s. de prec. cap. vlt. Et quod dicit, diu, referendum est ad arbitrium iudicis, sicut illud, celeriter, s. de locato & conduc. c. potuit. Bern.

d Dissipare.] in isto casu potest mulier petere dotẽ constante matrimonio C. de iu. dot. l. vbi. 2 aliàs non potest. C. si constan. matr. dos solu. fu. l. vnica. Bern.

DE SOLVTIOnibus.

Visũ est s. de obligationibus, q̃ tollũt ex solutionibus: (nã solõne eius qđ debetur, omnis tollit obligatio Inst. quib. mod. tol. obl. in prin.) meritò post rubr. ꝓcedentes subijcit ista de solutionibus, Abb. Sic.

De hac materia habetur de pęnit. dist. 1. medi ina. & dist in 4. in tribus primis capitulis.

¶ Alex. iij. decano & capitulo Morin.†

¶ Successor in beneficio tenetur soluere debita prędecessoris pro necessitate ecclesię contracta.

CAP. I.

AD † hoc in Apostolicę: & infra. ¶ Sicut filius[e] debita[f] patris soluere tenetur ita prelatus sui prædecessoris† pro eccle: ę necessitate[h] contracta.

AD hoc in Apostolicæ.] CASVS. Dr̃ in hoc cap. ꝙ sicut filius debita patris, cuius est hæres, tenetur soluere, ita prælatus debita añ essoris sui pro vtilitate ecclesiæ ꝯtra. Nota ꝙ filius tenetur soluere debita patris ex cõtractu vel quasi; ex delicto non tenetur nisi in quantum ad ipsum peruenit, vt C. ne de sta. defun. l. 1. vt quidã dicunt. secundũ canones verò tenetur ex delicto in solidum; & hoc intellige de filio qui est hęres. si enim hæreditatem non haberet, in nullo teneretur. Item nota, quod prælatus prædecessoris sui de: ita soluere tenetur, si pro vtilitate ecclesiæ contracta fuerint.

¶ Gregorius nonus † vniuersis ecclesiarum Prælatis.

Si prælatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualium & temporalium, & ecclesia non tenetur

CAP. II.

SI quorundam: & infra. ¶ Firmiter inhibem⁹, ne quis presumat

e Filius.] hoc verum est, si est hæres.

[Glo. seq. distin. an fecerit hæres inuentarium, & an obligatio sit ex delicto, uel contractu.]

f Debita.] omnia, si non fecerit inuentarium: si fecit, tunc non tenetur nisi quantum vires hæreditatis se extendunt. C. de iure deliber. sancimus iam duas & hoc in debitis ex contractu descendentibus, uel quasi; sed in debitis quæ ex delicto, uel quasi procedunt, non tenetur nisi inquantum ad eum peruenit, vel nisi cum defuncto lis fuerit contestata. C. ne ex deli. defunc. l. vni. Ala. Secundum canones tamen videtur quod hæres tenetur ex delicto defunc. ĩ. de sepult. c. ult. & ĩ. de rapt. in litteris. Tancr.

Prædecessoris.] est enim quasi hæres ipsius. 23. q. 8. cõuenior. 12. q. 2. c. vlt. 3 Ala.

h Necessitate.] aliàs non tenetur ecclesia. 10. q. 2. hoc ius §. & is creditor. & s. tit. prox. quod quibusdam & s. de deposi. grauis. & sic successor ad id tenetur quod prædecessor facere debuit. 4 12. q. 5. quia. Io. & 16. q. 6. illud. Bernar.

SI quorundam.] tria facit. Primo prohibet. Secundo decernit. Tertio pœnam imponit. Secunda ibi, Decernentes. Tertia ibi, Si quis. Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum obligabant ecclesiam suam pro debitis alienis: concedebant etiam

Margin notes:

Bald. ... h. hoc ... correctũ ... facto ... xl. vbi ...

... ĩ hoc ... depos. ... vide ... And. ... glo.

... mate... intel... huius ... calis e... ter Gui... Pape de... 117 in ... fideius... potest.

2 Et ĩ. de pigno. ex litteris. Io. And.

† Noruicen.

† Cap. 1. eo. tit. in prima compilat. Et post concilium Lateran. sub Alexan. iii. par. 29 ca. 9 ubi ex integra clausula intelligas hoc fragmentũ.

† al. Gregorius tertius & illa uerba: Vniuersis ecclesiarũ prælatis omittit Contius, & alij: sunt tamen in vetustioribus.

3 Vbi plenè de hoc. & 12. q. 2. cp̃s q̃ filios. Io. And.

4 Cum effectu, & nomine ecclesiæ, sm̃ Ala. Io. And.

litteras, vel sigilla, vt pecuniam reciperent cum sigillis ipsorum prælatorum. Præcipit Papa, quod de cætero ista non fiant, decernens ecclesias non teneri (si secus fuerit attentatum) ad solutionem talium debitorum: & si aliquis prælatus contra hoc venire præsumpserit, ab administratione temporalium & spiritualium nouerit se suspensum. Nota quod ex contractu prælati non tenetur ecclesia, nisi versum sit in vtilitatem ipsius. Item prælatus qui obligat ecclesiã pro alienis debitis, suspensus est ipso facto ab administratione spiritualiũ, & temporalium.

ecclesiam sibi cõmissam, pro alienis grauare [a] debitis: aut litteras [b] alicui seu sigilla [c] cõcedere, quibus possent ecclesiæ obligari: † Decernentes si secus fuerit attentatum, ad solutioné talium debitorũ ecclesias non teneri. [d] ¶ Si quis † autem contra præmissa de cæterò venire præsumpserit, ab administratione spiritualiũ, & temporalium nouerit se suspensum. [e]

¶ Idem Decano & I. canonico Tulleñ.

Si clericus non habeat vnde satisfaciat suis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter molestari: præstabit tamen cautionem saltem iuratoriam de soluendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam.

CAP. III.

ODoardus † clericus proposuit, quod cũ P. clericus, D. & laic[9], & quidam alii ipsum corã officiali [f] archidiaconi Remeñ. super quibusdã debitis cõuenissent, idẽ in eum recognoscenté [g] huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, [h] excommunicationis sententiam promulgauit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod prædictus O. in totum, vel pro parte, non possit soluere debita supradicta, sentẽtiã ipsã sine difficultate qualibet relaxetis: recepta prius ab †

a Grauare.] 1 mutuum accipiendo. & alij tradendo: vel pro contrahente fideiubẽdo vltra. c. penult. supra tit. 1.

b Litteras,] 1 per quas concedunt prælati, quod aliquis possit recipere pecuniã mutuo nomine suo & ecclesiæ suæ. Vel tradũt sigilla, vt inde sigilletur instrumentum sicut creditor voluerit dictare. Vel dic, litteras, seu sigilla, id est, litteras sigillatas.

[Glos. seq. argu. al leg. 5. iura, & vnam decr. in contrarium, secundo obijcit quærendo, & soluit.]

c Litteras seu sigilla.] arg. quod litteris prælatorum credatur. s. de probat. post cessionem. & 11. q. 3. curæ. & supra de fide instrum. c. 2. & s. de cler. peregr. c. 1. & sigillo ecclesiæ creditur 73. dist. in nomine Patris, in fi. Ar. contra s. de prob. quoniam contra. Sed quare dicit hic, pro alienis, cum hic creditor intelligatur, & c. 10. q. 2. c. ea enim. § hoc ius, ucrsic. & his creditur. & s. tit. proxi. quod quibusdam. & supra de depos. grauis. & hic nec nomine suo, nec nomine alieno tenetur ecclesia. Ad factum referas hoc: quia sic fatigaretur ecclesia de facto, & non de iure. Bernardus.

d Non teneri.] nisi quatenus versum est in utilitatem ecclesiæ. s. tit. prox. c. quod quibusdam.

[Gl. seq. exponit, supplet arg. & remittit finis recitetur per quæstionem alleg. 3. cano. contrarium soluit.]

e Suspensum.] ipso iure & insuper ecclesiam ipsam reddere debet indemnem, si in aliquo grauata est s. de reb. eccle. alien. si quis presbyterorum. Et est arg. optimum, quod si aliquis dilapidauerit ecclesiam, quod licet uelit eam reddere indemnem, nihilominus r mouendus est. 2 De hoc dixi s. de elect. quod sicut in fine. Et sicut ipso iure suspensus est, ita ipso iure videtur restitutus, cum ecclesiam redúderit indemnem arg. 81. dist. in si qui sunt. 16. q. 7. si quis deinceps & 15. q. 6. nos sanctorum. Sed non credo, quod propter hoc sit restitutus: quia iam suspectus est: & satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris. Instit. de suspec. tut. §. nouissimè. & ff. eod. tit. suspectus. & l. seq. imo remouendus est de facto, si administrationem non dimisit. ff. de suspect. tut. suspectus. De hoc dixi s. de offi. deleg. venerabili. Bernar.

ODoardus.] Debitor, qui non est soluendo, excommunicatus quia non soluit, absoluitur cum cautione de soluendo, cum ad pinguiorem fortunam peruenerit. h. d. Et est casus singularis iudicio Panormitani: cum nulla in fiat mention in ... tex. de cessione bonorum, licet glossa & Host. aliter sentiant. Et diuiditur in duas partes. Nam primo ponit quæstion impetrantis. Secundo dat iudi es illi, Mandamus. Aobis.

CASVS. Odoardus clericus obligatus erat P. clerico, et D. laico, & quibusdã alijs in quadam quantitate pecuniæ: ipsi conuenerunt ipsum Odoardum coram officiali archidiaconi Remeñ. ipse confessus fuit debita illa, sed propter inopiam soluere non valebat: officialis nihilomin[9] excommunicauit eũdem: propter quod cõquestus fuit domino Papæ: Mandat Papa quibusdam, quod si constiterit, quod idem O. non possit soluere debita prædicta in totum vel in partem, sententiam ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate, recepta prius ab eo idonea cautione, quod si ad meliorẽ statum peruenerit, debita ipsa persoluat. Nota quod qui soluere, vel satisfacere non potest, non est excommunicandus, sed præstet idoneam cautionem quod soluat quam cito poterit.

f Officiali.] officialis dicitur ille, cui episcopus vices suas committit. supra de instit. ex frequentibus querelis. Bernardus.

g Recognoscentem.] id est, confitentem debita. Qui enim cedit bonis antequam recognoscat debitum, vel antequam condemnetur, aut in iure confiteatur debitum, audiri non 3 debet. ff. de cess. bon. l. pen.

ADDITIO. Quod est verum, si placet creditori, alias statim probabit debitum suum, secundum quod illa lex potest legi cum non, & sine non, ut ibi notatum est.

[Glos. seq. recit. per obiec. quod sententia tenere non debuerit: & soluit.]

h Non valentem.] & ideo inanis est actio, quam inopia debitoris excludit. ff. de dolo. nam is, & supra de restitut. spoliat. olim. quia qui nihil habet, nihil dare potest, ut 1. qu. 1. 7. Dat ... & eius periculo nihil est. ff. de furt. itaque fullo. in princip. vnde videtur quod non tenuit excommunicatio, sed debuit eum expectare, quousquè soluere posset. argumen. decret. prædictæ, olim. & impossibile præceptum non obligat. ff. qua sent. sine appell. resc. in l. Paulus 2. & impossibiliũ nulla est obligatio. ff. de reg. iur. impossibilium, sed hic tenuit sententia forte propter dubium: quia non plene constabat, an in totum uel in parte m posset soluere; & ideo cum de hoc constiterit, relaxatur. vt hic dicitur. sed si certus esset iudex, quia nihil soluere posset, vel si cessisset bonis, sententia non tenuisset: uel si tenuisset, iniusta tamen ... & ideo sine difficultate debet absolui: & iudex tenetur sibi ad interesse. infra de sententia excommunicat. sacro. hoc totius est.

¶ Vide l. quæ dotis. ff. sol. matr. & in l. Lucius. & utrobique Barto. ff. de fide instrũ.

† Inferior epõ: quia hæc pœna nõ habet locũ in episcopis, c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6.

1 Hę duę glossulę nõ sunt Bernardi, nec habentur in vetustis exẽplaribus.

2 Hoc non concedo, licet sit hoc omissum superioris arbitrio: cum nec Papa sibi hoc reseruet. Io. And.

† Odo ... Palea ... planta ... Et ... Fer. ... fin. ... Lud. ... Canc... & litt... reg...

† al. ab ip...

3 Inemdi ... debet ... ſtio, non notat ... ſius ... nol. ff. & ſio. ... ternũ ... dect. ... tinus ... dicto, ...

a Ide.

a Idonea.] & vt quòd per pignora, vel fideiussores. ff. man. si mandato. §. vlt. sic supra de pig. cum constet. & hoc intelligo si potest: alias præstet quam potest. f. iuratoriam 1. infra de do. post di. re. per vestras, vbi de hoc & infra de verb. sign. ex parte, vbi de hoc.

[Gloss. seq. not. quod cessio non liberat, &c. in fin. signat contrarium & soluit dupliciter.]

b Ad pinguiorem.] & ita patet, quòd licet quis cedat bonis, non ideo liberatus é, sed obligatio remanet inefficax propter inopiam, sed in hoc prodest ei quòd non detruditur in carcerē. C. qui bo. ce. poss. l. sed si postea peruenat ad pinguiorem fortunam (vt hic dicitur) soluere debet. ff. de ces. bo. 1. qui sed non in totum nisi in quantum facere potest, vt dī in illa l. is qui ha... ea rōne ne eg... non est fraudandus alimentis quotidianis. ff. eod. qui bonis. insti. de act. §. vlt. & ff. de reg. iur. in condemnatione Sed contra videtur. s. de fideius. peruenit, vbi de redditibus ecclesiæ satisfit creditoribus: quare non hic eo mō? Fortè quia periuri erant: ideò redditus assignantur creditoribus: dignum est enim, vt malè meriti egestate laborent. ff. depositi bona fides. & 86. dist. nō satis, vel hic non fuit actum ad hoc. 86. dis. non satis. ante medium.

eo idonea [a] cautione, vt si ad pinguiorem [b] fortunam deuenerit, debita prædicta † persoluat.

¶ Idem.

¶ Conquerens se indebitè soluisse, hoc probare debet, nisi in casu hic posito.

CAP. IIII.

IS, † qui conqueritur indebitam [c] pecuniam se soluisse, pbare tenetur, [d] quod indebitè sit soluta: Nisi eius aduersarius solutionem inficians, exinde conuincatur: [e] tunc enim diffitenti onus incumbit probandi, [f] quod debitum recepisset.

IS qui.] Primò ponitur dictum. Secundò exceptio secunda ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis credens se teneri alicui creditori, soluit ei pecuniam: videns postea, quòd non tenebatur, quia plene satisfecerat ei, repetebat pecuniam indebitè solutam: quæritur quis debeat probare quòd indebita fuerit illa pecunia: Respondet, quòd ille qui dicit quòd indebitè sit soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutionem sibi factam: tunc si ei probetur solutionem factam ipse qui conuenitur debet probare, quòd pecuniam debitam recepisset. Not. quòd qui repetit indebitum solutum, illud debet probare. Item qui negat solutionem sibi factam, si de hoc conuincatur, in eum transfertur onus probandi, quod debitam pecuniam recepit.

[Glo. seq. distinguit quadruplex indebitum.]

c Indebitam.] no. quòd indebitum aliud dī iure ciuili tm̄: & aliud iure naturali tm̄: aliud iure naturali & ciuili. Qui soluit indebitum iure ciuili tantum per ignorantiam facti, repetere potest illud, quale est id qd̄ pōt retineri per l. Fal. C. de iur. & fa. ign. cum quis & C. ad l. Fal. error. quia credebat se plus habere in hæreditate quam haberet: sed si per ignorantiam iuris non repetit, vt in legib. prædict. fallit, cum persona facit locum repetitioni. ff. ad Vellei. l. si quis. §. interdum. & ff. de condic. indebit. l. interdum. C. si aduersus vend. l. fin. Indebitum iure naturali, tm̄, vt est illud quo per chyrographū obligamur sp. futuræ numerationis, q. tale indebitum solutum repetit, vt hic, & 1. q. 4. c. turb. tor. §. notandum. vbi de hoc. & ff. de prob. cum de indebito. ... vn de sumpta fuit hæc de. re. & ff. de condi. indeb. indebita & ff. de consti. pec. quod si maritus. §. 1 & Instit. quib. mod. re contra. ob. §. is quoq;. Et hoc verum est ante biennium, non post quia tunc et posset peti cum effectu, vt Instit. de litterar. ob. in fi. C. de non nu. pec. l. in contractib. in prin. Solutum verò indebitum vtroque iure, quacunque ignorantia repetitur, vt C. de cond. indeb. l. 1. Quod dictum est hic, & in præcedenti membro, fallit in casibus, quos habemus Instit. de oblig. quæ ex contra. nasc. §. ex quibusdam. & in tex. & in glo. ibi signata. Si sciens se non debere soluit, non repetit, quia donare videtur ff. de condi. indeb. l. 1. & ff. de reg. iur. cuius per errorem. Aliud verò dicitur. indebitum per exceptionem, sed debitum iure naturali, siue ciuili, siue vtroque hæc exceptio, aut est temporalis, aut perpetua: si est temporalis, cessat repetitio. ff. de cond. indeb. quod in diem. & leg. nam & si maritus, & l. nā si cum moriat. Si verò exceptio perpetua est, distinguitur, aut est fauorabilis, aut odiosa. Si est fauorabilis, per errorem solutum repetit. C. ad Vellei. quamuis. & ff. de condi. in deb. qui exceptionem Si est odiosa, vt Macedoniani, quæ datur in odium creditoris, solutum non repetitur siue ignorātia iuris, vel facti. ff. de cond. indeb. qui exceptionem. & l. si is qui. Aliud est indebitum ad iuris rigorem seruandum. hoc sciens si sol uit, non repetit. ff. de cond. inde. iudex. & l. Iulianus. qa sñia de iure ciuili est, ideo ea q̄ iuris naturalis sunt tollere non pōt: quare si soluat, non repetit, vt l. Iulianus. Si verò incertum sit an exceptio sit temporalis, an perpetua procedatur, ac si esset perpetua, ff. de cond. indeb. suffi. it. Ciuilis tantum dicitur obligatio quando spe futuræ numerationis me chyrographo obligaui. Instit. de litterarum ob. in princ. Naturalis tantum, quæ re ipsa tollitur, vt puta numeratione pecuniæ: & iusto pacto & iuramento tollitur, sicut & numeratione pecuniæ. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Ber.

d Probare tenetur.] quia præsumitur eum debitū soluisse, nisi probet contrarium: quia non est verisimile quod aliquis diligens pecuniam suam iactet ff. de proba. cum de indebito. in respon. Et hoc intelligo de eo, qui maior est viginti quinque ann. secus in priuilegiatis personis, vt sunt pupillus, siue minor, mulier, miles, agricultor, & simplicitate gaudens. illæ enim personæ non tenentur probare pecuniam indebitam, sed ille qui recepit, debet probare pecuniam debitam fuisse. de probat. cū de indebito. §. sin autem.

e Conuincatur.] legitimis probationibus, ut ff. de proba. cum de indebito. §. sin autem. in princ.

f Probandi.] no. ita quòd onus probandi reo incumbit propter delictū inficiationis: a sic etiam actio legis Aquiliæ propter inficiationem crescit in duplum. ff. ad l. Aquil. inde Neratius § hæc actio. & alibi punitur inficiator. C. de non nume. pecu. auth. contra qui propriam, & in auth. de tri. & semis. § illud quoq;. coll. 3. Item cum est præsumptio contra reum, transfertur probatio in ipsum. C. de probat. siue possi letis. De hac materia dictū est supra vt ecclesiastica beneficia vt nostrum.

TITVLVS XXIIII.

De donationibus.

¶ Gregorius † A. Patricio Gallorum.

¶ Potest intelligi duobus modis. & secundum primum intellectum hoc dicit: Liberalis in donando existimat se debere quòd donat Vel sic secūdum alium intellectum. Promittentes aliquid donare, illud tamquam debitum adimplere tenentur.

DE DONATIONIBVS.

¶ Supra visum est de contractibus non gratuitis, restabat videre de gratuitis: ideò meritò subijcitur hæc rubrica de donationibus. Abbas.

De hac materia habetur 86. dist. non satis. & in aliis cap. ibidem. 16. q. 3. placuit. & q. 6. illud & q. 1. post. sslio nes. 12. q. 2. ecclesiasticis. si quis bonæ. & ca. religiosam.

† Libr. 12. in dict. 7. epistola 17. Aschel pidato patricio Gallorū. sed Raymundus A. solū scripsit.

a Concor. l. eius qui. ff. & ...

Prudentes.] Duo sunt dicta, quæ patent. Secundum ibi, Et nisi. Abbas.

CASUS. Si nobilis homo sponte donet aliquid alicui, æstimare debet se ad hoc teneri, & hanc legem sibi debet imponere, vt nisi amplius fecerit, & creuerit in beneficio, nil se credat fecisse. Nota, quod si aliquis nobilis tribuit, tanquam debitum peti potest. Item parū est dare, nisi datum augeatur. Item apud mentes nobiliū semiplenum donum videtur quod sine adiectione relinquitur.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

† ponit

† extimet.

† nec.

a Prudentes.] pone casum in hoc cap. per decre. quam habes infra de consecr. ecc. vel alta. cū sicut.

b Vt debere.] vnde dixit dominus: Beatius est dare quam accipere. 16. q. 1. prædicator. & infra de celebratione miss. cum Marthę. vnde Martialis coquus reprehendebat quendā qui tota die discurrebat p hospitia alio rum.

a Hæc glossula non est Bernar. nec ē in vetustis libris.

Branola tu comedis apud omnes, nullus apud te:

Alterius siccas pocula, nemo tua.

Aut tu redde vices, aut desine vel la vocari.

CAP. I.

Prudētes:[a] † & infra. ¶ Hanc sibi quodāmodo nobilitas legem imponit, † vt debere[b] se quod sponte tribuit, existimet: † Et nisi in beneficijs suis creuerit,[c] nihil † se præstitisse putet.

¶ Alexander tertius Parisieñ. episcopo.

¶ Non valet donatio, quam facit prælatus inconsulto capitulo, & in damnū ecclesiæ.

CAP. II.

Fraternitatem † tuā credimus nō latere, quod cum episcopus & quilibet prælatus ecclesiasticarum rerum sit procurator,[d] non dominus: conditionem † ecclesiæ meliorare potest, facere verò deteriorē[e] non † debet[f]. ¶ Accepimus aūt, quòd prædecessor tuus graues[g] donationes in reb. episcopatus fecit in detrimentum ecclesiæ, suis canonicis inconsultis[h] Vndè qm̄ donationes huiusmodi de iure non tenēt, indulgemus[i] † tibi, vt liceat donationes huiusmodi tā à clericis quā a laicis legitimè reuocare.

† In codice Barbatię ita: cōditioné ecclesiæ meliorem potest, facere verò deteriorē nō debet.

† al. non potest.

Dedecus est semper sumere, nilq; dare. Vinc.

c Creuerit.] saltem per bonam voluntatem: quia hilarem datorem diligit Deus; & qui dat propter præsentē pudorem, & rem & meritum perdit 23. q. 6. c. iam verò. §. ex his omnibus. a Tancr. vnde versus.

Da facie læta: sine lætitia faciei.
Si dederis, perdis rem, meritumque rei.

a Antiq. hic & de simo. & si quæstiones. dabant versus:
In poscente nouem, sex in donāte notanda:
Causa, fides, modus, & locus, & penuria tempus. Abba. deliberatas cū conditione petentis.
Mens hilaris, festina manus sit, sitque facultas.

Fraternitatem.] Tres sunt partes. In prima ponitur exordium, in secunda narratio: ibi, Accepimus. In tertia conclusio: ibi, Vnde Abbas.

CASUS. Episcopus Parisieñ. prædecessor istius, graues fecit donationes de rebus episcopatus in detrimentum ecclesiæ, inconsultis canonicis suis: petebat iste successor à Papa, vtrum posset eas reuocare: scribit ei Papa dicens, quòd episcopus & quilibet prælatus ecclesiæ procurator est. & non dominus & ideo conditionē ecclesiæ meliorem facere potest, deteriorem verò facere non debet: vnde donationes illæ iure nō tenent quare indulget, vt donationes illas tam a clericis quam à laicis debeat reuocare. Nota, quòd prælatus non est dominus, sed procurator rerum ecclesiæ. Item conditionē ecclesiæ meliorare potest, deteriorare non. Item donatio episcopi facta sine consensu capituli, non valet.

d Procurator.] prælatus enim ecclesiæ procurator est non dominus 12. q. 1. c. vlt. & q. 2. sine exceptione. 10. q. 2. casellas.

e Deteriorem.] sic supra de in integr. rest. cap. 1. sim. ff. pro empt. qui fundum. §. si tutor. & ff. de procu. ignorantis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

f Non debet.] in faciendo, sed omittendo tamen potest. 16. quæst. 3. placuit. & supra de præscrip. capitulo. 1. in faciendo etiā modi è, nam modicum donare potest si est consuetudo. infra ca. proxi. & in hoc differt à procuratore: quia procurator nil donare potest etiam generalissimam habens administrationem. ff. de procura. procurator tutorū. Al.

[Glo. seq. quærit, arg. pro & solu t. & allegat cōtrarium.]

g Graues.] ergo à contrario sensu si nō sūt graues, non reuocant quod v rum est. 7. c. proxi. T. Sed quid si per minutas, vel paruas donationes ecclesiam lædat vel modicum excedat? Videt quòd totum debeat reuocari. ff. de iur. patr. si libertus. § si quis plures. imo quod vltra licitū est, reuocat. arg. C. de dona. si quis argentum: §. in seruis autem 12. q. 2. si quos de seruis. imo vī quòd nō sit attendēda coaceruatio, sed singularis quantitas argu ff. de iurisdict. om. iud. si idē. argu. contra ff. de appel. si quis separatim. §. si quis cum vna. ff. de pact. si plures. Laur.

† al. indulgemᵒ tibi liceat

† vigor. Vuigorieñ.

¶ Idem Vigorieñ. † episcopo.

¶ In considerando an valeat donatio facta per prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci consuetudo. h. d. inhærendo literæ.

CAP. III.

Caeterum † si abbatē, donationem cū Priore & quibusdā de cōuentu, vel solū abbatem facere cōtigerit, & postea cōuentus pars reclamauerit; Datæ rei quātitas, & illius terræ cōsuetudo[k] (q̄ tamen sacris canonibus nō obuiet) est diligētius attendenda, & secū-

† C. 3. eo. tit. in 1 compi. & c. 3. eo. tit. ... confirmat ... compila ... Laurent. pars. 3. q. 3. ... integri ... solum quod ... to post ... cōcilio ... 6. c. 9. & pars 22. c. 3.

h Inconsultis.] maxime cum nec eorum consilio potest facere donationem damnosam ecclesię. 10. q. 2. hoc ius. § qui res. 12. q. 2. sine exceptione. Tanc.

[Glo. seq. recit. per obiectionem.]

i Indulgemus.] i. indultū esse ostendimus: qa de iure cōi hoc facere poterat, vt 35. q. 9. quod quis ommisit. ī. de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorum. & ī. de procur. c. 2. Similem indulgentiam habes ī. de iureiu. & si Christus. in fi. & supra de viu. pal. ex tuarum. Ber.

Caeterum.] Prælatus modicā rē ecclæ donare pōt, vbi hoc hēt consuetudo. ita cōiter summat. sed hęc summatio multum restringit litteram. Abb. Siculus. Et potest dici, quòd primò ponit factum ex quo tacita resultat quæstio. In secunda rn̄sio: ibi, Datæ rei. Imola.

CASUS. Abbas fecit donationem cū Priore & quibusdam de conuentu, vel solus abbas: postea pars conuētus reclamat & contradicit: quæritur quid iuris sit? Rn̄det, q̄ q̄titas rei donatæ & consuetudo loci dēt considerari in tali donatione; ita q̄ consuetudo non sit contra canones: & sm̄ hoc donum ratum debet esse vel irritū. Not. quòd consuetudo in donationibus debet obseruari. Itē quantitas rei facit donum licitum, vel illicitum.

k Consuetudo.] 1. dit. in his & c. catholica. ī. de his q̄ fi. a præla. si. conf. Cap. ea noscitur. & 9. q. 3. cōquestus. q̄ tñ non sit canonib. inimica, vt hic dicit, & ī. de re iudicū causa, 12. dis. sit sancta, & ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus.

[Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit. prima fuit Alani, secunda Lauren.]

a Ra-

a Ratum.] & ita vt q abbas possit facere donationẽ. Sed contra vt̃, quia nihil habet: ergo nihil dare potest. 1.q.7. Daibertum. 54. dist. abbati. & 14.q.2. quisqui ꝟ. de iure patro. quod autem. in fi. & ꝟ. de statu. ... chor ad monasterium. in fi. Item procurator e... non dñs. 12.q.1. si priuatum. ergo donare nõ potest. C. de adm. tutorum. non omni 1 & ꝟ. tit. ex. Dicit Ala. quod istud põt intelligi de paupertũ erogatione quã potest facere qlibet platus ecclesiæ, ita tñ q non proroget ad nimiã quantitatẽ, vt hic innuitur arg. 83. dist. nõ satis. ff. de offic. proconsu. solent. §. vlt. considerata consuetudine, & facultate ecclesiæ ꝟ. de cẽl. cum Apostolus. in fi. Vel et ã potest intelligi de vera donatione, quam põt facere platus 2. si cõsuetudo loci habet hoc: nã consuetudo loci dat iurisdictionẽ & liberiorem tribuit administrationẽ. ff. quod vi. aut clam. ꝑ habere. §. non tantum ver. hoc ita. & ꝟ. de his quæ fi. à prælat. si ne cõsen. cap. ea noscitur. ita tñ vt ecclesia enormiter nõ grauetur. ꝟ. c. proxi. Ber.

Consultationib⁹.] Potest diuidi: q̃a distinguit duo membra: Secundum: ibi, Si religiosis. quod determinat in ver. Ita quod. vel secundum Ioan. And. In prima ponitur consultatio decisa: In secunda distinguens responsio: ibi, Donationes: Imola.

CASVS. Aliquis patronus, vel prælatus concessit ecclesiam alicui clerico, viuente rectore illius ecclesiæ: quaeritur an talis concessio valeat? Respondetur, quòd nullius est momenti. si autem concessio fiat religiosis locis ab episcopo, vel ipsius auctoritate, tenet: sed persona, q̃ ecclesiam tenet sine assensu ipsius, remoueri non dẽt. Nota quòd ecclesia non vacans priuatæ personæ cõcedi nõ potest: Item ecclesia concedi potest locis religiosis, viuentibus personis ear... quod verum est auctoritate episcopi. Item nullus sine culpa iure suo priuari debet.

b Viuentibus.] supra de concessione præbendæ. c. 1. 2. & 3. & c. vlt.

[Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem, & remittit.]

c Auctoritate.] aliter non valerent. infra de iure patr. quòd autem. in fine. & c. nullus. cõtra infra de iure patr. illud. Quidam dicunt quòd patronus sine consensu episcopi ius patronatus potest donare loco religioso: & sic loquitur contrarium: ecclesiam verò non, vt in primis concor. vt hic. De hoc dicetur in cap. illud. Ber.

d Spoliari.] quia sine culpa sua non est aliquis beneficio suo spoliandus. ff. de const. cognoscentes. & 56. dist. satis peruersum. & 16. q. vlt. inuentum. 4. Bern.

dũ hoc est donum ratum a vel irritum iudicandũ.

¶ Idem abbati sancti Alberti.

Ecclesia non vacans in beneficium concedi non potest: sed in proprietatẽ sic, de auctoritate tamen episcopi. & sine preiudicio prelati.

CAP. IV.

Consultationibus: † & infra. ¶ Donationes verò vel cõcessiones ecclesiarum, si quæ fiant priuatis personis, viuentibus b illis, qui ipsas ecclesias possident, nullius debent esse momenti. ¶ Si religiosis fiant locis ab episcopo, vel eius auctoritate, c ratę debẽt haberi. Ita quod personæ, quæ iam dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu, eis in vita sua non debeant † spoliari. d

¶ Innocentius iij. episcopo Floren.

Non obstante iuramento de non infeudando de nouo, prælatus integrare potest feudum, si appareat vasallum in mensura fuisse deceptum.

CAP. V.

Per † tuas litteras proponere procurasti, q cum quidã nobiles Florentini tẽpore schismatis † episcopum Florentinum in domo sua tenuerint: idem episcopus sedata schismatis tempestate, de mandato Alexãdri Papæ quattuor modios terrę in feudum cõcessit e eisdem: & successor ip... us (prout est moris f) de certo g feudo p̃fatos nobiles inuestiuit. Verum cũ ipsi assignatã terrã mẽsurari fecissent non nisi duos modios inuenerunt, h feudum integrari cum instantia postulantes: super quo dubitas, eo quod nõ sũt in possessione i ipsius, ne de nouo k videaris illud conferre: & infra. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod ecclesia in actibus

Per tuas.] In prima consultatio: In secunda responsio: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quidam nobiles Florentini, tempore schismatis tenuerunt epm Florẽtinum in domo sua: sedato schismate eps de mandato Alexandri Papæ, dedit in feudum prædictis nobilibus quatuor modios terræ: & successor ipsius præfatos nobiles de certo feudo inuestiuit: sed cũ ipsi terrã illam mensurari fecissent, non inuenerunt nisi duos modios; vnde petebant feudum illud sibi redintegrari. dubitabat episcop⁹ an posset, cum nõ essent in possessione illius, ne de nouo videretur cõferre: Cõsultus Papa respõdet, quòd ecclesia in actibus suis nõ debet fraudem adhibere, vel dolum: vnde secure poterit feudũ integrare, cum terra quatuor modiorũ illis fuerit assignata. Nota, quòd episcopus ratione seruitii personæ suę pstiti, potest rem ecclesiæ infeuda re: Item ex inuestitura nanciscitur q̃s possessionem. Item ecclesia in factis suis non debet fraudẽ, vel dolum adhibere. Item beneficium promissum redintegrari debet, non minui.

e Concessit.] sicut & Papa quandoque concedit priuilegiũ ob gratiam præstiti obsequij. 25. quæst. 1. capitulo vlti. circa fi. Lau.

f Moris.] & etiam iuris, vt in constit. Friderici imperialem. §. præterea.

g De certo.] id est, de certa terra non mensurata, vt infra dicit Bern.

[Gl. seq. distinguit, an quis decipiatur in quantitate rei, aut in quantitate pretij.]

h Inuenerunt.] Nota, quòd vbi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplemẽtum, etiam si deceptio fuerit citra dimidiam rei: quod verum est, nisi fuisset terminus appositus ad mensurandum rem illam: quia tunc vltra terminum non audiretur: & nisi qui rem accepe... rit, renunciauerit de quantitate ff. de contrah. empt. qui fundum. secus si decipiatur in pretio: quia toleratur vsque ad dimidiam iusti pretij. supra de empt. & vendit. cum dilecti. & c. cum causa. C. de rescind. vend. l. 2.

i In possessione.] ergo non adipiscitur quis possessionẽ ex inuestitura. ꝟ. de his q̃ fiunt a maio. p. Ca. q. ex ore.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

k De nouo.] quia forte iurauerat non infeudare de nouo; sed hoc non obstat: supra de feud. ex parte. & ꝟ. de censi. cum venerabilis. quia non dicitur nouum quod ab alio fuit factum. Item alia ratione, quia licite potuit perficere donationem, licet eam non potuerit inchoare. ꝟ. de di... datis, consuluit. & ff. de noui oper. nunc. leg. ... opus.

† Cap. 2. com. tit. in 3. compilat.

† Schismata q̃ varijs tpibus ecclesiã Dei infestarunt, enumerat Turrecremata in summa, de eccles. lib. 4. par. 1. cap. 9. id verò cui⁹ hic fit mentio, contigit circa annum Dñi 1160. inter Alexãdrum iij. & Octauianũ, & alios, vt de Turrecrematã præcitato loco in schismate, 19.

5 De iure cõi per resti tutionis tamen bñficiũ etiã eo casu consuli posset s̃m Phil. de tesl. in reg. c. 1. Ioa.

suis, fraudem [a] non debet aliquã adhibere: Respondemus, quod feudũ ipsum secure poteris integrare: [b] cum terra illa quatuor mediorũ ipsis fuerit assignata. [c]

¶ Idem R. † de Burg. & G. Berbur. Abbatibus.

¶ *In donationibus plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximã donationem tantum respicit, hoc dicit, & est casus singularis.*

CAP. VI.

CVm † dilecti filij Abbas & monachi de Melios proposuerint coram nobis quod nobilis vir Alanus quasdam terras à patre ipsius eorum ecclesiæ in eleemosynã † assignatas, violenter redigere cupiat in forestã: [d] & infra. ¶ Mandamus, quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, appellatione postposita procedatis: cũ ex tenore instrumẽti euidenter appareat, † quod hæc fuit mens & intentio [e] donatoris, vt clausula, de foresta, † quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem [f] donationem, quæ tam libera & pura fuit, vt immunis esset a † vexatione & cõsuetudine sæculari, sed ad inferiorem concessionem, quæ pensionem & determinationẽ habet ĩsertam, iuxta sanum referri debeat intellectũ: qa in cõtractibus plena, [g] † in testamentis plenior, [h] in beneficijs quoque plenissima [i] est interpretatio adhibenda.

¶ Idem episcopo Heliensi. †

¶ *Si episcopus in ecclesia quã de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos prouentus, illos donasse videtur alioquin omnes prouentus præter cathedraticum, cedũt pio loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse iuspatronatus.*

CAP. VII.

PAstoralis † officij: & infra ¶ Tua nos duxit

---

§. opus non uni. ff. de don. inter vir. & vxo. si donatæ §. si sponsus. nihil enim nunc dat, sed datum declarat, vt ibi dicitur. ff. de testam. hæredes palam. §. 1. Item quia multa permituntur fieri ex prioris actus consequentia. C. ad Velle. si mulier. 2 & ff. de minorib. l. 3. §. scio. quia de mandato Papæ, hoc factum fuit ab initio. Ioan.

a Fraudem.] sic 20. quæst. 3. constituit. & supra de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilecti arg. nec ecclesia debet alicui inijcere laqueũ. 27. q. 1. de viduis.

b Integrare.] sim. ĩ. de solut. c. 1. & ĩ. de præb. vacante. c. cũ causam quia adiuuari bñficijs nos oportet, non decipi. suprà de cõmod. c. vnico. & ff. eo. in commodato. §. sicut, in fine. si. 25. q. 2. quæcunque. Io.

c Assignata.] licet nõ tanta inuenta. B.

CVm dilecti] Clausula onerosa post duas, vel plures donationes posita, proximã tantum respicit, non superiorem, quę habet suam clausulã h. d. & est hæc lectura etiã notabilis: tamen nõ est hoc speciale in donatione, sed idẽ est in qualibet clausula apposita in fine cuiuscunq. dispositionis. In prima ponitur iudicum decisa consultatio. In secunda Papæ responsio: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidã nobilis contulit quasdã terras purè & simpliciter sine aliqua conditione pro remedio animę suę in eleemosynam monasterio de Melios. Item aliam terram dedit eidem monasterio sub conditione pensionis, vt si forte pensio debita non solueretur redigere posset terram illam in forestam. Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per uiolentiam redigere in forestam; super hoc causa fuit commissa iudicibus: iudices examinato negotio dubitauerunt pro qua parte deberent ferre sententiam: remiserunt causam instructã cũ instrumẽto donationis ad Papam. Rescribit Papa eisdẽ iudicibus, mãdans, quatenus pro monasterio ferant sñiam appellatione remota: quia ex tenore instrumẽti apparet, ꝙ ista fuit intentio donatoris, ut clausula illa, de foresta, quę ponitur in fine instrumenti, non debeat referri ad primam donationem, quæ libera & pura fuit ab omni cõsuetudine sæculari, sed respiciat inferiorẽ concessionem, quæ habet pensionem insertam secundum rectum intellectum: quia in contractibus plena debet interpretatio adhiberi, in testamentis plenior, in beneficijs plenissima. Nota, quod donationem a parte factam filius non potest reuocare. Item quando dubitatur de intentione testatoris, uel donatoris, & ipse decessit, recurrendum est ad superiorẽ, & eius interpretatio tenenda est super hoc. Item in donationibus ad intentionem donatoris recurrendũ est. Item determinatio quæque respicit proxime posita, ꝗ̃que alia. Item nota regulam, ꝙ in cõtractibus plena, in testamẽtis plenior in beneficijs plenissima dẽt interpretatio adhiberi.

d Forestam.] foresta est locus in quo feræ includuntur, & habet quis vsum venandi. Vinc.

e Intentio.] & sic semper recurrendum est ad intentionẽ donantis siue scribentis supra de rescript. ad aures. & supra de præben. c. vlt & cap. cum causam. & ff. de verborum oblig. in conuentionibus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f Ad superiorem.] sed quare non spectat determinatio ad omnia pcedẽtia vel sequẽtia. ĩ. de appell. secũdò requiris. & ff. de leg. 3. si quis, in prin. ff. de leg. 1. talis scriptura. §. vlt. & l. sequ. Sed hoc ideo dicit, quia verba donationis largissimè interpretãda sũt, vt hic dicit: quia plures fuerunt hic donationes vna pura, & sine aliqua ꝯditione, de qua dicit; & altera sub cõditione, quã respicit clausula illa, de foresta. forsitan ꝯditio apposita erat ĩ vltima donatione, vt posset ibi habere vsum venandi, & illam cõditionem volebat nobilis iste referre ad primã donationẽ vt sic clausula illa, de foresta, respiceret omnia præcedentia. ADDITIO. Scilicet, vt liceret sibi & hæredib. suis, possessiones illas, quandocunque vellent, redigere in forestam.

g Plena:] C. quæ res pign. oblig. pos. l. vlt. ff. si certum pet. l. 3. verumtamen si vinum quod est in dolio venditum fuerit, hoc videtur actum [illegible] in tempore competenti, expediantur dolia propter nouam vindemiam. ff. de peric. & commo. rei venditæ. l. 1. in fi. & l. 2.

h Plenior.] ff. de reg. iur. in testamentis. ff. de vi. & tri. lega. l. 3.

i Plenissima.] ĩ. de verb. sign. olim. 16. q. 2. visis. & q. 3. frater noster. ĩ. de deci. ex parte ĩ. de priuil. quia circa. & 2. q. 3. si quem. § notandum. in fi. ff. de iu. immu. l. 3. C. de vsuf. antiquitas. ff. de cõst. prin. l. beneficium.

PAstoralis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Eps de consensu patroni concessit ecclesiam quandam quibusdam religiosis sub hac forma; Concedimus vobis talem ecclesiam; quæritur utrum eo ipso videatur in eorum usus fuisse concessa, uel solummodo ius

---

3 Si mulieri suscipiẽti alienã obligationẽ succurrit p̃ Velleianũ, creditori in pristinũ debitorẽ restituit actio. Ioan. And.

† al. ita: R. G. de Burg. & G. Burge abbatib.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpilatione. Ad materiã uide Felin. in c. causam. de rescript. adde Barto. in l. si. ff. de reb. dub. & in l. si idem §. si. ff. de iurisdi. omniũ iud.

† eleemosynas

† apparet

2 De[...] de b[...] per H[...]

† Fore[...] uolgo [...]

† ab om[...]

† Adde [...]

† Helie[...]

3 De mat[...]

† Cap. 4. [...] tit. in 3. cõ[...] pilatione

Relat[...]

do ius patronatus? Rñdet q̃ si eps illam ecclesiã illis conferat de consensu patroni, patronus vr̃ cõferre quod suum est, scilicet ius patronatus, & eps cõferre vr̃ quod tẽpaliter obtinet in ipsa ecclesia, vt si aliquam portionẽ fructuum eiusdem ecclesiæ pcipiat, portio illa cõuertatur i eorũ vsus. Si verò de fructib⁹ illius ecclesię nullã pcipit eps portionem, oẽs ꝓuẽtus pter cathedraticũ cõuertunt in vsus monachorũ: sed vt epi donatio sit legitima, consensus capituli ẽ re q iredus. Nota q̃ quædã sunt, quæ in generali concessione nõ trãseũt, inter quæ est cathedraticum. Itẽ donatio epi nõ valet sine cõsensu capituli. Itẽ cõsensus capituli valet, licet tpe cõcessionis non sit pstitus. vñ nota, quod ad initio non valet, ex post facto conualescit.

[Glo. seq. alle. 4. cõcor. & vnum ɔ̃riũ, deinde quærit, & soluit.]

a Suum.] qui ergo cõcedit ecclesiã, qđ suum ẽ, intelligitur concessisse. ¶. de iure pa. quod aũt. §. j. ff. de ɔ̃hen. emp. q. tal ernas. ff. de leg. 1. si domus. §. vlt. ff. de vsu & habit. si ita. Arg. ɔ̃ ff. de leg 2. l. Meuius. §. vlt. Sed quid si laic⁹ concedit ecclesiã de consensu epi? In eo casu non vr̃ epi aliquid cõcessisse, sed donationem laici tantum ratam habuisse, in eo quod laicus donare potuit. ¶. de iure pat. quod autem. Ioan.

[Glo. seq. reprobat opinio. & dat duo similia, alleg. pro opinio. illa quatuor iura.]

b Temporaliter.] per hoc reprobatur qđ dici consueuit 16. q. 2. c. 1. scilicet, q̃ idẽ est si eps concedat ecclesiã cũ omni iure suo, vel simpliciter dicat; ɔcedo vobis ecclesiã nostrã: nã vt hic patet, aliud iuris est hic in vno, & aliud in alio: sicut aliud est, si qui ɔ̃hunt societatem simpliciter, aliud si ɔ̃hunt societatẽ omniũ bonorũ. ff. ꝓ socio. l. 3. §. 1. & l. coiri societatem, sicut aliud est dicere, à munere: & aliud, ab oĩ munere. 1. q. 1. sũt nõnulli. Arg. ɔ̃. 31. q. 1. qđ si dormierit. ff. de seruit. si cui. ¶. de iu. patro. ex litteris. ff. de ɔ̃hen. emptio. ff aquæductus Io.

[Glo. seq. ponit dictum, soluit. obstaculum, demum obijcit, & soluit.]

c Cathedraticum.] si ita generaliter dat eps ecclesia: tunc etiã dedisse intelligitur ius instituendi. 12. q. 2. visis sed quantumcunq; generaliter eximat ecclesiã à se, semper intelligitur sibi correctionem retinuisse, vt in c. visis & procurationem, & visitationem. ¶. de censibus. cum venerabilis. & cathedraticum, vt hic. nec obstat, ¶. de relig. domi. constitutus vbi dicitur, q̃ episcopus in totum possit eximere ecclesiã: quia illa donatio fuit confirmata ex certa scientia per dñm Papam; sicut vides q̃ quantuncunq; generaliter patronus remittit ius patronatus, iura quædam tñ retinet in liberto. C. de bonis liber. l. vlt. & mirum videtur, q̃ eps plus intelligitur dedisse quando minus habet. a sed hoc ideo est quia donationem interpretari debemus, vt potius valeat q̃ vt pereat. ¶. de priuileg. in his. & ¶. de verb. signi. abbate. & ff. de reb. dub. quoties. & ¶. de fide instrum. inter dilectos. Io.

d Capituli.] aliter non valeret. ¶. de his quæ fiunt à prala. cũ nos. & ca. tua. & c. pastoralis. Bern.

discretio † consulendos, si eps consentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam cõcedẽdo, hac vtatur simplicitate verborum: Concedimus vobis illam ecclesiam: verùm eo ipso videatur in eorũ vsus fuisse concessa, vel ius tantummodo patronatus? ¶Nos autem inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod si episcopus ecclesiam illis cõferat de cõsensu patroni, profectò patronus quod suum [a] est cõferre videtur, ius videlicet patronatus: † & eps quod tẽporaliter [b] obtinet in eadem: vt si fructuũ eiusdem ecclesię aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio conuertatur. Quòd si ex ipsius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes prouentus pter cathedraticum, [c] in eorũ vsus credimus conuertẽdos. Sed vt episcopi donatio sit legitima consensus est sui Capituli [d] requirendus.

¶ Idem Florentiñ. & Fesulañ. episcopis.

¶Possũt hospitalarij in præiudicium suum, se & domũ suam alteri religiosę domui subijcere & donare. hoc dicit secundum intellectũ glossa.

CAP. VIII.

INter † dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri, ac fratres hospitalis, sancti Allucij, super eodem hospitali quęstione suborta, cum ijdem hospitalarij super possessorio, qđ semel & iterum quæstionem intentassent, ipsi ɔ̃riã sniam reportarũt: tãdem ad petitoriũ recurrũt, & proponẽtes in pñtia papæ, q̃ G. rector & fratres & patroni hospitalis sancti Allucij, habito cõi tractatu deliberauerũt ipsũ hospitale supponere hospitalarijs su prædictis cõmittẽtes in hoc trib⁹ ꝓcuratorib. vices suas, vt qđ super hoc per eos fieret, approbarent; illi ꝓcuratores cum hospitalarijs taliter statuerũt, vt aliqui mitterentur ad ipsum hospitale. qui eorum nomine reciperent assignationem ipsius: duo missi ad ipsum hospitale fuerunt, qui receperunt donationem & assignationem hospitalis à magistro & procuratoribus, & alijs fratribus hospitalis. Ex aduerso respondebatur, quod prædicta donatio non valebat: quia donatio illa facta fuerat à prædicto rectore: & fratribus paucioribus periuris & excommunicatis, multis ex alijs fratribus inconsultis; & in fraudem plebani de Piscia, qui super ipso hospitali contra eos mouerat quæstionem: dominus Papa his & alijs intellectis, considerans quod fratres, & patroni sancti Allucij pro se, imò potius contra se suam turpitudinem allegabant, excõmunicationem scilicet periurium, & fraudem ab ipsis commissam, & intelligens donationem, ab ipsis factã, puram & simplicem extitisse. quia deceptis, & non decipientibus iura subueniunt, & per ea quæ proposita sunt, contra proprium factum defendere se non possunt: adiudicauit hospitale prædictum cum omnibus pertinentijs suis hospitalarijs sancti Sepulchri; ita tamen quod per hanc sententiam nullum præiudicium generetur diœcesano episcopo & plebano de Piscia: cum res inter alios acta, alijs obesse non debeat. Nota, quod licet quis succũbat in possessorio, nihilominus potest intentare petitorium. Item allegans turpitudinem suam non est audiendus. Item deceptis & non decipientibus iura subueniunt. Item res inter alios acta, alijs non præiudicat.

I Nter.] Potest legi hoc cap. intelligẽdo. q̃ istud erat hospitale priuatũ. Et quatuor sũt partes. In prima actorũ petitio. In secũda: ibi. Procurator eorũ responsio. In tertia: ibi, Attẽdẽtes causę diffinitio. In quarta: ibi, Ita q̃ protestatio, & ipsius responsio. Abb. Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Sepulchri, & fratres hospitalis sãcti Allucij vertebaẽ quęstio super hoc hospitali, cũ hospitalarij sup possessorio semel & iterum quæstionem

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Hoc facit vnũ q̃tradit Bar. in l. fin. ff. de actio. empt. & Oldra. cõsilio 264. an vna ciuitas possit alteri subijci.

a Dissimilibus.] quod licitè fieri potest, vt nunc agatur de adipiscenda possessione, quam nunquam habuerunt, & postea de recuperanda. sic ff. de acq. possess. naturaliter. §. nihil. & eadem res diuersis causis peti potest. ꝫ. de iudiciis. examinata, & ꝫ. de causa possessionis. c. vlt. & C. de petitione hæreditatis. hæreditas. 1 ff. de exceptio. rei iudicatæ. cũ quæsiit. & l. an eadẽ. Ioã.

d Ad petitorium.] ꝫ de causa possessionis, pastoralis. & ꝫ. de testib. significauerũt. sed ibi conuerso modo.

c Eorũ nomine.] talia enim possũt fieri per procuratorem ꝫ. de præb. accedens. & ꝫ. de præscrip. si diligenti. Ioan.

d Quæstionem.] & ita rẽ religiosam transtulerunt in aliũ: vnde non valuit trãslatio. C. de litig. l. 1. 2 & C. cõi diuidũ. l. 1. in fi. & ꝫ. vt lit. pẽd. ecclesia, & 12. q. 1. §. res litigiosa. vi[illegible] te seruatur ius suũ plebano de Piscia super hac quæstione. in fi.

[Gl. seq. ponit bro car. ad primã partẽ negatiuã, alleg. 7. iura, ad contrariã quinque. & soluit. Ioan.]

e Turpitudinẽ allegabant.] arg. ꝙ allegãs turpitudinem suã non est audiendus. 3 C. de seruo. pig. da. ma. si creditorib. C. de reuo. don. cum profitearis. C. de trã sac. transactione fini ta. ff. de lega. 1. l. si ser uus plurium. §. 1. 15. q. 3. nemini. & ꝫ. de concess. præben. cum sup quæstione. & ꝫ. de testi. sicut. Argu. 5 C. de lib. cau. l. 1. & l. interrogatã. Et 35. q. 3. extraordinaria. & ꝫ. de re iudi. lator. & c. consanguinei. 4 Solu. generale est illud, ꝙ allegãs turpitudinẽ suã non auditur. ff. de ꝯdi. ob turp. cau. l. 2. & 14. q. 5. nõ sane. 5 Argu. nisi vbi vertit periculũ animæ, vt i c. lator. & c. consãguinei. vel nisi propter fauorẽ ecclesię 35. q. 9. qd̃ qs commisit. vel fauore libertatis, vt in l. interrogatam.

f Deceptoribus.] ꝫ. de rerum permu. cum vniuersorum & C. si minor se ma. dixe. l. 2. ff. ad Velleianum. l. 2. §. 1.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

2 Hæreditatẽ ex vna causa petitã, ex alia petere possum. Io. And.

† contracta

1 Actiones vel res litependẽ. in cõ sanguineos, vel extraneos donatione, emptione, vel alio titulo transferẽdæ nõ sunt. Io. And.

† reciperent

3 Vide Alex. in l. iusiurandũ. §. pcurator. & ibidẽ Iasonẽ. ff. de iureiurand.

4 Et ꝫ. de p sũp. tertio. vbi etiã de hoc. Io. An.

5 Vide de hac materia Bar. i l. si cõ fessus. ff. de susto. reo.

iterum, ex causis tamen dissimilib.[a] intentarũt, contrariam sententiã reportassent: deniq; ad petitoriũ[b] recurrẽtes, proponere curauerũt, quod cum G. quõdam rector, & fratres, ac patroni eiusdẽ hospitalis, habito cõi tractatu † deliberassent, hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis: commiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas; cõiter statuentes, vt quod per ipsos fieret, acceptarẽt: qui cum eisdem taliter statuerunt, vt ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum[c] nomine, acciperent † assignationem ipsius. cum autem duos illuc de suis fratribus transmisissent, ipsi donationem, & assignationem hospitalis, tã a magistro, quàm a supradictis procuratoribus, et alijs eiusdẽ domus fratribus receperunt: & infra. ¶ Procurator autem partis alterius ex aduerso respondit, quòd prædicta donatio debebat nõ immeritò retractari: quoniam multis ex fratribus inconsultis, a prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris, de re litigiosa in fraudẽ plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat quæstionem,[d] fuerat celebrata: & infra ¶ Attendentes igitur, qd̃ fratres, & patroni sancti Allucij pro se, immo potius contra se turpitudinem[e] allegabant, videlicet, periurium, excommunicationem, & fraudem, non vtique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam, puram ac simplicẽ extitisse: quia non deceptoribus,[f] sed deceptis iura subueniunt: vnde per ea, quæ superius proposita sunt, se contra factũ proprium legitimè defendere nõ valebant: hospitalarijs sancti Sepulchri adiudicare[g] curauimus: ita quod per hanc sententiam diœcesano episcopo, & plebano de Piscia, nullum præiudicium[h] generetur; cum res inter[i] alios acta, non debeat alijs præiudiciũ generare. †

¶ Idem episcopo S. Andreę.

¶ Donatio quinquagesimę vel centesimę quã facit episcopus cũ graui ecclesię suę detrimento, potest legitimè reuocari: nec etiã potest vltra quinquagesimã vel centesimam conferre, etiam cessante lęsione ecclesię sine auctoritate superioris.

CAP. IX.

APostolicę † sedis oraculo: & inf. ¶ Inquisitioni tuę taliter respondemus...

g Adiudicare.] sed qualiter poterant isti se supponere, cũ talia ad epm̃ spectẽt. ꝫ. de excess. pl. sicut vnire & arg. ꝫ. de cõsue. cum dilectus. nec enim aliquis potest eximere se à iurisdictione sui prælati ꝫ. de foro compet. si diligẽti. & c. significasti. Rñdeo, licet isti nõ potuerint se subijcere, tñ per ea lẽ subiectionẽ sibi poterat fieri pjudiciũ, sic ꝫ. de renũ. qd̃ i dubijs. & 7. q. 1. si qs pbyter sub cõditione, tñ põt se subijcere, vt ꝫ. de rest. spoliatorum. olim. Itẽ psonas suas possent subijcere. ꝫ. qd̃ metus causa. cum dilectus. Io.

h Præiudiciũ.] & sic ꝫ. de capellis monachorũ. c. 2. & ꝫ. de re iudicata. suborta.

i Inter alios.] de fide instru. inter dilectos. & ꝫ. de re iud. c. penul. vbi ponit hæc regula, & ibi de hoc.

APostolicæ.] Primo ponitur consultatio. Secundo rñsio ibi, Inquisitioni. Et i primo repetit ius antiquum. Secundo illud declarãs soluit propositam quæstionẽ. ibi, Hoc. Abbas.

CASVS. Epi suę cessiuè locis religiosis de redditib. ecclesiarũ suarũ conferẽt vltra quinquagesimã portionẽ, quãq; vsq; ad tertiam vel quartam partem: quærebatur vtrũ successores possent reuocare quod vltra quinquagesimam datum ẽ? Ad hoc rñdet Papa, licet sit diffinitum i canone, vt si aliquis eporum in parochia sua voluerit cõstruere monasterium, & ipsũ dotare de reb. ecclesiæ suę, non amplius cõferat q̃ quinquagesimam portionẽ cẽsus ipsius ecclesiæ. si vero ecclesiã secularẽ vellet facere monasteriũ, vel eã ampliare ꝓ suis sepulturis, nõ amplius ei cõferat q̃ centesimã partẽ cẽsus ecclesię, cui fecit: hac eq̃tate seruata, vt cui tribuit, ꝫpetẽs subsidiũ cõferat: & cui tollit, dãna grauia non infligat: ita tñ ꝙ vnũ de pdictis remunerationibus, quã voluerit, tñ assumat: & hoc seruandum est, ꝙ vous eps, vel alius non debet vltra quinquagesimam, vel centesimam portionem conferre; sed nec tam-

† Vide 1. sanctione. de pac. & si petere. ꝫ iud. & l. vn. ff. de pa.

† Capella. 11. 1. 16.

nec tñ, vel etiam minus cũ graui detrimento ecclesiæ suæ, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiuè eidem ecclesiæ uel diuersis: vndè quicquid cum graui detrimento, siue de possessionib. siue de prouentibus ad ecclesiã cathedralẽ, uel mensam epi pertinentibus constiterit esse collatũ, poterit legitimè reuocari, nisi pscriptione, vel alia legitima exceptione hmôi actio excludatur. Tñ lẽ rñ lex quasi tacitæ qõni: diceret aliquis: non videtur quod collatio quinquagesimæ, uel cẽtesimæ partis possit graue dãnnũ inferre: & ipse rñ let, si uc semel tñ id fiat, siue pluries ex varijs circumstantijs potest deprehẽdi esse ualdè damnosum, & hoc potius potest cognosci ipso facto q̃ p aliquod statutum: & ita nec quinquagesima, nec cẽtesima debet cũ graui damno concedi, semel aut sæpe. Si verò intantũ abundet eps, vt sine dãno ecclesiæ suæ amplius q̃. quinquagesimã, vel centesimam possit cõferre necessitati alterius ecclesię licet per se nõ debeant excedere summam à canone cõstitutã, tñ de superioris auctoritate pôt etiam in maiori summa necessitati alterius ecclesie subuenire. Not. q æquitas est seruanda non solum in iudicijs, sed etiam in donationibus. Item donationẽ potest eps facere non tñ de rebus episcopatus, sed etiam canonicorum. Item non solum de prouentibus, sed etiam de possessionibus. Item successor potest reuocare donationem factam a prædecessore, si vergat in damnum ecclesiæ. Item in donationibus valet præscriptio. Item hic probatur, quod episcopus potest conferre quinquagesimam, vel centesimam portionem. Item licet aliquid præsumatur prima facie non esse damnosum: tñ probatio admittitur in contrariũ. Item quãdã me lius sciũtur ipso facto, quã iuris expressione: Itẽ sũmam taxatam à canone potest prælatus in donatione excedere. non tñ propria auctoritate sed superioris.

Respõdemus,[a] quod licet sit in canone[b] † diffinitum, vt si quis episcopo ũ in parochia sua monasteriũ cõstruere voluerit, & de rebus eccle siæ cui præsidet ipsum dotare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam, ecclesiæ[c] uerò quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partẽ census ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri:[d] Quia tamẽ in eodem canone consequẽter adiungitur, vt † hæc tẽperamẽti æquitas obseruetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit, dãna grauia non infligat: ea quidem cautela seruata, vt vnam tãtummodo, quæ placuerit ex his duab. remunerationem assumat. Hoc semper est obseruãdum, quod vnus episcopus uel alius non solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus cũ graui ecclesiæ suæ detrimento conferre: siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiuè, eisdem † vel diuersis ecclesijs cõferẽdo. undè cum graue detrimẽtum siue de possessionibus, siue de prouentibus ad episcopalẽ mesam, vel cathedralem ecclesiam pertinentibus, in quãtalibet portione cõstiterit esse collatum, poterit legitimè reuocari:[e] nisi præscriptione,[f] vel alia exceptione[g] legitima, actio huiusmodi excludat. Nã etsi[h] prima facie p̃sumat, q collatio quinquagesimę vel cẽtesimæ partis, graue non iferat detrimẽtum: quia tamen non solum si sępè li. sufficit enim à iure semel concessũ fuisse. ff. de condi. iustitu. quæ sub conditione, §. vlti. & ĩ. de his quæ fiunt à præla. sine consensu capituli, pastoralis. vbi de hoc, quæ uidentur determinare hanc dubitationem. & ĩ. c. vbi dicit; p se nõ debet excedere, & c. ergo per se illã pôt ɔcedere: 1 quia quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. dist. qualis, & ĩ. de præsumpt. nonne. & ĩ. de his quæ fi. à præla. sine cons. capituli, cum Apostoli ca. in fin. 2 Et in alienationib. semper dr q consensus capituli requiratur. ĩ. eod. pastoralis. 12. q. 2. siue exceptione. & sup. de his quę fi. à p̃la. sine cõsensu capituli, cũ nos. Quidã dicũt ut Lau. & T. & Io. super illo c. bonę rei. q hãc donatiõẽ facere dẽt de ɔsẽsu capituli, argumẽto illi9 cap. 12. q. 2. si eps Hug. dicit q hoc pôt fieri de cõsẽsu clericorũ, & tũc post mortẽ epi nõ reuocatur: uel sine consensu clericorum, & tũc reuocat post mortem epi per successorem. Et ista quinquagesima, uel cẽtesima intelligenda est quo ad fructus tñ: & hoc patet ex uerbo illo, quinquagesimã, uel cẽtesimã p̃tẽ census, ita ĩtelligit Hug. su ca bonæ. & de fructi b9 formata fuit qõ. Sed ɔ dicere vr inferior lra, vbi dicit: siue de possessionibus, &c. Io. intelligit, ɔ q etiã de possessionib. & ppetuò possit donare cẽtesimã, vl quinquagesimã. & hoc satis pt cõcedi. Et est argumẽtũ vbi dicit nisi legitima pscriptione, & c. ita tamẽ hoc facere pôt, siue de redditibus, siue de possessionibus, q ecclesia nõ lædatur. B.

[Glo. seq. inchoat casum.]

a Respõdemus.] quæstio fuit de hoc: qñq; epi successiue locis religiosis de redditibus ecclesiarum suarũ conferunt vltra quinquagesimam portionẽ qñque vsque ad tertiam, vel quartam partẽ. quę rebatur vtrum successor possit reuocare quod vltra quinquagesimam datum est? Ad hoc respondet Papa prout sequitur.

b In canone.] 12. q. 2. bonæ rei.

c Ecclesię.] sęculari iam constitutę.

[Gl. seq. recit. per q. an sine consensu capituli, &c. tenet q sic ponit opinio: contrariam, & opinio. Hug. mediam. Secũda pars recitetur per quæstionem, an de fructibus, vel etiam de possessionibus, ponit duas opiniones, & secundam approbat.]

d Elargiri.] hoc potest facere sine consensu capituli.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

e Reuocari.] hic rñdet quæstioni, q reuocabitur tantum ultima, si plures fuerint factæ alienationes. ff. de iure patro. si libertus. §. 1. si vna tãtũ fuit & enormis, de ipsa detrahetur quod plus est 12. q. 4. si quos de seruis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f Præscriptione.] sed videtur q hoc stare non possit, quia dicit lex. Qui ɔ leges mercat, malę fidei possessor dicitur: & ideò non [illegible]bit. G. de agri. & censi. quemadmodum. lib. 11. & nulla temporis longitudo iuuat malę fidei possessorem. ĩ. de præscriptio. vigilanti. & cap. si diligenti. & capit. quoniam omne. & iuris ignorantia non prodest in vsucapionę. ff. de iur. & fac. igno. iuris ignorantia. ff. de vsuca. nunquam. Respõdeo, hæc est ignorantia facti, & non iuris. facti. n. quæstio est, utrũ, lædatur ecclesia grauiter, & ideò ecclesia quæ recipit, cum habeat titulum & bonã fidẽ, præscribere potest, secundum quod dicit T. quia hæc donatio permissa est per canonem illum bonæ rei. sed in alijs exceptionibus loquuntur prædicta iura. Bern.

g Exceptione.] puta, rei iudicatæ. ĩ. de re iudi. cum inter vos. & ff. de excep. l. 2.

h Nam etsi.] responsio tacitæ quæstionis.

1 Imò [illegible] p se suã facere potest sine capitulo, cũ non sit ibi totus, cum mẽbra deficiunt. de his q̃ fiũt à pla. nouit. & ca. quãto. secundum Hostien. Ioan. And.

2 Concord. text. in l. si maritus. i si. cum vulg. ff. de procu.

† eidem.

3 Secundum Goff. & Innocentiũ. & hoc teneas. nam expedientius est ecclesiæ dare ex nunc quinquagesimam possessionũ, q̃ singulis annis dare quinquagesimã redditũ. Dicit tñ Aegi. quod putat hoc esse de mente iuris, quod ecclesia cathedralis teneat di ressum dñis vnde hoc sumit, non uideo. Io. And.

ne ca. habes concilio ano , cap. 5. Gra. 12. q. 7. in bonæ ius ca. uerba serit In itius ad uer ac sem-

per hoc pramẽ &c.

sed etiam si semel id fiat, ex varijs circumstantijs deprehendi potest interdum valdè damnosum: quod quidem magis potest ex ostensione ᵃ facti, quam expressione ᵇ alicuius statuti cognosci: nec quinquagesima, nec centesima semel, aut successiue debet cum graui ecclesiæ damno cōferri. Si verò in tantum, abundet episcopus, vt sine dāno ecclesiæ suæ, possit amplius etiā quā per quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subuenire, quamuis per se nō debeat ᶜ summam excedere à canone ᵈ præfiniā, per quam incautè largiri volentib. est occursum: de superioris tamē auctoritate (pontificis †) potest etiam in maiori summa inopiæ alteri⁹ prouideri.

Gregorius nonus.

Donatio potest per donatorem non per heredem eius, qui tacuit ob ingratitudinē donatarij reuocari in casibus hic expressis.

CAP. X.

Propter ᵉ † eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris, eam potuit reuocare. ᶠ Si fortè in ipsum impias manus iniecerit: † aut sibi atroces ᵍ iniurias: seu graue rerum suarum damnum: vel vitæ periculum inferre præsumpserit: Quòd tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores: ʰ

a Ex ostensione.] vt si ostendatur ecclesia ære alieno grauata, uel graues imminere expensas in proximo, vel quia defecit ecclesia in expensis consuetis propter talem donationem, quam si non fecisset, leniter subiret expensas sine grauamine.

b Quam expressione.] quædam enim sunt, quæ meli⁹ possunt intellectu percipi quam elocutione exprimi. ff. de sol. ratum. & ff. rem ratam haberi. quo enim tutore. §. Iulianus.

c Non debeat.] ex eo quod dicit, p se, non debet excedere summam à canone præfixā, ergo per se illam facere potest. vt dixi.

d Canone.] prædīc̄o. bonæ rei.

Propter.] primo ponit dictū, quod exemplificando specificat ibi, Si forte. Secundo moderatur: ibi, Quod tamen. Abbas.

CASVS. Aliquis (pone Titius) aliquā liberalitatē siue donationem contulit in aliquem: quæritur, vtrum talis liberalitas seu donatio aliquo casu possit reuocari? Rūdet, φ de iuris rigore donatio in casib. pōt reuocari, si fortè donatarius impias mannus in suū donatorem iniecit, vel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue damnum rerum suarum, vel periculum vitæ datori suo inferre præsumpsit: sed si donator in uita sua de his nihil dixit: successores illius hanc liberalitatem, seu donationem reuocare non poterunt. Not. hic quattuor casus in quibus propter ingratitudinem donatio reuocatur, s. si donatarius impias manus in suū donatorem iniecit, uel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue damnum rerum suarum, uel periculū vitæ sibi inferre præsumpsit. Item nota, quod si donator de his in vita sua tacuerit, successores liberalitatem: seu donationem reuocare non possunt.

[Glo. seq. dicit unde sumpta fuit, & dat regulam. secundo distinguit.]

e Propter.] hæc decr. sumpta fuit ex lege C. de reuo. dona. l. ulti. Nota ergo, φ donatio semel perfecta non reuocatur etiam prætextu [illegible]rialis rescrip. C. de reuoc. dona. si donationem. & 22. q. 2. non enim. nec ex sola pęnitentia reuocatur. C. e. possessionem. nec recipit conditionem postea perfecta donatio. C. de dona. quæ sub mo. perfecta ¹ in casibus tamen reuocatur propter ingratitudinem: Vnde distingue, aut donat quis liberto, aut extraneo. si liberto, reuocatur donatio, sola ratione obsequij non præstiti. & est mirabile: quia reuocatur res empta ex pecunia donata. C. de reuo. do. l. 1. sed libertas non reuocatur solo obsequio non præstito C. de lib. cap. solo. sed propter easdem causas quibus donatio reuocatur, libertus ecclesiæ i seruitutem reuocatur. 12. q. 2. octaua discussio & in Auth. ut liberti de cetero aureo annulo non egeant, §. illud. coll. 6. Reuocatur etiam donatio tota propter liberos susceptos à patrono. C. de reuoc. dona. si vnquam. si. 17. q. vlt. c. vlt. Sed illud iure poli, non iure fori, aliàs autem totā non reuocat. C. de in officio. dona. si totas. Si autem in extraneū collata sit donatio, reuocatur ex ingratitudine: cuius quattuor causæ hic notantur. Puta si donatarius impias manus in donatorem iniecerit, ipsum vulnerando: uel atrocem iniuriam ei intulerit, vt ipsum vulnerādo, vel fustibus cædendo: Si graue damnum rerum suarum vel periculū vitæ inferre præsumpserit. Itē ad quintam quæ hic non ponitur: Si conditionē appositam non adimpleuit argu. s. eo. cū dilecti. & hoc totum habes. C. de reuoc. do. l. vlti. & s. de cond. ap. verum. si vero mater donationē filio faciat, & postea transit ad secundas nuptias, ex tribus tantum causis eam donationem poterit reuocare: puta, si vitæ eius insidiatus est: Si atroces manus intulerit in eam: Si totius substantiæ ipsius molitus est iacturā. C. de reuo. don. Authe. hæc quoque: in Authen. de nup. coll. 4. §. mater. aliter nō fit reuocatio. Instit. de don. §. aliæ.

ADDITIO. Istas quinque causas reuocandæ donationis habes in his versibus.

Quinque modis perdo, mihi quæ donata fuere.
Infero si damnum grauiter donantis in æra.
Huic per me si sit atrox iniuria facta.
Si sit persona manuali vulnere tacta;
Quando suę vitę crudeliter insidiabor.
Ingratus domino, re donata spoliabor.
Ingratum factum dicme cum fregero pactum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

f Reuocare.] reuocatur ergo donatio vtili rei uendicatione, uel condictione ex lege. C. de reuo. dona. his solis & C. de contrahen. emp. cum res. ff. de don. causa mortis l. si mortis causa. Ber.

g Atroces.] quæ considerantur ex tribus causis. scilicet ex facto, ioco, & persona. Insti. de iniu. §. atrox. ut si quis vulneratus fuerit, uel fustibus cęsus. ²

[Glossa sequens in fin. arg. ad quæstionem inducens duas leges.]

h Successores.] hoc ius reuocandi personale est, quia non competit primordium huius causæ hæredibus donatoris, vel contra hæredes, uel successores donatarij, qui ho in uitia sua tacuit, ut hic dicit. & C. de reuo. do. l. vlt. ad fin. & l. 1. in fi. quia per taciturnitatem remissum uidetur. Et sic est arg. φ feudum non est auferendum filio propter feloniam patris, si patri quæstio mota non fuit ³ sic C. de inoffic. testa. omnimodo. argu. ff. ad Syllani. l. 1. §. ult. Bern.

† Vox, pontificis, deest in vetustioribus codicibus.

† De ma[teria] huius [de]cretalis vi[de] late per [...] pā in rep[...] C. de reuo. [...] donat. Au[gus]tinum, & alios, in [...] allig. Insti. de [do]nat.

† iugera.

¹ Siue sit pfecta stipulatione uel pacto: siue sit impleta per traditionē, ut notatur. & qūo tribus modis diuerso respectu pficiūtur [...]ctus not. C. de pe ric. & com mo. rei. vēd. l. 1. in 1. gl. Ioan. And.

² Adde φ dicat atrox iniuria: per l. prætor. §. posse. ff. de iniur.

³ Immo φ que non auferetur etiam si patri φ mota fuit, vt dixi. s. de feu. c. 2. sup gl. fi. Io. An.

DE PE-

DE PECVLIO CLERICORVM.

¶ Supra visum est de donationib. sed qa dubitari poterat nunquid clerici possent donationes facere de eorum peculio, meritò subiicit hanc rubricam Abbas Sicul.

De hac materia tractatur 12.q.1.& q.3.& q.4.per totũ.& q.2.de laicis. & capitulo sequen.

Nuestigandũ.] CASVS. Statuit concilium Arelatẽ. quòd si presbyter nihil habens promotus fuerit ad regimen alicui⁹ ecclesiæ, & postea emerit prædia, illius ecclesiæ dẽant esse ad quã nihil habens promot⁹ est. Nota hic arg. oĩa q̃ prælatus possidet, præsumi de bonis ecclesiæ acquisita fuisse.

a Inuestigandum.] a iudicibus, q. de hoc cognoscunt.

b Ad q̃.] sim. 12.q.3.placuit.& q.4.quicunque.& q.5.nulli.& c.fixum.

c Dẽt.] quia præsumuntur de bonis ecclesiæ empta. 12.q.3.c.1.& C. de donationib. inter virũ & vxorem, etiam.& ff.eod. Quintus Mutius: Sed contra hanc præsumptionem admittitur probatio.12.q.1.fint manifestę & q.4.c.1.& 2.

P Resbyter.] CASVS. Dr̃ in hoc capitulo, quòd si presbyter, qui tenet parochiam aliqua emerit ad nomen ecclesię cõficiat instr̃m: & qui contra fecerit, ab eius ordinatione remoueatur. Nota quòd cum presbyter aliqđ emit, debet facere instrumẽtum in quo contineatur illud esse ecclesię: quod verum est, cum emit de reb. ecclesiæ: secus est si de patrimonio suo emit.

TITVLVS XXV.

De peculio clericorum.

¶ Ex concilio Arelatensi.†

¶ Quæsitum à rectore ecclesię tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis ecclesiæ quæsitum.

CAP. I.

Inuestigandum est, si nihil patrimonij habẽs p̃sbyter, qñ promotus †est ad ecclesiasticũ ordinẽ, postea† emerit prædia, cuius iuris sint: qm̃ ecclesiæ, ad quam [b] nihil habens promotus est, esse debent [c] iuxta canonicam auctoritatem.

Ex eodem.†

¶ De emptis per prælatum de bonis ecclesiæ, debet instrumentum confici nomine ecclesię. aliàs debet prælatus ab administratione remoueri.

CAP. II.

Presbyter [d] cũ diœcesim tenet, de eis† q̃ superemerit [e] ad ipsius ecclesiæ nomen, scripturã faciat: aut ab eius ordinatione discedat.

¶ Ex epistola Pij Papæ.†

¶ Quæsita per episcopum post consecrationem suam, ecclesiæ relinquenda sunt.

CAP. III.

Vt vnusquisq; [f] presbyter, res quas post dies consecrationis acquisierit, [g] propriæ ecclesiæ relinquat.

¶ Ex concilio Remeñ.†

¶ Empta per prælatum ex emolumentis ecclesiæ, efficiuntur ecclesię, licet prælatus emerit nomine alieno.

CAP. IIII.

Inquirendũ [h] est, si† qs presbyterorũ redditib. ecclesiæ, vel oblationib. vel votis fideliũ, alieno nomine res cõparauit [i]† qa sicut nec suo, ita nec alieno [k] noĩe presbyter fraudẽ facere de facultatib. ecclesiasticis †debet: qm̃ hoc sacrilegiũ [l] †est, & par crimini Iudæ furis, q sacras oblationes asportabat [m] & furabat.

¶ Ex concilio Toletano.†

¶ Meliorationes factæ per prælatum in rebus ecclesiæ, sunt sua in vita, etiam si dimittat beneficium: sed de his testari non potest. h. d. secundum intellectum satis notabilem.

CAP. V.

Si quis sane clericorũ agella vel vineolas,

d Presbyter.] hoc cap. habetur 12.q.4.c.vlt.

e Superemerit.] de reb. ecclesiæ: qm̃ si de suis & ecclesiæ reb. emisset, pro rata pretii res diuideretur inter ecclesiã & hẽdes presbyteri, si de hoc constaret. 12.q.4.c.1. Et ita pro ea parte faciat instr̃n. pro se: quia tutius est quòd non faciat instrumentum commune, sed separatim, T. aut non datur ei optio, sed comminatio est. Ber.

Vt vnusquisq;.] Iste text⁹ potest intelligi de episcopo, & tunc verbũ, consecratione, stat proprie, & verbum presbyter. debet exponi, idest, episcopus per ea quę dixi in c. præcedenti. Scđo potest intelligi in quolibet rectore ecclesiæ, & tunc verbum, presbyter, stat propriè: & verbũ consecrationis, dẽt exponi, i. ordinationis seu promotionis: quia proprie episcopus cõsecratur, & presbyter ordinatur, vt in c.1.de sac. vnct. Abbas Siculus.

CASVS. Dr̃ in hoc capitulo, quòd quicquid presbyter acquiuit a tp̃e promotionis suæ, post mortem eius remaneat ecclesię. Nota q̃ quicquid prælatus acqrit post institutionẽ suã de reb. ecclesiæ vel eius occasione, ecclæ est.

f Vt vnusquisque.] supple, statuimus.

Gl. seq. arg. allegat quatuor iura.]

g Acquisierit.] occasione ecclesiæ. T. ti. p. xi. quia nos, & c. requisisti. & est argu. quod teneor 2 tibi restituere quod occasione rei tuæ ad me peruenit. arg. ĩ. de iuriur. ad nostrã. & ff. mãda. ex mãdato. & l. idemq; §.1.& 2.& ff. de procur. q proprio §. procurator. ver. vt in cæteris.

Inquirendum est.] CASVS. Statuit cõciliũ Remeñ. q̃ si aliquis presbyterorũ de redditib. ecclesiæ, vel oblationib. ecclesiæ vel votis fidelium res aliquas cõparauerit, non noĩe ecclesiæ, sed alieno, ecclesia poterit res illas petere, si cõstiterit quòd de bonis ecclesię fuerit cõparatæ: & ipse qui hoc fecit, dẽt puniri: quia sicut non suo nomine, ita nec alieno de suis facultatibus ecclesiæ fraudem facere debet hoc enim sacrilegiũ est, & par crimini Iudæ, qui sacras oblationes furabantur. Nota quòd de reb. ecclesiæ non potest prælat⁹ aliquid alicui acquirere vel emere, nisi ecclesiæ. Item qui de rebus ecclesiæ fraudem facit sacrilegium committit, & furtum.

h Inquirendum.] s. à prælatis ecclesię. Ber.

i Comparauit.] supple, si hoc fecerit, puniẽdus est, & ecclesia poterit eas vẽdicare, licet suæ non sint, & est speciale in ecclesia. sic & miles. C. de rei vend. si vt proponis. sic & pupillus. C. arbitrium tute. l. 3. in alijs vero secus est de iure communi. C. de rei vendic. si ex ea C. de dona. inter vir. & vxor. & si de tua. C. communia vtriusque iudi. si patruus.

K Alieno nomine.] simile 46. dist. sicut non suo.

l Sacrilegiũ.] largè sũpto vocabulo sacrilegii. 7.q.2. prædia. &. c. gloria epi. & ĩ. de foro comp. conquestus.

m Asportabat.] sic. 23.q.4. quid ergo. 17.q.4. si forte. B.

Si quis.] Varij intellectus possunt colligi ex hoc ca. vt dicit Panor.

CASVS. Statuit concilium Toletanum, quòd si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecclesiæ vineolas, aut agella fecerit, meliorando terram ecclesię possideat ea vsque ad mortem: & tunc ecclesiæ restituat; nec iure testamenti, aut iure successionis alicui relinquat:

2 Et maxime in subsidium. argu. ff. de eo per quem fac. e. l. fi. Ioã. An.

† In cõcilio impresso nõdum inuenei tamen tribuunt Burchardus lib. 3. decre. cap. 123. & Iuo pa. 3. c. 96. & hẽntur in c. 6. eo. ti. in 1. compila.

† si aliquis presbyter

† comparauerit

† ecclesiæ

† sacrilegiũ

† Cõcilium Toletanũ 2. c. 4. & c. 7. e. tit. in 1. compi. Et de materia textus & glossarũ, plene p Couarruuiã in c. 1. & in ca. cum in officiis de testamen.

3 Vide hic Host. & Io. An. & doctores in l. minime. ff. de legibus ad. de Ioannem An. in c. 1. ĩ de voto. & ĩ. de offi. dele gati. c. 2.

i Inquatni forsan episcopus velit eam assignare alicui ad tempus pro seruitijs ecclesiæ præstitis. Nota ꝙ nec prælatus nec clericus bona ecclesiæ potest alicui post mortem suam relinquere. Item episcopus potest cõferre alicui terram ecclesiæ pro seruitio ecclesiæ præstito.

a In terra.] quæ sterilis erat. prius enim æquum est illis relinqui, quorum labore ad fertilitatem redacta est, vt supra de rebus eccl. alie. vel non ad aures. & C. de alluuio. l. vlt. vel loquitur de terra prius culta & clerico pro beneficio assignata. 16. q. 1. possessiones. & qu. 3. clerici. Tancr.

b Obitus.] arg. quòd beneficiati ab ecclesijs vsufructuariis cõparantur: nã & morte finitur vsusfructus. Inst. de vsu. fru. §. finitur. Similiter morte clerici, vt hic & supra de pigno. c. vlt. sed nõ per omnia comparantur clerici vsufructuario, quia de terra aratoria potest hic facere vineam, quod illi non licet. & ff. de vsufruc. quamuis. & l. vsufructuarius. Item vsufructuarius percipiendo fructus facit suos, & inde potest testari: quod non potest clericus. infra titu. proxi. quia nos. 12. qu. 5. quia Ioannes nisi cũ quodam moderamine, quod habetur infra titul. prox. ad hoc & c. relatum. §. licet. immo potius clerici possunt comparari vsuariis, quibus tãtũ ad vsum quotidianũ vtilicet. Instit. de vsu & habita. §. 1. R.

c Prohæredumve.] prohæres est qui putat se hæredem esse, cum non sit ff. de peti. hære. phære de, & Inst. de interdict. §. adipiscendæ, vel potest appellari hic pro quolibet decedenti post primum hæredem siue pro quolibet decedente, cui relinquitur aliquid.

d Pro seruitiis ac præstatione.] idest, pro seruitiis præstitis ecclesiæ. infra tit. proxi. de latum. 2. §. licet 1 quia forte poterit possessionem illam assignare alicui clerico pro beneficio, vsque ad tempus vitæ suæ 16. q. 1. possessiones, & q. 3. clerici. Ber.

¶ In hoc titu. eruditos scripsit Couarruuias cõmentarios.

¶ In vetustio ribus Gregori⁹ A. subdiacono al's Gregori⁹ iij &c. Contius in margine a mittitta imo primus lib. 7. indict. 2. epist. 52. Et hic c. 1. e. in 1. cõpi.

1 Et ¶ tit. 1. per tuas. Io. And.

in terra[a] ecclesiæ sibi fecisse probabitur, sustentandæ vitæ causa, vsque ad diem obitus[b] sui possideat: verum post suum decessum ecclesiæ restituat, nec testamentario, aut successorio iure cuiquã heredum prohæredumve[c] relinquat: nisi forsan cui episcopus pro seruitiis, ac præstatione[d] ecclesiæ largiri voluerit.

TITVLVS XXVI.

De testamentis † & vltimis voluntatibus.

¶ Gregorius nonus † Antonio subdiacono.

Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus verò ecclesia seu intuitu ecclesiæ quæsitis testari non valet.

CAP. I.

Quorundam ad nos relatione peruenit, quòd I. Attellanæ ciuitatis episcopus, conditio testaméto, in octo vncijs[e] substantiæ suæ nurum hæredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. ¶ Hortamur[f] ergo, vt solicite hoc[g] discutias: & quicquid ipsum habuisse patuerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiaris:[h] nisi † hoc solũ quod eum ante[i] episcopatus ordinem propriũ habuisse[k] constiterit. Quicquid verò ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse cognoueris, vel in episcopatus ordine prædictum episcopũ acquisiuisse,[l] † in eiusdẽ ecclesię dominio conseruetur.

¶ Idem.

¶ Abbatissa testari non potest, etiam si nunquam induisset habitum monachalem.

CAP. II.

Quia ingredientibus, & infra ¶ Gabina † Abbatissa cõquesta † est, S. quondam abbatissam monasterii sui, postquã regendi suscepit officiũ,

Quorundam.] 16. quæst. 1. commoueat. & cap. seq. 12. q. 1. §. quamuis.

Vorundam.] Primò ponitur factum. Secundo decisio: ibi, Hortamur. Abbas Siculus.

CASVS. Ioannes Attellanæ ciuitatis episcopus fecit testamentum, & nurũ suam in octo vnciis substantiæ suæ sibi hæredem instituit, & ecclesiam suam in residuis quatuor. Mãdat Papa Antonio subdiacono, vt hoc diligenter inquirat, & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum constiterit habuisse ad ius ecclesiæ a qualibet persona debeat reuocare, nisi illud solum quod ante suã promotionem nosci tur habuisse: & quicquid acquisiuit post suam consecrationẽ, in dominio ecclesiæ conseruetur. Not. ꝙ prælatus de bonis ecclesiæ testari nõ potest. Item quicquid acquirit prælatus post suam cõsecrationem remanere debet ecclesiæ.

e Octo vnciis.] 2 idest, in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. vncias diuiditur. Inst. de hæred. instit. §. hæreditas. T.

f Hortamur.] idest præcipimus.

g Hoc.] idest, testamentum suum. Tan.

h Patiaris.] hoc non habebit locum in rebus ab episcopo alienatis: si ecclesia agnoscat hæreditatem illius, tenetur tunc ratum habere quod fecit, pro ea parte pro qua est hæres. 12. q. 2. episcopus qui, filios. ff. de reg. iur. ex qua persona. C. de rebus alienis non alienan. venditurici nisi fecerit ecclesia inuentarium tunc enim non tenetur nisi in quantum vires hæreditatis se extendunt C. de iure deli berandi. l. sancimus. §. sin autem locis.

i Ante.] simile 28. distinct. de Syracusanæ. 12. q. 5. nulli. C. de epis. & cleri. Authen. licentiam. & Authen. prohibitum.

k Habuisse.] hoc ideo dicit: quia renunciauit propriis: vel quicquid postea habuit, totum fuit contemplatione ecclesiæ, & non personæ acquisitum. Alanus.

l Acquisiuisse.] intuitu ecclesiæ, vel de rebus eius: secus est de aliis. 12. quæst. 3. cap. 2. & q. 5. fixum. & infra eo. quia nos. Ber.

† Vide D. Thomã 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & ibidẽ Caietanũ. & concil. Trid. sessio 25. de reformatione. c. 1.

† acquisisse, in antiquis.

† Idẽ S. Gregori⁹ Ianuario Caralitano episcola 7. eiusdẽ li. 7. registri refert Anselmus Lucẽ. lib. 7. c. 132. Gratianus 19. q. 3. c. 7. Bec. 3. com. in 1. compil.

† Sabina

† quæsta 2 Vt glosã & textũ intelligas, vide libellum Volubi Mediani de distributione, & Viglij Zuichemi in §. hæreditas ... instit. de hæredibus instituend.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

¶ Supra visum est de dispositione inter viuos. restabat videre de vltimis voluntatibus. Vel sic, supra visum est de peculio clericorum, sed quia dubitari potest núquid de omni peculio valeant clerici condere testamenta, ideo subiicit hanc rubricam. Abbas. Siculus.

De hac materia tractatur 12. q. 5. & q. 3. & 18. q. 4. per totum. & 19. q. vl. c. quia, vsque ad fi. & 13. q. 2. §. si aliud. & capit. sequenti. 12. q. 2. de laicis. 4. q. 3. ver. ob causam.

Quia ingredientibus.] Primo ponit quæstionem. Secundo solutionem ibi, Necessarium. Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa cuiusdam monasterii S. nomine, fecit testamentum in quo plura quibusdam leganit

legauit, quæ vsque ad mortem non induit habitum monachalem, sed stetit in vestibus, quibus presbyteri illius loci vtuntur, sicut & illa, & quæ ipsam præcesserat, dicēs hoc sibi licere ex consuetudine: Gabina abbatissa eiusdem monasterij, quæ successit, conquesta est domino Papæ, quod illa taliter legata relinqueret. Rñdet Papa. Postquam illa abbatissa ordinata est, & in monasterio morata, ad culpam episcopi pertinuit, qui illam in secularibus vestibus stare permisit; non tamen propter hoc monasterio præiudicare potuit, sed postquam monasterium intrauit, se, & sua ei monasterio dedicauit. Nota, quod delictum subditorū ad culpā prælatorum pertinet. Item delictum personæ in dānum ecclesiæ redundare non debet. Item intrādo monasteriū, se & sua intelligitur quis contulisse, nec amplius potest, inde testari.

a Testamēto.] testamentum est testatio mētis, qua dispo nitur, quid de rebus suis aliquis velit fieri post suum decessum. 13. q. 2. cap. placuit. §. sed aliud. ꝟ. de celebrat. missa. cum Marthæ. Instit. de testamen. ordi. in princ. Tan.

b Legata.] legatū est donatio quædam à testatore relicta ab hærede præstāda. Instit. de leg. §. 1.

c Ex cōsuetudine.] hic consuetudo non prodest, quia nō quid fiat, sed quid fieri debeat, considerandum est. 12. q. 2. gloria episcopi, & ꝟ. de elect. cum causam. & ff. de offic. præsi. sed licet, & factum vsurpatum, præscriptionem non inducit. 93. dist. illud 16. q. 3. licet & in talibus nullus numerus defendit annorum. 33. q. 5. quod Deo.

d Ordinata.] idest, benedicta vel consecrata: quia abbatissa, vel monialis non recipit ordinem propter vilitatem sexus. arg. ꝟ. de pœn. & remissio noua.

e Fortè.] non est nota dubitationis, sed assertionis 13. q. vlt. habent forsitan illi & in Euāgelio: Si cognouisset is me, forsitan & patrem meū, & c. ff. de rei ven. item si. §. 1. 2 & ff. de arbit. si duo. & ff. de procu. si filius familias. de pœniten. distin. 1. quamobrem 33. q. 2. admonere: ꝟ. de procuratio. tuæ. Vincen.

f Præiudicium.] votum enim præscriptione non tolli tur. vt 33. q. 5. quod Deo pari.

g Competere.] ipso enim ingressu se & sua dedicauit Deo 19. q. ult. quia ingredientibus, & est pars huius. 3 & Auth. Si qua mulier. & C. de sacrosan. eccl. Auth. in

condito testamento a legata b quibusdam reliquisse, dicens eam vsque in diem obitus sui, non induisse habitum monachalem, sed in vestibus quibus vtuntur loci illius † presbyteri permāsisse, sicut & illa, quę ante ipsam fuerat abbatissa: & hoc penet ex consuetudine c licuisse. & infra. ¶ Necessariū ergo visum est, postquam abbatissa ordinata d est, & in monasterio per annos plurimos vsque ad obitum præfuit, vestis qualitatem ad culpam fortè e episcopi pertinere, qui eā sic esse permisit: non tamē potuisse præiudiciū f monasterio irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatissa constituta est, de iure competere. g

¶ Idem. †

¶ Si infra annū a die monitionis non fit executio testamenti per debentem exequi, deuoluitur executio ad episcopum.

CAP. III.

Nos quidē: & infra.

¶ Peruenit ad nos S. de hac luce migrāte supremæ voluntatis elogio h † monasterium præcepisse fundari: cuius desiderium à T. religiosa fœmina eius hærede protrahitur. i ¶ Quamobrem te hortamur, vt eam commoneas, † quatenus infra annū, k monasteriū quod iussum est, debeat ordinare: & cuncta secūdum voluntatem defuncti sine altercatione construere. ¶ Quod si infra p̄dictum tempus, siue in loco, l quo constitutum fuerat, seu si ibi non potest, & alibi placet ordinari, tecū implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipsi sine diminutione qualibet assignentur. Sic enim secundum pijssimas leges, m dilatas defunctorum pias voluntates, episcopali decens est studio adimpleri.

¶ Idem † Petro Subdiacono.

¶ Debetur legatum, quamuis nudis verbis a testatore sit relictum.

gressi. 12. q. 1. nolo. & cap. non dicatis. Ber.

Nos.] Propter negligentiam hæredis eps exequit piā voluntatem defuncti. h. d. Primo ponitur narratio. In secunda prouisio tibi, Quamobrem, vbi primo moneri mandat, secundo suppleri, ibi, Quod si. Tertio reddit rationem, ibi, Sic. n. Abbas.

CASVS. Quidam S. nomine fecit testamētum, & T. mulierem sibi hæredē instituit, præcipiens monasterium de bonis suis debere fundari: cuius desideriū ab illa muliere ipsius hēde protrahitur: puenit hoc ad dñm Papam: unde mandat epo loci, qđ mulierem illam moneat, vt infra annum monasterium qđ testator fieri p̄cepit, debeat construere in loco vbi fuit cōstitutū: quod si hoc non fecerit, episcopus illud faciat fieri, & oīa per episcopum designētur illi loco sine aliqua diminutione: quia etiam ſm leges volūtates defunctorū per episcopos adimpleri debent. No. quod volūtas defuncti ad pias causas adimpleri debet ab hærede infra annum. Item si hęres negligens est, episcopus loci hoc faciat: quia secundum leges volūtates defunctorū per episcopos adimpleri debent.

h Elogio.] i. testamento. C. de testa. l. iubemus.

i Protrahitur.] idest, differtur.

k Infra annū.] infra annū dēt mādari executioni voluntas testatoris C. de fidei. Auth. ampli. & hic. & in Auth. de eccle. tit. §. si quis ędificatione colla. 9.

[Gl. seq. reci. per q. scilicet, qui si locus non fuit designatus, ponit dictum Lau. & secundum opi. Tan.]

l In loco.] demōstrato vel comprehēso a defuncto, si enim de loco incertus sit non videtur obligatus ad faciendum: sicut in promissore liquidum est. ff. de eo qđ cer. lo. l. 3. §. si quis insulam. & ff. de ver. obli. qui insulam nisi aliud quid dicatur, tum causa religionis, tum extremę voluntatis fauore. Io. & Lau. Alij dicunt, quod si incertus est locus vbi debnit ædificari, ad hanc causam relictum, fieret caducum. C. de ca. tol. l. vnica. §. si vero. ff. de dona. l. 2. §. vlt. Et ideo dicitur hic, in loco quo constitutum fuerat. T. dicit ꝙ non erat caducum: quia testamenta sunt interpretanda largissime. ꝟ. de locum dilecti, in fin. & res ad pias causas relictæ, liberæ sunt a lucratiuorum inscriptionibus, 23. quæst. 8. c. tributum. §. quamuis. & in l. sancimus.

m Leges.] C. de epi. & cle. nulli. ibi habes, quod episcopus debet illud facere.

Margin notes: † eulogio. † Huc spectat qđ nouissime constituit concilij Trident. sessio. 22. de reformat. ca. 8. & sessio 25. in decreto de purgatorio. † Scilicet Gregorius in registro. lib. 12. epist. 30. & ca. 13. e. ti. in 1. comp.

Indi-

CAP. IV.

INdicante;& inf.]Cognouimus R. referēte quod moriens vxor Redempti,†concham argenteam nudis[a] verbis iussit venundari, & suis dari libertis;& scutellā argenteam cuidā monasterio[b] reliquisse:]In quib. volūtatem eius, per omnia volumus adimpleri.

¶ Idem† T. episcopo.

¶ *Non debetur legatum cum testator rem non suam, sed ecclesia legauit hoc dicit simpliciter inhærendo littera.*

CAP. V.

FIlius[c] † noster F. cōquestus est, quod quondā P. pater suus aliqua ecclesiæ vestræ, sepulturæ suæ gratia iuris alieni[d] reliquit. Et quidem leges seculi hoc habent, vt hæres ad soluēdū cogatur, si actor eius rem legauerit alienam:[e] sed quia lege Dei, non autē lege huius sæculi uiuimus,† valde mihi videt iniustum, vt res tibi legatæ, quæ cuiusdam ecclesiæ, esse perhibentur, a te teneantur, qui aliena restituere[f] debuisti.

¶ Ex concilio Maguntino.†

¶ *Heredi non adimplenti iussa testatoris, ab episcopo interdicitur res a testatore relicta hoc dicit inhærendo littera.*

CAP. VI.

SI hæredes iussa testatoris non adimpleuerint:[g] Ab episcopo[h] loci illius omnis res, quæ eis relicta est, canonicè interdicatur[i] cum fructibus.& ceteris emolumētis: Vt vota defuncti adimpleantur.†

¶ Ex concilio Lateranē.†

¶ *De bonis per ecclesiam acquisitis clerici testari non possunt.*

INdicante.]Primò narrat factum. Secundò prouidet. ibi, in quibus. Abbas.

CASVS. Mulier quædam vxor Redempti moriens, conchā argenti iussit venundari,& dari libertis suis, & quādam scutellā argenteā reliquit cuidam monasterio; mandat Papa, quod voluntas illius per omnia debet adimpleri. No. quod vxor potest testari viuente marito. Item voluntas testatori, per omnia adimpleri debet.

[Gl. seq. arg. allegat tria iura.]

a Nudis verbis.]tale legatū etiā valet secundum leges. C. de fideicom. l. vlt. & est arg. quod per nuda verba quis obligatur. argu. 13. q. 2. quicunque 22. q. 5. quacunque. c. iuramenti. & C. de suf. l. vnica.

[Glo. seq. quærit & soluit Secundo quærit, arg. quod legatario soluit pro hærede, respōdēs ad contraria. Tertio quærit argu. contra legatarius soluit contra hæredem.]

b Monasterio.] pone & reliquit monasterio sanctæ Mariæ. sed nō determinauit cui, cū sint plura monasteria sācta Mariæ dabitur pauperiori in Auth. de eccl. ti. §. si quis in homine. coll. 9. Item pone quod plures habeat scutellas, sed una est melior alia: cuius erit optio? pōt dici, quod legatarij. ff. de legat. 1. si domus & melius l. qui duos. Sed contra ff. eo. tit. l. si quis a filio §. si quis. quod hæredis est electio.& C. de condi. indebi. l. si quis seruum. ff. de leg. 1. legato. & ff. de seruit. rusti. prædi l. si via. quibus statur. Contraria loquuntur quando hæres in mora est. 2 Item pone quod legauit seruum in fuga constitutum cuius expensis quæritur? videtur, quod legatarij, quia ad ipsum spectat emolumentum: ergo & onus. C. de cadu. tollen. l. 1. §. pro secundo in fine immo hæredis. ff. de legat. 1. cum seruus. & l. seq. Laurent.

ADDITIO. si seruus legatus est in fuga tempore testamenti: quæret eum hæres sua impensa, ff. de leg. 1. seruo legato. § si. Sed post testamentū, & ante mortē quæret eum hæres sumptu legatarij. ff. eo. tit. si seruus legatus. Si post aditā hæreditatem, si culpa hæredis soluat æstimationem, alias non cauebit. ff. eo. l. cum res. § itaq;

FIlius noster.]hoc cap. habet multos intellectus, vt dicit Panor. Primo ponitur conquestio. Secundo decisio: ibi, Et quidem. Abb.

CASVS. Quidam P. nomine, fecit testamentum,& in testamento illo quædam, quæ ad ipsum non pertinebant, causa suæ sepulturæ reliquit cuidā episcopo filius eius petebat bona illa, ut ea restitueret illi cuius fuerat sed episcopus hoc facere nolebat: vnde conquestus est dño Papæ: scribit Papa illi episcopo dicens, quod leges sæculi habēt, vt hæres soluere cōpellatur, si testator rē legauerit alienā: sed quia episcopus viuere debet lege Dei non aūt lege sæcularium, iniustum est, vt res quę dicuntur esse cuiusdam ecclesiæ, teneantur ab ipso, qui aliena restituere, debuit. No. quod si testator scienter rem alienam legauerit, quod hæres tenetur rem legatam dare legatario, vel æstimationem eius: sed secundum legē Dei non compellitur.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

c Filius noster.]sed quid ad eum; cū res essent alienæ? Forte intererat ipsius, quia res ipsæ depositæ fuerunt penes patrem suū vel pignori obligatę. Alanus.

[Gl. seq. distinguit an scienter vel ignoranter legeē alienū.]

d Alieni].cum quis scienter legat alienū, tūc hæres tenetur res redimere, vel legatario pretium dare, si res sit talis quæ vēdi possit, alias non Inst. de lega. §. non solu. & §. quod autem Si ignoranter legat rē alienam nō valet legatum nisi cum legatur coniunctæ personæ 3 C. de leg. cum alienā. & legatarius debet probare scientiam, vt in §. quod autem. & ff. de probat. verius. Tan.

e Alienā.] scienter.

f Restituere.]de benignitate canonica. sic 17. q. 4. quicunque de iure stricto non tenebantur reddere iuxta præmissam distinctionē. T. immo reddere tenebatur, sed poterat agere contra hæredē si scienter res illa legasset. Ber.

SI hęredes.]Vno modo pōt intelligi, vt dicit Pan. primò ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, Ab episcopo. Tertio ratio: ibi, Vt nota. Abb.

CASVS Dicitur in hoc capitulo, quod si hęredes non impleuerint iussa testatoris, per episcopum loci interdicantur illis oīa relicta cum fructibus inde perceptis, vt vota defuncti impleantur. No. quod hęres tenetur adimplere voluntatem testatoris. Itē episcopus pōt cōpellere hęredē,& ei interdicere res sibi relictas cum fructib. a testatore, donec fecerit, quę sibi iussum est a testatore.

g Adimpleuerint.]infra annum. C. de fideicō. Auth. hoc amplius. ī. eo. nos quidem.

[Glo. seq. signat contrarium,& soluit.]

h Ab episcopo.]C. de testa. consulta. diualia 4 contra Sol. publicatio testamenti non pertinet ad episcopū, vt ibi dī pertinet tamen ad eum testamenti defensio siue executio testamenti vt voluntas defuncti seruet. ff. de petitio hæredi. l. Ι grecā l hęreditas. §. si defuncto. arg. ī. eo. nos quidem,& ī. eod. Ioannes. & hoc præcipue in his quę ad pias causas relinquuntur. ī. eod. tua.

[Gl. seq. recitat, per quęstionē, an filius nō adimplēs &c.& ponit concorda. iuris canonici & ciuilis.]

i Interdicat.]secundum legem antiquam hęres qui non adimplebat voluntatem defuncti priuabatur omni successione. C. de fideic. l. vlti. & 11. q. 1. Syluester. Hodie autem tenet hoc in extraneo hærede. sed filius institutus hæres non adimplens voluntatem defuncti priuatur

†Recepti puto autē esse proprium viri nomen.

†al. reliquisset. sed reliquisse, in nostris antiquis.

†Idem scilicet Gregorius Dono episco. Messanē. lib. 7. registri. in dict. epistola 4.& c. 14. eod. tit. in 1. compilatio.

† De intellectu præter Couarruuiā hic, vide Ferdinādū Vasquium lib. 3. de success. creatio. §. 21. Romanum in repetitio Auth. similiter. C. ad l. Falcidiā. & Euerardum in loco a libertate ad piam causam.

1 De articulo huius glossę videto hic præ aliis Couarruuiā ad de notata in l. hæredes, §. si incerto: & ibi glossā ff. fami. ercisc.

2 In antiquis exemplarib. ita repero hanc glossam, vt impressa est,& desinit ibi, Laurent. ideo cetera additamenta putaui.

†vtimus

† In vulg... tis ... non r... habet po... concilū La... teran. ... Alexand ... par. 43. c. ... & ... vide Syn... num Moga... tinū cel... tam ... seculo ... Raymu... ... 97. & Lapa allegat. 17.

† Implet...

† Sub Alex... iij. c. 15. & ... 4 eo. ... 1. comp.

3 Puta ... ri, vel ... cui ... tantum ... liquisset ... And.

4 Hodie ... executo... fuit ... voluntat... tamen ... dis Apost... cæ deleg... cōcilio Tr... dent. ... 22. de re... mat. c. 8.

tatur succeßione, relicta tantum sibi legitima, C. de fideicõ. Auth. hoc amplius. & prævalet lex in hoc casu canoni. in hoc tñ vr In. concor'are pręlicto canoni, Sylvester. & huic decre ̄j. de v̄ ro. licet. i fi. vbi de hoc. Sed illud ideo contingit, quia regnum diuidi non potest, sicut nec aliæ dignitates ̄j. de præbé. maioribus. & in consti. Friderici de feudis. §. præterea. Bern. Et hic nõ dicitur expreßè, ꝙ priuentur hæredes, sed interdicat eis quicquid relictum ē, vt sic indirectè compellantur ad implere volũtatem defuncti. vel reducitur ad auctoritatem, vt fal em restituetur hæredibus legitima, vt in Authen. de hære. & Fal. §. primũ. & §. si quis non implens. coll. i. alia Authen. vr dicere, ꝙ hæres q relicta ad pias causas cõferre distulerit, totũ amittere debet. in Auth. de eccle. tit. §. si quis autẽ ꝓ redemptione. ver. si autem qui. coll. 9. Et i isto casu potest intelligi hæc decr. & hoc Itellige in extraneo hærede. B.

brum: ibi, Viuentes. Abb. Sicul.

CASVS. Clerici de bonis ecclesiæ testari non pñt. tñ viuentes & sui compotes, possunt aliqua de bonis ipsis intuitu eleemosynæ erogare in ægritudine constituti. Nota ꝙ de rebus mobilibus per ecclesiã acq sitis nõ põt cleric⁹ testari: ꝑ tñ ĩtuitu eleemosynæ aliqua de bonis ecclesiæ erogare.

CAP. VII.

Cum † i officijs charitatis primo loco illis teneamur [a] obnoxij, à qbus beneficiũ nos cognouimus recepisse: ecõtra quidã clerici cum ab ecclesijs suis multa beneficia perceperint, bona p eas acquisita, [b] i alios trãsferre prẹsumunt. Hc igitur qa antiquis canonibus [c] constat inhibitũ, nos indemnitati ecclesiarum prouidere volẽtes, siue intestati decesserint, siue alijs † cõferre voluerit, penes ecclesias [d] eadẽ bona precipimus remanere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Moderatam eleemosynam de bonis per ecclesiam acquisitis clerici facere possunt. etiã in ægritudine constituti.*

CAP VIII.

Ad † hęc præsentib⁹ innotescat, quòd clerici de mobilibus, [e] quæ per ecclesiã sunt adepti, de iure testari non possunt: [f] Viuentes tamẽ, & sui compotes, moderatè valent aliqua de bonis ipsis, non ratione testamẽti, sed eleemosynę ĩtuitu erogare, [g] in ægritudine constituti.

¶ Idem Vigilensi † episcopo.

De bonis proprijs, vel acquisitis intuitu personæ, clerici testari possunt, de acquisitis intuitu ecclesiæ non.

CAP. IX.

Quia † nos & infra. ¶ Cõsultationi tuę taliter respondemus, ꝙ licet clerici de his, quæ paternę successionis, vel † cognationis ĩtuitu, aut ď artificio sunt adepti, seu dono cõsãguineorũ, aut amicorũ, non habito respectu ad ecclesiam, peruenerunt ad ipsos, liberè disponere [h] valeãt: ď his tamen quæ consideratione ecclesiæ perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum. [i]

Idem Hostieñ. episcopo.

Valet testamentum quod parochianus facit coram presbytero parochiali, & duobus testibus: nec valet cõtraria consuetudo. hoc dicit inhærendo verbis literę

CAP. X.

Cum † esses i nostra præsentia cõstitut⁹, proposuisti talem in tuo

Cum in offi. ijs.] Primo ponit excessus. Secũdo prouisio; ibi, Hoc igitur. Abbas.

CASVS. Inter alia opera charitatis primo loco id seruidũ est, vt illis teneamur obnoxij, à quibus beneficia recepim⁹: sed quidam clerici contrarium faciũt: cum enim multa bñficia pcipiãt ab ecclesijs, ipsi bona illa per ecclesiam acquisita in alios transferre præsumũt: sed quia hoc inhibitum est per canoné, statuit concilium Lateraň. ꝙ clerici siue testati siue intestati decesserint, siue alijs conferre voluerint, bona illa penes ecclesias debeant remanere. No. ꝙ qui ab alio beneficium percepit, obligatus est ei. Item clerici de rebus ecclesiæ testari non possunt.

a Teneamur.] donatarius enim donatori naturaliter est obligat⁹ ad antidora. ff. de pe. hæ. sed & si lege. §. cõsuluit. 8. q. 1. illud. Ala.

b Acquisita.] quod enim acquirit sacerdos, vel quilibet alius clericus intuitu ecclesiæ, ad ecclesiam ptinet. ã. eo. quorumdam. & ̄j. eo. ad hæc. & c. quia nos. & ff. de castren. pecu. l. castrense. & 12. q. 3. c. 1. & 2. de quib. canonibus hic loquitur. Tan.

c Canonibus. 12. q. 2. placuit. & cap. quicunque. & q. 5. obitum. & q. si per totum.

d Penes ecclesias.] sic ̄j. cap. sequen.

Ad hæc pñtibus.] Distinguit, & secundum membrum: ibi, Viuentes. Abb. Sicul.

e De mobilibus.] multo fortius nec ď immobilibus. Ala.

f Non possunt.] in morte tñ possũt largiri i tam cõsanguineis q̃ alijs extraneis intuitu seruitij recepti, ď mobilib⁹. ̄j. eo. l. relatũ. §. licet. & 12. q. 2. ecclesiasticis. Tanc.

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria in contrarium, & remittit.]

g Erogare.] argu. ꝙ admittit qs vna via, q̃uis alia repellatur. 1. q. 2. cap. 1. ff. ď inoffi. testa. Papinianus. §. si qs. Arg. ̄j. ̄j. de procu. tutæ. vbi de hoc. & ff. de admi. tuto. scire. & ff. ď bo. lib. quæritur.

Quia nos.] in prima ponit decisa quæstio. In secun. da distinguẽs rñsio ibi, Consultationi. Abbas Sic.

CASVS. Dicit in hoc capitulo, ꝙ licet clerici de his quæ paterna cognatione, vr successione, vel artificio, vt dono amicorũ sũt adepti, nõ habito respectu ad ecclesiã, possint cõdere testamẽtũ: de his tñ quę cõsideratione ecclesiæ perceperũt, de iure testari non possent. Nota ꝙ clerici de bonis paternis, vel de his quæ intuitu personæ acquisie runt, possunt libere testari. Item de bonis ratione ecclesiæ acquisitis testari non possunt. Ber.

h Disponere.] 12. q. 3. c. 1. & 2. & ̄j. eo. relatum. §. cæterum & c. requisisti. & illud. Ber.

i Testamentum.] clerici enim de rebus ecclesiæ nullum possunt facere testamentum: cum eorum proprietas non sit sua, cũ soli vsum habeant: sed tñ victu & vestitu contenti esse debent. 12. q. 1. clericus. qui. & c. duo. & 10. q. 3. c. ps. & totum superfluum erogandum est pauperibus. 12. q. 1. c. vlt. moderata n tñ donationem causa seruitij recepti facere possunt ̄j. eo. l. relatum. §. licet cũ quasi filiofamiliãs comparetur, qui non potest facere testamentum, nisi de castrensi peculio. C. de assec. l. vl. & C. de adtio. diuer. aud. l. fori. Ber.

Cum esses.] Hoc ca. legitur varijs modis. Communis diuisio. Primo narrat factum. Secũdo prouidet: ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS.

ter Co... tuiã hic B. Tho 2. 2. q. ar. 6. & Dñus lib. 10. t. & in. rt. 3. ad dixi li. ter Dire inqui... m ... d. 154.

† Vigilieñ. habent anti qui.

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par 29. c. 5. & ca. 6. eo. tit. in 1. compilatio. † de intellectu vide Ferdinãdũ Vasquium lib. 1. de success. resolut. §. 9.

† &, pro, vel, in antiquis.

1 Vnde dixit Vincẽ. ꝙ etsi tradere posit, non põt dimittere post mortẽ tradẽdũ. 12. q. 2. bonæ. sed post mortẽ erogãdũ disponere nõ põt. 12. q. 5. qa Ioannes. vbi de hoc. dixit & ꝙ nõ credit ꝙ gñalis cõsuetudo excuset clericos dãtes in morte oia mobilia parẽtib⁹. Ioan. And.

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 50. c. 20. & c. 9. eo. t. tit. 1. cõpil. Et multa q̃ requiruntur, vt dispõ huius cap. hẽat locum, tradit Guido Papæ decisiõe 543. adde Alexã. consi. 41. vo. 1. & consi. 47. volum. 2

† conci. ...tan. sub ...iij. par. ...8. & c. ...tit. i 1. ...pilatio. ...le itelle ...vide Co ...uuij in ...m in of ...s. de te ...ten.

episcopatu cósuetudinē obtinere, ꝙ testamenta, quę fiunt in vltima volūtate, penitus rescinduntur, nisi cum subscriptione septē, vel quinque testium fiant, secūdū ꝙ leges [a] humanę decernūt. ¶ Quia verò a diuina lege, & sanctorum patrū institutis, & a generali ecclesię cósuetudine, id esse noscitur alienū, cū scriptū [b] sit: In ore duorū vel trium testium stet oē verbum: pręscriptam consuetudinem improbamus: [c] & testamenta, quæ parochiani coram presbytero suo, & tribus vel duabus alijs psonis idoneis, in extrema fecerint voluntate, firma decernimus pmanere, sub interminatione [d] anathematis prohibentes, ne quis huiusmodi audeat rescindere testamenta.

¶ Idem iudicibus Velletreñ. †

¶ *Valet vltima voluntas ad pias causas coram duobus testibus, & est casus singularis.*

CAP. XI.

RElatum † est; quòd cum ad vestrū examē super relictis [e] ecclesiæ, causa deducitur, vos nisi septē vel quinq; idonei testes interuenerint, īde postponitis iudicare: & inf. ¶ Mādamus, quatenus cum aliqua cā talis ad vestrū fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secū dum decretorum [f] statuta, tractetis, tribus aut duobus legitimis testib. requisitis: Quoniam scriptum est. In ore duorum vel trium testium stat omne verbum.

¶ Idem electo & Capitulo Castaneñ.

¶ *De proprijs potest testari clericus: in acquisitis per ecclesiam etiā si sint mobilia, succedit ecclesia, vel successor, potest tamē aliqua, seruitoribus vel pauperibus elargiri: si autē defunctus habet plures ecclesias, vel beneficia, fiet ęquè diuisio inter illa.*

CAP. XII.

RElatum † est auribus nostris, quòd

CASVS. In epatu Hostien. talis erat consuetudo, quòd testamēta, q̄ non habebant subscriptionem septem testium, sm̄ ꝙ leges statuunt, rescindebant. Hostieñ. eps hoc proposuit in pręsentia Papæ: quia talis consuetudo aliena est à diuina lege, & patrium sanctorum institutionibus, & à generali consuetudine ecclesiæ, cum scriptum sit: In ore duorū uel triū testiū, stet omne verbū: Papa præscriptam consuetudinē reprobauit, & testamenta, quæ parochiani fecerunt corā presbytero suo, & tribus vel duabus idoneis personis ī extrema voluntate, firma decreuit pmanere: & pcepit sub pœna excōicationis, ne aliqs rescindere audeat huiusmodi testamenta; & idē dr̄ in sequenti capitulo, in quo scribit Papa iudicibus Velletrensibus. & intelligunt ista duo capitula, super relictis ecclesiæ, vel ad pias causas. vt ibi sufficiāt duo vel tres testes. No. ꝙ vbi ius legale ɔ̄dicit iuri canonico, pualet ius canonicū. Itē generalis consuetudo ecclesiæ pro lege habēda est. Itē in ore duorum vel triū testiū stat oē verbū. Item secūdum canones duorum testimonium sufficit in testamento.

a Leges.] C. de testa. si vnus. l. vlt. & l. hac consultissima. B.

b Scriptum.] in lege Mosaica, & ī Euāgelio. 2. q. 4. cap. 1. & s. de testa. licet vniuersi. Ber.

[Glo. seq. reci. per q. an etiam circa non pias causas valeat testamentum non habens debitum numerū testium, ponit opi. ꝙ non: & hanc approbat, ponit opin. contrariam quòd valeat, quam reprobat, demum subdit duas opiniones.]

c Improbamus.] super relictis ecclesiæ. Decretalis ista intelligitur p sequētem, quia de eodem facto & eiusdē loci loquunt. nā in his q̄ pietatis cā reliquunt, min⁹ solemnis volūtas sufficit, sicut & inter liberos. C. de testa. hac ɔ̄sultissima. §. ex imperfecto. C. fami. ercisc. l. vlt. & C. de fideicom. l. vlt. in his enim cessat Falcidia. C. ad l. Fal. Auth. similiter. & ī Auth. de eccl. tit. §. finaūt. coll. 9. in his canonica portio non deducitur. j. eo. tit. cap. vlt. Quidam tamen dicunt, ꝙ per hoc ca. quod generaliter loquit, derogat omnibus legibus, q̄ dn̄t minus solemnem voluntatem non valere, quod non credo: quia non est verisimile, ꝙ dn̄s Papa voluerit vnico verbo legibus derogare. arg. C. de inofficio testa. l. si qn̄. & s. de elect. ecclesia vestra. nec forte posset tollere leges quantum ad eos qui non sunt de sua temporali iurisdictione. [z] arg. s. de appella. si duobus. & s. de iudic. nouit. quæ leges ne quid falsitatis in testamento cōmitteretur voluerunt, quòd certus numerus testium adhiberetur. C. de fideicom. l. vlti. Ita etiam credo ꝙ istud locū habeat super relictis ecclesię, siue ad pias causas fauore religionis. j. ca. prox. sic non derogabitur legibus. Vel dic, ꝙ Papa statuit hoc tm̄ in his obseruādum, in quibus habet tēporalē iurisdictionem, quia quātum ad illos potuit legib. derogare. Ciuitas ista Velletrēsis pertinet ad Papā quo ad vtranque iurisdictionem. Sed verius videt, quod primo dixi. Alij volunt dicere, ꝙ si agatur in foro sæculari, seruanda est legalis solēnitas. si ī ecclesiastico, stabit istis decto. sed prius dictum magis placet.

[Glo. seq. argumentatur, signat contrarium, & soluit.]

d Sub interminatione.] & ita videtur, ꝙ qui ɔ̄ faciat, sit excommunicatus. s. de locato. c. 1. quam decretenem [3]. canonem latæ sententiæ, & sunt ibi quasi eadem verba, q & ī ca. 63. dist. Salonitanæ. Arg. ɔ̄ j. de iure patro. relatū. ī fi. vbi de hoc. [3] Nō credo ꝙ sit canon latæ sententiæ, sed ferendæ, per ca. relatū. Ber.

RElatū.] Primo ponitur factū reprehensibile: ꝙ secundo corrigit mandat: ibi, Mandamus. & mandatum tertio probatur ibi, Quoniā. Abbas. Sic.

¶ Ex hac decreta. nota, ꝙ cum de testamētis agitur, non secundum leges, sed secundum canones iudicandum est. Item causa testamentaria ad iudicem ecclesiasticum pertinet: quod verum est in relictis ecclesiæ, & ad pias causas. Item duorum testimoniū ualet in causa testamētaria. Item in ore duorum vel trium testium stat omne verbum.

e Relictis ecclesiæ.] ad hunc casum restringe cap. px. j. ī quo fauore ecclæ sufficiūt duo vl̄ tres testes. T.

f Decretorum.] quæ dicunt, quòd in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum. 2. q. 4. §. 1. & ca. 1. & 48. dist. in. quoniam multa. Sic nota causas vltimæ voluntatis defunctorum ad ecclesiasticum iudicem pertinere, quod verum est relictis ecclesiæ, & pauperib. 13. c. 2. clerici: & c. qui oblationem, C. de epis. & cle. l. nulli licere. [4] per quæ confirmatur quod dixi s. in prox. ca. quod tantum de relictis ad pias causas intelligendum est: quod hic & ibi dicitur. Ber.

ii RElatum est.] Quinque sunt partes: secunda ibi, Nomine. tertia ibi, Licet. quarta ibi, Cæterum. quinta ibi, Quia verò. Et venit hoc ad declarationem cap. cum in officijs. s. eo. Abbas Sic.

Deut. 17.

† Velleneñ.

[z] Nec obstat ead. q. præsul. & c. nullā. vt in §. ibi seq. Io. And.

[a] De hoc 10. dist. cōstitutiones. & j. de re iu. ī 2. reg. lib. 6. Io. And.

† Cap. ... eod. ... compil. ... post ... Lateran. ... Alex. ... 30. cap. ...

Vide ... quod ... cis. s. de ... compe. & ... licet a in ... then. C ... C. de sacr. ... sa. eccle.

Deut. 19. Matth. 18.

[3] Et j. de ... gitur ... Ioann. ...

† Cap. 14 in 3. co... & vide ... alijs hic ... stentia ... Commu...

[4] Legati ... redēp... captiu... non de... in pias ... distrib... strib... originis ... habitati... si orig... incerta.

CASVS.

CASVS. In capitulo. ī.eo. cum in officijs, dr̄: Bona per ecclesiā acquisita ad eam deuoluantur in obitu clericorū: quæsitum est à Papa, vtrum de immobilib. tm̄, vel de mobilib. sit intelligēdum? Rn̄detur generaliter bona quęlibet per ecclesias acquisita eis debent iuxtà Lateranē. conciliū post acquirentis obitū remanere: sed per hoc vocabulū, ecclesia, nō intelligit episcopus, vel successor clerici morientis in ecclesia collegiata, sed ipsum collegiū intelligitur. Vbi aūt in locū defuncti vnus tm̄ est ordinandus, ille bona illius, & alia bona ipsius ecclesiæ debet habere. Et licet dicatur, mobilia per ecclesiā acquisita in alios transferri non possunt: consuetudo tn̄ non est improbanda, vt de mobilib. illis clerici possint aliqua cōferre pauperibus, & alijs locis religiosis, & illis qui clericis seruierant, siue sint cōsanguinei, siue alij, secundum seruitij meritum: si verò clerici de hæreditate vel aliter intuitu personæ suæ aliqua acquisierint, de illis disponant pro arbitrio suo. In fine dicit: clerici qui plura habēt beneficia in pluribus ecclesijs, bona illorū debēt diuidi inter ecclesias pro rata secundum congruā distributionem. No. q̄ nomine bonorum tam mobilia, q̄ immobilia dicuntur. Itē nota casum vbi nomine ecclesiæ non episcopus, sed capitulum tantum intelligitur. Item clericus de rebus ecclesiæ acquisitis potest dare pauperibus, locis religiosis, & seruientibus in eis. Item clericus de rebus intuitu personæ suæ acquisitis potest testari. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter ecclesias, in quibus habent beneficia.

quia statuimus in Lateranen. cōcilio, a † vt bona per ecclesiā acquisita, ad eam in clericorū obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc sit de immobilibus tātum, vel de mobilibus sentiendum: & inf. ¶ Respondemus, q̄ generaliter bona b † quælibet per ecclesiam acqsita, eis † debent iuxtà Lateranen. concilium post acquirentis obitū remanere. c ¶ Nomine autē ecclesiæ non episcop⁹, d vel successor clerici morientis, vbi est collegiū, clericorū, sed cōmunis cōgregatio e intelligitur, quę rerum illarū debet canonicā distributionē, & curā habere. Vbi autem in loco defuncti tātū vnus est f ordinādus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in † Dei timore dispenset. ¶ Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de iure in alios pro morientis arbitrio transferri non possint: † consuetudinis tamen est nō improbādæ vt de his pauperib. & religiosis locis, & illis, qui viuēti seruierant, siue cōsāguinei sint, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritū conferantur. g Cæterum quæ ex hęreditate, vel artificio, aut doctrina ꝓueniunt, distribuātur ꝑ arbitrio h decedētis. Quia verò nōnulli in diuersis ecclesijs beneficia possident, diuidantur quæ habuerāt per æstimationē cōgruam i inter ipsos. †

¶ Innocentius tertius [Altissiodorē. † episcopo.]

¶ Tenet testamentum, si quis extremam volūtatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas. h.d. secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XIII.

CVm † tibi de benignitate: & infra. ¶ In secunda k questione dicimus, q̄ qui extremā voluntatem in alterius dispositionem l † committit, non videtur decedere intestatus.

a Lateraē. concilio.] ī. eod. cum in officiis.

b Bona.] arg. indefinitè s dictum generaliter accipiendum. 19. dist. si Romanorum. j. de priuil. quia circa. j. de verb. sign. cum tibi, & c. quærenti. & ff. de contrahen. empt. l. 3. & ff. de ser. vrb. præd. l. si seruitus.

c Remanere.] sic 12. q. 2. per totum.

d Non episcopus.] qui tamen est in ecclesia, & ecclesia in episcopo. 7. q. 1. scire.

e Congregatio.] hoc bene dicitur. 12. q. 2. de laicis. & C. de hære. decu. l. 1. & 2. Lauren.

[Glo. seq. quærit & soluit, iterum quærit, ponit opin. & distinguit.]

f Vnus est.] sed nunquid bona episcopi debent deuolui ad collegium maioris ecclesiæ moriente ep̄o? Dicas quod non, immo reseruanda sunt successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. de laicis. & c. illud. ¶ Nunquid est idem in bonis archidiaconi? Dicunt quidā, q̄ non sed collegio ecclesiæ deuoluuntur. Alij dicunt, & melius si bona archidiaconatus distincta sunt, & diuisa à rebus canonicorum, tunc successori seruari debent. arg. ī. de rescrip. edoceri. si verò communia sunt omnia bona archidiaconi, & canonicorum: tunc ad capitulū deuoluūtur arg. 12. q. 2. quia cognouimus. & j. de dec. cum in tua. & 8. dist. quæ contra mores. Tancr.

g Conferantur.] sic s. eod. ad hoc non ita amare istud prohibitū est: sicut dicit lex de donatione inter uirum & vxorem. ff. de don. inter vir. & uxo. l. si id quod. §. si quis serui operas. Laur.

h Pro arbitrio.] s. eo. quia nos.

i Congruam.] vt ei plus dēt, à qua plus percepit. 3 videtur tamen attendēdum vtrum vni etiam plus seruierit, quam alteri. arg. s. de feud. c. 1. & arg. de præb. cum secundū Apostolum vbi dicit: Qui altario seruit, viuere debet de altari. ergo si non seruiuit, vel si parum seruiuit, plus ei tenetur restituere. Laur.

CVm tibi.] Vario modo legit̄. Primo pon̄ decisa consultatio. Secundò responsio; ibi, In secunda. Et aduerte, quod iste tex. est multum allegabilis, & frequētatur tam per canonistas, q̄ legistas, & est breuis decisio: sed aliquātulum obscura, ideo nota bene ipsum, & tene menti, quia quotidianus. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis commisit extremam voluntatem suam in dispositionem alicuius amici sui, & sic mortuus est. quæritur an ille dicatur decedere intestatus? Respondet: Papa, quod non videtur decedere intestatus. Nota, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit: non videtur decedere intestatus.

K In secunda.] primam habes infra de verb. signif. cum tibi.

[Glos seq. recitetur per quæstionem, an iste vere sit testatus, & soluit, & distinctionem ponit.

l Dispositionem.] licet de benignitate canonica videatur testm̄ fecisse, re vera non est testatus, quia nullum est testamentum ubi nomen hæredis non exprimitur, C. de testa. l. iubemus, §. quod si non fuerit obseruatum, circa fi. & ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime. & institutio hęredis, totius testamenti est fundamentum, vt instit. de leg. § ante hæredis. sed sicut nunc possunt aliqua relinqui. C. de fideicom. & in epistola ff. de leg. 3. nutu. & sicut nutu deprehendit̄ voluntas obmutescentis. 26. q. 6. qui recedunt, sic nutu de æquitate canonica

ip. 15. | de Ariū llumtin r. C. de mater. parte. dex Bat z ita: ei ant, &c. nic. an- a cōpil. | m Dei, | ssent | hoc ar- o, vide per Co lib. 1. resol. j. | reuoca nt con- priui consue es, & ta. j. de quæ se b. 6. & nen. eo. statutū.

† Vt si Bonon. & Parisien. can. dimisit iii. & x. habebat a Bon. & xx. Parisien. Bonon. habebit vnū: & Parisien. habebit duo. Ioann. And.

† ipsas.

† Inclusa desunt in antiquis.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpi. Et de materia uide plenè per Antonium Gomezium & Palacium Rubium in 31. legem Taurinam.

† dispositione

canonica sic testm̃, sicut & sufficit ad locutionem alterius, ꝙ quis annuat testibus præsentibus, & dr̃ decedere testatus, & tale testm̃ dr̃ nuncupatiuum. C. qui testa. fac. poss. hac consultissima. Licitè ergo potest quis voluntati alterius committere factionẽ testamẽti sui. i. an q̃s sit ei hæres. Distinguit tñ: quia aut in voluntatem hæredis cõmitto factionẽ testamenti, aut in voluntatẽ alterius. si in voluntatem hęredis, licitè possum, licet expressè eius voluntati cõmittam. ff. de cõd. instit. verba hęc. sed si confero in expressam voluntatem alterius, non valet, vt si dicam; instituo hæredẽ, quem Titius voluerit. ff. de hæred. inst. illa institutio. & l. si quis Semproniũ. & l. captatorias. immo captatoria, idest, adulatoria appellatur talis institutio. C. de remitit. captatorias. secus si tacitè. ff. de hær. instit. l. illæ autẽ Institutiones. 2 vt si dicam: instituo te hęredẽ, si Titius ascẽderit Capitolium, ut ff. de hæred. instit. l. si quis Sempronium & ff. de cond. & demõ. l. non nunquam. Sed legatum potest cõmitti arbitrio alterius tacitè. ff. de legat. 2. l. 1. sed alterius arbitrio expressè non potest committi. ff. de leg. 1. l. captatoriæ. & l. præ dic. & incertæ personæ benè possunt institui hæredes, vt instituo pauperes hęredes. C. de epis. & cler. si quis ad declinandam. & l. nulli. Ioan.

a Hanc glossam dicit Baldus esse singularem in l. 1. C. de sacros. eccl.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. prima pars ꝟ. de pœn. officij, scda hic, tertia ꝟ. de sent. excõ. officij. vbi declarantur reliquæ q̃ones & de varijs portionib. ul de Couarr. hic. adde Federicum de Senis, consi. 154. incipiẽ. Ioannes seruus.

2 Quando in pteritum, nõ in futurũ institutio est collata, non est captatoria, vt si dicatur: qua parte Titius me hæredem instituit, meus hæres esto. Ioan. And.

OFficij.] Cõis diuisio. Secunda pars: ibi, Cõsultationi. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis in testamento suo reliquit epõ propriam portionem, & alia multa monasterijs, vel ecclesiis: quæritur vtrũ eps de illis possit petere legitimam portionem? Rñdet Papa, quod si portionem illam legauit epõ sub cõditione, vt ea esset contentus, & eps conditionẽ acceptauit, de alijs nihil poterit petere, quia per hoc alijs renunciare vr̃: sed si portionem illam absolutè reliquit, de alijs nihilominus legitimam portionem poterit vendicare. Si verò constiterit, ꝙ fraudulenter modicam portionem reliquit, cum conditione, vt in cęteris episcopus portione debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, eps de illis portionem exigere poterit à canone cõstitutam, saluis indulgentijs Rom. Põt. quæ quibusdam regularibus sunt concessæ. Capitulum istud & sequens loquuntur s̃m consuetudinem quorundam locorum. No. quod electione vnius quis renunciat alteri. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari.

a Legitimam.] quæ s̃m variam locorum consuetudinem varia est & diuersa. ꝟ. de sepul. certificari. Vinc.

b Conditione.] conditio ꝫ quid sit & modus, tractatur infra de condi. app. in cap. verum.

¶ Idem C. tituli sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali.

¶ De relictis ecclesiæ petit episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi à testatore relictum: nisi eo modo, & non in fraudem fuerit relictum à testatore, quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

CAP. XIIII.

OFficij: † & infra. ¶ Secũdo quæsiuisti, cum quis in testamẽto relinquit episcopo ꝓpriam portionẽ, & alia multa monasteriis vel ecclesijs, vtrũ episcopus ex illis legitimam [a] possit petere portionem; & infra. ¶ Cõsultationi tuę taliter respõdem⁹, quod si portionem illam, cũ conditione [b] legauit episcopo, vt esset ea sola cõtẽtus, & episcopus acceptauit, quia per hoc alijs renunciasse [c] videtur, de cæteris nõ poterit exigere portionem. Quod si eam ipsi absolutè [d] reliquit, portionẽ sibi debitam poterit nihilomin⁹ de cæteris vẽdicare. [e] Si verò cõstiterit [f] quod in fraudem modicũ constituit mortuariũ, vt in cæteris episcopus portione debita fraudaretur [g] (qa fra⁹ & dol⁹ alicui patrocinari non debẽt †) episcopus portionẽ ex illis poterit exigere a canone constitutã, [h] saluis indulgentijs [i] Romani † Pontificis, quæ quibusdã regularibus sunt concessę.

c Renunciasse.] ff. de inoff. testa. l. si pars. §. vlt. & l. seq. & l. vl. & C. eod. tit. l. parentibus. Bern.

d Absolutè.] cum enim absolutè relinquit, potest episcop⁹ vtrũque consequi. ꝟ. cap. prox. & vr̃ hoc notare, quia si eps dedit simpliciter aliquod beneficiũ ei, qui prius habebat aliud: non videtur ei prius ademisse. ff. ad municip. l. municeps Lan. [Glo. seq. arg. alleg. tria iura, & duo in contrarium.]

e Vendicare.] arg. ꝙ recipiendo vnum, non intelligit alijs renunciasse, nisi hoc sit dictũ. ff. de act. & obl. l. quoties. sic vxor recipiens legatum, nõ intelligit renunciasse doti. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. sciendum. arg. C. de pact. conuent. l. si mulier. arg. cõtra. ff. de inoff. testam. l. vlt. & ff. ad leg. Falc. l. si debitor.

f Constiterit.] etiã apponendo conditionem, aut si ipsam acceptauerit, si postea de fraude cõstiterit, quia non potuit testator auferre illam partem epo, quæ ei ex constitutione debetur ꝟ. cap. prox.

g Fraudaretur.] videtur tñ ꝙ agere debeat ad supplementũ episcopus in hoc casu, si minus ei reliquit legitima portione. C. de inoff. test. l. si quando. §. generaliter. & l. omnimodo. quia non admittur grauamen ista portio, sicut nec quarta debita de iure naturæ. arg. ff. de adopt. si arrogator. §. sed an impuberi. Laur.

h Canone.] loquitur de illis canonibus. 10. q. 1. decernimus. & c. de his.

i Indulgẽtijs.] ꝟ. de sepul. in præsentia. & ꝟ. e. c. ul. B.

¶ Idem.

¶ Relictum episcopo contemplatione personæ, non diuiditur cum ecclesia cathedrali: secus si contemplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ, siue aliquid siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ est factũ relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Præsumitur autem relictum contemplatione ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habẽte administrationem: secus si fiat ab administrationem non habente. Cũ ecclesiis verò inferioribus episcopus non diuidit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.

CAP. XV.

REquisisti † de his, q̃ testator pro anima sua legat in vltima volũ

REquisisti.] Diuiditur. Nã primo ponitur quæstio. Secundo generalis solutio: ibi, Et quidem. Tertio specialis: ibi, Sed considerandum. & ibi distinguit quatuor membra, quæ patent in textu. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit testm̃, & multa pro anima sua legauit: quæsitum fuit à Papa qualiter illa diuidenda sunt inter episcopum & ecclesiam? Respondet, ꝙ regulariter obtinet, ꝙ eps s̃m diuersas consuetudines locorum debet habere tertiam uel quartam portionem: sed uidendũ est, utrum testator diceret; relinquo illud episco-

tate, qualiter sint inter episcopũ & ecclesiã diuidenda. Et quidẽ regulariter verũ est, quod episcopus debet de his secũdum diuersas consuetudines tertiã [a] vel quartã [b] portionẽ habere.

¶ Sed considerandũ est diligenter, vtrũ testator leget hoc modo; relinquo † istud episcopo: an relinquo istud ecclesiæ vel relinquo istud episcopo & ecclesiæ: [c] an relinquo istud episcopo, & illud [d] ecclesiæ. In primo casu distinguẽdũ est, vtrũ reliquatur episcopo ab extraneo, an à propinquo. ab extraneo generaliter verũ est, ꝙ p̃sumitur [e] relictũ intuitu ecclesiæ, non personæ: vñ cathedralis ecclesia de illo potest canonicam petere portionẽ: quẽadmodũ episcopo cõpetit sua portio si aliqd ecclesiæ [f] relinquatur. & hoc verũ est, nisi testator exprimat, quod velit illud tãtũ esse episcopi, & nõ ecclesiæ. in quo casu seruãda est dispositio testatotoris, secus aũt si exprimat, [h] ꝙ velit esse illud tm̃ ecclesię, nõ episcopi, [g] quia priuata dispositio testatoris, nõ põt generalem constitutionẽ canonis [i] immutare. Nec est [k]

eṗo, in relinquo istud ecclesiæ: vel sic, relinquo istud eṗo, & ecclesiæ; an sic, relinquo istud episcopo, & illud ecclesiæ: in primo casu cum dicit, relinquo isto episcopo, distinguendum est, vtrum relinquatur eṗo ab extraneo, an à propinquo: si ab extraneo præsumitur relictũ intuitu ecclesiæ, & nõ personę: vnde ecclesia cathedralis debet habere suam partem, sicut in secundo casu, si aliquid relinquitur ecclesię, episcopus debet habere suã partẽ: sed istud verũ est, nisi testator exprimat, qđ velit istud esse tantũ episcopi, & non ecclesiæ: in quo casu voluntas testatoris seruanda est: secus est si dicat, quod velit illud esse tm̃ ecclesiæ, & nõ epi: quia priuata dispositio testatoris, nõ põt immutare generalem constitutionẽ canonis sed huic dicto canon obuiare vr̃: dicit enĩ canõ: si aliquid legatur pontificio ab extraneis, aut cũ ecclesia, aut sequestratim: quia ille qui hoc donat, pro remedio animæ suæ donat, non pro commodo sacerdotis: non proprium, sed quasi ecclesię dimissum computabunt: R̃ndet Papa illi canoni dicens, quod dicitur in canone, verum est, qñ testator non exprimit, quod velit illud esse tantum episcopi, & non ecclesiæ: & sed hęc exprimit hic testator: & ita nõ ꝯtradicit: si verò à propinquo legatur episcopo, præsumitur, quod intuitu personæ, & non ecclesię, nisi contrarium ostẽdatur, & de isto ecclesia nihil habebit: si autem relinquatur episcopo & ecclesię coniunctim, canonica diuisio inter eos est facienda. si vero diuisim legauit istud episcopo, & illud ecclesiæ, siue ęqualia siue inęqualia sint relicta: reducenda sunt ad canonicam diuisionem, nisi vtraque pars velit esse contenta suo relicto. si verò testator dicat, lego hoc episcopo, & illa capellis, vel monasterijs: in casu isto, quod legatur episcopo, eius erit precipuum cum ecclesia: sicut si cuilibet alteri legaretur; & de alijs quæ legantur monasterijs, vel capellis, portionem canonicam obtinebit; in fine dicit, si aliqua legantur clericis prælationem vel administrationem aliquam non habẽtibus, & qui possunt proprium habere: siue relinquatur ab extraneo siue a propinquo, intuitu personæ præsumitur omne relictum, & de illo nec episcopus nec ecclesia aliquid habebit, nisi aliquid in contrarium ostendatur; quæ hic dicuntur, localia sunt, quia nõ seruatur hoc generaliter. No. quod relictum episcopo ab extraneo, regulariter & generaliter præsumitur intuitu ecclesiæ esse relictum; si autem a propinquo intuitu personæ tamẽ in utroque casu probatio admittitur in contrarium. Itẽ quod obtentu alicuius, quare illi est restituendum, & valet vocari contra nuncios, procuratores, negotiorum gestores. Item voluntas testatoris semper debet obseruari, vbi ius vel aliquis non offenditur. Item soluitur quæstio, cui ab episcopo quæsita cedant. Item relictum priuatæ personæ siue habeat beneficium siue non, semper præsumitur esse relictum intuitu personæ.

a Tertiam.] 10. q. 1. decernimus. & c. de his. & Ĵ. de sepul. c. 1. Ber.

b Quartam.] 12. q. 2. nobis concesso. & quattuor. & Ĵ. de sepul. cum super. Quãquẽ etiã medietas appellatur. Ĵ. de sep. l. c. 2. & 10. q. 1. antiquos. [1] In his enim loci consuetudo seruãda est. Ĵ. de sepul. ca. certificari. Capitula tamen, quæ dicunt res ecclesiæ diuidendas in quattuor partes, de matricibus ecclesijs loquunt. Vinc.

c Et ecclesię.] coniunctim.

d Illud ecclesię.] separatim.

e Præsumitur.] præsumptione iuris, non de iure. vnde probatio in contrarium admittitur, puta, si longa & magna fuit dilectio. 12. q. 3. c. 2. sed econuerso si relinquitur à propinquo, præsumitur relictum intuitu personę. Ĵ. eo. c. versic. si vero ecclesię. & Ĵ. eo. quia nos. 12. q. 3. c. 1.

f Aliquid ecclesiæ.] hoc exemplificat s̃m membrum distinctionis. Ber.

g Episcopi.] idest, proprium.

[Gloss. seq. quærit obijciendo, ponit solutionem Laurentij, sed aliter soluit.]

h Secus autem si exprimat.] sed quæ est ratio diuersitatis, qđ quando relinquitur aliquid ecclesiæ tantum, quod episcopus habet inde suam partem; & si relinquatur episcopo tantum, ecclesia nihil habet: cum episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo. 7. q. 1. scire? Lauren. dixit hoc euenire propter iuris impossibilitatem: quoniã ius non offenditur si episcopo legetur tantum, sed si tãtum legatur ecclesiæ, secluso episcopo, ex hoc offenditur ius [2] arg. ff. de lega. 1. nemo potest. Vel potest dici, quod nomine ecclesiæ intelligitur episcopus tanquã caput supra de his quæ fiunt a pręla. sine consensu capituli. cap. nouit. & cum scribitur capitulo, scribitur decano, qui est caput capituli. supra de conces. pręben. post electionem. sicut qui pręest exercitui, de ipso exercitu intelligitur. ff. de his qui notantur infa. l. 2. ff. quis & a quo appell. l. 1. §. si præses. [3] & appellatione familiæ princeps continetur. ff. de verborum significatio. l. familiæ. Nomine verò episcopi quandoque non intelligitur ecclesia, vt in eo qui renunciauit episcopatui. supra de transla. inter corporalia. & supra de eo qui renunc. episco. c. 1. Et cum aliquid datur ecclesiæ, nullæ personæ determinatæ intelligitur dari. ergo episcopus inde habere debet partem, cum sit caput ecclesiæ: sed cum relinquitur tm̃ episcopo intuitu tm̃ personæ, ipsius relictũ intelligitur: & ideo ecclesia nihil inde habebit, imò episcopus inde potest facere testamentum. Ĵ. eod. quia nos.

i Constitutionem canonis.] 12. q. 3. pontifices. argum. 10. q. 1. sic quidã. & 16. q. 1. ad hoc. sic nemo facere põt ꝙ in testamento suo leges locum habere non possint. ff. de leg. 1. l. nemo põt. ff. de pact. inter debitorem. & l. ius publicum. ff. ad l. Fal. quod de bonis. 1. respon. C. de condi. inser. l. 2. Ĵ. de so. compe. si diligenti. Ĵ. de sent. ex com. contingit. & Ĵ. eo. tua.

[Glo. seq. distinguit inter legata & donata, & allegat contrarium.]

K Nec est.] hic respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem illum 12. quæst. 7. pontifices. cuius verba hic ponuntur; & hæc distinctio sumitur ab illo canone, & licet relinquatur episcopo sub pro-

1 In quibusdã et locis nihil accipiẽ s̃m Vinc. & Hostien. Io. And.

2 Hoc est ꝙ quęrit, quare ius offendit in vno, & nõ i alio. Ioan.

3 al. est vers. sub §. solẽt. vide de app. dilecti. vl. in fin. vlci. glo. Ioan. And.

Cleram & vxorem nomine Adelasiam,[a] in extremis positus condidit testamẽtum: Alterochæ filiæ puberi vltra dotem quam ei dederat, domũ & quendam hortum in eodem testamento relinquẽs,[b] Adiecta verò impuberi reliquit cætera † bona sua adijciẽs, vt Alterocha, & soboles, quã gestabat in vtero, eidem impuberi succederent, si absque liberis[c] moreretur. Mortuo itaque testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidẽ relictis a patre, iure Lombardo † cuidã

R. valuit liiij. omnibus cõputatis, in quibus Clera mater ipsius habuit tertiam partem, scilicet xviij. quę tertia deducebatur iure Longobardorum. modo remanent xxxvj. in quibus Adelasia vxor ipsius R. habuit similiter tertiam partem, scilicet xij. quę tertia similiter deducebatur iure etiam Longobardorũ: modo remanent xxiiij. sed in illis xviij. quę sunt tertia pars Cleræ, habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, in qua grauari non potuit. quę tertia sunt tria, quæ ambæ neptes de iure cõi pro legitima habere debebãt tertiam partem de xviij. quæ sunt sex, & sic quælibet tria, & tãtum habuit Alterocha in tertia Cleræ: modo remanent tutori pro adiecta xv. de tertia Cleræ tam iure naturę, quam ratione donationis. Itẽ in duodecim, quæ sunt tertia pars Adelasiæ, eodem modo habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, s. duo: quia tertia pars de duodecim, sunt quatuor quorum medietas sunt duo, pro Alterocha, & reliqua duo pro sorore sua adiecta tutor habet decem, in ista tertia Adelasiæ, tam propter ius naturæ, quam propter venditionem residui: habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ & Adelasiæ quinque, & ita sententia retractatur. tutor verò habuit in illis tertijs viginti quinque, quia quindecim habuit tertia Cleræ, & decem pro tertia Adelasiæ: quæ omnia sunt viginti quinque. Item in vigintiquatuor, quæ remanebant pro hæreditate R. quælibet soror habebat suam tertiam debitam iure naturæ, quæ est quatuor: modo Alterocha potest sibi computare pro domo, horto, & dote, illa quatuor pro sua legitima, si tantum ualuerunt: & tutor pro adiecta tantum recipiet, scilicet quatuor: modo remanet hęreditas R. sexdecim, s. quæ restituenda sunt Alterochæ: tamen tutor extrahet inde quartam per Trebellianum, scilicet quatuor: & hoc verum est quando nihil est in fructibus; quia si aliquid est in fructibus, tutor extrahet Falcidiam tantum pro rata, fructibus computatis in ea: & residuum dabitur Alterochæ, & ita remanẽt duodecim pro hæreditate R. extractis legitimis, & quarta per Trebellianũ, & illa duodecim reddenda sunt alterochę: habuit ergo alterocha duodecim ex hæreditate R. quæ erant vigintiquatuor, extractis tertijs matris, & auiæ: & quatuor habuit pro sua legitima in illis vigintiquatuor, ecce xvj. & habuit ex tertij matris & auiæ, V. quæ omnia sunt xxvj. quæ xxvj. tantum habuit Alterocha: tutor verò habuit ex tertijs Clerę, Adelasię vigintiquinque, & quatuor ex hæreditate R. pro legitima Adiectæ, quatuor per Trebellianum, quæ omnia triginta tria; modo adde vigintiunũ, sunt quinquagintaquatuor, & hęc est tota hæreditas R. & sic est plana decretalis ista. No. quod tutori dato in testamento, potest testator præcipere, ut sic de reb. suis disponat. Item sit sit lis cum pupillo, tutor conuenitur. Item sententia fertur in personam tutoris. Item iudex appellationis potest in quibusdam sententiam confirmare, & in quibusdam infirmare. Itẽ a tempore litis contestatæ dicitur quis esse in mora, ut hic uidetur posse colligi. Item pater non potest priuare filium quarta legitima, vel etiam in ea grauare.

a Et vxorem nomine Adelasiam.] matrem puellarũ de quibus sequitur. Hæreditas Raynutij valuit quinquaginta quatuor cõputatis dote, domo, & horto, in quibus Alterocha fuit instituta hæres.

[Glo. seq. texitur per tres quæst. an necesse fuerit relinqui filiæ puberi: & an iure institutionis, & an institutus in certa re, &c.]

b Relinquens.] si nihil sibi in testamento reliquisset, non valuisset testm. C. de inoff. testam. omnimodo, & l. seq. & tam dotem q̃ legatum computabit in legitima. C. eo. tit. qm. & l. si qñ. & l. generaliter, & si nõ sufficeret, agere posset ad supplementum, ut in l. prædictis. & C. eo. tit. l. quoniam nouella. & l. si quando. §. generaliter. Et quod dicit, relinquens, intellige quod instituit eam hæredem sibi in illis rebus: aliàs nõ valuisset testamentum iure nouissimo: 1 Auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoque. & §. hoc autẽ, coll. 8. & in Auth. de triente, & semis. §. frequenter, coll. 3 concordant prædictis legib. veterib9, sed stãdũ est illi Auth. ut cum de app. l. cog. tanquam posteriori. 1 C. de inoffi. testam. sunt illæ duæ authenticæ. 2 Et tales qui in certis reb. instituuntur, loco legatarij habentur, nec tenentur creditoribus. C. de hæred. insti. l. quoties.

ADDITIO. Et si nõ sufficeret, agere posset ad supplementum, ut in legibus prædictis.

[Glo. seq. habet duas partes. prima tractat distinctionem institutionum, &c. Secunda pars ponit tria, primũ an remitti possit fideicommissum: an rogatus alienet: & quid de illo, qui se obtulit monasterio.]

c Si absque liberis.] ex 3 hoc vr, quod hæc substitutio fuerit cõmpendiosa, s. quandocũque decederet sine liberis, ei succederet soror cum sobole. Vñ nota, quod est, q̃dam substitutio vulgaris, quædam pupillaris, quędam exemplaris, quædam compendiosa; & tales substitutiones dicuntur directæ. Item est & fideicommissaria. 4

Substitutio 5 vulgaris est: quæ ab omnibus vulgaribus fit, & fit sub hac forma: Instituo te hrẽdẽ: & si tu nõ eris hæres, ille sit hæres. Inst. de vulg. subst. in prin. & expirat adita hrẽditate. C. de impub. & alijs subst. l. post aditã. Pupillaris est q̃ fit talibus verbis: Filius meus mihi hæres esto, & si tu non eris hæres, vel si eris hæres, & infra tempus pubertatis decesseris, ille sit hæres. Insti. de pupil. subst. in prin. Hæc autem expirat adueniente pubertate. Inst. eo. §. masculo. & ff. de uulg. subst. in pupillari. Exemplaris, est quæ fit ad exemplum pupillaris, quæ fit furioso in his verbis: si filius meus decesserit priusquam peruenerit ad sanam mẽtem, ille sit hæres. C. de impub. & alijs subst. l. humanitatis. & Instit. de pup. subst. §. 1. hæc similiter expirat eo redeunte ad sanã mentem. Insti. de pupil. substit. §. qua ratione.

Compendiosa fit talib. verbis. Qñcunq; filius meus decesserit, ille sit hęres. C. de impu. & alijs subst. precibus. Fideicommissaria dicitur quę fit sic: Instituo te hęredem & rogo te ut hrẽditatem restituas Titio tali die, vel sub tali conditione, s. si decesseris sine filijs: & ita substitutio põt fieri per uolo, mando, vel rogo. & hæc substitutio põt fieri à quocunque, & cuicunque ante pubertatem, & post, Inst. de pupil. subst. §. vlt. ff. de vulg. subst. l. cohęredi. §. cũ filiæ, talis fuit substitutio ista, & substitutio vulgaris expirat, q̃ cito adita est hrẽditas. C. de impub. & alijs subst. post aditã pupillaris statim expirat post tempus pubertatis, Instit. de pupil. subst. in prin. & ff. de vulg. subst. in pupillari. hęc fuit fidei-cõmissaria substitutio, siue precaria in casu huius decretalis Loan. Et hoc incertum conditionis potuit soror remittere sorori, licet sit contra voluntatem testatoris. C. de pact. l. 1. & l. cum proponas. & hoc propter remouendum uotum captandæ mortis. C. de transactio. de fideicommisso, nec potest alienare taliter grauatus. C. comm. de leg. l. vlt. §. sed quia nostra. & §. sed in omnibus. & in Authen. ibi posita, res quę. nisi in casibus in Auth. ibi positis. libertatem tamen præstare potest pre-

† Ita in antiquis, sed in recentiorib. Lõgobardorũ, legitur.

1 De hoc plenius j. eo. ti. c. 1. lib. 6. in gl. nunquid Io. And.

2 Vna incipit, nam si. ma, & habetur C. de inoff. : si. altera incipit, non licet. & est C. de in. pæ...

3 Hæc glossa deprauata est in vulgatis codicib9 eã suos restituimus ex antiquis exemplarib. Idẽ præstitimus in ceteris.

4 Et hęc est indirecta, & alia reciproca vł breuẽ. loqua. C. de impub. & alijs su. [illegible] l. precibus.

5 De substitutione vulgari, & ceteris substitutionibus, & cur ita appellẽtur, & quo, ac quibus verbis fiant, tradit Accursius in §. qua ratione. verbo ad exẽplũ. Inst. de pupil. substitu. & ibi plenissime Doctores.

ra, ha- etusta plaria. entio- certa, ur, mẽ vt pu-

tio soluto.ff.ad Trebell.quidam.§.vlt.nec diceretur mo ri sine liberis, si monasterio dederit se & sua, ͠s. de probat.in præsentia.vbi de hoc.Vinc.

ADDITIO Aduerte quod vltra illas species substitutionũ,est vna,q̃ vocatur breuiloquia. quia breuib. verbis fit,& sub verborum breuitate continet multas substitutiones : Aliqñ duas vulgares tm̃,vt si duobus hæredib. institutis dicat,uos inuicem substituo: Aliqñ duas pupillares tm̃, vt qñ fit duob.impuberibus exhæredatis : Aliqñ duas fideicõmissarias tm̃,vt qñ fit in codicillis,ut l.Scæuola.ff. ad Trebell.Aliqñ continet quattuor: duas vulgares, & duas pupillares, vt qñ fieret duobus impuberibus institutis, & in potestate cõstitutis,ut l.iã hoc iure. & l. Lucius. ff.de vulg.& pup.Aliqñ continet sex, ut si dico:filios meos impuberes instituo: & eos inuicẽ substituo si decesserint,in pupillari ætate, vel qñcunque: nam hæc continet duas uulgares, si non adeatur hæreditas,& duas pupillares si decesserint in pupillari ætate, & duas fideicõmissarias si decesserint postea. Aliquando cõtinet octo, ut si quis hẽret duos filios impuberes mente captos, & eos institueret uel substitueret per hæc uerba,si decesserint in pupillari ætate,vel post dementiam, vel alias quandocunque,inuicem substituo : nam tunc continet duas uulgares,duas pupillares,duas exẽplares, & duas fideicommissarias:& sic octo, meritò rectè dicitur breuiloquia.appellatur etiam reciproca quasi repetita. ff. de vulg.& pup l.iam hoc iure. Notandum tamen quod hæc substitutio non est propriè substitutio per se, sed est quædam adiectio substitutionis:nam sub se continet vulgares,pupillares,exemplares, & fideicommissarias, vt clare patet per supradicta. uerba sunt Bartoli in l. Lucius.ff.de vulgari & pupillari. De materia substitutionum est bona gloss.Insti.de pupill.substit.§. qua ratione.

Al. ita : dicta bona cõdam Ranutii,&c.

P.nomine tradiderunt: quæ filium [a] ex eo susci piens,tandem sine liberis est defuncta, [b] cuius bona idem P. maritus eius superstes, aliquãto tempore possedit [c] in pace : qui cum alia muliere matrimonium cõtrahens, & filios suscipiens ex eadẽ, diẽ clausit [d] extremum. Postmodũ inter Alterochã & filium eius ex vna parte, & filios eiusdem P. & Rayneriũ tutorẽ eorũ ex altera, super bonis p̃dictis eiusdẽ Adiectæ suscitata [e] materia quęstionis, cœperũt corã G. iudice Tuscanen.ad inuicem litigare:coram quo Alterocha,& filius eius bona † quódã Raynutii,tã q̃ ex cã fideicõmissi,vel substitionis [f] sibi debita petierũt tutore filiorũ p̃ dicti P.ex aduerso dicẽte,q̃ obstabat illis annalis p̃scriptio [g] usucapio [h] pro dote,ac lõgi tẽporis [i] silentium diuturnũ. Insuper allegabat,quod de bonis illis,tam tertia [k] Clerę matris testatoris, & tertia Adelasiæ vxoris eiusdem,quam quarta per Trebellianũ,nomine ipsius Adiectę erãt ante omnia deducendæ. Dictus verò iudex supradictũ Rayneriũ tutorio nomine pupillorũ in restitutione bonorũ Raynutij cõdẽnauit. tertia Clerę primò deducta,q̃ Adiectæ, ac uiro suo donauerat : de qua in substitutione, q̃ fecit Raynutius,non videtur aliquatenus cogitasse : deducta quoque tertia Adelasiæ,quã ipsa P.vẽdiderat supradicto:

a Per hũc §. & §. seq. dicas idem si simul decessissent mater & filius: nec apparet quis prius : præsumit. n. filius p̃mortuus : & hoc uerũ si erat impubes: secus cum pubes erat, ff. de reb. dub. qui duos, in fine.& l. cũ pubere. & l. seq.Io. And.

a Filiũ ex eo.]qui decessit ea uiua.& ita perinde est, ac si non fuisset, ͞j.de verb.sign.nam & ego. cum mortis tp̃e liberos non haberet,ff.ad Treb.ex facto.§. si qs añt susceperit.& nec habuit ex illo nepotem superuiuẽtẽ quia tunc idem esset,ac si haberet filium. C.de cond. inser.l.1.& C.ad Trebel.l.iubemus,§.si autem.Vin.

b Est defuncta.]& intelligo quo ipsa instituit maritum,& tunc soror admittitur ex causa fideicommissi.vt sequitur ͞j. Si verò non instituisset eũ,tunc peteret soror totam hæreditatem ab intestato.C.de fideicom. si in p̃sona & maritus non fuit indignus, alias non tenuisset institutio.C.de inoffic.testam.fratres.Vinc.

3 Hæc glossula non est Bernardi, nec habet. in antiquis libris.

c Possedit.] 3 per hoc notatur,quod Petro viuẽte mota fuit quæstio ei,& lis etiam contestata,ut ͞j.sequitur.

d Clausit.]lite prius contestata cum Alterocha & filio eius ut colligitur, ͞j.ver.sic,à tempore litis contestatæ percepti a prædicto Petro & filijs eius.

ADDITIO. Hoc non est necessarium,quia nihilominus possunt conueniri hæredes lite non contestata.

e Suscitata.] 3 non dicit orta,sed suscitata:quia Petro viuente fuit orta:suscitare est ortum aliquid mortuum reuiuiscere.

3 Nec h[...] glossa h[...] betur [...] quis [...]

[Glo.seq.obiicit,& soluit.

f Vel substitutionis.] sed vr̃ quod istud petere non potuerunt: quia substitutio euanuit statim post tp̃s pubertatis, quia pupillaris videretur fuisse substitutio. Dico q̃d non, quia substitutio facta talibus verbis q̃documque iste decesserit sine liberis, substituo Alterochã: in hoc casu etiã post tp̃s pubertatis tenet substitutio,q̃a illud verbũ,substituo,trahitur ad fideicõmissariã substitutionem,ff.ad Trebe.l. Scæuola, sed aut substitutio fuisset facta talib.verbis, si Adiecta non sit hæres, Alterocha sit hæres. Vel sic, qñcũq; Adiecta filia mea impubes decesserit, ei Alterocha sit hæres:tuc nisi Adiecta decederet infra pubertatẽ, Alterocha non succederet ei,nisi testator fuisset miles.ff.de vulg. substit. l. Centurio. & l. verbis & C.de impu. & alijs sub.l.p̃cibus, quia talis substitutio non potest fieri nisi a milite,vt in l.Centurio vel dicas, vt dictum est in notula ex hoc q̃ hæc fuit fideicommissaria substitutio,ut innuit hæc littera tanquam ex causa fideicõmissi uel substituti.Io.

g Annalis præscriptio.]hæc allegatio hodie cessat. Instit.de vsucap §.1.& C.de anna.excep.l.1.in princ.

[Glo.seq.dicit quando locum habet actio de dote. Secundo obijcit,& soluit.]

h Vsucapio pro dote.]tunc prodest usucapio pro dote,qñ res inæstimata traditur pro dote,& sequitur inde matrimonium,de iure, & de facto,sed si res æstimatæ traduntur,& tunc vsucapitur res pro emptore,ff.de vsuca.pro dote l.1.2.& 3.C.eo.tit.l.vnica.Ioannes. Sed quare non profuit hæc præscriptio? Respondeo,actio quæ cõpetit ex testamento p̃sonalis est. C.com.de leg.l.1. & Insti.de lega.in princ. & actio personalis non tollitur nisi spatio xxx.annorum.C.de const.pecu.l.2.nec currit præscriptio contra eam,nisi ex quo cœpit competere, idest,ex quo potuit agere ex testamento.C.communia de leg.l.1.& Insti.de leg.in prin. C. de præscript.xxx. ann.sicut in rem.& C.de iure dot.in reb.Tanc.

j Longi temporis]longum tempus dicitur spatiũ x. vel xx.annorum,C.de præscript.lon.temp.super longi.

[Glos.seq.obijcit,& dupliciter soluit.]

K Tam tertia.]sed quid ad matrem,vel vxorẽ de bonis Raynutij,cum descendentes semper excludant matrem in Auth.de hær ab intest.veni.in prin.coll.9.similiter & vxor excluditur.C.vnde uir.& vxo.l.unica? Sed dic quod illud erat secundũ consuetudinẽ ciuitatis,quæ matri & vxori deferet tertiã in bonis mariti,etiam si filios

præcipit etiam idē iudex de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant † ſm Tuſcanæ † conſuetudinem ciuitatis. Deduci preterea quartā per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum ēt quilibet extrane⁹ restitutione grauatus, eam deducere potuiſſet, sed vtraq; [b] pars ab illa sententia prouocauit, & infra. ¶ Cum autem coram C. † diacono Cardinali auditore a nobis concesso, fuiſſet diutius litigatum, ipse de mandato nostro, sententiā supradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelaſiæ integraliter deducendas, [c] pronūciauit iniustā, & ab ea legitimè prouocatum: diffiniens, sic illas tertias deducendas, vt legitima portio iure naturæ debita [d] Alterochę, illi salua sit ī vtraque: ad cuius restitutionem dictum Rayneriū condēnauit. ¶ In eo verò quod quartā per Trebellianū [e] idem iudex censuit retinēdam, sententiā confirmauit eiusdem; ita videlicet quod fructus de bonis ipsius, a tempore litis contestatæ [f] pcepti, a prædicto [g] P. & filijs eius post mortem Adiectę, computentur, in ea: qui si suffecerint † ad quartam, & fructus eius, eo nomine, alia deductio nulla fiat: alioqn iuxta quantitatem fru-

lius habeat: qñq; tñ defert vxori quarta pars in bonis mariti, si ipsa est inops. C. vnde vir & vxor. Auth. p̄terea. Itē cū vir eā sine cā dimittit. C. de repu. iubemus. §. 1. Io. 1 Verius dicas quòd istæ tertiæ non deducuntur secundū ius ciuile, sed ſm ius Lombardū, vt hic dr̄ ī. in litera vbi dr̄. iure Lombardo. nam cautū est in Lōbardia, 2 φ si maritus moriaī anteq̄ vxor, vxor lucratur tertiam partē bonorum mariti vnde tā mater q̄ vxor deducet illas tertias secūdū legem Lombardam, & in ciuitate Tuscana seruatur lex illa, & consuetudo est secundum illam, vt dicit in prin. glossæ.

a Scd̄m Tusculanæ ɔsuetudinē.] forte cōsuetudo erat quòd de mobilibus non deducerentur. Laurent.

b Vtraquè.] sic infra eod. Raynaldus. ī. de appe. si duobus. & C. d̄ appella. l. vlt. Ber.

[Gloss. seq. obijcit, & soluit.]

c Integraliter deducendas.] petierat .n. Alterocha legitimā in bonis matris & auiæ, in quibus ipsa legitimam habere debebat. Insti. de exhæred. lib. §. mr̄. in Auth. de hære. & Fal. §. primum itaquè. & ff. de inoffic. testa. l. 1. & 2. & l. filius non impeditur. Sed quare reuocatur donatio. Cleræ in partes? Dic φ fuit inofficiosa. C. de inoff. do. l. 1. & 2. & C. de inof. testam. Auth. vndè & si parens. Idē enim credo quòd vēditio Adelasiæ facta fuerit in fraudem & simulatē: vñ non debuit obesse Alterochiæ quātum ad legitimam, vt hic dicit: & donatio, & venditio in morte fuit facta, vnde Alterocha priuari non potuit sua legitima. ī. de sepul. de his. vbi de hoc.

d Debita.] idest, tertia iure naturæ.

[Glossa sequens distinguit, & prosequitur de triplici quarta.]

e Quartam partem per Trebellianum.] nota ergo quòd quartarum, alia est debita iure naturali, quæ dicitur bonorum subsidium, & hæc debetur filijs tantum; qui sine causa exhæredari nō possunt, C. de inoffi. dona. si totas. & C. de inoffi. testa. parentibus. & Auth. vt cum de appel. cog. §. causas. collat. 8. & huic quartæ nullum grauamen potest imponi. C. eo. tit. omnimodo. & duabus legibus sequentibus: & hæc hodie est aucta ad trientem & semissem secundum numerum filiorum: & vt si sint quatuor filij, & infra, debent habere tertiam partem: si sunt quinque, vel vltra, debent habere medietatē eius, quod eis deferebatur ab intestato. 3 C. eod. Authen. nouissima. & in Authenti. de trien. & semis. § hæc nos, collat. 3. & in hac veniunt omnia quę profecta sunt ab eo cuius fuit hæreditas, & computatur in ipsa. C. de inoffi. testa. quoniam nouella. & l. si quando, §. & generaliter. & C. de collat. l. pen. Item est & alia quarta Trebellianica, vt cum aliquis est institutus hæres, & rogatus vt alij restituat hereditatem, si moriatur sine liberis, vt hic fuit, iste taliter institutus potest retinere quartam partem de tota hæreditate p̄ Trebellianum; & sic appellata est trebellianica à Trebelliano auctore. de hac habes Insti. de fideicō. hære. §. sed quia. & C. ad Trebel. per totum; & hæc detrahiē de vniuersitate hæreditatis, & ī hac imputanē legata & donationes. ff. ad l. Falci. i quarta. Itē ē & alia quarta, quæ debeē iure institutionis, vt cū aliqs ē institut⁹ heres: & illa hæreditas ē exhausta p legata vel fideicōmissa, tūc iste tal⁹ heres p̄t detrahere quartā partē d̄ singulis legatis uel fideicōmissis. C. ad leg. Falc. p totū. infra eo. c. Raynaldus. ad fin. versi. & saluo. in ista. scilicet Falcidia, sola hæreditaria imputantur non donata, vel legata vel fideicōmissa, ff. ad l. Falcidiam. Nesennius. & l. id quod & l. qd̄ autē & l. in quartam. ADDITIO. Est & alia, quæ debetur arrogato in bonis arrogatoris. ff. de adop. si arrogatur. Vñ versus.

Tūc Trebellaris cum reddere cūcta rogaris.
Sed defalcaris si p legata grauaris.
Olim quarta fuit semis vel tertia; sed nunc
Quattuor aut infra dant natis iura trientem.
Semissem verò dant natis quinquè vel vltra.
Arbitrium sequitur substantia cætera patris.

[Glo. seq. primo ponitur circa imputationē fructuū in quartam, ponit tres casus diuersos, secundo obijcit, & soluit.]

f A tempore litis contestatæ.] ex quo à tempore litis contestatæ fuit in mora, computantur fructus in quartam, & quicquid ex his habet supra quartam, restituit, similiter & cū mora nō est, sed percipit fructus ex volūtate defuncti, vt qa post tēpus rogatus est restituere hæreditatem, eos computat in quartā: sed qd̄ supra quartā habet, nō restituit. si autē hæres pcipiat fructus negligētia nō petētis fideicōmissū: tūc nō cōputat in quartam nec restituit. hæc probanē, ff. ad Trebell. l. in fideicōmissaria. & l. mulier. §. si heres & l. ita tamē. §. heres. ex asse. Sed obijcit ɔtra decretalem istā. nonne hic filia primi gradus rogata erat restituere hæreditatem sorori? Et dicit lex, φ vbi qs primi gradus rogatus est restituere hæreditatē filijs suis vel fratribus, si decesserit sine liberis, dēt retinere quartā p imputationē fructuum, licet hoc testator rogauerit: Sed in ipsis hæreditatis rebus retinebit quartā, & dodrans restituiē, vt C. ad Trebell. l. iubemus. & hic dicitur φ fructus debent cōputari in quartam. 4 Dicas φ lex illa, iubemus. loquitur de fructibus ante litem contestatam perceptis, φ illi non imputatur filijs primi gradus, sed percepti post litem contestatam imputantur in quartam: quia post litē contestatam dicitur malæ fidei possessor, vnde illos tenetur restituere. C. de rei vendi. certum est. & ita non contradicit Io.

4 Dixerunt L. u. & Vin. soluat q potterit, &c. Io. And.

g A prædicto.] per hoc tollitur quod cum ipso P. litis contestatio facta fuit, vt dixi. ī.

† sufficiunt

ctuum perceptorum cōputationis ratio habeatur. Quia verò pr Adiectę ipsam in legitima † non potuit [a] aggrauare, legitimam [b] ipsam, videlicet eius partis, quę sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit,& etiam retinendam: ita quod deductio fiat tantūmodò de his rebus, de quibus ſm Tuſcanæ † consuetudinem [c] ciuitatis fieri consueuit.

¶ In eo autem, quod pręnominatus iudex condēnauit Raynerium nomine pupillorum, ad residui [d] restitutionem Alterochæ, ac eius filio faciendam, ipsius sententiā confirmauit. Nos igitur eiusdem Cardinalis sententiam ratam habētes, ipsam auctoritate Apostolica cōfirmamus.

¶ Gregorius ix. Nomoñ. † episcopo.

¶ *Episcopus compellit fideicommissarios seu executores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorū, etiam si testator hoc interdixisset.*

CAP. XVII.

Tva † nobis fraternitas intimauit, quod nonnulli tam religiosi, quam clerici sęculares & laici, pecuniam & alia bona, quę per manus eorum ex testamentis decedentium debent in vsus pios expendi, non dubitant alijs vsibus applicare. ¶ Cum igitur in omnibus pijs volūtatibus [e] sit per locorū

a Non potuit.] C. de inoffi. testa. qm̄ in prioribus.

[Glo. seq. taci. per quæstionem, an filius rogatus restituere, detrahat duas quartas. & ar. q sic. ponit opinionem ꝯtrariam, vltimo ponit opinionem distinguentē.]

b Legitimam ipsam.] retinebunt ergo isti duas Falcidias, vnam debitā iure naturæ, & alteram Trebellianicam quartam, i. quam retinet, quilibet extraneus restitutione grauatus. ỹ. c. Raynaldus. Et q etiā de iure ciuili hoc fieri possit probatur pluribus argumentis. Et primo pater dū rogat filiū de restituenda hæreditate, nō grauat eū in legitima, vnde fideicommissum in illa legitima nō tenet ipso iure, quia in ea nullū grauamen potest imponi filio. C. de inoff. testa. qm̄ in prioribus. & ideo in alio rogatus vr. & de eo in quo ē rogatus debet quartam deducere in auth. de resti. & ea q̄ pa. §. quāobrē. coll. 4. & in auth. de restit. §. nobis igitur. coll. 8. Et ē arg. ad hoc ex eo qđ dicit lex, q si legatū relinqtur alicui vltra in quod capere possit, 2 & lex Falcidia locū habeat, primo deducitur Falcidia, ac si totum caperet, postea detrahitur qđ capere p legē non potest, vt illud præter Falcidiam habeat hæres. & si id quod remanet, non excedit summā quā capere pōt, totum debetur. ff. ad legē Falci. quoties eadem. & l. qđ autem dr, & ff. ad Trebel. cum hæres. Item legitimā iure naturæ capit vt debitum quoddā. i. Auth. de hære. & Fal. §. primū itaq; & §. si qs aūt nō, coll. 1. & hic supra. vbi dicit; iure naturæ debita Alterochæ. & ỹ. c. Raynaldus. vñ de residuo vr q detrahat quartam, ar. C. ad leg. Fal. l. irritum. & est arg. ad hoc, ff. ad Trebel. l. petijt a filia. & in hac opi. fuit Inn. hic, & G. ỹ. eo. Raynaldus. Et ita tenendū est ſm canonicā æquitatē: in qua opinione fuit dñs M. Sed do. Iac. de Bel. dicebat q de iure ciuili filius tm̄ vna Falcidia dēt esse cōtentus. hac ratione, quia si eligit habere quartam Trebellianicā, illā habet de bonis patris vt hæres: ipsam ergo tenetur computare in legitimam, quę de iure naturæ debetur: nā in ea cōputat ea quę capit de bonis patris iure hrditario, & etiā alio modo. C. de inoff. testa. qm̄ nouella. Rursus si eligit illā legitimam, quæ de iure naturæ debetur, illā debet computare in quartā Trebellianicā: nā si eligit illam habere, quæ iure naturæ sibi debetur, negari nō potest quin iure institutionis capiat eā, qa in ea fuit institutus sicut in alijs bonis. C. de inoffi. testa. cum quęritur & in l. parentibus. & l. ex tribus, Cum igitur constet, q eā capiat iure institutionis, cōstat q p consequens eam debet in quartā Trebellianicā imputare, quia in ea imputant ea q̄ iure institutionis capiuntur. ff. ad l. Fal. in quartā. & l. acceptis. & ff. ad Treb. deducta. §. nummis. Nec obstat qđ dr, q illā legitimā capit vt debitum, qa nihilominꝰ verū est, qđ ea capit vt hęres. & in ea tenet institutio, nō est eñ debitū a patre, vt p hoc sit aliqua actio q̄ cōpetat filio ꝯtra partē, sed ex natura debitū dr ita etiā q pater filiorū non defraudet, nisi iustā ingratitudinis cām cōmittat filius: vnde institui pōt in ea: & tenet institutio. Cum ergo vna in alio computetur, manifeste apparet, q ambabus deductionibus vti non pōt. Itē dicit lex, q in testamento patris & filij, vna sola quartæ deductio sufficit. ff. ad l. Fal. l. in ratione. §. quod vulgo. & ff. de inof. tes. l. Papinianus. §. si cōditioni. & §. si qs impubes. & ff. ad Trebel. l. mulier. §. si hęre. & l. scribit Celsus tñ si eligit Trebellia. nihilo minus & illa q̄ debetur iure naturæ, habere pōt, s. quatenus plus est in ea q̄ in Trebellianica, & ē cōuerso. 3 Hæc ē cōis opinio doctorum legū, sed magis æqua vr opinio canonica. prout hic dr. & ỹ. c. Raynaldus. in qua opinione fuit dñs M. & eius sequaces. Alij voluerūt distinguere vtrū purè & simpliciter filius rogeē de restituēda hrditate: aut sub cōditione, vel in diē, vt si purè, tunc vnā Falcidiā tātū habere debet: si in diem vl sub ꝯditione, vtrā que habebit. Ber.

c Consuetudinē.] vt si consueuit deduci in ipsis rebus hæreditarijs, & nō fructibus, inde deductio fiat. lex tamen vult q fructus in ea computantur. ff. de inoffi. testa. contra veteranum. §. si conditioni, vt dictum est. ỹ. eo. cap.

d Residui.] excipi tamen debuerunt iura sepulchrorum, & operarū actiones. 4 ff. ad Treb. quia perinde. §. restituta. & l. si patroni. rñ. 1. sed & actiones, quas Adiecta hæres quæsiuit personaliter credendo pecuniam hæreditariam, vel pignus accipiendo pro debito, non transeunt ex sola restitutione, nisi cedantur. ff. ad Trebellianum si hæres pecuniam. sed actionem habet vt cedantur, vt ibi dicitur. I.

Tva nobis.] Cōis diuisio. Primo consultatio. Secundo responsio. Secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Quidam vltima voluntate ſua pecuniā & alia bona relinquunt expendenda ad pias causas: & ad hoc faciendum deputant tam religiosos quam clericos sæculares, & etiam laicos executores: isti cum deberent bona prædicta in pios vsus expendere, alijs vsibus contra uoluntatem testatoris applicare præsumunt: significatum fuit dño Papæ: & cum episcopi locorum debeant prouidere, omnes piæ uoluntates defunctorum debeant adimpleri, etiam si testator illud prohibeat, mādat Papa episcopo diœcesis, quatenus compellat executores huiusmodi testamentorum, vt bona ipsa fideliter & plenariè in pias causas expendant secundum uoluntatem defuncti. No. quòd episcopi possunt compellere executores testamentorum, ut uoluntatem defuncti ad pias causas adimpleant.

e Pijs uoluntatibus.] nota, q relicta ad pias causas. 5 p diœcesanum epm̄ debent executioni mandari si illi quibus hoc cōmissum fuerat, non adimpleuerint. ỹ. eo. Ioannes.

1 Vide de hac materia glo. in l. de quarta. ff. de l. Fal. p Bar. & an & qñ in illa cōputent fructus ỹ l. Iulianus p Doc. C. de inof. testā. † legitimā

† Tuscañ.

2 Vt q̄ naturalis est, qui legitimis extātibꝰ nō capit nisi unciā C. de na. lib. l. 2. Io. And.

Ioannes.ff.de pet.hær.hereditas.§.1.& C.de episcop.& cle.nulli.& ī.eo.si heres qui ad hunc casum restringitur,in quo etiam casu duo vel tres testes sufficiunt.ī.e. tit.cum esses.& c.relatum ut ibi dr. & hoc quod dicit hic sumptum fuit de authen.de ecc.tit.§.si quis autem pro redēptione.coll. 9.ubi dicit Imperator;in omnibus talibus pijs voluntatib. defunctorū,volumus sanctissimos episcopos prouidere,vt sm uoluntatem defuncti omnia procedant, licet testator uel donator prohibuerit.

episcopos prouidendum vt secūdum defuncti voluntatem [a] vniuersa procedant, licet etiā à testatoribus id contingeret interdici: [b] Mādamus, quatenus executores testamentorum huiusmodi, vt bona ipsa fideliter & plenariè in vsus prædictos expendant † monitione [c] pmissa cōpellas.

[Glo.seq. pro ultima rationabili volūtate seruanda inducit 4.iura. & pro non rationabili duo ponit exempla dicens vltimam confirmatam per mortem.

Vide l. si

a Voluntatem.] quæ omninò seruanda est.13.q.2.vltima voluntas.& vt ultimum testū hominis immobile perseuerat.ī.de cele.miss.cum Marthæ.§.ceterum.& nihil est quod magis debeatur hominibus,quam vt supremæ voluntatis liber sit stylus. C.de sac. san. ecc. l. 1.& tanquam lex vltima uoluntas seruari dēt.in auth. de nupt.§.disponat.coll.4.& hoc intelligēcum uoluntas est rationabilis.nam si quis uult filium suum exhæredare sine causa, talis uoluntas non est seruanda. in auth.ut cum de appel.cog.§.aliud quoque. coll. 8. vbi enumerantur causę ex quibus filius potest exhęredari. Item si quis præciperet ossa sua proijci in mare: talis uoluntas non est seruanda ff. de condid. instit. quidam.Sed uoluntatem talem moriens potest mutare, qa ambulatoria est uoluntas defuncti quousq;morte cōfirmetur.ff.de adi.leg.l.3.& 4.& in prædicta decre. cū Marthæ.

b Interdici.] testator enim non potest prohibere q eps non exequatur huius uoluntatem,ut in auth. de ecc. tit §.si quis autem pro redemptione uer. in omnibus col.9.& est ratio:quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem legis uel canonis immutare supra eo.requisisti & ff.de leg.1. nemo potest. sim.10.q.1.sic quidem. sic etiam lex Falcidia contra voluntatem testatoris inducitur.C.ad l.Fal.si ut allegas.& arg.ff.ad l.Fal.Titia testamento.& l. quod de bonis.in fi.& ī.tit.proxi.in fi.ubi de hoc.

c Monitione.] quæ semper præcedere debet uindictam.12.q.2.indignè.& nisi hoc facerent,deberent perdere omne lucrum quod inde essent habituri:& eps illud postea exequatur,ut in prædicta auth. de ecc. tit. Ber.

Raynaldus.] Hæc decretalis est famosa,& hēt materiam,quæ multum depēdet a legibus.Et diuiditur principaliter in tres partes:In prima ponitur facti narratio.In secunda auditoris pronunciatio, In tertia sententiæ confirmatio. Secunda: ibi, Dilectus. Tertia; ibi,Nos igitur.Prima subdiuiditur nam primò ponit testamentum Raynaldi: Secundo factum post eius mortem emergens: Tertiò ponit quæstionem ex testamento,& ex facto prædicto postmodum ortam,& partium allegationes:Quartò iudicis diffinitionem:Quintò utriusq;partis app̄onem. Secunda: ibi, Porrò.Tertia.ibi,Demum.Quarta,ibi,Præfatus.Quinta:ibi. Alicuius snia:Secunda principalis subdiuidit in quatuor: nam primo corrigit iudicis sniam tantum in uno articulo.Secundo in alio articulo ipsam confirmat.ibi,Ceterum in eo.Tertiò supplet quod primus iudex omiserat: ibi,Verum: Quarto sniam quo ad alia confirmat: ibi,eodem.Imola.

d Raynaldus.] ad intelligentiam huius decretalis Raynaldus pone casum, quod tota hęreditas Peponis ualuit sexagintaquatuor, in triginta duobus factum fuit cōpromissū inter Raynaldū & patruos, & latum arbitrium.& in ipsis habebat Raynaldus quartā Trebellianicam, scilicet octo,quę sunt quarta pars de triginta duobus. adhuc remanēt uiginti quatuor, in quib. habet tertiam iure naturę debitam scilicet alia octo,quę bis octo,faciunt medietatē:alia uero medietas pertinebat ad patruum ex testamēto Peponis: deducat ergo medietatē suā primo patruus, scilicet sexdecim modo remanent alia sexdecim Raynaldo: Raynaldus iste condens

¶ Idem.

¶ *Filius rogatus restituere hæreditatem detrahet tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam:in quibus potest legata relinquere, hęredes instituere,& pęnam imponere.*

CAP. XVIII.

Raynaldus [d] † Peponis filius,hæres ab

testamentum diuisit ista sexdecim per medium, & legauit octo auunculis: in alijs octo instituit hēdes patruum & filios.dabuntur ergo octo auunculis pro legato suo:quia sniatū est pro eis: dabit ergo istis patruus medietatem,quattuor s.quia confessus est pro medietate se possidere prædicta, & de istis quatuor deducet quartam partem per Falcidiam; unum s. habebunt ergo auunculi tres,& patruus unum: aliam vero medietatem legati,s.4.dabunt filijs:quia & ipsi instituti sūt hæredes in bonis.R. sicut & patruus: & non deducent inde Falcidiam:quia Falcidia non deducitur nisi quando hæreditas est exhausta legatis:habebunt ergo auunculi quattuor à filijs,& tres a patruo. & ita septem, & patruus per Falcidiam vnum: & ecce completa sunt octo, & ita expeditum est de istis octo quę Raynaldus legauit auunculis Modò videamus de alijs octo,in quibus instituit patruum & filios: de istis dentur quatuor filijs sine aliqua diminutione, alia uerò quatuor debebat habere patruus:quia si quis instituat patrem & filios hæredes, tantum debet habere pater solus, quantum omnes filij. ff. de vusfr. accrescendi l. si quis Titio. sed quia patruus uenit contra testamentum R. punitur: & dabuntur illa quatuor auunculis; neque deducet inde Falcidiam; quia Falcidia in pœnis locum non habet; sic habent auunculi septem ex legato, & quatuor ex pœna; & ita vndecim: & filij habebunt quatuor, ecce quindecim, & patruus vnum quod deduxit per Falcidiam, & ita sunt sexdecim: & sic diuisa sunt ista trigintaduo, super quibus fuit compromissum. Nunc videamus de alijs trigintaduobus; in ijs similiter R. habebat medietatem rōne quartę & tertiæ,& patruus aliam medietatem ex testamento Peponis. deducat ergo patruus primo suam medietatem, scilicet sexdecim:nunc remanent alia sexdecim Raynaldo, in quibus instituit hæredes patruum & filios; modo ista sexdecim debent diuidi per mediū inter patruum & filios: sed quia patruus peccauit veniens contra testamentum R.(vt iam dictum est) punietur, & dabitur pars sua,s.octo,auunculis: de quibus octo nihil deducet patruus:quia in pœnam soluet illa,vt dictum est de alijs quatuor: alia vero octo dabuntur filijs:Habet ergo patruus sexdecim ex prima computatione ex testamento Peponis, & vnum quod extraxit de legato per Falcidiam, & ita decem & septem. & ex secunda computatione habuit sexdecim. & sic computatis omnibus habet trigintatria: auunculi vero ex prima computatione habent vndecim,& ex secunda octo,ratione pœnæ, & ita habent decem & nouem. filij vero ex prima computatione habent quatuor, & ex secunda habent octo,& sic habent duodecim: iunctis itaque

Vide l. si illorum praetor. le reb.co. Bal.

† De materia & intellectu uide ƀ alijs hi. Couarruuiā. & de itellectu breuiter Ferdinandum Vasquium lib.2.de succe. creatio. §.20. Tornielliū & Marianū Socinum in rub. ff.de leg. 1.

itaq; duodecim filiorū, cum decē & nouē auunculorū, faciunt triginta vnū, si ergo cōiungas triginta vnū cū triginta trib. quę hēt patruus, habebis sexaginta quatuor, sine aliqua fractura vnciæ vel dimidiæ, vel quartæ, vel octauæ: Et intellige q̄ sēm istā computatione auunculi debebant hēre octo de toto legato, si patru[a] non venisset contra voluntatē Raynaldi: sed qa ɔtra venit, perdit totā partē suam quā debuit in bonis habere. s. duodecim p̄p pœnam, sed recuperauit, vnum, s. Falcidiā: de alijs, s. quatuor quæ restituit auunculis pro medietate legati eis debiti ex testamento R. & ita perdidit vndecim & ita vndecim accreuerunt auunculis, & ita habent modo decē & nouem p̄p pœnā. No. quod modus p̄ ɔditione seruatur.

bi. l. 1. & sic non obstante illo arbitrio, tenuit legatum ut ī. dicitur. Sed illud posset quæri, an pœna sit cōmissa si aliquas de reb. illis legauit auunculis suis, perinde ac si inter viuos alienasset? Et vī quod pœna cōpromisi committatur, ff. de verb. oblig. si ita quis promiserit, decem tibi dabo, §. ea lege ar. ff. de leg. 2 peto. §. vlt. Est tñ contrarium ar. ff. de leg. 3. pater. §. fundum· vnde dicit Cardinalis, q̄ non obstāte arbitrio tenuit legatū, nec alia alienatio p̄p arbitrium potuit impediri, si pœna compromissi committatur, vt dictū est: iudex tñ qui primò tulit sniam, hoc non putauit, immo credidit q̄ arbitrium impediret legatū & hæredes, & ideo absoluit, ut sequentia docent.

ipso institutus hoc modo, [a] vt patruis suis hæreditatem restitueret, si absque filijs masculis [b] moreretur: cum eis [c] (mortuo Pepone) super quibusdam [d] bonis hæreditatis eiusdem, in tres arbitros compromisit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromissi [e] poterāt) procedentes, taliter arbitrati fuerunt: quod neutra pars [f] haberet licentiā transferendi quocunque modo in alium, res prædictas, [g] nisi in eorū filios masculos, ex ipsis legitimè [h] descentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens cōdidit testamētum, in quo medietatē [i] partis suæ, de rebus prædictis [k] quibusdam auūculis suis, aliam verò medietatē, & reliqua bona paterna, vni ex patruis [l]

Item forma compromissi seruanda est: vñ si in plures sit compromissum, tertio absente vł mortuo, cæteri pñt procedere, si hoc sit dictū in cōpromisso, vt hic: alias nō. Itē si plurib. relictum fuerit fideicommissum, & vnus solus superstes est, illi dentur qui tpe existētis conditionis solus inuenitur. Item verbum, quāq; ponit, propriè & impropriè, sicut hic est in verbo, legauit. Itē testator pōt imponere pœnam hæredi, si suæ non pareat voluntati. Item legatum petendum, est ab hǣde, non auctoritate propria occupandum. Item ambæ partes pñt à snia appellare. Item litis contestatio facienda est coram iudice appellationis. Item duæ quartæ possunt deduci, s. debita iure naturæ. & Trebellianica. Item in legitima, quę iure naturæ dētur, nullum grauamē pōt imponi. Item snia pro parte confirmatur, & pro parte infirmatur. Itē lex Falcidia inducitur contra voluntatem testatoris. Item si hæres fecerit inuentarium, vtetur beneficio legis Falcidiæ, alias non potest.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

a Hoc modo. i. hac conditione i. si sine liberis masculis moreretur, & ita modus pro conditione seruatur, C. de his quæ sub modo relin. l. 1. Quæ sit differentia inter modum & conditionem, dicetur ī. de cond. app. verū, & hæc verba hoc modo, potius fuerunt verba illius, qui condidit decretalem.

b Filijs masculis.] nec sufficit ipsum filios masculos habuisse nisi tēpore mortis superstites fuerint. ī. e. Raynutius. super hoc dic ut ī. de prob. in præsentia. in gl. q̄ incipit, ingressus. & fuit hæc substitutio fideicommissaria. & de hoc dic vt ī. eo Raynutius.

c Cum eis.] scilicet patruis.

d Quibusdam bonis.] isti patrui fortè aliqua possidebant de bonis Peponis ex institutione vel causa legati, vel etiam sine aliqua cā: & ideò dicit ita quod neutra pars haberet licentiam transferendi in aliam personā vel forsitā ipse Raynaldus omnia possidebat, quia forte remanserunt indiuisa inter Peponem & fratres, vñ dicebant se habere ius in bonis illius.

e Ex forma compromissi.] quia dictum fuit in compromisso, vt si omnes interesse non possent, duo arbitrarentur, alias non possent. sic & cum plures sint iudices. ī. de off. deleg. vno delegatorum. vt ibi.

[Gl. seq. ponit dictum: quærit, allegat duas leges & vnam contra, & soluit.]

f Neutra pars.] in forma huius arbitrij non est vis facienda i quia nihilominus transferri pñt bona illa, quia sniæ arbitri non paretur nisi metu pœnæ. C. de ar-

g Res prædictas.] super quibus fuerat compromissum. de alijs verò arbitri nihil dicere potuissent. ff. de arb. non distinguemus. §. de offi. io. & ī. de arbi. cum dilectus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

h Legitime.] vī etiam q̄ naturales filij dēnt intelligi p hoc verbum, qa & ipsi excludunt substitutum, vt si qs sit rogatus restituere hæreditatem, si sine filijs decesserit: sed & si habet naturalem j euanescit substitutio ff. ad Trebel. ex facto §. si quis rogatus & l. hæredibus. in fin. C. de instit. & sub. stit. generaliter. in fin. ff. de leg. 2. cū pater. §. volo. si dixisset si decesserit sine liberis, tunc locum habet quod dī de naturalibus: sed ex quo addidit, de legitimis, intelligendum est tantum de natis ex libero matrimonio: alias nihil operatur hæc adiectio, legitimis: sed dēt operari arg. ff. de leg. 1. si qñ quis vxori.

i Medietatem.] s. tertiæ & quartæ quam poterat legare, cuius dñium transiuit in legatarios adita hǣditate; sed intendisset legare medietatem omnium rerum suæ partis, quarum medietas ptinebat ad patruum ex testamento Peponis, tunc dñium illarum non transisset in legatarios, cū res illæ sint patrui, & illud locum hēt cū testatator rē suam legare intendit: sed legatarius pōt agerē ɔ hǣdē actione ex testamento ad totam rē vel æstimationem, & non actione in rē; sed quantum pertinet ad casum præsentem, non est multum circa hoc curandum: quia Raynaldus non legauit auunculis vltra illas partes, quas poterat legare, nam tertiam & quartam habebat in bonis patris, quæ faciunt dimidiam totius hǣditatis: Nam sua pars erat tertia & quarta, & ipse legauit auunculis medietatem suæ partis idest tertiæ, & quartæ, & sic non possunt agere auunculi cōtra hǣdem nisi ad medietatem tertiæ & quartæ: & hoc notare voluit ī. ubi dicit; propter quod in reb. prædictis. &c. usq. pronunciauit. Ber.

K De rebus prædictis.] de quibus extitit compromissum, & potest intelligi, quod res illæ diuisæ fuerunt inter R. & patruos. Ber.

[Glo. seq. reci. per quæstiones, quare dixit de vno solo patruo, & dupliciter soluit. & quomodo inter patruum & filios hic fiat diuisio.

l Ex patruis.] qui fortè solus superat, & alij mortui erant vñ fideicommissum soli qui superstes erat, debetur: qui tempore existētis conditionis solus inuenitur, ei debet in totum præstari, & filijs præmortuorū nihil debet, qui sunt mortui ante diem fideicommissi cedentem, s. antequā ille, Raynaldus esset mortuus ut

C. de

r Hoc dicit qa legatum sub mō statim petit p̄stita cautione de modo adimplēdo. nō sic in eo qđ sub cōditione dēt. ff. de cōdi. & demōstrat. s. qui hǣdi. & l. quibus dictus.

s Quoad partē R. nā vt dicit quo ad aliā q̄ restituenda erat sufficiebat exhibitio le. C. cōia de lega. l. fi. & authē. ibi signata Io. And.

j Secus si legalē vel certum tantum ff. de lega. ita qs in fi de utrusque no. ī. qui a. sint leg. tantum in gl. in.

C.de cad.tollend.l.vnica.§.si autem aliquid.& argum. C.de fideicom.si in persona,& ff.de leg.1.cum filiosfamilias.in fine,& ff.ad Treb.l.apud. §. verum,& accedit ad hoc quòd totum ei debeatur,ff de cond. & demon.si quis legata.§.1.& cum sic legatur patruo & filijs eius, patruus solus hẽbit dimidiã,& filij cõiter aliam dimidiam ff.de vsufr. accr.si qs Titio.& si alij patrui superessent, bene potuit instituere quem voluerit de patruis ratione tertię & quartæ, sed fideicõmissũ debet oibus patruis.

[Glo.seq.recitetur pro obiec.de §. ante hæredis.

suis & eius filijs legauit: a adijciens, b vt bona in quibus ex testamento, vel ab intestato dicti hæredes R. possent succedere, si venirent contra legatum dictis auunculis suis debitum, ad ipsos c pro determinatis portionibus, deuenirent. Demum eodem R.naturæ debitum persoluente, ac vno ex patruis d hæreditatem adeunte e prędictam:cum dicti auunculi, aduersus eundem patruum ac filios eius, coram iudice communitatis †Vrbenateñ.†mouerunt quæstionem, petendo f pro rata g quæ ipsos contingit, legatum prædictum: & restitui eis, si contra ipsum illi venirent, h quæcunque i occasione testamenti eiusdem R.ad ipsos peruenerãt,vel poterant peruenisse.præfatus iudex ab illorum impetitione super legato ipsos absoluens, ad restitutionem aliorum bonorũ k sententialiter cõdemnauit l eosdem: A cuius sententia cũ ambę partes m ad nostram audientiam appellassent, petẽte vtraque parte dicti iudicis sẽtentiam infirmari,quatenus contra se fuerat promulgata, & quatenus ꝓ

h Si contra ipsum venirent.]sed nunqd potuit ita formari libellus de iure,peto talẽ rem ,& si contradixeris mihi,peto pęnam?vr ꝙ non,quia iudicium non dẽt esse in pẽdẽti.ff.de iud.non quẽadmodũ dicunt qdã contra;& lex illa loquit in his q̃ pendent extrinsecus, non ex his q̃ in ipso iudicio aguntur & ꝓ posset sic formari libel' est arg.C.locati. conductores, quod satis potest cõcedi arg.huius,c.& propter lites dirimendas.Ber.

[Hęc gl.& pre.q̃ incipit.petendo:circa actione distinguũt inter legatũ & fideicõmissũ singulare,& fideic.vniuersitatis.]

i Quæcunq; occasione.]de hoc agebatur actione ex testõ:& nõ rei vendicatione, qa illud erat quasi fideicõmissum vniuersitatis,quia qui rogat restituere, quicquid ad eum peruenit ad hẽditate rogatus vr, ff. ad Treb.l.cog. & l.pcedenti vñ nõ trãsit dñium in fideicommissarium, nisi facta restõne re & verbo, vel saltẽ verbo.ff.eo.restituta. & facta restitutione tunc dñium transit in fideicommissarium,ẽt si nodũ sit nactus possessionem.ff.ad Treb.facta . Hæc est dña inter fideicommissum singulare & vle:quia in singulari sine aliqua restõne transit dñium in fideicõmissarium sicut in legatariu m.C.cõia de leg.l.1.& 2.secus in fideicommisso vniuersitatis: ibi non transit nisi facta restitutione. 3 vnde ista alia non petebantur rei vendicatione:sed actione ex testamento.

[Glo.seq.quærit:& tripliciter soluit.

K Aliorum bonorum.]orum,& hoc fecit iudex pp verba testõris,qui dixit,ꝙ si patruus & filij venirent cõtra legatum,q̃cunq; ad ipsos ex successione istius poterant peruenire,deuoluerentur ad auunculos.Sed quare nõ dixit similr de reb.legatis,sicut de alijs ꝙ deuenirent ad ipsos auunculo? Põt rñderi,ꝙ de reb.legatis non dixit:qa non putabat iudex,quòd res dẽrẽt possent transire in alium aliquo mõ:& hoc pp preceptum arbitrorum,vel fortè ideo non dixit de reb.illis quia non putauit iudex quòd testõr senserit de reb.illis legatis,dum dixit ꝙ bona in quib.ex testõ vel ab intestato dicti hẽdes possent succedere,deuenirẽt ad auunculos:quasi ista gñalia verba nõ pertinerẽt ad res de quib.dixerat spãliter.ar.ff.de verb.obl.cohi cõa.nec visum fuit iudici , quòd easdẽ res noluerit illos auunculos hẽre cũ alijs reb. arg.ff.de pœ. sanctio legum,& arg.ff.de leg.3.hẽs meus . §.1.illi etiã vr esse melior ratio:quia nulla fuisset absolutio de reb. legatis,si postea condemnatio 4 facta fuisset in eisdẽ, & sic delusoria videturne alia via fiat quod alia ꝓhibetur,verum est,patruus totũ perdere debet,& satis colligitur per hanc lrãm aliorum bonorum;& ĩ.ver. verũ in portione,quia quicquid patruus potuit capere ex testõ Raynaldi,debuit quidẽ re, nõ obstãte arbitrio,vt ibi dr,& illud totum fuit petitum per auunculos.& ex alia causa absoluit,& ex alia causa condemnauit eosdem.

l Condemnauit eosdem.]scilicet patruum & filios.& in hoc scilicet quòd filios condemnauit,& in alio etiã pronunciauit,idest iudicem male pronunciasse.

m Ambæ partes.]sic ĩ.eo,Raynu.& ĩ. de ap.si duob.

[Glos.

a Legauit.]istud verbũ ponitur ꝓpriè & impropriè. ꝓpriè q̃tũ ad auunculos. q̃b. legauit:impropriè q̃tũ ad patruũ & eius filios,q̃bus non legauit, sed eos instituit hẽdes. 1 vñ ĩ.vocat eos hẽdes,sic ff.de of.procon. & lega. l.2. vbi dicit , manumittit tam liberi quã serui.sic 28.dist. presbyterom. & infra eo.c. verb.executioni mandati,.& auunculi gerunt contra ipsos tanquam contra hæredes petentes legata:aliàs non valuisset testamentum,quia non inueniretur aliquis institutus.inst.de leg.§.ante hæredis institutionem,nisi dictum esset:si non valet iure testamenti valeat saltem ratione cuiuslibet vltimæ voluntatis . C. de codici.l.vlt.§.de quoque.

b Adijciens.]hoc bene facere potuit testator,quia potest pœnam imponere hæredibus si non paruerint voluntati suę. Simile inst.de leg.§.pœna quoque nomine est, §.vlt.& C.de his,quæ causa pœnæ.l.vnica.dũ tamen non sit turpe vel inhonestum quod testator perceperit, vt ibi dicitur, & ff.de cond.inst.quidam, & C.de instit. vel subst.reprehendenda.

c Ad ipsos.]s.auunculos.

d Vno ex patruis.] illo. s.qui fuit institutus . vñ plenius dixisset,patruo adeunte hẽditatem prædictam.

ADDITIO. Et si quis patrem & filios instituit hẽdes, tñ habeat solus quantum & omnes filij. ff. de vsufr. accre.si quis Titio.& si alij patrui superessent , hic potuit instituere quẽ voluit de patruis rõne tertia & quartæ,sed fideicommissum debetur omnibus patruis.

e Adeunte.]& sic locum habet legati petitio . nam si ex testõ non adeatur hæreditas,deficit legatum,nisi sit ita relictum quòd à venientibus ab intestato præstetur, 2 ff.de test.tute.si nemo.aliàs est,§ sub l.præcedenti.& C.de fideicom.l.eam quam.

f Petendo.]legatum.n.ab hærede petendum est,C.de fideic.eam quam,& si citra voluntatem hẽdis legatari' occupet legatum , tenetur interdicto quorum legatorũ ipsum restituendum hæredi.ff.quorum leg.l.1.in prin. tamen postquam est adita hæreditas, ipso iure dñium rei legatæ transit ad legatarium recta via.ff.de fur. a Titio.ff.de leg.1.tibi homo.§.si seruus.vnde re legata non dum comprehensa,datur legatario rei vendicatio ꝓ ipso legato. C. cõia de le. l.1. ff de cond. fur.sed nec legatarius,& sic agebatur pro legato rei vendicatione.

g Pro rata.]i.pro dimidia.

[Gl.seq.q̃r.a.negatiue,ponit opi ꝯtrariã,q̃ approbat.]

quid si glo. si hẽs,& seq. & eo.titu.de test.§.1. versic. pone nullus Io.And.

3 Textus est ad hoc cum suis fallen.l l.,sancimus, C.ad Treb.

4 Poterat tamen ex vna causa absolui.& ex alia statim condemnari. ad hoc. ĩ. de actu.ad petitionem. Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Contestata.] & ita videtur quòd litis contestatio facienda sit coram iudice appellationis. Sed contra videtur dicere lex, quòd non debeat fieri contestatio: cū iam sit facta in prima causa. C. de temp. ad. l. vi. §. illud. & ff. de appel. per tuas. Satis potest dici, quòd in causa appellationis fiat cōtestatio de nouo. 2. q. 7. c. si autē §. si quis in quacunque. nec tñ dicitur ꝓpter hoc fieri super principali: quia super alio videtur fieri cōtestatio, q̄ in principali. Primò fuit contestatio facta directe super repetita: in causa verò appellationis super ipsa sententia, ꝙ sit iusta, vel iniusta; & super alijs q̄ adduntur, super quib. nulla fuit contestatio in prima cā, tū altera parte absēte posset iudex procedere sine litis contestatione, vt dicit lex prædicta. C. de temp. ap. & decre. ꝑ tuas. de app. & supra de renun. veniens.

b Nequiuit.] hoc planum est, quia in legitima q̄ iure naturæ dātur, nullū grauamen & nulla conditio apponi potest, & pro nō adiecta habetur si apponatur. C. de inoffi. testamen. quoniam in prioribus, & in auth. de hær. & Fal. §. primum itaque, & §. si quis autem non implens, & supra eod. Raynutius.

c Trebellianicam.] & ita duæ quartæ possunt deduci. De hoc dicitur supra eo. Raynutius, vbi idem dicitur.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, an filius rogatus singulis reb. vel vna tantū, &c. sol. quod in singulis ponit opi. contrariam, quam probat tribus legib. ad quas respondet.]

d Portiones easdem.] imo habuit tres ipsas in totum: nam quamdiu viuus fuit, habuit dominium omnium rerum: dicitur autem habuisse portiones easdem in reb. prædictis, i. facultatem deducendi easdem portiones in singulis reb. quia de singulis debet fieri deductio tertiæ & quartæ, licet quidam contrarium dicāt, quòd filius in vna re sola deducere possit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, argu. C. fam. erc. filium, 1 & ff. de le. 1. potest. ff. ad l. Falcidiam, si ex pluribus. Sed verum est, quòd de singulis rebus debet fieri deductio, & illa lex filium, non obstat: quia illud fuit ex voluntate patris & illa lex, potest, non obstat: quia ibi loquitur cum legata erat pars hæreditatis: vnde vnum legatum censetur, vel illud contingit de voluntate, legatarij & hæredis, vel ex officio iudicis, vt ibi dicitur. Illa, si ex pluribus. potest intelligi quando vni plures res legatæ sunt: tunc si soluat aliquas integraliter in alijs plenam Falcidiā retinere potest per doli exceptionem. Ber.

e Easque.] s. partes, tertiam & quartam. Bernardus.

f Licet ipsas non expressit.] non legauit tertiam & quartam expresse, dicendo de tertia & quarta, immo dixit de dimidia: vnde recta fuit computatio, tantum facit tertia & quarta, quantum dimidia, & econuerso. verbi gratia hæreditas diuiditur in duodecim vncias. Institu. de hær. inst. §. hæreditas, si filius detrahit tertiam iure naturæ, detrahit quatuor vncias, & remanent octo, in quibus videtur, quòd teneat fideicommissum, & de illis detrahitur quarta scilicet duæ vnciæ: & ita tertia & quarta faciunt sex. & sic habebat dimidiam totius hæreditatis.

g Pronunciauit.] scilicet Cardinalis. Ber.

h Ipsum.] scilicet patruum.

i Legati.] quartæ scilicet Ber.

k Pro rata.] quæ quidē virilis est: nā cum vna res pluribus legatur, quilibet ibi habet virilem: nisi alia mens appareat testatoris. ff. de leg. 1. si pluribus.

[Gl. seq. declarat quid sit residuum.]

l In residuo præfati iudicis,] de quo residuo absoluerat prior iudex patruū & filios, nam primus iudex in totū absoluit patruum in legato, & male, sed quo ad filios bñ: sed Cardinalis cōdemnauit patruum pro parte, scilicet in dimidia ipsius legati tertiæ & quartæ pro rata, in hoc infirmauit sententiam prioris iudicis: in residuo autē confirmauit, & hoc totum intellige quātum ad legatū fuerunt de quibus com promissum fuit. In alia autem parte sententiæ statim sequitur qualiter processit Cardinalis, ibi, cæterum, &c.

se faciebat, executioni mādari: † Dilectus filius † noster O. sancti Nicolai in carcere Tullian. diacon' Cardinalis lite coram se legitimè contestata,[a] quòd idē R. habebat in bonis quōdam Peponis patris sui tertiam partem debitam iure naturæ, in qua grauari nequiuit,[b] nec non quartam Trebellianicam,[c] q̄ quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset, † propter quod in reb. p̄dictis auunculis legatis, portiones,[d] easdem habuit R. præfatus, easque[e] potuit in vltima volūtate legare: ac per hoc legatum tenuit vsque † ad tertiam & quartam: præfatus, licet[f] ipsas non expresserit in legando: pronunciauit[g] (non obstante ꝓmisso arbitrio, qđ nec † legatū teneret, non poterat impedire) iudicem ipsū[h] in eo quod super hoc dictū patruū in totū absoluit, qui confessus est se ꝓ medietate possidere prædicta, perperam iudicasse: condemnauitque ipsum ad restitutionē medietatis tertiæ & quartæ partis ipsius legati[i] pro rata,[k] quæ dictos auunculos de ipso contingit: & in residuo[l] præfati iudicis sententiam confirmauit.

¶ Cæterum in eo, † quod idem iudex dictum patruum & eius filios totaliter in alijs, quæ in secundo articulo[m] petita fuerant, condemnarat, malè ipsum pronunciasse[n] decreuit: quia filij eius contra volunta-

l Residuo.] auunculi petebant iure legati medietatem bonorum, de quibus fuit compromissum. Residuum istud consistebat secundum intentionem prioris iudicis in illa medietate, a qua medietate absoluit patruum & filios, non habito respectu ad testamentum Peponis & hoc propter præceptum arbitrorum, quod tamen non impediebat legatum, & consistit in sexdecim secundum computationem nostram, & male pronunciauit in eo quòd patruum absoluit in totum, sed quantum ad filios bene pronunciauit: sed postea Cardinalis ostenso testamēto Peponis, correxit pro parte sententiam primi iudicis, condemnans patruum pro parte sua, scilicet in quatuor, & in residuo scilicet in octo, quātum ad filios, & in quatuor, quantum ad patruum confirmauit, & tamen in sequenti articulo perdit patruus illa quatuor, propter pœnam vno retento per legē Falcidiam, & sic in veritate in octo constabat legatum ratione tertiæ & quartæ, alia virilis pertinebat ad patruum, & filios ex testamento Raynaldi: & hoc secundum cōputationem prædictam.

m Secundo articulo.] duo fuerunt articuli. Primus in quo petebantur res legatæ. Secundus in quo petebantur omnia, quæ ad patruum & filios poterant peruenire ex testamento Raynaldi, si veniret contra legatum auunculo relictum.

n Male ipsum pronunciasse.] quantum ad personas filiorum malè pronunciauit: quia non venerant contra voluntatem testatoris in aliquo: male etiam pronunciauit

† Vide l. etiā vbi datur ratio huius dicti. ff. de minor.

† Idest, filius nr̄: nam Papa singulares Cardinales filios vocat, non fratres, exceptis Osti. Alban. Portuen. Sabinē. Tuscu lan. & Prænestē. episcopis & ita seruat stylus curiæ Romanæ.

† Vide l. in rationē. §. quod vulg. & ibi Bart. ff. ad l. Fal. & in auth. de hēr. & Fal. in prin.

† al. ita, vsq; ad tertiā & quartam partes præfatas.

1 Ibi filius rogatus restituere, si in fundo, sibi quartam retinuit, si aliquid ꝓ quartam ibi hēt, restituere cogitur Ioan. And.

† quòd &c.

2 Vt quia pateat certer prior legatario ptum: vel testator voluit ꝙ vterque in solidum res ipsa tunc vni debetur, & alteri æstimatio, ei. cum huius rei ca ta, ei ꝙ prius contestatum fuerit litem & vno electo nō tenet ad alterum. hoc vult spē lex si pluribus.

† hoc.

10 20 30 40 50 60

clauit contra patruum, qa cōdemnauit eũ de oib. alijs quæ peruenerunt ad eũ ex testō Peponis: quia in his q̃ subiacebant restitutioni, ipsum non debuit condemnare, sed de his tm̃, quæ contingebant eum ratione tertiæ & quartæ: pro qua parte confirmatur snia: pro alia quæ debebat restitui ei, infirmatur, vt j. dicit.

a Cum nihil de petitis.] & ita hæc est bona ratio: quia hic agebatur rei vendicatione, saltem quo ad legatum, vt s. dictũ est: vnde cum illi nihil possiderent, non poterant conueniri rei vẽdicatione. C. de alie. iu. mu. causa facta. l. vnica: & s. de re iud. examinata. quòd sic ageretur, patet ex eo quod dicit, ꝙ patruus fuit cõfessus se possidere, quia in reali actione quærendũ est, an possideat quis an non. ff. de rei vẽdicatione. qui petitorio & l. officium. & si dixerit se non possidere cum possideat. & hoc probetur, trãsfertur possessio in actorem, quamuis non probet rem suam esse. ff. eo. l. in rem actio & quia nondum adiuerant hæreditatem, non poterant conueniri. & ante litem contestatam hoc debet q̃ri, ne delusorium fit iudicium, vt hic patet.

i dest, vno retento. Itẽ amittit alias duodecim vncias.

h In residuo.] illud residuum potest intelligi dupliciter: quo ad bona Peponis quantum ad patruum, quia in illis condemnatio iudicis non tenuit, quæ contigebant patruum per restitutionem ex testamento Peponis, in quibus nullam pœnã potuit īponere Raynaldus: & ideo absoluitur patruus. Item quo ad bona Raynaldi quantum ad filios quos Raynaldus instituit: & quia nõ venerant contra voluntatem testatoris, & nihil inuẽti sunt possidere de rebus petitis, condemnari non debuerunt: vnde absoluti fuerunt per Cardinalem.

i Saluo nihilominus.] scilicet patruo.

[Gloss. seq. cum sequenti recitetur per quæstionem an in eo quod de pœna soluit detrahit Falcidia.]

k Beneficio legis Falcidiæ.] istud est ita intelligendũ, patruus id quod sibi restituendum est, primo vt æs alienum (vt dixi) deducit de rebus illis, de quibus compromissum fuit quæ continebuntur in primo articulo. De residuo, quod est tertia & quarta, tenetur p̃stare legata, & de illis detrahet quartam Trebellianicã per legem Falcidiam. C. ad l. Fal. in imponenda. & l. irritum, & l. quamquam. & ff. ad l. Falcid. quod bonis. §. cum fidei. & C. de bon. auth. iud. poss. l. 1. deducet autem Falcidiam de rebus legatis. Et fortè intellexit Cardinalis, quòd deducet etiam de alijs, quæ causa pœnæ diminuuntur eidem, quia illa legata sunt illis auunculis. Si fieret eis controuersia de alio relicto. & ideò fortè dicit infra de Falcidia, quæ inducitur contra voluntatem testatoris sed hoc non est verum: quia id quod pœnæ causa accreuit, non incidit in legem Falcidiam. ff. ad l. Falci. cum pater, in fi. & l. seq. arg. opt. Et quod prouissum est ad pœnam, non debet trahi ad gratiam. supra de trãs act. inter corporalia.

tem testatoris non inueniuntur aliquid commisisse, cũ nihil de petitis ᵃ reperti fuerint possidere. Verum in portione, quã patruus habebat ᵇ in bonis illis, ᶜ ratione quartæ & tertiæ prædictorum, † quas R. habuit in bonis ᵈ eisdem, † in quibus eius institutio, ᵉ & legatio, ac adiectio pœnæ tenebat, pro rata eosdem ᶠ auunculos contingente dé prædicto legato, ᵍ confirmauit sententiam iudicis su prædicti: Eodem patruo & eius filijs in residuo ʰ absolutis, & saluo ⁱ nihilominus ei ex iure institutionis beneficio ᵏ legis Falcidiæ, † in restitutione ˡ præfati legati, si infra tempus legitimum ᵐ voluntati paruerit testatoris: cum † inuentarium ⁿ fecerit, & contra voluntatem testatoris ᵒ lex Falcidia inducatur. ¶ Nos itaque ipsius Cardinalis sententiam ratam habẽtes, eã auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem.†

¶ *Executor testamentarius qui suscepit illud officium, exequi compellitur.*

b Habebat.] ratione illius institutionis, quam fecit R. de ipso.

c Bonis illis.] scilicet in alijs bonis & rebus, exceptis rebus legatis. vel posset intelligi de omnibus.

d In bonis eisdem.] in singulis enim rebus habuit tertiam & quartam, vt dixi. Ber.

[Gl. seq. recitetur per obiect. de l. irritum.]

e In quib. eius institutio.] ergo vr̃ ꝙ in sola tertia & quarta teneat institutio: quod falsum est: imò tenet in omnib. C. ad legem Falcidiam, irritum. 1 sed dr̃ in eis tenere, quia in eis potest institutus patruus grauari: in eo verò ꝙ subiacet restitutioni, grauari non potest, imò illud deducitur tanquam æs alienum, residuum verò diuiditur inter patruum & filios eius, fideicommissum. n. hæreditatis ex testamento Peponis soli patruo debebat̃ non autem eius filijs. Raynaldus autem instituit patruum cui hæreditatem Peponis restituere tenebatur, cũ illud quod est patruo restituendum ex testō Peponis, illud habeat præcipuum, & illud primo deducitur sicut æs alienum, vt in l. prædicta, irritũ. In quo aũt adiectio pœnæ non tenuit, illud autem quod Raynaldus restituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit, quòd est tertia & quarta, illud diuiditur inter patruum, & filios eius, quos Raynaldus instituit sibi hæredes, arg. C. ad legem Falcidiam. quamquam. & in hoc solo, scilicet tertia & quarta tenuit adiectio pœnæ, vt hic dicit.

f Pro rata eosdem.] quasi dicat. pro qua parte legatum contingit quemlibet de auunculis, pro ea parte quemlibet contingit illud quod pœnæ cã adimitur illi patruo quia patruus noluit parere testatori dãdo legatum auunculis, ideo perdere debet illud quod capere poterat ex testamento Raynaldi. Vel dic pro rata, id est, pro medietate tertiæ vel quartæ patris bonorum Raynaldi, in quibus fuit institutus, quam medietatem amittit patruus: quia contradixit legato, vt hic dicitur & istam medietatem restituit patruo tanquam legatum.

g Legato.] quod 2 amittit patruus nomine pœnæ,

l Restitutione.] idest præstatione.

m Legitimum.] quod dicitur tẽpus anni, hoc tempus computandum est iussu iudicis. Si autem infra illud tempus non paruerit, tunc non potest vti beneficio Falcidiæ, imo perdit omnia excepto illo quod sibi debet ex fideicommisso in authentica de hæredibus & Falcidia. §. illud quoque coll. 1.

n Inuentarium.] aliter enim beneficio legis Falcidiæ vti non potest vt dicitur in auth. de hæred. & Falcidia. §. si verò non fecerit inuentarium.

o Contra voluntatem testatoris.] hoc ideo dicit, quia contra voluntatem testatoris videtur hic retineri Falcidia de rebus specialiter legatis: quia illas voluit testator omnino præstari illis auunculis, ita quòd nulla contradictio fieret eis: vnde contra eius voluntatem Falcidia retinetur, & tamen retinetur nihilominus, quia contra voluntatem testatoris inducitur Falcidia. ff. ad legem Falcidiam, Titia Sed & in aliis rebus, quæ causa pœnæ auferuntur, si verum est, quòd quarta retineatur inducitur contra voluntatem testatoris: sed non videtur quòd quarta retineatur in his, quæ causa pœnæ auferuntur, vt dixi supra in notula, istud est, &c. Nã testator causa pœnę omnia voluit auunculis p̃stari. inducitur ergo Falcidia contra voluntatem defuncti.

Cas.

Marginal notes: aedictarũ. / eisdem. / † Vide l. ex facto. §. si. ff. de vulg. & pup. / † Cumque legitur in vulgatis, sed male. / Et istud fi... infacit pœna legatis, in ... quæ de ... reb. quar... in nõ dedu... endis, tenẽt ... not. ... Raynaldi ad ... i. super gl. ... in pœn. Io. ... and. / 2 In aliquos antiquis itas qd amittit patruus nomine pœnę, idest duodecim vncias.

† Si pater filium quē rogauit restituere certā re. per Falcidiā iussit esse contentū: filius stare non tenetur Ioan. And.

De hac materia vide q sanciuit concilium Tri. sess. 22. de refor. cap. 8. & sess. 25. in decreto d purgatorio. adde Spec. tit. de instrum. edit. §. nunc vero aliqua.

† al. ita: per diœcesanum epm, &c.

† adimplere

† In vulgatis ita: pœceris.

† seu anniuersario.

† In antiquis ita: septimo, vigesimo, trigesimo, siue aliis, &c. nā dictio, die, nusquam apparet.

3 Cōcor. tex. in auth. sed cū testator. & ibi Cyn. C. ad le. Falcidiam.

3 De hoc articulo vide qd hic sentiant Hosti. & alii doctores, est enim satis ambiguum.

C. ad legem Falcidiam. ff. vt allegas 1 & l. pen. & ff. eo. tit. quod de bonis. §. vlti. Hodie verò Falcidia non potest induci contra voluntatem testatoris expressam a si testator certus de quantitate patrimonij sui, hoc prohibeat. in authē. de hære. & Falcidia. si verò expressim. sed contra tacitā bene inducitur, vt bene dicunt leges prædictæ, si vt allegas, & sequentes. Ber.

Ioannes.] Diuiditur, quia primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Post. Abb. Siculus.

CASVS. O. clericus sāctæ Crucis legauit de bonis suis in vltima volūtate venerabilibus & piis locis, & hanc voluntatem suam exequendā cōmisit Ioanni clerico & P. laico. & mandauit eidem, vt creditoribus satisfacerent: dicit Papa, q post mādatum susceptum, p diœcesanum episcopum cōpelli debent explere voluntatem defuncti si fuerint negligentes. No. q voluntates defunctorū ad pias causas p diœcesanum episcopum mandari debent executioni.

a Pijs locis. in quibus sufficit minus legitima voluntas. 3. supra eo. cum esses. & cap. relatum.

b De bonis sui.] propriis. s. quia de rebus ecclesiæ nihil posset legare. supra eo. quia nos.

c Mandatum susceptum.] mandatū suscipere nemo cogit, susceptum verò necesse est adimplere. ff. commodati, in commodato, §. sicut. ff. mandati. si quis alicui. §. qui mandatum. C. de procuratoribus. inuitus. ff. de arbi. l. 3. §. 1. Ber.

d Per diœcesanum.] sic intelligitur sup. eod. si hæret. cap. tua nobis. vbi de hoc. Ber.

CAP. XIX.

Ioannes† clericus, & P. laicus, executores vltimæ voluntatis O. clerici sanctæ Crucis, qui venerabilibus & pijs locis,[a] de bonis suis[b] in vltima voluntate legauit: mandans insuper satisfieri creditorib. per eosdem; Post mādatum susceptum,[c] per† diœcesanum[d] cogi debent, testatoris explere† vltimam voluntatem.

¶Idem.

¶ Ponit quædam legata, in quibus non soluitur canonica portio, nisi fiat in fraudem.

CAP. XX.

De his, quæ in ornamentis, vel pro eis,† seu fabrica, luminaribus anniuersario,† septimo,† vigesimo, trigesimo die, siue aliis, ad perpetuum cultum diuinū legantur ecclesijs, vel reliquis piis locis, canonica[e] potio, (dummodò in fraudem[f] non fiat, vt ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari) deduci[g] non debet.

De his.] primo ponit dictum in quo interserit exceptionem: ibi, Dummodo. Abbas Sic.

CASVS. De his quę legantur in ornamentis ecclesię vel ad cultum diuinum, vel pro anniuersario, vel aliis pijs locis, canonica portio deduci non debet: dummodo ista legata non fiant in fraudem vt episcopus vel parochialis ecclesia portione debita defraudetur. Nota, q episcopus vel parochialis ecclesia non debet habere portionem de his quæ legantur in ornamentis ecclesiæ, vel ad cultum diuinum.

e Canonicā portio.] portio ista diuersimode deducit secundum varias consuetudines locorum. infra de sepulturis. certificari. & sup. eo. requisisti quandoque est tertia, & quandoque media, infra de sepul. c. 1. & 2. & 10. q. 1. de his. & c. antiquos. & c. decernimus. & quandoque quartam infra de sepul. cum super.

f In fraudem.] tunc non prodesset. sup. eo. officij.

[Glos. seq. reddit rationem, & dat simile, & causam addit.]

g Deduci.] hoc dictum est propter reuerentiam diuini cultus multa enim propter religionem admitti solent; nam summa est ratio quæ pro religione facit. ff. de religio. & sumpti. funer. sunt personæ. in fi. vnde i casu isto minus legitima voluntas sufficit. s. eo. cum esses. & c. relatū sic in his quę ad pias causas relinquuntur, cessat Falcidia. C. ad l. Fal. auth. similiter & in auth. de ec. tit. §. fin autē. col. 9. vnde sumptū est auth. prędictum, similiter & sic cessat Falcidia in testamento militis priuilegio militari. C. de testa. mil. in testamento. C. ad l. Fal. in testamento. Itē cessat deductio istius partis in equis & armis fauore terrę sanctæ. j. de sepul. in nostra. Et hoc idē quod hic dicitur, habes supra de verb. sign. ex parte.

TITVLVS XXVII.

De successionibus ab intestato.

¶Ex concilio apud Alteñ.† habito.

¶Clericus bona propria dare potest cui vult: sed si decedat intestatus, & non habet consanguineos, succedit ecclesia. h. d. iuncta glossa.

CAP I.

Sed hoc ibidem inuentum est episcopis, presbyteris, & clericis, vt† si per hęreditatem, vel alio modo intuitu personæ,[h] aliquid acquisierint, donare eis liceat cui voluerint dum viuunt. ¶ Si autem ante obierint, quàm hoc fecerint,† altari cui seruiunt omnia perpetuò sanctificentur,[i] & in ius eius tradantur.[k]

DE SVCCESSionibus ab intestato 4.

¶Supra visum est & successionibus ex testamento: verum quia sæpe homines decedunt ab intestato, & dubitari potuisset de successione, iō post rubricam præcedentem subijcitur ista. Et scias, qd intestatus dicitur qui nullū vel non iure fecit testamentum. l. fin. C. fa. ercisc. § Abbas.

De hac materia tractatur 12. q. 3. c. 2. & q. 5. cap. vlt.

Sed hoc.] Duę sunt partes. Secunda: ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Omnes clerici gñaliter de his q habent per hæreditatem, vel alio modo intuitu personæ acquisierint: dum viuunt, possunt de facere quicquid eis placet: si verò ante moriantur quam de his disposuerint, si consanguineos non habēt, in ius ecclesiæ debet tradi. Nota, quòd clericus potest testari ad libitum suum de omnibus acquisitis intuitu personæ suæ, puta artificio, hæreditario iure, donatione amicorum, & huiusmodi.

h Intuitu personæ.] sic sup. tit. prox. quia nos.

i Sanctificentur.] i. tanquam sancta deputentur. sup. de rerum permutatione. mancipia. 12. q. 2. de laicis & q. 3. quicunque. Ala.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.]

k Tradantur.] intellige hoc cum non habent consanguineos qui eis ab intestato succedant: illi enim admitterentur, & non ecclesia. 12. quæst. vlt. & cap. vlt. & q. 3. quicunque. & in authen. de eccle. titul. §. si quis episcopus. coll. 9.

San-

† Alitēr.

Altenens Alteum, sed Burchardus lib. 1. decretc. 227. ita: Ex concilio apud Altheim habito, c. 37. cui interfuit rex Conradus. Adde c. 1. & tit. in 1. cōp.

4 Quot modis dicatur qs intestat. decedere tradit textus, & ibi doc. in §. 1. Institu. de hæred. q ab intest. defer.

3 Dictio, vt, deest in omnibus manuscriptis.

† perfecerit.

† Scias quòd materiam successionum que ad descendentes & collaterales plene tradit Hostiē. in sum. eo. tit. §. 6. & Spec. eo. vt. per tot. Ioh. And.

SAncto.] Si presbyter itestatus decedat de patrimonio suo fiunt quatuor portiones, prout hic hr̄. Et non tenet hoc hodie ſm gloſ. & ſic vult ꝙ hodie iſtud cap. ſit correctum. ſed huic lecturæ obſtat qđ hr̄ ī. in procemio, reſecatis ſuperfluis. Primo ponit exceſſus relatio. Secũdo eius ꝓhibitio: ibi, Interdicimus. Tertio peculij diuiſio: ibi, Peculiũ. Quarto pœnæ inflictio: ibi, Et ſi quis. Abbas Sic.

CASVS. Laici quidã habebant ſeruos: manumiſerunt illos, & ordinati ſunt in pſbyteros: qñ pſbyteri iſti moriebãtur, totã ſubſtãtiam illorũ laici ſibi vendicabãt, tanquã de ꝓprijs ſeruis: iſta relata ſunt i ↄcilio. vndè ſtatuit cõciliũ, ꝙ iſta de cætero nõ fiãt, ſed ſicut liberi facti ſunt ad ſuſcipiẽdum gradũ & diuinũ officiũ, ita nihil ab eis exigatur pter diuinũ officiũ: ſed peculiũ illorũ diuidatur in quatuor partes, quarũ vna aſſignetur epo, altera ecclæ cui ſeruierũt, tertia paupertib. quarta ↄſanguineis. quos niſi habuerit, eps eã in vſum eccleſiæ conuertat. Nota ꝙ laici nihil dẽnt occupare de rebus clerici morientis. Itẽ patronꝰ in liberto poteſt retinere operas ſpirituales. Itẽ ſubſtantia clerici moriẽtis, diuidi debet i quatuor partes, vna epo, alia eccleſiæ, tertia pauperibus quarta parentib. idoneis danda. Item parentib. non idoneis nihil poteſt teſtari clericus moriens. vt puta hęreticis, vt ĩ. de hæret. vergentis.

[Glo. ſeq. diſtinguit, aut prælatus teſtatur, aut non. Secundo caſu, aut res eius ſunt diſtinctæ, aut permiſtæ: & hoc caſu aut dubitatur an habuerit proprium, aut certum eſt habuiſſe ſignat contrarium, & ſoluit.]

a Morientium.] Cum decedit prælatus 1 de omnibus tam ante promotionem quàm poſt acquiſitis intuitu perſonæ, liberam habet poteſtatem teſtandi. ſ. c. proxi. & ſ. de teſtamen. tua nobis. & 12. q. 3. quicunq; & q. 5. fixum. in auth. de ec. tit. coll. 9. §. interdicimus. Si uerò decedat inteſtatus, ſi ſunt diſtinctæ res, eius conſanguinei ſuccedunt ſibi 12. q. 1. ſint manifeſtè. Si verò res plati ſunt permiſtę cũ rebus eccleſiæ, tunc diſtigue, aut dubitatur an habuit ꝓprium, aut certum eſt ꝙ habuit ſi dubitetur, ſemper pro eccleſia eſt præſumẽdum, & totũ vendicabit eccleſia, arg. 12. q. 3. quicunque. ff. de reb. dub. ciuilibus. 2 ſic in vxore ff. de don. inter vi. & vxo. Quintus Mutius. & C. eo. ti. ẽt. Si verò certũ eſt, ꝙ aliquid habuit, ſed neſcitur quantum, obtinet huius capituli diſtinctio: nec immerito, quia nullus hr̄ nobis ꝓximior eſt, q̃ qui nos Deo ſociauit. ĩ. de pęnit, pſbyteri, licet ↄdicere videaĩ 12. q. 4. c. 1. vbi dr̄, ꝙ ſit dubium, ꝙ ęqua debeat fieri diſtributio intèr eccleſiam & hæredes ſacerdotis: Sed dic ꝙ in alio caſu loquitur hoc capitulũ q̃ illud. hoc capitulũ intelligiĩ de illis pſbyteris, qui ex ſeruis facti ſunt pſbyteri, qđ vr̄ verius vt dicit Laur. 3 Non credo ꝙ hodie haberet locũ talis diuiſio, imò credo ꝙ ſi aliquid haberet intuitu perſonæ, ꝙ cõſanguinei ei ſuccedũt ab inteſtato. Si cõſanguineos nõ hẽret, tunc eccleſia ei ſuccederet. 12. q. vl. c. vlt. ĩ. cap. prox.

¶ Ex concilio Tribur. †

¶ Si olim ſeruus presbyter factus inteſtatus decedat, eius bona diuiduntur ſecundum formam hic contentam. h. d. ſecundum intellectum ſingularem, qui hodie etiam tenet.

CAP. II.

SAncto † cõcilio allatum eſt, ꝙ quidam laici improbè agunt contra presbyteros ſuos, ita vt de morientiũ [a] presbyterorum ſubſtantia, partes ſibi vendicent, ſicut de proprijs ſeruis. Interdicimus itaq; ne hoc vlterius fiat: ſed ſicuti liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradũ, & agẽdum officium diuinum, ita nil ab eis pręter diuinũ [b] officium exigatur. ¶ Peculium verò ipſorũ diuidať in quatuor partes, quarum vna epiſcopo, altera † eccleſiæ, tertia pauperib. quarta parentibus aſſignetur: & ſi non ſint † idonei [c] parẽtes, epiſcopus eam recipiat, & in vſum eccclesię diligẽter diſtribuat. Et ſi quis contra hoc pręſumpſerit, anathematizetur.

b Præter diuinũ.] argu. quòd patronus põt tenere opas ſpũales i liberto, quẽ manumittit ad clericatum. arg. ſ. de ſer. nõ ordi. nullus. 54. diſt. frequens. Alanus.

c Nõ ſint idonei.] puta hæretici. 24. q. 2. ſanè profertur. ĩ. de hære. ſi quis epiſcopus.

¶ Innocentius tertius Murneñ. † epiſcopo.

¶ Attingendo duos notabiles & ſingulares intellectus huius capit. ſummatur, ſecundum quemlibet intellectum, Et primò ſic, valet teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciatiua, etiam propter aliud prolata, quamquam ſucceſſio ſeu teſtatio veniat ad excluſionem alterius eccleſia. Vel aliter ſecundum alium intellectum, & ſic. Per vnum teſtem de veritate, & per confeſſionem etiam incidenter factam, probatur oblatio, etiã quo ad effectum conſequendi bona oblata.

CAP. III.

CVm † dilectus filius Abbas de Bruſia, ꝓ cauſa, quã aduerſus epiſcopum Heduen. habebat, diutius expectaſſet,

CVm dilectꝰ.] Rector eccleſiæ dẽ inteſtatus, ſi nullũ facit teſtamẽtũ, vel fecit, ſed furioſus, & tali ſuccedit eccleſia, ſi nõ habet conſanguineos: ſecus autẽ ſi apparet illũ fuiſſe monachũ, vel ſana mente teſtatum, ſic ſummat Io. And. & cõiter doctores ſequentes, ſed hæc ſummatio de nihilo prouidet, nec continet in ſe aliquam difficultatem. Diuiditur in quatuor partes. In prima parte poniẽ factum deciſum. In ſecunda motiuũ Papæ ad ſniam. In tertia allegatio epi diffiniẽtis. In quarta diffinitiuę commiſſio: Secunda ibi, Sufficienter. Tertia ibi, Quia verò. Quarta ibi, Nos cauſam. Abbas.

CASVS. Archipresbyter de Alerio, ſe & ſua obtulit monaſterio de Bruſia: tandem dum ageret in extremis voluntatem vltimã exprimẽdo aſſeruit ſe & ſua monaſterio contuliſſe: & ſic deceſſit. Eps Heduẽ. dięceſanus eius, occupauit quædam bona quondã ipſius archipſbyteri, & ẽt q̃dam bona monaſterij: vndè ſuper bonis cauſa commiſſa fuit iudicibus; coram quibus petebat Abbas de Bruſia, monaſterio ſuo reſtitui quicquid eps de bonis archipresbyteri, aut etiam monaſterij occupauerat: & è conuerſo petebat eps ſibi reſtitui nomine parochialis eccleſiæ, cuius ille fuerat archipſbyter, quicquid de bonis dicti archipresbyteri monaſterium detinebat: ad probandam intentionẽ ſuam abbas teſtes induxit: Tandem cauſa delata eſt ad Papam: ipſe verò examinato negotio diligenter, intellexit eſſe probatum, ꝙ archipresbyter dum agere in extremis, voluntatem vltimam exprimendo, aſſeruit ſe & ſua monaſterio contuliſſe, & cum requiſitus fuiſſet vt cõderet teſtm̃, reſpõdit ſe non poſſe teſtari: qa ſe & ſua dederat monaſterio: & vnus de teſtibus dixit ſe vidiſſe qñ ſe & ſua obtulit monaſterio, & teſtes alij dicebant ſe audiuiſſe ipſum archi-

tribuꝛieñ.

Burcharli. 2. de. 1 ca. 206. par. 5. c. & c. 2. e. n 1. cõpi.

ita: alte ... to ecc ... æ. ... nt.

e mate- huius ... æ, vide e p Co tunã in ſ. de te. idde B. mam & tanũ 2. 85. art 7. de ĩ. eo. tiſti. ſu gloſ. hic 2, Io. A.

3 Goff. & Hoſt. Pet. & Abbas. qui hoc ꝓbaut p ver. ſ. presbyteros ſuos. ſ. olim. ſed melius probat ver. ſicut liberi facti ſunt &c. & ver. peculiũ, ↄ. reſpũ prioris ſtatus Io. And.

† Luneñ. Niuerneñ.

† Cap. vnico eod. tit. in 3. compilatio. Et quatenus in textu tangiẽ de ꝓbando aliquẽ nõ eſſe ſanę mẽtis, vide plene p Frãciſcũ Hercu lanum tra. de proba. negatiuæ i 2. mõ

archipresbyterū in præsentia abbatis cōfitētem qđ ꝓdictū est: adiuuantes plurimū assertionem abbatis, nō tanq̄ probarent sufficienter, sed tāquam ueheméter adminiculū ꝓstabant: sed q̄a ex aduerso pars ep̄i asserebat, ꝙ dictus archipꝛsbyter ī extremis agens alienatus erat à mēte, vnde nō valuit quod dicebat, Papa causam ipsam cōmisit sub hac forma, ꝙ nisi ep̄i ꝓbauerit archipresbyterū nō fuisse sanæ mētis, cum vltimam voluntatē expressit, imponatur ei silentium sup impetitione monasterij, & cōpellat̄ restituere monasterio q̄cq̄d occupauit ꝺ bonis illius archipꝛsbyteri, aut etiā monasterij: Si verò ꝓbauerit illum alienata mente dixisse ꝓdicta, condemnetur monasteriū ad faciendam ep̄o restitutionē nomine parochialis ecclesiæ, omniū bonorū quæ fuerunt ipsius archipresbyteri cū ipse archipresbyter ab intestato decesserit, nec habuit ꝯsanguineos, & ipsi monasterio silentiū imponat̄. Not. ꝙ vnus testis cū alijs adminiculis vehemētius fauore religionis sufficit ad fidē faciendam. Itē furiosus nō potest facere testamētum: idest, q̄ est mente captus. Item publicatis attestationibus pñt testes induci sup nouo articulo pendente ex priori. Item quis pōt probare negatiuam, si includit in se affirmatiuam. Item ep̄s potest agere pro ecclesia sibi subiecta.

Abbas proposuit antedictus, quod archipresbyter de Alerio ad participationē[a] orationū monasterio de Brusia, obtulit se & sua:[b] & infra. ¶ Sufficienter intellexímus esse probatū, quòd dictus archipresbyter agens in extremis, velut vltimā[c] exprimēs volūtatem, asseruit se & sua monasterio[d] contulisse. vndè cū requisitus esset vt cōderet testamētum, respōdit se non posse testari: † quia se & sua cōtulerat[e] monasterio supradicto: & licèt vn⁹ testis[f] sol⁹ dixerit se vidisse, quādo se & sua obtulit monasterio: quia tamen alij testes dixerūt se audiuisse ipsum in abbatis pręsentia quod prędictum † est confitentē,[g] non tanquam sufficienter probantes,[h] sed tanquàm vehemēter adminiculātes assertionē abbatis, plurimum adiuuabāt. Quia verò pars ep̄i asserebat se velle probare, ꝙ dictus archipresbyter in extremis laborās, tanquàm phreneticus alienatus † erat mente, vnde non valuit quod expressit. ¶ Nos causam illam † tibi sub hac forma duximus committēdam: quod nisi præfatus ep̄s legitimè probauerit sępedictum archipresbyterum, suæ mentis compotem[i] non fuisse, cum vltimam[k] voluntatem expressit, super impetitione monasterij perpetuū ei silentium imponatur: & compellatur restituere monasterio q̄cunque de bonis ipsius archipresbyteri, vel etiam monasterij occupauit. Si verò legitimè probauerit, archipresbyterū, q̄ super vltima volūtate præmissa sunt, alienata mente dixisse: ad faciendam ei

a Participationem.] propter hoc non fuit monachus, nec etiā stetit in habitu monachali, vt apparet ex antiqua, [1] cum hoc non sufficiat ad monachatum.

b Se & sua.] & postmodū in extremis agens confitebatur publicè, quòd non poterat facere testamentum, quia se & sua contulerat monasterio, & hoc vltimum probauit Abbas per testes, primum articulum non probauit nisi per vnicum testem: quod non sufficit. Bern.

c Vltimam.] quasi dicat: si hæc verba non expresse hoc dicant, tamen tacitè vim obtinent vltimæ voluntatis. Ber.

d Monasterio.] per hanc probationem obtinebit Abbas, si ep̄s nō probauerit archipresbyterū verba ista alienata mente dixisse. nec intelligas, ꝙ ex his verbis probetur dictum archipresbyterum fuisse oblatum dicto monasterio cum suis reb. siue monachum fuisse: sed probatur ꝙ voluit sua bona ad monasterium puenisse: & quælibet verba, ꝑ quæ declaratur intentio testantis, sufficere videntur. ff. de fun. in. & instr. l. cum de lanionis. §. asinam. ad fi. & ff. de sup. lega. l. Labeo. ad fi. nemo enim æstimandus est dixisse quod non mente cogitauerit. Ber.

e Contulerat monasterio.] vnde ex tunc cessat eius iudicium. 19. q. vlt. cap. si qua.

f Vnus testis.] vnus testis solus non sufficit ad probationē. ī. de test. licet vniuersis. 4. q. 3. si testes. § iurandi. Tamen si aliæ præsumptiones adsint, sufficit, vt hic dr̄, & ī. de testib. præterea. & ī. de præsum. litteris. & c. 3. Sed non videnť sufficere huiusmodi adminicula ad probandum intentionem abbatis. scilicet ꝙ dictus archipꝛsbyter monasterio obtulit se & sua, [2] cum litera dicat, non tanquam sufficienter ꝓbantes, sed adminiculantes, &c. vnde non debuit admitti ep̄s ad ꝓprobādū, ꝙ archipresbyter fuisset mēte alienatus, q̄ñ in extremis agēs dicebat, ꝙ non poterat facere testamentū. Vel dic ꝙ ista adminicula sufficiūt cū vnico teste, & ideo audiri debet ep̄s ad ꝓbādū ꝙ iste archipresbyter erat furiosus, cū uerba illa expressit: quo probato solus testis remanet, & sic obtinebit ep̄s: aliàs succumberet: quia si obtulit se ꝓbaturū ꝓdicta, mos ei gerēdus fuit. ff. de proba. circa eum. Ber.

g Cōfitentem.] vr̄ ꝙ talis cōfessio deberet sufficere ad hoc vt testatus decessisse dicat̄, licet nullum aliud testm̄ appareret ff. de donationibus, ex hac scriptura. vbi omninò stat verbis testantis. Quare ergo requirit̄ hic alia ꝓbatio? Rñderi potest, ꝙ lex illa loquit̄ in eo casu, q̄ñ per talia verba aliquis exprimit vltimam voluntatem, aliàs talibus verbis non est credendum, nisi hoc iurasset in testamento. C. de prob. auth. quod obtinet. [3] & tunc heredes necesse habent stare illi voluntati. C. de fideicom. auth. hoc amplius. Vinc. Scriptura illius legis solēniter facta fuit dū viuebat testator, qui fecit testamentum, sed ille archipresbyter dū viuebat nullam fecit scripturā de verbis illis, ideo post mortem illa concessio dēt ꝓbari per testes, prout abbas dicebat in sua petitione, ad hoc vt sufficeret vnus testis, & tñ per se sufficerēt. Ber.

h Probantes.] s. quod obtulit se & sua. Ber.

i Compotem.] hoc ideo dicit, quia furiosus non pōt facere testamentum C. qui testamen. fac. pos. furiosum. & ita ep̄s ille ꝓbauit istam negatiuā: & hoc est, q̄a habet in se implicitā affirmatiuā, hāc scilicet: ꝙ tūc erat furiosus sic ī. de renun. super hoc. & C. de cōdi. nec co. dicillos, & ff. de cōdi. instit. quidam. ff. de prob. si filius familiàs. contra. 3. q. 9 iudicas. sed ibi archiep̄s tenebantur probare, episcopum illum fuisse sanæ mentis, quia constabat illum prius fuisse furiosum Tanc.

k Vltimam voluntatem.] testamentum enim hominis tantum morte confirmatur. & immobile perseuerat post mortem. ī. de celebrat. Missa. cum Martha. & 13. q. 2. vltima voluntas. & C. de sacrosan. eccl. l. 1. Lauten.

¶ contestari

† dictum

1 Hæc antiquā hēs ī loco citato initio huius capitis.

† alienatus erat mente.

† ipsam

a Restitutionem.] si intelligas donationem hanc factam de bonis ecclesiasticis, de quibus intelligendum est, certe illa donare non potuit. s. de testa. cum in officiis. & c. quia nos. si de patrimonialibus, in istis nihil iuris habuit episcopus. Dicas quod de proprijs siue patrimonialibus hoc est intelligẽdum: & hoc constabat: aliàs præsumatur ecclesię, & loquitur in eo casu r cũ non apparet hæres. 12. q. vlt. cap. vlt. & in auth. de eccl. tit. §. si quis eps. coll. 9. ecclesia enim est proximus hęres. ͞j. de pœnis. presbyteri. simile. s. eo. ca. 1. Ioan.

b Impetitione.] sed nõne episcopus dixit sibi ius, ergo debuit cadere à iure suo? Sed hoc non debet redundare in damnum ecclesię, 16. q. 6. si ep̃s n. immo verius dicas, ꝙ pœna illius constitutionis, si quis in tantam. C. vnde vi. non habet locum in bonis iacentis hæreditatis, vnde legatarius qui legatum auctoritate sua capit. ante aditam hæreditatem, non punitur in alio, nisi qa restituit possessionem. ff. quorum legato. l. 1. respon. 1. secus est si post aditã hæreditatem. C. de leg. non dubium.

c Silentium.] si primo sana mente sua obtulit Deo: nonne debet Papa tueri suã donationem inter viuos. licet in morte nõ fuerit sanæ mentis, cum adhuc in eodem proposito intelligatur durare, ͞j. de baptismo & eius effectu, maiores, ad finẽ? Preterea cũ ille qui ab intestato debet succedere, immensam donationẽ defuncti reuocat, non in totũ reuocat, sed quantum ad quartã sufficiat. C. de inoff. don. l. 1. s. tit. proxi. Raynut. ... immo in vita sua omnia donare potuit. s. eo. c. 1. Sol. Abbas non probauit donationẽ factam fuisse inter viuos, nisi per vnum testem: & aliqui probant illã quã expressit in vltima voluntate dum ageret in extremis, non probant oblationem inter viuos. Illa autem obiectio de inofficiosa donatione non habet hic locum: quia querela de inofficiosa donatione non datur nisi illis quibus aliquid relinqui necesse est. C. de inoff. don. si totas. sed ecclesiæ sacerdotes non tenentur aliquid legare de suis proprijs, nisi velint. Laurent.

DE SEPULTURIS.

Supra visum est de successionibus ex testamento, & ab intestato, quę capiunt effectũ post mortẽ, vt in c. cũ Marthę. de cele. Miss. vnde cũ fuerit visum de bonis defunctorũ, meritò restabat videre de sepulturis eorũ: nã omnes morimur, & sicut aqua dilabimur super terram 2. Reg. 14. c. & in c. in ecclesiastico. 13. q. 2. eodem loco. Abb.

De hac materia tractatur 13. q. 2. & q. 1. c. 1.

nomine parochialis ecclesiæ (cuius ipse† administrationem gesserat dum vixisset) restitutionem [a] bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnetur. cũ idem archipresbyter ab intestato decesserit: ipsiq monasterio super impetitione [b] episcopi silentium [c] imponatur.

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.†

¶ Leo tertius.

Decedens intestatus sepelitur in sepulchro maiorum vel vbi eligitur sepultura: parochialis tamen ecclesia habebit canonicam portionem eius quod reliquerit ecclesię sepulturæ hoc dicit. secũdum veriorem intellectum.

CAP. I.

Nos †, instituta maiorum Patrũ considerantes: Statuimus, vnumquemque in maiorũ suorum [d] sepulchris iacere, vt Patriarcharum [e] exitus docet. Nulli tamẽ negamus propriam [f] eligere sepulturam, & etiam alienam: Dominus enim & magister, alienam elegit [g] vt propriam.

¶ Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem [h] sui iudicii, [i] illi ecclesiæ dari censemus, in qua cælesti pabulo [k] refici consueuit: vt iuxtà Apostolum sint consolationum [l] socii, vt fuerunt passionum; & sic demum vbicunque libitum fuerit, eligat sepulturam: Aliter ne † fiat auctoritate Domini nostri, qui per Prophetã locutus est dicens; Ne transgrediaris [m] terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, sub anathematis vinculo detestamur, & contradicimus.

Nos instituta.] Tria sunt dicta. Secundum ibi Nulli. Tertium ibi, Sed quia. Abbas.

CASUS. Statuit Leo Papa, quod quilibet debeat sepeliri in sepulchro parentum suorum, secundum quod fecerunt antiqui Patriarchæ; veruntã nulli negandum est propriã eligere sepulturã, etiam alienam: quia & dñs hoc fecit. sed quia dignus est mercenarius mercede sua, tertiam partẽ iudicij sui, illi ecclesiæ ꝑcipit dari, i qua sepeliri debeat, vel debebat si nõ elegisset alibi sepulturã, & vbi dñ viuebat cælesti pabulo refici cõsueuit: ꝙ si fecerit, vbicunq; voluerit eligat sepulturam: & ne aľr fiat, præcipit Leo Papa sub pęna excõicationis. No. ꝙ debemus eligere sepulturã vbi maiores nostri sepulti sunt, quod verũ est de honestate. Itẽ licitũ ẽ alienã eligere sepulturã, i. in alieno loco, vt patet ꝑ exẽplum Dñi, q. sibi elegit sepulturã Ioseph. Itẽ ecclesiæ parochiali relinquenda est sua portio, cũ quis eligit sibi sepulturã. Itẽ nullus dẽt terminos transgredi à sanctis Patrib. cõstitutos

d Suorum.] & ita loquitur de indigena. Laur.

e Patriarcharum.] qui in sepulchris patrum suorum sunt sepulti. 13. q. 2. cap. vnaquæque. §. Ioseph.

f Propriam eligere.] & sic videtur, ꝙ quilibet adultus & discretus possit sibi eligere sepulturam, vbi voluerit. arg. infra eod. in nostra. hoc verum est, dum tamen eligat locum magis religiosum. ͞j. eo. fraternitatem. vbi de hoc, & ͞j. c. prox. Ala.

g Alienam elegit.] quia natus in Bethleem, nutritus in Nazareth, sepultus fuit in Hierusalem in sepulchro Ioseph Tancre.

h Tertiam partem.] in sequenti cap. dicitur de medietate. ͞j. eo. cum super. dicitur de quarta. hæc diuersitas, siue contrarietas determinatur secundum diuersas consuetudines locorum, ͞j. eo. certificari.

i Iudicij.] s. quod reliquit huic ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & non de relictis alijs locis, vt infra eod. in nostra. Ber.

k Pabulo.] pabulum cæleste exposuit Alanus, idest, doctrinam secretorum fidei, vt solida cibaria; pabulum enim dicitur prædicatio uerbi Dei. supra de offic. ord. inter cætera. Bern.

l Consolationum.] ad quem spectat onus, & emolumentum. 2 12. q. 2. ecclesiasticis. & c. charitatem. 13. q. 1. §. 1. Ala. & 16. q. 6. de lapsis. & ff. de reg. iur. secundum naturam, circa princ. tit.

m Ne transgrediaris.] transgreditur quis terminos proximi sui, cum quis paro. hominum alterius admittit ad se-

Gen. 49. Exod. 49. Tit. 10. 1. Thess. 5. 2 Cor. 1. † Aliter verò ne fiat, &c. Prou. 22.

2 Dist. 90. ca. rationis. ubi de hoc & pleni° ͞j. de re. iu. qui sentit. lib 6. ponit Host. versi. Commoda q̃ sentis, iungas onus emolumentis Ioã. And.

ad sepulturam, vt hic. Item alterius subditum excommunicat vel interdicit. 9. q. 2. c. 1. & 2. Tertiò cum euellit terminos possessionum vicini sui. 86. dist. tanta nequitia. Quartò cum prædicat contrarium fidei. 24. q. 3. transferunt. Item cum alterius parochianum recipit ad pœnitentiam. de pœnitē. dist. 6. placuit. ꝯ de pœnit. & remissio. ois vtriusque Vinc.

Relatum.] Communis diuisio. Scda pars ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS. Leo Papa statuit in capitulo isto, ut quicunque voluerit amodo in monasteriū ꝯuerti, siue in vita, siue in morte medietatem omniū rerū suarū & possessionū, quas decreuit disponere pro aīa sua, relinquat illi ecclesiæ ad quā pertinet. Not. ꝗ parochialis eccl̄a dēt hic medietatem (vt hic dr̄) de omnibus quæ relinquit parochianus in vltima voluntate sed circa hoc attende consuetudinem locorum.

† Ino. part. 7. decreti. c. 150. Anselmus lib. 5. c. 51. & c. 4. eo. titu. in 1. comp. Vide cap. 2. & ibi tradita per doctores de sepul. lib. 6.

† Immo secundus, ait hic Cōtius.

a Monasterio.] argu. ꝗ quis debet eligere locum religiosum ad sepulturam.

b In vita.] in ægritudine tn̄, de qua decedit: alioquin nihil daretur ecclesiæ parochiali. ꝯ eod. de his. Vinc.

[Gl. seq. ponit tres casus exceptos.]

c Decreuerit.] supple ecclesijs: nisi relinquatur in ornamentis ecclesiæ, & sine fraude, & tunc nihil detrahitur. ꝯ de test. c. vlti. aut si reliquerit pauperibus uel consanguineis pro remedio animę suę, nihil detrahitur inde, ut dixit Ala. Item de armis & etiā equis pro subsidio terræ sanctæ relictis, nihil detrahitur. in'ra eo. in nostra.

d Medietatem.] super hoc standum est consuetudini lo. 1. ꝯ eo. certificari.

e Ecclesiæ.] scilicet, apud quam fidei sacramenta recepit: sic intelligit Gratianus hoc cap. 13. q. 2. c. placuit. §. sed aliud. in fi. Ber.

¶ Leo Papa omnibus fidelibus per Dardaniam constitutis.

a Qui conuertitur, ad monasterium, medietatem bonorum, quæ pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesię parochiali.

CAP. II.

Relatum † est auribus nostris: & infra.

¶ Mandamus, vt quicunque amodo in monasterio a conuerti voluerit, siue in morte, siue in vita,[b] omnium rerum & possessionum, quas pro salute animæ suæ decreuerit,[c] disponere, medietatem[d] ecclesiæ,[e] ad quam digno scitur pertinere, reliquat.

¶ Innocentius iij. † Genuensi [archiepiscopo.

† al. Ianuensi. sed lā alibi no. olim. Genuam; Ianuam vocatam.

¶ Vbi quis sepulchro maiorum relicto, eligit sepulchrū in loco minus religioso, dolo inductus, seu ex contemptu, seu non dimissa ecclesiæ suæ canonica portione expresse vel tacite, non tenet electio. hoc dicit saluando istū textum quantum fieri potest.

CAP. III.

Fraternitatem † tuam non credimus ignorare, mortuorum sepulchra & cœmiteria apud illas ecclesias & monasteria, ex antiquo[f] esse disposita, in quibus religiosorum[g] fratrum conuentus sunt constituti, & orationes atque missarum solemnia tam pro viuis quam pro defunctis, frequentius[h] celebrantur. Vndè ipsorum deuotioni & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderāt, minimè contradicendū est. Qui verò relictis antiquis ecclesiis, & patrū aliorumque parentum[i] suorum sepulchris, contra consuetudinem Patrum veteris testamenti, qui cum † patribus suis sepulti esse leguntur, ad noua[k] & minus religiosa loca se transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam ignorare, qualiter ab antiquo fuit dispositum apud monasteria & loca religiosa corpora defunctorum debere sepeliri, in quibus orationes & missarum solemnia frequentius celebrantur: vnde qui volunt ibi sepeliri, non est eis contradicendum: Qui verò relinquunt antiquas ecclesias & sepulturam patrum, & aliorum parentum suorum, & ad noua & minus religiosa loca se transferunt ꝯtra antiquam institutionem sanctorum patrū facere dignoscun tur: vnde si prædictus P. contra constitutionem vel consuetudinem istam antiquā & rationabilē, corpus suum sepeliendum mandauit, hoc non prejudicat rōni: & ideò mandat, quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sācti Stephani, & cum patribus suis sepeliri. Not. ꝗ qui vult eligere sibi sepulturā relicta sua propria ecclesia, eligere debet locū magis religiosum, aliter non pōt. Item si dimisso loco magis religioso, eligit quis locū minus religiosum, non valet electio talis sepulturæ ꝑ illā litteram ibi: qui verò relictis antiquis, &c. & ita non sequit, quod extrema voluntas sit sem per effectui mancipanda.

† Cap. ... Vide ... se fm. ... adde qd ... hac materia ... post hanc decretalē ... citum est ... c. a. de sepulturis, lib. ...

† Genes. ... 50. & ... Reg. ... alibi ...

f Ex antiquo.] sup. eod. c. 1. Ber.

g Religiosorum.] 13. quæst. 2. vbicunque. & cap. placuit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h Frequentius.] hæc est ratio quare potius sepeliuntur homines in locis religiosis, quia frequentius ibi diuina officia celebrantur. Sed nonne tantū ualet generalis oratio quantum specialis? ita, de consecratione dist. 5. non mediocriter: illa est causa, quia spiritus sanctus ad mensuram non datur. de consecratione, dist. 4. quæris. sed pręsumptio est, quod plus prosit specialis oratio q̃ generalis. & quidem honor amplius videtur deferri illis pro quibus specialiter fit oratio. Ber.

i Parentum.] 13. q. 2. Ebron. & §. Ioseph.

[Glo. seq. tractat per q. an in sepultura sit necesse locum plus religiosum eligere. ponit opinio Hug. & secum quidam, quod sic. ponit contrarium Lau. & primam approbat, & respondet contrario.]

K Ad noua & minus religiosa.] ex hoc cap. patet, quod qui vult eligere sibi sepulturam, sua relicta, debet eligere sibi magis religiosam. arg. ꝯ eo. cap. proxi. idē mo. in hac opinione fuit T. H. & Ala. & mihi hoc idē videtur. & facit ad hoc 13. q. 2. vbicunque. & est simile qui enim de una religione transit ad aliam ad strictionem transire debet. ꝯ de regu. & transeunt. ad relig. licet. & cap. licet. Alij dicunt, vt Lau. & Vin. & Io. 2 ꝗ liberum est unicuique sibi eligere sepulturam, etiam in loco

Fraternitatem tuam.] Hoc cap. hodie recipit determinationem, seu correctionem ſm alios per c. 2. eo. tit. lib. 6. vbi habetur, quod quis potest relinquere do sepulturā suam antiquam, eligere sepulturam in loco minus religioso. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In secunda narrat factum. In tertia concludit. Secunda ibi, Vnde. Tertia ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Ianuensis P. nomine, de Castello habebat sepulturam ab antiquis temporib. & sui maiores apud monasterium sancti Stephani: apud aliā ecclesiā minus religiosam elegit sepeliri: orta est quæstio de corpore illius coram archiepiscopo Ianuen. significatum fuit hoc domino Papæ: vnde ipse rescribit archiepiscopo Ianuē. dicens, quod non credit ipsum

1 De hoc ... bio quid ... sententia ... vide per ... oratio ... 30. ... te 12. & ... manualis ... festationi ... 25. ...

2 Hoc ... q. 2. ... tatis ... nunc ... & Ray ... & ... sum. ... quem. & ... op. ... quis. ... lio 6. ...

loco minus religioso, argum. infra eod. in nostra. & si qua contraria inueniantur, intelligantur cum illectus fuit, vel cum ex temeritate vel ex contemptu transiuit, vel cum debitam portionem non reliquit suæ ecclesiæ. & sic intelligunt illud cap. Primam opinionem præfero, & quod dicit infra eod. in nostra. nõ contradicit, quia illud contingit ꝓpter priuilegiũ quod habent illi Hospitalarij, & Templarij, vt liberum sit cuicunq; apud eos eligere sepulturam, vt ibi patet. sicut & Prędicatores habent idem priuilegium: alias non possent illos recipere ad sepulturam.

ADDITIO. Secunda opinio est hodie approbata. per ca. 2. eo. tit. lib. 6.

a Præiudicat.] quoniam minus legitima voluntas defuncti defendi non debet. ff. de condit. instit. si filius quidam 1 & 12. q. 5. c. 1. ff. de religiosis & sumptib. funerũ. l. at si quis. §. hęc actio. quandoque tñ minus legitima voluntas quantum ad sollemnitatẽ testiũ defenditur. puta in relictis pijs locis. ĩ. de testam. relatum, & cap. præceden.

b Corpus.] sic ĩ. e. cum liberum. & oblationes quas ipsius occasione habuerũt. infra e. tit. in nostra. & in c. cum liberum Tancredus.

cõsuetudinem facere videntur. ¶ Vndè si P. de Castello contra antiquã & rationabilem consuetudinem, aliquid de corpore suo sepeliendo mãdauit, hoc non præiudicat [a] rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mãdamus, quatenus corpus [b] ipsius monachis sãcti Stephani reddi facias & cum suis patribus sepeliri.

¶ Alexander tertius episcopo Spaleñ.

Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert se & sua monasterio, ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem, secus si in sanitate.

CAP. IIII.

DE† his, qui in infirmitate vel sanitate cum bonis suis, ad religiosa loca se transferunt, nihil tibi vel ecclesiis, a quibus receperunt salutis pabula, relinquentes, hoc tuę volumus prudẽtiæ innotescere; quòd si in ægritudine ipsa ad religionem trãseant, dummodò de ægritudine illa decedant, [c] de bonis suis ipsis ecclesiis, a quibus [d] assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. ¶ Si verò ad religiosa loca se in sanitate transtulerint, [e] de his quæ locis ipsis contulerunt, cogi non possunt aliquid præscriptis ecclesiis impertiri, quia liberum est eis tunc bona sua, non solum religiosis, sed etiam quibuslibet priuatis [f] conferre personis.

¶ Idem.

Qui sepeliunt parochianũ alienum, quem sepelire non debent, coguntur restituere corpus, & quę ratione ipsius obtinuerunt. h. d. cum capitulo sequenti.

te tamen non potest filios vel nepotes suos præterire. Inst. de inoffi. testa. de exhær. lib. per totum. Tamen & sic intellige supra de testa. Raynutius. de tertia Cleræ & Adelasiæ, quæ donata, vel vendita fuerunt in morte, vnde non potuit Altherocha defraudari sua legitima: at se in sanitate poterat defraudari, vt hic dicit. in fine. B.

[Glos. seq. quærit, ponit tres opiniones. Prima quod diuidẽt. Secũda pro ecclesia dimissa. Tertio pro parochia.]

d A quibus assumpti.] quid si in vna ecclesia audiat diuina officia, & percipiat ecclesiastica sacramenta. & in alia habeat ab antiquis tẽporib. ipse & sui maiores sepulturam, & in tertia eligat sepulturam: quæ istarum ecclesiarũ habebit canonicã portionem? Rñdeo, diuidere debent illã canonicam portionẽ, arg. ŝ. eo. c. 1. & ŝ. de testamẽtis relatum. in fine, nisi cõsuetudo repugnet. arg. ĩ. eo. c. certificari. & c. de vxore. in fi. & ĩ. de decimis, cum sint homines, & ĩ. tit. prox. ca. vlt. T. [3] H. dixit, & melius, quod illa ecclesia, in qua est sua sepultura debet habere canonicam portionẽ, & nõ illa in qua audit diuina. Nulla enim iniuria facta est ei rõne sepulturæ in alia ecclesia, quia non dicitur derelicta, nec offensa: nec ex tali electione ius acquiritur illi.

Item [4] quid si in vna ecclesia percipit sacramenta, & in alia est sua canonica sepultura, quæ illarum habet canonicam portionem? Respondeo, eodem modo diuidere debent illam canonicam portionem, arg. supra. e. c. 1. & 2. & arg. ad hoc supra de test. relatum. in fine. nisi consuetudo repugnet arg. infra e. certificari. & c. de vxore. & infra. de deci. cum sint homines.]

Si tñ ecclesia sua solebat aliquid percipere de iudicio sui parochiani, cum sepeliebatur in illa ecclesia, in qua parentes istius, qui in alia sepulturam elegit, pro rata eius quod solebat accipere, accipiet de canonica portione, quæ dabitur parochiali ecclesiæ. hoc notatur per H. 13. q. 2. placuit. §. sed aliud, in summa ipsius. Alij dicũt contrarium, s. quòd ecclesia in qua consueuit sepeliri, nihil debet habere, sed parochialis in qua consueuit audire diuina, quod mihi non videtur. Ber.

e Transtulerint.] se & sua reddendo; quod patet per principium capituli. si autem corpus suum tantum traderet sepeliendum post mortem, & relinquat ei aliquid de hoc debet dare legitimam.

ADDITIO. Quæ est tertia, vel quarta, vel medietas secundum consuetudinem locorum. infra eo. c. certificari.

f Priuatis.] honestis tamen. 86. dist. donare. & nõ hæreticis. C. de aposta. l. hi qui. & infra de hæreticis. si quis episcopus. & c. sequenti. T.

DE his.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Si verò Abbas. Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque se transferunt ad loca religiosa cum bonis suis in infirmitate, vel etiam in sanitate, & nihil relinquunt ecclesijs à quibus receperunt salutis pabula: quærebatur quid iuris esset de his? Respondet Papa, quod si in ægritudine ad religiosa loca se trãsferunt, & de illa ægritudine moriuntur, canonica portio debet exhiberi illis ecclesijs à quibus assumuntur, & in quibus sepeliri debebant, si verò in sanitate se transferunt, tunc nihil dare compelluntur ecclesijs suis prioribus, quia liberum est tunc bona sua cuilibet impertiri, etiam priuatis personis. Not. quòd cum aliquis transit ad religionem in ægritudine, dum tamen ex illa ægritudine decedat, canonicam portionem debet habere parochialis ecclesia de his, quæ legat illi monasterio. Item cum quis in sanitate sua transfert se ad religionem, nihil potest parochialis ecclesia petere: quia tunc non solum pijs locis posset res suas dare, imo etiã cuicunque vellet.

[Glo. seq. arg. licere multa, &c.]

c Decedant.] quia tunc donatio causa mortis confirmatur. 2. ff. de dona. causa mortis, non videtur. Et est argu. quòd non licet alicui in morte, quod in vita non licet. argu. supra de testam. cap. ad hoc. Nec mirum: quia potest qui sanus est, omnia bona sua consumere: in mor

3 Idem Go. & Phil. & idem dixerunt omnes prædicti & Inn. quando ĩ capella audit diuina, & in baptismali ecclesia recipit sacramenta, i. quòd ille inter se diuident.

4 Quæ sequũtur ab hoc loco vsq; ad versiculũ: si tñ. desunt in antiquis, exemplarib. nec puto Bernardi esse. iõ que diuersis sunt clausula veteribus impressa.

CAP. V.

EX† parte canonicorum Obrigeñ.† nobis est intimatum, quod Prior de Insula quendã parochianum [a] suũ, post appellationem [b] ad vos factam in sua ecclesia sepeliuit: & infra. ¶ Mandamus: quatenus præfatũ Priorem compellas, vt memoratis canonicis ꝑdicti parochiani corpus restituat: & †exinde [c] amicabiliter conueniat cum eisdem.

¶ Idem decano & magistro Rauennaten.

Summatum est supra cap. proximo.

CAP. VI.

CVm† liberum sit: & infra. ¶ Ad audientiam nostram peruenit ex conquestione Abbatis, & fratrũ sancti Martini Laudoñ. quod cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in vltima voluntate disposuit [d] ad eandem ecclesiam sepeliendum deferret, monachi sancti Vincẽtij Laudoñ. corpus ipsius violenter rapere, & in ecclesia sua sepelire minimè dubitarunt: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si ita esse inueneritis, præfatos monachos compellatis, vt ossa præfatæ mulieris, & beneficia, [e] quæ occasione sepulturæ ipsius recepisse [f] noscuntur, memoratis fratribus cum integritate restituant, & †de cætero talia facere non præsumant.

¶ Lucius tertius.

Mulier nupta liberè potest sibi eligere sepulturam.

CAP. VII.

DE† vxore verò, vtrũ quemadmodũ vir, liberam debeat habere sepulturam: Nobis videtur, qđ nulla super hoc inter virum & mulierẽ† sit facieda distinctio, sed vtrique in casu isto, æqualem [g] esse credimus facultatem: cũ electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier soluitur a lege viri. [h]†

Pater filios impuberes, vbi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci. hoc dicit.

EX parte.] In prima parte ponitur querela. In secunda iudicis datio: ibi, Mandamus. Abbas. Sic.

CASVS. Prior de insula quendam parochianum canonicorum Obrigeñ. post appellationem, in sua ecclesia sepeliuit: vnde canonici conquesti sunt domino Papæ, mãdat ipse, quatenus dictus Prior compellatur, vt corpus parochiani prædicti præfatis canonicis restituat & de his quæ habuit occasione sepulturæ illius, amicabiliter ꝯueniat cum eisdem. Not. quòd monachi pñt habere populũ. Item nõ solum iuris vel rei petitur restitutio, sed etiam cadaueris. Itẽ officium iudicis est, vt admoneat partes ad concordiã.

a Parochianum.] Iste parochianus non elegerat sepulturã apud ecclesiam dictis Prioris, vel fuit dolo inductus, vel fuit infra legitimos annos, & iõ corpus illius debet restitui cum bonis perceptis occasione illi⁹, aliàs tantum quarta, vel tertia, vel medietas secundum consuetudinem loci. infra e. in nostra. & infra eo. certificari. & quod dicit de appellatione idẽ esset sine aliqua appellatione, vñ supple, maximè. Tancr.

[Glo. seq. obiicit, soluit.]

b Post appellationem.] arg. ꝯ. C. de sepul. vio. l. fin. & authẽ. itẽ q domũ, & in auth. vt cũ de app. cog. §. pe. coll. 8. & in auth. vt defuncti, seu fune. non iniuri. a creditor. circa principiũ colla. 5. Solu. hic fuit appellatum ne Prior inuad. iet ius canonicorum, in contrarijs autem non recipitur appellatio, ne corpora sepeliantur: & ita nõ contradicunt, quia diuersimodè loquuntur. T.

c Exinde.] id est de cæteris, quæ obuenerunt occasione illius corporis amicabiliter conueniat: alias tenetur ea restituere, infra c. proxi. & c. in nostra. Ber.

CVm liberũ.] Diuidit in duas partes. In prima cõquestio. In secũda parte responsio: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam presbyter corpus cuiusdam mulieris deferri faciebat ad monasterium sancti Martini Laudon. sepeliendum, prout ipsa in vltima disposuerat voluntate: monachi sancti Vincentii corpus illud violenter rapuerunt: & illud violenter in sua eccl'a sepelierũt & conquesti sunt monachi sancti Martini dño Papæ: mandat Papa, quatenus si est ita, monachi sancti Vincentij cõpellanti, vt ossa pfatæ mulieris & bñficia, q̃ occasione sepulturæ illius habuerũt, restituãt monachis S. Martini. Not. quòd liberè quis testatur, hoc hẽt ex iuris beneficio. Item quod vniuersaliter est dictũ, recipit dictam actionem. Item quod obtentu vel occasione alicuius quæritur, illi est restituendum. & est notabile contra nuncios pro dominis & contra negotiorum gestores.

d Disposuit.] & sic mulier ista elegit sepulturam apud ecclesiam sancti Martini, quæ erat magis religiosa. quã ecclesia sancti Vincentij, cuius erat mulier ista parochiana: alias non poterat ibi eligere sepulturã, sua relicta supra e. fraternitatem. Vel fortiũ non erat eorum parochiana, quod verius puto, ex quòd Papa non reseruat eis canonicã portionem. Ber.

[Glo. seq. exponit. & q. sol.

e Beneficia.] id est, oblationes, & quicquid propter hoc perceperunt sic supra e. ex parte. & infra. eo. in nostra. & agũt isti ad repetendum corpus, & beneficia ista, condictione ex canone isto. & supra e. fraternitatem. & cap. ex parte. vbi enim iure nouo obligatio inducitur nec cautum ibi quo genere actionis agendum sit, agendũ est condictione ex illo canone, vl' l. ge. ff. de condictio. ex lege l. vnica. Ber.

f Recepisse.] vel q de iure percipere potuerunt, sicut contingit de violento possessore. supra de rest. spolia. grauis, & C. vnde vi. ff. de posses. sione. ff. de peti. hær. l. 1. in fi.

DE vxore.] Sunt duo dicta: Secundum ibi, Vtrum. Abs. Siculus.

CASVS. Sicut liberum est viro eligere sepulturam, ita liberum est mulieri: nulla est in hoc casu inter eos differentia, cum a lege viri soluta esse intelligatur. Illa fuit dubitatio, quia dicitur 13. q. 2. vnaquæque, quòd mulier virum suum sequatur. In fine in vita, siue in morte, virum suum sequatur. In fine dicit, quòd de filijs minorib. vbi debeant sepeliri a sanctis partib. diffinitum nõ est: & ideo consuetudini loci relinquendum est. Nota ꝙ vxor potest eligere sibi sepulturam sicut vir. Item consuetudo loci attendenda est.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

g AEqualem.] arg. contra 13. q. 2. vnaquæque, & 33. q. 2. quos Deus coniunxit. Solutio illud intelligitur secũdum istud. vel sic, illud locum habet cum mulier eligit sibi sepulturam. si verò non eligat, locum habet quod dicitur ibi. arg. C. de digni. lib. 12. mulieres. ff. ad municipia. filij. 1. respon. & l. vlt. Ber.

h A lege viri.] vt 7. q. 1. sicut. & C. de donatio. ante nuptias, quod sponsæ, & ff. de dona. inter vir. & vxo. si quis vxori. ca. §. vlt. & l. seq. Ber.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

† Oburgeñ. Obligeñ.

† In aliquot vetustis ita: aut exinde, &c.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. & vide Turrecrematam in c. facultates, §. nunc quæritur. 13. q. 2.

1 Qui mortui exequias prohibet, circa funus ab actione cadit & tantumdẽ soluit hæredibus iniuriati publicaturque tertia pars bonorũ ipsius, & notatur infamia. Io. An.

† In antiq. cod. ... & de cætero similia non præsumant

† Ca. ... in ...

† vxorem

† Vide l. ...

a Diffinitum.] & licet non sit diffinitum, vtrū φ filio possit eligere sepultu am, quia potest ei facere testamentum. Inst. de pup. sub. §. igitur. & quod potest concedi dummodò & ipse sibi eligat sepulturam, tamen consuetudini loci relinquendum est, vt hic dicitur.

b Consuetudini.] si consuetudo non repugnat, sepeliuntur in sepulchro maiorum suorum. arg. ī. eod. in nostra. in fi. Bern.

CVm super.] Non solet summari, sed vt afferat aliquid vltra iura cōmunia, summa sic vt in rubro. & in hoc est casus singularis. Abb.

CASVS. Quæritur quantum debeat defunctus, qui eligit sepulturam, dimittere parochiali ecclesiæ, vndè assumitur. & sū. ad minus quartā partem. Nec hic dicitur, φ ecclesia parochialis debet habere quartam partem testamē ti: sed hoc consuetudini relinquendum est.

Gl. seq. reci. per q.]

c De testamento.] idest, de his quæ testator relinquit pro sua anima iure legati illi ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & de oblationibus quarta portio relinquatur illi ecclesiæ, à qua corpora mortuorū assumuntur. ī. eo. c. proximo, & c. in nostra.

[Gl. seq. ar. ecclesiā cathedralē, &c.]

d Quarta.] vel medietas, seu tertia pars secundum loci cōsuetudinem. ī. eod. proxi. Ista quarta semper debet deduci, nisi in casu ī. eod. in nostra. & in casibus ī. de testamen. cap. vlt. Et est argum. quòd maior ecclesia cathedralis, cō sit magis religiosa, quam monasteria secūdum illam opinionem, quæ dicitur, φ semper eligendus est locus magis religiosus.

¶ Vtrum autem pater quo magis voluerit, minores filios valeat sepelire, nō inuenimus à sanctis Patrib. diffinitū; a & propterea terræ consuetudini b decernimus relinquendum.

¶ Idem præposito & capitulo Fauentiñ.

¶ *Si parochianus ecclesiæ cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funerabilibus, seu relictis ecclesiæ sepultura, debetur quarta capitulo ecclesiæ cathedralis.*

CAP. VIII.

CVm † super quodā capitulo: & infrà. ¶ Præsentium auctoritate statuimus, vt si aliquē parochianorum vestrorum alibi contigerit eligere sepulturam, de testamento c ipsius quarta d vobis portio relinquatur.

¶ Clemens tertius.

¶ *In quātitate canonicę, quę debetur ecclesiæ parochiali, statur loci consuetudini.*

CAP. IX.

CErtificari † voluisti à nobis, quomodo illa clausula, quæ in priuilegijs solet apponi: salua e iustitia illarum ecclesiarum, a quib. mortuorū corpora assumuntur, intelligi debeat & exponi. Cū autē super hoc articulo diuersa antecessorū nostrorū manauerint instituta: Leone iustitiā illā quandoq. tertiam, f partem, qnq; mediam, g & Vrbano quartā h fore censentib. Nos tale præbemus in hac varietate responsū: vt sicut Beat9 Hieronymus i † inquit, Vnaquæque prouincia in suo sē su abundet, secundum rationabilem consuetudinem k regionis, † illa iustitia circa medietatem, vel tertiā aut quartam partem † pro locorum diuersitatibus attendatur.

¶ Innocentius tertius Episcopo Claremonteñ. & abbati Maurieñ.

Priuilegiati super iure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluendo tamen canonicam portionem ecclesiæ parochiali. Si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.

CAP. X.

IN nostra † præsentia cōstitutis Priore ecclesiæ Montis Ferrandi, † & procuratore Hospitalariorū Claremōteñ. diœcesis, idē Prior proposuit

CErtificari.] Communis diuisio. Secunda pars ibi Cum autem. Abbas.

CASVS. Quidam impetrauerūt priuilegium, vt qui apud eorum ecclesias elegerunt sepeliri, licitum sit eis eos recipere ad ecclesiasticam sepulturam cum ista clausula: salua debita iustitia illarum ecclesiarū, à quibus mortuorum corpora assumuntur, quæsitum fuit a Papa qualiter clausula ista: salua debita iustitia, &c. sit intelligenda, & exponenda? Respondet Papa, quod super hoc articulo diuersa antecessorum suorum constituta emanarunt: Leo Papa quandoque appellauit illam iustitiam, tertiam partem, quandoque mediam: Vrbanus & Lucius quandoque appellant illam canonicam iustitiam, quartam partem: vndè Papa respondet secundum quod beatus Hieronymus inquit, Vnaquæque prouincia in suo sensu abundet: & ita secundum rationabilem consuetudinem loci, illa iustitia erit aliquando medietas, aliquando tertia vel quarta, pro diuersitate locorum. Nota φd nihilominus in mortuarijs consuetudo loci seruatur.

e Salua iustitia.] φ exhiberi debet illis ecclesijs a quibus dū viuebant, percipiebāt ecclesiastica sacramē ta de bonis illis, quæ in testamento relinquit ecclesię ubi eligit sepeliri.

f Tertiam.] ī. eod. cap. i.

g Mediam.] ī. eod. relatum.

h Quartam.] capitulum Vrbani non habemus, sed Lucij tertij. ī. eod. cap. proxim. Bern.

i Hieronymus.] cap. Hieronymi habes 76. distinct. vtinam. Bern.

[Glos. seq. quærit, & soluit

K Cōsuetudinem.] quid si de consuetudine dubitetur, vel variç sint consuetudines in vicinis ecclesijs? De minori summa erit intelligendum: quia in illa omnes cō cordāt. ff. de arbit. diē proferre. §. si plures a Bern.

IN nostra.] Diuiditur in tres partes principales. Primò actoris petitio. Secundo, ibi. E contra, reorū defensio. Tertio, ibi Talem, causę diffinitio. Abbas.

CASVS. Prior ecclesiæ Montis Ferrandi. & Hospitalarij Claremonteñ. diœcesis habebāt inter se φ stionē super iure de funerando, vel funerandi: Hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticam sepulturam parochianos dicti Prioris: causa super his commissa fuit iudicibus, coram quibus petijt dictus Prior satisfieri sibi de damno, quod sustinuerat ab illis Hospitalarijs, quia parochianos suos receperunt ad sepulturam; & quod de cetero non reciperent ad ecclesiasticam sepulturam parochianos ipsius. Ad probandum suam intentionem testes induxit: Tandem causa ad sedem Apostolicam est delata, in præsentia Papæ Prior prædictus proposuit prædicta: ex parte Hospitalariorum fuit propositum, quod ex priuilegijs sibi concessis licitum est eis omnes, præter excommunicatos & interdictos, In ecclesiasticam recipere sepulturam, qui apud eos elegerint

Margin notes:

e mate vide latius hic per Ostienſ. & Io. An.

Cap. 8. eo. in prima compil.

Cap. 3. eo. in secunda compil.

† Hieronymus ad Lucinium.

†Vide l. Labeo. ff. de supel. leg. & l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instr.

† Dictio, partem, deest in antiquioribus.

a Si tres sint arbitri. & unus cōdēnat in 15. alter in 10. valet sententia. in §. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in tertia compil.

† Montis Ferrati

gerint sepeliri: & fideicommissa in vltima voluntate sibi relicta, recipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia mortuorũ corpora assumuntur præterquam de equis & armis, de quibus quartam deducere nõ tenentur: Papa auditis rõnibus vtriusque partis talem protulit sniam q prædicti Hospitalarij de cætero nõ recipiãt parochianos dicti Prioris ad ecclesiasticã sepulturam nisi apud eos elegerint sepeliri; & tũc parochialis ecclesia recipiat quartã partẽ de oblationib. lectis, & alijs, q defunctus pro aĩa sua ibidẽ reliquit præterquã de equis & armis: Hospitalarij residuũ habeãt, nisi dolo vel fraude Hospitalariorum defunctus inductus fuerit ad huiusmodi electionem, vel dispositionem faciendam. Insuper iniunxit eisdem Hospitalarijs, vt eidẽ Priori satisfaciant de quarta parte trium millium solidorum, quos constat eos à parochianis illius recepisse, cũ probatum non fuerit. q eorum oblati vel conuersi fuissent. præterea præcepit eisdem, vt satisfaceãt Priori de oĩbus, quæ habuerunt à quodam, qui fuit interfectus in campis, nisi probauerint quod apud eos elegerit sepulturã: alioquin ei restituãt quartã partem. Item restituant omnia, q̃ habuerunt pro quibusdam alijs, occasione sepulturæ ipsorum, quos constat infra annos legitimos decessisse. Not. q monachi põt habere populum. Item cum dolo inducitur quis vt aliã eligat sepulturã, non præiudicat talis electio parochiali ecclesiæ. Item quod occasione rei meæ per alium quæritur, mihi de iure restituendum est.

¶De ordine Hospitalariorum vide Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi, par. 4. cõsideratione 65.

quod prædicti Hospitalarij † quosdã parochianos [a] suos, quorum duo erant infra annos legitimos, [b] receperunt ad ecclesiasticam sepulturã. E contra prædictus proposuit procurator, quod tam ex priuilegio, quã ex indulgentia speciali, licet Hospitalarijs omnes passim, præter excõmunicatos, & interdictos ad ecclesiasticã sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri: fideiq; cõmissa in vltima voluntate relicta, possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia [c] mortuorũ corpora assumuntur, præterquam de eqs, & armis, [d] quæ indulta sunt in ipsis in † subsidiũ terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur: & infrà. ¶Talẽ super his duximus, sententiam proferendã: quòd prædicti Hospitalarij de cætero [e] non recipiant [f] parochianos ecclesiæ † supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos [g] † elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis, & aliis, quæ defunctus p anima sua in vltima dispositione reliquit, [h] præterquam de equis & armis, recipiat quartam partem, & Hospitalarij residuũ habeãt, nisi dolo [i] vel fraude eorum defunctus inductus fuerit, ad dispositionem huiusmodi faciẽdam. Nihilominus ipsis Hospitalariis iniungentes, vt de quarta triũ millium solidorum Priori satisfaciant memorato: cum cõstet eos a parochianis [k] eius illos solidos recepisse: nec † fuit sufficienter ostẽsum, quòd eorum oblati vel cõuersi fuissent. ¶ Eisdem præterea duximus iniungẽdum, quod nisi probauerint, quod G. † parochianus Prioris, qui fuit interfectus in cãpis, apud ipsos elegerit sepulturã, vniuersa quæ ipsius intuitu receperunt † Priori restituãt memorato: † alioquin quartam partẽ solũmó restituere teneãtur. Pro illis verò quos cõstat infra annos [l] legi-

† id

† prædictæ ecclesiæ

† illos

† Hic in vl gatis ... † VV. † receperunt † Vide l. ...

a Parochianos.] nã & monachi habent populum 16. q. 1. Agapitus.

b Annos legitimos.] vnde non potuerunt sibi eligere sepulturam, quia nec testamentum facere potuissent, vt s. de prob. in præsentia, & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiui. Sed pater potest eligere filio sepulturam, vt dictum est s. eo. de vxore, quia potest ei facere testamentum. Inst. de pup. sub. §. igitur. quod verum est si ipse faciat sibi alias si non fecerit, sibi nec filio impuberi facere potest Inst. de pup. sub. § liberis. & ff. de inoff. testa. Papinianus, § sed nec impuberis. T.

c Parochia.] sic s. c. proxi. Ber.

d De equis & armis.] hoc inductum fuit fauore terræ sanctæ. 1 sic de his, quę relinquuntur in ornamentis ecclæ, siue ad cultũ diuinũ, nihil deducit, s. de test. c. vlt.

Glos. seq. notat tractum futuri temporis, & c. determinat, signat contrarium, & soluit.]

e De cętero.] & ita tractatus futuri temporis hic ad iudicem spectat simile s. eo. cũ liberũ, in fi. Et sic est ꝯ illud ff. de vsur. l. 1. §. 1. qđ obtinet in his iuribus & seruitutibus, & in annuis prestationibus: quia in talibus actio pertinet ad futurum. ff. si ser. vend. harum. & l. egi, & l. Labeo. & l. illa. de vsur. nõ ꝯdicit, quia ibi nõ cõstabat adhuc de vsuris futuri temporis.

f Recipiãt.] Immò debent cauere neque per se neq; per successores eorũ hoc facturos: & hæc est executio iudicis, quo ad futurum tempus. arg. ff. si serui. vendi. harũ & a iudice posset iniungi sub pœna excõicationis ne hoc facerẽt.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit, & opinionẽ soluit.]

g Apud eos.] & ita vł, quod quis possit eligere sepulturam apud locũ min⁹ religiosũ: qa Hospitalarij min⁹ religiosi sunt q̃ monachi. arg. 12. q. bonę. arg. ꝯ. s. eo. fraternitatẽ. dic vt ibi notatum est. De hac materia cũ qs vult eligere sepulturã, illũ ordinẽ seruabit, q tradit, 13. q. 2. vbicũque. qđ cap. quidã intelligũt de peregrinis, qui nõ hñt propriam sepulturã, qui debẽt sepeliri apud ecclam maiorẽ: Hugo intelligit illud cap. de ciuibus, q hñt propriã sepulturã in ecclesia maiori, q quandoque morantur extra ciuitatem per villas vel castra. qui si ibi decedãt non debent suas sepulturas dimittere sine iusta causa, vt ibi dicitur: aliàs præsumitur illectus vel ex contemptu, vel ex temeritate transire, vt plenè dixi s. eo. fraternitatem.

h Reliquit.] Hospitalarijs iure legati.

i Nisi dolo.] & ita dolus superueniẽs in spiritualibus rescindit ꝯtum: quod est contra id s. quod met. cau. cũ dilecti filij vbi de hoc. & tunc de rebus suis nihil deberent habere Hospitalarij. arg. 20. q. 3. cõstituit. ff. si quis cau. si duo. arg. s. de testib. requisisti. & c. officij. & ff. de arbitr. si duo. & sic propter dolum cessat priuilegium.

k A parochianis.] qui elegerũt sepulturam apud Hospitalarios, & ideò quartam debent restituere parochiali ecclesiæ.

l Annos.] isti non elegerunt sepulturam: nec eligere potuerunt. 2 vnde restituere debent Hospitalarij prædicti, quicquid ipsorum occasione receperunt. Bern.

1 Ad eius acquisitionem & defensionẽ sunt Hospitalarij, & tẽplarij specialiter deputati: vnde talia non recipient diuisionẽ. Ioan. And.

2 Nec p... tes eu... rũt, velut... gerũt... debuit... fuctaio... ca. s. eod... cet. hu... And.

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis solicitauit sæpe quandã puellã de stupro, & cũ non ꝯsentiret eidẽ, posuit ei insidias super quodã ponte, & dũ fugeret, casu cecidit de ponte, & mortua est: q̃ritur vtrum debeat in cœmiterio sepeliri? mãdat Papa, ꝙ cũ illa nõ sponte ꝑcipitauerit se de põte, sed casu ceciderit, corpus eius dẽt in cœmiterio sepeliri: maximè cũ ex honesta causa fugisse noscat: & cui cõicabatur viuenti, cõicandũ sit iam defunctæ. No. ꝙ qui casu & nõ sponte submergitur, vel morit, nõ priuatur ecclesiastica sepultura. Item nota regulã. Cui viuo cõicamus, & mortuo cõicare debemus.

[Glo. seq. recitatur per quæstionẽ, & soluit distinguendo.]

a Non sponte.] q.d. si sponte nõ esset sepeliẽda i cœmiterio ecclesiæ. 23. q. 5. placuit. sed si sic i credebat euadere posse, nõ imputaret ei, etiã si sponte se ꝑcipitasset de põte, vbi videbat ꝙ euadere posset ar. 13. dist. neruí. cũ pro bono aut licito hoc facere posset: vnde si quid ꝯtrium eueniat, nõ imputatur. 23. q. 5. de occidendis.

[Glo. seq. ponit 7. vel 8. casus, quibus fal lit regula.]

b Cõicabatur.] vel cõicare, d. huiusmodi qui tunc post mortẽ absolueret excõicatus: & ei postea cõicaret. ꝟ. de sen. exc. a nobis. simile. 24. q. 2. c. 1. & c. sane fallit hæc regula in furibus & latronibus. ꝟ. de fur. fures. Itẽ in his q. moriunt i torneamẽtis. 2 ꝟ. de tornea. c. j. Itẽ in raptoribus. ꝟ. de rap. super eos. Item in his qui seipsos interficiunt, vel pro suis sceleribus 3 interficiunt 23. q. 5. placuit. Item in his, qui presbyteros instituunt in testamentis tutores filijs suis. 88. dist. neque apud. Item in quolibet, quem cõstat in mortali peccato decessisse. 13. q. 2. non æstimemus. & cap. prohibentibus. Item in his qui post mortem conuincuntur de hæresi. 4 24. q. 2. sane proferetur.

timos decessisse, quæ sepulturæ eorũ gratia receperunt, restituãt vniuersa.

¶ Idem archiepõ Turonen.

¶ *Casualiter mortuus, priuari non debet ecclesiastica sepultura.*

CAP. XI.

Ex † parte parentum M. nobis est intimatum, quod cum nobilis vir dominus I. de insula Butardi † eidem posuisset insidias, quam solicitauerat sæpe de stupro, & ipsa Gationibus † qui ea rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit casu submersa. ¶ Quocirca mandamus, quatenus cum illa non † sponte [a] præcipitauerit se de ponte, sed (sicut superius est expressum) casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulturę: præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur: & cui communicabatur [b] viuenti, communicandum sit iam defunctæ.

¶ Idem Nidrosieñ. archiepiscopo.

¶ *Si ossa excommunicatorũ sunt sepulta in ecclesiastico cœmiterio, & discerni possunt, debent exhumari, & proijci; aliàs secus.*

CAP. XII.

Sacris † est canonibus institutum, vt quibus non communicauimus viuis, non communicemus [c] defunctis: & vt careãt ecclesiastica sepultura qui prius erant ab ecclesiastica vnitate præcisi, † nec in articulo mortis ecclesiæ reconciliati fuerint.

¶ Vnde si contingat interdum, quòd vel excommunicatorum corpora, per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio [d] ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari [e] debent, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire non credimus, vt cum excommunicatorum [f] ossibus corpora extumulentur fidelium: cum licet non † obsit iustis sepultura nulla vel vilis, impijs tamen celebris, & vel speciosa [g] † non prosit.

¶ Innocentius iij. episcopo Magalon. † 1

¶ *Terra cœmiteriata pro sepultura facienda, vendi non debet.*

Sacris.] Diuiditur: nam præmittit exordium ad probationem dicendorum. Secundo soluendo distinguit. ibi, Vnde. Et secundum mẽbrum distinctionis ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Aliqñ contingit, quòd corpora excõicatorũ per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmiterio sepeliuntur: quæritur an debeant exhumari: Rñdet Papa, si ab aliorum corporibus discerni possunt, exhumari debent, & longè ab ecclesiastica sepultura iactari: si verò discerni non poterunt, non debent corpora illorũ excommunicatorum cum aliorũ corporibus exhumari, cum sicut sepultura pretiosa illis non prodest, sic nulla vel vilis nõ obest iustis. Nota ꝙ cui nõ ꝯmunicamus viuo, nõ est communicãdum defuncto. Item ratione dubietatis aliqd admittitur, quod si certũ esset, repelleretur. Item vtile non vitiatur per inutile. Item nec pretiosa sepultura prodest defuncto, nec vilis nocet.

c Non communicemus.] sic 24. q. 2. c. 1. & 2. nisi viuentes reconciliationem petierint, nec ꝑ eos stetisset quia tunc absoluẽdi sũt post mortem ꝟ. de sent. excõ. à nobis. & 26. q. 6. q. recedunt. Ber.

d In cœmiterio.] cœmiter. 5 dicitur à cęmẽ Græcè, quod est aurum latinè, & teron qđ est terra, inde cœmiteriũ quasi aurea terra, quia est cęteris pretiosior.

e Exhumari.] immo forte nec religiosum locum facit cadauer excõmunicati, si per ignorantiã sacerdotis vel eo inuito inferatur, arg. ff. de rel. & sumpt. fun. sunt personæ. Laur. Et ossa ide proijciẽda sunt antequã consecretur. de conse. dist. 1. ecclesiam. Bernardus.

[Glo. seq. arg. propter dubium, & c. dat similia de connexitate & diffi. ili sepa ratione, alleg. tria iura in contrarium.]

f Excõmunicatorum.] nota arg. ꝙ ratione dubietatis aliquid admittitur, quod aliter non admitteretur. 11. q. 3. nolite. 6 & 13. q. 2. non æstimemus. & ff. de adimen. leg. l. 3. §. si duobus. Item contingit ratione connexitatis. 24. q. 5. denique. & 8. dist. cum omnibus. & ff. de sol. si alieni nummi. & ff de mi. etiam. Item ratione difficilis separationis. ff. de neg. gest. cum eum actum. ff. de admi. tut. l. tutorem qui tut. lam. Arg. contra de pœ. dist. in. 5. sunt qui. & c. 2. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. ff. de testa. tut. duo sunt Titij. ff. de manu. test. cum ex pluribus. Io.

g Speciosa.] 13. q. 2. animæ defunctorum.

Marginal notes (inner margin): ...ꝟ. ho & Archi ...onũ sus...citatos. — ...ap. 2. eo. ...i 3. cõpi. — ...ictio Bu...di, deest ...ibus an...nis exem...ptibus. — ...ox, Gar...nũ, vulga ...est Italo ...qui sumo ...fa nulos ...ificant. — ...cte di...non spon...ñã ẽt ob ...tatẽ ser...di nõ li...ffetei spõ ...interfi... B. Tho ...2. 2. q. ...art. 5. ad ...argu...tũ & Ar...diacon. i ...eft no. ...23. q. 5. — ...trosieñ. ...copo. — ...ẽ concil. ...l. sei. 25. ...for. c. 19. — ...ide oino ...niũ Go ...tũ tom. ...n. resol. ...ti. nu. 8. — ...le c. 2 ad ...t. lib 6. ...idẽ glos & do...

Marginal notes (outer margin):
† Cap. 3. eo tit. in 3. cõp. Et vide Alphõsum Castri. li. 2. c. 18. de iusta hære. punit.

† Vide Bare. in l. 2. ff. de ca...r. punitor.

5 Hæc glossula nec est Ber. nec hr̃ i vetustis codicibus. Et autẽ cœmiteriũ di...tũ a verbo, κοιμάω ꝙ est sopio, quasi dormitorium mortuorum.

† Hæc sunt B. Augustini in libro de cura ꝓ mortuis gerẽda, ca. 2.

† pr c. osa.

† Magaleñ. Et i aliquot vetustis pro In. iij. Honorius iij. hr̃.

6 Et facit ad ca q̃ ibi not. & 44. dist. ge...scamus. de quo vide qđ dicã de homi. significasti 2. ver. ꝙ si discerni. I. And.

A Bolendæ.] Primo præmittit abusum, quem secundo tolli mandat ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Apud Montem Pessulanū erat ↄsuetudo, q clerici nō permittebāt effodi sepulturam, nisi prius eis certū pretiū psolueret: pcipit Papa, istam cōsuetudinē aboleri, & clerici nihil audiant exigere hac de causa. Not. q pro terra in qua sepeliendi sunt defuncti, nihil est exigēdum.

[Glo. seq. dicit sepulturā dupliciter sumi, p loco, & p officio, & loc⁹ tripliciter scilicet, priuatus, religiosus, & sacer. In primo pcedit vēditio, in reliquis non.]

a Sepultura.] sepultura dr̄ loc⁹, siue terra in qua fit sepultura. Si in tali terra nullus vnquā fuit sepultus, nec aliàs est lo⁹ sacer, vt cœmiteriū, licitè pōt vēdi, & ex ea pretiū recipi: quia nemo cōpellēdus ē de suo beneficiū facere. 10. q. 2. pcariæ. & quilibet suæ rei moderator & arbiter est C. mand. in re mandata. & iustū est vnicuique sua cōmittere. C. de Iudæ. nemo exterus. pōt ergo talis terra vēdi, cum nō sit religiosa vł sacra, sed purus dr̄ talis locus. ff. de rel. l. 2. §. pur⁹ aūt. & C. eo. tit. l. locum. & 12. q. 2. aurū. si enim in tali terra aliquis sepultus fuerit, & de voluntate ei⁹ cuius erat locus, amodo sacer factus est. C. de religio. l. 2. ff. eo. l. 2. §. sed & alius. quare vendi non pōt vel obligari, vt si l. pdicta. C. de reli. l. 2. & ff. de re. diui. sacra loca. in fi. & 1. q. 1. dictū est, De tali terra pōt hoc itelligi, vel de terra cœmiterij, q̄ religiosa & sacra dr̄, licet in ea null⁹ sepultus sit. argu. ff. de rei vendic. q̄ religiosis. & 17. q. 4. q̄ squis. & c. sicut antiquitus. & talis terra vendi non potest. 13. q. 2. questa est, & c. pcipiēdū. Item dr̄ sepultura officiū sepulturæ: qd̄ similiter vendi non pōt, si clerici ad hoc teneant, cū habeant bn̄ficiū ab ipsa ecclesia, imò simoniam committunt. j. de simo. non satis. & c. cū in ecclesiæ corpore. & 13. q. 2. in ecclesiastico. & c. questa est. Si verò nō teneantur ad hoc rōne beneficij, pn̄t inde accipere 1 pretiū: quia de suo hoc facere non tenentur 12. q. 2. charitatem. & s. de præscri. cum ex officij.

b Exigere.] licet clerici exigere non possint, laici tn̄ compelli pn̄t pias & laudabiles ↄsuetudines obseruare, si quæ super hoc fuerunt. j. de sim. ad Apostolicā. multa. n. inhonestè petuntur, q̄ honestè recipi pn̄t. 18. di. de elogijs 13. q. 2. questa est. 1. quæst. 2. placuit. & c. quam pio. ff. de var. & extraor. colla. l. 1. § est quidem. 14. q. 5. non sane.

1 Non ex pacto sm̄ Hos. aliàs esset simonia sm̄ eū. j. de sim. in itīn. & ca. nō satis. I. A.

C A P. XIII.

A Bolendæ consuetudinis, peruersitas apud Montem Pessulanū (vt dicitur) inoleuit, vt decedentibus non prius permittatur effodi sepultura, a quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium ecclesiæ persoluatur: & infra.

¶ Mandamus quatenus cum loci diœcesanus existas, inhibeas clericis, ne quicquam omninò præsumant exigere b hac de causa.

¶ Gregorius ix. episcopo N.

Excommunicatus, qui per suum presbyterū fuit absolutus in morte, in cœmiterio sepeliri debet, & ad satisfaciendum coguntur hæredes.

C A P. XIIII.

P Arochiano tuo, qui excommunicatus pro manifestis excessibus, videlicet, homicidio, incendio, c violenta manuū iniectione in personas ecclesiasticas, d ecclesiarū violatione e vel incestu, fuit, dum ageret in extremis, † per presbyterum suum iuxta f formam ecclesiæ absolutus, non † debent cœmiterium & alia ecclesiæ suffragia denegari. g Sed eius hæredes h & † propinqui, ad quos bona peruenerūt ipsius, vt pro eodem satisfaciant, censura sunt ecclesiastica compellendi.

P Arochiano.] Diuiditur: quia duæ sunt partes. Secunda ibi, Sed eius. Abbas.

CASVS. Quidam parochianus fuit excōicatus p manifestis excessibus, homicidio, incendio, & pro violenta manuum iniectione in psonas ecclesiasticas, & p violatione ecclesiarū, & incestu; dū ageret in extremis, fuit absolutus per presbyterum suū iuxta formam ecclesiæ: quæsitum fuit, vtrū deberet in cœmiterio sepeliri? Rūdet, q non debent ei cœmiterium & alia suffragia ecclesiæ denegari, sed heredes eius & propinqui, ad quos bona peruenerunt ipsius, compellendi sunt vt satisfaciant pro eodem. Not. q cui vnum sacramentum conceditr̄, omnia alia quæ sunt eiusdem censuræ, sunt concedenda. Item sacerdos in necessitate potest absoluere a qualibet excōicatione. Item hæredes tenētur ex maleficio defuncti, licet ad eos nihil ex illo maleficio puenerit.

c Incendio.] incēdiarij verū sint ipso iure excōmunicati, dicetur j. de sēn. excom. tua nos.

d Ecclesiasticas.] isti ipso iure sunt excommunicati. 17. q. 4. si quis suadente.

e Violatione.] violatores ecclesiarū nō sunt ipso iure excōicati, sed tanquam sacrilegi excōicādi 17. q. 4. sicut antiquitus. & c. si quis domum. & c. omnes. Idem est si quis res ecclesiæ inuadat, tanquam sacrilegus excōicetur. s. de foro competen. conquestus.

f Iuxta formam.] de qua habes. j. de sent. excom. ex tenore. & ca. cū desideres. 1. respō. & c. à nobis.

[Glo. seq. arg. alle. 3. iura, duo alleg. in cōtrariū, & soluit.]

g Denegari.] quia ex quo cōmunicauimus ei viuo, & mortuo communicare debemus. s. eo. ex parte & 24. quæstio. 2. sane. Item est hic argum. cui vnum sacramentum conceditur vel negatur, & alia intelliguntur concessa vel negata. 5. dist. ad eius. 95. distin. illud. & 13. quæstio. 2. cap. vltim. Contra infra de tornea. cap. primo, & infra de rapt. super eo. vbi conceditur pœnitentia & eucharistia, & tamen denegatur ecclesiastica sepultura, sed illud fit ad terrorem aliorum. 2

[Glo. seq. reci. per contrarium, & soluit.]

h Sed eius hæredes.] similem casum habes j. de rap. in litteris. Et ita ex hoc cap. & illo patet, q hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licet nihil inde peruenerit ad eos, quamuis lis contestata non fuerit cum defuncto, cum ad eos bona defuncti peruenerint, vt hic dicit, & 16. q. 6. si episcopum, infra de vsu. tua nos. & intellige hæredem esse hæredis hæredem. ff. de verbo. signi. hæredis. sic hæres hæredis testatoris est hæres. C. de hære. insti. l. vlti. eam & secundum leges hæres tenetur condictione furtiua. ff. de cond. fur. si pro fure. §. si condictio. In casu etiam tenetur filius pro patre, licet non sit hæres. C. de primipilo, cum ex sola. lib. 12. quælibet enim actio ad heredem, & aduersus heredem transmittitur. C. de contrahend. & committen. stipul. veteris. & l. vlti. C. vt actiones ab hæredibus & contra hære. inci. l. vnica. & in delictis 1 licet ad hæredem nihil peruenerit. argum. 1. q. 4. c. ecclesia. §. item peccato Israhelitarum. ver. maximè cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti. Tamen secundum leges non tenetur hæres ex delicto defuncti, nisi in quantum ad ipsum peruenerit, vel nisi lis contestata fuerit cum defuncto. C. si ex delic. defun. l. 1. Sed ex contractu vel quasi, defuncti hæres indistinctè tenetur. C. de actio. & obli. ex depositi. & ff. de re iud. ad ea. §. in contractib. nisi in duobus casibus: vnus est ff. si mēsor. fal. mo. dixe. l. si duobus. §. vlt. alius est ff. de tributo. illud, §. vltimo, Ber.

† Adde q dicat conf[...] tatus in e[...] tremis fac[...] l. 3. cum l. f. ff. de condi[...] mor. B[...] l. 1. C. de s[...] crosan. ec[...]

† al. [...] cēt commu[...] nū, vel alia, &c.

† vel.

2 Concor. cū sitor. [...] in. & l. [...] ritus in [...] de proc[...]

DE PAROCHIIS ET ALIENIS parochianis.

Supra visum est de quodam iure parochiali, qđ cōsistit in funerando: Sed quia poterat dubitari de alijs iuribus parochialibus, ideo subijcitur ista rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 10. q. 2. & 16. q. 5. & 13. q. 1. per totum.

TITVLVS. XXIX.

De parochijs & alienis parochianis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Inter episcopum substitutum episcopo haeretico, & ipsum episcopum haereticū reuersum, & ex dispensatione receptum, diuiditur episcopatus modo hic expresso.*

CAP. I.

SI † episcopus a ex Donatistis b ad catholicam est vnitatem conuersus, c equaliter inter se diuidant d eas, quae sic inuentae fuerint, ubi ambae partes e fuerint, idest, vt alia loca ad illum, alia ad alium pertineant, ita ut ille diuidat, qui amplius tempo-ris in episcopatu habet, & minor f eligat. Quod si forte vnus fuerit locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit. g Sed si antiqui catholici suū voluerint, & illi suū qui ex Donatistis conuersi sunt, plurimorum h voluntas paucioribus praeferatur. † Si autem partes equales sunt, maioris i temporis episcopo deputetur. k † Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambae partes fuerint, † ut non possint equaliter diuidi, velut † si in impari numero fuerint, distributis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur quod dictum est, cum de vno loco superius tractaretur,

¶ Ex concilio Maneten.

¶ *Presbyteris parochiales Dominicis diebus & festiuis, parochianos alienos ad Missam admittere non dēnt, si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedunt.*

CAP. II.

VT Dominicis, vel festiuis diebus presbyteri antequam Missam celebrēt, plebem interrogent, si alterius l parochianus in ecclesia sit, qui proprio contemptoi m presbytero, ibi velit missam audire: quem si inuenerint statim ab ecclesia abijciant.

Hadrianus Papa. †

¶ *Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum aliter iudicare.*

CAP. III.

NVllus episcopus alterius parochianum iudicare praesumat: n &

S I episcop. a] Habet quinque dicta ad idem tendentia, quae patent in textu. Abbas Siculus.

CASVS. Sic s pōt poni: Episcop. alicuius ciuitatis cū magna parte plebis incidit in haeresim Donatistarum: Vnde sunt pcisi ab ecclesia: in plebe residua constitutus est nouus eps, priore reuertente ad fidem, tum pro multitudine sequentium eum, tum pro utilitate dispensatur cum eo, vt dignitatē recipiat: sed qa alter canonicè ordinatus est, non debet ex toto deponi, sed inter se diuidunt omnia, ut patet in littera. Hodie vero non fieret talis dispensatio: & non tenemet ius hoc cap. Ber. Not. hic habes vnū casum, in quo duo episcopi possunt esse in eodem episcopatu. s. qñ alter labitur in haeresim. & alter canonice eligitur. Item melior est conditio minoris: quia maior diuidet, & minor eliget. Itē voluntas pluriū praeferenda est paucioribus. qđ est verū, nisi à paucioribus opponatur aliquid rationabile & probet, ut sup. de his quae fiant à maio par. cap. cum in cunctis.

a Episcopus.] idest, episcopatus. & sic ponitur contentum pro continēte, uel è conuerso continens pro contento. de cons. dist. 2. cum omne. R.

b Ex Donatistis.] qđ dicitur in hoc capitulo, dispensatiuè dictum est 2 23. q. 4. ipsa pietas. Ber.

c Conuersus.] cum alius episcopus in illo episcopatu iam erat creatus. Laur.

d Diuidant,] scilicet villas, vel parochias vel plebes.

e Partes.] idest, equales nomine. n. partis dimidia intelligitur. ff. de verbor. significa. nomen. ff. de vsu etiā parte. Ber.

f Minori.] Not. meliorem conditionem minoris. Ber.

g Elegerit.] vt si pares sint competitores mulieris, moribus & genere, is potior existimetur, quem sibi consulens mulier approbauerit. C. de nuptijs vidue.

h Plurimorum.] 65. dist. c. 1. 2. & 3. & sup. de his quae fiunt à maiori parte capitu. capitulo primo. & sup. de electio. licet. in fi.

i Maioris temporis.] hoc ideò dicit, quia praesumitur citius mori. 13. q. 2. illud, & in hoc est melioris conditionis.

[Glo. seq. quaerit, & soluit.]

k Deputetur.] qđ si non cōueniant inter se; Alternis annis percipient redditus. ff. communi diui. l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu. Vinc.

VT Dominicis.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, qđ sacerdotes ī dieb. Dominicis, & ī alijs diebus festiuis dēnt apponere in ecclesia, vt si est ibi aliquis q ex contemptu dimisit suum presbyterū, statim recedat. Not. qđ nullus psbyter alterius parochianum recipere dēt ad diuina, quod verū est, contēptu plato suo audire velit ibi diuina. absens enim iusta de causa pōt audire diuina in ecclesia ad quam venerit.

l Si alterius.] alienus parochianus dr, licet ibi comparauerit domum non causa habitandi, solam enim habitationem comparare in aliena ciuitate non facit domicilium. ff. ad muni libertus. §. sola. Secus si in vtraq; causa inhabitandi. ff. eo. assumptio. §. iuris prudentib. Vinceñ.

m Cōtempto.] bene dixit. contempto: quia ex iusta causa absens benè potest audire diuina in ecclesia ad quam venerit, argum. 7. q. 1. episcopi. vel presbyteri. 81. dist. cap. vlt. & est simile de pen. dist. 6. placuit. 71. dist. primatus. & 9. q. 2. per totum. Ber.

NVllus.] CASVS. Dicitur, quod nullus eps alienū parochianū iudicet; quia qui eum ordinare, nō potest, nec iudicare. No. quod nullus potest iudicare parochianū alterius: quia ad quem spectat ordinatio alicuius, & eius iudicatio. ergo qui non potest ordinare, non potest iudicare. hoc in intellige de epo: de alijs enim non: quia licet archidiaconus non possit ordinare, potest tamen iudicare, sicut & alij iudices.

n Praesumat.] nisi eo domicilium transtulerit. C. de inco. & vbi quis do ha. si in patria. lib. 10. & infra e. significauit, & nisi ibi deliquerit. infra de rap. capitulo primo.

[Glo.

Marginal notes: pitu. 85. concilijs is. ... casus ... est, & antiquis ... plari... reperi... | ap. 1. eo. ... cōp. ad verū lectum ... capi... videto ... littere ... hunc ... | ide l. & ... haere... §. fin. ... l. seq. ... pact. | deputen... | ... loquit his, qui ... in par... Africae ... praeuale ... Donati ... Inn. ... And.

† fuerint.

† velut sub impari. Velut si impari.

† Vaneten. Naneteñ. sed legendū Nāneteñ. estq; hoc decretū ibi c. 1. non c. 419. vt refert Burchar dus li. 2. dec. c. 91. nec. c. 19. vt refert Iuo par. 2. c. 122. habetur c. 2. eo. tit. in 1. cōpilatione. cōcordat cōcilium Trident. ses. 22. in decreto de obseruandis in celebratione Missae. §. moneant.

† Burchardus. lib. 2. decret. capitulo 39. Iuo, par. 6. c. 140. & c. 3. eo. tit. in 1. comp.

Et videro notas in hunc locum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit. Secundo argu. & remittit.]

a Ordinare.] sic. 9. q. 2. per totum arg. ꝫ 25. distin. per lectis. vbi dr ꝙ archidiaconus pôt iudicare, 1 sed non ordinare. Illud sic exponę; sicut episcopus non potest alienum parochianũ ordinare, sic nec iudicare; Secus est de inferioribus iudicibus, sicut sunt archidiaconi, & ceteri plati, qui pñt iudicare, sed non ordinare. Et ita arg. habes hic ꝙ sententia à non suo iudice lata non tenet. ĩ. de iud. at si clerici. vbi de hoc. & C. si à non compet. iud. l. 2. & ĩ. de cõsue. ad nostram. nisi in casibus qui notãtur ĩ. de foro compet. cum sit generale.

1 Quid hodie prohibeatur archidiaconi iudicare, uide cõcilium Tridẽt. sessio. 24. de refor. cap. 20. §. ad hæc. & sessio 25. de refor. c. 14.

† Post concilium Lateranẽ. sub Alexan. iij. cap. ultimo. & c. 5. eo. tit. in 1. comp.

2 Vide Felinum in cap. quia iudicante, supra de præscrip. & Oldradum consil. 281.

† vel

† liminib.

† Clemens.

infra. ¶ Nam qui eum ordinare a non potuit, nec iudicare potest.

¶ Vrbanus tertius.

Fines parochiarum, de quibus constat, vel finibus cohærentia, præscribi non possunt.

CAP. IIII.

SVper † eo verò quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus & † his, quæ finibus cohærent, b non præscribedis, statutum per canones c esse dignoscitur, sit in parochiarum limitibus † sicut in prouincialibus admittendum: Respondemus, quod bene videtur in vtroque d seruandum, si fines legitima probatione, vel aliàs indubitata fide constiterit ecclesiastica ordinatione statutos.

¶ Celestinus † tertius.

Si parochianus seu diœcesanus domicilium transfert, primus prælatus in eo iura episcopalia seu diœcesana sibi non uendicat: decima ta

SVper eo.] Cõmunis diuisio. Secunda pars ibi, responde mus. Abb. Siculus.

CASVS. In canonibus reperitur, ꝙ limites prouinciarum siue diœcesum, & ea quæ limitibus adhærent, non præscribuntur: quæsitum fuit, vtrum idem sit iudicium in limitib. parochiarũ? Rñdet, ꝙ idem seruandum est in vtroque dummodo cõstiterit limites canonica ordinatione fuisse distinctos, Not ꝙ limites legitimè distincti, & ea q̃ limitibus adhærent, prouinciarum, siue diœcesum. & parochiarum, nõ præscribuntur. Item idem iuris est in minori quod in maiori.

b Cohærent.] principaliter: sicut intelligunt illud: Quę religiosis adhęrent, religiosa sunt, vt C. de rei vendi. quæ religiosis. & ff. de contrahen. empt. in modicis. Vinc.

c Per canones.] 2 qui dicunt, ꝙ limes præscribi non potest, ne prouinciarum termini confundantur. 16. q. 3. quicunque, & c. licet in regulis, & c. inter memoratos. Quod dicit, paro. hiarũ exponunt quidam, idest episcopatum: nam canon prædictus, quicunque de prouinciarum limitibus tantum loqui uidetur, sed tñ hoc non traditur hic aliquid de capellis. Sed uerius uidetur quæstionem fuisse propositam de parochiis nam canones prædicti loquuntur de diœcesibus, i. episcopatib. & quod dicit, sicut in prouincialibus, potest exponi, idest, episcopatibus: sed idem intelligo in limitibus episcopatuum, & parochiarum, & prouinciarum, ex quo ibi distincti sunt fines, præscribi non possunt p. e iura prædicta, cum eadem ratio sit in omnibus: & quod idem sit in omnibus patet satis ex hac decr.

2 Qualiter & quando facta fuerit diuisio prouinciarum, & episcopatuum uide 80. dist. cap. 1. & 99. dist. cap. 1. & 13. q. 1. c. 1.

[Glo. seq. dicit tria argu.]

d In vtroque.] arg. quod idem iuris est in minorib. quod in maioribus arg. ĩ. de præben. maioribus & sup. de ap. ca de appellationibus. Item argumen. quod de similibus simile debet esse iudicium. sup. de rescri. inter ceteras. & ĩ. de transla. inter corporalia. ff. de leg. non possunt. Item argum. ꝙ vbi est eadem ratio, idem debet esse ius. ff. de confir. vlti. cum dilecta. & 2. de const. transla. & c. nam concupiscentiam.

ADDITIO. Argu. ff. ad leg. Aqui. illud. & C. ad l. Aquil. l. fin. Ber.

men prædiales illius parochia sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

CAP. V.

SIgnificauit † nobis Aconeñ. † episcopus, quod cum post recuperationem Aconeñ. † ciuitatis, ad habitandum in ea, se quamplurimi contulissent, qui ante generalem occupationem terræ sanctæ, in aliis ciuitatibus regni. Hierosolymitani elegerant mansionem: & infra.

¶ Fraternitati, tuæ † mãdamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, ut sibi nullam in prædictos Aconeñ. † habitatores e iurisdictionem vsurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant, districtione, qua conuenit, compellatis: ita quod si de agris in eorum parochia constitutis, fructus percipiunt, & in vltra marinis partibus ratione prædiorum: f decimæ persoluuntur, deinceps

SIgnificauit nobis.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Postquam ciuitas Aconensis recuperata fuit à Christianis, multi se transtulerũt ad habitandum illuc, qui ante generalẽ occupationem terræ sanctæ, in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani morabantur: prælati prædictarum ciuitatum volebãt exercere iurisdictionem in prædictis habitatoribus Aconentib. & alia spiritualia & temporalia exigebant ab eis, quibus non ministrabant spiritualia; Episcopus Aconeñ. conquestus est domino Papæ: vnde mandat iudicibus, quatenus compellant prælatos prædictorũ locorum, vt nullam iurisdictionẽ vsurpent in prædictos Aconẽ. habitatores, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant: verũtamẽ si de agris in eorum parochijs constitutis fructus percipiunt, & in partibus vltra marinis ratione prædiorum decimæ soluuntur, decimas illas de cetero integre percipiant, & dicto Acoñ. tanquam suo diœcesano de cætero respondere cogantur. Not. quod licitum est alicui domicilium mutare. Item nota contra episcopos, & archidiaconos, & alios prelatos, qui redditus suos percipere non debent, nisi officium suum in verbo prædicationis & alijs exercuerunt. Item decimę prædiales illi ecclesiæ sunt dandæ, in cuius territorio prædia sunt constituta.

† Cap. vlt. eo. tit. in 1. comp.

† Aconẽ.

† Aconẽ.

† Fraternitati vestræ.

† Aconẽ.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e Habitatores iurisdictionem.] quia translato domicilio subtracti sunt eorum iurisdictioni. sup. de for. comp. proposuisti. 13. q. 1. ecclesias. § quia ergo, & ibi dicitur quis habere domicilium, vbi habitat. ff. ad municipa. municeps § miles. Sed videtur contradicere quędam lex. ff. de sena. senatores. ubi dicitur quod licet senatores domicilium habeant in vrbe retinent tamen ius in prouincijs undè sunt oriundi. Sed illud uerum est quo ad honores, non quo ad onera. ff. ad municipa. municeps. La.

[Glo. seq. notat, quærit, & soluit.]

f Prædiorum.] no. quod decimæ prædiales 3 regulariter illi ecclesiæ dẽt dari, in cuius parochia prædia sunt sita. argu. 16. q. 1. si quis laicus. & ĩ. de deci. quoniam. & c. cum cõtingat. sic & ciuitati tributum sol-

3 De materia huius glossæ uide Oldradũ cons. 168. & glossam 13. q. in summa faciunt tra... ta per A... 2. q. 137.

uendum est: vbi sunt agri. ff. de censi. forma. §. si verò personales verò decimæ illi ecclesiæ debent dari, in qua diuina audiunt officia. 16. quæst. 1. quæsti. & hic in fi. idem dicit. Sed quid de illis qui inhabitant ciuitatem, & habent prædiã & vineas extra, quæ non sunt in parochia alicui⁹, sed sita in terminis ciuitatis? Videtur esse hoc in episcopi potestate. argu. infra de deci. quoniam. quia non possunt negari quin sint in parochia eius: nō tamē à ratione extraneum est, vt ratione domicilij decimæ persoluantur si consuetudo ita se habet, in talib. enim consuetudo præiudicat. infra. de decimis. ad Apostolicæ. & c. in aliquibus. in fi. Ber.

rum non vult derogare. supra de restit. spolia. litteras, & infra de sen. excō. officij. Et dicit lex, quòd ius constare non potest, nisi sit aliquis iurisperitus, per quē possit in melius perduci. ff. de ori. iur. l. 2. §. post originem Lau.

ADDITIO. Ex hoc textu nota, quòd licet magistri possint glossare sicut placet quo ad primitias non tamē quo ad decimas.

ceps eis ipsas cum integritate persoluant. dicto vero Acon. tanquam diœcesano suo cogantur de cæteris respondere.

TITVLVS XXX.

De decimis, †primitijs & oblationibus.

¶ Hieronymus super Ezechielem.†

¶ *Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.*

DE DECIMIS primitijs & oblationibus.

¶ Quia decimæ, & primitiæ, & oblationes sunt de iure parochiali, ideò post rubricam præcedētem meritò subiicit ista. Abbas.

De hac materia tractatur 16. q. 1. c. cunctis §. de his vero. vsque ad fi. & q. 7. per totum. 13 q. 1. per totum. de consec. dist. 5. quadragesima. De oblationibus tractat 10. q. 1. & 2. & 25. q. 1. per totum. & 13. q. 2. §. nimirum. vsque ad §. Item quæritur.

Decimā.] Diuidit, quoniam primo agit de quantitate decimarum, exprimēs quatuor genera ipsarum. Secūdo de quātitate primitiarum: ibi, At verò. Abbas Sicu.

CAP. I.

Decimam partem omnium frugum Leuiticę tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis Leuitæ, hoc est, inferiorum ministrorum gradus, decimas dabant sacerdotibus. Erant quoque & †aliæ decimę, quas vnusquique de populo Israel in suis horreis separabat, vt comederet eas, cum iret in templum in vrbe Hierusalem, & in vestibulo templi sacerdotes & leuitas ad conuiuium a inuitaret. Erant autem & alię, quas pauperibus recondebant. ¶ At verò primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant speciali nomine diffinitæ, b sed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptam, sed arbitrio magistrorum c inolitam, quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam & sexagesimam licebat d quodcunque voluissent offerre. Quod igitur in Pentateucho e dubium derelictum est, hic † specialiter diffinitur propter sacerdotum auaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis f offerendis.

¶ Pascalis secundus.

¶ *Non potest congrue summari propter varietatem lecturarum.*

CAP. II.

Nouum † genus exactionis est, vt clerici à clericis g decimas exigant, cū nusquā in lege Domini hoc legamus: non enim Leuitæ a Leuitis h decimas accepisse leguntur. Illi profecto clerici, qui a clericis spiritualium ministeriorum la-

d Licebat.] non licentia dispensationis sed iuris cōis.

e Pentateucho.] liber est sic dictus à pēte, quod est quinque, & teuchos, quod est volumē, quia in vno volumine quinque libri Moysi continentur Ala.

[Glo. seq. quærit. opi. ponit, ex qua ite rū. quærit, & soluit.]

f In primitijs.] primitiæ enim tāquam debitæ exiguntur, sicut & decimæ. argu. 16. q. 1. reuertimini. 32. dist. præter hoc. & infra e. quam sit graue. Sed nūquid in pecudibus datur primogenitum? Hug. dicit de ducentis vnū dandum loco primitiarum. Sed quid si tot non habeat capita? tunc soluat æstimationem secundum quātitatem illius numeri. Durum videretur dare primo genitum si forte non haberet vltra duo capita vel tria, alias minimum esset si haberet quadringenta vel quingēta siue mille. Laurentius.

Nouum genus.] CASVS. Quæsitum fuit à Papa vtrum clerici à clericis decimas exigere possint? Respondet, quod hoc esset nouū genus exactionis, vt clerici a clericis decimas petant, cum in lege Domini non legatur: Leuitæ enim à Leuitis decimas non accipiebant: illi verò clerici, qui ab alijs clericis spiritualia recipiunt, de laborib. suis eis debent decimas dare. Not. clericos clericis dare decimas nō debere.

[Glos. seq. re. per obiect.]

g A clericis.] hoc intellige de dote ecclesiæ, de qua clerici non debent dare decimas, vt 16. q. 1. quæsti. Sed de prædijs proprijs siue patrimonialib. clerici debent soluere decimas, vt 16. q. 1. si quis laicus. & hoc siue prędia sint in propria parochia clericorum siue in aliena. B.

h A Leuitis.] scilicet paribus, quoniam summis sacerdotibus inferiores, decimas soluebant. supra eo. c. prox. Vel non accipiebant Leuitæ à Leuitis, quibus spiritualia non ministrabant.

[Glo. seq. reci. per obiect. quam dupliciter soluit.]

CASVS. Primò ponit tria genera decimarum, secundum quòd olim in veteri testamento soluebantur. Scdo dicit, quòd primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant aliquo speciali nomine designatę, sed pro voluntate sua quilibet offerebat: postea traditio Hebræorū inoleuit arbitrio magistrorum, quòd qui plurimū dabant, quadragesimam partem afferebant sacerdotib. qui minimum, sexagesimam partem: & sic inter quadragesimam & sexagesimā licebat offerre quod volebant, & ita quod prius dubiū erat postea diffinitum fuit propter auaritiam sacerdotum.

a Ad conuiuium.] 13. q. 2. ecclesias. §. his itaque. Ber.

b Diffinitæ.] in qua quantitate dari deberent. Ber.

[Glo. seq. arg. opi. magistrorum, &c.]

c Magistrorum.] nota hic arg. quòd opiniones magistrorum sunt sequendæ, vnde Inn. opinionibus magistro

Marginal notes: ...e mate... huius ti... vide ple... B. Tho & Caie... m. 2. 2. q. 87. & Domini... Sotum de iusti. & iure q. 4. ... 45. Et c. ... tit. in 2. ... pila. Et materia ... Nauar. in Ma... c. 21. de tertio ... epto ec... 2. & ple... per Co... uam, li... ria. reso... cap. 17. vide no... huius ca... tio, & ... in ali... antiqu.

id est Genesis, Exodus, Leuitic⁹, Numeri, & Deuteronomiū. Cōciliū Tridē. sessio. 4. in decreto de canonicis scripturis.

† al. hoc

† Post conc. lium Laterē sub Alex. iii. par. 13. c. 16. & c. 7. eo. tit. in 1. compi. Et hanc decretalem intellige prout declarat eam B. Thomas. & ibi. Caietan⁹. 2. 2. q. 87. ar. 4.

a Debent.] videtur contradicere principio: sed intellige principium capituli de dote ecclesiæ, vt dixi. quod hic dicit, intellige de patrimonialibus. Vel posses intelligere, quòd hic dicit de clericis coniugatis, qui ab aliis clericis spiritualia recipiunt, 1 & hoc innuit lra, & ita planum est. B.

1 In his.n.cõiugati, etiã tonsurati, nõ gaudent priuilegio. j. de cle. coniu. c. vnico. in fi. li. 6. Io. An.

EX multiplici.] Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio: ibi, Vnde. Abb. Sic.

CASVS: Inter abbatem & conuentum de Brudeia ex vna parte, & quendã presbyteru in pro ecclesia sua ex altera, talis compositio intercessit scripto authentico monachorum roborata, quòd monachi deberet solvere annuatim dicto presbytero dum viueret, decimas de blado & vniuersis leguminibus, exceptis minutis decimis, quas eis remisit: post ea Abbas impetrauit priuilegium, vt de laboribus suis, quos propriis sumptibus excolunt, decimas soluere non teneantur, nulla de compositione prædicta mentione facta, statim cœperunt excolere suis sũptibus possessiones; super quibus compositio facta erat, & ea occasione subtrahebant decimas: vnde presbyter cõquestus est domino Papæ super hoc, dicit Papa, quòd non fuit suę intentionis, per priuilegium prædictæ compositioni derogare: quare mandat, quatenus Abbas & monachi compellantur prædictam compositionem seruare, vel cum ipso presbytero amicabiliter conuenire, nisi de ipsa compositione in priuilegio contineatur expresse. Nota quod Papa per priuilegium suum non intẽdit reuocare compositionem, de qua in priuilegio mentio non habetur. Item priuilegium veritate tacita impetratum non valet.

† Credo hũc esse Hadrianũ iiij. qui proximè pcessit Alex. iij.

† Ca. 17. e. ti. in 1. cõp. Et post concil. Lateran. sub Alex. iij. pa. 13. c. 11.

† Interuenerit.

† Quietas lego ex antiquis nõ. quitas, vt in nõnullis recentioribus.

bores accipiunt, decimas eis debent. a

¶ Hadrianus † Vigor. & Herfordeñ episcopis.

¶ Compositio super decimis nõ tollitur, per priuilegium sequens, si de illa mentionem non facit.

CAP. III.

EX † multiplici conquestione V presbyteri accepimus, quod cum inter Abbatem de Brudeia, de consensu totius conuentus, & prædictum presbyterum talis intercessit † conuentio, scripto monachorum authentico roborata: quod monachi dicto presbytero & ecclesiæ suæ, de blado & vniuersis leguminibus, quãdiu viueret b decimas persoluerent, exceptis minutis decimis, quas idem presbyter quietas c † clamauit: idem Abbas à nobis priuilegium obtinuit vt de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nulli decimas soluere teneantur: & infra. ¶ Vnde quia non fuit nostræ intentionis, d per priuilegium nostrum conuentioni derogare prædictæ: Mandamus quatenus Abbatem & monachos, vt eandem e conuentionem (non obstante dicto priuilegio, nisi de ipsa contineatur f in eo) inuiolabiliter teneant & obseruent: vel exindè secum pacificem conuenient, appellatione postposita compellatis.

¶ Idem Thomæ Cantuarieñ. † archiepiscopo.

¶ Monachi tenentur soluere decimas pro laboribus de prædijs nouiter cultis, de quibus, decima prius soluebantur.

CAP. IIII.

COmmissum † nobis: & infra. ¶ Peruenit ad nos, quòd monachi g de Bosse, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non persoluunt. ¶ Ea propter mandamus, &c.

[Gloss. seq. recitetur per quæstionem.]

b Quandiu viueret.] hic simpliciter & pure facta fuit compositio super decimis; ergo de omnibus præsentibus & futuris intelligendum est: vnde si postea alias possessiones monachi acquisierunt, sub eadem compositione intelliguntur, infra de priuileg. quia circa.

2 Modus dicendi vulgaris Italorũ, hoc est, lechiamo frãche.

c Quietas 2 clamauit.] arg. quòd rebus nondum habitis possit quis renũciare. ff. de acquir. hære. ts qui. Ar. 2 contra ff. de reg. iur. qui potest. Sol. non potest quis renonciare iuri antequam tibi competat, vt ibi dicitur: pacisci tamen potest, vt ff. de pactis. & l. hæredi. §. filiusfamilias. & C. de pact. l. 1. & hic R.

3 Vide text. in l. non dubium. & ibi Bar. & glos. C. de legib.

[Glo. seq. arg. in contrarium, & soluit.]

d Intentionis.] nota secundum intentionem domini Papæ priuilegium fore intelligendum. 3 sic etiam rescriptum quo conceditur beneficium. supra de prab. cap. vltim. & supra de rescrip. mandatum. Item argu. quod Papa per suum priuilegium, siue rescriptum, non vult facere alicui præiudicium. supra de offi. ord. licet. & j. de vsu pal. ex tuarum. supra de offi. deleg. super e. & hoc ideo est hic, quia priuilegiũ illud fuit tacita veritate impetratũ: vñ nõ valuit. quod si dixisset, priuilegiũ non fuisset concessum. j. de rescrip. super litteris.

e Eandem conuentionem.] & ita patet quod conuentio põt interuenire in spiritualib. saltẽ inter ecclesiasticas personas. j. eo. suggestum. & cũ nuper abbates. & j. de transac. cap. 3. Sed ad hoc vt cõpositio sit perpetua, debet auctoritas epi interuenire vt j. de transi. de cætero. & c. 2. aliàs erit personalis, vt j. de trãs. veniens. & hic fuit cõpositio psonalis: quia auctoritas superioris non interuenit, vt patet ex eo quod dicit, j. quamdiu viueret. & sic in vita sacerdotis tantum durauit compositio.

† Hunc et itimo esse Tho. Cantuarieñ. archiepiscopum circa annum Christi pro hoc ecclesia ... sub Alex. ...

f Continea tur.] nã si de cõpositione facta fuisset mentio in priuilegiis, & ex certa scientia, Papa derogasset huic compositioni: argu. supra de rescrip. non nulli. & infra de cape. mo. ex parte. Ber.

† C. 3. e. ti. in 1. compil. Et post concilium pa. c. 3.

COmmissum.] Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio: ibi, Ea propter. Abbas.

4 Quid opertur clausula ex certa scientia, tradit te Antonius Gabriel ... conclusione ...

CASVS. Monachi de Bosse, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas integre non soluebant: conquestus rector illius ecclesiæ dño Papæ: vnde mandat archiepo Cantuarieñ. quatenus monachos compellat, vt decimas de terris cultis, in quib. olim domus constructæ fuerant, ecclesiæ prædictæ cum ea integritate persoluant, qua prius solui consueuerant, anteq̃ in eadem parochia moraretur: & sicut decimæ olim soluebantur de pascuis, ita & nunc soluantur de eisdem, ad frugum fertilitatem translatis absque diminutione. Nota, decimas integre persoluendas.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

g Monachi.] non dicit hic de qui monachis: vnde si intelligis cap. de Cistercieñ. loquitur de possessionibus, quas non excolunt suis sumptibus & laboribus de quibus soluere debent decimas. infra e. ex parte. Vel forte per subtractionem illarum decimarum parochialis ecclesia enormiter lædebatur, quod esse non debet. infra de ver. sign. quid per nouale. arg. C. de preci. Impe. offer. quoties rescripta. 5 Si vis intelligere de aliis monachus, planum est qui decimas soluunt nisi de non alibus cultis sui. sumptibus, & de nutrimentis animalium. infra eo. ex parte.

5 Vide de ... gl. ...

a Inte-

quatenus eos, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus cõstructæ fuerant, præfatę ecclesiæ cũ ea integritate [a] persoluant, qua priusq̃ in eadẽ parochia morarentur, solebant psolui compellas. Et sicut etiam de pascuis [b] olim decimæ persoluebantur ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatẽ translatis, decimas, volumus absque diminutione persolui.

¶ Alexander tertius Cantuariẽ. Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Per excommunicationem compellitur quis ad soluendas decimas de molendinis, & alijs hic contentis. & ca. seq. hoc dicit cum seq.

CAP. V.

PEruenit † ad nos: & infra. ¶ Mandamus, quatenus parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit sub excõmunicationis districtione cõpellere, ut de prouẽtib. molẽdinorũ, [c] † piscariarum, fœno, [d] & lana, [e] decimas, ecclesijs quibus debẽtur, cum integritate persoluant.

¶ Idẽ Vintoniẽ. † episcopo.

Summatum est cum precedenti, & declara vt in præcedenti dictum est.

CAP. VI.

NVncios: † & infra. ¶ Mandamus, quatenus parochianos tuos de apibus, [f] & de omni fructu decimas persoluere ecclesiastica districtione compellas.

¶ Idem Exoniẽ. episcopo.

Decima fructuũ, statim cũ collecti sunt solui debet, non deductis expensis.

CAP. VII.

CVm † homines de Hortona de frugib. nouem partibus sibi retentis, decimam ecclesię cuius parochiani [g] sunt sine diminutione soluere teneantur: & antequam id faciant, seruientibus & mercenarijs suis, de frugibus nõ decimatis [h] debita totius anni pro seruitio suo impendant; tunc demũ de residuo decimã persoluẽtes: Mãdamus quatenus eos cogatis, vt decimã statim † fructibus [i] collectis psoluãt atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem [k] exhibere procurent.

¶ Idem monachis de Neucleñ. †

Priuilegiati super decimis non soluendis de his prædijs, quæ ab alijs conducunt, decimam soluere tenentur.

CAP. VIII.

DIlecti † filij Abbas & fratres sãctę Crucis, sua nobis conquestione monstrarũt, quod pdia vndè decimas, &

a Integritate.] sic. infra eo. c. prox. & c. non est. & c. cũ homines. & c. tua nobis. & 16. quæst. 1. si quis laicus. ff. de pub. & vecti. Imperatores. B. c.

] Glo. seq. quærit & soluit.]

b Pascuis.] quæ ergo dicuntur noualia, à quib. oẽs religiosi sunt exẽpti? Dicas quod illa dicũtur noualia, quorum non erat memoria, q culta fuissent. j. de verb. sig. quid per nouale. & q̃ prius erant quasi inutilia, vt montana paludes, vñ parochialis ecclesia nihil aũ pcipiebat, vl ita modicũ q sine lęsione poterat amittere illud & ita ista pascua non erant prius inutilia. vel area siue dom?, vndè nõ deberẽt dici noualia per ca. quid per nouale.

P Eruenit.] Capitulum istud & sequens per se patent.

c Molendinorum.] etiã si sit ad ventũ. j. eo. ex trãsmissa. Bern.

d Fœno.] de omnibus enim quæ fidelis homo acquirit, debet soluere decimas. j. eo. ex transmissa, & de venatione, & de militia. 16. q. 1. decimas. & q. 7. quicunque B.

e Lana.] in pecudũ fructu, lac, lanaq; fœtos habẽt, ff. de vsu. l. in pecudum. & Insti. de rediui. §. in pecudum.

f NVncios.] De apib.] & omni fructu licitè acquisito. j. eo. ex transmissa siue de animalib. s. c. prox. siue intuitu prædiorum, siue intuitu psonæ, s. de paroch. c. vlt. & j. eod. pastoralis. Ber.

CVm homines.] primo ponit factum reprehẽsibile. Secundo corrigi mãdat ibi: Mandamus. Abb.

C A S V S. Homines de Hortona tenentur soluere decimas parochiali ecclesiæ: sed antequam id faciant de fructibus non decimatis satisfaciunt seruientibus & mercenarijs suis pro debito totius anni & de residuo decimas persoluunt: mandat Papa, vt statim collectis fructibus ante aliquam deductionem decimam soluere compellantur, & de subtractis faciant competenter. Nota decimas persoluendas ante aliquam deductionem.

g Parochiani.] argum. decimas esse dãdas illi ecclesię vbi quis accipit ecclesiastica sacramenta etiã prædiales tamen contrariũ est verũ, q pdiales potius dari debẽt illi ecclesiæ, in cuius territorio sita sunt prædia. sup. tit. prox. ca. vlt. nisi consuetudo in contrarium esset. j. eo. cũ sint homines. Ber.

h Non decimatis.] de oĩbus enim satis, & plãtatis, & de omnibus fructibus possessionum & animalium, & omnibus fructib. ratione prædiorum prouenientibus, nullis expensis deductis decimæ sũt soluẽdę. j. c. nõ est in potestate. & c. tua nobis. De alijs verò q̃ prouenjunt ex negotiatione & artificio deducendæ sunt expensæ, & de residuo persoluenda decima. j. c. pastoralis.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

i Fructibus collectis.] idest, quã citius & competentius solui possunt: quia tardius dare peccatum est. 16. q. 1. decimę. & qui nõ facit statim, in mora intelligitur vndè periculum decimarum ad ipsum spectat. ff. de leg. 1. cum res. §. vlt. & s. de commo. c. vnico. Sed quid si sacerdos tunc recipere noluerit? nõ est periculum illius. ff. de solu. q decem 1 si tamen postea sacerdos voluerit recipere rursus incipit esse rusticus in mora. ff. de actio. empt. & vẽdit. si, per emptorem. §. quod si e. ff. de nou. ope. nun. prætor. §. penul. ff. quor. leg. l. 2. §. vlt. semper enim posterior mora nocet ei per quem fit. ff. de peric. & commo. rei vendit. illud. ff. de vsur. debitor. Ala.

K Dignam satisfactionem.] sic. 16. qu. 7. quicunque. & c. omnes decimæ. & q. 1. si monachus.

DIlecti.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Vnde. Abbas Siculus.

C A S V S. Monachi de Neucleñ. habebãt priuilegium de non dandis decimis de terris, quas colunt suis sumptibus: ipsi conducebant prædia aliorum in parochia monachorum sanctæ Crucis, de quibus prædijs monachi sanctæ Crucis, percipere decimas consueuerunt, de quibus in magna parte sustentationem habebant: & occasione priuilegij prædicti decimas non soluebant monachis sanctæ Crucis, de prædijs conductis: unde cum ipsi monachi enormiter grauarentur, conquesti sunt domino Papæ: vnde scribit eisdem monachis de Neucleñ. dicens, quod non

suis in

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. Et post concilium part. 4. c. 4. & vide B. Thomam 2. 2. q. 87. ar. 2. ad quartũ argumentũ. & Guidon. Papæ decisio. 383.

† statim de fructibus, &c.

† Nembie. Noruole. Neuolo. Neuelo. Nouolesia.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcilium part. 13. cap. 2.

1 Debens x. si obtulit illi creditoris qui recusauit sine iusta causa illa recipere: si perdit illa sine culpa, doli mali exceptione tutus est, etiam si aliquãdo interpellatus nõ soluisset. Io. And.

fuit intentio antecessorum suorum, vt de possessionib., quas conducunt, decimas non persoluant: quare mandat eisdem, vt de prædijs conductis, monachis prædictis integre decimas persoluant, vel cum eis amicabiliter conueniant. Nota priuilegia sic intelligenda, vt intellexit auctor ipsorum. Item priuilegia non sunt amplianda, quia sunt odiosa.

[Glossa seq. recit. per obiectionem, & solutionem.]

a Conduxistis.] si propria non sufficiunt, licitum est clericis conducere aliena prædia, vt hic patet: & in Auth. de san. episc. §. aliud. colla. 9. & sic non obstant quæ consueuerunt signari pro contrarijs. j. ne cleri. vel mo. ca. 1. 2. & 3. & 86. distin. peruenit. Bernar.

b Enormiter.] in hoc casu perditur priuilegium. j. c. prox. & j. de verb. sign. quid per nouale.

c Nec fuit intentionis.] forte habebant isti etiam monachi priuilegium, vt de laborib. suis decimas nõ darent: sed istud priuilegium Papa non vult extendi ad conductitias possessiones: & sic debet considerari scribentis intentio. j. de rescriptis. mandatum & c. ad aures. & supra de præbend. cap. vlti. & capit. cum causam. 35. quæst. 3. quod scripsi, & sup. cap. 3.

d Componatis.] & sic compositio bene potest fieri super decimis. De hoc dixi supra. eo. ex multiplici.

† ad firmã. id est, ad certam pensionem titulo locationis, vt notaui in ca. vestra, 7. de locato.

† conducitis

† Doleñ.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõp. & post concilium Laterañ. sub Alexand. iij. par. 13. c. 4.

in magna parte sustentationẽ consueuerũt habere, a plerisque laicis conduxistis [a] & recepistis ad† firmam. Vndè quoniã ijdẽ fratres ex hoc grauantur enormiter, [b] nec fuit intentionis [c] nostræ aut antecessorũ, nrõrũ vt de possessionibus, quas conduxistis, †decimas non soluatis: Mãdamus, quatenus de prædijs quæ cõduxistis in parochijs suis, de quib. cõsueuerũt decimas percipere, plenario soluatis eisdẽ: vel cum ipsis amicabiliter componatis. [d]

¶ Idem Abbati & fratribus Doloñ. †

Reuocatur priuilegium, si ex post facto incipit enormiter nociuum esse.

CAP. IX.

SVggestũ † est ex parte vestra, qđ Abbas & fratres monasterij de Vrsiñ. decimas a vobis auferre conãtur: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus cum prædicto Abbate & fratribus, super ipsis decimis componatis: nã qñ Romana ecclesia ordini vestro priuilegia [e] de decimis dederat, ita erãt raræ Abbatiæ vestri ordinis, qđ exinde nulli poterat de iure scandalũ suboriri; sed tũc intantũ augmẽtatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, quod multi viri ecclesiastici, de vobis apud nos quærelam † sæpè proponunt. [f]

SVggestum.] Communis diuisio, consultatio & responsio. Secunda pars ibi. Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Abbas & fratres Doloñ. monasterij conquesti sunt Domino Papæ, quod cum ipsi habeant priuilegia de non dandis decimis, monachi de Vrsiñ. decimas auferre conantur ab eis, contra tenorem priuilegiorum suorum: Vnde mandat abbati & fratribus, vt super decimis illis componant: quia quando Romana ecclesia ordini illorum priuilegia de non dandis decimis concessit, ita erant raræ abbatiæ illius ordinis, quod nulli poterat de iure scandalum suboriri: sed modo intantum sunt augumentatæ, & possessionibus ditatæ, quod multi viri ecclesiastici, de ipsis proponunt querelam. Nota quod super decimis compositio fieri potest inter ecclesiasticas personas. Item si priuilegium ex prece factum incipiat enorme detrimentum inferre, reuocandum est priuilegium.

[Glo. seq. arg. alleg. 3. iura. & duo alleg. in contrariũ & soluit dans regulam. & quinque casus.]

e Priuilegia.] arg. quod secũdum diuersitatem tporũ & varietatem rerum priuilegia sunt variãda. argu. 29. dist. cap. quia sancta. §. verum, & j. de consan. & affi. non debet. 12. q. 1. videntes. Sed contra: quia priuilegia perpetua firmitate constare debent. 25. q. 2. c. 1. & 2. Solu. quod ibi dicitur, verum est, & generale, & perpetua sunt, & immutabilia: sed quod ibi dicitur, speciale est; & causa noua superueniente bene perditur priuilegium; puta si quis abutatur priuilegijs. 11. q. 3. priuilegium. & 74. dist. vbi ista dicitur. Item propter delictum ciuium perditur priuilegium 25. q. 2. ita nos. Item per negligentiam spatij x. anno. ff. de nundi. l. 1. Item per contrariũ factum. sup. de præb. pro illorum. & sup. de constit. cum accessissent. & j. de priuil. in terra. Itẽ cũ enorme præiudiciũ alij inducit. vt hic. & j. de verbo. sign. quid per nouale & sup. prox.

ADDITIO. Vnde versus;

Indultum tollit contemptus, crimen, abusus.

Oppositum factũ, damnum, tẽpus variatum.

f Querelam sæpe proponunt.] vbi enim priuilegiũ ex post facto recidit ad iniquũ cõpendium, principis est æstimõ. ff. de reg. iuris Neratius in fi. quia bñficia principalia ipsi principes solẽt interpretar. ff. de vul. sub ex fa. cto. sim. 63. dist. c. quia sancta. §. verum.

1 Adde quod rescidat priuilegia per Oldradum cõsil. 96. ad. de Iasocca in l. si. eccl stit. princ. & Pelitium in c. cum accessissent. j. de constit.

† querimoniam.

¶ Idem Terraconeñ. † archiepiscopo.

Cistercienses, Templarij & Hospitalarij, decimã prædiorum suorũ, quæ proprijs manibus aut sumptibus excolunt, soluere non tenẽtur alij verò religiosi non soluunt decimas de hortis, & nutrimentis animaliũ, nec de noualibus, quæ proprijs manibus ac sumptibus excolunt.

CAP. X.

EX † parte tua ad nos noueris peruenisse, qđ alibi monachi & nigri, & qdã, † alij religiosi, ecclesias tuæ iurisdõ

EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Sane. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachi albi, & nigri, occasione priuilegiorum, quæ super non dandis decimis sibi concessit Romana ecclesia, spoliare præsumebant ecclesias iurisdictionis Terracoñ. archiepiscopi: vnde ipse significauit hoc domino Papæ. & ipse rescribit ei dicens, quod prædecessores Alexandri fere omnibus religiosis concesserunt decimas de laboribus suis, sed Hadrianus postmodum fratribus Cisterciensis ordinis, Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum, quas proprijs manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum. & de hortis & de noualibus suis: quas proprijs manibus & sumptibus excolunt, & alijs concessit vt decimas non persoluant: & Alexander super hoc imitatus est Hadrianum: vnde præcipit, quod illi quibus hoc indultum est, occasione decimarum de alijs rebus ecclesiarum suarum decimas subtrahere non præsumant, vel sibi aliquid vlterius vendicare. Nota quòd priuilegium non debet ad aliud extendi quàm ad ea quæ continentur in ipso.

† Turoñ. Terrakoñ.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium par. 13. cap. 5. & de intellectu vide Cardinalem in l. 1. ff. de legi. 1.

† quidã alij viri religiosi, & c.

a Prædecessores.]scilicet Pascalis ij.& Gregorius.16. q.1.decimas.12.q.1.quia tua.

[Glo.seq.tractat tria tempora circa decimas monachorum primitiuoru, Paschalis & Hadriani,& vltimo 4.casus excipit.]

nis redditibus decimarũ occasionẽ priuilegiorum, quæ sibi Romana indulsit ecclesia, spoliare præsumunt. ¶Sanè nolumus te latere, quòd prędecessores a nostri ferè omnibus religiosis decimas laborum suorum b concesserant. † Sed prędecessor noster Hadrianus, solis fratribus Cistercíẽsis † ordinis,& Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum suorũ, quos proprijs manibus vel sumptibus colunt, indulsit: cęteris verò, vt de noualibus c suis, quę proprijs manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animaliũ suorum, & de hortis suis decimas non persoluant: quẽ sumus super his imitati. Quare hi, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de alijs rebus ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid vlterius vendicare.

¶Idem.

¶Priuilegium super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolendæ

b Laborũ suorũ.] hoc intellige de proprijs possessionibus, & non de conductis ad firmam.s.eo.dilecti. Quia verò de decimis monachorũ variè loquuntur, iura, ideò nota ꝙ monachi i primitiua ecclesia decimas dabãt de pdijs & laborib. suis, tanq̃ laici.ar.16.q.1.alia causa.t & c. gñaliter. & 12.q.1.duo.in fi.vsq; ad tẽps Paschalis ij. Postea verò idẽ Paschalis & concilium Moguntinum statuerunt, ꝙ nec monachi, nec religiosi nec aliqui cõmuniter viuentes, decimas de suis laboribus soluerent.16.q.1.quesiti. & c.decimas. Tpe verò procedẽte Hadrianus Papa solis Cistercieñ.Hospitalarijs, Hierosolymitanis, seu Tẽplarijs cõcessit hoc priuilegiũ, vt ð laborib. suis, quos pprijs manibus excolunt, decimas soluere non tenerentur: Alijs verò monachis concessit decimas tm̃ de noualibus, quæ colũt suis manibus,& de hortis, & nutrimentis animalium suorum, vt hic dicitur. & sic modò seruatur. Et ita est tenendum, ꝙ Cister.Templarij.& Hospitalarij ðcimas de suis possessionib9 quas suis laboribus excolunt, soluere non teneñ, vt hic dr̃, & in duob.proxi.c. seq. nisi pacto ad hoc teneant.s.eo.ex multiplici. vel nisi parochialis ecclesia enormiter læderetur. s.e.dilecti.& c.suggestum. & j.de verb.sig. quid per nouale.uel nisi soluendo renunciauerint priuilegio suo.j.de priui.accedentibus.& c.si de terra. Et hæc q̃ dicta sunt vera sunt de monachis qui populum non regunt, sed si monachi habent populum, bene possunt recipere decimas personales & prædiales.16.q.1.moderamine. Hodie verò abbates Cistercieñ.& alij, qui simili gaudent priuilegio de possessionibus, quas acquisierunt post cõcilium generale, uel de cætero acquirent, soluere tenentur decimas.j.eo.nuper.Tanc.

c De nouallibus] quid sit nouale, dicitur j.de ver.sign. quid per nouale.& j.de priuile.c.vlt.

LIcet.] CASVS. Religio, quibus cõcessum est, vt de laboribus suis, quos proprijs manib.aut sumptibus excolunt, decimas non psoluant, si possessiones suas alijs tradunt excolẽdas, decimas de illis soluere teneñ ecclesijs parochialibus, in quibus priuilegium locum non habet.

d Proprijs manibus.] & sic loquitur de Cistercieñ. Templarijs,& Hospitalarijs, quibus hoc priuilegium concessum est. a s.eo.cap.proxi.Bern.

CAP. XI.

LIcet † de benignitate sedis Apostolicę sit vobis indultum, vt de laboribus, quos proprijs manibus d vel sumptibus colitis, nemini decimas soluere teneamini: propter hoc tamen non est licitũ vobis, decimas de terris vestris substrahere, quas aliis traditis e excolendas.

¶Idem.

¶Priuilegiũ super decimis laborum, etiam ea quę non sunt noualia comprehendit.

CAP. XII.

AD † audientiam nostram: & infra. ¶Illud priuilegii capitulum praua quidem interpretatione f peruertentes, quo Cisterciẽsib. indulgetur, ne de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt aliquis decimas ab eis exigat: asserunt, g quod pro laborib. noualia intelligi debent: & infra. ¶Mandamus, quatenus nõ permittatis hoc fieri: nam si intelligeremus h tantummodò de nouallibus, vbi ponimus † de laboribus, de nouallibus poneremus. †

e Traditis.] ad hoc enim non extenditur priuilegiũ, nec ad illas, quas conducunt ab alijs ad firmã.s.eo.dilecti. Et sic priuilegium intelligit de proprijs possessionibus, quas, colunt proprij sumptibus.

AD audiẽtiã.] Primò ponit prauã interpretationẽ, quã sťð ò re,pbat ibi, Mãdamus. istud c.emanauit ad declarõnẽ ca.ex parte.& s.eo.l. CASVS. In priuilegijs Cisterciẽsium continetur, ꝙ de laboribus quos pprijs manibus, aut sumptibus excolũt, decimas non psoluant: quidã malitiosè interpretãtes verbũ illud, de laboribus, dicunt: de laboribus, idest, de nouallibus: verbũ illud ad noualia restringẽtes: puenit hoc ad notitiam dñi Papæ: vndẽ mandat quatenus prælati hoc ð cętero fieri non pmittant si eni Papa itellexisset de nouallibus: ubi posuit, de laboribus: posuisset, ð nouallib. Nota, ꝙ priuilegiũ principis malitiosè nõ est interpretãdũ. Itẽ non est recedẽdũ à forma verborum.

f Interpretatione.] & malè: quia priuilegium principis largissimè iterpretãdũ ẽ.j.de ver.sig.olim. s.de do.cum dilecti. & C.de bon.quæ liber.cum multa. in fi. ff. de consti.prin.l.vlt. & ff.de re iud.quidam consulebant. & infamiam iuris incurrit qui priuilegium principis strictè interpretatur. C.de leg.l.2.& verba calumnianda non sunt.ff.ad exhi.l.penul.

g Asserunt.]& malè: quia si verbum esset ambiguũ, latissima esset interpretatio facienda.ff.de cõsti.prin.beneficium. vel ipse idem princeps deberet suum priuilegium interpretari.C.de leg.l.vlt.& j.de sen.excõ.inter alia,& s.de iudi.cum venissent.11.quæst.3. §.ex his. & priuilegum aliquid debet concedere: alias inutile esset.j.de priuilegijs.in his.

h Intelligeremus.]arg.ꝙ à forma verborum sine certa scientia non est recedendum 31.dist.omnino. ff. de leg.3.non aliter & 31.q.1.§.quomodo virginibus.C.de cad.tol.l.vnica.§. si verò. & de consec.di.4.si quis præsbyter.& s.de transla.inter corporalia. & C. de proc.eius qui libertatem meruit.l.vnica.28.q.1.sic enim.ver.cum verò dicit, ego dico, non dominus.

Marginal notes: † Cap.ít.eo tit.in 1.cõp & post cõcliũ part.13 cap.6. — a Idẽ tñ in quibuscunq; alijs, ẽt nõ religiosis, q.b. idẽ cõpeteret in spãli priuilegio, licet non in corpore iuris clauso. Ioan. And. — †Cap.13.eo tit.i 2.cõpil. & post cõcilium Later.sub Alex.iij.par.13.c.8.Et Couaruuiã ĩ li.1.varia.resolut.ca.17.num.3. — † posuimus — † Vide l.ab hostib.§.sed qð simpliciter.ff.ex q.b.causis ma.& l.3.ff.ð offi.prælid.

Quoniam,

QVoniam.] Primo ponitur consultatio: Secundo ratio: ibi, Respondemus in qua distinguit. Secundum membrum prosequitur: ibi, Alioquin. Abbas.

CASVS. Eps Brixien. q̃siuit a dño Papa, quid de decimis noualiū suæ diœcesis sit statuendū. Rñdet Papa, q̃ si noualia illa sūt infra certā parochiā alicuius[a] ecclesiæ, decimas illas faciat assignari illi ecclæ, sua parte sibi retenta: si verò non sunt infra certam parochiā, de illis disponat put sibi placuerit. Nota q̃ decimę noualium illi eccl̃a dari dēnt, in cuius[b] parochia surgūt noualia alioquin in dispositione sūt epi.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a Paro hiā.] qd si sint nulle? Considerandū est cui prouinciæ adhæreant, & de illa quomodo sunt, & ibi debent decimas, & ibi iudicētur. ff. de iudi. in sulæ.

[Gl. seq. signat ɔ̃trium & remittit.]

b Tua parte.] eādē quā de antiquis principijs, & nō maiorē: q̃a nō debent in his duplicib. pc. dere. 12. q. 2. cognouim⁹. & j. eo. cū in tua. & j. de cēsi. ecclesijs. hæc est quarta. 10. q. 3. vnio. Vel intellige s̃m diuersā cōsuetudinē locorū, ĩ. de sepul. certificari. Arg. ɔ̃. j. c. cū cōtingat vbi dr̃, q̃ d iure cōi ad parochiales ecclesias pertinet perceptio decimarū, & ibi soluitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Eidem ecclesiæ.] sed nōne debent vbi coloni recipiūt spiritualia. 16. q. 1. quæsti? Rñdeo, non, q̃a decimæ & tributa dātur ratione pdiorū, & nō psonarū. ff. de publ. & vectig. imperatores. 16. q. 1. si quis laicus. & ca. decimæ. & ff. de censi. forma censualis. §. si verò quis.

† Ca. 25. e. ti. in 1. compil. & post concil. Lateran. sub Alex. 3. par. 50. c. 40.

† alijs ecclesijs, &c.

† Post concilium par. 26. c. 21. deest in scriptio. cap. 26. eo. tit. in 1. compilat. Vide beatū Thomā 2. 2. q. 87. art. 1. & diuino cōcilium Tridē. sessio. 25. de refor. c. 12.

† Abienen. Ambien.

† Cap. 27. eo. tit. in 1. cōpil. & post concilium par. 50. cap. 29.

¶ Idem Brixien. episcopo.

¶ Decimę noualium debentur ecclesię, in cuius parochia surgunt, si verò nō sunt in certa parochia, debentur diœcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri ecclesię concedere.

CAP. XIII.

QVoniam † à nobis sollicitudo tua requirit, quid de decimis noualium tuæ diœcesis tibi sit statuendum: Respondemus, vt si terræ, quæ arabiles sunt, intra certā alicuius ecclesiæ parochiā[a] fuerint, decimas earum (tua parte[b] retenta) eidem[c] ecclesiæ facias assignari: Alioquin ipsas secundum discretionem à Deo tibi datā, alij † ecclesiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.

¶ Idem Remensi † archiepo.

¶ Decimę possunt exigi.

CAP. XIIII.

PArochianos: & infra. ¶ Cum decimæ non ab homine, sed ab ipso Domino[d] sint institutæ: quasi debitum[e] exigi possunt.

¶ Idem Ambianeñ. † epo.

Decima laico iure hæreditario concedi non potest.

CAP. XV.

AD † hæc donationē decimæ, quam Abbas sancti S. de Monstrali cuidam laico concessit, per successionem tenen-

CASVS. Quidā Abbas fecit donationē de quadā decima cuidā laico, & hæredibus eius: q̃rit an talis donatio teneat? Rñdet Papa, quia sanctuariū Dei hæreditario iure possideri non debet, mandat epo diœcesano, quatenus donationem virib. carere decernat. & nisi laicus ille decimā ipsā ipsi ecclæ liberè resignauerit, ipsū excōicet. Nota, q̃ i spiritualibus successio locū habere non debet.

f Sanctuariū.] 8. q. 1. Apostolica. & j. de iure patronatus. B.

g Resignauerit.] & ita laic⁹ decimas possidere non pōt. 16. q. 7. ca. 1. & ĩ. de ɔ̃ ... cām q̃. & sic in feudū dari non pōt de nouo. De hoc dr̃ j. e. q̃ uis. & rō si non restituat, debet excōicari.

dam: Quoniam sanctuarium[f] Dei iure hæreditario possideri nō debet (viribus carere decernas: & laicum (nisi decimam ipsam ipsi ecclesiæ liberè resignauerit[g]) vinculo excommunicationis adstringas.

¶ Idem Marsilien. † episcopo.

Iudęi coguntur prędiales decimas soluere, aut prędia dimittere.

CAP. XVI.

DE † terris, quas Iudæi colunt, tuæ prudentię respondemus, vt eos ad decimas psoluēdas,[h] vel possessiones penitus renunciandas, cum omni districtione compellas:[i] ne forte occasione illa ecclesiæ valeant suo iure fraudari.

¶ Idem.

Decimę vel oblationes ecclesię, laicis concedi non possunt, & prælatus contrafaciens est puniendus.

CAP. XVII.

QVamuis † sit † graue nimis, & diuini dignum animaduersione iudicij habeatur, quod laici quidam quod sacerdotum est, in ecclesiasticis rebus vsurpant: maiorem tamen incurrunt formidinem, quòd fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero aliquoties inuenire: dum quidam prælatorum ecclesiæ decimas, & ecclesias disponere[k] eis

DE terris.] CASVS. Quæritur, vtrū Iudæi cōpellēdi sint ad decimas psoluēdas? Rñdet Papa, q̃ cōpellendi sunt ad decimas psoluendas, vel possessiones penitus dimittēdas, nec hac occasione iure suo ecclesia valeat defraudari.

h Persoluēdas.] is enim a quo ipse fructuū onera subire cōpellit. ff. de vsufru. pendentes. §. pen. & l. hactenus. & ff. de pac. inter d. bitore. & ff. de censi. forma. §. si verò quis. & ita rōne pdiorum soluere debent decimas & non rōne psonarū: q̃a nō sunt de corpe ecclæ vnde psonales decimas non persoluunt.

i Cōpellas.] prout tradit j. de vsu. post miserabilē. & c. q̃to.

QVamuis.] Primo ponit factū reprehēnsibile, Scdo pœnā: ibi, Statuimus. Abb.

CASVS. Quidā laici vsurpāt sibi in reb. ecclesiasticis, qd ad sacerdotes nō spectat pertinere, qd quidē graue nimis est, & dignum pœna diuini iudicij,

† Marsili

† Cap. eod. tit. cōpi. Vid. alijs ... adde ... in c. ... de ... Anchar. ...

† Cap. ... Cu ... his ... bus ... decima ... beati ... Thomas 2. q. ...

† Vel ... deest in quot ...

PArochianos.] Littera per se patet.

d Domino.] vt 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ sunt. & q. 7. omnes decimę.

e Quasi debitū.] istud quasi nō est similitudinariū: sed expressiuū veritatis, sicut illud: quasi vnigeniti à patre & ex debito requirunt j. e. tua nobis. & 16. q. 1. decimæ. & ca. statuimus & 13. q. 2. qui oblationes.

AD hęc.] primò recitat factum, quod secundò reuocat. mandat ibi, Quoniam. Abbas.

& maiorē ēt incurrūt formidinē, q̃ ipsi fomitē, sui erroris i clero inueniūt, ex eo q̃ q̃dā plati ɔcedūt decimas ecclasticas laicis disponendas, vñ ipellūt eos in ɔmptū piculū: cū potius eos ad viā dēant pducere. & iō statuit Papa, vt si q̃s platus alicui remanēti in sæculo cōcessit decimā, vel ecclā, vel oblationē à statu suo remoueat sicut arbor q̃ ē inutilis, donec emēdet & satisfaciat. Nota, q̃ laico nulla spūalis administratio concedi dēt.

k Disponere.] qd omninò eis nō licet: q̃a de reb. ecclesiasti-

clesiasticis nulla est laicis attributa ptās, 96. dist. bene quidē, 16. q. 7. laicis, & s. de cōst. eccla. & s. de reb. eccl. nō alien. cū laicis. & 89. di. qm̄ in quibusdā, & c. indicatū, & tales laici excōicādi sunt. 16. q. vlt. nullus laicorum.

[Gl. seq. quærit, & sol. 4. rōnes inducēs, & vnū simile. demū solonē declarat, & antiquę pmissionis causā reddit.]

a Concesserit.] laici. n. decimas sine peccato non pñt retinere. 1. q. 3. puenit. & j. eo. prohibemus. Sed nunquid pñt dari laicis in feudū? Dicēdū est, q̄ non, quia decimæ sunt cibus in domo dñi. 16. q. 1. tenere timini, & q. 7. decimas, dēnt eis dari à quibus spūalia recipiūtur. 13. q. 1. ecclesias, §. his ita. & præterea feudū transit ad hæredes, sed decimę nō. j. eo. ad hæc, & ita laicis concedi non pñt in feudum: quia eas possidere non pñt, s. de præscr. causam q̄. & 16. q. 7. c. 1. & 1. q. 3. §. pōt. in ver. Itē decimæ Deo mandante, &c. & hoc ideo: qa dantur intuitu diuini obsequij. 13. q. 1. c. ecclesias, §. his ita. & 16. q. 1. questi. & s. eo. nouū, & j. eo. tua nobis. vnde in laicū cadere non pñt, sicut nec ius eligendi, s. de ele. sacrosancta, & c. Massana. Fructus verò decimarum bene pñt concedi laico, ex causa ad tempus vitæ suæ, sed in feudum, s. de loc. c. 2. quia etiam possent vendi ad tempus, j. ne præla. vices suas, c. vlt. Sed ius percipiendi quod est merè spirituale, non potest eis in feudum dari, vel ēt ad tempus, rationibus præmissis cōcedi. Et est simile cum dicimus, vitulum fructū vaccæ demonstramus, non ius, sed corpus, ff. de euict. vaccæ, & sic hodie decimæ in feudum dari non pñt, sicut nec alia feuda. s. de feud. cap. 1. Et ea fuit causa quare olim antiquis temporibus dabantur in feudum laicis, & etiā alia feuda, vt videlicet defenderent ecclesias ab hæreticis, & ab alijs oppressoribus, postea verò cum causa cessauit, non fuerunt concessæ, imò expresè fuit prohibitum: quia sine peccato laici non possunt eas retinere, s. de his, quæ fi. à præla. sine consen. cap. c. cum Apostolica. & j. eo. prohibemus. Et decimas ab antiquo concessas adhuc possident laici & eorum successores; tamen si aliqua noualia consurgunt, in decimatione non accrescunt eis. j. eo. tua nobis, propter rationem, quæ ibi redditur in fine. Bernardus.

b Succidatur.] idest, suspendatur, vt innuit litera sequens; donec, &c. vel succidatur, idest, deponatur. & hæc expositio probatur 23. quæst. 4. ipsa pietas. sed primum verius videtur.

Cum sint.] Primò ponitur consultatio. Secundò responsio ibi, Sanè. Abbas.

CASVS. Aliqñ contingit, q̄ morantes in vna parochia, excolūt terras in alia, q̄r. tur cui ecclesiæ decimæ sint reddēdæ? Rñdet Papa, q̄ super hoc nō est facilè dare rñsum, cum auctoritates sanctorū Patrū sint in hoc diuersæ; vnde in talibus recurrendū est ad consuetudinem, & videndum, verū illæ ecclesiæ in vno sint epatu, vel diuersis episcopatib. cōstitutæ; qa graue & difficile foret, si vna ecclesia in alio epatu reciperet decimas, cū ex hoc fines epatuū videretur confundi. Nota quòd in decimis considератur consuetudo. Item decimæ in parochia alterius præscribi nō possunt, vt colligitur hic: ne fines episcopatuum, vel parochiarum confundantur.

indulgēt: & eos in deuia mortis impellūt, qui prædicatione eorum ad viā vitæ fuerant reuocandi: & infra. ¶ Statuimus, vt si quis alicui laico in sæculo remanenti, ecclesiam, decimam, oblationemq; cōcesserit, [a] à statu suo, sicut arbor, quæ inutiliter terrā occupat, succidatur: [b] & donec emendet, dolore suæ iaceat ruinæ prostratus.

¶ Idem.

¶ Statur consuetudini, an colonus soluat decimam ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prædia, an ecclesiæ, vbi audit diuina, & percipit ecclesiastica sacramenta.

CAP. XVIII.

Cum † sint hoies in parochia vnius ecclesiæ (sicut asseris) q terras in alia parochia excolunt: tua discretio nos cōsuluit, cui ecclesiæ de terris illis decimas soluere debeant: & infra. ¶ Sanè non est [c] nobis facilè super hoc certum † dare responsum: cum auctoritates sanctorum Patrum ēt sint diuersæ. [d] Et ideo in huiusmodi dubitatione, ad consuetudinem [e] duximus recurrendū, † & attendendum, etiam si illæ ecclesię i vno sint, vel in diuersis episcopatibus constitutæ: qa difficile [f] nimis vř, vt vna ecclesia in episcopatu alterius recipiat decimas; cū ex hoc episcopatuum fines confundi non immeritò viderentur.

¶ Ex Concilio Lateranēn.

¶ Non potest laicus transferre decimam in alium laicū, etiam si cum titulo illā possideat. h. d. cum glos.

c Non est nobis facile.] qa quod à sanctis Patribus non est diffinitū, nec nos diffinire debemus, 2. q. 5. cōsuluisti. & quod Apostolus non diffiniuit, nec nos diffinire debemus, 31. q. 1. quod si dormierit.

[Glo. seq. recitetur per quæstionē qualis erat ista diuersitas.]

d Diuersæ.] non tñ aduersæ, sic s. de his, quæ fiūt à præla. sine consen. cap. c. cum Apostolica. Quidā. n. ibi dñt dandas esse decimas, vbi recipiūtur ecclesiastica sacramenta, s. eo. nouū genus. & 16. q. 1. q̄sti. Alij dñt, q̄ ibi debēt dari vbi prædia sita sunt, s. eo. qm̄, & s. de paro. c. vlti. & 16. q. j. si quis laicus. Sed facilè est soluere a hāc diuersitatē: ibi debēt dari personales decimæ, vbi quis recipit ecclesiastica sacramenta; & si hēt prædia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorū prædiorum, vt s. tit. prox. c. vlt. & j. eo. ad Apostolicæ. Si habet prædia in eadem parochia, vbi audit diuina, ibi debet dare decimas prædiales & personales, & sic diuersitas illa potest intelligi, nisi consuetudo præscripta sit contraria, vt dicit hic Bern.

e Ad consuetudinem.] Nota, q̄ in decimis persoluendis consuetudo attenditur, sic j. eod. ad Apostolicæ, & c. in aliquibus, in fi. Et intelligo, q̄ illa consuetudo sit præscripta, per quam iuri communi præiudicatur, quæ est optima legum interpres, aliàs non credo locum habere consuetudinem, vt s. de consuet. cum dilectus.

[Glos. seq. ponit duas lecturas.]

f Difficile.] non tamen impossibile: quia quod vix fit, tamen fit. sim. ff. de iud. vix certis. quia si decimæ illæ sint infra limites alterius episcopatus non adhærentes limiti, benè possunt tunc pręscribi: dummodo habuerint titulum, ex quo causam habent pręscribendi, j. eod. dudum, supra de pręscrip. ad aures, quę sic intelligitur. Si vis intelligere difficile, idest, impossibile, quasi non possit percipere decimas in alieno episcopatu: tunc intellige de decimis in limite positis, & limiti adhęrentibus: quia illæ præscribi non possunt, quia sic per consequens & limes præscribi posset: quod fieri non potest, ne fines episcopatuum confundantur, vt hic dicit. & 16. quæst. 3. quicunque. & cap. licet in regulis. & c. inter memoratos. & idem est in parochijs limitatis. s. de paroch. super eo. & sic intellige quod hic dicit Bernardus.

† certum responsum tibi dare.

† Vide l. minime. & in l. si le interpretatione, ff. de legib.

† Conciliū Lateranēn. sub Alexan. iij. c. 14. §. prohibemus etiā. & c. 23. eod. tit. in 1. cōp.

a Sed Ioan. And. hic difficile hoc putat, & qualiter hæc diuersitas sit cōcilianda, vide latius hic per eū.

ad iam q̄ sit periculosū detinere decimas, tradit Guido Papę decis. 283.

PRohibemus.] Primò ponitur prohibitio. Secundò pœna: ibi, Si quis. Abbas.

CASVS. Quia laici sine periculo animarũ decimas detinere non possunt, prohibet Lateranen. conciliũ, quod ipsi in alios laicos decimas ipsas transferre non præsumãt aliquo modo: & si quis eas receperit, & non restituerit ecclesiæ ad quam pertinẽt, christiana careat sepultura. No. quòd laici sine periculo animæ decimas retinere non possunt.

a Periculo.] sic 16. q. 1. c. vlt. & ĩ. de his, quæ fiũt à præla. sine consensu capitu. cap. cum Apostolica.

[Gl. seq. prorogat, quærit, & soluit distinguendo.]

b Laicos.] nec ẽt in clericos sine auctoritate episcopi. 16. q. 1. c. vlt. & ĩ. de his quæ fiunt à præla. c. cum Apostolica. & ĩ. de iu. patro. nullus. Sed nunquid de consensu epi pñt transferri in alios laicos, si laici isti hẽnt decimas in feudũ ab antiquo? Satis vr̃ quòd illas pñt dare i alios laicos de consensu epi in feudũ, sicut ipsi hñt: nec dr̃ episcop[o], tũc illas dare in feudũ. sic ĩ. de feud. c. 2. sed si alias de facto possident: illas in laicos nec clericos pñt trãsferre, ẽt de consensu episcopi, vt dicit prædicta decret. cũ Apostolica. in fi. Ber.

c Sepultura.] sic ergo qui decimas, quas iniustè possidet, detinet, & non restituit ecclesię ad quam spectant, christiana sepultura priuari debet, sicut in vsuris. 1 ĩ. de vsur. quia in omnib. Ber.

CAP. XIX.

PRohibemus, ne laici decimas cum animarum suarũ periculo[a] detinentes, in alios laicos[b] possint aliquo modo trãsferre. Si quis verò receperit, & ecclesiæ non reddiderit, Christiana sepultura[c] priuetur.

¶ Lucius tertius Strigonieñ. archiepiscopo.

¶ Decima personalis debetur ecclesię vbi quis percipit sacramenta, licet alibi lucrum contigerit. In prędiali verò statur consuetudini, si in aliena parochia colonus prędium coluit.

CAP. XX.

AD † Apostolicæ sedis regimen, & infra. ¶ Intelleximus, quod quędam consuetudo in Hungaria inoleuit, vt multitudo populi plerumq. de parochia vnius epi, in diœcesim alterius transferatur:[d] in qua licet per multa tẽpora morã traxerit, vterque tamen episcoporum tã is cuius parochiam reliquerunt, quàm is cuius parochiani sunt facti, decimationem requirit: Ideoq; tua nos duxit fraternitas cõsulendos, cui potius decimæ sint reddendę. ¶ Noueris igitur, quod æquũ est, vt illi ecclesiæ decimę personales[e] reddant ab eis, in qua ecclesiastica percipiunt sacramenta. Decimas † verò messium, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quàm in ea in qua habitant (quoniã à diuersis diuersa consuetudo[f] tenetur) tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtẽtam ibidẽ noueris obseruatum.

¶ Clemens † tertius.

¶ De omni fructu prędij soluenda sunt decimę.

CAP. XXI.

ij EX † parte canonicorũ ecclesiæ tuæ, nobis est querela proposita, quòd quidam agricultores, cũ simul vel diuersis temporibus anni, in eodẽ horto vel agro diuer-

AD Apostolicæ.] Decimæ personales debentur ecclesiæ parochiali, prædiales prædiali, nisi aliud habeat consuetudo. Sic communiter summant Doctores, sed hæc summatio non congruit textui in vers. Super. qui ponit casum capituli cum sint homines, supra eod. Communis diuisio. Secunda pars ibi, Noueris. Abbas.

CASVS. Consuetudo quædam inoleuit in Hungaria, vt plerumq; populi de parochia vnius episcopi, transferantur in parochiam alterius episcopi, & tamen vterque episcopus decimam ab eis requirit: quæsitum fuit cui episcopo potius decimæ sint reddendæ? Rñdet Papa, quòd decimæ personales illi ecclesiæ sunt reddẽdæ, in qua populi ecclesiastica perceperunt sacramenta: decimæ verò prædiorum, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia quàm in ea in qua habitãt, quia in casu isto de diuersis diuersa consuetudo seruatur, archiepiscopus iste id eligat in hoc casu, & obseruet, quòd per legitimam & præscriptam consuetudinem erit obseruatum. No. quòd de iure decimæ personales dandæ sunt vbi quis audit diuina: prædiales, vbi sita sunt prædia: nisi consuetudo præscripta repugnet.

d Transferatur.] 13. q. 1. per totum. & suprà de parochijs, cap. vlt.

[Gl. seq. præmittit tria circa decimas personales: secundo quærit de animalibus, & soluit. Item quærit, & soluit. per quam solutionem duas alias expedit quæstiones.]

e Personales.] hic ergo patet, quòd decimæ personales semper dandæ sunt, vbi quis percipit ecclesiastica sacramenta, sic ĩ. de parochi. ca. vlt. Et dicuntur personales decimæ, quæ potius contemplatione personæ soluuntur, vt puta de negotiatione, artificio, & de militia. 16. quæst. 1. decimæ. & ĩ. eo. non est, & cap. pastoralis. de quibus expẽsæ ante solutionem decimarum deducendæ sunt, vt in cap. pastoralis. Sed decimæ animalium an inter personales, an inter prædiales sint, quæritur: & potest dici, quòd inter prædiales. vbi ergo pascuntur continuè, ibi decimæ solui debent. argum. ĩ. eod. commissum. & ff. de ser. rust. prædiorum. pecoris pascendi. C. de verb. signifi. l. 2. Sed quid si per medietatem anni in territorio vnius ecclesiæ, & per aliam medietatem in territorio alterius ecclesię pascuntur? Aequum est vt diuidantur. argum. sup. de testib. relatum. in fi. & 1. q. 2. c. 2. & vlt. & 12. q. 2. Vulterranæ. eodẽ modo si contingat, quod iaceant hic, & continuè pascantur ibi. argum. ff. ad municip. assumptio. idem esset si aliqui iacerent in vna parochia, & larem haberent in alia, debent diuidere decimas personales & oblationes.

f Consuetudo.] ius tamen commune in promptu est, quòd illi ecclesiæ debent dari in cuius territorio sunt prædia, vt ĩ. de parochi. c. vlt. & ĩ. eod. quoniam. tamen statur consuetudini loci si est præscripta, vt dixi ĩ. eod. cum sint homines. Nam & mulier ibi subit munera patrimonialia, vbi hẽt patrimoniũ siue prædia: 2 personalia verò vbi habet domicilium, C. de mulierib. & in quo loco munera sexui congruentia & honores agnoscant. l. 1. lib. 10. Lauren.

ij EX parte.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam agricultores in eodem agro simul in anno vel diuerso tempore seminant diuersa semina, nec decimas persoluunt, nisi de vno semine: Mandat Papa, quòd de omnibus fructibus prædiorum sine aliqua diminutione decimas persoluant.

† Cap. 29. e. tit. in 1. cõp. & post concilium Lateraũ. sub Alexan. iij. c. 39. & pro intellectu tex. & glossarũ vide Nauarrũ in Manuali Cõfessariorum, ca. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ.

1 Et in alijs casibus qui not. & quos dixi ĩ. de sepult. ex parte. 10. And.

† In vulg[illegible] ris libris [illegible] gi. ita: Si decimis v[illegible] rò, &c. i[illegible] in oĩbus m[illegible] manuscripts codicib. [illegible] vt est m[illegible] pressum.

† Coelest[illegible]

† Cap. 5[illegible] tit. in 2. [illegible] Et de m[illegible] ria & pro[illegible] ctione ha[illegible] decretalis[illegible] de omni[illegible] B. Thom. ibi Caiet[illegible] 2. 2. q. 87. tic. 1.

2 Consi[illegible] si mori[illegible] ibi Cy. C[illegible] condi[illegible] & in l. 1. de incol[illegible] h. 10.

a Vnius

a Vnius.] & male: quia qua ratione soluūt de vno semine, & de alio 1 soluere tenentur, siue eodem tempore, siue diuerso eiusdem anni: quia vna & eadem res diuerso iure censeri non debet. 12. q. 2. cognouimus. & ꝟ. eodem, cum in tua. & de conse. dist. 2. comperimus.

b De omnibus prædiorum.] & etiam arborum. ꝟ. ca. proxi. & de fœno, & de lana. ꝟ. eod. peruenit. ꝟ. eo. c. proxi.

c Diminutione.] i. nullius expensis deductis. ꝟ. eo. cum homines. & ꝟ. eod. cap. prox. & ꝟ. eod. ca. tua nos. Ber.

Non est.] Primo ponit exordiū. Secūdo narratio: ibi, Reuera. Tertio conclusio: ibi, Volumus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ante solutionē decimarum deducebant expēsas. Rūdet Papa, quod sicut Patres statuerunt, quod de omnibus bonis quæ fidelis homo acquirit, decimas soluere debet. ad quod etiā compellendus est: vnde præcipit, quatenus anteq̄ deducāt expensas de bonis prædictis persoluant ecclesijs quibus debentur, cum debita integritate. Nota, quod decimæ tam personales quā prædiales ꝺ omnibus bonis solui debent integraliter.

d De omnibus.] sic 16. q. 1. decimæ. & q. 7. quicunque. & c. omnes decimæ. Bernardus.

sa semina sparserint, non nisi de vnius a illorum seminum fructibus decimas illi † persoluunt: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si rem noueris taliter se habere, agricultores illos, vt de omnibus b prædiorum † fructib. decimas absque diminutione c persoluant, ecclesiastica censura compellas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Decimę prædiales soluendæ sunt, expensis non deductis.

CAP. XXII.

Non † est in potestate hominum, cum plantant arbores, vel aliqua semina terrę mandant: & infra ¶ Reuera sicut sancti patres in suis tradiderunt scripturis, de c vino, grano, fructib. arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipsa etiam militia, de venatione, & de omnibus d bonis, decimę sunt ministris ecclesię tribuendæ, ita vt qui de his eas soluere neglexerint, ecclesiastica districtione debeant percelli: e & infra. ¶ Volumus ergo & districtè præcipimus, quatenus antequam f vllas † deducatis de bonis prędictis expensas, decimas ecclesiis, ad quas pertinent, cum integritate debita persoluatis.

¶ Idem.

¶ De redditibus molendini ad ventum soluendæ sunt decimæ.

CAP. XXIII.

Ex † transmissa querela rectoris ecclesiæ de N. intelleximus: & infra. ¶ Quia fidelis homo de omnibus, quę licitè g potest acquirere, decimas erogare tenetur: Mandamus, quatenus H militem ad solutionem decimarū de his, quæ de molendino h ad ventum prouenunt, sine diminutione aliqua compellatis.

¶ Innocentius iij. Pistorień. episcopo.

¶ Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

e Percelli.] & potest etiam ecclesiastica sepultura priuari, qui decimas non restituit. ꝟ. eod. prohibemus. & qui decimam non soluit, ad decimam partem (vt dicit Aug.) reuocari meretur. 16. q. 1. decimæ. & in fame & in penuria maledictus erit, vt ea. causa, q. 1. reuertimini.

f Antequam deducatis expensas.] hoc verum est in prædialibus decimis, vt ꝟ. c. prox. & ꝟ. eod. c. tua nobis. Secus in personalibus. ꝟ. eod. cap. pastoralis.

Ex transmissa.] Primo ponit decisiā querelā. Secūdo dat iudicem ibi. Quia. vbi præmittit generalem rationem ex qua infert conclusionem: ibi, Mandamus.

¶ Casus de se patet. Et potuit esse ratio dubitandi in isto textu, quia venti non nascuntur in loco, nec videntur moueri ex Dei bñficio, ideo videbatur quod decima ex tali molendino ad ventum non esset soluenda. Sed contrarium dicitur, quia & mare & venti obediunt Deo. Math 8. cap. Item quia terra in qua est tale molendinū, subiacet oneri decimarum vnde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus si coleretur, ita debet cōsequi de reditibus ædificij ibi constructi, per hoc c. & ca. commissum. ꝟ. eo. Abb. Sic.

[Gl. seq. teci. per q. an de illicitè acquisitis soluenda sit decima. argu. quod non à contrario huius literæ alleg. etiam canones tres auctoritates & vnam legem ad contrarium alleg. tres leges & vnam auctoritatem ponit opi. Demum soluit distinguendo.

g Licite.] ergo videt quod de illicitè acquisitis 2 non tenetur decimam soluere. arg. 1. q. 1. non est putāda. vbi de hoc. & sic meretrix ꝺ meretricio suo decimam soluere nō debet: iuxta illud, nō accipias mercedē prostibuli. & Esaias: Nō accipias mercedē meretricis nec pretiū sanguinis. & illud: Honorabis dām Deum tuū de tuis iustis laborib⁹, vt in cap. nō est putāda, & illicite acquisita nō sunt in bonis nostris. ff. pro socio, cum duobus. §. vlti. Arg. contra, quod meretrix debet decimā soluere, quia non turpiter accipit. ff. de condict. ob turp. cau sam. idē & fi. §. quoties. præterea delictum nō præstat immunitatem. ff. de interdi. & releg. & relegatorum. §. vlti. Crimi nosum enim non dignitas, sed pœna dēt comitari. C. de Decu. ne quis. lib. 10. & illud Euāgelij: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. vt 14. q. 5. qui habetis. & §. sequē. Quidam dicūt, quod de nullo illicitè acquisito potest fieri eleemosyna, vel etiā decima solui. Et sic nec meretrix, nec aleator, nec simoniacus, nec histrio pōt facere eleemosynam, vel decimam dare de tali lucro, propter priora iura. argu. ex hac littera. Alij dicunt, (quod verius credo) quod de illicite acquisitis potest fieri eleemosyna, & dari decima, si de illis non competat repetitio, & dñium transferatur: & si meretrix, histrio, simoniacus, & qui de mammona iniquitatis viuunt, idest per solicitudinem temporalem aliqua acquirunt, decimam dare, & eleemosynam facere possunt: & de eo quod extorquetur ratione officij. 14. q. 5. non sane. quia in his dñium transfertur, & non competit repetitio, sacerdos tamen non debet recipere decimam à meretrice: ne videatur ei impunitatē præstare, sicut quandoque oblationes 3 aliquorum respuuntur ratione criminis. 60. dist. oblationes. 17. q. 4. miror. Aliàs si dñium non transfertur, aut si transferē & competat repetitio, non potest inde fieri eleemosyna, vel dari decima, cum non sit illius: 4 quia aliena non potest aliquis concedere præter dñi voluntatem. ꝟ. eo. tua nobis. vt in vsuris, & in simonia. ꝟ. de iureiu. debitores. & ꝟ. de simo. de hoc. & c. veniens. in furto, & rapina. Decimæ autem quæ dantur ratione prædiorum, iustè accipiūtur ab ecclesia, & a quocunque etiam inuasore, ex quo non dantur ratione personæ: ecclesia enim suum recipit.

h De molendino.] ꝟ. eod. peruenit. & ꝟ. eo. pastoralis.

Marginalia: 2 De materia huius gl. vide oīne B. Thomā 2. 2. q. 87. ar. 2. ad 2. arg. & Sotū lib. 9. de iust. & iu. q. 3. ar. 3. Adde Cyn. in l. 2. C. de cōd. ob turp. cām. & Iasonem & Pau. Castr. in l. 4. §. sed quod meretri ci. ff. de cond. ob turpē cām. — † Dictio vllas, deest in oībus antiqs codicibus. — † Cap. 7. eo. ti. 2. cōpil. Vide concil. Trid. ses. 25. de reform. c. 12. & conci. Mariscōnen se. 2. c. 5. ad B. Thomā, 2. 2. q. 87. art. 2. — 3 Vide B. Thom. 2. 2. q. 86. arti. 3. vbi latè de hoc. — 4 vide l. falsus. in princ. & ibi Bal. ff. de fur. & in l. 1. C. de cō di. ob tur. ca. — Left margin fragments: onem es a. Tho. co p. catato. — p. 4. eo. 2. cōpi. B. Tho ... fessio. ... cimas.

A Nobis.] Primò ponit decisũ exordium. Secundo ratio generalis: ibi, Cum igitur. Tertio solutio: ibi, Fraternitati. Quarto exceptio: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Nobilis aliqs locat aliqñ possessiones suas ad firmam: locator de parte sua decimas non soluebat: quæritur quid iuris? Rñdet Papa, ꝙ cũ quilibet decimas soluere teneat, & dantes & recipiētes possessiones ad firmã, decimas soluere tenent: nisi ostēdere possint quare ab huiusmodi sint immunes.

a Quilibet.] laic⁹: indistinctè nulla tēporis pscriptione obstante. ĩ. de pscripti. causam quę. clerici verò secũdum quod dicitur. ĩ. eo. nouum.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

b Exemptus.] cum enim decimæ sint tributa egentium aīarum, & eas in signũ vniuersalis dñij sibi retinuerit. 16. q. 1. decimę. & ĩ eo. tua nobis. & quæ debentur diuina cõstitutione. ĩ. eo. tua. quõo potest Papa cõcedere priuilegium de non dandis decimis ꝯ præceptum diuinæ legis, ꝯ quam dispensare nõ potest: imò vsque ad animam & sanguinē debet defendere. 25. q. 1. sunt quidam. & 5. dist. i prin. & 8. di. quæ ꝯ mores? Dic ꝙ non dat alicui priuilegium de non dandis decimis: sed concedit ei administrationem decimarum, vt inde suscipiat sustentationem, & residuum conuertat in vsus pauperum: tali modo concedit monachis: sic posset etiam laici concedere. Vel dic ꝙ ꝯ ius naturale dispensare potest remittẽdo decimas alicui specialiter, non tamen constitutionem posset facere, quę omnino tolleret illud pceptum: quia ius naturale immutabiliter permanet. 5. distin. in princ. verum est in simul, sed non in indiuiduis: non potest omnino tolli, sed potest in quibusdam remitti: sicut illud ius naturale, ꝙ homines ab initio sint liberi. in Auth. qui mo. nat. effi. legi. §. si quis verò. versi. postea verò. coll. 6. immutatum est in quibusdam, sed non in omnibus; hoc enim fuit impossibile ꝙ omnes essent serui propter naturam correlatiuorum.

c Recipientibus.] sic ĩ. eo. tua nobis.

d Ostendat.] puta, priuilegium exemptionis à præstatione decimarum; vel nisi haberet decimas illas in feudum ab antiquo: tunc dominus illas retinet si bñ licet hodie non possint dari in feudum, vt dixi ĩ. e. cap. quamuis.

† Cap. 1. eo. tit. i 3. cõpi. Et de materia textus & glo. vide Couarruuiã li. 1. varia. resolu. c. 17. Guidonẽ Papæ decisio. 266. & decisione 284. adde Syluestrũ i sum. verbo, decima. §. 5.

† Quid hoc sit, dixi ĩ. hoc tit. c. dilecti.

† Cap. 4. eo. tit. in 4. cõp. Vide hic p alijs Hosti. & Oldradũ consil. 109.

† al. in: de spiritualib⁹ rebus.

r De hoc articulo vide omnino Syluest. in sũma verbo, decima. § 9. adde decisionẽ Capellę Tolosanæ. 140.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cum igitur quilibet a decimas soluere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exẽptus: b Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod à dantibus & recipientibus c possessiones ad firmam, † de fructib. quos percipiunt decimæ sunt soluendę. Nisi ab eis ostendatur, d quare ab huiusmodi sint immunes.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo.

Imperialis concessio sub quacunque forma, à solutione decimarum eximere non potest.

CAP. XXV.

T Va: † & infra. ¶ Porrò cum laicis nulla e sit de † spiritualibus cõcedendi vel dispẽsãdi facultas: Imperialis concessio quantumcũque generaliter f fiat, neminem potest a solutione decimarũ eximere, quæ diuina g constitutione debentur.

Decimę noualium non pertinent ad laicũ, qui decimas habet in feudum. hoc dicit.

¶ Nec occasione decimationis antiquę (licet in feudum decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualium vsurpandæ: cum in talibus non sit extendenda licentia, h sed potius restringenda. †

¶ Idem eidem.

Sine deductione seminis & sumptuum debent dominus & colonus decimam soluere, & non cui voluerint ecclesiæ vel pauperibus, sed ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.

CAP. XXIIII.

ij T Va † nobis fraternitas intimauit, quod

10

TVa.] Duo sunt dicta, vt in rubro. Secundũ ibi, Nec occasione. Abb. Sic.

CASVS. Imperator concedit alicui possessiones aliquas liberas & immunes ab aliquo onere, & sine præstatione decimarum quæritur an talis concessio liberet à præstatione decimarum? Rñdet Papa ꝙ laicis de spiritualibus nulla est disponendi attributa potestas, & ideo quantumcunq; Imperialis concessio generaliter fiat, neminem potest eximere à solutione decimarum, quæ diuina institutione debentur. Secundo dicitur: alicui laico decimæ alicuius loci sunt in feudum concessæ: surgunt in eodem loco noualia, quæritur vtrum laicus ille habere dēat decimas noualiũ? Rñdet Papa, licet decimę sint laico in feudũ cõcessę, nõ tñ sũt ea occasione ab eodē decimę noualiũ vsurpãdæ qa in talibus non est licentia extendenda, sed potius restringēda. Nota, ꝙ laici qualitercũque sint præminentes, de spiritualibus disponendi non habent potestatem. Itē cui cõcessum est qđ est maius, non tamē conceditur quod est minus.

[Gl. seq. ponit tres casus in quibus laicus. &c.]

e De spiritualib⁹.] nec de temporalibus etiam si ad commodum ecclesiarum respiciat. 96. dist. bene quidem. & ĩ. de ind. decernimus. In c̃ sibi tñ laici potestatē habent super clerici de licētia ecclesię. ĩ. de fal. ad falsariorũ ĩ clerico deposito incorrigibili. supra de iud. cum non ab homine. Item vbi schisma faciunt, cum nõ possint corrigi p ecclesiã. 2 17 distin. nec licuit. 23. q. 5. de Liguribus. & ĩ. de senten. excommu. vt famæ. Tanc.

f Generaliter.] puta, cum dicit: Concedimus cum omni honore & districtu tibi possessiones tales. & sine aliquo onere, vel grauamine: per talem concessionem non concedit decimas, etiam si specialiter decimas concederet: quia ipsas de iure nõ posset concedere: ergo ipsas nõ potest alicui concedere. ĩ. eo. dudum. quia lex humana non est supra legem Dei, sed subtus. 10. dist. cap. Imperatorum.

g Diuina constitutione.] quasi ex debito. supra eo. parochianos. & infra. cap. prox. quia debent esse cibus in domo Domini. 16. quęst. 1. reuertimini. & q. 3. §. potest. ver. item decimæ Deo mandante. & q. 7. primum. & sunt tributa egentium animarum, vt ea. causa. q. 1. decimę.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

h Extendenda licentia.] hoc dicit quia laici sine peccato decimas possidere non possunt. 16 q. 1. cap. vlt. & ĩ. eod. prohibemus & ĩ. eod. quamuis. Et ideo licentia ista non potest extendi ad noualia. Argu. contra ĩ. eo. ex parte: vbi soluitur. simile ĩ. de rescri. nonnulli quia odia sunt restringenda, & fauor ampliandus. ff. de lib. & posthu. cum quidam.

TVa nobis.] Diuiditur. Primo ponit tres machinationes. Secundo ad eas respondet: ibi, Verum. tertio concludit: ibi, Quoniam. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam laici dicebant, ꝙ semē & sumptus qui

† Vide decisionẽ Capellę Tolosanæ 140.

† Vide dicta c. tel ff. de lib. posthu.

† Cap. 14 tit. in 3 c. Vide q moratur

1 Etiam † ĩ. de decimis periculis terra & quæ q̃stionem hic an detineri possit ad liter Spec. & quæ subiti de in re no lo

qui fiunt in agricultura, sunt primitus deducendi, & de residuo decima persoluenda. Alij verò erant, qui de portione fructũ, quam recipiunt à colonis, partẽ decimę separabant, & eam assignabant capitulis suis, vel alijs ecclesiis, vel pauperibus vel in alios vsus pro sua voluntate distribuebant. Alij sunt qui vitam clericorũ tanq̃ malã vel pessimã detestantur: & ob hoc decimas si bi subtrahũt: episcopus dioecesis significauit ho dño Papæ. Rñdet Papa, ꝙ si isti ad Deũ à quo omnia bona procedunt, respectum haberẽt, ius ecclesiasticũ taliter nõ diminuerent, nec decimas egentiũ aiarum detinerẽt: & primo soluit primũ dictũ prędictũ, quasi p locũ à minori: Deus cuius est terra, non debet esse deterioris conditionis q̃ dominus tẽporalis, qui terram suam alij tradit excolendã, & partem suam integraliter recipit à colono sine aliqua deductione expensarũ: ergo multò fortius decimæ, quas dñs sibi retinuit i signum vlis dñij, sine deductiõe aliqua expensarũ clericis procul dubio sunt soluẽdæ: & si laici moniti eas soluere noluerit, ecclesiastica censura sunt cogendi. Scdo rñdet ad scdm dictũ prædictorũ: sicut colonus de parte fructuũ, quæ sibi remanet rõne culturę, sine diminutione decimã soluere tenetur: sic & dñs de portione, quã recipit à colono. Tertio rñdet ad vltimũ dictum: q̃uis clerici mali sint, prætextu eorum malitiæ, ecclesiis aliis q̃ his quibus de iure tenentur, non sunt soluendæ: quia non licet alicui concedere aliena præter dñi voluntatem. In fine mandat episcopo, quatenus appellatione remota compellat omnes, ad decimas persoluendas clericis & ecclesię suæ diœcesis, quibus exhibere tenentur tam ratione personarum q̃ etiam prædiorum.] Nota decimas prædiales, sine deductione expensarum soluendas. Item decimæ dantur clericis pro cultu diuino. Item nulli licet concedere aliena præter domini voluntatẽ: quia propter hoc non remittitur debitum, sed augetur.

[Glos. seq. ponit tres op. mediam approbat, & ponit obstaculum.]

a Tributa.] ut 16. q. 1. decimæ. sed impropriè dicũtur tributa, quia in tributis non admittitur appellatio, ut 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. & §. quoties. sed super decimis bene admittitur: a sicut in alijs causis vbicunque aliquis grauatur. ĩ. de app. vt debitus. Item in tributis non currit præscriptio. 16. q. 3. placuit. §. potest, ver. ad hoc ecclesia. sed in decimis bene currit. ĩ. de præscr. de quarta. & c. ad aures. Sed qua actione petuntur decimę? Dixit Io. ꝙ petuntur per actionẽ confessoriam, quia ius pręstandi decimas est quędã seruitus. Vel potest dici, ꝙ petunt rei vendicatione. 16. q. 1. moderamine. & c. reuertimini. Ecclesia .n. dr̃ habere dñiũ decimarũ, licet nondũ habuit possessionẽ, vt quidã dicunt: & satis rõnabile est. Sed verius est, ꝙ in hoc cõsistit priuilegiũ ecclesiæ, vt re nõdũ tradita ipa facta sit dña ar. de cõsuetudine, ex litteris. & C. d̃ sacrosan. eccl. vt inter diuinum. & sic C. arbi. tute. l. 3. & C. d̃ rei vẽ. si vt ꝓponis. vbi hoc priuilegium obtinet in minore, & in milite. Nec obstat, q̃d dr̃. ff. de pollicit. l. 2. in fi. vbi dr̃, ꝙ nisi decima sit segregata ab aliis, nõ desinit esse in bonis prioris dñi: sed aliud est cũ decima debẽ ex voto, vt ibi aliud cũ debẽ de iure, vt hic. vl̃ petũt condictione ex canone. 16. q. 1. decimę & c. reuertimini. & arg. ff. de cõdictione ex lege. l. vnica.

quidam laici decimas † ecclesijs & clericis tuis, peruersis machinationibus subtrahere moliũtur Quidam enim ex eis semen & sumptus, qui fiũt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendẽdam decimam asseuerãt. Alij verò de portione fructuum quam a colonis accipiũt, partem decimæ separantes, eam capellis suis, aut aliis clericis, aut etiam pauperibus conferũt, vel in vsus alios pro sua volũtate conuertunt. Nonnulli etiam vitam clericorũ tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere nõ verentur: & inf. ¶ Verum si ad Deum (a quo cuncta bona procedunt) assertores huiusmodi, debitum respectum haberent, ius ecclesiasticũ diminuere non contẽderent, nec decimas (quæ tributa a sunt egentiũ animarum) præsumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, deterioris b conditionis esse non debeat, quam dominus temporalis, cuius statutum c de terris, quas exhibet aliis excolẽdas, nõ quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessario cum integritate persoluitur: nimis profectò videtur iniquũ, † si decimæ, quas Deus in signum vniuersalis dominii sibi reddi p̃cipit, suas esse d decimas & primitias asseuerans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude diminui valeant: cum Deo debita sit solutio decimarum, intãtum, vt ad eas clericis exhibendas, quib. eas ipse pro suo cultu cõcessit, laici si moniti reddere † noluerint, ecclesiastica sũt † districtione † cogendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ: sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ: sic & dñs e de portione, quam percepit ratione terrę, decimam reddere sine diminutione te

b Deterioris.] immo melioris: qa plus punire, & plus bene facere potest. C. de modo mul. eos. 11. q. 3. qui resistit.

c Statutum.] 1 id est, pars conuenta, siue pensio.

d Suas esse] 16. q. 1. reuertimini.

[Gl. seq. q̃rit, & dubiũ aperit, & soluit.]

e Sic & dominus.] hoc intellige cũ recipit partẽ suã ante solutionem decimarũ: secus si post: quia tunc illa iam decimata est: & hoc verum est, cum dñs aliquotam partem, puta tertiã, vel quartã, vel etiam medietatem percipit tunc .n. vterque & colonus & dñs tenetur soluere decimam de parte sua: sic ĩ. eo. à nobis. Si verò certam partem, puta, duos corbes, vel tres tñ colonus reddat dño, quantumcunque percipiat ille colonus, tunc dñs de illis tenetur soluere decimas: quia pars illa nõ est decimata, neque diminuta, licet de decimato aceruo descendat. Sed illud quæri potest, cui danda sit decima de illis tribus vel duobus corbibus: Illi ecclesiæ in 1 cuius territorio sita est illa terra? Non, quia iam percepit decimam totius a colono, & est § illam regulã: Bona fides nõ patitur, vt bis idẽ exigat. ff. de reg. iur. bona fides Parochiali ecclesiæ nõ debet dari: quia nõ est decima personalis. Satis põt dici, ꝙ debet dari rõne prædiorum. licet descẽderit à decimato aceruo. sicut si aliquis donet alicui hunc corbẽ decimarum: ille .n. tenetur soluere decimã, quia exlucro habet. colonus verò ille qui duos corbes tãtum, vel tres sol-

a recentibus impressis ita de cimas ecclesiæ à clericis, &c. sed antiquis exemplari- Gregorepositũ ... est im ... sũ, quã ... vné a ... de Hostiis.

Et ob id nõ deductis expẽsis persolui debẽt, vt in fine capitis concludit & vide Nauarrũ in manuali Confessariorum, cap. 21. titu. de tertio præcepto ecclesiæ.

† soluere

† sint

† Vide concilium Tridentinũ sessione 25. de reform. c. 12. adde conciliũ Matisconense. 2. c. 5. & synodum Ticinensem, §. in sacris.

1 Hæc glossula Hostiẽsis est, non Bernardi.

hoc ar... o vide ... p Hẽ ... Boich ... ne di... ...

tres solus tanto minus pōt soluere parochiali ecclesiæ de toto aceruo, vt vi̅ arg. opt.]. eo. cum non sit. in fi. & istud æquius 1 vi̅ t̄n ecclesia potest conuenire possessorem siue suo, siue alieno noie sit in possessione: siue ēt sit creditor. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de vsufr. hactenus. decima. n. tanq̄ onus sequit possessorem, q̄a res transit cū one re suo.]. eo. cum non sit.]. de pign. ex litte ris nec etiā pactū tue tur possessorem.]. de pact. plerique. ff. de pact. inter debitorē.

[Glos. seq q̄rit, ar. negatiuè, soluit ꝯtiū

a Prætextu verò ne quitiæ.] hoc ideo di cit, q̄a decimę poti⁹ dant intuitu ecclesię q̄ psonæ. Sed nunq̄d teneor dare decimas psonales ei, quē scio esse simoniacū, cū ip se sit suspēsus, 32. di. c. p̄ter hoc. §. verum? Decimę dantur rōne diuini obsequij, vt hic dr̄, s. in ver. quib⁹ eas pro suo cultu cō cessit. &]. eo. nouū. & 16. q. 1. quæstio. Itē quia ordine non dēnt ab eo. tē. i; i.]. de simo. ꝑ tuas. Dico q̄ decimę sunt dādæ illi; nā & Iudæus præ stat personales decimas quasdā q̄sque, sed non cēs, licet nō ratione cēunt obse quij, & prædiales.]. de viu quanto. 10. &]. eo. de terris. & per quādam decr. q̄ est I antiqua compilat. a eo. t. ad audiētiam.

1 Et iustius s̄m Hostien sem, qui ēt hic no. q̄ di xi secūdum eum]. eod. cum sint. Io. And.

† Vide hic Henricum Boich

† sanctę Co lumbanæ sancti Co lumbani.

a Hanc decretalem habes in 2. cō pilat. cap. 8. quam Raymundus omisit in hac collectione.

3 Idem con cilū Tridē. loco proxime citato.

netur. Prætextu a verò nequitiæ clericorum, ne queunt eas (nisi quib. ex mādato diuino debētur) pro suo arbitrio erogare: cum nulli sit licitum, aliena b cuiquam concedere, p̄ter Domini volūtatem c & infra. ¶ Quoniam igitur pati nolum⁹ vt ecclesiarum & clericorum iura præsumptione qualibet minuantur: Mādamus, quatenus omnes qui ratione personarum, aut etiam prædiorum decimas ecclesiis et clericis tuæ diœcesis exhibere tenētur, ad eas cum integritate reddēdas appellatione † remota compellas. d

¶ Idem Abbati sanctę † Columbæ Senoñ.

¶ *Priuilegium super decimis non soluendis ecclesiastica persona concessum, non alia comprehendit h. d secundum intellectum, qui placet Panormitano.*

e Cōcedit.] sic 12. q. 1. præcipimus. & 16. q. 2. visis. 95. dist. illud. & ff. de reg. iur. non debet. 4.]. de do. post di uor. restit. per v. ltras. Et e conuerso, cui interdicitur minus, & maius prohibitum esse vi̅.]. de sent. excō. cum illorū ... arg. 74. dist. gesta. & ff de senat. qui indignus. & ff. de ser. expor. cui pacto. Item est arg. q̄ bñficia largè sunt interpretanda.]. de verb. signif. olim]. de dona. cū dilecti. in fi. ff. de costi prin. l. vl. arg].]. eod. tua. Sed ibi donatio decimarū laico facta, odiosa est, cum peccato. & ideò nō est extendenda licētia, sed est restringenda, vt ibi dr̄.

f Concessum.] arg.].]. eo. cum contingat. sed soluitur ibi.

CAP. XXVII.

EX † parte tua: & infra.

¶ Cum tibi quod maius est, e concessum, vt videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias: de nouualibus eas exigere satis potes: quia vbi maius cō ceditur, f minus concessum esse videtur.

Idem Helieñ episcopo.

¶ *Negotiator de lucro decimam soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensa verò, quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus soluitur decima etiā non deductis expensis factis pro re restauranda*

CAP. XXVIII.

PAstoralis † officij: & infra. ¶ Explicari postulasti, vtrū quis possit de molendinis g & piscarijs necessarias h expēsas

PAstoralis.] Due sunt partes: Prima cōsultatio. Sc̄da r̄nsio: ibi, Ad quod. Et hæc subdiuiditur, q̄a primo tractat de expensis negotiationis. Sc̄do de expēsis, q̄ fiunt pro fructibus hādis. Tertio de his, quæ fiunt pro re restauranda S. da ibi, Expensis. Tertia i i, Nec. Abbas Siculus. CASVS. Aliquis habens molēdinum, & piscarias suas facit ibi expēsas necessarias ad cōseruationē ipsarum rerū: q̄rebat ep̄s Helie. vtrū expensæ istæ necessariæ sint deducēdæ de fructibus illarum rerum, anteq̄ decimæ persoluantur, sicut q̄ in negotiatione deducuntur? Anteq̄ Papa huic quæstioni respondeat, ostendit, quid iuris sit de illis expensis, quæ fiunt circa res emptas de pecunia decimata causa negotiationis: Et dicit, quod illæ expensæ, quæ fiunt in rebus illis, debent deduci cum res illę venduntur, & de residuo quasi de lucro decima est persoluenda: Sed expensæ, quæ fiunt pro percipiēdis fructibus illarum rerum, non sunt deducendæ, quamuis factæ sint illæ expensæ de pecunia decimata, quia fructus illi sunt illorum, qui faciunt impensas salua decima, & fructus illi non possunt alienari sine onere decimarum. Deinde r̄ndet ad quæstionem propositam dicens, q̄ expensæ, quæ fiunt pro restauratione molendinorum, seu piscariarum, & aliarum rerum, non sunt deducendæ de prouentibus decimandis, quia res illæ sic restauratę remanent penes dominos. Bernardus.

Nota, quod expensæ quæ fiunt in negotiatione deducuntur ante solutionem decimarum. Item res semper remanet cum onere suo obligata. Item deducuntur expensæ, quę fiunt pro fructibus percipiendis, vel rebus restaurandis.

g De molendinis, & piscarijs.] permanentibus non emptis causa mercimonij. Bern.

h Necessarias.] necessariæ dicuntur impensæ sine quibus res fit deterior. ff. de impen. in reb. dotal. fact. l. quib. impensæ. & l. quod dicitur. & ff. de verb. sign. impensæ. Bernardus.

b Aliena.] idest, ecclesiastica. 16. q. 1. in canonibus. & 12. q. 3. placuit. & 12. q. 1. expedit. Sæcularia verò potest princeps concedere alij. C. de quadri. præscript. per totum. excipe creditorem. ff. de acquir. re. dom. non est nouum. & in alio casu 19. q. 3. si qua mulier. Vinc.

c Domini volunt. tem.] quia non remittitur propter hoc debitum, sed augetur. s. de iureiur. eam te.

d Compellas.] ex cōmunicari 3 debent qui decimas admoniti non soluunt.]. eo. cap. & 32. di. præter hoc. & bannum dñi Papæ componat. 16. q. 1. statuimus. Bern.

EX parte.] primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio, ibi, Cum tibi. Abbas Siculus. CASVS. Abbas S. Columbæ Senoñ impetrauit priuilegium, vt decimas de labore terræ parochiarum suarum cum integritate perciperet: post impetratū priuilegium surrexerunt ibi noualia: quæsiuit Abbas, vtrum deberet percipere decimas noualium auctoritate priuilegij sibi concessi: Respondet Papa, q̄ cum sit ei concessum quod maius est, videlicet, ut possit percipere decimas de labore terræ parochiarum suarum percipere potest & quod minus est: quia vbi maius conceditur, & minus concessum uidetur. Nota q̄ priuilegium trahitur ad res futuras, & res consecutiuras. Item priuilegium large interpretari debet in hoc casu. Item cui conceditur maius, & minus concessum esse videtur.

[Gl. seq. allegat quinque cōtor. & quattuor ad casum fauentium arg. alleg. ria iuta signat cōtrariū, & soluit.]

4 Sed cui pact... eft ... te. io ...

† Cap... pilat... Et ... traita ... Iason ... ff. de ... etc.

† Cap... pilat... Etiā ... in ... mini... stio. 1.

5 Hic ... Bern... in ... expl... repen...

deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum: [a] Ad qđ respódemus, qđ licet circa res acq[ui]sitas [b] vel factas de pecunia decimata, cũ ipsæ vendunt, credamus deducẽdas [c] expẽsas, [d] & de residuo quasi de lucro [e] decimas persoluendas, vt si vendat domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces: [f] Expensas tñ, quæ fiunt pro fructib. percipiendis, ex illis, de quib[us] fructus ꝓueniũt, non credimus deducendas [g] ẽt si fuerint decimatæ: [h] qm̃ [i] salua decima, fructus efficiũtur eorum, qui faciunt ipsas expensas. Fructus autẽ ipsos † alienari posse nõ credimus, nisi cum onere [k] decimarum. ¶ Nec pro restaurãdo [l] detrimẽto quarumlibet rerũ ex quibus decimæ persoluuntur, credimus [m] deducendas expensas, de prouentibus decimandis: [n] quia penes dominum res permanent restauratæ, vt si pars aliqua moriatur armenti, deterioret vinea, portio mercis [o] depereat, vel totus clibanus destruat. [p]

¶ Idem.

¶ *Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.*

CAP. XXIX.

CVm † cõtingat interdũ in tua diœcesi; & infra. Cum in quibusdã parochijs, ad quasdam ecclesias vel personas ecclesiasticas, ab antiquo [q] pertineat perceptio decimarũ, & de nouo fiant noualia in eisdem, quæris à nobis ad quem huiusmodi noualiũ decima incipiat pertinere? Vnde inq[uisi]tioni tuę taliter respõdemus, quod cum perceptio decimarũ ad parochiales ecclesias de iure [r] com-

a Concessum.] non iure scripto, sed tantummodò hic inuenitur, & non alias: sed consuetudine approbata, vel ratione, quæ est optima legum interpres, sup. de consue. cum dilectus. Bern.

b Acquisitas.] vel factas causa mercimonij. Ber.

[Gl. seq. reci. per q. exquirentem rõnem, & duplicem reddit.]

c Deducẽdas.] hæc est ratio quare deducunt expensæ de mercimonijs, & non de fructibus & redditibus aliarum rerum, quia in negotiatione operatur manus hominis, sed in alijs ꝓcipuè operatur manus Dei. argu. 56. dist. nasci. ĩ. eo. non est, & ĩ. eo. cũ non sit, hanc rõnem assignat Vinc. 1 Et tu adde aliam, ne bis eadem res decimaretur. quia tunc sunt decimę personales. Laur.

d Expensis.] factas in eundo & redeundo & negotiando, & faciendo meliorem.

[Gloss. seq. not. de omni quod acquirit gratuito titulo, decimam deberi, &c.]

e Quasi de lucro.] ex hoc vr̃ ꝙ de oĩ eo quod peruenit ad aliquẽ gratuito titulo, decima sit soluenda: sic ergo hæres, legatarius, donatarius de hęreditate, legato, & donato dẽt soluere decimam, quia de omni licitè acquisito decimæ sunt soluendæ, ĩ. eod. ex transmissa. & arg. 16. q. 1. decimæ, & q. 7. c. 3. Super hoc dicas, quòd filius hæres hæreditate decimã soluere non debet: quia vna persona reputatur cum patre, C. de impub. & alijs substi. si quis duobus. §. vlt. & Insti. de inuti. stip. §. ei qui. & 35. q. 3. c. contra dicimus. ¶ hac auctoritate, & quia de iure naturæ sibi debita est vnde viuente patre dñs est. Instit. de hære. quali. & diffe. §. sed sui quidem, & sola administratio deest ei. ff. de liber. & posthum. in suis. Quidam dicũt, ꝙ extraneus hæres, donatarius, legatarius (quia totum est ei lucrum) decimam dare debet. Alij dñt, & melius, ꝙ de immobilibus non tenetur quis soluere decimam, quia res ad quemlibet possessorem transit cum onere suo, vt inf. eod. cum non sit, quoniam cum Deus alienam terram dedit filijs Israel, tantum de fructibus sibi dare decimas mandauit, & si de possessionibus decima daretur, cito possessiones deuoluerentur ad ecclesias. Sed nunquid doctor de collecta, & aduocatus de aduocatione mercenarius de mercede tenentur soluere decimam? vt i[n]fra, 16. quæstio. 1. decimæ.

f Merces.] emptę causa matrimonij de pecunia decimata. Bern.

g Deducendas.] quia tunc intelliguntur esse prædiales decimæ. 3 Bern.

h Decimatæ.] etiam si possessiones illæ sint emptæ de pecunia decimata, vel sic etiam si expensæ illæ sint factæ de pecunia decimata, qđ melius videtur. Bern.

i Quoniam.] istud, qm̃, potius illatiuè quàm causatiuè ponitur secundum Vinceñ. vel propriè, & melius.

K Nisi cũ onere.] nota ꝙ res transit cũ onere suo. 16. q. 1. si quis laicus, ff. de contrah. empt. alienatio. 4 ĩ. eod. cum nõ sit. ŝ. de pign. ex litteris circa finem. Bern.

4 Vide in c. ex litteri. su per glo. vlti. Io. And.

l Nec pro restaurãdo.] hic rñdet quæstioni propositæ.

m Credimus deducendas.] hoc speciale est in decimis, ꝙ nõ deducuntur expensæ pro fructibus colligẽdis: vel etiam pro cõseruatione alicuius rei: aliàs etiam malæ fidei possessor deducit sumptus necessarios, ff. de peti. hære. l. à domino. §. vlt. & ŝ. de in integr. restit. requisiuit, ff. de solut. fructus. lo.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Et vide omnino Couar. tuui li. 1. varia. resol. c. 17. circa finem.

n Decimãdis.] sed si emissem ad hoc vt venderem, & antequam rem illam vẽdam, fecissem sumptus pro illa conseruanda, benè deducerẽ sumptus.

o Mercis.] mercis appellatio ꝓpriè ad res pertinet mobiles, ff. de verb. signi. mercis appellatio.

p Destruat.] si aliquid expendit necessario ad illius cõseruationẽ, illud nõ deducit, vt dictũ est ŝ.

CVm cõtingat.] Diuiditur: quia primò ponitur quæstio. Secundò responsio. Secunda pars ibi, Vnde. Abb. Sic.

CASVS. In quibusdam parochijs quædam ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ ab antiquo perceperunt decimas: de nouo fiunt noualia in parochijs illis; quæritur ad quem decima istorum noualium incipiat pertinere? Respondet Papa, quòd cum perceptio decimarum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias, decimæ noualium, quæ fiunt in parochijs earundem, ad ipsas pertinere noscuntur, nisi illi, qui antiquas decimas percipiunt, causam rationabilem ostenderint, per quã decimæ noualium ad eos debeant pertinere. No. quòd de iure communi decimæ pertinent ad parochiales ecclesias. Item vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius. Item qui præscribit in vno capitulo, non præscribit in alio.

q Ab antiquo.] fortè ex præscriptione, ĩ. de præscrip. ad aures.

[Gl. seq. not. quòd de iure, &c. alle. duas concor. Demum duo contraria, & vni dupliciter, alteri tripliciter respondet.]

r De iure cõi.] patet hic expressè, ꝙ decimæ de iure cõi pertinent ad parochiales ecclesias 16. q. 1. statuimus.

muni pertineat, decimæ noualium [a] quæ fiunt in parochijs earundem, ad ipsas proculdubio pertinere noscunt: nisi ab his qui aliàs percipiũt † decimas, rationabilis [b] causa ostendatur, † per quã appareat noualium ad eos decimas pertinere.

¶ Idem episcopo Beluaceñ.

¶ *Decima omnium fructuum prædij debetur ei, qui decimas ibi præscripsit, sed ad aliud prædium præscriptio nõ extenditur.*

CAP. XXX.

CVm † in tua dięcesi quædam monasteria, & cõuentuales ecclesiæ, in multis parochijs maiores decimas percipiãt & minutas, [c] de quibusdam fructib. annuatim perceptis nõ fuerũt decimę persolutæ; & infra. ¶ Rñdemus, quod si fructus prædicti de illa terra proueniunt, de qua monasteria, vel conuentuales ecclesiæ, aliquos percipiebant rõne decimarum prouentus: eis proculdubio decimæ fructuum debẽtur eorum: cũ ipsis terra illa ab antiquo [d] fuerit decimalis, & non debeat vna eadẽque ecclesia † diuerso iure cẽseri; [e] alioquin parochialibus ecclesijs exsoluantur, ad quas de iure communi spectat † perceptio decimarum.

¶ Idẽ Vesprimeñ. † episcopo.

¶ *Laici ecclesias, vel decimas donare non possunt etiã si sunt reges: nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi.*

CAP. XXXI.

DVdũ aduersus fratres Hierosolymitani Hospitalis sancti Stephani, te proponente in

tuimus, & c. de decimis, & c. si quis laicus. ergo nõ spectant ad epm. vnde in decimis parochialium ecclesiarũ non dẽt eps aliq̃ hr̃e portionem. Nam capitula quæ dant episcopo partẽ decimarũ, loquunt de decimis episcopalis ecclesiæ. Sed ꝯ. s. eo. qm̃. vbi dr̃, quòd eps põt retinere partẽ suam de noualibus, quæ surgunt in parochia alicuius ecclesiæ, ĩ. e. dudũ. vbi eps petit decimas i diœcesi sua positas fundata intẽtione sua de iure cõi, & ita non pertinẽt de iure cõi ad parochiales ecclesias, qa ibi obtinet eps. Dicas ꝙ de iure cõi tm̃ baptismalibus [1] ecclesijs decimæ debẽt dari. 16. q. 1. de decimis, prout no. Hugo ibi. & c. statuimus. Quid ergo rñdebis illi decretali, qm̃? Dicas ꝙ illa intelligitur ꝑ istã, vel potius loquit ſm cõsuetudinẽ loci, & illa, dudũ. ĩ. eo. põt intelligi de decimis in parochia epi positis: quia illæ pertinẽt ad eundẽ iure cõi, & de illis dẽt facere quattuor partes. 12. q. 2. quattuor. & c. Vulteranę: & c. vobis concesso. Vel illę decimæ quas petebat eps Brixieñ. ad nullum pertinebant: quia nõ erant in parochia alicuius ecclesiæ parochialis, vnde ad epm de iure cõi pertinebant: qa decimæ in potestate episcopi sunt, 17. q. 1. in sacris, & s. e. qm̃. Vel dic quòd illa decre. dudum. loquitur de consuetudine, vt ibi notatur in fi. illius glo. quæ incipit, sic.

a Noualium.] hic ad alium pertinent noualia, & ad alium decimæ. Vnde signatur ꝯ. s. eo ex parte M. illud intelligitur cũ aliquis obtinet decimas per priuilegiũ: in quo casu debet habere noualia: quia ex quo eis concessæ fuerũt decimæ simpliciter, & noualia, quę postea ibi surgunt, ĩ. de priuile. quia circa. Nam verbo generali simpliciter posito significabit decimas præsentis temporis & futuri. ff. de seruit. vrb. prædio. si seruitus, & C. quæ res pigno. obl. pos. l. vlt. & 19. dist. si Romanorum. Sed hic loquitur cum hẽt decimas ex præscriptione: quia per hoc non præscribit noualia: & sic intelligitur c. sequens. sed hoc intellige allegato titulo probato. ĩ. eod. dudum, & in quadam decr. extra compilationem, quæ incipit, venerabilium.

b Rationabilis causa.] puta, priuilegium aliud non possent ostendere, cum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias, vt s. eo ex parte 2. & præscriptio allegari non potest. Ber.

CVm in tua.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Respondemus. Abb. Sic.

CASVS. Quædam monasteria & conuentuales ecclesiæ percipiunt decimas maiores & minutas in alijs parochijs, sed de quibusdam fructibus annuatim perceptis sibi non fuerunt decimę persolutę: quæritur, quis debeat percipere decimas illorum fructuum? Respõdet Papa, si fructus prædicti proueniunt ex illa terra, de qua monasteria, vel conuentuales ecclesiæ decimas percipiebant, & eis decimæ illorum fructuum debent dari, cum terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: quia vna & eadem res non debet duplici iure cẽseri: alioquin decimæ parochialis ecclesijs ꝑsoluantur, ad quas de iure cõi pertinet perceptio decimarũ. Nota quòd vna ecclesia potest præscribere decimas in alterius parochia: quod hodie intelligẽdum est cũ habes titulum. Item vna & eadem res diuerso iure censeri nõ debet. Item decimæ de iure communi ꝑtinent ad parochiales ecclesias.

[Glossa sequens recitatur per quæstionem.]

c Minutas.] minutæ decimæ appellantur partes animaliũ, & de pullis, ouis, & hortis, vt s. e. ex parte. de quibus etiam loquitur s. e. ex multiplici.

d Ab antiquo.] qa præscripserunt decimas illas, s. cap. proxi. Bern.

[Gloss. seq. alle. 4. concor. & vnum contrarium.]

e Censeri.] 12. q. 2. cognouimus, & ĩ. de priuil. quia circa & s. eo. ex parte ff. de vsufru. cum quis in fi. arg. contra. ff. de per. l. hinc quæritur, § 1. vbi dicitur, quod peculium quandoque duplici iure censetur. [3] Bern.

DVdum.] Primò ponitur facti & processus narratio. Secundò ibi, Nos igitur. ipsius diffinitio. Prima subdiuiditur in tres. Primò ponit actoris petitionem, & auditoris dationem. Secundò reorum defensionem, iudicis interlocutionem, & defensionis fortificationem. Tertiò ipsius defensionis impugnationem. Secunda ibi, Prior. Tertia ibi, Cęterum. Abbas.

CASVS. Inter episcopũ Vesprimeñ. & fratres hospitalis Hierosolymitani S. Stephani, super quibusdã decimis quæstio vertebatur: partibus propter hoc in præsentia dñi Papæ constitutis, datus fuit eis auditor: corã quo petit eps decimas terrarum, quæ per rusticos hospitalis prædicti in Vesprimeñ. diœcesi excoluntur: petijt insuper quasdã ecclesias, quę per ipsos hospitalarios detinentur: in quibus dicebat intentionem suam de iure cõi fundatam: Prior verò prędictus in prędictis ecclesijs & decimis præscriptionem allegans, ꝓposuit, se super his nõ teneri episcopo rñdere: auditor hoc audiens, significauit illud dño Papę, & ipse mandat eidẽ, ꝙ idem Prior probaret titulum præscriptionis, quem allegabat, & statum exhibuit priuilegium regis ac reginę Hungarię, qui contulerunt ecclesiam sancti Stephani hospitali donationis titulo in ꝑpetuã eleemosynam, ad quam dictę ecclesiæ & decimæ pertinebant, induxit etiam quoddam scriptum confirmationis Clementis Papæ, per quod probare volebat prædictam con-

¶ accipiunt.

† Vide text. in l. non omni. cũ glo. & Bar. ff. de legi.

1 Idẽ Inn. s. eo. ad Apostolicæ, & facit qđ post eũ scripsi. s. tit. ꝓxi. sub. lo. And. Vide synodum Tridẽtinam, § in sacris canonibus.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp. Et an minutæ decimæ necessario solui debeãt vide per B. Tho. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 3. arg. & per Turrecrematam in c. reuertimini. 16. q. 1.

2 Posset tñ allegare pręscriptionẽ ꝑdiorũ noualiũ hoc m°. quia de pascuis, vel piscarijs vallium vel canneto aliquid prius percipiebatur, licet fortè modicũ, & de illo præscribẽs antiquas decimas & percipiebat decima. Ioã. And.

† al. iure eadem censeri, &c.

† perue

† Vesprimiñ. Vesprinicñ.

† Cap. [illegible] vide [illegible] confir. [illegible] [illegible] speci[illegible] [illegible] vara [illegible] c. 17.

3 De h[illegible] [illegible] nus h[illegible] Io. And.

concessionẽ valere. Ex parte epi fuit propositũ, ꝙ in decimis & ecclesijs donatis à rege & regina, pscriptionẽ allegare non poterat pars aduersa, quę nõ poterat hr̃e initiũ à donatione ipsorum, nec à confirmatione Clementis tm̃ tps affluxerat, ꝙ posset pręscriptio cõfirmari: & sic talis titulus non valebat, imò vt dicunt canones sacrilegiũ incurrit q̃ decimas vel ecclesias de manu recipit laicali; Dñs Papa his oībus ꝯsideratis dicit, ꝙ donatores prędicti alijs cõferre nõ potuerũt, qđ de iure cõi nõ poterant possidere: & p confirmationẽ Clemẽtis super ecclesia sancti Stephani, & alijs ad ipsum ptinẽtibus, factã hospitali, iuri epi non derogatur, quãuis scriptũ authenticum appareret; quare ꝓhibet ne fratres hospitalis psumãt vlterius impedire, quo minus prędictꝰ eps decimas pcipiat antedictas, & pacifice possideat in futurũ. Nõ. ꝙ eo ipso ꝙ ecclesię vel decimæ sunt in diœcesi epi, de iure cõi ad eũ ptineant. Itẽ titulꝰ dẽt ꝓbari i qualibet pręscriptione canonica. Itẽ laici in alios trãsferre non pñt, qđ eis possidere non licet. Itẽ si donatio nõ valet, cõfirmatio super ea facta nõ valebit. Item per huiusmodi confirmationem nõ fit præiudicium dięcesano episcopo. Itẽ si scriptum authenticum nõ ostendatur, ad transcriptum nihil fieri potest.

[Gl. seq. notat titulum probandum, signat contrarium, ponit opi. Ioan. & remittit.]

nostra præsentia quęstionẽ, quòd ipsi decimas [a] de laboribus rusticorum suorũ Vesprimeñ. ecclesiæ debitas, non permitterent tibi solui: & infra. ¶ Comparẽtibus igitur te ac ipsis, statuto termino corã nobis, G. presbyterum Cardinalem tibi & eis concessimus auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ† per rusticos hospitalis Vesprimeñ. dięcesis excoluntur, & de Ciroga† & de Nouacularia ecclesias, quæ per ipsos hospitalarios detinentur; intentione tua de iure cõmuni [b] fundata, petisti. Prior autẽ hospitalis in prędictis decimis & ecclesijs, præscriptionem allegans, proposuit se tibi non teneri super his respondere: quod cũ per auditorẽ ad nostram audientiã peruenisset, mãdauimus, ꝙ idem Prior præscriptionis titulum, quem allegauit, probaret; [c] qui B. regis ac reginæ Hungariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiã sancti Stephani, ad quam dictæ ecclesiæ cum eisdẽ decimis pertinebant, in perpetuam eleemosynã hospitali donationis titulo cõcesserunt; cõfirmationis† Clemẽtis† Papæ prædecessoris nr̃i scriptũ exhibens, per qđ probare volebat concessionem [d] prædictã, plenũ habere vigorem; & infra. ¶ Ceterũ ex parte tua fuit propositum, ꝙ in decimis & ecclesiis à rege & regina donatis, præscriptionẽ non poterat opponere pars aduersa, quę nec à donatione ipsorũ initium habere poterat, nec à cõfirmatione pręfata tantum effluxit temporis, quòd possit pręscriptio confirmari; & sic donationis regis ac reginę allegatus titulus nullus erat; cũ sacrilegii crimẽ incurrat, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid† de manu receperit† laicali; [e] & infra. ¶ Nos igitur cum donatores prędicti, conferre non potuerint [f] alijs, quæ ipsi de iure nõ poterant possidere, [g] & per cõfirmationem prędicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis, & alijs pertinentibus ad se† facta, etiam si authenticum† appareret, iuri episcopali nullatenus [h] derogetur, sẽten-

a Decimas.] sine inquietatiõe, vt liberè pcipi posset, talis videtur fuisse petitio per sententiam latã vt dicitur in fi. Ber.

[Gl. seq. alle. duas cõcor. signat contrarium, remittit, & dupliciter soluit.]

b De iure cõi.] sic 16. q. 7. oẽs basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. Itẽ vr̃ hic, ꝙ de iure cõi pertineat perceptio decimarum ad epm. Sed ℥. sup. eo. c. prox. & c. cum cõtingat. vbi de hoc dictũ est. vel potest dici, qđ vr̃ verius ꝙ hæc allegatio non ponit ius quantum ad decimas: & sic nullũ contrarium. & de cõsuetudine loci pertinebãt hæ decimæ ad epm, & nõ de iure cõi: sed quantũ ad ecclesias, quas petebat eps, fundata erat intẽtio sua de iure cõi: verius puto, quòd decimæ istæ non erant infra certam parochiã alicuius parochialis ecclesiæ, licet dicatur ℥. ꝙ pertinebant ad ecclesiam S. Stephani, vt dixi sup. eod. cum contingat. in gl. quæ incipit, patet hic.

c Quem allegauit, probaret,] hic aperte vr̃, ꝙ qui allegat præscriptionẽ, tenetur probare titulum, ex quo habuit causã pręscribendi. ĩ. de prob. licet. arg. & expressum vr̃ ĩ. de præscri. si diligẽti. Nã ſm canones longa & longissima pscriptio nõ differunt: sed in longa pscriptione oportet probare titulum. C. de præsc. lon. tem po. diutina. C. đ vsu. pro hærede. l. vlti. ergo & in longissima secundum canones. Arg. ℥. ĩ. de pręscri. qm̃ omne. & c. vigilanti. vbi dr̃ sufficere bona fides, & est ℥ id quod dici consueuit, ꝙ sufficit allegare titulum, sed non oportet probare. Io. dixit, ꝙ isti erant suspecti, & ideo oportuit eos probare titulum, & iustum: quia propter suspicionem qñq; trãsfertur probatio in aliũ, q̃ alias non cogitur. sup. vt eccl. bñ. vt nostrũ. vbi de hoc notatur. sed super hoc dic vt dixi in c. si diligenti. sup. de præscr. vbi inuenies in quo casu probari debeat titulus, & in quo non.

d Concessionẽ pręcdictam.] quam si Papa ex certa scientia ꝯfirmasset, valuisset, & ex ea sũpsisset vigorẽ, licet ex se nulla fuerit. arg. sup. de pac. quoties. sup. de trãsa. c. 1. & 96. dist. bene quidem. & 2. q. 1. in primis. Ber.

e Laicali.] vt 16. q. 7. si quis deinceps. vnde titulus talis habetur pro nõ titulo.

f Non potuerint alijs.] 1. q. 7. Daibertum. ĩ. de donationibus inter virum & vxorem. c. nuper, quia pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui non potest de iure donare. infra de iure patr. quod autem. in fin. Argu. contra. ff. de acquiren. re. dom. non est nouum. ff. de vsufr. quod nostrum. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam.

g Possidere.] 16. q. 7. c. 1. & sup. de pręscr. c. causam quę, quia spiritualia non cadunt in laicum. ĩ. de electio. sacrosancta. & c. Massana 96. dist. bene quidem, ver. nunquam licuit laico anathematizare.

h Nullatenus derogetur.] nunquam enim intelligitur derogari iuri alterius, nisi hoc exprimatur. 85. dist. Florentinum. & 99. dist. ecce. sup. de aucto. & vsu. pal. ex tuarum. & sup. de offi. dele. super eo. Ber.

† omnimanu- ... vis ita: per rusticos in Vesprimeñ. ... cesi excoluntur. ... hiropha... ... go. Si... ... an. Ci... ... tan.

† Quid operetur cõfirmatio facta per Papã, tradit Felinꝰ in c. 2. sup. de resc. & in c. inter dilectos. ĩ. de fide instr.

† In uetustioribus exẽplarib. ita: C. pp. p. n. q̃ verba i recẽtioribus iã sunt extensa, vt impressa.

† aliquod.
† reciperet.

† à se, in recentib. sed in antiquis, ad se habet, id est, ad ecclesiã sancti Stephani.

† authentica, in recentibus, sed in antiquis authenticum, legitur.

s Secundũ Io. qui etiã allegat ff. de adop. l. adoptio.

Prohi-

a ¶ Prohibemus.] ex hac sententia vr quod actum sit iudicio Vti possidetis, & ex eo quod dr ī. in prin. non permitterent tibi solui: per petitionem epi videtur actum petitorio. Sed standum est sententiæ: talia enim sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. Ber. vbi de hoc, & dic de consuetudine approbata & præscripta: aliàs nō abesset cōsuetudo. ī. de cōsuet. c. vlt. Si verò cōsuetudo est quod det duodecima pars, vel minor, talis cōsuetudo non sufficit, nisi sit approbata à papa: quia nō valet talis cōsuetudo, quæ absq; mortali peccato seruari non valet, quantumcunq; longa. ī. de pscri. quoniam oē. Sed hic nō potest hre bonā fidē, quia de iure diuino debent, & ita nō posse pscribere, ergo nec cōsuetudo ibi locū habere pōt: hoc ideo in laicis: quia clerici vel ecclesia contra clericos nō solū partē pscribere potest, sed & totā decimā. vn dicit decretū: quod minus dedit decimas, modo emēdet. 16. q. 7. quicūq; ē. B.

IN aliquibus.] Prima pars ponit excessum, quem secundò corrigi mandat: ibi, Volentes. Abbas. CASVS. In aliquibus regionibus quædam sunt gētes pmistæ, quę sm ritus suos decimas non soluūt, licet Christiano nomine censeātur: quidā dñi prędiorū talib. psonis sua pdia tradunt excolēda: vt inde maiores redditus consequātur: statuit conciliū, vt ipsi dñi talibus personis, sua pdia cōmittāt, quod absq; aliqua cōtradictione, cū integritate psoluāt decimas ecclesijs qb. debent, & si necesse fuerit cōpellantur: in fine dicit, quod illæ decimæ quę debent de iure diuino, vel et de loci cōsuetudine approbata, necessario sunt soluēdæ. Not. quod res transit cū onere suo. Item decimæ de iure diuino debentur. Item loci cōsuetudo attendenda est in solutione decimarum.

b ¶ Cōpellātur.] pactū nō nocet ecclę. quin a quolibet possessore possit petere decimā: quia est onus qd sequit ipsā rē. ī. c. pastoralis. & c. pxī. ī. de pactis. plerique. ff. de pac. iter debitorē. ff. de insti. si cū villico. Arg. cōtra ff. de pac. epistola. §. pactū. Si possessor partē fructuum recipit, & dñs partē teneat, vterque cōueniēdus est. ī. e. à nobis. & c. tua nobis.

c ¶ Ex lege diuina.] quas dñs suo dño seruauit, & tāquam dbitare quirūt. ī. e. parochianos. & ī. e. tua nobis. & 16. q. 1. decimæ. B.

¶ Innocentius iij. in cōcilio generali Lateran. c. 53. & c. 5. eo. tit. in 4. compi.

† Vide Guidonem Papæ decisione 164.

† In codice Barbatij est: vt ipsi dñi de cetero, talibus, &c.

† Hodie intelligē circa sollemnitates accidētales, seu exteriores cæremonias, nō circa substantialia sacramentorum.

taliter prohibemus,[a] ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacificè possideas in futurum.

¶ Idē in concilio generali. †

¶ Domini prædiorū cogi possunt, vt prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione ecclesia possit decimas consequi. h. d. vsque ad § illæ.

CAP. XXXII.

IN † aliquibus regionibus quędam permistę sunt gentes, quæ secundum suos ritus decimas de more nō soluūt, quāuis censeantur nomine Christiano: his nonnulli domini prædiorū ea tribuunt excolēda, vt decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volētes igitur super his ecclesiarū indemnitatibus prouidere, statuimus, vt † ipsi domini talibus personis, & taliter sua prędia excolenda committāt, quòd absque contradictione, ecclesijs decimas cū integritate persoluant, & ad id si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur.[b]

¶ Iste §. propter sui breuitatem non summatur.

¶ Illę quippe decimę necessariò soluendæ sunt, quæ debentur ex lege diuina,[c] vel loci consuetudine[d] approbata.

¶ Idem in eodem. †

¶ Prius soluendæ sunt decimæ, quàm census seu tributa & si prius illa soluuntur, postea decimari debent.

CAP. XXXIII.

CVm non sit in homine quid † semen serenti respondeat, quoniam iuxta verbū Apostoli: † Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum, † qui de mortificato semine plurimum fructum affert, nimis auarè quidam in decimis defraudare nituntur; census & tributa quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitus deducentes.

¶ Cum autem in signum vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali, sibi dominus decimas reseruauerit; nos & ecclesiarum dispendijs, & animarū periculis obuiare volentes; Statuimus, vt in prærogatiuā dominij generalis, exactionem tributorum & censuum, præcedat[e] solutio decimarum; vel saltem hi ad quos census, vel tributa indecimata peruenerint, (quoniā

[Gl. seq. ponit dictū, ad qd inducit duo similia, qd postea fortificat, & determinat. secda pars reti. per q.]

d ¶ Loci consuetudine.] sic ergo attēdit cōsuetudo in decimis: nec mirū: quia & in baptismo attenditur. de cōsecra. dist. 4. de trina. & in matrimonio. ī. de cogn. spiritu. super eo. & merito seruāt cōsuetudo: quia æq; punit transgressor cōsuetudinis sicut trāsgressor legis. 11. dist. in his rebus. Et hoc pōt intelligi de cōsuetudine illa, de qua habuisti. ī. eo. cū sint homines. & c. ad Apostolicæ,

† Cap. ... & cap. 6. ... tit. in 4. ...

† quod.

CVm.] Diuidit.] Primo pmissa ratione punit excessus. Scdò alia rō, & excessus phibitio: ibi, Cū autē. Tertiò alia rō: ibi, Qm. Abb. Sicul. CASVS. Quidam ante solutione decimarū, deducebāt de fructibus decimādis census & tributa, & alias expēsas: Cū igitur dñs in signū vniuersalis dñij quodā speciali titulo sibi decimas reseruauerit: volēs cōsulere & ecclesiarū dispēdijs & animarū periculis obuiare, statuit, quod añ exactionē aliq̄ tributorū vel censuū, præcedat solutio decimarū, vel saltē illi q census vel tributa indecimata percipiūt, cōpellātur ea decimare: quia res transit cū onere suo. Not. quod decimæ dant in signū vniuersalis dñij. Itē omnē deductionē dēt præcedere solo decimarū prædialium. Itē res transit cū onere suo.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Præcedat solo.] quia vt hic dr illas sibi Dñs in signū vniuersalis dñij reseruauit, ī. eo. tua nobis. & ideo sine aliqua diminutione expensarū sunt soluēdæ vt ibi dr. & c. cū homines. sed nō refert multū, verū præcedat solutio decimarū exactionē tributorū vel census: quia soluere dñs de parte sua, & colonus de sua tenet. ī. eo. à nobis. & c. tua nobis. Rñderi pōt, licet vterq; conueniri possit melius & cōmodius est ecclesiæ cōuenire vnū quam plur. s. ff. de exercito. l. 1. §. vlt. & l. seq. Et distinguit in casu isto, verū dñs pcipiat certā partē, tertiā, vel quartā, siue duos corbes vel tres tm. De hoc dr ī. eo. tua nobis.

† Ibi ad Cor. c. 3.

† Hic periodus est: tiqs ... mut vt ... imperfectum in ... perpetuo ... gebatur. Sed vide ... eo.

a Cum onere.] sic s.eo.pastoralis.ff.de contrah. emptio.alienatio.& s.de pigno.ex litteris.Ber.

NVper.] Duæ sunt partes. Primo ponitur statutum Cistercien. Secundo cõfirmatio & prouisio Papæ, ibi, Ne occasione. Abb.

CASVS. Abbates ordinis Cistercien. habebãt priuilegiũ, de nõ dãdis decimis de laborib. quos excolunt sumptib. suis, vnde grauiter lædebant ecclesiæ, cũ ipsi quotidie multas acquirẽti possessiones, de quib. ecclesijs decimæ soluebant: pp qđ prædicti Abbates ad cõmotionem concilij statuerũt, ne de cætero fratres ipsi ordinis emãt possessiones, de quibus decimæ debeant ecclesijs, nisi fortè pro monasterijs fũdãdis de nouo: & si tales possessiones de qb. decimæ soluebant, eis fuerint collatæ, aut emptæ pro monasterijs de nouo fũdãdis, cõmittant alijs excolẽdæ, ne occasione priuilegiorũ suorũ ecclæ vlterius aggrauent: pp qđ statuit cõciliũ, vt de alienis terris, et de his ẽt, quas de cætero acqrẽt, decimas ecclesijs soluant quibus debentur, etiã si proprijs sumptibus eas excolãt, nisi cũ ipsis ecclesijs amicabiliter duxerint componendũ. Et hoc quod dictũ est de Cisterciẽsib⁹, extẽditur ad omnes alios, qui habẽt similia priuilegia; pcipit cõciliũ, vt ecclesiarũ prælati promptiores existant ad exhibẽdum prædictis priuilegiatis de suis malefactoribus iustitiæ complementum, & eorum priuilegia diligenter obseruent. No. q si priuilegium aliquorum incipiat vergere in enorme detrimentum aliorum, derogandum est vel in toto vel in parte. Item compositio potest inter uenire in decimis.

res cum onere a suo transit) ea per censuram ecclesiasticam decimare cogãtur ecclesiis, quibus de iure debentur.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Cistercien. Templarij, & Hospitalarij de fructibus possessionem, quas acquisierunt post concilium generale, de quo hic, decimas soluere tenentur, si de illis possessionibus prius soluebantur decima.*

CAP. XXXIIII.

NVper abbates Cistercensis ordinis, in generali concilio † congregati, ad commonitionem nostram prouidè statuerunt, ne de cætero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur ecclesiis: nisi fortè pro monasteriis nouiter [b] fundandis. Et si tales [c] possessiones eis fuerint pia fideliũ deuotione collatę, aut emptæ pro monasteriis de nouo fundandis, committantur [d] aliis excolendæ, à quib. ecclesiis decimæ persoluantur. Ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiæ vlterius prægrauentur, † decernimus, vt de alienis terris & amodo acquirendis, etiam si eas propriis manibus aut sumptibus excolant, decimas persoluant ecclesiis, quibus ratione prędiorum antea soluebantur: nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. [e]

¶ Et hoc ipsum ad alios [f] regulares, qui gaudent similibus priuilegiis, extendi volumus & mandamus: vt ecclesiarum prelati promptiores, & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum: eorumque priuilegia diligentius & perfectius studeant obseruare.

¶ Gregorius nonus.

CAP. XXXV.

INterdicimus vniuersis personis ecclesiasticis, vt decimas detentas à laicis, ad alienas [g] ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non præsumant.

b Fortè pro monasterijs nouiter.] & ita in casu isto obtinet adhuc priuilegium antiquum.

c Tales.] s. de quibus decimæ solui debeant. Ber.

d Committantur.] interim antequam ædificentur ecclesiæ, vt illi coloni soluant decimas de illis terris. idẽ esset si ipsi ijdem colerent eas. s.eo.cap.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, & contra, & soluit.]

e Compendium.] & sic compositio in decimis potest fieri p sacerdotem. s.eo.ex multiplici, quæ personalis vr, nisi per superiorem fuerit confirmata. s.de transact.veniens. Sed nunquid Cistercien. & alij monachi non habentes populum, pñt præscribere decimas? Non vr. quia decimas de iure habere nõ pñt, vt 16.q.1.peruenit. ergo eas non pñt pscribere. s. de præscript.causam quæ. Sed vr hic ex quo nomine compositionis eas pñt habere, q eas possunt pscribere. Satis posset sustineri q nõ possint pscribere decimas, vt in pdicto ca. causam quæ. & s.e.tit.dudum. decimæ enim intuitu diuini officij tñ debitæ sunt iure diuino. s. eod.tua nobis. sed isti nemini subministrãt spũalia, & decimæ istis tñ per priuilegia cõceduntur: qa de iure cõi eas habere nõ pñt: alias superfluũ esset priuilegiũ: qa q de iure cõi competũt, superfluũ est pcib⁹ impetrare. C. de thesau l.1.lib.10.ff.ad muni.l.1. vñ si isti allegarẽt pscriptionẽ, necesse haberẽt ostẽdere titulũ, q eis daret cãm pscribẽdi. s.eo dudũ. q loquit de hospitalarijs Hierosolymitanis, q de iure cõi decimas possidere non pñt: & iõ in his psonis, quę de iure cõi possidere nõ pñt, necessari⁹ est titulus, & sic potest intelligi. s.de præscrip.si diligenti. vbi de hoc.

† In codice Barbatiæ post verbũ, prægrauent. ita: Nos igit statutũ & ratũ hẽntes, decernimus. &c.

f Alios.] hic habes argumentũ. q res inter alios acta alijs piudicat.

INterdicim⁹ vniuersis psonis ecclesiasticis. CASVS. In hoc capitulo phibetur, ne aliqua ecclesiastica psona præsumat in pignus accipere decimas detẽtas à laicis, quę ad alienas spectãt ecclesias. Nota q decimæ detentę à laicis in pignus accipi non debent nisi ab eo ad quem de iure spectant.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem de quibus decimis hic loquatur.]

g Ad alienas.] istud potest intelligi de decimis laicis in feudum concessis, vt nulla persona ecclsiastica, ad quam non pertinet, recipiat illas in pignus, vt si penes laicum remaneant, citius redeant ad ecclesiam, ad quam pertinent saltem post mortem, cum in decimis non habeat locum successio. s.eo.ad hoc, licet succedant hæredes in decimis antiquitus concessis in feudum: & hac ratione sufficit si laicus de consensu episcopi, decimas tales alij ecclesiæ donauerit. s.de his quæ fiunt à prælatis sine consensu capituli. cap. cum Apostolica: Ecclesia uerò ad quam pertinent, benè potest eas in pignus recipere, quia per hoc citius rehabebit decimas suas, cum tunc non teneatur cõputare fructus [1] in sortem. s.de vsur.cap.1.& c.conquestus. & s. de feud.cap.1. Idem esset & multo fortius, si laicus de facto tantum decimas retineret. & hæc fuit prohibitionis causa, vt per hoc prouideretur ecclesijs, ad quas istæ decimæ peruenire debent.

1 Si abstinet à seruitio vasalli. Io. And.

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVNtibus ad religionem.

¶ Supra visum est de clericis sæcularibus, & de rebus eorum: merito restat videre de regularibus & reb. eorum. Vel sic; quia virorum ecclesiastico rũ duo sunt gña, q̃dam clericorũ sæcularium, quoddã religiosorum: ideo viso de primo gen⁹, merito subijcitur de secundo. Abbas.

De hac materia tractatur. 27.q.1.& q.2.& q.3.& q.4.c. hanc ergo. §. sed & notandum. vsque ad fi.q. et 19.q.1.& q.2.& q.3.& 20.q.1.& q.2.& q.3.& q.4.& 1.q.2. per totum.

TITVLVS XXXI.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Ex Concilio † Maguntiñ.

¶ *Non potest quis ad religionem admitti nisi volens, & in ætate idoneus.*

CAP. I.

Nullus a † tondeatur, nisi in † legitima b ætate & spontanea c voluntate.

¶ Ex eodem. †

Impubes monasterium ingressus, post annum à parentibus reuocari non potest: h. d primò. Pubes per vim ingressus post annum exire, vel à parentibus reuocari non potest hoc dicit secundò. Abbas Siculus.

CAP. II.

Si † quis ante annos legitimos tonsuratus d est, sine consensu parentum suorum: si parentes ipsius infra annum e non reclamauerint ad principem, f aut ad proprium episcopum, vel ad g missum dominicum, in clericatu permaneat. h

¶ Si verò post legitimos annos, per vim i † clericus k factus est, & nec ipse nec parentes eius infra annum ad memoratas personas reclamauerint, in clericatu permaneat, l sicut is de quo superius dictum est.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Clericus sæcularis vtens habitu & nomine monachali, cogitur vt fiat monachus, vel ab hoc desistat.*

CAP. III.

Vt clerici, qui se fingunt m habitu & nomine monachos, & non sunt, corrigantur, vt † veri monachi sint: vel † veri clerici. n

¶ Ex concilio Arelateñ. †

Nouitia, quæ sponte se ingerit actibus professarum, per hoc censetur professa hoc dicit, & est casus multum notabilis.

Nullus tondeatur.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd nullus debet intrare religionem, nisi in legitima ætate & spontanea volũtate. Nota q̃ ætas & volũtas attendenda sunt circa intrantes religionem.

[Glo. seq. rec. p obiect. & soluit, cui solutioni signat contrarium.]

a Nullus tondeatur.] scilicet ad profitendũ, vt sic fit monachus, 20.q.1. illud. clericus tamen post septimũ annum potest fieri: quia tũc est doli capax. 28. dis. de his. & 77. dist. quicunque. & c. in singulis. Sed arg. ꝫ. s. de præben. super. ibi dicit, q̃ pueri nõ sunt idonei ad beneficium obtinendum.

b In legitima ætate.] scilicet 14. annorum.

c Spontanea voluntate.] quia si coactus, non valeret. 20.q.3. præsens clericus.

Si quis.] Communis diuisio: quia duo sunt dicta, vt patet in rubro. Secundum ibi, in §. si verò. Abbas. CASVS. Statuit concilium Maguntiñ. q̃ si aliquis infra legitimos annos religionem intrauerit cum consensu parentum suorum, si parentes infra annum non reclamauerint ad Papã, vel epm, vel eius vicariũ, post annum ipsum nõ poterunt reuocare. Si verò post legitimos annos per vim religionem intrauerit, & infra annum, nec ipse, nec parentes eius reclamauerint. ad prædictas personas, postea exire non poterit, cum præsumatur consensisse. Nota quod ab initio non valuit, tractu temporis conualescit.

d Tonsuratus.] vt fiat monachus, vel regularis canonicus. 20.q.2. si in qualibet.

e Infra annum.] & diē. 20.q.2. puella. & tutor contradicere potest infra idem tempus, vt ibi dicitur.

f Ad principem.] i. ad Papam. de consec. dist. 1. corpora. vel ad principem, idest, ad prælatum ecclesiæ.

g Ad missum.] idest, vicarium episcopi, q̃ gerit vices suas ꝫ. de insti. ex frequentibus.

h Permaneat.] quo ad parentes: quia post annũ filiũ reuocare non possunt, vt hic patet. & 20.q.2. puella. ipse verò pu: z q̃cunque vsque ad finē 14. ann. 1 posset resilire. ꝫ. eo. significatum. & c. cũ simus. postea verò non poterit exire. 20. q.1. illud.

i Per vim.] illatã sibi à parentibus.

k Clericus.] idest, monachus.

l Permaneat.] q: a ex mora tanti t̃pis p̃sumitur consentisse, & intellige si potuit reclamare. ꝫ. de spõ. ad id quod. & 1. q.1. constat. ꝫ. de despons. impube. de illis. 2. aliàs autem nõ teneret monachatus. ꝫ. quod met. cau. perlatum.

Vt clerici.] CASVS. Clerici q̃ fingũt se monachos, compellantur vt fiãt vel veri monachi, vel veri clerici. Nota q̃ qui fingit se monachum debet fieri monachus, aut habitũ dimittere. Item habitus non facit monachum, sed professio regularis.

[Glo. seq. distinguit dissimulationis causam honestam & inhonestam, & arg. ad quæstionem.]

m Fingunt.] nota q̃ fictio siue simulatio 2 quãq. fit ex honesta causa, quãq; ex inhonesta. Ex honesta causa. 22.q.2. vtilem. & 23.q.2. dñs. & si aliquis simulat religionem ex honesta causa, ita q̃ protestatio præcedat, non nocet. ꝫ. de his quæ vi metus vt cã fiunt. platum. vbi de hoc. Simulatio verò ex inhonesta facit monachum, & compellitur redire ad monasterium pp dolum suum. 27. dist. q̃d interrogasti. 27.q.1. vidua. & ꝫ. cap. proxi. ita isti clerici fingunt se monachos ex honesta causa ab initio, ex qua datur eis optio. Sic etiam dico in matrimonio quòd si aliquis per dolũ eo proposito copuletur alicui mulieri, quòd nolit stare legitimè cũ ea, & hoc sit paratus probare, non est audiendus: quia in sponsalibus siue matrimonijs recurritur ad communem intelligentiam verborum, ꝫ. de spons. ex litteris. 3 Argumentũ est hic ad quæstionem illius qui finxit se mulierem: & suscepit habitum, in monasterio monialum, vt possit corrumpere monacham, & in c. quod interrogasti. Ber.

[Glo. seq. alleg. duo iura, in contrarium allega. alia duo, & soluit.]

n Veri clerici.] & sic datur eis optio, verum velint esse clerici vel monachi. sim. ꝫ. de elect. cum cãni. & arg. 16.q.1. nemo potest. Arg. contra. ꝫ. c. proxi. & 27. dist.

† De materia huius tituli vide Cõc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus.

† Ex cõcilio Maguntino seu Magũtia eo celebrato an. 813. sub Carolo Imperatore. c. 23. & c. 3. eo. tit. in 1. cõp. [illegible]

¶ Vid. B. Th. 2.2.q.189. ar ti.5. & cõcil. Trident. ꝫ. citatum.

† Dictio, in, deest in oib. antiq. iis codi. [illegible]

† scilicet cõcilio Mogũtino, sed recte ait Antonius Augustinus se in liberis editis & aliorũ hoc cap. non inuenire.

† Burchard lib. 8. decret. c. 3. Ivo par. 7. c. 16. & c. 4. eo. tit. I 1. cõp. adde beatum Thomã p̃citato loco.

1 Vide Trid. [illegible] ti. de re[illegible]

† Vide Trid. [illegible] tit. de reg[illegible]

† Ex Iuo par. 7. c. [illegible]

† aut

† aut

† al. Arel[illegible] ha[illegible] ci. Tribur[illegible] Burchar[illegible]

2 De hoc [illegible] Caietan[illegible] 22.q. [illegible]

3 Q̃d [illegible] Io. And.

dist. quod interrogasti vbi ꝯpellũtur ĩ monasterio rema nere. Sic pōt solui: hic constabat eos tales esse, licet sta rent in habitu monachali: in contrariis non consta bat, immo tanquam veri monachi stabant, & se gere bant, unde non audiuntur uolentes iurare contrarium.

CAP. IIII.

Vidua si spōte a velũ conuersionis, quam uis non sacrum sibi impo suerit,b & in ecclesia in ter velatas oblationem c Deo obtulerit, velit no lit sanctimoniæ habitum vlterius debet habere: Li cet d sacramento firmare velit, eo tenore uelamen sibi imposuisse, vt depone re posset.

¶ Gregorius † Anthe. subdiac.

¶ Monachus temerè ad aliud monasterium transire, vel peculium habere non potest.

CAP. V.

Ioannes frater: & infra. ¶ Præsenti iussione mã damus, vt neque mona chum de monasterio in monasterium e temerè mi grare liceat, nec eorum aliquem peculiare f † quic quam habere. Sed si hoc præsumpserit, monaste rio, in quo ab initio con uersatus est, sub Abbatis sui regula cõpetenti coer ctione reddatur. g

¶ Ex registro Gregorij. †

¶ Vbi est dura congregatio vel religio, requiritur in profitente plena pubertas, scilicet tempus decem & octo annorum. hoc dicit habito re spectu ad mentem litera. Et est textus singularis.

CAP. VI.

Quia h in insulis dura est congregatio mo nachorum, pueros i ni eorum monasteriis ante de cimum octauum annũ k suscipi prohibemus.

¶ Alexander iij. archiepiscopis & alijs ecclesiarum prælatis per Galliam † constitutis.

¶ Si Cisterciensis sine licentia sui abbatis ad aliud monasterium transit, ad proprium monasterium regredi cogitur.

Vidua.] Primo soluitur dubiũ. scdo solutioné ampliat: ibi, Licet. Ab. CASVS. Si qua vidua spōte uelũ cõuersiõis sibi ĩposuerit quis non sacrũ, & in ecclesia iter alias velatas oblationé Deo obtulerit, velit nolit vlterius habitũ religionis debet habere, quis per sacramentũ firmare velit, eo tenore velũ sibi iposuisse, vt ipsũ deponere posset. Not. ꝙ vidua pt sibi velũ iponere; & itellige de velo ꝯuersionis. Itẽ ipso facto pfitetur qs monachus. Itẽ ex quo quis assumpsit habitu nõ auditur reclamans, nec statur iuramento ipsius in præiudicium voti, ex quo apparuit monachus.

a Spōtè.] secus si p vim ĩ. de his q̃ vi metusve cã fiunt per latum. Tancred.

b Imposuerit.] ipsamet vidua velũ cõuersionis sibi pōt imponere, vt hic patet, & 27.q.1. viduas pōt etiã illud recipere à sacerdote. ĩ.q cle. vł vo. cõsuluit. & 20.q.1. vidua. aut ab epõ. ĩ. quod me. cau. per latum, velum uerò consecrationis à nullo recipiunt. 20.q.1. deuotis, solæ enim virgines consecrantur, vt ca. de votis, & c. placuit, ea.q.

c Oblationem Deo obtulerit.] respicit loci consuetudinem, vbi fortè velatæ offerunt panẽ ad Eucharistiam cõficiendã. a simile 37.q.1. viduæ. & ita eo ipso, ꝙ sic stetit in ecclesia cum alijs, monacha iudicatur, 17. dist. qđ interrogasti. & 20.q.1. quam progenitores. Si verò aliàs habitasset ibi etiã lõgo tpe, non iudicaretur monacha in authẽ. ut constit. quæ interpreta. circa mediũ, coll. 6. & ideo consueuit dici, quod habitus sine professione non facit monachum. ĩ. eo. c. porrectum.

d Licet sacramento.] ſtatim, sed si adiuuet aliis bonis psumptionib. & psona honesta sit: tunc fortè ad plenã probationem posset sibi deferri sacra rum. C. de reb. credi. in bonæ fidei, ĩ. de prob. sicut cõsuetudo. ĩ. de iureiu. c. vlt. & et fine iuro, si haberet alias probationes sup. quod met. cau. per latum. Vinc. Sed hæc uidua non potuit probare per legitimas probationes, sed allegabat fictionem ex alia causa honesta, & iurare uolebat sed iuramentum suum non sufficit, & ideò remanet in monasterio. Et sic hoc intelligitur illud cap. & illa palea. 27.q.1. viduas autem uelare. de fictione ex honesta causa: & aliàs si fictio ex inhonesta causa fuisset, nulla probatio istius audiretur propter dolum suũ, etiã si illud pbaretur. sic pōt intelligi c. illud, 27. di. quod interrogasti. vt dr ĩ. c. px. quicunq. ergo sidẽ monasteriũ vult intrare ex honesta causa, ptestet illud pscribus testib. ut fecit illa in c. perlatũ, & c. illud, quod interrogasti. pōt intelligi in eodem casu cũ ista decr. vt intelligatur de fictione ex honesta cã: sed mulier illa hoc probare nõ potuit, & iõ cõpellitur redire ad monasteriũ, pout intellexit Hugo. Ber.

Ioannes.] Diuidit. Primò ponit decisã ꝯsultatio. Scdo ꝯ sioꝰibi, Præsẽti. q duo facit. Primo ꝓhibet Scdo si ꝯ fiat, corrigi pcipit; ibi, Sed si. Ab. CASVS. Statuit Papa, ꝙ monachus de monasterio in monasteriũ temerè non trãseat, nec aliqs monachus peculium habeat, & q ꝯ fecerit, monasterio primo restituat, ꝯpetẽti coercẽtiõe adhibita. No. ꝙ nõ licet monacho trãsire d vno mõasterio ad aliud monasteriũ nisi sit arctioris religiõis; & tũc cũ licentia supioris sui trãsire dẽt. Itẽ monachus nõ dẽt hrẽ peculiũ, & idẽ d oib. rłarib. intelligẽdũ est. Itẽ monachus cã leuitatis exiẽs de monasterio ad monasteriũ, dẽt cõpelli redire ad primũ, & ibi coerceri. [Glo. seq. recit. per q. & vnum ꝯrium.]

e Monasterium.] hoc c. loqr de his, q cã leuitatis trãseũt; aľs licitũ eẽt trãsire ad arctiorem religionem petita licentia, licet non obtenta. ĩ. eo. licet.

f Peculiare.] nisi cã administrationis. ĩ. de statu mona. monachi. aliàs nisi in morte resignauerit, cum ipsa pecunia in sterquilinio subterretur. ĩ. de stat. mon. & cano. regu. cum ad monasterium.

g Reddatur.] quẽ tenet Abbas recipere, ne vagabundus in animæ incurrat detrimentum, & cõpellitur Abbas si noluerit, ‡ ĩ. eo. c. vlt. & arg. 18.q.2. Abbates. Ista signatur contrariũ, 27.q.1. si qua monacharũ & c. si quis rapuerit, vbi dr, ꝙ monachi delinquentes debent tradi arctiori monasterio. Sol. illa intelliguntur cum priora monasteria redinguntur de dissolutione. Quid hodie debeat fieri de istis fugitiuis, dicitur ĩ. eo. c. vl.

Quia.] Prĩo ponit rõ. Scdo ꝓhibitio: ibi, Pueros. Ab. CASVS. Quia nimia erat asperitas religionis in insulis, præcipitur, ne quis ante xviij. annum monachari volens, recipiatur. Nota, quod propter austeritatem vitæ, regula instituta à canone extenditur.

h Quia.] hoc c. in quibusdam libris habetur pro palea. § 20.q.1. c. quia autem.

i Pueros.] nota, ꝙ puer dicitur vsque ad decimum octauum annum. ĩ. de despon. impu. c. puberes.

k Decimumoctauũ annum.] hoc speciale est pter asperitatem locorum, aliàs regulare est quod post tempus pubertatis tam masculi, q̃ feminæ possunt profiteri 20.q.1. c. j. & q.2. si in qualibet. & c. puella.

† Lib. 1. epistola 48. ad Anthemiũ. refert Gratian⁹ 20. q. 1. c. quia autẽ. & c. 1. eo. tit. in 2. cõp.

† in Gallia.

‡ al. noluerit.

¶ Verum dicit Bernardus, immo in uetustissimis Gratiani codicib⁹ non hr̃ hoc c. vt intelligas postea adiectũ, & ob id signatum ut palea.

Non

NOn est.] Primo ponitur exordium. Secundo mandatum: ibi, Vniuersitati. Tertio aliud mādatum: ibi, Et qui. Abb. Siculus.

CASVS. Mandat Papa prælatis per Galliam constitutis, ꝙ non permittant recipi per eṗatus suos monachos vel conuersos Cister ciens. ordinis, postꝗ fecerint ibi professionē, sine licentia Abbatū suorum & si aliquis ꝯ hoc fecerit, & monitus ad suū monasterium non redierit, compellāt ipsum ad monasterium suū redire. No. ꝙ Cisterciens. monachi ad aliā religionē transire non possunt: quia nō reperitur arctior. Itē monachus suū monasterium non pōt deserere sine licentia sui Abbatis. Item deserentes monasteriū suum, monendi sunt vt redeant: & nisi redierint, per sententiā excōicationis sunt cōpellendi.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iii. par. 27. c. 6. & c. 2. eo. tit. in 1. cōp. Vide Archidiaconū in c. statuimus. 19. q. 3. & Io. An. in c. si religiosus de elect. in 6.

[Gl. seq. recitatur per duas quęstiones, scilicet quæ sit ratio, & an licentia sufficiat.]

† Ciuitaten. aliàs de fidetatur in scriptio in codice Barbatię, & alijs.

a Permittatis.] & merito: quia qui mutat locū, de minori ad maiorem mutare debet. 93. distin legimus. in fi. ꝟ. de transla. licet. & c. j. & hoc ideo præcipitur: quia nō reperitur ordo arctior, & pro eo quod dicit, licētia, supple, maximè; quia nec Abbas posset in hoc dispensare, vt ad minorem transiret Vel intellige ꝙ de licentia Abbatis posset trāsire ad æqualem iusta de cā.

† Post. ꝯcil. Laterā. par. 21. c. 1. & c. 8. eod. tit. in 1. compi. Et de materia huius decretalis tene qđ nouissimè diffinitit concilium Trid. ses. 25. tit. de regularib. & monialib. c. 15.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, quando dicatur celeriter fieri.]

b Celeriter.] post admonitionem & celeritas ista ad arbitrium iudicis refertur, ex quo non determinatur. ꝟ. de offi. de leg. de causis. ff. de iure deli. l. 1. in fin. De istis vagabundis tene vt dicitur. ꝟ. eo. c. vlt.

ADDITIO. De hoc, celeriter, dicitur, supra de locato & conduc. c. vlt.

CAP. VII.

NOn † est vobis dubium: & infra.

¶ Vniuersitati vestræ mandamus, quatenus monachos vel conuersos Cisterciensis ordinis, post professionē, sine licentia Abbatum suorū per episcopatus vestros recipi nulla tenus permittatis. [a] Et si qui ex eis sine licentia Abbatum suorum, de monasterio exire præsumpserint & commoniti celeriter [b] non redierint, eos regredi compellatis.

¶ Idem magistro P. Ciuitaten. † canonico.

¶ *Professio facta ante decimum quartū annū non obligat post decimumquartum verò si fit per susceptionem habitus professorum, etiam non obligat, nisi detur perseuerantia tridui.*

CAP. VIII.

AD † nostram noueris audientiam peruenisse, quòd eremitæ de Montefoll'. quosdam pueros seduxerunt, intātum, quod quidam suasionibus eorum assensum prębentes, statim religionis habitum in ipsorum monasterijs suscepe unt: quorum vnus T. nomine, statim c pœnituit quod habitum induisset: & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si constiterit, quod præfatus T. ante consumationem d decimi quarti anni, susceptum habitum deposuerit, aut si post decimumquartum annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & infra triduum [e] deposuerit: eum ab impetitione prædictorum eremitarum denuncies absolutum: & eam, quam postquam exiuit, iurauit accipere in vxorem libere posse traducere, si alia † causa rationabilis non obsistat. †

AD nostram.] Minor xiiij. annis per professionem, religioni non obligatur: idem in maiori, qui sine probatione suscepit habitum professorum, quem dimisit infra triduum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem. ibi, quocirca. Abbas.

CASVS. Eremitæ de Montefollio quosdam pueros seduxerunt in tantum, ꝙ quidam suasionibus eorum consentientes, statim religionis habitū in suo monasterio receperunt: vnus eorum T. nomine, statim pœnituit, & infra triduum indè exiuit: postmodum iurauit quandam recipere in vxorem; sed illi eremitæ non permittebant ipsum illam ducere, vt iurauit: significatū fuit hoc dño Papæ: unde mandat, quatenus, si constiterit, ꝙ præfatus T. ante xiiij. annū completum, habitū susceptū depofuerit, aut si post xiii. annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & infra triduū deposuerit, cum ab impetitione dictorum eremitarū denunciet absolutum; & eam, quam iurauit accipiat in vxorem, si aliud non impediat. Not. ꝙ ante xiij. annum votum non obligat. Item qui illectus habitum suscepit, præsumitur non voluisse.

Glo. seq. arg. allegat quattuor iura ꝓ & 4 cōtra, & soluit.]

c Statim pœnituit.] arg. ꝓ nō dicifactū quo l non durat. 1. q. 1. constat. & quod cum eo qui in alie. po. si 6 li. ff. de i rē ver. si ꝓ parte. & verium. & 23. q. 6. vides Ar ꝯ. q. a ex quo semel placuit, amplius displicere nō potest. 32. q. 5. horre. ꝯdus. C. de ꝯh. emp. & idcirco, & 4. dist. erit autem, & c. in istis. & 8. q. 2. dilectissimi. Sol. vbi cōstat de facto & eius qualitate, 1 non est quærendū de eius perseuerantia: Nam sufficit ꝙ ab initio constitit: cum verò constat de facto, sed de intentione nescitur, recurrimus ad præsumptionem perseuerantię, vt in casu isto & consimilibus.

[Gl. seq. notat annum inceptum &c. alle. quatuor iura in contrariū alleg. iura, & soluit.]

d Ante consummationem.] not. ex hoc verbo, ꝙ in casu isto annus inceptus a pro completo non habetur. 20. q. 1. illud. & q. 2. si in qualibet. & ꝟ. eo. significatum & in alio casu ꝟ. de elect. cum in cu. & 1. arg. contra. ff. de mune. & ho. ad rem publicam. & 78 dist. presbyter. & in cap. prædicto, cum in cunctis. §. inferiora. Solut. in dignitatibus fauor consideratur: & ideò annus inceptus pro completo habetur: sed in eo est speciale in regulæ obseruatione grauitas est & labor, & sic odium: & ideo annus completus exigitur. arg. ꝟ. eo. quia in insulis.

[Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem quam reprobat: demum soluit.]

e Triduum.] Arg. contra 20. q. 1. c. firma. & 27. q. 1. per totum. 20 q. 3. eos qui semel. sol. Quidam dicunt, quod istud dispensatiuè dictum est, alias regulare est, quod pubes ingrediens etiam post momentum exire non potest, ut dicunt contraria. Sed hæc solutio non ualet: quia contra uotum continentiæ 3 non admittitur dispensatio quia continentia castitatis & abdicatio proprietatis ita inhærent ossibus monachorum, ut nec summus pontifex valeat dispensare. ꝟ. de sta. mo. c. ... ad monasterium. in fin. Dicas ergo quod iste sine deliberatione & ex mentis impetu intrauit, & illectus fuit; & ita quod ad Deum non fuit obligatus, qui considerat cor, & non opus, 14. q. 5. si quid inuenisti. & 15. q. 6. cap. 1. in fin. & ideò nec apud ecclesiam, cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuose, ex eo quod sine probatione habitum suscepit, & quia infra tri-

† Aut obligatione ... & ... Io. An.

† aliqua

† obsistat.

1 Tempus inceptum ... habeatur completo, an non, tradit Ioannes ... Platea ... per ... testa.

† De hoc ... B. T... & in C... tam ... c. ll. ...

fra triduum pœnituit, & quia propè pueritiā fuit. iure ergo communi ecclesia ipsum absoluere debuit, & ita non fuit obligatus quantum ad Deum, & eius ecclesiam arg. 22. q. 4. vnusquisque. & 15. q. 1. sane. ar. 17. q. 4. sunt qui oper. Ber.

Super.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Quæ distinguit inter ꝓfessos & nouitios. Abb. CASVS. Quidam clerici susceperūt habitum religionis eo animo, vt ad sęculū non redirent: & ante factam professionem ad priorem statum sunt reuersi: quæsitū fuit de his clericis, vtrū si remanere possint? Respōdet Papa, ꝙ si austeritatem religionis ad quam migrauerūt, seruare noluerint ad minorem religionē compellēdi sunt transire, nec amplius in ecclesijs sæcularibus debent assumi, ne contra votum suum venire ꝓhibentur. Sed si ante susceptum habitū positi in probatione recedere voluerint ad priorem statum redire non prohibentur. Not. ꝙ qui habitum religionis assumit eo animo, vt in religione perseueret, ad sęculum redire non pōt, sed ad largiorē ordinem si voluerit transire potest. Item qui causa probationis habitum religionis assumit, ante professionem ad sæculum redire potest.

a Susceperunt.] eo animo vt ad sęculū non redirēt. nulla facta ibi professione. ꝟ. eod. statuimus. ita quòd de hoc constabat, vt ibi dicitur.

b Ne contra votum.] quo renunciauerunt sæculo generaliter. nondum facta professione alicuius religionis. vnde cogendi sunt remanere vel ibi, vel ad mitiorem transire, si sponte voluerint, vt hic dicit, & ꝟ. eodem consulti.

c Habitum. de quo præmisit, ex quo renunciauerunt sæculo.

d Redire.] moribus emendatis. ꝟ. eo. consulti. Ber.

[Glos. seq. quærit in qua veste, & c. alleg. quòd in prima. soluit contrarium, & ad legem respondet.]

e In eadem veste.] sed in qua veste positi in probatione debent esse? videtur quòd in illa in qua venerūt. 53. dist. legē. & 54. dist. multos. in fi. argum. 17. q. 2. si quis incognitus. Dic ꝙ in monachali habitu, vt hic dicitur, & ꝟ. eod. statuimus. alioquin nō possent probare austeritatem monachalem, quæ in vestibus pro magna parte consistit. Et quod dicitur hic infra. in eadem veste redeant, in qua venerunt, sic intellige: quia finita probatione si noluerint ibi remanere, restituentur eis vestes cum quibus venerunt, & cum recedent, & sic seruatur pro regula monachorum. Et c. 2 quæ dicunt, quòd probari debent in veste laicali, non seruantur; sed intelligas de veste, in qua venerunt. Vel dic, in veste laicali, id est, in veste nouitiorum, qui sunt in probatione & quæ differunt ab illis quæ dantur profitentibus. ꝟ. eo. statuimus.

¶Idem Elien. Episcopo.

¶ *Qui recipit habitum professorum, vbi distincti sunt habitus, compellitur ibi vel alibi esse religiosus, sed si recipit habitum nouitiorum, potest ad sæculum redire.*

CAP. IX.

Svper† eo quod quęsitum fuit de clericis, qui religionis habitum susceperunt, [a] & ante professionem ad priorē statum sunt reuersi: Respondemus, quòd si austeritatem religionis ad quam migrasse noscuntur, seruare noluerint, ad minorē religionem sunt cogendi trāsire, nec amplius in ecclesijs sæcularibus debent assumi: ne contra votum [b] quod Domino fecerūt, venire prohibentur. Verum si ante susceptum huiusmodi habitum [c] in probatione positi recedere voluerint, secūdum regulam† beati Benedicti, non vidētur prohiberi ad priorem statum redire: [d] quę videtur præcipere, vt in eadem veste, [e] in qua veniunt reuertatur.

¶Idem Ambianen. episcopo.

¶ *Canonicus regularis potest effici monachus, si religio ad quam transit, est strictior sua: aliàs secus.*

CAP. X.

Sane † de canonico, qui in ecclesia Aromaten. professionem fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum à quodam Abbate recepto: Id tuæ fraternitati significamus, quòd si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quàm ecclesia Aromaten. existat, †ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittas: [f] alioquin cum ad priorem ecclesiam redire compellas.

¶Idem Beluacen. episcopo.

¶ *Minor xiiij annis, profitendo non obligatur religioni, nisi factus maior ratum habuerit.*

CAP. XI.

Significatum † est nobis: & infra. ¶Mandamus, quatenus si inueneris, quòd G. nō fuisset

Sane.] Si canonicus regularis fit monachus: aut strictioris religionis, & manet monach⁹: aut laxioris, & redire cōpellitur. Et est textus notabilis. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secundò distinguendo diffinit: ibi. Id tuę. Abb. Sic. CASVS. Quidam canonic⁹ Aromaten. professus ibidem, ab ecclesia Aromaten. aufugit, & à quodā Abbate in monachū est receptus: quæsitū fuit, an deberet ibi remanere: Respōdet Papa episcopo Ambiañ. quòd si locus ille vbi nūc est, maioris religionis existit quā ecclesia Aromaten. ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittat, alioquin ad primam redire compellat eundem. Not. quòd de minori religione ad maiorem transire licet, & non econuerso.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

f Remanere permittas.] f. d. contra videtur 19. q. 3. mādamus vbi dicitur, quòd si canonicus regularis ad monasteriū transeat, ad canonicam reducatur, & in vituperium memoriale cucullam portet. sed illud intellige quando causa leuitatis vel vanitatis non petita licentia transit: & hic quando causa maioris religionis & bono zelo. ꝟ. eod. licet. Ber.

Significatum.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam G. nomine infra xiiij. annū constitutus, timore magistri sui habitum religionis assumpsit, & inde infra annum exiuit, & sic vagabundus discurrit: significatum fuit hoc dño Papæ: vnde mandat epō Beluacen. quatenus si inuenerit, quòd ille G. non fuisset oblatus à parentibus, & infra xiiij. annum à religione recessit: ab illo voto quod fecit, ipsum denunciet absolutum: Si verò à parentibus fuit oblatus, aut xiiij. annum compleuerit, quando religionem intrauit, siue post xiiij. annum professionem à se factam ratam habuerit, compellat eundem ad eandem religionem, vel aliam transire Not. quòd votum ante xiiij. annum non obligat. Item votum quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem subsequentem tenet.

Margin notes: a Scilicet in d. ca. multos. Io. And. — 9. eo. 1. cōp. & con. Lateran. ex. iij. c. 2. — †Cap. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post concilium Later. par. 50. c. 3. — † existit. — †Cap. 11. eo. tit. in 1. cōp. & post cōc. Lateran. par. 50. ca. 10. vbi est integra clausula. Et vide cōc. Trid. sess. 25. tit. de regularib. ca. 15. ex quo cessant nūc difficultates textus & glossarū. — g De solutione huius ꝟ. ij, vide plenius hic per Hostiēsem, Ioan. And. & alios.

[a] Ap.

a A parentibus oblatus.] si fuisset à parentibus oblatus ante xiiij. annum exire non debuit, sed post xiiij. annum ibi stare non cogitur. j. eo. cum simus, aliàs si non fuisset traditus à parentibus, quandocunque vellet posset exire, vt hic innuitur.

b Fuerit oblatus.] supplè maximè. Ber.

c Intrauit.] quia tunc tenet quod fecit. 20. q. 1. illud.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem.]

d Ratã habuerit.] quod intellige si expressè consentiat: immò certè etiam tacitè, si vltra illud tempus remaneat. 1 j. de despon. impuber. litteras. & cap. accessit. tamẽ cauta maioris certitudinis in principio xv. anni eius voluntas requirẽda est. 20 q. 1. cap. illud. & sic seruant plures religiosi, & benè. Item est hic arg. φ ea quæ ab initio non valẽt, tractu temporis conualescunt. si. j. de despons. impuber. de illis 2. Sed dic valet vt ex nunc, sed non vt extunc. ff. de officio Proconsulis. obseruare in fine.

1 Per annũ. j. eo. c. 1. li. 6. vbi hẽs 4. modos qb. ratificatur pfessio minoris facti maioris. Io. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e Ad aliam religionem.] hoc non videtur probare: quia si fecit professionẽ ibi, ad aliam postea minorem transire non est. arg. s. eod. non est. Sed dic ad aliam eiusdem religionis vel maioris.

†Ca. 3. eo. ti. in 2. compil. vbi est integra clausul. Vide Conc. Trid. sess. 25. ti. de regularib. c. 15. & c. 19. & c. 1. & ca. non solũ, eo. tit. lib. 6.

à parentibus[a] oblatus: & infra decimumquartum annum facti voti pœnitens, à religione recesserit: ab illo voto professionis, quod fecit, denũcies absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus,[b] seu decimumquartum annum compleuerit, cum religionem intrauit,[c] seu post decimumquartum annum professionem à se prius factam, ratam[d] habuerit: cum ad eandem, vel ad aliam religionem[e] transire compellas.

¶ Clemens tertius.

¶ Si filia minor duodecim annis à parentibus, monasterio tradita, maior facta sponte velatur, ad sæculum redire non potest.

CAP. XII.

CVm† virũ: & infra. ¶ Vtrũ[f] ea, quæ infra discretionis[g] annos, à parẽtibus monasterio tradita, habitum religionis induẽs, benedictionem accepit, & exiens postmodum se cuidã militi copulauit, ad monasterium redire cogatur: Cõsultationi tuæ taliter respõdemus, quòd cum iuxta Cõcilij Toletani†[h] censuram, monachum aut paterna deuotio,[i] aut propria professio faciat: quicquid horum[k] fuerit allegatum,† tenebit, reuertẽdi ad sæculum aditu penitus interdicto. Nõ enim videtur ille monasticæ professionis à se post se iugum excutere, cum eam non constet euidẽter cõtradixisse, cum benedictioné accepit, quã non nisi in ætate discretionis recipiũt,[l] quæ velantur: præsertim si ratihabitione secuta†(& si eam quandoque contradixisse constiterit quod ante gestum fuerat, ro-

†Id est cõcilium Toletanum 4. c.

†Alligat... legit in ... lo, & mo... ma... pris... nè hic... gaou... i cod... batur... dos... distingu... ita... ra se... legat... bit... ponit Be... stitutis. † isquod

CVm virum.] Si impubes etiam inuitus à parentibus monasterio traditus, factus maior sponte recipit habitum professorum, ad sæculum amplius redire non potest. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. Tertiò soluit contrarium: ibi, nec obloquitur. Abbas.

CASVS. Quædam puella j. annos discretionis monasterio tradita fuit à parentibus, & habitum religionis assumens, benedictionem accepit, quam recipiunt quæ velantur: postmodum de monasterio exiens, cuidam militi se copulauit: quæritur, vtrum ad monasterium redire teneatur? Rñdet Papa, φ secundum Toletañ. Concilium, paterna deuotio, aũt propria pfessio, monachum facit: & quandocunque istorum allegatum & approbatum fuerit, obligata erit: & ideò ad sæculum redire non potest, nec potest vlterius iugum professionis reijcere: cum non contradixerit qñ benedictionem accepit, quam benedictionem tantum in ætate discreta recipiunt, quæ velantur & quia etiã si ɔ̃dixerit, postmodum ratum habuit. Postea rñdet tertiæ quæstioni, quæ posset fieri per decretũ Leonis Papæ à ɔ̃rio sensu, vbi dr: puellæ, quæ nõ coactæ parentum imperio, sed sponte virginitatis habitum susceperunt, habitum non pñt deserere, ergo per ɔ̃riũ sensum datur intelligi, φ si coactæ habitum suscipiunt, ipsum deserere possunt? Respondet Papa: non obstat illud decretum: quia illud intelligitur de puella nubili, quæ non cogitur sequi voluntatem parentum, cum habeat liberum arbitrium in vouendo: hic loquitur de illa, quæ adhuc erat j. annos discretionis, quæ adulta facta professionem fecit: vel si coacta fuit, postea consensit. Not. quod ex deuotione & oblatione parentum obligatur filius ad religionem. Item professus in ætate discreta, vlterius ad sæculum redire non potest. Item votum quod ab initio non valuit, tractu temporis per ratihabitioné tenet. Item no. quòd argumentum à contrario sensu validum est, dummodo in eundem casum fiat: sed hic erat diuersus casus.

f Vtrum.] supple hic, quæsiuisti.

g Discretionis annos.] idest, infra annos ad votũ vel matrimoniũ contrahendum aptos, qui in puella xij. in puero xiiij sunt, vt 20. q. 1. c. 1. & 2. nam ante dicitur carere iudicio. ff. de iudi. cum prætor. § non autem, & 3. q. 7. c. infamis. § tria. in princ. Et dic iudicio, idest discretione: sed quo ad beneficium restitutionis implorandum, vsque ad xxv. annum dicitur esse fragile & infirmum huiusmodi ætatis consiliũ. ff. de minori. l. 1. Lau.

h Concilij Toletani.] 20. q. 1. monachum.

i Paterna deuotio.] paterna deuotio quandoque facit monachum occasionaliter: aliquando enim filius obtemperat voluntati paternæ ex debito honestatis, non necessitatis. 20 q. 1. illud. & c. puellæ. sic & in matrimonio intellige. infra de despon. impub. cap. 1. Aliàs non cogitur filius ad hoc obtemperare patri, vt hic, in fi. & in prædicto cap. puellæ. & j. eod. cum simus. quia res est voti, non præcepti. 32. q. 1. integritas. & c. puellæ. Et expone, aut, pro, & : quia paterna deuotio facit monachum, cum sequitur ratihabitio filij, & eadem expositio fit C. de verbo. signif. l. penul. vbi aut ponitur pro, &.

k Quicquid horum.] ex hoc verbo videtur, quòd per se sufficiat alterum istorum. sed non est verum: vnde sic intellige, paterna deuotio cum ratihabitione filij adulti sufficit: propria professio filij sine patris deuotione sufficit: & ita si incipias à primo, vtrunque necessarium est: si à secundò, sufficit secundum tantum. similiter s. de rescriptis. olim.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l Recipiunt.] sed quid si ante reciperent? Respondeo, Non obstat exire volenti: quia non tenet professio infra discretionis annos. 15. q. 1. illud. & c. 1. s. eo. significatum. & j. eo. cum simus. sicut nec matrimonium, nisi malitia suppleret ætatem. j. de despon. impub. puberes. & cap. à nobis. & c. vlt.

[Glos. seq. arg. & determinat.]

a Ro-

...boratur.[a] ¶ Nec obloquitur, [b] quod de prædecessoris nostri Leonis † Papæ constitutione per cōtrariū sensum sumitur:† vt puellæ, quę coactæ parentum imperio, virginitatis habitum suscepe runt, † ipsum possint sine præuaricatione deserere: cum de ea rectè † possit intelligi, quæ in ętate nubili noscitur constituta: tunc enim quia liberum hēt arbitrium in electione propositi, se qui parentum non cogitur voluntatem.

¶ Idem.

¶ Valet professio facta sine susceptione habitus religionis.

CAP. XIII.

Porrectum † nobis ex parte tua petitorium continebat, quòd I. canonicus Acherōtinus infirmitate grauatus, votum vt fieret monachus, se asseruit emisisse: vnde metuens, ne voto decederet non cōpleto, iunctis manibus tibi se reddidit in monachū, & in fratrē: & infrà. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quòd † cum monachū non faciat habitus, [c] sed professio [d] regularis: ex quo à conuertendo votū emittitur, & recipitur ab Abbate, talis vt fiat monachus, & reddat Domino, quæ promisit, erit vtiq; compellēdus.

¶ Celestinus † tertius.

¶ Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior exire potest religionem, & legitimā à monasterio petere.

CAP. XIIII.

Cum † simus: & infra. ¶ Sanè nostris auribus est relatum, quòd cū

a Roboratur.] arg. q ea, q ab initio non tenēt tractu tēporis cōualescunt. sic infra eo. significatū, & infra de despō. impub. de illis, 31. q. 1. cor. stat. Dic, quòd ex nunc incipit valere, & non ex tunc, vt dixi infra eod. significatum.

b Nec obloquitur.] hic rñdet tacitæ qōni, quæ posset fieri per c. illud, puellæ, 20. q. 1. à cōtrario sensu, vbi dr, q puellæ, q suscipiūt habitū virginitatis, non coactæ imperio parentū, deserere non pñt habitū susceptum: ergo si coactæ fuissent, à cōtrario sensu bene possent deserere: at ista fuit coacta, ergo non dēt cōpelli redire ad monasteriū. Non obstat illud ca. à cōtrario sensu inductum, quia illud intelligit de adultis, qui non pñt habitū semel susceptum relinquere, & hic loquitur de ea, q adhuc erat infra annos discretionis, q facta adulta professionē fecit, nec cōtradixit. Vel si coacta fuit, postea consensit: vnde exire non pōt, & est simile C. qđ met. cau. l. 2. infra de his q vi, metusve causa fi. ad audientiam.

Porrectum.] Monachum facit professio, nō habitus tantum. Cōis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Abb. Sicul.

CASVS. Quidā canonicus Acherontinus I. noīe, votū emisit, vt fieret monachus, in infirmitate constitutus: ipse verò timens, ne voto incōpleto decederet, iunctis manibus tradidit se Abbati in monachum & in fratrem: quæritur, an talis sit compellendus promissum adimplere. Rñdet Papa, q cum monachū non faciat habitus, sed professio regularis, talis compellendus est, vt fiat monachus, & reddat Dño quod vouit, & quod promisit, ex quo votū emisit, & Abbas ipsum recepit. No. q sola professio sine habitu monachū facit. Item qui votum facit, vt fiat monachus, compellendus est reddere Dño quod promisit.

[Glos. seq. alleg. tres concord. & tria iura in contrarium, & soluit.]

c Non faciat habitus. 2] hic euidenter apparet, q habitus non facit monachum, sed sola professio regularis, sic infra qui cle. vel vouen. cōsuluit. & infra eo. ex parte, & infra eo. vt clerici. Sed contra vr 27. dist. quod interrogasti. & infra eod. vidua. & c. super eo. Sol. illud verum est, q habitus sine professione non facit monachum: sola. n. professio vera vel præsumpta monachū facit, & sollennizat votum. Dicas ergo, q quicunque facit professionem in manu Abbatis, seu etiam alicuius monachi, & vbicunque, dummodo recipiatur eius professio ab Abbate & fratribus, monachus est, & sollemnizatum est votum illius infra qui cle. vel vou. insinuante. & hic. Et illa capitula, quod interrogasti. & c. vidua. intelliguntur de præsumpta professione, ex quo enim moratur inter alias moniales, & gerunt se tanquam monachas, monachæ sunt censendæ. 20. q. 1. quem progenitores. & N. P.

quia ab initio eo proposito, & eo animo intrauerūt, vt monachæ essent tacitè, ex quo nullam protestationem fecerunt, & multo tpe ibi fuerunt, saltem per annum in habitu professorum, infra eo. ex parte. vnde postea non audiuntur et si velint iurare contrarium, illud c. super eo. intelligit de illis, qui habitu recipiēdo renunciauerūt seculo tacitè vel expressè, vt ibi dr. & infra eo. consulti. & cap. statuimus, quod in eodem casu loqui vr cum illo cap. consulti.

[Gl. seq. dat duas lecturas.]

d Professio.] quæ hic intercessit, ex eo qđ dicit: iunctis manibus tibi se reddidit in monachū & in fratrem, saltē tacitè, licet fortè non expressit formā psfsionis, quam habes, 20. q. 1. vidua. & perinde fuit ac si formā illam seruasset. Sed litera sequens vr contradicere huic, vbi dicit: talis vt fiat monachus, & reddat Dño q promisit, &c. Sed tu expone, i. fiat monachus, i. stet & viuat vt monachus. Vel intellige, q votū fecit solummodo, vt fiat monachus, tradendo se in manus Abbatis, vt infra de voto & voti red. per tuas. vbi fuit similis promissio. & hoc plat litera, ex quo à conuertēdo votum emittitur, vt f. fiat monachus, talis ergo, qui sic promisit & vouit, q intrabit religionem, cōpellēdus est, vt fiat monachus & reddat Domino promissum & votum suum, & sic planè sonat litera. Et ita collige ex hoc, quod qui promittit se intraturum aliquam religionem, tenetur cōplere promissum, & potest & debet compelli. 4 infra de vo. & vo. red. per tuas. Quod prius dixit, verius puto: qa reddendo se in manibus Abbatis in monachum & fratrem, statim fuit monachus.

Cum simus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Discretioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidem miles B. nomine, se cum filio infra decimumquartum annum constituto, ad quoddam monasterium cum bonis suis transtulit, & dictum filiū suum fecit habitum suscipere monachalem: sed cum ipsi puero displiceret monastica disciplina, infra modici tēpus à monasterio recessit, & bona paterna cępit cum instantia postulare: sed Abbas dicebat, quòd non erat audiendus, cum tempore suæ oblationis extiterit maior 14. annis. Consultus Papa rñdet dicens, quòd si dictus puer ad annos discretionis iā peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, non est ad hoc vllatenus compellēdus: quia tunc liberum sibi erit habitum ipsum dimittere, & paterna bona, quæ ipsum ex successione contingunt, poterit postulare. Nota, quòd intrans religionem ante decimumquartum annum cū venerit ad annos discretionis, habitum dimittere potest, & paterna bona postulare.

† al. ita: qđ cum monachū faciat, nō habitus, sed, &c.

† Clemens iij.

3 Eodē modo exponit Tanc. Inno. Host. & alij antiqui.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Et de intellectu vide Ferdinandū Vasquiū li. 1. cōtrouer. illustrium, c. 37.

4 Si tñ profitet aliā religionē etiā laxiorem, tenet psfsio: qa tñ votū sollēne derogat primo simpl. ci. infra eod. qui post votū. lib. 6. Io. A.

a Discretionis.] Dic de hoc vt dictũ est, ī. eo. cũ virũ.
b Ad annos discretionis.] xiiij. s. annorum: quia tunc liberum est ei stare si voluerit remanere, vel recedere, si ei non placet. 20. q. 1. illud. & q. 2. si in qualibet.
c Et bona paterna.] quibus priuari non potest legitima iure naturæ, reliqua parte monasterio competente, quæ in ipso ingressu competit. 19. q. 3. si qua mulier, quæ erit tertia illius partis, quæ sibi ab intestato debetur. vel medietas sm numerum filiorum, C. de inoffic. testam. in auth. nouissima.
d Prouenĩut.] ī. de testa. Raynutius, & c. Raynaldus. vbi de hoc.

Sicut tenor.] Primo ponit decisa consultatio. Sc̃do rñsio: ibi, Consultationi.
[Gl. seq. ponit casũ.]
e Sicut.] CASVS. Sacerdos 1 iste infirmitate grauissima laborabat, ita q̃ ex se posit[9] desperabat de vita præsenti; & in tali articulo cõstitutus indutus fuit habitu monachali; & ad monasteriũ deportatus: tandem conualuit, & habitum dimisit, & de Abbatis licentia monasterium dereliquit: & consuluit sacerdos dñm Papam qd esset ei faciendum: & ipse respõdet sm qđ sequitur in litera. Bet. No. quòd contraria, allegãs auditur. Itẽ nota, quòd mente alienatus non obligat, cum nec consentire valeat nec dissentire, tanquam dormiens. Item quod ab initio non valet, ex postfacto conualescit.

† al. ita: non sed hoc vllatenus, &c.

1 Hic casus Bern. est, & in vetustis codicibus reperitur.

† Gapilleñ. Targin. Argin.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. vbi est integra] clausula. Et de materia vide latè p Barbat. consil. 60.

B. miles se cum filio suo discretionis [a] annos nullatenus attingẽte, ad qđdam monasterium cum bonis suis etiam contulisset: dictum filium suũ fecit habitum suscipere monachalem: & infra. ¶ Discretioni tuæ taliter respondemus, quòd si dict[9] puer ad annos discretionis [b] peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem: si ad hoc induci nequiuerit, nõ † est vllatenus compellendus; quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, [c] quæ ipsi ex successione prouenniunt, [d] postulare.

¶ Innocentius iij. episcopo & Capitulo Targileñ. †

¶ Furiosus profitẽdo non obligatur, nisi factus sana mentis ratum habuerit.

CAP. XV.

Sicut [e] † tenor literarum, & infra. ¶ Consultationi vestræ taliter respondemus, q̃ licet ista duo inter se repugnantia [f] videantur, vt quisquam, scilicet sit extra se positus, & de præsenti vita desperet: si tamen eo tempore, quo P. sacerdos lator præsentiũ, positus † extra mentẽ [g] asseritur, indutus fuit habitu monachali: [h] cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, eum denũcietis ab obseruatione monastici ordinis absolutũ: [i] nisi postquam mẽtis suę factus est compos, spontanea voluntate professionem fecerit monachalem.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Professio nec fieri nec recipi dẽt infra tẽpus probationis, sed facta & recepta tenet. h. d. & est casus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. XVI.

Ad † Apostolicã sedem: & infra. ¶ Cum monachum fieri ante vnius anni [k] probationem, regularis institutio interdicat: & infrà. ¶ Quæstionibus tuis taliter respondemus, quòd licet tẽpus probationis à sanctis Patrib[9] sit indul

f Repugnãtia.] Vnde non videbatur audiendus, ī. de appel. solicitudinem, 23. q. 7. quod autem, C. de lit. & . . . . cum precum.
[Gl. seq. recitat per quæstionem, quam soluit, & solutionem obijcit.]
g Extra mentem.] si autem integrum haberet iudicium, licet grauissimam pateretur infirmitatem, benè obligaretur, si voueret. arg. Instit. quibus non est permissum facere testam. §. præterea. 2 tenetur autem hoc probare, se tunc temporis extra mentem fuisse. ī. de successi. ab intest. cum dilectus. Argum. contra 3. quæst. 9. indicas. Laur.
h Habitu monachali.] ita quòd votum fecisset; quia solus habitus non facit monachum, sed professio. ī. eo. porrò ẽtum. & ī eo. ex parte.
i Absolutum.] & ita nullum est votum, siue obligatio, quæ fit mente alienata. sic 17. q. 1. Gonsaldus.

2 Furiosus tpe quo furor declinauit, testari potest. Ioã. And.

Ad Apostolicam.] In prima parte ponitur duplex consultatio decisa. In secunda responsio: ibi, Quæstionibus. Primo respondet ad primam. Secundo ad secundam ibi, Prohibendum. Abbas.

CASVS. Regularis institutio prohibet monachum fieri ante vnius anni probationem: verumtamen quidam ante tempus illud aut etiam statim faciunt professionem, quæ recipitur ab Abbate: quæritur, vtrum tales monachi, sint censendi? Respõdet Papa, licet tempus probationis vnius anni, à sanctis Patrib. sit institutum tam in fauorem conuersi quàm monasterij; tñ si ante tempus probationis, ille qui cõuerti desiderat, habitum recepit, & professionem faciat, Abbate per se, vel per alium, habitum concedente; & professionẽ recipiẽte, vterque iuri suo renunciare videtur, quod pro se noscitur introductum, & ideo monach[9] est censendus; quia multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. In fine prohibet abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contrafecerint, puniantur. No. quòd regulare ẽ vt nullus ante vnius anni probationem in monachum, vel regularem canonicũ recipiatur. Item nota hic rationes, quare tẽpus probationis fuit inuentum. Item receptio & professio monachi potest delegari. Item quilibet renunciare potest iuri, quòd pro se noscitur introductũ. Item multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. Hæc regula locum habet in his, quæ non habent perpetuam prohibitionem, quia non cauetur in prohibitione: quod si factum fuerit, non valebit. Item tempus probationis est institutum in subsidium fragilitatis humanæ.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, quam dupliciter soluit, sed primam approbat.]
k Anni.] vt 17. q. 2. Gonsaldus. quandoque tam̃ enim statuitur biennium. 19. q. 2. monasterijs. quandoque triennium, 18. q. 2. si quis incognitus. quia diuersa tempora statuuntur, videtur esse arbitrarium, quod satis potest concedi; quia etiam statim posset recipi, & renunciare beneficio huius probationis, vt ī. eod. c. dicitur. & c. statuimus. Dici consueuit, quod clericus ignotus & laicus notus probantur per biennium: sed clericus notus per annum, laicus ignotus per triennium, & sic intelligi consueuerunt capita prædicta. Sed non credo, quòd hodie teneatur illa diuersitas; imò quilibet statum potest admitti, vt dictum est. Bern.

† al. ita situs mentem asserẽ.

† Cap. 4. tit. in 3. . . vbi est . . gra clau la. Et . . Conc. Tr sess. 25. . regula . . ex quo . . sant . . tex. & gl . . tatum.

[Gl.

tum, non solum in fauorem conuersi, sed etiam monasterij:[a] vt & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri: (quod vtrũque diligenter est obseruãdum, præsertim cum ab vtroque de reliquo facta † certa notitia non habetur) si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui conuerti desiderat, habitum recepit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium professionem recipiente monasticam, & monachalem habitũ concedente: vterque renunciare videtur ei, quod pro se nascitur introductum: Ideoque obligatur † per professionem emissam pariter & acceptam, ad obseruantiam regularem, & vere monachus est censendus quia multa fieri prohibẽtur, quæ si facta fuerint, obtinẽt[b] roboris † firmitatem. ¶ Prohibẽdam[c] est autẽ † Abbatibus, ne passim ante tẽpus probationis, quoslibet ad professionem recipiant: & si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animaduersione sunt debita corrigẽdi:[d] cum in subsidium fragilitatis humanæ, spatium probationis sit regulariter institutum.

¶Idem Aconen.† epõ.

¶ *Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permanserit, sed in seculo, & suis bonis vsus fuerit, ad obseruantiam regularẽ compellitur.*

CAP. XVII.

SIcut † nobis fuit ꝓpositum, quidã clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte[e] securus, & † de recuperanda sanitate desperans, habitũ canonicorum regularium petiit & accepit, sed nec ad ecclesiam transiuit, nec bonis suis[f] vti cessauit, videntibus & scientib.[g] episcopo & canonicis ecclesiç Nazaren.† a quib⁹ habitum susceperat regularem; & infra. ¶ Fraternitati tuç taliter respõdemus, quod si regularẽ habitum se postulãte suscepit, & ad obseruationem religionis canonicè sua se professione[h] ligauit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogẽdus; cũ, quod tanto[i] tempore extra canonicã † mansit, † nõ in excusationẽ eius, sed in maioris transgressionis augumentũ merito valeat allegari.

¶Idem Priori & Conuentui Dimoliensi.†

¶ *Potest religiosus zelo sanctioris vitæ, ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiã arctius transire non possit h.d. Et est casus notabilis, & quotidie allegatur.*

[Glo. seq. recitari potest per contrarium, quod alter solus renunciet de l. quid fauore. secundo quod etiam vterque non renunciet per c. si diligenti.]

a Monasterij.] ergo alter altero inuito huic beneficio renunciare non põt; quod est verum, quia cõiter in fauorem vtriusque introductum fuit; & quod fauore alicui⁹ introductũ est, in odiũ eius nõ debet retorqueri. C. de leg quod fauore. & in re cõi potior est conditio prohibentis, vt arg. ff. de serui. rusti. prædi. per fundum. & ff. cõi diui. Sabinus. T. de cõi tamẽ cõsensu potest vterque renũciare iuri suo, vt hic dicit, cũ sit ꝑsonale & singulare beneficiũ. ĩ. de offi. dele. gratũ. C. de pact. si quis in cõscribendo. ff. de mino. si iudex. & 7. q. 1. quam periculosum. secus si esset cõe beneficiũ, & fauore omniũ introductum. ĩ. de so. cõp. si diligẽti. vbi de hoc & 4. q. 3. c. si testes §. item parentes.

b Obtinent roboris firmitatẽ.] vt 17. quæstio. 2. ca. nos nouimus. & 27. distin. si vir. & 2. q. 6. c. biduũ. Bernardus.

c Prohibendum.] quia graue est inexpertos Dei seruitio applicare. 19. q. 3. monasterijs. C. de re mili. ꝯ publicam. lib. 12. & ff de vac. mune. ꝓ tor. § vlt. & tenet qs de mala electione. argu. 23. distin. tales. ff. nau. caupo. stabu. l. vlt. §. 2. C. d̃ colo. Illy. l. vnic. li. 11. vbi tenet quis eo ipso quod admittit ignotum.

d Corrigendi.] arbitrio iudicis, ex quo pœna non adijcitur. ĩ. de offi. dele. de causis. ff. de iure delibe. ran. l. 1. in fi.

SIcut nobis.] Diuiditur; quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam clericus nimia ægritudine laborans, quasi de morte securus, & de recuperãda sanitate desperãs, habitum canonicorũ regulariũ petit & accepit; sed ad ecclesiam non trãsiuit nec bonis suis vti postposuit, vidẽtib⁹, & scientibus epõ & canonicis ecclesiæ Nazareth, à qb⁹ habitum susceperat regularẽ: & ꝑ mula tempora seculariter se habuit: quæsiuit epõs, vtrum esset compellẽdus habitũ resumere regularem? Respondet Papa, ꝙ si regularem habitum petijt & accepit, & ꝓfessionem fecit, cõpellendus est, vt habitum regularem assumat: nec prodest illi, ꝙ tanto tempore extra canoniam mãsit; imò in augmentum maioris transgressionis ipsius, potest merito allegari. Nota, ꝙ monachi compellendi sunt habitum depositum reassumere & ad claustrum redire. Item contra votũ non præscribitur. Itẽ diuturnitas temporis peccata non minuit, sed auget.

[Glo. seq. q̃rit obijciendo, & soluit.]

e De morte securus.] si tñ sanę mẽtis fuit: alias nõ obligaretur, ĩ. eod. sicut tenor. 17. quæst. 2. Gonsaldus. 32. quæstio. 7. c. neque furiosus. & C. de transactio. l. sana mente. Sed quęrit quare aliàs timor mortis impedit monachari. ĩ. quod me. caus. perlatum. & nõ hic? Respõdeo, monachatur ibi vt euadat mortẽ corporis, hic non monachatur, vt euadat mortẽ corporis, sed potius mortẽ animæ. Ioan.

f Bonis suis.] quõdam; sit tenuit monachatus. sic 27. q. 1. si quis rapuerit. & ĩ. qui cle. vel vouen. ca. vlti.

g Et scientibus.] vnde tenebant eum reuocare. ĩ. eo. l. cap. vlt. sed ad bona ipsi⁹ si mortu⁹ esset, & ipsum nõ reuocauerũt aspirare nõ deberẽt; quia quem viuũ contempserunt, non possunt mortuum suum dicere. C. d̃ lati. liber tollen. l. vnica, §. sed scimus & ĩ. de ĩfan. & lãg. expo. c. vnico. Bernardus.

h Sua se professione.] aliàs solus habitus nõ facit eum monachum. ĩ. eod. porrectum.

i Tanto tempore.] nullus annorum numerus ipsum excu-

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. De materia vide Spe. tit. de statu monach. & Hostiẽ. in sum. tit. d̃ regul. §. & qualiter.

† al. ita: ꝙ recuperãda sanitate desperatus.

† Nozaren.

† Canonicã, habẽt oẽs antiq. codices.

† Religios⁹ ꝯ bonũ obedientię non põt pr. ribe. re. facit l. 1. C. d̃ ser. fug.

† Dimolie. nen. de Molẽd. Dubeolen. Dunolien.

excusat. 33. q. 5. quod Deo pari. immo tanto grauius delinquit. s. de cõue. c. vlti. & j. de simo. non satis. & ridiculũ esset (vt dicit lex) meliorem esse furis conditionem propter continuationẽ furti. ff. de furtis, inficiando §. infans. Io. Simile huic hẽs s. de testa. quia ingrediẽtibus.

emeretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item sicut subditus tenetur prælato, ita prælatus tenetur subdito in hoc casu. Item episcopus sine licentia Papę non potest episcopatũ dimittere. Item maius bonum minori bono præfertur. Item communis vtilitas præfertur priuatæ.

CAP. XVIII.

Licet † quibusdã monachis [a] & canonicis, [b] necnon & Hospitalarijs & Templarijs à sede Apostolica sit indultum, ne postquã aliquis ꝓfessus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis inuitis arctioris etiã religionis obtentu, transire, vt vnusquisque secundum Apostolum in ea [c] vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus: Quia tamẽ vbi spiritus Dei est, ibi libertas; & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, [d] quia lex non est posita † iusto; ea ratione videtur hoc illis fuisse cõcessum, ne quis ex temeritate, [e] vel leuitate, in iacturam vel iniuriã sui ordinis, sub ꝓtextu maioris religionis, ad aliũ ordinem transuolaret, sicut frequenter à multis constat esse præsumptũ, non quidem vt ei transeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulãdam, vt nõ fictè, sed verè, ad frugem melioris vitæ valeat trãsmigrare. ¶ Talis ergo postquam à prælato suo transeundi licentiam [f] postulauerit, ex lege priuata [g] (quæ publicè legi præiudicat) absolutus, [h] liberè potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterua

Licet.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit exordiũ: ex quo secundo factum diffinit: ibi, Cũ ergo. Prima facit quinque. Nã primo ponit formã priuilegij. Secundo ipsius interpretationẽ, & interpretationis causam: ibi, Quia tñ. Tertio illam fortificat: ibi, cum etiam. Quarto illam reassumendo specificat ibi, Quocirca. Quinto specificationẽ determinat: ibi, Illa. Abb. Sic.

CASVS. Quidã monachus sine licentia Prioris sui transiuit ad ordinẽ Cisterciẽ. Prior & fratres molestabant eũ dicẽdo, ꝙ sine licẽtia nõ potuit proprium monasteriũ deserere; peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ; vnde ipse super ipso negotio scribit Priori & fratribus Dimolteñ. à quibus monachus prædictus recessit dicens, licet quibusdã regularibus à sede Apostolica sit concessum, vt postquã aliquis apud eos professus fuerit, ad alium locum ipsis inuitis, etiam causa maioris religionis transire non possit; sed hoc ea ratione fuit illis concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate, in iniuriam sui ordinis, sub prętextu maioris religionis, ad alium se possit ordinem transferre; non ꝙ ei debeat licentia denegari, qui cũ humilitate ac puritate, eam duxerit postulandam: qui ergo taliter à suo prælato licentiam postulauerit, ex lege priuata, quæ legi cõi præiudicat, absolutus, ad arctiorem religionem liberè poterit se transferre, non obstãte proterua indiscreti cõtradictione prælati: quia priuilegiũ meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: vnde nouerint vniuersi, quibus hoc priuilegium fuerit concessum, se de iure teneri taliter postulantibus transeundi licentiã impertiri: quia sicut subditus licentiam à suo prælato cum humilitate & puritate postulare tenetur; sic prælatus sine difficultate tenetur subdito licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si verò probabiliter dubitat, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem aut laxiorem ex charitate aut ex temeritate transire, superioris est iudiciũ requirẽdum, ne fortè Angelus Satanæ, in lucis Angelum se transformet. Illud tamen regulariter est obseruandum, vt nullus episcopus sine licentia Romani pontificis præsumat deserere præsulatum: quia sicut maius bonum, minori bono præfertur: ita communis vtilitas priuatæ præfertur. Mandat igitur Papa prædictis fratribus, quatenus prædictum monachum, qui de puro corde & conscientia bona ad ordinem Cisterciẽ. transiuit, vlterius non molestent. No. ꝙ qui lege priuata ducitur, a lege communi est exemptus. Item petita licentia à prælato licet non sit cõcessa: potest quis ad arctiorẽ religionem transire, quasi ab ipsius lege solutus. Item priuilegium

a Monachis.] 13. eo. non est.

b Canonicis.] 19. q. 3. statuimus. & ca. mandamus. B r.

c In ea vocatione.] 21. q. 1. c. 1. & q. 2. placuit. & 7. q. 1. non oportet.

d Sub lege.] 19. q. 2. duæ sunt. Ber.

e Ex temeritate.] aduerte qualiter interpretatur priuilegiũ istorũ, s. ꝙ nullus talium possit trãsire ad strictiorẽ religionẽ, hoc ẽ verũ (vt dicit) temeritatis causa: sic enim cum prohibetur iuramentũ temeratium tantum intelligitur prohibitum. 22. q. 1. ita ergo. Io.

[Glo. seq. allc. tres concor. & vnum contrarium. querit & soluit, solutioni dupliciter opponit. Demũ obij it ad textum & soluit.]

f Licentiam postulauerit.] sufficit ergo petere licentiam, licet non obtineatur. sic supra de arb. cum olim, & s. de loca. & conduc. potuit. C. de iu. emphy. l. vlt. Arg. contra s. de electio. cum in veteri. & ad idem etiam posset induci circa prin. Sed quid si aliqs non petita licentia recesserit ad strictiorem vitam nunquid est reuocandus? Consueuit dici ꝙ non, dummodo leuitatis causa non transeat, vt hic in fine innuitur. Sed obstat 19. q. 2. mandamus. & illud potest intelligi quando leuitatis causa transit, adhuc videtur contra, s. de ætat. & qualit. intelleximus. vbi transiuit quidam sine licentia ad aliud monasterium, nec inde punitus videtur. Sed qualiter potest quis inuito prælato suo personam suam alienare, cum rem alienare non possit, & maior sit alienatio personæ quam rei. 12. q. 1. præcipimus. & 17. q. 1. c. 2. cum fortè clericus teneatur iuramento obedire. 8. q. 1. sciendum, & s. de maio. & obe. cum in ecclesijs; nec etiam potest peregrinari sine licentia sui episcopi. de consec. dist. 5. non oportet. & sæpè propter obedientiam bonum intermittitur. 11. quæst. 3. quid ergo, cum obediendum sit, vbicunque non est contra præceptum Domini, vel dubium sit ꝙ non contra præceptum Domini sit. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. Sed illud auctoritate canonis fit instinctu Spiritus sancti, & ita non constringitur per legem. 19. q. 2. duæ. arg. s. de diuor. gaudemus.

g Ex lege priuata.] quæ est amor Dei siue Charitas, de qua dr̃ Habe charitatem, & fac quicquid vis. de pœ. dist. 2. radicata. Lau.

[Glo. seq. quinque personas excipit.]

h Absolutus.] ab hac vniuersitate excipitur vxor carnaliter cognita, impubes, & seruus. infra de conuer. coniug. quidam intrauit. 20. quæstio. 3. ca. 1. & 2. & 54. distinct. si seruus. Item excipitur episcopus. infra eodem c. licet illa semper regula. & curiæ adstrictus 53. distinc. legem.

Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpi. Et de materia huius decretalis vide omnino B. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 8. & Host. in su. e. tit. de regularib. §. & qualiter.

1. Cor. 7.

2. Cor. 3.

† imposita

a Metɩ-

indiscreti cõtradictione prelati: quia priuilegiũ meretur amittere, a qui concessa sibi abutitur potestate: Cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet potestatẽ, Archiepiscopis & episcopis † cedendi licentiam ex iusta causa petentibus, sine difficultate concedat. b ¶ Quocirca nouerit vniuersitas, quib⁹ huiusmodi priuilegium est concessum, se ad concedendã licentiam transeũdi taliter postulãtibus de iure teneri: quia sicut subditus à prælato, cum humilitate, & puritate debet transeundi licentiã postulare, ne bonum obedientiæ contẽnere videatur: sic profecto prælatus subdito, sine difficultate & prauitate qualibet, debet transeũdi licẽtiam idulgere, ne uideatur propositum impedire diuinitus inspiratum. ¶ Si verò probabiliter dubitetur, vtrũ quis uelit ad ordinem arctiorẽ, aut laxiorẽ ex charitate, an ex temeritate trãsire, superioris c est iudicium requirendum: ne forte Angelus satanę in lucis d Angelum se transformet. Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, ut nullus absque licẽtia Romani Põtificis pręsumat occasione quacunque deserere prælulatum: quoniã sicut maius bonum minori bono præponit e ita communis utilitas e speciali vtilitati pręfertur.† Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silẽtio, solicitudo cõtemplationi, f & labor quieti. Ad quod vtiq; designãdum vnigenitus Dei filius Iesus Christus, non de Rachele g secundum carnẽ natus est, sed de Lia: † nec legitur eũ in domũ suã Maria recepisse, sed Martha. Vnde q̃do potest episcopus præesse pariter & prodesse, non debet cedendi licentiã postulare, aut etiam obtinere. ¶ Cum ergo R. monachus vester, ad fratres Cisterciẽsis ordinis transmigrauerit, non vt ordini vestro aliquatenus derogaret, sed ut apud eos vitam duceret arctiorẽ: Mandamus, quaten⁹ super eo quod de corde h puro, & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis: quia charitas est fons propri⁹ cui non communicat alienus. i

¶ Idem Præposito, & Decano, & scholastico Demeten. † Colon. diœcesis.

¶ Coniuges religionem profitendo ab inuicem diuertere possunt: aliter si se abiurant, & non continent, illicitum est iuramentum.

Cap. XIX.

Veniens † ad Apostolicam sedem G. mulier, supplici nob is insinuatione monstrauit, quod cũ matrimonium cũ E. in facie ecclesię cõtraxisset, & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, intãtum, vt quod † deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter præstitit iuramentum: hanc vir ipse diuortij causam assignans, quod quondã ipsius mulieris amitã k

a Meretur amittere.] 11. q. 3. priuilegiũ. 74. dist. vbi ista. C. de Iudę. l. 3. Iudęos. Bernard.

b Ex iusta causa petẽtibus, sine difficultate cõcedat.) Quę sit iusta causa, & q non, ostẽditur s. de renũ. nisi cum pridem. Io.

c Superioris.] simile 11. q. 1. peruenit. 7. de iu. patr. nullus. in Auth. de san. epis. §. si à clero. coll. 9. VI.

d In lucis.] 26. q. 5. nec mirum. & 29. q. stio. 1. §. 1.

[Glos. seq. recit. p obiectionẽ, & solutiõ. & remissionẽ. Ioan.]

e Ita cõis vtilitas.] simile 7. q. 1. scias. & in auth. de test. & ca par. §. licet. coll. 5. & s. de postu. præla. c. 3. hoc intellige cũ per publicã nõ impedit priuata: quia ordinata charitas incipit à se. 23. q. 5. si nõ licet. & de pęni. dist. 3 qui vlt. & 19. q. 2. duę. 14. dis. quod ait. ff. de iudi. si longius, § fi. 2 ff. de sig. verb. qui seruandarum. sic nõ debet prelat⁹ sua negotia pponere negotijs ecclę. 12. q. 4. quicunque. De hoc etiã dicitur s. de postul. prælat. cap. 3.

f Solicitudo contẽplationi.] id est, vita actiua, quę in hoc casu preponitur cõtemplatiuæ.

g De Rachele.] Rachel significat vitã cõtemplatiuam, quę est for nosa, sicut illa fuit. Lia significat vitam actiuam, quæ fęcunda est in sobole, & ideo præfertur pulchritudini Rachelis. s. de renũcia. nisi cum pridem. Bern.

h Corde puro.] qa presumitur prima facie ex ipso facto, q habet speciem boni, nisi probetur cõtrium. s. de scrut. c. vnico. & s. de pfump. Iolum.

i Non communicat alien⁹.] scilicet à charitate, de pęnit. dist. 2. c. resuscitatus. §. itera vt Christus. Bernard.

Veniens.] Prima pars ponit petitionẽ mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat ibi, Nos igitur. Abbas.

Casus. Quædam mulier contraxit matrimoniũ cũ quodã viro i facie ecclesiæ, & diutius cohabitauit eidem: tãdem orta fuit discordia inter eos, ex eo, q vir dicebat quandam amitã ipsius mulieris anteq̃ eam duceret, cognouisse; sed de hoc non fuit ecclesiæ facta fides, vnde contigit, quod vterq; illorum iurauit, q deinceps alterum non requireret: & post modum ad secunda vota transiuit vterque: vir a secundo de medio sublato: mulier viro priore uiuente, ad agendum pęnitentiam, quoddam monasteriũ intrauit, postulans sibi cõsiliũ salutare impendi: Papa verò considerans, q iuramẽtum illud illicitum fuit, mandat quibusdam, quatenus præfati virum moneant, & compellant, ut illam, quam superinduxit, dimittat, & uxorẽ suã recipiat, audituri postmodum si quid fuerit quæstionis: & si cõtra matrimonium nihil fuerit probatũ, si vir ad religionem trãsire uoluerit, ei licentiã tribuant transeundi, vt & illa mulier in suo possit proposito remanere. Nota, quod iuramentum cõtra matrimonium, illicitum est, & non seruandum. Itẽ si uir adulteriũ cõmittit, mulier tamen non potest intrare religionem ipso in seculo remanente.

k Amitam cognouisset.] Si hoc uerum fuit, non fuit matrimoniũ quo ad Deum: Vnde si probaretur, separarentur, infra de eo, qui cogno. consang. vxo. suę, super eod. alias non separarentur, ut eo. tit. de illo.

i Iudæi e urentur alias in offen. q, pdenc tenus se emissa. Io. An.

Vide B. 2. 2. q. art. 4.

de 7. de quod su- ... p 3. Io. And.

e l. a- §. La- a uer. ff. pro in l. r Barto. matr.

† Hoc ita patet: Iacob genuit Iudam ex Lia, Gen. cap. 29 in fi. Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar: de hoc semine descendit Dauid, & Christus s̃m carnẽ, Matth. 1. sic ergo de Lia natus est Christus, id est, de genere suo.

† de Mirende Moren. sed ut plurimũ in antiquis legitur ita. de Miren.

† Cap. 6. eo. ti. in 3. cõpil. Et de materia pter Doctores hic, ui de Turrecrematã in ca. qd Deo pa. 33. q. 5. & Sotum li. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4.

† quod ut

[Glos. seq. quærit, arg. pro, & ponit duas opiniones.]
a Illicitum iuramentum.] & ideo non seruandum. sic s. de iureiu. tua. 2. Sed nunquid aliqui possunt licitè se abiurare, & promittere perpetuam continentiam? Vr. q si : quia talia matrimonia sanctiora sunt alijs. 33. q. 5. q Deo pari. Ad hoc dicunt quidam, q tali modo nõ pñt se abiurare, vt remaneant in seculo, nisi transeant ad religionem. Arg. j. tit. px. ex parte 2. ad fi. Ioa. Sciũ dixit, & isti non abiurauerant se pp perpetuã cõtinentiã, sed vt possent adulterari, & quod neuter illorum alterum accusaret: talis abiuratio phibetur hic. & s. de iureiurã. tua 2. immo sine aliquo iuramento se possent obligare ad ppetuã continentiã arg. prædicti cap. quod Deo pari. nullũ enim iuramẽtũ obstat, quin alter crimen alterius denunciare saltẽ possit. supra de iureiur. quemadmodum.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]
b Præfatam mulierẽ recipiat.] Ar. s. j. de diuor. significasti. sed hic locũ habet; nihil mihi tu, vt ego tibi, nil Catilina Cethego. 32. q. 6. p tot. & s. de iureiu. tua 2. & j. de adult. c. pen. & vlt. Iuan. & ff. soluto matri. viro atque vxore. Bern.
c Audituri postmodum.] & ita quæstio restitutionis præcedere debet. s. de rest. spol. ex conquestione. & s. de ordine cognitionum, sup spoliatione.
d Possit in suo proposito.] & cõpellenda esset i pposito remanere, si maritus vellet tatum habere vel obseruare propositum Ar. j. tit. px. quidã intrauit & 33. q. 5. quod Deo. Ioan.

† præmissa
† cogatis

a Hoc uerũ si semoto ad [illegible]. Io. An.

cognouisset antequã eã duceret in vxorẽ: quod licet assererent quamplurimi, non fuit super hoc ecclesiæ facta fides. Cũ autem postmodũ ad secũda vota cõuolasset uterque, secundo viro viã vniuersæ carnis igresso, priore superstite, dicta mulier se fecit i arcto loco, ad pœnitentiam agendam includi, postulans, vt ei dignaremur impẽdere consilium salutare. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod illud fuit illicitum iuramentum: ᵃ Mandamus, quatenus prẽfatũ virũ monitione prẽuia† compellatis, † vt ea, quã superduxit, exclusa, præfatam ᵇ mulierem recipiat, audituri ᶜ postmodum si quid fuerit quæstionis. Si verò contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & vir seculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, vt & illa possit in suo proposito ᵈ permanere.

¶ Idem Ablati de Affligen. & magistro R. & G. canonicis Traiecten.

Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest infra tempus probationis redire ad seculum, nisi appareat eum uitam voluisse mutare omnino.

CAP. XX.

Consulti† sumus frequenter à multis, vtrũ is, qui monasteriũ ingressus est, habitũ sumendo nouitij, ᵉ si ante professionẽ emissam infra tẽpus probationis exire voluerit, licitè possit absque apostasiæ nota vel noxa, ᶠ † præsertim cum debita morum correctione ad seculum remeare. ¶ Licet autem super hoc senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguẽdum, ᵍ vtrum is, qui conuertitur, proposuerit absolutè ʰ vitam mutare, vt sub habitu regulari omnipotẽti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri obseruantiã regularem, vt ita demũ si (infra annum†) sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinã: aut si forte non placuerit, moribus emendatus † ad statum pristinũ reuertatur. In primo casu ⁱ debet, vt regulariter viuat, ad laxiorẽ saltẽ regulam pertransire. In secundo potest ad seculum, non tamẽ vt viuat seculariter, ᵏ remeare. ˡ Vt ergo quæ sit eius intẽtio pleniꝰ agnoscatur, propositũ suum tiã ex periri, vt si sibi displicuerit, ad seculũ reuertatur. In primo casu saltẽ ad laxiorẽ regulã transire tenetur, vt regulariter viuat: In secũdo verò casu, potest ad seculum redire. Vt ergo appareat, quæ fuerit eius intentio, ab initio ppositũ & intentionẽ suã protestetur.

Consulti sumus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Licet. In qua distinguit duo membra. Secũdum ibi, An conditional ter. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis intrauit monasterium, habitum sumendo nouitij: quæritur, utrum infra tempus probationis, ante factã professionem licitè possit ad seculum redire? super hoc diuersi diuersa dixerunt: Innocentius tamen distinguit, vtrum ille, qui conuertitur, proposuerit absolutè uitam mutare, ut in habitu regulari de cætero Deo famuletur, uel regularem obseruan-

hanc intellige secundum Il lam. j. ca. penul. Nota q eadẽ est substãtia religionis apud omnes religiosos, sed in qualitatibus differunt. Itẽ no. vtilẽ distinctionẽ, q ponit litera, circa conuertẽdos. Itẽ pstatio in omni cõtractu debet fieri, vt sciãt contrahentium volũtas.
e Nouitij.] scilicet causa pbationis habitꝰ nouitiorũ debet discerni ab habitu pfessorũ. j. e. statuimꝰ.
f Vel noxa.] nota versum:

Noxia delictũ, delinquens noxa notatur.

qñq; tñ vnũ ponitur p alio, ut hic, vñ melíꝰ dixisset, noxia. in sti. & noxa. circa pri.
g Distinguẽdum.] distinctio ista hodie nõ vr hře locum per decre. j. eo. statuimꝰ ex quo eñ simpliciter assumit habitum nouitiorũ, liberè ad annum potest redire ad seculũ, nisi euidenter appareat contrarium, ut ibi Lau.
h Absolutè.] ita q euidenter appareat, infra eo. cap. proxi.
i In primo casu.] sic intelligitur, s. eo. super eo. eo eñ ipso q absolutè religionẽ intrauit, licet non fecerit pfessionẽ, intelligit renunciasse seculo, cũ nullã præmi serit protestationem Vnde vel ibi remanere dẽt, vel ad laxiorẽ trãsire, ut dictũ est s. c. sup eo. Ar. j. eo. statuimꝰ. ubi de hoc.
k Seculariter.] i. dissolutè. ar. 81 dist. dictum. Ber.

[Glo. seq. quærit, opi. ponit, & soluit.]
l Remeare.] nunquid licebit tali contrahere matrimonium ex quo licet ei redire ad seculum? Dicunt quidam quod non, cum sit simpliciter vouens. 17 q. 2. nos nouimus. Si autem pxerit, tenet. 27. dist. si uir. 27. q. 2. nuptiarum. & j. qui cler. vel uo. rursus. q non est verum: quia nec fuit expressum votum, nec intendit continere, qui tñ sub conditione vouet: sicut nec obligatur, qui sub conditione 2 contrahit matrimonium, conditione deficiente, infra de condi. appo. cap. de illis.

[Glo.

† Cap. ... pil. Et vide ... Trid. ... lan ... per q ... distinctio ...
† Vide A... de vet. ... Fronto ... de diffe... tijs ...
† Hec de verba ... annum ... sunt in ... mnibus ... lo ... ribus.
† eadem
a Sed di... ue de ... Theolo... Diu ... 29. ... Sylvest... matrimo...

[Gl. seq. quærit, alle. proponit opi. Io. in fine, soluit, contrarium interserit, arg. de protestatione, alle. 4. iura, & duo in contrarium.]

a Protestetur.] quid si non protestetur: & numquid psumitur p religione? VF q sic: quia summa est ratio, q p religione facit, S.d relig. & fauo. fune. sunt psonæ, dixit Io. q præsumi dēt, q potius voluerit absolutè mutare seculū, q cōditionaliter: nisi ptestatio pcedat. Et sic est hic arg. quòd ptestatio necessaria est, S. de his q vi metusve cau. fi. platum. 31. q. 2. Lotharius. 7. q. 1. Pontifices. & de electio. Cumana. Argu. J. S. de cōsti. cum M. & S. de appel. solicitudinē. vbi nō valet ptestatio illi qui J illā facit, & ita psumitur hic in dubio in securiorē partem: q religio securior est, J. de re iud. estote. ff. eo. tit. semper in obscuris, sicut cū durior est, J. de re iud. estote. ff. eo. tit. semper in obscuris sicut cū dubitatur, an aliqs sit excōicatus, præsumit ipsum excōicatū, vt absoluatur saltem ad cautelā, & tūc postea debet abstinere rōne dubij, J. de cler. exc. mini. illud. & J. de sent. exc. per tuas. Sed J vF, ex quo assumit habitū nouitij, nec facit pfessionē, nec renunciat seculo expresse, quòd non intendit se obligare simpliciter. J. eod. statuimus. vbi de hoc dr, nisi euidenter appareat quòd tales, &c. quod verum est; & sic intellige istam decre. secundum illam.

in principio ptestetur.[a]

¶ Idem.

¶ Qui infra annum probationis non facta professione redit ad seculum, licitè potest ad ordines & beneficia promoueri.

CAP. XXI.

POstulasti: † & infra. ¶ Tertio quæsiuisti, vtrū illi, qui in annis minoribus[b] cōstituti nouitiorum habitū susceperunt, & infra annū postmodum nō facta professione, ad seculū sunt reuersi, & episcopis suis hoc scientibus, ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeāt in illis ecclesijs ministrare, in quibus sunt ab eisdem episcopis instituti: Nos fraternitati tuæ taliter respōdemus, qd propter hoc non sunt ab ecclesijs ipsis amouendi, sed in eis pūt liberè ministrare.

¶ Honorius iij. Veneteñ. † episcopo.

POstulasti.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Nos. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui infra xiiij. annum assumpserunt habitum nouitiorū, postmodū infra annum ante factam professionē ad suas ecclesias sunt reuersi, quæritur, vtrū debeant tolerari? Rñdet Papa, quòd p hoc non sunt à suis ecclesijs amouendi. No. quòd qui habitum nouitiorum assumunt, infra annum probationis possunt redire ad pristinum statum, nisi fecerunt professionem.

[Gl. seq. dupliciter legit quod hic dicitur de minore, & secundum alteram declarat quale fuit dubium, & ponit opi. Hug. & Inno.]

b Minoribus.] hæc qō a non habet dubitationem: quia si erant infra xiiij. annum, non tenuit ingressus, & ita possunt liberè exire, S. eo. ad nostrā. significatum. & c. cum simus, & 20. q. 1. illud. sed tamen verbū istud dubium est; quia pōt intelligi quòd fuerunt infra xiiij. annum, & sic videtur quæstio, & quod fuerunt minores xxv. & maiores xiiij. S. de prob. in præsentia, & tunc dicat, quòd nō constabat euidēt. r, quòd seculum vellent mutare qn habitum susceperunt: quare possunt redire ad pristinum statum, J. eo. statuimus. Si vis intelligere quòd esset infra xiiij. annos, hæc potuit esse dubitatio: quia fortè erant doli capaces, & sic videbatur q malitia suppleret ætatē, sicut in matrimonio carnali, J. de despon. impu. à nobis, & c. tuæ. quia & poterat se obligare diabolo, sic & Deo. J. de deli. pue. pueris. Sed Papa respondet, q liberè possunt ministrare in ecclesijs postea receptis: & sic non obligantur ante xiiij. annum. Hug. verò dicebat, quòd bene obligatur doli capax, & tenebat monachatus: quia poterat se obligare diabolo, p illud c. pueris, & Innoc. fuit in eadem opinione, qui in decret. ista rñdet, quòd ingressus tenuit, si malitia supplebat ætatem, vt in antiqua decretali patet. ‡ sed hodie nō prodest. B.

† Pro intellectu huius c. vide oīno B. Tho. in 4. sent dist. 38. q. 1. art. 3.

‡ Verba aūt antiquæ decretalis in 4. cōp. hoc tit. c. 1. ita habēt, nisi prudentia fortè suppleuerit ætatē i illis, vt trāsire debeant ad regulā laxiorē; q. cū ipsi absq; protestatione religionis habitū assumāt, vitā psumūtur proposuisse mutare, hæc ibi. quæ cōsulto resecauit Raymundus.

¶ Qui vltra annum portat habitum monachalem in monasterio, vbi sunt habitus indistincti, censetur professus.

CAP. XXII.

EX †parte tua fuit ppositum, quod nonnulli sunt, qui licet pluribus annis gestauerint habitum monachalē, pfessionem tamen monasticam nō fecerunt: vnde cū super eo quod habent proprium, & aliàs irregulariter viuunt, à te, vel ab alijs arguūtur non erubescant dicere, se ad carentiam proprij & cōtinentiam, ac alias regulares obseruantias nō teneri: cum habitus[c] non faciat monachum, sed pfessio regularis: & infra. ¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus quoslibet tibi lege diœcesana[d] subiectos, qui prędicto modo terrā duab.[e] vijs ingredi non verentur, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur & seruent.

EX parte.] Cōis diuisio. Secunda pars ibi, Ideoq; Abb.

CASVS. Quidam sunt, qui plurib. annis portauerunt habitū monachalem, tū professionem monasticam non fecerunt: Cum isti postmodū arguuntur, super eo quòd propriū habēt, & aliàs irregulariter viuunt, dīt se non teneri ad carentiam proprij, nec continentiā, cum habitus non faciat monachum, sed professio regularis: significatum fuit hoc dño Papę: mandat epo loci, quatenus quoslibet sibi subiectos, qui pdicto modo terram duab. vijs ingredi nituntur, cōpellat per censuram ecclesiasticam, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur & seruent. Nota quòd nemo debet terram duabus vijs ingredi. Item qui per annum gerit habitum monachalem, præsumitur monachus: vnde compelli debet vt profiteatur regulam illius ordinis.

c Habitus.] sup. eod. porrectum. vbi de hoc. & J. qui cle. vel vo. consuluit.

d Diœcesana.] id est, lege iurisdictionis: nam regulares non subsunt episcopo quantum ad legem diœcesanam, 16. q. 1. cum pro vtilitate, sed lege iurisdictionis. Quæ differentia sit inter legem diœcesanam, & legem iurisdictionis, dicitur sup. de offi. ordi. conquerente, & c. dilectus. Bernar.

[Glos. sequens inducit tria similia, & arg. alle. duo iura. Ioan.]

e Duabus vijs.] & male; quia in vno eodemq; officio non debet esse dispar professio. 16. q. 7. in nona actione. & sic S. de elec. cum causam. & est simile quod dr, vsquequo claudicatis in duas partes? 49. dist. c. vlti. & nemo potest duobus dominis seruire, vt 26. dist. Acutius. & de pe. dist. 1. c. fiscitatus. §. item vt Christus ait. Item arg. est quòd allegans contraria non est audiendus, S. de app. solicitudinē, 23. q. 7. quod autem. & ideo isti non fuerunt auditi.

[Gl. seq. declarat praesumptionem, quae insurgit ex lapsu anni: alleg. concor. dicens locum id habere cum est habitus indistinctus.]

a Per annum.] hoc ideo dicit, quia per annũ debet quis esse in probatione antequam fiat monachus, 17. q. 2. Gonsaldus, & infra eod. ad Apostolicam, nisi renunciet illi beneficio, vt ibi dicitur, & infra ca. proxi. Qui ergo post annũ remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tunc ipso facto tacitè vouere, vnde postea exire non potest, vt hic patet: imò compellitur expressè profiteri, nisi protestatio praecessisset, infra quod met. cau. perlatum, & haec est praesumptio iuris, & de iure, ita quòd non admittitur probatio in contrarium, ex quo nulla protestatio praecessit. 27. dist. quod interrogasti. infra eod. vidua. 20. quaest. 1. quem progenitores. similis praesumptio est infra de spon. ad id quod. & c. is q. & infra de iu. iur. c. vlt. & 54. dist. fraternitatem. Et quod dicit, per annum, posset suppleri, maximè si intelligatur de habitu monachali, qui dari profitentibus consueuit, vt infra cap. proxi. aliàs locum habet quod dicitur de anno vbi non est distinctus habitus nouitiorum ab habitu professorum. Bern.

quam per annum [a] gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur & seruent, ecclesiastica censura compellas.

¶ Gregorius nonus.

¶ Infra probationis annum liberè quis redit ad seculũ, nisi professionem fecerit tacitè vel expressè, vel appareat eum vitam mutare voluisse, hoc primo. Secundo dicit, quod ad hoc vt dignoscantur nouitij à professis, debet habitus professorum benedici in locis vbi habitus non est distinctus.

CAP. XXIII.

Statuimus † nouitios in probatione positos, ante susceptũ religionis habitũ, qui dari profitentibus [b] cõsueuit, vel ante professionẽ emissam, ad priorem statũ redire posse liberè infra annũ: Nisi euidenter appareat, [c] quòd tales absolutè voluerint vitam mutare, & in † religione perpetuo Dño deseruire: Cum quilibet renunciare valeat ei, quod pro se noscitur introductũ. † ¶ Nihilominus statuentes, ad omnem ambiguitatem penitus amouendam, quod cum in quibusdam locis religiosis, nouitiorum habitus non distinguatur ab habitu professorum, professionis tẽpore benedi-

Statuimus.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Nihilominus. Primum subdiuiditur. Primo statuit. Secundo excipit: ibi, Nisi. Tertio rationem subdit: ibi, Cum. Abbas.

CASVS. Statuitur in cap. isto, quòd nouitij in probatione positi, liberè possunt ad priorem statum redire intra annum, antequam suscipiant habitum, qui dari profitentibus consueuit, vel ante professionem emissam, nisi appareat euidenter, quod tales voluerint vitam mutare, & in religione perpetuo Dño deseruire: quia licitũ est cuilibet renũciare iuri suo. Statuitur insuper ad omnem ambiguitatem tollendã, quòd cum in quibusdam locis religiosis, habitus nouitiorum non distinguatur ab habitu professorum, tempore professionis benedicantur vestes, quae profitentibus cõceduntur, vt per hoc habitus professorum, discernatur ab habitu nouitiorũ. Nota, quòd nouitij in probatione positi infra annum liberè possunt redire ad seculum, nisi euidenter appareat, quod voluerint vitam mutare. Item differentia debet esse inter habitum nouitiorum & professorum, quę in benedictione vestium consideratur.

[Gl. seq. distinguit duplicem habitum; demum quaerit: ponit tres opiniones, & soluit.]

b Qui dari profitentib.] nota quòd est habitus 1 professionis, qui votum hẽt annexum, & eo ipso quòd quis talẽ habitũ recipit, monachus efficit, & per talẽ habitum intrãdo religionem sollemnizat votum, quare postea reclamare non potest ex quo cœpit cum alijs canere, & de tali habitu loquitur hic. & sic potest intelligi, infra eo. vidua. & 27 dist. quod interrogasti. & 27. q. 1. vidua. & 20. q. 1. quem progenitores, & talis habitus impedit & dirimit matrimonium, 27. q. 1. c. 1. Item est habitus probationis, qui differt ab habitu professorũ, vt hic in fi. dicitur, & talis habitus nõ obstat, quo minus possit redire ad seculum infra annum ante factam professionem, vt hic dicitur: & supra eod. consulti. nisi euidẽter appareat, quòd voluit seculum mutare vt statim dicit. Sed pone clericus est in probatione: nunquid expectabit episcopus vsque ad tempus probationis, vt conferat 2 beneficiũ: cũ ecclesia uacare nõ debeat ultra sex menses. infra de conces. praeb. nulla? Dicit Io. quod si auctoritate episcopi recessit, videtur ei dedisse licentiam vsque ad tempus probationis: si verò sine licentia recessit, tunc potest eum legitimo tẽpore elapso, priuare. Vel dicas, quod si euidẽter appareat quod voluit absolutè mutare seculũ, statim põt beneficiũ illius eps cõferre: si verò non constet de hoc, tũc videtur quod eps teneat ipsum expectare, vsque ad tẽpus probationis: cum habeat illud tempus à iure ille conuertendus: supra eodem, ad Apostolicam, & dicit decretum, quod licentiam ab Apostolo datam nemini auferre possumus. 28. dist. in. de his. si iudex minus tempus dederit, quam sit statutũ à lege, supplebitur à iure ff. de re iudica. l. 4. §. si quis, quia videtur iusta de causa abesse: vnde non debet priuari. supra de cleri. non resi. inter quattuor. & capit. vltimo. Verius tamen videtur, quod si episcopus non vult eum tantum expectare, & ecclesia propter huiusmodi absentiam damnum incurrat, debet eum citare, vt redeat, vel vt profiteatur: & si ad terminum non redierit, potest ordinare ecclesiam per iura proximè allegata: nec credo illam esse iustam causam expectandi, quia priuata vtilitas non debet praeferri communi vtilitati. supra eo. licet, supra de postul. praelat. cap. 3. Idem credo seruandum, si alter sponsus intret religionem, & infra certum tempus profiteatur: alioquin compellitur redire ad sponsam: quia & ibi periculum imminet fornicationis: infra de conuer. coniug. ex publico. argumen. supra vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. satis posset dici, quod episcopus non posset illum priuare vsque ad tempus statutum, & interim faciat deseruiri in ecclesia per alium cui prouideat de bonis ecclesiae. argum. supra de appella. peruenit 2. & supra de cleri. non resi. cap. penult. secus in muliere cui consului interim non potest. hoc aequius videtur fauore religionis. summa enim est ratio quae pro religione facit. ff. de relig. & sumpt. fune. sunt personae. Bern.

[Gl. seq. quaerit, & soluit.]

c Nisi euidẽter appareat.] & hoc vr, quòd quis simpliciter intrat religionem, dum tñ non faciat professionem, vel non recipiat vestes, quae profitentibus cõceduntur, licet nullam faciat protestationẽ, quòd semp possit redire ad pristinũ statum infra annũ, & sic praesumitur, quòd condõnaliter voluit experiri obseruãtiã regularẽ, nisi

† Huc referas cõcil. Tridentinum. sub pè cita tũ sessio. 25. tit. de regularibus, & cap. 15. & vide pro alijs hic Henricũ Boich, & Panormitanum infra ca. ex parte.

2 De varijs habituũ generibus quibus religiosi distinguunt, vide hic prae alijs Henricũ Boich.

2 Hec ... dic ... ta ... sioni ... ficia ... neficii ... gulari ...

† al ... religione ... petua.

† Vid. ... q ... beda ... pacis ... lesta ... te ...

alii appareat euidenter, quòd seculum mutare voluerit. Sed qualiter apparet, quòd hoc voluit? Dico, quòd si renunciauerit seculo expresse, vel si alia dicat vel faciat, per quod voluntas eius appareat; vel si statim recipiat vestes, quæ tantum dantur profitentibus. sed si nihil dicat, vel faciat, non apparet euidenter, quòd voluerit mutare. infra. qui cle. vel voue. consuluit, optime facit; & sic pòt intelligi in eo. cõsulti. & sic non præsumitur pro religione, si voluerit redire ad pristinũ statũ; quia non est verisimile, quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancim. & quod ei sit credendũ, est arg. de rap. cũ causa. & ita nõ præsumitur pro religione vbi simpliciter intrauit, ex quo vult ante annũ exire; immo præsumimus, quod cõditionaliter habitũ assumpsit: sic ergo debet apparere, quod voluerit seculum mutare, quod patet ex eo, quod dicit, cum quilibet valeat renunciare ei, quod pro se, &c. & ex eo quod dicit in eo. consulti. in si. propositũ suũ in principio protestetur, scilicet quod vult seculũ mutare, hoc expresse dicẽdo: in contrariũ tamen cõsueuit ibi dici, prout dixit ibi Io. & sic intelligimus hodie illam decretalem secundum istam.

a A professorum habitu discernatur.] & sic patet, quòd alius est habitus professionis: & alius habitus probationis, siue nouitiorum, vt dicitur supra, vt per hoc appareat, qui sint professi, & qui non. a Ber.

cantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, vt nouitiorum habitus† à professorum habitu discernatur. a

¶ Idem.

¶ *Religiosi fugitiui annuatim sunt requirendi, & cogendi, vt ad monasterium reuertantur.*

CAP. XXIIII.

NE † religiosi vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrãt, & sanguis eorum de prelatorum manibus requiratur: b Statuimus, vt præsidentes capitulis celebrandis, secundum statutum Concilij generalis, c † seu patres Abbates, seu Priores, fugitiuos† suos † & eiectos de ordine suo, requirant sollicitè annuatim. Qui, d si in monasterijs suis recipi possunt, secundum ordinem regularẽ, Abbates seu Priores eorũ, monitione præuia † per censuram ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salua ordinis disciplina. e Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra prouideãt, vt apud eadem monasteria in locis competentibus, si absque graui scandalo f fieri poterit, † alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem ordinis, ad agendam ibi pęnitentiam, talibus vitę necessaria ministrẽtur. g ¶ Si verò huiusmodi fugitiuos vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicẽt; & tamdiu faciant ab ecclesiarum prelatis excommunicatos publicè nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.

NE religiosi.] Diuiditur. Primo constitutionis causa ponitur. Secundo constitutio submittitur: ibi, Statuimus, quæ duo facit: Primo prouidet, circa eiectos & fugitiuos. Secundo circa inobedientes: ibi, Si verò. Abbas.

CASVS. Cum prælati corrigere teneantur subditorum excessus, & oues vagabundas reducere ad ouile, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur: statuit Papa Gregorius, vt præsidentes capitulis celebrandis secundum statutum concilij generalis, siue Abbates aut Priores requirant fugitiuos suos & eiectos de ordine suo, solicite annuatim, reducẽdo eos ad claustrum, ne vagabundi discurrant in animarum suarum periculum: & si in monasterijs suis recipi possunt, compellantur Abbates seu Priores eorum, vt eos recipiant salua ordinis disciplina. Si autem regularis ordo hoc non patitur prouideant, vt apud eadem monasteria in locis competentibus, vitæ necessaria talibus ministrentur, si absque graui scandalo fieri potest; alioquin in alijs domibus eiusdem ordinis prouideatur eisdem: si autem ibi fugitiui inobedientes extiterint, excommunicentur, & tamdiu ab ecclesiarum prælatis excommunicati publicè nuncientur, donec ad mandatum suorum prælatorum humiliter reuertantur. No. quòd monachi vagabundi reducẽdi sunt ad monasterium suum, ne dãnabiliter euagentur.

b De prælatorum manibus requiratur.] & ita prælatus tenetur de facto subditi, nisi eum correxerit. in. de offi. or. irrefragabili. & in de statu regula. cum ad monasteriũ ad finem. & 43. dist. Ephesijs.

c Concilij generalis.] quod habes infra de statu monac. in singulis.

d Qui.] scilicet præsidentes, vel Abbates.

ADDITIO. Vel dic & melius: qui, scilicet, fugitiui, & eiecti.

e Salua ordinis disciplina.] hoc est dicere, imposita eis pęnitentia, secundum quod regula illius ordinis requirit & præcipit.

f Si absq; graui scãdalo.] nihil omnino cum scandalo faciẽdum est. supra de tempor. ordi. ad aures. supra de pręscrip. nihil prodest. & væ homini illi, per quem scandalum venit. infra de no. oper. nuncia. cum ex iniuncto. Ber.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g Vitæ necessaria ministrentur.] & quis ministrabit ei necessaria? Abbas prioris monasterij, vel secundi? Credo, quòd Abbas prioris monasterij vt si aliquid habeat de suo prouideat ei de illo. 16. q. 6. de lapsis. & etiam si non habuisset aliquid, prouidebit monacho suo tempore pęnitentiæ, aliàs monasterium illud secundum quare grauaretur?

TITVLVS XXXII.

De conuersione coniugatorum.

¶ Alexander tertius Vbergen. † episcopo.

¶ *Si vir de vxoris licentia profitetur, & vxor ipsa suspecta nec continentiam vouet; nec religionem ingreditur episcopus vxori virum restituet. hoc dicit iuxta literam.*

DE CONVERSIONE CONIVgatorum.

¶ Supra visum est de regularibus in genere, sed quia coniugati quandoque intrant monasterium, & dubitari posset de eorum ingressu, ideo ad clariorem doctrinam auctor posuit specialem rubricam.

De hac materia habetur 33. quæst. 5. & 27. quæst. 2. cap. sunt qui, cum duobus cap. seqq. & conuenit in de rapt. cap. p. n. Abbas.

Præte-

[Marginal notes, left:] ...ctio, ha... s, deest ... plurim... antiqua ...larib. ...æ sint ...entia si ... q. b. ap... ar, quod se... muta... oluerit, ...ius ipse ...ur hic, ...o. And. ...e mate... ...pter do... ...es hic, ...Ancha... ...in cap. in eccle... ...de ma... ...& obed... ...aterani. Innoc. c. 11. ...is dica... fugitiu... ...ff. de p... edi. l. qs ...gitiu... Dictio, ...deest i ...gs codi... ...: & redare do... ...sequen... videlicet ...de ordi... ...tamissa. ...ilia dif... ...le discer... ...tur, si... difficile ...emit li... à seruo econtra, ...quia ...facile fm ...c. Io. de.

[Marginal notes, right:] † Vide l. ... ...simum. ff. de vsufr. & l. 1. oleum. cum notatis. ff. de dona. † Vrbergen. Helien. Vercell'. 3 Argumentum est pro hoc in l. seruus. C. de quæstioni.

Præterea.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Dicimus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam laicus præsentibus sacerdotibus & monachis, ignorante epo, de licentia & permissione vxoris monasteriũ intrauit, & professioné fecit, vxore in seculo remanẽte, nec transeunte ad religionem, aut continentiã vouente: quæritur, vtrũ laicus ille possit ab epo suo ad torũ vxoris de monasterio reuocari; an illa debeat cõpelli ad continentiã obseruãdam? Respõdet Papa, quod vir põt & dẽt de monasterio reuocari, nisi vxor ad religionem transierit, aut castitatẽ perpetuo seruare promiserit: cũ sit illius ætatis, quod sine suspicione non possit in seculo remanere. No. quòd alter coniugum non potest ad religioné transire altero in sæculo remanente, nisi castitatem seruare promiserit.

a Præterea.] supple quæsiuisti.

b Transierit.] cum non possit esse in seculo sine suspicione turpitudinis. 27. q. 2. scripsit. & c. sunt qui dicunt.

c Promiserit.] manendo in domo propria, si est senex. ℑ. eod. cum sis. & c. ad Apostolicam.

[Gl. seq. alleg. tria iura pro cõcor. & duo pro contrarijs, & sol. distinguendo. ponit opi. Iterum signat aliud contrarium, & soluit.]

d Reuocari.] sic patet. 1 quod non sufficit vxoris licentia, vt vir possit intrare monasterium. sic ℑ. eo. ex parte 1. 33. q. 5. notificasti. & ℑ. eo. coniugatus. Sed contra, 33. q. 5. qui vxorem. 27. q. 2. Agathosa. Solu. Dicas, quod si talis est vxor, quæ non possit esse in seculo sine suspicione fornicationis, non sufficit sola licentia vxoris, nisi & ipsa similiter conuertatur: quo casu hæc decretalis potest intelligi, & omnia similia. Si verò senex est, sufficit sola licentia interueniente auctoritate episcopi, & ipsa voueat, & remaneat in seculo. inf. eod. cum sis. & cap. ad Apostolicam. & cap. vxoratus. & in casu isto intellige illa iura, quæ videntur dicere, quòd alter coniugum potest ad religioné transire de consensu vxoris, ea in seculo remanente. Alij volunt dicere quòd sufficit vxoris licentia infra eod. ex parte, & cap. consuluit, & in hoc cap. loquitur de licentia extorta, vel quia fuit iuris ignara sed tene primum. Tancred. Item signatur contra. ℑ. eo. veniens. Sol. illa fuit fornicata, & ita obstabat ei exceptio fornicationis. sic 27. quæst. 2. Agathosa. Ber.

† Cap. 1. cont. in 1. cõp. & post Cõcilium Lateran. sub Alexan. iij. p. 5. c. 4. Et de materia vide Turrecrem in c. quod Deo. 33. quæst. 5. & Dominicũ Sotũ lib. 4. sent. dist. 27. q. 2. art. 4.

1 De materia huius glos. vide quos paulo ante citaui.

CAP. I.

Præterea, a † vtrum laicus vxoratus, qui præsentibus sacerdotibus & monachis ignorante episcopo, de licentia & permissione vxoris, monasterium ingressus professionem fecit vxore in seculari habitu remanente, nec trãseunte ad religioné, aut perpetuam cõtinentiam vouente, ab episcopo suo possit ad torum reuocari vxoris, an illa compellenda sit continentiam obseruare: Dicimus, quòd nisi vxor ad religionem transierit, b aut perpetuo castitatem seruare promiserit: c vir, potest & debet de monasterio reuocari. d

¶ Idem Salernitano Archiepiscopo.

¶ Ante matrimonium consummatum potest alter coniugum, etiam altero inuito religionem ingredi; sed remanens in seculo potest ad secunda vota transire.

Verum.] Primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqui per consensum mutuum de præsenti matrimonium contraxerint, antequam sint carnaliter coniuncti, potest alter religioné intrare altero inuito, sicut quidã sancti de nuptijs vocati fuerunt: & ille, qui remansit in seculo, poterit matrimoniũ contrahere, cum nõdum sint vna caro effecti. Nota, quòd ante carnalem copulam potest alter cõiugum altero inuito intrare religionem.

CAP. II.

Verum † post consensum legitimũ de pͥsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante eligere monasteriũ, e (sicut f sancti quidam de nuptijs vocati fuerunt) dummodo carnalis cõmistio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiam seruare noluerit) licitum est ad secunda vota transire. Quia cum non fuissent vna caro simul effecti, satis potest vnus ad Deũ transire, & alter in seculo remanere. g

¶ Idem Pisano Archiepo.

¶ Qui inuita vxore professionem fecit & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore ad monasterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

[Gloss. seq. signat contrarium, & remittit.]

e Monasterium.] 27. quæst. 2. desponsatam. infra eod. ex publico. argument. contra infra de spon. commissum. ibi soluitur. Ber.

f Sicut sancti quidam.] sicut beatus Macharius & Alexius. 27. quæst. 2. cap. scripsit. §. ecce.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat Io.

g Remanere.] & cũ alia contrahere. ℑ. e. ex publico. Et dicũt quidam, quod nihilominus remanet vinculũ prioris matrimonij, sed prorsus inefficax propter ingressum: & sic habebit duas vxores, sed non obest tale vinculum. arg. de cõsec. dist. 4. c. 2. Sed contra eos facit 31. q. 1. quomodo virginibus. & ℑ. de diuor. gaudemus. Vnde primi matrimonij vinculũ soluitur per ingressum religionis, vt in auth. de sanct. §. si vero constante adhuc matrimonio coll. 9.

† Cap. 2. cont. in 1. cõp. Et post concil. Lateran. par. 5. cap. Decisionem huius decretalis, ubi tenet Sotus ab impugnatione hæreticorum. li. 4. sen. d. 27. q. 1. artic. 4. Adde Turrecrematam ĩ c. sequentium. 33. dist.

CAP. IIII.

Quidã † intrauit monasterium inuita vxore: qua ipsum repente coactus est ad eam redire; ea mortua, quæris

† Cap. 3. cont. in 1. cõp. Et post cõcilium par. 5. c. 2. vide glos. in c. mulier. 33. q. 5. & ibi doctor.

Quidam.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultationi. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam intrauit monasterium vxore inuita, coactus est ad eam redire: tandem mortua est illa: quæritur, vtrum debeat compelli ad monasterium reuerti, an possit aliam accipere vxorem? Respondet Papa, quòd votum non tenuit: vnde ratione voti ad monasterium non tenetur redire: tamen alterius non poterit vxorem accipere, quia promisit se non exigere debitum carnis: quod fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum: sed non reddere, non erat in potestate viri, sed vxoris; vnde dicit Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis: sed mulier, & econuerso. Nota, quòd alter coniugum altero inuito ad religionem transire non potest. Item votum ex parte tenet, & pro parte non tenet. Item votum meum obligat me ad id quod in me est. Item mutuam seruitutem sibi debent vir & mulier, ex quo sunt vna caro effecti.

[Glo.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

a Votum non tenuit.] plene, tenuit tñ quo ad ea quæ erant in eius potestate, scilicet non exigere debitum cũ nisi quod in ipsius fuit potestate, sic ĩ.eo. placet. vnde compellitur continere, sed non compellitur ad monasteriũ redire, vt ĩ. eo. placet. Arg. cõ. ĩ. e. ex parte. & c. consuluit. vbi compellitur ad monasterium redire. sed ibi soluitur.

b Non tenetur.] id est non debet ab ecclesia compelli, ipse tñ peccat si nõ pficit qđ vouit, ex quo impedimentum cessauit. arg. 17. q. 2. nos nouimus Ber.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit. ponit opin. Tan. cõtrariam, quam approbat, & alternatiuè reuertitur ad primã. Tertio quærit, soluit distinguendo, sol. opponit, & respondet.]

c Nõ exigere.] hic ĩ. eo. placet. Sed hæc ratio nõ videt bona: sic enim beata Maria contrahere non debuit, cũ proposuerit se non exigere 27. q. 2. beata Maria. & tñ legitime cõxit, vt ibi dr. Rñdeo immo bona est hæc rõ, quia post tale votum cõhere non debuit, pp pnitatem quam hẽt exigendi debitum. & qđ dr̃ ꝙ beata Maria hoc fecit ex reuelatione diuina. Sed pone quod cõhat, quid erit? Tancredus dixit, ꝙ tenet matrimonium: quia votum non fuit sollemne. arg. ĩ. qui clerici vel vo. rursus. Alij dicunt, ꝙ non tenet matrimonium, & debent separari. ĩ. eo. ex parte & c. consuluit. & hoc verius vr̃. quia quantum ad continentiam semel dam, satis sollemnizauit ipsum votum per suã pfessionẽ. Vel si tu dicere quòd matrimonium teneat, ipse tñ debitum ab vxore exigere non debet: quanquam reddere debet exactus: quia faceret cõ conscientiam. ar. ĩ. de restit. spol. litteras. & ĩ. de sen. excõ. inquisitioni. Itẽ queritur vtrum mulier possit intrare monasterium in casu isto inuito. Hic põt distingui, an sit reconciliatus ei, & eductus de monasterio, & tunc non põt eo inuito intrare. ar. 33. q. 5. quod Deo pari. si verò non est reconciliatus ei, potest transire ad religionem eo inuito. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem. Sed vr̃ ꝙ non obstante eo ꝙ est reconciliatus; ꝙ ipsa possit intrare religionem eo inuito: quia ipse iam non potest ab ea exigere debitum: & sicut ille ea inuita renunciauit exactioni debiti coniugalis, ita & ipsa eo inuito põt renunciare seruituti, quam habet in ipsum. Hoc uerum est quantum ad huiusmodi seruitutem: quia & ipse debet ad monasterium redire vbi fecit professionem. ĩ. e. placet. quo ad alia tamen quæ vir debet vxori, & econtrario, non vr̃ ꝙ viro inuito possit transire, postquam illa eduxit eum de monasterio, & ei est reconciliatus: quia non solum tenentur coniungati ad debitũ carnale reddendum, sed ad mutuum auxilium & obsequium: quia in quibusdam matrimonium est legis obsequium, 27. q. 1. nuptiarum. Ber.

an ipse cogatur reuerti ad monasterium, an aliam possit ducere in vxorem? Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd votum[a] non tenuit: vnde ratione voti ad monasterium non tenetur[b] redire: vlterius verò non poterit vxorem accipere: promisit enim se non exigere[c] debitum, quod in eius potestate erat: & idõ quo ad hoc votum tenuit: non reddere autem, non erat in eius, sed mulieris potestate. vnde Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

¶Idem. Exoneñ. episcopo.

Vxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediatur: vel nisi sit spella non sit, & continentiam promittat. hoc dicit. Et est vnum capus de principalioribus tituli.

CAP. IIII.

Cum † sis præditus scientia literarum, ignorare non debes, sanctorum Patrum constitutioni[d] esse contrarium, vt vir vxore sua, aut vxor viro eius † non assumente religionis habitum, debeat ad religionem transire: & infra: ¶ Inde est quòd auctoritate Apostolica phibemus, ne in episcopatu tuo, virũ vel vxorem (nisi vterque ad religionem migrauerit) transire permittas. Verum si ita vxor senex est & sterilis,[e] quòd sine suspiciõe[f] possit esse in seculo, dissimulare[g] poteris, vt ea in seculo remanẽte, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

Cum sis.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Inde est. vbi ex genere præmisso infert speciem. Abb. Sicu.

CASVS. Præcipit Papa epõ Exoneñ. ne in epatu suo, permittat uirum vel vxorẽ ad religionem transire, nisi vterque ad religionẽ migrauerit: tñ si vxor est senex, quæ sine suspicione possit in seculo remanere dissimulare poterit, vt in seculo remaneat castitate pmissa, & vir poterit ad religionem transire. Nota, quod alter coniugum non debet ad religionem transire sine reliquo. Item si mulier sit senex, & castitatem promiserit, potest vir ad religionem transire. Item nota hic argumentũ pro senibus, quod sint continentes.

d Constitutioni.] 27. q. 2. sunt qui dicunt. & c. Agathosa. quia Agatho. & c. scripsit nobis. in istis cõstitutionibus dicitur: quod vir & vxor post quã copulatione coniugij vna caro effecti sunt, non potest alter ad religionem transire altero in seculo remanente.

e Sterilis.] ratione ætatis, & non naturæ: quoniam multæ sunt steriles & iuuenes, quæ continere non possunt, & nec volunt.

f Sine suspicione.] sic ĩ. eo. vxoratus. & cap. ad Apostolicam.

g Dissimulare.] dissimulatione approbationis: quia talis transitus bene approbatur, si consentit mulier. ĩ. eo. vxoratus. & c. ad Apostolicam.

¶Idem Strigon. & Coloñ. † Archiepiscopis.

¶Coniugatus nõ est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiã promittat.

CAP. V.

Coniugatus: † & infra. Nullus cõiugatorum est ad sacros[h] ordines promouendus: Nisi

Coniugatus.] Diuiditur quia primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus coniugatus ad sacros ordines recipiatur, nisi prius continentiam vouerit, & ab vxore fuerit absolutus. Nota, ꝙ non sufficit viro licentia mulieris, vt ad ordines pmoueatur, immo exigit quòd continentiam voueat.

[Gloss. seq. recitet per quæ argu. pro, & soluit contrarium. Ioan.]

h Ad sacros.] ex eo qđ prohibet, & coniugatus nõ promoueat ad sacros ordines, dat itelligi, ꝙ possit ad minores. quia quod de vno negat, de alio cõsequẽs intellectus patet 25. dist. qualis. sed non est verum: quia cõiugati promoueri non debent. ĩ. de cleri. coniu. diuersis fallacijs. immo si clerici sunt in minoribus ordinibus, beneficijs debent priuari. eo. tit. ca. 1.

Margin notes (right): † sine. † Strigonieñ & † Colnien. Coloceñ. † Ca. 5. eo. ti. in 1. compil. & post conci. par. 5. c. 6. Et de vero Intellectu vide Durãdũ li. 4. sen. dist. 27. q. 2. & ibidẽ Palud. q. 3. & latius ibi Soto q. 1. art. 4. ver. pterea, & eidẽ prima cõclusionẽ.

a Sano mõ hoc dictum accipias, id est. cõtinere non põt qui reuera ad cõtinẽtiã se disponunt, neq; ea faciunt, quæ p cõtinẽtiæ dono à Deo impetrando fieri oportet.

[Glo.

[Glo.seq.quærit,ponit opi.Ala.ponit contrariam, & reuertitur ad primam.]

a Ab vxore cõtinentiam profitente.] sed nunquid sufficit hoc? Vr q sic.32.dist.tertiatim.& 77.dist.eps bene dictionẽ.q potius ɔdicit.sed ibi exponit religionem, i. castitatẽ.sic ĩ de clerici.cõiuga.sane.quod cõcedebat Ala.si vir remaneat in seculo. Alij dicũt q ordinari nõ dẽt, nisi ad religionẽ conuertat vterque. Qd dr hic,intelligi in eo casu,i quo esset senex & sterilis.ita q nulla est suspicio de vxoris incõtinentia: & sic intelligitur illa decr. sane. de cleri.cõiug.nã qui pmouetur ad sacros ordines,eo ipso intelligitur cõtinentiam pfiteri. & si iuuenis esset vxor,psumptio esset ɔ vtrunq;arg.ĩ.ca.pxi.in fi.vnde nõ debet promoueri talis nisi ambo transierint ad religionẽ.secus si sit senex,& sine suspicione. Vel dicas vt dixit Ala.quòd aliud est in eo,qui pmouet ad sacros ordines remanendo in seculo: quia ibi sufficit q communi consensu continentiam promittãt, vt dicunt iura primo inducta: quia etiam cõi consensu, sine susceptione ordinum pñt continentiã profiteri remanendo in seculo. 33.q.5.quod Deo pari. & aliud est in his q conuertuntur: quia locum ibi hẽt quod dr ĩ.c.proxi. & ĩ.eo.ad Apostolicam.

† Cap.6.cotit. i 1.cõpi. & post cõcilium Later. par.5.cap.7. Et de materia & intellectu vide citatos paulo añ,in c.cõiugatus. adde Dñicum in c.si se cuidã. 28.dist.

†In aliquot impressis exẽplarib.ita:& religiosã ueste vel vitã assumat.

ab vxore cõtinentiã [a] pro fitente, fuerit absolutus.

¶ Idem eisdem.

¶ Vxoratus in episcopũ promoueri non potest, nisi vxor religionem profiteatur.

CAP. VI.

SAne † si coniugati consenserint ordinari, vxoris voluntas prius requirenda est: & infra. ¶ Fraternitati vestrę auctoritate Apostolica prohibemus, ne vxoratum [b] præsumatis in episcopum ordinare: nisi vxor prius professa continentiam, sacrum sibi velamen [c] imponat, & religiosam vestem † assumat.

¶ Idem Brixień. episcopo.

¶ Sponsa de præsenti non cognita, quę dicit se velle religionem ingredi, compellitur infra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.

CAP. VII.

† Cap.7.co.ti. in 1.cõpi. & post cõcil. par.5.ca. 8. Vide Turrecrematã in c. sũt qui di cũt.27.q.2. & oino Dñicũ Sot.li.4. sen. dist.27. q.1.art.4.ubi egregiè defendit decisionẽ huius decretalis.

EX † publico instrumento nobis innotuit, quòd cum Veroneñ. episcopus causam matrimonij, quæ inter A. virum & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, iudiciali sententia matrimonium approbauit, & eidem mulieri præcepit, vt ad virum rediens, exhiberet eidem coniugalem affectum: quod cum renueret, † fuit vinculo excommunicationis adstricta. ¶ Ceterum quia licet à præfato viro desponsata fuerit: adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita: Mandamus, quatenus si prædictus vir ipsam carnaliter non cognouerit, † & eadem ad religionem [d] transire voluerit, recepta ab ea sufficienti [e] cautione, quod vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire infra duorum [f] mensium spacium debeat, ipsam à sententia, qua tenetur, absoluas: ita quòd si ad religionem transierit, vterque

† Frequentius antiquus.

† cognouit

SAne.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Fraternitati. Abbas Sicu.

CASVS. Dicitur hic, q si coniugati ordinari voluerint, voluntas vxoris prius debet requiri, & obtineri, vt dicitur in præcedenti c. prohibet etiam ne vxoratus possit in episcopum promoueri, nisi vxor sua continentiam profiteatur, & intret religionem, sacram vestem assumendo. Nota, q vxoratus non dẽt pmoueri sine licentia vxoris. Item nota speciale in vxore epi, quòd dẽt cõtinentiam profiteri: & intrare religionẽ antequam vir eius promoueatur in episcopum.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem.]

b Vxoratum.] si de fraude non sit suspectus ratione vxoris & filiorum, à prælatura, & ab administratione non repellitur: in quo casu intelligitur hoc 31. di. omnino: secus si suspectus: quia sępe per tales substantia ecclesiastica deperire solet. 28. dist. de Syracusanæ. & ĩ.de cleri.coniu.diuersis fallacijs.61.dist. Cathinensis.

[Gl.seq.quærit.& solu.t.]

c Sacrum sibi vellamen.] sed quid si esset vetula, nunquid sufficit si continentiam profiteatur. ĩ.e. vxoratus. & ĩ.eo ad Apostolicam? Respondeo non sufficit, nisi conuertatur, & est speciale in vxore episcopi: aliàs contradiceret cap.præced.

ADDITIO. Quidam dicunt q non sufficit, & est speciale in epo.credo q sufficeret. & hoc intelligit de iuuene.arg.ex fine huius capituli.

EX publico.] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Ceterum. mulieri petenti dat iudicem. Tertia soluit obstaculũ: ibi, sane. Abb.

CASVS. Inter A. virum, & M. mulierẽ qõ matrimonij vertebatur, quæ fuit commissa epo Veroneñ. qui pro matrimonio sententiam promulgauit, præcipiens mulieri, vt ad virũ rediret, & ei coniugalem exhiberet affectum: quod cum facere nollet, fuit excõicata. sed illa se virginem asserens, dicebat se velle religionẽ intrare: significatum fuit hoc dño Papæ, vnde mandat epo Brixień. quatenus si pdictus vir eam carnaliter nõ cognouerit, & illa ad religionẽ transire voluerit, absoluat à snia excõicationis, recepta prius sufficiẽti cautione ab ipsa, q debeat ad religionẽ trãsire, vel ad virũ suum redire infra duos mẽses: & si ad religionẽ transierit, vterque restituat alteri qd ab eo recepit. In fine rñdet tacitæ qõni, quæ posset fieri de auctoritate Euangelij, qua dicitur: nõ liceat alicui dimittere vxorẽ suam excepta causa fornicationis: quia illud intelligendum est de his, quorum matrimonium est carnali copula consummatum. Nota quòd ante carnalem copulam potest alter coniugum religionem intrare, altero in seculo remanente. Item cum dissoluitur matrimonium iusta de causa, vterque debet alteri restituere quicquid ab eo habuit. Item priuatur quis iure suo sine culpa sua. Item per carnalem copulam matrimonium consummatur.

[Glo.seq.quærit, & soluit.]

d Religionem.] quid si vellet remanere in domo propria, & seruare religionem? Non est audienda. ĩ. eo. ex parte 2. in fi. quia ad bonum & malum se posset hĩre. & ideo quod certius est, tenendum est. vt ĩ. de spon. iuuenis. & de pęnit. dist. 7. §. 1. Ber.

e Sufficienti.] noie sufficientis cautionis intelliguntur pignora, vel fideiussores. ff. mã. si mandato. §. vlti satis putarem in casu isto dari cautionem ad arbitrium iudicis. 24. dist. quanquam.

f Infra duorum.] nunquid istud tempus est ordinarium & regulare, vt semper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licet dicatur de duob. mensibus? Credo quòd istud committetur arbitrio iudicis, utrum plus vel minus tempus indulgeat ad profitendum, ei licenti se velle etiam intrare religionem. & currit a tempore illo quo iudex statuit terminum. Sed pone quod elapsum est tempus statutum, nunquid adhuc potest intrare

restituat [a] alteri, quod ab eo noscitur recepisse: & infra. ¶ Sane quod Dominus in Euangelio dicit, non licere viro † nisi ob causam fornicationis vxorem suam dimittere, intelligēdū est secūdū interpretationem sacri eloquij, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum, [b] sine qua consummari † non potest.

¶ Idem Priori & fratribus sancti Ioannis.

¶ Summa vt supra eod. cap. cum sis.

CAP. VIII

VXoratus † sine licentia vxoris inter vos nullatenus recipiatur: [c] quę integræ opinionis ita existat, † quod nulla marito suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat viuere: quę si talis extiterit, marito eius in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu ecclesiæ cōtinentiam professa, in domo propria cū filiis suis [e] & familia poterit permanere.

¶ Si autem talis fuerit quæ suspicione non careat: voto continentię celebrato, a secularium hominum se conuersatione remoueat, & i loco religioso, vbi Deo seruiat, perpetuò commoretur. ¶ Nullus vestium mulierem aliquam tonsurare, [f] vel ad habitandum [g] secum præsumat assumere.

¶ Vrbanus tertius Priori sanctæ Crucis.

¶ Coniugatus faciens professionem vxore consentiente, licet nunquam intrauerit monasterium: si mortua cōiuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

CAP. IX.

EX † parte Abbatis sancti Petri ad audientiam nostram peruenit, quod cū D. in infirmitate

Intrare religionem? Dico ꝙ sic, semper ante carnalem copulam iudex tñ debet præfigere terminum perēptorium infra quem profiteatur, vel conuertatur ad virū: alioquin illam excommunicet, nec dabit ei tp̄s probationis episcopus nisi marit⁹ cōsentiat. De hoc dic vt ꝰ tit. ꝓx. statuimus.

a Restituat.] quod obtinet vbicunq; matrimonium dissoluitur ex iusta causa ī. de do. post diuor. restit. c. 1. & ī. de ꝑiug. ser. proposuit. C. de spō. l. vlt. C. de episc. & cleri. Deo nobis.

b Consummatū.] sed ꝯ vr̄ quia matrimoniū mādato Dei perficitur. 26. dis. deinde opponitur. Sol. Est consummatio q̄ fit quo ad matrimonij essentiam. q̄ fuit facta in Paradiso ab ipso Dño per coniūctionem animorum quæ designat conformitatem fidelis animæ ad Christum, vt ibi. Et est quędā consūmatio, quo ad sacramētū Christi ad ecclesiam, per incarnationem verbi Dei in vtero virginali: ꝙ designat p illud mr̄imoniū ꝙ est carnali copula cōsūmatū, vt hic & ꝰ de big. debitū 27. q. 2. in oi, vel saltē quo ad hoc ꝙ impedire possit propositum religionis. La. Notauit hic Alanus ꝙ matrimoniū non consummatum sortitur naturam ex constitutione ecclesiæ, ideò circa illud latissimè patet Papæ potestas Vincentius dixit, quod Papa per dispensationem posset dissoluere tale matrimonium: posset etiam statuere, ꝙ per secundū matrimonium rumperetur primum secus de consummato quod ab ipso Dño naturam suā sortitur, & ideò sola interpretatio circa illud pertinet ad Papam non dispensatio, vel contraria constitutio. Contra tamen arg. ī. de spon. duorum c. vlt. Ber.

VXoratus.] Diuiditur principaliter in duas partes. Primò prohibet per hospitalarios sancti Ioannis vxoratū recipi sine vxoris licentia. Secundo prohibet per ipsos recipi mulieres, Secunda ibi, Nullus. Prima pars subdiuitur, secundum quod distinguit qualitatem vxoris licentiam dantis. Abbas.

CASVS. Primò dicitur, ꝙ cum vxoratus nō recipiatur ad religionē, nisi uxor primo promiserit continentiā, si est talis, ꝙ sine suspicione possit in sęculo remanere in domo propria cum familia sua stare poterit. Secūdo dr̄, ꝙ si est iuuenis, compellatur recedere à conuersatione secularium hominū, & intrare religionem. Tertiò dr̄, ꝙ nullus clericus uel monachus. tondeat mulierem, vel secum teneat. Not. quod vxoratus ñ potest trāsire ad relegionē nisi vxor prius vouerit castitatem. Item uotum publicè factum, vr̄ esse sollemne. Item si mulier non caret suspicione. non sufficit viro eius licentia conuertendi, nisi ipsa intret religionem.

Item moniales non debent habitare cum monachis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c Nullatenus recipiatur.] sed pone, quod de licentia vxoris recipiatur, & professionē faciat solemniter, & habitum recipiat, sed vxor non promittit cōtinentiā, nec promisit trāsire ad religionem, siue sit senex siue iuuenis. nunquid tenet monachatus, cū non sit seruata forma huius cap. ꝰ e. cum sis. & ī. eo. ad Apostolicā? Ego credo, quod monachus sit, & votū sollēnizauit omnino quo ad se, ita ꝙ non possit exire monasterium, nec uxor potest eum repetere iure seruitutis: quia renūciauit illi seruituti dando ei licētiā episcopus tamen per officium suum [a] potest virum de monasterio reuocare, & reddere uxori, ne illa incidat i fornicationem, cum hoc ad ipsum pertineat, si suspecta est, 93 distinc. diaconi. & ita intellīgunt iura de hac materia loquentia. sed ea mortua compellitur redire ad monasterium. & sic intelligitur. ꝰ eo cap. 1. & ī. eod. ex parte. consuluit. & sup. quod met. cau. c. 1. & licet dicatur hic, & supra eo. cum sis. & ī. eo. ad Apostolicā. quod alter coniugum non recipiatur, nisi alter transeat ad religionem, uel promittat continentiam, uerum est hoc quod non debet recipi, nec ille etiam debet transire: tamen si recipiatur prædicto modo, tenet monachatus, ut dictum est: quia multa fieri non debent, facta tamen manent. De hoc not. infra eo. c. proxim. nec dicitur in aliqua istarum decret. quod monachatus non teneat, sed quod ita fieri debeat. B.

a Idem notatur ī. cap. proxi. ad fi. vlt. gl. & idē Innocentius ꝰ e. quidam. Ioan. And.

d Minus continenter.] sic ꝰ. eo. cum sis. & ī. eod. ad Apostolicam.

e Cum filijs suis & familia.] sic 20. q. 1. uidua. 27. q. 1. mulieres. arg. contra ea. causa. q. 2. scripsit.

f Tonsurare.] 30. dist. si qua mulier.

g Ad habitandum.] quia huiusmodi duplicitas reprobatur. 18. q. 2. diffinimus. & 32. dist. interdixit. 7. q. 2. cognouimus. Ber.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

EX parte.] Professus religionem de consensu uxoris in seculo remanentis, licet uxori fuerit restitutus, ea mortua ad monasterium redire compellitur. ita communiter summatur. textus tamen iste nihil dicit de restitutione. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem ibi, Quia verò. Ab.

CASVS. Quidam D. nomine in infirmitate positus, uxore sua consentiente uotum castitatis emittens, suscepit habitum monachalem. & postmodum liberatus, uxorem suam retinuit. & ea defuncta aliam superinduxit: quæritur utrum cum ea ualeat remanere? Respondet

spondet Papa, licet ille D. ad religionem de iure nequiuerit proficisci vxore in seculo remanente, ea tñ sublata de medio, votum suum violare non potuit: vñ mandat, quatenus si verũ est quod asseritur, prædictus D. compellatur per excommunicationem, vt mulierẽ suam dimittat, & ad suum monasterium reuertatur; de cetero ĩ habitu regulari moraturus. Nota, ꝙ vir nec itrare religionẽ, nec votũ vouere poteſt ſine cõſenſu vxoris. Item non ſufficit viro intranti religionem, licentia vxoris in ſeculo remanentis. Item vouentes cõpellendi ſunt per ſententiam excommunicationis votum ſuum ſeruare.

[Gl. ſeq. quærit & ponit opinionẽ Lau. & remittit.]

a Conſentiente vxore.] ſed eſto, ꝙ ſit iuuenis, nunquid vouet dando licentiã? nam non poteſt ĩ ſeculo remanere. ĩ. eo. cum ſis. Lau. dicit, ꝙ ſi ſcit ius, vel ei dicatur, itelligitur vouere, aliàs nõ 1 & dic conſentiente & promittente intrare religionem, 27. q. 2. Agathoſa arg. Vel dic vt in notula ſeq. dicitũ.

[Gl. ſeq. arg. alle. duo iura, in cõtrariũ alle. alia duo. ponit tres opin. & tertiam impugnat. ponens dictũ Hu. & ſoluens decre. 1. ĩ. eo.]

positus, conſentiente a vxore votum vouens caſtitatis, monachalem habitum ſuſcepiſſet, poſtmodum liberatus, vxorem retinuit. & aliam, ea defuncta, ſibi temerè copulauit. ¶ Quia verò licet prædictus D. vxore ſua remanente in ſeculo, de iure ad religionem b nequiuerit proficiſci, ea tamen ſublata de medio, votum ſine ſalutis ſuę periculo, non potuit violare: Mandamus, quatenus ſi verum eſt quod aſſeritur, prædictum D. per excommunicationẽ compellas, vt muliere dimiſſa ad ſuum monaſterium reuertatur: ſub regulari habitu de cętero Domino ſeruiturus.

¶ Clemens † tertius.

¶ Profeſſus religionem vxore ſciẽte, & diſſimulante, ea mortua ad ſeculum redire non poteſt. h. d. ſecundum intellectum veriorem, & ſingularem in materia.

CAP. X.

CONſuluit † nos G. ſacerdos, vtrũ vir ad religionem tranſiẽs, c & in ea per annum & amplius moram faciens, vxore ſua, poſtquã ad domum tranſierat d regularem, de præſenti vita ſublata, ſecularem habitum reſumere valeat, & aliam ducere in vxorem, vel ſi ductam ei liceat retinere.

¶ Cõſultationi huiuſmodi taliter reſpondemus, quod prædictus vir nec habitum poteſt abijcere, quem aſſumpſit, nec aliquam ſibi matrimonio † copulare. Quod ſi contraxerit, matrimonium

b De iure ad religionem.] colligitur 2 hic ar. ꝙ vxoris licẽtia nõ ſufficit, ad hoc vt ad monaſterium poſſit tranſire vir eius ſim. ĩ. eo. tit. c. 1. & 33. q. 5. notificaſti. Sed cõtra videtur. 27. q. 2. Agathoſa. & 33. q. 5. qui vxorem. Quidam dicunt, ꝙ licentia vxoris non ſufficit niſi & ipſa conuertatur. & c. qui vxorem. loquitur de conſilio. & c. Agathoſa, exponitur ita ꝙ huic dicto concordat. Alij dicunt ꝙ ſufficit licentia vxoris, & dãdo ei licentiam intelligitur ſollemnizare votum. arg. 32. diſ. ſeriatim. 28. diſtin. diaconi. & cap. ſi qua vidua. & hoc cap. & ſimilia loquuntur de licentia extorta. Tan. & quidam alij dicunt, ꝙ hoc intelligi debet ſm diſtinctionem illius cap. ĩ. eo. cum ſis. & ĩ. eo. ad Apoſtolicam. Sed hæc diſtinctio non videtur hic habere locum: quia ſi fuit iuuenis, non ſufficiebat dare licentiã, niſi ipſa conuerteretur, vt ibi dicitur: vnde non tenuit votum. nec debet compelli redire ad monaſterium, vt ĩ. eo. quidam, ſi erat ſenex, bene potuit tranſire de licentia vxoris, vt ea iura dicunt: & hic dicit, ꝙ de iure tranſire non debuit. Hugo dicebat, quod illa decre. quidã intrauit. non tenebat. quia bene debebat ille compelli ad monaſterium redire: quia votũ tenuit. & hoc idem poteſt dici ſecundum eum de illa. ĩ. e. placet. prope fi. vbi non cogitur redire ad monaſterium, & ſic ſtabitur huic: & ĩ. eo. c. prox. hoc ſatis videtur. Sed dicatur quod in decre. illa, quidam intrauit. tenet, & ille non compellitur redire ad monaſterium: quia votum non fuit ſollemne: quia inuita vxore hoc fecit, nec fecit ibi profeſſionem: hic verò conſentiente vxore profeſſionem fecit. ĩ. c. proxi. & ſic omni modo quo potuit votũ ſollemnizauit: vnde quamuis non debuerit vir tranſire vxore in ſeculo remanente, tamen tenuit votum, & monachus fuit: quia multa fieri non debent, facta tamen remanent. ĩ. tit. prox. ad Apoſtolicam. vnde compellitur redire ad monaſterium uxore mortua: ſed contradicere videtũ. ĩ. c. 1. vbi mulier dedit licentiam viro, & tamẽ de monaſterio reuocaũ. & reſtituitur uxori, niſi vxor caſtitatem promiſerit, aut ad religionẽ trãſierit; Sed nõ dicitur quod monachatus non tenuerit, vnde mortua uxore cõpelli debuit ad monaſteriũ redire: & ita concordat cũ iſta; & hoc probatur ĩ. quod met. cauſa. c. 1. Hugo dixit, quod decreta. illa non tenet: quia conſenſit matrio, & debebat compelli ad caſtitatem, vel monaſteriũ intrare ſi iuuenis eſſet. & prætere a non dicitur ibi, quod mulier poſſet reuocare maritum, ſed epiſcopus ex officio ſuo: tamẽ compellitur illa redire, ꝓpter ea quæ dixi ĩ. eo. placet. ibi ſimiliter nõ fuit ſollemne votum: quia nõ habuit licentiam viri, vnde nec illa cõpellitur redire ad monaſterium. Bernardus.

ADDITIO. Vĩ ꝓmiſit viuẽ mutare. 27. q. 2. Agathoſa.

CONſuluit.] Legitur varijs modis, & ſecundum primum intellectum hoc dicit: ſi coniugis profitentur religionem, altero mortuo alter ad ſeculum redire non poteſt. & iſte intellectus eſt ĩ ex textu, intelligendo, quod uxor etĩ intrauit religionem. Legitur & ſecundo, quod ſolus maritus intrauit, & hoc intendit: Profeſſus religionem de conſenſu uxoris in ſeculo remanentis, ea mortua ad ſeculum redire non poteſt. ſic communiter ſummãt doctores. ſed iſte textus non patitur aliquem iſtorum intellectuum. Communis diuiſio. Secunda ibi, Conſultationi. Abbas.

CASVS. Quidam conſentiente vxore ſua tranſiuit ad religionem, tandem vxor illa mortua eſt; quæſitum fuit, vtrum poſſit habitum ſecularem reaſſumere, & aliam ducere in uxorem, uel ſi ductam ſibi liceat retinere? Rñdet Papa, quod ꝓdictus uir nec habitum quẽ aſſumpſit, abijcere põt, nec aliquam ſibi in matrimonium copulare. & ſi cõtraxerit, matrimonium ipſum eſt dirimendum. Nota, quod ſufficit uxoris licentia ad hoc ut uotum uiri teneat, ut hic colligitur.

c Tranſiens.] de conſenſu 3 uxoris, quæ ſenex erat, uel promiſit uitam mutare. 27. q. 2. Agathoſa. uel ipſe poſt mortem xoris ratum habuit quod prius fecit. ſim. ĩ. quod met. cau. perlatum. Ber.

d Tranſierat regularẽ.] ipſe maritus. & ita idem eſt in canonico regulari, quod in monacho, cum parua ſit differentia inter eos. 20. q. 3. præſens clericus. ĩ. de ſtatu monacho. quod Dei timorem.

[Glo.

1 Ad hoc ĩ. eod. ueniens. Io. And.

† Celeſtinus iij.

2 De materia huius plenæ uide pleniſſimè ꝑ Henricum Boich. ĩ. eo. ca. vxoratus.

† Cap. 1. eb. tit. in acõpi.

† Al. in matrimonio copulare; in matrimonio copulare.

3 Vt dixi ĩ. ca. proxi. Petrus & Abbas intelligunt hoc ꝗñ ſciẽte & tacente cõiuge, religiõ ꝓfitetur; ꝗ ſi prius moritur ꝗ reuocet, ille manet monachus. Io. And.

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a Dirimendum.] ergo votum eius fuit sollemne, ex quo separat matrimonium. ꝟ. qui cleri. vel vouen. rursus. qđ verum puto: q̃a de licentia vxoris intrauit, & ita tenuit ingressus: aliàs esset contra ꝟ. eo. placet. in fi. B.

CHarissim⁹.] Cōmunis diuisio Secūda pars ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Vxor regis Suetiæ graui infirmitate depressa cōtinentiam vouit: vir suus ad tempus voto continentiæ consensit: ipsa postmodum liberata, viro suo adhærere matrimonialiter recusabat: vnde rex petijt à Papa sibi super hoc prouideri, & compelli vxorem sibi matrimoniali adhærere affectu. mādat Papa quibusdā, quatenus si inuenerint vxorem regis prędicti graui infirmitate detentam, continētiam vouisse: & virū suum ad tēpus præbuisse consensum: maximè si idem vir non uouit perpetuā continentiam, prædictam dominam viro suo faciāt adhærere, & vtrunque ad inuicē matrimoniali affectu tractare. No. ꝙ vir & vxor pari consensu possunt continentiam vouere: sed alter sine altero vouere nō potest. Item votum ad tempus emissum non obligat vouentem.

[Glos. seq. arg. & remittit, iterum arg. & approbat.]

b Præbuisse consensum.] arg. ꝙ sufficit alterius cōsensus ad hoc vt alter possit intrare religionem. De hoc dic, vt dictū est ꝟ. eod. c. 1. & ex eo quod dicit, ad tempus, videtur si simpliciter licentiam dedisset, quòd sufficeret, & ex eo quod dicit, maximè si vir eius continentiam vouisset: quod verum est: quia vir & vxor communi consensu possunt continentiam vouere perpetuo remanendo in domo sua 33. q. 5. quod Deo pati. & ad tempus. 33. q. 4. Apostolus.

c Maximè.] id est, tantum, secundum quosdam. i Ber.

PLacet.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Quædam mulier credens maritum suum esse mortuum, habitum religionis assumpsit: tandem eo reuerso de monasterio educta fuit: viro suo postmodū defuncto, quærit vtrū compellenda sit ad monasterium redire? Rñdet Papa, ꝙ votū suū nō tenuit omnino, tñ in tm̄ tenuit, quatenus se potuit obligare: intrando enim monasterium promisit se non exacturam vlterius debitum carnis, qđ erat in eius ptāte. redire verò ad sęculum, non erat in ptāte ipsius, sed mariti, & ideò quo ad se votū tenuit, & post obitū viri tenere non desijt, cum ad eum casum deuenerit, in quo efficax potuit habere principiū: tñ saluti suę melius prouideret, si ad monasteriū rediret: si verò ad hoc induci non poterit, non est compellenda. No. ꝙ votum pro parte tenet, & pro parte non tenet. Itē iuri suo licitum est cuilibet renunciare, sed iuri alterius nemo renūciare potest. Item si res venit ad eum statū à quo incipere potuit, tenet etiam si ab initio non tenuit.

ipsum decernimus dirimendum.[a]

¶ Celestinus tertius.

¶ *Coniunx, quæ cōtinentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto consenserit.*

CAP. XI.

CHarissim⁹: † & infra. ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si inueneritis vxorē regis Sueuię graui infirmitate depressam, continētiam vouisse, & virum eius ad tēpus præbuisse consensum,[b] maximè[c] si nō idē vir continentiam vouit perpetuam, eādem viro cohabitare faciatis, & vtrunque inuicem maritali affectione tractare.

¶ Idem.

¶ *Si alter coniugum altero ignorante religionem profitetur, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo ad monasterium redire non cogitur.*

CAP. XII.

PLacet† nobis: & īfra. ¶ Solicitudo tua consuluit, vtrum mulier, quæ credens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit, & eo reuerso de monasterio educta fuit, post obitum viri sit ad regularem obseruantiā compellenda. ¶ Super quo respondemus, quòd licet votum eius vsquequaque non tenuerit,[d] eatenus tamē fuit obligatoriū, quatenus se poterat obligare: promisit enim intrādo monasteriū, se non exacturam carnis debitū, † quod erat in potestate ipsius;[e] redire verò ad seculum, in eius potestate[f] non erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit[g] votum: quod post viri obitum tenere non desijt: cum ad eum casum, à quo poterat[h] efficax habere principium, peruenisse noscatur. Cōsultius itaque dicimus, & ei congruentius ad salutē, vt ad monasterium redeat, vbi bona ducta intētione professionem fecit, & habitum religionis accepit. Si verò ad hoc induci nō poterit, ipsam inuitam credimus non cogendā.[i]

¶ Innocentius tertius Pisano Archiepiscopo.

¶ *Summa vt supra eodem, capitulo, cum sis.*

d Vsquequaque non tenuerit.] quia tamē fit obligata viro ad debitū reddendum. 33. q. 5. si dicat.

e In potestate ipsius.] sic ꝟ. e. quidam intrauit. Ber.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f In eius potestate nō erat.] & sic auctoritate ꝓpria exire nō poterat. Quid si exiuisset de facto, nunquid esset compellēda redire? Vī ꝙ nō, ꝑ id qđ dicit in fine.

ADDITIO. Et 27. q. 2. si vir. Sed ꝯ ꝟ. e. quidam. in fine.

[Gl. seq. arg. ponit duas leges, & vnum canonem, & soluit.]

g Quantum ad ipsam tenuit.] arg. ꝙ sentētia pro parte tenet, & ꝑ parte nō tenet. ff. de re. iud. de vnoquoque. ff. de mino. etiam. §. 1. arg. ꝯ. C. de repu. l. vnica. ff. fami. ercifcun. l. in hoc iudicio. de consec. distin. 2. comperimus. Dic quod si sententia continet plures articulos, siue plura capitula, a id est, diuersa, potest pro parte valere, & pro parte non valere, & sic pōt pro parte confirmari, & pro parte infirmari. exempla patent ꝟ. de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. & l. prædicta, etiam, aliàs aut tota confirmatur, aut tota cassatu. de consec. dist. 2. comperimus.

h A quo poterat.] sic econtra soluitur iudicium, quod firmum erat si ad eum statum deuenit à quo incipere non potuit. ff. de iudi. si à me. & l. si alter ꝫ secus in matrimonio. 32. q. 7. illi qui sani. & c. neque furiosus. ꝟ. de eo qui cog. consan. vxo. suæ discretionem.

[Glos. seq. quærit, & remittit.]

i Non cogendam.] sed nunquid tenet matrimonium si mulier ista cōtraheret? Dic vt dictum est ꝟ. eo. quidam intrauit. hic non fuit votum sollemne: quia nec habuit licentiam viri: vnde non compellitur redire ad monasterium. sic ꝟ. eo. quidam.

† Vide Sotū li. 4. sen. dis. 33. q. 1. ar. 1. & 2. & 3.

a Vel vnū solū separabile de hoc q̃re de reg. iu. ea quę lib. 6. Io. And.

ꝫ Cōiter incipit Iulianus 2. vide de ele. quærelam sup. 1. gl. Io. And.

p. 3. eo. 1. cōp. integrā acti hic ati nat nē. quæ ontius

p. 4. eo. 2. cōp. Turre- tā i c. im. 32. tē hic ichum i. vide strum 4. dif. it quę

cilicet Phil. & entiū. placet ensi ꝑ dixit prox. And.

ADDI-

ADDITIO. Vel dic verius, quòd non habuit viri consensum in suo ingressu, sed de professione emissa constat per responsionem domini Papæ.

AD Apostolicam sedem.] Istud c. est pars c. ad Apostolicam, ī. tit. proxi. Primò ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, nisi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod cũ vir & vxor sint vna caro, non potest vir ad religionẽ intrare, nisi mulier similiter castitatem voueat, & religionẽ ingrediatur: nisi forte sine suspicione incontinentiæ possit in seculo remanere. No. quod vir & vxor per carnis commistionẽ fiunt vna caro. Item vir non debet cõuerti, nisi vxor cõuertatur. Item nota hic argumentum pro senibus quod sint continentes.

a Vt sine suspicione.] sic ī. eo. cum sis, & c. vxoratus. Ber.

† Cap. 2. tit. de regularibus in 3. comp. Vide Turrecrematã in c. sũt qui dicũt 27. q. 2. in fi. adde Ancharanũ in c. tua nos de iureiur.

CAP. XIII.

AD† Apostolicam sedem: & infra. ¶ Cum autem vir & vxor vna caro, sint per copulam coniugalem effecti: nec vna pars cõuerti possit ad Dominum, & altera in seculo remanere: profectò non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem. Nisi reliquus perpetuam continentiã repromittat: sed & vitam debet mutare: nisi forte sit eius ætatis, vt sine[a] suspicione incõtinentię, valeat in seculo remanere.

¶ Idem Lugduneñ. † Archiepiscopo.

† Luduñ.

¶ Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruandæ in seculo, dissoluuntur sponsalia de præsenti.

CAP. XIIII.

ij EX † parte tua est intimatum, quod cum quędam mulier velum viduitatis[b] coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione sollemni cum celebratione Missæ ac litania† (sicut debuit) accedente, quidã nobilis proponebat, se prius mulierẽ ipsam, mediãtibus internũcijs,[c] †per verba de præsenti, arrha[d] et interposita, desponsasse: & infra. ¶ At illa se in illũ cõsensisse confessa, dixit, quod audierat eum esse lepra† percussũ, & ob hoc eius fuerat abominata cõplexus:[e] & infra. ¶ Nos autem inquisitioni tuę taliter respondemus, quod etsi possit non incõsultè videri, quod ex quo matrimoniũ inter legitimas personas, per verba de præsenti contrahitur, illis viuẽtibus in nullo casu possit dissolui, vt viuẽte reliquo alter ad secunda vota transmigret: † etiam si vnus fideliũ inter quos est ratum cõiugiũ,[f] fieret hęreticus, † & nollet permanere cũ altero sine contumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina quę superat omnẽ legem:[g] sicut à quibusdã sãctis[h] legitur esse factũ. ¶ Nos tamen nolentes à

ij EX parte.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Nos autem. quæ tria facit. Primò cõtra solutionem allegat. Secundò soluit: ibi, Nos tamen. Tertiò solutionem determinat: ibi, Porrò. Abb. Sic.

CASVS. Quædam mulier corã duobus abbatibus velum viduitatis assũpsit, cũ celebratione Missæ ac litania, sicut moris est: post hæc quidã nobilis proponebat se mulierem illã mediantibus internuncijs per verba de præsenti despõsasse: mulier illa cõfitebatur se consentisse in illum, sed quia audierat illum lepra percussum, nolebat sibi vlterius adhærere: quærebatur vtrum huiusmodi veli susceptio matrimonium impediat inter eos? Respondet Papa, licet videatur, quod ex quo matrimonium contractum est inter legitimas personas per verba de præsenti, in illo casu possit, id est, in nullo casu possit illis viuentibus dissolui, vt altero viuente alter possit ad secunda vota transire, etiam si vnus fidelium fieret hæreticus: nisi fortè secus fieret ex reuelatione diuina, sicut de quibusdam sanctis legitur esse factum: tamen Papa non vult declinare à vestigijs antecessorum suorum, qui dixerunt, quod antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licitum est alteri coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire, & alter poterit se alij copulare: & hoc idem Papa consuluit obseruandum in casu præmisso, quamuis causa sit falsa, per quam mulier prædicta ad veli susceptionem fuit inducta: quia & sine tali qualitate causa, mulier propter religionem id facere potuisset: veruntamen licet mulier illa videatur religionis habitum assumpsisse in veli susceptione, tamen si velit in domo propria permanere, quasi seruatura propositũ religionis, compelli debet ad matrimonium consummandum, nisi voto sollemni se astrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compellenda est religionis propositum adimplere. Not. quod matrimonium potest contrahi per nuncios, & ita possunt pallium cõferre. Item antequã matrimoniũ carnali sit copula cõsummatum, alter coniugum potest altero inuito ad religionem trãsire: aliàs compelli debẽt insimul permanere. Item falsa causa non impedit susceptionẽ religionis. Item velum viduitatis nõ impedit matrimoniũ contractum, si religionem certam nõ intrat mulier. Item votum solemne impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. De materia vide citatis ī. eo. c. verũ. & c. ex publico.

b Viduitatis.] id est, velum quod datur viduis arg. 27. q. 1. viduas. quamque nec dicit hic, quod votũ emiserit: vnde postea distinguitur circa finẽ nec dicit velũ professionis: licet enim assumat habitũ suu velũ religionis, si sumitur quod voueret, tamen nõ est sufficiens promptio, nisi deuoueat se religioni, vt dicitur in fine. Lau.

c Internuncijs.] no. quòd matrimonium potest contrahi per nuncios inter absentes, vt hic videt. 32. q. 2. honorantur. ff. de spon. sufficit. & l. vlt. ff. de ritu nuptiarum. mulierẽ.

d Arrha.] licet arrha possit apponi in contractu matrimonij, non tamen pœna. C. de spon. l. vlt. ff. de verb. obl. Titia. ī. de spon. Gemma mulier. & hæc arrha postquã mulier intrauit monasterium, potest repeti a viro & exigi. ī. eo. ex publico. C. de epis. & cle. Deo nobis olim non poterat, vt ibi dicitur.

e Complexus.] Quærebatur vtrum veli susceptio impediret matrimonium inter eos.

f Ratum coniugium.] quia contumelia creatoris non soluit ius matrimonij inter fideles, licet alter labatur in hæresim: quia matrimonium ratum est inter eos. Sed si duorum coniugum infidelium alter conuertatur ad fidem, tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij, secundum quod dicitur ī. de diuor. quanto.

g Omnem legem.] 19. q. 2. duæ sunt ī. de reg. licet. ī. de diuor. gaudemus.

h Sanctis.] ī. eod. verum 27. q. 2. cap. scripsit. §. ecce. ver. item beatus.

[Glo.

[Gl. seq. alleg. concor. & demum contraria tria.]

a Falsa fit causa.] falsa.n. demonstratio vel causa legatum nō perimit. C. de fal. cau. adie. leg. l. 2. ff. de cōd. & demon. falsa demonstratio. nec mendaciū obligātis impedit obligationem. arg. ℸ. eo. veniens, ff. de pig. act. l. 1. & l. si rē alienā. nec vitiat dispēsationem, ℸ de consan. quia circa, & ita non cōsideratur q̄ fuerit causa impulsiua. ar. ℸ. de iureiur. quemadmodum. §. vlt. Arg. contra. ℸ. de voto & vo. redēp. magnæ, i fi. Nā in huiusmodi spiritualibus etiā dolus aduersarij non vitiat ꝯtum. ℸ de his, quæ vi, metusve cau. fi. e. cū dilectus. & ℸ. eod. dudū. & c. accedens. nec considerat causa vel intentio ꝯhentis. C. de cōdi. ob cau. da. si repetendi. & ℸ. de regu. & transe. ad relig. vidua. 27. dist. quæ interrogasti. Tanc.

b In veli susceptione.] sic ℸ. qui cler. vel vouen. consuluit. 33. q. 5. quod Deo pari. tā solus habitus non facit monachum, sed professio. ℸ. tit. proxi. porrectū. nisi feratur per annū. ℸ. de reg. ex parte tua, vel nisi sit habitus professionis, qui dat profitētibus. ℸ. tit. prox. statuimus. & c. vidua. & 20. q. 1. quē progenitores, & est hic ar. q̄ susceptio veli siue habitus nō facit monachum.

[Glos. seq. re. 1. per q̄st. an clericatus, vel vita eremiti a, & c. in fi. quærit, & soluit.]

c Propositum castitatis.] bene dicit propositum: quia si verè castitatis votū deuoueret, alicui religioni, s. sancti Augustini, vel Benedicti, in propria domo manēdo, etiā ne sollemnizaretur votu n. 27. q. 1.

prædecessorum† nostrorū vestigiis declinare, q̄ respondere consulti; antequam matrimoniū sit per carnalē copulā consummatum, licere alteri coniugū reliquo inconsulto, ad religionē transire, ita q̄ reliquus ex tūc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandū in articulo ꝑnotato: q̄uis falsa sit causa,a per q̄ ad susceptionē veli, prędicta mulier est inducta; cū sine qualibet tali causa idipsū religionis obtentu facere potuisset. ¶ Porrò licet p̄dicta mulier videatur in veli susceptione[b] religionis habitum assumpsisse, si tamē velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis[c] in seculo seruatura, nihilominus consummandū est matrimonium iam contractū: nisi se voto[d] astrinxerit ad obseruantiā regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto seculo, religionis propositum exequatur.

¶ Idem Rudinen. † episcopo.

¶ Maritus factus monachus a coniuge adulterata, reuocari non potest.

d Voto.] idest, professione.

C Onstitutus.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidā acolythus H. noie, quandam puellā duxit in facie ecclesiæ in vxorē, & eā carnaliter cognouit: tandē orta est discordia inter illū, & amicos puellę: quare fuit alij copulata, & dictus acolythus fuit ad sacros ordinatus: & tandem habitū Cistercien. assūpsit. Dubitauit ipse H. an licitè posset in suo ꝓposito remanere: accessit ad Papā exponēs sibi prędicta: vnde mādat diœcesano epo, quatenus, si res ita se habet, prędictā mulierē compellat, vt ab illo recedat, cui per adulteriū fuit copulata, nec prędictū monachū impediat, quo minus votū suū valeat adimplere. Nota, q̄ si vxor alicuius publice adulterat, vir licitè potest post modū promoueri ad ordines, & intrare religionem: hoc intellige, si post adulterium commissum eam non cognouit.

e Ad gradum sacerdotij.] quod bene fieri potuit, 2 cū illa vxor sua publicè fuit adulterata; vnde amisit ius quod habebat in eum. ℸ. de diuort. significasti. Itē si fuisset vidua, vel ab alio cognita, promoueri nō debuit. 34. distin. curandum. & c. nius.

[Glos. seq. obij. et, & soluit.]

f Cogere.] sed videtur, quòd talis coactio ei obesse nō debet, quo minus repetat virum: quia in facie ecclesię nupsit tolerante ecclesia, quādiu saltem appareat an fuerit matrimonium inter illos. Ar-

CAP. XV.

C Onstitutus † in pręsētia nostra H. sua nobis cōfessione mōstrauit, q̄ in acolythatus ordine constitutus, quandam puellā R. nomine in facie ecclesiæ duxit vxorē; q̄ cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum et amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alii V. nomine copulata: & tu memoratū H. vsque ad gradum sacerdotii[e] ordinasti. Cū autē eū sua cōscientia remorderet, habitū ordinis Cisterciē. assūpsit: & infrà. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus si res ita se habet, prædictam mulierem, vt à dicto V. recedat, cui per adulteriū est coniuncta, nec prędictum monachum impetat, † quo minus regulare votum valeat adimplere, per cēsuram ecclesiasticam cogere[f] non omittas.

¶ Idem Pictauieñ. episcopo, & Abbati de Boribarden. † Pictauien. diœcesis.

¶ Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuerit inducta.

de viduis. & c. mulieres, 20. q. 1. vidua. ℸ. qui cle. vel vo. insinuante. Vel dic, q̄ talis religio non soluit sponsalia de præsenti, sicut nec dissoluerētur, si vir fieret clericus. 27. q. 2. si vir. De vita eremitica dicunt quidam, q̄ soluit sponsalia de præsenti. arg. 27. q. 2. c. scripsit §. ecce. Alij dicūt quòd non. vnde si eremita contraheret matrimonium, teneret: quia potest habere proprium. 19. q. 3. c. peruatum. §. econtra. Io. Sed quid si in veritate leprosus fuisset? Si sit sponsa de futuro, soluuntur sponsalia propter lepram: vnde non tenetur contrahere. ℸ. de iureiur. quemadmodum. si essent sponsalia de præsenti, bene compelleretur consummare matrimonium, nisi vellet intrare religionem, sicut hic innuitur.

gumē. ℸ. de frig. & malefi. fraternitatis. 3 ℸ. de diuor. gaudemus, in fine. Respondeo, non excusatur propter hoc: immo magis puniri debet: quia taliter nupsit, nulla sententia separationis præmissa, vnde illa debet separari ab eo, cui iuncta fuit per adulterium; quia viuente viro priori, altero non potuit copulari, licet perdiderit ius, quod habebat in illum: quia manent coniuges etiam separati propter adulterium. 32. q. 7. ca. 1. & 2. & sic obstat ei exceptio fornicationis. 4 ℸ. eo. c. prox. & 27. quæst. 2. Agathosa. aliàs si fornicata fuisset: posset ipsum repetere, vt in cap. Agathosa. nisi de consensu illius promotus fuisset, vt ibi. 33. quæst. 5. qui vxorem.

Marginalia: † Cap. 2. eo. ti. in 3. cōpi. vide Turrecre. in ca. dixit dñs, & in ca. in coniugio. 32. q. 1. — 2 Adde quæ dicam post Innoc. in c. prox. i fine. Ioan. And. — † In omnib. antiquis, impetat, legit: in recētioribus, inquietet, habetur. — † Barudien. Barrubabrund. — 3 Ibi fueramatrimoniū separat tū p iudiciū eccl. s. e. Io. And. — 4 Quę q̄ a no torta erat, obstaret ei petēti restitutionē, de diuor. signi ficasti. I. A.

CAP. XVI.

VEniés† ad pñtiam nostrã L. nobis intimauit, quòd cum olim intrandi monasteriũ ꝓpositum concepisset, pluribus sacerdotibus ꝑsentibus, apud vxorem suã institit, vt super hoc suũ impertiretur assensum: & infra. ¶ Ipsa demum tam ipsius, q̃ multorum astantium precibus, fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua:[a] qui ea præsente tonsuratus ibidem, monasterium adijt; & finito probationis tempore, professionem fecit[b] sollẽniter monachalẽ: illa verò in seculo remanẽs, inhonestos amatores admisit: & infra. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus si est ita, prędictũ L. in monasterio qđ intrauit, ꝑseuerare libere ꝑmittatis: licet enim in hoc videatur nõ modicum deliquisse, quòd captiosè asseruit:[c] quia† nisi sibi eadẽ mulier cõsentiret, tam sibi, quàm toti mundo se inutilem redderet: & cum presbyteros exorauit, ne prędictæ mulieri exponerẽt, ꝗ eãdem relinquere seculum oporteret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamẽ eadem caput viri altari spontè supposuit,[d] & postmodũ non continuit, super reuocatione ipsius non est aliquatenus audiẽda: cum ipsius intẽtio exceptione possit commissæ fornicationis elidi; maximè cum antequam fuerit fornicata: ipsum non duxerit repetendum.[e]

¶ Idem.

¶ *Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi, ab ea metu extorta.*

CAP. XVII.

ACcedẽs† ad pręsentiam nostrã I. mu-

VEniens.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Quidam coniugatus nomine Lambertus, proposuit monasteriũ intrare pñtibus pluribus sacerdotibus: institit apud vxorem suam, vt super hoc suum ꝑstaret assensũ, asserens, ꝗ nisi hoc faceret, tã sibi, q̃ toti mũdo redderet se inutilem: & sic illa tã ipsius, q̃ aliorũ precib. & fletibus deuicta, caput illius spontè altari supposuit manu sua: & ea ꝑsente ibidẽ extitit tõsuratus, & postmodum finito tẽpore ꝓbationis fecit professionẽ: illa in seculo remanens inhonestos amatores admisit dictus L. timens ne factũ illius sibi posset imputari, accessit ad Papã exponens sibi prędicta: vnde Papa mandat episcopo Pictauiẽ. & cuidã abbati, quatenus si est ita, prædictũ L. permittant liberè ꝑmanere in monasterio quod intrauit, q̃uis multum deliquerit, in eo qđ ipse malitiosè asseruit, ꝗ nisi illa consentiret, tã sibi quã toti mundo redderet se inutilem: & qđ rogauit presbyteros, ne mulieri prædictæ exponerent, ꝗ ipsam seculum relinquere oporteret, si licẽtiam daret viro: tñ ex quo caput viri altari spõte supposuit, & postmodũ nõ continuit, ipsũ vlterius reuocare nõ poterit, cũ exceptione fornicationis possit repelli, maximè cum anteq̃ fuerit fornicata, ipsum nõ repetijt. No. ꝗ dolus in spiritualibus nõ rescindit contractũ, nisi mulier non continuit, secus si continuisset, vt in c. seq. Item postquam alter coniugum publicè fornicatur, alter potest religionem intrare altero inuito.

a Manu sua.] & ita iuri suo renunciauit. arg. sup. de consue. ex litteris.

b Professionem fecit.] quod facere non debuit ea in seculo remanente. ĩ. eo. cum sis, & c. ad Apostolicã, & ĩ. eo. c. 1. cum esset iuuenis, secus si senex, vt ibi dicitur.

c Captiosè asseruit.] hic est arg. ꝗ licet dolus interueniat in spiritualibus, tenet ꝯtus. ĩ. eo. dudũ. & ĩ. de his quæ vi, metusve cau. fi. c. si dilectus, vbi de hoc aliud si minis inducta fuisset, vt daret viro licentiã: talis licentia nulla est, 33. q. 5. notificasti, & ideò præiudicatum est huic mulieri: q̃a non continuit, sed inhonestos amatores admisit, vt expresè dr̃ in fine: aliàs si cõtinuisset, non ꝓiudicasset sibi [1] per hoc quod fecit, ꝗ non promiserit trãsire ad religionẽ, nec ẽt cõtinentiã promiserit cũ esset iuuenis, vt ĩ. eo ad Apl̃icam. & ĩ. eo. c. 1. Io.

[Glo. seq. not: t à contrario, tripliciter querit, & sol.]

d Spontè supposuit.] bene dicit, spontè: quia etiam si vir inuita muliere intrasset religioné licet talis ingressus nullus fuerit. ĩ. eod. c. prox. si tñ postea fornicetur, non põt ipsum repetere. 27. q. 2. Agathosa. ĩ. de diuort. significasti. Sed pone, quòd vir nolit excipere, quia nemo cogitur excipere, sicut nec compellitur agere. C. vt ne. inuit age. vel accus. cog. l. 1. & quilibet iuri suo põt renunciare. ĩ. de reg. ad Apostolicam. & cap. statuimus. quid erit? Dicas, ꝗ monasterium eo inuito potest excipere, & eum defendere: ne permittat eum in peiorem statũ detrahi. ff. de lib. cau. l. 1. & 2. licet. n. primo non tenuerit votum: tamen quantum ad ipsum vouentem tenuit. ĩ. eo. quidam intrauit. & c. placet. & q̃ cito ipsa fuit fornicata, statim perdidit ius exigendi: ergo cũ sit liberatus à seruitute mulieris, statim monasterium habet plenum ius in eũ; & sic exceptio, quæ competit viro, acquisita est monasterio, cum res ad eũ statũ peruenit, à quo potuit habere principium. ĩ. eo. tit. placet. Sed qđ si exiret, [a] & nollet excipere? q̃a põt ei remittere. ĩ. de iureiu. quẽadmodũ, i si. Credo, ꝗ bene põt illã recipere, non obstãte ꝯdictione monasterij; quia votũ ex toto nõ tenuit, cum decepta fuerit: nec ipsa ẽt vouerit. arg. op. ĩ. eo. c. prox. nisi vir professionem fecisset, postquam illa fuit fornicata: quia tunc non posset episcopus eũ de monasterio educere, nec eum compellere, vt eam reciperet propter fornicationem. Sed quid si vir fornicetur in monasterio, cui mulier dedit licentiam: nunquid ipsum repetere potest? Nõ. 33. q. 5. quod Deo pari, quia perdidit omne ius quod habuit in viro: quia propter consequens delictum, non renascitur seruitus amissa, de consec. dist. 4. quæris, licet secus esset si ambo essent in seculo, [3] & propter fornicationem alterius ambo essent diuisi. ĩ. de diuor. ex literis, & ĩ. de iureiu. tua. & hoc ideò, quia ius quod monasterium habet in ipso, propter suum delictum perdere non potest. Ioan.

[Glos. seq. arg. subueniri etiam ignoranti, &c.]

e Repetendum.] potuit ergo prius eũ repetere. Et ita est arg. ꝗ si quis ignoret ius illud, s. ꝗ si dederit licẽtiã viro, teneatur relinquere seculum, iterũ potest eũ repetere: & sic subuenitur ignoranti hoc ius naturale. Lau.

ACcedens.] Primo partis narratio. Secundo iudicis datio, ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam coniugatus volens assumere habitum monachalem, petijt ab vxore sua, vt super hoc suum præstaret assensum; quæ propter multa verbera, & alia grauamina, quæ inferebat eidem, dicens quòd ipsam dimitteret, annuit volũtati ipsius, & sic vir ille assumpsit habitum Cistercië. & mulier domũ quarundam monialium intrauit, nullo habitu assumpto, vel voto

---

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõpi. Et de intellectu vide Dom. Soc. li. 4. stnten. dist. 27. q. 1. art. 4. circa finem.

† al. ã . . . si nõ . . . dem . . . conse . . .

a Solu . . . antẽ . . . ter . . . finem.

† Cap . . . eod. tit. . . . compe . . .

3 Di . . . noti . . . ĩ. de . . . vlt. . . . fert . . . quòd . . . satio . . . rij . . . loci . . . adul . . . mu . . . stati . . . hic.

1 Adde ad hoc qđ not. Bald. in l. ea q. C. si man. ita sue. alie.

voto conuersionis emisso: tandem vir ille habitum dimisit, ad seculum redeundo: mulier statim petijt illũ sibi restitui, propter hoc ad Papam accedens: vnde mandat, quatenus si est ita, vir compellatur eã recipere, & ei exhibere coniugalem affectum. Nota quod licentia fraudulenter extorta nõ valet, nec vir possit monasterium intrare.

a Votis.] inuita & coacta, vt patet per præmissa verba: vnde votum viri nõ tenuit: quia alter inuito altero vouere non potest. s. eo. quidã. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. notificasti. & c. si dicat. vbi idem casus ponitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, secundò quærit soluit, & remittit.]

b Processu verò temporis.] sed videtur per spatium sequens temporis, & patientiam ipsius mulieris, ratificari ingressus viri. Arg. s. qui cle. vel vo. insinuante cum vterque post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit, nec videtur quod postea audiri, imò vir debet compelli redire ad monasterium. Arg. s. de spon. ad id quod. s. de fri. & malefi. ca. 1. & 1. q. 2. constat. Sed hoc non est verum, imò cum ipsa non mutauerit seculum, nec promiserit continentiã: ergo secundum per adhuc intelligitur dissentire; quod apparet ex eo quod quã cito exiuit, eum repetijt, & sic per primum & vltimũ colligitur, quod medio tempore non cõsenserit. sic 28. distin. quia sunt culpæ. & præcipuè cum præsumatur ex hoc quod sit iuuenis: siue sit iuuenis, siue vetula, nunquam dêt intrare sine licẽtia vxoris: sed seruare qđ dr. s. eod. ad Apostolicã. Sed nũquid iste cũ fuerit redditus vxori, poterit exigere debitum. Dicas quod non poterit exigere debitum, quia renunciauit illi iuri, quod habebat in vxore, intrando monasterium, quod fuit in eius potestate: sed exactus reddere debet, ut dixi s. eod. quidam intrauit. De hac materia consueuit notari 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem.

lier proposuit, quòd cũ V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, voles tandem idem vir habitum assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, vt tam pio proposito faueret ipsius: quæ propter multa verbera † & alia grauamina, quæ dictus vir inferebat eidẽ, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis [a] eius. Cumque idem vir in domo de Vader. † Cistercieñ ordinis, religionis habitum assumpsisset: mulier in domo monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conuersionis emisso, permansit: processu [b] verò temporis, cum idẽ vir ad seculum rediens, religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso † petiit reassumi: & inf. a.

¶ Quocirca discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum virum, vt eam recipiat, eique affectum exhibeat coniugalem appellatione remota, cogatis.

¶ Inno † iij. epo & Decano. & Thesaurario Linconeñ.

S Ignificauit.] Primò ponit mulieris querelam. Secũdò dat iudices: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quadam mulier A. nomine coram decano sancti Quiriaci fungente uice archiepiscopi Senoneñ. dedit licentiam uiro suo religionem intrandi, uoto continentiæ sibi iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuò continentiam seruaret, & sic uir professionem fecit. Decanus uerò post factam professionem à uiro, dicebat, quod mulier illa debebat religionem intrare: sed illud primò sibi non expressit: quod si expressum fuisset, viro licentiam non dedisset. Sed decanus ad hoc compellebat eandem: vnde mulier illa, hæc omnia significauit domino Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si est ita, & mulier talis ætatis existat, de qua suspicio non possit haberi, non permittant illam compelli religionem intrare, votũ cõtinẽtiæ obseruantem. Nota, quod mulier corã iudice ecclesiastico debet dare licẽtiam viro intrandi religionem. Item nota argumentum; quod si mulier dat licẽtiam viro religionem intrandi: si iuuenis est, debet compelli vt ipsa similiter religionem intret: alioquin sufficit eius licentia continẽtiæ voto emisso.

¶ *Vxor professi, quæ dedit viro licentiam profitendi, nõ compellitur ingredi religionem, si continens est, & non suspecta.*

CAP. XVIII.

S Ignificauit † nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram decano sancti Quiriaci, vices † archiepiscopi Senoneñ. in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi: continentię tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuò contineret: idem decanus post factam professionem a viro prædicto in monasterio, in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quamquam id primò nõ expressisset eidem, & hoc expresso illi † licentiam non dedisset: & inf. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio [c] haberi non possit, ipsam votum continentiæ obseruantem, intrare monasterium compelli non permittatis inuitam.

c Talis ætatis de qua suspicio.] & ita videtur quod si mulier iuuenis sit, non sufficit quod continentiam pro mittat, ad hoc vt maritus possit religionem intrare: nisi & ipsa similiter mutauerit vitã. s. eodẽ ad Apostolicam. & c. cum sis. Ex eo enim quod dicit: de qua suspicio haberi non possit, non debet compelli, in religio quod si sit suspecta, debet compelli religionem intrare, ex quo promisit continentiam, cum verisimile non sit, quod eam seruet, si remanserit in seculo. argu. s. eo. ex parte: in fi. licet nõ intẽderet ab initio religionẽ intrare. & argu. ad hoc 33. q. 5. quod vxorem, quia eo ipso quod licẽtiã dedit viro, & promisit continentiam, intelligitur tacitè promisisse intrare religionem, cum sit iuuenis. argum. bo. supra eod. veniens, versus fin. & quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluantur. 32. quæstio. vlti. c. vlti. & Dominus exigit oblatum, quod non exegerat offerendum. 27. quæst. 1. nuptiarum. in fi. & 45. distin. de Iudæis. Et sic cum teneatur ad continentiam per suam promissionem, tenetur ad id sine quod eam seruare non potest, argum. s. de offic. deleg. præterea, & c. prudentiã. ad fin. & sic inuita compellitur intrare religionem quia fecit id propter quod compellitur: sicut quando quis ex officio suo compellitur intrare monasterium. 50. distinct. si ille. 27. q. 1. si quis rapuerit C. de adulte. Authen. sed nouo iure. & Authen. sed hodie. infra. cap. proxi. Alij dicunt, quod vir sibi debet restitui ex officio iudicis. s. e. c. 1. quod satis potest dici, vt notatur s. vxoratus.

† Vide Ludouicũ Roma. sing. 674. ut in meo codice inci. Non sumus in materia.

† Vices, habet antiqua exẽplaria, ut impressũ est.

† illi scilicet uiro suo.

Gaudemus.] Cōmunis diuiſio. Secunda pars, mulie res. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres condēnatæ ſunt de adulterio, ſi ꝓpter quod à viris ſuis ſunt relictæ, dr̄; ꝙ ad frugem melioris vitæ conuerſæ fuerint, ſi mariti eorū cō moniti eas recipere noluerint in monaſterijs cū religioſis mulieribus debēt poni, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant. Nota, ꝙ quandoque ꝓpter culpam ſuam compellitur quis intrare religionē, vt ibi pœnitentiam agat.

a Ceciderunt.] & ſunt condemnatę ꝑ ſententiam, vel adulterium earum publicum, & notoriū eſt ſecuta ſententia, vnde viri eas recipere non cogūtur. ꝟ. de diuor ſigni ficaſti. etiā ſi ſint emendatæ, vt hic dicitur. Ber.

b In clauſtris.] & ita mulier de adulterio condemnata, vel publicè deprehenſa, detruditur in monaſterium 1 ad agēdā perpetuā pœnitentiā, ſi eam emendatā vir recipere noluerit, tñ infra bienniū poteſt eam recipere, ſi vult: ſi verò noluerit eā recipere, vel pri⁹ moriatur, quam eam recipiat, tūc tōdeatur, & habitū monachalē recipiat ibi perpetuo moratura, vt expreſsè habetur in auth. vt nulli iudi. li. hab. lo. ſer. §. ſi quādo verò adulterij, crimē coll. 9. vnd ſumpta 2 fuit hæc decre. & C. de adul. auth. ſed hodie. & cum reb⁹ ſuis ne ſit onerosa monaſterio, vt in auth. illa, ſed hodie continentur: nō tñ propter hoc erit monacha, niſi amplius proceſſum fuerit. Et ſic quandoque propter culpā ſuā aliquis cōpellitur intrare monaſterium. 50. diſt. ſi ille. & 26. q. 6. de lapſis, 27. q. ꝟ. ſi quis rapuerit. & idem videtur dicere decre. 32. q. 1. de benedicto. & 2. q. 1. in primis. verſus prin. & 34. diſt. fraternitatis. in fi. Olim verò alia pœna puniebantur adulterę, quia lapidabantur conuictæ de adulterio ſecundum legem Moſaicam. 33. q. 5. hæc imago. & C. de adul. caſtitati. vbi legitimis pœnis ſubijcitur ſed 3 hæc pœna nō imponitur, cum non agitur criminaliter. ꝟ. de pœ. tua.

¶ Vid. Lulo tricu Romanū ſing. 674 ut in ueteri codice inci. Nos ſumus in materia. & de materia uide ꝟ. de adul.

1 De hoc uaria sūt terrarū ſtatuta, q̄ ſi iuſta ſint, ſeruari debent.

† Plonca. Plonta.

2 Vide locū vñ ſumpta eſt hęc decr. ut apertius eā intelligas.

3 In antiqs codicib⁹, ita, ſed hęc pena nō imponit, cū non agat ciuiliter, ut ſupra, de ꝑcu. tua.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiam in aliquo clauſtro collocatur.*

CAP. XIX.

Gaudemus † in Domino: & infra. ¶ Mulieres verò, quæ relicto maritali toro, lapſu carnis ceciderunt, a ſi mariti earum a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ cōuerſas, noluerint recipere propter Deum; in clauſtris b cum religioſis mulieribus ſtudeas collocare, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

¶ Idem I. Moniali monaſterij de Plauda. †

¶ *Si coniuges ſe adinuicem abſoluerunt continentiam promittendo, & vterque vel alter eorum religionem profitetur, alter alterum repetere non poteſt.*

Dudum.] In prima ponitur facti & proceſſus narratio. In ſecunda diffinitio: ibi, Nos itaque. Prima ſubdiuiditur: primò ponitur datio auditoris. Secundò actoris petitio: ibi, Coram quo. Tertio ibi, Ad hoc rūſio. Quarta ibi, Verum, actoris replicatio. Quinta ibi, Sed ad iſta, rei triplicatio. Ab. Sic.

CASVS. Inter C. laicum. & I. vxorē ſuam matrimonij nō vertebatur, datus fuit eis auditor: corā auditore petebat dictus C. ſibi vxorem reſtitui, cū qua per verba de pręſenti contraxerat, carnali copula ſubſecuta: & ꝙ quod fuit ex parte mulieris reſponſum, ꝙ ipſe ꝓ animæ ſuę remedio, ſpontanea voluntate, præſentibus duobus ſacerdotibus & teſtibus quinq; adhibitis, renunciauit omni iuri quod habebat in ipſa, reſignādo illud in manibus alterius ſacerdotis, promittens ſe caſtitatē ſeruaturum, deuouēdo ſe hoſpitali de Pōte voto ſollēni, & ipſi dedit licētia monaſteriū intrādi; & verſa vice ipſa dedit ei licētiā ſimili modo, & reſignauit omne ius, q̄d habebat in ipſo, ꝓut iſta continebātur in publico iuſtrumēto: verum ꝑdictus C. ꝓpoſuit, ꝙ inſtrumentū illud mutatū fuerat, quia cū caſu amiſſum fuerat, illud q̄d prius fuerat in tertia perſona, mutatū fuit in prima poſtea, & plus in vno, quam in alio cōtinebatur: Inſuper, ꝙ quidā decepto riè cū allicerēt proponentes eidem, ꝙ i hoſpitali ꝑdicto cibis ad voluntatem ſuam poſſet vti, & ꝙ ardorē libidinis ibi extinguere poſſet, & ſic ſeductus, iratus, & illectus, non dēt ſibi obeſſe, quod dr̄ in hac parte feciſſi; ſed ad ꝑdicta ſic fuit rñſum, ꝙ non nocet an inſtrumentū loquaē in prima, vel in tertia perſona, dūmodo veritas nō mutetur. Prætereà quāuis aliquando dicto C. ſpes data fuiſſet, tamē eo tēpore quo ꝑdicta facta fuerūt, puré, ſimpliciter, & ꝓpria voluntate ea noſcitur feciſſe; vnde compelli debet vitam mutare. Dñs Papa ſuper his habito conſilio cum fratribus ſuis, mulierē ꝑdictā ab impetitione dicti C. abſoluit, perpetuū ſilentiū imponendo eidē. Nota ꝙ vir & mulier ab omni iure, quod alter habet in alterū, ſe abſoluere poſſunt, & religionē intrare: quia iuri ſuo quiſque pōt renunciare. Itē per inſtrumētum aliqd probatur ſicut per teſtes. Itē nō refert diuerſitas narrādi vbi eadem dicūtur, & veritas non mutatur. Item dolus in ſpiritualibus non reſcindit contractum: quia non fit conditio illius per dolum talē deterior. Itē licet aliqd calore iracundiæ factum ſit ab initio, ſi poſtmodum per conſenſum ratificetur, ualet.

CAP. XX.

Dudum † a C. laico mota contra te (quā vxorem ſuam dicebat) materia quæſtionis R. ſanctæ Mariæ in Coſmidin. diaconum Cardinalem dedimus auditorem, coram quo dictus C. conquerendo proponens, quod indebitè recuſabas eidem (cuius vxor eras per conſenſum de præſenti, & carnis † copulam ſubſecutam) matrimonialiter adhærere, te ſibi reſtitui poſtulauit: Ad quod fuit reſponſum, quod ipſe pro animę ſuę remedio, pura & ſpontanea voluntate, pręſentibus duobus religioſis ſacerdotibus, & adhibitis quinque teſtibus fide dignis, omni iuri, quod in te habuerat, renunciauit omnino; c reſignando illud in manibus alterius eo ſacerdotibus ſupradictis, qui in perſonam eccleſiæ reſignationem huiuſmodi recipere procurauit: & quod idem C. ſe caſtitatem ſeruaturum promiſit, pauperumque hoſpitalis de Ponte obſequio ſe deuouit: d

c Renunciauit omnino.] quod ei licuit, etiam ſi non renunciaſſet uotum ex toto: quia hoc erat in poteſtate ipſius. ꝟ. eo. quidam. & c. placet.

c Omnino.] ſimile omnino habes ꝟ. de reſc. cum contingat. ff. de fideiuſ. l. Græcè. §. illud. ubi dicitur quòd fideiuſſor in duriorem cauſam non obligatur omninò.

d Obſequio ſe deuouit.] & ſic ſollemnizauit uotum deuouendo ſe religioni illius hoſpitalis; unde compelli debet, ut relicto ſeculo ſuum exequatur propoſitum, ꝟ. eod. ex parte. in fine.

† De ea ria homi creule to plen rec. ꝑ cap. & in 4. 274. & diſt. Syl. ...

† carnale

[Gl.

[Glo. seq. reci. per q. alleg. pro, & vnum canonẽ ?.]

a Calore iracundiæ.] si hoc esset verum, non teneret votum: quia inconsultus calor, calumniæ vitio caret 2. q. 3. si quem. §. notandum 2. & c. si quis iratus. Tempore. n. furoris iustum putat esse quod facit. 11. q. 3. illa præpositorum. & ita sæpè innocentes ad crimen indu it. ead. causa, & ea. q. ira sæpè. & lubricum linguæ facilè ad consequẽtiã trahi, nõ dẽt. ff. ad l. Iul. m aiest. famosi. C. si qs Imperaled. l. vnica. Arg. contra 17. q. 4. sunt qui opes. & hoc verum est nisi post calorem iracundię cõ sentiat, vt in c. si quis iratus. & ?. de regular. sicut. in fine.

[Gl. seq. fortificat textum & arg. pro testibus, &c.]

b Substantia veritatis.] hæc erat satis bona defensio; quia nihil refert narrandi diuersitas, vbi eadẽ dicũtur, vt ?. de verb. signi. nihil obstat. sic quolibet loquẽdi genere formata istitutio valet, si modo ꝑ eam liquebit voluntatis intentio. C. de test ib. quoniam indignum. in princ. & est argu. pro testibus diuerso modo narranti bus dum tñ in substantia facti non discordent. 3 8. q. 1. in scripturis. & de ꝯsec. dist. 2. quotidie. B.

c Spes.] No. hic argu. mmo quasi expressum est, ꝙ in huiusmodi spiritualib⁹ dolus aduersarij nõ vitiat actum. sic ?. de his quæ vi, metusve causa fi. cum dilecti. ?. eo. ex parte. & cõ niens, alias si dolus dat causam contractui, non tenet cõtractus ff. de dolo, & ele gãter. 3 Sed quare in huiusmo li spiritualibus, licet dol⁹ alterius interueniat, non vitiatur talis contractus? Quia talis dolus bonus dolus est, & bonus dolus non prohibetur. ff. de do. l. 1. Dolus, calliditas ad decipiendum dicitur, ut in prædicta l. sed per talem dolum non decipitur, nec ad malum indu itur, immo conditionem suam facit meliorem; & ideo non vitiat contractum.

d Tempore.] no. ꝙ 3 si quis renu iciationis tempore non habeat metum vel violentiã, licet præcesserit vis vel metus, non aget interdicto quod vi. C. quod vi, metusve cau. l. 2. & hic.

e Voluntariè.] & sic licet ab initio deceptoriè inductus fuisset: ex quo posteà spõte hoc fecit, proxima causa turpitudinis ablata esse videtur. sim. infra de despon satio. impub. de illis, in fi. & C. quod met. cau. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. l. si, ob tu pem.

f Suspicione.] vnde cõpelli debet uitam mutare. ?. eod. significauit. maximè cum hoc promiserit, vt patet supra. Bernardus.

promittens voto sollẽni omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasteriũ transeundi: te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & ius quodlibet resignãte: sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata, manu B. notarij Aretini † confectum.

¶ Verum prænominatus C. proposuit, quod casu, amisso instrumẽto † præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in vno, aliter quam in alio fuit ab ipso formatum: & cum tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nõdum calore iracundiæ ᵃ quiescente, quidam ipsum deceptoriè allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset vti, ac proprium retinere, præfato B. sibi, nihilominus promittente, quod non solum ardorem, sed etiã appetitum libidinis extingueret in eodem; propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiã obseruare, asseruit † a se factum.

¶ Sed ad ista respondebatur è contra, quod an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis ᵇ) nihil interesse videtur. Insuper quamuis aliquando spes ᶜ memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit † inductum, eo tamen tempore ᵈ quo talia facta fuerunt, purè, simpliciter, ac voluntariè, ᵉ pro amore Dei, & remedio animę suę, solũ modò ad votum & ad alia supradicta noscitur processisse: † propter quod a consortio secularium hominum debet discedere, vitamque mutare: cum se illius ætatis esse proponat, ut sine suspicione ᶠ incontinentiæ non valeat in seculo remanere.

¶ Nos itaque habito fratrum nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C sentẽtialiter duximus absoluendum, perpetuũ illi super hoc silẽtium imponentes.

¶ Idem.

¶ Breue est. sed per alia verba potest sic summari. Post sẽtẽtiã diuortij quo ad torum latã ob fornicationẽ spiritualem mariti, potest uxor liberè religionem intrare.

CAP. XXI.

MVlier, † quæ in fide remansit, ᵍ potest uolente viro, qui ab infidelitate reuertitur, ꝓpter quã ab eo fuerat iudicio ecclesię ʰ separata, ad religionem liberè conuolare

Mulier.] istud capitulum ꝓpter suam breuitatem nõ diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis coniugatus transiuit ad infidelitatẽ, vxore sua remanente in fide, propter quod illa fuit a viro iudicio ecclesiæ separata: uir reuersus est ad fidem vir eam repetebat, ipsa nolebat redire ad eum, sed potius nolebat religionem intrare: quæritur vtrum possit ad religionem transire eo inuito, & respondetur quod potest: sed si nollet religionem intrare, debet cõpelli redire ad virum. Nota ꝙ uxor potest a viro ꝑ iudicium ecclesiæ separari, si sit infidelis. Itẽ si uxor propter infidelitatem viri ab eo separata fuerit, viro nolente, potest ad religionẽ transire, licet vir sit reuersus ab infidelitate.

g Remansit.] viro transeunte ad infideles: puta Sarracenos, vel Iudęos, vel etiã Hæreticos.

[Gl. seq. arg. a cõtrario, & argumentum determinat, ex quo diuersitatem infert, & tunc ipsius rationem quęrit, & duppliciter soluit.]

h Iudicio ecclesię.] ergo a cõtrario sensu vř, ꝙ si non fuit iudicio ecclesiæ separata, ꝙ eo inuito religionem intrare nõ possit: & ita aliud est qñ iudicio ecclesiæ fuit separata ab illo, & aliud qñ non fuit separata, sed ab illo propria auctoritate recessit. sim. ?. de diuor. de illa, sed si nollet intrare religionem, compelli debet ad ipsum redire viro; casu: siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta, siue non. ?. de diuort. quanto.

† proponit.

† Vide l. cũ plures. §. locator. ff. locati.

† De materia vide Magistru n sent. lib. 4. di. 39 & ibi plenè ꝑ Bonauent. Sot. & alios, vbi copiose de fornic tione spirituali & matrimonijs fideliũ cu n infidelibus & infideliũ inter se.

quanto, in fine. non obstante illa spirituali fornicatione, cum iam sit emendata, & incipiat esse quod non fuit. 50. dist. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ sit separata. siue publicè sit fornicata: quia non tenetur illam recipere nisi velit, quamuis emendatam. ī. eod. gaudemus. & hęc separatio fit tātū quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum matrimonij non dissoluitur ī in hoc casu cū alter fidelium transit ad infidelitatem, vt in c. prędicto quanto. Sed quæ est ratio quare in fornicatione carnali non compellitur maritus recipere vxorē, etiā emendatam: sed in spirituali cōpellitur. Hęc potest esse ratio si maritus cognosceret vxorem post carnalē fornicationem: postea remoueri nō potest ea mortua propter defectum sacramenti: & sic præiudicium ei fieret. 34. di. si laici. & c. si cuius vxorem. sed hoc non contingit in fornicatione spirituali: quia per pęnitentiam purgata est. Item alia ē ratio: In fornicatione carnali anima & corpus polluitur. sed in spirituali tñ anima, & in carnali fornicatione nō tantum fit ī anima, quod displiceat marito: sed etiam in corpore: qđ non fit in spirituali: & vir magis scādalizatur ex eo quod fit in corpore, & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima. & ita causa maioris scandali illati viro fit, vt post carnalem fornicationem nō compellatur: sed post spiritualem fornicationem cōpellitur, nisi ad religionem transire voluerit, vt hic dicitur.

¶ Pro intellectu huius tituli, uide Sotū li. 4. sent. dist. 39. q. 2. art. 3.

1 Hoc est uerissimum, & diffiniuit cōciliū Tridē. sess. 24. titu. de sacramento matrimonij, can. 5.

† Cap. 2. eo. tit. in secunda compil. Et pręter Doctores hic uide Panormitanū in ca. 1. & cap. super hoc. ī. de eo qui dux. in matr. quam polluit per adult.

† ducere

† Vide conciliū Triburiense. c. 40. & c. 51. sed ibi non sunt hæc eadem uerba.

TITVLVS XXXIII.

De conuersione † infidelium.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ *Nō potest quis illam habere in vxorem, cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris. secus si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.*

CAP. I.

Laudabilem: & infra. ¶ Interrogasti de Sarracenis q dū in captiuitate essent, quarundam Christianarum viros earum insidijs & machinationibus occiderunt, vtrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam conuersi sunt, eas de iure possint accipere † in vxores: vel si duxerint, coniugium teneat eorundem. Hic Triburiensis † concilij[a] regula cōtenti sumus asserentis, quod si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidem accesserint, tamen nec eis adhęrere debent, nec sunt si adhæserint etiam tolerandi: cum tale damnum tali lucro [b] ecclesia compensare non velit. ¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter [c] Sarracenos: postea verò Sarraceni ad fidem conuersi, vxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt: & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidem fecisse noscūtur: q̄ postquam de priorum uirorum morte compererunt † veritatē. diuortium instanter † exposcunt. ¶ In his igitur respondemus, quod cum tales non procurauerint[d] virorum interitum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitè potest contrahi, nec debent aliquatenus separari, cum hic causa illa non subest propter quam debeant separari.

DE CONVERSIONE INFIDELIVM.

Supra visum est de conuersione coniugatorū ad religionē: nunc subijcit de eorū conuersione ad fidem, hē de hac materia 28. q. 1. & 2. & 32. q. 8. c. vni. o. Abb. Sic.

Laudabilem.] Sarracenus, qui machinatione Christianæ mulieris ipsum maritū occidit: si cum ea matrimonium cōtraxit, separatur, licet per eam sit reuersus ad fidem. Diuiditur, nā duæ sunt partes principales, Secūda ibi, Ad hoc. Et quælibet subdiuiditur in consultationē, & responsionem, vt hic patet in textu. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā Sarraceni erant in captiuitate Christianorum, & interfecerunt viros quarundam mulierū Christianarum, insidijs & machinationibus ipsarum. postea ipsi Sarraceni per mulieres illas ad fidem Christianam sunt conuersi quæritur, vtrū de iure illas possint accipere in uxores: & si eas duxerint, an tale coniugium teneat? Rńdet Papa, quod ista quæstio determinatur per concilium Triburieñ. in quo dr: q si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, quamuis earum filij verò ad fidem conuersi fuerint contrahere nō debent: & si contraxerint, non sunt tolerandi: quia tale damnum cum tali lucro compensari non debet.

a Triburiensis concilij] quod habes 31 quæst. 1. si quis viuēte quia eas non possunt habere, si i mortem ipsorū aliquid machinatæ fuerunt, ut hic dicit. Idē est si fidem dederūt, ut ea. causa, & q. c. 1. relatū. ī. de eo q dux. in matr. c. 1. Vel si de facto contraxit, ut ī. eo. super hoc, & ca. cum haberet. Ita tamen, q post fidē datam cognouit eandē uxorem, uxore sua uiuente, aliàs sola fides data nō impedit matrimoniū. ī. eo: qui dux. in matrimonium quam polluit per adult. cap. ult.

b Tali lucro.] sic 24 dist. quod ait. 33. q. 5. si dicat. simile 1. q. 1. non est putanda. ī. de usur. sup eo uero. 22. q. 2. ne quis arbitretur.

AD HOC. Quidam Sarraceni interfecerūt quosdā Christianos in bello, & quidā Christiani quosdam Sarracenos similiter interfecerūt in bello. postea uerò Sarraceni illi ad fidē conuersi sunt, & contraxerunt matrimonium cum uxoribus illorum quos in bello interfecerunt: & Christiani cum mulieribus conuersis ad fidem illorum, quos in bello interfecerunt mulieres istæ, postquam intelligunt ueritatem, de morte priorum virorum, diuortium petunt: quæritur quid iuris sit? Respondet Papa, quod cū tales non procurauerint mortem virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitè potest contrahi, nec debent aliquatenus separari, cum hic causa illa non subest propter quam debeant separari. No. quod mulier non potest contrahere cum illo, qui uirum suum interfecit, si mortem eius fuerit machinata. Idem compensatio non habet locum in delictis. Item quod per me non stetit, mihi imputari non debet.

c Et Christiani similiter.] pugnantes pro patria & fide ob quam pater in filium, & filius in patrem insurge debet. ff. de relig. & sumptib. fun. minimè & maritus in vxorē. 28. q. 1. uxor. in fine 23. q. 3. vlt. legi Syromastē.

{Glo. seq. not. duo requiri, & ponit casus quibus sufficit alterum. in fine quærit. arg. pro. soluit contrarium

d Procurauerint.] ex eo quod hic dicit, & 31. q. 1. si quis viuente. ī. de eo qui duxit in matri. c. ult. ad hoc ut matrimonium impediatur, duo exiguntur, scilicet affectus cum opere subsecuto: 3 & est sim. ff. de cond. & demon. l. 2. in §. hic enim tunc puniuntur cum concor

dites ad

† compererunt

† cunctanter

2 Vide Alfonsum Castrum [illegible] c. 26. de [illegible] hæreti [illegible] nitione.

3 De hoc [illegible] de eo q [illegible] in matr. [illegible] per hoc [illegible] c. si. Io. M[illegible]

aliter ad hoc procedunt, 15.q.1.c.1.in fi & c.ſi quis non iratus, quandoq; punitur opus ſine affectu quo ad legē promotionis.15.q.1. ſi quis non iratus. qñque affectus ſine opere, vt 1.q.1.qui ſtudet. ſ.de biga. nuper. ibi tamen interuenit opus non cum affectu. Quid ergo ſi ratum habuerunt nos interfectos eſſe? Idē videtur: quia i maleficijs ratihabitio retrotrahit, & mādato comparatur. ff. de vi & vi ar.l.1 §.ſed & ſi cum quis. Cōtra credo. 1 argu. ſ. de ſpō. cum apud. cum edictū de matrimonio contrahendo ſit prohibitorium, vt ibi. Ber.

teſt contrahi; & taliter copulari diuortium nequeunt poſtulare.

¶ Gregorius nonus Argentiñ. epiſcopo.

¶ Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſsignatur conuerſo.

CAP. II.

EX † litteris tuis accepimus: qđ quidā de Iudaicæ cæcitatis, † errore, ad Chriſtum verū lumē adductus, vxore ſua in iudaiſmo relicta, i iudicio poſtulauit inſtāter, vt eorū filius quadriēnis aſſignaretur eidem, ad fidem catholicam, q̄ ipſe ſuſceperat, perducendus. a † ¶ Ad quod illa † reſpondit, quod cū puer adhuc infans exiſtat, propter qđ magis materno indiget ſolatio, quam paterno, b ſibique ante partū onerofus, doloroſus in partu, † poſt partū laborioſus fuiſſe noſcatur, ac ex † hoc legitima coniunctio c maris & fęminæ, magis matrimoniū quàm patrimoniū nūcupetur, dictus puer apud eā debet conuenientius remanere: & infra. ¶ Cū aūt filius in patris poteſtate d conſiſtat, cuius ſequitur familiā, & nō matris; & in ætate tali quis non † debet apud eas remanere pſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti vel vitæ inſidientur e † illius: & pueri

EX litteris.] Si vxore in Iudaiſmo relicta Iudæus ad fidē conuertitur, cōmunis proles aſſignatur eidem. hoc dicit. Vel quo ad intellectum, maximè iuxta gloſſam, dic vt in rubro, & eſt caſus notabilis. Primo ponitur conſultatio. Secundo rñſio ibi, Cum autē. Cōſultatio verò duo facit. Primo ponit viri petitionem. Secundo defenſionem mulieris: ibi, Ad quod. Reſponſio verò Papę quadruplicē præmittit cauſam. Abb. Siculus.

filium in poteſtate ſua conſtitutum, per interdictum de liberis exhibendis contra matrē, & contra quēlibet detinentem: mater tñ qñque habet exceptionem cōtra maritum, puta ſi eſt minor triennio, cum apud eā tunc debeat educari: Vel etiam ſi iudicatū eſſet in contrariū. ff. de lib. exhi. l.1. §. ſi verò. Et in alio caſu habet exceptionem ob nequitiam patris, vt ſine diminutione patriæ poteſtatis apud eam filius moretur, ff. eo. deinde, §. etiam ſi maximè. Circa hoc diſtingue, aut filius à nullo detinetur, aut ab aliquo; ſi ab aliquo, & tunc volens aut inuitus. Primo caſu petere poſſum per officium iudicis. ff. de libe. exhiben. l.3. §. hoc autē. Si ab aliquo volens detinetur, poteſt peti rei vendicat. adiecta cauſa de iure Quiritū cognitione propria. ff. de rei vēdi. l.1. §.1. quod ius propriè Romanorum eſt. Inſti. de pa. poteſta. §.1. In tertio caſu locum habet interdictū de lib. exhi. vt ff. d. li. ex l.1. §.1. rñ. & ff. de rei vēdi. l.1. §.1. Et nota ꝙ filiꝰ cōditionē patris vel matris cōuerſi ad fidem ſequi debet. 28.q.1. Iudæi. & in hoc caſu filius infans non doli capax ſequitur meliorem cōditionem: aliàs ſi doli capax eſſet, non deberet baptizari niſi ſponte. a 23.q.5.ad fidem. 45. diſt. de Iudæis: quandoque tamen ſequitur deteriorem conditionem, ſcilicet matris ſi ſerua ſit. 32. q.4.c. vlt. Ber.

b Paterno.] ſ. de præſumptio. illud.

c Legitima coniunctio.] matrimonium dr̄ legitima. coniunctio maris & fęminę indiuiduā vitæ conſuetudinē retinens. 27.q.2.§.1. Inſti. de pa. po. in prin. Et hæc eſt ratio, quæ conſueuit aſſignari a Doctoribus, quare potius dicatur matrimonium quam patrimonium illa coniunctio. B.

d Poteſtate.] pater enim dicitur habere filiū in poteſtate, & non mater. Inſti. de patria poteſtate. §. vlt. & C. de adoptionibus, mulierem. vnde filius patris familiam ſequitur, & non matris. Inſtit. de legitima agnato. tutela. §.1. vnde iſta verba fuerunt ſumpta, & expone, familiā, id eſt, agnationē, licet aliàs hoc nomen, familia, multas habeat ſignificatione. ff. de verb. ſig. pronunciatio. §. familiæ. & facit ad hoc Inſti. de pa. poteſtate in fi. & C. de verb. ſign. l. vlt. non enim denominatur filius à cognatione matris ſed pr̄is. ar. ff. ad mu. l.1.

[Glo. ſeq. reci. per quæſt. vbi pupillus debeat educari. & diſtinguit an mortuus eſt pater, an viuit, &c.]

e Inſidientur.] no. ꝙ mortuo patre pupillus educari non debet apud illas perſonas quæ ipſius pudicitiæ poſſunt inſidiari. ff. vbi pupil. educ. de vel mo. l. vltim. Prætor enim decernere debet, vt ſine vlla ſuſpicione alatur partus, etiam contra voluntatem patris. ff. eo. l. 1. & æſtimabit ex affectu ſingulorum quis magis ad ſuſpicionem & ſpem ſucceſſionis ſit prior C. eo. l. 1. verumtamen educatio pupilli nulli magis committenda eſt quam matri, niſi vitricum ei inducat 3 C. eod. l.1. l. fin.

CASVS. Quidam Iudæus conuerſus ad fidem vxore ſua in iudaiſmo relicta, petebat in iudicio, vt eorū filius quadriennis aſſignaretur eidem, per ipſum ad fidē quā ſuſceperat perducendus: Mulier rñdebat, quod cum puer infans exiſteret, magis indiget materno ſolatio, q̄ paterno, qui ſibi ante partum fuerat oneroſus, doloroſus in partu, & poſt partū laborioſus. Vnde potius coniunctio viri & mulieris dicitur matrimoniū, q̄ patrimonium: & ideò apud ipſum debebat potius remanere: quæſitum fuit à Papa, quid iuris eſſet cum filius in poteſtate patris conſiſtat, cuius familiam ſequitur, & non matris, & in tali ætate apud ſuſpectas perſonas aliquis remanere non debeat, quæ vitæ ipſius inſidientur: & pueri poſt triennium apud patrem non ſuſpectum ali debeāt & morari: & ſi apud matrem maneret, poſſet illum trahere ad infidelitatis errorem: & ideò propter fauorem fidei rñdet Papa puerum illum patri aſſignandum. Nota quod filius conditionem patris, vel matris cōuerſi ad fidem ſequi debet. Item nota diffinitionem matrimonij: Matrimonium eſt legitima coniunctio maris & fęminæ indiuiduā vitæ conſuetudinem retinens. Item filius eſt in poteſtate patris & non matris. Item filij apud ſuſpectas perſonas morari non debent. Item filij poſt triennium a patre ſunt alendi. Item fauor fidei attendendus eſt.

[Gloſſ. ſeq. primo argum. quod cauſa, &c. & remittit Secundo notat patrem etiam contra matrem, &c. Tres caſus excipit Tertio diſtinguit duo membra, & in ſecundo ſubdiſtinguit. Quarto notat filium ſequi, &c.]

a Perducendus.] iuſta fuit cā petitionis & honeſta: & ita ſumitur hic arg. ꝙ cauſa petitionis ſemper inſerenda eſt in ipſa petitione: aliàs repellit. ſ. de libel. oblatio. ca. 2. & 3. vbi de hoc. Sed nota ꝙ pater, poteſt petere

Margin: 1 no. prædi. vi inc. ... caſu cap. Tho. ... arg ... † ac poſt partum, &c. † ac per hoc. † Non dēat apud illas, &c. † inſidiātur. a Vide B. Thomā 2.2.q.10.ar. 12.& par.3. q.67.ar.10. 3 Et tñ vitricus pōt eſſe tutor. C. de ſrio iud. tu.

si verò viuo patre quæstio est, apud quẽ educetur filius facto diuortio, olim æstimabat prætor quando apud patrem, & quñ apud matrem alatur. C. de diuor. l. vni. hodie distinguitur, vt si pater causam diuortij pstitit, tunc ali debeat apud matrẽ, si verò mater causam præstitit diuortij, tũc ali debet apud patrem. C. eo. auth. si pater. ergo hic ali dẽt apud patrẽ: qa mater pstat causã diuortij. ℐ. de diuo. gaudemus, & c. quanto, quæ nõ sequtur maritũ conuersũ ad fidẽ, quẽ sequi debet. 13. q. 2. vnaquæque. & qa insidiaret vitæ ipsius. vt hic dr̄, & per iura prædicta.

a Post trienniũ.] filius minor triennio, apud matrem debet ali; maior triennio, apud patrẽ. C. de patr. pot. nec filium. argumen. C. de infan. expo. l. 2. & ℐ. eo. c. vni. ADDITIO. Vnde Versus.

Mater alit puerum trimum; trimoque minorem.

Maiorem verò pascere patris erit.

b Ad infidelitatis errorem.] hac de causa etiã si esset minor trieñio, vel pater vellet eũ pducere ad fidẽ, cũ sit in eius potestate, patri debuit assignari in fauorẽ fidei Christianæ: cum alias si esset maior, & procl mat se velle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi. arg. ℐ de Iudæ. sicut Iudæi.

† In aliquot vetustis ita: De votis, & votorũ redẽptione. Iam de materia voti plurima canonistis valde necessaria tradit B. Tho. lib. 4. sen. di. 38. q. 1. ar. 1. 2. 3. & 4. & 22. q. 88. per totũ qõne.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. & post cõc. Lateran. sub Alexan. iij. par. 55. ca. 3.

post trienniũ a apud patrem non suspectum ali debeant & morari, materq; pueri, si eum remanere contingeret apud eã, † ipsã posset illũ adducere ad infidelitatis b errorem, in fauorẽ maximè fidei Christianę. Respõdemus, patri eũdem puerum assignandum.

TITVLVS XXXIIII.

De voto † & voti redemptione.

¶ Alexander tertius Exonẽ episcopo.

¶ *Vota possunt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi.*

CAP. I.

DE † peregrinationis votis, an eleemosynis re- 10 dimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quod ab eius, qui præsidet, pendet arbitrio, c vt consideret diligentius qualitatem personæ, & causam commutationis: d scilicet, an ex infir- 20 mitate, seu affluẽtia diuitiatum, an † alia causa probabili, peregrinatio an † recompensatio e melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc habet, exinde dispensare. 30

¶ Idem Noruicẽñ. episcopo.

¶ *Commutat Papa votum vltramarinum, in his maximè, qui in puerili ætate vouerunt.*

CAP. II.

40 VEnientis † ad nos R. narratione accepimus, q in puerili f æta-

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

Supra visum est de quodam voto in specie, quod scilicet emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionem fidei: nũc subjicit de voto in genere, & ipsius voti redemptione.

De hac materia habetur 27. q. 1. per tot. & 32. q. 1. c. si. repetitur in 6. & in cle. de si. instr. c. quod super. Abb.

DE peregrinationis.] Episcopus ex causa mutare potest votum peregrinationis in aliud quod sit Deo magis acceptum. Vel summa generaliter sic, vt in rubro. Et duæ sunt partes. Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit votum peregrinationis: quæritur, vtrum tale votum possit redimi eleemosynis, vel commutari in aliud necessitate instante? Respondet Papa, quod de arbitrio superioris pendet, vt ipse consideret diligenter qualitatem vouentis, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa, vt scilicet peregrinatio vel commutatio magis sit Deo accepta, & secundum hoc super hoc dispenset. Nota, quod circa votum peregrinationis potest episcopus dispensare. Item in commutatione voti qualitas vouentis, & causa commutationis considerari debent. Item in votis commutandis considerari debet, quid Deo magis placeat.

[Glo. seq. arg. ad commutationem pœnarum allegat iura, & tria in contrarium. sol. & arg.]

c Arbitrio.] arg. de pœna excommunicationis 82. di. presbyter. 22. quęst. 4. innocens. de pœnit. dist. 1. medicina. 36. quæstio. 1. de raptoribus. 41. dist. non cogatur. ℐ. de maledic. c. 2. 12. quæsti. 2. fraternitas. argum. contra. 16. q. 1. decimæ & c. de decimis. 32. quęst. vlt. c. vlt. Sol. Commutatio pęnæ adhibenda est quandoque, hac consideratione præhabita, vt illud quod vice commutationis præstatur in tantum, vel amplius sit Deo acceptum, vt hic in si. & ℐ. eod. iẽn pœnę. & est arg. quod episcopi possunt dispensare in voto. Ti.

d Causam commutationis.] causa semper cõsiderari debet quare fiat commutatio argu. ℐ. eod. magnæ. in fi. & c. quod super his.

[Glo. seq. dat regulam, quam exponit. vnũ casum excipit.]

e Recompensatio.] in omni voto, siue cõsistat in faciẽdo, siue in non faciendo, siue sit solẽnne, siue simplex, potest habere locum compensatio, dummodo ante votum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter articulos fidei, quos vnusquisque vouit in baptismo, quia illud votum ante baptismum est necessitatis: sed in voto continentiæ secus est, cui æquẽ commutatio vel maius inueniri non potest. argumen. 32. quæstio. vltima. cap. vltimo. Et castitas sola est, quæ potens est Deo animas præsentare. in authenti. de leno. §. sancimus. colla. 2. & quæ suaderi potest, imperari non potest. 27. q. 1. integritas. infra de statu monach. cum ad monasterium. Ber.

† Adde: sup. iura allegata in glo. loquun. de commutatione pœnitentiæ. dic ergo ... glo. in ... ergo ... na ... & ibi Bald. de his ... not. infra † aut † aut

† Cap. ... & post ... l. ... 50. c. ... B. Tho. ... q. 88 ... Syluester sum. ... rum. 3 ...

VEnientis.] Duo facit. Primo ponit formam voti. Secundo eius absolutionem & mutationem. ibi, Nos autem. Abbas Siculus.

60 CASVS. R. clericus dum esset in puerili ætate constitutus, & doli capax, disposuit proficisci Hierosolymam: & cuidam, qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accepit, quod in via fideles socij existerent: tandem factus discretus, & adultus, accessit ad Papam petens eius consilium: Papa illum absoluit à voto, quod in ætate puerili fecerat, ex facilitate potius, quam arbitrio discretionis: ita tamen quod votum redimat eleemosynis: & toto tempore vitæ suæ, si poterit, vni pauperi debeat prouidere. Nota, quod votum redimi potest eleemosynis, iusta de causa.

[Glo. seq. reci. per obie.]

f In puerili.] intellige, quod erat doli capax, alioquin compensatio, quæ sequitur, non erat imponenda: vel

dat vel forsitan in maiori ætate ratum habuit; vnde tenebatur illud adimplere, alias non. 10. q. 1. illud. & ī. de reg. significatum. & c. sicut. Tan.

a Disposuit.] procedendo ad actum exteriorem, vt patet ex litera sequenti. vnde mortaliter peccasset, nisi compleuisset votū, si commutatio non fuisset subsecuta. ar. 17. q. 1. qui bona.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

b Socij fideles.] sed nunquid Papa potuit illum absoluere ab obligatione, qua socio tenebatur? Vtique, argu. 6. quæst. 3. per principalem. C. de quadrien. præscriptio. bene à Zenone. C. de precibus Imperato. offerē. quoties. nec erit dicendus voti transgressor. ī. eo. non est. Alan.

[Gl. seq. arg. alle. canonem ibi contrarium. alle. tria iura, & soluit.

c Facilitate.] arg. quòd votum ex facilitate emissum obligat. simile 17. quæst. 4. sunt qui opes. arg. contra ī. de reg. ad nostram. 22. quæst. 4. vnusquisque. & 27. q. 1. nuptiarum. Sed hoc, vt dictum est, postea ratum habuit factus maior.

d Sufficiāt.] nā possibilitas semper subauditur. ī. de iureiu. querelam, & c. breui. arg. 4. dist. erit autē. & ff. de statu liber. l. cum hæredes. §. Stichus. & 47 dist. quod ad nos. Sic impossibile præceptum non obligat. ff. quæ sententia. sine appellatio. rescinda. l. Paulus 2. Lauren.

te constitutus, Hierosolymam disposuit[a] proficisci, cuidam quoque, qui sepulchrū Dominicū proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quòd sibi inuicē in via socij fideles[b] existerent: & infra. ¶ Nos autem ipsum à voto, qđ in ętate tenera, facilitate[c] potius quam ex arbitrio discretionis promisit, absoluimus; ita tamen, quòd idem votum eleemosynis redimat: & iuxta consiliū nostrū, † toto vitæ suæ tempore, vni pauperum Christi (dummodo ad hoc suæ facultates sufficiant[d]) debeat prouidere.

¶ Idem magistro A. de Mandeforde.

¶ *Ex sola conceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.*

CAP. III.

Literaturam † tuam; & infra. ¶ Cum ex quadam minutione, nimio fuisses mortis pauore perterritus, hæc verba protulisti: Non diu hic morabor: proponens[e] in animo, quod religionis habitum esses aliquando suscepturus: & infra. ¶ Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in voto processum, trāsgressor iudicari non poteris, si non impleas quod dixisti.[f]

¶ Idem.

¶ *Omne votum mutabile est in votum religionis.*

CAP. IIII.

Scripturæ: † & infra. ¶ Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequiū[g] in perpetuam notetur religionis obseruantiam commutare.

¶ Innocentius iij. Strigonien. Archiepiscopo.

¶ *Executio voti vltramarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.*

CAP. V.

Non † est voti dicendus transgressor, q

cit ī. si plus nō est in voto ꝓcessum: quia non dicit hoc animo se obligandi, vnde non fuit mendacium. 22. q. 2. quod autem ait. & nemo se obligat, nisi qui animum habet se obligandi. ff. de actio. & obligatio. l. obligationum. arg. ff. si cer. peta. si ego.

[Gl. seq. signat 5 rium. Item arg. & in 5 rium alle. 3. iura.]

f Quod dixisti.] argu. 5 22. q. 5. iuramēti. Itē argumentū, 1 q ex nudo pacto nō oritur actio, licet sit arg. cōtra. 12. q. 2. quicumq; suffragio 2 & q. 5. q. 1 Ioannes. & 17 q. 1. hæ verò. in fi. Lauren.

Scripturæ.] Per ingressū religionis soluit votū religioni nō cō onū. h. d. & est notabilis decisio, intelligēdo, q hoc fiat sine auctoritate superioris. Pro declaratione tex. pone casū literalē. Quidam vouerat visitare sepulchrū sanctū demum itrauit religionē voto non cōpleto dubitatur, an ille esset vere reus fracti voti: & rñdetur, q nō per rationem, quæ habetur in litera. Abb. Sicu. Nota, q non frangit votū, qui illud in melius cōmutat. Itē magis seruire videtur, q temporale seruitiū in ꝑpetuū cōmutat.

[Gl. seq. arg. dat simile, & reddit cām.]

g Temporale obsequiū.] non enim est illi necessaria certa delicti satisfactio cuius totū vitę tempus obedientiæ impendit sui conditoris. de pę. dist. 3. c. quis aliqñ. §. his auctoritatibus sic nō frāgit ꝓpositū, q illud in melius cōmutat. ī. de iureiu. peruenit. Et ita est arg. q intranti monasterium, non est imponenda 3 pęnitetia ꝓ peccato ante commisso. Sic enim remittitur Astulpho pęnitētia publica, si monasterium voluerit ingredi. 33. q. 2. admonere, & hoc ꝑ continuationē pęnitentiæ & exercitij, in quo semper debēt esse monachi. arg. 16. q. 1. vos autem si verò postquā monasterium ingressi fuerint, delinquent, benè subijciuntur pęnitentiæ, & disciplinę Abbatis secundum regulam illius loci ī. de reg. c. vlt. & ī. de sen. excom. cum illorum.

Literaturam.] Hoc cap. continet notabilem & singularem decisionem: & potest sic summari: Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti. Primò ponitur consultatio. Secundò responsio: ibi igitur Abbas. Sic.

CASVS. Magister A fecit sibi minui in brachio; brachiū eius intumuit ex illa minutione, ita q perterrit[us] fuit ad mortem; dū esset in tali statu, ꝓtulit hæc verba: non diu hic morabor; proponens in animo religionem intrare; dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare? Rñdet ei Papa, q si plus nō est in voto processum, non debet dici transgressor, si nō adimpleat quòd dixit. Nota, quòd per simplicia verba nō obligatur quis nisi habeat animum adimplendi votum. Item nota hic arg. q ex nuda promissione non oritur obligatio.

[Glos. seq. recitetur per obiectionem.]

e Proponens.] non tñ animo obligandi, nec firmiter hoc proponendo seu eligēdo: quia tunc mortaliter peccasset, si non impleuisset propositum. 17. q. 1. q. bona. & §. 1. & ī. eo. c. prox. vbi dicit, disposuit ꝓficisci. & iō di-

Non est.] Tria facit. Primò præmittit exordium. Secundò submittit narrationem: ibi, sane. Tertio conclusionem; ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Archieps Strigoniē. votū emiserat Hierosolymā visitādi: rex Hūgariæ significauit dño Papę, q cū regnū Hūgariæ in ꝑturbatione esset, ꝯsiliū, & auxiliū archiepi erat sibi multū necessariū: vñ petijt à dño Papa, quatenus mandaret archiepiscopo, vt Hierosolymā non accederet, donec regnum ad tranquillitatē perueniret; vnde mandat Papa archiepiscopo, quatenus iter nō arri-

l vestrū lectio- ii olim migrauit Host.

ip. 1. eo. 12. cōp. iter do- s hic vi n iuarrū annali essario. 12. nu. & 51. in no nup esso.

1 Illud arg. nō sumitur hic, cū nec pactū fecerit, nec verbū emiserit ßm Host.

2 Vbi dͤ hoc. & 1. qō. 7. quoties. & de pact. c. 1. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. & ꝓ intellectu vide B. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 12. ad 1 arg. & lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 4. in corpore articuli.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 12.

3 Hoc nōē, q a talis à satisfactione absoluatur, sed quia eo ipso qđ suā volūtatē, se in seruitutē redigit ꝑ Deū, plenariè, iā ꝓ os peccato satisfecit, quā chariorē habet oib. rebus mūdi. ita B. Tho. in 4. sen. dist. 4. q. 3. ar. 3. quæstiūcula 3. ad 3. argumentum.

arripiat Hierosolymã adeundi, priusquã regnum tranquillitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab Apostolica sede recipiat mandatu; & ideò transgressor voti non habebitur qui de mandato Papæ votum distulit adimplere. Nota, quòd non dr̃ transgressor voti, qui ipsum differt adimplere: quia quod differtur, non aufertur: & sic ex causa pt̃ differri executio voti.

quod vouit auctoritate[a] sedis Apostolicæ distulit adimplere.[b] Sane significauit nobis rex Hungariæ, q cum in regni perturbatione † cōsilium & auxiliū tuū sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: & infra. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymã adeūdi, q̃ regnū ipsum[c] fuerit trãquillitati pristinæ restitutum: vel super hoc receperis ab Apostolica sede mandatum.

¶ Idem Andreæ Duci.

¶ *Ecclesia cōpellit hæredem laicum per excōicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti vltramarini, ad quod se obligauit pro defuncto.*

CAP. VI.

Licet † vniuersis liberū sit arbitrium[d] in vouendo, vsque adeò tamen solutio necessaria est post votū, vt sine proprio † salutis dispēdio alicui nō liceat resilire.[e] Accepimus siquidē, quòd cum rex Hūgariæ pater tuus agens in extremis, votū quod vouerat Dño, Hierosolymitanã puinciam in forti manu, humili corde visitare, sub interminatione maledictionis paternæ commiserit † tuę fidei exequendū;[f] & tu assumpto crucis signaculo, te impleturū sine dilatione qualibet promisisti: & infra. ¶ Mandamus, quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus vsq; ad festū exaltationis sanctę Crucis, debitū acceptū crucis exoluens, propositū iter arripias, & humiliter prosequaris: Ne si onus † tibi à patre iniunctū, & a te sponte susceptum, occasione qualibet[g] detrectaueris, paterna te reddas successione indignū, & hæreditatis emolumento priueris, cuius recusaueris onera supportare; sciturus ex tūc anathematis te vinculo subiacere; & iure q tibi, si dictus rex[h] sine prole decederet in regno Hungarię competebat, ordine geniturę, † priuandū;[i] & regnum ipsum ad minorem fratrē tuum, appellatione postposita, deuoluendū.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Auctoritate sedis Apostolicæ.] arg. q Papa pōt dispensare in voto, 1 & episcopi etiã, s. eo. c. 1. Sed cum vota ex necessitate sint soluenda, 17. q. 1. c. 1. & de iure naturali nō vr̃, q ibi habeat locum dispēsatio. qa dictum est, Vouete & reddite Dño vota vestra. j. e. magnę. & c. px. vnde in his votis nō dispensat, sed declarat: cū enim quis vouet peregrinari subintelligit, si cōmode fieri pōt, vt sup. de iureiu. quanto. vbi de hoc & de voto, & iuramento dic vt ibi; sicut nec frangit votum qui illud in melius commutat. sup. c. prox. & de hoc dictum est sup. eo. c. 1.

[Gl. seq. recitetur p r quæstionem.]

b Adimplere.] si iusta causa iubeat. sup. eo. c. 1. alias non est securus quo ad Deū, cū quo Papa dispensat, nisi subsit cā dispēsandi: sicut nec dicitur absolutus, q causã excōicationis supprimit. s. de offi. or. ex parte. & j. de sēt. exc. cū pro causa. habebit tamē exceptionem quo ad ecclesiã ille cū quo sine causa dispensatū est. arg. ff. de furtis. inter omnes. §. penult. quo ad Deum sibi allegatio non valebit, vbi iudicabitur eo teste quo iudice. 9 q 3 aliorū hominum. & 11. q. 3. audi.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

c Regnum ipsum.] sic ergo Papa præfert vtilitatem priuatã cōi vtilitati, 2 ɔ̃ id qđ habes sup. de post. c. 3. & 7 q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. & sup. de reg. licet. Non sunt ɔ̃ria, qa hic non præfert, sed differt: & qđ differtur nōn aufertur. 32 q. 2. ancillam. de pę. dist. 6. nemo.

Licet.] Primò ponit exordium. Secundò, ibi. Accepimus narrat factum. Tertiò ibi, Mandamus concludit. Quartò comminatur: ibi. Ne si onus. Abb. Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ votū emiserat Hierosolymã adeundi, tandē voto non completo agens in extremis, filio suo Andreæ duci sub interminatione maledictionis paternæ iniuxit exequendum; & ille signo crucis assumpto, promisit votum patris sine dilatione adimplere: patre sublato de medio, collecta multitudine quam plurima bellatorum, Hierosolymã adire simulauit; & tandem aciē bellatorū ɔ̃ fratrē suū regē Hungariæ cōuertit: papa hoc intelligēs, mãdauit eidē, quatenus oibus alijs postpositis; vsque ad festū exaltationis sãctæ Crucis iter arripiat Hierosolymam adeūdi, sibi onus iniunctū & sponte receptū exequēdo, ne successione paterna se reddat indignū: q si non fecerit, ex tūc se nouerit excōicatū, & priuabitur iure q sibi cōpetebat ordine geniturę, si dictus rex frater eius sine ple decederet, & regnū ad minorē fratrē ipsius deuolueᵗ. Not. q vouere est voluntariū, sed adimplere est necessariū. Itē aliqs votū suum potest exequi per alium. Item qui non adimplet voluntatē defuncti, priuari debet successione illi⁹.

d Liberum sit arbitrium.] vnde dicit Aug. Quæ nō cœpit, deliberet: quę egressa est, perseueret. 27 q. 1. nuptiarū. & ea sūt in nostris officijs gratuita, quæ cū liceret ea nobis non impendere, causa tamen dilectionis impendimus. 28. q. 1. iã nunc.

e Resilire.] in aliud tamen potest cōmutari de auctoritate superioris, & iusta de causa, vt s. eo. c. 1. & 2. & j. eo. c. magnæ.

[Gl. seq. arg. quem posse pro alio, & c.

f Commiserit tuæ fidei exequendum.] Arg. q aliquis potest ieiunare pro alio, & votū alterius adimplere, qa mortuus soluit votū suum per superstitē. arg. 13. q. 2. animæ defunctorum. & 26. q. 6. si aliquis fuerit.

g Occasione quamlibet.] supple minus idonea, quòd in generali verbo subintelligitur. argum. sup. de elect. causam, quę, & supra de offi. deleg. ex parte. 2. ff. de titu. nuptia. quamquam: 3 & de iureiur. veniens. & c. Quintauallis.

h Si dictus rex.] & frater ipsius ducis, contra quem dux ipse conuerterat aciem bellatorum, quam contra inimicos crucis dirigere simulauit.

[Gl. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.]

i Priuandum.] dicit hic Vincentius, q qui non adimplet voluntatem defuncti, sit ei auferenda tota hæreditas, & idē dicit canon. 11. q. 1. Siluester. & hoc cō. ornat

l. gran.

† turbatione.

1 De materia hui⁹ glossæ, vide B. Thom. loco prox. mè citato.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. De intellectu Couarruuias in c. si hæredes, sup. de testa. & de magna voti obligatione B. Thomas. 2. 2. q. 88. art. 3.

† propriæ.

2 Quā vocet hic vtilitatē priuatam, & quā cōem, tradit Ioan. And. quē videto.

† commis[illegible]

† Defunctorū vota qui hæredes soluere teneant, vide Hostiensem in sum. de voto §. [illegible] trum [illegible] Nauarr. in manuali confessariorum cap. 12. nu. 56. & 57.

† Adde in ordine geniture, vel electione [illegible] di debeatur regno. Bald. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu.

3 Vide [illegible] verb. signo [illegible] Abbate [illegible] glos. penult. Ioan. And.

legi antiquæ C. de fideicommissis. l. vltima in fine, ita tamen illud obseruatur in extraneo hærede. Sed licet filius institutus hæres non adimpleat voluntatem defuncti, non ideo totum perdit, sed reseruatur ei legitima. C. de fideicommis. auth. hoc amplius. Et satis potest dici, quod lex in hoc casu præiudicet canoni ratione æquitatis. Vel hic auxit pœnã legis ob fauorẽ terræ sanctæ. Vel meli⁹ dic quod id quod dicit lex de legitima reliquenda, nõ potest habere locũ in huiusmodi dignitatibus, cũ diuidi non possint: quia regnum vnicum dẽt esse: & si contingeret quod aliter diminueretur, cito destrueretur, sed aliæ hæreditates bñ diuiduntur inter hæredes, sed hic vnus tãtum debet esse rex & iõ dicit quod totũ regnum deuoluetur ad alium fratrem. 1

¶ Idem Trecensi episcopo.

¶ Commutat Papa votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia: tunc maximè, cum cessat causa, quæ induxit ad vouendum, ita etiam quòd expensæ fiendæ in eundo, morando, & redeundo, integraliter mittantur in terra sancta subsidium.

Magnæ.] Diuiditur principaliter in tres partes. Primò ponitur facti narratio. Secundo allegatur pro, & cõtra ibi, Et qdẽ. Tertiò diffinitio: ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Dum comes Campaniæ in vltramarinis partibus moram faceret, & ecclesia Treceñ contra ecclesiasticã libertatẽ plurimum grauaretur, Tercen. eps cõsiderãs quod per alium eidem ecclesiæ non posset de facili subueniri, ad ipsum proposuit accedere: & in signum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis, signum crucis assumpsit: & sic arripuit iter peregrinationis; dum esset in via, intellexit quod dictus comes mortuus erat, & licet intentionem suam conspiceret iam frustr. tam, noluit tamen redire sine consilio domini Papæ, & sic ad vrbem accessit, & intentionem suam, & statũ ecclesiæ suæ dño Papæ exposuit: dñs Papa considerans hæc dicit, quod in hoc negotio tria sunt consideranda. qd liceat secundum æquitatem, quid deceat ſm honestatem. qd expediat ſm vtilitatem, ostendens quod ipse votũ suum debeat perficere auctoritate Prophetæ dicentis: Vouete & reddite: & hoc est quod dicit; quid liceat. Item auctoritate Euangelij dicentis: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei: & hoc est quod dixit, quid deceat. Item non expediebat pp exemplum aliorum: quia qd agitur à prælatis, facile trahitur in exemplũ ab alijs: & hoc est quod dixit; quid expediat. Postmodum allegat in contrarium quod votum perficere non debeat propter ætatem, cum vix posset sustinere labores, propter necessitatem Treceñ. ecclesiæ, cui e obligatus: ipsum etiam votum, qd licet ex sui natura sanctum esset, non tamen sine licentia sedis Apostolicæ vouere potuit: postea ostendit quod votum commutari possit auctoritate veteris testamenti: vnde considerauit, quod votum possit commutari in aliud opus pietatis, non curando quid homines iniquè loquantur, exemplo Domini dicentis. Sinite illos, quia cæci sunt, concedit episcopo licentiam votum peregrinationis taliter commutare, vt expensas, quas esset facturus eundo, & morando, & redeundo, transmittat in subsidiũ terræ sanctæ, laborẽ orationib. & ieiunijs recõpẽsans: & quia episcopus specialiter pro libertate Treceñ. ecclesiæ per dictum comitẽ affequenda votum peregrinatiõis emisit, eo sublato de medio cã cessauit, & ideo cessare potuit & effect⁹. & hac causa inspecta Papa hanc indulgentiam sibi fecit. Nota quod ecclesia potest implorare auxilium & brachiũ seculare cum iniustè aggrauatur. Itẽ in quolibet voto tria consideranda sunt, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Item factum prælatorũ de facili trahitur ab alijs in exemplũ, & ideo valde cauere debent qd eis liceat, qd deceat & quid expediat. Itẽ clericus vel eps sine licentia sui superioris votum peregrinationis non dẽt emittere. Item votum ista de causa potest commutari. Item veritas propter scandalum non est dimittẽda. Item in voto locum habet recompẽsatio. Item causa voti in ipso commutando consideranda est. Item cessante causa cessat effectus.

CAP VII.

Magnæ † deuotionis: & infra. ¶ Cũ Trecen. ecclesia cõtra libertatẽ ecclesiasticã grauaretur, nec per alium quã per Cãpaniæ comitẽ in vltramarinis partib. constitutũ, eidẽ ecclesiæ crederes posse de facili subueniri, ad ipsũ ppo suisti accedere: ac ĩ signũ peregrinationis, & deuotionis terræ Orientalis, crucẽ Dominicã assũpsisti: & infra. ¶ Quãuis autẽ audita morte ipsius, intentionẽ tuã conspiceres iam frustratã, noluisti [a] tamen sine consilio Apostolicæ sedis ad propria remeare, sed ingressus Vrbem, † intentionis tuę propositum, ac statũ Trecẽñ. ecclesiæ, nobis humiliter expressisti, & infra. ¶ Et quidem tria præcipuè duxim⁹ † in hoc negotio attendenda, quid liceat [b] secundum ęquitatem, quid deceat secundũ honestatẽ, & quid expediat secundum vtilitatẽ. Sane non [c] videbatur cõtra votum licitum, vt venires, [d] cum vox clamet prophetica: [e] Vouete, & reddite Domino Deo vestro: vt primum [f] ad cõsilium, ſm [g] ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, [h] cum sit scriptum in Euãgelio: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciẽs retro, [i] aptus est regno Dei. ¶ Pręterea, non videbat' expedire, cũ ex absolutione tua scandalum

a Noluisti tamen sine consilio] & bene: quoniam nemo iuramentum suum vel votum debet interpretari. 1 ĩ. de ele. venerabilẽ. & ĩ. eo. ex multa, nisi certius esset quod non esset obligatus. arg. ĩ. de sen. excom. in quisitioni. Tanc.

b Liceat.] hæc tria semper consideranda sunt. arg. 11. q. 3. aliud. & 4. dist. denique. in fi.

c Sane non.] hic incipit ostẽdere, quòd votum suum perficere teneatur.

d Vt venires.] non obstante quod causa voti cessat, cum etiam si sine causa vouisset, nihilominus teneretur. ĩ. de conuer. coniug. ex parte. Facilius enim dispensari potest cessante causa, vt dicit in fi. causa enim non impedit, nisi exprimatur. C. de condict. ob tur. causã, si repetendi, nisi à iure subintelligatur, ff. de iure do. stipulationem. Io.

e Propetica.] scilicet, Dauid.

f Primum.] scilicet, vouete. Ber.

g Secundum.] scilicet, redire.

h Sed nec decens videbatur.] vt venires contra votum.

i Retro.] apostatando. simile infra de apostat. quidam. Nam apostata dicitur retro stans. 16. quæst. vlti. non obseruetis. & 3. quæst. 4. beatus, de pœn. distinct. 2. penata.

a Agi-

Marginal notes: 2.3. eo. comm. Hostiensis & alios hic. 1. & nus a le cruce nica, in deuo. terræ. hoc vi hic co. per Io. A. — † Scilicet Romã pro excelẽtiã. §. sed ius. insti. de iure natur. — † diximus — Psal. 75. — Luc. 9. — 1 Facit ad hoc tex. in l. 1. ff. de auct. tut.

posset laicorum mentibus generari dicentium, Vbi est Deus clericorũ? & hoc exemplo credentiũ, sed ad voti obseruantiam non teneri. Quod enim agitur a prælatis,[a] † facile trahitur a subditis in exemplum: iuxta qđ Dñs inquit ad Moysen in Leuitico: Si sacerdos, qui est vnctus, peccauerit, faciet delinquere populum. Verum ętatis[b] vitæ senescẽtis defectus, atque canicies, quæ vix labores, & dolores suos tolerare possunt, in contrarium allegabant, & ecclesię Trecen. suspiria, cui vinculo pastoralis solicitudinis es ligatus, sine cuius assensu votũ peregrinationis emittere forsitan[c] non debueras: & infra. ¶ Ipsum ẽt votum, quod ex sui forma sanctũ & honestum erat, ex persona vouẽtis minus licitum videbat. Cum.n. † iuxta canonica instituta, clericus absque sui ẽpi licentia peregrinari[d] non debeat, & ẽps non minus, imò potius sedi Apostolicę sit adstrictus,[e] videri meritò poterat, ꝙ absque generali, vel speciali licentia, votum peregrinationis, qua te tamdiu absentares emittere non deberes, & infra.

¶ Cum igitur[f] in lege veteri, in qua non minus præceptum Dñi obligabat, quàm votum hodie obliget in ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabãtur offerri, quædam Domino redderentur, vt primogenita Leuitarum: quædam redimerẽtur, vt aliarũ tribuũ: quædam commutarentur in aliud, sicut primogentium asini, qui † pro oue commutabitur: ex hoc attendentes, quod uotum commutari possit[g] in opus aliud pietatis: non † curantes, quod os loquentium iniqua loquatur, dũm tamen non recedamus à tramite veritatis: de illius auctoritate securi, qui cum audisset à discipulis, Scis † quia Pharisæi audito hoc verbo scãdalizati sũt: Respõdit Sinite illos,[h] cæci sũt, & duces cæcorum: tibi pro te & famulis tuis licẽtiã concedimus votum peregrinationis taliter cõmutare, vt expẽtas, quas fueras in eũdo,[i] morãdo, & redeũdo facturus, alicui religioso cõmittas, in necessarios vsus terrę illius, sine diminutione,[k] quãlibet trãsferẽdas: & ĩfra. ¶ Laborem ẽt laborib⁹ recompẽses, solicitus insistẽdo vigiliis, deuotius vacãs orationibus, & ieiunijs fortius te exercens. Ad hãc aũt indulgẽtiam tibi facẽdam specialiter nos ĩduxit, quod cũ ꝓ libertate Trecẽsis ecclesiæ per dictũ comitẽ assequẽda, præcipuè votũ peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessauere causę,[l] facilius cessare potuit & effect⁹.

¶ Idem Cantuariensi ẽpo.

¶ Impedito ad tempus exequi votum vltramarinum, conceditur dilatio, perpetuo verò impedito, inducitur redemptio in eo, quod magis expediat terræ sanctæ.

CAP. VIII.

Qvod † super his, & infra. ¶ Quæsiuisti

---

a Agitur à prælatis.] iuxta illud, Cõponit orbis regis ad exẽplũ. 11. q. 3. præcipue. Nã prælati sũt tamq̃ signum positi ad sagittam, vnde inferiores vitã eorum respiciũt. ĩ. de accu. qualiter & quando.

b Verum ætatis.] hic allegat, ꝙ non tenetur perficere votũ suum.

c Forsitan non debueras.] maximè ad loca remota. xx. 7. q. 1 præsentiũ. & ĩi. de offi. præsi. illud obseruandum 7. q. 1. si qs in clero. & de conse. distin. 5. nõ oportet. nec illud forsitan est dubitandum. sic 33. q. 2. admonere. ĩ. de procu. tuæ fraternitatis. Io.

d Peregrinari.] de conse. dist. 5. non oportet. r.

e Adstrictus:] quia sicut clericus sine licentia episcopi sui, non debet ab ecclesia abesse, vel recedere ab eadem. 7. q. 1. præsentium. & ĩ. de renun. admonet sic & episcopus sine licẽtia Papæ. ĩ. đ transl. inter corporalia.

f Cum igitur.] hic incipit ostendere, ꝙ votũ commutari possit.

g Commutari possit.] cum igitur mandatũ Domini, & votum pari passu ambulent, vt hic dicit: & mandatum Domini potest adimpleri per aliud æquipollẽs, vt 22. q. 4. innocens. ergo & votũ. sic argumentatur hic Inn. & Io.

h Sinite illos.] vt 11. q. 3. inter verba.

i Eundo, morãdo, & redeũdo factur⁹.] hæc tria tempora cõsiderantur, cũ aliqs condemnatur alij in expensis factis, in ꝓsequenda appellatione. ĩ. de appellatio. reprehẽsibilis. C. qui accu. non pos. qui crimen. simile ĩ. de cõcessio. præb. quia diuersitatem. in fin.

k Sine diminutione.] præter illam diminutionem, quę fieret in pecunia transferenda: quia ille qui eam portabit, suis expensis nõ militabit. ĩ. de præscrip. cũ ex officij. & 12. q. 2. charitatem. Vel intellige, quod hęc pecunia mitti debet per aliquem religiosum, q alias esset illuc iturus. Vinc.

l Cessauere causę.] arg. ꝙ cessante causa cessat priuilegiũ. ĩ. de ver. sig. abbate. in fi. & 16. q. 1. generaliter, & 25. q. 24. vlt. & Insti. de aucto. tut. & cura. §. fin. & C. de testi. mili. l. vlti. & ĩ. đ deci. suggestũ. Io. ĩ. & ĩ. de renun. c. post trãslationem. vbi de hoc ĩ. de iureiurãdo & si Christus, in fine. Ber.

Qvod super.] Cõmunis diuiso. Secunda ibi, Nos autem, quæ tria facit. Primo ponit generalem doctrinã. Secundo duplicem distinctionem. Prima ibi, Vnđ credimus. Secũda ibi, Rursus. Tertio subnit consultationẽ indecisam: ibi, De mulieribus. Abb.

CASVS. Quidam assumpserant signũ crucis in subsidium terræ sanctæ, & quia isti votum suum nõ adimplebant, mãdauit Papa Cãtuarien. archiepiscopo, vt eos cõpelleret ad executionẽ voti: Quidam propter infirmitatẽ, quidam propter paupertatem, vel aliam iustam causãm vtiliter non poterant votum suum adimplere: quæsiuit archiepiscopus à Papa, quid de his esset agendũ? & ipse respondet, ꝙ debiles & inopes, magis in defectũ quam ad ꝑfectum illuc accedunt: quia debiles pugnare nõ possunt, & pauperes mendicare coguntur: nisi fortè sint nobiles & magnates, vt sois expensis secum possint ducere bellatores: vel artifices, vel agricolas q de laboribus suis sibi vi-

---

† Vide oĩno Alfonsũ Castrũ li. 2. c. 8. de iusta hęr. punit.

Leui. 4.

† Et ibi sequitur. Nec sic inflectere sẽsus humanos edicta valẽt, vti vita regẽtis, & Eccle. 10. Qualis ẽ rector ciuitatis, tales & habitãtes in ea. Io. And.

† Huc spectãt tradita per beatum Thom. 2. 2. q. 88. ar. 8.

Exod. 13. & 22. Nũ. 3. & 8. Deut. 15. Luc. 2. Leui. 25. Exod. 36.

† In cod. Barbat. qđ ... cõm... al. ... cõm...

† ...

† In ... ita: Nos scis, q... & Matt. 15.

† Cap. 4 ... Et ... alij ... hic de ... state ... seu ... in ... bello ... Ernal... in ... patr... & ... Videnda ... Thom. ... q. 10. a. 4.

sibi victum quaerere possunt: vnde Papa distinguit inter illos, qui tēporalē causam habere noscuntur, & inter illos qui perpetuam: primis danda est dilatio, secundis est redemptio indulgenda: ita tamen ꝙ expensas, quas essent facturi, transmittant in subsidium terrae sanctae, tatem iter peregrinationis implere, idem est dicēdū, scilicet ut redimat uotum: sed non de illo qui pōt in ſ licet non possit pugnare quia principalis causa consideranda est: Mulieres uerò, q̄ nō uouerūt, si remanere noluerint, uiros suos sequātur; illae uerò quae uouerūt, nisi sint diuites, ut possint secū ducere bellatores redimant votum. Not. ꝙ votū ꝓ terrae sanctae subsidio factum ex iusta causa potest redimi vel differi. Itē ī uoto peregrinationis cū subsidij terrae sanctae, & cōmutatio potest interuenire, non autē cū causa laboris & penitentiae tm̄ imponitur. Item principalis causa uoti consideranda est: & secundum illam dispensari debet.

de his, qui pro succursu terrę sanctę, signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatē vel aliam iustam causā, votum non possunt vtiliter adimplere, cum sine distinctione, receperis ī mandatis, vt eos qui signum crucis assumptū abiecerūt, ad resumptionem ipsius, & executionem uoti compellas. ¶Nos†autem inquisitioni tuae taliter respondemus, quod debiles & inopes magis illuc in defectum, quam ad profectū accedunt: cum [a] isti pugnare nō possint, & illi[b] mendicare cogātur: nisi forte sint nobiles & magnates, qui suis secū expensis bellatores adducant: vel artifices, & agricolae, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, et terrę subsidia ministrare: quamuis non multi taliū, propter breuitatē possessionum, & pauci tatem in habitātiū ibi sint opportuni. ¶ Vnde credimus distinguendū inter illos qui temporalē, [c] & eos qui perpetuā impedimēti causā credunt hr̄e: ꝙ primis indulgēda est dilatio, [d] secundis autē est redemptio iniūgēda; ac rerum facultate pensata quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum praeterea compensato† labore, [e] in subsidium terrae sanctę trāsmittant, exequentes per alios, quod per se nequeūt adimplere. ¶Rursus inter illos, qui pro defensione terrae sanctę uotū peregrinationis emittunt, & eos quibus pro satisfactione suorum criminum, iter peregrinationis iniungitur, credimus distinguendū: qd̄ circa primos, [f] plus terrę sanctę succursus: & circa secundos, [g] plus labor itineris secūdum intentionem vouentis, vel pęnitentis debet attendi. Vnde si quis hoc modo uouentium [h] est inutilis ad pugnandum, quāuis habilis [i] sit ad eundum, melius est redimere votū, quam expensas cōsumere: quod & de poenitente, qui propter debilitatem non potest iter iniūctae peregrinationis implere, sanè ualet intelligi non autem de illo, qui quamuis sit impotēs ad belládum, potens tamē[k] est ad eundum:† & inf. ¶De mulieribus[l] autem hoc credimus obseruandum, ut quae remanere noluerint, uiros suos [m] sequantur: [n] ceterae verò [o] (nisi forte sint diuites, quę secū in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimāt, quod vouerunt.

¶ Idem eidem.

¶ Votum vltramarinū certis casibus redimi & commutari potest, non tamen per alium quam per Papā, vel cum ipsius speciali mandato. hoc dicit, vsque ad §. secundo quaesiuisti.

a Cum isti.] scilicet, debiles.

b Et illi.] scilicet, inopes.

c Qui temporalē. eādem distinctionē facit lex ī iudice, vt si non potest interesse propter temporalem impotētiam, expectandus est; & si habebat ꝑpetuū impedimentum, remouendus est. ff. de uaca. mune. l. vlt. & ff. de iudicijs. si lōgius. ī argumentum ad idem ī. de rescriptis. sciscitatus. Io.

d Dilatio.] expectādi. n. sunt quousq; causa impedimenti cessauerit. sic ī. d. senten. excom. de cetero. & c. quamuis. in fi. Idem est si per fortuitos casus impeditur, nihilominus cum potest adimplere tenetur. ff. de uer. obl. inter stipulantē. §. sacram. nisi certa res esset ꝓmissa, nō in genere. C. si cer. pet. l. incendium. Io.

e Compensato labore.] ieiuniis & orationibus, vt ī. c. ꝓxi. circa fi. La. Vl vl̄ ꝙ tantum mittere teneantur pro quanto nollent sustinere laborem hunc, sed uix potest aestimari. prima expositio melior est.

RVRSVS. In isto §. distinguitur inter illos, qui ꝓ defensione terrae sanctae votū ꝑegrinationis emittunt, & illos quibus ꝓ satisfactione suorum peccatorū iter peregrinationis iniūgitur. Circa primos plus cōsideratur succursus terrae sanctae: Circa secūdos labor itineris, secundum intentionem vouentis, uel pęnitentis: & ideo si aliquis de uouentibus est inutilis ad pugnandum, melius est uotum redimere quam expēsas consumere. Et de pęnitente qui non potest pp̄ debili

.ita; Nos
sitioni
rūdem.

re l. Io.
tur etiam
n subest
ga ꝓtra
o, licet nō
ctua infir
tas, neces
a profe-
, vel rei
iliaris
iculum.
a. And.

recompen-
to.

f Circa primos.] scilicet, qui pro succursu terrae sanctae votum emiserunt.

g Circa secūdos.] s. quibus pro satisfactione suorum criminum laborperegrinationis est iniunctus.

h Vouentium.] s. sponte, & non per pęnitentiam iniunctā.

i Quamuis habilis sit.] hic formatur secunda qō sequentis capituli. §. secundo quaesiuisti.

k Potens tamen.] unde non subest causa cur debeat immutare; aliis qui iniunxit, uel quilibet maior eo ea posset immutare iure cōi, sed immutationē huiusmodi pęnitentiae uidetur reseruare sibi, & illis quibus specialiter à sede Apostolica iniungitur, & est speciale, ī. c. c. prox. Vinc.

† Contius, eundem addit in margine, al. consilium. vtrūque praeter fidē ueterū exemplarū.

l De mulieribus.] nō uouētib. scilicet.

m Viros suos.] & hic formauit archiepiscopus tertiā quaestionem. ī. c. proxi. quod autem.

n Sequantur.] qui de uxorum licentia uouerant; uel ex causa concedit Papa, ꝙ uiri possunt uouere se ituros in subsidiū terrae sanctae inuitis vxoribus, infra cap. proxi. uersic. in tantū quoque.

o Ceterae uerò.] scilicet uouentes.

Ex mul-

Ex multa.] Quinque sunt dicta: Secundum ibi, Secundo. Tertium ibi, Quod autem. Quartum ibi, In tanta. Quintum ibi, De clericis. Abbas Siculus.

CASVS. In cap. praecedenti, dr, q circa crucesignatos dispensat, vt illi votū redimant, qui ppetuo impedimento detinētur: q̄siuit archieps ille Cantuarien. vtrū id qđ in decretali pdicta dr, ius generale cstituat, vt licitū sit platis absoluer sibi subiectos sm formā sibi expressam. Praeterea, i dicta decretali in parte decisa dr: q viros religiosos poterit dispēsari: q̄siuit idē archieps, de q̄b. religiosis intelligat: Rndet Papa ad primā qōnē, q i csultatione pdicta ius csti tuitur gnale, & licet dicat ibi, ad quales. s. viros religiosos, n tñ explicatur ibi ad quos eius executio specialiter spectet dicit Papa, executio illius iuris ad illos tñ ptinet, qbus à sede Apostolica fuerit iniunctum: per hāc rñsionē soluta est secūda qō, de quibus religiosis sit illud intelligēdum, scilicet, vtrū de regularibus, an de epis: ad neutros istorū executio illius iuris spectat, sed ad illos tñ, quibus à sede Apostolica specialiter indulgetur.

† Cap. 5. extit in 3. cōp. Et quatenus hic agitur de cruce signatis pro terrae sanctae subsidio, vide post concil. Lateran. sub Innocen. iii. in expeditione p recuperanda terra sancta adde tractatū de forma procedendi contra inqsitos de haeresi, ti. de officio cruce signati. Doct. in c. excōicam^9. §. catholici. j. de haeret. & plene Cāpegium apud Zāch in num. c. 37.

† tantum, in uno uetustissimo exēplari.

CAP. IX.

Ex † multa tuę sollicitudinis prouidentia & infra. ¶ Ex consultatione, quam ad inquisitionem tuā, super negotio Cruce signatorum olim edidimus, viā inuenisti ad aliàs quaestiones: & vtrū quod in ea dicitur, ius cōstituat generale, ut passim praelatis quibuslibet illos secundum formam expressam [a] absoluere liceat, qui eorū sunt iurisdictioni commissi, solicite requisisti. Ad hoc igitur respōdemus, quod in cōsultatione nostra i^9 edit & licet ad quales, [b] ad quos tñ † specialiter spectet ei^9 executio, nullatenus explicat: illis āt solummodo ius hoc exequendum incumbit, [c] q super hoc mandatum receperint à sede Apostolica speciale. sic ergo illi ē inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisiuit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset: Vtrū scilicet ibi religiosi [d] † vocentur hi tantum, qui religionis habitū susceperunt quorum plures idiotę sunt & iuris ignari: an episcopi, qui sicut dignitate praecellunt, sic & religione [e] debent aliis praeminere, nam ad neutros [f] illius executio iuris spectat, nisi per Apostolicā sedem eis specialiter delegetur.

¶ *Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, uel milites bellatores possunt secū ducere, votum vltramarinū non redimunt. hoc dicit. Abbas Siculus.*

¶ Secundò quaesiuisti, vtrum quod dicitur, si qs uouētium est inutilis ad pugnandum, quamuis sit habilis ad eundum, melius est, ut redimat votum, quam cōsumat expensas, generaliter accipi debeat, vt † nobiles & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum possunt trahere bellatores, an minores tātummodo uerbum huiusmodi comprehendat? Verum si ad superiora oculum tuae considerationis extendas, quaestionem istam † inuenies in serie cōsultationis nostrę solutam, vbi dicitur quod debiles & inopes, magis in defectum terrę sanctae, quam ad eius p fectum accedunt, &c. Quamuis † possit aliter respōderi, quod nō sunt inutiles ad pugnādum, qui etsi per se pugnare n possunt, maturitate tamen consilii [g] adesse ualent pugnantibus, & personae defectum per alios releuare: & infra.

† al. inter nobiles et magnates.

† Distin istā, decl. aliquot ... sis exemp ... tus.

† Quamuis possit aliter.

a Expressam.] j. cap. proxi.

b Ad quales.] s. viros, religiosos, de quibus fiebat mētio in c. prox. quod sup sed illa clausula remota fuit, quae posita erat sub illo, & j. ante §. illum de mulieribus.

c Incumbit.] ecce hic vnū mirabile, q est ius cōe, vt dispētetur in voto cū debilibus, & hmōi. arg. j. eo. c. 1. & tñ eius executio non pmittitur alicui, nisi cui Papa specialiter cōmittit. quod tñ restringendum est circa uotum huiusmodi, scilicet pro succursu terrae sanctae emissum: ergo cum hic Papa sibi dispensationem reseruet, in aliis uotis episcopis dispensationem indulget. arg. j. c. 1. de sent. excom.

d Religiosi.] religiosi dicuntur non solum monachi & regulares sed & clerici, ut 1. q. 1. nullus. & etiam laici dicuntur religiosi. 28. dist. si qua vidua.

e Religione.] 1. q. 1. uilissimi. 18. q. 2. qualis erit.

† Religiosi, qui & quot modis dicatur, uide per Archidiaconū, Ioānem An. & alios in c. vt officiū. §. uerū qa, de haeret. lib. 6. tradit plenè Albertinus. in ca. q̄m. de haeret. lib. 6. q. 5. per totam quęstionē.

f Ad neutros.] arg. generaliter dictum nulli esse dictum. ff. de offi. deleg. ex parte. 2. arg. C. de pig. l. 2. Io.

SECVNDO. In praecedenti decretali dr, q si quis vouentium est inutilis ad pugnandū, q̄uis, sit habilis ad eundum, melius est redimere votū q expensas consumere: q̄siuit archieps, vtrū sit gnaliter intelligendū tam de nobilibus, qui secum possunt ducere bellatores, an de minoribus tm? Rndet Papa si diligenter considerasset, qōnem istam solutā inuenisset in decretali pdicta, vbi dr, q debiles & inopes magis in defectū q profectū accedūt, &c. Quod autē dr in fine praecedentis cap. mulieres q remanere voluerint, de illis intelligitur, quae p votum non sunt adstrictae. Itē in voto isto viri vouere possunt sine consensu vxorū, pp necessitatem populi Christiani. Clerici vero q vouerunt ire ad subsidium terrae sanctae, cum clericatus officiū eos reddat inhabiles ad pugnandum, votum redimant, nisi uel cōsilio sint strenui, vel officio pdicationis instructi, aut sint magnatū obsequio deputati: vel sumptib. diuitea, vt secū possint ducere bellatores: hoc aūt de voto sub intelligēdū est, n de illis quib. labor peregrinationis in pęnitētia est iniunctus. Nota hic ab initio vnū mirabile, q ius cōe est, ut dispensetur in voto terrae sanctae: & tñ ei^9 executio nulli pmittit, nisi cui Papa specialiter committat. Itē q gnaliter dictū est, generaliter est intelligendū. Itē nota casum, vbi vir potest sine uxoris cōsensu vouere, & in eius praeiudicium Item clerici pugnare non debent.

g Maturitate tñ cōsilij.] idē dicit lex in aduocatis, qui non minus puidēt generi humano, q̄ si patriā armis defenderent. C. de aduo. diuer. iud. l. aduocati. Et lex dicit, q oib. aeque postliminiū est, non solū his q pugnare pnt, sed oibus, qui eius naturae sunt, ut consilio uel auxilio, uel aliis modis vsui esse possint, vt ff. de cap. & postl. reuer. l. postliminiū. §. vlt. & consilio pollet cui uim natura negauit. t q est si. ff. de uac. numerū. l. 2. §. quoniam ita. & §. sequ.

† Et iterum Grandes ... sed parum vulpes. Plen^9 ... & ... Panor. ... A ... tenet ... Ioan. Ab.

Supe-

¶ *Vxores possunt sequi viros ultra mare si volunt, sed non tenentur, nisi & ipsæ vouerint. h. d. Abbas.*

¶ Quod autem superius ponitur,[a] mulieres, quæ remanere noluerint, etc. de illis intelligendum esse videtur, quę se ad peregrinationis propositum, nullius voti vinculo adstrinxerunt: & infra.

¶ *Viri sine consensu uxorum emittere possunt votum vltramarinum. hoc dicit. Abbas Siculus.*

¶ In tanta quoque necessitate populi Christiani, ne terræ sanctę impediatur subsidiũ, viri præter vxorũ[b] assensum, huius peregrinationis propositũ vouere liberè valent:† & quod vouerint, libere adimplere. Vt autem cõsentiant, sunt attentius commonendæ.

¶ *Clerici tamquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltramarinum, nisi in certis casibus. hoc dicit. Abbas Siculus.*

¶ De clericis† verò duximus respondendũ, quòd cũ clericatus officiũ eos reddat inhabiles ad pugnãdũ,[c] nisi vel cõsilio strenui, vel officio prædicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati,[d] aut vsq; adeo diuites fuerint & potentes, vt in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionem accipere, quàm ad votum illos cogere prosequendum, si necessitas exigit, vel vtilitas persuadet. Hæc autem de vouentibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis, in pęnitentia est iniunctus.[e]

¶ Idem.

¶ *Qui vouit religionẽ ingredi, si voto non completo fiat episcopus, renunciare debet, & votum implere. Sic communiter summatur.*

CAP. X.

PEr tuas nobis litteras intimasti, te ĩ Gratiopolitana† ecclesia suscipiendi habitũ regularẽ votũ sollemniter emisisse, & postea promisisse in manibus prælati eiusdẽ ecclesię, te infra duos mẽses[f] postquã ab Apostolica sede redisses, votũ qd emiseras impleturũ. Cũque termino ipso transacto, nõ curasses qd voueras adimplere, tãdẽ existẽs voti transgressor, vocatus fuisti ad regimẽ ecclesię Gebennensis: & infra. ¶ Nos igitur tuæ discretioni consulimus, vt si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota tua.[g] † Quòd si Capitulum eiusdem Gebeñ. ecclesiæ, te postmodum canonicè duxerit eligendum,[h] electionem recipere poteris de te factam.

a Superius ponit.] s. c. px. in fi. & hoc statim sequitur.
b Viri præter vxorũ.] specialissimus casus est iste, quòd vir potest emittere votũ pter licentiã vxoris, cõ illa iura 33. q. 5. qd Deo. & 27. q. 2. si tu abstines, & per hoc vr, quòd aliquod votum sit maius voto continentiæ: nam pp continentiã etiã ad tẽpus non liceret hoc fieri, vt 33. q. 5. c. 1. sed in voto abstinẽtiæ secus videtur, dum tamen per tale votũ neutri fiat præiudicium. 33. q. 5. noluit. Ioan.
c Inhabiles ad pugnãdum.] clerici vero pugnare nõ dẽnt. Arma enim clericorũ sũt lachrymę. 23. q. 8. clerici, q in quacunque. c. qcũque. & c. conuenior. licet nõ minus pugnet q con silio pugnat, vt dictũ est in notula, idem dicit lex.
d Obsequio deputati.] qui ex debito officij eos sequi tenẽtur. j. de sen. excõ. inter alia.
[Gl. seq. arguit & signat contrarium.]
e In pęnitentia est iniũctis.] vr ergo q mutatio voti nõ possit fieri in his pęnitẽtijs imponẽdis. arg. cõtra 82. dist. presbyter si fornicationem.
PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Abbas.
CASVS. Quidam emisit votum sollẽniter suscipiendi habitum regularem in Gratinopolitana ecclesia: & postea promisit, q infra certũ tempus votum quod emiserat adimpleret tandẽ termino transacto, votum suũ nõ adimpleuit: postmodum vocatus fuit ad regimen ecclesię Gebeñ. iste considerans quòd votum emiserat, nec fecerat quod promisit, petijt consilium à domino Papa: & ipse consuluit ei, vt si suam sanare desiderat conscientiam, resignet regimen, ecclesię Gebeñ. & reddat Domino votum suum: si post modum capitulum ecclesiæ prędictæ ipsum duxerit eligendum, electionem poterit recipere de se factam. Not. quòd qui promittit sollemniter religionem intrare, omnino intrare tenetur.
[Glos. seq. quærit, & soluit.]

f Duos menses.] si hoc apposuisset, nihilo minus tenebatur suscipere habitum regularem, & deberet ad hoc compelli, cum ad hoc voto sollemni se adstrinxerit. s. de conuersione coniugatorum, ex parte, in fi. s. de reg. porrectum. Sed quid si prælatus & fratres prædicti loci nolẽt ipsum postea recipere? Tunc non diceretur transgressor voti si per eũ non stetit infra tempus statutum. si j. de spõ. sicut. sed ipsi possunt compelli, vt eũ recipiant, ex quo promiserunt illum recipere: quia qua ratione, ille compellitur ad votum reddendũ per decretalem prędictam, porrectum, eadẽ ratione & illi, ex quo votum suum emittit, & recipitur ab abbate. argum. supra de reg. cap. vlti. nisi aliud rationabile obsistat.
g Reddas altissimo vota.] sic s. eod. magnæ: cum hoc sit prę ceptum, vt ibi: quia Dñs exigit oblatũ, quod non exigeret offerendum. 27. q. 1. nuptiarum, in fine.
[Glo. sequens notat regularem eligi posse, &c. arg. contrarium.]
h Eligendum.] & sic patet, quòd canonicus regularis potest eligi ad regimen ecclesiæ secularis: quia hæc Gebeñ. ecclesia secularis est: aliàs quare diceret; redde Domino vota tua? & de iure communi ex quo dicit, duxit eligendum. & ad idem facit j. tit. prox. quòd Dei timorem. vbi de hoc. tamen ibi contra potest sumi arg. quod non de iure communi, vbi dicit; sicut annuendum duximus postulationi, &c. sed tamen aliud videtur hic: quia ecclesia Gebeñ. cathedralis est, & monachi regulares de iure communi possunt eligi in episcopos. 18. quæst. 2. c. 1. & sic non probatur per hanc decretalem, quod de iure communi eligi possunt ad inferiores dignitates curam animarum habentes. & iste monachus fieri non poterat existendo episcopus, nisi resignare episcopatui, cum ecclesia Gebeñ. secularis esset.

ca hoc n vide 10. 2. a. art. 11. tũ li. 7. st. & iu 4. art. 2.

alcant.

e mate- mius §. ur cleri- & epis nare nõ it: vide 8. Th. q. 40. ar. 1.

Et j. de frig. fraternitatis. & optime facit ff. de verb obl. eũ q calendis. §. quoties.

† Gratinopolitana Granopolitana, seu Grationopolitana legit, cuius ecclesiæ epo ordinis sancti Augustini canonici regulares obediũt, & is & Gebẽnẽsis suffraganei sunt archiepi Viennẽsis oẽs ĩ Burgundia.
Hęc glossa deprauata erat, restituimus, ex fide veterum exemplarium.

† Vide Cõc. Trid. sess. 24. ti. de regularibus c. 1.

Postu-

POstulasti.] Diuiditur, primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Discretioni. & pro casu pręmitte quod habetur in glo. Abb. Sic.

CASVS. Duo Priores regulares, quorum vnus erat Crucesignatus, & alter signo crucis desiderabat insigniri, petierũt à dño Papa, vt liceret eis secũ deferre vicesimã puẽtuum ecclesiarum suarũ, deputatã succursui terræ sanctæ. Rñdet eis Papa? Si ecclesię suæ pro ipsorũ absẽtia enormiter non lædantur, & ipsi vtiles fuerint terræ sanctæ verbo & exẽplo, (quod tñ cõmittit illorum conscientiæ) dimissis procuratoribus idoneis in ecclesijs suis, tenent votum suũ explere: & sic poterũt vicesimã ecclesiarum suarũ, deputatam subsidio terræ sanctæ, secum portare. Not. q cum prælatus se absentat ab ecclesia sua, tenet dimittere procuratorem, qui vice sua procuret negotia ecclesię suę, tam in iudicio q̃ extra iudicium, & istud tenent omnes.

a Vicesimã.] quam soluere tenebant omnes, tam clerici seculares, q̃ regulares ad subsidium terrę sanctæ, sm quod fuerat constitutum in concilio generali in decretali illa, ad liberãdam. quæ non est in hac cõpilatione: sed qui erãt crucesignati vel qui etiam vellent signari, non tenebantur ad hoc immo, sibi poterant retinere, vt hic dicit.

[Gl. seq. arguit, signat contrarium & remittit.]

b Enormiter.] & ita vult non Papa propter succursum terræ sanctæ, ecclesias istas enormiter agrauari in absentia istorum, in quo casu cessat priuilegium. ĩ. de decimis, suggestum. & ĩ. de verb. sign. quid per nouale. & si non potest alteri subueniri quin alter lædatur, commodius est neutrum iuuare quàm alterum lædere. 14. quæst. 5. denique. 22. q. 2. primum. ff. de condict. indeb. nam hoc natura. Item nota quòd hic non præfertur publica vtilitas priuatæ. 1 argum. ad hoc supra eod. non est. & est argum. contra id 7. q. 1. scias. ĩ. de post. c. 3. vbi de hoc.

c Verbo.] scilicet prædicationis: quia licet per officium suum inhabiles sint ad pugnandum, possunt tamen in alijs se vtiliter habere. ĩ. eo. ex multa.

d Exemplo.] bonæ vitę scilicet: quia verbo & exemplo dicimur prędicare. 43. dist. sit rector.

e Conscientiæ vestræ.] ecce quòd relinquitur aliquis propriç conscientiæ suę. ĩ. prox. & 33. q. 4. vir cum propria. ĩ. de renunciati cum pridem, in fi. & 33. distin. habuisse. & 4. dist. denique & 15. q. 8. c. 1. & ĩ. de iurciu. mulieri. quia de nemine pręsumendum est quòd sit immemor suę salutis, 1. q. 7. sancimus.

[Glos. seq. arguit.]

¶ Honorius tertius Haresbeñ † & Bengad. præpositis.

¶ *Prælatus etiam professus potest votum vl tramarinum emittere, & in suos, vsus vicesimam prouentuum ecclesiæ conuertere.*

CAP. XI.

POstulastis à nobis, an† vobis professis ordinem regularem, quorũ alter Cruce signatus est, & reliqu[a] charactere crucis desiderat† isigniri, liceat vicesimã prouentuum ecclesiarum vestrarum deputatam succursui terræ sanctæ deferre vobiscum: & infra. ¶ Discretioni vestrę taliter respõdemus, quod si ecclesiæ vestrę per absentiam vestram enormiter[b] non lędãtur, & vos vtiles fueritis terræ sanctę verbo[c] pariter & exẽplo,[d] (quod conscientiæ[e] vestrę duximus relinquendum) dimissis procuratoribus[f] idoneis in ecclesijs vestris, potestis & tenemini[g] votum peregrinationis implere: & sic potest in vsus vestros transire vicesima ecclesiarum vestrarum terrę sanctę subsidio deputata.

f Procuratoribus.] nota arg. quòd prelatus a quando se absentat ab ecclesia iusta de causa, & de licentia superioris, dimittere debet procuratorem in loco sui, qui procuret vtilitatem ecclesiæ.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

g Tenemini.] sed quare dicit, tenemini, cũ alter istorũ nõdum fecerit votũ, sed dicat tñ, desiderat insigniri? Sed dic q ille, licet votum adhuc non emiserit, tñ iã in animo suo plenè deliberauerat, & propositum suum in hoc fixerat: vnde sine peccato cõtrauenire non poterat. 17. q. 1. qui bona. sic ĩ. eo. c. 2. aliàs non diceretur transgressor. ĩ. eo. literaturam.

TITVLVS XXXV.

De statu† monachorum, & canonicorum regularium.

¶ Gregorius † Archiepiscopo Neapolis.

¶ *Diœcesanus non debet molestare monasteria, preterquam pro causa correctionis, nec eis oblata sibi vendicare.*

CAP. I.

THeodosius † & infra. ¶ Alicui monasterio nec tu, nec presbyteri tui, preter diligentiam disciplinę,[h] ali-

DE STATV MOnachorum, & canonicorum regularium.

¶ Supra visum est de cõuer. cõiug. Itẽ de voto: sed quia quærit ad religionẽ, vl vouẽtes ingredi, efficiunt vt plurimum monachi, vl canonici regulares, ideo post rubricas pcedentes subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractat 18. dist. & 16. q. 1. 18. q. 1. & q. 2. p totũ. & generaliter à 16. causa vsque ad 21.

THeodosius.] Monasteria sunt exempta à lege diœcesana, non à lege iurisdictionis. Sic communiter summatur: sed hęc vocabula sunt potius magistralia quàm iuris. & ponit duas prohibitiones, & tertio rationem subijcit. Secunda ibi, Aut. tertia ibi, Cum. Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Neapolitanus monasteria sua grauabat: & ea quæ offerebantur ibidem sibi vendicare volebat: vnde Papa mandat eidem, quatenus nec ipse, nec presbyteri sui alicui monasterio aliquid molestiæ inferant, præter solam disciplinam: & si aliquid illic à fidelibus accesserit, nihil sibi debeat vendicare, sed totum monachis ibi seruientibus proficiat. Nota, quòd episcopus nihil iuris habet in monachos, nisi causa disciplinæ. Item de eo quòd monachis offertur, nihil debet episcopus vendicare.

[Glo. seq. reci. per obiectionem, quam soluit, & remittit.]

h Disciplinæ.] hoc intellige cum monachi populum non habent: quia tunc solam disciplinam debent. 16. quæst. 1. cum pro vtilitate nisi sit honestum seruitium debitum ex constitutione, vel consuetudine. 18. quæst. 2. seruitium. & 1. quæst. 3. quæsitum. Si enim haberent populum, tunc monasteria subsunt episcopo ratione populi, quo ad legem diœcesanam. argum. 18. quæst. 2. Eleutherius de hoc dictum est ĩ. de offi. or. dilectus filius.

a Inferi-

† Haresberieñ. & Beregadeñ. pręposítis. Harestieñ. & Feregandeñ. † Habeneñ. & Beregabẽ.

† vtrum.

† Quo ordine recipit q crucis characterem desiderãt isigniri, tradit Cãpegius i fine tractatus Zãchini de hęreticis, in instructione d modo crucis signandi.

1 Dixit V. hoc contingere: q a priuata oino confundit, & p publica ñ mul tũ iuuat. dixit Gof. hoc idẽ q a priuata nõ in. lędebatur sub eo. idẽ Hostiensis. I. A.

a Prælatus ... erãt ... posito ... ter ... firm ... decre ...

† De monachis ... † Cõc. T. sess. 25. ... regular. quo diffe monachi canonici gulares dic ... Auth ... si. C. ... crosan ... † Theodosius.

† Hic ... busdam ... tionib ... Gregor ... i alijs ... sed ... Cõtin ... in ... lib. ... 24. ap. ... Et c. ... in ...

a Inferatis.]nisi hoc solum quod canones iubent.28. q.2.hoc tantum.& c.quàm sit.& c.luminoso.

[Glo.seq.recitatur per obiectionem.]

b Accesserit.] in vita : quoniam si in morte causa sepulturæ aliquid relinqueretur,inde episcopus debet habere canonicam portionem.s.de sepultu. de his.& cap.cum super.& s. de testa. requisisti. 1 nisi cõsuetudo repugnet.

MOnachi.] In hoc c. q̃ cõiter non summatur,quinque sunt dicta.Secundum ibi,Si quis.Tertium ibi , Qui verò. Quartum ibi , Prioratus. Quintum ibi , Priores. Abbas.

CASVS. Statuit Laterañ. concilium. q̃ monachi nõ recipiantur pretio in monasterijs,nec peculium habeant, nec soli per parochias hàbitẽt:qa vę soli:qa nõ est qui subleuet eũ si ceciderit : & qui dederit, & qui receperit,puniat. Qui verò peculiũ habuerit, nisi forte ab abbate fuerit ei ꝓ iniũcta administratione ꝑmissum,à cõione remoueat altaris: & qui cũ peculio in extremis inuẽtus fuerit, & nõ restituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturam, qđ intelligendũ est de omnib.religiosis. Abbas aũt qui ista diligenter non cauerit, officij sui iacturã se nouerit incursurum . Item nullũ officium pretio alicui ꝯcedat, alioquin dãtes & accipiẽtes à ministerio fiãt ecclesiastico alieni.In fi.dicit,q̃ Priores, qui per electionẽ canonicã capl'i sui fuerint instituti, non mutentur, nec remoueat nisi pro manifesta causa. No. q̃ monachus pro sua receptione in monachũ,nihil debet dare. Item non debet habere peculiũ Item solus habitare non debet. Item pęna dantis pecuniam pro sua receptione, est q̃ non potest ad sacros ordines promoueri. Item in casu monachus potest habere peculiũ,ca usa administrationis. Item pęna habentis peculiũ est penitus in morte carere sepultura. Item Prioratus vel officia pro pretio alicui dari non debent. Item no. hic differentia inter Priorem conuentualẽ & alium:quia Prior ꝯuentualis deponi non potest nisi pro manifesta & rationabili causa,puta,si sit dilapidator,vel viuat incontinenter.

c Pretio.] j.de simo.quoniam simoniaca.

d Peculium.] nisi pro iniuncta administratione, vt j.sequitur.

[Glos. seq. reci. per obiectionem de canonibus. 16. q.1.& cæt.]

qd molestiæ inferatis.[a] Aut si quid illic pro diuersorum † deuotione accesserit,[b] vobis vendicare æstimetis : Cum monachis ibi seruientibus debeat proficere , quicquid à fidelibus taliter offerri contingit .

¶ Ex Concilio Laterañ. †

¶ *Monachi non debent poni singuli per parochias. hoc primò. Si pro monachatu aliquid detur, receptus à sacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio suspenditur; hoc secundò. Monachus habens peculium sine licẽtia abbatis, ab altaris communione remouetur: & sic decedens , sepultura & fratrum communione priuatur. hoc tertiò. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officiũ in monasterio, dans & recipiens deponuntur hoc quarto. In prioratibus conuentualibus per electionem instituti non sunt remouendi sine causa rationabili, & de causa rationabili , tria ponit exempla. hoc dicit comprehendendo substantiam .*

CAP. II.

MOnachi non pretio[c] recipiãtur in monasterio, nec peculiũ[d] † ꝑmittant̃ habere: nec singuli per villas & oppida,ꝑ quascunq; parochiales[e] ponant̃ ecclesias : sed in maiori conuentu, aut cũ aliquibus fratribus maneãt:nec soli inter seculares homines spiritualiũ hostium cõflictũ expectent,Salomone † dicente, Vę soli:[f] quia cum † ceciderit,nõ est qui subleuet eum .

¶ Si quis autem exactus ꝓ sua receptione aliqd dederit , ad sacros ordines[g] nõ ascendat: Is verò qui eũ receperit,† officij suspensione mulctet̃. ¶ Qui † verò peculium habuerit:nisi ab Abbate fuerit ei ꝓ iniũcta administratione permissũ ,[h] a cõmunione remoueatur altaris: & qui in extremis cũ peculio inuẽtus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat,nec inter fratres † accipiat sepulturam:[i] quod etiã de vniuersis religiosis præcipim⁹ obseruari. Abbas autem , qui diligenter ista non cauerit,† officij sui

e Parochiales.]& sic patet,q̃ monachi singuli in parochialibus ecclesijs esse non debent. Et istud quidem ius commune est,quod hic dicitur ex dispẽsatione: tamen videtur q̃ monachus potest præfici in parochiali ecclesia.16.q.1. in parochia. & c. cum pro vtilitate. & c.doctos. & c. si monachus. & c. si quis monachus . in collegiata verò ecclesia videtur quòd de iure cõmuni possunt eligi. j.eod. quod Dei timorem. arg. s. tit. proxi.per tuas.T

f Væ soli.] 7. quæstio.1.illud.81. dist. in omnibus.

g Ad sacros ordines.]& insup de monasterio expellatur s.eo q̃ traditur j. de simo.quoniam simoniaca. Vel debet sibi pecunia restitui , & intret aliud monasterium.eo.tit. veniens.

[Gl.seq.signat cõtrarium,opin. ponit, cui signat contrariũ, & ponit opinio. Hugo. quam approbat , cui signat cõtrarium de decret.dudum.

h Administratione permissum.]alias ꝓprium habere nõ potest.12.q.1.non dicatis.27.q.1.monacho. 18.q.1.c.1. & j.eod. cũ ad monasterium. Arg.ꝯ 27.q.1. de viduis. Illud planũ est, q̃ monachus ꝓpriũ habere non potest: 3 immo si & sub ea cõditione fieret monachus vt habeat proprium,conditio frangitur , & remanebit monachus.arg. j. de conditio. appo. quicunque .vbi tenet matrimonium , & conditio frangitur.argu. ad hoc ff. si vsusfru. peta.l.1.§.1.ff.de vsu & habi. sed neque.& C.de institut.sub condi. reprehendenda.Arg.contra.manifestum. j.de conditio. appoli. c.vlt.vbi dicitur,q̃ si conditio, quæ fit contra substantiam matrimonij,apponitur in matrimonio,matrimonium nullum est:sed hæc conditio de proprio retinendo , est contra substantiam monachatus , vt videtur : quia dominus Papa in eo dispensare non potest , sicut nec in continentia. 4 j.eo.cum ad monasterium,in fi. & est arg.ad hoc 32.q.2.solet. In hac opin.fuit Hug.& idem credo q̃ non sit monachus: quia proprietatis abdicatio & continentia castitatis sunt de substantia monachatus sicut in matrimonio carnali Arg.contra,s.de conuer.coniug.dudum.

i Sepulturam] sic infra eod. tum ad monasterium. & c. super quodam. & hoc idem locum habet in quolibet , quem constat decessisse in mortali peccato. 88. dist.neque apud.13.q.2.pro obeuntibus.& 23.q.5.placuit.Ala.

† Peculium. id est , proprium. vide l.cogi. ff.ad Trebell.

† Ecclesiastes,cap.4.

† si

† recipit.

† Vide concilium Trident. sessio. 25.tit.de regularib.c.2.

† Qui dicantur [illegible], & q̃ monachi, & quo differant à canonicis regularibus,tradit [illegible] in authe.ingressi. C. de sacros.eccl.

† [illegible]rauerit, in concilio.

2 Nec obst. 20.q.3.constituit.quod loquitur de illectis, qui non sunt simoniaci, secundũ Tãc. Vincent. & Goff. Io.A.

3 De ho. vide concilium Tridẽtinum paulò ante citatum.

4 De hoc articulo vide citatos infra ho. tit. cap. fi. in vltimis verbis illius cap.

a Nulli tradantur.] vt fiat ibi custos, vel procurator sibi cõstituatur. 1. q. 1. si quis episcopus. & q. 3. saluator. [Gloss. seq. recitatur per contrarium de §. tales.

b Non mutentur.] hoc intellige de illis, qui instituuntur perpetuo per canonicã electionem capituli, & confirmationẽ superioris. Isti sine certa causa remoueri non debent: quia sine culpa nemo priuari debet iure suo. 56. dist. sicut & peruenimus. & 16. q. vlt. inuentum. s. de iudic. c. 1. Alij Priores, q̃ p electionẽ canonicã non creantur: ad voluntatem abbatum suorum remouentur. s. eo. cum ad monaster. in §. tales. & huiusmodi regularibus non confirmantur Priorat. s. de cõfirmatio. porrecta. T.

c Dilapidatores.] propter hoc bene remouetur, 3. q. 2. quia ea quæ & j. de simo. licet Hely. & cap. gratuas. & s. de off. del. c. venerabilis, & hoc si probetur, & propter incontinentiã remouetur abbas. 18. q. 2. si quis Abbas.

Recolẽtes.] Diuiditur in quattuor partes. Primo Cisterciẽ. ordo secundum antiqua tẽpa multipliciter cõmẽdatur. Sc̃do modernis tẽpibus cõsideratus reprehẽditur. Tertio vt Cisterciẽses suis terminis sint contenti monentur. Quarto, q̃ domus ei aggregatę debeãt se moribus istius cõformare, instruuntur. Sc̃da ibi, Dolẽtes. Tertia ibi, Ideoque. Quarta ibi, Cæterum. Abb. Siculus.

CASVS. Abbates & cõuentus Cisterciẽ. ordinis in multis recesserũt a sua prima institutione, in tm, vt multi ex illis cõtra regulam ordinis, ibi villas, ecclesias, & fidelitates, & alia, quæ ab honestate regulari discrepant; de quibus Papa dicit se cõdolere: vnde mandat eis; quatenus domus illorum suis terminis sint contentæ, sicut q̃ a prima sui origine fundatę sũt: Si enim suas institutiones reliquerint, &

†al. ita vt videlicet, sed in antiquis, & in cõcilio, vt est impressum.

† aliud

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõpi. Et d ordine Cisterciẽsiũ, eorũq; origine, vide Antoninũ par. 2. historial. tit. 15. §. 18. & plenè Cassaneũ in catalogo gloriæ mũdi, par. 4. consider. 58.

In vno vetustissimo.

iacturã se nouerit incursurum. ¶ Prioratus quoque seu obedientiæ, pretii donatione nulli tradãtur,[a] alioquin dantes & accipientes, à ministerio fiant ecclesiastico alieni. ¶ Priores autem cum in ecclesiis cõuentualibus, per electionem capitulorũ suorũ canonicè fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur;[b] videlicet† si fuerint dilapidatores,[c] si incontinẽter vixerint, aut tale aliquid † egerint, pro quo amouendi merito videantur; aut si etiam pro necessitate maioris officii, de consilio fratrum fuerint transferendi.

¶ Alexander tertius Abbatibus, & conuentibus Cisterciẽ. ordinis.

¶ Monet Cistercienses, vt seruent regulam secundum primaeuam institutionem. h. d. primo. Et domus religiosa aggrauata Cisterciensibus, eorum mores seruare tenetur. h. d. secundo.

CAP. III.

Recolẽtes† qualiter hæc sancta plantatio; & infra. ¶ Dolentes dicimus, quòd etsi non ab omnibus, neq; in omnibus, a plerisq; tamen & in pluribus, ab illa sãcta institutione dicitur declinatum, intantũ, vt aliq ex vobis primæ institutionis obliti,[d] contra ordinis vestri regulã villas, ecclesias,[e] & altaria[f] possident, fidelitates † & hominia[g] benignè suscipiunt, iustitiarias,[h] & tributarias[i] tenent: & infrà. ¶ Ideoque precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illę, quę à prima sui origine, in ipso ordine sunt fundatæ, constitutis terminis[k] sint cõtentæ; & infra. ¶ Si enim relictis originalibus ordinis institutis, ad cõia volueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit vos cõi iure censeri;[l] quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. ¶ Cęterum domus illæ, quæ de aliis institutionibus ad vestrum ordinẽ se transtulerit, vestris omnino se satagant vsibus cõformare, & relictis possessionibus, vel ẽt cõmutatis,[m] quas institutio vestra non recipit, † sic se in oibus religioni vestræ coaptent,[n] vt quemadmodum gaudent se in societatẽ ordinis, & habitus idẽtitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum se lætentur vestris institutionibus cõformatas.

¶ Clemens tertius.

¶ Regularis canonicus, qui non resignauit proprium in morte, non debet in cœmiterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.

CAP. IIII.

Super† quodã canonico regulari, q in ar-

conuerti ad cõia iura aliorum monasteriorum voluerint, oportebit eos iure cõi censeri, quia dignum est, vt qui similem cũ aliis suscipiunt vitam, similem sentiãt in legibus disciplinam; in fine dicit, quòd domus aliæ q̃ ad istorũ ordinẽ sunt translatæ: vel se transtulerunt, Institutionib. istorũ se conforment. No. q̃ qui similẽ vitam ducũt, simili dẽnt foro couenire, vel priuilegio gaudere. Itẽ q̃d alij aggregatur, eius naturã dẽt imitari.

d Obliti.] qui eam sciuerunt.

e Ecclesias.] quas possunt habere nigri monachi.

f Altaria.] 1. q. 3. q̃sitũ. vbi ecclesię vulgari vocabulo altaria nũcupant, sed hic restrigit ad decimas, ꝑ pp verbũ, ecclesias.

g Hominia.] à vasallis, feudum ab eisdem tenentibus.

h Iustitiarias.] id est, officia iudicũ secularium, qui iustitiarij in aliquibus locis appellantur.

i Tributarias.] id est, officia colligẽtiũ tributa: qui enim deseruiunt Deo, talibus se implicare non deqent. 21. q. 3. c. 1. & 2.

k Constitutis terminis.] quia quilibet debet esse contentus terminis suis, 13. q. 1. c. 1. & s. de sepult. c. 1.

l Cõi iure censeri.] quia per hoc, priuilegio suo renunciare uidetur, ex quo abutuntur eo. 11. q. 3. priuilegium. & s. de vita & hone. cler. c. vlt. & supra de cle. coniug. ex parte. 2 quia dupliciiure cẽseri non debent. 12. q. 3. cognouimus, in fi. & supra de deci. cum in tua.

m Vel etiam commutatis.] datis villis pro agris: quia villas habere non debent, vt supra dicitur.

n Coaptent.] & ita id quod aggregatur alij, ipsius naturam imitari debet. 16. q. 1 temporis qualitas, & ca. seq. supra ne sede vacante. c. 1. vbi notatur de hac vnione.

Super.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Inquisitionem. quam prorogat, ibi, Hoc autem. Abbas.

CASVS.

exẽplari fidelium hominium onera suscipiunt. in alio lo... ita: fidelitates & hominia suscipiunt. & dictio. benignè deest omnibus quid sit ... mtnii, ... expl. ... Host. quo videtur.

† Vel aliter redditus. propter ... ria. pœnit. Ioan. And.

† recepit

2 Conc. l. Iuxo. de Iudę. q. fine. ... neg. gess. de pecul. beram.

† Cap. ... tit. ... pulo.

CASVS. Quicunq; regularis in morte cum peculio inuentus fuerit, inter fratres non debet sepeliri: & si sepultus fuerit, debet inde eijci, dummodo sine scandalo fieri possit. No. φ monachus habens propriũ, in morte non debet cum fratribus sepeliri. Item in similibus idem est iudicium.

a Proprium quod contra.] cum talibus nõ dignatur Dñs fieri pars calicis cordi. 12 q. 1. clericus. & c. nolo.

b Sepultura.] pro eo φ in mortali peccato mortuus est. sic s. eo monachi. §. qui verò. & j. eod. cap. 2. pro talibus n. sancta nõ orat ecclesia. 13. q. 2. pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit. Ber.

c Maximo scandalo.] pro quo vitãdo multa fiunt & omittuntur, dũmodo sine peccato mortali possint fieri vel omitti. j. de nou. operis nunciatione, cum ex iniuncto.

d Proijci.] si ossa illius possunt discerni ab alijs. s. de sepul. sacris.

e In similibus.] sic s. de rescrip. inter cęteras. & ita de similibus ad similia procedendum est, ff. de legatis. non possunt. Ber.

ticulo mortis agẽs, licet à Priore suo commonitus, proprium, [a] quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare, & sic diem clausit extremũ, & fuit inter alios fratres traditus sepulturæ: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, φ ille canonicus, non tantũ fuit Christiana sepultura [b] priuãdus, verumetiã si sine maximo scandalo [c] potuit † fieri, de ipsa proijci [d] dignus erat ecclesia. Hoc autem cum forte contigerit, in similibus [e] est agendum.

¶ Innocentius iij. V. plebano sancti Gauinij. †

¶ Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali, etiam seculari: sed debet habere socium secum sui ordinis, si commodè fieri potest.

CAP. V.

QVòd † Dei timorẽ pre oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidẽter, cum opera quæ facis, testimonium perhibeant veritati. ¶ Sanè quõdam desiderans ad frugem melioris vitę transire, officiũ plebani resignãs coram fratrib. sancti Victoris Bononieñ. promissionem [f] de tua conuersione fecisti, neque professionem sollemnem emittens, neq; habitũ religionis assumẽs: sed parochiani plebis eiusdem, attendẽtes te laudabiliter pręfuisse, a Florentino epo impetrauerunt, vt ministrares [g] ibidem. hoc etiam P. presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus proponitur annuisse, quod iam dicti parochiani a nobis ratum haberi suppliciter † postularunt, præsertim cum de licentia Prioris sancti Victoris noscaris hactenus id fecisse. ¶ Licet autem in Laterañ. [h] † concilio de monachis caueatur, ne singuli per villas & oppida, per quascũque parochiales ponantur ecclesias, & cætera: quia tamen istud de canonicis regularib. specialiter non cauetur, qui etsi a sanctorum monachorum consortio non putentur se iuncti, regulæ tamen inseruiant laxiori; [i] & per antiquos canones [k] etiam monachi possũt ad ecclesiarum parochialium regimẽ [l] in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium exercere, quod priuilegiatum est: sic ergo annuit postulationibus prædictorum parochianorum, vt tibi exerceat plebani offi iu n, ita, quod vnum canonicum regularem (si fieri potest) habebat secum. Nota quod qui promittit regularem vitam assumere, tenetur religionem intrare: & posset ad hoc compelli. Item monachi soli habitare non debent. Item licet eadem sit substãtia ordinis canonicorũ regulariũ & monachorum: est tamen differentia in qualitatibus. Item monachi possunt habere populum. Item officium presbyterorum est prędicare. Itẽ officium prædicationis priuilegiatum est.

QVod Dei.] Diuiditur in tres partes. Primò ponit exordiũ. Secundò facti narratio & supplicatio. Tertiò supplicationis admissio cum duplici motiuo. Secũda ibi, Sanè. Tertia ibi, Licet. Albas.

CASVS. Quidam plebanus sancti Gauinij desiderans ad frugẽ melioris vitæ trãsire, coram fratribus sancti Victoris, renũciauit officiũ plebani, promissionem faciens de sua conuersione: professionem tamen sollẽnem non fecit, nec habitum assumpsit: parochiani illius considerantes laudabilem administrationem ipsius, impetrauerunt à Florentino episcopo, vt adhuc administraret ibidem: & hoc idem obtinuerunt à quodam legato Apostolicæ sedis: postmodum petierunt à Papa, quod hoc ratum haberet, precipuè cum illud fecisset de licentia Prioris sancti Victoris: super hoc rescribit Papa eidem plebano, dicens, φ licet in concilio Lateraneñ. de monachis caueatur, ne soli per villas & oppida esse debeant: de regularibus tamen hoc non cauetur, qui etsi non putentur seiuncti à monachis, regulæ tamen inseruiunt laxiori, & monachi per canones antiquos ad curam parochialium ecclesiarum ordinãtur, ex quo

f Promissionem.] ex qua obligat[u]s fuit ad obseruantiam regularem seruandam, licet non fecerit professionem, vnde posset compelli ex sua promissione si nollet, s. de reg. porrectum. & s. tit. proximo. per tuas.

g Ministrares ibidem.] aliter non poterat ibi ministrare, nisi de licẽtia episcopi, cum iam renunciasset officio plebaniæ quantum in se fuit. s. de renũ quod in dubijs. tamen intelligo φ renũciatio tenuit.

h Lateraneñ. cõcilio.] s. eod. monachi.

i Laxiori.] alias æquiparantur monachi & canonici regulares in multis. 20. q. 3. præsens clericus. & j. ne clerici vel mona. super specula. & s. de postula. ex parte.

k Canones.] 16 q. 1. doctos. & 55. dist. priscis.

[Gl. seq. querit, ponit duas opi. & solu. Secundò obijcit de decre. per tuas. & soluit.]

l Regimen in presbyteros.] vtrum monachi de iure communi, vel dispensatione, possint ad regimen animarum assumi, dubitari consueuit: Dicunt quidam, φ hodie possunt de iure communi, olim tamen ex dispensatione, vt 55. dist. priscis. Alij dicũt, φ nec hodie possunt nisi ex dispensatione, cum Lateraneñ. concilium hoc prohibeat. s. eod. cap. 2. Satis potest dici, φ olim monachi non poterant præfici ecclesijs, nisi ex necessitate, vt 55. distincto. priscis. hodie possunt etiam vtilitate suadente. Sed regulares, vt dicit hic, licitè possunt eligi ad regimen ecclesiarum v[tili]tatis causa, & de iure communi, vt videtur. argu[me]n. supra tit. proximo, per tuas. Sed in hoc est differentia inter monachos & canoni-

† simpliciter.

† Concilii Lateranen. sub Alexan. iij. cap. 10.

debent prędicationis † officiũ (quod priuilegiatũ [a] est) exercere: sic annuendũ duximus postulatis, vt exercẽs plebani officium (si cõmodè fieri poterit) vnum canonicum regularem tecum habeas ad cautelam: cuius in his quæ Dei sunt & regularis [b] obseruantiæ, tam cõsortio, quam solatio perfruaris.

¶ Idem Abbati † & conuentui Sublaceñ.

¶ *Primo tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicatione proprietatis. Tertio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de officijs in genere & in specie.*

CAP. VI.

CVm † ad monasteriũ Sublaceñ. & infr. ¶ Firmiter inhibuimus, ne quis de cętero monachorum, lineis camisiis vteretur: & inf. ¶ Prohibemus quoque districtè in virtute obediẽtiæ, sub obtestatione diuini iudicii, ne quis monachorũ propriũ [c] aliquo modo possideat: sed si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet. [d] Si verò post hoc, proprietatem aliquã fuerit deprehensus habere, regulari monitione pręmissa, de monasterio expellatur, [e] nec recipiat vlterius, nisi pœniteat secũdum monasticã disciplinam: Quod si proprietas apud quemquã inuenta fuerit in morte, [f] ipsa cũ eo in signum perditionis, extra monasteriũ in sterquilinio [g] subterretur: secundum quod beatus Gregorius narrat in Dialogo se fecisse. Vnde si q̃cquã alicui fuerit specialiter destinatum, nõ pręsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur.

canonicos regulares, 1 quod monachus tenetur habere socios secum sui ordinis. s. eo. cap. 2. & ĩ. de capel. monach. cap. penult. & vltimo. Sed regulares ad hoc non tenentur, nisi commodè possint, vt hic dicitur: sed litera sequens contrarium innuit, vt ibi dicit; sic annuendum, &c. & hoc tutius est dicendum. Præterea dicit hic circa principium, q̃ plebanus iste promissionem fecerat solũmodo de sua conuersione, nec professionẽ fecit, nec habitum religionis assumpsit, & ita non fuit canonicus regularis, nec amplius in voto fuit processum: quod patet per hanc literã: Quare ergo Papa non mandat q̃ votũ suum Dño reddat, ne dicatur voti trãsgressor: pp quod signatur contrarium. s. ti. proxi. per tuas. vbi dicit Papa, q̃ resignet regimen ecclesię Gebeñ. & reddat Dño vota sua, & postea si electus fuerit, poterit electionem recipere de se factam: potest rñderi, ibi necesse habebat resignare epatum, aliter non poterat fieri monachus, aut regularis canonicus, cum ecclesia Gebeñ. esset secularis, & postmodũ sine aliqua dispẽsatione potest eligi i epm. siue cathedralis ecclesia sit regularis, siue secularis, pp excellẽtiã epalis dignitatis: sicut clericus secularis põt eligi in epm: siue ecclesia sit secularis, siue regularis: Hic verò ẽt si esset iam canonicus regularis, nihilominus poterit dispensatiuè assumi in plebanum. ergo multò fortius poterat ibi remanere de licentia epi & Prioris dispensatiuè. sed cõ pmissionẽ nõ poterat dispensare, cum renunciatio sua non tenuisset simplr: & ideo dispensat Papa cum ipso propter promissionem, vt remaneat in officio plebani pp maius bonum, non facta aliqua professione, & ex hac promissione debet viuere regulariter tamq̃ professus, vt dicit in si Quidam tamen dicunt. q̃ fecerat professionem, sed ex litera hoc non colligitur: sed in illa decre. per tuas. non petebatur dispensatio, vt ibi remaneret tamq̃ monachus, sed petebat consilium, quid ei faciendum esset super uoto quod fecerat. Papa respondet sibi de iure, quod reddat Domino vota sua, & sic non contradicit huic: & si idem fuisset petitum, idem fuisset responsum. Ber.

a Priuilegiatum.] in hoc est priuilegiatum officium prædicandi: quia nemo debet prædicare, nisi ei sit commissum ab episcopo loci, vel ab Apostolica sede. infra, de hæret. excõmunicamus. §. quia verò. & illi qui per electionem ad hoc eliguntur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Et regularis.] sed numquid tenetur regulam obseruare propter illam promissionem? Dico quòd sic, vt dixi s. eod. cap. in prin. & ita patet, quod per solam promissionem obligatur quis ad obseruantiam regularem. a Bern.

CVm.] Non potest congruè summari pp multitudinem dictorum, sed cape diuisionẽ pro summario. Diuidit enim principaliter in quinque partes: secunda ibi, Prohibemus. tertia ibi, In oratorio. quarta ibi, In refectorio. quinta ibi, Tales. Et primo ibi tractat de officijs in genere, secũdo de claustrali Priore. ibi, Prior. tertio de Abbate: ibi, Abbas. Et confirmatur hæc decre. in clemen. ne in agro. eod. tit. Abbas.

CASVS. In capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeant, & qualiter etiã in alijs officijs tã prælati quam alij debeãt se habere. In fine dicit, q̃ Abbas cum aliquo monacho dispensare non potest, vt proprium habeat: quia abdicatio pprietatis, & custodia castitatis, ita sunt annexæ regulę monachali, vt cõtra ea summus Põtifex non possit licentiam indulgere. Nota. q̃ monachus lineis camisijs vti nõ debet. Item monachus pprium habere non dẽt. Item monachus habens proprium, in sterqlinio sepeliri debet. Itẽ in oratorio, dormitorio, refectorio, & claustro silentium seruari debet. Itẽ monachus i refectorio carnes comedere non dẽt. Itẽ nihil est cũ scãdalo faciendũ. Item nulli officiũ alicui monacho pcedi debet in ppetuũ. Itẽ Prior conuentualis sub Abbate existens, potest monachos corrigere. Item tota cura monasterij ad Abbatem pertinet. Item propter negligentiam potest prælatus deponi. Item cum monacho, vt habeat proprium, non solum Abbas non potest dispensare, sed nec etiã Papa.

c Proprium.] sic supra eodem. cap. 2. & cap. super quodam.

d Resignet.] supra eo. monachi.

e Expellatur.] etiam ab altaris ministerio remouendus est in vita. s. eod. monachi; & ca. super quodam. vel potest mitti in arctius monasterium, ne euagetur, vt sic pęniteat, & restituat illud. arg. 16. de lapsis. & 27. q. 1. si quis rapuerit.

f In morte.] secus si in vita, quia tunc debet conuerti in vtilitatem ecclesiæ, supra de offi. ordi. quanto. & 12. q. 2. Abbates.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g In sterquilinio.] sic s. eo monachi. & c. super quodam. quia in mortali peccato decessit, vt ibi dr. argu. cõ. 23. quæst. vltim. quicunque. sed illud intelligitur de pęnitente. sed ad terrorem aliorum non orat pro eo ecclesia, sicut contingit de his, qui moriuntur in tornamentis. ĩ. de tornea. cap. 1. & infra de raptoribus. cap. 2.

Vide alibi differentias per Iason in Auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. ad de Fel. in c. in presentia. de probatio.

† Vide conc. Trid. sessio. 5. de refor. c. 2. & sessio. 24. de refor. c. 4. vbi multa valdè vtilia de officio pdicationis.

¶ al. leg. Abbati Sublaceñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Vide conci. Trid. sessio. 25. tit. de regularibus. c. 1. & 2. & de intellectu huius decretalis circa verba vltima, vide Alberti nũ tracta. de agnoscendis assertio. catho. & hære. q. 23.

a Carne

¶ In †oratorio verò, refectorio, & dormitorio cōtinuum semper silentiū obseruetur. In claustro quoq. certis horis, & locis, secundum antiquā cōsuetudinē monasterii, laudabiliter obseruatam ¶ In refectorio verò nullus omninò carne vescatur.[a] Nec in quibusdam sollēnitatibus (sicut aliquando fieri consueuit) cōuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extra refectoriū edāt carnes: cū illis dieb. praecipuè regularis disciplina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectoriū: nisi ī infirmitorio esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia [b] possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosq. secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porrò debiles & infirmi, q. minutione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quae necessaria fuerint sibi tā in carnibus, quā in aliis recipiant competenter; Quod si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, [c] vt non possit cōmunibus cibis esse cōtentus, sic ei prouideatur sine scandalo aliorū, ut si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem nō ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam, pro sustentatione naturae.

¶ Tales autem ad agenda officia monasterii deputentur, qui fideles fuerint †& discreti. Nec alicui committatur aliqua obediētia perpetuò,[d] possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoueri,[e] sine contradictione quali bet reuocetur. ¶ Prior autem prae ceteris post Abbatē, potens sit ī opere & sermone, vt exemplo † vitae, verboque doctrinae fratres suos & instruere possit in bono, & a malo etiam reuocare: zelum religionis habēs secundum conscientiā, vt delinquētes corripiat & castiget, obedientes foueat & confortet.

¶ Abbas verò (cui omnes in omnibus[f] reuerenter obediāt) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conuentu: vigilem curam & diligētem sollicitudinem gerēs de omnibus: vt de officio sibi commisso dignā Deo possit reddere rationē. Quod si praeuaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens,[g] aut remissus, pro certo se nouerit non solum ab officio deponendum, † sed & alio modo secūdū regulam castigandum: cū offensa non solum propria, verum etiam aliena, de suis manibus [h] requiratur. ¶ Nec aestimet † Abbas, quod super habēda proprietate possit cū aliquo monacho dispensare: quia † abdicatio [i] proprietatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulae monachali: ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

a Carne vescatur.] de consecra.] dist. 5. c. carnem.

[Gl. seq. ponit quatuor casus, in quibus Abbas dispensat.]

b Indulgentia.] sic ergo Abbas potest dispēsare in regula monachali, quantum ad esum carniū, vt hic: & arg. d. c. cōsec. di. 5. carnem. Item in cella speciali cōstituenda 20. q. vlt. monachum. Item dispensat in ordine. j. de eo qui fur. or. recepit cū H. Item dispēsat cū eo, qui excommunicatus ordines suscepit. j. d. sent. excom. cum illorum. Io.

c Delicatus.] arg. ad hoc 41. dist. si cogātur. ff. ad l. Fla. de plagia. l. fin.

d Perpetuo.] hoc verū est, qn̄ nō eligitur canonicè à capitulo, sed abbas cōmittit ei administrationē. De hoc habes ī. eo. c. 2.

e Amoueri.) isti etiā regulares canonicè electi ex leuib. causis remouētur. j. de simonia, per tuas.

f In omnibus.] quia tota potestas monasterii ad abbatē pertinet. 18. q. 2. nullam etiam si durum esset mandatum, ei parendum est. 23. quaest. 1. c. quid culpatur.

g Negligens.] quoniam pro negligētia potest remoueri. 18. q. 2. si quis abbas. & 81. dist. dictum. & 86. di. c. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. dist. quoniam. & 1. q. 1. c. si qui epis opi. §. ecce cum honoris. & C. d. offic. praefec. Oriē. si quis. ff. de cust. & exhi. reo. carceri. & l. milites. ꝙ verū est, si est magna negligētia. ff. de verbo. signi. magna. Ioan.

h De suis manib.] sic ī. de offic. ord. irrefragabili vbi inuenies. con. ord. ie hoc

[Gl. se. ponit quosdam casus, in quibus Papa non dispensat Ponit demum opin. Vin. & Io. Item opi. contrariam, & soluit In §. notat quatuor, quibus monachatui praeiudicat.]

i Abdicatio proprietatis.] & ita habes hic, quod Papa in multis praeter articulos fidei dispēsare non potest, s. vt monachus proprium habeat, & in voto continentiae. item in secundo gradu consanguinitatis. ī. de rest. spo. litteras Itē nec cōtra Apostolū. 25. q. 1. sunt quidā. Itē nec contra quattuor ɔcilia. 15. dist. sicut. quod vsquequaq; verum nō est, quoniā Papa dispensat cōtra multa statuta quattuor conciliorū: quā uis concilia non audeat reprobare: & tamen quod hic dicit, verū est, ꝙ Papa non potest in his dispensare: quoniā abdicatio ꝓprietatis & custodia castitatis sunt de substantia monachatus. Vinc. & Ioā. dixerunt, ꝙ Papa nō potest dispensare, vt monachus habeat ꝓprium existendo monachus. sed de monacho pōt facere nō monachum. Alij dicunt, ꝙ potest dispēsare propter plenitudinem potestatis, ꝙ monachus habeat ꝓprium: quoniam potest auferre substantiam rei, ar. C. de rei vxo. act. l. 1. in pri. & ꝗ nihilo potest aliquid facere. 3. q. 6. hoc quippe. arg. de cōse. di. 2. reuera. Et exponunt quod hic dicit; non potest licentiā indulgere, i. non congruit potestati illi. simile 32. q. 5. si Paulus. Puto verum esse ꝙ Papa ī his duob. licentiam indulgere non potest, ut littera ista dicit, etiā si uellet; nam contra votum castitatis dispēsare non potest: quia nullum inuenitur aequ bonum: in quo possit cōmutatio fieri: quia nihil est melius cōtinentia: quia virginitas replet paradisum. 32. quae. prima. nuptiae & castitas sola est, quae cum

† sed

† Vide glossam desimili materia in c. proposuit. 4. ī. de concess. praeb. & quos ibi citat, & notas nostras in d. ca. proposuit vbi illa, & haec gloss. declarantur.

† al. ita: vt exemplo vitae, verbis doctrinae fratres, &c.

† Vide l. carceri. & l. milites. ff. de cu sto. reo.

† extimet

† De hoc articulo, q. valde est cōtrouersus vide B. Thom. & Caieta. 2. 2. q. 88. art. 11. Latè p Turrecrematam in c. de illo cler. i. co. 32. dist. adde Ferdin. Vasquiū lib. 1. contro uers. illustr. ca. 25. & Albertinū initio capitis citatum.

4 Vide B. Thomam, & Caietanū in fine huius decretalis citatos.

5 Intellige hoc dictum prout not. in c. quanto. ī. de trāslatione epi. super glos. in verbo. veri Dei vicem.

fiducia potest Deo animas presentare. in Auth. de lenonib. §. sancimus, coll. 2. & nullam cõmutationem potest dare homo pro anima sua, cum sit pretiosior omnibus rebus. 24. q. 3. si habes. arg. 12. q. 1. precipimus. Itẽ no. quod monachatio preiudicat omnibus votis: voto scilicet peregrinationis. ī. de vo. scripture. Item preiudicat etiam iuramento. ĩ. de sponsa. commissum. Itẽ maior est, quam penitentie impositio. 33. q. 2. ad monere. Item preiudicat matrimonio ante carnalem copulã. ī. de conuersio. cõiug. ex publico. & capitulo, verum. & ca. ex parte. Be n.

¶ Cõcilium generale Lateraneñ. sub Innoc. iij. c. 12. & c. 2. de statu religiosorum in 4. compilatio. Et vide cõci. Tri. sess. 25. tit. de regularibus, c. 8. vbi hæc renouantur.

IN singulis.] Diuiditur in duodecim partes. Secunda ibi, Hoc adhibito. Tertia ibi, Aduocent. Quarta ibi, Huiusmodi. Quinta ibi, Et q. Sexta ibi, Prouiso. Septima ibi, Et qui. Octaua ibi, Ordinentur. Nona ibi, Hoc ipsum. Decima ibi, Si verò. Vndecima ibi, Porro. Duodecima ibi, Ad hoc. Abbas Siculus.

CASVS. Innocentius Papa uolens intẽdere circa reformatiõe & statum monachorum, ĩ generali cõcilio residẽs statuit, q in singulis puincijs siue regnis, fiat de triennio in triẽnium commune Capitulum abbatũ & Priorum, abbates proprios non habentium, & qui non consueuerunt tale Capitulum celebrare, saluo iure diœcesanorum episcoporũ; ad quod uniuersi conueniant, nisi fuerint legitimè ipediti, apud vnũ de monasterijs ad hoc aptum, ita q nullus plusquã sex equitaturas, & octo psonas adducat: & ĩ hac nouitate aduocent duos abbates uicinos Cisterciẽ. ordinis, ad prestãdum sibi consiliũ & auxiliu opportunum, cũ in huiusmodi Capitulis melius sint instructi, & illi duo associent duos abbates de ipsis, quos viderint expedire, & ipsi iiij. presint ipsi capitulo; ita tñ quod per hoc null⁹ eorũ auctoritatem prelationis sibi assumat: unde possunt mutari cum uisum fuerit expedire; In quo Capitulo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis & obseruantia regulari; & quod statutũ fuerit illis quattuor approbantibus, irrefragabiliter obseruetur, & in eodem Capitulo cõstituantur certæ personæ, quæ singulas abbatias eiusdem regni, siue prouinciẽ monachorum & monialium debeant visitare, corrigẽtes & reformãtes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere: ita q si rector aliquis fuerit remouẽdus, denuncient hoc epo diœcesano vt illũ remoueat: qđ si nõ fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicã sedẽ: Et hoc quod dictũ est de monachis, de canonicis regularib⁹ pcipit obseruari. Itẽ diœcesanus eps monasteria sibi subiecta studeat reformare, ut cũ uisitatores illuc accesserint, plus inueniant ibi cõmẽdatione, q̃ reformatione dignũ: in fine pcipit Papa epis & personis, q̃ presunt capitulis celebrãdis, vt cõpescant p cẽsurã ecclesiasticam ad uocatos, patronos, rectores, cõsules & magnates, ne monasteria psumant offendere in personis uel reb. No. hic arg. pro antiquioribus, q sint sapiẽtiores. Item aliquis potest esse delegatus ex cõstitutione. Item dominus Papa sic vult iura superiorum seruare, ut inferiorũ iniurias nolit sustinere. Item ad iudicem secularem ptinet tueri ecclesias; ad quod, si non fecerit, poterit cõpelli. [Gl. seq. ar. alleg. duo iura.]

¶ Idẽ in concilio generali. †

¶ Primo statuit de concilijs regularium prouincialib. celebrandis singulis triennijs Secundo moderatur numerũ euectionum & personarũ venientium. Tertiò disponit de instructoribus, & presidentibus capitulo. Quarto de tẽpore quo duret capitulum, & quid ibi fiet. Quinto quod obseruetur, quod ibi fiet. Sexto de capitulo sequenti. Septimo de communi vita ducenda. Octauo de visitatoribus eligendis, & ipsorum officio. Nono extendit ad canonicos regulares. Decimo prouidet super discordia visitatorum. Vndecimo hortatur diœcesanos ad monasteriorum reformationem. Duodecimo precipit protectores, & similes compesci ab offensis monasteriorum. Et hac diuisio sufficit pro summario.

CAP. VII.

IN singulis regnis siue prouincijs, fiat de triẽnio in triennium (saluo iure diœcesanorum[a] pontificum) commune Capitulum Abbatũ atque Priorum Abbates proprios non habentium, q non consueuerunt[b] tale Capitulum celebrare: ad quod uniuersi conueniant prepeditionem canonicam non habentes apud vnum de monasterijs ad hoc aptum: Hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plusquam sex euectiones & octo † personas adducat. †

¶ Aduocent autem in huiusmodi nouitatis primordijs, duos Cisterciẽ. ordinis vicinos abbates ad prestandum sibi consilium & auxilium opportunum: cum sint in huiusmodi Capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati; qui absq. contradictione duos sibi de ipsis associent, quos uiderint expedire, ac ipsi quattuor præsint Capitulo vniuerso, ita quod ex hoc nullus eorum sibi auctoritatem prælationis assumat, vnde cum expedierit puida possit deliberatione mutari.

¶ Huiusmodi verò capitulũ aliquot certis dieb. cõtinuè, iuxta morẽ Cisterciẽ. ordinis celebretur: in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obseruantia regulari. Et quod statutum fuerit illis quatuor[d] approbãtib. inuiolabiliter obseruet, omni excusatione, contradictione, & appellatione remotis[e] Prouiso nihilomin⁹ vbi sequẽti termino debeat Capitu

a Saluo iure diœcesanorum.] in visitationibus, procurationibus, & correctionibus. 1. & est ar. quod mutatio necessaria est simile. 9. q. 3. saluo. & 7. q. 1. põtifices.

b Non consueuerunt.] per hoc vł. q abbates exẽpti tenẽtur uenire ad tale capitulũ, quod uerum est. ĩ. in c. px. §. si uerò. & § quod si. Abb.

c Ad hoc aptum.] habita ratione distantiæ quo ad omnes 63. distin. cum longè.

d Illis quattuor.] quid iuris sit, quando plures sunt iudices, & in pari vel impari numero discordant; dicitur ī. de re iud. c. ult. sed isti non uidentur delegati, sed potius ordinarii, auctoritate huius constitutionis à sede Apostolica, vnde secundum hoc si dissentiunt in numero pari, tenet sententia eorum qui absoluunt. ff. de re iud. inter pares & ī. de re iud. c. ult.

e Et appellatione remotis.] Inquisitio ista fit causa correctionis & reformationis, quare locũ nõ habet appellatio. ī. de appel. reprehensibilis. & c. cum speciali, sunt; &

† al. cauteriis in cõcilio orig.

† De h. titulo ... ci ... c. ... cij. ī. de ... scriptur.

† Vel ... per h... nal ... uatur ... dõ ... ordi... fm H... lom...

fine, & ̃. de offi. ordi. irrefragabili. nisi fortan modum excederent, vt ibi, vbi de hoc: nec etiã recusare põt, qa cũ eos elegerint, eorũ personas approbauerũt. 3. q. 3. c. induciæ. § offeratur, & ĩ. de causa pos. cũ olim. nisi ex noua causa superueniente. ĩ. de offi. deleg. insinuante, quia iusta recusatio nulli est denegãda. 3. q. 5. qđ suspecti. & C. de sen. & interlo. om. indi. l. vlt. arg.

a Proportionabiliter.] ĩ. pro numero psonarũ, & secundũ facultates cuiuslibet, sicut in naui fit collatio sm proportionem & æstimationem rerũ. ff. ad legẽ Rhod. de iactu. l. 2. §. cum in eadem.

b Singulas abbatias.] & sic exẽptas. ĩ. c. proxi. §. qđ si abbas. versi. hęc eadem. [Gl. se qrit, & soluit, & ẽt soluitã qõnes.]

c Vice nostra.] tanquam delegatus auctoritate huius cõstitutionis. simile. ĩ. de off. ord. irrefragabili. Nũquid p hoc fit pi iudiciũ epo loci? Vr qđ non. p hoc qđ dicit i prin. saluo iure, &c. vnde satis põt dici, qđ isti tunc demũ corrigent, cũ eps est negligens: quia aliàs nulla visitatio vł correctio necessaria est, imo grauarent monasteria ex eorũ accessu: & aliorũ iurisdictionẽ vsurparent, cũ sua iurisdictio epo nõ seruatur: vnde ordo epõrum cõfunditur. 11. q. 1. peruenit. Vr etiã qđ si eps esset negligens, qđ primo dẽat admoneri. arg. ĩ. de officio ordina. quanto. & 9. q. 3. nũc vero. Sed veri⁹ vr, qđ sine aliqua admonitiõe possint visitare, & qa meli⁹ sciũt hoc qᵱ epi: nec epo fit pjudiciũ, qa si inueniãt aliquẽ amouendum, denunciant epo, vt illum amoueat, & ita saluo iure epi hoc officiũ exercent. Tñ si eps vellet visitare locũ, ipsi pręponerẽtur epo, q2 videret qđ eps hoc faceret malitiosè cã ipediẽdi eos. 3 Monasteria verò exẽpta sine aliqua distinctione visitabunt. ĩ. eo. c. px. immo non obstante visitatione epõrum, ipsi exercent officium suum, vt dicit inferius, ĩ. eo. c. §. porrò.

lum celebrari. ¶ Et q cõuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter [a] simul omnes communes expensas; ita quod si nõ omnes poterunt in eisdem, saltẽ plures simul in diuersis domibus cõmorentur. ¶ Ordinẽtur etiam in eodem Capitulo religiosæ ac circunspectæ personę, quę singulas abbatias [b] eiusdem regni seu prouinciæ, nõ solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi præfixam, vice nostra [c] studeant visitare, corrigentes & reformantes, q̃ correctionis & reformationis officio viderit indigere; ita quod si rectorẽ loci cognouerint ab administratione penitus amouendum, denuncient [d] episcopo proprio, vt illum amouere procuret. Quod si nõ fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicæ sedis examẽ. Hoc † ipsum regulares canonicos, secundum ordinem suũ, volumus & pręcipimus obseruare. ¶ Si verò in hac nouitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ sedis iudiciũ absq; scandalo referatur; cęteris irrefragabiliter obseruatis, q̃ concordi fuerint deliberatione prouisa. ¶ Porrò diœcesani episcopi, monasteria sibi subiecta ita studeãt reformare, vt cum ad ea prędicti visitatores [e] accesserint, plus in illis inueniant quod commendatione, quàm quod correctione sit dignum: attentissimè præcauentes, ne p eos dicta monasteria indebitis onerib⁹ agrauẽtur: quia † sicut volumus superiorum iura obseruari, ita inferiores nolumus iniurias [f] sustinere. ¶ Ad hoc districtè pręcipimus tam diœcesanis episcopis, quã personis, quæ præerũt Capitulis celebrandis, vt per cẽsuram ecclesiasticam appellatione remota cõpescãt aduocatos, patronos, vicedominos, rectores & cõsules, magnates & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria prę sumãt offendere in personis, aut rebus, & si forsan offenderint, eos ad satisfactionem † compellere non omittant, vt liberius & quietius Deo valeant famulari.

¶ Honorius iij. abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Taruisina constitutis.

¶ *Primo tractat de correctione monachorum. Secundo de correctione abbatum. Tertio visitatorum. Quarto de secularibus in monasterijs beneficiatis. Quinto constitutionem extendit ad moniales: hoc sufficiat pro summario.*

CAP. VIII.

EA quæ p religionis honestate, & infra.

d Denuncient epo pprio.] sic ĩ. c. prox. §. si verò.

e Verũ ad ea pdicti visitatores accesserint.] hic patet quòd visitatores isti possunt visitare; etiam si episcopi non fuerint negligentes.

f Iniurias sustinere.] ne inde nascatur iniuria, vnde iura nascuntur. ĩ. de accus. qualiter, & qñ. & C. vnde vi. meminerint. Ber.

EA q.] Huius capituli quinq; sũt partes. Scđa ibi, Si verò. Tertia ibi, Sequentes. Quarta ibi, Præcipimus. Quinta ibi, Hæc aũt. Abbas.

CASVS. In pcedenti cap. Cõcilij gñalis statuit qualiter cõe Capłm de triẽnio in triẽniũ dẽnt abbates & priores celebrare. ẽt Honorius i capło isto, qđ visitatores ordinati sm cõciliũ pdictũ, cũ pcesserint ad visitãdũ, de statu monachorũ & obseruantijs regularib⁹ diligẽter inquirant, & tã in spũalib⁹ q̃ tpalibus corrigãt et reformẽt, q̃ fuerint reformãda sm regulã B. Bñdicti, & puniãt delinquẽtes iuxta modũ culpę sine psonarũ acceptione: Si verò abbates fuerit negligẽtes in corrigendis monachis, aut seipsis: iuxta mandatũ visitatorũ; ita publicè puniant i capło gñali, qđ pęna illorum sit cęteris in exẽplũ. Si verò abbas ñ exẽpt⁹ à visitatorib⁹ iuẽt⁹ fuerit negligẽs vł remiss⁹, denũcient hoc diœcesano epo, & p epm det ei fidelis & ꝓuid⁹ coadiutor, vsque ad capłm gñale: Si verò dilapidator iuẽt⁹ fuerit, vel ał's merito remouẽdus, p diœcesanũ epm remoueat, postq̃ sibi à visitatorib⁹ fuerit denũciatũ, à regimine abbatiæ, qđ si eps hoc nõ fecerit Apos. sedi visitatores ipsi studeãt nũciare: Sequẽtes visitatores diligẽter pquirãt vestigia priorũ visitatorũ, & eorũ negligẽtiã referãt capło gñli, vt ipsi inde puniant: & idẽ faciẽdũ est đ psidentib⁹ capitulo generali: Itẽ pcipit qđ abbates & monachi de cętero nõ recipiant ad pbendas clericos seculares, & hi qui recepti sunt, in capitulo locũ vel vocem

† In codice Barbatiæ ita: Quia sic volumus superiorũ iura seruari, vt inferiores nolum⁹ iniurias sustinere. In alijs nõnullis itẽ vetustis ita: q2 sic volumus superiorũ iura obseruari vt inferiorũ nolum⁹ iniurias sustinere. In concilio & alijs ita: q2 sic volumus superiorum iura seruari, vt inferiorũ nolim⁹ iniurias sustinere, q2 tñ lectio impressa recta est, licet in paucis reperiatur, non fuit mutata.

† Satisfaciendum.

ubi non audeant vendicare, sed beneficijs suis sint contenti: & si qui de prædictis clericis inuenti fuerint criminosi, per epm diœcesanũ puniantur. Si verò sint exẽpti, per visitatores, vel præsidentes puniantur. Hæc omnia in monasterijs, quæ non habent Abbates proprios sed Priores, & in monasterijs monialium quo ad articulos congruẽtes abbatissis & monialibus præcipit obseruari No. q correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. Item pena non debet excedere culpam: sed secundũ modũ culpæ puniendi sunt delinquẽtes. Itẽ pœna vnius debet esse metus aliorum. Item clerici sęculares in ecclesijs regularibus præbendati non debent.

¶ Porrò cum visitatores secundũ statutũ generalis Cõcilij † ordinati à generali Abbatũ Capitulo, pcesserit ad visitationis officiũ exequendũ, de statu monachorũ, & obseruantijs regularib. diligenter inquirant, & tam in spiritualib. quam in tẽporalib. corrigant, & reforment quæ viderint corrigenda: ita tñ, quod monachos delinquentes, p abbatem loci [a] corrigi faciant, eisque iniungi pęnitentiam salutarẽ, iuxta beati Benedicti regulam, † & Apostolica instituta, non secundũ normam prauæ consuetudinis, q̃ quasi pro lege in quibusdã ecclesijs inoleuit. Ipsi etiã visitatores, monachos, quos contumaces inuenerint & rebelles, iuxta modum culpę, [b] vice nostra, regulari cẽsura percellant, absq; personarum delectu, [c] nõ parcẽdo rebellibus [d] ob suam pertinaciã, vel potentiã amicorum, quin ouem morbidã [e] eiciãt ab ouili, ne inficiat sanas oues.

¶ Si † verò abbates ĩ corrigendis, iuxta visitatorum mãdatum & regularia instituta, ĩ seipsis, [f] seu monachis, inuenti fuerint negligentes, proclamentur, & corripiantur, & ita puniantur publicè [g] in capitulo generali, quod pęna ipsorum sit alijs in exemplum. [h]

¶ Quod si abbas non exemptus fuerit à visitatoribus nimis negligẽs, & remissus inuentus: id loci diœcesano denuncient sine mora: & per illum detur ei fidelis, & prouidus coadiutor vsque ad capitulum generale. Si autẽ dilapidator inuẽtus fuerit, vel aliàs meritò amouendus, per diœcesanum, postquam hoc sibi à visitatoribus denunciatum fuerit, amoueatur absque iudiciorum † strepitu [i] a regimine abbatiæ, ac monasterio pvideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quod si forsan episcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit, visitatores, vel præsidentes capitulo generali, defectum episcopi Apostolicę sedi nõ differant intimare. Hæc eadẽ circa exẽptos abbates fieri pcipimus per visitatores, vel præsidentes caplo generali: depositione † ipsorum sedi Apostolicæ reseruata: ita

a Per abbatem loci.] Correctio monachi primo loco spectat ad abbatẽ. ĩ. de offi ordi. quanto. qui si negligẽs fuerit, deuoluitur potestas ad superiorem, vt ibi, & aliàs punietur de negligentia, vt sequitur ĩ §. proxi.

b Iuxta modũ culpæ.] vt in quo maior fuerit culpa, maior exerceat vindicta. 50. d. qa sãctitas tua. & 24. q. 1. non auferamus. in fin. & si stultus fuerit in culpa, sapiens sit in pœna. 34. dist quia ea: nec pœna amplius extendatur quam delictum fuerit repertum. ĩ. de his quæ fiunt à maiori parte cap. quæsiuit. & C. de pœn. sancimus.

[Gl. seq. alleg. duas con. or. in contrariũ alleg. 5. iura. soluit, & solutioni signat contrarium.]

c Absque personarum delectu.] simile ĩ. de iud. nouit. & ĩ. de præb. cap. penult. argum. contra: quia plus punitur quandoque vnus, quam alter. 24. quæstio. 1. qui contra pacem. 40. distin. homo Christianus. 11. quæstio. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli. & C. de modo mul. os. in fi. hic ergo non habet locum distinctio personarum, cum omnes sunt ęquales, nec aliquis censetur ammodo nobilis, vel potens: quia iam non habet propriam voluntatem. 12. q. 1. non dicatis. 20. quæst. 3. præsens clericus. & 27. q. 2. scripsit. & ideo sine delectu personarum sunt percellendi, qui ibi delinquunt, [2] argumentum tamen contra, ĩ. eo. c. cum ad monasterium.

d Rebellibus.] quia in contumacia psistentibus nos conuenit esse seueros. 2. quęstio. 5. quamo. ĩ. de postulat. cap. 1. si verò sine scandalo hoc fieri non posset, referatur ad Apostolicæ sedis iudicium. arg. ĩ. eod. c. proxi. versi. si verò in hac nouitate.

e Ouẽ morbidã.] qa resecandæ sunt putridæ carnes. [3] 24. q. 3. resecãdę. qa vna ouis morbida totum gregem inficit. 45. dist. sed illud.

ADDITIO. Vide versum.

Morbida sola pecus, inficit oẽ pecus.

f Seipsis, seu monachis.] primò. n. debẽt seipsos corrigere abbates, demum monachos. 42. distin. §. 1. & 47. dist. c. sicut. §. necesse. simile. ff. de negot. gest. si pupilli. §. vlt. ff. de pact. cum in eo. ff de fideiusso. tuto. & à quo dẽt suos monachos prohibere, multò fortius, & seipsum, ff. si ser. vẽd. alterius, nec potest alios corrigere cũ tacitus respõdeat eadem quæ corrigit, cõmisisse. 25. dist. primũ, & 26. dist. una tantum. quia primò debet eijcere trabem de oculo suo, quam festucam de oculo fratris. 3. q. 7. c. fames. §. porrò. in fi. & 1. q. 1. multi. [4]

ADDITIO. Vide versus.

Extersis oculis aliorum facta videmus.

Ad discernendum propria, sensus hebet.

g Publicè in capitulo.] quia publicè deliquerant, & quia admoniti, fuerant negligentes. arg. 2. q. 1. si peccauerit.

h In exemplum.] vt 2. q. 7. quapropter, & C. ad l. Iul. repetũ. l. 1. & ff. de pœnis. l. capitalium. §. famosos [5] ff. depositi, bona fides. l. responso, in fine.

[Glo. seq. primo reddit rationem, subdit duo dicta, quorum primum recitetur per quæstio. secundum per obiectionem.]

i Absque iudiciorum strepitu.] quia de plano & sine iudiciorum strepitu. ĩ. de accusa. olim. & hoc ideo, quia huiusmodi regulares de facili remouent à suis administrationibus. ĩ. de simo. per tuas, nõ est ordo iudiciarius vsquequaque seruandus in huiusmodi inquisitionibus regularium. ĩ. de accu. qualiter & quan. to. in fine, & in casu isto non est amplius quærendum de talibus, cum

¶ Scilicet Lateranẽsis sub Innoc. iij. c. 12 quod est relatum supra cap. proxi. & statutum, cuius hic meminit, hr̃ ibi in §. ordinẽtur etiam.

† Vide Hos. ĩ. in cod. in c. cũ ad monasteriũ. §. 1. sup verbo; monasticã disciplinã. & plenius eũdẽ. ĩ. d regularibus, c. vlt. §. 1. in fi.

1 Nisi ex cã fiat priũ, vt ĩ vxoricida: qui grauius punit q̃ matricida: pp refrenãdam maritorũ sæuitiã, vt no. 1. q. 1. cito turpẽ. in gl. & gl. Io. A.

† Vide Concil. Trid. sessio. 25. tit. de regularibus cap. 14.

2 Ad hoc de cõiu. seruor. c. 1. Io. And.

3 Hic m' ... dõ: P... carnes ... indigens ... cautem ...

† Quis ... hæc ...

4 Adde q ... no. ĩ de el ... dudũ s ... prin. Io. A.

† Vide C... cil. Tr... 24. de ... cap. 5.

5 Vide de ... lõ. 2. c. ... vl. glo. ...

bus, cum iam constet per inquisitionem visitatorum, quia de delicto vnius hominis sæpius non est quærendum. ff. naut. caupo. stabul. licet. in fin. Item habes hic quòd iudex potest de causa cognoscere, non tamen potest sententiam ferre: simile in causa episcoporum. 3. q. 6. quamuis. & c. dudum, sed hoc ideò fit, ne præiudicetur episcopo diœcesano: & in hoc casu saluū est ius eorum. supra eodē. c. proximo, in princ. idem est etiā in exemptis, quorū depositio sedi Apostolicæ reseruatur, vt j. dicitur. Ber.

a De cōi contributione.] simile ff. ad l. Rhod. de iactu. l. nauis in prin. & §. cum autem iactus. & l. 1. & 2. in princ.

[Gl. seq. ponit duo similia.]

b Et eorum negligētias.] & sic aliquis post depositum officium tenet reddere rationem de his quæ male gessit, vel q̄ malè administrauit: sic curator, tenetur de sua administratione, & conuenitur post depositum officium. C. de transact. l. 3. sic etiā magistratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de admin. rerum ad ciuita. perti. magistratus.

c Clericos seculares.] quia in vno eodemque officio dispar non debet esse professio, nec est arādum in boue & asino. 16. q. 7. in nona. ē. de elect. cum causam. Ber.

de idē ... re Bar. ... l & an ... n. §. ... nes. ff. ... ceptio. ... id.

Ad hoc in ... de im... ... tate ... e. aduer. ... in glo. Io. And. adde ... t. xc. in ... magistra. ff. de ad ... ter. ad ... perti. ... ide quod ... hon: §. ... terminat ... douicus ... man⁹ sin ... tari 663. ... An fim ... capella ...

vt abbate, q̄ amouēdus videbitur, interim p̄ visitatores, vel in capitulo præsidentes, ab administratione suspenso, administrator idoneus monasterio deputetur. Illorū aūt excessus, & alia, quæ visa fuerint intimāda, capitulo pręsidentes nobis denunciēt per fideles nū cios & prudētes; quibus de communi cōtributione[a] abbatū, iuxta cuiuslibet facultatem sufficiēter ministrētur expensę. Sequentes autem visitatores, perquirant priorū visitatorum vestigia diligenter, & eorū negligentias[b] & excessus referāt sequenti capitulo gn̄ali, vt iuxta culpā publicè debitā pęnā portent. Idē etiā de abbatib. pręsidētibus gn̄ali capitulo p̄cipimus obseruari. ¶ Pręcipim⁹ † quoque vt in illo monasterio ad præbendas recipiant decetero abbates & monachi clericos[c] seculares, nec hi, qui iam recepti sunt, locū vel vocē in capitulo, dormitorio, vel refectorio seu claustro sibi vēdicare cō tendant, seu monachorū cętibus importunè se præsumant miscere: sed beneficijs sibi concessis cōtenti, cōuersentur honestè, opportuna obsequia in monasteriis fideliter impendentes, nihilque vltra in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis monasteriis, vel vsurpent. Si qui verò taliū à visitatoribus inuēti fuerunt criminosi, per diœcesanum episcopū † in non exēptis, & per visitatores vel pręsidentes generali capitulo in exēptis, benefi iis priuētur eisdem. ¶ Hęc autem omnia etiā in monasteriis, quę non habent abbates proprios, sed Priores, necnon in monasteriis monialium, quo ad articulos abbatissis & monialibus congruentes, præcipimus obseruari.

DE RELIGIOSIS domibus.

¶ Supra visum est de statu religiosorū, & quibus subijciuntur, nunc de eorum domibus, & ecclesijs, & quibus sunt subiectæ, est videndum ideò, &c.

De hac materia habetur 11. q. 1. per totam, & 16. q. 7. omnes basilicæ. cum sequenti. 18. q. 2. quidam cum sequenti. Abbas.

Nunc autem.] continet vnum constructum, in quo approbat vnum modum cognoscendi, ad quem episcopum pertinet consecratio ecclesiæ, & alium modum improbat: ibi, Non enim. Abbas.

CASVS. Quædam ecclesia constructa fuit circa confines duorum epatuum: populus petebat illam consecrari: contentio erat inter episcopos, quis eorum deberet eam consecrare: quæsitum fuit à Papa quid iuris sit. Respondet Papa: debet inquiri cuius ciuitatis eps baptizauerit incolas illius loci ante quā ecclesia fundaretur, & ad cuius consignationē annuatim concurrerint: non enim hic diffinitur terminus aut locus: Sic ergo ille vocādus est ad cō secrationē, qui pręcdicta contulit sacramēta. No. quod per collationem spiritualiū probatur cui subsit ecclesia, siue populus, & non per terminos, vel loca.

TITVLVS XXXVI.

De religiosis domibus, vt episcopo † sint subiectæ.

¶ Gregorius Victori archiepiscopo Neapol⁹. †

¶ *Si dubitatur in cuius diœcesi sit basilica consecranda, ille episcopus consecrabit, qui prius in illo loco episcopalia exercebat.*

CAP. I.

Nunc † autē ad basilicā, quæ dedicanda[d] est, debet disquiri cuius ciuitatis episcop⁹, antequā fundaret baptizauerit incolas, & ad cui⁹ cōsignationē[e] sub annua deuotione cōcurrerint. Nō enim terminis[f] hęc aut locis[g] cōue-

d Dedicanda.] id est, consecranda. tūc enim appellaē ecclesia, sicut electus i cō secratione nomen assumit epi: sic monachus tunc dedicatur Deo cum facit professionem. 27. q. 1. virginibus. & cap. si quis sacro. Ber.

e Ad cuius cōsignationem.] ex istis duobus, scilicet, quod dicit baptizauerit, & ad cuius cōsignationē sub annua deuotione concurrerint, apparebit ad cuius iurisdictionem debeat pertinere 16. q. 3. licet in regulis. & q. 5. possessio territorij. Et hoc videtur habere locū vbi limes certas parochias nō distinguit: Sed si limes distinctus esset, non vr̄ esse dubitatio quis eam cōsecraret: nisi alter p̄scripsisset populū.

f Terminis.] distinctis inter ciuitates per ciues, 10. dist. lege & 3. q. 6. hæc quippe, vel terminis nouis scilicet quoniam antiquis bene diffinitur. argum. supra de paro. super eo. 3 & 16. qu. est. 3. inter memoratos. & c. dilectio. Io.

g Locis.] id est, proprietate locorum: quia proprietas loci nō facit diœcesim 16. q. 3. licet. & q. 5. possessio. & c. si quis episcoporum. Eius ergo auctoritate consecrabitur ecclesia, qui populo hæc duo sacramenta sub annua consignatione contulit. Ber.

† Dictū episcopum deest in antiquis, & in recentioribus magis emendatur.

† Episcopo

† Neapolitano.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. à quo hæc sumpta sūt nondū inueni.

3 Vide quod ibi dixi post Hostien. in princ. quod facit ad propositum. & voto, quod super, ad n̄ nem magne gl. Io. Aud.

a Voce-

a Vocetur.]& si ei quæstio moueatur, interim in possessione defenditur. 18.q.4.nonne.& s. vt lite pendente, à memoria. & cap. seq.

QVia.]Primò ponit vnionem, & eius causam. Secundò ibi, Ipsum aût. vnã determinationẽ cuius subdit generalẽ determinationẽ: ibi, Nã. Ab. CASVS. Quoddã monasteriũ situ erat in fundo Martiano, quod fuit hostilitate desolatũ: Papa vniuit illud monasterio Agapiti abbatis cũ omnibus reb. suis, iuribus & actionibus, ita tñ, & eps Surrẽtinus, in cuius ciuitate est monasteriũ huiusmodi abbatis Agapiti, non hẽat ibi iurisdictionẽ, sed eps Nucerin[9], in cuius diœcesi est illud monasteriũ. vt tñ iura sua singulis epis inuiolata seruentur. Not. q per hãc vnionẽ non fit piudiciũ epo, in cuius diœcesi est illud monasteriũ. Itẽ Papa iura sua cuilibet conseruare intendit. Itẽ priuilegiũ, seu indulgentia sine præiudicio alterius dari debet.

[Gl. seq. remittit.]

b Vniendum.] de hac vnione a dic vt s. ne sede vacan. c. 1.

[Gl. seq. arguit.]

c Cuius est diœcesis.]per hanc vnionẽ nõ fit piudiciũ epo, in cui[9] territorio est. Et sic ẽ arg. q Papa nõ intendit iuri alterius derogare p suũ priuilegium. s. de consuet. cũ olim. & s. de vsu pal. ex tuarũ. & s. de offi. ord. licet. & ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. si qs à princi pe. & §. merito, & s. de maio. & obe. cũ inferior. qa si vnicuiq; eporũ sua iurisdictio nõ seruatur, ecclesiasticus ordo cõfunditur 11. q. 1. peruenit. sim. sup. de do. inter dilectos. Ber.

nit diffiniri: sed ille ad consecrationẽ vocetur,[a] cui per hunc modum quem scripsimus, constat debere permitti.

¶ Idem Agapito† Abbati.

¶ *Nihil iuris deperit episcopo, in cuius diœcesi sita est ecclesia, quam Papa vnit ecclesiæ alterius diœcesis, & est casus quotidianus.*

CAP. II.

QVia monasterium, qđ in fundo Martiano ‡ tum est, hostilitate faciente, dicitur desolatum: illud tuo monasterio, cum omnibus rebus suis, vel quæ ei competunt actionibus, perspeximus vniendum: [b] & infra.

¶ Ipsum autem monasterium, sic tuę nos ordinationi commisisse cognoscas, vt tamen iurisdictionem illic non episcopus Surrentinus, in cuius ciuitate monasterium tuum est situm: sed Nucerinus, cuius [c] † est diœcesis, habeat.

¶Nam sic huius† loci ordinationẽ disponimus, vt tamen iura sua singulis episcopis inuiolata seruemus.

¶ Ex decretis Eugenij Papæ. †

¶ *Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.*

CAP. III.

DE †xenodochiis, & aliis similibus locis, [d] per sollicitudinem episcoporum, in quorum diœcesi [e] existunt, ad easdem [f] vtilitates quibus constituta sunt, ordinentur. [g]

¶ Vrbanus tertius Ariminensi episcopo.

¶ *Locus auctoritate episcopi ad vsum hospitalitatis deputatus, & religiosus, & ad mundanos vsus redire non debet.*

CAP. IIII.

AD† hæc: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, q si locus ad hospitalitatis vsum, & pauperum prouisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate pontificis [h] destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus [i] deputari: sicut de vestibus, & ligneis vasis, & aliis vtensilibus ad cultum religionis per pontificem deputatis, antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabilium patrum edocent sanctiones.

DE xenodochijs.] CASVS. Ordinatio & dispositio xenochiorũ, & monasteriorũ, aliorumque locorum similium pertinet ad epm, in cuius diœcesi sunt constituta. Not. quòd omnia monasteria & loca religiosa subsunt episcopo, in cuius diœcesi sunt constituta ipso iure, nisi aliud in contrarium ostendatur.

d Locis.]supple, statuimus.

e In quorum diœcesi.] hic manifeste patet, quòd monasteria & alia loca religiosa pertinent ad epm loci de iure communi. 16 q. 5 si quis eporum. & q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. nisi ostendant exemptionẽ. 18. q. 2. abbatibus, sup. de præs. cum non liceat.

f Ad easdem.] id est, 3 ad eundem censum, qui fuit impositus in fundatione debeant dare. infra de censib. prohibemus. 18. q. 2. Eleutherius. vel ex præscriptione. 18. quæst. 2. seruitium. vel ex visitatione. s. de præscrip. cum ex officij.

g Ordinentur.] 3 id est, ordinate exponantur, vel regantur.

AD hæc.]Primò ponitur decisa consultatio. Secundò responsio ibi, Inquisitioni. CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, virũ locus deputatus ad hospitalitatẽ possit i seculare habitaculum commutari? Respondet, q si loc[9] ille ad vsum hospitalitatis & prouisionẽ pauperum auctoritate põtificis deputatus fuerit nõ debet amplius mundanis vsibus deputari, cũ sit religiosus: sicut de vestib[9], & vasis ligneis, & alijs ad diuinũ cultũ p epm deputatis antiqua indubitãter obseruat cõsuetudo, & sacri canones edocẽt. Not. quòd ad hoc, vt loc[9] sit sacer, necesse est, quòd accedat auctoritas põtificis. Itẽ q semel diuino cultui deputata sũt, ad humanos vsus amplius redire nõ debẽt.

h Auctoritate pontificis.] hoc iõ dicit quia priuatus locum non facit sacrũ. ff. de rerũ diuisione, in tãtum. §. sacrę ff. de sepulchro viola. l. 3. §. si quis in sepulchro dolo malo. & §. si quis in sepulchro.

[Gl. seq. allegat septem concor. in cõtrũ duo iura, & soluit.]

i Mundanis vsibus.] qđ enim semel Deo dedicatũ est, ad humanos vsus amplius redire non debet. 12. q. 2. nulli licet. & s. de re. permut. mãcipia. & c. seq. & de consec. dist. 1. ligna. & c. vestimenta. & 16. q. 3. quæ semel. & ff. de reli. & sumpti. fu. si quis sepulchrum. §. 1. 4 Arg. contra 54. dist. ex antiquis. & c. frequens. Prima rubrica vera est regulariter. Contraria loquuntur de seruis, quia eo ipso quod promoti sunt dominis eorum ignorantibus, peccauerunt: & ideo in eo puniuntur, quia reuocantur in seruitutem, excepto sacerdote, diacono, & subdiacono, qui redimentur se diaconus dabit vicarium, vt in capitulo ex antiquis, & subdiaconus eodem priuilegio gaudet cum diacono. s. de seruis non ordinandis, miramur. Secus est in ecclesiasticis possessionibus, quæ spirituales non sunt, quia & illæ possunt alienari, si expedit. 12. q. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. §. hoc ius. Ber.

1 Posset tñ postea apparere loc[9] de alteri[9] dñio sm Vin. Io. Andr.

† Agabito Agapeto tñ legit in antiquis, & in registro B. Gregorij lib. 9. epis. 67. & c. 3. eo. tit. in j. cõp. abscissa refert Antonius Augustinus in notis prin a collectionis loco proximè cit.

2 Et de materia vnionis, vide quę sanciuit Cõcil. Trid. qđ citaui s. ne sede vac. c. 1.

† In codice Barbatiæ ita: in cuius est diœcesi, habeat.

† huiusmodi.

† Hoc reperi i 1. cõp. e. tit. c. 2. & hic, non alibi.

§ Hæ duæ glossulæ nõ sunt Bern. nec hñ i antiquis exemplaribus.

† Xenodochiis Alon... lib... missori... bo: Neio... mõ... interpretatur hospitale. De materia vide Cõc. Trid. ... de refor.... Adde ... nostras ... hanc Decretalem.

† Cap... tit.... Vide Antiq... in c. ... de cõi ... & Calder... cõsi... tit. de ... donation...

4 Seruis... hibet ... ebrũ ... ri. i. ... conuert... nis vsum... cipere...

INter quatuor.] Distinguit duo membra. Secundum prosequitur: ibi, Sed si Abbas.

CASVS. Quærebatur à dño Papa, vtrum ecclesię regulares possint fieri seculares. Ad quod rñdet, ꝙ ecclesiæ regulares non debent fieri seculares, nisi deficientibus regularib. & ita necessitas subijcit legi. No. ꝙ ecclesia debet semper reformari ꝑ homines eiusdē professionis. Itē necessitas nō subijcitur legi.

a Per regulares.] in ecclesia regulari nō potest eps ponere canonicos seculares, vt hic patet. & 19. q. 3. q̄ semel. & 18. q. 2. peruenit. & ī. de reb. eccl. ali. possessiones. ī. de sta. mona. ea q̄ sed homines districtioris vitæ sunt ibi ponendi, vel alteriꝰ religionis. ī. ne cleri. vel mona. relatū. dū tamē haberi possint, aliàs ponerent seculares, vt hic dr: q̄a necessitas legē nō habet. ī. de consuet. quāto. & ī. d reg. iu. quod nō est. & de cō sec. dist. discipulo 2 sicut & d seculari ecclesia potest fieri monasteriū. ī. de ecclē. ædifi. ad audientiam. Bern.

COnstitutus.] Primò ponitur facti seu causę narratio. Secundo ipsius diffinitio: ibi, Cū autē. Prima subdiuidit ī tres partes. In prima actoris petitio. In sa reorū defēsio: ibi. Verū. In tertia actorum replicatio: ibi, Cæterū Abbas Sicu.

CASVS. Eps Alban. in præsentia dñi Papæ constitutus, petebant ius epale in ecclesia Castri, quod Pauli dicitur, ab abbate & fratrib. monasterij Cryptæ ferratæ in qua monasterium ius patronatus habebat, ex eo, q̄ erat sita in diœcesi Alban. & ideò de iure cōi debebat sibi de iuribus episcopalibus respondere: si verò contrarium appareret, petens compelli monasterium ad soluendam pensionem pro prædicta ecclesia & restitutionem pensionis subtractæ à xl. annis & citra: Sed œconomus monasterij ex aduerso rñdit, quòd licet ecclesia illa sita esset in diœcesi Alban. non tamen ei tenebat rñdere ī aliquo, ex eo, quòd Dominus Lauitañ. eps, qui fuerat eps Alban. omnes ecclesias sitas in diœcesi Alban. pertinentes ad monasterium istud, & q̄cq̄d iuris habebat tam in monasterio, q̄ in ecclesijs illis, concessit monasterio in emphyteusim sub annua pensione 8. denariorū. ita quòd licitū esset abbati & fratribꝰ omnia sacramenta recipere à quocunque vellent epo, & in monasterio, q̄ in alijs ecclesijs in quibus etiam ecclesijs concessit eis tertia mortuariorum, & C. Papa q̄d factum fuerat ab illo episcopo confirmauit. Insuper proposuit, quòd etsi ecclesia illa aliquādo fuisset subiecta ecclesiæ Alban. monasterium per xl. annos & amplius in pace possedit eandem: Ad hoc rñdet procura-

¶Innocentius tertius Constātinopolitano patriarchæ.

¶*Locus religiosus debet reformari de religiosis dumtaxat, non de secularibus, nisi in defectu religiosorum.*

CAP. V.

INter † quatuor, & infra. ¶ Quamdiu monasteria per regulares [a] remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares clericos transferēda. Sed si regulares defuerint propter eorum defectum, in eis seculares clerici poterunt ordinari.

¶Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶*Ecclesia sita in diœcesi episcopi, tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitimè, & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere.*

CAP. VI.

COnstitutus † in ꝑsentia nostra episcopus Alban. † in ecclesia Castri, quod Pauli dicit, i qua iuspatronatus monasterio vestro recognoscebat [b], a vobis ius [c] episcopale petebat, quoniā sita erat in diœcesi Alban. & ideo de iure cōi [d] ei tenebatur in episcopalibus respondere: & inf. ¶ Verum œconomus vester proposuit ex aduerso, quod etsi ecclesia sita esset in diœcesi Alban. [e] ei tamen non tenebatur in aliquo respondere, cum Dominicus Lauitanus † episcopus, qui fuerat episcopus Alban. vniuersas ecclesias ad vestrum monasteriū pertinentes, [f] in diœcesi eius sitas, & quicquid iuris tā in monasterio vestro, q̄ in eis habebat, in emphyteusim sub annua octo denariorū vsualiū pēsione [g] monasterio vestro cōcessit: ita videlicet, vt liceret abbati & fratribus, a quocūq; [h] vellent

tor epi, concessionem Lauitan. epi non tenere, vt puta continentem simoniacam prauitatem, ex eo ꝙ episcopus spiritualia concessit, recipiendo pro eis annuam pēsionem, & sic committit vitium simoniæ: vnde ꝯcessio illa non tenuit: & confirmatio Papæ fuit obtenta per subreptionem, cū in cōfirmatione illa nō fuerit mētio facta d illa pēsione. Ad hoc fuit ex parte monasterij rñsum, ꝙ nō ē insolitum nec nouū, vt cum epi cōcedūt ecclesias pijs locis, aliqd sibi reseruēt ī eis nomine pēsionis, & Papa cum priuilegiū libertatis, vel ꝓtectionis præsidium aliquibus ecclesijs ꝯcedit, aliquem cēsū sibi reseruat in eis, & ī litteris cōcessionis cēsus exprimitur ad ꝑpetuam memoriā. His & alijs auditis dñs Papa condemnauit œconomum monasterij œconomo episcopi in solutionē ꝓdictæ pensionis de cętero faciēdam, iuxta ratam quæ cōtingit ꝓdictam ecclesiā & in restitutionem pēsionis subtractæ à xl. annis secundum ratam eandem: Sup omnibus alijs absoluit œconomum monasterij ab impetitione œconomi ipsius episcopi, eidē ꝑpetuū silētiū imponēdo. Not. ꝙ eo ipso quod ecclesia sita ē ī diœcesi alicuiꝰ epi, ꝓbatur sibi esse sub iecta, nisi aliud ostēdatur. Item eps potest remittere iura epalia ꝓ annua pensione, vt hic colligitur, nec est simonia & præcipuè cum accedit confirmatio Papæ. Item sententia concipienda est in persona procuratoris, siue ab initio, siue post litem contestatam interueniat, vt hic colligitur. Itē not. hic arg. ꝙ licet quis cesset in solutione pensionis vltra biennium, non ideo cadit à iure suo.

b Recognoscebat.] idest, confessus fuerat ius patronatus ad vestram ecclesiam pertinere.

c Ius episcopale.] quid sit ius episcopale, & in q.b. cōsistat, habes ī. de off. ord. li. conquirente. & cap. dilectus. in glos.

d De iure cōmuni.] 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. & ī. eo. de xenodochijs.

e Alban.] forte diuersis temporibus, vel vno tempore potuit habere per dispensationem domini Papę. 21. quæst. 1. relatio.

f Pertinentes.] sed non pleno iure. tunc verbum, pertinere, lat. ssimam habet significationem. ff. de verbo. significatione, verbum, pertinere.

g Pensione.] idest censu.

[Gl. seq. arg. reprobat & remittit, ponit opinio. Io. & contrariam Hu. quam approbat.]

h A quocunque.] hic vr̄, quòd eps possit aliq̄ ecclesiā eximere in totum à iure epali. ī. de cē. cum venerabilis. arg.

† Alban. al. Alben.

† Leuitan. al. Lauican. Lucan. sed ī oibus manuscriptis legit Lauitanus.

episcopo, tam ordinationem clericorum, quàm consecrationem altariũ in monasterio ipso; & prędictis ecclesiis obtinere; in quibus etiam vobis tertiam [a] partẽ † mortuariorum indulsit: & C. † p̃p̃.p̃.n. quod ab eo factũ fuerat, confirmauit. [b] verum etsi ecclesia ipsa fuisse aliquando ecclesiæ Alban. † subiecta, monasterium † vestrum nihilominus legitima se poterat p̃scriptione tueri, cum per quadraginta annos ipsã pacificè possedisset. Cæterùm œconomus [c] episcopi concessionem episcopi Lauitani non tenere dicebat, vtpotè continentem simoniacam prauitatem: cũ enim tertiam partem † mortuariorum monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorum, quàm altarium consecrationibus, indulsisset ei plenariam libertatem, non est dubium quin cũ spiritualia hæc existant, eo ipso, quod super his recompensationem [d] certæ pensionis accepit, commiserit vitium simoniæ: † vnde contractus huiusmodi nullam obtinet firmitatem, confirmatio aũt Apostolicę sedis fuerat per subreptionem obtẽta, cum in ea † de pensione nulla mentio habeatur, & infra. ¶ Cum autem nec insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid [e] sibi reseruent in eis nomine pensionis: [f] nos quoque cum libertatis priuilegium vel protectionis pręsidiũ aliquibus ecclesiis indulgem⁹, gratis accipiamus censũ gratis oblatum: & in literis nostris, ad successorum nostrorum memoriã census exprimamus etiam quãtitatem: auditis p̃positis œconomum monasterii vestri, œconomo [g] eiusdẽ episcopi, ecclesiæ nomine, in solutionẽ pensionis [h] prædictæ, iuxta [i] tatam, quæ contingit ecclesiam prædictam, & restitutionem subtractæ à quadraginta annis, secundum tatam eandẽ, per diffinitiuam sententiam cõdemnamus: & eundem œconomum vestrũ ab impetitione, œconomi eiusdem episcopi, super

arg. q̃ non est verũ, vt ibi not. & arg. ad hoc s̃. de dona. pastoralis. Tamen ep̃s potest conferre priuilegia. s̃. de his q̃ fi. à prępl. sine cons. cap. quanto. & s̃. de re iud. cum inter. sed i præiudiciũ aliorũ, priuilegiũ cõferre nõ p̃ot, vt v̄r: quia solus princeps potest auferre vni, & dare alteri. 9. q. 3. nũc verò. & cap. per principalẽ & C. de quadr ẽ. pręscr. bñ à Zenone. nã ep̃s rem vnius ecclesię alteri dare non p̃ot. s̃. de rebus eccl. nõ alie. c. 1. & episcopus in præiudicium archidiaconi aliquẽ priuiligiare nõ p̃ot. j. de exces. p̃l. ad hęc arg. ad hoc s̃. de his, quæ fi. à pręl. sine cõsen. ca. cum Apostolica. Io. dixit, 1 q̃ ep̃s benè potest dare priuilegium uni eccl̃æ in præiudicium alteri⁹, & inducebat 16. q. 1. statuimus. vbi dicit, q̃ nullus pręter conscientiam ep̃i debet dare decimas extra baptismalẽ ecclesiã: inde argumentatũ à c̃trio sensu, q̃ de cõsẽsu ep̃i p̃ot. & Gratianus sic argumẽtatur in seq. §. Hug. tñ dicit contra, q̃ hoc non potest ep̃s. & intelligit c. statuimus. de decimis ad ep̃m pertinẽtibus. Verius credo qđ dicit Hug. q̃ ep̃s nõ dare posset res vni⁹ eccl̃æ, clericis inuitis, alteri eccl̃æ, p̃ iura pręmissa, nisi certa & rõnabilis cã ostẽderet, qa licet pricẽps hoc possit, episcopi tñ hoc non possunt.

a Vobis tertiam.] secundum consuetudinẽ illius loci, s̃. de test. requisisti. & s̃. de sepul. c. 1.

b Cõfirmauit.] ex certa scientia supple.

c Oeconomus.] in pricipio fuit ep̃s Alban. in causa, vt d̃r in principio, postea creauit œconomum, vt hic innuitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d Recompensationem.] videtur, q̃ simoniacus fuerit talis contractus: & præcipuè si pactũ interuenit, qa temporale p̃ spirituali dari nõ potest. s̃. de re. permu. ad quæstiones. & c. vlt. 2 Sed sine pacto est arg. quòd possit, s̃. vt eccle. benef. c. vnico. Quare ergo ĩ dubio potius interpretat cõtractũ esse nõ simoniacũ, nisi qa in dubio accipiẽdũ est id quod vitio caret. ff. de leg. in ambiguo? Dico, q̃ nõ cõmittit hic aut ĩ cõsimilib. exceptionib. simonia, qa plus p̃cipiebat p̃. tẽporalis cõmodi ab illa eccl̃a, quã cõtinisset denarij & ita potuit remittere totũ retẽtis sibi octo denarijs & istud nõ dicit percipere propter aliquam recompensationem: sed potius in signum subiectionis. j. de cens. cap. 2. Io.

e Aliquid.] quod potest: quia etiam patronus hoc facere potest. j. de iure patr. pręterea. & j. de cens. cum venerabilis. & 16 q. 2. visis. & s̃. de donat. pastoralis.

f Pensionis.] idest, census.

g Oeconomo.] & ita formatur hæc sẽtentia in personam œconomi, ep̃i, & monasterij. & in principio fuit ep̃s in causa, vt patet in principio c. & sic est contra sententiam M. & de hac materia dic, ut dixi s̃. de elec. querelã. sẽtentia tamen mãdabitur executioni in personam domini. ff. de re iud. l. 4 §. 1.

h Pensionis.] idest census.

[Glos. seq. recit. p̃ obiectionem, & soluit, ui solutioni opponit, & propter id aliter soluit.]

i Iuxta tatã.] hoc ideò dicit, quia pẽsio ista pro pluribus ecclesijs soluebat. Itẽ est hic arg. q̃ si quis steterit vltra biẽniũ 3 q̃ nõ soluerit canonem, non cadit a iure suo, quia isti condemnantur ad restitutionem pensionis subtractæ a xl. annis & citra. sed hoc ideò contingit, quia non fuit actum illo iure, idest, ad reuocationẽ rei emphyteuticarię. imò satis videtur actum ad hoc petendo iura ep̃alia, q̃ ep̃s cõtulerat monasterio sed nõ expressè. qđ patet ex petitione p̃. Vel dic, q̃ verè priuari debuit monasteriũ iure qđ hẽbat in p̃dicta cõcessione: si v. 4 c̃ctus ille fuisset emphyteutic⁹. ex eo q̃ non soluerit pẽsionẽ debito tẽpore. s̃. de loca. & cõdu. potuit. & si actum fuisset ad hoc, quia secundum modum agendi, &c. j. de accu. qualiter & qñ. 2. & j. de simo. licet Hely. uerius si. Sed re uera hic non fuit cõtractus emphyteuticus, in quo c̃ctu non transfertur dominium directũ in emphyteutã, sed vtile: sed fuit censualis 4 c̃ctus, in quo directum & vtile dominium transiuit in monasterium, & hoc apparet ex illa litera, vbi dicit, & quicquid iuris tã in monasterio, quam in ecclesijs in diœcesi eius sitis, &c. vnde quantocunque tempore steterit, quod censum non soluerit, non perdit propter hoc res donatas, sed censum totius temporis tenetur restituere: & bene fuit census petitus petenti gratis episcopale, vt patet in principio, & ideo condemnatum fuit monasterium ad integram pensionem, idest, ad censum totius temporis, scilicet xl. annis subtractum.

† Dictio partẽ. deest i antiquis.

† Id ẽ, Celestinus Papa prædecessor noster.

† Alben.

† al. monasterium tñ vestrum.

† Hic ẽt vox parte, deest i antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

1 Et Goff. & Vin. hic, q̃ opinio ẽ vera s̃m Host. qñ ep̃s facit id de cõsẽsu cap. & ex cã rõnabili his duobus deficiẽtibu, vel ipsorũ altero, vera ẽ opi. Hu. s̃m eum Io. An.

† Faciũt ad hoc, q̃ nota. Bar. 1 l. Titio cẽ ã ff. de cõdi. & demõ.

2 Et s̃. de trã s. c. p̃terea. Io. And.

† eadem

3 De hac ...

4 Cõtract ...

nam

ham sub hac petitione. Pero ius episcopale nō solum comprehenditur ius episcopale quod ipso iure cōmuni debetur: sed & quod constitutum est pacto vel consuetudine. i 3. de præscript. auditis arg. & vbicunque inueneris in hac decretali pensionem, expone, i. censum. & hæc expositio ꝓbatur ꝑ illud quod Papa dicit: gratis censū accipiamus, & vbi dicit, censum exprimimus quātitatem, & ita plana ē decre. B.

a Alijs reddimus.] episcopalib. scilicet, & ita pensio ista comprehendebatur in petitione episcopi. Be.

CVm venerabilis Sunt duę partes. Prima factū narrat. Secunda diffinit, ibi, Quia igit. & vtraque subdiuiditur, vt per se patet. Abbas.

CASVS. Eps Sabinen. petebat ecclesiam sancti Angeli de Cauceia à monasterio Farben. cum pertinentijs suis, & possessionibus, dicēs illā ad se pertinere tam in spiritualibus ꝙ in temporalib. iure cōi, eo ꝙ erat sita in diœcesi Sabinen. Quod in temporalibus ad se spectaret, nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse, ꝙ I. Sabinēs. eps H. Farbēs. Abbati, & duobus alijs abbatibus post illum, dictā ecclesiam cum pertinētiis suis locauit, pro annua pensione quatuor solidorum Papien. Cōtra instrumētum illud ex parte monasterii fuit ꝓpositum ꝙ nulla fides est ei adhibēda, ꝓpter superlineaté scripturā, & rasurā, in loco suspecto in annotatione indictiōis. His & aliis intellectis, quia constitit dño Papæ ecclesiam prędictā sitā esse in diœcesi Sabinen. adiudicauit epo ius epale in omnibus spiritualibus in eadem ecclesia, exceptis quibusdam capitulis, quæ per authētica scripta ei subtracta esse noscuntur. Sed quia instrumentū prædictū insufficiens fuit ad probandū, ꝙ ecclesia ipsa ei subesset quo ad temporalia, ut puta de iure ꝓꝑ prædicta suspectum, absoluit monasterium ab impetitione epi quo ad temporalia. Nō eo ipso, ꝙ ecclesia sita est in diœcesi episcopi, de iure cōi subest ei quo ad spiritualia. Item Instrumentū suspectum est propter superlinearem scripturā, & rasuram in indictione, idest, in annis domini, & in aliis locis suspectis. Item illa dumtaxat, quæ continētur in priuilegiis, sunt obseruanda.

[Glo. seq. arg. & remittit, alleg. in contrarium quattuor iura, & vltimum soluit.]

aliis reddimus, absolutum, perpetuum illi silētium imponentes.

¶ Idem abbati & conuentui Farben. †

¶ Episcopus petens ecclesiā quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso, quod probat esse in sua diœcesi, si non apparent exempta: sed in temporalibus succumbit, nisi aliter doceat de iure suo. & in hoc vltimo est casus notabilis.

CAP. VII.

CVm † venerabilis frater noster. I. Sabinē. episcopus ecclesiam[b] sancti Angeli de Cauceia † cum suis pertinentiis & possessionibus petiisset, asserens eam ad se, tā in spiritualib. quam ī temporalibus pertinere: allegauit ante omnia ius cōmunè, quia cum cōstituta sit in diœcesi Sabinē. sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiā pertinere nitebatur ostendere per publicum instrumentū, in quo continebatur expresse I. Sabinen. episcopū H. Farben. † abbati, & duabus personis post ipsum, dictam ecclesiā cū suis pertinentijs[c] locauisse,[d] pro annua quattuor solidorū Papiēsiū pēsione. Sed pars vestra ꝓposuit instrumēto prædicto nullam fidē penitus adhibēdam, propter superlineaē scripturā, & rasurā † loco suspecto factam, vbi videlicet annotatio[e] temporis recensetur: & infra. ¶ Quia igitur nobis constitit ecclesiam supradictam, cōstitutam in diœcesi Sabinen.[f] episcopale[g] ius in omnibus spiritualib. eidē episcopo adiudicauimus in eadem: illis tatū exceptis, quæ per authētica scripta ei dignoscuntur esse subtracta: & inf. ¶ Quia verò instrumentum prędictū, per quod episcopus ecclesiā intendebat quo ad tēporalia vendicare, ad faciendā super hoc fidem, inualidum esse cognouimus; vtpote propter prædicta[h] de iure suspectum: vos ab impetitione ipsi⁹ quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ duximus absoluendos.

b Ecclesiā sancti.] hic vř, ꝙ si vna ecclesia agat de subiectione alterius, ꝙ nō sit agendū ꝯ ipsum ecclesiā, sed potius ꝯ ipsam, q̄ est in possessione illius. 3. de elec. querelam, & 16. q. 3. inter memoratos. & 3. de præscr. auditis. vbi de hoc. ff. de libe. exhi. l. vlt. ff. de seruit. l. vlt. ti. 2. respō. & ff. si ser. vendi. is cuius familia. argu. contra. 3. de appellatio. ad audientiam & 3. vt lite non contestata. quoniam frequēter. §. quod si. 12. q. 2. quicūque militum. & sup. de ele. querelam. Sed ibi cōuenitur subditus suo nomine, & non nomine ecclesiæ.

c Pertinentiis.] petitio ista nimis larga videtur, sic supra de restitutione spoliatorū, cum ad sedem. quia verbum, pertinere, latè patet. ff. de verborum significatione. uerbum pertinere. Quid iuris sit de hoc, dictū est supra de libelli oblatione, capitulo secundo & 3. de donation. inter dilectos.

d Locauisse.] sed hoc non sufficit, supra de fide instrumētor. inter dilectos. & C. locati. ad probationem.

e Annotatio temporis.] idest, in annis Domini. idem esset in indictione, in qua citius cōprehendi tur falsitas. supra de fide instrumentorum. inter dilectos. Ioan.

f In diœcesi Sabinen.] vnde iure communi ad eum spectabat. supra eodem de Xenodochijs, & 18. quæstio. 2. monasteria. & 16. quęstio. 7. omnes basilicæ, 100. distinctio. contra morem. Ber.

g Episcopale ius.] hoc in multis consistit. 3. de offi. ord. conquerente.

[Glo. seq. exponit, & successiuè de duobus quærit, in vtroque arguit & soluit.]

h Propter prædicta.] scilicet propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam. sic 3. de fide instrumento. inter dilectos. ad hoc enim vt credatur instrumento, oportet, quod sit sine omni suspicione. arg. 3. de rescriptis. cum adeo. & c. ad audientiam. & C. de edicto diui Hadriani tollen. l. ult. Sed quid si rasura reposita fuerit de eadem manu? Non videtur, ꝙ obstet. arg. ꝯ. de priuilegiis, cum olim. C. de fide instrumentorum, comparationes. Si constet, quod eadem manu, & in loco non suspecto, non obest. Item quid si rasura fit in vno loco, & tamē per alia, quæ posita sunt in instrumento, probatur bene propositum? Videtur quod suffi-

† De hac materia uide plenè ꝑ Ias. & Deciū in l. C. de edi. diui Hadria. toll. & Alexā. cons. 59. incip. viso ꝓcessu. in 2. volu. adde Fel. in c. ex litteris. 3. de fi. inst.

2 Et intelligas hoc, vt ibi notabiliter dicebat Abb. ꝙ non erat superflua hæc probatio: ꝗa licet nō sufficiat ꝯ extraneū. sufficit ꝯ cōductorē. Io. And.

sufficiat ad probandum ar. bonum supra de re iudicata. cum Ioannes. & A. & C. si ex falsis instrumentis vel testimon. lege tertia. 1 & hoc satis potest concedi: quia non est præsumptio quod in fraudem factum sit: quia & sine illa rasura constabat. Item hoc ipso quod instrumentum falsatum fuit, sufficiebat ad imponendum ei silentium, supra de rescriptis, olim. Ber.

Item delictum siue factum prælati non præiudicat ecclesiæ. Item fraus & dolus nulli prodesse debet. Item potest quis se tueri priuilegio vel præscriptione sub alternatione, sed simul coniunctiue non potest: quia contraria sunt priuilegium & præscriptio. Ber.

1 Et melius sm Hostié. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. si numerus. & sup. de fide ist. pastoralis. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cōp. Videto hic spaliis Hostiensem, & Henricum Boich. Adde concilium Tridé. sessio. 25. tit. de regularibus, cap. 11.

¶ Idem.

¶ Monasterium subiectū est episcopo, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exemptū, hoc dicit quo ad titulū.

CAP. VIII.

CVm† dilectus filius & infra. ¶ Quia causa non poterat in nostra præsentia terminari, cū nuncius monasterij sup procuratione, uel ratihabitione [a] litteras nō haberet, eam vestro duximus examini cōmittēdam: Mandantes, quaten[us] si constiterit abbatem, ad sedem Apostolicā antequam episcopus in eum suspensionis vel excommunicationis, & in monasterium interdicti sententias tulerit, legitimè appellasse, vel monasterium a iurisdictione episcopi eiusdem exemptum: eo non obstante quod abbas ab eo circumuentus, præter fratrum suorum assensum, ei obediētiam repromisit[b] (cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant) iudicetis illas sententias non tenere. †

¶ Quod si abbas in exceptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione[c] tueri; licet probet se ante prædictas sententias appellasse, nihilominus tamē monasterium indecetis Aurieñ. ecclesiæ subiacere, in cuius est diœcesi fundatum. †

¶ Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exemptione, vel legitima præscriptione, tā abbaté, quam monasterium, ab impetitione episcopi absoluatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Nouam religionem non licet constituere sine auctoritate Romani Pontificis. Nec in diuersis monasterijs potest quis esse abbas vel monachus sic principaliter sumatur, licet plura dicta habeat.

CVm dilect[us].] In prima instituitur delegat[us], qualiter super sententiis pronūciēt. In secunda & tertia qualiter super subiectione pronunciare debeat. Secunda ibi, Quod si. Tertia: ibi, Similiter. Abb.

CASVS. Eps Aurien. per circumuētionem fecit sibi præstari obediētiam ab abbate cuiusdā monasterii, quod sitū erat in sua diœcesi, præter fratrum suorum assensum, cum monasteriū ipsum diceretur liberum & exemptum, & sic orta fuit quæstio inter epm & monasterium sup subiectione ipsius monasterii. Abbas timens se per epm aggrauari, ad sedē Apostolicam appellauit; eps non obstante appellatione tulit sētētiam suspensionis & excōicationis in abbatem, & monasterium interdixit; propter qđ nuncius monasterii & nūci[us] episcopi ad sedem Apostolicam accesserūt: Coram Papa proposuit nuncius monasterii prædictas sententias non tenere, cum monasterium exemptum esset, vel saltē tutum erat legitima præscriptione. Sed quia nuncius monasterii mandatum procuratorium non habebat, causa non potuit in præsentia Papę terminari; vnde committit causam quibusdam sub hac forma. Quatenus si constiterit iudicibus, abbatem ad sedem Apost. antequam episcopus tulisset sententias prædictas in abbatem, & in monasterium legitimè appellasse, vel constiterit monasterium prædictū exemptum esse à iurisdictione episcopi, iudicent prædictas sententias non tenere, non obstāte quod abbas ab episcopo circūuentus præter fratrum assensum, ei obedientiam promisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant: sed si abbas defecerit in probatione exemptionis, nec legitima præscriptione poterit se tueri, adiudicent monasterium Aurien. ecclesiæ subiacere, quamuis probet se appellasse ante sententias supradictas, cum monasterium sit in ipsius diœcesi constitutum. Item & si abbas defecerit in probatione appellationis, si cōstiterit de exemptione, uel legitima præscriptione, tā abbatem quam monasterium absoluant ab episcopi impetitione. Nota quod sine mandato non admittitur quis ad agendum. Item excommunicatio vel interdictum post appellationem legitimam promulgata, nulla est,

[Gl. seq ponit differentiam, quam demum approbat.]

a Ratihabitione.] notate vult differentiā inter litteras procuratorias, & litteras de rato: nam vbi quis simpliciter cōstituitur procurator, licet generaliter cōstituatur, tamen trāsigere siue componere non potest, vt s. de arbi. per tuas, & C. de transact. l. transactionis. & ff. intelligitur ff. de procu. mandato. 2 Sed si adijciat clausula illa: & quicquid aliud etiā[m] super hoc fecerit, ratum habebit: tunc poterit transigere siue componere, alias nihil operaretur illa adiectio, & sic videntur differre ista duo argu. ff. iud. sol. l. 3. § procuratorem. simile habes s. de offic. deleg. corā. Vel dic quod nō est differētia 3 inter mādatū procuratoris, & litteras de rato; Mādatum procuratoriū appellat hic litteras de rato, & sic intelligē s. de officio deleg. coram: s. de transac. contingit. & ideo dicuntur litteræ de rato: quia in mandato procuratorio continetur. semper adijcitur in fine, quod ratum habebit quicquid procurator fecerit super causa illa, ad quam datus est. ff. de procu. l. si procuratorem. Et cautio rati danda est quando de mandato dubitatur. C. de procura. l. 1. Bern.

b Repromisit.] non enim potuit propter hoc renunciare priuilegio suo. sup. de arbi. cum tempore. & quia non habuit assensum fratrum suorum, non obstat, quia delictum personæ, &c. & 16. q. 6. si episcopum. & sup. de exceptionibus, cum uenerabilis.

c Præscriptione. tueri.] hic de vna defensione siue exceptione transit ad contrariā. ar. sup. de præscri. auditis. de excep. nemo similiter de una actione transit ad cōtrariam, arg. sup. de iud. examinata. C. de inof. testam. contra maiores. arg. contra supra de appellationibus, solicitudinem. ff. de tribu. quod in hæredé. §. eligere, C. de non nurpecu. Auth. contra qui propriam. 4 Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones [intra] certum terminum? Non uidetur quod postea sit audiendus. sup. de excep. pastoralis. Et qui in una exceptione succumbit, volens aliam statim proponere, non auditur, nisi hoc faciat infra terminum præfixum. Insti. de excu. tut. §. qui autem. Dicas quod si alicui competūt plures exceptiones, quæ non sunt contrariæ, in eo casu si non proponit omnes, licet infra terminum, postea non auditur. & sic intelligitur. §. Insti. de excu. tuto. §. qui autem,

† Hic ... tet ... post ... tioni ... nō ... quo ... c. ... de electi...

2 Et s. ... procu. ... ad agēdum. li. 6. Io. An.

† fitum.

† ... gene... ... ca 13 ... comp.

3 Idē Gul. in Specul. de ... ver ... missis. Io. And.

4 Sol. ... & ... reg. ... & quod ... not. Io. An.

autem,nisi secundũ tenorẽ illius decr.pastoralis. Si autem sunt contrariæ, puta,quia primò dixit se exemptũ & succumbit,postea potest aliam proponere,puta,præscriptionẽ, 1 vt hic,& c.auditis. & l. prædicta, ꝙ maiores.Cõtrariũ tñ est in actionibus : qa tunc ab initio debet eligere,aliàs postea non auditur volẽs aliam intẽtare ꝯriam, vt in l. prædicta, quod in hæredem. §.eligere.

CAP. IX.

NE nimia religionũ† diuersitas graué in ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam † religionem a inueniat: sed quicunque ad religionẽ conuerti voluerit, vnam de approbatis[b] assumat. Similiter, qui voluerit religiosam domum de nouo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis.

¶ Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasteriis locum monachi habere pręsumat, nec vnus abbas pluribus monasteriis[c] præsidere.

NE nimia.] Diuiditur. Primò nouam religionẽ prohibet in personis & locis. Secundò pluralitatem locorum monachis & abbatibus ibi. Illud. Abb.

CASVS. Prohibet hic conciliũ,ne aliqs de cętero nouã religionẽ inueniat, sed q vult ad religionẽ trãsire,vnam de approbatis assumat. Itẽ q voluerit nouã domũ fundare, & regulã & institutionẽ accipiat de approbatis:in fine prohibet,ne in pluribus monasterijs monachus existat, nec vnus abbas p̃sit pluribus monasterijs. Not.quoq; diuersitas religionum reprobatur. Item qui fundat ecclesiam,non nouã religionem debet cõstituere,sed vnam de approbatis debet assumere. Item vnus monachus nõ debet habere locum in diuersis monasterijs, nec vnus abbas præesse debet pluribus abbatijs.

a Nouam religionem.] nam nouum collegiũ non potest constitui inconsulto principe. ff. de colleg. illi. l. 3. sic nec noua dignitas sine auctoritate Papæ. 2 ꝟ. de consue. cum olim & 22. dist. c. 1.

[Glos. seq. inducit duo similia.]

b De approbatis.] sic qui nouã dignitatem instituit in ecclesia,constituet cã ẽm consuetudinẽ aliarum dignitatũ. ꝟ. de consue. cũ olim. similiter noua ecclesia debet regi secundum consuetudinẽ aliarũ. ꝟ. de censi. sup eo.

[Glos. seq. inducit alia duo similia.]

c Pluribus monasterijs.] sic patet, quòd nullus potest esse monachus vel abbas in pluribus monasterijs: sic etiam de iure nullus potest præfici in diuersis ecclesijs secularibus. ꝟ. de præb. de multa. nec simul præbendam & dignitatem habere. ꝟ. de conces. præb. cum nostris, & c. litteras. nec abbas cum fratribus posset dispensare, vt monachus haberet locum in diuersis monasterijs. arg. ꝟ. de elec. constitutis.

TITVLVS XXXVII.

De capellis monachorum & aliorum religiosorum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Ad curam monasterio subiectam, non monachi, sed seculares clerici præficiuntur & episcopis subsunt.*

DE CAPELLIS MONACHORVM, ET aliorum religiosorum.

¶ Supra visum est de religiosis, item de domibus religiosorum in genere: nunc autem subijcit in specie de domibus religiosis, seu capellis monachorũ. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 16. quæst. 2. & quæst. 1. per uenit. & in alijs c.

IN ecclesijs.] Primò ponit dictum. Secundò ampliat, ibi, ita vt. Abbas.

CASVS. Statuit Vrbanus Papa, ꝙ monasteria quæ populum hñt, habeant capellanũ suum institutum ab epõ de cõsilio monachorũ, qui populũ regat, & visitet cũ necesse fuerit: cuius ordinatio & dispositio ad epm ptinet. Not. ꝙ monachi curã populi habere non debent. Item ordinatio & dispositio presbyterorum ad episcopum pertinet.

[Gl. seq. alle. vnã concor. in cõtrarium all. 4. cano. & soluit.]

d Monachorum.] hoc ius cõmune vr, vt ꝟ. de sta. mon. monachi. vbi prohibent poni p parochias. Signãtur ꝯria. 16. q. 1. doctos. & c. vos autẽ. & c. in parochia. Sol. quod hic dicitur, intellige de monacho claustrali, qui nõ est à populo electus, nec ab episcopo institutus. monachi debent habere capellanum, q ministret populo sacramenta, ab epo institutũ de consilio monachorum, vt hic dicit: qui circũeat parochiam cum necesse fuerit, quod monachi facere non dñt. Ibi de illis q præficiuntur parochialibus ecclesijs per episcopum, hic non. & hoc c. loquitur vbi est congregatio monachorum.

CAP. I.

IN†ecclesiis vbi monachi habitant populus p monachũ nõ regatur: sed capellanus qui populum regat, ab episcopo per cõsilium monachorũ[d] instituatur: Ita vt ex solius[e] episcopi arbitrio, tam ordinatio eius, quam depositio, & totius vitæ pendeat conuersatio.

[Gl. seq. recitetur per contrariũ de cano. 15. q. 7. &c.]

e Solius.] hoc ideo dicit: quia monachi nõ possunt remouere eũ, sed si delinqueret, per episcopum debet remoueri ordine iudiciario, & ita excluduntur monachi quantum ad hoc. sed si deberet deponi: tunc necessarij sunt alij episcopi. 15. q. 7. felix. & cap. si quis tumidus.

¶ Innocentius iij. Archipresbytero, & clericis S. Cęcilię.

¶ *Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quo ad ea, qua probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo. h. d. secundum communem & verum intellectum.*

CAP. II.

DIlectus†fili[a] M. syndic[9] ecclesię vestræ

DIlectus.] Tria facit. Primò ponit petitionem actoris. Secundò defensionem rei. Tertiò Papæ diffinitionẽ. Secunda ibi, Ad hæc. Tertia ibi, Nos. Abb. Sic.

CASVS. Syndicus ecclesiæ sanctæ Cæciliæ, nomine ipsius ecclesiæ petebat ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula subiectionem in scrutinijs, baptismate, capitulis, & similibus, possessorium & petitorium intentando, dicens, quod cum ecclesia sancti Laurentij sit in parochia sanctæ Cæciliæ sita, de iure communi debet ei in prædictis omnibus subiacere: cum priuilegium exemptionis non habeat: nec pręscriptionem pro se poterat allegare, cum ecclesia sanctæ Cæciliæ præscripsisset prædicta, sicut per testes dicebat esse probatum: præterea cum inter prædictas ecclesias coram C. Papa super prædictis, quæstio verteretur, M. presbyter ecclesiæ sancti Laurentij fuit sponte confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cæciliæ debebat scrutinium & ba-

† Cap. 1. noi tit. in 1. cõp. Et vid. Cõc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus cap. 11. adde gl. & Archi. 16. q. 2. in fine.

† Ca. vnico. eo. ti. in 3. cõpil. Videtur præ alijs Hẽ ticũ Boich. hoc ipso ca.

& baptisma: & cum ecclesia sanctæ Cæciliæ vellet producere testes ad probandum, quod ille presbyter diuersis temporibus vocatus fuerat ad capitulum, & quod ad ipsum venerat, dictus presbyter confessus fuit se vocatũ ad capitulũ venisse: vnde C. restituit ecclesiam sanctæ Cæciliæ, quo ad capitulum, quo cõquesta fuerat se spoliatã, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurẽtij. per hoc ergo syndicus sanctæ Cæciliæ probare volebat proprietatẽ quo ad scrutinium & baptisma, & possessionem quo ad capitulũ. Ad hoc œconomus S. Laurẽtij ex aduerso rñdit, quod eccl. sia ipsa nullo medio ptinet ad Romanam ecclesiam: pterea ipsa ecclesia fuit monasteriũ monialiũ, & generaliter seruatur In Vrbe, vt nullũ monasteriũ titulo sit subiectũ: quare incongruũ videbatur, vt regulares secularibus supponantur: & dñs Papa in ipsa ecclesia institutionẽ liberam exercebat & destitutionẽ. dñs Papa his & alijs intellectis, condẽnauit œconomũ sancti Laurentij syndico ecclesiæ S. Cæciliæ in scrutinio, & baptismo, ita tñ quod per hoc nullũ præiudiciũ generetur Romanæ ecclesiæ, si qñ ius suũ fortè duxerit psequendum. In institutione verò, & destitutione, & capitulo œconomũ sancti Laurentij ab impetitione syndici S. Cæciliæ prorsus absoluit, sibi super hoc perpetuum silentiũ imponendo. No. quod in eodem libello potest qs intentare possessorium & petitoriũ super diuersis articulis, & etiam super eodem. Item confessio syndici vel pcuratoris præiudicat ecclesiæ. Item obedientia probatur per hoc, quod quis vocatur & venit ad capitulũ vel cõciliũ. Item protestatio facienda est, ne factum proprium suæ ecclesiæ noceat. Item in persona syndici formanda est sententia: & ideò cõdemnationis & absolutionis sententia potest in procuratorem vel syndicum proferri.

ab œconomio sancti Laurẽtii de Piscinula, in scrutiniis, [a] baptismate, & capitulis, [b] & similibus subiectionem postulãs, possessorium & petitorium [c] intentabat. Cum enim ecclesia sancti Laurentii sit in parochia vestra sita, debet de iure cõmuni[d] ecclesiæ vestræ, in prædictis omnibus subiacere; quia nec priuilegiũ exemptionis habet, nec præscriptionem, [e] pro se poterat allegare, cum illa† ecclesia sanctæ Cæciliæ præscripsisset, sicut per testes dicebat legitimè comprobatum. Præterea, cũ coram C. Papa prædecessore nostro super prædictis, inter vestram & prædictã ecclesiam quæstio verteretur.[f] M. presbyter eiusdem ecclesiæ fuit spõte [g] confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cæciliæ scrutiniũ, & baptisma debebat. Cumq; pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus, ad capitulum vocasse, ipsumque venisse asserebant, in medium produxisset: eis iurare paratis, prædictus presbyter se vocatũ [h] iuisse ad capitulum est confessus. vnde prædictus prædecessor noster ecclesiã vestrã, capitulo, quo se conquesta fuerat spoliatam, saluo iure pprietatis ecclesiæ sancti Laurẽtii, reuestire curauit, [i] sicut in eius litteris continetur. Per hoc ergo proprietatem quo ad scrutiniũ[k] & baptisma, & possessionem quo ad capitulũ, vester voluit syndicus comprobare. Ad hæc† sãcti Laurentii œconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa † nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cum enim monasteriũ monialium fuerit, & generaliter ser-

a In scrutinijs.] sic s. de maio. & obe. c. his quæ. Scrutinium hic & ibi appellantur catechismi, siue exorcismi, qui fiunt baptizandis per 20. dies ante [i] baptismũ. de quibus legitur de consec. dist. 4. ante baptismum, & c. ante viginti. & 10. q. 1. peruenit. Et est vulgare Romanorum taliter accipitur scrutinium s. de scruti. c. vnico. & aliter accipitur in Concilio Lugd. s. de elec. in electionibus. & c. quia propter.

b Capitulis.] id est, synodo siue conuentu, vbi vitia corriguntur.

[Gl. seq. no. in eodem libello, &c. inducit duo similia & subdit causam.]

c Et petitorium.] super diuersis cap. scilicet petitorium quo ad scrutinium & baptisma, possessorium quo ad capitulum: & sic duæ actiones simul in eodem libello possunt proponi: [2] sicut & de possessione sola interdicto vnde vi possum experiri, & de rebus vi ablatis, ad exhibendum, vel vi. bo rap. ff. de vi. & vi. arm. l. j. §. si fundus. de quo & pro eadem re possunt ista duo simul intentari, & ab eodem parte, vt hic, & s. de cau. pos. c. 2. 3. & 4. & c. cũ dilectus. vbi materia ista expeditur. & c. pastoralis. Item & vnum iudicium sufficit ad plures societates. ff. pro soc. cum duobus. §. si plures. alias incipit, lex ista, sub qua est iste §. si inter fratres. arg. ff. fam. ercisc. hæredes. §. de pluribus. & §. seq. & hoc fit causa diminendarum litium. arg. ff. de act. emp. l. non est nouum. & sup. de cau. pos. c. ad vltimum.

d De iure communi.] s. tit. prox. c. constitutus.

e Præscriptionem.] immo & si allegasset eam, non iuuaretur, nisi allegaret eã ex alterius persona. s. de præscri. cum ex officij.

f Verteretur.] super diuersis articulis, scilicet petitorio quantum ad scrutinium, & baptisma, & possessorio quo ad capitulũ; vt patet ex ipsa litera. Sed modò coram Innocentio agebatur possessorio [a] & petitorio, & quia nõ fuit modò probatũ de pprietate quoad capitulum, absoluitur ecclesia S. Laurẽtij quo ad capitulum, vt in fine dicitur, dum ecclesia Romana habuit ibi institutionem & destitutionem, & ecclesia sanctæ Cæciliæ illa solummodo habebit postea, quæ presbyter confessus fuit quantum ad proprietatem coram Celestino Papa, cum in omnibus alijs ecclesia sancti Laurentij pertineat ad ecclesiam Romanam, vt in fine patet.

g Sponte confessus.] Et sic confessio procuratoris præiudicat domino. iste presbyter procurator erat ecclesiæ sancti Laurentij. De hoc notatur supra, vt lite non contestata. ca. 1. Et sponte dicit, quia secus si coactus. j. de accusa. ca. si confiteterit. Et confessio in vno iudicio facta coram Celestino, valet hic in alio coram Innocentio. vt patet. Ber.

[Glos. seq. alleg. vnam concor. & signat vnum contrarium.]

h Vocatum.] per hoc igitur probatur possessio [3] obedientiæ, quod aliquis vocatus ad synodum venit. argumento supra, de his quæ fiunt à maiori parte capituli. cap. ex ore. argumen. contra. supra de testi. spoliator olim.

i Curauit.] eodem iure debuit pronunciare diffinitiuè super prædictis duobus articulis, sed noluit. Ber.

K Scrutinium & baptisma.] in his duobus obtinuit, in omnibus alijs succubuit, vt j. sequitur.

[Glos. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

† al. illã, & tũc expone. scilicet ecclesiam S. Laurẽtij. quã possidebat ab ecclesia S. Cæciliæ, cũ sita esset j. parochiã suam, non e cõtra. Aliã s illa, scilicet iura, quæ petebantur q. bus vsa erat ecclesia S. Cæciliæ, non eccla S. Laurentij. ita notat Hostien. quẽ sequor.

i Hæc scrutinia in septimana sãcta fieri cõsueuerunt circa pueros postea in magno sabbato baptizãdos, vt refert Host. & Io. And. hic ex Goff. & vide Arch. & Io. And. in c. 2. de electio. lib. 6.

a Titu

a Titulo.] i. plebi seculari. 18. q. vlt. peruenit. & c. dudum. Sed nonne subijcietur epo, qui est secularis? Sed illud est, vt dixit Vin. p p excellentiã dignitatis. 1 immo verius est, vt T. dixit, q de iure cõi monachi possũt subesse titulo, i. plebi seculari. 16. q. 1. alia. & c. ecclesia habet. & c. legi. argu. 93. dis. à subdiacono.

b Oeconomũ sancti Laurẽtij.] hic formaĩ sententia in persona procuratoris siue œconomi, non tñ ipse cõueniet vel cõuenieĩ actione iudicati, nisi esset defensor tñ, vel datus in rem suã. ff. de procu. Plautius. Arg. q in psona dñi. ĩ. de pb. licet. De hoc tradit ĩ. de elect. querelam.

c Generet.] & ita Papa iudicat, q ei nõ obsit exceptio rei iudicatę. simile ĩ. de re iudi. c. suborta. vnde bene præscribitur q monasteriũ exẽptũ spatio legitimo 40. ann. licet nõ q Papã. 16. quæst. 4. volumus.

d In institutione.] Hic patet, q in quibusdam iuribus epalibus potest pscribi, ita q non p p hoc in alijs. & ita fallit regula illa, q p partẽ tota seruitus retinet, vt ff. de ser. rust. pd. vna est via. de hoc dicitur ĩ. de præscr. auditis, & hoc ideo est, quia ius epale est genus multas habens species sub se, quarũ multę enumerantur. ĩ. de offi. ord. conquerente. & c. dilectus.

E X parte tua.] Di uiditur. Primo ponitur consultatio. secundo responsio. ibi, Cum autem Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus Riuen. Veneten. diœcesis litteras Apostolicas ad quosdã iudices impetrauerunt, ne episcopus diœcesis eos compelleret plures monachos ponere in quibusdã prioratibus suis vbi singuli monachi esse consueuerunt, cum pluribus facultates non sufficerent eorũdem, inquisita prius veritate de facultatib. prioratuũ: occasione istarum litterarũ dicebant sibi esse concessum, vt in singulis prioratibus suis singuli monachi cõmorentur, dummodo pluribus facultates non suppetant eorũdem: Episcopus Venetensis significauit hoc dño Papæ: & ipse rescribit ei dicens, cum istud obuiet Concilio Lateranensi, de quo nulla fit mentio in litteris prædictis, respondet, q nõ credit huius modi litteras à sede Apostolica emanasse; q si forsitan per occupationem emanauerint, non vult per hoc derogari concilio antedicto. No. q monachi in ecclesijs soli commorari non debent. Item si quis litteras impetrat contra aliquod ius, siue concilium, de ipso iure siue concilio mentionem facere debet, aliter non valent.

uetur in vrbe, vt nullum monasterium titulo [a] sit subiectum, incongruum videbatur, vt regulares secularibus supponãtur. Præterea, vsq; hodie nos in ea institutionẽ & destitutionem liberã exercemus: & infra. ¶ Nos igitur auditis ppositis, œconomũ sancti Laurentij b syndico vestro in baptismo & scrutinio cõdemnamus; ita vt p hoc ecclesiæ Romanę nullũ præiudiciũ generetur, c si quãdo forte ius suum duxerit prosequendum. In institutione d autem & destitutione, & capitulo, œconomũ ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus, syndico vestro super hoc perpetuum silẽtium imponentes.

¶ Honorius iij. episcopo Venetensi.

¶ In prioratibus monachorum non possunt singuli monachi commorari, etiam si super hoc habeant rescriptũ Apostolicum, nisi in illo fiat mentio de Lateranensi Concilio.

CAP. III.

E X parte tua fuit propositum: & infra. ¶ Abbas & cõuentus Riuen.† Veneten.† diœcesis occasione litterarũ c Apostolicæ sedis asserunt f sibi esse concessum, vt in singulis ipsorũ Prioratibus singuli monachi cõmorẽtur, si pluribus nõ suppetunt facultates eorundem. ¶ Cũ autem id obuiet Lateranensi Concilio, † de quo nulla mentio g est in litteris antedictis: Fraternitati tuæ breuiter respõdemus, quòd huiusmodi litteras ab Apostolica sede non credimus emanasse. Quòd si per occupationem h forsitã emanauerint, nolumus i per hoc derogari Concilio supradicto.

¶ Idem Burdegaleñ. archiepo.

¶ Ordinarius compellit abbatem, vt monachos à Prioratibus reuocet ad claustrum, vel eis socios adiungat.

CAP. IIII.

A D audientiam nostram peruenit, q nónulli monachi, lege ti

Glossa sequens incipit casum.]

e Litterarum.] Litteræ istæ tales fuerunt: Impetrauerunt monachi isti litteras ad quosdã iudices, 2 ne epũs diœcesanus cõpelleret eos, plures monachos instituere in quibusdam prioratibus suis, vbi singuli monachi esse consueuerunt, cũ pluribus non sufficerent facultates eorũdem: inquisita prius veritate de facultatibus prioratuum, occasione talium litterarum dicebant secundum quòd inferius continetur.

f Asserunt.] & malè: quia licet in ecclesijs illis non possent esse plures monachi, non tñ Papa cõcederet, q soli monachi in singulis prioratib. singulariter ponerentur: quia illud esset contra conciliũ Lateran. supra de sta. monac. c. 2. & est expressum ĩ. c. proxi. vnde litteræ istæ de conscientia Papæ nõ emanauerunt. Bernard.

g Nulla mẽtio.] & sic patet, q si quis litteras impetrat cõtra aliquod ius, siue concilium, nõ valet, nisi fiat mẽtio de illo iure. supra de rescript. nonnulli, & supra de æta. & qual. eam te.

h Occupationem.] sic ĩ. de sent. excom. si aliquãdo. C. de lib. causa iubemus. idem esset si per importunitatem petentis. C. de pe. bo. subl. itis. l. 1. lib. 10. arg. ĩ. de rescrip. si quando.

i Nolumus.] tamẽ si vellet, 3 bene posset dispensare contra conciliũ: quia auctor illius cõcilij in parẽ non habuit potestatem. supra de elect. innotuit. & Papa maior est quàm concilium. ĩ. de elect. significasti.

2 Host. dicit istos fuisse conseruatores contra Diœcesanũ. Io. And.

† Riuenen. Rinen.

† Nanãten.

† Lateranẽ. concil. sub Alex. iij. c. x. refert ĩ. de statu mona. c. monachi.

3 Sed hoc non debet velle p p periculũ peccati carnalis concupiscẽtiæ; qđ imminet specialiter, & est sequela solitariæ vitæ religiosi inter homines conuersantis: & hoc cõsiderauit Concil. Lateran. vt ĩ ĩ patet Io. A. ex Host.

A D audientiam.] Primo ponit transgressionem concilij: quam secundo mandat corrigi. ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd quidam subiecti archiepiscopo Burdegalen. solitarij habitabant in quibusdam Prioratibus contra statutum Lateranensis concilij: vnde mandat Papa eidem archiepiscopo, quatenus abbates, seu Priores ipsorum vt vel ipsos reuocent ad claustrum, facientes per clericos facultates in eisdem ecclesijs deseruiri, vel associent sibi alios monachos, cum quibus vitam regularem obseruent, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa compellat. Nota, quòd monachi in ecclesijs soli, sine alijs monachis habitare non debent, contra Concilium Lateranensẽ. Item episcopi possunt compellere abbates ne monachos solos per villas dimittant.

a Diœcesana.] i. iurisdictione. De hac lege no. ʒ. de off. ord. dilectus.

b Generalis concilij.] hic vocat Papa Lateraũ. concilium generale, quod habet ʒ. de sta. mona. c. 2. sed concilium Innocentij semper sic appellatur.

moniam. Et nota quòd ius patronatus apud vnumquemque hæredum est in solidum quo ad omnẽ eius effectu. ff. de bo. li. si lib ertus. in fi. præter sacerdotis præsentationem, quæ est apud oẽs, i. ita quòd apud nullum, vt hic patet. & ʒ. c. prox. sicut electio. quia res simplex est & indiuisibilis, & sic ad quemlibet hæredem in solidum transit, etiam si ex diuersis & inæqualibus partibus sint hæredes. argum. ff. de seru. via. C. de relig. si sepulchrum. & ff. eodem. l. quod si lo c. & ff. ad l. Fal. l. 1. §. si vsusf. & ff. de vsu, & habit. vsus. quia incorporalia diuidi nõ possunt. argum. 7. q. 1. nihil. Quid si nõ conueniant, possent pacisci adinuicem, vt alternis vicib. præsentaret? Arg. quò. sic. ff. de vsufru. quoties. ff. de seruit. via, in fi. ADDITIO. Et ff. cõi diuidundo. l. cõmuni diuidundo § si de vsufructu. Ion cõtra, cum sic res spiritualis. vide clem. § lares, eod. titu.

[Gl. seq. ponit differentiam quam improbat.]

c Eisdẽ associent.] & ita epi cõpellere debent abbates, ne monachos per villas solos dimittant, secus i canonicis regularibus, si eligerẽtur ad regimen animarum, t. m illi non cõpelluntur alios secũ habere, nisi id commodè facere possint. ʒ. de sta. mo qd Dei timorem. sed ibi est collegium: vnde idẽ vf de regularibus, sicilicet, quod nõ deberent esse soli in capellis.

† Quod citatur ʒ. c. præcedenti.

† claustra.

bi diœcesana [a] subiecti, in quibusdã Prioratibus habitant solitarii, cõtra statutum generalibus [b] cõcilii. † Ideoq; mandamus, quatenus ipsorum Abbates seu Priores, vt vel ipsos ad Claustrũ † reuocent, facientes in ipsis ecclesiis deseruiri per clericos seculares: vel alios monachos eisdem associent, [c] cum quibus vitam possint ducere regularẽ, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam compellas.

& infra. ¶ Nobis visum est, quod ecclesia inter hæredes patroni diuidi nõ debeat. [d] Et si simultates inter eos surrexerint, propter quas sacerdos suo ibi officio canonicè fungi non possit; si aliter prouideri non poterit, præcipiatur ab episcopo, vt nullo modo ibi Missarum solẽnia celebrentur, [f] donec ad concordiã redeant, & ecclesia sacerdotem canonicè habeat, qui liberè suum ministerium valeat exercere.

DE IVRE PAtronatus.

Supra visum est de præb. & dignit. item de relig. dom. itẽ de capel. mona. sed quia ad istas fit institutio nonnunquam per p̃sentationẽ patroni, & sic posset dubitari de iure patronatus, & de modo p̃sentãdi meritò post tul. ricas p̃cedentes subijcitur ista. Abb. Sicu.

De hac materia tractat. 16. q. 6. piç mentis. §. cum ergo, vsq; ad fi. q. 16. q. 1. si quis episcopum.

† De materia totius tituli vide latè per Lambertinum in libris de iure patronatus. adde Cõcilium Trident. ʒ. suis locis citandum.

† In omnib. antiquis ita: ex concilio Mediomatricis. idem Burchard, lib. 2. decre. c. 42. & in 2. compil. eo. tit. c. 1. Iuo parte 3. c. 46 habet ex cõcilio Mediomatricensi, ca. 10. extat tñ hoc decretũ in conciliis vulgatis in synodo Cabilonensi secunda, habita sub Imperatore Carolo Magno, ca. 26.

TITVLVS XXXVIII.

De iure † patronatus.

¶ Ex cõcilio Mediolanensi. †

¶ *Si propter discordiam patronorum ecclesia caret administratore, cessatur in ecclesia à diuinis, tolluntur reliquiæ, & ostia clauduntur, si aliter sine scandalo ecclesiæ prouideri non potest. hoc dicit cũ cap. sequenti.*

CAP. I.

P Erlatũ est:

Erlatum est.] Duo facit concilium. Primo prohibet ecclesiam inter patronos diuidi. Secundo ponit quid facere debeat episcopus cum patroni non ordinant ecclesiam. Secunda ibi, Et si. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqñ contingit, quod vnus patronus ecclesiæ relinquit plures hæredes: quilibet hęredũ vult pro suo arbitrio ecclesiã ordinare cum vacat: statuit cõcilium, quod inter hæredes patroni ecclesia diuidi non debeat: & si discordia fuerit inter eos. propter quam sacerdos ibi ordinari non possit, episcopus præcipiat vt nullo modo Missarum sollennia celebrentur ibidem, donec ad concordiam redeant, & canonicè prouideant ecclesiæ. Nota, quòd ecclesiæ diuidi non debeat. item episcopus potest compellere patronos ecclesiarum discordantes per subtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.

[Gl. seq. fortificat tex. per rationẽ, ad quam inducit quattuor iura. Secundo tractat, an ius patronatus cuiq; patrono competat in solidum. In fi. quærit & arguit.]

d Non debeat.] quia ad mutabilitatem mendaciorum necessitatum ecclesia turbari non debet. 10. dist. lege. & 3. q. 6. hæc quippe. & 100. dist. c. 1. & ʒ. eod. quoniam.

e Simultates.] id est, latẽtia odia, siue discordiæ.

f Celebrentur.] sic 16. quæst. septima, considerandum & capitulo, si plures. sed hoc hodie seruari nõ debet, si aliquo modo sine scãdalo possit ecclesia ordinari. infra eodem, quoniam. Bern.

Ex concilio Tributieñ. †

¶ *Summatum est in capitulo proximo.*

CAP. II.

Q Vęcũque ecclesia, & infra. ¶ Si contingat pro ecclesia dissidere patronos, vt eam nolint sub vno presbytero procurari, † episcopus (si aliter non poterit ipsi consulere) tollat inde reliquias, [g] atque eiusdẽ ecclesiæ claudat ostia, vt sacrũ mysteriũ †

Q Væcunque.] CASVS. Si patroni ecclesiæ discordes fuerint, vt eam nolint de vno presbytero ordinare: si epũ opus aliter ecclesiæ consulere non poterit, tollat inde reliquias, & claudat ostia ecclesiæ, nec diuinum ibi celebretur officium, donec canonice vnum elegerint presbyterum. Ista duo capitula reducenda sunt ad cap. sequens. Nota quòd episcopus potest cõpellere patronos discordantes, ad ordinãdam ecclesiam de vno presbytero.

[Gl. seq. ponit triplicem lecturam, Melen. Ioan. Fauen. & Alani.]

g Reliquias.] quidam dicunt, sicut Melendus, quòd hoc capitulum non tenet, & illa capit. similiter non tenent. 16. quæstione septima, considerandum. & capit. si plures. & capit. sequen. quoniam. & capit. eam te. nisi forsitan ex facto episcopi magnum scandalum orietur, tunc posset seruari hoc, quod hic dicitur ad tempus, quod satis videtur. Ioannes Fauen. dicebat, tollat reliquias, id est, non ponat. Ala. intelligit de reliquijs, quæ sunt in capsis extra altare, quod est verum, quia de illis, quæ sunt in altari non intelligitur.

† De eg... [illegible]

† Cõcil. Tribur. cap. ... [illegible]

† In vet... [illegible]

† al. mi... [illegible]

Quoniam.

QVoniam.] Primo ponit abusum patronorum. Secundo constitutionem: ibi, Præsenti. Abbas.

CASVS. In quibusdam locis patroni ecclesiarum, vel eorum hæredes abutuntur potestate sibi ab ecclesia concessa: quia, cum ecclesia vnius debeat esse rectoris, ipsi in discordia plurimos præsentant: vnde statuit Lateranen. Concilium vt si fortè vota patronorum in plures partes se diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, q plurimorũ eligitur & approbatur assensu, & aliàs idoneus fuerit: Si autem hoc sine scandalo fieri non poterit, episcopus ordinet ecclesiam secundũ qd melius sibi visũ fuerit; In fine dicit si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & illa infra quattuor mẽses non fuerit diffinita, ex tũc superior ordinet ecclesiã. Nota q ex fundatione ecclesiarum acquiritur ius patronatus. Item plures rectores non debent institui in vna ecclesia. Item electio maioris partis tenet, dũmodo electus sit idoneus. Itẽ propter scandalum aliquid recedit à iure. Itẽ si quæstio iuris patronatus infra quattuor mẽses nõ finiat, episcopus postea ordinare potest ecclesiã.

[Gl. seq. recitat p q. an refectione, &c. & ponit opi. Lau. quã determinat, secũdò quærit arg. ff. & j. & tenet vltimũ.]

a Fundatores.] no. q ex fũdatione ecclesiæ acquiritur ius patronatus, vt hic, & 16. q. 7. filijs. & j. ea. nobis. sed ex refectione vel reparatione nõ acquiritur, vt dicebat Lau. arg. ff. ne quid in loco publi. l. prætor, §. vicinales. ea videlicet ratione, quia qd humani iuris esse desijt, seruitutem non recipit. ff. cõmu. prædi. tam vr. quam ru. l. caueri, quod intelligo cum omnino non est destructum monasterium vel ecclesia: sed si funditus destructum sit, & de consensu episcopi aliqui. vellet reædificare ecclesiam, credo p hẽat quis ius patronatus, quia perinde est ac si ab initio ecclesiam construxisset. j. de Iudæ. consuluit. argum. Item quid si reædificata est ecclesia de eadem materia, numquid prior patronus remanet patronus? Videtur q sic, quia eadem ecclesia intelligitur. ff. de iud. proponebatur. & 7. quæst. 1. denique. & argum. ff. de vsufru. si in area. & ff. de ser. vr. prædi. seruitutes. §. si sublatum. & hæc ecclesia loco prioris succedit. vnde eadẽ intelligitur. argum. ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. & ff. si ex noxa. cau. l. 2. in fi. ff. de vsuf. dominus. in prin. ff. de ser. ru. prædi. Attilicinus; arg. contra quia desinit esse patronus. & obligatio semel extincta, &c. ff. de solu. quia res. §. aream. & de consecra. dist. 4. queris. quod verius videtur.

b Abutuntur.] & ita perdere debẽt priuilegium. 11. q. 3. priuilegium & 74. dist. vbi ita didicisti.

c Qui maioribus.] simile 63. dist. si fortè. Sed nunquid requiritur q maioris sit meriti, & q plures eũ præsentent: hoc videtur velle hæc litera, sed vt sufficit si sit idoneus, cũ ã habeat maiorem partem, licet alius sit melior. De hac materia dicitur s. de elect. ecclesia vestra.

d Sine scandalo.] arg. q pp scandalum receditur à iure. j. de præbend. cum teneamur & j. de no. ope. nun. cum ex iniũcto. & s. de tẽp. or. ad aures. vbi de hoc.

e Ordinet antistes.] ponendo ibi rectorem, ita quod ipsum postea repræsentet, si voluerit. arg. j. eod. si verò.

f Infra quattuor.] j. eod. cum propter. cõtra j. c. eam te. ibi soluitur.

CAP. III.

QVoniam † in quibusdã locis fundatores [a] ecclesiarum, aut hæredes eorũ, potestate, in qua eos ecclesia huc vsq; sustinuit, abutuntur.[b] & cum vna ecclesia vnius dẽat esse rectoris, pro sua dissensione † plurimos repræsentãt: Præsenti decreto statuimus, vt si fortè in plures partes † fundatorum se vota diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, qui maioribus [c] iuuatur meritis, & plurimorũ eligitur & approbat assẽsu. ¶ Si† aũt hoc sine scandalo [d] esse nequiuerit, ordinet [e] antistes ecclesiam, sicut melius eã secundum Deũ viderit ordinandã. Et idipsum nullus in ea celebret, antequã vnum eligant presbyterũ, qui sacrosanctã sit idoneus procurare. etiam faciat, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui cõpetat, infra quattuor [f] menses non fuerit diffinitum.

¶ Ex Concilio Laterañ. †

¶ *Si patroni præsentando discordant, præfertur præsentatus a maiori parte, si est idoneus, & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni infra tempus debitum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesiam.*

¶ Ex eodem. †

¶ *Excommunicantur patroni laici, qui clericos instituũt & destituunt in ecclesijs etiã patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant: Et clerici qui institutionem laicorum recipiunt, communione priuentur.*

CAP. IV.

PRæterea, quia in tantum quorundã laicorũ processit audacia, vt epõrum auctoritate neglecta, clericos istituãt [g] in ecclesijs, & remoueãt cum voluerint, possessionem quoque, atque alia ecclesiastica [h] bona, pro sua voluntate plerumq; distribuãt, ipsos anathemate decernimus feriendos. Clericus autem, qui ecclesiam per laicos [i] sine proprij episcopi auctoritate receperit, communione priuetur: [k] & si perstiterit, à ministerio ecclesiastico, & † ordine deponatur.

PRæterea.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Clericus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laici patroni in tantã audaciã prorũpũt, vt sine auctoritate epõrũ clericos instituant in ecclesijs, & destituant. & possessiões & alia bona ecclesiarum pro sua voluntate distribuant: pp qd Laterañ. cõcilium decernit illos anathemate feriẽdos: Clerici verò, qui ecclesias de manibus recipiũt laicorum sine auctoritate epi sui, cõione priuẽtur: & si eas non dimiserint, à ministerio ecclesię & ordine deponant. Not. q laici et patroni de rebus ecclesiarum spiritualibus vel tẽporalibus, sine auctoritate epi sui nihil disponere debent. Itẽ sine auctoritate epi clerici non debent institui in ecclesijs. Item pœna clerici recipientis beneficium de manu laici est, vt cõmunione priuetur. Item pœna clerici non dimittentis beneficium receptum a laico est, quod deponi debet.

g Instituant.] 16. q. 7. laici. & c. per laicos.

h Ecclesiastica.] 16. q. 7. decimas.

i Per laicos.] j. de priuileg. cum & plantare.

[Gl. seq. ponit opi. signat litteræ Zenzelini, & remittit.]

k Communione priuetur.] & ita non est ipso iure suspẽsus 4 q recipit ecclesiã à laico. & p hoc intellige illos ca-

3 De hoc articulo vide quos citaui s. in cap. cõstitutis. 46. de appella. † Scili et cõcil. Lateran. sub Alex. iij. c. 14. §. præterea. & c. 5. e. tit. in 1. comp.

† al. vel

4 Quod credo. Tanc. & Vinc. & Hostien. cũ nec laici sint excõmunicati s. proximo responso. Io. And.

illos canones. 16.q.7. si quis deinceps. & c. si alijs cap. seqq. quae hoc dicere videtur. Item alia poena etiā imponitur ei, qui per abusum laicorum consentit suae electioni, quia fit ineligibilis. ī. de elec. quisquis. arg. ȝ. ј. eo. cura. & c. ecclesia possit haberi per laicum. ibi solui.

¶ Vbi de hoc & ī. de renū. quod in dubijs. & habet locū hoc iura vbi laicus dat ecclesiā i titulū, sec⁹ si in pprietatē. fm Vincen. Io. And.

QVod autē.] Duo sūt dicta. Secūdū ibi, De cetero. Ab bas Sic.

CASVS. Patronus ecclesiae ad vacantē ecclesiā praesentauit praelato suo (ad quē pertinet institutio) clericū idoneū; clericus ille non fuit à praelato admissus: postmodū patronus volūtate mutata aliū idoneū praesentauit, qui fuit ab epo institut⁹ & in possessionē inductus: quaeritur qs priorum alteri pferri debeat? Rndet, q in casu isto melior est cōditio possidentis, quia antequā praesentatio per epm approbetur, ratum non est quod à patrono fuit inchoatū. No. q licitū est laico patrono variare ante institutionem psentati. Itē nota casum, in quo melior est cōditio possidētis, scilicet qn laicus patronus praesentat primo vnū, nec recipitur, & praesentat secundo aliu, & recipitur: secus est in clerico patrono.

¶ Post cōcil. Latera. sub Alex. iij. p. 25 c. 1. § qa uo. & c. 7. e. tit. in 1. cōp.

a Possidentis.] sic ј. eod. pastoralis. hoc intellig. cū laicus psentat: sec⁹ si ecclesia sit ca persona, cui tali tēt variare non licet. ј. eo. cū autē. sed eps punitur, vt in c. pastoralis. Et est simile qd dicitur C. ue rei ven. quoties. simile ī. de psēr. ad aures. & ita ille potior est in iure q prior possessionem fuerit adept⁹. a

a Si verò laicus psentās nō variasset; psentat⁹ ab eo remoueret quēlibet institutū de re iud. cum Bertholdus. Ioann. And.

ADDITIO. De hac materia tractatur ī. de offi. ordi. cum vos. & melius ī. de off. leg. dilectus.

¶ Alexander iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ Si patronus laicus successiuè praesentat duos, & secundus instituitur ab episcopo, valet institutio h. d. primò. Patronus non potest clerico vel alteri ecclesiae conferre ecclesiam patronatam, vel alteri donare.

CAP. V.

QVed † autem cōsulis, si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam praesentatus nō fuerit ab episcopo dioecesano admissus, & postmodum alius idoneus praesentatus, & institutus ab episcopo, possessionē tenuerit corporalē: an primo clerico ecclesiam petente, debeat posterior remoueri, vl posterior priori praeferri; Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio possidentis: a quoniam antequā praesentatio per dioecesanum episcopū approbetur, ratam non est quod à patrono fuerat inchoatū.

DE CETERO. Aliquis laicus patronus concessit ecclesiam, & instrumentum fecit sub hac forma: Ego talis concedo & do ecclesiam talibus clericis, siue collegijs & praesenti charta confirmo, queritur, an talis concessio teneat? Respondet Papa, si consensus episcopi nō accedat, nihil agitur: quia pro non dato habetur, quod datur ab illo, qui donare non potest. Not. quod laicus ecclesiam nemini dat, potest sine consensu episcopi. Item pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure donare non potest.

[Glo. seq. quaerit, ponit sol. Lau.]

b Sine consensu.] & ita si cōsensus episcopi accesserit valet talis donatio vel concessio. ј. e. c. illud. & c. null⁹. Sed quid intelligitur dare patronus? ecclesiam dare nō potest: quia ad eum non pertinet: imò ad episcopum. Lau. dixit, quod iuspatronatus solummodo intelligi tur donare, quod suum est, de consensu tamen episcopi. supra de dona. pastoralis. ne delusoria intelligatur donatio, vt res potius valeat, quā pereat. & arg. ff. de leg. 1. si domus. § vlt. & hoc probatur ex eo quod dicit pro non dato habetur, &c.

[Glo. seq. signat contrarium.]

c Pro non dato.] sic ergo pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ff. de acqui. re. domi. traditio. & C. de poe. l. 2. ff. eo. l. a. § vlt. & ј. de do. post duo. re sti. nuper. & C. q. p fua iuridi. dare dari ve. pos. l. vnica. & 1. q. 7. Daibertum. Arg. contra. ј. eo. cura. & melius c. consultationib⁹. Supple hic, nec est in possessione vel quasi: alias si esset in quasi possessione nō vi, non clam, nō precario, nulla quaestione sibi mota: quia tunc ius acquiritur praesentatio, & obtinet. ј. eo. ex litteris. & c. cōsultationibus. sed isti laici erāt in possessione saltē de facto: & nisi cōsēsus episcopi accesserit, nō valet donatio, & ita concordat cum illa. ј. eo. cura.

¶ De cetero tuae prudentiae respōdemus, quod si laici clericis, vl collegijs, de concessionibus vel donationibus instrumenta confecerint † in haec verba vel similia: cōcessi, vel dedi ecclesiam, & praesenti charta firmaui: si consēsus b episcopi nō accesserit, nihil agi videtur: quia pro nō dato c habetur, quod ab illo datur, qui nō potest de iure donare.

¶ Idē Exonen. † episcopo.

¶ Comparans vel emens ius patronatus, eo spoliari debet. Vel sic. Qui emit ius patronatus vt possit praesentare filiū vel nepotem siue quem vult, eo priuari debet hoc dicit. Et vtraque lectura potest sustentari.

CAP. VI.

QVia † clerici quidē aduocatias d † ecclesiarum comparant, e vel quocumque modo possunt, acquirūt, vt postmodum eorum filij, f vel

QVia clerici.] Primò ponitur excessus. Secundo poena: ibi, Eosdem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici comparāt ius patronatus ecclesiarū vel alio mō, quo possunt acquirunt, vt postmodum cum vacauerint, eorum filij vel nepotes praesentētur ad eas. praecipit Papa epo Exoniē. vt hoc districtè prohibeat, & eosdem clericos aduocationibus taliter acquisitis appellatione remota spoliet. No. quod qui iuspatronatus emit, eo debet priuari.

d Aduocatias.] id est, iuspatronatus, 3 quod quandoque dicitur aduocatio, vt hic; quandoque vicedominatus, vel custodia, siue guardia, vt ј. eo. praeterea. Item dicitur ius frequentationis vel processionis. 16. quest. 7. piae mentis. & ea. Fulgentius. quandoque gratia. 16. q. 5. si quis episcoporum. T.

[Glo. seq. reci. per contrarium. de decre. ј. c. proxi.]

e Comparant.] per se tantum: quod esse non potest. cum sit spirituali annexum. ј. eo. de iure. sed cum vniuersitate potest obligari. ј. eod. c. proxi. & vēdi. ј. eo. c. cum seculum 4 ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. ff. de acqui. rerum dom. l. quaedam.

[Glo. seq. recitetur per quaestionem, quam soluit, signat contrarium, & ibi remittit.]

f Filij.] licet aliquis sit patronus, se praesentare non potest. ј. eod. per nostras. filios autem satis credo quod possit praesentare. 5 ff. quod cuiusque vni. l. illud. Arg. contra. ј. eo. consuluit vbi de hoc.

[Glo. seq. quaerit, & soluit, refert aliam quaestionem. arg. negatiuè, & illud tenet.]

a Spe-

Margin (right, partially cut): † al. consensus; † Exon; † Cap. ... tit. ... & post Conc. Latera. ... 15 ... & e. ... ; † Aduocationes ...; 3 Q ...; 4 Cons...; 5 Sed ...

a Spoliando.] sed cui applicabitur? Potest dici quod ecclesię, cui per huiusmodi emptionē facta est simoniaca iniuria. arg. j. de sim. de hoc. & 17. q. 4. si qs in atrio. 1 & sic ecclesia erit patrona suipsius. Sed quid si ipsa ecclesia eandem ecclesia emisset iuspatronatus à suo patrono, nunquid amittit patronus ius patronatus, vt sic remaneat apud ipsam ecclesiam? ar. quod n. j. eo. illud. quia venditio nō tenuit: qa spirituale uel spirituali annexū uēdi nō pōt. j. de simo. querelam. & j. eo. de iur. & sic remanebit penes patronū restituta pecunia. Ar. contra posset hic colligi. qa hic dicitur quod emptor spolietur, & non uēditor: vnde eo ipso quod imponitur pęna emptori, & non uenditori, uidetur remanere penes ipsū patronum iuspatronatus: quia si voluisset priuari, hoc dixisset sicut de alio. Vel dic qd prius dixi. Ber.

nepotes ad easdem ecclesias præsententur: Præcipimus, vt id arctius inhibere procures: Eosdē aduocationibus taliter acquisitis, appellatione postposita spoliando. a

¶ Idem Herfordeñ. † episcopo & abbati de Forde.

¶ *Ius patronatus consistēs in aliqua vniuersitate temporalium, transit cum ipsa vniuersitate, etiam si vniuersitas transeat tantum quo ad vtile dominium, nisi ius patronatus specificè sit exceptum. hoc dicit. Et est notabilis casus, & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

EX † litteris I. Salabrieñ. † episcopi accepimus, quod defuncta persona ecclesię de Latoñ. G. miles, qui uillam in qua ecclesia sita est, à monasterio de Vinton. ad firmam [b] tenebat, ad eandem uacantem; G. † clericum prædicto episcopo præsentauit: postmodum abbatissa prædicti monasterij alium præsentauit [c] eidem, ad ecclesiā suprascriptā † quo nolente præsentatū ab ea recipere, apud Cātuariensem [d] archiepiscopum, grauem de episcopo deposuit quæstionē: & inf. ¶ Mādamus, quatenus si vobis cōstiterit, quod præfato militi præscripta villa fuerit, non excepto [e] iure patronatus, ad firmam concessa: vel antequem [f] de iure patronatus inter

EX litteris.] Diuidit in duas partes. Primò ponit querela epi. Secūdo dat sibi iudices, & istruūtur quomodo debeāt diffinire: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Abbatissa & moniales monasterii de Vintoñ quandam villā suam, in qua sita erat ecclesia de Latoñ pertinens ad monasterium ipsum, locauerunt ad firmā G. militi. miles ille ad ecclesiā ipsam postmodum vacantem præsentauit episcopo V. clericum, quem episcopus instituit; postmodum abbatissa prædicta episcopo alium præsentauit: sed episcopus admittere noluit præsentatum ab ipsa: vnde abbatissa apud archiepiscopum Cantuarieñ. de episcopo deposuit quęstionem: qui primum præsentatum fecit remoueri & secundum sibi præsentatum fecit institui, vnde orta fuit contentio inter eos Salabrieñ. episcopus qui primum instituerat, significauit hoc domino Papæ: vnde mandat iudicibus, quatenus si constiterit quod prædicto militi prædicta villa fuerit concessa; non excepto iure patronatus, vel etiam si constiterit, quod antequā de iure patronatus inter abbatissam & militem controuersia orta esset, præfatus V institutus fuisset per episcopum ad præsentationem militis, ecclesiam eidem adiudicent, dummodo idoneus sit: ita quod abbatissa obtineat aduersus militem, prædictus V. illi de temporalibus debeat respondere: & sic in vtroque casu obtinebit. No. quod ius patronatus transit cum vniuersitate, nisi specialiter excipiatur. Item lite mota super iure præsentandi vel eligendi, præsentatio postea fieri non debet, uel electio: & si fieret, non debet confirmari vel infirmari pendente quæstione iuris patronatus uel electionis. Item præsentatio facta ab illo qui in possessione iuris patronatus est, valet.

[Glos. seq. ponit opinionem.]

b Ad firmam.] dicunt quidam, quod talem cōtractum celebrauerunt inter se, quod utile dominium transiret in conductorem, & sic in ipsum transiuit ius patronatus: secus in creditore. j. de re iud. cum Bertholdus. B.

c Præsentauit.] supple & episcopus ipsum recepit.

d Apud Cantuariensem.] qui fecit primum remoueri, & institui præsentatum per abbatissam, vnde orta fuit contentio inter eos.

e Non excepto.] arg. concessum uideri quod non est nominatim exceptum. j. de sponsa. cū apud. 2 Item arg. quod idem iuris est in toto & in parte. arg. ff. de off. pręf. vrb. l. 1. §. 3. & 12. q. 2. cognouimus. 3 De hoc tractatur s. de transl. inter corporalia.

[Gl. seq. reci. pri. q. an is cui mota est quæstio, &c. ar. negatiuè per hoc c. ponit opi. cōtrariam, soluit dupliciter. & respondet ad contraria. Iterum reassumit opi. cōtrariam. in fi. obijcit, & soluit.]

f Vel antequam.] arg. est hic a contrario sensu, quod res litigiosa nō debet transferri in aliā personā lite pendēte. 11. q. 1. qa res. & 16. q. 4. uolumus. & s. ut lit. pēd. à memoria. & quasi per totū. Et ita videtur quod si moueatur alicui quæstio de iure patronatus, & interim vacet eccla, quod nō possit præsentare ante finē causæ. Sed non est verū hoc secundum quosdam, prout dicitur s. de in integ. restit. cum venissent, immo si quis est in quieta possessione præsentandi, non debet inde amoueri, ut dicunt quidā vsque ad finem causę. 16. q. 4. volumus. & s. vt li. pend. à memoria. & sufficit esse in possessione. j. eo. consultationibus. & supplent hic, maximè. Sed litera ista manifestè contradicit, & certè verius videtur, quod eligere vel præsentare quis non possit, postquam ei mouetur quæstio super proprietate. Vel si dicat, quod possit præsentare lite mota, tamen præsentatus non debet institui pendente controuersia, ex qua pendet. s. de in integ. rest. c. 2. & est arg. opt. s. de elec. Cumana. vbi clerici & capellani erant in quasi possessione eligendi, & mota fuit eis quæstio super iure eligendi vacante ecclesia: & quia non probauerunt de iure suo, non valuit eorum vox. 4 Nec obstant contraria quæ dicunt, quod lite pendente non est priuandus possessor sua possessione: quia ibi alia ratio est: ibi, enim omnia restituūtur, & fructus post litem contestatam. Sed hic nō debent restitui fructus præsentationis: quia canonicè institutus non remouetur sine culpa, & hoc uerius credo. Contra tamē notauit Ioan. s. quod potest licitè eligere, qui est in quieta possessione, licet moueatur ei quæstio. s. de in integ. rest. cum venissent, & ita si fuit iste præsentatus ante quæstionem motam, obtinebit: quia ille credebatur patronus, cum esset in possessione totius villæ, & ita credebat se esse patronum, & bona fide. sic j. eo. consultationibus. & si postea obtineat abbatissa in iure patronatus: quia probabit quod excepit ius patronatus, respondebit illi de temporalibus. 16 q. 2. sanè. & j. de priuil. cum & plantare. §. in ecclesiis. & ho. dicit hic in fine. Contra hoc tamē s. de re iudi. cum Bertholdus. & j. eo. consultationibus vbi dicit, si tempore præsentationis fuæ ius patronatus ecclesiæ possideat. sed hic non erat i possessione iuris patronatus, licet possideret uillam:

Marginalia (left): quæ iurit hic centius ecclesia li erit ab cato. ...nd. | ...fordeñ. ...ettefor. | 23. q. 8. ... in c. cōp. po: cōci. Laterañ. 15. c. 5. p intelle uide Bal. à pcura. C. man. & in l. ... C. de ... nupt. ... c. quan ... | ...debe- ...alesb.

Marginalia (right): 2 Concord. l. i. & ibi Doctores. ff. de procur. | † V. | VV. | 3 Nota etiā quædam ex generalitate transire, quæ spāliter transire non possent. sed contra. ff. de pignor. l. obligatione, & s. de offi. lega. qd transl ationē. ibi soluitur. Fra. Hostiēsem. Ioan. And. | † supradictam. | 4 Sed hoc fuit ex virtute protestationis cōtra eos factæ: qui ipsi clerici consenserunt, vt ibi notatur. Ioan. And.

lam: quia hoc non colligitur per literã: sed intellige quod erat in possessione iurispatronatus, & sic cessant contraria. & satis bene colligitur, quod miles erat in possessione iurispatronatus, ex eo quod dicit in fine: ita quod si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalib. debeat rndere. Ex hoc apparet quod miles reus erat, & abbatissa contra militem agebat: & sic relinquitur quod miles credebatur patronus, & sic agebat vt patronus, vnde tenuit præsentatio & institutio eo tẽpore facta, quo quiete iuspatronatus ecclesię possidebat. ſ. eo. consultationib. & ſ. de elec. querelã. & ita lite mota non debet præsentare: vel si præsentat, suspẽditur institutio in euẽtum sententiæ, vt dictum est.

abbatissam & militẽ cõtrouersia esset suborta, præfatus G. † in præscripta ecclesia per episcopũ, ad præsentationem militis institutus fuisset: ei (dũmodo aliàs sit idoneus) adiudicetis ecclesiã: ita quod si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

Idem Vintonien. † epo.

¶ *Si laicus, clerico vel religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi: non obstante tali concessione, que non valet, ad ipsam ecclesiã cum vacauerit, poterit præsentare, & eam alteri ecclesia de consensu episcopi poterit concedere. hoc dicit cum cap. cum laici, & cap. suggestum. infra eo.*

CAP. VIII.

ILlud † prætereundum non duximus, quod si laicus episcopo incõsulto ecclesiam, a non vacãtem cõcedit religiosæ domui, & postea cum vacauerit, ad præsentationem eiusdem laici, clericus ibi fuerit per diœcesanum episcopũ institutus, prior cõcessio secundam institutionem, quo minus habeatur rata, & firma, non potest aliquatenus impedire b cum illa concessio de iure nullius possit esse momenti: tum quia de re non vacãte c facta est: tum quia laicus sine auctoritate episcopi, nemini d potest ecclesias † dare: Licet religioso loco e iuspatronatus † conferendi liberam habeat facultatem. Si verò iuspatronatus vacante ecclesia, religioso loco cõtulerit, f & aliquis sine præsentatione fratrũ eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius secundum rigorem iuris est instituțio irritanda.

¶ Idem eidem.

¶ *Instituti in ecclesiis patronati, per nouos patronos mutari non possunt, nec vicissitudines ecclesiarũ per eos fieri.*

CAP. IX.

QVerimoniam: † & infra. ¶ Absurdum videtur omnino, vt ad singulas patronorum secũdum humanam cõditionẽ, mutationes, a ecclesia

ILlud.] Diuiditur: quia ponit duo dicta. Secundum ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Patronus ecclesiam non vacantẽ concedit alicui religiosæ domui incõsulto epõ, postmodũ vacãte ecclesia, patronus præsentauit clericum epõ, ad ecclesiã illã vacantem, & eps illũ instituit: quæritur vtrũ prima concessio impediat secũdam? Respondet Papa, quod secũda concessio tenet non obstante prima, quæ de iure nullius est momẽti, tũ quia de re non vacante facta est: tum quia laici sine auctoritate episcopi, nulli põt ecclesias dare, quis iuspatronatus possit loco religioso cõferre. Si autem ecclesia vacante iuspatronatus loco religioso cõtulerit, & aliquis sine præsentatione fratrum eiusdem loci fuerit institutus, eius institutio est de iuris rigore irritanda. No. quod non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Item ecclesia non vacans concedi non potest. Item laici sine auctoritate episcopi ecclesias dare non possunt. Item laici possunt dare iuspatronatus loco religioso.

[Glo. seq. ponit opinionem.]

a Ecclesiam.] quidam intelligunt, quod per hanc concessionem laicus iste intẽdebat dare ecclesiã quo ad proprietatem, vel ecclesiam in vsus proprios. quod facere non poterat ſ. de donat. pastoralis. 10. q. 1. nouerint. & c. sic quidam. cum alius eam possideret: secus si dedisset iu. patronatus etiam sine consensu episcopi, vt dicunt, ut not. ſ. eo. c. in notula. hæc litera innuit, &c.

[Glos. seq. argum. alleg. duo iura. & tria alie. in contrarium.]

b Aliquatenus impedire.] ar. quod non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum. arg. ſ. eo. quod autem, ſ. de elect. bonæ. Arg. contra ſ. de elect. confidimus. & c. auditis, & ſ. de sponsal. ad audientiam.

c De re non vacante.] & ita patet, quod ecclesia non vacans cõferri non potest priuatæ personæ, vt ſ. de dona. cõsultationibus. sed loco religioso de auctoritate episcopi et eclesia non vacãs põt concedi, vt in decret. consultationibus.

d Nemini.] idest nulli priuatæ personæ licet.

e Licet religioso.] hæc litera innuit, quod laicus possit dare iuspatronatus loco religioso sine auctoritate epi, sed ecclesiam non, arg. 16. q. vlt. nemini tegũ. sed nõ credo. vnde supple hic de consensu epi. quia siue concedat ecclesiam, siue iuspatronatus, necessaria est auctoritas episcopi. ſ. eo. quod aũt. & ſ. de donat. consultationibus. & ſ. eod. nullus.

ADDITIO. Hæc opi. reprobat per ca. vnicum, eo. tit. lib. 6.

[Glos. seq. quærit, ponit opin. Vinc. & respondet cap. quod Vinc. alle.]

f Contulerit.] de auctoritate episcopi, vt dixi. Sed nunquid laico potest dari iuspatronatus? Vinc. dixit quod sic. arg. ſ. eo. ex insinuatione. sed ibi non fuit donatio, sed frater cessit fratri suum, seu renonciauit ei quantum ad se ius præsentandi: & ita nõ fuit donatio, cum ipse in solidum esset patronus. vt ibi dicitur, sed cum uniuersitate bene potest dari, vel vẽdi & obligari. supra eo. ex literis. & ſ. eod. cum seculum.

QVerimoniam.] Habet duo dicta. secundum ibi, Et vicissitudines. Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, quod propter mutationes patronorum ordinatio ecclesiarum mutari non debet ab ipsis patronis, vel ab aliis: quod esset absurdum, cum in patronorum potestate ecclesia non consistat. No. propter mutabilitatem rerum mundanarum mutari non debet dispositio ecclesiarum.

[Glo. seq. exponit, signat contrarium, & soluit.]

a Mutationes.] licet patroni mutentur successione vel alio modo, ecclesiæ status propter hoc mutari nõ debet, cũ in ipsorum dispositione ecclesia non sit, sed potius epi: nec possunt illam extrahere de sua potestate. 10. q. 1. sic quidã. & c. nouerint. ar. ſ. 16. q. vlt. decernimus. & c. filiis. sed hic habent tantum potestatem defendendi ecclesiam, & denunciare sacerdotis excessus epo, sed super rebus nullam habent potestatem. ſ. eo. præterea.

a Mutationes

† V. VV.

† Vinton. Vvinton.

† Cap. 10. eo. tit. in prima compil. & post concilium Lateran. par. 15. c. 6. Et vide concilium Trident. sessio. 14. de refor. c. 13. adde concilium Moguntien. tempore Arnulphi c. 4. & concilium Salegustadien. c. 13. & de intellectu uide Lambertinum de iure patron. artic. 2. q. 2. parte 3. lib. 2.

a De hoc vide to hic latius per Io. And.

† ecclesia

† Patronatus contere di, &c.

† Cap. ... [illegible]

a Mutentur.] simile. 10. dist. lege. & 101. dist. peruenit 1. & 3 q 6. c. hoc quippe.

b Vicissitudines] id est, permutationes, vt puta si patroni haberent plura iura patronatus, nō possunt illa permutare sine auctoritate episcopi. Hostień.

Cum laici.] Summatū est š. eo. c. illud. primo ponit dictum. Secundo ratio, ibi, Non enim. Abb.

CASVS. Aliquis laicus patronus cōcedit ecclesiam vacātē alicui clerico, ignorāte epō, aut nō cōsentiēte, postea pœnitentia ductus clericum aliū pñtauit epō, & eps ipsum instituit: quæritur quæ concessio valeat? Dī φ institutio illius valere debet, quia auctoritate epi est institutus, non obstante prima cōcessione, quæ nulla est: quia non licet laicis clericos in ecclesijs ordinare. No. φ locus est pœnitenti vel pœnitentiæ, & ex hoc surgit illud, φ aliquis potest ɔ̃ factū suum venire. Item nō præstat impedimentum quod de iure nō sortitur effectum. Item laici ecclesias ordinare non debet.

[Gl. seq. ponit brocar. quod licitum sit pœnitere allegā. iura, in ɔ̃riū alle. 5. sol. ponēdo regulam, & sex casus ɔ̃ illā.]

rū ordinationes mutentur: [a] Et vicissitudines [b] ecclesiarū ab aduocatis vel alijs† præsumantur.

¶ Idem Eboraceñ. archiepō.

¶ *Patronus ecclesiam clerico conferre non pōt epō ignorāte aut nō cōsentiente, & si contulerit, potest hoc non obstante ad ecclesiam præsentare rectorem.*

CAP. X.

Cum† laici episcopis nesciētibus, aut nō consentientibus, ecclesias clericis cōcedunt, in quibus habēt ius patronatus: postea pœnitētia [c] ducti, alios ad easdē episcopis repræsentāt, & illi ad eorum præsentationem, in eisdem ecclesijs ab episcopis instituuntur; eorum debet institutio stare, qui auctoritate sūt episcopi instituti: cōcessione priori (quę nulla est [d]) omnino euacuata. Non enim licet laicis, [e] clericos in ecclesijs præsumptione propria ordinare.

¶ Idem Abbatibus, Prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboraceñ. constitutis.

¶ *Religiosi vendicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas à laicis, sine diœcesani cōsensu: nisi legitimè præscripserint, vel postea diœcesanus consenserit.*

CAP. XI.

Cura† pastorali: & infra. ¶ Mādamus, quatenus ex donatione laicorum, [f] nisi auctoritas diœcesani episcopi, & cōsensus adsit, nullus vestrū aliquas sibi ecclesias vēdicare præsumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi legitima [g] † fue-

c Pœnitentia.] & ita licitum est pœnitere, & ɔ̃ factum suum venire, vt š. de elect. nosti. & 2. q. 6. c. ei qui. §. si quis libellos. 12. q. 1. certe. ff. de mino. si minor. C. qui bo. ce. pos. l. 2. ff. de mu. & hon. vt gradatim. §. sed & reprobari. ff. deposi. l. 1. §. si verò depositum. & š. de depo. bona fides. & ff. de act. emp. & vend. si sterilis. §. vlt. Arg. š. de fil. presby. veniens. ť. de cler. coniug. diuersis fallacijs. & 17. q. 4. sunt qui opes. ť. de depo. impu. de illis 1. & 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. Solu. non est locus pœnitentiæ nisi in casibus, puta si iusta causa subest. 12. q. 1. certe. 63. dist. quia sancta. §. verum. vel si aliquid inopinatum emergat. 22. q. 2. ne quis arbitretur. & in omnibus delictis & maleficijs. arg. 50. dist. ponderet. & supra de re. eccle. alie. vel non, si quis presbyterorum, vel in his quæ fauore sui tantum sunt introducta, quibus renunciare potest. 7. q. 1. quum periculosum, & in his quæ recepta non sunt plenè, ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit. Vin. & in casu isto, vt hic patet, & ť. eo. cum autem. & c. pastoralis.

[Glo. seq. not. alleg. tria iura. & vnum alleg. in contrarium, & ibi remittit.]

d Quæ nulla est.] sic. š. eod. illud. & ita prima electio quæ nulla est, non impedit secundam. ť. de elec. bonæ memoriæ. & cap. congregato. & ť. de appel. constitutis. Arg. contra, š. de elec. auditis, vbi colligitur, quòd electio quæ nulla est, impediat secundam, sed illud contra. ibi soluitur.

e Laicis.] nec etiam clericis patronis licet ecclesiam ordinare: vnde habes similem casum de clericis, ei quod dicitur hic de laicis, ť. eo. c. vlt. Ala.

Cura pastorali.] Tria facit. Primo ponit dictum. Secundo exceptionem ibi, Nisi. Tertio rationem ipsius ibi, Cum enim. Abbas.

CASVS. Quidā religiosi & alij ēt clerici, recipiebāt ecclesias de manibus laicorū sine auctoritate eporum, quod erat ɔ̃rium iuri: vnde mandat Papa prædictis religiosis, φ nullus eorū ecclesias recipiat ex donatione laicorum, sine auctoritate & consensu diœcesani epi, vel retinere p̃sumat taliter acquisitas: nisi legitima fuerint p̃scriptione muniti, vel postea consensū habuerint diœcesani episcopi: quia enim laici non possunt in alios, nisi ius quod habent transferre, hmōi concessiones irritæ sunt censendæ. Nota φ laici ecclesias conferre nō possunt. Item titulus non idoneus acquiritur alicui. Item ratihabitio retrotrahitur. Item nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat.

f Laicorum.] laici. n. ecclesias cōferre non possunt. 16. q. 6. si quis deinceps. & c. si quis eps. & c. si quis clericus per laicos. & ť. de priuileg. cum & plātare. nec debēt iterasse electionib9, vtibi habeāt vocem in eccľa collegiata. š. de ele. Massana. & c. sacrosancta.

[Glo seq. obijcit per locum à diuisione, & tripliciter soluit.]

g Legitima.] id est, quadragenaria, quæ sola currit contra ecclesiam, vt 16. q. 3. c. placuit. vers. quas actiones. Sed obijcit contra hoc isti monachi vel clerici, q̃ præscripserunt has ecclesias, aut habuerunt bonā fidē, aut malam; Si dicas bonam, hoc non potuit esse, nisi quia ignorabant ius: sed ignorantia iuris non prodest ad vsucapiendum, 2 ff. de vsuca. nunquam. & qui contra legū interdicta mercatur, nō præscribit. C. de agri. & censi. quemadmodū. lib. 11. & isti contra interdicta canonum receperunt ecclesias. 16. q. 7. si quis deinceps. si quis episcopus. si quis clericus per laicos. š. e. p̃terea. & c. quod autem, & c. illud. & ita præscribere non possunt. Si malam fidem habuerunt, nulla præscriptione iuuantur, ť. de præscri. vigilanti, & c. quoniam omne. & 34. q. 2. si virgo. Potest dici, quòd hic toleat huiusmodi præscriptio propter scandalum, quia ecclesiæ non poterant reuocari sine scandalo. Quidam dicunt, quòd eo ipso quòd episcopo sciente, & non contradicente possederunt, intelligitur episcopus consentire: & quod sequitur; aut diœcesani habuerint postea consensum supplent, expressum: & tunc non est necessaria præscriptio, cum habent consensum episcopi. Vel potest dici, quod illi qui ecclesias receperunt de manu laicorum, nō possent præscribere, quia contra iura recipiunt: sed eorum successores præscribere possunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent, ex quo inueniunt ecclesiam in possessione: 3 quia qui in locum alterius succedit, iustam habet ignorantiæ causam. ff. de regul. iur. qui in alterius.

† Cap. 13. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōcil. Lateraň. par. 15. ca. 9. Et de intellectu vide Couarruuiā in regula: possessor. de regulis iuris lib. 6. & in 2 part. relectionis, §. 11. & Lamberti nū de iu. pa. art. 11. q. 1. par. 2. li. 2.

† al. longa quā ēt vocē hic agnoscit Hostiensis.

2 Et quoad hoc æquiparam9 vsucapionē p̃scriptioni nrā: in vtraq; .n. requirit bona fides. Fin. Vin. Io. An.

3 Istā glossā dicit hic Panormitanus singularē in suo effectu.

a Consensum.] Arg. quod ratihabitio retrotrahitur. 16. q. 1. c. vlt. arg. contra. ff. de re iur. l. penul.

[Glo. seq. ponit brocar. quòd nemo plus iuris, & c. alleg. quinque iura pro, & quinque contra: & soluit.]

b Nisi ius.] nemo enim pôt plus iuris in aliũ transferre, quàm ipse habeat. ff. de reg. iur. nemo. ĩ. de do. post diuor. rest. nuper. ff. de acq. re. do. traditio. ĩ. eo. quod aũt. in fin. 54. dis. abbati. arg. contra. ff. de acq. re. do. non est nouũ. Inst. qui. alie. non licet. §. econtra. C. de distr. pig. quãdiu, & l. si cessante. ff. de vsufru. quod nostrũ. ff. de acqu. poss. interdũ. Sol. primũ verũ est, & ista contraria specialia sunt, nec etiã istud ius quod habẽt, scilicet ius patronatus, possunt cõferre sine auctoritate epi, vt dixi ĩ. eod. illud, & ĩ. eo. nullus.

rit præscriptione munit[a], aut diœcesani episcopi habuerit postea consensum. [a] Cum enim laici non possint in alios nisi ius, [b] quod habent, transferre, huiusmodi concessiones irritas penitus esse censemus.

† Lingon. Lundon.

¶ Idem Lingoneñ. † epo.

¶ Si patroni ecclesiæ vacantis infra tempus à iure concessum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesias.

CAP. XII.

¶ Cap. 15. eo. tit. in 1. cõp. & post Concil. Latera. par. 15. c. 12.

SI † verò ordinatio alicuius ecclesiæ ad tuã institutionẽ spectat, & pro cõtrouersia laicorũ de iure patronatus inter se disceptantium, prorogatur: [c] Fas tibi sit appellatione remota, in eadẽ personam idoneam instituere: Ita quod repræsentetur [d] ab eo, qui ius euicerit patronatus.

SI verò.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio, ibi, Fas. Tertio limitatio, ibi, Ita. Abbas.

CASVS. Inter aliquos vertitur controuersia de iure patronatus sup aliqua ecclesia, pp quã cõtrouersiam differtur vltra tẽpus à iure cõstitutum ordinatio ipsius: dicit Papa, quod eps appellatione remota ordinet ecclesiã de psona idonea, ita, quod institutus repsentetur ab eo, qui ius obtinuerit patronatus. No. quòd dr hic, quod dictũ fuit in illa decre. ĩ. eo. qm in quibusdã. Item persona idonea debet institui in ecclesia. Itẽ licet institutus pleno iure gaudeat, tamen repræsentari debet à patrono, qui ius euicerit patronatus: quod verũ est, non vt ius aliquod sibi crescat, sed ne de facto postea vexetur.

c Prorogatur.] vltra quattuor menses. ĩ. eo. quoniam. & ĩ. eo. cum propter.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

d Repræsentetur.] sed quid valet hæc repræsentatio cum iam sit institutus, & ius habeat? Per hanc repræsentationem nullum ius acquiritur huic, sed psentatur vt patronus per hoc sit in quasi possessione sui iuris, ne postea vexetur de facto. 1 ĩ. e. c. consultationibus.

1 Ipse patronus vel psbyter à patrono, sm Ala. Ioan. And.

¶ Idem Hospitalarijs.

¶ Et ius patronatus ecclesiæ deuenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi ius episcopale.

[Glo. seq. ponit quattuor, vel quinque modos, q bus transit ius patronatus, & ponit versus.]

e Emptorum.] sic ergo ius patronatus trãsfertur venditione cum vniuersitate: & hoc verũ est, nisi specialiter sit exceptũ, ĩ. e. ex litteris, & venditio feudi facta intelligit de voluntate dñi, aliter non valeret. in constitutione Friderici de feudis. transferi etiã successione. a ĩ. eod. qm in quibusdam. & c. 1. & 2. & 16. q. 7. filijs. & permutatione. 16. q. 6. nemini regum. & alienatione vniuersitatis, vt hic, & donatione cũ cõsensu epi facta. ĩ. eo. quod aũt. & cap. illud. & ĩ. eo. nullus. Vnde versus.

Iura patronatus transire facit nouus heres.

Res permutata, donatio, vẽditioq;.

Bernardus.

CAP. XIII.

CVm † seculũ relique ritis: & infra. ¶ Prohibemus, ne cũ ratione feudorum emptorum, [e] aliterve acquisitorũ, vel etiã alio modo ius patronatus in ecclesiis parochialibus acquisieritis, episcopo ius parochiale minuere [f] præsumatis.

¶ Idem.

¶ Sine consensu patroni non potest quis ecclesiã occupare.

CAP. XIIII.

EX † insinuatione O. clerici accepimus, quòd cum ei frater eius, ius patronat[9] quod in quibusdã ecclesiis habebat, liberaliter contulisset: [g] eas quidã sine ipsius assensu occuparunt, & detinent occupatas: & infra. ¶ Mandamus, quatenus (si est ita) earũ detentores, vt eadẽ prędicto clerico restituant, [h] per eum liberẽ, [& † pacifice] ordinandas, monitione præmissa compellas.

f Minuere.] & ita nihil plus iuris debent isti religiosi habere, quam illi à quibus ius habuerunt: & sic episcopus ius suũ integrum habebit: quia permutationẽ talẽ ecclesię ordinatio mutare nõ dẽt, ĩ. eod. quærimoniã. & ĩ. eod. cura, simile ĩ. de dona. inter dilectos, ĩ. de relig. dom. quia monasterium.

CVm seculum.] Primo exordium decisum. Secundo prohibitio, ibi, Prohibemus. Abb. Sic.

CASVS. Hospitalarij aliquando acquirunt ius patronatus in ecclesijs parochialibus ratione feudorum emptorũ, aut etiam alio modo: prohibet eis Papa, ne ius episcopale hac occasione diminuant epo diœcesano. Not. quòd ius patronatus transit cum vniuersitate in venditione. Item religiosi viri nõ habent plus iuris in ecclesijs, in quibus ius patronatus habent, quã alij.

EX insinuatione.] Primo narrat factũ. Secdo dat iudices ibi, Mãdamus. Abb.

CASVS. O clericus conquestus fuit domino Papæ, quod cum frater eius contulerit ius patronatus, quod cõiter habebant in quibusdã ecclesijs, q dam clerici sine ipsius assensu & præsentatione, illas ecclesias occupant, & detinent occupatas: mãdat Papa, quatenus, si est ita, detentores illarum compellantur, vt illas prædicto clerico restituant, per eum libere ordinãdas. Not. quòd patronus pôt dare ius patronatus, sine ius præsentationis personæ priuatæ.

[Gl. seq. reci. per obiectionẽ, quã dupliciter soluit.]

g Liberaliter contulisset.] sic ergo videtur, quòd laicus ius patronatus possit donare priuato, et sine consensu episcopi, sed supple, quòd de consensu episcopi hoc fecit. Verius vr, quòd hæc nõ erat vera donatio: qa vterque istorũ fratrum erat verus patronus in solidum. ĩ. eo. ca. 1. & de ope. lib. l. si libertus. in fi. quia res est indiuisibilis. argu. ff. si ser. vend. loci corpus. §. si fundus, & ideò nihil dedit in veritate, sed cõcessit fratri tantũ liberam ordinationẽ ecclesiarum, vt ipse solus posset psentare. & est simile. ff. de ser. seruitutes. §. seruitus.

h Restituant.] quia non habuerunt canonicum ingressum: vnde debent expelli. sic 16. quæstio. vltima. decernimus.

Consa-

Consuluit.] Primò ponitur ratio. Secundò dispositio, ibi, Non decet. Abbas.

CASVS. Dr hic, quod sanctuarium Dei hæreditario iure possideri non potest: & ideò sustineri non debet, quòd clerici auctoritate propria detineant ecclesias à parentibus eorũ fundatas, nec laici possunt ecclesias cõcedere filijs, aut aliquibus alijs, cũ sola præsentatio, & non concessio, pertineat ad patronũ. No. quod successio hæreditaria in ecclesia reprobatur. Itẽ laici patroni ecclesiarum aliquibus ecclesias cõcedere non possunt auctoritate propria.

a Hæreditario.] successio hæreditaria in ecclesia esse non debet 8. q. 1 Apostolicæ. s. de fil. presb. ex transmissa. & c. ad extirpandas.

[Gl. seq. cum seq. recitatur per q. an pater filiũ, & c. secũdò quærit de plurib. patronis, & soluit.]

b Propria auctoritate.] secus si ad præsentationem parẽtũ: quia ipse se præsentare non posset, s. eo. p tuas. vnde non videt hic prohiberi præsentatio filij, i vnde permitti intelligitur, ar. s. de sponsa. cũ apud.

c Concedant.] auctoritate propria. idẽ intellige de clericis. s. eo. tit. cap. vltimo. sed eps præsentare potest patronus filiũ, vt dictum est s. quia suffragiũ patris valet filio. ff. quod cuiusque vniuer. illud notandũ. Sed si plures sunt patroni, nunquid possunt vnum de se præsentare? Credo, quod sic. 2 arg. sup. de elect. cum in iure.

¶ Idem Adonen. † episcopo.

¶ Non potest patronus ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

CAP. XV.

Consuluit † nos: & infra. ¶ Cum sanctuarium Dei iure hęreditario [a] teneri non possit: non decet aliquatenus sustineri, vt clerici ecclesias à parentib. suis fundatas, propria auctoritate [b] detineant; aut laici filiis, vel aliquib. aliis, concedant [c] easdem.

¶ Idem.

¶ Ius patronatus per se vendi non potest.

CAP. XVI.

De † iure verò patronatus: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus si R. illud comparauit, (cũ inconueniens sit vendi [d] ius patronatus, quod est spirituali annexum [e]) cõtractum illum irritũ [f] esse decernas.

De iure.] CASVS. Dicitur hic, quòd ius patronatus cum sit spirituali annexum, vendi vel emi non potest: & ideò qui illud comparauerit, talis contractus irritus est decernendus. No. quòd spirituale vel spirituali annexum vendi vel emi non potest.

d Vendi.] per se tantum, sed cum vniuersitate bene potest vendi. sup. eo. cum sæculum. & etiam obligari. sup. eo. ex litteris.

e Annexum.] sup. de iudi. quanto.

[Gloss. seq. quærit, & remittit.]

f Irritum.] ipso iure, quia spirituale vel spirituali annexum vendi non potest, nec etiam redimi. s. de simo. querelam. ff. de contrah. emp. hanc legem. quia res sacra non recipit æstimationem. ff. de re. di. sacra loca. in fi. si tamen res sacra ab ignorante ematur, ad interesse agitur ex contractu. ff. de contrah. emp. l. 4. & Inst. eod. tit. §. vlt. sed quis habebit ius illud, numquid ille qui vendidit, perdet illud hoc ipso quod vendidit? De hoc dixi sup. eod. quia clerici.

Nullus.] habet duo dicta. Secundum ibi, Et si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur hic, quod nullus laicus decimas, vel ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine consensu eps sui monasterijs vel canonicis conferre præsumat: Si verò eps improbitatis causa vel auaritiæ consentire noluerit requisitus, Romano Pontifici nuncietur, vt de ipsius licentia quod offerendum est offeratur.

¶ Idem.

¶ Patronus non potest sine episcopi vel Papa consensu, etiam loco religioso conferre ecclesia decimas, vel aliud spirituale.

CAP. XVII.

Nullus † laicus decimas, [g] aut ecclesiã, [h] aut quicquid ecclesiastici [i] iuris est, sine concessione sui pontificis, monasteriis vel canonicis conferat: [k] † Et si quis episcopus improbitatis vel auaritiæ causa consentire noluerit, Romano pontifici nuncietur; & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur. [l]

Not. quod laicus nullũ spirituale, vel spũali annexũ cõcedere potest alicui, sine auctoritate episcopi.

g Decimas.] s. de his quæ fiunt à prel. sine consen. ca. cum Apostolica.

h Ecclesiã.] sup. eo. quod autẽ, in fi. Et expone ecclesiam, id est ius patronatus, 3 qa donando ecclesiã, qđ suum est, donare vr de cõsensu episcopi, s. ius patronatus. s. de do. pastoralis.

[Gloss. seq. ponit opi. Vin. quam reprobat.]

i Ecclesiastici iuris.] s. spiritualis: qa si esset tẽporale ius ibi, nullius auctoritas requiritur, dũ tñ res sit donãtis. Dicũt tñ quidã, sicut Vin. quòd ius patronatus põt laicus donare loco religioso, etiam sine auctoritate episcopi supra eod. illud, sed contra dixi ibi.

ADDITIO. Hodie opinio Vincentij est approbata per capit. 1. eodem titulo lib. 6.

K Conferat.] si tamen contulerit, & subsequatur postea consensus episcopi, bene valet talis donatio, supra 16. quæstio. 1. cap. vltimo. & infra eod. suggestum. supra eod. cura pastoralis, & supra eod. quod autem. in fine.

l Offeratur.] nisi iusta causa subsit quare episcopus hoc denegauit: quia tunc Papa non concederet, nec episcopum compelleret ad dandam licentiam. arg. 63. dist. literas. & 85. dist. archidiaconum. in fi. Ber.

¶ Idem.

¶ Si quis episcopus in ecclesia alterius diœcesis est patronus, præsentatus ab eo debet admitti si est idoneus.

CAP. XVIII.

Significasti: [m] † & infra. ¶ Si episcopi post

Significasti.] Legitur varijs modis. Primò, quòd eps habebat ius præsentandi in alia diœcesi: Sed secundũ aliam lecturam nõ refert, an sit patronus in alia vel in propria diœcesi. Tertiò potest secundum aliam lecturã intelligi, quòd non ius patronatus, sed mera præsentatio fuit concessa episcopo. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis eps postquam adeptus est epatum, acquisiuit ius patronatus in aliquibus ecclesijs a patronis ipsarũ pro ecclesia sua: Dr hic, quòd si personas idoneas ad illas ecclesias vacantes præsentauerit, admittendæ sunt. No. quòd si quis episcopus habet ius patronatus in ecclesijs alterius diœcesis, tenetur ei præsentare clericum. Vel pone casum aliter, vt in sequenti.

m Significasti.] Casus 4 literalis est talis: Quidam episcopus nomine ecclesiæ suæ, obtinuit ius patronatus in aliqua capella diœcesis alterius: clericum quem ipse præsentauit, ille ad quem spectat confirmatio, recipere tenetur, etiam de alio episcopatu.

a Per-

Marginal notes (left): Adonensi . . . | [c]ap. 18. e. . 1. cõp. [po]st Cõc. [La]ter. par. 15. | [c]ap. 20. e. in 1. cõp. post Cõc. [La]tera. par. . c. 17. & materia . . . Ar hi. . qui stu- . . q. 1. Adde qđ . . dicit. . gl. qa . . & filij . . eadẽ . . l. fin. . . imp. & . . subst. [i]dem Vin. . & Hos. . . & de . . & . . ex se dãt . . tore. ff. de . . & cura. . ab his, . . absunt . . Gu. in . . e. tit. ad . . Io. And.

Marginal notes (right): 3 Qđ nõ placet. qa licet ecclesiã, dare nõ possit, ius tñ patronatus dare potest. sup. e. illud. fm Ho. | † Cap. 21. e. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Later. c. 18. & de intellectu vide Libertinũ de iure patro. ar. 14. q. 6. par. 2. lib. 1. & ar. 20. q. 1 † offerat. | † Cap. 23. e. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Latera. par. 15. ca. 19. & de intellectu Libertinus de iure patr. art. 14. q. 7. par. 1. lib. 2. | 4 Hic casus nõ est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

1 Hæc glossula non est Bernardi, nec reperitur in antiquis exemplaribus.

a Personæ idoneæ.] vt i. eo. cap. illud. quod videtur concordare opinioni Vincentij.

[Gl. seq. reci. per q. an episcopus alienigenam, & c. ponit opin. Hug. quam improbat.]

b Præsentauerint.] epis vel alijs inferioribus prælatis, in quorum parochijs ecclesiæ sitæ sunt, & clericum cuiuscunque diœcesis possunt præsentare, vt 16. q. 5. si quis eorum. & sic intelligit Hug. illud cap. & est priuilegium episcopi, vt di[...] , sed litera illud nõ dicit expressè, sed dicit, ordinet quos desiderat clericos ibi ponere. & sic est contra illud 71. dist. hortamur. & c. clericos. & i. d cle. pere. c. vlt.

bet irritari, licet ad eum casum deueniat à quo incipere non potuit. 55. dist. præcepta. ff. de iti. ac. priua. l. 2. & ff. de postul. l. 1. §. casum 32. q. 7. neque furiosus 3 & quod ritè & secundum leges factum est, ex alio euentu resuscitari non debet. C. de admi. tu. sancimus. Et quod legitimè factum est, pœnam nõ meretur. C. de adu. l. Gracch.

[Gl. seq. quærit, & remittit.]

e Possidebat.] bona fide, vt dix. & non vi. arg. C. de præscri. 30. vel 40. annor. si qs emptionis. §. sed hoc, & 16 q 3. licet I regulis. Sed nunquid ille, qui est in quasi possessione, præsentidi, si ei moueatur quæstio proprietatis, poterit interim præsentare ante sententiam? Dic de hoc vt dixi i. eo. ex litteris. propter hoc tamẽ nullum fit præiudiciũ vero patrono in posterum, vt hic dicit. Ber.

promotionem suam, præsentationes personarum ad ecclesias, à patronis earum, pro ecclesijs sibi commissis adepti fuerint: personæ[a] idoneæ, quas ad eas vacantes præsentauerint[b] sunt admittendæ.

¶ Idem Abbati S. Alberti.†

¶ Institutus ad præsentationem eius, qui tunc ius patronatus ecclesiæ possidebat, remoueri non debet, licet illud ius ab eo postmodum euincatur: secus si nõ possidebat. sed tantum credebatur esse patronus.

CAP. XIX.

Consultationibus:† & infra. ¶ Si aliquis clericus ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institus ad præsentationem illius, qui eiusdem ecclesiæ credebatur[c] esse patronus, & postea ius patronat⁹ alius euicerit in iudicio, institutus nõ debet ab ipsa ꝑpter hoc remoueri,[d] si tempore præsentationis suæ, ille qui eum præsentauit, ius patronatus ecclesiæ pos-

10 sidebat:[e] cum ex hoc ei qui de iure debet habere, nullum in posterum præiudicium generetur. Si verò non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, cum non esset, poterit ab eadem ecclesia remoueri.[f]

20 ¶ Idem Eboraceñ. Archiep̃o.

¶ Valet secunda concessio ecclesia facta alteri ecclesiæ per episcopum & patronum, non obstante priori facta per patronum solum.

CAP. XX.

30 Suggestum † est, quòd cum ecclesiæ quędam de assensu domini fundi auctoritate Eboraceñ. archiepiscopi, ecclesiæ beati P. Eboraceñ. concessæ & assignatæ sint in præbẽdam, canonici de No-

40 uoburgo cõcessionem illam irritare nituntur, occasione donationis, quã sibi asserũt prius[g] factã. ¶ Vnde licet in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectãdus

50 patronorum consensus: quia tamen ecclesiæ, nisi auctoritas[h] interuenerit

† Alberij, ist vno solo, in ceteris, Alberti.

Consultationib.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Si verò. Abb.

CASVS. Aliquis credebatur patronus alicuius ecclesiæ: præsentauit aliquẽ ordinario ad illam ecclesiã vacãtem, & ille fuit per episcopum institutus: postea alius cõtra illũ euicit iuspatronatus in iudicio: quæritur, vtrum ille institutus ꝑ hoc debeat remoueri? Rñdet Papa, si tẽpore præsentationis suæ illę qui præsentauerit eũ, ius patronatus ecclesiæ possidebat, & credebat patronus, nõ debet ꝑpter hoc ab ipsa ecclesia remoueri, cum ꝑ hoc patrono nullum præiudiciũ in posterum generetur: Si verò non possidebat ius patronat⁹, sed tantum credebatur esse patronus cũ non esset, ab ipsa potest ecclesia remoueri. No. ꝙ ex sola possessione, cum bona fide acquiritur ius. Item arg. quòd plus valet quod est in opinione, quàm quod est in veritate. Item quod legitimè factum est, non debet irritari, licet ad eũ casum deueniat, à quo non potuit incipere. Item ex sola opinione non acquiritur ius.

† Cap. 13. eod. tit. in 1. compil. & post Cõcil. Lateraneñ. par. 15. c. 20. Et de materia vide Abbatẽ consil. 54. inc. Christi eiusque matris presidio. in 1. vol.

[Glos. seq. arg. opi. præferri, & c. alle. 5. iura, & duo in contrarium.]

c Credebatur.] & erat in quasi possessione iuris patronatus, quia tunc tenet præsentatio, etiam si in veritate non sit patronus, sup. de elec. querelam. & sup. de cau. pos. & propriet. cum olim. & hic. Item est hic arg. quòd plus valet quod est in opinione, quam quòd est in veritate. 1. q. 1. si quis à simoniacis 3. q. 7. c. infames. §. tria & §. verum. i. qui fil. sint legi. cum inter & c. per tuas. & sup. de biga. nuper. in fi. argum. contra 29. quæst. 2. si quis. & 8. dist. veritate. Et ita sola possessione acquiritur titulus, 2 licet ille dominus non sit qui præsentat, sed hoc facit bona fides.

2 Cõcor. l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arc. no. Bar. in l. Celsus. ff. de vsucap.

d Remoueri.] quia quod legitimè factum est, non de-

f Remoueri.] quia non præsentatus à patrono. 16. q. 7. decernimus. & sic credulitas sine possessione non valet, vel nõ prodest.

† Cap. [...] com[...] post [...] Latera[...] par. [...]

Suggestum.] Summatum est i. in c. illud. Communis diuisio. Secunda ibi, Vnde licet. Abb.

CASVS. Quidam patronus quarũdam ecclesiarũ de assensu archiep̃i Eboraceñ. ecclesias illas cõcessit ecclesiæ beati Petri Eboraceñ. vt illas haberent in præbendam: canonici de Nouburgo cõcessionẽ illã anullare intendũt, ex eo ꝙ dicebãt concessionem illarũ ecclesiarũ, prius sibi factam: quæritur, quę concessio valere debeat? Respõdet Papa quòd licet in donationibus ecclesiarũ requirẽdus sit & expectandus patronorum assensus, tamen nisi auctoritas pontificalis interuenerit, concedi non possunt: & ideò prima concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani facta est, aut etiam postea eius assensus fuerit subsecutus, posteriori concessioni præfertur, alioquin illa debet valere, quę de auctoritate diœcesani facta est, quamuis posterius facta dicatur. Nota quòd patronus sine auctoritate episcopi ius quod habet in ecclesia conferre non potest. Item quod ab initio non valuit, per subsequentem consensum confirmatur. Item concessio quę non tenet, non impedit secundam.

60

g Prius factam.] similiter casum habes i. de his quæ fiunt à prela. c. continebatur.

h Auctoritas.] episcopalis, i. eo. quod autem. & c. illud. & c. nullus, & sup. de dona. consultationibus, & supra eo. c. cura. & hic, & c. pręterea. & c. significantibus.

[Glos. seq. arg. alleg. quattuor iura.]

Sub-

pontificalis, canonicè cō cedi nō possunt: Significamus, q̄ prior concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani epī † facta est, aut eius assensus fuerit postea subsecutus, a posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet præferri, quamuis posterius b facta, quę consensu dn̄i fundi, & episcopi auctoritate fulcitur. c

¶ Idem archiepiscopis & episcopis per Angliā constitutis.

¶ Ab officio & beneficio remouetur, qui monitus nō dimittit ecclesiam consensu episcopi sibi concessam. h. d.

CAP. XXI.

Relatum † est nobis, quod nonnulli occasione laicę recognitionis, d non requisita epī audientia, beneficia ecclesiastica sibi præsumūt in vestris parochijs vendicare. e Quoniam igit̄ huiusmodi personæ nō intrant per ostium, f sed aliunde conscendunt, g ac per hoc indigni h sūt pastoris nomine, vel prę rogatiua gaudere: Mandamus, quatenus eos si cōmoniti p̄dicta minimè resignauerint (nisi ep̄ali cōcessione † muniti fuerint) de officio reddatis & beneficio alienos: & infra.

¶ Laici spoliantes ecclesiam excommunicantur h. d.

¶ Ad hoc quoniam quidam laici ecclesias possessionibus spoliant, vt sic viros ecclesiasticos faciant corā seculari i iudice litigare: vobis iniungimus, vt id publicè sub interminatione curetis anathematis prohibere. Si quis aūt prohibitionis vestræ contemptor extiterit, eum excommunicationi subdatis. k

¶ Idem.

¶ Si quæstio iurispatronatus infra sex menses non terminatur à tempore vacationis, liberò potest episcopus sine præsentatione ibidem instituere rectorem. h. d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis: nam in laicis sufficiunt quattuor menses.

CAP. XXII.

Eam † te decet: & ifr. ¶ Illas autē ecclesias, de quarum patronatu controuersia fuerit, si infra sex menses l postquā vacauerint, non fuerit controuersia † terminata: licitum tibi sit de persona idonea ordinare.

a Subsecutus.] arg. quod ab initio erat inualidum, per sequentē consensum confirmaē, & fit validū. s̄. eo. cura. & 16. q. 1. c. vlti. 1 simile s̄. de his quæ fiūt à p̄la. sine cōs. ca. c. cū nos. & s̄. de do. pastoralis. & s̄. eo. cura.

b Quamuis posterius.] arg. q̄ litterę q̄ possent elidi p̄ exceptionem, non p̄stant impedimentū, secūdus, quāuis de primis nō faciāt mētionem. s̄. de cōfi. vti. c. bonæ.

c Fulcitur.] arg. q̄ vbi plura faciunt p̄ aliquo q̄ ꝫ. obtinere debet, arg. 13. dis. duo mala. & c. nerui. C. d̄ iur. & fa. igno. l. 1. 2 & s̄. de re iud. cau ā quæ, vbi sunt arg. de hoc. Arg. contra 22. q. 1. mouet te.

Relatum.] Sunt duæ partes. Scd̄a ibi, Ad hoc. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici occasione concessionis sibi factæ p̄ laicos, non requisita epī auctoritate, in ipsis ecclesijs beneficia sibi vendicare præsumūt; q̄a huiusmodi p̄sonæ nō intrant p̄ ostium, sed aliunde cōscendunt, ac p̄ hoc se reddunt indignos: mandat Papa p̄latis ipsorum, quatenus si cōmoniti p̄dicta nō resignauerint, ab officio & bn̄ficio remoueant, nisi ep̄ali fuerit ꝯcessione muniti.

d Recognitionis.] idest, confessionis in iure factę donationis vel concessionis prius factę de re quacunque. quod melius est, & est vulgare Anglicorum, ꝫ Alanus.

e Vendicare.] idest retinere.

f Per ostium.] 7. q. 1. nō furem. & 23. q. 4. tres p̄sonas. & 1. q. 1. ordinationes.

g Cōscendunt.] 4 & sic fures sunt. s̄. de elec. dudum.

h Indigni.] in tātū q̄ deponi dēnt, & excōcationi subijciēdi sunt. 16. q. 7. si q̄s deinceps. si q̄s. ep̄s si q̄s clericus. hodie tñ nō imponit pęna p̄dictorū canonū. sed stat ei qđ hic dr̄. Et si quis ꝯsentiat electioni de se factæ, per abusum laicorum ineligibilis fit, nec pōt promoueri sine dispensatione. s̄. de ele. quisquis.

AD HOC. Quidā laici spoliant ecc̄las possessionib. suis, vt sic viros ecclesiasticos faciāt litigare corā iudice seculari, mādat Papa p̄latis p̄dictis quatenus id publicè sub interminatione anathematis dēant inhibere: & si contra hoc fecerint, excōicentur. Nota, quòd ex concessione laici sine auctoritate episcopi, nullus ecc̄lam recipere dēt. Item actor forum rei sequi debet: Itē prohibitus sub interminatione anathematis, si fecerit ꝯ, non est excommunicatus, sed excommunicandus.

i Coram seculari.] s̄m illam regulam, Actor forū rei sequatur. s̄. de fo. compe. cum sit generale. 11. q. 1. experientiæ. 5 Sed nonne committunt isti sacrilegiū, q̄ taliter spoliant ecc̄las? ergo sunt p̄ ecclesiā iudicandi, vt p̄batur s̄. d̄ fo. cōpe. cōq̄stus. & arg. 12. q. 2. nulli liceat p̄dia. & homicidæ dēt. 12. q. 2. q̄ abstulerit. Est ergo verū, q̄ isti malefactores sub ecclesiastico iudice sūt ꝯueniēdi: & fauore ecc̄læ ē hoc introductū. s̄. de fo. compe. cū sit ḡnale. & s̄m illā regulā nō consequeretur intentionem suā. Sed pone q̄ ecclesia agat ꝯ eos corā iudice seculari, & ipsi laici volūt recōuenire ecclesiā, q̄a forte hæc erat ītētio ipsorū, nūquid sunt audiendi? Dicas q̄ non. ff. de iudi. l. 2. §. sed si agāt. 6 & alia etiā ratione: quia q̄ō spoliationis priuilegiata ē, vt eā itentās reconueniri non possit, nisi de alia spoliatione. s̄. de or. cog. sup̄ spoliatione. & s̄. d̄ iud. significauerūt.

[Glo. seq. notat, & remittit.

k Excōicationi subdatis.] hic patet, q̄ si q̄s p̄hibeat sub pœna anathematis siue excōicationis, licet q̄s ꝯfacit, nō ē excōicatus, sed dēt excōicari: secus ut̄ 7 si dicat sub interminatione anathematis. j. de eo q̄ fur. ord. rece. c. 1. Vl̄ si dicat sub excōicationis iterpositione. quia qui ꝯ facit, excōicatus est. 62. dist. Salonitanæ. & s̄. de loc. & cendu. c. 1. q̄a per illa uerba innuit, q̄ excōicationis sententia lata sit. Dic de hoc, vt dicitur j. de sim. sicut 2.

Eam te.] CASVS. Si de iure patronatus alicuius ecclesiæ controuersia fuerit inter aliquos, & infra sex menses non fuerit terminata postquam vacauerit, ex tunc licitum sit superiori eandem de persona idonea ordinare. Not. quòd quæstio iurispatronatus infra sex menses terminari debet.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundum approbat.]

l Sex menses.] ꝯ. s̄. c. quoniam. & j. eo. cum propter, vbi dantur tantum quattuor menses. 16. q. 7. si plures. & c. considerandum. & s̄. eo. quęcunq; Sol. cum est contētio de electione inter Patronos, tūc obtinet qđ dr̄ s̄. eo. quoniam. 1. rñ. Si autem ecclesia ordinari non possit sine

† beneficio.

5 Cōcor. l. itē crimina li. C. de iur. om. iud. l. fi. C. vbi in rē act. exec. deb.

6 Vide s̄ fo. cōp. c. fi. i fi. vltimæ glos sæ. Io. And.

7 al. dicit, & ē hoc ꝯ hūc textū, scd̄m Ho. Pet. & Abbatē. Io. And.

† Cap. 5. ti. d̄ ętate & qualitate, in 1. cōp. Et de intellectu Lābert. de iure patr. ar. 9. q. 1. par. 2. lib. 2.

† Vox, ꝯtrouersia, deest in oībus ātiqs exēplaribus.

¶ Lucius tertius.

¶ Patronus iuspatronatus propria auctoritate alienare non potest, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore fundationis à dioecesano illud fuerit sibi reseruatum.

CAP. XXIII.

ij PRæterea † quoniam aduocati [a] ecclesiarum ius aduocationis, [b] donationis, vel emptionis [c] titulo, alijsque pro sua voluntate contractibus, in alios transferre præsumunt, fodrum, [d] albergarias, [e] regium, [f] & similia tanquam a proprijs rusticis, ab ecclesijs extorquentes: Præsenti decreto statuimus, eos sine aduocati, siue patroni, vel vicedñi, siue custodes, vel guardias habentes, seu quocunque alio nomine censeantur, à grauaminibus ecclesiarum cessare, nihilque in ipsis præter antiquos & moderatos redditus a locorum epis institutos [g] exigere: aut † si aliud exegerint, excõmunicationi subdantur. Contractus quoque huiusmodi, [h] quos fecerũt, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

¶ Idem Noruiceñ. episcopo.

¶ In pluribus successiuè præsentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio: sed in præsentatis à persona ecclesiastica, potior est primo præsentatus. h. d. specialiter, & est unum de principalioribus capitulis tituli.

CAP. XXIIII.

CVm † autem aduocatus clericum idoneum episcopo præsentauerit, & postulauerit postmodum eo nõ refu-

---

et sine nimio scandalo patronorum, tunc satis posset dici, quod eps tollat reliquias, & claudat ostia: & sic possumus tenere decreta prædicta, si plures. & cõsiderãdum quia propter magnũ scãdalũ ea quæ sine peccato mortali possunt omitti, quandoque omittimus. ī. de no. ope. nun. cum ex iniuncto: alias propter modicum scandalum non dimittat eps ecclesiam ordinare, vt dr in c. quoniã. Tñ consueuit dici, quod nõ statur hodie illis decre. sed illi decreta. qm. vbi dr de sex mẽsib. Si verò est cõtentio inter aliquos de iure patronatus, tũc eps expectet vsq; ad sex mẽses, & tunc auctoritate sua ordinet ecclesiam, si ĩfra sex mẽses postquam vacauerit, illa quæstio diffinita nõ fuerit, vt hic dicit, saluo iure illi[a] qui postea euicerit ius patronatus in posterũ. ī. eo. si verò. & c. consultationibus. & ī. eo. cũ propter. Sed si nõ vult tãtum expectare, post quatuor mẽses ordinet ecclesiam. ī. eo. quoniam. & ī. eo. cũ propter. quibus standum est, vt dicit Lau. quia licet illa decr. quoniã, præcesserit istam, in no. tamen concor. cũ illa decre. quoniam. quæ est Lateran. concilij. Quidã [c] tñ ita dicebant, quod hic cõputantur sex menses à tempore vacationis & ita concord Concilium Lateraũ. ī. de concessione præben. nulla. & illa, quoniam. & cap. cum propter, intelliguntur à tempore moræ litis: quod satis potest concedi. & hoc satis innuitur per literam illarum decr. in quibus dicitur, si quæstio emerserit, & hic dr, postquam vacauerit, tñ eps põt facere quod istorum magis placet. Si verò contentio sit inter epm & patronũ, puta, eps dicit præsentatum indignũ, patronus idoneum: tunc eps ponet œconomum ibi pro fructibus conseruandis, quousq; fuerit expeditum. ī. de offi. ord. cum vos. Credo potius standum ei quod dicit Lau. si eps voluerit, quod dr, à tempore moræ litis, non habet rationem: quia sic posset vacare ecclesia quasi per octo menses, & decr. illa præcessit epe illam, quoniam. ī. eo. licet hæc sit posterior in tit. quia ambæ sunt eiusdem auctoris. 2 Ber.

PRæterea.] Primo ponitur duplex factum reprehensibile. Secundò contra secundum statuit, & pœnam imponit. Tertio contra primum discernit. Secunda ibi, Præsenti. Tertia ibi, Contractus. Abbas Siculus.

CASVS. Patroni ecclesiarũ ius patronatus titulo donationis, uel emptionis, vel alijs contractibus pro arbitrio suo in alios transferre præsumunt, & alias exactiones ab eis exigunt, tanquam a proprijs rusticis: vnde statuit concilium, quod ab huiusmodi grauaminib. cessare debeant, & nihil aliud exigant prætèr antiquos redditus ab epis institutos: & si aliud exegerint, excõicentur. Contractus huiusmodi, si quos fecerint, statuit Papa non tenere. No. quod patroni ecclesiarum id solum ab ecclesia debent habere, quod à canonibus reperitur concessum: Item contrafaciens excommunicari dẽt. Item iuspatronatus vendi vel emi non potest.

a Aduocati.] idest, patroni.

b Ius aduocationis.] i. iuspatronatus, vel potius ius aduocationis: nã alij dicuntur patroni, & alij aduocati, [3] vt ī. eo. cap. patet.

c Emptionis.] qualiter iuspatronatus transferat vẽditione, seu alijs modis, dictũ est ī. eod. cum seculum.

d Fodrum.] fodrũ est collecta, quã imponebant isti patroni ecclesijs. & est vulgare Lombardorũ.

e Albergarias.] [4] idest, pactiones, quæ debentur pro comestionibus.

f Regium.] quod regi debetur, siue tributum regi debitũ. 11. q. 1. si tributum. & 23. q. 8. conuenior.

[Glo. seq. recitet per quæstionem, an cẽtus possit patronus constitui.]

g A locorũ episcopis institutos.] statuũ ergo possũt redditus patrono vice tributi siue pensionis, vt hic patet, & 23. q. vlt. tributum. & arg. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc ante consecrationem ecclesiæ, & nõ post. [5] argu. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & 16. q. vlt. filijs. possunt etiam statui vice beneficij & ante, & post. 16. q. 6. illud. & q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & c. si episcopus. amplius verò habere non dẽnt, quam reperiatur in iure permissum. ī. de pœn. in quibusdam. quod si præsumpserint, puniantur, vt hic dicitur, & in c. in quibusdam. & ī. de statu mona. in singulis. in fi.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

h Contractus quoque huiusmodi.] de quibus præmissum est, scilicet donationis, venditionis, & alijs: & sic patet quod iuspatronatus vendi non potest. supra eodem, quia clerici. & cap. de iure. vel donari sine consensu episcopi. supra eo. nullus. arg. contra. ī. eo. illud. ibi soluitur.

CVm autem.] Laicus patronus vno præsentato potest alium præsentare. Secus in patrono clerico. Et secunda pars ibi, Verum. Abb.

CASVS. Patronus ad vacantem ecclesiam clericum idoneum præsentauit episcopo, & eo non reprobato, postmodum alium præsentauit idoneum: quæritur quis præferri debeat? Respondet Papa, iudicio episcopi est relinquendum. Et hoc verum est, si laicus fuerit præsentator: sed si collegium vel ecclesiastica persona præsentationem habuerit, qui prior est tempore, potior est iure. Nota quod laicus patronus variare potest in præsentando, antequam præsentatus sit admissus: collegium vel ecclesiastica persona non potest uariare. Item qui prior est tempore, potior est iure.

i Alium.]

---

†Cap. 19. eo. tit. in cõpi. extat integra clausula in c. 11. ti. de hæret. in 1 cõp. est. n. pars c. ad abolẽdã. vt obseruat Cõcius. & per intellectu vide notata per Gemi. in c. cũ in ecclesijs, de præb. lib. 6.

c Scilicet Petrus Hispan. hic.

a Facit quod no. de off. archid. ad hæc. Io. An.

3 Adde ... de elegi ... li. 6. Io. An.

† In cõci. ... Barbariæ ... aut si aliq ... exegerit, e ... cõicabunt.

4 Hæc glo ... la non ... Ber. qd ... sit Alberg ... ria, rẽn ... dit hic B ... Hiens.

†Cap. ... in 1. cõp ... & post ... cil. Latera ... par. 15. ... Et de reli ... du. Lib ... de iure pa ... ar. 19. ... par. 2. li. ... ar. 13. q. ... par. 1. li.

5 Vide ... de trad ... te dot ... oblati de ... le. gãl. ... sup gl. ... dam. l.

k Alium.] dando sm vr recedere à priori: sicut ille qui plures constituit procuratores diuersis temporibus ff. de procurato. si quis cum procuratorio. §. vlti. & sup. de procuratoribus, non iniustè.

[Glo seq. no. de gratificatione, alle. 5. iura; in contrariú alle. 3. & soluit.]

tato alium[a] æquè idoneú in eadem ecclesia admitti: quis eorum alteri præferatur, iudicio[b] episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit cui ius competit præsentãdi Verum si collegium, vel ecclesiastica persona[c] præsentationem haberet, q prior† est tempore,[d] iure potior esse videtur.

Clemens tertius.

¶ *Ex cõstructione ecclesiæ facta de consensu episcopi, acquiritur iuspatronatus. hoc primo. Patronus non eligit prælatum in conuentuali ecclesia sed in capella sic. hoc secundo. Patrono debetur processionis honor, & alimentatur ab ecclesia si vergat ad inopiã hoc tertio. Et iste textus est de principalioribus.*

CAP. XXV.

NObis † fuit: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ tale† damus responsum, quod si quis ecclesiam cum assensu[e] diœcesani[e] construxit,[f] †ex eo iuspatronatus acquirit. ¶Ceterum in cõuentuali[g] ecclesia, non electioni prælati facienda, sed iã factæ honestius[h] patroni postulatur assensus: nisi aliter de sua[i] iurisdictione obtineat, vt partes suas interponere debeat electioni tractãdæ. Sec[9] tamen est in capella:[k] in qua vn[9] presbyter à pa

h Iudicio epi.] & sic locus est gratificationi. ff. loca. i naue. in fi. s. de off. dele. d causis. arg. 16. q. 7. tẽpora. ff. de relig. l. vl. ff. qui satisd. cog. de die. Sed cõ est s. eo. c. in fin. C. de dila. qm plerumq;. ff. de fidei com. liberta. generaliter. §. q d ergo, Sol. cum dubitatur q s potior sit in iure, locus est gratificationi, & vel cú aliquis nõ põt subuenire vtriq. ff. ad Syllania. si quis i graui. §. si cú omnes.

c Ecclesiastica psonã.] quia clerici patroni pingui[9] ius habent q laici. arg. 16. q. 5. si quis eporum. vel quia clerici variare non debent, in pœnam eorum hoc statutum est. Ala.

d Qui prior est tẽpore.] sic s. eo. pastoralis. & ita habes hic, q qui prior est tempore, potior est iure. s. de maiori. & obedi. c. 1. vbi de hoc.

NObis.] Tria sunt dicta. Secundum ibi, Ceterum. Tertium ibi, Pro fundatione. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, vtrum aliquis efficiatur patronus ex sola constructione ecclesiæ? Item quæritur, vtrum patronus sit ad electionem plebani cũ clericis admittendus, vel repellendus, quãuis allegauerit se ex lõga consuetudine interesse debere: taliter rñdet Papa, q si aliquis de assensu epi ecclesiam construxerit, ex hoc ipso ius patronatus acquirit. Ad secundam qõnem rñdet, quòd in ecclesia conuentuali consensus patroni ad electionem faciendã non est requirendus, sed electioni iam factæ eiusdem requiri debet consensus. nisi aliter de sua iurisdictione obtineat. Sed in capella vbi vnus presbyter eligitur, patronus ipsum epo præsentare potest, & debet, de iure. Item patrono honor processionis seruatur: & si ad inopiam vergat ab ecclesia illi secundum facultates ipsius succurritur, sicut est in canonibus constitutum. Nota, quod ex sola constructione ecclesiæ acquiritur iuspatronatus. Item in collegiata ecclesia ius electionis non cadit in laicum patronum: secus in capella: ubi vnus tantum eligitur. Itẽ patrono debetur honor processionis. Item si patronus ad inopiam vergat, ecclesia illi succurrere debet.

e Assensu diœcesani.] aliàs non potest, de consecra. dist. 1. nemo. & in auth. de mona. §. illud. col. 1.

f Construxit.] & ita ex constructione acquiritur iuspatronatus 16. q. 7. Frigentius. & capit. piæ mentis. & ca. filijs.

g In conuentuali.] conuentualis dicitur, ex quo duo vel tres in collegio sunt. s. de elect. c. 1. Sed videtur q tres ad minus debeant esse. ff. de verb. signi. Neratius. tamen in vno retinetur ius collegij 3 ff. quod cuiusq. vniuersita. sicut. §. vlt.

ADDITIO. Quidam dicitur contrarium.

h Honestius.] Imò necesse est quod requirat, vt vr, s. de elect. cũ terra. & melius eo. ti. sacrosancta, q possessor ex opere cõ ipsum si non esset idoneus, etiã post confirmationem, si male versatur, tenetur denunciare episcopo. 16. q. 7. filijs. & arg. opti. 18. q. 2. abbatem.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

i Nisi alter de sua iurisdictione.] nõ vr q istud stare possit: q si intelligas hoc gñaliter de quocunq. patrono, obstat manifestum cõtrium. s. de elec. sacrosancta. & c. Massana. vbi habes, q ius eligendi nõ cadit in laicũ in collegiata ecclesia, nec valet aliqua cõsuetudo, vt laicus intersit cũ clericis in electione plati, ut hic vr pmittit; qualiter ergo rñdebim[9] cõtijs? Potest dici sm q notauit hic Tancr. q hoc intelligi dẽt cũ ecclesiastica psona ius obtinet patronatus: puta abbas, vel alias ecclesiastica psona: q hmõi psonæ bene possunt interesse electioni faciendæ cũ clericis ex quo cõ uenerunt ibi interesse electioni faciendæ: vel q a infundatione reseruauerũt sibi istud ius de cõsensu epi, & sic de iurisdictione sua interesse põt. ar. 18. q. 2. Eluthérius. & sic nõ põdicit, vt notat. in c. sacrosancta. vel potes hoc intelligere gñaliter etiã de laico. Vel expone de sua iurisdictione sibi specialiter concessa in suã fundatione, quã cõcessionẽ ostendere debet. ar. 100. dist. cõ mortẽ. & ab eo q hoc cõcedere potuit, scilicet à dño Papa, quia eps nõ posset hoc cõcedere: sicut credo 4 ar. prædictæ decre. Elutheri[9] & hoc bene probatur. 16. q. 1. hinc ẽt vbi datum fuit tale priuilegium quod rex simul cũ monachis eligat abbatem; aliter vero patronus in electione esse non dẽt. & sic vtroque modo cessant prædicta contraria. consuetudo enim hic non prodest.

[Glo. seq. quærit, alle. pro, & contra. dat vnam solutionem, cui opponit, & oppositioni adhæret. finis rect. per quæstio. an perdat patronus ius præsentandi, & c. soluit respondens ad contrarium.]

k In capella.] sed nunqd inuito patrono posset fieri hæc capella collegiata ecclesia, 5 & sic amitteret præsentationẽ? Nõ ur. arg. ad hoc. ff. si serui. uendi. is cuius familia. in fi. & ff. de usu & habita. l. vlti. & 10. q. 1. c. 1. arg. cõ. 10. q. 1. decretũ. ubi ordinatio ecclesiæ ptinet ad epum & c. nouerint. & ff. de vsu. & habi. l. ulti. in fine. Satis posset concedi. q posset in fauorẽ ecclesiæ, & sit punietur patronus sine culpa, sed non sine causa. s. ut lite non contesta. quoniam. §. si verò, in fi. & 22. dist. renouantes in alijs omnibus remanet patronus præter quã in electione prælati. iu psa enim fundatione hoc euenire posse patronus pspicere debuit, & sic cauere per superiorem. ff. loca. si quis domum. §. 1. & 23. di. in nomine dñi. & s. de electio. licet. Sed his non obstantibus vr, q inuito patrono capella in præiudiciũ patroni nõ possit fieri collegiata ecclesia, ut ur bene pbari 16. q 7. monasteriũ & c. seq. ubi dr expresse q eps non potest auferre ecclesiam à dispositione patroni. & ita eo inuito collegiata fieri nõ põt; sicut eo inuito nõ potest ei auferri directe ius præsentandi. 16. q. 7. decernimus. & c.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et uide cõc. Trid. ses. 14. de refor. c. 12. & sessio. 25. de refor. mat. c. 9.

† al. taliter respondem[9]

† construxerit.

4 Idem Ho. Nec ob. in auth. de ecc. tit. §. si quis ædificationẽ colla. 9. quia ei nõ est stãdum in talibus. 10. di. c. 1. sm cum pât & aliter intelligi ut dixi sm cũ sup uer. tractandæ. Ioã. And.

5 De hoc ui de notata in c. dilectis. de excessib. præla. [illegible]

posset legatus auferre cap'tulo: quia qua ratione potest reseruare sibi primam vacaturam, & secundam & tertiam, & sic non eligeretur. 1 Dicas q̃ liberam electionem non potest auferre: quia si sic esset, priuaret eos in totum, quod non posset: licet tempore suæ legationis posset interdicere & reseruare sibi electiones. Sed nunquid legatus posset dare ecclesiam inuito patrono laico? Quod videtur: quia plus iuris habet in concessione prælatus, quã in præsentatione patronus, ?. de offi. le. dilectus. quia quilibet patronus vndecunque habeat patronatũ, subest legato quantum ad ius patronatus, id est, quantum ad cognitionẽ iuris patronatus. arg. ?. de iudi. quanto. sed hoc videtur speciale i legato dñi Papæ: quia eps inuito patrono non posset ecclesiam dare. 16 q. 7. decernim⁹. Sed certè quãuis patronus subsit legato quãtum ad ius patronatus, idest, quantũ ad cognitionem iuris patronatus: non tamen videtur q̃ ei possit auferre præsentationem prouenientem ratione patrimonij, sicut posset puenientem ratione ecclesiæ: & hoc innuitur hic ex hac distinctione: aliàs quare distingueretur inter p̃sentatum à laico, vel clerico? Licet enim Papa concederet, q̃ legatus concederet ecclesias inuitis patronis, non tamen sequitur, quod concesserit inuitis patronis habentibus ius patronatus ratione patrimonij. argum. ff. ne quid in loc. publ. l. 1. §. si quis à principe. Quidam præferunt primum dictum. 2 Sed istud maiori nititur æquitate, vt patronus ratione patrimonij quo dotauit ecclesiam, non priuetur iure suo: nec fiat ei hæc iniuria. & propter hoc subtraherentur & ipse & alij à fundatione ecclesiarum, & hoc est verum.

canonicè factam decernimus † irritam, † & ea non obstante, concessionem eiusdem ecclesiæ factam prænominato H. pronunciauimus canonicam extitisse; adiudicantes eidem præfatam ecclesiam, cum fructibus medio tempore perceptis [a] ex ea, plenè ac pacificè possidendam prædicto G. super hoc perpetuum silentium imponendo.

¶Idem Elieñ. episcopo.

¶ Si laicus patronus duos successiuè præsentet, valet institutio de secundo, non obstante appellatione prius facta per primum: episcopus tamen qui malitiosè primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur, & in hoc vltimo est casus singularis.

CAP. XXIX.

Pastoralis † officij: & infra. ¶ Postulasti edoceri, an clericus ad aliquam ecclesiam à patrono laico præsentatus, si diœcesanus episcopus ipsum nõ duxerit admittẽdum, ex huiusmodi præsentatione aliq͂d iuris assequat' in illa: Et si fortè idem ad sedẽ Apostolicã appellauerit, [b] & post appellationem ab ipso interpositam, idem patronus alium cu:auerit pręsentare, ac secundum institui† episcopus pręsentatũ, idem ab ipsa ecclesia debeat amoueri. ¶ Nos igit' Alexãdri† Papæ vestigijs inhęrẽtes, q̃ inter pręsentatos à clerico & laico patronis distinguẽs, [c] iter p̃sentatos à laico cõditionẽ possidentis cẽsuit [d] meliorem: Dicim⁹, quòd institutio præsentati, secundo loco à laico patrono, robur [e] obtinet firmitatis. Verũtamen constituimus, vt episcopus, q̃ pręsentatũ idoneũ malitiosè [f] recusauerit, & ad prouidendũ eidem in cõpetenti beneficio cõpellatur, quatenus puniat' in eo in quo peccauit.

sentatum instituerit; quæritur, vtrum ille ab ecclesia debeat remoueri: Innocentius verò volens inhærere vestigijs Alexandri, qui distinguens inter præsentatos à laico & clerico patronis, possidentis conditionem censuit meliorem, rñdet q̃ institutio secundo loco præsentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis: Sed quia eps̃ scopus idoneum clericum sibi præsentatũ malitiosè admittere recusauit, statuit vt ad prouidendũ eidem in cõpetenti beneficio cõpellatur, quatenus puniat' in eo in quo peccauit. Nota quòd laicus patronus potest variare ante institutionem. Itẽ inter præsentatos à laico & clerico, melior est conditio possidẽtis. Item aliquis punitur in eo in quo peccauit. & meritò, quia initium fecit primo præsentato.

[Gl. f. q. dat vnam concordan. quę argumentatur pro, & soluit.]

b Appellauerit.] similis appellatio est ?. eo. ca. vl. Sed nunquid tali appellationi erit deferendum? Videt q̃ sic: quia ex sola p̃sentatione facta à verò patrono acqritur ius præsentato: ita q̃ si alium nõ pręsẽtauerit, obtinere debet aduersus alium institutum. ?. de re iudic. cum Bertoldus. & 16 q. 7 decernim⁹. & ita tenet appellatio, cum nullus alius sit adhuc præsentatus. Potest dici, quòd appellatio ab initio tenet: sed si patronus postea alium præsentauerit, & episcopus instituerit ipsum, iam non obstat appellatio, cũ ei p̃mittum sit à iure variare. 3 ?. eod. quod autem. & cap. cum autem. Episcopus verò punitur, qui illum primum præsentatum non admisit, vt hic dicitur. sed non ex vi appellationis, sed quia malitiosè ipsum repulit.

c Distinguens.] ?. eo. cum autem.

d Censuit.] ?. eo. quod autem.

e Robur obtinet.] ecce vnam differentiam 3 inter præsentatos à laico & inter præsentatos à clerico, quia laicus variare potest, clericus non, ?. eod. cum autem. vnde videtur quod si laicus præsentet indignum, non perdit ius eligendi. argum. ?. de offi. ordi. cum vos. vbi de hoc.

f Malitiosè.] sed quis probabit quòd malitiosè nõ admiserit? episcopus non, quia pro ipsius facto præsumitur. ?. de elec. bonæ. 1. & ?. de proba. possessionem. Itẽ nullo aliquid obijciente, ipse potest eum repellere. ?. de elect. venerabilem. & ca. cum nobis olim. argum. 28. distin. priusquam & 39. distin. Petrus, sed potius contrarium est verum. 4 quia qui malitiam obijcit, eam probare debet, ff. de prob. quoties. § qui dolo. & 6. q. 2. placuit. c. si tantum. Dicẽdum est hic, quod episcopus debet ostendere, quod ille non sit idoneus, quia quilibet præ-

a Cum fructibus inde perceptis.] quia malæ fidei possessor fuit, ex quo præcessit mandatum: nec fuit per episcopum admissus, vt hic dicitur, & ita nullam habet excusationem. C. de rei vendic. certum. imò & quos percipere potuisset legitimè institutus: quia est violentus possessor. ?. de restit. spoliato. grauis. vbi de hoc. Ber.

Pastoralis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio. ibi, Nos. Et vtraque pars subdiuiditur, vt patet in textu. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis est præsentatus episcopo à patrono laico ad aliquam ecclesiam vacantem: sed episcopus ipsum non admisit: quæritur vtrum ex tali præsentatione ius sit illi acquisitum in illa ecclesia, & si ille appellauerit vel alius instituat, & post appellationẽ patronus alium præsentauerit, & episcopus secundum præ-

† Prouisum est, quia in vna ecclesia collegiata pendẽte vna reseruatione nõ põt fa. e. re aliã, ?. de officio le. p̃senti. 2. rñ. li. 6. Io. An.
† decreuim⁹
† Vox irriti, deest in oib. antiqs exẽplaribus.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. comp. & p̃ intellectu vide Archidiaconũ in c. decerni mus. 16. q. 7. ad. le Geminianũ in ca. p̃ simoniã 20. distin. & Hostiens. in sũma. tit. de iure patr. §. in quibus.
2 Vr̃ placuisse Guil. spe cu. de i. p. to §. nũc tractemus. & G. Na. in decr. dilectus. Io. And.

† instituit

† al. In q̃ varietate ... hic. & in ... lentur ... rat. ... deo.

3 Et nõ impedit ... facientdo non ... iam ... fm Innocẽ An. 3 Alij differentia ... normita ... in ca. ... ?. eo. ...

4 Hoc ... est hic ... Andere ... tũ ... videtur.

bet præsumitur bonus nisi probetur malus. ꝭ. de seru. in or. fac. c. vni. & ꝭ. de præsump. dudum. aliàs præsumitur malitia epi. arg. ff. de rei vêd. l. is qui dolo. & fuit hoc nouum ius & exquisitum, vt episcopus propter dolum suum teneatur ei prouidere. arg. prædictæ l. is qui dolo. & in hoc præiudicat successori, sicut si ordinaret illum sine titulo. ꝭ. de præb. cum sm Apostolū, & est simile; qui enim recusat idoneū fideiussorem, tenetur actione iniuriarū. ff. qui sa tisd. cog. si verò. in fine. & eo ipso probat malitia, ꝙ eum repellit nulla examinatione facta de ipso.

a In quo.] sic ergo punit aliq̄s in eo in quo deliquit. sup. de träsla. q̄ ıo. & c. inter corporalia. & ꝭ. de immun. eccles. c. vlt. 17. q. 4. frater & coeps.

sauit admittere, ad [a] puniendum eidem in cōpetenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo [a] ipsum nō est dubiū deliquisse.

¶ Idem Aurieñ. † episcopo.

¶ Si ad præsentationem rectoris ad titulū ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui nō consensit, ad ipsam cū vacabit, poterit præsentare.

CAP. XXX.

Postulasti. Nullū pīudicium generat patrono, qui non cōsensit pīentationi factæ per rectorē, de ordinando ad titulū ecclesiæ suæ. Primo ponitur consultatio. Secūdo rñsio ibi, Ad quod breuiter. Abb.

CASVS. Primo format talis qō: Vtrum sacerdos parochialis ecclesiæ possit aliquē pīentare ad ordines ad titulum ecclesiæ suæ irrequisito patrono. & si possit intitulari irrequisito patrono: quæritur, vtrum per talem intitulationem fiat præiudicium patrono, quo minus possit præsentare quem voluerit, cum ecclesia vacauerit illo intitulato excluso? Ad primam quæstionem non videtur Papa respondere: sed ad secundam respondet, ꝙ per talem intitulationem nullum præiudicium generatur patronis in posterum, quin possint ad illas ecclesias cum vacauerint, quos voluerint præsentare, nisi illi de assensu patronorum intitulati fuissent. Nota ꝙ per factum prælati non præiudicatur patrono in præsentatione futura: nisi patronus consentiat facto rectoris.

POstulasti † per sedē Apostolicam edoceri, vt cum rectores parochialiū ecclesiarū quosdam præsentent ad suarū ecclesiarum titulos ordinandos, vtrū electio [b] talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & si in his patronorum non est requirendus assensus, vtrū ius illis saluum maneat eligendi: vt cum ipsas ecclesias vacare cōtigerit, intitulati huiusmodi nō sint alijs præferendi? Ad quod breuiter respondemus, ꝙ per intitulationem huiusmodi, nullū patronis præiudiciū generatur, † quin possint alios ad illas ecclesias cū vacauerint, præsentare: nisi de patronorum processisset assensu.

¶ Gregorius nonus Archiepiscopo Eboraceñ.

¶ Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem conferre non potest: & si contulit, potest nihilominus ad illam præsentare.

CAP. XXXI.

TRansmissæ ad nos tuæ litteræ continebāt, ꝙ cū capitulū Eburaceñ. ecclesiam de Gameforde vacantē, in qua

[Gl. seq. primo obijcit, & soluit. Secundo quærit, argu. pro, sol. &c. Tertio ponit lecturam Ioan. cui obijcit, subdens rationem ipsius I. quam approbat.]

b Vtrum electio.] duæ proponuntur hic quæstiones: Vna est, si sacerdos parochialis possit aliquem ordinandum præsentare ad titulum ecclesiæ suæ: irrequisito patrono. Secunda, si vacante ecclesia ille sic intitulatus sit alij præferendus, quem patronus præsentauerit: Ad primam quæstionem non videtur respondere: Ad secundam respondet, quòd non fit præiudicium patrono, quin possit præsentare quem velit. Per hoc potest dici, quòd vtrique quæstioni responsum est, vt sic illi intitulati maneant in ecclesia, patronus tamen potest præsentare quem velit, qui erit prælatus ecclesiæ: & isti intitulati ius non habent in ecclesia: quia nec sunt ibi vt collegium, sed simplicem sustentationem habent: nec eorum consensus requiritur in electione sacerdotis, sed solus patronus eliget: & ita nō fit præiudicium patrono per talem intitulationem, quantum ad præsentationem, cum eo inuito possint intitulari: sed si consentiret intitulationi: tunc fit ei præiudicium, quia postea tenetur illū præsentare, vt dicit in fine. Et quòd fieri possit inuito patrono, est arg. ꝭ. de fil. presby. proposuit. & 7. q. 1. illud aliud videtur in patrono episcopo. 16. q. 5. si quis episcoporū. Sed quid si præsente & non contradicente patrono intitulatur? Videtur cōsentire, ex quo non protestatur ius suum. arg. 54. dis. si seruus, 2. ff. de exercit. l. 1. §. magistrum. & ff. ad municip. l. 2. sed hoc non est verū quia non nocet ei taciturnitas, si eo inuito possunt fieri talia. Vel posset intelligi aliter qd̄ dicit inferius, vt nullū patronis præiudiciū generetur. dixit Ioannes: non præiudicatur, quin possint remoueri ab ipsis patronis post mortē sacerdotis. Sed contra videtur, ꝙ successor tenetur nihilominus illis prouidere. ꝭ. de præb. cum secundum Apostolum. & H. dicit, quia ad patronū videtur spectare non tantū præsentatio sacerdotis, sed aliorum clericorum. 63. dist. principali. & 18. q. 2. Bleutherius. & 16. q. 5. si quis episcoporū. in Auth. de sanctiss. episc. §. si quis oratorij domum. collat. 9. dum tamen adsit consensus prælati. argum. ꝭ. de fil. presbyt. proposuit. nam patroni iudicium multum est sequendum, qui ita dilexit ecclesiam, vt ei sua conferret. arg. ff. de confirm. tuto. si patronus. Contrarium tamen notauit Ioan. in cap. principali. quòd electio clerici non pertineat ad patronum, sed ad prælatum. Credo potius standum (vt hic notatur) vbi sunt tantum duo in ecclesia, scilicet rector & clericus, ꝙ patronus præsentet vtrumque cum ecclesia non dicatur collegiata, [1] vt not. ꝭ. de electio. cap. 1. sed in collegiata ecclesia nullum potest præsentare Bern.

TRansmissæ.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Capitulum Eboraceñ. ecclesiæ, ecclesiam quandam, in qua ius obtinet patronus, concesserunt R. clerico: postmodum voluntate mutata L. clericum præsentauerunt archiepiscopo ad eandem ecclesiā post appellationem à dicto R. ad sedem Apostolicam interpositam: quæsiuit archiepiscopus, vtrum clericū illum sibi præsentatū deberet instituere, non obstante appellatione prædicti R. respondet Papa, ꝙ illum præsentatum instituere poterit in ecclesia illa, ad quam extiterit præsentatus, tanquam potiorem; dummodo aliquid aliud canonicum non obsistat; cum ex vi iuris patronatus, sola præsentatio pertineat ad patronū, & non concessio ecclesiæ. Nota ꝙ aliud est concedere ecclesiam, & aliud præsentare. Ille dicitur concedere ecclesiam, ad quem ordinatio ipsius ecclesiæ & collatio pertinet: hoc non potest facere patronus.

1 Quæ dicatur ecclesia collegiata, & quibus signis cognoscat esse collegiata, & alia plura huc spectantia tradit hic latè Hér. Boich.

[Gl. seq. teci. per q. an valuerit appellatio.

a Post appellationem.] quæ appellatio non tenuit, cum nullũ ius haberet, cũ ad ipsum non pertineat concessio, sed præsentatio, vt ĩ. sequitur. quia pro non dato hř, & c. ĩ. eo. quod autem, in fi. & ita non interreat eius appellare: quia non solent audiri, &c. 2. q. 6. non solent. ĩ. de elec. cũ inter R. & ĩ. de his quę fi. à maio. parte cap. ex ore.

[Gl. seq. arg. item obijcit, & soluit.]

b Ex vi iuris patronatus.] nõ ergo vim & potestatẽ, quã habet patronus, qa patronus in eo ꝙ patronus, ecclesiã donare nõ potest. 1 ĩ. eo. qđ autẽ. & c. illud. sed solam pñtationem, vt hic patet. vnde nil aliud sibi vẽdicare debet. ĩ. eo. cũ sęculum. & ita ɔcessio ista nulla fuit. vnde non præstitit impedimẽtum secundæ pñtationi, ꝗ idẽ capl'm postea fecit. sic ĩ. e. illud. & c. cũ laici. & est arg. hic, ꝙ nõ pręstat impedimentũ, quod de iure non sortitur esse ẽtum. Sed vř, ꝙ capitulũ Eboracẽ. faciendo quod nõ licet, cõcedendo ecclesiã, priuari debuit potestate, saltẽ ea vice, præsentandi, quia dixit sibi ius, & vt puniat in eo, i quo deliquit. ĩ. eo. pastoralis. ĩ. de transl. quãto. & arg. 16. q. 6. placuit. Propter hoc nõ puniunt: quia & ipsi ijdẽ correxerunt factũ suum, pręsentando ꝗ ut debebãt, nec est iste casus, in quo priuetur quis ptãte eligẽdi, quia cũ sit illud pœna, nõ debet imponi, nisi exprimat ꝙ sit imponẽda. Præterea, nõ peccauerunt eligendo; quia non elegerũt: ergo puniri non debent in eo, in quo non peccauerunt.

c Potiorem.] & verè potior est, quia nullum ius habuit alter, 2 vt dictum est.

ius obtinẽt patronatus, R. clerico cõcessissent, † ipsi postmodum L. clerico cum tibi ad eandem ecclesiã præsentarunt post appellationem ª ab eodem R. ad sedem Apostolicam interiectam; & infrà.

¶ Consultationi tuę taliter respondemus, quòd cum ex vi ᵇ iuris patronatus, non concessio, sed præsentatio pertineat ad patronum, pręsentatum (si ei aliquid non obsistat canonicum) instituere in ipsa ecclesia poteris, vtpote potiorem.ᶜ

TITVLVS XXXIX.

De censibus, † exactionibus, & procurationibus.

¶ Ex cõcil. apud Guarmaciã.†

¶ *Ecclesia fundanda debet pro dote tribui mansus liber à quolibet seruitio tẽporali: ad ecclesiasticum tamen tenetur: sed si aliquid confertur ecclesiæ vltra mansum, tenetur ecclesia ex eo soluere onera consueta. hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. I.

Sancitum ᵈ † est, vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus ᵉ integer, absque vllo ᶠ seruitio tribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, nõ † de domibus, neque de areis, † vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prædicto manso aliquod seruitium faciant pręter ecclesiasticum. ᵍ Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus ʰ debitum seruitium ⁱ impendant.

¶ August. † super epistola ad Romanos.

¶ *Solutio tributi arguit subiectionem.*

CAP. II.

Omnis anima subli mioribꝰ potestatibus subdita sit: & infrà.

DE CENSIBVS, &c.

Visum est supra de vno onere ecclesiarum, vt est ius patronatus, restabat meritò videre de alijs oneribus, ideo sub ijcitur hæc rubrica.

De hac materia hř 10 q. 2. & 3. ꝑ totã. & 23. q. vlt. §. ecce. vsque ad §. hinc datur, 11. q. 1. si tributũ. & c. seq.

Sancitum est.] Vario modo intelligitur; ideò varii modo summari potest. Tria sunt dicta. Secundũ ibi, & presbyteri. Tertium ibi, Et si. Abb. Sic. CASVS. Statutum fuit in concilio Guarmacien. vt vnicuiq; ecclesiæ vnus mansus integer tribuatur, absque vllo seruitio, & presbyteri in eis constituti nullum seruitium faciat, neque de decimis, neque de oblationib. fidelium, nec de domibus, nec de areis, vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de manso prædicto, præter ecclesiasticũ: Si autem amplius habuerint, senioribus suis debitum seruitium impendant. Nota quòd dos ecclesiæ immunis debet esse ab omni tributo. Item res transit cum onere suo.

d Sancitum.] Istud cap. habes 23. q. vlt. sancitum.

e Mansus.] mansus dicitur in vulgari Italicorũ quantitas terræ, quæ sufficit duobus bobus in anno ad laborandum.

[Gl. seq. quęrit, ponit opinionem Ala. contrarium soluit.]

f Vllo seruitio.] sed quid dices, si mansus ille primo fuit tributarius alterius eccl'æ, quia eccl'a alia parochialis decimas inde pcipiebat? Ala. dixit, ꝙ mãsus iste in fauorẽ ecclesię à tributo liberat: sicut seruus factus pbyter, à seruitute liberat: ad hoc induxit 23. q. 8. s. ex canonicã. Alij aũt ꝑua collata ecclesiæ a tributo non liberantur, vt hic in fi. quia res transit cum onere suo ĩ. de pigno. ex litteris, & de deci. cum non sit. & C. sine cens. vel reli. l. 1. 2. & 3. ff. de pigu. act. si finẽ. & l. seq. §. si fundus. & 23. q. vlt. tributum. & 11. q. 1. si tributum. & C. de epis. & cle. l. 3. in fi. nisi forsitan quid spirituale dicatur in dote ecclesię. arg. ĩ. de dec. nouum genus. Sed verius credo, ꝙ mansus ille, qui datur ecclesiæ, etiam in ipsa fundatione, si primo erat tributarius, vel soluebatur decimæ de ipso ecclesiæ parochiali, non debet ecclesia propter hoc suo iure priuari. 16. q. 1. ecclesiæ antiquitus. 23. q. 8. tributum. nisi fortassis modicum læderetur, quod de facili pati posset. Sed si ex hoc læderetur, non debet iure suo priuari: quia tunc etiam priuilegium perditur, propter enorme detrimentũ. ĩ. de verb. signific. quid per nouale. & hoc benè licitum est, quòd tale seruitium tributum ecclesiasticum appellari potest, ad quod tenetur ecclesia, vt inf. sequitur.

g Præter ecclesiasticum.] ecce quòd ecclesia potest soluere tributum ecclesiasticum. arg. 18. q. 2. seruitium. & 12. q. 2. ecclesiarũ. & 11. q. 1. si tributum. & 23. q. vlt. tributum. vt dictum est.

h Senioribus.] i. dñis. 3 & est arg. ꝙ res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. & 100. dist. c. rationis. §.

i Seruitium.] id est, censum.

Omnis.] CASVS. Dř hic, quòd oĩs anima regibus subdita debet esse, & in signũ subiectionis dat tributũ. Nota, ꝙ tributi præstatio signũ est subiectionis.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem quibus loquatur, & tripliciter soluit.]

a Vos

† Non repręsentãdo, qđ facere potuerant, sed cõferendo qđ facere non poterant.

1 Nõ põt vti patronꝰ his verbis, cõcedo, do, trado, dono ecclesiam: põt tñ dicere cõcedo, vt habeas hãc ecclesiã, & tũc ponat concedere pro cõsentire. ponitur tñ ecclesia qñq; pro iure patronatus. 16. q. vlt. nemini. & c. si plures. & dñiũ ponit ꝑ cura. ead. q. monasterium, ſm Vinc. & Goff. Io. A.

† Vide Turrecre. in c. q fitũ. 1. q. 3. & Couar. li. 3. varia. resol. c. 7. & Sotũ li. 6. de iust. & iure, q. 5. art. 1.

† Garmacię. Garmaciam; sed vt plerunque hñt antiqui codices, vt est impressum.

2 Propter qđ ponitur electiuè, nõ cõparatiuè, ſm Hostié. Ioan. And.

† Barcha lib. ... cap. ... parte ... & ca. ... in ... in conc... editis ... in conc... Vormat... sicut ... † neque ...] al. ... sed ... Vi... impressu...

† In ... Barbat... Eugen... pa. Sed ... te meā ... inuenit ... hoc in ... lijs ... sacrorũ ... brorum ... glosse ... tur ... nz. & ... lineares ...] ... stolæ P... ita Aug... Augusti...

3 Etiā ... talibus ... itellig... ni al... lis & ... tu ... ... de ... obed... Io. A...

a Vos subditi.] hoc dictũ fuit laicis, sicut illud. 11. q. 1. magnum. & ĩ. de maio. & obedi. solitæ & potest extendi ad clericos circa exteriora. 23. q. vlt. tributũ. Vel quia obedire debent prælatis suis. 23. dist. quamquam. ĩ. de elect. significasti. Vin.

b Probatio. 10. q. 3. illud. C. de episc. & cleri. nulli.

¶ Et vos subditi [a] esse debetis. Ideo enim tributa præstatis: quia hæc est probatio [b] subiectionis.

¶ Gregorius Stephano Cantori. †

¶ Non potest episcopus nouũ censũ monasterio imponere.

CAP. III.

SCientes; † & infra. ¶ Asseruit prædictus abbas presbyterũ [c] Massę nouas monasterio cõsuetudines velle imponere; & infra. ¶ Mandamus, quatenus si ab [d] initio fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

¶ Idem Constantino epo. †

¶ Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.

SCiẽtes.] CASVS. 1 Quidã abbas cõquestꝰ est dño Papæ. ꝙ eps Massæ nouas cõsuetudines siue possessiones monasterio suo volebat imponere: vnde mandat cuidam cantori, quatenus sup hoc veritatẽ inquirat, & si ab initio hæc imposita nõ fuerint, de cętero nouiter imponi non pmittat. Nota ꝙ initium spectãdum est. Item nouus census, siue cõsuetudines non ast ecclesijs imponi non debent.

c Presbyterũ.] id est, epm 93. dist. legimus. & 95. dist. ecce. & 18. q. 2. hoc tantũ. [Glo. seq. ponit brocar. de initio spectando, alleg. 12. iura, pro si. alleg. 7. pro medio, sex ꝫ medium, vnũ soluit & remittit.]

d Ab initio.] sic ergo ab initio potest imponi census ab ipso patrono de consensu epi. ĩ. titu. prox. præterea 2. & 18. q. 2. Eluthe rius. ĩ. eodem, quanto postea verò imponi non potest, nec impositus augeri. ĩ. eodem: prohibemus, & ita est hic argumen. initium esse spectandum. C. de bon. quæ liber. cum oportet. in fi. ff. de pœ. si quis. §. qui. abortionis. 1. q. 1. quibusdam. C. communia de vsucap. l. 1. & vlt. de consecra. dist. 1. placuit. & ff. commo. l. 1. in fi. & 6. dist. in testamentum. & ĩ. de loca. & conduct. propter sterilitatem §. 1. & ff. de nego gest. sed an vltro. §. 1. in fi. de verbor. obligationib. continuus § cum quis. ff. de cõtra. & vtili. act. tute. quid ergo §. sufficit. arg. contra scilicet finem esse spectandum. ĩ. qui fi. sint leg. tanta, in Authen. de nup. § quia ver. collati. 4. 22. q. 2. quod autẽ ait. ff. qui satisd. cogan. si antequã. de pœnit. dist. 3. §. 1. in fi. 7. quæst. 1. suggestũ. & ĩ. de renun. c. 1. argumẽ. contra, scilicet medium esse spectandum. vnde illud.

Cum media semper gaudebam ludere forma:
Maior enim medijs gratia rebus inest.

ĩ. de testi. cum tu. & 45. distin. disciplina. & cap. sunt namque. & ĩ. de offic. deleg. quærenti. & 23. q. 4. quidam cum bonorum in fi. & ff. de pœn. respiciendum. C. de custod. & exhib. reo. si quis. ar gum. contra, quod medium non sit inspiciendum. C. de hære. institu. sed & fi. § solemus. Solu. medium spectandum est in diffensione opinionum, & opinio media magis est amplectenda. supra de offi. deleg. quærenti. 2 Quod dicitur initium esse spectandum, & finem esse spectandum soluitur supra de electio. dudu. q. vbi de hoc inuenies alias concordantias.

LIcet multum.] Hæc est pars illius. ĩ. de testi. spoliatis. licet. Abbas Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus est dño Papæ, ꝙ ipse compellebatur ad soluendas collectas pariter cũ alijs, non habito respectu ad cęcitatem suam: mandat Papa episcopo loci, quod hoc fieri nõ permittat: quia iniquum est, ꝗ quẽ iam afflictus est, in collecta affligere, cũ ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri. No. quod miserabiles psonę ab ecclesia debẽt defendi. Itẽ afflictis nõ est addẽda afflictio.

[Glos. seq. allegat duo. quæt. & obijciendo, & soluit.]

CAP. IIII.

LIcet † multum: & inf. ¶ Dixit quoque prædictus cæcus, ꝙ ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri nõ permittas: [e] quia cum quem cæcitas sua grauat, inhumanũ est nimis in collectione affligere cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri. [f]

¶ Paschalis secundus comitissæ Mathildæ.

¶ Petens censum debet rationem exprimere.

CAP. V.

PEruenit † ad nos: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quod cẽsus ignorantiæ [g] debeat amplius affligi. supra de cleri. ęgrotan. c. 1. & 7. q. 1. cum percussio. & 3. q. 9. indicas.

e Non permittas.] quid ad Papam de isto cęco, cum non videatur esse de sua iurisdictione, sed potius ad secularẽ pertineat? Imò cum sit miserabilis persona, eius protectio pertinet ad ecclesiã. 87. dist. 1. & 2. & pone peccati. saltẽ ptinet ad ecclesiã ĩ. de iudic. nouit. & argũar. q. 1. relatum. Vicen.

f Misereri.] potius est consulendum talibus quàm auferendum. C. de no. vect. l. 1. qui enim morbo corporali laborant, a personalib. muneribus excusantur. C. qui mor. se excu. l. 1. & 2 libro 10. sed priuilegiũ illud non extenditur ad filios. C. eod. l. vlt. & satis iste affligitur, nec

PEruenit.] Iste est bonus textus, & habet subtilem materiam, & hoc intendit. Non debetur census, cuius causa ignoratur. Abbas.

CASVS. 3 Abbas Fraxionorẽt. depredatus fuit ecclesiam Carpenlem, occasione cuiusdam census, quẽ abbas petebat ab ecclesia Carpeñ. dicebat archipresbyter Carpen. quòd nesciebat causam, quare soluere deberet illum censum: quæsiuit. 4 à Papa quid iuris esset, & ipse respondet prout sequitur in litera. Iste duæ ecclesiæ sunt in diœcesi Mutineñ. & comitissa Mathilda fuit domina & patrona in vtraque ecclesia. Bernardus. Nota, quod cẽsus ignorantiæ idest, cuius causa ignoratur, solui non debet. Item qui petit aliquid, causam petendi allegare debet.

[Glosa sequens quærit, argu. negatiuè & affirmatiuè ad quamlibet partem, inducens quinque iura, & soluit.]

g Census ignorantiæ.] idest, cuius causa ignoratur. ff. de fideiussor. si quis postquam, & l. si quis pro eo. & ff. quando dies leg. ced. huiusmodi legatum. Sed nunquid talis census siue consimile seruitium potest acquiri tempore? Videtur quòd non, quia sicut tempus non tollit oblationem. ff. de act. & obli. obligationem, §. placet. ita nec inducit. 5 C. de pact. si certis annis. 1. quæstio. 1. nullus episcopus. ad fin. quæst. vbi de hoc. 10. quæstio. 3. quia cognouimus C. ne vxo. pro ma. l. vlt. argu. contra 18. q. 2. seruitium. 1. q. 3. quæsitum, in fi. ff. de vsur. cum de in rem verso. ff. de aqua plu. arc. l. vlt. ff. si ser. vendi. si quis diuturno, licet ius non probetur, vt ibi dicitur. Sol. licet ex tempore non acquiratur obligatio: tamen huiusmodi seruitia siue seruitutes bene acquiruntur, etiam si non habeant continuam causam. C. de serui. & aqua. l. 1. &

† Cap. 7. tit. de testi. spol. in 1. compi. Alia pars huius decretalis extat in c. 1. ĩ. de testi. spol. hāc adiũge illi, & habebis pulchram] clausulam.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. Et de materia vide Cal de. consil. 1. titulo de libe. obla.

3 Hic casus Bern. & est in antiquis exẽplaribus reperitur.

4 Imò quæsiuit comitissa, vt patet in suprascriptione, & p litterã inquisitioni. Ioan. An.

5 De hoc dicto vide notata per Io. And. & Docto. in c. non format. de regu. iur. li. 6. & de cẽsu ignorantiæ, an solui debeat, vide Syluestri in sum. verbo. Gabella. 2. §. sexto quæritur.

l. 1. & 2. ff. de acqua plu. arcen. l. vlt. & de seruitijs tépore acquirendis loqui vr lex. C. de agr. & cen. litibus. li. 11. arg. 18. q. 2. seruitium. & ideò huiusmodi seruitia acquiri pnt spacio 40. annorum. & hoc intellige de his q̃ ius cõe possideri non vetat: alia verò quæ possideri nõ possunt, non pscribũtur sine titulo, vt ibi dixi, s. de pscrip. si diligenti. qa nec possessor in talib. defenderet. Et si qs aliqd petat tale sibi deberi, sufficit allegare causam in libello quamuis illam nõ probet, dum tñ probet tempus. 1 arg. ff. si ser. vendi. l. si qs diuturno, vt dixi s. de consuet. c. vlt. Alij dicũt q̄ non est necesse aliquã causam exprimere. sed hec litera in fine ɔ̃dicit, ibi, ad qd solui debeat præsciatur. sed priori dicto concordat.

a Nec diuinis.] idest, canonicis. 3. q. 5. quia suspecti.

b Inuenitur.] supple, quod solui dēat sine causa: & ideo q petit causã alleget, vt dixi. Ber.

rationes recipiendæ sunt ſm facultates ecclesiarum. Itẽ hic determinatur numerus euectionũ in visitationib᷒ faciendis. Item prælati visitantes subditos suos, canes venationis vel aues habere non debent. Item sumptuosas epulas q̃rere non debẽt. Itẽ qđ eis in pcuratione cõpetẽter ministratũ fuerit, recipere debẽt. Itẽ epi subditos suos talliare nõ debent sine causa. Itẽ causa facit licitũ qd alias nõ liceret. Item filij non debẽt thesaurizare parẽtib᷒: sed è cõuerso. Itẽ qđ puilium ẽ ad leuamen, extendi nõ debet ad grauamen.

nec diuinis, a nec humanis legibus inuenitur. b oportet quippe, vt omnis census, ad quid, & quando persolui debeat, præsciatur.

¶ Ex Concilio Laterañ. †

¶ *Determinat concilium numerum equorum, quos secũ ducere possunt prelati visitantes: & prohibet eis tunc vti venationibus, & sumptuosas epulas quærere. hoc primo vsque ad versic. prohibemus.*

CAP. VI.

CVm Apostolus † se ac suos pprijs manibus decreuerit exhibẽdos, c † vt locum prædicandi auferret pseudo apostolis, & illis quibus prędicabat, nõ existeret onerosus: graue nimis esse dignoscitur, quod quidam prelatorum, ita in procurationib. graues d existant, vt interdum ecclesiastica ornamẽta subditi exponere compellãtur: Et longi temporis victum breuis hora cõsumat. e † ¶ Quocirca statuimus, qđ archiepiscopi f parochias visitãtes, pro diuersitate puinciarum & facultatib. ecclesiarum quadraginta vel quinquaginta euectionũ numerum, epi g autem viginti vel triginta, Cardinales vigintiquinque nunquam † excedant. archidiaconi verò quinq; vel septẽ: Decani h cõstituti sub epis, † & duob. equis contenti existãt. i Nec cum canibus k venatorijs, & auibus proficiscantur, sed ita procedant, vt non quæ l sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere videantur. Nec sumptuosas m epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiãt, quod honestè ac competenter illis fuerit ministratum.

¶ *Prelati non debent grauare subditos tallijs & exactionibus, permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium. h. d. vsq; ad §. sane.*

¶ Prohibemus etiam, ne subditos suos tallijs & exactionibus epi grauare præsumant. Sustinemus autẽ pro multis necessitatibus, quę aliquo-

CVm Apostolus.] Diuiditur in tres partes pricipales. Et prima pars subdiuidi potest in duas, vt patet in textu. Secũda ibi Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam scilicet, archiepiscopi, epi, & alij inferiores cũ ecclias visitabãt grauabãt eas in pcurationibus exigẽdis, vt quandoq; ornamẽta ecclesiastica subditi vendere vel obligare compellerẽtur, & breuis hora lõgi temporis victum cõsumebat. vnde statuit concilium Lateraň. q̄ prælati prædicti secundum facultates ecclesiarũ recipiant procurationes, statuendo certum numerum cuilibet prædictorum, tam personarum, q̃ equorum quibus contenti existant, recipientes cũ gratiarum actione quod illis fuerit ministratum, ab illicitis abstinendo, quærendo non quæ sua sunt, sed quę Iesu Christi quærere videantur; prohibet insuper ne subditos suos indebitis exactionibus aggrauare præsumant, nisi quando necessitas superuenerit: vt si manifesta & rationabilis causa extiterit, moderatum auxiliũ ab eis poterũt postulare: cum dicat Apostolus, non debent filij thesaurizare parentibus, sed è conuerso. In fine dicit, quod dictum est de prædicto numero personarũ & euectionis, secundum tolerantiã dictum est, in illis locis, in quib᷒ ampliores sunt redditus: in pauperibus locis illam teneant mensuram, vt minores non debeant aggrauari: & illi qui paucioribus equis vti solebant, non credant sibi prædictam indulgentiã fore cõcessam. No. q̄ pcu-

c Exhibendos.] i. pcurandos. 28. q. 1. iã nũc. in fi. 21. q. 1. ca. 6.

d Graues.] qđ facere non debẽt, imò si grauat ecclesias, suis expẽsis debẽt visitare. 10. q. 3. cauẽdum. & 1. q. 2. placuit.

e Consumat.] vsq; ad exinanitionẽ extremæ virtutis. 10. q. 3. c. cauendũ. & caporet cętera. 1. q. 1. placuit.

f Archiepi.] arg. q̄ archieps debet visitare prouinciam, & pcurationes à subditis suffraganeorũ suorũ exigere. j. eo. sopitæ.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

g Episcopi.] 10. q. 3. inter cętera. ɔ̃. vbi dr, q̄ quinquagenarius numerus non excedatur: sed illud corrigitur per istud.

h Decani.] idest, archipresbyteri rurales.

[Gl. seq. quærit, arguit, & soluit.]

i Contẽti existãt.] qd ergo si plures ducãt, nunquid poterũt in superfluo prohiberi? Vr q̄ sic. ff. d aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. & 10. q. 3. quia cognouimus. 64. dist. quia per ambitiones. j. de excessib. prælat. cum ad quorundam. Potest dici, q̄ potest denegari in superfluis: sed si propterea subditi excõicẽtur, tenet fortè sententia: quia sententia pastoris siue sit iusta, siue iniusta, timenda est. 11. q. 3. c. 1. & 2. & illa decr. cum ad quorundã. continet specialem indulgentiam, vt quidam dicunt. Tanc.

k Canibus.] j. de cle. vena. c. 1. & 2. & 33. dist. quorundam. & 86. dist. Esau. & c. non putatis.

l Quæ sua.] 63. dist. nosse. & 8. q. 1. sunt in ecclesia. 65. dist. licet.

m Sumptuosas.] 35. dist. ecclesiæ principes. 4. dist. deniq;. sed epi in ɔ̃trium faciunt: nã vis cautele directoris coquorũ eos põt satiare: vnde dicit lex, q̄ ex nimia ingurgitatione olet os. ff. de ędil. edi. qui clauũ. §. is cui. habeas ergo pauperem cibum. 42. dist. c. vlt. 35. dist. ecclesiæ princ. ipes. 12. q. 1. gloria episcopi. Lau.

† Vide glo. & Doct. in l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arcend. & in l. seruitutes p̃diorũ. 2. ff. d seruit. adde Ioan. An. s. de caus. pos. c. fin.

† Scilicet sub Alex. iij. c. 4. & 6. eo. tit. in 1. cõpilation. de materia vide q̄ citaui i c. cũ ex offi. ij. s. de præscr.

† 1. Thes. 2. 2. Thes. 3. 1. Cor. 11. Actuũ 20.

† Alendos. in cõcilio in margine, sed eadẽ est alterius verbi significatio.

† Vide l. ius alimentorũ. ff. vbi pupil. edu. debeat.

† vsq;

† al. i

a Ratio-

ties superueniunt, vt si manifesta ac rationabilis a causa extiterit, cum charitate, moderatū ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus. † Non debēt filii thesaurizare parentibus, seu parētes filiis: b multum lōgè à paterna pietate videtur, si præpositi subditis suis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi verò, siue Decani, nullas exactiones c siue tallias, in presbyteros seu clericos exercere pręsumant.

¶ *In effectu dicitur quod numerus equorum statutus in principio cap non debet trahi ad augendum numerū aliàs solitum. Abbas.*

¶ Sanè quod de prædicto numero euectionis, secū dum tolerantiam dictū est, i illis locis poterit obseruari, in quib. amplio res sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis, tantā volumus teneri mēsuram, vt ex accessu maiorū minores meritò nō doleant se grauari. Nec sub tali indulgentia illi, qui paucioribus. equis vti solebant, hactenus plurium sibi credant potestatem d indultam.

¶ Ex eod. n. †

¶ *Nouus census ecclesiis imponi non potest, nec antiquus augeri, hoc dicit, & est de principalioribus huius tituli.*

CAP. VII.

PRohibemus insuper, ne ab abbatibus, episcopis, vel alijs prælatis, noui e census f imponantur ecclesiis, nec veteres g augeantur, nec partē redituum suis vsib. appropriare pręsumāt: h sed libertatem, quā sibi maiores conseruare desiderāt, minoribus i suis bona voluntate conseruent. Si qs verò aliter fecerit, irritum, k quod egerit, habeatur.

¶ Alexander iii. Vigoriēs. † episcopo.

¶ *Prælatus seu rector ecclesiæ nō potest præsertim post mortem ecclesiam suam, propria auctoritate constituere censualem.*

CAP. VIII.

PRæterea † illi, qui epi

---

a Rationabilis.] si de hoc dubitetur, superioris arbitrio determinetur. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. 12. q. 1. si clericus.

b Parentes filiis.] 16. q. 1. prędicator. Ordine. n. naturæ filius succedit patri, & non è conuerso. ff. vnde li. scripto. §. non sic parentib. iste tñ ordo plerūque turbatur. ff. de inoff. test. nam & filii. vnde dixit dñs Bulgarus cū 2 sunt vnicus filius decessisset: Ordine turbato, succedis Bulgare nato, & sic nota pro filiis.

c Exactiones.] ad opus suū sine mandato epi, vel supple nisi in casu pmisso nāque præmittuntur in pręfationibus, in subditis repetita intelligunt. ff. de verb. obl. Titia. §. 1. & 32. q. 7. Apostolus. & de appel. secūdo requiris.

d Potestatē.] quia quod puisum est ad leuamē, extendi non debet ad grauamen. 45. dist. licet. j. de appel. cū speciali. & ca. suggestū. & j. de pę. in quibusdā. 3 Laur.

PRohibemus.] Primo ponit duplicē prohibitionē, q̄ iustificat. Secūdo ponit decretum: ibi, Si quis verò, Abbas.

CASVS. Præcipit cōcilium Lateran. q̄ archiepi, epi, abbates, & alii prælati nouum censum non imponāt ecclesiis, nec veteres augeant, nec partem prouentuū ecclesiarum suis vsibus appropriare præsumant, sed lib. ratē inferioribus conseruent, quam sibi volunt à suis superioribus conseruari: quod contra factum fuerit, irritum habeatur. Nota, q̄ noui census ecclesiis imponi nō debent, nec veteres augeri. Item epūs opus non potest sibi appropriare redditus ecclesiæ. Item quod tibi vis fieri, alteri facere debes: & quod tibi non vis fieri, alteri non facias.

e Noui.] idest, de nouo, cum ab initio impositi non fuerint. supra eod. scientes. & qui ab alijs ecclesiis non soluuntur. j. eo. cap. ecclesiis.

[Glos. seq. alleg. 11. concor. & quattuor c̄ria, & sol.]

f Census.] qui imponitur in ipsa fundatione, puta, vt singulis annis soluat vnū cereum, siue libram ceræ uel piperis, siue etiā certam quantitatē pecuniæ puta x. solidos, vel minus, vel etiā plus, quod præstatur in signum subiectionis. s. eo. c. 2. & 3. & s. de mu. pos. c. vlt. Non credo q̄ possit augeri ab epō vel abbate, licet augeant possessiones eius in procuratione. j. eo. quanto quia procuratio non dicitur propriè census, sed pensio: videt. q̄ possit imponi siue augeri auctoritate epūs opi. j. c. prox. hoc intellige si iusta causa subest aliàs non.

g Nec veteres.] nota ergo census non esse augendos siue imponendos de nouo. C. de pascu. priua. l. 1. lib. 11. & s. de trāsac. de cetero. arg. ff. de acqui. re. dom. locus. j. de præb. auaritiæ. vbi etiam de hoc tangitur. & C. de no. vect. l. 1. 2. & 3. vbi dr̄ q̄ noua vectigalia nō possunt imponi nisi a princi pe. j. e. significauit. & j. de verb. sign. super quibusdā. & 18. q. 2. seruitiū. & 1. q. 1. nullus episcopus grauamen. in fi C. de al lu. l. vlt. arg. ff. de fideicō. lib. l. generali ter. §. si quis alienū. ff. de flu. n. l. 1. §. ripā & ff. qui & à quib. si mortis. & j. e. quāto Sol. si per vbertatem fructuum fit incremētum cum eorum sit casus fortuitus & dubius C. de vsur. si ea lege pptr hoc augeri nō debet cēsus, sed si accedat nouū prædium, noua patochia, vel aliquid rationabile uidet habere rationem eius. arg. ff. de vsufr. item si fundi. §. sed si insula. arg. contra supra de vi. & hon cle. quoniam. ut ait & j. eo. tit. quanto. Laur.

h Appropriare pręsumant.] vbi tantum censum habere debeat. & est argum. q̄ episcopus fructus parochialium ecclesiarum, siue etiam præbendarum sibi retinere non debet ultra modum sibi permissum, 10. q. 3. quia cognouimus. supra vt eccle. benefi. ca. vniat. ad hoc s. de deci. quoniam. Ale.

i Minoribus.] 93. dist. esto. & 22. q. 5. de forma. & si iura vnicuique ecclesiæ non seruentur, ecclesiasticus ordo confunditur. 11. q. 1. peruenit. & 2. q. 6. qui se scit.

k Irritum.] etiam si iurauerit hoc, j. eod. grauis. & c. significauit. 2. q. 6. qui se scit.

PRæterea.] Ponit casum generalem rationem subdens ibi, Non enim. Abbas.

CASVS. Quidam rectores ecclesiarum, collusione quadam facta cū religiosis, qui habent in illis ecclesiis ius patronatus, soluunt eisdem ecclesiis annuatim pensionem, & illi eam recipiunt epō ignorante quæritur an successores pensionem istam soluere teneantur? Rñ. q̄ monachi non sint audiendi in receptione pensionis, si auctoritas epi uel eius officialis, qui auctoritatem præstare possit, non interuenerit super hoc: quia si simplices sacerdotes uel clerici, non possunt ecclesias quibus præsunt constituere censuales, præsertim post ipsorum decessum. Nota, q̄ sine auctoritate epi pensiones ecclesiis imponi non debent. Item census à priuata persona ecclesiæ impositus, vita eius soluentis exe... non potest.

Marginalia: archiepi... si agit ditus: si uenitur, arbitros: probant allega & supra ... nullus. de regu. li. Io. And. | Licet; qui cessit si suo ordi. &c. ... ad Co. th. c. 22. | Concord. ff. §. 1. ff. nouat. & lud. cum C. de sa. eccl.

10 · 20 · 30 · 40 · 50 · 60

† Scilicet concilio Lateranēs. sub Alexād. iii. c. 7. §. prohibemus. & c. 7. eod. tit. in 1 compilat. & de materia vide Doctorēs in ca. non minus. j. de immuni. eccl. adde latè per Syluestrum in sum. verbo, Gabella.

† Vigor. Vigornēs. Vvigorū.

† Cap. 8. eo. tit. in prima compilat. & post concilium Lateranen. sub Alexād. iii. par. 28. cap. 9.

a Ignorante.] pone exemplum, quando volunt isti sacerdotes constituere censum, vt eorum consanguinei succedant post mortem illorum. ꝭ. eo. cum clerici.
b Soluerint.] supple, sunt puniendi. ꝭ. eod. cū clerici.
c Siue.] pro, &c.
d Eis defunctis.] quia pēsio illa nō ligat successorē eius, qui ecclesiam 1 non potuit constituere censualem, vt dicit hic in fine. & ī. de trāsa. de cętero. vnde si petāt monachi pēsionem à successore, nō debet soluere.
[Glos. seq. arg. & remittit.]
e Qui de iure id facere potuerit.] hic ē arg. bonū, ꝙ cēsus de auctoritate epī possit imponi d nouo, siue etiam augeri. Dic vt no. ī. eo. c. prox. Ber.

Ecclesiis.] Vt intelligas, ratio dubitandi fuit: quia sicut tpe fundationis, vel perceptę libertatis, pōt eps sibi certū cēsum cōstituere, vt in c. cōstitutus. ī. de relig. dom. & in c. prætera 2 de iu. patr. ita videbatur ꝙ si eps recipiebat ecclesiā de manibus laici, cum eam quasi de nouo duceret ad libertatē, ꝙ in recōpensationem beneficij pōt ipōnere nouum censum; Sed ꝯtrium deciditur: quia eps ad hoc tenetur ex officio suo, & in necessitatibus nemo liberalis existit. vt l. rem legatam ff. de adimen. lega. Abbas.
CASVS. Aliqui laici tenēt ecclesias: epi liberant eas de manibus laicorū: quærit, vtrū plus iuris habere debeant in istis ecclesiis q̄ in aliis. Rñ. Papa, ꝙ nullam exactionē ī imponere eis possunt, nec debent, pter cathedraticū & oia alia iura, q̄ aliis ecclesijs imponuntur. No. ꝙ idem ius quod epi habent in antiquis ecclesiis, idem & non plus debent habere in nouis, siue in illis, quas liberant de manibus laicorum. Item non debent ecclesiæ diuerso iure censeri.
f Alijs ecclesiis.] vt 10. q. 3. illud.
[Glos. seq. alleg. duo iura.]
g Prohibemus.] per decret. Lateran. concilij ī. eod. prohibemus. & 18. q. 2. hoc tantum. arg. est ergo hic, ꝙ consuetudo aliarum ecclesiarum seruari debet. ꝭ. eo. su per eo. atque supra de consuetud. cum olim.

INnouamus.] Primo ponitur prohibitio. Secundò pęna ibi, Si quis. Abbas.

1 Vide hic latius per Io. Andr.

† Collusione, legitur post cōciliū & fortassis aptius.

† Carnotcen. in vno, cæteri Carnotcū. habent.

† Cap. 10. e. tit. in prima compilatio. Et post concilium Lateranen. par. 2. cap. 8.

† Scilicet Alexāder 3. in cōcilio Lateran. ca. 22. & c. 2. tit. de treuga & pace. in prima compilatio. Et uide Syluestrum in sum. verbo, Gabella 3. vbi plenè de materia huius decretalis.

scopo ignorante,[a] auctoritate sua pensionem annuam de ecclesiis quadā illusione † soluerint,[b] siue [c]receperint, eis defunctis[d] in receptione pēsionis non sunt aliquaten[us] audiēdi: si pontificis, aut alterius, qui de iure id facere potuerit,[e] auctoritatē & assensum super hoc non interuenisse cōstiterit. Nō enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus p̄sunt, auctoritate sua (præsertim post decessū suū) efficere censuales.

¶ Idem Carnoteñ. † episcopo.

¶ *Breue est, vel per alia verba summatur sic. Episcopus ecclesia de manu laici per se erepta non potest ob hoc censum imponere.*

CAP. IX.

ECclesiis, † quas de nouo episcopi d̄ manibus laicorum eripiūt, præter cathedraticum, & iura omnia, quę alijs ecclesiis [f] imponuntur, exactionem prohibemus [g] imponi.

¶ Idem. †

¶ *Noua pedagia sine consensu principis imponens, communione priuatur.*

CAP. X.

INnouamus: [h] & infra. ¶ Nec quisquam alicui † nouas pedagiorū exactiones, sine auctoritate & cōsensu Regum [i] & Principum, statuere aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus † non destiterit, donec satisfaciat, cōmunione careat [k] Christiana.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa priuabitur.*

CAP. XI.

CVm † clerici: & infra.

¶ Ad hoc quia clerici quidam cum religiosis collusione[l] facta, citra auctoritatē diœcesani episcopi,[m] ecclesias quas tenent, eis constituunt censuales, vt post decessum eorū, eædem ecclesiæ per repręsentationem eorundem religiosorū, ad filios vel nepotes[n] clericorum ipsorum possint trāsferri præcipimus, vt si qui inuēti fuerint facere talia, eos à præscriptis ecclesiis, non differatis appellatione postposita remouere.

¶ Idem.

¶ *Si collectores grauant ecclesias, priuari debent officio.*

CAP. XII.

EA † quæ de auaritiæ: & infra. ¶ Cum au-

CASVS. Noua pedagia sine auctoritate Regum vel Principum constitui non debent: & qui contra fecerit communione careat Christiana. Nota, ꝙ soli Principes noua pedagia constituere possunt.
h Innouamus.] quod iam statutum erat. 24. q. 3. paternarum.
i Regū.] Reges. n. & Principes tm̄ potestatē habent noua pedagia cōstituendi. 3 ff. de publ. & vectig. l. vectigalia. & C. no. vectig. l. 1. 2. & 3. alia omnia pedagia inter dicta intelliguntur, nisi ex cōsuetudine, cuius non extat memoria exigātur. ꝭ. de verb. significat. super quibusdam. 3 §. 1.
k Cōione careat.] hæc est pęna canonica, s̄m leges exilio pptuò puniri debet. C. noua vectig. l. vlt.

CVm clerici.] Primo ponitur excessus. Secūdo pęna ibi, Pręcipimus. Ab.
CASVS. Quidam clerici cū quibusdā religiosis sine auctoritate episcopi faciūt collusionem, constituendo eis censuales ecclesias, quas tenēt, vt post eorum decessum ad præsentationem religiosorū, ad easdē ecclesias filij vel nepotes clericorum ipsorum præsententur præcipit Papa, vt qui inuēti fuerint facere talia, ab ecclesijs ipsis appellatione postposita spoliēt. No. ꝙ clerici ecclesias, quas tenēt, nō possunt cōstituere censuales, & spoliādi sunt ipsis ecclesiis qui hoc faciunt.
l Collusione.] collusio est inter reū & actorē occulta, & illicita pactio, per quā alter in iudicio 4 se superari permittit. si mile ī. eo. pręterea.
[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

m Citra auctoritatem diœcesani episcopi.] maximè quia collusio mala non excusaretur auctoritate episcopi: quia nec ipse nouum censum siue, pensionem potest imponere supra eo. prohibemus. vbi de hoc aliàs iusta & honesta causa interueniente videtur quod possit, vt ibi Dicitur.
n Ad filios vel nepotes.] hæc est causa quare ista constituebant, & mala: & ideo eius causatum est malum: cuius enim causatum est malum, ipsum quoque malum est: unde puniuntur, ut hic dicitur. Ber.

EA quæ.] Primo ponitur excessus. Secundo pœna ibi, Quod. Abbas.

† Alias ... [margin cut off]

† maxime

3 pertinet ... [margin cut off]

† Ca... de timore ... in 1. compi. & post concilium L... rañ. par. ... cap. 8.

3 Ibi etiam ... per Doctores de ma... na huius decretalis.

† Cap. ... de timore in 1. com... & post concilium ... rañ. par. cap. 4.

4 Pu... Host ... extra ... cium ... fuisset ... collusi... Andr.

CASVS.

CASVS. Quidam archidiaconi faciebant collectã denariorum beati Petri p archidiaconatus suos, & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimũ aggrauabant: præcipit Papa, quòd hoc nõ faciant: quod si secus præsumpserint, id quod videntur habere, auferetur ab eis. Nota quòd ptextu officij sibi cõmissi, non debet qs illicitas exactiones præsumere: quod qui fecerit, officio illo priuari debet. Item priuilegiũ meretur amittere, q permissa sibi abutitur potestate.

a Collectam.] præstatio q̃dam est, quã Angli soluunt Romanæ ecclesiæ: & debet esse moderata, vt certũ & determinatũ qd dei. ff. de dã. infe. ex dãni. arg. C. de Iudęis. Iudęos. Alanus.

b Grauetis.] scilicet, quoniam sub specie tributorũ non debent illicitæ exactiones fieri, vt hic patet, & ff. de of. præsi. illicitas. §. illicitas.

c Auferet.] ne dũ quæritis vsurpare qđ vestrum non est, perdatis quod vobis cõpetere videbatur. 13. q. 1. §. 1. circa finẽ qõnis. & 25. q. 2. si decet quia priuilegium meret amittere, &c. 11. q. 3. priuilegiũ. B.

S Ignificauit.] Primo ponit casum perplexũ. Secũdo ibi, quocirca, distiguẽdo puidet. Secũdũ mẽbrũ ibi, Si verò. Abb.

tem propter beati Petri visitationem, denariorũ collectã [a] per archidiaconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias nõ grauetis: [b] Qđ si secus præsumpseritis, id quod videmini habere, auferetur [c] † à vobis.

¶ Lucius tertius.

¶ *Qui recipit iuramentum nouo censu imposito ecclesię persoluendo, compellitur iurantem absoluere.*

CAP. XIII.

Significauit† nobis T. rector ecclesię de Fulsig.† quod cum à monachis de Castig.† ad regimẽ ipsius ecclesiæ fuisset electus, † de soluendo eis annuo censu trium marcharũ, quas prædecessor ei⁹ soluerat, præstitit sacramentum; postmodũ episcopus diœcesan⁹ ne ipsum cẽsum monachis solueret, nisi prius cõstaret quod episcopali [d] auctoritate fuisset impositus, in periculũ ordinis sui interdixit: [e] & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si pręfatũ censum† auctoritate præsulis, & non de nouo [f] impositum fuisse cõstiterit, episcopo præcipias, vt prohibitionem sine dilatione relaxet. Si verò cẽsus sit de nouo impositus, siue auctoritate episcopi [g] hoc factũ fuerit, siue non, eosdem monachos, vt clericum a iuramẽto absoluant, appellatione remota cõpellas.

¶ Idem Rauẽn. archiepo.

¶ *Archiepiscopus visitans prouinciam etiam à monasterijs prouinciæ procurari dẽt.*

CAP. XIIII.

Sopitæ.† & infra. † Sanè cũ inter te & monasteria Bononię, super pcurationibus, quas ab eis exegeras, controuersia verteretur: & infra.

CASVS. Monachi de Castig. elegerũt quẽdã clericũ T. nomine ad regimen ecclesiæ de Fulg. ipsum iuramẽti vinculo adstringẽtes, de soluẽdo eidẽ annuatim censum trium marcharũ, quas prædecessor eius soluerat: postmodum episcopus diœcesanus pcipit eidẽ in periculũ ordinis, ne censum illũ eis solueret, nisi primo cõstaret, quòd auctoritate episcopali fuisset impositus: Sacerdos pdictus hoc significauit dño Papæ: vnde mandat cuidã, quatenus, si constiterit præfatũ canonẽ auctoritate epi; & non de nouo fuisse impositũ, pcipiat epo, vt prohibitionem suã relaxet: Si verò census de nouo sit impositus, siue auctoritate episcopi factũ sit, siue non, cõpellat monachos illos, vt clericũ illũ a iuramento absoluant. No. quòd noui census etiã de auctoritate epi ecclesijs imponi non debent. Item iuramentum de nouo censu soluẽdo præstitũ relaxandũ est.

d Episcopali auctoritate.] quod vr̃ sufficere, iusta tamen de causa. ĩ. eo. præterea ĩ. de præb. auaritia. ar. ĩ. de eccle. ædifican. ad audientiam.

[Gl. seq. qrit, arg. p, & q̃ ponit opi. Lau. q̃ ap pbat.]

e Interdixit.] sed in hoc dubito, cui potius debuit obtemperare. Vr̃ quòd epo. 11. q. 3. qui resistit. & 23. q. 1. quid culpat. Sed vr̃ potius quòd seruare debeat iuramẽtum, maximè cum habeat probabilem cãm, quia prædecessor soluit, & sic erunt monachi in quasi possessione: vnde non debent priuari vsque quo constet. ĩ. vt lite pẽden. c. 1. Laurentius dixit, q potius seruari dẽt man-datũ epi, & litera illa præstat arg. ad hoc vt prohibitionem relaxet: quod satis potest concedi: q̃a conditio subintelligebatur in iuramento hæc, scilicet, nisi rationabile aliquod impediat: & quia psumptio est contra eos, ex eo q ipsum iurare fecerunt, ad quod non fuerat compellendus, etiã si de iure solui debeat.

[Gl. seq. qrit, & tripliciter soluit.]

f De nouo.] & ita ab initio põt imponi. ĩ. eo. scientes. ĩ. de iu. pat. præterea. & argu. ĩ. vt eccl. bene. ca. vnico. sed ex postfacto non potest imponi census, nec etiã p cõpositionem. ĩ. de trãsac. de cętero. Sed quẽ dicit cẽsũ nouũ? Potest dici nouus, q non est impositus in fundatione [2] ipsius ecclesiæ. 18. q. 1. Eleutheri⁹. & ĩ. đ iure pa. præterea. vel qui non est præstitus tanto tẽpore, q ad legitimã præscriptionem peruenit. [3] Sed multum refert, verum quis alleget præscriptionẽ. quia ea probata obtinet, licet in veritate fuerit nouus: an verò censum ab initio cõstitutum: quia tunc non iuuatur tempore, nisi cõstet q legitimè fuerit constitutus. vel põt appellari nou⁹, q̃ ipoit⁹ fuerit post Lateranẽ. Cõciliũ. ĩ. e. phibem⁹. & ĩ. eo grauis. Lau.

[Glo. seq. supplet, & remittit]

g Siue auctoritate episcopi.] hic euidenter apparet, quod episcopi nouum censum non possunt imponere: & tu supple, verum est sine rationabili & iusta causa, vt not. supra eod. prohibemus. Dic vt ibi.

S Opitæ.] Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi, Ea propter. Abb.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennatẽ & monasteria de Bononia cõtrouersia vertebatur, super procurationibus recipiendis causa visitationis: Abbas sancti Proculi aliorum monasteriorum de Bononia procurator, & pro monasterio suo, propter controuersiam istam ad Apostolicam sedem accessit, & super causa ista diutius litigauit: archiepiscopus asserebat pcurationes ipsas in alijs monasterijs suæ prouinciæ, sibi sine contradictione præstari, & probauit per testes, procurationes exhibitas fuisse prædecessoribus suis in monasterijs Bonoñ. Papa videns intentionem archiepiscopi iure communi fundatam: & antecessorum suorum consuetudine adiuuari, condemnauit monasteria supradicta, ad procurationem prę́standam dicto archiepiscopo & successoribus suis, secundum facultates eorum. Nota quod archiepiscopus cum visitat suam prouinciam, procurationes de iure cõmuni recipere debet. Item consuetudo in procurationibus recipiendis attendenda est. Item procurationes secundum facultates ecclesiæ sunt exigendę. Item sententia lata pro prædecessore prodest successori.

[1] Facit̃ nota per Albericũ trac. de statu. pa. 1. q. 25.

† Canonẽs habent oĩa exemplaria manuscripta, cuius vocis est eadẽ significatio, cum voce censum.

2 Vel exemptione. de religio. do. cõstitutus. fin. Gof. Io. An.

3 Adde q contra censũ non præscribit. l. cpetit. C. đ psc. xxx. annor.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et quaten⁹ hic agit incidenter de visitatione monasteriorũ, vide Cõcil. Tridẽ. sessio. 21. de refor. c. 8. & sessio. 25. tit. de regularibus. c. 20.

a Procurator.] & tñ ɔstitutus erat ab vniuersitatibus pluribus sed procurator propriè dr, qui mandato dñi rei ipsius tractat. ff. de procu. l. 1. non est differentia in nominibus secundum canones. dum tñ cõstet quòd ei detur potestas agẽdi. ꝫ. de procur. petitio. vbi de hoc, & in auth. de sãn. epis. §. alium autẽ. & §. si verò episcopi. coll 9. & 1. q. 3. saluator.

b In alijs.] ergo & in monasterijs bonoñ. q̃a idẽ ius debet habere in his & in alijs. ꝫ. eo. ecclesijs. ꝫ. eo. sup eo. q̃a vna & eadẽ res diuerso iure cẽseri non dẽt. 12. q. 2. cognouimus, & supra de deci. cũ in tua, & ita est hic ar. ex eo qđ alij faciũt, q̃ cẽsẽtur eodẽ iure, & sub eodẽ dño, & tu facere dẽs, nisi ostendas ɔ̃riũ. 1 100. di. ꝫ. morẽ.

[Glo. seq. alleg. cõtor. & soluit ɔ̃rium.]

c Iure communi.] quod solũ sufficit, & hoc ius est, 10. q. 1. decernimus epm. & c. placuit. nec obstat qđ dr 18. q. 2. lumi. 1010. quia intelligitur de exempto.

d Consuetudine.] & sic duplici iure cẽset: vnde fortius debuit ꝓ ipso iudicari, cum vtrumq; per se sufficeret. C. de edic. diui. Adria. toll. l. fi.

e Facultates.] qđ quidẽ semper considerandum est. sup. e. cũ Apostolus. 10. q. 3. cauendũ inter cętera & ꝫ. c. vlt. ꝫ. e. quato. & c. cũ nuper. & hoc intellige qñ causa correctionis & visitationis accedit ꝫ eo. cum nuper. sed si ex alia causa, puta pro negotijs proprijs, tunc nõ habebit procurationem 2 arg. 10. q. 3. relatũ. & ꝫ eo. tit. ꝓcurationes. Ber.

1 Vnde dicebat Innoc. quòd huic archiepiscopo sufficiebat ius cõe, vel gñalis ɔsuetudo; q̃a cũ non esset contra ius, erat extendenda ad ecclesias similis conditionis. Io. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp. Et de materia vide Cardinalẽ i cle. 1. §. 1. de excessib. prela. 2 Etiam si p illã diœcesim iret ad aliã visitandã. vt. dicam e. tit. Romana. §. 1. sup ver. visitatio nis. Io. And.

¶ Abbas sancti Proculi omnium aliorum procurator, [a] sicut ex litteris quas portauit, apparuit, super hoc diutius litigauit: & infra. ¶ Sed tu procurationes ipsas i alijs [b] monasterijs tuæ prouinciæ, asserens tibi sine cõtradictione ꝓstari, eas p̃ decessoribus tuis in monasterijs Bonoñ. exhibitas, per testes idoneos ꝓbauisti. Inde vtiq; vidim⁹ intentionẽ tuã iure [c] cõi, & prædecessorum tuorum consuetudine [d] adiuuari; ea propter monasteria supradicta condemnauimus, ad ꝓcurationem secundum facultates [e] eorum, tibi tuisq; successoribus exhibẽdã.

¶ Clemens tertius.

¶ *Patroni etiam clerici nouum cẽsum ecclesiæ imponere non possunt, nec veterẽ augere: & si super hoc iuramẽta vel cautiones exegerunt, coguntur absoluere.*

CAP. XV.

GRauis † admodũ: & infra. ¶ Ecclesiasticæ psonæ, cũ ecclesias vacare cõtingit, non aliter quenquam ad ipsarũ regimen volunt vocare, nisi aut nouum censum ecclesiis illis imponant, aut veterem contra cõstitutionem concilii [f] Lateran. † augmentent, ad ipsius solutionẽ instituendum presbyterum, iuratoria, [g] vel fideiussoria [h] cautione cogẽtes: & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus q̃cunquè constiterit cõtra constitutionem ꝑdictã, super ecclesiis, vel earũ censu, à tempore constitutionis [i] huiusmodi attẽtata, in irritũ reuocantes: presbyteros, quos super his iuramẽta illicita præstitisse noueritis, congrua satisfactione imposita, faciatis absolui: [k] eos qui de cætero contra formam canonũ super his venire ꝑsumpserint, canonicè punientes. [l]

¶ Innocentius iij. abbati & conuentui Bellæuillæ †.

¶ *Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurãdum omnes, licet illorum numerus nunc creuerit, sed si ex hoc grauaretur nimiũ, per iudicis officium sibi prouidebitur. h. d. secundum lecturam magis communem.*

CAP. XVI.

QVãto † creatori: & infra. ¶ Accepim⁹, quod ab ipso domus ve-

GRauis admodũ.] Prima pars narrat factũ. Secũda prouidet: ibi, Discretioni. Ab. Sic.

CASVS. Quidã ecclesiastici seu religiosi, habentes præsentationem in ecclesijs, nolunt ad eas vacantes aliquos præsentare, nisi aut nouũ censum illis imponãt, aut veterem pensionem augmentent contra conciliũ Lateran. & ad solutionem ipsius instituendos presbyteros iuratoria vel fideiussoria cautione cõpellũt, peruenit hoc ad notitiam domini Papæ. vnde mandat quibusdam, quatenus quidquid constiterit ꝫ constitutionem concilij super huiusmodi à tempore præfati concilij attentatum, in irritũ debeãt reuocare; & presbyteros, qui su ꝑ his iuramenta illicita præstiterũt, faciãt absolui, congrua satisfactione imposita: & q̃ contra formam canonum de cætero super his venire ꝑsumpserit, canonicè puniãtur. Nota q̃ nouus census ecclesijs non dẽt imponi, nec vetus augeri. Itẽ ɔstitutio trahitur ad futura, & ea tñ respicit: nisi dicatur in ea, q̃ præterita respiciat. Itẽ iuramenta cõtra formã canonũ præstita illicita sunt, & ideò non seruanda. Itẽ q̃ ꝫ formã canonum aliqd attẽtãt, puniẽdi sũt.

f Concil. j.] ꝫ. eo. prohibemus. & cap. præterea.

† Lateran. sub Alex. c. 7 ꝫ prohibemus.

g Iuratoria.] quod potius periurium, q̃ iuramentum põt dici. ꝫ. de iureiur. sicut nostris.

[Glo. seq. rationẽ reddit alle. 7. iura. & tria, quibus fallit ratio.]

h Fideiussoria.] hæc fideiussio nõ tenet, cũ sit accessoria ei qđ nõ tenet. sic C. de leg. non dubiũ. ꝫ. de foro comp. c. diligenti. & ꝫ. de re. permuta. c. vlt. sup. de fi. instru. inter dilectos. C. de sacrosan. eccle. sancimus nemini. ff. de cond. si causa, aut culo. ꝫ. de dote post diuor. re. & si necesse. Fallit hoc sup. de iureiu. debitores. & c. cũ ꝯtigat. C. n aduenẽ. l. 1 ff. q. mo. vsufr. ami. quid tñ. 1. ratio.

i A tpe constitutionis.] arg. constitutiones ad futura tm̃ extedi. sup. de const. cognoscentes, nisi dicat in eis; quòd præterita respiciãt. ꝫ. de consti. ca. vlti. vbi de hoc & de hoc habes 82. dis. c. 2. & 3. i fi. & 32. q. 4 dixit Sara.

† Bellæuil.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

k Absolui.] arg. ꝫ. ꝫ. de iureiu. tua nos. hic verò vnum tantũ fuit iuramentũ & temerarium, ibi verò duo, ita q̃ periurium vitari non poterat, & ideò ibi ab eccl'a remouentur. Et dic, absolui, id est absolutos nunciari.

† Cap. ...

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l Punientes.] Pœna verò illorum qui ꝫ canones veniunt, multiplex est, prout no. ꝫ. de elect. nihil est. & ꝫ. de offi. ord. ad reprimendã. Sed qualiter puniuntur in isto casu? Põt dici, quòd ecclesia priuabit ex eo quòd scienter post prohibitionem contrarium facit. Ber.

QVanto creatori.] Diuiditur. Primo recitat factũ. Secundo indulget, & indulgentiã moderatur: ibi, Indulgemus Abbas.

CASVS. Fundatores monasterij Bellæuillę, ab ipsa fundatione ipsius monasterij, constituerunt vt fratres illic dño seruiẽtes, fratribus S. Irenæi vnã procurationẽ annis

annis singulis exhiberent: quamuis ab eis nihil tenerit, sed ab initio ꝓ paucitatē fratrum & seruientiū sancti Irenæi, ꝓcuratio illa fratres monasterij Bellauillæ nō grauabat, postmodū intantū creuit numerus eorūdem, ꝙ ad procurationem vix sufficiunt quatuor marchæ, quæ pro vna fieri cōsueuit: quare monachi isti prouideri sibi sup hoc postularūt: Papa indulget eis, ne vltra primā mensurā in procuratione sint vlteri⁹ pdictis fratribus obligati, sed expēsis, quæ cōsueuerunt fieri sint contenti, nisi facultates sui monasterij intātū excreuerint, ꝙ sine grauamine possint exhibere procurationem prædictā. Nota, ꝙ in fundatione ecclesiarū potest imponi cēsus de voluntate fundatoris. Item nota, ꝙ augmētatis facultatib. procuratio potest augmentari, & canonicorum numerus potest augeri, & sic est arg. ꝙ cēsus ex causa potest augmentari & diminui.

a Voluntate.] sic ergo patet, quòd ab initio de volūtate : fundatoris potest imponi census. ī. de iure patro. præterea. 18. q. 2. Eleutherius. 16. q. vlt. filijs decernimus.

[Glos. seq. reci. per obiect. & solutionem.]

b Teneatis.] & ita sine causa constituta videtur, vndè non videtur quòd teneat, ī. eo. peruenit. sed bene seruāda est huiusmodi liberalitas. arg. ī. de dona. per tuas. C. de dona. si quis argentum. §. sin autem.

c Indulgemus.] in hoc fuit indulgentia: quia constituta fuit simpliciter nulla certa quantitate taxata pro illa procuratione: vnde simpliciter tenebantur procurare fratres illos quotcunque essent. arg. ⁊. de priuileg. quia circa. & ff. de ser. vrb. præd. si seruitus. vbi verbū, simpliciter positum generaliter intelligendum est, vt ibi, & 19. dis. si Romanorū. Sed ex eo, quòd nō determinatur, debebatur conueniens siue medio. ris. 2 ff. de au. & argen. lega. qui lancem. ff. de ædil. edi. sciendū. §. illud. ff. de leg. 3. nummis. C. cōia de leg. duobus. §. sed & si quis. Sol. quia grauabatur ecclesia, dabitur tantum ad primā mensurā: & tot fratres procurabūt modo, quot ab initio consueuerunt. Si verò quantitas constituta fuisset pro illa procuratione, illa non augeretur etiā auctis facultatibus. arg. 10. q. 3. relatū. ludibriū enim esset si qd statutum fuit ab initio, momento quolibet mutaretur. arg. C. de bon. quæ lib. l. vlti. §. vbi autem puellis. non enim quod ritè, & secundum leges ab initio actū est, ex alio euentu suscitari debet. C. de admi. tut. sancimus.

[Glos. seq. arguit, & signat contrarium.]

d Intantum excreuerint.] quocunque modo. supra de constitut. cum M. si verò parum excrescerent, non augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori; quia & modicum damnum sustinet. ff. loca. si merces. §. vis maior. Est ergo euidens arg. quòd si excrescant res, debet procuratio crescere; sicut ècontrario diminuitur propter sterilitatem. ff. loca. si vno. & ī. eo. sit. propter sterilitatem. Contrariorum enim eadem est disciplina. ff. de verb. obl. inter stipulantē. §. sacram. 18. arg. idem melius Insti. de his qui sunt sui vel ali. iu. in prin. arg. cōtra. C. de allu. l. vlt. C. de fun. rei priua. l. 2. li. 11. Sol. alla locū habēt cū diligētia cultorū res vł fruct⁹ augmētat. hic cū Dei ꝓuisione, & fideliū oblatione res augmētat: sicut ɔtingit cū casu fortuito res deteriorant, merces remittit. Si verò vitio rei siue culpa coloni, pura, q̄a vinū acuit, vł si segetes herbis corruptæ sūt, ɔductori obest. §. loc. l. ex ɔducto. §. vitiū rei. & sine culpa coloni dānū ɔtingēs ñ obē colono. ī. e. ti. ꝓpter sterilitatē. Itē ē ar. optimū ꝙ crescentib. facultatib. ecclesiæ, crescere dēt numerus: et si sit numerus canonicorū statutus. ī. de cōst. cū M. quæ nō admittit hanc distinctionem, verū facultates crescūt prouisione Dei, an diligentia hominū, ꝗ q̄ etiā nec ī isto casu debet admitti: sufficit enim ꝙ res augmētatę sunt. La.

ſtrę primordio, de fundatoris voluntate[a] processit, vt fratribus sancti Irenęi procurationem vnā annis singulis liberaliter exhiberet: cum nihil teneatis[b] ab eis, † propter quòd huiusmodi ꝓcuratio ipsis debeat exhiberi: verum tunc propter fratrum & seruientiū paucitatem, talis procuratio non grauabat: sed nunc in tantū excreuit numerus eorundem, quod ad procurationem vix quattuor marchę argēti † suffi cerent, quæ pro vna fieri consueuit: & infra.

¶Indulgemus[c] igitur, ne vltra primam mēsuram in procuratione ipsa sitis vlterius prędictis fratribus obligati; sed expensis, quę cōsueuerunt sufficere, sint contenti: nisi facultates ecclesiæ in tātum excreuerint,[d] quòd sine grauamine ampliato fratrum numero, ad soluendum debitum procurationis extendi possit quantitas expensarum.

¶Idem Primicerio & clero Mediolanen.

¶Omnes ecclesię, nisi quæ ab hoc per priuilegium Apostolicum sint exempta: procurare tenentur legatos sedis Apostolicæ, seu etiam eius nuncios, nec in hoc præscriptione iuuantur. hoc dicit vsque ad §. sanè.

CAP. XVII.

CVm † instātia nostra

Cvm instātia.] Diuidit: q̄a duę sūt partes principales. Scda ibi, Sanè. Abb. CASVS. Primicerius, & clerus Mediolanen. per quosdā nūcios suos ɔquesti sunt dño Papę, quòd cū ipsi legatos & nuncios Apostolicæ sedis deuotè recipiant & ꝓcurent, ordinarij maioris eccłæ Mediolanen. ipsos procurare renuunt, & ad faciendas expensas subsidium denegant impertiri: vndè in procurationibus exhibendis plus debito aggrauant: quare sibi super hoc prouideri postulabant. Papa sic eorum postulationi vel petitioni rñdet, quòd cum oēs ecclesiæ legatis & nuncijs Romanæ curiæ ꝓcurationes impendere teneantur, nullā fieri vult ab hmōi procurationibus excusatā: nisi fortè p speciale priuilegiū Apostolicæ sedis sit exēpta, quod tñ Papa nō credit, et si longissimo tpe ꝓcurationē nō pstiterit, cū in talib. locū non habeat pscriptio: q̄a & Papa circa ꝓuisionem & sollicitudinē omniū ecclesiarū non cessat: veruntñ in his exigēdis, eū modū & ordinem vult obseruari, vt nullus plātus vel ecclesia, sup hoc rōnabiliter cōqueratur: Si verò de cōi collecta expēsas legatorū & nunciorū Apostolicę sedis facere voluerint, hoc eis Papa non prohibet: tñ per hoc nullū vult preiudicium gñari nuncijs & legatis suis, quo minus possint à quocunque voluerint ꝓcurationes debitas postulare: ita tñ quòd si aliquis in hoc fuerit grauatus, sibi ab alijs restauret, & nuncijs Apostolicæ sedis in necessarijs exhibendis pateat, quicunque fuerit requisitus: ita tamen quòd in fraudē nihil fiat, nec compellantur procurationem recipere per cōes ministros: & qui contumaciter eis restiterint, per ecclesiasticam censurā sunt compellendi. Nota, quòd omnes ecclesiæ legatos & nuncios Romanæ ecclesiæ ꝓcurare teneñ. Itē ꝙ procurationē, quę debetur nuncijs Apostolicæ sedis, non currit pscriptio. Item dñs Papa omniū ecclesiarū curā & solicitudinem gerit. Itē secundum facultates ecclesiarum procurationes exhiberi debent. Item cōpelli possunt ecclesię nuncijs Apostolicę sedis procurationes exhibere.

Qua

fermo, solu- census lenotat ... arg. que ta- C. de ...

... argen deest in ... quis, & ... magis ... endatus.

Quæ in ... nefaria ... n. & Gof. in. And.

Arg. ī. tit. pastoralis. fine. Lau. hoc ⁊. de ... iur. in ... l. li. ... An.

3 Et maximè religiosorū, qui sibi non pñt acquirere: & tales erant isti. vel aliter si bona ecclesiæ crescūt & augētur tacitè, & per latēs incrementū: non ideò augebit cēsus. si verò patēter, secus; ad hoc C. de allu. l. 1. & 2. Insti. de re. diui. §. quod per alluuionem secūdū Vin. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Vide Abbatē cōsil. 94. incip. vt primò in 1. volu. & Felinū in c. accedentes, supra, de præscrip.

a Quotidiana.] quia pro republica noctes ducit in somnes. in auth. vt iudices sine quoquo suffragio. in princ. colla.2.& voluntarios labores appetimus (dicit Imperator) vt quietem alijs præparemus. in auth. vt diuina iussio.coll.9.in prin. Ber.

b Non credimus.] quia Romana ecclesia non solet aliquē priuilegiare contra se.arg. C.de sacrosanctis eccl. iubemus nullā. arg. ī.de præscri. cum ex officij. 1 & ibi etiam dicitur, quod in procuratione non currit præscriptio. Ber.

[Gl.seq.tractat de modo procurandi legatum, signat contrarium,& sol.]

c Indebite prægrauari.] illud semper est obseruandū, vt secundum facultates ecclesiarū procuratio exhibeat.10. q.3. inter cetera & c. vlt.ī. eo.cū Apostolus. ȷ.eo.cū nuper.& cap.proxi. si enim tenuis est patria extraordinario auxilio iuuāda est.C.ne.vec.l. 1.imò à paupere non debet exigere. 1.q.2. placuit.quia nec iudex exigit sportulas à pauperibus. in auth. de māda.princ.§.si tibi quoque. collat. 3. nec etiā tenuis vitæ homines sub aduētu officialiū iniurijs affici debent.ff.de offi. præsi.illicitas.§.2.ī. eo.cap.ea quæ dabit.n. legatis lac ad bibendū, vt dicit Ioannes ne rubentibus buccis prædicent ieiuniorū doctrinam. 35. dist. cap.6. die. & cap.ecclesiæ nec bibēt vltra tertiā vicē.44.dist.in illa palea, quia, & comedēt lardū vel carnes cum aceto. C.de erogat. mil.an.l.j.li. 12. arg. 2.q.4. [illegible] cogantur. cui statur, & in hoc casu esset eis denegandū, si vltra vires 2 peterent. ȷ. de excessi. prælato. cum ad quorundā.ff.de aqua quo.& esti.l.1.§. Trebatius.& 10.q.3. quia cognouimus.& ī.de offi.ordi.conquerente.

d Procurationes.] ȷ.eo.procurationes.

e Ab alijs.] cessis actionibus sibi à legato.arg.ff.de censibus.cum possessor.vel condictione ex hoc canone.arg. ff.de cond. ex lege l. vnica. Dabit enim legatus litteras suas illi, qui eum procurauit, vt ab alijs recipiatur quod vltra partem suam expendit: sic obseruatur de facto. arg.l.prædictæ, cum possessor.

f Requisitus.] etiam in prouincia, in qua non est legatus, in eundo & redeundo. ī.de iureiur. ego N.

g In fraudem.] vt 3 si descendit in domū amici, vt ab eo procuretur, & ille datis sibi litteris per eum ab alijs duplum vel triplum recipit.

h Compellantur.] quoniam particularis exactio & solutio non modica habet incommoda. ff.fami.ercisc. l.planè.arg.contra.ff.ad legem Falc.lineam.& l Plautius.& ff.de pactis.l. epistola. §. vlt. & C. de pactis.debitori.

quotidiana: a & infra. ¶ Postulationi vestræ taliter respondemus, quòd cum omnes ecclesiæ, legatis & nūcijs sedis Apostolicę procurationes impendere teneātur, ab earum prestatione nullam habere† volumus exusatā: nisi fortè per speciale priuilegiū sedis Apostolicæ (quod non b credimus) sit exempta, etiā si longissimo tēpore procurationis obsequium nō impenderint: † cū in talibus præscriptio sibi locū nequeat vendicare: quia nos à prouisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias nunquā omnino cessamus.

¶ *Tractat de modo procurationis ipsorum legatorum & nunciorum. Abbas*

¶ Sane in his exigendis cum modū & ordinem volum⁹ obseruari, vt nulla ecclesia, vel prelatus se indebitè prægrauari, c rationabiliter conqueratur. Si verò de cōmuni collecta legatorum & nunciorū nostrorum expensas duxeritis faciendas (quod vobis non duximus inhibendum) ex hoc nobis, & nostris, nullū præiudiciū volumus generari, quo min⁹ possint à quocunq; maluerint, procurationes d sibi debitas postulare: ita quòd si exactus vltra suā grauatus fuerit facultatē, sibi ab alijs e restaurentur. Nunciis tamen nostris in necessarijs [expēsis] exhibendis prouideat, quicunque fuerit requisitus, f ita quòd in fraudē g nihil penitus attentetur; nec per cōmunes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellātur. h Qui verò contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt ecclesiastica compellendi.

¶ Idem Zamorensi. † & Salamantino Episcopis.

¶ *Si ad vnicam mensuram solui solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debebit: si verò ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem.*

CAP. XVIII.

Ex † parte Cōpostellani archiepi fuit propositum, quod cum hi qui vota i beati Iacobi cōtinuè persoluerunt, ad communē terrę suę mēsuram, cum qua videlicet emunt & vendūt ipsa, persoluerint hactenus & persoluant, quidam

X parte.] CASVS. In archiepiscopatu Cōpostellano, quidā vota beati Iacobi cōtinuè persoluerunt ad cōmunem mensuram terræ, cum qua emūt & vēdunt: quidā alij à lōgis retro temporibus ab eorū solutione cessarunt: de nouo inceperūt soluere vota illa, ad quandam mensuram paruissimam & ignotam, & cum eadē soluere nituntur, quæsitū fuit à Papa, vtrum illi cogēdi sint soluere vota prædicta, ad cōem mensurā terrę, secundum quod alij soluerunt continuè? Respondet Papa quod cū nō cōstet, ad quā mensurā antecessores eorū prędicta vota persoluerūt, distinguēdum est, vtrū habitatores regionis ipsius, qui vota illa cōtinue persoluerūt, ad vnam & eandē mensuram persoluerint, an ad varias, & diuersas; si ad vnam mensuram persoluerunt, & illi ad eādem mēsurā soluere sunt cogendi: Si verò ad diuersas soluere cōsueuerunt, & illi volunt soluere ad minorē, non sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant; quia cū huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignè sunt ab hmōi viris ecclesiasticis exigēda, ne videantur lucris temporalibus inhiare. Nota quod successor tenetur ad id quod antecessor soluere consueuit. Item minor pars tenetur facere quod maior facit. Item in votis locum habet coactio. Item in dubijs liberum est sequi quod magis placuerit. Item quæ gratis sunt oblata, benignè sunt exigenda. Item clerici lucris temporalibus inhiare non debent.

¶ Et vt intelligas, incipias sic casum literalem. Quidā vouerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti: in illo loco reperiuntur plures sextarij minores & maiores; dubitabatur, an secundum minorē vel maiorem vota essent exoluenda. Et respondetur vt in litera. Abbas Sicul.

i Vota.] Ianua ab Hispanis 4 tempore cladis promissa. Laurentius.

Marginalia: ¶ Dic etiā idem facere Imperatorē. l.cōperit.C. de pscri. xx. ann. Io.An. † haberi. — † Impendere. — 2 Impossibilitū enim nulla ē obligatio. ff. de reg. iu. impossibiliū.& de hoc ī.eo. cum Apostolus.Io.And. — 3 Hāc glossulam non inuenio in antiquis exēplaribus nec credo Ber. esse. — † Dicit expēsis, est in [illegible] quis, & [illegible] [illegible] dato. — † Samorēs. & Salmantinū. de quibus vide Vatsd in annal. [illegible] Hispanię c. 30. & 31. — 4 Et pro [illegible] tem [illegible] Hispania [illegible] Maurorum [illegible] annos [illegible] [illegible] Vasæum [illegible] annalibus Hispaniæ.

10 20 30 40 50 60

a Par-

a Paruissimam.] quod facere non debent, quoniam omnes ad communem mensuram terræ soluere dent. ff. de contrah. emp. Imperatores.

b Primo casu.] cum omnes ad eandem mensuram soluunt: & ita quod maior pars facit, illi seruare tenentur. 100. dist. § more. ī. d cap. mo. dilectus & arg. ī. eo. sopitæ. Item arg. est, quod in dubijs seruanda est cōsuetudo vicinorū ar. ī. de cōsue. cū olim. & ī. eo. sup eo. & ī. e. ecclesiis. ff. de leg. 3. si fūcus plurium. §. vl. Itē in dubijs nō sequimur quod maximū est, sed quod minimū. ff. de leg. 3. nūmis. ff. de reg. iu. semper in stipulationibus. r arg. tñ est hic, quod mediocritas est sequenda. de hoc nōtatur argu. plura. ī. eo. quando. in notula in hec.

c Sunt cogendi.] supple, si soluentes plures sint non soluētibus. ī. de his quæ fi. à ma. par cap. c. vlt. & ī. de elect. dudū. 1. & 19. dist. in canonicis. ff. de pac. & duū heredē. in fi. vel etiā pares dignitate pcellētes. ī. d testib. i nostra. & ff. d pact. maiorē. verius vr, quod siue sint plures, siue pauciores, ex quo nō apparet d mēsura antecessorum, si qui debent mensurā soluētium: illam enim presumo fuisse institutam, & ad eos à suis maioribus peruenisse. Vin.

quia † longis tpibus ab eorum solutione cessarunt, nunc quandā mensuram exhibēt paruissimam, a & ignotam: & infra. Cum ergo non cōstet ad quam mensurā, antecessores eorū prædicta vota persoluerint, credimus distinguendum: vtrum habitatores regionis ipsius, qui ea cōtinuè persoluerunt, ad vnā & candem mensuram huiusmodi vota persoluerint, an ad varias & diuersas. In primo. n. casu, b ad eandē & illi soluere sunt cogendi. c In secundo, volentes soluere ad minorē, non sunt cogēdi, vt ad maiorem psoluant: quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, d benignius sūt à viris ecclesiasticis exigēda: ne tanquā exactores videant lucris temporalibus inhiare.

¶ Idem Cæsaraugustan. † epo.

¶ *Ecclesia tenentur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procuratoribus, quarta decimarum, & alijs episcopalibus. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIX.

Cum † olim: & infr. ¶ Quia nobis fides facta fuit, quod ecclesiæ de † Luna & de Bes, in tua sunt diœcesi constitutę, non solum per alia, e verum etiam per hoc ipsum, quòd in instrumentis f compositionum continetur expressè, vt abbas sancti Ioannis Prilaten. † tam de quarta decimarum, quā de cæteris episcopalibus tibi debeat respondere: abbatem ipsum ad integram solutionem quartę g omnium decimarū

d Ab initio.] simi. ī. de vo. & vo. redem. licet. in prin. ideo quod eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga eccłas retardaretur. ar. C. de bo. quæ lib. l. 2. aliàs dona. plenius sunt interpretanda. ī. de don. cū dilectus. in fi. ne excogitata fraude aliquis posset obuiare suæ donationi. 16. q. 2. visis. & 17. quæst. 4. sunt qui opes. C. de do. si quis argentum. §. vlt. Ber.

Cum olim.] Diuiditur primò diffinit. Secundo soluit vnū obstaculum. ibi, Licet. Tertiò aliud ibi, Absonū: Et quia textus est aliquātulum intricatus ppter nimiā discussionē facti, sic pono casum. Eps Augustā. impetebat quēdā abbatē rōne duarū ecclesiarum, possessarū ab eodem abbate, petendo illarum vigore procurationem, & alia iura episcopalia: Abbas verò & conuentus opponebāt illas ecclesias non esse in diœcesi illius epi. Item producebat quoddam instrm, in quo continebat, quod episcopus illas ecclesias vel fortè aliqua iura in eis concesserat abbati, & ptquādam instrā cōpositionū producta per episcopum, obijcebat ille abbas, quod per metum regium illæ compositiones emanauerant, vel fortè dicebat instrā esse falsa: Papa verò diffinit vt hr in litera. & est capitulum satis difficile. Abbas.

Vel pone sic casum: Eps Cæsarien. conquestus est dño Papæ de abbate sancti Ioannis, qui eum fraudabat super quartis decimarū & quibusdā alijs, quæ habere debeat in ecclesijs quibusdam, quæ spectabant ad ipsū epm, quo ad ius patronatus, q omnia abbas sibi denegauit, dicēdos illas non esse in sua diœcesi, quare dictus eps de diœcesi esse pbauit: & idem abbas induxit qdā instrumenta p se, in quibus continebatur, quod idem abbas cōposuerat cum ipso epo, super prædictis tanq dicto sano ecclesiarū dictarū: quare dñs Papa de cōsilio fratrū suorū cōdemnat dictū abbatē in omnibus petitis ab epo, sine deductionib. aliqbus faciēdis ab abbate in pdictis ecclesijs, quāuis. n. abbas potuisset aliqua deducere de petitis, occasione compositionis cuiusdam initę iter epm pdictū, & monasteriū ipsū: qa tñ abbas nō approbauit dictā cōpositionē, sed impugnauit, sicut potuit: quare vr illi tacitè renūciasse, & nullū debet ide cōmodū sētire: ptereа negare ñ poterat, quod nō essēt de diœcesi epi illius ecclesiæ, sup quibus instrumēta ostēdebat: qa illæ ecclesiæ cōcessæ fuerāt à pdecessorib. epi monasterio, per q petebat abbas p epo, & p eo pbabat nō ex pposito vr directè, sed p quādā cōsequentiā. No. quod eo ipso, quod ecclesia sita est in diœcesi alicuius epi, ei tenetur in epalibus rñdere. Itē super iuribus epalibus potest fieri compositio. Itē ex eo qd quis impugnat, non dēt aliqd beneficiū cōsequi: ex hoc tacitè ei renūciare videat. Item tacita renunciatio preiudicat. Itē nō dēt qs instrā pducere, p quæ aduersarius probet intentionem suam. Item cōtria proponens non est audiendus.

e Per alia.] fortè per testes.

f Instrumentis.] ex quo contineł in aliqua scriptura publica de finib. alicuius epatus. ei stādū est, donec probet cōtrium, licet illa scriptura principaliter facta sit ob aliud. C. de cōh. & commit. stip. optimam. C. de iu. delib. cū aliquis & ī. de præsump. illud. & per libros antiquos pbantur confines epatus. ī. de prob. cū causam. vbi de hoc. & arg. ī. de parochi. super eo. in fine.

[Glo. seq. rec. per obiect. & pōnit soluit. Lau.]

g Quartæ omnium.] hoc ius diuersum est, quandoque enim dr medietas. 10. q. 1. antiquos. quandoq; tertia, vt eadem cau. q. 1. de his. quandoque quarta. 16. q. 1. constitutum. ī. de præscrip. de quarta. & hic, & quandoque dicitur, quod nihil debet habere. 10. q. 3. c. 1. Laurētius dicit, quod capitula loquuntur secundum diuersa tempora. Eps debet habere medietatem omnium redditū episcopalis ecclesię, de parochialib. ecclesijs tertiam, postea ista tertia mutata est in quartam. 12. q. 2. quattuor, concesso, de redditib. demum statutum fuit, quod nihil perciperent nisi velint subire onus fabricæ. 10. q. 3. c. 1. & c. vnio. hodie potius locum habet consuetudo, sicut dicitur de quarta, vel tertia, vel medietate testamentorum, quod ibi seruatur consuetudo loci. ī. de sepul. certificari. 2 Quid iuris sit de decimis. dicitur ī. de deci. cum contingat. cum in tua. & c. dudum.

a Nullis

[Marginal notes, outer margin:]

† Cæsaraugustan. epo. hic fortè est epo Cæsaraugustę ciuitatis, q est in Aragonia, nā vi vēte Inn. iij. cuius ē hęc decretalis, epm hēbat, sed tpe Ioā. xxij. Papa metropolitana dignitate donata est.

† Ca. 4. eo. ti. ī 3. compil.

† De Luna & de Tau

† Platen. Prælate Præmaten. sd fortè legēdum Pimnatem.

2 Vide l. obseruare. §. ante q. ff. d off. procon.

[Marginal notes, inner margin:]

1. qdā cogis, ... de re. ol scu. s. dixit er hęc & g. 8. 1. fi. prō, q ubietas re, c. ... sed fi ... rtionis ... pellun ... instigato. ... de reb. si fue. Lnd.

10 20 30 40 50 60

nullis factis deductionibus, [a] & ad præstationé procurationum & aliorum episcopaliū iurium in prædictis ecclesiis cōdēnamus. Licet [b] enim ex forma secundæ cōpositionis, deductiones essent aliquæ faciēdæ: quia tñ compositionem idé abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficiū cōsequi, [c] cui renunciasse tacitè [d] videbatur. Absonum erat præterea, vt negaret illam ecclesiam in tua diœcesi cōstitutā, super qua instrumenta prædecessoris tui ostēdebat [e] in iure monasterio fuisse concessa, per quæ episcopale ius petebat [f] † expressè.

¶ Idem Spoletano Episcopo.

¶ Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius moneta solutione præscriptum h.d. & est casus notabilis, & multū allegabilis.

CAP. XX.

Olim † cām, quā aduersus clericos plebis Rupinę, sup Synodatico proponebas, Tudertin. epō & collegis suis commisimus terminandam: coram quibus ex parte fuit propositum, quo [.] cum ijdem clerici prædecessoribus tuis tres i festo Natiuitatis, & tres in festo Resurrectionis Dominicę, pro Synodatico soluerint denarios Papien. nunc tantū tres Lucenses pro singulis denarijs Papien. persoluebant: cum † tñ vnus denarius Papien. valeat sex Lucen. vnde petebas eos ad Papien. solutionem compelli, & cū etsi tu Lucen. primo anno receperis, semper tamen ius tuū postmodum fueris protestatus: [g] & inf. ¶ Cū igitur constet, quod Papien. olim pro synodatico soluebantur; quod ex eo ēt sequitur, quod Lucen. soluti sūt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testium, & confessione † aduocati alterius partis non reuocata, [h] postmodū appareat euidenter, quod tempore L. prędecessoris tui pro Synodatico Papiensis fuit

a Nullis factis deductionibus.] hoc contingit culpa abbatis, qui reprobauit quantū in eo fuit instrum.i quo cōtinebatur, ꝙ deductiones fieri poterant, vt j. sequitur.

b Licet.] responsio tacitæ quæstionis.

[Glo. seq. ponit dictū, quod statim determinat. Secūdo arg. alleg. i. iura. & 2. alleg. in ɔtriū.]

c Beneficium cōsequi.] no. ꝙ aliqs fructū ex eo cōsequi nō debet q̄ ꝓ nitit̄ reprobare. I arg. 13. q. 2. q. præposterum. ĩ. de testi. præsētiū. qd uerū ē, si vsq; ad sniam perseuerauerit. ff. de iur. test. Papinianus, §. meminisse. C. d̄ his quib. vt ind. i alia est. Item hic habes, ꝙ instrumentatum qd̄ qs approbat ꝓ se, tenet recipere ɔ se. 4. q. 3. c. si, testes. §. si quis testibus. 19. dist. si Romanorū. C. de reb. cre. l. generaliter. arg. ɔ. 37. dist. si qd veri. 2. q. 7. si hereticus.

Videto hic Host. & latius de hoc p Io. And.

d Tacitè.] C. de re. cre. l. si qs iusiurādū. C. ad l. Cor. de fal. q falsas. ĩ. de his q̄ fi. à ma. par. Cap. q̄ fuit. &c. ex ore. vbi d̄ hoc.

e Ostēdebat.] erat .n. abbas ipse ɔtrius sibi, & ideo non erat audiendus, saltem in eadē instātia iudicij. arg. ĩ. de app. solicitudiné. in fi. Et i instrumētis istis continebat, ꝙ episcopus ecclesiam istā cōcesserat monasterio, vł aliqd iuris cōcesserat in ecclesia, vnde per hoc apparebat, ꝙ esset in eius diœcesi.

† al. patebat qd̄ agnouit glossa hic & Hostiensis.

f Petebat.] aliàs patebat, & melius.]

Olim causam.] Primò narrat factum. Secūdò decidit exprimendo motiua ibi, Cū igitur. Abbas.

¶ Ca. 5. eo. ti. in 3. compil. Et de materia vide docto. in l. Paulus. ff. de sol. Albertū Brunū tracta. de augmento Frācīscū Curtium tra. de moneta, posito in l. cū quid. ff. si cert. pet. Couar. trac. de numism. c. 7. & latè Antō. Gabri. lium lib. 3. cōmu. cōclu. tit. de solut. & tot.

CASVS. Inter epm Spoletan. & clericos plebis Rupinę qō vertebat̄ super synodatico. cā super hoc cōmissa fuit epo Tudertino & collegijs suis, coram quibus ꝓponebatur ex parte episcopi, ꝙ ijdē clerici prædecessorib. ipsius epi soluere ɔsueuerunt tres Papien. in festo Natalis Dñi, & tres in festo Resurrectionis Dñi pro synodatico: nunc tñ soluunt tres Lucen. pro singulis denarijs Papien. cum tamé denarius Papien. valeat sex Lucen. vnde petebat eos compelli ad Papien. solutionem & cum ipse primo anno recepisset Luceñ. ius tñ suum postmodum sp̄ fuit protestatus, ꝙ per hoc non fieret ei præiudicium quo ad denarios Papien. Ex aduerso dicebatur ꝙ etsi aliqñ denarij Papien. pro synodatico fuerunt persoluti, iā per xlv. annos & amplius, tā huic epo, q̄ prædecessoribus suis Luceñ fuerant persoluti, & sic videbantur se præscriptione tueri. Lite contestata super prædicta petitione, recepti fuerunt testes ab vtraque parte, & positiones, & rñsiones hincinde factæ, & tādē iudices ipsam rem iserūt ad Papā: ipse verò examinato negotio, quia constitit sibi, ꝙ Papien olim fuerāt persoluti pro synodatico, quod ex eo probatur, ꝙ Lucen. soluti sūt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testiū & cōfessione aduocati clericorū nō reuocata, euidēter appareat, ꝙ tēpore Lotharij prædecessoris huiusmodi epi, Papien. moneta ꝓ synodatico soluta fuit: & à tēpore dicti Lotharij nō nisi xxvj. annorū, ad plus tempus effluxerit: & ꝓbatum ēt sit, ꝙ tres Lucen. qui pro vno Papien. soluebātur post mortē ipsius L. quinque vel sex valebant de illis, q̄ modo sūt in vsu; & vidēs ꝙ ꝓpter mutationē monetæ acciderit, ꝙ vsque ad epm huiusmodi episcopi, Lucē. dati fuerant pro synodatico, sicut etiam in vsu, condemnauit ꝓcuratorem partis aduersæ noīe clericorū plebis prædictæ epo, ad solutionem denariorum Papien. ꝓ synodatico, vel eorum ęstimationē, p diffinitiuā sententiā. No. ꝙ protestatio nō prodest vbi protestās venit contra suam protestationē vt colligitur hic: quia si clerici isti pscripsissent: non profuisset epo protestatio. Itē confessio aduocati præiudicat nisi fuerit reuocata. Itē pars pensionis vł alicuius alterius pro testationis potest pręscribi. Item per partē nō retinetur totum. Item sententia formatur in persona procuratoris. Item solutio pensionis vel census fieri debet ad illam monetam, quæ ab initio fuit constituta, si est in vsu: aliàs ad eius æstimationem; & ita principium considerandum est.

g Protestatus.] hinc ergo colligitur, ꝙ non prodest protestatio cum aliquis in contrarium facit, per id quod hic dicitur in fine: quia si præscriptio z cōpleta fuisset, clerici obtinuissent non obstante tali protestatione. si. ĩ. de consti. cum M. & ĩ. de app. solicitudinem, ad finem. Ber.

[Glo. seq. reci. per quæst. an & quando confessio aduocati reuocari possit.]

h Non reuocata.] & sic patet, ꝙ confessio aduocati sicut ēt ꝓpria ɔfessio præiudicat. nisi fuerit reuocata, vt hic patet, & ĩ. de app. cū cām. Quædā tñ ɔfessio reuocari pōt qñcūq; ante sniam C. de iur. & fa. igno. l. error facti. & ĩ. de confes. c. vlt. & hoc intellige. si ꝓbat quis se errasse. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. vlt. ff. de confes.

non

moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi triginta sex [a] annorum, ad plus, tempus effluxerit: & sit legitimè comprobatum, quod tres Lucenses, qui pro vno Papien. post mortẽ ipsius L. soluebantur, quinque vel sex valebant ex illis, qui hodie sunt in vsu: Intelligentes ex hoc, quod per monetę declinationem acciderit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in vsu: procuratorẽ aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictę, tibi ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem [b] † eorum, pro synodatico per diffinitiuã sententiã cõdemnamus.

¶ Idem Priori S. Stephani.

¶ *Episcopus remittens ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuens, quod aliud seruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remisisse.*

CAP. XXI.

CVm † venerabilis frater noster. Fauẽ. † episcopus: & infra. ¶ Cognouimus, & quod p̃fatus episcop⁹ spallas quas ab eadem ecclesia tam ipse, quam prędecessores sui recipere consueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit, & statuit, quod aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim trium librarum cereo pensionis nomine reseruato. ¶ Quia ergo visitationi annexa est procuratio, [c] & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis [d] ecclesiam visitare † præfatam: nec intelligatur qua

non fatetur qui errat. Sed si confessio aduocati fuerit in continenti reuocata, siue eadem die: quia tunc non videor eam ratam habere, ex quo eodẽ die eam reuoco: sufficit reuocatio simplex. 1 arg. de c. prædi. cũ cãm q̃. alia ratio est ibi. Sed vt q̃ ante litẽ contestatã possit indistinctè error reuocari. ff. de noxa. act. l. electio. § pe. & etiam post, si nulla captio est aduersarij. ff. de int. act. d̃ ætate. § vl. quãdoq; ẽt post sẽtẽ reuocatur error probabilis ff. quãdo act. d̃ pe. est an. l. 2. aliàs est § vlti. in l. 1. Nec obstat quod dicitur de triduo. C. d̃ er. ad uocat. l. 3. quia sic ibi contingit de facto, & non ponit ius. lo.

[Gl. seq. no. q̃. ꝓtestationẽ, & illud coadiuuat. alle. q̃riũ.]

a Non nisi triginta sex.] ex hoc colligit, q̃ si Lucenses recepti fuissent ꝓ Papien. xl. annis, quod præscriptũ esset i solutione Papie. & sic ꝓtestatio nõ valuisset, ut dixi s. i prima notula: Nam si quis vtitur alia aqua q̃ inter partes cõuenerit præscriptum est in illa. ff. quemadmodũ seruit. amit. si quis alia. & l. si cõmunẽ. § 1. & si q̃s paucioribus iurib. vtit ꝓ pluribus, præscriptũ est pro plurib. ff. de seruitu. rust. prædio vna est via contra, de præscrip. auditis. Sed contra uidetur, quod non esset præscriptum in Papien. quia qui aliquid recipit loco alterius illud recipere uidetur. 21. dist. in nouo. & 94. distin. cap. 1. & supra de præscript. auditis. ff. de admini. tuto. ita ta‿en. § gessisse. Item qui pretio fruitur, & re frui videtur. ff. de vsufruc. quia penes eum est peculium, penes quem est pretium. ff. de pec. sed si quis seruum. Sed contrarium est uerum, ut patet per primas concor. Ber.

[Glo. seq. arg. ad q. alleg. duo iura.]

b Vel æstimationem.] argument. ad quæstionem Dominicalem, quod ad antiquam monetam, & mensuram antiquam facienda est solutio, licet noua sit melior. sup. de iureiurando. quanto. & est expressum infra eodem, cum canonicis. argument. ff. si certum petatur. l. 3. argumen. contra 32. quæstio. 4. quis ignoret. 2 & argum. ff. de contrahenda emptione. imperatores. Idem esset, si moneta minor sit modo in vsu; quia soluere debet æstimationem antiquæ, vt hic patet.

CVm venerabilis.] Prima pars decisè narrat factũ. Secunda partis allegationem. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta diffinit. Secunda ibi, Cognouimus. Tertia ibi, Quia. Quarta ibi, Decernimus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter episcopum Fauen. & Priorem sancti Stephani super iuribus episcopalibus controuersia vertebatur; quia à dicto Priore dictus episcopus petebat; Priorẽ cõtra respõdebat, quod ab ipso nihil petere poterat, exhibens quoddam instrumentum, in quo continebatur expresse, quod episcopus Fauentinus olim ab omni exactione, tam sua, quam suorum successorum, dictam ecclesiam prorsus absoluit, & remisit eidem spallas, quas ipse & antecessores sui ab ipsa ecclesia recipere consueuit, retento sibi & ecclesiæ suæ vno cereo trium librarum ceræ annuatim soluẽdo, statuens, quod nullum aliud seruitium imponeret. Dominus Papa viso instrumento prædicto, & aliis auditis & intellectis, quæ partes proponere voluerũt, cognouit, quod præfatus episcopus spallas prædictas, quas recipere cõsueuerat, ipse & antecessores sui, ecclesiæ prædictę remisit, & quod nihil aliud ei imponeret retento sibi & ecclesię suę cereo ꝑdicto: tamen quia visitationi annexa est ꝓcuratio: & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis quã habet in ea, tenetur ecclesiam causa correctionis visitare, nec ĩtelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de iure communi intelligit impositũ 3 Statuit Papa, quod idem episcopus cum ad ecclesiã illam accesserit causa correctionis, moderatam procurationem ab ea recipiat bis in anno: & nihil aliud à dicta ecclesia exigere vel extorquere præsumat præter pensionem, & procurationes præscriptas. Nota, quod visitationi annexa est procuratio. Item quantumcumque episcopus eximat ecclesiam, & quibuscumque verbis, nihilominus sibi retinet visitationem, & procurationem. Item episcopi procurationem habere non debent, nisi quando causa correctionis accedunt ad ecclesiam. Item moderata debet esse procuratio.

c Annexa est procuratio.] contra quam non currit præscriptio. s. eo. cum instantia. & s. de præscrip. cum ex officij.

[Gl. se. no. quod quibuscunque, & c. alle. 2. iura in s. fortificat, in medio soluit contrarium.]

d Causa correctionis.] hic patet quod quibuscunque, generalibus verbis episcopus eximat aliquã ecclesiã tamen semper retinet 3 cathedraticum, & procurationem, & visitationem; aliàs enim esset contrarium quod habes 16. quæst. 2. visis in fi. s. de dona. pastoralis. nec obstat sup. de relig. domib. constitutus. vbi uidetur, quod generaliter possit eximere: quia illud fuit confirmatum auctoritate Papæ; sicut enim subditus non potest à se eijcere, siue eximere iurisdictionẽ episcopalem, supra de for. comp. si diligenti. supra. de renun. admonet. ita nec prælatus suam iurisdictionem, ita nec puto quod patronus quantumcumque verbis generalibus vtatur, aliqua iura tamen retinet in liberto. C. de bo. liber. l. 3. 10.

[Marginal notes, left:] hoc ar ... uide latius ... And. batt. — ...timatio — ...i & hoc ...ude in ...de sol. ...oc ali... lo. An.

[Marginal notes, right:] † Cap. 6. eo. tit. in 3. cõp. ĩã ep̃s a quib⁹ nõ possit eximere ecclesiã, pręter Panormita. hic vide Oldradũ cõsil. 182. Feder. consil. 147. adde gloss. in summa 25. q. 2. — † Fauenti. Fauen. — † Vide cõcil. Trid. citatũ s. hoc tit. in c. sopitę. — 3 Præter illos quos initio capitis citaui, uide hic Panor. & alios referentes ea, q̃ ep̃s remittere nõ pōt.

a De communi.] ergo de cōi iure procuratio peti post, ī. eo. sopitæ. & ita non fuit remissa procuratio per illa verba: aliud seruitium non imponeret. Et ita no. arg. quod in generali remissione, non veniunt ea quæ in speciali non remittuntur, sicut in obligatione gñali. C. quæ res pig. oblig. pos. l. 1. ff. de pig. obligatione.

b Moderatā.] ī. e. cū Apostolus: &c. cum instantia. Ber.

[Gl. se objicit, ob iec. fortificat, ꝓ opi. cui resistit. & obiec. dupliciter soluit.]

c Bis i anno.] hoc nouū vī; q a semel in anno sufficit visitare, ī. de offi. archi. mandamus. & hoc si ne liqueat esse necesse sine non, vt vī 10. q. 1. decernim⁹. c. pn. placuit. Vin. Sed nō credo; quia si certus est ꝙ ecclesia non indigeat visitatione, si debet eam visitare: quia causa correctionis visitare debet: vt hic dicit. ergo cessante causa cessabit effectus. ergo quod dicit hic; bis in anno, intelligo si toties op⁹ fuerit. 18. q. 2. visitandi: & c. nō semel. & 10. q. 1. regēda. Sollemnis procuratio semel tantum in anno dari debet, videlicet cum eps solito ordine antecessorum suorum visitat. ff. de off. procon. obseruare. aliæ dabuntur non cū tā ta sollemnitate; quia etiam dātur hospitibus. ar. ī. de præben. & monachis. Vel forsitan imposita fuit hæc seruitus ab ipsa fundatione. arg. ex litera illa. nec intelligitur imponi quasi nouum, quod ab ipsa fundatione de communi iure fuit impositum, & cū eam non visitauerit, nihil recipiat. ī. eo. procurationes. 10. q. 1. relati. Ber.

1 Hæc glossula nec est Bernardi, nec in antiquis codicibus reperitur.

2 Vide concil. Trid. sess. 24. de refor. c. 3.

† accipiat

† Vide cōcil. Trid. infra citatum super uerbo, bis in anno.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. De intellectu uide hic Hostiensem & de materia seruādæ vicinæ cōsuetudinis gloss. sam in c. cōsuetudo. di. 1.

3 Sic est differentia inter has duas, In casu cle. co. ti. ad nostrū. §. nos igitur. Ioan. And.

si nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de cōmuni a fuerat iure impositum: Decernim⁹, quod idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiā causa correctionis accesserit, moderatam b ab ea ꝓcurationem recipiat† bis †in anno: c sed nihil aliud præter pensionem, & ꝓcurationes præscriptas ab eadem ecclesia exigere vel extorquere præsumat.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ Ecclesiæ de nouo conuersæ, in procurationibus & aliis, seruabunt consuetudinem vicinarum.

CAP. XXII.

SVper †eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt quia fere tota prouincia Compostel'. de nouo est ad iurisdictionē ecclesiæ tuæ cōuersa: qualiter tibi ꝓuinciam, vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat & seruire, necnō & in procurationib. prouidere; Tibi duximus respōdendum, quod illud obseruare tenetur, quod in vicinis d prouinciis obseruatur.

SVper eo.] Primò ponitur consultatio: Secundo responsio ipsius. Secunda ibi, Tibi Abb.

CASVS. Ferè tota prouincia Cōpostellana, ad iurisdictionem Compostellanæ ecclesiæ, de nouo conuersa erat: quæsiuit Compostellanus archieps à dño Papa, qualiter ei obsequi debeat & seruire, tum ipse prouinciam visitat vel prouinciæ partem; & qualiter in procurationibus & aliis prouidere? Rñdet Papa, ꝙ illud obseruare tenetur quod in vicinis prouinciis obseruatur. Nota, ꝙ in visitationib. & procurationibus exigendis, consuetudo vicinarum prouinciarum debet attendi.

[Glo. seq. not. vicinatum, & c. alle. sex iura, & quattuor in contrarium, & soluit.]

d In vicinis.] nota ꝙ in ꝓcurationibus faciendis & aliis seruitiis, si certū q d statutū non sit, consuetudo vicinarū ecclesiarū est attēdenda. ī. eo. ecclesiis. & sup. eo. sopitæ. & ī. de capel. mo. c. 1. & ī. de cōsuetu. cū olim. & ī. de ele. cū ecclesia Vulterana. ī. de cognatio. spiri. super eo. Arg. ꝯ 12. dist. illa. & c. illud 76. dist. vtrīuſ. de cōsecr. dist. 2. quotidie. Prima pars vera est: Cōtraria verò signata non contradicunt. quia ibi vnusquisque locus suam habet consuetudinem, sed hic non erat certum quid statutum esset, vel de cōsuetudine 4 obtentum, & ita nō obstant. Ber.

¶ Idē in concilio generali. †

¶ Prælati tunc sunt procurandi, cum personaliter visitant: & debent tunc seruare concilium Lateran. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare: legati & nuncij Apostolici pro his diebus tantum, pro quibus moram trahunt, procurari debent: & contra hanc constitutionem exactum, restituitur duplicatum.

CAP. XXIII.

PRocurationes, †quæ ratione visitationis e debentur f episcopis, vel archidiaconis, vel quibuslibet aliis etiam Apostolicæ sedis legatis, aut nūciis, absq; manifesta, & necessaria causa nullatenus exigātur, nisi quādo personaliter g † officium visitationis impendunt: & tūc euectionū, & personarū mediocritate ... nō q̄rāt q̄ sua sunt, sed q̄ Iesu Christi: & q ꝯ hoc statutum venire præsumpserit, quod accepit reddat, & tantundem ecclesiæ quam taliter grauauit impendat. No. ꝙ procuratio peti non debet, nisi quando visitationis officium impenditur. Item in procurationibus exigendis, ecclesiæ grauari non debent.

PRocurationes.] Primo prohibet Secundo docet ibi, Porro. Tertio punit ibi, Qui autem. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam prælati aliquādo recipiebāt procurationes causa visitationis, nec visitabant. Statuit cōcilium generale, vt procurationes, quæ debentur ꝑlatis ratione visitationis, nul laten⁹ exigātur ab eis, siue sint epi vel archidiaconi vel ēt Cardinales, vl alii, absq; rōnabili cā & necessaria, nisi qñ ꝑsonaliter visitationis impendunt officium; & tūc seruent modū & mensurā in Lateranēsi cōcilio statutam, hoc adhibito moderamine circa legatos & nūcios Apostol. sedis, vt si apud aliquā ecclesiā morā fecerint longiorē & necessariā, ne lo⁵ ille nimiū aggrauet, ꝓcurationes recipiāt ab aliis ecclesiis moderatas, ita ꝙ numerus ꝓcurationū non excedat numerū dierū: & si vna ecclā nō sufficit, duæ vel plures simul ꝯiungātur ad vnā ꝓcurationē faciendā: visitatores

[Gl. seq. tractat de triplī i procuratione]

e Visitationis.] hoc idcò fortè dicit, quia triplex est procuratio: Vna quæ ratione visitationis debetur, vt hic, & supra eod. cum venerabilis. & ī. eod. cum nuper. Alia ratione consuetudinis 18. quæst. 2. seruitium. Tertia ratione pacti 5 quod appositum fuit in ipsa fundatione. sup. tit. proxi. præterea 2. & eod. quando. & 18. q. 2. Eleutherius. & sup. eo. quanto.

f Debentur episcopis.] hoc 6 dicit ad differentiam procurationum, quæ dantur ratione census, vt Albergariæ vt sup. tit. proxi. præterea.

g Personaliter.] vel etiam p. ... alium, cum ipse interesse non possit propter latam & diffusam diœcesim. sup. de offi. or. inter cetera. Et procuratio exigi non debet, nisi 7 cum visitat. sup. eo. cum venerabilis.

4 Si dū esset ... tudinis ... ut legi... nomine ... de cōsue... olim. fa... Goff...

† ... cap. 33. & 24. ... compil.

† Vide ... nunc ... Trid. ... de ...

† Pr... liter, ... cilio.

5 Quæ... tione pr... leguarg... de cast... prælat... dentib... custod... Ioan. A...

6 Hic ... fulam ... habet ... sta ... ta, sec... do Ber... esse.

7 al. ... tantu ... tuom...

a Conci-

a Concilio.] s.eo.cum Apostolus.
b Non quærant quæ sua sunt.] 43. dist. nosse.& 8.q.1. sunt in ecclesia. & 10 q.3.quia cognouimus.& c.cauendum.& s.de renun. quidam.
[Glos.seq.signat contrarium, & ibi remittit.
c Impendat.] sic ergo qui grauat ecclesiã in procuratione, punitur in duplum: & qui grauat eam in zenijs, punit in quadruplum 18.dist. quoniam cõtra. s.de immu.eccle. ga plerique ibi soluitur.

Venerabili.] Primò ponit querelã episcopi. Secundò indicü instructionẽ. secunda ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Inter episcopũ Cenomañ. & abbatem & cõuentũ de Cultura Dei, sup procurationib. exhibendis quæstio vertebatur; q̃ cõmissa fuit iudicib. corã quibus petebat eps procurationem ratione visitationis; Abbas dicebat, se ad hoc non teneri, ex eo, quod monasterium suũ in Cenomañ. villa sit sitũ, & eidẽ pcurationes hactenus non soluit; Iudices consuluerũt dñm Papam, & ipse rñdet, quatenus nisi aliud rõnabile ostenderint, cõpellant abbatem & monachos ad exhibendas eidẽ epo pcurationes. Nota, quòd in procuratione quæ ratione visitationis debetur, non currit pscriptio.
[Gl.seq.respondet ad primam alle. monachorum.]
d In Cenomanensi villa.] hæc allegatio erat potius p monachos q̃ pro eis: q.asi monasteriũ sitũ erat in diœcesi Cenomañ. siue i ciuitate Cenomañ. ergo iure cõi subetat epo.16.q.vl. oẽs basilicæ.& 18.q.2.monasteria.& s.de relig.domib.de xenodochijs.
[Gl.seq. respondet ad secundam alle. monachorũ.]
e Hactenus non soluerunt.] hæc excusatio vel allegatio nod valebat:quia in procuratione, quæ ratione visitationis debetur, nõ currit præscriptio.s.de præscr.cum ex officij.s.c.cum instantia, sicut nec contra ipsam visitationem. Alius tamen prælatus posset præscribere vtrumque cõtra epm, vt ibi dicitur. Sic & p procurationem, quæ debetur legatis dñi Papæ, non præscribitur. s.eo.cum instantia. Et ideò dixit, ratione visitationis: quia in procuratione, quæ competit ratione institutionis siue consuetudinis, benè currit præscriptio, ar.18.q.2. Eleutherius. & c.seruitium.
f Aliud rationabile.] puta, priuilegiũ.s.eo.cum instantia, vel si allegarent præscriptionem nomine alterius, & probarent.s.de præscri. cum ex officij. aliàs se tueri non possunt, vel nisi allegarent tantã paupertatem a quòd ipsum pcurare nõ possent, tunc enim suis sumptibus debet visitare.arg.10 q.3 cauendum. & 18.q.1.iam nunc. De hoc dicitur s.eo. cum instantia.

tatem obseruent, in Lateran. †concilio [a] diffinitã: hoc adhibito moderamine circa legatos & nũcios Apostolicæ sedis, vt cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, (ne locus ille propter illos† nimiũ aggrauetur) procurationes recipiant moderatas ab alijs ecclesiis, vel personis, quę nõdum fuerant de suis procurationibus aggrauatæ ita quod numerus pcurationum, numerũ dierũ, qbus huiusmodi moram fecerint, non excedat: & cum aliqua non suffecerit † per seipsam, duæ vel plures coniungantur in vnam.

¶Porrò visitationis officium exercẽtes, nõ quærant quæ sua sunt, [b] sed quæ Iesu Christi; prædicationi,† & cohortationi, correctioni, & reformationi vacando, vt fructum referãt, qui non perit: Qui autem cõtra hoc venire tẽtauerit, & quod accipit reddat, & ecclesię quã taliter aggrauauit, tantundẽ impẽdat. [c]

¶ Honorius iij. de Tiro† & Iosaphat Abbatibus.

¶ *Ecclesia etiã Ciuitatensis, tenetur procurare episcopum visitantẽ, quamquam ipsum nunquam procurauerit.*

CAP. XXIIII.

Venerabili fratre nostro Cenomaneñ. episcopo accepimus cõquerente, quod cũ causa, quæ inter ipsum ex parte vna, & abbatem & cõuentũ de Cultura ex altera, super procurationibus, quas ab eis petit idẽ episcopus, noscitur agitari, vobis fuerit ab Apostolica sede cõmissa; dicti abbas et cõuentus, ex eo frustrari intentionem eiusdẽ epi moliuntur, q eorũ monasteriũ in Cenomanẽsi villa [d] sitũ esse dignoscitur, & ipsi procurationem hactenus non [e] soluerunt. & infra. ¶Discretioni vestræ mãdamus, quatenus nisi aliud rationabile [f] ostenderint, vos eos ad exhibendum eam, sicut ius dictauerit, compellatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iure metropolitano, vel legationis, visitat prouinciam, inprouinciales qui sibi procurationes denegant, potest ferre sententiam.*

CAP. XXV.

Cvm†nuper archiepiscopus Beneuentanus Beneuentanã prouinciã visitaret: & infra. ¶Mandamus, quatenus cũ eundẽ archiepiscopũ, siue auctoritate [g] propria, siue nostra [h] Bene-

Cvm nuper.] Diuidit: Primò ponit querelã decisam. Secũdò mandatum ibi, Mandamus. Tertiò comminatur: ibi Alioquin. Abbas.

CASVS. Archiepiscop. Beneuẽtanus, dum visitabat puinciã suã, tã auctoritate propria quàm auctoritate dñi Papæ, cuius auctoritate pcurationes petebat, clerici nolebant ei procurationem exhibere: vnde cõquestus est domino Papæ, vnde mandat eisdem, quatenus cum archiepiscopus prouinciã suam visitauerit, siue auctoritate propria, siue auctoritate Papę pcurationes ratione visitationis debitas, secundum facultates ecclesiarũ sibi exhibeant: Alioquin sententias, quas tulerit in rebelles, ratas habebit, & eas faciet inuiolabiliter obseruari. Nota, quod archiepiscopus de iure communi potest prouinciam suam visitare, & procurationes recipere, & contradicentes excommunicare.
[Gl.seq. ponit dictum, quod determinat, & remittit.]
g Auctoritate propria.] quod ei competit de iure cõmuni. s.eo. sopitæ. & hoc intellige cum episcopus est negligens: aliàs se intromittere non debet. 3 argum. 9.q.3. cum simus. & cap.conquestus. in quibus casibus archiepiscopus possit se intromittere auctoritate metropolitani, de subditis suorum suffraganeorum, notatur supra de offi.ordi.pastoralis.
h Siue nostra.] in quo casu potest se intromittere quandocunque auctoritate priuilegij, & tunc potest adiri tam per appellationem, quàm per simplicem querelam, quod non potest in alio casu, sic s.de offi. leg.cum non ignoretis.

a Adde quòd sit centendus pauper. C. vnde vir & vxor, præterea.

†Vide breuiter hic per Henricum Boich.

3 Idẽ Vincẽtius, immo põt et visitare epo nõ negligente sm formã decretalis Romana. Innocentij iiij. vt s. eod.cap.vlt. lib. 6.

a Ra-

a Ratione visitationis.] alijs non tenetur. s. eo. procurationes & cacum venerabilis.
b Iuxta facultates.] quæ semper in his consideranda sunt. s. eo. sopitæ. vbi de hoc.

CVm canonicis.] Primò recitat factum. Secundò prouidet ibi, Damus. Abbas.

CASVS. Rector cuiusdã ecclesiæ soluebat certã pensionem annuatim canonicis maioris ecclesiæ, & illam aliquot annis soluit ad monetam antiquam, in qua pẽsio fuerat ab initio cõstituta: postea alia moneta maior fabricata fuit. canonici exigebant pensionem sibi solui de meliori moneta ex integro: Mãdat Papa quibusdam, quatenus canonicos illos faciãt manere contentos solutione prioris pecuniæ: vel si nõ est in vsu, cõtenti sint æstimatione pẽsionis antiquæ. Nota, q̃ pẽsio soluenda est secundũ q̃ ab initio fuit constituta, siue moneta diminuta fuerit, siue augmentata: sic initium spectatur.

[Gl. seq. recit. per q. de quot annis intelligat. arg. q̃ de duobus. soluit primum.]

c Aliquot annis.] videt quòd duo sufficiant: quia pluralis elocutio duorum numero contenta est 4. q. 3. ca. si testes. § vbi numerus. & de cõse. dist. 1. hoc quoque. & si post annos liber esse iussus est, post biennium liber erit. ff. de manumis. test. libertas. §. vlti. & si data fuerit conditio in diebus, si nihil adijciatur, biduo conditionem impleri oportet. ff. de verbor. signifi. inter illam. in fine. imò exigitur, quod legitimo tempore præstita sit, ad hoc vt in futurum teneantur, nisi causa esset in euidenti. De hoc dicitur s. eod. peruenit.

† De materia solutionis in mutata moneta, vide Bart. & Doc. i l. Paulus, ff. de solu. & citatos s. eo. ti. in c. olim cãm.

† Persolueritis.

† Dictio, Tibi, deest in oibus manuscriptis.

uentanam prouinciam contigerit visitare, procurationes ratione visitationis [a] debitas, iuxta facultates [b] ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem: Alioquin sententiam, quam ipse ritè tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino inuiolabiliter obseruari.

¶ Idem.

¶ *Ad antiquam monetam, vel si non sit in vsu, ad eius æstimationem soluendæ sunt pensiones antiquæ.*

CAP. XXVI.

CVm † canonicis maioris ecclesiæ, quandam summam pecuniæ, pro pensione ecclesiæ tuæ debitam, aliquot annis [c] persolueris, † & iidem summam illam ex integro de meliori moneta exigant sibi solui; Tibi † damus nostris litteris in mandatis, vt canonicos illos solutione prioris pecuniæ [d] vel si non sit in vsu, [e] æstimatione pensionis antiquæ facias manere contentos.

d Solutione prioris pecuniæ.] quæ ab initio fuit constituta: & non ad nouam, quæ maior est. Si enim moneta diminuta fuisset, illam recipere noluissent. supra eodem, olim. Cum ergo minorem recipere noluissent, maiorem exigere non debent. ff. de damno infecto, qui bona. §. si quisquam. & C. de solut. l. penultima.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

e Si non sit in vsu.] tunc æstimationem illius antiquæ soluant, vt s. eod. olim. in fi. Sed nunquid posset solui prima, si inueniretur, si non minus valet: si verò minus valet, & non est in vsu, non potest solui, 1 quia reprobata moneta non liberat soluentem. ff. de pig. act. eleganter. § qui reprobos. simi ff. ad Velle. quamuis. §. si conuenerit. ff. qui satisd. cog. quoties. Ber.

1 Inuito creditori. satisfactũ. n. esset, si ab eo scienter approbaret. ff. de ad. & demõ. q̃uis. & sputet sibi, q̃ talẽ elegit si pro socio, socius socio. Io. And.

AVctoritate.] CASVS. Religiosi licet aliquãdo celebrent in oratorijs, quæ in grangijs suis habent, propter hoc ratione visitationis procurationes exhibere non debent. No. quòd in oratorijs religiosorum procurationes peti non debent.

¶ Idem.

¶ *Propter priuatum oratorium procuratio ratione visitationis non debetur.*

CAP. XXVII.

AVctoritate † præsentium inhibemus, ne quis pro eo, quòd in oratoriis, quæ in grangiis † vestris habetis, interdum aliqui vestrũ celebrant, procurationes, quę ratione visitationis [f] debentur, à vobis exigere, vel extorquere præsumat.

f Ratione visitationis.] talis procuratio nõ pstatur nisi qã personaliter visitat locũ cã correctionis. s. eo. procurationes. sed in grangijs istis nulla fit visitatio, licet ibi quãdoque monachi celebrent: sed ad caput accedit prælatus causa visitationis, & ibi non cõsueuerunt morari monachi, sed cõuersi cã colendi agros suos; & ita cũ nulla fiat visitatio, nulla pp hoc, q̃ ibi aliquando celebrant, debet præstari procuratio.

DE CONSECRATIONE ecclesiæ, &c.

¶ Supra visum est de censibus, sed quia in consecratione ecclesiæ solẽt dari immunitates, & census imponi, ideò, &c. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur de consec. dist. 1. & 68. dist. ecclesijs. 1. q. 2. c. 1. & quæst. 1. in multis.

TITVLVS XL.

De consecratione † ecclesiæ vel altaris.

¶ Alexander tertius.

¶ *Amoto altari vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur altare, non autem ecclesia.*

CAP. I.

AD † hæc, si altare [g] motum fuerit, aut lapis ille solumõdo, [a] ...

AD hæc.] Hẽt duo dicta. Secũdũ ibi, Propter hoc. Abbas. CASVS. Dĩ hic q̃ si altare motum fuerit, vel lapis superior, qui sigillũ continet, contractus, aut diminutus enormiter, iterum consecretur, sed ecclesia propter hoc reconsecrari non debet: licet quidam canones hoc dicere videantur. & hoc dicit in isto capitulo. Nota, quod totum non vitiatur, quamuis pars vitietur.

[Gl. seq. reci. p q. in quo cõsistat altaris cõsecratio.]

g Altare.] i. mensa altaris: sic exponitur de conse. dist. 1. si motum. quandoque tabula consecrata de loco ad locum mouetur, nec tamen iterum consecratur de consecr. dist. 1. concedimus. & c. qa. & quod dicit, motum. i. mutatum quo ad formam: ita q̃ formam amiserit, per diminutionem vel augmẽtum, cum hæc sit forma rei. arg. 10. q. 2. c. in enim. §. hoc ius. Idem si mensa altaris sit enormiter fracta: quia consecrandum est altare. j. eo quod in dubijs. & c. ligneis. Cõsecratio altaris pręcipuè intelligitur in coniunctione 3 mensæ, scilicet lapidis superioris, & structuræ inferioris. 4 & ita si mensa fuerit remota, vel aliquis de lapidibus tangens mensã ipsam, execratum est altare, & debet iterum cõsecrar. sed si aliquid addatur altari non execratur, sed sacrum trahit ad se non sacrum. 5 j. eo. quod in dubijs.

a Sigil-

a Sigillum.] quod in lapide fit in consecratione.
b Confractus aut etiam diminutus.] enormiter. inf. eo. quod in dubijs.
c Consecrari.] ipsum altare, & non ecclesia. Alia.n. est ɔsecratio ecclesiæ, & alia altaris, vt sequitur in litera.
d Canones.] de cōsec. dist. 1. si motū. innuit ibi. ꝙ eccl'a debeat consecrari dū dicit: si motū fuerit altare, denuo ɔsecretur ecclesia: sed exponitur altare, i. mensa siue tabula: eccl. sia, i. altare. q̄d est dicere, si mota fuerit tabula, consecretur altare. B.

T Va.] CASVS. Quia cōsecratio nes clericorum certis epis. fieri debet, quæsiuit eps Tornaceñ. quibus dieb. consecratio ecclesiarum fieri debeat? Rñdet Papa, ꝙ diebus Dñicis & alijs pōt ecclesias cōsecrare. Nota, ꝙ omni die possunt ecclesiæ consecrari.

[Glos. seq. reci. per q. scilicet, quæ fuerit ratio dubitationis.]

e Quàm priuatis.] quolibet ergo die pōt fieri cōsecrationes ecclesiarū vel altariū: virgines & ppꝗ necessitatē dieb. priuatis velū sacrū accipere possunt. 20. q. 1. deuotis. quia necessitas legem nō habet. de cōse. dist. 1. sicut. & s̄. de cōsuet. quito. & sic magna necessitas hoc īducit, vt ibi dr̄. & j̄. de reg. iur. quod non est. ordines verò sacri nō conferuntur nisi certis dieb. s̄. de tēp. ord. c. 1. & 2. 75. dist. c. vlt. & chrisma certo tpe conficitur. de ɔsecr. dist. 4. omni tpe, quod in supficie potius ɔ̄licit: sed exponitur omni tempore. i. omni anno ante Pascha certo die: & quia isti certis temporibus conferuntur, dubitauit an idem esset de consecratione ecclesiarum. Bern.

suprapositus, † qui sigillum [a] cōtinet, cōfractus, aut etiā diminutus [b] debet denuo consecrari. [c] Propter hoc verò nequaquā reiterare suam cōsecrationē ecclesia consueuit; licet id quidam canones [d] innuere videātur.

¶ Innocentius tertius Tornaceñ. episcopo.

¶ Diebus etiā non festis possunt ecclesiæ consecrari.

CAP. II.

T Va † fraternitas; & infrà. ¶ Inquisitioni tuæ taliter rñdem⁹, ꝙ in diœcesi tua, licet tibi ecclesijs dedicationem impendere, tam diebus Dominicis, quā priuatis. [e]

¶ Idem Nidrosieñ. † episcopo.

¶ Habet duo dicta, & primo idē dicit quod cap. primum, supra eodem. Secundum dictum dicit, quòd oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum sit consecratum.

CAP. III.

Q Vod † in dubijs: & infrà. ¶ Altare verò, in quo tabula, cui cōsecrationis benedictio pōtificali ministerio adhibetur, si mota, [f] vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò cōsecrari. [g] ¶ Nec negam⁹, quin oleum non consecratum, [h] cōsecrato possit oleo commisceri.

¶ Idem Compostellano Archiepiscopo.

¶ Reconciliatur ecclesia, quæ propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta est.

CAP. IIII.

P Roposuisti, † ꝙ venientib. ad ecclesiam sancti † Iacobi ex diuersis regionib⁹ peregrinis, & volentibus alijs ab alijs per contentiones & rixas, altaris de nocte custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri † interdum: & aliquando vulnera inferūtur; & infrà. ¶ Fraternitati tuæ taliter † respondemus, ꝙ manente ecclesia & altari, ipsa reconciliari [i] poterit per aquā cū vino, & cinere benedictam.

¶ Idem.

¶ Plura altaria simul in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.

Q Vod in dubijs.] CASVS. Primo dicitur hic, ꝙ si altare motum fuerit, vel tabula superior enormiter fracta, debet iterum consecrari. Item oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & dicetur totum consecratum. Nota, ꝙ ea quę religiosis adhærent, religiosa censentur. Item magis dignum trahit ad se minus dignum.

f Mota.] de consecr. dist. 1. si motum. & s̄. eo. c. 1.
g Consecrari.] de hac consecratione dic vt s̄. eo. c. 1. per quod intellige quod hic dicitur.

[Glo. seq. arg. alle. quattuor iura, & duo alle. in contrarium, in fi. arg.]

h Cōsecratum.] & ita factum tanquā dignius trahit ad se non factum. 13. q. 2. non æstimemus. & ff. de rei vend. quæ religiosis. simile ff. de sol. si alieni. ff. de vsucap. cum qui ædes. secus si vinum apponatur sanguini. j̄. tit. prox. cum Marthæ. §. quæsiuisti. vers. præterea. Arg. contra, quòd minus dignum trahit ad se magis dignum. arg. s̄. de iure patr. ex litteris & c. cum seculum. & arg. s̄. de offi. deleg. super quæstionū. §. si verò duo sunt. Item argum. ꝙ in rebus iē. dis sacris ve stibus, filum non sacrum, siue pannus nō sacer potest apponi, nec est opus noua consecratione. Ioan.

P Roposuit.] Primo ponitur consultatio, secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus. CASVS. Peregrini de diuersis mūdi partibus veniunt ad ecclesiā beati Iacobi, inter quos rixas & ɔtentiones ppꝗ custodiā altaris fieri contingit: vnde vulnera & homicidia inferūtur ibidē; quæritur, vtrū propter hoc ecclesia debeat iterum consecrari? Rñdet Papa, ꝙ non debet recōsecrari, sed debet recōciliari per aquam, cum vino & cinere benedictam. Nota ꝙ propter sanguinis effusionem non reconsecratur ecclesia, sed reconciliantur.

i Reconciliari.] nota quādo ecclesia debet consecrari vel reconciliari: primo si dubitatur an sit consecrata. Idem de altari q̄d ppꝗ dubium debet consecrari. de cōsec. dist. 1. ecclesię vel altaria. quia non dr̄ iterū, quod nescitur esse factū. de ɔse. dist. 1. sollēniter & sic est de baptismo. inf. de baptis. c. 2. & sim. 68. dis. presbyteri quos. & §. seq. Item si ecclesia est exusta tota vel maior pars, debet iterum consecrari. de cōsecr. dist. 1. ecclesijs semel. arg. ff. de contrah. empt. domū. si verò tectum corruerit, & parietes illæsi remaneant, vel etiam modicum de ipsis parietibus destructum fuerit, non debet propter hoc consecrari. j̄. eod. ligneis. & si tota ecclesia simul destructa fuerit, vel maior pars, debet iterum consecrari: si successiuè sufficit aspersio aquæ benedictæ. de consecr. dist. 1. de fabrica. Pro remotione altaris vel fractura enormi, non reconsecretur ecclesia, vt s̄. c. 1. pro sanguinis effusione, & ppꝗ adulterio, debet tantum reconciliari, vt hic patet, & j̄. de adult. significasti. & arg. j̄. eo. c. vlt. Arg. contra, de consecrat. dist. 1. ecclesijs semel. Sed illud intelligitur, secundum hoc, quod sanguinis effusione vel seminis pollutione non consecratur. Per quem debet fieri hæc reconciliatio, dicitur j̄. eo. aqua.

2 De hoc articulo consule B. Thomam 3. par. q. 77. art. 8.

† Cap. 3. tit. de dedicatione ecclesiarū vel altarium, in 3. compilatio. Et vide Tur recrematam s̄. citatum, & Syluestrū in Sum. verbo, altare, circa finem. & verbo, cōsecratio 2.
† beati
† Dictio, fieri, deest in antiquis.
† al. itatbreuiter respondemus.

3 De his dubijs ꝑter Hostien. & Ioānem And. vide distinctiones, quas hic recēset Henricus Boich.

ADDITIO. Sed pone ꝙ vir seipsum, vel aliquis alius aliquem in ecclesia suspendat: quid dices? Non videtur reconsecranda, vt hic, sed est reconciliando.

CVm sis.] Ratio dubitandi in isto tex. fuit, nam vni personæ non possunt plures ordines sacri eadem die conferri, vt in c. litteras, de tēp. ord. Item vnica missa in die per epm dici potest, vt in c. ꝯsuluisti. j. tit. prox. & istę cōsecrationes nō fiunt sine missa. De quo tñ dic, vt habes p gl. not. in c. quod sicut, de elect. vbi disputat an celebratio missæ sit de substātia consecrationis: vnde videbatur, ꝙ plura altaria in eadem ecclesia simul consecrari non possunt. & idē est in epis: sed ꝯtrium hic deciditur: nam nihil obstat quo minus in eadē missa, & in eodē loco possint plures epi cōsecrari vel plura altaria. Abbas.

† Cap. vnico, tit. de vsu & auct. pallij. in 4. cōp.

† Cap. vnico, co. tit. in 4. compilat. Et de materia ꝑtēt Doctores hic, vide plenè per Syluestrum in Summa, verbo, consecratio. 2.

CASVS. Cū plures clericos possit eps simul ordinare, quæsitum fuit à quodam archiepiscopo, vtrū plura altaria in vna ecclesia, & plures episcopos posset simul consecrare? Et Papa rñdet, ꝙ potest. No. ꝙ plura altaria & plures episcopi possunt simul cōsecrari.

[Glo. seq. arg. contra Bazianum, & dat duo similia.]

a Altaria.] arg. contra Bazianū, qui dicit, ꝙ cōsecrato maiori altari, oīa alia altaria essent consecrata, si digito demonstrentur. arg. ff. de acq. poss. quod meo. §. si per venditorem, 1 C. de nat. lib. si quis habens. sic plures clerici possunt ordinari s. de tempo. ordi. de eo. & 75. dist. quod à patribus. & plures epos potest consecrare. modica fuit hæc dubitatio, sed non credebat ꝙ licet plures clericos posset ordinare, ꝙ posset plura altaria vel episcopos cōsecrare. B.

1 Ille est casus in quo sufficit affectus, de quo per aliquem actum appareat: hic verò requirit certa forma. Ioan. And.

CAP. V.

CVm † sis: & infra. ¶ Noueris igitur, ꝙ plura i ecclesia vna altaria,[a] & plures episcopos simul poteris cōsecrare.

¶ Idem.

¶ Corruente tecto parietibus illæsis & mensa altaris non enormiter fracta: nec altare, nec ecclesia denuò cōsecrat.

CAP. VI.

LIgneis † ædificijs ecclesię vestrę casu cōsumptis parietibus [b] tamē illęsis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam; & infrà. ¶ Inquisitioni tuę taliter duximus respondendū; ꝙ cum parietes in sua integritate permāserint, & tabula altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit: ob causam prędictā, nec ecclesia, nec altare dēt denuò consecrari.

¶ Idem Senon. episcopo.

¶ Polluitur ecclesia, vel cœmiterium, si excommunicatus in ea sepelitur.

LIgneis.] Duæ sunt partes, consultatio, & responsio. Secunda ibi. Inquisitioni. Abbas.

CASVS. Ligna ecclesiæ cōsumpta sunt vetustate, vel alia causa tectū ecclesiæ destructum est, & consumptū, sed parietes integri remāserunt, sed mensa principalis altaris modicā passa est fracturā: reparatū est tectum; quæritur, vtrum ecclesia vel altare debeat recōsecrari? Rñ Papa, ꝙ cū parietes in sua integritate permāserint, nec ecclesia, nec altare, propter causam prędictā debent denuo cōsecrari. No. quòd parietibus ecclesię in sua integritate permanentibus, non est ecclesia recōsecranda.

b Parietibus.] quam diu parietes integri sunt, non est ecclesia reconsecranda: quia in parietibus 2 consecratur ecclesia, & non in tecto; aut si successiuè reparati essent de consecr. dist. 1. de fabrica. De hoc dictum est s. eo. proposuisti. & de tabula. s. eo. c. 1. & quæ ibi dicta sunt hic possent dici.

2 In quibus sūnt cruces & inunctiones. Io. An.

COnsuluisti.] CASVS. Corpora excommunicatorum in cœmiterio ecclesiæ sepulta sunt: quæritur, vtrum cœmiterium debeat denuo consecrari? Respondet Papa, ꝙ cęmiteria illa recōcilianda erūt per aspersionem aquæ benedictæ sollemniter; sicut in recōciliationib. ecclesiarum fieri cōsueuit, eiectis prius corporibus excommunicatorum, si à corporib. fideliū discerni poterūt. Nota quòd sicut ecclesia reconciliatur, ita & cœmiterium.

CAP. VII.

COnsuluisti: † & infrà. ¶ Cœmiteria,[c] in quibus excōicatorum corpora sepeliri contingit, † reconcilianda erūt aspersione † aquæ sollemniter benedictæ; [d] sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit.

¶ Honorius tertius Reginæ Hungariæ.

¶ Qui fecit ecclesiam consecrari, tenetur eam dotare. hec dicis, & tene menti hunc casum.

c Cęmiteria.] sicut ergo 3 ecclesia reconciliatur, ita & cęmiterium, cum sit consecratum, vt hic patet, & illa corpora si discerni poterunt, sunt exhumanda, & extra cœmiteriū eijcienda. s. de sepul. sacris. & eadē gaudent immunitate ecclesia & cœmiterium. 16. q. 4. si quis cōtumax. & c. seq. & ita idem iuris est in accessorio quod i principali. s. de off. deleg. prudentiam. §. vlt. cum suis concordantijs.

d Sicut in dedicationibus.] 4 s. eod. proposuisti. & de cōsecr. dist. 1. si motum & cap. seq. Bern.

CAP. VIII.

CVm † sicut ex relatione capituli. O radiē. nobis innotuit, † eorum feceris ecclesiam cōsecrari: & infrà. ¶ Cum non sit ecclesia, nisi de dote prouisum ei fuerit consecranda,[e] eo liberalius ad dotādam prędictam ecclesiā aperire man⁹ munificentię tuę debes, quò ad hoc fortius, tanquam ex debito iam teneris. †

CVm sicut.] In prima ponitur facti narratio, in secunda exhortatio. ibi, cum non sit. Abb. Et hæc decretalis ponit quæ deberēt poni in principio tit. de donationibus. Abbas.

CASVS. Regina Hungariæ quandam ecclesiam fundauit, & eam fecit consecrari, & in ea fuerunt clerici instituti: sed ecclesiam non dotauit: clerici illius ecclesiæ significauerunt hoc domino Papæ, vnde ipse scribit Reginæ dicens: cum ecclesia non sit consecranda nisi de dote sit ei prouisum: tanto liberalius ad dotandam ecclesiam prædictam liberalitatis, seu prouisionis manus aperire debet quanto ad hoc ex debito iam tenetur. No. quòd non debet ecclesia consecrari, nec etiam fundari nisi à patrono ei de dote primo prouideatur. Item qui fundat ecclesiam, tenetur dotem assignare eidem.

[Glos. seq. primo ampliat & fortificat tex. Secundo quærit & soluit. & iterum quærit. ponit opin. quam approbat cum certa moderatione.]

e Consecranda.] nec etiam fundanda, nisi prius competens dos fuerit ei assignata. de consec. dist. 1. nemo. in Authen. vt nullus fabri. ora. do. §. 1. coll. 5. & in Auth. vt deter. sit nume. cleri. §. 1. coll. 1. vel si hoc omissum sit in fundatione sicut hic, non debet consecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata, vt 16. quæst. vlt. pię mentis. 1. quæst. 2. placuit. & hic cum ad hoc ex debito teneatur fundator, vt dicit in fine. Sed quæ erit competens dos? Respondeo, si sit monasterium, tunc dos debet esse tanta, quòd presbyteri, diaconi, & subdiaconi, cantores

...tenti & lectores possint ibi esse, prout tradit in auth. ... determinatur numerus clericorum ... si verò alia ecclesia collegiata, dos ad minus oportet esse pro duobus. arg. s. de fil. ... posuisti. 7. q. 1. illud. aut tribus. de consec. dist. 1. hoc quoq; & quod possit recipere hospites, & episcopalia iura persoluere. s. de pb. de monachis. s. de sup. neg. pla. c. 2. Sed quid si eps consecrat, vel fundat ecclesiam non assignata dote? Dicit Bazian. & bñ, quod eps tenetur dotare ecclesiam, sicut tenetur prouidere illi quem ordinat sine titulo. s. de pbe. c. 2. eps. & c. cum sm Apostolum. & hoc credo verum, dummodo sine lanione ecclesiæ suæ hoc facere possit: alias non, nisi haberet proprium: quia delictum personæ, &c. vt 16. q. 6. si epm. s. de except. cum venerabilis. & tunc fundator dotabit eam, & potest ad hoc compelli argu. 16 q. vlti. piæ mentis. arg. ad hoc. ff. de lib. nu. q liberos. & hæres fundatoris ad hoc tenetur, in auth. de eccl. ti. §. si aût & §. si quis ædificationem. coll. 9. Bern.

¶ Gregorius nonus Astoricen. episcopo.

¶ *Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiam si aqua fuerit per episcopum benedicta.*

CAP. IX.

Aqua † per epm benedicta, ecclesiam reconciliari posse per alium epm non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri de cetero prohibentes: Non obstante consuetudine a prouinciæ † Bracharen. (quę dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat quę iurisdictionis b existunt, quę ordinis tamen † episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. ¶ Quod autem mandantibus episcopis, super reconciliatione factum est hactenus per eosdem misericorditer † toleramus. c †

¶ Idem eidem.

¶ *Ecclesia etiam non consecrata si polluitur, reconcilianda est.*

CAP. X.

Si † ecclesia nō d consecrata cuiuscūq. fuerit semine, aut sāguinis

Aqua.] Tria facit. Ponit dictum. Damnat consuetudinem, causam reddens. Et subdit præteriti tolerantiā, secunda ibi, Non obstāte. Tertia ibi, Quod aût. Abb.

CASVS. In prouincia Bracharen. qñ ecclesia vel per sanguinis effusionē, vel alio mō fuerat violata, reconciliabitur per simplices sacerdotes. peruenit hoc ad notitiam Papæ, vñ super hoc scribit Astoricē. epo, dicēs: quod per aliū epm quam per propriū ecclesia pôt reconciliari, aqua per epm benedicta, & non per simplices sacerdotes recōciliatur ecclesia, non obstante consuetudine prouinciæ Bracharen. quæ dicenda est potius corruptela: quia licet eps committere possit, q̄ iurisdictionis sunt inferioribus clericis: nō ea, q̄ sunt epalis ordinis non pôt eisdē clericis inferioribus demādare. Quod aût super reconciliatione hactenus factū est de mandato eporum, duxit de misericordia tolerandū. No. quod ecclesia solūmodo per epm reconciliari debet, non obstāte contraria consuetudine. Ite e quod eps pôt committere ea, quæ sunt iurisdictionis inferioribus clericis, sed ea quæ sunt ordinis epalis demandare inferioribus non pôt. Item recōciliatio, q̄ nulla fuit, per toleratiā Papæ fit aliqua: & ita de nihilo. 1 facit aliquid, sicut de sententia, quæ nulla est, facit aliquam.

c Consuetudine.] no. ergo, quod consuetudo, quæ est contra iuris naturam non prodest, & contra illud ius non pôt præscribi. s. de consue. cum inter vos. & c. cum venerabilis. & c. quanto. & c. vlti. vbi de hoc.

[Gl. seq. exēplificat, & q̄rit diuersitatis rōnē, & sol.]

b Iurisdictionis.] 2 puta iudicare, cognoscere de causis, instituere, beneficia cōferre, & oīa alia, q̄ assecutus est eps in confirmatione. arg. s. de ele. transmissam. hæc omnia committere pôt & delegare vnicuiq; maiori vel minori: Sed ea q̄ sunt epalis ordinis demādare non pôt inferioribus, puta clericos ordinare, virgines consecrare, chrisma conficere, & cōsimilia, quæ ministerium cōsecrationis desiderant. Sed quæ est rō quare illa q̄ sunt iurisdictionis possit committere clericis inferioris gradus, & non illa, quæ sunt ordinis demandare? Hæc potest esse ratio: Iurisdictio sola voluntate & verbo cōmittitur, siue delegatus fuerit, siue ordinarius, & reuocat. s. de offi. dele. super quæstionum. §. intentionis. & §. porro. ff. de iudi. iu re iurando. sed collatio sacramentorum non confertur sola voluntate, vel verbo, imo factio est opus, quia necessaria est visibilis vnctio & exterior: quæ est signum interioris vnctionis in corde. s. de sacra vnc. c. vno. quæ perpetua est, & amitti non potest, licet executio q̄que suspendatur. 1. q. 1. quod quidam veri si forte miltię, &c. Et ita patet, quod non possunt taliter demādari sicut iurisdictio vel reuocari. & talia conferri non possunt, nisi ab eis, qui habent ea per ollationē. 68. dist. presbyteri quos. & sic recōciliatio talis nulla est, cū sacerdotes illi non habuerunt potestatē illam per talem demandationem, quæ est ordinis epalis sine consecratio. sed vnus episcopus alij episcopo potest hoc demandare, & per huiusmodi demandationem nihil ei committit, cū ipse episcopus habeat ea quæ ministerium consecrationis desiderat, & ei deest tantum auctoritas: quia in alienam messem falcē mittere non debet, nisi de voluntate & mandato illius, cuius est diœcesis, 6. q. 3. scriptum est.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Toleramus.] sed videtur, quod ista sola tolerantia non sufficiat sibi, nisi iterum reconcilietur per episcopum, quia nulla fuit reconciliatio: ergo iterum debet reconciliari, sicut si aliquis ordinatur ab eo, qui ordinādi potestatem non habebat, iterum debet ordinari. 68. dist. presbyter. & s. de presbyt. non bap. ca. 1. & 3. Sed dic, quod per talem tolerantiam ratam habet talē reconciliationem, & incipit valere ex nunc, cum prima nulla fuisset, & ita de nihilo. 3 facit aliquid. 11. q. 3. q. 6. hoc quippe. & de consec. distin. 2. te ueta. quia potest princeps mutare 3 naturam rei, C. de rei vxo. act. l. vnic. circa prin. Ber.

Si ecclesia.] Habet duo dicta, quæ patent in textu Secundum ibi, Si tamen. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqua ecclesia non consecrata sanguinis effusione, aut alio modo polluta est: quærit, qualiter sit reconcilianda? Respondet Papa, quod lauetur aqua exorcizata, ne diuinæ laudis organa suspendantur in ea: & quam cito poterit fieri, debet consecrari. Not. quod licet ecclesia non sit consecrata, si tamen polluta fuerit, non debet in ea celebrari, nisi prius aqua lauetur. Item ecclesia non consecrata, gaudet eodem priuilegio, quo & cōsecrata, sed aliter reconciliatur, q̄ consecrata, vt hic patet.

[Glo. seq. arg. a minori, & dat simile.]

d Non consecrata.] not. quod dicit, non consecrata, ergo multo fortius consecrata. s. eo. proposuisti, sic & cœmiterium si taliter polluatur, recōciliari dēt, vt s. eo. cō suluisti. arg. quod si aliquis excōcatus, vel paganus ibi sepelitur, sunt inde eijciendi, nec in ea debet celebrari ante eiectionem, & aspersionem aquæ benedictæ, licet cōsecrata prius non fuerit: & parietes sunt radendi, de consecratio. dist. 1. ecclesia. & cap. vbi. & ca. seq. Et ita

Margin notes: a † Dictio ti deest in al. quos vetustis. † Mediocriter, aliis, mis sericorditer, Hostientis. † Vide l. fi. C. de do. inter vir. & vxo. l. imperialis. C. de nupt. † Vide hic & alijs Henri. Boic. & cæs quos vbi late Doc. de sen. excō. libr. 6. 3 Hæc dictæ glossę intellige prout nota in c. quā to. s. de trāsla. epi. super gl. in verbo veri Dei.

ecclesia non consecrata gaudet eodem priuilegio quo & consecrata, vt hic patet: & hoc est expressum. j. de im mu. eccle. cap. penul. & ita si aliquis illuc confugerit, debet ab ecclesia defendi: & hoc ideo, quia locus auctoritate epi dedicatus est diuino cultui: & qd semel Deo dedicatū est ad profanos vsus redire nō debet. 12. q. 2. nulli liceat. & ī. de re. ꝑmu. mancipia. 1 & tñ grauius peccat q sic deliquit, q̄ in non cōsecrata, sicut magis peccat & grauius punitur, qui in maiorē personam quā qui in minorem; nam ex persona consideratur iniuria & crimen. Inst. de iniu. §. atrox. j. de sent. exc. cū illorū. & crimē augeī dignitate præpositi. ff. de re mili. omne delictum. §. 1. Sed nunqd & isti violatores sunt dicēdi sacrilegi sm distinctionē sacrilegij? Non vr. 17. q. 4. sacrilegiū. sed credo, ꝙ tāquam sacrilegi iudicandi sunt, licet locus adhuc nō cōsecratus non sit. arg. ī. de fo. comp. cōquestus. & quia eodem priuilegio gaudet, ac si esset consecrata. j. de immu. eccle. c. pen.

a Lauetur sed per quē debet lauari? Vr quod per epm tātū. ī. cap. prox. Innoc. cassus satis credo, ꝙ per simplicem sacerdotem possit lauari; quia si intellexisset Papa, quod per episcopum deberet lauari, illud dixisset, sicut dixit in proximo capitulo præcedenti, cum Papa in vtroque capitulo scribat eidem, & quia dixit aqua exorcizata lauetur, quæ fit per simplicem sacerdotem, & non cum aqua benedicta cum vino & cinere, cum qua reconciliatur ecclesia consecrata. supra eod. proposuisti. & argum. ad hoc supra de temp. ordin. cum in distribuendis. & arg. de conse. dist. 2. c. fin. arg. tamen contra j. de immunit. eccl. c. pen. Ber.

1 Concor. l. sācimus. C. de sacr. eccl. & Instit. de re. diui. §. locus.

2 Vide cōci. Trid. sess. 22. in decre. de obseruādis, & euitandis in celebratione Missę.

† In cōcilijs editis nōdū inuentū est. refert: Burchard[9] lib. 2. decre. c. 104. & 105. & Iuo par. 6. ca. 181. & 182. hr apud Gratianū 91. dis. c. presbyt. sed signat, vt palea, & c. 2. ti. de suffragijs in 3. compil.

3 De hac re vid. lati[9] per Hosti. & Ioan. And.

effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur: a ne diuinę laudis organa suspendant. Est tamen, quam citius fieri poterit, consetuanda.

TITVLVS XLI.

De celebrat. Missarum, † & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

¶ Ex Concilio Agathen. †

¶ *Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas permittitur tamen sibi ex causa dicere eas vsque ad vesperas inclusiuè. hoc dictū secundum vnum intellectū.*

CAP. I.

PResbyter mane, matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, videlicet, Primā, Tertiam, Sextam; Nonam, Vesperamque persoluat: b ita tamen, vt horis competentibus, c iuxta possibilitatem, aut a se, aut a scholaribus d publicè compleantur. Deinde peractis horis, & infirmis visitatis, si voluerit exeat ad opus rurale e ieiunus, f vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium, infirmorum atque defunctorum succurrere g possit, vsque ad statutam horam, pro temporis qualitate. Propheta dicente: Septies in die laudem dixi tibi; qui septenarius h numerus a nobis impleī Matutini, † Primæ, Tertiæ,

DE CELEBRATIONIS MISSARVM, &c.

¶ Visum est supra de consecratione ecclesiæ vel altaris, sed quia in ecclesia consecrata Missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur, ideo subiungitur hæc rubrica. Abbas.

De hæc materia tractatur de consecratio. distin. 5. conuenit. & duobus capp. seqq. 15. distinct. sancta in Pascha. De secunda parte, videlicet de sacramento Eucharistię, tractatur de consecratio. distinctio. 2. per totum.

PResbyter.] Communiter non summatur propter multitudinem dictorum. Primò præcipit officium dici horis debitis, & ex causa permittit anticipationem. Secundo specificat casum, quare permittit sibi anticipare: ibi, Deinde: Tertio concludit: ibi, Ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Presbyter mane oēs horas suas dicere debet, & peractis horis, & infirmis visitatis, exeat ad rurale opus si vult, & alia faciat quæ sequuntur in litera. Nota, quod omnes horæ mane dici possūt excepto completorio. Item clericus cui benefitium non sufficit, ex artificio potest victum quærere.

[Glo. seq. recitetur per obiectionē & solutionem.]

b Persoluat.] consilium est, vt simul dicat omnes horas, ne superuenientibus occupationibus aliquā horam dimittat: & intelligit hoc de clericis pauperib[9], quos ad opus rurale oportet exire, vt in litera patet, alias suo loco & tempore dicendæ sunt singulæ horæ.

ADDITIO. Vnde versus.

Exeat omnis in ops opus ad rurale sacerdos.
Si vult completis horis, agris quoque visis.

c Competētibus.] signaris campanis, vel alio signo, supra de elect. in causis, & ī. de officio cust. c. 1. & 1. di. in militan.

d A scholaribus.] hic exaudio cum aliqua superueniente necessitate ipse officium suum perficere non potest. 7. q. 1. illud. & facit ad hoc ī. de vit. & honesta. clericorum. vt quisque.

e Rurale.] clericus enim cui ecclesia non sufficit, ex artificio suo victum & vestitum quærat. 91. distin. clericus victum absque officij sui detrimento. & 21. quæstio. 2. c. 1.

f Ieiunus.] de conse. dist. 2. liquido. & de conse. dist. sacramenta. & dist. 5. vt ieiuni. & c. vt episcop. & 7. q. 1. nihil. Ber.

g Succurrere.] Missam celebrando vsque ad statutam horam, vt hic dicit, idest, Nonam. de conse. distinct. 1. solent. vel vsque ad Tertiam quandoque. 44. di. non liceat hoc in diebus communibus.

h Septenarius.] sunt septem 3 horę sicut sunt septem dona Spiritus sancti. 30. q. 1. peruenit. septem dies seculi, & septem ætates, quibus completis finietur mundus; septem petitiones in oratione Dominica, septem psalmi pœnitentiales, item septem diaconi, sicut septē sunt horæ, ad quas tenentur sacerdotes: de alijs nihil dicit: vnde videtur, quod non teneantur: sed certè tenentur. argum. supra de præbend. cum secundum Apostolum. 91. dist. c. 1. & 2. & 92. distinct. cap. vlt. Bernardus.

ADDITIO. Vnde versus.

Hæc sunt septenis, propterque psallimus horis.
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat:
Prima replet sputis, causam dat tertia mortis
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipertit.
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

Qui-

Quidam.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio ibi, Ideo. Abbas.

CASVS. Quidam laici habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Euangelium: in principio erat verbum: missas peculiares: vnde statuit concilium, vt vlterius hoc non faciant, nisi suo tempore, nisi aliquã ex deuotione hoc facere velint, & nõ ꝓpter aliud: sed audiãt Missas de eodem die. Et loquitur in casu, in quo non est nisi vnus presbyter in ecclesia qui debet celebrare de die. No. ꝙ aliquid prohibetur non propter se, sed propter illud quod inde seq potest. Itẽ Missę de die audiendæ sunt, vbi aliquis ex deuotione velit audire.

a Peculiares.] id est, speciales. de consecr. dist. 1. & hoc attendendum est. Ala.

[Glos. seq. causam reddit, dat vnum simile, & arguit.]

b Non fiat.] non quia malum sit audire tales Missas, sed malũ est propter talem dimittere canonicè statutas missas de die, vt dicitur in fine. 21. dist. denique vbi ꝓhibetur minori benedicere præsente maiore, & dare eleemosynam nõ est peccatum, sed dare ad iactantiam malum est. 1. q. 1. nõ est putanda. & cap. vide quintũ. & ... est arg. ꝙ aliquid prohibetur, non propter hoc quod malum sit, sed propter id quod ex eo sequi potest. 1. de iureiur. & si Christus. & 22. quæst. ... 1. in nouo. & 11. quæst. 3. nolite. 63. distin. cap. quia sancta. §. verum.

c Deuotione.] quasi melius sit Missas istas audire, quam alias canonicas de die. Ber.

Sextæ, Nouæ, Vesperæ, & Completorii tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus. (nam de nocturnis vigiliis idẽ ipse Propheta ait: Media nocte surgebam, & cætera. Ergo his temporibus laudes Creatori nostro, super iudicia suæ iustitiæ referamus.

¶ Ex concilio Triburieñ. †

¶ Propter Missam specialem Missa de feria dimittenda non est.

CAP. II.

Qvidam laicorũ habent i consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbũ; & Missas peculiares: [a] hoc est, † de sancta Trinitate, & de sancto Michaele: & ideo sancitum est in eodem concilio, vt vlterius hoc non fiat, [b] nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reuerentiam sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione [c] audire. Sed si voluerint, vt sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant, pro salute viuorum, & etiam de functorum. †

Innocentius III. Vigorеñ. † episcopo.

¶ Sufficit sacerdoti semel in die celebrare: et excepit duos casus, scilicet necessitatem & festum Natiuitatis.

CAP. III.

Consuluisti: † & infra. ¶ Respõdemus, quod excepto die Natiuitatis [d] Dominicę, nisi causa necessitatis [e] suadeat, sufficit sacerdoti semel in die vnam Missã solummodo celebrare.

Idem archiepõ Bracareñ.

¶ In Missa commemorationis, licet dicatur propria præfatio nõ tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolũ.

CAP. IIII.

Consilium† nostrũ: & infra. ¶ Requisisti, vtrum in dieb. profestis, [f] in quibus ad honorem sancti Spirit⁹, beatę

Consuluisti.] CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrũ sacerdos possit celebrare plures missas eodem die? Respondet Papa, quod excepto die Natiuitatis Domini, sufficit sacerdoti semel in die vnam missam celebrare, nisi necessitas immineat. No. quod necessitas facit licitum quod aliàs est illicitum. Item nota contra sacerdotes, qui plures missas celebrant in die, causa cupiditatis.

[Glo. seq. reci. per q. quare in Natali dicantur tres missæ, soluit, & ponit uersus.

d Natiuitatis.] dies enim Natiuitatis Domini plures missæ celebrantur. de consec. dist. 1 nocte sancta, & celebrantur etiam tres missæ propter mysterium: quia per illa tres missas repræsentatur triplex status, s. status ante legem, sub lege, & status gratiæ, illa quæ cantatur in nocte, repræsentat statum illum, qui fuit ante legem, quando omnes erant in tenebris: unde dr in Missa, illa prophetia: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris. Secunda quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege, in quo iam incipiebant ex parte scire Christum, sed non plenè, propter dicta legis & Prophetarum: & ideo cantatur inter diem & noctem: & dicitur officium: Lux fulgebit hodie. Tertia dicitur in die, per quã designatur tẽpus gratiæ, s. præsens; vnde dicitur officiũ; Puer natus est, &c. quod potes intelliger his versibus.

Tres in Natali debent missæ celebrari.
Quarũ prima sacram Christi signat genituram.
Altera uenturi designat gaudia Christi;
Tertia iã factum ꝙ lex præsfata designat.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e Necessitatis.] s. d quam dicit necessitatem? Respõdeo, si celebrauit de die, & postea ... moriatur aliqs, vel etiam causa honestatis vel vtilitatis, vt si dicta missa de die superueniat aliqua magna persona, quæ velit missã audire. argumen. supra eod. cap. 1. & 2. aliàs ergo sufficit ꝙ vnam Missam celebret quis in die. de consecr. dist. 1. sufficit. & ... expresse prohibetur, quin plures possint celebrari, ex eo ꝙ dicit, sufficit: vnde potest vnũ celebrare de die, & aliã ꝓ defunctis, & quoties celebrat, toties sumat corpus Christi, & sanguinem, de consecr. distin. 2. com̃peti mus. & cap. tribus.

Consilium. Communis diuisio. Secunda pars: ibi, In quisitioni. Et in hoc errant multi sacerdotes, qui cõmuniter in missa commemorationis maxime beatæ Mariæ virginis, dicunt, Gloria. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum in diebus feriatis, in quibus ad honorem sancti Spiritus beatæ Mariæ virginis, & sanctæ Trinitatis missa celebrari cõtingit, hymnus Angelicus, symbolum, propria pręfatio cantari debeat? Respondet Papa ꝙ apud ipsum in diebus profestis, cum missarum sollemnia in honorẽ beatæ Mariæ uirginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantatur, licet propria præfatio cantetur, ut differentia ostendatur inter commemorationem & festiuitatem: unde, Te Deum laudamus, regulariter dimittitur in laudibus matutinis. Nota ꝙ in officio ecclesię differentia debet esse inter commemorationem & sollemnitatem.

f Profestis.] id est, priuatis, quasi porul à festo.

† mortuorum.

† Vuigorniеñ.

† Cap. 1. eo. tit. in tertia compilatio... iteria, ... quare & qualiter possint plures Missę eodem die ..., ut in omnino Natiuitate ... in Manuali Confessoriorum, c. 25 titu. de statu clericorum.

† Cap. 2. eo. tit. in tertia compilatio. Et vide B. ... Thomam lib. 4 senten. dist. 13. q. 1. artic. 2. quæstiuncula 4

a Dies profestos appellat Nonius Marcellus, ... sunt a feriatate uacui.

Virginis,& sanctæ Crucis, Missam celebrari cótingit, hymnus Angelicus,[a] symbolum,[b] ac ꝑfatio[c] propria debeat decantari:& infra.¶Inquisitioni tuæ taliter respondemus,quod apud nos i diebus profestis,cú Missarum sollénia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelic⁹,neq; symbolum decantatur: licet in Missa, ꝓpria præfatio decantetur,vt inter commemorationem,& solénitatem differentia oſt[illegible]datur. vnde, Te Deum laudamus, regularius,[d] dimittitur, quã dicatur in Laudib. matutinis.

¶ Idem clericis sancti P. Magalonẽ.

¶Sacerdos post sumptam Eucharistiam perfundat, nisi aliam Missam sit dicturus.

CAP. V.

EX † parte vestra: & inf.¶Postulationi vestræ taliter respõdemus, quod semper sacerdos vino[e] perfundere[f] debet, postquam totum[g] acceperit Eucharistiæ sacramentum;nisi cum eodẽ die aliam Missam debuerit celebrare;ne si forte[h] vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

¶ Idem [illegible] quondam archiepiscopo Lugdunẽ.

¶ Si qua verba sunt in canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerunt,credere debemus, quod à Christo Apostolis, & ab Apostolis eorum successores acceperunt. & hoc dicit vsque ad §. quæsiuisti.

CAP. VI.

CVm † Marthæ:& infra. ¶ Quæsiuisti, quis† formæ verborum, quã ipse Christus expressit,cum in corpus & sanguinẽ suum, panem trãssubstantiauit & vinum, illud in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis,adiecerit,quod nullus Euangelistarũ legit expressisse.Cum enim in Euãgelio sic legatur:Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis,dicẽs. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum.

---

a Hymnus Angelicus.] scilicet, Gloria in excelsis Deo.

b Symbolum.] idest, Credo in vnum Deum.

c Præfatio.] præfatio beatæ Virginis habetur 70.dist. sanctorũ.Reliquas habes de consec. dist. 1. inuenimus.

d Regularius.] idest,regulare est vt dimittatur, nõ vt dicatur.simile.7.q.1.c.ad uersitas.§.cũ autem. ibi cõparatiuum ponitur effectiuè:hic ponitur negatiuè.sic minus, i.non. ff.de tribut illud.

EX parte.] Breue est,& secundum Hostien.determinãt quatuor quęstiones: Nam primo quęrebãt,an sacerdos post sacramẽta sumpta ꝑfundere debeat manus.Secundo cũ quo liquore.Tertiò vtrũ illam perfusionẽ debeat sacerdos sumere.Quarto,an post illam sumptã,debeat, seu possit iterum celebrare.Et in effectu rñdet hic Papa ad omnes quæstiones. Nã debet man⁹ primo ꝑfunderet cũ vino, & vinũ ꝑfusionis sumere,nisi sit celebratur⁹aliã missã: & post perfusionem sumptam, nõ potest aliã celebrare:& intellige, vt dixi in c. cõsuluisti.§.eo.nam hoc ꝓcedit tã in festo Natiuitatis Domini,q̃ i alia festiuitate;& ex hoc declaratur iste textus,Ab. CASVS.Quæsitum fuit à Papa,quo(scilicet aqua vel vino) ꝑfundere debeat sacerdos manus suas, postq̃ totum accepe rit Eucharistiæ sacramentum? Rñdet Papa, quod vino perfundere debet, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare. quia si vinum perfusionis [a]cciperet,celebrationem aliam impediret. Nota quod sacramenta à ieiunis sunt percipienda.

e Vino.] quærebatur quo perfundere debet sacerdos? respondit,quod uino.

f Perfundere.] manus,scilicet post perceptionem corporis & sanguinis Domini.

g Totum.] bene dicit;quia uel totum recipiat,vel nihil.de consecr.dist.2.comperimus.

[Glos.seq.reci per q quæ dicat, forte,& dupliciter sol.Secundo de illo,qui sumpsit medicinam,& soluit. in si quærit,& soluit,& ponit opin.Hug.]

h Ne si forte.] quia sacramẽta a ieiunis 1 sunt percipienda.7 q.1.nihil.de consec.dist.5.vt ieiuni.75.di. ꝙ a patribus & §.de tempo ord.litteras.Ideo dicit for. quia quorundã est opinio,ꝙ quicquid admiscetur sanguini, a sanguis efficitur.arg.§.tit.prox ꝙ in dubiis.& secundum illos,qui perfusionẽ acceperit, ieiunus est. Sed potius videtur dubitatiuum illud,forte, & illa opinio hic euacuatur.Sed magis affirmatiuè videtur ponitquod consuetudo interpretatur, quia sic obseruatur, quæ est optima legum interpres.§.de consuet.cum dilectus. [s]ic ponitur 33. q.2.admonere.& §. de procur.tuæ.& sic est arg.ꝙ non est ieiunus quis postquã bibit:Sed post medicinam 3 sumptã, videtur ꝙ nihilomin⁹ possit celebrare:quia medicina non computatur inter alimẽta.ff.de penu leg.nõ omne quod bibitur Sed non est verum: qa si nõ debet post ꝑfusionẽ, multo minus post medicinã: quia in honorem tãti sacramenti, prius sumi debet corp⁹ & sanguis Domini. de consecr.dist.2.liquido.& 7.q.1.nihil.& antequam cibus digestus sit,corp⁹Christi sumi non debet. de consecratio.di. 2. tribus.ꝙ si confiteret sacerdos post aliquem cibum vel potum sumptũ, male faceret,tamen consi[illegible] de consecr.dist 2. liquidò.Hug.4 dixit contrarium super decreto illo.75.distinc. quod à patribus.

CVm Marthæ.] Tria sunt dicta, quę patẽt per §§.Secundum ibi, Quæsiuisti. Tertium ibi, Tertio loco. Abbas. CASVS. In Euangelio sic legit;Accipiens calicẽ gratias agens, benedixit, & dedit discipulis suis dicens:Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum:ad vim & prolationem istorum verborum, panis & vinum in corpus & sanguinẽ Christi transubstantiatur:in canone Missæ, quo ecclesia utitur generalis,additũ fuit mysterium fidei, quod verbum,nullus Euangelistarum expressit vnde mirabatur archiepiscopus iste,quis ausus fuit adiicere verbum illud, quærens à Papa quis illud verbum adiecit: ad hoc respondet Papa,si formam illius canonis inspiciat diligenter,præter verbũ illud de quo quæsiuit,alia duo videlicet:eleuatis oculis in cælũ: & æterni testamenti poterit in ipso canone reperire,quæ in textu Euangelij non leguntur:sed multa tam de verbis quã de factis Domini omissa fuerunt ab Euangelistis,quæ Apostoli suppleuisse[...] actibus Apostolorum legitur Dominũ dixisse:Beatius est dare, q̃ accipere; hoc nullus Euangelistarum expressit.Item ipsi etiam Euangelistæ inter se mutuò suppleuisse leguntur, quæ ab aliquo eorum vel

---

† Magalõ.

† Cap.4.eo. tit in 3.compilatione. Et præterea B. Thomam citatum in per glossa in uer[...]o,nisi forte. uide Nauarrũ in Manuali cõfessariorũ, c. 25. titu.de statu clericorum.

1 Vid B.Thomam 3.par. q.80.art. 6.

2 Vide B. Thomã 3. par.q. 77. art.8.

3 Deb[...]

† Cap.[...]

† Ex v[...]

4 Ettam[...]

sum vel aliquibus sunt omissa. talia verò duo, quæ in canone missæ adduntur, possunt ex alijs locis euangelij comprobari. Ioannes enim describens suscitationē Lazari, asserit Iesum sursum oculos eleuasse, & dixisse, Pater, gratias ago tibi, quia audisti me. si tūc eleuauit oculos ad patrem quando animā Lazari reuocabat ad corpus, probabilius esse vr, quòd tūc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem & vinū transsubstantiauit in corpus & sanguinē suū. Præterea, in textu Euāgelij ponitur: noui testamenti: in canone missæ interponitur: & æterni: quia vetus testamentū temporalia promittebat, nouum autem, quod fuit Christi sāguine consecratum promittit æterna; & ideò testamētum illud fuit vetus & transitoriū: hoc autem nouum est & æternum; vel alia ratione; vnde nouum, i. vltimum esse describitur, inde æternum, i. perpetuum cōprobatur: nouissimū enim hominis testamētū immobile perseuerat: quia testatoris obitu cōfirmat. alioquin non valet, dum vixerit, qui testat: & non solum scriptura, sed etiam promissio dr testamentum, vn quod dicit Apostol⁹: ideò noui testamenti mediator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ: Sic ergo debet intelligi quod in canone legitur. Hic est sanguis meus, noui, & æterni testamenti, id est nouæ ac æternæ promissionis confirmator. Not. quòd beatius est dare, quā accipere. Item testamētum morte testatoris confirmatur. Item deambulatoria est volūtas testatoris vsque ad mortem.

a Mysterū.] illud est verbum de quo q̄ sunt, scilicet, qs adiecit illud in canone Missæ.

b Plus dixisse. arg. 2. q. 5. consuluisti. §. de translat. inter corporalia. sed hoc cum ratione est additum. 33. q. 2. quos Deus. & inf. co. §. ex eo, in fine.

rū: in canone Missæ sermo iste, videlicet mysterium a fidei: verbis ipsis interpositus inuenit; vnde cum non Euāgelista Christū hoc dixisse testetur, † miraris, quod aliqs asseuerare tentauerit, eū aliquid plus dixisse, b q̄ aliquis Euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, preter hoc, de quo tua fraternitas req̄siuit, alia duo c videlicet. eleuatis oculis in cęlū: & æterni testamēti: poteris in ipso canone reperire, quæ in textu Euāgelico non legūtur. ¶ Sane multa d tā de verbis, q̄ de factis Dñicis inuenimus ab Euangelistis omissa, † quæ Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse legūtur. Paulus enim in † actibus Apostolorum sic ait. Meminisse vos oportet verbi Dñi Iesu, qui dixit Beatius † est dare, e quā accipere. Hæc nullus quattuor Euangelistarū descripsit. Nullus etiam horum expressit, q Paul⁹ de Christo † ad Corinthios scribens ait. Visus est plusq̄ quingentis fratrib⁹ simul, deinde visus est Iacobo; nouissimè autē tanq̄ abortiuo, f visus est & mihi. Ipsi et Euangelistæ mutuo inter se suppleuisse legunt, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sūt omissæ. g vnde cūt tres Euāgelistę posuerint. Hoc est corpus meū; solus Lucas adie-cit. quod pro vobis tradetur. & cum Matheus & Marcus dicant. pro multis Lucas dicit. p vobis. Mathæus autem. in remissionem peccatorum, ādiunxit. Cæterū ea, quæ addūtur in canone Missæ, possunt ex alijs locis Euangelij comprobari. Ioānes † enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse. Pater gratias ago tibi, qm̄ audisti me, & infra. ¶ Si tunc igitur in cęlum oculos leuauit ad patrē, cū ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, † probabilius h esse videtur, † q tunc oculos leuauerit ad patrem in cœlū, cū panem & vinū in corpus & sanguinem proprium commutauit. Cęterū sicut superius est expressum, cum in textu Euāgelico. noui testamēti, ponatur, hic interponitur. & æterni; i nam vetus testamētum, quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatū, temporalia † promittebat, nouum autē, quod est Christi sanguine cōsecratum, promittit æterna, & ideò testamentum illud fuit vetus & transitorium, hoc autem nouum est, et ęternum vel, vt vtamur alia ratione, vnde nouum, id est, vltimum esse describit, inde ęternum, id est, pperuū comprobatur. † Nouissimum etenim hominis testamētū † immobile k

c Alia duo scilicet, eleuatis oculis in cælum: & æterni testamenti, prout sequitur.

d Multa.] multa enim seruat ecclesia, q̄ ab Apostolis nō sunt tradita, q̄ tñ cū sint lōga cōsuetudine approbata, nō sunt minoris auctoritatis, vt 11. di. ecclesiasticarum. 12. dist. illa.

e Beatius est dare.] 16. q. 1. prædicator. quia dādo placet homo: accipiēdo displicet. Vnde versus.

Temporibus nostris quicunq; placere laborat.

Det, capiat, quęrat, plurima, pauca, nihil.

f Abortiuo.] Paulus appellat seipsum abortiuū; quia sicut fœtus abortiuus, cū labore, et angustijs, & attractione ad lucem attrahit, ita Paul⁹ cū attractione venit ad fidem. 23. q. 4. displicet, & c. quis nos.

g Sunt omissa.] nā quod legibus omissum est, supplendum est a iudice. ff. d testi. quęsitum. & ē. de electiōn. cum nobis. & Dñs q̄nq; diminute dixit. 6. q. 7. & hęc diximus, & ipsius facta supplemus, & ōnia suis factis facimus. & iuste p vsū ecclesiæ diu factū, ad hoc vt iustum presumi debeat. de ōi dit. 2. liquido. & sufficit p aliquā sit diu seruatum, ad hoc vt p̄sumi dēat, vel Apostolum, vel aliū iustū auctorē habuisse. 11. dist. ecclesiasticarū. 12. dist. illa.

h Probabili⁹.] no. arg. q ex quo q̄nq; leuauit, q postea leuauerit. 1. q. 4. iudices in fi. & est arg. ex eo q̄ qs facere ɔsueuit. 28. di. q. a sūt culpę. ē de pig. illo vos. ff d vsu. q. emisses. i. rū. ff. de vi. tri. & ole. le. ex vsu ff. de pe. le. dūs Sticho § testamēto. ff. d fun. i. ist. cū de lanionis. § asinā. & ff. de lega. 1. si seru⁹ plurū. §. si numerus numorū. & ff. ad Macedo. inter, 2 § qd̄ dr. so.

i Et æterni.] hic ostēdit quare adiectū fuit & æterni. Ber.

k Immobile.] C. de sacrosanct. ecclesi. l. 1. C. de testamen. quoniam indignum. 12. q. 2. cap. vlt.

a In codice Barbatiæ ita: multa seruat ecclesia, quæ nec ab Euang. list is, nec ab Apostolis sūt tradita, &c. pter loca citata in gl Vid. Melchior. Canū de loc. theolog. lib. 3. c. 3. & seq.

† Ioan. 12.

† reuocabat

† B. Tho. 3. par. q. 83. art. 3. ad 2. argu.

† Qualiter hoc sit intelligendū pulchrè expli. cat B. Tho. 1. 2. q. 99 ar. 6. & Domi. Sot. lib. 2. de iust. & iur. q. 3. art. 3. 2. al. sed Iulianus.

† approbat

† Hic post vocē test. ū, in quoldam est dictio, morte, quæ deest in omnibus antiquis; nec esse dēt, vt indicāt sequētia.

perseuerat: quia testatoris obitu confirmatur; iuxta quod Apostolus testamentum in morte asserit confirmatum: alioquin nó valet,[a] dum vixerit, qui testatur. Preterea non solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit. Ideo noui testamenti mediator est, vt repromissioné accipiát, qui vocati sunt hæreditatis æternę. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso Canone reperit̃. Hic est enim sanguis meus, noui & æterni testamenti: id est nouæ ac æternæ promissionis, scilicet cófirmator, sicut Dominus repromittit: Qui máducat (inquiés) carné meá, & sanguinem meum bibit, habet vitam ęterná. ¶Ex eo autem verbo, de quo mouit tua fraternitas quæstionem, videlicet, mysterium fidei; munimentum erroris quidam trahere putauerũt, dicentes,[b] in sacramento altaris non esse corporis Christi, & sanguinis veritaté,[c] † sed imaginé tantum, & specié, & figuram pro eo quod scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramentum, & mysteriũ, & exéplum.[d] Sed tales ex eo laqueũ erroris incurrũt, qđ nec auctoritates scripturę cóuenienter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiũt reuerẽter. si enim quia figura est sacramentũ[e] altaris, veritas[f] esse negat̃, ergo nec mors, nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda; si quidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginé esse Apostolus manifestat. Christus (inquiens) mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit ꝓpter iustificationé nostram. Apostolorum etiá princeps Petrus in epistola sua scribit. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Sic ergo tam mors Christi, quam eius resurrectio, est exemplũ, vt & nos peccato mortui, iustitiæ iá viuamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exéplum, ergo nec verè mortuus fuit Christus, nec verè à mortuis resurrexit. sed absit à fideliũ cordibus error iste, cum Propheta de ipso testetur, quod verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysterium[g] fidei: quoniam aliud ibi creditur, quá cernatur, & aliud cernitur, quam credatur; cernit̃ species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virt⁹ vnitatis & charitatis: & infra. ¶Distinguédũ est tñ subtiliter iter tria, q̃ sũt in hoc sacro discreta, videlicet formá visibilé, veritaté corporis, & virtuté spũalé. Forma, est panis

Heb. 9. — Hebr. 13. — Rom. 6. — 1. Cor. 15. — 1. Pet. 2.

a Non valet.] ambulatoria enim est volũtas defuncti, vsq; ad supremũ vitæ exitũ. ff. de adi. lega. l. 4. ff. de donat. inter vir. & vxor. cum hic status. §. pęnitentiam. & C. de codi. l. 3. & C. qui testamen. fac. pos. si quis. vnde potest mutari testamentum, etiam si pactum interuenerit, ne possit mutari C. de pact. pactũ quod dotali. etiam si fuerit per principem confirmatum. arg. C. de testam. omnium. §. 1. nemo hanc legé sibi dicere pót, vt à priori testamento sibi recedere non liceat. ff. de leg. 3. si qs in prin. 1. respon.

EX EO AVTEM. Antequã respondeat ad quæstionem, dicit Papa, ꝙ ex verbo illo de quo q̃sitũ fuit, videlicet: mysterium fidei, sumũt quidam munimentum erroris dicentes, in sacraméto altaris nó esse corporis Christi & sanguinis veritatem, sed imaginé tãtum, & specié, & figuram: pro eo ꝙ quandoque scriptura commemorat id quod in altari suscipitur, esse sacramétum, & mysteriũ, & exemplum: sed q. hoc dicũt, errant: qa nó intelligunt auctoritates scripturæ, neć sacraméta suscipiunt reuerenter. Si sacramentum altaris veritas esse negatur, quia est figura, ergo nec mors nec resurrectio Christi vera fuit; cũ figura sit: Sed Apostolus dixit, ꝙ mors & resurrectio Christi fuit similitudo, & imago, dũ dixit: Christus mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter nostrã iustificationem: & hoc etiã dixit Petrus in epistola sua: & ita mors Christi & resurrectio, est exemplum. quæritur, si nó est veritas, quia fuit exemplum: ergo nec fuit mortuus, nec resurrexit: Sed absit error iste à fideliũ mẽtibus: tamen dicitur, mysteriũ fidei: quia aliud creditur quam cernatur, & aliud cernitur quam credat̃: videtur species panis & vini, creditur veritas carnis & sanguinis, & veritas vnitatis & charitatis: & ita inter ista triã distinguendum est, quæ sunt in hoc sacramento discreta, & sub ista forma panis & vini, quam videmus, est veritas carnis & sanguinis, & virtus charitatis & vnitatis. ista non videmus, sed credimus. primum. s. forma, quam videmus, sacramentũ est, & nõ res: secundũ est sacramentũ, & res designata per formã panis & vini: tertium est res, & non sacramentum: sed primum, s. forma, est sacramentũ geminæ rei; secundũ est sacramentum vnius, & res alterius existit: tertiũ est res duorum sacramentorum. his pręmissis rñdet Papa ad q̃onem credens, ꝙ formã verborum prout in canone reperitur, Apostoli receperunt a Christo, & ab illis Apostolis eorũ successores.

b Dicentes.] de ꝯsecr. dis. 2. ego Berengarius.

c Sanguinis veritaté.] de corpore Christi tres sunt opiniones. Vna dicit, ꝙ illa substantia, quæ prius fuit panis & vinũ, postea fit corpus & sanguis Christi. de conse. dist. 2. panis in altari. & c. quia corpus. Secunda tenet, ꝙ substãtia panis & vini desinit esse, & tñ accidentia ipsorũ remanent, scilicet sapor, & pondus, & sub illis accidentibus est corp⁹ Christi, & hoc approbat ĩ. de summa trinitate & fide cath. c. 1. Tertia ꝙ dicit, ꝙ remanet substãtia panis & vini, & sub eadem specie est corp⁹ Christi lo.

d Exemplum.] de côsecratio. dist. 2. nó oportet. & c. nos. n. & ca. forte dicas. & cap. in quibus. & cap. semel mortuus est.

e Sacramentũ.] 1. q. 1. multi sęcularium. de consecra. dist. 2. sacrificium.

f Veritas.] sicut ipsi hæretici dicunt.

g Mysteriũ fidei.] de consecratio. dist. 2. forte dicas. & c. in quibus. & c. semel mortuus, & hic ostendit quare dicatur mysterium.

† Hunc errorẽ nouissime ẽt ꝯdẽnauit cõcil. Trid. sess. 13. de sãcti ssimo Eucharistiæ sacramento c. 1. & canone 1. & de quoq; B. Thom. 3. pa. q. 75. ar. 1

‡ Solius g transsubstantiationis ... est ... catholica ... nouissime diffinitum ... cil. Trid. ... 13. de Eucharistiæ sacramento, c. 4. & canone 2. & vide B. Thom. 3. par. q. 75. ar. ... Euchar. 13. De hac ... de B. Thom. 3. part. q. ... art. 3.

‡ Hæc est hæresis de ... in cõci. Tri... dãnata, ... 13. de sacramento Eucharistiæ c. 4. & can. 2.

& vini: veritas, carnis & sanguinis: virtus, vnitatis & charitatis. Primũ est sacramentũ,[a] & non res. Secundum[b] est sacramẽtum & res. Tertium est res & non sacramentum. Sed primum[c] est sacramentum geminę rei. Secundum[d] est sacramẽtum vnius, & alterius res existit. Tertium[e] est res gemini sacramenti. Credimus[f] igitur, quòd formam verborum sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

¶ *In sacramento altaris, aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem. hoc dicit vsque ad §. Tertio loco. Abb. Siculus.*

¶ Quæsiuisti etiam, vtrũ aqua † cum vino in sanguinem conuertantur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variãtur: Aliquibus enim videtur, quòd cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua; in illa duo,[g] vinum & aqua, quæ commiscentur in calice, diuina virtute mutantur: vt in hoc sacramẽto plenè sit veritas[h] & figura.[i] Alii verò tenent, quòd aqua cum vino trãssubstantiatur[k] in sanguinẽ, cũ in vinũ transeat mixta vino: licet physici[l] cõtrarium asseuerent, qui aquã à vino per artificiũ posse asserunt separari. Præterea potest[m] dici, quòd aqua non transit[n] in sanguinem, sed remanet prioris vini accidẽtibus circumfusa, ita ꝙ vini saporem assumit: qđ inde conuincitur, quia si post calicis consecrationẽ, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini cõmiscet, sed accidentibus prioris[o] vini commixtũ, corpori, quod sub eis latet, vndique circũfunditur, nõ madidans circũfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositũ videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporẽ assumit. Cõtingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectũ contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo: & virtus supra cõsuetudinẽ operatur. Sed nec incõueniẽs creditur aut absurdũ, si aqua in corpore Christi esse credatur: cũ legatur de ipsius latere † processisse; & infra.[p] ¶ Verum inter opiniones prędictas, illa probabilior[q] iudicatur, quę

a Sacramentum.] id est, sacræ rei signum. 1 de consecra. dist. 2. sacrificium.

b Secundum est sacramentum.] de consecr. dist. 2. hoc est quod dicimus. & cap. dupliciter.

c Sed primum.] s. forma panis & vini est sacramentum geminæ rei, id est, corporis Christi, & vnitatis: & ita est figurans tantum.

d Secundũ.] id est, corpus Christi est sacramẽtũ, scilicet vnitatis, & est res sacramenti. s. specierũ panis & vini: & ita est signãs & signatum.

e Tertium.] s. vnitas est res siue signatum gemini sacramẽti, id est, duorũ sacramentorũ pcedentiũ, i. corporis Christi, qđ est sacramentũ vnitatis, & specierũ panis & vini, quæ sunt sacramentũ corporis Christi: & ita istud tertiũ, est tm̃ signatũ p illa duo sacramenta: species panis & vini, & corpꝰ Christi. Primũ verò ẽ tm̃ sacramẽtũ signans. Scd̃m est signãs & signatũ. Tertiũ est signatum tm̃.

f Credimus.] cõcludit ex præmissis solutionẽ pricipalis q̃õnis: Et de hoc hẽs 11. dist. ecclesiasticarũ.

QVAESIVISTI ETIAM. Scd̃a q̃õ fuit, vtrũ aqua cũ vino in sanguinẽ ꝯuertatur? Sup ista q̃õne varię sũt opiniões apud scholasticos. Quidã dicũt, ꝙ cũ duo sacramẽta pfluxerint de latere Christi, s. sanguis 2 & aqua, i illa duo sacramẽta vinũ & aqua ꝯmixta in calice, diuina virtute mutanĩ, vt in hoc sacramẽto sit veritas & figura. Alij dicũt, ꝙ aqua cũ vino trãssubstantiat in sanguinẽ. Pterea, dici posset, ꝙ aqua nõ trãsit in sanguinẽ, sed remanet prioris vini accidẽtibus circũfusa: ita ꝙ vini saporẽ assumit, quod inde probatur, si post calicis cõsecrationẽ aliud vinũ mittatur in calicẽ, illud non transit in sanguinem, nec sanguini cõmiscetur, sed accidentibus prioris vini cõmixtũ circumfunditur corpori, qđ sub illis accidẽtibus latet, non madidans circumfusum: & sic contingit accidentia permutare subiectũ, & hic cedit natura miraculo: Veruntamen inter prædictas opiniones illa pbabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius elucescat proprietas sacramenti & ideò vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim ꝙ ipse accepit de nostro, & nos accepimus de suo indissolubili vinculo cõiungimur, vt ille qui est vnum cum patre per vnitatem ineffabilem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem, & eo mediante efficiamur vnũ cũ patre. No. quòd accidẽtia mutant subiectũ, & ècontra. Itẽ natura cedit miraculo. Itẽ virtus supra consuetudinẽ operatur.

g Illa duo.] sacramenta, quæ fluxerũt de latere Christi, scilicet aquam & sanguinem. ĩ. eo. in quadam.

h Veritas.] id est, caro & sanguis.

ADDITIO. Vel dic, veritas transsubstantiationis istius aquæ, in illam verã aquam Christi, & illius vini in sãguinẽ.

i Et figura.] idest, species panis & vini.

ADDITIO. Vel dic, & figura, quia per aquam figuratur regeneratio, & per vinum redemptio.

k Transsubstantiatur.] ita ꝙ definit ibi esse aqua & vinum.

l Physici.] q. dicunt, quòd aqua & vinum non cõmiscentur per minima. i. non ita ꝙ iseparabilia sint, sed talis separatio impossibilis, vel difficilis vr̃, postq̃ bñ admixta sunt. arg. ff. de acq. re. do. adeò, §. cũ q̃s. & de consec. dis. 2. cũ omne. versus finem.

m Præterea potest dici] hæc est tertia opinio.

n Transit.] contra istos est: quia si quis sumpserit hanc aquã cũ sanguine, iam nõ erit ieiunus, & ita illa die nõ poterit ꝯficere. ĩ. e. ex parte. sed ꝯ. de ꝯsec. dist. 2. relatum. & ĩ. eo. ti. cõsuluisti. & c. ex parte.

o Accidẽtibus prioris.] licet logici dicãt quòd accidentia non possint permutare subiectũ, quod verum est secundũ naturam: Sed hic natura cedit miraculo, vt litera dicit.

p Processisse: & ĩ.] sub 3 hoc ĩ. ponitur alia opinio, quę ponitur in antiqua cõpilatione, q̃ est ĩ. eo. tit. in quadã.

q Illa probabilior.] nunquid hoc diffinit vt Papa, nobis prohibens alias opiniones: an vt Doctor vt non imponat nobis necessitatem? eius ergo opinio est amplectenda, vt ĩ. de feri. capellanus. & tamen non videtur aliquam reprobare. ĩ. de resti. spolia. literas.

a Cum

S. Thom. 3. part. q. 60. art. 3.

Hunc articulu pulchrè explicat B. Thomas 3. part. q. 74. art. 8. & Dominicus Sotus li. 4. sen. dist. 9. q. 2. art. 6.

2 Improprie dicuntur, sed potius hęc sunt in ipsius contextu textualis.

† corpore, legit vt plurimũ in antiquis.

3 Hæc glossula deest vt plurimũ in antiquis exemplaribus.

asserit, aquam cũ vino [a] in sanguinem trãsmutari, vt expressius eluceat [b] proprietas sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, [c] iuxta quod alibi legitur: Beati† qui seminatis super oẽs aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim quod suscepit [d] ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tã insolubili nexu cõiungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatẽ, fiat vnum nobiscũ per admirabilẽ vnionem: ac per hoc, ipso cõmuniter mediãte, cum patre vnum efficimur. Pater, inquit, sãcte, serua eos, quos dedisti mihi, vt sint vnũ sicut & nos: nõ pro his rogo tãtum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbũ eorũ in me, vt & ipsi in nobis vnũ sint, & mũd[9] credat qa tu me misisti.

¶ *Oratio quæ dicitur in secreta, in festo sancti Leonis, immutata est, quia vbi dicebatur. Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hęc prosit oblatio: hodie dicitur: vt intercessione beati Leonis hęc nobis prosit oblatio. & hæc mutatio contingit, quia sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. hoc dicit vsque ad finem. Abbas.*

¶ Tertio † loco fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatum, quod in secreta beati Leonis, [e] secundũ antiquiores codices [f] continetur, sic videlicet. Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis, hæc prosit oblatio: cum in modernis sacramentarijs habeatur. Annue nobis quæsumus domine, vt intercessione beati Leonis, hæc nobis prosit oblatio? Super quo respondemus, quòd cum sacræ scripturę dicat auctoritas, † quòd iniuriã [g] facit martyri, qui orat pro martyre; idem [h] est ratione consimili † de aliis sanctis sentiẽdum; quia orationibus nostris non indigent, pro eo quòd cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt: Sed † nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) vndiquè mala nostra perturbant, vnde quod in plerisque † orationibus continetur. Prosit vel proficiat, huic sãcto vel illi, † talis oblatio ad gloriam & honorem; ita debet intelligi, vt ad hoc prosit, quòd † magis, ac magis à fidelibus glorificetur in terris; licet plerique reputent non indignum, sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari; & ideò ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare. Verum, † vtrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quòd defunctorum alii sunt valde boni, [a] alii sunt valdè mali, alii mediocriter boni, alii mediocriter mali, vndè [a] suffragia, quæ sunt à fidelibus in ecclesia pro valdè bonis, actiones sunt gratiarum; pro valdè malis, consolationes viuorum; explanationes verò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua discretio inuestiget. [i]

a Cũ vino.] i. vinum aquaticũ: non. n. trãseũt duo i sanguinẽ, sed vinũ quod aquã sibi incorporauit; & ita expone aquã cum vino, i. cõpactũ vel cõpositũ ex eis. hęc expositio est sm illam opinionẽ, quæ asserit, quòd aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem: & illa probabilior est, vt dicitur hic.

b Eluceat.] aliàs elucescat. Ber.

c Populi multi.] de conse. dis. 2. cum omne. & dist. 4. proprie.

d Suscepit ipse.] de conse. dist. 2. in Christo patri.

TERTIO LOCO. In secreta B. Leonis olim ita dicebat: Annue nobis quęsumus Dñe, vt aiæ famuli tui Leonis, hęc psit oblatio: modo sic dr: Annue nobis q̃sum[9] Dñe, vt intercessione B. Leonis hæc nobis psit oblatio; q̃siuit archieps, quare fuit illud mutatũ? Rñdet Papa; Sacra Scriptura dicit, q iniuriã facit martyri, q orat p martyre: & idẽ est intelligẽdũ de alijs sãctis, qui orõnibus nostris nõ indigent, sed nos potius eorũ orationibus indigemus; vñ quod cõtinetur in plerisq; orationibus, psit vel pficiat huic sãcto, vel illi, talis oratio ad gloriã & honorẽ, ita debet itelligi, vt magis à fidelibus glorificet in terris. In fine dicit Papa vtrũ i hoc articulo locũ habeat illa distinctio, qua docetur, q defunctorũ alij sunt valde boni, alij valdè mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali, discretio hui[9] archiepi hoc in qrat. Not. q iniuriã facit martyri, q orat pro martyre. Itẽ vbi eadem est ratio, debet esse idem ius.

e Leonis.] quia 1 olim orabatur pro ipso: hodie ipse orat pro nobis. & ita mutatum est.

f Codices. 1 idest j. libri missæ, aliàs liter a oratorij.

g Iniuriã.] a quasi diceret superfluum. simile ĩ. de maiori. & obe. legatur.

h Idẽ est ratione.] argu. vbi eadẽ est rõ, debet esse idẽ ius. ff. ad leg. Aqu. illud. equitatis] enim ratio similia iura suadere videtur. C. ad l. Falcidiam. l. vlt. & ĩ. de cõfirmatio. vti. cum dilecta, vbi de hoc.

[Glos. seq. quærit obijciendo, & soluit dubitatiuè. item obijcit, & soluit.]

i Inuestiget.] sed quare Papa ponit hunc casum in hanc dubitationẽ, vtrũ habeat locũ hic illa distinctio vel non, cũ Augustinus dicat, q non pro valde malis propitiationes sunt 13. q. 2. tempus. fortè ideò, quia dubium est, qui mediocriter mali appellantur: si enim illi tantũ appellant mediocriter mali, q nõ decesserũt in aliquo mortali peccato, sed tm̃ in venialib[9] peccatis, sed hoc idẽ est, q mediocriter boni: si autem appellat illos mediocriter malos, q decesserunt in aliquibus mortalibus peccatis, non tamẽ valde magnis, obstat 13. q. 2. pro obeuntibus. vbi dr, quòd p nullo est orandũ, q decesserint in mortali peccato. Itẽ si preces valẽt p illis, qui decesserunt in mortali peccato: pone q aliqualiter eleemosynę & orões valeãt ad tollẽdã partẽ illius pęnæ, secundum hoc possunt tot orationes & eleemosynæ fieri, q pœna tollat tota: & ita dãnatus saluabitur. Ad hoc posset dici, q mediocriter mali dicuntur, qui habent multa venialia: mediocriter boni, q pauca. Vel melius dicas, q mediocriter mali dicuntur, qui mortalia cõmiserũt peccata, licet leuia, & in q bus nõ est necessaria incri-

Esa. c. 32.

† In vulgata editione legitur sicut est impressum, sed antiqua Raymũdi exemplaria habẽt ita; Beati q seminant super aquas.

Ioan. 17.

† Sũma est sanctos in cęlo cũ Deo regnãtes, nõ egere precibus nostris, sed nos eorũ itercessionibus, vide Conc. Trid. ses. 25. tit. de inuocatione, & reliq. sanctorum, &c.

a Hæ duæ glossulæ nõ habentur in vetustis exẽplaribus nec credo esse Bernardi.

† illis.

Inscriptio ff. de accu. lenia. & in quibus pro urator constitui potest. ff. an per aliũ causæ ap. res. pos. l. 1. Et secũdũ hoc dicas, quod si vnus denarius aliquantã partem pœnæ tollat siue quartã, siue tertiam, secundus tollat tñ: dico in proportione, sed non in quantitate: scdm hoc etiã si totus mũdus effunderet, semper aliquid remaneret: Idẽ potest dici de idulgẽtiis quæ fiunt in dedicationib. ecclesiarũ. Ber.

¶ Idem rectoribus Romanæ fraternitatis.

¶ Grauius peccat qui simulat conficere, & non conficit, quã ille qui conficit in mortali.

CAP. VII.

De homine.] Primò ponit quæstio: Scdo solutio ibi, Cum ergo. Abb.

CASVS. Quidã sacerdos, cũ esset in mortali peccato cõstitutus, & oporteret ipsũ Missarũ sollẽnia celebrare, pp conscientiam dubitabat celebrare; peractis cęteris circũstantijs missam celebrare se finxit, & suppressis verbis, quibus cõficit corpus Christi, panem & vinum solummodo purum sumpsit, credens per hoc populo satisfacere, & Deum nõ prouocare. Quæsitũ fuit quid de hoc presbytero videatur, verũ minus malum fecerit, quàm cõficiendo. Rñdet Papa, quod falsa remedia sunt abijcienda, quæ sunt veris periculis grauiora, licet enim ille, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, grauiter peccet, si se ingerat irreuerẽter ad illud, grauius tñ offendit, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, quia ille qui verè conficit, in manum soliꝰ Dei incidit, ille verò qui sic simulat: & Deo & populo se constringit, quia taliter decipit. Not. quod falsa remedia veris periculis sunt grauiora. Item existens in mortali peccato celebrare non debet.

De † homine, & infr. ¶ Quæsiuistis, † quid de incauto presbytero videatur, qui cũ sciat se in mortali † crimine cõstitutũ, Missarũ sollemnia, quæ non potest pp necessitatẽ [a] quamlibet [b] intermittere, pp sui facinoris cõscientiam dubitat celebrare, peractisq; cęteris circũstantiis, Missã celebrare se fingit, & suppressus verbis, quib. cõficitur corpus Christi panem † & vinum tantũmodo purè sumit: ita credens per id quod pręten dit, [d] populo satisfacere, vt per hoc, quod intẽdit, Deum nõ debeat prouocare. Cũ ergo falsa [e] sint abijciẽda remedia, quæ veris [f] sũt periculis grauiora: [g] licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignũ, peccet grauiter, [h] si se igerat irreuerẽter ad illud: grauius tñ videtur offendere, qui sic fraudulenter illud prçsumpserit simulare: cũ ille in solius misericordis Dei manũ incidat, iste verò non solum Deo (cui nõ veretur illudere) sed populo, quẽ decipit, se adstringat.

a Necessitatem.] quia fortè dies festus imminet, vel funus alicuius.

b Quamlibet.] i. aliquam, quęcunque illa sit. 16. q. 1. similiter. & 1. q. 7. si quis omnem.

c Suppressis.] i. tacitis: quia non dicit illa verba, quibus conficitur corpus Christi.

d Prætendit.] idest, fingit se celebrare. Ber.

e Falsa.] quia populus, vana simulatione nõ est fallendus. 27. dist. quod interrogasti. & C. de lat. lib. tollẽ. l. 1. § sed & qui. Ber.

f Quæ veris sunt periculis.] Io. sic exponit, idest, manifestis periculis.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

g Grauiora.] quasi diceret, grauiꝰ est peccare occultè, quàm manifestè. 12. q. 1. certè. 11. q. 3. præcipuè. & in hoc. n. periculosius est, quia occulte peccans, non hẽt qui eũ corrigat. Alio autẽ respectu magis peccat, qui publicè peccat, quàm qui occultè: quia pstat alijs exẽplũ deliquẽdi, vt i d. c. pcipue. quia peccatũ suũ tuet rõnib. & sic intelligi tur illud 32. q. 4. nemo. & 14. q. 5. pœnale. 1 Tancr. intelligit. vt iacet litera: quia grauius peccat sacerdos criminosus, qui simulat celebrare, & non celebrat, quàm si criminosus celebraret: quia in primò casu, in pluribus delinquit: Deũ enim offendit, & proximum decipit; In secundo casu solum Deum offendit. Et iste est bonus intellectus, quia talia remedia nullus dẽt inuenire, quia falsa sunt, ex eo, quod nõ conficit, cum videatur cõficere: ideo grauiora sũt, quàm vera pericula peccatoris, quod cõficit: & hoc innuit bene litera sequens.

h Peccet grauiter.] sic patet, quod quicunq; est in mortali peccato, celebrare non debet. 6. dist. testamentum. & de conse. dis. 2. quotidie. & 1. q. 1. sacerdotes. & c. sacrosãcta. & omnis talis suspẽsus ẽ quo ad se, ĩ. de cohab. cle. & mulie. c. vlt. sed non quo ad alios, vt ibi nisi sit simoniacꝰ vel notorius fornicator, qui illi suspensi sunt quo ad se, & quo ad alios, vt 32. di. §. verũ nullus & c. præter hoc. & ĩ de simo tãta. Sed nunquid talis sacerdos potest celebrare, si habeat cõtritionem cordis: quia forsitan dum instat necessitas celebrãdi, nõ potest habere cui cõfiteat? Satis a potest dici, quod sic: dũ tamen habeat propositum satis faciendi, & illud postea quã cito potest cõfiteatur, vt ĩ. de sentẽ. excom. de cetero. & c. à nobis 2. & cap. quamuis & 26. q. 6. qui recedunt.

¶ Idem Ferrariensi episcopo.

¶ Hic improbat opinionẽ, quę habet, quod in sacramento altaris aqua conuertatur in phlegma, & probat Christũ fuisse verum Deũ, & verũ hominem, & quod de ipsius latere exiuit vera aqua.

CAP. VIII.

IN † quadam nostra de conse. dist. 2. quotidie.

IN quadam.] Primo ponit quæstio. Secundo solutio: ibi: Nos igitur. Et ibi primò refert duos errores. Secũdò ibi, sed aduersus illos improbat. Tertiò, ibi, Per hoc respondet principali quæstioni, probans, quod de latere Christi exiuit vera aqua. Quarto ibi, Cum autem dicit quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. Abbas.

CASVS. In præcedenti decretali, cum Marthæ. inter cæteras opiniones quæ ibi ponuntur, erat alia opinio, quę dicebat, in sacramento Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: quia de latere Christi dicebant non aquam, sed humorem aquaticum profluxisse (i hanc opinionem tenebat magister Hug. Eps Ferrarieñ. quã opinionem Papa reprobauit in decretali prædicta cum Marthæ: sed ex quo vidit, quod Papa contrarium sentiebat voluit sibi adhærere. Sed auctoritas Ioannis Apostoli mouebat magistrum Hug. quę dicit, Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sãguis, & hi tres vnũ sunt. i. de vna & eadem re, scilicet de humanitate Christi, vt Hug. exponebat, dicebat Hug. quod si uera fuit aqua, quæ exiuit de latere Christi, & non aquaticus humor, non vr qualiter probetur per illã auctoritatẽ, quod Christus sit verus homo glossa super locũ illum sic se habet; spiritus, idest, humana anima, quã emisit in passione: aqua, & sanguis, quæ fluxerunt de latere Christi: per hanc auctoritatem probatur, quod Christus sit verus hõ: Sed dato quod illa non fuerit vera aqua sed aquaticus humor: verba Apostoli & glossa super illũ locũ, intelligibilia sibi videbant: sed dato quod esset vera aqua,

Marginalia (right): a Vid. B. Tho. 3. par. q. 83. ar. 6. ad 2. arg. — † Cap. 7. eo. tit. in 3. cõp. pter B. Tho. paulo post citatũ. Vide Sot. li. 4. sen. dist. 1. q. 3. ar. 5. & dist. 9. q. 1. ar. 6.

Marginalia (left, cut off): ...eo. ti. ...compil. ...antiq. ...r Que... B. Th. ...q. 79. ...q. 80. & Lu... Car... trac. de ... n. 39. ...codice ...tiq. ita: ...n & vi... rũ tan ...sumit. ...r. tex. in fi. & ...C. vbi ...agi o... ...but. i l. ...de fam.

decretali [a] epistola asseris te legisse, illud esse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: nā de latere Christi non aquam, sed humorem aquaticū mentiuntur exisse: & infra. ¶Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiā respondemus.[b] Quod quidā dixerunt, sed errauerunt, Christum nō fuisse verum Deū, sed adoptiuum, vt miseri Ariani. [c] † Alij Chr̄m non fuisse verum hominem, sed phantasticum, vt impij Manichęi. † ¶Sed aduersus huiusmodi hæreses, Ioannes Apostolus in ep̄la sua loquitur dicēs: Tres sunt, qui testimoniū dāt in cœlo, pater, [d] verbū, & spūs sanctus: & hi tres vnum sunt; p hoc intēdens ostendere, quod Christus sit verus Deus: Et tres sunt, q testimoniū dāt in terra, spūs, aqua, & sanguis. per hoc intendens ostendere, q Christus sit verus hō. Nā ad esse hoīs duo principaliter [e] exiguntur, videlicet, corp⁹ & anima, ex quorū coniunctione [f] verus hō subsistit. Per hoc aūt quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritū, de quo voce magna clamauerat. Pater, in manus tuas cōmendo spiritum meū: manifestè ꝓbatur, quod ipse spiritū habebat, nō solum flatū vitalē, [g] sed animam rationalem, † de qua prędixerat. Tristis est anima mea vsque ad mortē: &c. Potestatē habeo ponendi animā meam, & iterum sumendi eā. ¶Per hoc aūt quod vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò sanguis exiuit & aqua: ꝓbatur apertè, quod Chr̄s

re aqua, non intelligebat auctoritatem Ioānis, & glossā super locum illum: vnde petijt à Papa vt auctoritatem & glossam sibi exponeret, & ipse rādet, dicens, q quidam dixerunt, sed errauerunt, Christū non fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Ariani. Alij dixerunt Christum non fuisse verū hominem, sed phātasticū, vt impij Manichęi. Sed ɔ̃ istos loquitur Ioannes Apostolus i epistola sua. Tres sunt qui testimoniū dant in cęlo, pater, verbū, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. per hoc ostēdens, q Christus sit ver⁹ Deus. Et tres sunt, qui testimoniū dāt in terra, spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intēdens ostēdere, q Christus sit verus homo. Ad esse n. hominis duo exiguntur pricipaliter, s. corpus & anima, ex quibus verus homo consistit. per hoc autē, q ĩ articulo mortis tradidit spiritū, de quo dixerat: Pater in manus tuas cōmēdo spiritū meū, manifestè probatur, q spiritum habebat, & animam rōnalē, de qua dixerat. Tristis est anima mea vsq; ad mortē; per hoc q vnus militū lancea latus eius aperuit; & continuo exiuit sanguis & aqua, ꝓbat q Christ⁹ hēbat verum corpus, & nō phantasticum, de quo nec aqua, nec sanguis posset exire: vnde ille, q vidit, testimonium perhibuit & testimonium eius verum est. & sic tres sunt, qui testimonium dant in terra, spirit⁹ aqua, & sangu g Quod Christus sit verus homo ex anima rationali subsistens. probatur ex eo, q spiritum vitalem emisit: & de verò corpore hoc probatur, quia inde sanguis & aqua exiuit. sed anima rationalis non posset uiuificare nisi corpus humanum, & ita sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis: ita & vera aqua, q si nō fuisset vera aqua, sed phlegma, ille qui vidit ꝓfectò nō aquā, sed phlegma dixisset: nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cū per sacramētū baptismi, non regeneremur in phlegmate, sed in aqua; nec per hoc posset probari, q in sacramento Eucharistiæ adimiscenda sit aqua cum vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine fluxisset. Item non fuisset vera figura, quæ super hac re præcessisset in veteri testamento, quando Moyses virga percussit silicē, & ex ea, non phlegma, sed aqua manauit, ergo qualiscunque fuerit illa aqua, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus resoluta, procul dubio vera fuit, sicut verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. cum. n. ad compositionem humani corpori quattuor elementa concurrant, terra, aqua, aer, & ignis, & ad vegetationem eiusdē corporis, quattuor humores consimiles illis conueniant, videlicet sanguis, cholera, phelgma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum de elemntis, & vnum de humoribus, quæ magis mysterio congruebant, Ioannes expressit ex elemētis aquam, & ex humoribus sanguinem. in quib. duo maximè sacramenta relucent redēptionis per sanguinē, & regenerationis ꝑ aquā. Nota q ad esse hominis duo exigūtur, scilicet corp⁹ & anima. Item de corpore phātastico sanguis exire non potest. Itē à forma verborū non est recedendū. Itē cōpositum in cōponentia & elementatū in elemēta resolui potest.

a In quadam nostra decretali.] ī e. co. cum Marthę. sed illa opinio i remota est modo iede.

b Respondemus.] ad quæstionē magistri Hug. ep̄i Ferrariēsis, q opinionē p̄dictā secutus fuit. Dicebat enim Hug. q illa fuit vera aqua, q̄ d latere Christi exiuit, nō intelligebat qualiter per illam ꝓbat, q Christus sit verus ho. unde nec intelligebat s̄m hoc auctoritatē illā Ioānis Apostoli, nec glossam ibi positā, tres sunt qui testimoniū dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnū sunt. & glossa ī illo loco sic se habet: spiritus. i. humana anima, quam emisit in passione, aqua & sanguis quæ fluxerunt de latere Christi: sed dato q illa aqua non fuisset aqua, sed aquaticus humor humani corporis, tā auctoritas Apostoli, q̄ glossa intelligibilia sibi videbant, vñ q̄siuit à dño Papa, vt exponeret sibi prędictas auctoritates & glossam: & ipse respondet.

c Ariani.] & Bonosiani. 24. q. 3. quidam. ver. Bonosiani. sed Ariani sunt illi, qui dixerunt, filium non coæternum patri. 24. q. 3. quidam ver. Ariani de secta Manichæorum habetur. 24. q. 3. quidam. ver. Manichæi; sed de ista non continetur hic, sed fortè alibi. Ber.

d Pater, verbum, & spiritus sanctus.] Pater dedit testimonium deitatis, quando dixit, hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cōplacui. Filius dedit testimonium deitatis, quando in monte transfiguratus potentiam deitatis & spēm æternæ beatitudinis ostendit. Spiritus etiam sanctus dedit testimonium deitatis quādo super baptizatum in specie colūbę requieuit vel quādo ad inuocationem nominis Christi corda credētium adimpleuit.

e Duo principaliter.] & ita Christus est duo neutri generis: quia & est Deus, & homo. infra de hæret. cum Christus. Lau.

f Coniunctione.] i. ex quibus cōiunctis inuisibiliter.

g Non solū flatū vitalem.] secundum q physici diuidunt spiritum vitalem scilicet & animatū. Lau.

¶ Hos dānauit conci Nicænum. vide Nicephorū li. 8. c. 5. 6. 7. & 8.

† Vide Epiphaniū li. 2. ɔ̃ hēreses, hæresi 66.

1. Ioan. 5.

[Right margin, partly cut off: 1 Ex rīsq nio... loquit... ror q̄ ... cretal... Marthe. ... ... Matth. 27. Luc. 23. ... Luc. ... Matth. ... Matth. ... Ioan. 10. Ioan. 19. 1. Ioan. 5. — [illegible]]

a Nisi

verum corpus habebat Nam de phantastico corpore, nec sanguis nec aqua potuisset exire. vnde ille qui vidit testimoniũ perhibuit, et testimoniũ eius est verum: quia tres sunt, qui testimoniũ dãt in terra, spiritus, aqua, et sanguis. Quod videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali † & humana carne subsistẽs, probatur ex eo, quod spiritum vitalem emisit; & de† uero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua rationalis quippe annima, ñ posset viuificare, nisi corpus humanum, [a] ex quibus uerus homo cõsistit.

¶ Cęterũ sicut fuit uer[e] spiritus & verus sanguis ita proculdubio vera aqua: cũ Christus sit ueritas: & à ueritate, omnis fallacia sit penitus aliena. Nam si non fuisset aqua, sed legma, quod de latere Saluatoris exiuit, ille qui uidit, & testimonium ueritati perhibuit, pfecto non aquam sed phlegma dixisset, [b] nec i hoc verũ regenerationis sacramẽtũ fuisset ostensum, cũ p sacramẽtum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset uero argumẽto probari, quod in sacramẽto Eucharistiæ admiscenda † sit aqua uino, si de latere Christi ñ aqua, sed phlegma cũ sanguine prosluxisset. † Sed nec uera fuisset figura, q̃ super hac re præcessit i ueteri testamento, quando Moyses [c] uirga percussit silicem, & ex ea nõ phlegma, sed aqua manauit. † Restat igitur, ut qualiscũque fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de cõponentibus ex parte aliqua resoluta, pculdubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositũ in componentia, & elementatum in elemẽta resolui: quemadmodũ verus extitit sudor ipsius sicut guttę sãguinis decurrentis in terram. Cũ autem ad compositionem humani corporis, quattuor elementa cõcurrãt, videlicet terra, aqua, aer & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis, quatuor humores illis [d] consimiles conueniãt, uidelicet, sanguis, cholera, phlegma. & melãcholia: vt veritatẽ humani corporis ex presius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioãnes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis q̃ magis mysterio † congruebant, ex elemẽtis aquã, & ex humoribus sanginẽ: in quibus duobus, duo maxime † sacramẽta, redemptionis videlicet & regenerationis elucent.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Præcipit prælatis & clericis in virtute obedientia, vt nocturnum officium & diurnum, studiosè celebrent & deuote.*

CAP. IX.

DOlentes referimus, quod non solũ q dam minores clericis, verũ ẽt aliqui ecclesiarum prælati, circa † cõmessationes supsluas, & fabulationes illicitas (vt de alijs taceamus) fere medietatẽ noctis expendũt; & somno [e] residuũ relinquẽtes, vix ad diurnũ concentũ auium excitantur, transcurrendo vndiq; continua † syncopa[f] matutinũ. ¶ Sunt & alii, qui Missarũ sollemnia vix celebrãt quater in anno, & (quod deterius est) interesse contẽnunt: & si quando dum hæc celebrãtur, intersint, chori silẽtiũ fugientes intẽdũt exterius collocutionib.

a Nisi corpus humanum.] cũ nõ possit habitare in sicco. arg. 32. q. 2. Moyses, nec corpus humanũ vegetari põt, si p animã: nã nisi aliqñ spirit[us] malignus corpus mortui hõis subintret, vt 26. q. 5. nec mirum non tñ illud viuificat, nec vnũ cum illo efficit. sed illud mouet ad instar venti, qui laruam subintrat, & mouet ipsam

b Sed phlegma dixisset.] simile s. de trãsla. inter corporalia & i. de dec. ad audientiã, & est ar. non esse recedẽdũ de facili a forma verborum. j. de spon. ex litteris. & C. de libe. præte. l. 3. & ff. de in. do. permittẽdo. Et hoc si iuri consonat, aliãs ad iurisperiti interpretationem recurrendũ est. ff. de vsufr. leg. si alii. arg. s. de cõsue. ex litteris. j. de verb. sig. præterea. & ff. de leg. 3. nõ aliter. Ber.

c Moyses.] sic. i. de cose. dis. 2. reuera & ergo exigit expressa similitudo inter ea q̃ sunt in nouo testamẽto, & eaque sunt in veteri, alibi nõ exigitur diuersitas, ne uideamur iudaizare. ar. i. de sac. vnc. c. unico. ver. veruntñ vnctiones. &c. Lau.

d Illis cõsimiles.] s. in frigidiate, & caliditate siccitate, & humiditate, quã conuenientiam phylicorum pprium est assignare, non iurisperitorum.

ADDITIO. Vide bonam glo. in proœmio insti. §. igitur.

DOlentes.] Duo facit. Primo ponit clericorum duplicem excessum. Secũdo phibet: ibi, Hæc igitur. Prima subdiuiditur in duas, put duo sunt excessus. Secunda ibi, Sunt & alij. Abb. Siculus.

CASVS. In concilio isto reprehendit Papa clericos, & p̃latos ecclesiarum, qui circa comessationes superfluas, & cõfabulationes illicitas potius sunt intenti, q̃ circa diuina officia; & quidã eorũ vix missarum sollẽnia quater in anno celebrãt. hæc & alia similia, præcipit Papa sub pœna excõmunicationis, & in virtute obedientiæ corrigi ac emendari. No. q̃ clerici & p̃lati cõmessationib. superfluis, & cõfabulationib. illicitis vacare non debent. Itẽ in officiis diuinis syncopatio reprobatur. Item officium diuinum deuote celebrari debet.

e Somno.] s. requirit natura requiem: tamen captanda est hora cõgrua: vnde Seneca: Quies tibi sit, non desidia Ouidius sine titulo

Stulte q̃d est sõn[us], gelida nisi mortis imago.

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

f Syncopa.] de cõsecr. dis. 4. retulerunt. vnde versus.

Syncopa de medio tollis quod. epenthesis auget.

De istis figuris dicit j. de verb. significat. sotus.

† Vide D. Th. 3. par. q. 74. art. 7. ad 3. arg. vbi citat hunc locũ, qui perperã tribuit Innocen. ij. in pluribus Diui Thomæ exẽplarib. cum sit Innocentii iij.

s Hæc glossula nec est Bern. nec habetur in vetustis codicibus.

† ministerio.

† maxima

† Silicet Lateranẽ. sub Inn. iii. c. 17. refert c. 2. ti. de celebratione diuini officii. in 4. comp. Et vide notas huius capitis.

† In codice Barbatiæ ita: circa cõmessationes superfluas & confabulatiões, &c.

† continuata, in concilio.

lano,

a Sub pœna.] & ita non est canon latæ sntæ, sed punius ferendæ. i. de iure patro. relatum. vbi de hoc.

[Glo. seq. recitur per quæstionem, quæ sit pœna contra facientis.]

b Diuinum officium.] ad quod etiam sine isto præcepto tenetur. i. eo. presbyter. & ita qui contra hoc præceptű faciunt, inobedietiam incurrunt, vnde vř q sint suis beneficiis priuādi p inobediētiam. arg. i. de maioritate & obedientia, illud: quia peccatū paganitatis incurrit q sequis sedi Apostolicæ obedire otēdit octuagesima prima dist. si qui sunt presbyteri. & infidelis esse conuincitur, etiā si fidelis esse videatur. 8. q. 1. sciendū. si hoc est verū, imo q̃a est; multi puniētur, de inobediētia, quæ est grauissimū peccatū, vt patet p iura prædicta. Sed dicas, q qui canonis inobedientiam incurrit, cū eo mitius agitur q̃ cū eo q iudicis inobediētiā incurrit arg. i. de cle. excōicato minist. si celebrat 1 & ff. d arbitris. Celsus, Ber.

c Studiosè.] q quātum ad officiū oris. id est, sine syncopa.

d Deuotè.] q quātū ad officiū cordis.

SAne.] Quattuor sunt dicta. Secundū ibi, Sacerdos. Tertium ibi, Quā. Quartum ibi, Prælati. Abbas Siculus.

CASVS. In capitulo isto pcipit Papa, q sacerdotes in loco mūdo custodiāt Eucharistiā diligenter, ne p eorū incuriā diuina indignatio exardescat; & q̃libet sacerdos frequēter doceat plebē suā, vt q̃n in celebratione Missarū Hostia eleuatur, se reuerenter inclinent & idem faciat, cum portatur ad infirmū lumine pcedēte & plati hmōi mādati trāsgressores puniant, si & ipsi diuinā nolūt effugere ultionē. No q Eucharistia in loco mūdo custodiri dēt. Itē q qui faciunt contra mandatum Papæ, puniendi sunt.

e Conseruetur.] sub fidelibus clauibus, ne sinistra manus ad ea possit extendi. i. de custo. Euchar. c. 1.

[Glo. seq. rec per q. quam tripliciter soluit, & solutionem mediam moderatur.

f Inclinet, idē.] flexis genib. & pt dicere ista verba: Salue lux mundi, verbum patris. Hostia vera, viua caro, deitas integra, ver° hō. Vel ista. Transsubstantientur res istæ, in cor pus & sanguinē tuū Dñe, ad honorē & laudem nominis tui, ad confessionē peccatorū, & ad salutē animarū nostrarum VĪ orationem dñicam. Verba ista trāsubstātientur res istæ, & c. debent dici antequā Hostia eleuāt ante illa verba, Hic est sanguis me°, & c. postea nō debēt dici, cū iā sint trāsubstātiatę i corp° & sanguinē, B.

g Punire.] ad arbitriū iudicis puniēt qui hoc non seruant: sine cum pœna certa hic nō statuatur. i. d officio delegati, de causis. & ff. d iure deliberan. l. 1. in fi. vbicunq; enim pœna nō statuitur, ad arbitriū iudicis imponitur. 4

¹ Adde qđ no. i. de ele. generali, in glo. q faciēs lib. 6. & i. d treu. & pac. c. 1. Io. An.

² Hæ duæ glossulæ nō sunt Bern. nec habent i antiquis codicibus.

† Vide concil. Trid. ses. 13. in decreto de sāctissimo Euchatistiæ sacramēto. c. 6. & canone 7. Et notas nostras in hoc cap. quibus hanc Decretalem aduersus hæreticos tuemur.

† inclinent.

laicorum; dumq. auditū ad indebitos sermones effundunt, aures intētas nō porrigunt ad diuina. ¶ Hæc igitur & similia sub pœna a suspensionis penitus inhibem°, districtè percipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum b officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis De° dederit studiose c celebrent pariter et deuotè. d

¶ Honorius tertius.

¶ Eucharistia debet mundè seruari, & in eius eleuatione & delatione populus debet se inclinare: & cū defertur ad infirmū, debet deferri in decenti habitu, & cum lumine: transgressores verò grauiter sunt puniendi.

CAP. X.

SAne† cum olim; & infra. ¶ Ne propter incuriam sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, districtè præcipiendo mandamus, quatenus à sacerdotibus Eucharistia, in loco singulari, mundo, & signato semper honorificè collocata, deuotè ac fideliter conseruetur. e ¶ Sacerdos verò quilibet, frequenter doceat plebem suam, & cum in celebratione Missarum eleuatur Hostia salutaris, se reuerēter inclinet, † idē f faciens cum eam defert presbyter ad infirmū. Quā in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat, & referat manifestè ac honorificè ante pectus, cum omni reuerentia & timore, sē per lumine precedente, cum sit cādor lucis æternæ: vt ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi mādati grauiter punire g non differant transgressores: si & ipsi diuinam & nostrā volunt † effugere vltionem.

¶ Idē vniuersis ecclesiarum prælatis.

¶ In ecclesiis collegiatis debent celebrari duæ missæ collegialiter vna pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, vt profesto, si festum occurrit: vel pro feria, si feria.

CAP. XI.

CVm† creatura nō habeat quid pro meritis respōdeat creatori: & infra. ¶ Mandamus, quaten° nullum in uos torporem negligentiæ obrepere pmittatis, quo minus & p anniuersariis h defunctorum, & p festo uel feria, secundum temporū congruētiam, Missarum sollemnia cōuentualiter celebretis.

Idem.

¶ In die cœna Domini episcopus tantum in sua ecclesia debet Missam celebrare, & chrisma conficere.

4 C Vm creatura.] Primo ponit mādatū. Secundo pmittit cautam generalē; ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Prælati & clerici cōuētuales ecclesiarū Missas p anniuersariis defunctorū sine quętu celebrabāt, s. solus sacerdos cū vno alio: q signific atū est dño Papæ: vnde mandat Papa oib. plātis ecclesiarū quatenus, nullā negligētiā in eos permittāt obrepere quo minus Missaru solēnia pro anniuersariis defunctorū, & pro festo vel feria conuentualiter sm tpum congruentiā debeant celebrare. Not. q negligētia in plātis repbatur. Itē in officiis diuinis celebrandis congruētia temporū attendenda est.

[Gl. seq. recit per q. quid hic dicatur anniuersarium.]

h Pro anniuersariis.] anniuersarium dr̄ quod pro defuncto fit anno reuoluto à die mortis suæ: sed dicit hic anniuersāriū officiu, scilicet, q fit quotidie p defunctis, q facere debent sacerdotes: q̃a animæ defunctorū 5 ioluuni, aut orationib. & sacrificiis sacerdotū, aut presb. sanctorū, aut ieiuniis & eleemosynis cognatorū. 13. q. 2. animę defunctorū. & q̃a nescimus quib. psunt p omnib. hæc sunt facienda. ead. causa, & q. non æstimemus, nisi pro illis, quos cōstat in mortali peccato decessisse. 23. q. 5.

† Volunt.

4 Concil. ...

† Vide concil. Trid. ses. ...

5 De his ...

93.q.5.placuit. Illi enim negligẽtes erãt in offi. ijs mortuorũ, vñ mãdat Papa, vt torporẽ negligentiæ abijciãt & Missarũ solénia celebrẽt pro anniuersarijs defunctorũ cõuentualiter, & pro festo cũ aduenerit & Missam de ferijs celebrent qñ nõ est festũ, ita q̃ nõ dimittãt officiũ mortuorũ, & in cõuentu, non singulariter: cum pauci forsitan nolebant plures Missas dicere.

fuit instituta. quasdam enim consuetudines solus vsus approbauit. 11. dist. eccl. ecclesiasticarum. & ita à solo vsu antiquorum patrum ponitur plus de vino quàm de aqua. Et alia ratio posset assignari: Vinum delectabilius est ad bibendum quàm aqua, & ideò ponitur plus de vino quam de aqua, nam si plus poneretur de aqua, non trãsiret ita suauiter, & ne horrorẽ generaret, vnde posset periculũ imminere: quia aqua malum stomachum facit. Quare aqua misceatur cum vino, dicitur supra eod. cum Marthæ. §. quæsiuisti, ad finem. sicut dicit de sanguine Christi: quia sub alia similitudine sanguinẽ Christi bibis, ne aliquis horror sit. de consecratione dist. secunda. panis. Ber.

a De hoc articulo vide Sotũ initio capitis citatum.

CAP. XII.

TE † referẽte: & infra. ¶ Cũ cuilibet sacerdoti quacunque dignitate præfulgeat, vnam in die celebrare Missam sufficiat [a] nam & valde est fœlix, qui celebrat dignè [b] vnam: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die cœnæ Domini in ecclesia Sypontina [c] duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, Missarum studeas sollénia celebrare.

TE referente.] Ponit mandatũ, cuius præmittit causã generalem ibi, Fraternitati. & pone casum, vt in glossa finali. Abbas.

a Sufficiat.] de consec. dist. 1. sufficit. & ĩ. eod. consuluisti. nisi in natiuitate Domini, vt ibi dicitur.

b Dignè vnam.] & melius est celebrare illam de illa die, quàm aliam. ĩ. eod. quidam.

c Sypõtina.] Archiepiscopus Sypontinus die cœnæ Domini de antiqua consuetudine cõficere tenetur chrisma in ecclesia Sypõtina: sed idẽ archiep̃s eodem die mane de cõsuetudine accedit ad Garganicam ecclesiam, vt recipiat ibi peregrinos illius loci, & ibi à clero & populo ipsius loci celebrare cõpellitur: vnde super hoc implorauit consilium Papę, & Papa respondet, q̃ tãtum in ecclesia Sypõtina, in qua teneť chrisma conficere, debeat celebrare. Et sic est ar. q̃ Missa fit de substãtia confectionis chrismatis, sicut dici cõsueuit, q̃ sit de substãtia collationis ordinum. ar. ĩ. de transla. inter corporalia.

¶ Idem Archiepiscopo Ablaseñ. †

¶ *In sacrificio altaris plus de vino, quàm de aqua ponendum est.*

CAP. XIII.

PErniciosus † in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet, q̃ in maiori quantitate de aqua ponitur in sacrificio, quam de vino: Cum secũdum rationabilem cõsuetudinem [d] ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino, quàm de aqua ponendũ: Ideò fraternitati tuæ mãdamus, quatenus id non facias: nec in tua prouincia fieri patiaris.

PErniciosus.] Primò ponit abusum, quem secundò reprobat. Tertiò fieri prohibet. Secunda ibi, Cum. Tertia ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam partibus, quòd sacerdotes plus ponebãt de aqua in sacrificio, quã de vino, mandat Papa episcopo loci, vt hoc de cætero fieri non permittat: cum secundum consuetudinem ecclesiæ generalis, plus fit de vino quàm de aqua ponendum. Nota, quòd generalis consuetudo ecclesiæ ab omnibus est seruanda: quia turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso.

[Glo. seq. notat consuetudinem attendi, inducit quatuor similia. addit etiam aliam rationem.]

d Consuetudinem.] nota quòd consuetudo attenditur in sacramento altaris: sic etiam consuetudo attenditur in baptismo de consecra. dist. 4. de trina. & in ipsa Missa consuetudo metropolitanæ ecclesiæ, & in alijs diuinis officijs ab alijs ecclesijs suæ prouinciæ debet obseruari. de consecr. dist. 1. institutio. & 12. dist. c. vlt. sic & in matrimonio quandoque attenditur ĩ. de cog. spi. super eo, & in ieiunio ĩ. de obser. ieiun. cap. 2. §. 1. & sic patet generalem ecclesię consuetudinem ab omnibus esse obseruandam 100. dist. contra morem. & sic saltem credimus, quod hęc consuetudo à sanctis ecclesiæ patribus

¶ Idem episcopo Brixieñ.

¶ *Ab officio & beneficio deponitur presbyter, qui sine aqua & igne, vel in pane fermentato vel vase ligneo sacrificat.*

CAP. XIIII.

LItteras † tuas recepimus continentes, q̃ cum super excessibus presbyteri ecclesiæ sanctæ Brigidæ Brixieñ. inquireres, confessus [e] est, quòd cum quadam die Hostiã & calicẽ nõ haberet, in pane fermẽtato, [f] & scypho ligneo [g] Missarũ sollénia celebrare præsumpsit: & infra. ¶ Intellecto iterum, quod prędicta ecclesia per malitiã dicti presbyteri multi-

LIteras.] Primò ponit duos excessus presbyteri. Secundò alios duos ibi, Intellecto. Tertiò punit mãdat ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Cum episcopus Brixieñ. inquireret super excessibus p̃sbyteri ecclesiæ sanctæ Brigidæ Brixieñ. confessus est idem sacerdos, q̃ cum quadam die Hostiã non haberet, nec calicẽ, in pane fermentato, & scypho ligneo Missarũ solénia celebrare p̃sumpsit. Itẽ alia vice intellecto, quod ecclesia illa per eundem presbyterum lęderetur multipliciter, iterum cępit inquirere contra ipsum, & ex eius confessione inuenit, quod idẽ sine igne sacrificabat & aqua: quæsiuit episcopus à Papa, quid faciendum esset de ipso? Respondet Papa, cum ex aperta malitia, vel nimia negligentia siue ignorancia peccasse videatur, mandat quatenus officio & beneficio perpetuo priuet eundem.

† Vide B. Th. q. 74. ar. 4. & q. 83. ar. 3. ad 6. ar. & q. 74. ar. 6. & 7. his enim locis agitur de singulis partib. huius decretalis.

3 Et in hoc grauiter errauit. Vide B. Th. 3. par. q. 74. ar. 4.

4 Ita vt hic & impressum. hẽnt omnes glossæ, in antiquis libris. verũ nullus fuit Syluester octauus, & in Cõcil. Triburieñ c. 18. vnde sũptum est c. vasa, de cõse. dist. 1. ita scriptũ est: Tũ deĩde Vrbanus xviij. Papa oĩa ministeria sacra fecit argentea: inde ergo restitue hãc glosã.

Nota quòd cum pane fermentato, vel in vase ligneo sacrificari non debet. Item sine igne & aqua sacrificari non debet. Item ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccanti parcendum non est.

e Confessus.] ergo pro conuicto haberi debet. ĩ. de confessis, cum super. & C. eo. tit. l. vnica.

[Glos. seq. reci. per quæstionem.]

f Fermentato.] quod quidem non licet: quia scriptum est: Non in fermento veteri, sed in azymis synceritatis, &c. vnde dixit Hug. 3 quòd si quis conficeret de fermentato pane in ecclesia occidentali, nihil fieret. de consecr. dist. 2. in sacramento.

g Ligneo.] quod nõ licet de conse. dist. 1. vasa. propter hoc tamen non minus conficeret: quia olim in vasis ligneis conficiebant sacerdotes; sed propter decus ecclesiæ Syluester Papa viij. 4 instituit vt vasa argentea essent in ecclesia. vt de conse. dist. 1. vasa. De ęre, aut aurichalcho non fiat calix: quia ob vini virtutem æruginem parit, & vomitum prouocat: nec hodie de ligno vel vitro fieri debet. de consecra. dist. 1. vt calix.

a Ite-

a Iterans.] non super his criminibus super quibus inquisitio facta fuit, sed super alijs.]. de accu. de his.]. de collu. c. vlt. quia crimina semel dimissa, iterum in vltionem venire nõ patimur. 24. q. 4. si illic. & de delicto vnius hominis non est sæpè quærendum. ff. nau. campo. stabul. licet. §. vlti.

b Sine igne.] quod fieri non debet, quia legitur, t Ignis in altari meo semp ardebit: & ille ignis luxit sub aqua lxx. annis, & extinctus fuit Antiocho vendente sacerdotium Iasoni. i. q. i. sicut eunuchus. Item nec sine aqua sacrificare potuit, sed vtrũque in calice mixtũ esse debuit: qa vtrũq; de latere saluatoris exiuit.]. e. in quadã, de consec. dist. 2. c. 1. & 2. Alios errores de isto sacramento habes de consec. dist. 2. cum omne crimen.

c Nimia despientia.] vnde ei parcendum non fuit: quia ab alijs quærere poterat. 37. dist. §. 3. & vlt. & 38. dist. q. ea. & de conse. dist. 2. c. 3. Ber.

t Leui. c. 6.

plicitet lędebatur, inquisitionis officium iterãs,[a] ex eius cõfessionibus inuenisti, quod idem sine igne[b] sacrificabat & aqua. Cum igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipientia[c] peccasse probetur: Mandamus, quatenus officio & beneficio, perpetuo ipsum priues.

TITVLVS XLII.

De Baptismo, & eius effectu.

¶ Alexander tertius.

¶ Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, si non sit dictum: ego te baptizo in nomine patris, &c. non est Baptizatus.

CAP. I.

SI quis † puerum ter in aqua immerserit[d] in nomine patris & filii, & spiritus sancti amen: & non dixerit: ego[e] te baptizo in nomine patris, [f] & filij, & spiritus sancti amen, nõ est puer baptizatus.[g]

¶ Idem.

¶ Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, potest baptizari forma hic expressa.

CAP. II.

DE† quibus dubiũ[h] est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo: [i] sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo, & cætera.

¶ Innocentius iij. Arelaten. archiepiscopo.

¶ Sacramentum baptismi vtiliter confertur paruulis, licet non credant nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale. hoc dicit vsque ad § verum.

DE BAPTISMO, & eius effectu.

¶ Viso de sacramẽto Eucharistiæ, quo nihil i sacrificijs mai[9] esse potest, de conse. dist. 2. nihil. meritò subijcit d baptismo, quod est sacramentũ valde necessariũ, sine quo nemo potest saluari.]. eod. maiores. de cõse. d. 4. c. firmissimè. Tractatur etiã de eius effectu: producit enim tres effectus: nam remittitur culpa tẽ: vitatur damnationis periculum, & aperitur regnum cæleste.]. eo. maiores. vide glos. de conse. dist. 4. c. 2. Abb.

De hac materia habetur de conse. dist. 4. per totum.

SI quis.] Casus patet. Nota quòd in baptismo forma verborum est de substantia ipsius, & ea omissa nihil agitur.

d Immerserit.] i. immergendo dixerit, in nomine patris & filij, &c.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

e Ego te baptizo.] numquid pronomen, ego, 2 est de substantia formę? Non: qa plenum generat sensum hęc vox, baptizo, sine hoc pronomine, ego, ar. de cõse. dist. 4. retulerunt. vbi dicitur: si quis ita dicit. Baptizo te in nomine patris & fi. &c. baptizatus est, quia ex quo baptizaro intendit, pronomen ibi non ponitur.

[Glos. seq. alleg. duas concord. signat vnum contrarium, & solu.]

f In nomine patris.] de consec. dist. 4. in synodo multi. Arg.]. dist. ea. à quodã. Solu. illa litera. In nomine Trinitatis, intelligitur explicitè. & quid sequitur ibi, in nomine Christi tm̃, dispositum fuit illud ab Apostolis ex causa, vt in principio baptizarent in nomine Christi. 3 in quo verbo intelligitur vnctus, inungens, & per quem vngitur, idest, pater, filius, & spiritus sanctus: sed hodie non seruatur forma illa: tamen si aliquis sic hodie baptizaretur sub his verbis, baptizatus esset: licet fieri nõ debeat, vt dixit Io. in illo cap. à quodam. hæc est ergo forma baptismi, quæ hic traditur, quã seruat ecclesia, & qui omittit hanc formã, nihil agit.]. tit. prox. veniens. saluo eo qđ dr in nomine Christi, quia illud intelligitur implicitè, qđ est in ista explicitè. Et hoc dicunt quidã dictum fuisse ex causa i primitiua ecclesia, vt ampliaretur nomẽ Christi in illo tempore, qđ nomen homines abhorrebãt tunc: & quod tũc implicitè dicebatur, in nomine Christi, modo explicitè debet dici nominibus trium psonarum expressis, vt dicitur in hac decre. alias Nicola[9] decepisset illos, quibus respõdit, illos esse baptizatos, qui baptizati erant in nomine Trinitatis, vel in noĩe Christi tãtum in primitiua ecclesia, vt in actibus Apostolorũ legitur, vt dicitur in cap. prædicto à quodam vbi Hug. manifestè comprobat formam, quæ hic traditur, ostendendo causam, quare in primitiua ecclesia tẽpore Apostolorũ baptizabãt in hac forma, in nomine Trinitatis, siue in noĩe Christi tantum, & Nicolaus in sua responsione, quam fecit in cap. à quodam. retulit se ad tempus primitiuæ ecclesiæ. dixit Hugo, quòd de hac forma, quæ hic traditur, nihil est mutandum vel diminuendum secundum quod notauit de consec. dist. 4. multi. Ber.

g Baptizatus.] arg. quòd vbi aliquid deest de substantia eius quod exigitur ad esse rei, nihil actum est. arg. 1. q. 7. Daibertum. arg. contra.]. de sacra. non ite. c. 1. & vlt. vbi supplentur quę omissa erant, sed illa vnctio non est de substantia sacramenti.

DE quibus dubium.] CASVS. Si de aliquibus sit dubium, an sint Baptizati, datur forma, quibus verbis præmissis debeant baptizari. Nota, quòd ratione dubij fiunt, quæ aliàs non fierent.

h De quibus dubium.] sic de consec. distinct. 4. si nulla. & distinct. 1. sollemnitates. & cap. ecclesiæ vel altaria. idem & in ordine. 68. distinctio. presbyteri. quos & §. sequenti.

[Glos seq. ponit opi. quam reprobat.]

i Baptizo.] dicunt quidam, quòd si prius fuit baptizatus, eundem charactẽrem iterare non est inconueniens vt reiteretur. arg. illius c. 68. dist. presbyteri. quod nihil facit & dicunt similẽ: quia eadem possessio ex pluribus causis acquiritur. ff. de acqui. poss. possideri. §. si ex pluri-

†Ca. 1. tit. de baptismo puerorũ i 2. comp. Et de itellectu vide B. Tho. 3. p. q. 66. ar. 5. & Sotũ li. 4. sent. dist. 3. q. 1. art. 5.

2 Vide quos citaui initio dcretalis, ex qbus intelliges veram esse hãc glossę sententiã.

3 De materia hui[9] glossæ, an. s. valeat baptismus in noĩe Christi, vel in nomine Trinitatis vide B. Th. 3. part. q. 66. art. 6. & ibi

Caiet. Sotus [...]

† Vide Tho. [...] q. 66. ar. [...]

plurib⁹. sed hoc non est verū: quia si primo baptizatus fuit; nihil secundo additur: sed ad vocem refertur talis reiteratio; & est signum solummodo, quòd sit baptizatus arg. ad hoc. 68. dis. c. psbyteri. §. q͂a ergo. vbi Gratianus. h. d. arg. C. de ind. vid. l. 2. vbi dr̄, sc̄dam manumissionem nihil addere vel minuere. Ala.

Maiores.] Diuiditur decr. hæc tota in duas partes. Primo, ponit exordium, ꝓbās magnasq̄ōnes, maximè fidē tangentes, referendas esse ad Papā: scd̄o ibi, Quibusdā. ponit epistolā, q̄ quattuor habet partes, sicut quattuor sūt q̄ōnes. Scd̄a ibi, Votū. Tertia ibi, Sed adhuc. Quarta ibi, Itē q̄ritur. Prima subdiuidit. Primo ponitur hæreticorū obiectio duabus auctoritatib. munita. Scd̄a ibi, Ad id ipsius solo. Tertia ibi, Cęterū. auctoritatibus rñ. let. Abbas.

CASVS. Quidā hæretici fecerūt quasdā q̄ōnes catholicis: archieps Arelateñ. postulauit dn̄m Papam illis q̄ōnibus rñdere: dicebāt. n. q͂ paruuli inutiliter baptizanī, ad quod ꝓbandū inducebant auctoritatē B. Iacobi Apostoli dicētis; Charitas operit multitudinē peccatorū: & auctoritatem Euāgelij de peccatrice, q̄ lauit pedes Domini dicentis. Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. sed nō nisi per charitatem, & in charitate crimina dimittūtur, & paruuli nec sentiūt, nec cōsentiunt, nec charitatem habent, quæ tantum sentientibus & consentientibus infunditur, & ita paruulis peccatū non dimittitur in baptismo: Ad quod respondet Papa, quòd baptisma circūsioni successit, sed absit, vt in illā hæresim incidamus, quæ asserit, legem cum Euāgelio, & circumcisionem cum baptismo seruandam: quia dicit Apostolus. Si circuncidimini, Christus nihil vobis prodest: Sed circuncisio & paruulis & adultis cōferebatur, & baptismus, qui successit loco illius generalior est; & cum tam viri, quàm fęminę baptizentur, nō debet esse minoris effectus: & ita tam paruulis, q̄ adultis est conferendus: sicut enim in veteri lege dicebatur. Anima cuius præputij caro circūcisa non fuerit: perit de populo Dei: ita nunc dicitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei, ab ista generalitate nec sexus nec ætas excipitur: Verumtamen notandum est, quantum plus hodie baptismus cōferat Christianis, quàm Iudæis circuncisio olim contulisset: In fine auctoritatis prædictæ. Anima cuius, &c. dicitur, peribit de populo suo. In auctoritate Euangelij dicitur: non intrabit in regnum Dei. N. P.

CAP. III.

Maiores † ecclesiæ causas, presertim [a] articulos fidei cōtingentes, ad Petri sedē referendas intelliget, qui eum [b] quęrenti Domino, quē discipuli dicerēt ipsum esse, respondisse notabit: Tu es Christus fili⁹ Dei viui; & pro eo Dominū exorasse, ne deficiat [c] fides eius. ¶ Quibusdam igitur quęstionib⁹, quas contra Catholicos hæretici mouerant, nos postulas respondere. Asserunt enim paruulis inutiliter baptisma conferri; quod nitunť probare, illud primo & pręcipuè inducētes, q͂ cum secūdum verbum Iacobi Apostoli dicentis in epistola sua; Charitas operit [d] multitudinē peccatorū; & iuxta illud testimonium veritatis in Euāgelio de peccatrice, quæ ipsius pedes lauerat, perhibentis. Dimissa sūt ei peccata multa, quoniam dilexit multū: non nisi per charitatem, & in charitate, crimina dimittanť: paruulis, qui nec sentiunt, nec consentiūt, & charitatē non habent, quę sentientibus & consentiētibus tātum infunditur, peccatum non dimittiť in baptismo; & infrà. ¶ Ad id autem taliter † respondemus, quòd † baptisma circūcisioni [e] successit. (Absit enim, vt in illā damnata hęresim incidam⁹, quę perperā affirmabat, legem cū Euangelio, & circuncisionē cū baptismo seruādam: quoniam secundum Apostolum dicentē ad Galatas: Si circuncidimini, [f] Christus vobis nihil ꝓdest.) Cum ergo circuncisio tā adultis, quā paruulis ex [g] precepto Domini conferretur: ne baptismus, qui successit loco ipsius, & generalior tamen existit, cum † tā viri, quàm fęminę [h] baptizētur, minoris videať effectus, tā adultis, quā paruulis est conferēdus. Sicut enim sine distictione qualibet Mosayca lex clamabat. Olim per circūcisionem licet culpa originalis peccatī dimitteretur, & periculum vitaretur, non tamen perueniebatur ad regnum cęlorum: sed per baptismum culpa remittitur, vitatur periculum, & ad rognū cęlorum peruenitur, quod omnibus vsq; ad mortem Christi fuerat obseratum. Absit enim, vt vniuersi paruuli pereāt, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin Deus aliquod remedium illis procurauerit, ad salutem: prædictę verò auctoritates, quas inducebāt hæretici, intelligēdę sunt de adultis, qui habēt multitudinem peccatorū: quia de paruulis nō possent intelligi, qui peccato tantū originali grauantur: & eo sē modo illa auctoritas. Qui crediderit & baptizatus fuerit, tota intelligit de adultis, cum paruuli non possint credere, sed adulti. Nōquod cū de articulis fidei dubitatē, ad Romani sedē est recurrendū. Item baptism⁹ loco circūcisionis successit. Itē per circūcisionem peccatum originale dimittebatur. Itē ianua paradisi in morte Christi fuit aperta: & per hoc approbatur: quòd antēquàm sancti Patres descendebāt ad inferna. Itē licet Christus mortuus sit pro omnibus quo ad sufficientiam, tā prædestinatis tantum quo ad sufficientiā. Item vniformis debet esse intellect⁹ cuiuslibet auctoritatis.

† al. ita. tibi rñdemus. † Hic locus ex antiquis exemplarib. est restitut⁹ vt est impressus, vulgatis perperā legit ita. quia baptisma successit circuncisionis, &c. in quibus nullo pacto conuenire hæreticos, vt manifestè dicant.

Gala. 5.

† al. ita: & tā viri, &c. sed lectio, quā retinuimus, sanior est.

† Idest, ad sinū Abrahæ. vbi supernæ pacis ingressū ipse fęlici expectabāt, vt ait Beda super Euangel. Luc. 2.

a Causas præsertim.] 17. dist. huic sedi. & 24. quæst. 1. quoties.

b Eum.] id est, Petrum.

c Ne deficiat.] ex hoc patet, quòd ecclesia nō pōt esse nulla. 23. q. 1. pudenda. in fi. vbi August. hoc probat. ad idem 21. dist. c. 1. ad fi. in vers. ego pro te rogaui, &c.

d Charitas operit.] hæc est prima obiectio hæreticorum, quòd si non habuerimus charitatem, etiam si sanguinem nostrum effuderimus, & nostram substantiam totam dederimus pauperibus, magis tormenta sunt, q̄ corona victoriæ. 1. q. 1. vide quantum bonum. vnde dicitur charitas recta voluntas, bonis terrenis ac sumptibus semper aduersa. de pœnit. dist. 2. charitas.

e Circūcisioni successit.] q̄ supplebat vicē baptismi in paruulis, q. erāt de stirpe Abrahæ: in alijs aūt supplebat fides parētū de cōsecr. dist. 4. q̄d aūt apud. & c. ex quo.

f Circumcidimini.] 28. q. 1. sic enim. circa fi. per vnam columnam, ver. ecce ego Paulus, &c.

g Ex præcepto.] in veteri Testamento.

h Fęminæ.] sed circuncisio ad fęminas non pertinebat, sed offerebantur. 28. dist. in templum. & ibi nomen imponebatur. vnde baptismus generalior est.

: Vide Magistrū sent. lib. 4 dist. 1. §. q̄ritur aūt & ibidem alios Doctores, & Beatū Tho. 3. par. q. 70. art. 1.

Anima, cuius præputij caro circũcisa nõ fuerit, peribit de populo [a] suo; ita nunc indistinctè vox intonat Euãgelica. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sãcto, nõ intrabit [b] in regnũ Dei. ab hac generalitate nec sexũ, nec ętatẽ excludẽs. [c] ¶ Cautè tamen notandũ est, quãtum plus baptismus hodie cõferat Christianis, q̃ quondam Iudæis circũcisio contulisset, dictũ est in fine prędictę auctoritatis inductæ de veteri lege: Peribit de populo suo. In Euangelica verò auctoritate subiunctum est; Non intrabit in regnum Dei. qm̃ etsi originalis culpa remittebat [d] p circũcisionis mysteriũ, & damnationis periculũ vitabat, non tñ perueniebat ad regnũ cęlorum, ꝙ vsq; ad mortẽ Christi fuit oĩbus obseratum; † sed per sacramẽtũ baptismi Christi sãguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnũ cęlorũ etiam peruenitur, [e] cuius ianuã Christi sanguis fidelib⁹ suis misericorditer reserauit. [f] Absit enim vt vniuersi paruuli pereãt, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors De⁹, q nemĩnẽ vult perire, aliquod remediũ procurauit ad salutem. ¶ Cęterũ ex vi literæ satis patet, prædictas auctoritates [g] intelligẽdas esse tm̃modo de adultis, qui hñt multitudinẽ peccatorum; cũ de paruulis nõ possit † intelligi, q peccato tm̃ originali tenentur. Similiter & illa auctoritas est soluẽda; Qui crediderit, & baptizatus fuerit, & cætera; [h] cũ nõ possint credere paruuli, sed adulti; & ob hoc tota auctoritas [i] hic † intelligenda est de adultis; ne ad alios prima, & ad alios scd̃a clausula referatur: q̃uis nonnulli concedãt, ꝙ paruuli credũt, non per vsum, sed p habitum fidei, quem suscipiunt in baptismo; sicut & alia multa verba, secũdum cõem vsum loquẽdi non ad actum, sed ad aptitudinẽ [k] referuntur. ¶ Illud † verò quod opponentes inducũt, fidẽ aut charitatem, aliasque virtutes paruulis, vtpotè nõ consentientibus, nõ infundi, à plerisq; nõ con-

[Gl. seq. allic. 2. concor. signat vnũ ɔ̃rium, & sol. dupl.]

a Peribit de populo.] hic colligitur, ꝙ per circuncisionem saluabantur in veteri testamento, sic de cõsec. dist. 4. ꝙ apud. & c. ex quo. Sed ɔ̃, de pęn. dist. 1. §. itẽ vt Christus ait, in fi. vbi dr̃, ꝙ circuncisio data est Abrahæ, in signũ iustitiæ, non in cãm iustificationis. Sed illud intelligitur quo ad ipsum Abraham, qui iam iustificatus erat, & non quo ad alios. Vel exponit illa litera & suppletur ibi, solum vel tãtũ. Ber.

b Non intrabit.] de consecr. dis. 4. firmissimè. Bern.

c Aetatẽ excludẽs.] immo includit, qm̃ sub noĩe masculino, dũ dixit Nisi qs renatus fuerit, & c. etiã fœminas cõprehẽdit. ff. de verbo. sig. l. 1. & de pęn. dist. 1. si quis cũ telo.

d Culpa remittebatur.] i. originale peccatum, nõ tñ penitus adhuc est sublatũ, sed manet in homine, non tamen obest. de consec. dist. 4. c. 2.

e Peruenit.] de cõsec. dis. 4. per aquam.

f Reserauit.] de cõsecr. dist. 4. propriè.

g Auctoritates.] s. Iacobi. c. charitas operit multitudinẽ, & c. & illam in Euangelio de peccatrice. Dimissa sunt ei, & c.

h Et cętera.] s. saluus erit: Qui autem nõ crediderit, nec baptizatus fuerit, condemnabitur.

[Gl. seq. alleg. vnã concor. & vnũ ɔ̃riũ.]

i Tota auctoritas.] vniformis. n. decet esse cuiuslibet auctoritatis intellēs. arg. 16. q. 7. & hoc dicimus. Arg. ɔ̃. 1. q. 4. hi qui.

K Ad aptitudinẽ.] sicut & illud participium, retinẽs, qđ ponitur in descriptione matrimonij, ad aptitudinẽ non ad actũ refertur; quę hr̃ 27. q. 2. §. 1. Matrimoniũ est cõiunctio maris & fęminæ, indiuiduã vitæ consuetudinem retinens. intellige quãuis non retineatur quo ad actum, tñ quo ad aptitudinem retinetur, sicut consueuit dici de iustitia. ff. de iustit. & iu. l. iustitia. secundum ꝙ iustitia est in creatura.

ILLVD VERO. Opponebant prædicti hæretici fidem, aut charitatem, & alias virtutes paruulis non infundi: quia non consentiunt: sed istud non simpliciter conceditur, cum inter Theologos quæstio referatur: Quidam dicunt per virtutẽ baptismi paruulis culpam remitti, sed gratiam non conferri. Alij dicunt, & peccatum dimitti, & virtutes infundi quo ad habitum, non quo ad vsum habentis eas, quousque peruenerint ad ętatem adultam: Sed ex hac responsione quidam viam inueniũt ad alias qõnes, ex eo, ꝙ dr̃, paruulis in baptismo peccatũ dimitti originale: dũt eadem rõne adultis dormiẽtibus, & amẽtibus si baptizent peccata dimitti: quia cũ nec isti, nec illi tũc sentiãt vel dissentiant, idẽ iudiciũ est habẽdũ. Sed hic Papa dicit distinguẽdũ. Peccatũ duplex est, originale, & actuale: Originale qđ sine ɔsẽsu ɔ̃hitur, sine cõsensu, remittit p baptismũ: Sed actuale qđ cõsensu ɔ̃hitur sine cõsensu nõ relaxatur. Sed adhuc q̃rit, quare dormientibus, & amentibus originale peccatũ nõ dimittit in baptismo sicut paruulis? Ad hoc rũdet Papa: Dñs, q totũ hominẽ sanũ fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit: & ideò peccata nõ ex parte, sed ex toto dimittit: † pterea pœna originalis peccati, est caretia visionis Dei; pœna verò actualis, est cruciat⁹ ppetuus; vnde si primu dimitteretur aliqui altero nõ dimisso, talis non careret visione Dei p p originale cõmissũ & cruciaret̃ p ppetuo p p actuale: Sed hęc tanq̃ incõpatibilia se nõ cõpatiunt, immo aduersant. Itẽ quęrit in §. isto, vtrũ dormiẽtibus, & amẽtibus, si baptizentur, saltẽ character imprimatur, vt excitati à somno, vel ęgritudine liberati, nõ sint vlterius baptizãdi? Ad hoc dicunt quidã, ꝙ sacr̃a, quæ per se sortiuntur effectum, vt ordo, baptismus, & consimilia: non solũ dormiẽtibus, & amẽtibus sed etiã inuitis & ɔ̃dicentibus ɔ̃ferũtur, & si non quantũ ad rẽ, i. quantũ ad remissionẽ peccatorũ, tñ quantum ad characterem, cũ & paruuli, qui nõ consentiunt, & ficti, qui non ore corde tñ dissentiunt, recipiant sacr̃m. Sed istis opponitur, si isti fuissent inuiti & reluctãtes immersi, saltẽ ratione sacr̃i ad iurisdictionem ecclesię pertinerent, vnde compellendi essent ad fidem seruãdam. Sed istud esset incongruum Christianæ religioni, vt inuitus & ɔ̃dicens compelleretur ad fidem: vnde distinguendum est inter inuitũ & inuitum, coactum & coactum: Si. n. aliquis terroribus atq; suppliciis violenter trahitur, & ne detrimentũ incurrat, baptismum suscepit, talis characterem suscipit sacramenti; sicut ille, qui fictè baptizatur: vnde cogendi sunt ad obseruationem fidei; in quo casu debet intelligi decretũ Toletani concilij, ne nomen Domini blasphemetur: & fides quam susceperunt, contemptibilis habeat-

Gen. 2.

Ioan. 3.

Gen. 17.

† Hoc itelligẽ put diffiniuit Cõcil. Trid. sess. 5. §. decreto de peccato originali. §. si quis p Iesu Christi.

† Idest, clausum, in multis vulgatis mendosè legitur, obseruatum.

Leuit. 12.

† Poss sed ferm gẽdum, | sint.

Matth.

† hoc

† Vi Tho q. 69.

habeatur. Sed ille, qui non consentit, & penitus ↄ̃dicit, nec sacramentũ nec eff. eũ recipit sacramenti: sicut nec ille peccatum incurrit, qui thurificare idolis cogitur violẽter. Dormientes aũt & amẽtes, si antequã dormirẽt, vel antequam amentiã incurrisset, in ↄ̃dictione ꝑstitissent, si fuerint sic baptizati, characterẽ nõ suscipiunt sacramenti, quia adhuc intelligũtur in cõtradictione ꝑsistere. Secus aũt esset, si prius cathecumini extitissent, & habuissent ꝓpositũ baptizandi, vñ tales cathecuminos cõsueuit ecclesia in necessitate baptizare. tunc enim character imprimit, cũ obicẽ, voluntatis contrariç sacramẽtalis operatio non inuenit obsistentem. Not. ꝙ de similibus simile debet esse iudiciũ. Item particulariter non dimittitur peccatum: quia aut totum remittit aut nihil. Itẽ pœna originalis peccati est carẽtia visionis Dei, pœna actualis ẽ gehẽnæ cruciatus. Itẽ duo contraria in eodem subiecto esse non possunt. Item baptismus & ordo cõsensu accipientiũ conferuntur, si non ↄ̃di at expressè. Itẽ coacta volũtas volũtas est, & qui tali voluntate aliquid facit, valet, & cõpellitur illud seruare, vt hic dicitur, qui verò simpliciter cogit actacius violenter, nihil agit per talẽ coactionem. Item plus est expressè ↄ̃tradicere, quam minime cõsentire.

a Absolute.] idest, indifferenter.

b Ex hac solutione.] & ita oritur quæstio. ex solutione. sic ĩ. de vo. ex multa.

c In cõsimilibus.] arg. ꝙ d similibus simile iudiciũ debet esse. ĩ. de rescr. inter ceteras. & ĩ. de transla. Iter corporalia. & ĩ. de re iu. in causis. & ff. de leg. non possunt. & C. de leg. l. vlt. & ĩ. de confir. vti. cum dilecta. quia vbi eadem rõ & idem ius, ut ibi, & ĩ. tit. prox. cum Marthæ. §. si.

d Duplex.] de conse. dist. 4. non ex quo.

e Sine consensu.] partium. ĩ. de reg. iur. omnis res. fin. de conse. dist. 4. si lius Dei.

SED ADHVC. Diuiditur iste §. Secũda pars ibi, Ad hoc. Abbas,

f Opus imperfectionis.] duplicitatis, n. Deus aspernator est. 22. quæst. 5. qui periectire paratus est. §. ex his omnibus.

[Glo. seq arg. alleg. 2. iura in contrarium. Demum elicit tria argumenta.]

g Ex parte.] de conse. dist. 4. regenerante. & de pœn. dist. 3. sunt plures. Et est arg. ꝙ si aliqs excõmunicatus est pluribus excommunicationibus, si absoluatur, omninò est absolutus. Sed est arg. contra ĩ. de sent. excom. cum pro causa. 2. quæstio. 3. ca. si quem. §. præuaricator. versi. si crimina plura. Item arg. ꝙ nihil reputat actum dum aliquid superest ad agẽdum. 7. quæstio. 1. nihil. 38. distin. quę ipsis C. ad Sylla. l. vltima. Et argumentum, ꝙ sentẽtia nõ debet pro parte valere & ꝓ parte non valer. ff. famil. erciscun. in hoc iudicio. 1 Itẽ non valet pro parte aliquid fieri, nisi id totum fiat. ff. de ꝓcur. in causę. ff. pro ler l. Ro. l. 3. ff. de transactio. cum hi. sic nec liberatur pignus, licet de parte debiti sit satisfactũ. C. de distra. pignor. quamdiu Et qui aliquid debet facere, faciendo pro parte nõ liberat. 2 ff. de verbo oblig. in executione. §. pe. Et impietas est, ab eo, qui iustus ẽ, dimidiã sperare veniã, vt in preal lega. §. sunt plures. ADDITIO. Vnde, versus.

Larga Dei pietas veniam non dimidiabit.

Nam nihil aut totum te lachrimãte dabit.

h Carẽtia visionis.] paruuli enim, q sine baptismo decedũt, i tenebris manẽt. de cõsecratione distinctio. 4. nulla præter. & pœna illa mitissima est omnium. de consecratio. distinctio. 4. regenerante & tamen sempiterno igne 3 puniuntur. distinctio. ead. firmissimè. Sed mitis dicitur pœna illa carentia visionis respectu aliarum: sed mors perpetua dicitur. 30. quæstion. 1. ad limina. Bernardus.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

i Propter originale.] sed nonne ꝑ p actuale debetur carentia visionis Dei adulto? 4 Quid ergo expedit originale

ceditur absolutè, a cũ pp hoc inter Doctores theologos quæstio referatur; alijs asserentibus per virtutem baptismi paruulis quidẽ culpam remitti, sed gratiam nõ conferri: nonnullis dicentibus. Dimitti † peccatum, & virtutes infũdi hẽntibus illas quoad vsum donec perueniãt † ad ętatem adultam.

¶ Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo etiã non consentienti, vt paruulis: secus de actuali: quia sicut non committitur sine consensu ita non relaxatur sine consensu. h. d. vsq; ad § sed adhuc Abbas.

¶ Verum quidã ex hac solutione b inuenisse se credunt viam ad alias quęstiones, argumentãtes ex eo, quod dicimus paruulis in baptismate peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus vel amentibus, peccatũ (si baptizentur) ratione simili dimittatur. cum enim neutri sentiãt tũc vel consentiant, dicunt idẽ in consimilib. c iudicandũ. Hic verò dicimus distinguẽdum, qd petm̃ est duplex, d originale scilicet & actuale: originale qd absque consensu contrahitur: actuale quod committitur cum consensu. Originale igitur, quod sine consensu e contrahitur, sine cõsensu pvim remittitur sacramẽti: actuale verò, quod † consensu cõtrahitur sine consensu minime relaxatur.

¶ Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruulis, qui tamen consentire non possunt: in adultis tamen, amentibus, vel dormientibus, qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale: & item etiam nec originale hoc dicit.

¶ Sed adhuc quæritur, quare nõ saltem originale peccatum amentibus, & dormiẽtibus in baptismo, sicut paruulis dimittatur? Ad hoc est taliter respondendum, quod Dominus, qui totum hominem saluum † fecit in sabbato, opus imperfectionis f non nouit: & ob hoc peccata non ex parte, g sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati est carentia visionis h Dei: actualis verò pœna peccati, est gehennæ perpetuę cruciatus; vnde si dimitteretur alicui primũ altero nõ dimisso, talis nõ careret visione Dei pp originale i dimissum & cruciaretur in gehẽna perpetuò, propter reatũ

† Al. itaq; & cũ † consensu ꝯ̃trahitur, &c.

1 De hoc ĩ. de conuersi. con. coniugata cet. Io. And.

2 De hoc ĩ. de pœn. suã. Ioan. And.

† san. legit vt plurimũ in antiquis codicibus.

3 Ita vt sensisse aliorũ B. Augustinus; cuius est hæc auctoritas, sed vide latè per Sot. li. 1. de natura & gratia, c. 14. & lib. 4. sent. dist. 45. q. 1. arti. 2.

4 De hoc in cõstitutione Benedicti, q incipit, Benedict. Io. An.

criminis actualis : sed hæc tanquam incompassibilia a † sese minimè patiuntur, imò sibi mutuò aduersantur.

¶ *Amentes & dormientes baptizati, si ante dementiam vel dormitionem baptizari volebant, characterem suscipiunt: aliàs secus, coacti verò causatiuè suscipiunt. hoc dicit vsque ad finem.*

¶ Itē quæritur, † vtrum dormientibus & amentibus sacramenti saltem character in baptismate imprimatur, vt excitati a somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuò baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quod sacramenta, quæ per se [b] sortiuntur effectum, vt baptismus, & ordo ceteraque similia, non solum dormiētibus, & amentibus, sed inuitis & cōtradicentibus, & si non quantū ad rem, [c] quantum tñ characterem cōferuntur: cū non solum paruuli, qui non consentiunt, sed & ficti, [d] qui quamuis non ore, corde tamen disentiunt, recipiant sacramētum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissēt inuiti, & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticā pertinerent: vnde ad seruandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. verū id est religioni Christianæ † contrarium, [e] vt sēper inuitus & penitus contradicens, ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter † quod inter inuitū & inuitum, coactū & coactū, alij non absurdè distinguūt, quod is, qui terroribus atq; supplicijs violenter attrahitur, & † ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is, qui fictè ad baptismū accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquā cōditionaliter [f] volens, licet absolutè non velit, cogendus est ad obseruātiam † fidei Christianæ; in quo casu debet intelligi † decretum concilij Toletani, † [g] vbi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum

ginale dimitti, cū etsi dimittatur, tñ debetur carētia visionis Dei ob aliud, s. actuale: nam & vbi aliud debetur ex pluribus causis, vna remissa, alia petitio restat: vñ qui repudiauit successionem p, vnde liberi, admittit ad successionē p, vnde cognanti. ff. de succ. edi. l. 1. §. sed & vidēdum. & argu. ff. de ser. vrb. pdi. si domus. arg. p & §. 7. de cau. pos. pastoralis. & 7. de iud. examinata. Sed potest dici, ꝙ hæc ratio supficialis est & prima verior ē: quia Deus opus imperfectionis non nouit: quia in baptismo oīa crimina dimittūtur. de cōse. d. 4. regenerāte. Vl' diuersifica. pro actuali reuera debet si solū carētia visionis Dei: sed & maior pœna, & ita nō directè. sed pro originali debet tñ carētia visionis Dei directè: & sic nō prodest dimissio originalis peccati, cū postea actualis superuenit tāquā maius, de quo non pœnituit. q. a qui peccat in vno, factus est omniū reus. 7. de reg. iur. deflear. Sed paruuli nullum peccatū hab. actuale, & ideò nō ē simile de amētib. & dormientibus qui originali, & actuali grauātur, & ideò etiā originale non tollitur: q. a nō prodesset, nec debet probari, quo pbato nō pdest. C. de pbat. ad pbationē. & 7. de offi. dele. cū contingat, i illa gl. q̄ icipit, nota, ꝙ non dēt.

[Glo. seq. arg. alleg. iura.]

[a] Incōpassibilia.] argu. ꝙ eadē res non operat̄ 3rios effect⁹. 37. dist. si qs in ęgritudine. psumitur eñ ibi, ꝙ peccata nō sint dimissa ei, qui timore ægritudinis baptizatur, quæ psumptio non tollitur per baptismū, cū baptismus ipsam inducat: vnde non operatur hos cōtrarios effectus: sic eadē res non patit obligtionē & liberationē. ff. de solu. qui hominem. § vlt.

ITEM QVAERITVR. In prima ponit q̄ō. In secūda ibi, Sunt autem quorūdam opiniones. In tertia ibi, Sed opponitur, illi q̄ōni opponit. In quarta ibi, Propter quod opiniones. veritatē exprimit. In quinta ibi, Dormientes. principaliter q̄ōnem soluit. Abb.

[b] Quæ per se sortiuntur.] idest, absque cōsensu accipientis. Lau.

[c] Ad rē.] idest. quantum ad solutionē peccatorū. Ber.

[d] Sed & ficti.] vt 1. q. 1. sicut ficti. & de conse. dist. 4. solet quæri. Ber.

[Glo. seq. alleg. ar. a con. or. figūat vnum contrarium & dupliciter soluit.]

[e] Contrarium.] arg. ꝙ ad fidem nullus debet cōpelli inuitus: sed sicut libera voluntate petijt, ita libero arbitrio conuertatur. 45. dist. de Iudæis. & c. qui syncera. & 23. q. 5. ad fidem. Ar. 5. 23. q. 6. c. 1. vbi dr̄, ꝙ Paul' coactus venit ad fidē. Sed illud diuino iudicio factū, cuius facta ad consequētiā trahi nō debent; speciale in ipso fuit. vl' ita; Paulus persequebat̄ fideles & inter ipsa flagellā mutatus fuit, & fact⁹ volens. 23. q. 4. displicet. vers. qualiter Paulus, &c.

[Glo. seq. arg. pro, & sol. ponit opinio. Ioan.]

[f] Conditionaliter volens.] & sic coacta volūtas, volūtas ē 15. q. 1. merito quęritur. & ita coactio cōditionalis non impedit sacramētū baptismi, vt hic patet, sicut non impedit sacramentū ordinis. 74. dist. vbi ista. 45. dist. de Iud. neque sacramentum matrimonij. 22. q. 4. inter cetera. & 7. de spō. veniēs. talia enim iuramēta sine interitu salutis æternæ possunt seruari. 7. de iureiu. si verò. c. cū cōtingat. impedit tñ matrimoniū spirituale. 7. qd met. cau. perlatum. sed ibi fuit iust⁹ metus mortis, s. qui cadit in constantē virū. in prędictis verò concor. non fuit metus, qui caderet in cōstantē virū, sed coactio q̄dam cōditionalis, quæ non impedit matrimoniū spirituale, siue carnale, q. a idē esset in vtroque. Sed nunquid ille, qui cōditionali coactione recipit ordinem, tenetur continere? Bene videtur. ꝙ sic quia coacta voluntas est voluntas. 15. q. 1. merito maxime si dicatur, ꝙ votum est annexū ordini 28. dist. diaconi. & 84. dist. cū in pterito. Satis vr̄, ꝙ cōtinere cōpellatur, quia licet quodā modo inuitus ordinē susceperit, volens tñ fuit; vnde rōne illius indirectę volūtatis cogitur continere. Io. dixit, ꝙ non cogitur q. a integritas corporis res est voti, & non pcepti 32. q. 1. integritas. & 7. quod met. cau. perlatum. nā continētia non est nisi voluntaria. 31. dist. ante triennium. & ar. 20. q. 3 præsens clericus, & sic ordinatus non habet priuilegiū clerici; si tñ vult uti eo, potest, secus dicit in baptismo, quia illud est sacramentum necessitatis. similiter non valet testamētū eius, qui inuitus testatus est. vel si testes teneantur inuiti. ff. de testa. qui testamento. §. vlt.

[g] Cōcilij Toletāi.] 45. di. de Iudę. cui⁹ verba hæc sūt.

† al. incompassibilia.

† Vide B. Tho. 3. par. q. 80. arti. 9.

b Plus est.] sic. j. de simo. sicut. & j. de homi Petrus. & 1. q. 4 quia præsulatus. arg. ff. de ar. l. nō cogēdū in fi. C. de filijs fa. l. 1. li. 10. simile est in personis coniūctis, quæ agere possunt sine mandato. s. de rescrip. nonnulli. & c. ex parte. ff. de procur. Pomponius, ad fi. sed contra mandatum non possunt, ff. eo. sed & hæ personæ.

[Gloss. seq. quærit, arg. pro. secūdo obijcit, & soluit.]

b Perdurare.] simi. j. de sent. excō. à nobis. nā semp durare psumit volūtas, nisi probet mutata. s. de his q vi, metusve cā fiūt placitū. ff. de pb. eū qui. & ff. de le. 2. l. Luci⁹, in fi. Sed q si qs ab infantia fuit amēs: nūquid pdest ei si baptizet? ar. q sic. ff. de leg. 2. cū pater. §. surdo. quia perinde hr ac si nūc sit infans. q a nullo peccato grauat nisi originali. 3. q. 9. indicas Sed quare amens vl dormiens nō recipit sacrm baptismi, & ille qui coactione absoluta cogit, cū i baptismo nō regratur intētio baptizati, sed baptizātis. 1. q. 1. sicut ficti. & de cōs. di. 4. solet? Hæc qō quā mouet hic Io. soluit p litterā, quia amēs & dormiēs qui ante catechumeni fuerūt recipiūt bene sacrm qui verò semp iuiti fuerūt & cdixerunt, non recipiunt: vñ adhuc psumunt inuiti, & nemo inuit⁹ ad fidē cōpellit, ut dr j. & c. sicut fict. & c. solet non cdicunt: q a illi ore exprimūt, licet corde dissentiāt, & ideo sacramentū recipiūt, & quia ecclesia dare intendit sed tale sacramentū nō prodest ad remissionem peccatorum nisi cū fictio illa recesserit. de consecra. dist. 4. tunc valere.

c Non suscipiunt.] sed quid si excitati à somno ratū habeāt? Non proficit. quia nihil recipit: & ideo nō est quod ratum habeat, sed iterum baptizetur. Bern.

d Tales.] scilicet catechuminos.

e Obsistentem.] simile de conse. dist. 4. quæris à me. ff. ad S. C. Maced. si filius. & ff. de acquir. hæred. l. qui in aliena. §. si is. Bern.

DEbitum. Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

est temporibus† religiosissimi principis Sisibuti; quia iam constat eos sacris diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini extitisse participes; oportet ēt, vt fidem, quā necessitate susceperunt,† tenere cogantur: ne nomē Domini blasphemetur: & fides, quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille verò, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramēti; quia plus est [d] expresse contradicere, quā minimè consentire: sicut nec ille notam alicuius reatus †incurrit, qui cōtradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter. Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut † dormirent, in contradictione persisterent: quia in eis intelligitur cōtradictionis propositū perdurare: [b] & † si fuerint sic immersi, characterē non suscipiunt sacramēti: secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. vnde tales, [d] in necessitatis articulo consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo charactērem sacramētalis imprimit operatio, cū obicem volūtatis contrariæ non inuenit obsistentē. [e]

¶ Idem Meten. episcopo.

¶ *Nemo potest se ipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.*

CAP. IIII.

DEbitum. † & infra ¶ Sanè intimasti, q quidam Iudæus in mortis articulo constitutus, cum inter Iudæos tantū existeret, in aquam seipsum immersit, dicendo; Ego baptizo me in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, amen: & infrà ¶ Respondemus, q cum inter baptizantem & baptizatū debeat † esse discretio, [f] sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis. Ite, † baptizate omnes gētes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: memoratus Iudæus est denuo ab alio baptizandus vt ostendatur, quod alius est qui baqtizatur & ali⁹ qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus, non à se ipso, sed a Ioanne [g] voluit baptizari: quamuis si talis [h] continuo decessisset, ad cælestem patriam protinus euolasset, [i] † ppter sacramenti fidem, & si non † propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritualis generatio † celebratur, de qua veritas ait: [k]

CASVS. Quidam Iudæus in mortis articulo cōstitut⁹ cū inter Iudæos existeret, nec aliqu Christianū habere posset, seipsum in aquā immersit, dicēdo Ego baptizo me in nomine Patris & Filij & Spiritu sancti, amen: q̄rit an iste sacrm ba ptismi receperit? Rñdet Papa, q cū inter baptizatem & baptizatū debeat esse discretio, sicut q ex verbis Dñi colligitur, q dixit Apostolis: Baptizate omnes gētes in nomine Patris, & Filij, & Spirit⁹ sācti pdict⁹ Iudæus est ab alio baptizandus: vnde etiā Dñs non à se ipso, sed a Ioanne uoluit baptizari: tū si statim decessisset, ad patriā conuolasset, nō p sacrm baptismi, sed p fidem q̄ habeit sacramēti In baptismo illa spiritualis generatio celebratur, d qua dixit Dñs: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, nō intrabit in regnū Dei: sicut enim i carnali generatione ali⁹ est qui generat, & alius qui generatur: sic & in spirituali alius debet esse qui spiritualiter generat, vel generet, & alius qui spiritualiter generetur. No. q differentia est inter baptizantē & baptizatū; q a nemo debet oriri à se. Item nota hic tertium genus baptismatis, scilicet baptismum flaminis. Item not. hic regulam Aristotelis q natura correlatiuorū est, q simul nō patiuntur se in eodē subiecto.

[Glossa sequēs inducit duo similia; & vnum dissimile.]

f Discretio.] sicut inter præsentatū & præsentantem. s. de iurepat. per tuas. alias per nostras, & inter dantem & recipientem. s. de insti. c. vl. quia nemo oriri debet à seipso. 24. q. 1. didicimus potest tamen apud semet ipsum emācipari. ff. de adopt. si consul.

g A Ioāne.] de cōse. di. 4 p aquā. 2 & c. catheceminū.

h Talis.] scilicet Iudæus, ille. Bern.

i Euolasset.] de pæn. dist. 7. c. ult. ver. nullus expectet, quando peccare non poterit.

K Veritas ait.] 1 q firmissimè.

† Cap. 2. eodē tit. in tertia compilatione. Vide Sotum lib. 4. sente. dist. 3. q. vni. ca. ar. 1. ver. circa secundum.

† In codice Ba batiæ ita: debeat distinctio personarū, &c.

Matt. 28.

† Verbum: ite, deest in aliquot antiquis codicibus.

† conuolasset.

† In recentioribus codicibus ita: & non propter, &c. sed ex antiquis restituimus ut est impressum.

† regeneratio.

3 Dicit Abbas, q hęc cōcordantius adaptant ad verbum, euolasset. Ioan. And.

[Glos. seq. inducit vnum simile.]

a In carnali.] sicut alia est similit. do inter carnalē & spiritualem generationem, vt sicut vir non potest sibi filium legitimum carnalem quęrere, cuius vxor mater non sit, ita nec spiritualem, quin vxor eiusdem cōmater sit parentibus illius. 30. q. 4. si quis ex vno. & j. de cogn. spirit. Martinus Bertam. Lau.

b Referantur.] natura enim correlatiuorum est, quod simul non patiuntur se in eodem subiecto, ar. 35. q. 1. c. 1. Laur.

NOn vt apponeres.] Cōmunis diuisio. Secūda pars ibi, Respōdem^9. Abbas Siculus.

CASVS. Ecce, aliquis puer erat baptizandus propter periculum mortis: cum aqua non posset haberi nec sacerdos, aliquis simplicitate ductus liniuit puerum in caput, & pectus, & inter scapulas saliuæ aspsione loco baptismi, quæritur, an talis esset baptizatus? Respondet Papa, quod cū in baptismo duo sint necessaria, verbum & elementum, cum Dominus dicat. Nisi quis renat^9 fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cęlorum, dubium non est, quod ille non est baptizatus in quo deest nō solum alterū, sed vtrū que. No. quod forma verborum est de substātia baptismi. Itē nō potest quis baptizari in alio liquore, quā in aqua.

[Glos. seq. recit. contrariū, & tripliciter expon. literā.]

c Verbū.] 1. q. 1 detrah, vbi de hoc. Ista duo necessaria sunt in baptismo aquæ: secus in baptismo sanguinis vel fluminis, de consecr. dist. 4. baptismi uicem. Quod dicit, verbū, sic itelligę, si quis baptizat, & non dicit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sācti, nō est baptizat^9, quia nec elemētum nec verbum tantum sufficit. Vel verbum, idest, fides, quasi diceret, si quis baptizat & non addit in nomine Filij. non est baptismus de consecr. dist. 4. in synodo. vel verbum, idest, forma: quasi diceret, si non seruetur forma, quæ traditur s. eod. c. 1. & hic non est baptismus.

d Elementum.] idest, aqua, & sic non est baptismus sine aqua.

e Veritas ait.] de consec. dist. 4. pprię.

f De elemento.] de consecr. dist. 4. ca. 1. & 1. q. 1. cap. firmissimè. Hic enim exprimitur forma baptismi: quę si obseruata non fuerit, nō est baptismus. de hoc dictum est s. eod. c. 1.

g Vtrunque.] scilicet aqua, & verbum.

LIcet Græcos.] Pręmittit exordiū, & duplicē narrat Græcorū excessum. Secūdo id fieri prohibet. Tertio pęnam imponit. Secunda ibi, Volentes. Tertia ibi, Si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Postquam Gręci se subtraxerūt ab obedientia Ecclesiæ Romanæ, inchoauerunt abominari Latinos, quod inter alia quę ipsi committebāt, si quā sacerdotes Latini in eorum sacrificassent altarib^9, nō prius sacrificabāt in ipsis, quam ea, tāquam per hoc polluta, lauissent: & baptizatos à Latinis psumebant ausu temerario rebaptizare. Præcipit Papa, vt talia de cætero non præsumant, conformantes se tanquam filij obedientiæ Romanę Ecclesiæ matri suæ, vt fit vnū ouile, & vn^9 pastor. Si quis tale quid præsumpserit, excōmunicationis sententia percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponat. Notaritus Græcorū reprobatos: quia mēbra debēt conformare se capiti suo. Item ipso iure sunt excommunicati, qui hæc faciunt, quæ hic prohibentur.

h Reuertentes.] de iure. n. ecclesia Græcorū subiecta est Romanę Ecclesię 1. 24. quæst. 1. rogamus.

i Tanquam per hoc.] s. dictum est s. de maior. & obed. c. solitæ.

a Vt si

Marginalia: † sicut enim — † per quam proles. — † Indrosien. Nidrosien. — † Cap. 3. ecc. ... Vid. B. Tho. 3. par. q. 60. art. 5. 6. & 7. & q. 66. art. 3. 4. & 5. — † aspersione — Matt. 18. — † Inclusa ... sunt in omnibus antiquis codicibus Vaticanæ. — Ioan. 3. — Marc. 16.

Oportet vos nasci denuò: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto nō intrabit in regnū cęlorum. Sicut ergo † in carnali [a] generatione, qua † proles ex viro & fęmina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione qua soboles ex aqua, & Spiritu sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cum corpus exterius siue cum cor interius baptizatur, oportet vt vtrobique paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus adinuicem referantur.[b]

¶ Idem Morosien. † epo.

¶ *Vbi deest verbum, vel elementum aqua, non est baptismi sacramentum.*

CAP. V.

NOn † vt apponeres: & infra. ¶ Postulasti, vtrum paruuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis cōstitutos, propter aquæ penuriam, & absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas, in caput & pectus, ac inter scapulas pro baptismo saliuæ cōspersione † liniuit. Respōdemus, quod cū in baptismo duo semper, videlicet, verbum,[c] & elemētum,[d] necessario requirātur, iuxta quod de verbo veritas[e] ait. Euntes in mundum vniuersum † prædicate † Euāgelium omni creaturæ, &) baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: eademq; dicat de elemento[f] Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit i regnum cælorū, dubitare non debes, illos verum non habere baptismum, in quibus non solum vtrumque[g] prædictorum, sed eorū alterum est omissum.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Baptizatos à Latinis Græci rebaptizare non debent.*

CAP. VI.

LIcet † Græcos dieb. nostris, ad obedientiam sedis Apostolicæ reuertentes,[h] fouere ac honorare velimus, mores acritus eorum (in quantum cum Domino possumus) sustinendo: in his tamen illis deferre non † volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & ecclesiasticæ derogant honestati. Postquam enim Græcorum ecclesia, cum quibusdam cōplicibus, & fautoribus suis, ab obedientia sedis Apostolicæ se subtraxit, intantum Græci cœperūt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationem eorum impiè committebant, si quādo sacerdōtes Latini sup eorū celebrassēt altaria, nō pri^9 ipsi sacrificabāt i ipsis, quā ea tanquam per hoc[i] ignata, lauissēt, baptizatos etiā à Latinis, ipsi Græci rebaptizare, ausu temerario præsume-

c glos. nec est ... rdi, ... abetur ... etustis ... ibus.

a Vt sit vnum.] supra de maio. & obedien. solitæ. circa fin.

tur: & sic huiusmodi quæstionibus sopitis, ecclesia potest preces & hostias Deo offerre pro presbytero memorato. Nota quod per fidē quā quis habet de baptismo, licet nō sit baptizatus, sed in fide illa decessit, saluatur.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZATO.

Visto de baptismo, quia aliqui sæpè promouētur nō baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat vtrum essent vere ordinati, vel an deberent baptizari: merito post præcedentem subijcitur ista. Abbas.

De hac matria tractatur 1. quæstio. 1. si quis confugerit. &c. si quis per ignorantiam.

SI quis.] Breue est. & hoc sum nat. c. si. ī. eo. Abb. Sicul.

CASVS. De se patet. Nota, quòd de iure non fit, pro nō facto habetur.

b Ordinatus.] de facto: quia qui de iure ordinatus non est, presbyter non est censendus, vt 1. q. 1. si quis confugerit. & cap. si quis per ignorantiam.

c Iterum ordinetur.] ex hoc patet, quod nullum ordinem recepit ī. eod. veniens. quia baptismus est ianua omniū sacramentorum. 32. dist. præter §. verum. & ī. eo. veniēs. si ergo primo ordinem suscepisset, iterum non esset ordinandus. 1. quæst. 1. quod quidam. Ber.

APostolicā.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā sacerdos credens se baptizatum, & in fide baptismi persistens, mortuus est: postmodum cōpertum est, quod non fuerat baptizatus: quæsitum fuit a Papa, vtrum ecclesia deberet eū habere pro baptizato, vt pro eo posset orare? Respondet Papa, quod si presbyter ille in fide sanctæ matris ecclesiæ, & in confessione nominis Christi perseuerauerit, ab originali peccato solutus, gaudium cælestis patriæ fuit adeptus: In viij. libro Augustini de ciuitate Dei legit Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit: & in lib. Beati Ambrosij de obitu Valentiniani idem legitur...

bant & adhuc (sicut accepimus) quidam hoc agere nō verentur. ¶ Volentes igitur tantū scandalum ab ecclesia Dei amouere, sacro suadente concilio directe præcipimus, vt talia de cetero nō præsumant; conformantes se tamquam filij obedientiæ, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suę: vt sit[a] vnū ouile, & vnus pastor: Si quis aūt talle quid præsumpserit, ex communicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur.†

TITVLVS XLIII.

De presbytero non baptizato.

¶ Ex concilio apud Compendium.

¶ *Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem nō recipit.*

CAP. I.

SI quis † presbyter ordinatus,[b] deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.[c]

¶ Innocentius tertius † episcopo Cremonēn.

¶ *Omissio baptismi non nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.*

CAP. II.

APostolicā † sedem consulere decreuisti: & infra. Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus. Presbyterum, quem sine vnda baptismatis extremum diem clausisse significasti: quia in sanctæ matris ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseuerauit, ab originali[d] peccato solutum †; & cœlestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter. Lege insuper octauo libro Augustini[e] de ciuitate Dei, vbi inter cætera legitur: Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus† necessitatis excludit. Librum etiā beati Ambro[f]sij de obitu Valentiniani idem asserentis, reuolue. Sopitis igitur quæstionibus Doctorum patrum sententias † teneas: & in ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo † offerri iubeas pro presbytero memorato.

¶ Innocentius tertius Ferrariēn. episcopo.

¶ *Non baptizatus ordinari non potest: & si de facto ordinetur, nō recepit ordinis characterem, licet credatur baptizatus.*

CAP. III.

VEniēs ad Apostolicā sedē I. lator præ-

d Ab originali.] & etiam ab actuali peccato. de conse. dist. 4. catechumenum. Sed ō de conse. dist. 4. firmissime. & 1. q. 1. firmissime. in quib[9] dicitur, quod sine baptismo nullus saluatur: quod verū est de eo qui potest baptizari, & non baptizatur: iste vero credebat se baptizatū, & in fide illa saluatur: & ille non contēpsit. Et est triplex baptism[9], scilicet fluminis, & flaminis, & sanguinis. hi autem baptismo flaminis inuisibili baptizatus fuit, per fidem quam habuit de baptismo. si. ī. ca. prox. debitum.

e Augusti.] prout habes de consec. distin. 4. baptismi vicem, & cap. catechumenum. & ca. non dubito, aliàs, non dubium.

f Beati.] Ambrosij.] legitur beatum Ambrosium dixisse de Valentiniano, qui dum properaret ad baptis. tum in itinere decessit: Ventrem meum doleo, quia quē regeneraturus erā perdidi: ille tamen gratiā quam poposcerat nō amisit. Lux hic ergo patet, quod iste per solā fidem, quā habebat de baptismo, saluatus est. Iste credebat se sacerdotem fuisse, sed non erat in veritate ī. eo. ca. proxi. ī. eo. c. proxi. Nunquid conficiebat? non in veritate: sed quo ad se bene cōficiebat, & quo ad alios; qui credebant: & tamquam verum sacramentum conficeret, sibi & recipientibus ab ipso, credo quod proficiebat. De hac materia s. Sotū li. 4. sen. dist. 26. q. 2. art. 3. circa fi. & B. Thomā citatū ī. hoc tit. c. 1.

tia dicitur ī. de elect. dudum 2.

VEniens.] Pro summa accipe c. 1. ī. eo. Primo ponit de baptismo tradito ei, qui non fuerat ritè baptizatus. Secunda ibi, Cumque. circa ordinem allegat pro, & contra. Tertia ibi, Quia verò diffinit. Abb.

CASVS. Quidam credens se baptizatum s[m] formā ecclesiæ promotus fuit vsque ad sacerdotium. tandem

† absolutū.

† al. supocta uu si liorū.

† articulus.

† sunt uti.

† Domino.

† Hoc est, credebat se conficere.

† Cap. vnico eo. tit. in 3. cōp. Vid.

inuenit, quod non fuerit secundum formam ecclesiæ baptizatus: accessit ad Papam hoc sibi exponens: vnde Papa fecit eum ritè baptizari: postea disputatum fuit super ordinibus, vtrum videlicet ordines suscepisset: Et quidam dicebant, quod cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum, ante baptismum nō suscipitur aliud sacramentum: quia vbi fundamentum non est, superædificari nō pōt. Sed cōtra videtur, quod per solā fidē baptismi efficitur quis membrum Christi: & qui Christum habet per fidem, et si baptismū nō habeat, habet vtique fundamentū & ita superædificari posse videtur sicut salutifera opera, sic & q̄libet ecclesiastica sacramenta; præterea sacramentū ordinis pōtificalis, & sacerdotalis, & leuitici ex institutione sua præcessit baptismū: per quod vr quod etiam ante baptismum huiusmodi ordines possint ritè conferri, maximè his qui baptizati creduntur: His præmissis dicit Papa, quod cū in concilio apud Compendium sit constitutum, vt si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatū, baptizetur, & iterum ordinetur: mandat Papa quatenus iste per singulos ordines, vsque ad sacerdotiū ordinētur, & ministret i officio sacerdotis: quia non intelligitur iteratū, quod ambigitur esse factum: nec de sacramēto malè sentitur, cum illud nō contēptus religionis, sed necessitatis articulus impediuit. Si enim aliquis natus est de Christianis parentibus & inter Christianos fideliter conuersatus, præsumit quod fuerit baptizatus, vt huiusmodi præsumptio pro certitudine habeatur, donec in contrariū manifestis constiterit argumētis. Nota quod baptismus est fundamentū omniū sacrorum, ita vt qui eum non habet, ad ordines non poterit promoueri. Itē non intelligitur iteratum, quod nescitur esse factū. Itē præsumitur baptizatus, qui inter Christianos tanquam fidelis fuerit conuersatus: tamen contra huiusmodi præsumptiones probatio admittitur. Et sic nota hic, quod violenta præsumptio recipit probationem in contrarium.

† Fuerat.

In codice Barbatiçita: Cumq; super ordinibus contra vobis fuisset aliquam diu disputatum.

sentium, nobis exposuit, quod cum ad gradum sacerdotii ascendisset, comperit tandem quod non fuerit † secundū formam Euangelii [a] baptizatus, vndè nos eum ritè fecimus baptizari. ¶ Cumque † super ordinibus fuisset diutius disputatū, quidam in eam declinauerunt sententiam, vt cū baptismus sit fundamentum omnium sacramentorum, [b] ante susceptionem baptismi non suscipiatur aliud sacramētū; quoniam vbi fundamētum non est, superædificari [c] non potest. Porròècontra videri posset. Nā cum quis non solū per [d] sacramentum fidei, sed per fidem etiam sacramenti, efficiatur proculdubio membrum Christi: & qui Christum habet per fidem, [e] etiam si baptismum non habeat, habet vtique fundamentum, præter quod aliud poni nō potest, quod est Christus Iesus: superædificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic & quælibet ecclesiastica sacramenta: cum illud nō sit generaliter verum, neque de nouis, [f] neque de veteribus sacramētis, quod baptismus sit fundamētum illorum: quoniam & sacramētum coniugii, [h] & Eucharistię, à nō baptizatis [i] recipi pōt. Præterea sacramentū ordinis nō solū pōtificalis, sed sacerdotalis ēt & Leuitici ex institutione sua præcessit baptismum: per † quod forsitā videtur, [k] quod ante baptismū huiusmodi ordines possent ritè conferri, maximè his qui baptizati esse creduntur. † ¶ Quia verò in concilio apud Compendiū legitur cōstitutum: quod si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se nō esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Nos circa satorē præsentiū in hoc dubitabili casu, quod tutius est sequētes: Mandamus, quatenus ipsum per singulos ordines, vsque [m] ad sacerdotium promouere procures, & permittas eum in sacerdotio ministrare: [n] quia non intelligitur [o] iteratū, qd ambigit esse factum: nec malè [p]

a Euangelij.] ite per mundum vniuersum, baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti quam habes sup. tit. proxi. non vt apponeres. & c. debitum, de conse. dist. 4. propriè.

b Omniū sacramentorum.] 32. dist. c. præterea. §. versū. B.

c Superædificari.] 1. q. 1. cum Paulus.

d Per sacramentum fidei.] in cuius perceptione gratia confertur: secus in sacramento matrimonij, [1] quod est etiam apud infideles. inf. de diuor. gaudemus. & 26. dist. deinde opponitur. & sup. de transl. [illegible] quanto.

e Habet per fidem.] quā quis habet de ipso sacramento, licet ipsum sacramentum nō habeat, sed credat se habere. s. e. c. proxi. & s. tit. proxi. debitū. & ita talis baptismus dr baptismus flaminis. idē est in baptismo sanguinis, per quē saluati sunt Innocētes.

f De nouis.] idest, de sacramentis noui testamenti.

g De veteribus.] i. de sacramentis veteris testamenti.

h Coniugij.] i. de diuor. gaudemus. & c. quantum. & 26. dist. deinde.

i A nō baptizatis.) s. baptismo fluminis, sed baptismo flaminis baptizatis, cū illi quo ad gratiam, baptizati intelligātur. & accipere [2] possunt sacramentū Eucharistiæ.

K Vr.] sed nō est verū quod cōterat, vt j. pater. sed alle. dicit ho.

l In concilio apud Cōpendiū.] s. eo. c. 1. & hic ponit quōnis solutionē, per concilium apud Compendium [3] celebratum.

m Vsque.] inclusiuè per hoc quod sequitur.

[Gl. seq. obijcit & soluit. demum quærit & respondet.]

n Ministrare.] sed obijcitur: ille credebat se baptizatū, & sic habebat sacramētū fidei; ergo fuit ordinatus. arg. s. eod. c. prox. & s. eo c. 1. quare ergo ordinatur, cū per hoc fiat iniuria sacramento. 1. q. 1. quod quidam. Hæc obiectio non valet: quia licet quis habeat sacramētum per fidem; quam citò incipit scire se nō habere sacramentum baptismi, & contemnit illud recipere, statim amittit sacramentum fidei? vnde iterum ordinatur: quia certus est, quod non receperat ordines ante baptismum. Sed quæ forma seruabitur circa istum, si omninò certum esset quòd non fuit baptizatus? Tunc communis forma seruabitur, quàm habes s. tit. proxi. non vt opponeres. sed si illud habetur dubium, seruabitur forma illa sup. tit. proxi. c. 1.

o Intelligitur iteratum.] sic de consecrat. dist. 1. solemnitates.

[Gl. seq. quærit, & respondet.]

p Nec male.] tacita res. sio vr, quasi dicat, licet dicamus istum baptizādum, nō ideo male sentimus de sacramento baptismi. quia si aliquis in articulo mortis

volo

vel si baptizari, nec est q velit eū baptizare: pro, puer hoc non minus erit saluus ī. tit. prox. debitum. de consecr. dist. 4. catechumenum. cum illud non religionis contemptus, sed necessitatis articulus impedit.

a Necessitatis.] vel ignorātię, facti, quę excusat. ī. c. px.

b Contrariū probaretur.] nota violentā præsumptionem admittere probationē in contrarium 15. q. 3. extraordinaria. & 29. q. 1. nec aliqua. sup. de prob. proposuisti. & c. causam matrimonij. Ber.

DE CVSTODIA Eucharistię, &c.

¶ In pcedentibus titulis visum est qualiter Eucharistia cōsecratiō meritò subijciē de ipsi custodia. Et quia in baptismate vtimur chrismate, vt in c. 1. de sacra vnct. & supra visum est de baptismo, ideo addidit hic de custodia chrismatis, & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 23. dist. c. clerici qui comam, vsque ad fi. de cōse. dist. 2. q. benè. & c. si q. p ne cessitatē. & i alijs ca. & 1. q. 1. interrogo.

Statuimus.] Primò statuit. Secundò rationem submittit. Tertiò addit pęnam. Secunda ibi: Ne possit, tertia ibi, Si verò Abbas.

CASVS. Statuit in hoc capitulo, q chrisma & Eucharistia custodiantur sub clauibus: & si is ad quem ptinet eorum custodia, ea incautè dereliquerit, tribus mēsib. ab officio suspēdi debet & si inde aliqd nefariū ɔtigerit, grauiori pęna puniatur. No q chrisma & Eucharistia sub clauib. custodiri debent. Itē si p culpā alicu aliquod nefandū eueniat, puniri debet ac si fecisset. Et sic nota hic, q qui occasionē damni dat, damnum dedisse videtur.

c Fideli custodia.] simile supra de cele. Miss. sanè, & per laicos 1 ad infirmos non debet deferri Eucharistiæ sacramentum, sed presbyter hoc facere debet, de conse. dist. 2. perueniat. vel per diaconum si necesse est. 93. dist. præsente. & cap. diaconus. secundum formam quæ traditur. ditur. sup. de cele. Miss. sanè. §. sacerdos verò.

[Gl. seq. arg. alle. duo iura pro, in contrarium alleg. alia 2. Item secundo arg. alleg. duo iura. si. reci. per q.]

de sacramento sentitur, cum illud nō religionis cōtemptus, sed articulus necessitatis[a] excludit. Et certè de illo, q natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est fideliter conuersatus, tā violenter præsumitur quòd fuerit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis contrarium probetur.[b]

TITVLVS XLIIII.

De † custodia Eucharistię, chrismatis, & aliorū sacramentorū.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri: & contra facientes sunt puniendi.

CAP. I.

Statuimus, vt in cunctis ecclesijs chrisma & Eucharistia sub fideli[c] custodia clauibus adhibitis conseruentur: Ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria † exercenda. ¶ Si verò is, ad quem spectat custodia, ea incautè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspēdatur: & † si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori,[d] subiaceat vltioni.

¶ Idem in eodem. †

¶ Supellectilia in ecclesijs poni non debent, nisi necessitas vrgeat. hoc dicit primo. Ecclesia debent sua vasa & vestimenta munda tenere. hoc secundo.

CAP. II.

Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam clerici ecclesias[e] sic exponunt supellectilibus propriis, & etiam alienis, vt potius domus laicæ, quàm Dei basilicę videantur: non considerantes, quòd Dominus non sinebat, vt vas trāsferretur per templum. Sunt & alii, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verumetiā vasa ministerii, & vestimenta[f] ministrorum, ac pallas altaris, necnon & ipsa Corporalia tā immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori. ¶ Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne hmōi supellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu aliàs necessitates vrgētes ad eas oporteat haberi † refugiū: sic tamen, vt necessitate cessante, res in loca pristina reportētur. Præcipimus quoq;, vt oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes ne-

d Grauiori.] ar. q p culpā tenet quis ad oia illa, quę sequunt ex illa culpa. 31. q. 2. de neptis. & 1. q. 1. placuit. Ar. ɔ̄ 15. q. 1. inebriauerūt Loth. ff. de fur. verū. Itē arg. q q occasionē dāni dat, dānū dedisse vr. 50. dist. sępè. ff. ad leg. Aquil. q occidit. §. in hac. & hæc pęna erit ad arbitriū iudicis, ex quo non determinat s. de offi. dele. de causis, sed ī. imponit certa pęna triū mensiū.

Relinqui.] Recitat duos excess, ɔ̄ quos sc̄do puidet. Sc̄da ibi, Quia. Abb.

CASVS. Quidā clerici ecclas supellectili lib. suis & et alienis, sic exponūt, vt potius videant dom laicorū, q ecclesiarū: Sunt & alij, q ecclesias dimittūt incultas siue immūdas, & et vasa ministerij, vestimēta & pallas altaris, & corpalia tā immūda reliquūt, q aliq b. interdū sunt horrori, vndè pcipit Papa, q hmōi supellectilia in ecclesijs nō ponātur, nisi necessitate instāte: sic tn̄, vt ea cessante de ecclesijs remoueant. pcipit et, vt oratoria, vasa, & corporalia, & vestimēta pdicta munda & nitida ɔseruent: absurdū est enī, i sacris hmōi sordes negligere, q dedecerent et in vestibus priuatorū. No. q necessitas facit licitū, q aliàs eēt illicitū. Itē cessante causa, cessat effectus. Itē eccla & ornamēta ecclarum, mūda & nitida sunt seruāda, & supellectilia in ecclesijs nō sūt ponenda nisi ex cā.

e Ecclesias.] in ecclesijs tū pōt. z & dēt iudiciū ecclesiasticū exerceri 2. q. 2. præceptum. sed non seculare. ī. de immunita. ecclesiar. c. 1.

f Vestimenta.] vestimenta ecclesiæ honesta & munda debent esse. de conse. dist. 1. vestimenta.

† Scilicet Cōcil. Laterañ. c. 19. & c. 1. titu. de immunit. ecclesi. in 4. cōpil.

† habere.

z Vide Nauarrum in Manuali de Horis canonicis, vbi latè disputat hunc articulum.

[Margin, left edge (cropped):] e custo... Eucha... , & a... um sa... mētorū. ... teranē... 20 & c. ... t. de ba... no, & ... effectu ... cōpil. ... Conc. ... sess. 13. ... de asse... do sacre ... haristiæ ... mēto. ... e notue ... in hoc ... tulo. ... fanda. In codi... Barbatiæ ... & si per ... incuriā ... pod ne... à cōtige ... deindè ... noti, etc. ... le mate... ... glos ... ide om... ... B. Ti... ... q. 8... ... Adde ... notas no...

a In profanis.] i. priuatorum vestibus. Et ita est arg. quod clerici debet incedere ornati vestibus, non tamen ad iactantiam. 21. q. 4. omnis iactantia. quia dissolutos & fractos vestibus non recipimus. 41. dist. parsimonia. & incompositio corporis qualitatem indicat mentis, vt dicitur ea. dist. §. vlt. in fin. nec tamen prohibitas portare debent. j. de vita & hon. cle. clerici.

† In codice Barbatiæ ita: quas decerent in profanis & sustinere.

gligere, quæ † dedecerent etiam in profanis. a

TITVLVS XLV.

De † reliquijs & venerarione sanctorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Sine Papa licentia non licet aliquem venerari pro sancto.*

CAP. I.

AVdiuimus, † quòd quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum quasi sanctum (more infidelium) venerantur; Cum vix b pro talib. in ebrietatibus c peremptis, ecclesia permittit orare: dicit enim Apostolus. Ebriosi regnum Dei nõ possidebunt. Illum ergo non præsumatis de cetero colere: cum etiam si per eum miracula d fierent, non liceret vobis ipsum pro sancto, absq; auctoritate Romanæ ecclesiæ venerari.

¶ Innocentius tertius in concilio generali. †

¶ *Sanctorum reliquiæ vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas populus decipi possit.*

CAP. II.

CVm † ex eo, quòd quidam sanctorum reliquias exponunt venales, e & eas passim ostendunt, Christianæ religioni detractum sit sæpius; Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, vt antiquæ reliquiæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, nemo publicè venerari præsumat, nisi prius auctoritate f Romani Pontificis fuerint approbatæ. † Prælati verò non † permittant eos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, varijs † figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit.

TITVLVS XLVI.

De obseruatione ieiuniorum. †

¶ Innocentius tertius clericis sancti Petri Magalon.

¶ *Vigilia occurrens in Dominica ieiunari debet in sabbato: & ieiunanda est vigilia B. Matthia.*

DE RELIQVIIS & veneratione sanctorum.

¶ Viso de custodia Eucharistiæ, & chrismatis, & veneratione sacrorum sacramentorum, meritò subijcit rubr. de reliquijs & veneratione sanctorum. Abb. De hac materia habetur 11. q. 1. si quis dixerit. c. 50 dist. nec si quis præ postera. de consec. dist. 1. loca.

AVdiuim⁹.] Primò narrat factũ, quod audiuit. Secundò illud improbat: ibi, Cum vix. Tertiò illud prohibet: ibi, illum ergo. Abb. Sicul.

† Vide omnino concil. Trid. sess. 25. tit. de inuocatione, veneratione, & reliquijs sanctorum, & sacris imaginibus. & D. Tho. 3 part. q. 25. art. 6.

† Cap. vnico tit. de veneratione sanctorũ in 3. compil. Et de materia vide omnino Zanchinũ tract. de hæreticis, c. 22. & Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi part. 3. consideratione 44. cũ multis sequentib. ad de Molhiert Canum. lib. 5. c. 5. de locis Theolog.

CASVS. Quidam diabolica fraude decepti, quẽdã in ebrietate occisum, quasi sanctũ venerabãtur, cum etiam pro talib. in ebrietate occisis ecclesia vix orare permittat: cũ dicat Apostolus: Ebriosi regnum Dei non possidebũt. verũ tñ mandat Papa, quod illũ de cetero colere nõ præsumãt: quia & si per eũ miracula fierẽt sine auctoritate Romanæ ecclesiæ nõ liceret pro sãcto venerari. No. quod ebrietas est mortale peccatũ. Itẽ nullus debet venerari, quantumcumque miracula per ipsum fiant, nisi prius a Romana ecclesia approbetur.

Eph. 5.

[Gl. seq. recitetur per q. quando ecclesia orat, &c.

† Silicet Lateran. c. 62. & c. 3. tit. de immunitate eccl. in 4. comp.

b Cum vix.] quasi dicat non in omni casu: quia tunc non orat ecclesia pro eo, cum ebrietas fuerit mortale 1 peccatum, vt puta assidua. de conse. dist. 5. nullus. & 25. dist. § 1. alias, ea demum & 35. dist. episcopus. secus cum ebrietas fuerit venialis peccatum 35. dist. 5. alias. ver. quoties.

1 Vide B. Thom. 2. 2. q. 150. art. 2.

[Glos. seq. fortificat textum.]

c In ebrietatibus.] in ebrietate non potuit demereri. 15. q. 1. sanè: & cum si concupiscentia, ita nec meritum augeri, arg. hic & 22. q. 4. vnusquisque.

2 Vide B. Tho. 2. 2. q. 178. art. 2.

d Miracula.] quoniam miracula fiunt a quoque per malos. q. 1. teneam⁹. ideò nõ debet venerari pro sancto quisquis miracula facit, nisi ab ecclesia Romana prius fuerit per testes legitimos approbatus, vt hic dicit, & j. e. prox. & s. de testi. venerabili. vbi testes super vita & miraculis recipiuntur: quia quẽ ipsa reprobat, reprobãdus est: & quẽ approbat, approbãdus est. 24. q. 1. hæc est fides. & c. quoniam vetus. & q. 2. sanè proferetur.

CVm ex eo.] Ponit duplicem excessum, quẽ prohibet distinguẽdo inter veteres & nouas reliquias: ibi, Ne in posterum. Tertiò fraudes per prælatos prohibet præcipit ibi, Prælati. Abb. Sic.

† Vide Conc. Trid. ... de ... reliquijs.

CASVS. Quidam exponũt reliquias sanctorũ venales, & eas indifferẽter ostẽdũt, per quod sæpè detrahitur Christianæ religioni: vnde statuit cõcilium, vt antiquæ reliquiæ de cetero extra capsã nullatenus ostendantur, nec exponant venales. Inuẽtas de nouo null⁹ venerari præsumat, nisi prius a sede Apostolica fuerint approbatæ: nec prælati ecclesiarum permittant aliquos decipi hmõi falsis figmẽtis sicut in plerisq; locis occasione quæst⁹ fieri cõsueuit. No. quod reliquiæ venales exponi nõ debẽt. Itẽ reliquiæ venerari nõ debent sine auctoritate Apostolica.

e Venales.] quod esse non debet: quia reliquiæ sanctorũ martyrum, vel ipsi martyres vendi non possunt. C. de sacros. ec. eccl. nemo. quia res sacra non recipit æstimationem. ff. de re. diu. sacra loca. §. vlt. & ideò nõ põt vendi. quia vẽditio sine pretio non cõsistit. Inst. de emp. & ven. §. pretiũ. & ff. eo. l. 2. §. fine pretio. Et spiritualia vendi non põt, nec spiritualib. annexa j. de simo. querelã. & s. de iure patr. de iure. immo quod spiritualia vendere, est capitale crimen cum simonia committitur. 1. q. 1. qui studet. ideoq; reliquiæ sacræ vendi prohibentur, vt j. sequitur.

† ... Tho. ... 147. Conc. lib. 4.

f Auctoritate.] vt s. eo. c. prox. receptis testibus super vita & miraculis illius, s. de testi. venerabili.

DE OBSERVATIONE IEIVNORVM.

¶ Viso de veneratione sanctorum, quia per eorũ venerationẽ & deuotionem sunt indicta ieiunia ab eccl. satis meritò post rubricã præcedentem subijcitur ista. Abb.

De hac materia tractatur 41. & 76. dist. per totum. & de conse. dist. 3. quasi per totum. & de conse. dist. 5. per totum. & in concor. superius allegatis.

Ex parte

E X parte.] Communis diuisio. Secunda pars ibi: Ad quod Abb.

CASVS. Si Natiuitas Dñi, vel assumptio beatę Mariæ, aut festiuitas alicuius Apostolorum veniat in secunda feria, die sabbathi præcedēti vigilia dēt ieiunari: & vigilia beati Matthiæ Apostoli debet ieiunari. No. quòd dignitas diei festi non aufert onus ieiunij.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Die sabbathi.] sic. mi. ĵ. de verb. sig. q̃ sit. sic uſ. ꝑ dies sabbathi dēat seruitutē diei lunæ. Sed ƺ, dies Dñicus, q̃ ē medius impedire dēt illā seruitutē: nā locus sacer interueniens, impedit illam seruitutē. ff. de ser. seruitutes, §. sacri. & medium præ dium quod non fuit in seruitute, impedit seruitutem. ff. de ser. rusti. prædi. qui sella. §. in rusticis. 1 Sed istud nō est seruitus, imò est debitum quoddā: vnde cū non possit solui vna die, dēt solui ali. 4 rg 76. di. ieiunium ver. & pc. hoc scitū est. sic ī. de do. & contu. cū di ctū ff. de arb. i. Celsus. §. 1. quia ad duo tene tur, scilicet ieiunare vigiliā Apostoli, & ieiunare: vnde si nō pōt ieiunare vigilia ob reuerētia die Dñi cæ, ieiunet die sabbathi ar. ꝓdictę. legis & ff. de vsuris, debitor.

CAP. I.

EX † parte vestra q̄situm fuit, vtrū si Natiuitatem Dñi, vel Assumptionem beatæ Marię, vel festiuitatē alicuius Apostolorum in secunda feria cōtigerit euenire, die sabbathi [a] præcedētis † vigilia debeat ieiunari: & vtrū in vigilia beati Matthię Apostoli, sit ieiuniū iniungendū? Ad quod breuiter respōdemus, quod die sabbathi festiuitates prælibatas † secundę ferię præcedentis, & beati Matthię Apostoli, debet vigilia ieiunari.

¶ Idem Bracharensi archiepiscopo.

¶ Non capit congruam summationē, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta, quę patent per §§.

CAP. II.

COnsilium † nostrū: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod omnium Apostolorum [b] vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi, beati Ioannis Euangelistæ: quoniam † ipsorum sollēnitas infra sollemnitatē paschalem, [c] istius autem infra Natalem Dñi celebratur. Ieiuniū ēt apud nos in Aduentu Dñi agitur. Sanctorū † quoq; vigiliæ, quorū festiuitates oportet secunda feria celebrari, in ꝑcedēti sunt sabbatho [d] ieiunandæ. De festiuitate verò beati Bartholomæi Apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam: Respondemus, quod in hoc consuetudinem [e] tuę regionis obserues: & infra. ¶ Cum aūt quęsieris, quę sit illi pœnitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus quo † tēpore tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi pp inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: Respondemus: quod in tali articulo illos nō credimus puniendos: [f] † preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonorum [g] mentium est, ibi timere culpam, vbi culpa minimè reperit. Item de illis, qui propter debilitatē in sabbatho [h] carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cum hoc ab alijs molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: Respondemus, quod super hoc consuetudinem [i]

COnsiliū nostrū.] CASVS. Quæsitū fuit, vtrū omnes vigiliæ Apostolorū debeant ieiunari? & rñdet ꝙ sic, ꝓter vigilias Apostolorū Philippi & Iacobi, & beati Ioānis Euāgelistę quia festiuitas illorū infra sollēnitatē paschalē celebratur, festiuitas B. Ioannis infra Natale Dñi: & ēt ieiunium in aduētu Dñi agitur: Vigiliæ sanctorū quorū festiuitates secūda feria celebrantur, in præcedenti sabbatho ieiunandæ sunt de celebratione beati Bartholomęi dubitabat apud quosdam. Rñdet Papa, cōsuetudo regionis seruetur. Item q dam in Quadragesima pp necessitatē famis coacti sūt comedere carnes: quęritur quæ pœnitentia illis sit iniungenda? Rñdet papa, ꝙ in tali articulo non peccāt. Item quidā pp debilitatem comedunt carnes die sabbathi ꝯ loci ꝯsuetudinem, vnde alij habent molestum: Rñdet Papa, ꝙ ꝯsuetudo loci seruet, ita tñ ꝙ debiliōs & [illegible] pp hoc periculū non immineat. Itē quidā infir nāturā in Quadragesima & i alijs ieiunijs, & petūt esū carniū sibi ꝯcedi: Rñdet, ꝙ desideriū īfirmorū supportādū ē, cū vrgēs necessitas hoc reqrit, cūl egi nō subiaceat necessitas. No. ꝙ bonarum mentiū est ibi culpā timere, vbi culpa nō est. Itē ꝯsuetudo regionis in esu carnium attendēda est. Itē necessitas legem non habet.

[Gl. seq. obijcit de illi versic. Petrus, & Andręas, &c. & sol.]

b Omniū Apostolorū.] qui omnia dicit, nihil excipit, nisi tres vigilias q̄ sequūtur: ergo in oib. alijs est ieiunandū, 2 nisi cōsuetudo ꝯria sit, vt in §. prox. ex quo excipit tm̄ d istis, ergo de oibus alijs intelligēdum est, quia doli clausula non refert ad ea, de quibus specialiter cautum est. ff. de verb. oblig. doli clausula. non obstantibus versibus illis:

Petrus & Andręas Paulus cum Symone Iuda:
Vt ieiunemus nos admonet atque Mattheus.

c Paschalē.] inter quam nullū ieiuniū necessitatis est 75. di. c. ieiunium. §. non autem nisi rogatiōes & vigilia Pētecostes. de conse. dist. 3. rogationes.

d In ꝑcedenti sunt sabbatho.] ī. c. pxi. & ĵ. de verb. sign. quę sunt.

e Consuetudinē.] arg. cōsuetudinē cuiuslibet regionis seruādā 12. dist. illa ī. de sepul. certificari. 76. di. vtinā ĵ. eo. c. item.

f Puniēdos.] & sic necessitas excusat, q̄ legem non habet. de conse. dist. 1. sicut. & ĵ. eo. c. §. vlti.

g Bonorū.] 5. dist. ad eius in fi. tamen propter ambiguum duplicitatis potest talibus pœnitētia imponi. 3 23. q. 5. excommunicatorum. 34. q. 2. in lectum.

h In sabbatho.] quæ in sabbatho comedi non debent. de cons. dist. 3. sabbatho & arg. 12. dist. illa.

i Consuetudinem.] à qua recedi non dēt sine magna causa: cum ex hoc scādalum generetur. Imò tanquam contemptores legum puniēdi sunt qui fa. iunt. 11. dist. in his.

† al. ita & sanctorū vigiliæ quorū quoque festiuitates, &c.

a Vt eorū sit æqualis festiuitas, quorū æqualis ē sāctitas 76. di. scire. In. An.

† al. ita, tpe illo quo tantæ famis, &c.

† In antiqua cōpilatione huius dicti ē rō q̄ hic omisit Raymundus, q̄ hēt ita: quos tam vrgēs necessitas excusauit.

3 Melius est n. ꝙ suffragia superabūdēt q̄ ꝙ desint. 13. q. 2. & æstimemus, sm Host. ēst Ioan. And.

In his si tamen periculu cōtigerit non est seruanda, vt hic dicit inferius, qa vtilius, ēt scādalum nasci permittit, quam veritas relinquatur. 7. de reg. iur. qui scādalizauerit.

a Indulgeri.] non ex debito, sed ex humanitate.

b Necessitas.] de conse. dist. 1. sicut. & 7. de reg. iur. quod non est.

c Vt mai⁹ i eis periculū.] s. mortis: sicut olim permittebat dare libellū repudij, vt maius periculum vitaretur, vt 33. q. 2. si quod verius.

Explicari.] Communis diuisio. Secūda pars ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quęritur, si dies Natalis Dñi i sexta feria euenerit, vtrū illa die liceat nobis carnes comedere? Rñdet, q sic si uoto vel regulari obseruātia nō sumus adstricti, nec tñ peccamus, si ob deuotionē abstinemus. No. q consuetudo generalis ecclesię seruanda est.

[Gl. seq. arg. a contrario.]

d Nec voto.] ergo si voto tenent nō debēt comedere carnes quia quę fine conditione vouentur, fine conditione soluant. 32. q. vlt. c. vl. quia ex quo i voto emisso nihil exceperunt, generaliter tenentur. arg. 7. de priu. quia circa. & ff. de seruitu. vrbanor. pdi. si seruitus.

e Consuetudinē.] quę pro lege seruari debet. 11. dis. in his rebus. & 12. dist. diuturni, & sic consuetudo ecclesię generalis seruanda est tanquam lex. 7. de celeb. missa. perniciosus.

f Voluerint.] imò magis laudādi sūt, qa ea sūt in nostris officijs gratiora, q̄ cū licet nobis nō impēdere, gratia tñ dilectionis ipēdim⁹. 28. q. 1. iā nūc qa maioris i gratię ē offerre quod nō debes, q̄ reddere qd teneris. 13. q. 5. q. fitit. aliās sub alio c. tūc saluabitur. q a nemo i necessitatibus [illegible] exist[illegible] [illegible] [illegible] quis pro uxore. Ber.

¶ Vide Couar. li. 4. var. resol. ca. 20. & Sylue. in sum. uer. Ieiuniū c. 2 in fin.

† [illegible]ti

† [illegible]illi

a Errat hic gl. & de hoc dicto tenet qd docet B. [illegible] 2. 2. q. [illegible] 88. a. 9.

1 alias, de Purgatione

...tuę regionis facias obseruari, sic tamen, quod debilibus & infirmis propter hoc periculum non emergat. ¶ Preterea de illis, qui in Quadragesima, vel i alijs ieiunijs solemnibus infirmātur, & petunt sibi esum carniū indulgeri: a Respondemus, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorū cū vrgēs necessitas b exigit, supportare potes & dēs, vt maius i eis periculū c euitetur.

¶ Honorius tertius Pragen. episcopo.

¶ *Si festum natiuitatis occurrit sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis & uouentibus.*

CAP III.

Explicari † per sedē Apostolicā postulasti & infra. ¶ Respondemus quod illi, qui nec voto, d nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festū Natiuitatis Dominicæ, die ipsa venire contigerit, carnibus propter festi excellentiā vesci † pñt secundum consuetudinem e ecclesiæ generalis. Nec tamē hi † reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint f abstinere.

TITVLVS XLVII.

De purificatione † post partum.

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.

¶ Supra visum est de ieiunijs indictis ob reuerentiam sanctorum, sequitur merito videre de purificatione post partum: quæ fuit inouata ob reuerentiam ecclesiarum. Abbas.

De hac materia tractatur 5. dist.

Olens.] Primo ponitur decisa consultatio. Scdo dubij fortificatio ibi, Licet. Tertio solutio ibi, Quia. Quarto permissio: ibi. Si tamen. Abbas.

CASVS. Quęsitū fuit à Papa, per quantum tempus mulier post partū ab ingressu ecclesiæ dēat abstinere: quia secundū legē Mosaicam, certi dies determinati erant, quibus mulier ab ingressu ecclesię post partum abstinebat: Sed quia per Iesum Christum veritas facta est, Rñdet Papa, q postquā umbra legis, euanuit & veritas illuxit Euāgelij: si mulieres post partū voluerit ecclesiam intrare actura gratias Deo, nullū ē peccatum: nec adit⁹ ecclesiæ illis ē denegandus: ne pœna illis videat in culpam cōuerti: tñ si aliquā diu uoluerit abstinere, non est improbandū. Not. q pœna non debet cōuerti in culpam.

g Certi dies.] scilicet pro masculo xl. dies, p fœmina lxxx. dist. 4. 5. 1. & iō ad literā hoc fiebat, quia reputabantur immūdæ vsque ad tempus illud. Ber.

h Intrare voluerint.] prohiberi non debeat: ne pœna eis vertatur in culpam 5. dist. si mulier. & c. ad eius verò & 7. q. 1. cum percussio.

i Ex venerat[ione].] de cōse. dist. 2. quotidie. & quia bonarū mentium est, &c. 5. tit. proxi. consilium. 5. 2. & 5. dist. ad eius verò concubitum.

¶ Innocentius iij. Armachan. † archiepiscopo.

¶ *Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam.*

CAP. VNICVM.

Volens: † & infra. ¶ Licet secundum legē Mosaicam certi g dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent ingressu: Quia tamen lex p Moysem data est, gratia, & ueritas per Iesum Christū facta est. Inquisitioni tuę taliter respondemus, q postquā vmbra legis euanuit, & illuxit veritas Euāgelij, si mulieres post plé emissam, acturæ gratias ecclesiā itrare voluerint, h nulla pinde peccati mole grauantur, nec est ecclesiarum eis aditus denegādus, ne pœna illis † cōuerti videatur in culpam. si tamē ex veneratiōe i voluerint aliquā diu abstinere, deuotione earum non credimus improbandam.

TITVLVS XLVIII.

De ecclesijs ædificandis † vel reparandis.

¶ Ex concilio Maguntin. †

¶ *Habentes beneficium in ecclesia tenentur contribuere ad ipsius reparationem.*

DE ECCLESIIS ædificandis, vel reparandis.

¶ Supra visū est de ecclesiarum cōsecratione; Sed quia ecclesię consecratę quandoq; ruunt, & sic reparatione indigent: quandoque verò ex necessitate de nouo ædificari debent, merito subijcitur de ecclesijs ædificandis, vel repa-

vel reparandis. Vel continua magis ad proxima sic: Supra visum est in rubricis præcedentibus, de veneratione ecclesiarum, & sanctorum, Sed quia ad decus ecclesiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare: ideo subijcitur hæc rubrica. Abb.

De hac materia tractatur. 16. q. 2. §. hinc etiā vsq; ad fi. §. itē sunt aliqui. de cōse. dist. 1. in multis capitulis.

CAP. I.

Qvicūque ecclesiasticū beneficium habent, omnino adiuuent ad tecta [a] ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas.

Qvicunq;] Litera huius ca. patet. No. q̄ cuius est emolumentum, eius debet esse & onus.

a Ad tecta.] nam vbi est emolumētū, ibi debet esse onus: quia non est ferendus is qui lucrū amplectitur, onus autē subire recusat. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. pro secūdo. in fi. & §. ne autem. ver. si nec talis. sicut ad quem spectat on⁹, & emolumētum. C. de fur. manifestissimi. §. penult. in fi. sic ī. de his q̄ fi. a maio. par. ca. c. vlt. & ʒ. de his. Nā & ipse fructuari⁹ tenet ad sarta tecta. C. de vsuf. eum ad quem. & ff. e. vsufructu legato. 1. resp. in fi. & §. hactenus. [aliās est lex] Et hoc intelligo, cum quarta ad hoc deputata non sufficit: de qua habes. 10. q. 3. vnio. aliās si sufficeret, nō teneretur.

Ex concilio Laterañ. †

¶ Leprosi permitti debent sine praiudicio antiquarum parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterum, nec tenētur soluere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

CAP. II.

Cvm dicat Apostol⁹: & infra. ¶ Constituimus, vt vbicumque tot [b] simul leprosi sub cōmuni vita fuerint congregati, quod ecclesiam cum cœmiterio sibi construere, † & proprio gaudere valeant presbytero, sine cōtradictione aliqua pmittatur habere. Caueant tamen, vt iniuriosi veterib. [c] ecclesiis de iure parochiali nequaquam existant: quod enim eis pietatē conceditur, ad aliorum iniuriā [d] nolum⁹ redūdare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis [e] animalium suorum, decimas tribuere non cogantur.

Cvm dicat.] Duæ sūt partes. Scda: ibi, Statuim⁹. Prima subdiuiditur. Secunda ibi, Caueant. Abb. Siculus.

CASVS. Quia Leprosi cum sanis habitare non debēt, ne vna ouis morbida inficiat sanas oues, statuit concilium Lateranen. vt vbicunq; tot simul leprosi fuerint congregati sub cōi vita, q̄ ecclesiā cum cœmiterio possint construere, & propriū presbyterū habere: sine contradictione alicuius hoc faciant: caueant tñ, q̄ de iure parochiali veteribus ecclesiis iniuriosi nequaquam existant: quia quod eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriā redundare non debet. De hortis et & nutrimentis animaliū suorū, decimas soluere non cogantur. No. q̄ noua ecclesia in ꝑiudiciū veterū ecclesiarū fieri non debet. Item priuilegium in iniuriam alterius dari non debet. Itē quod datur pro pietate, non debet trahi ad grauamen alterius. Item leprosi de hortis & de animalib. suis decimas soluere non coguntur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Tot.] sed quot sufficiunt? forte x. vt 10. q. 3. vnio. vel etiam pauciores, dummodò velint ecclesiam dotare. arg. de conse. dist. 1. nemo.

c Veteribus.] veteres enim ecclesiæ pp̄ nouas lędi nō debent 16. q. 1. quicunque ecclesiæ tamen de decimis modicum damnum possunt sustinere. ʒ. cap. proxi.

[Glo. seq. arguit, & arguendo probat.]

d Aliorū iniuriam.] arg. nullius inopiam releuari cum alterius iactur. 1. 22. q. 2. primū. & ff. de condi. ind. & hoc arg. 14. q. 5. deniq; arg. C. de eman. li. nec auus. quia & si princeps concedit alicui ædificare in loco publico, ho intelligit facere sine dāno alterius. ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis a principe. & ff. ad Treb. sed cū ab hær. ff. de admi. tu. ipubere. & ʒ. eo ad audientiā. Sic enim interptanda sunt bñficia principis, vt nō incipiant esse iniqua. ff. de vul. & pup. sua. ex facto. ff. de p̄ o stipul. l. Paul⁹ ff. ex quibus causis maio. l. sciendū. ī. de vsu. pal: ex tuatum, & ī. de of. ord. c. licet.

e Nutrimētis.] de oib. aūt alijs soluāt decimas, ex quo de istis tñ ꝓhibetur: q̄ q̄ de vno ꝓhibetur, de alio cōcessum intelligitur. 25. di qualis, nisi religionē aliquorū assumerēt, tū gauderēt eorū priuilegio. ī. de sta. mona. recolētes in fi. & ar. ī. de dec. ex parte lo.

† Dictio, pro, deest in plurib. exēplaribus, & male.

¶ Alexander iii. Eboracēn. Archiepiscopo.

¶ Propter nimiam distantiam ecclesia, potest noua ecclesia in ipsius parochia adificari, & certa portio de antiqua, sibi deputari.

CAP. III.

Ad † audientiam nostram noueris peruenisse, quod villa, quæ dicitur Hytantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, vt † tēpore hyemali cum pluuiæ inundant, non possint parochiani sine magna difficultate [f] ipsam adire: vnde non valent congruo tēpore ecclesiasticis officijs īteresse. Quia igitur dicta ecclesia, ita dicitur redditibus abundare, quod præter illius villæ prouentus mini-

† Cap. 2. eo. titu. 1. cōp.

† quod

Ad audientiam.] Primo ponit facti narrationem. Secundo prouisionem ibi, Quia igitur. quæ primo prouidet q̄ rector cōsentit secundo quando dissentit ibi, Si vero. Abbas.

CASVS. Quædam villa tñ distabat à parochiali eccl̄ia, q̄ tēpore hyemali sine magna difficultate parochiani ipsā eccl̄ā adire non poterāt: vnde congruo tēpore nō poterāt diuinis officijs interesse: vnde domi nus illius villæ petijt, vt ibi posset ecclesiam cōstituere, q̄ dotare volebat & maior ecclesia intantum abundabat, q̄ nullū vel modicum propter hoc fieret ei dāno sine obuentione illius villæ: vnde mandat Papa diœcesano: quatenus si ita est, ecclesiā ibi ædificet, & in ea sacerdotem instituat, ad præsentationē rectoris maioris ecclesiæ. cum assensu patroni, perceptutum obuentiones illius villæ: prouideat tamen, vt cōpetens honor secundum facultates illi⁹ loci ecclesiæ matrici seruet: quod satis fieri potest, cum dominus eiusdem villæ xx. acras terræ illi ecclesiæ assignare velit. Si autem rector matricis ecclesiæ, opus illud voluerit impedire, vel p̄sbyterum idoneum distulerit præsentare, archiepiscopus nihilominus idem opus fieri faciat, & p̄sbyterum instituat. No. q̄ ex iusta causa noua ecclesia fieri pōt in parochia alterius ea inuita ita tamen q̄ pro facultatib. ipsius loci nouiter cōstituti honor matrici ecclesiæ, & præsentatio rector maioris patrono seruetur. Itē modicū dānū ex causa sustineri potest. Itē negligentia inferioris suppleri debet per superiorem.

f Magna difficultate.] hæc est iusta cā constituendi

eccles

ecclesiā in alterius parochia, & in eius præiudicium.& ita difficultas aliquid permittit qđ alia prohiberetur. simi.63.di e.i longe.& 93.di.c.iuxta.& ff.de iud.si lō-gius.& ff.de arbi.si eum dies.§.si arbiter.& C. in quib. cau.tu.vel cur.habenti tu.da.l., g.late.& l.cū ob augmentū.simile. ī. de rescri.nonnulli.ī.de ele.nihil est.§.vlt.& 7.q.1.temporis qualitas.§.1.

† conuenienter.

a Conuenienter.] alias nō permittere tur.16.q.1.quicunq; & c.ecclesiæ. & cap. de deci.& ī cap pro xi.12.q.2. bonæ rei.

b Rectoris præsentatio rectoris est necessaria: quia ille est ei subiectus.arg 24. dist.quando.50.dist. in capite.& qđ ipsū tangit, approbare debet ī.de temp ord.si archiepiscopus C.de au.præstan.l.vlti. & 16.q.1.statuimus & ī.de offi.archi. quia. in fin.Sed quare præsentatio non spectat principaliter ad patronum,vt ī.de iure pa per totū? Potest dici ꝙ iō spectat ad maiorem ecclesiam: quia in eius præiudicium fundatur alia in ipsi⁹ parochia:vñ quasi quadam compensatione præsentat cum assēsu patroni: & hoc pōt fieri Papa forte de consensu patroni Vel potest dici,ꝙ patron⁹ tātū eliget & p̄sentabit electū rectori maioris ecclesiæ,qui illū postea episcopo p̄sentabit ar.24. dist.quando.sed primū veri⁹ videtur. Sed quid si patronus non concordat cum illo rectore? Nisi iustam causam contradictionis ostendat,non nocet.vel dic ambo sunt patroni, & ambo debent similiter eligere: quia de bonis vtriusque dotatur ecclesia: & presbyterum præsentabunt archiepiscopo.Ber.

† al. ita; ecclesiæ matri ac maiori seruetur.

† Acra, inquit Hostiē sis hic, vulgare est Anglicorum,& tantū valet acra apud Anglos quātum iornale apud nos, quantū arpētum apud Gallos, & quantum bubulcata, uel t.bula apud Italos & Lōbardos.

† Exoñ. lexoneñ.

ster illius cōuenienter[a] † valeat sustentationē habere: Mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices,& in ea sacerdotē, sublato appellationis obstaculo ad p̄sentationē rectoris[b] ecclesię maioris,cū canonico fundatoris assensu instituas,ad sustentationem suam eiusdem villæ obuētiones[c] ecclesiasticas percepturū prouidens tamen,vt competens in ea honor[d] pro facultate loci,matrici † ecclesiæ seruetur:quod quidem fieri posse videtur, cum eius dem villę dominus viginti acras[e] † terrę frugiferæ velit ad vsus sacerdotis cōferre. Si verò persona matricis ecclesię virum idoneum præsentare distulerit,[f] vel opus illud voluerit impedire, tu nihilomin⁹ facias idē opus ad perfectionē deduci,& virum bonū appellationis cessante diffugio instituere non omittas.

¶ Idē Lexonieñ. † episcopo.

[Glo.seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundæ solutioni signat contrarium.]

c Obuentiones.] & ita uidetur ꝙ debeat habere decimas illius uillæ.sed contra 16.q.1.quicunque.& c.ecclesiæ.non sunt contraria,sed Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis & hoc ideo, quia præter prouentus illius villæ rector maioris ecclesiæ poterat cōpetenter sustentari,vt sup.dī:sed episcopus hoc facere non posset,nisi de consensu rectoris maioris ecclesiæ,quia non pōt iura illius ecclesiæ dare alteri.sup.de reb. ecc. non alienan.c.1.& arg.16.q.1.constitutum.& §.sicut duo. Gratianus tamen contradicere videtur, vt colligit ex illo.§.sicut duo. a contrario sensu præcedentium capitulorū. Licet possit dici,ꝙ Papa non intellexit de decimis prædialibus, sed de obuentionibus alijs scilicet oblationibus: & de personalibus decimis, quæ dantur diebus quibus accedunt ad ecclesiā, & ex mortuarijs & cōsimilibus,quia de iure communi perceptio decimarum pertinet ad parochialem ecclesiam ī .de decimis cum in tua.& si Papa de illis intellexisset bene expressisset.arg.ī.de deci.ad audientiā. sicut expressit de obuentionibus, expressisset supra de decimis:arg.contra.ī.de ver.signifi. cum inter vos.

d Honor.] scilicet vt aliquid annuatim in signum subiectionis præstetur: argu. ī.de censi.omnis anima.moderandum tamen ad arbitrium episcopi.ī.de offi. deleg.de causis.

e A cras.] mensura terræ est;& ē vulgare Anglorum.

f Distulerit.] & patronus cum eo.

¶ *Rectores ecclesiarum possunt compelli,vt de redditibus,qui supersunt, teneātur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesiæ.*

CAP. IIII.

De† his,q parochiales ecclesias habent duximus respōdendum, quod ad reparationē & institutionem ecclesiarū cogi debent,[g] cum opus fuerit de bonis, quæ sūt ipsius ecclesiæ si eis supersint, cōferre, vt eorū exemplo[h] ceteri inuitentur.

De his.] CASVS. Quæritur, vtrū rectores ecclesiarū cōpelli debeāt eas reparare: Et respondet, ꝙ cogi debent de bonis ecclesiæ, si eis supersit, ad reparationē ecclesiarum conferre, vt eorum exēplo ceteri inuitentur.No. ꝙ cuius est emolumentum, eius debet esse & onus. Item qui alium inuitat. in se debet habere quod prædicat.

g Cogi debent.] & partem fabricæ recipiant.arg.10.q.1.decernimus.& q.3.vnio imò certè & nec illa si possint,vt colligit ī.de his quæ fi.à maio.par.ca.c.vl. & ar.12.q.3.pōtifices. & ī.de testi. cum in officijs.& supra eod. cap.1. vbi de hoc.

h Exemplo.] qui alium inuitat ad aliquid faciendum,in se debet habere quod prædicat. 26. distin. vna tantum.& 25.distinct.primum.& ff.de neg.gest. si pupilli.§.vlt.& ff.de fideiu.tuto.ff.si serui,ven. altius. & 61.distinct.miramur.42.distinct.§.1.& 47.distinct.c.sicut.§.necesse.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Secularis ecclesia sine præiudicio clericorum ad statū regularem potest reparari: & collegio,quod nōdum est, priuilegium non confertur.*

CAP. V.

AD,† audiētiā nostrā peruenit,ꝙ tu in ecclesia, de qua in episcopum vocatus fuisti,regulares canonicos desideras ordinare; idē siqdē est,ꝙ hoc deuotioni tuæ auctoritate Apostolica

AD audientiam:] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Li.et autem.Abbas.

CASVS. Quidam canonicus ecclesiæ secularis, vocatus fuit in episcopum ecclesiæ alterius episcopatus, desiderabat in ecclesia illa de qua fuerat assumptus, instituere canonicos regulares:petijt a domino Papa vt hoc ei liceret indulgeri Papa vt hoc facere possit, si episcopus diœcesanus in hoc sibi consentiat:ita tamen,quod clericis, si qui sunt ibi dum vixerint vel alibi necessaria ministrentur.Item petijt à Papa vt faceret priuilegium cōfirmationis canonicis ibidē instituendis:in hoc Papa ipsum exaudire non potest, cum nulli canonici adhuc ibi sint,quibus priuilegiū concedatur. No.ꝙ Papa per suam indulgentiam, vel priuilegium alicui præiudicare non intendit, vt hic patet: quia si episco-

indulgemus,[a] si tibi episcopus dięcesanus consenserit in hac parte. Verum si clerici sæculares in ea adhuc superesse noscuntur, volumus eis, dū vixerint ibi[b] vel alibi necessaria ꝓuideri. † ¶Licet autem nobis instantius supplicaueris, vt ecclesiæ prędictæ confirmationis priuilegium faceremus, tibi non possumus[c] de iure deferre, cum nulli canonici adhuc ibidem existant, quibus priuilegium concedatur.

¶ Celestinus tertius. †

¶ *Non obstante iuramento de rebus ecclesiæ non alienandis, potest episcopus propter indigentiam nouam ecclesiam ædificare.*

CAP. VI.

TVa † nos duxit: & infra. ¶Præterea quia occasione iuramēti, quod de reb. ecclesiæ † non alienandis[d] te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus in quibus populi habitantes oratorijs egere vidētur, (ne prætextu nouarum ecclesiarū commissa tibi ecclesia destitui videatur[e]) ecclesias formidas erigere: Fraternitati tuæ mandamus quatenus illius iuramenti[f] occasione, nullatenus prætermittas, quin populo indigenti[g] super basilicarum institutione studeas salubriter prouidere.

episcopus dięcesanus hoc non permittat, non valet hæc indulgentia, nec etiam clericis illius ecclesiæ præiudicatur. Item rei quæ non est, non datur priuilegium.

[Glos. seq. quærit obijciendo, & soluit.]

a Indulgemus.] sed quid valet ista indulgentia, cum hoc non possit sine licentia dięcesani: quia & hoc idem poterat, si tantum licentia episcopi habuisset: quantum ad hoc parum valet nisi quia episcopus otius mouebitur ad consentiendum: & si nō consentiret facilius compelleret. argu. ī. de iure pa. nullus. sed in hoc prodest, quia hoc facere poterit clericis inuitis, dummodò æquę ibi vel alibi prouideat eis, aliàs eis inuitis hoc facere nō posset. similis indulgētia est ī. de vsu pal. ex tuarum. Et est opti. arg. ꝙ Papa nō intēdit alicui facere præiudicium per suū priuilegium. De hoc not. plura. arg. ī. eo. cum dicat.

[Glos. seq. obijcit & sol. Iterum obijcit & soluit.]

b Ibi.] sed hoc videt contra ius: quia homines diuersæ profes sionis in eodem officio non debent associari. 16. q. vl. in noua. & ī. de electio. cum causam arg. ī. de postul. c. 1. in fi. In potestate episcopi erit an velit eis ꝓuidere vbi vel alibi, sed honestius est, vt eis alibi prouideat. Argum est hic, quod aliquis punitur sine culpa. quod esse non debet. 56. distin. satis peruersum. & 16. q. vlt inuentum. Et hoc quidem regulare est, sed hoc facit Papa ex speciali indulgentia, vt remoueantur fauore religionis. & est summa ratio quæ pro religione facit, ff. de reli. sumpt. fune. sunt personæ. propter quam multa fiunt, quæ aliàs non fierent, ꝟ. de aposta. c. 2. & ī. de fil. presbyt. c. 1.

[Glossa sequens fortificat textum. signat contrarium, & soluit.]

c Non possumus.] sic ergo patet, quòd rei quæ nō est, non datur priuileg uum. non enim ante ratio quærenda est, quæ persona. ff. de iure codicil. quidam referunt. 1. & ff. communia prædio. l. 1. & ꝟ. de despon. impub. c. ad dissoluendum. sic rescriptum non datur ad lites, quæ nondum sunt. ī. de rescrip. c. vlt. vbi plures concor. sunt ad hoc. Arg. ꝯ. ff. de serui. vrbano. prædio. si seruitus. §. futuro. Solue istud contrariū cum suis concor. & dic, ꝙ futuro ędificio non potest seruitus constitui, vt statim sit seruitus: quia non est cui seruiat, sed aliquis potest obligari ad eam constituendam cum fuerit ædificium. arg. ff. fam. erc. hæredes. §. an ea stipulatio.

TVa nos.] Prima pars ponit dubium episcopi, quod secundò tollit ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ep̄s iurauit, quòd bona ecclesię non alienaret postmodum quidam habitatores sui ep̄atus, nō habentes ecclesias vel oratoria in quibus possent audire diuina, petebant ab episcopo, vt oratoria in locis illis erigerent, in quibus audirent diuinum officiū, episcopus occasione iuramenti prædicti, dubitabat ecclesiam ibi erigere, ne prætextu nouarum ecclesiarum ecclesia sua detrimentum incurrat: quare super hoc consuluit Papam: & ipse mandat, quatenus occasione illius iuramēti, non dimittat quin populo indigenti super ecclesijs cōstruēdis debeat ꝓuidere. Not. ꝙ iuramentum ad casum inopinatū extendi non debet. Item ex iusta causa nouæ ecclesię possūt cōstrui in parochijs aliorum. aliàs non debent construi.

d Non alienandis.] simile 18. di. de Syracusanæ. 10. q. vlt. cap. vlt. & ī. de rebus eccles. non alie. vt super. sic & rex in sua coronatione iurat regni sui iura illibata conseruare. ī. de iureiu. intellecto.

e Destitui videatur.] trepidauit. vbi non fuit timor. in hoc facto videbatur præiudicium fieri ecclesiæ suę, quia parochiani illi veniebant forte ad ecclesiam suam. Ber.

f Iuramenti.] iuramentum enim non extendebatur ad hūc casum licet illi essent parochiani sui: ex quo populus indigebat. argum. ī. de consti. cum M. & ī. eo ad audientiam 1. nec poterat illud seruare iuramentum sine periculo animarum, propter carentiam sacerdotum vndè si propter episcopi negligentiam aliqui perirent, imputaretur ipsi 26. q. 6. si presbyter. & c. seq.

g Indigenti.] ecce causa quare noua potest constitui ecclesia in præiudicium etiam alterius. sic ī. eo. c. 3. 16. q. 1. præcipimus. & q. 7. ecclesias.

TITVLVS XLIX.

De immunitate† ecclesiarum, Cęmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

† Vide Conc. Trid. ses. 25. de reformatione, ca. 20. vbi immunitates & priuilegia ecclesiasticarum, & personarū ecclesiasticarum innouantur, & confirmātur. adde tractatum Remigij de Gōni de immunitate ecclesiarum.

¶Ex synodo Ioannis Papæ.

¶ *In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus iudicare, nec hospitium quærere.*

DE IMMVNITATE ECCLESIArum, cęmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Continuatur hæc rubrica ad præcedentia hoc ordine secundum Gof. & Io. And. Visto de ecclesijs ædificatis & reparatis, quia ipsæ cum suo ambitu & cęmiterio & suis rebus grauari non debent oneribus res laicorum premuntur, ideò rectè post præcedentem rubricam subijcitur ista, vbi de istorum immunitate tractatur.

De hac materia tractatur 41. dist. §. sed licet. vsque ad finem distinct. & 87. & 98. dist. & 14. quæst. 4. & 23. quæst. vlt. ca. si in morte. §. ecce quod, vsque ad §. hinc datur. 16. q. 1. generaliter, vsque ad §. idem. & q. 6. & 2. q. 1. in primis.

Vt

VT in domibus.] CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, quòd in domibus ecclesiarum placitum vel hospitium nullus sibi debeat vendicare, non obstante aliqua consuetudine, sed in publicis locis hoc faciant. Not. quòd placita secularia in ecclesia tea cri non debent. Itē iudices seculares prę textu alicuius consuetudinis, hospitium in ecclesijs ven dicare non debent.

a Vt in domibus.] supple, statuimus.

b Missus.] id est, executor vel officialis: vulgare est Italiæ.

c Placitum.] & ita placita secularia nō sunt in ecclesia tractāda, sed ecclesiastica, sic 2. q. vlt. cap. vlt.

d Hospitiū.] C. de episcop. & cler. l. 1. in fine. quod quasi debitum nō debent habere, sed charitatiuū hospitiū petere pōt à clericis: ad qd tenentur 42. dist. §. 1. & ī. de suppl. negl. prælato. sicut. & ī. d ₽b. cap. de monachis.

† Ca. 1. e. tit. in 1. comp. Et de materia vide plenè ₽ Nauarrum in Manuali de Horis canonicis. c. 5.

CAP. I.

VT † in domibus a ecclesiarum, neque missus b neque comes, vel iudex publicus, vel minister, quasi pro consuetudine placitum, c vel hospitiū vendicent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

¶ Gregorius † Archiepiscopo Triceñ. †

† Gregorius Agnello Terracoñ. episcopo. † al. Terraciñ. epō.

¶ Tempore magnæ necessitatis non debet aliquis excusari à murorum seu ciuitatis custodia, h. d. secundum intellectum Panormitani.

CAP. II.

PEruenit: & infra. ¶ Fraternitas tua nullum e per nostræ vel ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo, f excusari à murorum vigilijs patiatur: sed omnes g ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis vigilantibus, h melius valeat ciuitatis custodia procurari.

† Gregorius Agnello episcopo lib. 7. epistola. 20. indic. 1. registri B. Gregorij. vide c. 2. eo. ti. in 1. compil.

i Peruenit.] Hoc capitulū multos habet intellectus: iō ₽ multos non summatur. Primò ponit dictū. Sēdò rōnē ipsi⁹: ibi, Quatenus. Abb. CASVS. Statuitur in capitulo isto, ꝙ cū necessitas imminet, nullus à custodia ciuitatis seu vigilijs dēat excusari: sed oēs ad hoc gñaliter teneantur: vt omnibus vigilantibus ciuitas melius valeat custodiri. No. quòd in necessitate cessat priuilegium. Item quod oēs tangit, ab omnibus præ aueri debet.

e Nullum.] de hominibus ecclesiæ.

f Aut alio modo.] id est, sub hoc prætextu excusari, quòd sit homo ecclesiæ nostræ vel suæ.

g Oēs.] nisi sint senes, vt eo ptextu excusent. C. de decu. l. vlt. li. 10. & 12. q. 2. eccl. si. rum scriis contra. sed hoc est speciale 2. Ber.

h Vigilantibus.] vicissim & successiuè, vel etiam simul si periculum imminet: quia expedit reipublicæ plures habere defensores. ff de no. oper. nun. nā reipublicę. Vin.

1 Nisi ab initio fuisset impositū. de iure pa. pręterea. de cēsi. q to. vel trāslatū eēt on⁹ hospitij cū re cui erat annexū. de dona. cū dilecti. ad id de deci. pastoralis. d pig. ex literis. fm Gof. Io. An.

¶ Idē Vitali defensori Sard. †

¶ Rusticus astrictus ad culturam agrorum ecclesiæ non potest illam deserere, h. d. summando generaliter.

CAP. III.

I Ndicatū est: & infra. ¶ Dictum est nobis, quod rustici i ecclesię rusticæ eius, deserentes, in priuatorum possessionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

† Idest, Sardiniæ, vt in veteri registro li. 7. epistola 65. indict. 2. & c. 3. eo. tit. in 3. compil.

a Propter nimiā necessitatem ī. eo. non minus

INdicatum est.] Hoc capitulum communiter non summatur, & non diuiditur. Abbas.

CASVS. Dr hic, ꝙ rustici ecclesiæ, rura ecclesiæ dimittere non debent, transferendo se ad priuatorū iura. Not. hic contra rusticos ecclesiæ, scilicet adscriptitios.

i Rustici ecclesiæ.] de illis intellige, qui glebæ sunt astricti, vt recedere nō possint. C. de agricol. & censi. cū satis oino. li. 11. & qb. hēs ī. d Iudæis. multorū. §. j.

¶ Ex Concilio Lateran. †

¶ Laici collectas imponentes clericis vel ecclesiis, seu iurisdictionem eorum vsurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis fautoribus, potest tamen episcopus cum clero eis in necessitate præbere subsidia.

CAP. IIII.

NOn † minus: & infra. ¶ In diuersis mundi partibus consules ciuitatum & rectores, necnon & alij qui potestatem habere vidētur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotiū videatur, quam sub Pharaone fuerit, † qui legis diuinę notitiam non habebat. k ille quidem omnib⁹ aliis seruituti subactis, l † sacerdotes & possessiones eorū, in pristina libertate dimisit, & † eis alimoniam de publico administrauit: Isti verò onera sua ferè vniuersa imponunt ecclesiis, & tot angariis m eas affligunt, vt eis qđ Hieremias deplorat cōpetere videat: Princeps ₽uinciarū facta est sub tributo. n Siue qdē fossata,

NOn minus.] Prima pars narrat, & aggrauat horrēdā oppssionē eccłæ, quam faciebāt Potestates seculares. Secunda ibi, Quocirca, prouidet. Et hęc tria facit. Primò pęnam comminatur. Secundò ponit casum permissum. Tertiò pęnā comminatam imponit. Abb. Sic.

CASVS. In quibusdam partibus mūdi rectores locorum tot onera imponūt ecclesijs, vt sacerdotes earū deterioris cōdōnis videantur, ꝙ fuerunt sub Pharaone, q legis notitiā nō habebat imò sacerdotes & iura eorū in pristina libertate dimisit, & de publico eis necessaria ministrabat: sed isti oia sua onera ferè imponunt ecclesijs, & iurisdictionē ecclesiarū sibi in totū vsurpant: vnde Lateran. concilium sub anathemate ₽hibet ne talia de cętero attētare psumāt: nisi eps & clerus tantam necessitatē aspexerint vel vtilitatē, vt absq; vlla coactione exsistiment eis subueniendum, vbi laicorū nō suppetūt facultates: Si verò de cętero ꝗ ista venire psūpserint, & cōmoniti nō destiterint, se nouerint excōicatos, nec cōioni restituanī, donec satisfecerint cōpetēter. Not. ꝙ laici nō debent onera imponere ecclesijs, nec earū iurisdictionem vsurpare: & si cōmoniti nō satisfecerint, sunt excōmunicati.

k Non habebat.] & ideò minus peccauit Vnde Apostolus. Misericordiam merui, quia ignorans feci. ₰. dist. consuetudo. sed isti excusationem hanc habere non possunt.

l Subactis.] id est, redactis.

m Angarijs.] angariæ dicuntur personalia obsequia, proprijs sumptibus præstita: Parangariæ vbi persona seruit sumptibus alienis.

[Glossa arg. ad clericos immunes, &c. allegat septem iura, in contrarium allegat quinque, & soluit.]

n Sub tributo.] arg. quòd sacerdotes & clerici debent esse

sse immunes ab omni exactione seculari. 23. q. vl. c. 3. venior. & c. tributũ. §. quãuis. & C. de sacrosan. eccle. l. ad instructiones. & l. placet. & 11. q. 1. si tributũ. & 16. q. 1. c. generaliter. §. nouarũ. & 11. q. 1. sacerdotibus, arg. cõtra 23. q. 8. tributũ. & 11. q. 1. magnum. ĩ. de censi. c. 1. in fine. C. de epis. & cler. de his. ff. de pub. & vect. Imperatores. Solũ quę vsib⁹ ecclesiasticis deputantur, quo ad fundationem ecclesiarũ & cœmiteriũ, & domos, & hortos iuxta positos immunia debẽt esse ab omni exactione, cętera autem transeunt cum suo onere ad ecclesiam, arg. ĩ. de cẽsi. c. 1. vbi de hoc.

a Tantã necessitatẽ.] & ita ex arbitrio epi dependet inspicere hãc necessitatẽ, tñ aliquid conferre nõ debẽt: nisi super hoc prius Romanus Pontifex cõsulatur. ĩ. eo. aduersus. 1. respon. in fine.

b Releuandas.] cõferre enim debent sicut & alij possessores ad iter faciẽdum, vel pontẽ ędificãdũ, vel reficiendũ. in authẽ. de eccle. tit. §. ad hoc. colla. 9. C. de sacrosanctis ecclesijs. ad instructiones.

c Cõmoniti.] admonitio enim semp pcedere debet vindictã. 12. q. 2. indignè. & nisi se correxerint post admonitionẽ, sunt ipso iure excõicati: vt hic dicit, & fautores ipsorum, & successores ipsorũ si non satisfecerint infra mensem ĩ. eo. aduersus. §. vlt. B.

ue expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrẽtur agẽda, de bonis ecclesiarum & clericorũ & pauperũ Christi vsibus deputatis volũt ferè cũcta compleri †. Iurisdictionem etiam & auctoritatem prælatorum ita euacuant: vt nihil potestatis eis in suis videat hominibus remãsisse. ¶ Quocirca sub anathematis districtione fieri de cętero talia prohibemus: nisi eps & clerus tantam necessitatem a vel vtilitatem aspexerint †, vt absque vlla exactione † ad releuandas b cões vtilitates vel necessitates, vbi laicorum nõ supperunt facultates, subsidia p ecclesias existiment cõferẽda. Si aũt consules aut alij de cętero ista cõmiserint, & cõmoniti c desistere noluerint, tã ipsi, quàm fautores eorum, excõicationi se nouerint subiacere: nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

Lucius tertius.

¶ Causa sanguinis in ecclesia vel cœmiterijs agitari non debent.

CAP. V.

CVm † ecclesia d Dei, secundum Euangelicam veritatem domus orationis esse debeat, nõ spelunca latronum, aut sanguinis forum: Seculares iudices causas, vbi de sanguinis effusione e, & corporali pœna agitur, in ecclesijs vel cœmiterijs f agitare sub interminatione anathematis g prohibemus: absurdum enim est, & † crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, vbi est tutela h refugij cõstituta.

Innocentius iij. illustri regi Scotiæ †.

¶ Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnã corporalem: est tamen aliter legitimè puniendus, fallit in duobus casibus hic expressis. hoc dicit primo. Seruus fugiens ad ecclesiam timore domini sui, est domino de eius immunitate iuranti restituẽdus hoc dicit secundo.

CAP. VI.

INter † alia: & infra. ¶ Tuis quæstionibus

CVm ecclesia.] Diuidit: Nã in principio, & fine ponitur duplex cõstitutionis causa. In medio ponitur constitutio. Secunda: ibi, Seculares, Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Dei sm Euãgeliũ debet esse dom⁹ orationis, & non spelunca latronum, aut sanguinis forũ: & ideò statuit Papa q iudices seculares causas criminales, vbi de sanguinis effusione, vel corporali pœna agitur, ibi sub interminatione anathematis non debeãt exercere: absurdum est enim ibi causam sanguinis agitari, vbi est tutela refugij constituta. No. causas criminales laicorũ in ecclesijs non debere agitari. Item confugientes illuc debent ab ecclesia defendi.

[Glo. seq. inducit simile.]

d Cum ecclesia.] hic ergo propter reuerentiam loci non tractantur causæ seculariũ in ecclesia sup. eod. c. 1. sic & alibi expelluntur de ecclesia 2. q. 7. accusatio. alibi habes de reuerentia dict; in quo causæ etiam ex consensu partium tractari non possunt. 15. q. 4. c. 1. C. de fer. omnes. & melius supra de fer. cap. vlti.

Glo. seq. quærit. & dupliciter soluit.]

e Effusione.] maximè: qa nec aliæ ciuiles causæ. sup. eo. c. 1. secus de ecclesiasticis. 2. q. 2. præceptum. & arg. ĩ. de app. qua fronte. Quid ergo si alteri parti vel vtriq; esset interdictus ingressus eccsiæ? Rñdet, nihilo min⁹ pñt intrare, qa interdictũ nõ extenditur ad hũc casum. arg. q etiam post votũ vł iuramẽtũ d carne nõ comedenda comedere debet, vt se purget si esset suspectus. 30. dist. c. vlt. ar. ĩ. de consti. cũ M. & ĩ. tit. proxi. c. vlt. Vel tũc causę tractantur extra ecclesiã vt illic seruet interdictũ: qa nihilo minus valeat iudiciũ, nec est pceptũ ita q d non possit alibi tractari, q in ecclesia: sed de honestate dictum est, vt p p loci reuerentiam fortè magis caueãt à piurijs & mẽdacijs.

f Cœmiterijs.] quæ eodem a priuilegio gaudẽt cũ ecclesijs. 17. q. 4. quisquis. & c. id constituimus. & ĩ. de conse. eccl. vel alta. c. consuluisti.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

g Anathematis.] nõ credo 3 q ipso iure sint excõicati, sed post admonitionem sunt excõicandi. Ber.

h Tutela.] sic cõfugiens ad ecclesiã tutus debet esse, qa est tutela refugij. vt hic dicit: & ĩ. ca. prox. & 17. q. 4. diffiniuit. Ber.

I Nter alia.] Malefactor fugiens ad ecclesiã, immunitate gaudet: nisi in duobus casib⁹. seruus verò restituitur domino de ipsius impunitate iuranti. Ita communiter summatur. Duo sunt dicta Secundum ibi, Si verò Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum confugientes ad ecclesiam debeãt ibi defendi; Papa super hoc distinguit, confugiẽs ad ecclesiam aut est liber, aut seruus: si liber, quantumcunque grauia committat, non est ab ecclesia per violentiam extrahendus, nec inde debet damnari ad mortem vel ad pœnam: sed rectores ecclesiarum vitam sibi reseruent: puniatur tamen aliàs super eo quod inique fecerit: nisi fuerit latro publicus, vel nocturnus depopulator agrorum: qui publicas stratas obsidet suis insidijs, qui ab ecclesia extrahi possunt nulla defensione sibi tradita. Si autem fuerit seruus ad ecclesiam confugiens, si dominus eius de impunitate personæ, clericis iuramentum præstiterit, domino suo restitua-

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et de materia vide late p Nauarrũ in manuali de Horis canonicis, c. 5.

† al. ita. & valde crudele.

† In oĩbus exẽplaribus Vaticanis p Scotię, legit Conaciæ, vł Conatiæ.

2 Vid Remigiũ de Gonni tra. de immunit. eccl. paulo post pricipiũ verbo, cęmiteriũ. in quarta ampliatione.

3 Secũdum Ala. alle. 10. dist. hãc cõsuetudinem idem Host. Ioan. And.

† Cap. vnico eod. tit. in 3. compil. De materia vide latè p Couarruuiã lib. 2. varia. resolut. cap. 20. & Remigiũ tract. de immuni eccle. fallẽtia. 1. & 2.

restituatur etiam inuitus, alioquin à dño poterit occupari. Not. distinctioné huius decretalis circa fugientes ad ecclesiã. Item confugientes ad ecclesiam debét ibi defendi, præter duas personas, scilicet, latronem publicum, & deuastatorem agrorum & vinearum.

ver. Propter & pœnam in ver. Quia verò sed dñs Ant. summat sic: Ciuitatibus præsidentes, & ecclesias collectãtes, pter formã ɔcilij generalis, sunt excõicandi, nisi satisfecerint infra mensem: & sniæ ab eis latæ sunt nullæ, quæ pœnæ transeunt ad successores, & eos sequunt officio deposito. h. d. Sed certè hoc summariũ nõ euacuat radicitus intellectũ cap. Vñ dicit Panor. q̃ istud c. hét principaliter tria dicta. Nã primo repetit Cõciliũ Later. sub. eo. nõ minus. & q̃dã determinatione anectit: Sed ibi, Quia vero. pœnã illius ɔcilij auget. Tertio ibi, Cæterum. pœnã illius ɔcilij determinat, & extendit ad successores, & hęc diuisio sufficit pro sũmario. Ab. CASVS. Later. Cõciliũ excõicauit rectores ciuitatũ & aliorũ locorũ, qui admonitione pmissa de grauaminibus illatis ecclesijs ñ satisfacerét scdm tenorem Cõcilij Later. s. eo. nõ minus. Sed quia nec sic eorũ malitia conquieuit, adijcit in isto ɔcilio gñali, vt ɔstitutiões & sniæ, q à talibus, vel de ipsorũ mãdato fuerit pmulgatæ, inanes & irritæ habeant, nullo vnq̃ tpe valituræ: verũtñ quia fraus & dolus alicui patrocinari nõ debét, nullus rector decipiat vano errore, nec credat, vt s. tps sui regiminis tñ sit excõicatus, quasi post illud nõ sit ɔpellendus ad satisfactionē: quia tã ipse q̃ satisfacere recusauerit, q̃ successor ipsius erit excõicatus, nisi s. mensẽ satisfecerit, donec satisfecerit competẽter quia in onere succedit, qui substituit in honore. Not. q̃ laici exactiones ab ecclesijs exigere nõ debét. Ité dñs Papa omniã vtilitatibus intẽdit. Ité snia vel cõstitutio quæ excõicatũ prolata nulla est: nec tractu tpis ɔualescit, & ita quod ab initio non tenet, nullo tpe conualescit. Item fraus & dolus nemini patrocinari debent. Item snia excommunicationis transit in alium, in quem lata non fuit: sed hoc est quia ille successit in vitium. Item qui succedit in honore, succedere debet in onere.

Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

a Canonum.] 17. q. 4. diffiniuit. cap. id cõstituimus. cap. reũ ad ecclesiam. & cap. metuentes.

b Legum.] C. de his qui ad eccl. cõfug. l. præsenti.

c Extrahendis.] etiã Iudeus 1 dum modo absit simulatio. C. de his qui ad eccle. confug. l. 1.

d Ad pœnam.] ab omni genere pœnarum interim sunt securi. 17. q. 4. id constituimus.

e Puniendus.] pecuniariter dumtaxat vel alia satisfactione præter pœnã corporalem 17. q. 4. reum. & c. id constituimus.

f Nisi publicus latro.] vt 17. q. 4. sicut antiquitus. lex tñ plures personas excipit. in auth. de mã. prin. §. q̃ si delinquentes. coll. 3. ver. neque. vbi homicidæ, adulteri, & raptores virginũ extrahunt ab ecclesia: sm q̃ isti, de quibus hic dr, sed decre. tñ duas psonas extrahit vt hic: & canõ expressè pstat immunitatẽ raptoribus virginũ. 36 q. 1. de raptoribus. & sic in casu isto derogat illi auth. per ista iura oibus alijs immunitaté pstat, nisi i casu s. eo. c. vlt. publicos. n. latrones cuilibet impunè occidere licet, & sine peccato 2 23. q. 5. cum homo. & C. qñ li. vnicuiq; si iudi. se vindi. l. 1. & tales famosi latrones capti in furto, in furca suspendunt. ff. de pen. capitaliũ. §. famosos. sed si famosus nõ est, tũc iubetur castigari sed nec vitam nec membrum perdit. C. de ser. fugi. auth. sed nouo. Vinc.

g Nocturnus depopulator.] de istis duobus habes C. quando lic. vni. uniq. l. 1. cuius verba hæc sunt. & l. 2.

h Canonicas.] signatas in prin. decretalis.

i Compellitur.] 17. q. 4. metuentes. & c. id constituimus. & C. de his qui ad eccle. confug. si seruus.

a De hoc articulo vide quos paulo antea citaui

† al. ita: Super eo tñ.

† Scilicet Lateraneñ. cap. 46.

a Hoc dictũ glossæ indistinctè acceptũ, falsum est, de quo teneas qđ tradit B. Thomas 2. 2. q. 64. art. 8. & 3. adde Sotum li. 5. de iust. & iure q. 1. art. 9. & 3. & 8.

respõdentes iuxta sacrorum statuta canonũ a, & traditiones legũ b ciuiliũ, ita duximus distinguendum: q̃ fugiens ad ecclesiã, aut liber, aut seruus existit. Si liber, quantumcunq; grauia malesicia perpetrauerit, nõ est violẽter ab ecclesia extrahẽdus c: nec inde dãnari dét ad mortẽ, vel ad pœnã d, sed rectores ecclesiarũ sibi obtinere debét mẽbra & vitam. Super† hoc tamen q̃ iniq; fecit, est aliàs legitimè puniẽdus e: Et hoc verũ est nisi publicus latro f fuerit, vel nocturnus depopulator g agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia extrahi põt, impunitate non præstita, secundũ canonicas h sanctiones. ¶ Si verò seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam: postq̃ de impunitate sua, dñs eius clericis iuramentũ præstiterit, ad seruitiũ domini sui redire cõpellitur i etiam inuitus: alioquin à dño poterit occupari.

¶ Idẽ ex concilio generali. †

¶ *Clerici non debent necessitatibus, seu vtilitatibus ciuitatum, seu aliorum locorum, etiam vbi laicorum nõ suppetunt facultates, subuenire nisi prius, Romanus Pontifex consulatur. hoc primo. Sententia & constitutiones edita à laicis collectantibus ecclesiam, sunt ipso iure irrita, nec vllo tempore conualescunt. hoc secundo. Rectores excommunicati ob grauamina præmissa, remanent excõmunicati, etiam post depositum officium: nihilominus excommunicati sunt successores, nisi satisfecerint infra mensem. hoc tertio. h. d. ad maiorem declarationem, & pro nouitijs.*

CAP. VII.

Aduersus† Consules & rectores ciuitatũ vel alios, qui ecclesias & ecclesiasticos viros, talijs seu collectis, & exactionibus alijs aggrauare nituntur, volẽs immunitati ecclesiasticę Lateran. k † conciliũ prouidere, prçsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione phibuit; trãsgressores & fautores, eorũ, excõicationi l subiacere pcepit, donec satisfactioné impenderint cõpetentem. Verum si qñ fortè episcopus simul cũ clericis, tantam necessitatem, vel vtilitatẽ perspexerit †, vt absq; vlla coactione ad reuelandas vtilitates vel necessitates cõmunes, vbi laicorum non suppetũt facultates,

† Cap. de ... [illegible]

† Lat. conc. Alexa. cap. 19.

† pro not.

Aduersus.] Io. Andr. specificè non summat, sed pro summario dicit sic: Generale ɔciliũ reperit Lateranẽ. s. eo. nõ minus, addens quandã promissionem in

k Lateran. concilium.] s. eo. non minus. cuius verba hic inferius ponuntur. B.

l Excommunicationi.] scilicet, post admonitionem. s. eo. non minus.

a Propter

a Propter imprudentiam.] ab hoc loco vsque ad finem additur prædicto concilio Lateran.
b Mandato.] simi. ꝭ. de procu. consulti.
c Tempore valituræ.] sic ergo patet ꝙ snia tpe excōicationis lata; nulla est. ꝭ. de hære. excōicam⁹. §. credentes. nec ēt anualę sceze pōt, vt hic patet imò & si detegatur post sniam, qa aliqs fuerit publice excōicat⁹, retractat snia. ꝭ. de re iud. ad pbādū quia hæc exceptio i qualibet parte litis pōt opponi ꝭ. d exc. exceptionē imò nec priuilegium ipsorū valet. 3. q. 4. nullus.
[Glo. seq. recitatur per obiectionem, de lege curatores, &c. & soluit.]
d Infra tps.] & ita est hic argu. ꝙ iudex post officiū depositū cōueniri pōt: & hoc iō, qa cōuenit d maleficio qd cōmisit i ipso officio: secus si cōueniret ex ꝯctu: nā administratores ciuitatū, & tutores, & curatores, nō ꝯueniunt post depositū officiū ex ꝯctu, quē fecerunt nomine ciuitatis vel pupilli. ff. d admi. re ad ciuit. pt. curatores. §. i cū. & C. de admi. tut. cū qdā. ff. de eui. illud §. 1. sed ex maleficio ꝯueni depofito officio 1. q. 1. iudemus. & legib⁹ sequētib⁹, ad finē qōnis. & illa lex. C. ad le. Iul. r petun. iubem⁹. tñ pcurator negotiorū bñ conueniatur deposito officio. ff. de procu. procuratorqui p euictione.
[Glo. seq recitat p obiectio. & solu. in si ne obijcit & soluit.]
e Successorem.] & ita delictū pdecessoris piudicat successori. sed hoc nō ē verū: imò ē ꝓpriū delictū, ex quo ipsū non purgat, q a cōsentit, & sic incipit esse propriū dilictū, vñ punitur eadē pœna cū pdecessore, sic ꝭ. e. li. nō cōte. c. e. i fi. Præterea cū iste generalis successor habeat, si succedit in vitium, eadē snia ligat. ff. de diuer. & tēpo. pscri. cū hæres & vitia à maioribus cōtracta perdurāt. C. de acq. poss. vitia. ff. de acqu. poss. Pomponius. §. 1. & facto auctoris successio damnat heredis 1. q. 1. citò turpē. tñ iste successor qa prius cōicatus ei 1 crimine, statim fuit excōicat⁹ post ambitionē ꝭ. de sen. excomm. nuper. & c. si cōcubinæ. Sed cum ille iudex nō excōicat expresso nomine, quare statim nō trāsit ad successorem ꝭ. de offic. deleg. qm Abbas. & ꝭ. de offi. ordi. pastoralis: Rñdetur, 1 hoc prouenit ex delicto. vnde non descendit statim ad alios. 24. q. 3. si habes sed datur tēpus infra quod purget illud vitium: quo elapso nisi hoc fecerit, præsumitur consentire. 1. q. 1.

subsidia duxerit † p ecclesias conferenda: pdicti laici humiliter & deuotè recipiant cū gratiarū actione. Propter imprudentiam a tn quorūdā, Romanus Pontifex prius cōsulatur: cuius interest cōmunibus vtilitatibus puidere. ¶ Quia verò nec sic quorūdam malitia contra Dei ecclesiam conquieuit, adijcimus, vt constitutiones, & sententię, quæ † a talibus, vel de ipsorū mādato b fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tpe valiturę. c Cæterū, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiat errore, vt infra tps d regiminis sustineat anathema, quasi † post illud non sit ad satisfactionis debitum cōpellēdus. nā & ipsum, qui satisfacere recusauerit, & successorē e ipsius, nisi satisfecerit infra mensē, manere decernim⁹ ecclesiastica censura conclusū, donec satisfecerit competēter: cum succedat in onere, q substituit in honore.

constat, quia ex quo succedit in honore, debet succedere in onere, vt dicit in fine. Ber.

Quia plerique.] Primo phibet. Secundo pœnam imponit contra facienti ibi, Quod si. Tertio superiori negligenti pœnam comminatur ibi, Superior autem. Abb. Sic.

¶ Idem in eodem. †

¶ Prælati plus debito subditis extorquentes prætextu procurationis vel alterius seruitij impensi legato vel alteri, illud restituent, & tantundē pauperibus erogabūt.

CAP. VIII.

Quia † pleriq; plati, vt procurationē aut seruitiū aliquod impendant legato vel alij, extorquent a subditis, q̄ soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quęrunt prædam, potius quam subsidium in subiectis, id de cętero fieri prohibemus. Quod si quis fortè præsumpserit, & sic extorta restituat, & tantundem cogatur pauperibus f elargiri. Superior aūt, cui fuerit querela deposita, si negligēs fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat vltioni. †

CASVS. Aliqñ contingit, ꝙ epi & alij plati, vt pcurationē vel aliud seruitiū impendant legato vel alij, plus extorquēt à subditis, q̄ soluant legato vel alij: & sic in aliorū dānis lucra sectāt, phibet ꝯciliū, ne de cętero hoc fiat qđ si qs forte ꝯ psū pserit, sic extorta restituat: tātudē de suo cogat pauperib⁹ elargiri, & si de hoc ad superiorē querela puenerit, & negligens fuerit in hmōdi statuti executione, canonicę subiaceat vltioni. No. ꝙ cū dāno alteri⁹ nemo lucrū q̄rere dēt. Itē si aliqs exigit idebitū à suis subditis, dēt illud restituere, & tātūdē pauperibus erogare. Itē prælatus negligēs puniendus est.
[Glo. seq. signat ꝯtriū, ponit. solu. Ioan. quā reprobat, & demum soluit.]
f Pauperibus.] ꝭ. de cēsi. pcurationes. ꝯ i fi. vbi dr, ꝙ illud dari debet ecclesię, à qua illud accepit, & hic datur pauperib⁹. Solu. hic ignoratur quātū q libet ꝯtulis-set: & iō iubet dari pauperib⁹, vt dixit Io. Sed hæc solutio nō ē vera, qa sicut restituit sic extorta vltra q̄ debuit, ita pōt eisdē à qb⁹ recepit, tātūdem dare: & ita nō ē verū qđ dicit Io. ꝙ ignorat quantū q libet, cōtulisset, qa inde pōt fieri scriptura, & q libet scit quātū dedit: vñ dicas, ꝙ illud c. pcurationes loquit de alio casu, i. cū platus visitat ecclesiā sibi subiectā. si tunc exigit plures pcurationes q̄ sint dies, qb⁹ ibi morat, grauius excedit, q̄ in pꝯti casu, & pl⁹ grauat ecclesiā, & dr tunc cōmittere crimē concussionis, vnde posset puniri in quadruplum. 2. 18. dist. qm quidē, in fi. & 1. q. 7. sancimus. & 23. q. 1. militare, quod optimè dicit hic, qa tamq̄ calumniator & cōcussor talis puniri debet: sed in hoc c. p. pcurationes. punit illos pœna dupla: in casu isto non ita excedit crimen cōcussionis, quia à nullo exigit vltra q̄ soluat, sed facta coactione plus recipit. Sufficit ergo illis, vt recipiāt quod vltra dederūt: & ille in pęnā sui tantundē soluat pauperibus. simile ꝭ de Iudæis, ad liberandam.

¶ Gregorius ix. Altoricēn. †

¶ Ecclesia non consecrata, in qua diuina officia celebrantur gaudet immunitate.

CAP. IX.

Ecclesiæ, in qua diuina mysteria cele-

Ecclesiæ.] Primo ponitur dictum. Secundo ratio dicti ibi, Quia Abbas.

[Marginalia:] † Scilicet concilio Lateran. ca. 34.
† Cap. 4. tit de cēsi. in 4. compilatio. Et vide Felynū in c. irrefragabili. §. cęterum. ꝭ. de offi. ord.
† Vide nota tata per Bar. i l. qd ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notā infam.
† Altorēsi. epo Senonē. epo. Cōtins.
† Vide Syluestrū i summa verbo, immunitas. 1. q. & & Couar. loco citato. in c. seq.
a Sub quo ē rei persecutio & tñ triplū sit pœnę. quod dic vt not. 1. q. 7. in eum.

CASVS. Aliqua ecclesia nondum est consecrata, tamen diuina officia celebrantur in ea: quæritur, verum censeri debeat eodem priuilegio, ac si esset consecrata: & rñdetur, quod licet nondum sit consecrata, nullo iure adimitur priuilegium immunitatis: quia ex quo diuinis officijs est dedicata, non est temerarijs ausibus quorumlibet prophananda. Not. quod ecclesia nõ consecrata, priuilegium habet immunitatis propter diuina officia quę celebrantur in ea.

a Celebrantur.] ex hoc videtur, quod si adhuc ibi nõ sunt diuina officia celebrata, nondum gaudeat priuilegio illarum, in quibus celebrantur diuina, quia nondum plenè dedicata videtur diuinis obsequijs: vnde sacrilegiũ ibi non diceret cõmitti, nec debet aspergi propter hoc: quia nullum diuinum officium fuit ibi celebratum: asper gi tamen debet si aliquid turpe ibi factũ est, antequã ibi celebretur.

b Adimitur.] sic ergo patet, quod ecclesia non consecrata eodem gaudet priuilegio, quo & consecrata. 1 ratione diuini officij quod priuilegium immunitatis: vndè si cuiuscunque semine vel sanguine fuerit polluta debet aqua exorcizata lauari, anteq̃ celebrei in ea. 3. de consec. eccle. uel alta. c. ul. & de consecra. dist. 1. ecclesia. & cõfugientes ad ipsam priuilegium im munitatis, ac si consecrata esset, habebunt. 3. eo. inter alia. cum suis concordan.

c Obsequijs diuinis dedicata.] quicquid. n. Dño consecratur, sanctum sanctorum erit Dño. 12. q. 2. nulli: sicet. vñ ad usus prophanos & ad humanos redire non det. 3. de rerum perm. mancipa. & 3. de reli. do. c. ad hæc.

e In eo, in quo delinquit.] sic 3. de temp. or. litteras, & 3. de iur. pat. pastoralis. cum suis concordantijs.

f Frustra legis.] 3. de vsuris, quia frustra. 3. de sentent. excommu. in audientia. ff. de minoribus. l. auxilium. in fine.

brantur [a] licet adhuc nõ extiterit consecrata, nullo iure priuilegium immunitatis † adimitur: [b] quia obsequijs [c] diuinis dedicata, † nullius est temerarijs ausibus prophananda.

¶ Idem Toletano & Compostellano Archiepiscopis.

¶ Qui sub spe immunitatis in ecclesiis vel cæmiterijs delinquunt, immunitate non gaudent.

CAP. X.

IMmunitatẽ † ecclesiasticam: & inf. ¶ Nonnulli impunitatem suorum excessuũ, per defensionẽ ecclesiæ obtinere sperãtes [d] homicidia, & mutilationes membrorũ, in ipsis ecclesijs, vel earum cæmiterijs committere non verentur: qui, † nisi per ecclesiã, ad quam cõfugiunt, crederent se defendi, nullatenus fuerant cõmissuri: & infra. ¶ Cũ in eo, in quo delinquit, [e] puniri quis debeat: & frustra [f] legis auxilium inuocet, qui cõmittit in legem; Mandamus, quatenus publice nũcietis, tales nõ debere gaudere imunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos. [g]

¶ emunitatis

¶ dicata.

¶ Vide Couarru. lib. 2. variar. reso l. ca. 20. & Remigiũ de Gõnittra de im mu. eccle. in 3. fallentia, vbi plenissime de materia hui⁹ decretalis.

† al. itaque, nisi per ecclesiã, ad quam fugerit, &c. sed in magis vetustis, & emendatis, hĩ vt ẽ impressum.

1 Concor. l. pen. cũ not. ff. de testam. mi. & ẽt hospitalia. l. oĩa priuilegia. C. de episc. & cler.

IMmunitatem.] Diuiditur: quia primo ponit dictum. Secundo ratio dicti ibi, Cum autem in eo. Abbas.

CASVS. Quidam in ecclesijs vel cœmiterijs earum, committunt aliquãdo homicidia, & alia maleficia, sperantes obtinere ibidem impunitatem suorum excessuum, quos nullatenus commisissent, nisi per ecclesiam ad quam confugiunt, crederent se defendi: quęritur an isti debeant, ab ecclesia defendi? Rñdet Papa cum in eo quis puniri debeat, in quo peccauit, & frustra legis imploret auxilium, qui contra legem delinquit, mandat Papa quod tales publice nunciẽtur nõ debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciũt se indignos. Not. quod quis puniri debet in eo in quo peccauit. Itẽ qui offendit canonẽ, beneficiũ illius impetrare nõ potest. Item ipso facto amittit quis priuilegiũ. Item non debet quis offendere illum à quo sperat auxilium.

d Sperantes.] nemo enim sub spe veniæ peccare debet. 3. de cler. excom. mini. illud. & de conse. di. 4. quando quis. quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. quæst. 4. est iniusta. & 3. de vit. & ho. cler. vt clericorum.

[Glossista inducit hoc capitulum contra Hugonem, & signat contrarium, & sol. in fi. quærit. & respondet.]

g Quo faciunt se indignos.] & meritò quia non iure ad supplicandum debet admitti vbi committere sacrilegium nõ expauit. 17. q. 4. frater & coepiscopus. & ca. sequen. vnde sumptũ fuit. idẽ dicit lex. quo illis qui in ecclesia scelus studuerunt perpetrare, permittimus aliquod auxiliũ ex terminis ecclesiasticis inuenire. in Auth. vt lic. ma. & aui. § qa verò. coll. 8. Et ẽ hoc contra H. qui dicit super illo c. frater. & coepiscopis quod & isti debent habere immunitatis priuilegium, si confugerint ad ecclesiã & nõ satisfecerint non admittuntur postea ad supplicandum, idest orãdum in ecclesia. & pro eo est. 3. eo. inter alia. vbi tantum duæ personæ excipiũtur. 17. q. 4. sicut antiquitus: vbi canon tantum publicum latronem excipit. & ita hic contradicit prædictis iuribus proximis, & Hug. Dicas quod non contradicunt, quia illa de. te. inter. & omnia illa iura, quæ illud dicunt intelliguntur quando confugientes ad ecclesiam non deliquerunt in ecclesia vel cœmiterijs, sed alibi, vnde ecclesia præstat tunc eis immunitatem. Et Hug. male dixit, quod isti non habebant immunitatem ab ecclesia, quia reddiderunt se indignos eius præsidio. & si fuerunt stulti in culpa sua sint sapientes in pœna. 38. dist. c. qui ea. Sed quare publicus latro & depopulator potius extrahitur ab ecclesia, quã alius malefactor, qui forte est deterior? Quia plurimum interest illos puniri qui alios malefactores: cum pluribus exitia cogitent quã alij. 23. q. 5. est iniusta.

TITVLVS L.

Ne clerici, vel monachi secularib. negotijs se immisceant.

¶ Ex concilio Maguntino. †

¶ Enumerat concilium multa secularia negotia, a quibus iubet clericos & monaches abstinere. Et sunt xiiij. si rectè enumerentur.

NE CLERICI VEL MONACHI secularibus negotijs se immisceant.

¶ Supra visum est, de his quę clericis competunt: nũc autem de prohibitis est videndum secundum Doctores. Vel continuaẽ ad titulũ proximè præcedẽtẽ sic: quia supra tractatũ ẽ de immu. eccle. & clericorũ, ne forte ob hanc immunitatẽ clerici vel monachi superbirẽt, & arbitrarent sibi oĩa licere, merito subijcitur hæc rubrica: per quã ostenditur, quod non debent se immiscere secularibus negotijs. Abbas.

De hac materia habetur 88. distinctio. & 21. quæstio 4. 33. quæstio. vltim. & de pœn. per totum. & 86. distin. c. vltimo.

Multa

MVlta.] CASVS. In capitulo isto enumerantur quædam negotia causa exẽpli, a quibus debent clerici, & monachi, & moniales omnes omnino abstinere: De quibus ait Apostolus: Nemo militans Deo, debet se negotijs secularibus immiscere. Nota quod causæ miserabilium personarum ad ecclesiã pertinent. Item iusta & honesta negotiatio licita est clericis: & hoc intellige, cũ nõ habẽt sufficiens beneficiũ. Itẽ canes vel aues ad venandũ habere non debent. Itẽ nemo militans deo, secularib. negotijs se immiscere debet.

CAP. I.

MVlta sũt negotia sæcularia, de quibus pauca [a] perstringamus, ad quę pertinet omnis carnalis concupiscẽtia. Quicquid plus iusto appetit [b] homo, turpe lucrum est: Munera [c] iniusta accipere, vel etiam dare [d] pro aliquo sæculari quæstu, pretio aliquẽ cõducere: [e] Contentiones, vel lites, [f] vel rixas [g] amare. In placitis secularibus [h] disputare, excepta defensione orphanorũ [i] aut viduarum: Conductores [k] sæcularium rerum, aut procuratores [l] esse: Turpis verbi vel facti esse ioculatorẽ, [m] vel iocum sæcularem diligere: Aleas [n] amare: Ornamentum [o] inconueniẽs proposito suo quærere: In deliciis [p] viuere velle: Gulam & ebrietatem sequi: Pondera [q] iniusta, vel mensuras habere: Negotiũ iniustum exercere: Nec tamen iustum negotium est † contradicendum propter necessitates diuersas: quia legimus sanctos Apostolos [r] negotiatos † fuisse: & in regula beati Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negotia monasterij procurentur: Canes [s] & † aues sequi ad venandum: & omnib. quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia, & his similia, ministris altaris Domini, necnon & monachis omnino cõtradicimus: de quib. ait Apostolus. Nemo militans [t] Deo, implicat se negotiis secularibus.

¶ Eugenius Papa Lucan. † episcopo.

¶ *Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum, quod si contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non subuenitur eis ab ecclesia.*

CAP. II.

SAcerdotibus † & clericis tuis denũcies publice, ne ministri laicorũ fiant, nec in rebus eorũ procuratores existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignũ est eis ab ecclesia [x] subueniri, per quos constat in ecclesia scandalũ generari.

a Pauca.] vt eorũ exẽplo omnia similia caueantur, & exẽpli causa pauca sunt exprimenda. 25. dist. cap. vnum orarium. & criminis appellatio. 24. q. 3. de Lignib. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. vlt. sic & vni dr, omnib. intelligitur esse dictum. 61. dist. miramur. & de pęnit. di. 1. nunc autem.

b Appetit.] 32. q. 4. origo.

c Munera.] 14. q. 4. clerici. & c. quicunque. 11. q. 3. nõ licet. & 18. dist. quoniam quidem.

d Dare.] 14. q. 5. non sane.

e Conducere.] ad peccandum. qđ non licet 22. q. 4. si adpeccatũ. vel pro sæculari quæstu prohibito clericis: quia nec per se, nec per alium licet. 98 dist. negotiatorẽ. & cap. fornicari.

f Lites.] 11. q. 1. te quidẽ. & quia criminibus materiã creare noscuntur. C. de iud. properãdum in principio.

g Rixas.] 46. dist. §. 1. & in alijs per totum.

ADDITIO. Et nota, quod secundum Petrum & Ioannem contentiones in verbis, lites in iudicijs, & rixæ in factis consistunt.

h Secularibus.] j. de postulando, clerici.

i Orphanorum.] 88. dist. cap. 1. & in alijs pluribus capitulis.

k Conductores.] si tamen conductori si credũti, bene possunt in conductione remanere. ff. de decu. l. de curio. & arg.

l Procuratores.] in negotijs secularibus. sed pro ecclesiasticis possunt. in auth. de sanct. episco. §. alium colla. 9. & 21. q. 3. credo & cap. Cyprianus, & j. cap. proxi.

m Ioculatorem.] 46. dist. clericum scurilem.

n Aleas.] 35. dist. c. 1. & vlt. & in auth. de sanct. episc. §. interdicim. coll. 9. & j. de vi. & ho. cleri. clerici 2.

o Ornamentum inconueniens.] 21. q. 3. c. 1. & 2. & 3. & j. de vita & honest. clerico. clerici.

p In delicijs.] 35. dist. ecclesiæ principes.

q Pondera.] j. de empt. & vend. vt men suræ.

r Apostolos.] Paulum scilicet. 21. q. 1. cap. 1. in fine.

s Canes.] j. de cleric. ven. cap. 1. & 2. & 86. dist. qui venatoribus, & cap. Esau. & cap. an putatis.

t Nemo militãs.] 21. q. 3. c. 1. 2. & 3. & j. eod. sed nec.

SAcerdotibus.] Si clerici ministri vel procuratores laicorũ deprehẽdunt in fraude, nõ debet eis ab ecclesia subueniri. hoc dicit. Primo ponit prohibitionem. Secũdo pœnam transgredientium: ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Quidam clerici publice administrabãt negotia laicorũ, & eorum procuratores fiebãt: mãdat Papa diœcesano epo vt eis publicè denunciet, ne de cetero hoc faciant: qđ si postmodum præsumpserint, & in administratione propter causã pecuniariã in fraude dephẽsi fuerit, ab ecclesia nõ subuenietur eisdem, cũ ex hoc scandalũ contingat in ecclesia generari. Nota, quod clerici non debent esse procuratores laicorũ, nec gestores negotiorum ipsorum. Itẽ quod scandalum facit ecclesiæ, eius præsidio se reddit indignum.

u Procuratores.] sic j. c. proxi. sacris enim m- Dei sacerdotes vacare oportet assiduè. 31. di. sacerdotib. & ff. de arb. non distinguemus. §. 3.

[Glo. seq. reddit rationem: ponit opinionem quã reprobat, & huic literæ dupliciter respon.]

x Ab ecclesia.] quia se fecerunt indignos ueniendo contra ipsius prohibitionem, administrationem secularẽ recipiendo: & frustra legis implorat auxiliũ, qui cõmittit in legem. sic s. tit. prox. c. vlti. Et ex hac litera sumũt quidã arg. quod laicus auctoritate huius canonis, possit clericum occasione administrationis capere, cessante priuilegio clericali: qđ est falsũ: nã & prohibiti sũt laici clericos auocare a diuinis officijs 21. q. 3. Cyprianus. & 88. d. c. vl. vnde si contrafecerint, nõ debẽt ex delicto proprio commodum reportare. arg. 16 q. 1. legi. & ff. de dona. inter vi. & vxo. l. 3. §. 1. & ff. de reg. iur. non fraudant. §. nemo.

a Concor. 1. 3. § ibi glo. C. de relig. & sum. fu. & in l. 3. §. miles. ff. de re milit.

† Vel

a ad Timoth. 2.

† Lucen. Luce. Luẽ. in omnibus Vaticanis.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateranen. sub Alexan. iij. par. 26. c. 17. Et vide Federicum de Sen. cõsilio. 260. incip. quid si clericus.

nemo. ff. de furt. itaq; fullo. §. sed nemo. & vnde sūt puniendi, priuilegium habere non debent. 24. q. 1. didicimus. intelligo ergo, quod tali clerico nō subuenitur ab ecclesia postquā legitime admonitus est, vt hic dicit in princ. cū pro hoc delicto cō. monit⁹ tertiò, ab ecclesia fit alienus, si non desistat ar. j. de sent. exc. in audientia. Vel verius non debet ei ecclesia subuenire in fraude commissa in administratione, nec pecunia, nec alio auxilio: cum alias ecclesia teneatur clericos defendere ab oppressionibus laicorum.

tur, vt in primis concordant. & 30. quæst. 1. nosse 33. quæst. 5. si dicas. 32. quæst. 4. sic non sunt. Quandoque compensatur damnum corporale propter bonum spirituale, & hæc compensatio prohibetur. 55. distin. si Euangelica [2] quandoque compensatur damnum corporale propter bonū corporale, vt cum fœmina amittit florem virginitatis, videlicet: vt ei recōpēsetur in fructu sobolis, hoc non reprobatur, sed laudat, vt 33. quæst. 5. tunc saluabitur. Quandoq; relaxatio iuris ecclesiastici recōpensat per acquisitionem aliorum: & hoc similiter admittitur. 23. q. 4. ipsa pietas v. sic etiam si inquiunt Donatistæ. Quādoq; illicita cōmunio alicu⁹ recompensatur per acquisitionem plurium. 1. quæst. 1. multi. 1. quæst. 3. antecessor. & cap. quod prædecessor. vel potest dici, quod primum verū est: Secundum sic exponitur sub compensatione boni malum non est faciendū, id est, illud quod est de genere mali, quod alias esset malum. nisi canonis auctoritate excusaretur, vt patet per cōtraria signata.

b Infra duorum.] verba ista habet in. j. eo. c. vlt. vbi de hoc.

[Gl. seq. signat cōtrarium & dupliciter soluit.]

Alexan. iij. in concilio Turoneñ. †

¶ *Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges vel physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro, & in capitulo, & ceteris erunt vltimi: & sine dispensatione Papæ non promouentur.*

CAP. III.

NOn † magnopere antiq hostis inuidia. & inf. ¶ Inde nimirū est, quod in Angelum lucis se more solito trāsfigurās, sub obtētu [a] languētiū fratrum cōsulendi corporib. & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares quosdā ad legēdas leges, & confectiones physicales pōderādas, de claustris suis educit. Vnde ne occasione sciētiæ, spirituales uiri mūdanis rursus actionibus inuoluātur: Statuimus, vt nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad physicam leges vè mundanas legendas permittantur exire. ¶ Si verò exierint, & ad claustrum suum infra duorū [b] mensium spatium non redierint; sicut excōmunicati ob omnib. euitentur: & in nulla causa si patrociniū prestare voluerint audiantur. reuersi autem in choro, capitulo, mēsa, & ceteris vltimi fratrū existāt, & (nisi forte ex misericordia [c] sedis Apostolicæ) toti⁹ spē promotionis amittant.

¶ Idem † in concilio Lateran.

¶ *Clericus generalis procurator vel iustitiarius principis sacularis deponendus est: & si religiosus est, grauius punietur.*

CAP. IIII.

SEd nec procurationes † villarum, [d] aut iurisdictiones etiam sæculares

† Eodē modo hr̄ in antiqs codicibus. & post conci. Lateran. par. 27. c. 2. & c. 2. eo. tit in 1. compilat.

NOn magnopere.] diuiditur in tres partes: In prima ponit factū reprehensibil. Secundo id fieri prohibet: ibi, Vnde in tertia quadruplicem pœnā imponit: ibi, Si vero. Abb.

† Præter Doctores hic uide Inno. in c. firmit. 1. s. de sum. Tri. & fi. cat. & Archi. in c. non dicatis. 12. q. 1. adde citata j. eo. uit. c. a. sup. e specula.

CASVS. Quidam regulares audiunt physicales confectiones, inde sumētes occasionē, ut cōsuluit fratribus infirmis: audiūt etiā leges, ut negotia ecclesię sciant meli⁹ pertractare; Sed quia huiusmodi regulares mundanis actionib⁹ inuolui nō debēt, statuit cōciliū Turonē. ut nullus post factā ī aliquo loco professionē, ad physicā uel leges mūdanas legēdas permittatur exire: quā si fecerint, & infra duos mēses ad claustrū suū ñ redierint, sicut excōicati ad omnibus euitentur, & in nulla causa, eorum patrocinium admittatur; cum autem redierint, vltimum locum inter fratres in capitulo, & in mensa, & in omnibus alijs habeant, & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicæ fuerint consecuti. Nota, quòd ipso iure sunt excommunicati regulares, qui phisicam & leges audiunt: & cum talibus solus Papa dispensat, ut ad honores promoueantur.

a Obtentu.] argumen. quod prætextu siue compensatione boni, malum non est faciendum. 1. quæst. 1. non est putanda. 14. quæst. 5 fortè. & 27. quæstion. 2. si tu abstines. & infra de usu super eod. 32. quæst. 4. sicut sanctius. 22. quæst. 2. primum ne quis arbitretur argumen. contra. 11. quæst. 3. quod prædecessor. 33. quæst. 5. tunc saluabitur. ī. de iureiuran. peruenit. Solu. multiplex est recompensatio. quandoque enim recompensatur minus malum, vt maius euitetur: & hæc compēsatio penitus inhibetur. 14. distin. quod ait nisi fortè in vna & eadem persona. 13. distin. cap. 1. & 2. & 32. quæst. 2. si quod uerius. Quandoque malum compensatur propter sequelam alicuius boni, ut cum quis committit furtum vel rapinam, ut pascat pauperes, [1] uel subtrahit debitum uxori causa continentiæ. uel facit contra uotum, uel contra matrimonium, ut aliqua efficiatur Christiana, omnes talis compensatio inhibe-

[1] Et licet talis non habeat animū lucrandi, cō mittit furtū quia species lucri est ex alieno largiri. ff. de furti. pignore. §. 1 ut not. 14. q. 5. ca. forte Ioan. And.

c Misericordia.] nota, quod abbates, uel episcopi cum talibus dispensare non possunt. arg. contra j. de sent. excom. cum illorū. in fi. sed hoc ad terrorem aliorum & cautelam statutum fuit, uel quoad dignitates hoc intelligitur. [3] Ber.

SEd nec.] Panormitanus intelligit hoc capitulū in pœna excommunicationis, & non depositionis. Diuiditur; Nam primo ponit opinionem. Secunda pœnam transgredientium ibi, Si quis autem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici circa negotia sæcularia, & sub sæcularibus uiris plus debito intendebant, & eorum iustitiarij fiebant, statuit concilium Lateranē. quod nullus clericorum talia de cętero exercere præsumat; Si quis uerò contra hoc uenire præsumpserit, ab officio ecclesiastico fiat alienus: pro eo quod ministerio clericali neglecto, ut sæcularibus placeat, fluctibus sæculi se immergit, contra doctrinam Apostoli dicentis. Nemo militans Deo se negotijs sęcularibus implicet. Et si quis religiosorum aliquid prædictorum ausus fuerit attentare, seuerius castigetur. Nota, quod clerici iustitiarij sæcularium principum esse non debent. Item admonitio præcedere debet uindictam, ut in prædictis capitulis patet, & hic. Item dignitas personæ aggrauat peccatum.

d Villarum.] 16. quęst. 1. de prœsentium. 21. quæst. 3. capit. 12. & 3. & supra eod. cap. 1. 2. & 3. cum concordantijs ibi positis.

[2] Vide ... distinctio... quam ... [illegible]

† Solu. Alex. iij. ... Lateran. ... [illegible]

† proc. ... [illegible]

[3] Host. ... [illegible]

a Nemo.]

a Nemo.] ℑ. eo. cap. 1. & 21. q. 2. c. 3. c. 2.
[Glo. seq. arguit, & remittit.
b Districtius.] arg. q͏ dignitas ꝑsonæ aggrauat peccatũ. 32. q. 5. q. videntꝫ. ℑ. de iureiuran. cum quidã. vbi de hoc. & 40. dist. homo Christianus. & 25. q. 1. nulli fas.

ADDITIO. Vide pro hac materia c. fi. eo. tit. lib. 6. cum ibi notatis.
e Præpositi secularis.] ℑ. eod. cap. proxi. & ℑ. de vit. & honesta. clericor. c. clerici.
f Excõmunicationi subiaceat. & sic videtur, quod sit canon latæ sententiæ. ℑ. tit. proxi. c. non minus.

Clericis.] Sunt duo dicta. Secũdum ibi, Iubemus. Abbas Siculus.
CASVS. Statuit Toletanum conciliũ, q͏ clerici iudiciũ sãguinis exercere non audeant: vndè & hic ꝓhibet Papa, ne clerici ꝑ se, vel ꝑ alios mẽbrorũ trũcationes faciant, nec iudicẽt inferendas: & q. i ꝯ fecerint, hon. rẽ & locum amittant. Item nullus sacerdos officiũ vicecomitis, vel secularis ꝑpositi habeat: Si quis ꝯ hæc venire præsumpserit, & communitus non destiterit, nouerit se excõicatum. Not. q͏ clericus iudiciũ sanguinis exercere non debet. Item admonitio præcedere debet vindictam.
c Concilio Toletano.] 23. q. vltim. his à quibus. ℑ. eo. sententiam. ℑ. de rapt. in archiepiscopatu. & 23. q. 3. illud sanè.
[Gloss. seq. docet quomodo prælati ꝑ alios causas sanguinis audiunt. in fine quærit, & soluit.]
d Aut iudicent.] ꝑ se quidem iudicare non debet prælatus aut clericus q̃cunq; qui habet iurisdictionem, vel ipsemet inferre, vel consiliũ dare, aut sententiam dictare, nec etiam interesse. ℑ. eo. sentẽtiam. quia efficeretur irregularis, & deponeretur. ℑ. de excel. prælato. ex litteris. & hic. Debet ergo prælatus habens iurisdictionẽ tpalem committere generaliter alicui laico, vt faciat de omnibus malefactorib⁹ vindictam, iuxta illud, Homicidas & maleficos, non patiaris viuere. 23. q. 5. rex debet. si homicidiũ. qui malos homicidas. quoniã multa licent in genere, quæ nõ licẽt in specie. ℑ. de offi. ord. si sacerdos. & 8. q. 1. quid autem. de cõse. distin. 2. non prohibeat. & si ex mandato generali aliquos interficiat, non imputabitur ei. 23. q. 5. de occidẽdis. argu. 2. q. 8. hortatu. & c. omni tempore. Sed quid si ad eum appellaretur, qui delegauit? iterum deleget alij quia per se hoc facere non debet, vt hic dicit, & 23. q. vlt. his à quibus. ℑ. eod. sententiam.

sub aliquibus principib⁹ & secularib⁹ viris, vt† iustitiarius eorũ fiat, clericorum quisquã exercere præsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit (qa contra doctrinã Apostoli dicentis. Nemo [a] militans Deo, implicet se secularibus negotiis: †seculariter agit) ab ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo qd (officio clericali neglecto) fluctibus seculi, vt potestatibus placeat, se immergit. Districtius [b] autẽ decernimus puniendũ, si religiosorũ quisq̃ aliquid ꝑdictorũ ausus fuerit attentare.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Clericus iudicium sanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium præpositi secularis, si monitus non desistat.

CAP. V.

Clericis† in sacris ordinibus cõstitutis, ex Cõcilio Toletano.[c] † iudicium sanguinis agitare nõ licet. Vndè ꝓhibemus, ne aut ꝑ se truncationes membrorũ faciant, aut iudicẽt [d] inferẽdas. Quod si quis tale qd fecerit, honore priuetur & loco. ¶ Iubemus.† etiã sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officiũ habeat vicecomitis, aut præpositi [e] secularis. Si quis aũt contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emẽdare noluerit excõicationi [f] subiaceat.

¶ Idem Londoñ.† episcopo.

¶ Non licet clericis vel monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere hoc secundo. Laicis non debet ecclesia titulo cõductionis concedi. hoc tertio.

CAP. VI.

Secundum †Instituta ꝑdecessorum nostrorũ, sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici, causa [g] lucri negotientur; Et ne monachi à clericis vel laicis suo nomine firmas [h] † habeant: Neque laici [i] ecclesias ad firmã teneant.

¶ Idem eidem.

¶ Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest.

CAP. VII.

Relatum† est nobis, q͏ monachi de H.

Secundum.] Tria sunt dicta, & partes patent. Abbas Siculus.
CASVS. Præcipit hic Papa sub interminationem anathematis, ne monachi, vel clerici causa lucri negotiẽt, & ne monachi firmas haberent a clericis, vel laicis, nec laici ecclesias ad firmã teneãt. Nota, qd clerici & monachi causa lucri negotiari non debẽt. Item monachus firmas tenere non debet. Itẽ laicus ecclesias ad firmam tenere non debet.
g Causa lucri. sed causa necessitatis possunt. ℑ. eod. c. 1. ad finem.
[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & soluit.]
h Firmas.] quia su spicionem habet cupiditatis, & quasi negotiatio est. arg. ℑ. e. ca. 1. i hoc intellige suo nomine, vt hic dicit, sed nomine monasterij causa necessitatis licitum est. ℑ. eod. c. 1. in fine.
i Neque laici.] nullam dispositionẽ de rebus ecclesiasticis laici habere debent. supra de æta. & qualita. ea ratione. quos obsequẽdi manet necessitas, non auctoritas imperandi. 16. q. 7. non placuit. & ca. seq. & sup. de consti. ecclesia. vbi de hoc. & supra, de rebus ecclesiæ non alienandis, capitulo finali.

Relatum.] Primo excessus. Secundo corrigi mandat: ibi, Ideoque. Abb. Sic.
CASVS. Monachi cuiusdam monasterij de Brusia seculariter viuebant, religione relicta: vñ mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus appellatione remota eos compellat ad obseruantiam regularem: quod si contra dixerint, inde remoueantur. & si non potest reformari de monachis eiusdem ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat, vt labores impiorum iusti edant, & tandẽ illi confusi rubore, ad sui ordinis obseruantiam reuertantur. Nota q͏ monachi compellendi sunt

Margin notes (left): ...ncil. ...lice ...tigita ...itiarij ...iant. ...l'im. 2 ...e l. si cũ ibi s. C. ...tibus. ...6. eo. ...cõp. ...Cõ ...etañ. ...c. 4. ...e Fel. ...cut di ...de ...il. To ...11. c. ...unt ...ardus ...ecr. c. ...o pa. ...15. & ...n⁹ in ...qui- ...q. 8. ...bem⁹

Margin notes (right):
† Londoñ. Lundoñ. Londoniẽ.
† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Latera. par. 27. c. 3.
† Firmas, id est, cõductiones, seu locationes vbi alibi pleni⁹ notatũ est.
† Vnde ꝓhibeẽ nõ solũ clericis, vel militib⁹, sꝫ & laicis militibus seculi. C. de loca. & con. l. fin. C. de re mil. l. milites. & l. militares. lib. 12. fm Host. Io. A.
† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõci. Lateraũ. par. 27. ca. 7.

[ten]ti sunt ad seruandam regulam suam. Itē hic est vnus casus, in quo monachi possunt eijci de suo monasterio: scilicet quando nolunt viuere secundum regulam suam. Item semper reformari debet monasterium de hominibus eiusdem professionis, si fieri potest.

a Appellatione remota.] maximè, q̄a idem etiam si non apponatur: quia in huiusmodi correctionibus non admittitur appellatio. ī. de appellat. reprehensibilis. & c. cum specialiter si. & cap. ad nostram. Bern.

[Glos. seq. notat, quod vniuersitas delinquit.]

b Eis eiectis.] in pœnam illorum. episcop⁹ enim illud auctoritate sua facere posset: argu. 16. q. 6. d lapsis. 18. q. 2. Abbates. Sed si non delinquunt, eos expellere nō potest. 16. q. vl. inuentum. 56. dist. satis peruersum. Nec etiam arctiorem regulam potest eis imponere argu. 12. q. 1. integritas. ī. de eccl. ædific. ad audiētiā. Itē dicitur hic, quòd vniuersitas delinquere potest. Arg. 25. q. 2. ita nos & 7. q. 1. sicut vir. & ff. q̄ metus caus. metum. §. animaduertendum.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

c Inducas.] sed qualiter ibi erūt? Refert qualiter introducantur, & qualiter expulsi sint, an in perpetuum, an ad tēpus donec illi corrigātur & reuertātur. Arg. j. de diuor. gaudemus. C. de pœn. l. seruus. & 81. dist. dictum. & hic in fine dī.

d Impiorum.] 23. q. 7. quicunque. & c. seq.

seculariter viuūt, et alios exemplo suo † corrumpunt. Ideoque mandamus, quaten⁹ eos ad obseruantiam regulæ † appellatione remota [a] cōpellas; velt si tibi restiterint ausu temerario, eis eiectis, [b] fratres alterius ordinis (si nō potest pręscriptū monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas: [c] vt labores impiorum [d] iusti edant: & illi tandem rubore pfusi, † ad sui ordinis obseruantiam reuertātur.

¶ Innocentius iij. Esculan. † episcopo.

¶ Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant à tabellionatus exercitio.

CAP. VIII.

Sicut † te accepimus referente: & infra. ¶ Fraternitati tuę mādamus, quatenus clericis [e] in sacris ordinibus cōstitutis, tabellionatus officium per beneficiorum subtractionē, appellatione postposita, iterdicas.

Sicut.] CASVS. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti, indifferenter exercebant officium tabellionatus: mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis appellatione remota per beneficiorū subtractionem, interdicat officium tabellionatus. Nota, q̄ clericus in sacris ordinibus constitutus tabellio esse non debet.

e Clericis in sacris.] sed quare isti prohibent exercere officium tabellionatus, dum tā abstineant à seruis scripturis siue sententijs? Dicas q̄ isti passim vtebantur officio illo in omnibus causis, in quocunque foro, vt habetur in integra: vel verior est illa ratio, officiū illud extraneum est ab officio clericorū saltem in ordine sacro. 10. q. 3. eos. quia genus negotiationis est etiā abstinendo à criminalibus, maximè si competentia beneficia habent. arg. ī. de post. c. 1. Sed nunquid in causa ecclesiastica siue spirituali, coram ecclesiastico iudice possunt esse tabelliones? Videtur quod non, quia simpliciter prohibentur, vnde generaliter intelligen-

† Dictio suo, deest in pluribus antiquis codicibus.
† regularem
† & si tibi.
† Non secularē, sed regularē alteri⁹ ordinis, vt notat hic Ioann. And. quē videto.
† confusi.
† Esculan. Asculano.
¶ Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp. In antiqua cōpil. initio capitis citata ita hr̄: quos ibidē inuenit passim tabellionatus officiū exercentes.
De hoc articulo vide plenè hic p Doctores. & q̄ od fit de alijs cāis ecclesiasticis, dicas q̄ i cā hæresis non solū clerici seculares, sed et q̄libet religiosi tabelliones esse possunt, c. vt officiū. §. ad cōscribēdas de heret. libro 6. Vide Eymericū in Directorio Inquisit. 3. p. q. 18. & 19. & Annotat. in Director. libro 3. Schol. 84.

dum est. arg. 19. dist. si Romanorum. & j. de priuile. q̄a circa. ff. de serui. vrba. prædi. si seruitus. arg. contra. ī. de proba. quoniam. 27. q. 2. multorum. Ber.

Sententiam.] Habet multa dicta: ideò commodè summari non potest, generaliter pōt sic summari. Clericis probibetur oia illa, ex quibus sequit vel seq. pōt vitę amissio, vel sāguinis effusio, hoc dicit. Et habet quattuor dicta principalia. Secūdū ibi, Nec quisquam. Tertium ibi, Nullus. Quartum ibi, Nec quisquam. Abbas.

CASVS. Statuit cōcilium generale, q̄ nullus clericus sn̄iam sanguinis dictet vel proferat, nec vindictam sanguinis exerceat, nec vbi exerceat intersit; Si autem occasione hui⁹ statuit aliquis ecclesijs aliqd dispendium inferre psumpserit, p censuram ecclesiasticā cōpescatur. Item null⁹ clericus litteras scribat, aut dictet p vindicta sanguinis destinādas: seu laicis officiū in curijs principum committat. Itē nullus clericus pponatur ballistarijs, aut huiusmodi viris sanguinum, & subdiaconus & sacerdos artē chirurgiæ non exerceant, quæ adustionem, vel incisionem inducat; nec impendant ritum alicuius benedictionis purgationi aquæ frigidæ, vel ferri candentis: saluis phibitionibus de monomachijs siue duellis antea promulgatis. Nota q̄ iudicium sanguinis clericus exercere non debet. Item litteras vindictam sanguinis continentes scribere, vel dictare non debet. Item clericus viris sanguinum præesse nō debet. Item clericus in sacris ordinibus chirurgiā exercere non debet. Item purgatio aquæ, vel ferri candentis fieri non debet.

¶ Idē in concilio generali. †

¶ Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet; nec quicquā aliud exercere, per quod ad vindictā sanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem pręstare non debet.

CAP. IX.

Sententiam † sanguinis [f] nullus cleric⁹ dictet, aut proferat; sed nec sanguinis vindictā exerceat: aut vbi exerceatur, intersit. Si quis autē huiusmodi occasione statuti, ecclesijs vel ecclesiasticis psonis aliquod psum pserit inferre dispendiū, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quisquā clericus litteras dictet, aut scribat p vindicta sanguinis destinādas. Vnde in curijs principum [g] hæc solicitudo non clericis, sed laicis cōmittatur. Nullus quoque clericus ruptariis † vel ballistariis, aut huiusmodi viris sāguinū præponatur: nec vllā † chirugię artē subdiaconus,

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Sanguinis.] epi non possunt sniās sanguinis ferre. j. de exces. præl. ex litteris. & ī. eo. clericus. vbi de hoc. nec dare consiliū, nec interesse, nec dictare, nec scribere sententiam, vt hic dicit & 23. q. 4. illud. sed alijs debent vices suas committere, vt dictum est ī. eo. clericis. & arg. prædictæ decret. illud. & 2. q. 7. sicut licet sm leges non possit delegare nisi cū iudex necessariam habeat causam pficiscendi. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. l. 1. Sed si interest tantum, nunquid propter hoc efficitur irregularis, v. propter hoc deponatur? Nō videtur quòd debeat deponi: sed aliàs debet puniri, quia interfuit contra præceptum huius canonis.

g Principum.] ī. eod. clericis. & c. sed nec. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Adm.

† Solicit[udo] ... terat. ... c. 3. eo ... in 4. comp.
† Præter ... vid. Fely... ca. sicut ... mit. & ... confes. ... tit. de 7. ... clerici ... ad ord... vers. de... vero ...
† al. ruptarijs.
† al. rutarijs vt o... Hostiensis ... is ois⁹ ... canis ... impress.
† al. ita vllā chirurgiæ part...
† al. ... nō vllā ... rurgiæ ...

a Adustionem.] ex hoc videtur, q̄ ecclesia pœnam adustionis infligere non debet, & sic est contra illud. ꝫ. de cri. fal. ad audientiam, vbi dicitur quòd nota cum ferro candenti ponitur in fronte: sed illud intelligitur ita quòd ad effusionem sanguinis non procedat. Item presbyteri & personatus habentes non debent audire phisicam vel leges, aliàs sicut religiosi puniuntur.

c Leges vel physicam.] C. de epis. & cleri. repetita. & l. parabolani.

b Monomachijs.] idest de pugnis singularib. Dicit enim monomachia à monos, quod est vnum: & machia, pugna: quasi pugna vnius contra alterum.

Super.] Pars huius ꝫ. de magistris, & de priuileg. specula. Diuiditur in quinque partes Primò ponitur decisum exordium. Secundò ibi, Contra relatio Turonen. concilij. Tertiò ibi, Verum. opiniones variæ circa illud. Quartò ibi, Nos. determinatio. Quintò ibi: Quia verò. constitutionem extendit. Abbas.

CASVS. Alexāder Papa statuit in concilio Turonēn. ꝫ. eod. non magnopere. q̄ regulares p̄sonæ exeūtes ad audiendas leges vel physicam, vt nisi infra duos menses ad claustrū redierent, sicut excōicati ab oībus vitarentur, & in nulla causa si patrocinium præstare voluerint, audiantur; reuersi autem ad claustrum in choro, mēsa, capitulo, & ceteris, vltimi fratrum existant, & oēm spē p̄motionis amittāt, nisi fortè ex misericordia sedis Apostolicę. Sed q̄a nonnulli p̄p̄ diuersas opiniones quorundā, excusationem assumebāt, volēs Papa vt de cetero ipso facto sententiā excōmunicationis incurrāt, mandat quatenus tā diœcesani epi, q̄ capitula ipsorū & alij, in quorum diœcesibus tales commorantur, publicè denuncient eos excommunicatos, & prædictis pœnis ob noxios: Verum quia dñs Papa theologię studium desiderat ampliari, vt fides catholica circumcincta sit muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat venientibus ex aduerso: statutum Concilij Turonen. extendit ad archidiaconos, decanos, plebanos, prępositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros: nisi infra spatium pręscriptum destiterint: & appellatione postposita præcepit obseruari. Nota quòd religiosi nō debent audire leges vel medicinam. Item ipso facto quis excommunicatur. Item constitutio post duos menses à tempore ipsius constitutionis ligat. Itē Theologia super omnes scientias est fauorabilis.

diaconus, vel sacerdos exerceat, quę adustionē a vel incisionem inducit: Nec quisquā purgationi aquę feruētis vel frigidę, seu ferri cādentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut cōsecrationis impendat: saluis nihilominus prohibitionibus de monomachiis b siue duellis† antea promulgatis.

¶ *Honorius tertius.*

¶*Constitutio Turonen. concilij puniens religiosos audientes leges vel physicam, est canon latę sententia: & incidētes in illam debent per ordinarios puniri hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionem ad habentes dignitates & personatus, & ad presbyteros.*

CAP. X.

Super specula: & infra. ¶Contra religiosas personas [de† claustris] exeuntes ad audiēdum leges, vel physicā, c Alexander † prędecessor noster olim statuit in Cōcilio Turonē. vt nisi infra duorum mensium d spatium ad claustrū redierint, sicut excōmunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa (si patrociniū præstare voluerint) audiantur. e Reuersi autem, in choro, mensa, capitulo, & ceteris, vltimi fratrum existant, & (nisi fortè ex misericordia sedis Apostolicę) totius spem promotionis amittāt. f Verum quia nōnulli ex talibus, propter quorundam opiniones diuersas excusationis aliquid assumebant: Nos volentes vt de cetero ipso facto, g sententiam excommunicationis incurrant, districtè† præcipiendo mādamus, quatenus tā à diœcesanis & capitulis ipsorum, quàm à ceteris episcopis, in quorum diœcesibus in huiusmodi studēdent, tales excōmunicati, prædictis h pœnis obnoxii publicè nuncient. ¶ Quia† verò theologiæ studiū cupimus ampliari, vt dilatato sui tentorii loco, funiculos suos faciat lōgiores, vt sit fides catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorū, i q̄bus resistere valeat ascēdentibus ex aduerso: & archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos p̄sonatus habētes necnō presbyteros k

d Duorū mensium spatium.] à tempore scientiæ huiusmodi cōstitutionis siue publicationis cōnumerandum. & nisi destiterint, ipso iure sententiam excommunicationis incurrūt, vt ꝫ. sequit. Verba ista quæ hic ponuntur vsque ibi, verum quia. sunt Turonen. concilij. ꝫ. eod. non magnopere.

e Audiantur.] tam q̄ ipso iure excommunicati, aliàs etiā monachi & canonici regulares ab aduocatione repellunt. ꝫ. de postulatio. c. 2. & 16. q. 1. alia. & c. placuit. & c. monachi. &c. de pręsentiū & 15. q. 2. c. 1. in fi. nisi pro vtilitate ecclesiæ suæ, 1 Abbate nihilo min⁹ imperante, vt in prędicto cap. monachi.

f Amittant.] dic vt sup. eo. cap. non magnopere.

g Facto.] sic ipso facto negamus Deum. 22. q. 5. cauere & ipso facto amittit q̄s priuilegium suum sic. ꝫ. de vi. & honest. cle. ca. vlt. vbi plures concor. de hoc.

h Prædictis pœnis.] scilicet, quòd promoueri non possunt sine dispensatione Apostolicæ sedis, & alijs superius positis.

i Bellatorū.] idest, prædicatorum, qui possunt hæreticis resistere auctoritate diuinæ scripturæ, qui contra nos surgunt, & ex aduerso impugnant nos: quos prælati ecclesiarum de sua diœcesi expellere tenentur in tantum, quòd si negligentes extiterint, ab administratione remoueantur. ꝫ. de hæret. excommunicamus. in fi.

† al. ita; districtè præcipimus, & mandamus. 1 Vel pauperū secundum Io. & Phi. vide q̄ dixi de postul. c. 2. Io. And. † Vide cap. 1. ne clerici vel monachi. lib 6. & quod statutum est in concilio Lateranēsi sub Leone x. sessio. 8. paulo post principium, in cōstitutione incip. Apostolici regiminis.

Con- Late sub ... iij. & Cō ... Tri- sessio. refor. ... 19.

ec duo ... : de stris, de in om- ... anti- & ma- script is ... tanæ. sita: Ale ... pp p̄. n. est, Ale ler Pa- ędecessoster.

[Glos. seq. reci. per q. quid de beneficijs curatis, & personatibus non curatis.]

k Presbyteros.] ad omnes prędictas personas pœna ista extenditur, etiam si huiusmodi personatus curam animarum non habeat: quia idem iudicium est de personatibus curam animarum non habentibus, sicuti de beneficijs curam animarum habentibus annexam. ꝫ. de electione, dudum. & quod habentes curam animarum tenentur, patet: quia qui ad curam animarum eligitur, debet primò promoueri ad ordinem sacerdotij, aliàs fit ea ipso iure priuatus. ꝫ. de præben. extirpandæ. § qui

§. qui verò. & in propriis personis deseruiunt nisi in duobus casibus, vt ibi dicitur, & idē iudicium de personatibus, & de habentibus curam animarum est habendū, vt prædicta decr. dudum. & ī. de præb. de multa: maior enim ratio est de habentibus curam animarum, quam de personatibus non habentibus curam animarū. Credo quòd nullus archidiaconus, decanus, plebanus præpositus, cantor, & nulli qui habent personatus, & qui habent curam animarum, possint audire leges, vel physicam propter pœnam istius constitutionis, nulla facta distinctione, ex quo tales sunt: nisi aliam interpretationem super hoc viderent: quia Papa nullam adhibuit interpretationem: ergo nec nos adhibere debemus. 2. q. 5. consuluisti. & sup. de transl. inter corporalia, sufficit enim, quòd ita scriptum est, vt 6. q. 3. scriptum est in lege. & ff. qui & à qui. ma. lib. l. prospexit.

(nisi ab his [a] infra spatium [b] prescriptum destiterint) hoc [c] † extendi volumus [& † mandamus] & appellatione postposita firmiter obseruari.

† Hæc, pro hoc in multis Vaticanis.

ADDITIO. Dic tamen, quòd hæc constitutio non habet locum in habente curam parochialem, si aliàs non est presbyter, nisi sit talis cura, sine plebania, quæ habeat sub se capellam, vel capellas in quibus clerici perpetuò instituantur. c. 1. eo. tit. lib. 6.

a Ab his.] scilicet legibus, vel physica, de quibus præmissum est supra. Ber.

[Glos. seq. principium reci. per quæstio. finis quærit, & soluit.]

b Spatium præscriptum.] duorum mensium connumerandorum à tempore publicationis 1 huius constitutionis, quia ante publicationem nemo tenetur sup. de consti. cap. 2. ex quo enim constitutio publicè promulgata est & publicata, quilibet tenetur ad eius obseruantiam post duos menses. in auth. vt fac. no. consti. circa prin. coll. 5. 16. dist. quod dicitis. sup. de postu. prel. cap. 1. sed ante non. arg. 32. q. 4. dixit Sara. 82. dist. proposuisti. sed cum ista constitutio sit iam diu publicata, nullus habet excusationem. Sed nunquid episcopi possunt tales absoluere? Credo quòd sic: quia conditor huius constitutionis non retinuit sibi absolutionem: & ideò alijs relicta videtur. ī. de sent. excom. nuper. ī. de cri. fal. dura. & ī. de præben. de multa, in fine.

1 De materia hui9 glossæ vide Decium, & Doctores in c. cognoscentes. sup. de cōsti. & Sotum lib. 1. de iustitia & iure q. 1. art. 4.

[Glos. seq. reci. per q. an habentes personatus egeant dispensatione Papali, sicut & monachi. alleg. quòd sic. & hoc tenet in additione. in tertia glos. tenuit contrarium.

† Re verba dans [illegible]

c Hoc extendi.] scilicet, præmissas pœnas, de quibus superius facta est mentio, scilicet quòd sint excommunicati, & in nulla causa patrocinium præstantes audiantur. Et ita videtur, quòd isti spem promotionis amittunt, nisi cum eis per sedem Apostolicam fuerit dispensatum, sicut dicitur supra de monachis: quia pronomē, hoc ostendit omnes pœnas supradictas. Sed hoc non credo, quòd isti propter hoc sine dispensatione domini Papæ promoueri nō possint. & quod dicit; hoc extendi, &c. respicit tantum quod dixit s. excommunicati. & quòd in nulla causa eorum patrocinium admittatur: quia si hoc voluisset, hoc dixisset de istis quòd dixit de illis. arg. ī. de transla. inter corporalia. ī. de dec. ad audientiā. & pœnæ non sunt ampliandæ, sine odia, sed potius restringendæ, de pe. dist. 1. pœnæ. ff. de lib. & posthu. cum quidam. ff. de hære. insti. l. 1. §. vlt. & illa clausula. Nisi forte ex misericordia, &c. respicit tantum præcedentia, & non subsequentia arg. ī. de app. inquisitioni. Tutius est dicere, quod incurrat omnes pœnas prædictas, cum litera hoc expressè dicat, dum dicit, hoc extendi, &c. & supra dum dicit; prædictis pœnis obnoxij.

Bernardus.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

LIBER QVARTVS, DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

¶ In præcedenti libro visum est de actib. & gestis spectātibus ad clericos, merito nūc restat videre de spectantibus ad laicos. Et hæc rubrica habet duas partes. In prima dicit de sponsalibus: In secunda de matrimonijs. Abbas.

De hac materia tractatur 27.q.2. in plerisq; capitibus. & 29.q.1.& 33.q.2. & 3.& 32.q.1.2.& 3. per totum.& 30.q.5.§. his omnibus. vsq; ad fi. q.& 33.q.2.§. sed q.a. vsque ad finem quæstionis.

De Frācia.] Diuiditur Primo ponit casum. Secundo diffinit ibi, Diffiniuit.

CASVS. Quidam iuuenis de Francia, duxit vxorem quandam nobilem mulierem de Saxonia sm cōsuetudinem Saxonum: iuuenis ille dicebat, quod in matrimonijs ɔhendis Franci non vtuntur eisdē cōsuetudinibus cū illis de Saxonia, & hoc iō quia desponsauerat eam nō lege sua, sed Saxonū. Dimisit ergo illā, & aliam vxorem duxit. In cōcilio quæsitū est, quid de hoc fieri deberet? Statuit cōcilium, vt ille transgressor Euangelice legis subijciatur pœnitentię: & a secūda vxore separet, & ad primā redire cogatur. Nota quod in matrimonio ɔhendo potius ɔsideratur intentio ɔhentium, quā verba, qbus mediantibus ɔtrahunt, dummodo animo ɔhendi hoc faciant. Itē solemnitates non sunt de substantia matrimonij. Item uerba debēt seruire intētioni, & nō intentio verbis. Item ad intentionem recurrendum est.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Ex Concilio Triburiensi. †

¶ *Matrimonium solo consensu contrahitur, nec inualidatur, si consuetudo patria non seruetur.*

CAP. I.

De Francia quidam nobilē mulierē de Saxonia, lege [a] Saxonum duxit in vxorē: verum quia non eisdē vtūtur legibus [b] Saxones & Francigenæ, causatus est, quod eam non sua, idest, nō Francorū [c] lege despōsauerat, dimissaque [d] illa, aliam superduxit. Diffiniuit sup hoc sancta synodus, vt ille transgressor Euāgelicę [e] legis subijciatur pœnitentiæ: [f] & a secunda cōiuge [g] separetur, & ad priorem redire rogatur.

¶ Innocentius tertius Exoneñ. † episcopo.

¶ *Sponsalia de futuro dissoluuntur, si sponsi se dissoluūt, etiam si fuerint iurata.*

CAP. II.

Præterea † hi, qui de matrimonio contrahēdo purè & sine omni conditione [h] fidem dederunt, cōmonendi sunt & modis oībus inducēdi, [i] vt pręstitam fidē obseruent. ¶ Si autem se adinuicē admittere noluerint: [k] ne fortè deterius [l] inde contingat, vt talem scilicet ducat, quā odio [m] habet: † videtur, quod ad instar eorum, q societatē [n] interpositione [o] fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittūt, hoc possit in patientia tolerari. [p]

¶ Eugenius Papa.

¶ *Si maior septennio duxit in vxorē minorem septennio, & eam traduxit ad domū, oritur ex tali contractu publica honestatis iustitia. hoc dicit inhærendo litera. Panormitanus.*

e Euangelicæ legis.] quia dicit, nullus dimittat vxorem suam excepta causa fornicationis. 32.q.1.dixit Dominus. ĩ.eo. ex parte.

f Pœnitentiæ.] pro eo quod primam dimisit, & secūdam duxit.

g Cōiuge.] scilicet nomine, non re.

Præterea.] Primo iubet moneri. Secundo diffinit ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Quidam vir & mulier volunt ɔhere: promittunt ad inuicem purè & sine condōne, fide hinc inde pstita, & ɔhēt matrimoniū: postea mutant proposicū. Quæritur, qd sup hoc sit agendū, an videlicet, sint compellendi, vel non? Rūdet Papa, quod commonēdi sunt, & modis oībus inducēdi, vt fidem præstitū obseruent. Si aūt hoc facere noluerint, non sunt cōpellēdi, ne deterius indè contingat, vt illam ducat, quam odit: sed ad instar illorum, q societatem ɔhunt fide dāta, & postea illā sibi remittunt, potest in patiētia tolerari. Nota quod licet fides sit pure & simpliciter hinc inde data de matrimonio ɔhendo, si postea displiceat cōtrahentibus, nō sunt vt contrahant compellendi, ne deterius inde contingat. Idē intellige in societate.

h Sine omni cōditione. per hoc vr, quod solui nō possit, qa q sine ɔditione pmittūtur, sine cōdōne soluūt. 32.q. vlti. c. vlt. & 22 q.4. iter cętera.

[Glo. seq. supplet suppletioni. signat contrarium, &c.]

Cap. II. & post cōcil. Lat. sub Alex. iij. par. 6. c. 33. Et de intellectu & materia huius c. vid. Couar. in epitome li. 4. decre. par. 1. c. 5. in principio.

† Exonieñ.

† habet.

a Lege.] idest, consuetudine.

b Legibus.] idest consuetudinibus.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem, & solutionem.]

c Francorum lege.] quam putabat esse de substantia matrimonij. arg. 30.q.5. aliter. vbi vr, quod matrimonium omissis solemnitatibus non ualeat: sed non est uerum, quia illa quę dñr in cap. aliter. potius ad solēnitates referuntur, quæ tamen seruandæ sunt: sed si quis non seruentur, tenet matrimonium, quia solus consensus facit matrimonium, 27.q.2. sufficiat.

d Dimissaque.] quod facere non debuit auctoritate sua, ut 33.q.2. seculares 35 q.6. multorum etiā si impedimentum manifestum subesset. ĩ. de diuortijs, porrò.

i Inducendi.] & ēt compellendi si iurassent. ĩ. e. ex litteris. propter periculum iuramenti. arg. ĩ. ẽ. requisiuit. sed illud soluitur ibi. Sed cōtra uidetur. ĩ. eo. capi.

k Noluerint.] idest, absolute restiterint.

l Deterius.] scilicet, adulterium cum secunda, uel quod eam fortè interficeret.

m Quam odio.] quia quod quis non diligit, facile contemnit. 20.q.3. præsens clericus. & 31.q.2.§.1. Ber.

n Societatem.] ff. pro soc. l. uerum. §. ult. & l. actione. §. diximus. Ber.

o Interpositione fidei.] siue per iurm etiam, quia æquipollent. s. de fideiuss. peruenit. & 22.q.5. iuramenti.

[Glo. seq. ponit duas lecturas, scilicet Tanc. & Hug. & secundam approbat.]

p In patientia tolerari.] hoc ideo dicit, quia ex quo non est processum ad matrimonium ɔtria uoluntate accedente, possunt se inuicem absoluere, ut ur: quia omnis res per quascunque cās nascitur, &c. ĩ. de regul. iu. omnis

ois res.& ff.de reg.iur.nihil tam naturale. quia in tali causa fide pstita sine iuramento subintelligenda est cõditio,s.si in eadem voluntate permanserint. arg. ī.de. iureiu.quemadmodum.& 22.q.2.ne quis arbitretur.hęc fuit opinio Tanc.† dicentis,ꝙ hæc decretalis continebat ius cõe. Hug.dicebat, & bene,ꝙ loqꝰ de cõparatiua ꝓmissione,vt ī.qui cle.vł vo.c.iueniẽs. quod & mihi vł: & loquitur dispensatiuè. Et hoc apertè indicant ista verba, hoc possit in patientia tolerari, ne deterius inde contingat: nam multa per patiẽtiã toleramus, &c.ī. de pben.cũ ĩl dudum. alias de iure mero debẽt cõpelli, vt fidẽ sine iuramẽtũ seruent. De hoc dicitur ī. e.cũ litteris 2. Ber.

IVuenis.]Si maior septẽnio cũ proxima septẽnio, in qua malitia supplet ætatẽ,sponsalia ɔhit, ex his oritur iustitia publicæ honestatis,maximè si cõmiceri tẽtauerit.Ita cõiter sũmatur. sed ĩ veritate summariũ non colligitur ex litera. Diuiditur. Primo narrat factũ, & casũ dubiũ. Secũdo duplici rõne diffinit,ibi,Quia igitur.Abb Sic.

CASVS.Quidam iuuenis duxit quãdam puellam nõdũ vij.annorũ sponsalia ɔhendo cũ ipsa,& tentauit cũ ipsa quod cõpellere non potuit.Tandem mortua fuit. vel dictus iuuenis ab ipsa recessit,anteꝙ post vij.annũ sponsalibus consentiret:& cum alia consanguinea ipsius puellæ matrimoniũ ɔtraxit.Quærebat,vtrum possent simul remanere? Rñdet Papa,in his quę dubia sunt,quod certius est,seruari debet:& ideo tam propter honestatem ecclesiæ,q̃a dicebaẽ spõsa eius,quam propter prædictum dubium, debent abinuicem separari.Nota tãdũ ergo, ꝙ in dubijs semper tenendum est illud,quod securius est & certius.

[Gl.seq.not.in dubijs, &c. & soluit contrarium. Secundo obijcit per locum à diuisione,& soluit.]

a Dubia.]sic ergo patet, ꝙ in dubijs semper certius est tenendũ de pæn.dist.7.c.2.§.itẽ si vbi dr,tene certũ, & dimitte incertũ.& ī.de homi. ad audientiam. & 14. dist.sicut.& in re dubia certa non potest ferri sñia. 11. q.3.graue.& 33.dist.habuisse. & 30.q.vlt.§.vlt & Inst. de re.diui illud quæsitum.Inst.de act.§.curare.q̃nq; tñ cum obscura suam iura partiũ,certa fertur sententia. ī. de fi.instru.inter dilectos.in fin. Sed non dr dubia res ibi, quia actor non probauit clare , & ita ꝓ possessore iudicari debet. 2 Sed quare dicit,in his q̃ dubia sunt? Quia si ex toto ante septennium ducta fuit, & post vij. annũ non consensit,vel ante recessit, res non est dubia, sed certa quia non impeditur matrimoniũ cum consanguinea,etiam cum matre ī.tit.prox. litteras.& c.accessit.si post septimũ annũ consensit, sponsalia tenuerũt [illegible] dubia. ī.eo sponsam.& ī.ti.prox.contra [illegible] ver. Solu.Sic intellige, puella ista post vij.annum non consensit,vel nõ constabat de consẽsu quia statim recessit ab eo, vel mortua est,verũtñ quia tentauit forsitan quod complere nõ potuit,præsumitur ꝙ erat doli capax. siue quia malitia supplebat ætatem quo ad spõsalia, sicut supplet malitia quo ad matrimonium. ī.titu.proxi.de illis.& c. vlt. vnde propter hoc dubiũ,tũ q̃a hoc plene non constabat,tũ et ꝓp honestatẽ ecclesiæ,non potest habere consobrinam illius. ī.cap.pxi.arg. aliæ non videtur, ꝙ posset stare illa litera,si diceremus , ꝙ post vij. annos cõsensit,vt dixit Tanc.q̃a sic nõ essettes dubia.

b Cõiux.] i.spõsa.

[Glo.seq.signat cõtrarium & solut.]

c Diuidas.] arg. ī. 35.q.3. extraordinaria.Sol.ibi extra naturalia eam polluit. & non maritali affectu.hic verò tentauit in naturalibꝰ,& maritali affectu.

CAP. III.

IVuenis, † qui puellã nondũ septennem duxit,quamuis ætas repugnaret : ex humana tamen fragilitate forsan tẽtauit quod complere nõ potuit. Quia igitur , in his , quæ dubia [a] sunt , quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatẽ ecclesiæ, quia ipsa coniunx [b] ipsius fuisse dr: tum propter prędictam dubitationem; Mandamus, † quatenus consobrinam ipsius puellæ , quam postmodũ duxit, diuidas [c] ab eodem.

¶ Alexander tertius Papien. episcopo.

¶ Ex sponsalibus contractis cum consanguinea , oritur publica honestatis iustitia.

CAP. IIII.

AD † audientiã nostri Apostolatus peruenit, quod cum H.Papiensis ciuis , filiam suã cuidam filiorum L.dare vellet vxorem : iurauit, quod si ille [d] eã habere casu aliquo interueniẽte non posset , alteri filio , quem de alia vxore genuerat,eandẽ matrimonio copularet . Contractis autem à filio priore sponsalibus;quidam cõsanguinitatem inter eos esse, iuramẽtis interpositis firmauerunt: Ideoque pręfatus H. eandem dare alteri filio nititur, vt iurauit.Sed quoniam scriptũ est, † quod sponsam [e] fratris,frater habere [f] non potest: Mandamus, quatenus eum suũ

A D audientiam.] Primo narrat factum. Secundo decidit,ibi,Sed qm.Abb.

CASVS. Quidam ciuis Papien.nomine Hugo, volebat copulare filiam suam matrimonialiter cuidã filiorum cõciuis sui nomine L.iurauit,ꝙ si ille eam aliquo casu habere nõ posset, alteri filio quẽ ab alia vxore genuerat, eandem matrimonio copularet , & sic contraxerunt sponsalia: postea quidam probauerunt consanguinitatem inter eos , vndè præfatus H. eandem filiã dare vult alteri filio,vt iurauit Quæritur, an possit ? Respondet Papa , scriptum est , ꝙ frater sponsam fratris habere non potest: Vnde mandat,quod ille suum propositum non adimpleat,& pęnitentiam accipiat de illicito iuramento,& si opus fuerit , per excommunicationis sententiam compellatur. Nota , quod sponsalia quæ nulla sunt , impediunt matrimonium contrahendum cum consanguinea alterius: sed hoc facit sola publicæ honestatis iustitia. Item illicitum iuramentum non est seruandum. Item ad pœnitentiam quis potest compelli,admoneri tamen prius debet,& postea compelli.

d Quod si ille.] hæc conditio nulla fuit ex quo despõsatur uni fratrum,alius eam habere non potest.27.q.2. si quis vxorem,& cap seq. nisi forte ante septennium contracta essent sponsalia. ī.ti.prox.litteras & ca.accessit.& c. duo pueri.cessante eo quod dicitur ī.titu. & 27.q.3.si quis desponsauerit.

[Glo.seq.alleg.2.concor.signat vnum contrarium,& soluit.]

e Sponsam fratris.]26.dist.c.vna tantum.§. Ioannes. 27.q.2.si quis desponsauerit. Arg.contra 8.q.1. olim. & ī.de diuor.c.vlt Solutio,illud mysticũ fuit & obtinuit in fratre sine sobole defuncto,hodie secus.

[Glo.seq.obijcit,allegat pro,& soluit.]

f Habere non potest.]sed uidetur, quod hæc rõ nulla fuerit,quia inter eos nullũ obligatorium vinculum de iure fuit contractum , consanguinitate impediente, quia

Marginal notes:

† Ca.1.&c.ti. in 1.cõpil.& post cõc.La. par.12.c.8. Et vide cõc.Tri. ses.24.de refor. matri. c. 3.& Couar.i epitome li. 4. decretalium par. 2. c.2.

† Hęc Tanc. opinio vera est, & cõiter sequuñ eã Doct.tũ hic, tum alibi vt docet Couar.initio capitis citatus, quẽ videto.

† al.Mandamus , vt absque voce, quatenus.

a Facit qd no.3 q. 9. de [illegible] & hic de triplici ambiguitate , vt [illegible] 33.dist.vl.& qd dicit his Viuiãce i Sp. de sen. pla. §. qualit. [illegible] Ioan.

† Ca.[illegible] in 1.co & [illegible] hic [illegible] pedim [illegible] [illegible] gd [illegible] vide [illegible]

† Vide [illegible] c.20.& [illegible] c.14.[illegible]

quia impossibiliũ nulla est obligatio Instit. de inutil. stipula. §. si impossibilis. & ff. quæ sent. sine app. rescin. Paulus. Sed impossibile est id quod ꝯ bonos mores est ff. de condi. instit. filius fa. & 22. q. 2. faciat homo. & ei quod esse non potest, nulla est promissio. Inst. de inut. stipu. §. 1. & arg. optimũ in decret. Greg. ꝟ. de pact. c. vlti. ergo hic nulla spõsalia fuerũt, quæ sunt promissio futurarũ nuptiarũ 30. q. 5. nostrates. ff. de spons. l. 5. ergo nulla fuerunt prędicta spõsalia. ergo nõ præstant impedimẽtum quo minus illa possit cõtrahere cum alio fratre. ꝟ. tit. ex literas. & c. accessit. Sed ꝯ matrimoniũ plerumque attẽditur considerato facto, nõ iure. ꝟ. de big. nuper. & C. de adul. eum q plus enim in talibus consideratur quandoque opinio, quam veritas. ꝟ. qui fil. sint legi. cũ inter Ioannem. Quid ergo respõdes? Potest dici ꝙ publicę honestatis iustitia impedit, vt ꝟ. c. prox. & 27. q. 2. si quis despõsauerit. Ber.

a Propositũ.] quod illicitũ fuit, & ideo non seruandum. 22. q. 4. in malis.

b Compellas.] ar. ꝙ quis compelli pt ad satisfaciendũ de quolibet crimine. 24. q. 3. itaq; & 6. q. 1. illi q. & 22. q. 1. ꝑ licã dum. 1 & ad ecclesiã pertinet decernere de quolibet peccato, & corripere quemlibet Christianum. ꝟ. de iu. li. nouit. B.

implere propositũ [a] non permittas; sed vt pęnitẽtiam agat de illicito iuramento, monitione præmissa, ecclesiastica districtione compellas.[b]

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit. si tamen per eam stetit, quo minus matrimonium perficeretur, sibi pœnitentia imponitur.

CAP. V.

De† illis autem, qui prestito, iuramento promittũt se aliquas mulieres ducturos, et postea eis incognitis, dimittũt terram, se ad partes alias transferentes:[c] Hoc tibi volumus innotescere, quod liberũ [d] erit mulieribus ipsis (si non est amplius i facto processum) ad alia se vota trãsferre; recepta tamen de periurio pęnitentia, si per eas steterit, [e] quo minus fuerit matrimoniũ cõsummatum.

De illis.] Communis diuisio. Secũda pars. ibi, Hoc tibi. Abbas.

CASVS. Quidam promittunt iuramento interposito, se ducturos in vxores aliquas mulieres, & postea antequam matrimonium ꝯhũt transferunt se ad partes alias. Quærebant quid facere deberent illæ mulieres, verũ possint cum alijs ꝯtrahere? Rñdet Papa. ꝙ si non fuerit amplius in facto processum, liberũ est illis mulieribus cum aliis ꝯhere, recepta pęnitentia de periurio, si per eas steterit, quo minus matrimonium fuerit cũ aliis consummatum. Nota, ꝙ sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundum nec diu ipsum expectare sine aliqua pœna dummodo non fuerit in mora.

[Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.]

c Transferentes.] vnde non tenetur sequi ipsum vagabũdũ. ff. de oper. lib. quod nisi fiat. §. ex prouincia. & sic de sponsa intelligunt quidam illud ca. 34. q. 2. si qs. Sed non est verum, immo de vxore iam cognita.

d Liberum erit.] post tres annos secundum leges C. de repu. l. 2. Et hoc intellige de spõsa de futuro, de qua hic loquitur: secus in spõsa de præsenti. ꝟ. eo. in præsentia. & ꝟ. de secun. nup. dominus noster.

Glo. seq. obijcit, & soluit, & ponit tres casus, quibus soluuntur sponsalia de futuro.]

e Si per eas steterit.] vnde in culpa fuerunt, quare imponitur eis pęnitentia. Sed si per eas stetit, quare dat ecclesia licẽtiam ꝯtrahendi? Rñdeo, ne deterius inde contingat. scilicet periculum fornicationis. sim. ꝟ. qui cleri vel vouen. veniens. sed si per eas non steterit, quo minus matrimoniũ cõpleuissent, nõ imputaretur eis periuriũ. ꝟ. eo. sicut. si hoc certum esset. si verò dubiũ esset, ꝑꝑ tale dubiũ imponitur eis pęnitentia saltem ad cautelã. Habes ergo vnu casum, [2] in quo sponsalia de futuro soluũtur aliũ habes ꝟ. de furtiur. quẽadmodũ. Itẽ si ꝯtrat cũ aliqua per uerba de præsenti. ꝟ. e. si inter virum. & ꝟ. de spons. duorum. c. 1. Bernar.

ADDITIO. Pro istis & similibus dãtur tales uersus.

Lepra, sugnemiẽs, furor, ordo, sanguis, & absens.

Læsaque virginitas, membri damnum, minor ætas.

Ac hæresis lapsus fideique remissio prorsus:

Sponsos dissociãt, & vota futura retractant.

Idem Paduano episcopo.

¶ Non omnis violentia impedit contractum matrimonij. hoc dicit, quo ad titulum.

CAP. VI.

De† muliere, quæ est inuita tradita viro & detenta: cũ inter vim & vim [f] sit differentia, & vtrum postea consensus intercesserit, certũ [g] nobis nihil postea expsisti, nihil certum † inde tibi possumus respondere.

De muliere.] Cõtinuit. ꝛ sum matur quo ad titulum, sed quo ad literam sic. Incerto quæsito, non potest dari certa responsio. Abbas.

CASVS. Quædam mulier per uim tradita fuit uiro & detẽta: Quærebãt à Papa, an inter eos esset mrimoniũ? Rñdet Papa: Inter uim & uim est differentia, nec constat, an post uiolentiam consensus interuenerit: & ideo certum Papa non potest dare responsum. Not. ꝙ inter uim & uim est differentia. Item certa & finita debet esse q̃stio, & non duplex, ad hoc, ꝙ certa dari possit responsio.

f Inter uim & uim.] hoc ideo dicit, quia duplex [3] est uis, siue metus, qui cadit in constantem uirum, & ille metus excusat, nisi postea consentiret. infra titu. proxim. de illis 2. & alius est metus uanus siue uis, & illa uis non excusat. ꝟ. eo. ueniens. & c. consultationi. & ꝟ. de his quæ vi, metusue causa fiunt, cũ dilectus. & ff. de re iudi. si quis ab alio. & ff. quod metus causa. l. 2. Ber.

g Certum.] quia nesciuit quæ violentia fuit illata; vnde certum non potuit dare responsum. 11. quæst. 3. graue. & 30. q. vlt. §. vlt. & ꝟ. c. iuuenis. unde dicit lex. Vt congruum possit habere responsum, insere pacti exemplũ. C. de transact. ut responsum poterat tamen si voluisset respondere distinguendo inter uim & uim vt ꝟ. c. veniẽs. & c. consultationi, & de eo, qui renunciat epis op. capit. 1. Ber.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Si aliqui apti ad matrimonium contrahunt per verba obscura, communem verborum intellectum sequi tenentur.

CAP. VII.

EX† litteris; & infra. ¶ De hoc autem ꝙ

EX litteris.] Diuiditur quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Respõdemus Abbas.

CASVS.

[Marginal notes:]

[2] Casus, in quibus sponsalia dirimũtur enumerat, & explicat B. Th. in quæstionibus additis ad 3. par. q. 43. ar. 3. Syl. in sum. uer. sponsalia. qõ. 10. Dñicus Sot. lib. 4. sen. di. 27. q. 2. art. 5. & Couarru. initio capitis citatus.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Latera. par. 6. c. 19.

† Vox certũ, deest in oĩbus antiquis codicibus, in uno peruetusto ita: nihil in itẽtioni tue possumus & c.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lat. par. 41. c. 3. Vide Alex. cõs. 152. in 5. uolu.

[3] Pro intellectu huius glossæ & textus uide B. Tho. in qõnibus additis ad 3. par. q. 47. arti. 1. & seq. & Magistrũ sent. & ibi late Sotũ & Doctores lib. 4. dist. 29.

CASVS. Quidam vir & mulier contraxerunt sponsalia, nec alter intellexit quod alter proposuit, & dicebat se non intellexisse. Quærebatur quid deberet obseruari? Rñdet Papa, iudex primo debet videre verũ contrahentes sint idonei ad hoc discretione & ætate, vt per hoc præsumatur pro eo qđ dicunt, vel contra: quo facto seu cognito, si alter nõ intellexit quod alter proposuit, recurrendum est ad communem intelligẽtiam verborum, & vterque compellatur verba prolata in eo sensu retinere, quẽ solent rectè intelligẽtibus generare. Nota ꝙ in matrimonio discretio & ætas est attendenda & consideranda. Item uerba obscurè prolata ad cõmunem intelligẽtiam sunt reducẽda.

consuluisti, quid debeat obseruari, quando inter aliquos sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Respõdemus, ꝙ inspiciẽdum est iudici, si matrimonium contracturi ad id faciendũ sint idonei scientia [a] & ætate [b] quo cognito, si alter non intellexerit [c] quod alter proposuit, [d] ad communẽ verbi intelligentiam [e] recurratur, † & cogatur vterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent rectè intelligentibus generare.

Idem Vigiliẽsi. episcopo.

Inter sponsam & consanguineos sponsi oritur impedimentum publicæ honestatis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

CAP. VIII.

SPõsam † alterius (maxime si ẽ nubili [f] ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

¶ Idem abbatibus S. Edmundi † & Demer. †

¶ Si vir & mulier inuicem promittunt, quod ab eo tempore se pro coniugibus habebunt, contractum est matrimonium de præsenti hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. IX.

EX † parte C. † mulieris nobis intimatum est, ꝙ Andreas iuramentum præstitit, quod

†Concord. tex. in l. Labeo. & ibi Barto. ff. de supel. leg.

a Scientia.] idest, discretione: Nam furiosus contrahere nõ potest quia non habet cõsensum. 32. q. 7. neque furiosus. & ꝟ. c. o. dilectus, nisi ꝑ interualla dilucida laboraret. 7. q. 1. quamuis triste. 3. quæst. 9. indicas.

b Aetate.] xij. annorum in muliere & xiiij. annorum in viro. ꝟ. tit. prox. attestationes. & cap. continebatur. vel cum malitia supplet ætatem. ꝟ. tit. prox. de illis 2. & cap. vlt.

c Intellexerit.] idest, si dicat se non intellexisse siue ꝑ se, siue ꝑ interpretẽ, ff. de verb. oblig. l. 1. in fi. cum tñ contrarium præsumatur, cum sint eiusdem vulgaris.

[Glo. seq. dist. an actor tantum, an reus, an vterque committat dolum. Secundo arg. non recedendũ, &c. alleg. 6. iura. & 2. alleg. in contrarium.]

d Proposuit.] nota ẽm canones si actor tantum dolum adhibet, intelligẽda sunt verba, vt reus intelligit, qui non adhibet dolum. 22. q. 5. humanæ. §. itẽ obijcitur. & c. quacunque. Si ergò reus tantũ, tunc ẽm quod actor intellexit. 22. q. 5. §. ex his. & cap. quacunq; & q. 2. ne quis. Si verò vterque dolum adhibet, locũ habet quod hic dicitur, vt verba prolata in suo proprio sensu intelligãtur. Et sic est argu. ꝙ non est recedendum à significatione verborum, nisi cum constat testatorem aliud voluisse. ff. de leg. 3. non aliter. & infra de verb. signifi. intelligentia argu. de conse. dist. 4. retulerunt & ff. qui & a q. maio. l. prospexit. quia nõ ex opinionibus singulorum, sed communi vsu nomina sunt intelligenda. ff. de supel. leg. l. Labeo. & ꝟ. de deci. ad audientiam argu. contra. C. de verb. signifi. cum quidam. & de consecr. dist. 2. in calice.

[Glo. seq. de ambiguitate uerborum determinat & subdiuidit ponit primo duo membra Et primũ sub diuidit in duos, secundum in tria, & illorum tertiũ iterum in duo.]

1 De hoc supra de restitu. spo. cũ ad sedem. Ioan. And.

e Intelligentiam.] huiusmodi ambiguitas verborũ quandoque incidit in iudicijs, quandoque in cõtractibus: In iudicijs circa litis exordium 1 plus creditur actori q̃ reo. ff. de verb. oblig. inter. stipulantem. §. j. postea in confessionibus urgeri debet confitens, ut certũ confiteatur: alioquin id accipietur quod magis expedit aduersario suo. ff. de confess. certum. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. In contractibus & pactis distinguitur 2 aut certum est quod consenserunt, & tunc quod valet agitur aut non consenserunt, & tunc non valet quod agitur. ff de contrahen. emp. & ven. in venditionibus 2 & 10. q. 2. vbi, aut dubitatur ꝙ senserint, & tunc sub distingue, quia aut valet intellectus secundum vnã partẽ, aut sẽm vtranque: si sẽm vnam partem, commodius est id accipi vt res de qua agit magis valeat q̃ pereat. ff. de reg. iur. quoties idem sermo. & ff. de verb. obli. l. quoties. & ꝟ. de fidẽ instrumẽ inter dilectos. ꝟ. de verbo. signifi. abbate. si secundum vtranque, tunc id quod verisimilius est accipiendum est. ff de verbo. obli. cum qui calendis. & quod sǫq; cõsueuit accidere a 8. d. de Syracusanæ. vel 3 tra eum sit interpretatio, qui pactum apposuit, qui debet legẽ id est pactũ apertius apponere. ff. de pact. veteribus. & secundum promissorẽ fit interpretatio: quia liberum fuit stipulatori verba latè concipere. ff. de verborum obligat. quicquid.

ADDITIO. De hac materia nota. ff. de verb. oblig. quoties in stipulationibus.

2 Sequitur vtrisque sensus ... [illegible]

† Capellanus ... [illegible]

† Ramon ... [illegible]

SPonsam. CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ sponsam alterius maximè nubilem & septẽnem, nullus de cõsanguinitate uiri ducere potest in uxorem: Nota quod sponsam consanguinei consanguineus habere non potest.

f Nulli.] illud, maximè, ponitur propriè comparatiuè: quia ex quo habet vij. annos tenent sponsalia, & ita nullus consanguineorum potest eam habere ꝟ. tit. prox. litteras. & c. accessit. ergo multo fortius impedit: cum est proxima nubili ætati. Idem videtur si est proxima septennio, & doli capax. ꝟ. eo. iuuenis. Ber.

EX parte.] Primo ponit casum narratum. Secundo diffiniendum committit: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam Andreas nomine, iuramentum præstitit, quod C. mulierem ab eo tempore in antea pro uxore haberet. & ei fidem seruaret & illa similiter promisit eidem. Quo facto, dictus Andreas illam dimisit, & aliã superinduxit, vnde illa mulier domino Papæ fuit conquesta. Dicit Papa, nemini licere suam vxorem dimittere sine manifesta causa fornicationis: & tunc aut debet illam sibi reconciliare, aut viuere continenter ea viuente: unde mandat dictum Andream compelli, ut illam quam superinduxit, dimittat, & ad primam redeat, & affectu maritali pertractet. Nota quod qui uxorem suam causa fornicationis dimittit, aliam super inducere ea uiuente nõ potest, & debet cõtinenter uiuere. Item qui dimissa uxore legitima, contrahit cum alia, debet compelli eam dimittere, & ad primam redire.

Pro

a Pro coniuge teneret.] & sic contractum fuit matrimonium inter eos. Sed nunquid per ista verba tantū cō trahitur matrimonium. Iuro, quòd de cætero habebo te pro legitima coniuge, & econuerso, &c. non vr, quia ista verba tantum futurum tempus respicere videntur. hæc quæstio ponit 30. q. 5. c. si quis diuinis. Et dicit Ioan. quod est matrimonium, secūdum quod ex illa nouella satis patet: & hic videt Hugo, aliter intelligere illa verba, scilicet, quod post matrimoniū contractum de præsenti accedant illa verba, vt notauit ibi. Arg. contra. s. eo. de illis. Ber.

b Eandem.] supple, & cum alia cōtraxit.

c Manifesta.] probata scilicet, & sentētia subsecuta: quia aliàs non licet dimittere. 33. q. 2. seculares & §. in hoc. & 35. q. 6. multorum. & j. de diuor. porro.

d Continere.] quia non potest cum alia contrahere. 32. q. 1. dixit. & si cum alia postea fornicaretur, cōpelleretur redire ad ipsam, non obstante sententia. j. de diuor. ex litteris.

e Cogatis.] & super inductam, si nollet ab ea recedere, vel si impedimentum præstaret, posset excommunicari. j. eod. veniens. in fi. Ber.

eam absque eo tempore pro coniuge [a] teneret, & ei sicut vxori suę fidem seruaret. Ipsa quoque eidē Andreæ iurauit, se illum pro marito habiturā, † & fidem ei tamquā viro proprio seruaturam: quo facto, prænominatus A. reliquit eandem. [b]

¶ Quia igitur nemini licet vxorem suam, sine manifesta [c] causa fornicationis dimittere, & tūc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa viuente continere: [d] Mandamus, quatenus eundem, vt super inducta dimissa, ad vxorem suam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione præmissa, per ecclesiasticam censuram cogatis. [e]

¶ Idem Pictauien. epo. †

¶ *Qui iurauit cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur.*

ij Ex litteris.] Primò ponit casū narratum. Secundò committit ipsius diffinitionem ibi, Quia igitur. Abb.

CASVS. Duo nobiles viri Syluanen. episcopatus, scilicet G. & B filios & filias impuberes habebant, conuenerunt inter se, quòd eos adinuicem copularent, quod promiserunt adinuicem facturos, & hoc tam parentes, quam filij iurauerunt. vnus illorum, scilicet G. filiam alterius consentiente patre iurauit ducere in vxorem: postmodum verò voluit aliam ducere in vxorem; Episcopus compellebat eum ducere illam, quam iurauerat. Quæsiuit episcopus à Papa, quid esset in hac causa faciendum. Respondet Papa, periculosum esse dicto G. contra iuramentū suum venire. Mandat Pictauien. episcopo, vt si de hoc sibi constiterit, moneat illum & compellat quatenus ipsam recipiat quam iurauit, & eam maritali affectu pertractet, nisi rationabilis causa impediat. Nota, quod sponsalia contrahi possunt per verba generalia. Item iuramentum impuberis tenet. Item compellitur quis accipere illam quam iurauit se ducturum in vxorem.

[Glos. seq. alle. vnam concor. obijcit, & soluit.]

f Tam patres.] sim. 31. quæst. 3. si qui parentes. Sed videtur, quod istud iuramentum non valeat, & sit anceps periurium, cum sit de facto alterius. ff. re. amo. Marcellus. §. 1. & ff. de in lit. iur. videamus. Et argumen. ad hoc ff. de verbor. obligat. stipulatio ista. quia ibi dicit, qui alienum factum promittit, non obligatur: tamen hic factum suum potius promiserunt, vt procurarent bona fide, quod filij contraherent, vt ea lege, & in illa stipulatione. Ber.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, secundò quærit alle. pro, & contra, ponit opi. quam reprobat, reprobationem impugnat. Impugnationi respondet.]

CAP. X.

ij EX † litteris Syluani episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri sui episcopatus G. † scilicet de Monstra, & B. filios & filias impubescentes haberent, inter se conuenerunt, quod eos adinuicem matrimoniis copularent: & hoc tā patres, [f] † quam filii, sub iuramento [g] † se promisere facturos: inter quos siquidem G. filiam alterius consentiente patre, se iurauit ducere in vxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum episcopus compellere voluit, vt quod iurauerat, adimpleret: & infra.

¶ Quia igitur prædicto G. periculosum est, contra suū iuramentū venire. Fraternitati tuę mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eum moneas: [h] & si nō acquieuerit monitis, ecclesiastica

g Quam filij subiuramento.] isti erant impuberes, vndè nō tenuit iuramentum. 22. q. 4. patuuli. & c. pueri. & 4. quęst. 3. c. 1. Sed illa intelligun tur cum ad testimonium perhibendum inducuntur, sed aliàs si sint doli capaces, benè tenet iuramentum. j. de delic. puer. pueris. Hic posuit Lau. talem quæstionem: Aliquis iurauit accipere in vxorē vnā de filiabus Titij, & postmodum dormiuit cum vna illarum: quæritur an præcisè debeat compelli eā ducere, cum aliā ducere non possit? Arg. quod sic. ff. de contrahē. emp. si in empti. §. si emp. & ff. de solutiō Stichū aut Pāphilū. & ipse se ad hoc artauit. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. 15. q. 1. si quis insaniens: imò videtur, quod statim sit matrimonium j. de conditio appo. de illis. & j. eo. is qui. arg. contra. ff. de rit. nupt. generali. ff. si quis caused & si. §. quæsitum. & ff. de vsufruct. quoties. Quidam dixerunt eum non compellendum, quia inuitæ nuptiæ, & cætera. 31. q. 2. §. 1. c. 1. & s. eo. præterea. Sed contrariū est verum, quod debeat compelli. Sed vr, quod non sit cōpellendus, eam recipere: quia in veritate nec sponsalia præcesserunt, nec matrimonium: quia cum dixit. Volo accipere vnā de filiabus. Titij, nulla cum aliqua illarum sponsalia contracta sunt: quia in personam certam consentire debuit, & incerta sponsalia non sunt sponsalia. arg. 30. quæst. 5. nostrates. & argumen. ff. de testa. tut. l. duo sunt Titij. & si dico. Exhæredo vnum de filijs meis, cum plures habeam, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posth. nominatim. & certus debet esse hęres, alias non valet testamentum. ff. de hære. insti. in tempus. §. quoties. & ff. de manumis. testa. cum ex pluribus. Dic, quod non compellitur ex vi sponsaliorum, sed propter iuramentum forte debet compelli, licet ad illam recipiendam non se obligauerit directè, nisi deterius indè contingeret, vt nota. sup. eod. præterea. & infra. in glos. quæ incipit, arg. contra. Ber.

h Eum moneas.] & si non acquieuerit. argumentum, quod admonitio semper debet præcedere vindictam. 11. quæst. 3. indignè. & infra de sentent. excommu. sacro.

[Glos. seq. assignat contrarium, dupliciter sol. vtramque solutionem impugnat: & in fine ponit tertiam solutionem. Iterum obijcit, & soluit.]

a Vnde si eos nō stat, nō sūt periuri, nec deberet pęna promissa: sm Vinc. j. eod. Gemma. & no. j. eod. sicut in glo. 1. Io. And.

† Ca. 9. eo. ti. in 1. comp. & post Concil. Lateran. par. 6. ca. 26.

† VV.

† parentes.

† Vide Dñicū Sot. explicanté hunc textū lib. 4. sen. dist. 27. q. 2. art. 3.

3 Hoc tenēt Vin. & Phil. qui dicunt eū præcisè nō cōpellendū, & pęnitentiā sibi præcisè debere imponi de periurio: quia per eum stat arg. s. e. de illis. Io. And.

a Com-

a Compellas.]arg.§.]eo requisiuit.Hoc consueuit intelligi pluribus modis;quod hic dicitur de rigore intelligit,ibi de misericordia,ne deterius indè contingat.arg.].eo.pręterea. Vel cōditionaliter sūt cogēdi,vt de nolētibus fiant volentes,sed non finaliter.23.q.6.vides. Sed neutra solutio vř sufficere,qa iste mortaliter peccat veniēdo ꝯ iuramētū,ergo pōt ꝯpelli finaliter 24.q. 3. tā sacerdotes & c. ecce aut crimina.Sed quō pōt iste excōicari, quia nondū venit ꝯ iurm? Potest dici, ꝙ ille,qui iurauit de iure cōmuni cōpelli debet,vt iuramētum seruet,licet nondum sit transgressus. quia post trāsgressionē ꝯhendo cū alia ꝑ verba de pręsenti non posset vlteri⁹ cōpelli,cū iā fortius vinculū superuenerit,& ecclesia nō solū peccata cōmissa punire debet(vt dicūt iura ꝑdicta) sed ėt committēda ꝓhibere,† vt si videat aliquē vicinū ꝑcipitio,vel paratū ad peccandū.93.dis. diaconi.23.q.4.ipsa pietas.& 22.q.5.hoc vř. alioqn cōsentire vř. 83.dist.quasi ꝑ totū. & sic dēt ecclesia excōicare,& facere, qđ pōt:qa excōicatio est medicinalis. 2.q.1. multi.& 24.q.3.corripiantur.& c.notandum.& hoc solum bene agitur,vt vita hominum corrigatur. 23.q.5. prodest. Hoc quidem ius commune est, casus tñ potest esse vbi non compellit finaliter ex causa,vt in c. requisiuit.].eo.& causa redditur in litera ipsius c.requisiuit. &].eo.prętetea.ex causa quandoque detrahitur seueritati,vt; 50.dist.constitueretur. Vel potest exponi litera ipsius c.requisiuit.potius monenda,quam cogenda,idest, prius monenda, & postea cogenda. nisi acquiescat. & ita non contradicit isto modo, imò concordat cum ista tamen si contrahat cum alia, tenet contractus, & absoluetur,nec compellitur finaliter. Ber.

b Rationabilis causa.] puta consanguinitas, vel affinitas,vel aliquod aliud perpetuum impedimentum.

† Ca.13.eo. tit.in 1.cōp.

† al.ita est exorta.

1 Vnde interdū punit volūtatem. 37. dist. volentibus. ꝯm Lau. & Phil.Io.An.

censura compellas, [a] vt ipsam(nisi rationabilis [b] causa obstiterit)in vxorē recipiat, & maritali affectione pertractet.

¶Idem archiepiscopis & episcopis & alijs prælatis per Angliam constitutis.

¶ *Per censuram ecclesiasticam pater compellitur restituere filio eius vxorem, quā iniustè detinuit: vel detinet.*

CAP. XI.

NOn † est vobis (sicut arbitramur)incognitum, qualiter rex Anglorum pro discordia, quæ inter ipsum & filios suos est suborta, † vxores eorum detineat: & infra.

¶ Nos itaque attendentes:iustum & honestum esse, vt viri suas petant vxores.Mandamus,quatenus eundem regem, ad eas restituendas sollicitè moneatis:& si iuxta commonitionem vestram,filiis suis vxores [c] suas infra certum terminum non restituerit,†ex tunc in quacunque prouinciarum [d] vestrarum detinentur vel transferūtur,donec ibi fuerint, [e] nulla diuina officia(pręter baptismum [f] †paruulorum, & pęnitentias morientium [g]) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

¶Idem episcopo sanctæ Agathæ.

¶ *Dictum vnius asserentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum.*

CAP. XII.

ij PRętereat† de muliere,quę à viro impe-

N On est vobis.]Primò narrat factum.Secundò prouidet ibi,Nos itaque.

CASVS. Inter regem Anglorum & filios eius orta fuit controuersia,propter quod rex Anglorum detinebat vxores filiorum ipsius,ita ꝙ mariti ad eas accedere non valebant.Conquesti sunt domino Papæ filij regis; mandat Papa archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis,quòd cum sit iustum & æquum, vt viri suas petant vxores,quatenus dictum regem moneant, vt filijs suis vxores eorum restituat: quod si infra terminū statutum nō fecerit,extunc in quacunque terra vel prouincia detineantur, vel etiam transferantur, donec ibi fuerint,nulla diuina offi ia celebrentur,vel permittantur aliquo modo celebrari, præter baptisma paruulorum,& pęnitentias morientium. Not.quòd mitius agitur cū regibus,& principibus,quàm cū alijs. Item propter delictū domini tota terra supponit interdicto. Itē in generali interdicto ista sacramēta excipiuntur, scilicet baptisma paruulorum, & pęnitentiæ morientium.

[Glos.seq.recit.per quæstionem,quo iure,&c. soluit distinguendo.]

c Vxores.] possunt enim filij regis petere vxores suas per interdictū de liberis exhibendis, imò de vxore exhibenda. ff. de liber. exhi. imò & C. eod. tit. si ad instar. & C. de nup.si inuita. Et hoc habet locū cū inuita detinet vxor,sicut hic. Si verò volēs detinet,tūc ꝑ officiū iudicis vel epi hi c: Cū enim volens detinetur filius, non datur interdictū de lib.exhib. nisi inter duos,qui dicunt se esse patres vel dños, & controuersia esset.ff. de lib.exhib.l.vlt.

d Prouinciarum.] sic ergo pro delicto vnius tota prouincia interdicitur, vt].de of.dele. sanè 2.Ber.

[Glo.seq.arg.à cōtrario,alle duo iura, & vnam legē in cōtrarium. Secundò quærit & soluit.]

e Donec ibi fuerint.] ergo vř, ꝙ post quā inde recesserint, possint celebrare. arg. ff. de postulan. Imperator.C.ex quib.causis.itro. & si seuerior arg.contra. C.e. tit.ad tempus. Dico ꝙ hic est suspēsio iuris,& cum temporis diffinitione, & ideò tempore elapso non indiget absolutione, & ita illis recedentibus celebrabunt. 2 sim.81.dist. si qui sunt presbyteri Vin. Sed nunquid tunc possunt celebrare submissa voce & ianuis clausis? Non nisi essent priuilegiati.]. de priui. quod nonnullis vel nisi esset episcopus. infra de priuileg. quod nonnullis. & singulariter in conuentualibus ecclesijs bini & bini possunt dicere horas suas, vt legere videantur potius, quam cantare.]. de pę. & remis. quod in te.Ber.

f Baptismum paruulorum.] ista duo sacramenta semper excipiuntur de quolibet interdicto,quia sunt sacramenta necessitatis.1.quæst.1.c. remissionem.§. sed notandum est.& capitu. si quis hæretica.§. ecce si clericus.& melius 32.dist.c.præter.§. verum. vndè etiam in necessitate possunt recipi ab hæretico. 4. quæstio. 1. § quem fortè.secus de alijs.24.quæstio.1.cępit.

g Pęnitentias morientium.] & præter communionem,quæ viaticum appellatur.]. de pęn.& rem. quod in te. & etiam suscipientibus signum crucis & peregrinis pęnitentia conceditur,vt in c.quod in te. Ber.

ij PRætetea.] Primò ponitur consultatio. Secundò responsio ibi,Taliter.Abbas.

CASVS. Quidam vir volebat contrahere cum quadam muliere. Consanguineus illius viri dicebat,se deliquisse cum ea,sed illud non audebat confiteri propter potentiā mulieris:Quæritur,quid iuris? Respondet Papa quòd matrimonium illud fieri non permittitur, ne deterius inde contingat, nisi iuramentum interuenisset. Nota, quòd matrimonium ad dictum vnius impeditur,ne contrahatur sed si iuramentum interuenisset, propter dictum vnius non impeditur.

[Glos.

¶Glo. seq. recitetur per quõnem, an publicè confitẽti credendum sit & soluit quod non, duplici de causa.

a Publicè confiteri.] quid si publicè confitetur? Duplici ratione nõ debet ei credi: Primo quia vnius confessio in alieno facto nulla est. 4.q.4. c. placuit. §. item in criminali. ver. itẽ vnius testimoniũ. & ē. de testi. veniens 1. Secundo quia turpitudinẽ suã confitetur. ē. de donat. inter dilectos. 14. q. 5. non sane. & ĩ. de eo qui dux. i matrim. c. 1. sed consanguineo reuelare tenetur. 35. q. 3. si homo.

b Nisi iuramẽtũ.] & ita si iuramentum interuenit, nõ debet matrimonium prohiberi p p ꝑfectionẽ illius secreti, nisi aliter pꝛoaretnã si legitima affinitas probaretur, ipedirẽt matrimoniũ, non obstante iuramento illo, qđ habuit cõditionẽ annexã: scilicet, nisi iusta causa prohibeat. ē. de iureiu. quemadmodum. immo iã sũt separari. ĩ. de eo q cog. consan. vxo. suæ de illo. Si verò iuramentũ non interuenisset, ad testimoniũ vnius, siue ad famam impediretur matrimoniũ cõtrahendũ. ē. de re. sti. super eo. 2. & 1. & ĩ. de cõsangui. & affi nita. super eo. & hi.

rit, cuius consanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publicè confiteri recusat propter metum & potentiã mulieris. Taliter respondemus, vt matrimonium ipsum fieri (nisi iuramẽtum [b] interuenisset) districtè prohibeas, ne deterius inde contingat.

¶Idem procuratori & canonicis Soran.

¶ Si mulier inuita cum aliquo contrahat, nec tñ eũ postea consentiat, tenet matrimoniũ si alteri postea nubit. Ita communiter summatur. Et secundum hũc intellectũ esset hic casus apertus, quòd matrimonium metu contractum, esset ipso iure nullum. hoc tamen clarè non colligitur ex litera.

CAP. XIII.

VEniens † ad Apostolicam sedẽ Mariota supplici insinuatione monstrauit, ꝙ quendam adolescentem adamauit intantum, ꝙ † vterq; de matrimonio contrahendo, sub triũ personarum testimonio præstitit † iuramentum; quod parentes mulieris ipsius ignorantes, eam inuitam & reclamantem, [c] † in vxorem alij tradiderũt: quem ita exhorruit, ꝙ se ab eo nullo modo cognosci [d] permisit. Cumque publicè fateretur, quòd à priori viro cognita esset atque iurata, episcopus Soran⁹ cognito, ꝙ proxima inter [e] eos esset linea cõsanguinitatis, ipsos abinuicẽ separauit. [f] Cæterũ cum causa ipsa tractaretur, [g] & viro, cui tradita fuerat à parentibus, consentire nollet, ipse aliam in vxorẽ traduxit, & illa cuidam T. nomine, publicè in conspectu ecclesiæ nupsit. [h] Tandem † cum de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei opposuit, quod filiũ suum non potuit in virũ habere, eo † quòd alij, qui defunctus est, prius desponsata fuisset: et infra. ¶ Mãdamus, quatenus si inueneritis, quòd prædicta mulier à priori viro, iudicio ecclesiæ fuerit separata, ab eodem T. ne contradictione ecclesiæ in vxorem traducta, & ille cui à parentibus fuit † copulata, de præsenti vita decessit, [i] prædictũ T. monitione præmissa compellatis; vt præfatã Mariotam recipiat, [k] & studeat maritali affectione tractare: alioquin eum, & superinductam, & patrem eius † (si huic rei restiterint [l] †) excommunicationi subdatis.

V Eniens.] Primo narrat factũ. Secundo affirmationem committit tibi, Mandatum Abbas.

CASVS. Quædam iuuenis mulier M. nomine, intantum adamauit quendã iuuenẽ, ꝙ vterque illorũ in præsentia triũ testium præstitit iuramentũ de matrimonio inuicem ꝯhẽdo. Parẽtes mulieris hoc ignorantes, eam inuitam reclamantẽ cuidam alij tradiderũt: sed illa ipsũm ita exhorruit, q nullo modo ab ipso cognosci se permisit, & cœpit publicè confiteri, q a primo viro cognita fuit & iurata: Tãdem eps Soranus, cognito, ꝙ illi essent cõsanguinei, eos ab inuicẽ separauit. Sed dum causa tractabatur, & illa nollet consentire viro, cui à parentibus tradita fuerat, ipse vir aliam duxit in vxorem, & illa cuidam alij T. noi ne fuit publicè desponsata, de quo postmodum filium genuit: pater illius viri ei opposuit, quod filium suũ in virum habere non poterat eo quod ab alio viro, qui iam defunctus erat, desponsata fuerat. Vnde mulier illa ad dominum Papam accessit, exponens ei omnia supradicta. Mandat Papa quibusdam, quatenus si inueniant, quòd pdicta mulier à priori viro iudicio ecclesiæ fuerit separata, & ab illo T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traducta, & ille cui à parentibus tradita fuerat, de præsenti vita decessit, moneant dictum T. & compellant, vt præfatã M recipiat in vxorem, & eam maritali affectione pertractet: quòd si non fecerit, eum, & superinductam, & patrẽ ipsius si contradixerit, excõmunicationi subijciant. Nota ꝙ coactũ matrimoniũ est nullum. Itẽ omnes impedientes iurisdictionem iudicis sine exceptione sunt excommunicandi: quia per hoc efficiuntur de iurisdictione ipsius iudicis.

c Reclamantem.] ergo non fuit matrimonium. 31. q. 2. c. 1. & 2. & ĩ. eod. c. proximo.

d Cognosci permisit.] quod si fecisset, amplius reclamare non posset. ĩ. de eo qui duxit in matrimo. quam pol. per adulterium. c. 1. & ĩ. qui matrimo. accusa. pos. insuper. [2]

e Inter eos.] scilicet ipsam mulierem, & primum virum.

f Separauit.] 35. q. 3. progeniẽ. & c. contradicimus.

g Tractaretur.] cũ secundo, vel potius cum primo. Ber.

h Nupsit.] quod fieri non debuit lite pendente, vt argu. ĩ. de spon. duo. tua fraternitas. de hoc habes ē. eo. cum in Apostolica.

i Decessit.] maximè, quia idem esset si viueret: quia si inuita tradita ei fuit, nullum fuit matrimonium. 3. infra ca. proximo.

¶Glo. seq. arguit in fine.

K Recipiat.] ergo p p solum scandalum non separatur matrimonium: quia iudicium eccl. siæ non expectauit, ĩ. eo cũ in Apostolica. & ĩ. de matrimo. contra interdi. eccle. c. 1. & 2. Et est hic arg. quod non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. ē. de iure patro. illud. cum suis concor.

l Restiterint.] omnes impedientes iurisdictionem iudicis possunt excommunicari. ē. de off. delega. c. 1. ē. de testi. cum litteris. Ber.

[2] Facit text. in l. nuptias, cum glo. & Bart. ff. de reg. iur.

3 Secũdum Ala. sm quẽ iõ hoc opponit, q. ... manifestum est impedimentum si iuuetset, vel fateretur, & idẽ Vin. Ioan. An.

† al. ita sine cum de illo, &c.

† al. ita: eo quod ab alio, &c.

† al. ita. copulata fuerat.

† ipsius.

† restiterit

Cum locum.] Primo ponit regulam Secundo infert genus: ibi, Matrimonium. Tertio speciem: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Inter duos ciues Papień. quæstio vertebatur sup matrimonio cuiusdam puellæ. vterque dicebat se matrimonium cũ illa cõtraxisse: mulier timebat violentiam sibi inferri à pdictis, eam petebãt. quæsitũ fuit à Papa quod fieri deberet? Respondet vbi metus vel coactio intercedit, cõsensus locum habere non potest: sed vbi consensus requiritur metus vel coactio debet repelli & matrimonium solo consensu contrahitur: & sic omnis metus vel coactio debet repelli, ne per timorem dicat sibi placere quod odit; vnde mandat Papa episcopo Papień. vt puellam illam de cuius matrimonio quæritur, ponat in domo aliqua, vbi nullo modo timeat, & faciat eam custodiri honestè, donec causa fuerit per sententiam terminata. Nota ꝙ matrimonium solo consensu cõtrahitur. Itẽ inuita matrimonia fieri non debent. Itẽ iudex locum securum debet partibus prouidere.

† Ca. 19. eo. tit. in 1. cõp. Vide Concilium Trident. sessio. 24. de refor. mat. matr. c. 9. & Couarruuiã in epitome li. 4. decretaliũ par. 2. c. 3 §. 5. & per Mag. & Docto. scholasticos lib. 4. sent dist. 29. vbi Sotus plenissimè. q. 1. art. 3.

¶ Idem Papień. episcopo.

¶ Si timetur inferri violentia puellæ, de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi prouidere locum tutum & honestum, donec causa terminetur. hoc dicit: Et est textus multum allegabilis.

CAP. XIIII.

Cum † locum non habeat consensus, vbi metus [a] vel coactio intercedit, necesse est, vt vbi assensus cuiusq̃ requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimoniũ autẽ solo [b] consensu cõtrahitur: & vbi de ipso [c] quæritur, plena [d] debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagandus [e]; ne per timorẽ dicat sibi placere q̃d odit, & sequatur exitus, q̃ de inuitis solet nuptijs ꝓuenire [f]. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus puellam, de cuius matrimonio q̃ó ventilatur, in domo, in qua nihil eã timere [g] oporteat, facias honestè teneri, donec [h] prædicta causa terminata fuerit, & † sententia sine cõtradictione cuiusquã valeat executioni mãdari.

[Glos. seq. distinguit sexum circa metum.

a Metus.] qui possit cadere in constantem virum. j. c. prox. & c. consultationi. in fin. & ff. quod met. cau. metum. minor tamen metus magis excusat feminam q̃ virum, argum. 32. quæst. 6. indignautur. & argu. j. de homi. sicut dignũ. 2. respon.

† al. ita, vt sententia.

b Solo consensu.] 27. q. 2. sufficiat. & ita omnia quæ dicuntur 30. q. 5. aliter. & ca. nostrates. referuntur tantum ad sollemnitatem.

c De ipso.] scilicet consensu. Bernardus.

d Plena debet.] ille vel illa, qui in alium vel aliam consentire debet.

e Indagandus.] idest, inquirendus ad cõsentiendum.

f Prouenire.] quia quod quis non diligit, facilè contemnit: 20 q. 3. præsens. & s. eo. præterea 1. & j. eod. requisiuit & 31. q. 2. §. 1.

[Glo. seq. arguit quòd iudex, &c.

g Nihil eam timere.] est ergo hic arg. quòd ad officium iudicis pertinet, locum securum assignare partibus & honestũ. 3. q. 9 hortamur. & 33. q. 2. inter. & ff de arbi. si cum dies. §. si arbiter. aliaquin potest appellari si requisitus iudex hoc non fecerit 2. s. vt lite non contesta. accedens 2. & s. de appella. ex parte 2.

§ Etiam si iudex datus sit appellatione remota. vt ibi in. Abb.

h Donec.] idest, quousque constet de matrimonio istius puellæ inter eos qui illam petunt 2, & cui ipsa cõsenserit: sic stabit quasi in sequestro in loco tuto: ista puella timebat sibi inferri violentiam à quibusdã nobilibus ciuibus Papień. & ideò ne rapiretur ab illis, ponitur in loco securo: postquam cõstiterit cui cõsenserit, tradetur ei, vt hic in fine.

¶ Idem.

¶ Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non soluuntur per sponsalia de præsenti, aliàs tenent sponsalia de præsenti, nisi per metum qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.

CAP. XV.

Veniens † ad nos G. sua nobis relatione monstrauit, ꝙ in domo sua mulierem quandam recepit [i], de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit [k], ꝙ eam duceret in vxorem; Interim autem cũ apud domum vicini sui pernoctauerit [l], eius filia nocte illa secum cõcubuit: quos pater puellæ simul in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de præsenti despõsare coegit. Ideoq; mandamus, quatenus si inueneris, ꝙ primam post fidem præstitam cognouerit [m], ipsum cum ea facias remanere: alioquin secũdæ, (nisi metu

Ventes ad nos.] Primo ponit casum: Secũdo diffinitiuam committit: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam nomine G. quandam mulierem in domo sua recepit, de qua prolem habuit, & ei postmodũ fidem dedit, quòd eam duceret in vxorem: post hoc accessit ad domũ vicini sui, & cum nocte illa in domo vicini stetisset, inuẽtus fuit cum filia vicini dormiuisse. Pater puellę inueniẽs illos simul in lecto, compulit eũ accipere in vxorem filiam suam, per verba de præsenti: iste G. accessit ad Papã, & exposuit ei prædicta: vnde mandat Papa episcopo loci, quatenus si inuenerit ꝙ primam mulierem post fidem datam cognouerit cum illa remaneat; Si verò post fidem datam non cognouerit, maneat cũ secunda, nisi per talem metũ fuisset cõpulsus eam accipere in vxorem, qui potuisset cadere in constãtem virum. Nota ꝙ si fides data sit de aliqua ducẽda, si postea carnalis copula interueniat, inducitur statim matrimonium præsumptum. Item matrimonium contractum per metum, qui cadit in constantem virum, non tenet.

i Recepit.] vt concubinam.

k Præstitit.] post prolem susceptam: & sic sponsalia de futuro contracta fuerunt; vnde si postea antequam contraheret cum alia, illam cognouit, inductum fuit matrimonium præsumptum: contra quam præsumptionem probatio in contrarium non admittitur. infra eod. is qui. & infra de condit. appo. de illis. Bernardus.

l Pernoctauerit.] pernoctare, totam noctem significat. ff. de verb. signi. Vrbana, §. pernoctare. Sic j. de accus. si constiterit. Tan.

m Post fidem præstitam cognouerit.] quod si ita est, matrimonium est inter eos, vt dixi: quamuis non crederet tali tacito consensu contrahere. veluti si quis filium familias existimauerit, cum sit pater familias, poterit acquirere hæreditatem. ff. de condi. & demon. multum interest.

† Vide 2. com. 2. comp. Et cit. lecta ... & glo. præter ... de conditione ...

a Inui-

b In virum constantem.] quia tunc nullū fuit matrimonium. j.eo.consultationi. quia libertatem debet habere qui consentit. s.c.prox Quis metus excuset,& qs non dictum est s.de his quæ vi metusue causa fiunt,cū dilectus. & c.Abbas.

his. Sed dicas iste nullum votum emisit, sed ad votum suspirat; vnde non debet dici voti transgressor. etiam si non intret religionem, si amplius non processit. s.de vot.& vo.redem.literaturam,& non facit contra propositum suum:quia licet gerat in corde virginitatem, consentire potest in matrimoniū. 27.q.2.Beata Maria. Potest ergo seruare vtrunque,vt dixi, si vult; tamen sine peccato pōt intrare religionem,& non contrahere.Ber.

[Gl.seq.rōnē reddit.Secūdo arg.allē. duas leges,& vnā alleg.in contrarium.] b Vt vxori.] quia fortius vinculum superueniens pīudicat primo.j.de sponsa duo.c.1.sicut matrimoniū ad optioni. ff..de rit.nup.non solum § 2.1 Et est hic argum.ꝙ licet culpa mea inciderim i metū, nihilominus,excusor propter metū. arg.ff.ꝙ met.cau.nec timorem cum l.seq. argu.contra.ff.eo..si mulier.Ber.

COmmissū.] Cōmunis diuisio. Secūda pars ibi,Fraternitati.Abbas.

CASVS.Quidā dedit fidē cuidam mulieri ꝙ eam duceret i vxorem, & ꝙ cum ea per verba de præsenti contraheret infra bienniū interposito iuramento:postea verò priuata lege ductus, volebat intrare religionem.Dubitabat,an posset ꝑꝑ iuramētum: q̄ritur qd iuris? Rūdet Papa ꝙ tutius est illi iuramēti religionē seruare, vt prius ꝯtrahat,& postea poterit religionē itrare, dūmodo carnalis copula iter eos ñ iteruenerit. Nota,ꝙ iuramentū seruādū est, dūmodo sine peccato seruari possit. Item ante carnalem copulam poterit alter coniugum religionem intrare,etiam altero inuito.

coactus, qui posset † in virū [a] † constantē cadere, eā desponsauerit) adhærere facias vt vxori. [b]

¶ Idem Exoneñ. † episcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere: si vult religionē ingredi debet primo contrahere, vt iuramentum seruetur, & ante copulā carnalē monasteriū ingredi poterit.

CAP. XVI.

COmmissum:† & infra. ¶ Significauit nobis fraternitas tua, quod quidam cuidam mulieri de contrahēdo matrimonio fidem dedit, & se cū ea infra biennium per verba de præsenti contracturum, præstito iuramento firmauit; nunc autem priuata lege [c] ductus, ad frugem melioris vitæ transire † suspirat: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod tutius [d] est ei (religione iuramenti seruata) prius contrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare, si tamen post desponsationē copula non dignoscitur interuenisse carnalis.

¶ Lucius tertius Rapalen. † episcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli, vt contrahat. hoc dicit inhærendo littera.

CAP. XVII.

REquisiuit † à nobis tua fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quæ iurisiurandi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturam interpositio iuramento firmauit: & infra. ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod cum libera [e] debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, primum erat nullum.

REquisiuit.] Duę sunt partes. Cōsultatio & respōsio. Secunda ibi, Ad qd. Abbas.

CASVS. Mulier quędam iuramēto interposito ꝓmisit cuidā viro ꝙ cū eo ꝯtraheret:postea vero volūtate mutata nolebat cū eo ꝯtrahere:quęritur qua cēsura sit ad hoc cōpellenda? Rūdet Papa, ꝙ matrimonia libera debēt esse,& non coacta:& ideo monēda est potius,q̄ cogenda.quia coactiones huiusmodi frequenter solent difficiles exitus habere. Vel prius est monenda: & nisi acquieuerit postea compellenda. Nota, ꝙ matrimonia libera debent esse,nō coacta. Item ſm vnā lecturam videtur,ꝙ ecclesia dispenset hic ꝯtra iuramentum ꝑꝑ rationem quæ hic redditur. Item coactiones difficiles exitus solent habere.

[Glossa sequēs allegat septem cōcor. obijcit,& soluit, & remittit.]

c Lege] 19.q.2.duæ sunt.& s.de reg.licet & s.de renun..nisi c.cum pridem. §.dices.

[Glo.seq.obijcit,& soluit, Iterum obicijt,& soluit.]

d Tutius.] ita contra vr:quia dicitur: Qui se dat nuptui, bene facit:qui se non dat nuptui, melius facit, ut 27.q.1.nuptiarū,& vtrunq; expedit, sed vnum plus aliud minus 28 q.1.sic enim neq;. ver.ideò.& sic tutius esset non ꝯtrahere,saltē ꝑꝑ pronitatem exigēdi postea debitum. Non ꝯtradicit:quia hoc faciēdo potest vtrūque seruare,& iuramentum,& propositum suum,& ideo dicit. tutius.Vel dic,tutius,saltem quo ad opinionem,ne de facto dicatur ille venire ꝯtra iuramentum.præterea nō vr infringere iuramētum.qui illud in melius cōmutat. s.de iureiu.peruenit s.de vo.& vo.redē.scriptura.& sic ille intrando religionē seruat iuramētum, & ita tutius est nō ꝯtrahere.& q bona agunt,si meliora deliberata non faciunt,ceciderunt in conspectu Dei 17.q.1. qui bona.& si contrahat, vr facere contra conscientiā, & sic peccat:ergo non est tutius.28.q.1.cap.omnes.§.ex

e Cum libera.s. eo. cum locum.& argu.s.de proc. accedens.& s eo.præterea 1.& 3 1.q.2.§.1.&c. 1. & 3. 20.quæst.3 præsens.Sed nunquid erit minus libera, si cōpellatur ex post facto,ad quod iureiurando se astrinxerit? Videtur quod non, quia nec inuitus crescere ad ordines dicitur,qui propter iam susceptum beneficium ad ordines vrgetur.60.distin.innouamus. & s. de ætá. & quali.c.1.& cap.quæris. 2 cum sponte susceperit beneficium & non dicitur inuitus qui propter voluntariam promissionem vrgetur ad promissi solutionem. 12.quæst.3. quicunque 2. Item propter delictum præcedens quandoq; quis compellitur ad matrimonium. j.de eo qui dux. in matri.quam pol. per adulte. c. 4. & ita videtur quod ista compellenda sit. Simi s.eo.ex litteris.argum.22.q.4.inter cętera. Sed litera ista contradicit; potius monenda quam cogenda.Sed expone, potius monenda,id est, prius monenda, & postea cogenda propter iuramentum suum similis expositio. 33.q.4 non innuitur. in fine 3 Dic super hoc quod dixi s.eo.ex litteris.Ber.

† Rapuleñ. Rabuleñ. Abuleñ. hoc vltimū placet, nisi Capuano, aut Crapulē si legas,vt alij diuinant.

† Cap.12.eo. tit.in 1.cōp. & post cōcil. Lateran. sub Alex.iij.par. 45.c.6. Et de intellectu vid.Couarru.in epitome lib 4. decre. par.1. c.4.adde Frācisců de Victoria in relectione de matrimonio. par.1.& concil.Trid.citatum supra in c. cum locū

a Et s.de elec. cum in cunctis.l. An.

3 De votis aūt habita rō est,quapotius admoneremini ab errore discedere, q̄ pro scelere puniremini.l. A

CVm in Apostolica.]Primo consultatio. Secundo respon sio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Matrimonialis causa vertebat inter quendā virum & vxor. eius, corā ordinario ante publicationē testium ille reuersus domū cœpit publicè dicere, φ inter ipsum & vxorem suā sntia diuortij fuerat pmulgata, & sic falsitate suggesta, quandam aliam facti nesciam in vxoré accepit: Postmodū vero per quosdam delegatos, qbus causa fuit commissa snia diuortij fuit lata. Dubitauit diœcesanus, vtrū matrimonium illud teneat cum lite pendente inter virum illum & priorem vxorem cū illa cōtraxit: Quęsiuit a Papa, qd iuris esset? & ipse respondet, φ bene possunt simul remanere imposita illi viro penitentia cōpetenti, & infra tps penitentię carnali copula interdicta. No. φ matrimoniu, qd de iure nō tenet, licet pro matrimonio ab ecclesia teneatur, nō pstat impedimentum scdo, dummodo primū appareat postmodū non tenuisse.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. La. sub Alex. iij. par. 6. c. 21.

† uetteretur.

† idest, ad domū, cum mu. distaret, ciuitas, vnde facilius potuit secundam decipere.

† inscium

CAP. XVIII.

CVm † in Apostolica: & inf. ¶ Intelleximus, quod cū inter villicū de N. & vxoré eius, matrimonij quæstio tractaretur, † ante publicationem testiū villicus reuersus ad propria, † publice inter se & vxorem suam proposuit sententiā diuortij, iudicio ecclesiæ promulgatā: & sic falsitate suggesta, [a] quandā aliā facti nesciā [b] † sibi copulare præsumpsit. Postmodum verò super prioris matrimonij quęstione litteris impetratis, delegati iudices sententiā diuortij protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem, quā superinduxit, pendēte litē prioris vxoris, inuicē asseris consensisse: Consultationi tuæ taliter respondemus quod imposita [c] viro penitentia cōpetenti, & infra peniten tiæ tempus carnali commercio [d] interdicto, post modū in maritali copula poterunt remanere. [e]

¶ Clemens tertius Cæsaraugustensi episcopo.

¶ *Vxor non certificata de morte viri, contrahere nō potest, quāuis ignoret quid sit de marito, qui longo tempore absfuit.*

CAP. XIX.

IN † præsentia nostra quæsiuisti, quid agendum sit de mulieribus, quæ uiros suos causa captiuitatis vel peregrinationis absentes, vltra septenniū præstolatæ fuerint: † nec certificari possunt de uita, vel de morte ipsorum, licet super hoc solicitudinem adhibuerint diligentem: & pro iuuenili ætate, seu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes alijs matrimonio copulari.

¶ Consultationi ergo tuæ taliter respōdemus, quod quantocunque [f] annorum numero ita remaneant, viuentibus viris [g]

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

a Suggesta.] nunquid debuit ei credi? Non, absque litteris iudicis 8. q. 5. cap. vltim. 8. q. 4. nonne. C. de mā. prin. l. vnica. Quare ergo excusat mulier, cū lite pendēte nihil debeat innouari, ut lite penden. cap. 1. Ideo excusatur, quia omnes ita credebant, [1] & melius quia nullum erat matrimonium cum prima.

1 secundum Vin. & sufficit ad excusationē adulteri, φ nō sit adult. l. non Ioan. And.

b Nesciam.] & ideo videtur φ marito priuari non debuit mortua prima: etiam si fuisset matrimonium cum prima. j. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adult. c. 1. & 17. q. 2. nos nouimus in fi.

[Glo. 1. q. opponendo quærit, & soluit.]

c Imposita viro penitentia.] sed quare imponitur viro penitētia, cum nullum fuerit matrimonium primū? Ideo quia lite pendente contraxit cum secunda in contemptum ecclesiæ. j. de matrimo. contracto contra inter dictum ecclesiæ c. 1. 2. & 3.

[Glo. seq. opponit, & dupliciter soluit.]

d Commercio.] interim. Sed quare punitur hic mulier in debito suo? Potest dici, φ ipsa ex postfacto consensit, vt præsumitur, quia postea causa tractata fuit: vel punitur vir in exigendo, sed non in reddendo, si exigatur debitum ab vxore. sim. j. de sent. excom. inquisitioni. & j. de secun. nup. dominus. Si verò illa sciuisset, puniretur, ut dixi. j. de matrimo. contracto contra interdict. eccle. c. 2. & 3.

[Glo. seq. distinguit.]

e Remanere.] sic patet, φ si aliquis habens uxorem licet ea viuente & lite & pēdente cōtrahat cum alia, soluto primo matrimonio tenet secundum. sed hoc locū habet cum primum matrimonium fuit nullū, vt hic. & j. eod. veniens & ēt sciente sēda vxore. Et qd dicit j. facti nesciā. dicas maxime, quia non pstat impedimētum, qd de iure nō sortitur effectū. vt hic, & j. de iure patr. illud. & c. cū laici. cū suis concor. & j. de dispō. impu. litis & c. accessit. & tunc primo apparet per sniam φ nullū fuit primū matrimoniū. sic j. de frig. & malefi. fraternitatis. j. §. Arg. j. i. co. ad audietiā 2 & j. de big. nō pcr. Si verò cōtrahat cū secūda ignorāte primam vxore, cū qua de iure tenuit matrimoniū. tūc nullū ē matrimoniū cū secūda: sed mortua prima potest remanere cū ea, si ipsa voluerit, & vir cōpellitur eā retinere pp dolū suū. j. de eo q dux. i ma. quā pol p adulterium. & sic post mortem prioris si iterū cōsētiat in illū, tūc primò inducit matrimoniū. j. de eo qui dux. in matrimonio. & c. significauit. j. de cōsan. et affi. Si verò sciuit φ vir cōtraxit cū illo, tūc nullū est matrimoniū, nec esse pōt ēt post mortem prioris. j. de eo q dux. i matrimoniū qpolluit p adulteriū. et tuo rū & c. cum haberet.

IN præsētia.] Primo cōmitatio. Secundo respōsio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quidam viri erant in captiuitate, vel absentes causa peregrinationis; Vxores eorū expectauerunt illos p septennium, & vltra, nec poterant certificari de vita vel de morte illorum, quāuis super hoc diligētiā adhibuissent, & quia iuuenes erant, nō poterāt continere petebant alij copulari: Quæritur quid iuris. Respondet Papa, φ quantocunque tpe ita remanserint, viuentibus viris suis ad alia matrimonia non possunt conuolare, nisi primo certum nuncium receperint de morte virorum. Nota φ in matrimonio non currit præscripto, licet omnia iura præscriptione tollantur. Item alter coniugum alterum expectare tenetur, quousq; sit certus de morte alterius. Item per hanc decretalem abrogantur leges, quæ dicunt, mulierem per quinquennium tantum debere expectare uirum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f Quantocunque.] Argu. contra. ff. de diuor. vxores. ubi dicitur, φ per quinquennium debet expectari. Sol. Lex illa & consimiles non tenent per authen. C. de repud. hodie.

g Viris.] vbi tamen verisimiliter præsumitur de morte, si mulier nubat, excusatur, & viro reuerso nisi sponte redeat ad uirum, statim merito sunt notandi de adulterio, vt 34. quæstion. 1. cum per bellicam

ficatam: si verò matrimonio cõtracto dubitãt de morte non exigant debitũ, sed reddant; & si postea certificatæ fuerint de vita, statim recedant. ĩ. de secun. nupt. dñs.

[Glo. seq. alleg. tres concor. quærit, & soluit.]

a Donec certum nuncium.] sic ĩ. de secun. nupt. dñs. & C. de repud. authẽ. hodie. & in authẽ. vt lice. ma. & aui. §. quod autem, coll. 8. Sed pone, quod fuit aliquis in exercitu Sarracenorũ, vel etiam in alijs nec est reuersus, nec potest certificari mulier de morte per magistrũ militũ, vel per alium? Tunc mittat ad locum si potest, vel ad vicina loca, vt inquirat, si potest: aliàs expectet quãdiu certificata fuerit de morte, vt patet hic, & per iura prædicta. Ber.

Inter opera.] licitũ & piũ opus est, cũ meretrice cõtrahere. hoc dicit. Duo facit: Primo ponit causã statuti. Secũdo statutũ ibi, Statuimus. Ab. Si.

CASVS. Dicitur hic, quod inter cetera opera charitatis, magna charitas reputat peccãtẽ ad pœnitẽtiã reuocare: Vnde statuit Clemens Papa, quod quicunque publicas mulieres de lupanari extraxerit, & eas duxerint in vxores, in remissionem eis proficiat peccatorũ. Nota quod opus charitatis est errantẽ ab errore reuocare. Item qui meretricẽ duxit in uxorem, meretur. & sic nota, quod castitas debet esse in matrimonio.

suis non possunt ad aliorum consortium canonice conuolare: nec auctoritate ecclesiæ permittãs contrahere, donec a certum nuncium recipiant de morte virorum.

¶ Idem.

¶ *Contractus matrimonij cũ peccatrice volente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.*

CAP. XX.

INter† opera charitatis non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare: [b] & inf. ¶ Statuimus, vt omnibus, qui publicas [c] mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores, [d] quod agunt in remissionem proficiat peccatorum.

¶ Idem.

¶ *Matrimonium per vim contractum, cohabitatione spontanea conualescit. h. d. & quotidie allegatur.*

CAP. XXI.

AD † id quod per tuas litteras intimasti, de quadã parochiana tua, quam suus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulauit: taliter respondemus, quod quamuis vndecim [e] annos habens, ab initio inuita fuisset ei tradita & renitens: tamẽ quia postmodum per annum & dimidium [f] sibi cohabitans, cõsensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de cetero recipiẽdi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quod non consenserit in eundem, nominauerit producẽdos, cum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat. † Mandamus igitur, vt propter hoc non omittas, quo minus vtrunque compellas ad alterum maritali affectione tractandum: nisi forte vellẽt ad religionem pariter conuolare, pœnitentia eis iniuncta, pro eo, quod

† excludit

AD id quod.] in prima parte ponitur pars facti. In secunda responsio cum aliquo facto: ibi, Taliter. Tertiò decidit ipsum factum: ibi, Mandamus. Abbas. Siculus.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cũ quodã viro inuita & renitẽs (vt dicebat) in xj. anno. postea per annum & dimidium cohabitauit eidem, tandem recessit ab illo, & tam vir quam mulier ad illicitos cõcubitus transiuit; post hæc dicebat mulier, quod inuita & renitens contraxit cum illo, & hoc volebat probare vñ ab illo separari debebat: quærebatur, quid iuris? Respondet Papa quãuis xj. annos ab initio habens inuita & renitens tradita viro fuisset: quia tñ postmodum per annũ & dimidium cohabitans eidẽ, in eum cõsensisse videtur, cogi debet ad ipsum redire nec testes recipiendi sunt si quos mulier vellet inducere ad probandũ, quod non consensit in illũ: quia mora tãti tẽporis probationem excludit, cũ illa coactio iã transiuerit in cõsensum. Vnde mãdat ordinario loci, vt propter hoc non dimittat, quo minus cõpellat vtrumq; ad tractandũ alterũ maritali affectu, nisi ambo vellẽt ad religionẽ trãsire, cũ vterque fidem alteri nõ seruauerit. Nota ex ista decretali præsumptionẽ iuris & de iure. Item quis tacitè videtur consentire. Item matrimonium quod ab initio non tenet, tractu temporis conualescit. Item quæ per metũ fiunt per sequentem consensum valent, nec testes in contrarium sunt amodò recipiendi. Itẽ mutua delicta pari cõpensatione tolluntur.

b Reuocare.] hoc est vnum genus eleemosynarũ. 45. dist. tria sunt genera. & hoc quantum in te est. 45. distio. Ephesijs & primo a te, aliàs inordinata esset tali eleemosyna: Vnde dicit Augustinus; Qui uult dare eleemosynam, a se debet incipere: unde scriptum est Miserere animæ tuæ placens Deo de pœnit. distin. 3. §. sed si uerba & cap. qui uult. sine hac, eleemosyna nulla ualet ad uitam, Ad hoc enim precipuè tenẽtur prælati. 23. quæst. 4 ita plene hic tamen crimen meretricij sub dissimulatione pertransit ecclesia.

c Publicas quod nulla necessitas excusat. ff. de rit. nuptia. palam. §. non est 32. quæst. 5 ita ne arg. ĩ. de pœnit. & remis. cum infirmitas. in fin. quis etiam uilitas vitæ indignas facit legum obseruatione. C. de adulter. l. quæ adulterium in fin. Et dicitur meretrix, quæ multorum libidini patet. 34. dist. uidua, uel quantum publice uenalis est turpitudo. 32. quæst. 4 meretrices 2

[Gl. seq. alle. vnam concor. signat contrarium, & soluit.]

d In vxores.] 32. quæst. 1. non est culpandus. Argu. contra ead. causa q. 1. cap. 1. Sol. contrarium loquitur de illa, quæ meretricari non desinit & illa non est retinenda, ne patronus turpitudinis uideatur. hic de ea, quæ continere libenter vellet, si inueniret, qui eam duceret vellet in vxorem. Ber.

e Vndecim annos.] & sic infra duodecim annos potest esse vxore & hoc si malitia supplet ætatem. ĩ. ti. proxi. de illis 2. c. vlt. Ber.

[Glo. seq. nota per patientiam, &c.]

f Per annũ & dimidiũ.] & ita per patientiam sequẽtis temporis proxima causa sublata est per consensum sequentem, sicut ĩ. tit. proxi. de illis 2 & ĩ. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adult. significauit. & ĩ. qui ma. accus. pos. insuper. Et econtrario quod in domũ viri traducta patienter perfecit ætatem, & amplius præsumitur consensisse. ff. de rit. nup. minorem, contra quam præsumptionem probatio in contrariũ non admittitur. ĩ. eod. is qui, & infra de conditio. appos. de illis. & præcipuè quia hæc non posset probare se virginem, si vir dicat quod eam cognouit per aspectum corporis, cum iam sit corrupta, ut dicit in fine. Item est hic argumentum ad multa de tacito consensu 1. quæstione, 1. constat. 50. distinct. presbyterum & ff. de lib. exhib. l. ult. Vnde versus.

Effuge cum poteris, ne consensisse puteris:
Nam si persisteris, illius vxor eris.

...ad alienos & illicitos cõcubitus vterq; trãsiuit.[a]

¶ Innocentius tertius Fernatin. † episcopo.

¶ *Sponsalia de futuro etiam iurata, soluũtur per secunda sponsalia de præsenti, non autem per secunda de futuro.*

CAP. XXII.

Sicut † ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, cum L. parochian⁹ tuus P. mulierẽ se ducturum in coniugem, i manus patris eiusdem P. iuratis,[b] quod eam sibi traderet in vxorem, proprio firmauerit iuramento, nec per virũ steterit, sed per[c] mulierem potius, quo minus iter eos matrimonialis sollemnitas sit secuta quattuor postmodũ vel quinque annis[d] elapsis, idem L. E. mulierem per verba de præsenti, (vt eius consanguinei asserunt) desponsauit: & infra. ¶ Postulationi tuæ taliter respondemus, quod si tibi constiterit, quod idem L. P. per verba de futuro, E. verò desponsauerit per verba de præsenti: imposita ei pœnitentia competenti, quia primam fidẽ irritam fecit (nisi forsan in iuramẽto suo certum terminum, infra quem dictã P. duceret in vxorem, præfixit; nec per eum stetit, quin ad statutum[e] terminum matrimonium cõsummauerit) matrimonium secundo loco contractum legitimum iudices, & ad illud seruandum compellas[f] eundẽ. ¶ Quod si forte per verba de futuro sponsalia cum vtraque contraxit, iuramentum primum, sicut licitè factum est, ipsum seruare compellas, de secundo ei pœnitentiam iniũctutus. Quod si de his non constat ad plenum, tandiu[g] adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficiẽter[†] instruatis.

Idem Arelatẽsi archiepõ.

¶ *Mutus & surdus, & omnes, qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt.*

CAP. XXIII.

Cum † apud sedem Apostolicã: & inf.

¶ Fernatina ti. Ferent. Ferarien.

† Cap. 1 eo. tit. in 1. cõp. Et de materia intelle ctu uide Dñi cum Sotum lib. 4. sen. d. 27 q. 2. arti. 5. & Couar. in epitome li. 4. decretaliu par. 2. c. 5. §. 5.

[a] Transiuit.] Vnde neuter põt obijcere alteri adulteriũ quia paria delicta mutua cõpensati ne tolluntur. j. de adulte. c. pen. & vlt. ff. solut. matri. viro atq; vxore. & 32. q. 6. nihil. Ber.

Sicut.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Postulatiõi tuę. Et continet tria dicta. Secundum, ibi, Quòd si fortè. Tertium ibi, Quod si de his. Abbas.

CASVS. Quidã nomine Laurẽtius iurauit se ducturũ mulierẽ P nomine i man⁹ patris ipsi⁹ mulieris, iurantis similiter, q ei filiam suam traderet i vxorem: nec stetit per virum, sed p mulierẽ, quominus matrimoniũ cõtraxissẽt postmodũ quattuor annis vel quinq; elapsis quidã aliã E. nomine p verba de præsẽti desponsauit. Quęrebatur, quã de istis habere deberet? Rñdet Papa, & mãdat epo, loci, si cõstiterit ei, q idẽ Laurenti⁹ primã mulierẽ p verba de futuro, & altam postmodũ p verba de præsenti desponsauerit, matrimonium secũdo loco contractũ legitimũ iudicet, imposita illi viro pœnitentia competenti, pro eo quod primã fidẽ irritã fecit, nisi iuramento suo certum terminũ apposuerit, infra quem illã duceret in vxorẽ, nec stetit p eũ, quin ad statutũ terminũ matrimoniũ cõsummaret & si fortè cũ vtraque per verba de futuro cõtraxerit, primũ iuramentũ ipsum seruare compellat, & de secundo sibi pœnitentiã iniũgat. Si verò de his non constiterit ad plenũ, tãdiu adhuc de causa cognoscat, donec super his plenius instruat. No. q matrimoniũ præiudicat iuramẽto. Itẽ iuramẽtũ primo factum seruandũ est, nisi fortius vinculũ superueniat. Itẽ si per me nõ stat, quo minus faciam quod promissum est mihi imputandũ. Itẽ vbi paria uincula sunt, primum tenet, & nõ obligat. Itẽm quandiu iudex plenè instruatur de causa cognoscere debet.

[Glo. seq. assignat contrarium, & soluit.]

[b] Iuratis.] hic uidetur promitti factũ alteri⁹, & q alteri possit stipulatio fieri. Sed cõtra Insti. de inuti. stip. § alteri. ff. de uerb. obl. l. stipulatio ista. § alteri & l. stipulationem. & si puella nollet illi nubere, non dr pater periurus dũmodo per patrẽ nõ stet: quia hoc solũ intelligit iurare se facturũ & curaturũ, ut illa cõtrahat cum illo si poterit, alias esset periur⁹. De hoc dixit s. e. ex litteris. 2. B.

[c] Per mulierem.] vndè non fuit ei imputandum, & hoc verum fuit. arg. s. de offi. ord. pastoralis. & 47. dist. q ad nos. & s. eo. de illis. immo pro completa habẽda est conditio. ff. de condi. & demon. iure ciuili.

[d] Quinque annis.] non tenebatur sponsus tandiu expectare, nisi vellet. C. de spon. l. 2. nisi causa iubesset. ff. e. l. penult. Sed hoc verũ est si terminus fuisset appositus, vt j. sequitur, ubi iuramẽtu interuenit. Ber.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

[e] Ad statutũ terminum.] sed vid tur q etiã nihilominus post terminũ teneatur. ar. s. de do. & cõtu. cum dilecti. ff. de arb. l. Celsus. § 1. Sed aliud ẽ in matrimonio: quia res ipsa nõ capit tãtã dilationẽ, propter periculũ fornicationis. s. vt lite non contest. quoniã. § 1. & vbi terminus apponitur, vltra terminum non tenetur ad cõtrahendũ: aliàs nihil operaretur appositio termini, vbi terminus non apponitur ei nocet, quę vltimo est in mora. ff. de peri. & cõm. rei ven. illud sciendum. & quia nullaest cõtracta obligatio de præsẽti: sed in contractis obligatio est pura, & de præsẽti, quæ obligatio nõ tollitur per lapsũ terminũ, sed solutione ei⁹ quod debetur. arg. ff. de act. & oblig. l. obligationũ. § placet. & ita ista sunt dissimilia, & nõ contraria.

[Gl. sequens assignat contrarium, & remittit.]

[f] Seruandum compellas.] s. eo. ex litteris. 2. Arg. contra s. eo. requisiuit. Di, ut s. eo. tit. ex litter. 2.

Glossa sequens argu.]

[g] Tandiu.] sic s. de proba. causam matrimonij. & j. de consan. & affi. ex litteris & 30. q. 5. iudicantẽ. Et ita est hic arg. q in cã matrimoniali, secundo inducantur testes super eodem articulo. post publicationem, ut in prædictis capitulis.

Cum apud.] Primo ponit decisum exordium. Secundo consultationem ibi, Sane. Tertiò respõsionem. ibi, Ad quod. Quæ tria facit Primo ponit duas rationes Secundo respondet ibi, Videtur. Tertio soluit obstaculum ibi, Cum quod. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum mutus & surdus possint contrahere matrimonium: Respondet Papa, edictum de matrimonio cõtrahẽdo prohibitorium est, quod est dicere, quicunque non prohibetur per iura, per cõsequẽs cõtrahere potest, & solus cõsensus sufficit ad matrimonium contrahendum; Vndè si mutus & surdus velint

¶ Sanè consuluisti nos, vtrū mutus & surdus[a] **alicui possint matrimonialiter copulari: Ad qđ taliter respōdem⁹. Quod cum prohibitorium**[b] **sit edictū de matrimonio contrahendo, vt quicunque nō prohibetur,**[c] **per consequentiam admittatur; & sufficiat ad matrimonium solus cōsensus illorum, de quorum quarumque coniūctionibus agitur: Videtur, quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari: Cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.**

¶ Idem Vercel. † episcopo.

¶ Furiosus matrimoniū contrahere non potest.

CAP. XXIIII.

Dilectus † fili⁹ R. proposuit, † qđ filiam suā cuidā matrimonialiter copulauit:[d] **& infra. ¶ Cum autem eadē mulier cum ipso viro, qui continuo furore**[e] **laborat morari non possit, & † propter alienationē furoris legitimus nó potuerit interuenire consensus; Mandamus, quatenus si rem noueris ita esse, præfatas psonas cures abinuicē separare.**

¶ Idem Brixieñ. † episcopo.

¶ Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur quo ad probationem: & intellige, vel alia signa æquipollentia. hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.

CAP. XXV.

Tuæ † fraternitati: & infra. ¶ Postulasti vtrum ex solis verbis, & ex quibus matrimoniū contrahatur. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, qđ matri-

---

sint contrahere, & inueniant cum quibus, eis non debet denegari: qa qđ non possunt verbis, p signa valēt declarare. Nota q dictū de matrimonio ꝓhibitorium est. Itē quod non prohibet, concessum intelligit: Item solus cōsensus facit matrimoniū. Item in matrimonio idē faciūt signa qđ verba; & hoc intellige cum contrahentes voluntatē suam verbis exprimere non possunt. Item non refert an verbis vel signis quis declaret voluntatem suam.

[Glossæ sequentis prin. reci. p q. se. ūdo quæris de dubitationis causa, quam assignat, illā fortificans: cui respondet.]

a Surdus.] q. prorsus non audit; qa de alio non est dubiū, qm potest postulare. ff. de postulan. l. 1. §. pp causam. sic ergo surdus & mutus possunt cōtrahere matrimoniū. ff. de iure dot. mutus. & j. eod. tuæ. Quæ fuit ergo dubitatio hmōdi qōnis? Illa potuit esse dubitatio: quia certa forma est expressa ad cōtrahendū. j. co. si inter. & j. de spōsa. duorū, licet. Et quia isti nō possunt f. ruare illā, dubitatur qd iuris. & quantum ad ecclesiam verba sunt necessaria. j. eod. tit. tuæ. vndè altero subtracto non videbatur matrimonium. arg. 1. q. 1. ad trahe. Sed non est ita: quia solus cōsensus sufficit, vt hic dicit. & 27. q. 2. sufficiat. Vnde si non potest exprimi per verba, exprimatur per nutum vel signum, vt hic patet in si. & j. eod. tuæ.

b Prohibitorium.] vt 30. q. 4. qui spirituale vnde oēs admittuntur, q. nō expr. sūe ꝓhibentur. ff. de proc. mutus. simile ff. de test. l. 1. aliter accipitur ꝓhibitoriū. ff. de no. ope. nun. prætor §. hoc enim interdictum.

c Non prohibetur.] arg. id qđ non prohibet, concessum videtur. Arg. contra. ff. de colleg. illi. l. 3. & 2. q. 5. cōsuluisti De hoc tradit j. de transla. inter corporalia.

Dilectus.] Primò decisè narrat factum. Secundò causas inserendo respondet: ibi, Cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine Robertus filiam suam cuidā iuueni matrimonialiter copulauit, ignorans, q ille iuuenis esset furiosus: vndè petebat filiæ suæ prouideri. Rūdet Papa. Quòd cū mulier illa cum ipso viro q. continuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legitimus inter eos cōsensus interuenire nō potuit: mandat Papa episcopo loci, vt si res taliter se habuerit, prędictos ab inuicem studeat separare. Nota, quod qui non potest consentire, non potest matrimonium contrahere.

d Copulauit.] ignorans quod ille esset furiosus B.

[Glo. seq. primo distinguit tēpus contractus & posterius. Secūdo objicit & soluit. Tertio quærit, arg. proponit duas opi. contrarias, quas concordat.]

e Furore.] si tpe ꝯtcai matrimonij taliter laborabat, non fuit matrimonium. 32. q. 7. neque furiosus. ff. de reg. sicut. si tamen tempore sanæ mentis contraxit, durat, vt in c. neque furor. quia etiā retinet dignitatē, ff. de statu homin. q. furere, & ff. de sponsa. furor. & retinet filios in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. patre furioso. sed quomodo potuit hoc esse, quia si qn mulier ista ꝯxit, laborabat illo furore, stulta fuit: Sed hoc non est verisimile, q aliqua cum tali ꝯheret. sed si tūc nō laborabat furore, tenuit matrimoniū: vndè aduenīēte furore non dissoluitur: ergo nō debent isti separari: quia initium considerandū est, vt 32. q. 7. hi qui & c. neque. Pōt dici q ille tēpore ꝯtctus erat furiosus, & pater iste & filia ignorabant illum furiosum: Sæpe enim furiosi sunt cōstituti in conspectu vmbratæ quietis. ff. de acq. pos. qđ meo. §. si furioso. nec tū sunt mentis sanæ, licet videant: & si tunc mulier ista cū eo ꝯxit, nō tenuit matrimoniū: & si hoc probauerit, seperabunt. Et qui tali furioso tradit possessionem non transfert eam in ipsum, nec adipiscit possessionem, sed tradens eam perdit: sufficit enim si existimat se transferre. ff. de acq. pos. q meo. §. si furioso. qnq; tamen furiosus per dilucida interualla redit ad sanam mentem, & tunc si contrahat, tenet. arg. 7. q. 1. quamuis & 3. q. 9. indicas. & ff. de offic. præsi. diuus, & C. de cur. furi. l. penult. Sed pone q mulier contrahat, cum furioso, si consentiat in eum postquam reuersus est ad sanam mentem: nunquid est matrimonium? Videtur q sic. j. de eo. qui dux. in matri. quam pol. per adult. cap. 1. & cap. veniens. & j. de coniu. ser. proposuit. Io. dixit, q non est matrimonium: quia ibi non fuit consensus 30. q. 2. vbi non est. ff. de verb. obli. l. 1. verū est quod dixit Ioannes, si referas te ad primū consensum. Tan. dixit quòd est matrimonium, quod intellige non ex tunc, vt referas te ad primū, sed vt ex nunc ex nouo consensu. Ber.

Tuæ fraternitati.] Per legitimum consensum contrahitur matrimonium: inter eos tū qui loqui possunt, debet consensus verbis exprimi: hoc dicit. Primo ponit quæstionem. Secundo eius solutionem, quam probat exemplis. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum per sola verba possit contrahi matrimonium: & si per sola verba, q̄ritur ex quibus. Rūdet Papa, q matrimoniū in veritate contrahitur per legitimum consensum viri & mulieris sed verba necessaria sunt q̄tum ad ecclesiā, exprimētia consensum mutuū de pſenti: & per consensum tenera contrahitur matrimoniū: quia muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuū sine verbis,

† Forte legendū: & pp alienationē mentis. sed null⁹ ex antiquis codicibus adstipulatur.

‡ Hoc est verū, vt patet ī anti qua cōpilatione, in qua scriptū est ita R. miles ꝓposuit, q Opizoni Rufinā filiā suam matrimonialiter, copulauit, ignorans, q Opizo esset furios⁹, &c.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia, & intellectu vidē plene p Theologos li. 4. sē. dist. 27. vbi Sot⁹ late q. 1. art. 3. adde Couarruuiā in epitome lib. 4. decre. par. 2. c. 4. in principio.

dummodo per aliqua signa consensum exprimant. Sed pueri ante legitimos annos per sola verba non contrahunt, cum antea eorũ consensus non sit legitimus. No. quod solus cõsensus facit matrimoniũ expressis verbis, vel signis. Item mutus potest contrahere matrimonium. Item pueri non possunt matrimoniũ cõtrahere, quia nõ possunt consentire.

monium in veritate cõtrahitur per legitimũ viri & mulieris cõsensũ:[a] sed necessaria sunt quantum ad ecclesiã, verba[b] consensum exprimentia de præsenti. Nam[c] surdi† & muti possunt contrahere matrimonium, per cõsensum mutuum sine verbis:[d] & pueri ante annos legitimos, per verba[e] sola non contrahunt,[f] cum intelligantur minime consentire.

¶ Idem.

¶ Si alter contrahentiũ vtitur verbis dubijs, animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: secus in pœnitentiali, hoc dicit secundum verum & communem intellectum.

CAP. XXVI.

Tua† nos duxit fraternitas cõsulendos: & infra. ¶ Consequenter quæsiuisti: cum quãdam mulierem[g] quidã aliter inducere nequiuisset, vt sibi cõmisceret carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla sollemnitate adhibita, vel alicuius præsentia, dixit illi. Te Ioannes desponsat: cum ipse Ioannes non vocaretur, sed finxit se vocari Ioannẽ, non credens esse cõiugium, eo quod ipse nõ vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulã tantũ exequendi carnalem: vtrum inter prædictos sit matrimoniũ celebratum, cum mulier consenserit in eundem, & † ille dissenserit & dissentiat, nec † aliud quicquam egerit, quam superius est expressum, nisi quod cognouerit eandẽ? ¶ Super quo tibi respondemus, quod cum præfa-

[a] Consensum.] 27. q. 2. sufficiat. ĩ. eod. cum ad locum.

[b] Verba.] licet enim solo consensu contrahatur matrimonium sine verbis, vt in mutis. ĩ. eod. cum apud, tñ in his qui loqui possunt, nõ contrahitur sine verbis, per quæ exprimatur consensus, quæ ad hoc inuenta sunt. 22. q. 2. is autem qui. Vel per aliquod aliud, puta ipso facto per quod intelliguntur consentire, contraherẽ matrimonium, sicut dicit lex de fideicõmisso; quod nutũ relinqui possit, dum tñ possit loqui C. de fideic. l. & i epistola ff. de lega. 3. nutu. Si tamen parẽtes contrahant pro filijs præsentibus & scientibus, sufficit nutu eorum taciturnitas. 32. q. 2. honorantur. ff. de spon. sed ea quę patris. Et idẽ credo si per alios cõtrahatur subsequente annuli subarrhatione, vt no. ĩ. ti. proxi. c. vlt. in prima notula. Et in multis solus consensus nõ sufficit immo signa necessaria sunt consensum exprimentia. Et ita hoc idem faciunt signa in mutis, quod verba in loquentibus. ĩ. eod. cum apud. Et hoc intellige cum matrimoniũ contrahitur solis verbis exprimentibus consensum mutuum de præsenti; & hoc expresse apparet ex forma consultationis, dum dicit vtrum ex solis verbis; & ad hoc respondet: secus in matrimonio præsumpto, vbi ipso facto præsumptiuè contrahitur matrimonium. ĩ. eo. is qui. Et secundum quod not. ĩ. tit. prox. c. vlt. & s. de re iudi. tenor.

¶ Dictio, surdi, deest in oĩbus antiquis codicibus.

¶ Nisi morbus esset ei impedimento, ita dicit lex nutu. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cõp. Vid. B. Tho. quodlibeto 5. q. 8. ar. 15. Adrianũ super 4. sentẽ. tract. de matrim. q. 2. & Syluestrũ ĩ summa, verbo, matrimonium 4. q. 8.

ADDITIO. Et idem credo si per alios contrahatur subsequente subarrhatione, vt no. ĩ. eo. c. prox. in prima notula, & melius ĩ. tit. proxi. c. vlt.

[c] Nam.] & istud, nam, respicit quod dixit s. per legitimum viri & mulieris consensum: quia mutus contrahit per consensum.

[d] Sine verbis.] sed non sine signis vel nutibus. ĩ. eo. cum apud.

[e] Verba.] ergo patet, quod duo sunt necessaria ad istud sacramentum, scilicet verba, 2 & signa vel consensus: altero subtracto non est matrimonium, sicut dicitur de baptismo. 1. q. 1. detrahe.

2 Cõcor. gl. inf. l. cũ nouissimi. C. de præscript. xxx. annos.

[f] Non contrahunt.] quia non possunt reddere debitũ. ĩ. de frig. & male. si quod sedem, & consensum non habent, vt hic dicit: quia ætas illa ignorat quid videat. C. de Fal. mo. l. 1. Bern.

Tua nos.] Generaliter summari sic potest: Non est matrimonium vbi alter contrahentiũ nõ consentit: hoc dicit. Sed hoc summariũ nullam dubitationẽ hẽt. Primo ponitur cõsultatio. Secũdo rñsio: ibi, Super quo. Secunda verò est duplex. Prima quo ad forũ iudiciale. Secunda quo ad pœnitentialem: ibi, Nos autem. Abbas.

CASUS. Quidã iuuenis sæpè requireret quãdam mulierẽ, vt ei carnaliter commisceretur, sed ipsa consentire nolebat, nisi desponsaret eandẽ tandẽ nullo præsente, ac nulla sollẽnitate adhibita dixit illi mulieri; Ioãnes te despõsat: cum non vocaretur Ioannes sed finxit se sic vocari, non credẽs propterea matrimonium contrahere cũ eadẽ, ex eo quod ipse nõ vocaretur Ioannes, nec habebat propositũ contrahẽdi cũ ea, nec cõsensit in illã. Quæritur, vtrum sit matrimoniũ inter eos? Rñdet Papa, quod cum præfatus vir mulierẽ illã desponsauerit sub propria persona, & sub nomine alieno, quo vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta, vñ propter matrimonio præsumendum, nisi expressè dictum fuisset Papæ quòd ille nec proposuit nec cõsensit illã ducere in vxorẽ. Item dicit Papa, quod si res ita se habet, videlicet quod ille nõ proposuit eã ducere in vxorem, nec consensit in eam, non debet ex illo facto matrimonium iudicari: quia in eo non inuenitur substantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi matrimonium: quia ex altera parte dolus solummodo affuit; & defuit omnis consensus, sine quo matrimonium non contrahitur. Nota quod ad hoc vt matrimonium contrahat, necesse est vt vterque contrahentiũ consentiat in alterum, & quòd forma verborũ per quæ matrimoniũ contrahitur, expressè vel tacitè exprimat: & sic substantia & forma necessaria sunt: aliàs nõ est matrimonium. Item destructo principali destruitur accessoriũ.

[Glo. seq. obijcit & rñdet. Secũdo quærit, & soluit.]

[g] Mulierem.] si iste desponsauit istam mulierem, quibuscunque verbis vsus fuerit, potius considerandũ est quod fuerit factum, quam quid dictũ. arg. s. de appel. ad audientiam. & ĩ. de ver. sig. in his. C. plus val. quod agi. si quis. Item simulatio siue dolus non impedit matrimonium spirituale. 27. distin. quod interrogasti, ergo nec carnale. Sed hæc non procedunt: quia simulatæ nuptiæ non sunt nuptiæ. ff. de rit. nup. simulatæ. & propter rationem, quæ inferius redditur. Sed pone quod aliquis protestetur coram pluribus, quod oia quę dicet vel faciet, non faciet animo contrahendi matrimoniũ, & postea publicè dicat. Cõsentio in te nũquid est hic matrimoniũ, vel nõ; In casu isto dico quòd ecclesia iudicare dẽt pro matrimonio: 3 quia recurrendum est ad communẽ verborum intelligentiã. ĩ. eo. ex litteris 1. Talia enim verba non possunt seruire suæ intentioni,

moni. præterea si probet quòd illa verba potestatus fuit primo, potuit postea recedere ab illa voluntate, & consentire in illã, & hoc videtur per illud quod postea publicè facit, & si dicat quòd adhuc tẽpore cõtractus erat in eadem voluntate, non creditur ei: quia contra eum debet fieri interpretatio, qui dolum adhibet, vt dictum est supra eod. ex literis.

a Copula subsecuta.] Per hoc videtur consensisse. ꝭ. eod. is qui. & ꝭ. de condi ap po. de illis & cap. per tuas.

b Videtur fortè.] quibusdam non rectè intelligẽtibus est dubium, sed rectè intelligentibus non est dubium.

c Qualiter tibi constiterit.] imò benè potuit constare: quia vir ille hoc ei cõfitebat: qa hoc dicimur scire, quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. hoc videtur. Vel qa ille hoc ei confessus fuit in pœnitentiali iudicio in quo cuilibet est credẽdum, vt ꝭ. de homi. significasti, quia soli sibi fit præiudicium: vndè non est verisimile, quòd sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. sed in iudicio pro tribunali non crederetur ei in præiudicium alterius.

d Nec forma.] nota, quòd ad esse matrimonij duo sunt necessaria, scilicet substãtia & forma, sicut ad esse hominis: pro substantia est ibi consensus, & pro forma verba ad exprimendũ cõsensum de putata quam formam habes. ꝭ. eo. si inter. ꝭ. de spons. duorum, licet preter. & quia hic defuit substantia & forma, nullum fuit matrimonium. Idem esset, & si alterum deesset. ꝭ. eod. cum apud. & cap. tuæ. & ꝭ. de frigi & malefi. quòd sedem. & matrimoniu n quamuis duo exigat res tamen simplex est & indiuidua. 27. q. 2. §. j. & in matrimonio præsumpto ipsum factum habetur pro substantia, per quod præsumitur sufficiens consensus. infra eodem, is qui.

e Sine quo.] ꝭ eo. cũ locũ. & 27. quæst. 2. sufficiat. Ber.

tus vir prædictam despõsauerit mulierem in propria persona, † & sub nomine alieno quo tunc vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta; a videtur † fortè b pro coniugio præsumendum, nisi tu nobis expresè scripsisses, quòd ille nec proposuit, nec consensit illam ducere in vxorem; quod qualiter c tibi constiterit, non videmus.

¶ Nos autẽ quid iuris sit rescribentes; dicimus, ꝙ si res ita se habuerit, videlicet, quòd ille eã non proposuit ducere in vxorem, nec vnquam cõsensit in prædictam personam, nõ debet ex illo facto coniugium iudicari; cum in eo nec substãtia cõiugalis cõtractus, nec forma d contrahendi coniugium valeat inueniri; quoniam ex altera parte dolus solũmodò affuit, & defuit omnino consensus, sine quo e cętera nequeunt fędus perficere coniugale.

¶ Idem episcopo Beluaceñ.

¶ *Ad denunciationem vnius honesti viri, qui defert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet: impeditur matrimonium contrahendum.*

CAP. XXVII.

CVm † in tua diœcesi; & infra. ¶ Sanè qa contingit interdũ, quod aliquibus volẽtibus matrimonium contrahere, bannis f (vt tuis verbis vtamur) in ecclesijs editis, ac nullo contradictore publicè comparente, licet g fama † priuatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte cõtrahentium, iuramenta maiorum de sua propinquitate (vt suspicionis tollatur materia) offeruntur † quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi quæsiuisti; Ad quod taliter respondemus, quòd si persona h † grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quòd hi, qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama i vel

CVm in tua.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Ad quo l. Abbas.

CASVS. Quidam vir & mulier volebant contrahere matrimonium secundum consuetudinem loci: propositum fuit publicè in ecclesia, vt qui sciret impedimentum, illud exponeret: Sed nullus apparuit cõtradicens; fama tamen priuatum impedimentum parentelæ deferebat, vt omnis suspicio tolleretur, ex parte contrahentium offerebantur iuramenta maiorum suorum ex propinquitate sua. quia nulla esset consanguinitas inter eos: Quæritur, quid sit in hoc articulo faciendum? Respondet Papa, ꝙ si persona grauis, cui meritò sit fides adhibenda, denunciat, ꝙ illi sunt consanguinei, & de fama probat vel scandalo, aut etiam ipse iudex de plano certificari per se possit; iudex non solum debet iuramenta parentum spontè oblata non recipere, sed etiam debet illos cõpellere, vt à tali contractu desistant, ex quo fama vel scãdalum est probatum, si moniti induci non possunt, vel cõtra famam huiusmodi iuramenta exhibeant propinquorum: alioquin si persona denuncians talis nõ fuerit, vel si talis fuerit & de fama vel scãdalo nõ probauerit monẽdi sunt ne cõtrahant, sed non compellẽdi. Nota, quod qui denũciat debet esse honesta persona & grauis, aliàs repellitur à denunciando. Item fama vel scandalum impedit matrimonium cõtrahendum. Item contra famam probatio admittitur.

f Bannis.] idest, denunciationibus. 2. & hodie consuetudo ista, reducta est ad ius commune. ꝭ. de clande. despon. cum inhibitio.

[Gl. seq. no. rationem, & reddit contrarium, & soluit.]

g Licet fama priuatum.] & sic est fama aliquid quod dicitur occultum siue priuatum. ꝭ. de coha. cleri. & mu. tua. & ideò dicitur fama priuatum impedimentũ: quia per famã solam non cõstat de impedimẽto, nisi alia probatio adsit, vt cap. tua. Sed si fama hæc erat de consanguinitate, quare non interdicitur matrimonium: vt infra. de consan. & affi. super eo, quod signatur pro contrario, sed non est contrarium: quia hic non constabat de fama vt infra dicitur, sed denunciatur fama: vel priuatum impedimentum deferebat, vndè primo debet inquiri de fama: contrarium intelligitur quando constat de fama.

[Gl. seq. signat contrariũ, & soluit. arg. & remittit.]

h Persona grauis.] imò & turpis persona videtur mitti ad impediendum. ꝭ. eo. præterea. 2. Sed illud obtinet cum impedimentum oritur à persona denunciante 3 consanguinitatem, quæ tenetur reuelare impedimentum consanguineo. 35. q. 3. si homo. Est ergo hic arg. quòd criminosi nõ admittuntur ad denunciationẽ criminis. ar. 35. q. 6. episcopus in Synodo. & ꝭ. de testib. cogen. præterea. §. 1. De hoc no. 2. q. 1 si peccauerit.

[Gloss. seq. alleg. duas concor. & signat vnum contrarium.]

i De fama.] ergo fama probari potest. ꝭ. de testi. tam literis. & c. cum causam 1. Argum. contra. ꝭ. de accusa. inquisit.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp. Denunciandum est publice in ecclesijs inter quos matrimonium sit contrahendũ. Cõc. Lateraneñ. sub Innoc. iij. cap. 51. Concilium Trid. sess. 24. in decreto de reformat. matrimonij. c. 1.

† Vide Iuliũ Clarum in pract. crimi. §. fin. q. 6. vnde intelliges quę ad hunc locũ spectant:

† offeratur.

† Vide citatos sup. hoc tit. in c. præterea.

2 Et fortè dicebant bãna, quia sub banno, vel sub pęna excõicationis præcipiebat sacerdos, ꝙ nulli impedimenta celaret. ar. 16. q. 1. statuimus. secundum. Host. Ioan. And.

3 De hoc articulo vide latius hic per Hostiẽsem. & Io. And.

scandalo [a] doceat; aut etiam per te ipsum possis certificari de plano; [b] non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verumetiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, compellere, vt à tali contractu desistant; vel contra famam [c] huiusmodi, secundum tuæ discretionis arbitrium, [d] iuramenta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians non extiterit talis, vt diximus; vel† de fama, vel de scandalo non poterit edocere; ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes.

¶ Honorius iij. episcopo Bergueñ. †

¶ *Mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, nō creditur, marito probante contrarium: secus si probat se consensisse per metum, qui potest cadere in constantem virum.*

CAP. XXVIII.

CONsultationi † tuæ breuiter respondemus, quòd mulieres, quę veniūt ad valuas ecclesię benedicendę cum sponsis, & ibi reclamātes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri (sponsis legitimè probātibus contrarium) non oportet; cū legitimis & idoneis testibus nō debeat illarum simplex assertio [e] præualere.

¶ Sanè illis,† quæ benedictione accepta, mox à sponsis aufugiunt ante carnis copulā [f] subsecutam, asserentes se nunquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba ꝓtulisse consensus, licet animo dissentirēt non statim est audiētia denegāda sed de illato metu est cū diligentia [g] inquirēdum; & si talis metus inueniatur illatus, q cadere potuit in constantem [h] virum, †erunt non immeritò audiendæ.

¶ Gregorius nonus.

¶ *In matrimonijs & sponsalibus debet esse libertas, vndè in eis promissio pœna non obligat.*

CAP. XXIX.

GEmma † mulier nobis exposuit, quod cū T. filia eius cum C. contraxit† matrimoniū. B. de Alserio † ea occa-

inquisitionis in fin. Item sola denunciatio non impedit matrimoniū, nisi adsit fama, & ita sola fama impedit matrimoniū, ī. de consang. & affi. sup eo. & vnus testis ī. de testi. sup eo 2. sed iste denunciās nō testificabatur.

[Glos. seq. elicit vnum notabile.]

a Scandalo.] nota, quod ꝑ scādalum impeditū matrimoniū, vt hic patet, sic ī. de cog. spi. super eo. in fi. Et ita habes, quod scādalū siue ꝯsuetudo reddit aliquos inhabiles ad ꝯhendum; secūdum quod notatur in illa decre. super eo.

b De plano.] summaria cognitio sufficit hic. sic ī. de accu. sicut olim, & c. olim. sic eodē modo vr quod iudex possit inquirere de fama alicuius de plano, & sine iudiciorum strepitu. multiplex enim clamor famam inducit, ita vt prelatū moueat ad inquirēdum. ī. de accu. qualiter & qñ 2.

[Glos. seq. elicit vnum notabile.]

c Famam.] not. hic, quod si probes famā ꝯ aliquē, quod potest probari ꝯrium ad tollendā famā: & ita si ꝓbasti aliquē esse malę famæ, ipse potest probare se esse bonæ famæ. 2 q. 5. presbyter. & c. si mala.

d Arbitriū.] quasi dicat, licet multa diximus, & te instruximus, & multa dicāt iura circa hāc materiā, tñ cū ex varijs causis varia ꝓsumantur, nec ꝑ malitiā hominū, & varietatē tꝑorum certa regula dari possit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, vt pensatis ꝑsonis, causis & tꝑibus, facias hoc vel illud arg. ī. de homi. sicut. de transac. c. fi. ff. de vsur. mora. ff. de testi. l. 1. ff. de verb. oblig. continuus. & not. ī. c. præterea 2. & cap. sicut. in fi. & ī. c. seq. secundum Hostiensem. Ioan. And.

COnsultationi.] Duos casus determinat. Secundus ibi, Sanè. Abb.

CASVS. Cōsuetudo est in quibusdā locis, quòd sponsus & sponsa cum debent benedici, veniunt ad valuas ecclesiæ, idest, ad ostia ecclesiæ: sponsa tunc dicit, quòd nunquam consensit in sponsum matrimonialiter: sed sponsus vult probare contrarium: scilicet, quòd in matrimonium illius consensit: Quæritur, vtrum sponsa sit audienda: & dicitur, quòd nō debet audiri, cū eius simplex assertio non debeat legitimis testibus præualere. Secundò ponitur alius casus: Quidam desponsauerunt aliquas in vxores: sponsæ benedictione recepta, statim ante carnalem copulam aufugiunt à sponsis, dicentes se nullatenus in illos consensisse, sed compulsæ per metum ꝓferebant verba consensus, sed animo dissentiebant: Quæritur, vtrū istæ sponsæ sint audiendæ? Rūdet quod sic: & si talis metus ꝓbatus fuerit, qui possit cadere in constantē virum, à spōsis merito sunt separādę. Nota, quòd potius testibus credēdum est, quam simplici assertioni alicuius. Item matrimonium per metū contractum, q possit cadere in cōstantem virum non valet.

e Assertio.] assertioni illarū non est credendum, sed potius testibus, q iurati ꝓbauerāt ꝯrium, ergo si vellēt ꝓbare ꝯnū videtur quòd sint audiēdæ: sed non vr quod possent hoc probare, cū sit negatiua, scilicet, quòd nunq̄ consenserunt. ī. de electi. memoriæ. imò possent ꝓbare metum, vt dicit in fin.

f Ante carnis copulam.] secus si post: quia tunc cōsensisse vñr, & ita quod postea in contrarium reclamātes nō audiant. ī. eo. ad id quod. & ī. qui ma. acc. pos. insuper.

g Cum diligentia.] nota, quod dicit, cū diligentia: quia vbi maius periculū vertit, cautius & diligētius agēdum est. 7. q. 1. c. alti. & circa maiora maius periculum vertit. 41. dist. quiescamus. ff. ad Car. l. 1. §. si quis. §. 3. & arg. 61. dist. miramur. vndè causæ matrimoniales non sunt committendæ nisi iurisperitis, & qui potestatem habeant iudicandi. ī. de consan. & affi. ex literis. in fi.

ADDITIO. Nec potest compromitti in matrimonijs. ī. de transact. c. vlt. & ī. de resti. in integ. c. penult.

h In constantem.] sic ī. eod. veniens 2. Et talis metus continet mortis periculum, aut corporis cruciatum. C. de transact. interpositas. ī. de his, quæ vi metusve causa fiunt cum dilecti. & c. perlatum. 31. q. 2. Lotharis. & ead. causa q. 2. si verum. aliàs vanus timor non excusat. ff. quot met. causa. metum autem 2. ff. de re iudi. si quis ab alio. Ber.

ADDITIO. Hoc autem arbitrio discutitur iudicantis ff. quibus ex cau. ma. l. metus.

GEmma.] Duo facit. Primò ponit mulieris querelam. Secundò dat iudicem ibi, Cum itaque. Abb. Siculus.

CASVS. Teberga filia Gemmæ, dum esset infra vij. annum

† & de fama, &c.

† Besgueñ. Beigneñ. Beiguecēñ. Besgueoñ. Bononieñ. 1 Hæc glos. vr esse Ioā. And. ut finis indicat.

† Vide præ alijs hic Hēricū Boich, & Præpositum.

annum constituta, contraxit sponsal a cum Petro filio B. de Alferio, præsentibus ipsa Gemma & B. prædicto: pœnam fuit apposita à parentibus, vt pars, quę contrauenirit, pœna alteri parti persolueret. Postmodum dicta T. contraxit matrimonium cum alio C. nomine. Vnde hac occasione dictus B. à prædicta Gemma pœnam in stipulatione appositã nitit extorquere: Vndè cõquesta é domino Papæ; Papa dicit. cum matrimonia libera debeãt esse: & ideo stipulatio pęnæ in matrimonio, vel sponsalibus apposita merito sit improbanda: Mãdat Papa, quatenus, si est ita, iudex dictum C. per excõicationẽ cõpellat, vt à petitione dictæ pœnæ desistat. Nota q; matrimonia siue spõsalia libera debẽt esse ab omni coactione personæ vł pecuniæ: & si pœna fuerit apposita, non tenet promissio siue stipulatio pœnæ.

[Glossa seq. ponit duas lecturas secundum primã duplex est causa iuxta secundam vna tantum.]

sione, quod inter P. filiũ suũ & prædictam puellam infra septennium [a] cõstitutos sponsalia contracta fuerunt, pœnam soluendam à parte, quæ contrauenirèt in stipulatione appositam, ab ipsa nititur extorquere. Cũ itaq; libera [b] matrimonia esse debeant. & ideò talis stipulatio, [c] pp pęnæ interpositionem † sit merito improbanda: Mandamus, quatenus, si est ita, eundem B. vt ab extorsione prędictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas.

¶Idem episcopo Cœnomañ.

¶Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nisum carnalis copula tantum. hoc dicit cum cap. fi. inf. eodem.

CAP. XXX.

IS, †qui fidem dedit M. mulier super matrimonio cõtrahendo, carnali copula subsecuta, & si in facie ecclesiæ ducat aliã & cognoscat, ad primã redire tenet: [d] quia licet præsumptum primũ matrimonium videatur, cõtra præsumptionem [e] tamen huiusmodi non est probatio admittẽda: Ex quo sequitur; quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, q; de facto est postmodum subsecutum.

a Infra septẽniũ.] vndè non tenuerunt spõsalia. ?. tit. proxi. litteras accessit. & ?. de resti. spol. ex parte. ergo nec pœna etiam si licita fuisset aliàs nõ tenuit: quia si principale non tenuit, nec accessoriũ. ?. de re iud. cum inter. & C. de legi. nõ dubium, cũ suis cõcor. sed si post vij. annos fortè consenserunt, & tenuerũt sponsalia: pœna tamen non tenuit. Ber.

b Libera debeant.] ab omni coactione ?. e. cum locũ. & c. requisiuit & ẽt a pęna pecuniaria. vt hic patet.

[Gl. seq. recitetur per q scilicet, an teneat stipulatio arrharum. tenet quod sic. argu. contrarium. redit ad primum.]

c Stipulatio.] stipulatio pœnæ in sponsalibus apposita non tenet propter rationem, quæ redditur in littera: sed arrhas datas pro sponsalibus perficiendis amittit, qui resilit sine iusta causa. C. de spon. l. vlti. & ff. de verb. oblig. Titia vndè hæc decr. sumpta fuit. C. de inut. stip. l. 2. & hic. Sed videtur q idem sit in arrha quod dicitur de pęna, quia eadem est ratio vtrobiq.: ergo eadem debet esse prohibitio, & idem ius. ?. de consir. cũ dilecta. cum alijs con. ibi positis & ?. de transla. in ter corporalia sed secus est secundum legem. vt dicit lex prædicta de sponsa. in C.

ADDITIO. Vel dic, q arrha est res fauorabilis, & etiam matrimonium, & ideo arrha potest esse in matrimonio, pœna vero non: quia res est odiosa. vt ibi dicitur.

IS, qui fidem.] Primo ponit thema, ex quo tacite elicitur quæstio. Secundo illam soluit, & rationẽ submittit ibi. Ad primum Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis dedit fidem cuidam mulieri, q eam duceret in uxorem, & eam postmodum carnaliter cognouit: postea in facie ecclesię cum alia matrimonium contraxit. Quæritur, quam istarum dẽat habere? Dicitur, q ad primam redire tenetur, quia licet præsumptum primum matrimonium videatur tamen contra talem præsumptionem probatio in contrarium non est admittenda: Vnde sequitur, q matrimonium postea de facto contractum, nullum sit: Nota, q hæc est præsumptio iuris, & de iure, contra quam probatio non admittitur.

d Redire tenetur.] sic ?. eo. veniẽs. & ?. de cõd. appo. de illis & c per tuas.

[Gl. seq. distinguit circa præsumptiones in si obijcit, & sol.]

e Contra præsumptionem.] nota circa huiusmodi pręsumptionis, 1 q præsumptio alia est iuris, & canonis siue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præsũptio iuris & canonis, siue legis, siue iuris, siue de iure, quod idẽ est, non recipit pbationem in cõtrariũ, vt lex psumpsit, mulierem stipulatã dotẽ sibi reddi, quæ nõ est stipulata. & si qs vellet probare cõtrarium, nõ auditur. C. de rei vxo. actio. l. j. §. 2. Idem est in arrogato, q semper intelligitur stipulatus quartum partẽ de bonis arrogatoris, si emãcipatur. ff. de adop. si arrogator. & de tali loquitur hic. Et ita præsumptum dicitur istud matrimoniũ similis præsumptio est 11. q. 1. si qui clericorum. & ?. de matrimo. accus. poss. insuper. sim. ?. eo. ad id quod. & 34. dist. fraternitatem. & ?. de Iudæ. c. vlti. qđ loquitur in eodem casu cum c. fraternitatem. Præsumptio hominis est cum præsumitur contra aliquem hominem propter malam famam 4. contra hanc præsumptionem bene admittitur probatio in contrarium. ?. eo. cum in tua. & 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama ?. de pur. can. cum P. & ff. quod met. cau. non est verisimile. Præsumptio naturæ est, vt cum exhæredo filium meum, præsumitur ? ne. q iniustè exhæredauerĩ eũ, & hoc ꝑ naturam, & ideo hæredes mei probare tenentur, q iuste exhĩdauerim eum. C. de inof. test. l. omnimodo. ver. si tñ. Presũptio facti alia præcedentis circa futura, vt si semel calumniatus es contra me, & iterum velis me accusare, præsumitur modo te velle iterum calumniari. ff. de accu. si. cui §. ijsdem, 3. q. 10. placuit. & c. si accusatorum. & ?. de pręsum. mandata. & c. scribam eis. Pręsumptio facti subsequentis circa præteritã est, vt si aliqui fuerint accusati de crimine adulterij, quod de pellebant prætextu proximitatis. si postea in matrimonium se coniunxerint, manifestè præsumitur facinus, in quo accusati fuerunt. C. de adulte. si hi qui adulterij. ff. ad Macedo. item si filius. alias incipit sed Iulianus. §. interdum circa fin. & in authent. vt nulli iudi. § si quis vero. colla. 9. Et est alia præsumptio iuris tantum, ut si vir diu cohabitauit vxori præsumitur ab eo cognita. 32. quæst. 1. dixit dominus & 27. quæstio 1. nec aliqua. & contra hanc præsumptionem probatio admittitur. ?. de probat. proposuisti. & ff. de proba. si chyrographum. 2 sed hic non fuit substantia & forma coniugalis contractus. de qua dr̃. ?. ex tua. unde non est matrimonium. Satis dr̃ hic fuisse substantia & forma, q a cõsensus & forma fuit hic, licet per uerba de futuro, q̃ per

†Præter Mẽ ricã Boich, & præpositũ hic, vide Couar. in epitome lib. 4. decretal. pat. 1. c. 4. §. 1.

1 De materia huius glossæ vide Alciatũ in trac. de præsumptio. & Io. Milleum in pract. criminali, tractatu de præsumptione. & Simancã de catholic. inst. tit. 50.

2 Cãcellario chirographi psumptionẽ facit de solutiõe debiti, recipit tñ q non ẽ i ?tiũ. Io. And.

per carnalem copulam subsequentem fiunt de pṡenti præsumptiue: sed, per carnalem copulã subsequentem præsumitur consensus, per verba præcedentia designat forma, licet illa ab initio fuerint de futuro. Ber.

SI inter virum.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Verum. Abbas Sicu.

CASVS. Si inter virum & vxorẽ consensus de pṡenti interuenerit sub hac forma verborũ. Ego accipio te i meã: & ego accipio te in meum: vel p alia verba ɔsensum exprimentia de pṡenti, siue iuramentum interuenerit, siue non, non licet alteri postmodũ ad alia vota transire: qđ si fecerit, etiã si carnalis copula sit subsecuta, debent separari, & primum matrimoniũ in sua firmitate manere: Sed si inter eos verba interuenerint de futuro, vtroque dicente alteri. Ego accipiã te in meã, & ego accipiam te in meũ: vel similia verba: si alter cũ altera p verba de pṡenti postmodũ ɔxerit, non debẽt separari, etiã si inter ipsam & primũ iuramentũ interuenerit, sed de fide mẽtita ei est pęnitentia iniungenda. Nota ꝙ iuramẽtũ nõ est de substantia matrimonij.

† Vide Dñicũ Sotũ li. 4. sen. dist. 27. q. 2. art. 5. Syluestrũ in summa verbo spõsalia. q. 10. & Couarruuiã in epitome lib. 4. decretaliũ, par. 1. c. 5.

¶ Idem.

¶ Sponsalia de præsenti non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum, sed spõsalia de futuro etiam iurata, soluuntur per sequentia de præsenti.

CAP. XXXI.

SI † inter virũ & mulierem legitimus cõsensus interueniat de pṡenti, ita quod vnus alterum mutuo cõsensu, verbis cõsuetis expresso, recipiat, vtroq; dicente, [a] Ego te in meã accipio: & ego te accipio in meũ, vel alia verba [b] consensum exprimẽtia de præsenti: siue sit iuramẽtũ [c] interpositũ, siue nõ, non licet alteri ad alia vota [d] trãsire: quod si fecerit, secundum matrimoniũ de facto contractum (ẽt si sit carnalis copula subsecuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. ¶ Verũ si inter ipsos accessit † tantummodo promissio de futuro, vtroque dicente alteri. Ego te recipiam in meam: &, ego te in meum: siue verba similia: si alius mulierem illã per verba de præsenti despõsauerit, etiam si inter ipsam & primum iuramẽtum interuenerit (sicut diximus) de futuro hmõi desponsationis intuitu, secundum matrimoniũ nõ poterit separari, [e] sed eis est de violatione fidei pęnitentia iniungenda.

† accesserit

[Gl. seq. arg. alleg. a. iura subdit signa sufficere, alleg. cõtrarium.]

a Dicẽte.] ergo altero loquente tñ, nõ est matrimoniũ: qa non loquens suũ cõsẽsum nõ exprimit. arg. 30. q. 2. c. 1. Item arg. ꝙ qui tacet, nõ ɔsentit: quia verba sunt necessaria ɔsensum exprimentia. s. eo. tit. vni. ff. de ꝓcu. filius familias. §. inuitũ. 1. & si consensum exprimat alter aliquo signo vel nutu, licet nihil exprimat ore, satis vř idẽ. Arg. ɔ ꝙ ñ sit matrimoniũ: quia stipulatio nõ ɔhit nisi vtroque loquẽte, etiã si annuat sine verbis. ff. de verb. obl. l. 1. in prin. & §. si quis ita ergo idẽ in matrimonio arg. istius lræ. vtroq; dicente; muti tñ sine ista forma ɔhere pñt, dum tñ consensũ exprimant signis. s. e. cum apud, & ff. de iure do. mutus. arg. ff. de tute. muto. & illa signat æquipollent huic formæ: & ita non refert dummodo consensus exprimatur, etiam in loquente subsecuta subarrhatione per immissionem annuli: nam multæ propter verecundiam annuunt potius quam loquantur, maxime præsentibus parẽtibus, vel his qui honorantur.

1 Dř procurator inuitus, qui expresse nõ cõsentit. Io. And.

b Alia verba.] s. e. ex parte. & 30. q. 5. §. si quis diuinis.

c Iuramentum.] & ita iuramentum non est de substantia matrimonij.

d Ad alia vota.] ad religionem tñ bñ posset ante carnalem copulam transire. s. de conuer. cõiug. ex publico.

[Glo. seq. dat unum simile.]

e Non poterit separari.] quia fortius vinculum superuenit, & sic soluuntur sponsalia, non obstante iuramento: sic & votum simplex soluitur superueniente matrimonio. 27. dist. si vir. & 27. q. 1. nuptiarum. & minus punitur propter bonũ matrimonij subsequẽtis vt cap. si vir. Ber.

¶ Idem.

¶ Nisus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

CAP. XXXII.

ADolescens, † qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sępe nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum p verba de pręsenti [f] contraxit: non primam, cũ qua nec fuit verum matrimonium ex forma cõtractus: nec pręsumptum, [g] cum conatus [h] non habuisset effectum: sed secundam debet habere vxorem.

ADolescens.] Ponit dictũ, cũm inferens ibi, Cum qua. Abbas.

CASVS. Adolescens quidam cũ quadam ɔxit p verba de futuro, nisus fuit sępe illam cognoscere sed non potuit: postmodũ cũ alia ɔxit p verba de pṡenti, quæritur, quam illarũ debeat habere? Dř ꝙ primã habere nõ potest: quia cum illa non fuit verũ matrimonium, nec pṡumptũ quia conatus non habuit effectum, & ita secũdã hẽbit vxorẽ, No. ꝙ conatus siue voluntas sine effectu nõ nocet: & verba cũ effectu accipiẽda sũt.

f De pṡenti ɔxit.] & sic soluta fuerunt priora sponsalia. s. e. ɔxi. & s. de spõ. duorũ. duob. & sic tenebit cum secunda, & aget pęnitẽtiam de fide mentita, vt dicit c. duobus. Ber.

g Nec pṡumptũ.] verum non fuit, quia ibi non fuit consensus de præsenti: præsumptum non fuit, quia non fuit carnalis copula subsecuta. De præsumpto matrimonio habes s. eo. is qui, s. de re iud. tenor. vbi de hoc. & 27. q. 2. si quis vxorem.

[Glo. seq. no. effectum ponderandum, non conatum vel verba, allegans plura iura in contrarium.]

g Conatus.] nota ꝙ conatus siue uoluntas sine effectu non nocet. vt hic patet. & de pęn. dist. 1. hæc autem verba. & §. cogitationis pœnam, & ff. quib. mod. pig. vel hypo. solu. sicut. §. si voluntate. & 17. q. 4. si quis suadente, & ff. quod quisque iu. l. 1. in fi. Et cum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus est, ita vt sententia teneat: & si nulla est sententia, non dicitur condemnatus. ff. de re iudi. si se. § condemnatum. Item argu. quod verba cum effectu sunt accipienda. s. de cler. non resid. relatum. & ff. ex quis eum qui in ius vo. est vi. exi. l. pen. §. docte. Arg. contra, quod uoluntas seu conatus delinquentis puniri debeat, quamuis sine effectu. s. de liga. cuper & c. vl. & 51. distin. si quis post acceptum. & de pęni. dist. 1. si quis non dicam. si quis cum telo. & quattuor §. seq. & f. de extraor. cri. l. 1. & C. si quacunque præd. po. l. 1. in prin. s & s. eo. iuuenis.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM

Supra visum est de sponsalibus in genere, nűc de eis submittit in specie, scilicet, de illis, quæ ɔhűtur per impuberes. Vel aliter, & sic: Quia ad sponsalia contrahenda, certa ætas determinata est à iure: ideò subijcitur ista rubrica, in qua tractat de ętate habili ad sponsalia, ideò, &c.

De hac materia vide 30. q. 2. & fac. 2. q. 1. cap. 1. & repetitur in Sexto. Abbas.

Qva fraternitas.] Habet tria dicta. secũdum ibi, Pot. st. tertium ibi, Et postquã. Abbas Siculus.

CASVS. Pater vult ꝙ filius eius ɔhat cũ aliqua muliere, filius adultus nõ vult cũ illa ɔhere; Quęritur an pater filium compellere possit, vt cũ illa ɔhat? Dicit, ꝙ si filius nõ cõsentit? hoc fieri non potest. Sed filium nondum adultũ potest pater cui vult in matrimonium tradere, quia ipsius voluntas adhuc discerni non potest. Sed postq̃ venerit ad legitimã ætatẽ, debet factũ patris ratũ habere, si sibi placuerit: sed non compellitur. No. ꝙ libera debet esse voluntas in matrimonio ɔhendo: & filius non adultus in hoc patri subiacet. Item pater non potest cogere filium adultum ad ɔhendum. Filium uerò non adultum cogere potest, ut uidetur, quod uerum est, quo ad sponsalia, non quo ad matrimonium: quod patet cum dicitur in littera; dum uenerit ad legitimã ætatem. & illud quod postea sequitur, debet exponi, de debito honestatis, non necessitatis.

[Glo. seq. reci. per q. quid si filius uel filia coactione patris, &c.]

a Consentit.] si coactione paterna ductus consentiret in aliquã, quam aliàs non esset ducturus, eam voluisse uidetur, & est matrimoniũ ff. de rit nup. parte. cog. tñ non debet. ff. eo. non cogitur, & C. de nup. ante filiũ nec potest eum cõpellere muitũ ff. de spon. fil. o fimi lias. quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere ti. prox. requisiuit. & 31. q. 2. § 1. secus ui de filia ẽm alios; nam illa ɔdicere nõ potest, nisi pater dederit eiturpem, vel moribus suis indignum. ff. de spõ. sed quæ patris. secus tamen secundum canones. s supra tit. prox. cum locum. & 27. q. 2. sufficiat. Ber.

b Debet.] debito honestatis, non necessitatis. sup. de testi. c.

VBi non est.] Primo ponit dictum. Secundò excipit ibi, Nisi Tertio exemplificat ibi, Vt potè. Abb.

CASVS. Dicit hic, ꝙ aliqui quorum vterque vel alter, ad legitimam ætatẽ ad matrimoniũ non peruenerit, coniungi non debent, nisi forte aliqua iusta causa interueniente, vt puta pro bono pacis: cuius ɔtrium fuit causa huius prohibitionis, puta contrahebãt aliqui in minori ætate, cum ad ætatem legitimam perueniebant, displicebat alteri, & sic non ɔhebant, propter quod scandalum & odium inter parentes oriebatur. No. ꝙ pro bono pacis reformando tolleratur matrimoniũ quod aliàs fieri non diceretur.

c Consensus.] verus, vel præsumptus.

d Canonib.] ætas ad matrimonium ɔhẽdum tã ẽm leges q̃ secũdum canones est xij. annorum in fœmina. ff. de ritu. nup minorẽ, & ĩ eo. cõtinebatur. In viro xiiij. annorum. ĩ eo. attestationes. quantũ ad spõsalia ætas vij. ann. ff. de spon. & in sponsalib. ĩ eo. litteras. accessit. & c. duo. Bernar.

[Gl. se. ponit duas lecturas.

e Coniungantur.] matrimonialiter, qui consentire non possunt. ĩ. de frigid. & malefi. per totum. Vel intellige quãtum ad sponsalia, & ideò prohibeni, quia sæpè mutant postea voluntatem: vnde propterea oritur discordia inter ipsos: & diuertentes consanguineis copulantur, vt s. tit. prox. iuuenis. quod esse nõ potest. s. titulo proximo sponsam. Ber.

f Pacis.] nota pro bono pacis admittẽdum, quod aliàs prohibetur. 3. q. 6. hoc quippe Vnde uersus:

Pax vt seruetur, moderamen iuris habetur.

TITVLVS. II.

De desponsatione impuberum.

¶ Hormisda. Eusebio epõ.

¶ Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro pubere verò non nisi consentiat.

CAP. I.

Qva† fraternitas requisiuit de filio adulto, quẽ pater matrimonium vult contrahere, a sine voluntate adulti filii facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit a filius, fieri non posse. ¶ Potest autem filium nondum adultum (volũtas cuius discerni non potest) pater, cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatẽ, omnino debet b hoc dimplere.

¶ Nicolaus Papa.

¶ Impuberes ambo, vel alter nisi pro bono pacis coniũgi non debent.

CAP. II.

VBi † non est consensus c & in d. ¶ Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum vterq;, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus d determinatam nõ peruenerit, cõiungãtur. e Nisi fortè aliqua vrgentissima necessitate interueniente: vt pote pro bono pacis f talis coniunctio toleretur.

¶ Isidorus †

¶ Puberes sunt quo ad matrimonium, qui ex habitu coporis concipere & generare possunt.

CAP. III.

PVberes à pube sunt uocati, idest, à pudentia g † corporis nuncupati, q uia hæc loca primo lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem existimant: id est, eum esse puberẽ, qui xiiij. annos h impleuit, quamuis tardissimè i pubescat.

PVberes.] Primò narrat dictum, Secundo refert unã opinionem ibi, Quidam. Tertio aliud dictum ibi, Certum. Quarto aliud ibi, Et puerperę. Abbas.

CASVS. Isidorus interpretatur quis dicat pubes: dr enim pubes à pudentia corporis, quia loca illa primo lanuginem ducũt. Quidam tñ computant pubertatem ex annis primis, idest, illum puberem dicunt, qui annum xiiij. compleuit, quamuis tardius pubescat. Sed verum est, illum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare possit; & puerperę dicuntur, quæ in puerilibus annis pariunt. No. ꝙ in matrimonio contrahendo non debet considerari tempus sed vtrum sit talis, qui generare uel concipere possit, tam in masculo, quam in fœmina.

g Pudentia.] idest, à pudore quẽ patiebatur inspicientes, & inspecti in partibus suis corporis pudendis, ut Insti. quib. mod. tut finitur. in prin.

h Xiiij. annos.] 20. q. 1. illud. & ĩ de regu. ad nostr.

[Glo. seq. quærit, opi. ponit, contrarium sol.]

i Tardissime.] quid si iste qui tam cõpleuit xiiij. annos, talis appetat, ꝙ nullo modo possit generare, &c. ꝙ habeant

---

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp. Pannormita lib. 6. tit. 11. ca 3. Inte ca. 122. Gratiã. 30. q. 2. c. p. ubi. non ei. uide Syluestrum i sum ma uerbo. spõsalia. q. 3.

† Lib. 11. Etymologiarum. c. 2. & c. 7. eod. tit. in 1. compi. Et uide p̃ ceteris hic Hostiensem.

† Fortassis legendum à pudendis, ut apud Isidorum: qđ & textui conuenit, sequitur. quia hæc loca primo lanuginẽ ducunt, quod rectè obseruat Antoni. Augustinus sed de his uocibus consule humaniorum litterarum professores.

2 Hæc glosa nõ inuenitur in ant. quis exemplaribus.

hat, nunquid tenet matrimonium; Dicunt q dã, ꝙ tenet matrimonium: cõtrariũ credo, 1 qa nec est pubes, & ĩ. dr; nec in eo reperiuntur tria bona matrimonij, quæ sunt fides, proles, & sacramentũ. 27. q. 2. omne itaque iste nõ est talis, q possit habere prolẽ, quod etiam satis patet per literam sequẽtẽ. Ar. ꝫ. ĩ. eod. de illis.

[Gl. se. distinguit pubertatẽ matrimonij & tutelæ.]

a Ostendit, & generare.] ergo pubertas ex vigore naturali, non ex annorũ numero cõprobatur: ꝙ verũ est, quo ad matrimon ũ cõtrahendũ, vt dixi. ĩ. e. de illis 2. & c. vl. vbi malitia supplet ætatẽ. ex quibus etiã probatur, ꝙ matrimoniũ cõtrahat ex pubertate tñ, & non ex annorum numero: quo ad tutelã vel curam ętas annorũ tñ cõsideratur. C. quã tu. vel cu. esse de. inde corum. inst. qui. mo finit tu in prin. sed quo ad matrimoniũ benè inspicitur mulier, & etiam vir, an sint apti ad matrimoniũ. 27. q. 1. nec aliqua. & ĩ. de ꝓb. ꝓposuisti. & c. causa matrimonij. Ber.

Litteras.] Qui desponsauit minorem septenio, cũ eius matre cõhere põt: secus si ępe sponsaliorum erat maior. qa si tũc fuit minor, & eadem voluntate permanente facta sit maior: si cum matre cõhit, & eã cognoscit, nec matrem habebit, nec filiam. hoc dicit. Communis diuisio, secunda ibi, Consultationi. Abb.

1 Idem dixit Alanus in c. 3. eo. ti. in 1. compilatio. q̃ ĩ omisit in hac sua collectiõe Raymũdus, hæc tamen glossæ opinio nõ placet hic Ioan. And. tu eum uide to.

Herfor. Herfordensi.

† Cap. 5. eo. ut in 1 cõp. & post cõci. Lateranẽ. sub Alexan. i. j part. 12. c. 2.

Et de impedimento iustitia publicæ honestatis, uide q. d nouissimè cauerit cõci. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 3. adde cit. tos ĩ. ti. præcedenti. c. ad audientiã & de materia uide to Couar. in epitome libri 4. decretaliũ par. 1. c. 2.

bescat. Certum autẽ est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare a iam potest. ¶ Et puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus patiunt.

¶ Alexander tertius Herfor. deñ. b episcopo.

¶ *Ex sponsalibus contractis cum minore septennio, non oritur impedimentum publicæ honestatis; secus si cum maiore vel minore consentiente post septennium: & affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro.*

CAP. IIII.

Litteras † tuæ fraternitatis accepim⁹, ex quarum tenore perpendimus, quod cũ quidam esset perfectæ ætatis quãdam puellã in cunabulis desponsauit: procedẽte verò tempore, matrẽ puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ

si præfatus vir matrem puellæ antequam septimum annum cõplesset, in vxorẽ accepit, matrimonium nõ dissoluas: b cum desponsationes huiusmodi nullæ sint, quæ in cunabulis fiunt. † Verum si postquam puella septimum annum complevit, prædictus vir matrem eius accepit vxorẽ, cum sponsalia extunc c placere consueuerint: d inter eos sententiam diuortij non differas promulgare: nec ipsum filiam, e seu matrẽ habere permittas:

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Sponsalia nulla ex defectu consensus, non creant publicæ honestatis iustitiam: sponsalia verò aliqua, sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.*

CAP. V.

Accessit † ad præsentiam nostram: & infra. ¶ Fraternitati tuæ

intelliguntur ratũ habere, nisi expressè cõdixerint contrarium te legitima adueniente, vt hic colligitur: sed intelligo ꝙ sponsalia debeãt placere, cũ simul cohabitant: quia tunc intelliguntur consentire, ex quo non cõtradicunt. ff. de ritu nup. maiorem. secu credo si seorsum habitant quia tunc non intelliguntur cõsentire, nisi vel verò uel ipso facto, puta quia vadit ad domũ sua, vel dat aliqua munuscula, & cõsimilia, q sponsi facere consueuerunt. argu ad hoc infra c. prox. in prin. vbi dicit, & postea in eum non cõsensit. Item arg. ad ea quę frequentius accidũt tura. adaptari debẽt. 28. dist. de Syracusanæ. & ĩ. de cle. coniuga. diuersis fallaciis. C. de la. li. tol l. vnica. §. sed & si quis homini. & 14. q. 5. denique & Insti. de re. diui. §. illud & 19. q. 2 duæ sunt. & ff. de seruit. rusti. præd. cum essent. §. per plurimos. ff. de vsuca. l. iusto. ĩ. rũs so. in fin. ff. de leg. nam ad ea, & 3. q. 5. accusatores. imo q̃ doque ad ea quæ nũ quam uel raro accidunt ff. si pars here. pe. l. antiqui. 19 dist. in canonicis in fin. ff. de reg. iur. ea quę rarò. c. de conse. di. 4. sanctum est baptismã in fin. C. de leg. hære. si maior. & 51. dist. in. qui in aliquo. ver. quicunque. ff. de stat. hom. non sunt. & l seq. Sol. regulariter obtinet prima rubrica. Cõtraria casualia sunt, quæ negotijs non cohęrent. ff. de reg. iur. ea quæ raro.

† Si q aiu... (margin notes partly cut off)

e Filiam.] quam habere non potest propter affinitatem superuenientem. 35. q. 3. nec eam qui. nec matrem propter publicæ honestatis iustitiam. ut ĩ. cap. proxi. & ĩ. tit. proxi. ad audientiam. & ĩ. eo. continebatur. §. ulti. Ber.

CASVS. Quidam cũ esset ætatis legitimæ ad matrimonium contrahendum, desponsauit quandam puellã in cunabulis: postmodum cognouit matrem, & eã in vxorem accepit: Dubitabatur, an eam in vxorẽ habere possit? Respondet Papa, ꝙ si præfatus vir matrem puellæ in vxorem accepit, antequam puella septimum annum compleret, matrimoniũ tenet: quia huiusmodi desponsationes, quæ infra septimum annum fiunt, nullæ sunt. veruntñ, si postquam puella vij. annum compleuit, vir ille matrem accepit: quia extunc placere cõsueuerunt sponsalia. matrimonium illud separari debet, & nec matrem, nec filiam habere poterit. No. quod sponsalia ante septimum annũ contracta nulla sunt. post septimum annum valent, & tenẽt. Item quod ab initio non valuit, tractu temporis ualere incipit.

[Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

b Dissoluas.] arg. ꝙ sponsalia contracta de facto non inducunt publicæ honestatis iustitiam ar. contra. ĩ. tit. prox. ad audientiam. vbi de hoc & cap. iuuenis.

c Ex tunc.] s. post septem annos 30. q. 2. c. ult.

d Placere cõsueuerint.] & si placuerint, sola ratihabitione confirmantur, licet ab initio nulla fuissent: &

Accessit.] Summatum est ĩ. cap. proxim. Distinguit duo membra. secundum ibi, Sane. Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine cõtraxit sponsalia cum quadam puella in minori ætate, scilicet infra nobiles annos, & cum ipsa in dictum G. consentire nollet, ab eo fuit per archiepiscopum absoluta. postmodum dictus G. cum matre puellæ matrimonium contraxit & ex ea filios suscepit: Dubitauit archiepiscopus, utrum matrimonium illud teneret, & an filij eorum legitimi sint habendi? Super hoc Papa consultus respondet, & mandat archiepiscopo, quatenus si constiterit ei, ꝙ puella non esset vij. annorum, quã præfato G. desponsata fuit, & quidem G. fuisset absolutus ab ipsa, matrimoniũ illud legitimum fu licet, & prolem eorum legitimam decernit: quia desponsationes infra vij. annos non tenent, si cõsensus postea nõ accedat: Si verò dicta puella ante

quam

qui desponsata fuisset, vij. annu compleuerit, quis ab ipsa absolutus fuisset, quia in eu consentire nolebat, matrē puellæ habere non potest. No. ꝙ diuortiū dr celebrari, inter quos nullū fuit matrimonium. Item spōsalia ī. vij. annū ſcta nō tenent, & ita non impedit cōiungi, ꝙ contraxit cū matre illius puellæ, dūmodo post septimū annū adinuicem nō cōsenserint. Itē ratihabitio subseques cōfirmat cōtractū præcedentem.

a Consenserit.] dic super hoc, vt ī. c. px.

b Absolutus.] maximè. hæc absolutio factū tm respicit, cū nulla fuissent sponsalia. ī. c. prox. B.r.

c Prolem.] quia vbi matrimoniū legitimū est, & filij legitimi erunt. 34. distin. si quis viduā. & 32. q. 4. dicat aliquis. & si matrimonium reputatur legitimū, licet nō sit, filij tñ erunt legitimi. ī. q. fil. sint legi. cū inter. hodie idem obtinet denunciatione præmissa. ī. de clande. despōs. cum inhibitio.

d Accedit.] tacitè vel expressè, vt dictū est ī. cap. proxi.

e Ante desponsationē.] ipsius puellæ. B.

[Gl. seq. ponit opinionem, & lecturam quam reprobat.]

f Ipso iure.] hoc ideò dicit, quia cum maior contrahit spōsalia cū minore, adueniēte ętate, si minor noluerit cōsentire in matrimoniū, ab ecclesia debet absolui: & qa illa noluit cōsentire, fuit absolut[a] ab epo. Nec intelligas ipso iure, idest, sponsalia nulla fuerunt ipso iure, vt quidam 2 dixerūt, quia ipsa non consensit in sponsalibus. Sed hoc stare non potest: quia si hoc fuisset, non separaretur matrimonium contractum cum matre, cum nulla fuissent sponsalia, vt patet per princ. c. vbi non separantur.

g Inhonestum.] quia nullam de consanguinitate 3 illius puellæ poterit recipere in vxorem: ergo multo minus matrem. ī. tit. proxi. ad audientiam. & c. sponsam. & c. iuuenis. cum illa puella fuerit sponsa illius, vt ī. c. proxi. in fine.

mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod puella non esset septennis, quando G.† desponsata fuit, & postea in eū nō consenserit,[a] & quod idem G.† ab huiusmodi desponsatione per te fuerit absolutus,[b] † matrimonium inter eundem G.† & matrem puellæ celebratum, præcipias inuiolabiliter obseruari, & eorum prolem[c] denuncies esse legitimam: quia desponsationes & matrimonia ante septē annos fieri non possunt, si consensus postea non accedit.[d] Sanè si præfata puella ante desponsationem[e] septimum annum compleuerat, licet prædictus vir à desponsatione ipsius puellæ, ipso iure[f] fuerit absolutus, cum ea in eum consentire noluerit: inhonestum[g] tamen videtur, vt matrem eius habeat, cuius filia fuit † sibi desponsata.

¶ Idem Noruicen. episcopo.

¶ *Si impubes desponsata, & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur, si vir iurat se eam cognouisse: nec auditur, si nondum pubes, sed proxima pubertati probetur cognita. Et ex sponsalibus contractis cum impubere maiore septennio, oritur publica honestas.*

CAP. VI.

Continebatur † in literis tuis, quod cum quædam puella infra nubiles annos, cuidam in vxorem tradita fuerit, & ab ipso traducta: hæc ad nubiles annos perueniens, alij nubendi licentiam postulauit: asserens se in eundem nullatenus consensisse: & infra.

¶Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum in decretis[h] † habeatur expressum, quod si vir dixerit, quod vxorem suam cognouerit, & † mulier negauerit, viri standum est[i] veritati, pręfato viro, qui dicit se mulierem ipsam cognouisse, fides est adhibenda, si id firmauerit iuramento.[k]

¶Si autē fuerit ętati pro-

quod eam carnaliter cognouit: & parentes ipsius asserebant eam esse ætatis legitimæ. Quæsitum fuit à Papa cui esset potius credendum? Respondet Papa, quòd in decretis habetur expressum, vt si vir dicat, quòd vxorē suam cognouerit, & mulier negauerit, standum est verbo viri: & in casu præmisso standū est verbo viri, qui dicit se eam cognouisse, si illud iuramento firmauerit. Si verò fuit ætati proxima, vt in xj. anno, vel circa xij. & cum assensu suo desponsata, & cognita ab eo, separari nō debet: præcipuè cum parentes ipsius eā legitimæ ætatis fateātur. In fine dicit, ꝙ si puella infra nubiles annos alicui fuerit desponsata, non licet alicui de consanguinitate illius, cui desponsata fuerat, eam ducere in vxorē, nec sponsus poterit aliquam accipere de cōsanguinitate sponsę. Nota, quòd potius creditur viro, quam mulieri. sed hoc est fauore matrimonij. Itē ab xj. anno dicitur mulier proxima nuptui & apta. Itē sponsalia infra nubiles annos cōtracta, licet ad matrimoniū non perueniant, impediunt matrimonium contrahēdum cum omnibus cōsanguineis alterutrius.

h In decretis.] 33. q. 1. si quis acceperit vxorem. §. 1.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

i Viri standū est veritati.] arg. cōtra. 27. q. 2. quod interrogasti. & 33. q. 1. requisisti.

Sol. vbi vir dicit cognouisse vxorē, & ista negat, statur verbo viri, vt hic & 33. q. 1. si quis acceperit. sed c. requisisti intelligitur, qñ vterque confitetur, quòd carnaliter iungi pp frigiditatem nō possunt, & vterque septima manu propinquorū debet iurare, quòd non possunt carnaliter commisceri. c. quod interrogasti. intelligitur, qñ maritus non dicit, quòd vxorē cognouerit: vndè auditur mulier. præterea quod dicit hic, fides est adhibēda viro si iurauerit, hoc intelligo, quando mulier non probat se virginem per aspectum corporis: quia tunc bene auditur. ī. de probat. proposuisti. & c. causam. 4

K Iuramento.] sed quare compellitur iste iurare, cum sit reus. 6. quæstio. 5. actor? Ideò compellitur iurare, ne hoc diceret in fraudem, & in præiudicium mulieris, nec credere tenetur ei mulier sine iuramēto, præcipuè in causa matrimonij propter periculum animæ. Laudixit, ꝙ hoc ideò, quia fundata videbatur intentio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam præsumptionē illam dēt iurare: secus esset, si mulier

Continebatur.] Primò ponitur consultatio. Secundò responsio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quædam puella infra nubiles annos constituta, tradita fuit in vxorē cuidam iuueni, & ab eo traducta. post modum cum peruenit ad nubiles annos postulauit licentiam cum alio contrahendi, dicens, quòd in illum non consensit: Iuuenis ille in contrarium allegauit, quod & si fortè cum desponsauit eam, nondum annum xij. attigisset, ita erat ætati proxima,

†Ca. 8. e. tit. in 1. comp. & post concilium Lat. sub Ale. iij. par. 6. c. 10.

† In cōcilio apud Compendium c. 20. vt est apud Burchardū li 9. decr. c. 42 & Iuonē par. 8. c. 180.

† cognouit.

4 Facit l. 1. cum no. C. de re iud. & l. 1. C. si aduers. liber.

mulier omnino nihil probasset, vt s. de iureiu. c. vl. vbi de hoc sim. j. eo. attestationes. Et sic est arg. q in causis matrimonialibus non debet omitti iuramentum, ne in fraudē aliquid tentetur. s. de testib. tuis quaestionibus.

[Glos. seq. quaerit, & soluit.]

a Proxima.] sed qñ dr aetati proxima? R. Pot. st dici, q cū distat à pubertate per sex mēses vel minus. j. eo. attestationes. & ff de excusa. tut. nō tñ. & sic pximus pubertati furti obligatur. Inst de ob. q ex delinq. §. in summa. & intellige nihilominus q malitia supplebat aetatē, alias non esset matrimoniū etiam post xij. annum, vt dixit eo. puberes.

b Praesertim.] i. maxime. & q parentes confitebantur illam legitimae aetatis, multum facit pro viro, & contra puellam.

c Alicui de consanguinitate.] sic s. e. a accessit. in fi. s. ti. pxi. ad audientiā. & c. iuuenis. & c. sponsā.

De illis.] Tria sūt dicta. Secūdu ibi, Si verò. Tertiū ibi, Mulier Abb.

CASVS. Alioq infra nubiles annos cōstituti maiores vij. annis ptrahunt sponsalia, siue vterq, siue alter anteq ad legitimos annos perueniant, si postulēt separari, nō sunt audiendi: Si verò alter eorum perueniat ad legitimos annos, altero in minoribus adhuc existente, maior si petat separari non est audiendus, nisi cum alter ad aetatem legitimam peruenerit, & petierit separari quia tunc iudicio ecclesiae possunt separari: Si verò qñ contrahunt sponsalia, alter eorum maior fuit, & alter minor, si maior postulet separari, non est audiendus: qa ex quo in eum semel consensit, non potest amplius dissentire: nisi minor cum peruenerit ad aetatem legitimā petierit separari. Nota, quòd illi, qui in minoribus annis contrahunt ant. legitimam aetatem non possunt resilire. Item maior debet expectare minorem. Item sufficit semel in aliquem consentire.

d De illis.] tres articuli continentur in hac decretali, Primus est hic in principio, De illis vsque, Si verò. Secundus est ibi, Si verò alteruter. Tertius ibi, Mulier autem. Ber.

e VII. tenus audiendi.] propter fragilitatem aetatis: & est arg. quod impubes de eo quod facit ante pubertatē reclamare non valet. arg. 27. di. de alijs. & 20. q. 1. illud. & ff. de neg. gest. Pomponius. & arg. ad hoc ff. de minoribus. denique. §. 1. Ber.

[Gl. seq. ponit lecturam, quam reprobat.]

f Cum sponsalia contrahuntur.] i. altero existente infra annos pubertatis, sicut existebat quando sponsalia contrahebantur, si alter peruenit ad aetatem, nō est audiendus, si petat separari, sed expectat quousque alter ad aetatem ... quando alter eorum erat maior, & alter minor, quando sponsalia contrahebantur: & secundum hoc non differret à sequenti versu. Ala.

g Minoris aetatis.] vt, q in optione illius, qui vltimò ad aetatem peruenit, sit reclamare, & tu dic, q idem iuris est de alio, q potest reclamare, etiam si minor velit consentire, aliter non differret a sequenti versu.

[Gl. seq. successiuè signat duo contraria, & soluit.]

h Iudicio ecclesiae.] sic j. eo. c. x. Et ita potest, q sponsalia dissoluuntur indicio ecclesiae, licet tamen furtius vinculum superueniat, puta matrimonium cum alio, vel votū solenne: quia tunc ipso iure soluta sunt. arg. s. tit. prox. si inter. & j. de spons. duorum c. i. Arg. s. j. eo. ex literis. vbi loquuntur sponsalia antequā alter perueniat ad aetatē. Sed non est. obstat quia ibi non tenuerunt sponsalia, vt patet ex fine, hic verò tenuerunt. Itē sim. s. tit. prox. i. praeterea. & c. requisiuit, et i similiter sponsalia, ne deterius inde cōtingat. & ita sponsalia habentes, si nolūt vterque, vel alter pficere matrimonium, nō sunt compellēdi, vt colligitur p hęc iura. Sed cōtra est expressum, q omninò sunt compellēdi per ecclesiasticam censuram. s. tit. prox. ex literis 2. & c. sicut. Quid ergo rńdebis? Dicas, q illa dicere ex literis 2. & c. sicut loquuntur qñ iuramentū interuenit, licet illi ēt essent impuberes, sed erant doli capaces. ita q tenuit iuramētum, vñ p periculū iuri cōpelli dēnt ad pficiendū. & illa decre. requisiuit, reducitur ad illam ex literis, vt ibi plenè dictū est, & qd dicit illa decr. praeterea potius est dispensatio, vt ibi dictū est: & quia vterq dissentiebat, ideò facilius tolerat. hic ergo loquit de spōsalibus minorū. Si ergo iuramētum interueniat, compellēdi sunt perficere matrimonium. siue sint maiores, siue minores, dum tñ fuerint doli capaces: quia eta illa plena est periurijs. j. de delict. pue. pueris. Si verò iuramentū non interuenit in sponsalibus. non sunt inuiti compellendi quia inuitae nuptiae diffi. les exitus consueuerunt habere. 3. & it. planum est: ex causa tamen compelluntur: vt dictum est s. de sponsal. ex literis. 2.

i Nupsit.] id est, sponsalia contraxit, quia matrimonium contrahere non poterat. sic j. e. prox.

[Glos. q arg. semel probatem, & c. alle. 8. iura. & in contrarium vnam l. secundo arg. claudicare contractum alle. 7. iura in contrarium alle. 4. & soluit.]

k Semel consensit.] arg. quod semel probatum est, amplius non possunt reprobare 3. q. 3. offeratur. & 8. q. 2. dilectis. in i & 20. q. 3. eos qui. 32. q. a. si. 5. hortandus. & 5. dist. in istis. & s. de causa pos. cum ... ff. ... Pos. ponens r. & ff. de adulti. vxor in fin. Arg. contra ff. de mu. & ho. vt gradatim. §. reponantur. §. item arg. quòd cōtractus claudicat. arg. s. de ele. nostr. & 32. quaest.

1 Pubertati pximus qs dicat docet hic p alijs, Praepositus. vide Areti. & alios, i § i summa. Inst. de obl. q ex delict. nas. adde gl. Deciū, & alios l. pupillus. ff. de reg. iu.

xima, a vt in vndecimo, vel circa duodecimū annū, & cū suo assensu despōsata, & cognita ab eodem viro, separari non debet: praesertim, b cum parentes eius ipsā fuisse aetatis legitimae fateren-tur. ¶ Si verò puella infra nubiles annos alicui desponsata fuerit, non licet alicui c de consanguinitate ipsius, † cui desponsata fuerit, † eam ducere in vxorem, nec fas est eidem sponso, de consanguinitate sponsae sibi aliquam copulare.

† illius. † fuit.

¶ Idem Bathonien. † episcopo.

† B. ton Bathoniensi ... vt plurimū Bathonien. 2 Haec ... iu... a glosa ... sūt per Goc. Tria. paulo ante citatū.

¶ Si maiores septennio contrahunt sponsalia, neuter ante pubertatem resilire potest. hoc primò Et ille, qui primò fit pubes, alterum expectabit. hoc secundò Quod si tempore contractus alter erat pubes, non ille, sed alter factus pubes resilire potest. h tertio.

CAP. VII.

De † illis, d qui infra annos aptos matrimonijs sponsalia cōtrahunt, siue vterque, siue alter reclamet, antequā ad annos matrimonis aptos peruenerint, & postulent separari, nō sunt vllatenus e audiendi. ¶ Si verò alteruter istorū ad annos pubertatis peruenerit, infra eosdem annos altero existente, cū sponsalia f contrahuntur: si is qui minoris g aetatis est, cū ad annos illos peruenerit reclamauerit, nec in alterum voluerit consentire: iudicio h ecclesiae poterūt ab inuicem separari. ¶ Mulier autem, quę postquā annos nubiles attingit, ei qui nondum ad annos aptos matrimonijs venerat, nupsit, i cū in eum semel k cōsensit

† Cap. ...

3 Adde hoc ...

4 Ibi ...

q.5.proposito.& q.2.aliqn.& 33.q.5. manifestum.12. q.2.si qua de rebus.& Instit.de auctor.tu.§.1.& C.de procura.non eo minus. Argu. contra ff. de arbi. cum dies.§.sed & si.& l.sed si interpellatur.§.vlti.21.q.5.si quis cuiuslibet.& 4.q.5.quisquis.Solu.verum est,quod multi cōtract⁹ claudicāt,& ex vna parte possunt tenere, & ex altera nō,vt si pupill⁹ ɔtrahat cū minore sine tutoris auctoritate.Insti. de auctor. tu.§.1.& l.prædi. nō eo min⁹,& ca.si qua de rebus,secus in matrimonio,quia illud vinculum nō potest constare nisi ex duobus consensibus sup. tit.prox.tua. & quod dicit hic non obstat, quia ille tenet expectare nō ratione matrimonij,sed ratione suæ promissionis: vnde si contraheret cū alia teneret, etiā si iuramentum interuenisset sup.tit.prox. si inter.

A Nobis.] In effectu idem dicit iste text⁹ qđ præcedēs nisi qđ addit, de copula & consensu tacito post aduentum pubertatis.Primo ponitur qō.Secundo solutio:ibi,Ad qđ Abbas.

CASVS. Quidam īfra nubiles annos iunguntur noīe matrimonij:si vterque vel alter anteq̄ ad legitimos annos ꝑueniāt, petierint separari: quæritur vtrum sint audiendi?Respondet Papa, quod cum ante legitimos annos coniugalem consensum non habeant, vsque ad legitimam ætatem expectare tenentur:& tunc aut confirmetur matrimonium, aut infirmetur, nisi carnalis copula antea interuenerit, cum illa tempus anticipare soleat pubertatis. Nota ꝙ ante annos legitimos non possunt aliqui matrimonialiter consentire.Item matrimonium nō semper consideratur ſm annos: quia aliqñ carnalis commixtio anticipat ætatem,& inducit matrimoniū præcedentibus spōsalibus, & malitia etiam supplet ætatem.

a Matrimonij nomine.]scilicet,futuri:quia loquitur de sponsalibus,supra ca.proxi.

[Gl.seq.dat simile.quærit,& dupliciter soluit.]

b Consensum non habent.] quousque perueniant ad ætatem legitimam.sic etiam & in voto.20.q.2.firma. īfra de frigi.& male.ꝙ sedē: Sed pone ꝙ dicant.Accipio te in meum:& ego te in meā,intendentes etiā cōtrahere matrimoniū?Rñdeo matrimoniū nō cōtrahunt ætate ꝓhibente:sponsalia nō contrahunt, quia nolūt.ff.de spon.quæsitum.argu.ī.de offi.deleg.cum super.& C.si quis alteri vel sibi.multum interest, si in eadē voluntate ꝑsistant vsque ad legitimam ætatē matrimonium prius inutile ratihabitione tacita vel expressa confirmatur.argu.ī.cap.proxi.& ff.de spon.quæsitum.de ritu nup.minorem. Posset tñ probabiliter dici,ꝙ sponsalia ɔtrahunt iuris potestate,licet ea cōtrahere nō intēdāt.

c Tenentur.] sup.c.prox.& 20.q.1.illud 18.dist. de his.

d Anticipare.] inf. eo.ca.prox.& ca.vlt. & ī.eo. puberes.

rit,amplius non poterit dissentire: nisi ipse cui nupsit, postq̄ ad legitimam ætatē peruenerit, in eam suum negauerit præstare consensum. †

¶ Idem eidem. †

¶ Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possunt, si contradicāt sponsalibus, nisi copula carnalis interuenerit.

CAP. VIII.

A Nobis † tua discretio requisiuit, vtrū ijs, q infra annos nubiles matrimonij[a], nomine cōiūgunt, vel eorū alteri, antequā ad annos aptos matrimonio ꝑueniant, liceat à matrimonio tali discedere. Ad qđ respondemus, ꝙ pro eo ꝙ ante nubiles annos cōiugalem cōsensum[b] nō habent vsq; ad legitimā ætatem expectare tenentur:[c] & tunc aut confirmetur matrimoniū, aut (si simul esse noluerint) separentur: nisi carnalis † commixtio ante interuenerit, cum inter dum illa tempus anticipare[d] soleat pubertatis.

¶ Idem Genueñ. † archiepiscopo.

¶ Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonij obligantur: nisi violentia intercedat.

CAP. IX.

ij DE † illis, qui in minori ętate desponsant:[e] & infra. ¶Respōdemus, ꝙ si ita fuerint ætati proximi, ꝙ potuerint copula[f] carnali cōiungi, minoris ętatis intuitu separari non debent, † si vnus in alium visus fuerit consensisse:[g] cum in eis ætatem suppleuisse malitia[h] videatur. Sed cuiuscunq; sint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare:[i] nisi post violētiam consensus[k] accedat.

¶ Vrbanus iij.Cenomañ.episcopo.

¶ Contractus ante pubertatē etiam cum nisu carnalis copula,non facit matrimoniū.

CAP. X.

A Ttestationes † super causa matrimonij,

ij DE illis.] Primo decisa cōsultatio. Secundò responsio: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quidam in minori ætate sponsalia cōtrahūt,& traducuntur:postmodū diuortiū petunt minorē allegantes ætatem,aut vim sibi illatam. Quæritur, quid iuris?Rñdet Papa ꝙ si ita fuerint ætati proximi,ꝙ potuerint carnaliter coniungi,prętextu minoris ætatis non sunt separandi si vnus in alium vis⁹ est consensisse: quia ī eis malitia supplet ætatem: sed cuiuscūque sunt ætatis, se possunt per illatam sibi violentiam excusare,nisi post violentiam consensus accedat. Nota ꝙ malitia supplet ætatē in matrimonio,quod intelligo sapientiam, discretionē, doli capacitatem.Item violentiam omni tempore excusat.Item matrimonium per vim cōtractum, per consensum sequentē fit firmum, quod prius erat infirmum.

e Desponsantur.] & traducunt in domum:postea allegant minorem ætatem vel violentiā.

f Copula carnali coniungi.] hoc solum cōsideratur, vt possint coniugali vinculo sociari, & non numerus annorum,supra eo.puberes.

g Consensisse.]qđ facere potuerunt,licet nondū peruenerint ad ætatem,cum pubertas pueniſſet ætatem.

h Malitia.]alibi appellatur prudentia ī.eo.ca.vlt. simile C.si minor se maio.dixe.l.3.

i Excusare.]sic ī.eo.tit.proxi.veniens 2.& ca.consultationi.

k Consensus.]expressus vel præsumptus:vt si patienter cohabitet illis talis violentia transit in consensum. ī.tit.proxi.ad id quod.& ī qui cle.vel vo.insinuante. C.quod met.causa.l.vel si carnalis copula subsequatur. ī.de eo.qui dux.in ma.quam pol.per adult.significauit.& ī.qui ma.accu.poss.insuper.Ber.

A Ttestationes.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi,Consultationi.Abbas.

Marginalia: l.au-um si s. ff. iur. eidē, at in s an-codi- ... mile tit.r. tis.in l.A. o.eo. cōp. zelle- e Co i. c- . eo. — † Ianuen — † Cap.12.eo tit.in 1.cōp. & post Concilii Later. par.50.c.41. † de illis vero. — † Vide l.penult. ff. qđ di.leg.ce. & l. cōtinu⁹.§. cū ita. ff. de verb. oblig. — † Ca.13.eo. tit.in 1.cōp. Et de intellectu præter Doctores. hic, vide Couarruuiā in epito.de li. 4.decretaliū. par.1.cap.4. §.1.nū. fin. — 3 Quod intelligit Tancr.sapientiā, discretionē, & doli capacitatē. & secundū Phi. iterdum bonitas suppl. ætatē. C. de ... vnicuiqu... & 77 ... monachus ...

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter H. iuuenem, & G. mulierem. super causa illa corã ordinario testes fuerunt ꝓducti: Dubitauit iudex, qualiter in causa procederet: misit attestationes testiũ dño Papę. Attestationibus illis inspectis, cõstitit dño Papę. ꝙ iuuenis ille nondũ attigerat xij. annum qñ dictam G. in vxorem accepit: & licet nisus fuisset eam corrumpere, ſm quod vterque cõfitebatur, mulier tñ credit se virginem euasisse: Sed ipse antequam perueniisset ad xiiij. annũ ab ea recessit, & cũ postmodũ ad annos legitimos peruenisset, petebat illũ in virũ suũ? Rñdet Papa eidem epo, dicens, ꝙ si mulier illa per idoneos testes probare nequiuerit, ꝙ post xiiij. annũ ętatis suę, vel circa finẽ xiiij. anni, prædictus iuuenis cõsensisset in eã recepto iuramento ab ipso quòd postq̃ ad legitimã ætatẽ peruenit, eam habere, non consensit vxorem: dictum iuuenẽ à prædicta G. debeat separare, & dare vtriq; licẽtiam cum alio contrahẽdi, vel alia. Nota, quòd inutilis conatus non facit præiudicium. Item post publicatas attestationes de nouo possunt testes recipi. Itẽ hic defertur iuramẽtum reo, quãuis actor nihil probet cum tñ deberet absolui; quia actore non probante reus absoluitur; sed hoc fit propter præsumptionem, quia tentauit eam corrumpere, & etiam fauore matrimonij.

† In codice Barbatię ita: quem cum xviij. annos haberet. sed in aliis est impressum. in antiqua cõpilatione apertior est hic locus ita: quẽ eadem mulier instãter nũc repetit. & pro viro sibi vindicare contendit; sed cum vir x. & vij. annos habeat, ipsam recipere non contradicit.

1 Adde nisi mulier, per aspectũ corporis virginem se ꝓbaret de ꝓb. ꝓposuisti. ſm Tãc. vel ſm Innoc. licet mulier corrupta fuisset, & non vir, nõ esset matrimoniũ. remittit ad ea, q̃ not. j. de eo. q cog. cõsã. fraternitati. Ioan. And.

quæ inter H. iuuenẽ & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit, ꝙ prædictus iuuenis, nondum duodecimum annũ attigerat, cum præfatam G. accepit vxorem: & licet nisus fuisset [a] (sicut vterque confessus est) ipsam corrumpere, mulier tñ credit se virginem euasisse [b] verum ipse antequã ad annũ decimum quartum peruenisset, a memorata muliere recessit: quem † cum xvij. annos habeat, eadẽ pro viro sibi vendicare contendit: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, ꝙ si mulier per idoneos testes [c] probare nequiuerit, ꝙ post decimumquartum annum ætatis suæ, vel circa [d] finẽ decimiquarti anni, prædictus iuuenis cõsensisset in eam, ab ipso iuramento [e] recepto, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit vxorem: ab impetitione mulieris eum potes & debes absoluere: & ad alia vota vtrique dare licentiam transeundi.

a Nisus fuisset.] & ita conatus nõ ꝑiudicat, cũ nõ habuit effectũ. ĩ. ti. ꝓx. c. vlt. vbi de hoc. Ber.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem.]

b Euasisse.] cui creditur in hoc, quòd ꝯ se cõfitebaf. 14. q. 2. §. 1. & ff. de interro. act. de ætate §. 1. aliàs staret verbo viri, vt ĩ. eo. continebatur. 1 prout ibi dr̃. Ber.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

c Per idoneos testes.] quod facere poterit non obstante publicatione aliorum testium, cum iste sit alius articulus de testi. fraternitatis. & c. tam litteris. & c. causam 2. c. ex tenore. & cap. ferie.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quando dicatur circa finem: soluit allegans tria iura; allegat vnum contrarium: & demum determinat, quę dixit.]

d Circa finem.] fortè per sex menses. ff. de excus. tuto. non tantum 2. ff. de mu. & ho. ad rem publicam, & sup. eo. cõtinebatur. arg. cõtra. 20. q. 2. illud. hoc intellige, si iuuenis iste tunc esset viripotens, quia malitia præuenit ætatem quandoque. ĩ. eod. cap. proxi. aliàs nõ tenet matrimonium, etiam si compleuisset, xiiij. an. vt supra eo. puberes. dictum est. Ber.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

e Ab ipso iuramento.] Sed quare exigitur iuramentum, cũ ipse sit reus. 6. q. vlt. actor? Ideò defertur ei iuramentum, quia præsumptio erat pro muliere: quia constabat, ꝙ cum ipsa contraxerat, & q aspirauerat ad carnalem copulã vndè ex hoc erat præsumptio cõtra illum. sic ĩ. eo. cõtinebatur. Dic vt ibi. Quando debeat iuramentum deferri reo, vł actori, q̃re illud ĩ. de iureiu. c. vlt. Et iõ iurat, ꝙ poterat esse, ꝙ post xiiij. annos cõsensisset in illam, & timore iuramenti cõfitebitur veritatẽ. B.

Idem Pisano archiepõ.

¶ Si maior inuita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatẽ adultã.

CAP. XI.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus ꝙ puella q̃dam anno. † xij. iurata fuit, & desposata [f] cuidam puero nouem vel decem annorum: & tempore procedente, de volũtate parentum potius [g] quã de sua (sicut asserit) ad domum patris pueri adducta † vbi nolens & inuita, minis † parentum impulsa, moram fecit per annũ [h] & amplius; & tandem indè recedens, ad domũ propriam est regressa: & infra. ¶ Cũ autem dictus puer nondũ ad decimũ quartum annum peruenerit, nec ad eandẽ carnaliter [i] accessũ habuerit: Discretioni tuę taliter respõdemus, quòd si puella cõmonita, vt donec cõpleat idem puer annũ decimumquartũ expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium

† Cap. eo. tit. ... compilat.

† nomen

† ducta ... ducta.

† Vix Pa... lia ... ...

Ex litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Cum autem.

CASVS. Quædam puella duodecim annorũ desponsata fuit cuidam puero ix. vel decem annorum: & postmodũ de volũtate pr̃is nõ de sua, vt dicebat, ad domũ patris illius pueri ducta fuit inuita & nolẽs, & minis parentũ cõpulsa, fecit ibi p annũ morã. & tandẽ ad domũ patris est reuersa, dicens ꝙ nunq̃ in eũ cõsẽsit, nec vult consentire, immo petebat licentiã cũ alio ꝯhendi. Quærebatur, quid iuris? Rñdet Papa, cũ dictus puer nõ dum ad xiiij. an. peruenerit nec ad eã carnaliter accessum habuerit, mãdat ꝙ si puella cõmonita ipsũ noluerit expectare; quousq; ad ætatẽ legitimam peruenerit, si est ita, vt est propositum, liberam tribuat licentiam cũ alio contrahendi. Not. ꝙ sponsalia p vim ꝯcta non tenent, & ideò datur hæc licentia ꝯhendi. Itẽ cohabitatio vnius anni non sufficit ad præsumendum consensum matrimonialem: qđ verum est, vbi inuitè quis contrahit, nec vnq̃ consensit.

f Desponsata.] ea non consentiente.

g Potius.] electiuè, & non comparatiuè. B.

h Per annum.] si hoc fecisset sponte, sic tenuissent sponsalia ex patientia consequentis temporis, sup. tit. prox. ad id quod. & sic non fuisset ista mulier audita, quousq; alter peruenisset ad ætatem ĩ. eod. de illis c.

i Carnaliter.] quod si fecisset, statim præsumeretur consensisse ĩ. de eo qui dux. in matrimo. quam pol. per adul. significauit. Ber.

Glo.]

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Tribuas] arg. 5. s. eo. de illis 1. & c. à nobis. Sol. illud verũ est, qñ certum est, ꝙ sponsalia tenuerũt: hic nõ tenuerunt; & ideo datur ei licentia [illegible] alio ꝯhendi, Ber.

DVo pueri] Primo narrat factum. Secundo respõdet: ibi, Quia igitur.

Abbas.

CASVS. Duo pueri, G. sex annos habẽs, & Guilielma vij. matrimonialiter sũt coniũcti, qui sic tres annos manserunt: & sic sponsalia tenuerunt, quæ ab initio nõ valebant: postmodũ pater puellæ, ipsã copulauit cuidã alij M. noĩe, cũ quo pacifice ꝑ septẽ annos ꝑmansit. Tandẽ dimisit eãdẽ, qa credebat ipsam aliũ virũ G. habere; cui fuerat primo desponsata: G. ad annos discretionis ꝑueniens, cũ alia ꝯtrahẽdi licẽtia postulauit, qua obtẽta, cõtraxit cũ quadã S. noĩe consobrina dictę Guilielmæ, & cũ ea ꝑ aliqđ tp̃s cohabitans (vt dicebat non cognouit eãdẽ; ipsa tñ ab eo se cognitã asserebat: postea verò pr̃ Guilielmæ, cũ vidisset eã à secundo viro dimissam, compulit dictũ G. vt S. neptẽ suã dimitteret, & ad Guilielmã (quæ postmodum ꝑ bienniũ cohabitauit eidẽ) rediret: Quæsitũ fuit à Papa, quid sup his esset agẽdũ? & ipse rñdet, ꝙ inter Guilielmũ & Guilielmam nõ fuit matrimoniũ, puerili ætate impediente: & licet idẽ (postq̃ illa nupsit alij) potuerit aliam ducere in vxorem, cõsobrinã Guilielmã habere nõ potuit, ꝑꝑ publicã honestatem, siue eã cognouerit, siue non; nec ad G. potuit redire; qa fuit alteri legitime copulata. Cum ergo Guiliel. dicat se non cognoui isse S. consobrinam Guilielmæ, aliam, si voluerit, poterit ducere in vxorem, & S alteri viro poterit copulari: & cum fuerint separati, pœnitentia debet vtrinque iniungi ad tempus, pro vitando scandalo. Si verò constaret Guiliel. S. cognouisse, neutri altero viuente dabitur licentia contrahendi, & G. manebit cum M. imposita ipsi M. pœnitentia competenti ad tempus, qui pro sua voluntate, sine iudicio ecclesiæ, dimisit eandem. Nota, ꝙ publica honestas impedit matrimoniũ cõtrahẽdũ, & dirimit iam cõtractũ. Itẽ matrimoniũ superueniens sponsalibus dissoluit ea. Item vir caput est mulieris. Itẽ ꝑꝑ scandalum pœnitentia debet iniungi. Itẽ incestus impedit matrimonium contrahendum. Item nemo sine iudicio ecclesiæ debet vxorem suam dimittere.

virum, liberam tribuas [a] facultatem. †

¶ Clemens † tertius.

¶ Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septenniũ conualescunt, & inducunt publicæ honestatis iustitiam; soluuntur tamen per matrimonium de præsenti.

CAP. XII.

DVo † pueri Guilielmus, & Guilielma matrimonialiter [b] sunt coniuncti, puero sextum puella vero septimũ annum agente: qui simul ꝑ tres annos [c] manserunt: tunc pater puellę subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulauit. cum quo per septẽ annos quietè permansit: ipse verò tunc reliquit eandem, quia credebat eam aliũ virum habere, illum † scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, à prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetrauit: qui quandam nomine S. cõsobrinam prioris in vxorem [d] accepit: & cum ea per aliquod tempus existens, eam (vt ipse fatetur) carnaliter nó cognouit, licet illa† se ab eo cognitam asseueret, cum autem pater memoratæ Gulielmę eã vidisset a secundo viro relictã, prænominatũ Gulielmum, cui prius eam desponsauerat, compulit, vt S. neptem suã omninò dimitteret, & ad Gulielmam suam desponsatam rediret: [e] qui postmodũ per bienniũ cohabitauit eidem. ¶ Quia igitur quid tibi faciendũ sit, postulas edoceri. Breuiter respondemus; quod impediente puerili ætate, matrimoniũ [f] inter G. & G. non fuit. & licet idẽ, postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem: tamen quia dictam S. duxit consobrinam mulieris eiusdem, siue eã cognouerit, siue non: non debet tamen cum eadẽ S. propter publicæ honestatis [g] iustitiam † remanere, nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitimè [h] copulata: & inf. ¶ Cum vero vir caput [i] sit mulieris, & Guilielmus dicat, [k] se non cognouisse pri⁹ S. supradictam: aliã, si voluerit, poterit ducere in vxorẽ, & S. viro legitimo copulari: post separationẽ verò: pro vitando populi scãdalo, vtrique ad tempus

b Matrimonialiter.] idest, vt matrimonialiter iungerent ætate adueniẽte; sed sponsalia contrahendo. 1 Ber.

c Per tres annos.] & ita tenuerunt spõsalia ratihabitiõe sequenti. s. eo. ex literis. & quæ patri in sponsalibus non contradicit, cõsentire videtur. ff. de spõsa. sed ea quæ patris. Ber.

d In vxorem.] quã habere non potuit. s. tit. proxi. sponsam.

e Rediret.] redijt iste pater ad id quod damnauerat. 26. q. 5. nec mirum. Ber.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, quã sol. & signat [illegible]rium.]

f Matrimonium.] sed sponsalia fuerũt tunc iuris potestate: qa si ñ valet ꝙ ago, vt ago, valeat vt valere potest. Intẽdebant enim obligari adinuicem, & ideo interpretatio fieri dẽt vt res potius valeat q̃ pereat. s. de fide instru. inter dilectos. § cæterum. vt dictum est s. eo. a nobis & hoc patet per sequẽtia. arg. ff. de action. & oblig. obligationum. § verborum obligatio.

g Publicæ honestatis iustitiã.] quæ impedit etiã matrimoniũ ꝯtrahendũ, & dirimit iam cõtractũ; quare ille Guilielm⁹ nõ potest habere aliquã de cõsãguinitate Guilielmæ. s. ti. pxi. ad audiẽtiam. & ca. iuuenis. & cap. spõsam. & s. eo. accessit. in fin. & cap. litteras. In qbusdã tñ sublata ẽ publicę honestatis iustitia, vt i sobole suscepta ex secũdis nuptijs: & in secũdo & tertio genere affinitatis. j. de consangui. & affini. non debet.

h Legitime.] idest, per matrimonium, quod tanq̃ fortius uinculum soluit sponsalia. s. tit. proxi. si inter. & j. de sponsa. duorum, ca. 1. alias non contraxit legitime, qa nõ debuit frangere fidem vnde qua debet agere pœnitentiam. vt c. si inter.

i Caput.] sic 33. q. 5. cum caput. vnde sibi potius creditur, quam vxori. s. eo. continebatur. & 33. q. 1. si quis acceperit.

k Dicat.] satis fuit de facili credendum, quia nihil

1 Imo ꝯtrerũt ꝑ verba de p̃senti, ꝑ q̃ intelligunt [con]traxisse spõsalia, vt j. not. & ꝑ q̃ mñimoniũ p̃sũptũ inducit, si ꝑꝑ pubertatẽ interueniat tẽtatio, vt no. s. eo. attestatiões sm Hos. Io. And.

† Vide cõci. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. & citatos s. e. tit. c. ad audientiã. vñ intelliges quam vim hodie hẽat snia gl. hic, in verbo: publicæ. honestatis.

iuris acquirebat alterutri: quia siue cognouerit, siue nō eam habere non potest. vt s.eo.patet. secus coitus facere et ad probationem obligationis, 2 vt 2.de proba.pro posuisti.& j.de frig.& malefi.c.1.

a Siue antea.]hoc est, postq̄ fuerit compulsus redire ad Guilielmam: siue ante compulsionē siue post cognouit Stephanam.

[Gl.seq.quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

b Neutri dabitur licentia.] sed quare hoc, cū inter Guilielmū & Guilielmā nō fuit matrimonium? Potest dici, q̄ p p scādalū, vt innuit litera præcedens: vel potius p̄p defectū vtriusq; q p spōsalia quæ præcesserāt inter eos & sic oriebatur publicæ honestatis iustitia: vnde non poterāt Guilielm. & S vlterius carnaliter coniūgi: & ideo prohibentur, q a ex certa scientia contraxerūt, & carnaliter coniuncti fuerunt: tamen si contrahūt matrimoniū tenebit: 3 j.de matrimonio contracto cōtra interdictū eccle. cap.1.

c Cum M.]nisi voluerit eam repellere prætextu adulterij.

est pœnitentia iniungenda. Si verò legitimè constaret ipsam S. ab eo siue post, siue antea [a] cognitā extitisse, neutri viuente altero dabitur [b] licentia contrahēdi. Remanebit ergo Guilielma cum M. [c] imposita ipsi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro sua opinio, ne sola Guilielmam (iudicio ecclesiæ non requisito [d]) dimisit.

¶Innocen. iij. C. & P. quondam filijs Malebrancæ. †

¶*Accusari non potest matrimonium, quod non est, vt si cum minori septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.*

CAP. XIII.

AD † dissoluendū, quod factū fuerat inter I. & S. inf. ¶Accusatione [e] pro puella sup cōsanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur, vos ab accusatione multipliciter remouere: & inf. ¶Interloquendo pronūciamus, inter iuuenem & puellam, nec matrimonium [f] nec sponsalia fuisse contracta: cum cōstet puellam nondū ad septennium peruenisse. Quocirca nec accusatio locū habeat, cū nō esset, quod posset legitimè accusari. [g] Denunciari [h] † tñ poterat cōsanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendū. Ad denūciationē ergo legitimè probandā, terminū assignamus, saluis exce-

nos nec matrimoniū nec sponsalia cōtrahi possūt. Item matrimonium quod non est, accusari non potest. Item cōtra accusationem, quæ non tenet, exceptio proponi non pōt. Item non solum tenetur quis denunciare crimen quod iam est commissum, sed etiam committendum. Item quod sit cōtra præceptū Papæ, non tenet.

[Glo. seq. inchoat casum.]

e Accusatione.] hoc intellige ita: Quidā Io. nomine cōtraxit cū quadā puella infra septenniū cōstituta, tandem ex parte puellę accusabat matrimonium ppter cōsanguinitatem, & dum vellent producere testes ad probandā cōsanguinitatem cōtra illos accusatores, exceptiōes ppositæ fuerunt ex parte viri, ut ab accusatione repellerentur: super hoc pronūciauit Papa secundū quod in littera sequitur. Ber.

f Matrimonium.] sim. s. de test. spōl. ex parte. nec cōsēsit post vij. ann. quia si post cōsēsisset, tenuisset spōsalia, nisi cōsanguinitas impediret. s. e. litteras, accessit sim. s. de iudi. examinata. sic isti ineptam proposuerunt accusationem manifestè, & ideo statim debent repelli, vt ibi dicitur: vnde adhuc possunt proponere aptam, scilicet, denunciare.

[Glo. seq. coadiuuat tex. per octo similia, & duo inducit ad contrarium, & soluit.]

g Legitime accusari.] bene dicit: quia primo dēt existere in rerum natura, id de quo agitur. nec ante iuris ratio q̄ persona qrenda est. ff. de iure codi. quidam referunt. §. 1. fi. & collegio quod nōdū est, nō datur priuilegium. s. de ec. ædifi. ad audientiam 2. & nec rescriptum datur ad lites futuras. s. de rescri. c. vlt. nec potest dici verū quod nunq̄ fuit. de pœn. dist. 2. in fi. nec dr mortuū qd nondū vixit. 32. q. 2. quod verò non. vbi de hoc. & j. de homi. sicut ex tuarum. & testamentum quod nondum est, rumpi non potest. ff. de iniust. rup. test. nam & sub conditione arg. ff. de ædil. edic. bouem. §. vlt. & sic aquæ, quæ nondum apparet, non potest constitui seruitus aquæductus. ff. de seruit. vendi. l. vlt. & ei qd nondū natum est, non pscribitur. C. de an. excep. l. 1. §. nemo. & ff. quemad. ser. amit. si quis alia. vbi dr, q̄ q̄ diu paries non est, seruitus non acquiritur. arg. cōtra quia ædificio qd nondū est, pscribitur. ff. de seru. vrba. prædi. seruitus, §. futuro. & ff. de seruit. rusti. prædio. Labeo. & vsuris futuris præscribitur. C. de vsur. eos. & argu. s. de consue. cum olim. Sol. verum est, q rei quæ nondum ē, non potest seruitus constitui, vt dicunt primæ concor. potest tamen obligatio acquiri de ipsa constituenda, cum res fuerit in rerum natura: & sic intelliguntur cōtraria.

h Denunciari.] & ita denunciari pōt crimen nondū commissum. 93. dist. diacon. & ff. de dam. inf. l. 1. 2. imò vnus solus potest impedire matrimonium. s. cō. prox. pterea 2. & valet denunciatio in prin. nā statim dicuntur malæ fidei possessores. arg. C. de rei ven. si fun dum. &

d Non requisito.] nota q̄ sine iudicio ecclesiæ nullus debet dimittere vxorem suam, cum hæc sit pœna, quæ nulli est inferenda nisi per iudicem. 4 33. q. 2. seculares. & §. in hoc. & 35. q. 6. multorum quantumcunque etiam impedimentum sit manifestum. j. de diuo. porro. tunc circa coitum distingue. j. de sent. excom. in quisitioni.

AD dissoluendum.] Tria facit. Primo factum narrat. Secundo interloquitur ibi, Interloquendo. Tertio prohibet & decernit ibi, Ne verò. Abbas.

CASVS. Quidam nomine Ioannes contraxit matrimonium cum quadam puella S. nomine infra septenniū constituta: tandem ex parte puellæ accusabatur matrimonium propter consanguinitatem: & dum testes producerentur ad probandam consanguinitatem, prædictus Io. multas exceptiones proposuit, per quas intendebat accusatores ab accusatione repellere. Cumq; super exceptionibus ipsis fuisset multipliciter disputatum: Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, interloquendo pronunciauit, inter prædictum iuuenem & puellam, nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta: quia puella nondum ad vij. annum peruenerat: vnde accusatio locum habere non poterat: cum non esset quid posset legitimè accusari, sed denunciari poterat cōsanguinitas, vt interdiceretur matrimonium cōtrahendum: Vnde Papa statuit terminū ad denūciationem probandā, saluis exceptionibus ppositis, ac etiam proponendis: ne verò in puellam aliquid interim attentetur, pcipit papa, ne in negotio vlterius procedatur de nouo, donec cessetur à denunciatione, vel ea pbata ordine iudicario procedatur: q si contra hoc mādatū aliquid in præiudicium puellæ fuerit attentatum: illud decernit Papa irritum, & inane. Nota, q̄ infrā vij. an-

1 Arg. de homi. signific. & sti 2. ultra medium. Io. And.

2 Dicebat Host. vbi ex cōfessione copulæ firmat matrimoniū credit ēt mulieri sec̄ vbi puellā nō firmat mrimoniū, sed tm peccatū: probat, vt dixi hic sup ver. compulit. Ioan. And.

† Malabranca.

3 Arg. ad hoc in l. furor. ff. de sponsali.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Vide Dñicū Sotum supe riori capi. citatum.

4 Scilicet ecclesiasticū. concil. Trid. sess. 24. de sacramēto matrimonij, capi. 12.

ptionibus a non ſolũ ꝓpoſitis, ſed etiã proponẽdis. ¶ Ne verò quicquã in puellam interim attẽtetur: auctoritate Apoſtolica interdicim⁹, b ne in negotio de nouo procedat vlterius donec vel à denunciatione ceſſetur vel ea probata ordine iudiciario procedat: Quod ſi contra interdictũ noſtrum in præiudiciũ ipſius aliquid fuerit attentatum, id † irritum c eſſe decernimus, & viribus omnino carere.

¶ Idem epiſcopo Abbaten. †

¶ Si quis per verba de præſenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non ſupplet, intelligitur non matrimonium, ſed ſponſalia contraxiſſe, etiam ſi ſubarrhatio interceſſerit.

CAP. XIIII.

TVæ † nobis exhibitæ litteræ continebant, quod quidam filiam ſuã circiter duodecim annos habentem, cuidam nobili deſponſauit, qui ſubarrhauit d eãdem, cõſenſu mutuo accedente: & inf. ¶ Quia verò nobis conſtare non potuit, cuius ætatis eſſet puella, cum eidem viro extitit deſponſata, cum dicatur quod circiter e duodecim annos habebat, vtrum ne prudentia tũc in illa ſuppleret ętatem. Reſpondemus, quod ſi puella nubilis f nõ erat ætatis, cum ſæperatus † vir deſponſauit eandem & ætatem in ea prudentia g non ſupplebat, proculdubio inter eos non coniugium, ſed ſponſalia contracta fuerunt: q̃uis ab ipſo uiro eadẽ fuerit ſubarrhata. h

& in matrimonio cõtrahendo, id qđ certius eſt, tenẽdum eſt. ff. de ritu nup. adoptiuus. §. j. in fi. & ĩ. tit. præ. Inuenis. Ad hanc denũciationem non admittitur niſi grauis & honeſta pſona. ĩ. tit. proxi. cum in tua. & quilibet tenetur ad hanc denunciationẽ. j. de cog. ſpi. tuanos: & etiam admittunt qui denunciant famam. ĩ. ti. prox. cũ in tua. & de auditu. 22. q. 5. hoc vř ſiue aliqua admonitione pmiſſa: quod non fit in alijs denunciationib. 2. q. 1. ſi peccauerit & ĩ. de iud. nouit & eſt ius cõe, qđ quilibet tenet & poteſt denunciare. j. de clãde. deſpõ. cum inhibitio.

[Gl. ſeq. ſoluit cõtrarium, demum q̃rit, & ſoluit.]

a Saluis exceptionib.] ſic patet, ꝙ cũ variatur modus agẽdi, pũt opponi exceptiones omiſſæ i in primo iudicio. ſic ĩ. de teſti. veniẽs 2. vnde nõ obſtat ĩ. de exce. paſtoralis. Io Sed quæ uerũt hmõi exceptiones? Poteſt eſſe ꝙ excipiebat vir, ꝙ accuſatores erant criminoſi, vel malæ famæ; vel fortè dicebat, ꝙ admonitio nõ pceſſerat: ſed in iſto caſu non eſt neceſſe admonitionem pcedere. Vel fortè dicebat, non ſunt admittendi ad accuſandum tanq̃ ſuſpecti: quia tpe ↄ̃ctus nihil dixerunt, & erant præſentes quando denunciatum fuerat matrimonium contrahendum. j. qui ma. accuſa. poſſ. cum in tua.

b Interdicimus.] ita ꝙ ſi per extorſionem vel uiolentiam quicquam fieret in præiudicium puellæ, ſiue in iudicio ſiue extra, non præiudicaretur ei.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

c Irrito.] quo ad iudicium, qđ mouetur in præiudicium ipſius. ſimile ĩ. de præb. inter cętera, ſec⁹ eſſet ſi clauſula illa non apponatur. licet mandet Papa aliqđ fieri. ĩ. de præb. dilectus 1. & c. dilectus 2. Sed quid ſi cõtraherent matrimoniũ cõtra interdictũ a Papæ, nunquid irritabitur matrimonium? Dico ꝙ non. ſed ſeparabuntur ad tẽp⁹. ĩ. e ſponſa. cum in Apoſtolica quouſque cognoſcatur de impedimento. j. de mat. cõtract. contra interdi. ecc. ex litteris. & cap. de muliere. nam fortius eſt matrimonium quam interdictum Papæ.

TVæ nobis.] Primo quæſtio. ſecundo diſtinguens reſponſio. ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Quidam filiam ſuam circiter xij. annos habentẽ, deſponſauit cuidã nobili, qui ſubarrhauit eandẽ p annuli immiſſionem, conſenſu mutuo accedente; poſtmodum puella ipſa fuit alteri copulata. Dubitatum fuit, vtrum illa puella deberet remanere cum ſecundo: an deberet redire ad illũ, cui fuit primo deſpõſata. Conſultus Papa rñdet, ꝙ non conſtitit ei cui⁹ ætatis eſſet puella, qñ cum primo uiro extitit deſponſata, cum dicatur ꝙ circiter xij. annos habebat, uel utrum malitia ſuppleret ætatem: Dicit, ꝙ ſi puella nubilis ñ erat ætatis, cũ viro extitit deſpõſata, & malitia nõ ſuppleret ætatẽ, pculdubio inter eos non matrimonium ſed ſponſalia fuerunt ↄ̃cta, q̃uis ab ipſo viro eadẽ puella fuerat ſubarrhata: & ita remanere debet cũ ſecũdo viro, cũ quo ↄ̃xit in ętate legitima. Not. ꝙ malitia ſupplet ætatẽ circa matrimoniũ ↄ̃trahẽdũ. Item matrimonium contractum in ætate legitima, ſoluit ſpõſalia in minori ætate contracta.

[Gl. ſeq. tractat de multiplici ſubarrhatione, et ipſi⁹ effectu.

d Subarrhauit.] ſic 27. q. 2. ſi quis vxorẽ. & c. ſe. Et hæc ſubarrhatio 1 fit qñq; per immiſſionẽ annuli, iuxta illud. Annulo ſuo ſubarrhauit me: qñque. p dationẽ aliarũ rerũ, vel aliorũ inſigniũ: & qñque fit talis ſubarrhatio interueniente cõſenſu expreſſo, ut hic qñq; & nõ interueniẽte; ſed ſiue interueniat ſiue nõ, dũmodo ↄ̃ſtet de ſubarrhatione, præſumit matrimoniũ donec probetur ↄ̃triũ, ar. 30. q. 5 noſtrates & c. feminæ. 27. diſt. ꝙ interrogaſti. & ſup. deſpõ. is qui. q a nihil intereſt an facto an verbo qs declaret voluntatẽ suã. 43. diſt. c. 1. ibi, Paſtorẽ recta loq timuiſſe, qđ aliud ẽ dicere, q̃ terga tacendo præbuiſſe? vel ibi, veſtiméta ſacerdotis, quid aliud quam recta opera, &c. vbi de hoc ff. de leg. de quibus. 4 & ĩ. de reg. cap. pen. arg. opti. & ſi fiat a patre, præſumuntur ſponſalia, ut cap. noſtrates. ſed inter ſponſos præſumitur matrimonium, ut hic in fin. niſi conſuetudo in contrarium eſſet. arg. ĩ. de præſump. illud.

e Circiter.] ſic ĩ. eo. continebatur. & atteſtationes. Ad modicam quantitatem 5 refertur hæc dictio, circiter, & conſimiles, vt ff de ver. ſig. hæc adiectio. B.

f Nubilis.] nota nubilis ætas in viro eſt xiiij. ann. femina xij. vt dixi. ĩ. eo. cap. vbi. & ita ſi non fuit talis non fuit matrimonium inter eos, ſed ſponſalia tantũ, niſi malitia ſuppleret ætatem, ut j. ſequitur.

[Glo. ſeq. dat ſimile in delictis.

g Prudentia.] ideſt, carnalis concupiſcentia. argu. 32. q. 1. non in ſola alibi appellatur malitia. ĩ. eod. cap. de illis 2. ſic etiam i delictis doli capacitas ſupplet ętatẽ. j de delict. pu. pueris. & inſti. de obl. quæ ex delic. na. §. in ſumma. circa fin. & ff. ad l. Aquiliam, ſed & ſi quæcunque. §. 1. 6 C. ſi minor ſe maiorem dixerit. l. 3. ſim. 77. diſt. monachus nouitius & C. de his qui ue. æta. impe. l. ſecunda.

h Subarrhata] & ita collige, ꝙ per ſubarrhationem contrahitur matrimonium uerum uel præſumptum, ut dixi in prin. niſi ætas repugnet. ut hic patet. & eſt hic arg. 7 manifeſtum, qđ ſi minor in contrahendo vtatur uerbis pertinentibus ad matrimonium contrahendum, contrahit ſponſalia.

1 Quid ſit arrha, uide per Palaciũ Rubium in Rubrica de donat. inter uirũ & uxo. §. 2.

† ſæpe præfatus ſæpedictus.

4 Vide ĩ re iudi. tenor. ſuper 3. glo. Ioan. And.

5 Trium ſcilicet dierum ſm Hoſtiẽ. Ioan. An.

6 Sicut impubes tenẽ furti, ita & Aquliæ, ſi ſit capax iniuriæ. Io. And.

7 Imò caſus ſecundum Phi. quod etiam mihi uidetur. Io. And.

DE CLANDESTINA desponsatione.

¶ Quia matrimonia & sponsalia quãque contrahuntur palam, quãque clàdestinè: ideò post generales rubricas præcedentes subijcit istam rubricam specialẽ de clan-de-despon. Nam quãque puellæ subducũtur ad contrahẽdum clam parentibus: & q̃a de tali matrimonio posset dubitari, ideò, &c.

De hac materia vide 30. q. 5. per totũ. & 3. q. 4. cap. consanguineorum & nõ reperitur alibi. Ber.

¶ Clandestinas desponsationes & cõiugia nouissime irrita fecit & annullauit cõci. Tri. sess. 24. de refor. matri. ca. 1. unde cessant de hac re uerũ altercatiões inter pretum.

TITVLVS III.

De clandestina † de sponsatione.

¶ Ex concilio Arelateñ.

¶ Pro clandestino matrimonio non præsumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.

CAP. I.

SI quis clam despon sauerit aliquam, & mulier vel vir negat huiusmodi desponsationem: Viro incumbit probatio. [a]

¶ Alexander iij. Beluaceñ. episcopo.

¶ Qui matrimonium clandestinè contraxerunt, altero negante, vel vtroque non apparẽte legitima ex indè probatione, simul cohabitare ab ecclesia non compelluntur: & si illud publicauerint, tamquam in conspectu ecclesiæ factum comprobabitur: nisi rationabilis causa subsit, quæ impediat. h. d. littera inhærendo.

CAP. II.

QVod † nobis: & infra. ¶ Si matrimonia ita occultè contrahuntur, quod ex inde legitima probatio non appareat: ij, qui ea cõtrahunt, ab ecclesia non sunt aliquatenus cõpellendi. [b] Verum si personæ contrahentium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis causa [c] ĩpediat, ab eccle: a recipienda sunt, & comprobanda, tanquam à principio [d] in ecclesiæ conspectu contracta.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ Cũ matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia edicta proponi, assignato termino, infra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat: & si probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoscatur. hoc primo vsq. ad §. si quis.

CAP. III.

CVm † inhibitio copulę coniugalis sit in

S[I quis.] Hoc dicit secundum communẽ intellectum: ei qui asserit matrimonium, incumbit probati. Primo ponitur thema. Secũdo determinatio ibi, Viro. Abbas.

CASVS. Si aliquis occultè despõsauerit aliquam mulierẽ, & ipse eam petat postmodum in vxorẽ, & ipsa neget desponsationẽ, vir debet hoc probare: & è cõuerso si vir hoc negauerit, mulier ꝓbare d̃bet, aliàs absoluetur vterque. Not. ꝙ qñ negatur matrimonium clandestinè contractum, ei qui stat pro matrimonio, incumbit probatio.

[Gl. seq. obijcit, dat tres solutiones, & primam reprobat, quæ fuit Ala.

a Viro incumbit probatio.] quia caput est mulieris. 32. q. 6. non mœchaberis. 33. q. 5. cum caput. & q. 1. si quis vxorem. hoc dixit R. Ex hac littera innuitur, ꝙ siue uir neget desponsationem siue mulier, semper viro incũbit probatio sed hoc non vr̃, quia negantis factum nulla est probatio. 6. q. 5. accusator. §. vi. & ĩ. de elec. bonæ r. & ei ꝙ dicit, nõ qui negat, incumbit probatio. ff. de prob. ei qui. Dixit Ala. ꝙ viro incũbit ꝓbatio, vbi ipse negat clandestinè ductã esse uxorem: quia potius negat ius q̃ factũ & qui ius negat, ꝓbare debet. ff. de ꝓbatio. ab ea par te. sed ille intellectus non placet: quia ex quo publicè cõ fitetur factũ corã ecclesia, approbatur matrimoniũ. ĩ. c. proxi. Dixit Tanc. ꝙ legit sic ꝙ dixit Gratianus 32. q. 7. c. ꝙ proposuisti. §. sed illud Ambrosij. vt vir dicatur hic à virtute, uel à uirilitate, quia stat pro matrimonio, & non à sexu: & mulier a mollitie mẽtis. Et dic, uiro, idest, qui stat ꝓ matrimonio, vel dicas ꝙ c. legit cũ reduplicatione litteræ hoc modo: si quis clã despõsauerit aliquam, & mulier negat despõsationẽ, viro incumbit probatio: & si vir negat despõsationẽ, mulieri icũbit probatio & ideò nõ resũpsit expresse, quia idẽ iudiciũ est de muliere ꝙ de viro. sic 32. q. 7. Apostolus. & hoc verum est, & sic seruatur: si vir negat matrimoniũ, mulieri incumbit probatio, & è cõuerso.

Q[Vod nobis.] De matrimonio occulto nõ iudicat ecclesia, approbat tñ illud publicare volentes. Et hẽt duo dicta. Secundum ibi, Verũ. Abb.

CASVS. Aliqui cõtrahũt matrimoniũ occultè, ita ꝙ aliqua ꝓbatio fieri nõ pot. Quæritur, q̃d iuris sit? dicitur, ꝙ non sunt ab ecclesia aliquatenus cõpellẽdi, si alter negauerit: verum tamen si illi hoc voluerint publicare, ab eccl'a talia matrimonia recipienda sunt & cõprobanda, tãq̃ si à principio in conspectu ecclesiæ cõtracta fuissent: nisi aliqua rationabilis causa impediat. Nota ꝙ clam contrahentes non sunt compellendi cohabitare. Item viro & mulieri creditur de matrimonio. Item matrimonium quod ab initio ab ecclesia nõ valebat. ex post facto valet, & tũc filij reputantur legitimi.

b Compellendi.] si alter vel vterque negauerit se cõtraxisse non debẽt compelli vt simul maneãt, ex quo non probatur, quia ecclesia non iudicat de occultis 32. dis. erubescant. & 32. q. 5. Christiana. & hic i uimo pot⁹ sunt abinuicem separandi, quia cõtubernio, vel stupro præsumũtur. 35. q. 5. c. 1. Bern.

c Rationabilis causa.] puta consanguinitatis. 32. q. 5. horrendus. 35. q. 3. contradicimus. vel affinitatis. ut l. a und. ĩ. de eo qui cogno. consan. vxo. suæ. super eo.

[Glo. seq. arg. alleg. vnum capitulum. in contrariũ allegãt duo. & soluit.]

d A principio.] arg. q̃d ab initio non ualebat tractu tpis conualescit. s. de elect. ꝙ sicut. §. si autem. Ar. contra ĩ. de elect. ducum. 1. vbi de hoc. ĩ. de censi. scitote. sed hoc in principio ualebat quo ad Deum, licet non quo ad ecclesiam: sed nũc primo declaratur: sic ĩ. de frigi. & malef. fraternitatis, in fi. sim. ff. si serui. vendi. sicut autem. § sed si quæritur. ff. de acquir. re. domi. adeo. §. cum quis, in fin.

C[Vm inhibitio copulæ coniugalis.] Habet multa dicta, & diuisio patet per §§. licet possit alijs modis diuidi. Abb. Siculus.

CASVS. Prohibitio cõiugalis copulæ in trib. gradibus vltimis reuocata est per idem concilium, infra de consanguinitate & affinitate non debet. & ideò Papa eã districtè pręcipit obseruari: Vnde inhærẽdo vestigijs præde-

† Cap. 10. & ca. 1.

† Sessio 24. c. 5.

† Cap. 10. c. ... & ... 4. cont. tione.

prædecessorum suorũ omnino prohibet coniugia clãdestina siue occulta, præcipiens, vt nullus sacerdos talib⁹ nuptijs interesse præsumat; statuens generaliter, vt cũ matrimonia fuerint contrahenda: in ecclesijs publicè proponantur per presbyteros, termino cõpetenti statuto; vt infra illũ terminũ, qui voluerit, & valuerit, legitimũ impedimẽtum opponat: & ipsi presbyteri per se nihilominus inuestigẽt, vtrũ aliqđ impedimentũ obsistat: Si autem aliquod rõnabile obiectũ fuerit ꝯ copulã contrahẽdam, cõtractus interdicatur expressè donec impedimentũ probetur. Si quis autẽ huiusmodi matrimonia clãdestina, vel aliter prohibita inire præsumpserit in gradu prohibito ẽt ignorãter, soboles de tali coniunctione suscepta illegitima sit, nullũ habitura subsidiũ de paterna ignorantia, cum ipsi taliter contrahendo potius affectent ignorãtiã, quã scientiã impedimenti: & eodẽ modo filij illegitimi erunt, si ambo parentes sciant impedimẽtũ, & cõtrahunt contra omne interdictũ: Si verò parochialis sacerdos tales cõiunctiones prohibere contempserit, aut interesse præsumpserit, per triennium ab officio suspendatur, & illis qui ꝯtrahũt ꝯtra huiusmo. formã, ẽt in gradu concesso pœnitẽtia imponatur condigna. Et q malitiosè ad impediẽdã copulã legitimã, impedimentũ obiecerit, similiter puniatur. Nota, ꝙ clandestina matrimonia prohibẽtur. Itẽ qui ꝯtrahũt contra formã expressam in ista decretali, filij eorũ illegitimi erũt, & paterna ignorantia eos non excusat. Itẽ qui põt scire, & non scit, idẽ est ac si sciret. Itẽ ecclesiæ opinio nõ excusat. Itẽ punit sacerdos q clandestina matrimonia non prohibet, aut q eis interest. Itẽ punitur, q facit ꝯtra canones. Item puniuntur contrahentes contra formam istam, etiam in gradu concesso. Item punitur, qui malitiose impedimentũ opponit ad impediendũ legitimam copulam.

vltimis tribus gradibus reuocata,[a] eã in alijs volumus districtè seruari. Vndè prædecessorũ[b] nostrorum vestigijs inhærẽdo, clandestina[c] † coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundã locorum[d] cõsuetudinem ad alia generaliter prorogãdo: statuimus, vt cũ matrimonia fuerint contrahẽda, in ecclesijs per presbyteros publicè proponantur, † competenti termino præfinito: vt infra illum, qui voluerit,[e] & valuerit, legitimũ impedimentũ opponat: & ipsi presbyteri nihilo minus inuestigent, vtrũ aliquod impedimentũ obsistat. Cum autem apparuerit probabilis[f] cõiectura cõtra copulã contrahendam, contractus interdicatur expressè, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

¶ Si in gradu prohibito matrimonium clandestinè, vel contra interdictum de quo supra, contractum fuerit, etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi.

Idem est, si ambo parentes sciunt impedimentum matrimonij, licet in conspectu ecclesiæ contrahant. hoc dicit vsque ad §. sanè. Abbas.

¶ Si † quis verò huiusmodi clãdestina,[g] vel interdicta[h] cõiugia inire præsumpserit, in gradu prohibito ẽt ignoranter, soboles de tali[i] coniunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorãtia nullũ habitura subsidiũ; cum illi taliter contrahendo non expertes sciẽtiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo[k] parẽtes impedimentum sciẽtes legitimum præter omne interdictum, etiam in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserunt.

¶ Sacerdos, qui contempserit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium à beneficio suspenduntur: & si culpa exegerit, etiã grauius puniuntur: ipsi etiam contrahentes contra hoc c. etiam aliàs licitè, puniendi sunt: & idem in calumniosè denunciantibus. hoc dicit vsq; ad fin. Abbas.

¶ Sanè si parochialis sa-

a Reuocata.] p illã cõstitutionẽ ĩ. de cõsan. non dẽt.

b Prædecessorum.] s. eod. c. proxi. & 30. q. 5. c. 1. Ber.

c Clandestina.] dr clandestinũ matrimonium tribus modis: 1 Vno modo cũ nõ hñt testes. s. c. proxi. Scđo cũ non fit cũ sollemnitate. 30. q. 5. aliter. Tertio dr clandestinum, quod fit contra tenorem huius constitutionis, videlicet non præmissa denunciatione: tenet tamẽ quoad ecclesiam, 2 sed filij nati inde detecto impedimento illegitimi erunt, vt ĩ. sequitur.

d Quorundam locorum.] vt inf. qui matr. accu. pos. cum in tua. & s. de spon. cum in tua.

e Voluerit.] quasi publicũ crimen videtur: quia quilibet admittitur immo quilibet tenetur saltẽ denunciare. ĩ. de cognatio. spirit. tua. & s. de spon. cũ in tua. vbi ẽt de hoc consanguinei tamen potius admittũtur, q̃ extranei. 35. q. 6. c. 1. Sed pone matrimonium cõtractũ est nulla præmissa tali denunciatione, aliquibus præsentibus, qñ ꝯhitur, & scientibus impedimentum, & nihil obijciẽtib⁹, numquid isti debent admitti postea ad accusandum, vel ad testificandum cõtra illud matrimoniũ in vita vel ẽt post mortẽ? Videtur ꝙ nõ: quia qui sciuit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. quia denunciatio nõ fit nisi propter ignorantes. Itẽ licet contrahentes nõ fuerint in culpa: tñ scientes impedimentum fuerũt in dolo, & dolus præpõderat culpæ. ff. ad l. Aqu. item Mela. in prin. & ex quo factum est publicè nõ admittitur contradictor. 8. q. 1. licet. quare isti quibus vidẽtibus & scientibus impedimentum, matrimonium cõtractum est, non debent amplius admitti: quia non vidẽt carere suspicione. Qui ergo debeant admitti post denunciationem, dicitur ĩ. qui matrimo. accusa. poss. vel non, cum in tua. post mortẽ etiã admittitur accusatio, propter bona. ĩ. qui fil. sint legi. causam. C. ne de sta. defun. quamuis.

f Probabilis coniectura.] nota, ꝙ probabilis causa impedit matrimonium contrahendum. s. de spon. præterea. & cum in tua. & ĩ. de consan. & affi. super eo.

g Clandestina.] scilicet, non præmissa denunciatione, vt dictum est supra. Ber.

h Interdicta.] post causam probabilem allegatam, nec finitam.

i De tali.] scilicet, clandestina vel interdicta.

[Glo. seq. quærit. ponit opi. quam reprobat.]

K Si ambo parẽtes.] Et iõ nõ prodest opio ecclesiæ, si

2 Hodie nulla p Cõci. Trid. lapse hic citatum.

† Vide cõcil. Tri ses. 24. & refor. matri. c. 5. & clem. vnicã, de cõsan. & affin.

ambo paretes sciant impedimentu, quin sint filij illegitimi. Sed quid si vnus scit, & alter nescit? dixit Hug. & Lau. 1 q quantu ad scientem sunt illegitimi, quantum ad ignorantem legitimi. arg. C. de incestis nup. q contra. quod non credo: imò legitimi sunt. j. qui fil. sint legiti. ex tenore.

† Et Accursius in l. qui contra. infra alleg. q lex non cotradicit: si ponderes. Io. And.

monstrum enim esset si aliqs esset partim legitimus, & partim illegitimus, sicut q aliqs esset partim seruus & partim liber. ff. de statu lib. si duobus. 2 & hoc innuitur cum dicit. Ambo parentes.

2 Antiqui allegabant. ff. de liber. cau. duobus. & melius facit Ioan. And.

a Tales.] scilicet, post allegatum impedimentum.

[Glo. seq. no. causã reddit, & arguit.]

b Pœnitentia.] nota q puniuntur contrahentes, & tn nullum subest impedimentum, sed illud ideò fit, quia cotrahût cotra iterdictu ecclesię, vñ puniuntur nõ p p impedimentum, sed quia mandatum ecclesiæ cotemnunt. j. de mat. cotra. contra inter. eccle. c. mandatum eius iudicis cotemni nõ debet, vt ibi. & ff. ne q d in loc. pub. l. 1. & ita est arg. q iudex põt punire illu, q. venire ad eius citatione cotemnit. ff si qs in ius vocatus non ierit. l. 2. et si ius non habeat actor.

† malitiosi.

† In B. Augustini libris hæc nodu inuenit Antonius. Augustinus.

c Malitiosè.] qui em calumniosè denuciat, punit, vt hic dicit, & hæc pœna arbitrio iudicis committit. j. de off. de leg. de causis. tñ clericus, q calumniosè denuciat, ab officio & bñficio suspedit. j. de calum. c. 2.

dos tales a coniunctiones prohibere cotempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis presumpserit interesse, p trienniu ab officio suspendatur, grauius punïedus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed his, qui taliter psumpserint, etiã in gradu concesso copulari, cõdigna pœnitentia b iniungatur. Si quis autem ad impediendam legitimã copulam, malitiosè c † impedimentum obiecerit, canonicam non effugiet vltionem.

TITVLVS IIII.

De sponsa duorum.

¶ Augustinus † de fide pactionis & consensus.

¶ Contrahens successiuè per verba de præsenti cum duabus, tenetur adhærere primę, Si autem primo contraxit per verba de futuro, secudo per verba de præsenti, adhærebit secundę.

CAP. I.

Dvobus † modis dicitur fides pactionis, d & cõsensus. Si aliquis alicui mulieri fidẽ fecerit pactionis, nõ debet e aliam † ducere; si aliam duxerit pœnitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa quã duxit. Non enim rescindi debet tñ sacramentu. f Si autẽ fecerit fidẽ consensus, non licet ei aliam ducere: si aũt duxerit, dimittet ipsã, & adhærebit priori. g ¶ Est autẽ h fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidẽ, quod eam ducet, si pmiserit i eum rẽ secũ habere, vel etiam pro consensu. ¶ Fides autem cõsensus est, qñ & si non stringit k

secum habere, vel etiam pro consensu. Fides autẽ consensus, quando per mutuum consensum de præsenti ad inuicem consentiunt: & mutuo se suscipiunt. Nota, q duobus modis dr̃ fides, pactionis scilicet, & consensus. Item adueniente fortiori vinculo rumpitur minus fortius. Itẽ post sponsalia de pñti nõ dẽt quis contrahere: & si contrahat, debet redire ad primam.

d Pactionis.] hoc est dicere: vna est fides desponsationis de futuro, & altera consensus de præsenti.

† Ca...

e Non debet.] tñ si duxerit, tenet matrimonium, & agat pœnitentiã de fide mẽtita, vt hic dicitur: & j. de sponsal. si inter. in fin. forsitan trium annorum 3. 27. dist. si vir.

f Sacramentu.] de isto sacramẽto habes j. de biga. debitu, qd dissolui non debet p sponsalia, quæ sunt minus vinculum. arg. ff. de fideiusso. si debitori. 2.

g Priori.] vxori, nõ obstante aliqua consuetudine in contrarium: j. eo. ca. vlt.

h Est autem.] exponit quod dixerat in principio.

[Glo. seq. fortificat textum per locum a diuisione: demũ ponit tres lecturas.]

i Si permiserit] si de fornicario coitu intelligas, conditio turpis est; & ideò pro nõ adiecta debet haberi. infra titu. proxi. & cap. vlti. vnde si postea rem secum habuerit, statim est matrimonium. inf. tit. proxi. de illis. & cap. per tuas si de legitimo intelligas, multo fortius tenet matrimonium, si coitus subsequatur: potius enim videtur hortatio, id est, quod permittat ei rem secum habere, sim. ff. de tutel. muto 4. sub conditione. Ala. dixit, quod istud, si, non tenetur conditionaliter, sed causatiuè: quia in omni matrimonio hæc causa, scilicet carnalis 4 copula, debet interuenire, tamen quo ad propositum, 27. q. 2. c. beata Maria. Expone; si permiserit, id est, quia permiserit. sim. supra de elect. significasti. i verbo, si diligis me. Lau. dixit, quòd per hoc quod dicit, si permiserit, &c. notat conditionalem fidem pactionis. per hoc quod sequitur, vel etiã pro consensu, notat simplicem & absolutam fidem pactionis, vel per vtrumque notatur conditio. Vel potest dici, quod per hoc notatur, quod fides pactionis, id est sponsalia sub conditione contracta, duobus modis transit in fidem consensus, id est, matrimonium de præsenti; scilicet per carnalem copulam, vel per consensum de præsenti, vt infra tit. prox. de illis. & c. per tuas.

k Et si non stringit manum.] Fortè per annuli immissionem. 30. q. 5. femine, Cum enim stringit manũ, signum dilectionis est: vel fortè alludit consuetudini alicuius loci. Ber.

DE SPONSA DVORVM.

Supra visum est de duabus speciebus sponsaliorum, scilicet manifestis & clandestinis: sed quia quandoque quis contrahit successiuè bina sponsalia cum diuersis mulieribus, & posset dubitari quæ præualeant: ideò post præcedentes subijt istam. Abbas.

De hac materia tractatur 27. q. 2. habito. & c. vlt. cætera dic vt supra de sponsalibus.

Dvobus.] Habetur hoc capitulum pro palea. 27. q. 2. c. duobus. Et sm Hostiensem, & bene. Istud capitulum idem dicit in effectu cum c. pen. & c. sicut. sup. de spon. Duæ sunt partes. Secuda ibi: Est autem. & secunda subdiuiditur. Secunda ibi, Fides. Abb. Sic.

CASVS. Augustinus in cap. isto ostendit, q fides coniugalis cotractus duplex est: Est enim fides pactionis, & fides cõsensus: Si aliqs dedit alicui mulieri fidẽ pactionis, non debet aliam ducere: si autẽ duxerit, valet, sed agat pœnitentiã de fide mẽtita. Si autẽ fidem cõsensus, non debet aliã ducere: & si duxerit, dimittat illã, & adhæreat priori. Est autẽ fides pactionis, qñ aliqs promittit alicui mulieri q eã ducet, si pmiserit eũ rem

Accepi-

ACcepisti.] Alteri desponsatam ducens in vxorem, & cognoscens, nunquam in vxorem eam habere potest. hoc dicit secundum vnum intellectum; sed clarius hoc videtur in cap. fi. de eo qui duxit in matrimonium. Abbas Siculus.

CASVS. Si aliquis cõtraxerit cũ aliqua, q̃ sit alteri despõsata p verba de psenti, illã dimittat: qa eius vxor esse non põt, & xl. dies pęniteat. No. qđ ab initio non valet, tractu temporis non conualescit.

a Desponsatam.] per verba de præsenti, vt s. c. proxi.

[Gl. seq. arg. alleg. iura & duo in contrarium.]

b Nunquam põt tibi.] arg. quod ab initio non valet, tractu tpis non cõualescit. sic i. de ele. auditis. & c. dudũ. & arg. 16. q. 3. placuit. §. pt. versi. qp si priuatus. & ff. de reg. iu. l. pen. Arg. cõtra. s. tit. px. c. 2. & i. de ele. quòd sicut.

c Carinã.] vulgare est Italicorũ, & dr carina a carẽtia hominũ, vel ẽt cibariorũ, nã illis xl. diebus includuntur in aliquo loco secreto iuxta ecclesiã, vbi nõ habent cõsortiũ hominũ. B.

LIcet pter.] Sũmatur vt i rubro: sed clarius hoc habetur in c. fi. & penul. i de spon. Et diuiditur in quatuor partes. Primò ponit decisa cõsultatio. Secũdò rñsio. Ibi, Consultationi. Tertiò alterius dubij solutio: ibi, Et si nupserit. Quartò obstaculi remotio: ibi, Quamuis. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur i hoc c. quòd si aliqs cõtraxerit cũ aliqua p verba de psenti, dicẽdo sic. Recipio te i meã. & illa. Recipio te in meum (etiam si non iurauerint) non possũt ad alia matrimonia conuolare. & si fecerint, separari debent à secundis & ad primum matrimonium redire, quamuis carnalis copula sit secuta. Idem habes supra de spons. c. si inter. No. quòd sponsalia de præsenti matrimonia sunt, vnde postea dissolui non possunt.

d Præter.] quod dr hic habuisti s. de spons. c. si inter.

e Iudicatum.] consuetudo fuit olim in Mutinen. ciuitate, sed illa correcta est i. eo. cap. vlt. Ber.

TVa.] Diuiditur. Primo ponitur thema. Secundo, præcipit fieri interdictum. ibi Hoc arbitramur. Tertiò dicit quid iuris, si violetur: ibi, Et si contra Abb. Sic.

CASVS. Aliquis coram suo iudice petit aliquam in vxorem; vel aliqua petit aliquem in virum, quę dicit in eam consensisse per consensum mutuum de præsenti: Ille appellat ad sedẽ Apostolicã, & appellatione pendente ante causæ cognitionẽ, siue ante sententiam, aliã duxit in vxorẽ, quæritur quid iuris? Respõdet Papa si aliquis ammodò in tali casu duxerit appellãdũ, iudex interdicat ei publicè, ne ante decisionem causę cũ alia contrahat: quod si fecerit, matrimoniũ tam psumptuosè contractum debeat irritare: & separare abinuicem vsque ad decisionẽ causæ. No. q pendente appellatione nihil est innouandum. Itẽ qui contraxit contra interdictũ ecclesiæ, debet separari ab illa, quousque cognoscatur de impedimento.

manum, corde tamen & ore consentit ducere, & mutuo se concedunt vnus alii, & mutuò se suspiciunt.

¶ Ex Brocardo † lib. 30.

¶ *Ponit pœnitentiam illius, qui alterius sponsam de præsenti sibi accepit in vxorem; nec vnquam in vxorem eam habere potest, hoc dicit iuxta literam.*

CAP. II.

ACcepisti illã in vxorẽ tibi, quam alter sibi desponsatam[a] habuerat; dimitte illam: quia numquam[b] potest tibi fieri legitima; & quadraginta dies in pane & aqua (quod carinam[c] † vocant) cum septem sequẽtibus annis pœniteas.

¶ Alexander tertius Salernitano Archiepiscopo.

¶ *Sponsalia de præsenti non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum.*

CAP. III.

LIcet † præter[d] solitũ & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus, qđ si inter virũ & mulierem legitimus cõsensus interueniat de præsenti, ita quidem, quòd vnus alterum in suo mutuo consensu, verbis consuetis expressè † recipiat, vtroque dicente. Ego accipio te in meam. Et, ego accipio te in meum; siue sit iuramentum interpositum, siue non: non licet mulieri alii nubere: Et si nupserit, etiamsi carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, & vt ad primum redeat, ecclesiastica districtione compelli: Quamuis † aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum.[e]

¶ Idem Genuen. archiepo. †

¶ *Et qui appellat in causa matrimoniali, interdici debet, ne aliud matrimonium contrahat lite pendente: & si contraxerit, debet separari.*

CAP. IIII.

TVa † fraternitas nos consuluit; & infra. ¶ De his verò, qui corã te super desponsatione facta per consensum mutuum de præsenti, controuersiam mouent, & appellatione pendente, quam ante sententiam vel cognitionem causæ, ad sedem Apostolicam interponunt, accipiunt alias in vxores; Hoc arbitramur agendum, vt si ammodo in tali casu duxerint appellandum, eis in ecclesia publicè interdicas, ne ante decisionẽ[f] causæ, aliud contrahant matrimonium. Et si † contra interdictum ecclesiæ publicè factum venire præsumpserint, matrimonium tam præsumptuosè contractum poteris[g] irritare.

f Ant. decisionem.] Appellatione. n. pẽdente nihil innouari dẽt. 2. q. 6. c. post appellationẽ. & appellatione. & ff. nihil inno. appellatio. pe. l. 1.

[Glo seq. alleg. septẽ concor. in cõtrariũ alleg. sub. de matrimonio contracto, sol. distinguendo.]

g Poteris irritare.] sim. i de despon. impu. ad dissoluẽdũ. in fi. Ex qbus colligit, q matrimoniũ cõ interdictũ ecclesię cõtractũ; sit omno dirimendũ, vt 35. q. 3 contradicimus & 33. q. 4. nõ oportet. & 10. dist. vides. & C. de legi. l. ñ dubiũ. & 25. q. 2. imperiali. & C. qui pro sua iurisdictio. l. vni. Arg. cõtra i. de mat. contract. cõtra inter. eccl. c. 1. & 2. & 3. Solutio. 2. cũ matrimonium interdicitur ab ecclesia, aut causa phibitionis est perpetua, aut temporalis. Si est perpetua, separantur a cohabitatione quousque cognoscatur de impedimento, quo probato separantur ex toto, lata sententia diuortij inter eos. i. de matrimo. contract. contra interdict. eccl. de muliere. & sic intelligitur cap. contradicimus. & c. vides. & l. non dubium & sic intellige quod dicit hic, & c. ad dissoluẽdum. quo non probato, remanebunt simul. Si verò causa prohibitionis fuerit temporalis, pura tempus.

†Vide Melchiorẽ Canum li. 6. c. 8. de locis theolog.

† Ianuensi. sed idẽ est.

† Cap. 7. eccti. in 1. cõp. & post. cõc. Lat. par. 50. ca. 41. Et cũ appellatur i causis ecclesiasticis, qd. obseruari debeat. vide Conc. Trid. ses. 24. de refor. c. 20.

† al. contra interdictũ eccl. itã publicè factum, &c.

a Secundũ Tãc. & Vin. Host. idẽ dicens vtebat alijs verbis, s. q aut matrimoniũ ab ecclesia interdicitur sine cã, aut ex causa: & tunc aut cã est tpalis, aut ppetua; aut falsa, aut vera, cuius distinctionis veritas patet ex gloss. Ioan. Andr.

pus in quo matrimonium prohibetur contrahi propter seuerentiam dierum: vel consensus de futuro cum alio: tunc non deberent separari, sed pœnitentia debet eis imponi: quia contra interdictum ecclesiæ hoc fecerunt. J. de matrimon. contra. contra inter. eccle. c. 2. tamen ne mandatū iudicis cōtemptibile videatur, si vult, potest eos ad tempus separare. & sic intelligitur capitulū, non oportet, & J. de matri. contr. et cōtra inter. eccle. sic. cap. 1. Interdictum enim ecclesiæ nō est tantæ efficaciæ, vt separetur matrimoniū contra illud contractum, nisi subsit causa perpetua: tamen præsentia debet sēper imponi, siue causa sit perpetua siue nō, propter contemptum ecclesiæ, vt patet per in fra pdicta J. de mat. contract. cōtra inter. dict. eccl. per totum. & J. tit. prox. ca. 3.

† Cap. vnico contit. in 3. compil.

† In omnibus manuscriptis ita: vt si quis iuraret aliquā & citra carnis copulā, ... duo verba: se ducturū. nusquā apparēt in antiquis.

† obseruare.

T Vas.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur consultatio. in secunda responsio ibi, Ne vero. Abbas.

CASVS. Olim obtinuit consuetudo in ecclesia Mutinen. vt si quis aliquā despon sasset per verba de præsenti, & ante carnalem copulā aliā acciperet & cognosceret: illa sibi adiudicaretur, quam primò cognouerat. quia verò turpis est omnis pars, quæ suo non cōgruit vniuerso, & ecclesia Mutin. tenere debet humiliter & seruare, quod Romana ecclesia & sua metropolis seruat, præcipit Papa, vt ecclesia Mutin. in matrimoniis contrahendis illud obseruet, vt postquam inter personas legitimas, consensus legitimus interuenerit de præsenti, si postea cum alijs de facto contrahant, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari. Nota, quòd turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Item quod Romana ecclesia & sua metropolis seruat, subditi seruare debent. Item carnalis copula, non facit matrimonium, sed consensus.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

a Cognouisset.] videbatur, quòd secundus ideò esset potior, quia illi tradita esset possessio: sicut est in vēditione & donatione. C. de rei. ven. quoties. & in matrimonio spirituali. J. de iure pa. quod autē. & cap. pastoralis. & in obligatione pignoris. ff. qui po. in pig. ha. potior. sed non est ita: imò qui prior est tempore, potior est iure. J. de maior. & obedien. cap. 1. quia iam contractus perfectus est per solum consensum: licet cum secundo peruentum sit ad carnalem copulam, quę matrimonium non facit sine consensu, vt J. dicitur. sim. J. de iure pat. cum autē. & ff. loca. in operis. licèt hic circa matrimonium non stetur consuetudini: alias tamen seruatur consuetudo, vt qui legitimus est ad matrimonium, consuetudo facit illegitimum. J. de cognatione spiri. super eo.

¶ Innocentius iij. Mutinen. episcopo.

¶ Qui duas per verba de præsenti desponsat, primam desponsatam habebit in vxorem, etiam si prius secundā cognouerit: nec valet contraria consuetudo: & hoc vltimum additur ad cap. licet. supra eodem.

CAP. V.

Vas dudum: & infra. ¶ De consuetudine, quæ diu in Mutinen. obtinuit ciuitate, vt † si quis iuraret se aliquā ductururum, & citra carnis copulam desponsasset, si cōsequenter desponsasset aliā, & etiam cognouisset, a primò cognita adiudicaretur viro, nō quæ prius extitit desponsata, & infra. ¶ Ne verò turpis b sit pars, quæ suo nō congruit vniuerso, & ecclesia Mutinen. tenere debeat humiliter, & seruare † quod beati Petri c sedem, & suam metropolim sequi viderit & docere: In matrimoniis de cetero contrahendis illud te volumus obseruare, vt postquam inter legitimas personas consensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones; & si solus d defuerit, cętera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: si personæ iunctæ legitimè cū alijs postea de facto cōtrahant, † quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari.

b Ne verò turpis. sic 8. dist. quæ contra mores. & 11. dist. nolite & 12. dist. c. 1. J. de præscrip. cum non liceat.

c Beati Petri sedem & suam metropolim.] hæc verba sunt. 11. dist. nolite. & 12. dist. in. cap. vlt. & J. de postu. præla. cap. 1.

d Et si solus.] solus consensus facit matrimonium. J. de spon. per totum, & 27. q. 2. sufficiat.

† ...

TITVLVS V.

De conditionibus † appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

† Vide ... libus ... per ... Contra ... paulo p... citatum.

DE CONDITIONIBVS appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

¶ Ex Concilio Africano. †

¶ Defectus turpis conditionis in contractu matrimonij appositæ, non vitiat matrimonium, sed vitiatur.

CAP. I.

Qvicunque sub conditionis nomine aliquā desponsauerit, & eā relinquere voluerit: dicimus, quòd frangatur e conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

¶ Quia quandoque sponsalia contrahuntur purè. de quibus visum est supra: quandoque sub conditione, meritò de his post præcedentia submittit. Et quia conditio apponi potest non solum in matrimonio, sed etiam in alijs contractibus, ideò necessariò habere materiā geminādi rubricam, submittit ibi, de conditionibus appositis etiam in alijs contractibus.

De hac materia tractatur 32 quæst. 8. & 32. quæstio. 2. solet. & cap. aliquando. & quæst. 1. cap. vlti. 27. q. 4. vxor.

† In ... lijs ...

Qvicunque.] Primò ponitur thema, ex quo resultat tacita quæstio. Secundò responsio ibi, Dicimus. Abbas.

CASVS. Si aliquis desponsauerit aliquam sub conditione, quæ non sit contra substantiam matrimonij, puta, contraho tecū, si furtum feceris: si voluerit eam relinquere, quæritur an possit? Rńdetur, quòd conditio frangatur, & matrimonium firmiter teneatur. Nota turpem conditionem, quæ non sit contra substantiam matrimonij, non impedire matrimonium.

[Glos. seq. recitari potest per q. de qua conditione.]

e Frangatur.] intellige 1 hoc c. de conditione turpi, quæ tamen non sit contra naturam matrimonij, vt J. eo. c. vlt. per quod intellige hoc, vt puta, si furtum feceris, si hominem interfeceris, talis conditio non impedit matrimonium: imò pro non adiecta debet haberi, vt J. eo. cap. vlt. vbi de hoc.

1 Hic ... Con... 4. dec... lium ... cap. ...

Cum

CVm sit.] Pertinet ad secundam partem Rubricæ. Diuiditur: primo ponitur thema. Secūdo respōsio ibi, Tu ergo. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus manumisit duos seruos sub hac conditione, vt monachi essent, & permanerent in quodam monasterio adijciens, vt si [illegible] facerent, iterū subijcerentur seruituti: & vnus illorum recessit à pdōne, & de monasterio exiuit, & inter clericos seculares cōuersatur: Vnde qdā presbyter illius monasterij, de hoc conquestus ē dño Papæ: vnde mādat epō dięcesano, vt si ita esse inuenerit, compellat eum, vt in monasterio ꝑmaneat, nec monasterium deserat, & voluntas manumittentis non valeat præteriri. Nota ꝙ libertas potest sub cōditione dari. Item ex quo quis monachus est, oportet ꝙ monachus ꝑseueret. Item voluntas manumittentis seruanda est.

[Gl. seq. signat cōtrarium, ponit opinionem, & soluit.]

a Hac cōditione.] arg. ꝟ. 1. q. 2. q̄ pio. & ꝟ. de pactis pactiones. Dixerūt quidā, ꝙ libertas est res spiritualis, & iō potest venire in commutationem cum alio spirituali. arg. ꝟ. de ser. non ordi. nullus. Vel dic. ꝙ non contradicunt. quia monachatus hic nō dat sub cōditione, sed libertas dat si uoluerint monachari: aliàs, non erunt isti liberi nec possent ad hoc compelli. 32. q. 1. integritas.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

b Vbi ipse fuerat.] potest intelligi, ꝙ ipse fuerit clericus, vel patronus, 20. q. 3. præsens. & non monachus: qm̄ monachus libertatem donare non potest, cum nihil habeat. 54. distin. abbati. nec seruum proprium potest habere. 12. q. 1. non dicatis. nisi hoc fecisset in ipso ingressu. Vel quod dicit, vbi ipse fuerat, scilicet ipse presbyter, & sic planum est.

[Glo. seq. mouet per quæstionem, an hæc verba sint efficacia ad libertatem reuocandam, ponit duas opiniones, & subdit suam.]

c Seruituti iterum subderetur.] sic ergo vr, ꝙ in seruitutem redigi possunt si inde exierint, ex quo hac conditione liberi facti sunt. argu. ꝟ. de ser. non ordinand. de famulis. & cap. nullus. C. de episcopis & cleri. Authentica, seruus, quod quidam concedunt. Lauren. & Tancred. dixerunt, quòd hęc verba non fuerunt efficacia ad reuocandam libertatē, & sic remanebit liber, & iudicis officio compelli debet iussa testatoris adimplere. ff. de manumissis testa. Maxima. & l. Imperatores. & litera cap. coadiuuat ad hoc, scilicet, vt nec illi deserendi, &c. Alia ratio videtur fuisse quare iste non reuocatur in seruitutem: quia iste q̄ cito acceptauit conditionem, fuit liber & monachus, & sic monachatum vlterius deserere non potuit, etiam si vellet redire in seruitutem: imò Papa cū ipso dispensare non posset, vt monachus nō esset. ꝟ. de sta. monachorū, cum ad monasteriū. in fin. unde dr̄. ꝟ. sic te exhibe, vt nec illi deserēdi monasteriū sit facultas. ex quo enim semel fuit monachus, semper erit monachus: & iō conditio apposita nō pōt reuocare illū in seruitutem, sed cōpelli debet, vt in monasterio ꝑseueret: secus circa alios ꝓtus, qui reuocari possūt, si pactū siue modus appositus non seruet, ꝟ. c. proxi. & secu in his qui promouentur ad clericatum. ꝟ. de seruis non ordinan. de famulis. & c. nullus.

¶ Gregorius † episcopo Spoletano.

¶ Seruus manumissus ea conditione, vt fiat monachus, & monasterio seruiat, alias in seruitutem redeat: & si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogitur obseruare.

CAP. II.

CVm † sit proprium: & infra. ¶ H. presbyter conquestus est, diaconum quendā manumisisse duo mancipia sub hac condōne,[a] vt monachi fierent, & in eo monasterio, vbi ipse fuerat,[b] permanerent: adijciens, vt si quis contra faceret, seruituti[c] iterū subderet: atque vnum ex his (hac conditione despecta) monasterium deseruisse, & se inter clericos sociasse. Tu ergo, si ita esse repereris, sic te exhibe, vt nec illi monasterium deserēdi sit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

¶ Alexander tertius Panormitañ. archiepiscopo.

¶ Qui iurauit aliquam in vxorem accipere, si centum sibi donauerit, centum non datis, recipere non tenetur, nisi postea purè consenserit, vel eam cognouerit.

CAP. III.

DE † illis autem: & infra. ¶ Si verò aliquis sub hmōi verbis[d] iuramētum alicui mulieri prestiterit: ego te in vxorem accipiam, si tātum[e] mihi donaueris, reus periurij non habebitur, si eā nolentem sibi soluere, quod sibi dari petiit, nō acceperit in vxorē: nisi consensus[f] de presenti, aut carnalis[g] sit inter eos commixtio subsecuta.

DE illis.] Primo ponitur thema: Secundo determinatio ibi, Reus, Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit cuidā mulieri sub hac forma verborū: Ego accipiā te in meā, si tātū mihi donaueris: mulier nolebat soluere illud qđ petijt: Quærit, utrū sit periurus, si eā nō acceperit? Rñdet, nō erit periurus si noluerit eā accipere in uxorem, nisi cōsensus de præsēti postea accesserit, uel carnalis copula fuerit subsecuta. Nota, ꝙ pdō honesta potest interuenire in monasterio. Item ea q̄ sub conditione ꝑmittunt vel iurantur, non obligant, nisi à conditione recedatur.

d Huiusmodi verbis.] statim conditione adiecta: aliàs ex interuallo admitti nō debet. C. de dona. quæ sub mo. siunt. l. perfectam.

[¶ Glo. seq. distinguit inter cōdōnē dotalē & pęnalē.]

e Si tantum.] talis conditio licita est in sponsalibus, vt hic patet: & hæc si patri meo placuerit. ꝟ. e. ti. super eo. & cap. per tuas. si tamen in modum pęnę adijciatur, ut si tecum non contraham, dabo centum, non valet. ꝟ. de spon. Gemma. & C. de spon. l. vlt. & ff. de verb. obl. Titia. & C. de inut. stip. l. 2.

f Cōsensus pñti.] tunc enim recedit à cōdōne apposita, & simpliciter intelligit cōsentire. sim. ꝟ. de despon. impub. de illis. in fi.

g Carnalis.] & per hoc vr recessisse à cōditione. ꝟ. e. per tuas. & sic est matrimonium præsumptum ꝯ qđ nō admittitur probatio. ꝟ. de spon. is qui & sic duobus modis recedit à conditione. ꝟ. eo. c. super eo. B.

¶ Idem.

¶ Res donata ecclesię sub modo, statim est ecclesię, nec reuocatur, modo non seruato, nisi hoc in contractu sit expressum hod secundum veriorem intellectum. Et est textus multum notabilis, & valde allegabilis. Abb.

CAP. IIII.

VErū † cum alicui ecclesiæ possessio quę

VErum. Diuiditur in duas partes primo ponitur dictum, secundo exceptio ibi, Nisi. Abbas.

CASVS

Marginal notes: 1 Grauis est hæc controuersia, de qua late B. Thomas, & ibidem Caietanus. 2. 2. q. 88. arti. 11. adde citatos ꝟ. de sta. monachorū. cap. cū ad monasteriū. in fi. — † Ca. 4. tit. de sponsalib. in 1. cōp. & post cōc. Latera. par. 6. c. 12. Vide Couar. in epit. lib. 4 decretalium par. 2. c. 3. §. 3. & Sot. li. 4. sentē. dist. 29. q. 2. ar. 1. — † Ca. 3. eo. ti. in 1. cōpil. & post concil. Latera. par. 29. c. 3. & c. 2 tit. de cōsuetudine in 1. compi. — † epi. 36 in. regi. — eo. ti. compil. Latera. 2.

CASVS. Aliquis donauit aliquam possessionem alicui ecclesiæ sub aliqua conditione, idest, sub modo, vt aliquid fiat: & sic donatio tenuit ecclesia non seruabat modum in donatione appositum, vnde donator reuocare volebat donationem quæritur an possit? Rńdet, quòd non potest, nisi tali cōditione, idest, tali pacto donatum sit ꝙ ea cessante donatio debeat reuocari: tūc enim si nō fiat quod conuenit, donatio reuocatur. Nota, ꝙ donator in traditione rei suæ potest apponere pactū siue modum, dummodo non sit contra leges.

a Qualibet.] idest, aliqua de quibuslibet. sic 15. q. 1. mulier. & 1. q. 7. si quis omnem.

[Glo. seq. ponit dif ferentiam inter modum, & cōditioné.]

liber, a interposita conditione, b donat, à donatore donum postea reuocari nō potest: Nisi forte tali sit cōditione collatum, quòd ea cessante debeat c reuocari.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Contrahens matrimonium sub conditione non improbata, non compellitur matrimonium consummare ante conditionis euentum.

b Conditione donatur.] si aliquis donet aliquod prædium ecclesiæ sub aliqua conditione, puta ut illud restituatur Titio, si consul factus fuerit, vel consimile, statim tenet donatio, vel ꝙ restituatur eidem, qui donauit, vel hæredib. suis, donum reuocari non potest, nisi conditione adueniente. sic 12. q. 3. pontifices. in fi. quilibet enim in traditione suæ rei potest apponere pactum legibus non improbatum. ff. de pact. in traditionibus. & C. de ꝯhen. emp. l. 3. in fi. & sic donatio statim tenet, licet possit ꝑ cōditionem resolui sicut venditio. ī. de pigno. illo vos. & ff. de in diem addict. l. 2. sed huic intellectu ꝯdicit uerbum quod est in fin. cap. ea cessante vnde expone, interposita conditione, idest, modo vel pacto. Vnde nota differentiam 1 inter donationem sub conditione. & donationem sub modo. Donatio enim sub conditione facta non tenet, nisi adueniente conditione, siue ea impleta. ff. de cond. & dem. qui hæredi. §. vlt. & l. qui sub conditione. sic & venditio. ff. de ꝯhen. empt. hæc vēditio ff. de leg. 3. si tibi legatum. ff. loca. insulam. §. vlt. argu. ī. eo. sup eo. & ca. per tuas & de tali nō intelligitur hęc decre. Donatio sub mō statim tenet, & nō reuocat, q̄ diu modus seruatur. modo illo nō extante potest reuocari, prout dictū est ab initio, si hoc dictū sit, vt reuocatur, si modus nō seruet, vt dicit in fin. & C. de donat. quę sub mo. l. 1. & 2. de tali donatione loquit decret. ista. & huic donat oni cōcor. quod dicit: ea cessāte dēat reuocari. Sic ergo expone, cōditione idest modo vel pacto. hæc expositio ꝓbat. ff. de manu. testamen. l. Męuia. & fit sic, dono tibi hoc, vt singulis annis hoc facias, vel consimile aliquid, siue vt alimenta mihi præstes, alioquin reuocatur donatio. Donatio sub conditione fit sic, dono tibi vel lego si hoc feceris. Vnde verius.

1 Vt hæc aptius itelligas vide Syluestrū in sūma verbo, cōdē, vbi latissimè

2 Interdū tñ vt, ponit con secutiue. & non modaliter. 74. dist. ꝯ suluit. 1. q. 1. bńdictio. vbi de hoc. & c. seq. & ca. cū liqueat. 1. q. 6. si qs aute. Interdū cāti uc. de appel. vt debit⁹, cū ꝯcor. interdū necessitatem importat. vide in Spe. de disput. & alle. aute fine. lo. And.

Scito quod, ut, modus est, 2 si, cōditio, quia causa.

[Glos. seq. no. legem, & c. alleg. quinque iura in ꝯriū, alleg. vnam l. & soluit demum quærit, alle. pro, & contra ponit duas opiniones, & secundum approbat.]

c Debeat reuocari.] sic ergo patet, ꝙ lex in donōne dicta seruari debet, aliàs reuocatur. C. de condict. ob cau. da. dicta lege. & l. fin. vt. & C. de reuo. donat. l. 1. & C. de do. quæ sub mo. l. 1. & secunda. Arg. ꝯ. C. de rescin. ven. ea conditione. Sed ibi non fuit dictū, ꝙ venditio nō valeret, si non satisfecerit reipublicæ: vnde ibi agit tñ ad interesse, vt fiat quod conuenerit, vt ff. de manu. testamen. l. Mæuia. Et ex hoc videtur, quod res tali modo donata, scilicet, vt non alienetur, alienari non possetq; si fiat, reuocabitur. Sed pone causam necessitatis alienandi imminere, puta debitum, vel redemptionem captiuorm, nunquid poterit res ista alienari, vel alia quæ sic tradita est, ne alienetur: alias reuocetur? Videtur ꝙ sic: quia talis conditio, ne liceat alienare rē meam, reprobatur à iure. ff. de pac. l. penult. & casus isti excipiuntur à iure. 10. q. 2. §. hoc ius. Argu. contra expressum est ꝙ alienari non potest, ex quo prohibetur a donatore in Authen. de alie. & emphy. contra §. sanctissimas. coll. 9. C. de reb. alien. non alie. l. vlt. & C. pac. inter empto. & ven. l. vlt. T. & alij quidam dicunt, ꝙ in tali casu res tali modo sine cōditione donata ecclesiæ, ne alienetur, bñ potest alienari, dummodo alias possessiones non habeat ecclesia: quoniam si alias haberet, non posset alienari propter inhibitionem testatoris siue donatoris: in quo casu dicunt intelligendam dictam Authen §. sanctissimas. coll. 9. quia vt dicit canon, pro captiuorum redemptione res ecclesiæ alienantur. 12. q. 2. aurum. Alij dicunt, quod verius videtur, ꝙ res tali modo donata, ne alienetur, alienari non potest etiam pro redemptione captiuorum, vt dicit dicta Auth. §. sanctissimas. quia non inuenitur expressum contrarium in eo casu, ergo illi stabimus. & cap. aurum non loquitur de talibus rebus, sed de vasis tantum loqui videtur. Ber.

CAP. V.

SVper † eo verò qđ postulasti, vtrū ille, qui in quandam mulierem cōsensit, si pr̃ d eius suum prętaret assensum, sit ad consumandum matrimonium compellēdus: Respondemus, quod cū consensus liber dici nō possit, q in alieno e arbitrio reseruatur, ac conditionē ipsam canonica

SVper eo.] Qui per verba de præsenti cum muliere contrahit sub conditione, si pater consentiret: nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus. hoc dicit Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. & ibi primo soluit: secundo remouet obstaculū ibi, Nam licet. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua muliere sub aliqua conditione, vt si patri eius placeret. Quæritur, vtrum sit compellendus ad matrimonium consumandum? Respondet, ꝙ consensus liber dici non potest qui in alieno arbitrio reseruatur, & conditio talis non improbatur à iure: ideo nisi voluntas patris accedat, non est ad matrimonium contrahēdum compellendus. Postea rńdet Papa decretali Alexandri, quę videtur huic rńso contradicere. Dicit Alexander, sponsalia interposita conditione contracta, licet non sit impleta conditio, si consensus de præsenti intercedat vel carnalis copula subsequatur, matrimonium illud dissolui non debet: Illa decretalis non contradicit huic quia talis consensus non est de præsenti habendus, ꝙ uis per uerba de præsenti exprimatur, qui in alieno arbitrio habendo consistit. Nota ꝙ matrimonium sub conditione contrahi potest, non tamen tenet nisi conditio extiterit, vel recessum sit à conditione per contrarium factum.

[Glossa sequens no. alleg. unam concor. soluit contrarium.]

d Si pater.] sic ī. eo. cap. prox. sic ergo matrimonium ꝯhit sub conditione. sicut & emptio vel alij contractus. ff. de contrahen. emp. hæc uenditio. nec obstat. ff. de reg. iur. actus legitimi. actus enim illi non sunt contractus, sed quasi contractus.

[Glossa sequens coadiuuat textum, quærit. ar. pro & soluit.]

e Alieno arbitrio.] vbi enim substantia contractus conses-

conferatur in arbitriũ expressæ personæ, nõ valet statutus, nisi ille arbitretur. C. de then. emp. super rebus, sed testamentum in alterius volũtate expresse cõmissum non valet, vt si ita dicã. Instituo te hæredẽ, si Titius voluerit. ff. de hæ. re. insti. si quis Sẽproniũ. & ff. de cõdi. & demon. nõnunquã. sic nec legatũ expresse cõmissum in alterius volũtate, ut ipse det: sed ut arbitretur bene ff. de le. 2. l. j. ¶ Sed pone, iste significauit hoc pri absenti, sed antequã pater consentiat mutat volũtatem, & dicit, quod nullo modo vult illã, etiã si pater cõsentiret: pater hoc ignorans consentit, nũquid est matrimonium inter eos? vt quod sic. ff. man. si mãdassem. & infra de rescr. ex parte & infra de procu. mandato. dico, quod ex quo pater consensit, compelli debet, ut illam recipiat ar. infra de despon. imp. de illis. In si. nõ est tñ matrimonium inter illos: vnde si contrahat cum alia, tenebit: quia nõ dicitur consensus, nisi sit tẽpore quo pater cõsentit: quia nec dicitur habere talem potestatẽ, nisi cui cõcessa durat. arg. ff. quod cuiusque uniuersitatem eorũ. §. q. si actori a quia uni deest legitimus consensus, non est matrimoniũ. B.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

a Non improbẽt.] arg. contra. supra c. i. ibi loquitur de conditione inhonesta: quæ tñ non est cõtra substãtiam matrimonij supra eo. c. vlt. Io.

b Alexãder.] sup. eo. de illis. B.

c Consensus.] de præsenti. sic infra e. de illis. & infra c. proxi.

d Nequaquam] sic hoc facit conditio apposita, quæ suspendit contractũ vsque ad tempus conditionis extantis, ut dictum est sup. eo. verum.

nõ improbẽt a instituta: nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogẽdus est ad matrimonium cõtrahẽdum. Nam licet Alexander b Papa responderit, quod sponsalia interposita conditione cõtracta, ipsa non impleta, si consensus c de præsenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debeat, sed firmiter obseruari: nequaquam d est nostræ diffinitioni aduersum, cum huiusmodi consensus non sit de præsenti habendus, licet per verba de præsenti euidẽtius exprimatur: qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo, cõsistit.

¶ Innocent. iij. Masican. † episcopo.

¶ *Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit, a conditione recedit.*

CAP. VI.

PEr † tuas litteras intimasti, quod cum quędã mulier P. nomine N. postularet in virum, asserens inter se mutuũ de præsenti cõsensum interuenisse, & carnalem copulam accessisse; vir ipse quamuis contracta spõsalia, & carnalem copulam nõ negaret, e asserebat se, tamẽ illam in uxorem ducere non teneri; quia spõsalia inter ipsos sub hac fuerũt conditione contracta, si pater ei & patruus sponsalib. cõsentirent. sed ipsi quã cito nouerunt, & sponso contradixerunt, & sponsæ. Verũ mulier replicabat, quod licet fides præstita fuerit ab vtroq; sub conditione præscripta, non tamẽ sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquando contradictũ, & ante tẽpus contradictionis expressum à testibus & post, dicebat inter se carnalem copulam accessisse; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod cum liquidò constet, quod post cõtracta sponsalia, carnalis est iter eos copula subsecuta, f pro matrimonio est præsumẽdum; g quia videtur à conditione apposita recessisse. Nã & si

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Cõsultationi. Abbas.

CASVS. Quædam mulier P. nomine. petebat quendam in virum N. nomine, dicens, quod mutuus cõsensus inter eos, & carnalis copula accessit u...: ille non negabat sponsalia contracta, & carnalem copulam dicebat tamen se non teneri illam ducere in uxorem: quia spõsalia inter eos tali conditione contracta fuerunt: si pater eius & patruus sponsalibus consentirent: sed ipsi quàm citò sciuerunt, contradixerunt: Testes super hoc recepti fuerunt: testibus receptis & publicatis, dicebat mulier, quod licet sponsalia contracta fuissent sub conditione prædicta, non tamen sibi fuerat à parte uiri, uel patruo contradictũ, & ante tẽpus conditionis expressum à testibus, & post, dicebat inter eos carnalẽ copulam accessisse. Iudex dubitans qualiter esset in hoc negotio procedendum, processum causæ ad dominum papam remisit. Ipse inspectis attestationibus, respondet eidem, quod cũ manifestè constet, quod post contracta sponsalia carnalis copula sit inter eos subsecuta, pro matrimonio est præsumendum: quia recessisse videtur à conditione apposita: quia & si cõstet per testes quod postquã pater & patruus viri contradixerunt sponsalibus, idẽ vir carnaliter cognouit eandem, non est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipse cognouisset eandem, pater & patruus eius contradicere curassent. Nota, quod dubia probatio non facit fidem: & quod apertè & clarè debet quis intentionem suam probare, prout hic patet.

e Non negaret.] sed confitebatur se illam pluries diuersis temporib. cognouisse: post sponsalia contracta, e ... tali confessione proceditur contra ipsum: quia non probauit conditionẽ ante carnalẽ copulam.

f Subsecuta.] pluries & diuersis tẽporib. aliàs nõ videretur bene sententiatũ, cũ probatum fuerit per testes viri, quod post cõtradictionẽ patris eã cognouisset. sim. infra fine instr. cum Ioannes. ad fi. & infra de probat. in præsentia. ... ita dubia probatio non sufficit.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo format 5. quæstiones succeßiue, & illas soluit.]

g Præsumendum.] sed quare præsumitur: istum recessisse à conditione, quia non est præsumendum aliquem recedere a iure suo. infra de renuncia. super hoc, cũ precedens consensus durare intelligatur. arg. infra de bapt. maiores. in fi. & ex eo, quod primo & ultimo contradixit, præsumitur, quod medio tẽpore non consensit. 28. distinct. sunt culpę. & supra de cele. miss. cũ Marthę versi. tunc igitur in cœlum. & 1. q. 1. indices. in fin. & precedẽs volũtas probatur per sequentẽ. 34. q. 1. cum per bellicam. Præterea si pendente conditione res tradatur & postea non existat conditio, res tradita repetitur. ff. de cond. inde. sub conditione. ff. de peri. & commo. rei ven. quod si. Præterea conditionalis consensus nullus est ante conditionem extantem. ff. de uerb. sig. cedere die. si ergo nullus præcessit consensus. solus coitus matrimonium facit. infra tit. proximo. c. ulti. Dicas ergo, quod consensus pręcessit de futuro, vt patet in fine quamuis per verba de pręsenti expressit, supra cap. proxi. & ita

probatum sit, quod postquã pater & patruus viri cõtradixere sponsalibus: a idem vir mulierẽ illam carnali coniũctione † cognouerit, non est tamen aliquo modo probatum, b quod antequã ipse cognouisset eãdem, pater eius & patruus cõtradicere curauissent.

¶ Gregorius nonus.

¶ Si in cõtractu matrimonij apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij: quia tunc vitiat contractum. hoc dicit hoc ca. notabile, & multum allegabile.

CAP. VII.

SI † cõditiones contra substantiam cõiugij c inferãtur; puta, si alter dicat alteri contraho tecum, si generationem d prolis euites: vel donec e inueniam aliã honore vel facultatibus ditiorẽ: aut si pro quæstu f adulterandam te tradas: matrimonialis cõtractus quãtumcunque sit fauorabilis, caret effectu. Licet aliæ † cõditiones apposi

ita carnalis copula subsecuta inducit matrimonium præsumptum supra de spon. is qui. & supra eo. de illis. & supra ca. proxi. & fauore matrimonij inducta est hæc præsumptio; quia per carnalem copulam ipso facto vr consensum exprimere de præsenti, & à conditione recedere; sic p puram conditionẽ recedit à cõditionali. ff. de cõh. emp. sed Celsus. §. vlt. Sed quid si ante coitum protestet se nolle p p hoc recedere à cõditione? nec illud prodest. s. d cõs. cũ M. & s. de appellat. solicitudinẽ. Itẽ quid si dicat cõho tecum, si te uirginẽ 1 inuenero? Vr q̃ sit matrimonium. s. eod. c. 1. & j. c. proxi. & 32. q. 2. solet. quia nec talis error dirimit matrimoniũ. 28. q. 2. §. 1. sed nec dirimit emptionem. ff. de cõhen. emptio. alioquin. §. 1. Dicas q̃ talis cõditio non impedit matrimonium. Item q̃ si cõho cũ aliqua sub conditione, deinde cum alia pure? tenet matrimonium. 2 Sed pone q̃ postea existat conditio? vr q̃ teneat primum: quia perinde vr ac si à principio purè cõtraxisset. ff. qui po. in pig. hab. potior. arg. j. de frigi. fraternitatis. in fi. sed secus est in matrimonio: quia non trahitur retro, vbi ab initio nõ fuit: quantum tamen ad filios legitimandos retrotrahi videtur j. qui fi. sint le. tanta. Item quid si cõtrahitur matrimonium sub conditione, quæ omnino extitura est? Videtur idem ac si purè contraxisset. ff. de condi. indeb. q̃ si. & secundum hoc est matrimonium antequam existat conditio. Sed dic q̃ ibi non est matrimonium 3 sed expectatur euentus conditionis: & tunc primò erit: & si medio tempore contraheret cum alia, teneret matrimonium, licet videatur, quod ex futuro euentu pendeat, an sit matrimonium, vt dixi Ioan. per decreta. j. de frigi. fraternitatis.

[Gl. seq. argumẽtat à cõtrario, & rationem reddit.]

a Sponsalibus.] ergo si contraxissent ante carnalem copulam, coitus nihil postea operaretur quia nihil est ibi purũ vel conditionale, quod confirmet uel ducat ad esse talis coitus. s. tit. prox. c. ult. in fi. argu. supra de confirma. examinata. Ber.

[Gl. seq. notat, allegat cõcordan. & causã exprimit.]

b Probatum.] no. quod cõ eũ sit interpretatio, qui testes produxit, cum expresse non probant id ad quod inducuntur, sed obscurè sic s. de probationi. in præsentia. & quia per confessionem vtriusque constabat, quod pluries post sponsalia contracta carnalis copula fuit subsecuta: & ideò quia non expresse constat per testes, quod contradictio patris præcessit copulam, sit interpretatio pro matrimonio præsumpto, cum iam esset fundata intentio mulieris.

SI conditiones.] Diuiditur quia sunt duæ partes. In prima tractatur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonij. In secunda de turpi vel impossibili: ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Aliquis cõhit matrimonium sub cõditione, q̃ est cõ substantiam matrimonij, hoc mõ Contraho tecũ, si prolẽ euites, vel donec inueniã aliã digniorẽ honore vel facultatibus, vel si pro quæstu te adulterandũ tradas. Quæritur, vtrum in talibus casibus teneat matrimonium? Rñdet Papa, quantũcũque matrimonialis cõtractus sit fauorabilis, tñ in casib. prædictis caret effectu. q̃uis aliæ appositæ conditiones in mrimonio, si turpes fuerint, aut impossibiles debeant pro non adiectis haberi p p fauorẽ matrimonij. No. q̃ conditio apposita in matrimonio cõ substantiã ipsius reddit matrimonium nullũ. Aliæ verò conditiones pro nõ adiectis habentur, si apponantur.

c Contra substãtiã coniugij.] q̃ dr hic, sumptũ fuit de illo canone. 22. q. 2. solet. & c. aliqñ. No. ergo q̃ quædam conditiones 1 apponi possunt i matrimonio licite q̃ à iure admittunt, puta si centum mihi dederis, si patri meo placuerit, vt s. eo. de illis. sup. eo. per tuas. hmõi n. conditiones honestæ sũt, nec sũt cõ substãtiã matrimonij: q a potest esse cũ illis & sine illis: vñ dẽ nõ probat hoc esse, q̃ ab hoc contingit abesse. s. de transla. iter corpalia. Est & alia cõditio honesta, quæ est de substantia matrimonij, vt cum Christianus dicat Iudææ vel hæreticæ; cõho tecum, si vis fieri Christiana: sine ista non 4 teneret matrimonium. 28 q. 1. non oportet. Sunt & aliæ cõditiones inhonestæ, & turpes, de quibus hic fit mentio; & illarum quædã sunt cõ substantiam matrimonij, ita ut illis appositis non teneat matrimonium, de quib. hic habes in principio, & c. pdictis, solet aliqñ. Sunt & aliæ inhonestæ, turpes, aut impossibiles, ut si dicatur contraho tecum si furtũ feceris, si homicidiũ feceris, istæ enim sunt turpes. Idẽ est si sit impossibilis, vt si dico. Cõtraho tecũ si dederis mihi imperium, si digito cælum tetigeris. ff. de inru. rup. testa. l. cum in secundo. huiusmodi conditiones non sunt contra substãtiã matrimonij, & de talibus intelligitur, quod dicitur in fi. si turpes aut impossibiles: & ideò si apponantur, pro non adiectis haberi debent, vt dicit in fi. & s. eo. c. 1. quod de huiusmodi conditionibus intelligitur, & matrimoniũ tenet. & sic vr q̃ omnis conditio, quæ est cõtra naturã contract⁹, ipsũ impediat, si apponat. Et hęc est ratio, cũ tria debeant esse bona matrimonij saltem quo ad propositum. s. fides, proles, & sacramentum. 27. q. 2. omne itaque. Per illas tres conditiones extinguuntur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio necessario requirũtur, aliter, non erit matrimoniũ, vt hic patet. Sed cõ vr 10. q. 1. c. 1. vbi tenet contractus non obstante cõditione cõ naturã contractus. Et arg. cõtra 28. dist. diaconi. vbi tenet ordinatio, licet dicat se velle habere vxorem, quod est contra ordinis substantiam. Idem quid si dicat, profiteor talem religionem, ita quod possim proprium habere, & vti matrimonio. Videtur quod tenet monachat⁹. j. ti. prox. insinuante. Nõ credo quod teneat monachatus sub hac conditione: quia illa est contra substantiã monachatus. supra de statu mona. cum ad monasteriũ. in fi. & ar. s. de conue. coniug. dudũ. hęc fuit opinio Hug. quam inuenies. 19. q. vlt. c. si qua mulier. § nunc autem. Alij contradicunt.

d Si generationẽ. &c.] ista * cõditio est cõ bonũ prolis

e Donec inueniam aliam.] hęc * conditio est cõtra sacramentum, quod debet esse indiuiduum.

f Aut si pro q̃stu.] exemplum * est de conditione, quę est contra bonum fidei.

[Glo. seq.

† cõmixtione.

1 De hac quęstione uide Aretinum consil. 82. & omnino Syluestrum in summa, uerbo matrimonium 3. q. 8. ubi optime interpretatur sententiam glossæ & Doctorũ hic.

2 Idem hic Vin. & Gof. supra c. prox. quia ex conditionali obligatione sola spes oritur. Insti. de uerb. oblig. ex conditionali. Io. An.

3 Hæc opinio glossæ cõiter reprobatur, & preter Doctores hic uide omnino Sotum libr. 4. sen. dist. 29. q. 2. art. 1. uersi. hinc. colligitur Syluestrum uerbo, matrimonium 3. q. 2. & Couarruiam in epitome li. 4. decre. par. 2. cap. 3. §. 2. ver. est & aliud.

[Gl. seq. dat simile in vltimis voluntatibus.]

a Impossibiles.] sim. s. de pact. c. vlt. & sic in testamento turpis conditio pro non adiecta habetur. C. de insti. & substi. reprehendenda. & ff. de condi. instit. quidam. & C. de his quæ pę. nomi. in testa. re. l. vnica, in fine. & ff. de lega. 1. tur pia. ff. de vsu & habi. sed neque. sic turpis siue impossibilis stipulatio, etiã in alijs contractibus nõ obligat. ff. de verb. oblig. generaliter. & l. Seq. & ff. de act. & oblig. non solum. Insti. de inuti. stipulatio. §. impossibilis.

b Propter eius fauorem.] sic ergo matrimonium est fauorabilis est: vnde propter ipsius fauorem pater & mater in ipsius prærogatiua ad testimonium admittuntur, qui in alijs cõtractibus repelluntur. j. qui matri. accus. pos. videtur in fine. & plura alia specialia ibi obseruantur, vt notat s. vt lite nõ cõtestata. ca. 1.

tæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles[a] fuerint, debeant propter eius fauorem[b] pro non adiectis haberi.

TITVLVS VI.

Qui clerici vel vouẽtes matrimonium contrahere possunt.

QVI CLERICI vel vouẽtes matrimonium contrahere possunt.

¶ Supra visum est de vno impedimẽto cõtra substantiam matrimonij, nunc restat videre de alijs impedimẽtis. Et aduerte, quod rubrica ista nihil ponit dispositiuè, sed procedit interrogatiuè, scilicet, q clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt.

De hac materia tractatur 27. dis. per totum. & 17. q. 1. & q. 2. & 27. q. 1. per totum.

¶ Alexander iij. Rhemeñ. archiepiscopo.

¶ Diaconus vel subdiaconus matrimonium cõtrahere non possunt, & si contraxerint, etiam si sint facti irregulares, debent separari.

CAP. I.

DE † diacono, qui in sabbato sancto alium diaconem vulnerauit, & vxorem[c] accepit: Hoc tuæ prudẽtiæ respondemus, quod si contrito & humiliato[d] corde ad ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam accepit in vxorem, & absolutione[e] obtenta: iniuncta † sibi pęnitentia de vtroque excessu, post eam peractam, dispensatiuè[f] poteris ei diaconatus officium reddere: & si perfectæ vitæ & conuersationis fuerit, eũ in presbyterum ordinare. Subdiaconem autem, siue hominem interfecerit,[g] siue non, matrimonium non posse contrahere, sacrorum canonum[h] censura demonstrat.

† al. ita: iniũcta quoq; sibi, &c.

DE diacono.] Habet duo dicta. Secundum ibi, Subdiaconem. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus in sabbatho sancto alium diaconem vulnerauit, & vxorem accepit: Quid sit agendum de ipso queritur, Respondet Papa, si corde contrito & humiliato ad ecclesiam redire voluerit, absolutione obtenta, & imposita sibi pęnitentia de vtroque excessu, ea peracta poterit episcopus suus cum ipso dispensare, & officium diaconatus sibi reddere, & si bonæ vitæ apparuerit, in presbyterum ordinare. In fine dicit, quòd diaconus qui homicidium fecerat siue etiam non fecerat, matrimonium contrahere non potest. Nota quòd episcopus potest dispensare cũ his qui in sacris ordinibus contrahunt matrimonium.

c Vxorem accepit.] de facto: quia non potuit de iure. 32. dist. erubescant. & ca. placuit.

d Contrito & humiliato.] aliàs non est recipiendus: quia venia nõ datur nisi correctis. 24. q. 2. legatur. nec potest gaudere se correctum, nisi prius doleat se fuisse peruersum. 23. q. 7. quemadmodum. Et dicit lex, delicti enim veniam pęnitentibus indulgemus. C. de hære. Manichęos. C. de summa Trini. & fide catho. l. vlt. & de pœn. dist. 1. neminem. & de consecr. dist. 4 omnis qui. & dixit Salomon. Qui abscondit peccata sua, non videbit lumen in æternum.

[Glos. seq. recit. per quæst. s. à quo debeat absolui: & dupliciter soluit.]

e Absolutione obtenta.] non dicit à quo debet peti, vnde vr quod à Papa tm, 17 q 4. si quis suadẽte & pcipuè pp atrocitatẽ facti, vndè et si eẽt monachus, abbas ipsum absoluere non posset. j. de senten. excom. cum illorũ: Vel fortè ex ista indulgentia speciali ipsum potuit absoluere, quod est verũ, vt patet in antiqua.

[Gl. seq. alle. concor signat contrariũ, & soluit, secundò signat contrarium, & ibi remittit.]

f Dispensatiuè.] & ita epi possunt etiam dispensare cum clericis constitutis in sacris ordinibus, si contrahant de facto sic. s. de cle. coniu. sanè 2. Arg. cõtra s. de biga. nuper. sed illud intelligitur de illo, q in sæculari habitu vnam habuit de iure vxorẽ, & in sacro cõtraxit: cum illo tanquam cum bigamo non potest dispensari. argum. contra. j. c. prox. sol. vt ibi. B.

[Glo. seq. reci. per q. quę fuit dubitationis causa.]

g Interfecerit.] putabat enim fortè iste archieps pp homicidiũ, quod degradari debeat, & quod amisisset ordinem, quod non est verum: quia character in anima impressus non tollitur, vt 1. q. 1. quod quidam vnde non potest cõtrahere, propter delictum enim non est alicui subueniẽdum. ff. qui ex cau. maio. sed & si per prætorem. §. actio, nec stulti melioris conditionis debent esse quàm periti. ff. quòd vi aut clam. seruus. nemo enim delinquendo fit melior, ff. ad l. Fal. pretia. 3 & 16. q. 1. legi. sic malæ fidei possessor nõ debet esse melioris cõditionis quàm bonæ fidei ff. de petitione hæreditatis, si à domino, vel à patre. §. si prædo.

h Canonum.] 32. dist. si quis eorum. & cap. de illu & c. 1. & 84. dist. cum in preterito. Ber.

¶ Idem Cęnoman. episcopo.

¶ Subdiaconus matrimoniũ contrahere non potest.

CAP. II.

EX † literarum tuarum tenore accepimus, quod lator præsentiũ in subdiaconatus officio constitutus, quandam sibi in coniugẽ copulauit, quam † eundem

† Ca. 2. e. tit. in 1. comp. & post cõc. Lat. par. 50. c. 59.

† al. ita, quã eãdẽ, &c. in altero veteri ita: quàm eundem P. nomine abiurare, &c.

3 Loquit de estimatione serui q dedit noxam. Ioan. And.

EX literatum.] Communis diuisio, consultatio, & responsio. Secunda ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Quidã subdiaconus copulauit sibi quandam mulierẽ in vxorem: Eps suus fecit illũ abiurare ipsam, mittens ipsum dño Papæ, petens quid fit de ipso faciẽdum; Papa commendat ipsum, mandans quatenus si ad religionẽ transire voluerit, & dignus apparuerit, poterit illũ ad maiores ordines promouere: quòd si ad religionẽ transire noluerit, neq; in subdiaconatu pmittat illum administrare, neque ad maiores ordines promoueri: Sed in minoribus poterit ministrare. Nota, quod hic non permittit Papa dispensare cũ illo, qui contraxit in ordine subdiaconatus. Sed in præcedenti capitulo dicit Papa, quòd episcopus cum tali dispensare potest: ratio redditur

redditur in glossa in capitulo isto signata. Item fauore religionis mitius agitur cum aliquo. Item si subdiaconus contrahit matrimonium in ordine subdiaconali, ministrare non debet.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit dupliciter.]

a Abiurare.] arg. cõtra. ī. de cohab. cle. & mulie. clericos. illud intelligẽdum est vbi suspicio habetur de periurio, vt sæpè faciũt inter se côcubinarij, tunc nõ exigitur iuramentum, vt ibi satis colligit: vel illud circa contubernium, hoc in diuortio cuiuscumque matrimonij. 34. q. 6. ab isto de.

[Glos. seq. obijcit decretali proximæ & soluit dupliciter.]

b In subdiaconatu ministrare.] arg. cõtra ī. c. px. vbi dispensatur cum eo, q in pluribus deliquerat, quã iste: Quę fuit ergo ratio? placuit hoc dño Papæ, vt maiorẽ gratiam ı faceret illi quã isti. Illa potuit esse ratio: quia nõ videbatur verè pœnitens, & præsumptio erat contra ipsum de sua incontinentia, & cum talibus non est dispensandum, cum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria concipere non formidant. 50. d. c. 1. & c. vt cõstitueretur. & ideò Papa prohibet, ne cum ipso dispenset, cum alias suo iure dispensare posset, vt ī. c. proxi. sed si intrare voluerit religionem, tunc fauore religionis poterit circa ordinem dispensare. sic ī. de aposta. c. 2. vel de consilio loquitur cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso, vt ī. c. prox. & ī. de cler. coniug. sane. Ber.

c In minoribus.] sim. 30. distin. placuit. & 35. q. 8. si quis presbyter. Ber.

¶ Vox, monasticum, deest in omnib. manuscriptis.

¶ al. ita, q si ad religionẽ se conferre, &c.

¶ Vvigorniẽ. Vvigorn.

ı Vin. ponebat talẽ versiculũ, Hic est ergo minor, ibi dispensatio maior.

¶ Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. pa. 6. c. 9. Vide oinò magistrũ sen. ibi Doctores li. 4. dist. 37. & 38. & B. Th. in quæstionib. additis ad 3. part. q. 53. ar. 1. & 2.

abiurare[a] fecisti; Super quo prudentiam tuam in Domino commendamus: Mandantes, quatenus si ad monasticum† ordinem transire voluerit, & tibi post laudabilem conuersationem ipsius visum fuerit, eũ ad maiores ordines promoueri concedas, quod † si ad religionem se transferre noluerit, eum neque in subdiaconatu [b] ministrare, neque ad altiores permittas ordines promoueri: in minoribus [c] tamen ordinibus poterit ministrare.

¶ Idem Vigorien. episcopo.†

¶ Votum sollemne impedit & dirimit matrimonium post contractum; votum simplex tantum impedit contrahendum, sed non dirimit post contractum.

CAP. III.

Meminimus: †[d] & infra. ¶ Respondemus, quod si quisquam, qui se religioni deuouit, & habitu suscepto professionem[e] fecit, postmodũ sibi aliquam copulauerit, est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiã cui se contulit, sine contradictione transire. Verum si nec habitum [f] susceperit, nec professionem, sed votum solummodò fecit, & se ad religionem transiturum [g] promisit, licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, & matrimoniale votum rescindere.

Meminimus.] in prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Secundum membrum ibi, Verum. Abb. Sic.

Aliquis suscepit habitum religionis: quæritur, an possit postea contrahere matrimonium? Respondet Papa, quòd si se deuouerit religioni, & professionem fecerit, postea matrimonium contrahere non potest: quòd si contraxerit postea compellendus est eam dimittere, & ad monasterium redire: sed si nec habitum suscepit, nec professionem fecit, sed solummodò votum fecit, si postea contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, nec matrimonium debet rescindi. Nota, quòd votum simplex non impedit matrimonium contractum, cum sit fortius vinculum, quam votum simplex.

[Glos. seq. casum inchoat.]

d Meminimus.] CASVS. * Aliquis promisit transire ad religionem, & habitum religionis suscepit, postea contraxit matrimonium, quæritur, quid iuris? & respondetur prout sequitur in litera.

e Professionem.] quæ etiam sola facit monachum. ī. de reg. porrectũ. vndè in sæculo remanere nõ debuit, nec cõtrahere matrimonium, imò compelli debet redire ad monasterium. ī. de re. si cui. vt hic dicitur. argu. 27. dist. quod interrogasti. & 27. q. 1. quasi per totum.

[Glos. seq. soluit contrarium.]

f Nec habitum.] maximè: quia solus habitus nõ facit monachum, sed pfessio regularis. ī. de reg. porrectum. nisi gestaret habitum monachalẽ cum alijs per annũ: quia tunc præsumiẽ professionẽ fecisse, vt postea ei exire nõ liceat. ī. de re. ex parte. & c. vidua.

g Transiturum promisit.] & ita votum fuit simplex tãtum: quod per fortius vinculum tollitur. ī. eo. rursus 27. dist. si vir. 27. q. 2. nos nouimus. æqualiter 3 tñ cũ sollemni obligat apud Deũ, vt dr. it illa decretalis, rursus. vbi de hoc dicetur.

¶ Idem Lucen. episcopo.

¶ Susceptio habitus professorum extra religionem à non habente potestatem incorporandi religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.

CAP. IIII.

Consuluit † nos tua fraternitas, quid faciendum sit de nobili muliere, quæ vestibus pretiosis abiectis, mutauit habitum, [h] & de manu presbyteri velamen [i] assumpsit,

Consuluit.] Susceptio habitus sine professione non dirimit matrimoniũ cõtractum, sed cõtrahẽdum impedit. hoc dicit. sed hæc summatio est nimis generalis. Primò ponit consultatio. Sedò risio ibi, Cõsulatiõi. Ab.

CASVS. Quædam nobilis mulier vestibus pretiosis abiectis mutauit habitum, & de manu presbyteri velũ assumpsit, sed nõ renunciauit proprijs, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius professa est, vel obedientiã promisit; postmodum anno elapso matrimonium contraxit; Quæritur, quid iuris? Respondet Papa, quòd sicut simplex votum impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum, ita habitus sine professione susceptus impedit ne contrahatur, sed non dissoluit iam contractum. Nota, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Item habitus sine professione monachum non facit.

h Mutauit habitum.] nulla facta professione seu voto, vndè non impeditur 4 matrimonium. 17. q. 2. Consaldus. & ī. eo. c. prox. Ber.

i Presbyteri velamen.] scilicet, probationis, qui distinctus esse debet ab habitu professorum. ī. de regu. c. penul. qui non dirimit matrimonium iam contractum. ī. c. proxi. & ī. eo. rursus.

a Non

a Non renunciauit.] per hæc, quæ hic enumerantur patet, quòd non assumpsit religionem, nec habuit propositum mutandi seculum: vndè liberè exire potuit infra annum, & etiam anno completo. supra de regular. cap. penult. vbi dicitur, quòd euidenter debet apparere ꝗ seculum mutare voluerit, & ita signa mutationis euidenter debēt apparere, ad hoc vt aliquis censeatur monachus alias exire poterit ĩ. annum, & anno finito. 20. q. 1. illud.

b Super altare.] vide qualiter quis potest profiteri in manu episcopi. 27. q. 1. viduitatis. & in manu etiā monachi. & ĩ. eod. insinuante. & coram sacerdote per ipsius benedictionē. 27. quæst. 1. sciendū. & 20. quæst. 1. vidua. & sup. altare, vt hic dicit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Non dirimit.] 27. distinct. cap. presbyterus § hinc distinguendum. & cap. si vir. & infra eod. rursus sup. de regu. porrectum.

d Susceptus.] sed videtur, quòd eo ipso, quòd suscepit habitū & velamen, votum suū sollemnizauerit, ita vt ad monasterium redire cogatur. arg. ĩ. de regul. vidua. 27. dist. quod interrogasti. litera illius c. satis soluit contraria illa; hic cōstabat, quòd absolutè habitum non mutauit, ibi verò eo animo & ꝓposito habitum & velamen susceperunt, vt monachæ essent: vndè postea non audiuntur, etiam si contrarium vellent iurare. Ber.

sed nō renunciauit a proprijs, nec intrauit claustrū, nec in manu alicuius episcopi, abbatis, vel abbatissæ, aut super altare b professa est, vel obedientiam promisit, postmodū verò elapso anno, abiecto religionis habitu, cuidā nobili nupsit: Consultationi tuę taliter respōdemus, ꝙ sicut simplex † votum matrimoniū impedit contrahendum, & non dirimit c iā contractum: ita habitus sine professione susceptus, d ne contrahatur impedit, sed cōtractum nequaquam dissoluit.

¶ Idem.

¶ Votum castitatis de præsenti impedit matrimonium contrahendum: ecclesia tamen ex causa matrimonium contrahi quandoque permittit. h. d. inhærendo litera.

CAP. V.

VEniens † ad præsentiam nostrā M. eremita proposuit, quod I. mulier cuidam viro absenti, e fide data, se nupturam promisit: f sed postmodum audiēs plura de seueritate g ipsius, ei noluit copulari. cū itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manib[9] suis continentiæ votū h promisit: non tamen locum, aut vestem mutauit: quo audito vir aliam sibi copulauit. ¶ Nos itaque attēdentes tutius esse, vt præfata mulier post fidem, & votum simpliciter oblatum, matrimonium contrahat, quàm fornicationis i reatū incurrat: Mandamus, quatenus si plus non processit, sibi de fide mētita & voto violato k cōgruam satisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiā tribuere non postponas. l

¶ Cælestinus tertius.

¶ Votum simplex impedit sponsalia de futuro, non autem dirimit matrimoniū sequens: secus in voto sollēni.

e Absenti.] argument. quòd matrimonium inter absentes contrahi potest. 32. quæstio. 2. honorantur. & 30. quæst. 5. nec illud. & supra de conuers. coniug. ex parte 2. & eodem modo sponsalia, vt hic. & ff. de spon. l. 4. & 5. Ber.

f Promisit.] per interpositam personam, quæ mandatū habeat ad hoc, aliàs nihil esset.

[Gl. seq. recitetur per quæstionē, an ille timor excusaret.]

g De seueritate.] timor iste van[9] erat, vndè non excusatur quo minus debeat cōpelli ad matrimonium contrahēdum ꝓpter fidem datā, si ille cum alia non contraxisset, non obstante voto simplici arg. ĩ. de spons. ex litteris 2. prima enim 3 fides seruari debet. ĩ. de sponsa. sicut. nisi fortius vinculum superueniat, vt supra de spon. si inter.

h Continentiæ votum.] mulier ista vouit continentiā, nec mutauit locum, nec vestem, nec etiam fecit professionem, & tamen post votū cōtinētię dē præsenti 4 contrahere potest. & ita est arg. opt. ꝙ votū nō sollemnizatur per votum continentiæ tantum. De hoc dicitur ĩ. cap. prox.

[Glo. seq. arg. allegat quatuor iura.]

i Fornicationis.] ar. minus malū tolerādū, vt mai[9] euitet. 33. q. 2. si ꝙ verius. 27. q. 1. hi ꝙ. 22 q. 1. cōsidera. & 4. d. deniq;

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

K Voto violato.] id est violando. sim. ff. de iureiur. admonendi, in verbo, absolutus, id est, absoluēdus. Vel dic, violato animi destinatione: quia petebat sibi dari licentiam contrahendi. 5 nec intelligo, quòd imponatur pęnitentia nisi sub ea conditione, si contraxit, vel imponetur postquam contraxerit, vel etiam de voluntate mutata agitur pęnitētia. arg. 17. q. 4. sunt qui opes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l Non postponas.] sed qualiter datur hic licentia contrahendi contra votum continentiæ, licet sit simplex, cum apud Deum æqualiter 6 obliget cum sollēni. infra cap. proxi. ergo debuit compelli, vt seruet votum sicut fit in sponsalibus. supra de sponsal. ex litteris 2. Dicas quòd non dat hic ecclesia licentiam contrahendi directè, sed est hic quædam comparatiua permissio, ne deterius inde contingat, vt ex litera paret. 7 & quia in perturbatione animi votum emisit, argumen. 17. quæstio. 2. Gonsaldus. vnde datur ei licentia contrahendi, aliàs non daretur: nā votum continentiæ seruandum est etiā à coniugatis 8 & 33. q. 5. quod Deo pari.

VEniens.] Primo narrat casum præmissa causa. Secundo ponit mandatum: ibi, Nos itaque. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier promisit fide data se nupturam cuidam viro absenti: postmodum audiuit plura de crudelitate ipsius: noluit cum eo contrahere: & cum timeret ne compelleretur contrahere cū ipso, in manu M. eremitæ votum continentiæ promisit, quæ tamen vestem, vel locum non mutauit; Vir hoc audito cum alia contraxit. dictus eremita ad dominum Papam accessit, proponens ei prædicta: ipse considerans tutius esse, vt prædicta mulier post fidem & votum simplex matrimonium contrahat, quàm fornicationem incurrat; mandat, vt si non est amplius in facto processum, de fide mentita, & de voto violato pœnitentiam imponat, & ei det licentiam contrahendi. Nota, quòd post votum continentiæ simplex matrimonium contractum non dissoluitur.

[Glo. seq. arg. allegat tria iura.]

2 Cōco. tex. ĩ l. mulierē. ff. de ritu nupt. & ibi Doct. adde Silue. in summa, verbo: matrimoniū 5. q. 13. & 16.

3 Quidā nō habent has cōcor. & bñ faciunt, ꝙa dicit absentem sponderi sic posse dūmodo sciat, uel ratū habeat. Io. An.

4 R. dixit ꝙ fuit hic uotū de futuro. Io. And.

5 Vel forte iā violauerat inhonestè viuēdo. Io. A.

6 Vide B. Tho. citatū in ca. rursus.

7 Et hoc tenet Gof. ꝙa mulier iuuenis erat, & suspecta. & idem Ioan. 17. q. 1. in fi. Ioan. And.

8 Vide Mag. & Doct. l. 4. sen. dist. 32.

hoc ... de Apo... I. A. ... om... itatos ante remi... ... oxtie.

... leo. ... cōp. ... cōc. ... 4. ... ide ... sen. & ... ho. ... q. ... k 3. ... 88. ... d le ... fin. ... di ... h.

RVrsus.] Votum sollemne dirimit matrimoniũ ꝯtractum, scilicet sequens, simplex vero impedit, sed non dirimit. Primo ponitur qõ. Secundo distinguẽs solutio: ibi, Vnde. & secundũ mẽbrum: ibi, Quòd si, Abb.

CASVS. Quidã emisit votũ castitatis, & postea iurauit se ducturũ q̃dam i vxoré. Quæsitũ fuit ꝙ istorũ potiꝰ seruare deberat, votũ, vel iuramentũ? Rñdet Papa, ꝙ simplex votũ apud Deũ nõ minus obligat, q̃ sollemne: Vñ ꝓ eo ꝙ iurauit, agat pęnitẽtiã, & votũ suũ studeat obseruare. Si vero postq̃ iurauit ꝯtraxit, matrimoniũ tenet & valet; q. votũ simplex mrimoniũ ꝯtrahẽdũ impedit, sed nõ dirimit iã ꝯtractũ. Not. ꝙ votũ simplex & sollẽne quoad Deũ ęqualiter obligãt. Itẽ votũ simplex ĩpedit mrimoniũ ꝯtrahẽdũ, sed nõ dirimit iã ꝯtractum.

a Castitatis.] simpliciter. s. e. c. proxi.

† Cap. 3 conti in 2. cõp. uide B. Thõ. citatũ in c. pręcedenti. & in qõnibꝰ additis ad 3 par. qñ. 53 ar. 1. & 2. ubi explicat hãc decretalẽ & cã tribuit Clẽ. ẽ tũ sed fortassis inest mẽdum.

CAP. VI.

RVrsus † quidam votũ castitatis [a] emittens, iurauit se quãdam ducturum postea in vxorem: Vnde à fraternitate tua requisiti arbitramur, ꝙ cum simplex votum apud Deũ [b] non minus obliget, quam sollemne: pro eo quòd iurauit temere, pęnitentiam agat: & votum; quod Deo fecit, studeat obseruare. [c] Quòd si postquã huiusmodi prę stitit iuramentum, ad nuptias metu proprio cõuolasset: cum votũ simplex matrimoniũ impediat contrahẽdum, non tamẽ dirimat iam contractum, nihil ambiguitatis quęstio tua continere videtur [d].

¶ Innocentius tertius Vlis. lon. † & Colimbrien. epis.

¶ *Votum sollemne impedit & dirimit matrimoniũ post contractum.*

CAP. VII.

INsinuante † I. nobili muliere, nostro est Apostolatui reseratum, quòd à quibusdã curialibus fuit regi Legionen.

[Clu. seq. reci. per obiectio. & sol. Sc̃do quærit, dicens, quod sit votũ simplex, & quod solemne. subdit opiniones diuersorum.]

b Apud deum.] ergo videtur æqualiter obseruandum et sollẽne, quod falsum est, qa sollẽne seruat post ꝯtractum matrimoniũ. ĩ. c. prox. illud vero non. 27. dist. si vir. & hic dicas, ꝙ ab initio sunt ęqualiter [1] obseruãda, & vtrumq; in tantum obligat, quod qui ꝯtrauenit, peccat mortaliter. Et dico, non minus i. non minori tẽpore: quia vtrumque in ꝑpetuum obligat, & vtriusq; ꝯtractio est mortale peccatũ, licet vnus minus peccet alio: quod patet ex minori pęnitentia. 27. dist. si vir. & 27. q. 1. virginibus. & c. deuotã. Vel hoc cõtingit ꝑ ꝑ adiunctum, s. ꝑ ꝑ bonũ matrimonij. arg. 27. q. 1. nuptiarũ & est simile quod dr̃, inter simplicẽ loquelã & iuramentũ non facit Deus differentiã 22 q. 5. iuramenti. & collige ex hoc quod hic dr̃, votum ex sui natura non dirimere matrimoniũ, sed cõstitutio facta sup voto. Quia fit hic mentio de voto simplici & sollẽni: vide quid sit vtrũque. Votũ sollemne est [2] quod fit interueniẽte aliqua istarum sollẽnitatũ, videlicet ꝑ susceptionem sacri ordinis. 28 dist. diaconi. & 84. dist. cũ in præterito. Itẽ ꝑ susceptionem sacræ vestis, quæ tm̃ profitentibus dari debet. s. de reg. statuimꝰ. & maxime si cũ alijs incipiat cantare, & obligationẽ facere in ecclesia 27. q. 1. viduæ. & s̃. de reg. vidua. & 27. distin, quod interrogasti. Tertio modo cũ ꝑ professionẽ deuouet se alicui religioni in manu abbatis vel abbatissæ, vel etiam in manu monachi. s̃. de regular. statuimus & sup. eod. consuluit. & inf. eo. cap. proxi præsentibus testibus, per quos possit probari professio, si ille negaret, & ne hoc negari possit, fiat inde publica scriptura. 27. q. 1. omnes feminæ. in qua scriptura ꝓfiteatur se velle religiose viuere. 20. q. 1. viduæ. & tale votũ impedit mrimonium ꝯtrahendum, & dirimit iã contractũ. 27 q. 1. per tot. vsq; ad c. nuptiarum. Alias autẽ votũ ꝯtinentiæ factũ, q̃ quis coram multis, dr̃ simplex, quasi nõ vestitũ, siue institutum aliqua sollemnitate & tale votum impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ, sed non dirimit iam contractũ. quasi dicat non debet contrahere post tale votum: tamen si contrahat, tenet. sup. eo. consuluit. & c. veniens. & 27 q. 1. nuptiarum. cum seq. c. & post hoc votum continentiæ, cum quis dicit: voueo continentiam, dat ecclesia licentiam contrahendi. sup. c. prox. Hæc opinio hodie quasi [3] cõmunis est, & in hac opinione fuit Gratianus. 27. dist. §. vlt. & cap. vlt. Hug. vero dixit, quod votum continentiæ perpetuæ inter omnia vota impedit & dirimit matrimonium iam contractum, & in nullo casu est matrimonium post votum perpetuæ continentiæ, quo ad Deũ: & si postea cõtrahat, de solo facto contrahit & mortaliter peccat; & hoc dicit esse Hug. verum si votum continentiæ proprie nominatur. Proprie dicitur votum continentiæ, cum dico; voueo perpetuam continentiam. Improprie dicitur; voueo, siue promitto, quòd post annũ, siue post mortem vxoris meæ, vouebo perpetuam continentiam; quod est dicere, votum de pręsenti & de futuro. Et dicit Hug. quod sollemnitates prænotatæ, non sunt de substãtia voti, sed signa & probationes voti, si votum reuocetur in dubium. Ioannes dixit, quod si aliquis coram tota ecclesia dicat, voueo perpetuã continentiam: non sollemnizatur votum, nisi aliquid de præmissis interueniat: vnde si postea contrahat, tenet matrimonium. Hug. vero contra, vt patet. Sed certe quod dicit Hug. magis videtur tutum: licet enim aliquis non efficiatur monachus, bene potest se obligare ad continentiam perpetuam per votum, sicut potest se obligare ad alia vota: quia uotum continentiæ excedit omnia alia uota, unde non posset commutari in maius bonum. arg. 32. q. 1. nuptiæ. unde & si coniugati continentiam promittant, eam seruare tenentur 33. q. 5. qd Deo pari. Hugo contradixit Alexandro supra c. proximo, cui potius standum [4] est.

ADDITIO. Vnde versus.

Votum sollemne demonstrant quattuor ista:
Ordo sacer, scriptum, professio præstita sponte.
Et professorum vestis suscepta scienter.

Vel sic.

Ordo sacer, vestis, professio religionis,
Quæ sit facta palam faciunt sollemnia voti.

c Obseruare.] quod si prius iurasset, & postea uotum simplex emisisset, tene quod dicitur supra de spon. commissum.

d Videtur.] quia remanebit cum illa. s̃. eo. consuluit.

INsinuante.] Primo ponit factũ. Secundo diffiniendum committit. ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam curiales regis Legionen. supplicauerunt ipsi regi, ut I. nobilem mulierem faceret copulari in matrimonium cuidam uiro. Cum istud peruenirèt ad notitiam consanguineorum, ipsi eidem mulieri consuluerunt, ut uirum acciperet: & ipsa respondit, quod nubere nolebat, consilium recipiens ab eisdem quod uotum emitteret castitatis: quod fecit in manibus cuiusdam de fratribus sancti Augustini, hoc adiecto tenore, quod in domo sua cum omni substantia remaneret, & sic in habitu eiusdem ordinis postea per biennium permansit, coactam & inuitam metu regio id asserens se fecisse; Tandem considerans, quòd inuita uotum emiserat, eo dimisso matrimonium publicè contraxit de parentum consilio

[1] Fodẽ mõ explicat B. Tho. initio decre. citatꝰ d. q. 53. arti. 2. ad 1. arg. ubi addit [alia, quæ hũc locum illustrant.

[2] Vide Mag. sẽ. & Docto. scho asticos li. 4 dis. 38. & oĩo B. Th. 2. 2. q. 88 artic. 7. & ibi Caiet. & de materia glossæ ad c. hic plenissime ꝑ Prę positum]

pro ipsius copula supplicatū, a quod cū ad consanguineorum eius notitiam peruenisset, vt maritū acciperet, ei sub obtestatione regia suggesserunt: ipsa verò quod tūc nollet nubere ꝓtestans, consilium accepit ab eis, quòd votū emitteret castitatis: quod in manibus b cuiusdā de fratribus sancti Augustini fecit, † eo adiecto tenore, vt in domo c propria cū oī substantia sua remaneret. Sanè in eiusdē ordinis habitu, biennio post permāsit, licet id se inuitam fecisse asserat & coactam, nō tamen metu regio, quam parentum: & infra.

¶ Tandem attendens, quod inuita votum emiserit, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaeli † publice fuit matrimonialiter copulata: de quo † quatuor sustulit filios tēpore procedente, & infra. ¶ Nos igitur attendentes, quod in emissione voti, quod p̄cessit, nulla vel modica e coactio affuisset, quam patiētia f & perseuerantia sequētis temporis penitus profugauit, & quod sequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta. Mandamus, quatenus si pręmissis veritas suffragatur, præfatā mulierē ad malè dimissum religionis habitum resumendum, & seruandum quod vouit, monere & inducere procuretis; & (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam coercere.

TITVLVS VII.

De eo † qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

¶ Alexander iij. Abbati Sancti Albani.

¶ *Si quis viuente vxore contrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua; ad sui petitionem non separabitur à secunda.*

CAP. I.

PRopositū † est nobis, q̄ vir quidam vxorē habēs sibi aliam

…mo: mulier desiderans aīæ suæ saluationem, dño Papa fecit scribere prædicta: Vnde Papa scribit duobus modis, considerans q̄ in emissione voti quod pręcessit, nulla vel modica coactio interuenit, quā etiam patiētia temporis sequentis profugauit, & coniunctio iniqua fuit: mādat, quatenus si prædicta vera sūt, p̄dictā mulierē moneant, vt habitū malè dimissum reassumat, & seruet qđ vouit, & si opus fuerit, p censurā ecclesiasticā compellāt eandē. Nota, q̄ quis pōt ꝓfiteri in manu monachi. Item votum cōtractum per metum, per patientiā sequentis temporis fit validum, & postea violētia profugat. Item q̄ habitum regularem dimittit, debet compelli ad reassumēdū.

a Supplicatū.] contra illa iura; nam à principe non est petēda vxor. 36. q. 2. nullus & pęnam deportationis meretur. C. si nu. ex rescrip. petāt l. 1. & quia debent esse libera 1 matrimonia supra, de sponsalibus. Gemma.

b Quod in manibus.] & ita solemnizauit votum cōtinētiæ, tradendo se ordini sancti Augustini in manib' illius monachi, vt ꞇ. patet, & habitum professorū suscipiendo.

[Gloss. seq. obijcit ꝓbans p quatuor iura pro textu in sucit duo, sed concludit ꝓ obiectione. ponit opinionem & remittit, & ad hanc litteram respon.]

c Vt in domo propria.] ergo non erat monacha, ex quo ꝓ propriū retinere. arg. s. de statu monachorum ad monasterium. in fi. cum talis conditio sit contra substantiam monachatus. s. de conditio. appo. ca. fi. & 32. q. 2. solet. & argu. ff. de actio ni. & obli. non solum. Argum. 10. q. 1. sic quidem. & s. de condit. appo. cap. 1. talis enim conditio est contra substantiam monachatus, vnde ea retenta impedit monachatum. Quidam tamen dicunt', quod ea adiecta tenet monachatus & pro non adiecta haberi debet. arg. huius litteræ. De hoc dixi s. de condit. apposi. cap. vlt. verba ista in domo propria, cum omni sua substantia: sic expone, idest, cum vsufructu suæ substantiæ olim ante monachatum; vt de vsufructu illarum rerum victum & vestitum haberet in vita sua: quicquid enim sup. e. st, debet esse & est monasterij: & si quid deest ei, suppletur à monasterio. similis enim expositio habetur 27. q. 1. si quis rapuerit, & sic ista erit monacha, & potest remanere in domo quondam sua, cum vsu rerum, quas contulit monasterio. sic 27. q. 1. de viduis.

[Glo. seq. arguit, signat ꝯriū, & arguēdo dat simile.]

d Metu regio.] arg. q̄ imperiū regiū non sufficit ad iustum metum. argu. C. q̄ met. cau. ad inuidiam, arg. ꞇ. C. eod. l. vlt. & 23. q. 8. conuenior. similiter imperium parentum non sufficit. ff. de ritu nuptia. si patre. 32. quę 7. omnes causationes.

d Vel modica.] nota, q̄ leuis metus nō excusat i voto, vt hic & s. quod met. caus. cū dilecti. sed in electione leuis metus sufficit 1. q. 1. si quis antē. similiter in matrimonio, vt videtur: quia plena debet sēcuritate gaudere, vt s. de spon. cū locum, ff. de rit. nup. si patre. tamen talis debet esse, qui possit cadere in constantem virū. ꞇ. de spon. veniens 2. & c. consultationi.

[Glo. seq. no. quod ex tempore, &c. allegat sex iura.]

e Patientia.] nota, q̄ ratione temporis euanescit exceptio: quia præsumitur cōsentire. 1. quæst. 1. cōstat. s. de spon. ad id quod. ꞇ. de frig. ca. 1. C. quod met. caus. l. 1. ff. de condi ob tur. cau. si ob turpem. ff. de rit. nup. si pater. Bern.

† De materia huius tituli vide Magistrū sent. & ibi item Theologos scholasticos li. 4. dist. 37.

DE EO QVI DVXIT I MATRIMONIŪ, QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

¶ Supra visū est de quibusdam impedimentis matrimonij, scilicet ordinis, & voti: nunc subijcit de alio impedimento, quod scilicet causatur ex adulterio vel machinatione in morte coniugis. Abb. Sic.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & post cō. i. Lateranē. par. 6. cap. 1. Vide Magistrū lib. 4. sen. di. 35. §. solētēs qri.

De hac materia tractatur 31. q. 1. & 32. q. 4. per totum. & q. 7. in multis capitulis:

PRopositum.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam habens vxorem, ea ignorante cōtraxit cum alia: Tandem prima mortua vult recedere à secunda: quæritur quid iuris? Respondet Papa, quod licet in canonibus habeatur, vt nullus ducat in matrimonium, quam polluerat prius per adulterium, & præcipue illam cui fidem dedit de ea ducenda viuente vxore, vel quæ machinata est in mortem vxoris: tū quia mulier fuit nescia, q̄ ille haberet aliam vxorem viuentem, & ille vir de dolo suo cōmodum non sentiat, dicit Papa, q̄ nisi mulier illa diuortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi. Nota hic duos casos in quibus non potest

 quis con-

quis contrahere cum ea, cum qua adulteratus est. Item de dolo suo non debet quis commodum habere. Item argumentum, quod cõtractus pro parte tenet, & pro parte non tenet.

[Gl. seq. tractat quomodo ignorantia valet ad duo, residuum recitat per q̃stionẽ, an mortua prima incipiat esse matrimoniũ. soluit, & dat simile, allegat duo iura in 3rium.]

a Insciam.] hoc excusauit mulierẽ ab adulterio, q2 ignorãs non committit adulterium. 34. q. 2. in lectum. & ff. de adul. l. vlt. alioquin si fuisset cõscia, nõ posset postea cũ eo remanere. j. eo. cũ haberet. imò plus pdest. q2 filij de tali matrimonio legitimi sunt cẽsendi, pp bonã fidẽ vxoris j. q. fi. sint legi. ex tenore, & c. cum inter. & tñ non fuit matrimonium inter eos, etiam post mortem primæ vxoris: licet enim ista crederet eũ liberũ, ligatus tñ erat: & in primo consensu; qui nullus fuit, intelligitur perdurare. sicut non matrimoniũ cõtrahitur cũ seruo, licet credatur liber, aliàs non contractura, etiam si postea manumittere tur eo ignorante: quia post manumissionem factam manendo cum eo, approbare semper intelligitur primũ consensum, qui erroneus fuit, & non alium: vnde matrimonium non procedit. Arg. j. ff. de offic. procon. obseruare §. vlt. imò vr expressum ff. de iure do. Proculus. prius dictum verum est, tamen si mulier vult, compellitur ipsam ducere propter dolum & fraudem illius, vt in fine dicit.

† al. ita: in canonibus habeatur expressum.

† Vide l. iure gentiũ. & ibi gl. ff. de ritu nup.

huiusmodi rei insciã [a] copulauit. sed prima mortua nitiš discedere a secunda. & inf. ¶ Licet autem in † canonib. [b] habeatur, vt nullus copulet matrimonio, quã prius polluerat adulterio: & illam maximè, cui fidem dederat [c] vxore sua viuẽte, vel quæ machinata [d] est in mortẽ vxoris: quia tñ præfata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet vxorem viuentem: nec dignum est, vt prędictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrum de suo dolo [e] reportet: † Consultationi quæ taliter respõdemus, quod nisi mulier [f] diuortium petat, ad petitionẽ viri non sunt aliquatenus separandi.

b In canonibus.] 31. q. 1. c. 1. & j. eo. ex 1tuarum. cum haberet. & c. vlt. in fi.

c Fidem dederat.] vel si de facto eam duxit. j. e. cum haberet, & supple, & eam cognouit viuente sua vxore: alias non impediretur contrahere cum ea. j. eo. c. vlt.

d Machinata.] 31. q. 1. si quis viuente. & j. e. sup hoc.

e De suo dolo.] s. de rescri. sedes Apostolica. & 30. q. 1. dictum.

[Gl. seq. arg. q contractus claudicat allegat 12. iura.]

f Nisi mulier.] & ita compellitur vir remanere cum ea, si voluerit, p p culpam & dolum ipsius viri, sed ẽ cõuerso. sim. j. de adul. c. 2. & ita est arg. q 3tus pro parte tenet, & pro parte non s. de despon. imp. de illis. ff. man. potest. C. de resci. vẽ. l. 2. & insti. de auct. tu. circa prin. ff. locati. sicut emptio. § interdum. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus, §. si quis à pupillo. 29. q. 2. si qs ingenuus. 32. q. 5. proposito. & 31. q. 2. aliquando. & 37. q. 2. §. 1. & 31. q. 2. c. 4. & 5. si tamen cõtraheret cum alio, teneret matrimonium. j. eo. veniens.

ADDITIO. Et hoc est verum, ante primum vel nouum consensum.

Significauit.] In prima parte decisa consultatio. In secũda ibi, Mandamus distinguẽs cõmissio. & secũdũ membrum ibi, Alioquin. Abbas.

CASVS. Quidã O noie. Andegauensis coactus fuit iuramẽto interposito quandã mulierem recipere in vxorẽ; Post modum aliã in vxorẽ accepit, g pp quã dicta A. cũ traxit in cãm corã Eboraceñ. archiepo, q cõpulit ipsũ O. iurare, q ad illam, quã spõte cepit in vxorẽ, non accederet, donec inter ipsũ O. & dictã A. lis esset in ecclesiastico iudicio terminata: Sed anteq̃ cã cognosceret, pdicta A. diẽ clausit extremum, tñ idem O. n audebat redire ad illam, quã spõte acceperat, pp iuramentũ vnd hoc significauit dño Papæ: vnde mandat Papa cuidã Abbati, quaten si cõstiterit, q illi O. tãta vis fuerat illata, q coactus & non sponte in illã A. cõsenserit, nec post iuramentũ pstitũ eã cognouit: ad illã quam postea spõte accepit, libere reuertat: alioquin eidẽ pcipiat sub interminatione anathematis, ne ad sũdam fuer tat, aliã tñ accipiat, si volu rit i vxore. Nota q matrimoniũ q vim actũ nõ valet: quia libera dẽbẽt esse matrimonia. Item licet vis pcesserit, verũtñ p sequentẽ carnalẽ copulã cõsũmat matrimoniũ. Itẽ qd ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Idem abbati de Fontibus.

¶ Si viuente prima vxore, & non cognita, quis contraxit cum secunda scienter, & eam cognouit: etiã mortua prima secundam habere non potest, & secus si prima erat non legitima vxor.

CAP. II.

Significauit † g nobis O. Andegauensis; & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod eidem O. tanta vis [h] illata fuerit, quod non spontè, in primam consenserit, nec post pręstitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit, [i] propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam postea in vxorẽ accepit, reuertendi liberam tribuas facultatem. † Alioquin sibi, ne ad secundam [k]

† Casus m. cont. & par. Linna pa. 6.

† Vide l. filiũ. C. ...

† Præsu...

g Significauit.] iste O. coactus fuit quandam desponsare in uxorẽ pstito iuramento: postea verò 3xit cũ alia spontanea uoluntate conscia huius facti: prima petit illum in uirum coram Eboraceñ. Archiepiscopo, qui eũ cõpulit recedere à secunda præstito iuramento, donec lis iudicio esset ecclesię terminata inter ipsum & primam: lite pendente mortua est prima: dubitabat iste O. an deberet redire ad secundam, quam sponte duxerat in vxorem. Respondet Papa, prout sequitur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h Tanta vis.] q possit cadere in constantem uirum. j. de spon. veniens 2. & c. cõsultationis. sim. j. q d me casperlatum. & c. cũ dilecti. Arg. j. 15. q. 1. merito qri. & s. de iureiu. si uerò. Iuramentu istud poterat seruari sine interitu aiæ, ergo debuit seruari, ut ibi dr: & hæc nõ habẽt hic locum: quia matrimonia libera debẽt esse, & nõ coacta. s. de spon. cum locum. & cap. pręterea. & c. cũ qui finit. & c. Gemma.

[Glo. seq. argumentatur, allegat 5. iura.]

i Cognouerit.] quod si fecit anteq̃ contraheret cum secunda, consensisse uidetur, unde amplius secundam habere non posset. s. de spon. ad id qd. s. eo. de spon. impube. de illis. & j. de his qui ma. accusa. possunt, insuper. & est argu. q ratihabitio retrotrahitur. sic s. de regu. significatum, ad finem. 1. q. 1. constat. 63. dist. Salonitanæ. de coniug. seruo, proposuit. & s. quod metus causa perlatum.

k Ne ad secundam.] consciã huius facti: aliàs enim bene posset eam habere. s. c. proxi.

[Gl. seq. ponit brocar. ad nega. alleg. quattuor iura, ad affir. tria. & soluit.]

a Re-

reuertatur,[a] sub intermi natione anathematis in hibens, des ei licentiam ducendi aliã in vxoré.

¶ Idem Baraneñ. † episcopo.

¶ Nõ poteſt quis cum illa cõtrahere, quam uxore uiuente cognouit, ſi machinata fuit in mortem uxoris.

CAP. III.

SVper hoc verò quod q̃ſiuiſti, an liceat alicui cũ ea cõtrahere matrimonium, quã vxore ſua uiuente ſibi de facto mr̃imonio copulauit,[b] Taliter reſpondemus, ꝙ ſi adultera eſt in mortẽ vxoris aliquid machinata[c] ſiue fidem[d] dederit, (ſiue † non) quòd ea defuncta hanc eſſet ducturus: ſecundum canones ab eius cõſortio ꝓhibetur: & hæc prohibitio ꝑpetuò eſt ſeruanda.

¶ Clemens tertius.

¶ Qui uiuente vxore etiam ab eo ſeparata quo ad torũ, ſecundam conſciam ducit uxorem, prima mortua ſeparabitur à ſecunda, ſed cum alia contrahere poterit.

CAP. IIII.

EX† literarum tuarũ inſinuatione accepimus, ꝙ T. vxorem ſuam in adulterio deprehenſam,[e] de tui anteceſſoris aſſenſu abiecit: quæ poſt modum accepit † habitum monachalem: ſed dictus T. antequam illa decederet, aliam ſuperin duxit:[f] † & plures ſuſcepit filios ex eadem: & infra. ¶ Fraternitati tuæ igitur reſpondemus, quòd illos debes ab inuicé ſeparare.[g] Idem verò vir inducta ei de adulterio pœnitentia, aliam[h] ducere poterit in vxorem.

¶ Idem. †

¶ Qui uiuente uxore legitima cum ſecunda contrahit adultera, etiam prima mortua ſeparabitur à ſecunda, etiam ſi longo tempore ei cohabitauit, & filios ex ea ſuſcepit.

C A P. V.

CVm † haberet vxorem legitimam A. nomine, I. lator præſentium, cum M. adulteriũ perpetrauit. Cũq. ſuper

a Reuertatur.] arg. eſt hic q̃d ab initio nõ valet, tractu tp̃is non conualeſcit, licet ꝑueniat ad eũ caſum, à quo potuit habere initium. Inſtitu. de leg. §. an ſeruo 2. q. 1. in primis circa prin. Inſti. qui. teſt. ta. poſ. §. vlt. 36. q. 2. c. vlt. ar. ꝫ. 1 30. q. 1. ad limina. ff. d̃ ſer. vt pomũ. 34. q. 2. in lectum. Prima rubrica locũ habet qñ perpetuum ſubeſt impedimentum: contraria adaptant ad hãc regulã: Multa ĩpediũt faciẽdum, q̃ iã factum nõ dirimunt: q̃a quod ab initio legitimè factũ eſt, ex ſuꝑuenienti delicto nõ mutat̃ ff de iti. actuque pri. nec enim. niſi lege vel canone illud exprimat̃, vt patet ꝑ ꝫ ria: quod ꝑpetuò ꝓhibet̃ fieri quolibet caſu ſuperueniente, prohibitio durat, vt in primis concor. & ꝫ. c. proxi.

SVper hoc.] Præmittit quæſtioné. cui reſpondet ibi, Taliter. Abbas.

CASVS. Aliquis viuẽte vxore ſua de facto aliam ſibi matrimonio copulauit. Tãdẽ vxor ſua mortua ẽ: q̃rit̃ an ipſe poſſit cõtrahere cum illa, quã ſibi mr̃imonio copulauit viuẽte ſua vxore? Rñdet Papa ꝙ ſi adultera in mortẽ vxoris aliq̃d machinata fuerit, ſiue fidẽ dederit, ꝙ ei duceret poſt mortẽ vxoris illam habere nõ põt: & hæc ꝓhibitio eſt perpetua. Not. ꝙ adulter cũ adultera põt cõtrahere, niſi ei fidem dederit cõtrahendi, uel niſi fuerit machinata in mortem vxoris.

b De facto matrimonio copulauit.] & eam viuẽte ſua uxore cognouit, aliàs non prohiberetur. ꝫ. eo. ca. vl. & ea ſciente, ꝙ haberet uxorem, ſecus ſi ignoraret. ſ. e. ca. 1. & 2. & ꝫ. e. ti. ex tuarum. & c. cum haberet.

[Glo. ſeq. exponit, & ponit opi. quam reprobat. ſecũdò quærit, & ſoluit.]

c Machinata.] 31. q. ſi quis viuente. & ſ. eo. cap. 1. & intellige cum effectu, ut dicit c. ſi quis uiuente, ꝙ dicit, machinata: quia uerba cum effectu ſunt accipiéda, ſ. de cle. non reſi. relatum. & ſ. de ſpon. c. ulti. de pœn. diſt. 1. §. hæc autem verba. & ff. ꝙ quiſq; iur. l. 1. §. hoc autem. & arg. ꝫ. eo c. ult. Quidam dicũt ꝙ ſufficit conatus ſine effectu: & ſufficit quod ita ſcriptũ eſt. 2 ff. q. & à quibus proſpexit. & 6. q. 3. ſcriptum quod non eſt verum. ꝫ. eo. c. ult. Quid ſi aliquis interficiat aliquem in bello, non eo propoſito quod uelit uxorẽ eius ſumere, nunquid poteſt illam ducere in uxorẽ? Dicas ꝙ ſic. ſ. de conuer. infidel. l. laudabilem.

d Fidé dederit.] 31. q. 1. relatũ. & ꝫ. eo. ſignificaſti. B.

EX litterarum.] Communis diuiſio. Secunda ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam auctoritate ꝓlati ſui dimiſit vxorem ſuam in adulterio deprehenſam, quæ poſtmodũ aſſumpſit habitum monachalem: ille maritus aliã ſuꝑinduxit illa viuente, tandem prima deceſſit; quæritur an ſimul debeant remanere? Rñdet ꝙ ab inuicem ſunt ſeparandi, & ille vir pœnitentia ſibi iniũcta de adulterio, poterit aliã ducere in vxorem. Nota ꝙ mulier in adulterio deprehenſa dimitti poteſt ſcilicet quo ad torũ. Itẽ vir viuente vxore aliam habere non poteſt. Item nota mirabilem caſum, ꝙ viro non ꝓiudicatur quo ad cõtinẽtiam, ſi vxor non intret religionẽ; votum viri propter introitũ vxoris ſolemnizatur.

e Deprehenſam.] ideſt, conuictam, ſola enim deprehenſio non ſufficeret ad hoc vt ſepararetur. 2. q. 1. c. 2. & 3. licet ſufficiat ad infamiã. ff. de ritu nuptia. palam. § ulti.

Glo. ſeq. recitetur per contrarium.]

f Aliã ſuperinduxit.] vxorem, quæ fuit cõſcia, ꝙ aliam habebat vxorẽ, aliàs non noceret. ſ. eod. ca. 1. & ꝫ. eo. veniens.

g Separare.] ꝫ. eo. cap. proxi. & cap. ſignificaſti. 32. quæſt. 1. relatum.

h Aliã ducere poterit.] acta pœnit. ne tia. argum. ſ. de ſpõ. cum in Apoſtolica. vel etiam parte pœnitentiæ, ſi timetur de incontinentia. 33. q. 2 in adoleſcentia. Bern.

CVm haberet.] Primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſio, ibi, Tale. Abbas.

CASVS. Quidam I. nomine, habens uxorem A. nomine commiſit adulterium cum Matilda: & cum ſuper hoc uocatus fuiſſet in ius, illam adulteram abiurauit: Tandem iuramento cõtempto, uiuente uxore ſua, matrimonium cum altera ꝯxit, diutius cohabitando eidem, de qua decem filios ſuſcepit. Quæſitum fuit à Papa, utrum tale matrimonium ſtare poſſit. Reſpondet Papa, quod ſeparentur omninò, & impoſita eis pœnitentia, perpetua continentia indicatur, qui tãto tẽpore in adulterio & periurio ex certa ſcientia perdurarit. Ideo enim Papa ſtatuit, nullus ducat in matrimoniũ quam polluit per adulterium, ſed hic plus fuit proceſſum, q̃ ſi fides tantum data eſſet adulteræ, ut mortua uxore eam duceret in uxorem: q̃a legitima uxore uiuente, copulauit ſibi adulteram, & iuramentum violauit: Et ſi etiam iuramentum non interueniſſet, tam Gregorius, quam Triburieñ. ſynodus tale cõnubiu deteſtatur: & ꝙ tanto tempore permanſerunt inſimul, ut ſimul remaneant, non præſtat adminiculum, uel ꝙ decem u-

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat.

Vide concilium Trident. ſeſſio. 24. tit. de ſacramẽto matrimonij. cano. 7.

† ſuſcepit

† ſuperduxit.

† In ueteri compilatione hoc cap. Cæleſtino 3. præcedens uero, Clemẽ tiiij. tribuit.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatio.

Et qui uiuente legitima uxore, cũ alia uel aliis cõtrahit, an ſit ſuſpectus de hæreſi, & à quo iudice & qualiter puniri debeat, uide Albertinũ tracta. de agno. aſſert. q. 23. Simancã, & quos ipſe citat. catol. inſtit. tit. 40. de matrimonio.

rem filios susceperūt: quia diuturnitas tpis non minuit peccatum sed augmentat: tñ solicitus sit eps vt vterq; filijs sui secundum facultatem suā necessaria subministret. No. quod nullus potest habere in matrimoniū illam, cui fidem dedit de ea ducēda post mortē vxoris, si eam cognouit vxore viuēte. Item plus est aliquam facto ducere, quam fidem dare. Item hęc impedimēta impediunt & dirimunt matrimoniū. Item in casu isto multiplicitas filiorū non inducit dispēsationem. Item diuturnitas temporis non minuit peccatū, sed augmentat. Item filij nati ex illegitimo matrimonio vel coitu, alendi sunt à parentib. licet hoc sit contra leges.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

a Perpetua continentia.] hoc fit propter causas quæ hic ponūtur: & quia ambo pcesserāt in dies suos: tñ si timeretur de incontinentia ipsorum puta si essent iuuenes, daretur eis licentia contrahendi 33. q. 2. in adolescentia. & cap. vlt. Sed cōtra videt ī. c. proxi. vbi datur licētia ɔhēdi in simili casu, sed ratio redditur i litera, q isti plus peccauerunt q̄ alij, vñ plꝰ puniuntur: & quia senes videbantur.

b Leo Papa.] 31. q. 1. c. 1.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

c Et q hic plus.] sic ī. eo. c. vlt. Sed uidet quod casus iste non sit alius ab alijs duobus, d quibus habes ī. eod. super hoc. q si ducit illā, fidē dat illi. & ita idem est ducere sic eā de facto, quod fidē dare. 1 Satis potest dici, q iste casus non est diuersus ab illis, & hic non dr q sit alius omnino, sed q plus est hic, q̄ si fides tm̄ detur. qa hic primo interuenit fides i desponsatione tali de facto, & postea eā ducit. sed veriꝰ est q est tertius, & benè differt ab alijs; quia hic est fides de præsenti ɔhendo cum ea quatenus potest. Sed in alio casu est tantum fides de futuro: & est similis differentia, sicut inter spōsalia & matrimonium. arg. ī. c. ulti. & plus est hoc quam si dem dare, vt hic dicitur, & plus peccat.

d Cum eadem.] scilicet, vxore. B.

e Iuramenti.] Iuramentum istud quod fecit iste, ut ei ulterius non adhæreret, non sufficit 2 q eam habere nō possit: quia idem esset si eam abiurasset, cum aliud subsit impedimentum, vt patet per hanc litteram,

vnde supple, maximo.

f Quam Tributien.] 31. q. 1. relatum. & c. sequenti.

g Multiplicitas.] quandoque tamen fauor filiorum dispensationem inducit. 34. q. 8. de gradibꝰ. & ff. de rit. nup. qui in prouincia, aliàs incipit, liuus.

h Non minuit.] ī. de simo. non satis & cap. seq. & ī. de cōsuetudine. cap. vlt.

i Intererit.] apud quem debeāt cōmorari filij facto diuortio habes, C. d diuor. facto. l. vnica. & apud eadem cōmorari debēt, q eorū vitę nō sīgnuint non insidiei ī. de conuer. in fi. c. vlti. vbi de hoc.

[Glo. seq. ponit regulam, q secundū facultates, &c. & dat simile secundo not. de alimentis filiorū & parentū, ponēs quattuor casus, quibꝰ pater nō tenetur alere filium: unde de ulti. sign. contrarium ad tex. & sol.]

k Secūdum eis.] hoc est regulare, q sm facultates alimēta ministrentur. ff. de lib. agno. si quis à liberis. rū. & §. si qs ex his. & C. de alim. lib. si competenti. & l. ult. sic & procuratio exhiberi dēt sm facultates ecclesię. ī. de cons. sopitæ. & ca. cū nuper. Et nota q filius minor triennio ali debet apud matrem, maior triennio apud patrem. C. de pat. pote. ne. filium. & ī. de cōuer. infid. cap. vlti. & arg. ff. de lib. agno. si quis à liberis. §. nō tm̄. Illud scias q sicut parētes alere debēt filios, ī. 2. dist. ius naturale. sic & filij parentes, si egeant, vt in l. prædi. si quis à liberis. in prin. & §. si impubes. & C. de alē. lib. l. 1. & 2. & 30. dist. c. 1. & 22. quæst. 4. inter cetera. Tamen recusare potest pater alere filiū iusta de causa, si fortè eum accusauit ut l. prædicta si quis à liberis. §. si quis ex his. in fin. vbi autem pater & filius egēt, mater compellitur eos alere, ut ead. l. §. vtrū & l. pen. & C. de alen. lib. auth. quemadmodum. & in authen. ut lice. mat. & auiæ. §. illud. col. 8. Si autē mater alit filium, dum pater abundat, potest petere expensas si hoc fuerit protestata. ff. de neg. gest. Nesennius post triennium tamen. Sed hæc quæ dicta sunt intelliguntur de legitimis: undè signantur contraria in authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. ulti. coll. 6. & C. de in. cest. nupt. authen. ex complexu. & C. de natu. libe. authen. in fi. licet patri. & ī. qui fil. sint legiti. per venerabilē. in fi. sed illa contraria intelliguntur de rigore iuris ciuilis.

hoc fuisset ī ius vocatus, abiurauit adulteram, & postmodū iuramēto cōtempto, viuēte legitima, cum ea matrimoniū cōtrahere, & ipsi diu cohabitare pręsumpsit: demū prædicta A. de præsenti luce subtracta memoratus I. cum adultera per decēnium est moratus: de qua decem filios procreauit. ¶ Tale ergo damus cōsultationi tuæ responsum: vt separentur omnino, † & eis iniūcta pęnitētia, perpetua [a] cōtinentia indicatur, præsertim cum in dies suos ambo processerint, & tā diu publicè in adulterio & periurio ex certa sciētia perdurantes, ecclesiā in graui scandalo perturbauerint. Nosti enim quod Leo Papa [b] statuit, vt nullus ducat in matrimonium, quā adulterio polluit: & q hic plus [c] processum fuit, quam si fides præstita dumtaxat fuisset adulteræ, vt defuncta legitima eā duceret in vxorem, cū eadem [d] etiam prima † viuente quasi matrimonialiter męchę mœchus adhærere pśumpsit, & sacramētum suum temere violare: quod vtique connubiū (vbi etiam nulla intercessit † religio iuramenti [e]) tam Gregorius Papa, † quam Tributien. [f] synodus † detestatur, & vtrūque hoc modo coniūctum, præcipit publicæ † pænitentię subijci, ac perpetuò sine vlla spe coniugij permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculū afferunt, vt simul maneant, quod decēnio cohabitauerūt † adinuicem, ac decem filios susceperunt: † cum multiplicitas [g] prolis ita susceptæ, magis eorum crimē exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum nō minuat, [h] sed augmētet. Solicitudinis tamen tuæ intererit, [i] vt vterque liberis suis, † secundum [k] quod eis suppetūt facultates, necessaria subministret.

¶ Innocentius tertius episcopo Spoletano.

¶ Si quis mortua vxore contrahit cum ea, quam viuente vxore sine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

† Vide Bar. in l. Claudius. ff. de his quib. ut indig.

† Vox, prima, deest in antiquis codicibus. nec debet esse, vt constat ex glossa uerbo: eadem.

1 Ad hoc supra de spō. duo. capit. 1. Ioan. And.

2 Quare illud intelligitur de illicito coitu, & facit qđ notatur 11. q. 3. quod præ-

Quod

Quod videtur inductum in detestationē criminis hoc intelligitur de benignitate canonica, 1 quæ vigorem sumit a iure naturali: nā educatio filiorum de iure naturali est. 1. dist. ius naturale, & ex instinctu naturæ ꝓcedit: vndè ius istud præfertur ciuili, tamen filij non succedent in bonis patris, & illegitimi sunt a 3. de clandest. desponsatio. cum inhibitio. §. 1. Ber.

satis innuit: 4 quia impœnitenti non datur remissio. 24. quæst. 2. legatur. & 23. quæstio. 7. quemadmodum. sed hæc non est contrarietas. quia vtrumque fieri potest, vt ille indirectè compellatur, & sic petet absolui, & satisfaciet.

CAP. VI.

Significasti † nobis, ꝙ cum P. ciuis Spoletanus, quādam mulierem duxisset legitimè in vxorem, ea relicta cuidā meretrici adhæsit:[a] & infra. ¶ Verum cū vxor ipsius esset viam vniuersę carnis ingressa, meretricē, cui adhæserat, desponsauit. ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus:[b] vel ea viuente sibi fidem[c] dederit † de matrimonio contrahendo, legitimum † iudices matrimonium supradictum: excommunicato mun⁹ absolutionis (si petierit[d]) iuxta formā ecclesię impendatur.

Significasti.] Cōmunis distinctio. Secunda pars: ibi. Nos igitur Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Spoletanus P. nomine, dimissa vxore legitima cuidam meretrici adhæsit: & quia monitus non dimittebat eādem, fuit excommunicatus: tādē vxor sua mortua est, ipse verò cum ea matrimonium contraxit. Quæritur, an tale matrimonium teneat? Respondet Papa, ꝙ nisi alter eorū in mortem defunctę vxoris suæ fuerit machinatus: vel ea viuente sibi adinuicem fidem dederunt de matrimonio cōtrahendo: matrimoniū legitimum cēsendum est: & si ille absolutionē petierit, absoluatur. Nota quòd licet quis adulteretur cum aliqua viuente vxore sua pōt illam habere in vxorē post mortem vxoris, nisi viuē te vxore fidem ei dederit de contrahendo, vel alteruter in mortē mulieris machinatus fuerit. Item excōmunicatus contrahere potest matrimonium, licet a-lijs sacramenta denegentur eidem.

¶ Idem Messaneñ. capitulo.

¶ Si quis viuente prima secundam huius rei insciam duxerit vxorem: mortua prima, licitè remanet cum secunda, nouo consensu interueniente.

CAP. VII.

Veniens † ad præsentiam nostrā G. laicus humili insinuatione monstrauit, qd cum in ciuitate Lemouiceñ. q̄dam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanam aduenit, vbi M. mulierē insciam[e] quod aliam haberet vxorem, sibi sollēniter copulauit; verū cū eidem pœnitentia fuisset iniuncta, vt ad legitimā rediret vxorem, & ipse propter hoc in suam patriam redijsset, vxorem suam inueniens carnis debita persoluisse, ad Messanam redijt ciuitatem, & supradictæ M. tanquā legitimæ cohabitauit vxori: & infra. ¶ Licet autem viuente vxore[f] legitima, prædictam M. sibi copulare nequiuerit in vxorem: † quia tamen vxore defuncta, vtpotè à lege ipsius solutus, in eādem M. de nouo[f] potuit matrimonialiter cōsentire dummodo non præstiterit fidem adulteræ,[g] vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus si est ita, eidem G. vt supradictæ M. affectu adhæreat coniugali licentiam concedatis.

Veniens.] Ponit casum, quē decidendum committit ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam S. nomine contraxit matrimonium cum quadam de ciuitate Lemouiceñ. tandem ab ea recessit, & iuit Messanam, vbi cum M. muliere matrimonium [contraxit], ignorāte quod ipse haberet aliam vxorem: postmodum pœnitentia fuit sibi iniuncta, vt ad legitimā rediret vxorem: ipse redijt ad primā suam: inuenit eam defunctam, & sic reuersus est ad Messanam ciuitatem, & supradictæ M. cohabitauit tanquam vxori: Dubitatum fuit, vtrum deberet manere cum illa: Respondet Papa, quod licet vxore sua viuente dictam M. in vxorem sibi nequiuerit copulare, vxore tamen defuncta solutus fuit à lege ipsius, & de nouo potuit in dictā M. matrimonialiter cōsentire, dummodo non præstiterit fidē adulteræ, vel machinatus fuerit in mortē vxoris: Vnde mandat capitulo Messano, quatenus, si est ita, cōcedat ei licētiam, vt eidem M. affectu adhæreat coniugali. Nota quod ignorantia istam excusat, vt cum isto remaneat. Item cōsensus primus istius nullus fuit, & ideò de nouo debet consentire in illam.

a Adhæsit.] & quia eam nō dimittebat, fuit excommunicatus: 3 & ideo dicit in fine. Si petierit absolutionem, ipsum absoluas.

b Machinatus.] 31. quæst. 1. si quis viuente. & 3. eo. super hoc.

c Fidem dederit.] 31. quæst. 1. relatum. & infra eo. cap. vlti. Idem est si de facto eam in vxorem ducat. supra ca. proxi. & hoc verum est cum mulier ista scit illum aliam habere: alias non noceret, quo minus post mortem vxoris posset secum remanere. supra eo. ca. 1. & infra c. proxi.

[Glo. seq. obijcit contra obiec. opponit, & sol. ponit opinio. quam obiectioni concordat.]

d Si petierit.] imo vr ꝙ compelli debet. arg. 23. q. 1. prædicandum. & 93. dist. diaconi. Sed qualiter potest compelli, cū iam sit excōicatus? Hoc modo, vt alij cōpellantur ne ei cōicent. 3. de vsur. post miserabilē. Alij dicunt, ꝙ non est absoluendus nisi petat, vt ista litera

e Insciam.] si hoc fuit verum, legitime poterit remanere cum illo. sim. 3. eo. c. 1.

f De nouo.] vt sic teneat matrimonium, vt ex nunc si illa voluerit in eū consentire, aliàs non compelleretur, sed vr. 3. eo. c. 1. sic & transactio dolo alterius inita, ab eo reuocari non potest. C. de transactio. transactione. sim. ff. de offi. procon. obseruare. §. vlti. sim. de leg. 3. l. 1. §. 1.

g Fidem adulteræ.] hoc ideo dicit: quia etsi illa hoc sciuisset, & quòd haberet aliam vxorē, adultera diceretur: vndè non posset esse cum illo propter fidem datam: & quia etiam plus fuit hic: quia in vxorem eam duxit. supra eod. cum haberet: sed quia fuit ignorans, adulterium non commisit. 34. quæst. 2. in lectum. ff. de adulte. l. penul.

4 Facit. 1. c. 5. plerunq; & c. cū aliqu[is] vide qd̄ scri psi de sen. ex cō. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

† Vide l. eū §. cum gl. & 3 cor. ff. ad l. iul. de adul.

[Left margin notes, cut off: e Ro- … n con … k Bal. … lū tr. … e. par. … il. 9. … 1. eo. … c. cōp. … tio q … nō te … ere si … onit … i. de … nfid. … s col … t hæc … Ioi. … Pi- … an⁹ … lecto. … [illegible]]

SI quis.] Ponit duo membra. Secundum ibi, Caeterum. Abbas.

CASVS. In pluribus capitulis habuisti, quod nullus potest habere in vxorem illam, cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris, vel si de facto cũ ea ɔxit: Ecce, aliquis viuente vxore legitima, dedit fidẽ alicui de ea ducẽda post mortẽ vxoris, vel cum ea cõtraxit de facto; mortua est vxor: ipse contrahit cũ ea; quaeritur, an illam possit habere in vxorem: & vr quod non. per regulam praedictã: Respondet Papa, quod si nec ante fidẽ datã, nec post, cognouit eandẽ, sua viuẽte nec ante contractum matrimonium de facto eam cognouit, vel post, sua viuente, non est dirimendum matrimonium, quod post mortem vxoris cum illa cõtraxit: poenitẽtia tamen debet vtrique imponi, pro eo quod grauiter deliquerint: Sed si prius vel post in vtroq; casu vxore sua viuente eã cognouit, tale mrimonium tolerari nõ debet. Nota quod sola fides data, vel quod tãtũ de facto cum alia cõtraxit vxore viuente, nõ impedit, quo minus post mortẽ vxoris possit contrahere cum illa, cui fidẽ dedit, vel cum qua tñ de facto contraxit.

¶ Gregorius in fratri R.

¶ *Contrahens cum secunda viuẽte prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda.*

CAP. VIII.

SI quis vxore viuẽte, fidẽ data, ꝓmisit aliã se ducturũ: vel cum ipsa de facto cõtraxit; si † nec ante nec post (legitima eius superstite) cognouit [a] eandem: quamuis vtriq; ipsorum, pro eo quod in hoc grauiter deliquerit, sit poenitentia iniungenda: non est tamen matrimonium, quod cum ea cõtraxit, post vxoris obitum dirimendum. Caeterum tolerari non debet, si prius, vel postea dum vixerit † vxor ipsius, illam adulterio polluisset.

† Vide Bart. in l. miles. §. quaerebatur. ff. de adulte.

† vixit

† Vide B. Tho. lib. 4. sent. dist. 32. q. 1. art. 1. & Syluestrum in summa verbo lepra.

1 Vide hic Hos. & lati Io. And. hoc declarantes.

[Glo. seq. argumẽtatur nõ nocere, &c. alleg. tria iura, & sex in contrarium. finis recitatur per quaestionem.]

a Cognouit eandem.] sic patet, quod sola fides data, vel tñ de facto contrahere, non impedit matrimoniũ, vxore defuncta: nisi ad carnalem copulam sit processum: & sic intellige omnia illa iura, quae dicũt, quod nullus ducat in matrimonium, cui dedit fidẽ de ea ducenda post mortem vxoris, vel cum qua cõtraxit de facto. Et ita est argumentũ 1 quòd voluntas siue factũ, nisi fuerit subsecutus affectus, non nocet: quia non obfuit conatus, vbi iniuria non habuit effectum. ĩ. de spõsali. c. vlt. vbi de hoc & arg. 35. q. 3. extraordinaria. & ff. quod quisque iuris. l. 1. in fin. arg. contra. 32. q. 5. qui viderit & ĩ. de biga. nuper. & c. vlt. & 51. dist. si quis post acceptum. & de poeni. dist. 1. si quis cũ telo. ĩ. de sponsali. inuenis. & idem intellige de eo vel ea, quae machinata est in mortem alterius, scilicet cum effectu, vt 31. q. 1. si quis viuente. aliàs solus conatus non impediret. arg. istius cap. quia eadem ratio videtur vtrobique.

TITVLVS VII.

De coniugio leprosorum. †

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

Viso de quibusdã impedimentis matrimonij: quia morbus leprae dissoluit spõsalia de futuro, & potest dubitari, nunquid impediat ɔhendum, vel dirimat ɔtũ: ideò competenti ordine subijcitur haec rubrica. Abbas.

PERuenit.] Primo narrat casum. Secundo diffiniendum committit: ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Consuetudo erat in Cantuariẽs. prouincia, quod si aliqui lepram incurrerẽt, à communione hominum separarentur, nec viri vxores, nec vxores viros sequuntur; Cõsultus Papa quid fieri debeat de hoc, respondet, quòd cum vir & vxor vna caro sint, non debet aliter sine altero esse diutius: vnde mandat archiepiscopo Cantuariẽs. vt moneat eos, quatenus viri vxores, & vxores viros, qui lepram incurrunt, sequantur, & eis seruiant coniugali affectu: & si ad hoc induci non poterunt, praecipiat eis, vt vterque altero viuente continentiam seruet. quod si contempserint, excommunicentur. Nota, quod lepra non separat matrimonium, & ad inuicem tenentur sibi reddere debitũ. Item si se ad inuicẽ sequi noluerint, cogendi sunt cõtinere.

¶ Alexander tertius Cantuariẽs. archiepiscopo.

¶ *Lepra superueniens non dissoluit matrimonium, nec matrimonij effectum: ideò adinuicem maritali affectione coniuncti se tractare debent: aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.*

CAP. I.

PEruenit ad nos, quod cum hi, qui leprae morbum incurrunt, de consuetudine [b] generali, à communione hominum separẽtur, nec vxores viros, nec viri vxores taliter aegrotantes, sequuntur. ¶ Quoniã igitur cũ vir et vxor vna caro [c] sint, nõ debet alter sine altero [d] esse diutius, [e] Mãdamus, quatenus vt vxores viros, & viri vxores, qui leprę morbũ incurrũt, sequãtur, [f] & eis coniugali affectione ministrent.

¶ Cap. i. de eo... & post ci... Lateran. sub Alex. part. 13.

b De cõsuetudine.] quae est iure canonico approbata, sup. de eccl. aedifican. cum dicat. quia (vt ibi patet) cum alijs habitare non debent, & etiam de iure veteris testamenti. 2 33. q. 2. hoc ipsum. sed in hoc quod viri sani non sequuntur vxores, vel econuerso; mala erat consuetudo, vt inf. sequitur, & inf. cap. proxi.

Gen.

2 De ... leprosis vide ... Leuitici 13. & 14.

c Vna caro.] hoc expositum est ĩ. de biga. debitum.

d Sine altero.] 34 q. 2. si quis necessitate. & 32. q. 5. si vxorem.

[Glo. seq. recitetur per quaestionem.

e Diutius.] hic non determinatur quantum extendatur istud, diutius, & ideò in arbitrio boni viri consistit. sup. de offic. deleg. de causis, & ff. de iure delib. ait praetor. permittuntur tamen mariti quandoque ab vxoribus recedere, & abesse per multa tempora, in fauorem tamen terrae sanctae. ĩ. de voto, ex multa. ad finem. Diutius, quandoque extenditur vsque ad biennium. ff. locati. cum domini horreorum. quandoq; vsque ad quinquennium. ff. de sepa. l. 1. §. quod dicitur.

f Sequantur.] nota quod vir tenetur sequi vxorem, sicut econuerso cum non ad imparia iudicentur. 32. q. 1. si quis vxorem, in fine. & hoc cum ex iusta causa recedit vxor, aliàs retineat eam maritali potestate. 33. q. 5. cũ caput. & ca. manifestum. & cap. noluit. & mulier semper tenetur sequi virum ex quacunque causa. 13. q. 1. vnaquaeque. nisi ipsum trahere vellet ad infidelitatem. ĩ. de diuor. quaesiuit, vel nisi efficiatur vagabundus. 34. q. 2. si quis inevitabili necessitate. arg. ff. de oper. libert. quod tusi, in fine. Ber.

[Glo. seq. de duobus quaerit, & soluit.]

a Mini-

a Ministrent.] nunquid in eodem lecto & do no morari debent? Non debent ad lectum continuè compelli, sed sufficit leproso, quod suo debito non fraudetur. Sed quare nō cōpelluntur præcisè. 33.q.5.cap. 2.? Respondeo, fortè ideò, ne leprosi nimis improbi efficiantur in exactione sui iuris; tamen si sani omnino recusarent, benè compellerētur, 1 sed primò exhortādi sūt vt hi. dicit, vt in fine patet. & ¶.c.proxi.in fin. nam illud potest referri ad continentiam, quæ suaderi potest, imperari verò minimè. 32. q. 1. integritas. & vnam solam causam excipit dominus ¶.c. proxi. & 32.q.7. omnes causationes. Ber.

QVoniam.] Sunt tria dicta. Secūdum ibi, Leprosi. Tertium ibi. Quòd si. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod propter leprā, vel aliam infirmitatem, vir ab vxore separari non debet. Itē si leprosi cōtinere nolunt, benè possunt cōtrahere matrimoniū, dummodo inueniāt, qui ipsos accipere velint. Item si vir, vel vxor fuerit leprosa, & infirmus à sano debitum exigat, debitum est soluendum ex generali præcepto Apostolico, sine aliqua exceptiōe. No. quod nō nisi propter fornicationem licet viro vxorē suā dimittere, nec etiam propter lepram. Item leprosi possunt contrahere matrimonium. Itē quod generaliter dicitur, generaliter est intelligēdum. Item vbi ius non excipit, nec nos excipere debemus.

nistrent,[a] sollicitis exhortationibus inducere nō postponas. Si verò ad hoc induci non poterunt, eis arctius iniugas, vt vterque altero viuente continentiam seruet. Quòd si mandatum tuum seruare contempserint, vinculo excommunicationis astringas.

¶ Idem Baionen. episcopo. †

¶ Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium: & inuicem sibi reddere[i] debitum tenentur.

CAP. II.

QVoniam† nemini licet (excepta causa fornicationis [b]) vxorem dimittere: constat, quòd siue mulier lepra[c] percussa fuerit, seu alia graui[d] infirmitate detenta: non est à viro propterea[i] separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem, si continere nolūt, & aliquam, quæ sibi nubere velit inuenerint, liberum[e] est eis ad matrimonium conuolare.

¶ Quòd si virum, siue vxorem, leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali [f] præcepto Apostoli, quod exigitur, est soluendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio [g] inuenitur.

¶ Vrbanus iij. episcopo Florentino.

¶ Sponsalia de futuro præcisè non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leproso, lepra post sponsalia superueniente.

CAP. III.

LIteras: † & infra. ¶ Quia postulasti, vtrum si post sponsalia de futuro inter legitimas personas contracta, antequam à viro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat, Respondemus, quòd ad eam accipiendam cogi non debet,[h] cum nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum.

b Excepta causa fornicationis.] 32.q.1.dixit dominus. & q.7. Apostolus. & c. omnes causationes.

[Glos. seq. recitetur per contrarium.]

c Lepra.] sic propter lepram alter alterum dimittere non potest. supra cap. proximo. & supra de iureiuran. quemadmodum. sed sponsa de futuro dimitti potest propter lepram superuenientem, vt ibi, cap. proximo.

[Glos. seq. alleg. 7. concordan. signat contrarium, & remittit.]

d Graui infirmitate.] 32.q.7. hi qui sani. & quæst.5. si vxorem quis, sim. ¶. de cle. ægrotan. c. 1. 2. & 3. & vot. & ff. de tuto. & curato. nec ille. 2 & 7. q. 1. pontifices. Arg. contra, de cle. ægro. tua. sed ibi soluitur.

e Liberum.] cum non sit eis prohibitum: quia edictum de matrimonio prohibitorium est. supra de sponsal. cum apud.

[Glos. seq. ponit breuiar. de generali. & de indefinita ad primum alleg. 4. iura, ad secundum 5. demum contra secundum alleg. 3. iura. contra primum quinque, soluit vtrumque.]

f Generali præcepto.] not. quod generaliter dicitur, generaliter est intelligendum. de consec. dist. 4. vt ostēderet. & ff. de procu. procurator cui. 1 2.q. 1. dilectissimis. ff. mā da. creditor. §. Luci[o]. imò etiam indefinite 3 generaliter intelligitur 20. dist. si Romanorum. & 23. q.5 si non licet. & ¶. de priuil quia circa. ff. de ser. vrba. præ. li. si seruitus. & ff. de acce p. l. pluribus. 4 Ar. contra, quod indefinita non æquipollet vniuersali. ¶. de deci. ad audientiam. ff. de lega. 3 non aliter. de conse. distin. 2. liquido. Item cōtra, quòd generale verbum restringitur. 2. quæst. 1. omnes leges. & dist. 1. omnes leges. & ¶. de senten. excomm. si verò. §. si verò. & ff. de pign. obligatione generali. Sol. verbum generale, intelligendū est generaliter, prout hic dicitur & in primis concor. nisi constet contrahētem vel testato. è aliter intellexisse de quibusdam. C. de transf. age cū Geminiano. vel nisi sensus nō patiatur, vt in vlti. concord. & quod dicitur indefinita æquipollet vniuersali, illud regulariter obtinet in iure, si lege vel canone non determinatur. 31. q. 1. quòd si dormierit. Ber.

[Glo. seq. alleg. 6. concor. signat vnum contrarium.]

g Exceptio.] & sic nos ex consensu nostro recipere non debemus. 2. q. 5. consuluisti. & 55. dist. si Euangelica. & 61. dist. miramur. 7. q. 1. scripsit & 31. q. 1. quòd si dormierit & ¶. de trag. inter corporalia. arg. contra, de consecr. dist. 2. liquido. Ber.

LIteras.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui contrahunt sponsalia de futuro: alter ante cōtractum matrimonium efficitur leprosus: Quæritur, an alius sit cōpellendus ad matrimonium cōtrahendum? Rūdet, quod non debet compelli. Not. quod lepra superueniens soluit spōsalia solum, nō matrimonium.

h Cogi non debet.] sic ergo patet, quod lepra superueniens soluit spōsalia de futuro, & eadē rōne quælibet alia enormis deformitas, vt ¶. de iureiu. quemadmodū, secus in matrimonio de præsēti, vt patet ex proximis cap. ¶. eo. & cap. quēadmodū. Itē arg. quod ea, quæ de nouo emergūt nouo auxilio indigēt. ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa, & ¶. de offi. deleg. insinuante, & ff. ad Velle. si mulier in iure.

Marginalia: 1 ¶. 1. tu. vlti. & ple 2. q. 5. ... cebat, ... in ... arg. ... all. prædi. ... An. ... Ba. ... Sed ... si ... Baion ... Sot. ... And.

3 De hoc articulo vide latè per Couar. li. 1. varia. resol. c. 13.

4 Vide de sen. excō. cū pro cā, sup vl ti. gl. Io. An.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post cōc. Lateran. sub Alexan. iij. par. 50. c. 63. Et præter citatos ¶. vide omnino Tabiensem in sum. vers. matrimonium. 3. §. 6. circa fi. & ver. sponsalia. §. 9. in 3. modo, vbi plenius.

DE CONIVGIO SERVORVM.

¶Visum est supra de impedimento lepræ, an & quando impediat vel dirimat matrimonium: sequitur nunc videre de impedimento conditionis seruilis.

De hac materia tractatur 29.q.2. per totum.

TITVLVS IX.

De coniugio † seruorum.

¶Adrianus Sancteburgen. † archiepiscopo.

¶ Seruus contradicente domino matrimonium contrahere potest, sed propter hoc non liberatur à seruitijs domino debitis.

CAP. I.

Dignum † est: & infra. ¶Sanè iuxta verbum Apostoli, † sicut in Christo Iesu, a neque liber, neque seruus est à sacramentis b ecclesiæ remouendus: c ita nec inter seruos d matrimonia debent vllatenus prohiberi: & si contradicentibus dominis & inuitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissoluenda: e Debita tamen & consueta seruitia f nõ minus debent proprijs dominis exhiberi.

¶Alexander tertius Præposito & Priori Mortariensi. †

¶ Separatur matrimonium quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens, illam cognouit.

CAP. II.

Proposuit † nobis M. mulier, quòd cũ vir eius cum ea diutius per mansisset, notam ei seruilis † conditionis obiecit, asserens eam esse ancillã quam liberã esse credebat, g cum eam duxit in vxorẽ: & infra. ¶Mandamus, quatenus si cõstiterit, quòd idẽ vir præfatã mulierẽ, postquã illam audiuit h esse ancillã, carnaliter cognouit, ipsum monitione præmissa cõpellatis, † vt eam sicut vxorẽ maritali affectione

Dignũ est.] Primò ponit dictũ, & eius rationem. Secundò quandam dubitationem soluit: ibi, Debita. Abb. Sicu.

CASVS. Quærebatur, vtrum seruus eo contradicente dño possit cõtrahere matrimoniũ? Rñdet Papa, quòd secundũ Apostolũ sicut à sacramẽtis ecclesiæ neque seruus, neque liber est remouendus, ita inter seruos matrimoniũ prohiberi non debet: quòd si dominis contradicentibus cõtrahunt, non sunt propter hoc separandi: tñ seruitia debita nõ minus debent dñis suis exhibere. Nota, quòd quilibet põt matrimoniũ cõtrahere, & non prohibetur. Itẽ à sacramentis ecclesiæ nullus fidelis debet excludi. Item si seruus contrahat, nihilominus debet domino seruitia debita exhibere.

a In Christo Iesu.] idest, in fide Christi suscipienda.

[Gl. seq. obiectionẽ soluit distinguẽdo.]

b A sacramentis.] quæ suscipientis causa conferuntur, vt baptismus, confirmatio, sacramentum Eucharistiæ, viaticum, pœnitentia: ab istis sacramentis nullus fidelis debet excludi: imò tenetur ea recipere. ꝫ. de pœniten. & remis. omnis vtriusque. sic à matrimonio nullus debet excludi: quia edictum de matrimonio prohibitorium est ꝫ. de spon. cum apud. secus de alijs sacramentis, vt ordo, qui ratione aliorum datur, quoniam nullus seruus debet ordinari præter domini voluntatem. ꝫ. de ser. non ord. consuluit & per totum tit. nullus illegitimè natus ꝫ. de fil. presby. cap. 1. & per totum. & hoc probatur 1. q. 1. c. remissionem. §. si ergo sacramenta. & c. si quis hæreticæ. §. ecce si clericus.

c R. mouendus.] in Authen. de monachis. §. hinc nobis autem. coll. 1.

d Inter seruos.] nec etiam inter liberum & ancillam si contrahere voluerint scienter. 29. q. 2. si quis ingenuus. & ꝫ. cap. proxi. 1

e Dissoluenda.] coniunx enim à coniuge separari non debet. C. communia vtriusque iud. possessionum. partus tamen penes dominum ancillæ remanet. ff. de statu ho. l. & seruorum.

[Glossa sequens reci. per q. ponit opi. Ala. approbat contrarium.

f Seruitia.] si dñs seruitiũ exigit, 2 & vxor debitum à viro petit eodem tẽpore, dño est potius obediendũ. Dicunt quidã quòd potius est obediendũ dño: nisi periculum fornicationis timeatur, vel magnũ præiudiciũ fiat vxori: sed potius videtur quòd vxori ipsius reddat debitũ, cum per hoc nullum præiudicium vel saltem modicum fiat dño propter morã modici temporis, nisi forte dominus in auxilium personæ peteret seruum suum. Quid si dñs vellet vẽdere seruum suum alicui, qui vellet eũ ducere ad extraneas partes forte in Græciã? Dixit Ala. quòd potest, & vxor tenetur eũ sequi. Verius vñ, vt alij dicunt, quòd talis venditio prohibeda est arg. C. cõia vtri. iu. possessionũ. arg. 54. dis. fraternitatis & arg. ꝫ. de Iude. ca. vlt. interest enim reipublicæ, ne quis re sua malè vtatur. Insti. de his qui sui vel alie. iur. sunt. §. penult. & ff. eod. tit. si dominus. Ber.

Proposuit.] Primò ponit factũ, Secũdò diffinitionis commissio: ibi, Mandamus, & ibi, Distinguit. & secundum membrum ibi, Si verò. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã vir contraxit matrimonium cũ quadã muliere, & cũ ea diutius permansit: tandẽ ei opposuit, quòd esset ancilla, credens eam liberam qñ cũ ea contraxit. Quærit quid sit agendum? Mãdat Papa, quatenus si cõstiterit quòd idẽ vir præfatam mulierem postquam audiuit & credidit illã esse ancillam carnaliter cognouit, moneat illũ & compellat, vt illam sicut vxorem maritali affectione pertractet: Si verò aliter fuerit, & contigerit diuortij sententiam ferri, mulieri pecuniam restituat, quam viro præfato pro dote concessit. Nota, quòd si liber ignoranter cum serua contrahat, non est matrimonium. Si verò postea intelligat illam esse ancillam, & illam postea cognoscit, statim est matrimonium, licet ab initio non fuisset. Item quod ab initio non tenet, tractu temporis tenet. Item dos est restituenda seruæ vel ancillæ, si matrimonium dissoluitur.

g Liberam esse credebat.] & sic nullum fuit matrimonium, si erat ancilla quam credebãt liberam 3 29. q. 2. per totum. error enim conditionis impedit matrimonium. 29. q. 2. c. si quis ancillam. §. his ita.

[Glo. seq. reci. per q. quid de illo qui non credidit. alle. pro eo 6. iura. & duo contra eum, & sol. distinguendo. Secundò quærit argum. proponit duas opi. & soluit, & huic literæ respondet.]

h Audiuit.] supple, & credidit: non enim cuilibet referenti credere tenetur arg. 23. q. 4. quàm magnum. & ff. quòd cum fal. tu. l. 2. titubans enim pro ignorante habendus est. C. de cond. indeb. l. vlt. ff. de lib. homi. exhib. l. 3. §. si qui. & arg. ꝫ. de secun. nup. dñs. & 34. q. 1. cum per bellicam. Arg. contra 32. q. 4. innocens. & ff. de peti. hær. Item veniunt. §. cum antequàm partes. Dic quòd si iste habet conscientiam seruitutis ex probabili causa & discreta, tunc præiudicat sibi si carnaliter cogno-

† Vide Magist. & ibi theologos scholasticos li. 4. sen. dist. 36.
† Salzeburgen. Satiburgẽ. Salesburgẽ.
† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. & post cõc. Lateranẽ. sub Ale. iij. part 45. c. 7.
† ad Gal. 3.
1 Concord. text. in l. cũ ancillæ. & ibi Bart. C. de incest.
2 De quæstionib. huius glossæ vide omninò B. Thomam lib. 4. senten. dist. 36. q. 1. art. 2. & totum dist. 35. q. vnica. art. 1. ad 2. & 3 argumẽtum.
† al. ita cõpositũ, Mortariẽ & Prou.
† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp.
† Vel, in illis, & in omnibus antiquis codicibus.
† cogatis
3 Vide theologos lib. 4. senten. dist. 30. & ibi Tho. q. 1. art. 1.

cognoscatur ex leui & temeraria, cui credi non debet, nō vr, q ei preiudicet arg. ī. de sen exc. inquisitioni. & ī. e. ca. vlt. Sed pone, q iste mouet ei litē cōditionis, ipsi petit, q lite pendente reddat ei debitū, cū lite pendente iure suo primari non debeat. ī. vt lite pē. c. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne vnū quid ecclesia debet ei pcipere, vt debitū reddat, qđ vr p iura pdicta? dicūt quidā, q bene tenet reddere debitū ad mādatū ecclesię, sed ipse non debet exigere: nec sibi fit pudiciū. T. dixit, q nō debet exigere, nec exigēti reddere: quia ei fieret pudiciū, quod vr pet istā litterā innuere: & si cōpellatur, nō reddat. quia si eā cognouit vxoris affectu fit ei prædictum si habeat conscientiā ex cā probabili & discreta, & sic statim esset matrimonium: si fornicatio affectu, peccaret mortaliter; qđ facere nō debet: imò potius pati debet excōicationē. ī. de rest. spo. literas & hoc dixit arg. illius de cre. inquisitioni: sed satis vr, q possit reddere ad mādatū ecclesię, vt ex primo cōsēsu ei coniugatur quā diu constet per sententiā de impedimento conditionis, & hoc vbi non est certus, licet aliquas inde habeat præsumptiones: secus si sciret pro certo. Et quod dicit litera ista, postq̄ audiuit illā ancillā, cognouerit eādē, intellige ante litē motā, & sine mandato ecclesiæ: tūc. n. intelligitur cōsentire, nō obstāte illo impedimēto, & ita secus vr, si ad mandatum ecclesię eam cognoscat. Ber.

pertractet. Si verò aliter fuerit, & sententiam diuortij proferri cōtingat, †mulieri pecuniam, q̄ p̄ sato viro pro dote[a] concessit, restitui faciatis.

¶ Vrbanus iij. Ariminen. epō.

¶ Si consuetudo est in loco, quod partus conditionem patris sequatur natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit.

CAP. III.

Licet: †& inf. ¶ Sanè super eo, quod fuit propositum, an mulier possit diuortium postulare, pro eo quòd vir, cum quo suæ cōditionis ignara contraxit, seruus monasterij proponatur, cū econtra idem vir patrē suum, cuius conditionē secūdum leges† prouinciæ[b] sequeretur, tempore mortis pro libero se gessisse, & iā elapso decennio,[c] nec patris, nec suo nomine se status controuersiam passum constanter affirmet: Videtur nobis ratione temporis, & fauore libertatis,[d] pro parte viri securius iudicandum.

¶ Innoc. iij. H. episcopo.

¶ Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo sciuit non consensit, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

CAP. IV.

AD† nostrā noueris audientiā peruenisse, q G. presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus R. militem, à muliere quadam, propter cōditionis[e] separauit errorem. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit, quod miles ignoranter contraxit † cum ancilla, ita quod postquam intellexit cōditionem ipsius, nec facto,[f] nec verbo consenserit

a Pro dote.] i. vice dotis. nō enim fuit dos si fuit ancilla. ff. de iure dot. si mulier. §. vl. alias l. Proculus. Ber.

Licet.] Primo ponit factum. Secundo determinationem ibi. Videtur. Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam, dicebatur, q erat seruus cuiusdam monasterij, volebat ab eo separari. pro eo, q dicebat, quòd ignorabat eum esse seruum ecclesiæ. Respondet, q idem vir conditionem patris debet sequi, secundum legem prouinciæ, qui tempore mortis pro libero se gerebat, & iam elapso decennio, nec nomine suo, nec nomine patris status controuersiam passus fuit. Quæritur, quid iuris sit? Respondet Papa, q ratione temporis & fauore libertatis, pro parte viri iudicandum est, & sic remanebit cum illo tanquam cum libero. No. q p libero habendus est, qui in statu libertatis per decennium steterit. Item fauor libertatis attendendus est.

b Secundum leges prouinciæ.] innuit aliter esse de iure communi, quod est verum. C. de rei uend. partum. ff. de sta. ho. mi. l. & seruorum. & ī. de ser. non ord. cap. vlt. vbi de hoc.

c Decennio.] sufficit tamen quinquennium. C. ne de sta. defun. si pater. & l. 1. sed hic ita contingit de facto.

[¶ Gl. seq. soluit contrarium.

d Fauore libertatis.] fauore. n. libertatis multa ꝯ rigorē iuris statuta sunt. ff. de fideicom. liberta. generaliter §. si qs seruo. C. cōis de manumiss. l. ī. de pb. ex litteris. & ī. de iud. c. vlt. 12. q. 2. cū redemptor. Ber.

AD nostrā.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam miles ꝯxit cū quadā muliere, eādē eioppo fuit coram Cardinali Apostolicę sedis legato, q esset ancilla: Cardinalis rationib. vtriusq; partis intellectis, eos pp cōditionis errorē abinuicē separauit: lata snia diuortij, q postq̄ intellexit illā esse ancillā, ī illā consenserat: vñ non poterat ꝯhere cū alia, sed illā retinere debebat, nō obst. snia Cardinalis: Istud significatū fuit dño Papæ. Vnde mādat quibusdā, quatenus si cōstiterit, q miles ille ignorāter ꝯxit cū ancilla, ita q postq̄ intellexit cōditionē ipsius nec facto nec verbo cōsentit in illā, pp quod Cardinalis separauit eosdē & vt ipsi militi dare debeāt liberā facultatē cū alia ꝯhēdi. No. q error conditionis matrimoniū dirimit iā ꝯtū. Itē idē est cōsentire uerbo & facto. Item matrimoniū quod ab initio non ualet, tractu temporis conualescit. Item de sententia lata ꝯ matrimonium iterū cognoscitur sine appellatione, & hoc ideo quia non transit in rē iudicatā, qa qñcunque pōt reuocari, pbato q malo mō lata sit.

e Conditionis separauit.] quod bene potuit. ī. e. proposuit. & 29. q. si quis ingenuus, quia errantis nullus consensus est. ea. causa q. 1. c. si quis ancillā. §. his ita. & ff de iurisd. om. iud. si per errorem. & C. de iur. & fa. ignor. non id circo.

[Gloss. seq. notat ipso facto matrimonium ꝯhi & ratificari. ad id obijcit, & soluit. demum quærit, & soluit. Item quærit. ponit opinio. lo. q. am approbat.]

f Nec facto.] puta carnaliter, cognoscendo eam postquam intellexerit illā esse ancillā. ī. eo. pposuit. 29. q. 2. si quis ingenuus, ī. de condi. app. de illis. & ī. de spon. is qui, & ita ipso facto matrimonium ꝯtrahitur, sicut & verbo. 32. q. 3. honorantur. & ff. de spons. sed q. Item patet hic, q matrimonium quod nullum est, tractu temporis confirmatur. sic ī. de spon. impu. litteras. accessit. & ī. eo. proposuit. ff. de rit. nup. si quis. Sed contra videtur, quod verba necessaria sint. ī. de spon. tua. & capi. si inter. & de conse. dist. 4. cum proparuulijs In his, qui loqui possunt, necessaria ꝯ sunt verba. ff. de leg. 3. nutu. sicut in soluendo matrimonio requiritur expressus

(Marginal notes:) hoc dicit loā. ī. e. ca. ... ... 21. q. 17. ... Thom. d. 36. ... Areti. in 5. de in...

¶ In antiquis libris vt plurimū ita: N. episcopo.

† Ca. vni. ec. tit. in 3. cōp. Decisionē & materiā huius decretalis luculēter explicat Dñic. So. li. 4. sen. d. 35. q. 1. ar. 2.

† cōtraxerit

2 De materia glossæ ꝯsule Theologos li. 4. sen. & hīc ro añ oculos quod nouissimè sanciuit cōc. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 1.

3 Hoc intellige sm quod docuit glossa in c. si inter. ver. dicēte. ī. de spōs. ad de ibi ...

expressus consensus. ff. de rit. nup. in eo. praeterea prior consensus non facit matrimonium, quia nullus fuit, sed nouus requiritur. de eo qui dux. in mat. quã pol. veniens. & ca. 1. & ita videtur antiquus perdurare nisi nouus exprimatur. li m.]. de bapt. maiores. in fi. ff. de prec. ca. sed si manente. ff. de arbit. si cum dies, in prin. & l. Labeo. §. pen. & ff. de verb. obl. l. 1. §. cum adijcitur. Dicas, quod de facto tũc cõtrahitur matrimonium, qñ aliqua verba praecesserũt ad spõsalia vel matrimoniũ licet tunc non habuerunt effectum, postea vero ipso facto cõtrahitur matrimonium siue sponsalia.]. de despon. imp. litteras. accessit. & ff. de spon. sed quae partis. & tale matrimonium praesumptum appellat.]. de spon. is qui. Sed pone, quod aliquis cõtrxit cum ancilla ignorãter, & dñs postea illã etiã manumittat viro ingnorãte: nunquid est matrimoniũ? Dico, quod non: quia adhuc non miscetur ei ex priori consensu, quia nullus fuit. arg. C. ad Velle. quãu. s. & l. si mulier. 2. ff. de mino. l. 3. §. scio. Itẽ si dñs ancillae, tanquam liberam eã alicui tradat in vxorem, qui liber é, eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. in authen. de nupt. §. si vero ab initio. coll. 4. Sed pone, libera cõtxit cum eo, quẽ credebat liberũ, postea sciuit illũ esse seruũ, nihilominus vult esse cũ eo, sed ille non vult remanere? Dicit Ioann. quod non est matrimoniũ, tamen illa debet compelli, ex quo vult cũ eo esse. simile supra de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul. c. 1. Io. quod verum credo.

¶ in aliquot vetustis codicib. additũ, nouus. sed mẽdose, cũ sit Gregorij primus. li. 1. epis. 33. regesti. Iuo pa. 16. c. 73. & c. vnic. ti. i. 1. cõp. Vix aũt hoc fragmẽtũ intelliges, nisi fontes, unde sumit cõsulas. & de materia vide citatos c. vl. tit. praecedentis.

in eãdem, propter quod per Cardinalem eũdem ab eius fuerit consortio separatus, contrahẽdi cũ alia, liberam ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem.

TITVLVS X.

De natis ex libero ventre.

¶ Gregorius. †

¶ *Natus ex libera vel liberta, liber est.*

CAP. I.

INdecens esse credimus, ut progeniti ex liberta,[a] siue libera, filij ad seruitium retrahantur. Propterea tibi praecipimus, ut si documenta nulla sint ab ecclesiae parte, quae documentis huiusmodi[b] debeant obuiare, ab eius molestia sine aliqua retractatione compescas eãdem: durum est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuunt, ab ecclesia,[c] a qua tueri[d] debent, reuocentur.

TITVLVS XI.

De cognatione † spirituali.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ *Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem licitè contrahunt, nisi consuetudo repugnet, separantur autem, si per eorum alterũ vel vtrumque compaternitas est contracta. h. d. cum c. super eo. infra eod.*

CAP. I.

VTrum † autẽ

debeat reuocare, quae libertatẽ defendere debet. Nota quod instrumentum potest reprobari per aliud instrumentum. Itẽ nõ debeo impugnare quod debeo defendere.

a Ex liberta.] fallit tamen in casibus. 15. q. vl. cum multae. Item in alio.]. de iudi. ita quorundam. Bern.

b Huiusmodi documẽtis.] quia dicebat mulier ista se habere de manumissione matris suae, siue de sua, quaedam instrumenta, quae forte ostẽdit Papae, quibus instrumentis stabitur, nisi ex parte ecclesiae contraria instrumẽta ostendantur. & sic est arg. quod instrumentum per aliud instrumentum potest reprobari 2 & per alias probationes poterit ecclesia reprobare huiusmodi documẽta.

c Ab ecclesia.] 63. dist. libertos.

[Glo. seq. alle. 9. ita allegat in contrarium, & soluit.]

d A qua tueri.] arg. quod non debeo id facere, à quo teneor aliũ prohibere, & qui me defendere tenetur, me non debet impugnare. ff. si ser. vend. altius. ff. de cond. in de. frater à fratre. & 86. dist. vna tantum. & 25. dist. c. vlt. & 11. q. 1. Syluester. ff. de sideiussore tuto. & 42. dist. §. 1. ff. de admin. tu. quoties. §. 1. ff. de neg. gest. si pupilli. §. videamus. secus in marito, quod alios ab eo re prohibere debet. & arg. 3. q. 6. quamuis. Sol. in praemisso generali suppletur, nisi sit tale factum, quod sibi soli ex officio competebat. Ber.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

¶ Quia error conditionis seruilis impedit matrimonium, & ex hoc saepe dubitare contingit, vtrum natus ex libero uentre sit iudicãdus seruus vel liber. ideo post rubricã praecedentem cõgruo ordine ista subijcitur.

INdecens.] Primo ponit generale dictum, ex quo casum diffiniri mandat: ibi, Propterea.

CASVS. 1 Quaedam ecclesia manumisit quandam suam ancillam, postmodũ filios suscepit: ecclesia volebat eos reuocare in seruitutem: mulier ista accessit ad Papam, & ostendit ei instrumenta manumissionis suae, conquerendo de ecclesia, quae filios suos uocabat in seruitutem. super hoc dicit Papa indecens est, vt filij nati ex libera, vel liberta, ad seruitium ecclesiasticum reuocentur: Vnde praecipit, vt si ex parte ecclesiae nulla alia documenta ostendantur, quae obuient instrumentis istius mulieris, compellat iudex ecclesiam ab eius molestatione sine aliqua retractatione; quia durum est, vt ecclesia libertatem

Huc et casũ seu facti speciẽ, verius & incorruptius effinges, si locã, vbi est integra decretalis, videas.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Viso de pluribus impedimentis matrimonij, submittit de impedimento cognationis tam spiritualis quã legalis & carnalis: Et quia spiritualis cognatio inter alias est dignior: ideo tractatur auctor de triplici cognatione, praemisit de spirituali. Abbas.

De hac materia tractatur 30. quaest. 1. & 1. q. 3. & 4. per totum.

VTrum autem.] primo dubitatio. Secundo duorum canonum contrarietatum inductio: ibi, Et licet. Tertio posterioris approbatio, ibi, vnde. Quarto exceptio: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Aliqui contraxerunt adinuicem compaternitatem, quaeritur vtrum sibi istorum nati ante compaternitatem vel post, possint adinuicem copulari: Cõsultus Papa respondet, quod canones secundum diuersorum locorum consuetudinem contrarij reperiuntur, primus canon super hoc editus, prohibet natos post cõpaternitatem adinuicem copulari: Alter canon posterius editus, primum videtur corrigere: in quo dicitur, quod siue ante, siue post nati sint simul possunt coniungi,

iungi, illa persona excepta, mediante qua ꝯpaternitas fuit ꝯcta: Vndè secundum posteriorem canonem debet obseruari, nisi ꝯsuetudo ecclesiæ, quæ scandalum generaret, aliter se habeat. Nota ꝙ priora iura trahuntur ad posteriora. Item consuetudo tollit ius, & ei præiudicat.

a Filij.] s. duorum compatrum.

b Posterius.] primus canon est. 30. q. 3 post susceptū, & debet esse Paschalis primi, licet in quibusdā libris dicatur Paschalis secundi: canon posterius editus est ea. causa, & q. ead. super quibus. qui corrigit primum, vt hic dicit sed canon ille ita potest legi ꝙ teneat, prout ibi exponitur. sed Alexander aliter illum intellexit, vt hic patet.

[Gl. seq. ponit op. Hug. cōtra quam alleg. 3. iura. dat duas solu. & primam approbat.]

c Nisi ꝯsuetudo ecclesiæ q̄ scādalū.] Hugo dixit, ꝙ Alexāder malè dixit hic: qa innuit hic, ꝙ legitimè coniuncti debeāt separari, qd esse nō debet ꝑ aliquam consuetudinē vel scandalū: quia à Deo sunt ꝯiuncti: & quos Deus coniunxit, homo nō separet. 33. q. 2. quos Deus, &c. ar. pro eo. ī de spon. duo. c. vlt. vbi non statur cōsuetudini, sed potius iuri. arg. contra, ꝙ consuetudo ꝑsonas legitimas ad contrahendum reddit illegitimas. ī. e. super eo. & ī. de cler. coniug. cū olim. & argu. 32. dist. placuit. Solu. potest dici, ꝙ hoc locū habet in matrimonio contrahendo, vt propter scandalum impediatur matrimonium, quod aliàs legitimum est, sed non dirimitur iam contractum propter scandalum, ut hic satis patet ex consultatione: & non dixit hic Alexander, quod coniuncti separentur, sed respondet quod coniungi non debeant si scandalum est; nam multa fieri prohibentur, facta tamen manent, supra de iureiur. quemadmodum. & supra de reg. ad Apostolicam. & 30. q. 5. nec illud. §. sed obijcitur. & 15. quæst. 1. §. ult. Vel dic, quod propter scandalum derogatur iuri, vt propter scandalum separentur, licet de iure non deberent separari, ut infra eo. super eo sed prius verius uidetur, quia propter scandalum matrimonium, quod Deo auctore in paradiso institutum fuit, per ecclesiam dissolui nō debet, 26. dist. deinde opponitur & ita remanet contraria illa decre. super eo. sed intellige hoc prout ibi dicitur. Ber.

filij a (aut filiæ †) ante vel post compaternitatē geniti possint adinuicē copulari, canones secundum diuersorum locorū consuetudines contrarij inueniuntur. Et licet primus canō exinde editꝰ, natos post cōpaternitatem adinuicē copulari prohibeat: alter tamē canon posterius b editꝰ, primum videtur corrigere: per quē statuitur, vt siue ante, siue post compaternitatē geniti sunt, simul possint coniūgi excepta illa persona duntaxat, ꝑ quam ad compaternitatē venitur. Vndè nobis videtur, vt secundum posteriorem canonem, debeat obseruari: Nisi c consuetudo ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

¶ Idem eidem.

¶ Cōpaternitas scienter vel ignoranter superueniens inter coniuges coniugium non dissoluit.

CAP. II.

SI † vir vel mulier scienter, vel ignoranter, filium suū de sacro fonte susceperit, an † propter hoc separari debeant?

SI vir.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Consultationi, & ibi primo recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat; & rationem addit, ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis vel aliqua, filium suum scienter vel ignoranter de sacro fonte suscepit; Quæritur an debeant separari? Respondet Papa, ꝙ in quibus lā canonibus generaliter statutū est, vt debeāt separari: alij aliter, & melius, statuerunt: vnde dicit Alexāder, siue ex ignorantia, siue ex malitia hoc fecerunt, nō sunt separandi: quia ignorantia eos excusat, & ex malitia commodum habere non debent. Nota quod ignorantia excusat. Itē dolus suus nemini debet prodesse.

d Institutum.] 30. q. 1. c. 1. & 2.

e Statuerunt.] 30. q. 1. dictum. de eo. ad limina.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f Debitū dēt subtrahere.] sed nūquid pōt exigere? a Potest dici ꝙ ille q hoc fecit ignorāter, pōt reddere & exigere; quia non peccauit; q verò scienter, satis videretur ꝙ non deberet exigere, sed reddere tenetur. tñ nō inuenimus ꝓhibitum in hoc casu ꝙ ñ exigat, ergo nec nos prohibeamus.

g Si ex ignorātia.] probabili; aliàs non excusaretur à peccato. ī de eo qui renū. epi. c. 1. in fin. & ī. de cleri. excō. mini. Apostolicæ. & est ar. hic, ꝙ ignorātia excusat, vt ibidē, & 1. q. 4. §. vlti. & 8. dist. consuetudo.

h Patrocinari.] ī. de eo. qui dux. in mat. c. 1. & ī. de collu. audiuimus. 30. q. 1. dictum. & ī. de rescr. sedes Apostolica.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod quamuis generaliter sit institutum, d † vt debeāt separari: quidam tamen humanius sentiētes, aliter statuerunt. e Ideoque nobis videtur, quod siue ex ignorātia, siue ex malitia id fecerint, nó sunt ab inuicem separādi: nec alter alteri debitum f debet subtrahere, nisi ad cótinentiam seruandā possint induci, qa si ex ignorantia g id factū est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, h vel dolus.

¶ Idem Vigilien. episcopo.

¶ Filij duorum compatrum per quorū neutrum deuentum est ad compaternitatē, licitè inuicem contrahunt matrimonium. si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, seruanda est loci consuetudo. hoc dicit secundum intellectum magis communem, attignendo mentem capituli

CAP. III.

SVper † eo, quod à nobis tua fraternitas requisiuit, de duorum cōpatrum filijs: Responde

SVper eo.] Primo ponitur quæstio. Secundo, ibi, Respondemus distinguens responsio. & secundū membrum ibi, Cæterum. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui sunt compatres, quæritur vtrum filij eorum possint cōtrahere matrimoniū ad inuicem? Rñdet. ꝙ si tales sunt, per quorum alterum vel vtrunque parentes ad compaternitatem peruenerunt, coniungi non possunt; & si sint coniuncti, separari debent; si verò per neutrum illorum filiorum compaternitas ꝯcta fuit, de his consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruari debet, & aliarum ecclesiarum circumpositarum, ita videlicet, quod si consuetudo metropolitanæ ecclesiæ hēt inter eos matrimonium non fieri, nec factum firmitatem ha-

† consistentum.

a Vide Sotū lib. 4. sent. dist. 42. q. 1. art. 1. versic. at verò in hoc casu.

† Cap. 3. contitum 1. cōp. Et vide ꝯcil. Trid. initio tituli citatā

tem habere:& ipse episcopus in sua ecclesia idem obseruet:veruntamen, si de consuetudine habeat, vt talia matrimonia permittantur, ex quo ꝯtracta sunt, ipse eps illud in sua ecclesia dissimulare poterit, ita ꝙ nec ꝯdicere, nec consentire videatur:quia sicut graue est super his contemnere consuetudinem circumpositarum ecclesiarum: ita grauius videtur, si pp talem cõsuetudinem huiusmodi cõiugijs praestet assensum, cum posset ab alijs in exemplum assumi. Nota, ꝙ cõsuetudo ecclesiae metropolitanae obseruanda est, & aliarũ circumpositarum. Itẽ consuetudo attenditur per personas legitimas vel illegitimas ad cõtrahendum. Item aliquid omittitur propter exemplum. Bernardus.

multa etiam ꝯ ius omittuntur:ergo multo fortius vbi alia ratio subesse videtur:& ita hic. & i. eod. c. 1. in fi. scandalum impedit matrimonium & dirimit. 2 & est simile, quia consuetudo facit aliquem illegitimũ ad eligendum. i. de cle. coniu. cum olim. In prohibitione talis matrimonij nullum est peccatum:mar go si scãdalum est, ꝙ ꝯiũgãtur, propter scandalum prohibẽdi tunc arg. i. de no. op. nun. cũ ex iniũcto:sed si nulla prohibitio vnquam fuisset, inter tales personas ꝯtractum matrimonium nõ deberet dissolui pp scandalum quia talis dissolutio sine peccato mortali fieri non posset. arg. praedi. decre. cum ex iniũcto. Quidam tamẽ volunt intelligere versiculum istum ita ꝙ si ceteri ecclesię, & c. & primit glosa, de quibus prius: in prin. c. qa itet eis de quib. secũdo, si licitum est matrimonium, vt i. eo. c. 1. nec de tali matrimonio dixit Alexãder ꝙ sit dissimulãdum, sc in exẽplũ trahatur ꝗ ecclesiã talia matrimonia approbet:sed verius e. dõ primũ dõ: veruntñ si cõsuetudo hẽt, ut postquã ꝯtracta sunt, tolerentur, poterit iste dissimulare: ita ꝙ nec cõsentiat, nec ꝯdicere videatur ppter rationem, quae infra sequitur.

mus, ꝙ si tales filij fuerint, per quorũ alterũ,[a] vel vtrunque parẽtes ad compaternitatem venerunt, eos coniũgi nulla ratione sustineas;& coniunctos Põtificali auctoritate nõ differas separare.[b] Ceterum, si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus cõsuetudinẽ tuę metropolitanae[c] ecclesiae vel aliarum circumpositarũ inquirere, & diligentius imitari; ita quod si eiusdem ecclesiae consuetudo[d] habet, inter eos non sustinere coniugiũ fieri, nec factum firmitatis robur habere:tu simili modo in ecclesia tibi cõmissa, coniugium huiusmodi fieri non permittas:et si quos taliter coniũctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinẽ, ipsos separare † ab inuicem nõ omittas. †

Verum si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittantur, id in ecclesia tua dissimulare[e] poteris: ita quod nec cõtradicere,[f] nec tuum videaris praestare assensum:quia sicut graue est, antiquam consuetudinẽ circumadiacẽtiũ[g] ecclesiarum super his cõtemnere:sic quoque grauius videtur, si propter eam huiusmodi cõiugijs tuũ indulges assensum, cum posset sic in exemplũ assumi.[h]

¶ Clemens tertius.

¶ *Inter patrẽ baptizati, & vxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.*

CAP. IIII.

MArtinus † Berthã duxit vxorem Tebergã sibi copulauit Lo-

a Alterũ, uel utrũque.] i. eo. c. 1. & 30. q. 3. super quibus.

b Separare.] quia contra canones coniuncti sunt: vnde separandi sunt: 10. dist. vides. & C. de leg. nõ dubium. & 35. q. 3. contradicimus.

[Glo. seq. alleg. cõcordat. signat cõtraria, & soluit, & iterum arguit.]

c Metropolitanae.] sic 1 12. dist. de his. Sed contra, ꝙ cõsuetudo, Romanae ecclesiae potius sit sequenda. de consecra. di. 4. de trina. 11. dist. quis nesciat. in fi. cõtraria intellige ꝗ forma sacramentorum seruanda, quam quilibet tenetur seruare & credere, prout tenet Romana ecclesia. i. de haere. ad abolendam 1. respon. Item est arg. ꝙ prius recurrendũ est ad consuetudinem metropolitanae ecclesiae, quam aliarum, ad quarum consuetudinem recurrendum est. i. de censi. super eo. demum ad Romanam argu. ff. de leg. de quibus. uel potius ad ius scriptum.

[Gl. seq. sol. quandam obiectionem, cui solutioni dat simile. ponit demum opinionem, quam reprobat.]

d Consuetudo.] & intellige de tali consuetudine, quę scandalum generaret, nisi fuerit obseruata. i. e. c. 1. in fin. & surgit consuetudo ista ex quadam affinitate ꝯtracta ex compaternitate unius filiorum, ut etiam alij coniungi non possint, prout olim obseruabatur secundum intellectũ Alexan. vt i. eo. c. 1. & 30. q. 3. post susceptũ. licet illud immutatum fuerit, ut omnes possint coniungi, praeter alias personas, quibus mediantibus compaternitas contracta fuerit 30. q. 3. super quibus. & i. eo. cap. 1. & sic si scandalum magnum fit in aliquo loco, ꝙ tales coniungantur, vel remaneant coniuncti, adhuc propter scandalum seruabitur ibi illud ius, non obstante coniunctione, quae emanauit postea in contrarium: Vnde forte simili modo potest dici; si in aliquo loco esset magnũ scãdalum & horror, ꝙ aliqui ꝯherent in quinto gradu; illud non toleraretur, non obstante constitutione illa i. de consan. & affini. non debet. quia pp scandalũ

e Dissimulare.] ita lis dissimulatio loco probationis tacitae habetur, & merito. cum nullum subsit impedimentum.

[Glo. seq. de taciturnitate notat tria.]

f Nec contradicere.] nota, ꝙ tacet, neque consentit neque negat. ff. de reg. iu. qui tacet. Quãque tñ taciturnitas habetur pro consensu. 54. distin si seruus. supra de praesumpt. nonne & aliquando pro cõtradictione, de cõsec. dist. 4. cum pro paruulis ff. de procurato. filius familias. §. initum. 65. dist. si forte.

g Circumadiacentium.] & ita vicinorum locorum non est contemnenda consuetudo: immo seruanda, ne si contrarium fieret: sumeretur inde exemplum: quia cum illa consuetudo satis sit honesta, non debet iste videri auctor, ut alij recedant ab illa consuetudine; & ita taceant, si sine scandalo id sustineant.

h Assumi.] ab alijs, qui talia coniugia non contrahunt de consuetudine.

MArtinus.] Duo facit. Primo ponit quaestionẽ. Secundo eius solutionem ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Martinus contraxit matrimonium cum Bertha; & Lotharius cum Theberga: Lotharius filium Martini & Berthae de sacro fonte leuauit; tandem Lotharius & Bertha mortui sunt, & Martinus contraxit cum Teberga; Quaeritur vtrum tale matrimonium teneat & ualeat? Respondet, quod cum vir & uxor per connubium efficiantur una caro, patet ꝙ Teberga non poteſt

1 De materia huius glossae vide plenè per glossam & doctores in ca. consuetudo. distin. 1.

† separari.

† dimittas.

tharius, qui Berthæ & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. verò & B. sublatis de medio, M. cum T. præfata côtraxit. ¶ Nos autem consultationi tuæ duximus respondêdum, quod cum secundum verbum Domini, vir & mulier efficiatur per connubium [a] vna caro, [b] liquidum est, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui côpater eius [c] fuerat, cum quo [d] vna caro Teberga noscitur extitisse.

¶ Idem.

¶ *Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit.*

CAP. V.

Contracto † matrimonio inter P. & A. vxorê suâ, qdâ cósanguinei eiusdem A. côtra matrimoniû obiecerût, quod eadem in primo sacrati salis [e] pabulo, filiû quondam † concubinæ [f] ipsius P. tenuit: & inf. a. ¶ Verum, si côstaret vera esse quæ diximus, non ideò tamen contractum matrimoniû solueretur quæ res vix [g] contrahendo matrimonio impedimentum afferret. Ideoque mâdamus, quaten⁹ pfato P. auctoritate nostra iniungas, vt memoratá A. sicut vxorê maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & persoluat, siue ipsam ante matrimonium côtractum cû P. siue postea constiterit hoc egisse: dû tamê si in fraudem hoc fecerit causa matrimonij separandi, pęnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

¶ Innocentius tertius episcopo & archidiacono Lincon.

¶ *Inter patrem baptizati, & leuantem seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum & dirimendum matrimonium post contractum.*

potest esse vxor Martini, qui fuit compater Lotharij, cum quo Teberga vna caro noscitur extitisse. Nota quòd compaternitas contracta per virum transit ad eius vxorem, & è conuerso, cum sint vna caro.

a Per connubium.] id est, per carnalem copulam 27. q. 2. Agathosa.

b Vna caro.] 30. q. 4. sciscitatur. & cap. si quis ex vno.

c Eius.] scilicet, Lotharij.

[Gl. seq. ponit versus, quos primò exponit.]

d Cû quo.] scilicet Lothario. Nota, quòd post matrimonium carnali copula consûmatû (de quo intelligas, quod dicitur hic) si alter coniugum suscipit filiû alterius de sacro fonte ambo côiuges compatres efficiûtur parentibus infantis: & ita si vir suscipiat filiû alteri⁹ de sacro fonte, vxor mediâte viro commater efficitur parentibus infantis, & mater spiritualis efficitur illius, & ècôuerso. 30. q. 4. sciscitatur c. si quis ex vno. si verò côpaternitas matrimonium præcessit siue carnalê copulam, puta, suscepisti filium Berthæ & Martini de sacro fonte, & postea côtraxisti cum Teberga, & cû cognouisti, vel licet contraxisti, nondû carnaliter illam cognouisti, quamuis illam postea cognoscas, vxor tua non efficitur commater parentib⁹ illius infantis: quia nondum eras effectus vna caro cum ea: quia per vnionem carnis sequentem compaternitatem, non transitur ad vnionem spiritus præcedentem matrimonium, vndè te mortuo & mortua vxore Martini, quorum filiû antequam haberes Tebergam, de sacro fonte leuaueras. Martinus poterit habere Tebergam in vxorem 30. q. 4. qui spiritualem. & c. post vxoris obitum. & sic Teberga potest habere duos compatres, vnum post alium: Vnde nota versus.

Quæ mihi, vel cuius mea natum fonte leuauit.
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor,
Si qua mea natum non ex me, fonte leuauit:
Hanc post fata mea non inde vetabor habere.

Sic quandoque facto suo alter coniugum solemnizat votum alterius, puta vir, qui volente vxore ordinem suscepit. 28. dist. quia sunt.

Contracto.] Duo facit. Primò ponit casum. Secundò ibi, Verum. diffiniendum committit: & in commissione prius exprimit diffinitionis causam, vsque ibi, Ideòque. Abbas.

CASVS. Quidâ P. nomine côtraxit matrimoniû cum A. muliere: Tandem consanguinei eiusdem A. contra matrimoniû obiecerunt, quòd nô poterat esse vxor ipsius pro eo quod eadê A. tenuit filium concubinæ ipsius P. in primò pabulo sacrati salis: iudex dubitauit. Côsulitur Papa: respondet, quòd si vera constaret esse prædicta, matrimonium contractum nô dissolueretur: quæ res vix præstaret impedimentum matrimonio contrahendo: Vnde mâdat quatenus præfato P. iudex iniungat, vt dictam A. sicut vxorem pertractet, siue hoc fecerit scienter ante côtractû matrimonij, siue post: sed si fraudulenter hoc fecit causa matrimonij separâdi: pęnitentiam indè accipiat, matrimonio in sua firmitate durâte. Nota, quòd per ea quæ precedût baptismum, non contrahitur compaternitas.

e Sacrati salis pabulo.] de consecr. d. 4. sal cælestis.

f Concubinę.] quidâ dicunt, quòd ille filius tantû erat filius concubinæ ipsius P. de alio viro: dicere s, quòd compaternitas côtrahitur per illud sacramentû sacrati salis, sed secundû hoc nulla fuisset quæstio.

[Glo. sequens per quæstionem, an per catechismum, &c. & tria alleg. quòd nô, & duo in contrariû. ponit tres opiniones, & tertiá improbat, huic decre. respondens. demum in finê illam approbat.]

g Vix côtrahendo.] ex hoc [a] videtur, quòd per illa, quæ præcedût baptismû, non côtrahitur côpaternitas. arg. 32. dist. præter. §. verum. in fin. vbi dicitur, quòd baptismus est ianua omnium sacramentorum. Item propter catechismum non fit aliquis aptus côtrahere matrimonium. 28. q. 1. caue. Item si decederet sine baptismo, nô prodesset ei catechismus quin perpetuò damnaretur. de conse. dist. 4. firmissimè: & cap. nulla. & sic est adhuc membrum diaboli, ergo nô potest esse spiritualis filius. Arg. contra, quòd contrahatur compaternitas per catechismû. 30. q. 1. c. 1. vbi dicitur, quòd à primo pabulo sacrati salis vsque ad confirmationem contrahitur compaternitas. ea. causa. q. 4. si quis ex vno de conse. dist. 4. in catechismo. nam & Christiana dicitur, postquam est catechizata. 28. q. 1. caue. Hugo. dicit super illo cap. peruenit. 30. q. 1. quod sicut septem sunt dona spiritus sancti, ita septem dona baptismi: & per quodlibet illorum contrahitur compaternitas, ita quòd impedit & dirimit matrimonium: Primum est collatio sacrati salis de consecratio. dist. 4. ex hinc. Secundû aurium & narium linitio cum sputo. distin. ea. postea tanguntur. Tertiû in fronte & pectore crucis signatio. distinct. ea. postea signatur. Quartum olei sacri perunctio.

a Pabulû sacrati salis dicitur dum iter catechizâdum catechumenum sal ori eius apponitur.

a De materia huius gl. vide Theologos scholasticos lib. 4. sen. d. 42. & præ alijs B. Tho. & Sot. q. 1. ar. 2. vbi de opinionibus hic relatis iudicium faciunt.

ctio.dist.ea.deindè. Quintum ablutio baptismi. distin. ea venit. Sextú in vertice chrismatis perunctio à sacerdote.dist.ea.postquam ascendit. Septimum confirmatio chrismatis in fronte per episcopum.dist.ea.presbyteri. Et illi qui sequuntur Hug.dicunt, ꝙ ille filius non fuit filius Petri, sed tantum concubinæ: & dicunt hanc decre. nõ tenere, dato quòd fuerit fili⁹ Petri. Alij dicunt, ꝙ per tria sacraméta tantum cõtrahitur compaternitas, scilicet per catechismű, baptismű, & confirmationem. de consecr. dist. 4. in catechismo. 30. q. 4. si quis ex vno. & hæc mulier non tenuit illum filium ad totű catechismum, sed tantum ad immissioné salis: quod satis apparet per hãc literam. Alij dicunt, ꝙ licet compaternitas contrahatur ꝑ catechismum: per illam tamen non dirimitur matrimonium cõtractum, prout innuitur per hanc literam. tali ratione, q̃a baptismus est ianua oium sacramentorű, vt dictű est in c. præter. §. versű. 32. dist. & ꝭ. de presb. non bapt. c. 1. & 3. ergo si ianua nõ est aperta, nullű sacramentű recipitur. Item alia ratione, q̃a ante baptismum nõ est filius ecclesiæ, q̃a sine eo nullus saluatur, vt dictum est: ergo si non est filius ecclesiæ, non est filius spiritualis: & si non est filius spiritualis, nulla per eum est cognatio contracta: ergo propter hoc non debet matrimonium separari. Sed certè contra istos, qui dicunt, quod etiam per catechismum non dirimatur matrimonium, manifestè faciunt illa duo. c. si quis ex vno. & c. in catechismo, quia ibi æquiparantur ista tria, catechismus, baptismus, & cõfirmatio: Vndè credo, quòd si quis teneat aliquem in toto catechismo, in quo vnus patrinus debet esse, quòd ille sit compater effectus parentibus infantis: sed hæc mulier non tenuit illum filium infantem, nisi in primo pabulo sacrati salis: nec expressè dicit litera, ꝙ fuerit filius P. & ideò dicit, ꝙ catechismus impedit & dirimit. a T. dixit, quòd cõpaternitas per catechismű cõtracta inualida est ad matrimonium dirimendum, quod satis posset tolerari, ratione prædicta.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Cõcor. cõc. Trid. sess. 24. d. refor. matri. c. 2. Adde citatos in superiorib.

† F.

a Qui ita sentiunt, ꝓpriã vocem vũr ignorare, q̃a catechismus nõ est sacramẽtű, sed sacramentale. ita B Th. cítata d. 42. q. 1. ar. 2. in corpore.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp. De intellectu vide Sot. li. 4. sent. d. 42. q. 1. ar. 3. ver. secunda cõclusio circa finem.

a Hęc opinio glossę iã olim displicebat theologis lib. 4. sent. d. 42. vbi B. Thom. & Sot. ambo, q. 1. ar. 2. hodie ꝑ cõstitutionẽ Bonifac. viij reprobata est i c. 2. de cogn. spi. lib 6. vbi catechismus ĩpedit matrimoniű cõtrahẽdum non tã dirimit iam contractum.

CAP. VI.

Veniens † ad Apostolicam sedẽ C. † Anglicus, & infra. ¶Mandamus, quatenus si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte[a] leuasse, antequam[b] eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium, appellatione postposita, celebretis.

¶Idem magistro S. canonico Herforden.

¶Si filij duorum compatrum per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem matrimonium contrahunt, separantur: & tempore contractus scientes impedimentum illud denunciare tenentur.

CAP. VII.

Tva † nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam[c] compatris patris sui, vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit, † an debeant separari? & an conscij talis matrimonij teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quòd huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt[d] abinuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare.[e]

¶ Gregorius nonus.

¶ Inter baptizatum & filium baptizantis, oritur cognatio spiritualis impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. hoc dicit.

CAP. VIII.

Ex † literis vestris accepimus, quod cum M. mulier corã officiali

a De sacro fonte.] idem si non tenuisset eum in catechismo, vel in confirmatione, vt supra ea. proxi. dictum est.

b Antequam.] benè dicit antequam: quia si post contractum matrimoniű hoc fecisset, non separaretur matrimonium contractum. ꝭ. eod. si vir. & 30. q. 1. ad limina. dictum est de eo.

Tva nos.] Sűt duę partes. In prima trimembris cõsultatio. In secunda cuiq; responsio ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis, puta Martinus habebat filium; nato isto filio Martinus suscepit filiam Petri de sacro fonte; quæritur, vtrű filius iste natus ante compaternitaté contractã inter Martinum & Petrű, possit accipere in vxoré filiam Petri, per quã cõpaternitas illa cõtracta fuit; & an si cõtraxerint, debeant separari? & an illi, qui cõscij sunt illius matrimonij, debeant illud accusare? Rńdet, ꝙ huiusmodi personæ non possunt contrahere: & si cõtraxerint, debent separari: & qui cõtractum sciuerint, debent illud ecclesię nűciare. Nota, quòd persona illa, quæ mediate compaternitas est cõtracta, non potest copulari alicui de filijs alterius cõpatris: siue sit natus ante compaternitaté siue post. Item quilibet tenetur denunciare matrimonia illicitè contracta.

† in tim.

†Vide cog. 6. & 7 ... Duara ...

c Filiam.] spiritualem: per quam compaternitas est contracta. ꝭ. eo. c. 1. & c. super eo. in prin.

d Possunt.] i. debent de iure, ꝭ. eod. c. 1. & cap. super eo. in princ.

[Gl. seq. arg. signat contrarium, & remittit.]

e Nunciare.] nota argu. quòd denunciatio criminum ad omnes spectat, & non tantum ad prælatos. Itẽ personæ illæ, quæ sciuerunt contrahi matrimonium, non admittuntur ad accusationem matrimonij, aut etiam ad testificationem. ꝭ. qui ma. accus. pos. cum in tua. non tamen repelluntur à denunciatione, vt hic patet. & tamen hic consequitur idem per denunciationem in hoc casu, quod per accusationem: non enim potest pœnitere ille cui denunciatur tale crimen, nisi remota vxore. 14. q. 6. si res ar. Item alia via excluditur, & alia admittitur. sic ꝭ. de iureiu. quemadmodum. ꝭ. de despon. impub. ad dissoluendum. Arg. contra. ꝭ. de procur. tue. vbi de hoc. Ber.

Veniens.] CASVS. Quidam Anglicus C. nomine, contraxit matrimonium cum H. muliere: dicebatur, quod H. mulier susceperat filium prædicti C. viri sui de sacro fonte: Quærebatur, an propter hoc debeat separari ab ipso. Mandat Papa, quatenus si constiterit dictam H. filium viri sui ante contractum matrimonium de sacro fonte leuasse, omninò separetur, secus esset si post matrimonium contractum. Nota, quòd cognatio spiritualis impedit matrimonium & dirimit, sicut copula carnalis.

[Gl. seq. reci. per quæstionem, de qua remittit.]

Ex literis.] Diuiditur in duas partes. In prima iudicum consultatio. In secunda mandatum, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quædam mulier M. nomine, coram officiali Cantuarien. archiepiscopi petijt quendam A. nomine in maritum, dicens se affidatam ab ipso, & carnaliter cognitam; Ad hoc probandum induxit testes: publicatis

mis attestationibus testiũ, per quos mulieris intentio probata erat. dictus A. excipiẽdo propo uit, ꝙ eã habere non poterat in vxorẽ, ꝓ eo ꝙ pater eiusdẽ mulieris, ꝗ sacerdos fuerat, ipsum baptizauerit: sed non obstante huiusmodi exceptione, tulit sñiam diffinitiuam ꝓ matrimonio contra ipsũ: à qua sentẽtia ad sedem Apostolicam appellauit; Mandat Papa, quatenus, si est ita, eundem A. iudex ab impetitione mulieris absoluat, eidẽ super hoc silentium imponendo. Non ꝙ filius sacerdotis spiritualis vel filia, non potest copulari in matrimonio filio vel filiæ carnali ipsius sacerdotis.

[Gl. seq. fortificat tex. q̃rit, & sol. solutioni respõdet, & dat simile. secundo quærit, arg. negatiuè. sol. contrarium.]

a Baptizauit.] & ita fuit filiꝰ spiritualis ipsius sacerdotis. 40. q. 1. omnes quos. vbi de hoc. & cap. nõ debet. & 30. q. 4. si qs ex vno. arg. ergo & filia illius effecta est soror spiritualis viri, ac si ipsum sacerdos de sacro fonte leuasset, quia tunc illã habere in vxorem non posset, quia ea mediante paternitas esset contracta. sup. eo. c. 1. & c. super eo. & 30. q. 3. super quibus. ergo multo fortius cum sit pater spiritualis illius. Sed quid mouit illum officialem ad sententiandum pro matrimonio? Hæc potuit esse causa, quia edictum de matrimonio prohibitorum est. sup. de sponsa. cum apud. sed hoc non inueniebatur prohibitum expressis verbis de his qui baptizant, quòd filij eorum cum filiis non possent contrahere, sed licet expresse non esset prohibitum, satis videbatur de prohibitum, ex quo pater est ipsius spiritualis: quia in eo quod minus est, prohibitio inuenitur, scilicet in filio illius, qui aliam de sacro fonte leuauit, simile est quod dicit Vrbanus: nulla ratione prohibitum inuenitur, quòd vir & vxor simul non possint filium alterius de sacro fonte suscipere. 30. q. 4. quòd autem hoc est verum verbis expressis: sed in genere prohibitum est, dum prohibetur, quòd plures simul non suscipiant puerum de sacro fonte. de cõse. distin. 4. non plures, & quia prohibetur commisceri filiæ spirituali, vt cap. non debet. Sed nunquid filius sacerdotis potest contrahere cum filia illius, quam recepit ad pœnitentiam? Videtur, quòd non, quia & illa filia spiritualis est sicut illa, quã baptizat 30. q. 1. omnes quos. sed non est ita: quia non contrahitur tanta affinitas in pœnitentia sicut in baptismo: quia per pœnitentiam non efficiuntur filij sacerdotis affines filijs eorum, quibus pœnitentiam iniungunt, nec vsquequaque inuenitur prohibitum directè, vel indirectè, ergo intelligitur esse concessum. s. de spon. cum apud.

Cantuarien. Alanũ peteret in†virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset: dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quòd eam habere non poterat in vxorem, pro eo, quòd ipsum pater mulieris eiusdem, qui sacerdos extitit† baptizauit. [a] Sed cũ idem officialis exceptione huiusmodi nõ admissa diffinitiuam tulerit sñiam contra ipsum, & idẽ ad sedem Apostolicam appellauerit: Mandamus, quatenus, si est ita, eundem A. super hoc ab impetitione mulieris absoluatis ipsius: eidem mulieri perpetuum silentiũ imponentes.

TITVLVS XII.

De cognatione legali. †

¶ Nicolaus ad consulta Bulgarorum.

¶ Inter adoptatum & filium adoptantis non potest durante adoptione consistere matrimonium.

CAP. VNICVM.

SI qua † per adoptionem mihi soror esse cœperit, quamdiu [b] durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

SI qua per.] CASVS. Pater meus adoptauit aliq̃ in filiã: q̃rit, an ego possim illã accipere in vxorem. Dicit Nicolaus, ꝙ quãdiu durat adoptio inter me & illã, m̃rimonium tenere non põt. Nota, ꝙ nõ possum ꝯhere cũ sorore adoptiua, quamdiu durat adoptio. Item cessante causa, cessat effectus.

[Glo. seq. argumẽtat à contrario, &c.]

b Quamdiu.] 30. q. 3. ita diligere. ergo ea finita ea possum contrahere. Instit. de nupt. §. sed & si qua. Itẽ arg. hic, ꝙ causa cessãte cessat effectꝰ. s. de renun. post translationem. s. de iureiur. & si Christus. ad fi. & 61. dist. cap. statuimus. §. his omnibus. ff. de ritu nup. per adoptionẽ. Nota ad intelligẽtiam huius decretalis ꝙ cognatio q̃dã est spiritualis, de qua dicitur s. ti. proxi. Quædam est legalis, de qua hic dr̃. Legalis cognatio fit duobus modis, vel per adoptionem, vel per arrogationem. Dicimur autẽ arrogare illum, qui sui iuris est, & per arrogationem transit in nostram potestatem, & fit arrogatio principis auctoritate: adoptio autẽ per quẽlibet magistratum. Insti. de adopt. § 2. & 5. nec transit in potestatem adoptantis. C. de adop. l. vlt. & insti. eod. tit. sed hodie remanet in potestate sui patris. Et tam arrogati, quàm adoptati dicuntur filij adoptiui siue fratres. Et inter fratres adoptiuos, siue naturales, & legitimos impeditur matrimonium q̃diu durat adoptio, vt hic, & ff. de ritu nupt. per adoptionem. & 30. q. 3. ita diligere. Sed inter ascendentes & descendentes, id est inter adoptantem & adoptatum semper impeditur matrimonium. ff. de ritu nuptiarum, adoptiuus. licet soluatur adoptio. ff. eo. l. tit. quin &c. Item posset dici, ꝙ filius adoptatus posset copulari filiæ adoptantis, cũ adoptatus non transeat in potestatem adoptantis. Insti. de adoptio. §. 2. sic etiam potest dici, quòd filius illegitimus potest copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non est in potestate patris. Instit. de nupt. § vlt. Illegitimus non potest copulari filiæ sororis. Alij dicunt, quòd adoptatus non potest copulari filiæ adoptantis, quia licet adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, acquiruntur tamen ei quædam iura per adoptionem, quæ dissoluuntur per emancipationem. C. de adoption. l. penultima. §. sin autem. & hoc idem videtur per decretalem istam, quæ indistinctè loquitur de adoptione, non distinguendo inter arrogatum & adoptatum, & hoc tamen dirimentum definit per emancipationem alterutrius. ff. de adoptio. in omni. ff. de ritu nup. ratum, per adoptionem. Sed nunquid filij adoptiui possunt contrahere inter se? Dici potest, quòd sic;

DE COGNATIONE LEGALI.

Viso de cognatione spirituali, merito subijcitur de cognatione legali. Et vide ad materiã huius titu. textum cum glo. 30. q. 3. c. 1. & in c. per adoptionem. Et dic quòd adoptio legalis est quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, vel nepos, vel deinceps seu frater, vel affinis, qui non est naturam imitans. l. adoptiones. ff. de adopti. Abbas.

Margin: ... ita, in ... im. | ... terat. | ... t legẽ ... quod. | ... dic eo. b. 6. ... ad. | ... s si- ... nũ- ... rde ... i. sẽ- ... nũ- ... sũt.

† Vide Magist. li. 4. sen. d. 42. & ibi S. Tho. q. 2. ar. 1. 2. & 3. & Durandũ q. 1.

† Ca. vni. eo tit. in 1. cõp.

1 De materia huiꝰ glosse quatenus agit de adoptione, & arrogatione. vide plenè p Aretinum & Doctores In sti. de adopt.

ct: quia non inuenitur prohibitum. Item quid si adoptiuus durante adoptione contrahat cum legitima? Dicunt quidam 1 quòd non dissoluitur matrimonium, cum illud impedimentum sit temporale. Hug dicit q non est matrimonium; nec obstat quòd temporale sit impedimentū: & inducit simile, hodie non possum contrahere cum illa, quæ habet virum, et etiam potero mortuo viro suo, & hæc decretalis facit pro Hug.

1 Hoc placet Guil. Spec. eo. ti. in pri. & omnino vide quæ ꝑ hoc dicto ibi scripsi. I. A. † Vide quod nouissimè decreuit Cōcilium Trident. sessio. 24. de refor. mat. c. 4.

TITVLVS XIII.

De eo † qui cognouit consanguineā vxoris suæ (vel sponsæ.†)

¶ Ex cōcilio apud Metiam.†

¶ Affinitas superueniens post matrimonium contractum, non soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit; & crimen incestus inhabilitas quo ad matrimoniū contrahendum.

DE EO QVI COgnouit consanguineam vxoris suæ (vel sponsæ.)

† Hæc duo verba: vel sposæ. desūt 5 aliquot antiquis codicibus, & in oibus manuscriptis Vatican a.

† Med. Mentiam. Meldam. sed in concilijs nōdum repertū. est sicut pleraque alia.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Vide Burch. li. 19. decret. cap. 5. tit. de fornicatione 2. vers. fecisti fornicationem cū filiastra tua.

† alijs.

Viso de cognatione spirituali & legali, de carnali videndū restat; Sed quia ex copula habita cū consanguinea vxoris, oritur affinitatis cognatio, de qua poterat dubitari vtrum dirimeret, vel impediret matrimonium, ideò subijcitur hæc rubrica. Et virtus totius tituli consistit in hoc, quòd affinitas cōtracta ex copula consanguineæ vxoris, nō dirimit matrimonium prius contractū, sed soluit sponsalia de futuro. Item priuat facultate contrahendi matrimoniū, & exactione debiti in vxore habita. vt patebit in prosecutione tituli. Abbas.

CAP. I.

SI † quis cum filiastra a sua sciēter b fornicatus fuerit: nec à matre debitum petere c, nec filiam vnquam habere potest vxorem: nec filiastra; nec ille d vllo vnquam tempore, alij † se poterunt matrimonio copulare. e

dam, & pater ipsius matrem sponsæ accepit in vxorē. Tandem instigāte diabolo matrem sponsæ cognouit. tū pater q consanguinei sui volebāt vt matrimonium de p̄senti consummaret: sed ipse noluit donec factum episcopo proponeret, Episcopus con suluit dūm Papā, & ipse rñdet, quòd si matrē sponsæ cognouit, & sponsæ carnaliter non adhæsit, imponenda est ei pęnitētia paulo maior, q̄ pro adulterio, & illa peracta vel parte ipsius, eps dispenset cū eo vt alii recipiat (si voluerit) in vxorem. Si verò sponsam cognouit ante matrē, vel post, aliam non poterit accipere in vxorem, ꝑ incestū, sed à sponsa non separabit: & in hoc nō tenet quod dicit, nūquàm eam, scilicet sponsam, potest accipere in vxorem. Nota hic pœnam illius qui matrē sponsę suę cognouit.

¶ Alexander iij. Pictauien. episcopo.

¶ Affinitas superueniēs etiā per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium: & incestuosus contrahere non potest.

CAP. II.

VEniens † ad nos præsentium lator: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter rēspōdemus, quòd si matrem f sponsæ suæ cognouit, & † spōsæ nunquam carnaliter adhæsit, g imponenda est ei pęnitentia paulo maior, h quam pro adulterio: qua peracta, vel parte i ipsius, poterit ex dispensatione, k cum alia matrimonium cōtrahere. Cæterum si sponsam cognouit, l antequam matrē, vel post, nunquam eam m vel aliam n potest accipere in vxorem.

† Contra... & post C... [illegible]

† [illegible] sponsæ [illegible]

f Matrem spōsæ.] de futuro: vndè affinitate superueniente, illam in vxorem habere nō poterit solutis sponsalibus. ↄ. de cōsang. ca. 2. & ↄ. eod. ex litteris.

g Adhæsit.] postquam cognouit matrem.

Gl. seq. obijcit, & soluit.

h Paulo maior q̄ ꝑ adulterio.] quare maior pęnitentia imponitur q̄ pro adulterio, cum tamen publicæ honestatis iustitiam violauerit, cum illa esset sponsa de futuro? Dicas quòd non solum violauit publicæ honestatis iustitiam, sed adulterium commisit cum matre sponsæ suæ, quæ nupta erat patri suo, vt patet in antiqua: 3 alias si mater sponsæ non esset coniugata, non puniretur plus nec etiam tantum. vndè iste multo plus debet puniri quàm pro adulterio, propter tria, videlicet propter honestatis iustitiam, propter adulterium, & incestum etiam quod perpetrauit cognoscendo affinem primi generis, & primi gradus.

3 Antiqua decretalis integri bus locatis ... [illegible]

i Vel parte.] arg. q sufficit aliquid inchoare, & si nō sit completum. s. de elect. cum in cunctis. ꝗ. inferiora.

k Ex dispensatione.] incestuosi enim ꝯtrahere nō debent, & ideò dispensatur cum eo, q̄a iuuenis erat: alias sine peccato contrahere nō posset 33. q. 2. in adolescentia, tamen si contraheret citra aliquam dispensationem, teneret matrimonium.

l Cognouit antequam matrem.] vndè statim fuit matrimonium præsumptum. s. de spon. is qui, & i. de condi. appo. illis. vnde matrem vlterius habere nō posset, etiam si non esset cognita: & hoc idem esset, etiam si nunquam cognouisset ipsam sup. de spons. sponsum. Bernardus.

m Eam, scilicet matrem, vt dictum est. Vel dic, eam, idest sponsam suam, & secundum hoc non tenet. ↄ. eo. discretionem. & ca. vlt.

n Aliam post mortem istius. quia ex quo eā cognouit ante-

De hac materia tractat 37. q. 7. in multis capitulis.

SI quis.] Primo ponitur thema ex quo triplex elicitur quæstio. Secundo soluit ibi, Nec à matre. Abbas. Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quòd si quis cognouit filiastram suam, non potest petere debitum ab vxore, nec filiastram habere in vxorem, nec vnquam filiastra vel ille poterunt se alij matrimonialiter copulare. Nota quòd incestuosi contrahere non possunt.

2 Sed caute legendi sūt hi canones vt optimè admonet Sotus dū hoc ipsum decretum interpretat lib. 4. sent. dist. 37. q. 1. art. 2.

a Filiastra.] 32. q. 7. quędam. & c. qui dormierit 2 & cap. si quis viduam.

b Scienter.] secus si ignoranter. 3. q. 2. in lectum.

[Glo. seq. cum vltima recitari possunt per quæstiones, vel textualiter, si placet.]

c Petere.] exactus tamen reddere tenetur. ↄ. eod. tit. transmissa. non obstante affinitate inique ex post facto contracta: & sine culpa priuari iure suo nemo debet. ↄ. eo. discretionem. & ca. vlt.

d Nec ille.] post mortem vxoris.

e Copulare propter incestum. 32. q. 7. qui dormierit. & ↄ. eo. ca. ex litteris. tamen si contraherent, tenet matrimonium: & etiam si essent iuuenes, dispensaretur cū eis. 33. q. 2. in adolescentia. Bet.

VEniens.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo distinguens responsionē ibi. Inquisitioni. Secundum mentem ibi Cæterum. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ꝯtraxit sponsalia de futuro cum qua-

fit, antequam matrem, non dissoluit matrimonium, licet postea cognouerit matrem. ¶.co.discretioné, & c. tenuit. & vlt. sed ea mortua cum alia propter incestũ contrahere non debet. ¶.co transmissæ in fi.

DE illo.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat, ꝙ cognouerat vxoré fratris sui antequam cum illa matrimonium contraxisset: quærit qd iuris? Respondet Papa, ꝓpter hoc nõ sunt separandi, nisi hoc esset notorium, aut ꝑ idoneos testes legitimè ꝓbaretur. Nota quod simplici assertioni alicuius nõ est credendum.

[Glo. seq. recitari posset ꝑ contrariũ.]

a Occasione.] quia confessio illa sola nõ præiudicat, secus etiã si rumor viciniæ cõsentiret. ¶ eo. super eod. secus esset in matrimonio contrahendo ¶. de spon præter ea 1. & ¶.tit.proxi.cap. 2. Ber.

TRansmissæ.] Primo consultatio. Secundo responsio ibi, Quia verò. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam habebat vxorem, ea mortua filiã vxoris defunctæ cognouit: postmodũ aliã accepit, & nihilominus cum priuigna publicè delinquebat. Quæsitum fuit à Papa, qualiter in facto isto esset agendum? Respõdet. ꝙ vxori legitimè cohabitet, & necessaria ei subministret, nec eam cognoscat quãdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus: & donec cum ea permanserit, pro incestu & adulterio pœnitentiam agat pro arbitrio imponentis: & si superuixerit vxori, sine spe cõiugij perseueret. No. quod pœnitentiæ sunt hodie arbitrariæ. Item incestuosi cõtrahere non debent: tamen si contraxerint, tenet matrimonium.

[Glo. seq. dat simile, & tradit regulam.]

b Illicitam rem.] in c. illud adulterium adiungendo.

c Legitimæ.] Hic patet ꝙ incestus 2 nec impedit quo minus matrimonium sit legitimum, licet ¶ [illegible] de [illegible] sicut votum simplex & aqui [illegible] cognitus, furtum, & alia enim crimina [illegible] impediunt matrimonium [illegible] dum, sed non dirimunt [illegible] ¶ [illegible] in tribus casibus, si machinatus fuerit [illegible] alterius, [illegible] dedit fidé adulteræ, si duxit [illegible] de eo qui duxit in ma-

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad dictum vnius asserentis affinitatem inter coniuges præcessisse.

CAP. III.

DE illo, † qui vxoré fratris, antequam et matrimonio iũgeretur, se proposuit cognouisse: Respõdemus, quod nisi hoc publicũ & notoriũ fuerit, aut idoneis testibus comprobatum: prædictum matrimoniũ occasione[a] illa, ipsum impetere non permittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Incestuosus matrimonium contrahere non debet: sed si contrahit tenet: & tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere, & non minus tenetur vxor necessaria administrare.

CAP. IIII.

TRansmissæ † nobis tuæ litteræ demonstrarunt, quod G. vxore sua defuncta, filiã eius, priuignam videlicet propriã, copula carnali cognouit: postmodum aliã accipiẽs in vxorem, cum priuigna publicæ tanquã canis ad vomitũ rediẽs, illicitã rem[b] committere nõ expauit. ¶ Quia verò super his consilium requisisti, præsenti pagina respondemus, quod legitimæ[c] vxori cohabitãs, & necessaria subministrans, non cognoscat eã quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit[d] requisitus: & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat; qui etiã pro incestu & adulterio, donec cum ea permanserit, iuxta moderamẽ tui arbitrij pœnitentiam agens, postmodũ si superuixerit, ei perpetuo sine spe coniugij[e] permanebit.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad confessionem coniugum, qui dicunt affinitatem præcessisse, etiam si rumor viciniæ consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis.

CAP. V.

SVper † eo quod postulas, vtrum coniugatus qui ante contractum matrimonium, vxoris suæ consangnineam carnali commixtione cognouit, cum id fateatur vterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamaẽ dicaẽ tñ ab vxore sua iudicio ecclesiæ separandus. Tuæ fraternitati respondemus, † quod propter eorum cõfessionem[f] tantũ, vel rumorem viciniæ, separari

tri. cum habere. & c. super hoc.

d Fuerit requisitus.] & sic intellige ¶.eo.ca.1.

e Sine spe coniugij.] 32.q.7.si quis viduam. & 35.q. 3. de incestis. ¶.eod. veniens & ¶. de pœn. & remis. ca. a. vbi de hoc.

SVper eo.] Primo ponitur quæstioné. Secũdo solutionem: ibi, Tuæ. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cũ aliqua muliere: tandem tam ipse quam vxor cõfitebatur, ꝙ quandã consãguineã vxoris suæ antequã cũ ea ꝯcisset carnaliter cognouit: & aliquapars viciniæ illud clamabat: quærit an sint separãdi? Respondetur, ꝙ propter eorum confessionem tantũmodo nõ sunt separandi, vel propter rumorem viciniæ: quia multi quandoque colludentes adinuicem, & confessionem incestus faciliter proferent, si per eorum confessionem crederent separari: & rumor viciniæ non est adeo validus, quod bene coniuncti debeant separari, nisi rationes probabiles accedant. Not. quod confessio coniugum contra matrimoniũ non præiudicat ipsi matrimonio, ꝓpter collusionem. Item rumor viciniæ non facit probationem: secus de fama.

[Gl. seq. obijcit & soluit. [illegible] triplicẽ confessionis speciem. Item obijcit, & soluit.]

f Confessionem.] Sed videtur ꝙ cõfessioni standum sit: quia confessus in iure, pro iudicato habetur. C. de confes. l. vnica & ff. eo. tit. l. 1. & ¶. certum. & ¶. de censi. olim causam. Dicas ꝙ in casu isto non statur confessioni contra matrimonium, propter rationem quæ hic in littera redditur. Et est ratio: quia contra se quisq; testificari potest pro se vero minimè. 14. q. 2. si [illegible] & ff. de interrog. de ætate. §. 1. præterea iste non confitetur ꝯ se, imo pro se: vnde iure communi nõ prodest ei talis confessio. Nam iste petit separari ab vxore, qui dicit se cognouisse eius consanguineam: si confiteretur aliquid contra hoc, propter quod ei præiudicaretur, tunc videretur standum suæ confessioni: sed vt dixi, speciale est in matrimonio, vbi non creditur viro vel vxori in præiudicium coniugij, sed si confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene statur confessioni pu-

† Cap. 4. eo tit. in scõp. De materia vide eto præsijs hic Præpositum.

† Præscribimus.

sioni: puta si petam aliquam in vxorem, & ipsa confitetur matrimoniũ, præiudicat ei, licet ipsa nollet me habere: quia modo directè confitetur se: secus in confessione q̃ fit quantum ad tori separationem pp adulteriũ: quia ibi statur confessioni. 1 ℥. de diuortijs c. ex litteris. Argu ℥. 35. q. 6. si duo. Sol. ibi confitentur consanguinitatẽ esse inter eos, & fama publica cõfessioni coniugum cõsentit, & tunc statur famæ & confessioni: sed hic tãtum est rumor, & alius est fama, & alius rumor vt hic videtur.

a Concurrendũ.] quod faciendũ non est pp rationem hic expressam: imò ex collusio puniri debent. 2 q. 3. si quem. quam & ℥. de collu. c. 1. & 3.

[Gl. q. obijcit, & soluit.]

b Rumor.] arg ℥. ℥. d. præsum. c. illud. & ca. 3. vt dixi, aliud est ru[mor] q̃ fama & illa decre. tertio loquitur de matrimonio contrahẽdo, quod ad solam famam impeditur 2. ℥. tit. pro. ca. super eo.

Discretionem tuã] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Et ibi primo dicit mulierẽ ad continentiam in[ducen]dam. Secũdo: ibi, Quod si. dicit quid iuris si ad hoc nõ potest induci. Tertio soluit tria obstacula: ibi. Nã & si. Abbas.

CASVS. Quidam ꝯtraxit matrimoniũ cũ quadam per verba de præsenti, & anteq̃ eã cognosceret, tradidit illã nquantũ potuit renitẽtem & inuitam cuidam cõsanguineo suo in vxorẽ, & ille eã accepit, licet inuitã. Sed mulier quãcito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & primo viro restitui postulauit: q̃rebat, an deberet ei restitui? R̃ndet Papa, q̃ viro pro tã turpi facinore grauis pœnitentia debet imponi, & mulier monenda est pp publicæ honestatis iustitiam, vt nec primũ repetat, cuius consanguineus eã cognouit, licet inuitã, nec redeat ad sc̃m, cui propter adulteriũ cõmittere nõ põt, sed in continentia maneat, donec primus vir viã fuerit vniuersæ carnis ingressus; Si aũt ad hoc induci nõ poterit, prior vir cogatur eã recipere, & maritali affectione tractare; nec põt ei adulteriũ obijcere, qui eã adulterãdã tradidit, pręsertim inuitã: & licet dicatur in Euangelio, q̃ pp fornicationem vir dimittere possit vxorem; nõ tñ pp eandẽ causam vir semper põt dimittere, nec vxor virum, cum possit per exceptionẽ repelli, vel replicationem. & affinitas superueniens matrimonio ei obesse non debet quæ cõscia seu particeps huiusmodi iniquitatis non fuit: cum iure suo sine culpa non debeat defraudari; Alexander tñ in consimili casu dixit distinguendum, prout sequit in littera. Nota q̃ ei adulterium obijci non põt quæ ad hoc inuita tracta est. Item nõ semp pp adulteriũ vir potest dimittere vxorem. Item affinitas superueniens matrimonio ipsum non dissoluit. Item nullus debet sine culpa iure suo priuari.

[Gl. seq. distinguit an vir tradiderit, vel non, an dederit & ad se unde signat contrarium.]

c Tradidit.] & idem non potest illo ppo. 32. q. 1. [illegible] & 32. q. 7. & 4. [illegible] adulterium [illegible] ... vt ibi d. quia nõ cõsentit: & hoc pertinet ex eo quãcito potuit, aufugit, vt [illegible] arg. 32. q. 1. constat. secus esset si occasionẽ adulterandi ei dedisset: quia nihilominus imputaretur ei. arg. 27. q. 2. Agathosa. & c. si tu abstines. ℥. de diuor. significasti. ff. sol. mat. cum mulier. ff. d. a. [illegible] Sed ꝯ videtur per ca. præ dictũ, si tu abstines. & arg. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & 2. Auth. vt l. [illegible] & aux. § q. viro plurimum in s. [illegible] debet esse mulieri ancillor colendi boni mores. ff. de adult. si vxor. § iudex. & 32. q. 6. indignantissime quum esset detr. h[ere]da a viro potest. C. de episcopa. audi. l. si lenones.

d Publicam honestatem.] inest, affinitatem, quę sic inique contrahitur.

[Glo. seq. not. cum sponsa, & allegat tria iura.]

e Relatum adulterij.] quia primus est maritus illius, & non secundus. Et est hoc notabile, q̃ adulterium committit cũ sponsa nondum cognita à viro: vnde si alius cõmisisset adulteriũ, posset accusari a sponso, ff. ad adul. te. miles § querebatur ℥. de iureiu. quẽadmodum. quia iniuria facta est ei. ff. de iniur. item apud. §. sponsum.

f Præsertim.] Id est, tñ quia in talibus quæ sine peccato mortali committi non possunt, mandatum non obligat. 32 quæst. 5. ita ne. & supra quod metus causa. cap. ta. sio.

g Nam & si.] responsio videl. tacitæ quæstionis.

h Fornicationis.] 32. q. 7. omnes causationes.

i Exceptione.] puta, q̃ ipse tradidit eam inuitã, vel quia idẽ similiter fornicatus est. ℥. de adul. c. p[er]ple. & vlt. 32. q. 6. nihil.

---

1 Maximè q̃ tunc remanent coniuges, vñ nõ sic timetur colludiũ. 32. q. [illegible] secũdũ Gof. Io. An.

non debent: cum & quãdoque nonnulli inter se contra matrimoniũ velint colludere, & ad confessionem incestus facile prosilirent, si suo iudicio crederent, per iudicium ecclesię concurrendũ.[a] Rumor[b] autem viciniæ non adeo est iudicandus validus, quòd nisi rationabiles † & fictæ dignæ probationes accedant, possit bene contractum matrimonium irritari †

† Probabiles, legit in aliquot magis recẽtib'. lib. [illegible]

† Adde quæ no. Bal. in l. 1. C. de proba. & in l. ea qui lem. C. de accusat.

¶ Innocentius tertius Pręposito Magdeburgensi.

¶ Affinitas superueniens nõ dissoluit spõsalia de præsenti.

CAP. VI.

† Ca. i. e. tit. in 3. compi. Vide Coua. lib. 4. decre. par. 1. c. 5. nõ lõge à principio.

Discretionẽ † tuam: & infra. ¶ Sanè ex parte tua fuit propositum, quod quidam cum muliere quadã, legitimè per verba de pręsenti cõtraxit, quam postmodũ a se incognitam, cuidam consanguineo suo tradidit, in quantum potuit renitentem: Ille verò cũ ipsa licet inuita, matrimonij solennia celebrauit: sed mulier quã cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit. ¶ Nos igitur inquisitioni tuę taliter respondemus, quod & viro pro tã turpi facinore grauis est pœnitentia iniungenda, & mulier propter publicam[d] honestatẽ, † et [e] monendi solicitè, vt nec primum repetat cuius consanguineus, eã licet inuitã, cognouit: nec redeat ad secundum, cui nõ potest propter † reatum [e] adulterij cõmitteri: sed in cõtinẽtia maneat, donec prior iuerit viã vniuersę carnis ingressus. Quod si forsitã ad id induci nequerit, vir prior cogatur redire ad ipsam, maritali eã affectione tractare: cum adulteriũ ei nõ possit obijcere, qui eam adulterandã tradidit, præsertim[f] inuitã. Nã & si[g] sm̃ Euangelicam veritatẽ, nunquã nisi propter fornicationis[h] † causam, aut vir vxorẽ, aut vxor possit dimittere virum nõ tamẽ semper propter cãm eãdẽ vel vxor virũ, vel vir dimittere potest vxorem: cum possit exceptione i

2 Dicebat Lauré. Propter rumorẽ nõ dissoluntur sociatos Ioa. And.

† Vide [illegible] † pro [illegible] 3 Al [illegible] 4 Et [illegible]

[Glo. seq. notat contra opinionem, &c. allegat pro ea duos §§.]

a Nec affinitas.] hic reprobatur illorum opinio, qui dicebant, quod per fornicarium coitum non contrahitur affinitas & ī. eo. c. penul. & vlt. arg. 35. q. 3. nec eſt. arg. contra. ff. de gradi. non facilè. §. sciendum. & §. affines. sed illa non obstant.

[Glo. seq. arg. legitimè factū, &c. al leg. 3. iura in ꝯriū, & vnam legem.]

b Officere.] arg quod legitimè factum est, nō irritatur, licet deueniat ad eū casum, à quo non potuit habere principiū. ff. de iri. actuque pri. non enim. ff. de postu. l. i. §. casum. & 30. q. 1. ad lumina. 2. argu. ꝯ. ff. de iudic. si a me.

c Sine sua culpa.] hoc generale eſt. sim. ī. eo. cap. vlt. si qui ꝯria sunt, casualia sūt.

d A prædecessore.] scilicet Alexādro, sed illa decretalis remota est de hac compilatione.

FRaternitati.] Ex spōsalib⁹ ꝯtractis cum puella, quę non dū compleuit septennium, interueniente copulæ attētatu, oritur publica honestas impediens matrimonium contrahēdum cum consanguinea. hoc dicit secundum alium intellectum. Communis diuisio. Secunda ibi, Diuortij. Abbas.

CASVS. Quidam ꝯtraxit spōsalia cum quadā puella septem annorū. quā polluit extra ordinariā libidine: postea ꝯxit matrimonium cum sorore ipsius: postmodum verò archiepiscopus Bisuntineñ. cum de hoc ad ipsum quæstio esse delata, diuortij tulit sententiā inter eos. quā dominus Papa approbat. Nota, quod post ꝯtracta spōsalia, spōs⁹ nullā de consanguinitate sponsæ potest habere vxorem, nec è conuerso, nullam de consanguinitate sponsi sponsa potest habere.

vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, a quæ post contractum legitime † matrimonium inter virum & vxorem inique contrahitur, ei debet officere, b quæ huiusmodi iniquitatis particeps non existit † cū suo iure non debeat sine sua culpa c priuari; quāquam à quodam prædecessore d nostro dicatur in simili casu fuisse diiunctum, verū incestus vel adulterium manifestum fuerit, an occultum: alijs asserentibus inter gradum proximum & remotum esse potius distinguendum.

¶ Idem Bisuntineñ archi ẽpo.

¶ *Copula carnalis habita cum puella septem annorū, dirimit matrimoniū postea contractum cum consanguinea. hoc dicit secūdum vnū intellectum.*

CAP. VII.

FRaternitati † tuæ: & infra. ¶ Diuortij sententiā approbamus, quā in eū canonicè promulgasti, qui illā sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororē adhuc septennem, contractis spōsalibus e extraordinaria f libidine noscitur polluisse.

¶ Idem episcopo Gerundeñ. †

¶ *Affinitas causata ex copula illicita, rumpit sponsalia præcedētia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.*

[Glo. seq. soluit contrarium.]

e Contractis sponsalibus.] & sic maritali affectu, cum esset sponsa ipsius, eam polluit. sic sup. de spōsali. iuuenis: & ita non est contrarium. 35. q. 3. extraordinaria.

f Extraordinaria.] idest. ꝯ extra naturali a cum non dum esset idonea.

EX litteris.] affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro. Communis diuisio. Secūda pars ibi Nos autem. Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine ꝯxit sponsalia cum quadā puella infra nubiles annos, & postmodum matrem puellæ carnaliter sæpe cognouit, & postea puellā ipsā carnaliter tractauit adultā, & hęc notoria erāt: petit eps io. i, illi viro prouideri, & vtrū ipsa mulier possit cū alio matrimoniū ꝯhere: Domin⁹ Papa fecit illi viro pęnitētiam iniungi, mādās epō, ut illos debeat sep arare abinuicē. & mulier alteri viro & nubat, si postquā sciuit delictum viri & matris, ei nō erubuit commisceri: & vir & mater mulieris non debent ad alias nuptias cōuolare; sed cōtinēter viuere debēt, & suū flere delictū, si de lapsu carnis nō timeatur ipsorū. Nota, quod affinitas superueniēs soluit sponsalia. Item incestus impedit matrimoniū contrahendum. Itē cum incestuosis potest dispensari vt cōtrahant, si timeatur de lapsu carnis.

CAP. VIII.

EX † literis fraternitatis tuæ accepimus, quod G. lator earum, matrem puellæ, quam infra nubiles annos desponsauerat in vxorem, g carnaliter sæpè cognouit: & post carnali h cōmixtione puellā tractauit adultam: & infra. ¶ Nos autem eidem viro pęnitentiam i iniūgi fecim⁹ pro peccato: cōsultationi tuę respondentes, quod eis abinuicem separatis, k mulier alteri viro nō nubat, si postquā nouit uiri & matris delictum, ei nō erubuit commisceri. Vir etiam & mater mulieris, nunquam debēt l ad alias nuptias cōuolare: sed semper continentiam seruare tenentur, et enorme deflere delictū, quod pro tam † nefanda libidine contraxerūt: pręsertim si circa personas huiusmodi, de lapsu m carnis minimè timeatur.

¶ Idem archiepiscopo Magdeburgeñ.

¶ *Idem quo ad titulum dicit quod decretalis supra proxima.*

CAP. IX.

ij VEniēs † ad Apostolicam sedē E. lai-

g In vxorem.] futuram. scilicet.

h Carnali commixtione.] post ꝯtractam affinitatem: vndè illam in vxorem habere non poterat.

i Pęnitentiā.] pro incestu: sed maior debet iponi quam pro adulterio, quia incestus uincit adulterium. 32. q. 7 adulterij. & ī. eod. cap. 2.

k Separatis.] si ita esse constiterit, alias fiat quod dicitur ī. cap. proxi. Et nota quod affinitas superueniens sponsalibus de futuro rūpit ea. ī. eod. c. 2. & ī. ti. proxi. c. i. & 2. secus in matrimonio. ī. eo. dis. retionē & ī. eod. cap. penul. & vlt. 34. q. 2. in lectum.

l Nunquam debent.] incestuosi ꝯhere non debent propter enormitatem delicti, vt dictum est ī. eo ca. 2.

m De lapsu carnis.] si timeretur de hoc, dispensaretur cum eis eod. c. 1. & 33. q. 2. in adolescentia.

ij VEniens.] Prima pars narrat factum. Secunda respondet ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam E. nomine ꝯxit sponsalia cum quadam puella iuramento interposito, quod eam duceret in vxorem,

ria libido, sua pollutio plenè tradit Præpositus.

† Capitul. 5. eod. tit. in 2. compila. Vide Tabiẽsem in summa verbo, sponsalia. §. 9. in quarto modo.

† dictio, tā, deest in aliquot antiquis, ac etiā recentiorib⁹ codicibus magis emēdatis.

† Capitu. 4. eo. tit. in 3. compilat. Vide Couar. lib 4. decret. part. 1. ca. 5. non longe à principio.

vxorem,quam citò illa ad legitimã pueniret ætatẽ:pater puellæ cũ recepit ĩ domo: Deinde ille sorori spõsę suæ se carnaliter coniunxit: Postmodum ad instantiam amicorũ suorũ,puellam illã adultam ĩ vxorẽ accepit: & postmodu quãdo facultas se offerebat, cognoscebat vtrãq. postea verò ad cor rediens,cõsilium suæ salutis petiit sibi impendi,eps suus eũ misit ad dñm Papã, & ipse scribit eidẽ dicẽs,ꝙ non solũ à malo,sed ab omni specie mali p̃cipit Apostol⁹ abstinere: Mandat quatenus p̃dicto E. ꝓ tãto excessu pænitẽtiã iponat: & moneat illum, & ɔsulat ei,vt de cetero se abstineat ab vtraque: & hoc intellige dictũ in iudicio aiæ,sed sec⁹ ĩ iudicio ecclesiæ, cũ factũ sit occultũ: Aliud esset si posset probari. Nota, ꝙ nõ solũ à malo, sed ab omni specie mali abstinendũ est. Itẽ ꝑ confessionem coniugum tñ,non separatur matrimonium, nisi aliæ probationes accedant.

[Glo. seq. recit. ꝑ obiectionem.]

a Infantiæ.] infantia. i dr̃ ante septenniũ. C. de iure delib. l. si infanti. Sed tales iurare nõ debẽt, nec tenet iuramentũ eorum,cũ ipsi ñ itelligant. 22. q. 5. paruuli nam. & furtum non cadit in infantẽ. ff. de fur. impuberem. sec⁹ post infantiã, si sit doli capax,vt ibi, & j. de delict. pue. pueris. sed hoc poti⁹ videtur sumi pro ętate pueri post septimũ annum.

b Firmata.] obligatio quæ interuenit in matrimonio, non recipit pęnę adiectionẽ,vt s̃. de spon. Gẽma. & C. eo. tit. l. vlt. & C. de inuti. stipul. libera. & ff. de verb. oblig. Titia. & licet alienum factum matrimonio promittatur: tamẽ promittens non tenetur ad aliud, nisi vt det operam quã potest. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista, & l. Titia in prin.

c Carnaliter.] & iõ affinitate interueniente illã quã desp õsauerat,habere non potuit de iure, nec illã candẽ quam cognouit. s̃. eo. fraternitati. & s̃. de spõ. sponsam.

d In uxorem.] de facto: quia de iure non potuit, eo sibi viam præcludente.

e Vtranque.] addens iniquitatem iniquitati. sim. s̃. eo. tran smissæ.

a De materia hui⁹ glossæ vide late per Decium & Cag. in l. pupillum. ff. de regul. iur.

1. Thes. 5.

cus nobis ꝓposuit quod cum tempore infantiæ[a] suæ,quandam puellã se ducturũ iurauerit ĩ vxorem,quamcito ad legitimam peruenisset ætatẽ: pater puellæ confœderatione huiusmodi fideiussorum obligatione hinc inde firmata,[b] eum in ꝓpria domo recepit, & nutriuit isimul cũ puella: deinde ex cõuersatione diutina, sorori puellæ carnaliter[c] se coniũxit: tandem amicorum suorum deuictus instantia, quam iurauerat in vxorem[d] accepit, & nuptijs celebratis,quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat vtranque.[e] Verũ licet in præsentia tua sup hoc fuerit accusatus,conuinci tamẽ nõ potuit, nec suum voluit confiteri[f] delictũ: nunc autem reuersus ad cor, pęnitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi. ¶ Cum igitur non tantum à malo,[g] sed ab omni specie mali præcipiat Apostol⁹ abstinere: Mãdam⁹,quatenus prædicto E. ꝓ huiusmodi enormitatis excessu,iniuncta pęnitẽtia cõpetenti,consulas[h] ei, monẽs illũ salubriter & inducẽs, vt de cetero abstineat ab vtraque.

f Confiteri.] tamen talis confessio non profuisset, vt matrimonium separaretur in facie ecclesiæ cõtractum, nisi aliter probaretur. s̃. eo. super eo.

g A malo.] s̃. de vita & hone. cle. cum ab omni.

[Glo. seq. signat contrarium,& soluit.]

¶ Idem archiepiscopo Strigonien.

¶ *Affinitas superueniens nõ dissoluit matrimonium.*

CAP. X.

TVæ † fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cũ sorore legitimæ coniugis fornicatur,cum vxore possit postmodum cõmorari, & exigere debitũ,ac soluere requisitus. ¶ Nos igitur respondemus, quod vxor,ut à commixtione viri abstineat ꝓpter publicã honestatem,[i] † & in cõtinẽtia maneat,donec vir viã vniuersæ carnis ingressus fuerit diligẽti⁹ est monẽda. Quod si fortè cõmonitioni parere recusans talis fuerit vt de lapsu timeatur ipsius, vir ei⁹ poterit & debebit cũ Dei timore,debitum ei soluere[k] coniugale: cum affinitas[l] post matrimoniũ iniquè contracta, illi nocere nõ debeat,quæ iniquitatis particeps non existit.

¶ Gregorius nonus episcopo Pictauiensi. †

¶ *Summatũ est supra cap. proximo.*

CAP. XI.

IOrdanę † mulieris petitio cõtinebat, quod I. laicus cũ ipsa, quæ nõ dum decimũ ætatis suę

h Consulas.] hoc intellige esse dictũ ĩ iudicio aiæ,vt ad necessitatẽ redeat & si ꝑ ea excõicet, sustineat poti⁹ excõicationẽ, q̃ veniat ɔ̃ ɔsciẽtiã, j. de sen. excõ. inquisitiõi: & s̃. de rest. spo. litas. sed ĩ iudicio ecclesiæ p̃cipiet,vt ei debitũ reddat. & ita aliud est iudiciũ ecclesiæ, & aliud iudiciũ aiæ. s̃. de offi. ord. si sacerdos. Sed ɔtrariũ vr. s̃. c. ꝓxi. Nõ ẽ ɔ̃riũ: q̃a q̃ritur q̃d de iure sit ibi faciendũ: & tñ des, ꝙ si ita est separetur hic verò cõsulitur in iudicio aię,q̃d sit faciendũ cum factũ esset occultũ, & sic nõ ɔ̃dicit: & illa clausula. si res ita se habet, dẽt ibi suppleri sicut erat in antiqua compilatione.

TVæ.] Cõs diuisio. Secũda pars, ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quidam ɔ̃xit cũ quadam matrimoniũ,post cõtractũ matrimoniũ & ɔsũmatũ,cognouit sororẽ vxoris: q̃rit,vtrũ possit exigere debitũ ab vxore, ac soluere requisitus? Rñdet Papa, ꝙ vxor monenda est, vt à cõmixtione viri abstineat,& in ɔtinentia permaneat, donec vir eius mortuus fuerit, ꝑ publicã honestatẽ, Si aũt parere noluerit,& talis fuerit, vt de lapsu ei⁹ timeatur, ipse vir poterit ei debitũ soluere,cũ affinitas post matrimoniũ inique ɔ̃cta, illi nocere non debeat,quæ in culpa non fuit Nota ꝙ affinitas matrimonio superueniẽs, ipsum nõ dissoluit. Item Iniquitas vnius, alteri nocere nõ debet. Item non debet quis puniri sine culpa.

i Honestatem.] idest,affinitatem. s̃. eo. discretionem. sim. j. c. proxi.

k Soluere.] sed non exigere. j. cap. proxi. & s̃. eo. c. 2. sim. j. de sent. excom. inquisitioni.

l Affinitas.] s̃. eo. discretionem. & j. cap. prox.

IOrdanæ.] Diuiditur. In prima parte ponit mulieris petitio. In scd̃a causæ commissio,ibi, Et propter. Ab.

CASVS. Quędam puella Iordana noie, quæ nondum comple-

† Cap. 1. de cõiug. seruor. & finit. mat. compil.

† Vide ɔc. Trid. sel. 24. de refor. c. 3. & 4.

† Pictau

† Vide ɔc. citatum. & notatũ c. fin. sup. de sponsa. impub.

10 20 30 40 50 60

cōpleuerat decimū annū, ɔtraxit cū quodā p verba de futuro, & eam ī. spatium eiusdē anni carnaliter cognouit, & postmodū matrē ipsius in vxorē accepit, & carnaliter cognouit eandē: Vñ petebat dicta Iordana à dño Papa, sibi sup hoc prouideri, cū sine culpa sua iure suo priuari non debeat; nec valeat cōtinere; mādat Papa epō diœcesis, quatenus si ita res se habeat, vtrūq; ipsorū moneat & inducat ad ppetuā ɔtinentiā obseruādam; ꝙ si ad hoc induci nequiuerint, iniūcta pœnitentia cōpetenti viro ipsius, per censurā ecclesiasticam cōpellatur, vt eidē mulieri cohabitet, & cōiugale debitū reddat exactus. No. ꝙ malitia supplet ætatē. Itē affinitas superueniēs matrimonio ipsum non dissoluit. Itē nemo iure suo sine culpa priuari debet.

annum cōpleuerat, per verba de futuro contraxit: & ea infra eiusdem anni spatium carnaliter cognita, [a] matrē ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ cōmixtionis amplexus procedere non expauit: & infra. ¶ Quare præfata I. supplicauit, vt cum carnis stimulis resistere nequeat, sibi (ne iure suo sine sua [b] propria culpa fraudetur) prouidere salubriter dignaremur. Ea propter mādamus, quatenus (si res ita se habet) vtrūque ipsorum ad vouendam perpetuam cōtinentiam attentè moneas & inducas: & si ad eā induci nequiuerint, memoratum I. (iniūcta ei primitus pro comisso incestu pœnitētia [c] cōpetenti) vt eidem cohabitet, & coniugale debitū reddat exact[9], [d] ecclesiastica censura compellas.

a Carnaliter cognita.] & sic statim fuit matrimoniu, malitia supplente ætatem. s. de despon. impube. à nobis: & c. vlt.

[Glo. seq alleg. 3. concor. & 3. iura in ɔtrium, & soluit.]

b Sine sua propria culpa.] nulli[9] sine sua culpa iure suo debet priuari. sim. ī eo. di. scretionē. 56 dis. satis ɔuersū. 16. q. vlt. inuētu. Arg. ɔ. ī. vt lit. nō ɔtes. qui frequēter. §. si verò. in fi. & ī. de priuileg. antiqua. ɔ. 22. dis. renouātes. sed ibi cā subest quare puniunt sine culpa.

c Pœnitentia.] & maior debet imponi quàm pro adulterio. ī. eod. c. 2. quia incestus vincit adulteriū 32. q. 7. adulterij.

d Exact[9].] sed exigere ipse nō dēt. sim. ī. eo. c. 1. & c. trāsmissæ. & post mortē vxoris iste contrahere non debet. ī. eo. c. 2. & c. ex litteris.

TITVLVS XIIII.

De cōsanguinitate † & affinitate.

¶ Alexander iij. Cassien. abbati.

¶ *Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.*

CAP. I.

EX † litteris tuis accepimus, qd cum quidam secreto quandā viduam subarrhasset, [e] & carnaliter cognouisset: & infra. ¶ Tandem cum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiæ subarrhare, surrexerunt duo proponentes, quod iste, qui eam subarrhare volebat, priorem virum quarto gradu [f] consanguinitatis attingit: vnus autem ita se audiuisse iurauit, alius noluit id iuramento [g] firmare: & infra. ¶ Nunc quæstio prima reuixit, & iurauerunt duo coram [h] archipresbytero Plumbarolę, † qd primus vir fuit superstiti quinto consanguinitatis [i] gradu coniunctus. Quocirca mandamus, quatenus vtranq; partē ante tuam p̄sentiam cōuoces, & facias testes coram [k] te iurare: & infra. ¶ Inquisita verò diligēti[9] veritate, si p testes circūspectos omni exceptio-

dam viduam per annuli trāmissionem, & eam carnaliter cognouit: Tandem cum vellet in conspectu ecclesiæ cum ea contrahere, duo proposuerunt, ꝙ eam habere non poterat in vxorem, ex eo ꝙ priorem virum attingit quarto gradu consanguinitatis: vnus illorum iurauit ꝙ ita audiuit, alius noluit illud iurare: & sic publicè contraxerunt: Postmodū venerunt alij duo, & iurauerunt ꝙ primus vir fuit isti superstiti quinto cōsanguinitatis gradu coniunctus; Dubitabatur, quid esset in hoc casu agendum. Consultus Papa mādat cuidam abbati, quaten[9] vtranq; partem ante suam præsentiam conuocet, & testes iurare faciat corā ipso: & si per testes legitimos ɔstiterit, ꝙ primus vir attinet viro supstiti quarto gradu, illos dēat ab inuicē separare: quia (vt dicunt canones) mulier illa non poterit aliquē habere de cōsanguinitate prioris viri vsque ad quartum gradum. In fin. dicit, ꝙ causæ matrimoniales nō sunt tractandæ p quoslibet, sed per viros discretos, qui potestatē habeant iudicādi, & qui sciant canones. Nota ꝙ causę matrimoniales tractari debent tm̄ per iudices habētes iurisdictionem ordinariam, vel etiam delegatam, & non per arbitros. Item tractari debent per tales, qui sciant canones.

† Cap. 1. est tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateranē. sub Alex. iij. par. 6. ca. 93.

† Plumbarolæ.

e Subarrhasset.] sim. ī. de despon. impub. c. vlt. vbi dī hoc.

f Quarto gradu cōsanguinitatis.] vndè mulier illum habere non poterat, cum esset ei affinis in primo genere affinitatis, & ī quarto gradu. 35. q. 5. porrò.

g Iuramento.] & sic matrimonium contraxerunt publicè. & in facie ecclesiæ. a

h Coram archipresbytero.] fortè ad hoc delegato, vel de loci consuetudine, quæ tribuit iurisdictionem ī. de offi. archidia. c. vlt. & C. de emancip. l. 1. & vlt.

i Quinto consanguinitatis gradu.] primi dixerunt de quarto non nocet, quia aliud iudicium fuit illud, nec fuit aliquid probatum.

[Gl seq. obijcit, & dupliciter soluit, arg. & re pl at.]

k Corā te iurare.] sed quare post publicationē iterū inducunt testes, ɔ illud in auth. de testi. §. illud coll. 7. & ī. de testi. fraternitatis? Dicunt quidā, ꝙ hoc est speciale in matrimonio. Vel dicas ꝙ non iurant iterum,

a Et dicit Host. quòd ad dictū vnius nō debuit separari, cum iam hic esset ɔ. ctū de p̄senti. ī. tit. 1. de illo. & c. sup eo. meli[9] vª ꝙ vnus sol[9] testis impediuisset ɔtra ctū faciēdū, de quo ǔrebat, sed ... pr testis ... bat de audi... In And.

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Viso de cognatione spirituali & legali, & de proximitate quadam, quæ contrahitur ex copula cum consanguinea vxoris, merito restat videre de cognatione carnali, quæ consistit in consanguinitate & affinitate: ideò post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractat 35. q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5. & q. 8. & 10. per totum.

EX litteris.] Sunt tres partes. In prima casus narratio. In secunda respōsio ibi, Quocirca. In tertia iudicum instructio ibi, Cęterū. Abbas.

CASVS. Quidam secretè subarrhauit quan-

quia isti erant accusatores: vndè necesse habebant testes producere, & nulli testes inducti fuerunt in causa ista. & hic not arg. quòd in causa matrimoniali iterū recipiūtur testes post publicationem, arg. ad hoc, ī. de spon. sicut, in fi. & ī. de coniug. ser. c. vlt. & ī. de proba. causam matrimonij. sed hoc non bene colligitur hic.

ne maiores[a] inueneris, quod primus vir superstitē quarto gradu[b] consanguinitatis attingit, † nō differas diuortij sententiā promulgare; ęquè enī (vt canones[c] dicūt) abstinendum est, à † cōsanguineis[d] vxoris, vt proprijs. ¶ Cæterū tuam prudentiā volumus nō latere, quod nō sunt causæ matrimonij tractandæ per quoslibet, † sed per iudices discretos, qui potestatem[e] habeant iudicandi, & statuta canonum non ignorent.

¶ Vrbanus iij. Burdegalen. archiepiscopo.

¶ Affinitas superueniens, de qua saltem constat per famam, soluit sponsalia de futuro.

CAP. II.

Svper † eo, quod iuuenem asseris puellam quandam nondū[f] nubilē fide[g] interposita desponsasse: quæ iam facta nubilis eum repetit, & ille excipit dicens, se nō debere eam ducere, pro eo quod postq̄ puellam affidauit[h] eandem, carnaliter propinquā ipsius cognouit. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod si manifestū[i] est, iuuenē cognouisse[k] ꝓpinquam prędictę puellæ, vel si non est manifestum, fama[l] tamen loci hoc habet: cum esset sponsa tantummodo de futuro, idem ab eius impetitione debet absolui.

¶ Celestinus tertius.

¶ Si dispēsatur cum aliquo, vt possit contrahere in certo gradu a iūs prohibito, requiritur quod vterque contrahentium toto gradu distet à stipite, præsertim si hoc habet consuetudo.

CAP. III.

QVod † dilectio: & infra. ¶ Quęsiuisti,

a Maiores.] illi dn̄r oi exceptione maiores, q̄ repelli nō possūt aliqua exceptiōe.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

b Quarto gradu.] sed quare dicit Papa q̄ separantur, si sunt in quarto gradu vir iste & maritus p̄mortuus? nonne idē esset, si essent in quinto vel vlteriori secūdum illa tēpora? Dic quòd dispēsatiuè tolerabant in quito, & vlteriori, si ignorāter ꝯtraxissēt. 35. q. 8. de gradibus. & iō dicit quòd separentur in quarto, & nō in quinto, vel vlteriori. Ber.

c Vt canones.] 35. q. 3. æqualiter, nullū de propinquis. in fin.

d A consanguineis vxoris.] istud dicit: si cōtraxisti spōsalia siue matrimoniū cū aliqua, mortua illa nullā poteris postea ducere in vxorem de cōsanguinitate illi⁹: & econuerso illa spōsa vel vxor tua te mortuo, nullū poterit hr̄e de ꝯsanguinitate tua ī. de sponsa. spōsam, sic ergo mulier ista non poterit illū hr̄e, q̄ fuerat priori viro suo in quarto gradu; siue in quinto, vel vlterioribus coniunctus, s̄m antiqua iura. hodie vltra quartum non impeditur. ī. eo. nō debet.

[Glo. seq. notat & argu. iterum arguit compromitti non posse, &c. & duas rationes reddit.]

e Potestatē.] not. quòd duo exiguntur ad cognoscendum & iudicandum de causa matrimoniali. s. scientia canonum, & quòd habeat iurisdictionem ordinariā; vel delegatā. arg. 21. dist. §. 1. & arg. quòd causa nō est deleganda nisi perito, & exercitato. arg. 2. q. 2. c. vlt. de pęn. dist. 6. c. 1. in prin. & C. de iudi. certi. Item habes hic argu. quòd de causa matrimoniali nō pōt in arbitrū cōpromitti, & expressum est de transact. ca. vlt. & sup. de testi. in integ. c. penul. in fi. & arg. ff. de arb. non distinguemus. §. Iulianus. & §. seq. a & potest esse ratio: arbitrium enim non constringit nisi metu pęnæ. C. de arbit. l. 1. & pęna non debet apponi in matrimonio. ī. de spon. Gēma. cum libera debeant esse, & ne alia via fiāt, quod alia via prohibetur, ī. de procur. tua. cū suis concor. Vel quia matrimoniū Deo auctore fuit institutum. ī tit. prox. c. vlt. & ita non potest dissolui quo ad ecclesiam, nisi per illum, qui habet auctoritatem cum iurisdictione quam non habet arbiter.

SVper eo.] Communis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit sponsalia de futuro cum quadam puella, quæ non erat nubilis ætatis: sed facta nubilis petijt illum: & ipse excepit dicens, q̄ illam habere non potest, pro eo, quòd postq̄ affidauit illam, consanguineam eius carnaliter cognouit. Consultus Papa respondet, quòd si manifestum est, quòd illā cognouit: vel etiam si non est notorium, fama tamē loci hoc habet, ille debet ab impetitione ipsius absolui, cum fuerit sponsa tātummodo de futuro. Not. quòd affinitas sponsalibus superueniens dissoluit ea. Item fama impedit matrimonium contrahendum.

f Quandam nōdū nubilē.] legitima cā fuit ad sponsalia.

g Fide.] i. iuramento. Ex quo mulier fortius ius quærit petendi illum. arg. ī. d. sponsa præterea.

h Affidauit eā.] s. per verba de futuro.

i Manifestum.] ita quòd notorium. 2. q. 1. de manifesta.

K Cognouisse.] si cognouit propinquā illius, soluta sunt spon. ī. tit. prox. c. 3. & c. ex litteris.

[Glo. seq. inter famam & dicta vnius ponit vnam differentiam, & vnam conuenientiam.]

l Fama.] not. q̄ fama impedit matrimonium ꝯhendum, ī. de sponsal. cum in tua. & plus facit fama hic, quàm dictum vnius, vbi iuramentum interuenit. ī. de sponsal. præterea. aliàs dictum vnius sicut & fama, impedit matrimonium contrahendum. ī. de testi super eo. §. 1.

QVod.] Primo ponit casum. Secundo allegat pro, & contra: ibi, Quod videtur. Tertio respōdet: ibi, Nos itaque. Abb. Sic.

CASVS. Quidam legatus auctoritate domini Papæ fecit quandam indulgentiam hominibus suæ legationis, vt possent contrahere matrimonium in sexto gradu: Duo, scilicet vir & mulier, volebant cōtrahere matrimonium: vnus distabat à stipite per lineam descendentē in sexto gradu: Mulier ex altera linea distabat secundo vel tertio gradu; Quæritur, vtrum possint matrimonialiter copulari propter indulgentiam prædictā: quod videtur posse fieri secundum regulam illā quæ dicitur Quoto gradu distat quis a stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentium ab eodem; Consuetudo tamen illius terræ est, quòd si aliqū talis casus emerserit, homines illi propter proximiorem gradum coniunctos separant, & impediunt copulari volentes? Rńdet Papa, quòd indulgētia illa sic est intelligenda, quod vterq; coniūgendorū distet à stipite sexto gradu, & ita in casu p̄misso cōiugi non dent. Vn̄ in hac parte potius deferendū est multitudini, & obseruatæ cōsuetudini.

† contingit.

† In vij. codicib⁹ manu scriptis ita; à consanguineis vxoris, & proprijs.

† Tractari debent p iudices ecclesiasticos Cōci. Trid. ses. 24. de sacramen. matri. cano. 12.

† Vide Cōci. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. & citat s in c. ad audientiam. ī. de spon.

† Cap. 1. eo. ut. in 2. cōp.

a De famoso delicto vł publico crimine, cā liberalis ingenuitatis vel libertinitatis non committitur. Ioan. And.

† Hæc glo[illegible] [illegible]

† Cap. [illegible] Hoc [illegible] [illegible]

tumui, quàm aliud in scandalum populi adhibita nouitate statuendum. Nota, quod regulæ arboris sunt authenticæ. Item consuetudo siue scandalum præiudicat iuri in matrimonijs, vt personas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas. Item nouitas contra consuetudinem, ex qua oritur scandalum, est vitanda.

cum dilectus. & in matrimonio seruatur consuetudo. ꝯ. de cog. spi. cap. 1. in fin. & c. super eo. Item argum. pro scandalo vitando. ꝯ. de reg. c. vlt. & ꝯ. de no. oper. nun. cum ex iniuncto.

i Nouitate.] nota, nouitates vitandas. ꝯ. de consue. cum consuetudinis. & 11. di. quis nesciat. 3.

a Stipite.] stipes appellatur cõmunis parens, à quo plures descenderunt: sicut Isaac fuit stipes Esau, & Iacob. & stipes non facit gradũ. De hoc stipite habes ꝯ. eod. ca. vlt.

b Descendentem.] hic ergo habes duas lineas descendentes: sic ꝯ. eo. ca. vlt. & istę duæ lineæ descendentes vnam faciunt transuersalem.

[Gloss. seq. soluit obiectionem.]

c Indulgentiam.] quæ de auctoritate speciali dñi Papæ facta fuit aliàs nõ tenuisset quia solus Papa in tali facto dispensat. ꝯ. eo. quia circa. & ꝯ. de translat. c. vlt.

d Quolibet.] hanc regulam habes ꝯ. eo. c. vl. & intellig. vsq; ad lineam ęqualitatis, quia in sequentibus grad. adijcit.

e Proximiorem.] id est, propter eum, qui est in gradu proximiori à stipite.

f Vterque coniungẽdorũ.] arg. contra. ff. de consti. prin. l. vlt. & ꝯ. de dona. c. cum dilectus. in fi. & ꝯ. de verbo sig. olim. & ꝯ. eod. c. vl. Sol. beneficiũ prin. ipis latissimè interpretãdum est ab alijs: sed ab eo à quo indultum est, vel eius auctoritate pôt interpretari prout ei placet. ff. de legi. l. & ideò. arg. ꝯ. de sen. excõ. inter alia. & ratio literæ interpretat indulgẽtiam. quia sic obseruabatur de consuetudine, vt vterque esset in sexto gradu à stipite, aliàs scandalũ erat, vt ꝯ. eod. cap. vlt. & loquitur de iure cõi. sed hodie non habet locum talis indulgentia. ꝯ. eo. non debet.

g Non debent.] quia quanto remotiores sunt à stipite, tanto minor memoria consanguinitatis habetur, quod hic considerabatur. 35. q. 3. de consanguinitate. & can. copulatione.

h Obseruatæ consuetudini.] nota, quòd antiqua cõsuetudo, quæ tñ non sit à iure reprobata, seruanda est, præcipuè propter scandalum. 6. q. 3. cõquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruan. ius est. C. de testa. testamenta. & ff. de pub. & vectig. licitatio. §. earum. & ꝯ. de consuetu.

vtrum is, qui à stipite [a] per descendentem lineã, sexto vel septimo gradu distat, possit ei, quę ex altera parte per lineã descẽdentem [b] ab eodem stipite, secundo vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam [c] Apostolicæ sedis legati, qua permissũ est hominibus terræ illius, in sexto gradu cõiungi? Qđ videtur posse fieri, secundum regulam, qua dicitur, Quoto gradu quis distat a stipite, & a quolibet [d] per aliam lineam descendẽtium † ab eodẽ: cum tamen de consuetudine terrę, si quandò talis casus emerserit, incolæ propter proximiorem [e] gradum cõiunctos separent, & impediãt copulari volentes. ¶ Nos itaq; respõdemus, quòd indulgẽtia illa sic est intelligẽda, quòd vterque coniungẽdorum [f] distet à stipite sexto gradu. Si verò alter sexto vel septimo gradu distat à stipite, alter autẽ secundo vel tertio, coniungi non debent: [g] vndè in hac parte consultius duximus multitudini, & obseruatæ [h] cõsuetudini deferendum, quàm aliud in dissensionem & scandalum populi statuendum, quadam adhibita nouitate. [i]

¶ Innocentius iij. Archiepiscopo & capitulo Tireñ. †

¶ *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur.*

CAP. IIII.

De † infidelibus ad fidem conuersis, [k] vtrum si ante cõuersionem suã, secundum legis veteris instituta, circa gradus consanguinitatis à canone [l] denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum? Consultationi tuæ duximus respondẽdum, quòd matrimoniũ sic contractum, non est post baptismi lauacrũ separandum; cum à Iudæis Dominus requisitus, [m] si liceret vxorem ex quacunque causa dimittere, ipsis respondit: Quos Deus coniunxit, homo non separet, per hoc innuens esse matrimonium [n] inter eos.

¶ Idem Rosañ. Archiepõ. †

¶ *Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licitè contrahunt. hoc primò. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat consuetudo. hoc secundò.*

De infidelibus.] Communis diuisio. Secũda ibi, Cõsultationi. Abbas.

CASVS. Aliqui infideles contraxerunt matrimoniũ in casu prohibito à canone, postmodum cõuersi sunt ad fidẽ & baptizati: quæritur, vtrũ post baptismum debeãt separari? Rñdet Papa, quod nõ sunt separandi. quia Dñs à Iudæis requisitus, liceret ipsi vxorẽ ex quacunque causa dimittere: ipse rñdit: Quos Deus cõiũxit, homo nõ separet. & per hoc dedit intelligere, quod matrimoniũ sit apud eos. Nota, quod baptismus non separat legitimè coniunctos. Item matrimoniũ est apud Iudæos.

k Conuersis.] supple, quæ fuissẽtis.

l A canone.] 35. q. 2. cap. 1. & 2. & cõtra dicim. & in alijs ibidem. & q. 5. ad sedẽ.

m Dominus requisitus.] 26. dist. deindè opponitur.

[Gl. seq. obijcit & soluit. Secundò iterũ obijcit, & dupliciter soluit. Tertiò iterum obijcit, & soluit. Vel sic: Successiuè tres obiectiones soluit, & secundã dupliciter.]

n Esse matrimoniũ inter eos.] si matrimonium est inter Iudęos, ergo ibi est indiuidua cõiunctio. 27. q. 2. §. 1. sed ipsi separãtur dato libello repudij. 14. q. 2. non satis. ergo nõ est matrimonium inter eos. Sed hoc nõ fit sine peccato. ꝯ. de diuor. gaudemus. Item alter infidelium si conuertatur ad religionẽ, reliquo nolente illi cohabitare sine contumelia creatoris, soluitur matrimonium. ꝯ. de diuor. gaudemus. in fi. & c. quanto. ergo non est inter eos indiuidua coniunctio, & sic non est matrimonium. Sed potest exponi indiuidua, idest, apta non diuidi. Vel intellige illam descriptionẽ de matrimonio rato & consummato, quod est tantum inter infideles. Item alia ratione, non est matrimonium inter eos. Ipsi enim contrahunt eo proposito, vt cum voluerint separentur dato libello repudij: sed hoc est contra substantiam matrimonij. 32. quæstio. 2. solet aliquando. ꝯ. de

† Tireñ. Tiñ. Turonensis.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia huius decretalis vide Mag. sen. li. 4. dist. 39. & ibi late per Doct. præsertim B. Tho. q. 1. art. 2. & seq.

3 Concord. text. in l. in nouis. & ibi glo. & Bart. ff. de consti. prin.

Gen. 2. Matt. 19. Marc. 10.

† Rosañeñ. Rosameñ. Pisan.

4 De materia hui. glossę, an videlicet sit matrimonium inter ifideles, & quomodo vide latè per Mag. & Doct. theologos lib. 4 sẽ. distin. 39 & præter B. Tho. ibi q. 1. ar. 1. vide ibidem Dominicñ. Sotũ q. vnica. art. 1. vndè intelliges plenè hanc glossam: & qualiter loquatur.

s. de condi. app. c. vlt. Respondeo, si hoc pactum exprimatur in ipso contractu, nec inter eus, nec inter Christianos esset matrimonium: sed non copulantur eo pacto, licet postea abijciant vxores de facto. est ergo matrimonium inter eos, sed non ratum, j. de diuor. quāto.

CAP. V.

QVod† super his: & infra. ¶ Super eo igitur, quòd pater & filius, cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia: † Taliter tibi duximus respondēdum, quòd licet omnes cōsanguinei viri sint affines vxoris, & oēs consanguinei vxoris sint viri affines: inter cōsanguineos tamen vxoris & viri ex eorundē, scilicet viri & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.[a] ¶Ne† autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire: non obstante [b] consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. †

¶ Idem.

¶ Non valet dispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa nisi postea eam Papa confirmaret. hoc dicit secundum verum & communem intellectum.

CAP. VI.

QVia† circa: & ista. ¶ Porrò de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsum quinto[c] consanguinitatis gradu contingit, à sede Apostolica[d] obtinenda, falsa[e] nobis causa fuerat allegata, proles videlicet: Cum tamen ante dispensationē obtentam, vnica filia, quam habebat, viam fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: Dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic cōtracta cum ex separatione (sicut asseris) graue videas scandalum imminere.

¶ Idem.

¶ Testes, qui de consanguinitate deponunt, computationem debent à stipite, vel germine incipere.

QVod super.] Sūt duo dicta. Secūdū ibi, Neaūt. Ab. Si. CASVS. Pater & filius cōtrahunt matrimoniū cum matre & filia, duo cognati cū duab. cognatis, auūculus & nepos cum duabus sororibus: quæritur, quid iuris? Rūdet Papa, ꝙ licet omnes consanguinei vxoris sint affines viri, & econuerso, tamē inter consanguineos viri & cōsanguineos mulieris, nulla affinitas est contracta, per quā inter eos matrimoniū debeat impediri. Itē i fine pcipit vt infra gradꝰ ꝓhibitos nulli debeant matrimoniū contrahere nō obstāte aliqua cōsuetudine, quæ est potiꝰ corruptela. Nota ꝙ nulla affinitas est inter consanguineos viri & cōsanguineos mulieris. Item consuetudo nō excusat in delictis.

a Impediri.] affinitas enim cōtracta inter cōsanguineos viri & vxorē ipsius, non transit ad cōsanguineos vxoris, nec ecōuerso, vndè possent legitimè copulari.

b Non obstante cōsuetudine.] ergo consuetudo non excusat in matrimonio. s. de spon. du. cap. vlt. arg. cōtra. s. de cogn. spir. c. 1. & sup eo 32. q. 4. obijciuntur. sed consuetudo quæque p p scandalū legitimas personas ad contrahendum facit illegitimas. & sic loquuntur illę decre. s. de cogn. spi. Et c. obijciuntur. nō contradicit, quia quando mos ille erat, crimen non erat contrahere cum illis personis, sed modò est sed consuetudo quantumlibet longa, nō potest personas illegitimas ad contrahendum facere legitimas, prout hic intelligitur, nulla consuetudo posset facere matrimonia inter consanguineos licita: imò quanto plus simul essent, tanto grauius peccarent. j. eo. non debet. sed ècōuerso bene, vt in c. super eo. vbicumque consuetudo rationabilis est, & potest seruari sine mortali peccato, & sine scandalo, iuri præiudicat Exemplum habes. s. eo. quod dilectio. & sup. de cog. spi. super eo.

QVia circa.] Primò recitat dispensationem, & eam tacitè damnat. Secundò ibi, Cum tamen tolerat dispensationem ex causa. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis contraxit matrimonium cum quadam muliere, quæ ipsum attingit quinto gradu consanguinitatis, de qua filiam vnicam suscepit: tandem mortua fuit ipsa filia: post mortem filiæ supplicauit nobilis domino Papę, vt fauore filiæ, quam de ipsa susceperit, dispensaret, vt insimul possent remanere: & sic allegata falsa causa dispensauit, vt insimul remanere possent; ps loci visa indulgentia, cum obtenta esset ex causa falsa, dubitauit, vtrū possent prętextu huius indulgentiæ sic remanere. Significauit hoc dño Papę, addens, ꝙ ex separatione illorū magnum scandalū imminebat: Rūdet Papa, ꝙ ipse poterit dissimulare, vt remaneāt in copula sic cōtracta, propter scandalū quod imminebat, si separarētur. Nota, ꝙ propter scādalum toleratur dispēsatio ex falsa causa concessa. Item fauore filiorū dispensatur in gradu prohibito.

c Quinto.] hodie nō est necesse in isto gradu aliqua idulgētia. j. eod. non debet.

[Gl. seq. notat allo. 3. iura signat contrariū, & ibi remittit.]

d A sede Apostolica.] no. ꝙ solus Papa potest dispensare circa gradus cōsanguinitatis, & nō legatꝰ. s. de transac. c. vlt. & 35. q. 3. quædam lex. & ca. s. rnpsit. 7 q. 1. erat. Et arg. s. e. q8 dilectio. ibi soluitur.

[Glo. seq. notat, ꝙ falsitas causæ, &c. obijcit, & soluit.]

e Falsa nobis causa.] no. quòd falsa causa allegata non vitiat dispensationē: sic & falsa causa nō impedit religionem. s. de conuer. cōiug. ex parte 1. & falsa demonstratio non perimit legatum. C. de fal. can. adiec. leg. l. 2. & ff. de cond. & demon. l. falsa demonstratio & l. cū tale. §. falsum. Inst. de leg. §. huic proxima. & §. longè & ff. de lega. j. si sic. §. 1. Item causa semel probata siue vera, siue falsa, concessum ex illa causa non reuocatur. Insti. quibus ex causis manumit. non lic. §. semel. a Sed contra videtur, quòd isti ex tali dispensatione non sunt securi: quia tacita veritate, & falso suggesto dispensatio est obtenta: vndè non debet valere. s. de rescri. super litteris. & expressum videtur j. de sent. ex om. cum pro causa vbi de hoc. sic & in voto. & s. de ff. instr. quod super. & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. Arg. est in hoc quod dicit; dissimulare, quod falsa causa non vitiat dispensationem. Item habes hic, quòd proles est causa dispensandi in gradu prohibito. sic 35. quæst. 8. c. 1. & ff. de ritu nup. qui in prouincia. non credo quòd valuisset ista dispensatio sic obtenta, nisi hæc decret. postea emanasset: & ita ex ista dissimulatione ex causa, quæ hic subijcitur, licitè poterant simul esse: aliàs non essent tuti.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

† al. ita contrahunt matrimonialiter, taliter tibi, &c.

† Vide Cōc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 5.

† Vide l. oēs iudices. cū glos. 1. C. de dec. lib. 10.

† Quia cōtra ... vel ... gradus ... bus ... debet. j.

Tuā

Tua nos.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Ab.

CASVS. Quidam contraxerunt matrimoniū ī gradu prohibito; accusatum fuit matrimonium pp cōsanguinitatē: inducti fuerūt testes ad matrimoniū dirimendum pp consanguinitatem: q inceperunt cōputare consanguinitatē ab auunculo & filio fratris vel sororis: Quærit, vtrū tale testimoniū sufficiat ad dirimendū matrimoniū? Rūdet Papa, q cū matrimonium sit res fauorabilis, testes inducti ad probandū cōsanguinitatem, debent incipere à stipite, idest, à parentibus vel fratrib. & sic p ordinē distinguere gradus, noib. pprijs, vel æquipollentibus indicijs designando psonas ab vtroque latere: qa cū frequēter prohibebātr testimoniū d auditu, & illud sit minus validū, nō est ī hoc articulo laxanda facultas, quia qua rōne inciperēt à secundo gradu, eadē rōne inciperent ab vlterioribus. Nota, q matrimonium res fauorabilis est. Itē in computatione cōsanguinitatis incipiendum est à stipite, uel à duobus fratribus. Item iudicia quædā æquipollent pprijs nominibus. Item testimonium de auditu est minus validū.

CAP. VII.

Tua † nos duxit fraternitas consulendos, vtrum illorū sufficiat testimonium ad matrimonium dirimendum, qui consanguinitatis gradus ab auūculo & nepote, videlicet fratris filio, vel sororis incœperint computare? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum coniugium multum fauoris [a] obtineat, testes, qui ad diuortium celebrandum producti consanguinitatis gradus computant, à stipite debēt incipere, id est, à parentibus vel germanis, [b] & sic per ordinem distinguere gradus, nominibus proprijs, vel æquipollentibus [c] indicijs designādo personas: præsertim cum sæpius testimonium perhibeāt de auditu: quod qa minus est validum, nō est in articulo huiusmodi nimiū laxanda facultas: cū, qua ratione computationem inciperent à secundo, † eadem ab vlterioribus inchoarent.

a Multū fauoris.] ē. de cōditio. appos. c. vlt. ē. q. mat. accus. possunt, videtur.

b Vel germanis.] & ita non est necesse incipere à stipite, sed sufficit à fratribus. ē. de testi. ferè. s. & c. licet, in prin. & 35. q. 5. c. 1. & ē. de diuor. porrò, ad fin. sic ergo patet, quod omnes gradus & personæ sunt designandæ. 35. quæst. 6. de parentela. ē. de testi. licet.

c Æquipollentibus.] non refert an proprio nomine, vel p circunlocutionem expressam aliquid exprimatur quod æquipolleat proprio nomini. ē. de testi. licet. & ff. si cer. peta. certum.

Non debet.] Diuiditur: nam primo excusat correctionem iuris antiqui. Scdo ibi, Cū ergo, excusatio nem declarans, in duobus illud tollit. Tertio restringit restitutionis causam reddens: ibi, Prohibitio. Quarto prohibitionem restrictam fortificans, constitutiones contrarias tollit, & causas reddit: ibi, Cum ergo. Abb. Sicul.

CASVS. In Prima parte huius constitutionis pmittit conciliū causam ipsius constitutionis, dicens, q non debet reprehensibile iudicari, si fm varietatem tēporū, statuta qnque varient humana, maxime cum urgēs necessitas uel euidens vtilitas hoc exposcit & hoc probat exemplo Dñi, qui ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo: Quia ergo prohibitiones de matrimonio contrahendo in secundo & tertio genere affinitatis, & de sobole suscepta ex secūdis nuptijs non copulanda consanguineis viri prioris, difficultatem frequenter inducunt, & aliqn periculum pariunt aiarum, cū cessāte causa cesset effectus, cōciliū illud huiusmodi prohibōnes reuocat, & statuit, vt sic cōtrahentes de cætero liberè copulentur. In secūda parte dicit, q phibitio copulæ cōiugalis de cætero nō extendat ultra quartum gradū consanguinitatis & affinitatis: qa in vlterioribus non pōt absque periculo hmōi phibitio generaliter obseruari, ostēdens hoc quasi naturali ratione. Quaternarius enim numerus bene cōpetit, phibitioni corporalis cōiugij, de quo dicit Apostol[9], q vir non habet potestatē sui corporis, sed mulier, & è conuerso, qa quattuor humores sunt in corpore, q cōstant ex quattuor elementis; & in istis quattuor gradib. ita debet inhibitio matrimonij ppetuo obseruari, non obstantibus antiqs prohibitionibus sup hoc pmulgatis, vt si aliqs cōtra hmōi phibitio nē psumpserit copulari, nullo tractu tpis defendat, cū diuturnitas tpis peccatū nō minuit, sed auget. Nota, q fm varietatē tēporū iura variātur. Item cessante phibitione cessat effectus. Item prohibitio matrimonij vltra quartū gradum nō extēdit. Itē nota ius antiquū innouari. Itē diuturnitas temporis non excusat à peccato.

¶ Idē in concilio † generali.

¶ *In secundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptijs, quæ olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Et prohibitio cōiugij vltra quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non extenditur. h. d. iste textus, qui quotidie allegatur, & est singularis in materia sua.*

CAP. VIII.

Non † debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem tēporum, [d] statuta quandoque varientur, humana, præsertim cum vrgēs necessitas, vel euidēs vtilitas id exposcit, quoniā ipse Deus ex his quæ in veteri testamento statuerat, nōnulla mutauit [e] in nouo. ¶ Cū ergo prohibitiones de coniugio in secundo [f] & tertio affinitatis genere minime cōtrahēdo, et d sobole susce

d Temporum.] 29. dist. sciendum 3. dist. erit autē 32. q. 4. quis ignoret. & c. obijciuntur, & 23. q. 8. occidit. & ē. de transac. cap. vlt. & ē. de senten. excom. super eo.

e Mutauit.] de pœn. dist. 1. nouit Deus. 22. q. 4. incommutabilis.

[Glos. seq. declarat quid sit primum, secundum, & tertium genus affinitatis, & quare sic dicatur. Secūdo, quærit. arg. pro, & contra, & soluit.]

f In secundo & tertio.] vt [1] melius ītelligas hanc literam, videas quid sit primum genus affinitatis, quid fm & tertium genus. Primum, secundū & tertiū inuenire debes per hanc regulam: Persona addita psonæ per carnis copulam mutat genus, & non gradum: genus dico attinentiæ: [2] verbi gratia Ego & frater meus sumus cōsanguinei in primo gradu consanguinitatis, frater meus duxit uxorem, illa est persona addita personæ, per carnis copulam, illa mutat genus attinentiæ, idest alio genere attinentiæ attinet mihi, quam frater meus: quia il-

† Idē, l. Inno cē. iij. in cōcilio gnāli Latera. c. 50. & c. 3. eo. tit. in 4. compilat.

† Vide Dñm cū Sot. lib. 4. sen. dist. 40. q. vn. ar. 4. vbi late. & Durādū eadē dist. q. 1. Adde q̄ dixi li. 2. Cōmēt. in Direct. in quisit. Scho. 33. §. item p multos.

1 De materia hui⁹ glossæ vide late p Host. ī sū. tit. de affin. §. quot sunt gña. & §. qua re ipsa genera.

2 Vñ versus, Mutat nupta genus, sed generata gradū. Io. And.

pta ex secúdis nuptijs, [a] cognationi viri nó copulanda prioris, & difficultaté frequenter inducát, & aliquando periculum pariant animarum: cum cessante ꝓhibitone, cesset effectus: cóstitutiones super hoc editas sacri approbatione concilij reuocátes, [b] præsenti constitutione decernimus, † vt sic contrahentes de cętero [c] liberè copulentur. Prohibitio † quoque copulæ coniugalis, quartú consanguinitatis, & affinitatis gradú de cætero non excedat, quoniá in vlterioribus gradibus, iá non potest absque graui dispédio huiusmodi ꝓhibitio generaliter obseruari. Quaternarius verò numerus bene congruit prohibitioni cóiugij corporalis: de quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores [d] in corpore, qui † cóstant ex quattuor elementis. ¶Cum ergo iá vsque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, nó obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab alijs, vel a nobis, vt si qs cótra prohibitioné huiusmodi p̄sumpserit copulari, nulla [e] lóginquitate defendatur annorú: cum diutur

quia ille est mihi consanguineus, & illa est mihi affinis: sed non mutat gradum: quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic & illa mediáte fratre meo, est mihi affinis in primo gradu primæ affinitatis. Ergo si vis habere primum genus affinitatis, adde per carnis copulá alicui de tua consanguinitate aliquá p̄sonam, & illa p̄sona ē affinis oibus consanguineis viri sui, i primo genere affinitatis: & hoc genus tm̄ hodie ꝓhibitionem habet unde mortuo uiro illius mulieris, puta fratre tuo, illa nó potest habere alii quem de consanguinitate uiri sui, ergo patet ꝙ oés consanguinei & consanguineæ vxoris meæ, sút mihi affines i primo genere affinitatis. Si uis habere fm̄ genus affinitatis, adde personá p carnis copulá primo generi, hoc modo. Vxor fratris mei ē mihi i primo gñe affinitatis mortuo fratre meo adde illi aliú virú, & ille erit mihi affinis in secúdo gñe affinitatis: & ille fm̄ antiqua iura, mortua illa, nó poterat accipere aliquam de consanguinitate prioris, mariti vsq; ad quartum gradú. Et de isto secundo genere habes 35. q. 3. de propinquis. sed hodie non prohibet, vt hic dr̄. Si uis habere tertiú genus, adde personá personæ per carnis copulá secundo gñri, & sic habes tertiú genus verbi gratia: Seius fuit maritus relictæ fratris tui, mortua illa relicta, maritus eius, q est tibi in secundo gñre, accipit aliam, illa est tibi in tertio genere, & illa olim mortuo viro suo, non poterat copulari alicui de ꝯsanguinitate tua, cum illa esset tibi & cósanguineis fratris tui in tertio gñre vsque ad sectum gradú. De hoc gñe hẽs 35. q. 3. porro. & primú genus ꝯhit tm̄ ex una parte, fm̄ & tertiú genus oñque, ex vna parte, vt in p̄dictis exéplis, qñq; ex vtraq; parte, et i uxoribus duorum fratrú, quæ sunt inter se in secundo gñe ex vtraq; parte apposito altero fratre mortuo, si illa copulat alteri, ille erit in tertio gñe vxori alteri⁹ fratris. Primum genus dr̄: qa primo emanat de cósanguinitate, vl qa una persona mediante ꝯhit. Secundum dr̄, qa secundo loco emanat post primum, vel quia duab. p̄sonis mediantibus. Tertium, quia in tertio loco, vel quia tribus p̄sonis mediátibus emanat: sic intellige qd hic dr̄. Sed nunquid publica honestas [1] est sublata? Vr̄ ꝙ nó: quia de ea nihil dixit. Sed ꝯ vr̄ per ca. 35. q. 3. porro, vbi ꝓhibet fm̄ genus. & p̄ter illud impedimétum ē ibi publica honestas, vt i vxorib⁹ duorum fratrum, siue ꝯsobrinorú, sed fm̄ genus remotum est: ergo illa publica honestas potest dici, ꝙ illa publica honestas simul incidit i cum dé casum cum secundo vel tertio genere, vt in uxoribus duorum fratrum siue cósobrinorum, vno sublato tollit, & aliud per hanc cóstitutioné; quoties enim vitium ex vna radice nascit, cósequens est, vt una lege tollat. C. de nup. l. vl. in fi. & ff. de iureiur. unicus §. colonus. & ff. arb. orum fur. cæ. l. si colonus. arg. & alia publica honestas, ut soboles suscepta ex secundis nuptijs non copulanda cognationi viri prioris sublata est, vt statim dicit sequés littera. aliàs verò publica honestas adhuc est. s̄ de desp. impub. duo pueri.

a Secundis nuptijs.] hoc ita intellige, frater meus habet vxorem, eo mortuo relicta eius ꝯhebat eú secundo: soboles nata de illis secúdis nuptijs nó poterat olim copulari alicui d cósanguinitate prioris mariti, & hoc ꝑꝑ publicę honestatis iustitiá, q hodie sublata ē i hoc casu, in alio casu adhuc durat ut dixi in sponsá de futuro, qa i matrmonijs non quid liceat, sed quid honestú ē cósideratr̄. ff d ritu nupt. semꝑ & ideo frater impedit sumere spósam fratris ꝑꝑ publicam honestaté quia scriptum est, spósam fratris frater habere nó pōt. s. de spon. ad audientiam. & ar. ad hoc. ff. de adop. q in adoptionem. Ioan. dixit. ꝙ publica honestas in omnibus est sublata, nisi in spósa de futuro. ego intelligo esse tantú sublatam in casibus omnibus, qui hic ponunt, & non in alijs.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

b Reuocantes.] Gregorius tn̄ dicit. qui dissoluit hęc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternum manere. 35. q. 10. fraternitatis. vltra medium, versus si qualiter ergo Innocentius dissoluit? hoc intellig. sine causa & ab alio quam à successore Gregorij.

[Gl. seq. quærit, soluit: solutioni opponit, & in solutione persistit.]

c De cetero.] sic ergo vr̄, ꝙ matrimonium illorum q ante constitutionem istam ꝯxerant in quinto vel i sexto gradu, non confirmetur hic, quia constitutiones matrimonij non trahuntur ad præterita matrimonia. 35. q. 3. de incestis. & 31. dist. ante triennium. & generaliter constitutiones non trahuntur ad præterita, nisi hoc sibi dicatur. s. de constitutio. cap vlt. Sed pone, ꝙ post istam constitutionem publicatam simul steterunt scienter? Dico ꝙ hoc ipso intelligunt ratum habere matrimonium. argu s̄ de coniug. seruorum, proposuit. & s̄. de despon. impub. litteras. & capitu. accessit. ff. de ritu nup. si quis in senatorio. quia & si primus consensus nullus fuit, postea potest confirmari. in Auth. de nup. §. si uerò ab initio. coll. 4. Sed videtur ꝙ verba necessaria sint. s̄. de spósalib. tuæ. & 29. q. 2. si quis ingenuus. & nouus consensus requiritur. s̄. de eo qui dux. in matri. q. a. ueniens: nisi expresse consentiat, antiquus consensus vr̄ perdurare, qui nullus fuit. ff. de preca. sed si manente. ff. de arbit. si cum dies, in prin. & l. Labeo. §. penul. ff. de verb. oblig. l. 1. §. si quis simpliciter. versic. cum adijcit. Ioan. dicit ꝙ pro matrimonio standú est, ex quo ex certa scientia post publicatam constitutioné simul steterút. ipso enim facto matrimoniú inducitur, saltem præsumptum. Ber.

d Quattuor sunt humores.] de quibus habes s̄. de celebr. Mis. in quadam. in fi.

e Nulla longinquitate.] & ita nulla præscriptio currit con-

† decreuim⁹

† De hoc vide late per D. Tho li. 4. sen. dist. 40. q. 1. ar. 4.

1 Vide quid de ea nouissime statuerit coc. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. adde citatos in ca. ad audiétiá. s. d sponsalib.

a Circa [illegible]

† In cóc. & alias [illegible]

rit con tra matrimonium, sicut olim currebat. Et sic cōtra uotum nulla currit præscriptio. 33.q.5. quod Deo pari. & ī. de reg. sicut nobis in fi.

[Glo. seq. dat vnum simile.]

a Infelicem.] sic ī. de consuetu cap. vlt. & capitulo quanto, & ī. de simo non satis. & cap. seq.

VIr q.]CASVS. Duo vol ʒ te matrimoniu: vir distat a stipite quarto gradu, mulier uero ex alio lat re distat ab eodem stipite quinto gradu. Q ritur, an possint ʒ re matrimonium? Rndet q sic, f.m regulā illam quæ dicitur: Quoto gradu remotior persona distat à stipite: & à quolibet descendentium per aliam lineam ab eodem stipite. Nota, q si unus coniugum distat à stipite quarto gradu, & alius quinto, licite possunt copulari. Item magis consideratur remotior gradus quam propinquus. Item regulæ arborum sunt authenticæ.

nitas temporum non † minuit peccatum, sed auget; tantoque sunt grauiora crimina quanto diutius infelicem [a] animam detinent alligatam.

¶ Gregorius nonus.

a Distans à stipite quarto gradu vel citeriori, cum distante quinto vel ulteriori contrahere potest. hoc dicit cum glossa.

b Quarto autem esset si tertio uel secundo, secundum regulam istam: quia nihil attineret, qui ex alia linea in quinto esset appropinquet cōi parenti.

c Approbatam.] nota q regula a magistris tradita, approbatur hic ā iure, & pro iure seruandum est regulam istam. arg. ī. eo. quod dilectio.

ADDITIO. Et est simile quod de consuetudine dicitur. ī. de cognati. cap. § fi. & sic ī. de d. ... cap. § fi. & ff. de dam. infecti. ædilibus. habet autem hoc locum cum approbatio fit per Papam: alterius enim approbatio parum prodesset, ut patet in his quæ not. ī. eo. de infide lib. alias autem consuetudo approbata interpretatur. ī. de consue. cum dil. & § fi. secundum Host. Io. An.

[Glo. seq. docet computare gradus.]

d Remotior.] si uis scire in quo gradu aliquæ duæ personæ diuersarum linearum sibi attineant, recurre ad cōem stipitem siue parentem, a quo descenderunt: & descende æqualiter computando per ambas lineas, quousque altera illarum primo occurrat: & si ambæ simul occurrant, erunt in eodem gradu primo, secundo, tertio, vel quarto: & istæ personæ quæ æqualiter descendunt, non dicuntur distare à gradu, sed potius sunt in gradu æquali descendente à cōi stipite æqualiter: & si sunt infra quartum gradum, non possunt matrimonialiter coniungi. Sed si una primo occurrit quam altera: descende per lineam alterius usque ad illam: & semper post illum gradum, in quo occurrit prima persona, additur gradus pro numero personarum; & sic habebis quoto gradu una distat ab altera: & istæ personæ non dicuntur esse in gradu, sed distant gradu, si uis ... personæ, de quibus hic dicitur, cum una distet quarto gradu, & alia quinto à communi parente, quod planum est uidere: & quoto gradu remotior persona distat à cōi parente, toto distat à quolibet alio descendente per aliam lineam: ut ibi gratia: Cōis parens istorum fuit Petrus, cuius filij fuerunt Martinus & Berta, qui sunt in primo gradu: de Martino descendit Ioannes, de Berta ex alia parte natus fuit Robertus, qui Ioannes & Robertus sunt in secundo gradu aequaliter descendentes a Petro; de Ioanne natus est Stephanus; de Roberto est Albertus natus, qui sunt in tertio gradu, & aequaliter descendunt a Petro tertio gradu: scilicet, de Stephano natus est uir iste, de quo hic quæritur: de Alberto natus est Titius, qui est in quarto gradu cum uiro isto, æqualiter distantes a Petro. Primo loco occurrit tibi uir iste, qui quarto gradu distat à Petro, & sic est ultima persona in consanguinitate Petri ex una linea, & Titius ex alia linea: de Titio nata est hæc mulier, de qua hic quæritur: & distat quinto gradu à Petro & sic exiuit iam consanguinitatem Petri, ergo eodem gradu distat a quolibet alio descendente per aliam lineam, & sic distat quinto gradu à Martino, Ioanne, Stephano, & ab isto uiro, uidelicet filio Stephani: denique recte potest illum habere in uirū, & quemlibet descendentem a Petro per aliam lineam posset accipere, cum omnes illæ personæ huic sint in quinto gradu. Hoc in Arbore melius uidetur.

C A P. IX.

VIr, † q à stipite quarto [10] gradu, & mulier q ex alio latere distat quinto secundum regulam approbatam, [c] qua dicitur: Quoto gradu remotior [d] differt † à stipite, & à quolibet per aliā [11] lineam descedentiū ex eodē; licite possunt matrimonialiter copulari.

† Vide citra ... in c. pręcedenti.

† distat.

[12] [13] [14]

L O C V S A R B O R I S.

DE FRIGIDIS, ET MALEFICIATIS, & impotentia coeundi.

Viso de pluribus impedimentis matrimonij, quia frigiditas & maleficiũ, & generaliter impotẽtia coeundi sunt impedimẽta matrimonij, id post rubricas praecedentes subijciuntur ista. Abb. De hac materia tractatur 33. q. 1. & q. 2. per totum.

† De materia huius tit. vide Mag. sen. lib. 4. di. 34. vbi Doct. & praecipue al js B. Thomam ibidem. q. 1. per totam quaest.

ACcepisti. Diuidit, quia habet tria di cta. Secundum ibi, Illa autem. Tertium ibi, Si autem. Abbas. CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorẽ, & cum ea mansit per mensem, vel per tres, vel etiam per annum: postmodum dicit vir, quod est frigidae naturae, ita quod cum illa vel alia se habere non potest: dicitur hic, quod si illa idem affirmat, quod ille dicit, & pòt hoc probari per verũ & rectum iudicium, debẽt separari: ita quod si postmodum aliã acceperit, reus erit periurij, & acta pœnitentia priora cõnubia restaurabuntur. Si verò illa prior post annũ & dimidium ad episcopum proclamauerit dicens, quod eam non cognouit, ille autem contrarium affirmat, ei credendum est, cũ sit caput mulieris: quia si proclamare voluit, cur tantum tacuit? citò non potuit scire, si eã cognoscere potuit. Si verò ab initio post mensem vel duos ad episcopũ proclamauerit dicens. Volo mater esse, sed vir quem ego accepi, frigidae naturae est: si hoc probari potest per rectum iudiciũ, separentur, & mulier alteri si voluerit nubat in Domino. Nota quod non creditur viro vel mulieri confitenti contra matrimonium, sed exigitur probatio. Item vir caput est mulieris. Item ex taciturnitate praesumitur contra aliquem. Item impotentia coeundi impedit matrimonium & dirimit.

† Aliàs 20. & 14. & 10. sed rectius ita: ex Burchardo lib. 19. decr. c. 5. tit. de dissidio coniugij versi. accepisti. & c. 1. eo. tit. in 1. cõp.

† Vide Dorandum lib. 4. sent. dist. 34. q. 2. & praecipue latius ibidem Sotum q. 1. art. 2.

a Iudicium.] scilicet, quod vterque iuret cum septima manu propinquorum. 33. q. 1. c. 2.

[Glossa sequens not. terminis mendacium allegatria tuta.]

b Dijudiceris.] nota contrarij operis euidentia mendacium conuinci, s. de praesum. literis & arg. sup. de matrimonio. & obec. legi. datur. & 22. q. 5. cautte.

[Glo. seq. not. quod sententia, & ponit distinctionẽ circa fraudem mulieris, quam non approbat. in fine signat contrarium, & soluit, & arguit.]

c Reparare.] Nota quod sententia contra matrimonium lata, non transit in rem iudicatã, cũ appareat ex postfacto ecclesiã fuisse deceptã. sic s. de re iudi. lator. & cap. con sanguinei. & s. eodẽ fraternitatis. quare priora etiam matrimonia restaurantur, etiam muliere contradicente, si fraudis fuerit cõscia. ff. de adult. si vxor §. iudex. & §. vlt. vt dixit Ala. Si verò conscia fraudis non fuerit, poterit repellere eum, si voluerit, praeterea ad. ... periuj. argum. 33. q. 1. de benedicto. & q. 6. nihil. sed non credo quod hoc obstet quin matrimonia priora debeãt restaurari. s. eod. laudabilem. & capitu. fraternitatis. Item argumen. contra. 33. q. 1. c. per fortiarias, sed ibi separantur propter maleficium, non propter frigiditatem.

d Missum.] simile s. de reg. capitulo secũdo. & expone missum, idest, vicarium, qui fungitur vice epi scopi. supra. de insti. cap. 2.

e Affirmas.] quod eam cognouisti.

f Caput.] supra de despon. impub. continebatur. 33. q. 1. si quis acceperit. & hoc intell ige, nisi ipsa velit se probare virginẽ per aspectum corporis s. de proba. propo suisti. & cap. causam matrimonij.

g Tacuit.] ergo videtur, quod post annum & dimidiũ reclamare nõ potest. Sed contra videtur. C. de repu. in causis. vbi dicitur, quod vsque ad duos annos poterit reclamare, immo vsque ad triennium. in auth. de nup. §. per occasionem. coll. 4. & infra eo. laudabile. Quod dicitur in istis duabus vltimis concor. tenendũ est, & non tenet quod hic dicitur de anno & dimidio. Et est arg. ad praescriptionem, si quis taceat vsque ad cõpletam praescriptionem, quia gesta taciturnitate firmauit. C. de his qui a non domi. ma. l. vlt.

h Probari.] hoc ideò dicit, quia non est standum coniugum confessioni contra matrimonium: & si vterque confiteatur non videtur credendũ, ne in fraudem hoc dicere tur, s. de eo qui cogno. consang. vxo. sue, super eo. nisi quod

TITVLVS XV.

De frigidis, † & maleficiatis, & impotentia coeundi.

¶ Ex Brocardico. lib. 18. †

¶ Si marito prouocante ad diuortium, & se impotentem asserente, mulier hoc idem fatetur, seruata solemnitate canonica matrimonium indistincte dirimitur: sed si decipiatur Ecclesia, primum matrimonium reparatur; si verò muliere agente, vir affirmat se potentem: nisi per aspectum corporis, vel alio indubitato modo conuincatur, mulier non auditur: sed si vir hoc idem confitetur, vel conuincitur, matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. hoc dicit secundũ Hostiensem.

CAP. I.

ACcepisti † mulierẽ, & per aliquod tẽps habuisti, per mẽsem, aut per tres, aut per annum. & nunc primũ dixisti te esse frigidae naturae, ita vt non potuisses coire cum illa, nec cum aliqua alia: si illa, quae vxor tua esse debuit, eadem affirmat, quae tu dicis, & probari potest per verum iudicium, [a] ita esse vt dicitis, separari potestis: ea tamen ratione, vt si tu post aliam acceperis, reus periurij dijudiceris: [b] † & iterũ post peractam pœnitentiam, priora connubia reparare [c] debebis. ¶ Illa autẽ si prior post † annum, aut dimidium, ad episcopum, aut eius missum [d] proclamauerit, dicens, quod non cognouisses eam, tu autem contrariũ affirmas, [e] tibi credendum est, eo quod caput [f] es mulieris: quia si proclamare voluit, † cur tã diu tacuit? [g] citò enim & in paruo tempore scire potuit, si secum conuenire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate, post mensem, aut duos, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit, dicens; volo esse mater, volo filios procreare, & ideò maritum accepi: sed vir, quem accepi, frigidae naturae est, & non potest illa facere, propter quae illũ accepi: si probari [h] potest per rectũ iudiciũ, separari potestis: & illa si vult, nubat i Dño.

quod asserunt, probauerint cum septima manu propinquorum. 33.q.1.c.2. sed pro matrimonio bene creditur eis. sup. de clandesti. desponsatio.ca.2. & quod dicitur, non creditur eis cōtra matrimoniū, verū est quantum ad hoc, vt contrahendi facultatem acquirant: sed si vellent in continentia manere, creditur eis. 33.q.5.q. Deo pari.

Q Vod sedem.] CASVS. Dicitur hic, q sicut puer non est aptus matrimonio, ita nec vir q. coire nō pōt. Nota q impotētia coeūdi impedit matrimoniū.

a Non est aptus.] ī. de sponsa. impub. à nobis. arg eo. tit. puberes. vbi de hoc.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Impotentes.] hac ratione videtur, q senes qui à naturali calore defecerunt, cōtrahere non possunt; sed cōtrarium est verum. C. de nupt. sancimus. 27. q. 1. nuptiarum. quia in senibus dicit esse legis obsequium, & humanitatis solatium. vt ibi & 31. q. 1. aperiant. &c. q. si dormierit sed hic non loquitur de tali impotentia, sed de eo qui sectus est: & qui ppetuo impotens est: sed senes aliquando aliquo beneficio mouentur.

E X litteris.] Communis diuisio, cōsultatio & respōsio, Secunda ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam, qui cum debitū reddere non posset, licet vterq; legitimæ fuisset ætatis, mulier tā grauem cōtraxit infirmitatem, vt omnino inutilis sit facta viro, ita quod nullo modo eam cognoscere potest. Quæritur, an debeant separari? Respondet Papa, si vitium illud à natura contraxit mulier, nec ope medicorum poterit ei subueniri, vir poterit aliam ducere in vxorem. Nota, quod cum inhabili ad coitum, nullum est matrimonium.

[Glo. seq. soluit obiec. eano. dixit.]

c Contraxit] id est, contraxisse apparuit, vel in veritate contraxit, ex eo quod contra naturam vim ei forsan intulit, quia arcta fuit. vnde nullo modo sibi potuit commisceri, vnde magis inhabilis reddita fuit, & sic non fuit matrimonium inf. eo. fraternitatis. Il enim non loqueretur de impedimento prædedēte matrimonium, stare non posset quod dicitur in fi. trigesimasecunda quæstione prima. dixit. & q. 5. si vxorem. & supra de coniug. leproso. c. 1. & 2.

d A natura] quia erat arcta, vt dixi.

[Glo. seq. signat contrarium.]

e Medicorum.] infra eod. fraternitatis. & ita non fuit matrimonium. & intellige quod dicit: non poterit adiuuari ope medicorū, sine p ticulo corporali: alias non deberent separari, imò modicam violentiā debet sustinere, vt argumen. infra eo. fraternitatis. & si talis fuit, non habuit propositū reddendi matrimonij debitū ex causa, vel exigēdi, & sic nullū matrimoniū. trigesima secūda q. stione secūda, solet. & cap. aliquando. & supra de condi. appo si. cap. vlti. & secundū leges esset in causa redhibitionis. ff. de ædil. edic. quærit. §. mulierem. argum. contra. ī. cap. proxi.

¶ Alexander tertius Ambianensi † episcopo.

¶ Impotens ad copulam, est impotens ad contrahendum matrimonium siue sit impedimentum ætatis, siue naturæ.

CAP. II.

Q Vod † sedem: & infra. ¶ Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus [a] coniugio: sic qui impotentes [b] sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

¶ Idem.

¶ Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte medicorum, matrimonium impedit.

CAP. III.

E X † litteris tuis accepimus, quod quidā sexdecim annorū quandam annorū tredecim duxit vxorem: qui cum debitum reddere nō posset, mulier tam grauem infirmitatem cōtraxit, [c] vt omnino viro sit facta inutilis, & instrumentū eius impeditū ita quod vir ei commisceri nō potest: Respōdemus igitur quod si vitium illud mulier à natura [d] contraxit, nec ope medicorum [e] poterit adiuuari: viro aliā accipiendi liberam tribuas facultatem.

¶ Lucius tertius.

¶ Contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur.

CAP. IIII.

C Onsultationi † tuæ, qua nos cōsuluisti, vtrū feminæ clausæ, impotētes commisceri maribus, matrimoniū possint contrahere, & si cōtraxerint, an debeant † rescindi: taliter respondemus, quod licet incredibile [f] videatur, quod aliquis cum talibus cōtrahat matrimoniū: Romana tñ Ecclesia consueuit in consimilibus iudicare, [g] vt quas tanquam vxores habere non possunt, habeāt vt sorores.

†Ca. 2. eo. ti. in 2. cōp. Vide citatos in præcedentib. capitulis.

†debeant.

¶ Celestinus tertius.

¶ Si de impotentia coeundi constet, statim matrimoniū separatur: aliàs cohabitabunt cōiuges per triennium: & si cū septima manu propinquorum iurant, quod dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, statim separantur. Ita cōmuniter summatur.

C Onsultationi Diuiditur: quia primò ponitur consultatio. Secundò responsio: ibi, Taliter. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquę mulieres ita sunt clausæ & impotentes, q vtris carnaliter commisceri nō possunt, quæritur, an possint matrimonium contrahere? Respondet Papa, licet nō videatur credibile, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; tamen Romana ecclesia cōsueuit in talibus iudicare, vt si nō possunt eas habere vt vxores, habeant eas vt sorores. Nota quòd cum arcta matrimoniū cōtrahi non potest. Item de similibus simile iudicium est habendum.

f Incredibile.] quia conditionem corporis sui sciens, non contraheret de leui. Ala.

[Glossa sequens recit. per quæstio. an sit consilium vel præceptum.]

g Iudicare.] ergo & nos sic iudicare debemus. sup. de re iudi. in causis. C. de legi. & consti. prin. l. vlt. quod verum est, vbi ipsa sic præcipit iudicandum. arg. 11. q. 3. noli te. aliàs non permittitur aliter fieri. 21. distin. quis nesciat. sed hic non præcipit eius consuetudinem esse seruandam, sed potius consilium est. a tamen intellige quod hic dicitur secundum illam decret. inf. eo. fraternitatis, vt dixi sup. cap. proxi.

a Sed Lau. exponit iudicare, i. tenere Ioan. And.

Lauda-

CAP. V.

LAudabilem: † & infra, ¶Requisisti quantum tempus indulgẽdũ sit naturaliter frigidis, ad experiẽtiã copulæ nuptialis: & infra. ¶Nos vero in præsenti cõsultatione sentimus, vt à tempore celebrati [a] cõiugij, si frigiditas [b] prius probari [c] non possit, cohabitent per trienniũ: quo elapso, si nec tũc cohabitare voluerint, & iuxta decretũ Gregorij, [d] †mulier per iustum [e] iudicium de viro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium, si autem ille aliam acceperit, separentur: [f] Quòd si ambo [g] cõsentiant simul esse, vir eam, & si non vt vxorẽ, saltem habeat vt sororẽ. ¶Si autem, quod nunquam se inuicem cognouerint, ambo fatẽtur, cũ septima [h] manu propinquorum vel vicinorum bonæ famę (si propinqui defuerint) tactis sacrosãctis Euangelijs vterque [i] iureiurando dicat, quod nunquam per carnis copulã vna caro effecti fuissent: & tũc videtur, quod mulier valeat ad secundas nuptias conuolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, [k] qui iurauerãt, rei periurij teneantur, & peracta pœnitentia cogantur ad connubia priora redire. [l]

¶Innocentius tertius Altissiodoren. episcopo.

¶*Propter arctationem mulieris, si apparet, quod præter diuinũ miraculũ, absque periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium, redintegratur tamen si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam.*

†Ca. 3. e. ti. in 2. cõpil. Et preter citatos in precedentibus vide Host. in sũ. tit. de frigi. & malefici. §. qualiter & quãdo.

† Gregorij ad Ioãnem Rauennatẽ. epm, vt referunt Burch. lib. 9. decr. ca. 40. Iuo par. 8. c. 178. & Panormi li. 6. tit. de impotentia coeundi. ca. 4 siue c. 115.

LAudabilem.] Diuiditur in duas partes. Prima loquitur quando vnus coniugum dicit matrimonium consummatum, & alter diffitetur. Secunda: ibi. Si autem. quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Et prima pars subdiuiditur. Nam prima loquitur quãdo simul esse nõ cõsentiunt. Secunda quando consentiunt: ibi Quod si. Abb.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur esse frigidæ naturæ: quæritur hic, quantũ tẽpus dandum sit eis, ad sciendũ experientiam copulæ cõiugalis: Papa respondet, quod ab eo tẽpore, quo celebratur cõiugiũ, & incipiũt simul cohabitare, simul cohabitẽt per trienniũ dando operã carnali copulæ, si ante triennium non possit probari frigiditas: quo elapso si simul cohabitare noluerint, & mulier per iustũ iudiciũ probare potuerit, quod cum ea dormire nõ possit, accipiat alium, & si ille aliã acceperit, separẽtur: Si verò consentiant simul esse, habeãt eã vt sororem. Si autẽ cõfiteantur, quod numquam adinuicem se cognouerint, cum septima manu propinquorũ, vel vicinorũ bonæ famæ, si propinqui deficiant iureiurãdo dicat vterque, quod nũquam vna caro effecti sunt: & tunc mulier potest alium accipere: & si ille aliam acceperit, de periurio notantur, & acta pænitentia cogantur ad propria connubia redire. Nota quod triennium dãdum est ad probandum frigiditatem, & ita non tenet quod dicitur de anno vel dimidio sup. eo. cap. 1. & idem tempus datur in maleficiato.

a Celebrati] & à tempore cohabitationis, nec sufficit cohabitare, nisi dent operam carnali operi. 30. q. 1. requisisti.

[Gl. seq recit. per q. quid de maleficiato.]

b Frigiditas.] quod hic dicitur de frigido, idem intelligo & de maleficiato, † vt vsque ad triennium expectet, maxime quia magis sperandum est, quod impedimentum remoueri possit, quod non processit à naturalibus Laurentius.

†De hoc articulo præter Docto. hic, vide Spe. tit. de teste, § nũc tractandũ.

c Prius probari.] argumentum quod si prius probari possit impedimentum, non expectabunt per triennium inf. eo. cap. proxi. si verò manifestè constet: tunc cohabitent simul per trienniũ continuum: in quo debent dare operam carnali operi, vt hic, & argumen. inf. eod. cap. vlt. in authen. de nupt. §. per occasion. in. colla. 4.

d Gregorij] 33. q. 1. quod autem.

e Iustum iudicium.] id est, per testes, vel aspectum corporis, argum. supra de prob. proposuisti & infra eodem, capitulo vltimo.

f Separentur.] propter naturalem frigiditatem: secus si propter maleficium. 33. quæstio. 1. si per sortiarias.

[Glo. seq. recitatur per q. an vir frigidus, &c.]

g Quod si ambo.] vel solummodo mulier. ille enim, qui scienter cõtraxit, nõ videtur quod possit cõtradicere ar. inf. de eo qui dux. in mat. c. 1. ff. de lege com. eo. 3. vel dicas & verius, quod necesse est, vt ambo cõsentiãt, sufficit, quod ita scriptũ est, & si per quã datũ est. ff. qui & à quibus manu. li. l. prospexit. & 7. q. 3. scriptum est. quia cũ nullum sit matrimoniũ, non tenetur alter alteri.

h Septima manu] sic. inf. eo. c. vlt. & 30. q. 1. requisisti.

i Vterque iureiurãdo.] vterq; vir & mulier iurare debent, quod fide bona dederunt operam copulæ carnali per triennium, nec vna caro effici potuerũt propinqui iurãt vnt, quod credunt eos verum iurasse, arg. inf. de purga. cano. quoties.

K Hi qui.] s. vir & vxor. & non alij conpurgatores si bona fide iurauerunt.

l Redire.] cũ propter frigiditatem separãtur: secus si propter maleficium. 33. q. 1. si per sortiarias.

CAP. VI.

FRaternitatis † tuæ literas recepimus cõti-

FRaternitatis tuæ literas recepimus.] Primo ponitur quæstio. Secundò distinguens solutionem, ibi, Quia vis. Tertiò infert ad alias duas quæstiones: ibi, per hæc. Abbas Sic.

SASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro, & cum eo per plures annos permãsit, nec potuit ab eo carnaliter cognosci: Archipresbyter Altissiodoren. illud negotium significauit episcopo suo: episcopus volens super hoc veritatẽ inquirere, quasdam matronas ad præsentiam suam vocauit, districtè illis iniungens sub periculo animarum, vt illã visitarent, vtrum esset idonea ad officium coniugale: quæ tandem ea inspecta dixerunt, quod nunquam poterat esse mater: & ideò inter eos diuortium promulgauit, mulierem inducens, vt religionem intraret, perpetuam continentiam seruatura. Viro autem dedit licentiam contrahendi, qui cum alia contraxit: Post modũ illa mulier fuit ab alio carnaliter cognita. abiecta cõtinentia quam promisit, & cuidam G. nomine nupsit: negotium istud Altissiodoren. episcopus significauit domino Papæ, quærens, quid super hoc esset agẽdum? Rescribit Papa eidem, dicens, quod non plene ei expressit quod mulier promiserit se continentiam seruaturam, vtrum simplici verbo, an per votum solenne, & vtrum transierit ad religionem sicut promisit. nec dixit etiam qualiter cognita fuerit, vtrum artificio medici,

dici, aut cõcubitu viri, aut alio modo: Vnde Papa considerãs, quod impedimentum illius non erat perpetuũ, quod remotum fuit sine periculo corporali præter diuinum miraculum, inuenit diuortij sententiam latam fuisse per errorem, licet probabilem; quia ex post facto apparet, quod mulier illa cognoscibilis erat viro, ex quo eius simili cõmiscetur, & ideò pronunciauit ipsam & ipsum matrimonium extitisse. Vndè inter ipsam & G. præfatum pronunciauit matrimonium nõ fuisse: & eos præcepit abinuicem separari: Si verò mulier illa transiuit ad religionem, primus vir qui non cognouit eandem, remaneat cum illa cum qua ecclesiæ auctoritate contraxit. Si verò non transiuit ad religionem, dimittat illam, & redeat ad illam, cũ qua primo contraxit: nisi ipsi votum sollemne fecerit; quia secundum hoc intelligitur fornicata fuisse cũ prædicto G. vel etiam si non fecit votum sollemne, fornicario modo alij se immiserit: & sic prætextu fornicationis primus vir eam repellat: Si verò simplici voto promisit seruare continentiam, & postea in facie ecclesiæ prædicto G. nupsit, quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fuerit fornicata, sed modò non debet remanere cum illo, per ea quæ dicta sunt supra in versiculo illo; absque periculo corporali. Alia quæstio soluitur, quæ talis est. Aliqua est ita arcta, quod non potest commisceri carnaliter, nisi per incisionem, vel alio modo violentia inferatur, vt mortis periculum timeatur: Quæritur de tali, vtrum sit apta ad matrimonium contrahendum? Et dicendum est quod non. Similiter ex his quæ dicta sunt supra, soluitur alia quæstio, quæ talis est: Aliqua nupsit alicui, & ita arcta est illi, quod non potest ab eo cognosci, si ab eo per iudicium ecclesiæ fuerit separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum fecundi reddatur apta primo; quæritur, vtrum debeat redire ad primum. Et dicas quod non, secundum distinctionem superius factam, vbi dicit; absque corporali periculo: De talibus tamen non est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro. Nota quod cum in sententia contra matrimonium latã errat ecclesia, quandocunque de errore constiterit, retractatur sententia. Item votum sollemne ante carnalem copulam soluit matrimonium. Item mulier non tenetur subire periculum corporis, vt reddatur apta viro. Item ex futuro euentu, pendet vtrum matrimonium fuerit tandoque inter aliquos.

N. P.

nentes quòd O. mulier, cuidam viro matrimonialiter nupsit: cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus, tu tamen volens habere certitudinem pleniorem, quasdã matronas [a] suæ parochiæ prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districtè [b] illis iniungens, sub periculo animarum, vt mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, vtrum idonea esset ad viriles amplexus: quæ tandem in fide sua tibi asseruere cõstanter, quod eadem nũquam poterat [c] esse mater aut coniux, tamquã cui naturale deerat [d] instrumentum: vndè inter ipsam & virum diuortium celebrasti, mulierem inducens, vt ad religionem aliq̃ se transferret perpetuam continentiam seruatura: & viro licentiam tribuisti, vt vxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quòd mulier inuenit [e] qui seras huiusmodi reserauit: & abijciens continentiam, quam promisit, G. latori præsentium supernupsit. Quamuis igitur semiplenè nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit cõtinentiam seruaturam, vtrum videlicet simplici verbo, an voto sollemni: vtrumvè ad religionem transierit, vt promisit, an contra promissionem suam † in domo remanserit: & qualiter seras illas fecerit reserari, vtrum videlicet artificio medici, an concubitũ viri seu alio quolibet modo: Nos tamen perspicaciter attendentes, quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum, [f]

[Finis sequentis glossæ reci. per quæstionem.]

a Matronas.] talibus credendum est, si honestæ sint & peritæ in arte illa. ff. de vent. inspi. l. 1. in princip. & supra de probat. proposuisti. & cap. causam, & infra cap. proximo. oculus enim obstetricum in talibus sæpe fallitur. 27. q. 1. nec aliqua. & in hoc casu nõ requiritur iuramentum propinquorum, sicut in frigiditate, vt supra c. prox.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

b Districtè.] per iuramentum [1] hoc iuramentum non est remittendum istis testibus ne aliquid in fraudem matrimonij dicerent, sup. de eo q. cognouit cons. vxo. suæ super eo. & inf. c. proximo.

[Glo. seq. obijcit, soluit & remittit.]

c Poterat esse.] sed qualiter hoc potuit probari, cum sit negatiua? si potuit probari: dicendo, quòd hæc mulier caret mẽbro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua [2] probatur, s. de elect. bone. dictum est. Ber.

d Deerat.] nota q̃ non dicitur, esse, quod inutile est. supra de transla. inter corporalia. & ff. q̃ cuiusque vniuer. l. 1. §. & quidam. nec dicitur habere actionem, qui habet inutilem. ff. de dolo, nam is, & sup. de resti. spol. olim nobis, arg. s. de olut. cap. penult.

e Inuenit.] non dicit quod per medicum, vel alium.

[Glo. seq. arg. pro opi. dicentium cap. si per sortiarias. non tenere: cui dupliciter respondet, subdens de maleficio.

f Diuinum miraculum.] argum. quod nullum maleficium [3] est perpetuum, cum possit remoueri præter diuinum miraculum, saltem per illum qui ipsum induxit: quia quicquid ligatur, dissolubile est, in authen. de nupt. §. nuptias. coll. 4. & secundum hoc non tenet illud cap. si per sortiarias. [illegible] vt quidam dicunt. Potest dici, quod aliud est, cum allegatur impotentia ex parte mulieris, vt hic: aliud vbi ex parte viri allegatur maleficium, vt in cap. si per sortiarias. & infra, cap. proxi. & hic allegata fuit falsa causa, vt postea apparuit: vndè postea debet restitui viro. argum. sup. de re. iudi. lator. & cap. consanguinei. ad hanc causam refertur hæc ratio: attendentes quod impedimentum, &c. Vel pot. st dici quod maleficium est perpetuum, ex quo enim mulier cohabitauit viro per triennium, & dederunt operam copulæ carnali, nec potuerunt commisceri, præsumitur perpetuum impedimentum, & possunt separari, & alteri nubere, vt in cap. si per sortiarias. quia potest aliquis maleficiatus esse cum vna, & non cum alia, & hoc intelligo

[1] Hæ verò matronæ nõ debent de veritate iurare, sed solũ de credulitate, dicẽtes se credere mulierem esse arctã, vel nõ. ita Hostiensis, quem sequitur hic Ioan. And.

[2] Tractatus extat Francisci Herculani, quo plene disseritur de modis probãdę negatiuæ, eũ videto.

† Dictio, suã, deest in antiquis exẽplaribus.

[3] De materia hui⁹ glossæ, & an maleficium sit impedimentum dirimens impediẽsve matrimoniũ, vide B. Thomam lib. 4. sen. dist. 34. q. 1. art. 3. & alibi latè per totum & Doctor. adde Syluestrũ in summa verbo matri. nonũ 8. q. 16. & per alios Summistas.

telligo de maleficio quod præcessit matrimoniũ: nam post matrimonium contractum si superueniat impedimentum, non debent separari. trigesima secunda quæstione septima, hi qui sani, & quæst. 5. si vxorem. si verò post separationem eam cognosceret, matrimonium debet redintegrari, vt hic patet: quia impedimentum non erat perpetuum.

a Corporali periculo.] vbi verò graue periculum timeretur, non est matrimoniũ: sed vbi leui periculo potest remoueri, debet illud pati. j. eo. c. §. per hoc à contrario sensu.

b Per errorē.] propter quem excusatur iudex. infra de sent. excommun. sacro, & intellige, quòd error iste interuenit in aspectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerunt; quia manus & oculus obstetricum sæpè fallitur. j. de probat. causam matrimonij. & 27. quæst. 1. nec aliqua. & sic patet, quod sententia per errorem lata, a qua non est appellatum, reuocatur, si error probabilis postea detegatur. j. de purg. vulg. significantibus. & ff. de condit. sine causa. l. 2. Item habes hic, quod sententia per errorem lata contra matrimonium, non transit in rem iudicatam, quominus possit reuocari quandocunque apparuerit ecclesiam deceptam fuisse, vt hic patet. & j. de re iud. lator. & c. cõsanguinei. & j. eo. c. proxi. & j. eod. c. 1. & c. proxi.

† Hæc verba: sicut asserit promisisse desunt in oib[9] Vaticanis codicil.[9] hñtur tñ in alijs paulo recẽtiorib[9], & in antiqua compilatione.

per opus humanũ, absque corporali[a] periculo potuit remoueri: sententiam diuortij p errorē[b] licet probabilem, nouimus esse prolatam: cum pateat ex postfacto, quòd ipsa cognoscibilis erat illi[c] cuius simili[d] commiscetur: & ideò inter ipsam & primũ virum, dicimus matrimonium extitisse: quare inter eam & præfatum G. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus abinuicem separari. Et si prædicta mulier ad religionē trãsiuit [sicut † asserit promisisse] primus vir, qui non cognouit eãdem; cum ea remaneat[e] cum qua postmodum ecclesiæ auctoritate contraxit: alioquin[f] ea dimissa, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit: nisi se voto[g] mulier illa constrinxerit ad continentiã obseruandam, vt intelligatur per hoc cum præfato G. fornicata fuisse: vel nisi se fornicario[h] modo alij viro miscuerit, vt primus vir prætextu fornicationis, eius velit consortium declinare, nam si tantum simplici verbo promisit se cõtinentiam seruaturam, & postea in cõspectu ecclesiæ nupsit memorato G. quamdiù articulus iste dubitabilis erat, præsumi[i] non debet, quòd fornicaretur cum illo, sed amodò[k] non debet cum illo aliquatenus remanere.

¶ Per hæc † autem quæstionem illam noueris esse solutam[l] qua quæritur; vtrum ea, quæ adeò arcta est, vt nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut † alio sibi modo violentia inferatur, non solum modo leuis, sed fortè tã grauis, vt ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimoniũ cõtrahēdũ debeat idonea[m] perhiberi. ¶ Similiter[n] illa, quæ viro cui nupserat, adeò arcta est, vt numquã ab eo valeat deflorari: † si ab eo sit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit,

secundum Ioan. & subdit opi. T.

h Fornicario modo.] quia si legitimè contraxisset cũ altero, illud ei objicere non posset, nec prætextu talis fornicationis posset repelli à viro. arg. j. de diuort. gaudemus. immo videtur, quòd nullam fornicationem ei objicere posset: nullam enim iniuriam fecit, nec intendebat facere viro, quia fornicata fuit tanquam soluta. 15. quæst. 1. illud. ff. locati si ignorans quis. nam adulterium non committitur sine dolo. 34. q. 2. in lectum. ff. de adult. l. penul. Item si aliqui sint separati per sententiam ecclesiæ, & post alter eorũ fornicetur, minorem iniuriam committit & minus peccat. 32. quæstio. 7. quemadmodum. Præterea per primam fornicationem non fuit apta viro suo, sed fortè nec per multas alias. ergo illam sola potest opponere cum reddita fuerit apta primo viro, quæ postea secuta est: quia tunc primum læditur ius matrimonij: argumen. supra de donat. Apostolicæ. Potest dici, quod sicut ex futuro euentu apparet retro fuisse matrimonium, vt dicitur in fine, sic ex futuro euentu apparet retro fuisse factam iniuriam priori viro. ff. de capti. & postli. reuer. in bello. §. 1. & ff. ad Macedo. l. 1. §. 1. Sed quid si post primum coitum cum secundo, prior petit eam? dico, quòd est ei reddenda; & si non inuenerit eam aptam, est restituenda secundo. & sic etiam post secundum vel tertium coitum a secundo, & sic in infinitum, vt dixit Ioan. Tan. dixit, quod vsque ad tertiam vicem tantum, & non vltra debet restitui primo. immo remanere debet cum secundo: quoniam duæ tantum sententiæ post primam sunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. 2. quæst. 6. si quis in quacunque. & supra de appellat. sua nobis. Ber.

c Erat illi.] scilicet primo viro, à quo fuerat separata.

d Simili.] sic 33. quæst. 1. requisisti. & innuitur hoc, ex eo quod in fine huius cap. dicitur, quòd si prior vir non possit eam cognoscere sine graui periculo, quòd nõ sit reddenda primo viro, licet ex postfacto per consuetudinem secundi viri reddita sit apta priori: quod bene potest concedi: quia non fuit matrimonium inter eos, vt dixerunt Vinc. Io. & Tanc.

e Remaneat.] quia si ingressa fuit & professa, statim solutum fuit matrimonium, si quod fuit inter eos, sup. de conuer. coniug. ex publico secus si ingressa fuit causa probationis; quia si ista tunc ad seculum rediret, compellitur redire ad virum priorem.

f Alioquin.] id est, si non transiuit cum affectu.

g Se voto.] sollemni, scilicet, & tunc debet compelli votum seruare, & per hoc intelligitur fornicata cum secundo, cum ipsa contrahere non potuit post votum sollemne.

i Præsumi.] sim. 33. quæst. 2. cum per bellicam. & infra de diuor. gaudemus.

k Amodo.] s. veritate reuelata, quòd fuerat vxor primi.

l Solutam.] arg. à contrario sensu sumpto ex illo verbo. sup. eo. c. 1. illi: absque corporali periculo, &c. & est arg. validum à contrario sensu. j. de his quæ fi. à prælat. cum Apostolica. in fi. & sup. de reg. cum virum.

m Idonea perhiberi.] & certè non.

n Similiter.] resume: per hæc noueris quæstionem illam esse solutam, qua quæritur, vtrum illa, quæ viro cui, &c.

[G]losa eq. objicit, & soluit; demum quærit & soluit

a Debeat.]

a Debeat.] quasi dicat, non debet intellige tamen secundum distinctionẽ præmissam, an sit graue periculũ si reddatur apta, vel non. Vin.

b De talibus.] simile. s. de in integ. rest. cũ venissent.

c Non est facile.] quia nescitur an sit apta viro primo: & hoc aliquo iure perpendi non potest, sed potius per experiẽtiã facti. sim. s. de dona. Apostolicę. cum suis concor.

d Ex futuro.] sic ff. de reb. dub. quędã. & ff. si cer. peta. ⁊ pinde. & ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. ff. ad Maced. l. 1. §. 1. Nec intellige quod matrimonium retrotrahatur, sed hoc ideo dicit, quia in dubio est, an sit matrimoniũ cũ primo nec intelligas, quod tunc primo incipiat esse matrimoniũ cũ primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tũc primo declarat fuisse matrimonium. simile. ff. si ser. vend. sicut §. sed si quæritur. & ff. de acq. re. dom. adeò. §. cũ quis, in fi. & 33. q. 1. requisisti. ff. q testamen. facere pos. l. hæredes pa lã. §. 1. Ber.

& per frequentem vsum secundi, reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat, a cũ quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus b autem non est facile c iudicandum: cum finale iudicium pendeat ex futuro. d

¶ Honorius tertius.

¶ *Si vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coeundi, eis hoc iurantibus cum septima manu propinquorum, matrimonium separatur. hoc dicit inhærendo verbis litteræ.*

CAP. VII.

Litteræ † vestræ nobis exhibitę continebant, quod cum causa matrimonij, quę inter M. mulierem, & A. eius uirũ uertitur: uobis fuisset ab I. Papa prædecessore nostro commissa, dicta M. proposuit, quod cum octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & diu cohabitasset eidem, ad huc integra e permanebat: eo quod prædictus vir eius non habebat potentiam coeundi; quare petebat diuortium celebrari. Prædictus vero A. fatebatur, quod illam nunquam cognouerat, tamen se habere potentiam cognoscendi f alias asserebat: Vos verò, ne id cõfiterentur in fraudem, à matronis bonæ opinionis, fide dignis, h ac expertis in opere nuptiali, dictam se cistis inspici mulierem: quæ perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc virginẽ permanere. Postmodum per presbyterum, de cuius parochia vir extitit, fecistis inquiri; vtrum ipse aliquã cognouisset; nec per inquisitionem ipsam vobis cõstare potuit, aliquam esse carnaliter cognitã ab eodem. Muliere autem requirẽte diuortium, & dicente, quod mater esse volebat, & filios procreare; proponente verò viro, quod paratus erat stare consilio ecclesiæ, iniunxistis eisdem, vt agerent pęnitẽtiam de commissis, i & † sic forte

Litteræ.] Legitur tribus modis. Primo quod loquatur in maleficiato: & secundum hunc intellectũ summatur sic: Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere vxoré, cui per triẽnium cohabitauit, ipsis cum septima propinquorũ manu hoc iurantibus, matrimonium separatur, hoc dicit. Secundo modo legitur sic. quod non loquatur in maleficiato, sed in frigido, vt tenuit Innocentius, cuius lectura communiter non recipitur: sed tamen in se vera est, & dicendum vt habuisti in cap. laudabilem. supra eodem. Tertio modo legit inhærẽdo verbis litteræ generaliter, cum vxor dicit virũ non habere potentiam secum coeundi nec exprimit ex qua causa; & sic facit ad tertiã partem rubricæ. Et duo ponuntur hic, primo consultatio. secundo respõsio: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quędam causa matrimonialis vertebatur inter M. mulierem & A. virũ: causa illa fuit commissa quibusdam iudicibus, per sedem Apostolicam, coram quibus ex parte mulieris fuit propositum, quod iam octo annis fuit dicto viro matrimonialiter copulata, & diu cohabitauit eidem, & adhuc integra permanebat quia dictus A. non habebat potestatem coeundi, quare petebat diuortium celebrari; prædictus vir fatebatur quod nunquam eam cognouerat: tamen dicebat se habere potentiam coeundi, & aliàs cognoscendi: iudices timentes ne istud cõfiterẽt in fraudẽ, fecerũt illã inspici per matronas fide dignas & expertas in opere nuptiali: quæ perhibuerunt testimonium, illam adhuc virginem permanere, & postmodum fecerunt inquirere per parochiam ipsius viri, si aliquam cognouisset, nec ipsũ inuenerunt quod aliquã cognouisset; mulier instanter diuortium postulabat: vir verò dicebat quod paratus erat stare cõsilio ecclesiæ; iudices præceperunt eisdem, vt per pœnitentiam agerẽt de commissis, & sic forte Deo volẽte matrimonium consummarent; Tandem reuersi ad iudices, dicebant se nõ posse carnaliter commisceri; vnde totum negotiũ domino Papę per suas literas intimauerũt, petentes quid sit super hoc agendum? Mandat Papa, quatenus si est ita; & eis cõstiterit, quod infra octo annos per cõtinuũ triẽniũ insimul habitassent: si iurauerint cũ septima manu ⁊ ppinquorũ, quod non potuerint carnaliter commisceri, sniam diuortij ⁊ ferãt inter eos. Nota, quod q separant pp frigiditatẽ, siue pp maleficiũ, simul debent cõmorari per trienniũ cõtinuum, secutopostea iuramẽto tam principaliũ personarũ, quàm septima manu propinquorum.

e Adhuc integra.] & intellige quod viri potens erat hæc, quæ virum pati poterat: licet esset virgo, dicit viripotẽs. ff. d verb. sig. mulieris ⁊ i ĩ pri. [Glo. seq. ponit differentiam inter frigidum, & maleficiatum.]

f Cognoscendi alias.] & ita allegabat iste maleficiũ quantum ad istã, & non quantũ ad alias, & non frigiditatẽ; quia si quis est frigid quo ad vnã, quo ad omnes est frigidus, cum impedimentum à natura procedat. argumen. s. eod ex litteris secus in maleficiato, vt dictum est supra, cap. proxi. vnde postquam constiterit de maleficiato, post triennium a debent separari, & ad alia vota transire. 33. quæstio. 1. si per sortiarias. & secus in frigido, vt s. eod. ca. 1. & cap. laudab. & 33. q. 1. de his requisisti.

g In fraudem.] confessioni coniugum contra mrĩmonium non est credendum: pp collusionem q̃ multi facerent. s. eo. qui cogn. consan. vxo. c. super eo.

h Fide dignis.] s. eo. c. proxi. vbi de hoc.

i De cõmissis.] quia infirmitas corporalis frequenter prouenit ex peccato & sic causa cessante forte cessabit effectus. s. de pœn. & remis. cum infirmitas.

a Vide Sotũ initio huius capitis citatum.

1 Verba legis habent ita: mulieris appellatiõe, etiam virgo viripotens cõtinetur.

† In vno vetustiori Vaticano ita: & si forte placeret Deo q mrĩmonij fuit institutor & auctor, opus mrĩmonij cõsummarẽt, &c. in alijs vt in textu: excepto qd in nõnullis ⁊ p voce; auctor, est actor.

[Glo. seq. recitetur per quæstionẽ. per quæ verba fuerit matrimoniũ institutum, & ponit duas opiniones.]

a Institutor.] simile 32. distin. deindè opponitur. & arg. ĩ. tit. proxi. de infidelibus. & 32. q. 2. ca. sicut §. his ita. Et quidam dicunt, quod his verbis 1 fuit institutum matrimonium: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. sed il la verba 2 plata sunt ab Adam, vt ĩ. de bigamis debitum. vnde 3 detur verius quod illa verba. Crescite & multiplicamini, ab ipso Dño prolata.

b Continuũ triennium.] qui enim separantur propter frigiditatem naturalẽ, per triennium continuum debent cohabitare simul, & dare operam carnali operi. ĩ. eo. laudabilem, & in authen. de nuptijs. §. per occasionem. colla. 4. idem tempus dico dandũ maleficiato, & multò fortius, cum sit accidentale illud impedimentum.

c Septima ꝓpinquorũ manu.] sed quare requiruntur iuramẽta propinquorum cũ sufficere debeat iuramentũ viri & mulieris, cũ iuramento illarum, quę illã virginem asseuerant, vt ĩ. de proba. ꝓposuisti. & ca. causam matrimonij, vel etiam iuramenta propinquorum sufficiunt, cum vterque id confitetur. 33. q. 1. requisisti. sed hic vterq; id confitebatur: sed hoc ideo, quia sæpe fallitur & manus & oculus obstetricum. 27. q. 1. nec aliqua, ideò iuramenta propinquorum requiruntur: omnis enim cautela, quæ adhiberi potest in talibus est adhibenda, propter periculum animæ, & idcirca maiora cautius est agendum. arg. 7. q. 1. c. vlti. n. & 42. dist. quiescamus. & ff. ad Carb. l. 1. §. 2. & 61. dist. miramur. tamen si alterum omitteretur, nihilominus valeret sententia, vt c. requisisti, & c. proposuisti. & c. causam matrimonij.

1 Quõ & quibus verbis fuit matrimoniũ institutum, vide Magistrũ sent. lib. 4. di. 26. §. cõiugij aũt. & §. seq. & ibi Sotũ q. 1. ar. 2. vbi latissimè. adde concil. Trid. sess. 24. tit. de facto matrimonij in principio.

† Vide conc. Trid. sess. 24. tit. de refor. matri. c. 1.

placeret Deo, qui matrimonij fuit institutor a & auctor, vt opus matrimonij cõsummarẽt: qui post plures terminos ad vestram reuerti præsentiam, consona voce dixerunt, quod non poterant carnaliter commisceri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si ita est, & cõstiterit vobis, præfatum virum & mulierẽ, infra prædictos octo annos, per continuũ trienniũ b insimul habitasse: ipsi cum septima c propinquorum manu firmantibus iuramento, se commisceri carnaliter nequiuisse, proferatis diuortij sententiam inter eos.

TITVLVS XVI.

De matrimonio cõtracto contra interdictum † ecclesiæ.

Alexand. iij. Paduan. episcopo.

¶ *Matrimonium contra interdictum ecclesiæ, vel iudicis factum seu contractum, propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia sic contrahentibus, & separantur, donec cognoscatur de causa interdicti. hoc dicit in effectu totus iste titulus.*

CAP. I.

Litteræ, † quas tua nobis fraternitas destinauit, expresse declarant, quod cum quidam sororem suam iam nubilem, cuidã se daturum in vxorem, d ea præsente & consentiente, e præstito iuramento firmasset: & illa non post multos dies, dona f & munera viri secũdũ morem terræ spontè suscipiens, ipsum tamquam proprium virum g sæpè amplexata fuisset: tandẽ mortuo fratre, à proprio viri h sui fratre, se desponsari permisit, i & ꝙ ab † illo cognita fuisset, mendaciter asseuerat. Cumq; ei prohibuisses k publice,

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum ecclesiæ.

Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio contrahendo, quandoque impedit ipsum matrimonium, quandoque impedit & dirimit: ideo post multa impedimenta supra contracta, audet subijcit hanc rubricã. & vide ad materiam huius rubricę quod no. gl. ĩ. de spon. duorum. in c. tua. Abbas.

De hac materia habetur 33. quæst. 4. non potest, &c. & supra in rub. de spon. verũ an teneat matrimonium contra.

Litteræ.] Sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda responsio: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis iurauit sororem suam iam nubilem se daturum cuidã in vxorem ea præsente & consentiente: Postmodum munera & dona secundũ morem terræ recepit ab illo, tanquam proprium sponsum. sæpius eum amplexata do; tandem mortuo fratre suo, à fratre sponsi se desponsari permisit, dicẽs quod ab eo cognita fuerat. episcopus loci præcepit eidem, ne alicui illorum nuberet, aut etiã alij: ipsa spreto mãdato episcopi, cũ alio contraxit: propter quod episcopus eã præcepit, vt ad domum matris rediret: ipsa verò ad sedẽ Apostolicã appellauit. episcopus factũ significauit domino Papæ. Mandat Papa, quod si est ita, mulierem præfatam ad domum matris redire compellat, imposita sibi pœnitentia cõdigna de tanto excessu: ne mãdatum iudicis contemptibile videatur, & post mẽsem ad tertium virũ reuertatur. Nota, quod mandatũ iudicis cõtemni non debet: aliàs punitur contẽptor.

d Daturum in vxorem.] futuram scilicet, cum sponsalia tantum contraherentur.

e Præsente & consentiente.] expresse; & hoc agebatur, quod mediante fratre, tanquam per procuratorem sponsalia contraherentur. quod fieri potest. ff. de spon. l. vlti. aliàs si per fratrem tantum contraherentur, non valerent, nisi ipsa postea consentiret. 2 frater tantum ad hoc obligatur, vt sororem inducat, vt cum illo matrimonium contrahat. ff. de verb. obliga. in illa stipulatione. & l. quoties quis alium.

f Dona & munera.] differentia est inter donum & munus. 3. ff. de verborum significationi. inter donum.

g Tanquam proprium virum.] spe futuri matrimonij, non rei præsentis: & ita non est matrimonium. & hoc patet per fin. & hoc ipso etiam si ea absente contracta fuissent sponsalia, consentire videatur ipso facto.

h Viri.] id est, sponsi. sic 27. q. 2. generit.

i Permisit.] & male: quod facere non debuit, ĩ de sponsa. ad audientiam. & cap. sponsam.

k Prohibuisses.] & bene ĩ. de spon. duorum, tua, & c. sequenti.

† Cap. si tua cont. Vide est hoc textum Concil. Trident. c. 4. s. ... Rubiium Rub. de ... & ... Antoni... sponsos

2 Que vt J. de spon. ... c. ... lib. 6.

3 Sed de mu... dono & ... fa...

† ab a

a Alij]

ne cui illorum, vel alicui † se copularet, ipsa spretis monitis tuis, alij nubere non expauit. demum cum mulieri pręcepisses, vt ad domum matris rediret, ipsa nostram audientiam appellauit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus, si est ita præfatam mulierem (ne mandatum [b] tuum contemptibile videatur) ad domum matris redire compellas, & imposita, sibi de tanto excessu [c] pęnitentia condigna postquã in domo materna per mensem steterit, ad tertium reuerti permittas.

¶ Idem Vigorien. † & Batonen. episcopis.

¶ Spolia de futuro cum vna etiam contra interdictum ecclesia contracta, non habent dirimere matrimoniũ postea contractum cum alia.

C A P. II.

EX † litteris Cantuarien. archiepiscopi ad nos peruenit, quod cum G. de sancto Leodegario M. filiam suã absentẽ, [d] cuidã R. nomine desponsasset: & infra. ¶ Postea orta suspicione, quod pfatus R. ad alia desideraret vota transire, ad examẽ fuit dicti archiepiscopi causa perlata qui sub anathematis interminatione [e] phibuit, [f] ne antequam de præscripto negotio plene constaret. vir ad secunda vota trãsiret: sed ipse præscripta prohibitione cõtempta filiam V. in facie ecclesiæ sibi solẽniter copulauit vxorem: & infra. ¶ Cum archiepiscopus vellet de matrimonio primo cognoscere, dicta M. appellationis vocẽ emisit: cuius appellationi archiepiscopus deferens, eidem sub excommunicationis interminatione districtius [g] interdixit, ne cui nubere, donec [h] causa ipsa finem debitum sortiretur ipsa tamen de remedio appellationis cõfisa, cuidã alij V. nomine nupsit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus, si nihil constiterit, quod impediat pręter cõsensum de futuro, qui inter præfatos † R. & M. asseritur præcessisse, secunda matrimonia inuiolabiliter obseruanda, sublato appellationis obstaculo, iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiæ ad secunda vota transire non debuerit: non est tamen conueniens, ut ob [i] id solum, sacramentum cõiugij dissoluatur. alia † tamen pænitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt.

a Alij.] scilicet, tertio.

b Mandatum.] nota q remittitur causa ad eum à quo appellatum est, vel quia non tenuit appellatio, vel quia ipsa non fuit prosecuta suam appellationem, & eps factum significauit Papæ: vnde mandat ei, vt si est ita, ipsam cõpellat redire ad domũ matris: qa ipsa cõtempsit mandatum ecclesiæ à tertio viro pptera nõ separabit. Et est hic arg. q mandatũ iudicis non est cõtemnẽdũ. 12 dist. c. 1. arg. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. si autẽ vobis &c. quãdo ergo. & ff. ne quid i lo. publ. l. vlt. & puniri debent cõtemptores, vt hic patet. & j. eo. c. pxi. & l. pdicta, & arg. ff. si qs ius di. nõ ob. l. vni. alias delusoriũ videret dictũ iudicis ff. de iudi. l. cõtumacia. §. contumax.

c Excessu.] s. de fide violata prioris sponsi. & qa despõsare se pmisit à fratre spõsi, & quia mandatũ ecclesiæ contẽpsit: & sic patet, q iudex potest punire contumacem, vt dictum est.

EX litteris.] Summa est. s. c. pxi. In prima narrat factũ. In 2a illud diffiniẽdũ cõmittitur ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam filiã suam M. nomine absentem desponsauit quidã R. noie: Postmodũ orta suspicione, q idẽ R. vellet aliã ducere in vxorẽ, delata fuit qõ super hoc ad archiepm Cãtuarien. qui sub interminatione anathematis phibuit, ne anteq̃ de causa ista cõstaret: vir acciperet aliã in vxorẽ: Sed ipse non obstante phibitione, quandam aliã sibi solemniter copulauit. Sed cũ archiepiscop⁹ vellet cognoscere d primo matrimonio, mulier ad sedẽ Apostolicam appellauit archiepiscopus eius appellationi deferens præcepit eidem mulieri sub pœna excommunicationis, ne alicui nuberet, donec causa finem debitum sortiretur: ipsa tamen de appellatione confisa alium in virum accepit. Archiepiscopus negocium istud significauit domino Papæ: Vnde mandat eidem, quatenus si nihil constiterit, quod impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatum R. & M. dicitur interuenisse secundum matrimonium legitimum iudicet, non obstante appellatione: & quamuis contra mandatum ecclesiæ contrahere non debuisset non tamen matrimonium debet propter hoc dissolui: pęnitentiam tamen imponat illis, pro eo, quòd cõtra prohibitionem ecclesiæ cõtraxerunt. Nota, q matrimonium superueniens sponsalibus dissoluit spõsalia: Item qui contrahit contra prohibitionem ecclesiæ puniri debet.

d Absentem.] quæ postea consensit, alias non tenuissent sponsalia [1] & ita inter absẽtem cõtrahuntur sponsalia & matrimonium. ff. de spon. l. vlt. & 32. q. 2. honorantur.

e Interminatiõe.] comminatio tãtum fuit, non sententia. argum. contra. j. de eo qui fur. ord. re. c. 1. & s. de locato. c. 1.

f Prohibuit.] quod facere debuit s. c. pxi. & j. c. proxi.

g Districtius interdixit.] not. q licet iudex deferat appellationi: nihilominus mihi potest iterdicere, ne faciã id ppter qd appellaui, vel qd ex eo sequitur. nec mirũ cũ sit ordinari⁹, [2] põt etiã statuere terminũ appellãti. s. de app. sæpe contingit. de causa tamen inoi to appellante postq̃ detulit appellationi cognoscere nõ posset quia iam remisit eã ad superiorem 2. q. 1. nominen. & s. de off. dele. licet.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem. allegat quatuor iura p, & vnum contra, & soluit.]

h Donec causa ipsa.] hic fertur sententia ipsa sub conditione. 63. dist. Salonitane. 5. q. 1. quidã. 17. q. 4. si quis suadente. & s. de app. præterea [3] arg. cõtra 2. q. 6. biduum. Sententia excommunicationis benè potest ferri sub conditione, vt in c. præterea aliæ verò. sententiæ non debent ferri sub conditione: latæ tamen tenent, vt in prædicto cap. biduum.

i Ob id.] sic patet, quod interdictum [4] ecclesiæ non dissoluit matrimonium, vt s. c. proxi. quia non est perpetuum impedimentum, vt dixi s. de spon. du. tua. sed pęnitentia debet ei imponi, quia mandatum ecclesiæ contempsit. s. cap. prox. Ber.

1 Cõcor. tex. in l. suffi. it. ff. de spõ. & i l. i potestate. cũ l. seq. eo. tit. I. An.

2 Quasi delegatus hoc non posset. sed Inno. dixit hoc speciale ppter animarũ periculũ: & in fauorẽ matrimonij. de hoc dixi s. de app. cum teneamur. Ioan. And.

† præfatum

† aliqua. in recentiorib⁹ nã in omnib⁹ veterib⁹, alia legitur.

3 Adde de hoc qd not. per Doct. in l. 2. §. biduũ. ff. de ver. ob.

4 Sed mul referet vi... re quale sit id iterdictũ

De muliere.] CASVS. Quidam volunt contrahere matrimonium: dicitur, quod sunt consanguinei: ecclesia præcepit illis, ne contrahant, donec de consanguinitate constiterit: ipsi prohibitione contempta, contrahunt. Quæritur, quid iuris? Rndet Papa quod debent abinuicem separari, quousque cognoscatur, an de iure possint simul remanere. Nota, quod si suspecti de cōsanguinitate contrahūt contra prohibitionē ecclesiæ, separandi sunt vsque ad finē causæ: alias non essent separati, quousque de causa plene constaret.

a Contra interdictum.] quod facere nō debetur. vt s. cap. prox. & de spon. duorum, tua. vbi de hoc. 33. q. 4. non oportet.
[Glo. seq. recs. per quæstionem.]

b Donec tandiu se parent.] hæc sentētia est ad tempus; vnde ex tempore tollitur si ne aliqua absolutione. vt hic videtur. argu. s. de spon. non est vobis. & 81. dist. si quæ sunt. sed tutius est, quod etiam post separationem absoluatur, saltem ad cautelam, licet videantur excommunicati tantum dum simul manent.
[Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

c Quousque.] arg. contra s. de spō. duorum, tua. in fine. sed ibi soluitur qualiter illud, & ea quæ in hoc titulo dicuntur intelliguntur circa huiusmodi separationem.

¶ Capitu. 5. tit. de sponsalib. §. illos. in 1. cōpilatione. & post cōciliū Lateranen. sub Alexand. iij. par. 6 cap. 19. §. illos. pars cap. de muliere supra de spon. salib.

1 Imò necessariū, vt a sētētia excōmunicationis absoluat, quod q. d. hic dicat glossa, & alij cacū detid. tes. & cap. à nobis 2. infra de sent. excō.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ *Si hi, qui dicebātur consanguinei, contraxerunt contra præceptum iudicis, debent separari, donec de causa cognoscatur.*

CAP. III.

De † muliere: & infra. ¶ Illos autem, qui pro consanguinitate prohibētur cōiugi, & post cōtra interdictū a ecclesiæ se receperint, excommunicationi debes subijcere, donec b tādiu separētur, quousque c legitime cognoscatur, vtrum eorum matrimonium possit, & debeat iure stare.

TITVLVS XVII.

Qui filij sint legitimi.

¶ Alexander tertius.

¶ *Naturalis ex soluto genitus & soluta, legitimatur per subsequens parentum coniugium, etiam quo ad hæreditatem.*

QVI FILII SINT LEGITIMI.

¶ Supra visum est de multis impedimentis matrimonij sed quia sæpe filij nascuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta ecclesiæ, & dubitari potest, an & quando ipsi filij sint legitimi, ideo subijcitur ista rubrica.

De hac materia habetur 26. distinct. deinde. 34. dist. viduam. 7. quæst. 2. nuper. 32. q. 4. dicat. 25. q. 7. capitu. si. Abbas Siculus.

Conquestus.] Primo ponitur impetrantis querela. Secundo causæ commissio: ibi, Ideoque. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam H. nomine quandam in vxorem accepit: R. patruus ipsius mulieris volebat eam priuare hæreditate paterna, pro eo quòd ipsa nata fuit antequam pater suus matrem suam acciperet in vxorem, dicens eam illegitimam fuisse: vnde prædictus H. conquestus fuit dño Papæ, & ipse mandat, quatenus si est ita, eam iudicet legitimam: prædicto R. prohibendo, ne hac occasione super paterna hæreditate eam debeat molestare, quod si contrafecerit, excōmunicetur. Nota, quod matrimonium sequens, legitimat filios natos ante matrimonium. Itē legitimationis causa pertinet ad ecclesiam, quia est accessoria matrimonio.

d Acceperit in vxorem.] & sic legitimata fuit per subsequens matrimoniū. j. eo. tanta.

e Legitimam.] insti. de nupt. §. vlt. 2 in Authen. qui. mo. nat. effi. leg. §. sancitum. colla 6. & j. eo. tāta. & 30. q. 5. nullum.

CAP. I.

Conquestus † est nobis H. quòd cum quandā mulierē i vxorem acceperit, R. patruus mulieris ipsam exhæredare conatur, eo quòd ante desponsationem matris suæ nata fuerit, licet postea pr mulieris præfatæ, matrem ipsius acceperit d in vxorem. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, eam legitimam e iudicetis, prædicto R. inhibentes ne dictæ mulieri, hac occasione, f super hæreditate paterna molestiam inferat, vel grauamen. Si autem contra hoc uenire præsūpserit, eum † seueritate ecclesiastica percellatis.

f Hac occasione.] quia ex quo pronunciata fuerit legitima cessat et occasio ista: vnd si p p hoc vellet eā molestare, potest & debet ab ecclesia excommunicari: cū cā matrimonij ad ecclesiam spectet: & p consequēs legitimatio, quæ est accessoria, arg. j. eod. cau sā quæ. Nō est ēnim principaliter cōmittitur causa super quæstione spoliationis, quæ ad Papam non ptinet, inter eos, qui non sunt suæ iurisdictionis, sed ad iudicē secularem, vt ibi patet, & 8. dist. quo iure. hic verò principaliter cōmittebatur causa filiationis, quę ad ecclesiā pertinet: & ea determinata, determinat per cōsequēs causā inquietationis, quę fiebat huic mulieri, eo quod illegitima dicebatur: & ita ceßāte illa causa patet quod iniusta esset vlterius inquietatio ex illa causa: vnd Papa ratione saltē peccati potest se intromittere. s. de iudi. nouit. & argu 2 q. 1. si peccauerit. vel Papa habebat hic vtrique iurisdictionem, arg. s. de appella. si duobus. & ita nulla est oppositio.

¶ Idem.

¶ *Separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto, filij geniti, vel concepti inter sententiam sunt legitimi.*

CAP. II.

Cvm † inter I. vtrum, & T. mulierem diuor-

Cvm inter.] primo ponit causam diffinitionis. Secūdo diffinit: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Ioan. contraxit matrimonium cum Teberga in facie ecclesiæ, de qua filios suscepit: tandem cum grauida esset, accusatum fuit matrimonium de cōsanguinitate: lata fuit sententia diuortij inter eos: dubitabatur, an filij nati ante sententiam, & qui conceptus ante fuerat, essent legitimi. Respondet Papa, super hoc consultus, quod filij non debent inde sustinere iacturam, cum parentes in facie ecclesiæ publicè contraxissent: & ideo statuit Papa, vt filij eorum quos habuerunt ante sententiam, & qui conceptus fuerat ante ipsam sniam, legitimi habeantur, & in bonis paternis hęreditario iure succedant; & de parentum facultatibus nutriantur. Nota, quod qui in facie ecclesiæ publicè contrahunt, quamuis impedimentum subsit, tamen filij de tali matrimonio nati, secundum antiqua iura legitimi erunt, etiam si postea separentur: hodie statur super hoc illi constitutioni, scilicet, de clandestina desponsatione, cū inhibitio.

a Publi-

tij: sententia canonicè fit prolata, filij eorum non debent exinde sustinere iacturam: cum parentes eorum publicè, a & sine contradictione b ecclesiæ, inter se contraxisse noscantur. Ideoque sancimus, vt filij eorum, quos ante diuortium habuerunt, & † qui concepti c fuerant ante latam sententiam, d non minus habeantur legitimi: & quod in bona paterna hæreditario iure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur. e

¶Idem Rothomagen. archiepiscopo.

¶ Statur verbo viri & mulieris, qui negant aliquem filium, nisi indicijs & testibus probetur contrarium.

CAP. III.

TRansmissæ † nobis tuæ litteræ continebant, quod cum N. vsque ad iuuentutem, quendam puerū nutriuisset, vxore sua M. tunc non desponsata sibi cohabitante, postmodum ipsam legitimè desponsauit, & filios sustulit ex eadem; quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradicit, † gerens se filium & hæredem, quamuis à vicinia, f quæ ipsum filium eorum esse credebat, spurius g diceretur: prædicti uerò N & vxor eius, præfatum iuuenem spurium suum, aut legitimum filium esse negabant, h sed dicebant, quod eum pietatis intuitu nutriuissent. Cum autem quæstio coram te mota i esset, & prædictus iuuenis, pro eo, quod iuri stare nolebat, vinculo sit excommunicationis adstrictus: Consultationi tuæ respondemus, quod in tali casu standum est verbo viri & mulieris

† cōtradixit

a Publicè.] scilicet, denunciatione præmissa in ecclesia publicè: alias hodie dicitur clandestinum. ī. de clandestina desponsatio. cum inhibitio.

b Sine contradictione.] Si quis contrahat non præmissa denunciatione, vel ea præmissa contingat matrimonium ex iusta causa interdici, & non obstante interdictione contrahat: si postea impedimentū probet, filij medio tempore nati illegitimi erunt, & ideo publicè dicit hic: & sine contradictione. & hoc totum habes in illa constitutione, cum inhibitio. 1

[Glo. seq. de tempore cōceptionis spectando alleg. pro & contra, & soluit.]

c Cōcepti fuerāt.] sic ergo tempus conceptionis spectandū est, cum de cōmodo alicuius tractatur. ff. de statu homi. Paulus. & quoties de cōmodo alicuius tractatur, pro iam nato habetur. ff. eo. qui in vtero est. ff. de suis & legit. nato. emancipatū verb. si quis conceptus sit. & insti. de inge. §. ex contrario Arg. 2. 15. q. 8. cum multæ. & de consec. dist. 4. firmissimè. Arg. cōtra. ff. de decur. l. a. §. i filijs. & § seq. pro prima parte fa. 11. 26. q. 4. igitur, in fine. Sol. quod primo dicitur, verum est, propter fauorem filiorum, & libertatis, quandoque tamen consideratur odium patrum, vt in capitulo, cum multæ, contrarium illud igitur locum habet, vt varietas factorum adaptetur diuersitati horarum.

[Glo. seq signat contrarium.]

d Ante latam sententiam.] pro iam nato habetur cū ante sententiam sit cōceptus, vt dictum est. Arg. contra. C. de liberali causa. l. vlt. sed illi qui nascūtur post litē contestatam, conditione matris vtuntur.

[Glo seq alleg. tres concord. & remittit, quærit, & soluit]

e Nutriantur.] 30. dist. si quis reliquerit 1. dist. ius naturale. 7 q. 1. infan. expo. c. vni. Qualiter filij alēdi sint. īf. ī. de conuersio. infideliū. c. vlt. & ī. de eo qui duxit in matr. c. cū haberet, sed quid si moueat quæstio alicui puero vel infanti, quod nō sit filius illius, cuius dicit? Iudex sūmatim cognoscere debet, vt alatur rebus interdū forsitan alienis. 3 C. de Car. edic. l. vlt. & ff. de Car. edict. l. 3. §. causæ cognitio. Lau.

TRansmissæ.] Primo ponitur consultatio. Secundo r. spon. ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quidam nomine N. nutriuit quendam puerum vsque ad iuuentutem, cohabitante sibi M. vxore sua tunc non desponsata, sed eam postmodum desponsauit, & filios ab ea suscepit: prædictus iuuenis sic nutritus, gerens se filium, & hæredem, hæreditatem N. prædicti possidebat, quamuis à vicina diceretur eorum spurius, vt dicebatur. Sed prædicti, scilicet vir & vxor, negabant illum spurium suum, aut legitimum filium esse, sed dicebant, quod eum nutriuerant pietatis intuitu. Filij istorum petebant hæreditatem paternam ab illo, ipse verò contradicebat. Quæstio fuit super hoc delata coram archiepo Rothomagen. prædictus iuuenis quia coram eo citatus venire noluit, fuit excommunicatus: Papa super hoc consultus ab archiepiscopo quid super hoc esset agendum, respondet, quod in hoc casu stādum est verbo viri & mulieris, nisi certis indicijs & testibus iuuenem prædictum illorum constiterit esse filium. Nota, quod stādum est verbo viri & mulieris, an aliquis sit eorū filius, nisi expressè ostēdat.

f A vicinia.] multū valet in talib. fama viciniæ. ī. d præsū. illud. & ī. de probat. per tuas. 3 q. 4. §. itē sæpe. 35. q. 6. si duo.

g Spurius.] idest, nō legitimus, vel naturalis: quia fortè susceperat eum de alia muliere, vel ante matrimonium, vel durante matrimonio, & ita spurius.

h Negabant.] talis negatio præsumptionem inducit cō tra illum, sed præiudicium nō generat: quia licet aliquis negetur filius, nihilominus de inofficioso testamento agere potest. ff. de inoffi io. testamen. si institut. §. 1. sicut è conuerso licet appelletur filius: non tamen succedit cum alijs, si probetur quod non sit filius. C. de testamen. neque professio. & C. de hæred. institut. si patet. & C. de probationibus, non nudis.

[Gl. seq. quærit, & soluit, ex his obijcit, & tripliciter soluit]

i Mota.] Sed quis prouocauit hic ad iudicem? Planum est quia filij legitimi prouocauerunt, vt patet per litteram supra. vbi dicit, quibus paternam hæreditatem petentibus. & ex eo quod dicit: noluit stare iuri, fuit excommunicatus, ipse enim hæreditatem possidebat vel partem, vnde isti petebant illam dicentes, ipsum non fuisse legitimum, sed quomodo isti poterant agere, cum parentes istorum viuerent, vt videtur ex eo quod dici; standum est verbo viri & mulieris: quia de hæreditate viuentis agi vel pacisci non potest. C. de pact. l. vlti. nec dicitur hæreditas, nisi mortuo eo, cuius fuit. ff. de hæredi. vel ac. vend. l. 1. Dicunt quidam, quod illi erant facti monachi; Vel forsitan pater concesserat eis hæreditatem totam, retentis aliquibus fructibus pro uictu suo & vxoris; Vel potest dici, quod isti iam mortui erant: & quod dicitur; standum est verbo viri & mulieris, scilicet quod dicebant illum publicè, filium suum non esse, dum viuebant. arg. supra de probat. per tuas. Et merito statur verbo illorum: quia non est verisimile 4 quod paterna pietas contra illū mota fuisset, si filius fuisset. ī. de præsum. afferte.

4 Hæc glos. est valde singul. & multū notāda in hoc articu.

ferre. C.de adop.l. pen.§.si verò.& C.de inoffi.test.si mater.23.quęst.4.ea vindicta. circa princip. & nullus affectus vincit paternum.C.de cura.fu.l.vlt.§.1. & affectio causam suspicionis remouet. ff. de ritu nup. non solum.§.de vno.& ideo eis etiam creditur : quia iste núquam fuit in possessione filiationis, quia viciniæ fama hoc habebat, cui in talibus creditur cum verbo viri & mulieris.argum.ꝟ.de præsumpt.illud. & 35. q.6.si duo.

[Gl.seq.recit.per q. quæ iudicia probent.]

a Indicijs.]per indicia enim fit probatio.C.de rei ven indicia.& l.cum super.& C.de fi.instrum.l.1. & supra de proba.per tuas.& C.fa.ercisc. l. in ipsius & C.de pac. pactum.quod ex quo negatur filius, cum non sit possessione filiationis,eum oportet probare.ff.de proba.l.1.& 2.& vlt. Et viderent sufficere huiusmodi indicia, si probet quod illi tenebant eũ pro filio, & ille eos pro parentibus, & maxime si fama viciniæ consentiat, vt dic.t.decr.per tuas. & quia natus est de illorum matrimonio:quia is filius est quem nuptiæ demonstrant. & ff.de in ius vo.quia mater,& dicit lex,quod debet probare se filium,si negatur filius à patre, vt eade lib. & post h.l.si posthumus §.vlti.versi.si quis ita.& ff.de his qui sui vel alie.iur.sunt nepotes.§. si filiũ.argumen. aliàs est lex.

† In aliquot vulgatis & magis recentibus ita: filiũ esse illorũ,& cet.sed in antiqs, vt est impssũ.

† Exoñ. Et Vinconień. sed rectius vt est impressum.

† Cap.4.co. tit.in 1.cõp. Reliquę partes vbi sint, docet glossa prima verbo mulierę.

1 Vnde per obstetrices probabitur filius dñæ. Il qualiter probeť filiatio, vide citatos in c.per tuas ꝟ. de proba. adde omnino Couarruuiã lib. 4. decre. p.2.c.8.§.1.

nisi certis indicijs [a] & testibus [b] tibi constiterit, esse † filium iuuenem memoratum.

¶ Idem Exonień. † & Vintonień.episcopis,& Abbati Herfordeń.

¶ Illegitima proles est,quam viro viuente vxor ex adulterio concepit, siue cum adultero, siue cum viro moretur.

CAP. IIII.

Causam † quæ: & infra ¶ Si constiterit, quod Agatha de Anelina muliere [c] tempore Alani [d] viri sui, ipsa cũ eo tanquã cum viro suo moráte, vel R.patræ dictæ Agathæ,ipsam A.adhuc habente virum publice tenente,[e] nata fuit : eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiam iudicetis: quia non potuit esse vxor, quæ viri sui [f] torum maculans, alij [g] dum ille viueret, copulari præsumpsit.

¶ Idem Exonień.episcopo,& abbati Herfordeń.

¶ Quæstio natiuitatis opposita petenti hæreditatem coram iudice sæculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. hoc dicit, & est textus multum notabilis & allegabilis.

CAP. V.

Lator † præsentium R. & infra. ¶ Cum autem idem R.H.coram sæculari iudice ... [continued]

[Glo.seq.arguit,& signat contrarium,& soluit & remittit.]

b Ex testibus.]quibus probantur indicia ; quia res ista vere probari non potest,nisi per indicia exteriora, vt dictum est,& hic est arg. quod statur præsumptioni,scilicet dicto patris & matris, donec probetur contrariũ.1.q.1.si quis à simoniacis. & quod præsumptio contrariam admittat probationem.ꝟ. de præsum. quia verisimile non est.& ꝟ.de renun. super hoc. & ff.quod met.cau.non est.Arg.ꝟ.,scilicet,quia præsumptio præsumptione recinditur.11.q.3.absit.& 34.dist.quorum dam.& ꝟ.de præsum.cum in iuuentute.& C.de epi. & cleri.eũ qui.ff.de in inte.rest.diuus fortiori præsumptioni statur semper. De hac materia dicitur ꝟ. de sponsa. is qui.

Causam quæ.]Pone casum prout ponit glo. in ca. causam quæ.ꝟ. eo.Vel sic. Dicebat,quod Agatha de cuius hæreditate agebatur, non erat nata de legitimo matrimonio. Mandat Papa inquiri de hoc, & si cõstiterit, quod Agatha nata fuit de Anelina muliere Radulphi Sauarici eo tempore, quo ipsa Anelina publice morabatur cum Alano viro suo; vel si constiterit, quod prædictus Radulphus Anelinam virum habentẽ publice teneret,& eo tempore nata fuerit, pronuncietur illam legitimam non fuisse : quia non potuit esse vxor,quæ viuente viro suo,alij se copulare præsumpsit. de hoc plene dicitur ꝟ.eo.causam quæ.Nota, ꝙ causa natiuitatis ad ecclesiã spectat. Item si aliqua mulier viuente marito,alteri de facto matrimonialiter se coniungat,proles ex tali matrimonio nata,illegitima iudicatur.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

c Muliere.] & de R. prout sequitur in alia clausula.Sed quare quæritur modo de natiuitate Agathæ, vtrum nata sit de legitimo matrimonio vel non ? Ideo quia de hæreditate patris ipsius Agathæ, quæ successit sibi in hæreditatem,agebatur inter R. filiũ Agathę, & F. auunculum magnum ipsius R. qui fuit frater patris Agathæ;& iste F.spoliauit illum R. hæreditate aui sui.vt ꝟ.eo. causam quæ. & iste duæ, causam quæ.& illa. ꝟ.de dolo & cõtu.causam quæ.& ꝟ. de offi. dele.causam quæ. loquuntur de eodẽ facto. & olim hæc,& iste duæ erãt vna decret. in hoc tit.2.

d Tempore Alani.] vnde post mortem Alani si R. contraxisset cum Anelina, legitimari non poss.t per subsequẽs mrimoniũ,ꝟ.e.tita.

e Publice tenente.]tanquam vxorem.

f Viri sui.]scilicet Alani 3 Ber.

g Alij.]scilicet R. patri Agathæ scienti, quod illa habebat alium virum scilicet Alanũ, vnde non posset esse vxor illius, etiam post mortem Alani viri : quia plus est eam ducere de facto, quam fidem dare. supra de eo qui duxit in matri. cum haberet. secus si ignorasset illam habere alium virum, ex quo bona fide & publice contraxisset cum illa,filij sic suscepti iudicarẽtur legitimi.infra eod.ex tenore.cum ea post mortem mariti remanere posset.ꝟ.de eo qui duxit in matri.c.1. & c.veniens.

Lator.]Sunt duæ partes.In prima appellantis quæstio.In secunda causæ commissio ibi,Ideoque. Abbas.Siculus.

CASVS. Quidam R.nomine accessit ad Papam coram ipso proponens, quod auus ipsius duas habuit vxores,de quarum vna patrem ipsius,de altera H. patruum suum recepit. qui hæreditatem aui sui totam detinebat, nec ei volebat partem debitam exhibere: vnde cum ipse H.patruum suum super parte hæreditatis paternæ coram iudice conuenisset, idem patruus obiecit, quod pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit, & ideo de hæreditate aui sui nihil poterat vendicare successorio iure;tandem fuit tractatum super quæstione natiuitatis coram episcopo Noruiceń. propter tergiuersationem ipsius H. patrui sui ad sedem Apostolicam appellauit, vnde Papa mandat iudicibus, quatenus causam super quæstione natiuitatis ipsius R. infra duos menses appellatione remota debeat terminare. Si verò infra duos menses dictus H non probauerat legitimè quod obiecit : extunc sæculari iudici coram quo hæreditatis quæstio vertitur, debeant

1 Integ... (partially cut marginal notes at right edge)

debeant intimare, vt pro quæstione natiuitatis non dimittat, quin causam hæreditatis audiat & decidat. Nota, quod certus terminus agere volentibus statui potest, infra quem si intentionem suam non probauerint, vlterius non audiuntur. Item causa natiuitatis præiudicialis est quæstioni hæreditatis etiam si quæstio hæreditatis primò sit mota.

a Iure successorio.] quod verum est, si esset naturalis, ex quo alia ples ei legitima superat, alias enim filius naturalis succedit patri ab intesta. in duabus vnciis. C. de nat. lib. authen. vt liceat patri. & in auth. quib. mo. nat. eff. le. §. si q. autem. coll. 6 de quo loquitur. C. eod. titu. l. nec igitur alias ille legitimi in nihilo succedunt.

b Quæstione natiuitatis.] quæ ad iudicium ecclesiæ tantum pertinet. infra eod. causam quæ. & supra eod. cap. tam quam præiudicialis primo des terminari, antequam intentetur quæstio hæreditatis. supra de ordi. cogni. tuam. Bernardus.

c Appellatum.] ex parte ipsius, idest, prosequentis appellationem, altera parte eam non prosequente. Ber.

[Gl. seq. no. termi num statui, &c. & al leg. 3. concor.

d Infra duos.] nota, quod terminus certus statui potest à superiore volenti agere, post quem non auditur iusta causa cessante. s. de clan. despon. cum inhibitio. 2 & j. qui matr. accu. pos. cû in tua. & C. de ingen. ma. l. diffamari. nec istud tempus prorogari potest, præter consensum partium. s. de offi. de eg. de causis.

[Glo. seq. obijcit de vno canone, & soluit.

e Probare legitimè.] sed videtur, quod iste potius debet probare patrem suum legitimum: quia præsumitur adulterium, nisi probetur matrimonium, vt 30. quæstio. 5. aliter. sed ibi agitur contra clam coniunctos. Vnde præsumitur potius adulterium. hic pater ipsius R. erat in possessione filiationis, quia habebatur pro filio, & possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur vxor: eo mortuo H. iste cœpit totam hæreditatem possidere.

[Glo. seq. obijcit de duabus legibus, & soluit.]

f Non dimittat.] sed videtur, quòd iudex secularis possit cognoscere de quæstione natiuitatis, C. e in di. quoties. & C. de ordi. iu. l. aditæ. quare ergo non processit iudex iste? Dic quod cû causa ista sit mere spiritualis, principaliter spectat ad ecclesiam. s. de ord. cogn. tuam. vnde sæcularis iudex non incidenter nec alio modo potest de ea cognoscere. j. eo. causam. nec de annexo spirituali. s. de iudi. quanto. Ber.

culari iudice super hæreditate aui eiusdem R. patris dicti H traxisset in causam, ille sibi præsumpsit obijcere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæreditate, aut sui, nihil posset iure successorio [a] vendicare. tandem cum super quæstione natiuitatis, [b] coram Noruicen. episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum: [c] & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus causam, super quæstione natiuitatis patris eiusdem R. infra duos [d] menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si verò infra duos menses præfatus H. non poterit probare legitime [e] quod obiecit, ex tunc sæculari domino sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur, intimetis, vt pro quæstione natiuitatis non [f] dimittat, quin causam super hæreditate audiat, & 10 decidat.

¶ Idem Exon. episcopo.

¶ Naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium: spurij vero non. hoc dicit inhærendo verbis literæ. Et est capitulum famosum, & quotidie allegatur in vtroque foro. 20

CAP. VI.

TAnta † est vis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, post côtractum matrimonium, legitimi [g] habeantur. Si autem vir viuente vxore sua, aliam [h] cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licet [i] post mortem vxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus; [k] præsertim, si in mortem vxoris prioris, alteruter eorum, aliquid fuerit machinatus. 30

T Anta est vis.] Sunt duæ partes secunda ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Aliquis filios suscepit de aliqua muliere postmodû contraxit matrimonium cum eade: quæritur fuit, vtrum filij ante matrimonium suscepti legitimi sint habendi? Respondet Papa, quod tata est vis matrimonij, vt qui ante matrimonium sunt geniti, post matrimonium legitimi habeantur: tamen si vir vxore sua viuête aliam cognouerit, & ex ea prolé susceperit, nihilominus spurius filius est habendus & repellêdus ab hæreditate, licet post mortê vxoris cû ea côtraxerit, & præcipue si in mortê vxoris alteruter eorum aliqd machinatus fuerit. No. arg. quod qui ab initio ñ fuit legitim⁹, tractu têporis legitimus reputatur. Item principium considerandum est.

[Gl. seq. alle. 5. côc. quærit. alle. negatiue. & contra soluit.

g Legitimi.] ecce quanta est vis matrimonij, vt illegitimos faciat legitimos. Inst. de nup. §. vl. in auth. quô natu. eff. sui. §. si q. igit dotalia. col. 7. & C. d natu. li. l. cû q. Inst. de hær. quæ ab intest. de. §. §. qb⁹. vers. necnô. & s. e. c. 1. sed nunquid dices tales legitimos quo ad ordines & honores? 4 Vt quod non: quia non sunt nati de legitimo matrimonio. s. de ele. cum in cûctis & ar. 30. q. 5. qualis. sed credo, quod legitimi sunt quo ad oia, quia matrimonium omnia præcedentia purgat, & sic maxima, siue et præcedens câ turpitudinis sublata est, sim. C. quod me. cau. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. si ob turpem.

h Aliam.] s. consciê adulterij. s. e. côm q. secus si ignoranter. arg. s. eo. cû inter. arg. j. eo. ex tenore. s. de eo qui dux. in mat. c. 1. ... trium vs. f. quod talis non sit legitimus, quia hic non distinguitur. sed primum verius est. Ber.

[Gl. seq. arg. fig. contrarium, & ibi remittit, secundo arg. & signat hoc contrarium.]

i Licet post mortem.] ar. quod licet res deueniat ad eû casum, à quo incipere potuit, non tñ valet Arg. j. s. de 2 uer. coniu. placet. vbi de hoc. Item arg. quod ab initio non tenuit, tractu tempore non valere. 16. q. 3 placuit. §. potest. vers. quod si priuatus. Arg. contra hic in prin.

[Gl. se. tractat de quadruplici filiatione incidêter signat contrarium, & ibi remittit.]

K Repellendus.] nota, quod quidam filij dicunt legitimi tantum, vt adoptiui siue arrogati, de quib. habes s. de cog. le. c. vni. Alij dôr legitimi & naturales, vt nati ex le-

† Cap. 6. e. ti. in 1. com. & post côci. Lat. sub Alex. iij par. 33. c. 1. vbi est integra clausula. Celebris est decretalis, de cuius intellectu & materia p alijs Ferdinâdus Vasqui⁹ lib. 3. c. 42. controuersiarû viu frequentium & Antonius Gabrielius lib. 6. côium côclus. tit. de legitimatione, côclu. 1.

4 Vide Curtiû Iuniorê consi. 336. & Ruinû. consi. 2. & consil. 111. volu. 2

ex legitimo matrimonio verò vel putatiuo, siue ab initio, siue ex post facto: isti succedunt parentibus suis ī. eo. cu n inter. & ȷ. eo. ex tenore. & ī. eo. c. 1. C. de leg. her. per totum. Alij dicuntur naturales. & non legitimi, vt nati ex concubinis in domo: isti succedunt in duabus vncijs ab intestato. C. de natur. li. Auth. licet patri. Alij dicuntur spurij, vt nati ex adulterio, vel vulgo cõcepti. ff. de sta. hom. vulgo & isti i nullo succedũt nec institui possũt à patre. vt in prædicta Auth. licet patri. & 32. q. 4. dicat aliquis. nec ali debent de bonis paternis. C. de in cest. nup. Authen. ex complexu. Arg. ꝯtra ī. de eo qui dux. in matrimo. cum habe ret. ibi soluitur.

¶ Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateran. par. 31. cap. 4.

ij Causam.] Primò ponit cõmissio. Secundò eius forma & limitatio: ibi, Verum. Abbas.

a Causam.] nota ordinẽ huius facti: 1 Radulphus de quo habes. ī. eo. causam quæ. & F. iste de quo habes hic, fuerũt fratres. R. iste suscepit Agatham de Anelina muliere vxore Alani: Agatha ista de legitimo matrimonio suscepit istũ R. de quo habes hic, & sic Radulphus fuit auus istius R. Radulphus iste, cauus iuit vltra mare, & dimisit istum R. & Agatham matrem ipsius R. filiam ipsius Radulphi in possessione omnium bonorum ipsius: audito quòd Radulphus mortuus esset vltra mare, iste F. statim spoliauit ipsum R. possessione omnium bonorum Radulphi aui sui, in quorum possessione remansit quando iuit vltra mare, quia dicebat Agatham neptem suam matrem ipsius R. non fuisse natam de legitimo matrimonio, vt supra e. causam quæ. & sic nec ipsa nec R. eius filius debebat succedere Radulpho fratri eiusdem F. sed ipse F. vnde iste R. sic spoliatus ab F. auunculo suo, impetrauit litteras super restitutione sua ad istos episcopos Londoñ. & Vigorieñ. sub hac forma, vt ante ingressum principalis causæ deberent cognoscere super eo, quod mater ipsius R. dicebatur de non legitimo matrimonio nata, ita tamen, vt ante principalis causæ ingressum, deberent ei restituere hæreditatem aui sui: sed quia rex turbatus & motus fuit, quòd Papa iudicium possessorium cõmiserat illis, reuocauit iudicium istud de restitutione, quod pertinet ad regem, & mandat, vt procedant super quæstione natiuitatis ipsius Agathæ, prout patet in litera: postea verò quia isti episcopi fortitan non procedebant, iste impetrauit eandem causam committi episcopis Exonieñ. Vigorieñ. & eidẽ Londoñ. & quia F. habebat episcopum Londoñ. suspectum fecit illum remoueri, & loco illius substitui abbatem Herfordeñ. vt ī. de offi. dele. causam quæ. & ī. eo. causam. & sic habes hic totam continentiam istarum decretalium. & hæc decretalis deberet præcedere

1 Hæc facti narratio Bernar. est, & in antiquis codicibus repe titur.

¶ Idem Londoñ. & Vigorieñ. episcopis.

¶ *De causa ciuili inter laicos non cognoscit ecclesia, cognoscit tamen an quis sit de legitimo matrimonio natus.*

CAP. VII.

Causam, † 2 quę inter R. & F. super eo, quòd mater dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, vobis commisimus terminandam. Verum quia litteris nostris inseri fecimus, vt sæpefato R. possessionem omnium, quorum possessor extitit, quando auus suus proficiscendi Hierosolymam iter arripuit, ante principalis causę ingressum faceretis restitui, si eadem possessione fuisset per violentiam spoliatus. Nos attẽdentes, quòd ad regem b pertinet, non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare: ne videamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere. Fraternitati vestræ mandamus, quatenus regi possessionum iudicium relinquentes, de causa principali, videlicet, vtrum mater c prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata, plenius cognoscatis, & causam huiusmodi terminetis: licet incongruum d videatur, vt matrimonium genetricis e præfati R. impetatur, quod ea viuente non fuit (vt dicitur) impetitum.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vincentino.

¶ *Si mulier per iudicium ecclesiæ separata à primo, viuente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit.*

in titulo isto aliam. Ber. Nota, ꝙ iurisdictio temporalis non pertinet ad Papam. Item Papa non intendit iuri alicuius detrahere. Item de statu alicuius quæritur post eius decessum.

[Glo. seq. pro iurisdictione qđ sit distincta alle. 7. infra, in contrarium alleg. 4. & ponit opi. Hug. & ꝯriã Ala. & Tanc. q̃ approbat.]

b Ad regẽ.] & sic patet, quod iurisdictio spiritualis & temporalis distincta est & diuisa. de consec. distin. 1. celebritatẽ. in fin. & in Authen. de fide instr. circa princ. per vnam columnam. & sic Papa nõ habet vtrãque 3 iurisdictionem. arg. ī. eo. lator. & 23. q. 5. regum. & 8. distinct. quo iure & 33. quęst. 2. inter hęc. in fin. & 23. quæst. 4. quæsitũ, argu. ꝙ Papa intromittit se de hæreditate. argum. cõtra ī. eod. c. 1. & 20. quæst. 3. præsens, in fin. 15. quæst. 6. alius. & 24. quæstio 1. loquitur. Hug. dixit quod Imperator à solo Deo habet potestatem in temporalibus, Papa verò in spiritualibus, & sic diuisa est iurisdictio. prius enim fuit Imperator quam coronam reciperet à papa & gladiũ ab altari 93. distin. legimus quia ante fuit Imperium, quã Apostolatus. Sed Ala. & Tan. dixerunt, quod Imperator licet imperium à solo Deo dicatur processisse, executionem gladij temporalis recepit ab ecclesia; Ecclesia enim est vnum corpus: ergo vnum solũ caput debet habere. Itẽ Deus vtroque gladio vsus est. vt not. de iud. nouit. hic adde qđ ibi dicitur. Item Moyses vtrumque gladium habuit, cuius successor ꝯ est Papa præterea Papa ipsum confirmat, & ꝯsecrat, & coronat: & eum deponit. ī. de ele. venerabilẽ. & 15. q. 6. alius. hoc vltimum verius credo.

c Mater.] scilicet, Agatha.

d Incongruum.] quia crimina morte extinguuntur. C. si reus vel accus. mor. fue. l. 1. & 2. & 3. 23. dist. in quorundam. & 33. q. 2. admonere. Et ideo post mortẽ nullus accusari põt nisi in tribus casibus, vt de hęresi. 24. q. 2. sane profertur. & fortè in crimine læsę maiestatis propter bona & filios. argu. 6. q. 1. c. quæro. §. verum. & ca. si quis cum militibus. & hic ratione bonorum quę ritur de delicto aliquorum post mortem: scilicet, vtrum Agatha fuerit nata de legitimo matrimonio: dicebatur enim nata de Anelina & Radulpho: & modo quæris, vtrum inter eos fuerit legitimum matrimonium. sic ī. eo. lator. & de statu alicuius quandoque quæritur propter bona. C. de liberali causa, principaliter. & C. ne de statu defunctorum. l. quamuis. Ber.

e Genitricis.] idest matrimonium de quo nata est Agatha genitrix præfati R. vt dixi, & non de matrimonio, de quo natus fuit R. quia non agitur de illo.

2 Sin glossa e supra de ... verbo, ... iurisdictio ... vbi de ... nisi ... psit M...

3 Mel ...

Perla-

PErlatum est.] sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda commissio: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine habens vxorem, ad partes Constantinopolitanas se transtulit: vbi per decem annos & amplius moram faciens, ad vxorem suā non rediit: vnde ipsa coram diœcesano epō aduersus eū querelā deposuit; & q̄a ipsū vlterius expectare nolebat, epūs mādauit parētibus, vt ipsum ad propria reuocarent: cum ergo diutius expectatus fuisset, nec rediret, epūs auditis rationib. mulieris, inter eos sniam diuortij promulgauit, & dedit mulieri licentiā ɔhendi cum alio: & sic auctoritate ecclesiæ ɔxit cum alio, de quo filios suscepit. Contra filios istos obijciebat, ꝙ nō erāt legitimi, & ideo ab hæreditate paterna repellendi. Cōsultus Papa rñdet, & mandat quibusdā, quatenus si constiterit, ꝙ epūs inter eos sniam diuortij tulerit, filios quos de alio ad cuius copulā auctoritate ecclesię trāsiuit, sustulit legitimos iudicēt, & hac occasione nō patiantur eos ab hæreditate repelli. Nota ꝙ filij nati de matrimonio auctoritate ecclesię ɔcto legitimi sūt habēdi licet matrimoniū nō fuerit legitimum.

CAP. VIII.

PErlatum † est ad audientiam nostram, quod cum H. ad partes Constantinopolitanas transisset, a & ibi moram per decennium & amplius faciens, ad I. vxorem suam non rediens †, ipsa apud bonæ memoriæ Vincentinum episcopum, aduersus eum querelam deposuit: & quod eum nō posset diutius expectare, nihilominus allegauit; episcopus verò sicut vir prouidus & discretus, parentibus b viri mandauit, vt pro eo mitterent, & ipsum ad propria reuocarent: cumque elapso longi temporis spatio † vir non remearet ad propria, episcopus in cōspectu ecclesiæ auditis rationibus mulieris inter eos sententiam diuortij promulgauit; c & mulieri, vt alium duceret, facultatem indulsit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit quod episcopus inter eos sententiam diuortij tulerit filios quos sustulit de alio, ad cuius copulam auctoritate prædicti episcopi migrauit, legitimos iudicetis, eos hac occasione ab hæreditate non patientes excludi.

a Transisset.] causa vagandi, secūdū Innocentium vel in odiū mulieris. vt sic staret impedita: & sic absētia fuit malitiosa, per quod non obstat, sed concordat ī. vt lite nō contestata, quoniam. §. sin autem. & ī. de sponsalibus, de illis secundum Host. Io. And.

b Parētibus,] & amicis similiter mittere debuit. ff. ex q. cau. maio. in integ. restit. l. ergo. & edictū publice proponi debet ī. de dolo & cōtuma. causā, quæ. & c. vlt. sed in hoc casu nō est taliter ꝓcedēdū, nisi se per contumaciā absētasset. ī. ut lite nō cōtestata, quoniā §. porrò. & §. sequenti. Ber.

[Glo. seq. quærit. ar. pro & contra. soluit respondens ad hæc cap.]

c Promulgauit.] probato impedimento perpetuo. Sed nunquid episcopus iste legitime processit lite non contestata, arg. q. sic ɔ. tit. prox. c. 1. & illud factum vt ex necessitate, ne ius mulieris periret. Sed contra. ī. ut lite non conte. c. quoniam. §. porrò. & §. seq. cui hodie standum videtur. Sed utrum epūs bene vel male processerit a non quærebatur, sed tantum vt utrum filij nati de alio viro cum quo auctoritate episcopi contraxit, legitimi essent: & respondetur ꝙ sic, & non aliud. argu. ff. si quid in frau. patr. l. 1. §. si quid in fraudem, & quia de illo quæsitum non fuit, responsum non extitit sic ī. de elec. innotuit, ad fi. & ideo filij isti legitimi erūt: quia auctoritate ecclesiæ, & publicæ cōtraxit. ī. eo. c. 2. Ber.

QVod nobis.] CASVS. Dicitur hic, quod nati de clādestino matrimonio postea per ecclesiā approbato, iudicentur legitimi. Nota, quod ab initio nō naluit, ex postfacto conualescit. Item ratihabitio retrotrahitur.

¶ Idem Beluacen. episcopo.

¶ Filij nati ex matrimonio clandestino per ecclesiā approbato, sunt legitimi. h. d. in hærendo littera.

CAP. IX.

QVod † nobis, & infra. ¶ Si qui autem de clādestino matrimonio, postmodū ab ecclesia comprobato, generati fuerint, d eos legitimos iudicet filios & hæredes.

d De clādestino:] quot modis matrimonium dicat clandestinum, dicitur ī. de cland. despon. cū inhibitio.

e Fuerint.] post approbatum matrimonium ab ecclesia, servata solennitate quę traditur ī. de clādesti. desponsatione, cū inhibitio. quia legitimi erunt, etiā si postea matrimonium separetur iusta de causa. secus si ante approbationē generati fuerunt de clandestino matrimonio ab ecclesia nō approbato vel non seruata forma prædicta, con traxerunt: quia filij non excusantur, si ɔ matrimoniū aliqd postea ꝓhibeatur, vt in prædicta constitutione cum inhibitio. tales ergo filij, & licet de clādestino matrimonio ante approbationem ecclesiæ nati post approbationem legitimi erunt. 32. q. 4. dicat aliquis. & ī. eod. tanta. arg. si postea cōtra matrimoniū aliquid non probetur: de quibus hoc intelligitur: ī. de clandest. desponsatio. c. 3. cuius pars hęc est. & ī. eo. tanta. Ber.

¶ Celestinus tertius Eboracen. archiepiscopo.

¶ Nati ex matrimonio contracto contra publicę honestatis iustitiam, illegitimi sunt, & ab hęreditate parentum excludendi. & tene menti hunc casum, quia sæpe per ignorantiam accidit.

CAP. X.

REferente f † nobis, & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus,

REferente.] Si scientes inter se impedimentum, matrimonium contrahant, illigitima est proles eorū. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Fraternitati. Ab. Sic.

f Referente.] Casum 3 pone per illam ī. de desponsatione impuberum c. duo pueri, sic: Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam: tandem illa mutata voluntate contraxit per uerba de præsenti cum alio, & sic soluta fuerunt sponsalia priora: Ille verò qui sponsalia cum ea contraxerat, matrimoniū cum quadam consanguinea illius, ex certa scientia vtriusque ɔxit. de tali matrimonio nati sunt filij: Quærebatur an essent legitimi? & respondetur ꝙ non: quia publicę honestatis iustitia impediente, non potuit esse matrimonium inter eos: nec ignorantia excusat eos, quia parentes scienter contraxerunt: nec dispensatio ecclesię fuit secuta Bern. Nota ꝙ publicè honestatis iustitia impedit & dirimit matrimonium. Item paterna ignorantia non excusat filios.

† Ca. 3. eo. ti. de clandestina despōsat. in 1. compil. & post cōci. Latera. par. 50. ca. 17. Vide citata in c. cū inhibitio. ī. de clā dest. despon.

† Ca. 1. eo. ti. in 2. com. & de īpedimēto iustitię publicæ honestatis, tene qđ diffiniuit cōc. Tri. ses. 24. de refor. matr. c. 3. ad de citatos ī c. ad audientiam. ī. de sponsalib.

3 Hic casus Ber. est, & in antiq. Gregorij codicibus reperit.

a Sepa-

quod publicæ honestatis iustitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit separari:[a] ac per hoc cum filij, nec per ecclesiæ permissionem,[b] nec per paternam ignorantiam[c] excusentur, ad successionem bonorũ paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

¶ Idem.

¶ *Ad docendum prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentum matrimonij si fuit in facie ecclesiæ cõtractum.*

CAP. XI.

PEruenit† sanè ad nos ex insinuatione L. viduæ, quod cum inter G. patrẽ suum, & A. matrem illius, matrimonium fuisset legitimè celebratũ, & quamdiu vixerunt, quiete permanserũt,† post illorũ decessum quidã asserẽtes eã de nõ lgitimo mrimonio fuisse susceptam, à paterna hæreditate, tanquam illegitimam amouere conantur: Mãdamus itaque quatenus si est ita,[d] dictam viduam legitimam nuncietis.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Statur dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licet fama vicinia, & tractatus parentum habeat contrarium.*

CAP. XII.

PEr† tuas litteras intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem maioris partis viciniæ in concubinam habebat, prole susceptam, quandam post, & aliam ea defuncta, duxit in uxorem, & ea, de qua prolem susceperat, virum sibi a ium copulauit; processu verò

a Separari.] sic patet, ꝙ impedimentum istud perpetuum est, ex quo impedit & dirimit matrimonium iã contractu. sic s. de sponsa. ad audientiam. & c. iuuenis.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

b Permissionem.] idest, eccl. etia non approbante tale matrimoniũ vel per missionẽ idest, dispẽsationẽ; quia postea ecclesia cum eis non dispensauit, & ꝑ dispẽsationem ecclesię approbat matrimonium causa filiorũ, s. de consanguini. & affinita. quia circa. i. eod. ꝑ venerabilẽ. & 35. q. 8. c. 1.

[Gl. seq. ponit tres casus, & primũ moderatur.]

c Ignorantiã.] paterna enim ignorantia vtriusque vel alterius ñ excusat filios sine legitimas s cos. j. eo. ex tenore. & s. eo. ca. 2. Item subsequens matrimoniũ. s. eod. tanta, & ca. r. Itẽ legitimatio principis. j. eo. ꝑ venerabilẽ. hodie verò paterna ignorantia nõ excusat fili s omissa illa solennitate. s. de clan est. despon. cũ inhibitio. Ber.

PEruenit.] primò ponitur mulieris q̃rela, sup qua dat iudex. secũdo instruit super mo io decidendi: ibi, Mandamus. Abbas Sic.

CASVS. Quidam post mortem parentum Luciæ viduæ, nitebant eam remouere à hæreditate paterna, dicentes, eam non fuisse de legitimo matrimonio natam: ipsa verò dicebat, ꝙ inter G patrẽ suũ & A. matrẽ ipsius, matrimoniũ fuit legitimè celebratũ, & q̃diu vixerunt, quietè insimul ꝑmãserunt sine reclamatione: & ideò legitima debebat iudicari: vnde mulier significauit hoc dño Papæ, & ipse mandat quibusdã, quatenus si est ita, ipsam viduam legitimã debeant indicare. Nota, ꝙ ex quo matrimonium in facie ecclesiæ contractum est, & simul manent tanquam vir & vxor, filij sud nati legitimi debent iudicari.

[Gl. seq. sign. c. 3rium: ponit opiniones, & soluit: iterum signat contrarium, & soluit.]

d Si est ita.] arg. 3 s. eo. causam q̃. ibi mandatur inquiri de matrimonio post mortem coniugum: hic aũt vr̃ denegari. Alanus dicit, ꝙ hic lapsum erat quinquennium à morte coniugum, ibi non. arg. ff. ne de sta. defun. l. 1. & 2. C. eo ti. si is qui. & per totum. Vel hic mater dicebatur nata de non legitimo matrimonio impedie t statu. vnde post mortem quæri non debet. Sed hoc est diuinare. 2 Vnde dicimus, ꝙ ex quo constat matrimonium in facie ecclesiæ 3tum, & bona fide filij legitimi sunt, vt hic: & ideo dicit, si est ita ꝙ legitimè contractum fit: & hæc mulier probare debet. & sic intelligitur quod dicitur: sed ibi non constabat de matrimonio: quia dicebatur, quòd Agatha nata fuit eo tpe, quo Anelina mater eius habebat alium virum, & hoc aduersarius probare debebat, vt s. eo. causam quæ. & hic non negat quin alia pars possit probare 3rium si voluerit vñ si nihil ꝓbat, eo ipso ꝙ parentes istius in facie ecclesię 3xerunt, & approbante ecclesia simul fuerunt vsq; ad mortem, præsumitur legitimum matrimonium inter eos: quare filij legitimi sunt habendi, quousque cõtrarium ostendatur. Aliud contrariũ fortius signatur. s. eo. latot. & s. de ord. cog. cuam. ibi ille qui opponit aduersus legitimè natũ, debet hoc probare, hic contrat quod videtur iniquũ. Potest dici, ꝙ hic nõ constabat de matrimonio parẽtũ istius viduæ, nec erãt communis opinio, ꝙ illi fuissent legitimè cõiũcti: & ideò mulier debet probare narrationem suam. vnde dicit Papa: si est ita. argu ad prædicta. j. cap. proxi.

PEr tuas.] In prima ponit cõsultatio. In secunda respõsio: ibi, Nos autem. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam R. nomine, qui quãdam habebat concubinã secundum opinionẽ maioris partis viciniæ: de qua filium susceperit & postmodũ ea dimissa, aliam accepit in vxorem: & illa cõcubina alium in maritum: ꝓcessu temporis idem R. in præsentia multorũ, firmauit ꝓprio iuramento, quod illam, quam videbatur habere pro concubina, affidauerat ꝙ eam haberet in vxorem, & post fidem datam prolem susceperit ex illa; Tandem cum ageret in extremis, illum quem susceperat ex illa, legitimum filium appellans, hæredem sibi instituit. Sed cum dubitaretur, vtrum ille ius sic susceptus esset legitimus hæres ipsius: commissum sic fuit cuidã iudici, vt de hoc cognosceret. iudex præter illud quod ex quadam decretali Alexandri habetur, vbi dicitur: ꝙ standum est verbo viri & mulieris: testes recepit a filio prædicti R. inductos. quibus probauit, ꝙ dictus R. matrem ipsius affidauerat, anteq̃ illum susceperit ex ea: & ita illum pronunciauit legitimum hæredem ipsius R. dubitatum fuit postea, an dictus iudex legitimè processisset? Consultus Papa, rñdet eidem iudici, considerans ꝙ plus est quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur, licet R. videatur ipso facto matrimoniũ si denegasse, quod inter eos fuerat celebratum, cum ad alia vota transiuit: tamen quia desponsatio per testes legitimos probata fuit, siue per verba de præsenti, siue per verba de futuro carnali copula subsecuta fuerit celebrata: non tam intentere decretali Alexandri, quę in casu dissimili loquitur, quã inductis probationibus, respondet Papa, iudicẽ legitimè processisse, eius sententiam confirmãs. Nota ꝙ veritas opinioni pfertur. Item filij de matrimonio præsumpto susceptj, legitimi sunt.

e Ea.] scilicet 3 uxore, quam duxit, illa concubina dimissa.

1 Quot modis illegitime nati legitimenẽt. unde ꝑ eos quos s c. ꝓxime sequẽti super gloss. in verbo: filiũ appellauit.

†Ca. 1. eo. ti. l 2. compil.

†permanserunt.

2 Intellectus aũt diuinatorii reijciẽdi sũt à legibus, nisi cũ valde vrget 3rietas, vt sentit Ripa i l. 1. nu. 22. ff. de vul. & pup. a subst. ex mia Bartoli ibi citatis

†Ca... in ... Et de ... gloss... ... Pra... vult

† Hæc ... tuis ... cib.

a Affida-

a Affidauerat.] idest, fidem dederat, quòd eam duceret in vxorem.

b Ex ea.] quam affidauerat.

c Filiū appellauit.] eo ipso quòd quis filiū naturalē in extrema volūtate noiat filiū, & hæredē instituit intelligiē eū legitimasse. C. de nat. li. Auth. itē si q̃s. Et hoc intellige, si aliàs legitimos nō hēt. in Auth. q̃b. mo. nat. effi. leg. § si vero nō habens. coll. 6. Itē si pater offerat filiū naturalē imperatori, & fiat curiatus, legitim⁹ erit, in Auth. q̃. mo. nat. effi. sui. §. si q̃s vero. coll. 7. Item si nullo alio filio existēte, ipse filius naturalis patre defuncto, offerat seipsū curiæ, legitim⁹ efficit. i. Aut. eo. ti. §. j. & §. si q̃d verò. Itē si pater filiū naturalem in publico instr̃o, vel cū subscriptione testiū noiauit filiū, nec adiecit naturalē, legitim⁹ est. In Aut. vt lic. ma. & auię. §. ad ho. col. 8. Itē est h. c. arg. q̃ ex sola noiatione aliq̃s acquirit ius. 32. q. 4. dicat aliqs. & arg. ī. de p̃sumpt. illud. & ī. d. p̃bat. per tuas. Inst. de adoptio. §. vl. & ff. de proba. l. vlt. arg. 2. q. vlt. multi. in fi. 27. q. 2. inuenta. 33. q. 4. forte. C. de probat. neque. & l. non epistolis. & C. de li. caus. l. iubemus. De hoc dictum fuit. ī. eod. transmissæ.

d Commissum.] i. à iudice sæculari cā filiationis fuit huic remissa, arg. ī. eo. lator. Vel forte à Papa fuit ei cā commissa.

e Ex quadā decretali.] ī. eo. transmissę.

f Comprobauit.] sic vr̃, quòd aliquis possit probare se filium alicuius. ī. de fil. presby. Michael. de hoc dicitur supra eod. transmissæ.

temporis idem R. in prę sentia multorum firmauit proprio iuramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidauerat[a] in vxorem, quam ex ea[b] filium genuisset: & postea cum † ageret in extremis, eam, quem ex ea susceperat, in testamento hęredem instituens, legitimum filium appellauit.[c] † Cum autem tuæ inquisitioni fuisset commissum,[d] an filius sic susceptus, legitimus esset heres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus: tu pręter id, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri, standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebas: receptis testib. à filio eisdem R. productis, quibus legitimè cōprobauit,[f] prędictum R. matrem suam in capella sancti Sergij affidasse,[g] eum ipsius R. hęredē esse legitimum iudicasti. ¶ Nos autem attendentes, quod plus est quod in veritate agitur,[h] quā quod simulatè concipit: licet dictus R. cum ea dimissa, quam vt concubinā habuerat, ad alia vota transiuerit, † videatur ipso facto[i] matrimoniū, quod inter eos celebratū fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse cōiunctos ostēdit: siue desponsatio ipsa fuerit de præsenti, vt per consensum legitimū per verba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata; siue p verba de futuro, carnali copula subsecuta: nō tam decretali dicti prędecessoris nostri quæ in casu dissimili[k] loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te processisse legitimè respondemus, sententiam tuam auctoritate Apostolica cōfirmantes.

¶ Idem nobili viro G. Montis Pessulani.

¶ *In terris ecclesię Papa potest liberè illegitimos legitimare, in terris verò alienis non: nisi ex causis multum arduis. vel nisi in spiritualibus: tūc tamen indirectè, & per quandam consequentiā intelligitur legitimare, etiam quo ad temporalia. hoc tamen vltimum non est sine scrupulo. hoc dicit secundum intellectum, qui placet Panormitano, & est caput difficile, & multū famosum.*

CAP. XIII.

PEr † venerabilem fratrem nostrum Arela-

g Affidasse.] supple, antequ ipsum suscepisset ex eavnde postea p carnalem copulam subsequutem, fuit matrimoniū in p̃sum p̃tum inductum. cōtra quā presumptionem non admittitur probatio in c̃rium. ī. de spons. is qui. aliàs si simpliciter probasset, quod eam affidasset, non determinando tempus, insufficiens fuisset talis probatio. ī. de probatio. in præsentia. ī. de condi. appo. per tuas.

h Agitur.] C. plus val qd̃ agit. p totū, in rubro & nigro.

i Ipso facto sicut ipso facto negātur matrimonium, sic & ipso facto renunciatur matrimonio spirituali sicut priuilegio clericali. ī. de vita & ho. cle. c. vlt. sic operatio, vel facto negamus Christum. 11. q. vlt. cauete & 11. q. 3. existimāt. & sic præsumitur quod à primo odio recessit. 33. q. 1. requisisti. & q. 2. c. 1.

k In casu dissimili.] nam ibi parētes testificabant ꝯ illū, qui dicebat se eorū filiū, hic verò p ipso à filio: & ita multū prodest filio dictum parentum. ff. de probat. l. cēs. & ff. de lib. agno. l. 1. §. Iulianus. & ī. de præsumpt. affecte. & C. de rei vxo. act. l. vni. §. si liceat. & ff. de probat. l. vlt. ff. ad Carbo. l. 1. §. si q̃s. & l. q̃ Labeo. Io.

PEr venerabilē.] Post Abbatē. Io. An. sūmat sic. Papa nō legitimat in tpalibus alienæ iurisdictioni subiectos. hoc dicit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima petitio. In secunda rōsio: ibi, Quod aūt. Scda subdiuiditur, in quatuor: In prima probat quinq; rōnib. q̃ dispensationē petitā facere pōt. In secunda: ibi, Videbatur. ponit similitudinē, quā inducebat petitor, q̃ quinque rōnib. improbat: in tertia: ibi, Rationibus probat auctoritate veteris testamenti & noui, q̃ vbique terrarum certis ex causis inter Christianos potest se Papa de tpalibus intromittere. In quarta: ibi, Licet. petitionē exaudire noluit, quia omnis lex contradicebat. Ab. Sic.

CASVS. Nobilis vir G. de Monte Pessulano, lsima sua vxore exclusa, aliā supinduxit; de qua filios suscepit tandem per archi. p̃ m Ar. lateñ. petijt à dño Papa, vt filios suos ltimaret, quatenus eis nataliū obiectio, seu exceptio nō noceret quominus sibi succederent: q̃ dispēsare possit, ostēdit pluribus rationibus: Primò sic: Apostolica sedes diuersis causis inspectis dispensauit cū q̃uidā minus legitimè genitis nō solū naturalibus, sed etiā adulterinis, vt possent in episcopos promoueri; multo fortius videtur, vt eus ad actus legitimare possit sæculares. præcipue vbi superiorem alium præter Romanum Pōtificem non cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem: quia quod pōt in maiori multò magis potest in minori:

a Hæc dissimilitudo parum valet: nam si creditur negan ti, quare non confitenti? sed dic, quod ibi negabat filiatio, hic qualitas. Itē hic factū cōtradicebat, ibi verbo: ibi secus. Itē hic assertio viri tantum: ibi viri & mulieris. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia textus & glossarū præter Doctores hic vide Couarruuiā in epitome li. 4. decretalium par. 2. c. 8. §. 8.

Ex hac ... à habes ... is mo... quibus ... itimè ... legimā ... hos & ... recen... atē Cas... is super ... studi... dicatus ... iudi... a 8. ... succes... es des... in ... textu ... testatio ... li. 4 ... n. dist. ... 1. 4. ... ter Do... hic vi... normi... in ... de mu... petitio. ... neque ... C. ... stamē. ... fuit.

ten. archiepiscopum a tua nobis humilitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quominus tibi succederent, nataliũ obiectio non noceret. Quod autem super hoc Apostolica sedes plenam habeat potestatẽ, [b] ex illo videtur, quòd diuersis causis inspectis, cum quibusdã minus legitimè genitis, non naturalibus [c] † tantum, sed adulterinis [d] etiam dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possint in episcopos promoueri: ex quo verisimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat seculares: præsertim [e] si præter Romanos Pontifices inter homines superiorem [f]

minori: Secundo probat idem p similem casum: eo enim ipso, q aliquis ad dignitatem epalem promouet, eximitur a patria potestate: Præterea si eps scienter seruũ alterius in presbyterum ordinaret, liber efficit licet ordinator satisfacere Dño teneatur, monstruosum. n. videret, vt q. ad actus spirituales legitimus fieret, ad actus secularesillegitim. remaneret: Vnde eo ipso q in spũalibus dispẽsat, p consequẽtiam intelligit in tpalib. dispensatum. Sed in patrimonio beati Petri illud põt Apostolica sedes libere facere, in quo summi principis obtinet potestatẽ. Tertio et videbat ex hoc posse trahere audaciã postulãdi: q. a rex Franciæ reginã Francorũ vxorem suam dimisit, & aliam superinduxit, ex qua filios suscepit (sicut & iste nobilis) cum qb. Papa dispensauit, sic cũ filijs istius nobilis poterat dispensare. Postmodũ rñdet Papa ad id qđ dictum est, q dispensauit cũ filijs regis Franciæ, dicens q res illa non similis, sed valdè dissimilis inuenit: Rex enim Franciæ a regina fuit per legatum sedis Apostolicæ per sniam separatus, sed iste nobilis temeritate propria vxorẽ suã deiecit, & rex Frãciæ anteq. ad eũ phibitio peruenitet de non Ҙhendo cũ alia, supinduxit aliã, ex qua filios suscepit: Sed iste nobilis in contemptum ecclesiæ aliam superinduxit: præterea rex Franciæ cõtra matrimonium impedimentũ affinitatis obiecit, & coram legato testes induxit, q. sniam tulit, quæ reprobata fuit solum pp iudiciarium ordinẽ non seruatum: iste nihil obiecit propter quod separari dẽret: & vtrum filij regis legitimi fuerint, vel illegitimi potest non immeritò dubitari, quandiu pendet qõ affinitatis oppositæ: quia si affinitas opposita approbata fuerit apparebit, q illa non fuit vxor regis, & ita per consequẽs alia legitima apparebit, & ita quod filij legitimi fuerũt. Præterea cũ rex superiorẽ in tpalibus nullũ habeat, sine iniuria alicuius se poterat sedi Apostolicæ subijcere, in quo videri posset alsquibus, q per seipsum non tanq. pater cum filijs, sed tanq. princeps cum subditis posset dispensare: Iste verò nobilis alij est subiectus. Istis ergo rõnibus consideratis Papa dispensauit cum filijs regis Franciæ, causam trahens tã ex veteri testamento q ex nouo: quia non solum in matrimonio beati Petri, in quo plenam habet potestatem in tpalibus, verumetiam in alijs regionibus, certis causis inspectis casualiter iurisdictionem tpalem exercet, & hoc ostendit per legẽ veteris testamenti. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse pspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & cãm, lepram, & leprã, & iudicium inter portas videris variari, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tpe, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Tandem exponit auctoritatem Deuteronomij quid intelligẽdum sit per eam: exposita auctoritate veteris testamenti, dicit Papa, licet cum filijs regis de quibus ab initio dubitabatur, an legitimi fuerint, duximus dispensandum: q. a tñ tam lex Mosaica, q canonica sobolem ex adulterio susceptam detestatur, dicente Dño, q manseres & spurij vsque ad decimam generationem non intrabunt ecclesiam, & canon vetat tales ad sacros ordines promoueri, & sm leges a paterna hæreditate repelli debent, & denegari alimenta, etiam petitioni istius nobilis non duximus annuendum. Nota, q in causa mrmonialis vbi agitur de fœdere matrimonij, ordo iudicarius est seruandus, alias non tenet sententia. Item matrimonium, quod non tenet, non impedit aliud matrimonium, quod de iure potest valere, cum postea constiterit q primum nullum fuit, & filij de secundo nati legitimi sunt. Item aliquis facit aliud cum filij non tanq. pater, sed tamq. rex. Item Papa potest legitimare ad ambos actus spirituales & tẽporales, vbi habet vtramq; iurisdictionem. Item in certis casibus iurisdictioné temporalẽ põt exercere in aliena temporali iurisdictione. Item excommunicatus, mortuus reputatur. Itẽ spurij ad sacros ordines non debent promoueri, & secundum leges non succedunt, quibus etiam alimenta negantur.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

a Arelaten. archiepm.] nunc: ólim fuit sedes epalis, vt 8 q. 3. Artald. & fuit suffraganeus Narbonẽsis, vt ibi.

[Glo. seq. recitat per quæstionẽ, an Papa quo ad successionem legitimet arg. q non ponit opinionem Ioannis soluit contrarium, & subdit tertiam opinionem.]

b Habeat potestatem.] ex i eo enim q legitimat aliquem in spũalib. p cõsequentiam & in tpalibus, prout ipse Papa argumentatur hic: p p hoc tñ q legitimat aliquem in spiritualibus, non probat, q habeat iurisdictionem in tpalibus: legitimare enim pertinet ad voluntariã iurisdictionẽ. ff. de officio proconsulis. l. 2. itẽ q. a ad Papã nihil spectat de tpalibus s. eo. causam. q & c. lator & s. de iudi. nouit. nisi in casibus s. de foro compe. licet. & c. ex tenore. ibi, vt dr: & sic vr q Papa quo ad temporalia legitimare non possit, vbi non habet tpalẽ iurisdictionem. Ad hoc dixit Ioannes, q dñs Papa non habet potestatem legitimandi in tpalibus: sed eo ipso q legitimat aliquem quo ad spiritualia per cõsequens legitimat eum quo ad tpalia q sunt minus digna, & sic legitimat per consequentiam, sed non directè: sæpè enim permittit aliquid indirectè, quod non permittitur directè arg. 4 q. 3. c. si testes. §. termi. 1. respon. & ff. de auctoritate tuto. l. 1. Ioannes; adhæsit allegationi, quã ponit hic dñs Papa: sed Ҙrium credo scilicet q dñs Papa non possit legitimare aliquem quantum ad hoc, vt succedat in hæreditate tanq. legitimus hæres. q nõ sit dico de sua iurisdictione tpali, sic enim esset mittere falcem in messem alienam, & vsurpare alienam iurisdictionem: quod esse non debet. s. de iudi. nouit. & 6 q. 3. scriptum est. & priuare aliquem iure succedendi, vnde credo, q non possit legitimare nisi quo ad actus spirituales: tamen quidam legitimationem extendunt ad honores seculares, vt per hoc intelligat esse legitimatus, vt possit esse iudex, & habere huiusmodi honores temporales, quos aliàs habere non posset: & in hac sententia fuerunt Laurentius. Vincentius. & Tancredus.

c Non naturalibus.] naturales largè omnes appellãtur, præter adoptiuos & spirituales. 30. q. 3. §. 1. plerumque enim illi tãtum, qui ex liberis concubinis nascunt, vt hic, & 32. q. 4 liberi.

d Adulterinis.] vt puta filij presbyterorum, qui cum fornicantur, adulterantur, cum sint quasi mariti ecclesiarum, vt 56. di. Cænomanensem.

e Præsertim.] idest, maximè, secundum Ioannẽ. secundum alios, præsertim, idest, tantum.

f Superiorẽ.] Papa enim super omnes est 96. dist. duo sunt. & 9 q. 3. cuncta. & s. de maioritate & obedientia solitæ.

a Requisi-

† Qui... tur fili... turales... terin... nij, & ... legitim... ti quo... mine sp... lentur... plene se... Iudit Em... Cardinal Paleoti... libro de... this & ... nis filijs.

† De m... fiabat... se m... dispensatio... vnte Pap... ... & alio... si quis... & Hier... mũ Gr... in trac... crimine... se mal... tis, lib... de spon... ... cursusc...

alium non cognoscant qui legitimandi habeat potestatem, quia cum maior in spiritualibus, tam prouidentia, quàm auctoritas & idoneitas requiratur: [a] quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in † minori. [b] Per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso, quod aliquis ad apicē episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patria potestate. [c] Præterea, etiam si simplex eps, scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret, [d] licet ordinator satisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen iugum euaderet seruitutis: videretur † siquidem monstruosū, vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret. vndè cum in spiritualibus dispensetur, † consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autē in patrimonio beati Petri [e] liberè pōt Apostolica sedes efficere, in quo & summi Pōtificis auctoritatem exercet, & summi principis exequitur potestatem. ¶ Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciā postulandi, quod cum Rex Francorum I. reginā dimiserit, & ex alia postmodū superducta puerū susceperit & puellam, & tu similiter exclusa legitima, superduxeris aliā, ex qua filios suscepisti: sicut cū filijs regis eiusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate Apostolicæ sedis dispēsandum. Verū si veritas diligenter inspicitur, non res similis, sed valdè dissimilis inuenitur: nam Rex ipse à Regina per Remē. archiepiscopum Apostolicę sedis legatū', fuit per sniam [f] separatus: tu verò vxorem tuā à te temeritate propria separasti. [g] Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahēdo cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminā noscitur suscepisse: sed tu in cōtemptum ecclesię, aliam superducere attentasti. Præterea, rex ipse contra matrimoniū impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit: cuius sententia, quia cassata fuit solummodo propter iudiciarium ordinem nō seruatum: [h] Nos post restitutionem reginæ, alios cognitores duximus deputādos: tu verò vxori tuæ, nihil quod diuortiū induceret obijecisti, cum etsi fides tori sit vnum de tribus † bonis coniugij, [i] non tñ ipsius violatio coniugale vinculum violasset. [k] De filijs ergo eiusdem Regis, verū legitimi vel illegitimi fuerint, q̄ diu pendet q̄o affinitatis obiectæ, potest non immeritò dubitari. [l] Nā si affinitas fuerit comprobata, [m] prędictā reginā non esse regis cōiugē apparebit, & p consequēs alia videbitur sibi legitimè copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minimè recognoscat, [n] sine iuris alterius læsione, in eo se iurisdictioni nostræ subijcere

---

a Requiratur.] supple, quantum ad temporalia.

b In minori.] 95. d. illud. 16. q. 2. c. 2 & ī. d. deci. ex parte. Et è conuerso cui interdicit minus, & maiꝰ interdictū esse vr. ī. de sen. excō. cū illorū. & 74 dist. gesta & ff. de ser. export. ius. error. § cui. & ff. de iterdi & relegat. l. relegatorum. § solet.

c A patria ptāte.] 53. dist. c. si seruus. & in auth. cōstit. quę de dig. lib. fil. à pa. po. § palam. coll. 6.

d Ordinater.] 54. d. si seruus absente. & c. ex antiquis.

e Beati Petri.] licebat lo. maxime. Sed tu dic tñ, vt dixi ī. q̄ quoad, fo'rū secularē non potest legitimare, nisi princeps ei permitteret. in seruo scienter ordinato secus est, sed ipse tenetur domino satisfacere, vt hic dicitur.

f Per sententiam.] cui standum erat, donec in 9triū ꝓbaret. ī. d re iud. sicut & ī. de renun. in pñtia. licet iniqua. ff. d iust. & iu. l. pe. § 1. & ff. de reg. iur. res iudicata.

g Separasti.] quod facere non debuit, ēt si causa esset manifesta. ī. d diuor. porro. cū talis sparatio sit pęna, q̄ nō dēt iferri, nisi p iudicē. 2 33. q. 2. fine. § in hoc.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.

h Iudiciarium ordinem nō seruatū.] vt 2. q. 6. c. ei qui § diffinitiua. & arg. ī. de ꝓba. qm̄. & ī. de ele. dudum. & ī. vt lite non cont. accedens. ar. 9. ī. vt lit. non conte. c. 1. & c. qm̄. § 1. vbi dr, q ordo iudiciariꝰ nō vsquequaq; seruai in causis matrimoniali bus, sed hic cassata fuit p p hoc snia. Illa 9ria itelligunt qū altera pars est absens p 9tumaciā, tūc n. ordo iuris nō seruat p oia. imo testes recipiunt lite nō 9t. & fert snia p p piculū fornicationis, vt i c. qm̄. sed vbi altera pars nō est absēs, sed pñs vtraq; pars, debet ordo iuris seruari: alias n̄ valet snia, vt hic. 2 Et dic cassata. i. cassa. & irrita nūciata, vt c. accedens. ī. vt lit. nō cōt.

i De trib. bonis cōiugij.] nota, 3 q tria sunt bona matrimonij, vt hic dicit. s. fides ꝓles, & sacramē tū. 27 q. 2. oē itaq. 32. q. 1. nō. n. in sola. Fides, q̄a nullū adulteriū dr fides tori 9iugalis. vt c. si n. Proles. i. ipse Deus Sacm, q̄a nullū dēt esse diuortiū, vt c. oē. Vbi alterū istorū n̄ seruatur, frangit lex mrīmonij. Iste nō seruauit illa tria. i. fidē, q̄a cū alia adulteriū commisit, sed rex Frācia nō fecit ho . p p sententiam, & q̄uis fides nō seruatā, mrīmoniū tñ durat vt hic dr.

K. Violasset.] i. dissoluisset: q̄a in nullo casu soluitur matrimoniū post carnalē copulā, nisi in casibꝰ. ī. de diuor. gaudemus.

[Gl. seq. tec. p. q.]

l Dubitari.] & sic ex futuro euentu pēdet, an sint iudicādi legitimi. ar. ī. de sīg. & male. c. fraternitatis. in fi. Sed certē 9triū vr, si s n mrīmoniū 9ctū fuit auctoritate ec. lę ex vi sniæ latę, & tolleratū fuit: lite pēdēte sup pri. mo, filij legit interūt. ī. e. perlatū & c cū inter. & c. te . rente. arg. & ita sine aliqua dispēsatione legitimi erūt.

m Cōprobata.] maximè q. & si nō fuerit cōprobata, & restituta viro, nihilominꝰ proles legitima erit nata ex secūda vxore, q̄ auctoritate ecclæ recepit post sniam latā, vt dixi in ꝓx. no. sed n̄ est verū: q̄a snia n̄ tenuit p p ordinē n̄ seruatū, & iō necessaria esset dispēsatio si nō ꝓbaret affinitas.

n Minimè recognoscat.] de facto, q̄ iure tñ subest Romano imperio 7. q. 1. in apibus. De ho. dr ī. de ele. per venerabilem.

a Hodie dīc vt i cōc. Viēnēsi, de iudi. c. dispendiosam.

3 De materia huiꝰ glossæ, vide plenè per Dñicū Sot. li. 4. sen. d. 31. q. 1 ar. 1.

† Vide B. Augustinū sup Genesim ad lītam. li. 9. c. 7. & Petrū Lōbardum libro 4. sent. distin. 31. vbi plenissimè de his trib. coniugij bonis.

etiam. letur. pensat. e & ec ficū, ri. ses. refor. de sa. n. ma. 12.

potuit: a in quo uideretur aliquibus, quod per se ipsum (non tanquam pater cum filijs, sed tanquã b princeps cũ subditis†) potuit dispẽsare: tu autẽ nosceris alijs subiacere: & infra. ¶ Rationibus igitur his inducti, regi c gratiam fecimus requisitã: cãm tã ex veteri, q̃ ex nouo testamẽto trahentes: ꝗ non solũ in ecclesiæ patrimonio, d (super quo plenam in tẽporalib. gerimus potestatem) verum etiam in alijs regionibus, certis e causis inspectis, tẽporalẽ iurisdictionẽ casualiter exercemus, nõ quod alieno iuri præiudicare velim⁹, sed quia sicut in Deuter. continetur: Si † difficile & ambiguum apud te iudiciũ esse perspexeris inter sanguinẽ f & sãguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris variari, g venies ad sacerdotes h Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: qui iudicabũt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quẽ elegerit Dominus, sequerisque eorũ sniam. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur. Sanè i cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli k cõprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamẽto dẽat obseruari. Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur: cũ enim Petrus vrbem fugiens † exiuisset, volens eum Dñs ad locũ quem elegerat reuocare, interrogat⁹ ab eo, Domino quò vadis? respondet, venio Romã iterum crucifigi: quod † intelligens pro se dictũ, ad locum ipsum protinus est reuersus. l Sunt autẽ sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, q nobis iure Leuitico, in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. Is verò super eos sacerdotes siue iudex existit, cui Dñs inquit, in Petro: Quodcunque ligaueris super terrã, erit ligatum & in cœlis. Eius vicarius, q est sacerdos in æternum secundũ ordinem Melchisedech, constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorũ. Tria quippe distinguit iudicia: Primum inter sanguinẽ & sanguinẽ, m per quod criminale intelligitur, & ciuile: n Vltimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale o notatur. Mediũ p inter causam & causã, quod ad vtrunque refertur, tã ecclesiasticum, quàm ciuile: in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguũ, ad iudiciũ est sedis Apostolicę recurrẽdum: cuius sententiam, qui superbiẽs cõtempserit obseruare, mori pcipitur, q idest, per excõicationis sententiam velut mortuus r à communione fideliũ separari. Paulus etiam, vt plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait. Nescitis quõ angelos iudicabitis: quanto magis secularia? ¶ Li-

a Subijcere potuit.] ff. de iurisd. om. iud. est receptum.
b Tãquã princeps.] not. ꝙ facit aliqd nõ tanq̃ rex, vt ī. de ele. ꝙ sicut. §. pen. & c. cũ inter canonicos. & c. cum inter vniuersas. & 23 q. 4. si eccła, in fi. & ff. de adop. si cõsul. §. 1. & ff. q̃ cuiu. vniu. iter eorũ. §. 1. & ita rex erit hic actor & iudex pprij facti. & licet forte rex hoc facere possit, melius tñ facit, si abstinet à talibus. ff. ď of. pcõ. ne qcq̃. ne videat ꝓstare auctoritatẽ suo pprio facto, vt s̄. de inst. c. vlt. & ī. ď iure patro. per tuas. Ioan.
c Regi gratiã.] qa non potuit rex legitimare filiũ suũ, licet posset alienũ; vel qa licet eũ posset legitimare vt subditũ, s. vt succederet alijs: nõ tñ vt succederet sibi. ar. 8. q. 1. in scripturis. & 24. q. 1. didicimus. imo vĩ, ꝙ ipso iure legitimi erãt, cum nati fuissẽt de matrimonio auctoritate ecclesiæ 3cto sed non est ita: vt s̄. dictũ est in notula, maximè.
d Patrimonio.] illos tñ ď patrimonio suo legitimare põt, vt dictum est supra.
e Certis causis.] s. cũ reqrimur. & hoc probatur auctoritate. Deut. s. cũ variatũ ē inter iudices siue ambiguũ, tũc recurritur ad iudiciũ ecclę, vt ĵ. sequitur. ꝙ licet ex certis causis, ñ iõ est ordinari⁹ quo ad tpalia. ī. de of. or. pastoralis. [illegible] casualiter, vt dicit ista. s. ď fo. cõp. licet. [illegible] tenore. & ex parte. Et ita est hic. ar. de iurisdictione distincta. ī. c. cãm q̃ vbi de hoc. & ī. de iudi. nouit. & ī. de appel. si duobus.
f Inter sanguinẽ.] hæc verba exponuntur inferius.
g Videris variari.] inter iudices siue sapientes.
h Venies ad sacerdotes.] arg. ꝙ ex defectu iudicis secularis recurrit ad ecclesiasticum. ī. de foro cõpe. licet. & 23. q. 5. administratores.
i Sanè.] hic incipit Papa exponere auctoritatẽ Deuterono.
k Ex vi vocabuli.] interpretatur enim noua lex antiquam.
l Reuersus.] ipse Petr⁹, & ibi postmodum martyrium sustinuit 12. q. 6. beati Petrus & Paulus.
m Inter sanguinem & sanguinem.] hæc est expositio eius q̃ permisit in auctoritate Deuteronomij.
n Ciuile.] hoc est seculare iudicium.
o Criminale.] idest ecclesiasticum secundum canones.
p Mediũ inter causam.] nota, a ꝙ ista tria iudicia sic clarissimè secundum Hostiensem possunt exponi: Primum, inter sanguinem & sanguinem illud est criminale, ciuile siue seculare, quod idem est hic, vt qa accusator dicit esse probatum ꝙ reus sanguinẽ fudit, id est, aliquid criminale commisit, pu. t. homicidium, adulterium, furtum, vel aliqd aliud simile. Vltimũ inter leprã, & lepram, quia accusator dicit reum esse infectum lepra hæresis, vel simoniæ, siue sacrilegij, vel alteri⁹ criminis ecclesiastici & reus negat. Mediũ inter causã, & cãm, qa actor dicit, ꝙ reus tenetur sibi in centũ ex mutuo, vel comodato, vel alia ciuili actione, vel ẽs teneris mihi ad decimas præstandas, vel hẽo ius patronatus in ecclesia ista, vel alia simili actione ecclesiastica, & re⁹ negat. In his. n. oĩbus si quid difficultatis emerserit est ad sedẽ Apostolicã recurrẽdũ. ī. de ap. vt debit⁹. & ī. de bapt. c. maiores.
q Precipitur.] 11. q. 3. absit.
r Mortuus.] 11. q. 3. nihil. & c. sic dẽt. & 24. q. 3. corripiantur.

† subiectis.

Deute. c. 17.
† Hæc Deuteronomij auctoritas ꝓcedit vsq; ad illa verba. Sanè cũ Deuteronomiũ. & sunt impssa ſm antiqua & magis emẽdata Gregorij exẽplaria ſtatim ad verba tantus ꝓ differt a vulgata editione, sed eadẽ est sententia.

† Refert [illegible] B. Ambro[illegible] li. 5. epistola[illegible] rũ epis[illegible] inci. Dal[illegible] tius me[illegible] benus [illegible] deo vos [illegible] lo post [illegible] diũ, come[illegible]
† al. in[illegible] Petrus [illegible] ligens [illegible] &c.
t Q̃d dic[illegible] no. ĵ. eccl[illegible] funda[illegible] li. 6. io. A[illegible]

Matt. 16.
a Hęc glo[illegible] nõ est B[illegible] nec hr̃ in [illegible] tiquo [illegible] sed ex [illegible] ra I. An[illegible] tam [illegible] hic [illegible] tamẽ [illegible] hinc [illegible] qa [illegible] p [illegible] impressi[illegible] conferen[illegible] Psal. 109.

1. Cor. 6.

s Cano-

a Canonica.] 56.dist.c.1.& ī.de fil. præsb.c.2.& 15. q.8. cum multæ.
b Detestatur] nisi cum eis fuerit dispensatum. 56.dist. Cenomanensem.
c Manzeres] De his dictum est sup.de renunc. nisi cum pridem. §. personæ.
d Canone.] sup.de electio.cũ in cunctis.
[Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit.
e Etiam alimẽta.] C.de natu. lib.auth. licet patri.& C.de incest.nupt.auth. ex cõplexu Arg contra ī. de eo qui duxit in matri. cum haberet. Sol. ibi.

g Ignaram.] hæc ignorantia facit quod filij sunt legitimi censendi, aliàs non essent legitimi, vt sup.eo.ti. referente, vbi de hoc.
Glos.seq. not. & remittit: quærit, & soluit. alleg. in contrarium.

EX tenore.] Sunt duæ partes. In prima iudicium consultatio. In 2 ẽ a respõsio.& eius ratio: ibi, intelligentes. Abb.
CASVS. Quædam vidua petebat hæreditatem quondam R. mariti sui restitui sibi, & filio pupillo; pars aduersa petitionem suam repellere nitebatur, pro eo ꝙ dictum R. maritum ipsius de adulterio genitũ asserebat, dicens, quod pr̃ dicti R. viuente vxore legitima, aliã Mnoie superduxit, ex qua dictũ R. maritũ ipsius viduæ suscepit: pars viduæ rñdebat, quod dicta vidua nesciens ꝙ pr̃ dicti R. aliam hñet vxorẽ, cũ eo cõtraxit in facie ecclesiæ vñ dictus R. filius ipsius dẽat legitimus reputari; cũ illegitimi dici non dẽant, q de adultera conscia non nascuntur. Iudices qui de hac materia cognoscebant, super hoc dubitantes consuluerunt dñm Papam. Vndè ipse intelligens quod pater ipsius R. matrem eius in facie ecclesiæ ignaram quod sibi aliam matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum legitima putaretur vxor, ipsum R. suscepit ex ea, in fauorem prolis dictum R. legitimum iudicauit. Nota quod ignorantia alterius parentis facit quod filij de tali matrimonio nati legitimi sunt, & fauor prolis ad hoc coadiuuat.

cet igitur cũ filijs sæpe dicti † regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus dispẽsandum: quia tñ tãlex Mosaica, quã canonica a sobolem susceptam ex adulterio detestatur, b testante Dño, quod mãzeres c † & spurij, vsq; in decimam generationẽ in ecclesiam non intrabũt: canone d verò vetante tales ad sacros ordines promoueri: sæcularib. quoq; legib. non solum repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimẽ e ta, petitioni † tuæ non duximus annuendum.

¶ Idem H. † & R. canonicis Beneuentanis.

¶ *Si coniugatus, viuente prima, in facie ecclesia contrahit cum secunda hoc ignorãte: legitima erit eorum proles.*

CAP. XIIII.

EX † tenore litterarũ vestrarũ nobis innotuit, qd cũ G. vidua hñ tatẽ quondam R. mariti sui sibi, & pupillo filio suo restitui postularet, f pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo qd R. maritũ ipsius viduę de adulterio genitũ asserebat: & inf. ¶ Intelligentes, qđ pater pdicti R. mr̃ẽ ipsius in facie ecclesię ignarã, g qđ ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorẽ, & dum ipsa cõiux ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepherit ex eadẽ, in fauorẽ prolis potius declinamus memoratum R. legitimum h reputantes.

¶ Idem episcopo Tib. †

¶ *Prole: infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est, etiã si parẽtes sunt in gradu prohibito lege canonica.*

CAP. XV.

GAudemus: † & inf. ¶ Cæterum prolem de infidelium cõiunctio i nibus natam, qui secundo, tertio, vel vlteriore gradu secundum opinionem i illorum matrimoniali cõtraxerũt affectu, post fidẽ receptã (vtilitate publica suadente) legitimã volumus reputari.

h Legitimum.] ex hoc patet, ꝙ sufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicãtur legitimi, & si nascant lite mota legitimi sunt, licet postea separẽtur, vel si añ sniam sit ꝯceptus ī.eo.cum inter. Circa huiusmodi scientiam vel ignorantiã tenẽdum est, vt dicitur ī.de clan. despõ. cum inhibitio. Sed nunquid idẽ esset si aliquis crederetur liber cum esset seruus, vt filius eius propter opinionem ecclesiæ iudicetur liber, & legitimus quo ad ordines? Nõ: vt C. solu. mat l.3. Argum. contra, ff. sol. matrim. l. si cum dotem. §. vltimo.

GAudemus.] CASVS. Infideles quidam in secundo vel tertio gradu ſm opinionem suam cõtraxerunt matrimoniũ, & filios de tali matrimonio susceperunt, tandem cõuersi sunt ad fidem. Quæritur, an filij eorum legitimi sint cẽsendi. Rñdet Papa, ꝙ vtilitate publica suadẽte debẽt legitimi reputari. Nota, ꝙ fauor fidei & publica vtilitas attendenda sunt.

i Coniunctionib.] scilicet, Paganorum siue Iudæorũ ad fidẽ postea conuersorum vt ī.de consang.& affin. de infidelibus. & ī. de diuor. gaudemus, cuius pars hæc est.

† Tybe Tubu. Tyber.

† Ca.4.e.tit. in 3.cõp. Fer Doct. hic, vide Sotũ li.4.sent. d.39 q.vni. ar.3.ad 4.articulum eorum.

¶ Glo.seq. potest recitari per obiectionem.
f Restitui postularet.] tanquam tutrix. C.qñ mulier off.tut.l.2.& authen.matri.Olim. si mater curam vel tutelam filiorum subire volebat oportebat eam iurare, ꝙ non transiret ad secundas nuptias hodie verò remittitur illud iurãm, quia veniebant contra, sed renunciant beneficio Velleiani.in Auth. nã vt sine prohi. ma. debit.& credi §. quia verò multam, coll. 7. & prædicta auth. matri.& si contraxerit, statim expellitur à tutela. C.eod.authen. sacramentum. & ī.de appell. ex parte. vbi de hoc.

[Glo seq. quærit, & soluit, & duas Lecturas ponit.
i Opinionem.] talis opinio non legitimat, sed præstat occasionem legitimandi, arg. sup.c.proxi & c. per venerabilem.& ff.de ri.nup. qui in prouincia. Sed nũquid est matrimonium inter illos? Videtur quod sic 28.dist.deni‍que.& sup.de conuer. coniug. & asfi. de infidelibus. Solutionem collige infra de diuort. gaudemus, cuius hæc est pars, & decisa videtur ante illum § qui autem, & c. vt præcedat sermo de coniunctis cum secundis post diuortium factum a thuc viuentibus repudiatis, in quibus non est matrimonium, vt ibi dicitur. filij tamen eorum reputantur ab ecclesia legitimi vtilitate publica suadente, vt alij fidelibus conuertantur. Sed si intelligatur de filijs illorum, de quibus dicitur in principio illius c. gaudemus. tunc planum est; quia inter illos est matrimonium, vt patet. & sic decidetur ante § quia verò, quod potius credo; & filij talium legitimi sunt.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

Viso de matrimonijs, & de impedimentis eorum, meritò sequitur videre de separationibus, & diuortijs: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus & testimonijs praecedentibus, ideò tractaturus auctor de diuorcijs, praemisit istā rubricam: Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes: tractat enim qui sūt accusatores idonei, qui idonei testes contra matrimonium. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 35. q. 9 per totum.

† Aliàs ita; De his qui, matrimonium accusare, &c. aliàs desunt illa verba, vel contra illud testificari.

† Parmen. † Patrinonensis.

TITVLVS XVIII.

Qui † matrimonium accusare possunt, vel cōtra illud testificari.

Alexander tertius Parisiensi † episcopo.

¶ *Cum agitur de foedere matrimonij, reo absente cōtumaciter possunt super impedimē to matrimonij recipi testes, dūmodo sint legitimi: & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

Relatū † est, q cū pr cuiusdā puellę, eā cuidā ciui Parisiensi † nuptui tradidisset, maritus post aliquot [a] annos qb. cū vxore pmāsit, pp homicidium quod cōmisit, de ciuitate timore mortis exiuit [b] nunc aūt dicitur posse probari, q pater puella eum de sacro fonte leuauit: † sed litteris tuis quaesitus non dū potuit inueniri, licet quinquénium sit transactum: & infra. ¶ Ceterū consultationi tuae taliter rńdemus, qd si manifestum [c] est, quod asseritur, aut legitimi [d] accusatores & testes [e] appareant: postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, ēt si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & sine canonico iudiciū terminare.

¶ *Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per litteras fieri debent.*

CAP. II.

A † Nobis est quaesitū, vtrū aliqui sup accusatione [f] matrimonij nihil voce propria depromētes, † debeāt p † solam chartulę cōscriptionē admitti. ¶ Ad hoc respondemus q in talib. nisi quātū

Relatum] Communis diuisio Secūda pars: ibi, Caeterum. Abbas Siculus.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. compil.

† Barmen.

CASVS. quidam filiam suam, cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permansit; tandem pp homicidium qd commisit, de ciuitate timore mortis recessit; postmodum dicebatur, quod pater puellae illum de sacro fonte leuauit: episcopus loci fecit illum per litteras requiri, & per quinquēniū expectatus non potuit inueniri: Consulit 1 Papa rńdet. quod si manifestum est quod asseritur, aut legitimi accusatores & testes appareant, postq; iuuenis ille fuerit cū omni diligentia requisitus, ēt si non potuerit inueniri, poterunt recipi testes & sine canonico negotium terminari. Nota quod in causa matrimoniali lite non contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

[Gl. seq. quaerit, & soluit.

a Aliquot annos] sed de quot annis 1 intelliges? Potest dici, quod de duobus, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4. q. 3. ca. si testes, versi. vbi numerus. ff. de verbo. sign. inter illam, in fine. & ff. de manum testam. libertas. §. vlt. ff. de testi. vbi numerus.

1 Nō video quare se in hoc gl. fatigat. Io. And.

[Glo. seq. quaerit, & soluit.

b Exiuit.] nonne illa sequi eum tenebatur? quod videtur 13. q. 2. v. quaque. 2 & 34. q. 2. si quis necessitate ineuitabili. Et potest dici, quod tenebatur? quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte vagabundus discurreret: quia tunc non posset ipsum sequi, arg. ff. de oper. lib. quod nisi § ex prouincia.

2 Vbi de hoc & tenet hic Goffr. q ibi Ioā. & ad id alle. Host. de vo. & vo. per. §. si. & c. seq. §. quod aut. Io. An.

c Manifestum.] ita quod notorium: aliàs non benè sequeretur: aut legitimi, &c. quia quod manifestum est, probatur 11. q. 3 eorum qui, in fi.

d Legitimi.] secundum quod traditur infra. eod. cap. cum in tua.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit, solutioni obijcit & respondet, opin. ponit, & inducit simile.

e Testes.] Ergo altera parte absente, & non per contumaciam testes recipiuntur lite non contestata: & sententia fertur vt dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est vsquequaque seruandus. 3. vt li. non conte. c. 1 Sed contra sup. vt lit. non cont. quoniā. §. secundo cum iste nō sit absens per contumaciā, vt ibi. Posset dici, q cū iste pp culpā suā absens fuerit, nec posset inueniri, 3 illa culpa loco contumaciae hr, vt contra eum procedatur nec debeat mulieri obesse, quae in culpa nō fuit: iniquum est .n. aliū alterius odio pgrauari. C. de inof. fi. testa. si qs suo, ad fin. nec pp hoc ius mulieris debet perire, maximè cū habeat legitimos testes & accusatores, & tāto tpe fuerit expectatus, & cū diligentia requisitus, vnde procedi potuit cōtra illū. Et illa decretalis, qm, non contradicit, si tu benè videas illam, quia ibi dr cum sine culpa sit absens & non malitiosa voluntate: hic ergo culpa & malitia facientibus est absens. Sed praesumptio in hoc vr contra mulierem, q eò pñte tāto tpe tacuit. Sed praesumptio tollitur si testes & accusatores legitimi sunt, put dr j. eo. cū in tua. Quidam dicūt, quod corrigitur per illā decretalem, quoniam. & ei statum est. tem sic contra videtur s. ti. proxi. perlatum. Sed ibi non agitur, an sententia teneret vel non, sed an filij legitimi essent.

A Nobis.] In prima parte ponitur quaestio, in secunda responsio, ibi. Ad hoc. Abbas.

CASVS. Aliquis vult accusare matrimonium, vel et testificari contra illud per chartulam, in qua scribit accusationem siue testimonium suum, nihil dicēs voce propria. Quaeritur, vtrum talis accusatio vel testimoniū sit admittendum? Rńdet Papa, quod in talibus nullius est momenti tale testimonium quo ad sententiam proferendam, nisi solum quo ad praesumptionem, nisi alia legitima adminicula suffragentur: & hoc quod dicitur hic, melius intelligitur de testibus q de accusatoribus: sed de vtroque verum est. Nota q per scripturā nullus debet accusari.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.

f Accusatione.] Licet litera ista videatur intelligenda de accusatore, tamen de teste potius intelligitur, de vtroque tamen est verum. De accusatore habetur 2. q. 8. vlt. praescripta quod est de teste verum similiter, testibus enim & non testimonijs est credendum. 3. q. 9. testes, & s. de coha. cle. & mu. tua nos, & quod debeat intelligi de teste, colligitur ex litera: nisi quantum ad praesumptionem, &c quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

Glo.

ad præsumptioné,a nullius momenti est conscriptio:quo ad sententiá ꝓferendam ,nisi alia legitima adminicula suffragentur.

¶Clemens †iij.Papa Florentino episcopo.

¶In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu testificari possunt consanguinei & parentes.

CAP. III.

Videtur † nobis:&infra.¶Quod parétes, fratres ,& cognati vtriusque sexus,ĩ testificatione suorum,ad matrimoniũ coniungendum vel dirimendũ admittãtur,tã antiqua cõsuetudine, b quã legibus c approbat.Iõ.n. maximè parẽtes,& si defuerint parétes,proximiores admittũtur,quoniá vnusquisque suã genealogiá, d cũ testibus & chartis,tũ etiam ex recitatione maiorum , scire labotat.Qui .n. melius recipi debent,quam illi, qui melius sciunt. e & quorũ est iteresse, ita vt si nó interfuerint,& consensum non adhibuerint, secundum leges nullum f fiat matrimonium? Quod † verò legitur,pater nó recipiat g in causa filij, nec filius in cã patris, in criminalib. causis,& cõtractibus verũ est:in matrimonio verò coniungẽdo h &disiungédo,ex ipsius coniugij prærogatiua,& quia fauorabilis i res est, congruè admittuntur.

¶Idem.

¶ Inuita desponsata,postea sponte cognita,contra matrimonium non auditur.

CAP. IIII.

INsup † adiecisti,ꝙ aliquis cũ quadã innubili puella contraxit,quæ tandẽ ætatis metas attingẽs,

[Glos.seq.notat præsumptionem non probare.

a Ad præsumptionem. No.quòd præsumptio nõ probat nisi sit violenta. 32.q.1. dixit. & 2.q.1. primo & hoc est regulare?ff.se test.l.4. §. item diuus, & 3.q.8. testes,& s.de cohab.cle.& mulier tua.tñ ꝓsumptio coadiuuat,si adsint alia suffragia. 1 ĩ. de succes.ab intest. cũ dilectus,& ĩ.d testi. præterea,& ĩ.de præsump.illud.& c.3.& ꝑꝑ præsumptioné deferet iurm qñq; auctori , qñque reo, vt ĩ.de iureiu. c.vlt. hic verò ꝯ mrimoniũ nõ defert iurm. ĩ. de eo qui cogn. cõsan.vxo.suæ,super eo.

V Idetur nobis.] Tria facit Primo ponit dictum Scda ibi,Ideo,ipsi rõnes. Tertia ibi, Quod verò.soluit cõtrariũ quoddã.Et incipe sic ponere casũ: Titius petebat quandã i vxoré.& ad ꝓbãdũ cõtractũ in ducebat parentes suos : Ipsa verò mulier cõuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam ꝓbandam inducebat suos consanguineos , q̃rebat an isti essent admittendi , & respondetur vt in litera .

CASVS. Quærebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti dẽat in testimoniũ suorũ consanguineorũ ad matrimonium coniungendum vel dirimendum ? Rñdet Papa , ꝙ benè admittuntur;& hoc probat tã antiqua cõsuetudine,quam legibus:& ideo maximè admittuntur parẽtes;& si parentes defuerint,admittũtur proximiores:quia vnusquisque cõsanguinitatẽ suã scire laborat testib.& chartis,& recitatione maiorũ,& illi recipi debẽt,qui melius sciũt,& quorũ interest:Quod autẽ dr̃ pater nõ recipiat ꝓ filio,nec filius ꝓ patre,in causa, illud verũ est in criminalib.causis,vel cõtractibus,sed in matrimonio cõiũgẽdo vel disiungẽdo admitũntur fauore matrimonij. Nota ꝙ in causa mrimoniali pr̃ admittit ꝓ filio,sed non in alijs. Itẽ matrimoniũ res fauorabilis est.

[Glo.seq.secunda,quarta,& penultima tractãt vacillando,an ad ꝓbãdum contractũ parentes admittant.]

b Antiqua consuetudine.]No quòd antiqua consuetudo pro lege seruanda est,11.dist.in his,& 12.dist. diuturni.& 9.q.3. conquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est.C.de test. tastamẽta & hæc cõsuetudo seruat quo ad parentes , tñ in mrimonio coniũgendo fallit,cũ alter est superior nobilitate, potentia, vel diuitijs:qa parentes inferiores non admittunt ꝓ matrimonio coniungendo.ĩ.de test.super eo. quia suspectũ est tunc testimoniũ illorũ:sed hęc decretalis non vr̃ loqui in eo casu,vt dicitur infra.

c Legibus.].i.canonibus 2 sic 31.dist. Nicæna & loquitur de illis canonibus 35.q.6.c.1.& 2.& sic tãde cõsuetudine approbatæ , q̃ sm canonés admittuntur. Si vis intelligere de legib.ciuilibus dicas , ꝙ ad probandum ꝙ mrimoniũ contrahi possit non obstante consanguinitate , vel ad dirimendum matrimonium ꝑꝑ consanguinitatem,est arg.quòd parentes & consanguinei sint admittẽdi:qa melius sciunt suam ꝓximitatem, quam extrãei.C. d i integ. rest.min.de tutela & C.d lib.cau.si filiũ. & ff.de prob.etiã. & ꝙ alijs præferãtur . est arg. ff. de adul.si maritus.

d Genealogiam.] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittantur,& alijs præferantur,35.q.6. c.1.& 2.

e Sciunt.]Consanguinitatem scilicet, & per hoc vr̃ ꝙ non loquitur de testimonio ferendo pro ipso cõsensu, qa si extraneus interesset,æquè bñ sciret sicut pr̃ & mater,an cõsensissẽt tũc ad inuicẽ,sed lr̃a sequens benè innuit de ipso contractu. 3

f Nullum.] 30.q. 5.aliter.& ff.de ritu nup.l.2.

g Nõ recipiatur.] 4.q.3.c. si testes.§. itẽ testis idoneus & ff.de testib. l. testis idoneus.

h Coniungendo] ex hoc vr̃,ꝙ ad probandũ matrimoniũ esse cõtractũ,admittunt parentes, & inducitur ad hoc a pluribus.sim.ĩ.de testi. super eo,sed non loquit in eo casu, sed quod dicit, in cõiũgẽdo intellige si diceret ꝙ essẽt cõsãguinei,q cõtrahere volunt,vel fama esset de hoc, pr̃ & mr̃ & consanguinei admittuntur ad probandũ ꝯsanguinitatẽ 4 ĩ.de spon.cũ in tua.Intellige loq hãc decretalẽ qñ ꝑꝑ cõsanguinitatẽ tantum dr̃,ꝙ nõ possuat coniũgi,& qñ propter consanguinitatẽ debẽt separari:& hoc ẽt satis colligitur ex rub. Consueuit tñ induci,ꝙ pr̃ & mr̃ admittuntur ad probandum ipsum contractum matrimonij quod uerũ est secũdum distinctionem illius decretalis,super eo.

i Fauorabilis]s̃.de condi.appo. c. vlt. vbi de hoc. & arg.ff.de reg. iu.in ambiguis, 5 vt s̃.de app.directæ. in fine.Ber.

I Nsuper.]in prima parte ponitur consultatio.In secunda responsio:ibi, In hoc.Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandẽ facta maior & ab illo pluries cognita,contra matrimonium proclamauit , decens,quòd ab initio semper dissensit,& hoc probare volebat per testes:Quæritur,an sit audienda? Rñdet Papa,quòd amplius audiri non dẽt contra matrimoniũ, quia reclamare debuit antequam cognosceretur ab ipso,sicut enim ante duodecimum annum potuit dissentire,ita postquam carnaliter cognouit eandem,non poterit reclamare ratihabitione sequenti Nota quòd ipso facto confirmatur quod non ualebat . Item quod ab

†Vide lãfrã chũ de Oriano in ca.qm̃ ꝯ,ĩ.de ꝓba. & Spe.tit.de teste.§.1.

3 Aliàs,consensu.

†Ca.3.eo.ti. in.2.compi.

4 Vid̃ Frãcis cũ de Aretio consi.14.

5 Ibi,pro dotibus rũdere melius est. Io.An.

ab initio non tenuit, ratihabitione sequenti valet.
a Probat.] id est probare intendit. 1 iuxta illud.
Et mihi pro facto sæpè quod esse potest. Lau.
b Fama.] Tales enim debēt testes esse sine omni suspicione infamiæ. 2. q. 7. testes.
c Cū potuit.] si n. semp inuita detēta fuisset, & verbo & facto, ꝯ dixisset, audiret qñcunque postea. ar. 16. q. 3. prima. sed ex tpe ꝑsumit ꝯ istā. sic ꝯ. de spōsa. ad id qđ. & argu. 1. q. 1. cōstat.
d Duodecimo anno] in muliere. ff. de ritu nup. minorē. & xiiij. in viro. ꝯ de despon. impub. attestationes.
[Gl. seq. arguit qđ ratihabitio, &c.
e Copulæ carnali.] Ex quo n. carnali copulæ cōsēsit, ois violētia sublata intelligit, mřimoniū tenet ꝯ. de despō. impub. ā illis. ꝯ. de eo q du. in matriā ꝗ pol. cap. 2. & ꝯ. de despō. veniēs. & ita ratihabitio 2 cōfirmat, siue validū facit, qđ ab initio nō valebat. ꝯ. de regula. rib. cum virum.

ab illo pluries cognita, cōtra matrimoniū ꝓclamauit, asserens se semper ab initio dissensisse, quod per testes ꝓbat, [a] fama [b] & conuersatione preclaros. In hoc itaque casu sētimus, ꝙ aduersus matrimonium audiri nō dēt, quę ante cognitionē sui, ltimū annū attingēs, cū potuit [c] minimè reclamauit: sicut. n. ante legitimū cōsēsū (qui in duodecimo anno [d] spectat) potuit dissentire: sic postquā legitimo tempore accedēte, semel etiā copulę carnali [e] consensit, ex ratihabitione, sibi sup hoc silētiū non ambiguitur induxisse. †

¶ Innocētius tertius archiep̄o, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de † Albanen. Genuen.

¶ Repellitur accusans matrimonium ꝓpter quæstum.

CAP. V.

Significante † M. de Canula † nřo est Apostolatui declaratū, ꝙ cū N. duxisset legitimè i vxorē, S. mater ipsius usa ē matrimoniū accusare, vt ab eo pecuniā extorqueret, & licet intellūi suo, praua ñ possint opera rndere, nihilominus vult hēre pecuniā ut ab accusatiōe desistat. Cū igitur nō sit malitijs [f] hominū indulgendū, mādamus, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellētes, [g] eidem super hoc silentium imponatis.

¶ Idem.

¶ Repellitur ab accusatione matrimonij, q denunciationis tpe tacuit, nisi denunciationē probabiliter ignorauit, vel iurēt de nouo audiuisse, & quod non obijcit illam malitiosè.

CAP. VI.

Cum † in tua diœcesi. & ifra. ¶ Si verò post cōtractū matrimoniū aliqs appareat accusator, cū nō ꝓdierit i publicū, qñ bāna, s. n cōsuetudinē [h] i ecclesijs edebant, utrum vox suę dēat accusatiōis admitti, meritò qri pt. ¶ Sup quo sic duximus distinguendum, ꝙ si tpe denūciatiōis ꝑmissæ, is q iā cōiūctos ipetit, ext diœcesim existebat, vel aliàs denūciatio nō potuit [i] ad eius notitiā peruenire, ut

S Ignificante.] In prima parte ponit facti narratio. In secūda causæ cōmissio: ibi. Cum igitur. Abb. Siculus.
CASVS. Quidam duxit quādam i vxorem, mater mulieris nititur matrimoniū accusare, vt ab illo pecuniā extorqueret, & licet volūtati suæ prauę ñ possint opa rñ. etc. nihilominus vult hēre pecuniā, vt ab accusatione desistat. Cū igitur malitijs hominū sit obuiandū, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant. Nota quod mater potest accusare matrimonium filiæ, ñ non malitiose moueatur. Item malitijs hominū non est indulgendum. Item non audiatur ille qui tātum vult nocere.
[Glo. seq. ponit duos casus, quibus, &c.
f Malitijs.] de rei ven. in fundo. & ff. de recept. arbi. ita demum & ꝯ. de rescr. sedes Apostolica. quisque tamen auditur qui consulit nisi vt noceat, vt dicit Lau. ar. induc. te. C. de nat. lib. authen. licet. sicut & prior pœnitentia facta non prodest, & tamen aufert vitium posterioris, de pœnitēn. 3. in talibus.
[Glo. seq. ab. concor. simile arguit, & tenet cōtrariū.
g Repellentes.] Nota, quòd repellitur accusator propter turpem quæstum. similiter 2. q. 1. prohibentur. Item repellitur si infra tempus statutum non accusauerit. infra eod. c. ꝑ proximo. tolle de causa, vt 2. c. Et est ar. quod si nemo contradicit post in matrimonio, cum ... spiritualis. Sed contradicit consuetudo, quia sibi gra-

tia 3 non confertur.
Cum in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundò distinguens solutio ibi, Super quo. Et secūdum mēbrum ibi, Alioquin, Tertiò excipit, ibi, Nisi. Abbas.
CASVS. Consuetudo est in aliquo loco, vt quando aliqui volunt contrahere matrimonium, publice proponatur in ecclesijs, vt quicunque scit aliquod impedimentū, exhibeat, & dicat, nullus apparet contradictor, & sic contrahunt, postea apparet accusator: Quæritur, an sit admittendus? Respondet, quod si tempore præmissæ denunciationis extra diœcesim existebat ille, qui nunc matrimonium accusat, vel ad eum denunciatio nō potuit peruenire, puta quia infirmitate nimia laborabat, vel in tali erat ætate qđ ad hoc eius ætas nō sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tanquam suspectus de ea repelli, quia præsumptio est cōtra ipsum, quod denunciationem publicè factam non ignorauerit, dum in diœcesi existebat, nisi proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit, quæ obijcit & quod ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiam si didicisset ab illis, qui denūciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi aditus accusandi, quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, iste tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primò, quod contra ea quę publicè fiunt, habet quis accusationem. Item qui est in diœcesi, non habet accusationem circa ea quæ publicè fiunt. Item iuramentum elidit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusationem, cuius auctor repellitur, secus in testimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accusando.
h Consuetudinem.] hæc cōsuetudo consona fuit iuri, vnde hodie pro iure continuum statuitur, quia etsi postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi, supra de clan. despon. cum inhibitio. & tim supra de spon. cum in tua. quæ est pars illius. & ea constitutio in integra.
i Non potuit.] quia erat in remotis partibus. similiter decima septima quæstione secunda, si quis incognitum.

a Ferun-

Margin notes:
1 Ad idē de ꝯ secra. dist. 3. c peruenit. 1 Aud.
2 Vide ꝯ. de ratihabitionē. de re iu. li. 6.
† induxisset
† De Albanen. Ianuan.
† Ca. 2. e. tit. in 3 compil.
† Canulla Camilla Casula.
3 Hæc est hæresis damnata i concil. Trid. dinato, sess. 24. de sacro matrimonij, cano. 1. cui hæc sunt verba: si quis dixerit, matrimoniū nō esse verè, & proprie vnum ex septē legis Euangelicæ sacrāmentis a Christo dño institutum, id ab hominibus ecclesia inuentum, neq; gra-
tiam re ... sit.
† Cum ... comp. ... Decreti ... in tua.

puta si nimiæ infirmitatis feruore ^a laborans, sanæ mẽtis patiebatur exilium: vel in annis ^b tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus eius accusatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter p̄sumatur, quòd denunciationẽ publicè ^c factam, idem existens in ipsa diœcesi minimè ignorauit, tanquã suspectus est procul dubio repellẽdus: ^d Nisi p̄prio firmauerit iuramento, ^e quòd postea didicerit ea, quæ obiecerit, & † ad hoc ex malitia nó p̄cedat: † quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusãdi: quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, ^f iste tamẽ amoueri nequiret cum culpabilis non existat.

TITVLVS XIX. De diuortijs. †

¶ Ex concilio apud Vuormaciam. †

¶ Homicidium necessarium non priuat spe coniugij, sed machinatio in mortem coniugis sic.

CAP. I.

SI † qua mulier in mortẽ mariti sui cũ alijs cõsiliata est, & ipse aliquẽ illorũ se dsendendo occiderit: potest ipse post mortẽ vxoris, si uoluerit ^g aliam ducere.

a Feruore.] 15. q. 1. illa & 17. q. 2. Gõsaldus. & sup. de reg. sicut tenor.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b In annis.] sed quõ potest hoc esse, q̃ iste in talibus annis denunciationem factã nõ cõprehẽdat, & habilis vr̃ ad impedimẽtum comprehẽdẽdum: ergo q̃a vr̃, q̃ impedimentũ deboat scire tpe ꝯ̃tracti matrimonij: sed potest esse, q̃ tũc nesciebat, nec sufficiebat ætas ad hoc: sicut nec ad cõprehẽsionẽ denũciationis, & tñ postea potuit scire impedimentũ, vt ĩ seq. tur. tñ tempore denũciationis ei⁹ ætas sufficere nõ valebat: q̃a ætas illa nescit quid videat. C. de fal. mo. l. 1. & ar. ĩ. de ipsõ. tuæ fraternitatis.

c Publice.] & ideo nullus potest ignorare. 16. dist. qd dicitis. & 12. q. 2. q & humanis. & ĩ. de post u. c. 1. ar. 82. dis. p̄posuisti.

[Gl. seq. alle. 3. cõcor. quærit, arg. pro, sol. contrarium. finis recitetur per q.]

d Repellẽdus.] & ita q̃ infra tẽpus constitutũ, non p̄ponit ius suũ, postea repellit, & ab accusatione & a testimonio. arg. ĩ. de clan. despon. cũ inhibitio. & ĩ. io. & C. de inge. dissa nati. & ĩ. de p̄b. licet. Sed nũquid admittitur ad denunciandũ? vr̃ q̃ sic, cũ & iuramẽtum ei nõ obstaret. ĩ. de iureiu. quẽadmodũ. & arg. ĩ. de cog. spi. tua. Dicas q̃ nõ est admittẽd⁹ cum sit suspect⁹, vt hic dicit, & suspectæ p̄sonæ remoueantur à denunciatione, sicut ab accusatione. ĩ. de accu. cu n dilectus filius & ĩ. de spon. cum in tua. nã cui vna via aliquid p̄hibet, alia via ad idem nõ debet admitti. ĩ. de procu. tuæ, cũ suis cõcor. ibi positis. & ita taciturnas nocet accusare volenti, nisi forte tacuit, q̃a non habuit tũc probationẽ. 2. q. 7. plerique. & ideo dixi, forte, q̃ licet tunc nõ haberet testes, ipsemet potuit impedire m̃rimonium ꝯ̃hendum, vñ nõ prodest, q̃ p̄ p̄ hoc tacuit ĩ. de spõ. p̄terea. & sup. de testi. super eo. & sola fama impedit m̃rimoniũm. sup. de consan. & affi. c. 2. taciturnitas verò ipsorum ꝯ̃hentium non præiudicat eis. arg. sup. de testi. spol. ex conq̃ne. & sup. de clan. desp. cum inhibitio. & ĩ. de sen. excõ. inquisition.

[Gl. seq. inducit duas ꝯ̃tr. & elicit vnum notabile.]

e Iuramento.] sic sup. de testi. p̄sentium. & supra de excep. pastoralis. Itẽ nota hic, quòd pl⁹ valet iuramẽtũ vnius, quàm p̄sumptio iuris, quia per istud, iuramentũ eliditur iuris p̄sumptio. 35. q. 3. extraordinaria.

[Glo. seq. ponit diuersitatem: q̃rit de rõne ipsius, & soluit, iterum quærit, arg. pro, & contra, ponit opinionẽ Ioan. & sol.]

f Excluderet.] hic habes, q̃ aliquis admittitur ad accusandum cuius auctor repellitur; secus est in testib⁹, supra de testi. licet. & ĩ. de heret. fraternitatis. arg. Sed q̃ ẽ rõ diuersitatis? Dic q̃ aliud est in accusatore, & aliud in teste: modicum p̄iudicium fit si accusator admittit, cuius auctor repellit p̄ culpam propriã: & iste culpabilis non existit, & ad dictũ accusatoris nulla fit condẽnatio, nisi adsint legitimi testes: sed ad dictum testis quis cõdẽnat: & ideo debẽt esse tales auctores, vt ipsorum facta sufficerent, ad hoc vt illi admittantur, q̃ cãm habuerũt ab eis. ar. C. ꝺ acqu. pos. vitia. Sed nũquid statim elapso termino obstabit talis taciturnitas? Vr̃, q̃ incõtinẽti, nisi ĩ. termimum accuset 32. q. 2. mulier. arg. ĩ. de offi. dele. cũ olim. ff. de leg. 2. cũ quidã. in fin. & ff. ad Mace. si filius. Arg. ꝯ̃. 20. q. 2. puella. vbi vsque ad annũ & diem tutores & parentes puellæ q̃ factum velamẽ assumpsit ꝯ̃tradicere potsũt, vltra nõ, vt ibi vel saltẽ vsque ad x. dies. ff. de cõsti. pecu. oto nisfor. & C. quõ & q̃n iud. ab eo. Ioan. dixit, q̃ taciturnitas ista cum quodam temperamẽto intelligi debet. argu. ff. de solu. quòd dicimus. & ff. ex quibus cau. maio. ab hosti. bus. ĩ. vlti. & benè facit ad hoc supra ꝺ loca. c. penul. & vlti. Ego credo quòd quã diu res est integra, q̃ potest & debet admitti cõtracto uerò matrimonio de presenti non uidetur audiendus tãquam suspectus, si potuit infra tempus procedere, & denunciare impedimentum.

Quid si nullũ tẽpus fuisset p̄fixũ? ueniat tũc ꝯ̃ modicũ temp⁹, tñ cum quodã temperamẽto est hoc intelligẽdum p̄ iura q̃ ĩ. ad hoc alleg. glo. sm Inn. & Hos. Ioã. And.

† De materia huius titu. vide late p̄ theologos scholasticos lib. 4. sen. d. 35. & p̄ Sss. in sum. uer. diuortium.

† Vuarmaciam. Vermerias.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. ꝯ̃pi. Burch li. 6. decre. c. 31. Iuo par. 10. ca. 169. Gratianus siue Palea. 31. q. 1. c. 6. incip. si qua mulier.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua ut in præcedenti tit. uel potest sic continuari. Supra in p̄cedentibus uisum est, qualiter matrimonia contrahantur, & qualiter accusẽt, merito restat uidere, qualiter diuidãtur: & scias q̃ diuortiũ fit dupliciter. Primo quo ad substantiã uinculi matrimonialis, ut q̃n separatur matrimonium p̄ impedimentum perpetuum, q̃nque fit quo ad thorum & mutuã seruitutẽ, vel propter adulterium coniugum. Abbas.

De hac materia tractatur 28. q. 1. & 2. 22. q. 2. & q. 6. & q. 35. q. 6. ab isto primo vsque ad fin. quæst. & q. 9. quasi per totum.

SI qua.] CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqua mulier fuerit machinata in mortem uiri, & uir se defendendo aliquem de insidiatoribus occiderit, si voluerit post mortem uxoris, cõtrahere, potest. mulier aũt sine spe coniugij pænitere debet. Nota, q̃ conatus sine effectu punitur.

g Voluerit.] quia quantũ ad ho: non impeditur, quo min⁹ cõtrahere possit post mortẽ vxoris, cũ tale homicidium directè nõ fuerit volũtariũ: & homicidiũ non impedit m̃rimoniũ contrahẽdũ, nisi in casibus: 33. q. 2. interfectores. & c. admonere & ĩ. de pẽn. & re. c. 2. nisi sint iuuenes, vt c. interfectores. & ea. causa, in c. adolescẽtia, & tunc dispẽsatiuè.

[Glo. seq. arg. alleg. 4. iura, signat unum contrariũ & ibi remittit. si. sol. q.]

a Insidiatrix.]licet ista mulier non fuerit consecuta effectum, nihilominus punitur quo ad legem coniugij, & est arg. conatus sine effectu punitur sim. 51. di stin. si quis post. & de pœnit. dist. 1. si quis cum telo. & ī. de liga. nuper. & c. vlt. arg. ȝ. ī. de spon. c. vlti. cum suis conco. ibi positis, vbi de hoc 1 tū si contra heret, teneret.

1 Idē Host. qui circa crimina q̄ dirimūt, remittit ad ea, q̄ no. in sum. de ma. §. qualiter impedi tur. vers. sūt & alia q̄dā. & seq. & de spō. §. si. ver. itē decimo. Ioan. And.

QVæsiuit.] sunt tria dicta. Secūdum ibi, Verum. Tertium: ibi, In viris, Abbas.

CASVS. Quærebatur in c. isto, verū mulier ꝑ furto vel alio crimine à viro suo separari debeat? Rñdet Papa, ꝙ mulier pro furto vel alio crimine viri sui separari non debet, nisi velit religionem fidei suæ corrūpere: Sed si vir vxorē suā ad infidelitatem traxerit, à viro poterit separari quo ad mutuam seruitutem; ita tñ ꝙ alij nubere non liceat quia licet separētur, tamē manent cōiuges ēt separati: & idē intelligitur in viris. Nota ꝙ vir ꝓ nullo crimine potest vxorem dimittere, nisi ꝓ spirituali fornicatiōe, vel etiam carnali, & ē cōuerso, q̄a vir & mulier ad imparia non iudicantur.

† Cap. 1. eo. titu. in 1. cpi. & post c. ci. Lat. sub Ale. iij par. 50. c. 22. §. quod sūt. Vide Soto li. 4 sent. c. 37. q. vni.

re ipsa autē insidiatrix, [a] pœnitentiæ absque spe cōiugij fiet subiecta.

¶ Alexander tertius.

¶ Coniuges propter alterius crimen non separantur, nisi spiritualiter fornicentur, & tunc durat coniugium eis etiam separatis.

CAP. II.

QVæsiuit † à nobis: & infra. ¶ Nos itaque taliter respondemus, quòd mulier pro furto, vel alio [b] crimine viri sui (nisi fidei suæ religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet. ¶ Verum si coniugem suā ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, † ita quod ei nubere alij non licebit: [c] q̄a licet separentur, semper tamen coniuges [d] erūt. In uiris [e] quoque præsentis sententiæ forma seruetur.

† Vide cōc. Tri. sess. 24. de sacr. ma. cano. 5.

¶ Idem Ambianen. † epo.

† Ambien.

¶ Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio ecclesiæ etiam propter impedimentum parentelæ notorium. Si fama refert impedimentum coniugij etiam nemine opponente, episcopus ex officio potest de eo inquirere. Si verò impedimentum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separare hoc secundo.

CAP. III.

POrrò † de Comite Pōtini, qui B. vxorem suam absque iudicio ecclesiæ dimisit, quia eam cognatam fuisse vxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoscat, q̄d si etiam parētela esset publica & notoria, absq; iudicio ecclesiæ ab ea separari [g] non potuit: quare ipsum ad eam recipiēdam, quæ petit restitutionem [h] ipsius, districtè cōpellas: quam si recipere noluerit, eū, & superinductam [i] vinculo excommunicationis astringas. ¶ Præterea de H. qui cognatam suam duxit vxorem. Respondemus, quod non apparentibus accusatoribus, & parentela manifesta, seu publica [k] existente (quod credibile nō est, nisi essent in primo gradu vł secūdo [l]) tui officij interest, [m] ma

b Vel alio crimine.] pro nullo crimine potest vir dimittere vxorē, vł vxor virum, vel ꝓ alio q̄d ei contingat. 32. q. 1. in cōiugio. & q. 5. si q̄s vxorē ꝓcepit, ꝓceptū & q. 7. omnes cautationes nisi ꝓ crimine fornicationis. vt in c. ꝓdictis, vel pro spirituali fornicatione. 28. q. 1. idololatria. & hoc ēt si viro suo mortem machinet. ī. c. ꝓx. & si talis turpis conditio i matrimonio apponat, si furtū fecerit pro non adiecta habetur. ī. de condi. appo. c. vlt.

c Non licebit.]cum matrimonium eorum sit ratum & cōsummatum: secus est de matrimonio infidelium. ȝ. eo. quanto. & c. gaudemus.

d Coniuges erunt.] quia vinculum coniugij semel habitum nunquam amittitur viuentibus coniugibus, etiam separatis. 32. q. 7. c. 2. & 3. sicut nec baptisma, vel ordo. 1. q. 1. quod quidam. versi. cum videamus.

e In viris.]quia vir & vxor non ad imparia iudicant. 32. q. 1. si q̄s vxorē. & q. 5. ꝓcepit. & q. 7. Apostolus. Lau.

POrrò.] sunt duo dicta. Secundū ibi, Præterea. Abb.

CASVS. Quidā Comes auctoritate sua absq; iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suā, q̄a eā dicebat fuisse cognatā vxoris suæ defunctæ: mulier petebat eū sibi restitui: Quæritur, an potuerit eā sic dimittere? Rñdet Papa ꝙ si ēt parētela publica & notoria esset, sine iudicio ecclesiæ vxorē dimittere nō pōt: vñ Comes ꝓpelli pōt, vt eā recipiat, q̄ restitutionē ei [a] petebat, q̄d si facere cōtēpserit, excōicet. Not. ꝙ in notarijs ordo iuris seruand[a] est. itē null[a] dēt auctoritate ꝓpria vxorem dimittere. ȝrium, & soluit.

[Glo. seq. arg. alle. 3. iura, & 4. in ȝrium, & soluit.]

f Notoria.] ar. ꝙ in notorijs seruād[a] est ordo iuris. ar. 11. q. 3. eorū. & 24. q. 1. porrò da. in fi. & 3. q. 5. q̄a suspecti. ar. ȝ 2. q. 1. d manifesta. & ī. de accus. euidētia. & ī. de iureiu. ad nostrā. 3. & ff. ad l. Aq. ꝓinde in fi. Sol. quo ad sniam sem ꝑ seruād[a] ē ordo iuris, q̄tū ad alia nō.

[Gl. seq. reddit duplicem rationem.]

g Separari.] 33. q. 2. sæculares. 25. q. 6. multorū. Et est ratio quare, q̄a snia diuortij pœna est, & pœna nō est inferēda nisi ꝑ iudicē. 33. q. 2. c. inter sectores §. in hoc. & C. vt nemo ius sibi di. per tot. & C. de Iudæis. nullus.

[Gl. seq. alle. 3. cōcor. signat vnum contrarium, & soluit.]

h Petit restitutionē.] restitutio n. facienda est. ī. de os. de le. cām matrimonij. & ī. d rest. spo ex cōquestione & ī. vt lit. nō cōte. accedēs 2. in fi. ar. ȝ. ī. d rest. spo. litteras. Vbi dicit, ꝙ si probationes incontinenti sunt paratæ, non est facienda restitutio, ergo multo minus est facienda, vbi notoriū est impedimentū, vt hic. Dic ꝙ facienda est præterquā ad carnalem copulā, vt intelligas istā decre. sm illam.

i Superinductā.] sic ī. de spō. veniens.

PRAETEREA. Quidā H. nomine q̄dā cognatā suā duxit in vxorē; Quærit q̄d fieri dēat? Rñdet Papa, ꝙ si non appareāt accusatores, & parētela manifesta & publica existit (quod credibile non est nisi essent consanguinei in primo gradu vel secūdo.) illud matrimonium dissoluatur, quod illicitē est contractū. Nota q̄d notorium & manifestum est, accusatione non indiget.

K Seu publica.] & si manifesta non esset vł publica dūmodo fama cēt ꝙ essent cōsanguinei in gradu ꝓhibito: ex officio suo. 3 posset eps inquirere & cōpellere, vt quisq; veritatē ꝯtrēt perhibeat testimoniū 35. q. 6. ꝑ. in synodo. & ī. de test. cog. ꝓterea & ī de off. or. c. 1. & 2. q. 1. Deus omnipotens. Imò quilibet tenetur denunciare ecclesiæ. ī. de cog. spirituali, tua.

l Vel secundo.] & ita videtur, ꝙ consanguinitas vltra secundum gradū non posset esse notoria, seu fama esse publica potest. 35. q. 6. si duo.

m Interest.] ideō ad ecclesiam pertinet.

2 De... ria hu... sæ vid... liū Cl... præca... q. 9 &... per An... Gome... to. 3... solu...

† Cap... tit. in ... & post ... Lat. ... iij. par... 29. § p... Et de ... lo hu... ter eod... vide B... lib 4... 35. q... 3. & ... verb. ... tū, q. ... Tunc ... q. 7 ...

3 Sicut... corde... cōtē... officio... recon... & ad ... tādo ... lit. ... ad ... Ioan...

Signi-

Significasti.] Communis diuisio. Secunda pars : ibi, consultationi. Abbas.

CASVS. Quidā sine iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suam pro eo qd̄ suggestū fuit ei cū quodā cōsāguineo suo eā incestū commisisse, pp̄ quod & fuit excōicatus, Sed mulier illa de alio sobolē suscepit, nihilominus petebat viro suo restitui, dicens, ꝙ iniuste eā dimiserat, & sibi materiā adulterādi dedisset: Quærit, q̄d iuris sit? R̄ndet Papa, ꝙ si notoriū sit mulierē ipsam adulteriū cōmisisse, ad eam recipiendam vir compelli non debeat, nisi cō staret ipsum cū altera adulteriū cōmisisse. Nota ꝙ adulteriū notoriū impedit restitutionem. Item paria delicta mutua cōpensatione tollūtur.

[Gl. seq. obijcit, & de eo opi. ponit, quā reprobat. quærit. arg. negatiuè & sol. cōtrarium. Iterum quærit, & soluit.]

a Materiā adulterandi.] quod vī, quia ipse dedit ei materiā adulterandi, quare sibi imputet vir. argu. 27. q. 2. si tu abstines. & ff. de mino. cū mādato in fi. ff. sol. mat. ff. mulier. quod magister Io. Fauentin⁹ cōcedebat: 1 q. 2 q. occasionem damni dat, damnum dedisse vī. 50. dist. studeat. sępè. & ff. ad leg. Aquil q̄ occidit. §. in hac. & ̄j. de iniu. & dam. da. c. vlt. in fin. & argu. ad hoc ̄s. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. & c. discretionem. Sed ̄ctrium est verum, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32. q. 5. ita ne. Nec est ignoscendum ei, quæ prætextu paupertatis turpissimā vitā ducit, ff. de rit. nupt. palam. §. non est, nec obstat si replicaret etiam illa. ff. de adul. l. 1. §. si publico, nisi eā inuitam tradidisset adulterandam, quia tunc non posset obijcere adulterium, vt in decr. discretionem. Sed pone, ꝙ mulier recessit à viro auctoritate propria & nihilominus petit restitui. Videtur ꝙ non sit audienda: quia ipsa non fuit eiecta, sed ipsa se eiecit: Dicas, ꝙ est audienda, quia eo ipso quòd rediens nō admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acq. pos. clausula possidere. §. vlt. & l. si id quod. §. vlt. & ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. siue autem. Sed nunquid potest à viro petere expensas, quas fecit postquam ipsa recessit ab ipso? Non credo, cum maritus ipsam non expulerit: sed si eam reuertentem non admittat, postea tenetur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Si notorium.] quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petenti restitutionem? Dico; quod non auditur quousque fuerit restituta. ̄s. de resti. spo. item cum quis. & c. 2. & 3. & c. in litteris. secus in petitorio. 27. q. 2. Agathosa.

trimonia illa, adhibita grauitate, dissoluere, quæ illicitè cōtracta noscunt. 10

¶ Idem.

¶ *Repellitur vxor petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est, & maritus continuit.*

CAP. IIII.

Significasti, † quod quidam vxore sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quod suggestum sibi fuerat, ipsam incestū cum quodam consanguineo suo cōmisisse, vinculo fuit propter hoc excōmunicationi astrict⁹: verū mulier nō continuit, sed sobolem de alio viro suscepit, nec min⁹ postulat viro restitui, asserens se ab ipso iniustè dimissam, & eundem sibi materiam [a] adulterandi dedisse. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus, quod si notorium [b] est, † mulierem ipsam adulteriū cōmisisse, ad eam recipiendā præfatus vir cogi non debet: nisi constaret [c] ip-

sum cū alia adulterium commisisse.

¶ Idem.

¶ *Matrimonium separatur propter adulterium mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratur. & est bonus casus, & multum allegabilis.*

CAP. V.

Ex † litteris tuis accepimus quod V. quādam duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere cōcordes: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam, metu etiam mediante duxisset: & infra. ¶ Tandem vir vxorē suā super crimine fornicationis in iure conuenit, quæ nescitur quo ducta spiritu, cœpit publicè confiteri, quod cum vir negaret ei in necessarijs † prouidere, crimen compulsa [d] est incurrere memoratum: cumque diligentius à te fuisset admonita, [e] ne ad suggestionem alicuius illud tam

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

c Nisi constaret.] ita quòd esset notorium adulterium viri: aliàs ipsam oporteret prius probare adulteriū viri, & sic crimina mutua, pari compensatione tolluntur. 32. q. 6. nihil. & ̄j. de adul. c. pen. & vlt. ff. sol. mat. viro. 25. dist. primum. & 26. distin. vna tantum. & 6. q. 1. qui crimen. ff. de eo. per quem fa. erit. l. vlt. §. sed & si. ff. de adul. si vxor §. iudex, ar. contra. ff. de do. exce. apud Celsū. §. Marcellus. Hoc cōtrarium soluitur ̄s. de except. dilecti.

Ex litteris.] Hic est bonus casus, & multum allegabilis. Et duæ sunt partes. Secunda: ibi, Vndè Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quādam in vxorem: tandem orta discordia inter eos, dicebat V. ꝙ eam per violentiā sibi illatam, & metum etiam duxisset: Pomodum accusauit eam super crimine fornicationis: quæ cœpit publicè profiteri, ꝙ cum vir ei negaret in necessarijs prouidere, crimē compulsa fuit incurrere supradictum; Sed cum admonita fuisset ne ad suggestionem alicuius illud turpe cōtra se profiteretur, ipsa illud manifestius asserebat. Episcopus conuocato capitulo suo de consilio capituli sui vtrique eorū p̄ssatim continentiā indixit obseruandā, ita ꝙ caste viuerent abinnicē separati; Sed dictus V. statim cū alia ̄ctxit. Ep̄s hoc audiens, ab ipso V. veritatē inquirēs, ipse rei seriem explicauit, & ad sedē Apostolicā appellauit: Ep̄s ordinē huius negotij dn̄o Papæ significauit. Vn̄ mandat Papa, quatenus si est ita, virū p̄dictū ad vxorē legitimam redire compellat. Nota ꝙ ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro, quantum ad mutuam seruitutē. Itē de consilio capituli ep̄s hmōi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter, alioquin non obstante sententia, debent ad inuicem redire: quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Item delictum superueniens, rei iudicatæ tollit sententiam.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d Compulsa.] non ideò tamen excusanda est: quia nō ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit. ff. de rit. nup. palam. §. non est. & potius debuit omnia mala pati quàm malo consentire. 32. q. 5. ita ne. arg. contra. C. de patr. qui fi. distra. l. vlt. & C. de inoffi. testa. Auth. sed si post. & 27. q. 2. si tu abstines.

[Glo. seq. quærit, & aliam quæstionem infert, quam soluit per c. cui respondet. ponit opi. & soluit.]

e Admonita.] sed nunq̄d debuit iudex hoc fecisse, cū hoc ipsum factum respicere videatur? Sed pone de hoc

† Cap. 3. tit. de clandestina desponsatione in 2. cōpilatione. Vide B. Thomā in q̄stionibus additis ad 3. par. q. 62. ar. 6. & de intellectu huius decre. Sotū lib. 4. sent. dist. 36. q. 1. art. 6.

† Vide Bart. Angelū, & alios in l. di uortio. ff. solut. matri.

q de consilio alicuius hoc dixisset, nunquid poterit reuocare huiusmodi confessionem, cú in tali facto non possit dici ignorans? Potest dici q sic, cum hæc cã quasi criminalis sit, vel mixta. s. de proc. tuæ. confessio enim in crimine non præiudicat, nisi perseueret. ff. de q. l. 1. §. diuus. & §. si quis vltrò. sed illa lex loquitur de cõfessione, q extorquetur per tormentum Laur. dicit, q potest reuocari. sed si fiat ex deliberatione, & non ex calore iracundiæ, nõ videtur q reuocari possit: quia nõ posset probare errorem.

a Abinuicẽ segregati.] ex hoc vr, q sententia diuortij lata fuit, cú de consilio capituli hoc videatur fecisse: q sine cõsilio capituli facere nõ debet. 15. q. 7. eps nulli. 86. dist. si qd verò. Et est notãdũ, q delictũ superueniẽs rei iudicatæ, preiudicat ei pro quo lata ẽ sẽtẽtia: qd verũ est, etiã si iurassent se vlterius nõ repetituros. arg. s. de iureiuran. cũ nos.

[Glo. seq. quæ arg. pro, & contra. sol ponit opi. Hu. quam reprob. in fi. no. & remittit, & sig. cõtrariũ.]

b Redire compellas.] quia non continuit. sm quod ei fuit iniũctum, & ideo eã recipere cõpellit. s. ca. prox. & 32. q. 6. nihil. sed snia lata fuit hic vt vr propter adulterium. Nunqd poterat vir eam sibi recõciliare inuitã? vr q sic. argu. C. d leg. qd fauore innocens enim non priuatur seruitute, quam habet in eo qui peccauit, C. de adult. Authen. sed hodie. vndè vir põt etiam illam adulteram sibi reconciliare si vult. s. de conuer. coniuga. gaudemus & arg. ff. de exce. rei iudi. eu id inter pœna enim non præstat immunitatem. ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. vlt. prætetea vir solummodo fuit absolutus à seruitute, quam ipsa prius habebat in ipsũ, & non ẽ conuerso: vnde adhuc remansit sal ua viro seruitus, quam habuit in muliere, cũ tñ ipsa fuerit cõdẽnata. arg. s. de conuer. coniu. qdam intrauit. & 27. q. 2. q dormierit. Item si hoc verum esset, q non posset, sic daretur mulieribus occasio delinquendi, vt à viris separarentur, sic s. de consue. ex parte. vnde reprobata fuit illa consuetudo. j. eo. quanto. in fi. & ff. de reg. iur. non fraudãtur. arg. 33. q. 5. hæc imago. Arg. j. q non possit, quia sententia statim est pro muliere. arg. 6. q. 4. quod bene semel. sæpè enim condemnatus ex sententia cõmodum sentit, vt in duobus reis defendi condẽnatis. ff. de re iudi. Paulus. Dicas, q vir bene potest sibi illam reconciliare inuitam, vt Laur. dixit. Hug. dixit, q si vxor publicè sit fornicata, ante iudicium ecclesiæ, potest illam sibi reconciliare etiam inuitam, nec potest intrare religionem eo inuito: sed postquam sententia diuortij auctoritate ecclesiæ lata est, neuter tenetur alteri, & vterq; altero inuito monasterium intrare potest: quia vterque in separatione cessit iuri suo, arg. 7. q. 1. q periculosum est. nec vir poterit vxorem inuitã reconciliare. sed hæc decretalis videt cõ sentẽtiam Hug. vnde standum est prout dicit Lau. Vnde nota hic, q delictum superueniens rei iudicatæ, præiudicat sententiæ, vt sententia non obstante reuertatur in idẽ, j. de adulte. ca. vlt. vbi de hoc. argu. contra. quia ea quæ legitimè facta sunt, ex superuenienti delicto non retractantur. ff. de itine. actuque pri. nec enim.

turpe contra se proponeret, ipsa id manifestius asserebat. Sane tu conuocato capitulo tuo, cum ex eorundem † consilio veri que priuatim continentiam iniunxeris obseruãdam, ita quod castè viuerẽt, abinuicem [a] segregati: memoratus V. furtim cum alia sponsalia & nuptias temere celebrauit: verum cum factum inquirere laborares, supradictus V. rei seriem explicans & exponens, ad audientiã nostrã dicitur appellasse. Vnde fraternitati tuæ mandamus, quatenus si res ita processit, prætaxatum virum ad legitimam vxorẽ redire [b] compellas.

¶ Vrbanus tertius Florentino episcopo.

¶ *Si vxor à viro lapso in hæresim propria auctoritate diuertit, ad eum reuersum redire compellitur secus si per iudicium ecclesia ab eo fuisset separata.*

CAP. VI.

DE † illa, quæ viro suo labente in hęresim, ipsius cõsortium sine iudicio ecclesiæ declinauit videtur nobis, quod mulier (maxime si ea intentiõe discessit, vt lapsus in hæresim tędio pariter & confusione [c] affectus, se ab errore suo conuerteret) ei cũ reuersus fuerit est reddenda: [d] quæ etiã si reuerti noluerit, cõpellatur. Si verò iudicio ecclesiæ ab eo recessit, ad recipiendum eum nulla tenus dicimus compellẽdam. [e]

¶ Innocentius tertius Ferrariẽsi episcopo.

¶ *Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapso: Sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidẽ, & alter nolit sibi cohabitare, vel non sine blasphemia, vel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.*

CAP. VII.

QVãto † te nouimus in canonico iure peritum: & infra. ¶ Sanè tua fraternitas intimauit, quod altero con-

DE illa.] sunt duæ partes. Secunda: ibi, Si verò. Abb. Sic.

CASVS. Quidam vir lapsus fuit in hæresim: vxor eius statim sine iudicio ecclesiæ, ipsius consortiũ declinauit: tandem ille reuersus est: ipse petebat vxorẽ suam: ipsa nolebat ad eum redire; quæritur, quid iuris sit? Rñdet Papa, quod si mulier maximè ea intentione discessit à viro, vt ille in hæresim lapsus, tædio & confusione affectus, ab errore suo se conuerteret, ei reuerso est reddẽda: & si ad eum redire noluerit, compellenda est. Sed hoc quod in fine dicitur, corrigitur per capitulum sequens. Nota, quod cessante causa, cessat effectus. Itẽ exceptio semel acquisita ex sententia semper durat.

c Confusione affectus.] ad similitudinem contumacis, qui possessione priuatur, vt tædio affectus veniat responsurus. s. vt lite non contestata. quoniam. §. in alijs. C. de præscri. xxx. vel xl. annorũ, si quis emptionis. §. sed & siquis non per vim.

[Glo. seq. reddit rationem.]

d Reddenda.] & meritò: quia per pęnitẽtiam est sanatus. 32. q. 1. quod autem. & etiam est compellenda.

e Cõpellendã.] in alio casu compellit: & sic est aliud ante iudiciũ ecclesiæ, & aliud post eandem diuersitatẽ dixit Hug. in carnali fornicatione, vt dr s. c. prox. Sed cõtra j. c. prox. in fine, vbi de hoc. & potest dici q ei standũ est, vt in vtroq; casu compellatur redire ad virum, nisi cũ iudicio ecclesiæ separata voluerit religionẽ intrare. s. de conuersatione coniuga. c. vlt. B.

QVanto te.] Cõis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. q distinguit, & sm membrum prosequitur: ibi, Si verò. rationem diuersitatis ponens: ibi, Nam & si. obstaculum soluens: ibi, Nec obstat. submittens duplicem solutionis causam: ibi, Per hanc. Abb. Sic.

CASVS.

1 Contrariũ vr ex illo verbo, scilicet, priuatim: nam si fuisset sẽtentia, nõ fecisset id priuatim. sed publicè; & fuit qdã idustria ubi confessio vt verũ probaret an ex collusione id factũ esset, sm Gofre. & Host. i. Io. A.

† eorum

† Cap. 5. eodem tit. in 1. cõp. & post cõci. Laterañ sub Ale. iij. par. 50. c. 63. §. de illa verò. Vide Magistrũ sentẽ. & ibi theologos scholasticos lib. 4. di. 39. adde cõ. Trid. sequenti capite citatum.

2 Et rõ optima esse põt illa, q affert B. Thomas loco citato initio capitis ad 3. arg. vbi ait ita. Cũ diuortiũ sit iductũ in fauorẽ viri, nõ aufert ei ius petendi debitũ, vl reuocãdi vxorẽ: vñ vxor tenet reddere, & ad eũ redire, si fuerit reuocata: nisi de licẽtia votũ cõtinẽtiæ emiserit hactenus Thomas, q breuiter lõgã quæstionem glo. declarauit.

† Cap ... De ... lib. 4. 39. & ibi B. ... de C... § 5.

CASVS. Duo erant coniugati, alter eorum transiuit ad hæresim: qui remansit in fide, volebat ad secūda vota transire: Episcopus Ferrarieñ quæsiuit vtrum posset; Rñdet Papa distinguendo inter fideles & infideles: si duo sunt coniuges infideles: & alter ad fidē conuertatur, altero nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū trahat ad peccatum mortale, alteri cohabitare volenti, alter ad secūda vota (si voluerit) potuit pertransire: & in hoc casu itelligitur qđ dicit Apostolus, Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror nō est huic seruituti subiect⁹. & canon eodem modo intelligitur, q dicit. Contumelia creatoris soluit ius matrimonij, contra eū qui relinquitur: Si verò alter fidelium coniugum labatur in hęresim, vel transeat in gentilitatis errorē, in hoc casu, is qui relinquitur, non potest ad secunda vota transire: licet in hoc casu maior videatur cōtumelia creatoris: Licet. n. inter infideles sit matrimoniū, non tamen ratum & verū est matrimoniū, vt illis viuentibus coniugium ipsum perduret. Nec obstat quod à quibusdam forsan posset opponi, q fidelis relictus nō debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id contingat, vt si alter coniugū incidatur. Per hanc responsionē, quorundam malitiæ obuiatur, qui in odiū coniugum quando sibi inuicem displicerēt, si possent eas dimittere, simularēt hęresim, vt altero, q remansit in fide, matrimonium contrahēte reuerteret ab hæresi: & per hanc responsionem soluitur quæstio alia, quæ quæritur. Verum ille qui remansit in fide, cogatur redire ad illum qui ab hæresi vel infidelitate, reuertitur Nota q matrimoniū infideliū illis viuētib. potest separari altero ad fidē cōuerso, altero remanēte in infidelitate, in trib. casibus hic contentis: Sed matrimonium fidelium carnali copula cōsummatū, viuētib. coniugibus, nunquā separatur, Itē priuatur quis iure suo sine culpa sua itē malitijs hominum est obuiandum.

...iugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secūda vota desiderat conuolare; quod vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti literas consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus, [a] licet quidam prædecessor [b] noster sensisse aliter videatur: an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur: vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hęresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota trāsibit: & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus [c] Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonem [d] etiā, in quo dicitur, † Contumelia [e] creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui [f] relinquitur. ¶ Si vero alter fidelium coniugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, † quòd in hoc casu, is qui relinquitur, viuēte altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior [g] appareat contumelia creatoris. Nā & si matrimonium verū inter infideles existat, non tamē est ratum; [h] inter fideles autem verum † & ratū existit: quia † sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur, [i] sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durāte perduret. Nec obstat quòd à quibusdā forsan obijcitur, quòd fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa [k] priuari; cum in multis casibus [l] hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur. [m] ¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugū, vel quan-

a Distinguimus.] hanc distinctionem ponit Gratianus 28.q.2.§. hic distingundum.

b Prædecessor.] scilicet, Cælestinus; dictum cuius habuisti olim in decretali. ī. de conuer. infid. laudabilē. & male dixit Celestinus.

c Apostolus.] 28.q.1. si infidelis.

d Canonem.] 28.q 2. si infidelis.

e Contumelia.] iuxta illud.

Desere spernentem, vel blasphemare volentem,
Vel te credentē scelus ad mortale trahentem:
Nā sunt absq; mora, sic vincula rupta priora.

Vin.

f Qui relinquitur.] scilicet qui conuertitur circa eū qui relinquit: quia nō potest claudicare matrimoniū: sed potius dixit de eo qui relinquitur, q illa solus pōt contrahere sine peccato: ille qui relinquit transeuntem ad fidem, peccat: & sola cōtumelia creatoris soluitur, & non per ecclesiam: & statim soluitur quamcitò non vult cohabitare secundum modum qui traditur ī. eo.c. proxi. ad fi. & peruenit ad notitiam alterius tamen debet adhibere [r] testes, quod illa nō vult ei cohabitare; ne impediatur postea cōtrahens: si autem antequam contrahat cum alia, conuertatur ad fidem: vir ipsam recipere tenetur. ī.c. px. §. vlt. & videtur nouū matrimonium, vt ibi dicetur.

g Casu maior.] magis enim delinquūt fideles apostatando, quam infideles in infidelitate remanendo. 32.q. 4. in eo fornicator. & nemo respiciens retro, aptus est regno Dei. supra de voto. magnæ. sim. de pęni. di. 4. si refugientes. Sic magis delinquit, qui interruptam iterum litem deserit, quàm qui semel acceptam derelinquit. in auth. de litig. § edicta, in fi. coll. 8. C. quo modo & quando iudex, auth. qui semel.

h Ratum.] quia potest dissolui, vt hic, & 28. q. 1. c. si quis iudaicæ. §. item illud.

i Nunquam amittitur.] 33. q. 7. c. 1. & 2. & 1. q 1. quod quidam.

K Sine culpa.] nemo sine culpa iure suo priuari debet. 16. q. vlt. inuentum. 56. dist. satis peruersum. ī. de eo qui cog. consan. vxo. suæ, discretionem. & c. vlt. & ī. de const. c. 2. Sed si causa subest, priuatur quis quoque iure suo. ī. vt lite non contest. quoniam. §. 2. & ī. de priuileg. antiqua. & 22. dist. renouantes. & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

l Multis casibus.] in quibus quis priuatur iure suo. 14. q. 6. cōperimus. & 54. dist. frequens. 34. dist. si cuius 16. q 6. decernimus. 70. dist. neminem. 18. q. 2. diffinimus. & de cle. ægro. tua.

m Incidatur.] 32. q. 7. illi. 2

† Immo q dicerēt pertinaciter per hęresim solui matrimonij vinculū, hæreticus cēseretur. Concil. Trid. sess. 24. de sacramēto matrimonij cano. 5.

† In vno aut altero veteri codice ita: ratum & firmum existit.

† In codice Barbariæ & in multis Vaticanis ita: quia sacramentum fidei quod semel admissum, nūquā admittit, tātum efficit cōiugij sacramentum, vt ipsum, &c. in vno vetustissimo Vaticano ita: q sacramētū fidei, qđ semel est, admissum nūquam amittitur, immo ratū efficit.

r Tutius est hæc oīa coram Iudice ecclesiastico peragere, & eius auctoritate rem tātā transigere.

2 al. incipit. Hi qui.

2 Simu-

a Simularent hæresim.] hæc est causa, quare priuatur quis iure suo sine culpa. sim. 32. q. 1. dixit Dominus.]

[Glo. seq. ponit opi. Lau. quàm reprobat.]

b Redire cogatur.] & reuera cogi debet, nisi velit religionem intrare, cum iudicio ecclesiæ separati fuerint. s. de conuer. coniug. c. vlt. Lau. dixit 1 eã nõ cogẽdã redire ad eum, cũ distinctione illius decr. s. eo. de il la. sed verius est q in distinctè debet compelli, nisi cũ vult intrare religionẽ secundũ illam decr. s. de conuer. coniu. c. vlti.

1 De hoc dubio vide plenius per Doctores s. ca. pxi. & hic.

GAudemus.] Hoc ca. principaliter habet tria dicta. Et secundum dictum: ibi, Quia verò. Tertium: ibi, Qui autem. Abb. Siculus.

CASVS. Pagani accipiũt vxores in secũdo vel tertio gradu, vel vlteriori: Pagani taliter cõiuncti cõuertuntur ad fidem: Quæsitum fuit à dño Papa, vtrum post baptismum debeant simul remanere, vel abinuicẽ separari? Rñdet Papa, q sacramẽtũ cõiugij apud fideles & infideles existit: Vndè dicit Apostolus: Si quis fidelis infidelẽ habet vxorem, & hæc cõsentit habitare cũ illo, nõ dimittat illã: & in prędictis casib. pagani licitè cõtrahũt matrimoniũ, q a constitutionibus canonicis nõ arctantur: & ideò fideles huiusmodi fauore fidei Christianæ matrimonialiter copulari liberè possunt, & licitè remanere coniuncti, cum per sacramentum baptismi non soluantur coniugia.

† Tibaden. Tibian. Tiberiacẽsi. Tibiadeñ.

†Cap. 2. eo. ri. in 3. cõp. Et circa decisione primę partis, vide quos citani i c. de infi delib. s. de consang. & affinit.

do sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent[a] hæresim, vt ab ipsa (nubentibus coniugib.) resilirent. Per hãc ipsam responsionẽ illa soluitur quæstio qua quęritur, Vtrum ad eum, qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, is qui permansit in fide, redire[b] cogatur.

¶ Idem Tiberiadensi † episcopo.

¶ *Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantum, conuersi ad fidem, non separantur hoc primò. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptã adhærebit primæ. hoc secundò. Et si repudiata vxore cũ secunda contraxerit, etiam post baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiamsi repudiata cum alio contraxisset: secus si fornicata fuisset. hoc tertiò.*

CAP. VIII.

GAudemus † in Domino. & infra.

¶ Vtrũ Pagani vxores accipientes in secũdo,[c] vel tertio, vel vlteriore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti debeant post conuersionem suã insimul remanere, vel abinuicẽ separari, edoceri per scriptum Apostolicũ postulasti. Super quo taliter respondemus, quòd cum sacramentum coniugij apud fideles & infideles existat,[d] quemadmodũ ostẽdit Apostolus dicẽs: Si quis frater infidelem habet vxorem, & hæc consentit habitare cũ eo, non illam dimittat; & in præmissis gradibus à Paganis quoad eos matrimonium licitè fit contractum, qui constitutionibus[e] canonicis non arctantur: (quid enim[f] ad nos, secundum Apostolũ eundem, de his quæ foris sunt iudicare?) in fauorem præsertim Christianæ religionis & fidei, à cuius perceptione per vxores se deseri timẽtes

1. Cor. 7.

1. Cor. 5.

QVIA VERO. Pagani simul habent plures vxores; si conuertantur ad fidem quæritur vtrum omnes, vel quam illarum habere debeant post baptismum? Rñdet Papa ostendens, q vnam tantum debeant habere, cũ ab initio vna costa in vnam fœminã est cõuersa, & scriptura sacra testatur: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna; non dixit tres vel plures, sed duo; nec dicit adhærebit vxoribus, sed vxori: nec alicui vnquam licuit insimul plures habere vxores, nisi diuina reuelatione alicui fuerit concessum; per quam Iacob a mendacio, Israelitæ à furto, Samson ab homicidio excusati fuerunt. Sic patriarchæ & alij iusti viri, qui plures habuerunt vxores, ab adulterio excusantur: & hæc sententia in Euangelio approbatur. Quicunque dimiserit vxorẽ suam excepta fornicationis causa, & aliam acceperit, mœchatur: ergo si vxore dimissa, aliã duci non potest, multo fortius nec ea retenta: per quod euidenter apparet, quòd nullus simul plures potest habere vxores, nec aliquã plures maritos: ergo sequitur quòd post baptismum primam debet habere.

QVI AVTEM. Pagani siue infideles dãt vxoribus quando volunt libellum repudij: Quæritur, vtrũ illis viuentibus possint accipere aliãs ad fidẽ conuersi, vel ante conuersionem? Rñdet quod in Euangelio tale repudiũ reprobatur; & ideò viuente vxore, etiam conuersus ad fidem, aliã habere nõ potest: nisi post cõuersionem ipsius illa renuat habitare cũ illo: vel si cõsẽtiat, vult Christũ blasphemare vel illũ trahere ad mortale peccatũ: in quibus casibus mulier restitutionem petere non possit, etiã si de iniusta spoliatione cõstaret: q a fm Apostolum, alter alteri non est huiusmodi seruituti subiectus.

QVOD SI. Aliquis conuersus ad fidẽ dimisit vxorẽ pp præmissas causas, aut q cõtrahat cũ alia, vxor cõuertitur ad fidẽ. Quęritur, an compellatur eam recipere? Respondetur quòd sic.

QVAMVIS QVOQVE. Aliquis paganus dedit libellũ repudij vxori: illa nupsit alij fm ritũ suũ: vir conuersus est ad fidem. & vxor sua, quæ nupsit alij post repudiũ, similiter cõuersa est ad fidem, petit illũ. Quęrit vtrũ possit illu petere nõ obstante hoc q alteri nupsit? Rñdetur, licet fm Euangelicã veritatem, qui duxerit dimissam, mœchatur, nõ tamen dimissor poterit obijcere fornicationẽ dimissæ post baptismum, pro eo quòd nupsit alijs post repudium, & sic eã tenetur recipere nisi alias fuerit fornicata. Nota in prima parte, q i baptismo soluũtur crimina, & nõ coniugia: & ita infideles in gradu prohibito coniuncti, post baptismum non separantur. Nota in scda parte, q nullus põt simul habere plures vxores, nisi diuina reuelatione fuerit concessum; quæ excusauit a mendacio, furto, & homicidio prædictos patres. In 3. parte nota casus in quibus denegatur restitutio iniustè spoliato. In 4. parte no. q maritus non potest obijcere fornicationem vxori, pro eo quòd nupsit alij, licet non tenuerit matrimonium.

c In secũdo.] nõ prohibito qui. secundus gradus erat prohibitus, sed non omnes: istæ enim erant personæ prohibitæ in lege, mater, nouerca, soror, neptis, amita & matertera, & vxor patrui, & vxor fratris, filia, & priuigna. De hoc dicitur. s. de restitu. spo. litera.

d Existat.] 26. dist. deinde. & s. de consan. & affi. de infidelibus.

e Constitutionibus.] quæ non arctant nisi illos, qui subsunt ecclesiæ directè: sed indirectè benè compelluntur. s. de vsur. post miserabilem. & c. quanto. & s. de Iudæ. & si Iudæos.

f Quid enim.] 2. q. 1. multi. interpositio est.

a Re-

viri, possunt facilè reuocari: fideles huiusmodi matrimonialiter copulati, liberè possunt & licitè remanere[a] coniuncti, cū per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittātur.[b] ¶Quia verò Pagani circa plures simul feminas affectum diuidunt cōiugalem, vtrum post conuersionem omnes, vel quam[c] ex omnibus retinere valeant, nō immerito dubitatur: & infra. Verùm absonum[d] hoc videtur, & inimicum fidei Christianę, cū ab initio vna costa, in vnam feminā sit conuersa; & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo in carne vna:[e] nō dixit tres, vel plures, sed duo;[f] nec dixit, adhærebit vxoribus, sed vxori: & infra. ¶Nec vlli vnquam licuit simul plures vxores[g] hēre: nisi cui fuit diuina[h] reuelatione concessum: quā[i] mos quandoque, interdum etiam fas cēsetur, per quam sicut Iacob è mendacio,[k] Israelitę à furto,[l] & Samson ab homicidio,[m] sic & Patriarchæ & alij viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse vxores, ab adulterio excusātur. Sane veridica hæc sñia probatur ēt de testimonio veritatis testātis in Euāgelio, Quicunque dimiserit vxorē suā ob fornicationē, et aliā duxerit mœchatur. Si ergo vxore dimissa, duci alia de iure nō pōt, fortius & ipsa retēta, p quod euidentur apparet, pluralitatem[n] in vtroque sexu, cū non ad imparia[o] iudicentur, circa matrimoniū, reprobandū. ¶Qui autē fm ritū suū legitimā repudiauit vxorem: cū tale repudiū veritas in Euangelio[p] reprobauerit, nunquam ea viuente licite poterit, aliā etiā ad fidem Christi conuersus habere: nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia[q] creatoris, vel vt eum ptrahat, ad mortale peccatum: in quo casu[r] restitutionem petēti, quamuis de iniusta spoliatione cōstaret, restitutio negaretur:[s] quia secundum Apostolum,[t] frater aut soror nō est in huiusmodi subiectus seruituti. ¶Quòd si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequā propter causas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur.[u] Quamuis quoq; secendū Euangelicā veritate, qui duxerit dimissā, mœchatur. non tamen

Matth. 19. Luc. 16.

1. Cor. 7.

Math. 19.

a Remanere coniuncti.] s̄. de consang. de infidelib.
b Sed crimina dimittantur.] 29. dist. deinde.
c Vel quam.] ad istam qōnē non respondet directè; sed indirectè satis rñdet. q prima sit vxor, ex eo q dicit pluralitatem in vtroq; sexu reprobādā, in fi. istius §.
d Verùm absonū.] hic ostēdit, q vnam tantū debeat habere.
e In carne vna.] s̄. de bigamis, debitū.
[Glo. seq. signat cōtrarium.
f Duo.] hic pluralis numerus ponitur ad exclusionē maioris pluralis. arg. ꝯ. 31 q. 1. q si dormierit. qñque ponitur ad exclusionē minoris numeri, vt cū dr. Vnus non stet ꝯ alium, sed in ore duorū stet omne verbū, vt s̄ de testibus, licet. in fine.
g Vxores.] vnde ēt lex plura cōiugia ꝓhibet Iudæis. C. de Iudæ. nemo Iudæorum, in fi. & C. de incest. nupt. l. 2. C. de donatio. ante nupt. ea quæ.
h Diuina.] non ergo sunt sufficiētes excusationes, quas habes. 32. q. 4. dixit Sara. & c. obijciunt. sed illud fuit ante legē, & talis mos fuit diuinitus inspiratus.
i Quæ.] scilicet diuina reuelatio. censetur quandoq; mos &c.
k Mendacio.] 22. q. 2. ca. item ponitur.
l Furto.] 14. q. 5. dixit Dominus
m Homicidio.] 23. q. 5. si non licet. circa fi. & q. 8. occidit.
n Pluralitatē.] hic innuit solutionē quęstionis, quasi diceret, prima licitum est vxor, vt dixi s̄.
o Nō ad imparia.] idest, quo ad mutuā seruitutem q debitū carnis & fidē seruandā 32. q. 1. si quis vxorem. & q. 5. præcepit. aliàs penè famula vxor est. 33. q. 5. hęc imago.
p In euangelio.] dicendo, excepta causa fornicationis vxorem nō esse dimittēdam. 32. q. 1. dixit Dominus in Euangelio. & q. 7. Apostolos. in c. omnes causationes & 28. c. 2. si infidelis.
q Absque contumelia.] s̄. c. proxi.
r In quo casu.] i. in quolibet casu pmissorū trium. a.
[Gl. seq. addit tres similes casus, & remittit.]

s Negaretur.] hic habes casum, in quo denegatur restitutio, quis constet de iniusta spoliatione. Alium habes s̄. eo. significasti. Item vbi excipitur de alia spoliatione. s̄. de ordi. cogn. super spoliatione. Itē vbi timetur de seuitia viri 33. q. 2. sine de cōiugij, & s. de rest. spo. ex trāsmissa & c. literas, vbi de hoc. & 32. q. 1. de benedicto.
t Apostolum.] 28. q. 1. si infidelis.
[Glo. seq. recit. p q. an ipso iure, an p sententiā dissoluantur. ponit duas opinio. & secūdam approbat. Iterū qrit, & soluit.
u Cōpellentur.] ex hoc videtur, q cōtumelia creatoris non soluit ius matrimonij ipso iure: aliàs si solutum fuisset ius matrimonij, non cōpelleretur eam recipere. Ioannes dicit, quod ipso iure solutū est matrimoniū cōtumelia creatoris, ea volente viro cohabitare, vt s̄ eo. c. proxi. licet matrimoniū sit solutum, tamē restituitur quasi iure postliminij. arg. 34. q. 2. cum. per bellicā. sicut hæretico reuerso restituuntur alia bona. C. de hæret. auth. idē est de Nestorianis. & licet nō sit matrimoniū inter eos, tamen eam recipere compellitur ex cōsequētia prioris matrimonij, in fauorem fidei. Alij dicunt, q matrimonium ipso iure non soluitur, sed ius matrimonij soluitur, idest ius petendi debitum: & hoc satis videtur dicere litera. s̄. c. proxi. ibi: cōtumelia creatoris soluit ius matrimonij. & tūc vere primo soluitur matrimoniū, quando contrahi. cū secunda, & non antea: quia si esset ex toto solutum, nō cōpelleretur eā recipere. Et est argumen. ad hoc quod dicit in fine, q potest ei obijcere fornicationem: quia si ex toto & omnino solutum esset matrimonium, non posset ei obijcere fornicationem præcedentem s̄. de iure iur. quemadmodum. Sed nunquid etiam posset intrare religionem ea inuita, antequam contrahat cum alia; Dico quod sic cum iudicio ecclesiæ fuit à viro separata. arg. s̄. de conuersio. coniugat. ca. vltimo, in fine.

Dicit V in hic nullum spāle q a ipsa sibi dat īpedimentū plasphemando. Io. And.

[Gloss.

tas nō augēt dotē, & non restituuntur, sed fiunt mariti pp onera matrimonij supportanda, ff. de iure doti. do. tis fructus, 1 & J. de vsur. salubriter, & expēsæ necessariæ minuunt dotē ipso iure, vtiles verò non, sed petuntur actione mandati, vel negotiorum gestorū. Voluntariæ expensæ permittunt abradi sine læsione prioris status. C. de rei vx. actione l. vni. §. sileat, & ff. de impen. in reb. dotalib. fact. l. 1. & l. q d ff. & hoc verū est, cū fit separatio quo ad fœdus matrimonij: secus si quo ad torum propter adulterium. inf. eo. plerumque, vbi de hoc.

CAP. II.

Significauit † P. mulier, q. H. quē loco viri tenebat, diuortio inter eos sollemniter celebrato, a dotē suā illicitè detinet, & reddere cōtradicit possessiones etiā, quæ ipsis dum simul uiuerēt, cuiuscunque contractus titulo cōiter obuenerūt, ea prorsus exclusa, sibi nititur vendicare. b Ideoque mandamus, quatenus si ita est, & non est aliud c quod obsistat, ipsum ad restitutionē dotis, & diuisionē d eorū, quæ olim communiter habuerunt, districtione ecclesiastica cōpellatis.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restitui. Et est casus multum allegabilis.*

Significauit.] Primo ponit duplicē mulieris querelam: Secūdo causæ cognitionem ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Inter P. mulierem & H virū suum, fuit diuortiū celebratum: dictus H. dotē suam illicitè detinet, & reddere cōtradicit, & possessiones quasdam quas habuerunt cō. s. & villas similiter retinere contendit; Vnde mulier illa cōquesta est dño Papæ: Papa mandat, quatenus si est ita, nec est aliud quod impediat virū, iudices illum compellant ad restitutionem dotis, & ad diuisionem eorum quæ communiter habuerunt. Nota quòd soluto matrimonio vir omnia vxori, quæ habuit ab ea, restituere tenetur.

a Celebrato.] ex licita causa. sup. eo. c. proxi.

b Vendicare.] i. est, retinere.

c Non est aliud.] puta pactum vel consuetudo, quod restitui non debeat. J. eod. c. vlt. ff. ad exhi. in hac actione. §. ibid. & C. de pac. conuen. l. ex morte. Vel si propter adulterium quo ad mutuam seruitutem diuortiū sit factum. J. eod. plerunque. vel si sent. ntia lata esset super hoc, à qua non esset appellatum 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua ff. fam. ercis. cum putarem. Vin.

[Gl. seq. rec. per obiec. cui dat simile.

d Diuisionem.] Hoc intelligitur de his quæ communiter empta fuerunt de bonis proprijs vxoris & viri. & hoc constat: 2 aliàs enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti, ff de do. inter virum & vxo. Quintus Mucius & C. eo. tit. etiam. Et est simile quicquid prælatus ecclesiæ acquirit totum intuitu ecclesiæ acquisitum videtur, nisi appareat contrarium, 12 q 4. facer. totes, & §. de pecu. cle. c. 1. & 2. argu. 12 q. 2. ... Ber.

De prudentia.] Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emendari præcipit ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Causa matrimonij quæ vertebatur inter H. & M. commissa fuit quibusdam iudicibus, iudices consanguinitate probata, protulerunt sententiam diuortij inter eos: sed de dote, quam mulier repetebat à viro nihil dixerunt: Vnde mulier hoc significauit domino Papæ: Reprehendit Papa ... iudices, dicens, quòd quia principaliter de matrimonio cognouerunt, & de dote, quæ est causa incidens, & accessorie cognoscere debuerunt, & diffinire: vnde mandat, quatenus prædictū H. compellant, vt prædictæ mulieri totam dotē sicut iustū fuerit, restituat. No. q. causa dotis accessoria siue incidens est ad causam matrimonij, & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest & de dote.

CAP. III.

De †prudētia vestra miramur, q. cū vobis causā matrimonij, quæ vertebatur inter H. & M. cōmisissemus terminandam, & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortij tulissetis: de dote, q̃ à viro mulier repetebat, e quicquam statuere distulistis; Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quę est cā incidens) accessoriè f cognoscere valuistis, & sententialiter diffinire; Mādamus, quatenus pdictū H. monitione pmissa cogatis, vt prædictæ M. totam ...

[Gl. seq. quærit & soluit. Secundò dicit quando restituatur dos secundum vetera & noua iura.

e Repetebat.] Sed qua actione agebat mulier p dote sua? actione de dote non: q̃a nullum fuit mrī monium. ergo nulla dos ff. de iu. do. l. 3. & sic agit cōdictione sine cā, ff. de cōdic. sine causa. l. vlt. & C. de cond. ob caus. dat. l. .. q̃a causa secuta nō fuit, propter quam dos dabatur. olim recipiebat mulier dotem annua, 3 bima, trima die: hodie verò illico restituuntur immobilia, mobilia vsq; ad annum. C. de rei vxo. ac l. vnic. § cū autem.

[Glossa seqnēs primo probat dotem, & eius causam accessoriam &c. secundò quærit, & soluit.

f Incidens accessoriè.] Bene dicit, accessoriè, q̃a si non est matrimoniū, neq; dos. ff. de iu. dot. l. 3. & sic accedit matrimonio dos: vnde & dos promissa per vim vel metū, nō tenet, ff. quod met. cau. si mulier. §. si dos. licet nec matrimonium. sup. de spon. veniēs 2. & c. cū locū & c. cōsultationi. Et sic q. cognouit de principali, cognoscere dēt de accessorio, vt hic dicit, & s. de off. dele. ... tertia. & c. prudentiam. § sexta. in fi. & c. suspicionis. ff. de iurisd. om. iu. l. 1. etiam si aliàs cognoscere non posset, incidenter tñ posset, C. de iud. quoties, & C. vbi, & apud quos. l. vlt. s. de in integrum restit. c. pen. & sic cā dotis ad iudicem ecclesiasticum spectat. s. eo. c. 1. & 2. & hoc vbi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si verò constante matrimonio agat mulier de dote, quia forte maritus labitur facultatib. 4 vel dissipat bona sua, vel quia mortuus est, tunc cā illa agi dēt coram iudice seculari, quia modo causa dotis principalis est. C. de iu. dot. vbi, & l. seq. & ff. de iu. dot. mutus. §. 1. & l. quemadmodum. §. 1. aliàs constante matrimonio dos peti non potest. C. si constante matrimonio dos soluta non sit l. vnica, & sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio, etiam lata sententia super principali: vt hic innuit, & supra eod. c. 2. Sed nunquid procedent isti auctoritate primi mandati? non videtur, quia functi sunt semel officio suo, siue bene, siue male. supra de offic. deleg. in litteris. & c. significasti. & ff. de re iud. iudex. procedent enim ex isto secundo mandato. Ecclesia in fauore dotis semper ipsam causam delegat, quia reipublicæ vtile est mulieres dotes saluas habere, propter quas nubere possint. ff. de iure do. l. 2. & ff. sol. matri. l. 1. & etiam Papa simpliciter causam dotis committit secundū consuetudinē ecclesiæ. 5 J. e. c. pen. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui tanquam accessorium principali, quare ideò debuerunt pronunciare inter dotes

Marginalia: †Cap. 1. in. de dote post diuortiū restituenda in 2. compil. — 3 Aliàs in antiquioribus ita: annua, bina, trina die. — 4 Hac lege persequitur Palacius Rubius citat. s. eo. tit. significauit. — 5 Etiā principaliter. secundū Innocētium s. de pig. c. ex litteris, & & facilius & ... litigare coram ... de foro cō... Host. & Ant.

dote vñ vr, q auctoritate primi rescripti procedere põt, sed melius est dicere, q auctoritate istarũ litterarum procedant: qa functi sunt officio suo super principali: vñ cum tunc nihil dixerint super accessorio, vlterius non videtur q per primas litteras procedere possunt sup accessorio.

a Sicut canonicum fuerit, hoc est, si nihil obsistat, qđ impediat: & si totum restituere possit, habita ratione ne egeat, vt dixi s.c.1. & 2.

tam dotem sicut canonicum [a] fuerit) restituere non moretur.

†Alias Cælestinus iij.

¶Clemens † tertius.

¶ Mulier propter adulteriũ a viro separata perdit dotẽ.

CAP. IIII.

PLerumque: †& infra. ¶Si mulier ob causam fornicationis, iudicio: [b] ecclesię, aut propria [c] volũtate a viro recesserit, nec recõciliata [d] postea sit eidem, dotem vel dotalitium repetere non valebit. [f]

†Ca.2.ti.de dote post diuortiũ restituen. in 2. compi. Vide Couarruiã li.4. de cre. par.2.c.7.§.5. & Palacium Rubiũ in repet. huius Rubricæ.§.78.

PLerumq.] Casus de se patet. No. q vxor pp adulteriũ cõmissũ, dotẽ suã amittit. No. q culpa vni[a] cedit lucro alterius.

b Iudicio ecclesiæ] aliàs non licet ẽt si nõ eẽt fornicatio. s. eit. prox.c. porrò. vt ibi dr, &c. ex litteris.

c Propria voluntate.] Resume, ob hãc causam fornicationis, aliàs nõ noceret. ADDITIO. Vtpotè si recederet, quia conscientiam haberet de impedimento perpetuo, quo probato dotem recuperaret.

d Nec reconciliata.] ad quod cõpelli non põt, etiam post pniam. s. de conuer. coniug. gaudemus 32.q.2. admonere. sed si reconciliata fuerit, postea illam fornicationem obijcere non poterit, qa premisit hoc quod ei licet secundum Euangelicam veritatem. s. de iureiu. quemadmodum. & 32.q.1. quod autem, &c. non erit. & quia mores illius iam comprobauit. ff. de adult. si vxor. in fi. & 32.q.5. horrendum. nisi postea fornicetur.

[Glo. sdq. obijcit, & dupliciter soluit.]

e Dotalitiũ.] idest donationẽ pp nuptias sed hæc expositio non vr bona, qa donatio pp nuptias, dẽt redire ad virum, sicut dos ad mulierẽ. j. eo. c. vlt. in fi. & ita non posset repetere dotalitiũ ẽt aliàs post separationẽ; sed potest hoc intelligi cum mulier lucratur donationẽ vel partem ex pacto. j. eod. c. vlt. & sic illã donationem quam ex pacto habuisset, perdere debet. Vel appellatur hic dotalitium res paraphernales, ad quarum restitutionẽ tenetur a maritus. C. de pact. conuent. l. vlt. & l. hac lege.

[Glo. seq. quæ al. pro & contra, & iterum propo. opi. T. & contrariam Lau. quam approbat.

f Repetere non valebit.] Sed pone sniam latam esse quo ad tori separationem pp fornicationẽ, & sic amisit dotẽ mulier demũ probat cõsanguinitas inter eos, & pronunciat m̃rimonium nullũ fuisse inter eos, mulier repetit dotẽ, tanq̃ nõ cõmiserit adulteriũ, q̃rit, an possit repetere cum effectu. Qđ possit, pbatur; quia ex futuro euentu patet, q nõ fuit m̃rimoniũ, & si nõ fuit m̃rimoniũ, non fuit adulteriũ. s. de frig. & malef. fraternitatis, in fi. & veritate manifesta non obstat res iudicata. j. de pur. vulg. c. 2. & 8. d. veritate: & ff. de cõd. sine cã; l. si ful lo & l. aucuũlo, ff. de re iud. l. j. & ff. de vsufr. leg. l. vxori 2. ex quo. n. fuit nullũ m̃rimonium, nulla fuit dos. C. de cond. ob. cau. da. l. j. Itẽ ex noua cã tollitur prima snia, s. ti. px. ex lris. & arg. j. eo. c. prox. ergo qcquid datũ fuit noie dotis, põt repeti, qa patet nullũ fuisse adulterium, & sic ecclesia decepta fuit in illa snia, ergo reuocari dẽt, s. de frig. & male. fraternitatis. Itẽ p scdam sniam tollit prima, s. de re iudi. inter monasteriũ & c. seq. Sed 3, res iudicata p veritate accipit, ff. de re iudi. res iudicata. & ff. fa. er. cũ putarẽ, & ex snia ius factũ est inter partes, s. de re iud. cũ inter vos, & ff. de lib. agn. siue, in prin. & scda snia 3 res prius iudicatas a qb. appellatũ non fuit, nulla est 2.q.6. c. ei q. §. diffinitiua. Preterea adulteria, sicut & alia crimina, sm intẽtionẽ iudicantur, & ex corde procedunt, 25.q.6.§.j. & 34.q.4. lectũ & de pœ. dis. j. super trib. ff. de fur. quã iniuriæ. & infra de sen. excõ. cũ voluntate. & iniusta ex affectu mentis. sit. 15. q. j. illud peræque & negari nõ pt, qn mulier ista ex affectu mẽtis iniuriã faceret ei quẽ p vero marito tenebat, & ita dolũ cõmisit. siue quo nõ sit adulteriũ, ff. ad l. Iul. de adul. l. pen. In contrariũ p prima parte allegari pt illud, quid obfuit iniuria vbi conatus nõ habuit effectũ. s. de spõ. adol. scẽs. vbi de hoc. Super hoc dñt qdã, vt T. q mulier ista dotẽ siue dotalitiũ suum repetere põt. Alij dñt, vt Lau. q nõ est vlterius audienda, licet modò appareat, quod non fuerit matrimonium, quia nihilominus puniri debet propter intentionem cum opere subsecuto: fecit enim quoad potuit. supra de big. nuper. & c. vltimo, & de adulte. si vxor. §. j. & arg. huius c. & eo ipso quod vxor condemnata est de adulterio; vir debet habere ante nuptias donationem & dotem, in Auth. vt lic. ma. & auiæ. §. si de adulterio, aliàs est versi. sub illo §. qui verò plurimas, coll. 3. Et istud verius credo.[4] Principium enim debet considerari in talibus, & non exitus, vt per hoc cæteris delinquendi audacia auferatur: sed si hoc esset falsum, posset committi in probatione impedimenti. Prima opinio magis benigna apparet, sed non est extendenda licentia.

a Vxori non adulteræ, de adultera verò dic, vt in auth. vt lic. ma. & au. §. si adulterio, & C. cõ adul. auth. sed hodie. Io. And.

3 Vt dicit Inn. per conditionẽ sine cã dos talis repeti nõ pt, subest. n. cã dotis retinẽda, i. snia lata, vel adulteriũ saltem mẽte cõmissum. Io. An.

¶Inn. iij. Compostell. archiepiscopo, & vniuersis episcopis in regno Legionen. constitutis.

¶ Cogitur mulier ex officio iudicis donata sibi a viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio prestet impimentum dissolutioni talis matrimonij hoc dicit secundum intelectum, qui plus placet Panormitano.

CAP. V.

ET † si necesse sit & infra. ¶Quia verò castra quædam quæ rex Le

† Cap. ... dote ... tenda. comp.

4 Hanc sniam sequũt doctores ... licet P... circa ... huius per ta... & alij Hos. l... de qu...

ETsi necesse.] Propter varietatem lecturæ non solet summari. Diuiditur: Nam primo ponit mandatum præmissa triplici ipsius causa, quarum prima consistit in facto, reliquæ in iure. Secunda ibi, Cum castra. Tertia ibi, Ne ad. Abbas.

CASVS. Rex Legionensis accepit in vxorem filiam regis Castellæ, & ei dedit in donationem propter nuptias castra quadam, ita videlicet, quòd si aliquo casu ipsam relinqueret, castra ipsa cederent in ius eius. Sed ipsi propter consanguinitatem insimul non poterant remanere. Vndè mandauit Papa, quatenus deberent abinuicem separari: sed Rex Legion. nolebat eam dimittere, nisi castra sibi restituerentur, & ita castra illa præstabant impedimenum copulæ dissoluendæ. Vnde mandat Papa Archiepiscopo Compostellano, & vniuersis episcopis in regno Legionen. constitutis, quod cum castra, quæ impedimentum præstant copulæ dissoluendæ, non tam ob turpem causam, quam ob nullam sint data, cum inter eos matrimonium esse non possit, & ideò nec dos, nec donatio propter nuptias esse potest; ne ad commodum ei cedat, quod debet potius ad pœnam retorqueri, quatenus viro castra ipsa restitui faciant, & ad id per excommunicationis sententiam filiam prædictam coarctent. Nota, quod si principale non tenet, nec accessorium: & ita vbi matrimonium esse non potest, nec donatio propter nuptias.

a In

gioñ, filiæ regis Castellæ in dotem[a] tradidisse proponitur, ita vt si eam[b] aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius, impedimentum ꝑstare videntur huiusmodi copulæ dissoluendæ, Cum castra ipsa non tã ob turpẽ, quam ob nullam[c] causam sint data: vt potè cum inter eos matrimonium non existat, & ideò nec dos, nec donatio propter nuptias: Ne ad cõmodum ei cedat, quod debet in pęnam[d] eius potius retorqueri: castra ipsa restitui[e] volumus, & ad id puellam per excõmunicationis sententiam coarctari.

¶ Idem Archidiacono, S. Andreæ de Scotia.

¶ Vsufructuarius donans sine cõsensu domini rem ipsã vxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris quã ipse habebat: idem de eo qui sub conditione adimente habet rem in hæreditatem vel in feudum.

CAP. VI.

Nvptã nobis tua discretio requisiuit, si qua terra data fuerit alicui, nõ i hr̃ditatẽ vel feudum, sed tñ, quoad vixerit[f] possidẽda: & ipse postmodum tertiam[g] partẽ vxori suæ in dotem[h] concesserit, vtrũ eo defuncto ꝑfatã dotẽ, vxor (dũ vixerit) hr̃e dẽat & tenere, cũ ecclesia dotes ꝓtegere teneat̃ vidoarũ?[i] ¶ Postulasti ꝑterea, si qua terra data fuerit alicui, & hr̃di, quẽ de vxore legitima ꝓcrearet, i hr̃ditatẽ vel feudũ: & ipse vxori suæ quadam parte ipsius in dotẽ concessa, decesserit postmodũ sine prole, an mulier dotem eandẽ de iure posset† hr̃e? Nos aũt cõsultationi tuę taliter respondemus, ꝙ cum regulariter null⁹ pl⁹ iuris[k] in

a In dotem] idest, in donationem propter nuptias, quam fecit maritus vxori, prout fecit iste infra, capit. proxi. in fin.

b Vt si eam.] Sub tali forma prohibetur contrahi matrimonium. ff. de ver. oblig. si ista stipulatio. & C. de inut. stipu. liber. & s. de sponsa. Gemma. vbi de hoc. & istud pactum perinde haberi debet, ac si nõ fuisset appositũ. C. de condi. ob. can. da. l. 1. pactum enim contra bonos mores nõ valet. ff. sol. mat. alta. §. 1. & C. de pac. pacta quæ, & 8. dist. quæ contra mores.

c Ob nullam.] ff. de cõd. si causa. auũculo & C. de cõdi. ob cau. da. l. 1.

d In pęnam.] sim. 16. qõ. 1 legi. & ff. de nego. gest. siue. & ex improbitate nemo consequitur actionẽ. ff. de furt. itaq. fullo.

[Glo. seq. arg. allegat tres leges. in contrariũ aliàs tres: ponit opi. cui obijcit ꝑ hoc c. 2. ponit Ioan. tres obiectiones. Tanc. vltimò dat aliam solutionem.]

e Restitui.] Ex hoc videtur, ꝙ si cõtra canones vel contra pręcepta legum, vel constitutiones, principũ cõtrahit̃ matrimonium soluto matrimonio, licitẽ repetitur quicquid dotis nomine, vel donationis datũ est: vt ff. de cond. sine cau. auunculo. & ff. de ritu. nup. præfectus. & C. de cond. ob cau. da. l. 1. Sed contra vr̃; quin scienter contra præcepta legum vel constitutiones principium nuptias contrahunt, quicquid alteri datum est, debet ei auferri, & fisco applicat̃. C. de ince. nup. qui contra, ff. de do. int. vir & vx. cũ hic status §. vlt. & Inst. de nup. §. si aduersus. Quidam dicunt, ꝙ si ignorabant se esse consanguineos, tunc reuertitur quod datum est, aliàs non. C. sol. matr. si ignorans. & l. prædicta. C. de incest. nup. qui contra, istud satis videtur: sed obuiat hoc exemplum, quia isti benè sciebant se esse cõ sanguineos, nec hic ignorare poterant, ꝙ in tali gradu erat. arg. C. de li. cau. si filium. & C. de in inte. test. mi. de tutela. Dixit Io. ꝙ si aliqui sciunt se esse cõsanguineos, sed credunt ꝙ liceat sibi inuicem ꝯhere matrimonium, tũc cõpetit repetitio. ff. de adul. si adulteriũ. §. stuprum. & §. fratres. & §. incestum. & in eo casu potest intelligi qđ hic dr̃: si aũt sciebãt se nõ posse contrahere: tunc non repetunt quod dederunt, sed fisco applicatur. C. de ince. nup. auth. incestas. & l. qui contra. Tanc. dicit, ꝙ hæc non est accusatio, quia isti sciebãt se esse tales: quod nõ poterat ꝯhere, vt dictum est; vnde debeant ꝑdere quicquid hinc inde datum est. Et prouidit hic dñs Papa ꝑ bonũ pacis: quia nisi castra restituerentur, nõ poterat pax inter eos reformari. Et alia ratio est: hic nõ poterat seruari pęna statuta. q̃a non erat cui applicarentur bona illa, cum nullum habeant illi regem superiorem seu fisci: vñ meritò & iure restitui debuerunt illa castra, & alia quæ data sunt, ne alter in lucro remaneat: vñ potius puniri debuit si superiorẽ habuisset. & hoc satis colligit per literam ne ad commodũ ei cedat, &c. & sic cessant contraria. Tancre. & quia Rex aliter ab illa coniunctione nõ recedebat, vt dr̃ illa litera.

[margin: † etiã regni nc. vñ ri nõ t. s. de intel lo. A.]

Nvper à nobis] Diuidit: Primò ponit duplex q. Secũdò vtriusq; solutio: ibi, Nos aũt. Tertio q̃dã instructio: ibi, Illud. Prima & secũda pars subdiuiditur in duas, q̃a q̃libet ponit qõnem & solutionẽ, vt patet in litera. Abbas Siculus.

[margin: † Cap. 2. tit. đ dotę amittenda vel post diuortium restituenda in 3. compilat. Et de materia textus & glossarum ꝑter Doct. hic, vi de Iul. Clar. tract. de feu.]

CASVS. Aliquis dedit alicui aliquã terrã, nõ vt in feudum vel hæreditatẽ, sed q̃diu viueret possidendã: Ille postmodum partẽ illius terrę dedit vxori suæ in donationẽ ꝑ dotẽ, decessit vir. Quęrit, vtrũ vxor eius præfatam donationem hr̃e debeat, dum vixerit, & tenere. S. đò ponitur qõ? Aliquis dedit hęredi suo de legitimo mr̃imonio ꝓcreato in hæreditatem vel feudũ, aliquã terrã: Postmodũ ipse partem ipsius terræ dedit vxori suæ in donationẽ; tandem decessit sine prole. Quęrit, vtrũ de iure mulier possit hr̃e donationẽ illã: Consultus Papa rñdet, ꝙ cũ regulariter nullus possit plus iuris transferre in alium, quam habeat: vir prędictus non potuit vxori prædictæ relinquere quod ei non licuit, nisi quoad viueret possidere; & ideò mulier illa, terram illam habere non potest, nisi ille ad quem illa spectat donationi voluerit consentire; & idem est in secunda quęstione dicendum. Licet autem in causis viduarum ecclesia fauorabilis debeat esse, tamen contra iustitiam non est fauor ecclesiæ concedendus. In fine dicit, quod vxor dicitur dotem dare viro, vir autem mulieri donationem propter nuptias. No. quod nullus potest plus iuris in alium trãsferre quam ipse habeat. Item ecclesia nullis, etiã pro personis miserabilibus, dicitur contra iustitiam præiudicium facere. Item mulier dat dotem marito, maritus autem vxori donationem propter nuptias.

[margin: † possit i]

f Vixerit.] simile 10. q. 2. hoc ius porrectum. §. si œconomus C. de vsu. & habi. l. patri.

g Tertiam.] idem esset, si totam.

h In dotem.] idest, donationem.

i Viduarum] tanquam miserabiliũ personarum 87. d. §. 1. & c. 1. De hoc dicitur, s. de fo. comp. ex tenore.

[Gl. seq. circa brocar. alle. 4. cõcor. duo ꝯtraria, & sol.]

k Nullus plus iuris. vt 1. q. 7. Daibertum, ff. de regu. iur. nemo plus, ff. de acq. re. dom. traditio. & s. de iure patr. quod autem, in fi. & c. cura Arg. cõtra. ff. de vsufr. quod nostrum non est, ff. de acquir. rerum dom. non est nouum contraria casualia sunt.

[margin: a Cõcor. l. v. C. qñ Imp. inter pu. & vi. Bald. in l. 1. C. de bon. mater.]

a Quod

a Quoad vixerit] Et sic habes, quod feudũ potest alienari ad tempus. aliàs non potest alienari. supra de feudis, c. 2. vbi de hoc.

b Consentire.] ex quo alienationi consentit, rem postea reuocare non potest. arg. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. sicut re corporali §. si volũtate, & §. sed & si permiserit. & l. si debitor. §. si in venditione.

c Fauorabilem.] 87. dist. ca. 1. & 2. C. quando Imp. inter pupil. & vi. l. vnica. & ff. de so. comp. ex tenore, vbi de hoc.

d Sanctiones.] C. de donat. ante nup. l. 1. & vlt. §. sãcimus. & dos ad vxorem, & donatio ad virum so luto matr. reuertitur. nisi ex pacto aliter. tur. ff. eo. c. vlt.

Per vestras.] Marito vergente ad inopiã, pro dote satisdatio potest petitari summat Ab. Et secundum hunc intellectum esset hic casus singularis, quod non est alibi. Dicunt: Nã in prima ponit consultatio. In secunda responsio, cum mandatur ibi, Cum ergo. Prima pars poit causã delegationem, actoris petitionem, rei exceptionem & iudicis interlocutionem. Secunda ponit duas caus(?) mandati alternatiue, cõ inter illas interficit. Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. virũ & vxorem suã coram Cõsulib. ciuitatis Genuen. super dote ipsius vxoris quæstio vertebatur, coram quibus dictus H. petebat dotem vxoris sibi assignari; muliere contradicente, quod sibi assignari non deberet, cum ad inopiam vergeret, nisi cautionẽ præstaret, de dote saluanda: & quia eam a se expulerat; iudices, quia ad inopiam vergere videbatur, pronunciarunt, quod dos illa non assignaretur eidem, nisi præstaret cautionem idoneam, de ipsa non peritura: sic dos ipsa remansit penes quẽdam magistrum R. postmodum vero dictus H. impetrauit litteras ad archiepiscopum & archidiaconum Genu. super illud R. super dote prædicta: iudices dictũ magistr. R. ad suã præsentiam citauerũt: coram quibus dictus H. petebat a dicto magistro R. dotem vxoris suæ: sed dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum, videlicet, quod vxorem suam à se repulerat, & tacita veritate super hoc litteras impetrauerat, videlicet, quod alia vice super eadẽ dote quæstio mota fuit coram Consulibus ciuitatis, & pronunciatũ fuit quod superius est præmissum. Iudices, cum de hoc constare sibi non posset, acceperunt cautionem vt sic de dote saluanda eam reciperet, & vxor non reciperet, sed cum ipse cautionem præstare non posset, ad ipsius instantiam dominus Papa hoc rescri. etc. curauerunt. Vnde dominus Papa his

præmissis mandat eisdem, quatenus dotem faciant assignari eidem, sub ea cautione, quam potest præstare; vel saltem alicui mercatori committatur, vt de parte honesti lucri valeat sustentari: ne occasione dotis detentæ, vxor à viro dimissa vel vir, adulterij reatum incurrat: Satis. n. potest ei credi modicũ dotis, cui creditur totum corpus vxoris. Nota, quod cautio de dote saluanda præstari debet à viro, cũ ad inopiam vergit. Item cautio qua præstari potest, exigẽda est. Item cui concedi tur matus, & minus multò fortius concedi videtur.

aliũ transferre possit, quã cum cõstet habere. vir, † cui terra prædicto mõ cõceditur, nõ põt vxori relinquere; quod ei nõ licuit, nisi quoad vixerit[a] possidere: nec licet vxori suæ partẽ illi[9] terræ in donationem pp nuptias ex viri cõcessione tenere, nisi donatiõi, ille, ad quẽ spectat dñiũ illius terræ, voluerit cõsentire[b] ¶ Qđ autẽ de prima cõsultatione dicim[9], hoc sidenius et de fœda: nã licet ecclesia in causis viduarũ se fauorabilẽ[c] dẽat exhibere, cõtra iustitiã tñ nõ est eis fauor ecclesiasticus cõcedẽdus. ¶ Illud verò te nolumus ignorare, quod vxor dare dicitur viro dotẽ: vir autem vxori donationẽ facere, ppter nuptias, fm legitimas sanctiones.[d]

† Aliàs ita; vir cui pdicta terra, dicto modo conceditur.

¶ Idem Archiepiscopo & archidiacono Genuensi †

† Ianuensi.

¶ Vir agens pro dote, non omninò excluditur ex eo quod vergat ad inopiã, nec præcisè cogitur satisfacere vltra facultatẽ ꝓpria sed dos sibi assignatur sub cautione, quã præstare põt: Et si per illã cautionẽ non esset sufficienter prouisũ cõsumptioni dotis, deponetur des apud mercatorẽ, vt de honesto lucro vir sust neat onera matrimonij h. d. secũdũ intellectũ quẽ tenet Panor. in hærẽ lo verbis literę Et est casus notabilis et quotidianus.

CAP. VII.

Per† vestras litteras intimastis, quod cum magistrũ R. sup quadã sũma pecuniæ pro H. paupere, auctoritate nr̃a curaueritis cõuenire,[e] q̃ idem H. pro dote vxoris suæ requirebat ab eo, dict[9] R. exceptionẽ opposuit cõtra ipsũ, quod vxorẽ suã à se repulerat:[f] & tacita veritate[g] sup hoc lr̃is impetratis erat: † qa cũ super eadẽ dote, alia vice, corã vestræ ciuitatis Cõsulib. quõ mota esset, ipsi pronũciauerũt quõ idẽ H. ad inopiãh vergere videbat[r], dos illa nõ assignaret[r] eidẽ, nisi cautionẽ[i] idoneam de ipsa non peritura pstaret; vnde vos ei, vt de saluanda

† Cap. si... donatio... alias... in ... vidutas.

† inopiam.

e Conuenire.] id est, ad iudicium uocare ad petitionẽ H.

f Repulerat.] Et ideò audiri non debuit, nisi primò ipsam restitueret. supra de restitu. spolia. ex conquestione. & supra de ordi. cogn. super spoliatione, & cap. cum dilectus.

g Tacita veritate.] De processu negocij, vt sequitur. sic supra de re iudica. inter monasterium.

[Glossa sequens obijcit & soluit.

h Ad inopiam vergere.] & bona videbatur illa pronunciatio: quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re sua male vti, cogendus erat eam restituere, C. de iur. dot. vi. l. & in Authẽ. de æqual. dot. §. vlt. collat. 7. imò etiam sequestrãda est, cum præsumitur vir eam dissipaturus, ff. soluto matrimonio. si cum dotem, §. si verò dotem. Si ergo tenetur eam reddere, ergo non potest eam repetere, supra de iureiurand. quemadmodum. quia turpius ejicitur, &c. & dolo petit, qui restituere statim debet. ff. de regul. iur. in cõdemnatione in fine. Sed hæc non habẽt locum in casu isto, vt hic dicitur: Cum enim corpus suum vxor ei commiserit, multo fortius & dotem sibi committere debet, sub ea, quam potest cautione præstare, vt sequitur C. de pact. conuent. hac lege, & est simile in quæstione prima præcipimus. imò vxor tenetur alere virum suum egentem de dote, ff. de iure dot. matus. § man. ne. & promissa locum habent, cum maritus suspectus est de dilapidatione: quia malè versatur in re sua; & non cum paupertate laborabat, vt hic fatebat, & ita restituetur huic dos, prout hic dicitur in fine Lauren.

i Nisi cautionem.] Lex enim prohibet fideiussorem dari pro dote. C. ne fideiussores dotium dentur. l. prima, & secunda. Sed in alio casu illud intelligitur.

a Et I.]sed cũ ipse cautionem præstare non posset, ad instãtiã ipsius domino Papæ hæc rescribere curauerũt.
b Quã pt.]iuratoriam. s.in Auth. vt nulli iudic. liceat hẽre loci curatorẽ. §.si verò crimen, coll.9. vbi dr, ꝙ si mulier accusaẽ d̃ criẽ, ꝓ quo dẽat custodiri, dẽt daẽ fideiussorẽ:si fideiussorẽ dare ñ pt, iuratoriã cautionẽ pstet:& sufficit, C. de epi. & cler.auth. gñalr̃ 1.& in Auth. de litig. §. ad excludendas. vnde sumpta est hæc auth.gñalr̃, coll.8.
c Honesti lucri.] Non.n.tenet fenerari dotẽ, & de vsuris alere vxorẽ. ar.C. de admi. tut. auth. nouissime, sed cõtrahat eam in societatẽ honestam, vel aliquod comercium:& ex lucro honesto eã alat. arg.in Auth. vt hi q. obligatas se hẽre ꝑhibet res minorũ. §. qm̃ ãt videm s, coll. 6. ibi tñ dr, ꝙ si minor ñ hẽt vñ viuat, sed tantum pecuniã, tunc curator cogitur fenerari. i l aut.
d Onera.]ff. de iure dot. si is qui Stichum. §. ibi dos. & infra de vsuris, salubriter. Tancr.

dote caueret, & vxorem, suam reciperet præcepistis:& infra.[a] ¶ Cum ergo satis possit ei modicũ credi dotis, cui creditũ est corpus vxoris: Mandamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem, sub † ea quam [b] potest cautione præstare: vel saltem alicui mercatori cõmitti, vt de parte honesti [c] lucri, dictus vir onera [d] possit matrimonij sustentare: ne occasione dotis detentæ, vxor à viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat.

Gregorius nonus.

¶ *Hæc decretalis satis se ipsã summat.*

CAP. VIII.

Donatio, † q̃ cõstante [e] matrimonio inter cõiuges dicit' esse facta: ex qua alter locupletior, [f] & pauperior alter efficitur: firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur: q̃ tamen penitus euanescit, si reuocet' ab eo tacitè [g] vel expressè, vel qui donatũ [h] accepit, prius debitũ naturæ persoluat. ¶ Sanè soluto matrimonio, sicut dos [i] ad mulierem, in ea voluntate, vsque ad mortem, C. eo. l. donationes. sit, et f cõ dẽ die nuptiæ fuerunt subsecutæ. Io. And.

[Glo. seq. exemplificat, quomodo donatarius potest esse locupletior, & c. & ecõtra ponit duos casus in quibus id fallit, in fine dicit quatenus fiat reuocatio.

f Locupletior.] Donatio ex qua hoc contingit, nulla est. ff. eodẽ l. 3. s. fi. & ex eo quod dicit; ex qua alter locupletior, & alter pauperior: ã ꝯtrio sensu daẽ intelligi, ꝙ donatio teneat his cessãtib⁹: q̃d verũ est. Si ergo maritus nõ fit pauperior, tenet donatio, vt si marit⁹ sit institutus hæres, & repudiet hæreditatẽ donationis cã vt deferat vxori sibi substitutę, vel si repudiet legatum vt remaneat penes vxorẽ oneratam pro legato præstando: vel si rogatus esset restituere hæreditatem vxori, ne detrahat quartam causa donationis, tũc tenet donatio, ff. eo. si spõsus. §. si maritus. & § si quis, vel si donauerit vxori rẽ alienã. ff. eod. sed & si constãte. Itẽ licet pauperior fiat donator, & accipiens non fiat locupletior, tenet donatio: ut si emerit inde unguẽta, ff. eo quod aũt. §. 1. [3] Item ualet qñq; donatio licet donator fiat pauperior, & accipiẽs locupletior, si in tẽpore finiti matrimonij sit collata, sed ante tẽpus illud nõ efficitur res donata donatarij, sed differt, in tẽpus, in quo mulier à lege uiri soluta est. ff. eod. si seruum uxori. §. ult. & l. quia, & l. si inter. Itẽ in alio casu ualet donatio licet alter fiat pauperior, & alter ditior. ff. eod. quod si uir. Fit autem donationis reuocatio quatenus donator pauperior, & accipiens locupletior factus est. ff. eod. si sponsus. §. ult.

¶ De materia huius decretalis, & glossarũ, uide latissimè ꝑ Palatium Rubium in rep. huius rub. §. 28. & multis sequentib. ad. de Antoniũ Gabriel. li. 3. cõium cõclusio. tit. de don. conclu. 3. & 6.

[3] Et hẽt id locum et si pecuniã data pro unguentis mulier soluit creditori suo: & mox de sua pecunia emit unguenta. Idẽ si uir, ꝑ illis emendis lãcẽ dedit, q̃ illa remisit: & de sua pecunia unguẽta emit. Io. And.

[Gl. seq. exẽplificat quõ tacitè, & quõ expssè reuocet'.

g Tacitè, uel expresse.] Tacitè aũt fit reuocatio ꝑ diuortiũ, nisi in diuortio uoluerit donationẽ ualere. ff. eo. sed interim, §. si maritus, & l. cum hic status, §. si diuortium, & C. eo. l. à marito. Item tacitè fit reuocatio, si prius, q̃ libertatẽ acceperit, decesserit, q̃ is qui cõtulit, ut in l. prædicta, a marito. Si uerò prius decedat is qui donauit, nec reuocauit donationẽ confirmaẽ morte, per silẽtiũ, C. eo. donationes, & l. 1. & 3. Si autẽ simul moriant, puta naufragio, uel ruina, ualet donõn. ff. e. cũ hic stat⁹, §. si ambo, expsse reuocat donõ, cũ donator causa reuocat, C. e. à marito nisi pęniteat eũ reuocasse donõnẽ: ut supmũ iudiciũ ei⁹ siue uoluntatẽ spectemus, ff. eo. cũ hic status, §. pęnitẽtiã. Itẽ expsse fit reuocatio, si maritus ea q̃ donauit, postea pignori dedit, uel alij donauit, uel alio mõ alienauit C. e. si marit⁹ tu⁹. ff. de ꝓc. & iniustæ. Et hæc q̃ dictã sũt de do. int. ui. & ux. inter parentes, & liberos penè intelligi dẽnt, inter quos ꝓhibita ẽ donõ, cũ una ꝑsona intelligant, C. de imp. & alijs substitu. l. ul. & 35. q. 3. §. hac auctoritate, nisi i casibus.

h Qui donatum.] ut C. e. l. à marito, ff. e. cum hic status. §. si ambo, & ista uerba tacitè, uel expsse, uel q. donatum accepit, &c. sumpta sunt ex illis duab. legibus.

i Sicut dos.] Dos.n. datur uiro a muliere, & donatio dat uxori à uiro, s. e. nuper, in fi. C. de donat. ante nup. l. 1. & ult. Et iõ redire dẽnt ad eos: ut hic dr̃, & dos, & donatio propter nuptias debent esse æquales hincinde. C. de pact. conuent. auth. æqualitas, & in Authent. de æqual. dot. § hæc igitur, & §. de cætero, col. 8. Et uerum est,

Donatio.]Prima pars demõstrat, qñ & qualiter donatio facta inter coniuges valeat, vel reuocanda intelligatur. Secunda docet, an reddenda sit dos, & donatio propter nuptias soluto matrimonio. Secunda ibi, Sanè. Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abb.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, vtrũ inter virũ, & vxorẽ durãte mr̃imonio donatio hinc & ind̃ facta teneat? Rñdet Papa, ꝙ donatio durãte mr̃imonio inter cõiuges facta, ex qua alter fiat locupletior, & alter pauperior, non hẽt firmitatẽ, nisi donatio cõfirmetur obitu donatoris: & donatore viuente penitus euanescit, si reuocet' ab eo tacitè, vel expssè, vel si pri⁹ moriat, q donationẽ accepit.
SANE. Dr̃ in §. isto, ꝙ soluto mat. dos redire debet ad mulierẽ, & donatio ad virũ: nisi de consuetudine ꝯrium obtineat, vel nisi ex pacto facto inter virũ & vx. de lucranda dote, vel donatione ꝑp nuptias, ꝯriũ inducat: Et pactũ istud æquale dẽt esse ex vtraq; parte No. ꝙ donatio inter vir. & vx. non valet nisi in casibus. Itẽ dos ad mulierem redire dẽt, & donatio ad virũ ẽm leges, consuetudo tamen, vel pactum in hoc derogat l gi.
e Cõstãte mr̃imonio.] No. ꝙ donatio inter. vir. & vxorẽ moribus prohibita est: ne mutuo amore inuicẽ spolient, non tẽperãdo à donationibus, sed profusa erga se facilitate vtẽtes. Maiores.n. nr̃i hoc ꝓhibuerũt, amorẽ honestũ solis animis existimãtes, & ne alter in pauperratẽ incideret, & alter ditior fieret, nec esset illis studiũ filios educandi. ff. de don. int. vi. & vx. l. 1. 2. & 3. & in Auth. q b. mod. nat. effi. legit. §. illud quoq;, ad fin. coll. 6. & nulla est donatio, vbi mr̃imoniũ tenet. Si verò mr̃imoniũ ñ tenet, donatio de iuris rigore valet: sed fas nõ est tales donationes esse ratas, ne melioris condõnis videantur delinquentes, ꝙ qui non delinquerunt ꝯhendo. ff. eod. l. 3. § 1. & C. eo. si ex uoluntate. Sed inter sponsũ, & sponsã tenet donatio. ff eo. inter eos 2 & l. cum hic status. §. si quis spõsã. Tñ si donator in eadẽ uoluntate usq; ad supremũ uitæ exitum perdurauerit, ualet donatio. C. eo. l. 1. & 3. & hic, ubi dr̃, nisi donatoris obitu ꝯfirmet'. Et si donatio legitimũ modũ excedat, & si fuit insinuata usq; ad legitimum modũ, ualebit, si ꝑmansit

tum est, quod ista debent redire ad mulierem, & virum, nisi consuetudo sit in contrarium, vt dicitur hic: nisi, pactum de dote, vel donatione lucranda, vel parte, sit factum inter eos, vt hic dicit, & C. de pac. conuen. l. ex morte auth. aequalitas, & in Auth. de aequa. do. §. hoc igitur coll. 8. C. de rei vx. ac l. vnica. §. illo procul dubio. Et istud pactum debet esse aequale hinc inde & si nō sit aequale, maior pars lucri ad minorem debet reduci, vt ll. praedictis: ex morte. & auth. aequalitas, & lege l. leonis. C. de pac. conu.

sic & donatio propter nuptias redit ad virum: nisi de cōsuetudine secus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, vel donatione pp nuptias qd aequale sit, cum hincinde cōtrarium inducatur.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

TITVLVS XXI.

De secūdis nuptijs. †

¶ Alexander tertius.

¶ Secundae nuptiae non benedicuntur, & benedicens puniendus est.

CAP. I.

Capellanum † (quem benedictionē cum secūda [a] consiterit celebrasse) ab officio, beneficioque suspensum, cum litterarū tuarum testimonio, ad sedē Apostolicam nullatenus destinare postponas.

¶ Lucius tertius vniuersis Christianis in captiuitate Saracenorum positis.

¶ Dubitans de morte coniugis nisi prius certificetur contrahere non debet: & si contraxit, reddat, sed non exigat debitum, & si postmodū sciat primam viuere dimittat secundam. Ab. Sic.

CAP. II.

Dominus, † ac redēptor noster: & infra. ¶ Sanè super matrimonijs, quae quidā ex vobis (nōdum habita obeūtis cōiugis certitudine) cōtraxerūt; id vobis respōdemus: vt nullus amodo ad secundas nuptias migrare presumat, donec ei constet, [b] quod ab hac vita migrauerit coniūx eius. ¶ Si verò aliquis, vel aliqua, id hactenus non seruauit, & de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubitandū, ei quae sibi nupsit, debitū non deneget [c] postulāti: qd à se tñ nouerit nullatenus [d] exigēdum. Quòd si post hoc de prioris cōiugis vita cōstiterit, relictis adulterinis [e] cōplexibus ad priorē coniugē reuertat.

¶ Vrbanus tertius Vigilien. episco.

¶ Si vnus ex coniugib. fuit aliàs benedictus, non debent coniuges de nouo benedici.

CAP. III.

Vir † autem vel mulier ad bigamiā trā

Quia diuortio facto solent homines trāsire ad secūdas nuptias. ideo viso de diuortijs, merito subijcitur de secundis nuptijs. Et scias quòd nedum secundae nuptiae approbantur ab ecclesia, sed etiā tertiae, & vlteriores: vnde non solū quis bigamus, & trigamus, sed ēt octogamus effici potest, vt dicit textus in ca. aperiāt, 31. q. 1. Abbas Siculus.

De hac materia tractat. 34. q. 2. & 31. q. 1. in multis c. 2. q. 2. §. hinc tollitur, 3. q. 7. §. tria, prope finē.

Capellanū.] CASVS. Quaedā mulier mortuo viro suo trāsiuit ad sēda vota: quidā capellanus bñdixit mulierē istam transeuntem ad secundū matrimonium: Quia nuptiae secundae non dēnt [illegible] fuit qualiter Capellanus iste puniri debeat? Mandat Papa episcopo suo, quatenus Capellanum illum ab officio, & beneficio suo suspendat, & sic suspensum ad Apostolicam sedem transmittat. No. quod secundae nuptiae benedici non debent: & qui eas benedicit punitur.

[Gl. seq reddit tres rationes, sed primam reprobat.] a Cum secunda.] secundae nuptiae benedicendae non sunt, j. eo. vir autem, & secundam accipere secundum veritatis rationem, verè fornicatio est, 30. q. 1. haec ratione. Sed illud intelligitur prima viuente: & non debent benedici secundae nuptiae, ad exhortationem continentiae: sic & sacerdos interesse nō debet nuptijs clandestinè contractis, j. de cland. matrim. cum inhibitio. § sanè multo minus debet illas benedicere. & alia ratio est, quia sacramentum [a] iterari non debet, inf. eo. vir autem, vbi haec ratio notatur.

Dominus.] Tria sunt dicta secundum ibi, Si verò. Tertium ibi, Quòd si. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Christiani erant in captiuitate Saracenorum; quidam de his coniugati nulla certitudine habita de morte vxoris, contrahebant secunda matrimonia: Quaerebatur, an deberent, sic remanere? Respondet Papa, vt nullus praesumat amodo ad secundas nuptias cōuolare, donec ei cōstet, quod vxor sua de hac luce decessit. Si verò aliquis vel aliqua hoc non seruauerit, & dubitet adhuc de morte prioris cōiugis: ei cui nupsit, debitum non deneget postulanti, sed nullatenus exigat ab eadem: Si verò postea cōstiterit de vita prioris coniugis statim eam relinquat, & ad priorē reuertatur. Nota, quòd vir, vel mulier contrahere secunda matrimonia non debet nisi de morte coniugis certus existat.

b Ei constet.] j. de spon. in praesentia. vbi notatur quid iuris sit de hac materia. C. de repud. auth. hodie. & in Auth. vt liceat mat. & aui. §. quod autem, coll. 4.

c Non deneget.] Et ita propter dubium praesumitur pro matrimonio quod fieri dēt. j. de spon. iuuenis. & arg. j. de mat. contra. c. contra interdi. eccle. c. r. ff. de reg. iur in ambiguis. & ff. de iu. do. in ambiguis. nisi qñ dubitatur, an cōtrum. sit matrimonium: quia illi destinum est: quo casu potius praesumitur adulterium, quam matrimonium 30. q. 5. aliter. & arg. j. de clandest. despōs.

d Nullatenus exigēdum.] Hoc est propter conscientiā dubiam ex probabili causa simile j. de sent. excom. inquisitioni. in fi.

[Gl. seq. exponit argum. soluit, & dat simile per nodum contrarium.

e Adulterinis.] Hoc intellige si postquam intellexerit pro certo de vita prioris mariti, cum secundo remaneat: quia statim est adulterium, & non ante, 34. q. 2. cum per bellicam, & est arg. quod matrimoniū quod ab initio valuit, tractu temporis infirmatur. ff. de iud. si alter, & l. si a me. Sed non fuit matrimonium ab initio in veritate: sed nunc primo declaratur matrimoniū non fuisse, sicut econuerso, & ex futuro euentu apparet matrimonium ab initio fuisse. j. de frig. & malefi. fraternitatis, in fine.

Vir autem.] CASVS. Dicitur, hic, quòd bigamus, vel bigama non debent aliquo modo à sacerdote benedici, cum aliàs fuerint benedicti, hoc habes 31. quaest. 1. quemadmodum. Nota mulieres secundo nubentes, non esse à presbytero benedicendas.

a Benedict.

† Vide magistrū, & Theologos lib. 4. sent. dis. 42. Et vide notus nostras in hoc cap. vbi cōhereticus secūdae, vlteriores nuptiae licitè esse ostendūtur; inde totus titulus illustratur.

† Ca. vni. eo. tit. in 2. cōp.

a Neq; benedictio illa est Sacrm, aut pars sacri, neque ...

fiens, nō debet à presbytero benedici: a quia cū alia vice benedicti sint, eorū benedictio iterari b non debet.

¶ Idem Exoneñ. episcopo.

¶ Mulier nubens infra annū lugubrem, infamiam non incurrit. h.d. cū sequenti. Abb. Siculus.

CAP. IIII.

SVper † illa q̄one, qua q̄situm est, an mulier possit sine infamia nubere infra tp̄s luctus secundum leges diffinitum: † R̄ndemus, qđ cū Apostolus dicat mulier viro suo mortuo, soluta est à lege viri sui: in Dño nubat, c cui voluerit: per licētiā d & auctoritatē Apostoli, eius infamia e aboletur.

¶ Innocen. iij. P. nobili mulieri.

¶ Summatur vt precedens.

CAP. V.

CVm † (secūdū Apos.) mulier mortuo viro suo, ab eius sit lege soluta, & nul(l)i cui vult f tm̄ in Dño liberā habeat facultatem: non debet legalis infamiæ g sustinere iacturā, quæ licet post viri obitum, infra tēpus luctus (scilicet vnius anni spatium) nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo h vtitur potestate: cū i in his præsertim seculares leges, non dedignentur sacros canones imitari.

a Benedici.] 3̄1. eo. c. 1. vbi de hoc.

[Glo. seq. ponit rationem prohibitæ iterationis, & duo sacramenta, quę iterantur, & de pœnitentia solemni subdit consuetudinem quorundam locorum, dicēs quo casu excuset.

b Iterari.] Sacra. n. iterari: n non debent, 1. q. 1. hanc regulam, & c. hi qui, ne fiat eis iniuria. 1. q. 1. q̄ quidā & de consecr. dist. 4. ostenditur. 33. q. 7. quēadmodum. & C. ne sanc. bapt. ite. l. 1. & 2. Videretur enim, q̄ sacrm huiusmodi non fuisset collatum, vel quod inefficax fuisset omnino, & sic fieret iniuria ei, 1. q. 1. sacra. Tamen pęnitentia benè iteratur. de pęn. dist. 3. adhuc instant. fallit & fm quosdam in extrema vnctione. Quid enim impediret hanc iterari, cum non s[it] sacrm, sed oratio super hominem. 1. q. 1. manus. & solemnis pœnitentia non iteratur. 50. dist. quamuis. & c. in capite. Gratianus tamen dicit, q̄ iteratur secundum consuetudinem quorundam, de pœn. dist. inc. 3. 5. ex persona. & benedictio ista cum aliquis secundam duxit virginem. iteratur secundum consuetudinē quorundam locorum, & hoc si Papa sciat talem consuetudinem, aliàs non licet.

SVper illa.] Ponit quæstionem cui respondet, ibi, Respondemus. Abb. Sic.

CASVS. Secundum leges, si mulier mortuo viro 3̄. annum nubat, efficitur infamis: Quęritur, an secundum canones ita sit? R̄ndet Papa, q̄ cum dicat Apostolus: mulier viro suo mortuo soluta est à lege viri: nubat in Domino cui vult: ex licentia Apostoli omnis infamia aboletur: nec debet legalis infamiæ sustinere iacturam quoniam in his sacræ leges non dedignātur sacros canones imitari.

c In Domino nubat.] 3̄ c. proxi. ergo cum Apostolus nullum tempus adijciat, nec nos adijcere debemus, 31. q. 1. q̄ si dormierit. & 2. q. 5. consuluisti. & 3̄. de trāsla. inter corporalia soli ergo honestati suæ consulat mulier, quia statim licet, ex quo tēpus no adijcit. Insti. de verb. obli. §. purè.

d Per licentiam.] quæ intelligitur interuenire, eo ipso, q̄ non prohibetur, ut 11. q. 1. sunt nonnulli.

e Infamia.] 3̄. c. proxi.

CVm secundum.] Præmissa ratione ponit dictū & soluit obstaculum. Abb. Sic.

f Cui vult.] sic 7. q. 1. sicut alterius. & 3̄. c. proxi.

[Gl. seq. inducit legē, & eius causam: secundo tractat, an canon liberet illam etiam à pęna legali. & primo dicit quod sic: secundo ponit opinionem contrariam.

g Legalis infamię.] quam inflixit lex ei quæ nubit infra annum, ne turbaretur sanguis, & de prole dubitaretur. 3 C. de repu. consensu. §. si verò. ff. de his qui no. in fa. l. liberorum. §. 1. Et nota quòd canones isti non solum talem mulierem liberant ab infamia, sed omni pœna quam exprimit lex. C. de secun. nup. l. 1. & in authen. eisdem pœnis. & in Auth. de testi. & ea quæ pa. §. vlt. coll. 4. Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo per ecclesiam & licentiam Apostoli remissa est. argume. supra qui filij sint leg. per venerabilem. & 2. q. 3. §. hinc colligitur. Quidam tamen dicunt, quòd propterea non euadit pœnam illam, qua priuatur ante nuptiali donatione. Authen. prædic. de testi. & ea quæ par. §. ult. co l. 4. q̄ virum suum ita velociter dehonestauit, vt appareat eā eo viuente, eam non castè vixisse, vt ibi dicitur: & iō perdere dēt quicquid ex liberalitate viri ad eā potuit peruenire: nec ecclesia in ho. potuit 4 pęnam illā tollere: q a quadā ingratitudinem vr̄ mulier cōmisisse. ar. 3̄. de dō. pp. eius: nec est hoc 3̄ Apostolum. 3̄. de diuor. gaudemus.

h Concessa sibi tamen ab Apostolo.] 3̄ alicui auferre non possumus, 28. dist. de his. beneficium. n. iuris, nemini est auferendum. 5. dist. ad eius verò. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis condemnatus. & beneficium principis latissime interpretandum est. ff. de constit. prin. beneficiū & sic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur.

i Cum in his.] s. matrimonijs contrahendis, in quibus sacræ leges sacros canones imitantur. in Authen. quomodo oportet episc. § vl. coll. 1. & in Auth. vt cleri apud proprios episcopos. §. vlt. col. 6. & 3̄. de iudicijs. at si clerici. & in Auth. de eccle. tit. circa prin. coll. 9.

Marginal notes: teru & impri b. cha (s)m. — 2. eo. c. p̄i. l. ō. i. tr. 9. c. — l. 1. ff. 3 no. c in l. : secū. — 7. & cū ... 7. — ę vnū ... sacris affe... — †Ca. vni. eo. ti. in 3. cōp. — Rom. c. 7. & 1. Cor. 7. — 3 Plures alię cāe notant in § item in Leuitico. 27. q. 2. — 4 Immo potuit, q quid hic dicat Bernar. cui standum nō est.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

FINIS LIBBI QVARTI.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

¶ Duobus modis potest, continuari primo ad praecedentia. Secundo ad sequentia. Primo sic: Supra vitium est de accusationib. ciuilibus, sequitur videre de crialibus, & penis eorum. Vel sic & secundo ad sequētia: Tractaturus auctor in quinto de criminibus & penis eorum: qa sup eis quãdoque proceditur p accusationem, quandoque per inquisitionem, quandoque per denunciationē: ideò primò de his praemittit. Abbas. Sicul.

De hac materia tractatur 2. q. 7. & q. 8. & 3. q. 4. & q. 5. & q. 9. & q. 10. & 11. & 4. q. 1. & q. 4. & q. 5. & q. 6. & 15. q. 3. per totum.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus.

¶ Felix Papa.

¶ *De persona accusatoris prius quaerendũ est in iudicio.*

CAP. I.

SI † legitim[a] non fuerit accusator, non fatigetur[b] accusatus.

¶ Idem episcopis per Galliam constitutis.

† Ca. 2. eo ti. in j. cōpil. Et uid. Bal. in l. damni. §. si alieno. ff. de dã. in fe.

SI legitim[a] Ad petitionē illegitimi accusatoris, reus non est ad iudicium trahendus, h. d. Et non diuiditur. Abbas. Casus patet. Nota q criminosus non pōt alium accusare.

[Glo. seq. ponit & repetit tria, quae faciunt accusatorē non legitimum.

a Legitimus.] legitimus ideo dicit: quia si sit criminosus non potest alium accusare. 3. q. 7. qui sine & c. postulatus. & qui trabem gestat in oculo, festucam de oculo fratris non potest eruere. ea. causa, & q. ea. §. tria. vers. porrò. in fi. & 1. q. 1. multi. & 6. q. 1. qui crimen. q. n. alium accusat, debet esse bonae famae, non suspectus, per iura praedicta: si enim ad denunciandum viles personae non admittuntur, vt j. de spon. cum in tua multo fortius, nec ad accusandum. item nec debent esse inimici. j. eo. cum oporteat. & c. cum P. Manconella, & c. meminim[o]: Debet enim esse sine crimine, non inimicus, bonae famae & opinionis, qui alium accusat, aliàs non est legitimus accusator: Criminosus enim criminosum accusare non potest. aut etiam denunciare.

ADDITIO. Multae aliae sunt personae, quae accusare nō possunt: Vnde Versus.

Hi non accusant, quos metra sequentia signãt:
Femina, pupillus, declaratus, crimine sentus,
Suspectus, quaestu corruptus, sortilegusque:
Infamis, seruus, pauper, cum milite princeps:
Libertus, socius socium, necnon inimici:
Clericus ecclesiam, nullus deferre valebit.

*Vel ex officio suo iudex inquirere. & j. de collu. detec. c. 1. Alx. Imola.

[Glo. seq. exponit litteram. ponit exceptionem. & cōgruentiam rubricę.

b Non fatigetur.] sed repellatur accusator. & absoluatur reus ab obseruatione iudicij. 7. q. vlt. c. accusatores nisi forte sit infamatus: q. tunc debet indici ei purgatio. 2. q. 5. presbyter. c. 2. & j. de pur. cano. c. cum P. Et hac decretali ponitur ad primam partem rubricę.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur in capitulo isto q si aliquis qui dignus sit, voluerit denunciare epm suum, super aliquibus excessibus suis, debet illum charitatiue admonere, vt se emēdet: Si autem se corrigere noluerit, postmodũ causam eius deferat ad primates, alioquin charitatiua & legitima admonitione omissa, a denunciãdo repellitur. Nota q ad denunciandum nō debet admitti, qui legitime non pmonuit, & charitatiuè.

¶ *A denunciatione repellitur is qui non praemonuit.*

CAP. II.

SI † quis eps ab illis accusatorib.[c] q recipiēdi sũt, accusatus[d] fuerit, postq̃ ab eis charitatiuè[e] cōuentus[f] fuerit, vt cãm emendet, & eã corrigere noluerit, ñ olim,[g] sed nũc[h] ad primates causę eius canonicè deferatur.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. com. Vide nostros 1 huc Dec & de materia B Th. 2. q. ... vi d. ... tellig. ... hic.

c Accusatoribus.] idest, denunciatoribus.

d Accusatus.] idest denunciatus.

[Glo. sequens ar. quod accusans. & c. soluit.]

e Charitatiuè.] Arg. q admonitio semp est praemittẽda ante accusationem, & ante vindictam. 2. q. quaestione secunda, indigne. & decimasexta quaestione prima. quicam monachi. & quaestione septima, omnes decimae. & vigesimaquarta quaestione tertia, de Licita. & infra de sent. excommunic. sacro. Cum agitur in modum denunciationis ad poenitentiam, tunc necessaria est admonitio secundum Euangelicam veritatem, j. de iud. nouit. & 2. q. 1. si peccauerit. & infra, de simon. licet Hely. & j. eod. cap. cum dilectus. in quo casu loquitur hoc capitulum, & ita pertinet ad vltimam partem rubricae. & vbi dicit. accusatorib. expone idest. denunciatoribus: Accusatus, idest, denunciatus: vt dictum est.

f Conuentus.] idest admonitus, vt sequens littera indicat.

g Non olim.] idest, non ante admonitionem admittatur ad denunciandum.

h Nunc.] idest post admonitionem debet admitti, vt dictum est.

¶ Gregorius † duci Campaniae.

¶ *Criminatio prelati debet tractari coram illis, quorum interest.*

† Lib. 1 ... titulo ... gilfri.

CAP. III.

ILla † praepositorum: & infra. ¶ Si verò aliquis est de monasterio[i] praedicti abbatis, qui

† Ca. ... in ... Vide ... B Th. ...

ILla praepositorum.] Illi debent accusare, quorum interest: aliàs accusatio est nulla. hoc dicit. Et primò ponitur decitum factum. Secundo dispositio: ibi. Si verò. Abb.

CASVS. Quidam abbas infamatus erat apud papam: vnde mandat duci Campaniae, quod si aliquis est de monasterio ipsius abbatis, qui uelit aliquid dicere contra ipsum abbatem, accusando, vel denunciando, Papa paratus est audire ipsum, cum illis quorum interest. & causam directè perscrutari, condemnando ipsum vel absoluendo. Nota quod monachi possunt abbatem suum accusare vel denunciare. Item episcopus hanc causam debet inquirere cum canonicis suis. Item sententia debet continere condemnationem vel absolutionem.

[Glossa sequens cum vlt. duo notant ex textu, quę patent.

i De monasterio,] Nota, quod non debent admitti ad denunciandum, nisi illi quorum

quorũ interest ut monachi: vt hic aut & patroni. 16. q. vlt. filijs, aut etiam parochiani, 63. dist. vota ciuium. & 7. q. 1. factus est.

a Dicere.] f. accusare ℥. eo. ex parte. & 2. q. 4. Euphemiũ. Sed potius loquitur in modum inquisitionis siue denũciationis. i quo casu tenentur ad denunciandũ. vt 2. q. 6. quapp. & argu. ĩ. de cogn. spi. tua. ad hoc n. q. libet teneã, ẽ t si iurasset i nõ denũciare. ĩ. de iureiu. quem admodum.

possit dicere,[a] ꝙ ad culpã reatumq; eius pertineat: Nos cum eis, quorum [b] interest, causam districtè volumus perscrutari: vt vel condemnetur, [c] vel absoluatur.

¶ Idem † Constantię Augustæ.

¶ *Qui de aliquo crimine accusatur vel denũciatur, interim promoueri non potest.*

CAP. IIII.

OMnipotẽs † Deus: & infra. ¶ Valdè graue est, vt vir, de quo tanta & talia denunciantur [d] (cũ ante requiri & discuti debeant) honoretur. [e]

¶ Paschalis Papa.

¶ *Episcopus per exceptionem criminis illum ab accusatione sua repellere nõ potest, quẽ ante à sua familiaritate neglexerit separare.*

CAP. V.

NVlli † episcoporũ ab accusatione sua repellere [f] liceat, quos ante quam se ab eis impetẽdũ cognosceret, à sua communi familiaritate [g] neglexerit separare.

¶ Ex concilio Maguntino: †

¶ *Absolutus de certo crimine de eodem iterum accusari nõ potest.*

CAP. VI.

DE his criminib. de quibus absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari. [h]

¶ Stephanus Papa. †

¶ *Cohabitantes inimicis accusati, ab accusatione repelluntur.*

CAP. VII.

REpellantur ab accusatione cohabitãtes [i]

b Quorũ interest.] f. fratrum suorum. 86. dist. si quid.

c Condemnetur.] Hoc ꝑ dẽt cõtinere diffinitiua snia, ꝯdẽnationẽ vel absolutionẽ. aliàs nõ tenet. 2. q. 6. §. diffinitiua. & 23. q. 4. illud ẽt. vl' æ quipollens. ℥. & verbo. signifi. i his. & ff. de arbitr. q d tñ. §. si arbiter. & sententia q̃ sine certa quantitate ꝓfertur, nulla est, nec in aliqua parte a Ꝺorũ hoc reperitur: C. de sent. quæ sine cert. quant. pro l est. l. penul. & vlt. Tã.

OMnipotẽs.] CASVS. Dr hic, ꝙ si aliqs infamat, non debet ad honores ꝓmoueri, donec ð hoc inq rat, vel inð ſe purgauerit. Nota ꝙ opinio promouendi ad honores vacillare non debet. & sic pendente accusatione promoueri non debet.

d Denunciantur.] Et sic ad vltimã partem tituli pertinet, cum etiam aliquis accusatur, aut denuntiatur, vel etiam inquiritur, grauata est statim eius opinio, vt interim non debeat promoueri 81. distinctione, tantis Daniel. ℥ de testi. capit vlt. C de procur. rei. & ff. de mu. & honor. l. reus. 1. respon. nisi post annum: vt ead. l. re⁹. §. eum.

e Honoretur.] idest, ad honorem promoueatur.

NVlli episcoporum.] CASVS. Quidam familiaris episcopi uolebat ipsum episcopum accusare, opponebat sibi quod erat vilis opinionis, & malæ famæ: quæritur, vtrum sit admittendus: Respon. Papa, quod nõ licet episcopo illum à sua accusatione repellere, quem à se separare neglexerit antequam accusaret eundem. Nota quod semel approbaui, iterum reprobare non possum.

f Repellere.] Iudex tamen ex officio suo potest repellere accusatorem, si non fuerit idoneus. arg. 2. q. 7. alieni, & c. si qui sunt. & c. quærendum. ff. de postulando, quos prohibet. & supra de exce. exceptionem. in fin. & de pe. hære. l. vlt.

g Familiaritate.] Non n. modo potest reprobare etiã mores, quos prius approbauit, ff. de adulte r. si vxor, in fine. & 32. q. 5. horrendus. & ĩ. de filijs presbyt. veniens. ff. de neg. gest. Pomponius. Sed ꝯ. 2. q. 7. alieni. & 3. q. vl. §. si quis ex familiarib. & C. qui accusare nõ pos. iniquũ. Immo videtur quod criminosus criminosum accusare possint, secunda quæstione septima, § in hoc. & C. de hæret. quoniam. & C. de inoff. testam. in arena, argum. quod nullus criminosus reputatur legitima persona ad accusandum, vel ad denunciandum, vt dixi supra c. 1. arg. C. de adul. qm. 32. q. 6. nihil iniquius, & C. de liber. cau. si filium. vel forsitan iste eps accusabatur de crimine excepto: quia & erat malæ famæ, 2. q. 1. in primis. vndè admittebantur viles personæ contra eum. Sed dic ꝙ speciale ẽ in epis, & in odium ipsorum statutũ: qa debent secũ habere honestas personas, q̃ perhibeant testimonium de vita eorum, 2. q. 7. cum pastoris. Et iõ si prauos & viles habent secũ, sibi imputent. aliàs vilis persona nõ est audiẽda, vt dixi ĩ eo. ca. j. Vel forte superior ex officio suo posset tales repellere, vt dr in princip. caiptu. & in præcedenti notula.

D His.] Nõ dicitur: quia cõtinet vnum dictum. Abb.

CASVS. Dr hic, ꝙ si aliquis est absolutus ð crimine, ð quo fuit accusatus, nõ debet iterum accusari de eodem. No. ꝙ crimina semel dimissa, iterum vindicari nõ debent.

Glo. seq. tract. de triplici absolõne criminis. Prima per dispensationem. Secunda per sententiam crimine nõ probato. Tertia per pnĩam, prima impedit accusationem, & sũa pariter fallit in duob. casib. tertia non.

h R. plicari.] quia si probato crimine iudex cũ illo dispensauit, si fuit tale crimẽ qð potuit dispensare, etia semel dimissa, iterum in vltionẽ diuina clemẽtia venire nõ patitur, de pẹn. dist. 4. diuina clementia, ad si di. 23. q. 4. si illic ubi de hoc, & 2. q. 3. § notandũ. Si verò absolutus ẽ, qa accusator non ꝓbauit, tutus est. qa de delicto vnius hominis sæpius q̃ri nõ dẽt. ff. nau. cau. licet. §. vlt. & 35. q. 9. veniã. & hoc verũ est, nisi in duobus casibus puta si secds accusator primũ doceat ꝑuaricatum fuisse, ff. de ꝑuari. l. 3. C. de accu. si quis homicidij, & de collu. c. 1. Item si suũ dolorem ꝓsequat ignorãs accusatõnẽ ab alio institutã, ff. de accusat. si cui §. ijsdem. Et hoc itellige, cũ actum est i forma iudicij: Si aũt pniam egisset occultè quo ad Deũ absolutus a est, sed accusatio in iudicio faciẽda, nõ cessat pp hoc, 33 q. 3. admonere. Vi.

REpellantur.] Primo ponit statutum. Secundo rationem. ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dr hic, ꝙ illi qui morant cum inimicis meis, à mea dẽnt accusatione repelli, cũ mei inimici ꝑsumãt: qa affectio inimicitię solet incitare hmõi accusatores. Not. ꝙ cũ inimicis meis habitãtes, inimici mei ꝑsumũt. itẽ aliquid ex cohabitatione ꝑsumit, ꝙ aĩs non ꝑsumeretur.

[Glo. seq. coadiuuat tex per. 4. iura signat contrarium de duobus iuribus, & arg. ex cohabitatione præsumi.

i Cohabitantes.] non solũ inimici, sed eis cohabitantes repelluntur: qa ex hoc inimici ꝑsumũtur. 4. q. 3. § item testes, & ℥. eo. cum oporteat. C. de inof. test. liberi, 93. di. si inimicus. ar. ꝯ ff. pro soc. Nã socius, socij mei, non est socius meus, & 81. di. legitur. & est arg. ex cohabitatione ꝑsumẽdũ ꝓ aliquo, vel ꝯ aliquem 18. q. 2. diffinimus, & ĩ. eo. nulli, & ĩ. de of. dele. insinuãte 3. q. 5. accusatores.

(Margin notes:) † Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. refert Gratianus siue Palca 3. q. 5. c. nulli eporum.

† Sed in concilijs editis nõdũ hoc ẽ inuẽtum refert tñ Burchardus, lib. 16. decre. ca. 9. & c. 4. eo. tit. in 1. cõp.

† Scilicet primus in epistola 2. oib. epis & c. 7. e. tit. in 1. cõp.

a Hoc est, licet. quo ad Deũ absolutus sit, in foro tñ exteriori põt accusari & puniri & hæc snia glossę est eõ, vt late dixi li. 2. cõmẽt. i Directoriũ inqsitorũ. Schol. 20. §. Rurs⁹ a ltera.

a Amicitia.] 3.q.5.accusatores, propter amicitiã vel odiũ humanũ iudiciũ sæpe peruertitur, 11.q. 3.quatuor. ADDITIO. Vnde versus.

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, census. Sæpè solent homi nũ rectos peruertere sensus.

inimicis. Quia infestationes blasphemiæ, affectio solet amicitiæ [a] incitare.

Ex Brocardico libro xliiij.

¶ *Pœnitpœnitentiam accusatoris calumniosi, cum sequitur inde mors, vel membris debilitatio.*

CAP. VIII.

Accusasti aliquem, & per tuam [b] accusationem occisus est: nisi pro pace [c] (hoc feceris,) quadraginta dies in pane & aqua (quod carina [d] vocatur) cum septem sequentib. annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus [e] est, per tres debes quadragesimas pœnitere.

¶ Augustinus † super Genesi de morte Abel.

¶ *Super notorio procedit index, nemine accusante.*

CAP. IX.

Evidentia patrati sceleris, [f] non indiget clamore [g] accusatoris.

¶ Alexander iij. Gaiter. † electo.

¶ *Laici vel inimici clericos accusare non possunt.*

CAP. X.

Cum † P. Manconella presbyter ex vna parte, & Bonus presbyter, & I. Bonus Cocti laicus [h] frater eius ex altera, in nostra essent præsentia cõstituti: eũdem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationem, nõ duximus admittendum. Cumque præfatus B. eundem P. sup crimine simoniæ cõstantius accusaret: nos eum, quia in testimonio

Accusasti.] CASVS. Dicitur hic, quod si accusasti aliquem malitiosè, & per tuã accusationem mortuus fuerit, septẽ annis pœnitere debes in pane & aqua, & xl. dieb. Si autẽ per tuã accusationẽ mẽbrum amiserit, per tres quadragesimas pœnitere debes. Nota quod qui occasionẽ dãni dat, dãnũ dedisse videt.

b Per tuã.] tantũ, accusationẽ calumniosã, & nõ culpa sua. nã si quis iustè accuset criminosũ, & crimine probato interficiat. reus, immunis est accusator. 23. q. 4. illud. & iudex & minister, 23. q. 5. cum homo qui malos, & ca. iudex. & ca. homicidas. & c. miles. in fi.

c Nisi pro. pace.] non tenetur proprie illud nisi, quia si pro prié, sequeretur, quod pro pace posset quis accusare alium iniustè, quod non est verum, quasi simile habes 2. q. 1. notum: sed pro pace seruanda licitum est accusare, vt boni quiete viuant, 23. q. 5. non frustra, aliàs accusare mortale peccatum est. si calumniose. Ber. †

d Carina.] vulgare est Lombardorum, & dr à carentia hominũ, quia tales recluduntur solitarij per xl. dies ad agendum pœnitentiam: de qua pœnitentia habes 50. dist. in capite. B.

e Debilitatus.] idest, mutilatus in membris.

Evidentia.] CASVS. per se patet. Nota, quod in notorijs iuris ordo non requiritur.

f Sceleris.] idest, scelus quod notorium est per operis euidentiam. & est vnus modus notorij, quem & alios habes i. de coha. cle. & mulie. cap. vlti.

g Non indiget clamore.] idest, non indiget aliquo proponente accusationem: quia factum se ostendit, arg. ff. de i integ. rest. l. 1. in confessum n. nullæ sunt partes iudicis. ff. ad leg. Aquil. proinde, nisi quo ad sententiam tantum. & quæ in iudicio publicantur, non requirunt accusationem aut etiam probationem, ff. de adul. l. 2. §. si publico, & C. de testibus nullum. sic in quocumque notorio, a tantum sententia semper est necessaria. Vin.

Cum P.] Facit tria: Primo repellit vnum accusatorem: quia laicus; Secundo repellit alium; quia inimicus. Tertio purgationem indicit. Secunda ibi, Cumque. Tertia ibi, Sed vterque. Abbas Sic.

CASVS. P. Manconella presbyter ex vna parte, & presbyter Bonus, & Ioannes laicus eius frater ex altera, extant in præsentia Papæ: Ioannes laicus cœpit accusare P. Manconellam de simonia. Papa (quia laicus erat) non admisit eum ad accusandum dictum P. Manconellam: quo repulso, presbyter Bonus frater eius, cœpit illum statim accusare super crie simoniæ, & Papa eum repulit, pro eo quod cum idem Ioan. accusasset dictum P. presbyterũ Bonum fratrem suum induxit I testimonium contra ipsum P. Et quia etiã frater P. dictum Bonum presbyterum & eũ continuis accusauit: ideò neutrum illorum admisit in accusationem dicti P. Sed quia vterq; sup obiectis erat infamatus, vterique pro p infamiam purgationẽ indixit. & sic mandat Papa, quod vterq; illorũ cũ trib. sacerdotib. debeat se purgare. Nota quod laici clericos accusare non possunt. Itẽ mutua accusatio repellitur, quia præsumitur odiosa. Item q. tulit testimonium contra aliquem in cã criminali, nõ potest illum accusare postea. Itẽ si quis accusauit aliquem, & fuit repulsus eius germanus repellitur ab illius accusatione: quia præsumitur: nimicus.

[Glossa sequẽs notat laicos non admittendos, &c. in fi. obijcit ad testimonium, & soluit.]

h Laicus.] Nota quod laici in accusationem vel testimonium clericorum non sunt admittendi; & hoc regulare est, nisi suorum vel suam iniuriam prosequantur. 4. q. 6. omnibus nec tunc ad testimonium 4 quia in facto suo nemo testis idoneus est. i. de testi. de cætero. & 2. q. 1. prohibentur. & 4. q. 3. §. item omnibus. & hoc verũ est, nisi in criminibus exceptis, vt est crimen simoniæ hæresis, & læsæ maiestatis, infra de simo. tanta. & 2. q. 7. sacerdotes. & ca. oues. 15. q. 3. sanè, C. de episcop. & clericis, si quenquam. & in his casibus & consimilibus admittuntur, si bono zelo & non ex odio procedant, quia tunc nec ad accusandum, nec ad testificandum admittuntur, infra de simo. licet Hely. & cap. per tuas. & i. eo. meminimus. & c. cum oporteat. Inimici in nullo casu admittuntur. 3 Laici. n. bonæ famæ admittuntur in huiusmodi exceptis criminibus; sed si lai. i sint malæ famæ, & viles personæ, tunc distinguitur. Si clericus super illo crimine sit infamatus, & malæ opinionis, admittũtur Laici & viles personæ; Si verò sit bonæ famæ & opinionis non admittuntur, & hoc bñ colligitur 1. q. 3. in primis, ad fin & i. de simo. tanta. & ca. per tuas. & hoc exceptis conspiratorib. & inimicis, vt dixi, & excipitur particeps criminis, supra de testi. veniens. Et testib. vilibus sine corporali tormento credi non debet, vt 2. q. 1. in primis ad fin. sed accusator non torquetur 4. q. 3. §. si autem ea tria. Et sic Ioan. iste (quia laicus erat) nõ ad mittitur.

† Hoc habet glossa interlinealis. Genesis c. 4. sup illis verbis: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

1 Vide notat hic, & quod dixi supra c. 2. de sponsalibus. duorum.

2 Vide Iuliũ Clarũ i prac. crim. §. fi. q. 9.

† Gaiter. † Gaite. I forsan Gaieta dẽ Gaieta & est pas vrbs i Campania.

† C. 114 In 1. col. post cõ te. lit. A iij pa. 514.

3 Hoc capi... 4 Vi...

mittitur quod clericum. Sed quare repellitur, cum accusasset illum de simonia, quæ est crimé exceptum, & quia etiã erat infamatus, vt patet ex eo quod indicitur purgatio illi? Respondeo, quia erãt inimici: quod bene colligitur propter mutuas accusationes, & officia permissa, vt patet ex ipsa litera.

a Illius causæ.] scilicet Ioãnis laici fratris B. Iste. n. Io. prius accusauerat forte ipsum P. coram epo, & B. fratrem suum induxit in testem, vt hic videtur, & ideo ipse repellitur tanquam inimicus. inf. eod. meminimus.

b Purgationem.] quia vterque fuerat infamatus. ĩ. de sim. de hoc, &c. insinuatum, aliàs non esset indicenda purgatio. 15. q. 5. de crimine.

[Gl. seq. querit & soluit. iterum querit & distinguit.

c Cum tribus. Arbitrarius. n. est numerus purgatorum, secundum arbitrium præsidentis, & qualitatem infamationis. arg. 2. q. 6. c. oibus. c. presbyter. sim. inf. de pur. can. inter sollicitudines. Núquid episcopus pót diminuere de hoc numero, ex quo præfigit à Papa, ex quo est arbitrarius? Dicas quod ñ, postquã Papa statuit. ar. ĩ. de off. dele. de cãusis. §. vlt. Quid si non pôt hře compurgatores: Distingue: si hoc contingat ex eo, quod est taliter infamatus, tunc puniri dẽt tanquã conuictus, ĩ de simon. insinuatum, & ĩ. de purg. cano. cum quod quæ est pars huius. Si verò non pôt habere, quia est aduena, pôt credi suo iuro, cessante probatione. arg. ĩ. de iureiurã. c. vlt. & ff. de his q. no. infa. furti, accipe, §. qui iussu. ver. sed & si iure, in Auth. vt nulli liceat habere loci seru. §. necessarium, ver. si verò crimen, coll. 9. C. de custod. & exhib. re. auth. hic nouo iure. Quid si hēt bonos laicos? admittuntur. arg. 2. q. 1. in primis. Vinc.

nium illius [a] causæ adductus fuerat: & quia prædictus I. frater eius, ipsũ P. coram te prius accusauerat, ab accusatione repulimus: præsertim † cũ frater P. memoratum B. antea de causa consimili accusasset, vnde quoniã vnus post alterum prædictum P. instanti vicissitudine accusabãt: neutrum ad eius accusationẽ admisimus. Sed vtrique presbytero de obiectis criminib. purgationem [b] † duximus indicendam. Ideoque mandamus, quatenus † vterque illorum cum trib. [c] sacerdotibus faciat se purgare. †

¶ Idem Vigorien. episcopo.

¶ Monachus accusare potest abbatem, & de bonis monasterij expensas litis necessarias habebit.

EX parte tua.] Tres sunt partes. Secunda ibi, Licet. Tertia, ibi. Quibus. Abbas.

CASVS. Monachi debent abbati obedientiam, & reuerentiam? Dubitabatur, vtrum hoc non obstante, possint ipsum abbatem accusare? Rñdet Papa quod monachi non sunt repellendi ab accusatione abbatis, pro eo quòd de obediẽtia, & subiectione ipsius noscunt esse, nisi alia rationabilis causa impediat, quibus debent de bonis monasterij expensæ necessariæ ministrari, vsque ad finem causæ, cum proprium non habeant. No. quod subditus potest accusare suum prælatum, non obstante obedientia.

d Alia rationabilis causa.] puta quod essent excõicati. ĩ. de excep. exceptionem. Vel si essent inimici, vel conspiratores. ĩ. eo. meminimus, & inf. de sim. per tuas, & ĩ. eo. cum oporteat, & in casu, ĩ. eo. veniens, vt dixi ĩ eo. §. 1. Sed pro eo, quòd obedientiam promisit, non repellii ab eius accusatione in hoc. n. quod malus est, non tenetur obedire ei, immo potius tenetur illum denunciare siue accusare, cum eius interest. ĩ. eo. illa. & 11. q. 3. non semper, & c. Iulianus. arg. sup. de maio. & obed. dilecti, in fi. & 2. q. 7. quapropter. 10. q. 2. episcopus. 17. q. 4. quæsiti sunt, & quia vtilitatem ecclesiæ procurãt, debent eis expensæ ab ecclesia ministrari, vt hic dicit, & infra eo. olim, & ipse abbas debet habere expensas [1] vt se defendat vsque ad finẽ causæ.

Glo. seq. ponit casum exceptum: ratiõnẽ reddit tex. dicit. quod determinare possunt, signat huic cõtrarium, format quæstionem de monacho, quid est in scholis, & soluit.]

e Licet alios.] Alios verò accusare nõ possunt, nisi intersit monasterij, de licentia tamẽ abbatis, 16. q. 1. monachi. cum mortui sint mundo. ea causa, q. 1. placuit. & non tm̃ humanis vocibus, sed diuinis mortui sunt. 2. q. 7. placuit. Funesta est eorum vox, vt ibi dicitur, i. semper flere debent, & tristes esse, 16. q. 1. placuit. Denunciare autem pñt ad pœnitentiam quẽlibet Christianũ: qa cuilibet dictum est: si peccauerit in te, &c. nulla facta exceptione: maximè si dr̃ esse ꝓceptũ, arg. ĩ. de iureiur. quẽadmodũ. Sed contra vr̃ dicere prædictum c. placuit, vbi dicitur, quod monasterium exire non debet monachus, sed tanquam mortuus ibi esse. Sed pone, monachus est in scholis [2] de licentia abbatis: nunquid potest accusare, vel aliter agere? Respondeõ, pôt, si eius interest: qa eo ipso quod monachus de licentia abbatis est in scholis, per conñs omnia ei concessa intelliguntur, sine quibus commodè non possit viuere, arg. ĩ. de off. deleg. præterea. c. prudentiam. §. sexta, & c. suspicionis, tñ pro alienis debitis intercedere non posset, vt ꝓ hoc monasteriũ obligaret, eti hoc nõ intellexerit abbas. ar. ĩ. de fideius. quod quibusdã. & ĩ. de sol. si quorundam, nisi quantum pertinet ad propriam necessitatẽ, & hoc si abbas ei concedat. T.

f Expẽsæ dẽt necessariæ.] Arg. aduersariũ aduersario compellendum in expensis prouidere contra se. arg. ff. de inoff. testa. si instituta. §. 3. C. de Carb. edit. l. vlt. C. de ord. cog. l. vlt. §. 1. ver. nam si tales, & istæ expensæ necessariæ tñ erunt, sine quib. causa explicari nou potest. De expensis satis habes sup. de dolo. & cont. finẽ litib.

CAP. XI.

EX † parte tua: & inf. ¶ Prudẽtię tuæ taliter respondemus, quod monachi (nisi alia rõnabilis [d] cã impediat) eo quod de obediẽtia & subiectione abbatis esse noscunt, ab † eius accusatione sũt nullatenus repellẽdi: Licet [e] alios accusare non possint. ¶ Quibus siquidẽ, cum proprium non habeant, de rebus monasterij expensæ [f] dẽnt necessarię, donec cã debitum finẽ accipiat, ministrari.

¶ Idem. †

¶ Presbyter ebriosus Missam celebrans, non præmissa digestione, ecclesia priuari debet, hoc dicit, vt conueniat omnibus lecturis.

CAP. XII.

SI constiterit, [g] qd D. ecclesia nõ perpetuo concessa, sed ad tempus

SI constiterit.] Potest multipliciter intelligi. Diuiditur: Nam primo instruit iudicem quando contra actorem pronunciandum sit. Secundo quando contra reum: ibi, Cæterum. Abbas.

[Glossa sequens ponit casum.]

g Si cõstiterit.] CASVS. [3] Sacerdos iste petebat ecclesiam sibi restitui, qua dicebat se iniustè spoliatũ fuisse: Dicebatur sibi contrã, quod ñ erat audiẽdus: qa ñ fueras spoliatus, cũ nõ fitulatã, sed cõmẽdatã hẽbat tm̃ ecclesiam. Itẽ quod quasi ebrius i taberna ꝓcubuerat, & nulla dormitione facta

Marginal notes:

sertim frater em P. oratũ

e Ber... in pri... can. c. & Hos... n. ti. de an. vñ... abitur..., & ... gari.

[1] Sic etiam Azo. & Vinc. et si fit ab administrõne remotus. alle. ff. de inoffic. test. si istitia. Io. And.

† Ca. 13. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lat. sub Ale. iij. par. 50. c. 16.

† Aliàs ita ab eius accusatione non sũt vllatenus repellendi.

† Idẽ, i. Ale. iij. sed in 2. comp. c. 1. e. ti. Celestino iij. aliàs clemẽti: tribuitur.

[2] De hoc at. vide i termi nis ꝓ Horatiũ Lucium tract. priui. scholariũ, in priuil. 84. ad de in D. cis. capellę Tholosanę, q. 26 & q. 88.

[3] Hic casus Ber. est, & in antiquis, codicib. reperitur.

illa nocte, in sequenti die mane Missam celebrauit ipse, & ideo iustè priuatus fuit per iudicem suum, coram quo super his fuerat accusatus: & ipse hæc omnia negabat, dicens quod canonicè in ea fuerat institutus, & iniuste spoliatus, & post appellationem: Mandat Papa primò inquiri de præmissis: quæ si vera sunt, imponatur ei silentium super ipsa ecclesia: Si vero ipsam habuerit canonicè, & non fuerit conuictus de crimine, vel post appellationem fuerit spoliatus, restituatur ei ecclesia. Ber. No. quod qui ecclesiam habet commendatam, nō dicitur eam propriè possidere, quare non dicitur spoliatus, si inde remoueatur vel expellatur per commendatorem.

a Commendata.] sic ī. de elec. dudum. & 21. q. 1. qui plures Commendare enim est idem quod deponere: ff. depos. Lucius Titius Sempronio. & ī. de depo. c. 1. Qui enim deponit rē penes alium, possessionem intelligitur retinere. ff. de po. licet, & quandocunque vult, pōt depositum siue rem commendatam reuocare. ī. de deposi. bona fides. §. 1. vbi de hoc. & ff. depos. l. 1. §. penult. & ita licitè huic presbytero potuit auferri ecclesia, cum ipse nō possideret, & sic nō fuit spoliatus.

b De vinolentia.] idest a ebrietate. alias est de violentia. quia fortè quandam stuprauerat.

c In taberna.] 44. dist. non oportet.

d Pernoctauerit.] pernoctare, noctem totam significat. ff. de verborum signif. vrbana. §. pernoctare & sup. de spon. veniens 2.

e Dormitione.] vndè non videtur ieiunus propter indigestionem, sed pransus celebrare: quod fieri non debet. de consec. c. distin. 1. sacramenta. & de consec. distin. 2. liquido.

f Ante episcopum sup. de confess. cum super, & præsente aduersario. ff. de confes. certum, §. 2. ergo si corā alio non suo iudico, non noceret talis confessio. sup. de iudi. at si clerici.

g Sine coactione.] talis confessio sic per coactionem extorta non præiudicat 3. 1. q. 2. Lotharius, 15. q. 6. ca. 1. & quorū app. non teci. l. 2. & 2. q. 6. c. fin. §. sunt etiā quorum, vt si nullus etiam hominiū ignarum.

fuerit cōmēdata: [a] & de vinolentia, [b] † & quod in taberna [c] pernoctauerit, [d] ita ꝙ altera die nulla præmissa dormitione [e] † Missam cantasset: & infra. ¶ Si de hoc rationabiliter conuictus fuerit in iudicio ante epm: [f] suum siue accusatus: vel ad rationem positus sine coactione [g] fuerit confessus: ei sup eadē ecclesia ppetuū silētium imponatis, ipsū ab impetitione B. † desistere cōpellētes. ¶ Cæterū † si eidē fuit ecclesia canonicè cōcessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit † conuictus, [h] pp quod de iure debeat † spoliari: vel post appellationem [i] (sicut aliquando allegauit) ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, [k] & in pace dimitti.

¶ Idem. †

¶ Inimicus etiam à vellitaria exceptione repellitur.

CAP. XIII.

MEminimus tibimā dasse, vt C. Abbatissæ, cuius electionē confirmauimus, munus bñdictionis impēdere procurares. Sed quia H. pro altera [l] parte à te ad nostrā audientiā appellauit, pro ponēs quod de simonia accusaret [m] eandem, mādatum nostrum distulisti effectui mancipare. ¶ Quia verò te non decet in hac parte, appellationi eiusdem H. deferre, cum idem illius manifestus fuerit inimicus, [n] † et cōtra eā testimoniū tulerit: [o] Mādam⁹, quaten⁹ (cū indè iueris requisit⁹) præfatæ abbatissę mun⁹ benedictionis non differas impartiri. †

¶ Innocentius iij. archiepiscopo Bisuntino.

¶ Dicens se aliquē accusaturū corā iudice, ante scriptionem potest sine pœna desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summariū iste textus est notabilis. Abbas.

CAP. XIIII.

LIcet† in B. Petro: & infra ¶ Sanè cū ex literis B. Decani S. Stephani, & T. I. & M. canonicorū ecclæ Bisuntinę ad Apostolicę sedis audiētiā puenisset, te varia cria cō misisse: ac ab eis fuisses p easdem literas super periurio, crimine simoniæ, & incestu† delatus: Clemēs † Papa prædecessor noster ;. seruata iud[illegible]a ex aduerso.

h Conuictus.] vndè priuari nō debuit sine culpa. 56. dist. satis peruersum. & 16. q. 7. inuentum.

i Post appellationem, quod. n. post appellationem legitimè interpositam fit, debet in irritum reuocari, ī. de offi. delega. super quæstionum, in fi. & ī. de appella. bonæ.

k Restitui.] cum fructibus percepti, ī. de resti. spol. grauis. vbi de hoc.

MEminimus.] Primo ponit mandatum non executum, & eius cām. Secundo cautam, pbat, & illud exequi mandat: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Quædam monacha C. nomine, fuit electa in abbatissam cuiusdam monasterij: cuius electionem Papa cōfirmauit, mandans dioecesano episcopo, vt ei munus benedictionis conferret: Dum eam benedicere vellet, quidam H. nomine, opposuit ex aduerso dicens, quod eandem de simonia accusare vellet, appellans, ne ipsam benediceret: propter quod eam non benedixit: Proponebatur, quod ille non deberet audiri: quia inductus fuerat in testem contra ipsam in causa electionis quam Papa confirmauit: Significatum fuit hoc dño Papę, vnde mādat eidem epo q propter appellationem prædictā H. eam benedicere non postponat, cum fuerat requisitus, quia cum testimonium tulerit † contra ipsam, eius præsumitur inimicus. Nota quod inimicus non admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto.

l Pro altera parte.] idest, pro se ipso

]Glossa sequens recitari potest per obiectionem.

m Accusaret.] sed nunc videtur quod locum haberet adhuc accusatio, cum nondum habuisset plenum ius, sed potius debuisset excipere contra eam: quod posset concedi: seu quia repellitur ab obtentu, potest admitti accusatio. De hoc dicitur infra eo. super his.

n Inimicus.] ergo si non fuisset manifestus inimicus, deferendum fuisset appellationi: quia tunc cum crimē simoniæ exceptum sit, tam poterit accusare, vt plenè dictum est. de hoc supra eo. cum P.

o Testimoniū tulerit.] Et fortassis super eadē causa.

Marginal notes: † violentia. † dormitione. † G. † Alias ita: Cæterum si eidem fuerit ecclesia ipsa canonicè, &c. † fuerit. debuit. † Idem scilicet Alexander iij. sic etiam in veteri cōpilatione, c. 2. eo. tit. a Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus. † Vide A 10. Gen... † imperti. † Capitulum ... † Int... † In ... C. pp quod potest Celestinus Papa ...

10 20 30 40 50 60

vel alia conſimili alio ipſam accuſante , & ob hoc ſolum præſumeretur inimicus. ſim. ſup. eo. cum P. & ſimile. 4. q. 3. §. item in criminali. in princ. vbi de hoc. Bernardus .

Licet.] ante inſcriptionẽ poteſt accuſator ab acuſatione ſine pœna deſiſtere: & ſi ad terminũ nõ venerit, ei ſilẽtium imponitur. hoc dicit. Diuiditur: Nã primò narrat factum . Secundò: ibi, Nos igitur. diffinit & tertium committit. Secundũ ibi, Quia verò. Tertium: Nè autẽ , Par huius c. habetur. ĩ. de purg. can. c. fin. Abb. Sic.

CASVS. Quidã canonici Biſuntini per ſuas litteras ſuper crimine periurij, ſimoniæ, & inceſtus archiepm ſuum denunciauerunt dño Papæ C. ipſe iuris ordine obſeruato, archiepõ Biſuntino mãdauit, vt ad certũ terminũ ad pñtiam ſuam accederet rñſurus obiectis: archieps ad terminũ ſibi præfixum acceſſit. Innocentius C. interim ſublato de medio, cũ nullus apparuiſſet, q. diceret aliquid contra ipſum. queſiuit ab I. & O. archidiaconis conſtitutis in pñtia ſua , ſi aliquid contra ipſum ſuper pmiſſis vellẽt proponere, & legitime oſtẽdere quod ſcripſerantur ꝯ ipſum: ipſi rñderunt, quod nõ propoſito accuſandi illa ſcripſerant: ſed quia ſuper quibuſdam incorrigibilis videbatur . denunciauerant illa dño Papæ: & nuncius qui pro lrĩs acceſſerat impetrandis, mandati formã exceſſit; Vndè Papa illis ſilentium, impoſuit, ne de cætero ſuper his accuſarent vel infamarent eundẽ: & q̃a citra inſcriptionem deſiſtere voluerunt, non imputat eiſdem ; ne igitur Papa minus canonicè in ipſius archiepĩ abſolutione procedere videatur, inquiſitionem ſup. fama ipſius cõmittit faciend. No. q licitũ eſt deſiſtere ab accuſatione ſine pœna ante inſcriptionẽ. item ꝯ infamatum debet fieri inquiſitio, deficiente accuſatore . Item prælatus potius debet delectari in bona fama ſubditorum, quam in infamia eorũdem.

[Glo. ſeq. obijcit, ſoluit, iterum obijcit, & ſoluit.

a Quæſiuimus.] Sed quare Papa quæſiuit ab iſtis, vtrũ vellent aliquid proponere cõtra ipſum? Si. n. accuſator nõ cõpareret in termino præfixo amplius nõ auditur, niſi probet iuſtã abſentiã 4. q. 5. quiſque & C. qui accu. non poſſ. ea quæ. & ſup. de fide inſtr. accepimus? Respondeo, nõ ſtatim debet iudex abſoluere pſentem, licet accuſator ſit abſens. quia põt eſſe q habeat iuſtã cauſã abſentiæ: vt ĩ. vt lite nõ cõteſt. qm. Iudex hẽre debet rõnẽ viarũ & tps, & alterius ẽt impedimenti, ff. de vac. mun. tps. ff. quib. ex ca. ma. ſi cui, §. 1. ff. de da. infe. l. ſi finita. §. ſi fortè. ff. de iud. ſi prætor, in fin. & ĩ. de re iudi. cum Bertholdus. Et ideo Papa iſtos requiſiuit ; quia fortè nõ credebat q iuſta cauſa impediti tacerent , arg. 2. q. 7. plerunque. Et nota q licet abſenti reſtituat accuſatio ſua. ff. qui ex cau. mai. ſi cuius. § 1 tñ minor nõ reſtituitur ad accuſandum. ff. de min. auxilium. Vel ideò non imponitur ſilentium accuſatori, quia accuſator prius monendus eſt, vt procedat C. qui accuſ. non poſ. qui crimẽ. & ideò illi requiſiti fuerunt, ſi vellẽt aliquid proponere, quia ſi requiſitus accuſator nõ procedat, amodò non audiatur, vt hic patet, & per iura pdicta. Sed vr̃ q iſti debuerunt puniri in expenſis, quia fecerunt illum citari ad curiã malitioſe. arg. prędictæ. l. qui crimẽ. & ff. de iudi. eũ quẽ temerè. ſed excuſantur per nuntium qui formã mãdati exceſſit, vndè nõ tenebatur . Idem videbatur dicendũ; vbi etiã de crimine agitur ciuiliter. ff. de iure fiſ. l. 2. §. ſenatus. ſed in negotijs ciuilibus aliter proceditur ꝯ abſentem actorẽ . C. de iud. properandũ. Io. De hoc dictũ eſt ĩ. de dolo, prout.

b Exceſſit.] Et ideò nõ valuit, nec præiudicat eis, ex quo non hñt ratum. ĩ. de offi. dele. cum olim. 1. & ĩ. de reſcr. cũ dilecta.

c De cętero.] ĩ eo. de his 4. q. 5. c. j. & 5. q. 5. illi qui. C. qui accu. non poſſ. ea. ff. ad Turpil. q deſtitit. niſi iterato crimen cõmitteret, arg. 6. qõ. 1. imitare. nã exceptio rei iudicatæ non obſtat, niſi de pręteritis cõmiſſis. ff. de exce. rei iudi, ſi rem meam. & l. ſeq. C. ad exhi. neque. & l. nõ ignorabit. & ĩ. de excep. cap. penult.

[Gloſſa ſequens diſtinguit criminales & ciuiles actiones .

d Citra vinculũ inſcriptionis.] Et quia ante inſcriptionem deſtiterunt, eis non imputatur: quia nemo cõpellitur accuſare. 2. quæſtio. 3. ſi quem, & c. ſi quis iratus. poſt libelli oblationem ſine pęna deſiſtere licet, ff. ad Turpil. quæſitum, ff. de in ius vo. an. libertus. tamen ille qui infamauit, tenetur iniuriarum. ff. de iniur. item apud. § ſi quis libello. In ciuilibus tamen actionibus benè compellitur agere , poſt libellum oblatum reo inſtante. C. quomodo & quando iudex. authen. qui ſemel. Io.

e Delectemur.] Arg. quod præſtantius eſt priuilegiũ bonæ famæ quã malæ opinionis, argum. ĩ. de purg. can. cum in iuuentute.

ria grauitate tibi certum terminũ aſſignauit; quo rñſurus obiectis, Apoſtolico te cõſpectui pñtares , Cũ aũt iuxta tenorẽ citationis ad ſedẽ Apoſtolicã acceſſiſſes, nec† vllus apparere, qui te ita impeteret de prędictis; ne aliqd de contingẽtib. omittere videremur, ab I. & O. archid. in noſtra pñtia conſtitutis quæſiuimus[a] diligẽter, ſi quid ſuper præmiſſis aduerſus te, pro ſe, vel pro alijs proponere vellẽt; & q ſcripſerãt, legitimè demonſtrarẽt: ipſi aũt, qd nõ propoſito accuſandi hęc ſcripſerant, rñderunt. Sed quia ſuper quibuſdã incorrigibilis videbaris, quędã de te Apoſtolicæ ſedi duxerant intimanda: ſed nũcius, qui pro litteris acceſſerat ĩpetrandis, mandati formam exceſſit.[b] ¶ Nos igitur dictis canonicis, ſup prædictis ſilentiũ duximus imponendũ, ne te de cætero [c]eis ſuper his accuſare liceat, vel ẽt ĩfamare. Quia verò prædicti canonici citra vinculũ inſcriptionis[d] deſiſtere voluerunt, eis de iuris permiſſione id non duximus imputãdũ. ¶ Ne autem in abſolutione tua min⁹ canonicè procedere videamur : q̃uis potius in odore bonæ opinionis coẽporum nrõrũ, q̃ eorũ infamia delectemur: [e] Cabilonen. epo, & abbati de Firmitate , inquiſitionẽ famæ tuę duximus cõmittẽdã.

1 Vel requirũtur, qa nõdũ inſcripſerant : nec in modũ accuſationis hoc ppoſuerãt, ſecundũ Hoſtienſem. Io. And.

...ijs ita: ...mus ap... ...et, qui ...peteret ...dictis.

Veniens] Qui iuras aliquem non accuſare, repellitur ab eius accuſatione h. d. Diuiditur. Nam prima pars narrat factum. Secunda pronunciationem. citationem & purgationem , Secunda ibi, Cum igitur. Abb. Siculus .

C A S V S. Quidam canonicus Pragenſ. A. noĩe. in pſentia Papæ propoſuit contra epm Pragenſem, quod cum eſſet filius ſacerdotis in Pragen. eccl. ſiam non fuerat canonicè ingreſſus, & contra priuilegium eccleſiæ Pragen. duci Boemiæ homagium præſtitiſſet, ſic ſui ijciendo eccleſiam ſeruituti : vndè Papa citauit eum , vt ad certum terminum compareret coram ipſo. Ipſe verò in ſuã excuſationem per nuncios allegauit viarum diſcrimina, conteſtationem chriſmatis imminentem, & quod filius ducis baptizandus erat tunc temporis per eundem : Papa audiens huiuſ allegationes, eas friuolas reputauit , & ipſum habuit contumacem.

macem: & licet procuratores eius in causa criminali recipi non possent, tñ eis concessit auditores, vt si possent, ipsum aliquatenus excusarent. Coram quib. prædictus A. obiecit prædicta contra epm, sed ex aduerso fuit ei rñsum, q cum olim super hoc litteræ fuissent impetratæ ad archiepm Magdeburgeñ. idem A. in probatione deficiens ad pedes epi humiliter se pstrauit, veniam postulans ab eodem. & confessus fuit, q calumniose processerat contra ipsum, pp quod iurauit stare mandatis ipsius, & ipse præcepit ei sub debito iuramenti vt contra ipsum de cæter talia proponere non auderet, quod totũ in præsentia dñi Papæ fuit confessus, vñ ipse imposuit ei silentiũ sup impetitione epi: tñ qa cõtumax fuit, citat ipsũ ad præsentiã suã, & pp infamiã idicit ei purgationẽ. No. q in criminali nõ admittitur procurator. Itẽ in causa criminali auditur quis allegãs excusationem. Item qui semel calumniatus est cõtra aliquẽ, non auditur amplius contra eũdem. Item licet quis ad iudiciũ malitiosè vocetur, venire debet, aliàs contumax reputatur.

ff. de procur. non solum. §. vlt. Item cum quis accusat alium de ingratitudine, ff. de procura. sed & hæ personæ. §. 1. Item in actione a populari interuenit procurator ad agendum pro priuato damno. ff. de procur. l. licet. sed pro publico non interuenit procurator ad agendum, sed ad defendendum, ff. de po pu. actio. qui populari. Item dñs defendit seruum in crimine, ff de acc. si cui. §. pe. Meledus dixit, q ex parte rei post litem cõtestatã semp põt procurator interuenire, 3. q. 5. reos. Sed illud loquitur in procuratore ad allegandas causas absentiæ † qa rei publicæ vtile est absentes à quibuscunq; defendi, & quemlibet p eo vel bi facientem audiri, ff. de procur. seruum quoq;. §. publicæ. & hic isti admittũt ad excusandũ, & sic intelligit. 3. q. 5. reos.

† Salzeburgeñ.
† Satiburgẽ.
† Salesburgeñ.

¶ Idem Sanctæburgeñ. † archiepiscopo.

¶ Ad prosequendam accusationem criminalem non admittitur procurator, licet possit allegare causam absentiæ, seu alias exceptiones non tangentes crimen propositum. & qui iurauit stare mãdato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti sibi fuit iniunctum, vt non accusaret. h. d. & ad hoc solet allegari: & in hoc est valde vulgatum.

CAP. XV.

VEniens † ad sedem Apostolicam A. Pragen. canonicus cõtra Pragen. episcopum inter alia proposuit coram nobis, quòd cum esset filius sacerdotis, in ecclesiam fuerat Pragen. intrusus, & contra eiusdem ecclesiæ priuilegiũ, homagium duci † Boemiæ præstitisset, sic subijciens Pragen. ecclesiam seruituti: & infra. ¶ Vndè prædictum episcopum ad festum resurrectionis dominicæ, peremptoriè nos meminimus citauisse. Idem verò ad suam excusationẽ viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminentem, & quòd filius Boemiæ principis esset per ipsum baptizandus tunc temporis per nuncios & litteras allegauit. Licet autem excusationes huiusmodi (sicut erant) friuolas æstimantes, † ipsum reputauimus contumacem: nec procuratores eius in causa possemus recipere criminali: [a] eis tamen concessimus auditores, vt si possent, illum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. coram eis repetijsset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quòd cum olim super hoc ad Magdeburgensem archiepiscopum litteræ fuerint impetratæ: idem A. in obiectorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit: & quòd aduersus eum calumniosè processerat, est confessus. Ceterum cum super hoc mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset: ipse præcepit eidem sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem episcopum de cetero proponere talia non auderet. ¶ Cum igitur nobis ex ipsius A. confessione constaret, ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse, ac tale recepisse mandatum. [b] super impetitione dicti episcopi, silentium [c] ei duximus imponendum: pro-

† Ca. 2. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia & intellectu vide late per Ant. Rubeũ trac. de ptãte procur. in causis criminalib.

† In codice Barbatiæ deleta est vox, duci, & alterius manu. suprascripta dictio, regi. sed nouẽ Vaticani habet duci. In vno sup verbo, duci, habentur hæc: olim, hodie rex.

1 Si tñ interuenerit, & non fuerit obiectũ: valet q fit cũ eod. vt no. ĩ. de iudic. c. j. li. 6. & facit quod no. C. de adul. q̃. uis indubitati. Io. An.

2 Alias, regi.

† Val. ad exceptiones obijciendas, & ita no. Io. per hanc decre. & hic idem dixit Io. An.

† exrimites.

[Glo. seq. ponit regulam, & 9. casus exceptos. Secundò ponit opinionem, quã reprobat.

a Criminali.] Habes ergo hic expressè, quod in cã criminali non interuenit procurator, 1 nec ad agendum, nec ad defendendum. 5. q. 3. in criminalib. & 3. q. 9. absẽs p aliũ. ff. de pub. iudic. l. pen. §. j. & hoc gñale. Fallit tñ in certis casib. In crimine iniuriarum, vt 3. q. 9. c. absens. §. nisi & C. de iniu. l. vlt. sed ad excusandum, vel excipiendum admittit pcurator, vt hic, & 23. q. 5. reos. & ĩ. de dolo. cum dilecti Itẽ cũ agitur de crimine non criminaliter, interuenit procurator, ĩ. de procur. tuæ. & ĩ. c. proxi in fin. Item in leuibus criminib. ff. de accus. leuia. arg. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, ff. ar. per alium cau. app. reddi possint. l. j. Item in crimine suspecti tutoris.

b Tale recepisse mãd. quod de iure fieri potuit, ĩ. c. prox.

[Glo. seq. no. quòd qui iurauit, &c. quærit an denũciet. arg. quod sic, sol contrarium. Item quærit & remittit.

c Silẽtium.] Not. q q iurauit se nõ accusaturũ aliquẽ, amplius non auditur c illum. ĩ. de iureiur. quemadmodum. & maximè vbi primò calumniose accusauerit, vt hic, qa psumitur postea q malo aio moueatur, vñ nõ est vlterius audiẽdus, ar. 3. q. 10. placuit vel et si simpliciter remisit accusationẽ, 23. q. 4. si illic. & de penit. dis. 4. diuina. & eo ipso q q̃s dixit se nolle accusare illũ, amplius nõ auditur. ff. de adul. si maritus. 2. §. si negauerit. Sed nũquid talis põt fieri denũtiare non obstãte iuro? q vñ p decreto prædictũ, quẽadmodũ, q non est verũ, cũ primò calũniatus fuerit: quia calũniose denuncians nõ auditur, imò punitur de calũnia. ĩ ti. prox. c. 2. Sed nunquid alius potest illũ accusare de crimine de quo absolutus est? De hoc dic vt ĩ. eo. de his, & quod habes 2. q. 1. prohibentur. Io.

[Glo. seq. not. etiam iniustè citatum, & c quod declarat distinguendo ponit etiam quomodo citatus non

tenet ratione temporis personæ citatis, personâ citatæ, & loci.

a Propter contumaciã.] Sic patet, q semper debet quis venire ad iudicem siue iuste siue iniuste vocetur, aliàs punitur vt contumax, vt hic patet, & ff. ne quis eum qui in ius voc. est vi eximat. l. antepen. §. item si quis. ff. iudi. sol. si reus. Quod verum est cum dubitatur, an citatio teneat. supra de app. si duob. & ca. cum parati. & ff. de iud. si quis ex aliena. Sed si euidens est, q citatio nõ tenet: non tenetur venire citatus, puta si citetur aliquis tempore feriato. arg. 5. q. 2. c. 1. & est expressũ supra de fer. c. vlt. ff. de fer. l. 1. nisi esset iusta causa, vt ibidem dicitur, puta res peritura vel ratione criminis: vel nisi pietas, vel nec essitas hoc suadeat, quandoque nõ valet ratione personæ, vt 4. q. 3. §. liberti. quandoque ratione loci inhonesti. ff. de arbi. si cũ dies §. si arbiter. vel si eet nimis remotus forte ire non teneretur, si constaret q in litteris non contineretur illa clausula: non obstante constitutione de duabus dietis. ī. de rescri. nonnulli. si euidens sit ipsum non esse iudicem, qui citat, supra de offic. delega. ex litteris, vel si ordinarius citat illum q non est de sua iurisdictione, nec ratione criminis, seu contractus supra de for. comp. c. vlti. vbicunque dubitatur de iurisdictione debet quis ire & allegare priuilegium suum, aliàs tanquam contumax potest puniri, vt hic patet. Io.

pter a † contumaciã tũ eidem episcopo citationem, & purgationem pp infamiam indicentes.

¶ Idẽ Prioris sancti Fridiani & magistro B. canonico Pisano.

¶ *Denunciator crĩs non se inscribit, quia ad correctionem tendit: accusator autem inscribit, quia tendit ad pœnã excipiens verò inscribit ad pœnam extraordinariam, si per exceptionẽ deijcitur ab obtẽto: aliàs secus. hoc primo. Secundò dicitur, quod dum discutitur de crimine per modum exceptionis, potest interuenire procurator.*

CAP. XVI.

SVper † his, de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestræ breuiter respondemus, quod tribus [h] modis valet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est inscriptio necessaria, sed cum in modum accusationis oportet [c] † inscribi: quoniam ad depositionem instituitur accusatio: sed ad correctionem est denunciatio [d] facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguẽdum est quare opponitur, & quãdo. Si autẽ obijcitur, vt † ab accusatione, [e] vel testificatione [f] aliquis repellat̃, nõ est ĩscribi necesse: sed cũ opponitur, vt quis à promotione officij, vel bñficij excludatur: si ante confirmationem obijcitur, non cogitur quisquã inscribere, quia crimẽ hoc modo probatũ, impedit [g] promouendũ.

SVper his.] Diuiditur in duas partes principales. secũda ibi, Licet. Et prima subdiuiditur: quia primo ponit tres modos opponendi crimen. Secundo illos prosequitur: ibi, Quando. Abb.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lucañ. quidam canonici opponebant se illi electo, quædam impedimenta contra ipsum proponentes s. q erat malæ famæ & opinionis, & q contraxerat matrimonium cum vidua, vt sic repelleretur tanquam indignus: super his mandat Papa inquiri; Opponebatur contra illos qui se opponebant, & impetrauerant de his inquiri: quod debebant se obligare ad pœnam, si deficerent in probatione: vnde iudices illi super hoc consuluerunt dominum Papam: & ipse respondit, q tribus modis potest crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando; quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est necessaria inscriptio: sed cum opponitur in modum accusationis, tunc debet inscribi, cum talis accusatio fiat ad depositionem: cum verò crimen opponitur in modum exceptionis, distinguendum est, quare opponitur, & quando. Si obicijatur vt aliquis repellatur ab accusatione vel testimonio, non est necesse inscribi; Sed cum opponitur vt aliquis repellatur à promotione officij & beneficij, si ante cõfirmationem opponitur, secundum quod hic opponebatur: non debet quisquam inscribere, quia crimen hoc modo probatum impedit promouendum, sed non deijciet iam promotum. Si vero obijcitur post confirmationem, cum electus debet consecrari, debet obijciens se obligare ad pœnã extraordinariam ad arbitrium iudicis, quia deiicit ab obtẽto & repellit ad obtinendo quia crimine sic probato, perdit quod per electionẽ & confirmationem fuerat consecutus; & in casu isto licet agatur de crimine non tamen est quæstio criminalis: vnde per procuratorem potest tractari. Nota tres modos obijciendi crimen prout in littera dicitur. Item cũ agitur de crimine non criminaliter potest causa tractare per procuratorem.

h Tribus modis.] Quartum modum habes. s. per inquisitionem ī. eo. inquisitionis. & c. qualiter & quãdo. & infra de simo. licet. exceptis notorijs, vt ī c. licet. Et lex etiam dicit, q quattuor sunt genera cognitionum, quia aut agitur de capitali crimine aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis, ff. de varijs & extraord cog. l. pen.

¶ [Glo. seq. ponit quinque casus, quibus non inscribitur, & subdit quid sit inscribere.

c Oportet inscribi.] Sic infra de simo. licet Hely. nisi in casibus: primò in crimine abigeatus. C. de abige. l. vnica. Item in leuibus & paruis criminibus, arg. ff. de ac. leuia. Item in his quæ apparitores referunt. C. de ac cu. ea quidem. Itẽ in crimine appostasiæ. C. de apostat. apostatarum. Itẽ cum accusatur Christianus, qui contraxit cum Iudæa: vel e conuerso, C. de Iudæ. ne quis. Inscribere est obligare se ad eandem pœnam si non probauerit, quam reus debuit pati, si probasset ipse accusator, vt 2. q. 8. quisquis. & capi. qui crimen.

d Denunciatio.] Præcedente legitima admonitione, aliàs repellitur. infra e. cum dilectus, nisi in casib. infra eo. inquisitionis. i. respon.

e Accusatione.] Potest accusator repelli, obiecto sibi maiori crimine pari, vel etiam minori in modum exceptionis, quia criosus criosum accusare non debet, vt dixi, supra eod. cap. 2. & cap. nulli. & 2. quæstio. 7. quis. & ca. quærendum. Sed ab excipiendo non repellitur quis propter crimen, sed propter excommunicationem. supra de exceptio. cum inter. & ca. dilecti filij, quia cuilibet tribuatur legitima defensio, vt ibi dicitur.

f Testificatione.] supra de ordi. cogni. cum dilectus. & supra de testi. super eo. 1. & c. testimonium. & ī. de excep. denique.

g Impedit promouendum.] Et obstat etiam in dignitatibus postmodum acquirendis. ī. de elec. inper e. & argu.

Marginalia:

† Sed an hodie inscriptio seu obligatio ad pœnã talionis fieri dẽat. tradunt præter Doctores hic, Iul. Clarus in prac. cri. §. fi. q. 12. Couarruuias li. 2. varia. reso. c. 9. & Petr. Duenas regul. 27. inci. accusans aliquem.

† Aliàs item vt ab accusatione & testificatione, &c.

a Alios etiã modos Ægidius Bossius in prac. cr. & refert et Camillus Cãpegius apud Zanchinum, c. 9.]

i veemb. ipsa cloãmi. im. ppe gatis tapp ãci. eso am ionẽ amia tes.

otonculo n cle. iudic. alia Pisana. And.

2. eo. cõp. Tho. Barr. mae. Diaz. ati. ci. 6.

argu. 2.q.1.prohibentur.& ꝟ.eod.omnipotens.

a Non deijcit.] idest, propter hoc non priuatur alijs dignitatibus seu beneficijs, quia non agebatur ad hoc supra de ordi.cog.cum dilectus. ff. de lib.agn. l.1.in fi. Sed si ex tali probône grauata fit eius opinio, non promouebit. supra de testibus testimonij. & 81.distinctio.tantis Daniel.& supra eodem omnipotens. nisi se purgaret.

sed non deijcit[a] iam promotum. Post cõfirmatione[b] verò, cum.s. ordinãdus fuerit aliquis, aut ẽt cõsecrandus: qui etiã ab obtinẽdo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariam pœnam ſm arbitriũ[c] iudicis discreti, circa vĩculũ inscriptionis, est excipiẽs astringẽdus,[d] si defecerit in probãdo: pro eo ꝙ crimine sic probato, pdit qđ per electionem & confirmationẽ ei fuerat acquisitũ: sed ob hoc prius habita non amittit. Licet.n. agat de crimine, non est tñ hmódi qõ criminalis[e] vndè per procuratorẽ[f] potest ritè tractari.

¶ Idem Vercellen. episcopo & abbati de † Tileto.

¶ Generales inquisitores, si non seruauerunt debitum inquisitionis ordinem: prudenter & cautè se corrigere debent hoc primò. Secundò ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

CAP. XVII.

QValiter † & quãdo: & infra. ¶ Si circa Nouarieñ. epm debitũ[g] inquisitionis ordinem obseruatis, discretionẽm ve stram in Domino cõmẽ damus. Si verò qualibet occasione prætermisistis eũdem, ad huc ipsum † tempore opportuno volumus obseruari:[h] ne inde nascantur iniuriæ,[i] vndè iura nascũtur. Ideò que mãdamus, quatenus ad conscientiæ uestræ iudicium recurrentes: si cõtra præscriptum ordinẽ tãquam hoĩes excessistis: non pudeat uos errorem vestrũ corrigere,[k] ueniant congruentem, ne sua vilescat auctoritas, quia ex his in quæ inordinatè sunt acta, non potest aliquid ordinabiliter agi. Si verò ordinem debitum seruauerunt via regia incedentes, Deum solum habentes præ oculis, in negotio ipso sine personarum acceptione procedant. Formam verò iuramenti quam a clericis N uarien. in hoc negotio receperunt in similib. debeant obseruare hoc modo, vt iurent clerici, quod super his quę sciunt vel credunt in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris, exceptis criminibus occultis, plenam & meram dicant inquisitoribus veritatem. No. quod in inquisitione ordo iuris seruandus est. Item vnde iura procedunt, non debent iniuriæ nasci. Item iudex errorem suum reuocare debet. Item ex his quæ inordinatè sunt acta, non potest aliqd ordinabiliter agi. Item in inquisitionibus faciendis, de occultis nec quærendum est, nec dicendum, sed de his tantum de quibus infamia præcessit.

b Post confirmationem.] Tunc.n. spirituale vinculum est contractũ. supra. de transla. inter corporalia.

c Arbitrium.] Hoc generale ẽ, ꝙ vbi certa pœna expressa nõ est in iure, arbitrio iudices relinquitur, ꝟ. de offi.deleg. de causis. ff. de iure delib. l. 1. in fi. & à tali pœna imposita potest appellari, secus ꝗ pœna expressa ĩ iure, ff. de verb.sig.l.antepenul. Sic & vbi ius expresũ nõ est, secũdũ æquitatem est procedendum. ꝟ. de transl. c.vlti.

d Astringendus.] Licet.n. nõ inscribat, obligauit se ad extraordinariam pœnam, ad arbitriũ iudicis, vt hic patet, & arbitrium iudicis æquũ esse debet, vnde si excederet, reducenda esset illa pœna ad arbitrium boni viri. ꝟ. de iureiu. Quintauallis. & c. veniẽs, ad fin.

e Criminalis.] Et tamen requiritur in tali causa præsentia plurium[1] episcoporum, ac si esset criminalis. 23 dist. illud & 3.q.6. hæc quippe. & in hac causa testes compellendos credo De hoc dixi. ꝟ. de test.cog.c. pen. in fi. glo.

f Per procuratorem.] sic supra de procura. tuæ. Sed vbi de crimine agitur criminaliter, nõ interuenit procurator. ꝟ. eo.c.proxi. vbi de hoc.

QValiter.] Diuiditur in duas partes ſm quod continet duo dicta. Secunda, ibi, Formã verò. Prima subdiuiditur. Nam in principio & in fine commendat & confirmat inquisitores si benè processerunt, in medio verò.s.in versi. Si verò. instruit, si malè processerũt. Abb.

CASVS. Inquisitores quidam legati Apostolicæ sedis cœperunt facere inquisitionem contra episcopum Nouarien. significatum fuit domino Papę, quod inquisitores ipsi non seruauerunt debitum ordinem inquisitionis contra episcopum Nouarieñ. vnde Papa super hoc scribit inquisitoribus illis, dicens, ꝙ si ordinem inquisitionis debitum seruauerunt, commendat eos. Si verò non seruauerunt debitum ordinem inquisitionis, vult ꝙ ipsum tempore opportuno debeant obseruare, ne inde nascuntur iniuriæ, vnde iura nascuntur. Si autem tanquam homines excesserunt, non pudeat eos errorem suum corrigere, quia qua mensura mensi fuerunt, remetietur eis, & aliquam occasionem in

g Inquisitioni ordinem.] qui[2] continet duo: Primum, quod regulariter nõ fit inquisitio nisi contra infamatum. Secundum, ꝙ ex quo constat de infamia, inquiri debet de veritate. Hostiensis.

[Glossa sequens arguit quod non sit functus, &c. a. l. g. tria iura in contrarium, & soluit.

h Obseruari.] Argum. quod iudex qui male iudicauit, non dicitur functus officio suo, sed iterum debet procedere, & bene iudicare, argum. ff. de arbitr. dicere autem, §. sed si de pluribus. Argum. contra: quia siue benè siue malè sententiam dixit, vlterius se intromittere non potest, ff. de arbitr. quia arbiter. ff. de re iudi. a. iudex. & supra de offic. delega. in litteris. secus in casu isto: quia isti erant generales legati ad inquirendum, vndè poterant mutare si errassent, & nondum tulerant etiam sententiam, sed errauerant in processu.

ADDITIO. Vel punitur ad arbitrium iudicis. argumen. infra eodem inquisitionis. 1. responso, in fin. infra eodem cap. vltim. argum. infra titu. proxi. c. p. vltim. argumen. à contrario sensu. & supra titul. proxim. capit. vltimo, vbi ponitur quod excipit.

i Nascantur iniuriæ.] C. vnde vi, meminerint. & 41. quæstion. 3 peruenit. & supra de rescripti. nonnulli.

[Glossa sequens not. quod iudex corrigit interlocutoriam, adducit tres concordan. & alia similia.

k Corrigere.] No. ꝙ iudex põt corrigere errorẽ suũ si ma-

† de cilito † de Cilicto † de Tileta

[1] Vide plenius hic Panormitanũ declarantem hanc glosã.

† C. 4. ... (margin, partly cut off)

† Alias baucipiu (margin, partly cut off)

[2] Hæc glosula non Bernardi, ex scitu Hostiensis collecta, & sicut in ca.

si male interlocutus sit, vt hic patet, & ī. de app. cum cessante, & ī. de sent. excom. sacro st. de re iudi. quod iussit. & ecclesia[1] cum errat, mutat sententiam. supra de frig. & malefi. fraternitatis. & 35 q. 9. c. loci. § his ita. & & cap. sententiam. & cap. graue. & 22. quæstione 4. magnæ. & testis pot. st corrigere suum errorem. ī. de testib. cogen. præterea si. sup. de vsu. pal. nisi. 2 Et dicit imperator: Nō enim erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competētē prioribus imponere correctionem: ne ab alijs corrigi expectemus. 3 in Auth. de nup. circa prin. per vnam columnam, coll. 4.

a Inordinatè.] 14. q. 5. neque enim si agris, & c. forte. & 2. q. 1. non est putanda.

b Via regia incedētes.] hoc ē, à iustitia non declinantes.

c Personarū acceptione.] sic ī. de iu. nouit. & ī. de sta. re. ea quæ.

d In similibus.] vt ī. de translat. inter corporalia & ī. de re iud. in causis. & ff. de legi. l. non possunt.

e Exceptis occultis.] quia super his inquisitio fieri non debet, sed sup illis tm̄, de quib. infamia præcessit. ī. eo. inquisitionis. §. 1. & c. qualiter. & si testes de occultis dicant, non puniū tur, vt cap. inquisitionis. quia super his non iurauerunt.

f Plenam.] cum non iurant secundum hanc formam, secus si iurant respondere ad interrogata tantum, infra c. proxi.

qui positi estis, vt aliorū corrigatis errores; qm̄ apud iudicem districtum, in qua mensura mēsi fueritis, remetietur vobis: itaui delicet, vt inueniatis occasionem aliquam cōgruentem, per quā, ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius, & prudentius poteritis, supersedeatis ad plenū: qm̄ ex his, q̄ inordinatè[a] sūt acta, ñ potest ordinabiliter agi. Si verò p̄scriptū ordinē custodistis: omni grā & timore postpositis, Deum solum habentes præ oculis, via regia [b] incedentes, sine personarum [c] acceptione † in negotio procedatis. ¶ Formam verò iuris, quam à clericis Nouarien. super iquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similib.[d] volumus obseruari: vt videlicet iurent clerici, quod super his, q̄ sciunt, vel credunt eē † in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris (exceptis [e] occultis criminib.) meram & plenam [f] dicāt inquisitorib. veritatē.

¶ Idē archiepiscopo Arelateñ. & Vallis magnæ abbati.

¶ *Si is contra quem inquiritur, iurauit respondere tantū ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes, quæ confessionē non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam & meram veritatem dicere.*

CAP. XVIII.

CVm † dilecti [g] filij Cistercieñ. abbas, & P. & R. monachi Fontis frigid., Apostolicæ sedis legati ad ecclesiā Agathē. accessissēt vt in ea legationis officiū exercerent: quia de Agath. epō p frequētē clamorē [h] multa sibi fuerāt insinuata sinistra, voluerūt descēdere, ac videre, si clamorē opere cōplevisset: & infra. ¶ Quia verò nobis nō cōstitit, sub qua forma epūs cum canonicis Agathē. corā dictis legatis p̄stiterit † iurm: vtrū videlicet ita iurauerit, vt super statu ecclesiæ plenā [i] & merā [k] diceret veritatē: an vt ad īquisita veraciter rñderet. Mādamus, quatenus eisdē legatis ex parte nostra mādetis, vt sub qua forma iurm̄ præstiterit, studeāt fideliter intimare: Et si fm̄ rñsionē [l] eorū, sub scd̄a forma iurauerit: aut ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse, aut per depositiones testiū, quos pduxit, aut etiam sub plenā & merā diceret veritatē, & qa tunc se non excusauit postea non debebat audiri, vnde negotium illud delatum est ad Papam: & quod iurauit respondere tantum ad interrogata, apud sedem Apostolicam quosdā testes produxit, sed quia non constitit Papæ, sub qua forma iurauit, cum depositiones illę si fuerint publicatæ, nec ipse renunciauerat testib. producendis: mādat Papa super hoc inquiri ab illis inquisitoribus sub qua forma iurauit: & si secūdum illorum inquisitorum cōfessionem constiterit, quod iurauit sub secunda forma, aut si episcopus ille hoc probauit p depositiones testiū quos produxit, aut ēt aliorū, quia secūdum illā formā nō tenebatur rñdere, nisi ad interrogata, admittant excusationes episcopi super cōfessionib. suis: quia excusationes illæ exponent illas confessiones, & si excusationes probauerit, absoluant illum; Si verò excusationes non probauerit, vel si iurauerit plenam & meram veritatem dicere, remoueant illum ab ecclesia Agathen. non obstantibus illis excusationibus. Be. No. quod in inquisitione qui examinantur, veritatem plenè, quam sciunt debent dicere, & nullum falsum commiscere idē est in alijs iudicijs. Itē ad cām dicti recurrēdum est potius, quā ad ipsum dictū Item testis singularis siue solus non valet.

h Clamorem.] 2. q. 1. Deus omnipotēs. & ī. eo. qualiter. & qñ. & 86. dist. si quid.

i Plenā.] s. q nullū verum tacere debe. 3. q. 9. hortamur.

k Meram.] s. ā falsitate. 2. q. 4. nullam. & 3. q. 9. pura. & hoc idem debent facere testes: vt notatur ī. de testib. fraternitatis. & c. licet. & ī. c. proxi. in fi.

l Responsionem eorum.] simile ī. de elec. cum dilecti. creditur ergo istis si confiteantur quod iurauit, vt ad inquisita responderet: sed si contrarium dixerint, poterit probare contra dictum illorum 5 vt hic patet. & ī. de test. cum ā nobis, quia non creditur iudici in præiudicium alterius, nisi quatenus constat per legitima documenta, supra de prob. quoniam. Sed cōtra, supra de elec. cum dilecti. sed ibi de necessitate statur dicto illorum: quia illa inquisitio per alios probari non poterat: quia soli interrogati fuerunt, prout hic inferius dicetur.

CVm dilecti,] Primo ponitur legatorum inquisitio. Secundo ibi, Quia, eorum dubium, propter quod fuit facta commissio. Tertio ibi, Mandamus cōmissionis forma bimē bris. Ai. Iu. Si.

¶ Glo. seq. ponit casum, quem etiam prosequitur.

g Cum dilecti.] CASVS. 4 Abbas Cistercien. & P. & R. legati erant Apostolicæ sedis, cū audiuissent per frequentem clamorem multa sinistra de episcopo Agathen. volentes inquirere veritatem, & accesserunt ad ecclesiam Agathen. & receperunt iuramenta epi. copi & canonicorum: & in illa inquisitione confessus fuit episcopus quod commiserat simoniam, dilapidationē, & quod habuerat res naufragij: episcopus timens illas confessiones, voluit se excusare postea contra illas, dicens, quod iurauerat respondere tantum ad interrogata. legati dicebant, quod sub alia forma iurauit,

[Margin notes:] ª in ecclesia · de an[illegible] ndo per [illegible] · l hoc mi fil. · accep- · bum, est in si cui· us. · casus dicit est [illegible] · † Cap. 3. eo. ti. in 3. cō pilat. · † Præstitit. † Hæc periodus in antiquis codicib. legitur vt est impressa, in recentioribus autem ita: aut ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse per depositiones testium, quos produxit aut etiam aliorum, & c. hęc lectio planior est, quā probat vetus compilatio. · 5 Per dicta testium qui fuerunt præsentes exactioni & præstationi iuramenti, quod consueuit publicè exigi, & præstari. Io. An.

aliorum: cum depositiones illæ non fuerint publicatæ: nec productioni testiũ renunciare curauerit: qm̃ ſm eandem non teneretur ex debito iuri nisi ad quæsita solummõ rñdere vos excusationes suas audire curetis. & si eas probauerit, cũ excusationes hmõi confessiones eius non perimant, sed exponant, quæ tales sunt vt ad bonum & malum valeant retorqueri, [a] † & iõ iudicari debẽt ex causa, [b] eum sublato appellationis obstaculo absoluatis: cum etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tñ & pudore punitus, quos pp hanc cãm incurrit, hmõdi leuis culpa leuiter ei valeat indulgeri. ¶ Quod si excusationes illas sup dilapidatione, [c] naufragio, & simonia ꝓbare nequiuerit: aut sub prima forma [d] iurauerit: cũ ſm eandẽ, nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos (nõ obstãtibus excusationib. quas de nouo proposuit, cũ in confessionibus suis nullã oĩno de illis fecerit mẽtionẽ: q̃uis firmiter asseruerit, ꝙ plures ex illis, legatis ꝓdictis exposuit, cũ hoc ꝓ se probare non posset, [e] tanquã q solus examinabat ab illis) eũ ab administratione Agathẽ. ecclesię remouere curetis.

¶ Idẽ archiep̃o Terraconen. & abbati S. Mariæ de Populero, & archidiacono Barchinon.

¶ *De veritate certum nõ inquiritur nisi prius constet de infamia: tũc nõ inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendũ inquisitionẽ & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.*

CAP. XIX.

CVm † oporteat ep̃m: & infr. ¶ Sane veniẽtib. ad Apostolicã sedẽ G. & H. canonicis Vincẽ: & multa enormia cõtra Vicen. ep̃m ꝓponẽtib. corã nobis: qa illa nõ debebam' sub dissimulatiõe trãsire † vobis inquisitionẽ illorũ duxim' cõmittẽdã. Verũ dict' ep̃s, anteq̃ ad ipsũ † vr̃a citatio puenisset, ad ꝓsẽtiã nr̃am accedẽs ꝓposuit, ꝙ illi, q enormia de ipso suggesserant, † typo malitiæ potius q̃ iustitiæ zelo ducti, nobis hmõi intimarũt: cũ ipsi ei' sit inimici manifesti, et cũ eius hostib. [f] cõuersẽt, cõsãgui

† Alias ita: vt ad bonũ vel malum, etc.

a Valeant retorqueri.] Vndè in humaniorem partem sunt intelligendæ siue interpretandæ. inf. de reg. iu. estote & de transa. c. vlt. ff. de reg. iur. semper dubijs. & de re. dubi. quoties 3. Tan.

b Ex causa.] Causa. n. semper consideranda est: ex qua causa aliquid sit factum, & etiam tempus. supra de transa. c. vlt. & 5. q. 5. nõ omnis. & infra de verb. signi. intelligentia. & 23. q. 8. occidit. & ff. de furt. verum. Ber.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit]

c Dilapidatione.] Ep̃s iste pp formam iuramẽti, tria confessus est contra, simoniam, dilapidationẽ, & quod habuerat res naufragij. & contra ista admittuntur ei' excusationes. Potuit se excusare de dilapidatione interrogatus vtrum alienasset bona ecclesię, vel vtrũ obligasset ecclesiã? Respondet, quod sic, propter formã iuri. contra istam confessionem benè poterat se excusare, s. ꝙ debitũ iminebat, nec aliũ de soluere poterat. 10. q. 2. hoc ius & ita si pp hãc cãm alienauit vel obligauit ecclesiã, nõ peccauit: & sic iudicari debet cõfessio sua ex cã q̃ bona & licita fuit, & ad malũ & ad bonũ poterat se hr̃e. Vel aliter etiam si alienauit contra vtilitatem ecclesiæ, & ipse postea reddidit ecclesiam indẽnem, sufficere videbat. ī. de electione. ꝙ sicut, vbi de hoc, sed illud non sufficit, vt ibi notatur, vnde prima excusatio verior est. Interrogatus fuit, an habuerit res naufragij? respondit quod sic. vnde videbatur ꝑ ꝑ ea excõicatus. infra de rap. excõicationi. & nihilominus furtum committit, ff. de acquir. re. do. qua rõne. §. vl. in fi. ꝓpter hoc erat puniendus. hæc confessio poterat se habere ad bonum, vt scilicet recolligeret res naufragij, vt saluas faceret & restitueret illis, qui passi fuerant naufragium, & hoc probare volebat cum intentio sua fuisset honesta: quia ad alios peruenissent, qui non restituissent illas, sed si illas habuisset, vt sibi retineret, hoc malum erat. Interrogatus etiam fuerat vtrum ordinasset aliquem per simoniam? Respondit ꝙ sic, contra hoc se excusare volebat: quia aliquis ordinauit per simoniam eo ignorante, sed ex post facto hoc sciuit, puta præsentator receperat pecuniam, vt aliquem faceret ordinari ꝯ eõ simon. ex tuæ, in hoc non peccauit, vel potes ponere exemplum infra de simo. sicut. Ber.

d Prima forma.] quæ fuit ꝙ merã & plenam diceret veritatem: & nunc non prosunt illas excusationes, quia tunc se debuit excusare, prout sequitur Ber.

e Posset.] Et si verũ fuisset, ꝙ illas exposuisset cum illis, non valet: cum eas probare non posset, deficit ergo sibi nõ ius: sed ꝓbatio iuris, 32. q. 5. Christiana. & ff. de test. tot e. duo sunt Titij. & ff. de reb. dub. si fuerit legatũ. ff. de adi. leg. l. 3. §. si duob. & ff. de hæred. insti. in tẽps. §. 1. Et est simile. ī. de elec. bonæ 1. Et est arg. ꝙ testis, qui est singularis in dicto suo nõ ꝓbat, vt dicit decr. bonæ 1. & ī. de prob. licet. Ber.

CVm oportet.] in prima ponit denũciatio ep̃i, & inquisitorũ datio. In sc̃da: ibi, Verũ cõparitiõe et allegatio ei ꝯ denunciãtes & testes. In tertia ibi, Discretioni inquisitorũ triplex instructio, ibi, Q̃d si. tertia ibi, Et si nihil. A.

CASVS. Quidam canonici Vincen. ad sedẽ Apostolicã accedentes multa enormia corã Papa ꝯ ep̃m suũ ꝓposuerunt. vñ Papa sup his inquisitionẽ comisit faciẽdã: Ep̃s hoc intelligens anteq̃ a iudicib. citaretur, ad Apostolicã sedẽ accessit, ꝓponens, ꝙ illi, q enormia illa ꝓposuerãt ꝯ ipsum, odio & nõ bono zelo duxerant dño Papæ intimãda: cũ sint ei' inimici manifesti, & cũ eius hostib. cõuersent, & cõsanguineos suos & cõplices intẽdant ad testificandũ ꝓducere ꝯ ipsũ, qui nõ debẽt ad testificãdũ admitti, cũ sint ei inimici, & alijs cribus, it petiit; quo audito mãdat Papa iudicib. ipsis, quatenus ad inquisitionẽ nõ procedant, nisi super ꝓdictis crib' dict' ep̃s fuerit infamatus. Si vero ad inquisitionẽ fuerit procedẽdũ ꝓdictos vel alios, quos ipsi' ep̃i constiterit eẽ inimicos, nec ad ꝓsequẽdũ inquisitionẽ, nec ad testimoniũ perhibẽdũ admittãt, sed ꝑ viros idoneos veritatẽ inquirãt, & si nihil ꝓbatũ fuerit ꝯ ips. purgationẽ canonicam indicat eidẽ. No. ꝙ inimici non admittuntur ad denũciãdũ vel testificandum. Itẽ non est faciẽda inquisitio nisi ꝯ infamatũ. Itẽ ꝓpter infamiam indicẽda est purgatio, deficiente ꝓbatione.

[Glo. seq. allegat cõcor. & duo iura in ꝯr. [illegible] 1 si ar.]

f Hostibus cõuersẽt.] vñ sũt repel. [illegible] cõuersant cu inimicis: ꝙ sunt ipsi inimici. De hoc [illegible] s. e. c. 1. ar. ad hoc. C. de inoff. test. liberi & ī. e. repellani. & arg. ff. de off. ꝓcc. vrb. l. 1. §. cũ patronus. & 3. q. 5. c. 3. & ff. de le. 3. l. 1. §. 1. ar. ꝯ ff. pro socio. l. ij. & ibi. vt ibi legitur & 3. q. 5. c. 3. Et

c.3. Et est ar. hic] aliquem ex inhonesta conuersatione.
a Consanguineosque.] qui in causa criminali non admittuntur, vt consueuit notari. 3.q.5 c.1.
Glo. seq. quærit, arg. ad partem vtramque, soluit, reci. opi. Io. quam reprobat.
b Ad denunciandum.] Sed nunquid criminosi & infames repelluntur à denunciando? Nõ videtur: quia quilibet tenetur ad hoc 2.q.7. quapropter. & ī. de cogna. spi. tua nos. Itẽ hæreticus admittitur. 24.q.1. quisquis. & viles personæ admittũtur, sup. de spõ. præterea. & qualecũque testimonium vr sufficere. 22.q.5. hoc vr. Sed contra vr. φ tantum honestæ personæ admittũtur. 35.q.6. eps in synodo. & supra de testi. cog. pterea. & supra de spõ. cum in tua. & ad populares actiones non admittuntur personæ non integri status. ff. de popu. actiõ. l. popularis. Credo quod honestæ personæ tantum debeant admitti ad denunciandũ, put hic ī. dr. Io. dixit quod infamis persona admittitur, dũ tñ non sit criminosa & irregularis, sed hoc non credo de infami. De hoc not. 2.q.1. si peccauerit. & supra de sponsa. cum in tua. & ī. c. proxi. & 3.q.5. c.2. Ber.

neosq;[a] suos, ac complices intendãt ad testificãdum producere cõtra ipsum: qui ad denũciãdũ[b] seu testificandũ admitti nõ debẽt, vtpotẽ iuris pręstiti trãsgressores, & alijs criminibus irretiti: & is. ¶ Discretioni vestrę mãdamus, φ † nisi super pręedictis famã ipsius[c] † læsã esse noueritis: vos ad inquisitionem illorũ nõ subitò procedatis. Quod si ad inquisitionẽ fuerit procedẽdum: prędictos vel alios, quos ipsius esse cõstiterit inimicos,[d] nec ad prosequendã inquisitionẽ, nec ad perhibẽdũ testimoniũ cõtra ipsum ẽpm admittatis: sed per viros idoneos[e] super his φ gesta sũt, inquiratis diligẽtius veritatẽ: Et si nihil graue probatum fuerit cõtra ipsum: vos purgationem canonicam indicatis[f] eidem.

¶ Idem.

¶ A denunciatione repellitur publicus concubinarius, excommunicatus, & conspirator. & his qui nõ præmonuit.

CAP. XX.

Cum dilectus filius: & infra ¶ Si vobis cõstiterit pdictos, quorũ nomine sũt excessus hmõi de epo nunciati, publice cõcubinarios[g] tũc fuisse, pp φ in eos fuit excõicationis snia pmulgata: vel præfatum epm de iã dictis excessibus, nõ fuisse præmonitũ[h] ab eisdẽ: vel ipsos cõspirasse[i] i cũ,

c Famam ipsius.] hoc ideo dicit, quia non est procedendum ad inquisitionem contra aliquem, nisi contra infamatum. inf. eo. inquisitionis. & c. qualiter. vbi de hac materia apertius explicatur.
[Glo. seq. reci. per q. quæ inimicitiæ, &c. & arg. φ capitales & conspirationes tñ. alle. in contrarium, & sol.
d Inimicos.] Patet hic quod inimici, 2 nec ad prosequendam inquisitionem vel testimonium admittuntur, vel ad denunciandum siue accusandum, vt ī. eo. c. & ī. c. prox. sed non determinatur quales inimicitiæ repellant hic ab inquisitione vel testimonio: & vr quod capitales, & conspirationes tñ. ī. de simo. per tuas. j. & ī. c. proxi. & inst. de excu. tu. inimicitiæ. & §. item si propter inimicitias & ff. de arbi. l. licet, quia non qlibet inimicus repellit, sed ille tñ qui nimia familiaritate coniunctus est. ff. de verb. sig. l. latæ §. amicos. Item pp leues inimicitias non extinguitur legatum. ff. de adi. leg. l. 3. §. non solũ, in fi. Sed ī vr. φ pp leues etiam repellãtur: quia pp ciuilem controuersiã repellitur quia ab accusatione ī. de restit. spol. itẽ cũ quis. illæ dñr graues inimicitiæ, quæ sunt de statu hominis, vel de bonis eius, 3.q.5. accusatores. & arg. opti. ī. de dona. propter eius ingratitudinem. & C. de reuocan. don. l. vlt. ff. de excus. tut. propter litem. Sol. arbitrio iudicis relinquitur, quæ inimicitiæ repellant in talibus. argum. in Authen. de testibus §. si verò dicatur, coll. 7. & sup. eo. super his & ī. de off. deleg. c. causam. Et dicit lex, quod non semper repellitur testis pp inimicitias: sed iudex æstimabit, an sit ei credendum vel non. ff. de quæstio. l. 1. §. præterea inimicorum & § quæstionem. Ioan.
[Glo. seq. reci. per q. an repulso illo qui impetrauit &c. arg. quod sic Ponit opin. Io. quam approbat. & contrariam Tanc. quam reprobat.
e Per viros idoneos.] Et hoc vr, φ si ille qui impetrauit inquisitionem, remotus sit pp aliquã causam: φ alter possit prosequi eãdem inquisitionẽ. arg. ff de inoffi. test. posthumus. §. 1. nõ. n. refert p quẽ preces sint oblatæ. C. de pci. Imp. of. l. j. & l. vniuersis. nec refert vnde φ; crimina claruerint. 24.q.3. nec e. Itẽq; iudex hic ex officio suo procedit: vñ pp inhabilitatẽ agẽtis non ipedit eius officiũ; φ possẽt concedi fortè vbi ex officio pcedit: sed aliter non audiret: sed verius vr. vt dicit Io. φ nõ possit: quia Papa litteras non dedisset ad petitionẽ illius, si talẽ se dixisset: & eadẽ rõ eqiã delegatũ mouere debet. sup. de rescr. sup litteris, in fi. Tanc. dixit, φ bñ poterat iudex pcedere. Io. melius dicit, vt mihi vr: φ hic procedere põt non ex vi primaria litterarum, sed secũdarum. Ber.
f Indicatis.] & ita leuia potest leniter indulgere. ī. c. proxi. & ff. de pœn. l. respiciẽdum, 3 in princ.

Cum dilectus.] Primò instruit iudicem super declinatorijs, & eis deficientibus super principali Secundò inhibitionẽ fieri mandat ibi, Eidẽ. Abb.

CASVS. Qui iam clerici super quibusdam excessibus denunciauerunt epm suum, impetrantes contra ipsum inquisitionem; coram inquisitoribus, proponebatur ex parte epi. quod clerici illi audiendi non erant: quia erant publici concubinarij, & sic indigni ad denunciandum, pp quod fuerant excommunicati: Item non pmonuerant epm: Item erant cõspiratores contra ipsum: Iudices super hoc consuluerunt dñm Papã, & ipse respõdet, quod si constiterit eos publicè concubinarios, vel eos non præmonuisse ipsum epm de iam dictis excessibus, vel eos conspiratores fuisse cõtra eũ, à denuntiatione repellantur: Alioquin audiant, φ hinc inde proposita fuerint, & eidem epo prohibeant, ne super his, super quibus ad sedem Apostolicam appellatum fuit ab illis, clericos ipsos aggrauare præsumat: donec causa sm mandatum Apostolicum fuerit terminata. No. φ criminosus aliũ denunciare non põt. Item q nõ pmonuit, itẽ cõspirator, itẽ iudex à quo licitẽ appellatũ est, de cã illa se intromittere nõ dẽt donec appellõnis cã sit finita.
[Glo. seq. obijcit. & respondit.]
g Concubinarios.] Sed isti prosequebãtur suã iniuriã vel seruorũ, quare non admittuntur ad denunciandũ cũ admitterentur ad accusandũ, quantuncunque criminosi sint 4.q.6. oibus? Rñ. non psequebant iniuriã propriã, vñ cũ essent publici concubinarij non erant admittẽdi ad aliorũ peccata denũciãda, 4 cũ suspensi ẽẽ sint, 32. dist. c. præter. §. verum. sed viles personæ non admittuntur ad denunciandum, vt sæpius dictum est, sic supra e. c. 1 & supra de spons. cum in tua.
h Præmonitum.] qui. n. non admonuit, repellitur à denunciatione. supra eo. c. 2. & ī. eo. quæ lite. §. ad corrigendos & inf. de simo. lice. Hely.
i Conspirasse.] isti nullatenus sunt admittendi. inf. de simo.

[Margin notes:]
...mate ...ide Iu... larũ in ...ica cri... ...24. &
tenus ...2.
mate... ...us gl. ...in. Go ...i tom. ...ia tes. ...adde ...ti. ple ...te, li. 3 ...itatio ...Dire... ...inqui... ...fibo.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. cõp. Vide notatos ī præcedẽti c. & nonnulla huc spectantia per Bart. in l. diuus. ff. de cust. & exhib. reorũ.

‡ In leuib. iudices proni ad lenitatẽ in grauibus ad seueritatẽ: sc. cum temperamẽto benignitatis. Io. An.

4 Aduertat ergo iudex, ne prætextu pietatis quorum libet denunciationes facile admittat, sed prius denunciantiũ qualitatem exploret. vide Ber. Diaz in practi. cri. can. c. 4.

de simo. per tuas & ſ. de te iud. cum I. & A.

a Donec causa supradicta.] quia tunc presumitur quod ex odio procederet. & meritò possent eum recusare tanquam suspectum, argu. ſ. de app. proposuit, & c. ad hoc & c. sicut. Ber.

sed dñt se nihil scire p certã scientiam, sed tñ p famã & credulitatẽ; quærit, qd statui debeat ↄ illos. Itẽ duo vel tres vel ẽt plures dñt aliquem infamatũ de aliquo crimine, sed in publico nihil sinistrũ refert; qrit, vtrum de crĩe illo debeat reputari infamatus? Ad primũ rñdet Papa, p pp famã & credulitatẽ deponẽtiũ solũmodo non est deponẽdus, sed ĩfamato purgatio canonica poterit indici, ſm arbitriũ indicãtis. Ad ſm rñdet, q pp dicta paucorũ in famatus dici nõ dẽt, cui⁹ opinio apud bonos et graues lęsa nõ existit. Nota primò duos casus in quib. acta pęnitẽtia executionem ordinis exercere qs nõ pt. in qb. eq; ponit aliqs siue denutiet siue accusetur. Item null⁹ debet inqri nec puniri p crimine, de quo nõ laborat infamia, nec testis recipi. Itẽ occulte infamãtes nõ sunt audiẽdi. Itẽ inimicis testib. nõ est credendũ. Itẽ pp famã & credulitate probatã nullus debet puniri, sed purgatio pp infamiã dẽt indici. Itẽ dicta paucorũ nõ infamant. Itẽ purgationes arbitrariæ sunt.

INquisitionis] Si crimẽ in modũ inquisitionis probatũ impedit etiã post pactã pęnitentiam ordinis executionẽ, vel bñficij retentionẽ, punit quis sicut in accusationis iudicio: alias pęna erit arbitraria: h. d. ſm cõem summationem vsq; ad §. Tertiò. Diuiditur. qa in prima cõsultatio. In secunda respõsio: ibi, In quo. Abbas.

CASVS. Quædam relata fuerãt dño Papæ de epo, & canonicis Valetiñ. q nõ debuerunt sub silentio preteriri. Vnde Papa su p his cõmisit inquisitionem faciendã: Inquisitores super quibusdam articulis dubitantes consuluerũt Papam. Secũda qõ illorum hæc fuit; ecce per inquisitionẽ tale crimen probatum est, quod si criminaliter accusatus fuisset, deponeret: Quęsitũ fuit, qualiter esset puniendus: Super hoc

† fuerint.

† fuln.

† Vide notas in hũc locũ.

à denũtiatione repellatis eosdem: Alioquin audiatis, quæ fuerunt† hinc inde proposita. Eidẽ epo auctoritate nrã nihilominus prohibentes, ne super his, super quibus ad audientiam nostrã fuerit† legitimè appellatũ, pręfatos clericos idebitè grauare psũat: donec cã supradicta a iuxta formã mãdati nr̃i fuerit terminata.

¶ Idem † episcopo Gebeñ & N. Valentiñ.

¶ *Crimen probatum per modum inquisitionis, regulariter pœna ordinaria non punitur: sed si impedit ordinis executionem fit depositio, sicut in accusatione: & si impedit tantum beneficij retentionem, fit priuatio à beneficio, nec poterit iudex hanc pœnam moderari. h. d. vsque ad §. tertia. secundum verum intellectum non bene declaratum per scribentes.*

CAP. XXI.

INquisitionis † negotium, q̃ de epo & canonicis Valentiñ. vobis cõmissimus terminandã:† & infra. ¶ Secũdò quęsistis, quid vobis sit statuẽdũ, si cõtra quẽpiã p inquisitionẽ ꝓbatũ fuerit tale crimẽ, quod deponeret accusatũ criminaliter & cõuictũ. In quo quidẽ duxim⁹ distinguẽdum, vtrum sit tale crimen, q ordinis executionem susceptí, aut retentionẽ beneficij, ẽt post peractam pęnitẽtiã ĩpediret: puta si homicidiũ b cõmisisset: vel adept⁹ ẽet ordinẽ aut bñficium, vitio simonię: quo casu erit sicut i accusationis c iudicio ꝓceden

† Casus in q cõp. E prætt Da hi, ne l linCl. n prædicam q 6.

† faciendi.

b Si homicidiũ.] Hic confirmatur, quod dici consueuit: quod in nullo occulto crimine impeditur executio post peractã pęnitẽtiam præterquam in homicidio: & hoc idem probatur de temp. ord. quæsitum. & in simonia. I De ho. notari consueuit 50 dist. de his. Ber.

Papa distinguit: vtrum sit tale crimen quod impediat executionem ordinis, aut etiam retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam, puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem vel beneficium vitio simoniæ: In istis casib. est ita procedendum, sicut in iudicio accusationis: In alijs verò criminib. discretus iudex poterit penam moderari secundum meritum personæ, & qualitatẽ excessus. Tertio quæsiuerunt: si duo vel plures iurati affirmant aliquem eij videntib. crimen commisisse de quo alia infamia non laborat, vtrum illi pęnam debeant infligere: Item, ecce aliquis occulte tradit inquisitori cedulam, vel chartam infamationem epi continentem; quærit, vtrum sit procedendum ad inquisitionem eorum quæ ibi continentur: Item aliqui iurauerunt, vt deponant contra illum de quo fit inquisitio, in secreto examinantur & interrogantur, vtrum diligant illos, ↄ quos inquirit: vel sint eorum inimici, & ipsi respondent, quod non diligunt illos, vel expressè dicunt se inimicos illorum: aut ẽt ante iurm publicè confitentur, se inimicos eorum: sed non ostẽdunt aliquas inimicitias probabiles: & ad hæc tria respondet Papa, q nullus debet puniri propter dicta paucorum super quo aliqua non laborat infamia, vel clamosa insinuatio non præcesserit: nec super hoc testes sunt recipiendi: cum inquisitio solummodò fieri debeat de quibus infamia præcessit. Item ad petitionem illorum, qui cedulas infamationis porrigut in occulto, ad inquisitionem eorum quæ continentur ibidem, non est procedendũ: Item non est adhibenda fides dictis illorum, qui post iurm vel añ, tacitè vel expressè asserũt se inimicos eorum forsitã ante iurm in fraudẽ hoc dicere pr[illegible] nãt.

QVÆSIVISTI. Aliq iquirũt sup excessib. aliquorũ;

[Glo. seq. tractant, an in homicidio & simonia denũcians inscribat vel præmoneat, postea signat contrarium de decr. dilectus, & dupliciter soluit.

c In accusationis.] videtur quod in casibus istis denũtians debeat se obligare ad pœnam talionis, 2 cum eq; puniantur ac si accusarentur, sup. eo. super his. ar. sed nõ credo quod se debeat obligare ad pęnam talionis, sed ad extraordinariam pęnam sicut excepiens. ſ. eo. ti. sup his. Itẽ nec vr̃ hi. hrẽ locum admonitio: quia non põt se corrigere retẽto beneficio, si quis vellet denũciare in his casib. contra inf. de simo. licet Hely. vbi admonitio probata fuit. Item idem est si quis per simoniam adeptus est beneficiũ, sicut & ordinem, vt hic dicit. Signatur contra. ĩ. de simon. dilectus ... vbi dicitur, quod si in modum accusationis conuincitur quis de simonia, deponitur. Si in modum inquisitionis conuincitur, remouetur ab illis ecclesijs, & in arctioribus ponitur ad peragendam pęnitentiã. intra de si o. & de regul. & hic puniuntur, sicut si directè accusarentur. Quod dicit: ita procedendum esse sicut in accusationis iudicio, potest dici verum esse quantum ad hoc vt priuentur officio & beneficio: non tamen quantum ad depositionem, quia depositio non est effectus inquisitionis, sed priuatio administrationis vel beneficij, infra eodem, qualiter. ĩ. de simo. per tuas, vnde illud sicut non notat omnimodã similitudinẽ, quia nullus debet puniri certa pœna, nisi ad hoc actum sit, sup. de ac. cu[illegible]um dilectus. & ſm formã iudicij formari dẽ sententia, 2

1 Inn. al casus ex pit, de ordi & plures. s de renun nisi. § pp scienti. Host. lo.

2 De ma tta hu vide om no quos taui in p his, i ę & ver. op tet inn sup. eo.

sita. ꝟ. de simo. licet, & hoc intellige, quod hic dr, de secularibus: ꝟria loquunt de regularib. circa quos seruatur quod hic dr ꝟ. de simo. qm simoniaca, vel posset dici, ꝙ etiam per inquisitionem deponunt seculares ꝓpter enormitatem criminis, vt hæc lra velle vr sup. de do. & contu. veritatis, vbi deponit eps in modum inquisitionis, cui ꝓbatum fuit homicidium in modũ denuntiationis. De regularibus fiat prout dicit sin illa constitutione, vbi dicetur de hoc. Ber.

a Alioquin.] i. si aliud crimen ab istis duob. sit probatũ in modũ inquisitionis, quod non impediat ordinis executionẽ, & post peracta pœnitẽtiã, tũc procedat iudex ẽm ꝙ sibi videbitur: sed nõ in officio, vel bñficio, cũ i alijs duob. catib. non puniant in plus, vt dixit Io. in ꝓx. notula: regulares tñ prælati bene remouerentur, qui pro modicis causis remouentur ab administratione, ꝟ. de sim. per tuas. B.

TERTIAE. Primo ponit tres q. sc̃do soluit, ibi, Ad hæc. Et põt subdiuidi pri na gs: similiter sc̃a ẽm tres quæstiones, & eadẽ rationes ad casdem. Abbas Siculus.

b Secreto.] exẽplo Danielis. ar. ad hoc C. de testa. nullũ, & si. ꝟ. de ele. q ꝓpter. Et est expressum ꝙ sigillatim sũt testes examinandi. sup. de testi. v. nerabilis. B.

c Soluminodo super illis.] Ex hoc hẽs qd de occultis ñ est inq rẽdũ, nec sup illis iurat ꝟ. eo. qualiter, vñ si dicẽt testes sup his, nõ valent talia dicta, vtpote non iurati, vt ꝟ. d testi. c. de testib. q ad hoc nõ inducunt, sim. ff. de iureiu. si duo §. itẽ Iulianus. fama ergo alicui[g] prius læsa debet esse, ꝟ. eo. cũ oporteat, & ini. eo. qualiter. Ber.

d In occulto.] Immo tales sunt puniẽdi. 5. q. 1 q dã, & deteriores sunt tales, quam illi qui substãtias, & ꝓpria aliorum diripiunt, 6. q. 1. deteriores, & c. ex merito, & illud: Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. 2. 3. quæst. 4. nimium sunt, & c. qui peccat. Ber.

[Glo. seq. quærit, & remittit.

e Inimicos se asserunt.] Iudex n. dẽt interrogare testẽ, an sit inimicus alteri pti, vt 4. q. 3. c. si testes. §. item testiũ. quia inimici testes esse non dẽnt, ꝟ. eo. cum oporteat, vbi de hoc. Sed nũquid dẽt inqri an aliàs sit criminos[*]? De hoc no. ꝟ. de test. cũ cãm. B.

[Glo. seq. quærit & soluit.

f Præsumantur.] Quia forte nollent ferre testimoniũ, & ideo ante iurm dicũt se esse inimicos illorum. Quid si post iurm dicat se esse criminosum: vel alias inimicum, credet ne ei? Certe non: immo remouebitur, sicut ordinandus qui confitetur crimẽ in scrutinio. supra de æta. & qual. quæris. B-rn.

QVAESIVISTI. Diuiditur, nam primo format duas quæstiones, secundo soluit, ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

g Depositionis.] id est remotionis ab officio, & beneficio.

[Gl. seq. not. quod paucorum dicta. &c. demum quærit, & soluit.

h Dicta paucorũ.] No. ꝙ dicta paucorũ non infamãt [1] siue non inducunt famã: vnde plãtus pp hoc non mouebitur ad inqrendum, fama n. dẽt esse p villã siue parochiã ad hoc, vt fiat inquisitio ꝟ. eo. qualiter, & 2. q. 1. De[†] omnipotẽs. Sed quot appellabis paucos, vt nõ dicat infamatus? Pauci dñr, xl. ꝟ. d cleri. excõ. minist. latores, & xxiij. millia dicũtur pauci. 45. di. disciplinam. Credo ꝙ maior pars viciniæ requirat: q fama loci reqritur, nõ fama aliquorum, ꝟ. de ꝓbum. illud, & ꝟ. de consang. c. 2. vt ex hoc scandalum generetur, & hoc innuitur bñ. ꝟ. eodem. qualiter. Ioan.

dẽt alioquin[a] ẽm personę merita, & qualitatẽ excessus, pęnã poterit iudicantis discretio moderari.

¶ *Cõtra non infamatũ, super veritate criminum inquiri non dẽt ẽt si libellus famosus contra eũ oblatus fuerit in secreto: nec sup principali creditur testi, qui iuratus dicit, se illius contra quẽ inqritur inimicũ, idẽ si hoc dicit ante iuramẽtum, nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem. hoc dicit vsque ad § quæsiuisti.*

¶ Tertiæ dubitationis articulus continebat: vtrũ cũ duo, vel plures iurati affirmant aliquem crimen aliquod eidem videtib. cõmisisse, de quo aliqua infamia non laborat: aliquã illi pęnã infligere debeatis. Et vtrum adpetitionẽ quorundam, quasdam cedulas † vobis occulte tradentium infamationem episcopi continentes, fit ad inquisitionem eorum, quæ in ipsis † continentur cedulis ꝓcedẽdum. Et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui post iuramẽtum interrogati secreto,[b] vtrum sint eorum, de quibus iquiritur, inimici: rñdent. ꝙ non diligũt illos, vel directe inimicos se asserunt eorundem, aut ẽt ante iurm id publicè confitentur: nullas tñ † inimicitiarũ causas probabiles ostẽdẽtes. ¶ Ad † hęc rñdemus, nullum esse pro crimine, sup quo aliqua non laborat infamia, seu clamosa insinuatio non processerit, propter dicta huiusmodi puniendum: quinimo super hoc depositiones contra eum recipi nõ debere: cum inquisitio fieri debeat solũmodo[c] sup illis, de quibus clamores aliqui præcesserunt. Nec ad petitionem eorum qui libellũ infamationis porrigunt in occulto,[d] procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminib. faciendam. Aut † etiam aduersus eos, contra quos fit inquisitio, fides adhibenda est dictis eorum, qui post iuramẽtum, vel ante, tacite, vel expresè inimicos † se asserunt[e] eorũdẽ; nisi forsan ante iurm in fraudem id facere præsumantur.[f]

¶ *Non punitur quis de crĩe, de quo non cõstat nisi per famam, & testiũ credulitatẽ: & per dicta paucorũ non dẽt qs apud iudicem infamatus reputari, h.d vsque ad finẽ.*

¶ Quæsiuisti etiam, quid statui debeat, si nihil per certam scientiam, sed tantum per famam, & eorum qui fuerunt inquisiti credulitatem iuratam, contigerit inueniri. Et vtrum aliquis sup eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsũ duo, vel tres, vel etiam plures dixerint infamatum; licet de ipso nihil sinistri in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio, ꝙ pp famam & deponentium credulitatẽ duntaxat, nõ erit ad depositionis[g] sñiam ꝓcedẽdũ: sed ĩfamato canonica poterit indici purgatio, ẽm arbitriũ iudicãtis; Qui pp dicta paucorũ[h] eũ infamatũ reputare nõ dẽt, cuius apud bonos, & graues læsa opinio non existit.

¶ Idem episcopo, & decano Syluanecteñ.

¶ *Si is, de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudiciarium ordinem non seruatum: non est audiendus, sed eum tanquam notorium crimino-*

† Aliàs nec etiam.

† Vide notã per Bart. in l. cos. ff. ad l. Corn. de falsis.

1 De materia huius gl. vide late per Bart. & Hippo. Marsi. in l. de minore §. plurimũ. ff. de qõ. & Iuliũ Clara pract. crim. §. fin. quæst. 6. vet. debẽt etiã dicere.

† Saluateñ.
† Siluateneñ.
† Siluaneñ.

N. P.

AD petition.] Si qua inquisitio p Papã spãliter de legeť. legat⁹ & de latere de ea se intromittere ñ pt. ita cõiter sũmaf. Sẽ licet sũmatio, ista sit vera gñaliter intellecta, ñ tñ vr ɔgruere huic lr̃æ. Diuidit i duas partes, in prima facti narratio, in secunda diffinitio: ibi, Cum igitur. Abbas.

Sed ꝙ vr̃, ꝗ non cõsentit in iudicẽ, ꝗ petit inducias, vel cãm abñtiæ allegat coram ipso, ī. vt li. non ɔte. c. r. & c. accedẽs 2. vel ꝗ postulat sibi edi gen⁹ actionis, ff. de indi. non vr̃. Et præterea legatus gñalis non põt se intromittere gñaliter de cã specialiter alteri commissa, ī. de off. le. studuisti. vnde non valuit quod fecit iste legat⁹ quare cassat elect⁹ auctoritate ipsius. Et est hic ar. ꝙ ꝗ tacet, ñ ɔsentit, ff. ð̃ reg. iur. l. qui tacet. de verb. sig. inuitũ, & ff. de procurator. filiusfa. §. inuitũ. arg. ꝯ. 54. di. si seru⁹, & 27. di. diaconus, & 28. dist. diaconi. Ioã.

CAS V S. Ad petitionem Galterij abbatis Corbiẽñ. Papa commisit inquisitionem super statu ipsius monasterij, tã in capite quam in membris, inquisitione commissa legat⁹ Apostolicæ sedis ad monasterium accedens prædictum, ipso abbate præsente nec reclamante, incœpit inquirere diligenter super statu monasterij, inquisitione finita, legatus dictum abbatem Parisius euocauit, vt cõtra inquisitionẽ proponeret, si quid posset rõnabiliter: abbas ad ipsum accedẽs, allegauit, quòd in correctione monasterij procedere non valebat, cum prædictis iudicib. inquisitio pri⁹ fuisset commissa, allegans Cardinalem ipsum ex iustis causis sibi esse suspectũ, vnde ad sedem Apostolicam appellauit. Cardinalis non obstante ipsius appellation., inspectis quæ probata fuerant contra ipsum, à regimine abbatiæ amouit eundem: dando monachis suis licentiã aliũ eligẽdi, q ɔcorditer elegerũt Priorem de Argẽtolio in abbatẽ. Sup hoc delata est qõ ad Papam: Ipse verò auditis hincinde ppositis, dicit, ꝙ de talib. facta fuit fides, p p ꝗ dict⁹ G. debuit amoueri à regimine abbatiæ, ꝗuis restituendus esset p p ordinẽ iudiciariũ non seruatu: Papa nihilominus voluit ipsum manere priuatum officio abbatiæ, & amouit dictum Priorem à regimine abbatiæ, q nõ legitimè fuit dicto G. substitut⁹: p eo ꝗ ipse G. p p ordinẽ iudiciarium non seruatum fuit inordinate remotus: sed quia dictus Prior non fuit remotus p p vitiũ psonæ, vel defectũ sciæ, sed p p iuris sollẽnitatẽ omissam, Papa ipsum restituit in abbatem: No. ꝙ snia q̃ nullã est, fit aliqua per approbationẽ principis. Itẽ si aliqs est iniuste remotus, per ꝯñtiam patet, ꝙ alius in locum prioris est iniuste subitutus: ita ista sunt connexa. Item ordo iuris non seruatus, & processum, & sniam reddit nullam.

sum debet superior de nouo priuare. h. d. & est casus val de notabilis secundum hunc intellectum.

CAP. XXII.

AD petitionẽ Galterij quõdam Corbiẽ. abbatis, R. & P. canonicis Nouiomen. à nobis dudũ correctione commissa: & infra ¶ Verum dilectus filius G. sãctæ Mariæ in porticu diaconus Cardinalis tũc Apostolicæ sedis legatus dicto G. præsente nec reclamante, a super statu monasterij cœpit inquirere diligẽter: & cũ inquisitione finita eũ Parisius euocasset, ppositurũ cõtra inqsitionẽ eãdẽ si ꝗd rationabiliter duceret ppõnẽdũ: idẽ p̃sentiã eius adiẽs, allegauit, ꝙ in monasterij correctione procedere non valebat, ꝗ prædictis iudicib. pri⁹ fuerat auctoritate nostra commissa; et Cardinalẽ ipsum ex iustis causis se asserẽs habere suspectũ, vocẽ ad nos appellationis emisit: quẽ Cardinalis inspectis ꝗ probata fuerant contra eum, amouit à regimine Abbatiæ, dando fratrib. eiusdẽ loci liberã facultatẽ aliũ eligendi: q Priorẽ de Argẽtolio elegerũt cõcorditer in abbatẽ: & inf. ¶ Cũ igiť nobis de talib. fuerit facta fides, b p p ꝗ p̃fat⁹ G. erat merito amouẽdus: & si restituẽdus c foret p p iudiciariũ ordinẽ nõ seruatũ, d ipsũ prouidimus e manere priuatũ regimine abbatiæ; supradictũ Priorẽ (quẽ pro eo qđ p̃fato G p p iuris ordinẽ nõ seruatũ inordinate f remoto, intelleximus ob eãdẽ cãm per consequentiam g minus iustẽ substitutum) per sniam amouẽtes: quẽ, qa non p p personæ vitiũ, vel sciẽtiæ defectũ, sed p p iuris sollẽnitatẽ p̃termissam amouimus: h ipsum postmodũ restituimus in Abbatem.

¶ Idem.

¶ *Agenti possessorio adipiscenda in beneficialibus, non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus, & infamato, accusatore non probante, vel non apparente, indicitur purgatio: in qua si defecerit, punitur vt conuictus.*

{Gl. se. no. ꝙ pbationes, & c. signat ꝯrium, & dupliciter soluit.

b Facta fides.] No. ꝙ pbatiões factæ corã eo ꝗ nõ est iudex, faciũt fidẽ i alio iudicio; vt hic patet, 2. q. 1. à pris, & 3. q. 6. hęc qppe, & ī. de test. c. p̃sẽtata, ꝯ illud ī. de iudicijs, at si clerici. Item hẽs hic, ꝙ snia q̃ nulla est ipso iure, rata põt hẽri à principe, vt hic patet, & in capit. p̃dictis, sed hoc p p plenitudinẽ pr̃ãtis, qa ipse mutat substãti rei. C. de rei vx. act. l. vna, in prin. afs talis snia nulla erat Io. vr̃ dic, ꝙ ñ p p acta ꝗ habita sũt corã legato, voluit Papa ipsũ manere priuatũ, qa nulla erãt, sed Papæ fuit facta fides de talib. p p ꝗ sniam legati voluit ratã hẽre, vt hęc lr̃a innuit. B.

Gl. se. soluit ꝯrũ.]

{Gl. seq. no. non reclamantẽ litteris renũtiare, alle. 6. iura. in ꝯriũ alle. 3. & stat ꝯrio. 2. arg. tacentẽ non consentire, alle. 2. leges, & ad contrarium duos canones.

a Nec reclamante.] Per hoc videbať recessisse à bñficio lr̃aȓũ, ɔsentiendo inqsitioni legati tacite renuntiando, ī. de off. dele. gratũ, & ī. de app. solicitudinẽ. & ff. de arb. sed si i ferũ. in fi. cũ l. seq. & l. si quis rẽ. C. cõia vtriusq; iud. l. 2. & C. de his qui à nõ dño manu. l. vlt. in fi.

c Et si restituendus.] Hic enim de iure fuerat restituendus propter iudiciarium ordinem non seruatum, sed Papa de officio suæ p̃ãtis voluit eum manere priuatum, & forte propter scandalum restitutio quãque differtur, vt dici consueuit, 3. q. 6. hęc quippe, & vt factũ legati palliaret. 3 ꝯriũ tñ signatur, ī. eod. qual̃r & q p p quod ordo iuris qui seruatus non fuit corrigatur. Io.

d Non seruatũ.] No. ꝙ in inqsitionib. siue id⁹ est ordo iuris, ī. eo. qual̃r §. dẽt, sicut in alijs iudicijs ordinarijs, sed hoc ẽ verũ circa seculares, secus in r̃larib, vbi nõ vr̃ quęquãq; seruai, ī. e. qualiter, in fi. ꝗ a de plano, & sine strepitu iudiciorum dẽt cũ eis procedi, ī. eo. c. pen. sed hic peccatum fuit in alio ordine scilicet in iudice qui cognoscere non debuit, sup. de offi. leg. studuisti. B.

e Prouidim⁹.] de plenitudine p̃ãtis, sed nõ de iure. F.

f Inordinate.] idest, per eum, ad quem non spectabat, cum dictus G. non consenserit in legatum.

{Gl. seq. not. p p conexitatẽ & c. allegat vnũ ꝯrium.

g Per ꝯñtiam.] hic ergo snia lata ꝯ vnũ, pudicat alij ɔsorcio, p p ɔnexitatẽ negotiorũ, simile 81. di. clericis, & 3. q. 6. hęc qppe, & sim. 59. di. ordinatos, & 7. q. 1. p̃sertiũ, ar. ī. de app. vna sim. ī. de proba. qui tuas, vbi p primũ præsumitur consequens, arg. cõtra ī. de præben. dilecto.

h Amouimus.] quasi quadã breui manu. sim. ī. de cã pos-

† Cap. 3. co. tit. in 2. cõp. Et de intellectu vide Archidiaconũ i c. si quis abbas, 18. q. 2.

à In his iuribus sm In nocẽtiũ agebat in figura iudicij ordinarij, hic nõ. vel illa in causis merè ciuilibus vbi præter volũtatẽ partiũ nõ pcedũt iudices: hic i causis inquisitionum vbi parte inuita procedẽt iudices.

posseſſ. eccl'a, & ff. de iure dot. licet. §. quoties. eo prius citato: aliàs non procederetur contra abſentem. Ber.

ACcedens.] Exceptio criminum poſſeſſionem prælati non tardat niſi fuerit de his publicè diffamatus ſic cõitèr ſumatur. Et ſunt duæ partes. In prima nar rat factũ. In ſcd'a ſub certa forma diffiniẽdũ ꝯmittit ibi, Mãdamus quatenus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ſubdiaconus dñi Papæ, H. noie, canonicus Cremoneñ. Apud ſedẽ Apoſtolicã deceſſit: Papa pbẽdã, q̃ obtinuerat in eccleſia Cremoneñ. G. nepoti ipſius H. ꝯceſſit ſup hoc executorib. ſibi datis, qui conceſſionem pdictã executioni mandarent, & dũ executores vellẽt mãdatum Apoſtolicũ adimplere, ex parte capituli Cremoneñ. in modum exceptionis ꝓpoſitũ fuit coram eis, q dictus G. de periurio & homicidio erat ifamatus publicè: vndè pbenda non erat ſibi conferẽda, ſed potius auferenda, ꝑ quod executores in negotio nõ ꝓceſſerũt, vñ idẽ G. ad ſedẽ Apoſtolicam accedẽs, pdicta in pſentia dñi Papæ, allegauit: petẽs, vt ꝯceſſionẽ ſibi factã faceret executioni mãdari, ꝯdictores in expẽſis puniẽdo: vñ mãdat Papa executorib. quatenus cõceſſionẽ factam dicto G. debeant executioni mandare, niſi prius ſuper obiectis criminib. in modũ exceptionis publicè fuerit infamatus: quo facto ſi ltimus appareret accuſator, audiãt q̃ fuerint hincindè propoſita: & ſi cria illa, vel alterũ eorũ ꝓbatũ fuerit ꝯ ipſũ, ſup eadẽ pbẽda ſilẽtiũ ipoñat eidẽ: Si verò nullus ꝯ ipſũ appatuerit accuſator, & ipſe ſuper dictis crib. fuerit infamat⁹, purgationẽ canonicã indicãt eidẽ, in qua ſi defecerit, imponãt ei ſilentiũ: Si aũt purgationẽ pſtiterit ꝯdictores ab eius moleſtia ꝯpeſcant, eos q niſi ſunt eũ impedire, in expenſis ltimis cõdẽnãdo. No. q executio ſnïæ ſiue collatiõis bñficij dẽt differri, ſi electus vel ille cui ẽ iã fcã collõ, ſit ſuper crialib. publicè infamat⁹. Item deficiẽs in purgatione hr̃ pro ꝯuicto, & puniẽ. Itẽ q deficit in exceptione probãda, punit in expenſis: & hoc iõ fit, quia iã cõſtabat de iure iſtius, cum eſſet præbenda collata.

[Glo. ſeq. no. ex tex. alle. 3. iura pro. & tria, & ſol.]

a Publicè.] Hic vr̃, q ſi aliqua exceptio obijciatur electo, q differenda ſit donec electus admiſſus fuerit, niſi ipſe ſit de ea publicè infamat⁹. ar. ꝯ de app. ꝯſtitut⁹ in fi. C. de fal. l. 2. & C. de edi. diui Had. tol. l. 2. ar. ꝯ. ĩ. e. c. ipotẽs. & 8. di. tantis. & C. de ꝓ reũ. Sol. ſed in electo ſi obijciat exceptio, ſtatim eſt audienda anteq̃ ꝯfirmetur. Sed hic alia rõẽ, quia iã fuerat inſtitut⁹ per dñm Papã, nec deerat ſibi niſi ſola poſſeſſio: vñ mitti dẽt in poſſeſſionẽ, niſi eſſet publicè infamat⁹ ꝑ qđ differt, quia ſi ſi eſſet in poſſeſſione, ꝑ tãlẽ infamiã & ſcãdalũ, dẽret ſuſpendi vſq; ad purgatiõẽ. 2. q. 5. pſbyter. & c. ſi mala fama, ſed vbi nõ eſt infamatus, nõ dẽt differri executio, & cius in his qui adhuc non habent plenum ius.

b Indicatis.] vt infamia expurgetur.

c In expenſis.] Qui enim exceptionẽ opponit, fundata intentione actoris, & eã nõ ꝓbat, punit in expẽſis, vt hic. & ĩ. e. dolo & cõtu. finem. vbi de hoc. & ĩ. de maior. & obed. c. vlt. quia malitioſe eã vr̃ opponere. Ber.

CAP. XXIII.

ACcedens † ad præſentiã nr̃am G. nepos quodã H. ſubdiaconi nr̃i, ſua nobis cõqueſtione monſtrauit, q cũ idẽ H. apud ſedem Aplicam viã vniuerſæ carnis ingreſſus fuiſſet, præbendã, q̃ decedens habuerat in eccleſia Cremoñ. ei duximus conferendã, & inf. ¶ Mandamus, quatenus niſi pfatus G. ſuper obiectis eidẽ in modũ exceptionis cribus, videlicet, piurio, & homicidio publicè [a] fuerit infamatus, cõceſſionẽ nr̃am ſibi factã executioni mãdetis. ¶ Deinde ſi ltimus accutor apparuerit, audiatis q̃ fuerint hincinde ꝓpoſita; & ſi pdicta cria, vel eorũ aliqđ ltimè ꝓbatũ fuerit cõtra eũ, ipſi ſuper eadẽ pbẽda ſilentiũ imponatis. Si † verò contra eũ ltimus nõ apparuerit accuſator, & ipſe ſuper pdictis crib. dignoſcit reſperſus infamia, purgationẽ ei canonicã indicatis; [b] i qua ſi defecerit, imponatis ei ſilẽtiũ. Si aũt purgationẽ pſtiterit: contradictores ab eius moleſtia cõpeſcẽtes, eos, qui eũ niſi ſunt impedire, in expẽſis [c] legitimis condemnetis.

¶ Idem † in cõcilio generali.

¶ *Superior contra ſubditum, maximè prælatum, de his tantum inquiret, ſuper quib. præceſſit infamia: & tunc vocabit eũ, & tradet ſibi capitula & nomina, & teſtiũ dicta publicabit, & ipſius ltimas exceptiones admittet, & ꝓbato graui criẽ, eum ab adminiſtratione remouebit. In regularib. verò pſlatis ad vnguẽ ſeruãdus nõ eſt hic ordo. Et quãquã in hac ſumma tionis modica videatur agi differẽtia inter pſlatos & ſubditos, cõtra quos iquiritur, tñ faciẽda ẽ, vt patet ĩ littera.*

CAP. XXIIII.

ij QValiter & quando debeat prelatus procedere ad inqrendum, & quando [...] ſi.n. nõ poteris amplius villicare. & in Geneſi Dñs ait: deſcẽdã, & videbo vtrũ clamorem, qui venit ad me, opere cõpleuerint. Ex iſtis auctorib. manifeſtè probatur, q ſi nõ ſolũ cũ ſubdit⁹, ſđ ẽt cũ plat⁹ excedit, ſi per clamorẽ & famam ad aures ſuperioris peruenit, nõ à maleuolis, ſed honeſtis, nec ſemel, ſed ſæpè, dẽt plat⁹ deſcẽdere, & corã canonicis ſeniorib. eccl'æ ſuæ, veritatẽ diligẽter inqrere: & ſi culpã iuenerit, illã puniat, ñ tãq̃ ipe ſit accuſator & iudex, ſed quaſi fama denũciãte ſuum officium exequat. Iſtud qđẽ obſeruãdũ eſt i ſubditis, & diligẽti⁹ in plſatis: qa ipſi sũt quaſi ſignũ poſiti ad ſagittã: & qa nõ pñt oib. ꝯplacere ꝑ officiũ ſuũ, odiũ multorũ icurrũt. Vñ ꝓuidè ſtatuerũt ſancti pr̃es, vt accuſatio plſatorũ facile ñ admittaf, ne. ſ. cõcuſſis colũnis corruat ædificiũ, niſi diligẽs adhibeatur cautela: videlicet, vt accuſatio, q̃ ad degradationem intendit nullaten⁹ admittaf, niſi ltima pceda: iſcriptio: ĩ q cũ aliqs fuerit infamat⁹ ita q ſine ſcãdalo diſſimulari non poſſit, tũc ad inqrẽdũ & puniẽdũ plat⁹ ꝓcedat, nõ ex odio, ſed ex charitate, quaten⁹ ſi grauis fuerit exceſſ⁹, q̃uis non degradet ab ordine, tñ ab adminiſtratione remoueat oino: qđ eſt ſm Euãgelicã veritatẽ à villicatione villicũ amoueri. No. q cũ infamia procedit a maleuolis, ñ dẽt ꝓcedi ad inquirendum: quia ex odio præſumitur famã illam ꝓceſſiſſe. Item prælati quaſi ſignũ dicuntur poſiti ad ſagittã. Itẽ plſatus non debet ꝓcedere ad inqrendum ex odio

ij Qualiter & qñ.] Quattuor hẽt partes in prima dicit qđ eſt facienda in qſitio. In ſecũda dicit qualiter. In tertia ꝯ qué. In 4. quid cõtineat: & p ſe patet qđ intendat. Secũda: ibi, Debet, tertia: ibi, Ad corrigendos, quarta: ibi: Hũc tñ. Abb. Sic.

CASVS. In cõcilio pſeti oſtendit Papa, qđ plati dẽant inqrere đ ſubditorũ exceſſib. & quãr eos dẽant punire, cũ i ca. pa. fuerint ſueti, qđ euidẽter colligiẽ ex auctoritatib. noui & veteris teſti: ex qb. auctoritatib. ꝓceſſerũt poſtea canonicæ ſanctiões. Legiẽ. n. ĩ Euãgelio, q villic⁹ ille q diffamat⁹ erat apud dñm ſuũ, qm diſſipaſſet bona ipſi⁹, q̃ ſiuit ab illo, Quid eſt qđ audio de te? redde rõnẽ villicatiõis tuæ

Margin notes:

.tit. d. ſ. ꝑ. pb ópila- mocẽ- iãt ĩ. ĩ. vbi licitẽr. hic adde. Buts.

ter. [b] git de tione ſi dif, vide Ma- i rep. pro eq. q. r Ber Diaz. tri. c. 141.

† Vox purgationẽ, deeſt in octo Vaticanis codicibus, & multis nr̃is: vet⁹ tñ cõpilatio hẽt ita: Si ãt pſtiterit ipſam, &c.

† Idem. ſ. Inn. iij. in cõci. generali Lateranen. ca. 8 & c. 4. e. tit. in 4. cõp. Initiũ hui⁹ decreti vſq; ad §. dẽt igiẽ hr̃ ẽt in 3. compi. e. tit. c. 4.

odio, sed ex charitate. Item prælatus per inquisitionem non deponit, sed ab administratione remouetur, nisi in duobus casib. i. eod. inquisitionis. i. respon.

[Gl. seq. arg. quod non sit functus, &c. alleg. tria iura in contrarium, & soluit.

tº, ad locū accedat si pōt. & vocet illum ɔ quē pcedēdum debet: & tunc recipiat testes, quos ille producet, qui petiuit inquisitionem, tñ si ille negaret infamiā pcessisse, cognosceret primo iudex vtrum sit infamatus, & postea procedet sup his, q̄ denunciata sunt: alitàs non procedit

dū, a & puniēdū subditorū excessus, ex auctoritatib. noui † & veteris testi colligitur euidēter, ex qb. postea pcesserūt canonicę sanctiones sicuti olim apertè distinximus, b & nunc sacri approbatione concilij confirmamus. Legitur enim in Euangelio, quod villicus ille, qui dif famatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, † audiuit ab illo; quid hoc audio de te? redde c rationem villicationis tuæ; iam enim non poteris amplius † villicare. Et in Genesi Dñs ait: Descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Ex quibus auctoritatib. manifeste probatur, ꝙ non solum cū subditos, verū etiam cum prælatus excedit, si per clamorē & fa-

a Ad inquirendū. videamus 1 qualiter & qñ prælatus procedere debeat ad inquisitionē faciendā, & quali pœna sit puniendus qui conuincitur in modum inquisitionis. Tunc aūt dēt prælatus procedere ad inquirendum, cum famā & frequētem clamorem intelligit de excessibus alicuius, seu ēt aliquorum, prout patet ex tenore istius cōstitutionis; & ꝙ sit infamatus non a maleuolis & inimicis, sed à bonis & discretis, vt hic dicit, & i. de purga. can. cum in iuuentute. & 11. q. 3. in cunctis. Et tunc distingue, quia aut procedit ex officio suo, aut aliquo postulante inquisitionem: Si ex officio suo tunc prælatus cum aliquib. de canonicis suis dēt descendere ad locum, 2. q. 1. Deus omnipotens. & 86. di. si quid, quia ibi pōt melius inquiri. 24. q. 1. pudenda. 23. dis. illud & s. de elec. postquam. & 23. q. 1. paratus, ver. cum proculdubio qui in eo de populo creuerat, &c. & recipere infa. prælati & clericorum super statu ecclesiæ, cum ecclesia est infamata, vel ēt cum prælatus vt s. eo. cum dilecti. fm illam formam. s. eod. qualiter. §. formam. & sic recipiat dicta illorum: & ille contra quem fit inquisitio, debet esse pñens, & oēs contra quos proceditur, nisi per contumaciam se absentent: & ea quæ obijciuntur, & nomina testium sunt illi exponenda. vt i. eo. ca. §. dēt. & 5. q. 2. primates. Item si ille contra quem fit inquisitio, hēt iudicem suspectum, pōt illum recusare, vt s. de app. cum speciali, & i. eo. c. vers. non ex odij fomite. vel quod iudex sit criosus. ar. 3. q. 7. iudicet. & 25. dist. c. vlt. & 16. dis. vna tñ. & contra testes excipere potest: vt in § dēt. & nomina, & dicta, & depositiones testium sunt publicanda, vt ille possit se defendere. i. c. olim. & i. eo. cap. §. dēt. & si testes dicant super his de quib. infamia non præcessit, non valent. s. eo. inquisitionis. § 1. Crimine verò sic probato si prælatus est, debet remoueri ab administratione, secundum quod villicus à villicatione remouetur. vt i. c. s. Alij verò puniuntur fm arbitrium iudicis, secundum personæ meritum, & qualitatem excessus: nisi tale crimen probatum fuerit, quod post pœnitentiam peractam impediat ordinis executionem: vt homicidium, & simonia: tunc procedendum est ac si in modum accusationis directè probatum fuisset crimen: vt s. eo. inquisitionis. § fin. & ibi dr. Qualiter puniuntur de homicidio, hēs s. de temp. ord. c. vlt. De pœna regularium propter simoniam cōmissam ab eis. dic vt i. de simo. dilectus 2. & c. quoniam simoniaca. vbi dr qualiter ɔ eos proced. Si verò probatū nō fuerit & mala fama pdurat, purgationem indicat iudex infamato fm qualitatem personæ & quātitatē infamiæ: in qua si defecerit, puniat. i. de simo. de hoc. & c. intimauit. & i. de pur. can. cū P. Si verò infamatº cōtumax fuerit, & nō cōparet, iudex nihilominº ɔ eū testes recipiat lite non cōtestata, & eū puniat: vt s. vt lite non cōte. qñi. §. sunt & alij. & i. eo. c. ver. dēt. Quales testes recipi dēant. dictum est s. c. cū oporteat. Quales debeant eē q recipiunt in simonia ɔ regulares. dr i. de sim. per tuas. Si verò procedat iudex ad petitionē alicuiº procurātis inqsitionē: siue sit ordinariº siue delegatº, nisi primo constet ꝙ infamatus sit, s. eo. cū oporteat, & c. qualiter. & si actor probet illum esse infamatū, reus pōt probare ꝙ sit bonæ famæ, ar. i. de pur. can. cum in iuuētute. cum potius sit priuilegium bonæ famæ, quā infamiæ arg. sup. eo. licet, in fi. Si verò crimen probetur, puniatur: vt sup. dictū ē. Si aūt nō probatur, puniri debet, q impetrauit inqsitionē, vt i. tit. pxi. c. 1. Et ita idē est quantū ad pœnam qñ proceditur ad petitionem alicuius prosequentis inquisitionē: sicut qñ proceditur per officium iudicis ad famam vel clamorem. Et cum proceditur ad denunciationem alicuius prosequentis inquisitionem, non credo necessariam admonitionem: quia non agitur ad pniam: in quo casu necessaria est admonitio fm formam Euangelij: sed in pdictis duob. casibus agitur ad pœnam: vt pdictum est. & aliter formatur petitio denunciationis, cum agit ad pœnā, & aliter cum denuntiatur ad pniam: qa tūc agitur ad pniam peragendam, non ad pœnam imponendā officij vel bñficij: & sic intelligitur finis illius gl. i. q incipit: sin. i. de simonia. licet Hely. de hoc notatur in gl. pdicta. Item nunquid reus possit petere à iudice, vt reinquireret ɔ illum, qui impetrauit inqsitionem, sicut cōtingit in alijs iudicijs, vbi admittitur reconuentio. s. de mutu. pet. per totū? Dicas ꝙ non: qa inquisitio iudicis officio expedit, nō iure actionis. sic nec redenuntiatio aut recusatio: quia tunc pñmitur ꝙ ex odio hoc faciat s. eo. cum P. & 3. q. 5. c. 2. & non relatione criminis: sed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iudicis qui. Item testes compelli pōt ad probandū inquisitionē. 2 sup. de testi. cog. super his. licet in iudicijs ordinarijs compelli non debeant in criminibus, si qua principaliter vel incidenter obijciantur, vt eo. tit. dilectorum, vbi de hoc. Dic, vt ibi notatur in fine notulæ. Item & illud pōt facere prælatus, cum infamia ɔ aliquem ad ipsum peruenit: vt præfigat terminum volētibus accusare, vt si aliqs apparuerit accusator, audiat illum: & procedat legitimè in accusatione sup. c. prox. & 15. q. 5. c. 1. i. de pur. can. cū tuarum. Si aūt non apparuerit, tunc pōt procedere ad inquirendum, vt sup. dr: vel indicere purgationem, in qua si defecerit, puniatur. vt sup. c. prox. sed melius est quod inquirat: quia periculosum est accusare: quia de facili nullus accusaret. Quid si aliquis alterius diœcesis, vel de alia parochia hoc tacito, impetret inquisitionem vel denunciet: nunquid debet audiri, cum ipsius nō intersit? pñmitur ꝙ nō charitatiuè denuntiet, vel impetret inqsitionē, vndè credo, illū repellēdū ar. s. de testi. ex parte A. in verbo illo, tacito ꝙ miles fuerit. &c. Ber.

b Distinximº.] In parte decisa ab illa decr. s. eo. qualiter. cuius verba hic ponuntur vsque ad §. debet. Bern.

[Gl. seq. No. quod iudex corrigit interlocutoriam. ad ducit tr. s concor. & tria similia.

c Redde rōnem.] Sed qualiter dēt rōnem reddere prælatus administrōnis suę? prælatus. n. dēt reddere rōnem suæ administrationis tanq̄ tutor. C. de iud. l. 2. quia comparat tutori. & procurator est, non dominus. s. de dolo, c. 1. & 12. q. 1. c. 2. pōt dici quod statur suo iure, si ali-

1 De materia huiº glosse vide Hostiensem in summa titu. de denunciat. Iulium Clarum in prac. cri. siue §. fi. q. 6. & 7. & Bernardinum Diaz in pract. cri. can. cap. 6.

† Aliàs, veter. s & noui, &c.

Luc. 16.

† illum.

† Dicit plus, & i a quæ da… sit illi… vulga… creua… l lorum Gen. c…

2 Add… aliqui… quæ… Ext. l… qñem… quæ…

ter non pōt reddere rōnē arg. C. de do. l. pen. & C. vndē vi. si qñ. 2. q. 1. in primis ver. gloriosus verò. & supra de his quæ vi metusue cau. fiunt. c. vlti. Bern.

ADDITIO. Ex hac auctoritate redde rōnē, &c. nota duo. Primo quod ipse inquirendus, est prius interrogandus, & non testes: quia si confiteretur, non esset opus testibus. Secundo, q̄ suæ excusationes sunt admittendæ. Hostiēs.

a Et famam.] Argūm, famā nihil p se pbare, 35. q. 6. si duo s. de eo qui cog. cōs. vxo. suę. super eod. 1 arg. ꝯ supra de præsump. illud & s. de consang. & affin. c. 2. & 4 q. 3. c. si testes. §. item sæpè.

b A maleuolis.] 11. q. 3. in cunctis. si hoc cōstaret, q̄ à talibus esset ortā: aliàs difficile est probare famā ortā esse à talibus: cum fama ab incerto auctore procedat, de cōse. di. 4. sanctū ē. vn̄ satis pōt dici, & indicēda est purgatio vndecūque ꝑcedat infamia saltē ꝑpter scādalū. a. ꝯ de purg. cā. accedens. B.

c Concussis columnis.] 12. q. 2. gloria episcopi. & 2. q. 7. accusatio 1.

d Morbū vtrunq;] Vnus a morbus est, qñ falso vel malitiose accusant: ꝯ hunc remediū medicinale est inscriptio. ꝯ. eod. ver. 1. Alter morbus est qñ delinquūt insolēter: ꝯ hūc remediū medicinale est inquisitio. ꝯ. e. v. c. 2. Host.

e Præcedat inscriptio.] sic s. eo. super his. & ꝯ. de simo. licet Hely.

DEBET. In hoc § dicitur, quod ille cōtra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi per contumaciam se absentet, & illi sunt exponenda capitula, de quibus fuerit inquirendum: & dicta testium, & nomina ipsorum sunt ei publicanda, & exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominū detur audacia infamādi, & per exclusionem exceptionum, deponendi falsum securitas præbeatur. Nota, quod ille, contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi contumaciter se absentet. Item ea de quibus contra aliquem aliquis inquirit, debent ei manifestari, & omnis defensio sibi reseruatur.

mā a ad aures superioris peruenerit, non quidem à maleuolis b & maledicis, † sed à prouidis & honestis, nec † semel tantum, sed sæpe, qd̄ clamor innuit, & diffamatio manifestat, debet corā ecclesiæ seniorib. veritatē diligentius perscrutari, vt (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tanquam † idem sit accusator & iudex, sed quasi denuntiante fama, vel deferente clamore, officij sui debitū exequat. Licet aūt hoc sit obseruādū in subditis, diligētius tñ est obseruādū in prælatis, q quasi signū sunt positi ad sagittā. Et quia nō pñt oībus cōplacere, cum ex officio suo teneantur nō solum arguere, sed ēt increpare, quin ēt interdū suspendere, nonnunq̄ verò ligare, frequenter odiū multorū incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideò sancti Patres † prouide statuerūt, vt accusatio Prælatorū non facilè admittat, ne cōcussis c columnis, corruat ædificiū: nisi diligens adhibeatur cautela, per quā nō solū falsæ, sed etiam malignę criminationi ianua præcludatur. Verū ita voluerūt prouidere Prelatis, ne criminarent iniustè, vt tñ cauerēt, ne delinquerent insolenter: cōtra morbū d vtrūq; inuenientes cōgruā medicinā: videlicet, vt criminalis accusatio, q̄ ad diminutionem capitis, i. degradationē intendit: nisi legitima ꝑcedat e inscriptio, † nullatenus admittat. Sed cum super excessib. suis quisq̄ fuerit infamatus, vt iā clamor ascēdat, qui diutius sine scandalo dissimulari nō possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirēdū & puniēdū eius excessus, nō ex odij fomite, sed charitatis ꝑcedat affectu, quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradet ab ordine, ab administrō ne tñ amoueat oino: q̄ ē ſm sniam Euangelicā, à villicatione villicū amoueri q nō pōt villicationis suæ dignam reddere rōnē. ¶ Dēt igit esse pn̄s is, cōtra quē f facięda ē inq̄sitio, nisi se p cōtumaciā absentauerit: et exponēda sunt ei illa capitula, de q bus fuerit inquirendum, vt facultatem hēat defendendi se ipsum: & non solum dicta, sed ēt noīa ipsa testium sunt ei, vt q d, & à quo sit dictum appareat, publicanda. † nec nō exceptiones, et replicationes ltimę admittēdæ, ne p suppressionē noiū infamādi, per exceptionū verò exclusionem deponendi falsum, audacia præbeat. ¶ Ad corrigēdos itaq; subditorū excessus tanto diligētius debet ꝑlatus assurgere, q̄to dānabilius eorū offēsas desereret incorrectas. Cōtra quos, vt d notorijs excessib. taceat & si trib. modis possit ꝑcedi p accusationē videlicet, denūciationē, & inqsitionē ipsorū; vt † tñ in oībus diligēs adhibeatur cautela, ne forte p leue g

f Præsens is, contra quem.] ex hoc §. colligitur manifestè, q̄ ordo iuris seruandus est in inquisitione facienda s. eo. ad petitionem. sed hoc verū est circa seculares, circa regulares non est vsquequaque seruandus, vt dicit in fine.

AD CORRIGENDOS. In hoc §. dicit, q̄ ꝑlatus tanto diligentius debet ad corrigendos excessus ꝑlatorum descendere, quanto dānabilius eos dimitteret incorrectos: contra quos exceptis notorijs, trib. modis potest procedi: per accusationē videlicet, denunciationem, & inquisitionē ipsorū: ita vt diligēs in omnibus adhibeatur cautela. vt accusatio nullatenus admittatur, nisi legitima præcedat inscriptio, & denunciatio. nem charitatiua admonitio: & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire hoc moderamine sp adhibito, vt ſm iudicij formam, sniæ quoq; forma dictetur. Hunc ordinē circa regulares ꝑsonas non credit Papa vsquequaque seruandum, quæ cum cā requirit, de facili possunt à suis administrationibus amoueri. No. quod accusationem, inscriptio semper præcedere debet admonitio denūtiationem, & inquisitionem fama siue clamosa insinuatio. Item sententia semper formanda est secundum modum agendi. Item regulares de facili remouētur à suis administrationibus.

g Leue compendium.] i. ꝑuersum & præcipitatū iudicium leuis iudicis; quia forte vel breuiare lites

a Ad gra-

† De hoc articulo vide oino quæ citant s. e. c. sup his verbo, oportet inscribi.

† Hoc fallit in crime hæresis. Eymericus in Director. inquisi. par. 3. q. 75. vt i dixi plenissimè.

† Aliàs ita: tñ vt diligēs oibus adhibeatur cautela, &c. absq; voce in: sed in cō. lio, et in alijs vetustiorib. Grego. libris, legit vt est impressū ī vno ꝑ adhibeatur, adimpleatur, repetitio.

‡ Hæ duæ glossulę nec sunt Ber. nec reperiunt in antiquis exēplaribus.

a Ad graue dispendium.] idest ad pęnam, auctoritate tali processus inflictam.

[Gl. seq. tractat de triplici modo procedendi super criminibus, & eorum pęnis: circa secundum signat duo iura in contrarium. & vt. obique remittit.

b Forma.] Sic ī. de sim. licet Hely. Forma ista triplex est, cũ proceditur accusando, denuntiãdo, & inquirendo, vt si agaẽ in modum accusationis, & ꝓbatur crimẽ, deponat reus: qa hic est effectus 1 accusationis: vt ī. dicit in verbo, & criminalis accusatio: q̃ ad diminutionem capitis .i. degradationem intendit. Cum agit per inquisitionẽ, alia pęna imponitur, vt dictum est in illa notula magna: ibi, crimine verò probato. vndè vẽ, s. per hanc literam, quod si per inquisitione probetur simonia vel homicidiũ, qđ nõ deponaẽ, quia ad hoc nõ est actũ. ī. de ord. cog. cũ dilectus. Arg. contra ī. eo. inquisitionis, v. rñ. vbi de ho, & ī. de dolo & cõtu. veritatis. Dic vt ibi. Cũ verò proceditur per denuntiationem, nisi in prędictis duob. casibus ad pęnitentiã agitur peragendam. tunc in prædictis duob. casibus et punitur; sicut cũ agit ꝑ accusationẽ vel inq̃sitionẽ, vt d. c. veritatis, sed cum agitur per denuntiationem, tunc in prædictis casibus non est necessaria admonitio ī. eo. cum dilectus. In alijs verò casibus cũ agitur per inquisitionem vel accusationem punitur ad arbitrium iudicis. arg. ī. eo. inquisitionis, 1. rñ. in fi. & ī. eod. c. vlti. & arg. ī. ti. proxi. c. vlt. Denuntiatio 2 verò regulariter fit ad pęnitentiam peragendam, & eius effectus siue finis est pęnitentiæ impositio: & tunc necessaria est charitatiua admonitio, vt hic dicit: & ī. eod. cum dilectus, & c. 2. aliàs repellitur denunciator, vt ibi dicitur.

1 Qualis sit effect⁹ accusationis, denũtiationis, & inquisitionis, plene Hostien. in sum. tit. de accus. denuntiat. & inquisi. eũ videto, ut hanc gl. intelliges.

† contra

† obseruandum.

† Scilicet Inno. iij. in cõcilio gñali. Lateraň. c. 6. & c. 5. eod. tit. in 4. comp.

2 Vide Spec. tit. de denuntiatione. § 2. & Hostien. paulo ante citatum.

ADDITIO. Pro supradictorum faciliori notitia nota versus sequentes.

Quatuor ecce modis agitur de crimine, cũ quis,
Nuntiat, accusat, inquirit, & excipit, ante
Admonet, inscribit, infamat, & obligat extat;
Sic cauet, & deponit, amouet, atque repellit.

c Facilius.] ī. de sim. ꝑ tuas, circa fi. Notare potes hic ar. quod dignior 3 est cętus clericorum, quam cętus monachorum, vt 16 q. 1. legi. Ber.

3 Vid. D. Th. 2. 2 q. 184. per totũ, & q. 186. art. 1.

compẽdium, ad graue a dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationẽ charitatiua monitio, & inquisitionẽ clamosa insinuatio ꝑuenire: illo sp adhibito moderamine: vt iuxta formã iudicij sniæ quoq; forma b dictetur. ¶ Hunc tñ ordinem circa † regulares ꝑsonas nõ credimus vsquequaq; seruãdũ: † quæ, cũ causa requirit, facilius c & liberius à suis possunt administrationibus amoueri.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum singulis annis facere debent prouinciale concilium: in quo statuere debent personas idoneas per singulas diœceses, quæ solicitè inuestigent, & in sequenti cõcilio referant corrigenda: & episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis, & publicare agitata in prouinciali concilio: & hæc negligentes, ab executione officij suspenduntur. hoc dicit.*

CAP. XXV.

Sicut † olim à SS. Patribus noscitur institutum: d metropolitani singulis annis, cum suis suffraganeis, Prouincialia nõ omittãt cõcilia celebrare: e in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, ꝓsertim in clero, diligentẽ habeãt cum Dei timore tractatum; canonicas † regulas, maximè quę statutæ sunt in hoc gñali concilio, relegentes, vt eas faciãt obseruari, debitã pęnã trãsgressorib. infligendo. Vt aũt id valeat efficaci⁹ adimpleri ꝑ singulas dięceses statuãt f ꝑsonas idoneas, ꝓuidas videlicet & honestas, q̃ ꝑ totũ annũ simpliciter & d plano, absq; vlla iurisdictio-

Sicut olim.] Diuiditur in tres partes. In prima de prouinciali concilio, & de agendis in illo. In scda de testib. synodalib. & eorũ officijs. In tertia de pęna hoc nõ seruantium: & tacitè inferi⁹ de epalib. synodis. secunda ibi, Vt autem tertia ibi, Quisquis. Abb.

CASVS. Statuit concilium gñale, sicut olim à SS. Patribus fuit statutum, vt metropolitani singulis annis non omittant concilia celebrare, in quibus diligenter intendãt circa correctionẽ & reformationẽ clericorum, & mores eorũ, relegentes regulas canonicas: & præsertim hmõi concilij, pęnã debitã trãsgressorib. īfligẽdo: vt aũt id val. at meli⁹ adimpleri, per singulas dięceses constituant personas idoneas & honestas, quæ de plano & sine aliqua iurisdictiõ. diligenter inquirãt, q̃ correctione, & reformatione sunt digna, vt ea fideliter referãt in cõcilio subsequẽti, vt sup his & alijs ꝓuida deliberatiõe ꝓcedãt. & ea q̃ statue. ī. faciãt obseruari, & in epalib. synodis annuati celebrãdis ea: dẽant publicare ꝑ singulas dięceses: quisquis autẽ hoc statutũ neglexerit adimplere, ab executione sui officij suspẽdatur. No. quod prouincialia concilia celebranda sunt singulis annis. Item statui debent in concilijs tales, qui statuta concilij faciant obseruari. Item executores, nullam habent iurisdictionem.

d Institutum.] 18. dist. in quoniam quidem.

e Celebrare.] sic & abbates & Priores abbates proprios non habentes, de triennio in triennium celebrant capitula sua, supra de sta. reg. in singulis, & c. seq.

[Gl. seq. tractat de testibus synodalibus, vndè esse debeant, & quales: quid agant. & quod procurantur per loca quæ visitant: ad hoc vltimum signat contrarium, sed tenet primum.

f Statuant.] isti erunt quasi testes synodales. sic supra de testi. cog. præterea. & 35. q. 6. episcopus in synodo. & debent esse de eodem episcopatu, honesti & discreti: quia tales melius possunt inuestigare veritatem, quam extranei. argum. supra de test. veniens, 2. in fi. & 35. q. 6. c. 1. & 2. supra qui ma accu. non pos. Et isti appellantur visitatores, qui debent circuire totam parochiam de villa in villam, vt 80 dist. non debere. vnde hoc sumptum videtur. & illi procurabuntur per parochias, ad quas accedunt; quia suis stipendijs hoc facere non debent. supra de præscrip. cum ex officij, & 28. quæstione 1. iam nunc, in fin. & 12. q. 2. charitatem. & officium suum nõ debet eis esse damnosum. argum. 4 quæstione 3. cap. si testes. § ventura. Argumento contra quod episcopus debeat eos procurare, habes, supra de offi. ord. inter cętera, & 23 q. 1. militare. Prioribus concordãtijs credo standum; 4 moderatos tamen sumptus petent. hoc.

[Glo. seq. infert dubium & soluit. quærit obijciendo: respondet & infert, quod diminuta sit hodie & c. dicens quod istis minus quam alijs officialibus c. ditur, & causam reddit. subdit quòd propter diligentiam prælatorũ illi suum officium non omittunt.

† Vide cil. Trid. 24. c. 2. & cil. Lat. sub Leo. x.

† In cõce Late ita: ca cas & maxi que st sunt, & conci canonici regulæ stituta: &c.

4 Qui les pi petere grauat, d. c. cum A lus.

a Absque

a Absque ulla iurisdictione.] Si isti non hāt iurisdictionem, ergo non pñt aliquos cogere, vel citare, vt veniant, vel rñdeant: immo pñt eis dicere: ingressus es, vt aduena, nunquid vt iudices nos? 3 q.6. leges. Item vr quod debeant esse iurati, 35. q.6. eps in synodo. Sed sufficit quod sint honestæ psonæ, quibus merito sit credendū sup his q̄ referunt e in concilio puincia li. Itē quare prius denunciat hoc metropolitano, q̄ epo, cū prius dēret renūciari epo quam archidiacono, 25. dis. gle stis, demum si eps esset negligēs, archiepo 9 q.3. cū simus, & c. cō quest, & per hoc ecclesiasticus ordo cōfunditur, si sua iurisdō epo non seruatur 11. q. 1. cōuenit, in fi. Dicas, q isti inquisitores solā famā referūt metropolitano sm qd intelligunt, & inquirūt sine aliqua iurisdictione, vt p alios ad denuntiationē ipsorū possit visitare puinciam, quia ex hoc apparet eps negligens: tñ si eps vellet corrigere illos excessus, n̄ pderet suā iurisdōnem: nisi tunc demū, cum negligēs apparet. 9. q.3. cū simus. §. vlt. & eo ipso

ne,[a] solicitè inuestigent, quæ correctione vel reformatione sunt † digna: & ea fideliter perferāt ad metropolitanum & suffraganeos, & alios in cōcilio subsequenti: vt super his & alijs, prout vtilitati & honestati congruit, prouida deliberatione procedant: & † quæ statuerint, faciāt obseruari: publicaturi ea in epalib. synodis annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quilqs autē hoc salutare statutū neglexerit adimplere, à sui executione officij suspendatur.

¶ Greg. nonus archiepo & Priori sanctæ Mariæ Rothomagēn.

¶Snīa excōicationū, suspensionum, vel interdicti, lata post denunciationē per abbatē denunciatū, vel alium pro ipso in monachos denuntiantes, vel adhærentes eisdem, relaxantur, spoliati restituuntur, & iuramēta de tacenda veritate relaxantur. dicta testiū denunciato traduntur: & expensa de bonis monasterij monachis denuntiantib. ministrantur: & propter hoc ab obedientia abbatis non eximuntur, sine tamē litis preiudicio.

CAP. XXVI.

Olim I.V.& P. ordinis Tyroñ. † & infra. ¶ Ne igitur reformatio monasterij valeat retardari: Mādamus, quaten[9] relaxatis[b] excōicationū seu suspēsionū sentētijs, si quas idē abbas protulerit, † vel per quoscunq; iudices pmulgari fecit, post inceptum[c] negotium in eos, & adhæren-

qd hæc referuntur metropolitano, apparet, quod multa sunt apud eos epos, quæ egent correctione. 18. di. peruenit, vñ videtur esse diminuta iurisdō metropolitano rū in hoc, q olim poterant descendere, & inquirere an epi essent negligētes: non vt statim inquirerent de crib. nisi postquā constaret de negligentia. Sic pōt intelligi. ē. de censi. sopitæ. & ca. Romana. [eo. in 6°.] & ē. de prę scrip. cum ex officij, hodie verò nō possunt, nisi primo eis p alios referatur, sm quod hic innuitur: aliàs superflua, & onerosa fuisset ista constitutio, & istis inquisitoribus minus creditur, quam alijs officialib. quia alijs creditur quamdiu contrarium probetur. 4. q. 4. c. nullus, & alioñ. ff. de offi. præfec. vrb. l. 1. §. quies. ē. de app. cum parati. arg. ff. de re. eorū qui sub tutor. vel cura. l. magis §. illud. ff. de cust. & exhib. reo. l. diuus. Hoc ideo, quia isti famam solam referūt, nec sunt iurati: sed illi iurati sunt, & famam non referunt, sed ipsum factum: & isti inquisitores non debent amittere officium suum, q̄uis prælati inquirant, corrigant, & reforment: vt referant metropolitano, an oporteat ipsum supplere negligentiam eporum: aliàs nesciret: & ita non impeditur eorum inquisitio propter factum episcoporum. Io.

Olim.] Partes patent. Scda ibi, Si verò. Tertia ibi, Prædictis. Ab. CASVS. Inquisitio sup statu cuiusdam monasterij, ordinis Tyroneñ. tam in capite, q̄ in mēbris, cōmissa fuit quibusdā inquisitorib. Ad petitionē I.V. & P. monachorū dicti monasterij: pendēte inqsitione coram ipsis, abbas quasdā snias suspensionis, & excōicationis tulit in quosdā monachos ipsius monasterij prosequentes inqsitionem, & adhærentes eis etiā, & per quosdam iudices delegatos fecerat promulgari: quosdā etiā spoliauit ₇ iustitiā, ipso negotio pendente, & quosdā induxit ad iurandū, q veritatē non dicerēt 9tra ipsum: & qa p h̄mōi impedimenta retardabaī reformatio monasterij, significata fuerunt hæc dño Papæ a petierunt insuper dicti monachi a Papa, vt faceret eis expēsas factas, & faciendas sibi ministrari de bonis monasterij: Super hoc mandat Papa inquisitorib. quatenus ne reformatio monasterij valeat retardari, debeāt relaxare snias suspensionū, & excōicationū quas abbas protulit, vel p quosdā iudices fecit promulgari post inceptū negotiū in eos, & in adhærētes eisdē: ac eis institutis, quos abbas pēdēte negotio ₇ iustitiā spoliauit, & relaxatis iuris, si qua d tacēda veritate abbas extorserat, pcedāt i negotio de plano, & absq; iudiciorū strepitu, inqrētes, q̄ circa psonas, & obseruantias regulares viderint inqrēda, & corrigāt, q̄ fuerit corrigēda, tā i capite, q̄ in mēbris; puiso, vt negotio pēdēte abbati obediāt, & itēdāt, ita q p hoc reformatio monasterij n̄ valeat impediri: Si verò testes ₇ abbatē pducti fuerint, copiā faciāt ei dictorū ipsorū, & faciāt fieri p dictis monachis trib. vel quattuor, vel alijs quos assumpserint ad dictū negotiū psequēdū, expēsas necessarias factas, & faciēdas ad negotiū psequēdū de bonis monasterij, computatis si qua receperint de bonis monasterij. No iurisdōnē inqsitorū extēdi ad ea, sine q b. eorū officiū nō pōt expediri. Itē iurm de veritate tacenda nō valet, nec est seruandū. Itē pēdēte accusatione, vel inqsitione ₇ platū, subditi dēnt obedire eidē. Item plat[9] pēdēte inquisitione vel accusatione ₇ ipsum, non dēt aliqd facere, p q qd impediat officiū iudicis: qd si fecerit, iudex, vel inquisitor totū reuocet. Item copia attestationū facienda est abbati, ₇ quē pceditur. Itē monachi in expensis monasterij prosequuntur inquisitionem, cum nihil habeant.

b Relaxatis.] vt si oportuerit, possint ferre testimoniū in negotio inquisitionis, cū p eos melius q̄ p alios possit inqri veritas. ē. d testi. veniēs, 1. dū tñ ex alia cā repelli n̄ possint. ₇. de sim. p tuas, & ē. d re iud. cū. I. & A. [Glo. seq. argu. quòd causa cępta, & c. signat contrarium decre. nonne. & sol.]

c Post inceptū negotiū.] No. q lite pēdēte nō est aliqd innouandū. ē. vt lit. pon. à memoria. & p totū. & ē. de iure pat. ex lris. arg. 16. q. 4. uolumus. Item est arg. q cā cœpta inter platū, & subditū, suspensa est iurisdō plati, ac si esset appellatū ab eo. ē. eo. cū dilectus, & totū iudicium suum ad maiorem delatū est iudicē, vnde facit iniuriā iudici sub quo eorū cōe negotium pendet, arg. 2. q. 1. nomen, & iudex totū dēt reuocare, si q d faciat in eis, vt hic vr, cum ex odio videatur pcedere negotio cępto. Arg. ₇. 8. q. 4. nōne, vbi dicit, q vsque ad finē causæ non pñt recedere à sua iurisdōne, vt ibi dicit, ar. 15. q. vlt. c. ult. in fi. & obediētiā exhibere, ut dr, & si nō faciāt, p iudicē cōpellantur: vt ₇. dr. uerb. prouiso, & c. Ipse autem cōpellere eos non dēt, si tñ iudices in hoc

Bbbb 4 essent

† Cister. † Turoñ. † Cironen.

† protulit.

essent negligentes, ipsemet platus pôt excõicare si non obedirent, uel aliàs excederent, ar. ext. de of. ord. significauit, & ext. de offi. deleg. prudentiã. §. sexta. in fi. aliàs sol ueretur obedientia: qđ esse non debet. Ex eo quod dicit ¶. contra iustitiã spoliauit, uidetur a contrario, quòd si iusta cã subsit, ꝑ eos punire possit: qđ credo. Honestũ tñ esset, si ꝑ iudices hoc fieret, & qđ dicit, relaxatis, & cetera: præmisit causam, ne reformatio monasterij retardetur, vt possit ferre testimoniũ. ext. de testi. veniens 2.

a Adhærētes.] Ar. ꝙ idē iuris ē i accessorio qđ i principali vt ext. d of. d le. c. prudẽtiam. ver. si. vbi de hoc, & sublato pricipali. & accessoriũ, & ꝗ adhęrēt religiosis, religiosa sūt. ff. d rei ven. quę religiosis.

b De plano, & absque iudiciorũ.] sic ext. d sta. mo. c. ea ꝗ & ita ordo iudiciarius nō vł vsquequaq; seruandus circa regulares: vt ext. eo. qualiter 2. in fi. q. a de facili remouentur ab administrationib. vt ibi, & ext. de simo ꝑ tuas, & quasi summaria cognitiõe sufficere, ex eo ꝙ dicit, de plano. Sed z in alijs non de plano, sed magis iudice sedente ꝑ tribunali. 2. q. 3. cap. si quęstio. §. præuaricator. versi. abolitio. & 3. quæst. 3. c. induciæ. §. ipatrum. versi. à iudice, & manifestis probationib. 5. q. 6. Epiphanium. C. de proba. l. vlt.

c De tacẽda verita te.] Hoc ipso ꝙ hoc fecit me suspectũ erat abbas, & talia iuramēta si tenētr, ext. de testibus, cõstitutis 1. & merito talia iura relaxãda sūt, vt veritas reueletur. sim. ext. de testi. cog. c. vlt. & sine peccato seruari non pñt, quia celare veritatem mortale est peccatum. 11. q. 3. quisquis. & inf. de cri. fal. c. expedit. a peccatis nouentium non absoluer. ff. de furtur. eum qui §. 1.

d Copiam faciatis, supra eo. qualiter 2. & d. bet, & est hoc notabile contra quosdam, qui non faciunt copiam dictorum, & supprimunt testium nomina a quibus nesto posset appellari: licet dicatur qđ non. nisquãquã seruãdi debet ordo iuris, tamen in hoc bene seruari debet.

e De bonis.] sup. eod. ex parte, ubi de hoc. Ber.

† Qui dicant adhærētes declarat Angelus in Auth de hæred. & Falc. & Anchara. in repet. ca. canonũ statuta. ext. de cõstit. ver. vidi dubitari.

† contra.

† Aliàs ita: ꝓuiso etiã, vt &c.

z Quæ sunt ab hoc loco vsq; ad fin. gloss. desunt in vetustioribus codicibus, nec Bernardi esse credimus.

† Dictio, ex deest in aliis antiqs codicibus, & in oĩbus Vaticanis.

test† a eisdē, ac eis restitutis quos idem abbas negotio ipso pendente, contra iustitiã spoliauit: in negotio de plano, & absque iudiciorũ b strepitu procedentes, (cum talib. maximè in hoc casu, nō deceat Dei seruos inuolui) inquiratis ꝗ circa† ꝑsonas, & obseruãtias regulares videritis inquirenda, corrigentes, & reformantes tã in capite ꝗ in mẽbris, ꝗ correctionis, & reformationis officio noueritis indigere, iuris, si qua de tacenda veritate c abbas extorserat, relaxatis: ꝓuiso, † vt negotio ipso pendente, præfati monachi, eidē abbati obediant, & intendant, ita tñ ꝙ per hos prosecutio negotij nō valeat impediri. Si verò testes cõtra eundem abbatē producti fuerint, dictorum ipsorum ei copiam d faciatis. ¶ Prædictis autem monachis, expensas factas pp hoc, & trib. vel quattuor ex † istis, vel alijs, quos idoneos ad dictum negotiũ prosequẽdum duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdē monasterij: & faciẽdas expensas ad prosecutionem ipsius negotij necessarias, cõputatis, si qua ꝓpter hoc receperunt, de bonis e monasterij, cum proprium nō habeant ministrari. Cõtradictores: &c.

¶ Idem episcopo Cister. † de Alde. & de Salen. abbatibus.

¶ Contra prælatum denunciatum de dilapidatione, fit commissio super veritate inquirenda: & pendente negotio debet sibi interdici potestas alienandi.

CAP. XXVII.

PRęlatorũ excessus: & infra. ¶ Sanè dilecti filij C. & quattuor alij canonici Frisig. † denunciãdo monstrarunt, quòd Frisgien. † episcop bona sui ẽpatus, quæ (vt dicunt) fuit minus canonicè assecutus, adeò grauiter dilapidat, & consumit, ꝙ nisi celeriter adhibeatur f remediũ, † episcopatus idē per eum ad irreparabile dissolutionis opprobrium deducetur, nec solummodo rerum, verumetiam famæ suæ prodigus, g & salutis, vitam ducit enormiter dissolutam: & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus personaliter h accedētes ad locum, inquiratis solicitè veritatē, & eam fideliter conscribentes, sub † sigillis vřis nobis transmittatis inclusam: Eidem ẽpo terminũ assignãtes, quo nřo se conspectui repræsẽtet, ꝓ meritis i receptu-

P Rælatorum excessus.] Contra prælatum infamatũ de dilapidatione, inquiritur de ueritate, & interdicitur sibi omne genus alienandi. h. d. Diuiditur: nam in prima ponitur episcopi denunciatio: in secunda ipsius commissio. ibi, Discretioni, quæ duo facit. Primò mandat inquisitionem fieri, & remitti. Secundo inquisitionis terminum assignari, & alienationem interdicit: ibi, Potestate. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam canonici Frisigen. denunciarunt domino Papæ, quod eorum episcopus minus canonicè episcopatũ adeptus, bona ipsius episcopatus adeò grauiter dilapidat & consumit, quod nisi celeriter adhibeatur remedium, ad dissolutionis opprobriũ deducetur, & non solum rerum prodigus, sed etiam famæ suæ prodigus est & salutis, vt potè quia vitam ducit nimium dissolutam, propter quod mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus personaliter accedētes ad locum, veritatem inquirant, & eã ad Papam sub sigillis suis transmittãt inclusã, eidem episcopo terminum assignantes, quo conspectui domini Papæ se præsentet pro meritis recepturus. Interim tamen potestate vendẽdi, dandi, infeudandi, seu quocunq; modo alienandi bona ẽpatus eidē penitus interdicat. Nota, ꝙ inquisitores ꝑsonaliter accedere debēt ad locũ in quo morantur illi, contra quos fit inquisitio: & non alibi faciẽda est. Itē cũ aliquis denũciat suspectus de dilapidatione, interdicenda est ei potestas quocũque modo alienandi bona ecclesię.

f Adhibeatur remedium: quia nisi iustitiæ conatus cupiditatis reprimeret, ius litigatorum extingueretur, supra in princi. in constitutione Gregorij.

g Prodigus.] simile in prædicta constitutione.

h Personaliter.] in casu isto inquisitores non possent alijs committere ut es fu. 2. z De hoc habes supra, de offi deleg. c. ult. §. 1.

i Pro meritis receptu rus] ut pœna docente agnoscat [illegible] qualiter ipse excesserat in præmissis. sim. 27. q. [illegible] esse, & c. si custos, de [illegible] de officio legati [illegible] specialis, [illegible]

† Cister. de Alne, Salen. abb.

† Cister.

† Frisinge.

† Frisinge.

† Frising.

† Aliàs ad irreparabilis dissolutionis.

† Aliàs sub sigillis vris vel nobis.

z Nec loci [illegible]

vt sapiens sit in pœna, qui stultus fuit in culpa. 38. dist. qui ea. Et quos Dei timor à malo non reuocat, & c. ī. de electio. cum in cunctis. & ī. de vi. & hone. cleri. vt clericorum mores. & necesse est vt ferro abscindantur, &c. 82. dist. plurimos. Ber.

vndè qui lædunt sacerdotes, tanquam pro publico crimine puniuntur. 2. quæst. 1. in primis. circa finem.

d Culpabiles.] ergo iudex qui non punit deficientem in accusatione, peccat, & causam contrahit, cum puniri debeat pœna talionis. 2. quæst. 3. cap. 1. & 2. & 3.

rus. Potestate vendēdi,[a] dandi, infeudandi, seu † quomodolibet alienandi bona ipsius ecclesiæ, interim eidem penitus interdicta.

TITVLVS II.

De Calumniatorib.

¶ Greg. † Anthemio subdiacono.

¶ Subdiaconus calumniose accusans diaconum, subdiaconatu priuatur: & publicè verberibus castigatur, & in exilium mittitur.

CVm fortius puniēda sint crimina, q̄ insōtib.[b] & maxime sacratis hóib. inferuntur: quam sōtis culpabiles,[d] qui in causa Ioannis diaconi resedistis,[e] attendite, vt Hilarium criminatorē ipsius nulla ex diffinitione vestra pœna cōueniens castigaret; & inf. ¶ Quia ergo tātæ nequitię malum sine digna non debet vltione transire, iubemus eundē H. prius subdiaconatus, quo indignus fungit. priuari[f] officio, & verberibus †[g] publicè castigatū in exilium[h] deportari.

¶ Innocentius † 3. Zamoreñ † Segobieñ. & Abuleñ Epis opis.

¶ Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suā purget.

CAP. II.

CVm † dilectus filius magister scholarum Palentinus ad sedem Apostolicam accessisset, & de suo episcopo excessus varios nuntias-

a Vendendi.] Nota quod licet aliquis denūcietur siue accusetur vt suspectus de dilapidatione, nō debet statim remoueri. inf. de simo. licet. sed interdici debet ei dē omne genus alienandi. vt hic patet, & ī. de offi. deleg. venerabili. vbi de hoc. imò et dabitur interim coadiutor, sine cuius consilio nihil faciet si suspectus est: vt ibi dicitur Bernardus.

DE CALVMniatoribus.

¶ Supra visū est de accusatoribus & delatoribus criminum. Verumtamen quia isti quandoque calūniantur, ideò de his subdit. Abbas.

De hac materia tractatur 2. q. 8. per totū & 5. q. 5. per totum. & infra. in Rube. de pœnis. ver. quæ sit pœna calumniato. & præuar.

CVm fortius.] Duo facit. Primò ponit & aggrauat culpam iudicis. Secundò, ponit calumniatoris pœnam: ibi, Quia Abb Sicul.

CASVS. Hilarius subdiaconus accusauit Ioannem diaconum: causa huius accusationis commissa fuit Anthemio subdiacono, & quibusdam alijs: iudices in negotio procedentes, cū ille Hilarius nihil probasset contra Ioannem diaconum, absoluerunt eūdem, nullam pęnā imponentes Hylario subdiacono pro calumnia: Peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ: vndè ipse scribit Anthemio subdiacono, dicēs, ꝙ illa cria fortius sunt puniēda, q̄ obijciuntur illis, qui culpabiles non fuerunt, & pręcipuè sacratis hominibus, vnde rephendit iudices illos, qui in cā illius Ioannis diaconi resederunt, pro eo quod nullam pęnā dicto Hilario calumniatori imposuerūt, vndè mandat dicto Anthemio, quatenus cum tantum malum transire non dēat impunitum, H. pdictum priuet officio subdiaconatus, & verberibus castigatum publicè in exilium faciat deportari. Nota, ꝙ qui non probat quod intendit contra alium, puniri dēt pœna talionis. Item vbi quis non pōt puniri pęna, qua debuit accusatus, alia pœna additur priori pęnæ, vt hic patet: quia enim non poterat H. priuari diaconatu, loco illius, verberibus castigatus mittitur in exilium.

b Insōtibus.] 23. q. 5. si non licet & 17. q. 4. sicut qui.

c Maximè sacratis.] Ar. quod ex persona aggrauatur iniuria, Instit. de iniurijs. §. atrox. ff. de iniurijs, l. prætor. & inf. de sen. exco. cum illorum. Et qui præposito suo manus intulerit, capite punitur: & augetur crimen dignitate præpositi. ff. de re mil. omne delictum. §. 1. & ius publicum offenditur 1. dist. ius publicum.

e Resedistis.] vt iudices.

Hæc decre. competētius poneretur in pręcedenti titulo. sicut erat in antiqua compilatione.

[Glo. seq. obijcit de l. 1. &c. & dat tres solutiones.

f Priuari officio.] sed vr hoc contra ius factum esse, ex quo n. statim non fuit de calūnia condemnatus, nō dēt postea cōdemnari, nisi ꝯ eum iterū inscribatur. C. de calum. l. 1. Pōt dici, ꝙ spāle est, & factū principis ad cōsequētiā trahi nō dēt. Insti. de iure nat. §. plane. Vel fortè iudices condēnarunt eū, sed pęnā nō imposuerunt. Vel verius vr, ꝙ cā exēpli hoc factū sit, ne alij inde sumāt exemplum: & præterea negligentia iudicum non debet ei pdesse, vt remaneat calumnia impunita.

ADDITIO. vel dic, quod hoc fuit dimissum ppter culpā iudicis: licet coram competitum fuisset, & idō ita per superiorē imponitur, arg. C. quando prouo. non est neceſ. l. omnem. honorem, quia siue recepta fuerit, siue non, nihil obestit appellanti: vel dic quod Papa fecit hoc ex plenitudine potestatis.

g Verberibus.] in supplementum pœnæ. 5. q. 6. quia iuxta.

h In exilium:] quam pęnā ecclesia imponit. 50. dist. accedens. arg. 63. dist. in. in synodo. & 17. q. 4. attendendum. Bern.

CVm dilectus.] In prima denunciatio & causæ commissio: In secunda processus examinatio, & absolutio denunciati. In tertia pęna calumniosè denunciantis. secunda ibi, Cum autem. Tertia ibi, Vobis. Abbas. Siculus.

CASVS. Magister scholarum Palentin. ad Apostolicam sedem accedens, de suo epō excessus varios nunciauit: Papa examinationē ipsius cōmisit quibusdā inquisitorib. faciendā, vt examinationē factam sub sigillis suis destinarent inclusam: quo facto Papa examinauit pcessū negotij diligenter: nec inuenit aliquid de pdictis sufficienter esse probatū: vndè absoluit epm ab oīb. dictis, mandans quibusdam, quatenus dictum magistrū suspendant ab officio & beneficio, donec se purgauerit, ꝙ non calumniandi animo processit ad huiōi crimina proponenda: vt cęteri simili pęna perterriti, ad infamiam prælatorum suorum de facili procedere non præsumant. Nota, quod qui deficit in probando in causa denuntiationis, punitur, vt hic dr. Item nemo debet alium, & præcipue prælatum suum infamare,

r Vide Couarruuiā. li. 2. c. 9. varia. reso. & quos citaui §. de accu. c. super his, ver. oportet inscribi.

† Honorius tertius.

† Vide Ioan. Vasæū in Annalib. Hispaniæ c. 20. & ca. 21. vbi de his episcopatibus.

† Ca. 7. ti. de accusatio. in 3. cōp. Vide citatos in c. proxime pcedenti. ad. de B. Th. 2. 2. q. 33. ar. 4. & Hostiensem in sūma tit. de calūniator. §. quali pœna.

...ita : ...olibet , &c. ... regi ...istola ...fert. ...ardi ...ecr. c. ...o par. 274. & ...de ac ...cōp. B. Th. ...68. ar. ...tū li. 5. ...itia & ...5. ar. 3 ...intel vide Bernar. Diaz. ...crim. ...ap. 59.

a Nuncius

a Nunciasset.] Cum ad denunciationem alicuius Papæ committit inquisitionem, non procedit iudex nisi denuncians probet legitimam admonitionem præcessisse i. j. tit. proxi. licet Hely.

[Glo. seq. notat similitudinem, &c. & quærit.]

b Calumniandi.] sic patet, quod si denuncians non probat quod intendit, calumniari præsumitur: sicut in accusatore, 2. q. 3. qui non probauerit. C. de aduo. diuer. indi. l. 1. Sed qualiter probabitur, quod non calumniosè denunciauit? Videtur, quod per iuramentum probari posset, vt hic colligitur. arg. s. de testi. præsentium. & s. de except. pastoralis. Et impropriè hic dicitur calũnia: quia calumniator punitur similitudine supplicij: 2. q. 8. quisquis, & c. qui crimen. & s. tit. prox. super his, & c. qualiter 2. Pœna ergo illius qui denũciat, si nõ probat, erit suspensio officij & beneficij, vt hic patet, donec se purgauerit: & huiusmodi purgatio præstabitur ad arbitriũ iudicis, ex quo hic nõ determinatur, ff. de off. de le. de causis. § illis etiam & præterea cũ purgationes hodie arbitrariæ sint. s. tit. proximo, inquisitionis, in fine.

1 An aut admonitio secreta ex necessitate præcepti dẽant de nunciationẽ præcedere tradit elegãter B. Th. 2. 2. q. 33. ar. 3. quẽ oĩno videas.

set,[a] examinationem cõmisimus excessuũ obiectorũ: & infra. ¶ Cũ autẽ processũ negotij examinauerimus diligẽter, nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquid de prædictis: eundẽ epm absoluendũ decernimus ab obiectis: Vobis mãdãtes, quaten⁹ memoratũ magistrum scholarũ, donec canonicè suã purgauerit innocẽtiam, s. quod nõ calumniandi,[b] animo ad hmõi crimina proponenda processit, ab officio & bñficio suspendatis; vt cæteri simili pœna[c] perterriti, ad infamia suorum facilè non prosiliant prælatorũ.

TITVLVS III.

De simonia, † & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, (vel promittatur. †)

† De materia hui⁹ titu li, multa Canonistis val de necessaria tradit B. Tho. & Caie. 2. 2. q. 100

† Duo hæc verba: vel promittatur: desunt in trib. codicib. Vaticanis.

c Simili pœna.] Hæc etiam est causa quare puniuntur, vt alij non sumant inde exemplum infamandi prælatos suos: & ita pœna vnius est metus alterius, 2. q. 7. quapropter. ff. de pœn. l. capitalium. § famosos, supra de offi. ordi. irrefragabili. Bern.

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID, &c.

¶ Supra visum est de accusatoribus & calumniatoribus: nũc restat videre de his criminibus, ex quibus possunt accusari: sed quia inter cætera, simonia obtinet primum locum, quia cætera respectu huius pro nihilo reputantur, 1. q. vlt. c. fi. ideò tractaturus auctor de criminibus, præmisit de simonia. Est autem simonia studiosa voluntas vel cupiditas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.

De hac materia tractatur prima causa per omnes quæstiones suas, 7. quæst. 1. præsentium, & ca. sanctum. 15. q. 3. sane, 6. q. 1. si quis cum. § porrò.

IN ordinando] Duo sunt dicta. secundum ibi, Pro ordinatione. Abbas Sicul.

CASVS. Statuit Gregorius in synodo generali, quod pro ordinatione nullus aliquid accipiat, nec ordinatus aliquid dare debeat. Nota, quod pro quolibet obsequio in ordinatione impenso, quicquid collatum fuerit, simoniam inducit.

d Imponit] Hoc sumptum fuit ex illo canone, 1. q. 1 sicut episcopum.

e Minister.] idest, archidiaconus, qui examinat promouendos, s. de offi. archid. ad hæc, circa fin.

¶ Gregorius generali synodo præsidens.

¶ Episcopus pro ordine ab eo conferendo vel ministri, vel notarij nihil temporale exigere debent.

CAP. I.

IN† ordinando: & inf. ¶ Sicut nõ dẽt episcopus manũ, quam imponit;[d] ita nec minister,[e] vel notarius in ordinatione eius, vocem vel calamũ vẽdere.[f] Pro ordinatione igitur vel vsu pallij, seu chartis atque pastellis, seu eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia, se postea intrudendo.

CAP. II.

QVi aliũ ĩ ecclesia ordinatum, per pecuniam expulerit,[h] eamq;

[Glossa sequens post prin. obijcit, & duas opin. ponit.]

f Vendere.] verbũ, vendere, non continet gratuitum cõtractum: quia venditio non procedit sine pretio. ff. de contrahen. emp. l. 2. §. fine pretio, & C. eo. ti. emp. fides. Insti. eod. ti. §. pretium. Sed quare notarius non potest vendere operas suas vel chartã, cum de suo nemo beneficiũ facere compellatur. 10. q. 2. precariæ j. Dicunt quidam, quod hoc obtinet vbi notarius percipit salariũ de publico Laut. dicit, quod etiam si nihil percipiat de publico, nihil potest recipere pro tali scriptura: quia simoniã committeret. Et est speciale in odium simoniæ, ne fra⁹ posset procurari, ex pacto enim nihil accipere debet, sed si gratis & spõtè aliquid offeratur, & fine omni intẽtione ab initio ad hoc accessit, non credo quod peccaret notarius laicus, arg. j. eo. cum sit Romana. & est expressum 1. quæstio. 1. sicut episcopum.

† Ca... in ... fert Gra... tus fine ... let. 1. q. 1 null⁹. Al Sed vid... notis no... stris in h... caput.

† Adde ... Rabano ... chiepo... mset. ... charli... decr. ... suo par... 86 & ... ti. in ...

g Pastellis.] 1. quæstion. 3. si quis obiecerit. ne in fraudem aliquid fiat, non obstante aliqua consuetudine, 1. quæstio. 1. emendari. & inf. eodem. Iacobus. Vincen.

QVi alium.] CASVS. Dicitur hic qui per pecuniam expulerit in ecclesia legitime institutum, & eam sic retinuerit, omninò deponatur. Nota, quod aliquis, pro duplici peccato tantum punitur quantum in simplici, hic tantum spoliauit, & commisit simoniam.

h Expulerit.] Dupliciter enim peccat, dando 1 pecuniã; & quia locum viuentis occupat. argumen. infra eodem nemo. 7. quæst. 1. eum, & supra de concessio. preb. cap. 1. Bern.

1 Videto latius p... An. & al... recention...

SI dominus.] Duæ sunt partes. secunda ibi, Non igitur. Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrum quilibet catholicus admittendus sit in accusationem simoniacorũ? Respondet Papa, quod quilibet admittendus est, argumento à maiori. Si enim Dominus, qui fuit fine peccato, licentiam accusandi dedit vni, scilicet Iudæo sceleratissimo, multò fortius nullus catholicus expellendus, immo potius exorandus est, vt veritatem asseueret ad repellendam simoniacam prauitatem. Nota quemlibet admittendum ad accusationem simoniacorum.

a Vti.]

a Vict.] scilicet Iudæo sceleratissimo, cum dixit, Si enim malè locutus sum,& c.2.q.7.c.nos si.§.ecce.

[Glo. sequens cum 3.& vlt. arg. elicit.

b Non igitur.] Arg. hic a minori: quasi diceret, si Iudeus, qui malus est, admittitur ad testimonium contra Dominum, multò fortius catholicus ad mittitur, vt veritatē afferat contra simoniacam prauitatem. simile ar. s. de ele. cū in cunctis. in prin. B.

c Catholicus.] argu. q quilibet catholicus admittitur ad testimonium cōtra simoniacum, nulla distinctione facta. arg. J. eod. tanta. Dic vt s. de accus. cum P. ergo à contrario sensu hæreticus vel paganus non admittitur: quod verum est.

d Exorandus.] Simi. 79. dist. si quis Papa. ex eo q dicit, exorandus est. arg. q testes in criminalibus non compelluntur. s. de test. cog. dilecto rum, vl i de hoc. Ber.

A Ccusatum.] CASVS. In isto ca. & in seq. dr, q si aliqs accusatus fuerit de simonia, de qua sit publicè infamatus, debet prohiberi a celebratione Missarum, donec de veritate cōstiterit. Not. hic arg. q accusatus simoniace debet suspēdi a celebratione Missarū & idē dicit i ca. seq.

[Gloss. seq. obiicit gl. de capitulo, & c.

e Solemnia.] Capitulum hoc & seq. intellige de eo, qui erat publicè infamatus: aliàs non deberet suspendi, 2.q. 5. presbyter, & c. si mala. Sed nonne erant isti suspensi ipso iure: quare suspenduntur. J. eo. tanta. & 32. dist. c. præter hoc, §. verum. in fi. & 1. q. 1. quibusdam, & c. reperiuntur? Respondetur, de facto suspenduntur, cum ipso iure sint suspensi: simoniacus enim in ordine, quantuncunque sit occultus, est ipso iure suspensus, nec potest Missam cantare. J. eo. tanta. qui ipsum characterem habet vitiosum: in quo casu loquuntur hæc duo capitula: vnde cum essent isti super hoc infamati, meritò ipso facto debuerunt suspendi: si verò occultū esset, licet sit suspensus quo ad se, sicut quilibet in peccato mortali cōstitut⁹. s. de coha. cle. & mul. c. vl. & 1. q. 1. sacerdotes. n tñ quo ad alios est suspensus. ar. J. e. Mattheus, & c. ex tuæ. Ber.

f Q Voties.] Peruenit.] p famā scilicet, & iō de hoc voluit inquirere: qa platorū est inquirere de excessib. subditorum. s. de off. or. J. c. 1. J. de collu. crimina, 11. q. 3. pcipue. aliogn eis imputatur, 43. di. Ephesijs. Ber.

S Icut.] CASVS. Quærebat de pœna iniūgēda simoniaco: & respondet Papa, q sicut simoniaca pestis sua magnitudine alios morbos vincit: ita sine aliqua dilatione, cū de ipsa constiterit, de ecclesia debet eliminari atque expelli. Not. qd dr hic, q si per aliquod signū cōstiterit aliquē fore simoniacū, in lex dēt ipsum punire.

[Glo. seq. signat contrarium de canone.

sibi taliter vendicauerit: omnimodo deponatur.

¶ Deodatus †. Papa.

¶ Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simonia.

CAP. III.

SIt† Dominus & Magister omniū, q sine peccato fuit, accusādi licētiā vni [a] dedit & ista. ¶ Nō igit [b] qlibet catholicus [c] ē respuēdus, sed vt veritatē afferat ad ppalādā † simoniacā rabiē, magnis est precib. exorandus. † [d]

¶ Idem.

Simoniacus pēdēte accusatione ab administrāe phibetur.

CAP. IIII.

ACcusatum † simoniacū, necesse habuim⁹ phibere, ne Missarū solēnia celebraret, [e] donec qd esset, verius cōstitisset

¶ Idem.

¶ Idē dicit quod præcedens, nisi quod illud capitulum loquitur in accusatione, istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaco in generali: istud declarat de ordine.

g Vincit.] quia respectu eius cętera crimina p nihilo reputantur, 1. q. vl. c. vl. & arg. J. c. px. Arg. 5. 32. q. 7 qd i ot bus sed ibi soluit, q li. it ibi. graui⁹, i. cōius. & s. de acc. inq sitionis, vbi æqu pãt homicidiū & simonia, quo ad pęnā. 1 horribili⁹ est tñ homicidiū, cū quo nunq dispensat 50. dist. miror.

CAP. V.

QVoties: † & infra. ¶ Peruenit [f] ad nos q p simoniacā hæresim fueris ordinatus ppea † necesse habuim⁹ te phibere ne Missarū solēnia celebrare debuisses, donec quid sit, verius discere nequeamus.

¶ Lucius Papa.

¶ Simoniacus est deponēdus.

CAP. VI.

SIcut† simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit: [g] ita sine dilatiōe [h] mox, vt eius signat p aliquā psonā [i] cla ruerint, [k] de ecclesia Dei dēt eliminari atq. repelli. †

¶ Deodatus. †

¶ Simoniacum accusare pōt seruus, meretrix, & criminosi.

CAP. VII.

TAnta ē labes huius criminis, q ēt serui aduersus dños, & qlibet criminosi admitūr ad accusationē [l]. ¶ Itē oīs peccator. [m] Missam cātare pōt,

h Sine dilatione.] 1. q. 1. q 93, & c. repe riuntur, & 3. q. 4. si. ca. 35 q 9. loci.

i Per aliquā personā.] q de iure admitti dēat, vt s. dixi. de accus. c. 1. & c. cū P. & c. cum oporteat.

k Claruerint.] 24. q. 5. c. ecce.

T Anta est.] Duas hēt partes, sicut duas reddit rōnes. Secūda ibi. Itē oīs Ab. CASVS. Propter magnitudinē criminis simoniæ, serui aduers⁹ dños, q libet crimi nosi admittunt ad accusationē J simoniacos. Itē oīs peccator pt cãtare Missā pter simoniacū. & qlibet pt eū accusare, ēt meretrix, vt ab ordie mali acceptore moueaf. Nō q ab accusatione simoniæ nec seruilis cōditionis hoīs, nec infamati repelluntur.

l Ad accusationē.] si accusatus fuerit infamat⁹, de hoc dictū est s. de accus. cum P. & c. 4.

[Gl. seq. reci. obijciēdo, vt sup cādē di ni. & dantur. 4. solu.]

m Omnis peccator.] nō pcisus ab ecclā p sententiam ea nonis, vel iudicis toleratur⁹ & penitēs, & sic non est obiectio de excōicatis & suspensis. vt notorij fornicarij, 32. dist. nullus. nec de suspensis quo ad se: Nā qlibet cōstitutus in mortali peccato, suspensus est quo ad se. s. de cohab. cle. & mul. c. vlt. & 1. q. 1. sacerdotes, & c. sacrosancta. & sic oēs alij pñt cãtare Missam pter simoniacū. Vel qd dicit, oīs peccator pōt cantare Missā: pōt referri ad facilitatem ēt dispēsandi, quasi diceret, facili⁹ dispēsat cum oib. alijs criosis pter homicidiū, q cū simoniaco. Vel hoc dictū est in detestationē criminis. Vel sic, dato, q oīs peccator possit celebrare, simoniac⁹ tñ nō potest, 9 siderato initio, quia simoniacus in ipso sui initio 9missionis suspensus est. vt 1. q. 1. reperiūt. & int⁹ ort⁹ occidit, & in ipsa sui radice viciatus. 1. q. 1. quibusdam. sic ex eo tpe quo simoniæ crimen 9mittit, dānatus est: vñ postea celebrare non pt ēt post pactā pniam. nisi dispēset cū eo, q non 9tingit in alijs criminib. & ita plana ē litera ista considerato initio cuiuscūq; peccatoris. C. ad l. Iul. mai. q q s, ver. donōnes & quarūlibet postremo alienationes ex eo tpe, &c. & ita simoniacus celebrare non pōt nisi cū eo dispenset. Quis posset dispēsare, dictū est s. de renū. c. post trāslationē. nec pōt agere pœnitētiā nisi renūciet bñficio & executioni. s. de accus. inq. itinis. Postq verò renunciauerit, & pniam egerit, poterit cum eo dispēsari, si placuerit supiori, & sic licite poterit postea exercere officiū. ar. ff. de ōca. certe. §. Iulian. quia iam possidere ex noua concessione. ar. J. eo. ex insinuatio.

a De pęna simoniacorū vide B. Tho. 2. 2. q. 100 artic. 6. adde Berna. Diaz. in prac. cri. can. c. 23. & cap. 85.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. cōpil. Et vide Ber. Diaz in pra. cri. can. c. 23.

† Alias itaq & ppea.

† Propellitur
† Adeodat⁹
† Deusdedit
† Cap 6. e. tit. in 1. cōp. & de intellectu vide Alexa. de Nevo consi. 64. & Iul. Clar. §. simonia, in fin.

Cap. 6 eod. ti. in 1. cōpi. De materia videto nota per Doct. & præcipuè per Franciscum Aretin. in c. veniens. & c. J. de testib. & attestat.

uatione, vt ff. de euic. si seruus. §. 1. in fin.

a Etiã meretrix.] quæ aliàs non est admittẽda ad accusationem vel ad testimoniũ propter vilitatẽ eius, vt C. de adul. quę adulterium, & ff. de test. l. 3. §. lege Iulia. Eadem ratione nec ad alium legitimum actum. Ber.

NOn satis] Diuiditur. Nam primò ponit conciliũ, triplex prohibitum diuisim: transgressores huius & contemptores dicit simoniacos. Secundo coniunctim ponit aliam triplicem ꝓhibitionẽ, damnans contrariã consuetudinem 1 & causam reddit: secundo dat ibi pro sepultura. Abbas.

CASVS. In isto c. & seq. prohibetur ne ab his qui transeunt ad religionem, aliqua pecunia requirat, nec Prioratus vel capellania ꝓ aliquo ꝓtio alicui cõmittat: & qui ɔfecerit, tam ille qui dedit, q̃ ille q recepit, simoniã committit, nec ꝓ aliquo spirituali ulla exactio attentetur, nõ obstãte aliqua cõsuetudie: q̃a diuturnitas tẽporis ñ minuit peccatũ, sed auget, & ĩ seq. c. idẽ dicit. No. regulã, q̃ diuturnitas temporis nõ minuit peccatum, sed auget.

b Requiratur:] Aliquo pacto. ĩ. eo. veniens, & c. tua nos. tamen si sponte 1 sine aliqua conditione & puta intentione aliquid dare voluerit, non prohib. ĩ c. tua nos. intra c. sed si monasterium esset ita tenue, q̃ non posset sufficere, argum. ẽ q̃ tũc posset exigere hoc modo: frater si vis q̃ nos non possumus tibi prouidere: si vis intrare, portes tecum vnde viuere possis, vt s. quæstio. 2. si quis ꝓ pter hoc in simonia enim & vsura amor lucri prohibetur, 14. q. 4. si quis oblitus. Vinc.

ADDITIO. Ex hac glo. no. duas bonas th. oricas & practicas conficiendi instrumentum: q̃ñ aliqua puella recipitur in monialem, vt non detur aliquid ex pacto sed purè pro deuotione sua ipsa puella vel eius pater offerat monasterio aliqd. Secunda practica est vt si hoc contingat ex defectu facultatis redditinum monasterij, q̃ per viam cuiusdam protestationis siue intimationis dicatur volenti intrare, vt secum aliquid portet vñ possit viuere; non autem debet deduci in pactum: & ita intelligo Innoc. c. tua. ĩ. eod. vbi videtur sentire cõtra istam gl. de quo etiam g. Io. And. in c. q̃ñ. ĩ. eo. Abb. Sic.

† In editis Cõcilijs hoc nõ reperio. extat q̃dam vmbra hui' decreti in synodo Turonica secũda circa fi. Pelagij Papæ primi c. 2. sed hĩ integrũ decretũ post cõc. Lat. sub Ale. iij. pa. 3. c. 10. & ca. 7. c. tit. in 1. cõ. & vide citatos in c. seq. & in cap. veniẽs. infra.

† Aliàs, neque capellaniæ, &c.

† De hoc ar. vide Bald. ĩ l. si quenq̃. C. de epis. & cle. & Guido Papæ de cil. 80.

† pro illa cõmissione.

† Aliàs ita: q̃ qui receperit, & cõsenserit, &c.

præter simoniacũ: quem quilibet (vt ab ordine malè accepto remoueatur) accusare potest; vel etiã a meretrix. a

¶ Alexander iij. in concilio Turonen.

¶ Simoniacum est pretium recipere pro ingressu religionis pro prioratibus vel capellis concedendis, & pro Prælatis instituendis, pro concedenda sepultura pro chrismate pro oleo sancto pro benedictionibus nubentium vel alijs sacramentis, nec valet consuetudo in contrarium. hoc dicit cum seq.

CAP. VIII.

NOn satis: & infra. ¶ Prohibemus igit, ne ab ijs, q ad religionẽ transire volunt, aliqua pecunia requiratur. [b] Nec Prioratus [c] vel † capellaniæ quælibet monachorũ aut clericorũ, annua distractione vẽdant. Nec ab eo cui regimen ipsarũ committitur, pro † earũ commissione vllum pretium exigatur. Vnde quisquis contra hoc decretũ attentare præsumpserit: tã ille q dederit, quã † ille q receperit, vel cõsenserit, partem se cũ Simone nõ dubitet habiturũ. ¶ Pro sepultura [d] quoque & chrismatis, & olei receptione, nulla cuius quã pretij exactio attentetur: nec sub obtentu cuiusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur: quia diuturnitas [e] tẽporis nõ diminuit peccata, sed auget.

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ Summatum est supra in capitulo præcedenti.

CAP. IX.

CVm in ecclesiæ corpore & infra. ¶ Horribile nimis est, q̃ in quibusdam ecclesijs locum venalitas perhibetur habere: ita vt pro episcopis, vel abbatibus seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponendis in sedem † seu introducendis [f] presbyteris in ecclesiam, † nec nõ & pro sepulturis, & exequijs mortuorum, & benedictionibus [g] nubentium, seu alijs sacramentis aliquid requiratur. † Putant aũt plures ex † hoc licere, quia legẽ moris longa inualuisse consuetudine [h] arbitrantur, non attendentes, q̃ tanto grauiora sũt crimina, quanto diutius infœlicem [i] animã tenuerunt † alligatã. ¶ Ne igitur de cætero fiant, vel pro per-

c Prioratus] 1. q. 1. si quis episcopus. & q. 3. saluator, & ĩ. de sta. regul. capitu. 2.

d Pro sepultura.] Quot modis dicatur sepultura, dictũ est ĩ. de sepul. ca. vlt. Bern.

[Glossa sequens signat cõtrarium de casibus, &c.

e Diuturnitas.] Simile ĩ. ca. proxi. & supra de cõsue. quãto. & c. vl. ad idem 1. q. 3. c. vlt. diuturnitas temporis peccatum non excusat. 24. q. 1. schisma. & 1. q. 1. nullus eps grauamen. ff. de ac. & obli. obligacionum. §. 1. Arg. q̃ vbicunque hẽt locũ præscriptio. 32. q. 4. obijciuntur. Sol. de ho. dictum est ĩ. de consue. c. vlt. & ĩ. de tẽpo. ordin. c. 2. Ber.

CVm ĩ ecclesiæ.] Diuidit. Primo ponit factum horribile, & excusationẽ consuetudinis imꝓbat: secundo illa reprobat. quia simonia cãibi Ne igit. Abb.

f Introducendis.] 1. q. 3. si quis obiecerit.

[Glo. seq. rec. i. per modum quæstionis, quare aliud in benedictione coniugum, quam in coniugio.

g Benedictionibus nubentium.] Si. ĩ. eo. suam. pro benedictionib. nubentium aliquid accipi prohibetur, quia p eas gratia confertur licet ꝓ matrimonio aliquid dare vel recipere nõ est peccatum 1. q. 1. quicquid, & 32. q. 3. honorantur. quia licet sit sacramentum per ipsum tamẽ gratia nõ confertur. 27. q. 2. nuptiarũ. 32. q. 2. ɔnubia. Vnde est arg. q̃ nõ idem iuris est in accessorio, qd in principali. An pro exequijs mortuorũ licitum sit recipere, dĩ. ĩ. eod. suam. Ala.

h Consuetudine.] Videtur q̃ talis consuetudo non sit reprobanda, vt pro receptione canonica vel introductione personæ in ecclesiã, aliquid recipiat, in Auth. de sã. epi. col. 9. §. ꝓ ɔsuetudinib. dũ tñ ñ de ex pacto, aut exigat. sed spõte ex postfacto offerat. Et ẽ opt. ar. 1. q. 2. sicut epm. & 18. di. d. eulogijs. & ĩ. e. dilecto. 2. sed hic reprehebat ex ɔsuetudie, qd ẽ penitus reꝓbãdũ ĩ. e. lac. B.

i Infœlicem.] ĩ. de cõsuet. c. vlt. vbi de hoc & male adiectum.

† Scilicet Iꝫ tẽ sub Alex. iii c. 7. & c. 1 e. tit. in 1. cõp. Et de materia vide plene B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 2. & tũ li. 9. de tit. & in c. 6. a. 1. & Sylue. in sum. ve bo, simonia q. 6.

† sede

† ecclesiam

† exigat concil.

† ex eo li.

† detine

2 Hęc est sic demũ nata in c. Tri. sess. 21. sacr. mat. cap. 1.

Numeri marginales: 10, 20, 30, 40, 50, 60

admittentę consuetudines nullo tempore confirmantur. in Auth. vt nul. iu. §. 1. col. 9.

a Giezi.] qui primo in veteri testamento simoniā inuenit, vndè fuit lepra percussus. 1. q. 1. qui studet. & cap. cito turpem. Simoniaci dicuntur à Simone mago.

CVm sit.] CASVS Quaeritur si pro consuetudine ecclesiarum, aliquid potest exigi ꝑter procurationem? & respondetur quod non; hoc habes. 1. q. 1. placuit. Nota episcopum in consecratione ecclesiarum procurationē petere posse.

b Procurationem.] hanc procurationē recipit episcopus nō pro aliquo sacramēto; quia hoc est simoniacum, vt 1. q. 1. statutimus, sed potius pro labore immo nec pro labore, sed ista procuratio permissa est à iure, sicut & aliae procurationes, q̄ siūt rōne visitationis. vnde nullam simoniā committit: quia qui peccat legis auctoritate, non peccat, 23. quae 4. qui peccat. & ista procuratio praestari debet secūdum facultates ecclesię: sicut & aliae. ī. de censi. sopita, & ca. cum nuper. Immo si ecclesia procurare non posset episcopum, ipse suis sumptib. consecrabit ecclesiam, 10. q. 3. cauendum, & 1. q. 1. placuit. arg. in Authen. de mand. prin. §. sit tibi, coll. 3. Ber.

DE hoc autem.] Duę sūt partes: scda, ibi, R gē aūt. CASVS. Episcopus Oxomeñ. ante suam electionem promisit archidiacono quoddam beneficium, & cuidam clerico quēdam Prioratum, vt vterque electioni cō sentiret. Item Rex & alij Principes pecuniā receperunt, vt electioni consentirent, qui fuit archiepiscopus, quid ei sit sibi agendum super praedictis? Respondet Papa, q̄ si manifestū est dictum archidiaconū & clericum recepisse promissa, ob causam illa, vel si in iure confessi fuerint vel conuicti sunt deponendi: Si verò non est notorium nec conuicti sunt vel confessi, sed publica laborant infamia, indicenda est illis purgatio: in qua si defecerint, sunt puniendi. Rex autem & Principes inducendi sunt, vt si qua receperint à dicto episcopo, vt electioni praestarent assensum, ecclesiae restituāt Oxomeñ. cum illa sine periculo animae non possint retinere. Nota, q̄ deponendi sunt qui simoniam cōmittunt. Item pecunia recepta restituenda est ecclesiae, in cuius iniuriam data est.

sionis ecclesiasticis deducendis in sedem, vel sacerdotibus instituendis aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubentibus, seu alijs sacramētis (conferendis † seu collatis) aliquid exigatur districtius prohibemus. Si quis autem cōtra hoc venire praesumpserit, portionem cum Giezi † [a] se nouerit habiturum.

¶ Idem Vigilieñ. episcopo.

¶ Pro ecclesiarum consecratione, nihil est praeter procurationem exigendum.

CAP. X.

CVm † sit Romana: & infra. ¶ Consultationi tuae taliter respondemus, quod nihil pro ecclesiarum consecratione potes † vel debes, praeter procurationem [b] exigere.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ Conuictus de simonia, deponendus est, idem in infamato, qui se purgare non potest.

CAP. XI.

DE † hoc autem, q̄ episcopus Oxomeñ. archidiacono beneficiū, & cuidam clerico ante electionem suam Prioratum dicitur promisisse, vt vterque consentiret eidem: Tuae prudentiae respondemus, quod si manifestum [c] est eundem archidiaconum & clericum, ob causam illam, promissa recepisse: [d] aut exinde confessi fuerunt †, in iure, [e] vel legitimè conuicti, ab altaris ministerio sunt perpetuò deponendi. [f] † Si verò id manifestum [g] est nec tamen conuicti vel confessi fuerint, sed tantum publica laborant infamia, eis canonica purgatio [h] debet indici: in qua si defecerint, tanquam auctores † tanti sunt sceleris puniendi.

¶ Regem autem & principes [i] eius debes inducere. vt si qua receperint † à praefato episcopo, ut eius electioni praestarent assensum ecclesię Oxomeñ. sine diminutione restituant, [k] cum ea sine graui suae salutis periculo retinere non possint.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Simoniacum est pro temporali obsequio, beneficium ecclesiasticum promittere.

c Manifestum.] i. notorium alias secus, 11. quae. 3. & 3. q. 5. quia suspecti eorum qui accusantur.

d Recepisse. maximè arg. ī. de confess. cap. 2. & ĵ. eo nobis.

[Glos. seq. arg. q̄ non mitius, &c. in ĵ. rium alleg. quatuor canones, & soluit.

e Confessi fuerint in iure.] Aliàs cōfessio extra iudicium non praeiudicat. De hoc no. ī. de confess. c. vlt. Item arg. hic, q̄ non mitius agitur cum cōfesso, quam cum conuicto. 2. q. 1. nos, ī. de confes. cum super. & ff. de confess. l. 1. Arg. contra 50. di sti. presbyterum, 1 2. q. 1. non dicatis, & ar. 50. dist. si quis pręterea, 2. q. 1. in primis in prin. Sol. cum spōte cōfesso mitius agitur, sed non parcitur spōtè confesso i iure, timore probationū; non enim est beneficium q̄ fit ex necessitate. ff. de rit. nup. l. proximè, sed ea sunt in nostris officijs gratiora, quae cum impēdere non teneamur, cā tamen liberalitatis impedimus. 28. q. 1. iam nunc. Ergo q̄ inuitus cōfitetur, non remuneratur.

f Deponendi.] haec est pęna simoniacorum. sic ī. de cōfess. cum soper. cum agit in modum accusationis. immo idem videtur si agatur in modum inquisitionis, ī. de accusa. inquisitionis, 1. respon.

g Manifestū est.] non tamen notoriū: qm̄ tūc secus. vt patet. ī. eo. ca. vbi ponit manifestū ꝓ notorio alia litera hēt si.

h Canōica purgatio.] ꝑ infamiā. ĵ. eo. insinuatum. ī. de accus. cum P.

i Regē autē & Principes.] hic Rex & Principes ius hēbāt in electione tanquam patroni: quorum assensus dēt requiri. ī. de elec. sacrosancta. & ita videlicet, q̄ si nō ꝑstitissent consensum, non confirmabit electio: & sic ius habebāt vnde nec ante nec post electionem licitū fuit redimere consensum illorū. 8. q. 3. talia & 1. q. 3. si quis praebendas, & 1. q. 1. eos, & ĵ. eod. Matthaeus.

[Glos. seq. no. pecuniam simoniacam, &c. signat contrarium de decret. veniēs punit. sol. Ala. postea suam.

k Restituant.] quia sine periculo eā retinere non possunt, vt hic pa-

† fuerint
† remouend.
† actores
† receperint

† Vide D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. ad vltimū argumentum.

vt hic patet. & cum pęna dupli dēat restituere illā, in Auth. de sā. epis. in 2. col. §. si verò laicus, & §. si autem secularis. col. 9. & ℑ. e. audiuimus, & ī de imm. eccle. q. plerique; Hic no. ꝙ ecclesię restitui dēt, cui facta fuit iniuria. argu. 17. quæstio. 4. si quis in atrio, & 27. q. 1. si quis rapuerit. & in Auth. de san. epi. §. si quis aūt, in 2. coll. & ecclesia pōt vēdicare illā pecuniā, in Aut. e. ti. §. si verò laicus, & §. sed neque xenodochiū. arg. ↄ ℑ. eo. veniens, vbi restituitur ei q dedit, Ala. dixit, ꝙ in decre. veniēs. restituta fuit ei qui dedit de misericordia: & hoc qđ hic dicit, est ius cōe. Tu dicas aliter: illa veniēs. loquit de monacho q pecuniā dedit ꝓ sui receptione, & illud est ius, & hoc similiter, si ergo aliqs det pecuniā monasterio vt recipiat, simonia cōmittit. ℑ. e. qm̄ simoniaca, ei ergo, qui dedit, dēt restitui ª pecunia tā indignè à monachis accepta, vt cū ea in aliud monasteriū itret, ne sit onerosus secūdo monasterio. ar. 16. q. 6. d' lapsis. & 27. q. 1. si qs rapuerit. & vbicūq siue monasterio siue ecclesiæ seculari, pecunia taliter data & accepta fuerit. prout dicit decre. veniens, restituenda est pecunia ei, qui dedit; nec ecclesia vel monasteriū dēt cū tali fraude esse in lucro, cū ipsi clerici vel monachi in hoc ita cōiter delinquunt, cum ipsi clerici de hoc sint puniendi, & ex eodem facto pęnā, & ꝑmiū consequi nō debeāt, ut ff de neg. gest. l. siue hęreditaria. & ex hoc contingeret viā fraudib. aperiri; ꝙ esse non dēt. 93. dist. peruenit. 2. & 35. q. 9. loci, in fi. & tale lucrū ecclesia nō dēt hr̄e, nec possēt clerici, vel monachi pęnitere, nisi restituerent ꝙ simoniace receperunt. Vel posset dici, ꝙ si clerici seculares ª sic cōiter delinquūt, ecclesiæ dēt applicari, & clerici sunt oēs ab ecclesia remouendi. cum verò pecunia datur alicui, puta ꝑlato soli vel alij cuicūque; ita ꝙ ecclesia nō sit in culpa; tunc locū habet, quod prius dr̄, ꝙ ille qui pecuniam receperit, dēt illā restituere ecclesiæ in cuius ignominiā data fuit nec dēt ei restitui, qui dedit, & præcipuè si sit secularis, in quo casu itelligūtur authenticæ ꝑdictæ. De regulari posset dici, ꝙ & tunc non dēt ei restitui simpliciter, sed assignanda est scđo monasterio ad quod transit; vt eo viuente hēat vsū illius. arg. prædictorum capitulorum de lapsis si quis rapuerit. & hoc cum ecclesia fuit in culpa. Bern.

† Cap. 11. eo. ti. in 1. com. & post cōci. Lat. sub Alex. iij. par. 2. ca. 24. Vide Be. Th. 2. 2. quæ. 100. arti. 5. & Sotū lib. 9. d iust. & iu. q. 7. ar. 3. & Turrecrematā in c. ordinationes, 3. q. 1.

† nobilis

ª Num aūt soluta per simoniam repeti possint, uide Guid. Papæ decis. 581.

† Estomeñ. Castrensi Calieñ. Sed ut plurimum ut est impressum.

ª De hoc artic. præter Host. vide hic late per Panormitanum.

CAP. XII.

CVm essent in nostra pñtia cōstituti R. cleric⁹, et nobilis vir V. quia idē moram diutius facere nō poterat, pro se in causa illa sufficientem constituit responsalem.

¶ Cumque ab ore præfati R. intellexerimus, quod memoratus miles † promiserat ª ei dare ecclesiā, si quoddam negotium eiusdem in nostra posset pñtia promouere: ac per hoc promissionem ipsā continere simoniacā prauitatem: eidem R. super eadem ecclesia silentiū ᵇ duximus imponendum.

¶ Idem Cistreñ. † episcopo.

¶ *Notorius simoniacus in beneficio ab illo deponitur, idē in infamato, qui se purgare non potest.*

CAP. XIII.

INsinuatum † est, ꝙ in ecclesijs tui epat⁹, plurimi clerici per simoniam hr̄e dn̄r ingressum, ᶜ & infamia indè respergi.

¶ Vnde mandamus quatenus si qui fuerint, quos in prædictis ecclesijs publicum & notorium ᵈ est † simoniacè intrasse: eos amoueas ab ecclesijs taliter acquisitis. Illis aūt quorum crimen non est publicum & notorium, si † publica laborant infamia, cum quinta vel sexta manu ᵉ sui ordinis purgationem iudica, sin qua si defecerint beneficijs † hmōi ecclesiarum

No. ꝙ sola promissio super re spirituali simoniā inducit.

[Glo. seq. dicit, quod vitium fuit ex pacto. &c.

a Promiserat.] hæc promissio siue pactio illicita fuerat & simoniaca. ī. de pac. cap. vlt. & ℑ. eo. tua. & 1. q. 3. ꝗ pio. unde miles per talē permissionē non obligat; quare ipsi R. īponitur silētiū Si verò sine aliqua pactione promouisset negotiū illius, vel aliàs seruiuisset eidē, benè poterat eū remunerare, siue pñtando ipsū ad aliquod beneficiū siue ēt alio modo. ar. 62. di. quid proderit; immo ēt naturaliter erat ei obligatus, ff. de petit. hæ. sed & si lege. §. cōsuluit. & ar. 12. q. 2. hæc huius placiti. Pōt ergo licitè qlibet seruire 3 epō, vł alij spe futuræ remunerōnis nec simonia ꝯmittit i tali spe, cū sine oi pactiōe vł ꝯdōe seruiat; dūmō principaliter hac intētione nō seruiat, nec eps directè ꝓ hoc seruitio ei ꝓuidere in bñficio intēdat; qa sic esset immunis ab officio & obsequio. 1. q. 1. ordinatiōes. & c. sunt non nulli aliàs nisi speraret indè remuneratione quare seruiret ei, cū ex debito ei nō teneatur, imò qui dign⁹ est pōt sperare epatū & alios honores. 51. di. si offo. 74. dist. cōsuluit.

b Silentium.] & bñ, quia si ecclesiam tali modo adeptus fuisset, eam renunciare teneretur, vt 1. q. 1. si quis neque. & in aspera pœna vel pœnitentia semper esse, vt ibi, quam etiam agere non posset ea retenta. ī. de accusat. inquisitionis.

INsinuatum.] Primo ponit Papa narrationem sibi factam; secundo, contra eam prouideri mandat, ibi. Vnde. Abbas.

CASVS. In ecclesiis Cistreneñ. episcopatus, complures clerici per simoniam dicuntur habere ingressum; de quo sunt infamia notati: vnde mādat Papa dioecesano episcopo quatenus si notorium fuerit aliquos in ecclesias illas per simoniā intrasse, indè eos remoueat; illis autem quorum crimen notorium non est, si tā laborant infamia publica, indicat cum v. vel vj. manu sui ordinis purgationem, in quati defecerint, bñficijs illis perpetuò priuet eosdem. Nota ꝙ infamatus de simonia, si nō potest se purgare, punitur tanquam conuictus.

c Ingressum.] vndè fures sunt & latrones; quia non intrant per ostium, ī. de iure patro. relatum. & 23. q. 4. tres personas, & 1. q. 1. ordinationes. 7. q. 1. non furem.

d Notorium.] dicitur tribus modis notorium. ī. de cohabi. cler. & mul. c. vlt. & ideò nulla probatio est necessaria. ī. de accus. euidentia, & 2. q. 1. de manifesta.

[Glossa seq. signat contrarium de Canon. &c.

e Quinta vel sexta manu. Ar. ↄ 2. q. 5. presbyter si & c. si mala. & c. omnib. Sol. regulare est ꝙ ipse episcopus debet se purgare cum duodecim presbyteris, presbyter cū quinque, diaconus cum tribus. Vnde versus.

Pontificem parium manus expurgat duodena:
Quinta sacerdotum: leuitam, tertia, pęna.
Maior maiori minor est adhibenda minori:

† Cap. eod. tit. in appl. & post concilium ... par. 15. Et Cadoni de ... 3 ti de ... possess. ... ...

† sia.

3 De hoc artic. præter ... Host. ... de B. Thomam ... & ... ... bo, simon. q. 16.

† sed pu... ca. &c.

† Aliàs ab huiusmodi beneficiis &c.

CVm essent.] primò ponit decise controuersiam, & procuratoris dationem. Secundo diffinitionem, & eius cām; ibi, Cumque. Abb.

CASVS. R. clericus & V. nobilis erant in pñtia dñi Papæ ꝓ cōtrouersia q̄ inter se hēbant; sed quia nobilis ille in curia dñi Papæ morā diutius trahere nō poterat, ꝓ se in cā illa constituit procuratorem; partib. in pñtia Papæ ꝯstitutis, clericus ille cōfessus est, ꝙ miles ille promiserat ei dare ecclesiam illā sup qua litigabant, si quoddā negotium ipsius militis posset in pñtia Papæ ꝓmouere; & quia ꝓmissio illa cōtinebat simoniacā prauitatem, eidem R. papa imposuit silentiū sup ecclesia ipsa.

Quandoque tamen sunt pauciores: vt sup. de accus. cum P. 2. q. 5. omnibus. Quandoque plures, inf. de purg. can. inter sollicitudines hodie verò numerus compurgatorum arbitrarius est secundum arbitrium iudicis, sup. ti. prox. inquisitionis, in fine.

[Glo. seq. obijcit, cōcludēdo ꝙ duo, &c.

a Perpetuo priues.] No. quod defficiens in purgatione, punitur, vt hic patet. & sup. eo. de hoc, & infra de purg. can. cum P. sed purgatio indicitur propter probabilem præsumptionem ortam ex fama: ergo videtur ꝙ ex probabili præsumptione possit diffinitiua sententia ferri: quod non est verum. Sed ista probabilis præsumptio erit sit in violentam, ex eo quod non habet testes suæ honestatis. Bernardus.

perpetuò priues a eosdē.

Idem.

Simoniacum est pretio vel fauore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel dignè pœnitentem à reconciliatione remouere.

CAP. XIIII.

Nemo † presbyterorū xenium, vel emolumentum quodlibet b temporale, imò spirituale detrimentum, à quocunque publicè peccāte accipiat, vt episcopo vel ministris eius peccatum illius celet: c nec ꝓ respectu cuiusque personæ cōsanguinitatis d aut familiaritatis alienis communicans e peccatis, hoc episcopo innotescere detractet: Nec quemquam pœnitentem, vel minus digne pœnitentem, gratia vel fauore ad reconcilia-tionem adducat, & testimonium reconciliationis f ferat eidem: vel quocunque liuore, dignè pœnitentem à reconciliatione remoueat: quia simoniacum est vtrumque. g

NEmo.] Sūt duę partes principales. Secūda, ibi, Nec quemquam. Abb.

CASVS. Statuit Alex. quod nullus presbyter aliquod emolumētum tēporale recipiat à quocunque publicè peccāte, vt episcopo vel eius ministri, celet peccatum illius, nec pro respectu alicuius personæ consanguinitatis, vel familiaritatis dimittat, quin peccatum illud episcopo innotescat. Secundò dicit, quod nullum digne pœnitentem, vel etiam minus digne pœnitentem, propter gratiam vel fauorem ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis ferat eidem, vel propter aliquem liuorem siue odium remoueat à reconciliatione, quia vtrunque simoniacum est. No. quod qui dat temporale pro spirituali, simoniam committit: & qui propter consanguinitatem vel amicitiam non denunciat episcopo peccatum alicuius, simoniam committit. Item quicunque pœnitentem propter gratiam vel fauorem ad penitentiam adducit, vel propter odium remouet à reconciliatione, simoniam committit, & sic fauor, vel gratia, siue odium succedit loco pretij.

b Quodlibet.] idest, aliquid de quibuslibet. sim. 15. q. 2. mulier. & sup. de cond. apposit. verum. & 1. q. 7. si quis omnem. in primo versi.

[Glo. seq. notat quod celare sit simoniacum, & sit aliquid facere. signat contrarium, & soluit.

c Celet.] Nota ꝙ simoniam committit, qui pro aliquo temporali celat peccatum alicuius, quod peccatum corrigere vel denuntiare tenetur episcopo: sicut simoniacum est aliquid recipere, vt qui ordinandus est non ordinetur: vt electioni quis non consentiat. 1. q. 1. §. qui autem, & c. seq. ad fi. q. Et est hic arg. ꝙ celare est aliquid facere. sim. 36. dist. si quis vult. Arg. contra. ff. de præscr. ver. solent. & ff. de condi. ob tur. causam l. 3. §. vlt. Sol. illa non tangunt istam materiam, hic loquitur de iudicio, quod fit ad penitentiam: ad quod tenetur quilibet, vnde nihil potest quis propter hoc accipere: cum sit spirituale: illud de iudicio, quod fit ad furem capiendum, vel seruum fugitiuum pro quo potest recipi merces laboris. Ber.

d Consanguinitatis.] ergo videtur quod cōsanguinitas simoniam inducat, quia non refert an iniustus cordis amor an sordidę preces interueniant. 1. q. 1. si quis neque.

e Alienis cōmunicans.] 78. dis. quid est. 86. dist. c. 3.

f Reconciliationis.] pro reconciliatione, vel absolutione pretium exigi nō debet. inf. eod. ad aures.

g Vtrumque.] primum. s. digne pœnitentem, vel minus digne gratia vel fauore adducere ad reconciliationē: aliud est digne pœnitentē remouere, a reconciliationē aliquo liuore vtrumque enim istorum simoniacū est, & ita respicit istos duos modos tm̄: & ꝙ primò dixit, simonia cō est; similiter vt dicitur ibi vel pōt respicere omnia præcedentia, vt ista duo vltima quasi ꝓ vno reputentur: & quod primò dixit celet, & innotescere detractet quasi idem sunt: & sic illud vtrunque potest respicere illa sic coniuncta. B.

¶ Idem Vigor. † episcopo & † Priori de Acra.

Ecclesia emi vel redimi nō potest. hoc dicit quo ad litteram.

CAP. XV.

Querelam † monachorum de Acra recepimus, quod cum ipsi quoddam manerium cū pertinentijs suis, & ecclesiam de Geneñ. à monachis de Cardonio, † sub annuo censu quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartā ab ipsis monachis habuissent: Prior eorū capitulo incōsulto, h prescriptū †

QVerelā.] Primò ponit querelam monachorum. Secundò committit causam, instruendo iudicem in principali ibi, Vnde quia. Abb.

CASVS. Monachi de Acra quoddā manerium cū pertinentijs suis, & ecclesiam quandam adepti fuerunt à monachis de Cardonio, sub annuo censu xv. librarum, & super hoc chartā ab ipsis monachis habuerunt: Postmodū verò Prior monachorum de Acra, capitulo suo inconsulto, chartam prædictam, accepta indè pecunia, dictis monachis de Cardonio resignauit: vnde monachi isti de Acra conquerebantur se iniustè grauatos, quare mandat Papa quibusdam, quatenus partibus conuocatis, causam concordia vel iudicio terminare procurent, scienter, quod sicut ecclesia prædicta emi non potuit, ita nec redimi. Si verò monachi de Cardonio legitimè citati, fuerint contumaces, iudices monachos de Acra inducant in possessionem eorum de quibus controuersia vertitur inter eos, nec permittant eos exinde absque iuris ordine molestari. Nota quod ecclesia non potest emi nec redimi, aliàs simonia committeretur. Item propter contumaciam rei ante litem contestatam actor mitti debet in possessionem rei petitæ, & iudex inductum in possessionem defendere debet. Item delictum Prælati capitulo inconsul. tu, non præiudicat ecclesiæ.

h Inconsulto.] vnde non valet resignatio 12. quæstio. 2. sine exceptione. sup. de emp. & ven. cum dilecti.

a Con-

† Vigorien. Vigornien. † Et in omnibus manuscrip. tis legit ita: & Priori de patria. nec pōt rescribi, Priori de Acra, cū is, & monachi cō querant, vt īdicat series decretalis in alio est, & Priori de Perna.

† Ca. 14. e. tit. in 1. comp. & post cōci. Late par. 1. ca. 14.

† Cadomo, Cardomo. eadem varietas est paulo post.

† Aliàs ita: ꝙ dictū manerīū. Est autē manerium seu mansus apud Italos, portio terræ quæ sufficit duobus bobus ad Arādum per totum annum, sed Galli manerium vocant domum extra ciuitates cū rusticis & terris adiacentib. quo sæpe profitentur ... simonia ... Host. cap. 1. ... de censib.

e. ti. 1. Ad ... Oct. ... B. 1. q. ... his ...

nulli... hui ... de p ... lc Pa. ... versi. ... oppone ... lam.

a Concordia.] 5. quæstio. 2. si primates. & supra de transactio. capit. vlt. vbi plures concordantias inuenies de hoc.

[Gloss. seq. objicit ad rationem dupliciter. primo quod cum vniuersitate, & capitu. soluit. secundò quod non est sufficiens quo ad manerium fatetur, dicens, &c.

b Emi non potuit.] quia nullum spirituale vel spirituali annexum potest vendi vel emi, ī. de iure patro. de iure. & ī. de pact. cum pridem. & c. vlt. & ī. de transac. super. e. & 16. q. 7. decimas. ergo nec redimi. sed hæc ratio nō videtur habere locū, quia ecclesia vel spirituali annexum, potest vendi cum vniuersitate & obligari. ī. de iure patr. ex litteris. & ca. cum sęculum. sed manerium fuit, vt vs, principale, in quo erat ecclesia. & ita potuit redimi tanquam accessorium: Dicas ꝙ manerium cum pertinentijs suis & ecclesia fuerunt monachis concessa. ita ꝙ neutrum fuit accessorium alteri: & hoc colligitur bene ex littera, vt ibi dicit in prin. quoddā manerium cum pertinentijs suis, & ecclesiam. & ita ecclesia non fuit pertinēs manerij, quia separata fuit a pertinētijs: & ita redemptio quātum ad ecclesiam nulla fuit ipso iure. sed hæc ratio non habet locum in manerio, quod bene potest vendi & redimi, & ita hac via non possunt reuocare manerium. Qualiter ergo agent pro manerio? Dicas, ꝙ contractus siue redemptio quo ad manerium nullus fuit ipso iure ex alia causa, quia hoc factum fuit irrequisito capitulo. sim. supra de emptio & venditione, cum dilecti, & 12. quæstio. 2. sine exceptione, & hæc eadem ratione non tenuit redemptio ecclesiæ: & ita etiam si ecclesia fuisset accessoria ad manerium, idem esset.

†Cap. 15. eo. ti. in 1. com. De materia & intellectu vide plene per B. Th. 2. 2. q. 100. a. 2. Sotū li. 9. de iu. & iu. q. 6. r. 1. & Turrecrematam in c. vl. 1. q. 1.

manerium, & chartam monachis de Cardonio, accepta pecunia resignauit. ¶ Vndè quia præfati monachi de Acra se conqueruntur iniustè grauatos: Mandamus, quatenus partibus conuocatis, præscriptam causam concordia, a vel iudicio terminetis: scituri, quod sicut emi non potuit, b ita nec redimi ecclesia memorata. Si verò monachi de Cardonio legitime citati, ad vestram præsentiam accedere, et iudicio vestro stare contempserint; vos ipsos monachos de Acra, in possessionem c eorum, de quibus controuersia vertitur, inducatis: nec permittatis eos exindè absque ordine iudiciario molestari.

¶ Idem.

¶ Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. XVI.

EA † quæ de auaritiæ, & infra. Audiuimus, quod nummos pro chrismate d ab ecclesijs extorquetis: quos nunc cathedraticum, aliquando Paschalem præstationem, interdum episcopalem consuetudinem appellatis: e ‡ Quia verò hoc simoniacum esse cognoscitur: Mandamus, quatenus prætextu alicuius consuetudinis f vel prælationis, præscriptos denarios nullatenus exigatis: Pro certo scituri, quod si hoc præsumpseritis, periculum ordinis g & dignitatis poteritis non immeritò formidare.

¶ Idem.

¶ Pro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

CAP. XVII.

EX † diligenti tua relatione innotuit, quod H. Cant. archidiaconus te inducit, vt ei homagium facere, & fidelitatem pręstares: ita quod ipse tibi beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Vndè † quoniam huiusmodi obliga

c In possessionem.] causa rei seruandæ, si lis non fuerit contestata. sup. vt lite non contest. quoniam. §. in alijs & si lis contestata esset, & non liqueret de causa, adiudicaretur eis possessio, salua quæstione proprietatis absentibus. sup. de dolo & contumacia. prout. vbi de hoc. quam possessionem debent eis defendere iudices, vt dicit in fine: cum remaneant adhuc iudices, de illa re vsque ad diffinitiuam sententiam. supra. de testi. ex part. A. vbi de hoc. Bernardus.

EA quæ.] Primò factum reprehensibile narratur. Secūdò illud fieri prohibetur: ibi, Quia verò. Tertiò pœnam comminatur, ibi, Pro certo. Abbas.

CASVS. Quidam episcopi extorquebunt nummos à clericis pro chrismate, & illos denarios aliquando appellant cathedraticum, aliquando Paschalem pręstationem, aliquādo appellāt illos cōsuetudinem episcopalem: Sed quia simoniacum est, mandat Papa, quatenus prætextu alicuius cōsuetudinis & prælationis, denarios p̄dictos nullatenus exigāt: quod si fecerint, periculum sui ordinis peterunt formidare. No. quod in delictis non excusat cōsuetudō, & variatio nominis nō prodest.

d Chrismate.] pro chrismate nummos accipere non conceditur, imò simoniacum est, vt 1. q. 3. ca. vlti. & inf. eo. in tantum. & ī. eo. non satis. & c. cū in ecclesię. & inf. eod. ad nostrā.

e Appellatis.] simi lis variatio nominis habetur inf. eo. in tantum. Sed bona denominatio non excusat malum: quia quodcunque nomen imponas, simonia est, sicut in vsura, 14. q. 3. plerique. & cap. eo. B. r.

[Glossa sequens recitetur per quęstionē rōnis, vel per obiect.

f Consuetudinis.] Cōsuetudo ista quātumcunque longa, nō excusat malum, imò magis accusat. ī. eo. non satis, & c. cum in ecclesia. & ī. de consuetu. c. vlt. cū sit contra ea quæ in veteri testō prohibita sunt, & in sui natura mala. vt vendere sacramenta 1. q. 1. qui studet. & c. sicut conu. h[?]us secus de illa consuetudine, qui inducta est cō tra ius positiuum. sup. de consuetu. c. vlt. vbi de hoc.

g Periculum ordinis.] s. depositionē quia pœna simoniacorum est depositio, vt ī. eo. de hoc, & cap. in tantum & ī. de accu. inquisitionis. 1. respectu. Ber.

EX diligenti.] In prima parte ponitur supplicantia narra-

† Faci hoc gl. si q... vocabul de leg. l. va... de m...

†Ca. 1... in 1. co...

†Hæc ... dus ... ce Ba... hęc ... de qu... obliga... licita ... ꝙ falso ... ma ... non ... professi... nis, &c.

narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarum datio: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Cantuarień. induxit quendam clericum, vt faceret ei fidelitatem, ita ꝙ ipse illi clerico bñficiū ecclesiasticū annis singulis exhiberet, cleric⁹ iste videns ꝙ hmôi obligatio illicita erat, petijt instanter à dño Papa absolui, dicens, ꝙ de pdicto bñficio nil amplius acciperet: Papa videns petitionē hmôi honestā, & fauorabilē, ipsum ab illa fidelitate absoluit, cū illud ꝓriū fuerit diuinis legib. & humanis, ita ꝙ à sacerdote discreto pęnitentiā accipiat: & ne nota infamiæ possit respergi, concedit sibi has litteras, quas possit ostendere i testimoniū suæ indulgētiæ ꝯ infamātes eū. dē. No. ꝙ fidelitas ꝓ re spirituali acquirenda fieri non debet: quia simonia esset.

tio a illicita, & cōtra tuæ salutis, b necnon, & suæ profectum existit, absolui à nobis instantius postulasti: adijciens, ꝙ ab eo deinceps nihil oino c de beneficio acciperes cōstituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam, & fauorabilem attendentes: te à præfati archidiaconi homagio† & fidelitate (præsertim cū hæc taliter præstita diuinis, d & humanis e legibus contraire noscantur) absoluimus: f ita quòd ab Episcopo, vel Sacerdote discreto, g pœnitentiam indè condignā recipias. ¶ Verum ne aliqua propter hoc nota, vel infamia h possis † respergi, absolutionis nostrę litteras tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium morsus tutus, & præmunitus existas; & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valeas demonstrare. i

¶ Idem Strigoñ. archiepo.

¶ Ordinatio, vel consecratio non censetur simoniaca, licet ordinatori, aliquid donatum fuerit non ex pacto.

CAP. XVIII.

ETsi† questiones tuas de feruore religionis ad nos pferri nullatenus ignoremus; non tamen tibi est in his vltra quam oporteat, dubitandum: cum leges humanę dicant, quod quidam tenui religione k sacramēta † etiam necessaria, l & legitima exhibere contemnūt: tenuem religionem vocantes, quæ † in talibus hæsitat, m vbi

[Glo. seq. reci. per q an obligatio, &c.]

a Obligatio.] Obligatio ista turpis fuit, & illicita, ideo neque de iure neque de facto ligat, ꝯ. de pact. c. vlti. & est illud munus ab obsequio indebitē impenso, vnde simoniam inducit. 1. q. 1. sunt nonnulli, & pro spiritualibus homagiū exigi non debet. ꝯ. de reg. iur. c. vlti.

b Contra tuæ salutis.] Iuramentum istud vergit in dispendium salutis æternæ: q̄ præstitum est pro re spirituali, pro ecclesiastico beneficio, vnde non potest seruari, ꝯ. de cond. ap. c. a. si & ꝯ. de iureiu. si verò, & ꝯ. qđ metus cau. cum dilectus, & 22. q. 4. si aliquid. Alanus.

c Nihil omnino.] Alias certè prīam agere non posset, ꝯ. de accu. inquisitionis, quia venia non datur nisi correcto. 24. q. 2. legatus, 2 3. q. 7 quemadmodum, sed pęnitere non potest nisi renunciet illud beneficium: vt dixi in prædicta decreta. inquisitionis.

d Diuinis.] idest, a canonicis: sic exponitur 3. q. 5. quod suspecti, & 1. q. 2. quam pio, & q. 3. si quis obiecerit, & cap salutator, vel propriè, quia hoc est cōtra vetus, & nouum testamentum. 1. q. 1. qui studet.

e Humanis.] C. de epi. & cle. si quenq̃, & in Auth. de san. epi. circa prin. §. sed neq; coll. 9. No. ergo ꝙ crimen simoniæ grauissimū reputat, ex quo diuinis, & canonicis, & humanis legibus condēnatur, ar. 1. q. vlt. c. vlt. Be.

f Absoluimus.] ipso iure tamen absolutus erat: vnde expon. absoluimus, idest, absolutum ostendimus, & potius factum respicit talis absolutio. Tan.

g Discreto.] Nota verbū istud, ꝙ discretus pñiarius est q̄rendus, q sciat soluere ac ligare, de pen. dist. 6 qui vult, petita, & obtenta licentia prius ꝓprij sacerdotis: alias non debet fieri ꝯ. de pœni. & remis. omnis, §. 1. E.

h Infamia.] Simoniaci non infames sunt. 1. q. 3. ca. vlt. Et hęc ē talis infami. ꝙ nisi cū eo dispēset ꝓ principē, ad aliq̄d ecclesiasticū bñficiū admitti nō 3 debet, quo ad D. ū acta pęnitentia tollit, ar. 2. q. 3. §. hinc colligit.

i Demonstrare.] Aliàs nō crederet fecit fuisse dispēsatū, nisi ostenderet indulgentiā, ꝯ. de schisma. c. 2. Bern.

ETsi.] Diuiditur. In prima quærentis conscientiam à puritate cōmendant, & scrupulosam curiositatē reprehendit: In secunda, ibi, In hoc factum narrat: distinguendo soluit, & concludit soluendo. Secundū ibi, Cum in. Tertiū ibi, Si ergo. In tertia principali, ibi, Qđ aūt, rñdet auctoritati, ex qua dubitatio isurgebat. Abb.

CASVS. Quidā electi⁹ fuit in archiepm Strigoñ. & cōfirmat⁹: Papa ꝑ quēdā Cardinalē ꝑ mare euntē transmisit ei palliū: Frater illius electi occurrit obuiam Cardinali: & Cardinalis cum paucas equitaturas haberet, obtulit ei Palefrenū, eo electo ignorāte, & recipiēte postmodū palliū ab eodē: postea archiepś hoc intelligēs dubitauit, an esset sibi in aliquo imputādū: consuluit Papam sup hoc: & ipse rñdet, ꝙ in his vltra q̄ oporteat dubitare nō dēt: cū dicant humanę leges, ꝙ qdā contemnunt sacra ēt necessaria exhibere, qua dam tenui religione, dicentes tenuem religionem, q̄ dubitat vbi dubitādū nō est: & iō pro eo ꝙ frater eius Cardinali equum vnum illo ignorante transmisit, nullo modo ipsum dubitare oportet: cum paucas equitaturas veniens per mare secum haberet: quia in accipiendis muneribus, vel dandis, tria sunt cōsideranda. s. qualitas dantis & accipientis, & quātitas muneris, & tempus donationis, qualitas personarum, vt à quo, & cui, an à paupere diuiti, vel econuerso quantitas muneris. s. an magnum, vel paruum sit donū, tempus, an instante necessitate, vel alio tempore donetur. Si prædicta consiaerentur, non fuit magnum si frater ille equum vnum Cardinali donauit, quem histrioni etiam non petenti donaret: & potius hoc fecit necessitate inspecta, q̄ alia intentione; quod autem dr: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de donis illis dictum est, quæ solent accipientes, vel accipientis animum allicere: in alijs, quæ accipientis animum non immutarent, Romana ecclesia interpretari consueuit, accipientem non delinquere, vel donantem. No. quòd non debet episcopus dubitare, vbi dubitandum non est. Item in donis dandis tria cōsiderantur, vt littera dicit. Item modica non præsumuntur aliquem immutare.

k Tenui religione.] In l. ge dicitur, 4 ꝙ quidā subtili tenerentes tenui vt nec verum iuramentum præstare velint. C. de fide instru. l. vlt. ad fi. quandoque dicitur verecundia, vel timiditas, ff. de consti. pecu. illud. in fi. ff de condi. indeb. quæ sub conditione.

l Necessaria.] Hæretici 5 etiā veritatem nolunt iurare, vndè eo ipso tanquam hæretici reputantur. ꝯ. de hæret. c. excommunicamus §. adijcimus, vers. si quis uerò.

m Hæsitat.] Sim. ile 24 q. 2. sanè ꝙ super, in prin. & ꝯ. de rescrip. cum contingat. Ber.

† Cap. 20. e. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateran. sub Alex. iij. part. 50. c. 1. Vide Turrecrema tā in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

§ Vide Host. in c. excōicamus. §. adijcimus, ꝯ. de hæret.

‡ In trib. Vaticanis ita: qui in talib. hęsitāt, &c.

4 Alij alia afferūt iurisconsulti verba, sed nemo hactenus ea, quibus hic Pōtifex vi⁹ est.

5 Hic error fuit Vualdensiū, ut refert Eymeric⁹ in Directorio Inquisitor. p. 2. q. 14.

[Glo.seq.quattuor facit:ponit differentiam muneris ad donum.ponit per versus quattuor in munerib.attendenda,prosequitur demũ si ptẽ, & recitat apophtegma.
a Dandis muneribus.] Aliud est munus, & aliud donum,ff. de verb.signif. inter donum. Munerib. dandis attẽdas quatuor ista.
Quis dans, quisve petens, quę res, quæ cã petendi. Lau.considerari dẽt quid offerat. 19.dist. c.sm.Quale. 49.dist.cap.penul.& vltim. A quo ẽt ar.1.q.7.i grauib. Et pro quo 1.q.1.dictũ est 2. Itẽ ad q̃d offerat de conse.dist.2.& dixit. Qua intẽtione.8.q.1.in scripturis.Quantũ 17.q.1.Ananias. Et hic considerat q̃titas ex persona dantis, & recipientis:Vnde Seneca; Quidã cynicus petijt à rege Antigono talẽtũ, rñdit rex, q̃ plus est q̃ cynicus petere debeat, & sic fuit repulsus: petijt denarium cynicus,respondit rex quod minus esset q̃ deceret regem dare; & ita turpissimam cauillationem inuenit qua neutrum daret,cum posset dare talentum tãquam rex:& denariũ tanquam cynico.
b Equum.] Quandoque tamen lex solidi simoniam inducunt.ĩ.eo.ex tuæ.
c Non petenti.]Et ĩõ gratꝰ;vñ Seneca, Non gratis accipitur munus,quod petenti donat.vñ illud Apostoli:Beatius est dare q̃ accipere,16.q.1.pdicator,qui.n.donat aliũ sibi naturaliter obligat.ff.de peti.hæredi.& si §.cõsuluit. & ille cui donatur, exhibere reuerentiã donatori compellitur,& obedire.8.q.1.illud q̃dã.vñ versus.
Gratius ẽ donũ q̃d veniat ante p̃ces. Van.
d Donaret.] Quod de iure fieri non debet, quia quod ioculatori donatur, arti nequissimę donatur. 86.dist.donare.

non est aliquatenus hęsitandũ. ¶In hoc itaque q̃ P.p̃sbyter Cardinalis Apostolicę sedis legatus ꝓ electione tua,& vt palliũ tibi traderet,ad partes illas accessit, & frater tuus eius p̃ciẽs necessitatẽ, ei equũ vnum te ignorante trãsmisit:qm̃ p mare veniẽs,nullas aut paucas secũ equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet:Cũ in accipiendis vel†dandis muneribus.[a] tria sunt maximè attẽdẽda: personæ.s.dantis, & accipientis qualitas:quãtitas muneris, & donationis tempus. Qualitas personarum, vt à quo,& cui, videlicet, an a paupere diuiti, vel è conuerso,siue a diuite locupleti datũ fuerit: æstimatio muneris,& donationis tp̃s,si magni,vel minoris pretij res data existat, & an istãte necessitate, seu alio tpe cõferatur. ¶Si ergo p̃dictorũ Cardinalis.& fr̃is tui p̃sonã,& qualitatẽ pẽsamꝰ,nõ fuit magnũ ab eodẽ fr̃e tuo, Cardinali equũ[b] vnum trãsmitti, quẽ ẽt ioculatori nõ†petẽti,[c] vir tãtus,& tam abundans fortè donaret.[d] verũ si tpis necessitatem ꝑpendimus,nõ alia intẽtione[e] hoc cõstat factũ fuisse,[f] q̃ vt Cardinali subueniret in articulo p̃notato. & int.¶Qđ aũt scriptũ†est. Beatus q excutit[g] manus suas ab oĩ munere:de illis donis dictũ est,quę accipiẽtis animum allicere,vel puertere solẽt: qm̃†si ipsa ẽt persona electi offerat ordinatori,vel consecratori suo electuariũ, aut de vino, siue de alijs hmõi q̃†modici p̃tij[h] fuerint, & quę volũtatẽ recipientis inclinare, vel mouere nõ debeant,nõ tñ ecclesia Romana interpretari consueuit, accipientẽ in his delinquere, vel donãtem.

¶ Idem.

¶ Abbas, & maiores de conuentu, si pro receptione monachi receperunt pecuniam ex pacto: & ab officio, & beneficio suspenduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita receptus transfertur.

CAP. XIX.

VEniẽs†ad nos F.p̃sbyter ꝓposuit,q̃ Abbates,& Fratres sãcti R. noluerũt eũ in monachũ recipere, quousq; triginta solidos dare conuenit; conuentione aũt facta,sequẽti die eũ monasticũ† habitũ induerũt, & ijdẽ monachi trigĩta solidos, Abbas verò decẽ,& familia duodecim pro pastu, asserẽtes hoc esse de consuetudine[i] monasterij) postularũt. ¶Qm̃ ergo factũ hmõi pnitiosum vr̃: Mãdamꝰ,quatenus si ita esse inueneris, Abbatẽ, & monachos ad restituen-

[Glo.seq.ar.per exteriora,& c.secundo à contrario litteræ arg.quod sic,&c.duos casus excipit.]
e Intentione.] Hic interpretatur Papa intentionẽ alterius partis per exteriora,aliter non posset diuinare de intentione alieni cordis:quia nec etiã Paulus, licet spiritu Dei plenus fuerit,potuit diuinare.22.q.2.beatus,& sup.vt eccle.benefic.vt nostrũ, & ff.ad l.Aquil.l.si puta tor,in fi.& quod dicit hic.
f Constat factum fuisse.]i.præsumitur, & est arg.q̃ p exteriora præsumit de interiorib.ĩ.de præsum.c.2.& 3.& ita vr̃ per istam istã à ɔ̃rio, q̃ si alia intẽtione equũ Cardinali dedisset, alr̃ ẽ daturus, nisi vt posset facilius expediri negotium fratris,licet eo ignorante, p̃iudicasset ei.1.q.5.p̃sentium, nisi in odiũ eius hoc fecisset.ĩ.eo.nobis, vel nisi eo p̃habẽte hoc fecisset.ĩ.eo.sicut, & recurrẽdũ est i calib. ad intentionẽ, & ex intentione ista ɔ̃siderant,& in incertis locus est coniecturis, & non in his quæ certa sunt,ff.de ver.obl.cõtinuus.§.cum ita, in fi.cum enim res certa est,secus sit.d.loc. sed adde §.1. Ber.
g Qui excutit.]1.q.1.sunt nonnulli.
h Modici pretij.]q̃ videlicet ad magnã q̃titatem non producant,ff.de of.procon.solent, in fi.& ff.de offi.p̃si.plebiscito,in his.n.interpretatur ecclesia simoniã non committi: quia non est verisimile, quod propter hmõi modica,aliqs moueri ad aliquid faciendũ. Be.
VEniens.] Prima pars ponit q̃relã p̃sbyteri.Scda dat iudicẽ,cui tria mandat ibi,Quoniam.Ab.Si.
CASVS. Quidã p̃sbyter F.noĩe, voluit fieri monachꝰ i quodam monasterio, Abbas,& Fr̃es noluerũt eũ recipere in monachũ quousq; cõuenit eis dare triginta solidos;facta ɔ̃uentione sequenti die receptus fuit i monachũ:monachi postulauerunt ab ipso xxx.solidos Abbas x.familia xij.ꝓ pastu, dicẽtes hoc esse de consuetudine monasterij: monachꝰ ille accessit ad Papam,ꝓponens p̃dicta corã P.pa:vnde mandat cuidã, quatenꝰ si ẽ ita,cõpellat Abbatem,& monachos ad restituendam pecuniam presbytero indigne acceptam; & eidem præcipiat,vt in alio monasterio in habitu monachali Dño studeat seruire. Abbatem,& maiores personas monasterij ab executione ordinis sui suspendens,ꝓ tantæ prauitatis excessu. Nõ pecuniam restitui monacho,quam dedit monasterio suo pro sua receptione.
i De consuetudine.] In hoc non valet consuetudo ĩ.c.latẽ.

† &

† Vide Caietanum apud B. Tho.2.2.q.115.art.1.

†† Glo c.33 refert Burcha lib.1.c.113.Iuo par.5.ca.86. Ansel.li.6.c.75 Gratianus i c.sunt nonnulli,1.q.1.

† In vtro... nusc. ... cano ... ẽt si ipsa ... sona, &c. † Aliis ... q̃ modici ... tij fuerit ... quo volun... tem, &c. Sed nos v... testiera, ... emẽdator... & ... V... cana ... plaria ... lectione ... p̃sam ... animus.

† Cap... tit in ... Vide T... crematis... c. statu... decret... & B.T... 2.q.11... n.3.ad ... gu.& ... p.r. ... strũ in ... verso... nia.q. ... de inte... Conuen... in reg... peccat... 2.tele... 3.in f... † mon... lem.

Ꝗ.c.Iacobus.& 1.q.3.c.vlt.& talis cōsuetudo dicenda est potius corruptela. ꝗ.eo.sicut pro certo.
a Restituēdam.] Ar.ꝭ.ꝭ.e.de hoc vbi habes quid iuris sit super tali restitutione facienda.
b Indigne.] simoniacè.simile ꝗ.eo.tua.& ꝭ.de pac.c.vlt.Ber.
c Maiores.] Quorū consilio abbas regit, ar.10.q.2.eps hēat. vnde grauius puniuntur.quia fuerunt auctores facti, q debēt hoc prohibere.ar. ꝗ. de cleri.exc.min.latores 24.q.3.qui alio rum.sim. ꝗ.eo.dilectus.vbi de hoc.
d Suspendens.] De pœna istorū regularīū q p simoniā recipiunt & q recipiunt, habes ꝭ.e. qm. Ber.
e Præcipias.] Ex eo quod dicit, præcipias apparet, q mōachus fuit,alias nō præciperet:sed vr q nō deberet esse moniachus, quia istud esset contra substantiam monachatus argu.ꝭ. de condi.appo.c.vlti.in tex. & in gl.q incipit: qđ dr ad ti.Bernar.

dam a † pecuniā præfato F. tā indignè b acceptam,compellas:& Abbatem, & maiores personas monasterij pro tantę prauitatis excessu, ab officij executione suspendens,d pcipias e dicto F.vt in alio monasterio,in habitu monastico Dño studeat deseruire.

¶ Idem.

¶ Si ordinandus præsentatori suo aliquid dedit ex pacto, simoniacum est, non tamē deponitur, si est occultum.

CAP. XX.

EX † tuę fraternitatis litteris,& ex confessione sacerdotis præsentium latoris accepimus, quod cum ad sacerdotij ordinem non † aliter voluisset eum eius archidiaconus præsentare, sex solidos f soluit eidē, & sic ordinem ipsum per eum prę sentatus accepit. Vnde tibi sic duximus respondendum, vt si hoc non est publicum, sed secretum,eundem sacerdotem secreto g conuenias,monens sine vlla coactione propensius,

EX tuę.] Primo ponitur cōsultatio. Secundo respōso ibi. Vnde.Abb.
CASVS. Quidam cū vellet ad sacerdotij ordinem ascendere, accessit ad archidiaconū, vt eū n præsentaret ad ordinem sacerdotis : qui noluit eū ad ordinē prę sentare,nisi prius sex solidos soluisset eidē, & sic ordinē ipsum per eū pśentatus accepit. Episcopus diœcesanus, cui sacerdos hoc in secreto fuerat cōfessus,q̄siuit à dño Papa qd de ipso pśbytero eēt agēdū? Rñdet Papa: si hoc est secretum, eundem sacerdotem moneat & inducat, ut ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo abstineat ab officio sacerdotis alioquin non debet ipsum ab officio sacerdotis coercere cum sit secretus eius excessus, pœnitentiam tamen secretam sibi iniungat. No. quod crimen occultum prælatus punire non debet:quia illud scit vt Deus non vt iudex.
[Glo.seq.no.quod quantitas,&c.& dat simil. signat contrarium,& soluit.
f Sex solidos.] No.quòd quantitas muneris diuersitatem iuris non inducit,14.q.vl.c.vl. 1 & 1.q.1.iudices.& c.placuit.& 1.q.3.si quis prębendas. sicut in vsura quicquid sorti accedit,vsura est 14. q. 3. plerių; & ca.esca. altās est sub ca.pletiq; ꝗ.de vsur.consuluit. Ar.ꝭ. ꝭ. e. si qōnes. Solu intentio consideranda est:furtum.n.sine affectu furandi non committitur.14.q.vl.c.vl. sic & est in simonia,vt dictum est.ꝭ.e.& si quæstiones.B.
[Gloss.seq.signat contrarium de decre.&c. & sol.
g Secreto.] 2.q.1.si peccauerit.& 6.q.2.si tm.& ꝭ. de temp.ordi. ex tenore & cap.vltim. & ꝗ.eo. Matthæus.

& inducens,† vt ordinē alicuius religionis assumat,& perpetuo ab officio abstineat,quod illicite acquisiuit: Alioquin non erit tutum (cū sit secretus eius excessus) ipsum inuitum ab eodem officio coercere: h cui tñ secretam pœnitentiam, i secundum quod tibi visum fuerit iniungere nō postponas.

¶ Idem.

¶ Breue est nec potest breuius summari.

CAP. XXI.

AD † nostrā,& infra. ¶ Discretioni vestrę mandamus,quatenus p ministerio ecclesiastico k exercendo,siue pro vicarijs assignandis, seu pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis.

¶ Lucius tertius.

¶ Cum simoniacè ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest.

CAP. XXII.

DE † simoniace ordinatis certū tibi nō possumus dare respósū, nisi plenius cognoscam g qualiter fuerit ordinati: cū quidam licet ſm quādam speciem simonię,vt pote ipsis ignorantibus

alias phiberi nō potest,vt dicunt iura p dicta & hic.Sed contra ar.q coerceri possit,ꝭ. de tēp.ordi.ad aures.vbi dr,q ꝗ uoluntatē platorū suo rū subditi pmoueri non debent: ergo eadē rōne dēnt abstinere: illud loquitur de regularib. q cōtra obedientiā sui Prælati pmoueri non dēnt, nec habent titulum rōne cuius promoueri debeant,hic loquit de executione ordinis iā suscepti,à qua sine manifesta cā aliquis remoueri non debet.
[Glo. seq.ar.in cōtrarium & remittit.]
h Coercere.] Ar. q simoniacus nō est ipso iure suspensus ꝭ ar. contra. ꝭ.eo.tāta. & 1.q.1.reperiuntur. De hoc dictum est ꝭ. eo.c.accusatum.
[Gl.seq. signat cōtrarium, & soluit.]
i Secretam pęnitentiam.] Ar.ꝭ.24.q. 2.legatur.& 2 . q.7. quemadmodum. & arg.ꝭ.de acc.inquisitionis & ꝗ. eo.Matthæus i fin. Sol.pnia quantum ad vitam æternā sibi dari non pōt,nisi cedat à peccato:vt dñt iura pdicta:& de pœni. dist. 3.pœnitentes.& dist. 5.falsas.tñ danda est ei, ne induresçat in peccato suo, ꝗ.de pœnitent. & remissio. quod quidam.& 9. di.si quis contristatus,ar.quia forsitan timore pnię citius renunciabit ad quod tenetur.1.q.1.si quis neque.Ber.
AD nostram.] CASVS. In hoc capitulo dr,q pro ministerio ecclesiastico, & pro vicarijs,& chrismate,nihil omnino accipiatur. No.q pro officijs ecclesiasticis nihil dari debet.
K Ecclesiastico.] ꝭ.eo.nō satis.cū in ecclesiæ.ea q. & ꝗ. eo.in tm.in quibus habes plenè de his, q hic phibent.
DE simoniace.] Non diuiditur. CASVS. Quidam ordinati fuerant simoniacè:quęsitum fuit de his quid esset agendum:Papa rñdet, super hoc certum non possumus dare responsum,nisi primo sciamus qualiter fuerint ordinati:quia ſm quandam speciem simoniæ quidam licet simoniacè sint ordinati, vtpote ipsis ignorantib.simoniaci nō sunt,& illi dispensatiue pñt i suis ordinib.remanere. No.q qui simoniacè ordinati sunt

† Vide Federicū ꝗ Senis ꝗ.140.& Ocminianū in c. si pauper. ꝗ præb.li. 6.

† Cap.3.eo. tit.in 2.cōp. Vide citatos in c.cū in ecclesiæ.& ca. veniens.ꝭ.e.

2 De hoc articulo videto latius hic p Ioannem An. & recentiores doctores.

† Cap. 18. eo.tit.i 1.cō. Vide magistrum sentē. & ibidē Doctores Theologos lib.4. dist. 25.ꝗ.dif fert.& ꝗ. si moinacę & hæresis.

simoniacè ordinentur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere. [a]

¶ Idem.

¶ Si cõtradicens electo, pro pecunia de voluntate electi tradita à contradictione cessat, electus postea cõsumatus, est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

CAP. XXIII.

MAthæus † Cardinalis secreta nobis insinuatione mõstrauit, quod cũ fuisses ad ecclesiæ tuę regimen de voluntate maioris [b] partis fratrum electus, paucis [c] tibi cõtradicentib. quidam amicus tuus de conscientia tua, & volũtate turbata, ei, qui magister discordię videbatur, certę quantitatis munus soluit, & sic contradictio conquieuit: nũc autẽ dubitas, quod non sis à labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. ¶ Quia igitur consiliũ requisisti, quid tibi sit faciendum: respondemus, quod multum tibi consulis [d] si administrationẽ celeriter [e] ac sponte [f] dimittas, illius verbi memor existẽs: Nihil prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur.

¶ Idem.

¶ Pro absoluendo excommunicatum pretium aliquod exigi non debet.

CAP. XXIIII.

AD † aures nostras peruenisse noueris, quod cũ C. de Seneuilla pp pecuniam, quam debebat, vinculo fuisset excõmunicationis astrictus, creditoribus satisfecit, sed ab excommunicatorib. decem libras pro absolutione quærentibus, non valuit absolutionis [g] beneficium obtinere. ¶ Quoniam igitur indignum est, & ecclesiasticę rationi contrarium, vt absolutionis beneficium redimatur: Discretioni vestræ mandamus, quatenus si præfatus C. debitum soluit, ipsum gratis faciatis absolui, si excommunicatores id non fecerint requisiti.

Clemens tertius.

¶ Monachi per simoniam recepti si sunt simoniaci, ad arctiora monasteria transferuntur: aliàs post renunciationem in eisdem, vel in alijs monasterijs eiusdem ordinis poterunt collocari.

---

sunt ipsis ignorantibus, non sunt simoniaci, cum quibus possunt episcopi dispensare.

a Remanere.] Dispensatiue: quia de iure renunciare tenentur, postquam hoc sciuerint, vt prima quæstione quinta, præsentium. & j. eod. de regularib. & c. ex insinuatione. & c. nobis. & s. de elect. c. pe. Et ét post liberam resignationem potest episcopus cũ talibus dispensare, vt in eisdẽ ecclesijs recipiantur, vt dicit c. præsẽtium, & j. eo. ex insinuatione. Cũ illis verò qui simoniam commiserunt, vel eis scientibus est commissa, episcop. dispensare non possunt, sed solus Papa. j. eo. nobis in fi. & c. pen. De hoc plenè not. supra de renun. post translationem. Bernardus.

MAtthęus.] Cõtis diuisio: Secũda pars. ibi, Quia igit. Abbas.

CASVS. Quidã electus fuit ad regimen cuiusdam ecclesiæ de voluntate maioris partis, paucis contradicentibus: quidã amicus illius de voluntate electi turbata, quandam pecuniam soluit illi, qui discordiam faciebat: & sic contradictio quieuit, postea dubitans quod simoniã commisisset, p Cardinalẽ istũ factum secretè dño Papæ intimauit, petẽs super hoc cõsiliũ salutare: & Papa respondet ei dicens, quod multũ cõsulit sibi si administrationem spõte dimittat, memor existens illius verbi: Nihil prodest homini si vniuersũ mũdũ lucretur: animæ verò suę detrimẽtũ patiatr. No. quod turbata volũtas non excusat.

b Maioris.] Vnde valet debebat electio sua nõ obstante aliorum [contra]dictione, nisi aliquid rõnabile opponeret. s. de his quæ fiunt a maiori parte cap. cum in cunctis. de hoc not. sup. de elect. ecclesia vestra. a

[Gl. seq. recit. per obiec. si contradictores erant pauci, ergo intuitu venabant: sicut igitur remanere, licet pauci, &c.

c Paucis.] Licet pauci essent, poterant tñ se opponere, quia forte erãt cõcepti. s. de elec. quod sicut. & c. venerabile vel aliam exceptionem poterant opponere electo: forte quòd erat mãtitus corruptæ. & ita ius habebant a [contra]dicendi: vnde nihil eis dare debuit, & quia eo sciente & non [contra]dicente pecunia data est, simonia est, non obstante voluntate turbata siue coacta, quia voluntas turbata siue coacta, voluntas est. s. de elec. cum inter R. nisi ex toto esset mente alienatus, 15. q. 1. merito. & ei est imputandum. 14. dist. qd' ait. quia malorũ mores infirmitas animi non excusat. C. si aduersus deli ctũ. l. 1. si verò prohibuisset: quã cito hoc intellexerit, non imputaretur ei. j. eod. si cut. Et est ar. q. turbata voluntas, volũtas est sicut coacta. s. de ele. cum inter R.

[Gl. seq. recit. per q. quare Papa non prohibet. &c.

d Consulis.] Hoc ideo dicit, quia etiã peccatum occultũ erat, vnde illum expressè non poterat prohibere, nisi consulẽdo. s. de tẽp. ord. ex tenore, & c. vl. & s. eod. ex tuę. vbi de hoc. & licet dicat, consulis: necessitatẽ tñ importat, si vult saluari, quia nisi renunciet, saluari nõ pôt, vt dixi. s. eod. ex tuę. in fi. & hoc idẽ dicit littera in fi. s. & illud est salubre, seu salutare consilium.

e Celeriter.] idest, incontinenti, quia quãto rem amplius contrectat, tanto grauius peccat. s. eod. cum in ecclesiæ. sicut fur, qui semp est in mora. ff. de cond. fur. l. fe furtiua. §. 1. & l. vl. Ber.

f Sponte.] i. q. 1. si quis neque.

AD aures.] Primo ponitur querela, Secundo iudicis datio, ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Quidam C. nomine ppter pecuniam quam debebat excõicatus fuit, quia eã ad terminũ nõ persoluit: & tandem creditorib. satisfecit. Sed absolõnis bñficiũ hẽre nõ potuit ex cõicatoribus quærentib. aliq. p absolõne: quod sentiens fuit ille Papa, vñ mãdat quibusdã quatenus si prædictus C. debitum soluit, ipsũ gratis absoluant, si excõicatores requisiti ipsũ non absoluerint absolũdũ. No. quod absolõ gratis est impendẽda, cũ sit qd spũale.

[Gl. seq. primo reddit cãm. dicẽdo quare & soluit tertio declarat interesse, partis, vel iudicis: sic non prohibetur.

g Absolõnis.] Bñficium absolõnis. cũ sit eccl. sticũ ministerium, & spũale, nihil est exigẽdũ pro ipso, p̃stãdo. s. eod. nfiam, & c. nemo, & c. cũ in ecclesiæ. & ideo qui periuriũ pro ipso recipit simoniacus est. 1. q. 3. non solum, & c. quæsitum. Sed illud potest dubitari, vtrum si dedisset aliquid pro absolutione, simoniam committat.

---

1 Dispẽsatione Papali, si simonia fuit in ordine, & ẽ manifesta. sed si ẽ occulta, dispensat epis fm Al. Lau. & Tan. Arg. s. e. ex tuę fm Hos. Ioan. And.

¶ Ca. 2 t. eod. tit. in j. com. & post cõci. Lat. sub Alc. iij. p. 40. c. 4.

Matth. 16. Luc. 9.

a Dicit Innocentius quod si fit, vel nisi esset electio, an [contra]tractio maturnè danti, &c. re nõ dicit, & remittere, s. de elec. significasti. I. And.

† Ca. 4 et in 1 com. & 3 Tho 3. q. 100 a 1.

¿Fact. g s. de atl qui ad ... Io. And.

tritÆ potest dici ꝙ non, quia iniustè absolutio denegatur sibi ex quo satis fecit cum vexationem suam redimat. 1 infra e. c. dilectus. vbi de hoc. vnde non posset ab eo legitimè appellari; cum graue immineat animæ periculum. arg. ī. de app. vt debitus. Nihil ergo directè iudici pro absolutione dari debet: secus si aduersarius propter illius contumaciam fecit sumptus: quia illos soluere debet antequam absoluatur supra vt li. non contes. quoniam. §. in alijs. & idem crедo si propter hoc iudex fecisset sumptus propter contumaciā excommunicati; illos refundere debet ant. quam absoluatur; quia non dantur intuitu absolutionis ar. j. de senten. ex. ō. sacro. vt puta cum iudex pro. edit ex officio ut. ī. de appel. cum speciali. sed si iniustè illum excommunicasset, sine omni difficultate absolui debet absque grauamine. ī. de senten. ex ō. sacro. Bernard.

D E regularibus.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam regulares canonici & monachi; ipsis scietib. per simoniā ingressum in monasterijs & ecclesijs regularib. habuerunt, quæritur quid de ipsis agendum? Respondet Papa, ꝙ cū multæ super hoc auctoritates reperiantur expressæ, nihil aliud est statuendum, nisi vt locum quem taliter adepti sunt, oīnò dimittant, & alia monasteria districtiora adeant, in quibus pœnitentiam agant; Si autem ignorantib. ipsis pecunia data fuit; cōpellendi sunt, vt eidē loco renuncien; & postmodū reducantur in eundē, si absque scandalo ibi poterunt remanere; vel in alijs eiusdem ordinis collocentur. Nota quod illi, quib. scientib. simonia est cōmissa, in arctiorib. monasterijs sunt ponendi; alij ignorantes simoniam in eisdem, vel in alijs locis eiusdem ordinis dispēsatiue posśūt remanere.

CAP. XXV.

DE † regularibus canonicis seu monachis nos consulere voluisti, qui per simoniam ingressum ipsis scientibus habuerunt. Vndè cum super hoc auctoritates [a] multæ reperiantur expressæ, non aliud, quam statutū est respondemus: vt locū, quem taliter [b] adepti sūt omninò dimittāt, [c] & solitudines, seu alia monasteria districtiora adeant: in quibus tam execrabilē excessum, sine intermissione deploréт. Si autē ignorantibus [d] ipsis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum [e] loco eidem: & postmodum in ipsum [f] reducere, †(si ibi absque scandalo potuerint remanere) vel ī alio, qui sit de ordine ipso, ad seruiendum Deo, poteris collocare.

a Auctoritates.] 1. q. 1. si quis neque. & c. qui studet, & in multis cap. eiusdem quæstionis; & per totam illam causam.

b Taliter] simoniacè, scilicet.

[Glo. seq. quærit, arguit ad negatiuam, & soluit.

c Dimittant.] Nunquid licet simoniaco dimittere ecclesiam sine licentia superioris? Arg. ꝙ non sup. de renun. nisi cum pridem. §. 1. & c. post translationem §. rursus, sed illa loquuntur tantum in episcopo: circa regulares tene quod dicitur inf. eo. quoniam. de alijs verò dic, quod episcopi non possunt renunciare in manibus prælatorum, sine licentia domini Papæ; inferiores renunciant in manib. prælatorum suorum. argu. ī. de renun. admonet. qui si nollent recipere resignationem, nihilo minus cedant; quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, 14. q. 6. si res. qa furtiuū est beneficium, 1. q. 1. ordinationes. & sp est in mota. si cui fur. ff. de cond. furtiua. in re furt. §. 1. & vlt.

d Ignorātib.] isti nō sunt simoniaci, licet simoniacè pmoti. vt ī. e. de simoniacè. & iō pñt ī suis ordinib. remanere & post renunciationem, seu resignationem ad bñficia restitui dispēsatiuè, vt ib ī dr & hoc idē ī Tāc.

e Ad renunciādū.] qa aliter agere pñiā nō pōt, de pœn. di. 5. fallas. ar. ī. de renun. nisi cū pridē. §. 1.

f In ipsū.] i. e. qñi. B.

¶ Idem.

¶ Si quis canonicatui renunciant ad quem per simoniam ignoranter assumptus fuerat postea de nouo assumatur ad illum. non potest ex prima receptione sibi aliquid vendicare.

CAP. XXVI.

EX † insinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interueniēte [g] pecunia, olim tibi [h] præbendæ beneficium acquisiuit: Cumq. ad annos discretionis perueniens, accepisses Dominicæ Crucis signum: dictam præbendam in manum Præpositi & fratrum liberè resignasti: [i] Sed ijdem tibi compatientes, de nouo te in suum concanonicum elegerunt; [k] ita videlicet, quod per electionē istam, postremum locū in choro, & in alijs obtineres: & infra.

¶ Rñdem⁹ † vt idulgētia [l]

EX insinuatione.] Renūciās bñficio simplici, ad qđ p simoniā eo ignorante fuerat assūptus, pōt ex dispēsatiōe in ea vacatione denuo ad illud assumi, nihil tñ ex pria receptiōe vēdicabit. Cōis diuisio. Scđa ibi, Rñdemus. Abbas.

CASVS. Quidā pr̄na cupiditate, ipso tū ignorāte, in canonicū cuiusdam ecclesiæ fuit receptus; postmodum ad annos discretionis veniens, signum Crucis assumpsit, & præbendam quam taliter adeptus fuerat, in manu Præpositi & fratrum spōtè resignauit; sed idem Præpositus & fratres sibi compatiētes ipsū de nouo in canonicū elegerūt; & ita videlicet ꝙ post istā electionē postremū locū in choro & in alijs obtineret. Iste q̄siuit à Papa verum primū locū, quem habuerat sm primam electionē valeat recuperare? Rñdet ei Papa, vt indulgentia, q̄ fratres illi misericorditer sibi fecerunt cōtētus existat, & rōne primæ receptiōis nihil audeat in ipsa eccl̄a vēdicare. No. ꝙ capitulum pōt dispensare cū eo q ignorāter ī eccl̄a bñficiū est adeptus vt in eadem eccl̄a in canonicū admittatur. Item actio semel extincta amplius non reuiuiscit.

g Interueniente] pecunia ex pacto. ī. e. de hoc ꝙ esse non debet, j. eo. tua 2. q. 2. quam pio. & ī. de pac. c. vlti.

h Tibi] ignoranti aliter capitulum vel episcopus cum eo dispensare non potuisset j. c. proxi. in fi.

i Resignasti.] postq̄ intellexit simoniā fuisse cōmissā, qa ad hoc tenebat, vt ī. pxi. & sic factū alteri⁹ ei p̄iudicat, & sic punit sine culpa. ꝙ ē ꝯ illud gñale; rē q̄ culpa caret, & c. ī. de cōst. c. 2. Sed hoc ē spāle in casu, i odiū simoniacorū qa si ñ puiret, nimis freqntaret illud crimē.

k Elegerūt.] dispēsatiue, & ita hes hic ar. ꝙ capitulū dispēsat cū simoniaco. Sed pt dici, ꝙ capitulū nō dispēsat, sed ipsū eligit p dispēsatione epi: nā epus de cōsilio capituli cū talib dispēsat, 1. q. 5. p̄sentiū. & ī. de elec. c. pen. obseruata distīctiōe ibi, circa plationes, ar. j. c. pxi. in fi. & ī de iu. iurat si clerici. & 1. q. vl. & 1. q. 1. c. vl. erga simōiacos. ꝯria itelligūt, qñ i ptimet simoniā ꝯmittūt, vl ꝯsentiūt; sed iste simoniac⁹ ñ fuit. ī. e. de simoniacè. & iō ñ fuit idign⁹ misericordia, qa alieo vitio laborauit. C. de nat. li. legē. & iō pp vitiū alienū dispēsat cū eo.

l Indulgentia.] Ex hoc notatur ꝙ capitulū dispensauit

† Cap. 1. tit. de renunciatione in 1. com. Et vide B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 6. ad 5. et. & Turrecremata in cap. statuimus de cretis, 1. q. 1.

† Abbas ita, Mandamus quatenus.

fuit cũ isto, sed pōt intelligi, vt dictũ est in proxi notula, & expone, indulgentia, idest gr̃a, q̃a nō tenebãtur eum eligere nisi vellent, & ita gratiam fecer ant ei.

a Primæ.] simile ff. de pac. do. inter soceru, in fi. ff. de fta. ho. l. liber homo. C. de re. pig. l. vlt. in fi. & ẽ. de renũc. cũ inter P. & ita habes hic, q̃ actio semel extincta, amplius nō reuiuiscit, de cõse. dist. 4. q̃ris, ff. de sol. qui res. §. aream. & C. de remiss. pig. cũ ex causæ. arg. contra ẽ. de appell. cũ cessante. Bern.

quam fratres tui misericorditer tibi fecisse noscũtur, contentus existẽs, ratione primæ[a] receptionis nihil audeas in ipsa ecclesia vendicare.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Electio simoniaca est cassãda si propter hoc electorib. promissa fuit pecunia, quamuis electus ignoret: nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. hoc dicit prima. Cum electo reprobato per vitium simonia nõ dispensat episcopus hoc dicit secundo. Abbas.*

Nobis.] Duę sunt partes principales. Secũda ibi, ad vltimum. Abbas.

CASVS. Vacante quodã Plebanatu, capitulũ eiusdẽ plebis dedit ptãtẽ eligendi quatuor, q eligerẽt Plebanũ: amici illius dẽ cuius electione sperabat, p̃miserũt vni dẽ p̃dictis quatuor, vel ẽt oĩbus pecuniã se soluturos, eo tñ ignorãte: & sic interueniẽte hmõi p̃missione electus fuit, q̃rit an talis electio ppt̃ hoc sit improbãda? Rñdet Papa, q̃ q̃uis ipse p̃missionis cõscius non fuit: hmõi electio, si de hoc cõstiterit, ẽ reprobãda, nisi cõstaret illos, q̃ p̃missionẽ fecerũt, fraudulẽter id fecisse in dispẽdiũ illius, q fuerat eligẽdus. Scdo aliũ q̃d ponit: Ecce aliquis ẽ electus in Prelatũ alicuius ecclesiæ, illa electio reprobata ẽ pp simoniaca prauitatẽ, vt dictũ est. Querit, vtrũ ep̃s cũ tali possit dispensare? & rñ[illegible] q̃ nõ. No. q̃ simonia ab alio cõmissa, alij nocet qui culpabilis nõ fuit: nisi illud factũ fuerit in dispendiũ electi, quia ei ñ nocet, cũ fraus alicui prodesse non debet.

CAP. XXVII.

Nobis † fuit ex parte tua intimatũ quod cum quatuor essent a capitulo constituti, qui debebant quendam eligere in Plebanum, amici eius de cuius electione spes habebatur, vni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos: eo tamen ignorãte,[b] qui huiusmodi promissione interueniẽte[c] postmodum, est electus: & infra. ¶ Quia igitur super hoc cõsulere nos voluisti. Cõsultationi tuę breuiter † respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat id malitiosè fecisse[d] quãuis ipse † promissionis conscius non fuerit, eius tamen electio, tanquam simoniaca prauitate præsumpta, est penitus reprobanda:[e] & infra.

¶ Ad vltimum, quod in fine consultationis tuę inuenimus, hoc duximus respõdendũ: Quod aliquis † in ecclesiæ cuiuslibet[f] prælatum electus, & vt dictum est, per prauitatem simoniacam reprobatus, ab episcopo suo dispensationem[g] aliquam obtinere de iure non potest.

¶ Idem Linconien. † episcopo, & Priori de Pontefracto.

¶ *Qui dat Prælato pecuniam ne ipsum in iure suo de facto molestet, illam repetit, si Prælatus promissa non seruat. h. d. inhærendo litteræ.*

CAP. XXVIII.

Dilectus † filius R. Præpositus nobis exposuit, quod cum Eboracen. archidiacon⁹ † eum multis grauaminibus afficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecuniæ se daturum, vt ab ipsius desisteret læsione: verum dictus archidiaconus post receptionem pecuniæ super

b Tamẽ ignorãte.] nec ratũ postmodũ habente quia tunc ei noceret, infra eo. si cut. Ala.

[Gl. seq. arg. à cõtrario, & id confirmat per tria iura, sed tenet contrarium alleg. duos canones.

c Interueniente.] Intuitur ex hac litera, quod licet pecunia promissa vel data interueniat: si propter hoc ad eum eligendum non fuerunt moti, quem alias electuri erant, non propter hoc est electio vitiosa. argu. C. si ex fal. instr. l. 3. & sup. de te. iud. cum I. & A. & 1. q. 6. c. vlt. sed verius est, q̃ simonia commissa est: quia constat promissionem interuenisse ante electionem: qualiscunque fuerit intentio eligentium, nulla promissio vel pactio debuit tunc interuenire. arg. 100. dist. nouit, quod habetur ibi p̃ Palea & 1. q. 1. placuit. Tamẽ.

d Malitiosè fecisse.] No. p̃ malitijs hominũ ñ ẽ iudicãdum, sic ĩ e. sicut et ĩ. q. mat. accu. pos. significante. & ĩ. de refer. super litteris, & c. sedes Apostolica, & ff. d̃ rei vend. in fun lo. & alterius odio alius prægrauari non debet. C. de inof. tes. si quis ñ suo.

e Reprobanda.] Et ita alienũ factũ alij obest; sicut alienũ factũ impedit vsucapionẽ bonæ fi. let p̃ offerõris, C. de vsuc. p̃ ẽp. l. 1. licet .ni ste õ pec cauerit, ele ctio tamẽ vitiosa est p̃pter eligẽtes, i. cum peccant electores in forma, licet electus non sit in culpa. ĩ. de elec. Cumana. & ca. ecclesia vestra. & q̃uis ignorauerit iste de illa simonia: ep̃s hac vice cum illo non potest dispensare: secus in simplici beneficio post liberã resignationẽ. ĩ. de elec. c. pe.

f Cuiuslibet.] idest alicui⁹. simile ĩ. eo. ti. nemo, in princ.

[Glo. seq. ponit duas lecturas, quæ patent.

g Ab episcopo suo dispẽsationem.] pōt hoc intelligi q̃n electus simoniam commisit, vel ali⁹ eo sciẽte & ratũ hñte: vñ ep̃s tñ tali dispẽsare non põt quia erga tales nulla misericordia est adhibenda, 1. q. 1. erga simoniacos & ĩ. de iud. at si clerici. vt. sic differat casus iste à p̃cedẽti: in eo qui simoniã p̃mit tit sol⁹ Papa dispẽsare põt: cũ ignorãtib. dispẽsãt ep̃s vt d̃r ĩ. e. d̃ simoniacè p̃mo[illegible] nis ĩ. de renũc. post translationẽ 2 Vel intellige § istũ in eod. casu cũ prin. & p̃ma q̃d fuit q̃d iuris e̓ set sup electione taliter facta, vt ponit i pri. Vltimò adiecit, si talẽ electionẽ cõtingeret reprobari, vtrũ ep̃s posset cũ eo dispẽsare, vt iterũ eligeret, & ad eãdem p̃lationẽ? Et rñdet q̃ ñ, & in ellige q̃ nõ põt illa vice quia hoc q̃rebatur. vt dĩ a ĩ. in pri. j. ru. in fi. & hoc e̓ velle illa litera, vt dictũ est per prauitatẽ simoniacam, &c. & sic refert se ad p̃mũ casũ, s. q̃n eo ignorãte simonia cõmissa fuit. B.

Dilectus. Dãs pecuniã alicui, ne in iure suo de facto mole-

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compil. Vide p̃ aliis hic Hẽricũ Boich. & Turrecrematam in c. [illegible] nõnul. 1. q. prima.

† Aliàs taliter.

† In aliquot recentioribus ita: quamuis ipse tempore promissionis conscius non fuerit, sed in antiquis ut est impressum.

1 Hæc eũ videtur [illegible] tẽtia [illegible] 2. 1. q. [illegible] art. 2. [illegible] argum.

† Aliàs in Quod ali quis in ecclesia quil bet prælatum electus.

† Linconien.

† Cap. [illegible] tit. in 2. Et [illegible] hanc de[illegible] iuxta [illegible] ctionem [illegible] Th. 2. [illegible] t. argu.

† Archi con⁹. [illegible] tera Gr[illegible] exẽplar hic, tũ [illegible] quæ [illegible] in recen[illegible] ribus & veteri [illegible] lasione, archidi[illegible] nus, ef[illegible] chir[illegible].

2 Et [illegible] muits [illegible] ne. [illegible] Ioan.

10
20
30
40
50
60

molestetur, potest illam repetere. h. d. secundum generalem intellectum. Diuiditur. In prima, querela. In secunda, dat iudicem, ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Archidiaconus Eboracen. R. præpositum multis grauaminibus, & iniurijs affligebat, vt archidiaconus ab iniurijs desisteret. Præpositus promisit ei certã pecuniæ quantitatem se daturum, & persoluit: sed post receptionem pecuniæ archidiaconus super dignitatibus, & beneficijs ab eius molestia nõ quieuit. Vnde Præpositus domino Papæ fuit conquestus. mandat Papa quibusdã, quatenus si est ita, compellant archidiaconum restituere quod accepit, si ipsum contra promissionem suam venisse constiterit. Nota per hanc decre. quod licitum est alicui redimere vexationem suam.

dignitatib. & beneficijs eius, ab eius molestia nõ quieuit. Ideoque discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, archidiaconum restituere quod accepit, a (si eum contra promissionem b suam venisse cõstiterit) compellatis.

¶ Innocentius iij. Abbati de Iugo Dei, & Priori de Silla.

¶ *Pro benedictionibus nubentium, & exequijs mortuorum nihil exigi debet.*

[Glo. seq. notat ex eo quod restituitur danti, &c. distinguit demum, aut vexans habet ius, &c. tenet contrarium, & sol. c. decimas, quod videtur obstare.]

a Restituere quod accepit.] cum indebite, & iniustè receperit, 1. quæst. 1. nullus episcopus. Nota ex eo quod præcipitur ei restituere quod accepit, ei qui dedit, innuitur non esse turpitudinem ex parte dantis ius suum redimere volentis, arg. ĩ de magis prohibeas, & arg. 1. q. 3. quæsitum, & infra de vsur. [illegible] & supra de feud. insinuatione. Di[c]as quod ius suum nulli redimere [licet] licet in re spirituali, [ni]bi ille qui petit, ius habet in re illa, quia simoniam committeret, vt ĩ. eod. Matthæus, sed agere debet per superiorem, argu. ĩ. eo. ad aures, sed cum ille qui vexat, nullum ius habet, nisi quia illum vexat de facto, malitiose, & iniuste; Dicunt quidam, quòd nullo modo potest redimere: Sed verius, & æquius videtur, quod cum iniustè vexatur, 2 quod possit redimere suam vexationem sine peccato, iuxta illud Apostoli. Redimentes tẽps, qm dies mali sunt, & hic est arg. Contrariũ tñ arg. est 16 q. 7. decimas vbi. dr. quod epi decimas redimere nõ debẽt 3 à populo; & tñ populus non hẽt ius retinẽdi. Sol. prohibetus ibi quod epi decimas non redimant a rusticis, ne alij inde sumant exemplum: & ne putent credant se habere ius in decimas, vnde compellant rusticos, & ita intelligitur c. decimas, sed non committeret epũs simoniam, si quisque redimeret decimas. Idem dic [ẽdũ] st de beneficio, vel officio iniuste interdicto, & excommunicatione iniusta, 1. quod non committit simoniã, qui dat pro sua restitutione officij, vel beneficij, vel absolutione excommunicationis, vel interdicti: ted ille qui recipit, simoniam committit: qui dat, nullum ius acquirit: sed dat, vt ius acquisitum retineat, vel redimat, quod licitum est, arg. 1. q. 3. quæsitum est, & ĩ de vsur. c. 1. si verò iuste fit suspensus, vel excommunicatus, si pretium dat, vt restituatur, vel absoluatur, simonia ex vtraque parte committitur, ĩ. eo. nemo. 1. q. 1. nullus epũs, & §. præcedenti, & ĩ. eo ad aures, & 1. q. 3. non solum.

[Gl. seq. no. à contrario, quod si seruasset, &c. tenet contrarium, in fi. arg. quòd non seruanti, &c. alleg. contrarium.]

b Promissionem]ergo videtur, quod si contra promissionem non venisset, quod non compelleretur restituere quod taliter recepit: quod non est verum: unde supple, maxime. 4 quia si constiterit quod iniuste acceperit: compelleretur ad restituendum, & etiã cõcussionis punietur C. de cond. ob turp. caus. quod euitandi. Crimen verò cõcussionis 5 est, cũ quis minatur alicui nisi ita, vel ita faciat, vt 23. q. 1. militare, & ff. de concul. l. 1. & 2. præterea non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum 14. q. 6. si res, & de pœnit. dist. 5. falsas. & quod possit repetere, est arg. 14. q. 5 non sane. Item argu. ex hac littera, quod non seruanti fidem, fides no est seruanda sic ĩ. de iureiu. peruenit. Arg. contra, 35 q. 5. quod Deo pari. Ber.

CAP. XXIX.

SVam † nobis parochiani de Villafranca querimoniam destinarunt, quod † capellanus eorum pro exequijs mortuorum; & benedictionibus nubentium, d minus licitè pecuniam ab eis exigit, & extorquet: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus dictũ capellanum, vt à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competẽter, e

SVam]Primo ponit querela: Sedo iudicis datio. secũda: ibi, Discretioni. Abb. CASVS. Capellanus de Villafrãca pro exequijs mortuorũ, & bñdictionibus nubẽtium exigebat pecuniã a parochianis suis iniustè, & extorquebat: Parochiani illi conquesti sunt Papæ: vñ mãdat quibusdã, quatenus capellanum illum moneant, ut à tanta præsumptione desistat, & pro excessu satisfaciat competenter: Si autem obedire noluerit, ipsum puniant pœna canonica.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & distinguit.]

c Pro exequijs.] Sed nunquid licitum est sacerdoti recipere pro exequijs? Dico quod sic, si ei sumptus desunt, 1. q. 1. iudices, & tamen gratis dicitur celebrare, sicut testis qui recipit sumptus, 4. q. 3. c. si testes, § uenturis, & episcopus recipit procurationem, pro consecratione ecclesiæ, ĩ. eo. cum sit Romana, & iudex gratis iudicat, & tamen recipit sumptus, ff. de off. præsi. plebiscito, & sup. de vi. & hon. cle. cũ ab omni. Nec est inconueniens, quod clericus locet operas suas, cum non hẽat unde uiuat, 91. dist. c. 1. & 3. sed sacerdos qui ex officio suo ad hoc tenetur: & qui habet victum suum, suis sumptib. tenetur spiritualia ministrare, de conse. dist. 1. sufficit. Si tamen cõsuetudo est, quod aliquid detur in exequijs mortuorum, & consimilib. licet sacerdoti nõ detur actio ad hoc petendum, tñ potest cogi populus ad obseruandam honestã consuetudinem, ĩ. eo. ad Apostolicam cõsuetudo. n. attenditur in recipiendis muneribus circa spiritualia, arg. 1. q. 3. quæsitum. & 63. dist. Agathosa. 9 q. 3. conquestus. & in Auth. de sanctiss. epis. § pro cõsuetudinib. coll. 9. Ioan.

d Benedictionibus nubentium.] quæ sacramenta sũt, unde non reiterantur, ĩ. de secu. nup. c. 1. & 3. sic ĩ. eo. cum in ecclesia, ubi de hoc.

[Glo. seq. r. cũ per obie. de decre. de hoc.

e Satisfaciat competenter.] restituẽdo ablata. 14. q. 6. si res, & ita si satisfacere vult, & emendare, nõ punitur, unde non uidetur simoniam cõmisisse directè: quod si esset, deponeretur, ĩ. eod. de hoc, & c. insinuatum, si non destiterit, punietur canonica pœna: quia poterit ab ecclesia remoueri: ideo noluit Papa eum punire si se correxerit, quasi cum eo dispensando.

ij DIlectus.] Diuidit. Nã in prima ponit cõsultatio: In sed a distinguens rñsio, ibi, Nos. In tertia mãdat, ibi, Iniung. In quarta instruit, ibi, Illud. tñ. Abb. CASVS. Archiepũs Cantuarieñ. dũ ipse diœcesim suam uisitaret, in monasterijs, & alijs locis religiosis inuenit pullulasse simoniacã prauitatem: ita quod in eis multi pretio sunt recepti, qui gratis recipi debuerunt: Sed quia multitudo erat in ea, quæsiuit a Papa, an seueritati sit aliquid detrahendũ: Et ipse respõdet, quod si per iniusti coram ipso fuerint accusati, postquam crimen ordine iudiciario

5 Præter Doctores, & Hostiensem hic vide Turrecrematam 1 ca. iubemus, 1. q. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide citatos ĩ. eo. in c. cũ in ecclesiæ, & i c. uenites.

† Alias ita: quod Capellanus eorũ exequijs mortuorum, &c.

fuerit cõprobatũ:tã dantes,q̃ recipientes canonica pœna puniat:Si autẽ per solam inquisitionem de hoc sibi constiterit,illos, qui per simoniam in locis talib. sunt recepti, indè remoueat,& ad monasteria dirigat arctiora ad pęnitentiam peragendam, & Abbatibus, Priorib. & Prælatis quibuslibet,& officialibus eorundem iniungat pęnitentiam competẽtem: & donec illam peregerint,ab executione sacrorum ordinum suspendat eosdem. Iniungens ep̃is suis, vt hanc formã per suas dięceses faciant obseruari: tñ si gratis sine aliqua taxatione fuerit eis oblatũ,illud gratanter recipi poterit. No. pęnã regulariũ, qui per simoniã sunt recepti: vt qui conuictus est in modũ accusationis, debeat deponi: qui in modum inquisitionis, in aliud monasterium arctioris religionis dẽt detrudi ad pœnitentiã peragendam. hodie standum videtur illi constitutioni ĩ. eod. quoniã. Item si gratis aliquid detur sine aliqua taxatione: illud recipi potest.

[Glo.seq no.quod vbi, &c.

moneatis sibi (si obedire noluerit) pęnam canonicam infligentes.

¶ Idem Cantuarieñ. archiep̃o.

¶ *Si per accusationem cõstat monachum simoniacè fuisse receptũ, receptus, & recipiens deponũtur. Si verò per inquisitionem, receptus in arctius monasterium detruditur: recipienti verò, & maioribus pęna condigna imponitur, & interim ab executione ordinum sacrorũ suspenduntur.*

CAP. XXX.

ij DIlectus † filius A. nuncius tuus pro parte tua ꝓposuit, quod cum Cantuarieñ. diœcesim visitans, in monasterijs, & Religiosis locis pullulasse repereris simoniacam prauitatẽ; ita q̃ in eis multi pretio sunt recepti, qui potius gratis recipi debuissent, imò ẽt ad religionis obseruantiam inuitari; [a] Dubitas igitur, an quia multitudo [b] reperitur in causa, seueritati sit aliquid detrahendum? ¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si aduersus eos, q labe fuerint huiusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonicè instituta, postq̃ † crimen ordine fuerit iudiciario comprobatum, † tam in dantes, [c] quam in recipientes canonicè seueritatis [d] exerceas vltionẽ. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionẽ constiterit: eos, qui per simoniacam prauitatẽ in locis talibus sunt recepti: ab illis amotos, [e] ad agẽdã pœnitentiã ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, & Abbatissis, Prioribus, Pręlatis quibuslibet, & officialib. [f] eorundem iniungas pœnitentiam competẽtem: & donec illam peregerint, eos à sacrorũ ordinum executione suspen-

a Inuitari.] ex hoc videtur quod in talib. non potest interuenire pecunia, vbi quis est inuitandus, ĩ. de pact. c. vlt. & ĩ. eod. tua. & 1. q. 3 quam. Ad hoc enim, vt ad fidem aliquis conuertatur, benè potest dari pecunia, 23. q. 4. c. pen. & q. 7. quod autem, 45. dist. qui sincera. & sub tali conditione possumus aliquam ducere in vxorem 28. q. 1. caue. & duriori pensione possum aliquem onerare, vt conuertatur ad fidem, 23. q. 6. iam verò. Talis enim conditio bona est.

b Multitudo.] propter multitudinem detrahendum est seueritati. 50. dist. in. vt constitueretur, & 44. dist. cõmessationes, & 23. quæstio. 4. non potest, & ĩ. de tempo. ord. c. 2. vbi de hoc.

[Gloss. sequens arg. quod propter connexitatem, &c. allegat duo iura in contrarium; ponit opin. Ioan. soluit tum Vinc. & Tanc.

c Dantes.] argum. quod ratione connexitatis sententia lata contra dantem præiudicat recipienti. arg. 81. distinct. tantus Daniel. 3. quæst 6. hęc quippe 59. distin. ordinatos, & supra de accus. ad petitionem argum. contra, infra de adulter. significasti, & 2. quæstion. 5. interrogatum, dixit Ioannes quod tunc præiudicat quando sunt præsentes, & sciant causam agi, aliter non ff. de re iudi. sæpe, supra de re iud. cap. penult. Dic vt dixit Vinc. & Tanc. quod præiudicat quando tam accipientes quam dantes de hoc accusantur, & conuincuntur: aliàs non. ff. de adulte. denunciasse, §. quæritur, nisi quo ad præsumptionem, vt si vn. hoc esset orta infamia, indiceretur purgatio. argumen. illius decr. significasti. Bernardus.

d Seueritatis.] scilicet depositionis. ĩ. eod. de hoc, & c. insinuatum, & ĩ. de accus. c. inquisitionis.

[Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

e Amotos.] hic patet, quòd conuictus de crimine simoniæ in modum inquisitionis, non deponitur, sed tantum remouetur ab administratione, siue beneficio, sicut in alijs criminibus fit; vt ĩ. de accusat. qualiter, & c. cum dilecti, & ĩ. eo. de regularibus, contrarium tamen habes, supra de accus. inquisitionis, vbi de hoc. Hodie videtur standum illi constitutioni, ĩ. eod. quoniam, circa regulares simoniacos.

[Gloss. seq. Primo obijcit, & sol. Secundo quærit an collegium, &c. argum. quod sic, p quattuor iura. alleg. quattuor in contrarium, & tenentem. ponit opin. Io. & tenet cum Tã.

f Officialibus.] sic ĩ. eo. veniens. Sed quare tantum Prælati, & officiales puniuntur, & non totum capitulum, cum omnes in hoc deliquerint, & oẽs de capitulo intelliguntur scire quæ sciunt eorum maiores, vel administratores, vt ff. ad municipa. l. municeps? Potest dici, quod ideò Prælati, & officiales puniuntur, quia eorum consilio, & auctoritate oĩa fiũt, 10. quæst. 2. episcopus, C. de app. iudicibus, & l. quoniam 2. vbi officiales puniuntur, quia non restiterunt iudicib. perperam procedentibus, & argum. 2. quæst. 7. quapropter. Sed nunquid collegium ipsum poterit accusari, aut inquiri de crimine ipsius? Videtur quod sic, 1. quæst. 1. qui manumittitur, & supra eod. veniens, nam vniuersitas conuenitur ratione metus, ff. quod met. causa, metum, §. 2. ecclesia etiam delinquere potest, 7. quæstio. 1. sicut. Sed contra videtur, quod vniuersitas non potest excommunicari, vt argumen. 24 quæstio. 3. si habes, infra de senten. excommuni. Romana. §. vltim. [libro 6.] nec dolum committere potest, ff. de dolo, sed si ex dolo, §. sed an, nec vniuersitas dicitur aliquid possidere, ff. de acquiren. possess. l. 1. §. penultim. Item vniuersitas per actorem, vel procuratorem siue syndicum debet se defendere, sed in crimine non interuenit procurator, 5. quæstio. 3. in criminalib. & supra de accus. veniens. Io. dicit quòd vniuersitas non põt accusari, vel puniri: sed maiores de vniuersitate, vt hic dicitur, & supra eo. veniens. T. dixit, & bene, quòd licet vniuersitas, siue collegium non possit accusari: potest tamen inquisitio fieri de excessib. collegij, & canonicè puniri possunt: sed illi plus quos magis delicti causam esse constiterit infra de cler. exco. mini. latores, & hic, & supra eodem veniens, & 44. distinct. commotiones, & 15. quæst. 1. ita nos, & ff. de conditio. & demon. municipibus.

[Glo.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Vide Host. in sum. tit. de simonia, §. quæ pœna sequatur, & de varijs pœnis simoniacorũ adde Bernardinũ Diaz, in prac. cri. cano. c. 85.

† Preter Do. his, vid. Guidonẽ Papæ decis. 80. vbi de simili materia.

a Qui hoc in noc in §. ca. 90. 11. dist. tã tum, & 2. q. 6. hæc quippe. Ioan. And.

[Glo. seq. opponit, & te mittit.]

a Suspendas.] sed nonne sūt ipso iure suspensi (Sic de hoc dictum est sup. eo. accusatum, acta verò pœnitentia restituuntur executioni auctoritate Papæ B.

b Taxatione.] hoc iō dicit: quia taxatio est q̄dā vēditio de iu. do. plerunq; §. si ante. & quasi que dam pactio videtur.

c Gratis.] j. eo. tua. simile 18. dist. de eulogijs.

Licet.] Diuidit in tres partes. In prima ponit exordiu: In secūda narrationem, & factū & ordinem processus, & allegat pro eo. In tertia intelligitur. Secunda, ibi, Cū igitur. Tertia, ibi, Ne verò. & clarius declaratur hoc per c. seq. quod venit ad declarationem huius, Abb.

CASVS. Ostēdit Papa in decretali pñti quod prælati tantò diligentius subditorum excessus corrigere dēt: quanto eorū offensas dānabilius deierūt incorrectas quod ostēdit exēplo Heli, qui licet in se bonus existeret, quia tñ filiorum excessus non corripuit, & in se, & in ipsis vindictā accepit. Prælatus n. cōtra subditos trib. modis exceptis notorijs procedere pōt, per accusationem, denūciationē, & inquisitionē ipsorū, ita videlicet, quod accusationē præcedat inscriptio, denūciationē admonitio, & inquisitionē clamosa insinuatio. & ho. probat auctoritate Dñi dicētis: Descendā, & videbo vtrū clamorē, qui venit ad me opere cōpleuerint; Cum clamor peruenit ad Prælatū descendere dēt, & videre an veritas sic se habeat & hoc idem ostendit per canonē antiquū: si quid dequocunq; clerico ad aures prælati peruenerit, quod iuste offendere possit, non statim credat, sed prius cum canonicis suis veritatem inquirat: vt si culpam inuenerit, ipsam puniat, non tanq̄ ipse sit accusator & iudex: sed fama deferente, suum officiū exequatur, ita videlicet vt iuxta iudicii formam, sñia formetur his præmissis descendit ad casum cuius occasione præmisit prædicta, No. quod ille qui venit ad denunciandum, admittitur ad testificādum. Item no. quod admonitio præcedere debet denunciationē aliàs denunciās repellitur.

d Excepit.] id est, recepit, sic. 23. q. 5. non est nostrum, sup. vt lite non contest. quoniam §. penult.

e Filij.] scilicet Ophni & Phinees.

f In bello] quod habuerūt filij Israel cū Philisthæis. 1 Re.

das[a] iniungens episcopis tuis, vt hāc formam per suas diœceses studeant obseruare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione[b] gratis[c] oblatum.

¶ Idem Priori S. Victoris, magistris I. Bonon. & L. Mutinen. canonicis.

¶ Abbas contra testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis excipere potest quòd sunt inimici & conspiratores, aliàs verò exceptiones criminum opponere non potest.

CAP. XXXI.

Licet †Heli sūmus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen filiorū excessus acriter nō corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictā excepit[d] dū filijs[e] eius in bello[f] peremptis, ipse de sella corruēs fractis ceruicibus expirauit[g] †Ad corrigendos igitur subditorū excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quāto damnabilius[h] eorū offensas desereret incorrectas. Contra quos (vt de notorijs[i] excessib. †taceatur) et si tribus modis procedi possit, per accusationē videlicet, denūciationē, & inquisitionē ipsorū, vt tñ in oib. diligens adhibeatur cautela, sicut accusōnem legitima p̄cedere dēt inscriptio, †[k] sic et denunciōnē charitatiua correctio, et inquisitionē clamosa dēt insinuatio p̄uenire. ¶ Descēdā[l] (inquit Dñs) & videbo vtrū clamorē, q venit ad me, opere cōpleuerint. Tūc n. clamor p̄uenit ad p̄latū, cū p publicā famā, aut insinuationē frequētē, subditorū sibi referūtur excessus, & tūc dēt descēdere & videre, i. mittere et inquirere, vtrū †clamorē, q vēit, veritas comitetur. Nā iuxta canōicas sāctiōes[m] si q̄d de quocūq; clerico ad aures Prælati p̄uenerit, q cū iuste possit offendere, non facile credere dēt, nec ad vindictā eū res accēdere dēt incognita, sed corā ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutāda, vt si rei poposcerit qualitas, canōica districtio culpā feriat delinq̄ntis, nō tāquam sit idē accusator & iudex,[n] sed quasi fama deferente, vel denunciante clamore, sui officij debitum exequatur, eo semper adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formam[o]

g Expirauit:] 37. dist. legant.

ADDITIO. Vndè de eo dicitur.

Vulnere crudeli fractus ceruicibus Heli.

Corruit à sella, tristi veniente nouella:

h Dānabilius.] 81. dist. dictū est, & §. de of. ord. irrefragabili.

i Notorijs] i notorijs nō est necessari⁹ accusator vel testis, vel inquisitio, vel denūciatio §. de accu. euidentia, & 2. q. 1. de manifesta, & c. seq. sic §. de accusa. qualiter. 2. nec est purgatio idicenda inf. de pur. cā. cum dilectus.

[Gl. seq. ponit duos casus, in q̄b. monitio est necessaria, & tres in quib. nō est necessaria: primus in accusatione dupl'r solues q̄dam c̄ria: secūdus in inquisitione: tertius in pecuniaria causa. huic opponit de l. de bitores, & soluit.

k Inscriptio.] Ex hoc patet: quod vbi agit in modum accusationis non dēt p̄cedere admonitio: ad quod n. fieret admonitio, cū et post pni possetaccusari 2. & deponi, si esset cōuictus, ar. 33. q. 2. admonere, & 25. dis. primum. Sed vbi de crīe ciuiliter agitur, ad penitentiam, præcedere debet admonitio. & sic loquūtur illæ decre. 2. q. 7. accusō. & c. seq. & §. de accu c. 2. item vbi agit ad pœnā ex ōicationis, præcedere debet admonitio. 16. q. 7. omnes deciæ. 17. q. 4. de p̄sbyterorū, 12. q. 3. indigne. & inf. de sen. exc. sacro. sed in pecuniarijs causis nō est necessaria admonitio: licet sit ar. cōtra, C. de pig. debitoris. sed illud intelligit ex honestate, & sic possent intelligi p̄dicta capitula 2. q. 7. accusatio. & c. seq. seu cū agitur in modū inquisitionis, nō est necessaria admonitio: sed sufficit sola fama vel clamor, vt hic patet. Io.

l Descendam.] 2. q. 1. Deus omnipotens.

m Canonicas sanctiones.] 86. distinct. si quid verò.

n Iudex.] non enim potest quis esse accusator & iudex simul. vel accusator & testis, 2. q. 1. in primis, & c. multi. & 4. q. 4. c. 1. & 2. nisi in cā denūciationis, 1. q. 3. præcipue, & §. de testi. in omni negotio 3 & idem videtur in cā matrimonij, 35 q. 6. p̄s in synodo sed ille talis accusator sine testis, non sufficit, nisi t stes indicantur. Io.

o Iudicij formam.] sic supra de accusatio. qualiter versicu. fin. & ibi expositum est. Et ita iudex semper secundum finem quem quis agit, formabit sententiam: hoc

Left margin: 1. 3 con. ti... com & regiftri ... gra. epi... a clarius ... hunc lo... 1 spectāt. — 1. 1. Reg. 4. — ... gia in no... non v... quaque ... tur iu... rdo, Iul. ... tus in ... c. crim. §. fi. q. 9. ... Histo... his in ve... testō li. ... 4. & filij Heli ... ut ... trare ... ry sost. in Matth. m. 17. & tota historia signi... t, docet ... 1. 17 ... i. c. 5.

Right margin: ¶ De hoc in... vide quos citaui in c. sup his, verbo oportet inscribi. sup. de acc.

Gen. c. 18.

† In antiquis codicibus & ipso registro Innocentij ita: vtrū clamorem veritas comitet, illa duo illa verba. q venit, non habentur.

2 Nisi proferetur dispensatū de schism. ca. 2. vbi de hoc. Ioā. And.

3 Adde illud idē sentire Bar. i l. diu⁹ ff. de cust. reo.

hoc est depositionis in accusatione: remotionis ab administratione in inquisitione: penitentiæ peragendæ in denunciatione, supra de ordi. cogn. cum dilectus, & supra de except. cap. 1. & supra de accu. super his, & ff. de neg. gest. Pomponius, 2. in fi. ff. cõi. di ui. vt fundus. Argu. contra, supra de con cess. præben. ex parte. vbi aliter sententiat quam allegaretur. supra de accu. inquisitionis, 1. respon. ibi soluitur. Item contra ff. de ædi. edic. boué. §. aliquan do. ibi dicitur, quod licet sit actum quanto minoris: iudex tam potest condemnare ac si esset actũ redhibitoria.

CVM IGITVR. Abbas Pomposianus erat infamatus apud dominum Papam de simonia, dilapidatione, periurio, & insufficientia: quidam monachi Pomposiani super his denunciauerunt ipsum abbatem domino Papæ, cõtra quos abbas excepit, quod denunciationem huiusmodi fraterna correctio non præcessit secundum regulam Euang. lij: sed monachi asserebãt se illum præmonuisse, & ad hoc probandum induxerunt duos monachos: Sed quia super hoc contendere non desistebant, Papa ex officio suo voluit inquirere de præmissis: Vndè super prædictis criminibus recepit iuramenta monachorum, tam qui contra ipsum quam qui pro ipso venerant: quorum depositionibus publicatis, cœperunt disputare super illis; sed quia per dicta illorum, & confessionem abbatis constitit Papæ, quod abbas quandam summam pecuniæ ab antecessore suo dimissam expenderat, & in alia maiori monasterium obligauerat: propter hoc Papa ipsum tanquam de dilapidatione suspectum, suspendit ab administratione: sed quia simonia multis modis videbatur esse probata, abbas contra testes multas exceptiones opposuit, videlicet conspirationes, & inimicitias capitales, furtum & adulterium, vt eos à testimonio remoueret, super quibus satis fuit disputatum; quidam dicebant, quod omnes indifferenter erant admittendi, cum accusatio simoniæ ad instar criminis læsæ maiestatis procedat: Alij verò contrarium dicebant: quia licet crimina ista quantum ad accusationem paria iudicentur, differunt tamen in multis, & præt. rea distinguendum est inter accusatores & testes; Papa vero æquitate pensata, ne innocens succumberet, vel prauitas simoniæ effugeret impunita: illas exceptiones tantum admisit, quæ si probentur, testes ipsi non zelo iustitiæ, seu ex odio procedere viderentur. No. quod suspectus de dilapidatione suspenditur ab administratione. Item conspiratores & inimici capitales repelluntur à testimonio: quia ex odio deponere videntur.

sententiæ quoque forma dictetur. ¶ Cum igitur de Abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis ad præsẽtiam nostram accedentibus, quidam ex ipsis nobis ipsũ Abbatẽ de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerũt. [a] Cõtra quos cum idem Abbas exciperet, quod denunciationem huiusmodi fraterna † correctio, sm regulã Euangelicam [b] non præcesserat: & ijdem constanter assererent, quod correctionẽ huiusmodi præmisissent: Licet ad probandum hæc duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita: quia tamen super † hoc ipsi nondum contendere desistebant; Nos, vt prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio [c] nostro voluimus inquirere de præmissis: omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, iuramenti vinculo astringentes, vt de propositis [d] plenam, quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositiones in scripturis redactæ, cum publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia † verò tum ex assertione monachorum, tum ex ipsius abbatis confessione cognouimus, quod idem non modicam summam pecuniæ relictam à prædecessore suo expenderat, & in alia summa maior: monasterium obligarat: Nos eum, quasi de dilapidatione [e] † suspectum, ab administratione abbatiæ duximus suspendendum: & quia simonia multis modis contra ipsum Abbatẽ videbatur esse ꝓbata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quib. fuit multipl. disputatum: alijs asserẽti

a Detulerunt.] id est, denunciauerunt, vt sequẽtia ꝓbãt ibi.

b Euangelicam.] supra de iudic. nouit, & 2. quæstio. 1. si pec cauerit.

[Glossa sequens ad id quod dicitur, denunciatores testificari, signat duo contraria, primũ sol.

c Ex officio nostro.] quo prælatus debet purgare prouinciam, supra de officio ordin. capitu. 1. & supra de accu. qualiter 2. & 35. quæstio. 6. episcopus in synodo. & supra de acc. sicut olim. ff. de offi. præsi. l. 3. ff. de suspec. tuto. l. 3. §. præter. ea. Et no. quod dicit, quod illi qui venerant ad denunciandum inquisitionem, testes admissi sunt, sic s. de elect. in causis. & supra de renũ. post translationẽ. Ar. contra supra de accu. cum P. & supra de elect. innotuit, ad fin. sed hoc non nocet: quia in illa, cũ P. repellunt ꝓp inimicitias & mutuas accusationes: hic secus: quia hic non erant inimici denunciatores; alias non admitterẽtur, vnde possunt. ꝓhibere testimoniũ in inquisitione: quia ex quo admittun ur ad vnũ, & aliud. V.

d Propositis.] i. criminibus prædictis, de quibus denunciatus fuerat, & clamor ad Papam peruenerat: plenam & meram debent dicere veritatem, sup. de acc. qualiter 1. §. forma. B.

[Glo. seq. præmisso de forma processus contra dilapidatorem, quærit an si reddat ecclesiam indemnẽ, &c. ar. quod sic, & remittit.

e De dilapidatione.] Qui enim denunciatur de dilapidatione suspectus, interim dum cognoscitur de dilapidatione, debet interdici ei omne genus alienationis: & si meritò est de dilapidatione suspectus, dandus est ei coadiutor, sine cuius consilio nihil faciat de his quæ pertinent etiam ad administrationem temporalem. s. de acc. c. vlt. & sup. de off. de le. venerabilis vbi plene habes qualiter procedatur in cã huiꝰ: hoc tñ scias, ꝙ talis q sumptu ob dolũ, infamis efficitur: secus si ob culpã. C. de suspec. tu. l. ult. Itẽ quid si alia crĩa non probarentur cõtra istũ abbatẽ, nunquid si vellet reddere ecclesiã indẽnem, remaneret in administratione abbatiæ? Videtur ꝙ sic. s. de te. ec. le. non alie. si quis presbyterorũ. & s. de elec. quod sicut, vbi hæc quæstio expeditur. Dic. ut ibi.

a Indiffe-

† De hoc articulo vide omnino B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. ad de Martinũ Nauarrũ in Manuali cõ fessariorũ c. 24. tit. de correctione fraterna.

† super hoc ipso in registro. & i plurib. antiqs. codicibus.

† In codi... Barbatię... Quia vere... tam ex a... satione m... nachori... ex ipsius... fessione, &...

† Quasi d... pidatione... sumptio... rũ mobi... dilapidat... vero prop... cõtra ... immobi...

bus in crie † simoniç, sicut in crie læsæ maiestatis omnes indeferéter, [a] tã infames, quã criminosos, nõ solum ad accusãdum, sed ét ad testificandum admittédos: cũ ad instar publici críſ, & læsæ maieſtatis ꝓcedat accuſatio ſimoniç: alijs ecõtrario rñdentibus, ꝙ licet hæc duo cria quantũ ad accuſationẽ, quaſi pa-ria iudicenſ, differunt tñ in multis: cũ alia pęna [b] ꝓ vno, & alia pro altero inferatur: & inter pſonas accuſatorũ & teſtium ſit vtiq; diſtinguẽdũ: [c] cum non per accuſatores, ſed per teſtes crimina comprobẽtur. ¶Ne verò vel innocentię puritas cõfuſa ſuccumberet, vel ſimoniæ prauitas effugeret impunita. Nos æquitate penſata, illas dũtaxat exceptiones oppoſitas probandas [d] admiſimus, ꝙ probatæ [e] non de zelo iuſtitiæ: ſed de malignitatis fomite † procedere viderentur. [f]

¶Idem.

¶Hoc capitulum eſt gloſſa præcedentis capituli: nam tendit ad declarationem illius, an & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine ſimoniæ: & in effectu idem dicit quod præcedens.

CAP. XXXII.

Per † tuas nobis lras intimaſti, te dubitare ſuper quadam epiſtola decretali, quam nos aſſeris ediſiſſe, de teſtib. admittendis cõtra ſimoniacam prauitatem. ¶Noueris igitur, quod nos illã epiſtolam quæ ſic incipit: Quamuis ad abolendam. [g] nequaquam † edidimus: ſed aliam quæ ſic icipit: Licet Hely, nos ediſiſſe fatemur: ad cuius intelligentiam credimus diſtinguendum, vtrum i s, contra quem agitur de ſimoniaca prauitate, [h] denuncietur ſim-

---

a Indifferenter.] ꝙ hæc duo crimina parificentur quantum ad accuſationem & teſtimonium. 15. q. 3. ſine. Item quia ſimonia eſt maius crimen, quam hæreſis. 1. q. 1. eos. & infamis efficitur, vt 3. q. 3. ſi quis præbendas. Imò maius eſt oibus alijs criminibus. 1. q. 1. ꝓbus. & 1. q. vlt. in c. vlt. ſed in hæreſi q̃libet admittit: ergo multo fortius i ſimonia q̃libet admittet. 7 e. tit. c. 79. diſt. ſi quis Papa. & C. de epiſ. & cle. ſi quenquã. De hac materia dicitur plenè ſupra de accuſatio. cum P.

b Alia pęna.] quia in crimine læſæ maieſtatis capite qs punitur 6. q. 1. § verum. ver. ſi quis cũ. Itẽ in ra paternorum ſepulchrorũ admittuntur. ff. de ſuis & legi. hære. l. 1. § interdum. Item non ſunt lugendi, ff. de reli. & ſumpt. fu. minimè. quæ pęna non ſpectat ad ſimoniacum. ſed deponitur cũ nota infamiæ. 1. q. 1. reperiuntur. & eadem cã. q. 3. c. vlt. & C. de epiſco. & cleri. ſi quenquam. Vin.

c Diſtinguendũ.] hoc iõ dicit, quia per teſtes crimina probãtur, & non per accuſatores: vnde non oẽs qui admittuntur ad accuſandum, debent admitti ad teſtificãdum ſupra de teſti. de cætero.

ADDITIO. & ĩ. qui ma. accu poſ. cum in tua. vbi de hoc tangitur.

d Probandas.] ſ. conſpirationes, & inimicitias capitales. 7. c. proxi. vbi hæc exponuntur.

e Quæ probatæ.] idest, a quib. probatis. 7. c. proxi. aliàs nõ habent verbum. Sim. 7. q. 1. qualiter. & illud Euãgelij: illi ſatiati, ceſſet murmuratio eorum.

f Viderentur.] In fine huius capi. remotæ ſunt illæ exceptiones ſ. conſpirationes & inimicitiæ, furtũ & adulterium, & c. vt in cap. ſequentib. B.

Per tuas.] Diuiditur in duas partes principales: In prima ponitur conſultatio: In ſecunda reſponſio: ibi. Noueris. Et hæc ſecunda pars ſubdiuiditur in quatuor: Nam primo diſtinguit circa quinque: Secundo coaptat illa quinque propoſita, repetens factum, & declarans interlocutorium præcedentis decretalis: Tertio tranſeundo concludit: Quarto recitat ceſſionem. Secũda: ibi, Hæc omnia. Tertia: ibi, Tales. Quarta: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. In præcedenti decretali dr ꝙ abbas Pompoſianus plures exceptiones oppoſuit contra teſtes inductos contra ipſum ſuper crie ſimoniæ, & Papa quaſdam admiſit, quaſdam verò non: vñ videbatur, quod teſtes crioſi admitterentur in crie ſimoniæ: Quæſitum fuit à Papa, qualiter decretalis illa eſſet intelligenda? Rñdet Papa dicens, ꝙ illam decretalẽ, licet Hely, edidit: ad cuius intelligentiam ſic diſtinguit: Primo circa modum agendi: vtrum agatur de crie ſimoniæ criãliter, aut ciuiliter: & ſi ciuiliter agatur, vtrũ de rigore, aut æquitate. Secundo diſtinguit circa perſonam, contra quã proceditur, vtrum ſit regularis an ſęcularis: & ſi ſit regularis, vtrum ſit inferioris gradus, aut excel lẽtioris dignitatis: & an ille idẽ bonæ opinionis, vel malæ famę: & vtrum ét poſſit puniri de facili, an ſine ſcandalo nõ poſſit cõdemnari. Tertio diſtinguit circa pſonas teſtiũ, vtrũ ſunt honeſti vel crioſi: vel emendati de crie, an adhuc perseuerẽt in ipſo, & an ipſi teſtificentur ex charitate, vel odio. Quarto, quæ cria obijciantur teſtib. vtrũ eadẽ vel minora, an paria, vel maiora. Quintò, an adſint alia adminicula, quæ adiuuent teſtes. Recollige illos quinque modos quantũ ad alterã partem. Si ergo agat ciuiliter de crie ſimoniæ ſecundum æquitatem, & perſona ꝙ qua agat, ſit regularis, & inferioris gradus, & malæ famæ: & de facili poſſit puniri & adſint alia adminicula, vt ꝯtigit in abbate Põpoſiano, ꝙ eſt pſona regularis, & grauiter infamatꝰ: & ꝙ de facili potuit remoueri: contra tãlẽ pſonã ſm Lau. teſtes ꝙ emendati ſunt de crie, vel ſm alios, ꝙ adhuc in crie pſeuerant, cũ alijs adminiculis, vt puta furti, adulterij, ꝙ ſunt minora criã; & qui ex charitate deponunt, & habent alia adminicula, admittuntur in crie ſimoniæ, ꝑ criminis enormitatem: & teſtes tales admiſſi fuerunt cõtra illum abbatem Pompoſianũ, nõ obſtantib. exceptionib. furti & adulterij. aliàs verò exceptiones. i. conſpirationes & inimicitias capitales, Papa probandas admiſit: quia eis probatis patet, ꝙ ex odio teſtificantur. & ſic dẽt intelligi decretalis ꝑmiſſa licet Hely. quantum ad teſtiũ receptionem cõtra ſimoniacam prauitatem: quia ille Abbas grauiter infamatus denunciabatur ſimpliciter ſm æquitatem: vt remoueretur ſolummodo ab abbatiæ adminiſtratione, & de facili poterat remoueri: vñ ipſe non expectata ſn̄a ceſſit. Ergo intellige a contrario, ſi perſona contra quã taliter agitur de ſimonia, non ſit talis: tales teſtes nullo modo admittuntur. Ber. Nota quod criminoſi teſtes recipiuntur in crimine ſimoniæ de æquitate, ciuiliter, cum agitur non ſimpliciter, ſed cum alijs adminiculis. Item conſpiratores & inimici capitalis in nullo caſu recipiuntur.

g Quamuis ad abolendam.] ꝙ habebas olim eo. ti. in ſecunda 4 compil.

h Simoniaca prauitate.] Præterea idem videretur de alio crie excepto, vt hic diſtinguitur circa modum agẽdi. Ber.

a Simplici-

Margin notes:

† forte.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. cõpilat. Et de intellectu Gabriel. Sarayna in adnotatio. ad ſingular. Mathæi Matheſilani 50. ici. nota, quod ſi ſtatutũ dicat. ad. de Bar. in l. qõnibus. ff. ad legem Iuliã maieſt.

† Ideſt verſ ſimũ: nã illa decretalis. Quamuis ad abolendam. Clementis tertij ẽ, quã Raymundus non poſuit in hac compilat.

4 Extat adhuc in 2. cõpil. tit. de ſimonia, c. 4. in qua ita ſcriptũ eſt: Tu ſedem Apoſtolicã duxiſti cõſulendam, vtrũ mediatores, & interlocutores, ꝑ quos ſcelus illud plerumque cõmittitur, ad teſtimonium poſſint contra ſceleris auctor s admitti? quod in odium crĩs admitti debeant, rñdemus.

plicitet, [a] † aut criāliter† accuſetur & vtrū agatur ſm iuris rigoré, an ſm temperantiā æquitatis. Ité vtrum ipſe ſit regularis, qui iam renūtiauerit mūdo, an ſęcularis, q adhuc in mundo exiſtit: & an inferioris gradus, an excellentioris [b] ſit dignitatis. Ad hæc, vtrū ante fuiſſet claræ opinionis, & bonæ famæ, an grauiter infamatus [c] & valdè ſuſpectus: & vtrū de facili poſſit puniri, an ſine ſcādalo [d] nequeat cōdēnari. Præterea vtrū teſtes ſint honeſti, an criminoſi: & an ſint emēdati de crie, an adhuc in crie pſueuerét. Rurſus ſi cria ſint eadē, vel minora, [e] an paria, [f] vel maiora: vtrūvè teſtes ex zelo iuſtitiæ, an ex malignitatis fomite [g] depoſuiſſe credantur. Deniqué vtrū ad prauitaté ſimoniacā detegendā ſola dicta teſtiū inducātur, an alia ét adminicula [h] ſuffragētur. Hæc oīa ſunt ad intelligétiā illius epiſtolę diſtinguéda. [i] Ille q dē Pōpoſianus Abbas, q iā pridé renūtiauit mundo erat de ſimonia, piurio, dilapidatione, ac inſufficiētia [k] grauiter infamat⁹. Cūq; p monachos, q iurauerant phibeſ teſtimoniū veritati, ſimonia multis mōs videreſ eſſe pbata; ipſe cōtra teſtes multas exceptiōes oppoſuit, cōſpiratiōes [l] videlicet, inimicitias capitales furtū, & adulteriū, vt eos à teſtimonio remoueret. Nos verò (ne innocētiæ puritas confuſa ſuccūberet: vel ſimonię prauitas effugeret impunita) illas dūtaxat exceptiones pbandas admiſimus, q bus forté pbatis, teſtes nō zelo iuſtitiæ, ſed malignitatis fomite pceſſiſſe cōſtaret: vt cōſpiratiōes, & inimicitias capitales; [m] cæteras aūt exceptiones, vt furti, & adulterij [n] pp immanitaté hīſis ſimoniacæ (ad cuius cōparationē cætera cria quaſi pro nihilo [o] † reputantur) duximus repellēdas; qm & ſi pbatæ fidē teſtium debilitarent [p] in aliquo non tamen euacuarent

a Simpliciter.] ideſt, in modum denuntiationis & inquiſitionis. B.

[Glo. ſeq. opponit quòd in iudicijs, &c. ſoluit.

b Excellentioris.] puta eps regularis, cum quo non eſt taliter procedēdū pp maius ſcādalū. Sed quare hoc dicit, cū in iudicijs nō debeat attēdi dignitas alterius. 3. q. 9. c. vlt. & æqualitas ſeruāda ē i iudicijs, C. de pæ. ſacro. ſcri. in ſacris lib. 12. Rñdeo hoc iō dicit, pp maius ſcādalū, & reuerētiā ordinis excellentioris: & abſurdū videretur, ſi taliter remoueretur eps, ſicut abbas: & nō ita de facili pceditur ē maiorem ſicut cōtra minoré arg. ī. de accu. qualiter & qñ. 2. & vbi maius ſcādalū ſeu periculū vertit, cautius ē agēdū. 42. diſ. quieſcam⁹. 7. q. 2. c. vlt. & ff. ad Carb. l. j. §. ſed & ſi qs et̄ā iter puniuntur maiores, aliter minores. 24. q. 1. qui ē eccleſiæ pacē. & 45. di. cū beat⁹. lo.

c Infamatus.] ſimile 2. q. 1 in primis

d Sine ſcandalo.] vt ex hoc facilius admittantur vel repellantur. arg. 23. q. 4. nō poteſt.

e Vel minora.] hoc ideo dicit, q ſi ſint eadem crimina, vt puta ſimonia eadem de qua agitur, non admittitur, quia ſocius non admittitur. ī. de teſt. veniens. B.

f An paria.] hoc ideo forte dicit, quia licet repelli omnino non poſſint, cum ſint emendati: quanto maiora crimina eis obijciuntur, tanto minor fides eis adhibetur. Tan.

g Ex malignitatis fomite.] hoc dicit propter inimicos capitales, & conſpiratores, qui non debent admitti: vt ī. dicitur Ber.

h Adminicula.] q ſine alijs adminiculis & præſumptionibus viles teſtes in crie ſimoniæ non ſunt audiendi, quia vilibus ſine tormentis credi non dēt. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi aūt ea rei. & 2. q. 1. in primis. & q a tormētis non eſt incipiendum. ff. de quæſt. l. 1. & ī. de reg. iur. cum in contemplatione. Tan.

i Diſtinguenda.] hæc eſt intentio præcedentium diſtinctionum. aut. n. agitur criāliter, aut ciuiliter: Si criāliter, tunc teſtes crioſi ét in exceptis cribus ē neminem audiuntur, ſiue accuſatus ſit bonæ famæ, ſiue malę. Si verò agitur ciuiliter tunc contra ſęcularem plātū nō ſunt audiendi vel admittendi crioſi teſtes: niſi ſint emēdati de crie & tunc admittuntur de æquitate, non de rigore: nec ét tunc audiuntur, niſi adſint alia adminicula; ſed contra regulares Prelatos infamatos inferioris gradus, admittuntur crioſi ſi ciuiliter, agitur de equitate, ſed non de rigore, & cum alijs adminiculis. & hoc intellige in teſtib. ad accuſandum vero ibi admittuntur infames contra illum, qui eſt malæ famæ: vt ī. eo. tanta. lo.

k Inſufficientia.] Propter inſufficiētiam remoueretur Prælatus ab adminiſtratione. ī. de æta. & qua. c. vlti. & 18. q. 2. ſiquis. Abb.

l Cōſpirationes.] conſpiratio. n. grauiſſimū crimen eſt: ita q meretur deponi, 11. q. j. c. coniurationū & c. cōſpirationū. & ibi in ſubuerſionem ſtatus alterius, conſpirant, vñ tanquam inimici repellendi ſunt, & eis contentientes: vt capitulis pdictis. & ī. de re iudi. cum I. & A.

[Glo. ſeq. tractat quod inimicitiæ non capitales non repellunt à teſtimonio, ſed fidem minuunt. Et quid ſi facta fuerit reconciliatio.

m Inimicitias capitales.] [a] Propter alias verò non remouet qs à teſtimonio. 4. q. 3. §. itē in criali. ibi cū nō determinat de qua inimicitia, & ff. de arbi. licet. Inſti. de excuſ. tu. § inimicitiæ. & leuis offenſa nō adimit legatum. ff. de adi. leg. l. 3. §. nō ſolum. in fi. ſed minor fides eis adhibetur. in Auth. de teſti. §. ſi verò qs dicat, collat. 7. C. eo. teſti auth. ſi teſtes pductus. Tā ſi inimici & cōſpiratores redeāt in amicitiā, poſt reconciliationé vr̄ q poſſint admitti: q a & legatū p capitales inimicitias vel alias grauiſſimas interuenientes adimitur: ſed ſi redeant in amicitiam, redintegratur legatum. ff. de adi. leg. l. 3. §. non ſolum. in fi. & l. ſeq. ita tñ q non in eo negotio vel cauſa pro qua conſpirauerunt, & reconciliatio non ſit recens. arg. 3. q. 5. accuſatores. Ber.

[Gloſſa ſequens quærit de periuro, an admittatur. ſol. quòd non.

n Furti & adulterij. [a] Et ſic opponebantur minora crimina. Sed nunquid periurus admitteretur? Dicēdum eſt quod non, quantumcunque ſit emendatus: quia qui ſemel eſt periurus, ad iuramentum amplius non admittit. 22. q. 5 paruuli. & ī. de præſum. literas. 2 q. 7. non poteſt. quia præſumitur quod iterum deieraret. arg. ff. de acc. ſi cui. §. ijſdem. & 6. q. 1. quicunque, & eſt expreſſum. ī. de teſti. teſtimonium. Ber.

o Pro nihilo.] vt 1. q. vlt. c. vlt. & ī. eo. cauta. Ber.

p Debilitarent.] & ita teſtis qui fuerit criminoſus, licet ſit emendatus, non facit plenam probationem, ē niſi adſint alia adminicula: criminoſus. n. ſemper habet caput vulneratum. 1. q. 1. ventum, quia & ſi pe- nitēat.

† In antiqua cōpilatione, ciuiliter, habetur: q̄d agnoſcitur hic alleg. ſa. Hoſtienſis, & alij interpretes.

† Aliàs itē: an criminaliter attētē.

[a] Vide Iuliū Clarum in pract. crim. §. q. 21. verſic. ſcias et, & Si mancam in catho. inſtit. tit 64. de teſtibus.

nitеat, q̃d iã tñ irregularitas manet, quę non aboletur per penitentiã 50. di. illud. 1. q 7 si quis omnẽ, & 2. q. 3. c. En themio. § hinc colligit. Lau. Debilitarẽt dicta taliũ testiũ si hæc ꝓbarẽt, sed hæc nõ ꝓbantur quia alia adminicula aderãt: alias si nulla fuissent adminicula, non sufficerent dicta eorum. & est ar. ꝙ nõ dẽt quis admitti ad probandum quo probato, non prodest. C. de proba. ad probationẽ. simile, ꝟ d of. dele. cum contingat.

ex toto,[a] alijs adminiculis suffragatib⁹, pſertim[b] cum testes de crĩe fuerint emẽdati.[c] ¶ Tales igit cõtra talem[d] taliter[e] duximus admittendos: non secũdum rigorem iuris, sed secundum temperantiam æquitatis. cum ageretur nõ criminaliter, vt deponeretur ab ordine, sed ciuiliter,[g] vt ab administratione amoueretur[h] tanquam immeritus & damnosus. Et vtique tales Prælati ex leuiorib.[i] causis possunt ab administrationibus amoueri,[k] sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit.

a Ex toto.] Cũ iã essent emendati de crĩe. & dic, pſertim. i. tñ. nõ. n. crederem testem infamẽ esse admittendum cõtra infamatũ nisi alia pcederent: cum à tormentis non sit incipiẽdum. ꝟ. de reg. iu. cum in cõtẽplatione. nec tales admittũtur sine qõne. 2. q. 1. in primis ad fi. & 5. q. 5. illis qui. Lau.

b Præsertim.] id est, tantum. 1 ſm alios tenetur propriè.

c Emẽdati.] si enim testis emendatus est d crĩe, admitti dẽt si ciuiliter agitur; vt hic patet. & ar. 50. dist. quia sanctitas, & cap. dño sancto: & hoc verum intellige, si ex illo crimine non comitetur infamia, & nisi in crĩe periurij qui ẽt si sit emendatus, non admittitur. sup. de testi. testimoniũ. sed si criminaliter agitur, non admittitur ẽt si sit emendatus: vt in decre. testimonium, & 6. q. 1. qui crimẽ. Itẽ ex hoc vr, ꝙ si testis cui obijcitur crimen, vt repellatur, vult probare se emendatũ, ꝙ debeat audiri, cũ iã non sit criminosus. ꝟ. de excep. denique vbi de hoc. & ar. 3. q. 7. qui sine.

d Tales igit ꝯ talem.] s. regularem inferioris gradus & malæ opinionis, qui de facili pt puniri: qualis fuit abbas iste: & respicit secundã distinctionem, supra ver. item vtrum ipse regularis. &c. pro altera parte tantum.

e Taliter.] s. ciuiliter, cum agitur in modũ inquisitionis ſm tẽperantiã æquitatis, prout sequitur in lra: & respicit primã distinctionẽ. sup. circa prin. ver. vtrum is, &c. & ita tales testes contra talem prælatum admittuntur cum ciuiliter agitur ſm æquitatem: ergo à contrario sensu colligitur, quod si agatur criminaliter, aut ẽt ciuiliter ſm rigorẽ, ꝯ regularẽ, & infamatum, vt dictum est, non admittuntur tales testes qui nõ sunt emẽdati, etiam cum alijs adminiculis in crimine excepto, & multo minus si agitur contra sęcularem ẽt ciuiliter, & ſm æquitatẽ, quia tunc tales testes non admittuntur: & sic maius est priuilegium clericorum q̃ monachorũ; quia in eodem mõ agendi alij testes admittuntur ꝯ clericos, & alij ꝯ monachos. ar. 16. q. 1. c. legi & c. alia est cã. 93. di. à subdiacono. Sed ar. contra. 2. q. 1. in primis, vbi indistinctè dicit non distinguendo inter regularem & sęcularem: sed illud loquitur in accusatione. Et sic patet, ꝙ si agatur criminaliter ꝯ sęcularem, aut ẽt regularẽ infamatũ de crimine simoniæ, siue de crimine excepto: tñ honesti testes admittuntur, & sufficit si sint emẽdati, & hoc de æquitate. vr tñ per decr Greg. ꝙ de iure & nõ de æquitate admittendi sunt testes emendati, ẽt sine alijs adminiculis cũ agitur ciuiliter de crimine, sine aliqua distinctio. sup. de testi. testimonium 2 ergo in simonia multo fortius, cum sit crimen exceptum, qñ in alijs sunt admittendi testes emendati, nisi in periurio, vel nisi eos infamia comitetur, vt ibi dr, nisi tu velles eã reducere ad æquitatẽ, ſm istã. Sed ꝯ potius vr. vt. s. ipsa reducatur ad illã tãq̃ ad posteriorem ff de leg. non est nouum; & sic non habẽt locũ præmissæ distinctiones. Vltima pars primę distinctionis tollitur, s. vtrũ agatur secundũ iuris rigorẽ, &c. & sic remanet vtrum agat criminaliter an ciuiliter, vt si ciuiliter, admittantur testes emendati ſm tenorem illius decr. pdictæ. Secunda dist. tollitur ex toto, s. vtrum ipse sit regularis, &c. & illa distinctio q̃ fit, circa personas testium, remanet. Ergo hoc remanet inquirẽdũ, vtrũ agatur criminaliter vel ciuiliter de crĩe, & vtrum testes sint honesti, quib. crimina obijci non pñt, vt illi tñ admittantur, si criminaliter agit, aut fuerint criosi & emẽdati; vt si agit de crĩe ciuiliter, illi bñ admitti pñt ſm decr. pdictã. & sic difficultas huius decre. parũ valet. Vel dic 3 ꝙ illa dec. testimoniũ, intelligitur cum agitur ciuiliter, & de crĩe non excepto, & tũc de iure cõi tñ testes emendati de crĩe recipiuntur: hoc intelligitur cum agitur de crĩe excepto simonię. s. ciuiliter: & tunc recipiuntur testes viles & infames ꝯ infamatos, de æquitate, & non de rigore: qualis fuit iste abbas, ꝯ quem tales testes recepti fuerunt de æquitate tantum, cum alijs adminiculis: vt hic patet. ar. opt. ꝟ. de testi. c. vlt. Et hoc dicit Tã. & Io. Lau. ꝯ vt ꝟ. in nota. cum iam essent, &c. & istud, pſertim, ſm Io. & Tã. ponitur comparatiuè. Lau. exponit, pſertim. i. tantum, & sic vtraque decr. remanet in suo loco, & hoc innuunt ista verba. Tales contra talem taliter duximus, &c. & dic tales. i. viles & criosos cõtra talem infamatũ & irregularem: taliter. s. ciuiliter, de æquitate & non de rigore.

f Duximus admittendos.] Verba ista sic expone ſm Lau. tales. s. testes emẽdatos de crĩe furti, adulterij, & consimilium criminum, q ex charitate testificãtur sine alijs adminiculis, ſm Lau. vel si non sunt emendati, admittuntur cũ alijs adminiculis: vt dr in fi. gl. ſm alios: & respicit distinctionẽ. ꝟ. ver. pterea. & ver. vtrum ne testes pro altera parte, & sequentem ver. denique.

g Ciuiliter.] quo casu admittuntur mulieres, supra de test. quoniam. & ca. tam litteris. Ber.

h At, administratione amoueretur.] ſm Euangelicam veritatem. sup. de accu. qualiter.

i Leuioribus.] sic sup. de accu. qualiter, in fine: qa non ita pingue ius habent regulares sicut sęculares, arg. sup. de statu mona. cũ ad monasterium. ar. eo. tit. cap. 2. in fi. vel potius quia non est tantum scandalum pro remotione regularis, sicut sęcularis: & hoc est de cõsuetudine approbata, vt dicit in fi. cap. Tan.

k Amoueri.] vbi q̃s remouetur pp fraudẽ, infamis est.[4] secus si pp simplicitatẽ. ff. de suspe. tut. l. 3 § q ob segnitiẽ. & C. e. tit. l. vlt. nisi sit patronus. Inst. de susp. tu. in prin. si verò non exprimat an p fraudẽ vel p simplicitatẽ aliq̃s amoueat, nõ ẽ infamis ff. e. hæ. n. cię. V.

Vndè prędictus Ab. non expectata sententia, quasi malè conscius sibi cessit.[l]

¶ Item abbati Iemblaceñ.

¶ *Non imputatur electo confirmato si eo prohibente, pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.*

CAP. XXXIIII.

SIcut † tuis litteris intimasti, cum in Iemblacẽ. ecclesia fueris monachus, fuisti tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floreñ. † verum Abbate Iemblacen. post sublato de medio: ipsa quæ te prius filium habuerat, in patrem per

[Gl. se. q̃rit an pp cessionẽ inquisiti desistat iudex, &c.

l Cessit.] & ita qui timore probationis cessit, non

Margin notes:

haec ex ... one ui ... mes 9. ... 2. dist. ... Io. A.

...gumen ... hoc in ... ad La... ff. ad ... & ibi ... ores.

† Iãbacẽ. † Temblacen. † Cemblacen.

† Cap. 5. eo tit. in 3. cõp. Et uide præ cęteris hic Henricum Boic. & extrauagãtem Pauli secundi, incip. Cũ detestabile. & Cassadorum deci. 1. tit. de simonia.

† Florinen.

3 Intellect⁹ ca. testimoniũ, sup. de testibus.

4 Hoc verũ ſm Hostiensem nisi auctorando, id est, degradãdo, fit amot⁹ tũc. n. infamis ẽ, etsi eã ignominiæ non addatur. ff. de his qui no. infa. l. 2. § ignominiæ. Ioan. And.

Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50, 60.

non habebit aliq͠d priuilegiũ.ar. 34.dist.c.vlti. Sed nun q͠d iudex dẽt desistere ab inquisitione pp ipsius cessionẽ? arg. q͠ non ff. de iudi. si quis postea. Arg. ꝯ. ff. de suspec. tut. l. post finitã. quia nec dolum facit, qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de alie. iu. mu. causa fac. l. item si res. §. 1. & q͠ diffidit de iure suo, licitè cedit liti. ĩ. de postu. pla. bone & iã finẽ inquisitionis cõsecuti sunt inquisitores: quare nõ debẽt amplius procedere inquisitores, nisi vt habeant ratam cessionem. t sic ĩ. de elect. dudum. in fi. Ber.

1 De hoc articulo uide amplius hic per Hostien sem. Io. An. & alios.

SIcut tuis.] In prima ponitur consultatio: In secũda ibi, Quamuis. In tertia parte ponitur quædam determinatio: ibi, Illos. Abbas. CASVS. Vacante ecclesia Iemblacẽ. quendã monachum suum virum prouidum & discretum elegerunt in abbatẽ: & quia Leodiẽ. ecclesia cathedralis pastore carebat, ad Coloniẽ. ecclesiam metropolitanam ipsius accessit, & de sententia ipsius interim ministrauit: & in monasterio Iemblacen. postmodum in Leodieñ. ecclesia fuit institutus episcopus, qui requisitus ab ipso electo, electionem ipsius noluit confirmare; sed comperto quod hoc fiebat pro extorquẽda pecunia, prouidit excommunicationem, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia persoluatur; & qui contrafaceret, esset excõicatus; Sed quidam de fratribus eius eo ignorante promiserunt pecuniã, & persoluerunt, & sic ab epõ inuitatus confirmationem & institutionem accepit; postmodum peruenit hoc ad notitiam abbatis ipsius; dubitauit, an posset licitè ministrare in offõ abbatiæ; quæsiuit à dño Papa q͠d facere deberet? Rñdet Papa; licet s̃m canones et paruuli; qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniã sunt adepti, eas dimittere teneantur; tñ quia aliud est & longè diuersum, non p̃bere consensum, & aliud est expresse. p̃hibere, nihil dẽt sibi ad pœnam & culpam imputari, ex eo q͠ ꝯ prohibitionem & volũtatẽ suã, à qua postmodum non recessit, alius pecuniam soluit eo ignorãte; præsertim cũ ille non sit ei aliqua consanguinitate coniunctus. nisi postea consenserit soluendo pecuniã promissam. aut reddendo solutam. Alioquin contingeret, q͠ factum alicuius parantis insidias inimico suo, ei damnosum existeret, cui omninò displiceret, & sic aliquis de dolo suo commodũ reportaret. Illi verò qui pecuniam dederunt, aut ei recepe runt; intantum culpabiles sunt, q͠ si eorum excessus manifestus eẽt ecclesiæ, pœna essent canonica feriendi. No. primo ar. q͠ ecclesia vacante potestas confirmandi electiones prælatorum non pertinet ad capitulum, sed consuetudini statur. Item electus in abbatem & confirmatus põt excommunicare. Item si pecunia soluatur ꝯ p̃hibitionem electi, ei nõ obest, nisi postea consentiat ipsam soluendo. Item q͠ ab initio non nocebat, tractu t̃ps per consensum sequentem imputatur, & sic ratihabitio retrotrahitur in maleficiis, & mandato comparatur. Item dolus vnius, alteri obesse non debet, nec sibi prodesse.

a Canonicam.] Hic habes expressè, quod electio põt fieri de aliena ecclesia. De hoc no. ĩ. de elect. cum inter canonicos.

electionem canonicam[a] te vocauit: & quia pastore carebat Leodiẽ. ecclesia cathedralis, ad Colonieñ.[b] ecclesiam (quæ tua est metropolis) proficiscens, ipsius auctoritate in Iemblacen. ecclesia interim ministrasti. Cæterum postquam in Leodieñ. ecclesia fuit episcopus institutus is a te requisitus, electionẽ de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc fieri pro extorquenda pecunia compertisses; sub interminatione anathematis[c] vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconsulto & ignorante, contra excommunicationis à te factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt:[d] & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti liberè quemadmodum postulabas: & infra. ¶ Quãuis autem s̃m sacrorum canonum[e] instituta, et paruuli qui cupiditate parentum ecclesias p pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diuersum est non præbere[f]

[Glossa sequens obijcit & contra obiec. arguit. secundo fatetur obiec. & illi respondet.

b Ad Coloniensem.] Sed quare hoc? nonne capitulum ecclesiæ cathedralis potuit eius electionem confirmare: & ei dare licentiã ministrãdi? Arg. quod non. 71. distin. fraternitatem 24 di. presbyteri. sed verum est quod vacante ecclesia, capitulũ põt h̃mõi electiones cõfirmare. ĩ. de maio. & obed. cũ olim. vbi de hoc; sed hoc põt esse de consuetudine metropolis ecclesiæ, q͠ ad metropolitanum accedant. B.

[Gl. seq. arg. quod confirmatus, &c. secundo quod per hoc verbum, sub interminatione, &c. exponit & remittit.

c Sub interminatione anathematis.] Arg. q͠ abbas confirmatus possit excõicare: quod verũ est. & Prior ẽt ĩ. de maio. & obe. c. cũ in ecclesiis. Et hæc fuit s̃nia excommunicationis, & non 2 comminatio, vt sequentia probant: & sic est hic argumentũ, quod per talia verba prohibeo sub interminatione anathematis, vel sub excommunicatione, feratur sententia. argumento ad hoc supra de locato. capitulo primo, & infra de eo qui furiosd. rece. capitulo primo. Sed dicas, quod excommunicatio non fuit facta sub hac forma verborum, sed expresse excommunicauit qui contra facerent, sub hac forma quicunque soluerit aliquid, illum excommunico & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione lata fuit hæc sententia: & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & qui contra facit, est excommunicatus, infra de sententia excommunicatio. à nobis & supra de appellatio. præterea, & Papa refert hoc factum per istam formam, vnde si dicatur sub interminatione: vel sub pœna excommunicationis præcipio; non est excommunicatus qui contra facit, & sic est comminatio tantum. & hoc probatur supra de iure patrona. relatum. §. primo. & supra ne cler. vel monachi, clericis. & sic intellige omnia illa iura 63. distinct. Salonitanæ, & prædictas decr. supra de loca. cap. j. & infra de eo qui fur. ordi. rece. cap. 1. & alia consimilia. De hoc etiam dicitur infra, de sagit. cap. vnico. Ber.

2 Præter norm ta & alios l vide Ge nianæ et Salonit 63. dist. nocent c. 1. 7. d gittar.

d Exoluerunt.] forte bono zelo, sed non secundum scientiam, & ita errauerunt.

e Canonum.] 1. q. 5. præsentium. & ĩ. de regularibus, & cap. ex insinuatione.

[Glossa sequens ponit duo genera de tacente; quod consentit, & quod contra dicit; ad vtrunque signat contrarium de regula, qui tacet.]

f Præbere.] quia sæpe qui tacet, consentire vr. 54. dist. si seruus sciente. C. de nup. si ut proponis. & sic iste abbas consensisse præsumeretur, si postq͠ intellexerit, non contradixisset: sicut è conuerso videtur contradicere, qui expresse non consentit. de consec. dist. 4. cum pro paruulis. ff. de procu. filiusfamilias, §. inuitus. & de seru. vrba. prædiorum, inuitum. supra de bap. maiores, ver. si. Argum. ꝯ. ff. de regul. iur. qui tacet. Vinc.

a Quoniam

a Quoniam] pro, quod sic & è conuerso, quia, ponitur pro quod l. 3. q. 5. quod suspecti.
b Consanguinitate.] s. de æta. & qualitatem, tuam.
[Glo. seq. ponit lecturam Vinc. distinguentis inter electionem & confirmationem.
c Imputari.] Dicit Vin. q hoc intelligitur cũ iã aliquis est electus: & eo ignorãte & reclamãte datur pecunia confirmatori. Si aũt nondum esset electus: licet eo reclamante daretur pecunia electoribus, obesset electio, quia per pecuniã eligitur, nisi dantes hoc facerent in odiũ eius vt hic, & sup. eo. nobis.
d Consenserit.] Nã si consensisset, simoniam commisisset, quia consentire est quandocunque consentire, & ante & post. quæst. 1. eos, in fi. & quæst. 3. si quis præbendas, & cap. si quis obiecerit: quia in maleficijs ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties. & s. de test. spol. cum ad sedem, in fi. & 2. q. 3. notum. & ita secundum canones possum habere ratum quod non meo nomine gestum est, 9 q. 2. Lugdunen. & secundum leges, ff. de nego. gest. si pupilli. §. item quæritur. Quidam dicũt, vt Tanc. quod aliquis potest habere ratum: sed simoniam non committit, quamuis grauiter peccet, arg. s. c. proxi. Et in hoc q dicit, pecuniam soluẽdo, potest esse arg. quod non sit simoniacus per solam ratihabitionem.
e Parantis.] sic ff. si quis cau. l. 2. §. vlt.
f Damnosum.] quod esset iniquum: cum peccata tantum tenere suos auctores debeant. C. de pœn. sancimus. & sup. de his quæ fiunt à ma. par. cap. quæsiuit. & non debuit alius alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. § legis autem.
g Reportaret.] quod esse non debet: imò quisque punatur in eo in quo deliquit, s. de iure pat. pastoralis. & sup. de immu. eccle. c. vlt. Ber.
h De occultis.] 32. d. erubescant. 6. q. 1. si omnia. & 32. q. 5. Christiana. s. cap. proxi. Ber.

consensum, & expresse aliquid prohibere: taliter duximus rñdẽdum, qm̃: cũ eo, q contra prohibionem & voluntatẽ tuam (à qua postmodum minimè recessisti) aliquis te penitus ignorante, promisit pecuniam, & exoluit: præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate[b] coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam vel culpam (sicut credimus) imputari:[c] nisi postea consenserit.[d] pecuniam soluendo promissam, aut reddendo solutam: alioquin contingeret, quod alicuius factum insidias inimico parantis,[e] ei dãnosum[f] existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua cõmodum reportaret.[g] ¶Illos† autem qui dederunt pecuniam, vel etiã receperunt: intantum cõstat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus: (quæ non iudicat de occultis[h]) pœna essent canonica feriendi.

¶ Idem decano Beluacẽsi.
¶ *Si clericus cum pacto offert ecclesiæ bona sua, vt in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda, simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.*

CAP. XXXIIII.

TVa † nos duxit discretio consulendos: & infra. ¶Deuotioni tuę taliter rñdemus, q si qs clericus cum conditione vel pacto largiat, aut offerat bona sua, vt illa postmodũ pro p̄benda retineat, & in canonicũ admittatur: huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cum in talib. oĩs pactio[i] aut conuentio[k] cessare debeat, iuxta canõicas sãctiones. ¶Si verò purè ac sine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans[l] †humiliter, vt in canonicũ admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro prębenda, & clerici eiusdẽ ecclesię purè cõsentiant:[m] hmõi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacę prauitatis. ¶Licet autem

TVa nos] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Deuotioni tuæ distinguendo prosequitur duo membra: Secundum ibi, si verò. cuius determinationem submittit ibi, Licet. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis clericus aliqua de bonis suis obtulit alicui ecclesiæ, petens, vt idem clericus in canonicum admittatur, & eadem bona sibi retinere liceat pro prebenda in vita sua: quæritur, vtrum bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum assumi absque vitio simoniæ? Rñdet Papa, quod si clericus conditione vel pacto offerat bona sua, vt ea retineat pro præbenda, & in canonicum admittatur: hmõi oblatio non potest fieri absq; simonia, qa in talibus omnis pactio cessare debet: Si verò purè & sine pacto & conditione, bona sua offerat, rogans humiliter, vt in canonicũ admittatur, & bona sibi retinere liceat pro præbenda: & clerici purè consentiant, talis receptio poterit fieri absque simonia. In fine dicit Papa, quibus taliter duxerim⁹ rñdendum: si tñ ille qui talem facit donationem, ea intentione ducat, vt per tpalia spiritualiã valeat adipisci: & clerici eũ aliter non reciperẽt sine dubio tam iste, q̃ illi apud Deum (quem nullum latet secretum) culpabiles iudicantur. No. quod in spiritualibus adipiscendis nulla conditio vel pactum dẽt interuenire. Item aliquis potest rogare, vt in canonicum admittatur. Item ecclesia de manifestis tãtũ, de nõ de occultis debet iudicare. Itẽ ar. q intentio facit hominem simoniacũ.

i Oĩs pactio.] j. q. 2. q̃ pio. & s. d pac. c. vlt.
K Conuentio.] & modus etiam. sup. vt eccl. bene. c. vno. Ber.
l Rogans.] No. quod aliquis potest rogare vt in canonicum admittatur. De huiusmodi precibus not. sup. de æta. & qua. tuam. Ber.
m Purè consentiant.] id est sine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, quod eo tempore, quo quis recipitur, põt aliquid offerre cessante omni conditione & pacto. Sed contra vr̃, quod non liceat tempore receptionis, arg. 1. qõ. 1. emendari. ne quo l gratis fieri debet, pro pretio fieri videatur. & sic videatur habere speciem mali, à quo etiam abstinendum est, infra eodem audiuimus, supra, de vi. & honest. cler. cum ab oi. & est arg. ad hoc, 1. q. 2. quam pio, in fi. vbi dicitur: ac postmodum, & c. Sed verum est, vt hic dr̃, quod tempore ingressus potest dari aliquid, & licitum est; dum tñ cesset † pactio & conditio, vt hic dicitur, & supra de prob. c. in põtia. & supra de succ. ab inte. cum dilectus, & sup. eo. dilectus 2. in fi. nec ideò minus donatio gratuita dr̃. arg. ff. mand. si remunerandi ar. 1. qõ. 1. iudices,

[Margin notes:]
e qua ...orũ ...mo ... pœ... le ca... nitẽ, testa... nitio am.
†Ca. 6. eo. ti. in 3. cõpilat,
† Humiles ergo preces a digno emissæ, pro consequendo beneficio, non inducunt simoniam.
† Vide Gol... do. Papæ decisione 80. nma illa huic loco insertẽ afferrent.

electionem canonicam[a] a te vocauit: & quia pasto re carebat Leodiẽ. ecclesia cathedralis, ad Colonieñ.[b] ecclesiam (quæ tua est metropolis) proficiscens, ipsius auctoritate in Iemblacen. ecclesia interim ministrasti. Cęterum postquam in Leodieñ. ecclesia fuit episcopus institutus is a te requisitus, electionẽ de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc fieri pro extorquenda pecunia compertisses; sub interminatione anathematis[c] vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconsulto & ignorante, contra excommunicationis à te factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt:[d] & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti liberè quemadmodum postulabas: & infra. ¶ Quãuis autem s̃m sacrorum canonum[e] instituta, etiam paruuli qui cupiditate parentum ecclesias p pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diuersum est non præbere[f]

non habebit aliqđ priuilegiũ. ar. 34. dist. c. vlti. Sed nunquid iudex dẽt desistere ab inquisitione pp ipsius cessionẽ? arg. q non ff. de iudi. si quis postea. Arg. 5̃. ff. de suspec. tut. l. post finitã. quia nec dolum facit, qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de alie. iu. mu. causa fac. l. item si res. §. 1. & q. diffidit de iure suo, licitè cedit liti. 5̃. de postu. pla. bonæ & iã finẽ inquisitionis cõsecuti sunt inquisitores: quare nõ debẽt amplius procedere inquisitores, nisi vt habeant ratam cessionem.[1] sic 5̃. de elect. dudum. in fi. Ber.

1 De hoc articulo uide amplius hic per Hostiensem. Io. An. & alios.

Sicut tuis.] In prima ponitur consultatio: In secũda rñsio; ibi, Quamuis. In tertia parte ponitur quædam determinatio: ibi, Illos. Abbas. CASVS. Vacante ecclesia Iemblaceñ. quendã monachum suum virum prouidum & discretum elegerunt in abbatẽ: & quia Leodiẽ. ecclesia cathedralis pastore carebat, ad Coloniẽ ecclesiam metropolitanam ipsius accessit, & de sententia ipsius interim ministrauit: & in monasterio Iemblacen. postmodum in Leodieñ. ecclesia fuit institutus episcopus, qui requisitus ab ipso electo, electionem ipsius noluit confirmare: sed comperto quod hoc fiebat pro extorquẽda pecunia, protulit excommunicationem, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia persoluatur; & qui contrafaceret, esset excõicatus; Sed quidam de fratribus eius eo ignorante promiserunt pecuniã, & persoluerunt, & sic ab epo inuitatus confirmationem & institutionem accepit; postmodum peruenit hoc ad notitiam abbatis ipsius; dubitauit, an posset licitè ministrare in offõ abbatiæ; quæsiuit à dño Papa qđ facere deberet? Rñdet Papa; licet s̃m canones etiam paruuli; qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniã sunt adepti, eas dimittere teneantur; tñ quia aliud est & longè diuersum, non pbere consensum, & aliud est expresse phibere, nihil dẽt sibi ad pœnam & culpam imputari, ex eo q 5̃ prohibitionem & voluñtatẽ suã, à qua postmodum non recessit, alius pecuniam soluit eo ignorãte; præsertim cũ ille non sit ei aliqua consanguinitate coniunctus. nisi postea consenserit soluendo pecuniã promissam aut reddendo solutam. Alioquin contingeret, q factum alicuius parantis insidias inimico suo, ei damnosum existeret, cui omninò displiceret, & sic aliquis de dolo suo commodũ reportaret. Illi verò qui pecuniam dederunt, aut eã recepe runt; intantum culpabiles sunt, q si eorum excessus manifestus eēt ecclesiæ, pœna essent canonica feriendi. No. primo ar. q ecclesia vacante potestas confirmandi electiones prælatorum non pertinet ad capitulum, sed consuetudini statur. Item electus in abbatem & confirmatus põt excommunicare. Item si pecunia soluatur 5̃ phibitionem electi, ei nõ obest, nisi postea consentiat ipsam soluendo. Item q ab initio non nocebat, tractu tp̄s per consensum sequentem imputatur, & sic ratihabitio retrotrahitur in maleficijs, & mandato comparatur. Item dolus vnius, alteri obesse non debet, nec tibi prodesse.

a Canonicam.] Hic habes expressè, quod electio põt fieri de aliena ecclesia. De hoc no. 5̃. de elect. cum inter canonicos.

[Glossa sequens obijcit & contra obiec. arguit. secundo fatetur obiec. & illi respondet.

b Ad Coloniensem.] Sed quare hoc? nonne capitulum ecclesiæ cathedralis potuit eius electionem confirmare: & ei dare licentiã ministrãdi? Arg. quod non. 71. distin. fraternitatem 24. di. presbyteri. sed verum est quod vacante ecclesia, capitulũ põt h môi electiones cõfirmare. 5̃. de maio. & obed. cũ olim. vbi de hoc; sed hoc põt esse de consuetudine metropolis ecclesiæ, q ad metropolitanum accedant. B.

[Gl. seq. arg. quod confirmatus, &c. secundo quod per hoc verbum, sub interminatione, &c. exponit & remittit.

c Sub interminatione anathematis.] Arg. q abbas confirmatus possit excõicare: quod verũ est. & Prior etiã 5̃. de maio. & obe di. cũ in ecclesijs. Et hæc fuit sñia excommunicationis, & non 2 comminatio, vt sequentia probant: & sic est hic argumentũ, quod per talia verba prohibeo sub interminatione anathematis, vel sub excommunicatione, feratur sententia. argumento ad hoc supra de locato. capitulo primo. & infra de eo qui furtiuè ord. rece. capitulo primo. Sed dicas, quod excommunicatio non fuit facta sub hac forma verborum, sed expresse excommunicauit qui contra facerent, sub hac forma quicunque soluerit aliquid, illum excommunico & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione lata fuit hæc sententia: & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & qui contra facit, est excommunicatus, infra de sententia excommunicatio. à nobis & supra de appellatio. præterea, & Papa refert hoc factum per istam formam, vnde si dicatur sub interminatione: vel sub pœna excommunicationis præcipio; non est excommunicatus qui contra facit, & sic est comminatio tantum. & hoc probatur supra de iure patrona. relatum. §. primo. & supra ne cler. vel monachi, clericis. & sic intellige omnia illa iura 63. distinct. Salonitanæ, & prędictas decr. supra de loca. cap j. & infra de eo qui fur. ordi. rece. cap. 1. & alia consimilia. De hoc etiam dicitur infra, de sagit. cap. vnico. Ber.

2 Præter ... norma ... & alios ... vide G... ... Salonitan ... 63. ... ... de ... gittar.

d Exoluerunt.] forte bono zelo, sed non secundum scientiam, & ita errauerunt.

e Canonum.] 1. q. 5. præsentium. & 5̃. de regularibus, & cap. ex insinuatione.

[Glossa sequens ponit duo genera de tacente; quod consentit, & quod contra dicit; ad vtrunque signat contrarium de regula, qui tacet.]

f Præbere.] quia sæpe qui tacet, consentire vr. 54. dist. si seruus sciente. C. de nup. si ut proponis. & sic iste abbas consensisse præsumeretur, si postq̃ intellexerit, non contradixisset: sicut è conuerso videtur contradicere, qui expresse non consentit. de consec. dist. 4. cum pro paruulis. ff. de procu. filiusfamilias, §. inuitus. ff. de seru. vrba. prædiorum, inuitum. supra de bap. maiores, ver. si. Argum. 5̃. ff. de regul. iur. qui tacet. Vinc.

a Quoniam

a Quoniam] pro, quod sic & è conuerso, quia, ponitur pro quo l. 3. q. 5. quod suspecti.
b Consanguinitate.] ꝟ. de æta. & qualitatem, tuam.
[Glo. seq. ponit lecturam Vinc. distinguentis inter electionem & confirmationem.

consensum, & expresse aliquid prohibere: taliter duximus rñdẽdum, quia eã eo, quod contra prohibionem & voluntatẽ tuam (à qua postmodum minimè recessisti) aliquis te penitus ignorante, promisit pecuniam, & exoluit: præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate[b] coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam vel culpam (sicut credimus) imputari:[c] nisi postea consenserit.[d] pecuniam soluendo promissam, aut reddendo solutam: alioquin contingeret, quod alicuius factum insidias inimico parantis,[e] ei dãnosum[f] existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua cõmodum reportaret.[g] ¶ Illos autem qui dederunt pecuniam, vel etiã receperunt: intantum cõstat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus: (quæ non iudicat de occultis[h]) pœna essent canonica feriendi.

¶ Idem decano Beluacẽs.
¶ *Si clericus cum pacto conferat ecclesiæ bona sua, ut in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro prebenda, simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.*

CAP. XXXIIII.

TVa † nos duxit discretio consulendos; & infra. ¶ Deuotioni tuę taliter rñdemus, quod si quis clericus cum conditione vel pacto largiat̃, aut offerat bona sua, vt illa postmodũ pro p̃benda retineat, & in canonicũ admittatur: huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cum in talib. oĩs pactio[i] aut conuentio[k] cessare debeat, iuxta canõicas sãctiones. ¶ Si verò purè ac sine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans[l] † humiliter, vt in canonicũ admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro prębenda, & clerici eiusdẽ ecclesię purè cõsentiant:[m] hmõi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacę prauitatis. ¶ Licet autem

† Ca. 6. eo. ti. in 3. cõpilat.

† Humiles ergo preces à digno emissę, pro consequendo beneficio, non inducunt simoniam.

c Imputari.] Dicit Vin. quod hoc intelligitur cũ iã aliquis est electus: & eo ignorãte & reclamãte datur pecunia confirmatori. Si aũt nondum esset electus: licet eo reclamante daretur pecunia electoribus, obesset electo, quia per pecuniã eligitur, nisi dantes hoc facerent in odiũ eius: vt hic, & sup. eo. nobis.
d Consenserit.] Nã si consensisset, simoniam commisisset, quia consentire est quandocunque consentire, & ante & post, quæst. 1. eos, in fi. & quæst. 3. si quis præbendas, & cap. si quis obiecerit: quia in maleficijs ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties. & ꝟ. de test. spol. cum ad sedem, in fi. & 2. q. 5. notum. & ita secundum canones possum habere ratum quod non meo nomine gestum est, 9 q. 2. Lugdunen. & secundum leges, ff. de nego. gest. si pupilli. §. item quæritur. Quidam dicũt, vt Tanc. quod aliquis potest habere ratum: sed simoniam non committit, quamuis grauiter peccet, arg. ꝟ. c. proxi. Et in hoc quod dicit, pecuniam soluẽdo, potest esse arg. quod non fit simoniacus per solam ratihabitionem.
e Parantis.] sic ff. si quis cau. l. 2. §. vlt.
f Damnosum.] quod esset iniquum: cum peccata tantum tenere suos auctores debeant. C. de pęn. sancimus. & sup. de his quæ fiunt à ma. par. cap. quæsiuit. & non debuit alius alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. § le gis autem.
g Reportaret.] quod esse non debet: imò qñque punatur in eo in quo deliquit. ꝟ. de iure pat. pastoralis. & sup. de immu. eccle. c. vlt. Ber.
h De occultis.] 32. d. erubescant. 6. q. 1. si omnia. & 32. q. 5. Christiana. ꝟ. cap. proxi. Ber.

TVa nos] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Deuotioni tuæ distinguendo prosequitur duo membra: Secundum ibi, si verò: cuius determinationem submittit ibi, Licet. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis clericus aliqua de bonis suis obtulit alicui ecclesiæ, petens, vt idem clericus in canonicum admittatur, & eadem bona sibi retinere liceat pro prebenda in vita sua: quæritur, vtrum bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum assumi absque vitio simoniæ? Rñdet Papa, quod si clericus conditione vel pacto offerat bona sua, vt ea retineat pro præbenda, & in canonicum admittatur: hmõi oblatio non potest fieri absq; simonia, quia in talibus omnis pactio cessare debet: Si verò purè & sine pacto & conditione, bona sua offerat, rogans humiliter, vt in canonicũ admittatur, & bona sibi retinere liceat pro præbenda: & clerici purè consentiant, talis receptio poterit fieri absque simonia. In fine dicit Papa, quod quis taliter duxerim rñdendum: ꝗ tñ ille qui talem facit donationem, ea intentione ducat, vt per temporalia spiritualiã valeat adipisci: & clerici eũ aliter non reciperẽt sine dubio tam iste, quàm illi apud Deum (quem nullum latet secretum) culpabiles iudicantur. No. quod in spiritualibus adipiscendis nulla conditio vel pactum dẽt interuenire. Item aliquis potest rogare, vt in canonicum admittatur. Item ecclesia de manifestis tantũ, de nõ de occultis debet iudicare. Itẽ ar. quod intentio facit hominem simoniacũ.
i Oĩs pactio.] 1. q. 2. quam pio. & ꝟ. d pac. c. vlt.
k Conuentio.] & modus etiam. sup. vt eccl. bene. c. vno. Ber.
l Rogans.] No. quod aliquis potest rogare vt in canonicum admittatur. De huiusmodi precibus nos. sup. de æta. & qua. tuam. Ber.
m Purè consentiant.] i. sine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, quod eo tempore, quo quis recipitur, põt aliquid offerre cessante omni conditione & pacto. Sed contra vr̃, quod non liceat tempore receptionis, arg. 1. qõ. 1. emendari. ne quod gratis fieri debet, pro pretio fieri videatur. & sic videatur habere speciem mali, à quo etiam abstinendum est, infra eodem audiuimus, supra, de vi. & honest. cler. cum ab oĩ. & est arg. ad hoc, 1. q. 2. quam pio, in fi. vbi dicitur: ac postmodum, & c. Sed verum est, vt hic dr̃, quod tempore ingressus potest dari aliquid, & licitum est; dum tñ cesset ¹ pactio & conditio, vt hic dicitur, & supra de prob. c. in põtia. & supra de succ. ab inte. cum dilectus, & sup. eo. dilectus 2. in ꝟ nec ideò minus donatio gratuita dr̃. arg. ff. mand. si remunerandi ar. 1. qõ. 1. iudices,

¹ Vide Guido. Papæ decisione 80. nam illa huic loco itẽ afferent.

iudices, 18. distin. de culegijs. & argu. ff. de off. procon. solent. § vlt. & sup. eod. dilectus 2. in fin. aliàs date siue ante siue post, simonia est, 1. q. 1. eos, in fine. Sed caueat ille qui recepit & quid dat, ne sub specie talium munerum fraus committatur, 5. q. 1. si quis neque, & j. sequitur. Io.

executionem, nisi sit simoniacus in ordine. Alij dicunt contrarium, quod omnis simoniacus ipso iure suspensus est, vt 1. q. 1. reperiuntur, & c. quibusdam. Illud verò verú, quòd siue ordinē siue beneficiū adeptus est per simoniam, impedit ordinis executionem, etiam post peractā pœnitentiā, s. de accus. inquisitionem, a. rū. Præterea si iste nescis pro vero aliū esse simoniacum, quare Papa non dicit ei expresse, quod recipiat ordines ab eodem? ... auferat ab eo errorē suū? vel quod ei laqueū iniiciat, quod esse nō debet. 27. q. 8. ... Sol. Papa nō debet ei dicere, quod recipiat ordines ab ipso, si hēt super hoc conscientiam læsam, nec Papa eius conscientiā posset mutare, nisi ipse ... eā mutaret, quia vis animo fieri non potest, 32. q. 5. ppositum & ca. 1. & 2. vnde dicit Papa consulendo potius quā præcipiendo, vt contra cōscientiā non promoueatur ab illo episcopo: nisi primò illam deponat: quia qui facit contra conscientiā, ædificat ad gehēnā, 28. q. 1. nēs, §. ex his, & s. de resti. spol. lītas, & s. de sent. excom. quā oē. Sed nunquid potest aliqs recipere ordines ab eo, quem scit simoniacū in ordine? Dico quòd nō: & recipiendo ordines ab eo, nō recipit executionem: cum ordinator non habeat executionē, s. eo. tanta. & 1. q. 1. reperiuntur & potius debet pati excommunicationem, quā recipere ordines ab ipso j. de sent. excom. inquisitioni. ar. Si verò aliquis ignoranter etiam recipiat ordines a tali simoniaco in ordine, nō recipit executionē: nisi cū eo dispenset, j. q. j. si qs a simoniacis, & s. de ord. ab epo qui renū. epi. c. j. & 2. quia si eā nō hñt, alijs eā dare nō pñt. 1. q. 1. c. 1. & c. qui perfectionem, & q. 7. Daiberto. B.

taliter duximus respondendum: quia nobis datum est de manifestis [a] tātummodò iudicare: si tamē is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per tpalia bona, quę offert, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrem admittunt, nō essent eū, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille, quam isti, apud districtū iudicē (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles [b] iudicantur.

¶ Idem Priori Cantuarieñ.

¶ Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit simoniacum: sed ministrare potest in illis, quos prius ab isto recepit.

CAP. XXXV.

Per† tuas litteras intimasti, quòd cū B. in quadam domo Cartusieñ. ordinis suscepisset habitum monachalem: à diœcesano episcopo fuit in subdiaconū ordinatus: sed postmodum didicit ex relatione quorundā, [c] quod episcopus multoties commiserat vitium simoniæ: propter quod idem monachus, in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri: & infra. ¶ Nos† igitur respondemus, vt idem in ordine sic suscepto securè ministret [d] sed contra conscientiam ad superiores ordines nō ascendat, ne† forte ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conscientiām nimis habuerint scrupulosam: in difficultatē huiusmodi sit collapsus: quam vtique non euadet, nisi deponat errorem.

¶ Item Cantuarieñ. archiepo.

¶ Pro chrismate vel intestitura ecclesiarum, nil exigi debet: nec excusat consuetudo, vel nominis variatio.

a De manifestis.] supra c. proxi. in fi.

b Culpabiles.] nō dicit simoniaci: ad partē tñ pœnā tenentur, propter intentionē cum opere subsecuto, s. de bigina. nu. p. vnde isti simoniaci nō dñr quantū ad ecclesiā: nisi velis dicere, quòd sola intētio facit hominē simoniacū. arg. 1. q. 1. qui studet, & c. reperiuntur, & 1. q. 3. non solū. sicut sola spes lucri facit homine vsurariū, 14. q. 3. c. 1. arg. inf. de vsur. consuluit. Tan. dicit, quòd sola pactio facit aliquem simoniacum. ar. huius decre. & s. vt eccle. bene. vt nostrum. Io.

†Carsieñ. Cartusieñ. Carthusieñ.

iij. Per tuas.] Communis distinctio: Secunda pars: ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā B. nomine, monachus ordinis Carthusiensis à diœcesano epo suscepit ordinē subdiaconatus: postmodum monachus intellexit, quòd epo ille multoties commiserat vitium simoniæ; vndè monachus timebat in suscepto ordine ministrare, nolens etiam ab eodem promoueri ad maiores: quærebatur, quid facere debeat ille monachus? Respondet Papa, vt securè in ordine suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam: & licet in huiusmodi difficultatem sit collapsus, ex eo, quod cōscientiam nimis habuit scrupulosam: eam tamen non euadet, nisi deponat errorem. No. quod contra conscientiam nullus debet venire, aliàs peccat mortaliter. Item conscientia erronea deponenda est.

†Ca. 7. eo. ti. in 3. cóp. Vide Archidia. & Gem. in c. pręter, 32. d.

{Gl. seq. dicit asserentibus credi non debere: & signat contrarium.

c Ex relatione quorundam.] quibus credere non debuit, 33. dist. habuisse. arg. 81. dist. si quid verò. argu. contra, quod illud dicimur scire, quod ab alijs audiuimus, 22. q. 5. hoc videtur.

ADDITIO. Verum est quando loquitur de proprio facto, non de alieno. Bernar.

{Glo. seq. primò ponit opinionem Io. demum ponit contrariam, quam approbat secundò obijcit, & sol. tertiò quærit & soluit.

d Securè ministret.] cum non constet ei illum simoniacū esse: alias si sciret illum simoniacum, stultus esset: quia simoniacus non habet executionem, vt sup. eo. tanta, vnde eam dare non potest. Præterea dixit Io. quod licet quis cōmittat simoniam, non perdit eo ipso

IN tantum.] Prouidet circa duo: Secunda ibi, Prauā. Et prima subdiuiditur. Nā prima narrat factum: Secunda corrigi mandat & punit: ibi, Cum verò. Abb. Sic.

CASVS. Quidā suffraganei Cantuarieñ. archiepi recipere consueuerunt certam qūtitatem pecuniæ pro chrismate, metuentes pœnā canonicā & correctionē, pp hoc anticipant tps solutionis, recipiendo in media quadragesima, quod recipere ꝯsueuerūt in Pascha; & nomen denariorū variabāt, denarios, quos prius dicebāt chrismales scđo appellabāt paschales, cōsuetudinē mediæ Quadragesimæ nūcupātes: peruenit hoc ad notitiā dñi Papæ: qui rñdet, cū gřa sit gratis ꝯferenda, & qui primò recipit ptiū quā rem cōferat pretiosam, expressius speciem exprimat venditionis: Mādat Papa archiepo, quatenus huiusmodi excessus corrigat, & suffraganeos suos & officiales eorū taliter puniat, quòd aliorū culpa, sibi ob suā negligentiā nō imputet ad pœnā. In fi. dicit, quod quādo prauā cōsuetudinem de sua prouincia studeat extirpare, etiam quā pro inuestitura eccle-

in ecclesiarum archidiaconi marcham argenti exigebant, alij Prælati, s. decani rurales vaccam albam, vel certam pecuniæ quantitatem pro vacca. Not. contra vsurarios, & simoniacos, quod mutatio nominis contractus eius substantiam non mutat. Item honestas nominis, criminis mali tiam non palliat. Itē celebrata intelligitur venditio & pretium recipiatur, quamuis traditio rei differat. Itē gratia gratis est conferenda. Item nihil dandum est pro aliquo spirituali, quodcūque sit illud. Item delictum subditorum imputatur negligentiæ prælati. Item cōsuetudo non excusat in delictis.

a Chrismate.] sic ī eo. c. quæ. Vbi habes similem variationem nominis. Pro chrismate verò, vel oleo nil est accipiendum, ī eo. non satis, & qui contra fecerit pœna canonica punitur, vt hic dicit: quæ est pœ. depositionis cum nota infamiæ, 1. q. 3. c. vltimo. Ber.

b Anticipant.] ex cogitata fraude de tempore ad tempus.

c Variant.] talis variatio nominis non prodest: quia quodcunque nomen imponant simoniam committunt, sicut in vsura, decimaquarta quæstione tertia, pl. riq; sic enim faciunt vsurarij, nunc appellant lucrum, nunc emolumentum: quandoque pœnam in fraudem argum. ff. si cer. petatur. lecta est, sic C. de liber. cau. iubemus. Bernar.

d Qui prius.] Emptor enim prius tenetur offerre pretiū, quam venditor ei rē tradat. ff. de act. em. & ve. Iulianus, § offerri. Sed si neuter habet fidem alteri, pretium, & res deponat apud sequestrum. ar. ff. de solut. si solutorus. Io. And.

e Gratis sit gratia.] 1. quæstione 1. cap. 1.

f Aliorum culpa.] Argu. peccatorum subditorum imputatur prælatis. Sim. supra de offi. ord. irrefraga-

CAP. XXXVI.

IN tantum † peccatis exigentib. corda quorumdam simoniaca prauitas deprauauit: & infra.

¶ Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui, pro chrismate a certam † consueuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem suam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipāt, b recipientes in media Quadragesima, quod recipere consueuere post Pascha: & vt causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, c denarios, quos prius chrismales, secundo Paschales, dicebant, consuetudinem † mediæ Quadragesimæ nuncupantes: & infra.

¶ Cum verò expressius exprimat vēditionis speciem, qui prius d recipit pretium, quam rem conferat pretiosam, & gratis e sit gratia conferenda: Mandamus, quatenus taliter excessus corrigas supradictos, suffraganeos tuos, & officiales eorum, à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa f tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam.

¶ Prauam etiam illam consuetudinem g de tua prouincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum inuestitura, h archidiaconi marcham argenti, minores verò decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem.

¶ Idem.

¶ Ordinatus in subdiaconū, qui prius præsentatori suo promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crediderit.

CAP. XXXVII.

iij PEr † tuas nobis litteras intimasti, quod cum D. lator præsentium vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam presbyterum exorauit, vt ipsum ad ecclesiæ suæ titulum præsentaret: quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam peteret portionem: & sic ad præsentationem eius † extitit ordinatus, nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit: i & infra. ¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, k nec † ad

bili, vbi de hoc. Bern.

g Consuetudinem.] In talibus enim non excusat consuetudo: sed potius accusat, ī. eo. non satis, & c. cū in ecclesiæ, quia malæ consuetudines tempore non confirmantur, in Auth. vt nulli iudi. § 1. ver. neq; verò ab angarijs. coll. 9. Bernar.

h Inuestitura.] pro qua nihil est dandū, s. eo. cum in ecclesiæ, nec pro aliquo sacramento spirituali, vt ibi dicitur: nec pastum, nec pastellum qs dare dēt, 1. q. 1. si quis præbenda. B.

iij Per tuas.] Duæ sunt partes, cōsultatio, & responsio. Secūdā ibi, Nos. Abb.

CASVS. Quidam clericus cum vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, rogauit quendā presbyterum, vt ipsum ad titulum ecclesiæ, suæ præsentaret: Sed cū presbyter hoc facere nollet promisit eidem, quod nunquā portionē aliq. peteret in ecclesia sua; si præsentaret eundem: & sic ad eius præsentationem fuit ordinatus: quærebatur quid iuris esset de ipso clerico? Respondet Papa, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, nec in eo ordine debet ministrare, nec ad superiores ordines poterit promoueri. No. quod qui ordinem scienter recipit per simoniā, non hēt executionē nisi cū eo. dispenset.

i Intellexit.] propter hoc nō excusatur, vt hīs sequētia notāt: qa potuit cōsulere peritiores. 36. dis. c. n ois, § vlt. ff. de iur. & facti ign. l. sed iuris. Bern. [Glo. ... soluit, & remittit.]

k Dispensatum.] sic ī. eo. c. pen. vbi etiam imponitur pœna ordinatori, psētatori, & pīsentato: & ita dispēsari pōt cū simoniaco in ordine. Ar. 2. 1 q. 1. erga simoniacos, &c. si qs nequiter illa capitula loquunt in dignitate: & non n. g. ē quin posset cū tali dispensari; sed nulla misericordia est adhibenda in dignita-

Vt not. ī. c. e. & c. veniens. Ioann. And.

† Ca. 1. eo. ti. in 4. compi. Ex hoc colligē nemineē ordinandū, nisi hēat vñ viuat Conc. Trid. sessio. 21. de refor. c. 2.

† Ipsum.

† Aliàs ita nec ad superiores ord. nes, &c.

te seruanda, quin oporteat eos renunciare: quia pœnitentiam (ordine, vel beneficio retento) agere non possunt, 1. q. 7. requiritis, & supra de accu. inquisitionis, 1. respon. Quis possit cum talib. dispensare dictum est supra eo. de simoniacè, & melius supra de renunc. post translationem. De pœna istorum dicitur infra e. c. pen. & quis cum talibus possit dispensare.

a Ministrare.] triplici de causa, tum quia fuit hic mūdus à lingua, 1. q. 1. sunt nonnulli, tum quia nulla conditio debet interuenire, vt supra eod. tua, & supra de pac. cap. vlt. & 1. q. 2. quam pio. tum, quia per surreptionem voluit ordinem adipisci arg. 24 dist. quando, & supra de elec. cum dilecti. lo.

Consulere.] Non eget summario: quia breue, nec diuiditur. Abb.

CASVS. Quicunque per pecunia aliquam administrationem obtinuerit, tam dantes, quam accipientes, cum Simone percelluntur, & ab illa ecclesia repelluntur, in cuius ignominiam dare pecuniam voluerunt. Nota q tam ementes, quàm vendentes, ecclesiarum administrationes, sunt simoniaci.

b Administrationem.] quod hic dicitur, intellige per id quod habes 1 q. 3. Saluator. circa medium cap. vbi habes, quod nulla administratio ecclesiastica potest vēdi, vel emi, præpositura, œconomi offi ium, vicedñatus, aduocatia, siue castaldionatus, & iudicaturi, aut qualibet alia administratio, vt c. si quis episcopus, in princ. causæ.

[Glossa sequens argumen. & argumentum determinat.]

c Voluerunt.] Argumen. q sola voluntas facit hominem simoniacum prima quæstione prima, qui studet. 2 Sed hoc nō credo, quod sola voluntas facit hominē simoniacum, dummodo contenta sit suis terminis, infra eo. capitulo vltimo, licet illis peccet, vt ibi. Sed hic non fuit contenta suis finibus, immo processum fuit ad actum. 2 & hoc notatur per hoc quod dicit: tam ementes, quam vendentes, vel ad studia emendi processerunt, in quantum in eis fuit: vndè tanquam simoniaci iudicandi sunt. prima quæstione prima, qui studet, & sic intelligo quod dicit in fi. voluerunt.

†Ca. 2. eo. in 4. comp.

† In codice Barbatiæ ita eū Simone Mago pcellantur.

†Idē. f. Innocē. iij. i Cōc. gnāli Later. c. 63. e. tit. in 4. compilat.

2 Ecc. 2. vbi de hoc. I. A.

superiores ascēdere, nec in suscepto debet ordine ministrare. a

¶ Idem.

¶ *Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habenda: & dantes, & recipientes ab illa ecclesia sunt eijciendi. h. d. hoc cap. per alia verba licet sit breue.*

CAP. XXXVIII.

Consulere: † & infra. quicunque vicedñatum, vel aliam ecclesiasticarum rerū administrationem b per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum † Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniā, & accipere voluerunt, c iustè excluduntur.

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ *Simoniacum est aliquid exigere pro consecratione episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.*

CAP. XXXIX.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorsiones turpes, & prauæ, pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatū, & ordinibus clericorum: estque taxatum quantum sit isti, vel illi, quantumve alteri vel † alij persoluendum: & ad cumulum damnationis maioris, quidam cupiditatem, & prauitatem huiusmodi nituntur defendere, per consuetudinem d longo tempore obseruatam. ¶ Tantum igitur abolere volētes abusum, cōsuetudinem huiusmodi (que magis dicenda est corruptela) pœnitus reprobamus, firmiter statuentes, vt pro his siue conferendis, siue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præsumat: alioquin, qui receperit, & qui dederit huiusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi, e & Simone condemnetur.

Idem † in eodem.

¶ *Religiosi pretio recepti vna cum recipientibus de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasterijs ad agēdam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante illud concilium ponebantur sic recepti in alijs locis eiusdem ordinis, nisi multitudo sit in causa ita tamen quod renuncient primo receptioni: & de nouo recipiuntur.*

Sicut.] primo narrat excessum, & ipsius excusationem. Secundo ipsius excusationem reprobat, & excessum phibet, pœnam adijcit: ibi, Tantum. Abbas.

CASVS. in plerisq; locis à multis prælatis fiunt turpes exactiones, pro consecrationibus episcoporū, benedictionibus Abbatum, & consimilibus: & est taxatum, quantum debeat dari isti, vel illi. huiusmodi prauitatē per consuetudinem defendentes. Concilium huiusmodi consuetudinem, quæ dicenda est potius corruptela, pœnitus reprobat prohibendo expressè ne pro talibus quocunque prætextu aliquis extorqu. re prætiū nec aliquid, vel exigere, alioquin, & qui dederit, & qui receperit, cum Giezi, & Simone cō demnetur. Nota quod praua cōsuetudo abolenda est. Item pro consecrationib. episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum, nihil est dādū, vel accipiendum.

d Per cōsuetudinē.] Fingūt n tales, q in consecratione aliqd licite petit, nō p cō secratione, sed p consuetudine art 63 dist. quia sancta & c. Agathosa, & 1. q 3 quæ situm, & in Auth. de sanc. epi. §. p cōsuetudinib. col. 9. 3 sed hoc nō ē verū: nec excusat cōsuetudo huiusmodi spiritualis vēdēdus, imme magis accusat, ī c. nō satis, & ca. cū in eccle. vbi talia reprobanl. I.

e Cū Giezi, & Simone.] Giezi ita 4 dñr à Giezi

2 Et si pa... interuenit... est detesta... listalis n... talis de h... dixi 3 e. n... mo sup... 2. Io. And...

† Aliis... vel illis al...

† Idē... iij. in... Cōc. L... 64. e. c... tit in 4... 3 Vide... cu in... super g... Io. An... 4 De C... vñ Gi... vide la... Reg. c... de. Si... Mago... mona... Simo... vide l... Gabr... Pateo... 17. de... hīsco... 35.

Giezi seruo Helisei, qui primo in veteri testamento vendidit gratiam sanitatis Naaman Principi Assyriorum: vnde venditores spiritualium propriè dicuntur Giezitæ. Simoniaci dicuntur à Simone mago: qui postea in nouo testamento voluit emere gratiam Spiritus sancti, 1. q. 1. qui studet, & c. citò turpē. Bernardus.

tamen hoc non dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto. ar. 1. q. 1. si quis propter hoc. 1 Io. sed tutius est vt nullo casu taliter aliquis, vel aliqua recipiatur. Bernardus.

CAP. XL.

QVoniam † simoniaca labes adeò plerasque moniales infecit vt vix aliquas sine precio recipiant in sorores paupertatis [a] prætextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cętero fiat pœnitus prohibemus; Statuentes, vt quæcunque de cætero talem commiserint † prauitatem, tam recipiens quam recepta, siue sit subdita siue prælata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, [b] † in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuā [c] pœnitentiam detrudenda. ¶ De his autem, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de monasterijs, quę perperā sūt ingressæ, in alijs locis eiusdē ordinis collocentur. Quod si fortè propter nimiam multitudinem [d] alibi nequiuerint commodè collocari: ne damnabiliter in sęculo euagentur, recipiantur in eisdem monasterijs dispensatiuè de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. hoc etiam circa monachos, & alios regulares decernimus obseruandum.

¶ Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiā [e] se valeant excusare, præcipimus, vt diœcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

¶ Idem † in eodem.

¶ Episcopi nil exigere debent, vt permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, monachos profiteri, vel mortuos sepelliri, alioquin exacta restituentur duplicata.

Q Voniam.] Sunt quatuor partes. Prima prouidet, circa futura: Secunda circa præterita ibi, De his. Tertia prorogat ibi, Ho. etiam quarta publicationē fieri mandat ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Simoniaca prauitas apud multas moniales intantum inualuit, quod vix recipere volūt aliquas in sorores sine pretio paupertatis prætextu: Præcipit concilium ne de cętero istud fiat, statuēs, vt quæcūque de cætero talem cōmiserit paupertatē, recipiēs & recepta, siue subdita fuerit siue prælata, sine spe restitutionis è mōasterio expellatur, in artius monasterium ad agēdam perpetuam pęnitentiam detrudenda: De his verò quę ante istud concilium taliter sūt receptę, statuit vt de illis monasterijs in quibus perperā sunt ingressę, remoueātur, & in alijs eiusdem ordinis collocētur; Si autem propter multitudinē hoc fieri non poterit: ne dānabiliter ī seculo euagētur, de nouo dispēsatiuè in eisdem monasterijs recipiantur, mutatis locis prioribus, & inferiorib. assignatis. Et hoc quod dictum de monialibus, obseruandum est de monachis & alijs regularibus; & ne per simplicitatem vel ignorantiam aliqui se valeant excusare præcepit, vt episcopi per suas diœceses hoc faciant publicari. Nota quòd secundum istud concilium monachi & omnes regulares, qui scienter vel ignoranter sunt recepti per simoniam, sunt puniendi. Item constitutio extenditur ad præterita. Item propter multitudinem detrahendū est seueritati. Item propter multitudinē dispēsatur, vbi aliàs non dispensaretur.

[Glo. seq. textum adiuuat per canonem & decre. & Io. de modo determinat, vltimò consuluit.

a Paupertatis.] prætextu enim paupertatis non debet quis operari peccatum mortale, sed potius quęlibet mala pati, 82. q. 5. ita ne. & supra de his quæ vi metusve cau. fi. sacris. nec eo prætextu ignoscendum est illis. ff. de ri. nup. palam §. non est. Posset dici, quod si ita pauperes sunt, quod non possunt ibi alias aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum, sub hac forma possent recipi. Non habemus quod demus tibi pro victu, nisi tu portes tecum vndè viuas: dummodo tamen hoc non dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto. ar. 1. q. 1. si quis propter hoc.

[Glossa sequens obijcit de decre. dilectus & inquisitionis, & soluit. demum ponit quæstionem, quam soluit & remittit. Item aliam quæstionem quā dupliciter soluit.]

b Expellatur.] Videtur hoc esse intelligendum cū distinctione illius decre. supra eod. dilectus. vt si directè auctū sit contra tales in modum accusationis, quod deponētur: Si in modū inquisitionis, fiat vt hic dicitur. sic distinguit, illa decre. dilectus. Item arg. contra supra de accus. inquisitionis. vbi deponitur simoniacus in modū inquisitionis. Credo quod hodie stādū sit huic cōstitutioni circa regulares simoniacos: vt pœna ista solummodo imponatur qualitercunque constet de crimine, vt ī arctiori monasterio ad agendum perpetuam pœnitentiā detrudatur sine ordinis sui executione: cum aliàs pęnitentiam agere non possunt. prima quæstione septima, requiritis. argumen. supra de accus. inquisitionis. & satis intelligūt depositi. [2] nam extra claustrum morari non debent, ne damnabiliter euagentur, ut infra dicitur. & argum. supra de regul. & transeun. capitulo ultimo. Sed numquid restituitur ei pecunia: Potest dici quod sic supra eodem veniens. De hoc dictum est supra eodem. De hoc. Quid si non inueniuntur arctiora monasteria? Nihilominus mutabunt ea. argumen. octuagesimaprima, distinctione, ualet vel si visum fuerit, renunciabunt locis suis, & denuo restituentur in illis dispensatiue, prout sequitur infra, de alijs qui ante hoc statutum sunt recepti, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

c Perpetuam. sic prima quæstione prima reperiuntur, & capitulo si quis neque. sic hæretici cum redierint ad agendum pœnitentiam, in perpetuum carcerem detruduntur. infra de hæreti. capitulo penultimo, quia & simonia dicit hæresis, 6. quæst. 1. sed licet. Bernardus.

d Multitudinem.] vt propter hoc detrahatur seueritati, sic infra de cleric. excommunicat. ministran. latores & supra de tempo. ordinan. capitulo secundo. Bernardus.

e Vel ignorantiam.] sic ī. de loca. capitu. 1. [3] sic 82. distin. proposuisti.

1 Et idē notatur. §. 1. nō satis, in 1. gl. & de hoc 1. q. 2. in sum. Io. And.

† Idē Innoc. iij. in cōc. Latera. c. 65. & c. 5. eod. titu. in 4. compil. Et de materia vide citatos in c. cū ī ecclesia, & ī c. conueniens, & in c. dilectus, ī. eo. titu.

2 Ex quo executionē nō habēt: sed ad hoc rūdet Host. quod cū depositio nō sic de facili dispensabit. de hoc ī. de cle. non resid. ex tuæ. Io. And.

3 De Iudę. ita quorūdā. in fi. de pę. & remis. omnis secundum Io. And.

AVdiuimus.] Sunt tres partes principales: In prima narrat factum: In secunda inhibitionem facit ibi, Cum igitur. In tertia puniri mandat ibi. Quod si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi decedentibus ecclesiarum rectorib. ecclesias ipsas subijciunt interdicto, nec permittũt aliquos in eisdem institui, donec pecunia persoluatur. Item cum miles aliquis vel clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturã, si nihil reliquerit loco religioso, difficultates ingerunt, donec aliquid muneris recipiant: peruenit hoc ad notitiam Papæ, qui respondet. Cum ergo non solũ à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, concilium huiusmodi exactiones dixit inhibendas: & qui contra hoc fecerit, exacta, duplicata restituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerant soluta dispendium, fideliter conuertenda. Nota quod non solum à malo abstinendum est, sed etiam ab eo quod speciẽ mali habere videtur. Item ecclesia potest suum recipere in duplum. Item ecclesiæ debet reddi pecunia, quæ in eius iniuriam data est, vel soluta.

[Gloss. seq. soluit, quærit & remittit.]

a Persoluatur.] Nunquid talis dicitur simoniacus, qui sic soluit pecuniam? Videtur quod nõ, quia redimit ius suũ: vt supra eodem dilectus, vbi plenè de hoc. sicut licitum est alicui corrumpere accusatorem suum: vt secunda quæstione tertia. capit. si quem. & notandum. Ioannes.

b Sed ab omni specie.] Argumen prima quæstione prima emendari. & supra de vita & honestate clericorum cum ab omni.

c Duplicata.] sic supra de censibus procuration. in fine, & supra de immunita. eccles. quia plerique. & in Authentica de sanct. episc. §. in secunda colum. §. si verò laicus, collatio. noua. Bernardus.

1. Thess. ca. 5.

† Idẽ Innocẽ. iij. in cõcil. Lateran. ca. 66. & c. 6. e. tit. in 4. cõp. Et & intellectu per Do. hic, vide B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 4. arg. & Sylvest. in sum. verbo, simonia, q. 8. vbi plenissime.

1 Imò verè est simoniacè cũ nõ det Pecuniã pro redimenda vexatione iuris quæsiti, sed quæsiti B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 5. arg. addo Panor. hic.

CAP. XLI.

AVdiuimus de quibusdam episcopis, quod decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subijciunt, nec patiuntur alios in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniæ persoluatur.[a] Præterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt, & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.

¶ Cum igitur non solum à malo, sed ab omni specie[b] mali sit, (secundum Apostolum) abstinendum: exactiones huiusmodi penitus inhibemus; Quod si quis transgressor extiterit, exacta, duplicata[c] restituat, in vtilitatem locorum, quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

Idem † in eodem.

¶ Sacramenta sunt libere conferenda: cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles consuetudines.

AD Apostolicam.] Primo ponit clericorum & laicorum excessum: Secundo contra vtrũq; prouidet: ibi, Quapropter. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici pro benedictionib. nubentiũ & exequijs mortuorum, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent: & nisi eis fuerit satisfactum, fraudulenter impedimenta opponunt. E contra verò sunt quidã laici, qui laudabilem consuetudinem erga sanctã Ecclesiam deuotione fidelium introductã infringere nituntur sub prætextu pietatis: vndè concilium super his prauas exactiones prohibet fieri, & pias consuetudines præcipit obseruari: statuit, vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta: & per episcopum loci compescantur, qui laudabilem consuetudinem mutare nituntur. Nota quod laudabilis consuetudo seruanda est: & episcopus loci per officium suum illam faciat obseruari.

d Pietatis.] Prætextu pietatis nõ est impietas committẽda, prima quæstione prima, non est putanda, & decima quarta quæstio. quinta, neque enim si agris, & trigesima quæstion. prima noste.

e Libere conferantur.] sacramenta ecclesiastica gratis sine aliqua exactione sunt conferenda: supra eodem cum in ecclesiæ, & c. et quæ.

[Glossa sequens dupliciter legit finem capituli sed primam lecturam approbat.]

f Nituntur laudabilem.] Ergo laudabilis consuetudo seruanda est, cuius trãsgressor vt iuris punitur. 11. distin. ia his.

† Vide Panor. d Castel. qui. incip. so pecha, cõs. 341. circa fine. & Bellami. cons. 330. cip. Quæ nobis.

CAP. XLII.

AD Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequijs mortuorum, † & benedictionibus nubentium, & similibus, pecuniam exigunt & extorquent: & si fortè eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra verò, quidam laici laudabilem consuetudinẽ, erga sanctam ecclesiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere, sub prætextu canonicæ pietatis.[d]

¶ Quapropter super his, prauas exactiones fieri prohibemus, & pias cõsuetudines præcipimus obseruari: Statuentes, vt liberè conferantur[e] ecclesiastica sacramẽta. Sed per episcopum loci veritate cognita, compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem[f] consuetudinem immutare.

¶ Honorius tertius vniuersis Abbatibus & fratribus Cisterciẽ. ordinis.

¶ Prohibet abbates Cistercienses solemniter installari; & ponit formam obedientiæ, quam præstant suis episcopis.

Et videtur ex hac littera, quod clerici, licet nihil petere possint pro talibus sacramentis si consuetudo laudabilis super his seruatur, consueuit, quod per superiorem cogi possunt officio iudicis implorato ad illam seruandam, quæ ex pietate introducta est. Vel potest intelligi quod hic dicitur, vt Ioan. dixit, quod laici abutuntur consuetudinibus quæ illis pietatis causa.

tis causa permissæ sunt: vt cum permittitur eis præsentare clericum ipsi volunt eum instituere; vel cum ipsi requiruntur, vt consentiant, ipsi volunt eligere. De quibus habes supra de iure patrona.capit.præterea, & in pluribus alijs: quod non credo. Sed dic vt prius dictum est. Bernardus.

CAP. XLIII.

NE † Dei a ecclesiã: & infra.

¶ Installationis † solẽnitates b in electis Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes: Adijcimus, vt archiepiscopi & episcopi ea c forma professionis c contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quę talis est: Ego frater Abbas Cisterciẽ. ordinis, subiectionem, & reuerentiam, & obedientiam à sanctis Patribus constitutam, secundum regulam S. Benedicti, tibi domine Episcope tuisque successoribus d canonicè e substituendis, & sanctæ sedi Apostolicæ saluo ordine f meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

¶ Gregorius nonus Priori Sancti Thomæ Esculañ.

¶ Recepto in canonicum debetur præbenda, & redditus: consuetudine non obstante, quod non seruauerit prauam consuetudinem de aliquo temporali danda ipsis canonicis.

NE Dei.] Duæ sunt partes. Secũda ibi, Adijcimus. Abb. Sic.

[Glossa sequens ponit casum literalem.]

a Ne Dei.]

CASVS. 1 Abbates Cistercieñ. ordinis consueuerant dare archidiaconis Palafrenum in sua installatione, vel aliud æquipollens: quod prohibuit Honorius Abbatibus; & ne de cætero taliter installentur; sed obedientiam faciant suis episcopis, prout dicitur in litera B. Nota quod episcopus dœcesanus abbatem Cistercieñ. ordinis installare nõ debet: Licet in aliquo instrumento fiat mentio de aliquo alio, non ideò debet illud exhiberi. Item si non exhibetur statutum ordini contrarium, astringitur regularis mandato episcopi. Item contra statuta regulæ non debet monachus diœcesano obedire.

b Solẽnitates.] Installare Abbates, & Abbatissas in sede ponere, pertinet ad officium archidiaconi, supra de officio archidiac. cap. ve nostrum. & talis installationis solemnitas non requiritur in Abbatibus ordinis Cistercieñ. vt hic patet.

c Forma professionis.] qua profitentur se præstaturos suis episcopis subiectionem, & cætera quæ sequuntur. sic & archiepiscop debent esse contenti forma professionis à canonibus constituta, supra de maior. & obed. dilecti, qua & Papa contentus est, vt ibi dicitur.

d Successoribus.] & ita postquam fecit obedientiam prædecessoribus, amplius eam facere successoribus compelli non debet: vt supra de iureiur. veritatis. & idem in vasallo. vt ibi dicitur.

e Canonicè.] Aliàs non teneretur, puta si esset intrusus sine consensu clericorum an quest ca. alienationes. Bernardus.

f Saluo ordine.] Nam contra regulam obedire non tenentur, vt hic dicitur, in his quæ contra regulam: vel quæ illicita sunt, nullus obedire tenetur, 11. quæstio. 3. si quis episcopus, & cap. non semper, & cap. si dominus, & cap. Iulianus. sed bonum quod agitur, quandoque propter obedientiam intermittitur, vndecima quæstione tertia. quid ergo. & est simile huic loco, supra de iureiurand. ego. n. Bernardus.

CAP. XLIIII.

IAcobus † canonicus Esculanus exposuit, quod cum ipse in ecclesia Aprutineñ. sit receptus in canonicum & in fratrem, canonici eiusdem ecclesiæ partem prouentuum, ac præbendam sibi assignare recusant: quãdam consuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant à canonico recepto de nouo.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita: dictos canonicos, vt tali consuetudine g non obstante, sibi sicut vni ex alijs, in prouentibus & præbenda prouideant, appellatione remota, compellas.

Idem.

¶ Qui ordinauit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso prouisionem: ordinator per triennium à collatione, præsentator verò ab executione ordinum etiam per triennium suspensi sunt: ordinatus verò ab ordine perpetuò sit suspensus: & solum per sedem Apostolicam cum eis dispensatur.

IAcobus.] Prætextu consuetudinis non debet exigi prandium à canonico de nouo recepto. hoc dicit. Diuiditur. nã prima pars ponit querelam; secunda dat iudicem, ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Iacobus iste canonicus Esculanus receptus erat in fratrem & canonicum in ecclesia Aprutiñ. canonici illius ecclesiæ partem beneficij sui sibi assignare nolebant, nisi primo reciperẽt prandium ab eodem, consuetudinem prætendentes, vt à canonico de nouo recepto prandium recipiant; Mandat papa cuidam priori, quatenus si est ita, consuetudine illa nequaquam obstante, compellat canonicos illos, vt præbendam sicut vni ex alijs isti conferant & assignent. Nota quod pro spiritualibus nihil dari debet etiam obtentu alicuius consuetudinis.

g Tali consuetudine.] quæ non excusat. sic supra ca. veniens, immo potius, simoniam inducit quia pro pastu vel pastello exigi aliquid non debet pro huiusmodi spiritualibus, supra eodem, capitulo primo, & prima quæstione tertia, si quis præbendas. non obstante aliqua consuetudine, vt ibi, & supra eodem in pluribus ca. Bern.

S[i quis.]

CASVS. Quia frequenter ordinantur aliqui sine certo titulo, propter quod fiunt promissiones illicitæ: statuit Gregorius, quod si aliquis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem; recipiens ab eodem promissionem vel iuramentum, quod super sua prouisione non inquietabit eundem: ordinator à collatione, & præsentator ab executione ordinum per triennium nouerint se suspẽsos: & ordinat[us] ab ordine

Qualiter spectet titulum, ges ex rmi. & llatio à elect. firmat. ducit i i, tin se te lo. ū tutti in ꝑ, & Ab lepuታ. ad sedē

ne casū tio in uis & ticri. Grego. platib.

†Vide Doct. in c. 1. 7. eo. tit. B. Th. 2. 2. q 100. ar. 3. & Syluest. in summa, verbo simonia, q. 8. & 9. & 13.

ordine sic suscepto nouerit se suspensũ, donec dispensationẽ, per sedem Apostolicã meruerit obtinere. No. ꝙ quis punitur in eo, in quo deliquit. Item solus Papa dispensat cum illis qui scienter per simoniam ordinant, vel præsentant, vel ordinantur.

[Gl. sequens quod hic de iuramento dicit coadiuuat: demũ signat contrarium.]

a Promissionem vel iuramentũ.] Pactũ tale siue iuramentũ turpe est, iõ nullã obligationem inducit, s. de pac. c. vlt. & ff. de verb. obligatio. generaliter, et quia, pensa hi cãm prohibitionis nulla est obligatio. si stipulet vt id Et ita habes, ꝙ si principale non tenet, nec iuramẽtũ super hoc factũ. sim. s. de foro cõpe. si diligenti, i fi. C. de legi. non dubium. Ar. supr. de iureiu. debitores. & licet talis obligatio non tenuerit: z punitur ordinator a collatione ordinum: vt in eo puniatur in quo peccauit. s. de iure pat. pastoralis. cum suis similib.

[Gl. s. q. recipit per obiect. quod deponi debebant, ex quo, &c. soluit solutioni, obijcit, & respondet. In fine quæ fuit additio, dat verum intellectum.

† Vide Turrecrematã i c. statuimus, & in c. ordinationes. 1. q. j. & Syluestrũ citatum in c. pcedẽti.

† inquietaret.

z Adde qd no. de pb. si eps cui. li. 6. in vlti. glos.

CAP. XLV.

SI † quis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem, promissionem uel iuramentum [a] ab illo recipiẽs, ꝙ super prouisione ua non inquieret †eundem ordinator à collatione, pręsentator verò ab executione ordinum per trienniũ, [b] et ordinat⁹ ab ordine sic suscepto, donec dispensationem [c] super hoc per sedem Apostolicam [d] obtinere meruerint, nouerint se suspensos. [e]

¶ Idem.

¶ *Habet duo dicta, secundũ ibi: & ad resignationes. Et propter breuitatem & varietatem lecturarum aliter non summatur.*

b Ab executione ordinũ per triẽniũ.] & ita simoniaci iudicantur, nec tamen deponũtur, nisi quia ad tempus suspenduntur. sed hoc forte ideò est, quia nihil datur vel recipitur pro ordinatione vel præsentatione, quia simonia est z studiosa voluntas emendi, vel vendendi spiritualia. ar. 1. q. 1. q. studeti sed emptio vel venditio sine pretio non consistit. Institutionũ de emp. & venditio. §. preciũ autem, & ff. eodem l. 2. §. fine, sed hic nullum pretium datum est. Sed contra iste remisit ius quod sibi competeret ex tali præsentatione contra præsentatorem, vel ordinatorem. qui tenebatur sibi ad prouisionem, supra de præbend. c. sum secundum Apostolum sed idem est remittere quod dare, supra de testi. veniens: & ff. de caluun. quinetiam & ita debent deponi. Hic nihil remittitur, quia nihil adhuc debetur, sed renunciatur iuri, quod in futurum posset acquiri si præsentatur debito modo: sed in contrarijs remittitur quod in præsenti debetur. sed si hic fieret talis remissio, deponeretur tam dans, quam recipiens, si conuinceretur supra eodem, de hoc, & c. insinuatum & ideò minor pœna imponitur ꝓpter affectũ cum opere subsecuto, supra de biga. nuper, & ca. vlti. & hoc intellige, si crimen sit occultum. si verò esset manifestum, semper essent suspensi, & si accusarentur & cõuincerentur, deponerentur ex tali promissione vel iuramento. Ber.

z Vide B. Th. 2. 2. q. 100. art. 1.

c Dispensationem.] sic supra eod. per tuas nobis.

d Per sedem Apostolicam.] hic patet, quod cum simoniaco scienter in ordine, solus Papa dispensat. idẽ intelligo in dignitate & beneficio; vt dixi supra eod. de simoniacè, & supra de renunciatio. post translationem.

e Suspensos.] ipso iure.

MAndato.] CASVS. Quidam recepit in mandatis à Papa, vt secundum constitutionem generalis concilij, supra eodem quoniam dispensaret cum monachis, qui per simoniam aliquo dato in monasterijs sunt recepti, nulla de Abbatibus in mandato Papę habita mentione; consuluit iste Papam vtrum auctoritate illius mandati posset dispensare cum abbatibus? Item aliqui sunt adepti spiritualia nullo dato precio nullo pacto dandi vel recipiendi præcedente, sed solo affectu animi antecedente hincindè; quæritur, vtrum isti ꝓpter istum affectum teneãtur ad resignationem huiusmodi spiritualium. Ad primum respondet Papa, quod mandatum Apostolicum ad abbates extenditur; & sic constitutio illa quoniã si moniaca, continet dispensationem per Papam exhibendam. Ad secundum respondet, quod isti pro huiusmodi simonia nõ tenentur ad resignationem spiritualium vel tẽporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente ex vtraque parte taliter acquiruntur; sed sufficit delinquentibus, per solam pœnitentiam in hoc casu suo satisfacere creatori. Nota, quod beneficium principis latissimè interpretandum est. Item simonia solo affectu animi non committitur; nec renunciare quis tenetur spiritualia, vel temporalia pro tali simonia; licet aliàs peccet. Item affectus siue voluntas punitur.

CAP. XLVI.

MAndato † nostro recepto, vt cum monachis, qui per simoniam dato aliquo, locum in monasterijs sunt adepti, secundum cõstitutionem generalis concilii [f] dispensares: & infra.

¶ Consultationi tuæ breuiter respondentes, dicimus mãdatum Apostolicum, etiam ad Abbates [g] extendi; Et ad resignationes spiritualium & temporalium, quę nullo pacto, sed affectu animi [h] præcedẽte, vtrinque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pœnitentiã suo satisfacere creatori)

f Concilij.] supra eo. quoniam.

g Abbates.] Mandatum fuit alicui, vt dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi, nulla mentione habita de abbatibus, & tamen hoc extenditur ad abbates, & ita habes hic argumentũ, quod beneficium principis largissimè interpretandum est, infra, de verb. significatione, olim. & ff. de constitutione princ. beneficium. & supra de dona. cum dilectus. in fi. argumento quia in beneficijs, vt ibi dicitur plena est interpretatio facienda. Item arg. cui conceditur minus, & maius concessum videtur. vt 16. q. 2. visis. z sed potius contrarium dici consueuit supra de deci. ex parte. sic quod monachis dicitur, ad regulares extenditur, supra de postulan. ex parte. Ber.

h Affectu animi.] Ergo sola voluntas, siue affectus animi non facit aliquem simoniacum, licet aliter peccet, vt dixi supra c. consulere. & est simile s. eo. tua, ad fin. & sim. j. de vsur. in ciuitate. sed secus. videtur in vsura, vbi sola spes vsurarij vsuram inducere videt̃, vt 14. q. 3. ca. 1. & infra de vsur. consuluit. Item habes hic, quod affectus siue voluntas punitur, & meritò; quia non ambitione, sed labore ad honorem conuenit peruenire. C. de re mil. contra publicam. lib. 12. & 61. distin. miramur, in fi & talibus honor est auferendus 8. q. 1. in scripturis. & j. q. 6. sicut is, & hic, & hęc ambitio sola pœnitentia purgatur sine renuntiatione, & huiusmodi le-

sis simonia potest leuiter indulgeri. sic 68. distinct. si-qui, & supra, de accusat. cum dilectus, & ita collige, quod aliquis promouetur cum mortali, nec deponitur, nec dicitur propriè simonia talis affectus animi. Bernardus.

NE PRELATI vices suas, vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

eos pro simonia huiusmodi non teneri.

TITVLVS. IIII.

Ne Prelati vices suas, vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

Supra visum est de simonia in genere, nunc submittit de quadam ipsius specie, scilicet, ne plati vices suas, &c. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 89. distinctio. & prima quæstio. quarta per totum, 21. q. 2. præcipimus.

¶ Alexander iij. in Concilio Laterañ. ſ

¶ Qui dat pecuniam, vt episcopalem, vt spiritualem iurisdictionem exerceat, officio suo priuatur, & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur h. d. cum sequentibus.

Præterea.] Primo ponit excessum, quē secundo punit, ibi, Præsenti. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant episcopalem iurisdictionem quibusdam, qui Decani vocabantur: statuit concilium Lateraneñ. quod qui de cætero iurisdictioné episcopalem taliter receperint, officio suo priuentur, & episcopi conferendi hoc officium potestatem amittant. Not. quòd iurisdictio episcopalis vendi non debet, sed gratis conferri, aliàs puniuntur, vt hic dicitur. Item punitur quis in eo quo deliquit.

CAP. I.

PRæterea, qm̄ quidam in quibusdam partib. sub pretio statuuntur, qui Decani [a] vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate [b] episcopalem iurisdictionem exercent: Præsenti decreto statuimus, vt qui † de cætero hoc presumpserit, officio suo priuetur: & episcopus conferendi [c] hoc officium, potestatem amittat.

a Decani.] idest, archipresbyteri rurales, qui spiritualem habent iurisdictionem, 50. distin. in capite sic appellantur. i. de censib. cum Apostolus, & i. de off. archidiaco. ad hæc. § vlt. Ber.

Glo. seq. principium reci. per distinctionem, aut vicarius dat episcopo, &c. secundo argum. signat contrarium, & ibi remittit. tertio dicit de pertinentibus ad titulum.

b Quantitate.] data episcopo pro sua iurisdictione, quam emunt isti Decani: quod non licet, vt hic patet, sed è conuerso episcopus si committat vices suas alicui, potest & debet ei constituere salarium de camera sua, cum ille ad hoc non teneatur, ar. 12 q. 2. charitatem, & quicunque 2. 1 Item est hic arg. ꝙ plebani siue archipresbyteri non habent iurisdictionem, & hoc satis videtur, nisi habeant ex consuetudine infra de excess. prælat. ad hoc. arg. contra. i. de offi. ordi. cum ab eccl. siarum. vbi de hoc. & hæc decret. & sequens pertinent ad primam partem tituli: & expone, vices, idest, iurisdictiones. vnde consueuit dici, committo tibi vices meas, idest iurisdictionem meam.

c Conferendi.] vt in eo puniatur in quo peccauit, sic supra titu. proxi. capitu. pen. & supra de elec. cum in cunctis, & capitu. nihil est, prima quæstione prima, si qui episcopi, & supra de tempo. ordi. litteras, & in pluribus alijs capitulis ibi, & qui recipit, officio suo priuabitur, sic ergo patet, ꝙ iurisdictio vendi non potest, infra, capitu. in proximo, & vigesimaprima quæstione secunda, præcipimus, argumen. contra infra eodem capitulo vltimo. non est contra, quia ibi non loquitur de iurisdictione, sed de fructibus, qui conceduntur ad firmam. Ber.

¶ Idem in Concilio Turoneñ.

¶ Summatum est supra capitulo proximè.

Quoniam.] Diuiditur: quia primo ponit excessum, quem expressa causa finaliter prohibet: Secundo pœnam addit, ibi, Quod si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopi, & archidiaconi ad agendas vices suas, & causas ecclesiasticas terminandas qui buidam Decanis seu archipresbyteris sub annuo pretio committebant, quod in subuersionem iudiciorum, & grauamen sacerdotum redundabat: statuit Cōcilium Turoneñ. quod istud de cætero non fiat: quod qui fecerit, remoueatur a clero: & episcopus qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonicè puniatur. Nota, quòd episcopus gratis iurisdictionem suam impendere debet.

CAP. II.

QVoniam † in quibusdam partibus decani, vel archipresbyteri, ad agendas vices episcoporum, seu archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas, sub annuo pretio [d] statuuntur: [e] quod ad sacerdotum grauamen, & subuersionem iudiciorum non est dubium redundare: id vlterius fieri prohibemus. Quod si quis de cætero fecerit, remoueatur à clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, ...

d Precio.] quod non licet, supra capitulo proximo, imo simoniacum est: & ne subditi hac occasione vltra debitum aggrauentur. argumento vigesimatertia quæstione prima, militare. & vbicunque episcopus aliquid gratis facere debet ratione officij, si aliquid exigat, simoniam committere videtur: maximè cum iurisdictio sit spiritualis, vt prima quæstione tertia ex multis, & capitu. vendentes, & capitu. non solum. T.

e Statuuntur.] nunquid episcopus potest dare ordinarium iudicem? non, sed tantum princeps, vel lex. argumen. secunda quæstione sexta, capitulo à iudicibus, §. quod de arbitris, ff. de iurisdictio. omnium iudicum, & quia, sed ab vniuersitate eligendus est: & tunc lex dat ei iurisdictionem ordinariam. argumen. sexagesimatertia distinctione, si in plebibus, in Authentic. de defen. ciuita. § nos igitur, collatione tertia. Si tamen consuetudo est, quod episcopus dat ...

† In codice Barbatiæ ita vt q. talia de cætero psūpserint, officio suo priuentur.

† Post 3. c. Lateranen. sub Alex. iij. part. 1. c. 1. & c. 2. tit. de Prælatis, ne vices suas, &c. in 1. com. Et de intellectu & materia vide Turrecre matā in c. pcipimus. 21. q. 2.

ordinariam, admittenda est, ita tamen, vt perpetuo instituatur, & non sub censu certo, ar. C. de emancip. l. 1. Lau.

a Canonica percellatur.] vt dictum est supra c. prox. quandoque tamen deponitur. 81. distin. dictum quandoque verò ad tempus suspēditur, 1. q. 1. quicquid, & 21. q. 4. præcipimus, episcopi, presbyteri. arg.

ij Quoniam.] Primo narrat cõsuetudinem, quam secundo prohibet, ibi, Ne id. Tertio causam reddit. ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam locis contra institutiones sanctorum Patrum introducta, vt sacerdotes sub annuo pretio ad regimen ecclesiarum cõstituantur: præcipit Cõcilium Turonēn. ne id de cætero fiat: quia dum Sacerdotium taliter venale disponitur, ad præmium retributionis æternæ consideratio non habetur. No. quod cura animarum sub annuo censu constitui non debet.

b Regimen statuātur.] tanquam Prælati: quia simoniacū est, si pro pretio ecclesiarum regimen committitur. 1. q. 3. saluator, sed si iusta causa absētes esset, vel aliàs attendere episcopus non posset, constituere potest sibi vicariū, cui de suo prouideat, vt dixi, s. e. c. 1. & 2. talis vicarius habebit curam animarum delegatam s. de off. vica. c. vlt. Lau.

c Prohibemus.] 21. quęst. 2. præcipimus, & 1 quęst. 3. si quis dator.

d Sacerdotium.] id est, prælatura, & pertinet ad secundam partem tituli. Vel ecclesias. i. prælationes, quę pretio dari non decent, nec esse debent censuales: sed ecclesia bene posset constitui ab initio censualis, s. de censi. si ientes, & c. prohibemus.

stinuerit, & † ecclesiasticam iurisdictionem sua pariter dissimulatione peruerti, districtione canonica percellatur. [a]

¶ Idem.

¶ Regimen ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.

CAP. III.

ij Quoniam † enormis quædam cõsuetudo in quibusdam locis, contra sanctorum Patrum institutiones inualuit, vt sub annuo pretio Sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur: [b] Ne id fiat, modis omnibus prohibemus: [c] Quia dum Sacerdotium [d] sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

¶ Idem Exon. episcopo.

¶ Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.

CAP. IIII

Querelam † magistri G. recepimus, quod cum ecclesiam de Chephalai, † à G. persona eiusdem ad annuũ censum tenendam, per septennium suscepisset ipse antequam eam, per vnius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit: quáquam præstita [e] fide firmauerit, quod vsque ad statutum terminum, [f] nullam ei exindè molestiam, vel grauamen inferret. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum districtè compellas, vt præfatam ecclesiam. [g] dicto

Querelam.] Primo ponit conductoris querelam: Secundo dat ei iudicem mil i, Ideoque. Abbas.

CASVS. G. rector ecclesiæ de Cephalai, prouentus ipsius ecclesiæ concessit ad firmã, seu locauit magistro G. vsque ad septennium, certum censum eidem rectori annuatim reddendo, præstita fide ab ipso rectore dicto magistro, quod vsque ad dictum tempus nullam iniuriam, vel grauamen super ipsa ecclesia inferret eidem: sed ipse contra fidem præstitam veniens, ante vnius anni spatium ecclesiam ipsi G. auferre præsumpsit: vndè ipse magister conquestus est domino Papæ, ideoque mandat Papa episcopo Exonen. quatenus si ita est rectorem illum compellat, vt præfatam ecclesiam dicto G. restituat, & vsque ad tempus constitutum seruandum, quod inter eos conuenit, ipsum eandem ecclesiam permittat pacificè possidere. No. quod ecclesia, id est obuentiones ecclesiæ possunt ad tempus locari, sine contentu pro certo censu annuatim reddendo.

e Præstita fide.] Si enim contra fidem, vel iuramentum nulla venisset necessitate compulsus, priuari poterat ecclesia s. de iureiuran. querelam, & sup. de fideius. peruenit.

[Glos. sequens quærit & soluit.

f Statutum terminũ.] Sed pone quod interim moriatur G. persona ecclesiæ, quę locauit nunquid successor 2 tenetur stare contractui? Potest dici si nomine ecclesiæ contraxisset, & pecunia inde recepta in vtilitatem ecclesiæ cõuersa fuisset, teneretur successor stare contractui, supra de sol. cap. 1. 12. quæst. 2. c. hæc huius placiti, & c. quicunque suffragio, & 10. q. 2. hoc ius. §. & his creditor. & supra de deposi. c. 1. 35. dis. ecclesiæ principes, in fi. Si verò non pro vtilitate ecclesiæ, sed vt ipse tanquam Prælatus perciperet redditus ad firmam, successor stare non tenetur, supra de pre. c. 2. quia vlt. tempus suum ecclesiam locare non potuit, & si soluit aliquid vltra, sibi imputet, quia hoc præuidere debuit ff. loca. si quis domum. §. 1.

[Gl. seq. obijcit. & soluit ponendo sex significationes huius verbi ecclesia. Secundo quærit opponendo, & soluit. Tertio quærit de ratione, & respondet.

g Præfatam ecclesiam.] Hæc decretalis videtur contraria rubricæ, & supra cap. proxi. vbi ecclesia sub annuo censu concedi prohibetur, & hic promittitur: vnde non facit ad titulum istum: Solue per hanc distinctionem Ecclesia 3 multis modis dicitur: quia dicitur ecclesia malignantium: vnde Psalmista. In ecclesiam malignantium non introibo. Et dicitur ecclesia collectio fidelium, de conse. distin. 1. ecclesia. Et dicitur ecclesia murorum ambitus de conse. distin. 1. de fabrica. Et dicitur ecclesia corpus Christi. 1. quæst. 1. ecclesia, & 26. q. 2. sed & illud. Et dicitur etiam ecclesia prælatura ipsius ecclesiæ, vt supra cap. proxi. Item dicitur ecclesia ipsæ obuentiones ecclesiasticæ prouenientes occasione ecclesiæ: vt hic, & in hac significatione, ecclesia conceditur ad firmam sub annuo censu reddendo, quod licet, quia nullum spirituale locatur: & ideo non contradicit, ap prox. neque rubricæ. Sed quare ponitur in titulo isto: melius poneretur supra de iuretur. vbi similis decretalis ponitur, querelam. Sed ideo ponitur, ne videretur prohibita talis locatio, eo quod simpliciter videtur prohiberi, quod ecclesia sub annuo censu nõ concedatur in titulo isto. Sed quare potius prohibetur iurisdictio sub annuo censu concedi? Respondeo quod illi qui iudicant, nihil debent accipere, in Auth. vt iud. sine quoque suffra coll. 2. cum ex officio suo ad hoc teneantur, & administrationem episcopatus ad hoc eis sint deputati, sed hic locantur ipsi fructus.

† Aliàs ita, & ecclesiastica iudicia sua, &c.

† Post Conc. Lat. sub Alexan. iij. par. 2. c. 2. & c. 3. eo. ti. 1 cõp. Et uide Turrecrematam in præcedēti ¶. citatum.

1 Ad hoc s. de appel. c. peruenit. de cle. ægro. de rectoribus & cle. nõ resid. c. pe. & s. de elec. c. a cũ ex eo. §. porro. lib. 6. per qđ uidetur, qđ eps hoc facere deat. Ioã. And.

2 De ma[...] ra he[...] sę vide [...] ne per A[...] nis Gem[...] ziū tomo [...] varia. [...] c. 3. de lo[...] tione, & c[...] ductione.

† Cap. 4. [...] in 1. c[...] & post C[...] cilium La[...] par. 2. [...] Et de ma[...] ra tetet[...] glosa [...] nissime T[...] recremat[...] pud Gra[...] num 1. q[...] in princip[...]

† Ceph[...]

† Capel[...]

3 De var[...] gnifica[...] huius no[...] nis eccle[...] vide ple[...] me p T[...] cremata[...] Sũma d[...] clesia l[...] 2. vbi p[...] alias a[...] significa[...] nes.

stio, qui etiam aliàs possunt vendi & distrahi.

DE MAGISTRIS ET NE ALIquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Supra visum est qualiter spiritualia precio non cōcedi debent: nunc submittit de quibusdam habētibus instar spiritualium: vt de magistris, & licentia docendi; vt in nigro. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 37. & 86. distin. per totum. 61. dist. statuimus. & c. miserum. 8. quæst. j. oportet. 92. distin. quis dubitet. extra de elec. cum in magistrum.

QVoniam.] Diuiditur in tres partes: in prima prouidere mandat de magistro. In secunda factum reprehensibile inhibet: In tertia pœnam imponit, reddens causam. Secunda ibi, Pro licentia. Tertia ibi, Qui autem. Abbas Siculus.

CASVS. Volens ecclesia tanquam pia mater pauperibus scholaribus, qui parentum opibus sustētari nō possunt, prouidere, ne legēdi opportunitas subtrahatur eisdem: Statuit concilium Lateran. quod per vnamquāque cathedralem ecclesiā, vni magistro competens, beneficium assignetur: qui clericos & scholares eiusdem gratis doceat. Secundò dicit, quod pro licentia docendi nullus pretium exigat: vel sub obtentu alicuius cōsuetudinis ab his qui docent aliquid petat. nec aliquem qui sit idoneus, petita licentia impediat: qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico beneficio fiat alienus, quia dignum est vt in ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui ecclesiasticum profectum nititur impedire. Nota quod pro licentia docendi nihil debet exigi. Item qui est idoneus admitti debet ad docendum. Item punitur quis in eo in quo delinquit, vt in fi. dicit.

a Per vnamquamque.] vt 37. d. de quibusdam. & infra. quia.

b Magistro.] nomen hoc dicitur à monendo, siue à monstrando. ff. de verb. sig. quibus.

c Competens aliquod beneficium.] sic infra. eod. quia: debet ergo doctor beneficium habere sui laboris: sic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli, quoniam non tantum præest rebus, sed moribus. ff. de admini. tut. cum plures: §. cum tutor. & beneficium ei constitui debet secundum dignitatem, & scientiam suam, sicut aduocatis. ff. de var. & extraordi. cogni. l. j. §. in honorarijs. arg. ff. de præben. de multa. Vin.

d Precium exigat.] quod si exactum fuerit, restituatur, j. ca. proxi. quia gratis est danda docendi licētia, cum donum Dei sit. inf. cap. prox. Bernardus.

e Consuetudinis:] quasi simoniacum reputatur hoc: quia consuetudo hic non habet locum, sicut nec in sacramentis ecclesiasticis. supra de simo. cum in ecclesiæ. & in pluribus alijs cap. Ber.

f Qui sit idoneus] No. quod ei qui idoneus est, nō est deneganda licentia docendi, quia per consequens denegat doctrinam ignorantibus, vt dicitur in fin. quam dispensare alijs tenetur. argu. 16. quæstio. 1. reuertimini 1 ergo si non est idoneus, potest iustè denegari, quia malorum Doctorum doctrina mala est. 1. q. 7. conuenientibus & imperit^a matheseos visui patebit. 37. distinct. qui de mensa. qui alios docet, ab alijs tunc edoceri non debet, in Authen. de san. episcop. §. damus collatio. 9. pœna verò huius est priuatio ecclesiastici beneficij: vt hic dicit. Bernardus.

g Sui laboris] lucrum & pietatem ex eodem facto vendicare non licet, vt decima septima quæstio. quarta, miror. cap. frater & coepiscopus. & ff. de minor. auxilium.

G. restituat, & vsque ad terminum constitutum (secundum quod inter se conuenerint †) ipsum eandem permittat pacificè possidere.

TITVLVS V.

De magistris, † & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ † Ex Consilio Lateranen.

¶ Ecclesia cathedralis prouidere debet magistro de beneficio, qui clericos eiusdem ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur.

CAP. II.

QVoniam ecclesia Dei, sicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi, & proficiendi opportunitas subtrahatur, per vnamquamque [a] cathedralem ecclesiam magistro, [b] qui clericos eiusdem & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium [c] præbeatur: & infra. ¶ Pro † licentia verò docendi nullus precium exigat, [d] vel sub obtentu alicuius consuetudinis, [e] ab eis, † qui docent aliquid quærat: nec docere quemquam qui sit idoneus, [f] petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, vt in ecclesia fructum † sui laboris [g] non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

¶ Alexander tertius Vinton. † episcopo.

¶ Pro licentia docendi nihil exigi debet vel promitti, & exactum restitui, & promissum remitti debet, & negligente inferiore Prælato ad magistrum constituendum, supplebit hoc superior.

CAP. II.

PRohibeas, † ne in parochia pro licentia docendi exigatur aliquid,

PRohibeas.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, Sane. Abbas Sicu.

CASVS. Quia quidam pro licentia docendi pecuniam exigebant, præcipit Papa Vintoniēn. episcopo, vt prohibeat ne pro licentia docendi in parochia sua aliquid exigat, aut etiā promittatur, & si postea solutū aliquid fuerit, illud faciat restitui: & si aliqd promissū fuerit

---

Marginalia: conuenit. — de oīno ... Tri. sess ... §. de re ... c. 1. & ... 23. de ... c. 18. — tera sub ... j. c. 8 ... in compilat. ... concil. ... proxi ... statum ... dat cō ... Lat. Inn. iij. ... refert quia, j. vbi hoc ... tum to ... tur. — † De hoc articulo vide quos citabo in c. seq. — † In aliquot Gregorianis ita: ab eis quos docēt &c. — † fructus. — † Vincon. † Vitonien. qđ est aptius. — † Ca. 1. tit. in 1. cem & post conc Lat. sub Ale. iij. par. 1. ca. 17.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

rir, faciat remitti promissum: quia scriptũ est: gratis accepistis, gratis date. Se undò dicit, quod si aliquis distulerit instituere magistros in locis congruis, liceat huic epõ appellatione postposita, ad instructionem aliorum, ibi præficere viros ad hoc idoneos. Nota quod exactum vel promissum pro licentia docendi, põt repeti: promissum facere remitti. Item negligentiã subditorũ episcopus supplere dẽt. Itẽ per negligentiam amittit ius suum. Sed hic non est appositũ tẽpus: sed posset dici, φ hoc põt referri ad arbitriũ superioris: vel tãtũ tps posset dari, quantũ datur pro beneficijs, vacãtibus. s. vt per sex menses expectetur ille qui dẽt istituere magistros, q̃a in tanto tempore nõ est magnũ dãnũ.

Metth. 10.

[Glo. seq. obijcit, dat solu. Vin. & aliã subdit.

a Exigatur aliquid aut ẽt promittatur.] Ex hoc vr, φ turpitudo ex vtraq; parte versat tanq̃ in spiritualibus: vt 1. q. 1. quos constiterit: Quid est ergo qđ dicit solutũ restitui, cũ in pari cã turpitudinis potior sit conditio possidentis. ff. de cõdi. ob. tur. cau. l. 3. & l. si ob turpem causam? Dixit Vin. quod subuenit huic non in fauorem sui, sed in odiũ exigẽtis. simile s. de simo. veniens Sed qualiter illud intelligatur. dictum fuit eod. tit. de hoc. Vel potest dici, quod qui soluit, licet nihil dare debuerit, q̃a tñ quasi coactus redimit ius suũ, non delinquit: vñ sibi potius restitui debet, q̃ remanere penes illum, qui plus peccauit, vt 1. q. 3. si quis dator.

† In codice Barbatæ ita: † ad aliorũ institutionẽ præficere viros prouidos & discretos.

†Ca. 3. eo. ti. in 1. cõpilatione & post cõciliũ Lateranen. sub Alexan. iij. par. 1. ca. 18. Hoc c. vt ait Vincentius, fuit impetratum φ Cancellariũ Parisiensem, qui Marchã vnã à quolibet docente exigebat. quod est notandũ φ intellectu huius ca. & præcedẽtis.

aut etiam promittatur.a Si quid verò postea solutũ fuerit vel promissum, remitti b promissum facias, & restitui appellatione cessante solutum, sciens quod scriptũ est: Gratis accepistis,c gratis date. ¶Sane si quis distulerit magistros in locis congruis instituere, tibi liceat d appellatione postposita, ibi † aliorũ institutioni pficere viros prouidos, honestos, et discretos.

¶ Idem.

¶ Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. III.

QVanto † Gallicana ecclesia: & infra. ¶ Dignos esse animaduersione censemus, qui nomen magistri scholarum, & dignitatem assumunt, & sine certo pretio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam nõ impendunt: Cum aũt hæc praua consuetudo à cupiditatis e radice processerit, & decorẽ admodum ecclesiasticæ honestatis cõfundat: Mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesijs extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: districtè præcipientes, vt quicunque viri idonei & lrati voluerint regere f studia lrarum: sine molestia & exactione qualibet, scholas regere permittantur: g ¶Si qui verò hmói prohibitionis vel pręcepti extiterint transgressores, eos officijs h & dignitatibus spolietis.

[Glo. seq. dat duplicem lecturam, eius quod de remissione hic dicitur.

Mat. 10.

b Remitti.] hoc bñ notabile est, quod authoritate huius canonis nõ solum hẽt quis exceptionem, sed etiam liberationis conditionem similẽ. ff. de neg. gest. si quis mandato. ff. de contrahen. emp. pactũ, ff. de lib. leg. si ei cui fundum. & ff. de condi. cau. da. causa non secuta qui se. ff. de condit. sine cau. qui sine causa. ff. quod metus causa. metum. §. seu quod prætor. & sup. de iureiuran. ex administrationis. s. de vsu. tua, vel quod dicit, remitti, intellige de facto, qñ turpes promissiones nullæ sunt s. de pact. c. vlt. ff. de verb. obl. generaliter. Lau.

c Gratis accepistis.] 1. q. 3. si quis episcopus. & cap. tes ecclesiæ.

d Liceat] Negligentiam subditorum eps supplere debet 9. q. 3. c. si simus. & s. de cõcel. præb. nulla. s. de supplen. neglig. præla. sicut nos is. & c. dilecto. Ala.

QVanto.] Primò ponit factum damnabile: Secundò pœnam apponit, ibi, Si quis verò. Abbas.

CASVS. Consuetudo erat in ecclesia Gallicana, quod magistri scholarũ sine certo pretio alicui docendi lciam non concedebant. Papa volens illam prauam consuetudinem extirpare, quę de radice cupiditatis procedit, prohibet sub anathematis interminatione, vt quicunque idonei fuerint regere scholas, sine molestia vel exactione aliqua permittantur: & si qui h nõi prohibitionis fuerint transgressores, offi. ijs, & dignitatibus suis spolientur. Nõ. pp dignitatẽ delinquentis crimẽ grauius puniendũ esse. Itẽ Prælatis ascribitur φ in subditis laudabile repertũ & eis imputat φ in eis reprhẽsibile pbatur. Item nota magistros scholarum dignitatem habere.

e A cupiditate.] quæ est radix omniũ malorum, 47. dist. bonorum.

f Idonei.] sic s. eo. c. 1. hmõi autem magistri primum moribus, demum facũdia excellere debẽt. C. de profes. & medi. magistros. li. 10. boni. n. cõuersationẽ dẽnt habere testem doctrinę 63. dist. Valẽtinian.

[Glossa seq. quærit, & soluit.

g Permittantur.] Quid si vult regere in sua persona, nec licentiat alios, nunquid debet cõpelli? Arg. φ nõ. 93. dist. illud. credo quod nihilominus tenetur dare alijs licentiam.

h Offi. ijs.] sic supeo. c. . Ber.

† Scilicet in tertia collatione ... c. vn. co. e. ti. in cõpi. ation. cõcordet ... ca. lit ... ut. sub Ale. iij. c. ... tum ... c. ... vide ... ssime ... creta in c ... tertio Tri ... sessio. 5. ... reforma. ... & ... de reforma ... ca. 1.

Innoc. iij. in Concilio Generali. †

¶ In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia in facultatibus sufficienti, debet à Prælato vel Capitulo vnus magister eligi, cui redditus vnius prębendę debent assignari. in metropolitana verò ecclesia etiam eligi debet theologus: & si ad grammaticum & theologum non sufficit, prouideat ipsi theologo ex redditibus suæ ecclesiæ, & grammatico faciat prouideri in aliqua ecclesiarum suæ ciuitatis vel diœcesis.

QVia nonnullis.] Primo ponit antiquum concilium, quod secũdò innouat & supplet ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur in Lateraũ. cõcilio, quod in vnaquaque cathedrali ecclesia instituatur magister, qui pauperes clericos gratis doceat: sed quia illud male obseruabatur, concilium generale illud præcipit obseruari audiens, vt non solum in cathedrali ecclesia sed & in qualibet alia vbi facultates sufficiunt cõstituatur magister idoneus, & in metropolitana ecclesia theologus constituatur, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in alijs, quę ad curam pertinent animarum; & cuilibet magistrorum à Capitulo assignantur prouentus vnius prębendæ. & pro theologo a metropolitano tãtum lem non tamen propter hoc efficitur canonicus. Quod si forte metropolitana de duobus grauetur, theologo prouideat, & grammatico faciat in alia ecclesia prouideri. Nota quod magister idoneus debet institui in ecclesia, in qua sufficiunt facultates. Item magister iuxta posse suum debet instruere discipulos suos. Item à Capitulo debent assignari magistro prouẽtus vnius prębendæ. Item aliquis põt habere pbẽdam sine canonia.

a Sub-

CAP. IIII.

QVia nonnullis pp inopiam, & legēdi studiū, & opportunitas proficiendi subtrahit,[a] in Laterań.[b] cōcilio pia fuit constitutione † prouisum, vt p vnāquamq; cathedralem ecclesiam, magistro, qui eiusdē ecclesiæ clericos, aliosque scholares pauperes[c] gratis † instrueret, aliquod competēs beneficiū pręberetur: quo & docentis releuaret necessitas, & via pateret discētibus ad doctrinā. ¶ Verum qm̄ ī multis ecclesijs id minimā obseruatur:[d] Nos p̄dictum roborantes statutum: adijcimus, ut nō solū in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in alijs, quarū sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, à Prælato cū capitulo, seu maiori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarū ipsarum gratis in grammatica † facultate ac alios instruat iuxta posse. ¶ Sane Metropolis ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat: & ī his pręsertim informet, quæ ad curā animarum spectare noscuntur. Assignet aūt cuilibet magistrorum à Capitulo vnius præbendæ[e] prouentus:[f] & pro theologo à Metropolitano tantundē: Nō q̄ ꝓpter hoc efficiatur canonicus, sed tamdiu redditus ipsos p̄cipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quod si fortè de † duobus ecclesia Metropolis grauetur, theologo iuxta modum pręedictum ipsa prouideat: grammatico verò in alia ecclesia suæ Ciuitatis siue dięcesis, quæ sufficere valeat, faciat ꝓuideri.

¶ Honorius tertius.

¶Prælati & capitula ad studia theologiæ scholares dociles, transmittere tenenentur qui in absentia redditus præbendarum suarum, & beneficiorum, per quinquennium integraliter percipient, & si proprij redditus ad sustentationem studij non sufficiunt debet Prælatus cum capitulo eis prouidere: magistri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum suórum.

CAP. V.

SVper † specula: & infra. ¶ Volumus & mādamus, vt statutum in supra de præb. licet. Ber.

a Subtrahitur.] 1 quia non habent à quo discant vñ habent excusationem: aliàs non. 37. dist. vlt. & ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. 1. ff. de bo. pos. in bonorum, & quia quidam expensas non habent, vndè statuitur, vt beneficia habeant, prout sequitur.

b In Laterań.] ī. eo. cap. 1.

[Gl. seq. quærit ad negatiuam, alle. tria: soluit distinguendo.

c Pauperes.] Sed nūquid à diuitibus pōt petere collectā? Videtur q̄ non, quia si vult dici philosophus, proijciat pecuniam exemplo Socratis. 12. q. 2. Socrates. aliàs est sub illo c. gloria epi. Itē sciētia donū Dei est, ergo vendi nō pōt. 1. q. 3. non solū. Item professores iuris licitè recipiunt pecuniam, sed non licitè petūt, ff. d var. & extraordi. cogni. l. 1. §. est enim. quidam. potest dici, q̄ iste cui cōpetens beneficium constitutum non est à diuitibus pōt petere collectā, & hoc non ꝓhibetur ex ista litera, sed à clericis eiusdē ecclesiæ, & à pauperibus nihil exigere debet, sed gratis docere, qa pp illos statuit beneficiū, & nō pp diuites. sed si ex honestate gratis omnibus seruiret, honestè faceret, & laudādus esset: aliàs diuitibus gratis laborem suum impendere nō tenet. si verò bñficiū nullū super hoc constitutū est, sicut Bonoñ. doctoribus, licitè exigunt collectā: quia suis sumptibus hoc facere non cogūtur. ī. de præscr. cum ex officij. 12. q. 2. charitatē. & c. quicunq;. & c. ecclesiasticis. & 18. q. 1. iam nunc, in fi. sicut iurisperitus. consilium vendere potest. 14. q. 5. non sanè. Nec obstat si dicas, q̄ gratis debent docere: quia nihilominus potest petere laboris sui mercedem: sicut testis, qui gratis testificatur, licitè petit sumptus 4. q. 4. c. si testes. §. venturis. & ī. de simo. cum sit Romana. & iudex petit sumptus qui gratis debet iudicare. ī. de vi. & hon. cle. cum ab omni. licite ergo potest petere collectam, cui beneficium constitutum non est. Io.

d Minimè obseruatur.] Vnde instaurendum est, & procurandum vt fiat: vt 8. dist. quæ contra.

[Glo. seq. quærit & soluit: iterum quærit, alleg. pro & contra & soluit, tertio quærit, & soluit.]

e Vnius prębendæ.] Quid si non vacat aliqua præbēda? Expectet quousq; vacet. Nunquid canonici tenent aliū eligere, vt numerus sit plenus, cū ille magister non sit canonicus? Vr̄ q̄ ñ, ī. de inst. in ecclesia. ff. de decur. l. generaliter. §. pen. & si canonici ad tp̄s iusta de cā retineant fructus p̄bendæ: nihilominus eligere debent: aliàs curreret tp̄s. ī. vt eccl. bñfi. vt nr̄m, maxime si numerus certus est & iuratus. Sed hoc non vr̄, quia iste electus nihil perciperet: sed spūalia sine tp̄alib. diu esse non pōt, sicut nec anima sine corpore, 1. q. 3. si qs obiecerit. 2 Et dic q̄ canonici eligere nō dēnt alium auctoritate huius concilij, nec dñr facere ꝯ numerū vel iur̄m, nec currit eis tempus ad eligendū bñficio huius ꝯstitutionis, q̄ diu fuerit ibi magister, q̄ doceat & pcipiat illud bñficiū, qa nec dr̄ bñficiū illud vacare, nisi ab eo tpe, quo magister ibi non fuerit. secus dico cū ex cā retinerent ꝓuentus ad tp̄s, qa tūc currit tp̄s: vt in p̄dic. decre. vt nr̄m. qa tunc electus modicū tp̄s pōt expectare. Item nunquid aliqs magister posset eligi in canonicū sub illa ꝯditione, vt doceret? 3 Nō credo: quia cessare debet omnis conditio. sed si vacante aliqua p̄benda, statuerunt, q̄ illud onus esset annexum illi præbendæ, non credo q̄ tunc esset simonia. argum. ī. de præb. significatum. imò satis licitum. Bernar.

f Prouentus.] 4 Non tamen percipiant quotidianas distributiones, quæ tantum residentibus dari consueuerunt.

SVper specula.] Primo ponit statutum antiquum, quod secundo addendo corroborat: ibi, Statuentes. Abbas.

CASVS. Quod statutum fuit per concilium generale in cap. præcedenti de magistris theologos, præcipit Honorius inuiolabiliter obseruari, statuens, ne propter raritatem magistrorum se forsan possent aliqui excusare, vt ab ecclesiarum Prælatis & capitulis ad theologiæ studium aliqui dociles destinentur: qui cum docti fuerint, alios postmodum instruant & informent, quibus si prouentus ecclesiastici non sufficiunt, Prælati &

Hæc glossam non ... in ... exē... nec ... Bernar esse.

...ssōne,

De materia ... tus & glos ... vide B. ... 2. q. ... ar. 3. ad argumen... Sotum ... 9. de iu. ... iure q. 6. ... 2. ad ter... argumē Turrecre... ... in ca. ... solū. 1. q. Syluestrū ... Simo ... q. 10. & ... oratiū Lu... tract. de ... priuil. Scho... ... priuilegio. 88.

Grātice.

† Alias ita: de duobus magistris.

2 Et idē canonicat⁹ cēseretur duplici iure: vno habente spūalia: & alio habēte tp̄alia: qd̄ nec debet esse. xi. q. 3. cognouimus. ſm Gog. Io. And.

3 De hoc artic. vide amplius hic per Host. Io. An. Pano. & Doctores.

† Pars huius c. ī. tit. ne cleri. vel monachi & ī. de priuil. cap. sup specula.

4 Hęc glossula deest in antiquioribus codicibus.

lati & capitula necessaria subministrent. In fi. dicit, quod docentes in theologica facultate, & studentes in ipsa integre per ann. v. de licentia sedis Apostolicę percipiāt beneficiorū & pbendarum suarum prouētus, nō obstante ꝯtria consuetudine vel statuto: cum pmio fraudari nō debeāt in vinea Dñi operantes: No. quod vna ꝯstitutio confirmat aliā. Itē docentes & studētes i theologia debēt per quinquenniū prouentus beneficiorū suorū percipere. Itē tollit consuetudo inducta contra istud statutum.

de translat. in c. corporalia. & ff. de condi. instit. quę sub conditione, §. vlt. sed executio sola impetrari debet, si capitula hoc non faciant, qui parum valeret esse iura i ciuitate, nisi esset quia ea exequatur. ff. de origi. iuris, l. 2. post originem. Ber.

concilio gñali [a] de magistris theologis per singulas metropoles statuendis inuiolabiliter obseruetur: [b] Statuentes, vt quia super hoc pp raritatem [c] magistrorum se possent aliqui forsitā excusare, ab ecclesiarū Prelatis & capitulis, ad theologicæ † professionis studium aliq docibiles [d] destinentur: qui cum docti fuerint, in Dei ecclesia velut splendor † fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit hri Doctorum: qui velut stellæ in perpetuas æternitates mā suri, ad iustitiam valeat plurimos erudire: quibus si proprij prouentus ecclesiastici non sufficiunt, prædicti [e] necessaria subministrent. ¶ Docentes † verò in theologica facultate, dum in scholis docuerint: & studentes in ipsa, integrè [f] per annos [g] quinque percipiant de licētia [h] Sedis Apost. prouentus præbendarum, & beneficiorum suorum: non obstante aliqua alia consuetudine, vel statuto: cum denario [i] fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

TITVLVS VI.

De Iudæis & Sarracenis, & eorum seruis.

¶ Ex Concilio Mateñ. †

¶ Si seruus à Iudæo emptus causa mercimonij, factus est vel fieri desiderat Christianus, pro xij. solidis redimitur.

CAP. I.

PResenti cōcilio sancimus, vt nullum Christianū mancipium Iudæo seruiat, [k] sed datus [l] xij. soldis pro

a In concilio generali.] ī. c. prox. Bern.

b Obseruetur] nec tamē seruatur, & ita nullus est fructus illius statuti & aliorū.

c Propter raritatem.] Qui non hnt à quo discāt, bñ hnt executionem: alias non. 37. dist. §. vlt. & ff. de iur. & fac. ign. l. regula. §. 1. & ff. de bon. poss. in bonorū. & quia quidā expensas non habent, vndè statuit quod bñficia hēant, prout sequit.

[Gl. seq. tria dicit. principium & finis de missione & suppletione, medium de superfluitate.

d Docibiles.] i habiles ad docēdū; i & isti à capitulis pñt eligi, vt mittant, vt post modū doceāt: & si ꝓpria ben. fi. ia illis nō sufficiāt de bonis capituli suppleantur, prout sequitur. Sed vt quid etiam membranas occupant? 19. distinct. si Romanorum. cum illius constitutionis, quo ad hunc articulum nullus fit effectus, sicut nec præcedentis. leges n. istæ impositæ sunt verbis, & non rebus, cum potius contrarium sit verum, C. commu. de leg. l. 2. in fi. Sed nūquid qui docibiles sunt, possunt petere, vt suppleatur quod eis deest? arg. quod sic, ex hac constitutione. Be.

e Prædicti.] s. prælati & capitula ex hoc est argu. quod possunt ad hoc compelli.

f Integre.] Non tñ pcipiēt quotidianas distributiones, quę tantum residentib. dari consueuerunt, ī. de præbendis, licet. vbi de hoc.

[Glo. seq. quærit, respondet, alleg. contrarium.

g Per annos quinque.] Nunquid determinatio ista determinat omnia præcedentia? non videtur, quod primis aliquod tps adijciatur: sed docentibus, & alijs qui à capitulis non eligentur, & quia illi maius tempus requirunt ad hoc vt doceant, quod satis videtur ex hoc § quia hic non fit mentio de illis. Sed contra. supra de app. inquisitioni. argumen. in fin. quia hęc determinatio in fine ponitur, vt ibi dicitur.

h De licentia.] scilicet generali, concessa auctoritate huius constitutionis, vndè non est necesse aliam indulgentiam impetrare. sic 80. distinct. non debere, & 16. quæst. 1. cunctis, & 100. distinct. quoniam. & ī.

i Denario.] id est, præmio. imò qui venit extremus, dispensatore vocante tantundem recipit, quātum qui venerat ante. arg. ī. de constit. cum omnes. Ioan.

DE IVDÆIS ET Sarracenis, & eorum seruis.

¶ Supra visum est de his, qui Spiritum sanctum per simoniam vendendo blasphemāt, consequenter submittit de his, qui Deum dehonorant malè colendo, vt sunt Iudæi & Sarraceni, & de his auctor tractaturus submittit etiam de eorum seruis. Et aduerte, quia serui dicuntur stricto modo, carentes libertate, sed largo modo, etiam seruientes pro mercede, vt famuli: dicuntur etiam serui à seruiendo. & de vtrisque tractatur in hoc tit. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 23. q. 4. & q. 5. & 6 & q. 8. in c. dispar. & 28. q. 1. & q. 2. per totum & 56. distinct. Ismael. 45. dist. c. 2. & cap. 4. 11. quæstio. 3. ad mensam.

PRæsenti.] Primo ponit constitutionem de batizato, vel baptizari volente: Secundo eius causam: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi retinebant seruos Christianos, statuit concilium istud, quòd de cætero Iudæi seruos Christianos non retineant, sed liceat Christiano cuilibet datis xij. solidis pro quolibet mancipio, ipsum redimere siue ad libertatem siue ad seruiendum sibi: & si seruus Iudęi Christianus fieri desiderat, & non permittitur, idem fiat, quia nefas est Iudęum in seruitutis vinculis retinere illum, quem Christus sanguine suo redemit. Nota, quod Iudæi vel Pagani Christianos seruos habere non possunt, sed hoc ipso in libertatem scribuntur.

K Seruiat.] Nec cum Iudæis Christiani morentur, vigesima octaua quæstione prima. Iudęi. & c. sępe, & cap. nullus. Sed in agro, vbi cum Iudęo non moratur, benè potest seruire, infra c. proxi.

l Datis.] Sic infra capitu. proximo vbi de hoc. Et intellige hoc cap. secundum illud de mancipio empto causa mercimonij: alias nullo pretio dato eripitur in libertatem. Vel si venalis infra tres menses non fuerit expositus, vt ibi. Ber.

† theologię.

† Vide in authē. habita. C. ne filius pro patre.

† Vide concil. Trid. sess. 5. de refor. c. 1. circa fi. §. docētes verò. & Hora. Luciū trac. de priu. scholariū priui. 98. vbi plenissimè de materia huius §.

a Vñ melius dixisset, dociles: quia homo docilis, sciētia docibilis: quandoque tñ sumit vnū pro alio. Vñ Ioan. 6. Et erunt omnes docibiles Dei. & similiter verbū 22. di. q. cōs. sm Goff. Io. And.

† Maistr. † Mat co. | Mate. Sed etiam concilijs ... Matiscone ... 16 ... Burchar. l. 4. decr. c. ... Ivo par. ... Grat. ... ne Palea ... dist. c. 14 ... c. j. eo. tit. ... comp.

[Glo.

[Glo.seq. declarat de quo seruitio intelligatur, & quid si pretium habere non potest: subdit, & soluit duas quæstiones.

a Seruitium.] non tamen erit seruus illius, sed restituet ei pretium, & erit omnino liberatus. argum. Inst. de noxa. act. § dñs. Vel si non potest habere statim pretiũ, seruiat ei tñ, ꝙ seruitium compẽsetur cũ suo, & postea eat liber quo vult. C. de capti. & postl. reu. l. vl. 36. q. 1. de raptorib. Quid si plures ẽptores simul sẽ cõcurrãt? Locus erit gratificationi. ĩ. de iu. patro. cum autem, ff. ad Sil la. si quis in graui §. si cũ omnes. Quid si nullus emptor appareat? nihilominus erit liber, & ostiatim quærat pretium. ff. de manumit. l. 4. § suis autem. aut pro pecunia operas præstet, vt dicitur in l. prædicta C. de cap. l. vlt. scilicet quinq; annis, vt ibi dicitur.

b Fiat.] prout dictum est, & ĩ. e. c. vl.

c Blasphemum.] idest, Iudæum blasphemãtem Christũ. arg. ĩ. eo. cum sit.

quolibet bono mancipio ipsum qcunque Christianorum, seu ad ingenuitatẽ, seu ad seruitium.[a] licẽtiã habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & nõ permittitur, idẽ fiat:[b] Quia nefas est, quẽ Christus redemit, blasphemum[c] Christi in seruitutis vinculis detinere.

¶ Gregorius episcopo Luceñ. †

¶ Iudæus Christianum in seruum habere non potest, in ascriptitium verò potest.

CAP. II.

Multorum † ad nos: & infra. ¶ Nulli Iudæo liceat Christianum mancipiũ in suo dñio retinere: sed si q apud eos inueniunt, libertas[d] eis seruetur.

¶ Hi verò, qui in possessionib eorum sunt, licet legũ districtione [sint] liberi:[e] tñ quia colendis [te]ris eorũ diutius adhæserunt,[f] vtpotè cõditione† loci debentes,[g] ad colenda rura remaneant, consuetas pensiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam, q̃ de colonis vel originarijs iura præcipiunt, peragant: & nihil eis extra hoc oneris indicatur.

¶ Quod † si quisquam Iudæorum aliquem de his,[h] vel ad alium transferre locum, vel ad aliud obsequium retinere[i] voluerit, ipse sibi imputet,[k] qui ius colonariũ, & ius dominij[l] sibi iuris seueritate[m] damnauit.[n]

¶ Idem G. ñ. † episcopo.

¶ Iudæi antiquas synagogas reficere possunt, nouas erigere non possunt.

CAP. III.

Iudæi † de ciuitate: & infra. ¶ Sicut legalis[o] diffinitio Iudæos nouas non patit erigere synagogas, ita eos sine inquietudine veteres hr̃e pmittit.[p]

Multorũ.] Diuiditur, quia duo sunt dicta: Secundũ, ibi, Hi verò. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus Iudæus Christianum mancipium debeat in suo dominio retinere: sed qui apud eos inueniuntur, libertate donentur. Secundo dicitur, quod originarij, qui in possessionibus Iudæorum sunt, qui diutius adhæserunt, quamuis liberi sint, remaneant ad colenda rura illorum, & iura sua eis exhibeant, & nihil aliud ab eis exigant: Tertiò dicitur, ꝙ si aliquis Iudæorum aliquem de originarijs suis ad alium locum transferre voluerit, vel in seruitio suo secum retinere, ius colonarium quod habet in eo, amittat. Nota quod Christiani cum Iudæis habitare non debent. Item originarij liberi sunt, quamuis glebæ sint adstricti. Idem arg. quod ex tempore seruitus acquiritur. Item Iudæus, qui Christianum liberum contra ius retinere voluerit, hoc ipso ius illud amittit. Idem arg. quod iuris seueritas siue rigor seruandus est.

d Libertas.] 44. dist. mancipia.

e Sint liberi.] No. originarios siue ascriptitios liberos esse, C. de agr. & cens. l. diffinimus, lib. 11. ergo non repelluntur à legitimis actibus arg. ff. de testi. l. 1. C. de postul. l. vit quod verũ est, tñ ad ordines non admittuntur, nisi de licentia dñorum, 54. dist. si quis obligatus, & c. admittuntur. Arg. contra dist. ea. si seruus. sed ibi nihilominus tenetur seruire domino. Ala.

[Glo. seq. arg. & signat contrarium, & remittit. secundo arg. & soluit contrarium.

f Diutius adhæserunt.] Argu. ꝙ ex tempore seruitus acquiritur, & seruitia consueta prestari debent, 18. q. 2. seruitium, ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. sicut ff. si ser. ven. si quis diuturno. 2 C. de ses. l. 1. & 2. Argu. contra, 1. q. 1. nullus episcopus de hoc dictum est sup. de consue. c. vl. ĩ. de centib. peruenit. Et ita habes hic, quod ex tẽpore aliquis efficitur originarius, scilicet triginta annorũ. ‡ C. de agr. & cens. l. cum satis, libro 11. Arg. contra C. de præscript. quæ pro libertate opponitur. l. vlt.

g Debentes.] idest, obligati, & astricti ad colenda rura. Ber.

h De his.] scilicet, originarijs vel colonis.

i Retinere.] fortè in domo ad seruiendum sibi: quod esse non debet, vt dicit in princ. cap. 1. ĩ. eo. Iudæi siue.

k Ipse sibi imputet.] s. Iudæus, qui transtulit colonũ ad aliũ locum, vel ad aliud seruitium, imputet sibi, quia hoc ipso amisit ius colonarium, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo iure. sic & in colono liberi hominis: vt si dominus velit vendere fundum, & transferre colonum ad aliũ locum: nõ potest eo inuito. C. de agri. & censi. quis prædium lib. 11. vel si velit diuidere aliquam agnationem colonorum, vel affinitatem transferendo eos ad aliam colonariam, redintegrandi sunt, C. comm. vtriusque iudi. possessionem & de agric. & censi. diffinimus, lib. 11. & sic Iudæus sibi imputet.

l Ius dominij.] s. quod habuit in gleba, quo ab ea recedere non poterat: dominus enim personæ non fuit, quia liber homo est, vt ĩ. eo. cap.

m Iuris seueritate.] Arg. quod iuris seueritas siue rigor seruandus est, sed hoc est in odium illorum Iudęorum. Ber.

n Damnauit.] i. abstulit sibi ius colonarium ipso facto. Vel expone, damnauit, i. fecit id, propter quod damnatur & aufertur eis ius colonarium; vel ipse colonus sibi imputet, qui non vult agere contra Iudeum qui transtulit ipsum, sed primum verius quantũ ad alteram partem disiunctæ, vt si vellet retinere Christianũ colonum secum in domo, illud non est permittẽdum, immo excommunicandi sunt, infra eod. iudæi, 2. respon so. & capitu. ad hoc. vbi redditur causa quare. Bernardus.

Iudæi de.] CASVS. Iudæi secundum leges nouas synagogas erigere non debent, sed veteres permittuntur habere. Nota, quod iudæi non possunt facere nouas synagogas, licet possint veteres retinere.

o Legalis diffinitio.] C. de Iudæ. lege vltima. Bernardus.

p Habere permittit.] Et si corruerint, de nouo possunt illas reædificare in pristinum statum: ita tamen ut ampliores non faciant, ĩ. eo consuluit. ar. ff. de no. openunciatio. l. 1. §. opus nouum. & §. si quis ædificium. Bernardus.

‡ Et tunc si proles est originaria; licet xxx. annis ibi non manserit, ut in l. tam fatis. Io. And.

† Aliàs item Verũ si quisquam.

† Genuen.

† Iañ.

Sed in registro B. Gregorij tit. 7. epist. 5. indic. 2. vñ hoc est sumptum ita habetur, Ianuario epo Calalitano.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compil. Vide extrauagantes præcedenti c. ciuitas, & Marquar. de Susa trac. de Iudęis, par. 1. c. 3.

QVia super] CASVS. Dicitur, q in die Parasceues nullus Iudæus aperiat fenestras suas, nec exeat in publicum, sed teneat eas clausas. Nota iudæos in die Parasceues ostia, vel fenestras aperire non debere, nec in publicum exire.

a Aperta non habeant.] Consueuerunt enim tunc deridere Christianos in cõtumeliam creatoris, ĩ. eo. l. in nonnullis. cum enim fidem nostram contemnãt, nec ritus suos eis permittimus, C. de Iudæ. Iudæos. vñ in publicũ exire nõ debẽt ĩ. e. in nonnullis. Be.

ij I Vdæi, siue.] Duo sunt dicta. Secundum ibi. Si qui. Ab.

CASVS. Primò dr̃, q Iudæi siue Sarraceni Christianas mulieres vel Christiana mãcipia nulla de cãsecũ debent hře, & quicũq; Christianus cum his habitare p̃sumpserit, excõicetur. Secundo dr̃, q si aliqui iudæi vel Sarraceni, Deo inspirante, ad fidem Christianam se conuerterint, à possessionibus suis nullateñ expellãtur cum p p hoc melioris debeãt esse conditionis q̃ ante fidẽ receptã. Si aũt secus fa ctum fuerit, præcipit Papa Potestatibus locorum, vt partem hęreditatis, & omniũ bonorũ suorum ex integro eis faciãt exhiberi. Nota q Iudæi Christiana mãcipia hře non debent. Item Christiani cũ Iudæis vel Sarracenis habitare non debent. Itẽ ecclesia iudicat de his qui foris sunt. Itẽ Iudęus ad fidẽ conuersus, a possessionibus suis excludi non debet. Item fidelis melioris conditionis est, quã infidelis. Item argu. q iudices sæculares cõpelli põt per excõicationis sñiam ad iustitiam faciendam. Itẽ Papa ratione fidei de hæreditate iudicat.

b Iudæi siue Sarraceni.] & ita cum Sarraceno morari non licet, sicut nec cum Iudæo: nisi aliquis spiritualis, vellet ire, vt eis prædicaret: quod licet, vt ĩ. eod. quod fit. & sic intellige. 11. q. 3. ad mensam.

c Seruitio.] supra eo. c. 1. & 2.

[Glo. seq. obijcit & sol. ponendo x. casus quibus ecclesia coercet Iudæos.

d Permittantur.] Sed quid ad nos de his qui foris sunt: vt 2. q. 1. multi. & 45. dist. qui syncera? Sol. de his qui foris sunt non iudicat ecclesia: vt pœnã spiritualem infligat. In casib. tñ iudicat a de eis: quia repellit Iudæos a cõione Christianorũ, 28. q. 1. sæpe. ne ab eis corrũpantur, vt ibi, & ĩ. eod. ad hoc. & hic. repellit nõ eos ã legitimis actibus, 2. q. 7. alieni. & ab officijs publicis, 54. dist. nulla officia. & ĩ. e. cum sit, & c. penul. & ne possint emere Christiana mancipia, ĩ. eod. c. vlt. & 54. distin. fraternitatẽ. Item non permittit eos facere nouas synagogas, ĩ. eo. consuluit. Item quod in diebus lamentationum non exeant in publicũ, ĩ. eo. c. proxi. & ĩ. eod. in nonnullis. Item q soluant decimas de terris quas colunt, ĩ. de deci. de terris. & ne Christiana mancipia circuncidant. 54. dist. nulla. ne ex testamento Christiani aliquid capiant, & ille Christianus est excõicandus etiam post mortem, 2. q̃st. 2. sanè profertur. & excedentes verberibus subijciuntur, ĩ. de rapto. in archiepiscopatu. hic ergo ecclesia excõicat tñ illos Christianos, q cũ eis habitare præsumunt; q̃que tñ indirectè excõicat eos, quia excõicat Christianos, ne cum eis aliquod commerciũ habeant. ĩ. de vsu. post miserabilem, & ĩ. eod. etsi in fine. & cap. postulasti. R.

¶ Alexander tertius.

¶ *In die Veneris sancti non licet Iudæis tenere ostia vel fenestras apertas.*

CAP. IIII.

QVia † super his: & inf. ¶ Generaliter interdicas, vt Iudæi ostia vel fenestras, in die Parasceues aperta † non habeant, [a] sed clausa teneãt tota die.

¶ Idem in concilio Lateraũ. †

¶ *Excõicari debent Christiani, qui in domo seruiunt Iudæis vel Sarracenis, siue Paganis. Et principes sæculares excommunicari debent, qui Iudæos baptizatos suis bonis spoliare præsumunt.*

CAP. V.

ij IVdæi, siue Sarraceni, [b] neq; sub alendorum puerorum suorum obtentu, nec pro seruitio, [c] vel alia qualibet causa, Christiana mancipia in domibus suis p̃mittantur [d] habere: Excõmunicẽtur autem, qui cũ eis p̃sũpserint habitare: & infra. ¶ Si qui † p̃terea Deo inspirante, ad fidem se cõuerterint Christianam, à possessionib. [e] suis nullatenus excludãt: cum melioris cõditionis ad fidem conuersos esse oporteat, quam antequã fidem susceperint, habebantur. Si autem secus factũ fuerit, Principib. seu Potestatibus eorundem locorum iniungim[9] sub pœna excommunicationis, [f] vt portionem hæreditatis suæ & bonorum suorum ex integro, [g] eis faciant exhiberi.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Christiani deferẽtes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipsorum nauib. nauigantes, excõmunicandi sunt, & rebus eorum priuandi, & efficiantur capientium serui.*

CAP. VI.

ITa quorundam animos occupauit sæua cupiditas, vt qui gloriantur, [h] nomine Christiano

e A possessionib.] nisi fuerint comparatæ de vsuris: quas tenentur vẽdere, & pecuniam restituere, ĩ. de vsur. cum tu.

[Glo. seq. argu. & reci. potest obijciendo de dec. causam.

f Excommunicationis.] Ar. q iudex sæcularis cõpelli potest ad iustitiam seruandã, 23. q. 5. administratores. Et hoc vñ facere ratione fidei, quod intromittit se de hr̃ditate, aliàs nõ debet, ĩ. q fil. sint legi. causam. sed illud itellige i quocũque casu, vbi iudex sæcularis negligens est facere iustitiam, quod ecclesia se intromittere debet, & compellere ipsum, 23. q. 5. administratores, & q. 2. dominus, & ĩ. de maledic. c. 2. Per.

g Ex integro.] præter seruos, qui eos præuenerint in fide, C. de epis. & cle. Deo nobis, §. his ita. Ala.

ITa quorundam.] primo ponit duplicem Christianorum excessum: Secundo tripliciter punit: ibi. Tales. Abbas.

CASVS. Quidam Christiani cęca ducti cupiditate deferunt Sarracenis arma, ferrum, & lignamina galearum: & dum ad impugnandum Christianos tradita eis ministrant, superiores illis fiunt in malicia. Item sunt & alij qui in galeis & nauibus Sarracenorum curam gubernationis assumunt: omnes prædictos Lateraũ. concilium excommunicauit, & præcipit illos per Potestates locorum bonis suis priuari, & capientium seruos fieri: & præcipit, vt per ciuitates maritimas crebra & solemnis excommunicatio proferatur. Nota quod Christiani qui cum Sarracenis impugnant Christianos, auxilio vel facto, deteriores sunt quam Sarraceni. Item seruitus hic inducitur iure canonico. Item excommunicatus potest iterum excommunicari.

h Qui gloriantur.] simi. vigesima octaua quæstione secunda, perniciosum, & 86. distinctione, tanta.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. Vide R. per totum in quisitorum, verbo: Iudæus. §. vlt.

† Aliàs ita: apertas non habeãt, sed clausas, &c.

† In concilio Lateraũ. c. 26. & c. 5. eo. tit. in 1. compilatio.

† Cõcor. extrauagans Pauli 4 P. tertij, quæ incipit, cũ nimis absurdũ, & alia contra iudæos. vbi iudęis cõuersis priuilegia conceduntur.

† De hoc vide diuũ Tho. 2. 2. q. 10. ar. 9.

a Qualiter iudex ecclesiastic[9] aiaduertat, in Iudęos, & q̃b. casib. præter Doct. hic, vide late Ey

† Meritũ sectore q̃s tenet p. 3. q. 46. l. pertinẽt sitoram bo, intera §. ar. & quã iii. Zanchet. ciue de h † i. c. 36.

† Idẽ s. A xã. iij in cõcilio Lateraũ c. 24 & c. eo. tit. in 1. comp.

10

20

30

40

50

60

a Ferrum

a Petrum.] vt inf. eo. ad liberandam. vbi hoc totum habes, quod hic dici. de quibus hic habetur, ad hostes transferri non debent, C. quæ res expor. non deb. l. 2. & illi sunt decapitandi, 1 vt ibi, & C. de commer. mercatores. ff. de pub. & vecti. cotem ferro. si enim non habent ferrum, nec arma: Nam cansatũ perimitur, causa perempta, suum. & appellatione armorũ intelliguntur fustes & lapides, ff. d verb. signi. armorum appellatio. Lau.

{Gl. seq. arg. quod clericus ministrans, &c.}

b Subministrant.] Arg. clericũ pro homicida haberi, qui pugnantib. arma ministrat: dummodò ibi fiant homicidia. arg. 50. dist. si quis viduam 24. q. vlt. c. vlt. ꝫ. de homi. sicut dignum. §. illi etiam, & § hi quoque.

c Subiectos.] & sic ipso iure sunt excommunicari. inf. e. quod olim.

d Priuatione.] Hoc potuit. Papa facere contra laicos, ratione criminis commissi. Bern.

{Gl. seq. no. tripli ci iure seruitutem in ductam.}

e Seruos.] Not. seruitutem de iure naturali inductam, 35. dist. 6. c. vlt. Itẽ de iure canonico, 15. q. vlt. cũ multæ. & hic, & ꝫ. eod. ad liberandã. Vinc.

{Gloss. seq. not. excommunicatum iterum excommunicari, alleg. con cor. & demum contrariam ponit opin. dat solutionem.

Sarracenis arma, ferrũ, & ligamina† deferant galearum: & pares aut etiã superiores in malitia fiãt illis dum ad impugnandos Christianos, arma eis & necessaria subministrant. b Sunt etiam, qui pro cupiditate sua, in galeis & piraticis Sarracenorum nauibus, regimen & curam gubernationis exerceant. ¶ Tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, & excommunicationi subiectos, c rerum suarum per Principes catholicos & Consules ciuitatum priuatione d multari, † & capientium fieri seruos e censemus. Præcipimus etiam, vt per ecclesias maritimarum vrbium, crebra & sollemnis in eos excommunicatio f proferatur.

¶ Idem.

¶ Iudæi veteres synagogas in priorẽ statũ reformare possũt: de nouo erigere non possunt.

CAP. VII.

Consuluit.† & infra. ¶ Iudæos de nouo cõstruere synagogas, vbi non habuerunt, pati non debes. ¶ Verum si antiquæ g corruerint, vel ruinam minantur, vt eas reædificent, h potest æquanimiter tolerari: non autem, vt eas exaltent, i aut ampliores, aut pretiosiores faciant, quam antea fuisse noscuntur: qui vtiquè hoc pro magno debẽt habere, quod in veteribus synagogis, & suis obseruantijs tolerantur.

f Crebra & sollemnis in eos excõicatio.] Et tñ isti ipso iure sunt excõicati. & sic excõicatus põt iterum excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudã. & arg. 11. q. 3. excellentissimus. 12. q. 2. de viro, & 87. dist. eos qui, & qui in sordib. est, adhuc sordescat. 47. dist. q̃ tũlibet, nisi Arg. cõtra. 2. q. 1 multi, quia de his qui foris sũt, nihil ad nos, 24. q. 1. hoc. c. 1. 2. 3. & 4. & ꝫ. de iud. cũ non ab hõie. Itẽ qui est extra ecclesiam, non põt esse magis extra ecclesiã, 11. q. 3. oĩs Christianus. Itẽ arg. ꝑ ff. de verb. obl. quibis idẽ. M. dixit, q excõicatus amplius excõicari nõ põt, sed denunciari põt excõicatus, & sic intelligit oĩa iura vbi sæpius vr aliquis excõicari. & sic intelligit hic. sed tu dicas, qu d excõicatus potest iterum excommunicari. Et sunt duo effectus excõicationis, vt dicũt quidam: Primus effectus est eijciendi extra ecclesiam: Secundus est detinendi extra. sicut qui est ligatus vno vinculo potest iterũ 2 ligari non est dubiũ quin excõicatus possit adhuc excõicari. sicut qui est in vnõ peccato, põt aliud committere: & sic plus punitur, & sic põt pluries excõicari, & magis ex hoc punietur, & scda excõicatio tunc primò incipit habere suum effectũ, cũ absoluitur a prima, & tamen prima absolutio non habuit suum effectũ propter scũdam excommunicationem, & ita finaliter non prodest prima absolutio, nisi cum absolutus fuerit a secunda. De hoc dixi sup. de off. ord. ex parte, & inf. de sent. excom. cum pro causa. Bern.

Consuluit.] Due sũt hic partes. Secũda ibi, Verum. Abb.

CASVS. Iudæi nouas synagogas erigere non dent, sed antiquas, si corruerint, possunt reædificare in pristinã formã siue statũ, & non amplius exaltare q̃ fuerunt: & hoc pro magno beneficio habere debẽt. No. q aliud est de nouo facere, aliud est reficere. Itẽ licitũ est continuare, quod non est licitum incipere. Item ecclesia sustinet Iudæos in suis obseruantijs.

g Antiquæ.] Constãtinus Imperator contulit libertatem ecclesijs: & Iudæos seruituti subiecit. 3. postea verò Iulianus Imperator apostata dedit licentiam Iudæis nouas construere synagogas, 4 vt legitur in chronicis Tan.

h Reædificent.] sic supra eodem Iudæi. C. de Iudæ. l. vlti. quia aliud est tueri quod positum est, & aliud nouum facere. ff. de vsufruct. vsufructuarius nouum, & puta vsufructuario. ff. de vsufruct. æquissimum, §. sed & colores. Bernar.

i Exaltent.] non enim licet cuilibet possessori transformare possessionem,

3 De facto, & iure. n. hoc fecit mors Christi. ꝫ. e. & ꝫ. Iudæos, in prin. & si. Host. l. An.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. cõp. & post conci. Laterañ. sub Alex. iij. par. 20. c. 2. §. ad.

4 Puto gl. respexisse ad illud Iuliani, q. Iudæos cohortatus est, vt tẽplũ Hierosolymis in odiũ Christianorũ reficerent, vt refert Niceph. lib. 10 hist. eccl. c. 32 & Cassiodorus in tripar tita. l. 6. c. 43

† Dictio. eosdẽ, deest in antiquis.

¶ Idem.

¶ In familiari seruitio Iudæorum Christiani esse non debent.

CAP. VIII.

Ad† hæc oĩb. Christianis, qui sunt in iurisdictione vestra penitus interdicatis, et si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdẽ, † ne Iudæorũ seruitio se assiduè, k pro aliqua mercede exponãt: quod ẽt obstetricib. & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eorum domibus nutriant.

Ad hæc.] Primò prohibet: Secundò prohibitionis causam reddit, ibi, Quoniam. Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa prælatis ecclesiarum, quod ipsi prohibeant omnibus Christianis, & compellant si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam, ne in seruitio Iudæorum moreantur, nec infantes Iudæorum nutrices mulieres in domibus eorum nutrire præsumant, quoniam Iudæorum mores moribus Christianorum non concordant; & per assiduam conuersationem simplices ad suam perfidiam inclinarent. Nota quod familiaritas malorum vitanda est, ne boni corrumpantur ab eis.

{Glossa sequens arguit a contrario quod statim determinat.}

K Assiduè] sic sup. eo. cap. 1. & 2. & cap. Iudæi 2. & est arg. ex eo quod dicit, assiduè, quod interpolatim possunt seruire: quod intellige secundum tenorem istius c. sup. e. multorum. §. 1. sed in domibus nullo modo, prout infra sequitur. & prædic. concor. 28. q. 1. Iudæorum. & pe, & inf. eo. etsi iudæos.

a In

a In eorundem domibus.] Et ita videtur quod extra domum iudęorũ possint. eadem prohibitio est ĩ. e. etsi.
b Concordant.] 13. q. 8. dispar & in habitu etiam differre debent à Christianis, vt possint melius cognosci. inf. eo. in nonnullis.

miles, & cap. cum minister. & pœna non est infertenda nisi per iudicem, 33. quæst. 2. cap. interfectores, §. in hoc. Bern.
g Bonas.] secus si malas, ne deludant Christianis prætendentibus signa lamentationis, & non prorumpant in cõtumeliam creatoris, infra eodem. in nõnullis. & ne annuntium simulatam speciem crucis exorant. ¶ C. eod. iudæos. sed suas festiuitates more solito celebrent, 45. distinc. qui syncerum. vt hic dicitur. & C. eo. ti. nemo. A.

[Glossa sequens signat cõtrarium & soluit.

c Simplicium.] qa innocens credit omni verbo, 22. q. 4. innocens simile 28. q. 1. c. sæpè.

SIcut Iudæi.] Diuiditur, quia continet multa dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Statuit Clemens Papa, quod nullus Iudæus compellatur ad fidẽ venire inuitus. & si aliquis ad fidem cõfugerit Christianam, postquam voluntas eius patefacta fuerit, absque impedimento Christianus efficiatur: fidẽ n. habere non creditur, qui non spõtaneus ad fidẽ accedit. Secundò dicit, quod nullus Christianus sine iudicio secularis potestatis iudęum occidere vel mutilare, vel pecunias suas auferre præsumat, vel bonas cõsuetudines iudęorũ immutet: nec in festiuitatib. suis perturbet, vel coacta seruitia exigat. Tertiò statuit vt nullus cęmiteriũ iudęorum mutilare aut inuadere, sub obtentu pecuniæ humata corpora effodere præsumat, & siquis contra hoc fecerit, honoris & officij sui periculo patiatur, aut excommunicetur, nisi satisfecerit. Nota quod iudæus non est compellendus inuitus recipere baptismum. Item coacta seruitia non sunt à iudæis extorquenda. Item iudæi possunt habere cęmiterium.

eorundem domib. [a] nutrire præsumant. Quomodo Iudæorum mores, & nisi in nullo concordant: [b] & ipsi de facili ob continuã conuersationem, & assiduam familiaritatẽ, ad suam superstitionem & perfidiam simpliciũ [c] animos inclinarent.

¶ Clemens tertius.

¶ Iudæi inuiti non sunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec sine iudicio puniendi, aut rebus suis spoliandi, vel in suis festiuitatibus molestandi, nec ipsorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

CAP. IX.

SIcut † Iudæi: & infra. ¶ Statuimus, vt nullus inuitos [d] vel nolentes Iudæos ad baptismum venire cõpellat. Siquis aũt ad Christianos causa fidei cõfugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur: quippe Christi fidem habere nõ creditur, qui ad Christianorum baptismum † non spontaneus, sed inuitus cogitur † peruenire. ¶ Nullus etiam Christianus eorum quẽlibet sine iudicio terrenę potestatis [f] vel occidere, † vel vulnerare, vel suas pecunias auferre præsumat. aut bonas [g] quas habuerunt consuetudines immutare: præsertim in festiuitatũ suarum celebratione quisquã fustibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet: neque aliquis ab eis coacta seruitia exigat, nisi quę ipsi tempore præterito facere cõsueuerunt. ¶ Ad hoc malorum hominum prauitati, & auaritię obuiãtes: Decernimus, vt nemo cœmiterũ [h] Iudęorum mutilare, aut inuadere audeat; siue obtẽtu pecunię [i] corpora humata effodere. [k] Siquis aũt huiusmodi decreti tenore cognito (quod absit) contraire præsumpserit, honoris & officij sui periculum patiatur; aut excõicationis [l] sententia plectatur, † nisi præsumptionẽ suam digna satisfactione correxerit.

¶ Idem.

¶ Ponit duas indulgentias illorum, qui Paganis prædicant.

CAP. X.

QVam † sit laudabile: & infra. ¶ Tuis sta-

h Cęmiterium.] arg. contra. ff. de sepul. viol. sepulchra. Sol. Sepulchra hostium religiosa non sunt, vt ibi dicitur: nec illud infringens incidit in edictum. Iudæi verò non reputantur hostes. 23. q. 8. dispar. licet sint hostes fidei nostræ, ĩ. eo. & si iudæos.
i Pecuniæ.] quæ in sepulchris ponenda non est. arg. ff. de relig. & sump. fun. si quis impediat. §. funeris causa. & 13. q. 2. non æstimemus, circa medium. Tãc.
k Effodere.] quod qui fecerit sepulchri violati tenetur. ff. de sepul. viol. l. 3. §. si quis. & secundum quosdam hæc actio infamat, ff. de sepul. viol. l. 1. Alij dicunt, quod non infamat, cum sit actio in factum, & in illa impropriè ponitur actio. Ala.
l Aut excommunicationis.] & ita videtur in optione iudicis quod alterutrum pro pęna imponat, si non satisfecerit. & si iste vult satisfacere, non potuit. sim. 95. dist. epis. oportet aut presbyter. & 47. d. 1. & 92. dist. ca. vlt. ita est argum. quòd pro quolibet peccato non debet episcopus sententiam in aliquem fulminare, vel excommunicare, vel deponere. Bern.

QVam sit.] Duo sunt dicta. Secunda partibi. ibi, insuper. Abb. CASVS. Quidam episcopus qui volebat prædicare fidem catholicam Paganis, quæsiuit à Papa vtrum deberet vti cibis illorum: concedit ei dominus Papa & socijs eius, vt cum exibunt ad prædicandũ fidem Paganis, liceat eis vti his cibis cum gratiarum actione, qui sibi ab ipsis infidelibus apponentur, dummodo ò abstineant ab esu carnium his diebus quibus carnibus vti non licet, iuxta canonicas sanctiones. Insuper concedit eisdem, vt quæcunque religio

d Inuitos.] hoc ideò dicit, quia nullus ad fidem cogendus est, 23. q. 5. ad fidem, 45. dist. de iudæis. quia si simpliciter & absolutè compellantur, non reciperent characterem: sed si conditionaliter compellantur, benè recipiunt & compellendi sunt, vt fidem quam susceperant obseruent, vt supra de bap. maiores, §. item quæritur 45. dist. in d. de iudæis & ff. de ritu nupt. si patre & C. eo. tit. nullus. Bern.
e Christi fidem habere.] probatio eius quod nullus compelli debet ad fidem: quia fides ex necessitate esse non debet, 45. distin. quod autem & c. qui syncera & 23. q. 5. ad fidem.
f Sine iudicio terrenæ potestatis.] Nulli enim permissum est occidere, vel pœnam infligere, nisi cui ex officio permittitur, 23. quæstio. 5. qui malos, & cap.

† Ca. 3. eo. ti. in 2. compil. & post cõc. Later. sub Alex. iij. par. 20. c. j. Et de prima cõtextus parte vide B. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 8. & 11. Caieta. & Turrecrematam in c. de iudę d. 45.

† bap. sima.
† cognoscit.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 64. arg. 3. & Dom. Sotum lib. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 2. & 3.

† Hic sp... ...dum illud factum... Narrat Ni... ceph. lib. ... hist. eccle. c. 15. v... in Christi... contumeliam... in iniquitatem i... cruce ... affixerunt.

† plectetur.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. com. Et vid. Marquar. ti. de iu... p. 1. c. 4. plene. & B. Thom. 2. 2. q. 10. a.

lingio

ligiosi aũt clerici idonei ad pdicandũ fidem sibi adhærere voluerint, liberam habeant facultatem, petita, & obtenta Prælatorum suorum lnia. Noq; à carnibus abstinendum est diebus à canonibus constitutis. Item nemo pōt pdicare sine licentia sui Prælati. Item non sufficit petere licentiam nisi sit obtēta.

ter Episcope petitionib. annuentes, tibi tuisq; socijs, cum ad prædicandũ Christi fidem Paganis[a] exibitis, Apostolica auctoritate concedimus; vt vobis his cibis cum modestia, & gratiarũ actione (seruata temporum qualitate) iuxta canonicas sanctiones, vti liceat, [b] qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur. [c] ¶ Insuper indulgemus, vt quicunque religiosi, seu clerici idonei ad annuntiandum gentibus Euangelicam veritatem, requisita, & habita [d] Prælatorum suorum licentia, tibi voluerint adhærere, id absque contradictione qualibet, liberam exequendi habeant auctoritate Apostolica facultatem.

¶ Idem.

¶ *Pro redimendis captiuis licet ire Alexandriam, iurantibus, quod nihil deferent auxilij seu subsidij extra redemptionis articulum. Portans, vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est, & pacis appellatione non veniunt treuga.*

CAP. XI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quomodo aliqui ciuium tuorum in Alexandriam valeant proficisci, pro recuperandis cõciuibus suis, qui illic in captiuitate tenentur: Hoc arbitramur licitè posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo secũ illuc deferant, vndè possit Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum, [e] aut subsidium prouenire: quod etiam coram te prius iuramento [f] firmabunt. ¶ Illi quoque, qui post treugam in trãsmarinis partib. factam, cum commercio Alexandriam aduenerint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis [g] vinculum non euadunt: sicut nec illi, qui in personis proprijs non euntes,

a Temporum qualitate.] vt abstineant his diebus, & temporibus, quibus à carne est abstinendum secundum canones 4. dist in denique, & de consec. dist. 3. eiu cat nium, & cap. sabbato de quibus canonibus hic fit mentio.

[Gloss. seq. signat cõtrarium, & soluit, ex solutione quæstionem infert, & respondet. Iterum quærit, & soluit.

b Vti liceat.] Aliter. n. non possent illos lucrari, & sic licet eis loqui, & comedere cum eis exẽplo Dñi. 23. q. 4 infideles, & xj. q. 3. ad mensam, dummodo, & alijs non coinquinent. Arg. contra. 28. q. 1. nullus, & ca. oẽs Sol. contraria intelliguntur de Iudæis, q discernũt cibos, hoc, & ca. ad mensam, & c. infideles, de Paganis intelligitur. Sed quare poti[9] vitamus conuiuium iudæorũ, quam Paganorum? Ratio illa est, quia illi. s. Iudæi discernunt cibos nostros, vndè non debemus cibis eorum vti, ne videamur inferiores illis, vt dicit prædictum c. omnes. Pagani verò non discernũt cibos: sed hodie & isti, & illi discernunt. vnde non debemus comedere apud eos, nec ipsi apud nos, licet hoc non cõtineatur in verbis edicti, vt patet hic, & c. ad mensam, sed quãtum ad sententiam eos vitare debemus arg. ff. de pet. hær. item veniunt. §. ait senatus. Sed quare potius vitamus conuiuium quam colloquium? Ideo loquimur eis, vt eos potissimus lucrari, quod aliàs facere non possemus, vt in cap. infideles.

c Apponuntur.] Quæcunq; ergo apponuntur, vti possunt, nisi dictum fuerit, quod sit idolis immolatum: vt 1. q. 4. §. vlti. & 26. q. 2. si de area, tunc enim sanctius est mori fame, quam idolothytis vesci. 32. q. 4. sicut sanctius. Bern.

[Glo. seq. mixtim signat duo contraria.

d Requisita, & habita.] quia nullus, potest pdicare nisi ex officio sibi commisso, vel nisi habeat auctoritatem à suo Prælato. ẽ. de hær. cum ex iniuncto, & c. excõmunicamus, §. quia verò, nec sufficit petere licentiam, nisi sit obtenta, vt hic patet, & sim. de conse. dist. 5. non oportet 11. q. 3. qui, ergo. 19. q. 2. dua. Arg. contra. sup. de regulas. licet, & ĩ. de arbitr. cum olim.

Significauit.] Habet tria, secundam ibi, Illi quoque. Tertium ibi, Ad vltimum. Abbas.

CASVS. Quidam erant in captiuitate Sarracenorum: amici siue consanguinei illorum volebant illuc ire pro ipsis recuperandis: quæritur, qualiter valeant illuc proficisci? Respondet Papa, q bene possunt ire, dummodo nihil in mercibus portent, vel alio modo, vndè possit Sarracenis aliquod subsidium prouenire: excepto redẽptionis articulo: ita tñ, q hoc prius firmẽt proprio iur°. Secundo dicit, q illi, q post treugã factã inter Christianos, & Sarracenos portãt illuc merces phibitas, ab excõicatione nullatenus excusãtur, sicut nec illi excusantur, qui p alios merces prohibitas illuc transmittunt. Tertio dicit, aliqui iurauerunt in terram Sarracenorum cũ mercibus prohibitis se amplius non ituros, nisi pax esset inter Christianos reformata: & post factam treugam iuerunt illuc cũ mercib. prohibitis: quæritur, an excusentur ab excõicatione? Rñdet Papa, q conditio illa de pace, vel treuga eos ab excõicationis vinculo non absoluit, nec etiam à periurio. Nota, quòd qui portant merces prohibitas Sarracenis, sunt ipso iure excommunicati: & nullo tempore pacis, vel treugæ excusantur.

e Aliquod commodum.] secundum qd dicitur, ĩ. eo. ita quorumdam, vbi de hoc, & ĩ. eo. ad liberandam, nihil ergo in mercibus portandum est nisi illud, vndè possint redimere captiuos, vt hic dicit: Sed quid si non possunt redimere captiuos, nisi portent eis arma, vel ferrum, nunquid hoc facere possunt sine pœna excommunicationis? Argu. quod sic, ex eo, quòd hic dicit, excepto redemptionis articulo: sed non credo, nisi primo requiratur auctoritas Papæ, ne aliquid fraudis fiat. Bern.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

f Iuramento.] Sed nonnè sufficit pœna excommunicationis? Potest dici, q hoc exigitur à suspecto artic. as. dist. de Syracusanę, & 10. q. vlt. cap. vlt. quoniam eorum ruinę debent occurrere Prælati. 93. dist. diaconi, & 22. q. 5. hoc videtur, & ad maiorem cautelam exigitur iuramentum etiam a quocunque. Lau.

g Excommunicationis.] de qua habes supra eod. ita quorumdam, & ideò, quia licet treuga sit facta non tamen pax perpetua: vt infra. §. proxi vndè prohibitio non intelligitur propterea relaxata de mercibus prohibitis. Bern.

† Ca. 5. eo. tit. in 2. cõp. Vide Martinũ Nauarrũ in Manuali cõfessariorum, ca. 27. tit. de excõicationibus, à iure latis, & primũ de reseruatis Papæ p Bullã cœnę § excõicam[9]. oẽs illos.

a Per nuncios.] sic inf. c. proxi. qui per alium facit, per se facere videtur, vt hic, & inf. de sent. ex. mulieres, 46. distin. sicut non suo. ff. de administ. tuto. ita tamen, §. gessisse. Ber.

b Post treugam.] Treuga est securitas personis, & rebus ad tempus concessa, s. de treuga. c. 1 & qui facit treugā 1 non facit pacem, nec desistit à guerra, nisi ad tempus: quia qui distulit, non in totū destitit 2. q. 3. §. notandum, & ff. de iud. destitisse.

1 Et vbi pax requirit, treuga n sufficit. vide Paulū de Castro, Angelum, & plenius per Alexādrū in l. conuentionē, ff. de pactis, adde Bal dū in tit. de pace Constant, §. vasal li, vbi dicit, quod treuga magis accedit ad naturam belli, quam pacis.

c Non absoluit.] nec etiā à periurio: quia licet treuga sit facta, non tamē pax, & ita non extitit conditio, vndè incidit in sententiam excōmunicationis, & in periurium, & sic treuga non est pax.

Quod olim.] Primo excommunicat. Secundo hortatur illos, quibus scribit ibi, vestræ igitur Abbas Siculus.

†Ca. 6. eo. ti. in 1. cōp. Vide Martinū Nauarrū superiori c. citatum.

† Latera. sub Alexand. iij. cap. 24.

CASVS. In Lateraū. Concilio prohibitum fuit, quod nullus merces prohibitas Sarracenis portaret per se, vel alium, & Clemens Papa omnes illos excōicationi supponit, qui amplius cum Sarracenis mercimoniū habuerint per se, vel per alios: aut quocunque modo aliqua rerum subsidia, dum guerra durauerit, duxerint impendenda: vn mādat quibusdam, quatenus nullo modo, aut quocunque ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmittāt: & si qui contrafecerint, non solum sint ipso iure excōicati, verum etiam iram Dei viuentis incurrant. Nota, quod quicunque cum Sarracenis mercimonia habuerint, ipso iure sunt excommunicati.

merces eis p nūtios [a] destinarunt. ¶Ad vltimum illos qui iurauerūt se amplius in terram Sarracenorum cū mercib. nō ituros, nisi pax esset inter Christianos, & ipsos, & post treugam [b] factam venerunt illuc: conditio illa de pace, aut treuga habenda, ab excōicationis vinculo nō absoluit.[c]

¶ Idem.

¶ *Excommunicati sunt, qui cum Sarracenis tēpore guerræ aliquod habent cōmerciū, vel eis præstant præsidium.*

CAP. XII.

Qvod †olim pceptū fuit: & inf. ¶Sanè licet hoc fuerit in Concilio Lateraū. [d] † districtè inhibitum: Nos tñ oēs illos excōicationi supponimus, [e] qui iam amplius cū Sarracenis mercimoniū habuerint, vel p se, vel per alios, nauib. seu quocunq; alio ingenio, eis aliqua rerū subsidia [f] seu consilia, q̄ diu inter nos, & illos guerra durauerit duxerint impēdenda. ¶Vestræ igitur discretioni mandamus, quatenus, nec p vos, nec p vestras naues, nec alio quocunq; modo, aut ingenio eis mercimonia, cōsilia, vel alia subsidia trāsmittatis: ne si aliqui in sua malitia indurati, secus agere psumpserint, non solum ipso iure incidant in excōicationem illam, verumetiam iram [g] Dei viuentis incurrant.

d In Concilio Lateraū.] s. eo. ita quorundam. Bern. [Glo. seq. quærit, & soluit.

e Supponimus.] Et iam suppositi erant per Alex. in Concilio Lateranē ita quorundam, & sic est canō latæ sētētiæ, vt patet in fine, & ita vr, quod qui contra faciunt, duplici excōicatione sunt ligati. Sed quis absoluet tales? Potest dici quod epi 2 ipsorū. quia ex quo Papa sibi hoc non retinuit, alijs indulsisse videtur. s. de sent. exc. nuper. qa si sibi reseruasset si hoc non intendebat, sup. de præben. graue. in fi. & s. de cri. fal. dura. in fi. Ber.

2 Hodie solus Papa absoluit, cum sit casus Papæ reseruatus p Bullā Cœnæ Dñi. §. cæterum à prædictis i. n ejs.

f Subsidia.] s. eod. ita, & s. eo. ad liberandam, & C. q̄ res exp or. non pos. per totum, & C. quæ res vendi non pos. per totum.

g Iram Dei.] Ratum habentis quòd ab ecclesia iustè factum est 24. q. 1. quodcunque.

Et si.] Primo ponit exordiū. Secūdo facti narrationem. Tertio phibet. Quarto pœnā imponi mādat. Secunda ibi, Accepimus. Tertia ibi, Inhibemus. Quarta ibi, Si verò. Abb. Sic.

¶ Innocentius iij. archiepiscopo Senoñ. & episcopo Parisieñ.

¶ *Iudæi nutrices, vel seruientes Christianos habere non debent, contra facientibus interdicitur Christianorū commercium.*

CAP. XIII.

ET si † iudæos, quos propria culpa submittit perpetuæ seruituti, pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorū: ingrati [h] tamen nobis esse nō debēt, vt reddāt Christianis pro gra [i] contumeliam, & de familiaritate [k] cōtemptum: qui† tanquam misericorditer in nostrā familiaritatem admissi, nobis illam retributionē impendunt, q̄ (iuxta vulgare prouerbium (mus [l] in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerūt hospitibus exhibere. ¶Accepimus autem, quod Iudæi faciunt Christianas filiorum suorū† nutrices: [m]

CASVS. Quamuis Christiani pro sola humanitate recipiāt iudæos, & sustineant cohabitationem illorū, tñ ingrati Christianis esse nō debent, vt reddant Christianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contēptū, & illi retributionē impendunt de qua dr iuxta vulgare prouerbiū, Mus i pera, serpēs in gremio, & ignis in sinu hospites suos malè remunerare cōsueuerunt: ipsi n. faciūt Christianas mulieres nutrire filios suos, & cū in die Resurrectionis illas recipere Corpus & Sanguinē Dñi contingit, p triduū anteq̄ lactent filios suos, lac effundere faciūt in latrinam, quod horrendū est dicere: & alia turpia contra fidem catholicam committunt, p quod timendum est ne fideles diuinam indignationē incurrant, cum eos patiantur talia perpetrare, vnde prohibet Papa districtè, ne de cætero nutrices, vel seruiētes habeāt Christianos: ne filij liberæ filijs famulentur ancillæ. Si verò nutrices, & seruientes non dimiserint Christianas, præcipiatur omnibus Christianis sub pœna excōicationis, ne cum eis commerciū audeant exercere. Nota quod nullus dēt esse ingratus accepti beneficij. Item nota prouerbium illud vulgare, mus in pera, &c. Item Christianus Iudæo seruire non debet. Item Iudæi serui sunt Christianorum.

†Ca. eo. in 3. comp.

† In c. Bar. ... qui ... ... &c. ... gis pl...

† Vide quæ ... de ... pa. ... 13. & ... 18.

h Ingrati.] si enim Iudæi isti ingrati sunt, possunt priuari gratia sibi concessa, s. de do. cap. vltimo, & 12. q. 2. octaua distinctio. & C. de reuo. do. l. vlt. Ber.

i Pro gratia.] s. de fid. ins. peruenit, & s. de renunciā. sanè. Bern.

k De familiaritate.] Nimia familiaritas parit contemptum: vt ff. de off procon. nec quicq̄. §. circa. 3 86. dist. quando, & ff. de officio præsi. obseruandum.

3 Se... aduoc... patien... proced... oportet ... cū ... ne ... contem...

l Mus in pera. vt 13. q. 1. c. ecclesias, §. Item præcipit dominus.

m Nutrices.] quod esse non debet, s. eo. Iudæi, & cap. ad hoc. Bern.

a Ef-

a Effundere.] credebant forsan corpus Christi descendere in stomachum & incorporari, quod est falsum. de conse. dist. 2. tribus grad ibus. non est iste panis: cibus enim animæ est. dist. ea. credere. Lau.

b Patiuntur.] Arg. quod qui potest prohibere & non prohibet ei, imputatur. 86. dist. c. 3. inf. de reg. iur. c. pen. & infra tit. proxi. c. 2. & 23. q. 9. præterea. arg. ⁊. de sen. excom. quantæ præsumptionis.

&(quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominicę illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent lac effundere [a] faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia, † & inaudita cōmittunt, propter quæ fidelib. est verendum, ne diuinam indignationem incurrant: cum eos perpetrare patiuntur [b] indigne quæ fidei nostræ confusionem inducunt: & infra. ¶ Inhibemus ergo districtè, ne de cætero nutrices, vel seruientes habeant Christianos ne filij liberæ, [c] filijs famulentur ancillæ. [d] sed tanquam serui à Domino reprobati, in cuius mortē nequiter coniurarunt, se † saltē per effectum operis recognoscant, seruos illorū, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit: & infra. Si verò nutrices & seruientes non dimiserint Christianos, sub excōmunicationis [e] pœna inhibeatis † districtè omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

¶ Idem.

¶ Iudæus, qui percusserit clericum temporaliter punitur, & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.

CAP. XIIII.

POstulasti † qualiter contra iudæum procedere debeas qui manus iniecit in quendam clericum violentas; Ad quod breuiter respondemus, quod si dictus iudæus tuæ iurisdictionis existit ipsum pęna pecuniaria [f] punias, vel alia secundum quod cōuenit) temporali, faciens læso satisfactionem [g] cōgruam exhiberi: alioquin eius dominum moneas, & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis [h] omnibus † per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso iudæo antequam satisfaciat, præsumant commercia exercere.

¶ Idem in concilio generali.

¶ Iudęi & Sarraceni vtriusque sexus, debent in terris Christianorum tali habitu, per quē à Christianis discernantur, & in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris prosilire.

CAP. XV.

IN † nonnullis prouinciis, à Christianis iudęos seu Sarracenos habitionis signa prętendunt, illudere non formidant.

c Liberæ.] i. lest ecclesiæ. non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberę. 24. q. 4. dicat aliquis. Bernardus.

d Ancillæ.] idest: Agar. q significat synagogam. Libera, idest, Sarra: quæ significat ecclesiā de Agar ancilla Sarræ diu enim derunt isti qui debēt esse serui illorum q descenderunt a Sarra: in quibus ecclesia fundata est. Bernar.

e Sub excommunicationis pęna.] Imò excommunicari possunt si communicēt eis postea. ⁊. de vsur. post miserabilem. & infra cap. prox. & sic indirectè iustitiat ecclesia de iudæis, & de hoc dixi ⁊. eod. ita. & c. iudæi 2. Ber.

POstulasti.] Communis diuisio: Secunda ibi, Ad quod Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus manus in quendam clericū iniecit violentas: quęritur qualiter contra illum sit procedendum? Respondet Papa, quod ille cuius iurisdictionis existit pęna pecuniaria puniat, vel alia temporali, secundum quod sibi visum fuerit, & faciat læso congrue satisfieri: alioquin dominus eius monendus est, vt passo iniuriam & ecclesię faciat satisfieri competenter: quod si dominus eius hoc neglexerit, prælatus loci præcipiat Christianis per censuram ecclesiasticam, ne cum ipso iudęo commercium habeant donec satisfaciat. Nota. quod pro iniuria illata potest quis pecuniaria pœna puniri. Item ante absolutionem debet læso satisfieri. Item propter negligentiam iudicis secularis deuoluitur iurisdictio ad iudicem ecclesiasticum. Item indirectè excommunicantur iudęi.

f Pœna pecuniaria] Ad arbitrium iudicis supra de offic. leg. de causis. §. si quia spirituali pœna ipsum punire non potest, cum sit extra eccl esiam: quia nihil ad nos de his qui foris sunt 2. q. 1. multi 3 quando ecclesia possit punire iudæos, dictū est supra c. ita. & melius in c. iudæi. Ber.

g Læso satisfactionem.] hoc regulare est, vt semper ante absolutionē satisfaciat læso. & infra de sen. excomm. porrò. parochianos, conquesti. & plurib. alijs cc. & ecclesiæ satisfacere debet, cui fuit facta iniuria in personam eius ministri, vt 3. q. 1. nulli in fi. & 2. q. 7. accusatio. Ber.

h Christianis. Et ita indirectè excommunicantur Iudęi. De hoc dic vt dictū est. ⁊. eo. quorūdam.

IN nonnullis.] Tria sunt dicta, Secundum ibi, In diebus. Tertiū ibi, Illud autem Abb. Sic.

CASVS: In quibusdam prouincijs iudæi seu sarraceni per habitum distinguuntur à Christianis, in quibusdam verò non: vndè contingit aliquando, quod Christiani iudęis, & iudęi Christianis mulierib. per errorem carnaliter commiscentur: Ne igitur tā damnatus excessus per talem errorem vlterius committatur, statuit concilium generale, vt Iudęi siue Sarraceni vtriusque sexus in qualibet prouincia christianorū, per habitum publicè distinguantur à christianis. Secundò dicitur, quod in diebus lamētationum, iudęi siue Sarraceni non exeant in publicum: quia vt dicitur, tunc ornatius incedere non erubescunt, & christianis qui Passionis sacratissimæ memoriam exhibentes lamenta tionis signa prętendunt, illudere non formidant. Tertio prohibetur, ne in contumeliam creatoris prosilire præsumant, & quia contumelia creatoris dissimulari non debet, pręcipit concilium huiusmodi prętumptores per Potestates locorum condigna pęna compesci, ne crucifixum, pro nobis blasphemare præsumant. Nota quod iudęi & Sarraceni a christianis per habitum discerni debent. Item iudęi siue Sarraceni christianis mulieribus non sunt commiscendi. Item in die lamentationum in publicum exire non debent. Item iudex ecclesiasticus potest compellere Principes, vt compe-

† Et ⁊. de diuo gaudem. quod iura patet, illos ex iniectione excōicatos nō esse, & iō non mandat hic illos absolui sed facit qd scripsi d' iurciu. sicut 3 propter finē. Io. And.

† De intellectu hui. decret. vide Nicolaū Eymericū in directorio inquisito. p. 2. q. 46. num. 8. & 9.

† Dictio omnibus, deest in antiquioribus codicibus.

† Idē. f. Innoc. iij. in concil. generali Latera. c. 68 & & c. 1. eo. ti. in 4. compi.

† Vide Marquar. tra. de iudęis par. 1. c. 4. & c. iudæi. gantes citatas ⁊. eo. tit. c. 2. & de intellectu Eymericū i Directorio Inqui. par. 2. q. 46. num. 4.

compescant iudæos à suis præsumptionibus.

[Glo. seq. circa distinctionem habitus ponit quatuor similia.

a Distinguit.] sic per habitum debent distingui nouitij à professis. ꝫ. de sta. regulari. ca. pen. & monetrix à matrona. ꝫ. de sent. exc. in audientia. & ff. de iniurijs. item apud. §. si qs virgines & masculi à fœminis p crines & vestes. 30. distin. si qua mulier. sic & liber distinguitur à seruo per pileum. C. de lati. liber. toll. l. 1. §. sed & qui pileati. Io.

b Commixtionis.] quia nec matrimonium inter iudæum & Christianam esse pōt. 28 q. 1. cauē. B.

c Erroris.] ergo si ignoranter commisceatur Christianus iudeæ: dummodo nō sit crassa siue affectata ignorantia, excusatur in eo ꝙ indēa. arg. 34. q. 2. in lectū. & ꝫ. de cleric. excō. Apostoli ꝙ.

d Prodeant.] ꝫ. eo. quia.

e Illudere.] sic reddunt nobis pro gratia contumeliam & contemptum, vt ꝫ. eod. & si iudæo.

f Animaduersionis.] scilicet, pecuniaria pœna, vel alia temporali, prout visum fuerit iudici. ꝫ. c. proxi. Ber.

g Blasphemare.] ꝫ. eod. ca. 1. & ꝫ. cap. proxi. Bern.

Cum sit.] Prima pars constitutionem innouans, olim inhibitā prohibet, & oēs causas reddit. Secunda ponit præponentem. Tertia præpositum. Quarta prorogat. Secūda ibi, Siquis. Tertia ibi, Officialis. Quarta ibi, Hoc Idem.

CASVS. Statuit concilium Toletanū quod nullus iudæus super Christianos vllum officium vel potestatem exerceat: Sed quia illud non benè seruabatur, concilium generale innouauit concilium Toletanum, prohibens ne iudæi publicis pficiantur officijs, quia sub tali prætextu Chri-

† discernantur.

† velamētū.

† vlterius.

† Post verbū distinguantur, in concilio, & in antiqua cōpil. adiūgunt hæc verba: Cū & per Mosen hoc ipsum legatur eis iniunctum.

† redemptoris, vox est ī cōcilio & in veteri cōpil.

† Idem Innocentius in concilio Lateran. c. 69. & c. 3. co. tit. in 4. compil.

tus distinguit a diuersitas: sed in quibusdam sic quędam inoleuit confusio, vt nulla dīa discernātur: † Vnde contingit interdum, ꝙ per errorē Christiani Iudæorū, seu Sarracenorum, & Iudæi seu Sarraceni Christianorum mulieribus commiscentur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis b excessus, per velamen † erroris c huiusmodi vlterioris † excusationis possint hēre diffugiū: Statuimus, vt tales vtriusque sexus in oī Christianorum prouincia, & oī tpe, qualitate habitus publicè ab alijs populis distinguantur. † ¶ In diebus aūt lamentationis, & Dñicæ Passionis in publicum minimè prodeant; d eo ꝙ nonnullis ex ipsis talibus dieb. (vt accepimus) & ornatius non erubescunt incedere, ac Chrīanis, q sacratissimę Passionis memoriam exhibētes, lamētationis signa ptendunt, illudere e nō formidant. ¶ Illud aūt districtissimè inhibemus, ne in contumeliam creatoris † prosilire pręsumant. Et qm̄ Illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nr̄a deleuit: Pręcipimus pręsumptores huiusmodi p principes sęculares cōdignæ animaduertionis f adiectione cōpesci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare g præsumant.

¶ Idem in † eodem

¶ *Præponens Iudæum vel*

stianos infesta nt plurimum & molestant, & si ei talle fuerit officium commissum, per prouinciale concilium annuatim celebrandum, monitione præmissa compescantur, & tali officiali, communio Christianorum in commercijs & alijs denegetur, donec restituerit

Paganum publicis officiis, per concilium prouinciale corripitur, & præposito denegatur Christianorum commercium, donec deposuerit officium: & in vsus Christianorum pauperum restituet indè quæsita, secundum episcopi prouidentiam.

CAP. XVI.

CVm sit nimis absurdū, vt blasphemus, h Christi, in Christianos, vim potestatis exerceat: quod super hoc Toletanum † concilium i prouide statuit, nos propter transgressorum audaciā in hoc generali concilio innouamus: Prohibentes, ne Iudæi publicis officijs præferantur: quoniam sub tali prætextu Christiani plurimū sunt infesti. ¶ Si quis autem eis officium tale commiserit, per prouinciale k concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari: monitione pręmissa, districtione qua conuenit, compescatur. ¶ Officiali verò huiusmodi, tandiù Christianorum communio in cōmercijs & alijs denegetur, donec in vsus pauperum l Christianorum, secundum prouidentiā diœcesani episcopi conuertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officij sic suscepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

quod ex tali officio habuit à Christianis conuertendum in vsus pauperum Christianorum secūdum episcopi diœcesani prouidentiam: & officium ipsum cum pudore amittat, quod irreuerenter assumpsit, & quod de iudęis dicitur, extenditur ad pag nos. No. ꝙ infideles fidelibus præponi non debent, nec publicis officijs præfici. Itē quod percipitur ex officio quod habere non licet, restitui debet, quia si principale non licet, nec eius accessorium.

h ¶ Blasphemus Christi.] idest iudæus blasphemans Christum. supra eod. cap. 1.

i Toletanum concilium.] 54. distinct. nulla. & infra eo. ex speciali.

k ¶ Prouinciale concilium.] supra de accusat. sicut olim.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.

m In vsus pauperum.] Sic ergo pauperibus restituitur, quod iniuste extortum est vt ꝫ. de immunit. eccle. quia. si verò officium licitum est, tunc si vellet, posset dare pauperib. qd iniuste ex torsit est. 14. q. 5. non sanè. Sed contra est quod restituendum sit illis, a quibus est extortum, & non pauperibus, ꝫ. de ho. ci. sicut dignum. & eos. & infra de vsu. cum tu & supra de iureiuran. cum te. & supra de deci. tua. a. 18. distinctio. quoniam. hoc ideo fit in hoc casu: quia nescitur a quibus extortum sit, maior pœna ponitur, in sequenti capitu. illis, qui merces prohibitas portant ad Sarracenos. Ioan.

† Hec sunt Toletanū cōcil tertium. 14 mon... nulla ... Christianum ... nulla sit ... concilio Toletano quarto

Ad libr.

10 20 30 40 50 60

AD liberandam.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, Et talibus. Abbas.
CASVS. In concilio isto dr illud quod legitur. s. eo. ita quorundam hoc adiecto, q illis qui prædicto modo delinquunt, gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod ex tam damnato commercio perceperunt, & tantundem de suo in terræ Sanctæ subsidiũ destinauerint; vt in eo, puniantur in quo peccauerunt: Quod si soluendo non fuerint, sic aliàs delictũ istorũ taliter puniatur, q alij attentare similia pertimescant. No. quod qui contra ecclesiam delinquit, in eo punitur, vt ab ea non recipiatur donec satisfaciat. Item punitur quis in eo, in quo deliquit: Item pœna vnius debet esse metus alterius.
a Excommunicamus & anathematizamus.] sicut s. eod. ita. & c. quod olim
b Priuatione.] hoc totum habet. supra eo. ita.
[Glo. seq. dat simile de vsura, cõcludit tamen quod hoc grauius.
c Totũ quod ex cõmercio.] Totũ ergo lucrũ, qđ ad eos peruenit ex hoc cõmercio, debent dare in subsidiũ terræ Sanctæ: in cuius detrimentum hoc fecerunt: & simile est, cri mini vsurarum: in quo quicquid sorti accedit, vsura est: vndè totũ debet restitui. s. de vsur. consuluit. & 14. q. 3. putasti. & ca. seq. immo vr q maius, quia isti videntur fidem Christianam impugnare vñ plus puniuntur, quia tantũdem pro pœna dare coguntur in subsidiũ terræ sanctæ, & nemo dubitat grauius esse commissum, quod est grauius vindicatum, 24. q. 1. non afferamus. & in Auth vt tra. si. coll. 9. in fi. vbi dicit; In delicto inæquali proximas eis immine re pœnas iustum putamus.
d In quo deliquerint.] sic s. de immu. eccle. ca. vlt. & de iure pat. pastoralis. & s. de temp. ord. literas. & supra de foro compet. nullus. sim. 12. q. 2. de viro. & 17. q. 4. frater & coepiscopus.
e Sic aliàs.] quia poterunt subijci verberibus loco pœnæ. 14. q. 6. si res. & 12. q. 2. fraternitas. & 5. q. 6. quia iuxta.

¶ Idem in eodem.

¶ Concilium generale repetit concilium Lateranen. supra eo. ita & addit pœnam satisfactionis tempore absolutionis impendendam.

CAP. XVII.

AD† liberandam terram Sanctam: & infra.

¶ Excommunicamus præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui cõtra ipsum Christũ, & populum Christianum, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina † deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel † naues: qque in piraticis Sarracenorum nauibus, curã gubernationis exercent: vel machinis, aut q buslibet alijs aliquod eis impẽdunt consiliũ vel auxiliũ in dispendium terræ Sanctę: ipsosque rerũ suarũ priuatione [b] mulctari, & capientiũ seruos fore censemus: Præcipientes, vt per oẽs vrbes maritimas dieb. Dñicis et festiuis, huiusmodi sententia publice innouẽtur. ¶ Et talibus gremium non aperiatur ecclesię, nisi† totũ, quod ex commercio [c] tã dãnato perceperint, & tantundem de suo in subsidium terræ Sanctę trãsmiserint, vt ęquo iudicio, in quo deliquerint, [d] puniantur. Quod si forte soluendo non fuerint, sic aliàs [e] reatus talium castigetur, quod in pęna ipsorum alijs interdicatur [f] audacia similia presumendi.

f Alijs interdicatur.] sic ergo pœna vnius est metus alterius: vt 2. q. 7. qua pp. & s. de offi. ordi. irrefragabili. & s. de transla. c. 1. in fi. & s. de sta. reg. ea quæ. s. de calum. c. 2. ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. ff. depositi. bona fides. 1. responso. in fi.

¶ Gregorius nonus Astoricẽ. † & Lucẽn. episcopis.

¶ Iudęi uel Pagani publicis officijs præficiendi non sunt: & si eis regalia iura uendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.

CAP. XVIII.

EX† speciali, quem erga illustrem regẽ Portugallię gerim⁹, charitatis affectu: & inf. ¶ Mãdãmus, quatenus regẽ ipsũ solicitè inducatis, ne i officijs publicis iudæos Christianis pficiat, sicut i generali concilio [g] † continetur: Et si fortè redditus suos iudæis vendiderit, vel Paganis, Christianum tunc deputet de grauaminibus inferẽdis clericis, & ecclesijs non suspectum, [h] per quẽ iudæi siue Sarraceni, sine Christianorũ iniuria, iura regalia consequantur.

EX speciali.] In prima parte ponitur culpa regis, & excusatio: In secunda contra vtrunque prouidetur: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.
CASVS. Rex Portugalliæ in officijs publicis, Christianis pferebat iudæos contra concilium gñale. supra eo. cum sit. vñ mandat Papa duobus epis, quatenus regẽ ipsum moneant & inducant, ne in publicis officijs iudæos præficiat Christianis contra concilium gñale: q si forte redditus suos iudæis vendere voluerit, vel Paganis, aliquẽ Christianum deputet non suspectum de grauaminibus clericis & ecclesijs inferendis, & per illum iudæi & Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequantur. Nota iudæos Christianis non esse præferẽdos. Item officiales suspecti non debent præponi clericis.
g Generali concilio.] s. eo. cum sit. & 54. dist. nulla.
h Non suspectum.] qui fideliter & sine fraude officiũ suum exequatur, ne per hoc fraus fiat Christianis clericis aut ecclesiis. qualis fuit Ioseph: de quo habes 22. q. 2. quod autẽ ait. q fuit dispẽsator Pharaonis. [i] Ber.

¶ Idem.

¶ Se ipsum summas.

NVlli.] Diuidit: Nã tria facit: Primo põit dictũ. Scdo mercatorib. puidet: Tertio prouisionem determinat: Secunda ibi, Quod si. Tertia ibi, Si autem. Abbas Siculus.
CASVS. Iudæi emebant seruos Christianos, & eos in suo seruitio retinebant: quod fieri non debet vndè statuit concilium gñale, q non liceat iudæo baptizatum vel baptizari volentem emere, vel in suo seruitiu retinere. Secundo dicit, q si aliquis iudæus cã mercimonij emerit aliquem non dum ad fidẽ conuersum, & post modum factus fuerit Christianus, vel desideret fieri, dentur ab aliquo xij. solidi, & ille ab illius seruitio subtrahatur. Si verò infra tres menses ipsum venalem non exposuit, si emit eundem ad seruiendum sibi, ipse

Margin: vide Mar... Nauar... citatũ in hoc tit. ... significat ... ligamina ... † Episcopatus sũt Hispaniæ, de quibus. Vasæus in Annalib. Hispaniæ. c. 20. † Vide Marquardũ tra. de iudęis. p. 2 c. 6. & 7. † In generali cõcilio Laterã. sub Innoc. iij. ca. 69. i Gen. 41. ... concilio ... nisi ... quod ... subsidium ... perceperint & c.

nec eum postea vendere nec alius ipsum audeat comparare, sed nullo dato pretio ad libertatem perducatur. Nota quod si iudæus aliquis seruum emerit cā mercimonij & factus sit Christianus, infra tres menses illum venalem exponat; Alioquin præsumitur quod illū emerit cā seruiendi sibi: contra quam præsumptionem nō inducitur probatio; & ita est præsumptio iuris & de iure. Item fauor fidei priuat aliquem seruo. Ioa.

CAP. XIX.

NVlli iudæo, baptizatū vel baptizari volentem, emere liceat, vel in suo seruitio [a] retinere. Quod † si quem nondū ad fidem conuersum causa mercimonij [b] emerit, & postmodum factus sit vel fieri desideret Christianus: datis pro eo duodecim solidis, [c] ab illius seruitio protinus subtrahatur.

¶ Si autem infra tres menses [d] ipsum uenalem non exposuerit, vel ad sibi seruiendum emerit eūdem: nec ipse vendere, nec alius audeat comparare: sed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatis.

† Qualiter ecclesia iustè potuerit hæc statuere de rebus iudæorum, tradit luculenter B. Th. 2. 2. q. 10. art. 10.

† Vide notas huius Decr. & notas ca. 1. eo. tit.

a Seruitio.] s. eo. c. 1. & c. iudæi 2. immo quamcito voluntas ipsius fuerit patefacta, quod velit fieri Christianus, in libertatem modis omnibus vendicetur. 54. distin. fraternitatem, nisi emptus sit causa mercimonij: ut ibi dicitur, & hic inferius. Bernar.

b Causa mercimonij.] In quo casu nō fraudabitur ex toto iudæus, siue Paganus, dummodo infra tres menses illum venalem exponat, vt c. fraternitatem. Ber.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Iterum quærit, & remittit.]

c Duodecim solidis.] Sed de qua moneta dabuntur? Rādeī, de illa, quæ est in vsu in loco illo, ar. ff. de leg. 3. nummis. ff. de leg. 1. si seruus plurium. § si numerus. Quid si non sit qui soluat illos xij. solidos? De hoc dictum est. s. cap. 1.

d Si autem infra tres menses.] Eo ipso quod non exposuit ipsum infra tres menses venalem, præsumitur quod non causa mercimonij emerit, sed ad seruiendū sibi, vnde nullo pretio dato perducetur ad præmium libertatis, nec admitteretur probatio in contrarium, cum hic sit præsumptio iuris, ex qua ius statuitur: vt 54. distin. fraternitatem. quod capit. intellige per illud, & istud est quasi gl. & expositio illius, si præsumptio est. s. de spon. is qui vbi habes præsumptionem iuris. & si alius eum compararet, talis emptio non valeret, & nihilominus erit liber nullo pretio dato, si scienter emit illum; si ignoranter, agat ad pretium siue ad interesse contra iudæum, qui ipsum decepit. ff. de contrahē. emp. liberi hominis arg. Et nota quod fauor fidei priuat aliquem seruo suo, vt hic patet, Item priuat aliquem filio suo. supra, de conuer. infid. capitulo vltimo. Item priuat aliquem vxore sua. supra, de diuor. gaudemus. & 28. quæst. 1. si infidelis. Ber.

TITVLVS VII.

De Hæreticis. †

† De materia tituli in genere uide B. Th. 2. 2. q. 11. & quos per totum tit. citabimus.

† Vide notas in hunc locū, & in c. j.

¶ Stephanus † Papa omnibus episcopis.

¶ *Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei: & infideli non est credendum in præiudicium alterius.*

DE HAERETICIS.

Visum est de his, qui non baptizati Deum blasphemant male colendo, merito videndum est de illis, qui iam baptizati incidunt in hæresim. Abbas.

De hac materia tractatur 24. q. 1. per totum, & q. 3. § quia verò, vsque ad fin. q. & quæst. 7. & 11. quæst. 1. & 23. q. 7. per totum, 8. dist. quo iure. 1. q. 1. in multis capitulis.

DVbius.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod qui in fide dubitat, infidelis est, nec est credendū testimonio eorū, qui fidem veritatis ignorant. Nota, quod dubius in fide, infidelis est. Item infidelis testis esse non potest.

CAP. I.

DVbius [e] † in fide, [f] infidelis est. Nec eis omnino credendum est, [g] qui fidem veritatis ignorant.

¶ Leo Papa.

¶ *Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cum potest, ab errore non reuocat.*

CAP. II.

QVia † alios, cum potest, ab errore nō reuocat, [h] seipsum errare demonstrat.

¶ Augustinus de fide catholica.

¶ *Hæreticus perseuerans, æternaliter damnatur: cui nec prodest baptismus, nec eleemosyna, vel martyrium, vel aliud quodcunque bonum, quo ad hoc, vt consequatur vitam æternam.*

CAP. III.

FIrmissimè † tene, & nullatenus dubites,

e Dubius.] de fide. n. nullus debet dubitare, sed firmiter credere articulos fidei supra de sum. Trinita. capitu. 1. in princ. aliter saluus esse non poterit, in Psal. Quicunque vult. & 24. dist. quando episcopus. & 24. q. aperte. nullus enim utebatur debet in fide, vt ibi dicitur. Bernardus.

f In fide.] etiam in tenui articulo. C. de hæret. l. 2. in fi. sic ex leui offensa reuocatur liber in seruitutem. C. de lib. & eo. lib. si manumissus. & hoc quo ad articulos fidei, qui continentur in symbolo. Credo in Deum. quibus per fidem sola adhibenda est credulitas: quia fides est de re non visa, de pœniten. distinct. 4. in domo. C. de sum. Trin. l. vlti. non per signa, sed per fidem veritas est colenda, de consecra. distinctio. 4. venit sacerdos. Laurentius.

g Credendum est.] ergo dubius in fide, testis esse nō potest. 24. q. 4. ipsa pietas.

† De iudicio Palacij Raboni in ille gatione de hæreti. & incip. Ep. via & Mo. chore Ca ni lib. 2 de locis theo. cap. 9. circa medium.

† Cap. 1. tit. in c. j.

† De iure sectis de hæret. hic citat; vide præ Doctores h... Gosol... l. 2. C. de ret.

† Cap. 3. tit. in c.

QVi alios.] Casus patet. Nota quod qui alium ab errore non reuocat, se ipsum errare demonstrat: & est argumen. quod qui tacet, consentire videtur.

[Glo. seq. quærit & soluit distinguendo.

h Non reuocat.] cum potest ff. ad legem Aquiliam. scientiam, 83. dist. error. & argum. supra titu. proxim. & si iudæos, & 2. quæstio. 7. negligere. Sed nunquid istud pertinet ad omnes? Respondeo crimine iam commisso soli Prælati tenentur corripere, 2 vigesima tertia quæst. 4. duo ista. & cap. ita plane, à peccato autem cōmittendo quilibet tenetur alium corripere occultè; infra eodem cum ex iniuncto. vbi de hoc, & argumen. 23. quæst. 4. ipsa pietas, 22. quæst. 5. hoc videtur, & 93. dist. diaconi. & supra de cog. spir. tua. & 2. q. 7. quapropter; sed istę duæ vltimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiat one. Tanc.

2 De ... falsæ ... plene p. Tho. 2. 2. 33. ar. ... quarum

FIrmissimè.] Duæ sunt partes Secunda ibi, Omnem hominem. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit ab Augustino, vtrum hæreticus, vel schismaticus saluari possit? Respondet Augustinus: firmiter teneas, & nullatenus dubites, quod omnis hæreticus

hæreticus,& schismaticus, cũ diabolo, & angelis eius, æterni ignis incendio punietur:nisi ante finem vitæ, catholicæ Ecclesiæ fuerit reconciliatus, quia nulli hominum de mundo, qui Ecclesiæ catholicæ non tenet vnitatem, baptismus, vel eleemosyna quantumcunque copiosa, aut mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem. Nota quod extra Ecclesiã catholicam nullus saluatur, q̃tum unq; bona opera fecerit.

[Glo.seq. ponit septem modos quibus dicitur hæreticus.

a Hæreticum.] hæretic⁹ multis modis dr. ille dr hæreticus, qui peruertit sacra Ecclesiæ, vt simoniacus, 1.q.1.eos qui per pecuniam,& 6.q.1.c. nos sequentes, §. sed licet. Itẽ ille, qui scindit se ab vnitate Ecclesiæ, 7.q.1.denique. Item ois excõmunicatus, 4.q.1.℘ autem hi. Itẽ qui errat in expositione sacræ Scripturæ. 24.q.3.hæresis. Item qui cõfingit nouam sectam, vel confictam sequitur 24.q.3. hæreticus. Itẽ q aliter sentit de articulis fidei, quam Romana Ecclesia 24.q.1.hæc est fides, & c. quoniam. Vel qui malè sentiunt de sacramentis Ecclesiæ, ʒ.eod.ad abolendam, in princ. Tancr.

oẽm hæreticũ,[a] vel schismaticum, cum diabolo, & Angelis eius, æterni ignis incendio participandum: † nisi ante finem vitæ, catholicæ fuerit incorporatus,& redintegratus Ecclesiæ [& post pauca] Oĩ homini, q Ecclæ catholicę nõ tenet vnitatẽ, neq; baptism⁹, neq; eleemosyna q̃tũlibet copiosa, neq; mors[b] ℘ nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutem.[c]

¶ Gregorius † Anastasio Antiocheno.

¶ *Damnato auctore, damnantur eius scriptura, & libri, & opera.*

CAP. IIII.

FRaternitatis tuæ: & infra. ¶ Cum Celestinus, atque Pelagius[d] in Ephesina synodo sint damnati, q̃uo poterunt illa capitula recipi, quorũ damnantur auctores.

b Neq; mors.] Vnde Apostolus: Et si tradidero corp⁹ meum ita vt ardeã, charitatẽ aũt non habeam, nihil mihi prodest. de pœnit. dist. 3. circa fin. c. si quis, & de consec. dist. 4. solet, & 1. q. 1. vide quantum bonum. Bern.

c Ad salutem.] æternam, scilicet: valent tamen ad bona temporalia promerenda. arg. 22 q. 2. si qualibet, in fi. & ad mitius supplicium subeundum, de pœn. dist. 4. a. sinem §. post etiam. Ber.

FRaternitatis] Scripta per hæreticos non habent fidem Authenticam. Communis diuisio. Secunda ibi, Cum Celestinus, Abbas.

CASVS. Celestinus & Pelagius condemnati fuerunt de hæresi in synodo Ephesina: Antiochenus Patriarcha dubitauit, an scripta ipsorum recipi deberent? Respõdet Papa, quod non: quia ex quo auctores damnati sunt, scripta illorum quomodo admitti possunt? quasi diceret, non possunt. Nota ratione auctoris aliquid damnari, vel reprobari: qualis enim auctor fuerit, talia eius opera præsumuntur. Item arg. quod destructo principali destruitur accessorium.

[Glo.seq. signat contrarium, quod dupliciter fortificat, & soluit.

d Celestinus atq; Pelagius.] isti duo damnati erant in synodo, Ephesina de hæresi: dubitabat Patriarcha Antiochenus, an a eorum scripta essent recipienda. Et dr. ℘ non, quia ex quo condemnatus est auctor: & scripta illius admitti non debent, vt 3. q 4. nullus, & 16. dist. canones, q̃uis aliqua vtilia sint tñ, arg. ʒ. de test. licet, arg. cõtrà ℘ rõne et bonæ sñiæ recipi possent, 1. q. 1. Dñs declarauit, 37. dist. si quid veri, sicut & notitia legis abrogatæ necessaria est, dist. 7. Moyses, & Papa etiã argumentatur ex lege Theodosianã abrogata, ʒ. de iud. nouit. Sed verum est, ℘ scripta istorum non valent, et si aliàs bona sint, nec sunt recipienda, ʒ. eod. excommunicamus §. credentes. arg. ad hoc, 96. dist. bene quidẽ tamẽ rõne bonę sñiæ scripta Origenis approbata fuerunt, 16. q. 7. & hoc diximus, qui damnatus fuit post mortẽ, 24. q. 2. sanè profertur, & si approbarentur, valerent: aliàs non, arg. sup. de Sum. Trin. ca. 2. in fi. Item arg. ℘ destructo pricipali, destruitur accessorium sicut in c. prædicto, & hoc diximus. Ber.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Episcopus hæredem instituens hæreticum consanguineum, uel extraneũ, vel Paganum, etiam post mortem excommunicatus nunciatur; hoc dicit secundum communem, & veriorem intellectũ: & vt facias ad titulum, potest intelligi, quod ex hoc præsumatur hæreticus.*

CAP. V.

SI quis episcopus[e] hæredes instituerit extraneos à cõsanguinitate sua, vel hæreticos etiam cõsanguineos, aut Paganos[f] pertulerit: † saltem post mortem[g] ei † anathema dicatur: atq; eius nomẽ inter Dei Sacerdotes nullo modo recitet̃.

SI quis episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Africano, vtrum hæretici possint institui hæredes ab epõ: Respondet concilium, quod si episcopus instituerit sibi hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel et instituerit cõsanguineos hæreticos, vel paganos, post mortẽ, debet excõicari: & nomen eius inter Sacerdotes Dei nullatenus recitetur. Et idẽ intellige de omnib⁹ clericis, & hoc dicitur in seq. capitulo. Nota, qđ hæreticus iure hæreditario catholico succedere non debet. Item aliquis potest post mortem excommunicari.

[Glo.seq. tecit per obiectionem, & soluit.

e Si quis episcopus.] Sic ordina istam litteram: si quis episcopus instituerit hæreticos hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel etiam si instituerit consanguineos hæreticos hæredes, aut Paganos pertulerit: saltem post mortem, &c. & sic repete illam dictionem, hæreticos. Et ita nullus debet instituere hæreticum, siue sit consanguineos, siue non: vt hic patet, & infra cap. proxi. episcopus ergo instituat ecclesiam, ex quo non habet consanguineos catholicos, 12. q. 2. episcopus qui filios, & cap. cognouimus, & in Authenti. vt cum de app. cog. §. dicimus, & §. si quis, coll. 8. quia isti hæretici iam non dicuntur filij, vel consanguinei, vndè dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua deprauare voluerint veritatem, sit manus tua super illos, 23. quæst 8. legi & vxor est expellenda, 28. quæst. 1. vxor, in fi. Hoc intellige nisi pœnituerint isti consanguinei: delicti enim veniam pœnitentibus non negamus, C. eod. Manichæos. Bern.

f Paganos.] & ita idem iuris est in Paganis, quod de hæreticis. Et idem est de omnibus, qui catholici non sunt, ʒ. c. proxi. Bern.

[Glossa sequens signat contrarium, & soluit.]

g Post mortem.] sic ʒ 24. quæstio. 2. sanè profertur, & argum. C. eod. l. Manichæos, argum. contra, quia crimina morte extinguũtur, 23. dist. quorumdam, 23. quæst. 2. c. 1. & crimen cum pœna sit extinctum. C. si r. us, vel accusa. mor. fuc. l. 2. hoc tamen speciale est in crimine hæresis

† Adde c. 48. in concilijs latinis, & in synodo Carthaginen si cap. 84. apud Theodorum Balsamonẽ. & c. 8. eo. tit. in 1. comp. Sed vide notus huius ca.

† prætulerit † eius.

3 De materia hui⁹ glossulæ præter Doctor. hic. Vide Gome zium tomo 3. variarum resol. c. 1. nu. 80 & Ioã. em Royam sing. 134.

hæresis, in criminis detestationem, vt post mortē possit accusari, & excommunicari, & ne ecclesia oret pro eo, quia non fuit accusatus in vita. Ber.

IN eos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod nullus episcopus, vel presbyter transferre debet bona sua in eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei fuerint: & quod de episcopis, & presbyteris dicitur ad alios clericos extenditur. Nota q̄ vbi eadem causa iuris est, idem ius est statuendum.

a Etiam si consanguinei.] dic vt ī cap. prox.

b Nihil cōferant.] Non distinguitur in morte, vel in vita, ergo nec nos distinguamus, quia nihil capere possūt ex testamēto. j. eo. excommunicamus, §. credentes, causa pietatis fortè possit eis dari 1 ne pereant fame, 86. di. pasce fame, quia adhuc possunt conuerti ad fidem: quia de nemine desperandū est, de pœn. dist. 7. nemo, & 32. q. 2. ancillam, & arg. etiam ad hoc, 42. dist. quiescamus, & 1. q. 3. quoniā multos. Ber.

c De reliquis.] In hoc oēs pares sunt. arg. 16. q. 1. prædicator, in prin. 24 q. 1. sane profertur. Ber.

CVm Christus.] CASVS. Quidā Theologi vltra q̄ oporteret subtiliter intelligētes dicebāt Christum non esse aliquid secundum q̄ homo: Cum igitur Christus perfectus Deus, & perfectus homo sit, mandat Papa Remen. archiepiscopo, quatenus sub anathemate interdicat, ne aliquis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secundū quod homo, quia sicut est verus Deus, ita est verus homo, ex anima rationali, & humana carne subsistens. Nota quod Christus est verus Deus, & verus homo.

d Sub anathemate.] Quicunque ergo contrarium dixerit, est excommunicatus, quia hoc dicere hæreticum est, & hæretici omnes sunt excommunicati; infra eodem ad abolendam. & cap. excommunicamus, & quòd Christus verus sit homo ex humana carne subsistens, habes supra de summa Trinit. capitul. primo, & est articulus fidei nostræ: de quo habetur in prædicta constitutione, & de alijs, quos scire quilibet 2 Christianus tenetur per fidem, argum. ad hoc de consecr. distin. 4. ante xx. & c. baptizandos, & c. prima, ad illos articulos de quibus tractatur in illa constitutione: firmiter credimus, omnes indistinctè tenentur, tam clerici, quam laici: sed clerici magis, qui legem perscrutabiliter scire tenentur, 38. dist. in. omnes psallentes, 24. distin. quando episcopus. Quilibet ergo tenetur credere secundum quod catholica tenet ecclesia, & hoc sufficit in talib. articulis, dummodo nil in 5riū sentiat, j. eo. ad abolendam. Ber.

† In Cōcilio Africano hoc nōdū reperi: sed hī in Concilio Carthaginē. iij. cap. 13. & apud Theodorū Balsamonē in synodo Carthaginē. c. 25. & c. 9. eo. tit. in 1. compilat.

1 De hoc dubio vide gl. & ibidē Archidiaconū. & Turrecre. 30. di. c. 1. & in legibus septipartitis Hispaniæ, par. 1. tit. 24. l. 8.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. comp. & post Concil. Laterañ. sub Alex. iij. par. 49. ca. 20. vñ facilius intelliges hoc fragmētum.

† Laterañ. sub Alex. iij. c. 27 & ca. 6. eod. tit. in 1. cōp. Et vide notas huius cap.

2 De materia huius gl. vide B. Tho. 2. 2. q. 2. arti. 5. & 6. & Ey meric. i Di rect. inq. par 2. 1. q 7. & q

¶ Ex eodem. †

¶ Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur quod ibi dictū fuit de episcopis ad presbyteros, & alios clericos.

CAP. VI.

IN eos, qui catholici non sunt, ētsi consanguinei a fuerint, epi, vel presbyteri nihil conferant. b deniq; hoc, quod de eps, & presbyteris dictum est, debet de reliquis c clericis exaudiri.

¶ Alexan. iij. Remeñ. archiepo.

¶ Christus fuit verus Deus, & verus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus.

CAP. VII.

CVm † Christus perfectus Deus, & perfectus sit homo: Mādam⁹, quatenus sub anathemate d interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Christū non esse aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus verus Deus, ita ver⁹ est homo, ex anima rationali, & humana carne subsistēs.

¶ Ex Concilio Laterañ. †

¶ Hæretici, receptatores, & fautores eorum, excommunicati sunt: & decedentes in hoc peccato, in cœmiterio ecclesiæ sepeliri non debent, nec pro eis orari.

CAP. VIII.

SIcut ait B. Leo: e & infra. ¶ Quia in partibus Tolosanis, hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patarenos, et alij alijs nominibus vocant, inualuit damnanda peruersitas: eos, & defensores, f & receptatores eorū, anathemati decernim⁹ subiacere: Et sub anathemate prohibem⁹, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere, vel fouere, aut negotiationē cum eis exercere præsumat. Si aūt in hoc peccato decesserit, neq; sub priuilegiorum nostrorum quibuscunque indultorum obtentu, g neque sub alia quacunque occasione, oblatio h pro eo fiat: aut inter Christianos accipiat sepulturam. †

¶ Lucius tertius.

¶ Hæreticus malè sentiēs, vel malè docēs de sacramētis ecclesiæ, excōicatus est, & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit: si clericus est, degradetur, & curiæ sæculari tradatur per quam etiam laicus punietur. Eadē etiam est pœna suspectis de hæresi si se non correxerint: & relapsis omnino audientia denegatur. Seculares Principes, qui iurare nolunt

SIcut.] CASVS. In cap. isto Laterañ. Concilium excōmunicat omnes hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur, & oēs defensores, & receptatores, eorum & præcipit sub intерminatione anathematis, ne q̄s eos domo, vel in terra sua tenere, vel fouere pręsumat, aut cum eis negotiationē hēre. Si q̄s autem in hoc peccato decessent, oblatio pro eo non fiat: nec inter Christianos accipiat sepulturam, non obstante aliquo priuilegio quibuscūque indulto. Nota, q̄ fautores hæreticorū cum hæreticis æqualiter puniūtur. Item priuilegium non excusat aliquem a peccato. Item ratione delicti perditur priuilegium: quia priuilegium nō extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo.

e Leo.] vigesima tertia quæstion. quinta, res omnes.

f Defensores.] inf. eodem excommunicamus. §. credentes. & 79. dist. si quis Papa. arg.

g Obtentu.] sic ergo ratione delicti p̄ditur priuilegium, infra cap. proxi. in fine, quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo. infra de senten. excommunica nulli, & omni priuilegio cessante, mali puniendi sunt. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. Bern.

h Oblatio.] quia cōstat eum decessisse in mortali peccato, 23. quæst. 5. placuit, & est simile inf. de vsur. quia in omnibus.

† Vide Alfonsum Cast lib. 2. de sta hæret. c. 18. dixi lib. 3 ... men. in ... rec. Inq ... rū & ho ... super q...

AD abolendam.] CASVS. Lucius Papa in cap. isto excommunicat omnes illos, qui de Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, & de alijs Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentiunt, vel docent, quam

sancta

ſancta Romana Eccleſia prædicet, & obſeruet. & omnes illos, quos Romana eccleſia vel ſinguli epi vel clerici vacante eccleſia cũ concilio vicinorum epotum, hæreticos iudicauerint: Secundò ſtatuit, vt quicunque deprehenſi fuerint manifeſtè in hæreſi, ſi clerici fuerint, eis prius degradatis ſeculari ptati relinquantur animaduerſione debita puniendi: niſi ſtatim poſt dephenſionẽ erroris ſpontè ad catholicã vnitatẽ redierint, & ad arbitrium epi ſatisfecerint: Si verò laici fuerint, niſi (vt dictum eſt) abiurata hereſi ad arbitrium epi ſatisfecerint, ſecularis iudicis arbitrio relinquanẽ. Tertiò dr̃, ꝙ q poſt abiuratã hẽſim, vel poſtq̃ ad arbitriũ epi ſe purgauerint, deprehẽſi fuerint in hẽſim recidiſſe: ſine vlla audiẽtia ſeculari iudicio relinquantur: Quartò ſtatuit, vt oẽs rectores cuiuslibet loci iuxta commonitionem eporũ iuramento proprio ꝓmitãt, ꝙ cũ ab eis fuerint req̃ſiti, eccleſiã ꝯ hereticos adiuuabunt bona fide, ſi verò id obſeruare noluerint, honore priuẽtur, & ad alios nullatenus aſſumanẽ; & ipſi excõicenẽ: & terræ illorũ interdicanẽ & ciuitas q̃ his inſtitutis duxerit reſiſtẽdũ, vel punire neglexerit reſiſtẽtes, epali dignitate priuetur, & aliarũ careat commercio ciuitatum: Quintò dicit, ꝙ ſi aliq fuerint exẽpti à iuriſdictione eporũ, ſoli eccleſiæ Roma. ſubiecti, nihilominus in his quæ contra hereticos ſunt inſtituta, ſubeant iudicium epiſcoporum: & eis tãquam ſuper hoc a ſede Apoſtolica delegatis, obſequantur, nõ obſtantibus aliquibus priuilegijs libertatis. Nota primo ꝙ vacãte ſede, capitulum obtinet vicẽ epi in his q̃ ꝑtinẽt ad iuriſdictionẽ. Itẽ oẽs qui malè ſentiunt de ſacramentis eccleſiæ, ſunt excõicati. Item arg. ꝙ clericus depoſitus non gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuerſus, errorẽ ſuũ publicè abiurare debet. Item iterata delicta grauius puniuntur. Itẽ lapſis in hæreſim appellatio eſt denegãda. Itẽ rõne delicti amittit quis priuilegium libertatis, ſed epiſcopi tunc tanquam delegati à Papa eos puniunt, & non tanquam ordinarij.

1. 11. eo. 11. cõp. videtas hanc de.

Vide Eymericum in Direct. Inquiſi. 3. p.

de Eccleſia, contra hereticos defendenda, excommunicantur, & terra eorum ſupponuntur interdicto. ciuitates verò ipſorum reſiſtentes, aliarum commercio, & epiſcopali dignitate priuantur, exempti verò ſubſunt ordinarijs, ſuper his, quę contra hereticos inſtituuntur.

C A P. I X.

AD † abolendam: & inf. ¶ Vniuerſos, qui de ſacramento corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel da baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis eccleſiaſticis ſacris, aliter ſentire, aut docere non metuunt, quam ſacroſancta Rom. Eccleſia prędicat & obſeruat [a] & generaliter quoſcunque eadem Romana Eccleſia vel ſinguli epi per dięceſes ſuas cum conſilio clericorum, vel clerici ipſi ſede vacante [b] cum cõſilio (ſi opportuerit) vicinorum epiſcoporum, hęreticos iudicauerint: vinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. ¶ Præſenti † nihilo minus ordinatione sãcimus, † vt quicunque manifeſtè fuerint † in hęreſi deprehenſi: [c] ſi clericus eſt, vel cuiuslibet religionis obũbratione fuſcatus, totius eccleſiaſtici ordinis prerogatiua [d] nudetur; & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico, ſęcularis relinquatur [e] arbitrio poteſtatis, animaduerſione debita puniendus: niſi continuò † poſt deprehenſionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem ſpontè recurrere, [f] & errorem ſuum ad arbitrium [g] epiſcopi regionis publicè conſenſerit abiurare, & ſatisfactionem cõgruam exhibere.

¶ Laicus [h] autẽ niſi (prout dictum eſt) abiurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita confeſtim ad fidem confugerit orthodoxam, ſæcularis iudicis arbitrio relinquatur: debitã recepturus pro qualitate facinoris vltionem; & infra. ¶ Qui † verò inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi ad arbitriũ epi, iuxtà cõſideratio

a Prædicat & obſeruat.] ſim. 24. q. 3. hæreſis. hoc ergo quod Romana eccleſia ſeruat, & mandat ab alijs obſeruari, generaliter eſt obſeruandum, 11. diſt. quis neſciat. quicunque ergo malè ſentit de ſacramentis eccleſię, hæreticus eſt habendus, vt hic patet.

[Glo. ſeq. arg. & remittit.]

b Clerici ipſi ſede vacante,] habes hic arg. quod vacante eccleſia, iuriſdictio remanet penes capitulum. arg. 65. diſt. c. vl. 23. diſt. c. vlt. 23. diſt. in nomine Domini. 7. q. 1. Pontifices. De hac materia plenè dictum eſt ſup. de maior. & obed. c. his quæ, & c. cum olim.

c Deprehenſi.] facti euidẽtia: puta q a publicè prædicãt hęreſim. arg. ff. de ri. nuptia. palam §. vl. vel legitima ꝓbatione, puta ꝑ teſtes: vel ex ſua confeſſione. Ala.

[Glo. ſeq. arg. pro opi. Ala. ſed tenet cõtrarium. Vg.

d Prærogatiua.] argu. ꝙ clericus depoſitus non habet priuilegium clericale: & hoc cõcedit Ala. arg. 54 d. ex antiquis, in ſi ꝙ non eſt; verũ, q a tenetur viuere clericaliter, quãuis ſit depoſitus. vñ ſi hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali, 81. diſt. dictũ. Et hoc dixit Hug. Si verò incorrigibilis eſſet, tũc non ſolũ ꝑderet priuilegium clericale: verũ ẽt ſæculari curię traderetur. ſup. de iudi. cum non ab homine, ſed in caſu iſto perdit omne priuilegiũ niſi reuertatur, vt ſequitur.

[Gl. ſeq. ponit caſus. quibus, &c.]

e Relinquatur.] Tribus .n. caſibus [1] relinquiẽ aliqs curię ſæculari ſtatim poſt depoſitionẽ. i crimine hæreſis vt hic, & ĩ. e. excõicamus. Itẽ in crimine falſi, ĩ. de cri. fal. ad falſariorũ. Et in alio, cũ ꝑ ꝑ calumniã vel contumeliã quã contulit epo ſuo aliqs depoſitus eſt. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotũ, aliàs autẽ licet clericus ſit depoſit9 nõ tradiẽ ſtatim curię ſęculari. imò adhuc teneẽ viuere clericaliter, & eccleſia eũ tuebitur, & gaudet priuilegio clericali, vt dictũ eſt in proxima notula. Si vero ſit incorrigibilis, poſtea traditur, ſm quod dicitur ĩ. de iudi. cum non ab hoĩe Qualiter debeant tradi, ſdr ĩ de verbo. ſig. nouimus. Qualiter puniri debeant hæretici, dicitur inf. eo. excommunicamus.

[Glo. ſeq. Sgnat contrarium, & ſoluit.

f Spontè recurrere.] Sed videẽ quod ẽt cõpelli dẽat ſeruare fidẽ. 45. d. de Iudæis. poſtq̃ ꝯdẽnatus eſt hæreticus, nõ cõpellitur. ſed ſi vult ſponte redire, debet recipi abiurato errore, 24. q. 3. dicit Apoſtolus, & in perpetuũ carcerem ad agendum pœnitentiam intrudi. ĩ. eo. c. pen. Ber.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

g Arbitrium epiſcopi.] arg. contra. 1. q. 7. ſi quis epũs. illud olim obtinuit, vt in concilio [a] tantum reciperetur ſed hodie ſufficit quod hic dicit. Tanc.

h Laicus.] Laici. n. per eccleſiam condemnandi ſunt de hære-

† ſtatuimus.

† In vulgatis ita: fuerit in hẽſi deprehenſus, &c. ſed in antiquis codicib9 vt eſt impreſſum.

† Qualiter hæ voces ꝯtinuò. confeſtim, & aliæ ſimiles in hac materia accipi debeant tradit Eymericus, in Direc. Inquiſi. part. 3. q. 98. & Simancas in cath. inſt. ti. 47. de pęnitentib. & cõuerſis.

1 De materia huius gl. vide Bernardinũ Diaz. in practi. crim. cano. c. 106. & 130. & ſequen.

† Hic §. vt plurimũ deſideratur in manuſcriptis codicib. vſq; ad illa verba: Illos quoque.

a Vide Simã cã catholic. inſti. ti. 1. de abiurãne.

de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ sæculari, sed clericus solummodo. infra de ver. sig. nouimus. quia laicus semper est de foro sæculari, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodo per iudicem seculare. Qualiter tales puniri debeant, dicetur. J. eod. excommunicamus. Ber.

[Glo. seq. objicit & soluit.

a Audientia.] sim. J. d. in nomine Domini. Sed si volût redire, nonne debent? audiri & recipi qa ecclesia non claudit gremium volētibus redire ad ipsā C. de sum. Tri. iter claras, circa fi. & delicti veniam petentib non negamus dicit Imp. C. eo. ti. Mani hæos, de pœn dis. 3. adhuc instant? Videtur qd debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, & c. 26. q. 6. agnouimus, sed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur J. eo. cap. pen. sed audientia denegatur quo ad bona etiamsi aliàs vellet se defendere, tamen litera ista cōtradicit Tācr. Hodie seruādum est prout traditur infra eod. cap. penult. §. si qui. Bern.

b Iuramento.] hoc idem dicitur J. e. ex. cōmunicatus, §. moueantur Ber.

c Honore.] q a hoc ipso contra ecclesiā esse videntur: vndè dignitate debent priuari, 24. q. 1. qui contra Ecclesiæ pacem. & sim. 32. q. 5. præceptum. Bern.

d Ligandis] sim. J. eod. excommunicamus §. moneantur.

† In vulgatis codicib ita. post abiurōnē præfati erroris & c. verumtamen vox præfati. nusquam apparet in antiquis exemplaribus.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 11 art. 4.

† Vide Repert. Inquisitorum, verbo, iurm. & Eymericū in Directorio, 3. par. q. 32.

nem suspicionis, qualitatemquè personæ propriā innocentiā congrua purgatione monstrauerint, simili sententię subiacebunt. ¶ Illos quoque qui post † abiurationem erroris: vel postquam se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehēsi, fuerint in abiuratā hęresim recidisse, sęculari iudicio sine vlla penitus audientia [a] decernimus relinquendos: † & infra.

¶ Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores, & consules ciuitatū, & aliorum locorum, iuxtà commonitionem episcoporum, præstito corporaliter iuramento [b] † promittant, quod fideliter & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hęreticos & eorū cōplices, adiuuabunt bona fide iuxtà offi cium et posse suum. Si verò id obseruare noluerint, honore [c] quem obtinēt, spoliētur, & ad alios nullatenus assumātur: eis nihilominus excommunicatione ligandis, [d] & terris ipsorum interdicto Ecclesię supponēdis.

rum: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario; sed auctoritate sibi delegata, vt hic patet, & supra de off. ordin. irrefragabili. & perindè est ac si ipse Papa cognosceret, vel specialiter alijs delegaret: per abusum enim vel per negligentiam perditur priuilegium, inf. de priuil. accedentibus, & ca. si de terra, & 11. qō. 3. priuilegium. De hoc dicit infra, de priuileg. ex tuarum. Bern.

¶ Ciuitas autem quę his institutis duxerit resistendum: vel contra cōmonitionem episcopi punire neglexerit resistētes: aliarum careat commercio ciuitatum: & episcopali [e] se nouerit dignitate priuandam, & infra.

¶ Si qui † verò fuerint, qui à lege dięcesanæ iurisdictionis exempti, soli subiaceāt sedis Apostolicæ potestati: nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, episcoporum subeant iudicium: & eis in has parte tanquam à sede Apostolica delegatis, [f] (non obstātibus libertatis suæ priuilegijs) obsequantur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Bona hæreticorum confiscātur, & in terris ecclesię applicantur fisco ecclesię: in terris imperij iudicis sęcularis fisco, & procedit etiamsi catholicos habeant filios.

CAP. X.

Vergentis † in seniū sęculi corruptelā: & inf. ¶ In terris verò tēporali nīæ iurisdictioni subiectis, bona hæreticorū statuimus publicari: & in alijs idē pcipimus [g] fieri,

Vergentis.] Diuidit. Nā primò præmittit decisum exordium: Secundò ponit statutū de publicatione: quod probat per argumétum à maiori; Tertiò soluit obstaculū. Secunda ibi. In terris. Tertia ibi, Nec. Abbas.

CASVS. Statuit Dominus Papa q in terris suæ temporali iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum publicētur: & in alijs idem præcipit obseruari per rectores locorum: & si ad hoc negligentes extiterint, per censuram ecclesiasticam compellantur: nec ad eos bona illa vlterius reuertantur: nisi redierint & abnegauerint hæreticam prauitatem: nisi ex sola misericordia aliqs eis voluerit misereri: vt tēporalis saltem pęna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. cum. n. secūdum leges reis lęsæ maiestatis capite punitis bona publicētur, eorū filijs vita solùmodò ex misericordia reseruata. multò fortius isti q aberrantes à fide, filium Dei Iesū Christum offendunt, a capite nostro quod. est Christus, debent pręscindi, & bonis temporalibus spoliari: quia grauius est eternam quam temporalem lędere maiestat: m. nec exhæredatio filiorum catholicorum, debet impedire censuram huius seueritatis prætextu alicuius misericordiæ: cum in multis casibus filij pro patribus temporaliter puniantur: & secundum canones quandoque non solum puniuntur auctores scelerum, sed etiam progenies damnatorum. No. quod iudex ecclesiasticus potest compellere iudicem sæcularem ad iustitiam faciendam. Item grauius est æternam quam temporalem lædere maiestatem. Item in crimine hæresis non parcitur filijs circa bona paterna, sed in totum priuantur bonis paternis.

† De materia huius §. vide eundē Eymericū in Direct. in quæs. par. 3. q. 26. & seq. vbi latè dixi in commentario.

† Hī integr... li. 2. regist. Innocen... epist. 1. & ... cod. tit. in ... cōpilatio... Et de materia & intel... lectu vide Zan... tt. de hę... c. 25. & qu... copiose d... l. 2. cōme... in Directo... Inquisito... schol. 6. & ... 3. schol. 15...

e Episcopali.] propter delictum suum. sim. 35. quæst. 2. ita nos.

[Glo. seq. dicit hoc allegari quòd ratione delicti, & c. & respondet.

f Delegatis.] auctoritate generali huius decr. sim. sup. de off. ord. irrefragabili. §. cæterum, & sic ratione delicti perdunt priuilegium: quia priuilegium non dat causam delinquendi. C. de priuil. scho. l. 2. lib. 12. nec permittitas nocentes aliquibus priuilegijs vti. vt in Authen. de man prin. §. quod si delinquentes, coll 3. & supra. cap. prox. sic & remissio peccati non dat licentiam delinquēdi. 1. q. 8. exigant. Consueuit hic allegari quod ratione delicti perditur priuilegium: quod non est verum, quia si aliqui exempti sunt & delinquant, non perdunt priuilegium propter hoc, sed puniri debent. Nec enim propriè, recidere in iurisdictionem episcopo-

[Glossa sequens recitat. per q an Papa possit principare.

g Præcipimus.] quod facere potest Papa ratione peccati

peccati. ℥.de iudi.nouit.& poteſt eos dignitate priuare,vt ℥.cap.proxi.§.ſtatuimus. & propter alias iniquitates poteſt etiam Papa remouere eos à dignitate, 15.q.6.alius.& imperium ipſe tranſtulit de loco ad locũ, ꝓpea quia non defendebant eccleſiam.℥. de elec. venerabilẽ, vt ibi notatur. & iud x ſæcularis poteſt excommunicari, ſi negligat facere iuſtitiam 23.q.5.ad : inſtrato res. & hic expreſsè dicitur,& ℥.cap.proxi.§.penult. & ℥.de maledic.c.2.

a Miſereri.]De ſola ergo miſericordia reſtituuntur bona, vt hic dr. & etiam eparatus:vt 23.q.4.ipſa pietas.ver.itẽ ſi in quiunt,in fin.& q.7.quod autem,& 1 q.7.conuenientibus.

b Diſciplina.]℥.de elec.cũ in cũctis,81.diſtin.plurimos,ī fi.& C.d emen. ꝓpin.l.vnica.& arg.50.di.vt cõſtitueretur.Ber.

c Bona confiſcentur.]quod dicit hic, habes 6.q.1.c.quęro,§.verũ,& c.ſiquis cũ militibus,& C.ad l.Iul.ma.quiſquis.

d Longè ſit grauius.]17.q.4.ſicut q eccleſiam,& 23.q.5.ſi apud,& quod in religionem diuinam committitur,in omnium fertur iniuriã: & publi um crimen committitur C.eod.tit.Manichæos.vndè grauius eſt.

[Gloſſa iſta ſignat contrarium, & ſoluit.]

e Exhæredatio.] hic expr.ſiè habes,ꝙ bona hæreti orum confiſcantur: ſiue habeant filios, ſiue non; nec catholicis filijs hæreticorum aliquid relinquendum eſt,vt hic dicitur.Sed contra dicit l.C.eod.tit. Manichæos.& l.cognouimu , & authenti. idem eſt de Neſtorianis.vbi dicitur:quod filij catholici propter hoc hęreditate paterna non priuantur:ſtatur enim hodie huic decre. in odium criminis : ſicut in crimine lęſę maieſtatis : vbi filij puniuntur quo ad bona vt hic dicit ,& 6.quęſtio.1.c. quęro.§. verum. & c.ſi quis cum militibus. multo fortius in iſto crimine , vt hic dicitur,& hoc eſt expreſſum in conſtitutione Frederici,Hac edictali. quę olim erat in quinta compilatione eod.titu.& in alio caſu etiam filij pro delicto parentum puniuntur temporaliter vſq; ad quartam generationem,ſecundum quod habes infra de pœn. in quibuſdam.& in hac opinione,fuerunt Ioannes & Laurentius.

f Canonicas.]15.q.8.cum multę,& 1.q.4.cum eccleſia.§ item peccato iſraelitarum,& ſupra de fil. presb. per totum.

per ptãtes, & principes ſæculares:quos ad id exequendũ(ſi fortè negligentes extiterint) per cenſurã eccleſiaſticã appſone remota cõpelli nolumus & mandamus: Nec ad eos bona eorũ ulterius reuertantur,niſi eis ad cor reuertentib.& abnegantib. hrticorũ cõſortium, misereri [a] aliqs uoluerit: vt tpalis ſaltẽ pęna corripiat,quẽ ſpũalis non corrigit diſciplina.[b] Cum.n.ſm lgĩmas sãctiones,reis læſæ maieſtatis punitis capite,bona confiſcẽtur[c] eorum, filijs ſuis uita ſolummò ex miſericordia cõſeruata:q̃to † magis q aberrantes in fide Domini Dei filiũ Ieſum Xp̃m offendunt: a capite nr̃o, quod eſt Chriſtus, eccleſiaſtica debent diſtrictione præcidi,& bonis temporalibus ſpoliari, cum longè ſit grauius [d] æternã, q̃ tpalẽ lædere maieſtatem.¶Nec hmõi ſeueritatis cenſurã, orthodoxorũ†exhr̃datio[e] filiorũ, quaſi cuiuſdã miſerationis ꝓtextu, dẽt vllatenus impedire:cũ in multis caſib.(ẽt ſm diuinum † iudiciũ)filij ꝓ patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas [f] ſanctiones, qñque feratur vltio, non ſolum in auctores ſcelerum, ſed etiam ĩ progeniem damnatorũ.

n regiſtro ſ quanto Agis, q ab ſates ſi ,Deũ Dei in Ieſum Chriſtũ,&c.

Vide Par. nillan.tra. heret. q. Iul. C la. 5.ſen.re. §. here. verſic.& 15.

De materia huius gl. le late p tos in ta.

S I aduerſus.]Primò ponit deciſum exordium:Secundò prohibitionem:Tertiò pęnã.Secunda ibi,Quia. Tertia ibi, Quod ſi. Albas.

CASVS. Quamuis generaliter prohibitum ſit, vt nullus cõſilium,vel auxilium,vel fauorem præſtet hæreticis,quia tamen ſolet plus timeri quod ſpecialiter iniungitur , quam quod generaliter præcipitur, prohibet Papa aduocatis & notarijs,ne hæreticis, credentibus, fautoribus,vel defenſoribus eorundem, in aliquo præſtent conſilium,auxilium vel fauorem:nec eis in aliquib. factis vel cauſis, vel aliquibus litigantibus ſub eis præbeãt patrociniũ; nec pro ipſis publica conficiant inſtrumẽta,vel ſcripta: quod ſi contra fecerint,ab officio ſuo nouerint ſe ſuſpenſos:& perpetuæ infamiæ ſubiacere. Not regulã,ꝙ plus timet quod ſpecialiter præcipitur, quam quod generaliter imperat. Not. aduocatos & notarios eſſe infames,qui aduocant,vel inſtrumenta conſcribunt pro hæreticis, & nihilominus ſunt excõmuni ati.Item Papa poteſt infamiam irrogare.

g Quod ſpecialiter.] hoc ſumptum ẽ ex illo canone 23.diſtin. quanquam. ea enim quæ notabiliter fiunt,niſi ſpecialiter notentur,videntur neglecta.ff.de iniur. item apud Labeonem,§.ait prętor arg.℥.de cõſir.vti.bonę.& ℥.de dol.c.2.

¶Idem.

¶Aduocati vel notarij hæreticis,vel eorum defenſoribus fauentes,aut ſub eis litigantibus patrocinantes , & pro eis inſtrumenta ſcribentes , infames ſint, & ab illo officio ſuſpenſi.

CAP. XI.

S I†aduerſus nos terra conſurgeret:& infra. ¶Quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter [g] iniũgitur,quam quod generaliter imperatur: uobis aduocatis,& ſcriniarijs[h] firmiter inhibemus, ne hęreticis,credentibus , fautoribus,vel defenſoribus eorundem, in aliquo pręſtetis auxiliũ , [i] conſiliũ, vel fauorem : nec eis in cauſis, vel in factis, vel aliquibus litigantib. ſub eorum examine, veſtrũ patrociniũ præbeatis: & pro ipſis publica inſtru-

h Scriniarijs.] i.tabellionib. ſic 25.q.2.c.dicenti.§.vniuerſa.

[Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.]

i Auxilium.] cum ſint excommunicati , infra eo. excommunicamus 1 §.credentes,& ℥.eo.ſicut. Sed videtur ſaltẽm ſi conueniantur , quod non ſit auxilium denegandum,aut etiam iuſta ſententia.ſupra de excec. cum inter.& in pluribus cc.ibidem. Hoc poteſt habere locum infra annum: poſtquam verò conſtiterit eos eſſe tales,anno elapſo inter hæreticos computantur:niſi infra annum ſe correxerint. infra eo. excommunicamus 1.§.credentes.& ſicut hæretici puniuntur.℥. eo, c.pen.vndè non admittuntur ad aliquam defenſionem cum ipſorum bona debeant confiſcari , ſicut aliorum hæreticorum:imò licitè eis auferuntur ſua: vt 8. diſt. quo iure,23.quæſtio.5.non vos.& q.7.c.1.2.& 3.ſed melius eſt ſi auctoritate 2 iudicis hoc fiat.23.q.3.ſex ſunt & C.de pig.l.3.

[Glo.ſeq.not.probat,& ſignat contrarium.]

a Infa-

†De hoc ae. latiſſimè ſcribit alfon.Caſtrus lib.2.c.11.de iuſta hęret. punitione. & Io. Roias in ſingularibus fidei ſing.66.

† actores.

†Cap.2.eo. tit in 3.cõp. Et de materia & intellectu pręter Doct. hic,vide Matth.de afflic.ſup 2.ſtitutione,I cõſutilẽ , de hęret. notabili 25.verſ. Hine ſũper occaſione, q ro, adde Simancam cathol.inſt.tit. 5.d aduoca.

a Idem tenet Archidiaconus in c.ſi vos 23.q.5.

a Infamia.] & ita Papa potest infamiam irrogare quo ad forum ciuile: quia & tollere eam potest. ar. supra qui filij sunt legiti. per venerabilem. Arg. contra. 2. q. 3. §. hinc colligitur. Ber.

ADDITIO. Sol. hoc verum est de infamia facti, non iuris.

menta, vel scripta facere nullatenus attẽtetis. Quòd si cõtra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuę vos decerni mus infamię [a] subiacere.

¶ Idem vniuersis Christi fidelib. tã in vrbe Meten. quam in eius diœcesi constitutis.

¶ Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciãt, nec sacerdotes reprehendant.

CAP. XII.

CVm † ex iuncto, & infr. ¶ Licet aũt desideriũ intelligendi diuinas scripturas, & secundum eas, studium adhortandi, reprehendendum non sit, sed potius cõmendandum: in eo tñ apparent quidam laici meritò arguendi, quod occulta conuenticula [b] celebrãt, officium prædicationis Christi † sibi vsurpãt, sacerdotũ simplicitatem [c] eludunt & eorum consortium aspernãtur, qui talibus non inhærent. ¶ Deus [d] enim lux vera, quæ omnem hominẽ venientem in hunc mũdum illuminat, intantũ odit opera tenebrarum, vt Apostolos suos in mũdum vniuersum prædicaturos Euangeliũ omni creaturæ missurus, eis præceperit apertè dicens. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: [e] † & quod in aure auditis, prædicate super tecta: & infra. ¶ Sicut enim [f] multa sunt membra corporis, omnia verò non eundẽ actum habent: ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes: [g] idem habent officium: quia secundum Apostolum: alios [h] Dominus dedit Apostolos alios Prophetas, alios autem Doctores; & cætera. Cum igitur Doctorum ordo sit quasi præcipuus [i] in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium vsurpare: Nam secundum Aposto

CVm ex.] Primo ponit triplicem reprehensionem laicorum, q̃ secundo ꝑ sequitur. Primo primam ibi. Deus. Secũdò secundam, ibi. Sicut enim. Tertio tertiam ibi. Licet. Abbas.

CASVS. Quidam laici in vrbe Metensi pręcipue delinquebant in quibusdam articulis, faciebant sibi diuinas scripturas exponi, vt sm eas sibi assumerẽt officiũ prædicandi. Item occulta conuenticula faciebant, vsurpantes sibi officium prædicandi, sacerdotum simplicitatẽ eludũt, & aspernantur eorũ consortium, qui sibi in talibus non inhærẽt. Primo improbat Papa occulta conuenticula. Deus enim intantũ odit opera tenebrarũ: vt Apostolos suos ꝑdicaturos Euãgeliũ missurus, pręceperit eis dicens. Qd dico vobis in aure, ꝑdicate super tecta. Secundo impugnat eorum officium prędicandi: sicut enim multa membra sunt corporis, sed non habent eundem actum, ita sunt plures ordines in ecclesia, sed non habent omnes idem officium: quia, vt dicit Apostolus, Dominus alios dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores: sed ordo Doctorum præcipuus est in ecclesia, & iõ non dẽt quis indifferenter officium ꝑdicationis assumere: quia vt dicit Apostolus: Non prædicabunt, nisi mittantur & Dñs ẽt dixit Apostolis. Rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam: Sed si fortè aliquis i lorum diceret, quod tales inuisibiliter mittuntur a Deo: potest ei rñderi, qꝫ cũ illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam dicere, quod sit missus à Deo, cũ hoc quilibet hæreticus assereret: sed oportet, quod illam inuisibilem missionem astruat per operationem miraculi quod ostendit duobus exemplis, scilicet Moysi, & Ioannis Baptistę.

LICET AVTEM. Hic tertio dicit, quod nullus eludere debet simplicitatem sacerdotum: licet enim necessaria sit scientia sacerdotibus ad doctrinam: non est tamen simplicibus sacerdotibus detrahendum, etiam à scholasticis, nedum à laicis, cum in eis deceat sacerdotale officium honorari: vnde præcipit Dominus Dijs tuis non detrahes: de sacerdotibus intelligens, qui propter excellentiam ordinis Deorum nomine nuncupantur. nec aliquis istorum defendat audaciam suam illo exemplo, quod asina reprehendit Prophetam Balaam: vel quia Dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? quia aliud est cum quis occultè reprehẽdit fratrem suum in se peccantem (ad quod quilibet tenetur secundum Euangelicam veritatem, in quo casu potest intelligi quod asina reprehendit Prophetam) & aliud est, patrẽ suũ delinquentem manifestè reprehendere. qd nulli licet, Aliud est, cum Prælatus de sua innocentia confidens supponit se accusationibus subditorum: in quo casu põt intelligi verbũ Dñi: Quis ex vobis, &c. & aliud est qñ subditus animo reprehendẽdi surgit in Prelatũ suũ cum potius ei dẽat obsequi. Sed si tanq̃ inutilis debeat remoueri, tunc agẽdũ est ordinate apud episcopum suũ, ad cuius officium pertinet institutio & destitutio sacerdotum. Nec qꝫ qui male agit, odit lucem. Itẽ laici quantumcunque idonei, prædicare nõ debẽt, nec ẽt clerici, nisi q̃bus ex officio concessum est. Item nõ sufficit alicui dicere, qꝫ sit missus à Deo, nisi hoc ostẽdat. Item sacerdotibus nullus detrahere debet. Itẽ q̃libet tenet illum in se peccantem corrigere secretò. Item q̃libet tenetur ad deuitandum. Item sicut institutio sacerdotũ pertinet ad ẽpos, ita eorum destitutio.

b Occulta conuenticula.] sicut conspiratores, 11. q. 1. conspirationum. 79. dist. si quis Papa. Isti enim conspirant contra Deum vndè fortius sunt puniendi, quam si conspirarẽt contra hominem, supra eodem, vergẽtis, ad finem.

c Simplicitatem.] & malè, trigesimaoctaua distinctione, sedulo.

d Deus enim.] hic incipit improbare factum istorum.

e In lumine.] hæc est improbatio contra occulta conuenticula.

f Sicut enim.] hic improbat, quod assumebant officiũ prædicandi.

g Non omnes.] imò singula officio debent esse commissa. 89. dist. singula.

h Alios.] sic j. eod. ti. c. sicut. & 16. q. 1. adijcimus, q̃a nullus audet prædicare nisi sacerdos: vt ibi dicitur: & infra eodem excommunicamus. §. quia verò. vel nisi esset missus. vt ibi. 23. q. 4. displicet. arg. ibi, missus est, vt qualia. &c.

i Pręcipuus.] & priuilegiatus supra de statu. reg. quod Dei timorem.

† Extat integra li. 2. registri Innocentij. iij. & cap. 3. eod. ti. in 3. compilatione.

† Vox Christi, nec in registro, nec in antiquis codicibus reperitur.

Ioan 1.

Matth. 10.

† Luc.

1 Cor. 12.

a Adde eorum pr legijs in re ciuili ... betur, in ... medio ... l. seq. C. professo. ... lib. ... & in l. j. C. profes. qui vr. Constan lib. 12.

a Roga-

lum, Quomodo prædicabunt, ni . mittantur? Et veritas ipsa præcepit Apostolis: Rogate [a] dominũ messis, vt mittat operarios in messem suam. Quod si fortè [b] quis arguitè respondeat, quia tales inuisibiliter mittũtur à Deo, & si non visibiliter mittantur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quam visibilis, & diuina longè melior, quam humana: † potest rationabiliter responderi, quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit [c] cuiquam nudè tantum asserere, quod ipse sit missus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret, sed oportet, quod astruat illam inuisibilem missionem, per operationem miraculi, [d] vel scripturæ testimonium speciale. Vndè cũ Dominus vellet mittere Moysen in Aegyptũ ad filios Israel, vt crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, vt conuerteret virgam [e] in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptista, speciale suę missionis testimoniũ protulit de scriptura, dicẽs: Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domino, sicut ait Esaias propheta, & infra. ¶ Licet autem [f] scientia sit valdè necessaria sacerdotib. ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum, Labia [g] sacerdotis custodiunt [h] sciẽtiam, et legem exquirunt, [i] ex ore eius, non est tamen simplicibus sacerdotibus, etiam à scholasticis detrahendum, cũ in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege [k] præcepit. Dijs non detrahes, sacerdotes intelligens, qui propter excellentiã ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur: et infra.

¶ Nec quisquam [l] suæ præsumptionis audaciam, illo defendat exemplo, quod asina [m] legitur reprehendisse Prophetam, vel quod Dominus ait, Quis ex vobis arguet me de peccato? Cũ aliud sit fratrem in se peccantẽ occultè corripere, quod quilque tenetur [n] † efficere secundum regulã Euangelicam, in quo casu sane potest intelligi, quod Balaam fuit correpť ab asina, & aliud est patrem † suum delinquentem reprehendere manifestè; quod vtique nulli licet secundum Euãgelicã veritatẽ, nam qui etiam dicit fratri, fatue, [o] reus erit gehẽnę ignis. Rursus, aliud est, quod Prę latus spõtè de sua cõtius innocẽtia, subditorum se accusationi supponit, [p] in quo casu præmissum [q] Domini verbum debet intelligi, & aliud est, quod subditus non tam animo reprehẽdendi, quam detrahendi, exurgit temerarius in Prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si fortè necessitas postularet, † vt sacerdos tanquam inutilis [r] & indignus, a cura gregis debeat remoueri: agendum est ordinatè [s] apud episcopum: ad cuius officium, tam institutio: [t] quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

a Rogate.] 22. dist. in nouo. ergo quia isti non erant missi, nec sacerdotes, prædicare non debebit.
b Quod si fortè.] hic opponit, quia posset ei opponi ab alio: & ita statim respondet.
c Non sufficit.] bñ dicit: quia & si martyres et aliqua mandant fieri, statim nõ sunt facienda, sed ante est, vt sciamus illos impetrare à Deo quæ postulant. 50. di. si quis præpost. 12. & 42. dist. quiescamus. Ber.
d Miraculi.] nec istud statim credendum est: quia quãque miracula fiunt per malos à 1. quæst. 1. eamus.
e Virgam.] de con sec. ra. dist. 2. e uera.
f Licet autem.] hic improbat quod deludebant simplicitatem sacerdotum. Bernardus.
g Labia sacerdotis.] 43. di. sit rector. & 11 q. 1. sacerdotibus.
h Custodiunt.] id est, custodire debent.
i Exquirunt.] scilicet subdit à scholasticis. 38. di. sedulò. Ber.
k In lege.] Mosaica.
l Nec quisquam.] rñdet ad obiectionẽ quam possent facere isti hæretici.
m Asina.] vt 2. q. 7. secuti sunt. & ca. nos si. §. item cum Balaam.
n Quod quisque tenetur.] ad correctionem quilibet tenet, sicut hic dicit: & hoc intellige de occulta correctione sine reprehensione, ar. 2. 3. q. 5. non vtes, vt hic dicit; Sed manifestè corripere pertinet ad Prælatos, vel ad illos qui habẽt aliquã ptãtẽ in aliquos, 23. quæ. 4. duo ista & c. fortè. praeter enim filium põt corripere, & Prælatũ dictũ, & occultè & manifestè: vndè Apostolus: Argue, obsecra, increpa, vt 45. di. c. 1. & 8. q. 1. quod autem. sed filius non potest publicè reprehendere suũ corripere patrem, nec subditus Prælatum: vt hic sequitur in ssa. & 21. dis. nolite. erubescit enim lex filios castigaturos parentes in Auth. de nup. §. sed quod sancitum est. col. 4. versus fi. per vnam col hæc est canonica correctio fm Euangelicam veritatem, vt occulta ad omnes, manifesta ad Prælatos, vel alios aliquam ptãtem habentes, pertineant, vt hic distinguit: & sic põt intelligi. 2. q. 1. si peccauerit. & est ad hoc 22. q. 5. hoc vñ. Ad denunciationem verò Euangelicam, quæ exigit admonitionem, & probationem, vt 40. di. sed illud. versi. neque illud. & supra de testibus, in omni negotio. & 2. q. 1. si peccauerit quæ sit ad pęnitentiam, vñ quod quilibet teneatur. 2. q. 7. qua propter supra de cogna. spiritua dummõ persona sit honesta, & bonæ famæ, quia viles personæ non admittunt ad denunciationem. supra de sponsa. cum in tua. & vbi de hoc.
o Fatue.] 55. dist. si Euangelica.
p Supponit.] vt 2. q. 7. si incompetenter.
q Præmissum Dñi verbum.] scilicet, quis ex vobis arguet me de peccato.
r Inutilis.] si n. Prælatus inutilis aut negligens fuerit, remouẽdus est. supra de off. custo. c. 2. 81. dist. dictum & 7. c. proxi. in fi. & 18. q. 2. si quis abbas. & C. de offic. præfec. præto orient. si quos.
s Ordinatè.] denunciãdo, vel accusando fm qd traditur. supra de accu. qualr. 2. de simo. licet. & est arg. iuris ordinem esse seruandum.
t Tã institutio quã desti-

Matth. 9. / Luc. 10. — S. Th. 2. 2. q. 17. ar. — Post hæc sequitur in registro etẽ de Ioan. Baptista, quæ omittit Raymundus, ista ut huc lo... — Exod. 7. — Luc. 3. — Malach. 2. — Exod. 22. — Ioan. 8. — Num. 22. — Ioan. 8. — Matth. 5.

† De materia textus & glossæ in verbo, qđ quisque tenetur. præter Doctores hic, vide S. Th. 2. 2. q. 33. art. 2. & sequentib.
† Aliàs, fratrẽ: in plerisque Gregorianis codicibus in aliis, & in registro legit patrẽ.
† Adde qđ no. in co. ca. 2. de hoc dixi in de inuenit. l. An.
† postularetur

tutio.] Ad quem pertinet institutio, & destitutio. supra de capel. mo. capitulo 1. & cap. 2. & ℸ. de priuil. cum &, plantare. § in ecclesijs. & examinatio pertinet ad eũ ad quẽ manus impositio spectat. ℸ. de elect. venerabile. & c. nihil. & c. cum nobis olim institutio. n. ad episcopum pertinet. 16. q. 6. nullus. Ber.

† Idem. † Innocentius iij. in concilio generali Lateranen. ca. 3. & c. 3. in. 4. compilat. † Dictio, itaque, deest in concilio, sed hr in antiquis codicibus.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Excommunicati sunt omnes haeretici, quibuscunque nominibus nominentur. h. d. vsque ad §. damnati.*

CAP. XIII.

Excommunicamus[a] ita que, † & anathematizamus omnẽ hæresim, extollentem se aduersus hãc sanctam orthodoxã & catholicam fidem, quã superius[a] exposuimus: cõdemnãtes hæreticos vniuersos, quibuscunque nominibus cẽseantur: facies quidem diuersas habẽntes, sed caudas adinuicẽ colligatas, quia de vanitate † conueniũt in idipsũ.

¶ *Dãnati de haeresi per secularẽ iudicem puniuntur, & bona laicorum haereticorum confiscatur, & clericorum bona applicãtur, ecclesiis, vbi beneficiati erant. h. d. vsque*

Excommunicam[a].] Habet multa dicta, & põt summari fm varietatem dictorum per partes quæ patent per §§. Abb. Sicu.

CASVS. In prima parte huius capituli, excõicat concilium oẽs hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas: damnatai verò de hæretica prauitate præsentibus potestatibus, aut eorum nuncijs relinquantur pœna debita puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis, bonis damnatorum publicatis, si laici fuerint, confiscentur si verò clerici ecclesiis applicentur, à quibus stipendia receperũt: Secundo dicit, quod si aliqui fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium epi se purgauerint excõicent: & si per annum sic steterunt, post tanquam hæretici condemnentur.

MONEANTVR. Tertio loco dr, quod Potestates locorum moueantur, & si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur, quibuscunque fungantur officijs, vt pro defensione fidei præstent publicè iurm, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis expellant hæreticos ab ecclesia denotatos. & quicunque de cætero in potestatem assumptus fuerit, hoc capitulum teneatur iuro firmare; si verò dominus temporalis requisitus ab ecclesia, terram suam hæreticis purgare neglexerit, per metropolitanum & comprouinciales epos excommunicetur & si satisfacere contempserit ℸ. annum, significetur hoc dño Papæ, vt ex tunc vasallos illius, ab eius fidelitate denunciet absolutos, & terram illius exponat catholicis occupandam: qui exterminatis indè hæreticis, eam possideant, & in fide conseruent; saluo iure dñi principalis, dummodo super hoc nullum præstet impedimentum: & idem seruetur circa illos, qui non habent dños principales. Quarto dicit, quod catholici qui contra hæreticos istos crucem assumpserint, illa gaudeant indulgentia, & illo priuilegio sint muniti, quæ conceduntur accedentibus in subsidium terræ sanctæ.

CREDENTES.] In § isto excõmunicat concilium receptatores, defensores, & fautores hæreticorum: statuendo, vt q̃ citò quilibet talium fuerit excõmunicatione notatus, si satisfacere contempserit. ℸ. annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad aliqua officia admittatur seu consilia, nec ad alios eligendos hmõi, nec admittatur ad testimonium, nec testm facere possit, nec capere aliquid ex testõ nullus ipsi rñdeat, ipse verò omnibus rñdere teneatur, & si iudex fuerit, eius sententia non teneat, nec causæ deferantur ad ipsum, & si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instra p̃ ipsum confecta nullius sint momenti sed cum auctore damnato damnentur, & in similibus idem est obseruandum. Si vero clericus fuerit, deponatur, & si aliqui postquam tales ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicẽtur vsque ad debitam satisfactionem.

SANE. Clerici huiusmodi vitiis non exhibeant ecclesiastica sacramenta, nec eos sepeliant, nec eleemosynas vel oblationes eorum recipiant: quod si fecerint, officio suo priuentur, ad quod nunquam restituantur sine special. mandato domini Papæ: & idem faciant regulares; & eadem pœna infligatur eidem; & illorum priuilegia non seruentur in illa diœcesi, in qua tales excessus perpetrauerint.

QVIA VERO Hic dicitur, quod nullus prædicationis officii vsurpare præsumat: quia vt dicit Apostolus. Quomodo prædicabunt nisi mittant? & qui contra hoc fecerint, excommunicẽtur, & nisi se correxerit alia pœna puniat.

† Aliis, tietatur cum 2 ut hæc suis.

ADIICIMVS INSVPER. In §. isto dicitur, vt quilibet archiepiscopus, vel epũs per se, uel per archidiaconum suum, vel alias honestas p̃sonas visitet parochiã suam in qua fama fuerit hæreticos habitare, & ibi tres vel quattuor viros idoneos, aut si expedire viderit totam viciniam iurare compellat, vt si aliquos hæreticos sciuerint, vel aliquos occulta conuenticula facientes, vel si etiam discrepent à vita & moribus aliorum, episcopo studeant nunciare, & ipse vocet ad præsentiam suam denunciatos; qui si se non purgauerint, vel si post purgationem præstitam relapsi fuerint, canonicè puniantur.

SI QVI VERO. Dicitur in §. isto, quod si qui de prædictis iurare noluerint. ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur; Mandat Papa, & in virtute obedientiæ districtè præcipit, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi diligenter inuigilent, si canonicam uoluerint effugere vltionem, & si quis super hoc negligens vel remissus fuerit, cum de hoc constiterit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alius instituatur idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem. Nota quod diuersitas nominum rei substantiam non immutat. Item sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit in crimine hæreseos. Item transcursus temporis probat crimen. Item iudices sæculares tenẽtur hæreticos de prouincijs sibi subiectis exterminare. Item si iudex sæcularis in exterminatione hæreticorum negligens fuerit, potest excommunicari. Item dominus Papa principem sæcularem deponere potest propter hæresim. Item arg. quod propter delictum vnius alius puniri non debet. Item auctoritate ecclesiæ bellum fieri potest. Item pari priuilegio & indulgentia gaudent cruce signati contra hæreticos, cum illis qui vadunt contra Sarracenos. Item consentientes & agentes pari pœna puniuntur. Item nota hic multas pœnas editas contra fautores & defensores hæreticorum. Item hæreticus cuilibet respondere tenetur, & nemo sibi. Item sententia, vel scriptura publicè excommunicati non valet. Item in similibus simile iudicium est habendum. Item qui in maiori dignitate est, plus punitur, & sic circunstantiæ aggrauant peccatum, & vindictam. Item absolutio & restitutio excommunicati participantis cum hæretico excommunicato, pertinet ad solum Papam. Item argumen. quod vniuersitas præstare potest iuramentum calumniæ. Item deficiens in purgatione punitur. Item qui iurare non vult, pro condemnato habetur. Item per indicia probatur crimen. Item propter negligentiam deponitur vel remouetur prælatus.

a Superius,] supra de summa Trinita. capitulo primo. & 2.

a Damnati.]

a Damnati.] s.de hæresi.
b Potestatibus.] sic j.de verb.sign. nominibus tamen si volunt in solite, in perpetuum carcerem teneantur, inf. eo. excommunicamus.
c Relinquantur.] Qualiter hoc intelligitur, dr j.eod. ad abolendam Ber.
d Degradatis.] j.e. ad.& c. pen.
e Confiscentur.] De hoc dictum est. sup.eo. vergentis.
f Stipendia.] si plura stipendia i habuerint, inter ecclesias diuidantur pro rata. j.de test.relatum.
g Suspicione.] id est, præsumptione. Et nota quod sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit: quod si nõ fiat, punitur, vt hic patet. arg. de cohab.cle. & mulie. tua nos. & intellige quod sit probabilis præsumptio siue suspicio: alias non induceretur purgatio. & sic non obstat 2.q.1. primò. & ita hic respicitur infamia.
h Suspicionis.] Hoc semper est attendendum, vt secundum qualitatem infamiæ & personæ indicatur purgatio 2.q.5. omnibus. & j. de purg. cano. inter.
[Gl. seq. signat cõtrariũ de decre. literas. & soluit. iterũ signat cõtrarium de ca. conuenientib. & soluit.]
i Condemnentur.] Videtur hic, quod aliquis sit condemnandus de hæresi, licet non videatur violenta præsumptio cõtra ipsũ. Arg. contra. j. de præsumption. literas. ibi dicit, quod licet sit vehemẽs psumptio, nõ vult Papa illum condemnare de tam graui crimine, hæc violentissima ẽ psum ptio, cũ primò probabilis fuerit pp infamiã: & qui noluit se purgare, fuit excõmunicatus: & quia p annum stetit in excõmunicatione pro cõuicto habetur. 11.q. 3 rursus, & c. quicunque: secus in alijs criminibus, quia si bona alicuius cõtumacis p p crimen annotata sunt, si j. annũ non venit, bona deuoluuntur ad fiscum. sed quoad crimen non obest quin post annum possit probare innocentiam suam. ff. de requiren. reis annus. Sed quid est quod dicit, quod statim est condemnandus est, cum sæpius est admonendus vt redeat.

ad § qui autem. Abb. Sicu.

¶ Damnati[a] † verò, præsentibus sæcularib. Potestatibus[b] aut eorum balliuis relinquantur[c] animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis:[d] ita quod bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur: [e] si verò clericis applicentur ecclesias, à quibus stipendia[f] receperunt. †

¶ *Si suspectus de heresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur: & existens per annum in excommunicatione vt hæreticus damnatur. h. d. vsque ad §. moneantur. Abbas Siculus.*

¶ Qui autem inuenti fuerint sola suspicione[g] notabiles: nisi iuxta considerationem suspicionis,[h] qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione mõstrauerint, anathematis gladio feriantur: & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur.[i]

¶ *Potestates sæculares perpetui vel temporales, iurare tenentur, vniuersos hæreticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgans terram suam hæreticis, excõmunicatur, & si perstiterit in excõicatione per annum, nunciatur Papæ, qui fideles eius à iuramẽto absoluet, & eius terram fidelib. exponet, saluo iure pricipalis domini, nisi & ipse sit in culpa, h. d. vsq. ad §. catholici. Abb Sic.*

¶ Moneantur autem & inducantur, & si necessè fuerit, per censuram ecclesiasticam compellãtur sæculares † Potestates quibuscunque fungantur officijs: vt sicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publicè iuramẽtum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide, pro virib. exterminare studebunt, ita quodamodò quandocunque quis fuerit in Potestatem, siue † perpetuã siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuro firmare.[k] Si verò dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit[l] ab hæretica fęditate, per Metropolitanum, & cęteros comprouinciales episcopos, excõicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere cõtempserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici, vt ex tũc ipse vasallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos,[m] & terram exponat catholicis occupãdam, qui eam exterminatis hæreticis, absque vlla cõtradictione possideat, & in fidei puritate cõseruent, saluo iure domini[n] † principalis: dummodò super hoc ipse nullũ præstet obstaculum, nec aliquod impedimẽtum opponat, eadẽ nihilominus lege seruata circa eos, qui

1.q.7. conuenientibus? Rñdeo non contradicit: quia licet sit condemnandus, monendus est vt redeat, vt 34. q.1. quæ dignor in fi. vbi dicitur quod post admonitionẽ est vitandus. hoc est verũ in hoc quod non sunt ei secreta nostræ fidei exponenda. 43. distin. in mandatis, vt impugnet nos, vt ibi. Nec intelligas, quod si pro alio crimine seu contumacia steterit per annum in excommunicatione, quod habendus sit hæreticus, sed tantũ excõmunicatur per suspicionem hęresis.
k Iuramento firmare] sic j. e. ad abolendam § statuim⁹. & non solum hoc iurare tenetur, sed hoc iurare debet, quod ipse idem catholicus sit. in Authẽ. iusiurã. quod præsta. ab his qui administra. acci. circa princ. colla. 2.
l Neglexerit.] iudex qui negligit facere iustitiam, excõmunicatur, 23. q. 5 administratores. & facit litẽ suam. cap. causa. & q. 2. dñs. & 3. q. 7. qui sine. argu. & in Authẽ. vt diffe. iu § pen. & vlt. coll. 9. & 2 quæst. 7. sicut.
m Absolutos.] j. eodem cap. vlti. & ita Papa potest propter hæresim deponere omnes tam laicos quàm clericos à dignitatibus suis, vt supra eodem ad abolendam. §. statuim⁹. & supra c. vergentis vbi de hoc.
n Saluo iure dñi.] arg. quod p p delictum vnius alius puniri nõ debet, quã pœna dẽt tenere suos auctor. & j. de his quæ fiunt à maio. par Cap. quęsiuit C. de pœn. sancim⁹, & iniquũ est alique alterius odio pgrauari C. de in offi. test. si qs in suo. Arg. 3 supra c. vergentis.

† sæculis.

† In cõcil. ita, siue spirituale siue temporalẽ assũpt⁹, &c. quia si nõ solum principes sęculares, sed & ecclesiastici, quos per ptãtem spiritualem possumus intelligere, hoc teneantur pstare iuramẽtum.

† & domini ij.

a Ac-

non habent dominos principales.

¶ *Cruce signati ad exterminationem hereticorum gaudent priuilegio concesso cruce signatis in subsidium terræ Sanctæ. h.d. vsque ad § credētes. Abbas.*

¶Catholici † verò, qui crucis assumpto charactere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint.[a] illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quę accedentib. in terræ Sanctæ subsidium conceduntur.

¶ *Ibi ponitur pœna credentiū, receptatorum, & defendentium hæreticos, primò laicorum, secundò clericorum, vsque ad § quia. Abbas.*

¶Credentes † prętere a, receptatores,[b] defensores, & fauores hęreticorum, excommunicationi decernimus subiacere: Firmiter statuentes, vt postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contēpserit infra annū, ex tunc ipso iure sit factus infamis, † nec ad publica officia, seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonīū admittatur: Sit etiā intestabilis,[c] vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse allijs respondere cogatur. Quod si fortè iudex extiterit, eius sētentia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrociniū nullatenus admittat. Si tabellio, instrumēta † cōfecta per ipsum nullius sint momenti, sed cum aucto-

re † damnato damnētur,[d] Et in similib. idem pręcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur[e] vindicta. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicatiōnis sententia, vsque ad satisfactionem idoneā percellantur[f] ¶Sanè clerici † non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosinas, aut oblationes eorum percipiāt, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquā restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali,[g] Similiter quilibet regulares,[h] quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia[i] in illa diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

¶ *Nullus debet sibi officium prædicandi assumere nisi super hoc sibi à iure, vel à sede Apostolica, vel à diœcesano episcopo licentia concedatur, aliàs excommunicatur: & nisi resipuerit alia pœna imponitur. hoc dicit vsque ad §. adijcimus. Abb.*

¶ Quia † verò nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vēdicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat; Quomodò prędicabunt, nisi mittantur?[k] omnes, qui prohibiti, vel nō missi præter auctoritatē ab Apostolica sede vel catholico episcopo, lo-

a Accinxerint.] Argum. q auctoritate ecclesiæ bellum fieri pōt. 23. q. 8. igitur & c. hortatu. 15. quæst 6. auctoritate. 53. dist. Hadrianus. quod verum est contra inimicos fidei, & contra illos, qui ecclesiam impugnant.

b Receptatores, defensores.] sine quibus hæretici manere diu non possunt, arg. ff. de off. pręt. c. cōgruit. ff. de recepta. l. 1. vndè merito isti sūt puniēdi, imò grauius delinquunt, qui aliorum errores defendunt, & acrius puniri debent. 24. q. 3. qui aliorum & ideò simili pœna cum hęreticis puniūtur. 11. q. 3. qui consentit. & ȷ. eo. c. pe. in fi. & C. de his qui latro. occul. l. j. et si essent cōsanguinei. arg. 27 q. 1. de filia. & ī. e. quis eps. vbi de hoc B. r.

c Sit etiam intestabilis.] isti .n. (vt hic patet) a quolibet actu legitimo repelluntur, nec donare, nec vendere, nec contrahere possunt: quia hæc omnia traduntur. C. e. manichæos.

d Cum auctore dānato dānentur.] Sic ī. e. fraternitatis vbi de hoc simi. sup. de testibus, licet. sic & scriptura vel snia publice excōicati nō valet. ī. de exce. exceptionem nec rescriptum. ī. de resc rip. di lectus 1. & hoc est q sequitur: idē in similibus præcipimus obseruari. Tamen de rescripto impetrato ab excōicato secus est: quia rescriptū nō sumit auctoritatem ab impetrante, sed a cōcedente. De quo dic vt ī. de except. pia. in notula, sed mitum. Ber.

ADDITIO Hodie rescriptum ab excommunicato impetratum, suppressa excommunicatione, est ipso iure nullum, nisi in certis casib. c. 1. de rescrip. lib. 6.

e Grauior exercea-tur.] vt 50. dist. quia tua, hic habes ar. q in maiori dignitate est, pl⁹ punitur, & ita circunstantię aggrauant vindictam. arg. 32. q. 5. qui viderit. & 25. q. 1. nulli fas. & 40. dist. homo Christianus. Crimē enim augetur per dignitatem. ff. de re mili. omne delictō. 1. 19. dist. nulli & q magnus fine comparatione creatus fuit, sine venia damnatus est. de pœnit. di. 2. ca. principium enim. & ī. de furtiu. cum quidam. ibi hoc soluitur. Ber.

f Percellantur.] q participat excōmunicato sciēter, & nō se corrigit, excommunicādus est ȷ. de sent. excom. quod in dubijs 11. q. 3 qui est communi auent.

g Apostolicæ speciali.] Hic reseruat sibi Papa absolutionē siue restitutionē talium, ergo p hoc alijs prohibuisse vr. sim. ī. de pb. de mulcta in fi. & c. graue. in fi. & sic è cōuerso, ex quo sibi non reseruat, alijs indulgere vr. ȷ. de sent. excom. nuper. est ad hoc ar. q epi dispēsare pōt, vbi Papa nō reseruat sibi dispensationem. Quare ergo Papa sibi specialiter reseruauit talem restitutionem, nisi vt alijs prohiberet? Fe li. et eps ipsum restituere ad officium suum non possit, tū recōciliare pōt ipsum ecclesiæ. ī. eo. ad abolendā. § 1. vbi de hoc.

h Quilibet regulares.] Repete. si non exhibeant ecclesiastica sacramenta, alioquin, &c.

i Eorū priuilegia.] pretextu priuilegiorū participare excōicatis non pūt. inf. de sent. exc. nulli. & in hoc casu pōt ab episcopo sicut tanq̄ a delegato à Papa puniri. sup. eo. ad abolendā, in fi. vbi de hoc.

k Nisi mittant.] ī. eo. c. pe. vbi de hoc.

† De hoc ar. vide B. Th. 2. 2. q. 40. ar. 1. & Alfonsum Castrō li. 2. de iusta heret. punit. c. 14.

† De materia huius §. vide citatos in c. ex multa ī. de voto & voti redē. & Eymēricum in Directorio Inquisitorum par. 3. q. 129.

† De his late. Eymericus in Directorio inquisitorum pa. 2. qō. 50. 51. 52. 53. & Archi. in c. quicunque, de hæret. lib. 6.

† quilibet.

† Eadē pœnæ quæ hic traduntur cōtra hęc hominū monstra, cōtinentur in extrauagāti Gregorij Noni, in ci. excōicam[a] & in l. Federici, inci. Catharos, habetur in alijs c.ris. Apostolicis post Directorium inquisitorū.

† In concilio ita: eius instru confecta per ipsum, &c.

† Alibi aliter.

† Vide Bernardum Diaz in pra crimi. c. 109.

a Hæc glossa non Bernard. nec habetur in antiquis libris.

† De materia vide c. in co. hoc Tit. de scismaticis & sibi refor. ca in c. iiij.

a Alia

ci susceptam publicè, vel priuatim, prædicationis officium vsurpare presũpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quam † citius resipuerint, alia competenti [a] pęna plectentur.†

¶ *Archiepiscopi, & episcopi inferiorum suorũ prouincias, & diœceses suspectas habentes de hæresi, saltem semel in anno per se, vel per alios idoneos visitent: qui etiam debent si hoc expedire videbitur, exigere iuramentum ab illis de vicinia, ad reuelãdos hæreticos, & occulta conuenticula celebrantes, quos reuelatos, relapsos canonicè puniet: & renitentes iurare, vt hæreticos condemnentur, hoc dicit vsque ad §. volumus. Abb.*

¶ Adijcimus † insuper, vt quilibet archiepiscopus, vel episcopus per se, aut per archidiaconũ suum, aut alias honestas idoneasque personas, bis, aut saltem semel in anno propriam parochiã, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres, vel plures boni testimonij viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniã [b] iurare compellat: q † si quos ibidem hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu a cõi conuersatione fidelium vita, & moribus [c] dissidẽtes, eos episcopo studeat indicare. [d] Ipse autem episcopus ad præsẽtiam suam cõuocet accusatos: q nisi se ab obiecto reatu purgauerint, [e] vel si post purgationem exhibitã, in pristinam fuerint relapsi [f] † pfidiã, canonicè puniantur. Siqui verò ex eis iuri religionem obstinatione damnabili respuẽtes, iurare [g] forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur.

¶ *Episcopus negligẽs in hæresi persequẽda, à dignitate episcopali est remouẽdus, et alius idoneus est surrogandus. h. d. vsque ad finem. Abb. Sic.*

¶ Volumus † igitur, & mãdamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda epi per diœceses suas diligenter inuigilent, si canonicam velint † effugere vltionẽ. Siquis enim episcopus super expurgãdo de sua diœcesi hæreticæ prauitatis fermento, negligẽs fuerit, vel remissus: cum id certis indicijs [h] apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, q velit, & possit hęreticam confundere prauitatem.

¶ Gregorius nonus archiepiscopo Mediolanen.

¶ *Laici cuiuscunq; professionis sint, prædicare nõ debent.*

CAP. XIV.

Sicut † in vno corpore: & inf. ¶ Cũ igitur nonnulli laici prædicare præsumant, & verẽdum nimis existat, ne vitia sub specie virtutũ [i] occultè subintrent: Nos attendentes, quod Doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi pcipu⁹: Mãdamus quatenus cum alios Dñs Apostolos [k] dederit, alios Prophetas, alios verò Doctores, interdicas laicis vniuersis, cuiuscunq; ordinis censeant, [vsurpare] officium pdicandi.

¶ Idem.

¶ *Hoc vsque ad §. si qui autem, habetur in cap. excommunicamus, supra eod. tit. in principio, vnde summa, & declara prout ibi fuit dictum.*

CAP. XV.

Excõmunicamus, & anathematiza-

a Alia competenti.] prout visum fuerit superiori. s. d offi. deleg. de cautis.
b Totam viciniã.] Ar. q vniuersitas põt præstare iuramẽtum calumniæ, sic. 30. q. 6. episcopus in synodo. sic s. de accu. sicut olim.
c Vita, & morib⁹.] Hæc omnia, suspicionem inducũt. 41. dis. quisquis 86. dist. inferiorum. 23. q. 8 prętereà. ff. ad l. Aquil. sciẽtiam. ff. de his q notan. infa. quid ergo §. 1.
d Indicare.] 2. q. 7. quapropter, & argu. 22. q. 1. si quis per capillum.
e Purgauerint.] Nota deficientẽ in purgatione puniendum. s. de simo. de hoc, & cap. insinuatum.
f Relapsi.] sti magis puniẽdi sunt, deterior nanque dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit, quam qui semel cœptam dereliquit, in Auth. de litig. § sciẽta, in fi. coll. 8.
g Iurare.] per iuramentum debet quis purgare conscientiã suam de hæresi, de conse. dist. 2. ego Berengarius, & 1. q. 7. quoties. vnde si iurare non vult, pro condemnato debet haberi, sicut qui de calumnia iurare non vult actor, cadit à causa, & reus pro condemnato habetur. s. le iu. ra. calum. c. vlt. & C. eo ti. l. 2. & iu. ...es, §. q si ... dem. Et est similis illi, qui neq; defendit neq; exhibet, & condemnatur, vt cõtu. max. ff. d excu. l. quoties. §. in potestate. Tenuit n. r. ligione iusa etiam necessaria contemnunt. sup. de simo. & si quões, & C. d fide instr. l. vlt. B.
h Indicijs.] No q p lapsis indicia probatur crimen. s. eo. c. pen. ibi, quò l si q. &c. & 2. ... q. 8 si tant, & 32 q. 1. pa. 2. dixit Dñs, & s. de pri. ... milcum olim, & C. ... de ... r vendi. indicia. 16. Itẽ habes hic q propter negligẽtiam remouetur prælatus. ar. supra c. proxi. in fi. & 1. q. 1. si qui episcopi. § ecce cum. Ber.

Sicut.] CASVS.⁹ Dicitur in isto capitulo, quod timendum est, ne sub specie pietatis impietas pallietur: & idcò prohibet Papa, ne laici cuiuscunque sint ordinis, officium prædicandi assumant. Et hoc quod hic dicitur habetur s. c. proxi. §. quia verò, & s. eo. est ex iniusto. Nota, q sub specie pietatis nõ est committẽda impietas. Item omnibus laicis officium prædicandi est interdictum.
i Sub specie virtutum.] supra eod. cap. proxi. §. quia verò, 41. distinctione sæpè vitia. quia prætextu pietatis non est impietas committenda, 30. quæstione prima, nolle, & ita nullus potest prædicare, nisi mittatur: vnde Dominus ait discipulis suis. Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ, & iubente Domino, in toto orbe dispersi sunt. 2 dist. in nouo vnde Esaias; Ecce ego mitte me. octaua quæst. prima, in scripturis, & 16. quæstione prima. §. hoc idem. argumen. ff. de tutor. & cura. vbi, & l prætor.
k Alios Dominus Apostolos.] sic supra eo. cum ex iniuncto. Nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc laici ergo cuiuscunq; ordinis sint, vel meriti, prædicandi officium non debent assumere.

Excõicamus.] Illud

† Præter citatos in præcedenti §. vide Conradum Brun. li. 6. de hæret. c. 1.

† volunt † voluerint

† De materia vide plenè Simancam cathol. inst. tit. 49. & pdicator b⁹. a. de q dixi lib. 2. commen. in Directo. schol. 8.

Ephes. c. 4.

Istud c. habet quattuor dicta: Secundum ibi, damnati, Tertium ibi, Si qui. Quartum ibi, credentes. Abb. Sic.

CASVS. Primo dicitur idem quod dictum est supra eo. excommunicamus, 1. responso. Vltimo adijcit, quòd si quis de prædictis postquam fuerit deprehensus, redire voluerit ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuũ carcerẽ detrudatur. Et credentes eorum erroribus, hæreticos iudicat. Nota hic qualiter recipiuntur de hæresi condemnati, ad perpetuum carcerem.

a Conueniunt.] supra eod. excommunicamus quia ad eundem finem tendunt, scilicet deceptionis.

[Glossa sequens quærit, soluit, solutioni obijcit, & respondet.

b Puniendi.] & hoc totum habes supra eodem, excommunicamus. Sed qualiter isti hæretici puniri debent secundum leges, postquam per ecclesiam sunt cõdemnati, vt hic dicit? Vltimo supplicio puniuntur per iudices seculares, cum distinctione 1 vt videtur, vt docentes vltimo supplicio, addiscentes verò x. libris auri: vt C. eod. tit. quicunque, ad fi. Sed cõtra C. de malef. & mathe. culpa, vbi dicitur, culpa similis est, tam prohibita discere, quam docere; non est cõtra: quia lex quicunque, intelligitur de illis, qui nondum didicerũt, sed causa addiscendi ad hæreticos accesserunt: si autem ad actum peruenissent simili pęna punirentur, vt docentes secundum legem illam, culpa. Bern.

1 Hodie nulla est talis distinctio: nã magistratus secularis quemcũque hæreticũ sibi à iudicib. fidei traditũ dẽt vltimo supplicio afficere, c. vt inquisitioni, de hæret. li. 6.

mus vniuersos hereticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominib. censeãtur: facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniũt[a] inidipsum. ¶ Damnati verò per ecclesiam, seculari iudicio relinquãtur, animaduersione debita puniendi:[b] clericis prius à suis ordinibus degradatis.

¶ *Si in hæresi deprehensi volunt redire ad fidem, detrudendi sunt in perpetuũ carcerem ad pęnitentiam peragendam, & credentes erroribus hęreticorum, hęretici sunt. hoc dicit.*

¶ Si qui autem[c] de prædictis postquã fuerint deprehensi,[d] redire voluerint ad agendam condignam pęnitentiã: in perpetuũ carcerẽ detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hęreticos similiter iudicamus.

c Si qui autem.] ab hoc loco vsque ad finem additum est, aliud totum habes s. eo. excommunicamus, & c. ad abolendam, §. 1. & 2. Bern.

d Deprehensi.] publicè ita quod notorium: vel etiam condemnati. Si verò postea redire voluerint, recipiendi sunt: quia ecclesia non claudit gremium redeuntibus ad ipsam. C. de sum. Tri. inter claras, circa fi. & delicti veniam pęnitentibus damus. C. eo. tit. Manichæos, ita tamen, vt in perpetuo carcere permaneant, vt hic patet. Sic & simoniaci in monasteriũ sub perenni pęna detruduntur, 1. q. 1. reperiuntur, & s. de simon. quoniam: quia & ipsi hæretici censentur, 1. q. 1. eos qui, & 6. q. 1. cap. nos sequentes, §. sed licet. Bern.

ADDITIO. Et idem iudicium est de credentibus eorum erroribus habendum, sicut de ipsis, vt hic in fi.

Absolutos.] CASVS. Dicitur hic, quod quicunque obligati sunt lapsis manifestè in hæresim, nouerint se absolutos ab omni debito fidelitatis, & totius obsequij, & omni pacto quacunque firmitate vallato. Nota, quod ipso iure absolutus est quicunque aliquo genere obligationis tenetur astrictus hæreticis, vt interim ei nihil facere teneatur. Et sic nota quòd Papa potest laicum absoluere à iuramento fidelitatis.

¶ Idem.

¶ *Liberantur ab omni obligatione, qui hęreticis tenebantur astricti.*

CAP. XVI.

Absolutos[e] † se nouerint à debito fidelitatis hominij, † & totius obsequij, quicunque lapsis manifestè in heresim, aliquo pacto,[f] quacunque firmitate vallato, tenebantur astricti.

e Absolutos.] ipso iure: ex quo manifestè lapsi sunt. sim. vigesimaquinta quæstione sexta, iuratos, & capitu. nos sanctorum, & est argumen. quod Papa potest absoluere laicum à iuramento fidelitatis, argumen. prædictorum capitu. quia ad ipsum spectat interpretatio iuramenti, supra de elec. venerabilem.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem.

f Aliquo pacto.] Ergo si sub pœna aliquis tenetur ei aliquid soluere certa die, licet non soluat, non incidit in pœnam: & eodem modo, si per iuramentum: quod est verum, quia in illa obligatione, & iuramento tacitè subintelligitur: si talis permanserit, cui communicare liceat, 22. quæstione secunda, ne quis arbitretur, ff. de sol. cum quis, primo respon. supra de iureiuran. quemadmodum, & s. eod. excommunicamus, §. credentes. Bernardus.

TITVLVS VIII.

De schismaticis, (& † ordinatis ab eis.

¶ Ex Concilio Lateranẽ. †

¶ *Irritę sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factę, & à dignitate, & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant.*

CAP. I.

Quod à prædecessore nostro, & infra. ¶ Ordinationes ab Octauia.

DE SCHISMATICIS [& ordinatis ab eis.]

Quia schismatici incidunt in hæresim diuidendo se ab vnitate ecclesiæ, & constituendo sibi Sacerdotes, & reliquos clericos, vigesimaquarta quæstione prima, loquitur, ideò subijcitur ista rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia habetur vigesimaquarta quæstione, prima, in multis capitulis, & quæstione tertia, in §. quia verò, & septima quæstione prima, denique, de consecra. distinctio. secunda, prima inquit, & vigesimatertia quæstione tertia, in multis capitu. duodecima quæstione secunda, alienationes, prima quæstione septima, qui in qualibet. de consecratio. distin. quarta, hi qui apud, & capitulo sequ. n. & capitulo ostenditur, & in pluribus capitu. eiusdem distinctionis.

Quod à prædecessore.] Ponit quattuor dicta, quæ patent per §. Abbas Siculus.

CASVS.

CASVS. Tempore Alexandri Papæ fuit schisma in Romana ecclesia, & tunc iste Octauianus ordinatus est ꝑ schisma in Papã, & post illũ Guido: Isti schismatici plures ordinauerunt in epos, qui adhæserant eis, quidam etiam sponte iurauerunt de schismate tenendo, ꝑ istos schismaticos alienationes de bonis ecclesiarum factæ fuerunt: isti ēt dignitates & bñficia cõtulerũt: Super his oĩb. statuit Lateranẽs. cõcilium, ordinationes ab istis duob. factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse. Itẽ q dignitates ecclesiasticas seu bñficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis; & alienationes, q̃ per dictos schismaticos seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careãt firmitate ẽt ad ecclesias libere reuertantur: & siquis contraire præsumpserit, excõicatũ se nouerit: & illi, qui sponte iurauerunt de tenendo schismate, à suis ordinibus & dignitatib. nouerint se suspẽsos. No ꝙ ordinationes schismaticorũ carẽt executione, & alienationes ab eis factę nullæ sunt.

no, & Guidone hæresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis, irritas [b] esse censemus: Adijciẽtes, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperũt, careant impetratis. Alienationes [c] quoque, quę ꝑ eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de reb. ecclesiasticis, omni careant firmitate, [d] & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Siquis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere.

¶ Illos verò, qui spontè iurm de tenendo schismate præstiterit, à sacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere suspensos.

Innocentius iij. Bisuntiñ. archiepiscopo.

¶ *Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem.*

CAP. II.

FRaternitati † tuæ: & ĩfra. ¶ Priorem, quem à schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitimè ꝓbauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, [e] & ab ea persona, quæ super hoc potestatẽ [f] habuerit dispensandi.

TITVLVS. IX.

De apostatis, † & reiterantibus baptisma.

¶ Alexander iij.

¶ *Clericus, qui dimisso habitu & tonsura immiscet se enormitatibus, perdit priuilegium canonis Si quis suadente. vndè cum deprehendentes non incidunt in canonem, scilicet excommunicationem.*

a Octauiano.] hic Octauianus Ioannis maledicti, vocatus fuit Victor & vixit annis nouem, & mensibus septẽ, eo mortuo successit ei Guido iste q vocatus est Paschalis. Isti duo schismatici fuerunt, quorum facta hic dãnãtur. Bern.

b Irritas.] vt 9. q. 1. ordinationes. Et intellige quãtum ad executionem, nisi cum eis fuerit dispensatum, ĩ. c. prox. vel nisi ordinatus probaret se nesciuisse illum fuisse schismaticum qui ordinauit, vt 9. q. 1. siquis à simoniacis quia tunc dispensatur cum eis: q͂a cõferunt sacramenta, dummodo in forma ecclesiæ sed nõ executionẽ, quia eam non habent.

c Alienationes.] sic 12. q. 2. alienationes.

d Firmitate.] quia dum ecclesia habet pastorem hæreticum, vel schismaticum, vacare intelligitur, ĩ. de præsc. c. 1. vndè non valent, quæ à tali Prelato fiunt in præiudicium ecclesiæ, 12. q. 2. si qua de rebus. Sed pone ꝙ talis Prælatus acquisiuit aliqua ecclesiæ: videt similiter quod non teneat: cõmodũ. n. cũ in cõmodo cõpẽsari debet. ff. de nego. gest. l. negotia. Credo tamẽ quod illud in fauorẽ ecclesiæ introductum est, quod si acquirit, teneat, nec cassabitur: quia quod fauore alicuius introductum est, non conuenit in eius læsionem retorqueri. C. de leg. quod fauore, & ff. de mino. si iudex. Vinc.

FRaternitati.] In prima ponitur decisa cõsultatio: In secunda responsio: ibi, Prior. m. Abbas.

CASVS. Quidam Prior ordinatus fuit à schismatico, quæsitum fuit à Papa, quid agendum sit de ipso. Respondet dominus Papa, quod poterit ab officio repelli, nisi probauerit secum misericorditer dispensatum fuisse, & ab illa persona, quæ dispensandi habuit ptãtem. Nota quod qui dicit secum fuisset dispensatum, dispensationem probare tenetur, & per talem qui potuerit dispensare.

[Glo. seq. reci. per q. an scienter promouens, & c. & tenet. ꝙ non submittit de ꝓbatione dispensationis, & distinguit inter crimẽ publicũ & occultum.

e Dispensatũ. Nota, 1 ꝙ nõ sufficit ad ꝓbandũ dispensõnẽ cũ aliquo factã, ꝙ tali ordinatus est, qui sciebat eum indignũ & qui cum eo poterat dispensare, ĩ. de cler. coniug. diuersis fallacijs & 51. dist. q in aliquo, in fi. & 81. di. quicumque, in fi. vbi deponitur cõcubinarius ordinatus ab eo, qui secum poterat dispensare: Exigitur ergo vt intendat dispensare: quod expsa causa præsumitur, 50 dist. clerico iacente 16. q. 1. cum pro vtilitate, 55 di. priscis poterit autẽ probari dispẽsatio p testes: vt si occultũ est peccatũ, cõfiteat epo in secreto, & petat dispẽsationẽ, & obtineat lras sup hoc. Si verò publicẽ fuerit crimẽ & publice dispẽsatũ est, postea accusari non poterit ĩ. de fil. presb. ex tua. & ĩ. de accus. de his. Si verò dispenset i occulto, adhuc pôt accusari, q. a ẽt post pniam potest quis accusari, 33 q. 2. admonere. Vinc.

[Glo. seq. reci. per q. quis dispenset cũ tali. &c. ponit opi. & tenet contrarium.]

f Potestatem.] alias nisi hẽret ptãtẽ, nil esset actum, ĩ. de consuet. ad nostrã, & C. si à non cõpe. iud. l. vl. & hoc fortè iò dicit, quia ipsi quidem schismaticus conuersus ad vnitatem ecclesię, & receptus in ordine suo, cũ ordinato à se dispẽsare nõ posset, sicut nec eps simoniacus cũ ordinato à se dispensare nõ pôt, 1. q. 5. ꝓhisi ibi, nõ epo, qđ si pecunia esset data epo, ipse nõ posset dispensare cũ eo qui dedit. & q͂a hic Papa non retinet sibi dispẽsõnẽ, alijs ꝑmittere vr: sim. ipse tñ dispensare posset, sibi hoc reseruasset, vt ĩ. tit. prox. ex eo ticamus, §. sanè. sed potius credo ꝙ solꝰ Papa possit dispensare cũ eo, q. scienter ordinẽ à schismatico recepit: ar. ĩ. de ele. q͂a diligentia. sicut Papa solꝰ dispensat cũ eo, qui in apostasia ordinẽ recepit, ĩ. tit. ꝓx. c. vl. & hoc satis innuit ex eo qđ dicit, ab ea psona, q̃ ptãtẽ, &c. Io. tñ dicit, ꝙ eps dispensat cum schismatico, argu. 50. dist. vt constitueretur. Ber.

DE APOSTATIS ET REITERANTIBVS baptisma.

¶ Quia hæretici & schismatici incidunt in Apostasiã, cõgruo ordine subijcit ista rubrica. Et qñi reiterãtes baptismum

†Ca. vni. e. ti. in 3. cõpilat. Et de materia tex. & gl. pter Do. hic vide Bernar. Diaz. i prac. cri. can. c. 24. & seq.

a Ad declarõnẽ huiꝰ glos. vide Henrici Boich. i c. veniẽs, ĩ. de filijs psbyt.

† Vid. B. Th. 2. 2. q. 12. art. 1. Eymeric. ĩ Directorio inquisitorum par. 2 q. 49. vbi dixi, & Host. i sũ ti. de Apostatis, & cõc. Trid. ses. 24. de reforc. 11.

baptismum videntur apostatare dum recedunt a priori baptismate, ideo subdit de reiterantibus baptisma. Et aduerte, quia secunda decretalis facit tantum ad secundam partem rubricæ, aliæ verò faciunt ad primam partem. Abbas Siculus.

De hac materia tractat 6 q. j. i multis c. & 11. q. 3. Iulianus & c. seq. 50. dist. c. vlti. 6. q. j. legi. 20. q. 3. c. j. & 2. & 3. q. 3. c. 1. 2. & 3. de cōse. di. 4. nō licet fieri, vsq; ad c. presbyteris, 2. q. 7. alieni. 26. q. vl. § obseruetis.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cōp. & post cōci. Latera. part. 26. c. 16. Vide Berna. Diaz in pra. crim. cano. c. 104.

Præterea.] Non summatur per Io. And. & forte propter breuitatē & varietatem lectionū: sed dñs Ant. sic summat. Clericus sine habitu & tōsura deprehēsus in crie, nō gaudet priuilegio clericali. Sed certe hęc sūmatio est nimis gñalis, & contra multos canones & maximè contra c. si iudex laicus. de sen. excō. li. 6. & contra c. contingit, & c. in audiētia. de sent. excō. vnde aliter summo: & primo secundum vnū intellectum sic. Per censurā ecclesiasticā non liberanē clerici à manib. laicorum, si sine habitu & tonsura sunt deprehēsi, si prius se habebant per oia vt laici. h. d. Vel sic, secundum aliū intellectum, vt in rubro: & non recipit congruam diuisionē Abb.

† Vox, clericali, deest in vetustiorib. exemplarib.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Late. par. 26. cap. 1.

Eu. q̄ sit grauē scelus rebaptizare, do. rē. B. Glemēs lib. 6. c. 25. cōstitu. Apostolicorū.

CAP. I.

Præterea † clerici, qui relicto ordine clericali † & habitu suo, & in apostasia [a] tanq̄ laici conuersātur: si in criminibus comprehensi teneantur, per censuram ecclesiasticam nō præcipimus liberari. [b]

¶ Idem abbati S. Genouefę.

¶ *Si crimen acolythi, qui rebaptizanti præbuit ministerium, est occultum, promoueri pōt: si publicum, non nisi cū eo religionē intrare dispēsetur.*

CAP. II.

Ex † litterarū tuarū tenore perpēdimus, q̄ quidem ægritudine lōga cōfectus, insano [c] sortilegarum mulierū credēs cōsilio, vt sanaretur, per iterationē fecit iniuriā [d] baptismatis sacro. & iš ¶ Quia ergo tua nos duxit prudentia cōsulendos, qualiter puniri dēat acolythus, [e] quē minor ætas, [f] & intētio [g] fraternæ salutis excusare vr: † Discretioni tuæ pñtib. litteris rñdemus, q̄ ad superiores ordines promoueri (si publicū est qd opponitur) nō [h] valebit: nisi ad religionē trāsire voluerit vt fauore religionis [i] ipsius, circa eū valeat dispēsari. Si verò occultū est, promoueri poterit, & ex cessū suum dignis penitentiæ fructib. expiare.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Infamatus de apostasia, cōpellitur se purgare.*

CAP. III.

Tuæ † fraternitati: & int. ¶ Super secūdo articulo inq̄sitiōi tuę duxi

CASVS. Dr in c. isto, q̄ clerici, q̄ habitū clericalē, & tōsuram dimittūt, & in apostasia tanq̄ laici cōuersant, si i criminib. deprehensi teneant, pcipit Papa p censurā ecclesiasticā illos non liberari. No. q̄ ecclesia non defendit cleros in criminibus comprehensos & detentos.

[Glo. seq. distinguit triplicem apostasiam.]

a Apostasia.] Est aūt triplex apostasia, i. perfidiæ, qñ quis recedit à fide, 2. q. 7. non pōt. Inobedientię, qñ qs trāsgredit pceptū. ī. de ma. & obe. si qs venerit. & c. illud. Irregularitatis, cū qs recedit ab ordine suo, siue sūp religionis, vt hic, & 50 dist. c. vlt. & dr apostata. i. retro stans. q. vlt. c. porrò. & 3. q. 4. si quis verò. & c. beatus. Vin.

† De materia huius gl. vide citatos in prin. titu. adde Simancā cathol. in sti. ti. 7. & Sūmistas, verbo, Apostasia. & Alfon. Castrū lib. 1. c. 7. de iusta hæret. punit.

[Glo. seq. signat contrarium & tripliciter soluit.]

b Liberari.] Arg. contra ī. de sent. excō. si verò aliquis illud intelligitur, qñ clericus licet tōsurā nō portet, aliàs clericaliter se hēt: si verò tanq̄ laici per oia se hēbāt. Vel sic, non denegatur hoc, qn capiētes tales sint excōi, sed ecclesia non præcipit illos liberari, sic ī. ne cle. vel mon. c. 2. Si verò tertio essent admoniti, & se non correxerint, nullo priuilegio postea gauderēt ī. de sen. excom. In audientia. & c. contingit. & si de talib. vis intelligere, quod hic dicit, planum est.

Ex litterarum.] Communis diuisio. Secūda pars ibi, Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ęgritudine lōga cōfectus, de cōsilio quarūdam mulierū, vt citius sanari posset, sic fecit iterū baptizari: qdam acolytus frr illius infirmi, ministeriū pstitit scienter presbytero baptizanti q̄situ fuit, qualr puniri dēat acolythus iste, qui minoris erat ætatis, & vt frr eius saluari posset, hoc fecit vñ excusandus videbat: Rñdet Papa, q̄ ad superiores ordines non pōt si publicū est factū eius, promoueri, nisi ad religionē trāsire voluerit, vt fauore religionis dispenset cū ipso: si verò occultū est, poterit promoueri, & de cōmisso pniam aget. No. arg. q̄ ætati minori parcendum est. Item baptisma iterari nō dēt. Item fauore religionis dispensat cū aliquo.

c Insano.] & veri insano. de consec. di. 4. qui bis, § 1. dis. qui in aliquo, 24. q. 1. c. miramur. § his auctoritatibus.

[Gl. seq. q̄rit, & sol.]

d Iniuria.] qd fieri non dēt, 1. q. 1. quod quidā. de consecr. di. 4. ostēditur. & 24. q. 1. miramur. § his auctoritatib. Sed quid est facere iniuriā sacro? Dixit Vinc. animæ [a] insigitur quādā imago sue picturæ, vel character: vnde si alia imago superponeretur, illa prima pictura obscuraret: & ita videret obfuscari primū sacrm.

† videns

a Planè tenetur: si cæ bapti nus vide sententiæ B. Tho. q. 66. art. quem vide vidcas.

e Acolythus.] Simple, q. ministerio suo pstitit nesciendo. ADDITIO. Et sic erat, i antiqua cōpilatiōe: q̄ si videris, facilius intelliges hoc c.

[Gl seq. argum. declarat, & remittit.]

f Minor ętas.] Arg. q̄ ętati minori parcendum, sub bis. & 15. q. 1. c. ill ud. § itaque, in fi. & ff. de mi. in auxilium, § in delictis. ibi, nisi quatenus miseratio, & c. arg. ff. eo si ex cā. § nūc videndū. sed illud verum, q̄ minor ætas non excusat in totū: sed miseratione ætatis mitius punitur. ff. eo auxiliū. § in delictis, & ī. de delic. pue. pueris. vbi de hoc.

† Capra c. ta j. c. Et v d H in fi ng t de apoli. § qual pœnitent

g Intentio.] vnde facile abstergitur hęc culpa, propter fraternam pietatem, 22. q. 2. si quis liber.

h Non valebit.] Nam delicti manifestatio dispēsatio nē phibet, p tēstimonia qd nō est i occulto: imò post actā pœnitentiā & in susceptis remanere, & ad alios promoueri propter reos homicidij. ī. de tem. ord. c. vlt.

[Glo. seq. not. signat contrarium, & illud distinguendo, & opin. ponit.]

§ De materia hum vide Trique dec. de tępore. aut. rel. dis. c. 7 dicti lib. men. m. ccio. c. Abol.

i Religionis.] Ex hoc vr, q̄ ingressus religionis non tollit irregularitatem: ex quo sine dispensatione promoueri non pōt. Arg. contra ī. de fil. presby. c. 1. & 56. dist. c. 1. & in Auth. de mo. in prin. collat. 1. vbi dr, q̄ ingressus religionis omnem tollit irregularitatem, tollit etiam ingratitudinem, 19. q. vlt. non licet. Sol. irregularitas illa quæ consurgit ex proprio delicto, non tollitur per ingressum religionis, sed fauore religionis cum eo dispensatur, vt hic, & ī. de eo, qui fur. ord. re. c. 1. cum verò non surgit ex delicto proprio, ī. de pur. cano. accedens. tunc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita quod sine dispensatione potest ad ordines promoueri. vt in contrarijs. sed non ad dignitatem sine dispensatione, infra de pœn. in quibusdam, ī. de filijs presbyte. c. 1. Quidam dicunt quod in neutro casu tollitur, sed defertur tantum ad facilitatem dispensandi. Ber.

Tuæ.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo respon-

do, responsio illa. Super secundo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici infamati erant de apostasia, qui abiecerant habitum clericalem. quæsitum fuit vtrum deberent taliter tolerari, vel compelli vt habitum reassumant? Rndet Papa, quod clerici qui taliter sunt infamati, tolerandi non sunt in habitu sæculari, sed per censuram ecclesiasticam coercendi, vt habitum reassumant, donec se purgauerint deficiente probatione. Nota, clericos compellendos, vt habitum clericalem dimissum reassumant. Item infamatus ad purgationē cogi dēt.

a Habitum clericalem.] Qui habitū clericalem abiecit, nisi trina monitione præmissa ēt ipsum reassumat, perdit priuilegium clericale, ī. de sent. excom. in audientia, & c. ex con tingit 2.

[Glossa seq. quærit obiectionem, & soluit.]

b Tolerandi.] Sed quare non sunt tolerandi in habitu sæculari, cum liceat illis qui sunt in minorib. ordinibus, vxorem recipere, & cum ea morari. ī. de cle. coniu. c. 1. 32. di. si qui verò. & c. electores, & c. seriatim: apostata. n. excōicatus non est. Vt cesset ōis obiectio intellige ꝙ hic dr. de eo q. infamat' est in ordine sacro vł aliqua professione, cui non licet vltra ad sæculum redire, vñ tollerandi ñ sunt in habitu sæculari, sed p cēsurā ecclesiasticā cōpellēdi, nisi se purgauerint, accusatore deficiente redire ad ordinem vel religionē. arg. ī. de reg. c. pen. & 20. q. 3. eos qui semel. Immo incarcerari possunt, infra eo. c. 1. ne damnabiliter euagentur. De alijs in inferioribus ordinibus constitutis intelligi non posset: quia pōt renunciare in totum ordini clericali, supra de vi. & ho. cler. c. vlt. & supra de cler. coniug. Ioannes, & c. pen. & vlt. Bern.

...mus rndendum: Quod clerici, qui sunt de apostasiæ crimine infamati, qui videlicet abiecerūt habitum clericalem, a nō sūt in sæculari habitu tolerādi: b sed per districtionē ecclesiasticam coercēdi, donec deficiente probatione, ad infamiā abolendam purgationem canonicā curauerint exhibere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Baptizati, alterius secta, vel fidei ritus dimittere compelluntur.*

CAP. IIII.

Qvidam (sicut accepimus) qui ad sacri vndam baptismatis volūtarij † accesserunt, veterē hominem omninò non exuunt, vt nouo c perfectius induātur: cū prioris ritus reliquias retinētes, Christianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo, q terram duab. d vijs ingreditur: & indui veste non debeat, lino lanaque e cōtexta. Statuim9, vt p Prælatos ecclesiarū talis obseruantia veteris rit9 omnimodo compescatur: vt quos christianę religioni liberæ voluntatis f arbitriū obtulit salutiferę coactionis necessitas, in eius obseruatione conseruet: cum minus malū existat viam Domini non agnoscere, quam post agnitā retroire. g

¶ Honorius iij. archiepiscopo Turon.

¶ *Apostata incarcerari & affligi possunt, vt habitum reassumant.*

CAP. V.

ANobis † expetijt tua fraternitas edoceri, qd de apostatis sit agēdū cum in custodia detinentur, qui minis h vel blanditijs i nullatenus possūt induci, vt abiectum habitum reassumāt. Ad quod tibi breuiter respondemus, quod tales (si volueris) poteris † sub graui custodia carcerare: ita quod solūmodo vita sibi misera reseruet. k donec a suæ psūptionis neqtia resipis...

Qvidam.] iudæi baptizati ritus iudaicos compelluntur dimittere. Primo ponit iudæorum baptizatorum excessum, contra quem secundo prouidens, duas auctoritates permittit, & duas rationes submittit. Secunda ibi, cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæi seu infideles voluntati baptizati fuerant retinentes reliquias prioris ritus non reijciunt: vñ Christianę religionis decorem confundunt; quæsitum fuit in concilio, quid de talibus sit agendum: Cum maledictus sit homo, qui duabus vijs terram ingreditur, & indui non debeat veste de lana & lino contexta, statuit concilium, vt per Prælatos ecclesiarum tales obseruantiæ veteris ritus compescantur: vt sicut libero arbitrio ad baptismum accesserunt, ita necessitas coactionis eos in eius obseruatione conseruet: cum minus malū existat viā Dñi non agnoscere, q̄ post agnitā retroire. Nota, q qui baptismū recipiūt sponte, cōpellendi sunt vt fidē obseruent. ītē duab. vijs homo ite nō dēt. Itē plus peccat Christianus aberrans à fide, quā alius qui fidē ñ agnouit.

c Vt nouo.] Illud, vt si tenet ꝙ fc. sed ironicè hic dr. q nō induunt nouum hoiē, ex quo reliquias prioris hoīs retinēt.

d Duabus viis.] Nā si qōq; ratione officij, 3. q. 7. § tria, in fi. & ī. de prumpt. litteras, & ff. de rei vendicat. inter officium. sed illud ignorauit, ꝙ præstaret patrocinium in re sua.

e Lanaq;.] 16. q. 7. in noua & ī. de electio. & electi pōt. cū causam. & nemo dēt claudicare in duas partes. 49. disti. c. vl. ꝙ nemo potest duobus dominis seruire, 26. dist. acutius. & ī. de cler. coniugat. diuersis fallacijs. nemo autē fili9 Dei, & diaboli simul esse potest, de pœniten. dist. 1. cap. resuscitatus. §. item vt Christus ait. Nec duobus dominis seruire, vt ibi.

f Volūtatis.] Sicut n. libero arbitrio homo obediens serpēti perijt, sic se gra Dei vocante: proprie mētis conuersione saluetur: sed tamen si ꝯdōnali cōdōne coacti si tē suscipiūt, eā seruare cogūt. 45. dist. de iudæis, & c. 1. & 2. 23. q. 5 ad fidē ethi.

g Retroire.] q qui posuerit manum ad aratrū, & respexerit retro, non est aptus regno Dei ī. de voto, magnæ. & 12. q. 1. scimus, in fi. de pœnit. dist. 4 si refugientes. versus fi. Ber.

ANobis.] Cōis diuisio. Scda ibi, Ad q Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici apostatæ in custodia detinentur, nec induci pōt minis vel terroribus vt habitum reassumant: qritur quid de his sit agendum? Rndet Papa ꝙ tales sub graui pōt custodia detineri & carcerari, ita quod solummodo misera sibi vita reseruet donec à malitia sua resipiscant. Not. clericos apostatas posse in carcere detineri, donec à sua nequitia resipiscant.

h Minis.] comminando diuinum iudicium, 2. q. 1. si peccauerit, 14. q. vl. si res, 27. q. 1. cap. vlt. & supra de temp. ord. cap. vlt.

i Blanditijs.] Blāditijs. n. & non asperitatib. ad fidem est aliqs inuitādus, 45. dist. qui syncera. immo & ōmis qōque, 23. q. 4. debet homo. tñ si isti apostatæ per huiusmodi non proficiunt, fiat quod hic dicitur. quod intelligo de his qui sunt in sacris ordinibus, aut in aliqua professione, vt supra eod. tuæ.

k Reseruet.] sicut reseruat vita de misericordia filijs eorū qui crimē læsę maiest. cōmittūt, 6. q. 1. c. qro. §. verū,

Margin: 2. Pet. 2. — † Vide Hostiensem in sum. tit. c. apostatis, § qualiter puniantur. & Bern. Diaz in practica crim. canon. c. 104. — † potes

ver. fi. C. ad l. Iul. ma. si quis cum militibus, vt vitã sibi pęnam existiment, 74. dist. quorundã. sic clericus pōt vxorem suam ligare. 33. q. 2. placuit. vt sic pœna docente humiliter debeat obedire, s. de elec. cum in cunctis, & 27 quæst. 1. si homo esses.

a Resipiscāt.] Tūc cũ venia poterit recipi: qa ecclesia nõ claudit gremium redeũtibus, C. de sum. Tri. inter claras. in fi. Et 6 ar. 1. q. 7 si g s oém.

Consultationi.] CASVS. Quidam monachus sacrum ordinem i apostasia recepit: tandẽ pœnitentiam agens abbati suo reconciliatus fuit; quæritur, vtrũ ministrare possit in ordine sic suscepto? Respōdet Papa, q quantumcunque reconciliatus fuerit, & pœnitentiã egerit, absque dispensatione sedis Apostolicæ i ordine sic suscepto ministrare non pōt. Nota, q solus Papa dispensare pōt cum eo, qui in apostasia ordines suscepit, vt in ordinib. sic susceptis ministret.

b Dispensatione Romani Pōtificis] Hic ergo Papa reseruat sibi dispensationem. sic supra, de hæret. excommunicamus, § fanè. sic s. de filijs presbyte. ca. penult. & vltimo. Item si iterata vnctione fuerit maculatus, 1. quæst. vlt. cap. saluberrimum, in fine. Item qui rebaptizati sunt de consecrat. distinctio 4. qui bis, & cap. eos quos. Itẽ & qui in subuersionem fidei, ordinationem recipiunt ab hæreticis 1. quæstio. 7. conuenienticibus; in fine, in quibus casibus solus Papa potest dispensare: tamẽ si ad aliam religionẽ transisset, & ordinẽ ibi suscepisset sine dispēsōne posset in suscepto ordine ministrare, s. de tempor. ordina. ex parte: quia ordinem non suscepisset in apostasia. Bern.

cant.[a]

¶ Idem archiepo Lugduneñ. †

¶ *Monachus in apostasia ordinatus non potest sine dispensatione Papæ in suscepto ordine ministrare.*

CAP. VI.

Consultationi † tuæ breuiter respōdem⁹, quod monachus aliquẽ sacrum ordinem in apostasia recipiens quantumlibet suo fuerit reconciliatus abbati, et receperit pœnitentiam, absque dispensatione[b] Romani Pōtificis ministrare nō poterit in ordine sic suscepto.

TITVLVS X.

De his, qui filios occiderunt.

¶ Alexand. iij. Tornaceñ. epo.

¶ *Mulier occidens sponte filium debet perpetuò in monasterio pœnitere: si tamen timetur de incontinentia, datur, vel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.*

CAP. I.

Veniens † ad nos M. mulier lachrymabilr nobis confessione monstrauit, quod cum de quodam filium genuisset, & ille sibi sæpè turgido vultu improperasset, quod filius eius nō esset, ipsa iracundiæ[c] calore ducta, eundem filiũ interfecit:[d] & infra.

¶ Mãdamus, quatenus eam labores inducere, vt ad aliquod monasteriũ transeat in quo peccata sua perpetua pęnitētia de ploret. Si autẽ (repugnãte carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiam in Domino nubēdi tribuas: quia tutius nobis videtur, vt in Domino nubat vni soli, q̃ inhoneste multos[e] admittat.

¶ Lucius iij. Parisieñ. episcopo.

Mulier occidens filium, propter hoc à viro separari non debet sed alia pœnitētia sibi imponitur.

CAP. II.

Intelleximꝰ, † quod M. mulier filiam paruã furore accensa diabolico iugulauit; propter quod dominus terræ, maritũ eius ipsam compulit abiura-

DE HIS QVI FILIOS OCCIDERVNT.

Supra in quatuor proximis titulis visum est de his qui peccant principaliter in Deum, consequenter restat uidere de his, qui peccant in hominem & in Deum &, vt de committentibus homicidium; sed quia inter homicidiorum genera homicidium filiorum est grauius, ideò primo de his præmittitur. Abbas Siculus.

Veniens.] Loquitur ista decretalis in foro animæ & duæ sunt partes, consultatio & responsio. Secunda ibi Mandamus. Abbas.

CASVS. Quædam mulier filium de quodam suscepit; ille verò improperabat eidem, quod eius filius non fuisset: vnde ipsa diabolico furore accensa, filium interfecit: vnde ipsa lachrymabiliter ad Papam accedens petijt sibi impendi consilium salutare; Mandat Papa episcopo loci, vt laboret eam inducere, vt ad aliqđ monasterium trãseat: in quo pœnitentiam agat de commisso: Si autem ad hoc induci non poterit, det ei licentiam, vt in Domino nubat: quia tutius videtur vt nubat vni, quam inhonestè multos admittat. Nota, quod dominus Papa votum reuocat, & commutat, etiam si de iure naturali debeatur.

c Iracundiæ calore.] Vndecima quæstione tertia, ita sæpe, & c. cũ apud. Bernardus.

d Interfecit.] Sic j. cap. proximo. De pœna istius habes C. eodem titulo l. vnica. & secundum canones non ita puniuntur: quia Deus non vult mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur, &c. 26. quæstio. 6. agnouimus, & 26. quæstio. vlt. his à quibus. De hac pœna secundum canones infra eo. cap. vltimo.

e Multos.] sim. trigesimaprima quæst. 1. quomodo virginibus. & sim. supra qui cleri. vel vouen. veniens. si autem nō esset præsumptio de ipsius incontinētia, non daretur sibi licentia contrahendi propter crimen suum. 23. quæstione secunda, in adolescentia.

Intelleximus.] Non diuiditur; Et loquitur in foro animæ, vt dixi in præcedenti capitulo. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier diabolo instigante filiam suam occidit, propter quod dominus terræ maritum ipsius ipsam compulit abiurare; Significatum fuit hoc domino Papæ, vndè mandat episcopo diœcesis, quatenus super hoc ita prouideat, quod de commisso excessu pœnitentiam agat; & saluti suæ & filiorum consulatur, & non obstante iuramento prædicto, eam viro suo restituat, ita quod filios suos possit liberè gubernare. Nota quod iuramentum illicitum non est seruandum. Item nullum maleficium separat matrimonium legitimè contractum, quo minus alteri adhærere teneatur nisi esset crimen idololatriæ.[a]

a Abiurare.]

† Lundeñ.

† Vide præ alijs hic Hẽricũ Boich. & Hostiẽ. p̄cedenti c. cītatum.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Later. sub Alex. iij. par. 50. cap. 12. Et p̄ter Doct. hic vide late per Hostien. in summa hoc eo. tit.

1 Præter Do hic vide Legistas ind. vnica, C. his qui pa vel lib. c cid. & in alia deinc instit. pub. iud.

† Cap. 2. eo in 1 com pil. & p concil. terã. par. ca. 15.

2 Idest nisi . cumulibe alterius delinquat. tamen sol[illegible] [illegible] legitime [illegible]

a Abiurare.] Et male:quia quos Deus coniunxit, homo non separet. 33.q.2.c.1. & ob hanc causam, eam maritus dimittere non posset, 32.q.2.quicquid,& q.7.omnes causationes.

b Iuramento. Tale iuramentũ illicitum fuit, ī. de iureiur. tua nos, tamen in hoc non multum peccauit, quia cõpulsus hoc fecit, sed potius debuit quęlibet mala pati, quam malè consentire. 32.q.5. ita ne, vndè iurare non debuit: quia sine periculo salutis æternæ seruare non potuit iuramentum: mitius tamen agetur cũ ea, ꝑpter filios quos debet nutrire.

re. a Quia verò illam alios habere filios intimasti: Mandamus, quatenus, ita super hoc prouideas, quod sui sceleris pęnã luat, & saluti eius, ac filiorum per tuã prouidentiam cõsulatur: & non obstante iuramento, b quod à viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidem viro restituas: ita quod filios suos liberè possit, & pacificè gubernare.

¶ Idem.

¶ *Se summat, ponit pœnitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppressi.*

CAP. III.

De † infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre, & matre: & non apparet, vtrum à patre, vel à matre oppressus sit ipse, vel suffocatus, vel propria morte defunctus: non debent indè securi esse parentes, nec ẽt sine pœna. c sed tamen consideratio dẽt esse pietatis, vbi non voluntas, sed euentus d mortis causa fuerit. Si autem eos† non latet, ipsos interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem pœnitentiam trium annorum iudicant esse debere, quorum vnum peragant in pane, & aqua. l

De infantibus.] CASVS. Infantes aliquando reperiuntur mortui cũ patre, & matre in lecto, nec apparet, vtrũ à patre, vel à matre oppressus sit, vel propria morte defunct⁹ quæritur quid sit in hoc casu agendum patri, vel matri? Respondet Papa, quòd parentes non debent esse indè securi, nec sine pœna, verumtñ discretio pietatis debet adhiberi, vbi nõ fuit voluntas, sed euentus mortis causa: Si verò eos interfecerint, scire debent se grauiter deliquisse. quidam dicunt, ꝙ pœnitentiam trium annorum agere debent, quorum vnum peragant in pane, & aqua. Nota, quod in pœnitentia imponenda voluntas, euentus, & aliæ circumstãtiæ considerandæ sunt.

[Glossa sequens obijcit, & soluit, determinans demum, quod si spõtè, vel casu, ex graui, vel leui culpa, vel ex nulla.]

c Nec etiam sine pœna.] Sed si nõ constat eos interfectos à patre, vel matre, sed euentus fuit causa mortis, non debet eis pœnitentia imponi: quia non peccauerunt, licet hoc non constet, tamen ad cautelam tutius est, quod indè pœnitentiam agant, quia forsitan minorem diligentiam illis adhibuerunt, argu. 23.q.5.excommunicatorũ, & 34.q.2.in lectum mariti, quia bonarum mẽtium est, ibi culpam timere, vbi culpa non est, supra de obser.ieiu.consilium.§.2. & inf. 5.dist.nõ ẽt ad eius verò, & ī. de pœni. & remis.quæsitũ. Et arg. ī. de spon.iuuenis, & hoc secundum discretionem pietatis, vt hic, dicit, ad arbitrium imponentis, vt in cap. quæsitum, de pœn. & remis. Si verò sponte hoc fecerunt, tunc grauissima pnia debet eis imponi, aliquantulum maior, q̃ pro alio homicidio: quia magis peccare vr̃ proprium filium occidendo. Arg. inf. de homi.cum iuramento, & de pęni.dist.1.ex aut facta, & secundum leges fortiori pęna puniuntur. C.eo.tit. l.vnica, & ff. ad leg.Pomp.de parric.l.1. Si non casu, sed culpa graui præcedente, tũc pnia vij. vel v. annorum est eis imponenda. ar.50.distin.si qua fœmina, si quis spontè, & ī. de pęni. & remi.quæsitum. Si verò leuis culpa præcessit, posset imponi pœnitẽti triũ annorũ, vt hic dicitur. Si aũt nulla præcessit culpa, vel negligẽtia, de iure in nullo sunt puniendi. Ar. ī. de homici.ex litteris 1. sed ad cautelã (vt dictũ est) dẽt imponi pp ambiguum duplicitatis, consideratis omnibus circunstantijs, de pęn.di.5. cõsideret, & ī. de pę. & remiss.is qui.Tan.

d Euentus.] 50. di. stin.studeat.

† Vox, eos deest in quibusdã exemplaribus.

TITVLVS XI.

De infantibus, † & languidis expositis.

† In codice Barbatiæ ita De infantib. lãguidis, vel expositis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Infans expositus à patre, vel alio eo consentiente, vel ratum habente, hoc ipso à patria potestate liberatur. Idẽ in seruo, & liberto, qui ob prædictam causam liberantur à dominica potestate. Et idem iuris est in prædictis languidis cuiuscunque ętatis, sic expositis, vel si eis alimenta denegantur, hi tamen qui prædictis alimenta pręstiterint, nullum iũs in eis acquirunt.*

CAP. I.

SI † à patre, siue ab alio sciẽte e ipso, aut ratũ habẽte f relede languidis prædictis expositis, cuiuscunque ætatis fuerint, vel si alimenta alicui de prædictis personis.s.filijs, libertis, & seruis languidis negari contigerit: verumtamen qui hos suscipiunt, propter hoc in eorum personis ius aliquod vendicare non possunt. Nota, ꝙ ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur.

DE INFANTIbus, & languidis expositis.

Quia exponentes infantes, & lãguidos eos quasi occidunt, ideò post rubr. ꝓced. subijcit istam. Abb.

De hac materia tractatur 87.dis.c.vlt. & ī. i rub. de homicid. ver. quid iuris de infantibus.

Si à patre.] CASVS. Si à pře, aut ab alio (patre sciẽte, aut ratũ habẽte) infans expositus fuerit ꝫ officiũ pietatis, hoc ipso filius à potestate patria est liberat⁹, & in hoc casu libertus efficit ingenuus, & seruus in libertatem eripitur. Et hoc idẽ intellige

† De materia, & intellectu præter Doct.hic, vide Turrecrematã in c. si exposit⁹. 87. dist. Syluestrũ in Sum. verbo, expositus, & Iul. Clar. i prac. crim.q.83.

e Sciente.] ipso.sim.54.dist.si seruus sciente, & ī. de his, quæ fi.à Præl.si.consen. cap. c.2. & ita est hic argu. ꝙ qui tacet, consentire videtur, vt 65.dist.si forte, & 27. dist.diaconus, vbi de hoc.

f Ratum habẽte.] Ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi, & vi ar.l.1.§. sed, & si cum quis, & ī. de rest.spol. cum ad sedẽ, in fi.

Ffff 4 & ꝓ-

(Marginal notes, left edge, partially cut:) ap.vnico tit.in 2. Et vide s in hac tit. & tit. in ia, verhomici- 24.q.23.

& generaliter dicit lex, q omnis ratihabitio retrotrahitur. C. ad Maced. l. si filius familias. Bern.

a Pietatis officio.] & re uera relegato, quia debuerunt viscera eius commoueri super filio suo. ff. de praesump. afferte, & paternus affectus omnem vincit affectum. C. de cura. fur. l. vlt.

gato pietatis a officio) infans expositus extitit: hoc ipso à potestate fuit patria liberatus. b Nam † & hoc casu in ingenuitatē libertus, & seruus in libertatem eripitur, quod & de praedictis cuiuscunque aetatis languidis, c si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impiè denegari contigerit, est dicendum. Sanè qui hos suscipiunt, non possunt propter hoc in eorū personis ius aliquod vendicare. d

¶ In codice Barbatiae, ita: Nā & in hoc casu &c.

TITVLVS XII.

De homicidio † voluntario, vel casuali.

¶ In Exodo. †

¶ Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiae seculari, vt moriatur.

¶ Vide Conc. Trid. sess. 14. de refor. c. 7.

¶ Exod. c. 21. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.

[Gl. se. distinguit, & teci. potest signando contrarium de c. si. 87 distin.

b Liberatus.] de istis expositis hēs 87 di. c. vlt & intelligas illud s'm istud. No. ergo sup hoc, aut exponitur infans sciente patre, vel dño seu patrono, aut ignorante: Si sciente, & non ꝯdicente, vel ratū habente expositus sit, filij sic expositi sui iuris existant, liberti in ingenuitatē, serui in libertatē eripiant. & multo magis si ipsemet ipsū exposuit: qa nec dicere sibi postea poterit, q. perentem contēpsit. C. eo. tit. l. 2. & 3. tenor quarū hic cōprehendit: si n. ipsum alere non poterat eū in xenonē mittere debuit, vel quo poterat mō eum adiuuare. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. sed scimus, & vr q tanq homicidae dānent: vt 87 dist. c. vlt. & ff. de lib. agno. necare. vñ expositi, sanguinolēti dicuntur. C. eo. in rub. Si verò ignorante, vel inuito, non praeiudicat ei, q n possit illū repetere, sed restituat expensas nisi a fure vendicet. C. eo. l. 1. & hic in prin. vt ibi dicit: sciente eo, aut ratū habēte: ergo si ignorante, vel ꝯdicente, nō nocet pri, vel dño. c. illud, si expositus, intelligit Hug qñ infans expositus est ab alio, quam à patre, vel dño, vt tunc possit repeti post contestationem publicè factā ꝫ decē dies, & hoc c. non cōtradicit. Bern.

[Glo. seq. inducit simile de monacho.

c Languidis.] Idem iuris est circa pdictas psonas cuiuscunq; aetatis sint, si languidae fuerint, siue alimenta eis impiè negent, vt tā filij sui iuris efficiantur, q serui, & liberti in libertatē, & ingenuitatē eripiantur: qa hūt hos pro derelictis. ff. pro derelic. l. vlt. & C. de lati. lib. tol. l. vnica, §. sed scimus, nec ad eorū bona vlterius aspirabūt, vt §. sed scimus. Sic & Abbas dēt recolligere monachū suū, ne dānabiliter euagetur, ne pereat, ꝫ. de relig. & transeu. ad reli. c. vlt. qd si nō fecerit, & ille in seculo remanens aliqua acqrat, & sic moriat, monasteriū qd neglexerit illu, ab ipsius bonis maneat segregatū. arg. pdicti §. & est hic arg. ad hoc q crederē si monasteriū ipsū expulit, vel et si redire voluit salua ordinis disciplina, & si fuit admissus, qa sic ipiè alimēta negauit. B.

d Vendicare.] Imò liberi erunt, & sibi acquirunt: vt C. eod. tit. l. vlt.

DE HOMICIDIO VOLVNTArio, vel casuali.

Viso de homicidio in specie, merito subijcit rubricam generalem de homicidio: & quia homicidiū quoddam est necessarium, quoddam voluntarium: vt ꝫ. eod. sicut dignum, ideò subijcit de utroque. Abb.

De hac materia tractatur 50. dist. §. quod verò vsque ad §. sed exēplo. 23. q. 5. & q. vlt. si quis, & de pœnit. periculose, vsq; ad c. si propterea, & c. si quis cum telo. & c. seq & praeced. 15. q. 1. & 32. q. 2. quod non est, & duob. ca. sequen. & 33. q. 2. latorem.

CAP. I.

SI † quis per industriā e occiderit proximū suū, & per insidias, f ab altari meo euelles eum, vt moriatur.

¶ Ex pœnitentiali Romano. †

¶ Ponit pœnitentiam occidentis latronem, cum se poterat aliter liberare: si verò aliter liberare si non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, nisi ad cautelam.

CAP. II.

INterfecisti † furem aut latronem, g vbi cōprehendi poterat absque occisione: qa ad imaginē h Dei creatus est, per quadraginta dies non intres ecclesiam, & lanea veste i indutus, ab escis, k & potibus, qui interdicti sunt, & à toro, l

SI qs. Nō pōt congrue summari ꝑp breuitatē, & lecturarū varietatem: sed s'm intellectum glo. h. d. Homicida ex proposito, nō gaudet immunitatib. ecclesiasticis h. d. sed iste intellectus nō procedit de iure: vt in c. fi. de imm. ec. vt dicit Panor. imò potius debebat in illo titulo collocari. Ideo ad alium intellectum sic summari potest: Homicida ex proposito, debet deponi ab altaris ministerio. Abb.

CASVS. Dicitur hic, q si aliquis per industriam, vel insidias hominem interfecerit, euellatur ab altari, & interficiatur. No. q publicus latro ab ecclesia extrahi potest immunitate non cassita.

e Per industriam.] secus si casu arg. 15. quaest. 1. si quis non iratus, & infra pluribus capit.

† De sub... plicitate ... Pape decis...

† Cap. 4. ... Barbatia ... 11. & 2 lib. 9 ... c. 46. Gratian ... 13. 4. 14. 4.

† Vide Tho. 2. 2. q. 64. art. 7. ... Soto ... iustit. & iure ... q. ... art.

[Glo. seq. huic casui addit duos similes casus.

f Per insidias.] Sim. 24. dist. § de his, iste qui per aggressionis insidias occidit, ab ecclesia immunitatē non habet, de tali loquitur lit. nec publicus latro, ꝫ. de immuni. eccl. inter alia, & C. quando lic. vni. sine iudi. se uin. l. 1. & 2. & 17 q. 4. sicut antiquitus. Item qui ea spe in ecclesia, uel cœmiterijs delinquunt, ut ibi liberentur, non defenduntur ibidem, ꝫ. de immuni eccle. c. ult. & ita iste euelletur ab altari, si confugerit illuc. Bern.

INterfecisti.] Duae sunt partes. Secunda ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, q si aliquis interfecerit furem, uel latronem, quem capere poterat, absque occisione, quadraginta dies in pane, & aque pœniteat: & alia facere debet, quae in litera sequuntur. Si uerò sine odio liberando se, & sua, huiusmodi hominem interfecit (s'm indulgentiam dicit: quia ad imaginem Dei factus erat) si aliquis ieiunare uoluerit, bonum erit, & eleemosynam faciat: Si autem presbyter haec eadem fecerit, non deponatur tamen quandiu uiuit, pœnitentiam agat. Not. q quandiu aliquis se defendere, uel sibi consulere aliter potest, neminem (etiam se defendendo) occidere debet.

g Latronem.] non intelligas de publico nocturno depopulatore agrorum: quia licitum est occidere illū. C. quando licet uni sine iu. l. 1. & 2. sed non clericis. Ber.

h Ad imaginem.] 33. q. 5. haec imago. uñ facies hominis quae facta est ad imaginem celestis pulchritudinis, minimè maculetur. C. de pœn. si quis in metallum. B.

i Lanea ueste.] intell. cilicio 50. dist. in capite. Ber.

k Ab escis.] 4. dist. denique.

l A toro] quantum in ipso est, ut non exigat: sed reddat ea-

gladio, a & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem, & quinta feria, & sabbato, a liquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & paruis pisciculis cum mediocri ceruisia b vtere temperate. c

¶ Si autem sine odij meditatione, te tuaque liberando, huiusmodi diaboli membra interfecisti (secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid ieiunare volueris, bonum d est tibi: & eleemosynam fac largiter. † Si presbyter eadem fecerit, non deponatur: e tamen quamdiu viuit, † pœnitentiam agat.

¶ Augustinus sup. Exodo. †

¶ *Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.*

CAP. III.

SI perfodiens f † inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatur sol super eum, reus erit.

¶ Intelligitur g ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus † occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quod ait. Si oriatur sol super eum, & cetera: quia poterat discernere quod ad furandum, non ad occidendum venisset; & ideò non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus sæcularibus h (quibus ista antiquior i) inuenitur, impunè scilicet occidi nocturnum furē, quoquo modo: diurnum autem, si se telo k defenderit. iam enim plus est l quam fur.

¶ Hieronymus. †

¶ *Sub generali pollicitatione seu promissione etiam iurata non venit illicitum.*

CAP. IIII.

CVm iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcunque postulasset ab eo: si ob iurandum m fecisse n se dicat: si patris matrisuè interitum postulasset, facturus o esset, an non? p quod ergo in suis

---

[glossa] ... exactus. 33.q.4.ca.vlti, & q.5.si dicit, sic inf. de sent. excom. inquisitioni. Ber.

a Gladio.] hoc prohibetur omni pœnitenti. 34.qõ. 1. admonere. & de pœn. dis. 5. fal sas, ibi dr, quod ab omnib. illicitis est abstinendum, non quod militare sit malum 23.q.1. militare. sed propter pronitatem peccandi prohibentur pœnitentes.

b Ceruisia.] de Anglia fuit, vbi fit ceruisia.

c Temperatè.] id est, non vltra tertiā vicem, vt in illa palea. 44. di. quando presbyteri.

d Bonum est tibi.] saltem ad cautelam: quia bonarum mentium, &c. s. de obser. ieiu. consilium. §. 1. & 5. dist. ad eius.

[Gl. seq. reci. p q.]

e Nō deponatur.] quia non dr directe homicidiū fecisse, tñ irregularis 1 (vt credo) factus est, q a potius debuit dimittere sua, q̃ ipsum interficere. 3. eo. suscepimus. sed dispensatur cū eo vt beneficiū habeat ex misericordia sine ordinis executione. ar. 28. dist presbyterum. Vel intellige vt dicitur inf. eo. sicut in glo. quæ incipit, no. in fi. quando non potuit euitare.

f SI perfodiens.] Primò ponuntur verba Exodi: Secundò verba Augustini exponētis: Secūda ibi, Intelligitur Abb.

CASVS. In Exodo legitur, Si perfodiēs domū inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non imputabitur illi homicidium: Si autem oriatur super eum sol, reus erit. Augustinus exponēs verba ista dicit, quod si nocturnus fur occiditur, non reputatur homicidium; si autem diurnus, ad homicidium pertinet, quia poterat discernere quod ad furandum venisset, non ad occidendum, vndè non debuit occidi, hoc et in secularibus legibus inuenitur scilicet nocturnum furem impunè occidi (quibus ista est antiquior) diurnū non. q si defendat se telo, iā plus est q̃ fur. No. q magis cā facti, q̃ ipsum factum considerari debet. Item nocturnus fur impunè interfici potest, diurnus autem non.

f Si perfodiens.] de nocte. s. per id quod sequitur. B.

g Intelligitur.] Hucusque sunt verba Exodi: postea sunt verba Augustini exponentis prædictam auctoritatem. Ber.

h Legibus secularibus.] ff. ad l. Aquil. itaque. § lex. & ff. ad l. Cor. de sica furē. Sed pone, quod vult me interficere; nunquid possū eū pcutere? Dicūt quidā q sic, ar. C. ad leg. Cor. de sica l. 2. & 3. & 4. de iusti. & iu. vt vim & l. prædicta, itaque, in prin. Sed pone q percussit me, & recessit: nunquid possum eum insequi vt percutiam? Hug. dicit quod nō: quia sic iniuriā vellet vlcisci, & nō repellere eam: quod non licet, 46. dis. seditionarios, qdia incontinenti & sine interuallo licet vim vi repellere, in f. de sent. excom. si vero 1. & infra eod. significasti 2. vbi de hoc.

i Antiquior.] quia à lege diuina omnis sciētia sumpsit exordium, 38. dist. c. legimus, §. hinc etiam. & ita primò fuit lex diuina q̃ secularis.

k Telo.] armorum nomine fustes & lapides intelliguntur, ff. de furt. si pignore, §. furt, & ferrum, & omne quod arcu. & manu mittit. Insti de publi. iud. §. item lex Corn. Vin.

l Plus est.] & ita videtur, quod liceat se vindicare. C. quando liceat vnicuique se vin. l. 1. & 1. dist ius naturale Ber.

CVm.] Iuramentum gñale non extēditur, vt quia teneatur ad homicidiū, hoc dicit. Abb.

CASVS. Herodes cū iuro pmisit puellæ saltanti dare qc q d peteret etē si dimidiu regni sui postulasset: puella illa de consilio matris petijt caput Io. Baptistæ. & accepit: dicit Hieronym. Si pp iurandu hoc fecisse se dicat, nunquid si patris, vel matris postulasset interitum, facturus esset hoc, vel non? quasi dicat, nō fecisset: ergo q d non fecisset in suis, contēnere debuit in propheta. No. q iurm nō extenditur ad illicita. Itē q quis nō facere in suis, non dēt in alijs attentare. Itē q talē diligētiā adhibet q s in suis reb. talē adhibere dēt in alienis.

m Si ob iusiurandum.] verba sunt Hieronymi exponentis præ dicta verba.

n Fecisse.] homicidium scilicet.

[Glo. seq. reci. per q. an in suis facere debuisset.

o Facturus esset.] Certè nō debuit facere, quia in gñali sermone siue promissione multa excipiuntur, ff. de seruit, si cui quia ōia illicita intelligunt excepta De hoc habes plura, arg. s. de iureiu. quemadmodū. & ea etiā nō veniunt q̃ specialiter nō dedisset, ff. de pig. l. obl'one vñ Herodes nō fuit obligatus suo iuro vt daret caput Ioānis mulieri saltanti, p illa verba gñalia. Quodcunque postulasset. & quia si specialiter petijsset, non dedisset, & ideo tale iuramentum ipsum non excusauit. 2

[Gl. seq reci p q. an excusetur si de facto in suis, &c.]

p An non.] quasi dicat, non: imò & si fecisset ī suis, si iō debuisset facere ī alijs: Nā in pprijs seuitia inculpāda, ita alienis coercēda est, ff. sol. ma. si stace, §. sim autē. nō enim

---

[margin] † De hoc ar. vide plene p Iul. Clarū. l. 5. sen. §. homicidium. versi. vltima est defensio. Anto. Gome. tom. 3. varia resolu. cap. 3. de homic. & Couarruuiā in Clem. si furiosus. de homi. in 3. par. relectionis. §. vnico.

[margin] e hoc ar. e oino uarruuiā Clem. uriosus. homici. in 3. re. ionis par §. vnico. le Syluestro in sum. bo, homi ū, 2. q. 16 ide Ber. di. Diaz. tract. cri. c. ca. 89. luat: 20. l. c. 22 gulinus ionū 10 slo. q. 84 ffert Ivo 10. c. 53. ffurt c. 3. ... in 1.

[margin] † B. Hieronym. sup Mathæum c. 14 refert Burchar. l. 12. de cre. c. 16. Ivo par. 12. c. 73. & c. 6. eo. ti. in 1. cōp. Et de materia plurima huc spectātia tradit Iason in l. ita stipulatus. lagrāue, ff. de verb. obl. vbi Alc.

[margin] 2 Consideratione digna sunt de hac re beati Hieronimi verba præcitato loco, dicētis ita. Ergo nō excuso Herodē, q inuitus & nolēs pp iusm homicidium fecerit: q ad hoc fortè iurauit vt futuræ occisioni machinas ppararet, hæc ille, sequūt mox reliqua huius capitis verba.

enim ad minorem diligentiam tenetur in rebus alienis, quam in suis, C. man. in re mandata. Institu. quibus mo. re. con. obli. §. at is qui. ff. commo. si vt certo. & bonæ fides abesse præsumitur, si rebus tuis existentibus saluis, res depositas amisisti. sup. de deposi. bona fides.

a Debuit.] 1. d. humanum genus, 50. d. ponderet, 1. q. j. primò semper. Ber.

SI aliqs] CASVS. Si aliquis cā libidinis explendæ, vel odio, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandum, vt non possit generare vel concipere, vel ꝙ soboles non nascatur, vt homicidia tenetur. No. quod aliquis occasionaliter est homicida.

[Gl. seq. distinguit pœnam legalem, spiritualem, & irregularitatis: distinguit et an cōceptum sit animatum, necne.

b Vt homicida.] quantum ad pœnam legalē, ff. de pę. si qs aliquid, §. qui ad ortionis, & ff. ad l. Cor. de sica. si mulierem, & quantum ad pœnam spiritualem, sed non est irregularis ac si hominem interfecisset. Illa enim irregularitas non contrahitur nisi actu homo interficiatur iam animatus, inf. eod. sicut, & 32. q. 2. quod verò. quia non vr homicidium fecisse, vt ibi dicit, & §. seq. Vnde si quis percusserit mulierem, & abortum fecerit, si informatum erat conceptum, puniet pecunia, vt ead. causa & quæstio. Moyses. vnde. talis dr homicida occasionaliter. 87. dist. in. pastor. famæ. & 87. dist. si expositus. & C. de infan. exposi. l. vlt. & ff. de lib. agno necare. & 55. dist. si quis absciderit. Bern.

† Guarnacien. sed Burchardus lib. 17. decret. c. 57. tribuit concilio Vuormacen. 30. habetur cap. 13. e. ti. in 3. compi.

† Vide Syluestrum in sūma, verbo homicidiū 2. q. 19. & Antonium Gomezii tom. 3. varia. resol. c. 3. nu. 32. & 33.

† teneatur.

† Exonien.

repudiatus fuit, contemnere debuit[a] in Propheta.

¶ Ex concilio Guarmacień. †

¶ *Homicida est, qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.*

CAP. V.

SI † aliquis causa explendę libidinis, vel odij meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, vt homicida[b] teneatur. †

¶ Alex. iij. Exonień. † epō.

¶ *In pœnitentia imponenda, iudex debet attendere circunstantias, ex quibus augetur vel minuitur delictum.*

tò dicit, ꝙ illi qui se asserunt animum regis inflammasse ad odium, vndè homicidium secutum fuit, durè & asperè sunt puniendi, sed non ita seuere, nisi fortè ipsum regem ad homicidium prouocassent, cum aliàs id non fuisset. Quinto dicit, quod illi non fuerunt immunes à culpa, nec debent esse immunes à pœna, qui licet ignari fuissēt homicidij, in custodiendis eā rebus suis ministeriū præbuerant: Sextò dicit, ꝙ illi qui occupauerūt bona illius sancti viri post mortem ipsius, si nihil aliud fecerunt, à pęna mortis sunt immunes, sed illa quæ occupauerunt, restituere tenentur illis, quorum fuerint, si habent vndè reddere possint: & licet quidam dicant se illa pauperibus erogasse: non sufficit eis, si potuerunt illa eis, quorum fuerunt, restituere.

hoc dicit vsque ad §. illi autem.

CAP. VI.

SIcut † dignū: & infra: ¶ Sanè cum vir discretus existas: plenius nosti,[c] quod in excessibus singulorum, non solum quantitas[d] & qualitas[e] delicti, sed ętas[f] scientia,[g] sexus,[h] atque conditio[i] delinquentis sunt attendenda: & non solum secundum prædicta, sed s͂m locum & tempus quo delictum committitur, vnicuique pœnitentia debet indici: cum idem excessus, magis sit in vno quàm in alio puniendus.[k]

¶ *Socians homicidam ani.*

ILLIS PRÆTEREA. Dicitur hic, ꝙ illis, qui participauerunt illis excommunicatis, pœnitentia debet indici si scienter participauerunt eisdem, considerata mora temporis, & vtrum affectione vel timore participauerunt.

† Concil. in cap. 2. postea la teri. sub Alex. 3. pa. 35. Et de materia & in le[illegible] lecta b[illegible] illustris de [illegible] Doct. Iul[illegible] Clarum in §. homicidiū. & Antoniū Gomezij tomo varia. resol. ca. 3. & Clementinas de Clementinis de mic. par. relectione §. 2.

CLERICOS AVTEM. In isto vltimo §. dr, quod clerici qui armati tanto facinori interfuerunt, vel consilium dederunt, vt sanctus vir caperetur, perpetuò ab altaris ministerio sunt deponendi, & in ecclesijs nullo tpe lectiones legant, vel historia, in choro separatim cantent, & in claustro monachorum, vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi, ita quod vsque ad septennium vel quinquenniū debeant ab introitu ecclesiarū coerceri. Nota in principio capituli, ꝙ in pnijs imponēdis consideranda sunt quantitas & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus, atq; conditio delinquentis, locus, & tps, quo delictū committitur. Item dignitas personæ aggrauat vindictā. Itē voluntas punitur, licet non processerit ad factum. Item consentientes, & agentes, & opē dātes pari pęna puniuntur. Item de persuasu tenetur quis. Item in debito facultas debitoris considerari debet. Item arg. de reb. alienis & male acquisitis eleemosynas fieri non posse. Item non remittitur debitum sed augetur, si alij soluatur, ꝙ alij ex debito debetur. Item mora tpis aggrauat peccatum. Item timor attenuat culpam. Item ignorantia excusat participantem cum excōicatis. Item consilio committitur homicidiū.

c Plenius nosti.] simile 11. dist. c. vlt.

d Quantitas.] an sit enorme vel mediocre, adulterium, vel incestus.

e Qualitas.] an sit occultum, an manifestum.

f Aetas.] 15. q. 1. illud relatum peræque. Bernar.

g Scientia.] an sit discretus, vel nō sanæ mentis, 3. q. 9. indicas. vel minus discretus.

h Sexus.] 32. q. 6. indignantur.

i Conditio.] 22. q. 5. qui compulsus. & de pę. d. 1. c. aut facta. Hæc quæ hic tanguntur & alia expressè habentur de pę. d. 6. consideret. & inf. de pen. & remissis. is qui.

k Puniendus.] 32. q. 5. qui viderit, sup. de hæreti. excōicamus, §. credentes. in fi. & supra de iureiuran. cum quidam. vbi de hoc.

SIcut] Præmitte pro intellectu huius capitis, ꝙ Papa mādauit epō Exonień. quatenus absolueret oēs occisores beati Thomæ, & alios, q. fuerant in eius morte culpabiles. Eps verò cōmissarius reperit varios varijs culpis adstrictos: vñ dubitauit de pnia iniūgēda tpe absolutionis, & ad hoc cōsuluit Papā: q. sibi rñdit, vt hr in litera: & aliter nō sumat. Io. A. pp. plixitatē literę. Abb. Sic. CASVS. Rex Angliæ ad suggestionem quorundam fecit occidi archiepm Cātuariē. quorum quidam venerunt ad confessionem ad Epm Exonień. Eps Exonień. quæsiuit à Papa qualiter cum illis esset agēdum? Rñdet ei Papa, cum ipse sit vir prouidus & discretus, plenè nouit quòd in excessib. singulorum quædam sunt consideranda, videlicet quantitas, & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus & conditio delinquentis, & locus & tempus quo delictum cōmittitur: istis consideratis pnia debet imponi: quia idē excessus pl⁹ in vno q̄ in alio punit: Tandē rñdet ad quēlibet articulū de quo quæsiuit: Scdō dicit, ꝙ illi qui venerunt animo occidendi, feriendi, aut capiendi illū sanctum virum, tamen manus non iniecerunt in illum, si de captione illa mors subsecuta fuisset, pati pœnitentia, vel fere p[illegible] sunt puniendi cum occisoribus. Tertiò dicit, quod illi qui non venerunt vt ferirent, sed vt ferrent opē percussoribus, si ab alijs impediretur paulò minori pœnitentia debent puniri: quia scriptum est: Qui potuit hoēm liberare à morte & nō liberauit, eū occidit: qa cōstat eos animo non esse à reatu homicidij, q venerunt, vt occisorib. opē ferrent. Quar-

a Anim.

¶ Illi † aūt, qui animo occidēdi, [a] feriendi, aut capiendi illū sanctū & reuerendum virum quondā Cātuarieñ. archiepm, citra manuū iniectionē se fatentur venisse: [b] si de illa captione mors [c] eius secuta fuisset: pari pœnitētia, † vel fere pari, existerent puniendi.

¶ Qui sociat homicidam tātū animo prohibēdi, ne impediatur tenetur paulo minori pœna. h. d. usque ad § si verò

¶ Illi ēt, qui nō vt ferirēt, sed vt percussoribus opē ferrent, si forte per aliorum violentiā impedirētur, paulo minori debent pœna mulctari: quia cū scriptū † sit: Qui potuit [d] hominē liberare à morte, & non liberauit, eū occidit: constat ab homicidij reatu immunes nō esse, qui occisoribus opē [e] cōtra alios præstare venerunt: nec caret scrupulo [f] societatis occultæ, [g] qui manifesto facinori † desint obuiare.

Incitās aliū ad homicidiū, mitius punitur quā homicida: secus aūt si incitauit ad certū homicidiū. nam eo secuto, tenetur vt homicida. h. d. vsque ad §. hi quoque.

¶ Qui verò se asserūt animū regis inflammasse [h] ad odium, vndè homicidiū fuit secutum, dure & aspere, sed non ita seuerè sunt puniendi: nisi fortè regē ipsum ad illud homicidiū suis suggestionibus prouocassent. [i]

¶ Custodientes sarcinas occidentium scientes eos esse sicarios non sunt immunes à pœna homicidij. h. d. vsque ad §. eos insuper. Abbas.

¶ Hi quoque non sunt † à culpa liberi, nec à pœna dēnt esse immunes, q licet fuerīt illius machinationis ignari, tñ eis, quos sicarios [k] esse sciebāt ī sarcinis custodiendis ministerium [l] præbuerunt.

Occupans bona occisi, non per hoc tenetur de homicidio: & non sufficit occupantis quod eroget illa pauperib. cū poterit restituere eis, quorū constat fuisse. h. d. vsque ad §. illis præterea. Abbas.

¶ Eos insuper, qui dñr illius sancti viri, & suorū post mortē eius spolia occupasse: si nihil aliud ī tāto facinore commiserūt, à pœna mortis eius arbitramur esse immunes, [m] sed quę occuparunt, eis quorum fuerunt, tenentur in integrum restituere, [n] si habēt [o] in facultatibus, vndè possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pnīa iniungenda: quia licet quædā ex his, quæ occupauerunt, fateātur se pauperib. erogasse, nō tamen aliena, [p] (cum ipsa potuissent eis, quorū fuerint † restituere) debuerunt pauperibus erogare.

Participantes interfectoribus in excōicatione, diuersimodè puniuntur, iuxta modū participationis, h. d. usq; ad § clericos. Abbas.

¶ Illis pterea, qui sola ex cōicatorum participatione se reos esse cognoscūt. cōsiderata temporis mora, [q] quo in eadē nequitia perdurarunt, & inquisitio, si eis timore [r] vel

---

a Animo occidendi.] ex orde. n. procedunt homicidia & adulteria. 23. q. 8. occidit. 15. q. 6. c. j. ad finem.
b Venisse.] 50. distin. studeat.
c Mors.] No. q voluntas punitur, licet nō processerit ad effectū, & ita pp propositum puniuntur: consenserunt enim cooperando. 17. q. 4. omnes. ideoque puniendi sunt eadem pœna, vt ibi dicitur.
d Qui potuit.] vndè tenetur si non prohibuit. 83. dist. §. j. & c. alias culpa caret & si phibere nō potuit ff. de regu. iur. culpa caret.
e Opem.] 23. q. vlti. si quatuor.
f Scrupulo.] ī. de testi. c. constitutus. 1.
g Occultæ.] 86. dis. facientis.
h Inflammasse.] de persuasu tenetur quis. ff. ad l. Aql. itē si obstetrix. §. j. 86. di. tanta. ff. de ser. cor. l. j §. vlt.
i Prouocassent.] forte aliàs non factu rum: vndè æquè tenētur: quia dolo ad hoc induxerunt regē, qui aliàs fortè non fecisset: vt ff. de dolo. & eleganter.
K Sicarios.] sicarij dñr à sica: qd sinat ferrum siue cultrū. Inst. de publ. iud. § si carij, & sicarij ēt pñt dici q armis vitę alicuius insidiantur. de pęn dist. j. c. si qs cū telo, Vñ tenent lege Cor. de sicarijs, C ad cor. de sica. l. 2. B.
l Ministeriū.] vnde quodā modo consentire videbantur.
m Immunes.] qa pœna suos tm debet tenere auctores. C. de pœn. sancimus. & ī. de his quæ fi. a maior. par. cap. quæ fuit.
n Restituere.] quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest: vt hic dicit, & 14. q. 6. si res. 12. q. 2. in legibus, de pœ. dist. 5. falsas.
[Glo. seq. alle. con traria, & soluit.
o Si habent.] aliàs inanis est actio. ff. de dolo. nam is. & ī. de restitu. spo lia. olim vobis. 2. sic ī. de vsur. cum tu. & ff. de furt. itaquè fullo. Argu contra, 12 q. 2 fraternitas, ff. qui bon. ce. pos. per totū. & C. eo. tit. l. j. Solu. hoc regulare est, q si non habent, nō tenentur postea: tū actio non t llitur cū effectu: imò si peruenit ad pinguiorem fortunam, reddere tenentur. ī. de solut. Odoardus. ff. de cessi. bo. is qui bonis, ar. 16. q 6. is qui. & ī. de sent. excom. quamuis. in fi. & c. de cætero. in fi. nisi pro eo iā sustinuisset pęnas corporales, vt 24. q. 6. si res. arg. 12. q. 2. fraternitas, non. n. coniurget triplex tribulatio. 23. q. 5. quid ergo, ff. de in ius vo. l. vlt. & ī. de iudi. at si clerici. in fi. Lau.
p Non tamen aliena.] quia non remittitur debitum sed augetur, si alij soluatur, quod alij ex debito est soluendum. ī. de iureiur. eam te. & ī. de deci. tua 2. & 1. quęs. 1. non est putanda, 90. dist. oblationes. 14. q. 5. c. 1. 2. & 3. & c. eleemosyna: & c. neq; & C. de sol. in uito. 1 & hoc intelligē si illos quorum fuerant, poterant inuenire: alias sufficit, imò tenentur pauperibus erogare, & nihilominus est talibus pęna imponenda, vt hic dicit propter peccatum q ipsi cōmiserūt contrectando res alienas inuitis dominis.
q Temporis mora.] quia in hoc magis grauantur, quia longo tempore talibus participauerunt: supra de simo. non satis. & in cap. cum in ecclesiæ.
r Timore.] hoc ideò dicit, quia si timore

parti-

Marginalia: zquenpertiis git. ob dū est, Cātuarchiepiscopum circa Christi 171. sub ij. à fce is homi crudelitatē ... fortassis citi illud ib. c. 24. ... † fuerunt. 1 Si inuito vel ignorante creditore alteri soluo, non liberor: secus si ipso mādāte, vel ratum habēte. Io. An. † fuerunt.

participauerunt, minus punientur, licet in totum non absoluantur, quia potius debebant oia mala pati, q̃ malo consentire, 32. q. 5. ita ne. sed si essent violenter attracti, absolute non punirentur, vt hic patet, & supra quod met. cau. factis.

dist. clerico iacente, & ̃j. eod. tua nos. Si verò dabat operam illicitę rei, siue adhibuit diligentiam, siue non, sic imputatur. 50. dist. clerico, & si quis voluntate, & ̃j. eo. continebatur, & c. dilectus, in fi. & arg. 15. q. 1. c. illud, § vt itaq; ff. de reg. iu. culpa est. Si verò necessitate, sub quo continet qd primo dixi de defensione, aut necessitas illa fuit euitabilis, aut inevitabilis: si euitabilis imputat; ita q̃ ad superiores ordines non pōt promoueri: sed in susceptis de misericordia tolerat, 50 dist. his clericis. Si fuerit ineuitabilis: sine oi dispensatione pōt in ordine suscepto ministrare, 50. dist. quia te. q̃d intelligitur de ineuitabili necessitate: vt puta clericus habebat gladium in manu sua ad defensionem Paganorum, Paganus irruit inevitabiliter ita q̃ clericus nullo modo potuit euitare, & sic Paganus mortuus est cum gladio, quem clericus tenebat, præter propositum ipsius clerici. ar. j. e. lator. in quo potuit intelligi ̃j. e. c. 2. sed ad superiores non ascendet sine dispensatione, vt dicit Io. sed Hu. dixit ̃j. e. c. lator. sed Io. intelligit illam, lator de dispensatione.

affectione a cōmunicauerint scienter vel ignoranter, b est pœnitentia indicenda.

¶ In isto §. vsque ad finem ponitur pœnitentia clericorū præstantium prędictę morti auxilium, consilium, vel fauorem. hoc dicit. Abbas Siculus.

¶ Clericos † aūt, quos cōstat armatos interfuisse tanto facinori: & illos qui consilium c dederūt, vt sanctus † vir caperetur, perpetuò non solū ab altaris ministerio deponēdos esse censemus, sed quod etiam in ecclesiis nullo vnquam tpe lectiones legant, vel historia in choro separatim cantent: sed in psalmis apud Deum de commisso satagant veniam impetrare. Insuper in districto claustro monachorū, vel canonicorum regulariū (si fieri potest) sunt recludēdi: ita quod vsque ad septēnium, vel quinquennium, d debeant ab ecclesiarum introitu coerceri.

¶ Idem.

¶ Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operā rei licitę, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. VII.

Presbyterum e † qui quendam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cum post paucos dies expirasset, f eum ab omni altaris ministerio debes perpetuò remouere: quā ab officio sacerdotali deponere, si ex percussione interijt, vel aliam infirmitatem g incurrerit, de qua noscitur expirasse.

¶ Idem Cusentinen. archiepiscopo.

¶ Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operā rei illicitæ, vel etiam licitę secundum alium intellectū, si non adhibuit omnem diligentiam, quam debuit.

a Affectione.] ex hoc magis puniuntur. quędam sunt tamen personæ, quæ sine pœna possunt ex communicatis participare. 11. q. 3. quoniam multos, & ̃j. de sent. exc. inter alia.

b Ignoranter.] in hoc casu non tenentur, si ignorabant illos tali perpetrasse: quia si ignoras illum excōicatum esse, nō peccas illi participādo nisi illa ignorantia crassa fuerit & supina, ̃j. de eo qui renū. epi. cap. 1. & ̃j. de cler. excom. cap. penult.

[Glo. seq. distinguit homicidium voluntarium, casuale, & necessarium, & in secūdo & in tertio subdistinguit.

c Consilium.] Nota q̃ homicidium 3 cōmittitur facto, consilio, præcepto, & defensione, 50. dist. si quis viduā, 23. q. vlt. c. vlt. & ̃j. de cle. pug. in duello c. 2. & ̃j. e. c. significasti. 2. Et sic distingue circa hanc materiā, aut cōmittit homicidium volūtate, aut casu, aut necessitate: Si voluntate, qd fit tribus modis, facto, pręcepto, & consilio, vt c. prędic. si quis viduam. & lingua, siue adhortatione. supra eod. §. qui vero. & infra de pen. quod in dubiis, & de pen. distinctio. 1. periculosè. In quocunque istorum casuum quis committit homicidium, non solum non dēt promoueri, sed in perpetuum debet deponi, vt hic dicit. & ēt si Paganum interficiat, irregularis efficitur siue Saracenum, 50. dist. clericum, & ea. dist. de his clericis, & ̃j. e. c. pen. & cum tali nunquam dispensatur, 50. dist. miror, & si ēt sit occultum ministrare in suo ordine non pōt, cum omnes alij possint. supra de temp. ord. c. vlt. iuxta illud: Non ædificabis mihi templum: quia vir sanguinum es, 1. q. 7. siquis omnem. Si verò casu committitur homicidium aut dabat operam rei licitæ, aut non: si dabat operam rei licitæ & adhibuit diligentiam quam potuit & debuit, in nullo imputatur sibi, ac si non fecisset. ̃j. ea. ex litteris 2. & c. significasti 1. & c. dilectus, & 50. dist. si duo fratres, & c. his qui in prin. & c. sęp. ad fi. & ̃j. eo. c. vlt. nisi scandalum graue esset, vel tanta laboraret infamia, quod purgatio esset indicenda. ̃j. eo. ex litteris. Si verò, nō adhibuit diligentiam quam debuit imputatur ei propter negligentiam, quæ culpæ annumeratur vt in hoc, ita q̃ nec promouetur ad ordines superiores, nec vtitur ordine iā suscepto, ̃j. eo c. prox. & c. ad audientiam, nisi cum eo per diūm Papam fuerit dispensatum, 50.

d Quinquenniū.] hoc est amplectēda tanq̃ benignior, in q̃ oēs ąnenerinc, ff. de arb. dil. proferre, § si plei.

e Presbyterum.] A sacerdotio deponitur percutiēs causa disciplinę, si modum excedat, & mors in se sequatur. Abb Sic.

CASVS. Quidā psbyter cā disciplinę percussit quēdā puerū in capite, q̃ post paucos dies mortuus est: quę qd fit agēdu de ipso psbytero? Rñ. Papa, q̃ ab oi ministerio altaris dēt perpetuo remoueri, & ab officio sacerdotali deponi, si ex percussione illa interijt. vel aliam infirmitatē incurrit vñ mortuus est. No. q̃ q fines disciplinę excedit, in culpa est. Item q̃ cām homicidij præstat, & qui homicidium committit, æqualiter puniuntur. itē arg. q̃ ita puniri dēt qui occasionem causæ præstat, sicut & qui causam.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

e Expirasset.] & ita excessit fines disciplinę: vñ in culpa fuit. ff. ad l. Aq. l. præceptoris. leuis n. castigatio magris permissa est, ff. eo. sed & si. § vlt. & l. seq. & 13. q. 5. c. 1. circa fin. & ̃j. de sent. excō. cum voluntate. & c. 1. ab. ̃j. 15 q. 1. siqs nō iratus sed ibi dicit, quantum ad gratiam innocens est, sed non quantum ad legem promotionis: & ita non contradicit: quia ibi quantum ad gratiam innocens erit, quæ voluntatem requirit, non opus, vt ibi.

f Debes] ff. ad legem Corn. de sica. l. 4. B. r.

[Gl. seq. arg. obijcit, & soluit, demum quærit, & soluit.

g Aliam infirmitatem.] vnde mortuus fuerit, sa-

† Pro itelligētia huius §. & gl. 1 verbo cōsiliū. vide Bernardi. Diaz i prac. crimi. can. c. 89.

† dictus

vide materia huius gl. pręter Doct. hic vide Couarru. i Cle. si furiosus, de homic. i 2. par. relectionis, §. 3. & 4.

† Cap. lat... contrib. ... 7.

Et de ... homicid... men. ... relection... ad eius ...

† Alias. ... tur ... Cōstitu... ...

dist. studeat quia occasionem dedit J. c. de cætero. Et est arg. q ita punitur q cām causæ præstat, sicut & q proximam cām pstat, J. eo. de cætero. arg. contra ff. si quad. paup. fec. dic. l. ult. Sed illud locum hēt, cum aliis contra naturam mouetur. Sed nunquid si postquam conualuit, recidiuauit, tenetur magister? ita: nā semper causa sufficit, d pen. dist. 2. si quis sem l. & J. eo. ad audientiam. & Item pp dubium.

CAP. VIII.

Continebatur † in literis tuis, quod cum diaconus præsentium lator, & quidam alij clerici a vineis ecclesiæ opere cōsummato redirent, leuiandi laboris gratia, quendā ludum [a] imitati viatorū, baculos suos studebant iacere in directum, & alter alterius fustem ferire: cuius ludi solet esse conditio, ut qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo alio vteretur: sed præfati clerici equitandi licentia nō utentes, sola erant iactione † contenti. Quidam autē laicus, dum baculum eiusdem [b] diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insilijt: & sic a falce illius diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expirauit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus eundem diaconum † sine licentia Romani Pontificis [c] ad superiorem gradum non † ascendere, vel in diaconatus officio nullo unquam tempore ministrare permittas: sed eum dispensatiuè ministrare in subdiaconatus officio patiaris.

¶ Idem Exonien. episcopo.

¶ Homicidium casuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa.

Continebatur.] Cōis diuisio. Secūda pars ibi, Ideoq; Abbas.

CASUS. Cū quidā diaconus & alij qdā clerici à vineis suis opere cōpleto redirent, cā leuiandi laboris, imitati sunt quendā ludū viatorum, proij ien o baculos suos in directum, & alter alterius fuste n feriret. cuius ludi conditio talis est, vt ille qui percutit, baculū alterius, quasi victor pro equo vteretur: alij autem clerici equitandi licentia non vtentes, sola iactione contenti erant: Quidam laicus superuenit, & percussit baculum diaconi prædicti: ipse statim indiscretè dorsum ipsius diaconi insilijt, & à falce ipsius diaconi, quam ad cingulū habebat, mortale vulnus accepit, de quo J. octo dies expirauit: post hæc diaconus cū lris archiepi sui negotiū continentib ad Papā accessit: vñ mandat Papa eidē archiepo, quatenus si res ita se habuit, eundem diaconum sine licentia Romani Pontificis ad superiorem ordinem non ascendere, nec in officio diaconatus ministrare permittat, sed eum dispensatiuè permittat in subdiaconatus officio ministrare. Nota, quod clericus cum laico ludere non debet. Item qui non adhibet diligentiam, quam debet, in culpa est.

a Ludum.] Iste ludus clericis non congruebat; & ideò si ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. ff. ad leg. Aquil. Nam ludus.

b Eiusdem diaconi.] In hoc similiter fuit clericus in culpa, quod ludum miscuit cum laico. arg. 2. quæst. 7. laicos, 22. distin. his igitur, in princ. cum ludus perniciosus non debeat esse impunitus, ff. de furt. in furti actione, §. cum eo.

c Romani Pontificis] J. cap. proxi. contra ibi liberè promouetur ad ordines superiores; hic non, sine licentia Papæ. Et idem casus uidetur. Quid ergo fines fecit esse diuersos? Solu. hic dabat operam illicitæ rei ludendo cum laico; quod non licet. Vel si etiam licitum fuisset, non adhibuit diligentiam quam debuit; quia cum sciret ludi consuetudinem, non remouit falcem à se, vnde fuit in culpa, quare promoueri ad superiores ordines non debet sine licentia Papæ, vt hic dicit, & in c. seq. ludebat cum clerico, & licito ludo & de illo cultello non sperabatur aliquod mortale, & ille potius īgessit se proijciendo aliū ad terram: & sic nō fuit in culpa. sic 11. q. 4. inter cætera. in fine. sed ille qui ipsum pjecit, fuit in culpa. arg. ff. si quadr. pau. fec. dica. l. 1. §. cum arietes. Io. vero intelligit seq. cap. similiter de dispensatione, & cum eo dispensauit: sed hic reseruauit sibi dispensationem: & non negatur quod cum eo dispensetur, sed ex litera hoc non colligitur. Vel posset dici, q quadam ineuitabili ēt necessitate hoc cōtigit, q non impedit promouēdum; vt dictum est s. eod. sicut dignum, in pen. notu. sed idem videtur in c. proxi. sed ibi ludebat cum laico, ut dictum est. quod non licet clericis in c. seq. cum clerico. Ber.

CAP. IX.

Lator † pñtium P. clericus, nobis proposuit, quod cum quodam die casu, cum quodā clerico luderet, [d] contigit, q ille proiecit istum ad terram: [e] cuius cultellus, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia iusta cā non impedit, pdictum P. [f] libere permittas ad sacros ordines promoueri.

¶ Idem abbati sancti Benedicti de Vebia. †

Is, ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur.

Lator.] Communis diuisio: Consultatio & respōsio; Secunda ibi, Ideoque Abbas Siculus.

CASUS. Quidam clericus P. nomine, cum quadam die casu cum quodam clerico luderet, contigit, q ille clericus pjecit istum P. ad terram; cuius Petri cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum clericum proijcientem, & occubuit vulneratus; vndè ille P. accessit ad Papam, hæc sibi exponens; mandat Papa epo diœcesano quatenus si est ita, & alia iusta causa nō impediat; permittat illum P. ad sacros ordines liberè promoueri. No. quod homicidium casu commissum, culpa non præcedente, non est imputandum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

d Luderet.] Licet. n. quandoque ludere, sicut Isaac, 32. q. 4. recurrat. Lusit ēt Ioseph cum fratribus suis 22. q. 2. quod autem. & sic ludus iste licitus fuit, & quia cum clerico, vt dixi in proxi. c.

e Proiecit istum ad terram.] & sic passus est tantum. & nihil fecit illi; vndè huic non est imputandum. De hac materia dictum est s. eod. sicut.

[Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias.

f Liberè.] de iure communi, vt dicunt quidam, quod satis videtur; alij dicunt liberè, per dispensationem Papæ, scilicet vt dicitur supra capitulo proxi. Bernardus.

† Capit. 10. eod. tit. in 1. compil. & post. concil. Later. par. 26 cap. 14. Vide Couar. & Syluest. citatos s. c. 7. illum nu. 8. Syluestrum verò q. 4.

† Vebia † Nebia.

Susce-

SVscepimus.] Homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa. h. d. Cōis diuisio: Scda pars, ibi, Verū. Ab.

CASVS. Duo monachi erant in custodia cuiusdam domus de mandato abbatis, & dum in custodia essent quidam latrones de nocte ingredientes ad eos, ceperunt illos in personis affligere, & vestimentis et denudare: monachi isti resūptis virib. ligauerunt eos, & illos retinere voluerunt quousque capitulo nunciarent: dū vnus illorum ad notitiam abbatis rē perferret, dimittens illos in custodia fratris, & cū latrones illi se soluere niterentur, frater ille timēs ne occideretur ab illis, illos occidit: Iste qui rem ad notitiam abbatis deferebat, dubitauit quod factū illud sibi imputaretur: ad dnm Papam cū litteris abbatis sui accessit: vnde scribit Papa ipsi abbati, dicens, ꝙ potius expediebat relinquere tunicam & pallium, & rerum sustinere iacturam, q̄ pro rebus vilibus & transitorijs conseruandis taliter in aliquos exardescere: vnde iste abstineat à ministerio altaris, & vterque illorum ad arbitrium abbatis peccatum suum studeat expiare. quia constat eos ex studio vtriusque esse interēptos. No. ꝙ qui licitę defensionis fines excedit, in culpa est.

† Capit. 11. eod. tit. in 1. compila. & post concilium Latera nen. par. 50. c. 27.

CAP. X.

SVscepimus † litteras tuas, per quas cognouimus, ꝙ cū lator pñtiū in custodia cuiusdam domus cū altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & denudare vestimētis proprijs præsumpserunt: in quos isti resumptis virib. insurgētes, ligauerunt [a] illos, & detinere [b] vsque ad notitiam capituli voluerūt. Cum aūt iste rē ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se soluere niteretur, frater illos (ne ipse ab eis interimeret [c]) occidit.

¶ Verū qm̄ expediebat † potius post tunicam relinquere pallium, & rerū sustinere iacturam, [d] q̄ pro conseruandis vilib. rebus & transitorijs tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab altaris ministerio: & vterque peccatum suū ad arbitrium [e] tuum studeat expiare: Constat. n. eos contra mansuetudinem ecclesiasticam, ex vtriusque [f] ope interemptos.

† Ex hoc §. colligitur apertè, non licere clericis occidere latrones pro rebus conseruandis; de quo artic. uide Iaso. in l. ut uim, ff. de iusti. & iure.

Item pro amissione rerum temporalium nullus debet homicidium inferre. Item arg. quod pœnitentiæ sunt arbitrariæ. Item arg. ꝙ ita punitur, qui causam præstat, sicut ipse faciens. Ber.

[Glo. seq distinguit inter clericum, & laicum, & signat contrarium.

a Ligauerunt.] In hoc excesserunt fines licitæ defensionis, cum possent aliter euadere: vnde homicidium subsecutum imputatur vtrique, quia licet clericus latronem capere possit, vt res suas recuperet. argumento, 14. q. 6. si res, & supra de depo. c. 1. isti, tamen ad hoc procedere non debuerunt. cum res suas saluas haberent: clericus [1] verò sua defendendo non debet armis resistere, nec aliquem propter res interficere, argumento. 23. q. 8. c. 1. & c. conuenior. & argumento 36. dist. si quis vult. Arg. contra supra eo. c. 2. Laicus verò potest res suas & patriam armis tueri, & præuenire hostem. arg. C. vnde vi. l. 1. & 23. quæst. 2. Dominus. sed clericus cum armis pugnare non debet etiam contra Sarracenos, supra de vo. ex multa. & 50. dist. clericum qui Paganum. Ber.

1 Vide Bea. Tho. 2. 2. q. 64. art. 4. & Dñicum Sotum li. 5. de iust. & iure q. 1. art. 4.

{ Glo. seq. obijcit, & soluit.

b Detinere.] immo videtur quod licitum erat occidere, cum essent nocturni latrones, supra eo. si perdiens. sed non est verum, vt ff. ad l. Cor. de sic. furem.

{ Glo. seq. teri. per obiect. & soluit.

c Interimeretur.] quia tutius est ante tpa occurrere, quam post causam vulneratam remedium quærere C. in qui. cau. in integ. rest. non est neces. l. vlt. in fin. & C. qñ liceat vnicui. sine iudi. se vin. l. 1. sed hoc non fuit licitum ei, immo potius debuit fugere a dum soluere se nitebantur: sicut Dñs fugit in Aegyptum cū ab Herode ad interficiendum quæreret, 23. q. 3. §. 1. Ber.

d Sustinere iacturam.] 23. q. 3. §. 1. Et dicit Apostolus: Nō vos defendentes, sed date locum iræ. ead. causa & q. 1. sed magis fraudem patiomini ea. causa, q. eod. nisi bella.

e Arbitrium tuū.] Et ita est arg. ꝙ pœnitētię arbitrarię sunt, 26. q. 7. tempora pœnitudinis. Ber.

f Vtriusque ope.] alter facto, iste ope, s. ligando, ī. eo. sicut, §. 2. Et ita est arg. ꝙ ita punitur qui causam præstat, sicut & ipse faciēs. arg. ī. eo. presbyterum, & inf. eo. c. proxi.

1 De hoc dubio praeter Hēr. Isch., & alleg. hic, vide Iasō. in l. vt vim circa finem ff. de iust. & iure.

¶ Idem Lucen. episcopo.

Dans causam homicidio, irregularis est.

CAP. XI.

DE † cætero noueris, quod diaconus, qui homicidio causam dedisse [g] videtur, non videtur ad sacerdotium promouendus.

† Capit. 12. eod. tit. in 1. compi. De materia huius & q. vide etiam supra eo. sicut dignum. & Syluestr. in sum. verbo, homicidiū, 2. q. 3.

DE cætero.] CASVS. Quidam diaconus pñtium causam homicidio: quæritur vtrum possit ad sacerdotium promoueri? Et rñdet ꝙ nō. No. ꝙ qui causam damni dat, damnum dedisse videtur.

[Glossa sequens arguit, & destinguit causam remotam & propinquā.

g Causam dedisse.] Fortè concilio, præcepto, vel ope. 50. dist. si quis viduam, & ī. eo. sicut, §. 2. & § vlt. vel suggestione. vt eodem, sicut, § qui verò, & ī. eo. capitulo proxi. in fi. Et est argumentū quod qui causam damni dat, damnum dedisse vř. 50. distinctione, studeat, & ff. ad l. Aquil. qui occidit, §. pen. & ff. ad leg. Corn. de sic. nihil. & ī. de iniur. c. vlt. maxime cum propinquam causam dedit. secus vř in remota. arg. ff. loc. qui domum habebat, in fi. & ī. eodem tit. exhibita. Idem vř in remota, si animo nocendi hoc faciat, vel minori diligētia. ī. eodem, presbyterum, in fi. [3] C. ad leg. Corn. de sica. si quis necandi.

¶ Clemens tertius.

¶ Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. XII.

AD † audientiam Apostolatus nostri peruenit, quod cum quidā presbyter volens corrigere quendam de fami-

† Capitu. 13. eod. tit. in 1. compi. Et de materia præ allegato latis. Manum Soc. ad hæc Cons. Clem. i Clem. si furiosus 3. par. rubr. de homic. & in 1. par. in initio.

3 Ibi non est causa remota, mo propinqua & colligitur idem in est arg. res non religiosi cando homicidium.

AD audientiam.] Communis diuisio: secunda pars ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter volens corrigere quendam de familia sua, corrigia, qua cingi solebat, ipsum verberare tentauit: contigit, quod cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, in dorso aliquantulum eū vulnerauit: postmodum cū ille vulneratus conualuisset à vulnere, grauiori infirmitate percussus decessit: quæsitum fuit a Papa, quid de ipso sit agendum? Rñdet Papa, quia dubitatur verū occasione vulneris decesserit, & in dubijs via sit tutior eligenda:

lia sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset: contigit, quod cultellus de vagina quæ cingulo adhęrebat, elapsus, cum in dorso aliquantulum vulnerauit; Postmodum verò cum ille vulneratus aliquandiù vixisset, & conualuisset à vulnere, alia † grauiori (vt dicit) infirmitatē percussus, viā est vniuersæ carnis ingressus. Quia verò vtrū occasione vulneris decessisset, dubiū habetur: vestræ discretioni duximus rńdēdum, quod cum in dubijs [b] semitam debeamus eligere tutiorem, vos conuenit iniungere presbytero memorato, vt in sacris ordinib. non ministret: iniuncta tamen pęnitentia cōpetenti, sibi poteritis concedere, vt minoribus [c] ordinibus sit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) diuina officia ministrare.

¶ Innocentius iij. episcopo Lingoñ.

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*

CAP. XIII.

Dilectus † filius A. capellanus proposuit, quòd cum quadam corporis molestia grauaretur vt comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutriebat, ascendit: qui cum benè non pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret, ipse (vt eius refrenaret impetum) fręno [d] vim intulit, equumque calcaribus stimulauit: cūque fracto fræno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter, quædā mulier veniens ex obliquo infantulum baiulās obuiauit: in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerum prędictū oppressit. Ideoque mandamus, quatenus si est ita: cum idem capellanus nec voluntate, [e] nec actu, [f] homicidium perpetrauit, nec dedit operā illicitæ [g] rei, non impedias quo minus diuina possit officia celebrare.

¶ Idem Meteñ. epo.

¶ *maiur vt supra c proxi.*

CAP. XIIII.

EX † literis tuæ fraternitatis accepimus, qđ cum H. presbyter fænu vellet de curru deponere, perticā superius alligatā proiecit in terrā: & cū fęno insisteret deponendo, quidā† puerum quendam iuxta currū reperit

---

genda: pdictus sacerdos in sacris ordinib. non ministret: tñ iniuncta sibi pnia cōpetenti, concedi pōt eidē, vt minorib. ordinib. sit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate decessit, vt prius suū officiū exequatur. No. q̄ q̄ non adhibet diligentiam, quam debet, imputatur ei, licet det operā rei licitæ. Itē in dubijs via tutior eligēda est. Itē verbū dispēsationis ius commune continet.

[Gl. seq. reci. per q. & sol. secūdo signat contrarium, & soluit.]

a Corrigere quendam de familia.] qđ benè licet leuiter, etiā si sit clericus. j. de sent. exc. voluntate: quia ius emēdationis concessæ nemo transgredi dēt. C. de emē. propin. l. vnica, in fi. sed iste indiscretè corrixit, arg. ʒ s. e. lator, iste non adhibuit diligētiā remouendo cultellum: ille non tenebatur ad hoc: quia nec per se aliquid fecit: sed sibi factum fuit.

b In dubij.] Sic s. de spō. iuuenis, & j. eo. significasti 2. & c. pen. j. de cler. excō. minist. illud. ergo tene certū, & dimitte incertū, de pęn. dist. 7. si qs positus, in fi. ff. de reg. iu. in ambiguis. & in re dubia certa non pōt ferri, snia, 11. q. 3. graue, & 30. q. vlt. §. vlt. in eo. n. facto, quod finitū est, non est locus cōiecturis, ff. de ver. ob. continus, §. cū ita, in fi. vndè qñque propter ambiguū duplicitatis imponitur pęnitentia, sup. de his qui fi. occid. c. vlt.

c Vt minoribus.] dispensatiuè tñ. s. e. continebatur. Bern.

Dilectus.] ōis diuisio: Secunda pars ibi, Ideoq;. Ab. CASVS. Quidā capellanus A. noie, dū infirmitate corporis grauaretur, vt comendendi appetitū excitaret, equū, quē nutriebat, ascendit. sed cum non bñ pareret habenis, pter voluntatē sedentis cępit saltib. lasciuire: capellanus (vt eius impetum refręnaret) vim intulit fręno, & equum calcarib. stimulauit, & fręno fracto dum curreret festināter sarbitrio proprio, qdam mulier infantē portans, veniens ex obliquo, obuiauit. equus in eā ruēs, puerum interfecit, procul abiecto sessore; Capellanus ad Papā accedens eidem pdicta exposuit: vñ mandat diœcesano epo, quatenus si est ita, ipsum non impediat, quo minus suum officium exequatur, cum ipse nec voluntate, nec actu homicidiū ppetrauit, nec dabat operam illicitæ rei, & adhibuit diligentiam quam debuit adhibere. No. p duob. modis committitur homicidiū, actu, s. & volūtate. Item volūtas & propositū distinguunt maleficia. Item no. distinctionē, an qs det operā rei licitę, vel illicitæ. Itē si homicidiū casu cōmittat, & culpa non præcedat, non imputatur.

d Fręno.] quod de leui frangi nō credebat: aliàs in culpa esset. arg. j. e. significasti. 1. & ff. ad l. Aqui. idem iuris, §. j. vel si pp imperitiā suam equus taliter lasciuisset. Instit. ad leg. Aquil. §. impetu quoque.

e Voluntate.] & ideò nō imputatur: qm volūtas & ppositū distinguunt maleficiū. ff. de fur. qui iniuriæ. & j. de sent. excō. cū voluntate; ad cor. n. respicit Deus: vt 14. qō. 5. si quid inuenisti, & 15 q. 6. ca. ad fi. Tanc.

f Nec actu.] qui tñ solus non sufficit, vt reddat hoiem irregularem, nisi adsit voluntas vel culpa. 50. d. hi q. & j. e. c. px. nisi scādalū aliud induceret, vt ibi in promouendo tñ secus est, quia solo actu redditur irregularis, a 15. q. 1. cap. vlt. De hac tamen materia dicitur s. eo. sicut.

g Nec dedit operā illicitę rei.] q si esset, imputaret: vt plene dictū est in ca. sicut.

EX litteris.] Primò ponitur consultatio: Scđò. Papæ indagatio ibi, Nos. Tertio decisio: ibi, Ad te. Abb. Sic. CASVS. Quidam pbyter dū fęnum vellet de curru deponere, perticā, qua fęnū ligabat, proiecit in terrā: & dū fęnum in terrā proijceret, quēdā puerum iuxta currū quidā inuenit semimortuum: qui modicū liuoris infrōte habebat. & nihil aliud lęsionis, dubitauit sacerdos an hoc esset ei imputādum: accessit ad Papam cum litteris epi sui: Papa quæsiuit ab eo, vtrum circa currū solicitè circunspexit priusq̄ perticam proijceret in terrā. an esset aliquis circa currū. qui rńdit, q diligēter circūspexit: sed neminē vidit; vñ Papa ipsum ad epm suū remisit, mandans, quatenus si est ita, ipsum liberè permittat exequi officium sacerdotis, nisi ɔ eum graue scādalū sit obortum, vel tāta laboret infamia, quod indè debeat se purgare. No. q qui diligentiā adhibet, quā debet, dando ope-

a Hunc articulum latiꝰ pertractāt hic Doctores, quos videto.

† Meteñ.

† Aneteñ.

† Ca. 2. eo. tit. in 3. cōp. Vide citatos in c. proxime præcedenti.

† Vox, qdā, in plerisque codicib. desideratur: est tamen in antiquiorib. & vetus cōpilatio docet adesse oportere.

ñio, a- / lcesi in / uiorib- / plurib- / veteri / atione. / i promi / rhesi da / ex quo / ruenit / i duplo- / sit vs, / m obli- / ts est. / An. / goñ. / gduné. / 1. eo. ti- / cōp. Vi- / ouā. in / nē. si fu / s, de ho / in 2. p. / tionis. / ter. Ter / d idem / lu. it. & / tinū Na / ā in Ma / i confes / rum c. / t. de qn / ecie irre / tiatis.

do operā licitæ rei, si indè homicidium cōtingat, nō imputatur. Item scandalū reddit hoiem irregularē, & indicit purgationem, licet veritas aliter se habeat: & sic punitur quis sine culpa.

a Circumspexisset.] & sic diligentiam adhibuit dando operam licitæ rei: vñ nō imputatur, vt 50 dist. si duo. Bern.

b Graue scandalū] No. ergo q solū scandalū reddit hoiem irregularē, siue punit innocēs pp scādalū. J. de cle. ægro. tua. & J. d pb. cū te neamur [Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

c Vel tanta.] & ita aliud est infamia, q scādalum, & plus importat graue scandalum, qua infamia: qa infamia tollitur p purgationē, vt hic: sed v. i graue scādalū est, non indicitur purgatio, vt hic patet. Arg. J. de cohab. cler. & mulie. tua. vbi pp scādalū indicit purgatio. nō ad est ōga purgatio vtrunq; tollit. Ber.

Ex litteris.] Diuide vt J. eo. dilectus. Abbas.

CASVS. Quidam monachus cū deponeret de cāpanili cāpanā, quoddā lignū corruit, & quēdā puerū occidit, quærit quid iuris sit? Rñdet Papa si monach⁹ rē necessariā & vtilē agebat, & in loco p quē nō crederet aliquē trāsire, vel ibi esse, vel aliquē illuc de consuetudine venire, qn lignū mouebat, cū potérit ad maiores ordines, pſertim in monasterio promoueri. No. q homicidiū casuale nō imputatur alicui, si dat operam rei licitæ, & adhibet diligentiā q debet.

† circumspexisset.

† ei.

† Ca. 3. eo. ti. in 3 cōp. Vide Syl. verbo. homicidium, 2. qō. 10. & Couar. in Cle. si furiosus, in 2. p. relectionis. §. 4. ver. Tertio eadē posterior pars.

† Vox, quodam, deest in antiquis codicibus.

semiuiuū, in quo præter modicū liuoris in fronte, nihil inueniri potuit læsionis. ¶ Nos aūt ab eodē quæsiuimus sacerdote, si priusquā iaceret perticā, circūspexisset[a] solicitè, an esset aliquis circa cursū: qui q diligenter circūspexit, † asseruit: sed q vidisset aliquē denegauit. Ad te igit remittētes eundē: Mandamus quatenus si res ita se hēt, nisi cōtra eū dē graue scādalū[b] sit exortū: vel tanta[c] laboret infamia, quod deficiente accusatore oporteat eidē † canonicā purgationē indici, ipsū liberè pmittas exequi officiū sacerdotis.

¶ Idem Bituntinō archiepō.

¶ Summatur etiam, vt supra eod. dilectus.

CAP. XV.

Ex † literis tuę fraternitatis accepim⁹, q quidā monach⁹ ad deponēdā de cāpanili cāpanā subseruiēs: quia quoddā † lignū corruit ipso mouēte, quēdā puerū oppressit et occidit. ¶ Quocirca mādamus, quaten⁹ si monachus[d] ipse rē necessariam agebat & vtilē, et in loco, p quē aliquē transire[e] nō crederet, vel ibidē existē vel ēt illuc de cōsuetudi-

10

20

30

40

50

60

ne venire, quando lignū mouisse dignoscitur, satis poterit, præsertim[f] in monasterio, ad altiores ordines promoueri.

¶ Idem episcopo Paduano.

¶ Sūmatur vt sup. eo. dilectus.

CAP. XVI.

Significasti † nobis, q cū F. clericus equitaret, equus cui insidebat, tā se, q ipsum pcecit in aquā: vñ clericus ipsū grauiter calcarib. stimulauit: equ⁹ verò cum existeret buccadurus, pter voluntatem sessoris raptus in cursū, quandā † mulierem, q obuiā habuit ex improuiso[g] pedib. interfecit. Cūq; nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, vtrum equi vitium prius sciuisset:[h] illud asseruit se ignorasse. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus si ita[i] est, ad cautelā[k] iniungas eidē pniam cōpetentem:[l] qua peracta, non impedias, quo min⁹ in susceptis ministret ordinib. & ad maiores valeat promoueri.

¶ Idem.

¶ Non censetur homicida is quo prohibente, & causam non dante, à consanguineis homicidium committitur.

CAP. XVII.

Petrus † diaconus, & monachus S. Ioannis

ter calcaribus stimulauit: equus verò (cū esset buccadurus) pter voluntatē sessoris raptus est in cursum, & quandā mulierē, quā obuiā habuit, interfecit: clericus ad Papā accessit: & ipse fecit inquiri ab ipso, vtrū equi vitium prius sciret: & ille asseruit se ignorasse: mandat Papa epo suo, quatenus si est ita, ad cautelā iniungat ei pniam cōpetetē: qua peracta, nō impediat ipsum, quo minus in suscep ordine ministret, & ad maiores valeat pmoueri. No. q qs tenetur pp ignorantia n. ... Item quandoque pœna indicitur ad cautelā.

g Improuiso.] & sic non affuit occidēdi voluntas.

h Prius sciuisset.] quia si sciret, nō fuisset absq; culpa, cū sciret se non sufficere ad eius retentionē, ff. ad l. Aquil. idem iuris. §. ... adæquare q.q; nō ... quo intelligit vel intelligere dēt infirmitatē sui alijs periculosā futurā, vt sin. ff. ... eo §. impetu quoq; ver. ed. & si, & J. eo dilectus. ar. hic ... tissima culpa facit hominem irregularē, J. e. cōtinebat, [Glo. seq. quærit, & soluit.]

i Si ita est.] Sed qualiter cōstabit de hoc? Quia forsitan ... eius, ob defectū probationis per iuram pprium faciet fidē: quia solum Deum habet vltorem, C. de reb. cred. l. 2. & pcipuē cum de cōscietia alicuius q̄rit, stat iuri ipsius, J. de sen. excō. si verò 2. & J. de test. pnitū, & J. de exce. pastoralis. & J. qui matr. ac. ns. pos. cum in tua & 33. q. 2. si verum esse. & pcipuē

† Ca. 4. eo. ti. in 3. cōp. V. de trans ... ca. dilectus. J. eo. tit.

† Aliàs ite mulierē q dā obuiā habuit, q ex improuiso, & sed lectio. retinuit ... planior est.

† Secūdū ... Vñ. dicel ... Goff. q fi ... instructio ... per. ... tāio po ... set hoc ... dem ... retur ... vlt. 10. A ...

† Ca. 1. e ... in 4 cōp. de Gōdit ... luum tra. irregu ... p. ... In è Cōua ... in Cle. fi ... riosus, in par relect ... 2. ver. ... subsequ ... 2. Nō ... Host. ho ... cessario ... laboret ... mia. J. e ... J. ti. 2. l. A ...

d Si monachus.] sim. J. e. tua. nam rem necessariam agebat & vtilem. J. eo c. vlt.

e Transire non crederet.] Vel si credebat aliquem transire: vel ibi aliquem esse. & ... casum clamauit, caue, caue. J. eo. v. l & 50. d. si duo & ff. ad l. Aq. si putator, & Inst e. §. si putator vbi poni tenor verborum, q hic sunt. aliàs imputatur. 50 di. sæpe, n prin. quia non adhibuit diligentiam, quam debuit, supra eo. ad audientiam.

f Præsertim.] in ... maxime: quia alibi posset sine dispensatione: quia sibi imputari nō debet: quia fortuitos casus, qui prauideri non possunt, non præuidit, J. eo. c. vlt.

Significasti.] Continuatio diuiditur: Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam clericus cum equitaret, equus tam se q ipsum pcecit in aquā, pp q clericus equum graui-

si est bonæ famæ, vt ff. de re mil. non omnes, §. a barbaris. Et super hoc poterit adiungere compurgatores propter excellentiā ordinis, J. de purg. can. ex tuarum. quia circa maiora cautius est agendum. 7. q. 1. si. vlt. vlt. & ff. de C. ... edic. l. ... §. 2. & 42. dist. quiescamus.

k Ad cautelam.] J. eo. significasti. propter ambiguum duplicitatis, 23. q. 5. excommunicatorum. Sicut ad cautelam, quandoque aliquis absoluitur, J. de sen. excom. venerabili. & J. de app. ad prætentiam: & J. de testibus veniens 2 in fi.

l Competentem.] Arbitrio superioris. Et leuis debet esse, cum in culpa non fuerit.

Petrus.] Primo facti narratio. Secundò prouisio. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Petrus diaconus & monachus dum olim esset

tet in habitu seculari, quoddam beneficium obtines in ecclesia de Rigelo, abbas illius ecclesiæ ipsum eodem beneficio spoliauit: propter quod amici illius cōmoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt: & cœna facta dicebant, quòd volebant vindictam sumere de abbate: sed diaconus illis expressè inhibuit, ne abbatem occiderent, aut aliqd facerent, vñ posset periculū sui ordinis incurrere: ipsi nihilominus irruerunt in eū, & plagis impositis, post aliquot dies expirauit: monach⁹ iste dño Papæ rem ꝑ ordinem explicauit: vñ mādat Papa epo diœcesano, quatenus si pmissa vera sunt: diaconus pdictus nō solū in diaconatus officio poterit ministrare, sed & ad superiores ordines poterit ꝓmoueri: nisi aliud canonicum impediat: præsertim si super hoc nō fuerit infamatus: cū sibi obesse nō debeat quod ꝯ prohibitionem ipsius expressam, eo causam, vel occasionem non donante, fuit ab ipsius consanguineis attētatū. Not. ꝙ infamia respersus promoueri non potest. Item non est imputandum alicui qđ ꝯ prohibitionem eius expressam actū est: alioquin dolus alterius ei obesset, qui culpabilis non fuit. Item qui cām, vel occasionem damni dat, damnum dedisse vr.

[Glo. s. q. quærit, & remittit.]

a Noueris veritate.] & qualiter poterit ei de hoc constare? Dic vt dixi. s. eo. c. proxi. & si infamatus esset, se expurget, ꝫ. de purga. ex tua, nisi graue scandalum esset, s. eo. ex litteris, & inf. cap. proxi. arg.

b Præsertim.] idest, tantum: quia si esset infamatus, debet se purgare, vt dixi.

[Glo. s. q. tect. per q. quid si non prohibuisset. arg. pro, & contra, & soluit.

c Contra prohibitionem.] sic ꝫ. de sim. sicut 1. imo & si non prohibuisset dummodo tñ non dedisset consiliū, non tenet. 1. q. 4. q. a pilatus, vbi est similis casus. Nec de voluntate debet aliqs se purgare. Arg. ꝫ in præced. c. q. a pilatus. ibi, ꝙ absque sua voluntate, & inf. c. prox. Caue sid instr. l. vlt. C. de his q ad eccl. confu. præsenti. circa princ. quod videtur potius consentire, quia si eo audiente, & nō contradicente, & tacente talia dicebant, consentire præsumeretur, vndè imputaretur ei. Vinc.

d Cām, vel occasionem.] non intelligas istud ita largè, ne sit ꝯ. 23. q. 5. cum homo, & c. de occidendis, sed de cā, vel occasione ꝓpinqua. arg. ꝫ. eo. ad audiētiā, & c. de cætero. quia in veritate pp eum fuit occisus. Bern.

ij Significasti nobis.] istud c. est multum allegabile, & ita cōiter solet sim ari: Quo ad legem ꝓmotionis cēsetur irregularis, & ꝓ homicida, q vulnerauit, licet non posset sciri an vulnus fuerit lethale, ex quo vulneratus ab alijs obijt. Diuidit: In prima ponit cōsultatio: In secunda rōsio distinguens: ibi; Nos. Primum mēbrū prosequit ibi, Et quidē. Secundum ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Quidam maleficus intrauit ecclesiā, vt ornamenta altaris, & libros ecclesiasticos, & Eucharistiam asportaret: Laurentius presbyter eiusdē ecclesiæ canonicus regularis, accepto ligone maleficum illum pcussit, sed si ad mortē fuerit ictus hmōi, penitus ignorauit; parochiani illius ecclesiæ videtes illū ornamēta ecclesiæ asportantē, acceptis fustibus, & gladijs interfecerunt eundē: presbyter iste de sua salute cogitans ꝯfessus est abbati suo pdicta, vnde abbas dño Papę supplicauit, vt cū eo misericorditer agere dignaretur: dñs Papa in casu præmisso dicit distinguendū, vtrum constare possit, quòd pfatus sacerdos non inflixit mortalē percussionē, de qua mortuus non fuisset, si aliorum vulnera nō fuissent subsecuta: & si ille percussor volūtatem non habuerit occidēdi, nec studio, consilio, vel mandato illius processerunt alij contra illum, & si hoc ita est, post pœnitentiam ad cautelam iniūctam, in officio suo poterit ministrare religionis fauore: & sine scandalo sacerdotale officium potest exercere, cum regularis existat: cum de his sit ei credendum, qui non accusatur vel denunciatur, sed per se ipsum consilium appetit salutare, quod si discerni non possit ex cuius ictu mortuus fuerit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos: Et si homicida non sit, à sacerdotali debet officio abstinere, quia in hoc casu tutius est abstinere, quam celebrare, pro eo quod in abstinendo nullum, in celebrando verò magnum periculum timetur. Si verò sacerdos prius percussus ab illo malefico vt dicebatur, cum ligone illum repercussit in capite, licet vim vi repellere liceat, quia tamen id fieri debuit cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad repellendam iniuriam, non videtur sacerdos ab homicidio excusari tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod non solet leuem plagam inferre, cum graue sit, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu mortaliter quis solet lędi. Nota argum. quod voluntas imputatur in homicidio. Item consilio, mandato, studio, committitur homicidium. Item in pœnitentia cuilibet est credēdum: quia non est verisimile, quod aliquis sit immemor suę salutis. Item pœnitentia iniungitur alicui ad cautelam. Item fauore religionis fit, quod aliàs non fieret. Item nihil cum scandalo est faciendum. Itē in dubijs via certior est tenenda. Itē punitur quis sine culpa. Item vim vi repellere licet, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ. s. cū æquali repulsione. Item vindicta non est sumēda, sed iniuria propulsanda. Item ratione instrū, cum quo quis percutitur, & ratione partis, in qua quis percutitur, iudicat homicidiū.

de Puna, sua nobis insinuatione monstrauit, q cum ipsum quondam in seculari habitu in ecclesia de Rigelo † beneficiū obtinentem, abbas illius ecclesię eodem beneficio spoliasset: cognati, & amici eius irati plurimū, & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & cœna facta dicebant, q vindictam volebant sumere de abbate: Inhibiti autē expressè ab eodem diacono, ne abbatem occiderent, aut aliquid sibi facerent, vndè ordinis sui discrimē incurreret, & animæ detrimētum: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto: qui post dies aliquot † expirauit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si pręmissa noueris [a] veritate subnixa, sæpedicto diacono, non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiā ad ordinem presbyteratus ascendere (si aliud canonicum non obstiterit) liberam concedas auctoritate Apostolica facultatem: præsertim [b] si super hoc non fuerit respersus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem [c] eius expressam, eo causam, vel occasionem [d] non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attētatū.

¶ Idem Abbati sanctæ Trinitatis de Meldemberg. †

¶ *Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab alijs fuerit extinctus, idem si non apparet an lethaliter, si etiam per-*

Margin: Rigulo; aliquot; † Mald. † Maleleon. † Malebron.

cussus ab alijs obijt, & non apparet ex cuius vulnere decesserit: idē est si percussit non lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expirauit. h.d. notabiliter Abbas.

CAP. XVIII.

ij SIgnificasti† nobis, quod cū quidam maleficus ingressus ecclesiam, Eucharistiam cum altarium ornamentis, & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset. L. presbyter ecclesię canonicus regularis, præfatū iniquitatis filium, fossorio arrepto percussit: sed si ad mortem fuit ictus huiusmodi, tu & ipse penitus ignoratis: quē Parochiani ecclesiæ videntes ornamēta ecclesiæ asportātē, arreptis gladijs, & fustib. in eodē loco protinus occiderunt: & inf. ¶ Nos in pmisso casu credimus distinguendum, vtrum constare possit, quod præfatus sacerdos nō inflixit† percussionē lethalem, de qua, si aliorū nō fuissent vulnera subsecuta, percussus minimè interijsset, & si percussor voluntatem nō habuerit [a] occidendi, neq; ipsius studio, [b] consilio, vel mādato [c] processerint alij contra illum. ¶ Et quidem si hoc ita se hēt, (qd forsan ex eo posset ostēdi, si certa apparuisset percussio ab eodem inflicta tam modica, & tam leuis, in ea parte corporis in qua qs de leui percuti non solet ad mortem, vt peritorū iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis) cum de cæteris credendum [d] sit ipsi, qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo, sed per seipsum consiliū appetit salutare, post penitentiam ad cautelam iniunctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maximè religionis accedente fauore, cū sit canonic⁹ regularis, & sine cuiusquam scandalo possit sacerdotale officiū celebrare. ¶ Quod si discerni [e] non possit, ex cuius ictu† percussus interijt, in hoc dubio [f] tanquam homicida debet haberi sacerdos, & si fortè homicida non sit, à sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare: pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur, & infra. ¶ Si verò (quemadmodum perhibetur) sacerdos ille, prius ab illo percussus sacrilego, mox cum cū ligone in capite repercussit, quis vim vi repellere, [g] omnes leges, & oīa iura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine† inculpatæ tutelæ [h] non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsādam, non videtur idem sacerdos à pœna homicidij penitus excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse† percussit, quod cum graue sit, non solet leuem plagam inferre: tū ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

¶ Idem. †

¶ Religiosus chirurgiam exercēs si ex ea mors sequitur, irregularis est etiamsi sit peritus, & diligens, & hoc fecerit causa pietatis, sed cum

a Habuerit.] arg. quod volūtas imputat in homicidio, licet ex suo vulnere mortuus non fuerit. arg. 1. q. 4. quia præsulatus.

b Studio.] id est, suggestione, vel adhortatione, sic. c. sicut §. qui verò eadē, ī. de excess. pla. ex lfis. B.

c Cōsilio, vel mandato.] de hoc dictum est sup. eo. sicut.

d Credēdū sit.] arg. quod in iudicio animæ cuilibet est credendum: qa nō est verisimile, quod sit immemor suæ salutis quod 7 sācimus.

[Gl. seq. all. 3 cōtr. ponit diuersitatē inter legem, & canonē.

e Quòd si discerni.] eandē distinctionē ponit lex, ff. ad l. Aq. itē Mela, § sed si plures, vñ hoc sūptū fuit: sed in hoc est diuersitas, quod si vnus primo percussit, & alter postea occiderit, primus nō tenet nisi de vulnerato, scdus tenetur tanq̄ de occiso. ff. ... § 1. & l. itē Mela §. Celsus. secus fm canones hic, & 23. q. vlt. c. vlt.

f In hoc dubio.] in dubijs n via debem⁹ eligere tutiorem, vt hic dr, & infr. de regiur. c. 2. & ī. eo. c. pe. & ī. eod. ad audientiam, vide hoc.

g Vim vi repellere.] ī. de sent. exc. si verò, 1 dist. ius naturale, ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. vim vi. ff. ad l. Aquil. scientiā, §. q cū aliter.

[Glo. seq. alleg 4. contror. & littera exponit. Secūdo alle. 7. iura. Tertio soluit pro prima parte si tria concurrant. Quarto ponit distinctionem. Ala. & Ioan.

h Moderamine inculpatę tutelę.] C. vñ vi. l. 1. & ī. de sēt. excō. vt famę, §. vlt. an si defendens ex proposito, non excedat modū, non tenet 23. q. 3. non inferende, & ff. ad l. Aq. l. si ex plagis. §. tabernarius nec est excōicatus qui excedendo modū non ex proposito, rep. in clementiam, arg. sup. de restitu. spol. olim, 1. in fi. & ī de sent. ex cō. perpendimus. arg. contra quod nō liceat vim vi repellere. 46. dist. seditionarios. 23. q. 1. & c. 1. & q. 3. §. 1. & ī. e. ca. suscepimus & 23. q. 4. inter querelas, & C. de epi cop. & cler. l. si quis in hoc genus. Ad hoc dicas, quod vim vi repellere licet, vt hic dicit, & in contr. primis, tñ quędā cōsideranda sunt in repulsione tali, vt incōtinēti fiat, & nō ex interuallo, ff. de vi & vi ar. idē ē. §. cū igitur q. & ī. de sēt. excōicat. si verò. Itē si cā defensionis, & nō vlciscendi: vt ff. ad legē Aqliā, sciētiā, §. vlt. & 23. q. 1. q. culpaē, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, tñ si qs modū excedat, & nō ex pposito, nō tenet, vt dictū est in pliōis cōcor. Ala. & Io. distinguūt, an fiat vis personæ, an reb. si personę, tū, anteq̄ sit vis illata, repellēda est: & si aliqs vim factam repellat, potius prium debeat, quod defendendi, nō vlciscēdi cā hoc fiat, dūmodo in ipso negotio fiat, ff ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius, & hoc si primus percussor denuo volebat percutere aliū qn si nolebat ipsū repercutere, & alter percussit, potius ... §, q̄ repulsio iniuriæ, & hoc aquū vr. Seruatur. n. moderamē, si illud tñ fiat, quo omisso violētia repelli non posset. Si ergo violentū interficis, sic quod periculum mortis ab eo uitare non poteris, cū sine pœna interficis ff ad leg. Aqui. l 4. C. ad l. Cor. de sic l. 2. & 3. ar. ī. eo c. 2. Si aūt uis infertur reb⁹, licitū est repellere illatā uim incontinenti, & intendā, uel q̄ citius sciuerit, & poterit collectis armis, ff. de acquir. poss. qd meo §. ult. & l. clā possidere, § q ad nūdinas, & ī. de resti. spo. olim. Iniuriam

† Ca. 2. e. ti. in 4. compi. Et de materia, & intellectu huius decretalis latissimè Couaruuias in cle. si furiosus, de homicid. in 2. par. 1. lectionis, §. 2. ver. sed primò hac eadē rōne, & Antoni⁹ Gometi⁹ to. 3. variar. resolut. cap. 3. de homicidio, nu. 36 adde omno Concilium Trid. sess. 14. de reforma. c. 7.

† inflixerit.

† Pr... de ... cretalis ... Iulio Cl... li 5. sent. homicidio per. Ala ... est dei ...

† De ... lo ... tus, & gl in uerbo moderamine inculpatę ... eade ... per B. & ibi C. nū 2 ... art. 7 & Sotū li. iusti. & q 1 ar ... D... l. ut uim de iust. † ...

† In c Barbat idē ... cens.

furiam verò iam illatam personæ ex interuallo repellere non licet, quia sic esset vindicta. & ita intelliguntur contraria hic signata.

TVa nos.] Diuiditur, quia duo sunt quæsita. Secundum ibi, Ad vltimum. Et quælibet pars potest subdiuidi in consultationem & rationem, quæ patent in litera. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus credens se quandam mulierem à gutturis tumore liberare tumorem illum aperuit, præcipiens illi mulieri, ne vento se exponeret vllo modo, ne forte si ventus subintraret eam mortis inferret: sed mulier contempto eius mandato dum messes colligeret, vento se exposuit incautè: & sic per aperitionem gutturis sanguis multus effluxit, & sic mulier diem clausit extremum, quæsitum fuit quid de isto monacho sit agendum? Rndet Papa, quod licet ipse monachus multum deliquerit alienum officiũ vsurpando quod non conueniebat; si tamen causa pietatis hoc fecit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, & adhibuit diligentiã, quam debuit: ex eoq; per culpam mulieris contra illius cõsilium hoc ei contigit, non est repellendus, quin post satisfactionẽ cõdignã cũ eo misericorditer agi possit, vt valeat celebrare diuina alioqñ interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Monachus medicinam vel chirurgiam exercens, si ex hoc aliquis moriatur, non est ab ordine repellendus, sed post satisfactionem misericorditer dispensari potest. h. d. vsque ad §. Ad vltimum.

CAP. XIX.

TVa † nos duxit fraternitas cõsulẽdos: & infra. ¶ Quæsiuisti qd sit de quodam monacho sentiendum, qui credẽs se quandam mulierem à gutturis tumore curare, vt chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cum tumor aliquantulum resedisset, ipse mulieri præcepit, ne se vẽto exponeret vllo modo, ne forte ventus subintrans gutturis apertionem, sibi causam mortis inferret, sed mulier (eius mandato contempto) dum messes colligeret, vento se exposuit incautè, & sic per apertionem gutturis sãguis multus effluxit, & mulier diem vltimum sic finiuit, vtrum videlicet cũ prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere? ¶ Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quod licet ipse monachus multũ † deliquerit alienum officiũ vsurpando, quod sibi minimè congruebat,[a] si tñ causa pietatis. & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemq; studuit, quam debuit diligentiã [b] adhibere, non est ex eo, quod per culpã mulieris contra consiliũ eius accidit, adeò † reprobãdus, quod nõ post satisfactionem [c] condignam cũ eo misericorditer agi possit, vt diuina valeat celebrare: alioquin [d] † interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

¶ Qui iudici sæculari dedit inter signa furis à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur. Abbas.

¶ Ad † vltimum fuit ex parte tua ppositum, qd quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio essent, de strato cõsurgens; repetit ibi furẽ, qui non solum ipsum scholarem prostrauit ad terram, sed penè ad mortem vulnerauit eundẽ, & infra. ¶ Mane itaque scholares latronem quæsierunt eundem, quem vulneratum inuentum, Potestati Vincentiæ † tradiderunt, coram quo cõstanter negauit, quod præmissa nimimè perpetrauit, vndè præfatus Potestas ad eũdem scholarem nuncios destinauit, vt exponeret si qua sciret de fure prædicto, vel traderet intersignia, † qui cultrum, quem ipsi latroni abstulerat, & sculares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus au-

AD VLTIMVM. Al a quæstio facta fuit dño Papæ, & ecclesiæ. Quidam scholaris timens, ne latrones essent in domo surrexit de lecto, & inuenit ibi furẽ, qui scholarẽ vulnerauit, & recessit: mane facto, scholares quæsierunt eundem latronem, & inuentus est vulneratus, & traditus Potestati, coram quo asseruit, quod prædicta nullatenus perpetrasset: Potestas ad scholarem illum nuncios misit, vt diceret quicquid sciret de fure illo, vel traderet intersignia: qui cultrum quem ipsi latroni abstulit, & sotulares, quos ibi dimiserat, nuncijs tradidit: nil amplius de ipso facto se intromittens. Potestas his receptis latronem ipsum suis paritoribus tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt: latro ira & dolore commotus, nec cibum sumere voluit, nec potum, & sic mortuus est: quæritur vtrum scholaris ille possit ad sacros ordines promoueri? Respondet Papa, quod si prælatus scholaris alias dignus est, propter prædictum euentum à sacris ordinibus non est prohibendus. Nota quod nullus debet vsurpare officium, q ad ipsum non pertinet. Item qui diligẽtiam adhibet in factis suis, licet aliqd sinistrum eueniat, ei non est imputandum. Item qui non est in culpa: non est ab ordinibus prohibendus.

a Congruebat.] supra. ne cler. vel monac. c. 3. & est sententiam sanguinis: vndè in culpa fuit alienum officium vsurpando. ff. de reg. iur. culpa est.

b Diligentiam.] q. si per imperitiam accidisset, ei imputaretur. Instit. ad le. Aq. §. imperitia quoque. sed euentus mortalitatis nõ imputatũ medico, ff. de off. [illegible] si. illicitas, §. sicuti Prætextum humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innoxium esse non dẽt, vt ibi d. simile Insti. [illegible] & quali. ad aures.

ADDITIO. vnde versus.

Non est in medico semper releuetur vt æger.

c Post satisfactionem.] ex hoc patet, q fuit in culpa, & ex eo quod sequitur misericorditer alienum officium vsurpando & sic qñque imputatur alicui aliqd delictum, tñ ea q sequũtur ex eo, non imputantur. 15 q. inebriauerunt Loth. Culpa .n. mulieris huic imputari non debet, quę contigit contra consilium ipsius. ... 50 dist. sæpe.

d Alioquin.] idest, si non erat peritus, & si non adhibuisset diligẽtiam, quam debuit: aut ex cupiditate fecit. B. ... [Glo. seq. obijcit. alleg. 4. & soluit dupliciter.]

† In codice Barentiæ ita: adeo reprobandus, quin post satisfactionẽ condigni cum eo misericorditer agi possit &c.

† Aliàs ita, alioquin interdicta s ei, &c.

† De materia huius §. vide Syluestrum verbo homicidiũ, 1. q. 4. & 5 & Couarruuiã i Cle. si furiosus, i. 2. par. relectionis, §. 5.

† Vicentiæ.

† Intersigna

Marginal notes (left, partly cut off): ...ij eo. ... cõp. ... materia ... illegal... n° Na... Ma... rcõfessa ... m. 27. quinta ... irre... ... homi... ... relecti... §. 4. ... io mul ... eft in ... scripti... attinet.

diretur, nūcijs tradidit [a] memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus intersignijs, † latronem ipsū apparitoribus suis tradidit puniendū, [b] qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerūt; Latro verò ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatus. Vndè per nostrum oraculū postulas edoceri: verū præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri? ¶Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod si præfatus scholaris dignis meritis adiuuatur, propter præscriptum euentum, à susceptione sacrorum ordinū nullatenus est arcendus.

¶Idem Priori & fratrib. Cartusien. †

¶Qui dat causam abortioni homicida est si conceptum erat viuificatum animal rationale: alias secus.

CAP. XX.

Sicut † ex litterarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat niger monachus quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ asserebat se concepisse ex eo † per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod occasione huiusmodi † abortiuit: propter quod idem presbyter proborum virorum vsus consilio, se ipsum duxit ab altaris ministerio sequestrādū: & infra. ¶Nos verò deuotioni vestræ insinuatione præsentium respōdemus, quod si nondum erat viuificatus conceptus, ministrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abstinere.

¶Idem S. episcopo.

¶Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico, si iudex in laicum exercet vindictam sanguinis.

CAP. XXI.

Postulasti, † & infra. ¶ Quæsiuisti præterea, vtrum contra quosdam contempta excommunicationis sententia debitas ecclesijs decimas subtrahentes, tibi regiā implorare liceat potestatem, cū ad solutionē ipsarum vix absque sanguinis effusione valeāt coarctari? Ad † quod respōdemus, quod si te huiusmodi querimoniam simpliciter deponente, rex (cui ad bonorum laudem, [d] vindictam verò malorum, gladius est cōmissus) in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem eorum erit duritię (aut † malitiæ) imputandum. [e]

a Nuncijs tradidit.] Sed vr, quod ille scholaris potius tacere debuisset. 22. q. 2. ne quis. Item nōne dictum eius est occasio mortis illius. 23. q. 5. vnum solum. in fi. & ĩ. de excess. prælat. ex litteris. Item promouendus abstinere dēt ab omni eo, per quod possit ad effusionem sanguinis peruenire. 50. dis. clericum qui. Item iste quasi testis inductus fuit, quod non licet clerico in cā sanguinis. 21. q. 1. testimonium & ĩ. ne cler. vel mona. sciam. Ad hoc dico, quod non fuit inductus tanq̃ testis, quia nec ad præsentiā iudicis accessit, quod fit in crialib. in Auth. de testib. §. quoniam. coll. 7. Cum ergo iste nec precepto, nec cōsilio, nec defensione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, non debet ab ordinib. impediri quibus modis homicidium committitur & imputatur, vt dictū est. ĩ. eo. sicut dignū. & præterea iste se ipsum occidit.

b Tradidit puniendum.] tamē pro illud non fuit conuictus de furto: nō enim eo ipso est fur, qui animo furandi domum intrauit. ff. de furt. vulgaris. §. qui furtum.

Sicut.] Communis diuisio. consultatio, & respōsio: Secūda: ibi, Nos verò. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus Cartusien. ordinis quandam mulierem asserentē se concepisse ex eo, traxit per zonā quasi ludens cum ea ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod huiusmodi occasione fecit abortum: propter quod dictus sacerdos de consilio quorundam, ab altaris ministerio se suspendit. quęsitum fuit, quid esset de eo agendū? Respondet Papa, quod si non erat viuificatus conceptus, poterit ministrare; alioquin debet ab altaris ministerio abstinere. No. quod anteq̃ conceptus sit animatus; non dicitur committit homicidium per abortum.

[Gl. seq. inducit duo similia alle. in contrariū duo iura. Primum soluit. Secundum remittit.

c Viuificatus.] sic 32. q. 2. quod verò. & c. Moyses. qui pro utraque parte potest induci. arg. contra. 2. q. 5. consuluisti. & ĩ. eo. si aliquis. c. illud, consuluisti, intelligitur quando puerperium iam erat animatum. & c. Moyses, & c. illud, si aliquis, ĩ. eodem ibi exponitur istud, & capitulo, quod verò intelligit quando nondum habet animam. Similiter distinguit lex ff. de poenis, si quis aliquid, §. qui abortionis, tamen licet non teneatur lege canonica, vt hic patet, nec lege Mosaica, tamē tenetur lege Cornelia de sica. ff. ad leg. Corn. de sica. si mulierem. & etiam lege, Aquil. vt. ff. ad leg. Aquil. si seruus. §. si mulier. De eo qui procurat venena sterilitatis, dictū est supra e. si aliquis vbi etiam de hoc.

Postulasti.] Cōsultatio & respō sio. Secunda ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam (quia decimas debitas ecclesijs non soluebant). excommunicati fuerunt, ipsi excommunicatione cōtempta, decimas soluere non curabant. quæsiuit episcopus, verum licitum esset illi potestatē regiā implorare, cum ad solutionem ipsarum absque sanguinis effusione vix possent compelli? Respōdet quod si de huiusmodi querimonia simpliciter deponit apud regem, & ipse in eosdem rebelles traditā sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ imputandum. Not. quod si clericus simpliciter cōqueratur de laico corā Potestate sęcularis, si propter inobedientiam ipsius ipsum durius puniat, quam natura querimoniæ requirat, clerico non imputatur Item gladius est cōmissus regi ad vindictā malorū, laudē verò bonorū.

d Bonorum laud.] supra de maio. & obed. solitæ.

[Glossa sequens rec. per q. & sol. cōtra q̃ alle. 4. iura.

e Imputandum.] Nota, quod clericus potest agere ciuiliter cōtra laicū coram suo iudice de eric, ad hoc vt sit in perpetuum carcerē, detrudēdus vel vt puniatur pecuniariter, 23. quæstio 5. non uos. ad fi. & ar. ĩ. de Iniuria quorundam, & si iudex sęcularis per talē querelam

† Interfignis

† Cartusien. Cartusień. ordinis, ĩ codice Barbarię,

† Ca. 4. eo. ti. in 4. cōpi. vide Antoniū Gomezium tom. 3. variarū resolu. c. 3. nu. 32. Albertū Trotiū ti. 2. de pfecto clerico, ca. 14. & Couarruuiā in Cle. si furiosus. de homi ci. par. 2. relectionis. §. 3.

† Aliàs ab eo.

† Alias Ad qđ te deum.

durius puniat, quia ille non vult aliter obedire iudici, vt hic dicit, non imputatur clerico 23.q.3. Maximianus. & q.5. non vos. ad fi. & ca. relegantes. ad fi. ff. de bon. li. qui cum maior. §.1. versi. si tamen. & arg. ff de euict. si per imprudentiam. & ar. ī. eo. c. tua nos, & absit, vt ea quæ ꝓpter bonū facimus, nobis imputentur, si præter voluntatem nostram cuiquā malum contingat. 23.q.5. de occidēdis. alioquin Paulus in effusione sanguinis, suum crimen agnosceret, vt ibi dicitur, quod nefas esset dicere: vt ibi Arg. contra 23.q.5. ca.2. & c. vnum solum. in fine. de pœn. di.1. peri. ulose. & ī. de exces. p. la. ex litteris.

ADDITIO. Hodie dicendum est, vt hī inc. 3 eo ti. lib. 6. vt præmittatur proinde statim. Abbas.

Exhibita.] In prima parte ponitur petitio: in secunda exhibitio: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus I. nomine, cū esset in puerili ętate constitutus, & cū quibusdam alijs pueris luderet, & insequeretur vnum ex illis, lapidem post illum proiecit non animo lędendi, sed timorem incutiendi, qui lapide proiecto non fuit tactus, sed cadens ad alium lapidem, caput læsit, & tū ꝑ imperitiā medici, tū ꝓpter patris incuriam, qui laboribus ipsum exposuit, expirauit dictus I. veniā postulauit à patre illius, vt mitigaretur dolor ipsius; ꝑ ꝗ eps illum à sacris ordinibus repelleret, quāuis pr defuncti laborans in extremis confessus fuerit e̅po, ꝗ nihil dictus clericus in morte filij sui cōmisisset: vñ petebat clericus ille à Papa vt cum læsam conſciam de morte illius nō hēret, cum eo misericorditer agere dignaretur, vñ mā at, quatenus si constiterit ita esse, à sacris ordinib. propter hoc nulla tenus repellatur. No quod ætas excusat à delicto. Item si percussus ab alio culpa sua in maiorem infirmitatē inciderit, non tenetur percussor.

¶ Honorius iij. episcopo Eboracen.†

¶ Homicidium casuale non imputatur ei, qui non occidit, nec fuit in culpa, etiam si ad cautelam veniam postulauerit.

CAP. XXII.

Exhibita†nobis I. clerici confessio patefecit, quod cum in puerili[a] esset constitutus ætate, cū quibusdā coætaneis suis ludens,[b] & insequens vnum ex illis, lapidē post eum non animo[c] lædendi, sed timorem incutiendi proiecit:[d] qui licet†ex ꝓiecto lapide percussus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens,[e] & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam qui laboribus & sudoribus ipsum exposuit, expirauit. Quia vero dictus clericus, vt mitigaretur dolor patris defuncti, veniā super hoc postulauit ab ipso, tu eum à sacrorū ordinum susceptione repellis: quanquā idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & presbytero, cui suam aperuit cōscientiam, confessus fuetit, & præstito firmauerit iuramento, nihil ipsū in morte filij sui (prout sibi constiterat) commisisse. Quare idem clericus postulauit[f] à nobis, vt cum de illius obitu læsam nō habeat conscientiam, dignaremur agere misericorditer[g] cum eodem. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si cōstiterit ita esse, ipsum propter hoc à receptione sacrorum ordinum non repellas.

¶ Idem episcopo & capitulo Venetēn.

¶ Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operā rei licitæ, nec fuit in culpa.

CAP. XXIII.

IOānes†sacerdos humili nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cum pulsaret cāpanas, vt signo[h] dato conueniret popul⁹ fidelium ad diuina, cadēs tintinnabulum, percussit quēdam puerū corā eo, qui (cū vulnus esset mortale) decessit. ¶ Nos igitur attendētes, ꝙ dicto sacerdoti, qui dabat operā rei licitę,[i] nihil potuit imputari si casus oēs fortuitos[k]

c Non animo.] ex hoc probatur ꝙ erat doli capax, nec tū in culpa ꝓpter hoc esse vr, quia nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit. supra c. dilectus. & c. significasti .1. quia voluntas in maleficijs spectatur, non exitus. ff. ad leg. Corn. de sicarijs. diuus, & C. eod. tit. l.1. & ī. de sent. excō mu. cum voluntate. secundum talem legem promotionis vr detur ꝙ opus potius spectetur, non exitus 15. q.1. si qs ñ irat⁹.

d Timorē incutiendi ꝓiecit.] In hoc vr culpa nam ludus noxius i culpa est. ff. ad leg. Aquil. nā Indus. & ar. ī. de præsum. c. 1. Vnde versus.

Nō lusisse pudet, sed nō incidere ludum.

[Gl. se. rec. ꝑ obiec.

e Corruens.] ipse puer ꝗ fugiebat ꝑ timorē illi⁹; vñ culpā cōmisisse vr, ex eo ꝙ dedit occasionem: quare dānū dedisse vr, vt ff ad l. Aq. q. occidit. §. pe. ī. e. de cætero. & c. pśbyterum. sed excusat ꝑ ꝑ i peritiā medicantis & ꝑ incuriā patris. ar. s. e. tua. & ꝑ ꝑ ætatē: quia cū multu fuit rēota.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

f Postulauit à nobis.] Per hoc videbat culpabilis, sed nō est uerum; quia hoc fecit ex benignitate & humilitate: vnde eps non debuit ipsum ꝓpter hoc repellere, maximè cum pater defuncti hoc iurasset & quia ea sunt in nostris officijs gratiora quæcum licent nobis non impendere, cū tū dilectionis ipēdimus. 28 q.1. iā nūc.

[Glo. seq. arg. & tenet contrarium.]

g Misericorditer.] Ar. ꝙ hæc decret. contineat dispensationē, sed nō credo, nā ꝗcquid facit Eccl̄a, totū est misericordia & veritas, qa vbi iustitia obseruatur, misericordia adhibet. 45. di. disciplina. ꝙ patet ex rōsione. Ber.

Ioannes.] Prima pars narrat factum; Secunda diffinit; ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Sacerdos iste dū pulsaret cāpanā, vt popul⁹ fidelium ad diuina officia conueniret, campana cecidit, & occidit quēdam puerum corā ipso; vñ ipse hoc dño Papæ humiliter intimauit; Papa ꝯsiderās, ꝙ dictus sacerdos dabat operā licitæ rei, non dēt sibi iputari si casus oēs fortuitos ñ ꝓuidit, vñ mādat, quaten⁹ si ꝯstiterit ita esse, dictus sacerdos liberè suū officiū exequatur. No ꝙ de casu fortuito nullus tenetur, cū præuideri non possit.

h Signo.] j. di. ius militare. & ī. de off custo. c.1. & 2.

i Rei licitæ.] ī. eo ex litteris. & ī. eo. cap. vlt. Ber.

k Fortuitos.] ī. eo. ca. vlt. vbi de hoc.

a In puerili.] Vñ bñficio talis ætatis excusatus vr. dc ꝯse. di.4. eos. & ī. de sent. exc. c. j. quia illa ætas ignorat, qd videat, C. de fal. mo l. j. si ff. q & à qb. pupill⁹.

b Ludēs.] ꝙ ei licebat quia lusit & Isaac, vt dictū est. ī. eo. lator. & pueris permissū ē ludere. 2.q.1. c. Spōs sanctus. § ecce. qrerat tū culi capax: ꝙ patet ex eo quod dr, nō aio lædēdi; alias nihil esset ꝗa talis furioso cōparat, 15.q.1. illud. & ff. de acq pos. l.1. § 1. Doli capax dr qui est proximus pubertati; vt ff. de reg. iur. pupillū.

† Vide præ alijs hic Ioānem de Anania, & citatos ī. eo. tit. in c. ex litteris il 2.

a Permittatis.] de iure cōi. Absit enim ꝙ ea quæ propter bonum facinus, nobis imputentur si præter voluntatem nostram alicui quicquam mali contingat. 23. q. 5. de occidendis. Ber.

PEtitio.] Communis diuisio: Secunda ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Sarraceni inuaserunt quoddā castrum in quo Pelagius pīsbyter morabatur: tandem Christiani tam laici quam clerici exiuerunt contra illos: & inuicem confligentes, hinc & inde multi occisi sūt vel fuerunt: vndè cū sacerdos iste aliquos percussisset, timebat ne irregularitatē incurrisset: propter hoc exposuit hoc domino Papæ: & ipse mandat eidem, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo cōflictu ipsum cōscientia sua remordet, à ministerio altaris abstineat reuerenter, cū in hoc casu tutius sit abstinere, q̄ temere celebrare. Nota, ꝙ clerici pugnare nō dēnt ēt ꝯ Sarracenos. Item in dubijs via tutior eligenda est.

b Remordet.] scilicet ꝙ aliquem interfeceris: licet enim clerici alios possint hortari ad pugnam in iusto bello contra hostes, quale fuit istud; vt 23. q. vlt. igitur, hortatu, omni timore. vt pridem. & q. 2. dñs. & 63. di. Hadrianus. in propria tamen persona pugnāte nō pñt, vt 22. q. vlt. quicunque. & ca. cleri. i. & 50. dist. clericum qui. & cap. de his clericis, quia eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnādum, vt ī. de homo. ex multa. ad finē.

c In huiusmodi dubio.] sic ī. e. significasti. & c. ad audientiā. vbi de hoc. sim. j. de cleri. excom. mi. illud. Et sanctius est in hac vita Dño sub inferiori habitu famulari, quam alia inde bite appetendo dam nabiliter ministrare. 50. di. ī. de his. in fin. & ī. de temp. ordi. ad aures.

†Aliās. P. p̄sbytero.

†Vide B. Th. super glossa huius c. citatū, & S. Antoninū 3. par. tit. 28. c. 2. §. 6. Syluestrū verbo, homicidiū 3. q. 6. & Couarruuiā in Clē. Si furiosus. ī 2. pa. relectionis §. 3.

1 De materia huius glossæ vide oino B. Th. & ibi Caietanū 2. q. 40. ar. 2. & q. 64. ar. 4. vbi intelliges q̄tū liceat clericis in bello. adde plenissime per Tabiēsē verbo, irregularitas 3. §. 20.

† Aliās, & ita inuicem, &c.

non præuidit: Discretioni vestræ mādamus, quatenus si cōstiterit, ita esse, dictum sacerdotē, sacerdotale officium exequi permittatis.[a]

¶ Idem Pelagio † presbytero.

Clericus pugnando etiam contra inimicos fides catholica, si quemquam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia à ministerio altaris abstinere debet.

CAP. XXIIII.

PEtitio † tua nobis exhibita cōtinebat, ꝙ cum inimici Dominicæ Crucis ac blasphemi nominis Christiani, castrū quoddam in quo morabaris, grauiter inuasissent: exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quā laicis contra eos, ac † inuicem confligentibus, hicinde occisi quāplurimi extiterunt: Vndè cum ꝓ eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse; Mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam ī illo conflictu tua consciētia te remordet,[b] à ministerio altaris abstineas reuerenter: cum sit consultius in huiusmodi dubio [c] abstinere, quam temere celebrare.

¶ Gregorius nonus.

Idem dicit quod cap. Ioannes supra eodem, & tantum ponit diuersitatem in facto.

QVidam.] CASVS. Quidam p̄sbyter et orauit q̄ndam in audutoriū ad ædificationē eccl'æ; & dū p̄sbyter q̄ddā lignū dissolueret, ille hō cum ligno ruit in terram, & mortuus fuit: dubitat ar, an illi p̄sbytero esset hoc imputandum: significatū fuit hoc dño Papę: ipse verò considerans, ꝙ sacerdos dabat operā licitæ rei. & ēt adhibuit dilīgētiam, q̄ debuit adhibere, circunstantib. præmonitis ita alta voce, ꝙ intelligere potuerunt: Rñdet, ꝙ p p hāc cā, vel qa oēs cas[9] fortuitos nō pūidit, q p̄uideri nō pñt, non dēt idē quo ad officiū vel bñ fi ipsi impediri. Nota ꝙ casus fortuitos nemo pōt præuidere, & iō iste presbyter non tenet de homicidio.

d Licitæ rei.] sic ī. eo. c. ex litteris vbi similis casus ponit. & supra eod. Ioannes.

e Præmonitis.] dicendo, caue, caue 50. di. si duo. vndè si incuria illius mortuus est, huic qui ipsum monuit, non imputatur, 50. di. sæpè. ad fi.

f Præuideri nō possunt.] Fortuitos. n. casus nullū hominū ꝑ filiū p̄uidere pōt. ff. de adm. re. ad ci. ptī. l. 2. §. si eo tpe quare nemini sunt imputādi ff. qui & à qb. ma. li. non fi. Iulian[9]. Casus. n. fortuiti nō imputanē, nisi culpa qs incidat in casum, vel pacto vel mora p̄cedētib. casum. ī. de cō m. o. c. vni. & ī de depo. bona fides vbi de hoc. quia nemo t. eē diuinare, ī. vt ecclebenc. vt nostrum, ff. ad leg. Aquil. si putator & ff. mā. si fideiussor. §. si cū debitor. & Paul[9] spū Dei plen[9] diuinare non potuit. 22. q. 2. beatus. Ber.

CAP. XXV.

QVidā † (vt asseris) ad ædificationē Ecclesiæ in adiutorium à presbytero euocat[9], ruēs cum laqueari, quod idē presbyter soluere nitebatur, hac occasione, reb. est humanis exemptus: & inf. Attendentes igitur, quod sacerdos ipse dabat operam licitæ rei: [d] studuit etiam, quam debuit diligētiam adhibere: circunstantibus, quib. periculum imminebat, ita tē pestiue & alta voce præmonitis,[e] quod et intelligere, & fugere potuerūt: Inq̄sitioni tuæ taliter respōdemus, quod ob hāc causam; vel quia omnes casus fortuitos (qui præuideri non possunt [f]) forsitan non præuidit: non debet quo ad officium, vel beneficiū impediri.

† Præter Do Sotus hæc ti de citatum in c. ex litt. & a ī. eo ti.

TITVLVS XIII.

De torneamentis.

¶ Ex concilio Lateraneñ. †

Torneamenta fieri non debent: & vulnerato in eis conceditur pœnitentia: sed si moriatur, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accessit animo pugnandi. secus si accessit alia causa, vt puta, vt debita sibi exigeret. hoc dicit cum cap. seq.

DE TORNEAmentis.

Viso de homicidio in gñe & in spē, vidēdū restat de q̄busdā actib. per quos licet q̄nque, non ſp tñ deuenitur ad homicidiū, iō subijcit hanc rubricam, & duas sequentes. Abbas.

De hac materia & de clericis in duello pugnantibus, & de sagittarijs hī 2. q. 5 §. sed q̄libet, vsq; ad fi. quæst. & ī in rubrica de homicidio, versi. quid iuris.

CAP. I.

FElicis † memoriæ Innocentij & Eugenij prædecessorum nostrorum vestigiis inhærē

† Cōsilium Trid. sub I 3. ... 2 Pi... li. 8 ... fine c. 1 ... compi...

† Vide Tri. ses. reform. ... p̄ter D... p̄ule B... ibi Caiet... q. 95. a. 3. arg.

FElicis memoriæ.] Primo prohibet: Secundo pœnam imponit: Secunda ibi, Quod si. Abbas Siculus.

CASVS. Lateraneñ. concilium inhærendo vestigijs

ftigijs Innocētij, & Eugenij, prohibet detestabiles nundinas illas, vel ferias, quę vulgo torneamenta vocantur, in quibus milites ad ostentationem virium suarū conueniunt, vndè mortes, & animarum pericula sæpe proueniunt. Quod si aliquis eorum ibi mortuus fuerit, careat ecclesiastica sepultura: pœnitentia tamen ei non denegatur. No. quod aliquid prohibetur propter malum quod indè se qui potest. Item nota hic casum, vbi maius conceditur, & minus denegatur. Item nota arg. cum aliquo communicandum vi uo, non tñ mortuo.

a Ostentationem.] secundum leges tamen licet aliquid facere ad ostentationē virium; vt ff. de alea. solent. 1 aliàs non licet: vt l. seq. nec huiusmodi tenentur lege Aquilia. ff. ad leg. Aqui. qua actione, §. si quis.

b Temere.] Et idō talis ludus tanquam noxius prohibet hic, & ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

c Proueniunt.] ar. aliquid prohiberi ꝓpter consequens, 22. q. 1. in nouo, & ī. de iureiu. & si Christus, si & de cōsec. dist. 3. peruenit.

d Non negetur.] nec etiam viaticum, 26 q. 6. si quis de corpore, 50. dist. pœnitentes. quia per pœnitentiam viaticum intelligitur, quod decedētib. pœnitentib. non negatur, ī. de pœn. & remiss. quod in te.

[Glo. seq. brocat. alleg. 7. similia. secundo, & tertio soluit contraria.]

e Careat sepultura.] simil. infra de rap. cap. 2. & sic conceditur quod est maius, & quod minus est prohibetur, arg. 88. distin. episcopus gubernationem, ff. de ti. nupt. oratione, & 1. q. 1. si qui epi, & 3. q. 1. latorem, C. quando Impe. inter pup. & vid. l. vnica & 80. dist. episcopi non in castellis, arg. 5. 44. dist. nulli clerico, 13. q. vlt. c. vlt. & ff. de fu. na. qui indignus, ff. de ser. export. cū pacto, 32. q. 7. Apostolus, in fi. 24. q. 1. miramur, & ī. de dec. ex parte. sol. generale est, q. cui licet maius, & minus, nisi ab illo minore prohibeatur ex causa: ne vilipendatur honor personæ, vt patet per primas concordantias. Hic verò alia ratio est, vt potius consulatur viuis, quam defunctis, vt alij terreantur, & abstineant à talibus cum viderint illos sepeliri in campis, quia vilis sepultura illis defunctis non nocet. 2 ī. de sepult. sacris. 13. q. 2. animæ defunctorum, sic intelligitur infra de rapt. capitulo 2. Bern. [illegible]

AD audientiam.] CASVS. Quidam causa requirendi quædam debita, accessit ad locum torneamentorum: contigit, quod casu de equo cadens mortuus fuit non in torneamento: sed quia ibi mortuus fuit, denegabatur ei sepultura: quæsitum fuit à Papa, quid iuris esset. Papa verò considerans, quòd illis tantū qui ad torneamenta animo ludendi accedentes, decedunt ibidem, ecclesiastica sepultura debet interdici, mandat, quatenus si cōstiterit, quod ad prædictum torneamentum non animo ludendi, sed percipiendi credita accessisset, licet ibi casu obierit, non debet carere ecclesiastica sepultura. maximè cum dominicum corpus acceperit, & fuerit oleo sacro perunctus. No. quod voluntas, & propositum distinguit maleficia. Item q fortuito casu accidunt, imputari non debēt.

f Animo id faciendi.] Ergo ad animum recurrendum est: & quia iste mortuus fuerat ad locum torneamēti, denegabatur ei sepultura; & malè. quia non ludebat in torneamēto, sed casu sub equo mortuus est: nec ex ea causa accelerat, sed alia, vt dicit litera: Voluntas enim, & propositum distinguunt maleficium: vt ff. de furtis, qui iniuriæ, & inf. de sent. excom. cum voluntate, & ad animum recurrendum est, 22. quæst. 2. is autem, & cap. homines, in fine, & ideo non debet ei denegari sepultura, vt dicit in fine.

g Fortuito casu.] quoniam prauidere non potuit, supra titu. proxi. Ioannes, & cap. vlt. vndè sibi non debet obesse, 23. quæstio. 5. de occidendis.

h Dispensatione.] Non intelligas, quod dispensetur cum isto, vt sepeliatur in cœmeterio ecclesiæ, sed de dispensatione secundum quam ecclesia disposuit, vt corpora Christianorum sepeliantur in cœmeterijs, 3 quoniam olim in campis sepeliebantur, 4 ff. de sepulc. viol. l. 3. § diuus.

i Maximè.] quia idem est, etiam si hæc duo sacramenta non recepisset, dummodo pœnitentiam receperit, & iste illa tria percepit: vt patet in integra. Ber.

res detestabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgo torneamenta vocāt, in quibus milites ex condicto conuenire solent, & ad ostentationē[a] virium suarū, & audacię temere[b] congredi, vndè mortes hominū, & animarū pericula sępe proueniunt,[c] fieri prohibemus. Quod si quis eorū ibi mortuus fuerit, q̄uis ei poscenti pœnitentia nō negetur,[d] ecclesiastica tñ careat sepultura.[e]

¶ Alexander iij. Anateñ. epo.

¶ *Idem dicit quomodo in superiori cap.*

CAP. II.

AD[†] audientiam nostram noueris peruenisse, quod cum quidam ad locum deputatū torneamētis causa requirendi debita accessisset: & infra. ¶ Nos attendentes, quod his tātum ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamēta animo id faciēdi[f] tantum accedentes, decedūt ibidem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod ad prædictū torneamētum non animo ludendi, sed percipiendi credita peruenisset, licet ibi fortuitó casu[g] obierit, corpus eius dispensatione[h] † ecclesiasticę tradi facias sepulturæ: maximè[i] si Dominicum corpus susceperit, & sacri olei fuerit vnctione perunctus.

TITVLVS XIIII.

De Clericis pugnantibus in duello.

¶ Alexander tertius.

¶ *Clericus iniens duellum, siue obtulerit siue susceperit, deponendus est. poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors, vel mutilatio membri non sit indè secuta.*

CAP. I.

PORro † si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel obla

† Aliàs, dispensatiuè, aliàs ita, dispensatione ecclesiæ, tradi facias, & cæt. & hanc lectionē agnoscit hic Host. q etiā hñt uetustiores aliquot codices manuscripti.

† Cap. 1. extra in 1. cōp. & post Cōc. La. sub Ale. iij. par. 26. c. 5. & de interdicto hoc duellorum gñe tene qđ nouissimè sāciuit Conc. Trid. sess. 25. d. reformat. c. 19.

3 Rōnes q̄re 13. q. 2. cum grauis. I. A.

4 Ne ciuitas corruperet fœtore C. de religi. l. mor tuorū. I. An.

Licet pecunia ludere, sponsione certe virtute: vt hasta, vel pila, cieno, saliendo, currendo, luctando luctans non liceat vt in l. q. Io. And.

Ca. unico. tit. in 1. cōp. ... in pcedē c. & in ca. ī. de corre vitia.

hoc dictū distincte sit verū ... vide h. & So... fen. dis. ... at 3. ... cula 3.

DE CLERICIS PVGNANTIbus in duello.

Visum est supra de torneamentis, vbi plures pugnāt: nunc subijcit de duello, vbi duntaxat duo pugnant. Abbas Siculus.

PORro.] Diuiditur, quia in prima ponitur excessus punitio: In secunda dispensatio: Sed quantumcunque. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa qualiter puniri deberet clericus, qui duellum alicui sponte obtulit, vel suscepit oblatum? Respōdet Papa, quod siue victor fuerit, siue victus fuerit clericus, qui duellum obtulerit,

tulerit, vel susceperit, de rigore iuris est deponendus: verumtamen quantumcunque excesserit, episcopus suus cum eo poterit dispensare, dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta. Nota, quòd non licet clerico in duello pugnare. Item episcopus cum clerico in duello pugnante dispensare pōt. Itē arg. q episcopus cū clerico homicida, vel mēbri detruncatore dispensare non potest.

a Oblatum susceperit.] Nec offerre, nec oblatū suscipere debuit aliquo modo, quia hoc prohibitū est, 2. quæstio. 5. monomachiam, & ī. de purg. vulg. per totū, sed potius debet oia mala pati, quā huic malo, vel alij consentire, 32. quæst. 5. ita ne, quia facere debemus quod fieri debet de iure, 22. q. 2. faciat homo.

b Deponendus.] q. huiusmodi pugiles homicidæ existunt, infra cap. proxi. vndè cum ad hoc accesserit, non potest quis promoueri 51 distin. si quis post, nec dispensatur 1 enim, talis, si mors, vel membrorū mutilatio fuerit subsecuta, j. cap. proxi. aliàs potest cū tali episcopus dispensare, vt inf. sequitur. Bern.

Henricus.] Prima pars narrat factum: Secunda decidet ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidā nomine H. queritur quendam super furto coram seculari iudice: & quia intentionem suam nō potuit probare per testes, secundum consuetudinem terræ, pugilem obtulit, qui aduersarium adeò vulnerauit, q exinde mortuus fuit: sacerdos ille significauit hoc domino Papæ: & diœcesanus episcopus consuluit dominum Papam, quid de eo sit agendum. Rūdet Papa, q tales pugiles veri homicidæ sunt: & prædictus sacerdos non debet in sacris ordinibus ministrare, quamuis non pugnauerit in duello, sed alius pro ipso: homicidium. n. committitur tam facto, quam præcepto, consilio, aut defensione: tamen circa beneficium habendum cum dicto presbytero poterit dispensari. Nota q consuetudo non excusat aliquem à delicto. Item quattuor modis committitur homicidium, facto, præcepto, consilio, & defensione. Item notatum, vbi episcopus potest dispensare in beneficio, & non in executione ordinis.

c Prauam.] & reprobatam, infra de purg. vulga. per totum, & 2. quæst. 5. monomachiam quia Deum tentare videatur.

tum susceperit:ᵃ siue victor, siue victus fuerit, de rigore iuris est merito deponendus.ᵇ Sed quātumcunque eius in hoc grauis sit, et enormis excessus, euadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus episcopus duxerit misericorditer dispensandū: dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio nō fuerit subsecuta.

¶ Celestinus] tertius.

¶ Irregularis est clericus non solum si ipse interficit per se, sed etiam si pugil ab eo datus aduersarium occidat, nec excusat consuetudo, poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

CAP. II.

Henricus † presbyter nobis humiliter intimauit, q cū laicum quēdam super furto in seculari placito conuenisset: quia testes sui defecerūt, pugilem sm prauā ᶜ terræ cōsuetudinē introduxit, qui reū vsq; adeo ictib. † vulnerauit, q eea ctus est expirare. ¶ Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatē tuā responsione huiusmodi remouemus: q tales pugiles homicidæ ᵈ veri † existunt: nec prædictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in sacris ordinib. ministrare, sicut tradūt sacrorum canonū instituta. † Homicidium aūt tam facto, ᵉ q̄ præcepto, siue consilio, aut defensione non est dubiū perpetrari: poterit tamen cum eo, circa habendū beneficium ᶠ misericorditer dispēsari.

TITVLVS XV.

De sagittarijs. †

¶ Innocentius tertius. †

¶ Excommunicandus est sagittarius, & balistarius contra Christianos h. d.

CAP. I.

Artem † illam mortiferam, & odibilem balistariorum, & sagittariorum aduersus Christianos, ᵍ & catholicos exerceri de cętero sub anathemate ʰ prohibemus.

d Homicidæ.] Vere quantum ad propositum, vel occasionaliter, vel verè quandoque, vt hic patet: & sententia lata per talem probationem non transit in rem iudicatam, infra de pur. vul. c. 2. Bern.

e Facto.] Istis quattuor modis, siue lingua, siue adhortatione committitur directum homicidium. De hoc dī ī. de homic. sicut.

f Beneficium.] 50. dist. studeat. 28. dist. presbyterum, scilicet ne cogatur in clerici opprobrium mendicare, 93. dist. diaconi. ibi, mendicat in fęlix clericus, &c.

DE SAGITtarijs.

Cōtinuatio est ī. de torn. amētis. Ab. Si.

Artē.] CASVS. Pręcipit Papa sub interminatione anathematis, q nullus debeat exercere aduersus Christianos, & catholicos artē illam mortiferam, & odibilem balistariorū, & sagittariorum. Nota, q cōtra catholicos pugnare nō licet: & intellige de bello iniusto, secus de iusto.

g Christianos.] secus de Sarracenis, a cōtrario sensu, & intellige de bello iniusto. arg. ī. de iureiur. sicut si constiterit. j. quoniam si iustū esset, licitum esset pugnare, 23. q. 2. dñs, & q. vlt. vt pridem.

[Gl. seq. reci. p. rq. an p hæc verba, &c. ad affirmationem alleg. duo iura. Secundo distinguit inter sniam iuris & hominis. Tertio soluit.]

h Sub anathemate.] Videtur quod sit canon latæ sententiæ. arg. 63. distin. Salonitanæ, & inf. eodem, qui fur. ordi. rece. cap. 1. sed secus est. Nam multum interest an à lege aliquid prohibeatur sub anathemate. 50. distinctio. per totum, an ab homine, & tunc videtur quod sit excommunicatus, vt in cap. Salonitanæ arg. ad hoc ff. de act. Celsus, & l. si cum dies. §. vlt. ff. de contrahen. empt. l. si sciens, vt sic mitius agatur cum lege, quam cum ministro legis. Dicas ergo quod si iudex dicat: præcipio sub pœna excommunicationis, siue præcipio sub interminatione excommunicationis, siue anathematis, siue sub excommunicatione, vt hoc facias, non est excommunicatus contrarium faciens, sed excōicandus: & ca. illud Salonitanæ, & ī. de loc. c. 1. & j. de eo. qui fur. ordi. rece. c. 2. & consimilia, intelliguntur cum sub conditione excōicatio lata fuit, sic: Excōico quemcunque furtiuè ad ordines accesserit: & tunc contrarium faciens est excommunicatus. De hoc dixi ī. de simo. licet, 2. Bern.

† Aliàs Clemēs tertius.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Et de materia huius decre. tene qđ nouissimè diffiniuit cōcil. Trid. ses. 25. de refor. c. 19.

† Vide Cōc. Trid. ses. 14. de refor. c. 7. vbi de dispēsatione cum homicidis.

† Dictio, ictibus, deest in antiquioribus Grego. codicibus, & in oib. Vatica- nis.

† Aliàs vere, sed in antiquioribus.

† Cap. vnic. & c. [illegible] v dam. [illegible] dist. & e q [illegible] aliquo. [illegible] dist.

† Sagittar & Balist. ijs in co ce Barbar † Secūd. rerum cōp

a Idē fent de alijs a de lib. & c tem? agit bello inde & instan illud sta dit 8. Th 2. q. 40. a & Alfon. ftr li. ac de ind. † Cap. v eo, eo. tit 1. compi.

‡ De hom ti. vide alijs Le me. In A

DE ADVLTERIIS, ET STRVPO.

¶ Supra visum est de homicidio, & de quibusdam artibus, ex quibus prouenit homicidium quandoque sed quia secundum ordinem decalogi, idest leges antiquas continentis decē pcepta, post homicidiū sequitur adulteriū seu mœchia, vt patet ibi, nō occides, nō mœchaberis: idō post homicidium, sumit hic de adulterijs. sed quia nomine mœchiæ omnis illicitus coitus continetur, idō subijcit de stupro. 32. q. 4. meretrices. De hac materia habes 36. q. 1. c. 2. & §. cum ergo.

TITVLVS XVI. De adulterijs & stupro.

¶ In Exodo. †

¶ *Stuprans virginem, tenetur eam dotare, & ducere in vxorem: & si non vult cum ea contrahere; vltra dotem corporaliter castigabitur. hoc dicit cum c. sequenti.*

CAP. II.

SI se duxerit quis virginē, nōdum desponsatā, dormieritq; cum ea, dotabit [a] eam, & habebit vxorem. [b] Si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta [c] modum dotis, quam virgines accipere consueuerunt.

Si se duxerit.] Hoc ... & seq. ponūt pœnam stuprantis virginem. Abbas Siculus.

CASVS. Legitur in Exodo, quod siquis virginem seduxerit nōdum desponsatam, & dormierit cum illa, dotabit eā, & habebit in vxorem: Si verò pater puellæ eā sibi dare noluerit, dabit ei pecuniam secūdum modum dotis, quam virgines recipere consueuerunt. Nota hic pœnam stupri secūdū antiqua tempora.

a Dotabit eam.] idest, donationem propter nuptias assignabit ei. Vel propriè ponimus, quia dabit pecuniā mulieris, [i] retinebit sibi pro dote: quod fieri potest, ff. de dona. inter vi. & vxo. si quis vxori. C. de do. cau. nō nu. l. 2. & si cum ea non contrahat, nihilominus habebit illam pecuniam, vt sequitur in litera; Si verò ante matrimonium donet ei, tenebit donatio. ff. de public. in rem act. cum sponsus, si in tempus matrimonij porrigatur donatio, nō tenet. C. de donat. inter vir. & vxo. quod sponsæ, 3. ... c. vlt. vbi de hoc.

b Vxorem.] si pater eam dare sibi voluerit, & ipsa in eam consensit, & etiam si ipse eam accipere voluerit: aliàs punietur. inf. c. proxi.

c Iuxta modum.] qui æstimabitur iuxta facultates illius, & dignitatem puellæ, C. de episco. aud. l. penul. C. de rei vxoriæ act. authen. sed quamuis. & ff. de iure dot. siue generalis. 35. quæstio. 5. nullum, hæc olim fuit pœna in Exodo. a hodie alia secundum leges, vt no. 3. cap. proxi.

PEruenit.] CASVS. Quidā Felix nose, decepit quandā virginem stupratā, quæritur, qualiter sit puniēdus (Rñdet Papa) Si veru est, & in legē dēret puniri. tñ aliquantulu tēperat pœnā legis, statuens, vt aut illā in vxorē accipiat. aut si noluerit, corporaliter castigatus, & cōione sacrorum priuatus, in monasteriū detrudatur ad pœnitentiam peragendam; nec inde recedat sine licentia. No. quod pœnæ restringendæ sunt, non ampliandæ. Item mitius agit canon quam lex. Item nota hic [a] pœnam canonicam pro stupro impositā, scilicet in monasteriū detrusionem.

¶ Gregorius [Sipon. epo. ·

¶ *Summatum est supra capo proximo.*

CAP. II.

PEruenit ad nos, quod Felix quandam virginē stupro decepit: quod si verum est, quamuis esset de lege pœna plectendus, [d] nos aliquatenus legis duritiam mollientes, hoc modo disponimus: Vt aut quam stuprauit [e] vxorem habeat, [f] aut si renuendum putauerit, corporaliter castigatus, [g] excommunicatusque, [h] in monasterio, † in quo agat pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione † licentia.

d Plectendus.] scilicet vt relegetur, vel si vilis psona fuerit, verberetur. Inst. de pub. iud. §. 2. si aūt per vim hoc fecerit, capite plectet. Inst. eo. fin autem.

e Stuprauit.] Stuprum a propriè cōmittit in virgine, 36. q. 1. §. 1.

f Vxorem hēat.] si ipsa & pater voluerit, s. c. proxi. Ber.

g Castigatus.] fm quod visum fuerit iudici: aliter secūdum leges, vt dictum est.

h Excōicatusque.] quo ad cōionem sacrorum, quousque vi sum fuerit superiori. finaliter tñ nō compelleretur eam recipere, sed quia illam decepit, ad tempus punietur.

¶ Ex concilio Arelaten.

¶ *Maritus retinens adulteram coniugem non peracta pœnitentia, particeps est delicti: secus si egit pœnitētiam, non tamen d. bet eam sæpe recipere.*

CAP. III.

SI vir sciens vxorem suam deliquisse, [i] quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, [k] & eius peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet, [l] sed non sæpe [m] recipere peccatricem.

SI vir.] Distinguitur. Secundum membrū ibi, Quod si mulier. Abbas Si.

CASVS. Dicitur in isto capit. quod si vir sit vxorem suā deliquisse, quæ non egit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, & steterit cum illa, reus erit peccati illius. Si verò mulier pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reuerti qui eam propter peccatum suum dimiserat, debet eam recipere, sed non sæpe. Nota, quod qui vxorem propriam adulteram detinet, scriptum adulterum reddit. Item nota argum. delicta sæpius commissa grauius punienda.

i Deliquisse.] adulterando cum alio.

[Glo seq. obijcit & soluit, & arg. quod crimen lenocinij contrahunt.

k Reus erit. 32. quæst. 1. si quis vxorem quis patronus est turpitudinis qui crimen celat vxoris, 32. quæst. prima capit. 1. supra de iureiurand. quemadmodum, & C. de adulter. l. 2. Vel crimen lenocinij committit: & nisi d. num ic eam ad pœnitentiam, mortaliter peccat, 2. quæstio. 1. si peccauerit & supra, de iureiur. quemadmodum.

l Debet.] debito honestatis & non necessitatis, quia etiam post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio, trigesimatertia quæstione secunda admonere.

m Sed non sæpè.] imò videtur quod non solū semel, sed septua-

¶ Ex concilio Parisien. †

¶ *Maritus propter suspicionem potest accusare vxorem de adulterio, & in accusando prefertur cæteris.*

Marginalia: Exodi. ca. 22. & c. j. eo. tit. in 1. cōp. o parte 16 q. 154. & c. 13. Vide B. Th. 2. q. 154. ... Iul. Cl. ... stuprū & de intellectu ... Vasq. ... Gregorius Pontino ... l. 1. regi. epist. 42. ... indic. & ca. 2. c. in 1. cōp. c Berna. ... Papien. inc. de comoda. ... in 1. cōp. ... Ray ... dus, vt obseruat. † monasterium. a Vide B. Th. 2. 2 qō. 154. ar. 6. vbi late de hoc. † præcepto. † Aliàs Aureliaā. Vide c. 3. eo. titulo in 1. cōp. † Burchard. lib. 16. decr. c. ... vl. & tribuit concil. Parisien. ca. 3. c. Si nondū ... c. ti. 1 1. cōp. Vide An. Gomezium & Palacium Rubiū sup l. Tauri 80. inc. E lmarido.

septuagies septies, de pę. di. 3. adhuc instant. ṡ. de iureiu. quemadmodum, ad fi. quare ergo dicit, sed non sæpe? Dico quod si mulier delinquat sępius, maritus semper pôt ei parcere si vult, & eã post pniam recipere secundum Euãgelicã doctrinam, sed ecclesia non intercedet pro ea, ex quo aliquoties ei pepercit: & ideò dicit hic nõ sæpe. ne ecclesia videatur ei dare licẽtiã peccandi: & ad terrorẽ dicitur & hoc. Itẽ arg. delicta sæpius cõmissa grauius puniri, C. de epi. aud. l. 3. & ff. de re mil. l. 3. §. si tyronibus, & ff. de pen. l. aut damnũ. §. quisquis, 25. q. 3. extraordinaria.

CAP. IIII.

Maritis etiam ex suspicione[a] vxores accusare permissum est; & ipsi plus cęteris[b] de adulterio & accusare possunt, & defendere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Ad solam mulieris confessionem, asserentis se commisisse adulterium cum sacerdote non debet sacerdos puniri, sed sibi infamato potest indici purgatio. quam si præstiterit, absoluatur deficiens verò suspenditur ab officio.*

CAP. V.

Significasti† nobis quẽdam presbyterum cũ alterius coniuge intra ecclesiam dormiuisse, quæ se & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictũ confessos fuisse, publicè tibi detexit: et hoc ipsum idem sacerdos nomẽ adulteri celans, c in pręsentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti.

¶ Ideoque mandamus, quatenus condignam pęnitentiam præfatæ imponens[d] adulteræ, ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare[e] procures: Prædicto autem sacerdoti, benedictæ reconciliare procuret: & quia presbyter ille super hoc non famatus, sed infamatus erat, ei purgationem indicat, secundum quod sibi visum fuerit cũ vicinis presbyteris, de quibus non sit verisimile quod debeant peierare, ne populus in eo scandalum patiatur, & ne alij ad ne' (contra Apostolum) infirmorum corda mala fama ipsius percutiãtur, & ne vituperetur[f] ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existentes, in peccatũ licentius prolabantur, cũ vicinis quinque presbyteris, quos se nolle peierare cognoueris, iuxta arbitrium[g] tuũ purgationẽ indicas: quem si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin[h] ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

¶ Innocẽtius tertius Turoñ. archiepiscopo.

¶ *Coniux coniugem de adulterio impetere, non potest, si & ipse adulterium comisisse conuincatur.*

CAP. VI.

Intelleximus, † quod cum S. laicus H. vxorẽ suam à maritali consortio depulisset, diœcesanus eorum audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam & illum vinculo excommunicationis astrinxit: quæ tandem adulterum abiurans, absolutione recepta, coram episcopo memorato, prædictum virum sibi restitui postulauit: at ille obijciẽs ei adulterium, & quod ab ipso non expulsa, sed sponta-

Maritus.] CASVS. Dicitur hic, quod maritus ex sola suspicione accusare pôt vxorem de adulterio, & plus cęteris de adulterio accusare & defendere potest. Nota quod maritus præfertur alijs in accusatione adulterij contra vxorem. Itẽ crimen adulterij est publicum.

a Suspicione.] violenta. 1 s. 32. q. 1. dixit. Dñs. ex temeraria n. nõ licet: de qua intelligitur 2. q. 7. primò semper.

b Plus cæteris.] 32. q. 1. apud misericordẽ, §. pul lico. Vel intellige quod dicit, plus cęteris, quia maritus infra 40. die pôt accusare vxorem iure mariti sine metu calumniæ postea verò non, [illegible] iure extranei, C. de adulte. iure mariti, sed hoc hodie non videtur habere locum, sup. de procur. tuæ.

Significasti] Sacerdoti de adulterio infamato, indicitur purgatio. quã si præstiterit, in officio dimittitur, aliàs ab ipso suspenditur. sic cõmuniter summatur. Sed ista summatio non continet in se dubitationem. Secunda pars ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter infra ecclesiam dormiuit cum quadam coniugata: tandem tam mulier, quã presbyter illi confessi fuerunt hmôi peccatum cuidã sacerdoti, qui postmodum publicè hoc detexit coram episcopo diœcesano: & hoc ipsum idem sacerdos in præsentia episcopi dixit, nomen adulteri celans: sed sacerdos ille hoc negabat: muliere in sua confessione perseuerante: quæsiuit episcopus, quid super isto negotio fieri debeat: mandat Papa, quatenus condignam pœnitentiam mulieri iniungat, & ecclesiam per aspersionem aquæ

simil.ia prolabantur. si aũt se purgare nõ poterit, ab officio suo suspendat eundem. No. quod cõfessio vnius super eodem crimine, alteri nõ nocet, quia illa sunt conexa, sed purgatio debet indici propter infamiã inde ortam. Itẽ ad dictum vnius, licet alter hoc neget, ecclesia debet reconciliari. Itẽ purgationes arbitrariæ sunt. Itẽ deficiẽs in purgatione punitur.

c Celans.] & bene, ṡ. de off. ord. si sacerdos. 2 & ff. de quæst. l. 1. §. qui quæstionem.

[Gl. seq. arg. & signat contrarium.]

d Præfatæ imponens.] arg. quod licet aliqua duo sint connexa, quamuis constet de vno, non tamen de alijs, 2. q. 5. interrogatum, ff. de leg. Iul. de adult. denunciasse, §. quæritur, ff. de lib. cau. duobus, & l. liberis, §. si duo, arg. contra ṡ. de affi. de leg. præterea, & c. prudentiam, ad fin. Ber.

e Reconciliare.] ecclesiam. & qualiter, dicitur ṡ. de consecra. eccl. vel alta. aqua.

f Ne vituperetur.] sic 2. q. 5. si mala fama.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

g Iuxta arbitriũ.] & sic hmôi compurgationes arbitrariæ sunt, 2. q. 5. oibus vobis, & infra de purg. can. ex tuarum. Sed quare compellitur iste ad purgationem propter confessionem mulieris, contra illud, C. de adulte. & si crimine, cum non infametur apud bonos: nam leues sunt qui mala credunt, quę probari non pñt, 2. q. 5. in cunctis. Dicas, quod iste infamatus erat de muliere illa, aliàs non indiceretur illi purgatio propter dictum illius, quia etiam dicta paucorum nõ infamant, ṡ. de accus. inquisitionis, ad fi. Laur.

h Alioquin.] No. deficientem in purgatione puniri. infra de simo de hoc, & cap. insinuatum. & infra de purga. canonica, cum. P.

Intelleximus.] Mulier petẽs restitutionem mariti, repellitur per exceptionem adulterij manifesti: nisi & ipse

†Ca. 6. e. tit. in 1. cõp. & post conciliũ Lat. p. 50. c. 21. Et de materia plenè agit Bernardi. Diaz in practi. crim. cã. c. 79. & Paulus Grillus tra. c. de pœnis omnifariam coitus q. 9.

a Vide Alex. post Bart. in l. 2. §. fi. ff. c. & Panor. in c. ex literis ṡ. de præsũ.

Cor. 1. & c. 6.

a Et inf. c. [illegible] præla[illegible] An.

† Tull. episcopo.

†Ca. 1. e. in 3. cõp. [illegible] de Com. epitome 4. decreti pa. 2. c. 7.

ipse vir adulteratus fuerit, & probetur hoc dicit. Diuiditur Primo facti narratio: Secundo iudicis datio: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam S. nomine vxorem suam noie Elizabeth à se remouit: illa cum alio adulteriū commisit: diœcesanus eps hoc audiens, eū & adulterum excōicauit, & tandem adultero ab irato absolutiōe recepta virum suū sibi restitui postulauit: ille obiecit sibi adulterium, & quod ab eo spōte recesserat, & iō restitutionē petere nō valebat: qd mulier negans replicauit, quod & ipse fuerat fornicatus: ad hęc probanda testes fuerunt inducti: & vir testes iduxit ad reprobādos testes mulieris, per quos adulterium viri probare volebat; quæsitum fuit à Papa qd in hoc negotio sit agendum mandat Papa diœcesano epo, quatenus ipsum recipere compellat eandem, nisi constiterit mulierem pdictā adulteram esse vel per euidentiam rei, vel confessionem mulieris, cessante et probatione adulterij, quod vir dr commisisse: Si asit de fornicatione constiterit mulieris, cū constet virū adulterium commisisse, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus compellat eundem, vt eam recipiat, & maritali affectu pertractet: nisi testes mulieris per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati: alioquin mulieri silentium imponatur. No. hic quòd contra exceptionem doli dat doli replicatio. Item aliquid dr constare rei euidentia, vel confessione legitima. Item confessioni mulieris statur, cum agit ad tori separationē. Item ius matrimonij in vtroque, s. viro & muliere pari modo consistit. Item compensatio admittitur in criminibus, quia paria delicta, &c.

nea [a] recessisset, restitutionem sui proposuit minimè faciendam: quod mulier inficians, replicauit in ipsum, quod fuerat fornicatus: [b] & infra, ¶ Quocirca mandamus, quatenus (nisi tibi cōstiterit, vel per euidentiam [c] rei, vel per confessionē [d] lītimā mulieris, quod adulterata spōte † fuisset) adulterij etiam quod vir dicitur commisisse, probatione cessāte, [e] ipsum recipere compellas eandem. Quod si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit, (nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonij ius i vtroq; lęsum † cōsistat, & paria delicta mutua compensatione [f] tollātur) nihilominus eum cogas, vt eam recipiat, & maritali affectione ptractet: alioquin [g] mulieri silentiū imponere nō postponas.

¶ Idem episcopo Ambianen. †

Non debet separari matrimonium, quo ad torum, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati.

CAP. VII.

Tua † fraternitas requisiuit, vtrum aliquo denegāte vxori suæ in adulterio deprehensæ debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulteriū manifestè, cogi debeat, vt eandem maritali affectione pertractet: & infra. †) ¶ Super quo tibi rñdemus, quod cùm paria crimina compensatione mutua deleātur, vir huiusmodi fornicationis [h] obtētu suę vxoris nequit consortium declinare.

a Spontanea.] Licet mulier de domo viri sui spontè recedat, si tamen volens redire non fuerit admissa, intelligitur spoliata, ff. de acquir. poss. l. cū possidere. §. qui ad nundinas. Insti. de interd. §. quinetiam & ideò audienda est.

b Fornicatus.] Et ad hoc testes induxit ad quos reprobandos maritus alios induxit: vt j. sequitur.

c Euidentiam.] puta, quia publicè fuit fornicata, vel filium indè habet testem, 28. dist. priusq, & s. de diuort. significasti. & s. de accus. euidentia. & s. de cohab. cler. & mul. c. vlt. & j. c. prox.

d Confessionem.] factam in iure, vt s. de coha. cle. & mu. c. vlt. & spontè: quia si compulsa, non obesset, 31. q. 2. Lotharius. & sic confessio sola sufficit ad tori separationem, vt hic, & supra de diuor. ex litteris.

e Cessante.] eo enim probato, dolus dolo compensabit, vt sequitur hic. & j. c. prox. & s. de diuor. signasti.

[Glo. seq. alle. quinque concor. signat contrarium, & remittit. demum subdit sex casus, in quibus coniunx coniugi non opponit adulterium.

f Mutua compensatione.] sic ff. sol. mat. viro atq; vxor. ff. de compensat. ambo. ff. de do. si duo dolo malo. & s. de exce. cum ecclesiasticę. & 22. q. 6. nihil. arg. j. ff. d. dol. excep. apud Celsū, §. Marcellus. Qualiter contrarium illud sit intelligendum, dr s. de excep. dilecti. vir. n. vxori obijcere adulterium non pōt, si ipse est in simili delicto, vt hic patet. Itē si eam tradidit adulterādā, s. de eo q. cogn. consan. vxo. suę. discretionem. Itē si violenter fuerit oppressa, ff. ad l. Iul. de adul. vim passā. item si ignorāter cognita fuiss& ab alio quem crederet virū suum fraudulenter. ar. 34. q. 2. in lectum. Itē si credens virum absētem mortuū esse, alij nupserit, 34 q. 2. cū p bellicā. Item si post adulterium recōciliauerit eam sibi: s. de iureiu. queadmodū, & 23. q. 4. si illic.

g Alioquin,] i. si constiterit de adulterio mulieris, & non viri.

Tua fraternitas.] Adulteria cōiugū mutua cōpēsatione tolluntur. Hoc dicit. Vel sic: Non potest maritus consortium vel cohabitationem vxoris declinare pp adulteriū, si & ipse fuit adulteratus: Secunda pars: ibi, Super quo. Abb.

CASVS. Si aliquis deprehendit vxorem suā in adulterio, propter quod negauit ei debitum coniugale, postmodum cum alia commisit adulterium manifestè: quærit, vtrum vir cogi dēat eadē recipere in vxorē? Rñ. Papa, quod cum paria crimina mutua compensatione deleantur vir prætextu fornicationis huius, nequit vxoris consortium declinare. No. quod delictum superueniens rei iudicatæ affert præiudicium. Item paria delicta mutua cōpensatione delentur. Et sic no. quod cōpensatio admittitur in delictis; & hoc intelligunt q. iā quo ad exceptionem & replicationem aliter nunquam.

[Gl. seq. reci. per duas q. alle. sex iura reci. opi. Io. contrariā, & quatuor ipsius motiua: tenet primū, & remittit.

h Fornicationis.] in hoc fuit dubitatio, an delictum superueniens rei iudicatę de iure vel facto afferat pjudiciū: Vr quod sic, vt hic patet. Et ex hac decretali vr, quod eo ipso quòd alter coniugum fornicat, reliquus possit ei debitum denegare: quod verum est si publicè fornicetur, & si postmodum alter publicè fornicetur, alter recuperet seruitutem amissam ex delicto alterius, vt hic patet, & supra, de diuort. ex litteris. & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur, vt s. c. prox. Et ita solo facto, licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium priuat iure petendi debitum, nec alteri tenetur reddere debitum. quia vbi nulla petitio, nulla mora, ff. de verborum obligationibus, l. pupil-

Margin notes: dio, spō... noué... Va nis, & in isque a. ... idio, le... deest in... excē... ribus Va... & in illus alijs.

† Ambian.

† Ca. 2. eod tit. i 3. cōpi. Pręter Couar. pcedēti c. citatū vide Dñicū Sotū lib. 4. sent. dist. 36. q. v. nica. art. 3. & 4. ex qb in telliges etiā glos. hic.

† Etiā si oppressio euenerit, q. i mā sit i domo, cū tamē vir mādasset, vt fugeret, vt notat ex Bartolo Io. An. hic.

† Hęc duo verba: & j. desūt i omnib antiquioribus codicibus, & i ueteri cōpilatione, vndo cōstat nihil hic omisisse Raymūdū.

si pupillus & si tūc reddit debitum, sibi praeiudicat, vt eā postea accusare nō possit. 32. q. 1. c. 1. 2. 3. & 4. ff. de adul. si vxor, §. vlt. Sed si ad mādatū ecclesiæ reddat debitū, tūc nō vr obstare, q̄n possit postea eā accusare de adulterio, arg. ī. de rest. spol. litteras, § pen. & licet vxori adulteræ vir debitū reddere nō teneat, expellere eā de sua domo auctoritate propria non dēt ēt si sit notoriū crimē eius. ī. de diuor. porro arg. Sed cōtriū puto, q̄ possit eā repellere à se: quia ex quo notorium est crimē suū, priuata est iure q̄d hēbat in vito, ī. de diuor. significasti, & dotē suā amittit. ī. q̄ do. int. vi. & vx. plerūq;. Hu. dixit q̄ nunq̄ adulteriū priuat aliquē iure pētēdi debitū, sed tm̄ snia ecclesiæ, vñ pēdente lite tenet debitū reddere alteri alteri. ar. ī. vt li. pēd. lau dabilē, & ff. q. 5. nōne. 15. q. vlt. c. vlt. 33. q. 2. sæculares, q̄a pœna nō ē inferenda nisi periu dicē, 33 q. 2. c. fine §. in hoc, sed hoc intelligo qn̄ crimen non est notorium: q̄d patet p̄ cōtor. Itē vt dixi, ex hac decre. hr̄, q̄ p̄p̄ superueniens delictum renascatur seruitus amissa, ēt si s̄nia lata sit p̄ adulteriū, ff. de adul. l. adulteriū, ī. de diuor. tua 2. & ī. de diuor. ex litteris, nam iniuria remissa renascitur ex delicto, 15. q. 7. c. 1. de pæn. dist. 3. c. nihil, §. ex persona in quibusdam libris est verbum illud in sequenti §. hac auctoritate, & snia à qua non est appellatū, reuocat. ī. de frigi. & malefi. fraternitatis, ī. de purg. vulg. c. 2. Io. dixit, [1] q̄ snia nō retractat p̄p̄ delictū superueniēs arg. ff. de iti. actuq;. priu. nec enim, quia actio semel extincta amplius non renascitur, de cōse. dist. 4. quæris ff. de so. q. res, § ar. ā. nec p̄. extu noui auxilij retractat snia: ī. de re iud. inter monasterium vbi cū seruitus sit sublata, non fit iniuria alteri p̄ fornicationē alterius 32. q. 7. quemadmodum: sed si snia nō sit lata, tūc renascit. Et ita prædicta intelligenda sunt, q̄ iudex ex officio suo eos ad inuicem restituat. Quod prius dictum est allegādo, verius credo, s. quod illa possit petere virum non obstante sententia: quia vir illi sententiæ renunciauit adulterando post sententiam. De hoc dictum est in c. ex litteris, de diuor. Bern. Idem.

[Margin: ¶ Concilium Meldense. c. 9. vt refert Burchard⁹ li. 11. decr. c. 45. & Iuo par. 14. c. 109. hr̄ c. 1. eo ti. lu 2. comp. & apud Gratianum siue paleam 6. q. 3. c. vlt. Vide citatos super glossa.]

[Margin: 1 Cuius fuit hæc glo. & Gof. & Io. An.]

TITVLVS XVII.

De raptoribus & incendiarijs, & violatoribus ecclesiarum.

¶ Ex concilio Meldeñ. †

¶ *Ratione rapinæ sortitur quis forum non sui iudicis, & ab eo poterit puniri, proprio iudice suffragante.*

CAP. I.

De illis autē, qui de loco ad locū iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt: Placuit, vt ab illius loci prælato excōmunicentur: a nec ante ex parochia illa exeant, quam dignè, quæ perpetrarunt, emendent: quorum excommunicatio proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerint, † & omnia plenè emendent.

¶ Eugenius tertius.

¶ *Manifestus raptor vel ecclesiæ violator si restituit, vel de restituendo cauet, in vita, & in morte ad pœnitentiam, & ad sepulturam admittitur; si verò noluit cauere cum posset, & in morte non potest, clerici eius sepulturæ interesse non debent, & clerici interessentes vel iniungentes pœnitentiam contra hanc dispositionem, deponuntur ab officio & beneficio.*

De illis.) Raptor ab illo epō punitur, in cuius diœcesi rapinam commisit, & iudex domicilij suffragatur. Primò ponitur excessus: Se. undo pœna ibi, Placuit. Abb. Siculus.

[Margin: † Semi.]

CASVS. Contingit aliqñ, q̄ aliq de vno loco ad aliū iter faciunt, & ibi rapinas & deprædationes cōmittunt: q̄d stitutū fuit in cōcilio, a quo puniri debeāt: placuit concilio, vt a Prælato illius loci in quo delinquunt, excōicentur, nec antea de parochia exeant, q̄ satisfaciant, & eorum excōicatio proprio epō intimāda est, ne illos recipiat, anteq̄ redeant illuc, vbi rapinam commiserūt, & omnia emēdent. No. q̄ ibi crimen puniri debet, vbi quis delinquit. Itē ratione delicti sortitur q̄s forū. [Gl. seq. pro foro delicti inducit quinque iura, ponit opinionem & reprobat, & dat generalem doctrinā, a qua casum vnum excipit, & inducit opi. Hug.

a Excommunicentur.) quia rōne a delicti facti sunt de foro illius, & ibi p̄nt conueniri, q. 6. c. 1. & 6 q. 3 placuit 2. & ī. de foro cōpe. postulasti. & c. vlt. vbi de hor. & C. vbi de crim. agi opor. auth. qua in prouincia. Dicebant, quidam, q̄ vbi quis crimen cōmittit, ibi dēt conueniri, sed eā terminabitur per suū iudicē, arg. ff. de custo. & exhib. re. de militib. sed hoc non est verum, imò iudex illius loci vbi deliquit pōt clericum cōdēnare, snia tn̄ executioni mandabitur per epm̄ propriū. ī. de foro con pe. postulasti, nisi velit iudici illius deferre, vel ipsum remittat ad illum condēnandū, sicut dr̄ de metropolitano, q̄ pōt absoluere excōicatum à suo epō, nisi velit ei deferre, ī. de sent. exc. per tuas. Nec dr̄ ferre snīam in alienum subditum, sed in suū rōne criminis, vt dr̄ in primæ concordantiæ & hæc snia benè probatur p̄ hanc decre. quia ēt debent redire illuc, vbi delinquunt. Et est arg. ad hoc in Auth. vt nulli iudic. §. si verò q̄s comprehensus, ū. coll. 9. q. de hoc optimè dicit, & concor. cū hac decre. Tn̄ si crimen facili fuerit, pōt de illo cognoscere suus iudex: si verò graue fuerit crimen, remittitur vbi deliquit, ff. de re mili. desertorem, in prin. ab hac tū g̃nalitate excipitur quilibet superior: qui vbicunque crimen cōmittit, non potest iudicari nisi à Papa, si agatur ad depositionem. Quid si crimen tale est quod non inducat depositionem? Dicit Hug. q̄ potest iudicari à suo maiori, & non ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. Sed si archiepiscopus committat tale crimen in parochia alterius archiepiscopi,

[Margin: a De materia hu⁹ glossæ, per Doctores in c. postulasti. & i. c. vlt. ti. ī. d. fo. & Auth. qui i prouincia. C. vbi d. crimi. agi oport. & C. ... i pra qō aib. c. 1.]

[Margin: 3 Vbi de q̄ā cum habet se nisso i d. lictis per C. ... ut pracebo te citato, vi Gandenē p̄e de cistica 301. inci. remissione & Iulianum C. rū i pra. q. 38. vbi late tractatur.]

DE RAPTORIBVS ET INCENdiarijs & violatoribus Ecclesiarum.

¶ Quia inter cætera præcepta decalogi scribitur: Non occides non mœchaberis, non furtum facies, &c. sic post mœchiam sequitur prohibitio furti, merito subdit de furto: Sed quia rapina partim se habet ad mœchiam, cum s. rapitur mulier, partim se habet ad furtum, cū cōmittitur in alijs rebus, merito inserit hanc rubricam de raptorib. & quia frequenter committuntur in hoc delicto incendia: & violationes ecclesiarum, ideo de. his subiicit in eadem rubrica. Abbas.

De hac materia, habet 14. q. 5. & q. 6. & 16. q. 1. in multis cap. de pen. dist. 1. vulgaris. & 50. dist. aut facta. de cō se. dist. in. 5. discipulos. De crimine raptus tractatur 36. q. 1. per totum. 26. q. 2. §. sed concedatur. vsque ad finē quæstionis.

scopi, vel epi suffraganei alterius archiepi: dixit Hug. quod possit tunc iudicari ab illo archiepo vel epo, argu. ad hoc. 96. dist. duo. vbi Ambrosius ratione criminis commissi in sua parochia excommunicauit Imperatorem: quod aliàs non auderet.

SVper eo.] Quatuor sunt partes: Secunda ibi. Si verò. Tertia ibi. Qui autē. Quarta ibi. Quod si. Prima tractat de satisfactione in vita vel in morte: Secunda de satisfactione in morte. Tertia de volente satisfacere in morte, sed non valente: Quarta de pœna imponenda transgressoribus Abb. Si.

CASVS. Statuit Eugenius Papa in hac decretali, vt quicunque rapinam fecerit violēter, siue in ecclesiarū violatione manifeste fuerit deprehēsus, pœna sibi denegetur, nisi prius ablata restituat, si poterit, vel saltē emendandi securitatē pstiterit: Si vero i ɔtumacia sua vsq; ad obitū durauerit, & in extremis positus pniā postulauerit, si satisfecerit, vel emēdādi securitatē pstiterit, ei pnia & sepultura ecclesiastica concedat: Tertio dicit. quod q in sanitate obstinatamēte non pœnituerit, vel emēdauerit, & i morte securitatē emēdādi pstare nequiuerit pnia parum sibi prodesse vr; Sed si de peccato cōtritus fuerit, viaticū nō negel, ita tamen quod nullus clericorum sepulturæ suæ intersit, nec eius eleemosynam quisq accipiat; Quarto refert se ad primum casum, vt si aliquis clericorum contra hæc in vita vel in morte pœnitentiam dare, aut sepulturæ interesse, vel eorum eleemosynas accipere pſumpserit, vel particeps huius rapinæ fuerit periculū sui ordinis patiatur, & careat ecclesiastico beneficio. No. casū in quo pœnitentia denegatur. Item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui possit. Item ad terrorem clerici non debent interesse sepulturæ violenti raptoris, vel violatoris ecclesiarum, nec illorum eleemosynas accipere debent. Item clerici non debent interesse sepulturę illius, qui in mortali decedit, nec eleemosynas illius accipere.

[Glossa sequens primo obijcit textui; secundo ipsum coadiuuat. tertiò dat duas solutiones, & secūdā approbat.

a Si poterit.] Bene dixit, si poterit, quia inanis est actio, &c. ff. de dolo, nam is. & ē. de testi. spolia. olim 2. & ē. de sol. Odoardus. ē. de homicid. sicut dignum. & ē. de vsu. cum tu & 14. q. 6. si res, & impossibilium nulla est obligatio, ff. de reg. iur. impossibilium, & 23. q. 4. Nabuchodonosor.

b Denegetur.] argum. contra: quia si aliquis pœnitētiā petat de aliq. criminib. & alijs celat, pœnitentia tamē nō est ei denegāda. 1 ē. de pen. & remis. quod quidā, & 26. q. 6 cognouimus & de pen. dist. 3. 4. vl. ar § 14. 3. allegat. & de pęnit. di. 3. sunt plures. Quidā dicunt, quod hoc statutum fuit ad terrorem, vt denegetur pęnitentia de omnibus nisi de illo satisfaciat, quia talis pęnitentia nō est fructuosa. Alij dicūt, quod meli⁹ videtur, quod super illo crimine tantum denegabitur pęnitentia, sed super alijs imponetur, & licet non sit fructuosa quo ad vitam æternam, valebit ad mitius supplicium subeundum, de pœn. di. 3. § vlt. c. vlt.

c Emendationē.] 14. q. 6. si res, 17. q. 4. si quis clericus, & 23 q. vlt. si quis mēbrorum, & c. pessimā, & de pœn. dist. 5. falsas.

d Parum prodesse.] Hoc quantum ad pęnam temporalem, que pro peccato debetur. Duplex enim pœna 2 pro quolibet peccato debetur, æterna, & temporalis: & hæc æterna sola cordis contritione remittitur, de pęn. di. 1. in prin. & 26 q. 6. cognouimus, & tpalis, quæ exteriori satisfactione remittitur; quæ satisfactio si in hac vita non fuerit completa, in purgatorio complet, arg. 23. q. 5. quid ergo, & ita solemnitas pęnitentiæ parum prodest quo ad Pœnam purgatorij, valebit tamen quo ad vitam æternam, si de peccato contritus fuerit.

e Viaticum.] quod omnib. pęnitentib. est dandum. ē. de pœn. & remis. quod in te, & 26. q. 6. si quis de corpore 50. dist. pœnitentes.

[Glossa sequens taci. potest per modum obiec. & remissionis.]

f Pœnitentias dare.] Hoc referas ad primam partem capituli de illis, q nec in vita nec in morte satisfacere volunt, & pbt, istis deneganda est pœnitentia in fine, & alia ecclesiastica sacra cum in mortali decedant; eo saluo, qd dixi primo, cum petunt in vita pœnitentiam de alijs criminibus, & oblationes talium non sunt accipiendæ, ē. de vsu. quia in omnibus, & 17. q. 4. mirror. 90. dist. c. 2 & 33. q. 2. latorem. Ber.

g Sepulturæ.] Hoc referas ad vltimam partem capituli de illis, qui in morte pœnitent, sed satisfacere non pñt istis ergo denegatur sepultura, idest clerici non debent interesse. sed cœmeterium eis non denegatur, ad terrorem potius aliorum, vt alij cum possint satisfaciant timore hmōi pęnæ; sed eis non nocet. sic ē. de tornea. c. j. vbi de hoc, & arg. quod cui conceditur qd est maius, non conceditur quod est minus: vt ibi dictū est. Ber.

EXcōicationi.] Duæ sunt partes, prout duo sunt dicta;

CAP. II.

SVper† eo vero: & infra ¶ Statuimus, vt quicunque ex his, qui violenter surrexerint in rapinā siue in ecclesiarum violatione, manifestè fuerit deprehensus, nisi pri⁹ ablata restituat, si poterit: a vel emēdandi firmam & plenam securitatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitus denegetur. b Si verò vsque ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis positus remedium pęnitentiæ humiliter postulauerit: si emendationem, c vel emendandi securitatem præstiterit, ei pœnitentia & sepultura ecclesiastica concedantur.

¶ Qui autem in sanitate obstinata mente non pęnituerit, vel emendauerit, & in morte securitatem præstare nequiuerit, solemnitas pœnitentiæ parum prodesse d videtur, sicut credimus. sed † de peccato contrito viaticum e non negetur: ita tamen, vt nullus clericorum sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynam præsumat accipere. ¶ Quod si qui præsbyterorum vel clericorū contra hoc in vita vel in morte pęnitentias dare, f aut sepulturæ g interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentauerint, seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint: ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

¶ Ex concilio Lateranen. †

¶ *Excommunicari debent, qui capiunt vel spoliant fideles ex iusta causa nauigantes. h. d. primo. Excōicati sunt spoliantes naufragium patiētes, nisi ablata restituant. hoc secundo.*

CAP. III.

EXcommunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos pro negotiatione,

Cap. 5. eo. in 1. cōp. post cōci. Lateran. sub. ... c. 1. de Bernar. ... & 99.

1 Ne hic erres vide S. Th. 3. par. q. 86. arti. 3. Sotum 4. sent. dist. 15. q. 1. arti. 3.

† In recētio rib. ita; sed de peccato contrito cor de viaticum, & c. verū in omnib. manuscriptis hō ut est impressum absque uoce, corde.

2 De materia hui⁹ glossæ consule theologos li. 4. sent. dis. 15. & ibi præ alijs Sotum. q. 1. art. 4.

† Ex conci. Laterañ. sub Alex. iii. c. 24. 5. excōicationis quoq; & c. a. eo. tit. in 1. compil. cōcordat processus Bullæ in Cena Dñi, qui singulis annis legitur.

ßeta: secunda ibi, Illi etiam. Abbas.

CASVS. Statuit Lateraneñ. concilium, q illi qui spoliare præsumunt Romanos, vel alios nauigio vectos pro negotiatione, vel alijs iustis causis, excommunicentur. Secundo dicit, q illi, q spoliant, Christianos naufragiũ patientes (quibus potius auxilium pstare deberent) nisi ab lata restituerint, excõicationi ipso facto se nouerint subiacere. No. q qui spoliãt patientes naufragium, sunt excõicati, cũ nõ sit afflictis addenda afflictio.

vel alijs honestis [a] causis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. ¶ Illi etiam, qui Christianos naufragium patientes, (quibus secundum regulam fidei, [b] auxilio esse tenentur) damnata † cupiditate spoliant rebus suis: nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint [c] subiacere. [d]

¶ Alexander iij. Panormitano archiepiscopo.

¶ Ex principis delegatione possunt Prælati de raptu, & alijs criminibus iudicare, pœnam tamen sanguinis infligere non possunt.

CAP. IIII.

IN † archiepiscopatu tuo quãdoque Sarraceni, mulieres Christianas & pueros rapiũt, & eis abuti [e] præsumũt: & quosdam etiam interdũ occidere non verentur: cũ autem excessus hmõi rex Siciliæ tibi, & alijs epis cõmiserit puniendos [f] Cõsultationi tuę taliter rñdemus, q tales in iurisdictione tua existentes, pecuniaria poteris [g] pœna mulctare, & etiam flagellis [h] afficere: ea moderatione adhibita, quod flagella in vindictam sanguinis trãsire minimè videantur. Si verò ita fuerit grauis excessus, q mortem, vel detruncationem membrorum debeãt sustinere, vindictam reserues [i] regiæ potestati.

¶ Idẽ Claremonteñ. † epo.

Incendiarius ecclesiæ in morte pœnitens & absolutus, in cœmeterio sepelitur. & hæredes compelluntur ad satisfaciendum iuxta facultates defuncti. hoc dicit.

CAP. V.

IN † litteris tuis continebatur, q cũ H. multis fuisset criminibus irretitus, qui ecclesiarum incendium diabolo [k] instigante commiserat: tandem in ægritudine cõstitutus, accepta pnĩa de cõmissis, p manũ capellani sui fuit a sentẽtia anathematis [l] absolutus: sed moriens ecclesiasticã sepulturam habere nequiuit.

a Honestis] vt 24. q. 3. si quis Romipetas. ĩ. de treu. & pac. c. 2. Bernar.

b Regulam fidei.] illã. s. diliges proximũ tuum sicut te ipsum, de pe. di. 2. charitas, & 5 dist. humanũ genus, & 50. distin. ponderet.

c Nouerint.] & sic qui cõtra hoc faciũt, sunt ipso iure excõicati, & tenenẽ infra annũ in quadruplũ. C. de fur. in eo. ff. de incẽ. rui. & nau. l. 1. & furtum isti committunt, ff. de acq. re. do. qua rõne §. vlti. Nec sciens et sibi aliquid vendicet in calamitate alterius. C. de naufra. l. 1. lib. xj. cõiter tamen damnum natis resar. iet, ff. de incen. rui. nau. l. ra. tis, Lau.

d Subiacere.] post admonitionem, vel postquam fuerint in mora, cũ possunt restituere, & non restituunt.

IN archiepiscopatu.] Cõis diuisio. Secũda ibi, Consultationi, quæ [illegible] & sm membrum prosequitur ibi, Si vero. Abb. Sicu.

CASVS. Rex Siciliæ commiserat archiepo Panormitano, & alijs epis, excessus Sarracenorum puniendos; cõtingebat n. aliqñ, quod Sarraceni mulieres Christianas & pueros rapiebant, & eis abutebantur; & quosdã occidere nõ verebantur, q̃siuit archieps, qualiter hmõi excessus puniret? Rñdet Papa, q tales existentes in iurisdĩone illius, pecuniaria pœna poterit punire, & etiã flagellis afficere, ita eñ q flagella in vindictam sanguinis non transeant: Si verò ita fuerit grauis & enormis excessus, quod mortẽ vel trũcationem membrorũ debeant sustinere, vindictã illã regi reseruet. No. q princeps Prælatis ecclesiarum causas criminales delegare potest, vbi pœna sanguinis non sequitur. Et sic nota quod clerici pœnam sanguinis inferre non debeant.

e Abuti.] Propter istud vitium ira Dei venit in filios diffidentiæ. ĩ. de excess. pla. clerici, sic 56. dist. si gẽs Angelorũ, quia non sic homines fecit Deus, vt se illo vterentur modo, 32 q. 7 flagitia.

f Commiserit puniendos.] Delegare põt princeps Prælatis ecclesiarũ causas crĩales, vbi cũ sanguinis non sequitur, vt hic 23. q. 8. sæpe. Iudices verò in causis, vbi & pœna sanguinis infertur, clerici a iustitui non debent, ĩ. ne cle. vel monachi nec, & c. clericus, & c. sententiã.

g Pecuniaria poteris.] Cõmutãdo pœnã statutã, q̃ est pœna capitis, ff. ad le. Cor. de sic. l. 3. §. pen. & C. de adult. eum vir. C. de rap. virg. l. 1. & in Auth. vt nõ lux. ĩ na. colla 6. Quod iudex vnã pœnã in aliã mutare possit, est ad hoc arg ff. de his q no. in fa. quid ergo. §. pœna. & C. eo. tit. etsi seuerior.

h Flagellis.] 14 q. 6. c. 1. & 12. q. 2. fraternitas, & 5. q. 5. illi qui, ita q flagella ad sanguinẽ non pcedant, 23. q vl. his à quibus, & c. seq.

i Reserues.] cũ sis delegatus: Si verò habes iurisdictionẽ ppa sit, demandes eã alicui, cui hoc cõpetat q licet sm canones, 22. q. 3. illud, sed non sm leges, nisi qñ pficiscitur, ff. de of. pro cõsul. solent. & ff. de of. eius cui mã. est iurisd. l. 1. Omnia verò hodie committi põt pter vltimũ suppliciũ aut membri abscissionem. in Auth. de colla. § 3 hoc ad hibemus, col. 9 Lau.

IN litteris.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Quapropter. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam H. nomine multis criminib. fuerat irretitus, qui ecclesiarum incendium diabolo instigante commisserat: vnde fuerat excommunicatus, tandem in ægritudine constitutus, accepta pœnitentia de cõmissis, per capellanum suum fuit ab excommunicatione absolutus, sed eo mortuo sepulturã ecclesiasticã habere non potuit: quæritur quid iuris sit? Mandat Papa, quatenus si est ita, corpus illius in cœmeterio sepeliatur, & hæredes eius monẽdi sunt & compellendi, vt illis quib. ille damnum dedit contra iustitiam per incendium, vel alio modo, secundum facultates defuncti satisfaciant, vt sic a peccato valeat liberari. No. quod simplex sacerdos in necessitate potest absoluere a maiori excommunicatione, de qua aliàs absoluere non posset. Item hæredes tenentur ex delicto defuncti etiam si ex illo delicto ad eos nihil peruenerit. Item nota hic arg. ex delicto defuncti hæredes non teneri vltra facultates, vel vires hæreditatis defuncti.

k Diabolo instigante.] 17. quæstione quarta, si quis suadente.

l Anathematis.] Quod bene potuit in extrema

¶ Damnida in concilio.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & post cõc. Late. pa. 50. c. 48. De intellectu Eymericus in Directorio Inquisit pa. 2. q. 46. nu. 12. & Conar. li. 3 Varia. resol. 6. 26.

1 Vide Bea. Th. 2. 2. 154. ar. 11. & 13. & ibidẽ plura per Caietanum.

† Alex. 3. Bernardum. Dur. in pri. circa 56.

† Claremõteñ. in plurimum legitur, Claremõ.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post 3 cõl. Lateran. p. 34. c. 2. Vide Bernardin. Diaz in pr. cri. can. c. 9. adde Iul. Claré in pr. cri. §. fi. q. 97.

extrema necessitate. 17 q. 4. si quis suadente, & 16. q. 6 ... de consec. dist. 4. sanctum ... absolui non potuit, nisi a solo Papa. Incendiarij enim postquam aût ab ecclesia publicati ab alio absolui non possunt. ... de sent. excom. tua nos. incendiarij & effractores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, vt hic colligitur vt ... de sent. excom. conquesti. prout ibi notari cõsueuit. Ber.

a Sepeliri.] arg. cõtra ... eod. super eo. sed ibi denegatur sepultura ad terrorem aliorum, nec poterat satisfacere, hic poterat satisfacere. Ber.

b Hæredes.] Hic hẽs ꝙ hẽdes tenetur pro delicto defuncti. Sup hoc dicas vt dicitur sup. de sepult. ... vl. quæ ponit similem casum, & idem quasi dicitur in vtraque.

c Iuxta facultates suas.] defuncti. s. vltra vires hæreditatis non tenentur, si fecerint inuentarium. C. de iure delib. l. scimus. §. finautem. & §. sequen.

d Liberari.] arg. contra. 25. dist. qualis. Sol. à venialibus, & à spali satisfactio ne liberatus quis in alio sæculo. sed à pęna æterna nũquam, vt ibi.

Cvm causa.] Diuiditur. Nam in prima parte ponitur decisa consultatio: In secũda rãsio ibi, Respondemus. quæ rãsio tria facit: Nam primò rñdet de rapto cum redditione cautæ: Secundò ibi, Præterea de ingressu, & causam reddit: Tertiò de vtroque concludit ibi, Non ergo. Abbas Siculus.

[Glossa sequens ponit casum.

¶Quapropter, si ita res se hẽt: Mandamus, vt corpus eiusdem appellatione cessante facias in cœmeterio sepeliri: [a] & hæredes [b] eius moneas & compellas, vt his, quibus ille per incẽdium, vel alio modo damna contra iustitiam irrogauerat, iuxtà facultates [c] suas cõdignè satisfaciant, vt sic à peccato valeat † liberari. [d]

¶ Lucius iij. Burgeñ. † episcopo.

¶ *Raptus non dicitur, vbi volens pro matrimonio adducitur: raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere potest: & post consummationem matrimonij, alter sine consensu alterius religionem ingredi non potest. h. d. cum capitulo sequenti.*

CAP. VI.

CVm † causa, [e] quæ inter E. militem, & vxorem eius vertitur. & infra. ¶ Rñdemus, quod cum ibi raptus dicatur admitti, [f] † vbi nil ante de nuptijs agitur: iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsauerit, quam cognouerit: licet parentes reclamarent, [g] † à quibus eam dr̃ rapuisse. Præterea cũ post matrimonium carnis commixtione perfectum (teste Apostolo) vxor sui corporis ptãtẽ nõ hẽat, sed maritus, [h] & è conuerso: si præcessisse matrimonium, vel ex ꝓbationib. viri, vel ex mulieris confessione [i] claruerit, postmodum † sine assensu viri non potuit ipsa monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quod post matrimonium consummatum rapta per uim in monasterio fuerit, viri poterit cõsortium declinare, maximè si probari nequeat, virum, vt mulier profitetur continentiam, assensisse. [k] †

¶ Innocentius iij. episcopo Saroneñ. †

¶ *Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.*

e Cũ cãm.] CASVS. Quidam miles volebat contrahere cũ quadam: parentes eã sibi dare nolebant: tandem de consensu puellæ eam rapuit, & cũ ea contraxit, & carnaliter eam cognouit: deinde illa monasteriũ intrauit: vñ miles eam tanquam vxorem suam petebat: quia sine licẽtia sua monasteriũ post carnalem copulã intrare non potuit: dicebat mulier, ꝙ non tenebatur ei tanquam viro adhærere, quia eam rapuit: & raptor cum rapta non potest contrahere: Ad hoc respondet Papa, ꝙ non fuit raptus, cum ipsa consenserit. Et post matrimonium consummatum religionem intrare non potuit inuito viro, licet rapta fuerit, quia si hoc constiterit, debet ei restitui, quia sine ipsius consensu monasteriũ intrare non potuit B. No. ꝙ ubi mulier consentit, raptus non dicitur. Itẽ post matrimoniũ carnali copula consummatum, vir non habet potestatẽ sui corporis, sed mulier, & è conuerso. Item confessioni alterius coniugum statur in præiudicium spiritualis matrimonij. Item ar. quod solus consensus sufficit ad hoc quod alter coniugum possit religionem intrare.

f Dicatur admitti.] Fm leges etiam in sponsa propria raptus cõmittitur. C. de rap. virg. l. vnica. ad mediũ. sed canõ ꝑiudicat. vt hic, & 27. q. 2. §. 1. & c. lex il la. qualitercunq; aliqua sit rapta, bene põt contrahere cum raptore, si prior dissẽsio transeat post modũ in consensum ... c. pxi. & 36. q. 2. tria. sed raptus non est, vbi puella consentit, vt hic patet.

g Reclamarent.] Talis reclamatio nõ impedit matrimonium quia solo consensu contrahitur. 27. q. 2. sufficiat.

h Sed maritus.] ... de conuer. coniug. quidam intrauit. T. [Gl. seq. recè obijciendo de decre. super eo.

i Mulieris confessione.] Ergo creditur mulieris confessioni in præiudiciũ matrimonij spiritualis: ꝙ non sit in carnali, ... de eo qui cognouit cõsang. vxo. suæ, super eod. Sed aliud est in matrimonio carnali, & aliud i spirituali: In matrimonio carnali non stat cõfessioni viri & vxoris, si cõtra matrimonium confiteantur: qz sæpe ad inuicem colluderent vt separarentur. vt dicit prędicta decre. super eo. Sed in spirituali matrimonio, si aliqua de qua constat, ꝙ fuerit primo uxor ante ingressum monasterij, postea confiteatur in iudicio, quòd ante ingressum cognita fuerit à uiro, debet sibi restitui, quia eo inuito monasterium intrare non potuit, ut hic dicitur immo si aliter confiteretur, saluari non posset, nisi ad uirum rediret: Non est enim credendum, quòd illa sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. Arg. ad hoc, ... de homici significasti 2. unde reddenda est uiro suo, ubicunque confitentur uir, & uxor. Ad dissolutionem matrimonij carnalis non creditur illis, nisi saltem adsit fama publica. 35. q. 6. si duo, sed ubi confitentur ad dissolutionem mutuæ seruitutis propter adulterium, benè creditur eis supra tit. proxi. cap. pen. & supra de diuor. ex litteris. Vin.

K Assensisse.] Arg. ꝙ solus consensus sufficit, ad hoc, ut alter coniugum possit monasterium ingredi, 27. quæst. 2. Agathosa. ubi de hoc, & c. si quis. & 33. quæst. 5. ...

Marginalia: Sic lo- ... glos- ... a in ar- ... mor ... lla est ... re- io. cõ- ... Tri- sio. 14. ... cessũ ... atio. — ... rdebat. ... li de ... fecto, ... le ne- ... rel ibi ... ostina- ... de nõ ... inato, ... in. ... ias va- ... habere ... vt obser ... hic loã. ... Pis ita: Burgeñ. copo. — ... 1. 4. tit. ... rap. & ... cõn La ... nch. sub ... iij pa. ... 24. Vi- ... tatos in ... q. ... mmitti. — Sic casus, ... est re- ... stus i ve ... is exem ... nonus re- ... tur. — Aliàs ra- ... or.

† reclamarint. — 1. Cor. 7. — † In plerisque recentiorib. ita: post matrimoniũ sine assensu, & c. sed in vetustioribus codicib. legitur vt est impressum. — † cõsensu. — † Latoniẽ. † Glaconiẽ. † fortè Cracouiẽ. sed vt plurimũ legitur Latoniẽ.

qui vxorem. De hoc dictum est satis, sup. de conuer. coniug. in c. vxoratus, & c. sequenti.

ACcedens. CASVS. Quærebat verum raptor possit contrahere cum rapta? & respondet Papa quod sic, si prior dissensus transeat postmodum in consensum. & quod prius displicuit, postea incipiat complacere: dummodò aliàs sint legitimæ personæ ad contrahendum. Nota quod raptor potest contrahere cum rapta, dummodo consentiat.

a Cum raptore.] Secundum antiquos canones, & secundum leges non poterat raptus contrahere cum rapta, 36. q. 2. de puellis. & c. si autē. 2. & 2. placuit. & C. de rap. virg. l. vnica. §. fin autem. hodie secus, vt hic, & 3. q. 2. deniq; & c. 3. Ber.

b Consensum.] 3. de spon ad id quod & 3. de despō. impu. de illis. arg. C. quod met. cau. l. 2. ff. de cō di. ob turp. cau. si ob turpem.

†Cap. vnico e. ti. in 3. cō. Vide conci. Chalcedonēse can. 27. wormaciēse cap. 77. & quod nouissimè diffiniuit concil. Trid. sess. 24. de refor. matrimonij c. 6. adde B. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 7. a Et 3. de hoc ec. cū sim. li. g. 10. And.

CAP. VII.

ACcedens † ad Apostolicam sedem: & infra: Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, a si prior dissensio transeat postmodum in consensum: b & quod ante displicuit: tandem incipiat complacere: dummodò ad contrahendum legitimæ sint personæ.

TITVLVS. XVIII.

De furtis.

¶ In Exodo. †

CAP. I.

QVi furatur hominem, c & vendiderit: conuictus morte moriatur.

† Exo. c. 21. & c. 1. e. ti. in 3. cōp. Vide etiam hic præ alijs I. Ana.

¶ Ex concilio Triburiensi.

¶ *Furibus & latronibus in peccato obeuntibus sacramenta ecclesiastica deneganda sunt, secus si in morte eos pœnituit.*

CAP. II.

FVres, & latrones, si in furando, vel deprędando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum. d Sed si comprehensi, aut vulnerati, presbytero vel diacono e confessi fuerint, cōmunionem f eis non negamus.

¶ Ex pœnitentiali Theodori.

¶ *Committens furtum ex necessitate non multum urgente, peccat, sed non grauiter, vndè imponenda est ei leuis pœnitentia. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. III.

SItquis propter necessitatem famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pęniteat g hebdomadas tres: & si reddiderit, non cogatur ieiunare.

¶ Hieronymus sup Parabolas. †

¶ *Non indicans furem propter lucrum, quod ab eo consequitur, reus peccati est.*

CAP. IIII.

QVi cum fure partitur, h occidit animam suam. Non fur i solum † sed ille reus tenetur, qui furti conscius, quærente possessore, k nō indicat. l

† Cap. e. tit. in 1. comp.

† Prouerbi. 29. c. 29. c. 6. eo tit. 1. compil.

† Alias eo modo.

DE FVRTIS.

¶ Cōtinuata est ista rubrica supra in prop. tit. dic. vbi Abb. Siculus.

QVi furat.] Casus planus est. Nota hic pœnam eius qui hominem furatur, & eum vendiderit. Ber.

c Qui furatur hominem.] scilicet liberū: quia si furatur seruum, hac pęna nō tenetur, ff. ad l. Flaui. de plag. l. vl. sed secundum canones hæc pęna non imponitur. 3. ti. proxi. in archiepiscopatu. 33. q. 2. inter hæc Tan.

FVres.] CASVS. Dicitur, quod si fures, & latrones in furando fuerint interfecti, non est orandum pro illis. Sed si comprehensi, aut vulnerati confessi fuerint, cōio eis negari non debet. No. in furto occisos ab ecclesia non recipiendos, nec pro eis orandum esse. Et nota quod non est orandū pro decedentib. in mortali peccato.

d Non esse orandum.] quia in mortali eos decessisse constat, 23. q. 5. placuit.

e Diacono.] In necessitate etiam laico. 2. de consecrat. d. 4. sanctum est. de pęni. dist. 1. quem pœnit. & versus fi. & dist. 6. c. 1. circa prin.

f Communionem.] id est, Eucharistiam. simile 50. d. pęnitentes. & sepulturam etiam, ex quo confessi sunt, 13. q. vlt. c. vlt.

†De materia huius gl. vide Nauar. in de pœ. d. 6 c. 1. nu. 72. & seq. Sotū 4. d. 18. q. 4. ar. 4.

SI quis.] Breue est, nec recipit cōgruam summationē maximè propter varietatem intellectuum. Abb. Casus patet. Nota, quod necessitas omninò non excusat a furto. & intelligunt quidam de modica necessitate, secus de magna.

[Glo. seq. no. quod modica, & c. quærit demum obijciendo de duobus. fol.]

g Pœniteat.] Ita eo. n. quod pęnitentia, imponitur colligitur quod modica fuerit necessitas, si enim magna fuisset, non imponeretur pœnitentia. argu. contra, de consecr. distin. 5. discipulos, quia in necessitate omnia sunt communia, argu. 42. d. c. 1. & 12. q. 1. c. 2. 23. q. 7. quod autem, & 47. dist. sicut hi. debuit. n. credere dominum permissurum, insti. de obli. quæ ex delicto nascuntur, §. placuit. modica pœnitentia imponitur, quia modicè peccauit. Sed quare nō excusatur mulier a fornicatione propter necessitatem famis, ff. de ri. nupt. pa 15. § non est. sicut a furto? Respondeo quod propter necessitatem res facta est communis, quam furatur, sed in fornicatione non est ita, i. nò potius debet quęlibet mala pati quam malo consentire: vt 32. quæst. 5. ita ne. Item quare excusor ab homicidio, si ex necessitate me defendendo aliquem occido. & non a fornicatione? Respondeo, non interficio, imò potius ipse te interficit, qui me aggreditur. arg. ff. si quadr. pau. fe. l. 1. §. cū arietes. & arg. 3. de homi. c. lator.

QVi cū fure.] Breue est, & vario modo intelligitur, & pōt summari secundum vnum intellectum. vt in rubr. & potest aliter summari, vt 3. patet ex varietate intellectuum. Abb.

CASVS. Qui furtum cum fure partitur, occidit animam suam. Item non solum fur tenetur furti, sed ille etiam, qui conscius furti non indicat domino ipsum quærenti. Not. quod consentientes & agentes pari pęna puniri debent. Item quilibet tenetur furem indicare, aliàs furti tenetur.

h Partitur.] per consensum etiam accipiendo vel occultando; talis enim tenetur de furto. Inst. de obl. quæ ex delic. nasc. §. si verò ope.

i Non fur.] Hæc sunt verba Hieronymi exponentis præcedentia verba Salomonis.

K Possessore] id est, domino, vel quocunque cuius interest ff. de verb. signi. interdum.

[Glo. seq. alle 6. con. or. signat contrarium, & sol.]

l Indicat.] Et ita habes hic, quod quis tenetur indicare furem ff. de recepta. l. 1. & 2. C. de fur. similiter est argu. ff. de iure fisci, ex quibusdam. §. ius. C. ad leg. Corn. de fal. maiorem. C. de his qui ad eccle. confu. præterea. & § quod si in fundo, argum. contra. ff. de præscrip. verbis. non solent. ff. de condictio. ob tur. cau. l. 4. §. vltimo vbi non peccat, qui aliquid accepit vt indicet, secus verò secundum canones, vt hic patet: quia consentire

sentire videtur: vndè dicit quod vterque reus est.

EX litteris.] Diuisio. Secūda ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus B. nomine, quendam calicem surripuit de ecclesia ibi minus cautè dimissum, & longo tēpore ipsum tenuit, sed postmodum restituit ipsum, volebat ad sacros ordines promoueri, q̄ritur quid iuris sit? Respondet Papa, si spontè confessus fuerit, & exindè ecclesiæ, cuius erat calix, satisfecit, nec est super hoc infamatus, post peractam pœnitentiam, aut partem ipsius, dūmodo aliàs idoneus sit, ad sacros poterit ordines promoueri. Nota mitius agendum cum sponte confesso, quàm cū conuicto. Item non dimittitur peccatū, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Item infamatus de furto, non debet promoueri. Item licet quis satisfaciat de furto, nihilominus est illi pœnitentia imponenda. Item nota, partem pœnitentiæ peractam sufficere, vt cum criminoso dispensetur.

¶ Alexander iij. Cremon. episcopo.

¶ *Fur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam, ad sacros ordines promoueri.*

CAP. V.

EX † litteris tuis innotuit, quod B. calicem quendam in ecclesia minus cautè dimissum rapiens, lōgo tempore retinere p̄sumpsit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si spontè [a] confessus fuerit, & ex idè ecclesię, cui[9] calix fuerat, satisfecerit, [b] nec est sup hoc nota, vel infamia [c] manifesta respersus: post peractam [d] pœnitentiam, aut congruam partem pęnitentiæ [e] (dūmodo aliàs idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines nō dubites promouere. [f]

TITVLVS XIX.

De Vsuris. †

a Spontè.] Argu. q̄ mitius agitur cum sponte confesso, quā cum conuicto, 50. distin. presbyterum, 12. quæst. 2. non dicatis.

b Satisfecerit.] aliter pœnitere non potest, dummodo possit satisfacere, 14. q. 6. c. 1. & sup. de homici. sicut, §. eos, & infra titu. prox. cum tu.

c Infamia.] facti, quæ grauat opinionem, ff. de obse. à libe. præstandis, l. 2. & à promotione repellit, 81. distin. tantis Daniel, & 33. dist. laici, & supra de accus. omnipotens.

d Post peract.] quia iam incipit esse quod non fuit, 50. dist. ferrum, & c. cum exaudiero.

e Pœnitentiæ.] sup. de temp. ord. ex tenore.

f Promouere.] etiam de iure commun, cum peccatum sit occultum, s. de temp. ord. c. vlt. & præcipue secundum illos qui dicunt, quod peccatum occultum nō reddit hominem irregularem, secundum alios, qui dicunt contrarium loquitur c. istud de dispensatione.

p. 7. eo. 1. cōp. materia Docto. ide Iu. Clarum. sent. §. egiū, otoniū tertio, varia. c. 5. te, ver. te. tus casus uit.

materia s tituli ma ca. ll is ual recessi- adit B. nas 2. 1.

D E V S V R I S.

Quia vsuram exercens rapinam, & quodammodo furtum committit, 14. q. 4. si quis vsuram, & subiacet restitutioni, sicut furtum committens, seu rapinam, vt in c. cum tu, infra eo. ideò competenti ordine submittit de vsuris. Abbas.

De hac materia tractatur, 46. dist. & 14. q. 4. & quæstio. 5. & q. 6 per totum, 46. dist. c. pen. & vlt. 88. dist. in Palea eijciens.

PLures.] Si creditor percipit sortem ex fructibus pignoris, deductis expensis tenetur pignus restituere debitori, & vnum casum excipit. h. d. Diuidit in tres partes: Nā primo, prohibet clericis vsurā generaliter, & indè nominatim certā speciem: Scdo ibi, Quod si, pęnā addit. Tertio a p̄dicta specie vnū casū excipit, ibi, Nisi. Abbas.

¶ Alexander iij. in Concilio Turonen.

¶ *Vsura est lucri facere fructus rei pignoratę: fallit in casu hic excepto.*

CAP. I.

PLures † clericorum: & infra. ¶ Generalis Cōcilij [g] decreuit auctoritas, vt nullus cōstitutus in Clero, [h] vel hoc, vel aliud genus [i] vsuras exercere p̄sumat. Et si quis alicuius possessionem data pecunia sub hac specie [vel † conditione] in pignus acceperit, si sortem suam (deductis expensis [k]) de fructibus iam perceperit: absolutè possessionem restituat debitori: Si autē aliquid minus habet; eo recepto, possessio liberè ad dn̄m reuertatur. ¶ Quod si post huiusmodi [l] constitutū in clero quisquā extiterit, qui detestandis vsurarum lucri insistere ...

CASVS. [1] Quia plures clerici data pecunia possessiones recipiebant in pignus, dicentes non esse vsuram, statuit Concilium Turonē. vt nullus constitutus in clero, hoc vel aliud genus vsuræ exercere præsumat, quòd si aliquis possessiones alicuius data pecunia recepit in pignus, si sortem suam receperit deductis expēsis, possessionem liberè restituat debitori: si minus aliquid habet, eo recepto possessio ad dominū reuertatur: Si verò post illud statutum aliquis clericus vsurarum crimen commiserit, officij sui periculum patiatur, nisi fuerit beneficium ecclesiæ, q̄ redimendum sibi hoc modo videatur. Nota fructus pignoris computandos in sortem. Itē clericus vsurarius de rigore iuris ab officio ecclesiastico debet repelli. Itē habes hic casum, in quo fauore ecclesiæ fructus non computantur in sortem.

1 Si legeris naterē cōpilationem apertissimè intelliges facti speciem, quę ex fragmento omisso à Raymundo reddita est paulo obscurior.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. cōp. & & post Cōc. Latera. par. 16. c. 9. De intellectu Couar. lib. 3. var. resol. c. 1. nu. 4. & de pena clerici vsurarij Bernardinus Diaz in pract. crim. can. ca. 82.

† Hæc duo verba, vel conditione, desunt in omnib. antiquis codicib. Gregorianus.

g Generalis Concilij.] scilicet Turonen. cuius est hoc capitulum.

h In Clero.] maximè, quia idem est de laicis.

i Aliud genus.] Multa enim sunt genera vsurarum, arg. 14. q. 3 c. 1. 2. & 3.

[Gl. ..tr. ..at de expēsis deducēdis, & q̄rit, & soluit.

k Deductis expensis.] Deducendæ sunt expensę: & q̄d superest, est fructus, ff. sol. mat. fructus, ff. de pet. hær. si à domino, §. fructus, in fi. & 12. q. 2. vobis, & C. de fruc. & lit. expen. l. 1. & ipso iure per fructus perceptos liberatur pignus, C. de distr. pign. l. 1. & C. de pignor. actio. l. 1. & 2. fructus enim semper computantur in sortem, infra c. proxi. & cap. conquestus, & hic expensæ istæ non debent esse superfluę, argumen. ff. de rei vend. in fundo, & illæ tantum sunt deducendæ, quæ in ipsam rem necessario factæ sunt, & pro fructibus colligendis. C. de pigno. in summa, potest ergo rem retinere, donec deducat expensas. Sed quid si restituit rem nondum deductis expensis? petat per conditionem indebiti, ff. de impēsis, in rebus dotali. factis, l. quod dicitur, §. si dos, vel p contrariam actionem pignoratitiam, ff. de pignoratitia actione, si necessarias.

l Post huiusmodi.] maximè: quoniam idem erat ante, decimaquarta quæstione quarta, si quis oblitus, & j. eod. cum tu.

stat, ecclesiastici officij periculū patiatur. Nisi fortè ecclesiæ beneficium [a] fuerit, quod redimēdum ei hoc modo de manu laici videatur.

¶ Idem Cātuarien. archiepisco. & eius suffraganeis.

¶ Idem in effectu dicit cum præcedenti cap. sed addit taciè idem esse in laicis: nam in præcedenti cap. tantum fuit facta mentio de clericis.

CAP. II.

QVoniam † non solum viris ecclesiasticis, sed ēt quibuslibet alijs periculosum est vsurarum lucris intendere: Auctoritate præsentium duximus iniungendum, vt eos, qui de possessionibus, vel arboribus, [b] quas tenere in pignore noscūtur, sortem (deductis expensis) receperunt: ad eadem pignora restituenda, sine vsurarum exactione, ecclesiastica districtione compellas. †

¶ Idem † in Cōcilio Lateranen.

¶ Manifesti vsurarij ad communionem altaris, & ecclesiasticam sepulturā, & oblationem offerendam admitti non possunt: & clerici contra hoc facientes, puniuntur, vt hic dicitur.

CAP. III.

QVia in omnibus ferè locis ita crimen vsurarum inualuit, vt multi [c] (alijs negocijs prætermissis) quasi licitè vsuras exerceant, & qualiter vtriusque † testamēti pagina condemnentur, nequaquā attendant: Ideòque cōstituimus, vt vsurarij manifesti, † nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam (si in hoc peccato decesserint) accipiāt [d] sepulturam, sed nec oblationes [e] eorum quisquā accipiat. Qui autem acceperit, vel Christianæ tradiderit sepulturæ: & quæ acceperit, reddere [f] compellatur, & donec ad arbitrium epī satisfaciat, ab officij sui maneat executione suspensus.

¶ Idem Panormitano archiepō.

¶ Potest intelligi dupliciter, primo in mutuante, Secundo in recipiente vsuras, & secūdum primū intellectum hoc dicit. Etiam pro opere pio non licet vsuras recipere, quando per receptionem datur causa vsuræ committendæ. hoc dicit. Vel sic, & clarius:

a Beneficium.] hoc ita potest intelligi, puta laicus aliquis iniustè detinet possessionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium assignata: licitum est clerico de manu laici taliter eam redimere, ut ecclesia, vel ipse clericus fructus taliter perceptos retineat: nec est vsura, cum tātum suum recipiat: quia sic fortè possessio ad ecclesiā reuerteretur hoc modo: qa fortè aliàs non poterat recuperari. Et idem est, si esset feudum ecclesiæ, quia fructus ecclesiæ non cōputabit in sortem, j. eo. cōquestus, sed eccl'a iterim seruitia à vasallo recipere nō debet, sup. de feu. c. 1. Idem intelligo de laico, qđ hoc modo sibi licet redimeere possessionē de manu iniusti detētoris: alienam tñ possessionem taliter redimere non posset, quia fructus illi non sunt sui: vñ si illos retineret, vsura esset. Idē esset de clerico, si possessionem ecclesiæ, quæ non fuit sibi pro beneficio assignata, taliter in pignus reciperet, nisi de licētia ecclesiæ hoc faceret, quasi percipiendo eos nomine ecclesiæ. Bernar.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Later p. 16. c. 3. Et Cou. in pcedenti c. citatū, vide Sotū de iusti. & iure li. 6. q. 1. art. 2. & Syluestrū verbo, vsura, 3.

QVoniam.] CASVS. Dī hic, q non solum viris ecclesiasticis, sed etiam laicis periculosū est vsuris intendere, & ideò mādatur, quòd postquam de possessionibus, vel fructibus arborum, quas in pignore tenent, receperint sortem suā deductis expensis, restituantur possessiones suis dominis. No. q vsuræ reprobantur in laicis sicut in clericis. Item fructus pignoris cōputari debent in sortem, prius indè deductis expensis.

† cōpellatis.

† Idē, s. Alexāder iij. in Conc. Later. c. 25. & ca. 2. eod. tit. in 1. cōp. Et pro int llectu ui de Archidia. in c. miror. 17. q. 4.

b De possessionib. vel arboribus.] Sic sup. c. pro. & j. eo. conquestus, & j. de emp. & vend. ad nostram, & j. de pig. cum contra C. de pig. act. l. 1. & 2. C. de pac. pig. l. 1. & vlt. & ff. de pig. act. l. si conuenerit.

QVia in omnib.] Iste tex. est multum allegabilis, & multa iura faciunt mentionē de isto Concilio Lateran. & tria facit: Primo ponit factū damnabile per cōstitutionis cām: S. ẜo tripliciter punit vsurarios manifestos: Tertio punit dupliciter clericos transgressores. Secunda ibi, Idcòque. Tertia ibi. Qui autem. Abb. Sic., CASVS. In multis locis tm̄ inualuit vsurarum consuetudo, vt multi alijs negotijs prætermissis, vsuras exerceant tanquam licitas: non considerantes qualiter crimen istud vtriusque testamenti pagina condemnetur, & ideò statuit Lateran. Concilium, vt vsurarij manifesti ad communionem non admittantur altaris, nec Christianam accipiant sepulturam, qui in hoc peccato decesserint, nec oblationes eorum quisquam accipiat: qui autem acceperit, aut Christianæ tradiderit sepulturæ, quod acceperit, restituat, & ab offi. io suo suspēsus maneat, donec ad arbitrium episcopi satisfaciat. Nota quod hæc est pœna, quæ primo imponi debet, de qua fit mentio in rescriptis contra vsurarios impetratis.

[Glo. seq. ostendit gl. istam etiam iure ciuili, &c.

c Multi.] propterea quia multi sunt non excusantur, 2. quæst. 1. multi, in fin. & etiam si omnes homines essent vsurarij, simile 32. quæst. 7. flagitia, cum in veteri testamento, & nouo prohibitæ sint vsuræ, infra c. prox. immo etiam iure ciuili vsuræ prohibitæ sunt: vndè nullo iure peti possunt: in Authen. de eccle. titul. in princ. collat. 9. licet non obseruetur, quia ibi dicit Iustinianus, se quattuor synodos generales obseruare: sed Nicena synodus est vna de quattuor principalibus, quæ ita obseruari debet, sicut quattuor Euangelia, xv. distinctio. sicut, & in Nicæna synodo prohibentur vsuræ, 47. distinctio, quoniam multi.

† De hoc a[illegible] plene Co[illegible] lib. 3. va[illegible] c. 1 [illegible] dicto, & M[illegible] [illegible] c. 11.

† Vsurarij manifesti dicantur [illegible] Syluester verbo Vsura, 9. q. 1. Couar. li. varia. re[illegible] q. 3.

d Acipiant sepulturam.] Idem est de quolibet, quem constat decessisse in mortali, 13. quæstio. 2. pro obeuntib. 23. quæstio. 5. placuit, 24. quæst. 3. Cyprianus, & supra de sta. regu. monachi. cum sint.

e Oblationes.] sic 90. distinctio. oblationes, & 17. quæstio. 4. miror, supra de raptoribus super eo. ad finem, & nihilominus excommunicandi sunt, si non satisfaciant, infra eodem præterea, & supra de iureiur. debitores, & c. seq.

[Glo. seq. quærit, & argu.]

f Reddere.] Sed cui debet restitui? dāti? non videtur, 17. quæstion. 4. sunt qui. 2. quæstio. secunda, nulli liceat. Ala. dixit, quod episcopo loci, sed potius credo, quod illi qui dedit, & ille postea restituat ei à quo recepit. argumen. infrà eodem, cum tu. & supra de homi. sicut dignum, §. eum.

Super eo.

Super eo.] Dividitur: Nam primo ponitur decisa consultatio: Secundo responsio, ibi, Respondemus, & responsionem probat per argumentum à maiori. Abb. Sic.

CASVS. Quidam exercebant vsuras, vt indè captiui redimerentur: quaeritur an liceat? Rñdet Papa, quòd cum vsurarum crimē vtroque testamento condemnetur, super hoc non est aliqua dispēsatio adhibenda: quia etiam dicit scriptura: pro alterius vita mentiri non licet, multo magis prohibendus est aliquis, ne vsurarum crimē exerceat pro redimenda vita captiui. No. circa crimen vsurarum dispensari non posse. Itē pretextu pietatis non est impietas cōmittenda. Item non debet quis mentiri pro vita alterius saluanda. Item argu. ꝙ vsura est maius peccatū q̃ mendacium.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

a Dispensationē.] Arg. ꝙ pretextu boni, malum fieri non debet, ī. q. 1. nō ē putanda, 33. q. 5. si dicat & 14. quaest. 5. c. 1. 2. & 3. & c. neque. Argu. contra 28. q. 1. non oportet. Dic vt plenè dictum est, ī. ne cle. vel mon. nō magno. in magna notula.

b Mentiri.] 22. q. 2. ne quis arbitretur, vbi de hoc.

Cvm tu.] Dividitur in prima ponitur consultatio tres articulos continens, quorum duo sunt decisi. Secundo ordinate ad illos respōdet ibi, Sup his Abbas.

CASVS. Archiep̄s Salernitanus sm̄ p̄dictum cōciliū, ī. eo. quī praecepit vsurarios manifestos cōione altaris & ecclesiastica sepultura priuandos, donec restituant vsuras: quidam ad excusandas excusationes in peccatis, dicebant illas vsuras tm̄ restituendas quae post p̄dictum cōciliū sunt receptae: Alij dicebant, ꝙ non habebant vn̄ restituere possint vsuras, Alij dicebant ꝙ de pecunia vsuraria possessiones fuerant comparatae, quas dederant filijs & parentib. suis: vn̄ pecuniam illam restituere nō poterant: q̄siuit archiep̄s, quid sup his sit agēdū? Rñ. Papa ad primū, ꝙ siue añ siue post concilium p̄dictum vsurae sint extortę, cogendi sunt per poenam illius concilij ad eas restituendas, his, à quib. extortae fuerint, vel eorum haeredibus. vel si non extant aliqui haeredes, pauperib. dentur, dummodo habeant in facultatibus vnde reddere possint: quia vt dicit August. Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: illi verò qui non hñt, vñ reddere possint, non dēnt illa pęna puniri, quia paupertas eos excusat: Possessiones autem de vsuris comparatae, dēnt vendi & pretia indè recepta restitui his, à quibus extortae sunt vsurae: vt sic à peccato, & a poena praedicta possint liberari. Nota constitutionem extendi ad praeterita. Item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Item paupertas excusat. Item res emptae de vsuris, succedunt loco pecuniae de vsuris receptae. Item quandiu inuenitur cuius est res restituenda, vel eius haeredes, non debet dari pauperibus.

Non licet inducere quem ad exercendū vsuras, et pro pio opere, & ista lectura colligitur ex decisa.

CAP. IIII.

Svper † eo verò: & inf. ¶ Rñdemus, ꝙ cū vsurarum crimen vtriusq. testamenti pagina detestetur: super hoc dispensationē [a] aliquam posse fieri non videmus, quia cū scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri: [b] multò magis prohibendus est quis, ne ēt pro redimenda vita captiui, vsurarum crie inuoluatur.

¶ Idē Salernitāo archiepiscopo.

Vsurarij qui sunt soluēdo, coguntur per poenas Lateran. concilij vsuras restituere, etiā quas ante concilium receperunt: & facultatibus non extantibus debent possessiones emptae ex pecunia funebri vendi & debētib. recipere, satisfieri.

CAP. V.

Cvm † tu manifestos vsurarios iuxtà decretum [c] nrum, quod nuper in concilio promulgatū est cōione altaris, & ecclesiastica praeceperis sepultura priuandos, [d] donec [e] reddant, quod tam prauè receperant: quidam eorum, ad † excusandas [f] excusationes in peccatis, impudenter affirmant illas dumtaxat vsuras restituendas, quę sunt post interdictum nostrum receptae: & infra. ¶ Super his fraternitati tuae taliter respondemus, quòd siue ante, siue post [g] interdictū nostrum vsuras extorserint, cogendi sunt per poenam [h] quam statuimus in concilio eas his, à quibus extorserunt, vel eorū haeredibus restituere: vel his non superstitibus, [i] pauperib. erogare dummodo i facultatib. hēant. vnde † ipsis possint eas restituere: cū iuxtà verbū B. Augustini: † Nō remittat peccatū, nisi restituat [k] ablatū ¶ Illi aūt q nō hñt in facultatibus [l] vndè vsuri & postea infligenda est maior, si hoc meruit proteruitas contumacis. supra, vt lite non contest. c. quoniā, in fine.

c Decretum.] ī. eo. quia in omnibus.

d Priuandos.] Et ita canon ille, Quia in omnibus, non est latae sententiae, sed ferendae. Ber.

e Donec.] Ergo quamcito restituunt sunt ipso iure restituti communioni. arg. 81. dist. si qui sunt. tamen post satisfactionem relaxandum est interdictum.

f Ad excusandas.] Haec verba sunt, 16. q. 1. praedicator.

g Siue post.] arg. ꝙ cōstitutio retrotrahitur, & hoc ideò dicit quia crimē istud añ illā cōstitutionē p̄hibitū erat vtroque testā, ī. c. proxi. hoc diuinū p̄cep tū. 14. q. 4. quin multi Qn̄ cōstō retrotrahit, vt dictum fuit sup. de cōstit. c. vl.

[Gl. seq. cum seq. formant & soluunt duas quaestiones.]

h Per poenam.] statutam ī. eo quia, & etiam per excōicationem ī. eo. praeterea. Sed quare fit mētio in omnib. cōmissionibus de pœna illius canonis, quia & non de excōicatione? Respondeo, quia ab illa semper incipiendum est, tanquam à minori

i Non superstitibus.] Sed pone ꝙ ille, cui debet restitui vsura, longè sit absens. nunquid teneť vsurarius mittere ad eū vsuras? Teneť quidē: sed sumptib. illius absentis. arg. ff. de oper. lib. operę enim. Si aūt sūptus itineris rei summā excedāt, det pauperibus, argu. huius c. 1. q. 6. anteriorum. Et hoc intellige si vsurarius nouit, vbi habitet: quia si ignoret, non teneť inquirēdo vagari. ar. ff. de ope. lib. ꝙ nisi, in fi. & quousq. fieri pōt restō illi qui soluit nunq illa pecunia debet dari pauperib. sup. de homic. sicut dignum, §. eos, & sup. de iuret. cū te.

K Restituatur.] 14. q. 6. c. j.

[Glo. ista cum seq. recitari possunt per tres q̄stiones.]

l In facultatibus.] & licet amiserint vsuras, nihilominus tamen tenentur propter moram, quę illis nocere debet: unde omnia refundere debent, si aliàs facere possunt arg. ff. de ui, & ui arm. l. 1. §. rectissimè, & ff. de leg. 1. cum res legata. sed si nihil habent, liberantur ex toto, vt hic. Si tamen ad pinguiorem fortunam peruenerint, tenentur vt prius, supra de sol. Odoardus, & ff. de ces. bo. si debitoris. arg. 16. q. 6. si quis de corpore, & c. de his verò & in solidum: nec habetur ratio, ne egeat: licet aliàs dicat lex, quod qui bonis cedit, non conueniē postea, nisi in quantum facere potest, ff. de ces. bon. is qui. Ala.

Marginalia: 10, 20, 30, 40, 50, 60. — Sup. eo. c. 1. com. & post l. Later. Alexan. c. 16. c. ide Ro. 400. ta cęteric loā. niam. — Ib. 5. eo. 1. Cōp. post con. Lat. sub ... iij. cap. 5. & Bea. 2. 2. q. art. 3. & in lib. ... & 1. ar. 4. — † Sūmatur haec ex p̄sā 140. — † Aliàs caeteris omissis ita, vñ possint restituere. — † August. epist. 54. ad Macedoniū. refert Iuo. par. 1. c. 4. & par. 15. c. 25.

a Euidenter.] si.n.credatur habere, verberib. veritas eruatur, 5.q.5.illi qui,13.q.6.c.1.vel iuret se non hre vñ reddat:qđ potius vř:q̃a non dēt vlla pęna puniri vt hic dicit,quia inanis est actio,&c.ff.de dolo,nam is, & supra de rest.spol.olim.

b Debent vendi.] Ex hoc vř,ꝙ ad quēcunque ꝑueniat res empta đ pecunia vsuraria, teneĩ illā restituere: licet enim res emptæ ex tali pecunia ꝑuenerint ad filios vel ꝯsanguineos vsurariorū,nihilominus vendunt: vt hic dicit:q̃a res illa succedit loco alterius pecuniæ.ff.de leg.2.Imperator.in fi.& ff. de leg.3.fideicommissa.§.si rem suā.& s̄. vt lit.pend.ecclesia vbi de hoc,qđ verū est,vbi ex causa lucratiua res peruenit ad ipsum. Si verò ex alia cā,puta q̃a emit igno rāter,secus esset forte. Et spāle est hoc ĩ re empta ex pecunia fęnebri.aliàs regulare ē ꝙ ĩ re empta ex pecunia tua,non nomine tuo, nihil iuris habes,C.de rei vend. si ea pecunia. C. de prob.ad probationē, & ff.de furt.qui vas, in fi.aliū casum hēs C.de rei ven.si vt ꝓponis,tertium.C.arb.tut.l.3.& s̄.đ pec. cle.inquirendū.Ala.

† Aliàs illa pęna in plerisq;antiqs.

† aliàs ita: non solū à pęna illa.

† Ianuen.

ras valeant restituere, nō debent vlla † pęna mulctari:cum eos nota paupertatis euidenter[a] excuset. ¶ Possessiones verò, quæ de vsuris comparatæ sunt,debent vendi,[b] & ipsarum pretia his à quib. vsuræ sunt extortæ, restitui: vt sic non solum † à pœna,sed etiam à peccato possint (quod per vsurarum extorsionem incurrerant) liberari.

¶ Idem Genuēn. † archiepo.

¶ Vendens rem plus quam valeat,quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore quo vendidit.h.d.secundum communem intellectū.

CAP. VI.

IN † ciuitate tua dicis sæpè contingere,quod quidam piper, seu cinamomum, seu alias merces comparant,[c] quæ tūc vltra v.libras non valēt,[d] & promittunt se illis,à quibus illas merces accipiunt,6.libras statuto termino soluturos: Licet autem contractus huiusmodi ex tali forma[e] nō possit censeri nomine vsurarū,[f] nihilominus tamen uenditores[g] peccatum incurrunt;nisi dubium[h] sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras. Et ideo ciues tui saluti suæ bene consulerent,si a tali contractu cessarent cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.[i]

† Cap. 8.eo. ti.in 1.cōpi. & post cō.; Latera. par. 16.c.2.

De rōne huius dec. uide plemiſſ.p Caietanū apud B. Tho.2.2. q 78. ad 7. ar. & ꝑ Syl. uerbo usura, 2.q.2.& Sotū citatū j. eod.in c.nauiganti.

IN ciuitate.] Cōis diuiſio. Secunda pars ibi,Licet. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam mercatores emūt piꝑ,cinamomū,seu al's merces,q̃ tpe uenditionis nō valent ultra 5.libras,& ꝓmittunt se soluturos in termino cōstituto sex libras: q̃rebaĩ,verū talis ꝯtractus esset usurarius?Rñ.papa, licet talis ꝯtractus ex forma usurarius non possit iudicari, tñ uēditores nihilominus peccatū incurrūt, nisi dubiū esset merces illas plus vel minus ualituras tpe solutionis faciendæ:& iō qui sic ꝯtrahūt,melius facerēt,& tñ sibi consulerēt,si à tali ꝯtractu abstinerēt,q̃a hoium cogitationes Deo occultari non possunt. No.aliquem excusari à peccato vsuræ propter dubium.

[Gl.seq reci.per modū obiec.de eo quod licet cōtrahentibus,& c.secundo obijcit,& soluit in fine.]

a Hoc lege ciuili pmittit, sed lege diuina non licet cęterū đ hoc dicto uide plenè p B. Tho.2.2 q.77.ar.1.ad 1.arg.& Dñicū Sotū li.6.de iust.& iu.q.3.ar.4.ad 1.arg.

c Cōparāt.] nō decepti in iusto ꝑtio, sed sciēter plus emerunt ꝑꝑ dilationē disolutionis:si.n.decepti essent q̃a darent vltra pretiū iustum,nō habert speciē vsurę: q̃a licet cōtrahētib.sese ad inuicē decipere, ut ff.de min. in cāa,§.in ꝑtio,vsq; ad dimidiū iusti ꝑtij.s̄.de empt.& vend.cum dilecti.& c.pen C.de rescin.ven.l.2. Ala.

d Non valent.] imò videtur ꝙ tantum valeat res.n. tantum valet,quantum vendi potest,ff.ad Treb l.1.§.si hæres,& ff. ad l.Fal quærebatur, & ff. de fur. si quis uxori.§.vlt.& ff.de dona.causa mor.l.mortis cā, § ult.& ff.ad l.Rho.de iac.l.2.§ portio.pretia.n.rerum non ex affectus singulorum,sed communiter æstimanĩ.ff.ad l.Fal.pretia,ar.ꝯtra.ff.manda. cum seruus.sed hic non fuit emptio facta æstimatione communi.Ber.

[Glo.seq signat contrarium,& remittit.]

e Ex tali forma.] Sim.s̄.de pig.illo vos, & ita forma ꝯtractus inspici dēt, ad hoc vt vsurarius cēseaĩ,q̃a oē esse ē ex forma:sed nō est sēꝑ verū ĩ casu isto,vt j. dicitur.Ber.

f Vsurarum.] arg.ꝯtra s̄.eo.cōsuluit.ibi soluitur.Ber.

g Vēditores.] Isti vēditores ꝑꝑ dubiū excusanĩ a peccato, alias nō vendit.j.eo.c.vlt.in fi.uñ ꝑꝑ dubiū excusanĩ a peccato vsurarū, & expone peccatū,s.vsurarū j.eo.c.vlt.& ſm illā intellige istā;licet.n.ex forma nō sit ꝯtractus usurarius,ꝑt tñ fieri in fraudē usurarū:uñ æq; teneĩ.ar.s̄.de pig.illo uos,& qđcunq; nomen imponas, vsuras est,14.q.3.c.1.& 2.

h Nisi dubiū.] j.e.c.vlt.vbi de hoc in tali dubio potius esset abstinendum: q̃a qñq; dñt aliq se dubitare,vbi nō est dubitandū,& ē conuerso; & tutior via est eligēda,j.de cler.excō.mi.illud uñ dicit,saluti suæ benè consulerent,&c quia periculū est in his.Ber.

i Occultari.] quia secretorum Deus cognitor est,32.dist.erubescant,& 2.q 5.consuluisti.quem non latet peccati qualitas, neque peccantis affectus,24.q.3.Deus quando.Tanc.

¶ Idem.

¶ Vsurarius monitus,non desistens.si clericus est,ab officio & beneficio suspenditur,si laicus,excommunicatur.

CAP. VII.

PRæterea † parochianis tuis vsuras recipere interdicas:[K] Qui si parere contempserint, si clerici sint,eos ab officio, beneficioque suspendas;[l] Si laici,vsque ad dignam satisfactioné ipsos uinculo excōicationis[m] astringas.

† Cap. [...] tit.in 1.c[...] Et post c[...] Late. p[...] c.25. p[...] rea. Et c[...] tenus p[...] clericos [...] laicos, [...] Bern. D[...] io prac. [...] can. c. 8 [...] Feyn. in [...] sit gnāi[...] de to. [...] & Alex. [...] si non [...] ꝑ ācōd[...]

PRæterea.] Duæ sunt partes:Scđa ibi,Si laici.Ab.Si.

CASVS. Mandat papa cuidā epo,quatenus oēs parochianis suas usuras recipere interdicat: qđ si facere contempserint,si clerici fuerint,illos ab officio & beneficio suspendat:Si laici,eos excommunicet usq;ad debitā satisfactionē.No.qualiter puniri debeāt vsurarij,tam clerici quam laici.

K Interdicas.] 14.q.3.& q.4.per totum,& 47.dist.quoniam multi.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

l Suspendas.] Talis enim repellitur ab obtento,ut hic dicit,& 14 q.4.si quis oblitus,& c.quoniam multi.& repellitur ab obtinendo multo fortius,infra de ex.c.s præla.inter dilectos. Sed nunquid episcopus potest cū tali dispensare?Dico ꝙ sic,post satisfactionē & pœnitētiā, q̃a hoc non prohibetur:& hoc probatur per hanc decr. In aliqua dicebatur,ꝙ ad præsentiam papæ tales mittantur:vndè collige, ꝙ epi cum talib. misericorditer agere possunt,De hac materia traditur s̄. de iud.at si clerici.

m Excommunicationis.] Primo inflicta pœna illius constitutionis,s̄.eo.quia in omnibus.

Coque-

COnquestus.] Primo ponit decisam quæstionem. Secundo prouisionem ibi, Discretioni. Tertiò exceptionem, ibi; nisi. Abb. Siculus.

CASVS. Idem dr hic, quod dictum est s. eod. c. 1. fructus, n. pignoris sp computãdi sunt in sortem, nisi terra fuerit de feudo monasterii. Nota, q fructus pignoris cõputari debent in sortem.

a Sortem recepistis.] deductis et expensis. vt s. ca. 1. & 2. vbi de hoc.

b De feudo.] In isto 1 casu fructus si computantur in sortẽ, interim tñ nõ debent seruitium recipere à vasallo, nec ẽ vsura sic. s. de feud. c. 1. in quo casu pt et intelligi s. eo c. 1. sed ibi illud exponit, dic ut ibi. Habes ergo vnum casum in quo non cõmittitur vsura vltra sortem recipiendo, vt s. eo. ca. 1. & ho. fauore eccle. Item & in alio, s. e. salubriter, alias etiã posset attẽtari, q vsuræ pñt peti et sm canones, vt cũ vẽdo tibi pdiũ, & trado, & pcipis fructus, nec soluis mihi pretium ad terminũ, ar. C. de vsur. l. 2. quia hmõi vsuræ nõ quasi vsuræ sed quasi interesse petũtur, ar. 14. q. 4. tñ multi sũt ad quæstũ, & c. q̃s oblitus. ibi. a i juri cre nen ra, & ff. pro soc. fo. tũ qui dãna verò & interesse sm canones peti pñt. 1. q. 2. sigs de clericis, & s. de fo. cõpe. dilecti, & s. de fideius. p ruenit, & c. constitutis & arg. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. § vlt. maximè in cõtractib. bonæ fidei, ubi vsuræ veniunt ex mora, ff. de vsu. mora. §. in bonæ, & ff. de peri. & com. rei vend. l. vlt. & C. de act. e np. & vend. fructus, quia nõ dr vsura, sed potius interesse, quia nõ dr recipere ultra sortem. Et quod dicit, quidquid sorti accedit, usura est; illud põt intelligi in mutuo, vel ubi aliquid excogitatur in fraudem usurarũ. Illud no. q duo sunt contractus, qui de sui natura uolunt esse gratuiti; ut mutuum & cõmodatũ, mutuũ. n. nisi sit gratuitũ, statim vsura est. uñ illud Mutuũ dantes, nihil indè sperantes. s. eod consuluit. Item commodatum si non sit gratuitu, & pecunia recipiatur pro re commodata, desinit esse commodatum, & in locationem transire ui letur: non tamen est usura. Item si uendo tibi fundum iusto pretio, ea lege, ut quandocunque tibi soluero pretium, quod mihi debes, fundus ad me reuertatur. C. de pac. inter empt. & uend. l. 2. in casu isto lucratur fructus, alias si modicum esset pretium, præsumitur contractus in fraude usurarum. supra de emp. & uend. ad nostram & præcipuè si emptor consueuit exercere usuras, s. de pigno. illo uos. Item ubi pecunia datur ad põpam, possum inde recipere mercedem, quia non est mutuum, sed potius commodatum siue locatio ff. commo. sed mihi. §. nõn potest, & l. sequ. Item vbi aliquid apponitur noĩe pœnæ, dum tñ non in fraudem vsurarum, 12. quæst. 2. fraternitas, tamen in omnibus prædictis casib. non dicuntur vsuræ sed potius interesse videtur. Laur.

¶ Idem abbati, & fratribus S. Laurentij.

¶ Fructus rei pignoratæ computari debet in sortem, & excepit vnum casum.

CAP. VIII.

COnquestus † est nobis C. clericus, & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si terram ipsam ut pignoris detinetis, & de fructibus eius sortem recepistis, a prædictam terram clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa de feudo b sit monasterij vestri.

¶ Idem episcopo Placentino.

¶ Hæres vsurarij filius, vel extraneus, vsuras extortas per defunctum restituere compellitur.

CAP. IX.

TVa † nos duxit fraternitas cõsulendos, qd sit de vsurariorũ filijs obseruandũ, qui eis in crimine vsurarũ defunctis succedunt: aut de extraneis, ad quos bona vsurariorum asseris deuoluta? Tuæ igit quæstioni litteris p̃sentib. r̃ndemus, quod si lij ad restituendas vsuras ea sunt districtione cogẽdi, c qua parentes sui † si viuerẽt, cogerentur. Id ipsum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Mutuans ea mẽte vt vltra fortẽ aliquid recipiat tenetur i foro animę ad illud restituẽdũ, si ex hoc aliquid consecutus est: Idẽ in nõ dante parabolam iuramenti, nisi aliquid inde recipiat: Et idem in vendente rẽ plus quam valeat, quia differt solutionem.

CAP. X.

COnsuluit † nos tua deuotio, an ille in iudicio animarũ quasi vsurarius debeat iudicari, qui non aliàs mutuo traditurus, eo proposito mutuã pecuniam credit, ut licet omni conuentione cessante, plus tamen sorte recipiat: Et vtrum eodem reatu criminis inuoluatur, qui (vt vulgo dicitur) nõ aliter para

TVæ nos.] cõis diuisio. Scda pars ibi, Tuæ igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit a papa, quid sit obseruandum de filijs viurariorum, qui eis succedunt in crimine vsurariũ, aut ẽt de extraneis hæredibus, ad quos bona illorum perueniunt? Rñdet papa, qd filii eadẽ districtione cogendi sunt vsuras restituere, quas parentes eorum cogerent, si viuerent, & idẽ est faciendũ de hæredibus extraneis. No. q res transit ad successorem cum suo onere vel causa.

[Gl. seq. q̃rit alle. ad negatiuã vnã legem, & ad affirmatiuam tres, & sol.

c Cogendi.] Tenẽt filii p parẽtib. p hę reditatis portiõe, & illi ad quos bona vsurariorũ puenerũt, vt hic dr, & ff. de r g iu. ex qua persona. Sed pone, q alter hæredum efficiatur non soluendo añ restõnẽ vsurarũ, nunquid alter conuenitur in solidum? nõ vr ff de fideiu. inter eos, § cum inter ac. contra. ff. commo. sed mihi. §. hæres, & ff. de fideiussor. l. si fideiussores. Satis potest dici, quo in solidum conueniri possunt, quia omnia bona defuncti erant illi obligata. arg. eodem cum tu. & præcipuè cum succedit in crimen: hæredis enim succedentis in uitium, par fortuna habenda est, C. de fruc. & lit. expe. l. 2. & ẽt hæredis ignorantia defuncti vitium non exclu lit, ff. de diuer. & temp. & præscrip. cum hæres. Si ergo hæres succedat in bonis defuncti, siue hæres i lem crimen cõmittat, siue non, semper tenet r restituere vsuras, quas defunctus extorsit, in quantum se extendit illius hæreditas, vt hic patet, & è conuerso hrs põt repetere usuras extortas a pre, s. eo Michael. Vin.

COnsuluit.] In prima ponitur consultatio tria continens; In secunda simul ad omnia r̃ndet ibi, Verum. Abb Siculus.

CASVS. Tres quæstio. hic formantur: prima est talis: Aliquis mutuat pecuniã sine aliquo pacto uel cõuentione, eo tñ aĩo, ut aliquid ultra sortem recipiat alias non mutuaret, si nihil crederet habere ultra sortem quæritur, an talis saltẽ in iudicio aĩæ usurarius sit censendus. Scda qõ ẽ. Aliquis mutuauit pecuniã ad certũ terminũ ter-

† Dictio, sic deest in antiquiorib. codicibus.

† Cap. 11. et ti. in 1. epist. Vide Couarr. i regula, peccatũ, de reg. iur. lib. 6. in 2. par. relectionis in initio uersic. ex hoc. item adde citatos in c. ult. s. de fimo.

termino adueniente creditor si vult date parobolam iuramenti, donec aliquod emolumentum percipiat, non tñ aliquid petit vel exigit a debitore: quæritur, vtrū iste eo dē crimine cū primo inuoluat. Tertia quo est: aliqs negotiator vendit merces suas longè maiori pretio, vt alio tpe pretium per soluat, q̄ si ei incōtinēti pretium persolueret, quærit de isto an pœna simili dēat condemnari? ad hoc respōdet papa, q ex Euāgelio Lucæ colligit, quid in his casib. sit tenēdum, in quo dr. Mutuū dantes, nihil inde sperātes, homines isti pro intentione lucri quā hñt, cū oīs vsura & superabūdantia prohibeatur in lege, iudicādi sunt male agere: & idō in aīarum iudicio efficaciter, sunt inducendi, ut taliter accepta restituant. No q q. qd recipitur vltra sortē: licet ex forma ɔtractus nō sit vsura tñs quo ad ecclesiā iudicādus, p p itētionē tñ, quo ad Deū tā q̄ vsurarius punietur nisi restituerit, & sic aliqs ñ est vsurarius quo ad ecclesiā, sed quo ad Deum.

bolam iuramenti concedit,[a] donec, quamuis sine exactione, emolumentum aliquod indè percipiat: Et an † negotiator pœna consimili debeat condemnari, qui merces suas longè maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris † temporis dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persoluatur.

¶ Verum quia quid in his casibus tenendum sit, ex Euangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in quo dicitur. Date mutuum, nihil inde sperantes:[b] huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis † vsura, & superabundantia prohibeatur in lege.[c]) iudicandi sunt male agere.[d] & ad ea, quę taliter sunt accepta, restituenda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

¶ Innocentius tertius, Prælatis in Regno Franciæ constitutis.

¶ *Manifestus vsurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.*

a Cōcedit.] ff. quod met. cau. l. 1. §. si fœnerator.

b Sperantes [supple sortē mutui, i. spe lucri pricipaliter posita, secūdario tñ aliqd sperare nō puto, malum, ut & ipse fit uiat illi, arg. 61. dist. qd prodeest, & 59. di. si officia. nec etiā recipere ex tali spe, ar. 1. q. 2. quispiā. imo naturaliter debitor est illi obligatus ad antidora. ff. de pœ. hæte. sed si lege, §. voluit, & ī. de test. cū in officijs. Ala.

c In lege.] 14. q. 3. c. 2. & 3. Ber.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d Malè agere.] arg. contra. ī e. in ciuitate, Illud intelligitur quātū ad iudicium ecclesiæ; & potest excusari illud, p p dubiū istud de iudicio animæ, vt hic patet, & ita non est contra, ibi quo ad formam contractus vsurarij non dñr: sed isti p p intentionem quam habuerunt, iudicandi sunt in iudicio animæ malè agere; & inducendi sunt, sed non compellendi, vt sic recepta restituant; nec tanquam vsurarij puniendi sunt, sed tenentur, quo ad Deum vsurarii videntur, quia restituere tenentur sic accepta. Et hic habes manifestè, quod intentio facit hominem vsurarium; intellige cum effectu; sic & expectatio, 14. q. 3. capitu. 1. & q. 4. si quis clericus. Ber.

Q Vam.] Cōis diuisio, Secunda ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui sunt manifesti vsurarij; quorum quidā publicè renuntiauerūt vsuris: cum isti vsurarij manifestè conueniebantur sup vsuris, appellabant, quæritur, an appellationib. eorū sit deferendū: mandat papa prælatis, quatenus manifestos vsurarios & præcipuè illos, quos cōstiterit publicè renūtiasse vsuras, cū aliqs eos conueneīt, nō pmittāt appellationis beneficio se tueri. No. q hō nō tenet appellatio, vt in crimine quis remaneat.

e Se tueri.] Idē ī quolibet crimine manifesto: ī. de app. cū sit Romana, aliās si iniustè grauaret, non est appellatio denegāda, sic multoties cōdēnaret iniustè q foret absoluēdus, ī. de excep. cū inter, & ita intellige de his qui appellant existēdo in crimine, & hoc constat, quia non exprimit iustā cām appellandi, alias non audiret aū suam appellans, ī. de appel. ut debitus honor.

CAP. XI.

Q Vāt † perniciosum: & infra.

¶ Mandamus quatenus manifestos vsurarios (maxime quos vsuris publicè renunciasse constiterit) cum aliquis eos conuenerit de vsuris nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri.[e]

¶ Idem Narbon. archiepo.

¶ *Per subtractionem communionis Christianorum, & per Principes sęculares cogēdi sūt Iudæi ad vsuras restituēdas.*

CAP. XII.

P Ost † miserabilem: & inf. ¶ Iudęos, a remittendas Christianis vsuras, per Principes[f] & Potestates compelli præcipimus sæculares. Et donec eis remiserint ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quam in alijs, per excommunicationis sententiā, eis iubemus communionem[g] omnimodam denegari.[h]

¶ Idem Mutin. episcopo.

¶ *Nō obstāte iuramēto de nō repetēdis vsuris, p debitorē p̄stito, potest iudex ex officio suo vsurarium ad restituendas vsuras compellere.*

P Ost. ɔponit duplicem ɔuiſionem contra iudæos vsurarios: Secunda ibi, Et donec. Abb.

CASVS. Quærebat qualiter iudæi cōpellendi sunt ad vsuras restituēdas, uel remittēdas, pcipit papa iudæos compelli ad remittēdas vsuras Christianis per Principes & ptātes sæculares: & donec eis remiserint vel restituerint, ab vniuersis fidelib. in mercimonijs & alijs iubet Papa p excōicationē oēm cōionē denegari. No. iudæos indirectè cōpellendos ad vsuras remittendas. Item ecclesia iudicat de his, qui foris sunt.

f Principes.] quorum legibus 2 in temporalibus subijciuntur iudæi, 8. dist. quo iure. & C. de iud. iudæi. 1. quia si ad nos ueniunt, proteguntur, ī. de iudæ. sicut. & C. de iudæ. nullus, pari ratione alius contra eos protegamus, arg. ī. de mut. pet. per totum, maximè in his, in quibus legem suam offendunt, ī. eo. consuluit, & 14. q. 4. quoniam, & c. vlt. Via.

g Communionem.] Sic ī. eo. quanto.

[Gl. seq. signat ɔtrium, & dupl r soluit, & remittit.

h Denegari.] Non est dubium quin pœna 3 corporali puniantur iudæi, per ecclesiam, & etiam pecuniaria, 28 quæst. 1. sæpe, 11. &. 17 q. 4 constituit, ita tamē q vsq; ad vindictam sanguinis non procedatur, ī. eod. de rap. in archi. patu. Sed contra: quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. q. 1. multi, & supra de diuor. gaudemus, Sol. quod dr ibi, nihil ad nos, & c. illud intelligitur in quantum Deum offendunt, sed in quantū hominem offendunt.

† De hoc artic. uide plenè Sotū lib. 6. de iust. & iure. q. 4. art. 1. & Syluestrū verbo, vsura, 2. q. 1.

† Prolixi, in antiquis, codicib.

Luc. 6.

† Verba sūt Ezechielis c. 18. uide B. Hierony. eaexponentem ibi, & apud Iuonē part. 12. ca. 18. & apud Gra. 14. q. 3. cap. putant.

1 De intellectu huius gl. vide Couar. l. 1. varia resol. ca. 10. nu. 4. adde Caiet. apud B. Tho. 2. 2. q 78. ar. ad 4. arg.

† Cap. 1. eo tit. in 3. compil. Et vt iniqu. quis dicitur vsurar. manifest. uide citatos in ca. quia in aliq. ī. eo.

† Cap. 2. eo tit. in 3. compil. extat ... gra ... ltro. ... li. j. epistol. incipiente: post miserabile. De materia vide extrauagante Pa li iij. inc. Cupiētes iudæos. Ma quar. trac. iudæ. part. c. 11.

2 De hoc artic. uide ... tè per Ma quar. tra. iudæ. par. c. 1.

3 Quib. ... poss. Iudæi per ecclesiā coerceri, tradit ... chi. trac. hæret. ca. & ibi late Cāpeg.

ſendunt, ſecus eſt. vel poteſt intelligi illud de directa coercitione, q̃ in eos nõ exercemus: ſecus de indirecta, vt hic, ſup. de dec. c. de terris, cum etiam ꝑ delictum efficiũtur de foro noſtro, ĩ. de Iud. nouit, & ĩ. de fo. comp. cum ſit generale, & 6. q. 3. placuit, & ĩ. de rap. c. a. de hoc dictũ eſt ĩ. de iuda. ita quorundam. Ber.

CAP. XIII.

Tvas] vſurarius q̃ fecit debitorẽ iurare de ſoluendis, vel de non repetẽdis vſuris, eccleſiaſtica cenſura cõpellitur ab exactione deſiſtere, & exactas reſtituere. h. d. Cõis diuiſio Secunda ibi, Nos. Abb. Sic.

CASVS. Quidam vſurarij faciunt iurare illos, quibus mutuant pecuniam, ꝙ vſuras non repetant ab eis, & ſuper ſolutis nullam moueant q̃onem: quæſitũ fuit à Papa quid ſup hoc ſit agendum? Rñ. Papa epõ diœceſano, vt vſurarios ipſos monitione præmiſſa eccleſiaſtica cenſura cõpellat, ante ſolutionem vſurarũ deſiſtere ab earum exactione, vel reſtituere ipſas poſtq̃ fuerint perſolutæ: ne de dolo ſuo videantur commodũ reportare. No. hanc decretalẽ contra vſurarios per quam poſſunt compelli, vt relaxent debitoribus iuramentum præſtitũ pro vſuris ſoluendis, vel repetendis ſolutis. Item de dolo, & fraude non debet quis commodum reportare.

Cap. 3. eo. in 3. cõp. materia iſtius decretalis præter ea, quæ hic, vide latè ꝑ Syl. ſ. uerbo, 3. ad Couar. cit. in c. tua ſ. ĩ. eo. & Th. 2. 2. q. art. 3.

TVas dudum recepimus q̃ones, ꝙ q̃dã vſurarij, eos, quibus dãt pecuniam ad vſurã, præſtare faciunt iurm̃, quod vſuras non repetant: & ſuper his quas ſoluerint nullam moueant quæſtionem. Nos igitur rñdem[9], vt vſurarios ipſos monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota cõpellas, ante vſurarum ſolutionem ab earum exactione deſiſtere:[a] vel reſtituere[b] ipſas, poſtquã fuerint perſolutæ: ne de dolo, & fraude cõtingat eos cõmodum reportare.

¶ Idem.

¶ Non auditur vſurarius repetens vſuras, niſi prius reſtituat extortas.

CAP. XIIII.

QVia † fruſtra legis auxilium inuocat, qui cõmittit in legem:[c] Statuimus, vt ſi quis vſurarius à nobis litteras impetrauerit, ſup reſtituendis vſuris, vel ſ. fructibus computandis in ſortem: niſi prius ipſe reſtituerit[d] vſuras, quas ab alijs noſcitur recepiſſe, auctoritate litterarũ ipſarum nullatenus audiatur.

¶ Idem Altiſſiodorẽſ. epõ.

¶ Conuictus de vſuraria prauitate per famã, & alia argumẽta, poteſt manifeſtari vſurarius, & tanquam manifeſtus vſurarius compeſci ſecundum diſpoſitionem Lateranen. Concilij.

CAP. XV.

CVm in diœceſi tua ſint quàmplurimi vſurarij, de quibus minimè dubitatur, quin ſint vſurarij manifeſti; cõtra quos propter timorem

Cap. 4. eo. in 3. cõp. de intellectu iſtius Rom. ſing. cit. c. qa fruſtra, & conſiliũ fin. 609. inc. tertas ad im.

[Glo. ſeq. poſſet reci. per duas q. & obiect. ad ſolutionem ſecundæ.

a Deſiſtere.] Relaxato prius facto, ĩ. de iureiur. ex adminiſtrationis, & hanc relaxationem poteſt petere, qui iurauit, cum huic petitioni non renunciauerit, vt ĩ. de renun. cum inter P. & ſup. quod me. cauſa, ad audientiã, immo etſi iurauerit non petere abſolutionem, poteſt illud denunciare, ĩ. de iureiur. quemadmodum. Et licet ob priuatum commodum denunciet, non tamen repellitur ab ea, quia proderit vſurario cum pœnituerit, arg. 8 q. 1. ſunt in eccleſia. Bernardus.

b Vel reſtituere. Sic ſ. de iureiuran. debitores, & ſup. de emp. & vend. ad noſtram.

QVia.] Præmiſſa cauſa ſtatuti, ponit ipſum ſtatutũ: ibi, ſtatuimus Abbas.

CASVS. Quia fruſtra legis auxilium implorat, qui committit in legem, ſtatuit Papa, vt ſi aliquis vſurarius litteras impetrauerit, ſuper reſtituendis ſibi vſuris, vel fructibus computandis in ſortem, auctoritate illarũ litterarum nullatenus audiatur, niſi prius reſtituerit vſuras, quas ab alijs noſcitur extorſiſſe. No. regulam. Fruſtra auxilium legis inuocat, qui cõmittit in legem. Item vſurarius repetens vſuras non auditur, niſi prius receptas reſtituat: & ſic no. quòd qui morbo conſimili laborat, contra alium non eſt audiendus. Item obiectu criminis ciuilis actio retardatur.

c In legem, ſ.]eandẽ ſ. ff. qd met. cã, iſti qdem, & ĩ. de appell. an ſit, & c. cõſtitutis, & C. de iu. delib. ſcimus §. ſi verò poſt q̃. Arg. cõtra, ĩ. de appel. dilectis filijs, vbi decanus qui non detulit appellationi, audit appellantem in eodem negotio: & idẽ vr̃ ſi in alium delinquat, ff. de ſi. nup. filio patroni, §. 1. vbi patronus q ꝯ vnam legem venit, bñficiũ alterꝰ amiſit, ff. de mino. l. auxiliũ, in fi. vbi minor delinquens beneficium reſtitutionis amittit. Vin. & Io. reliquerunt hoc diſputationi, vtrum delinquẽs ꝯ legem vnam, aliarũ perdat beneficiũ. Ego non credo, ꝙ ꝑ pea perdat beneficium alterius, quia ſic punitur in eo in quo nõ deliquit: ſufficit ergo, ꝙ amittat legis beneficium, q̃ cõtempſit, vt dicunt primæ concor. & illa lex, auxilium. loquitur in crimine, vbi non reſtituitur minor: nec illa, filio patroni, obſtare videt.

[Gl. ſeq. quærit & ſoluit, duos caſus excipiẽdo, ſecundo quærit, ponit opi. Ioan. & Tan. & ſol. in fi. elicit arg. quod ſtatim determinat.

d Reſtiterit.] Nũqd ſufficiat cautio de reſtituẽdo? Rñdeo ꝙ nõ, ar. ĩ. de re iud. cũ aliqb. ff. de pig. act. q ſi nõ ſoluerit, niſi ſortè magna cã interuenerit, ar. ff. de re iud. lege 4 §. ait prætor, puta ſi non ſit ſoluendo: tunc ſufficit præſtare cautionem, quòd ipſe reſtituet: & audiri debet, vt poſtea alij reſtituat, arg. ĩ. de teſtit. ſpo. olim 2. & ſup. de ſolut. Odoardus, & ff. de ceſſ. bo. l. ſi debitoris, vel ſi ille cui debetur cõſentiat, quia ſatiſfactum intelligitur, ff. de pig. act. ſi rem, §. oĩs, ar. ĩ. de re iudi. qd ad conſultationem. Item qd ſi nullus agit contra iſtum pro vſuris? Dixit Io. & Ti. ꝙ facta denunciatione in publico ſi nullus apparet, q petit, debet iſte audiri ꝑ litteras, ſicut facit qui rem inuenit alienã, ad euadendũ pœnã furti denuntiet publicè, vt cuius eſt res veniat, ff. de fur. falſus, §. q alienũ. Hoc non credo ſufficere: nõ. n. excuſatur uſurarius ſi nullus repetat ab eo, uel ſi denuntiet: immo etiã tenetur uſuram reſtituere ſaltem pauperib. ſi nullus apparet cui reſtituat: aliter non liberat à peccato, ut ſ. eo. cum tu. undè cum nõ ſit adhuc emendatus, ſi in crie perſeueret retinendo alienum, non eſt audiendus, & hoc patet per litteram iſtam, quia niſi reſtituerit, uel adhuc reſtituat cum effectu, ergo beneficiũ legis hr̃e non dẽt, cum adhuc ꝯ illã in crimine perſeueret: unde põt ei dici, eijce primo trabem de occulto tuo, quã feſtucam de oculo fratris tui 2. q. 1. multi, & 3. q. 7. c. infames, § porrò. in fi. & ita iudex non procedat per litteras tales, niſi poſtquam conſtiterit, ꝙ plenè purgatus fuerit, & hoc intellige cũ eſt manifeſtus uſurarius, aliàs iudex non denegaret ei audientiam, & ſic iudex ex officio ſuo poteſt eum repellere exemplo Domini 3. q. 7. qui ſine. c. poſtulatus, & ĩ. & de excep. exceptionem, & ꝯ c. prox. & ĩ eo. q̃ perniciosũ, ar. idem erit, ſi nõ ſit manifeſtus uſurarius, &

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Et q dicantur uſurarij manifeſti tradũt latè citati in c. q̃a in oibus adde oino. Aretinum in §. ex maleficijs. Inſtit. de action.

[...] hæc re[...] ꝙ non dignus le[...] auxilio, qui facit [...] legem, ui[...] dicat [...] de [...] confi[...] Ab[...] in c. 1. ĩ. [...]

rius, & reus excipiat quod non debet audiri, cum eodē reatu eris inuoluat, probatione recepta non audit, nisi restituat, vt dixi. Itē q.d si aliqs contendat in iure cum ipso impetrante, & appelletur ante causam, nunquid expedietur ante cām appellationis? arg. est hic quod sic, ex eo quod dicit, nisi prius restituerit, & c. si vsurarius impetrator appellet non audirē illum interim per literas illas. Item hēs hic, quod lrae, q̄ ab initio nō valent, postea cōualescūt, j. de for. cōp. verū licet, & ex tenore, & hoc verū ē qn ab initio non sunt nullae ipso iure. Ber.

CVm in.] Manifesti vsurarij, etiā nullo accusante pūt cōpelli pp pœn in Lateran. Concilij vsuras restituere. h. d. vel asr, & sic vt in rubrica nota fm verū intellectum. Circa primū summariū Ioan. An. parū hēt dubij. Secunda pars ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. In diœcesi Altissiodorēn. plures erant vsurarij manifesti, sed pp timorē potentum, qui defendunt eosdem, nullus accusator cōtra eos apparet, nec sunt p sniam condemnati: quaesitū fuit quid de illis sit agendum? Respōdet Papa epō diœcesano, quod quamuis contra eos non appareat accusator, tn̄ si alijs argumentis cōstiterit illos esse vsurarios manifestos, pœnam Later. Concilij contra illos poterit exercere. & iudex ex officio suo potest procedere contra criosos manifestos q̄uis non accusentur.

† In Lateran. sub Alex. 3. c. 25 quod refertur in c. qa in omnibus. j. co. tit.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp. Et de materia, & intellectu hui⁹ decret. uide latè Couarru. & citatos ibi per eum, li. 3. va. resolu. c. 1. num. 3.

potentum, [a] qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet, nec ijdem sunt per sniam condemnati: Fraternitati tuae taliter respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator: si tamen alij argumentis illos constiterit esse vsurarios manifestos, [b] in eos pœnam in Later. † concilio contra vsurarios editam, libere poteris [c] exercere.

¶ Idem.

¶ Maritus recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. h. d. & est casus singularis, & alibi non probatur.

CAP. XVI.

SAlubriter: † & infra. ¶ Sanè generū ad fructus possessionum, quae sibi a socero sunt pro numeranda dote pignori obligatae, computandos in sortem, [d] non credimus compellendū: Cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera [e] matrimonij supportanda.

¶ Idem episcopo Bonon̄.

¶ Repetens vsuras non auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium, à quocumque causam habeat.

CAP. XVII.

MIchael † laicus suā nobis quaerimoniam destinauit, quod M. & quidam alij Bonon̄. ciues multa extorserunt ab eo, & a patre suo, cuius haeres extitit [f] nomine vsurarū: & inf. ¶ Attētius prouisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodē: nisi dictus conquerens restituerit...

a Potentum.] vndè excommunicari possent si praestent impedimentum volentib. agere contra illos, j. de offi. deleg. c. ... & 11. q. 3. iniustum.

[Gl. seq. obijcit per locum a diuisione, & dupliciter respondet.]

b Manifestos.] Si intelligas manifestos. i. notorios, non est opus alijs argumētis, j. de accus. euidentia. j. de iureiur. ad nostram, & 2. q. 1. de manifesta. Si autē loquitur de manifestis non notorijs, fm hoc euidens probatio requiritur fm iuris ordinem. 11. q. 3. eorum, in fi. Ad hoc posset dici, quod illud notorium non habet facti perseuerantiam, vñ aliqua requirunt argumenta. Vel dic quod sollēnis fama docet ipsos esse vsurarios, & adeò per famam, & alia argumenta puniūtur, quia sola fama non sufficit ad cōdemnationē, arg. 35. q. 6. si duo, & 3. q. 5. §. Item sæpè fit, & j. de iureiur. ex litteris.

c Poteris.] Ex officio tuo, vt dixi, j. eo. c. proxi. licet nullus appareat accusator.]

• Manifest⁹ usurarius ex glo. coniunctà, per Aretinū initio huius capitis citatum uide Alexā. consi. 172. in 2. par. Fulgo sum consil. 138. ic. uisis, & Albatē 3. fil. 81. ic. ex themate in 2. uolu.

SAlubriter.] Maritus fructus rei dotalis, vel oblatae pro dote, non tenetur in sortem computare. h. d. Primo ponit dictum: Secundo eius causam assignat, ibi, Cum frequenter. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorem, certa dote sibi a socero constituta, sed quia socer ille pecuniam tunc temporis non dedit, cū genero sponsam daret, tradidit ei quasdam possessiones pro dote, quas dedit sibi in pignus quousque dos ei fuerit persoluta, quaeritur, vtrū fructus percepti de istis possessionib. pignori obligatis, debeant computari in sortem, & respondet Papa, quod non; cum frequenter fructus dotis non sufficiant ad onera matrimonij supportanda. No. hic casum, in quo fructus computantur in sortem.

d In sortem.] hic est casus, in quo fructus non computantur in sortem, alios habes notatos supra eod. conquestus.

[Gl. seq. tractat de fructib. dot. illis, qū eç dāt marito, & qā nō: secūdo tractat de periculo euictionis, vel deteriorationis rei dotalis, ad q̄ spectat.

e Onera.] hoc ideo dicit, qa fructus dotis cedunt lucro mariti pp onera mtrimonij. C. de iu. do. pro oneribus ad hoc aūt, vt maritus lucretur fructus rei dotalis, reqrit, vt sustineat onera mtrimonij. ff. de dolo except. l. pater. in princ. Itē oportet quod possessio rei dotalis tradita sit. ff. sol. mat. de diuisione. fructus verò percepti ante mtrimoniū restituuntur mulieri, nec cedunt lucro mariti. ff. de viur. videamus, §. ... pen. & fructus, & ... pecudū dotalium lucrat maritus, ff. de iu. do. plerumq; §. si serui. Idem est in fundo cretifodino, vel argentifodino. ff. sol. mat. diuortio, §. si vir in fundo. fœtus tamen est in fœtu ancillarum dotaliū, qui non cedit lucro ipsi marito, ff. de iur. dot. l. plerumque, §. si serui. Itē fœtus est in lapidicinis, vbi lapis non renascitur, & in arboribus nō caedendis, ff. sol. mat. diuortio. §. si fun. um, & duob. §§. seq. Item fallit hic illa regula, Cuius est emolumentum, eius dicitur esse periculum, licet. n. ad illos spectet emolumentum rei dotalis, non tn̄ rei periculum, vel euictionis, vel deteriorationis, ff. de iu. do. plerumq; in princ. & §. 1. & C. e. ti. l. ... tn̄ cum distinctione, an res datae in dote sint aestimatae, vel non, vt ibi distinguitur, sed hoc est verum, nisi res dotalis consistat in numero, pondere, vel mensura: nam periculum talium spectat ad virum. ff. de iure dot. res in dotem. Io.

†Cap. 2. eo. tit. in 4. cō. Praeter Do. hic vide citatos in ... frustra ... & Syl. ... verbo ... ibi pl. ... finis ... Couarru. citatū ... glo.

Et sic ... hēt ff. ... in textu ... si. ibi ... fundo ... hoc ... tructu ... cū ... textum ... ta ... grati ... tamen ... Tullus ... de ... 3 ... al. ... hoc ... si ... ... bores ... essent ... ... fus ... 10.

MIchael.] Primo ponit patris querelam: Secundo clausulam, qū stylus curiæ appōnit in litteris, quæ impetrantur ad recuperandas vsuras. Abb.

CASVS. Michael laicus conquestus fuit dño Papæ, quod M. & quidā alij ciues Bonon̄. multa extorserunt ab ipso, & à pre suo cuius haeres extitit per vsurariam prauitatē, vnde mādat Papa epō Bonon̄. vt in cā procedat, fm quod de iure fuerat procedendū: prouideat tn̄ attētius, ne in negotio procedat eadem auctoritate illarū litterarū, nisi dictus Michael restituerit, vel adhuc restituat, si quas ipse aliquando, vel pater eius extorsit vsuras. No. quod frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Item qui morbo consimili laborat, cōtra alium non est audiendus. Item ex qua persona quis lucrum capit, de eius facto tenetur. Item filius tenetur ex facto patris.

f Extitit.] Aliàs non teneretur, nisi esset haeres. j. eo. tua nos.

a Adhuc.]

a Adhuc.] hoc expositum est sup. eodem, quia fru stra.

[Gl: seq. primo no. ꝙ filius ex facto patris cõuenit & cõuenitur, secũdo quærit & soluit, tertio quærit & fortificat, alle. ad negatiuam, contra quam allegationẽ inducit decr. tua, & solu. ad affirmatiuam, & hanc partem tenet, licet vacillando, quartò iterum quærit, ar. affirmatiuè sed contrarium soluit.

b Pater] hic hẽs ꝙ filius tenet ex delicto patris, sic ī. e. tua nos, & agit ex facto patris, vt hic patet, & sic repetitio vsurarũ dat hĕdi, & ꝯ hĕdẽ, vt hic patet: cum n. iste agat ex ꝑsona patris, ipsum tenet defendere, sl. de reg. iu. ex qua fuorũ quoq; fo. a, & ff. de ꝓ. §. penalias denegat ei actio vt ibi dr. Sed pone ꝙ iste non agat ex persona patris, nunquid obest ei si excipiatur contra ipsum, ꝙ pr vel auus recepe unt vsuras? Vr ꝙ sic, q. vsuræ repetuntur ab hærede, & à quo. unque etiam extraneo, s. eod. tua. imò hæres, tenet ex delicto defuncti, & si nihil peruenit ad ipsum, secũdum canonem ī. de rap. in litteris, & ī. de sepul. c. vlt. vbi de hoc. & 16. quæst. 6. si epm, in fi. 12. q. 2. c. ꝓ qui filios, ergo si agi pôt, multò forti⁹ excipi, & hoc concedit Io. q. hæres nõ 2uenit hic ex maleficio, sed potius ex quasi contractu ratione indebiti soluti. Inst. de obl. quæ ex quasi contractu §. item is cui quis per errorem, & ꝙ possit sic excipi de facto patris eo agente, satis probat ꝑ hanc literam. Sed si non fecisset iste mentionem in litteris de patrẽ, nunquid eo agente & ex facto suo, potest excipi contra ipsum, ꝙ pater fuerit vsurarius, nec restituerit vsuras? Vr ꝙ non, quia per tales litteras non potest agere de facto patris: ergo nec excipi potest contra ipsum, aliàs iniquum videtur, arg. contra, ī. eo. tua. sed ille loquitur in ordinario imò alia ratione vr, quod possit excipi, quia in vitium suc essit patri, ut ī. eo. tua. & sic culpam alienam fecit suam, retinendo scienter alienum: ergo antequam alium impetat, debet esse ab illo crimine purgatus vt dictum est, sup. eo. quia frustra. Satis vr quod nõ possit excipi arg. huius c. ex quarimonia, & commissione, nunquam n. clausula illa ponitur in litteris, nisi quando de patre fit mentio in litteris, sicut hic factũ fuit: sed ita vr quod possit excipi: tenetur n. restituere usuras, quas pater extorsit, cũ ei succedat in bonis: quod potius credo. Sed nunquid repelli potest ab agendo qui nomine alieno repetit vsuras? Videtur quod sic, argum. 45. distin. licet non suo. sed hoc non videtur, quia nihil in suã vtilitatẽ versum est: nec secundum istum ageretur ad vsuras repetendas: immo contra illum, qui habuit illam vtilitatem.

tuerit, vel adhuc a restituat, si quas aliquando ipse, vel pater b eius extorsit usuras.

¶ Idem in concilio generali.

¶ Etiam Iudæi compellendi sunt ad restituendas vsuras extortas à Christianis, & ad soluendas decimas, vel oblationes de eorum possessionib.

CAP. XXIII.

Qvanto amplius Christiana religio ab exactione compescitur vsurarum, tantò grauius sup his Iudęorum perfidia insolescit, † ita quod breui tempore Christianorum exhauriunt facultates.

¶ Volẽtes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne a Iudæis immaniter aggrauẽtur, synodali decreto statuimus, vt si de cætero quocunque prætextu, Iudæi à Christianis graues immoderatas vè c vsuras extorserint, Christianorum eis participiũ subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competẽter. undè Christiani (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellantur ab eorum cõmercijs d abstinere. Principibus aũt iniungimus, vt ꝓpter hoc nõ sint Christianis infesti, sed potius à tanto grauamine studeant cohibere Iudæos.

¶ Hac eadem pœna Iudæos decernimus cõpellẽdos ad satisfaciendũ ecclesijs pro decimis & oblationib. debitis, quas à Christianis de domib. & possessionib. † alijs percipere consueuerãt, antequã ad Iudæos quocũq; titulo deuenissent: e vt sic ecclesiæ conseruentur indemnes.

¶ Gregorius ix. fratri R.

¶ Vsurarius est, qui a debitore recipit aliquid vltra sortẽ etiam si suscipiat in se periculum h. d. primò. Non est vsurarius emptor rei minus iusto precio, si tũc uerisimiliter dubitetur an tempore solutionis plus vel minus sit res ualitur ahoc dicit secundò Propter dubium excusatur is qui ex eo, quod differt solutionem precij, vendit rem plus quam valeat si non erat eam aliàs uenditurus h. d. tertiò.

Q Vanto.] Iudæi, qui extorquent graues vsuras à Christianis, vel de possessionib. decimas uel oblationes solitas percipi per ecclesias, eis non soluunt, priuantur Christianorum communione, h. d. Vel sic, vt in rubro. Duo sunt dicta: Secũdum ibi, Hac eadem. primum dictum facit tria, Primò ponit cãm statuti: Secũdò statutum ibi, Volentes. Tertiò prouidet ꝯ grauamen suspicatũ ibi, Principibus. Abbas Siculus.

CASVS. Quãto amplius Christiani cõpescuntur ab exactione vsurarũ, tãtò grauius Iudæi super his Christianos infestãt, grauiores & immoderatas extorquendo ab eis vsuras, vñ statuit ꝯciliũ gñale, vt de cætero si Iudæi quacunq; occasione graues & immoderatas a Christianis vsuras extorserint, Christianorũ eis participiũ subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint, & si opus fuerit, Christiani per censuram ecclesiasticam compellantur ab eorum commercijs abstinere. Præcipit insuper concilium Principibus, vt propter hoc non sint Christianis infesti, sed Iudæos compescant à tanto grauamine. In fine dicit quod eadem pœna compellantur Iudæi ad satisfaciendum ecclesijs, pro decimis & oblationibus, quas à Christianis de domibus & possessionibus alijs percipere consueuerunt, antequam ad Iudæos peruenisset, vt sic ecclesiæ seruentur indemnes. Nota Iudæos compescendos ab exactione vsurarum indirectè, & vt satisfaciant ecclesijs de domibus, & possessionibus pro decimis & oblationibus sibi debitis. Et sic notes, quod Iudæi tenentur soluere decimas tam personales quam prædiales. Item res transit cum onere suo.

c Immoderatasue.] Ergo moderatas videtur permittere, à contrario sensu, 25. dist. qualis, ff de iud. cum prætor, quod non est verum, sup. eo. post miserabilem, & ita cessat hoc argum. à contrario sensu, C. de episco. & clericis, conuenticulam, & graues vsuræ dicuntur, quæ excedunt legitimum modum à lege statutum, C. de vsur. eos.

d Commercijs.] sic supra eodem, post miserabilem.

e Deuenissent,] & ita res trãsit cũ suo onere, ī. de dec. cum.

Margin notes: i.f. Innocentio in concilio Lat. c. 67. ... ꝯ. 4. cõp. de mate vide eita n. c. post etatilẽ, ...t & ꝑ. Mar. ...dam. — ...olescit ī ...te Bar. ... — Hæc opi. glossæ ... sest, ut te i Couarru ... li. 3. ... c. 3. ... Tertio quitẽdum ... ubi latè. it de ma... huius ... & ...

† Hodie Iudæi non pñt hr̃e bona immobilia per extrauagãtẽ Pauli iij & Pij V. Pont. Max. q̃ citãtur in c mul torum, ī. de Iudęis.

cum non sit[d] & ī.de pig.ex lris, & 16.q.1.si quis laicus, ff.de pig.act.si conuenerit, §.si fundus. Ber.

NAuiganti.] Tria dicta hic continẽtur. Secũdum ibi, Ille quoque: Tertium ibi, Ratione huius. Abb.

CASVS. Aliquis mutuauit certã pecuniẽ q̃titatẽ alicui nauigãti vltra mare, vel eũ ti ad nũdinas, & pro eo quod creditor recipit in se periculum pecuniæ recipit aliquid vltra sortẽ: q̃ritur vtrum vsurarius sit censendus? Et rñdet Papa, q sic. Scdò ponit aliã qõnẽ. Ecce aliquis dat decẽ solidos, vt alio tpe recipiat totidem mẽsuras vini, olei, vel frumenti, q̃ tũc plus valẽt, q̃ritur, vtrum iste sit vsurarius censendus: rñdet Papa, si dubiũ sit vtrũ plus vel minus sint valituræ tpe solutionis, nõ dẽt p p hoc vsurarius reputari: & ita p p dubiũ excusetur. Tertio ponitur alia qõ. Ecce aliquis vendit pannos, granum, vinum, vel alias merces, vt amplius recipiat termino constituto, q̃ valeant tpe venditionis, quærit, vtrum iste vsurarius sit censendus? Rñdet Papa q iste ẽt rõne dubij excusatur ab vsura, dũmodò merces suas tpe ɔ̃ct[9] nõ fuerat venditurus. No. quod mutuans pecuniam mercatori, vt aliquid vltra sortẽ recipiat, pro vsurario habetur licet periculum pecuniæ in se suspiciat. Et sic no. quod non admittitur compẽnsatio in vsuris. Item non solum abstinendum est à malo: imò a specie mali. Item dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Item rõne dubij excusatur quis ab vsura. Item non quodcunque dubium excusat ab usura, sed qñ probabiliter dubitari põt.

† Vide citatos in c. in ciuitate, ī. eo. ti. Dñicũ Soto l 6. p iust. & iu. q. 4. ar. 2. vbi plenè expendit intellectũ huius decr. ad. de Angelum Clauasiũ in summa, ver. vsura. 1. nu. 38. ver. vtrũ mutuans pecuniã. & S. Antoninũ 3. par. ti. 1. c. 7. §. 22.

CAP. XIX.

NAuiganti,† vel eunti ad nundinas, certam mantuans pecuniæ quãtitatem, pro eo quòd suscipit, in se periculum, [a] recepturus aliquid vltra sortem, vsurarius est censendus.

¶ Ille quoque, qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, uini, uel olei mensuræ reddantur: quæ licet tunc plus ualeant, utrum plus uel minus solutionis tempore fuerint ualituræ, uerisimiliter dubitatur: [b] non debet ex hoc usurarius reputari.

¶ Ratione huius dubij etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum uel alias merces uendit, vt amplius, quàm tunc ualeant in certo termino recipiat pro eisdẽ: si tamen ea tempore contractus non fuerat [c] uenditurus.

[Glo. sequens recitetur per obiectionẽ, & solutionẽ.]

a Periculum.] quia iste recipiebat in se periculum, uidebatur quod quasi quadã compensatione licitè aliquid vltra sortem recipere posset, quia periculũ pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, cum sua facta fuisset: sed nihilominus est vsurarius, cum excedat naturam mutui, vt dictum est s. eo. conquestus. quia si nullum periculũ sequutũ fuit, & aliquid vltra sortem recepit, illud fuit vsura, quia cũ sit hinc indè mutuũ nihil inde sperare debet. iuxta illud: date mutuũ, nihil inde sperãtes, s. eo. consuluit, 14. q. 3. per totum. & nulla compensatio sine dispensatio admitti debet vt vsura exigatur, sup. eo. super eo. ergo siue recipiat in se periculum, siue non, nihil vltra sortem recipere debet.

[Glo. seq. in prin. & fine arg. quod propter dubium aliquid excusatur & permittitur, in medio arg. dubia in melius interpretanda, alle. contrarium, & sol.

b Verisimiliter dubitatur.] Ergo si certum esset, q tẽpore solutionis, plus valere t; vsurarius est censendus, ī. eo. in ciuitate, arg. ī. c. prox. & ita propter dubiũ excusatur: quia tam emptor quam venditor æqualiter cõmodum & incõmodũ ex dilatione expectat, & est si. C. de sol. l. pen. Itẽ arg. est hic, q dubia in meliorẽ [1] partẽ interpretari dẽnt, ī. de reg. iur. c. 2. quia promptiores dẽmus esse ad absoluendũ, q̃ ad condemnandũ. s. de prob. ex litteris, ff. de actionibus & obl. l. Arrianus. Sed contra q potius in tali dubio abstinendum esset à talib. cõtractib. [?] periculum, arg. ī. de cle. excom. minist. illud. Q̃que .n. aliqui fingunt se dubitare, vbi dubitatio nõ est: tñ reliquẽdi sũt in talib. cõscientiæ suæ. Item arg. q rõne dubij aliquid pmittitur, q aliàs nõ licet, 13. q. 2. non æstimemus. ff. de ven. inspi. l. j. §. j. ff. de iud. si quis ex aliena. C. de vsur. si ea lege, & rõne huius dubij excusatur, vt in §. seq.

c Tpe ɔ̃ctus nõ fuerat vẽditurus.] aliàs nõ excusatur, quia si tunc fuerat venditurus pro minori, & ex certa scientia plus recipiat alio termino, vsura est. & sic intellige, ī. eod. in ciuitate, vt ibi etiam dixi.

1 De sre vide plenè B. Tho. 2. 2. q. 60. ar. 4.

TITVLVS XX.

De † crimine falsi.

¶ Augustinus. ¶

¶ *Testis falsidicus tres lędit, Deum, iudicem, & partem, & falsus est non solum qui mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat.*

CAP. II.

FAlsidicus testis tribus personis est obnoxius: [d] primũ Deo, cuius præsentiam contemnit: deinde iudici, [e] quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio læ

† In quodã veteri manuscripto ita: De falsarijs. & crie falsi. † Hęc nõ sũt Augustini. sed Isidori, li. 1. de summo bono c. 79. refert Burchardus li. 16. c. 1. de cr. & habet c. 2. e. m. comp. vide Fel. in ca. ẽcut, sup. de reiu. & Simicã catho. in sti. tt. 64. de testi.

DE CRIMINE falsi.

¶ Quia inter cętera præcepta legis diuinæ continetur. Non furtũ facies nõ falsũ testimoniũ dices, & s. visũ est de furto, & vsura, quæ est spẽs furti: ideò annectit de crimine falsi, de hac materia hr in decret. in c. in memoriam. 19. d. & 11. q. 3. quisquis. 4. quæst. 3. qui falso. Abbas Siculus.

FAlsidicus.] Duę sunt partes. scda ibi, Vterq;. Abb.

CASVS. Testis qui falsum testimonium dicit, tribus personis obnoxius est. Deo, cuius præsentiam contemnit Iudici, quem fallit, & illi contra quem falsum testimonium dicit. Item ille reus est, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: primus non vult prodesse. secundus verò nocere desiderat. No. quod testis falsus trib. personis obnoxius est. s. Deo, iudici, & proximo: & in trib. dẽt puniri. Item qui veritatem celat, peccat: & ideò testis cõpellitur ferre testimoniũ.

d Obnoxius.] id est, obligatus.

[Gl. seq. ponit duplicẽ modũ puniendi falsum testẽ, & quod snia ad eius dictum lata retractatur: nec fit eius executio: & dupliciẽ ponit opinionẽ de ipsi[9] nullitate.]

e Iudici.], qui [2] cum extraordinariè punire potest causa durante C. de testibus, nullum, sed causa finita potest accusari lege Cornelia de falsis, ff. ad l. Corn. de fal. l. 1. & etiam l. Cornelia de sic ff. ad l. Cor. de sic. l. 1. 1. respon. & §. 1. Punitur enim falsus testis, etsi conatus non habuit effectum: sententia tamen per falsum testimonium dicta, vel instrumenta falsa retractari debẽt falsitate reperta vsque ad 20 annos, ī. de except. cum venerabilis, nec est mandanda executioni si hoc obijciatur, ī. c. proxi. vbi de hoc, & nulla est secundum quosdam, quia ex ea non datur exceptio, ff. de exceptio. qui nõ agnitis, dominus Azo dicebat, quod est aliqua: sed non datur exceptio cum effectu, ff. de re iud. diuus.

2 De materia huius gl. præter Iudic. hic vide Zachirum tra de her. c. 14.

dinus, quousque enim constet de falsitate, habetur interim pro sententia, ī. de fide instr. accepimus, vbi de hoc.

[Gl. seq. triplicis culpæ triplicem ponit pœnam.

a Lædit.] Quia in trib. offendit. triplex pęna ei détur. Primo q̄a Deū offēdit, septenis pœnitentia sibi iniungit pro periurio, 6. q. 1. q cūq; q̄a iudicem delusit i famabit, 11. q. 5 qsqs quictus, & verberib. castigabit. 5. q. 5. illi q. vel extraordinariè punietur, vt dictum est in proxima notula, & q̄a proximum lędit iuxta modum læsionis punietur, ar. 3. q. 9. nihilominus licet ibi non loquatur de tali pœna.

b Reus.] De hoc habes, 11. q. 3. q. si quis.

SVper.] Primo commendat eum cui scribit de præterito. Secūdo instruit eum de futuro ibi, Mandātes. Abb.

CASVS. Quædam sentētia lata fuit auctoritate falsarum litterarum: ille pro quo lata fuit sententia, impetrauit executionem faciendam per episcopum Vigoriēs. ille citatis partibus, vt sententiam executioni mandaret, oppositū fuit cōrā illo, q̄ cū sñia illa lata esset auctoritate falsarum lrarum, nō debeat executioni mandari, cum nulla esset: episcopus litteris illis visis, noluit eā executioni mādare cum essent falsæ: consuluit papam, & papa commendat ipsum: quia noluit sñiā latam per falsas lrās mandare executioni p̄cipiens ei vt quoties aliqua scripta sub nomine Papæ destinata, redarguenda uiderit falsitatis, nullam eis fidem exhibeat, nec obseruet quod p̄ ipsas mandat, sed eum, qui p̄sentauerit illas faciat detineri. No. q̄ falsæ litteræ non conferunt iurisdictionem, & iō nullo tempore conualescit, quod per eas iudicatum est. Item iudex non debet sententiam mandare executioni. vbi uidet eam nullam, secus si esset iusta. Item falsarius debet detineri.

[Gl. seq. distinguit duplicem falsitatem.

c Falsarum.] Hæc dicebat Lau. quod sine temporis præfinitione semper retractanda est sñia de falso, quia ipso iure nulla est: 1 quia defectus est in iurisdictione, quia falsę lræ nullam attribuunt iurisdictionem, sed vbi aliàs ageretur de falso, retractatur vsq; ad 20. ann. vt dixi ī. c. prox.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

d Executioni.] Et ita patet, quod executor subsiste re debet: vel sustinere si obijciatur, quod sñia lata sit per falsas litteras, sic ff. de iudicijs cum prętor. Ar. cōtra de off. dele. c. pastoralis, & ibi soluitur hoc vbi plene habes qñ fieri debeat executio, vel, quando non, ī. de re iud. de cœtero.

Vigorū.

Ca. 4. ti. de re iudicata 1. compil. & hic ad met. I. A.

Ca. 2. e. ti. 1. comp. e Iuliū rū in 5. ...m, ver. ...talijca & i pra. ...ti. q 36. ...Guidonē decisio 55.

de ꝗ no. l. 1. C. fal. in- idē in l. elā i 4. C. de

dit. a ¶ Vterq; reus b est, & qui veritatē occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse nō vult, & iste nocere desiderat.

¶ Lucius tertius Vigoriēs. † episcopo.

¶ *Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.*

CAP. II.

SVper † eo, q̄ sententiam auctoritate litterarum falsarum c latā noluisti executioni d mādare, tuam prudentiam commendamus: Mandātes, vt quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullā eis adhibeas fidem; & q̄ per ipsas mandatum fuerit, non obserues: e sed eum qui presentauerit, retineri facias diligenter.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Clericus falsans sigillum principis, deponitur. Item ei character imprimitur, & in exilium mittitur.*

CAP. III.

AD † audientiam nostram te significante peruenit, q̄ cū quosdā clericos, qui falsauerant sigillum regis Francorum, carcerali custodiæ mancipaueris, & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, vt eis nec membrum auferri, nec pęnam infligi facias corporalem, per quā periculum possint mortis f incurrere: sed eis a suis ordinibus degradatis, g in signum maleficii characterem h aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscantur: & prouinciam ipsam eos abiurare compellens, abire permittas.

Innocentius tertius.

¶ *Existentes in curia literas Apostolicas non recipiat, nisi de manib. papę, vel officialiū ab ipso deputatorum, personę tamen solemnes per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contrafaciens si laicus est excommunicationi subiacet, si clericus, ab officio & beneficio deponitur. h. d. vsque ad adijcientur.*

CAP. VI.

DVra † sæpè mādata: & inf. ¶ Statuimus

e Non obserues.] Et si p̄ errorē p̄ talē sñiā solutū 2 est, pōt reuocari. C. si ex falsis instrumen. l. 1. & 2. & ff. de exceptio. l. qui agnitis. a Ber.

AD audientiam.] Communis diuisio: Secunda ibi, Fraternitati.

CASVS. Quidam clerici falsauerant sigillum regis Francię eṗs q̄dam posuit eos i carcere, & sigñauit hoc dño Papæ, & q̄ṡiuit qualiter eśsēt puni di? Rñdet Papa q̄ nec mēbrū eis auferri faciat, nec pęnā infligi corporalē, p̄ quam mortis p̄iculū icurrere possint: sed eis a suis ordinib. degradatis, in signū maleficij aliquem charactere imprimi faciat, per quem inter alios hoīes cognoscātur & prouinciā eos abiurare compellat. No. q̄ sigilla regum sunt authē. item ecclesia pœnam sāguinis non infert. Item aliter puniuntur falsarij clerici litterarum dñi Papę quam sigillorum regum, sed istud est speciale in litteris domini Papæ.

f Mortis.] Hanc pęnam ecclesia nō imponit, 23. q. vlt. his à quibus, & c. sæpe, & ī. ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

[Gl. seq. cum seq. signat duo contraria, & soluit.

g Degradatis.] sic ī. de iud. cum non ab homine. Sed contra vī ī. eo. ad falsariorum. vbi traditur sæculari potestati puniendus: sed illud speciale est in falsarijs litterarum domini papæ, 3 vt statim tradantur sæculari potestati.

h Characterem.] ar. contra ī. de rap. in archiepiscopatu. & ī. ne cleri. vel mona. sñiā. Sol. character iste non ita profondè oēt infligi vt sanguinem eliciat: sed cutis superficies deformetur in signum maleficij, & hoc p̄p odium cris quia facies hominis, ad instar cœlestis pulchritudinis facta fœdari non dēt. C. de pœnis si quis in metallum. sed illa pęna aliàs infligi non dēt à iudice ecclesiastico, q̄a periculū imminet in cura infligēda, & huiusmodi adustio clericis est prohibita, ī. ne cleri. vel monachi, sententiam.

DVra.] Prima pars punit non recipientes litteras de manib. Papæ vel officialium, Secunda punit non defferen-

a Melius I. B. ē vlt. vbi d. q̄ executio rei iudicatæ suspēdit, & solutū p̄ talē sñia repetitur. Io. An.

† Ca. 1. tit. de falsarijs i 3. compil.

3 Adde quia pęna puniæ falsificās priuatā scripturā. no. i l. penult. C. de fal. Bar. in l. 1. § s. ff. ad leg. Cornel. de fal.

destruentes litteras falsas ibi, Adijcientes. Abb. Sic.

CASVS. Quia clerici & alij recipiebant lras in curia à quibuscunque pp quòd falsitatis periculum immi nebat, statuit Innocentius, & sub pœna excõicationis ordinis & beneficij districtius inhibet, ne aliquis apud sedem Apostolicam lras Papæ recipiat, nisi de manib. dñi Papæ vel de manib. illorũ, q ad hoc officiu de mãdato Papæ sũt deputati. Si verò persona tãtæ auctoritatis, vt ipsum deceat per nuncium litteras recipere, nuncium ad cãcellariam vel ad Papã mittat idoneum, p quem litteras recipiat iuxta modum prædictum. Si verò aliqs huius mãdati transgressor extiterit, si laicus fuerit, excommunicatio ni subiaceat: si clericus, officij & beneficij sui suspẽsione dãnetur. Statuit et, vt Prælati eccl'iarum gñalẽ ferant sniam, quam p singulas parochias frequentius faciant innouari: q si quis falsas lras scienter hr̃e cognoscens, inf. viginti dies illas destruat, aut resignet, si pœnã illã voluerit euadere, q sniam nullus relaxare præsumat sine speciali mãdato dñi Papæ, nisi in mortis articulo: & si absolutio contra hoc psumpta fuerit, nullam obtineat firmitatẽ. No. q lræ Apostolicæ de manu Papæ, vel illius qui ad hoc officiu n p Papam deputatus est, debent recipi, alias psũptio est contra eas. Item qui contra hoc fecerit, si laicus est, excommunicationi subiaceat: si clericus, debet officio & bñficio damnari. Item arg. q lræ p excommunicatum impetratæ non valet. Item qui hẽt falsas lras, j. viginti dies illas destruat, alias cum snia sup hoc lata est, erit excommunicatus. Item excõmunicatio in diem lata nõ ligat nisi post diem elapsum. Item falsarius lrarum dñi Papæ, nõ põt ab alio quam à domino Papa absolui, nisi in articulo mortis. Item in casu isto qui excommunicat, non potest absolu re, & hoc est quia Papa hoc prohibuit, & si fiat, non tenet absolutio, quia & hoc præcipit.

& sub excõicationis pœna, & suspensionis ordinis & beneficij destrictius inhibemus, ne quis apud sedem Apostolicã litteras nostras nisi a nobis, vel de manib. illorum † recipiat, qui de mandato nostro ad illud sint officium deputati. Si verò persona tantæ auctoritatis extiterit, vt ipsum deceat per nunciũ [a] litteras nostras recipere, nunciũ ad Cancellariã nostram, vel ad nosipsos mittat idoneum, [b] per quem litteras Apostolicas iuxta formam præscriptam recipiat. Si qs autem in hac parte mãdati nostri transgressor extiterit, si laicus fuerit, excõmunicationi subiaceat, [c] si clericus, officij & beneficij suspensione damnetur, & infra.

¶ Per excõicationis pœnam prouidet contra non resignãtes, nec destruentes litteras falsas infra viginti dies: & absolutio Papę reseruatur, & contra factũ non tenet. h. d. Abb.

Adijciẽtes statuimus, vt generalem excõmunicationis sniam promulgetis, quã p singulas parochias faciatis, frequentius innouari: [d] q si qs falsas litteras se hr̃e cognoscit, infra vigiti dies [e] litteras illas aut destruat [f] aut resignet, [g] si pęnã excõmunicationis voluerit euadere: [h] quã (nisi forsã i mortis articulo: [i]) sine spẽali mãdato nostro, à quoquã nolumus relaxari. [k] nec etiã si præsũpta fuerit contra hoc absolutio, quicquam habeat firmitatis.

¶ Idẽ archiepiscopo & canonicis Mediolanen. sibus.

¶ Ponit nouem modos falsandi litteras papales.

CAP. V.

Licet † ad regimẽ: & infra. ¶ Vt autem va

excõicatus: sed non credo q sit excõicatus ipso iure: q nec seruat hoc, imò indifferenter videmus, q quilibet p nũcium lras impetrat. & hoc Papa scit, & tolerat, nec aliquẽ repellit, nisi esset excõicatus: sed hoc intelligitur cum lræ de manib. dñi Papæ vel bullatoris tm̃ sunt recipiẽdæ, q alias falsæ sũt. j. e. ex. & ille q lras recepit, est excõicatus, vt hic dicit.

d Innouari.] vt j. de iudic. ita quorũdã, in fi. vbi de hoc.

e Dies.] in quibus deliberet super litteris, sic 3. q. 3. ca. induciæ. § offeratur, & j. de cleri. excom. ministr. il lud, & ff. ex q. cau. maio. l. ab hostibus, §. vlt.

f Destruat.] sim. 5. q. 1. quidam, & l. si quis famosum. C. de famo. lib.

g Resignet.] tali q possit pdesse, & nõ obesse 21. & 22. q. 5. hoc videtur.

[Gl. seq. duas quæstiões format, & sol.

h Euadere.] si sup hoc lata est per diecesanum, vt hic præcipit: & ñ aliam sniam dñi Papæ siue canonis incurrit, j. eo. l. satiotũ. Quid si aliqs simplex vtitur litteris talibus, i. coram terrẽno ex q a q a per alios debet hoc i quirere arg. 37 dist. §. vlti. Quod si falsitas fuit tã latens, quod non potuit videri et à perito? Rñdeo, q si fecerit diligentiam, quam potuit, per se & per alios, non credo ipsum teneri, alioquin non excusatur, argu. j. de homi. c. Ioannes, & c. vlti. & in alij pluribus cap. & 50. dist. si duo. Bern.

i Mortis articulo.] Casus iste semper excipitur, 17. q. 4. si quis suadente, j. de snia excom. à nobis, & s. de offi. or di. pastoralis.

k Relaxari.] Ar. ex quo Papa sibi aliquid specialiter reseruat, alijs denegat facultatẽ disponendi aliqd sup il lo. sed vbi absolutionem nõ reseruat, alijs intelligit esse concessum, j. de sen. excomm. nuper.

Licet.] CASVS. In decretali præsenti distinguit Papa septem species falsitatis, per quas lræ Apostolicę cognosci debent, vtrum sint falsæ, quas quilibet diligens, qui per litteras Apostolicas conuenitur, debet aduertere diligenter, quas per singulos §§. videas per te ipsum in §. Est etiam, dicit Papa quod illi non sunt immunes à crimine falsitatis, qui litteras Apostolicas recipiunt contra tenorem constitutionis proximæ prædictæ. Item quidam sunt qui accedunt ad bullam, & falsas litteras proijciunt et de vera bulla cum alijs sigillentur. Sed istæ duæ species falsitatis non possunt de facili comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In alijs autem diligens indagator consideret vel in coniunctione filorum, vel in collatione bullæ vel motione, vel obtusione,

a Per nuncium.] specialiter cum mandato ad hoc destinatum, s. de rescri. nonnullis. lo.

[Gl. seq. arguit, & remittit.

b Idoneum.] Arg. q non valent lræ p excommunicatum impetratæ: aliã, enim p quamcunq; psonam et si per seruum impetrentur, valent. C. de prec. impe. off. vniuersis. quo forte posset intelligi cum præsc ps ex certa scia ei concessit lras. ff. de bo. pos. seruus, nisi sit in suspectu n est ex persona, argum. s. de rescrip. ad audientiam, ff. de ed. si quis, similiter non ual. t rescriptum ab hæretico impetratum. C. de sum. Tri. l. 2. lo.

c Subiaceat.] Ex hoc nl, q q contra facit, fit ipso iure

Marginalia:

† eorum.

¶ Vide Panormitanũ i c. significauerũt, de exce. & Specu. ti. de actore.

2 Quoniã hr̃tic carent omni legum auxilio l. Manichæos C. de hær.

† Ca. z. est in 3 pp. De mitten fi milites Archid. & Turrecre. in ciu memorii ... ditadde oi ... no Rebuffã i prax. bñfi. tt. de his qui opponu ... bulli ... vbi de materia hum c.

10 20 30 40 50 60

ae, si bulla non sit æqualis. No. diligenter hanc decre. & inuenies in ea multos modos falsitatis litterarum domini Papæ, qui qualiter deprehendantur, satis patet in litera.

[Glo. seq. vltra nouem species falsitatis, quas ponit textus, ponit 7.

a Falsitatis.] Circa huiusmodi vitium falsitatis nota, quod præter hos modos qui hic exprimuntur, sunt alij casus falsitatis. Ex dicto enim vel tacito dicuntur litteræ falsæ, s. de rescr. super litteris, & in tali falso distinguitur, prout ibi dicitur & pro tali falso non punitur, nisi quia nō habet cōmodum litterarum. Et est argu. ad idem ff. de fal. si quis obreptserit. Item charta dicitur falsa scripto, vt cum scriptum est in ea omnes canonicos fuisse præsentes, qui non fuerunt omnes pñtes, & talis vt falsarius punitur, vt supra de his quæ fi. à præla. si. consen. ca. quanto. & ab officio & bñficio talis suspendit, s. de test. tam literis. Itē dr charta falsa si appareat falsa vel mutata in loco suspecto, j. de priuil. cū olim & s. de fi. instr. inter dilectos, & s. de reli. dom. cum venerabilis, immo & qui litteras iudicum tali modo falsat, puniri dēt in beneficio suo, sup. de rescr. olim, de hac rasura dr j. eo. § quinta. Item præsumitur falsum rescriptum, licet forsitan non sit, ita q per ipsum non procedatur, si habet in se vitiū latinitatis s. de rescr. ad audientiam. Item si instrm suspectum iducit, & ei nō imponit fides dr falsum. C. de prob. iubemus. 2 Item dñr litteræ falsæ, si episcopus appellatur filius. Vel si Papa vni loquitur in plurali. j. eod c. prox. Item rescriptum dicitur falsum si est impetratum sine mandato, s. de rescrip. nonnulli. Item alios nouem modos falsitatis habes hic expressos. Et quicunque tali modo vel alio quocunque litteras dñi Papæ falsauerit 3 uel vsus fuerit illis sciē ter, excommunicatus est, ut infra eodem ad falsariorū, & debet tradi curiæ sæculari conuictus & degradatus, ut ibi dr, in alijs autem falsitatibus prædictis, licet puniri debeant, non sunt ipso iure excommunicati, nec curiæ sæculari tradendi, nisi fortè episcopus diœcesanus generalem tulerit excommunicationem, sicut Bonon. fecit, qui excommunicauit omnes illos qui falsum instrm fecerunt, vel fieri fecerunt, vel qui testimonium falsum tulerit, vel procurauerit fieri: vel qui ignem apposuerit.

ADDITIO. Modi falsitatis bullarum Apostolicarum comprehenduntur his versibus.

Forma stylus, filum, membrana, litura, sigillum.
Hæc sex falsata, dant scripta valere pusillum.

---

rietates falsitatis [a] circa nostras litteras deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus litteris duxim exprimendas.

Prima species falsitatis hæc est, vt falsa bulla falsis litteris apponatur. [b]

Secunda, vt filum de † vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum, falsis litteris inseratur.

Tertia, vt filum ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis litteris immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum.

Quarta, cum à superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum litteris falsis inserta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cum litteris bullatis & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem [c] immutatur.

Sexta, cū scriptura litterarum, quib. fuerat apposita vera bulla, cū aqua vel vino vnitue, taliter abolita, seu deleta, eadem charta cum calce & alijs iuxta consuetum artificiū dealbata, de nouo rescribitur.

Septima, cum chartæ, cui fuerat apposita vera 10 bulla totaliter abolitæ vel abrasæ, alia subtilissima charta eiusdē quātitatis scripta cum tenacissimo glutino coniungitur.

¶ Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus 20 immunes, qui cōtra constitutionē nostrā, scienter literas non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt.

¶ Illos quoque, qui accedentes ad bullam, falsas litteras caute projj- 30 ciunt, vt de vera bulla cū alijs sigillentur. Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facilè comprehēdi nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturę, [d] vel qualitate chartæ [e] falsitas cognoscatur.

40 ¶ In cæteris autem diligens indagator falsitatē poterit inueni, vel in adiūctione filiorū vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, 50 sed alicubi magis tumida, & alibi magis depssa.

¶ Idem Attinacen. † episcopo.

Falsæ sunt litteræ papales, in quibus episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel vni scribitur in plurali.

60

---

b Apponat.] Apponēs, 4 sm leges aqua & igne interdicit, ff. ad leg. Corn. de fal. l. vltima. 4

[Gl. seq tractat de rasura duplici, s. lrarū Apostolicarū, & aliorū instrorū & vtriusq. dicti soluit vnum cōtrarium.

c Tenuem.] qcūq; radit vel imutat rescriptū dñi Papę sibi assignatū, excōicatus est, & falsarius, vt dixi in pxima notula, & i hoc nullā distinctionē adhibeo, licet sit arg. j s. de fi. inst. ex lris, qa intelligo illā rasuram factā p illū q. lras ipsas scribat, & n p illū, q vtebat i llis. Si verò lræ clausæ essent, nō nocet rasura in quocūq; loco fuerit: quia non est præsumptio contra impetrātem. 5 In alijs autem litteris vel instris pōt distingui verum sit rasura in loco suspecto vt tunc obsit, supra, de reli. dom. cum venerabilis, vel non suspecto, vbi nulla uis est, & tunc nō obest ar. illius decr. supra, de fi. instr. ex literis, & c. cum venerabilis, & hoc intelligit quando rasura est in loco suspecto, & sic non contradicit, j. eo. c. vlt. quæ intelligitur qñ rasura non est in loco ē suspecto & modica est rasura, s. paucarum litterarum.

d In forma scripturæ] Quia per comparationem litterarum probatur falsitas, C. de fi. instr. l. comparationes, & ex stylo dictandi fit comparatio, vt hic dicit, in alijs autem litteris non attenditur talis comparatio.

[Gl. seq. ponit quandam expertam doctrinam.

e Chartę.] & in hoc est alia comparatio notanda, sed rasura chartæ quantumcunq; sit subtiliter rasa, siue incisa, si aliter discerni non possit, eleuari dēt ad Solem, & interponi debet inter Solem & oculos, & statim apparebit rasura.

... colice ... tiç hoc ... itum le... rita. Ex ... n. vel ... vel scō ... liç falsę ... illa aūt ... vel ta... tē ... vt pstat ... t. super ... de rescr. ... itato. ... verbul-

... lla lex di ... producen ... n vt falsa- ... m detinē ... m. Io. An.

... ide cita- ... j. in d. c. ... falsariu- ... n.

4 Loquit in illo q vtitur falso rescripto, vel falsa cōstōne, nullo auctore habito. Ioa. And.

5 Ar. ad hoc in l. cōparationes, C. de fi. instr. & in l. si vnus, C. de test.

† Antinacē.
† Antibarē.

Quam

Quam graui.] Primo ponit admirationē. Secundo ibi, Cum scire, in trib. quæ sunt de stylo curiæ informat, & primo reducit ad propositum. Tertio ibi, Propter quod generaliter concludit. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus coram legato Apostolicæ sedis super quibusdam criminib. accusatus, renunciauit epatui: postmodum ad Apostolicam sedē accedens, quasdā lras sub noie Apostolicæ sedis ad archiepm suū Attinacēsē reportauit, in qb. ptinebat, ꝙ ipsum restitueret ad ecclesiam suam, altero substituto 7de remoto: quod & fecit Rex istius loci, ñ credens litteras à sede Apostolica emanasse, pcepit litteras & ipsum impetrantē ad Sedem Apost. psentari; dominus Papa visis litteris, quæ ipsi archiepo fuerāt pstatę, rescribit eidē dicens, ꝙ in eis tam in continentia, q̄ in dictamine falsitatē inuenit, & i hoc fuit admiratus, ꝙ literas illas à sede Apostolica credidit emanasse cum ipse scire dēat consuetudinem Apostolicæ sedis talē esse, vt Patriarchas, Archiepos, Epos, fratres appellet, cęteros omnes dilectos filios ī suis litteris nominādo: & qñ vni psonæ scribit, nūq̄ ei loquit in plurali, vos vel vester appellando, sed in litteris psentatis huic dilectus filius vocabatur, vñ mandat quatenus literas Apostolicas taliter studeat intueri tam in filo, bulla, charta, quam stylo, ꝙ veras pro falsis, & falsas pro veris nullo modo admittat. Nota quod Papa omnes episcopos & superiores fratres appellat, inferiores autem omnes dilectos filios, & si aliter appellentur, literæ sunt falsæ. Item vni non loquitur in plurali cuiuscunque dignitatis sit. Item falsitas præcipuè deprehenditur in bulla, filo, charta, & stylo.

CAP. VI.

QVā †graui pęnæ subiaceat, & infra. ¶ Nos vero literas, quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuētes, in eis tam in continentia, quā in dictamine, [a] deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales litteras à nobis crediderat emanasse: Cū scire debeas Apostolicam sedem consuetudinem in suis litteris hāc tenere, vt Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, fratres: † cæteros autem Reges, Principes, vel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris litteris appellemus. Et cum vni tantum personæ nostræ litteræ diriguntur, nunquam ei loquimur i plurali, [b] vt uos, siue vester, & his similia in ipsis litteris apponamus. In falsis autē litteris tibi præsentatis in salutatione, dilectus † in Christo filius vocabaris, cum in litteris quas aliquando tibi transmisimus, te videre potueris à nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod sic literas Apostolicas studeas intueri tam in bulla, [c] ñlo, & charta, quam in stylo, quod veras pro falsis, vel falsas pro veris literis † modo aliquo nō admittas.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōp. Et quatenus hic tractant Doctores de stylo Romanæ curiæ vide latè per Fel. in c. 2. 3. de rescr. adde Rom. cons. 376. inci. q. ea.

† Vide q̄ notata sūt in c. Raynaldus, de testa. vers. dilectus fil. N. O. vbi inuenies qualiter appellet Cardinales, quorum hic non meminit.

† In multis exēplaribus ita Dilecto in Christo filio vocabaris Hæc lra insolita, pręsumptionē facit falsitatis. Alexan. cons. 46. in 3. vol. & Fe. in c. cūm, 2. de testib.

a Dictamine.] de c. prox. in fi. Ber.

[Gl. seq. recitari potest per contrarium.]

b In plurali.] In his ergo pōt deprehendi falsitas, & de facili, quia facilè est videre qualiter appellet epm, vel inferiores, & cui loquitur in plurali: fm antiqua tpa hoc non seruabatur: Greg. enim loquebatur vni in plurali, & de se quādoque singulariter quādoque pluraliter, de prsūr. nihil. 24. dist. communis filius, & 99. dist in. ecce. sed hoc faciebat ex magna humilitate & tunc erat talis consuetudo. sed illa immutata est, alij episcopi appellant suos subditos fratres vel so-

cios, 8. q. 1. quid ait, & 10. q. 3. cauendum, & de excess. sub. prala. c. 1.

c Tam in bulla.] vt s. c. prox.

AD falsariorum.] Primo punit falsantes lras Papæ p se, vel per alium. Secundo punit vtentes litteris falsis: ibi, Qui verò. Abbas.

CASVS. Ad confusionem falsariorum statuit Inn. iij. cōsilio fratrum suorum, vt qui litteris Apostolicis vti voluerint, eas prius diligenter examinent, quia si falsis lris vti se dixerint ignorāter, pęnas euitare ñ poterūt iferius posita. ipse n. excōicationi supposuit oēs falsarios lrarū Apostolicę sedis q p se, vl p alios vitiū falsitatis exercēt, cū oio. fautorib. & defensorib. suis, statuens vt clerici, qui falsarij dephensi fuerint, oib. beneficijs & officijs ppetuo sint priuati, ita ꝙ qui per se vitiū falsitatis exercuerint, à suis officijs degradati, sæculari Potestati tradāt fm leges puniendi, & si laici fuerint, per eadē leges puniantur legitimē; illi verò q. sub noie Papæ falsis lris per alios impetratis vtūtur, si clerici fuerint, officijs, & beneficijs spoliētur: si laici fuerint tandiū maneant excōicati donec satis faciant cōpetēter ita, videlicet ꝙ & in clericis & in laicis malitia grauiꝰ puniatur q̄ negligētia, & idē obseruandum est de his, q. falsas lras impetrant. Not. ꝙ omnes falsarij literarū Apostolicę sedis cū fautorib. & defensoribus suis ipso facto sunt excōicati. Item clerici degradati propter hoc vitium puniēdi sunt fm leges: Et no. hic vnum casum, in quo clericus statim post degradationem traditur curiæ sæculari. Item vbi clericus deponitur vel spoliatur officio & beneficio pro aliquo delicto, laicus pro consimili potest excommunicari. Item malitia grauius punienda est quam negligentia.

¶ Idem.

¶ *Qui per se vel per alios literas Papæ falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus & clerici officijs & beneficijs priuati sunt, & degradandi, & tradendi curiæ sęculari, per quam laicus legitimè punitur. Qui verò falsis literis vtitur, si clericus est, officio & beneficio priuatur: si laicus, excommunicatus est. h. d.*

CAP. VII.

AD †falsariorū cōfundendam malitiam: & inf. ¶ De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, vt qui literis nostris vti voluerint, eas primo diligēter examinent: [d] quoniā si falsis literis se vsos dixerint [e] ignoranter, eorum sera pœnitentia euitare nequibit pęnas inferius adnotatas: Nos enim omnes falsa-

† Dictio ... deest ... codicibus.

† Ca. 4. e. t. de falsarij. in 3. cōp. C... cordat ... sus Bullæ ... cęna Dñi ... D. N. Dñ... Gre. xiij. ... vbi hoc ... cretū ... tur & ... tur, vide B... nardi. D... in prac. ... can. ... de Rebuf... prati. ... in declara... tione nou... prouisionis ... adde Ma... th. de Affl... decisi. 404.

d Examinent.] Quod si non fecerint, in dolo esse videntur. sine dolo. n. falsum non committit, C. ad l. Corn. de fal. nec exempti, & affectato res ignorantia, dici pōt, de clan. desp. cum inhibitio. 1 vnde talis ignorantia crassā & supina potest dici, de cler. excom. min. Apostolicæ.

† Et de ... po. or. cos ... ll 6. lo. An...

e Dixerint.] Potest suppleri, quod non probauerint, quia qui ignorantiam allegat, eam probare tenetur, supra de e... innotuit, maximè cum hoc inquirere teneantur auctoritate huius constitutionis, alias si probaret

probaret se diligentiam quam potuit & debuit, adhibuisse, non esset ei imputandum, vt dixi sup. eodem, dura, quia iusta ignorantia excusat eum: quia non vt teneri nisi postquam scit hoc s. eodem, dura, & inf. eodem c. prox. Ex quo enim inquisiuit à peritioribus non est ei imputandum. 26. di. §. vl. ff. de iu. & fa. ig. no. l. regula, §. 1. in fi. fecit enim quod potuit, & 44. dist. Ephesijs, & diuinare non tenebatur, sic inf. de excessu. prælato. inter delictos. vbi excusatur ignorantia.

a Falsarios.] de quibus habuisti, sup. inc. proxi. vt ibi dixi. omnes enim tam principales, quam fautores sunt ipso iure excommunicati, vt hic patet.

b Deprehensi.] & criminaliter conuicti, ibi enim vt dicit lex, indagatio fiet acerrima, vbi pœna est grauissima. C. ad leg. Cor. de fal. l. maiorem, & vbi ciuiliter agitur, mitius est agendum, C. eodem, l. penul.

c Tradantur.] Qualiter tradi debeāt, habes j. de ver. sign. nouimus, in trib. casibus traditur aliquis statim post degradationem curiæ seculari, vt hic, & est vnus, vt dixi sup. de hæret. ad abolendam, 11. quæstione prima, si quis sacerdotum.

de Iuliā . in pra. ēu §. fi. . uersic. . āūt, cū uoc se. ur. i pra. q c. 32. Bernard. i prac. c. 132. . 133.

rios a litterarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercēt, cum fautoribus & defensorib. suis, anathematis vinculo decernimus innodatos; statuentes, vt clerici, qui falsarij fuerint deprehensi, [b] omnibus officijs & beneficijs ecclesiasticis perpetuo sint priuati: ita quod qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, sæculari Potestati tradantur, [c] secundum constitutiones legitimas [d] puniendi. per quam & laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitimè puniantur.

¶ Qui verò sub nomine nostro [e] litteris falsis vtuntur si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis spolientur: si laici, tādiù maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant cōpetenter: ita tamen, vt in istis [f] & in illis, [g] malitia grauius, quam negligentia [h] puniatur. quod & de his qui falsas litteras impetrant, statuimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ Non præsumitur quis falsare litteras de simplici iustitia, nec punitur si hoc comperto destiterit, illis vti.

CAP. XIII.

Accedens: † & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (cum præsumi non debeat, [i] quod talibus litteris, quę possunt facilè obtineri, fraudem quis commiserit fal

d Legitimas.] Pœna enim falsi in libero homine est deportatio, & omnium bonorum publicatio, in seruo vltimum supplicium, sic distinguit lex, ff. ad legem Corn. de fal. l. prima, §. vltimo, & C. eod. titu. vbi falsi, & ibi vltimo supplicio punitur crimen falsi. Et hoc est verum de his, qui falsant rescriptum Principis, de quibus hic intelligitur: qui verò falsant litteras aliorum, aliter puniuntur, sed leuius. sup. eodem, ad audientiam, & hæc pœna imponitur illis, qui per se vel per alios vitium falsitatis exercent, vt patet per istam litteram, vbi loquitur de his, qui litteris falsis ab alijs impetratis vtuntur.

e Sub nomine nostro.] idest, qui litteris falsis vtuntur per alios impetratis sub nomine nostro: isti minus puniuntur, quam illi, qui per se hoc faciūt, vel per alios, vt patet per hanc litteram, & superiorem, C. ad l. Corn. de fal. maiorem.

f In istis.] de quibus hic dicitur, qui vtuntur litteris per alios impetratis.

g In illis.] Scilicet qui per se hoc procurant, de quibus præmisit, vel dic, in istis, idest, laicis: in illis, idest, clericis.

h Negligentia.] Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum sc. dissoluta est, crassa & supina, ff. manda. si fideiussor.

Accedens.] Primò ponit decisam conquæstionem; Secundò promissionem, ibi, Fraternitati, Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum de simplici iustitia, in quib. litteris falsitas fuit deprehensa. Impetrator hoc intelligens, amplius noluit vti eis: propter quod diœcesanus episcopus ipsum ab officio & beneficio suspendit: Vndè accessit ad dominum Papam rem sibi exponens, mandat Papa episcopo, si litterę Apostolicę, in quib. falsitas fuit deprehensa, formam habeant de simplici iustitia, officium & beneficium illi restituat, & ipsum super hoc vlterius non molestet: quia non est præsumendum quod pro talibus litteris, quæ de facili habentur, quis committit vitium falsitatis, & ille non fuit vsus illis, postquam eas falsas esse cognouit. Nota quod in his quæ de iure competunt alicui, & quæ de facili habent, non est pręsumendū falsum committi. & nota, quod circa modica non præsumitur dolus committi. Item qui abiurat malum, quàm citò scit malum, non debet dici culpabilis.

†Ca. 1. e. tit. in 4. cōpi. Vide oīno processum bullę i cęna Dñi iā pręcedēti cap citatum antequā decisione huius decretalis facilè utaris.

[Glossa sequens nota. quod litteræ, & c. quærit & soluit, signat contrarium.

i Præsumi non debet.] No. quod non præsumuntur litteræ falsæ, quæ sunt de simplici iustitia, & quæ de facili possunt haberi, sicut non præsumitur quod in re modica [a] dolosè agatur, ff. de dolo si oleum, §. vltimo, cum l. sequenti: vnde si quis suggessit falsum in litteris, quæ sunt de simplici iustitia, non statim præsumendæ sunt falsæ, nisi probetur quod ex certa scientia falsum suggessit: quia qui dicit quod falsum ex certa scientia suggessit, dolum allegat, sed dolus ex perspicuis indicijs probari debet, C. de dolo, dolum, si tamen alter uult probare ignorantiam, auditur. Sed qualiter eam probabit? Dico quod per iuramentum, inf. de sententia excommunicationis si uerò, 2. & 34. quæstione secunda, in lectum. Sed pone quod falsum affirmet circa rem propriam, cuius notitiam habuit. præsumitur primò contra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei, C. de resc. uendi. quisquis, quod uerum est, sed illam præsumptionem elidit hæc præsumptio: quia non præsumitur dolum commisisse circa litteras, quæ de facili habentur, ut hic dicitur, & sic una præsumptio elidit aliam circa idem factum, ff. de in integrum restitutione, diuus, sup. de præsumptio. litteras, argumentum contra, supra de electionib. cum inter. R.

a Vide Corse ī trac. de minimis, & Ias. in l. sciendū, ff. qui satis. cogantur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Vsus

a Vsus est.] Sim. j. de excess. prælat. inter. ar. cötra.7.c. q̄ ibi vbi non excusatur qui vsus est falsis litteris ignoranter. Sed illud intelligendum est de his quæ non sunt de simplici iustitia, quæ non põt haberi de facili, vñ illa p̄sumptio eos condemnat, hic excusatur à contraria præsumptione q̄ a in litteris de simplici iustitia non est p̄sumptio q̄ impetrãte: vñ p̄ ignorãtiã excusat, si statim desistat, q̃ scit eas falsas. Ioan.

EX conscientia.] Primò diffinit obiectum dubium: Secundò obiiciente puniri mandat, ibi, Verum. Abb. Sicul.

CASVS. Quidã impetrauit lr̃as ɔtra aduersariũ suũ sup qua dã ecclesia, aduersarius ille in iudicium euocatus postulauit sibi fieri copiã rescripti, quo viso cœpit illas lr̃as arguere d̄ vitio falsitatis, obligando se sub p̄iculo causæ suæ, ad probãdũ litteræ falsæ essent: iudex lr̃as illas misit ad dñm Papã, vt p̄ eum sciret veritatẽ huius falsitatis. Papa litteras illas diligenter inspiciens nullũ signũ falsitatis vel suspicionis in eis inuenit, nisi rasuras paucarũ litterarum q̃ sapientis animũ in dubitationem inducere nõ debuerũt: vñ mãdat Papa quatenus si cõstiterit prædictum R. se obligasse sub periculo causæ suæ, & nisi lr̃as illas falsas esse probaret sibi super dicta eccl'a silentiũ imponatur: quia quilibet liberam habet potestatem ad renunciandũ iuri suo.

No. quod rasura paucarum litterarũ non reddit falsum rescriptum, nisi esset in loco suspecto, prout hic intelligitur. Et sic no. q̄ modica suspicio non vitiat rescriptũ. Item modica suspicio non debet animum sapientis immutare. Itẽ aliquis põt se obligare sub periculo bñficij sui. Item licitum est vnicuique renunciare iuri suo.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

b Rasuras.] Non in narratione facti, quia ex hoc nulla suspicio esset, sup. de fide instr. ex litteris, nec per talem rasuram facta fuit ambiguitas in nomine, sup. de fide instr. inter dilectos. Contra habetur, quod rasura inducit suspicionem, sup. de religio. domi. cum venerabilis, & j. de priuil. c. cum olim, 2. & sup. eo. licet, §. 5. vbi de hac materia.

c Sapientis.] Modica suspicio non debet sapientis animum immutare, vt sup. de simo. & si quæstiones, & 1. q. 1. iudices. Io.

d Causæ.] quod fieri potest, sup. de elec. cum dilecti, vbi de hoc in fi. & sub pœna ordinis & beneficij potest se aliquis obligare, 1. q. 1. quoties, & de præscrip. dilecti. 2. ego Berengarius. Ber.

e Renunciandum.] Supra, de reg. ad Apostolicam, & sup. de so. compe. dilecti, & c. si diligenti, & C. de pact. si quis in conscribendo, & de epis. & cler. si quis in conscribendo.

f Imponatis.] Sed nunquid propterea est ecclesia illa aduersario assignanda? Rñ. non, nisi probet primò se habere ius in illa, sup. de præscrip. olim. in fi.

¶Ca. 1. e. tit. in 4. cõp. Vide Matthæũ de Afflic. de ci. 404. & li. 3. Rubri. 39. ti. de falsar. super consti. Neap. adde Do. in l. fi. C. de edi. diu. Had. toll.

sitatis) nec litteris, vsus[a] est, postquam eas falsas esse cognouit, tum ei officium beneficiumque restituens, ipsum super hoc vlterius non molestes.

¶ Idem.

¶Propter paucarum litterarũ rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.

CAP. IX.

EX†conscientia: & infra. ¶Verum litteras ipsas quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarum litterarum rasuras, [b] quæ nequaquã sapientis [c] animum in dubitationem vertere debuerunt: Vndè si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, [d] quod litteras illas falsas esse probaret (cum quilibet ad renunciandum [e] iuri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatis [f]

TITVLVS XXI. De Sortilegiis.†

¶Ex pœnitentiali Theodor.†

¶Sortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationib. faciendis prohibentur, & cõtrafacientibus pœna imponitur.

CAP. I.

IN tabulis, vel codicibus aut alijs, sorte [g] furta nõ sũt requirẽda: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat: Qui autem contra fecerit, quadraginta dies [h] pœniteat.

¶Alexander tertius Grandensi Patriarchæ.

¶Presbiter, qui per inspectionem astrolabij furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita cõiter summatur, sed in veritate hæc summatio nõ est indistinctè vera, quia acrius potest puniri.

CAP. II.

EX†tuarum tenore litterarum accepimus,

DE SORTILEGIJS.

¶Quia sortilegia cõtinent in se falsitatẽ, meritò de his subijcitur.

De hac materia gl. est optima 26. q. 2. in summa. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 26. q. 2. & q. 3. & q. 3. & q. 4. & q. 5. & q. 6. non licet iniquas, vsq; in fi. e. q.

IN tabulis.] Primò ponit prohibitionẽ. Secundò ponit pœnã transgressoribus, ibi, Quia autem. Abb.

CASVS. In c. isto dicitur, quod furta non sunt requirenda sorte in tabulis vel codicibus aut alijs: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat: & qui ɔ fecerit, 40. dies pœniteat. No. hic pœnam illorum, qui sortem & diuinationes exercent.

[Glo. sequ. signat contrarium, & solu.]

g Sorte.] Sic electio per sortem 2 non est facienda, j. eo. c. vl. Arg. contra 26. q. 2. sors, & c. hi qui. quia licet sors in sui natura non sit mala, tamen prohibetur, ne propter assiduitatem labantur in idolatriam, sicut est in iuramento, 22. q. 1. cõsidera, & hoc c. hi qui, loquitur de comparatiua permissione ibi, potius permittuntur sortes, quam ad dæmonia consulenda concurrant, sic propter diuinationes futuras, sortes prohibentur, vt hic patet, & 26. q. 2. illud, & q. 5. c. sortes, & c. peruenit, quandoque tamen permittitur per sortem aliquid fieri, vt dicitur j. eo. c. vl.

[Glo. seq. signat contrarium.]

h Quadraginta dies.] Si laicus fuerit, communione ecclesiæ priuetur: si verò clericus, officio & beneficio potest priuari, 26. quæst. 5. non oportet, & duob. c. seq. Et arg. contra j. c. proxi. arg. contra j. eo. c. vlt. vbi non puniuntur.

EX tuarum.] Primò ponitur consultatio: Secundò responsio ibi, Verum, Abb.

CASVS. Quidam p̄sbyter V. noĩe accessit cum quodã infa-

1 †Aliàs sortilegis, nõ male, & de materia hu⁹ tituli, tractatus extat Pauli Grillandi. adde Alphõ. Cast. li. 1. c. 13. de iusta hæret. punit.

†Sic et Bar. lib. 11 decret. ca. 26. & Ioa. p. 11. c. 5. a ite rũ Bur. l. 19. c. 5. ti. de arte magica. & c. 1. e. tit. in 1. comp.

1 Hæc Ber[illegible] satis nõ placet hic Ho[illegible] sed vide Io[illegible] An. qui an[illegible] hos verò d[illegible] cere putat [illegible] uersis tame[illegible] modis.

†Aliàs Gra[illegible] den.

† Ca. 1. e. t[illegible] in 1. cõp. post con[illegible] Later. l. b[illegible] lex. iij. p. 5[illegible] c. 6. De p[illegible] sortilegor[illegible] sacerdot[illegible] vide cõc. I[illegible] te. sub L[illegible] ne 10. [illegible] Ber. Dia[illegible] pra. cri. C. c. 100.

2 De ma[illegible] ria huiu[illegible] vide B. T[illegible] 2. 2. q. 95[illegible] & ex quo[illegible] telliges [illegible] & qui[illegible] tib. vt ho[illegible]

infami ad locum priuatum, non illa intentione, vt demonium inuocaret, sed vt posset inuenire furtū ecclesiæ per inspectionem astrolabij: Patriarcha Gradeñ. significauit hoc dño Papæ: vñ ipse scribit eidem, dicens, q̄ licet ex bono zelo, & simplicitate p̄sbyter ille hoc se fecisse p̄ponat, tñ nō modicam maculam peccati p̄traxit: quare mandat, quatenus p annū, & amplius si ei visū fuerit, eũ ab altaris ministerio præcipiat abstinere: & ex tunc officium suum poterit exercere. No. q̄ simplicitati parcē dum est. Item pœnæ sunt arbitrariæ. Item nota hic pœnam illorum qui huiusmodi inspectiones, vel diuinationes exercent.

a Simplicitate.] q̄a bono zelo hoc fecit, aliquantulum excusatur, ar. s. de aposta. c. 2. & q̄a p simplicitatē hoc fecit, dignus fuit misericordia: nā simplicitati parcendum est, s. de renūc. per. mut. c. cum venientes ioru. vel de hoc. Ber.

b Si tibi visum.] Ecce ita tempus pœnitentiæ arbitrarium est, 26. q. 7. c. pa pœnitudinis, sed minorem, pœnitentiam anno non posset imponere, ex quo P. pa sibi annū præfixit, sed supra est ad arbitriū episcopi.

c Liberum.] Hoc intellige dictū ex dispensatione: nā de iure cōi debuit remanere priuatus, & episcopus de iure cōtra illum processit, 26. q. 5. non oportet, & c. si quis eps, & c. aliquanti. sed quia bono zelo per simplicitatem deliquit, Papa mandat ipsum restitui, & eps autoritate sua cum isto potuit si voluisset, dispensare, cum in casu isto et hoc nō sit prohibitum, & dispenset ēt in maioribus, 50. dist. presbyteros, & s. de iudi. at si clerici, vbi de hoc. Bern.

quod V. presbyter cum quodā infami ad priuatum locū accessit, non ea intētione, vt vocaret dęmoniū: sed vt inspectione astrolabij furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & simplicitate [a] se fecisse proponat: id tamen grauissimum fuit, & non modicam indè maculā peccati contraxit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiā† imponas, q̄ per annum, & amplius, si tibi visū [b] fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere: & ex tunc liberum [c] sit ei exercere officium sacerdotis.

¶ Honorius iij. Capitulo Lucañ. †

¶ *Non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent.*

CAP. III.

ECclesia † vestra epo destituta, vos conuenientes in vnū: vt de futuri tractaretis electione Pontificis, vnū elegistis ex vobis per sortem: qui tres auctoritate vestra elegit, per quos vice omnium Lucañ prouideretur ecclesiæ de pastore: quorum duo tertiū, magistrum R. s. elegerunt: quod expresè licebat eisdem, s̄m traditam à vobis omnibus potestatē. [d] Procuratorib. igitur vestris super his, in nostra præsentia cōstitutis, Nos tali examinato [e] processu, licet nota non careat; quinimò multa reprehensione sit dignum, q̄ sors in talibus interuenit: & infra. ¶ Electionem celebratam de ipso, ad gratiā [f] confirmatio-

ECclesia.] In prima ponitur electio: In secunda electionis prosecutio, examinatio, & reprehensio. In tertia, gratiosa confirmatio, & sortis prohibitio. Secunda ibi, Procuratoribus. Tertia ibi. Electionem. Abbas.

CASVS. Vacante Lucana ecclesia, canonici conuenientes in vnum, de futuri pastoris electione tractaturi, vnum elegerunt ex se per sortem, qui vice capituli tres eligeret electores, per quos vices omnium prouideretur ecclesiæ de pastore: quibus ab ipso electis, duo ex illis tertium ex se magistrum R. elegerunt: quia sub hac forma eis data fuerat eligendi potestas, vt vel ex se, vel alijs eligere possent electionem istam per nūtios suos præsentauerunt dño Papæ, petentes eam confirmari: dñs Papa examinato tali processu, dignum multa reprehensione inuenit, pro eo q̄ sors in talibus interuenit, electionem celebratam de prędicto magistro ad gratiam confirmationis admisit, sortis vsum in electionib. perpetua condemnans prohibitione. No. q̄ cum sub hac forma datur aliquibus eligendi ptās, vt vel ex se, vel ex alijs eligere possint, tunc possunt eligere vnum de se,

aliàs nō, vt hic colligitur. Item ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinet examinatio processus, & personæ. Item sortes in electione prohibitæ sunt.

[Gl. seq. allegat cōcor. ponit opinionem quam reprobat per locum à diuisione, & per simile, & per decre. Cumana. & respōdet rationi contrariæ.

d Potestatē.] Simile habes s. de elec. cum in iure. dñs tñ q̄dā, q̄ idē esset si aliqua forma nō fuisset expressa, q̄ possent vnū de se eligere, vt dr in c. cū in iure, quod nō credo, q̄a vbi simpliciter datur potestas eligēdi tribus, nulla forma adiecta, ita hñt ptātem eligendi omnes, q̄ vnus, vel duo sine tertio eligere non possunt: vndè si duo eligant tertiū, nō valet qđ faciunt, quia hanc ptātem nō hñt: si ille eligat se cū alijs, non valet, quia nemo se ipsum eligere pōt, s. de instit. cum ad nostrā, quia alius debet esse electus, & alij eligentes, vt ibi dr, sicut est inter baptizātē, & baptizatum, s. de baptis. debitū, & s. de iure pat. per nostras, 24. q. 1. didicimus, & ff. de tuto. & cura. dat. ab his, l. prætor, & ff. de testa. tut. ex sñia. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuū, quia duplici officio fungi nō pot. st, vt ibidem dr, sicut si tres iudices, vel arbitri sint dati simpliciter sine illa clausula, q̄ si non omnes, &c. duo sine tertio procedere non pñt, q̄a ptās iudicādi ita data est omnib. q̄ duo sine tertio, vel alter sine altero procedere non potest, s. de off. de leg. c. vno delegatorum, c. causam matrimonij. De hoc dixi in c. cum in iure, sed cum datur aliquib. ptās eligendi de se, vel alijs, si volunt aliquem eligere de se, tunc ptās eligendi remanet, penes illos tantum, & eis solis data intelligitur, sicut qñ committitur cā cum illa clausula, q̄ si non omnes, &c. sed si simpliciter datur aliquibus potestas eligendi, tunc non possunt aliquem eligere de se, sicut est in iudicibus, vt dictum est, & persona electa nullo modo debet computari inter eligentes, ut probatur s. de elec. Cumana, & ideò dicit hic, qđ eis licebat secundum traditam, & c. Et hoc arg. non valet. Capitulum potest eligere vnum de se: sed isti quib. data est simpliciter eligendi ptās, funguntur vice capituli: ergo pñt eligere unum de se. Capitulum enim eligit iure cōi, siue ordinario, sed isti non eligunt iure cōmuni, sed potestate sibi concessa per capitulum. Bern.

e Examinato.] & meritò: ad quem enim pertinet confirmatio, & examinatio processus, & personę, s. de elec. nihil est, & c. cum nobis, & c. venerabilem, & supra de translat. c. ultim. & supra de hæret. capitu. cum ex iniuncto, in fine.

f Ad gratiam.] Hoc ideò dicit, quia de iure debet cassari, sed ipsum de gratia confirmauit.

† De materia huius decretalis vid. Fely. in c. capitulū, s. de rescrip. & B. Th. 2. 2. q. 95. art. 8. & ibi Caie. ex quo itelliges cur sortes repellantur in electionib. spiritualibus.

Pœnā, hñt ultores li... & ... manifesti. ... ccor. tex. l. 1. ff. de ... o, & in l. ... vul ... de ex... tur.

... acrā.

[Glo. seq. no. à contrario, & illud coadiuuat, secundo obijcit, & soluit.

a In electionibus.] Per hoc quod dicit, in electionibus, vñ q in alijs 1 vsum sortis non reprobet. ar. 25. dist. qualis, & ff. de iud. cũ prætor, ff. de testi. ex eo. & 26. q. 5. de crimine. præterea in multis casib. vsum sortis admittimus, ff de iud. sed cũ ambo. ff fam. erci. si qui sunt. C. cõia de leg. si duobus, circa prin. Sed quare prohibetur vsus talis in electionibus? nonnè Matthias sorte electus fuit, 31. dist. cleros, in prin & sors nõ est aliquid mali. 26. q. 2. sors? Dicas q licet Matthias, & Ioãnes sorte electi fuissent, non tñ eorum exemplo eligendus est aliquis per sortẽ, vt 26. q. 2. nõ statim, & c. nõ exemplo: qa illud factum fuit diuina inspiratione. sic 14. q. 5. dixit. Quod autem dr̃, sors non est aliquid mali, verũ est considerata in se, sed ex causa prohibetur, vt dixi ĩ eo. cap. 1. & præterea hic non fuit seruata forma Concilij, ĩ. de elec. quia pp, vt vĩ pp dissensiones verò, & lites dirimendas sors admittitur circa iudicia, vt dicunt prædictæ leges, in quo casu potest intelligi cap. illud sors, sed in electionibus licet ibi sit discordia, non licet per iura prædicta. Bern.

1 Vt plenè intelligas hãc gl. pter Henri. Boich, Io. Ananiã, & alios Docto. hic, vide oĩno B. Thomã, & Caiet. initio c. citatos.

nis admittimus: sortis vsum in electionibus [a] perpetua prohibitione damnantes.

TITVLVS XXII.

De collusione detegenda. †

† De collusionib. vnus vetus Gregorianus, & in cęteris manuscriptis. De collusione, aliisq; voce, detegẽda.

† Grego. li. 2. registri indi. 11. epi. 38. ca. 77. apud Io. Diaconũ lib. 4. c. 32. de vita B. Grego. refertur post Concil. Later. sub Alexã. iij. p. 48. c. 2. & cap. 4. eod. tit. in 1. compilat.

¶ Gregorius. † vniuersis episcopis de Corintho.

¶ *Accusatore desistente ab accusatione potest iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.*

CAP. I.

Scripta fraternitatis vestræ relegentes, agnouimus, q hi, [b] qui cõtra Hadrianum epm aliqua dixerant, modo cum eodẽ in amicitiam conuenissent: & infra. ¶ Quia verò nũtiati facinoris qualitas [c] nos vehementer impellit, vt ea, q̃ audiuimus, dissimulare [d] nullatenus debeamus: præsertim cum accusatores, & accusatum inter se fecisse gratiam [e] indicaueritis: hoc necesse est subtilius perscrutari: ne fortè non ex charitate, [f] sed ex pręmio, eorum sit concordia comparata.

¶ Idem.

¶ *Desistente accusatore, &*

DE COLLVSIONE DETEGENDA.

Quia in collusione inest falsitas, idcò subijcitur hæc rubr. de collusione.

De hac materia sub respectu quo colludens præuaricatur, habetur 2. q. 3. § fi. facit tex. in c. 2. in fi. de procur. lib. 6. & in cle. constitutionẽ, §. sanè, de elec. Et collusio est inter actorẽ, & reũ latens & fraudulenta cõuentio, vt voluit gl. in c. 3. ĩ. eo. in ver. collusione. & vide gl. 2. q. 3. cap. si quem. §. notandum. Et dicitur colludens falsum committere, quia aliud agit, & aliud simulat. 2

2 Cõcor. gl. in l. post §. fin. ẽũ, & ibi Bar. ff. de don. hab. similẽ tutul. huic C. eod.

De hac materia habetur 9. q. 3. cap. 1. in rub. de pęna, versiq; quæ sit pœna collusion. s, & ĩ. in rub. de accusat.

Scripta.] Si accusator ab accusatione desistat, debet iudex inquirere an per collusionem hoc fecit. ita summatur cõiter. Primo ponit factum. Secundo decidit quæstionem circa factum: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam accusauerunt Hadrianum epm: tamen accusatores cum H. in amicitiam conuenerunt, desistendo ab accusatione, significatum fuit hoc dño Papæ, q per collusionem desisterẽt ab accusatione: vndè scribat Papa episcopis de Corin. super hoc, dicens, quòd qualitas facinoris nuntiati ipsum inducit, vt talia dissimulare non debeat, cum gratiam inter se fecisse dicantur: vndè mandat hoc diligenter inquiri, ne forte huiõi concordia non ex charitate, sed ex pmio sit comparata. No. q qualitas facti considerãda est. Item non licet recedere ab accusatione ex præmio.

b Quod hi.] Ar. q plures accusatores possunt admitti contra vnum super eodem crimine, ĩ. de accu. licet, & 2. q. 1. in primis, & plures procuratores admittuntur, ĩ. de testi. insuper, hic enim admissi fuerunt plures accusatores, & arg. c. in primis, quod fieri non debet: immo index debet eligere magis idoneum, ff. de accu. si plures.

[Glo. seq. not. modum præponderandum facti.

c Qualitas.] De amicitia lætatur, & non de modo illo, quo in amicitiam conuenerunt, & ideò pcipit inquiri de collusione: vnde dixit lo. quidam sapiens phantasma: Deus non est remunerator nominum, sed aduerbiorũ, hoc est licitè, nõ remunerat Deus bonũ qđ fit, sed qđ bñ fit: vñ nõ remunerat Iudæos qui crucifixerunt 3 Christũ, licet mors Christi bona fuerit: quia pp hoc de pœnis inferni nos redemit, & iõ nõ remunerauit eos, qa non benè fecerunt: Deus n. cor interrogat, & non manum 22. q. 5. si quid inuenisti. nec considerant quæ fiunt, sed quo animo fiunt. 15. q. 7. c. 1. in fi.

3 Vide B. Thomam par. 3. q. 47. art. 6. & ibi Caietanum.

d Dissimulare.] ĩ. c. prox. c. pen. & vlti. per hoc enim cõsentire videtur, arg. 44. dist. Ephesijs, in fine & 83. dist. error, & ĩ. de hære. cap. 2.

[Glo. seq. distinguit, & prosequitur dupliciter modũ recedendi à lite in triplici genere causarum.]

e Gratiam.] Arg. q nõn liceat recedere a lite, vñ no. q tria sunt gña causarum. s. ciuilis crialis, & spũal s. De pluriter. n. põt qs à lite recedere: per gr̃am, & per trãsactionẽ. In cã ciuili qñq; põt qs à lite recedere p gr̃am, & p transactionẽ sine aliqua pęna, vel nota, nisi i actione famosa, 4 in qua nõ licet trãsigere sine iudicis auctoritate, aliàs notat infamia, ff. de his qui no. infa. l. furti, §. pactus. In cã verò criali ante inchoatã litẽ licitũ est desistere p gr̃am, ff. ad Turp. moli. r. & l. qtitõ. post inchoatã litẽ non licet sine iudicis auctoritate, & sine cõsensu rei, si fuit suppositus tormento, C. de abo l. 3. Vel si ex hoc remaneret infamat[a], vt ar. 5. q. 1. qdã. Et si desisterit, incidit in Turpillia. si publicũ crimẽ intẽdit. C. ad Turp. l. 1. & fideiuss. punĩt in q̃titate pmissa, & accusator notat infamia, & extraordinariè pro motu iudicis punit, ff. eo l. 2. ff. de custo & exhi. reo. l. 4. & ff. de pœna. l. 3. in fi. & l. si is, si verò priuatũ, 5 extraordinariè punit, ff. ad Turp. si qs repetere, in fi. Pro motu iudicis sm canones oẽ crimen quasi publicũ censet, vñ p transactionẽ seu gr̃am a lite recedere non licet, ar. hic, & ĩ. c. pxi. & c. vlt. Qđ si fecerint iter se gr̃am, vel aliq col lusionẽ, iterũ ingret de cri., vt hic patet, & ĩ. c. pxi. & vlti. iudex tñ si in crie illo posset dispensare, 5 stare põt auctoritatẽ, si voluerint inter se gr̃am facere, ar. 5. q. 2. si primates, & 15. dist. c. 1. & c. studendũ. In cã spũali benè licet à cã recedere p gr̃am, p trãsactionẽ verò nõ, vt propriè intelligas trãsactionẽ, ĩ. de re. p. nu. c. vlt. ĩ. de transf. super eo. In cã verò criali, vel matrimoniali neq; p trãsactionẽ, neq; p gr̃am seu cõpositionẽ licet discedere, ĩ. de transa. c. vlt. Ergo si aliqui gr̃am faciãt inter se indebito modo, iudicis. est inquirere, vt hic patet per totũ, C. de gñali abo. indulgentia, & l. 2. vbi autem ex iusta cã vult discedere, iudex dẽt indulgere abolitionem, 2. q. 3. si quem pœnituerit, & § præuaricator, C. de aboli. l. 1. & 2. In causa mixta, puta cum agitur ad tori separationem, potest quando vult discedere, ar. ĩ de diuor. ex litteris, quia non solũ septies, sed etiam septuagesies, &c. 6 ĩ. de iureiur. quemadmodum. Ala.

f Charitate.] Si enim ex charitate hoc fecerunt accusatores,

4 Super h. vide qđ n. 3 q. 7. §. tr. ad fi. in g. fama. Io.

5 De publ. cis, & priu. tis vide Spe. de a. §. 2. in prin. Io. And.

6 De h. Io. 2. q. vlt. in g. §. Sias. in notab. glus. transige. in quib. de quo. p Inno. ĩ. c. 4. Ioan.

cusatores, possent tolerari, sed ex præmio non, vt hic dicit, & ī. c. proxi.

Rimina.] Casus de se patet. No. q crimina semel audita, indiscussa remanere nō debent, q̃a etiā vndecū que claruerint, punienda sunt.

Gregorius.] Gregorius iste secundus fuit, vel tertius forte & loquit de primo.

b Præteribat.] quia vndecunq; crīa claruerint, punienda sunt, 24. q. 3. ecce, & 3. q. 4. si. & 86. dist. si quid. & 2. q. 2. cap. si quem, §. notandum.

Auditimus.] Bñficio suo priuatur, q per collusionē illud cōstituit censuale. h. d. Primo refert collusionē: Sc̃do illū priuari mandat ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam clerici super beneficijs, q̃ possident, se gnittūt, & sustinēt ab alijs molestari, & post modū, vt q̃ōni cedat, & illi quietè possideant, quasi noīe transactionis soluūt illi, q eos molestabant de ipsis beneficijs, annuā pentionē vt post mortē illorū sibi succedāt in beneficijs illis, sup quib. facta est collusio: peruenit hoc ad notitiā Dñi Papę, vnde mandat diœcesano ep̃o, quatenus si constiterit ei clericos suæ iurisdictionis p collusionē fraudem hmōi cōmisisse, eos beneficijs illis super quibus collusū est, non differat spoliare, cū satis esset indignū, si fraus & dolus, quę i aliorum p̃iudiciū nituntur cōmittere, in eorū ircōmodū nō redundent. Not q præ

accusato iudex prosequitur.

CAP. II.

Crimina † semel audita, Gregorius [a] in discussa nullo modo præteribat: [b] etiam si accusatus cum accusatore in gratiam redijsset.

¶ Alex. iij. Noruicen. ep̃o.

¶ Colludens in causa beneficiali, priuari debet beneficio.

CAP. III.

Audiuimus † vsque adeò clericorū malitiā excreuisse, vt interdū inter se collusione [c] facta super beneficijs, quę possident, se sustineant ab aliis molestari: & postea, vt q̃ōi cedatur, & ijdem † clerici beneficia qetè possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de beneficijs annuam pēsionem, [d] vt post mortē eorum in beneficijs illis, super quibus est collusio facta, ius sibi valeant vendicare. Vnde tibi mādamus, quatenus si quos clericos tuæ iurisdictionis; per collusionē hmōi fraudem legitimè tibi constiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuò spoliare: [e] quia satis esset indignum, si fraus & dolus, quæ in præiudicium tui iuris & aliorum nituntur committere, in eorum nō redūdarent incōmodum & iacturam.

¶ Greg. ix. Baren. † Archiepiscopo, & fratri Ioseph monacho Floren.

¶ Absolutio de criminibus illatis per collusionem facta, nō impedit facultatem iterum accusandi, & inquirendi de illis criminibus.

CAP. IIII.

In tantum clamor, qui ascendit contra Acherontinum † archiep̃m inualescit, q dissimulare [f] ipsum vlterius sine scandalo [g] nō valem⁹, nec sine periculo [h] tolerare: & infra. ¶ Licet † aūt sedes Apostolica frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorūdam excessuum suorum duxerit committendā: propter tergiuersationes [i] tñ ipsius (vt dicitur) eodem cum inquisitoribus, & examinatoribus

tus remanere non debet, ne malitia sit illis lucrosa, ff. de do. l. 1. in prin. & l. ne ex dolo, nec est æquū quem quam suum dolum releuare, ff. pro so. io, verum. §. ips, & ff. de reg. iur. non fraudantur, in fi. 16. q. 1. legi. & ex eo quòd deliquerunt, non debent esse melioris conditionis, ff. de do. inter vi & vxo. l. 3. §. 2. & ff. de furt. itaq; fullo. §. sed nemo, ff. quod vi aut clam. l. seruus.

In tantum.] Itera contra illum inq̃ritur de crimine qui p collusionem fuit absolutus. h. d. Diuiditur, nam primo ponit commissam inquisitionē, relatā collusionē, & ipsius exitū: Secūdo ponit bi membrem cōmissionē. Secunda ibi. Discretioni. Abbas.

CASVS. Archiep̃s Acherōtinus sup simonia & alijs criminibus i tñ fuerat diffamatus, q sine scādalo & periculo non poterat amplius dissimulari; vnde Papa multorū clamorib. excitatus, horū iquisitionē cōmisit, sed p̃pter tergiuersationes ipsius & calliditates cum ipsis inquisitoribus, & examinatoribus (vt dicebat) collusionem fecerat & testes duxerat corrūpendos, ita q non solū prædicti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verumēt priora prioribus committere nō expauit: vn̄ idē mādat quibusdā quatenus si de hmōi collusione ac corruptione cōstiterit, ex integro super præmissis excessibus & alijs inquirant, quæ viderint inquirenda: alioquin super nouis tm̄ inquirant. Nota quod non licet alicui corrumpere iudices, vel inquisitores, vel testes, vndè puniri debet ex collusione, & iterum inquiri. Item crimina semel dimissa iterum puniri non debent.

latus potest ecclesiam constituere pensionariam. Itē fraus & dolus non debent alicui prodesse.

c Collusione.] Collusio est inter actorem & reum latens & fraudulenta conuentio. Collusum.n. nō debet remanere impunitum, 2. q. 3. si quem pœnituerit.

d Pensionem.] Hæc pensio constitui non pōt sine authoritate ep̃i, vndè vitam eius q soluit non excedat, etiā si per collusionē facta non fuerit, ī. de trāsa. de cætero, & est simile ī. de pactis, cum clerici. Bern.

[Glo. seq. te citetur per q. rationis.

e Spoliare.] Per talem collusionē similitium sit hic ep̃o, quia sic præcluditur via super ordinatione ecclesiæ suę, vt hic dicitur: vndè non tenet eo absente facta: etiam si sententia lata fuisset, ff. de re iud. de vnoquoque. & ff. de collu. cum non iusto, & c. vlt. vndè merito spoliandi sunt illis ecclesijs propter dolum & fraudem taliter perpetratam: dolus tamen talis impuni-

f Dissimulare.] sic supra, eodem capitulo primo.

g Scandalo.] Tunc verè debet Prælatus inquirere de excessibus subditorum, cū per famā, q̃ scādalū gñat, ad ipsum peruenerit. ī. de accu. qualiter. & 86. dist. si quid.

h Periculo.] Quātum ad exemplum: quia qđ agitur a Prælatis, facilè trahitur a subditis in exemplum, ī. de voto, magnæ, & 11. q. 3. præcipue, vel qu ad dilapidationem, si in hoc laborat. B.

i Tergiuersationes] Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere, vt 2. q. 3. c. si quem, §. notandū. vndè potest exponi tergiuersationes. idest, versutias siue calliditates, de quib. induxit inquisitores, vt desisterent ab inquisitione.

Margin notes: cap. 2. eo. lib. 1. cōp. ... † Baren. † Acheron-tiū. † Acheron-tium. †Pro intellectu huius decretalis vide Archidiaconū, Præpositū, & Turecrematam i c. si quē pœnituerit. 2. q. 3.

[Glo. seq. tractat de pœna collu. dicens, quod sicut calumniosi extra ordinem, &c.]

a Colludente.] De collusio puniri debet pœna legibus constituta, 2. qu. 3. si quem pœnituerit & nihilominus inquiretur iterum de criminibus illis, vt hic dicitur, & ī. eo. c. j. Omnes enim calumniosi pro qualitate commissi criminis extra ordinem puniuntur, ff. ad Turpill. l. & in priuatis, vt si priuatū sit crimen, offi. iudicis culpa eius coerceatur, ff. eo. si quis, §. vlti. ff. de preua. l. 2. Si verò publicum, infamis efficitur, ff. eo. si is qui, §. vlt. de preua. l. 2. Ad similitudinem istorum videtur quod iste esset puniendus, licet non dicat, preuaricator seu calumniator propriè, quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiā testes. ī. c. pxi. si de hoc cōstiterit, tam ille quā examinatores, siue inquisitores & testes puniri possēt officio iudicis extraordinaria pœna: tamen non dicit ꝙ puniatur, sed iterum inquiratur de his & alijs, vt in fine puniatur. Bern.

b Nouis.] Bene dicit, super nouis quia de delicto vnius hominis sæpius quæri nō debet, ff. nau. cau. sta. licet. in fi. & ī. de accusa. de his & c. licet quia crimina semel dimissa, iterum in vltionem venire non patimur, 23. q. 4. si illic. & de pœnit. dist. 4. diuina clemētia. & 3. q. 1. §. prohibentur. & §. ab alio delatum.

tales.n. & mentiri. & verū dicere, & ꝯfiteri & negare pōt vt dicit Augu. in epistola ad Renatū epm, vt habetur in glo. Aug. super cap. de conse. dist. 4. paruuli.

ADDITIO. Legitur in dialogo Gregorij de puero v. annorum, qui iurans, & detestans, & blasphemans, à diabolo raptus fuit, secundum Ho. Io. A.

d Pubescere.] Ante. n. pubertatē, quæ in anno 14. solet euenire, non præsumitur de quoquam, nisi et malitia suppleat ætatem. ī. de despon. impub. de illis & c. vlti.

e Non esse peccata.] Quasi diceret, nullus tū iurm pupilli valeat, de lib. cau. l. vlt. ergo potest peierare. Itē pōt cōmittere furtū cū sit doli capax. ff. de fur. impuberē. Arg. cōtra ff. de iureiur. qui iurasse. Sed ibi nō fuit doli capax. Tenentur ergo tales pueri ex delictis C. si aduer. delict. l. 1. & C. de pœ. impunitas. Arg. ī de conse. dist. 4. . os. & C. de fal. mo. l. j. & ff. de ædi. e. . cum autem, §. excipitur. Sed hoc intellige, cū nō sint doli capaces, vel quo ad minorem pœnam. Lau.

f Non ita.] Sic ergo rōne ætatis mitius agitur. ff. de min. auxilium, § etiam, & l. . x causa. iudicati. Item no. ꝙ omne delictum cadit in puerum, postquā est doli capax, præter delictū carnis, ff. ad Syl. l. 1. §. impuberes. & l. excipiuntur. Ar. ī. ī. c. proxi. sed ibi tol. . itur.

colludētes a necnon corruptis testib. & inquisitoribus, ac examinatorib. supradictis, nō solū prędicti excessus remanserūt hactenus incorrecti, verū ēt peiora prioribus committere nō expauit: & infra. ¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus si de huiusmodi collusione ac corruptione constiterit, ex integro super prę missis, & alijs, alioquin super nouis b dumtaxat inquiratis, quæ videbitis inquirenda.

TITVLVS XXIII

De delictis puerorum. †

¶ Gregorius. †

¶ *Impuberes præter vitium carnis delinquere possunt puniuntur tamen mitius quam adulti.*

CAP. I.

Pveris grādiusculis c peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis 14. cū pubescere d cœperint: Qđ meritò crederemus, si nulla essent peccata, nisi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis verò audeat affirmare furta, mendacia, & periuria non esse e peccata? At his plena est puerilis ętas, quamuis in eis non ita f vt in maioribus punienda videantur.

¶ Alexander tertius Hermon. Episcopo.

¶ *Puer non debet ita seuere puniri sicut maior, nec pater ex delicto filij impuberis tenetur.*

CAP. II.

Referēte † nobis H. intelleximus, quod cū filius eius decennis, cū alijs pueris sagittaret, quidā nepos eiusdē H. sagitta percussus, interiit: quod idem filius eius cū inter alios luderet fortuito casu dicitur peregisse: propter qđ abbas Sancti Remigij à pfato H. sm

DE DELICTIS PVERORVM.

¶ Supra visum est de quibusdam delictis, verum quia dubitatur, an in talibus puerilis ætas implicetur, merito annectitur hæc rubrica.

De hac materia hr 15. q. 1. p totū. & 4. q. 3. c. 2. & 22. q. 6. c. paruuli. cum duobus cap. seq.

Pveris.] Primo ponit dictum, quod secundo reprobat. ibi, Quod merito. Abbas.

CASVS. Quidā nolebāt pueris ēt grādiusculis peccatū attribuere, nisi post 14. an. cum incipiūt pubescere: Dicit Gregorius, istud meritò crederemus, si non essent alia peccata, nisi q̄ membris genitalib. committūtur: sed furta, mēdacia, piuria sunt peccata, & puerilis ætas plena est his, verūtñ nō ita punienda sunt in his, vt in maiorib. puniuntur. No ꝙ pueri doli capaces peccare pñt in multis, & puniri dēt: sed non in tantum sicut maiores, & ita peierare possunt. Item omne delictum cadit in puerum, præter delictum carnis. Item ratione ætatis mitius agitur.

c Grandiusculis.] id est doli capacib. videlicet 7. an.

Referente.] impubes percutiens alium, non debet puniri pœna pecuniaria sm consuetudinem terræ, nec ob hoc quid potest exigi à patre. h. d. Vel sic, Pater ex delicto filij impuberis non tenetur. Primo ponitur appellantis querela. Secūdo iudicis datio, ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam puer x. annorum, dum cum alijs pueris sagittaret, quendam alium puerum fortuito casu sagitta percussit, & mortuus fuit: propter quod abbas Sancti Remigij à patre ipsius pueri centum solidos requirebat sm consuetudinem terræ illius, vndè dictus H. pater pueri appellauit ad Papam: super hoc scribit Papa Hermon. episcopo dicens: quia pueri non ita puniuntur secundum leges sicut illi qui sunt maioris ætatis, mandat, quatenus si constiterit filiū pre dicti H. ī. 14. ann. eundem excessum commisisse prædictū abbatem moneat & compellat, vt ab eodē H. pdictos centū solidos p aliquam consuetudinē nō exigat, neē requirat pro tali pœna. No ꝙ ętas excusat a tanto, sed non à toto. Item pro delicto filij minoris 14. anno. pœna pecuniaria pater puniri non debet.

a Requi-

a Vide citatos in c. 1. ī. eod.

† In plerisq; vulgatis ita Gregori⁹ in manuscriptis vt pluri mū vt ē impssum in veteri compil. c. 1. eo. tit. Augustino tribuitur. verū vnde sit sumptū, nōdū est inuentum.

† Ca. . . c. . . cap. materia ius decret. Doc. videpler. Andreā quellū de pœn rā. . . ten. c. 7. gelū ua malch. bo, item

a Requirebat.] Vndè dictus H. ad sedem Apostolicam appellauit.

[Glo. seq. recit. per obiect. duplicem, scilicet ad tex. & ad casum, prima soluitur per expositionem litteræ, secunda dupliciter.

consuetudinem illius terræ, centum solidos instātius requirebat:[a] & inf. ¶ Vnde † quoniā in pueris relinqui solet inultū,[b] quod in alijs ꝓuectioris ętatis humanæ leges dicunt seuerius corrigendum: Mandamus, quatenus si constiterit, filium prædicti H. inf. decimū quartum[c] ætatis suæ annum, eundem excessum commisisse, memoratū abbatem moneas, & cōpellas, ut ab eodem H. ꝑdictos centum solidos, ꝓpter † illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pęna requirat.

TITVLVS XXIIII.

De clerico venatore. †

¶ Ex concilio Aurelian. †

¶ Clerico prohibetur venatio, & contra facienti pœna imponitur. hoc dicit cum sequenti.

CAP. I.

EPiscopum ꝑsbyterū, aut diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandū habere non licet.[d] Quod si quis talium personarū in hac voluptate[e] sæpius detentus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus a cōmunione: si presbyter, duobus, si diaconus, ab omni officio[f] suspendatur.

Ex eodem. †

¶ Summatum est supra ca. proxim.

CAP. II.

OMnib. seruis[g] Dei, uenationes & syluaticas uagationes cum canibus, & accipitres, aut falcones interdicimus.

b Inultum.] 15. q. 1. illud. sed illud intellige de eo, qui non est doli capax. vnde, expone inultum, idest, nō perfectè ultū, vt sup. c. proxi. ff. de min. auxilium, §. 1. & l. si ex causa, §. 2. & C. de pœn. impunitas, C. si aduer. delict. l. 1. & 2. & ff. de dam. infec. l. damni, §. si pupillis, & 21. qō. 5. si qs cuiuslibet. verū tamen non punitur. Sed vndè hoc, quod non punitur propter talem excessum? Nō dicit quod non punitur secundum iura, maximè cum daret operam licitæ rei, & esset x. ann. sed dicit ꝙ propter illam consuetudinem pecuniā illam pro temporali pęna non exigat, si erat infra xiiij. annos: cum ille puer nihil habeat, & pater pro filio non est conueniendus, C. ne fil. ꝓ pa. l. 1. nec dominus pro seruo, ff. de pec. licet. 1. §. ex furtiua. maxime ratione ætatis, & quia delictum extra uenit, non ex animo, licet in culpa fuerit, & ideò noxam non commisit: vndè habet in integrum restitutionem, si voluerit C. si aduer delict. l. 1. & pater eius nomine petere posset, si pecuniaria pęna eēt sibi imposita, ff. de nino pr ꝓ filio l. rhso. irregularis tñ fuit effect⁹, & pœna spirituali dēt puniri, siue canonica. & ex eo, ꝙ dicit, pro tpali pœna, mitius tñ agitur cum eo propter ætatem, supra c. proxi.

[Glo. seq. duo arg. signat contrarium, & remittit.

c Inf. decimum quartum.] ex hoc videtur, ꝙ si fuisset ī xiiij. annum, ꝙ Abb. illam pœnam posset exigere, fortè q2 habebat ibi tpalem iurisdōnem. Et potest sumi arg. ex hoc, ꝙ ab epō habēte regalia a principe, regalibus illis appellandum sit ad dñm Papam, & non ad principem, ꝙ verum est, nisi consuetudo aut priuilegium contrarium inducat, ī. de app. Romana. §. mēt. [in 6.] Vel fortè Abb. hoc habuit ex consuetudine iam præscripta, vt pro homicidio pœnam pecuniariam exigat Ar. contra. infra de pœnis, licet, sed illud ibi etiā soluitur.

DE CLERICO VENATORE.

Supra visum est de quibusdam delictis tam clericorum quam laicorum, nunc submittit de quibusdam delictis clericorum tm̄, scilicet de clerico venatore.

EPiscopum.] De hac materia habet. 86. dist. in c. q venatorib. cum 5. c. seq. & 24. di. ca. 1. in principio. Abbas In prima ponit ꝓhibitio; In secunda pœna ibi, quod si quis: Abbas Sicu.

CASVS. Dr̄ in capitulo isto, quod episcopus, presbyter, & diaconus aues ad venādū, aut canes hēre non dēnt: ꝙ si aliqui s eorū ī hac voluptate sæpè inuētus fuerit, eps trib. mēsibus a cōione, presbyter duobus diaconus ab oī officio suspēdat. Not. q clericis auiū & canum venationes causā voluptatis prohibentur. Et sic est ar. ꝙ hæc eadem causa necessitatis, exercere possunt. Item nota hic pęnam clericorum qui venationes exercent.

d Non licet.] ī. ne cleri. vel mo. c. 1. 34. di. quorūdā, 86. dist. an putatis, & ī. de cē si. cum Apostolus, & inf. c. proxi.

[Glo. seq. arg. a cōtrario, & illud concedit, si tria concurrāt. deinde distinguit quadruplicē uenationē. & quartam, scilicet quæ fit ad aues vel bestias, subdistinguit in clamosam & quietam.

e Voluptate.] Ergo vr̄ ꝙ causa necessitatis vel recreationis licitū sit: ꝙ posset ꝯcedi alijs clericis, excepto epō, cui oīno nō licet. 34. di. c. 1. dūmodo clamosam uenationē euitent 86. di. an putatis, & non sæpius, ut hic dicit, ne in cōsuetudinē pducat. Quedā enim venatio dr̄ oppressiua hominum, & hæc oīno illicita est. 6. dist. c. non est peccatum. §. his itaque. Et est adulatoria, quæ fit per verba, & hæc est illicita. 86 di. qui venatorib. & 46 dist. sunt nonnulli & 6. q. 1. sunt plurimi & est arenaria, quæ fit in arena. & mala. 3. q. 6. ca. infamis. § tria saltuosa & clamosa licita est laicis, de qua dicitur in capitulo an putatis, sed clericis omninò non licet talis venatio, sed quieta. ut dictum est, cā necessitatis uel recreationis. Epō, p̄sbytero, diacono, & subdiacono, q cum diacono eodem gaudet priuilegio, ut ī. de ser. nō ord. miramur. ex toto prohibetur, qa de illis fit hic tm̄ prohibitio.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.

f Officio.] Plus punitur hic minor, quā maior, quod est contra illud. 40. dist. homo Christianus, & 19. dist. nulli. Solu plus punitur hic eps & presbyter, q̄ diaconus, maior. n. reputatur in ēpō ista pęna uel presbytero, q̄ suspensio ab oī officio in diacono p ꝙ maius scandalum, & magis imputatur illa pęna epō vel presbytero, quā suspensio à bñficio in diacono, uel subdiacono, ex persona. n. cōsiderat iniuria, Instit. de iniur. §. atrox. sic & pęna, ex persona iudicatur parua vel magna. Bern.

OMnibus seruis.] CASVS. In hoc cap. prohibetur omnibus clericis venationes & syluaticas vagationes cum canib. exercere, & accipitres, & falcones interdicuntur eisdem Not. ꝙ oēs venationes cum canibus, & auibus clericis prohibentur.

g Omnibus seruis.] i. clerici, qui specialiter dicūtur serui Dei, qui in sortem dñi ad eius obsequium specialiter sunt assumpti. sup. de præben. cum secundum Apostolum & 21. dist. cleros. & clericos.

Alias. Verū mōniū, &c.

Alias ita: ꝓ vllā, &c.

Vide ꝯ illū sudētinum sess. 24. de reformat. cap. 12. § vestitū insuper. & Ber. Diaz in prac. cri. can. c. 61.

Aliās incipit, si seruus, & ibi dicitur, quod ex furto facto per seruum contra dñm agitur in quantum factus est locupletior. Io. And.

† Est in concilio Agatē. c. 55. & in ꝯcilio Epaunensi c. 3. referunt Burchardus lib. 2 dec. c. 213. & Iuo par. 6. c. 288 vbi ꝙ tribuitur, ꝯcilio Melcē. 6. refert iterum Iuo p. 5. c. 366. & 13. c. 30. & Gratianus si ve palea di. 34. c. 2. & c. 1. eo. tit. in j. compil.

† Scilicet concilio Aurelian. sed hr̄ in synodo. Francica sub Zacharia refert Burchardus lib. 2. c. 214. Iuo par. 6. c. 289. & p. 13. c. 29. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

DE CLERICO PERCVSSORE.

Continuata est in præce. tit.

De hac materia habetur 45. dist. & 1. q. vl. si quis om nem. & 86. distin. in § similiter, & in ca. seq. & pen. & c. non liceat. Ab.

TITVLVS XXV. De clerico percusso- re.

¶ Ex concilio Agathen. †

¶ Clericus sæpè alium percutiens, & monitus non desistẽs, deponendus est.

CAP. I.

SI quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, a corripiatur a crimine: & si nõ emendauerit, b deponatur.

¶ Gregorius † Tarẽtin. epõ.

¶ Duobus mensibus a Missarum administratione suspenditur episcopus, qui crudeliter aliquem fustigari facit.

CAP. II.

PRæterea, qm̃ mulierẽ propter delictũ suum contra ordinem sacerdotij cædi crudeliter c fustibus deputasti: Quam licet ex inde (cum post octo d menses decesserit) minimè arbitramur fuisse defunctam: Tamen quia ad ordinẽ tuũ nolui sti habere respectũ, duobus e te mensibus, ab administratione Missarum statuimus abstinere.

¶ Alexan. iij. Lucen. epo.

¶ Non punitur clericus vt homicida, si fuit ipse in conflictu pro parte uiolentiã repellentium, licet ibi aliqui mortui sint, & ipse lapides proiecit, ex quo nullum ipse percussit.

CAP. III.

PRæsentium † lator in quodam conflictu asserit se fuisse, pro parte tñ illorum qui uiolentiam repellebãt: f in quo lapides ipse proiecit, g sed aliquem non percussit: Quẽ nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) à celebratione Missarum per biennium præcipimus abstinere. h Mandamus itaque, ut si alia nõ impedierint, decurso huiusmodi temporis spatio ad sui † eum officij executionem admittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Clericus qui fuit in conflictu vbi aliqui fuerunt occisi sine eius facto uel consilio de iure cõi promoueri potest. h. d. secundum intellectum qui plus placet. Panorm.

SI quis.] CASVS. Si aliquis in sacro gradu percussor extiterit, corripiatur, & si se non emendauerit, deponatur. No. quod clerici percussores esse non debent.

a Percussor extiterit. Tales. n. percussores esse non debent. 45. dist. c. 1. & c. epm. ubi isti in sacro ordine cõstituti percussores esse prohibẽtur, & quasi per totũ, & 86. di. nõ licet, & in Auth. de san. episc. §. sed neque, col. 9. quã habes. C. de episc. & cle. auth. sed neque.

[Glo. seq. arg. a cõtrario specialiter & generaliter, secundo declarat textum.

b Si non emendauerit.] ergo si se emẽdauerit, nõ deponitur: sic 35. dist. c. 1. & est, arg. quod non quodlibet mortale semel commissum sufficit ad damnationem, argumento ea. dist. c. j. & vl. & intelligo de eo qui in vsu habuit percutere in ludo noxio qui nõ caret culpa, ff. ad l. Aqui. nã ludus, alioquin crimen percussionis semel commissum nõ sufficit ad depositionẽ, vt hic patet, ita tñ ꝙ ex tali ꝑcussione non procedatur ad enormem læsionem, quia sic deponeretur, 55. dist. si Euangelica, & j. ca. proxim. arg.

PRæterea.] Summatur sic. Non potest episcopus grauẽ verberum pœnam imponere. Et primo ponit episcopi sæuitiam: Secundo ibi, Quam licet, excusat illum à morte. Tertiò illum punit ibi, Tamen quia. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Tarentinus fecit cædi fustibus quandam mulierem, ꝯ ordinem sacerdotij. quæ post viij. menses decessit, sed non ꝑ illã percussionem; peruenit hoc ad notitiam papæ, unde ipse ꝑcipit illum duob. mensibus ab administratione Missarum abstinere, quia ad ordinem suum noluit habere respectum. Nota quod eps non debet esse percussor, nec per se, nec per alium indebito modo.

c Crudeliter.] qđ facere non debuit, sed moderate, arg. s. de rap. in archiepiscopatu, & 45. dist. cum beatus, & ff. ad l. Aqui. præceptoris, & j. de sent. excom. cum uoluntate, & 23. q. 5. c. j. versus fi. Ber.

d Post octo menses.] Ex t̃pis prolixitate præsumitur, ꝙ non ex illa percussione defuncta sit, & e conuerso ex t̃pis breuitate contrariũ ꝓsumitur, 50. dist. si qua fœmina, si. n. occasionem mortis dedisset, in perpetuum deberet abstinere, s. de homi. de cætero. & 50. dist. studeat. Et hic est argu. contra Bal. qui dixit in c. studeat, illũ presbyterũ non teneri de occiso, sed de vulnerato, si de casu interijt, & casus ex percussione ꝓcessit, ff. ad legem Aquil. qui occidit, §. vlt. Ber.

e Duobus.] s. titu. proxi. c. 1. si. n. percuteret, vt ꝑ hoc timeri vellet, ab officio suo debet repelli, 45. dis. si episcopum. Ber.

PRæsentiũ.] Duobus annis a Missarũ celebratione suspẽditur ꝑsbyter. qui associat repellẽtes violentiã in conflictu, vbi aliqui mortui sunt, & lapides proiecit, licet nullũ ꝑcusserit, hoc dicit iuxta litteram. Primo narrat factum. secundo ibi, Quem nos. T paliter punit. Tertio post t̃ps admittit ibi Mandamus. Abb.

CASVS. Quidã presbyter fuit in quodã cõflictu pro parte illorũ, qui violẽtiã repellebant, in quo cõflictu lapides proiecit, sed aliquẽ non ꝑcussit, aliqui occisi fuerũt illic ꝑ alios; dubitauit sacerdos, an esset ei imputandũ, accessit ad papã; ipse intell. & eius ꝯfessione ꝑcipit illũ abstinere à celebratione Missarũ ꝑ biẽnium, ita ꝙ si aliud nõ impediat, ex tũc suũ officium exequatur. Not. ꝙ in dubijs tutior via eligenda est. Item clerici conflictibus interesse non debent: vndè punitur ad cautelam, & sic est argu. quod aliquis punitur ex alterius culpa.

f Repellebant.] ideò rei licitæ operam dedisse videt, quia licitum est se defendere, j. de sen. exc. ex tenore. & violentiam repellere, 23. q. 3. fortitudo, & c. si quis. & c. non inferenda, sed vlcisci non licet, 46. dist. sedi tionarios. De hoc dixi, s. de homi. significasti.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

g Proiecit.] Vnde dubium uideri poterat, an fuisset in culpa uel non. Contra, ar. 23. q. vlt. ca. vlt. 50. dist. si quis viduam, & s. de cler. pu. in duel. c. vlt. sed iste aliquem non percussit ut sup. dicit, & hoc constabat. Intellige aliàs si dubium esset repelleretur, vt dicunt contraria prædicta, arg. ad hoc ff. de testa. tu. duo sunt, & ff. de manu. testa. cum ex pluribus, 24. dist. quando, & cap. nullus, & 2. q. 5. omnibus. Ber.

h Abstinere.] ad cautelam saltem, & vt clerici tales conflictibus

---

† Addi põ c. 3. ut refert Burchardus lib. 2. decre. c. 190. & Iuo par. 6. c. 235. sed in eo concilio nondũ repertũ est.

† Gregorius li. 2. registri epi. 44. c. 83. iudic. 11. refert Burchardus lib. 1. decret. c. 195. & Iuo par. 5. c. 310. & cap. 2. eod. tit. in 1. compilat.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõpil. & post conci lium Later. par. 26. c. 1.

† In codice Barbatiæ ut est impssi. In alio ueteri ita: ad suã officij executionem admittas. Contius & alia ita: ad tuã officij executionem eum admittas.

a Vide citatos in d. cap significasti, s. de homi ubi hæc plenius intelligere.

De hoc vi to lati⁹hic fostitesem, anné Analios.

conflictus euitent: & est arg. ꝙ aliquis punitur ex alterius facto, vel culpa.

Continentia.] Hoc ca. legitur duobus modis sicut c. præcedens: Vno modo, ꝙ dispensatiuè iste possit promoueri: Alio modo, quòd de iure communi, & secundum hunc intellectũ, qui mihi plus placet, hoc dicit, vt in rubrica, Communis diuisio: Secunda ibi, Consultationi Abbas.

Cap. 1. tit. de clerico ꝑcussore in 2. compilatio.

CASVS. Quidam acolyth⁹ P. nomine, arma sumpsit ad resistendum ꝑdonib. & in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem, tamen homicidia illa neque facto, neque consilio eius perpetrata fuerant: tandem acolythus ille ad religionem transiuit: volebat promoueri ad sacros ordines: q̃situm fuit à Papa an possit? Rñdet ꝙ cum ad frugem melioris vitę transiuerit, poterit ad subdiaconatus ordinem promoueri, & altaris ministerium exercere: Nota, quòd non debẽt clerici interesse talib. conflictibus, vndè iste punitus fuit, licet culpabilis non fuerit, sed ad cautelam potius.

CAP. IIII.

Continentia † litteratũ: & inf. ¶ Cũ P. acolythus cum quibusdã ad resistendum [a] prędonibus arma sumpsisset, in conflictu illo, tres fuerũt ab alijs vulnerati ad mortem: ita tñ, quod illa homicidia neque facto [b] eius, neque consilio perpetrata fuerunt: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter rñdemus, ꝙ cum prędictum acolythum ad frugẽ melioris vitę transiuisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus [c] ordinẽ promoueri, & altaris ministeriũ exercere.

In codice Barbatiæ, & in altero manuscripto Vaticanæ, ita: De clerico maledico.

a Resistẽdum.] qđ licet, s̃ eo. cap. proxi. vbi de hoc, cum suis concordantijs.

b Neque facto. Sic 50. dist. si quis viduam, & s̃. de cle. pug. in duel. c. vlt.

[Glo. seq. teci. per q. rationis.

c Ad subdiaconatus.] & non vltra, licet ergo dispensetur cum isto in subdiaconatu, non tamen poterit promoueri ad superiores ordines. Iste. n. fuit in culpa assumendo arma, quod ei non licuit. 16. q. 3. ꝓprio, & 23. q. vlt. c. quicunque nam lachrymæ, & orationes sunt arma clericorum, 23. q. 8. conuenior, etiam contra hostes, sup. de voto, ex multa, vnde punitur: quia sine dispensatione non promouetur, etiam fauore religionis cum eo. facilius dispensatur, s̃. de aposta. c. 2.

TITVLVS XXVI.

De maledicis. †

Clemens tertius.

¶ Maledicens Papa puniendus est, vt alij deinceps deterreantur, & ipse arceatur.

DE MALEDICIS.

Quia alia percussio fit, puta manu, alia lingua, cum maledici, & detractores quodammodo percutiant, vt supra visum est de percutientibus manu, merito subdit de percutientibus lingua. Abbas.

De hac materia habetur 46. dist. & 24. q. 3. per totũ, 25. dist. c. aitas ca demum. in fi. & infra, in rub. de pęversi qualiter maledico.

Innotuit.] Primo ponit culpam. Secundo illam puniri mandat: Tertio ponit causam: Secunda ibi, ipsum. Tertia ibi, Vt pœna. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus in ꝑsentia multorum quędam verba protulit in cõtemptum, & depressionem officij & beneficij dñi Papæ: hoc significatum fuit ei: & mandat quidam, vt illum clericum à sua temeritate compescat, vt pœna illius sit alijs in terrorem, ne de cętero contra Romanã Ecclesiã in verba talia prorumpant. No. ꝙ principi suo, seu prælato suo nemo maledicere debet. Item pęna vnius dẽt esse metus multorum.

d In depressionem.] & male: quia principi nemo maledicere dẽt. 23. q. 1. paratus, & non solũ principi detrahi non debet, immo nec fratrib. 6. quæstio. 1. summa. & detrahentẽ secreto proximo suo, hunc persequebar. 23. quęst. 4. minimus, & ca. qui peccat. & de pœ. dist. 1. homicidiorum ar. infra de exces. prela. quam sit graue.

CAP. I.

10 Innotuit † nobis: & inf. ¶ Quia nobis ꝑ litteras retulisti, quod I. clericus multis coram astantibus verba quædam in depressio- 20 nem [d] officij, & beneficij nostri ꝓtulit, ipsam à temeritate [e] sua cõpescas: Vt pœna illius, alijs terrorem [f] incutiat, ne de 30 cætero cõtra Romanam ecclesiam in talia verba prorumpant.

† Cap. vnic. eo. ti. de clerico maledico in 2. cõp. Et ꝑter hic vide Bal. & alios, in l. 1. C. si qs Imperato. maledixe. & Bernar. Diaz. in pra. cri. can. c. 60.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter sol. respondens ad ꝯtraria.

e A temeritate.] id est, ꝓtinacia, 11. q. 1. si quis sacerdotum. Arg. ꝯtra, quod enim ex temeritate siue calore iracundię fit, veniam meretur. 2. q. 3. si quem, §. notãdum, & §. si quis iratus, C. de iniur. l. 2. Et dicit Imperator; si quis putauerit nostra nomina lacessenda, si hoc ex leuitate, contemnendum est; si ab insania, miseratione dignum: si ab iniuria, remittendũ, C. si quis impera. maledi. l. vnica, & 23. q. 4. inter querelas, & C. de epis. & cle. si qs in hoc. Quare ergo mandat Papa, ꝙ compescat, contra iura ꝓdicta? Sed Papa non mandat hic puniri propriam iniuriam ratione personæ, sed quatenus contingit Romanam Ecclesiam, qui etiã iniuriam remittere non posset 63. dist. Salonitanę, in quo casu loquitur 23. q. 4. Guilisarius & c. si is qui, vel potest dici; ꝙ aliquis bene potest punire iniuriam sibi factam à subdito suo, maximè cum nullum habeat superiorem, vt hic, & ar. 45. dist. & qui emendat. & prædicta iura loquuntur de benignitate, seu de mãsuetudine, quia nullus tenetur remittere iniuriam sine satisfactione, nisi velit, sed rancorem sic: de pœ. dist. 5. c. vlt. & 23. q. 4. si ille. 90. dist. si quis contristatus.

¶ Gregorius nonus.

¶ Hic ponitur pęna blasphemantis Deum, vel aliquem 40 sanctum, & maximè virginem gloriosissimam.

CAP. II.

Statuimus, † vt si quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorũ, & maximè B. Virgi- 50

† De materia huius decretalis vide Berna. Diaz. in pra. crim. can. cap. 103. Alberti. tra. de agno. asser. q. 27. & Couar. in c. q̃uis pactũ, de pactis, in 1. par. relectionis, §. 7.

60

f Terrorem.] Sic enim pœna vnius debet esse metus alterius. 2. q. 7. qua propt. 1 & s̃. de Iudę. ad liberãdam, vbi hoc, & s̃. de calum. c. 2.

Statuimus. Primo ponit pęnam ecclesiastici iudicis: Secundo secularis, ibi, Per temporalem. Abb.

CASVS. Statuitur in c. isto, qualiter puniri debeant qui publicè blasphemiam dicere præsumpserint contra Deum, & aliquem Sanctorum eius, & præcipuè contra B. Virginem: & per episcopum suum pœna ista est imponenda, prout inferius adnotatur. Si vero aliquis pœnam istam recipere noluerit, ecclesiæ sibi interdicatur ingressus: & in obitu careat ecclesiastica sepultura. Item si blasphemus diues fuerit, per temporalem Potestatem mulctetur pœna quadraginta solidorum, alioquin. xxx. siue xx. & si ad hoc non sufficit, v. solidorum vsualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus: & si potestas hoc

non fecerit, per epm compellatur, & hoc statutũ ponatur inter alia statuta Coitatũ. No. q contra Deum, & alios Sanctos, & præcipue B. Virginem in blasphemiam nemo prorumpere debet, aliàs punitur prout hic dicitur. Item arg. q pœnæ possunt commutari. Item arguit, q vna iurisdictio iuuatur per aliam. Item vbi iudex secularis negligit facere iustitiam, per epm debet ad hoc compelli.

[Glo. seq. aggrauat blasphemiã, per tex. can. & per rationem, subdens pœnam legis & canonis.

a Blasphemiam.] Qui blasphemiã dicit in Deum, siue in Spiritum sanctum, neque in hoc seculo neque in futuro remittetur ei 25. dis. qualis. supple nisi pœnituerit, & longè grauius est æternam quã temporalem lędere maiestatem, ī. de hęret. vergẽtis. Sed qui contra temporalem maiestatem delinquit, punitur, ī. eo. c. prox. & 6. q. 1. c. quato, §. verum. C. ad l. Iul. maie. l. si quis cũ militib. ergo multo fortius isti puniẽdi sunt & grauius, qa maiora delicta maiorib. pęnis sunt punienda, & in delicto æquali decet proximas esse pęnas, in Authen. vt fra. fil. colla. 9. versus fin. & quia hoc est grauius q in c. proxi. punitur grauius: quia grauius commissum intelligitur. 24. q. 1. non afferamus, in fi. & secundum leges vltimo supplicio punitur, in Auth. vt non lux. contra nat. colla. 6. §. 1. sed sm canones olim laicus excõicabatur, clericus deponebatur, 22. q. 5. si qs per capillum.

a Hoc dictũ qđ aliter fit intelligẽdũ plenissimè docet B. Th. 2. 2. q. 14. ar. 3. & Dñi. Sot li. 4 sen. dist. 15. q. 1. art. 1. † Al. às ini: septéque pręcedentib. sex ferijs, vel subsequẽtib. in pane, &c.

nem linguã in blasphemiam [a] publicè relaxare præsumpserit, per epm suum pęnæ subdatur inferius adnotatæ: videlicet, vt septem diebus Dominicis, p̃ forib. ecclesię in manifesto dum aguntur Missarum sollemnia, blasphemus existens vltimo illorũ die Dñico pallium, & calciamẽta non habeat: ligatus corrigia circa collum: septemq; † præcedentib. sextis ferijs in pane ieiunet, & aqua ecclesiam nullatenus ingressurus.[b] Quolibet quoque p̃dictorũ dierũ tres si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, siue vnum: Et si nec ad hoc eius supperant facultates, [c] id in pęnam aliam cõmutetur: [d] qui et si renuerit recipere, ac pagere pęnitentiam supra dictã, ecclesiæ interdicatur ingressus: & in obitu ecclesiastica careat sepultura. ¶ Per temporalẽ præterea Potestatẽ, [e] coactione (si necesse fuerit) episcopi diœcesani adhibita cõtra [f] eum: blasphemus si diues fuerit, quadraginta solidorũ, alioquin triginta, siue xx. & si ad id non sufficiat, quinq; solidorum vsualis monetę [g] pœna mulctetur: nullam in hoc misericordiam habiturus: quod etiam inter alia Communitatum statuta ponatur.

compelli per ecclesiam, 23. q. 5. administratores, & 96. dist. cum ad verum.

g Vsualis monetæ.] Idem esset si hoc non fuisset adiectum, vt de moneta, [3] quæ in vsu habetur, soluatur secundũ consuetudinem loci. ff. de leg. 1. si seruus, §. si numerus, & ff. de lega. 3. l. nummis, & ff. de fun. instr. cum de lanionis, §. asinam, in fi. Ber.

3 De materia huius gl. vide Doc. in l. Paulus. ff. de sol.

DE CLERICO excommunicato, &c.

Supra visum est de varijs delictis, pp̃ter quæ interdum Clerici suspenduntur, & interdũ deponuntur, & interdum excommunicantur: sed quia quandoque Clerici depositi excommunicati, vel suspensi celebrant, & ingerunt se diuinis sicut prius, & posset dubitari de pœna eis inferenda ex hoc nouo delicto, ideò, &c.

De hac materia habetur vndecima quæstione te tia. placuit. & in c. penul. eo. distinctio. accedẽs. Abbas.

† Dictio, deposito deerat aliquot antiquis.

† Addi pōt cap. 28. ex Theodoro Balsamone, referatur c. te. end tit. in 1. compil.

TITVLVS XXVII.

De Clerico excõmunicato, deposito, † vel interdicto ministrãte.

¶ Ex canone Apostolorum. †

¶ Clericus depositus celebrãs excommunicatur.

CAP. I.

Si quis episcopus, presbyter, vel diaconus [h] depositus iustè [i] pro certis criminibus, ausus fuerit attractare ministerium sibi dudum cõmissum, hic ab ecclesia [k] abscindatur.

¶ Ex Concilio Antiochẽ.

¶ Degradatus, vel suspensus celebrans, & monitus nõ desistens, excommunicatur, & si nec sic desistat, per secularem potestatem ad requisitionem ecclesiæ exilio damnatur.

CAP. II.

Si quis presbyter, aut aliꝰ clericus fuerit destionem.]

S I quis.] CASVS. Statutum est in Canone Apostolorum, quod si quis episcopus, presbyter, diaconus, iustè depositus fuerit pro certis criminibus, & postea ausus fuerit attractare ministerium sibi ante depositionem commissum, ab ecclesia abscindatur. Nota, quod depositus diuinum ministerium vlterius attractare non debet, aliàs punitur, vt hic dicitur.

† Cap. 2. est tit. in 1. cõp.

[Glossa sequens recitatur per quæ-

b Ingressurus.] qa qui peccat in Deum, peccat in eius ecclesiam, & è conuerso, vndè priuatur eius [2] ingressu. sic 12. q. 2. de viro, & 17. q. 4. frater, nec debet eis cœna remitti, qui in Deũ peccant, 63. dist. Salonitanæ. & 23. q. 5. si is qui.

c Facultates.] sic ī. de voto, cap 2.

d Commutetur.] Argum. de commutatione pœnæ, 82. dist. presbyter, & 22. q. 4. innocens. De hoc dixi sup. de vo. c. 1. Bern.

e Potestatem.] argum. quod vna iurisdictio per aliam iuuatur, 10. dist. quoniam idem, & 96. dist. cum ad verũ, & 17. dist. nec licuit, ī. de officio ordi. quoniam in plerisque, in fine.

f Contra eum.] id est, Potestatem, & ita habes hic, quòd si iudex secularis negligit facere iustitiam, potest

2 Adde ad hoc qđ no. Bart. l. item apud Labeonẽ. §. ait prętor. ff. de iniur. Ange. in l. quoties, §. vndè, ff. de hære. insti.

h Diaconus.] idem est de omnibus alijs, infra capit. proximo [:] & vndecima quæstione tertia, episcopus.

i Iustè.] Idem esset si iniustè, nisi prius restitutus fuisset, 11. quæstio 3. episcopus, dummodo sententia non sit lata contra ordinem iuris: quia tunc nulla est sententia 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua, supra vt lite non conte. accedens.

[Glo. seq. signat contrarium.]

k Ab ecclesia.] Argum. contra secunda quæstione quinta, qua de causa, sed ibi è dispensatum fuit, 63. dist. Salonitanæ.

S I quis.] In prima ponit pœnam. In secunda aggrauat

grauat sibi, Quod si. Abiuas.

CASVS. Statutum fuit in concilio Antiochen, quod si presbyter aut alius clericus degradatus fuerit, aut ob officio pro certis criminibus suspensus, & ipse post modum per contemptum & per superbiam aliquid de ministerio sibi prohibito agere præsumpserit, si ab episcopo suo admonitus non destiterit, excõicet, & qui ei participauerint, erũt excõicati: & similiter qui participauerint clericis vel laicis vel fœminis excõicatis, excõicati sunt. Si verò aliquis ista contempserit, & eps illũ corrigere non poterit, inuocetur auxiliũ Regis, & exilio damnetur. No. quod clericus, depositus vel suspẽsus ad officio suo, ministeriũ diuinũ agere non dẽt. Item qui per ecclesiam non corrigitur, per sæcularem potestatem ad requisitionẽ episcopi corrigatur.

gradatus,[a] aut ab officio pro certis criminibus suspensus: & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio agere præsumpserit:[b] et postea ab episcopo suo correpť, in cœpta præsumptione perdurauerit, modis omnibus excommunicetur: & quicunque cum eo cõmunicauerit, simpliciter se sciat esse excommunicatum.[c] ¶ Similiter de clericis, laicis, vel fęminis excommunicatis obseruandum[d] est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus minimè emendare potuerit, regis iudicio[e] ad requisitionem ecclesiæ, exilio damnetur.

¶ Alexander iij. Londoñ. episcopo.

¶ *Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non desistens, deponitur.*

CLerici † autẽ, si qui à suis, aut etiam de mandato Ro. Pontificis[1] ab alienis episcopis interdicti, vel excommunicati, ante absolutionem diuina officia celebrauerint: nisi moniti[f] sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam, pro ausu tantæ temeritatis incurrant.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ *Excommunicati vel interdicti celebrantes, deponi debent. nisi propter multitudinem mitigetur pœna.*

CAP. IIII.

LAtores † pręsentium nobis intimarunt, quod tam ipsi, quam multi alij postquam interdicti vel excommunicati fuerũt, diuina præsumpserunt officia celebrare: & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si quadraginta solũmodò vel pauciores in his deliquisse cõstiterit: oẽs in perpetuũ ab offõ sacerdotali depo-

a Degradatus.] à suo episcopo adiunctis sibi alijs[1] sex episcopis in degradatione presbyteri, 15. q. 7. fęlix, & c. si aũt. Sed pone degradatũ celebrare, nũquid cõficit? Vr quod sic: quia ordinẽ nõ amisit, 20. q. 3. eos qui, 1. q. j. quod quidam, & de cõse. dis. 4 ostenditur, 22. q. 7. licitè. Arg. cõtra 50. dist. accedens, 11. q. 3. episcopus, 81. d. dictum, 23. q. vlt. clerici, 54. d. c. 2. R. dixit quod talis non[2] conficit: potuit enim ecclesia ei auferre illam ptãtem, quam contulit: quamuis nõ possit character auferri, sicut insignia militi. Lau. Ala. & T. dicunt (& melius) quod bñ conficit depositus, sicut hæreticus, arg. 1. q. 1. neque, & c. quod quidam. nec Papa potuit auferre illam virtutem: & hoc verum credo: vnde talis excommunicatur, vt inf. dicitur, quia facit rem sibi prohibitam.

b Præsumpserit.] quasi in officio suo vt prius: quod non licet, 11. q. 3. si quis episcopis in concilio, & 28. d. presbyterum. In modum enim priuati suffragij potest dicere horas[3] suas, quod etiam potest laicus, arg. bo. j. de pęn. & remiss. quod in te.

c Excommunicatum] ipso iure, 11. q. 3. cum excommunicato, & intellige de minori.

d Obseruandum est.] vt talibus nullus communicet, aliàs similiter sunt excommunicati minori excommunicatione, 11. q. j. excommunicatos, & nisi destiterint, sunt excõmunicandi, j. de sen. excom. quod in dubijs, §. 2. & j. e. si celebrat. in fi.

e Regis iudicio.] Vbi n. ecclesia per se proficere non potest inuocandum est auxilium sæculare, vt hic dicit, & s. de off. ord. c. j. & c. qm̃ in plerisque, in fi. & 17. di. nec licuit, 11. q. j petimus, & ita vtraque potestas per alteram iuuari dẽt, s. ti. prox. c. vbi de hoc. & potest per ecclesiam compelli, vt ibi dicitur.

[1] Vide cõc. Trid. sess. 13. de ref. ca. 4. in ei. Cum verò.

† Ca. 3. e. tit. in j. cõp. & post Cõcil. Lat. sub Alex. iij. par. 16. c. 10.

[2] Hic est error, & snia, quã sequit paulo post Ber. est vera & catholica, quã sequuntur Theologi vno cõsensu. l. 4. sen. d. 13. & B. Th. 3. p. q. 82. a. 8

[3] De hoc arg. vide citatos in c. illud, infra eo. super gl. in verbo, Officia.

CLerici autem si.] CASVS. Dicit hic, quod si aliqui clerici ab epis suis, aut etiam de mandato Papæ ab alienis epis interdicti vel excõicati fuerint, & ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti incontinenti redierint, perpetuò pro ausu tantæ præsumptionis deponant. No. quod monitio sp dẽt pręcedere vindictã. Itẽ no. hic pęna illorũ, qui excõicati vel interdicti celebrant, s. perpetuam depositionẽ.

[Gl. seq. tria facit arg. à contrario, & contra id obijcit, & soluit. Secundò quærit, arg. ad affirmatiuã, soluit negatiuè. Tertiò iterũ quęrit, ponit opin. Hug. cui obijcit decr. episcopus, & respondet.]

f Moniti.] Ergo vł, quod si emendare se volũt non deponũtur, sed hoc intellige dictum dispẽsatiuè, & ita non contradicit j. ca. prox. & alia c. seq. & sic patet, quod quicunq; celebrat excõicatus vel ab officio suspensus, priuari dẽt de iure officio & beneficio, & deponi etiã. Sed nunquid eps põt cũ talib. dispẽsare, siue legatus de latere dñi Papæ missus, arg. quod lega.[4] possit: quia vicem gerit delegantis: & absoluit excõicatos, quorum absolutio sedi Apostolicæ reseruatur, s. de off. leg. quod translationem, & j. de sen. excõ. quamuis, & c. ad eminentiam, dicas ergo, quod nec episcopus, nec etiam synodus in hoc dispensare pot. st, 11. q. 3. si quis episcopus damnatur, & c. seq. arg. j. de eo qui fur. ordi. re. c. j. & 2. q. 5. qua de causa, nec etiam legatus: licet possit absoluere excõmunicatum: & sic solus Papa hic dispẽsat. Et hoc hodie expressum est in duab. decr. Innoc. iiij. s. de sent. excom. cum medicinalis, [lib. 6.] Sed potest quæri, vtrum idem sit in deposito, vt solus Papa ipsum restituat? Hug. dicit, quod solus Papa hoc põt: & probatur 7. q. j. si quis presbyter. Tũ cum distinctione, si epi copis ipsum deposuit tantũ cum alijs episcopis à sacerdotio, potest eum recipere in inferiorib. ordinib. & sic de alijs ordinib. arg. 15 q. 8. qui admisit, & c. si quis presbyter. Si verò depositus est ab omnib. ordinib. solus Papa ipsum restituit. Sed contra arg. habes, 11. q. 3. episcopis, ibi dicitur, quod si in secunda synodo innocens inueniatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu episcoporum. Sed illud intelligitur cum iniustè depositus fuit, puta, per falsos testes, vel falsa instrumenta, vndè dicitur ibi, si innocens inueniatur. Sed vbi iuste pro crimine depositus est, solus Papa tales restituit.

LAtores.] In prima ponitur narratio, & decisa supplicatio: In secunda ibi, Fraternitati tuæ. distinguitur commissio. Secundum membrum ibi. Si verò.

CASVS. Quidam presbyteri accedentes ad Papam, intimauerunt ei, quòd tam ipsi quam multi alij postquam

[1] Sic in orig. [illegible]

† Ca. 4. e. tit. in j. comp. & post concil. Late. p. 50. c. 51. vide Bernar. Diaz in pract. crim. can. c. 18.

[4] Istuc c. Sic. quo, videtur facere quod: quia ibi dispensat inferior: sed illud fit auctoritate Papæ. Io. And.

postq̃ interdicti & excõicati fuerunt, diuina officia cele brauit: vñ mãdat Papa archiepõ Toletano, ꝙ si quadraginta solúmodo, vel pauciores in hoc deliquerũt, oẽs in ppetuũ ab officio sacerdotali deponat. Si verò multitudinẽ magnã in hoc peccasse cõstiterit, illos deponat, qui cãm delicti dederũt: alios, q̃ non tm̃ deliquerũt, ab offõ suspẽdat ad tp̃s, & oib. ſm ꝙ sibi visum fuerit, pniam iniũgat. No. vltra quadraginta multitudinem appellari. Item qui excõicati vel interdicti celebrant, sunt deponẽdi. Item vbi maior est culpa, maior dẽt exerceri vĩ dicta. Itẽ multitudini parcendũ est. Vndè versus.

Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

Item pęnitentia est arbitraria.

nas.[a] Si verò multitudinem[b] magnam in hoc pcasse cognoueris, eos quos magis[c] causam delicti esse constiterit, perpetua depositione condemnes: & alios, qui non tm̃ deliquerunt, ab officio[d] ad tempus suspendas: & omnib. pęnitentiam, secundum discretionẽ[e] tibi à Deo datã, iniungas.

¶ Innocentius iij. Herbipolen. Capitulo.

¶ *Si habens notitiam excommunicationis per solam famam, celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari. h.d. & est casus notabilis.*

CAP. V.

Illud† Domin⁹ in beato Petro, & infra.[f] Venerab. Frater noster quódam Hildesemeñ. episcopus licẽtia non solum non obtenta, sed nec etiã postulata, ecclesia Hildesæmeñ. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupauit, & infra. ¶ Vnde Magdeburgen. episcopo † dedimus in mandatis, (vt cum factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium[g]) nisi dictus episcopus inf.

a Deponas.] Ecce pęna illorũ, q̃ excõicati, suspẽsi, vel interdicti diuina officia celebrant, vt dictum est, ĩ. c. prox.

b Multitudinem.] Hic ergo non parcitur multitudini 1 Arg. 5 50. d. vt constitueretur, & 44. d. comessationes. 9. q. 1. ordinationes, & ſ. de tẽp. or. c. 2. vbi de hoc, & 23. q. 4. nõ põt, & c. ipsa pietas. 1. q. 7. quoties, sed ista ɔ̃tria locum hñt vbi scandalum timetur, & multorum strages iacet, si seruetur rigor, aliàs, si nõ contemnatur disciplina ecclesiæ in populis, sed vt patienter sustineat, tũc ferienda est multitudo, 23. q. 3. non potest, in fi. & de pęni. 6. in fi. Item hẽs hic, ꝙ vltra xl. dñr multi, sic ĩ. de testi. cum cã. Et ſm has decr. interpretamur illam ĩ. de rescr. sedes, & ff. de testi. l. 1. in fi. Aliqñ ẽt duo dñr multi, Inst. de iu. perso in fi. arg. Aliqñ etiam xxiij. millia pauci dñr. 45. dist. disciplina, 23. q. 4. quod autem. Multa igitur & pauca in respectu dicuntur.

† De materia huius gl. latè hic pre alijs Henri. Boich, quẽ videto.

c Magis.] Hi. n. magis peccant, & iõ magis puniendi sunt, 86 dist. tanta, & 24. q. 4. qui aliorum, & in quo maior est culpa, maior debet exerceri vindicta, sup. de hæret. excommunicamus, §. credentes, vbi de hoc plures inuenies concordantias.

[Gl. seq. tres qq. format, & illas sol. & contra vl. sol. arguit.

d Ab officio.] & ẽt à bñficio, quia vbi vnũ pp alterũ, vtrobiq; tm̃ vnũ. 86. d. eos. Quid si ep̃s dicat, suspendo te à bñficio, nũquid põt celebrare? Ita quidẽ, si suspendit ipsum tm̃ à bñficio. Itẽ poterit ne bñficiũ acquirere, ita, quia non intelligitur illũ à beneficio suspendisse, nisi quoad se, nisi spãliter ferat snĩa, uel remoueat ab offõ; tũc n. beneficiũ sequela est, & iõ remouet ab illo, vt ĩ. de app. pastoralis, arg. pdicti c. eos, & c. pcedẽtis, nisi spãliter ei conseruetur, 28 d. c. pbiterũ, & 50. d. c. studeat, & c. accedẽs. Q. si ep̃s ita dicat; suspendo te ab offõ vel beneficio: nũquid dẽo abstinere ab vtroq;, ita credo saltẽ pp dubiũ, ar. ĩ. e. c. px. C. de ver. sig. cu quidã, & de cõs. d. 2. in calice, arg. ff. de reb. dub. si is q̃ ducẽta, §. cum ita, arg. quod à neutro suspẽsus est, pp dubiũ, ff. de test. tut. duo sunt, ff. de manu. test, cum ex plurib.

e Secundum discretionem.] Et ita pęnitentia arbitraria est, 26. q. 7. tempora pœnitudinis, & fit hæc dispensatio auctoritate domini Papæ, quia per se non posset, vt dictum est in prox. cap.

Illud dñs.] Excommunicatus celebrans deponendus est, nisi cum eo misericorditer dispẽsetur. h. d. sed ſm hoc nihil affert istud c. de nouo. Diuiditur, nã in prima ponit Hildesemeñ. epi trãsitũ. In scd̃a, ibi, Vñ, ponit mãdatũ delegato factũ, & eius executionẽ. In tertia, ibi, ipse, cõparitionẽ epi & recognitionẽ & excusationem. In quarta, ibi, Licet, excusatio impugnaẽ. In quinta, ibi. Cum eo. pęnę remissionem. Abb.

CASVS. Ep̃s Hildesemeñ. nõ petita nec obtẽta licẽtia dñi Papę, ecc̃a Hildesemeñ. relicta, Herbipoleñ. ecclesiã auctoritate ppria occupauit: pp quod Papa mãdat epo Magdeburgeñ. vt cũ factũ illud notoriũ esset in partibus illis, nisi ĩ. xx. dies ab administrõne Herbipoleñ. ecclesię cessaret, ipsũ excõicatum publicè nunciaret, ꝙ idẽ ep̃s nõ distulit adimplere: ipse verò nihilominus diuina postmodum officia celebrauit, & fecit sibi ab alijs celebrari, & se ingessit celebrationi diuinorum: ipse verò postmodum in præsentia dñi Papæ constitutus, suũ recognoscens errorẽ, misericordiã & non iudicium postulauit, tñ in suam excusationẽ proposuit, ꝙ cũ Magdeburgeñ. ep̃s nõ esset ordinarius iudex eius, non credebat ꝙ monitione nõ pmissa, auctoritate delegata posset pcedere contra ipsũ; vñ cũ nec añ factũ, nec post, litteras ab eo monitorias accepisset, peccare non credebat, si diuina officia celebraret, maximè cũ sibi nõ constaret, nisi per famã de snĩa contra eũ lata, dominus Papa, his auditis, scribit Cap. Herbipolẽ. dicẽs. ꝙ licet in hoc nõ videatur oĩno culpabilis extitisse, q̃a tñ in dubijs via tutior est eligẽda, q̃uis dubitaret de snĩa cõtra ipsum lata, debuit potius abstinere, q̃ sacra ecc̃astica ptractare. Illud verò ꝙ allegabat, ꝙ sub spe veniæ postq̃ nouerat se excõicatũ a Papa, sibi fecit diuina officia celebrari, & aliorũ cõioni se ingessit, ipsum nõ excusat, sed potius contra eum facit, cũ sub spe veniæ nullus dẽat delinquere: & grauius est excõicato non vitare alios, q̃ ab alijs non vitari, q̃a excõicatus põt vitare alios, sed non põt ab alijs vitari, Papa tñ facit ei grãm: q̃a non imponit ei pœnam, q̃ canõ illis imponit, qui post excõicationẽ præsumunt celebrare diuina, vel celebrationi se ingerũt diuinorũ. No. ꝙ ep̃s sine licẽtia Papæ ecc̃am dimittere nõ põt. Item q̃ dubitat de snĩa contra eum lata, cum p famã hoc intelligit, potius abstineat q̃ celebret: q̃a illud est tutius. Item sub spe pniæ nullus peccare põt vel dẽt, quia posset contingere, quod tempus non habeat etiã ad confitẽdum. Itẽ sicut excõicatos vitare dẽmus, sic excõicati nõ excõicatos vitare dẽnt, aliàs peccant. Itẽ post excõicationem, nullus dẽt celebrare, vel celebrationi se ingerere diuinorum, aliàs debet deponi.

† Cap. r. e. ti. in. 3. cõp. Alia pars huius decr. est in cap. illud Dñs, ĩ de mai. & obe.

† In veteri cõp. legitur archiepo, sed i Gregorianis, epo habetur.

f Et infra.] De isto episcopo habes sup. de transl. quãto, & capitulo licet, & ĩ. de maior. & obediẽtia, illud.

[Gl. seq. reci. per modum obiectionis, & sol.

g Non esse notorium.] Hoc erat tale factum, quod exhibebat se oculis omnium, vndè non poterat non esse notorium, si transiuit ad ecclesiam illam: a sed utrum licitè poterat vel illicitè, hoc erat notoriũ, saltem quoad alios: quia potuit esse quod habuit licẽtiam

a Ar. l. hæres palã, ff. de testã. & auth. qui semel, C. quõ & qñ iudex.

tiam transeundi à domino Papa per litteras suas, argum. 7. dist. dilectionis, vñ in meliorem partem debemus hoc interpretari ī. de reg. iur. c. 2. quia Papa potuit de hoc obliuisci: quia ipsum quoque fallit obliuio. 23. di. præterea, & omnium hře memoriam, potius est diuinitatis quam humanitatis. C. de vet. iu. enue. l. 2. §. si quid, contrarium est verum: quia ex quo Papa hoc diffitef, ei incumbit probatio, q de ipsius licētia trāsisset. 100 di. cōtra mortem, 93. di. illud.

a Viginti dies.] sic ī. de crim. fal. dura.
b Misericordiam.] Sic ī. de transl. inter corporalia, versus fi.
c Officia.] In hoc deliqt, q nec excōicatus, nec suspensus, publicè vel priuatim celebrare debet, nec sacra alijs dare, 28. di. presbyterum. sed alia officia pter Missam pōt 1 occultè dicere si officiādo, sed quasi priuata psona, ī. de pœn. & remis. q̄d i te. & 1. q. 3. si quis eps damnat, & c. seq. Io. [Gl. sic q. signat cōtrarium & rñdet.
d In hoc.] Scilicet quia non cōstabat ei, nisi per famā de illa excōicatione, sed fama per se nō pbat, 4. q. 2. c. fi. ver. itē sepe. Argu. cō. ī. de cōsan. & affin. super eo. vbi ad solam famā mřimoniū cōtrahendū impedit, ergo iste pp famā debuit abstinere, ī. de sen. excō. cū desideres, §. 1. sed non in tantum culpabilis fuit, quantum si hoc pro certo sciuisset, & ideo dicit: licet in hoc non uideatur oī nò culpabilis extitisse. sed dicta paucorum ad hoc non sufficerent, quia non faciūt famā. ī. de accusationis, nec tenebatur credere, licet diceret ei ab aliq b. 23. q. 3. nō solū & c. 1 cū ftis, & 23. q. 4 q̄ magnū, & ff. q cū fal. mo to. l. 2. & 3. nisi fama sup hoc puenisset ad eum, prout seq. ī. Ar. cōtra ff. de admi. tut. q dam decedens, §. ex quo, & C. de rei vēd. ā fūdū, & ī. de reter. cum contingat.

xx. dies [a] ab Herbipolē. ecclesiæ administratione cessaret, cum excommunicatum publicè nunciaret: quod idem Magdeburgeñ. studuit adimplere. & infra.

¶ Ipse verò eps in nostra postmodū præsentia cōstitutus, & si suum recognosceret, & cōfiteretur excessum, & non indiciū, sed misericordiam [b] postularet: hoc tñ inter alia ī sua excusatione proposuit, q cū dictus Magdeburgeñ. non esset ordinarius iudex eius, nō crediderat, quod monitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiā in eum aliquā promulgare: Vndè cum nec ante factū monitorias, nec post litteras ab eo aliquas accepisset, peccare nō credidit, si diuina officia [c] quantumcūq; solemniter celebrauit: præsertim cum ei nō nisi per famam, de sententia contra eum prolata constaret. & infra.

¶ Licet aūt in hoc non [d] videatur oīno culpabilis extitisse: quia tñ in dubijs [e] via est tutior eligēda, etsi de lata in eū sententia dubitaret, debuerat tñ potius se abstinere, quam sacramenta ecclesiastica pertractare.

¶ Illud autem quod sub spe veniæ [f] diuina sibi fecit (postquam se à nobis excōicatum nouerat) celebrari, & cōioni fideliū se ingessit, potius contra eum facere credimus, q̄ pro eo, cum sub fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquisse: & excōicatum non vitare, multò magis † quam non vitari [g] periculosum existat; non vitare si quidem, cum in eo sit, excōicatus sine delicto non potest; sed cū ex alijs pendeat, sine suo delicto poterit non vitari; & infra. ¶ Cum eo misericordiā facientes, pœnam, † quam canon [h] infligit his, q post excōicationē diuina præsumpserint officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei non duximus infligendam.

¶ Idem Bisuntiñ. Archiepisco.

¶ *Excommunicatus celebrās à beneficio deponitur.*

CAP. VI.

FRaternitati † tuę; & infra. ¶ Presbyteros autē, & alios clericos, q pro suis excessib. à te nexib. anathematis canonicè innodati, præsumpserunt vel præsumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnib. beneficijs ecclesiasticis spoliare. [i]

¶ Idē Decano & Priori Coloñ.

¶ *Collatio beneficij excommunicato facta non tenet: & sciēter talibus cōferens, à beneficiorū collatione suspēditur.*

CAP. VII.

POstulastis † per sedē Apostolicam edoceri & infra. ¶ Consultationi vestræ respondemus, quod cum excommunicatis communicari non

e In dubijs.] sic ī. de spon. iuuenis. & de homic. significasti 2. & c. pen. & c. ad audientiā, vbi de hoc. & 23. q. 1. quid culpatur, in fine.
f Veniæ.] Sub spe veniæ nullus debet peccare, de consecr. dist. 4. qñ quis. Arg. contra ī. de sen. excom. si verò.
g Vitari.] In hoc quasi patitur: in alio s. in nō vitare agit. q est in eius potestate: & iō in vno peccat, in altero non peccat: qūq; tñ nō multum differunt agere & pati posse, 16. q. 1. si cupis.
h Canon.] 11. q. 3. si qs eps damnat, & c. seq. & ī. c. px. ī. e. latores l. ā. misericordiā solus Papa potest facere, ī. e. clerici.

FRaternitati.] Primo decisa cōsultatio. Secundo respōsio ibi, Presbyteros. Abb.

CASVS. Archieps Bisuntiñ. excommunicauit quosdam presbyteros & clericos pro suis excessibus, qui nihilominus excōicati celebrarunt diuina, quæsiuit archiepiscopus à Papa vtrum posset eos suis beneficijs spoliare? Respondet Papa, q si canonicè sūt excommunicationis sententia innodati, & psumpserunt celebrare diuina, poterit eos omnibus beneficijs ecclesiasticis spoliare. Not. qualiter puniant, qui celebrant excommunicati: q omnibus beneficijs ecclesiasticis spoliantur.

i Spoliare.] imme posset eos perpetuo deponere, ī. eo. latores, dispensare tamen cum eis non potest vt dictum est ī. e. clerici. Ber.

POstulastis.] primò ponit decisa cōsultatio: Scdo rñsio ibi. Cōsultatiōi. Quæ subdiuidit, vt patet in tex. & per 4. Ab.

CASVS. Quidam clerici erant excōicati, tpe sui excōicationis ecclesiastica bñficia sunt adepti. quęritur vtrum ea possint retinere? Rñ. Papa q cū excōicatis cōicari ā diat, excōicatis cle

ricis

[Margin, left:] imilis gl. c. tit. c. 2. hoc art. excōicatenetur uel horas nonicas, de Hosti. tu. de sé. tō. circa cōsueuit illud qri. Couar. in tima mř. iēn. etc. 6 par. 1. §. cōclus tenetur.

[Margin, right:] † Vide Mar. Nauarrum in Manua. pe horis ca nō. c. 21. versic. 14. inter ambos.

† in quodā Vaticano ita: pœnā, q canones minañ his, &c.

† Ca. 2. e. ti. i 3. cp. Vide Ber. Diaz. ī prac. cri. cā. c. 28.

† Ca. 3. e. ti. i 3. cp. Vide Couar. i c. al ma mř. de sēte. exc. li. 6. i priori parte rele. §. 7. adde Io. de Imola. & alosi c. post electionem, ī. de concef. preb.

rietu bñficia conferri nõ pñt, nec pñt illa retinere, nisi cum eis fuerit dispensatum, cũ ipsa canonice nõ fuerint consecuti. & illi qui scienter talib. illa bñficia contulerunt, tamdiu debent à collatione bñficiorum suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur: vt in eo puniãt, in quo delinquere psũpserũt. Scdo ponit alia qõ. Clerici quidã, & monachi & moniales celebrarũt i locis suppositis iterdicto tpe ipsi⁹ Iterdicti, & adhuc celebrare diuina nõ cessant, pp quod & sunt ex cõicationis snia innodati: quæritur qualiter isti sunt puniẽdi? Rñ. Papa, quod clerici, qui talia psumpserunt, sunt ecclesiasticis bñficijs spoliandi, monachi, & moniales in arctiorib monasterijs sunt ad agẽdam pœnitentiam detrudendi. No. quod excõicatis bñficia cõferri nõ põt, & si conferantur non põt ea retinere nisi cum eis dispensetur. Item conferentes excõicatis bñficia puniuntur in collationib. bñficiorum: vndè puniuntur in quo peccauerunt. Item in locis interdictis non est celebrandum. aliter facientes puniuntur, vt hic dr. qa clerici bñficijs suis sunt spoliandi; monachi & moniales in arctiorib. monasterijs sunt detrudendi.

† De materia huius §. vid. q tacita sūt i c. isq. §. verò. & in c. vl. de sen. exc. lib. 6.

a Non debeat.] 11. q. 3. c. cum excõicato.
b Retinere.] Imo si pri⁹ alia bñficia hẽbãt eis sũt priuãdi 1 ʒ. de ætat. & qua. ord. cum bone.

† Vide hic Panor. vt intelligas dictum huius gl. q & vr nimis seuerũ.

c Dispẽsatũ.] Nõ dicit à quo. ergo vr relicta potestas dispẽsãdi epis. arg. ʒ. de sen. excõ. nup. Dic vt ʒ. eo. clerici.
† [Gl. seq. reci. per q. quis dispenset, sol. & remittit.
d Canonicè.] si nõ sunt illa canonicè cõsecuti, perdere dẽnt illa, sic ʒ. de æta. & qua. cũ bonæ. cum essent excõicati, indigni erant & inhabiles ad aliqua bñficia præcipienda, quia tales nec eligi re nec eligi põt, ʒ. ʒ clerc. cũ inter 1 R. & ʒ. de con-

† sub decano.

fue. cũ dilect⁹. nec impetrare lras, ʒ. de rescrip. dilect⁹ & e Collatione.] vt puniãtur in quo delinquerunt, ʒ. de tẽp. ord. litteris. imò & à perceptione pprioru bñficiorũ suspendantur: quia scienter indigno beneficium cõtulerunt, ʒ. de elec. nihil est. Ber.

f Mereantur.] per suum superiorem.
g Celebrare.] propter quòd suspensi sunt, & irregulares, vt no. ʒ. de exces. prælat. c. vl. vndè possent deponi, ʒ. eod. latores.

† Cap. vnic. e. ti. in 4 pp. Vid. circa in c. præter præcedenti.

h Spoliandi.] nec audiũt si dicãt, quod sit iniustè excommunicati, argu ʒ. eo. illud, sicut etiam non auditur, cui opus nouum nunciatur, nec obtemperat. ff. de noope. nuncia. l. 1. § in operis.
i Arctiorib.] ʒ. de simo. de regularib. & c. quoniam simoniaca.

debeat; a clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea licitè retinere; b nisi forsitan cũ eis fuerit misericorditer dispẽsatum, c cũ ea nõ fuerint canonicè d consecuti. ¶ Illi verò qui scienter illa beneficia talib. contulerunt, tamdiu debent à beneficiorũ collatione e suspẽdi, donec super hoc veniã consequi mereantur: f vt puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt.

¶ *Celebrans in loco interdicto, si est clericus sæcularis beneficijs priuatur, si monachus, in arctius monasterium detruditur. h. d.*

¶ Quæsiuistis † prætereà qualiter puniri debeant clerici, monachi, vel moniales ecclesiarum cõuẽtualium, qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto, præsumpserunt hactenus, & adhuc etiã non verentur diuina officia celebrare, g quamuis pp hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breuiter respondemus, quod clerici, qui talia præsumpserũt, sunt ecclesiasticis beneficijs spoliandi: h monachi verò vel moniales, in arctiorib. i monasterijs ad peragendã pœnitentiam detrudendi.

¶ Idem Decano & subdiacono † Pictauieñ. & magistro P. canonico Petragorieñ.

¶ *Valet collatio beneficij ei facta, qui prius fuit excommunicatus, sed absolutus tempore collationis.*

CAP. VIII.

Propossuit † coram nobis magister P. clericus episcopi Tusculañ. quod G. S. Mariæ in porticu diacono Cardinali, in partib. illis Apostolicę sedis legationis fungente officio, quidam de Lemouiceñ. ei humiliter supplicarunt, vt eorum ecclesiã quæ debito fraudabatur clericorum seruitio, ordinaret: pro se ac magistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse verò Lemouiceñ. ciuitatem ingressus, canonicos monuit, vt illos reciperent in socios & in fratres: maximè cum præbendæ quinque vel quatuor, ab vltima ipsius ecclesiæ ordinatione vacassent: quibus post petitas & concessas deliberationis inducias, non curãtibus respondere, de † præbenda Lemouiceñ. Cardinalis prædictus, eosdem clericos inuestiuit: & infra.

¶ Cum autem dictus magister, & Lemouiceñ. pœnitentiarius in nostra fuissent præsentia constituti, & acta iudicij inspici fecerimus diligenter: per † pœnitentiarij testes intelleximus, quòd Lemouiceñ. episcopus, pluribus annis, antequam idem magister inuestitus fuerit, clericos, & burgenses † castri Lemouicen. & eundem P. nominatum (quem eorum dicebant consiliarium & fautorum) vinculo excommunicationis astrinxit. Per testes verò magi

Propossuit.] Primò narrat rẽ, & collationes vtriusq; partis. Secundo diffinit ibi. Quia. Abbas. CASVS. Episcopus Tusculanus erat legatus in partib. Lemouicẽ. quidam de Lemouicen. supplicarunt legato pro se & magistro P. vt ciuitatẽ in Lemouicen. ecclesia prouideret, & eos faceret recipi i canonicos, & in fratres: & præcipuè cum quinque vel quatuor præbendæ ab vltima ordinatione ipsius ecclesiæ vacarent ibidem: legatus ciuitatẽ Lemouicẽ. ingressus, canonicos monui diligenter, vt illos in socios reciperent & in fratres ad prædictas præbendas vacantes: q d cũ post petitas inducias facere nõ curassent, legatus de prædictis pbendis inuestiuit eosdem: postmodum vero pœnitentiarius Lemouicẽ. contra prædictum magistrum P. literas impetrauit ad quosdam iudices delegatos, corã quib. petijt institutionem factam de ipso cassari, & ipsum remouerι ab Eccl. Lemouicen. pro eo quod tempore suæ institutionis erat

† Alià dibendus.

† Ex corpore exp rib. repot est, vt ii præsum.

erat excommunicatus per e-pm Lemouic. pluribus annis ante suam inuestituram; super hoc testes ab vtraque parte producti fuerunt; iudices causam instructam remiserunt ad Apost. sedem partibus, in presentia papae constitutis, ex parte praedicti magistri quaedam proposita fuerunt; Papa verò auditis quae partes proponere voluerunt, acta iudicum fecit inspici diligenter, & inuenit esse probatum per testes poenitentiarij. quod eps Lemouicen. praedictum magistrum P. & quosdam alios excommunicauerat pluribus annis ante inuestituram dicti magistri: Per testes verò magistri P. probabatur, quod eps praedictum magistrum, & alios clericos, & etiam laicos per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerit inuestitus: & quod eps dicto magistro communicauit postea in ecclesia & in mensa: Sed quia poenitentiarius non probauit dictum magistrum tempore inuestiturae suae excommunicatum extitisse ab eps suo, sicut obtulerat se probaturum, cum ex parte ipsius magistri fuerit facta fides de absolutione, & communione eps, ideo Papa quod de praedicto magistro per legatum praedictum factum est, per diffinitiuam sententiam approbauit. Nota quod qui fuit publicè excommunicatus, adhuc praesumitur excommunicatus, nisi probetur absolutus. Vnde no. quod qui absoluitur, litteras suae absolutionis obtineat ad cautelam futurorum, vt hic patet. ¶Item dum quis est excommunicatus, nullum beneficium ecclesiasticum obtinere potest. Item cui episcopus communicat, praesumitur non excommunicatus: tamen praesumptio talis non sufficit, nec propterea est absolutus.

stri P. probabatur, quod etsi dictus episcopus in burgenses & eorum fautores, tam clericos quam Laicos Lemouicen. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerit inuestitus: & infra. ¶ Et quod idem episcopus dicto magistro communicauit postea in ecclesia, & in mensa: & infra. Quia verò saepè dictum magistrum inuestiturae suae tempore,[a] à praefato episcopo extitisse excommunicatum, dictus poenitentiarius (sicut obtulerat) non probauit: cum ex aduerso de absolutione[b] & communione[c] dicti epi fuerit facta fides. Quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per diffinitiuam sententiam duximus approbandum.

¶ Gregorius nonus † 1. & I. canonicis Pragen.

¶ *Suspensus vel excõicatus ignoranter, celebrando, nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis, aliàs sec.*

CAP. IX.

APostolicae[d] sedis: & infr. Verùm quia tempore suspensionis ignari celebrastis diuina, vos reddit ignorantia probabilis[e] † excusatos. Caetera.

[Gloss. seq. not. tempus inuestiturae, &c. & inducit duo similia.]

a Tempore.] Tempus ergo inuestiturae considerari debet vtrum tunc fuerit excommunicatus, vel non sup. eod. c. prox. & supra de aetat. & quali. cum bonae sicut in impetratione rescripti tempus datae considerandum est, an tunc fuerit excommunicatus, ĩ. de rescri. dilectus, quia si postea excommunicetur, non perditur rescriptũ, sed suspenditur quamdiù absoluatur: sic intelligitur ĩ. de offi. delega. prudentiam, § sexta. sic & tempus electionis consideratur, an tunc fit idoneus, supra de elec. cap. dudum. 1. vbi habes similiter quod initium spectandum est.

[Glo. seq. fecit per q. an communio probet absolutionem. sol. alleg. contrarium.]

b De absolutione.] & sic probauit ille poenitentiarius, quod magister P. fuit excommunicatus, & ipse P. probauit postea, quod fuit absolutus ante suam institutionem, & ita intelligitur hic, quod quia fuit excommunicatus, praesumitur quod adhuc sit excommunicatus, nisi probauerit se absolutum, prout ipse P. fecit.[1] Et ita quicunque absoluitur saltem ad cautelam, semper obtineat litteras absolutionis, & ita cum aliquis dicit aliquem excommunicatum, & ille dicit se non esse excommunicatum, vtriusque testes sunt admittendi in tali dubio, argum. infra de senten. excommu. per tuas & supra de testibus, cum tu, & supra de offi. delega. cum cõ tingat. sic ĩ. de praescri. illud. & c. audita.

c Cõione.] haec non fuit sufficiens sõ ad probandũ absolutionẽ. ĩ. de sent. excom. cũ desideres. sed est praesumptio quaedam. 11. q. 3. quibus epi 93. dist. si inimicus. arg. ĩ. de sent. exc. in praesentia. & ĩ. de priui. cũ olim.

d APostolicae.] Qui probabiliter ignorat se suspensum, & celebrat, non essicit irregularis: sec. si nõ probabiliter. h. d. Secunda pars ibi, Caeterum. Abbas.

CASVS. Duo canonici Pragensis ecclesiae, pro ecclesiae Pragensis ordinatione accesserunt ad Apostolicam sedem: obiectũ fuit eis, quod erãt suspensi, vt sic repellerentur: ipsi volebant probare sententias illas nullas esse, & eis ignorantib. latas fuisse Papa relaxauit illas sententias ad cautelam, ne ordinatio ecclesiae differretur. Sed quia tempore suspensionis ignari celebrarunt diuina, eos probabilis excusat ignorantia: Si verò crassa & supina aut erronea ignorantia fuerit, ppter quod indigent dispensatione, Papa dispensauit cum eis. Not. quod si suspensus ignoranter diuina celebrat, non incurrit irregularitatem nisi ignorantia crassa fuerit & supina.

40 d Apostolicae.] haec decretalis pars est illius, ĩ. de except. Apostolicae.

[Glo. seq. praemittit duos effectus probabilis ignorantiae, & remittit, secundo tractat, an absens, & ignorans excommunicari possit, & quid de his, quae interim agit, arguallegat pro & contra, soluit. demum format tres quaestiones, & illas soluit, & tertiam distinguendo.

e Probabilis.] Sic ergo probabilis ignorantia tm excusat, & non crassa & supina, ut hic patet, sic ĩ. de cog. spi. si vir. vnde dicit Apostolus: misericordiam merui, quia ignorans feci. 8. dist. consuetudo. & inducit dispensationem, ĩ. de ordin. ab epi. qui renunc. c. 1. vbi de hoc. & 1. q. 1. si qui a simoniacis. sed hic non est aliqua dispensatio necessaria, quia nesciebant se suspensos, vnde non peccauerunt. Item habes hic, quod absens & ignorans potest excommunicari & suspendi, vt 2. q. 2. de manifesta. & ĩ. de app. cum sit Romana: in fi. & quamdiù ignorat se excommunicatum, non peccat celebrando, vt hic patet. Idem ergo erit si lras obtinuerit pro beneficio vel alio negotio; posset et interim eligi ab ipsis, qui hoc ignorant, & sic in isto casu suspenditur effectus excommunicationis, vt quamuis sit excommunicatus, nõ ei obest. arg. opti. de consecr. dist. 4. ca. 2. & Insti. de exc. p. § praeterea. & ar. ĩ. de ap. dilectis filijs. vbi suspendit interdictum, sic & sñia absolutionis suspenditur. 2. q. 5. quanto, arg. ĩ. ĩ. de app. pastoralis vbi excõmunicatio statim trahit secum executionem, & ff. si cer. pet. cũ q. vbi dicit: status sui ignarus. Credo quod quicquid facit antequam sciat se excõicatum, non imputetur ei, tñ postquam nouerit se excõicatũ dẽt abstinere, aliàs non audiretur per tales lras, nisi post absolutionem. Non credo quod electio de ipso facta teneat, licet ignoret se excõmunicatũ vel suspensum. Item si quid talis moriatur antequam sciat? Liber erit quo ad Deum, & excommunicator dẽt eũ absoluere post mortẽ: Item nunquid ille qui sciens, scit illũ excõicatum participat illi, excõicatus erit. Credo quod sic.

Marginalia:

1 Argu. ad hoc in l. siue possideris. § cõcor. C. de proba.

a Ad hoc c. titu. si aliqui & expeditur p cle. e. tit. si summus Põtifex. Io. An.

† Hic titulus ex pluribus manuscriptis restitutus est, vulgati differunt, aliàs ita Gregorius IX. I. & A. canonicis Pragen.

† Pro intellectu tex. & gl. de multiplici ignorãtia cuius meminit vide B. Th. 1. 2. q. 76 & quolibeto 1. ar. 19. q. late te regit Syluest. verbo ignorantia. adde Couar. I c. alma mater in priori parte relect. §. 7. & §. 10.

3 In hoc art. teneas quod statutum est in Cõc. Lat. sub Leo. X. o. sess. 11. paulo post prin. in bulla in. ip. primitiua. §. statuimus insup. Ad Felin. in ca. Rodulphus, de resc. & Mart. Nauar. 1 Manuali confessariorum. c. 27. ti. de excõ. minore.

quod fic. Item quid si absens excommunicatur per epistolam, quando dicemus illum excommunicatũ, vtrũ qñ scribitur, vel qđ recipit epistolam? Potest, hic distingui, vt si excõicator voluit q statim esset excõicatus, tunc statim erit excõicatus, sed non obest ei donec sciat, vt dictum est. 2. 4. q. 5. c. 1. vbi dicit: ex quo litteras acepisse constiterit, & ff. man. si mandasse, aliâs tunc demum erit excõicatus cũ receperit lras. Sic distiguit lex in seruo manumisso per litteras, ff. de acqui. pos. q. ab senti. & l. si quis vi §. 2. & ideò non imputatur sententia ignoranti, quia nulla sententia ligat efficaciter, nisi postquam scitur. 2. q. 6. biduum. nec aliqua constitutio. 82. dist. proposuisti, & ff. de decre. ab or. fac. l. vlt. Et sic excõicatio non semper trahit secum suam executionem, & si proferatur sub conditione, ī. de app. præterea 2. & hæc vera sũt, cum probabilis est ignorantia: secus si crassa & supina ar. ī. eod. illud ibi. nec crassa videbatur ignorantia, cum per famam sciret se excommunicatum.

a Indulgemus.] In quo casu nullus alius potest indulgere, vt dixi, ī. eo. clerici.

terum si forte ignorantia crassa & supina aut erronea fuerit, propter qđ dispẽsationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apostolica indulgemus.[a]

¶ Idem.

¶ Excommunicatus minori celebrans, non est irregularis, sed peccat: & potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere, licet non eligi: & si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum.

CAP. X.

SI † celebrat minori excõmunicatione ligat[a] licet grauiter peccet,[b] nullius tamen notam irregularitatis[c] incurrit: nec eligere[d] prohibetur, vel ea quæ ratione

men non potest.

b Peccet.] De hoc autem punitur ad arbitrium sui prælati, cum certa pœna hic non statuatur. argumento supra de officio delegati, de causis. §. fina. & vigesimasexta quæstione septima, tempora.

c Irregularitatis.] quia propterea non impediretur ab aliqua promotione ex absoluto. secus si maiori sententia fit ligatus; tunc debet deponi, nisi cum eo fuerit dispensatũ, ī. eo latores postulastis. & quasi per totũ. Hic ergo determinatur, quod olim dubitabatur scilicet vtrum talis irregularitatem contraheret.

[Glossa sequens signat contrarium. soluit ex solutione infert quæst. rationis, cui responsioni opponit, & soluit.

† De materia huius decretalis, quæ valde frequens est, p ter doctores hic vide Couarruuiã in c. alma mater de sent. exc. lib. 6 in priori parte relect. § 6. & 8. Theologos li. 4. sen. dist. 18. & seq. & summistas verbo excõicatio.

SI celebrat.] Hæc decretalis quo ad materiam suam est celebrior & famosior qualibet alia, nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori, quæ infertur ab homine, vt in cap. si quem, de senten. excommu. sed de minori, quæ infertur à iure, vt in cap. nuper de sen. exc. sunt iura paucissima: & apertè non prouidentia sicut hoc cap. Et potest sic diuidi: Primo tractat de validitate gestorum circa spiritualia per excommunicatum excommunicatione minori. Secundo ibi, Si tamen. tractat de his, quæ geruntur ad commodum eius passiuè. Tertio tractat de gestis ab eo actiuè in alio sacramento ibi, Peccat autem. Vltimo quandam limitationem submittit: ibi, Dummodo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis participauit excommunicato in locutione vel oratione, & sic incidit in minorem excommunicationem consueuit dubitari de tali, vtrum si celebret tempore talis excommunicationis, esset irregularis? Rñdet Papa, quod licet grauiter peccet celebrando, non tamen est irregularis, & eligere potest, & alia quæ iurisdictionis existunt, exercere: tamen si talis scienter electus fuerit, talis electio est reprobanda, pro eo, quod eligitur ad susceptionem eorum, a quorum perceptione priuatus est per sanctos patres.

PECCAT AVTEM CONFERENDO. Dixit supra quod talis excommunicatus peccat celebrando, vnde poterat forte aliquis dubitare, vtrum sacramenta ab eo collata habeant effectum: dicit Papa, quod sacramenta illa non carent effectu, licet ille peccet conferendo, & redditur ratio, cum ille non videatur remotus à collatione sacramentorum, sed à participatione, quæ consistit in sola perceptione: & hæc vera sunt, dummodo non ingerat se pertinaciter communioni excommunicatorum in contemptum ecclesiæ contra prohibitionem sui superioris, quod si post admonitionem legitimam fecerit, debet excommunicari, & sic postea celebrando sacramenta ab eo collata virtutis carebunt effectu, & priuatus erit & electione & iurisdictione. Nota quod ligatus minori excommunicatione, irregularitatem non incurrit & potest eligere, & alia facere, quæ sibi competunt ratione iurisdictionis, eligi tamen

d Nec eligere prohibetur.] Sed contra. supra de electio. cum inter R. & supra de consuetudine cum dilectus, vbi dicitur quod suspensus nec eligere, nec eligi potest. supra de concessione præbendæ quia diuersitatem. hic vero dicitur, quod talis suspensus, eligere potest, sed non eligi: sed illa, & omnia consimilia, vt supra eodem capitulo secundo intelliguntur de suspensis ab homine illi enim eligere non possunt, & irregularitatem incurrunt diuina officia præsumendo. supra eodem latores, & supra de ætа. & qualitate cum bonæ. hic vero loquitur de excommunicatis siue suspensis a canone, propter solam participationem, quia secundum canones, qui participat cum excommunicatis, excommunicatus est, siue suspensus a sacramentis ecclesiæ quæ suspensio siue excommunicatio appellatur minor excommunicatio, vt tertia quæstione quarta. Engeltrudam. Sed eadem pœna est in suspenso ab homine & a canone, alias quam per participationem, quia vtroque casu priuatus est communione sacramentorum, & diuinis officijs supra de re iudicata cum æterni. & infra de sententia excommunicationis cum medicinalis (libro sexto) & qui suspensus celebrat, est irregularis, vt ibi dicitur. Quæ est ergo ratio, quod in vno eligere possunt, in altero non? Potest dici quod ideò, quia plus contempsit qui fecit contra legem animatam, quam qui fecit contra legem mortuam, quia contemnendo iudicis præceptum, quod est factum legis auctoritate, & ipsam legem ostendit, & ideò plus punitur; & ideò dicitur quod mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, argumento ff de arbit. l. Celsus. & vox viua magis timenda est quam vox mortua, & ei potius credi debet. in Authentica de instrumento. cau. & fin. §. si vero aliquid, collatione sexta, & ita in casu huiusmodi capituli non est irregularis qui celebrat: suspensus autem ab homine & canone si celebrat, est irregularis in constitu. Innocentij quarti, & supra de sententia & re iudica. cum æterni, & infra de sententia excommunicationis, cum medicinalis [libro sexto] Sed quæ est ratio, quod suspensi per participationem excommunicatorum possunt eligere, alij suspensi non possunt? Ratio est, quia suspensi per participationem non sunt suspensi vel interdicti à diuinis officijs, sed priuati sunt communione sacramentorum per canones, & etiam propter peccatum,

tum, sicut & alij sin mortali i constituit non sunt exclusi ab electione sup. de elect. illa. & ideo pñt eligere: Nec sunt irregulares si celebrant, vt hic dr. Et eapropter ratione debent posse eligi, cũ nõ sint suspensi à diuinis: nõ reddit in ista, vbi dicit, eius electio est irritanda, pro eo, quod eligitur ad susceptionẽ eorũ sacrorũ, à quibus est priuatus à sanctis patribus: quicunque enim eligitur ea suscipere tenetur, & liber fidelis. J. de pœ. & remi. ois vtriusque. & quia illis priuatus est non potest eligi ad ea, etiam si pniam egisset de peccato, nisi prius absoluatur ab illa suspensione, quę infligitur est per canones, 11. q. 3. excõicatus, & c. cum excõicato. quod non est de alijs criminosis q. p pniam restituti sunt ad perceptionem sacrorum, à quorum perceptione priuati erant propter peccatum. Ber.

a Iurisdictionis.] Minor ergo excõicatio non repellit à iudicio ab agendo, sed ab illis tantum prohibet, quæ pertinent ad officium; idem dico in suspenso ab homine, nisi sit suspensus tã ab officio quam à iurisdictione: quia tunc priuatus est spirituali, & temporali iurisdictione, sic. ĩ. de elec. transmissam, vbi electus, & confirmatus potest facere ea, quæ sunt iurisdictionis, & non ordinis. B.

[Glo. seq. quærit. & arguit, & soluit, secundò quærit & arguit.]

b Scienter.] Sed quid si electores eligant aliquem excommunicatum minori excommunicatione, quem ipsi ignorant esse excõicatum: nunquid valet electio? ar. est q sic, ex eo q dicit, scienter: sed non credo, quia ignorantia eorũ non facit eum habilem. ĩ. de elec. innotuit. & cũ prohibitionis hic signatæ nihilominus remanet. vñ supple maxime: vel potius quod dicit scienter, referas ad ipsum excõicatum minori excõicatione: puta quia scienter participauit excõicatis. Sed nunquid priuati sunt iure eligendi qui talem scienter eligunt? arg. quod sic, ĩ. de elec. cum in cunctis: & c. scriptum, in fi.

c S nctis patribus.] 11 q 3. excommunicatos, & cap. cum excommunicato. 3. q. 4. Engeltrudam.

d Priuatus. Hæc est causa prohibitionis, quia cum sit priuatus sacramentis, ad ea eligi non potest: 2 & est similis illi, qui non est capax, qui non potest ex testã aliquid percipere, ar. ff. de probationi. qui testamentũ, & ff de iure fisci, non intelligitur. § si quis palam. & ĩ. ita fidei. hoc enim esset circumuenire legem: vt ibi dicitur: & sic est ar. quod si aliquis prohibetur vna via, non est admittendus ad id alia. supra de procur. tuæ. cũ suis concordantijs.

e Non carent.] benè dicit, quia sacra a quocunque licet criminoso, recipiẽda sunt, & valent 15. quæst. vlt. ca. vlt. dum tamen toleretur 28. dist. consulendum. & sup. de coha. cleri. & mulierem. ca. vestra. quia licet sit suspensus a per ep̃m one sacramentorũ, non tamen quo ad collationem: & hic dicit: quia licet sit suspensus quo ad se, non tamen quo ad alios ar. sup. de coha. cle. & mulier. c. si quia excõicati & conferunt ordines. sup. de ord. ab ep̃o qui renun. ep̃sc. c. 2. licet non conferant executionem. sed isti participantes conferunt executionẽ & ideò dicit virtutis non carẽt effectu: qui nõ enim habent executionẽ, ei conferre possunt. & sic est ar. q excõmunicatio non transit in tertiam personam. Ber.

[Glo. seq. ponit tres lecturas illius verbi, dummodo.

f Dummodò nõ in cõtemptũ] Hæc determinatio, dummodò, respõdit quod dicit: non vr̃ amotus a collatione, & c. qua si dicat, si ex contemptu. & contra prohibitionem superioris ingerit se cõioni excõicatorum, hoc ipso intelligitur remotus a collatione sacrorum p̃p suam pertinaciã & cõtemptũ. ar. ĩ. e. c. 2. & ita ex propria culpa incipit esse suspensus, sicut qui nõ est excõicatus, ex cõtemptu, est excõicatus, 11. q. 3. non solum. §. cum ergo, in fi. & 24. q. 3. noctidũ. in fine, & ĩ. de senten. excommunicationis. per tuas. & est ar. bo. ad hoc. J. de ex cess. pla. c. vlt. de illo excõicato, qui violauit interdictum, hoc ipso suspensus fuit, & ideo alios excommunicare vel suspendere non potuit, vt ibi dicitur, vnde tanquam suspensus conferendo ecclesiastica sacra nõ confert effectum virtutis sacrorum, s. executionẽ ordinis, quę est effectus ordinis, licet conferat characterẽ, si in forma ecclesiæ cõferatur: pter q̃ in baptismo 4 q à quocunq; detũ in forma ecclesiæ, proficit ad salutem quo ad oẽm suum effectũ, ĩ. de sum. Tri. c. j. ad fi. quia illud est sacrum necessitatis, quod non contingit in alijs sacris. ĩ. de consẽ. quanto. & ita p p cõtemptum superioris debet excõicari: vt hic dicitur. Quidam hoc intelligunt, cũ superior in præcepto facto participantibus excõicato hoc interdicit: supendendo 5 eos si contra fecerint. sed de hoc nemo dubitat. Vel posset dici q tũc primò remotus est à collatione, cum fuerit excommunicatus propter contemptum, & sic planum est.

g Pertinaciter.] quasi ex contemptu & studiosè participat: vnde propter hoc est anathemate puniendus, sic infra, de sent. excom. quod in dubijs.

---

iurisdictionis: a bi cõpetũt, exercere: Si tñ scientert talis electus fuerit, eius electio est irritanda: pro eo quod ad susceptionẽ eorũ eligitur, à quorum perceptione à sanctis patribus c est priuatus. ¶Peccat autem cõferendo ecclesiastica sacra: sed ab eo collata, virtutis non carent e effectu: cum nõ videatur à collatione, sed participatione sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus. Dummodò f nõ in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, communioni excõmunicatorũ pertinaciter g se ingesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

TITVLVS XXVIII.

De clerico † non ordinato ministrante.

¶*Clericus ministrans in pertinentibus ad ordinem quẽ non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.*

CAP. I.

Si† quis baptizauerit, h aut aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus...

DE CLERICO NON ORDINATO, &c.

¶Supra visum est de ordinatis celebrãtib. post officiũ interdictum, nunc meritò subnectitur de non ordinatis ministrantibus ordine non collato. Abbas.

Si quis baptizauerit.] CASVS. Statuit Hormisda Papa, quod si aliquis non ordinatus ita præsumptuosus fuerit, vt nulla necessitate instante, tanquam esset ordinatus baptizauerit, aut aliquod diuinum officium exercuerit propter suam præsumptionem, abijciatur ab ecclesia, & nunquam ordinetur. Nota quod in necessitate quilibet baptizare potest. Item no. hic pœnam non ordinati ministrantis.

h Si quis baptizauerit.] intellige ac si esset ordinatus, & diceret ex officio: tunc punitur, secus hic dicitur si in necessitate, quia tunc licitum est cuilibet. 30. q. 1. ad limina. & 93. dist. diaconos. etiam ab hæretico potest recipi baptismus tempore necessitatis. de consecr. dist. 4 a quodam, dũmodo in forma ecclesiæ. 24 q j. si quem forte, & supra, de sum. Tri. c. j. §. sacramentum.

Ex

Margin notes:

forte pu. gl. sun. al. ponen hac verba suis pri. gl. s. c. i item ex cato peccat mortal. de hoc ... quod ... cau. fa. f. in vlti. gl. lo. An.

† In septem mãuscriptis ita: De non ordinato ministrante.

† Honorius.

† Ca. j. eo. ti. in j. cõp. Vide Bernardũ Diaz in practi. cri. ca. non c. 12.

4 De hoc aro vide plene B. Tho. 3. p. q. 67. ar. 3. & 5.

5 Istud non liceret hodie inferioribus à Papa, nisi seruata forma decre. de sen. excõ. si tuinus. & c. cõstitutionẽ. 16. & eo. ti. st. tutum. li. 6. Jo. An.

2 nec ... nitatem, ad similem cleri ... eligi ... tit.

... dictũ eligere p... docent ... logi, si ... cons. d. ... 3. Th. 3. ... ar. 9.

EX litteris.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam diaconus I. nomine, antequam esset in presbyterum ordinatus, Missarum sollemnia vsurpare præsumpsit; quæritur, quid iuris sit de illo? Respondet Papa, quod ad officium sacerdotis non poterit promoueri, sed à diaconatu biennio vel triennio, secundum quod diœcesano visū fuerit, suspēsus maneat, de beneficio autem poterit cum eo misericorditer agi, ne sustentatione priuatus ad seculi negotia in cleri opprobrium reuertatur: sed vt cum eo securius dispensetur, sibi cōdigna pœnitentia imponatur: salubrius tamen faceret, si ad vitam regularem se transferret. Nota hic pœnam illorum, qui celebrant non ordinati, puniuntur enim in eo in quo peccauerunt. Item pœnæ sūt arbitrariæ.

a Manum.] de qua tu hēs s. de sacra. nō iteran. ca. presbyter. vbi de hoc, & 23. di. presbyter cū. quæ si omissa fuerit, nō est ordo reiterādus, sed statuto tpe caute supplendum: vt dicitur in decr. prædicta, presbyter. sed hic nec ordinē, nec manus impositionem recepit, prout sequitur, vbi dicit: ad sacerdotis officium, &c.

[Glo. seq. reci. per q. an conficeret.

b Vsurpare præsūpsit.] bene dicit, vsurpare: quia non conficit, cum virtutem illam non haberet, quia solus conficit qui ritè fuerit ordinat^o, s. de sum. Tri. cap. j. §. vna arg. ad hoc 68. dist. presbyteri. & 1. q. 7. Daibertum, & sup. de iure patrona. quid autem. in fi. & de consi. distin j. cap. s. in fine secus in deposito, vt supra capitu. proxi. si quis, dictum est.

c Promoueri.] sine dispensatione, & sic punitur in eo in quo deliquit: vt s. de immu. eccle. c. l. um (sic) con cor. & ff. de fur. l. qui vas. §. qui furem. Bern.

d De beneficio.] fi. 50. dist. studeat, 28. dist in. presbyterum.

e Negotia.] quia hoc redundaret in opprobrium clericorum, cum ipse clericaliter viuere teneatur, sicut de positus. 81. di. dictum. & arg. 93. di. diaconi, ibi: mēdicat infelix, &c. & ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. supra. de renun. ad supplicationem, &c.

[Glo. seq. quærit & soluit.

f Misericordiam.] vt ipse possit ad diaconatum redire post tps statutum, & ad beneficiū si dignè pœnituerit. Sed nunquid eps posset dispensare cū eo, vt saltē ad sacerdotium promoueretur post pniam? Nō credo: quia Papa hoc ei prohibere videtur hic. Sed dic quod potest, quia Papa hoc expresse nō phibet.

g Salubrius.] vt s. de simon. Mathæus in fi.

¶ Legiensi. Klingen.

non ordinatus, propter temeritatem abijciatur de ecclesia, & nunquam ordinetur.

¶ Vrbanus, iij. Legionen. episcopo.

¶ *Diaconus Missam celebrans, ad sacerdotium non promouetur: & à diaconatu suspenditur ad tempus: sed in beneficio poterit ad tempus dispensari.*

CAP. II.

EX † litteris tuæ fraternitatis innotuit nobis, quod ^a I. diaconus cum non imposuisses ei manum, Missarum celebrationem vsurpare præsumpsit: ^b & infra. ¶ Consultationi tuæ respondemus, quod ad sacerdotis officium non poterit promoueri; ^c à diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneat prouisione suspensus. De beneficio ^d autem misericorditer agatur cum eo: ne sustentatione priuatus, ad seculi negotia ^e reuertatur. Vt autē securius ei possis hanc misericordiam ^f facere, de agenda pœnitentia diligenter † ei circa eum curam non desinas exhibere. Salubrius ^g autē sibi absque dubio prouidebit, si ad regularem uitam se duxerit transferendum.

¶ Ca. etia. in j. cōp. & post concilium Lateranē. sub Alexan. iij. p. 50 c. 62.

¶ diligenter.

TITVLVS XXIX.

De Clerico per saltum promoto.

¶ Innocentius iij. Bonon. epo

¶ *Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter, post pœnitentiam in diaconū ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispēsari.*

CAP. I.

TVa † litteræ cōtinebāt, quod sicut ex relatione quorundam receperas) P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri: Ipse tibi quoque secretò confessus est, se pro certo nescire, ^h si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, & credebat assertioni eorum: eo, quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis ^i fuerat constitutus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus

† Elonen. † Olomic † Lemcen † Colonie

DE CLERICO per saltum promoto.

¶ Quia interdū non ordinati ministrant, interdum prepostere, & per saltum promouētur, meritò de his subdit.

De hac materia plenè habetur 52. d. ca. sollicitudo, & ibi optima gl. Abb.

TVa.] Communis diuisio: Secunda pars ibi, mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam subdiaconus P. nomine, diaconatus ordine prætermisso, se fecit in presbyterū ordinari: postmodum confessus fuit in secreto epo suo, se nescire si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum, cum tunc tēporis quo inferiores ordines suscep. rat, constitutus esset infra annos discretionis: quæsiuit epūs a Papa qd esset de eo agendū: vnde mandat ei, quatenus cōdignā pniam pro hmōi negligentia ei imponat: qua peracta, ipsum in diaconum ordinare procuret, quia nō intelligitur iteratum, quod nescitur esse factum, & ita de misericordia permittat eum ministrare in ordine sacerdotis. No. quod non debet quis ministrare in maiori ordine nisi habeat inferiores. Item non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

† Cap. vi. eo. tit. i comp. Doctores hic, vide nardinu. Diaz i; cri. cons. 20. E. T. quærit o dinis ad q. 39. ar

h Nescire.] & sic crassa & supina fuit ignorantia.

[Glo. seq. ponit differentiam matrimonij carnalis ad ordinem. Secundò quærit an impuberes ordinatus, & cæt. quod non, soluit contrarium vacillando.

i Discretionis.] Infra annos discretionis bñ recipit

quis

quis sacros ordines, licet conferri non debeant: 1 & qui ordinauerit, puniri debet, & ordinato interdicenda est executio vsque ad ætatẽ legitimã, ĩ. de tẽp. ord. vel non est cõpos sui, licet secus sit in matrimonio carnali, nisi malitia suppleat ætatem, sup. de despon. impu. de illis, & c. vlt. & sic non est semper similitudo inter carnale matrimonium, & spirituale. Sed nunquid isti taliter ordinati tenentur continere, cum venerint ad legitimã ætatẽ? Arg. quod non, quia continentia res est voti, & non præcepti, 27. q. 1. integritas, nõ credo q possit contrahere, maximè si dicatur q ordo habeat votũ cõtinentiæ annexũ, sic ergo cõpellit cõtinere, & it. facit ordo, quod votum facere non possit, quia in tali ætate non tenet votum, ĩ. de reg. ad nostram. & c. significatum, cum suis similibus. Sed æquius videtur, quòd contrahere possit, si contradicat ante xiiij. annũ. Sed quod prius dixi, verũ est, quia statim antequam ordinaretur, debuit contradicere, & nullo modo consentire: & si simpliciter coactus ordinatus fuisset, non recepisset characterẽ, sup. de bap. maiores. §. vlt. versus finem.

18 conferri non debẽt, . canonũ ecreta cer . tps cõstitit c. gñali d ætate & . in Clemẽti. cõciliũ rid. sess. 23. reformat. 12.

Quid sit ordine furtiuè suscipere p. Panormi nam & alios hic, tra . Hostien. in sũma . tit. & Ber . rdinus . Haz . prac. . cano. ca. . Lincon. . tumen.

condignam penitẽtiam, pro huiusmodi negligentia [a] iniũgas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, [b] quod factũ esse nescitur) ipsum in diaconum ordinare procures: & sic de misericordia eũdem ministrare [c] permittas in ordine sacerdotis.

TITVLVS XXX.

De eo qui furtiuè † ordinem suscepit.

¶ Alexãder iij. Lingonẽ. epõ.

¶ Qui furtiuè recipiunt ordinem si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papæ, in sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere potest, sed si excommunicatio lata non erat, episcopus, & abb. poterunt dispensare. h. d. cum duobus sequentibus.

DE EO QVI FVRTIVE ORDINEM Suscepit.

Interdum etiam reperiuntur aliqui, non solum qui per saltum, vt ĩ. sed qui furtiuè ordines recipiunt, id est, qui sine ordinatione, & licentia superioris, & examinatione: quia ingerunt se cum multitudine ordinandorum ignorante ordinatore. vndè meritò de his subdit. Ad hanc materiam faciunt cap. Salonitanæ. 63. dist. & 9. q. 2. Lugdun. Abb.

CAP. I.

VEniens † ad nos P. nobis exposuit, se furtiuè [d] diaconatus ordinem suscepisse. Vndè fraternitati tuæ respondemus, quod si non fuit à te, vel ab aliquo archidiaconorum [e] vel Prælatorum tuorũ sub anathematis interminatione prohibitus: tu ipse in promotione ipsius, ad sacerdotale officium, condigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispẽses [f] Si verò interminatio [g] anathematis sup hoc facta est, moneas eũ, vt in † aliquo monasterio, seu canonia, habitũ suscipiat regularẽ, cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conuersatus, poteris misericordi-

† Cæ. vnico, eo. tit. in 1. cõcil. & post cõcil iij Lateran. sub Alexan. iij. par. 26. c.

† In plerisq; manusc. ita: vt in aliquo monasterio. seu canonica. in altero ita. vt in aliquo monasterio seu canonica regulari habitũ suscipiat regularem.

VEniens.] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Vndè, ponit rñsionem distinguens, & secunda subdiuiditur. Tertia ibi, Si verò. Abb.

CASVS. Clericus quidam P. nomine, accessit ad Papam, exponens eidẽ se furtiuè diaconatus ordinem suscepisse, vndè mandat Papa episcopo diœcesano, quòd si non fuit ab ipso, vel ab aliquo archidiaconorum suorum vel prælatorum sub interminatione anathematis prohibit[us], condigna penitentia sibi imposita, promoueat ipsum ad officiũ sacerdotis dispensatiuè pro arbitrio suo nisi alia impediant. Si verò excõmunicatio super hoc facta fuit, ipsum moneat, vt in aliquo monasterio seu canonica, habitum suscipiat regularẽ: & post q̃ fuerit ibi aliquo tpe laudabiliter cõuersatus, poterit cũ illo misericorditer prouidere, alioqn nulla rõne Papa permittit eũ ad sacerdotiũ promoueri. No. q archidiaconi, & alij prælati põt excõicare. itẽ cum eo, q post excõicationẽ furtiuè ordinat, nõ põt eps dispensare, aliàs potest, quia excõicatus diuinũ p̃sumit offitiũ exercere. Item arg. q ingressus religionis ñ tollit irregularitatẽ.

a Pro huiusmodi negligentia.] quæ crassa est, & supina: & ideò ipsum non excusat. supra de ordi. ab episcopo qui renun. episc. cap. 1. & sup. de cler. excom. minist. c. pen. Bern.

b Iteratum.] De conse. dist. 1. ecclesiæ, & c. sollemnitates, & de conse. dist. 4. placuit.

[Glo. seq. quærit, ponit opi. Hug. demũ opinio. Vinc. quam approbat, secundo quærit, & soluit.

c De misericordia ministrare.] In casu isto episcopus suo iure dispensare potest, vt satis colligitur ex hac littera. sic 52. dist. solicitudo & supra de sacra. non iteran. pastoralis. Sed quid si nullum minorẽ ordinẽ habuit, & promouetur ad sacerdotium, vel ad alium ordinem sacrum, nuquid recipit ordinem? Hug. dixit quod non: quia si laicus ordinetur in sacrum ordinem, nihil recipit, ar. 40. dist. sicut, vbi dicitur, sicut viri, & mulieris coniunctio vnum facit corpus, ita clericatus, & sacerdotium vnum faciunt ordinem, sed si aliquem de minori habeat, recipit sacrum. Vinc. dicit contra, quod benè recipit quis sacrum ordinem etiam si nullum habeat de minoribus, præter episcopalem, quem nemo recipere potest nisi sit saltem sacerdos, arg. ĩ. de excet. præla. ex litteris ibi: num igitur pontificale officium sine altaris, &c. istud veri[us] videtur. Sed quid si ordinatur in episcopum. prætermisso diaconatu, vel subdiaconatu? Episcopus est, dum tamen fuerit sacerdos; & sed illum ordinem quem non habuit, alijs conferre non potuit arg. 1. q. 1. gratia, & cap. ventum, & q. 7. Daibertum. de consec. dist. 4. quomodo.

d Furtiuè.] Furtiuè promouetur, q citra conscientiã sui episcopi & sine examinatione promouetur. 64. dist. extra conscientiam, & 24. dist. quando.

e Archidiaconorũ.] arg. q archidiaconus potest excõmunicare, & quod habet iurisdictionem, sup. de offic. ord. cum ab ecclesiarum, ubi de hoc.

[Glo. seq. arg. ad id approbat, & remittit, ponit lecturam Inno.

f Dispenses. hic est optimum ar. q epi non possũt dispensare cum illis, qui excõicati diuinũ officium exercere p̃sumunt, & ĩ. eod. c. vlt. vbi dr idẽ, q eo ipso, quod dicit, tu ipse pro tuo arbitrio dispenses, si excõicatio lata non fuerit, intelligitur prohibere cũ lata fuerit quia sic excõicatus recipit ordinẽ, ar. 25. di. qualis, quod est verũ ĩ. de cle. exc. mi. clerici. Papa Inn. iiij. tñ dicit, q iste non erat excõicatus, & tamen propter interminationem excommunicationis solus Papa hic dispensat.

[Glo. seq. arg. & reprobat.

g Si verò interminatio.] Arg. q si iudex dicat, p̃cipio sub interminatione anathematis, quod contrafaciens

sit excommunicatus, sic sup. de loca. c. 1. quod non est verũ. Expone ergo verba illa, & intellige, vt dixi s. de sime. si ad tuis, & intrãsitiuè intellige ista verba, interminatio anathematis, idest, interminatio, q̃ fuit anathema sub conditione facta, vt exponitur in decr. sicut, & ita nulla contrarietas, vel dubitatio est.

[Glo. seq. exponit, arguit, & remittit.]

a Poteris misericorditer.] non tuo iure, sed de auctoritate papæ vt sequitur: alioquin nulla ratione concedimus, & j. eo. cap. vlt. Item est hic ar. quòd ingressus religionis nõ tollit irregularitatem, j. eo. cap. vlt. de hoc dixi s. de apost. c. 1.

† Aliàs, Clemens.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõp. Vide citatos s. in ipso titulo.

CVm H.] primo narrat factũ, cui secundo respondendo distinguit ibi, Quia verò. Abb.

CASVS. Quidam H. nomine accessit ad episcopũ tempore ordinationis, & iuxta cõsuetudinem patriæ cõtulit ei quattuor minores ordines, quib. non contentus, furtiuè præter conscientiam epi, ordinem subdiaconatus accepit, postmodũ vidẽs q̃ male fecerat, ad Papam accessit, tem sibi exponẽs, quod ipse multũ excessit, mãdat diœcesano episcopo, vt eũ in minoribus ordinib. ministrare pmittat. Si verò domum religionis intrare voluerit, si al às dignꝰ fuerit, abbas suus, si voluerit, in aliis ordinibus cũ eo poterit dispẽsare. No. q̃ omnes minores ordines vna die possunt conferri. Item eodem die non debet qs accipere minores ordines, cũ ordine sacro. Item fauore religionis fit, quod aliàs non fieret. Item cum talis si religionem intrauerit, potest abbas dispensare.

† Vide Cõc. Trid. ses. 23. de reform. c. 11. vbi minores ordines p tẽporũ interualla ɔferẽdos admonet.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. cõp. Vide allegata in præcedẽtib. capitulis hoc eo. ti. & ẽino Conc. Trid. ses. 23. de refor. c. 11. & 13. & 14.

a Hodie vid. Cõc. Tri. citatũ i textu.

a Hæc glossula in antiquis codicibus ita hẽt: Hanc pmissionẽ intellige sm tenorem s. c. pxi. & j. c. pxi. si excõicatio lata fuit, aliàs iuo iure poterit.

ter[a] prouidere; alioquin nulla ratione concedimus cum ad sacerdotalem ordinẽ promoueri.

¶ Celestinus † tertius.

¶ *Summatũ est supra, c. prox.*

CAP. II.

CVm † H. lator præsentium, sicut nobis tua quæstione mõstrauit, ad tuam ordinationis causa, præsentiam accessisset, iuxta consuetudinẽ patriæ ibi quattuor † minores[b] ordines contulisti, quib. non contentus, subdiaconatum ẽt temerario ausu recepit. Quia verò idẽ clericus in hoc facto multum excessit: Mãdamus, quatenus eũ in minoribus dũtaxat ordinibus celebrare pmittas.[c] Si verò domũ religionis intrauerit, & vita & mores eius exegerint, abbas (si voluerit[d]) in aliis poterit ordinibus dispensare.

¶ Idem.

¶ *Summatum est supra, c. 1.*

INnotuit † nobis, quod G. clericus, & alij duo de diœcesi tua ad G. quondã Seguntin. episcopum, vt ordines ab eo recipe-rent, accesserunt. Cumq; ab eodem epo sub excõicationis snia fuisset inhibitũ, ne quis se ad duos ordines[e] suscipiendos ingereret: prædicti clerici nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordinem clandestinè susceperunt: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter rñdemus, † quod ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare nõ dẽnt.[f] Veruntñ si ad religionem aliquã voluerũt se transferre, & peracta pœnitentia, p arbitrio tuo eis iniũcta, ibi idẽ laudabiliter fuerit cõuersati, pcessu tpis † cum eis poteris de nostra licẽtia[g] dispensare, vt postmodum susceptorũ ordinũ executione lætentur.

TITVLVS XXXI.

De excessibus † Prælatorum, & subditorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Monet Prælatos abstinere à grauaminibus subditorum, & aliqua enumerat: & geminatam pœnam imponit cõtra facientibus.*

guntin. vt ordines reciperent ab eodem: episcopus dum accederet ad ordinationem, excõicauit quẽcunq; qui se ad duos sacros ordines ingereret: prædicti clerici nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordines susceperunt furtiuè: quæritur quid iuris sit de illis? respondet Papa, q̃ illi de iuris rigore non debent in susceptis ordinib. ministrare; sed si ad religionem voluerint se transferre, peracta pnia, si laudabiliter ibi fuerint conuersati, diœcesanus illorũ de licentia papæ, cũ eis poterit dispensare, vt in susceptis ordinibus ministrent. No. q̃ nullus duos sacros ordines eodem die recipere dẽt. Itẽ fauore religionis facilius cũ aliquo dispensatur. Item qui post excõicationem latã, ne aliquis recipiat simul duos sacros ordines, eodem die hos susceperit, epꝰ cum illo dispensare nõ põt, tanq̃ cũ eo, q excõicatus diuina psumpsit. Itẽ arg. q̃ ingressus religionis nõ tollit irregularitatem.

e Ordines.] s. sacros, qui simul eodẽ die conferri non debent, s. de temp. ord. litteras, & ca. dilectꝰ. ad duos verò minores, vel etiam quattuor potest aliquis promoueri s. c. pxi. sed idẽ esset de minorib. si prohibitio excommunicationis facta fuisset de minorib. licet possit cõferre minores, quia si non vult aliquem promouere ad duos minores, vel plures, nõ compellitur: immo de iure interstitia etiam temporum seruanda sunt. 77. di. in singulis.

† Vnus ve... is, q̃ sic o... dixit. & sed illud... alterius ... nu additu... erat.

† tẽpore

† In co... Barbatiæ De ex... bus plat... in subdi... & sub in... in plur... lias cæ... dempt... De exc... prælatoi...

b Minores.] Hic ergo habes expressum, q̃ omnes minores ordines vna die conferri possunt, arg. ad hoc. s. de tempo. ord. c. 1. vbi indiffinitè loquitur de hoc.

c Permittas.] Hanc permissionem intellige secundum tenorem s. eo c. proxi. & inf. c. proxi. si excommunicatio lata fuit, vel non fuit, quia tunc nõ potest, aliàs suo iure poterit dispensare.

d Si voluerit.] Inf. de sent. exc. cum illorum. tamen si excommunicatus ex certa scientia ordinem recepisset, non posset, vt ibi dicitur.

INnotuit.] Communis diuisio. Secũda pars ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, & duo alij cum litteris episcopi sui accesserunt ad episcopum Se-

f Ministrare non debent.] immo de rigore sunt deponendi. j. de sen. exc. cum illorum, quia contra sententiã excommunicationis recipiunt ordines, arg. s. de cle. excommunicat. minist. latores.

[Glo. seq. soluit quæstionem, & arg.

g De nostra licentia.] sic s. eo. c. 1. sed ad sacerdotium per hanc licentiam poterit dispensare, cum de susceptis ordinibus hoc dicat. Et est arg. quod ingressus religionis non tollit irregularitatem, sup. eo. c. 1. & 1. q. 7. si quis omnem.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM, &c.

Supra visum est de varijs excessibus subditorum, sed ne Prælati subditorum superbirent, subijcit de eorum excessib. Vel aliter, & melius: Supra visũ est gñaliter de varijs excessib. tã Prælatorũ, q̃ subditorũ, nunc subijcit rubricam specialem de prælatorum excessibus. Abb.]

De

De hac materia habetur 86. di. p totum. 2 q. 1. p totū.

Peruenit.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Scituri. Abb.

CASVS. Episcopi pbyteros & alios clericos, quasi filios & fratres dēnt cum charitate tractare. sed ipsi ɔtrariū faciebant, & nisi ad voluntatem suam eis pecuniam soluerent, diuinum officium interdicebant eisdem: vndè mandat papa episcopis, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere non præsumāt, nec de cætero illos grauent indebitè vel tractent inhonestè, & sine consensu capituli sui ipsos suspendere, vel eorum ecclesias interdicere non præsumant, neque duas ecclesias, quarum vna sufficiat eos habere pmittāt, nec aliquos excommunicēt sine ordine iudiciario: si autē ꝙ si contrafecerint, papa eos taliter puniet quòd timore pœnæ suæ, alij à similibus abstinebūt. No. quòd episcopi subditos ag grauare indebite non dēbēt. Item sine consilio capituli non debent suspendere clericos, vel ecclesias interdicere, nec excommunicare sine ordine iudiciario: Et sic no. ꝙ ordo iudiciarius seruari debet in sententia excommunicationis siue suspensionis. Item pœna vnius debet alijs timorem inferre.

ap. 1. eo. 1. cōp. post cōci Lateran. Alex. 3. c. 7.

V. d. oīno ... Trid. ... 7. de refor. c. 2. ... & 5. & ... 14. de re ... c. 7. ... cōci. ... sub In ... no. 3 c. ... & cōcil. ... 25. de ... c. 3.

CAP. I.

Peruenit † ad audientiam nostram: & inf. ¶ Cum autem presbyteros quasi filios, & fratres, benigna ac fraterna debeatis charitate a fouere. Mādamus quatenus in eos tallias, & exactiones b indebitas exercere nullatenus præsumatis: c nec de cætero irrationabiliter grauetis, vel inhonestè tractetis eosdem: aut sine iudicio capituli d suspendere, vel eorū ecclesias interdicto subijcere; attētetis: neq; duas, † ecclesias, e quarum vnā sufficere videbitis, permittatis illos tenere: nec aliquem excommunicare † sine ordine iudiciario f præsumatis. Scituri pro certo, quod si huiusmodi rumores de vobis iterum ad aures nostras peruenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, g quod timore pœnæ vestræ, cæteri h à similibus abstinebunt. †

¶ Idem Cantuarien. archiepo.

¶ Non potest episcopus sine causa, ecclesiam alteri subiectam, ab illius subiectione, & obsequio liberare

CAP. II.

Ad hæc, quoniā episcopus plures ecclesias a cōsuetudine & obsequio archidiaconorum liberas constituit & immunes, per quod redditus diminuit i eorundē: Mandamus, quatenus factū episcopi super hoc corrigas & emendes: & ita prouideas, quod præfatis archidiaconis consuetudines, k quas presbyteri in ecclesijs suorū archidiaconatuū debēt, plenariè cōseruentur: & illis debitam reuerentiā exhibeāt, & honorem.

¶ Idem Exonien. episcopo.

¶ Habens subiectionem seu collationem beneficij, illud pro suo vsu retinere non potest, seu sibi conferre.

f Sine ordine iudiciario.] Et ita hēs hic, ꝙ ordo iudiciarius seruari dēt in sniā ex cōicationis siue suspensionis, vt 2. q. 1. Deus oīpotens. & ī. de app. l. reprehensibilis, & ita seruat & attenditur ordo iste, si ltima admonitio fiat: vel si non fiat, per vnū mensem ingressū ecclesiæ sibi nouerit interdictū. ī. de sent. exc. sacro. & c. cū medicinali. [i 6] lata tñ tenet. 11. q. 3. si episcopus forte.

g Puniemus.] extra ordinem. in Authē. de sanctiss. episco. §. omnibus autem.

h Cæteri à simil.] Sic s d male. c. 1. & ī de iudæ ad liberādā. & ī. d off. ord. irrefragabili. & 2. q. 7. quapropter. Ber.

Ad hæc.] episcopi ecclesias archidiaconis subiectas, ab eis liberare non pōt. h. d. Secūda pars ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidā eps suffraganeꝰ Cātuariē. archiepi, plures ecclesias cōstituit immunes à cōsuetudine & obsequio archidiaconorum, propter quod redditꝰ eorum diminuit: peruenit hoc ad papam: vndè mādat archiepo pdicto, quatenus ptatū epm sup hoc corrigat & emendet: & ita prouideat, ꝙ archidiaconis sua iura seruentur illæsa in eorū ecclis: & presbyteri illis debitam exhibeāt reuerentiā, & honorē. No ꝙ epi iura archidiaconorū, & ēt aliorū Prælatorum diminuere non possunt, nec eorū iurisdīnē eis auferre.

† Vide l. si in prin. C. ad l. Iul. repe. & Inst. d exce. §. hodie autē in fi.

† Iniuste priuās subditū cōione, per suū superiorē quātū sibi iustū visū fuerit. cōione priuabitur. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilia Latera. pa. 24. c. 4.

a Charitate.] 16. q. prædicator. ī. de censibus. cum Apostolus, 18. q. 2. hoc tantum 93. dis. dictum.

a Tallias & exactiones.] Sic. ī. de im nu. eccle. aduersus.

c Præsumatis.] Debent enim seruare manus suas innoxias Deo, & legi, & principi, nullumq; ɔtingere lucrum, in Auth. de mand. prin. §. 1. coll. 3. & C. de super indic. l. vnica, li. 10. ff. de dam. infe. l. ex dāni. j respon. & in Auth. de coll. §. & hoc quoque, coll. 9. nisi ex magna & graui causa. 16. q. 1. generaliter. §. nouellarū, & supra de censibus. cum apostolus.

d Capituli.] Sic supra de his q̄ fi. a ma. par. c. q̄ fuit. & ita eps sententiam excōicationis siue suspensionis sine capituli consensu ferre non debet. arg. 15. q. 7. eps nullius. cum hæc pœna maior sit in ecclesia, 15. q. 3. corripiantur. ideo merito requirit consensum capituli.

e Neque duas ecclesias.] quarū vna non depēdeat ex altera, supra de æta. & qua. cum te. vel nisi sint ita paupeɾes. ꝙ proprium nequeant sustentare rectorem vt ibidē. & 10. q. 3. vnio.

ADDITIO. Vel vnam habeat intitulatam, aliam cōmendatam, 21. q. 1. plures;

i Diminuit.] & male: q̄a non dēnt epi ius suū alicui diminuere contra eius consensū. C. de iu. reipu. l. 2. li. 11. & C. de emāc. l. nec auus, & ī. de eccl. ædi. ad audientiā. 2. & C. de oi. agr. deser. quicunq; in fi. li. 11. Et est arg. ꝙ eps in alterius pīudicium nō pōt dare priuilegiū. ar. 9. q. 3. conquestus, & c. p principalem, & c. nunc verò. Lau. Sed q̄d si mortuus sit archidiaconus, nūquid eps cū capitulo pōt præiudicare futuro archidiacono in aliquib. obliq. q̄s, liberando clericos, vl subtrahēdo iuri archidiaconatus? Vincē. dixit ꝙ sic. ar. ad hoc 12. q. 3. c. vl. q̄d parū facit. & 16. q. 1. pcipimus, §. sicut duo. & c. statuimus, & de consec. dist. 1. oēs & ī. e. sicut. arg. ī. de const. cum accessissent, vbi ex toto suppsa fuit dignitas. Arg. ɔtra. ī. ne se. vac. p totum. & ī. de cōst. c. pen. & c. cū accessissent. vbi de hoc, quod verius videtur.

ADDITIO. Hodie tñ hæc qō est de archidia. determinata per decre. Inn. 4. de reb. eccle. alie. dudum.

[Gl. seq. ar. alleg. cōtra. & ibi remittit. secundo. ar. & remittit. tertiò litteram exponit.

K Consuetudines.] arg. ꝙ iurisdictio archidiaconi potius ex consuetudine q̄ ex iure iuuatur, sup. de electi. dudū, 2. § tandem. arg. ī. d off. arch. c. vlt. arg. ɔtra. ī. e. cū

satis, vbi de hoc. Itē arg. ꝙ seruitium ex consuetudine præstitum peti pōt. 1. 11. dist. catholica. & 28. q. 2. seruitium, de hoc plenè dī sup. de consue. c. vl. & sup. de censibus. peruenit. & intellige ꝙ hic dicit, de consuetudine præscripta.

est. Ala.

f Quinque.] s. Sodomam, & Gomorram, Seboim, Segor, & Ecale: quarū duæ perierunt ex viciniate, tres ex proprio delicto, de pœ nit. dist. j. sed & cōtinuo hic loquitur de ciuitatibus ibi numeratis.

† Adde ad hoc qd no. Bal. in l. 2. C. de seruit. & aqua.

CAP. III.

AD † aures nostras peruenit, ꝙ quidā archidiaconi tuæ in ecclesias, quæ in suis archidiaconatib. vacant, auctoritate propria intrudere [a] † nō verentur: & inf. ¶ Mandamus, quatenus eos, qui tali modo ecclesias occupant vel occupatas detinent, ad eas dimittendas censura ecclesiastica cōpellas: & easdem ecclesias de personis idoneis ordinans, [b] præfatos archidiaconos pro tanta præsumptione, debita cures animaduersione punire. [c]

¶ Idem † in concil. Laterañ.

¶ Contra naturam incontinentes, si sunt clerici, deponuntur, & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.

CAP. IIII.

CLerici: & infra. ¶ Quicunq; illa incontinentia quæ contra naturam [d] est (propter quam ira Dei venit in filios diffidentię, [e] & quinque [f] ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare: si clerici

10

fuerint, deijciantur à clero, vel ad agendam pœnitentiam in monasterio detrudantur: si laici, excommunicationi subdantur, [g] & a cętu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Idem.

¶ Subditus non tenetur parere superiori aliquid exigenti vel præcipienti contra tenorē sui priuilegij.

CAP. V.

SAnè † si epi aliquid ab Abbatibus, præter debitam obedientiam [h] contra libertatē ordinis à prædecessoribus nostris, & à nobis indultam, exigūt, liberū sit Abbatibus auctoritate Apostolica qđ petitur, denegare. [i]

¶ Idem Noruiceñ. epo.

¶ Vicarius ecclesiæ vsurpans sibi ipsius ecclesiæ psonatū cōtra præstitū iuramētū, ad officij sui executionem admitti non debet.

CAP. VI.

ILlud † etiam de vicarijs, qui personis fide & sacramento obligati sūt, duximus statuēdū: Quòd si personatū sibi

ADaures.] Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suū vsum retinere non pñt. h. d. Prima pars narrat factum: Secunda prouidet ibi, [Mādamus.] Abb.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post cōc. Later. Sub Ale. 3. par. 24. c. 3.

CASVS. Quidam archidiaconi Exonieñ. epi in ecclesias, q i suis archidiaconatib. vacabāt, se auctoritate ꝓpria intrudere non verebantur, & eas suis vsib. deputabant, cū ꝑsonas debe rēt instituere i eis: idē peruenit hoc ad Papā vndè mandat episcopo Exonieñ. quaten⁹ illos, qui tali modo ecclesias occupāt, vel detinent occupatas, ecclesiastica censura compellat, vt eas dimittāt, & eas ordinet de personis idoneis: præfatos verò archidiaconos pro tāta ꝑsumptiōe puniat animaduersione cōdigna No. ꝙ non debet aliquis sibi retinere, qđ alij necesse habet dare. Item nemo debet seipsum ingerere ad id quod debetur.

† Intrusus qs & quot modis dicat tradit Feli. in c. in nostra. T. de rescri. & Do. mi. in c. ꝑꝑ 19. dist.

a Intrudere.] et ad opus suum illas retineāt: qđ facere si pōt. sed si cā custodię hoc facerent, hoc liceret, 63. dis. si in plebibus, & ī. de app. bonæ, & si etiā ad eos ꝑtineat institutio, nō sibi debent retinere, sed alios instituere, ut inter dantem & recipientē sit differentia, supra de institu. cap. vlti. nec credat ꝙ ipse possit omnibus sufficere, ī. de off. archipresbyteri cap. vlt.

† Idē s. Ale. 3. in concil. Lat. c. 11. & c. 12. ti. de cohab. cle. & mulie. 1. j. ꝑ. Vide extrau. Pij. V. inci. cū primum. & aliā inci. Horrēdū illud; q. clerici huius criminis rei decernunt tradi curiæ seculari.

b Ordinans.] ad eorum præsentationem, nisi aliter se habeat consuetudo.

c Punire.] aliqua extraordinaria pęna.

CLerici.] Diuidit, quia duo sunt dicta: Secūdū ibi, [Si laici.] Abb. Sic.

CASVS. Quia clerici & laici laborāt illo vitio Sodomitarū, ꝑꝑ ꝙ ira Dei venit in filios diffidētiæ, & quinque ciuitates igne cōsumpsit; statuit Late. cōcil. vt quicūq; in illo uitio dephensi fuerint, deijciant à clero, vel ad agēdū pęnitētiam in monasterijs detrudant: si laici fuerint, excōicent, & à cætu fidelium excludant. No. ꝙ clerici laborātes uitio Sodomitico, a clero eijci dēnt vel in monasterijs detrudi. Item laici laborātes eodem vitio, excōmunicari debēt, & a cōsortio fideliū excludi.

d Naturam.] 32. q. 2. flagitia, & C. de adul. cum vir.

e Diffidentiæ.] idest, de quorum salute diffidendum

g Subdantur.] capite puniri debent secundum leges in Aut' en. vt non lux. contra nat. circa fin. coll. 6.

SAne.] Si a priuilegiatis aliqd petit cōtra tenorem priuilegij, licite denegat. h. d. Abb.

CASVS. Statuit in c. isto, ꝙ epi aliqd ab abbati. præter debitam obedientiam cōtra libertatē huic ordini concessam, non exigāt: Si autem amplius exegerint, liberum sit abbatib. hui⁹ ordinis, auctoritate Apostolica denegare quod petit. No. ꝙ abbates dēnt epis obedientiam. Item nō licet epis aliquid petere contra libertatem a dño papa alicui cōcessā, aliogn licite đ negatur quod petit.

[Gl. seq. exponit đ qua libertate, & de qua obediētia intelligatur littera.

h Obedientiā.] Et sic non loquit capitulū illud de exemptis. Omnis enim iurisdictio tam in monasterijs, quam in alijs pertinet ad episcopū nisi exempti sint, 9. q. 4. cap 2 & 93 dist. nulla. & in episcopo rū potestate abbates esse dēnt. 18 q 2. abbates, loquitur ergo hic non de libertate exemptionis, plenæ, sed de alia libertate concessa isti ordini, quod nihil ab eis exigatur præter debitam obedientiam, & intellign in ista debita obedientia, quod episcopus possit illos uisitare & corrigere corrigenda, & confirmationem abbatis habere, sed nullum temporale debet percipere, vt hic uidetur, licet non plenè constet de libertate concessa, sed obseruabitur prout continetur in libertatis priuilegio istis concesso.

i Denegare.] Auctoritate huius canonis arg. 10. q. 3. quia cognouimus, sic inf. cap. 2. & excommunicatio contra hoc lata non tenet, vt ibi dicitur, & inf. eo. ad quorundam.

ILlud.] Ponit pœnam vicariorum, qui ad vendicandas prælaturas se erigunt contra prælatos. hoc dicit Abb. Sic.

CASVS. Aliqui sunt constituti vicarij in ecclesijs auctoritate episcoporum qui obligati sunt personis ecclesiarum fide & sacramento: vicarij isti se in superbiā erigentes, falso assumebant sibi nomen personatus ꝯtra

fidem

2 De hac ... vid. i Gem. c. 19. & i doctores

3 Vide Ma de Afflict. ... li. 3. Rub. 42. de adul. Iul. Clari ... 5. ait. 4. Soc. mia & Be. Diaz. i ... cti. crimi. can. c. 40.

† Ca. 1. eo. 2. cōp. Ab. tū nōnu priuilegia qn̄ ... de in cō. Trid. ses. de refor. c. 18. c. 10 ses. 24 ... format.

† Cap. ... de iur. in 2. cō. post cō. Late. ... Alex. 3. 39 c. 2.

fidem & iuramentum: Statuit Alexander Papa, quod si super hoc in iure confessi fuerint vel conuicti, de cætero in eodem episcopatu ad executionem sui officij nullatenus admittantur. No. quod confessus in iure, pro conuicto habetur. Item confessio in iure & conuictio æquiparantur. Item quod contra fidem & iuramentum venit, tanquam falsarius & periurus debet expelli de toto episcopatu.

a Falso.] & ita etiam quasi falsarij & periuri puniri possunt, quia contra iuramentum veniunt, vnde tanquam indigni priuandi sunt, j. de iureiu. querelam. & personis vilibus & indignis beneficia sunt deneganda & subtrahenda, infra eod. inter.

b Confessi fuerint, vel conuicti.] aliàs puniri non debent, 12. q. 1. nos in quenquam, & c. iudex, & sup. de maio. & obed. inter quatuor. & sup. de const. ecclesia.

c Eo[dem] episcopatu] sic infra de priui. tua rum.

CVm ad.] sententia excommunicationis lata contra subditum denegantem procurationem exactam vltra numerum concilij Lateranen. non tenet, hoc dicit. Vel generalius sic, vt in rubro secund. pars. iti. Idcoq; Ab. Siculus.

CASVS. Statutum fuit in Lateran. concilio, quod Prælati ecclesiarum cum visitant ecclesias suas, certum numerum euectionum & personarum debent habere, sed quidam prælati hoc non seruant; vnde quidam Prælati quarundam ecclesiarum petierunt à domino Papa sibi super hoc prouideri, vnde Papa auctoritate Apostolica indulget istis, vt si ecclesiarum Prælati numerum euectionis & personarum in Lateran. concilio constitutum excesserint cum eorum ecclesias visitauerint, liberum sit eis auctoritate Apostolica denegare, si procurationem pro pluribus postulauerint, & si Prælati propter hoc in ecclesias illorum clericorum, vel clericos, aliquam sententiam promulgauerint, Papa decreuit ipsam non valere. No. quod sententia lata contra priuilegium vel indulgentiam Papæ ab aliquo inferiori, non tenet: vnde videtur per hanc litteram, quod hoc omnibus sit concessum.

d Concilio.] supra de censi. cum apostolus.

e Auctoritate Apostolica] specialiter idem tamen possent iure communi, vt videtur, sicut signa rebus meis impressa propria auctoritate deponam C. vt nemo. priuat. præ. su. vel alie. impo. l. 1. & 2. & melius ff. de aq. quot. & æsti. l. 1. §. Trebatius, §. Item quæsitum, & 10. q. 3. quia cognouimus, & supra eod. sanè. & quod episcopus iniustè abstulit, in quadruplum restituat, 18. dist. quoniam in fin. argu. C. ad l. Iul. rep. l. 1. & in Authen. vt litigan. in exor. lit. in §. & hoc quoque, coll. 9.

[Glo. seq. signat contrarium, sol. opin. ponit quam reprobat.

falso assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint, vel conuicti, [b] de cætero in eodem [c] episcopatu ad officij sui executionem nullatenus admittantur.

¶ Clemens tertius.

¶ Excommunicatio lata contra subditum, quia non paret contra priuilegium sibi à superiore concessum, non tenet. h. d.

CAP. VII.

CVm † ad quorundam: & infra. ¶ Ideòque discretioni vestræ Apostolica auctoritate concedimus, vt si ecclesiarum Prælati numerum euectionis & personarum in Lateranen. † concilio [d] constitutum, cum ecclesias visitant excedere fortè præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberum sit vobis auctoritate [e] Apostolica denegare: Et si propter hoc in ecclesias vestras, vel clericos aliquam sententiam promulgauerint, ipsam decernimus non tenere. [f]

¶ Celestinus III. Faustino † episcopo.

¶ Prælatus inferior citra episcopum, non potest suam ecclesiam, vel sibi subiectam alteri vnire sine episcopi consensu, etiam Metropolitani auctoritate interueniente. hoc dicit. Et est casus multum allegabilis.

CAP. VIII.

SIcut † vnire episcopatus, atque potestati subijcere alienæ, ad summum Pontificem pertinere [g] dignoscitur: ita episcopi est ecclesiarum suæ diœcesis vnio, & subiectio earundem. Cum itaque Prior Gråden. monasterium suum, quod est in tua

f Non tenere.] Arg. contra 11. q. 3. c. 1. & 2. & ff. de noui oper. nu. l. 1. in prin. Sol. quod hic dicitur, verum est, quia sententia talis non tenet auctoritate priuilegij istis concessi super hoc, & in hoc exempti sunt à iurisdictione episcoporum: vnde sententia contra priuilegium Papæ, nulla est, tanquam à non suo iudice lata, & temeratium est & indignum sua auctoritate præsumere, quod alicui specialiter est concessum, j. de priuilegiis. & ita in quantum isti exempti sunt, secundum quod data sunt sua priuilegia, infra tit. eo. cap. Ila. & sic intellige sup. e. sanè. Aliàs verò si priuilegium tale non haberent, & episcopus prædictum numerum excederet, vel aliàs vltra tenorem concilij eos grauaret, licitè possunt denegare de iure, 10 q. 3 quia cognouimus. & auctoritate concilij Lateran. cum Apostolus tamen si excommunicaret eosdem, tunc teneret excommunicatio, licet ipse male faceret, & ipsi possent agere contra episcopum ad interesse: quia iniustè illos excommunicauit, infra de sent. excom. c. 10. Alij à dant quod hoc est ius commune, sed hoc non credo.

SIcut.] Abb. subiectus episcopo, non nasterium suum alteri subijcere vel vnire non potest, sine consensu diœcesani, etiam cum consensu metropolitani, h. d. Diuiditur. Nam primo ponit quandam consuetudinem. Secundo narrat factum, quod infirmari mandat, ibi, Cum itaque. Tertiò sol. obstaculum, ibi, Non obstante. Abb. Sicu.

CASVS. Prior Gråden. monasterium suum, quod est in diœcesi Faustini epi, subiecit, siue vniuit monasterio de Accato sine assensu diœcesani epi prædicti de cuius auctoritate id fieri debuisset, assensu tamen archiepi interueniente; episcopus significauit hoc dño Papæ, petens, vt sibi liceat reuocare, quod eo inconsulto factum fuit. Rñdet ei Papa, vt liceat ei reuocare quod ille Prior Gråden. fecit eo inconsulto, non obstante assensu vel confirmatione archiepi, quam interposuisse proponit: quia archiepi in diœcesi sui suffraganei sine ipsius assensu, nihil disponere sunt canonicas sanctiones, Papa id decernit irritandum: & quod epis id in irritum reuocare possit, primo illud ostendit, sicut enim ad Papam pertinet vnire episcopatus, & alienæ potestati subijcere, ita ad epm pertinet vnio, & subiectio ecclesiarum suæ diœcesis. No. quod vnio episcopatuum ad solum Papam pertinet. Item ordinatio ecclesiarum, vnio & subiectio earum ad epm pertinent in sua diœcesi. Itē omnia monasteria, nisi sint exēpta, spectant ad episcopum loci. Item archiepiscopus in diœcesi suffraganei sui nihil habet disponere, sine assensu ipsius. Item arg. quod archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciæ suæ.

[Gl. seq numerat 11. specialia de reseruatis Papæ, & illa prosequitur, & quatuor versus ponit.

g Pertinere.] No. quod quædam sibi in tantum sedes Apostolica

: Adde quod [...]rius puni[...] conui[...]qui con[...] not. in [...]C. quo [...]non re-

[...]ap. 3. eo. [...] 2. compi. de materiis ca. [...] omni[...]tos in [...] offi[...] præ-[...]p. [...]aterā. c. 6. [...] sub [...]lij. c. 4. [...]c. La[...] sub In [...]ij. c. 33. [...]no con. Triden. 14. de re[...] na ca. 3.

† Fauentiā. habet vetus cōpilatio.

† Ca. 4. eo ti. in 2. compi. Et de materia vnionis vide nouissime sanci cōcil. Tri. sess. 7. de r. fo. c. 6. & sess. 14. de refor. cap. 9 & sess. 21. de refor. c. 5. & plene 24. de refor. c. 13. & c. 15.

a Scilicet Goffr. hic, & in sum. ti. de sēt. exc. ad finem, & alij quos refert hic Io. An. quorū sētētiā videtur amplecti.

3 Valde vtilis & elegās est hæc glo. cui hēs aliā similē in c. [...] translationem, ver[...] reseruata, §. de of. [...]

stolica reseruauit, q ab alijs ipunè psumi non possunt, 17. di. huic. Solus Papa restituit depositos episcopos, 2. q. 6. i leò. Et deponit eosdē, 3. q. 6. accusatus. quis. dudū. & ī. de trāsl. inter corporalia. Diuidit episcopatum in duos, 16. q. 1. præcipimus §. sicut Vnit duos in vnū, vt hic & 16. q. 1. & temporis qualitas. Eximit episcopos & abbates, 16. q. 1 frater noster. Probat scripta aliorū & scilis, ī. de fum. Tri. c. 2. in fi. & 16. di. sancta Romana, & 17. di. regula. & 2. q. 6. ideò. Articulos fidei soluit. 24. q. 1. quoties. quoniā vetus. Et cum dubitat de aliquo articulo, ī. de hære. cū Christ⁹. Synodū facit gñalē, vt 17. di. c. 1. 2. & 3. Trāsfert sedē epalē de loco ad locū, 7. q. j. & epis qualitas. Mutat epos, 7. q. j. mutationes, & ī. de trāsla. p totū. Appellat null⁹ ab ipso, 9. q. 3. cūcta vnde uersus:

Restituit Papa solus, deponit et ipse: Diuidit aeunit, eximit atque probat. Articulos soluit, synodūque facit generalem. Transfert, & mutat, appellat nullus ab ipso.

a In tua diœcesi.] Vnde ipso iure ad curā ipsius ptinet & potestatē, ī. de rescri. cum ñ liceat, & 18. q. 2. abbates, & c. se. & c. i. ī. de reli. do. de xenodochijs. nisi sint exēpta 16. q. 2. c. 1. vbi priuilegiū exemptionis ostēdit, 100. dist. ī morē.

b Minimè reqsito.] q fieri non dēt i alienationib. 17. q. 4. in venditionib. 11. q. 2. abbatibus. Bern.

[Gl. seq. reci. per quæst. an suo iure posset episcopus reuocare, & distinguit.

c Auctoritate nostra.] Nam auctoritate sua facere non posset, vt videtur, maximè si aliud monasterium sit subiectum alij. quia non posset esse iudex in causa sua. C. ne quis in causa sua ius fi. di. l. vnica. si autem vtrunque esset de sua iurisdictione, satis credo quod sua auctoritate hoc facere posset ar. huius c. quia ut hic dicit, sine suo consensu fieri non debuit.

d Attentare.] Arg. ex hoc, q archiep̄s non est iudex ordinarius totius prouinciæ ar. hic. p̄s. n. omniū epōrum suæ diœcesis est ordinarius, sed non subditorū, ī. de off. ord. pastoralis. nisi in casib. ibi notatis. aliàs. n. nisi in casib. illis nihil pōt disponere in diœcesi suffraganei, ut dāt constitutiones, de quibus hic fit mentio, 9. q. 3. c. 1. & 2. & c. at. hi. p̄s & duobus capitulis sequentibus, & infra de officio ord. Romana in lib. 6. Bern.

Q Vàm fit.] Clericus qui de crimine publicè gloriatur, propter quod scandalum sequutum est, ab officio & beneficio suspenditur. h. d. & per hoc cōmuniter summariū nimis restringitur sensus litteræ: quia videtur exposcere scandalum, quod videtur contra princ. ca. Secunda pars ibi. Ideoque. Abb. Siculus.

diœcesi, [a] & de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Accato † (tuo assensu minime requisito [b]) subiecerit siue vnierit: quod fecit te inconsulto, tibi liceat auctoritate [c] nostra (sicut iustū fuerit) infirmare: Non obstāte assensu vel cōfirmatione, quam Metropolitan⁹ interposuisse pponitur: cum in diœcesi sui suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid cōtra cōstitutiones canonicas attētare. [d] Nos quoq. id decernimus irritādū.

¶ Innocentius III. Archipresbyt. S. Andreæ de Pall. †

¶ *Suspendi debet clericus, qui de suo crimine publice gloriatur.*

CAP. IX.

QVàm † sit graue crimen in clericis cū malefecerint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane, qđ cum R. Deserien. P. filiā suam cuidā I. nomine tradiderit in vxorē, P. diacon⁹, ñ erubuit [e] publicè cōfiteri, † se mulierem prædictā carnaliter cognouisse: vnde factū est, quod vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoq; mandam⁹, quatenus si tibi cōstiterit de pmissis, appellatione cessante præfatū clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas: compellens uirum, vt vxorē suam recipiat, eiq. (sicut iustū est) officiū [f] exhibeat maritale.

¶ Idem epō Hiponen. † & abbati de Tileto visitatoribus Lombardiæ.

¶ *Clericus auctoritatem vel consilium directè uel indirectè homicidio præstans, irregularis efficitur.*

CAP. X.

EX † litteris vestris accepimus, q cū ad Albiganensem ecclesiā, vna cum Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellē. accessissetis, visitationis officiū impleturi: Albiganē. episcopus iter cætera, quæ proposita fuerāt contra ipsum, ore proprio est confessus, q cum quidam in villa quidā ad

CASVS. Quidam diaconus P. noie, publice cōfitebat, se carnaliter cognouisse vxorē cuiusdā sui cōuincini siue parochiani, propter quod ille vir uxorē suam remisit ad propria. Significatū fuit hoc domino Papæ: ra de mandat cuidā archipsbytero, quatenus si constiterit de præmissis, præfatum clericum appellatione cessante ab officio & būficio suspēdat & virum illum compellat, vt uxorem suam recipiat, & maritali affectu pertractet eandem. No. q cōfessio i scandalum alteri⁹ extra ius facta, clerico præiudicat. Itē nemo de improbitate sua debet commodum habere.

[Gl. seq. ar. alleg. cōtrarium, & soluit, & de duobus remittit.

e Publicè cōfiteri.] arg. q confessio extra ius facta p̄iudicat: q. non refert vndecūq; crimina clauerint, vt puniantur. 23 q. 5 ecce crimina. 2. si ff. de admi. tu. pr. § vl. aliàs est. §. sub illa l. q. dam decedens, §. vlt. quali tercūque enim innotuerit tutori, quod sit tutor, statim periculū ad ipsum ptinet, vt ibi dicitur. ē. 22 q. 5. hoc videtur. Sed cōtra ī. de iud. at si clerici, & nemo sine accusatore damnari debet, 23 q. 4. si quis potestatem, & ff. de mu. & ho. rescripto, §. si quis. quod uerum est, vnde iste non deponitur, sed suspenditur, & ex illa confessione non punitur nisi occasionaliter, sed propter scandalum & infamiam ortam inter mulierem & virum: qui propter hoc eam expulit, suspenditur, aliàs non fuisset suspensus propter talem confessionem. Quando quis puniri possit sine accusatore, notatur supra ut ecclesiastica benefi. sine dimin. conferan. ut nostrum. & de confessionibus, in alijs casibus not. sup. de confess. cap. vlt.

f Officium.] idest, debitum carnale, & alia consueta. Ber.

EX litteris.] Episcopus, cuius auctoritate homicidium commissum est, à ministerio altaris, & officio pontificali, & epatus administratione deponitur. h. d. Vel sic: Episcopus præstans causam directè uel indirectè homicidio committendo, eo commisso priuari debet officio pōtificali & sacerdotali, & ab administratione episcopatus remoueri. Prima pars narrat fa-

Marginalia: † Atterato. † Aterato. — † Pallis. † Pollian. — † Ca. 2. e. tit. in 3. cōpi. Et de materia uide B. r. Diaz in pr. ... ad de Abbatem in ca. olim ex litteris supra de rescri. — † prædictā — † Ypo. & bati de Tileto. — † Cap. 3. ti. in 3. c. pter cit p ulopo de nota c. fine cl mon. li. — † illius. — 2 Vide hoc c. q de or. ce s. ad fi. gl. de l. l vide q rescri. cū tingat, glo. cū remi. de hoc vie Pi. so. i ... Ab.

eius iurisdictionem spectāte infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino; offerens, ꝙ candentis [a] ferri iudicio se purgaret, & vt suspendio puniretur, si deficeret in eodē: dict⁹ eps requisiuit à iudice, quid super hoc videretur eidem: & cū iudex respondisset, vt fieret sicut fur ipse dixerat: ferrum candens † in ipsius præsentia episcopi est allatum, qđ cum accepisset fur ille, combustus est: vndè iudex pauefactus, quid sibi super hoc videretur consuluit [b] episcopum memoratum: Qui rñdit, ꝙ si fur sic euaderet, malū esset: quanquā affirmet se verbis [c] talibus vsum fuisse: Auditis quātus est clamor populi? omnes dicūt, malū est, si sic euaserit impunitus. † & sic episcopus, & iudex villā ipsam cum multitudine sunt egressi: in quorum præsentia p̄dictus fur est suspēsus, pp qđ ipsum cū litteris vestris ad sedem Apostolicā destinastis: sed idē nihil sup his ꝓposuit corā nobis, nec litteras vestras vidimus, licet idē se nobis illas asserat p̄sentasse: qnimò † cū dictus archiepiscop⁹ ad sedem Apost. accessit, qui nobi hmōi rei seriē plenariè indicauit, idē eps à nostra discessit [d] præsentia, & perquisitus, [e] non potuit inueniri. ¶ Nos aūt quia idem eps nō solum in iudicio candentis † ferri, verum ēt in furis suspēdio grauiter noscitur deliquisse: [f] cum his nō tm̄ auctoritatem præstiterit, verum ēt præsentiā exhibuerit corporalē, [g] ipsum indignum altaris ministerio [h] reputamus. Cū igitur Pontificale officium sine altaris ministerio nō valeat adimpleri: Mādamus, quatenus vt epatui cedat, [i]

cū: secunda diffiniēdo cōmittit: ibi, Nos autē. Abb. Sic.

CASVS. Quidam visitatores in Lōbardia accesserunt ad ecclesiā Albiganeñ. vt in ea visitationis officiū exercerent: eps Albiganeñ. inter cætera, q̄ proposita fuerūt contra ipsum, confessus fuit, ꝙ cum quidam, in villa quadam, quæ ad eius iurisdictionē spectabat, infamaret̃ de furto, & ipse fur illud negaret, obtulit purgationē ferri cādentis; & si deficeret, suspēderet̃: eps q̄siuit à iudice deputato ab ipso ad maleficia punienda, qđ sibi super hoc videret̃? iudex rñdit, vt fieret sicut fur dixerat: tādē ferrū cādēs in ipsi⁹ p̄ntia est allatū, qđ cū fur ille accepisset, cōbustus est: iudex pauefactus, consuluit epm, quid sibi super hoc esset agendum: & ipse rñdet, ꝙ si fur euaderet malū esset: & sic eps, & iudex villā illam excūtes ī eorū p̄ntia ille fur est suspēsus: tñ eps ipse dicebat in eius excusationē, se talibus verbis vsū fuisse: Auditis q̄tus est clamor populi? oēs dicunt, malū est, si sic euaserit impunitus: His auditis, & redactis in scriptis, inquisitores ipsum episcopū cū litteris suis confessionē p̄dictam continentibus, remiserunt ad Papam, sed ipse nihil sup his ꝓposuit coram Papa, nec litteras inquisitorum ostendit, ipse tñ dicebat litteras illas Papæ præsentasse: immo statim cū alter de prædictis inquisitoribus ad Apostolicā sedem accessit, qui rem per ordinem domino Papæ exposuit, idem eps de curia recessit, & perquisitus non potuit inueniri: dominus Papa his auditis, per dictum inquisitorem, & litteras inquisitorum: quia idem eps non solum in iudicio ferri candentis, verum etiam in suspendio multum excessit, cum his non tantum auctoritatem præstitit, sed etiam præsentiam suam exhibuit corporalem, ipsum reputauit indignum ministerio altaris: & quia pontificale officium sine ministerio altaris exerceri nō potest, mandat dictis inquisitorib. quatenus moneant eundem, vt epatui cedat: alioquin ipsum remoueant ab ecclesia Albiganeñ. & eidem ecclesiæ faciant de persona idonea prouideri. No. hic arg. ꝙ sufficit absentē requiri, licet peremptoriū ad eius notitiā nō ꝑuenerit. Item clerici, vel epi iudiciū ferri candētis indicere, nec recipere talem purgationem dēnt. Itē nec interesse dēnt, nec auctoritatē p̄stare debent spāliter, vt pœna corporalis infligatur: quod si fecerint, hic est pœna expressa in p̄latos. Item officiū epale sine altaris ministerio exerceri non pōt. Et sic est hic ar. ꝙ non pōt esse eps, nisi primo fuerit sacerdos. Item in locū epi depositi, vel irregularis facti ex culpa sua, ali⁹ substitui dēt.

a Candentis.] Hæc purgatio prohibita est ī. ne cler. vel mon. sententiam, & infra de pur. vulg. per totum. vndè hoc solo, ꝙ in hoc consensit, fuit puniendus.

[Glo. seq. recit. per q. an episcopi, vel clerici principib. in criminalibus consulere possint.

b Cōsuluit.] Non prohibetur hic quin epi possint dare cōsiliū principib. ī criminib. 23. q. vlt. pessimā, in fi. nā clericus pōt dare ī ɔsiliū ita in gñe dicēdo; Fures taliter puniendi sunt. ar. 5. q. 6. delatori. dū tñ potius opera consulentis, quam suggerētis fungatur, vt ff. de qō. l. 1. § qui quæstionem. Item licite pōt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter, arg. 23. q. 5. non vos, & ī. de homic. postulasti, & licet aliquis rñdeat de facto furis extra iudiciū, licet ille fur puniat̃, non imputatur illi, ī. de homi. tua. hic. n. exces. fines ɔsilij dicēdo malū est, si fur sic euadat, & p̄sens fuit in suspēdio.

c Verbis talib.] quæ sequunt, auditis, &c.

d A nostra discessit.] vñ ꝑinde est ac si non venisset, ī. de iud. c. 1. & 11. q. 3. certum est. aut ēt si latitaret post colūnas, ff. ex quibus cau. in poss. ea l. Fulcini⁹, §. illud sciendū, & ī. vt lite nō ɔtest. qm̄. §. 1.

[Gl. seq. no. ꝙ suffi cit absentem requiri, licet, &c. alleg. in contrariū, & soluit.

e Perquisitus.] No. ꝙ suffi it absentem requiri, licet peremptorium ad eius notitiam non ꝑuenerit, ī. de do. & cōtu. cām q̄, c. vlt. & ī. de cler. nō resi. ex tuæ. C. de iud. properandū. §. & si q. dē. ff. de euic. si verò, & l. si dictū. §. p̄nte, & ff. loca. item quæritur. §. exercitu. Arg. ɔ̄ ī. vt lite non contest. qm̄. 2. ff. quæ sent. sine app. rescin. l. 1. §. cum ex eo. non. n. statim contumax vr̃, qui vocem præconis non exaudit. ff. de in integ. resti. l. pen. quæ incipit, diuus, & C. qūo & qñ iud. ea q̄. 2 & 3. q. 9. caueant, sed certè ibi non tenuit sententia: quia ibi re⁹ non fuit citatus: hic enim citatus venit ad præceptum inquisitorum, & contumaciter recessit, & adhuc Papa mandat, vt moneatur. Ber.

f Noscitur deliquisse.] relatione iudicum, quibus creditur, 18. dist. de concilijs, donec probetur contrarium, sup. de testi. cum à nobis. Ber.

g Corporalem.] Vndè incidit in illam cōstōnē, ī. ne cler. vel mon. sententiam, & auctoritatem præstando, & præsentiam, vndè meritò deponi debuit, q̄a fuit homicida. ī. de homi. significasti. 2. & sup. de cle. pug. in duello. c. 2. 50. dis. si quis viduam, q̄a nō refert an facto, vel consilio seu auctoritate fiat homicidium, vt ibi df.

h Ministerio.] Arg. quòd non potest quis esse episcopus nisi primo fuerit sacerdos. De hoc dixi sup. de cler. per saltum promo. c. vnico.

i Cedat.] Cū ꝑ ꝑ culpam suam factus sit irregularis:

Examina- ... ꝙ ferrū ... dēs, & ferri aquam ... licita est, ... qua re ele... is decretū ... tat in c. ɔ... dusti. 2. q. ... vide B. Thomā 2. 2. 95. ar. ic. 8. ... 3. arg.

Eps habēs ... p̄lē iurisdi... ōnē committere pōt ... criāliū ... gnitionē ... ijs absque ... regularita..., dicēs eis ... iustitiæ ... bitū exe... ant. c. vlt. ... cle. vel ... on. lib 6.

1 De hoc art. vide Doc. in c. clerici, ī. ne cle. vel mon. Fel. in cap. sicut dignū, ī. de homic. & Nicolaū Plouiā trac. de irregularit. te. 39. regul. vbi latè.

† Aliàs ita: quinimò statim cū, &c.

† Cur iudiciū ferri cādētis sit illicitū, tradit luculēter B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg.

2 Vide de re iud. cū Bertoldus, in 4. gl. Io. An.

1 Pe pque, ex vt j. de cleri. ægro. c. vno. lib. 6.

aliàs enim si esset impotens daret ei coadiutor, 1 7. q. 1. quamuis sit triste. Vinc.

INter.] Ab obtinenda dignitate repellitur vsurarius & publicus aleator. h. d. Diuiditur. Nam primò narrat decisū factum. Secundo diffinit, ibi, [Nos igitur.] quæ subdiuiditur: Nā prima diffinit de P. Secunda de B. Tertia de cātore. Secūda ibi, [Præterea] Tertia ibi, [Quia verò.] Abbas Siculus.

CASVS. Vacāte succentoria Pictauen. cantor ipsius ecclesiæ, ad quem pertinet collatio succentoriæ, eam ɔtulit P. canonico Pictauen. postmodū dicta collatione nō cassata, eandem succentoriam contulit B. canonico Pictauen. vndè orta quæstione inter eos, cā commissa fuit super ipsa succētoria quibusdā iudicib. delegatis, corā quibus petijt vtraq. pars electionē de se factā confirmari, & alterius cassari: lite cōtestata, & testibus hincindè receptis, cā delata est ad dominum Papā: præterea iudices quasdam litteras cōcesserunt partibus, in quibus quędā clausula vltimo in litteris illis erat apposita: proponebat contra d. B. quod illa non fuerat apposita de conscientia iudicum, & sic falsauerat litteras illas, & quod vsus fuerat litteris sic falsatis: sic per hoc deposuerunt iudices, q litteras illas ꝓtulerāt: dñs pp attestationib. vtriusque partis inspectis, inuenit esse probatū, dictū P. publ. ē aleatorem esse, ac manifestū vsurariū, q 11. pro 12. mutuauit i ludo: Ipse verò i sui excusatione allegabat ɔsuetudinē Gallorum, qua clerici mutuant sic frequenter, & ludunt: Sed Papa illam consuetudinem penitus reprobauit, cum in illis sit magis punienda offensa, per quos delinquendi auctoritas vsurpatur: vndè quod circa dictum P. de succentoria ipsa factū est, propter indignitatem, & vilitatem ipsius, decreuit dñs Papa irritandum: cum personis vilib. & indignis porta dignitatum patere non debeant. Præterea contra præfatum B. fuit probatum, quod de conscientia iudicum vltima clausula non fuerat inserta in litteris eorundē, sicut per ipsorum depositiones constitit euidenter propter quod pars altera proponebat, quòd prædictus B. vsus fuerat litteris sic falsatis, & ideò tanquam falsatiū debebat repelli. Papa tñ considerauit, quod licet constaret, quod dicta clausula in litteris illis fuisset apposita præter conscientiam iudicum, tñ fides facta non fuit, quod d. B. illam clausulam apposuerit, vel procurauerit, vt ab alio poneretur, vel et q̄ sciēter vsus fuerit litteris sic falsatis: vnde Papa ab huiusmodi falsitatis obiectu dictum B. absoluit, ꝓpuè, cum postq̄ hoc sibi obiectum fuit, eis vti noluit: Sed quia p depositiones duorum testium cōstitit, quod cōcessio facta P. pdicto, precessit concessionem factam postmodum B. Papa decreuit ipsam irritā, & inanē. Et qa cātor ita cōstāter se habuit i hoc facto vt prima donatione nō cassata, scdam facere attentauit, vt puniat in quo peccauit; Dñs Papa priuat ipsū ptāte ɔferēdi hac vice succētoriam ipsam; Mādans iudicib. quatenus eādē, auctorit. te Apostolica, ꝓsonę idoneę assignare procurent. No. q aleator publicus, & vsurar.[a] publicus repellit à dignitate obtinēda, nō obstāte consuetudine aliqua. Ite praua consuetudo potius dicenda est corruptela, q̄ consuetudo. Item nemo auctoritate, vel ɔsuetudine debet vsurpare delinquēdi licentiā: quia p p hoc magis punitur. Item vilitas ꝓsonę, & indignitas denegantes non sunt ꝓcedē sī tē ar. q in succētoria est dignitas. Item iudices possunt ferre testimoniū de his, q̄ corā eis acta sūt, & p cōs. Item non ꝓbat hoc esse, quod ab ho cōtigit abesse: & sic dubia probatio non nocet. Item nō punitur qui falsis litteris nō vtitur, postquam sibi opponitur. Item duo testes sufficiūt. Item prima electione non cassata, attentari non debet secunda: cum fiat de re non vacante, & ita nulla, vt hic. Itē punitur elector, qui prima sua electione non cassata, secundam attentat: Item puniri debet quis in eo in quo peccauit.

¶ Ca 4. eo. ti. in 3. cōp. Vide Host. in sum. ti. & ex eccl. præl. §. cle. verò. vbi plenè de ludo. adde ber. Diaz in prac. crimin. cap. 64 & cæteros ibi per eum.

¶ Videntur tamen in eo quo ... ē de vita & ea quibus intel ... ges qui sit manifestus vsurar.[a]. Ad de Ber. Diaz in pract. Crim. c. 82.

moneatis eundem: alioquin ipsū ab Albiganen. ecclesia amouentes, faciatis eidem per electionem canonicam de persona idonea prouideri.

¶ Idem archiepō, & Maioris monasterij, & S. Iuliani abbatibus Turonēsi.

¶ Collatio beneficij facta indigno, occultè cassari debet: & conferēs secūdo ante cassationem primæ collationis, priuari debet ea vice potestate conferendi.

CAP. XI.

INter † dilectos filios B. & P. canonicos Pictauen. super succētoria Pictauen. ecclesiæ quæstione suborta, vtroq. asserente succentoriā ipsā, se per Pictauen. cantorē, ad quē eius donatio pertinebat, canonicè assecutum, & infra. ¶ Nos igitur attestationib[9] vtriusque partis inspectis, inuenimus esse probatū eundem P. publicum aleatorem[a] esse, ac vsurarium† manifestum: vtpotè, qui vndecim[b] denarios pro duodeci mutuauerat in ludo: vndè licet ad palliā dum tantę præsumptionis excessum proposuerit, quod hoc fecerat iuxta cōsuetudinem Gallicorum clericorum, quia ferè vniuersi clerici mutuant sic frequēter, & ludunt: Nos tamen, qui ex officij nostri debito pestes huiusmodi extirpare proponimus atque ludos voluptuosos[c] (occasione quorū sub quadā curialitatis imagine, ad dissolutionis materiā deuenitur[d]) penitus improbamus, excusationē prædictam, quæ per prauam consuetudinē (quæ corruptela dicenda est†) palliatur, friuolam reputantes: cū in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusādas[e] excusationes in culpis delinquendi auctoritas[f] vsurpatur: quod circa eundem P. de succentoria factū esse dignoscitur, propter indignitatē, & vilitatē ipsius duximus irritādum: cū ꝑsonis vilib. &

a Aleatorem.] quod hodie prohibetur sup. de vi. & hon. cle. clerici. tamen videtur quod propter hoc nō debeat priuari iure suo, si vellet se corrigere. 35. dist. ep. idem videtur de vsura. 47. dist. cap. 1. sed aliud est in obtento aliud in obtinendo, propter vsuram indistinctè repellit ab obtinendo. 47. dist. de Petro. & hic: sed in obtento beneficio pt eps facere gratiā, si se libenter corrigat, de iure tñ pt deponi. 14. q. 4. si quis oblitus, & c. qm multi. B.

b Vndecim denarios pro duodecim.] hæc vsura centesimam excedit, quoniam illa in anno sortē adæquatur. C. de vsuris. eos. ff. de condi. inde si non sortem. hæc vsura vna die potest excedere sortem.

c Voluptuosos.] conuiuij tamen causa ludere licet. ff. de aleato. quod in conuiuio.

d Deuenitur.] Est ergo ludus noxius cum affectu in culpa, ff. ad l. Aquil. nam ludus.

e Excusandas.] hæc verba posita sunt 16. q. 1. prædicator. & sup. de consuetudine, quanto.

f Auctoritas vsurpatur.] Qui peccatum suum defendit auctoritate, seu consuetudine, magis peccat, & ideò magis punitur. dē. 33. q. 4. nemo, & hi. de pę. di. 6 c. 1. s. B. & D.

† Vide Loc nes iudices cum gl. j. C. de Decur. li & cū ibi not & in Authē habita, C. ne fi. pro pa.

1 Vsura centesima qua ... catur, tra Alciatus 3. dispūct. num. ... antiquos solum ... de vsuras centesimas, & cæteri quesito, cet. hoc in ... ter ... emptione

a Dignitatis.] Ar. quod succentoria est dignitas.
b Sanctiones.] C. de dig. neque famosis li. 12. C. de in fam. l. Vnica lib. 10 sim. sup. de iureiuran. querelam.
c Depositionib. vt sup. 1 de elec. cū dilectus N. ergo quod iudex de eo quòd fit corā eo, pōt in testem duci, ¶ Gl. seq. alleg. simile, signat cōtrarium, & soluit.
d Vel procurauerit.] sim. sup. de test. spol. cum ad sedē. l. e cet. n. iste obtinuerit litteras, & vsus fuerit eis, non tñ præsumitur, quod eas falsauerit, sicut nec ibi præsumitur, vel decisse, licet ipse possideret, & aduersarij probassent se expulsos: solus enim non ex præsumptionib. sed ex pspicuis indicijs pbari debet. C. de dolo, dolū. vndè qui dolū allegat, do lū probare tenetur. ff. de probā. quoties. §. qui dolo. Sed contra, arg. habes sup. de crisal. ad falsariorū, vbi dicit, quod post q̄ litteris falsis vsus fuerit, non poterit prætēdere excusationem, & hic vsus est falsis litteris, nec tā in hoc punitur. Sol. illud speciale est in litteris domini Papæ, quæ prius diligēter examinādæ sunt, nec pœna illa ad litteras aliorum prælatorū extenditur, 2 in ò & aliud speciale est in illis, q̄ nō i alijs: quia ibi tradit curiæ seculari statim, sed alij non tra... ¶ Gl. seq. querit, arg. pro, soluit cōtrariū.
e Postmodum.] vndè nō valuit, prima nō cassata, sic sup. de conces. præb. post electionem, in fi. Sed q̄ si prima nulla fuisset ipso iure, puta, q̄ persona fuit idigna & scienter electa, nunquid valuisset secūda? Videt quod sic sup. de elec. bonæ 1. & supra de appel. constitutis, & supra d. iure pat. illud, & ca. cum laici. Sed contrariū est verum, quod non valet secunda, quia ipso iure priuatus fuit eligendi potestate, illa vice: vndè secunda non valet, sup. de elec. cum in cunctis, & c. cum Vintonien. & c. scriptum. in fi. sup. de sup. neg. præla licet & c. vlt. Sed cap. illud & cap. cum laici, contradicere videntur: quia ibi ab eadem persona facta fuit prima concessio & secunda, & tamen tenuit secunda: Sed illa concessio prima facta fuit de re non vacante, quare nulla; præterea laicis variare licet, sed non clericis: sed hic non fuit priuatus ipso iure, quia non fuit notorium primā nō tenuisse: & ideò priuat per sniam, quia fortè ignorauit ipsum tal. fuisse, & nō licuit ei variare. Ben. ¶ Glo. seq. no. quòd secunda sit nulla, signat contrariū, dat solutionem incertam, secundò signat aliud contrarium, & soluit.
f Irritam.] Ergo fuit hæc secunda electio irrita ipso iure, vt videtur per han. litteram, q̄ est verū: quia prima non cassata secunda nō potuit nec debuit asseri, & si prima ipso iure nulla fuisset, vt dictum est in prox. notula, q̄a fun... erat officio suo eligendo illum P. & sic succentoria non vacabat. Vndè iste B. electus fuit ad dignitatem non vacantem: quare nulla fuit electio, ar. cōtra. ff. de ver. obl. si dari stipuler. vbi pēdēte prima stipulatione, quæ elidi poterat, tenet sc̄da stipulatio, sed valdè sunt ista dissimilia. Itē signat cōtrarium huic verbo, irritā, s. de elec. desiderā, & c. auditis, & ibi vtraq; cassat; hic verò diuersus est casus, ibi factę fuerunt elec. à diuersis partib. hic ab vna & eadē psona, q̄ variare non potuit, vt dictū est.
g Puniatur in quo.] de s. de tēpor. lras, & s. de iure pa. pastoralis & s. de cle. ex. om. mini. postulastis.
h Hac vice.] Itē s. de elec. cū in cūctis, & c. cum Vinton. vn dè si istorū electio, quibus scribitur, non hēet effectū, statim posset iste eligē. Be.

Idē, s. Innocentius in cōcilio generali Lateran. c. 60. & c. vni co eo. tit. in 4. compil.

indignis portæ dignitatis patere non debeant, iuxtà legitimas sanctiones. Præterea, cōtra præfatum B. fuit manifestè (per † testes) probatum, quod de cōscientia iudicū vltima clausula inserta nō fuerat in litteris eorundē, sicuti in ipsorū depositionibus c exprimit euidēter: (& infra.) ¶ Vndè pars altera proponebat, quod cum prædictus B. sciēter vsus fuerit litteris sic falsatis, debeat tanquam falsarius omninò repelli. Verùm nos attēdentes, quod, etsi constaret, quod dicta clausula litteris illis fuisset apposita præter conscientiam iudicum prædictorum, † quia tamen fides nobis facta nō fuit, quod dictus B. illā clausulam apposuerit, vel pcurauerit, d vt ab alio poneretur: vel etiam, quod scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis obiectu eundem duximus absoluendum: maximè cum postquam sibi hoc obiectum fuit, prętermiserit vti eis: (& infra.) ¶ Cum igitur per depositiones duorū testium nobis cōstiterit, † quod concessio P. facta præcesserit quāquam propter indignitatem eiusdē metuerit reprobari, concessionem postmodum e B. factam irritam f decernimus, & inanem. ¶ Quia verò cantor adeò inconstanter se habuit in hoc facto, vt prima donatione non reprobata, secundā facere attentauerit: & dignum sit, vt in eo quis puniatur, in quo g visus est deliquisse: in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendā, vt concedendi succentoriam ipsam hac vice h nullā habeat facultatē: presentium vobis auctoritate mādantes, cōcedimus, quatenus eādē auctoritate nostra suffulti psonę idoneę, assignetis.

Idem in concilio generali.

¶ Cognoscere de causa matrimoniali, item pęnitentias publicas & indulgentias concedere, spectat ad dignitatem episcopatem: Vndè inferior Prælatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de iure speciali.

CAP. XII.

Accedentib. ad nos de diuersis mundi partib. episcoporū querelis, intelleximus graues & grandes quorundā abbatū excess⁹, q̄ suis fini-

a Accedētib.] Abbates de matrimonijs cognoscere, & publicas pęnitentias iniungere, & lras indulgentiarū cōcedere non possunt, nisi eis competat de iure spāli, hoc d. Primò ponit epōrū querelā, cui sedò pūidet, ibi. Volētes. Abb.

CASVS. Epi in cōcilio generali cōquesti sunt de abbatib. q̄ ipsi suis terminis non cōtenti, manus extendunt ad ea, quæ ad epos pertinere noscuntur, videlicet cognoscendo de causis matrimonialibus iniungendo pęnitentias publicas, concedendo litteras indulgentiarū, & similia præsumendo. p̄p quæ auctoritas epalis vilescit interdum apud multos: volens concilium eporum dignitati, & abbatū saluti in his prouidere, prohibuit, ne de cætero aliqs abbatū ad talia se extēdat, si ppriū periculū voluerit euitare: nisi fortè aliquis ipsorum speciali concessione, vel alia legitima cā sup hmōi valeat se tueri. N. q̄ ista quæ his prohibent abbatib. de iure cōi ptinēt ad epos. Itē abbates ista pręcipere possunt.

Iure vo... Idem..., ... Vide l. vbi ...

a Suis finib. non contenti.] Cum quilibet suis finibus contentus esse debeat, nec terminos patrum transgredi debeat, sup. de sepultu. c. 1. & 9. quæst. 2. c. 1. & c. seq. Ad idem æquè possunt induci. 13. q. 2. cap. 1. & sup. de statu. mon. recolentes.

e Reuelare.] Ad hoc cogi non poterat, quia licet de lege nemo potest compelli ad furem indicandum. ff. de præscr. ver. solent. & ff. de condi. ob tur. cau. idem. §. si tibi, arg. ꝯ sup. de fur. qui cum fure, sed ibi soluitur. Sed alia ratione non debuit compelli: quia 3 qui peccatorẽ in pœnitentia confessum publicat, per mundum cõpellitur peregrinari, vt dicit decr. de pę. di. 6. sacerdos. hodie vero deponi debet & in monasteriũ detrudi. inf. de pœni. & remis. omnis. Sed nunquid ille sacerdos fuit suspensus: quia non faciebat alterum, quod præcipiebatur? Videtur quod sic. 11. q. 4. inia, sed non videtur duplici de causa: quia ipse non fiebat furtum illud vt homo, & de tali potest intelligi cõtrarium signatum sup. de fur. qui cum fure. sed vt Deus, supra de offic. ordin. si sacerdos, & in hoc maior erat ipsis rectoribus, argu. 93. dist. cap. vltimo. & 94. distinct. cap. 1. quia Dei legatione fungitur: ergo ipsum interdicere vel excõmunicare non poterant supra de maio. & obed. cum inferior. & 21. dist. in. inferior. Itẽ quia ista sententia continebat intolerabilẽ errorẽ, vndè non tenuit, infra de senten. exc om mu. per tuas, vndè Papa nõ dicit, quod absoluatur, sed quod illi desistãt à grauamine, quod de facto inferebant: & quia iniquum erat, vt teneatur reddere quod non rapuit: & ita quantum ad vtramque partem disiunctæ non valuit interdictum, vel quia sub conditione tulerunt interdictum, & ipse sacerdos pendente conditione conquestus fuit Papæ, perinde fuit ac si appellasset, vnde suspensum fuit interdictũ, supra de appellatione dilectis 2. & Papa mandat ipsum vlterius non molestari: sic excommunicatio sub conditione suspenditur per appellationem, sup. de appel. præterea 2. B.

† Vide concil. Trid. ses. 24. de sacro matrimonij cano. 12.

† De articulo, adquẽ spectet concedere indulgentias, vide B. T. in quolib. additis ad 3. par. q. 26. per totum: & Soto li. 4. sent. dist. 21. q. 1. arti. 4.

† Vide paulo post citatos super glossa, & notata in capi. omnis, infra de pę. & remissio.

† Hoc verũ de illa solẽni, de qua loquitur canon allegatus in glo. Io. And.

† Pro Prudentianæ, Budentianæ repositũ est, ut supra in c. 35. de electione.

a Adde quod dicat consuetudo pscripta: & qualiter probet. no. Bar. in l. hoc iure, §. ductus aq. ff. de aqua quotidi. & æstiua.

¶ Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.

b Episcopalis dignitatis.] q̃ enumerant 67. dist. quãuis coepisc. & c. corepisc. & sic vr per hanc constitutionem, quod cognitio causarum matrimonialiũ ad epum de iure cõi spectat. arg. 35. q. 6. multorũ. arg. ꝯ s. de consang. & affi. ex litteris. Dicas quod alij prælati, qui cognoscũt de causis matrimonialibus siuè sint abbates, siuè alij, faciũt ex cõsuetudine pręscripta, siue speciali concessione, secũdũ quod hic in fine dicit, arg. s. de præscr. auditis, aliàs de iure cõi ad solũ episcopũ hoc spectat, vt hinc patet, & 50. dist. in capite, & s. de offic. ord. cap. 1. B.

c Publicas pęnitẽtias.] Hoc ad solum episcopum pertinet. † 50. dist. in cap.

d Legitima] puta cõsuetudo pscripta, quæ dat iurisdictionẽ. s. de offi. ar. h. c. vlt. & sup. de præscript. auditis. sup. de fo. cõpe. cum contingat. supra de offi. ord. irrefragabili. 2

Dilectus.] Primò ponitur querela presbyteri, cui secũdò prouidet expressa cauta: ibi, [Quia igitur.] Abb. Sic.

bus non contenti, a manus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis opus, b extẽdũt: de causis matrimonialib. † cognoscẽdo: iniungendo publicas pęnitentias: c concedẽdo † etiam indulgẽtiarum litteras, & similia psumendo: vnde contingit interdũ, quod vilescit episcopalis auctoritas apud multos. Volẽtes igitur his, & episcoporũ dignitati, & abbatũ prouidere saluti. Pręsẽti decreto firmiter phibemus, ne quis abbatũ ad talia se præsumat extendere, si propriũ voluerit periculum euitare; nisi forsan quisquã eorum speciali cõcessione, vel alia legitima d causa, super huiusmodi valeat se tueri.

¶ Honorius iij. P. tituli sanctę Pudentianæ † presbytero Cardinali, vicario nostro.

¶ Ad reuelandum peccatorem, siue peccatum in pœnitentia confessum, sacerdos compelli non potest.

CAP. XIII.

Dilectus filius Ioannes presbyter exposuit cõquerendo, † quod rectores fraternitatis vt bi ipsum ad reuelãdum fures, & quod sup quodam furto sibi tanquam sacerdoti fuerat reuelatum, vel ad satisfaciẽdũ exindè damnũ passo, artare nitẽtes, in eum (nisi alterum prœmissorum efficeret) tulerunt sentẽtiã interdicti. Quia igitur perniciosum esset prædictum presbyterũ sibi taliter credita reuelare, e ac cogi ad id quod nõ rapuit, f exoluẽdũ. Discretioni tuę mãdamus, quatenus præfatos rectores corã te conueniens, iniũgas eisdẽ, vt a memorati presbyteri grauamine penitus conquiescant.

¶ Idem Pręposito R. & I. archidiacono Suessionen.

¶ Priuati homines regulariter nequeunt constituere collegium, & habere signa collegij, nisi eis aliter cõcedatur.

CAP. XIIII.

Dilecta † in Christo filia abbatissa Iotrẽ.

† Verum est, cur sacerdos non possit nec debeat compelli ad reuelandum ... confessione ... (*margin partly cut off*)

† Vide B. ... (*margin partly cut off*)

CASVS. Quidam fecerant quoddam furtum, qui (vt dicebatur) confessi fuerant super furto Ioanni presbytero in penitentiali iudicio: rectores fraternitatis vrais compellebant dictum presbyterum Ioannem ad reuelandum fures, & id quòd super furto sibi fuerat reuelatum, vel ad satisfaciendum ex indè damnum passo, & nisi alterũ prædictorum faceret, tulerunt in ipsum sententiam interdicti: propter quod dictus sacerdos conquestus est domino Papæ: quia perniciosum esset dictum presbyterum reuelare taliter sibi credita, & cogi ad soluendum id quod non rapuit: mandat Papa Cardinali sanctæ Pudentianæ presbytero, vicario suo, quatenus præfatos rectores coram se conueniens, iniungat eisdem, vt à grauamine presbyteri memorati super hoc penitus conquiescant. Nota, quod sacerdos compelli non debet, vt reuelet sibi in pęnitentia credita. Item non dẽt quis puniri in eo in quo nõ peccauit.

[Glo. seq. probat dupliciter hunc cogi non potuisse, signat contrarium, & remittit. in secundo quarit, arg. soluit dupliciter legendo.

f Quod nõ rapuit.] Nisi illud à raptore scienter suscepisset: tunc enim compelleretur: quia tenetur illud restituere, cum succedat in vitium, supra de restit. spolia sæpè, & supra de iudi. quia V. & ff. de iureiurand. si duo, §. idem Iulianus. & ff. de condictione fur. l. 2. & l. ex causa furtiua. & C. de fur. l. 2. & l. inciuile est. Ber.

Dilecta.] Non possunt subditi singulares in præiudicium Prælati erigere signa collegij, hoc dicit. prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Presbyteri & clerici Iotren. ecclesiæ Melden.

deñ. diœcesis cum non consueuerint habere sigillum, nec sint vnum corpus, ita q capitulum appellaretur, nihilominus contra voluntatem abbatissæ Iotreñ. ecclesiæ (quę est ipsorum caput & patrona) proprium sigillum habere contendunt: vndè abbatissa significauit hoc domino Papæ, mādat Papa q̄busdā, quatenus si eis cōstiterit ita esse, dictis p̄sbyteris, & clericis auctoritate domini Papæ p̄cipiāt expressè, ne p̄sumāt vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si fortè nouiter fuerit fabricatū. No. quòd qui non sunt vnum corpus, nec faciunt vnū collegium, non debeant habere commune sigillum.

Appellef.

nobis insinuare curauit, quod cum presbyteri & clerici Iotreñ. ecclesiæ Meldeñ. diœcesis, non consueuerint proprium habere sigillum, nec sint vnum corpus, [a] ita quòd capitulum appellaretur: † nihilominus contra voluntatem ipsius (quæ ipsorum caput est, & patrona) sigillum habere contendunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis auctoritate nostra inhibeatis expressè, ne præsumant, vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si fortè nouiter † fuerit fabricatum.

1 Gl. seq. tractat quinque modos quibus dicitur corpus, ponens differentiam inter corpus, &c.

a Nec sint vnū corpus.] Not. q qui nō sunt de vno collegio vel etiam de vna societate, non dicuntur vnum corpus, vt hic patet: quia clerici isti erant clerici Iotrensis ecclesiæ deseruientes ibidem, qui non dicuntur facere collegium, sed sunt ibi beneficiati, licet omnes subessent abbatissæ: vñ non sunt vnū collegiū, siue vnū corpus, nec possunt constituere vnum procuratorem siue actorem pro aliqua causa. ff quod cuiusquè vniuersita. l. 1. §. 1. illi ergo soli faciūt vnum corpus, qui sunt in vno collegio, vel societate, vt l. p̄ lista. vnd. no. quod corpus multis modis dicitur: omnes enim fideles possunt appellari vnum corpus siue vna ecclesia per fidē & charitatē, siue p̄fectionē gratiæ, sup. de sum. Tri. c. 2. cuius caput est Christus. 3. q. 4 Engeltrudam, ita q alter alterius onera portet. 50 dist. ponderet. Itē collegiū siue vniuersitas dicitur vnū corpus, cuius p̄latus dicit caput. sup de his quæ fi. à p̄la. sine consen. ca. nouit. & tale corpus potest habere sigillum. sup. de app. significauit. & 73. dist. in nomine. in fi. & actorē & arcam cōmunem, vt ff. quod cuiusque vniuer. l. prima, sed cum isti clerici taliter non fuerint vnū corpus, sigillū cōmune habere nō debeant, vt hic patet Itē vnū dicitur corpus, quod vno clauditur spiritu, vt homo, lignum, animal. Aliud dicitur corpus quod habet partes integrales seu cohærentes, vt domus: Aliud quod habet partes distantes, vt grex, populus, collegium. ff. de vsuca. l. rerum mixtura. Si enim petijsti in iudicio corpus, quod habet partes integrales, vt domum, & succubuisti, si postea petas aliquid de domo, puta cœmenta vel lignum, puta cum fuerit dissolutum à domo, non obstat exceptio rei iudicatæ, ff de except. rei iud. si quis cum totum §. item si quis fundum. Si verò petas totum corpus quod habet partes distantes, puta gregem, & succubuisti, si postea petas aliquod caput de grege, quod fuit ibi, obstat exceptio Si verò non erat ibi, non obstat, ff. de excep. rei iudi. si cum argentum. §. 1. Item episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus, cuius ipse est caput, sed cum clero ciuitatis vel diœcesis non dicitur facere vnum corpus. sup. de testa. requisisti. § secus. & inf. de verb. sig. cum clericis. Sic abbatissa ista cum clericis ecclesiæ Iotrensis, licet ipsa sit caput, non facit vnum corpus.

nouum

¶ Glo. seq. obijcit & soluit.

b Inhibeatis.] Sed quare prohibetur istis habere sigillum, cum quilibet possit habere sigillum? Ratio quare, iam reddit est superius: quia cum isti non essent vnum corpus, volebant facere sigillum commune, tāquam essent vnū corpus siue collegium, & per hoc videt fieri præiudiciū abbatissæ cui suberāt, quasi q p se fortè expedirēt negotia quæ sub ipsa, vel auctoritate ipsius tractari debebant: quia & hoc p̄misso aliud attentarent in præiudicium monasterij: sed si quilibet rector per se, vel cum collegio suo vellet habere sigillum, non prohibetur.

† Aliās legi: Idē abbati sācti Alberti Archidiacono de Annona & p̄posito Cameraceñ.

¶ Idem † sancti Auberti archidiacono, abbati de Annona, & Præposito Cameracen.

¶ Qui contra iuramentum negat Prelatum dominum suum uel coram iudice seculari de ipso conqueritur, vel ipsum inuadit, deponi debet.

CAP. XV.

GRauem † & dolore non vacuam: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit archidiaconum [c] semel & secundò, contra fidem homagij [d] præstiti, ac debitam reuerentiam, episcopum suum esse dominum ne-

† Vide Hostiensē superiorie. citatū. & Cōtiū q addit hic omissa à Raymūdo, vō planius hęc itelligētur.

GRauē.] Primo deinde narrat factū, quod sub triplici distinctione puniri mādat ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Ambiañ. veniēs contra fidem præstitam & debitam reuerentiam semel, & secundo, episcopum proprium suum dominum esse denegauit: Item in foro sęculari deposuit contra eum super rebus spiritualibus quæstionem: Item causam & consilium præbuit fratri ipsius archidiaconi, & complicibus suis aduersarijs episcopi, & inuasoribus episcopi & sociorum eius, & ita contra fidelitatem in tribus peccauit: Episcopus Ambiañ. grauem de ipso archidiacono coram Papa deposuit quæstionem: vndè mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit ipsum archidiaconum semel & secundo contra fidem & reuerentiam præstitam, episcopum prædictum dominum suum denegasse, vel in foro sęculari contra ipsum super rebus spiritualibus quæstionem deposuisse, vel causam & consilium præbuisse aduersarijs episcopi contra ipsum, eundem archidiaconum tanquam putridum membrum (ne sana inficiat) ab Ambiañ. ecclesia perpetuo abscindant, & beneficia sua per eos ad quos donatio pertinet, personis idoneis faciant assignari. Nota. qualiter punitur clericus, qui negat Prælatum suum dominum suum esse. Item qui trahit ipsum in foro sęculari pro re spirituali, vel qui facit contra fidelitatem, perdere debet feudum. Item vbi plura narrantur, quorum alterum per se sufficit ad priuationem beneficij, alterum probari sufficit. Item membrum putridum abscindi debet, ne sana membra inficiat. Item clericus qui negat episcopum dominum suum esse, vel ipsum trahit ad iudicium sæculare vel dat consilium aduersarijs suis contra ipsum, per sententiam perdit beneficia sua, non ipso iure, sicut fecit archidiaconus iste.

c Archidiaconum.] Ambianeñ. scilicet.

¶ Glo. seq. recitari potest signando & soluendo contrarium de regula vltima: &c.

d Homagij.] Homagium hic appellant fidelitatem & obedientiam, quam ratione archidiaconatus præstitit

Anis episcopo, quod licet. 23. distin. quanquam. sup. de iureiu. nullus. aliàs non licet exigere homagium. inf. de reg. iur. indignum. & sup. de simo. ex diligenti, & sic iste archidiaconus fidelitatem & debitam reuerentiam violauit multipliciter prout sequitur, meritò ergo punitus fuit. -secandæ. Ex tribus causis archidiaconus iste reddidit se indignum; Primo quia negauit episcopum dominum suum esse: Secundo quia traxit illum ad iudicium seculare: Tertio quia dedit causam siue consilium contra dominum suum, & sic venit contra fidelitatem.

† denegasse.

a Negasse.] ipso facto veniendo contra fidelitatem & debitam obedientiam, dando consilium in maiori episcopi, & fratri eiusdem archidiaconi contra ipsum episcopum, qui traxit ipsum ad iudicem secularem: & ibi fortè publicè ipsum dominum suum esse negauit, & ita semel & secundo venit contra fidem, vndè puniri debuit.

† Aliàs itat cũ cõplicibus, &c.

b In foro seculari deposuisse.] Arg. est hic manifestũ, quod sola conuentio sufficiat ad hoc, vt cadat à iure suo, licet si fue[rit] litem contestatus. De hoc dictum est supra de foro compe. si diligenti. sed fortè hoc est, quia deliquit cõtra dominum suũ, vndè fortius puniri debet. arg. ff de re mi. li. omne delictũ. & re[s]pon. §. 1. quia omnis contumacia aduersus præsidem, capite punienda est. vt ibi dicitur. vñ iste ab omni officio, & beneficio priuatur.

¶ Citra p[er]sonas regulares seu religiosas, & in q[ui]b. tenẽtur ep[iscop]is, alijsque p[rae]latis obedir, mul[t]a statuit cõcilij Tridẽt. sessio 25. ti. de regularibus, & monialibus.

c Causam vel consilium.] Si dedit consilium contra dominum suum, cui fidelitatem suam debet seruare, venit contra fidem promissam, & iuramẽtum fidelitatis, sup. de iureiu. ego N. & c. querelam. vndè indignus est beneficio quod hẽt. ab eo. 22. q. vlt. de forma. & ideo priuari debet beneficio. arg. 69. dist. si Imperator. & sup. de postu. c. vlt. Sic enim iste ingratus fuit contra episcopum suũ a quo beneficium habuit, quare ipso priuari debuit. sup. de dona. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. don. l. vlt. Ber.

† Inquietant

d Membrum putridum.] Ergo abscindendum est à corpore, ne inficiat sanas oues. sup. de sta. mo. ea quæ. & rescripsit in si. & 45. dist. sed illud. & 24. q. 3. resecandæ.

gasse: a † vel in foro seculari deposuisse b contra eum, super rebus spiritualibus quæstionem: aut tã inuasori episcopi & sociorum eius, quàm fratri eius vel † complicib. suis causam vel cõsiliũ c præbuisse: ipsum tanquã membrum putridum d ab Ambianeñ. ecclesia perpetuo abscindatis: e beneficia sua facientes personis idoneis, per illos, ad quos donatio pertinet, assignari.

¶ Gregorius ix. vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ Ponit xv. grauamina illata religiosis, à quibus præcipit Prælatos abstinere.

CAP. XVI.

NImis † iniqua: f & infra ¶ Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate, Christo pauperi ad placitum famulari, tãquam nihil habentes, & omnia possidẽtes: non desunt plerique tam ecclesiarum Prælati, quam alij, qui cæca cupiditate seducti, propriæ auiditati subtrahi reputãtes quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. † Volunt namque cõtra regulam à sede Apostolica approbatam, & sui ordinis instituta, ipsis inuitis eorum confessiones audire, ac eis iniungere pœnitentias, & Eucharistiam exhibere, nec volunt, vt corpus Christi in eorum oratorijs reseruetur: & fratres ipsorum defunctos, apud ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorũ exequias celebrari: & siquis decedentium fratrũ alibi, quam in suis ecclesiis eligat † sepulturam, funus primò ad ecclesias suas deferri cogunt, vt oblatio suis vsibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam † vel cœmeterium benedictũ, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare diuina. Volunt quoque in domibus eorum † certum numerũ fratrum, sacerdotum, clericorum, & laicorum, necnon cereorum, lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate sua taxare: ac residuũ cereorum quando nouiter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quod † noui sacerdotes eorum alibi, quàm in ecclesijs suis celebrẽt primas Missas: eos nihilominus compellentes, vt in quotidianis Missis, quas in suis locis & altaribus celebrãt, oblationes ad opus eorum recipiant & reseruent: quicquid etiam eis, dum celebrant Missarũ sollemnia, intra domorum suarum ambitum pia fideliũ deuotione donatur, g ab ipsis extorquere oblationis nomine contendentes, quod eidẽ tam in ornamẽtis h altaris, quã in libris Ecclesiasticis absolutè con-

e Abscindatis.] Et ita per sententiam perdit beneficia, non ipso iure. sic qui trahit alium in vetitum examen, perdit causam per sententiam, non ipso iure, prout not. sup. de foro compe. si diligenti. in glo. sed nunquid. Ber.

† eligit.

NImis.] Duæ sunt partes: Prima narrat grauamina; in secunda mandat abstinere. Ab his.

CASVS. In capitulo isto reprehenditur auaritia siue auiditas Prælatorum, quam exercent contra viros religiosos, qui dimiserunt omnia propter Deum: & enumerantur multa, vt in ipsa littera continentur. In fine mãdat Dominus Papa quatenus vniuersi & singuli Prælati à prædictis grauaminibus desistant, subditos suos ab huiusmodi arctius compescendo. No. hanc decr. contra auaritiam & cupiditatem Prælatorum.

† Vide albe[ri]cũ [illegible] & Oldrad. cõ[s.] 27.

† eorũdẽ

† vt.

f Nimis iniqua.] In capite isto reprehenditur auritia siue auiditas prælatorum, quam exercent contra viros religiosos, qui omnia renunciauerunt propter Deum, in pluribus, vt in litera pa[t]et.

g Donatur.] Hoc nullo modo debent Prælati ecclesiarum sibi vsurpare, quod pia deuotione fidelium confertur religiosis in vita supra de sepultur. de his, & supra, de statu mona. cupientes. & hoc solum debent ibi habere, quod canones permittunt. 18. quæst. 2. hoc tantum. quã iit, luminoso.

† Hodie [illegible] Prælat[os] [illegible] Minor[es] [illegible] talẽ Pontif. sup cathedr[a] [illegible] Vic. [illegible] 10. And.

h In ornamentis] De his enim relictis & alijs quæ ab diuinum cultum pertinent, nihil percipere debent, & quæ[s]tus de alijs

alijs reb. relictis in testamento possunt pcipere suam partem ī. de testam. c. vlt. & iō ab his pcipue & ab alijs grauaminib. dēnt humiliter abstinere, cum oia dimisserint pp Deum, & elegerint in paupertate dño deseruire, ī. c. prox. in prin.

gio si decimas soluere tenentur, de deci. ex parte, & leprosi etiam licet non sint professi, de hortis decimas non soluunt ī. de eccl. ædi. cū dicat Apostolus de hortis ergo & de domibus decimas nulli religiosi soluere debent.

NImis.] Duę sunt partes, vt in pcedēti. Scda ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam viri religiosi, s. fratres Prædicatores & Minores quorum ordinem & regulam sedes Apostolica nosci tur approbasse, in arctissima paupertate Christo pauperi famulari elegerunt: sed Prælati ecclesiarum & alij, in multis articulis aggrauare nitū tur eosdem, & enumerantur in litteris vñ mandat Papa vniuersis Prælatis ecclesiarum, quatenus vniuersi & singuli, à prædictis grauaminibus oino desistāt, & subditos suos cōpescant arctius ab hmōi. No. q fratres Prædicatores & Minores ad synodum ire non dēnt. Item iuramentum fidelitatis episcopis facere non dēnt. Item de fructib. hortorum suorum decimas soluere non teneni: exēpti n. sunt ab omnib. prænotatis grauaminibus.

a Ad synodos.] Omnes enim religiosi q populum non habēt, ad synodum ire non tenentur, ar ī. de priuil. ex or. in fi. & 18. q. 2. §. vlt. 18 d. in illa palea. eps, quæ concilium Turonen. est. De hoc dictum est ī. de offi. ordi. c. dilectus.

b Fidelitatem iuramento.] Ab alijs, enim ministris siue rectorib. ecclesiarū, quib. animarum cura commissa est, hoc requirit, 23 dist. quanquam, & ī. de iureiu. nullus, ab huiusmodi fratres Prædicatores & minores sunt exēpti. Et illud videtur intelligi de ppetuis rectoribus, sed isti non sunt perpetui, immo quasi annuatim mutantur.

c De hortorum fructibus.] De his enim nullas reli-

fertur, vendicant perperam iuri suo. Quocirca mādamus, quatenus vniuersi & singuli à prænotatis grauaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ Ponit duodecim grauamina Predicatorum, & Minorum, à quibus precipit Prelatos abstinere.

CAP. XVII.

ij NImis † praua: & infra.

¶ Cum quidam viri religiosi, vt puta, fratres Prędicatores & Minores (quorum ordinem & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse) in arctissima † paupertate Christo pauperi famulentur: plerique Prælati, & alij eos ad synodos [a] suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subiacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem iuramento [b] firmatam, ab eorum ministris, & custodibus exigentes: eis quoquè vt tam extra ciuitatem, quam intra cum eis processionaliter † veniant, ex leui causa mandantes: excommunicationis sententiam fulminát, in benefactores ipsorum, & & idipsum fratribus cóminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amouere, nisi eis obediant in omnibus supradictis. Ad hoc † ne fratres ad honorabiliores † ciuitates & villas, vbi religiosè ac honestè valeant commorari, á populis deuotè vocati accedere audeant, inhibentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores † eorum præsumunt excommunicationis sententiam pmulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus [c] decimas, necnon de habitaculis fratrum (sicut de Iudæorum domibus [d]) contendunt redditus extorquere: asserendo, quod nisi fratres morarentur ibidem, ab alijs habitatoribus prouentus aliqui soluerentur: & vt ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus vniuersi & singuli a prænotatis [e] grauaminib. desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem archiepiscopo Bracaren. †

Non seruans interdictum, suspensus est ab officio & beneficio, & omni iurisdictione. hoc dicit secundum vnum intellectum.

d De Iudæorum domibus.] Iudæi enim d domib. & alijs possessionibus si quas coleant, decimas soluāt ī. de deci. de terris. & ī. de vsur. quāto.

e A prænotatis.] In omnibus enim supradictis Prædicatores & Minores fratres exēpti sunt, nec possūt cōpelli ad aliqua supradicta facienda.

TAnta est.] Violās interdictum, iurisdōne & clauium potestate se priuat. h. d. Primo ponit & aggrauat culpas episcopi. Secundo ibi, licet autem, recitat cessionem ipsios, & culpas aliorum fautorum, & irritos decernit actus post interdicti sniam violatam: Tertio ibi, quia verò. punit fautores, qui beneficia receperunt, & qui interdictum violarunt, & qui illud seruantes oppresserunt, & eos citari mandat ad curiam. Abbas Siculus.

CASVS. Dñs Papa pp quosdam excessus quorundam, commissos in quosdam canonicos, & prælatos, & clericos, & res pbyterorū regnum Portugalliæ supposuit interdicto. Peps Colubrien. ab initio cœpit seruare interdictum, tandem mutato consilio violauit temere interdictum, delinquendo in dominum Papam, qui tulerat ipsum, & in ecclesiam Romanam, contenendo Petri claues, & lædendo ecclesiasticam ptātē, & alios induxit, imò compulit non seruare interdictum; & quos ad hoc inducere non potuit, post multas iniurias, spoliauit eos dignitatib. pbēdis, & benefi ijs suis & eos cogit exulare, & Iterdicēdo & excōicādo eosdē, & cōferēdo pdicta fautorib. suis, quæ oia ilē eps i pñtia Papæ & fratrū ipsi publicè recognouit, renuncians

De cogendis synodis, q sint vocandi, vide sā ... demum ... Tri. ... 14. de re... & de materia vide ... hatium de concilio ... art. ... c. q. ... his, cum ... notatis, de ma. & ... dien.

altissima.

Hodie qui ... fratres monachi ... publicas ... ssiōes uo... accede... cōpellun... his tm ... ceptis, qui ... ... ppe ... viuunt, ... concilij ... sess. 25. ti. ... regularib. 13.

† Ad hoc

† honorabiles.

† receptores

† Bracaren. & Colubriē sis seu Colibriē. eps, qui sunt vetustissimi in Portugallia, de quib. videto Ioannē Vasæū in anna lib. Hispaniæ cap. 20. Et de materia textus & gl. vide Couarruuā in c. alma mr. de sen. exc. li 6. in 2 parte relectionis, §. 1. & 2.

tians episcopatui in manibus domini Papæ, spontanea voluntate: & licet ille renuntiauerit, volens tamen dñs Papa vt illi q̃ sñiam interdicti violauerant, & receperant bñficia aliorum, qui sine cã rõnabili non debuerant spoliari, non effugiant impuniti, ne facti puersitas transeat præsumptorib. in exemplum: decreuit irritas & inanes omnem instõnẽ, destitutionem, collationem bñficiorum & dignitatum, p̃sumptas p dictum epm, & excõmunicationis & interdicti sententias in quoscunq; prolatas ab eo hac occasione post violationem interdicti. Et q̃a vbi magis exceditur, grauius est vindicandum, mãdat Papa archiepiscopo Bracarẽ. quatenus omnes illos, quos episcopus ĩtrusit in benefi. & dignitates aliorum, non solum à beneficijs ipsis, verum etiã ab alijs, si quæ obtinent, d̃eat remouere, tam p̃sumptores prædictos, quam omnes alios qui violauerunt damnabiliter interdictum ab officio & beneficio suspendendo: & illos, quos constiterit manus temerarias extendisse in p̃sonas & res prædictorum canonicorum, platorũ, & clericorum, ad p̃sentiam Papæ venire compellat, pro meritis recepturos, inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari. Not. φ qui violat interdictum, in duo vĩ delinquere. s. in principem, & ecclesiam, quia lædit ecclesiasticam potestatem, & contemnit claues Petri. Item post talem violationem & contemptũ sententia lata ab ipso violatore & institutio & destitutio irrita est. Item violatores interdicti ab officio, & beneficio sunt suspendendi. Item qui grauius excedit, grauius est puniendus: quia vbi maior est culpa, maior debet exerceri vindicta. Item qui violentas manus mittit in clericum, ad sedem Apostolicam ire compellitur. Item vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxilium brachij secularis. Ber.

CAP. XVIII.

Tanta est clauis Petri: & infra.

¶ Ad confusionem P. episcopi quondam Colubrieñ. non potest in memoriam non venire, quãtum in nos & ecclesiam Romanam [a] deliquerit, qui despexerit Petri claues, [b] & ecclesiasticã læserit potestatem: cum nõ solum interdicti sententiam, quã seruauerat ab initio, temerè violauit, verum etiam induxit alios, immo compulit non seruare: [c] & quos inducere monitis, et flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiã nulla potuit ratione, post atroces iniurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficijs spolians, coegit miserabiliter exulare: ea suis ĩ hac parte fautorib. non absq; præsumptione temeraria conferendo, q̃ omnia idem episcopus, ĩ nostra, & † fratrũ nostrorum præsentia publicè recognouit.

¶ Licet autem memoratus episcopus in manib. nostris spõtanea cesserit volũtate: nolentes tamẽ, vt hi, qui huiusmodi sẽtẽtiã interdicti nõ sunt veriti temeritate ꝓpria violare, ac recipere dignitates p̃bẽdas, ac bñficia aliorum; qui absque culpa et sine causa rationabili eis fuerant spoliati, seueritatem effugiant canonicæ vltionis; ne facti peruersitas trãseat præsumptorib. in exemplũ: [d] auctoritate Dei omnipotentis omnẽ institutionem, destitutionem, collationẽ p̃bendarũ, beneficiorũ ac dignitatũ, p̃sumptas per eundẽ episcopum, & excõmunicationis seu interdicti sẽtentias, in quoscunq; hac occasione platas ab eo, post interdicti violationem eiusdem, decernimus irritas & inanes.

¶ Quia verò vbi magis

a In nos & ecclesiam Romanam.] Vnde magis puniẽdus fuit qui deliquit in principem, & sine restitutione damnandus. 21 dist. in tantum, immo culpam & offensam, quam in Deum & Romanam ecclesiam cõmisit remittere non posset, 23. q. 4. l. si qui & 63. dist. Salonitanæ.

b Petri claues.] de quib. hẽs 21. di. in nouo. vñ hẽt potestatem ligandi & soluendi, 24 q. 1. quodcunq;. Iste enim contempsit Petri claues, violando sñiam interdicti tam p se, quam per alios, quos ad hoc compulit, & tunc suspensus fuit violando interdictum, vt dicitur infra. Ber.

c Compulit nõ seruare.] Propter hoc non excusantur, cum pro nulla pœna tpali debuerant interdicti sñiã violare, 32. q. 5. ita ne. licet culpam eorum attenuet, ĩ. quod met. cau. sacris, arg.

d In exemplum.] Vt p hoc et fiat cæteris interdictio delinquendi. 2. q. 7. quap p. ĩ. eo. ca. 1. & ĩ. de Iudæ. ad liberãdã, in fi. q̃a facilitas veniæ incentiuũ tribuit delinquendi, 23. q. 4. est iniusta. B.

[Gl. fe. no. violãtẽ interdictũ non posse bñficia ꝯferre vel excõicare. ponit opin. Io. cui opponit, & p illa alle. ꝯtrũ decr. si celebrat. cui rñ. Secũdo ponit secũdã cãm nullitatis ex parte recipiẽtis collationẽ, ponẽs ẽt q. orsũdã lectură, cui resistit. Tertiò ponit tertiã cãm ex parte destitutorũ. Quartò ꝓsequit primũ dictũ, interferens an interdicto loco, homines loci sint interdicti.

e Irritas & inanes.] No. φ q non seruat sñiam interdicti, bñficia vel dignitates cõferre nõ põt tanq̃ suspẽsus, ĩ de ꝯcer. p̃b. q̃a interfuitatẽ, & hic patet manifestẽ. Itẽ nec talis põt aliquẽ excõicare, cũ quãtũ ad sacra ecclesiæ excõicat⁹ reputet: quia ex eo φ dicit, irritas, patet φ institutiones & excõicationes factæ nullæ fuerũt, 24. q. 1. audiuimus, tñ Io. dicit ibi, φ suspensus tñ ab offõ põt excõicare: sed hoc ñ vĩ. q̃a cũ ipse sit offõ priuatus, alium priuare non põt vt hic vẽ. si sñia talis tenuisset, illos absoluisset, vt in sentẽtijs excõicationis fieri cõsueuit: sed hic sñias illas decernit irritas & inanes. Arg. contra ĩ de cle. excom. mi. si celebrat, sed hic longe magis excedit, q̃ ibi: & est diuersus casus: ibi loquitur de suspensione canonis p participationem, hic de suspensione hominis. Item collatio prædictorum nulla fuit, quia illi, quib. collatio facta fuit, non seruauerunt interdictum nec excommunicatis conferri possunt multo fortius, ĩ. de cle. excom. min. postulastis. § 2 & ĩ. de ætat. & qual. cum bonæ. Quidam dñt, φ hic plus fuit processum, s. φ executores qui posuerunt interdictum excõicauerunt violatores interdicti: & sic rectè dicit, irritas, & inanes: sed ex littera huius decr. non colligitur hoc, sic ẽt excõicati fuerunt violatores interdicti sup. de cle. ex. mi. postulastis, §. 2. de institutionibus & destitutionib. nulla dubitatio est, quia sine culpa & absq; ordine iuris fuerunt destituti, & ita si nulla fuit destitutio, nulla fuit instõ. 3. q. 6 hæc quippẽ, & ĩ. d. accu. ad petitionem & ĩ. de pur. can. c. pe. & ita dubitatio tñ remanet circa sñias excõicationis & interdicti, & de illis idem credo, ut dictũ ẽ. & ex eo φ tñ excessit vt patet in princ. decr. suspensus fuit à iurisdictione cõtemnẽdo. n. claues ecclesiæ, amisit potestatem clauium, sicut qui non est ligatus, ex contemptu ligatur, 11. q. 3. capitu. si quis.

† Nichol. Gof. φ sol lẽs peccant grau⁹ q̃ cõpulsus sõtũ, 24. q. 3. qui alioru. 11. quæst. 3. qui resistit. Io. An. † Alias ita: & in sum &c.

§. cum

§.cum ergo. & 24.q.3.notandu n.in fi.locus, n. s in terdicitur p p homines, & ita homines sunt interdicti & suspensi, & non locus: quia cum locus sit res in ani-mata, nec suspendi nec interdici potest, & ita cum d. Inter hoc locum talé: h. c est dicere, interdico hoies illius loci, & celebrantes ibi i. & ita celebrâtes in loco interdicto, interdicti sunt & suspensi & irregulares, & ita nec eligere nec aligi, nec etiã postulare pñt, ī. de postu c.j. & ī. de cle. cũ inter R. & sup. de cõsue. cũ dilectus, ī. de cle excõ. mi. Apostolicæ, & sic iste episcopus qui violau t interdictũ quod ab initio ceperat obseruare, suspẽsus fuit & irregularis: vndè poste. in alios sẽtẽtias ex õicationis seu interdicti, aut supra spensionis ferre non potuit, & solus Papa cum talibus dispẽsare potest ī. de re iu. di. cũ æterne. & ī. de sent. excom. cum medicinalis, lib. 6. arg. ī. quod non sit irregularis vel suspẽsus, supra, de cler. ex. commu. mi. postulastis, §. vlt. & hic, vbi dicit suspendas oẽs, &c. sed illud ad factũ refert, cũ ẽt iam essent suspẽsi violando interdictum: sed qui . õicat aut etiam celebrat excommunicatus, nõ est suspẽsus propriè, nisi a perceptione sacramẽtorum, aut irregularis: licet alias sit puniendus, dummodò non in contemptum & contra prohibitiones superioris, supra de cler. excom. mi. si celebrat. cum hoc in iure non inueniatur statutum: & ideò non dbet extendi hæc pœna. Ber.

exceditur, ibi est seuerius vindicãdũ: a Mãdamus, quatenus oĩb. quos pdi-ct⁹ eps in supradicta beneficia, præbendas, & dignitates irrus t, † nõ solũ à beneficijs ipsis, præbendis & dignitatib. verum ẽt ab alijs beneficijs (si qua obtinent) & ecclesijs prorsus amotis, b tã præsumptores eosdem, quã oẽs alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, † suspendas (auctoritate † Apostolica) ab offõ & beneficio. ¶Illos quoq; quos in personas & res prædictorũ canonicorũ, Prælatorũ et clericorũ manus temerarias cõstiterit extendisse, ad nostram venire cõpellas præsentiam, pro meritis sententiam † recepturos, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. c

TITVLVS XXXII.

De noui operis nuntiatione.

a Seuerius vindicandum.] quia vbi maior est culpa, maior exerceri debet vindicta, inf. de hær. excommunicamus, §. credentes. vbi inuenies concordantias plures, de hoc sinn. ī. de æta, & qual. cum bonæ.

b Amotis] Hæc est pœna illorum, qui non seruant interdictum, sup. de cler. excom. mi. postulastis, §. quæsiuistis.

c Brachij secularis.] vt sup. de offi. ord. c. j. & c. quoniã in plerisque, in fi. & ī. de iud. cum non ab homine, vbi enim ecclesia amplius facere non potest, implorare, debet auxilium seculare, & compellere, & e conuerso. ī. de maled. c. 2. arg.

DE NOVI OPERIS NVNTIATIONE.

¶Supra visum est de excessibus Prælatorum in genere, nunc restat videre in specie de excessu qui fit in ædificando. Abbas.

Intelleximus.] Aedificium post nuntiationem noui operis demoliri, debet expensis construentis h. d. In prima, consultatio: In secunda responsio ibi, Quia verò. Abbas.

¶Lucius iij. Paduano episcopo.

¶Etiã ecclesia ædificata post nunciationem noui operis, destruenda est expensis construentis h. d. cum sequenti.

CASVS. Clerici de Rodigio cœperunt ædificare quandã capellam in prudiciũ ecclesiæ baptismalis de Costa pertinentis ad Prioré sancti Cypriani de Venetijs: ex parte ecclesiæ baptismalis fuit denũtiatũ op⁹ clericis de Rodigio, ne in præiudicium ipsius ecclesiæ illam capellam ędificarent: qui spreta denũtiatione processerunt in opere vñ super hoc ad petitionẽ Prioris S. Cypriani de Venetijs commissa fuit causa Paduano episcopo. Episcopus quia de noui operis nũtiatione in canonibus non reperit, quæsiuit à Papa qualiter sup hoc esset procedendum: qa verò sicut leges non dedignant sacros canones imitari, ita & sacri canones Principũ constitutionibus adiuuantur: mandat Papa eidem episcopo, quatenus dilig. ntes consideret, quod si post denuntiationem noui operis siue iure, siue iniuria aliquid construatur, secundum leges debet demoliri, & secũdum canones nulla ecclesia in præiudicium alterius est

CAP. I.

Intelleximus † ex litteris tuis, quod cum cã, q vertitur inter Priorem S. Cypriani, & clericos de Rodigio super capella, quæ in prę iudicium baptismalis ecclesiæ de Costa, ab eisdẽ clericis est constructa, fraternitati tuæ delegata fuisset: & inf a. ¶Quia † verò sicut leges non dedignantur d sacrocanones imitari, ita & sacrorum statura canonũ, Principum constitutionibus adiuuantur: e Fraternitati tuę mandamus, quatenus diligẽter considerans, quòd post denuntiationem noui operis, siue iure, si-

construenda vndè negotium ipsum tam secundum leges, quam secundum canones non differat terminare. Nota, quod leges non dedignantur canones imitari, & è conuerso canones legibus adiuuantur. Item post denuntiationem noui operis, nihil est faciendum, aliàs totum debet destrui. Item nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda. Item in causis ecclesiasticis secundum leges potest iudicari.

d Non dedignantur.] In Auth. vt cler. apud proprios episcopos, ad fine. coll. 6. & in Auth. de ecc. tit. in prin. coll. 9. & 2. quæstio. 3. cap. Euthemium. § hinc colligitur.

e Adiuuantur.] Et ita in causa ecclesiastica leges possumus allegare, vt etiam si canones deficiant, possit iudicari secundum leges. 10. dist. lege, & c. si in adiutorium, 23. q. 2. historia, 54. dist. ex antiquis, arg. contra 33. q. 2. inter hæc, 32. q. 4. nemo. 3. Dicas quod ll. vtendũ est in ecclesiasticis causis, nisi canonib. contradicant: quia tunc non, 10. dist. in c. 1. & hic in fi. dicitur, & facit ad hoc. C. de no. Cõd. compo. hæc quæ. ibi, præterquam si iuris diuisione aliqua adiuuentur, sup. de malef. c. 2. vbi de hoc.

†Ca. 3. ti. de ecclesijs ędificã. in 2. cõ pi. Et dost. hic vide Host. in d. c. tit. vbi plenissimè. ad. de repetentes in rubri. & l. 1. ff. de noui. operis nun.

† Aliàs ita: quia verò sicut leges non dedignant, &c.

‡ Adde an ius canonicum vel ciuile præualeat, no. in auth. cassa. per C. C. de sa. ro. eccl. gl. no. Inf. de nup. in glo. 1.

a Siue iure, siue iniuria.] Hoc sumptum est ff. de nō ope. nun. l. prætor. §. ait prætor, & l. 1. & est simile in excōicatione, quæ tenet semper siue iusta, siue iniusta, 11. q. 3. c. j. tanta est. n. denuntiationis, vt si aliquid fiat post denuntiationem ante remissionem vel satisfactionē de opere demoliendo, etiā si ius habeat ędificandi, in totū debet demoliri. l. prædic. ptor. §. j. & hic, & j. c. prox. & hæc denuntiatio facienda est in repræsenti, & in ipso opere, & non tātum domino, sed illis q ibi sunt. j. e. de pupillo. §. nūtiare. de hoc dicitur j. c. proxim. & hoc ideò, quia nuntiatio ista in rē est, & nō in psonam. ff. de oper. nō. nūtia. vbi cuiuq; fiat, tenet, ff. e. cuilibet, alibi facta quam in re, nō tenet, ff. eo. de pupillo, §. si quis fortè, quod potest intelligi a quod non tenebit quo ad hoc, vt non teneat demoliri opus factum, cum ius habeat ædificandi, quod fieret si esset factum in re, vt hic dicit. Et no. quod tot debent esse denuntiationes & tot remissiones, quot sunt loca in quibus ædificatur, ff. eo. ti. de pupillo, & §. si in pluribus. Lau.

†constituenda.

a Secundum Hos. de hoc plenè i sū. e. ti. §. cui fiat. & §. pen. & vl. & vide in Spe. eo. tit. §. j. in fi.

siue iniuria a aliquid construatur, legalib. debet cōstitutionib. demoliri, & qa nulla ecclesia in pudicium b est alterius cōstruēda, †negotium ipsum secundum legum, & canonum statuta non differas terminare.

§ Innocentius iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Summatur vt supra cap. proxi.*

b In preiudicium.] Hæc est alia causa demoliendi ædificium, in preiudicium. n. ecclesiæ parochialis alia fieri non debet, 16. q. 1. j. ecclesię, &c. quicunque, & j. de eccl. ędi. ad audientiam. j. nisi cā subsit, vt ibi dicitur: & tunc id fieri debet auctoritate episcopi.

Cum ex.] Primò mandat opus demoliri, & irritat quicquid ex illo secutum fuit. Scdò reprehēdit archiepm, qui non curauit scādalum subditorum. ibi, Super e. Tertiò orat eum, vt pareat, ibi. Finis. Abb. Et not. quod c. dilecti, 2 j. de appel. loquitur de eodem facto.

CASVS. Archiepiscopus Cantuarien. cœpit ędificare quandam capellam de Lamech. in loco pertinente ad ecclesiam Cantuarien. monachi Cantuarien. ecclesiæ denunciauerunt ei nouū opus: ipse archieps spreta denuntiatione ędificauit ecclesiam, & canonicos instituit in eadem, redditus assignando eisdē, recepit ēt iuramenta fidelitatis ab ipsis, vndè monachi Cantuarien. ecclesię domino Papę grauiter sunt conquesti: Mandat Papa Cātuarien. archiepo, quatenus quicquid ędificatum est in ecclesia de Lamech. post noui operis nuntionem suis expensis faciat penitus demoliri, eo non obstante si absens fuerit, cum in lege sit cautum, vt si ille cui opus nouum fuerit nuntiatum, ędificauerit ante remissionem, & postmodum agere cęperit ius sibi esse ita ędificatum habere, debet sibi actio denegari, & in irritum reducatur quicquid de instituendis canonicis ibidem, & alijs ad ipsam ecclesiā pertinentibus, ordinatum est ab ipso, vel ab eius antecessore: & canonicos ab obligatione prestiti iuramenti denuntiet absolutos auctoritate Papę, quia ex quo principale non tenet, quicquid ex eo, vel ob id secutū est, debet irritari.

¶SVPER EO QVOQVE.] In §. isto dicit Papa, quod multum miratur, quod monachi Cantuarien. cum omnia dimiserint propter Deum, tot laborib. & periculis personas & res non dubitauerunt frequenter exponere: quod nullo modo fecissent nisi cognoscerent premissa in preiudicium Cantuarien. ecclesię redundare: archiepiscopus pro vitando scandalo ipsorum ab huiusmodi iniurijs non cessauit, cum scriptura dicat, q illa quę sine mortali peccato omitti nō possunt, non sunt pro scandalo vitando dimittenda, nec illa dēnt pro scandalo vitando cōmitti, quæ sine peccato mortali committi non possunt, tū ab illis quæ sine mortali peccato cōmitti possunt & dimitti, pro vitando scandalo cessandum est, & eis etiam insistendum est: vndè Apost. si scādalizatur frater, nō comedā carnes in ęternum: & Dñus in Euangelio contra eos, qui scandali pstant materiā. Væ, inquit, homini illi, p quem scādalū uenit & licet scādalū maiorū sit vitandū, vt tradū est ēt & minorum In fidicit, quod contradictioni tuę taliter fiue imponat, qđ cōtradictio pteriti per virtutem obedientiæ valeat expiari. Not. quod qcquid factum est post denūtiationē noui operis, expensis eius cui denuntiatum est, demoliri debet: nec debet quis audiri, si dicat ius sibi esse esse. Item destructo principali, & accessoria destructa sunt. Item arg. pro religiosis, quod semper præsumuntur iustam causam habere. Item arg. quod pro vitando scandalo qnq; detrahendum est seueritati. Item propter scandalum peccatum mortale committi non debet. Item scandalum minorum vitandum est, sicut maiorum.

CAP. II.

Cum † ex iniūcto, & j. ¶ Fraternitati tuę mādamus, quatenus quicqd ędificatū est in ecclesia de Lamech, post noui operis nuntiationem, expensis c tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: cum cautum d sit legitima sanctione, vt si is, cui opus nouum fuerat † nūtiatum, e ante re-

† Ca. ni ic ti de no. op. in in. cō. Contra Hos. in pudenti casu.

† Fuerit.

[Gl. sq. obij. it & soluit, & de summatione ipsius, & dubium quæ sequuntur proxi. j. e. 1.

c Expensis.] Sed quare suis expensis debet destruere, cum non fuit ei denunciatum nouum opus? quia absens fuit, vt hic sequitur in littera: immò sufficit quod præstet patientiam, vt monachi destruant, arg. ff. de alie. iud. mu. causa & l. j. § item si. & hæres in pœnam non succedit: vndè sufficit patientiam præstare, ff. eo. l. pen. a Sed dic quod denuntiatio fuit facta prædecessori, vndè tenetur iste sicut ille, cum ei successerit in vitium, j. de iud. quia V. & j. de test. ipo. sæpè, & hoc edictum datur hæredi & in hæredem, cum in vitium succedit, & etiam post annum, ff. eo. l. prætor, in fi. sup. de testib. signifi. auerunt, & sic suis expensis debet demoliri, j. eo prox. & C. eo. l. vnica. si verò ædificatum sit domino inuito, tunc sufficit præstare patientiam: Vel si seruus sine iussu domini hoc fecit, ff. quod vi aut clam si alius, a. respon. & l. denique, §. vlt.

a Illud verum nisi hēres hēat ędificē ceptū, vel si ędificet. eo. l. prętor. §. hoc intē dictū, & l. sm Hos. l. An.

d Cautū sit.] ff. e. l. 1. §. in operis, denegatur huic actio, quia fecit contra denunciationem ante remissionem.

e Nuntiatum.] Denūtiatio noui operis ad ea tm pertinet, q solo cōiuncta sunt, vel in solo fiūt, nō ad alia, ff. e. l. j. § hoc sūt edictum, opus aūt nouum facit, q ędificando vel detrahendo pristinā operis faciē immutat ff. eo l. j. § opus nouum. nō aūt si quis reficit antiquū. ff. e. l. j. § si quis ædificium, & j. de Iudæ. consuluit. Illud præterea scias, q qui denontiat nouum opus, primò iurare debet, quod non calumniæ cā denuntiat, ff. eo. de pupillo, §. qui opus, & hoc iuram auctore ptore exigitur anteq̄ iret, vt ibi dicit. Et qui simplici verbo nuntiat hoc ipso constituit ipsum qui ædificat possessorē, secus si p iactum lapilli. ff. eo. l. j. § in opus, & l. de pupillo, § meminisse. Et ideò melius est hoc facere p lapillū, & hæc denūtiatio locū hēt siue fiat ipsi dño, si ui procuratori, seruo vel puero, vel ipsi fabro, qui ędificat, ff. e. de pupillo, § nūtiare, dū tū in pñti re, vt ibi dr, vt dixi j. e. prox. Cōpetit aūt denuntiatio nō tm dño, sed etiā emphyt. utæ & creditori, ff. e. in prouinciali, §. vle & §. si ego, & l. creditori. Et si ædificetur in publico, quilibet ciuis admittit ad denūtiādū, vt l. p. pietà, in prouin-

prouinciali. §. vlt. Item competit vsufructuario, sed non contra dominum, ita tamen, quòd vsusfructus non fit deterior, ff. de remis. l. 1. §. 2. Item seruus nuntiare non potest, sed et potest denũtiari, ff. eo. de pupil. §. 1. nisi nomine alterius nuntiet, ff. quod vi aut clam. l. 3. Item si antequam ædificatũ esset, aliquis ageret cum vicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prætor, vt ille præstet cautionem non prius ædificare, q̃ vltro agat ius sibi esse. ff. eo. si prius.

a Remissionẽ.] Remissio quandoque fit expressè, vt ff. eo. si solum, § sciendum, & tacitè, vt ea l. §. morte. Si autem q denuntiauit, no vult remittere renuntiationem, cautione ẽt sibi oblata, dẽt peragere causam, si potest, vsque ad tres menses, & alter tenetur expectare non obstante cautione oblata, si nõ compleuerit causam vsq; ad tres mẽses iusta cã impediente, caueat postea de opere d̃ molliẽdo, & ædificet. C. eo. l. de operis, quidã non habent ibi hanc rubr. sed est in tit. de ædif. pri. & sic intelligẽ. ĩ. e. c. vlt. & c. pr. q. n. statim vult dolose de iur. suo, ñ tenet recipere cautionẽ, vt ibi, nisi post tres mẽses, vt ibi dictum est.

b Non teneat principale.] Destructa n. re, destruuntur priuilegia ar. inf. de verb. sig. abbate, in fi. & 16. q. 7. & hæc diximus, ĩ. de fi. inst. inter dilectos, §. cũ igit, C. d̃ ll. nõ dubiũ, ff. de colle illicitis, l. 3. & 18. q. 2. i nullo, ff. de re nihil dolo, i fi. ff. d̃ fid. fideiussor. obligari.

c Nõ fecissẽt.] Nota. ꝓ monachis, q sẽper præsumuntur iustam litẽ mouere, cũ ipsi sua dimiserint ꝓpter Deum, ĩ. ti. proxi. nimis iniqua, in princ. vndè ñ est ꝓsumẽdũ, quod appetãt aliena, 1. 12. q. 1. expedit, in fi. & est simile, 9. q. 2. Lugdunẽ.

d Pro vitando scandalo dimittenda.] Not. quod pro aliquo scandalo a vitando nõ dẽt quis mortale peccatũ committere: quia vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur, inf. de re. iur. qui scandali

missionẽ a † ędificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificatũ habere, sibi dẽat actio denegari, reducẽs ꝓrsus in irritũ, q̃cquid de instituendis ibi canonicis, & alijs ad ipsã ecclesiã ꝑtinentibus, à te, vel prędecessore tuo cognoscit̃ ordinatũ, eorũ redditibus ad statũ pristinũ reuocatis: quos ab obligatione ꝑstiti iuramenti, pro eo q̃d ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra, p te denũtiari pcipimus absolutos: cũ enim amodò non teneat principale,[b] quicquid ex eo, vel ob id secutum est, sub ꝑmissa districtione decernimus irritandum: & inf. ¶ Super eo quoque nõ sufficimus admirari, quod cũ viri religiosi monachi Cantuarien. q oĩa dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & periculis ꝑsonas, & res non dubitauerunt † frequenter exponere (quod non [c] fecissent, nisi cognoscerent ꝑmissa respicere in graue Cantuarien. ecclesiæ detrimentum) tum saltem pro vitando tã graui scãdalo ꝓximorũ, ab huiusmodi etiã tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ scripturę testimonio debueras † didicisse, q̃d licet opera illa, q̃ sine mortali peccato omitti non possunt, nõ sunt † pro vitãdo scandalo † dimittenda;[d] nec ea debeant pro scandalo vitãdo cõmitti, quę sine mortali peccato cõmitti non pñt, ab his tñ, quę sine mortali peccato cõmitti pñt pariter, & dimitti, sit pro scandalo tollendo[e] cessandum, & eis ẽt pro vitando scandalo insistẽdũ, vñ Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedã carnes in ęternum. Et Dñs in Euangelio contra eos, q scãdali ꝑstant materiã: Væ (inquit) homini illi, p quem scãdalum venit, &c. ¶ Et licet maiorũ[f] scandalum sit vitandum, vitandũ est ẽt scãdalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui scãdalizauerit (inquit) vnum de pusillis istis, q in me credũt, &c. Finis ergo his taliter à te imponatur, q̃d præteritę contradictionis rebellio, per virtutem sequentis obediẽtiæ valeat expiari.

¶ Honorius tertius.

¶ In optione est nuntiantis nouum opus, an infra tres menses de præiudicio suo, debeat ostendere, & interim cessetur ab opere: an verò recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificari permittat. h. d. cum seq.

CAP. III.

Significãtib. † canonicis S. Opportunæ, innotuit nobis, q̃d cum super eo, q N. ciuis Parisien. in quadã platea ecclesiæ suæ, eis prohibentibus in suum ædificabat ꝑiudiciũ, & grauamẽ, deposuerunt corã officiali Parisien. archidiaconi q̃õnem; eis offerentib. in-

zãuerit, & illud. Sinite illos, quia cæci sunt, 11. q. 3. inter verba, ĩ. de his quæ vi metusve causa, c. sacris, & 32. q. 5. ita ne & 1. q. 7. & si illa. Aliàs si aliqua possunt fieri, vel omitti sine mortali, detrahendum est iuri, vt hic dicit, & sic pñt intelligi illa iura 50. dis. vt constitueret, & oĩa ꝯsimilia, ꝓut hic sequitur in littera.

e Pro scãdalo tollẽdo.] p p q̃d detrahendũ ẽ qñq; seueritati, 50. di. vt ꝯstitueret, & ius relaxat p p scãdalũ siue multitudinẽ. ĩ. d̃ tẽp. or. c. 2. vbi d̃ hoc. & p p scãdalũ ẽt matrimoniũ impedit, ĩ. de spons. cũ in tua. & ĩ. d̃ cog. spi. sup eo. ĩ. de cle. con. cũ olim.

f Licet maiorũ.] i. diuitũ, & potẽtũ, q sociã hẽnt multitudinẽ, 23. q. 4. nõ pòt. B.

Significantibus.] In prima[a] narrat factum appellationis remedio relatum: in secũda datur licẽtia ibi, Ideò. te Abb.

CASVS. Quidam ciuis Parisien. N. nomine, cœpit ædificare in platea S. Opportunæ Parisien. in præiudicium ipsius ecclesiæ: canonici ipsius ecclesiæ denuntiauerunt ei nouum opus, deponẽtes de ipso super hoc corã officiali Parisien. Archidiaconi quæstionem, & offerẽtes se probaturos incontinenti, plateam illam ad suam ecclesiam pertinere, & illum in suum pręiudicium ædificare: vndè petebant illum prohiberi ne ædificaret, non obstãte q̃d dictus N. offerebat cautionem de opere demoliendo, si appareret ipsum N. ius ædificandi non habere; officialis interloquẽdo decreuit probationes canonicorum admittendas, & ab opere interim quiescendum: à qua interlocutoria idẽ N. ad Senõ. curiam appellauit: officialis curiæ Senon. interlocutoriã illam cassauit, decernens ꝓ dictũ N. ꝓcedere in opere ꝯstruẽdo, ꝑstita prius cautione de ipso demoliẽdo, si ius nõ habuerit, nõ admissis ꝓbationibus clericorũ: ꝓdicti canonici ad sedẽ Apost. appellauerunt: Mãdat Papa, quatenus si est ita, q. q. l factũ est post huiusmoi appellationẽ, i statũ pristi. ñ reuocet. & post, &c. No. q̃ qc quid

1. Cor. 8.

Matth. 18.

Matt. 18.

† Vide plenè p Doct. in l. 1. ff de noui oper. nunt. adde Host. citatũ in p̃cedentibus. cap.

quid factum est post denuntiationem noui operis, debet demoliri, non obstante cautione oblata de opere demoliendo, si ius non haberet.

a In continenti.] Maximè, quia idem est si vsque ad tres menses, i. §. c. prox. & C. eo. l. vnica, vt plenè dictū est in c. prox sed multo fortius, 1 si hoc in continenti probare volebant: quia restitutio etiam differtur si in continenti offerantur probationes, ī. de restit. spolia. litteras, & ff vti possid. le. si is a quo, in princ. & ff. ad exhi. l. 3. § ibidē sim. sup. de ord. cog. cū dilectus.

b Interloquēdo decreuit.] & benè, quia non obstante cautione illa oblata, tenebatur expectare vsque ad tres menses aduersarios uolentes probare de iure suo. inf. c. prox. & C. e. l. vnica, put dictum est in c. prox. quæ determinatur per hanc decr. & seq.

[Glo. & q signat cōtrarium, & remittit.

c Ad Senon ecclesiā prouocauit.] Hic omisso 2 episcopo, appellatū est ad metropolitanum, & ideò contra supra de appell. dilecti 2. vbi hæc materia plenè expeditur.

I S cui.] CASVS. Quidam denuntiauit nouum opus alicui, qui in suum præiudicium ædificare volebat, ille uolebat præstare cautionem de opere destruendo, denuntians nolebat cautionem illam recipere, immo volebat probare præiudicium suum, vel saltem usque ad tres menses; quæsiuit iste denuntians an deberet audiri? Respondet et Papa dicens, quod ille, cui ipse nouum opus denuntiauit, tenetur ipsum expectare vsque ad tres menses uolentem probare præiudicium sui iuris, non obstant. cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ædificatum appareat. No. hic & in præcedenti c. quod non prodest offerre cautionem de opere destruendo, si aduersarius cautionem recipere noluerit. Item nuntians nouum opus expectari debet ab aduersario per tres menses volente probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione de opere demoliendo.

[Glo. & quen. obijcit & soluit, ponit opin. quam reprobat.

d Non obstante.] Sed contra videtur, quia si ille cui nouum opus denuntiatur, satisdederit de opere demoliendo, si apparuerit eum iniuste ædificasse, uel per eum non steterit, quo minus satisdederit, licitè potest ædificare, ff. eo. non solum, § si cum possem, & § sed tendunt, & l. prætor, §. 1. & §. hoc interdictum, & §. deinde, & l. stipulatio, alias incipit, de noui operis, §. 1.

sed hæc intelligenda sunt secundum ea quæ hic, &c. prox. dicuntur & C. de ædific. pri. l. vlt. 3 & si statim vult probare præiudicium suum, vel vsque ad tres menses, auditur, non obstante cautione, quæ sibi offertur, vt hic dicitur, aliàs recepta cautione ædificat, vel statim, vel post tres menses, & sic intelliguntur cōtraria, & ita est in optione denuntiātis an velit statim docere de iure suo, vel vsque ad tres mēses, an statim recipere cautionē de opere demoliēdo, & postea procedatur in opere. Alij 4 dñt, quod est in ptāte illius qui ædificat, dare statim cautionē, vel expectare, vt incontinēti, vel vsque ad tres menses probet. Sed contrarium verum est, vt hic patet.

e Trium mensiū.] Hoc sumptum est de illa l. C. de ædifi. pri. l. vlt. Ber.

continenti a probare præiudiciū, & plateam ad suā ecclesiā pertinere; ac petētibus, vt non obstante, quod dictus N. cautionē de demoliendo opere offerebat, ędificiū prohiberi. Et quia idem officialis interloquēdo decreuit b probationes eorū admittēdas esse, ac ab opere interim quiescēdum, idem N. ad Senon. ecclesiā † prouocauit. c Sed cū Senon. officialis eadē interlocutoria reuocata decreuerit ad opus sub cautione de demoliendo ipso † nō admissis eorum probationibus procedendum, prędicti canonici nostrā audiētiā appellarunt; & infra. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus si est ita, reuocato in irritū quicquid post appellationē huiusmodi inueneritis attentatum, &c.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Summatum est sup. c. prox.*

CAP. IIII.

IS, cui opus nouū re nūtiasset †, prohiberi non, non obstante d cautione, quę offertur ab ipso de opere destruēdo, si non iure ędificatū existat, tenetur te per trium e mensiū spatium expectare, iuris tui pręiudiciū probare volentem.

TITVLVS XXXIII.

De priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum.

¶ Leo Papa. †

¶ *Episcopalis dignitas nō debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis.*

CAP. I.

EPiscopalia gubernacula, non nisi maioribus f populis, & frequentioribus ciuitatib. pręsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora cōmitti, sui numerositate vilescat. g

¶ Gregorius † P. sublaco.

¶ *Non obstante priuilegio fori, potest laicus ecclesiæ malefactor per ecclesiam puniri.*

CAP. II.

SIcut in iudicijs laicorū priuilegia turbare no

DE PRIVILEGIJS, &c.

Supra visum est de excessibus prelatorū, sed quia quandoque delinquunt subditi excedendo terminos priuilegiorū suorum, & dubitari posset de intellectu priuilegiorum, ideò hic de priuilegijs, & excessib. eorum posuit.

De hac materia tractat 25 q. 2. per totū, facit quod habetur 3. di. priuilegia 9. q. 3. episcopo. §. solæ sq; ad fi. 11. q. 3. c. priuilegium, 12. q. 2. c. qui & diuinis, & humanis, & reperitur in Sexto & Clem. Abb.

E Piscopalia.] Maiores ciuitates duntaxat priuilegio episcopatus sunt honorandæ. Abb. Sic.

CASVS. Episcopi non nisi maiorib. populis & frequentiorib. ciuitatib. præsidere debent, ne honor episcopalis propterea uilescat. No. quod ne vilescat dignitas episcopi, non in minorib. uillis, sed in ciuitatibus residere debet.

[Glo. & co. signat contrarium, & soluit.

f Maioribus.] contra distin episcopi. ubi idem dicit, argu. contra 93. dist. legimus. ibi, si auctoritas quæritur, col. 2. post med. Cap. in Authē. de referēdarijs. §. 1. & 2. col. 1. Sed hoc intellige quantum ad vulgi opinionem: quia ubicunque est, nomen episcopi habet, ut in c. legimus, & sic refertur ad factum quod hic dicit.

g Vilescat.] simile est quod sponsa non est statim tradenda, ne sponsus habeat eam minus charam. 27. q. 2. institutum. Bern.

S Icut.] CASVS. Dicit Gregorius, quod sicut ipse non vult in iudicijs turbare priuilegia laicorum, ita non vult quod ipsi laici debeant sibi præiudicium aliquod inferre: quod si fecerint auctoritate Apostolica vult eis resistere: & ipsos laicos uolentes

1 Præsumitur de iure illius qui non quærit diffugia. ī. de pręsu. nullus. Io. And.

† Aliàs, curiā, idq; in recentioribus, nā vetusti codices, ecclesiam, hnt.

† Aliàs ope.

2 Appellatur. n. de officiali archidiaconi, qui de spāli iure cognoscebat hic causam. Io. And.

† denūtiasse.

3 Aliàs sit. de nu ope. nū.

4 Vsio. & Hugolinus

† Leo Papa primus epi. 85 incipit cū in ordinationibus refert Ber. lib. 1. dec c. 13. &c.

† Gregor primus li epistola. 44. regi indicti. 11. c. 2. eo. tit. comp.

ius coercere, non est contra legem agere, sed legi facere subsidium. Nota quod ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, quia distincta debet esse iurisdictio. Itē violentos coercere non est contra legem agere, sed legi subsidium facere.

[Gloss. sequens arguit & remittit.

a Præiudicātibus.] idest præiudiciū facere volētibus ecclesię, quia etiam si peteret auxilium eorum, nō propter hoc præiudicaretur ecclesiæ, sup. de off. or c. 1. Et sic ē ar. quod ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, quia iurisdictio distincta esse debet. sic sup. de iud. nouit. vbi de hoc. & sup. q. fil. sint legi. causā q. 2. vbi de hoc.

b Coercere.] Si aliquid de iure ecclesię sibi vsurpare p̄sum pserint. sup. de immun. eccl. non minus, & c. aduersus. sup. de fo. compe. cum sit generale & quod malos coercet, minister Domini est, 23. q. 5 qui malos & ministerium p̄bet legi, vt ea. causa, & q. ca. homicidas. & hic. Ad hoc enim facta sūt iura, vt mali puniātur, vt 4. distin. facta sūt. p̄ leges. nemo bene fac. re cogitur, sed malè agere p̄hibetur. 23. quæ. 5. ad idem. Ber.

Ferre subsidium, in resto.

In concilio Lateran. sub Alex. 3. ... 9. & c. 3. e. ... quam ... quod ius ... vult, debet de ... c. ... sup. neg. l. a licet, ... immu. el. qui la. lo. And. veritatis, concilio. Illic in ... l. cœlilari. C. de ... & l. elege. C. ... pactis cō ...

lumus, ita eis pręiudicātibus [a] nobis moderata volumus auctoritate resistere. Violentos itaque laicos coercere, [b] non contra legem est agere, sed legi facere † subsidium.

¶ Allexa. iij. in conci. Laterañ.

¶ *Religiosi etiam exempti ecclesias, & decimas non debēt à laicis recipere sine consensu diœcesanorum, h. d. vsque ad §. excommunicatos.*

CAP. III.

Cum † & plantare sacrā religionem, & plātatā fouere modis om nib. debeamus, nusquā † hoc melius exequimur, quàm si nutrice ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectū virtutis † impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum conquæstione comperimus, quod fratres Templi † & Hospitalis, & alij religiosi indulta sibi ab Apostolica sede priuilegia excedentes, [c] contra episcopalē auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & graue pariunt periculum animarum; & infra.

¶ Ecclesias igitur & decimas [d] de manu laicorum, sine consensu epōrum, tam illos, quam ēt quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunq; contra tenorem istum aliquo tempore [e] receperunt.

¶ *Excommunicati & interdicti omnino non debent admitti ad diuina, etiam per religiosos exemptos h. d. vsque ad § in ecclesiis. Abb. Sic.*

¶ Excommunicatos [f] †

fratribus de rebus temporalibus rationem exhibeant: & institutos inconsultis episcopis non audeant remouere. Item si Templarij vel Hospitalarij ad ecclesiam venerint interdictam, semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, exclusis excommunicatis & interdictis: nec etiā ibi sepeliantur corpora defunctorum. Item de confratribus prædictorū statuit concilium, vt si omnino se nō reddiderint fratribus ipsis, sed in proprietatibus suis remāserint, p̄pter hoc ab episcoporum suorū sententia & iurisdictione nullatenus eximātur, sed potestatē suā in eos sicut in alios parochianos suos exerceant cum delinquunt. Quod autem dictum est de prædictis fratribus, idem præcipit ab alijs omnibus obseruādū. Si enim cōtra hoc instituti venerint ecclesiæ in quibus ista prę sup. fuerint, subiaceāt interdicto, & quod exegerint, irritū habeatur. No quod eccl. siue decimæ de manu laici sine cōsensu episcoporum recipi nō debent. Itē constitutio extenditur ad p̄terita. Item excōmunicati & interdicti obtētu alicuius priuilegij ad diuina recipi nō debēt. Item institutio & destitutio presbyterorum ad episcopum pertinet, nisi eccl. sit vtroq; iure, idest, quo ad spiritualia & temporalia ad religiosos pertineant. Item Templarij & Hospitalarij semel in anno in ecclesijs interdictis celebrare possunt. Item qui in fraternitate priuilegiatorum recipiuntur, si in proprijs possessionib. remanserint, propter hoc à subiectione diœc. sui episcopi non eximuntur. Item quod de Templarijs & Hospitalarijs hic dicitur, ad alios omnes religiosos extēditur. Itē per abusum siue delictum perditur priuilegiū. Et sic nota quod priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

† De Templarijs, & Hospitalarijs, vide Cassaneū, in catalogo gloriæ mūdi par. 4. considerati one 64. & 65. & par. 9. consideratione 4.

† Vide Calixtum Papam 1. epist. 2. ad Epōs Galliæ. Refert Burchardus lib. 11. Decret. c. 38. & Iuo p. 14. cap. 102.

Cvm.] Io. An. diuidit totam decretalem in tres partes: nam in prima ponit exordium, & querelam episcoporum decisam, in secunda parte prouidet: in tertia prorogat, & pœnam imponit. Secūda ibi, Ecclesias. Tertia ibi, Quod autem. Et secunda principalis subdiuiditur in quinque, quæ omnia patēt ex summario & intellectu. Et ista diuisio est bona. Abb. Sic.

CASVS. Fratres Templi & hospitalis excedebant in pluribus contra episcopalem auctoritatem, qui etiam scandalum faciebant, & inducebant periculum animarum: propter quæ episcopi in Laterañ. concilio de ipsis grauiter sunt questi. Super his primo dicit papa, cū & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nusquam illud melius exequimur, quàm si ea nutrire quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus: Demum descendit ad articulos, in quibus prædicti fratres excedebant: recipiebant enim ecclesias & decimas de manibus laicorum, sine consensu episcoporum: prohibet papa prædictis fratribus & alijs quibuscunque religiosis, ne de cætero prædicta recipiant sine consensu episcoporum, dimissis illis, quas contra tenorem istum aliquo tempore receperunt. Item excommunicatos & nominatim interdictos, ab episcopis recipiebant ad diuina: præcipit concilium tam his, quàm alijs religiosis prædictos euitandos iuxta sententias episcoporum. Item in ecclesijs suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, presbyteros instituendos in eis cum vacauerint episcopis repræsentent, vt de cura plebis episcopis respondeant, & ipsis

c Excedentes.] Vndè illa perdere debēt. 11. q. 3. priuilegium 74. dist. vbi.

d Ecclesias igitur & decimas.] sic 16. q. 7. decimas. 4. & supra de iure patrona. quod autem de consensu episcoporum possunt ecclesias recipere supra de iure patr. cura 3. decimas quas habent laici in feudum, & non aliis possunt recipere de consensu episcoporum, sup. de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. in fi. decimas tamen de laboribus suis non soluunt. sup. de deci. ex parte.

§ Et de dona. pastoralis Io. And.

[Gloss. seq. recitetur per contrarium.

e Aliquo tempore.] nisi præscriptione muniti fuerint, vel postea consensum episcopi habuerint, sup. de iure pat. cura.

f Excommunicatos.] quos vitare tenentur, non obstante aliquo priuilegio infra de senten. excommunic. nulli, & de iure communi quilibet tenetur: 11. q. 3. excommunicatos, quod ius per priuilegium non tolli.

quoque & nominatim a interdictos, tam ab illis, quã ab alijs omnib. iuxta episcoporum sententiã statuimus euitandos.

¶ Religiosi, etiam exempti, in ecclesiis non pertinentibus ad eos pleno iure, non instituunt, nec destituunt inconsultis episcopis: sed rationem exigunt in temporalibus ab institutis. h. d. vsque ad § quod si.

¶ In ecclesijs verò suis, quæ ad eos pleno iure b non pertinent, instituendos presbyteros episcopis repræsentent, vt eis de plebis cura respondeant. Ipsis verò pro reb. temporalibus rationem exibeant competentem. Institutos etiam inconsultis episcopis non audeant remouere.

¶ Hospitalarij & Templarij semel in anno celebrent in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum, h. d. vsque ad §. de confratribus. Abbas.

¶ Quòd si Templarij vel Hospitalarij ad ecclesiã venerint interdictam, nõ nisi semel in anno c ad ecclesiasticum officium admittantur: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. d

¶ Confratres exemptorum, seu ipsorum oblati, qui in totũ non se trastulerunt, indicari possunt ab ordinarijs locorum, h. d. vsque ad fin. Abb. Siculus.

¶ De confratribus † hoc constituimus, vt si non se prædictis fratribus omninò reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodò duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum suorum sentẽtia nullatenus eximantur. e sed potestatem suã in eos sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi.

¶ Quod autem de prædictis fratribus dictum est, ab alijs quoque religiosis, † qui præsumptione sua episcoporum percipiunt iura, & contra canonicas eorum sententias, & tenorem priuilegiorum f nostrorum venire præsumunt, præcipimus obseruari. Si enim contra institutum hoc venerint, & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subiaceant interdicto. & quod egerint, irritum habeatur.

¶ Idem archiepiscopis [& † episcopis] ad quos litteræ istæ peruenerint.

Suis priuilegijs priuandus est, qui alienis derogat.

CAP. IIII.

Dilecti † filij fratres Hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione mõstrarunt, quod vos eis de malefactorib. suis iustitiã facere nõ vultis g priuilegia

---

tollitur, vt in decre. prædicta, nulli.

[Glo. seq. et i. per quæstionem.

a Nominatim interdictos.] Nominatim aliquis dicitur interdictus siue excommunicatus, quando proprio nomine expresso 1 interdicitur, vel alijs circunstãtijs instit. u. d. exheredat. liberorũ. §. nominatim. 2 Ber.

[Glossa sequẽs exponit, & arg. à cõtrario. Secũdo quærit & soluit.

b Pleno iure.] idest vtroque iure quo ad spiritualia & tẽporalia inf. eo. quoniam. sed à contrario videtur, quod si vtroque iure ptineat ad illos episcopus nihil possit attentare in illos: quod verum est: & ita institutio & destitutio quo ad tẽporalia & spiritualia ad ipsos ptinet, 16. q. 2. c. 1. & inf. eo. quoniã, & sic ecclesiæ istæ eodem gaudent priuilegio, quo & isti priuilegiati: alias vero si pleno iure ad eos nõ ptineãt, seruabit qd hic dicit. Sed cũ pleno iure istæ ecclesiæ pertinent ad illos religiosos ex priuilegio Papæ: quis deponet presbyteros? Potest dici qd illi pri no vocabunt episcopũ diœcesanum, & per eum adiunctis sibi alijs episcopis depositio fiat sicut faciũt i alijs sacramẽtis, & hoc colligi secundum tenorem priuilegiorũ, vt si primo debent recipere sacra ab episcopo diœcesino, secũdũ quod i priuilegio ponitur, vel etiã à quocunque, & secundum hoc vocabunt isti priuilegiati quoscũque episcopos voluerint. aliis possunt priuari officio & benefi. io. p ablates iusta causa i teruenĩete, se deponere non possunt, cum ad officium abbatum hoc nõ pertineat. B.

c Semel in anno.] De hoc habes inf. eo. vt priuilegia. & illud. ADDITIO. Hodie an & quãdo possit celebrari i ecclesia sua loco interdicto, vide bonum textum in c. S. de sen. excom. in vj. in fin. & quod ibi nota. Abbas.

d Defunctorum.] Nisi fuerint fratres eorum: quia tũc possunt illi sepeliri in ecclesia interdicta, dummodo illi fratres non sint excommunicati, vel nominatim interdicti, vt inf. eo. vt priuilegia.

e Nullatenus eximantur.] Sic inf. eo. tuarum. & c. pen. & hoc ideo, quia per cõfraternitatem talem non sunt conuersũ illorum, nec oblati, sed aliquam remissionem consequũtur. inf. eo. vt priuilegia. vnde dixit, omnino non reddiderint, & ita remanẽt de iurisdictione episcoporũ. aliàs p tribus, vel quatuor denarijs posset quis eximi à iurisdictione sui episcopi, qđ esset iniquum inf. eo. vt priuilegia. § hoc autem.

f Tenorem priuilegiorum.] Sic inf. eo. porro. in fine. & ideo nõ debẽt habere fructum illorum, ex quo ea non seruant, inf. e. tuarũ, & ca. petistis, & c. vt priuilegia. 11. q. 3. priuilegiũ. & ita per abusum siue per delictũ perditur priuilegiũ quare subiacebunt propter hoc i terdicto episcoporũ, vt in fine sequitur. sim. sup. de hæc. ad abolẽdam. in fine vbi de ho.

Dilectis.] In prima ponit querelã. In secũda ibi, Pro certo. prouidet Ab.

CASVS. Fratres Hospitalis Hierosolymitani cõquesti fuerũt domino papæ, quod archiepiscopi & Episcopi eis de suis malefactoribus iustitiam facere nolunt, priuilegia ipsorum non recipientes: vndè papa scribit Prælatis prædictis, quod ipsi pro certo sciant, quod ipse priuilegia ipsorum prælatorum decurtabit, cum ipsi obiiate nõ timeant sacri ptis authẽticis Rom. ecclesiæ. No. arg. ptra iudices, qui iustitiã q relantib. nõ exhibẽt, & partiũ probationes nõ attẽdũt. Itẽ no. q ei iustitia nõ est fenũda q alijs iustitiã denegat exhibere.

g Nõ vultis.] Vnde pot cõueniri, q a iustitiã facere nolũt 23. q. 2. Dñs. & i Aut. vt diff. iu § pe. & tũc.

---

1 vt no. 7. de cle. excõ. mi ni. ppposuit. Io. And.

2 Ad idẽ de sen excõ cõ stitutione i § 1. 6. vide qđ dixi 7. de p bẽ. in Lateranẽ. i ptin. Io. And.

† Præter pe nominatiũ & alios hi vide Marti sã Sozin & alios i c 3. sup de fo compet glossam & Geminian i c. quo 794.

† Vide cã liũ Trid. so 6. de for. ca. 3. sessio. 25 & regul bus. c. 4 habes, qu do epi o gãt relig ios, & miant.

† Hæ dua ces, & eis desent, in quotvera & recent b codic

† Cap. tũ in & post liũ Lat ni. par. capit. 6.

& vlt.col.8.& 23.q.5.administratores.& sic iudex facit litem suam propter dolum suum, & etiam propter alias culpas, vt ff.de iudi. filius familias.

a Contemnentes. arg. contra iudices, qui probationes diligenter non attendunt, ar. 30.q.5.iudicantem.

b Decurtabimus.] Non enim sunt ei sua iura seruanda,qui ius alienum violare non metuit.73.dist.vbi.& 25.q.2.sic decet.& de mu.pe.c.i.& 2. & ar. 95.dist.esto subiectus. & quod quisque iuris in alterũ statuit, vti debet eo.sup.de cõstitu.cum omnes & ecclesiasticus ordo confunditur, si cuilibet ius suum nõ seruatur.11.q.1.peruenit. Inspiciant ergo priuilegia istorum, & secũdum quod ibi continetur, ita obseruetur.inf.eo. porrò.& ita tanquam cõtemptores & negligentes punientur. B.

ipsorum recipere contemnentes,[a] & infra.

¶ Pro certo sciatis, quod nos concessa vobis priuilegia decurtabimus,[b] cũ ecclesię Romanę scriptis authẽticis obuiare minime timeatis.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Etiam priuilegiati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam: & si admiserint debent inde eos eijcere & si non fecerint, episcopus supplebit.*

CAP. V.

AD † hæc: & infra. ¶ Mandamus, quatenus Hospitalarijs præcipias,vt siquos in excõmunicatione defunctos in cęmiterijs ecclesiarum sepelierint, [c] eos extrà cęmiteria eijciant:[d] quod si facere noluerint, tu hoc de his, quos in excõmunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

¶ Idem Abbati, & monachis sancti Andreæ Cistercien.ordinis.

¶ *Contra priuilegium ecclesiæ præscribitur spatio triginta annorum: hodie verò quadraginta vt infra eod. accedentibus.*

AD hæc.] Etiã priuilegiati,qui sepeliunt mortuos excommunicatos, eos extumulare tenentur. hoc dicit. Abbas.

CASVS. Hospitalarij defunctos in excõmunicatione sepeliebant in cœmiterijs ecclesiarum: mãdat Papa Cantuarien.archiepiscopo, quatenus pcipiat ipsis Hospitalarijs,vt corpora illorũ defunctorum in excommunicatione, extra cęmiteria eijciãt, q si non fecerint, archiepiscopus illud exequi non omittat. No. quod corpora defunctorum in excommunicatione, n sunt in cœmiterijs sepeliend[illegible]

[Gloss.seq. reci. per quæstionem.

c Sepelierint.] ita communicando eis in morte,inciderunt in excommunicationem,quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo.23.q.5.c.1.2.& 3.& supra de sepul.sacris.

[Glo.seq.excipit duos casus.

d Eijciant.] si potuerint discerni ossa eorum ab ossibus fidelium; aliàs non supra de sepulturis sacris. & nisi forte tales fuerint,qui petierunt absolui, & per eos non steterit, quo minus fuerint absoluti; & quia post mortem sunt absoluendi,inf. de senten. excom. à nobis 2.& factum suum illi emendare tenentur. sim. 55. dist.pœnitentes. alioquin archiepiscopus hoc faciet in eorum opprobrium. Ala.

SI de terra.] CASVS. Monachi sancti Andreæ ordinis Cistercieñ.habent priuilegium de non dandis decimis de laborib.suis.monachi isti habent terras in parochia canonicorum de Plautio, de quibus decimas persoluerunt per xxx.annos dictis canonicis,nunc,excitati nolunt soluere decimas dictis canonicis: vnde mandat Papa monachis illis,quatenus si de terra illa,quam habent in parochia illorum canonicorum,per xxx.annos decimas persoluerunt, eisdem, eas de cætero integrè sibi soluant:quia licet eis sit concessum,vt de laboribus suis decimas non persoluant, de priuilegio tamen indul[illegible] tanto [illegible] pore[illegible] e voluerunt[illegible] on possunt[illegible] priuilegium se in hac parte tueri, cum liberum sit vnicuique iuri suo renunciare. Not. q qui non vtitur priuilegio sibi concesso legitimo tẽpore, amittit illud. Item triginta annorum spatium beneficia priuilegij excludit. Item liberũ est cuilibet iuri suo renuntiare.

[Gloss.sf.quens signat contrarium, & remittit.

CAP. VI.

SI † de terra,quam habetis in parochia canonicorum de Plautio, per triginta annos [e] eis decimas persoluistis, eas sibi de cætero integre persoluatis. Licet enim priuilegiorum Romanæ ecclesiæ beneficio fratrib. Cistercien. ordinis † indultum fuerit,quod de laboribus suis nullas decimas persoluere debeant, de priuilegio tamen indulto tanto tempore,[f] vobis detrahere voluistis: cum liberum sit vnicuique suo iuri renuntiare: [g] eoque modo non potestis vos i hac parte tueri.

¶ Idem Ambiañ.† episcopo.

¶ *De priuilegijs non est iudicandum,nisi eorum tenore inspecto,& secundum continentiam eorum ab omnibus subditis sunt seruanda.*

CAP. VII.

POrrò † ¦ quamuis

e Triginta annos.] ar. contra sup.de præscr.de quarta,16.q.3.c.placuit.5.quas a[illegible] omnes. & est expressum infra eo. accedentib. vbi tantum xl.annorum spatio perditur priuilegium, vbi de hoc.

[Gl. seq.fortificat textum.

f Tanto tempore.] sic patet, quod priuilegium perditur,nisi quis vtatur eo.inf.eo. accedentibus sic etiã leges per desuetudinem abrogãtur. ff.de legibus.de quib.multo fortius priuilegium: quia res de facili ad suam naturã reuertitur, ff.de pact. si vnus.§. quod si nõ totũ. sed propter hæc quitum ad alios non perditur.

[Gl.seq.alle.5.con cor.signat contrarium,& remittit.

g Renuntiare.] sic inf eo.accedentibus. & sup. de regu.ad Apostolicam,& c.statuimus,& 7.q.1.quam periculosum & remittentibus actiones suas, non est vlterius regressus ad eas. ff. de ædili.edic.l. quæritur.§. si venditor.ar.C.d. de so.cõp.si diligẽti.vbi plene de hoc tractat.

POrrò.] Priuilegiorum tenor inspiciendus est & seruandus.h.d. Et potest exemplari tex.per c.nuper. s. de decimis,Abba.

CASVS.Templarii & Hospitalarii multa prærogatiua libertatis sunt muniti: verũtñ aliã libertatẽ hñt vñr in locis illis in quib. fuerant habitatores antequam ad eos peruenissent,quã in aliis suis possessionib. & si habuerunt eandẽ vel aliã,hoc ex inspectione priuilegiorũ suorũ valet cognosci: & ẽm q inuenit i priuilegio,ita ẽ obseruãdũ. In fine dicit Papa: sic volumus eos tenorẽ suorũ priuilegiorũ seruare,q fines eorũ n trãsgrediant. No. q priuilegia seruãda sũt ẽm q ptinet in eis: Et sic ẽ ar. q priuilegia stricti iuris sũt. Itẽ ar. q nulli priuilegiato credẽdũ ẽ, nisi priuilegiũ suũ inspiciẽdũ cõcedat. Itẽ 3

† Cap.9.eo. tit.in 1.compilat.& post conciliũ Lateraũ. sub Ale. iij.par. 38.c.4. Vide glossam in c.vlt. 17.q.4.

† Dictio ordinis,deest in antiquis omnibus codicib.

† Albieñ. † Abiañ.

1 Quod facilius pdit. q ius cõe,C.ad Velle. antiqua.secundũ Philip. Ioã. And.

† Ca. 10. eo. ti.in 1.cõpil.

ap.6. eo. ti.in 1.comp.& post ciliũ Lateran. sub Ale. iij pa. cap. 5.

uis a Templarij & Hospitalarij multa sint libertatis prærogatiua donati, † non dubitamus, quin aliam libertatem b habeant in locis, in quibus antequam peruenissent ad eos, fuerant habitatores: quod totum ex inspectione c priuilegiorum suorum † plenius aduertere potes: & secundum quod inueneris, ita obserues. Sic enim eos volumus priuilegiorum suorum seruare † tenorem, d quod eorum metas transgredi minimè videantur.

¶ Idem I. Apostolicæ sedis legato.

Per solutionem census, quæ fit Romanæ ecclesiæ, non probatur exemptio à iurisdictione episcoporum.

CAP. VIII.

RECepimus† litteras, quas de ecclesijs censualibus direxisti. Cæterum diligentiam tuã volumus non latere, quod sicut non omnes, qui specialiter beati Petri iuris existunt, annuatim Apostolicæ sedi censum exoluunt: ita non omnes e censuales ab episcoporũ subiectione habentur immunes.

¶ Inspicienda f sunt ergo ecclesiarum priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, vt si fuerit deprehensum, quod ecclesia, quæ censum soluit, specialiter beati Petri iuris existat, & ad indicium † perceptæ libertatis g census annuus conferatur, non immerito poterit speciali prærogatiua gaudere. Si verò ad indicium † perceptæ protectionis h census persoluitur, non ex hoc iuri diœcesani episcopi aliquid videtur esse subtractum.

¶ Idem.

Priuilegium vni concessum non potest ad alium extendi, propter identitatem rationis. h.d. & solet quotidie allegari.

CAP. IX.

SAnè † & infra. Temerarium i est, & indi-

forma verborum non est recedendum. Item fines priuilegij nemo excedere debet, & sic est arg. quod fines mandati diligenter sunt obseruandi.

a Quamuis.] idest, quia in antiqua erat, quoniam, & melius. simile q̃uis s. de iureiuran. quemadmodum. ibi. quamuis interdũ, &c. vel quãuis: idest cum, sed propriè non videtur stare posse.

b Libertatem.] supple, quam in alijs immo habet eandem in his quam in alijs possessionibus. hoc tamẽ deprehenditur ex eorum priuilegio: vt infra dicit. & ita res ad eos deuoluta censetur eodem priuilegio cum alijs. ff. de vsuris cum quidam. §. si debitores. 1 & ff. de iure fisci. fiscus.

[Glo. sequen. elicit quatuor notanda.

c Ex inspectione.] & ita inspiciẽda sunt priuilegia, ad hoc vt sciatur quid contineatur in eis inf. eo. re. recepimus. & sup. de fide instrumentorum acceptimus: & in Auth. de mand. principum §. si quis autem. colla. 3. Et est arg. quod index debet facere copiam rescripti partib. ad inspiciẽdũ, nec sufficit sola recitatio rescripti: quia falsitas posset ibi esse q̃ ex sola lectione dephẽdi nõ posset. Et ex eo quod dicit: ita obserues: not. nõ esse recedẽdũ a forma verborũ. s. de decim. ad audiẽtiã & s. de trãslatio. inter corpo. alia. & ff. delegatis tertio. nõ aliter. 2 Itẽ arg. fines mãdati diligẽter seruãdos. s. de rescrip. si dilecta. Itẽ ar. nulli esse credẽdũ, qui dicit se habere priuilegiũ, nisi illud ostendat. supra de offi. deleg. cum in iure. & arg. ad hoc 42. dist. quiescamus & 100. distin. contra morẽ. & infra eo. cum capella. B.

d Tenorem.] sic sup. eo. cum & plantare. in fi. & infra eo. petistis. & ita priuilegium in sua forma tantum seruari debet. & non vltra extendi: aliàs priuilegium nõ defendetur in alijs. Ber.

REcepimus.] Solutio census non probat quem exemptum, nisi ex alio deprehendatur, vt quia soluitur ad indicium perceptæ libertatis. h. d. Primo ponitur consultatio Secundo responsio ibi, Cæterum. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis inuenit plures ecclesias in sua legatione censuales: dubitauit vtrum hoc ipso essent exemptæ à iurisdictione episcoporum: quæsiuit à Papa quid iuris sit super hoc, & ipse respondet commendans in hoc diligentiam suam, dicens, quod sicut non omnes illi, qui specialiter existunt de iure beati Petri Apostolicæ sedi annuatim censum exoluunt: ita non omnes censuales subtrahuntur à iurisdictione episcoporum: verũtamen inspicienda sunt priuilegia ecclesiarum. & si fuerit deprehensum in eis, quod ecclesia quæ soluit censum, specialiter beati Petri iuris extitit, & ad indicium perceptę libertatis annuatim cẽsus soluat, ecclesia illa libera ẽ & exẽpta. Si verò ad indiciũ perceptæ protectionis cẽsus persoluitur propter hoc à iurisdictione epi nõ est subtracta. No. quod per hanc decretalẽ dẽt & põt cognosci ex inspectiõe priuilegiorũ, an sit ecclesia exẽpta vel nõ: quia si dicat̃ in priuilegijs, quod dat̃ census in signũ libertatis, tũc est exẽpta ecclesia. Si sũt dat in signũ protectionis, nõ est exẽpta. Itẽ priuilegia inspiciẽda sunt cũ de eorũ tenore dubitatur. Item exẽptio in protectione parũ vel nihil cõmoditatis affert.

e Omnes.] sicut Tẽplarij, & Hospitalarij, & Cistercię. qui censũ nõ soluũt Romanę ecclesię, sicut credo.

f Inspiciẽda.] De hoc dictũ est sup. c. proxi.

g Perceptę libertatis.] Vbicunq; inueneris hęc verba, in priuilegijs, statim intelligas illos esse in totum exẽptos à iurisdictione epõrũ, vt hic patet

[Glo. seq. dat simile, quęrit & soluit.

h Ad indiciũ perceptæ protectionis.] Licet Papa recipiat aliquos sub sua protectione, 3 non sunt propter hoc subtracti a iurisdictione epõrũ, if. e. ex parte 2. & sic per cõfirmationẽ in forma cõi, nõ præiudicatur episcopo loci. sup. de confir. vti. cap. vlt. & quasi per totum. arg. sup. de maior. & obedien. per tuas. Arg. contra sup. de cleri. peregri. cap. vlt. Quid ergo valet talis protectio? certè parum, sicut parum valet confirmatio in forma communi, tamen aliqua reuerentia plus debetur illis, quam alijs. argum. decret. prædi. tuas. & fortè citius Papa mouetur pro eis, cum iniustè grauatur, ad litteras concedendas.

SAnè.] Priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas. hoc dicit.

CASVS. Nullus dẽt auctoritate sua sibi presumere, quod alij certa rõne inspecta, à Romana ecclesia singulari priuilegio est concessũ. No. quod nullus dẽt propria auctoritate aliquid sibi presumere. Itẽ priuilegiũ nõ dẽt concedi nisi certa rõne inspecta. Itẽ speciale nõ dẽt trahi ad gñale.

[Gl. seq. alleg. 7 concor. signat contrarium, & soluit.

i Temerariũ.] Hoc iõ dicit, quia q̃ per priuilegiũ cõcedũtur, nõ dẽnt trahi ab alijs auctoritate propria in exẽplũ, vt hic.

† dotati.

† Dictio suorũ, deest in recẽtioribus impressis, sed eã habet veteres codices.

1 Debitor priuati, qui minores q̃ semisses pstabat vsuras, factus debitor fisci, soluit semisses. Io. And.

† conseruare.

† Ca. 1. e. tit. in 2. cõpila. Vide citatos super vlt. gl.

2 Vide de verb. sig. propter ea. in gl. 2. Ioan. An.

† Aliàs, iudicium. in quot ant

† Aliàs, iudicium, i dẽ anti

3 Vide ... lum ... C. de ... mun... & Bar ... in ... rione ... Tractat ...

† De ... rũ ... l. nõ ... non ... ex. ... chara... si. ... prim... Ang... 272. ... dictu... legiu... eius ... & G... nus ... aliqu... prim...

vt hic, & 16. quæst. 2. hinc etiam quia priuilegia communem legem non faciunt, 16 q. 2. non exemplo. supra de concel. præb. constitutus. in fi. ff. de const. princip. L. 1. C. de leg. l. leges in fi. & 7. quæst. 1. petisti, ar. 100. distin. contra morem. Arg. contra, quia quòd vni personæ conceditur, cæteris denegari non debet. 5. distin. ad eius verò, & 4. distin. denique non sunt contra, quia loquuntur de communi iure: quod enim de iure cōi conceditur omnib. cōcessum intelligitur: secus de iure speciali, in quo casu loquuntur primæ concordantiæ.

a Certa ratione.] No. quod priuilegiū non est dandum nisi certa ratione inspecta, 1 vt 7. q. 1. petisti. & non subito, sed cum magna deliberatione 23. dist. communis filius, & 16. q. 1. in parochiæ.

b Singularib[9] voluit beneficijs.] idest, priuilegijs, q̃ singularia sut, & priuata à lege cōmuni. 3. dis. priuilegia. Bern.

P Atentibus.] Duæ sunt partes, 2 ibi tuo, & rñ. Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Hospitalarij, & Templarij, & alij habent oratoria in domibus suis: quærit eps Abulen. vtrum liceat prædictis ponere ibi campanas, & publicè pulsare? & rñdet Papa, qd̃ n̄ licet

gnum, aliquē sibi sua auctoritate piumere, quod Romana ecclesia alicui, certa ratione[a] inspecta, singularibus[d] voluit beneficijs indulgere.

¶ Celestinus iij. Abulen. epo.

¶ In oratorijs priuatis campana publica teneri non possunt, etiam per religiosos. h. d. & tene mentis hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in vsu.

CAP. X.

PAtentibus † litteris certificari desideras, vtrum Templarijs, Hospitalarijs, & alijs oratoria in domibus suis habentibus, liceat campanas in eis ponere, publicèque pulsare: Respondemus autem consultationi tuæ, quod non licet[c] eis hoc agere: quin potius[d] per te, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, coercendi sunt, vt ita sint suo iure contenti, quod iustitiam non impediant[e] aliorū.

eis hoc agere, imo com pellēdi sunt, vt ita iure suo sint contenti, quod iustitiam non impediant aliorum. Not. quod in oratorijs Templariorum, & aliorum, non licet habere campanam. Item ar. quod exempti si excedant metas priuilegiorum suorum, siue publicè delinquant, quod possunt ab episcopis coerceri. Item priuilegium sic est intelligendum, & seruandum, vt non lædat, vel impediat iustitiam aliorum.

c Non licet.] nec etiam Missas ibi celebrare, de conse. dist. 1. vnicuique, & c. clericos, & c. si quis.

[Glo. & quarg. & remittit.

d Potius per te.] ar. quod exempti si excedant metas priuil. giorum, siue publicè delinquant, quod possint ab episcopis coerceri. & ar. inf. eod. c. proxi. vbi de hoc, ar. opt. s. de statu regu. c. recolentes.

e Non impediant.] ar. q. Papa sic indulget priuilegiū, vt non lædat siue impediat iustitiam aliorum, si ne quid in lo. publi. l. 2 §. si quis a principe, & sup. de vsu pal. ex tu. rium. 9. q. 3. si quis verò non obediat 22. q. 2. primū, & ff. de condi. indebi. nam hoc, & sup. de consuetu. cum olim, & sup. de ecc. ædifi. ad audientiam.

T Varum nos.] In prima ponitur querela, & cōsultatio: in secunda respōsio. ibi. Verum, & in prima ponunt quattuor excessus illorū Hospitaliorum. Abbas.

CASVS. Fratres hospitalis sancti Ioannis cū pro eleemosynis colligendis mittere debeant clericos, & fratres de ordine suo cruce signatos, ipsi mittunt laicos, & illiteratos, qui in superbiam elati, in multis excedere præsumunt: In quadam ecclesia baptismali sibi ab archiepiscopo Lugdun. concessa, quidam eorum percussit vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiā sanguinis effusione fœdando, propter quod archiepiscopus phibuit ibi celebrari diuina, donec fuerit reconciliata: ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrauerunt: Item quosdā presbyteros ab epis suis ab officio suspēsos, eidem quamuis laici sint, restituunt ad diuina officia exequenda: Item quosdā laicos, qui cum vxorib. in domib. pprijs commorant, pro eo q̃ sibi soluunt aliqd annuatim, ita eximere cōtendunt, vt alijs secundum legem terræ de sibi obiectis respondere non teneantur: Consultus Papa respondet, cum priuilegium mereat amittere, qui per . illa sibi abutitur potestate, mandat archiepiscopo Lugdun. quatenus si aliquos clericos aut laicos inuenerit missos a pdictis fratribus pro eleemosynis colligendis laicos cruce signatos, interdicat illis, q. eos miserunt, officium pdicationis in tota prouincia sua: & missos, si laici fuerint, excōmunicationis mucrone percellat; si clerici, ab officio, & beneficio suspendat, non obstante aliquo priuilegio, vel appellatione. Illos, vero, qui post interdictum suum in ecclesia prædicta celebrauerunt diuina, eadem pœna suspensionis inuoluat, & in eadem diuina officia celebrari non permittat, donec fuerit reconciliata: presbyterus ab episcopis suis suspensos, & p fratres illos ad officia sua temere restitutos, in eandem sententiam reducat. Alios vero, quos propter præmissam causam ad respondendum alijs s̄m legem terræ asserunt non teneri, compellat alijs respondere, nō obstante appellatione. Nota q. priuilegium meretur amittere, qui abutitur ipso. Item illi, qui mittunt ad colligendas eleemosynas a fratrib. hospitalis sancti Ioannis, debet esse de ipsis fratrib. cruce signatis vere, & non laicis, alio quin repelluntur cum pœna hic statuta. Item arg. q. licet aliquis portet habitum regularē, non obligat, dummodo constet, q. animo obligandi hoc non fecit: et sic est hic ar. q. habitus non facit monachum. Item priuilegium non excusat in delictis. Item appellatio non tuetur aliquem in debito. Item arg. quod ordinarius possit punire exemptos, cum publicè delinquunt. Item in eccl'a sanguinis effusione polluta celebrari non debet, donec reconcilietur. Item absolutio, vel restitutio facta ab illo q. nō hēt ius absoluēdi, vel restituendi, nō valet. Itē priuilegio præcedentium gaudere nō dēnt, qui nō sunt conuersi.

¶ Inno. iij. achiepo Lugdun.

¶ In tota prouincia exhortationis officio priuantur Hospitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos, & si missi sunt laici, excommunicantur, si sunt clerici, ab officio, & beneficio suspenduntur, & eadem suspensione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant, & suspensi per episcopos exemptos absolui nō possunt, & fratres priuilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt, priuilegiati non sunt.

CAP. XI.

TVarum † nos tenor edocuit litterarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos, & illiteratos mittūt p eleemosynis colligendis: & infra. ¶ Cum in quadam ecclesia baptismali, eis à prædecessore tuo collata, [f] quidam eorū percutiens vicariū sacerdotē, ipsā ecclesiam sanguinis effusione fœdasset, vsq; ad

f Collata.] non pleno iure vt infra patet.

Facit ad c q not. ... in l. ... c coll. li ... 10. ... 2. o. ti. ... cōp. De ... teria, & ... lectu vi... Albericū ... Dictiona ... v. bo, cā ... his versi... tui qd ... gna. Abbas ita: ... nimo po ... p te, &c.

Dicit Inn. & Abbas, hoc iō, licet pro ... exē... , ipsorū ... toria, vel ... erā nō, ... s. eod. ... prim[9], su ... gl. Io...

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōp. Et de fratrib. Hospitalis sancti Ioānis vide citatos in c. cū, & plātare s̄. eo. tit.

[Glo. seq. exponit, obijcit, & soluit.

a Ad reconciliationem.] per aquam benedictam cum vino, & cinere, & per simplicem sacerdotem, sup. de cõse. eccle. vel alta. proposuisti, & c. aqua. Sed nonnè ex priuilegio saltem semel in anno possent ibi celebrare ante reconciliationẽ: vt supra eo. cum & plantare. §. quod si. & inf. eo. vt priuilegia? Dicas, quod priuilegium non extenditur ad hunc casum ꝗdiu fuerit sic execrata: vt ĩ. eo. cap. ibi, donec recõciliata fuerit, &c. & quia hoc est interdictum iuris, & non hominis: qui celebrat in tali ecclesia, non est suspensus nec irregularis. 1 hic tamen ecclesia fuit iterdicta a iure, & ab homine, & sic diuersa est hæc pœna, arg. ĩ. de cler. excõ. mi. si celebrat. & c. postulastis. § quæsiuisti. Ber.

b Emancipare.] id est, liberare de potestate episcoporum. 2

c Amittere.] 11. q. 3. priuilegium.

[Glo. se. not. signat contrarium, & soluit. Iterum soluit obiect. de tribus inribus, vlt. dicit hic soluit quæstionem.

d Signatos.] per hoc patet, quod licet portet aliquis habitum regularem, non obligatur, dummodo constet, quod non animo obligandi hoc faciat, vt isti faciebant: quia in tali casu habitus non facit monachum, sup. de reg. porrectum. at contra, supra eo. tit. statuimus. Sed illud verum est, cum constat quod animo vouendi habitum recepit professorum. Nec obstat 27. distin. quòd interrogasti, & sup. de regula: vidua. 20. quæst. 1. quem progenitores, quia illa intelligebantur olim quando ab initio factum erat ambiguum. Et per hoc videtur solui quæstio de eo qui simulando se monacham, corrupit monialem, quia non est compellendus 3 ad monachatum, aliàs tamen puniendus est exilio, etiam si iocose schemate monachæ vsus est, in Auth. de sanct. episc. §. vlt. collat. 9. Lau.

e Exhortationis.] id est, prædicationis.

f Ab officio beneficioque.] Puniuntur enim isti tanquam falsarij. sup. de crim. fal. c. 2. laici enim excommunicantur. eo. tit. ad falsariorum.

[Glo. seq. alleg. quòd ordinarij puniant exemptos delinquentes. Secundo alleg. contrarium. Tertio ponit opi. Vinc. & Tan. cui signat contrarium, & soluit. Quarto ponit aliam opi. Quinto opi. Ioan. dist. vlt. soluit per ius nouum.

g Priuilegij beneficio.] sic ergo videtur quod ordinarius possit punire exemptos, cum publicè delinquunt: quia hic priuantur officio, & beneficio nuntij istorum, & ipsis interdicitur officium exhortationis ab ordinario, & ĩ. de hære. ad abolendam. in fi. Sed ibi dicitur tanquam à sede Apostolica delegatus, vndè non vr̃ ꝗ iure suo, & ratione delicti sortitur quis forum. 6. q. 3. placuit, ĩ. eo. cum & plantare in fi. & sup. c. proxi. rõne delicti perditur priuilegium, vt hic dicitur, & 11. q. 3. priuilegium. Item reatus oẽm honorem excludit. C. vbi sena. vel clarissimi. l. 1. & qui in prouincia quis deliquerit, illic iuri subiaceat, omni priuilegio cessante. C. vbi de crimine. agi oportet. Auth. qua in prouin. nec. n. prætextu priuilegij flagitiorum crescit auctoritas. C. de priuile. schola. l. 2. lib. 12. & remissio peccatorum non dat licentiam delinquendi, 1. q. 7. exigunt, de pœn. dis. 3. sanè. Et dicit Imperator: non permittas delinquentes aliquibus priuilegijs vti. in Authen. de mand. princ. §. quòd si delinquentes. coll. 3. Sed contra videtur quod non possint illos punire, 16. q. 1. frater noster. & ĩ. de supplenda neglig. præla. sicut nobis, & ĩ. eod. cum capella. si enim tales possẽt puniri vt alij, inutile esset eorum priuilegium. Itẽ proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus, qui est maior omnib. post principem, ff. de offi. procons. si in aliquã. §. 1. aliàs est lex & incipit. nec quicquam. Vinc. dixit ꝙ ordinarius nõ potest interdicere eorum ecclesias, quando totã terram subijcit generali interdicto. Sed contra hoc est ĩ. de consue. cum inter vos, & ĩ. de verb. sign. cum in partibus. Sed verè 4 dicas, quod licet non possit interdicere illorum ecclesias, ipsi tamen de iure communi tenetur seruare interdictum generale, vt dicunt iura duo proxima, aliàs posset illos punire ĩ. c. proxi. cum publicè delinquunt. Item pro leuib. & minimis causis nõ possunt episcopi se intromittere, nec excommunicare eos, vel si aliquis illorum esset infamatus, non potest compelli, vt se purget. Nam Papa nihil aliud eis concessit, nisi quod eos filios suos fecit, 4 sed in alijs cum publicè delinquunt, non abstulit eis iurisdictionem, aliàs nihil aliud esset nisi dare materiam delinquendi. Et quod possint puniri quando publicè delinquunt, hic patet, & ĩ. c. proxi. & hoc idem dixit Tan. Alij dicunt, quod nullo modo potest eos punire, & Papa sibi hoc reseruauit, & hoc volunt sic probare: Papa bene scit, quòd Templarij, & Hospitalarij, & alij exempti semper sunt in aliena parochia, & scit quod delinquunt, & dicit quod non puniantur, vt per iura patet in contrarium allegata: & quia si aliqui dicuntur curiales, puniuntur vbi inueniuntur, nisi sint in armata militia, quia tunc conueniuntur sub magistro militum, nisi habeant priuilegium Imperiale, C. vbi quis de curiali, vel cohortali, aliave conditione. l. 1. & illustres non puniuntur, nisi sub iudicib. à principe specialiter deputatis. C. vbi sena. vel clarissimi. l. 2. circa med. Io. distinxit 5 ita, si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam: vt in ꝯtu, vel maleficio, occidendo hominem, vel adulterãdo: tale delictũ potest punire ep̃s lo. i: quia si persona sit exempta, res tñ in ꝗ deliquit, non est exempta: & ita quasi rõne rei in qua deliquit, sortitur quis forum &c. ĩ. de fo. cõpet. c. vlt. si verò deliquit circa rem exemptam, puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res eccl̃æ, tunc à solo Papa punitur: quia in his exemptus est: vbi enim factum eorum ꝓ iudicium affert non exemptis, ibi bene punit ep̃s eos: secus si non tangit, & hoc probatur satis ĩ. eo. cũ capella. Si verò aliqđ spiritualius in priuilegiis suis inuenit, illud seruet, ĩ. eo. porro. Inn. Papa statuit, ꝙ exẽpti subsint ordinarijs rõne delicti, siue ꝯtus, aut rõne rei, de qua ꝯ ipsos qõ mouet; & corã eis põt ꝯueniri; sed si delictum cõmissũ fit in lo. o exẽpto siue ꝯtus initiatus, aut res litigiosa sit in loco exẽpto; tunc non põt conue-

---

recõciliationem a diuina ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi † in ea diuina officia celebrarunt. Alios verò presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos ijdem cum sint laici, ad diuina † officia restituunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum vxoribus suis in domibus proprijs commorantur, eo quod eis de suis aliquid cõferunt annuatim, ita emãcipare b contendũt, vt aliquibus secundũ legem terræ de sibi obiectis respondere minimè teneantur. ¶ Verum, quia priuilegiũ meretur amittere, c qui permissa sibi abutitur potestate, fraternitati tuæ mãdamus, quatenus si quos clericos, aut laicos à dictis fratribus pro colligẽdis eleemosynis cruce falso signatos d inueneris, à quibus ipsos missos esse cõstiterit, per totam prouinciam tuam † exhortationis e officiũ interdicas: missos, si laici fuerint excõmunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque f suspendas: nullo prorsus priuilegij g beneficio, vel appellationis

---

† Aliàs ita: ipsi ibi in ea: &c.

¶ Dictio, diuina, deest i antiquiorib. exẽplarib.

1 De hoc articulo vid. c. is qui, de sẽ. exc. li. 6. ubi hoc diffinit.

2 Rectè dicit gl. qa emancipare, propriè est à patris potestate liberare.

3 De hoc articulo ꝓter Pan. & alios hic, vide Archi. in ca. qđ iterrogasti. 27. distinct. vbi plenè, adde Spe. ti. de statu monachor. hæc gl. corruptè legit in vulgatis, restituta est ex manuscriptis codicibus.

¶ Hæ, legit vulgata, li. brisq[...] anti quis fui te[...] positum est

4 Non est rũ: q a p [...] nõ esset [...] pei, sed pr[...] legia [...] eo. si Pa[...] §. similit[...] & de verb[...] gni. veni[...] 1. rũ. lib. Io. And.

5 Hic & 4 3. cap. ult. Gof. hic. Vic. in sc[...] appa. & 1 li. Io. An

remedio prçualēte. ¶ Eos verò quos in prędicta ecclesia, lege tibi dięcesana subiecta, post interdictū tuū diuina celebrare† cognoueris, eadē pœna suspensionis [a] inuolens, in ea donec recōciliata fuerit, officia non permittas celebrari diuina, presbyteros etiam suspensos ab episcopis suis, & † per prædictos fratres ad officia sua temere restitutos in eandem sententiā suspensionis reducas [b] ¶ Illos verò, quos ad respondendum alijs secundum legem terræ, pro, præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, [c] quin eos ad respondendum, sublato appellationis impedimento compellas.

¶ Idem Abbati & conuentui sancti petri Eugubiñ.

¶ Centenia in instrumento perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponãt de tenore, & quod erat sine vitio. h. d. Et non est alibi casus ita clarus.

CAP. XII.

CVm † olim essemus adud Perusium constituti, & tu fili Abbas priuilegiū Lucij [d] Papæ nobis pręsentās postulaueris innouari, propter cōtradictionē Eugobin. episcopi asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatū: & inf. ¶ Te igitur & pręfati episcopi procuratoribus, in nostra præsentia constitutis, B. † basilicæ duodecim Appstolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorum † testes reciperet quos duceres producēdos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum, quorum depositionibus publicatis, dicti pcuratores ad producēdos testes, per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud sedē Apost. probarēt, quę vellent, vbi onus [e] probationis pars altera subijsset: & inf. † ¶ Nos verò tam per depositiones testiū, quam assertiones quorūdam fratrum [f] nostrorū liquido cognoscentes, illem dicti priuilegij fuisse tenorem quod videlicet cænobium vestrum nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertineret: & quod non liceret alicui episcopo, eidē monasterio, & eius ecclesijs excommunicationem indicere, vt fratres illic Domino seruientes ab omnium potestate liberi, Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quòd nulla in eis

cōueniri coram ordinarijs, 1 vt dicitur in quadam constitutione Innoc. quarti, eo. tit. volentes (lib. 6)

a Pęna suspensionis.] scilicet officij & beneficij, & potest hoc referri ad factum, cum de iure sint suspensi. violando temere interdictum, prout notat. s. de excessibus pla. c. vlt. in magna no. sed si scièter celebrarent post interdictū iuris, debēt suspendi, & tunc proprie dr suspendi. B.

b Reducas.] i. ostēdas illos ab eis non fuisse absolutos, hoc est sicut de facto fuerunt absoluti, ita de facto reducas illos i eandem sententiam.

c Nolumus excusari.] sic s. e. cū & plantare. §. pē. & s. e. c. p.

CVm olim] Priuilegiū deperditū docto de perditione & eius tenore per testes, innouatur. h. d. Vel aliter, & sic: Priuilegiū perditū de cuius veritate, & tenore, & pditione cōstat per testes pōt innouari. h. d. & est casus nota. In prima parte ponit pcessus narratio: In scda definitio. ibi, Nos. Abb. CASVS. Abbas monasterij Eugubiñ. olim priuileg. ū Lucij pręsentauit dño Papę, petēs illud innouari, eps Eugubinus contradixit, asserens hoc in eius præiudicium redūdare, pp quod priuilegiū nō extitit innouatū: tempore procedēte abbas iterum constitutus coram Papa pcuratoribus episcopi pręsentibus allegans se prędictum priuilegiū Lucij Papę amisisse, petijt vt dñus Papa faceret reperi testes s. amissione ipsius priuilegiis & tenore: dñus Papa cōmisit hoc Cardinali xij. Apostolorū, qui fideliter redegit in scriptis depositiones x. testiū iuratorū eis publicatis, procuratores epi petierunt indicias ad reprobandos testes abbatis; Papa illas ei concessit, vt apud sedem Apostolicam probarent quæ vellent, vbi pars altera suos testes produxerat. post hæc dominus Papa manifeste cognoscens, tam per depositiones testium, quam assertionem quorundam Cardinalium tenorem dicti priuilegij talem fuisse, quod cęnobium illud nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertinebat, & quod non liceret alicui epo contra monasterium illud, & eius capellas excommunicationes proferre, cum soli Romano Pontifici sit subiectum, & q nulla in eo dięcesani episcopi mentio habeatur, & præterea Abbas tempore Celestini ad præsentiam eius accedens, ipse inspectis Priuilegijs ipsi Abbatis ipsum (licet excommunicatus diceretur ab episcopo Eugubino) tanquam non ligatum admisit ad osculum pacis, quod nō fecisset nisi esset exemptus. Istis omnibus consideratis, dominus Papa decreuit priuilegium illud Lucij Papæ, quod sine reprehensione bullæ, chartę, vel litteræ apparebat, quando fuit ei ostēsum, illius fuisse tenoris cuius dicitur esse per depositiones testiū & Cardinalium assertionem. No. quòd innouatio priuilegij fieri non debet, si contradictio sequatur; licet per illam innouationem nihil noui iuris acquiratur. Item amissio priuilegij potest probari, & tenor ipsius. Itē æquitas in iudicijs seruāda est, vt vtraq; pars in eodem loco suas offerat probationes. Itē post publicatas attestationes testes possunt induci ad reprobationem testiū inductorum. Item si Prelatus excommunicatum recipit ad osculum, per hoc psumitur, quòd nō est excōicatus. Item sententia à non suo iudice non tenet. Item instrumentum in tribus præcipue reprehenditur, in bulla, charta, & littera.

d Lucij.] quod postea fuit amissum, vt j. sequitur.

e Onus.] Ideo enim isti apud sedem Apost. testes suos producere debent, quia pars altera suos etiam ibi produxit, vt sic hinc indè seruetur æqualitas.

¶ Glo. seq. tecit. per quæstionem & solutionem.

f Fratrum. Istis; non creditur tanquam testibus, cum iurati non fuerint quia inducti non fuerunt in testes, sed quia ipsi viderant priuilegium, credit eis Papa tanquam fratribus suis & honestis viris: sed non probationem, sed præsumptionem

Hostien. remittit ad summam e. § [illegible] o. A.

Celebrasse

Aliàs ita: prædictos fratres, &c. iterum ex [illegible] missa reposita est & rescripti series extendit ita legi oporte t.

Ca. s. e. tit. j. cōp. vi. Bal. in l. C. de edē. tract. de [illegible] Spec. de legato. [illegible] nu. adde doctores in l. C. de edi. diui Ha [illegible] tollen.

† aliàs P.

† aliâ priuilegij.

† Sub hoc §. paucula hęc cōtinentur, videlicet, Cęterū qm infra datū terminum, & recęptū in producendis testib. defecerant, nos tū, &c.

nem inducunt, & coadiuuant testes inductos.
¶ Gl. seq. in fi. arg. & remittit.
a Diœcesani.] & ideò nullum ius reseruauit ipsi episcopo in monasterio illo, ex quo verba plenæ exemptionis continebantur in priuilegio illo, vt s. patet. & arg. supra eod. recepimus.
¶ Glo. sequen. signat contrarium, & remittit.

tos, & eas amiseris, si probas amissionem & tenorem literarum quod fuerint sine aliqua falsitate, & sine vitio suspicionis, per legitimos testes qui discreti essent cognoscere literas de vitio falsitatis, posset dici quod postea possunt procedere arg. huius decr. Bern.

mentio diœcesani a episcopi habeatur: illud etiam attendentes, quòd cum tu fili Abbas tempore Celestini † prædecess. nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesię tuę priuilegijs, te (licet excõicatus ab Eugubiñ. episcopo diceretis) tanquam nõ ligatum b admisit ad osculũ (quod præsumitur non fecisse, nisi monasteriũ vestrum cognouisset ad Rom. ecclesiã specialiter pertinere) Decernimus priuilegium illud Lucij Papę, quod sine reprehensione c bullę, chartæ vel litteræ apparebat, quod fuit nobis ostensũ, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium & assertiones fratrum nostrorũ noscitur extitisse.

¶ Idem Cathalan. electo, & abbati trium Fontium.

¶ *Innouatio priuilegiorum nouum ius non tribuit, sed antiquum conseruat. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIII.

Ex † parte Abbatissæ ac sororum Iotren. ecclesię extitit intimatũ, quòd Melden. episcopus commissionis occasione cuiusdam (per litteras †) ad iudices delegatos obtentæ, (in qua nulla mentio d habeatur de ipsarũ priuilegijs, quæ illas & earum ecclesias, clerum et populũ Iotren. ad Apost. sedẽ nullo mediante spectare declarant, quorum ipse non erat ignarus e) eas incepit grauiter molestare, obedientiã ab ipsis, ac à clero & populo Iotren. subiectionem oĩmodã requirẽdo: & inf. ¶ Verũ cũ iudices ipsas valde grauarẽt ad appellationis beneficiũ conuolarunt: & inf. ¶ Sed iudices appellationi non deferentes, nec fragilitati sexus compatiẽtes earũ, in Abbatissam excõicationis, & in clerum & in populum Iotren. interdicti sñiam protulerũt. Sanè cum nũtij Iotren. ecclesiæ prædicta & alia in nostra pręsentia retulissent, priuilegiũ nobis Apostolicum ostẽderũt, per quod ecclesiã Iotrẽ. constabat ad Romanã

Ex parte.] Primò ponit appellantiũ quæstionem, priuilegij productio, & de ipsius innouatione decisa petitio. Secũda ibi. Nos autẽ. ipsius innouatio, & præstatio. Abb.

CASVS. Meldẽsis impetrauit cõmissiã literas contra Abbatissã & cõuentũ Iotrẽ. ecclesiæ ad quosdã delegatos, in quibus nullus mẽtio fiebat de priuilegijs monasterij, quæ ipsũ monasteriũ & eius ecclesias, clerũ & populũ Iotren. declarãt ad Romanã ecclesiam nullo medio pertinere, quorũ priuilegiorũ episcopus nõ erat ignarus, corã quibus petebat episcopus obediẽtiã ab abbatissa & monialib. & à clero & populo Iotrẽ. subiectionẽ oĩmodã requirebat. Sed cũ iudices abbatissã & mõiales valdè grauarẽt, ad Sedem Apostolicã appellarunt iudices nihilominus in abbatissã excõicationis, & in clerum & populum Iotren. interdicti sñias protulerunt, post hęc nuntij monasterij prædicta & alia corã dño Papa retulerũt ostẽdentes eidem priuilegiũ libertatis, & petẽtes illud priuilegiũ innouari: Dñus Papa post appellationẽ prædictã, nũtios prædictos diutius detinuit, tandẽ cũ pro altera parte nullus appareret, qui defensaret eandẽ, priuilegiũ ecclesię Iotren. cõcessũ innouauit: ita tñ quod per talẽ innouationẽ ecclesię illi nõ plus iuris accrescat, quàm per priuilegia suorũ antecessorũ obtinuit, sed ius antiquã conseruet. No. quod à grauamine iniquũ pōt appellari. Itẽ fragilitati sexus compatiendum est. Item sñiam latã contra priuilegium Papæ non tenet, vt hic patet, & in præcedenti c. Item sñia lata post appellationem nõ ligat: vnde Papa istas sñias omittit tanquam nullas. Item differentia est inter excõicationẽ, & interdictũ, quia excõicato in personas debet proferri interdictum in ciuitatem. Item pẽdẽte cã, potest peti innouatio priuilegij. Itẽ innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, sed ius conseruit antiquum.

d Nulla mentio.) Vnde videbantur quod litteræ non valebant, sup. de resc. cum ordinem.

e Nõ erat ignarus.) Vñ nõ videbãtur valere litteræ, cũ ex certa sciẽtia veritas sit suppressa: & talis, qua expressa littera non habuisset, s. de rescr. super literis. Vinc.

b Non ligatum.] cũ non esset iudex suus, supra de constit. ad nostram, & 2. q. 1. in primis. & sic ipso facto denuntiauit ipsum non ligatum, & sic sentẽtia à nõ suo iudice lata, seruari non debet supra de iud. at. si clerici. arg. contra infra de sent. excom. cum desideres. §. 1. & cap. vlt. & c. si aliquãdo, vbi de hoc.
¶ Gl. seq. no. quod volens probare, &c. soluit contrarium de l. si de possessione. & ponit dictam l. vl. de fi. inst. in princi. & medio post princ. quærit de legato an possit, &c. soluit, quærit de legato quo probetur perditio, & soluit vlt. arg. ad q. de legato.
c Sine reprehẽsione.] hoc est notatu dignũ, quod si aliquis vult probare amissionem instrumenti, oportet quòd plura probet, videlicet tenorem instrumenti, & præterea quòd sit sine aliquo vitio, quo posset argui falsitatis, vt hic patet & ar. C. de fi. instr. l. vlti. Sed nunquid legatus põt probare patiõne amissionẽ instrumẽti suæ legationis? 2 Dico quod non, sup. de off. deleg. cum in iure arg. C. de manda. prin. l. vnica, quia non est aliquis ibi superior coram quo fieret probatio: aliàs tamen si honestus & notus esset, potest & debet ei credi, arg. 97. distin. nobilissimus. Item quandoque sufficit probare tantũ amissionem instrumenti, licet alia ratio nõ probetur, C. de proba. si de possessione. sed hoc est in odium illius qui fuit instrumentum furatus: aliàs non sufficit probare solam amissionẽ, vt hic patet, & C. de testi. testium, in fi. Item si instrumentum fuit exhibitum in iudicio, & ei fides est imposita si postea perdat, adhuc potest ad necessarius instrumentum ei probare præstito tamen iuramento, quod malitiose hoc non opponat, C. de fi. instru. l. vlt. Si quæras qualiter probatur perditio instrumenti. Dic quòd per iuramentum, illius qui dicit arg. prædi. l. proxi. sic & amissio aliarũ rerũ probatur per sacrũ. C. Vñ vi. si quis. & s. quod metus cau. c. vlt. & 2. q. 1. in primis. & hac eadẽ rõne vĩ, quod si impetrasti literas ad delegatos,

† In plerisque manu script. ita. C. ꝑꝑ. ꝑ. n. i. Celest. 3ꝑ prædecessoris nostri.

† Cathelenen.

a Præter Panor. & alios hic vide Alexã. cõs. 196. 1 eip. Viso testo, in 2. vol. Pel. in c. ficut, s. de iureiu. & Doctores in auth. si quis in aliquo, C. de eden.

† Ca. 3. e. tit. in 3. comp.

2 De hoc ar. vide in terminis per Specul. in loco initio capitis citato.

3 De hoc ar. vide omnino Guido. Papę deci. 244 inci. Quispiam in cã sua.

† Hęc duo verba, per lĩas, desunt in antiquionb. codicib. & in omnib. Vaticanis.

a Specia-

a Specialiter ptinere.] Et ita sentētiæ nō tenuerunt, tū q̃a post appellationē, tū q̃a spāliter sedi Apost. subie ctæ sunt, & sic ī. c. proxi. de religio. dom. cū dilectus vñ Papa omittit alias sententias tanq̃ nullas, vt ī. c. proxi. b Innouandum.] Si ꝯ dictum fuisset tali innouationi, Papa nō statim inouasset. ī. eo. c. px. c Sed antiquū ius.] No ergo, ꝙ per innouatio nem nihil iuris acquiritur, sed antiquū reseruatur. ar. 12. dist. præceptis, & ī. d cōfir. vti. vel inuti. dilecta. & infra eo. q̃a intentionis.

ij CVm olim.] Habet multa dicta: Prima pars narrat factum: Secūda ponit diffinitionē, ibi, Iudices. Tertia petitionem monasterij ꝯtra sniam, ibi, Tandem. Quarta ponit sniam Papæ & primò interlocutoriā, ibi, Nos igitur. Secundo diffinitiuam, ibi, Distinguentes. Abbas.

CASVS. Eps Colubrien. mouit quōnē contra monasterium S. Crucis super subiectione ipsius monasterij, & quibusdā alijs articulis, super quib⁹ impetrauit litteras ꝯ

ecclesiam specialiter † a pertinere. ¶Nos aūt eosdem nuntios propter appellationem prædictam diutius detinentes: quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem defensaret † aduersam, priuilegium Apostolicæ sedis ecclesiæ Iotren. concessum duximus innouandum: b ita tamen, vt per innouationem ipsius, eidem ecclesiæ non plus iuris accrescat, quam per priuilegia prædecessorum nostrorum obtinuit: cum per hoc non nouum ei concedere, sed antiquū c ius cōseruare velimus. †

monasterium adiudices delegatos, corā quibus petijt eps subiectionem monasterij, & duo milia Marabatinorum sibi restitui, quę duo milia Colubren. eps qui fuerat canonicus regularis, ipsius, dederat ipsi monasterio, petijt etiam quasdam ecclesias cum fructibus medio tēpe perceptis, quas monasteriū auctoritate propria fundauerat, præter assensum Colubrien. episcopi & expensas factas & faciendas in lite interim inter partes super prædictis: tandem ex parte monasterij extitit appellatum: propter ꝙ eps Colubrien. ad sedē Aposto. accedens morā fecit ibi de longiorē: Sed q̃a ꝓ parte altera nullus comparuit responsalis, fratribus ipsius monasterij mandauit certum terminum præfigendū, in quo venirent ad præsentiam suam vel mitterent, diffinitiuam sententiam recepturi super priuilegijs, & libertatibus, quæ à Rom. ecclesia, & ab M. quondam Colubrien epo ꝫ hēre dicebant, & super alijs quæstionibus intentatis contra eos ab ecclesia Colubrien. Interim aūt licere vtriq; parti coram abbate de Alcobacia, & eius coniudicibus (quibus cā prius fuerat delegata) proponere, ac probare quicquid vellent, & si de partium procederet voluntate, diffinitiuam sniam promulgarent Iudices auditis hinc, & inde quicquid partes ꝓponere voluerunt, credentes sufficienter actum esse de cā, condemnarunt monasterium in expensis, quas eps occasione ipsius negotij taxatione ꝓmissa iurauit se fecisse, infirmando libertatem, quam d. M. episcopus Colubrien. contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu extorto per nuntium regis: Item condemnauerunt monasterium ad restitutionem duorum millium Marabatinorum, quæ M. quondam Colubrien. episcopus dederat monasterio: Item iudicauerunt prædictas ecclesias, quas monasterium fundauerat sine assensu episcopi cum fructibus medij temporis in ius Colubrien. ecclesiæ reuocari, cum pars S. Crucis nec præscriptione, nec alia defensione super hoc poterit se tueri: Tandem procurator monasterij ad sedem Aposto. accedens proposuit, præfatā sententiam non tenere, & si etiam teneret, dicebat monasteriū indefensum: q̃a priuilegia libertatis exhibita iudicibus non fuerunt, & delictum personæ nō dēbere in damnū monasterij redundare, vnde petebat ad exhibitionem priuilegiorum de benignitate Apostoli. sedis admitti: Papa verò cōsiderās, quòd priuilegia illa non solū pro libertate monasterij faciebant, sed ius Romanę ecclesiæ tuebātur, ne in Rom. ecclesiā læsio monasterij redūdaret, ad exibēda priuilegia procuratorē admisit: consideratis priuilegijs & alijs causæ meritis, distinguē d inter libertatē a M. Colubrien. epo monasterio cōcessā & libertatem eidem monasterio a Rom. ecclesia concessā: q̃a ꝯsēsus capituli extortus fuit in cōcessione epi, & pagina cō cessionis in aliquot lineis rasuras habebāt suspectas, & subscriptiōes singulis manib⁹ subscribētiū adnotatas: aliud scriptum, quod exhibitum fuit, nullam rasuram habebat, & eadem manu scriptum erat, libertatem ab episcopo concessam dominus Papa iudicauit irritam & inanem, quantum ad hoc sententiam iudicum confirmando: Verum quia per priuilegia ante dicta constitit monasterium liberum & exemptum, & quòd tanto tempore fuerat in possessione libertatis, quod alijs cessantibus eam præscripsisset, libertatem illam monasterio concessam dominus Papa confirmauit, episcopo super hoc silentium imponendo. Per hoc tamen non derogatur sententiæ Priorum iudicum, cum ipsi de hac non cognouerint libertate: pronuntiauit etiam monasterium non teneri ad ius professionis, quod est contrarium libertati, non derogando iudicibus delegatis, quibus priuilegia libertatis non fuerunt præsentata: in cæteris verò articulis sententiam pro Colubrien. ecclesia promulgatam confirmauit. No. quòd causa potest monacho delegari. Item qui non prosequitur appellationem, & in causa succūbit, in expensis punitur. Item probatio expensarum per iuramentum fieri debet. Item consensus seu confessio per metum extorta, non valet. Item episcopus regularis donare bona ecclesiæ non potest, nec etiam secularis. Item nullus potest ædificare ecclesias sine consensu episcopi, in cuius territorio ædificantur: vndè episcopus illas potest reuocare. Item delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Item cum ecclesia læsa est in iudicio, restituitur in his, quæ omisit. Item instrumentū debet esse sine aliqua rasura suspecta. Item libertas potest præscribi contra episcopum nomine alterius allegata. Item licet sententia iudicis reuocetur ex noua causa, iudex qui eam tulit, propterea non notatur. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

d Appellatum.] ex parte canonicorum.

e Præfigen-

¶Idem Colubrien. † episcopo.

¶ Ecclesia vtens duplici priuilegio exemptionis, licet succumbat ex vno, potest nihilominus ex alio se tueri, & obtinere. nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœcesano: vigore tamen exemptionis non potest sine licentia diœcesani ecclesiā cōstruere in loco non exempto: & si exemptus de facto in loco nō exempto construit ecclesiam, cedit iuri episcopi.

CAP. XIIII.

ij CVm † olim propter quæstiones, quas aduersus Priorem & canonicos monasterij sanctæ Crucis habebas, pro quibus ad audiētiam nostram fuerat appellatū, d morā feceris

Marginal notes: ...Il nō releuiret a snia elegatorū ...vñ pri... tenecas ...m Host. I. ...nd. — ...desideret. — † Vide I. ex ...is, cum sua ...gl. & no. p ...Cyn. C & do ...ut. inter vi...ri, & vxo. — † Alias, Colūbriē. vide Ioā. Vasęū, in annalib⁹ Hispaniæ, c. 20. — † Capi. 4. con ti in 3. cōpil.

a Præfigendum.] ad instantiam episcopi.
b Diffinitiuam sentẽ] Hoc ideo dicit, quia si processũ fuerat in causa ad plenum per iudices, a quibus fuit appellatum aliàs hæc non haberent locum.
¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem vel obiectionem.
c Et F. monacho.] No quod causa delegatur a monacho. s. de so. cõp. cõquestus, quod est verũ ex psso nomine monachi atque tacito liẽ delegatiõis nõ valeret quia per surreptionem essent obtentæ, quoniã monachi à strepitu causarũ remoti esse debẽt. s. de synd. c. vn. co. vnde oportet quòd in literis fiat mẽtio de monachatu. s. de prescri. cum ordinẽ, & supra de confir. vti. porrecta similiter nec procurator esse potest etiam pro vtilitate monasterij sine licentia abbatis. 16. q. 1. monachi, & c. de psẽtiũ, abbas tamen potest esse procurator, supra de censi. sopite, & supra de transact. contingit, hodie nõ committitur causa a Papa, uel ab eius legatis nisi psonis in dignitate constitutis vel canonicis in cathedralibus ecclesijs, vel alijs collegijs venerabilibus, vt in decre. Inno. iiij. in concilio Lugdun. præsenti decreto 2 nec debent cõmitti nisi in ciuitatibus vel alibi, vbi possit haberi copia peritorum, vt ibi dicitur.
¶ Glo. seq. obijcit, & soluit.
d Quibus.] Sed cũ appellatum fuerit ab istis iudicibus, quomodo debent se amplius intromittere? Dic, quòd hoc fuit de volũtate partiũ, aliàs non compellerẽtur, & potuerunt canonici appellationi renũtiare, sic supra de excep. significauerunt, & quia Papa hos mandat, & quia non fuerunt prosecuti appellationẽ perinde est, ac si non appellassent.
e Ac probandum.] & hoc additum erat in litteris, vtli de partium procedere et volũtate, diffinitiuam sententiã promulgarent, vt probant sequentia.

1 Delegatio quib fieri debeat vide c. statutũ, de rescr. li. 6. & cõcil. Trid. sess. 25. de reformat. c. 10.
† De Sarra.
† De serra.
† De Seiza.
† De Alcobaciẽ monasterio quod ẽ in Portugallia, vide Ioã. Vasæũ, in anna lib. Hispaniæ. c. 6. non lõgè ab Alcobaciẽ, & illud de Serra.
† Aliàs, ita proponendũ ducerent ad probandũ.
2 titu. de rescrip.

longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdem certum terminum duximus præfigendum, a in quo venirent vel mitterent, super priuilegijs omnibus & libertatibus, quę a Romanis Põtificibus, vel ab M. quondam Colubrien. epo se habere dicebant & super alijs quæstionibus aduersus eos, a Colubrien. ecclesia intentatis, diffinitiuam sententiã b recepturi: & infra.
¶ Interim autem vtrique parti, liceret coram dilectis filijs tuis de Alcobacia, & de Serra† Abbatib. & F. monacho c Alcobaciæ, quibus d causa prius fuerat delegata proponere ac probare, si qd aliud proponendum duceret, † ac probandum: & inf.
¶ Iudices autem sufficiẽter actũ esse de causa credentes, monasterium Sanctæ Crucis in expensis, f quas per quadriennium occasione huiusmodi negotij iurauerat g te fecisse, damnarũt, infirmãtes sua sententia libertatem, quã dictus M. Colubriẽ. episcopus contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu per portarium regis extorto. h
¶ Pręterea, quia idem M. prædecessor tuus fuerat canonicus regularis: & duo milia Marabatinorũ, † quæ acquisierat, in episcopum iam promotus monasterio dederat memorato: ipsum ad restitutionem i eorum iudices cõdemnarũt. Insuper ecclesias oẽs, quas monasterium pręter epi Colubrien. assensum, propria auctoritate fũdarat, (quia pars S. Crucis nec præsciptione, nec defensione alia, probationib. cõtra se factis obstiterat) iudicarũt in ius Colubriẽ. ecclesiæ cũ fructib. medij tẽporis reuocari: k & inf.
¶ Tandẽ procurator monasterij proposuit † sentẽtiã nõ valere, nec tenere. l Quod si aliàs etiam sentẽtia memorata teneret, quia tamen monasterium fuit indefensũ, nec exhibita fuerãt coram eis priuilegia libertatis (ne delictũ personæ in damnũ ecclesiæ m redundaret) debebat ad exhibitionem priuilegiorum suorũ admitti: quod sibi cõcedi de solita benignitate sedis Apost. postulauit. ¶ Nos igitur attendentes, quod eadẽ priuilegia nõ solũmodò pro libertate monasterij faciebãt, sed etiã † exprimebant ius nostrũ, & Ecclesiæ Roma. iustitiã tuebãtur; ne in nos monasterij læsio redũdaret, ad priuilegia exhibẽda, partem eius de gratia n duximus admittendam: & infra.
¶ Distinguentes itaque inter libertatem per prędictum episcopum ecclesiæ ipsi cõcessam, & libertatem, quam ei longè ante tempus ipsius episcopi Apostolica sedes indulsit: quia nobis cõstitit extortum fuisse in episcopi cõcessione canonicorum

10

20

30

40

50

60

† Aliàs, Marabatinorũ.
† Alias. Marabatinorum, verò hic, genus est antiquæ monetæ in Portugalia, de quo ple-

f In expensis.] quia pars monasterij non fuit prosecuta appellationẽ, vnde debuit condemnari in expensis, supra de appell. sæpe, & est reprehẽsibilis. De hac materia dicitur supra de dolo, fin. certa quantitate expressa, & taxatione præmissa.
g Iurauerat.] Probatio ista expensarũ per iuramẽtum solũ fit, vt hic patet, & C. de iud. sancimus taxatione præmissa, vt ead. l. & 3. q. 4. offeratur. & supra de procur. constitutis, & supra quod met. cau. c. vlt.
h Extorto.] Consensus seu confessio [per metum 3] extorta non valet, 15. quæstio 6. cap. 1. & 2. & C. de his quæ vi metusve causa fiunt. l. 3. & supra eod. tit. perlatum, & 31. quæstione 2. Lotharius, Ber.
i Restitutionem.] quia quicquid post suam consecrationẽ acquisiuit, episcopatui acquisiuit, quare donare illa non potuit, quia qui nihil habet, nihil donare potest, 18. quæstio. 1. statutum, 54. distin. abbati. & supra de iure patr. quod ãt, in fi. B.
k Reuocari.] Nota, quòd ecclesia sine auctoritate episcopi ędificari non debet, etiã si sit aliquis exẽptus, de conse. 1. distinct. 1. nemo. & 1. quæstione 2. placuit, & in Auth. de eccle. titu. §. si quis autem, coll. 6. quod si fecerit, episcopus, ecclesiam ad suum dominiũ reuocabit, vt hic patet; nisi abbas illam præscripsisset, vt supra dicit.
l Nec tenere.] Forte dicebat sententiam latam contra absentem non contumacẽ, vnde nulla erat, 2. q. 2. omnia, ff. de re iudic. contra pupillũ, sed hoc non erat verum, vt hic patet per finem, vbi cõfirmat inia pro parte.
m In damnum ecclesiæ.] 16. quæstion. 6. sic episcopũ, & ff. quando ex fac. tuto. l. ob dolũ, vel culpã.
¶ Gloss. sequen. recitat per obiect. quod pp nouã iura sine restitutione, &c.
n De gratia duximus.] Et sic beneficio restitutionis

nisi. Contra li. 1. vmus sol. c. 1. [illegible]

3 Hæc duo verba, ne ti, desũt in antiqs oib. exẽplarib.
† In antiquo codice legitur proponere sniam nõ tenere. & absũt illa duo verba: nõ valere.
† .Dicto e tiã, desit in antiquis oibus codicib

nis admissum fuit monasterium, ad exhibenda priuilegia, quæ omiserat, ī. de in inte. resti. auditis, & alijs pluribus capitulis, sed iure communi non admitteretur prætextu istorum instrumentorum, & sibi imputet, quod omisit illa, ī de re iud. inter monasterium, c. suborta. Tñ in causa appellationis bene audiret de iure communi ad exhibitionē priuilegiorū: q̄a tūc possunt induci noua instrumenta, & noua exceptio opponi. ī. de fi. instr. cū Ioānes. & C. ien. resti. in. non po. l. 2. & C. de temp. app. per hanc, & hic nō fuit appellatum à sñia: quia si appellatū fuisset, non fuisset admissum monasterium hac via; quādiu n. competit ordinarium auxiliū, non dat extra ordinariū. ff. de min. in causæ 2. in prin.

a Rasuras.] in loco suspecto, aliâs nō obesset, ī. de fi. i. st. ex litteris, ī. de relig. dom. cum venerabilis.

b Subscriptiones.] ex hoc non debet esse suspectum: q̄a quot sunt subscriptiones subscribētium, tot diuersitates scripturarum dēnt esse, & dissimilitudo det esse, vt patet ipso facto p̄ iuscriptores: vix. n. possent esse similes. Q̄ singuli subscribere dēant, probatur C. q. test. fac. pos. hac consultissima. a Sed reprobatū fuit hoc instrum ex eo, q̄ hēbat rasuras in loco suspecto, & q̄ falsum videbat. q̄a scriptū aliud fuit exhibitū, q̄ fuit eadem manu confectum & scriptum, & ideò non fuit illi instrumento habita fides. sic ī. de excep. cum venerabilis.

Hoc tene s... et Io. Vin... n. Goff. & ... hil. dixerit ... hic etat pe... tis aliud ... ptelū, cū ... ius esset ... dā solū de ... bertate pa... ita p̄ ep̄. n, ... oia. An...

Hæc duo ... trib: p̄ ex... orhonē, de... nt in oib... stultis co... ... appa... tex margi... irrepsis... in textū.

Aliâs itas ... priuile... bis ändicis ... decessores ... ... &c.

Singuli te... m subscri... re dēnt in ... ltō caeci. ... An.

In vetustio... codi... p hoc āt ... allo. &c.

assensum, & concessionis paginā aliquot lineis habuisset rasuras,[a] et subscriptiones[b] singulas fuisse singulis subscribētiū manib adnotatas: scriptū autē quod nobis exhibitū fuerat nec rasuram p̄tendere, nec esse varijs subscriptionū manib. variatum, sed à primo ad vltimum eadē manu cōscriptū, libertatē ab ipso episcopo concessam (per extorsionē †) irritā[c] decernimus & inanē: sup hoc sententiam delegatorum iudicum confirmantes. ¶ Quia verò euidenter agnouimus, ex † priuilegijs, antedictos prædecessores nostros ecclesiæ S. Crucis libertatis priuilegium indulsisse, & quod in ea possessione tamdiu fuerat libertatis, quod alijs etiam cessantibus p̄scripsisset:[d] libertatem ei à prædecessoribus nostris indultam, auctoritate Apostol. confirmamus, tibi super hoc silētium imponentes, super † hoc autem in nullo sententiæ delegatorum iudicum derogamus: cum ipsi de hac[e] nō cognouerint libertate: (et infra.)

¶ Cumque libertatem a prædecessoribus nostris indultam monasterio cōfirmemus, ad ius professionis[f] (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri: non derogantes iudicibus delegatis, quib. libertatis priuilegia nō fuerant p̄sentata: i ceteris[g] autem latam a prædictis iudicibus sententiam p̄ Colubrien. ecclesia cōfirmamus.

g In cæteris.] scilicet quoad expensas, & in restitutione Marabatinorum, & in restitutione ecclesiarum: & sic sententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur: sic supra de test. Raynutius, & capitulo Raynaldus.

¶ Idem episcopo, et Magistro G. Lemouicen.

¶ *Contra priuilegia ecclesiæ minori spatio quadraginta annorum non præscribitur. h. d. secundum verum intellectum.*

CAP. XV.

ACcedētib. † ad p̄sentiā nrā abbatis & cōuētus Naugiacen. ex vna parte, & Templariorum de Tocen. ex altera procuratoribus: p̄curator monachorū proposuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu q̄etè possederint, antequā ad Templariorū dominiū peruenissent: & postquā Tēplarij terras acquisiuere prædictas, decimas earū dē per xl. annos[h] & am-

ACcedentib.] Primo ponit partiū p̄parttio & actoris narratio. Secundo iudicum datio: seu causæ commissio. ibi,] Discretioni.] Abb. Sic. CASVS. Monachi Naugiacē. in præsentia dñi Papæ petebāt decimas terrarum cuiusdam loci à Templarijs, quas diu quietè possederant ant q̄ ad Templarios peruenissent, & postq̄ Templarij terras illas acq̄sierunt, decimas earu p̄ xl. annos & amplius pacificè perceperunt, sed mō de nouo Templarij eas subtrahere moliūt. Ex part. Templariorum allegabat priuilegium, : de laborib. suis decimas soluere non tenentur. Mādat papa iudicib. quatenus si abbates & monachi probauerint, q̄ a templarijs decimas de terris p̄dictis p̄ xl. annos continue perceperint si ne lite, cōpellant Templarios ad p̄stationē ipsarum, quia cum tanto tempore contra priuilegia sibi p̄essa decimas ipsas soluerint, eis tacitè renunciasse videntur. Si uerò in probatione defecerint, absoluant Templarios, ab eisdem. No. q̄ qui n̄ vtitur priuilegio suo p̄ xl. annos, amittit illud. Et sic no. quod contra priuilegium præscribitur. Item tacitè renuntiat quis iuri suo per contrarium actum. Item deficiente actore reus absoluitur.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōp.

c Irritam & inanem.] Ex hoc patet, q̄ licet sñia per falsa instra lata nulla est, interim tñ quandiu non constat de hoc habetur aliqua, ī. de fid. inst. accepimus vbi de hoc.

d Præscripsisset.] si allegasset p̄scriptionem noīe Romanæ ecclesiæ, ī. de præscrip. cum ex officij.

e Cum ipsi de hac.] Sed tantum de libertate ab ep̄o concessa, quę non valuit: & ita patet, quod licet sententia iudicis retractetur, non est præsumendum propterea contra ipsum, quod aliquid fecerit fraudulenter. nisi in contrarium probaretur. 3. 2. q. 6. hoc etiam placuit.

f Ad ius professionis.] i. lest, ad ius obedientię vel fidelitatis, quod est contrarium libertati, ī. de simonia Dei.

...e ī. de fi. ...t. cū Ioā. ...Io. And.

[Gl. seq. signat tria contraria. Primum q̄ contra priuilegia ecclesiarum nullo tempore p̄scribat, & soluit. Secundum, quod perdatur vnico actu, & remittit. Tertium quod perdatur xxx. ano. & ponit duas opin. vlt. soluit.

h Per xl. annos.] Et sic patet, q̄ contra priuilegium præscribitur arg. contra 25. q. 2. c. 1. & 2. vbi dicitur, q̄ priuilegia ecclesiarum & monasteriorum cunctis temporibus inuiolata permaneant. Sed illud loquitur in alio priuilegio, quod potius pertinet ad libertatem & Immunitatem ecclesiarum de generalibus statutis, a quibus ecclesia regitur, & illa intemerata semper erunt. Item vr̄ quod vnico actu perdatur priuilegium, C. de pac. inter empt. & vendit. l. commissoriæ, & C. de iu.

a Quib. renūtiari nō posset quale de fo. cōp. si dili gēti, de sent. exc. p̄tingit. sed hic loq̄t de particulari, & singulari priuilegio cōcesso fauore loci vel p̄sonæ. Io. And.

de iu.dom.impe.l. 2. De hoc plene dictum est supra de constitu.cum accessissent. Praeterea ad hoc vt perdatur priuilegium, sufficit, quod per xxx. an. non sit vsus priuilegio, supra c. si de terra, & hic dicit de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, quod etiam vnico actu perditur hoc priuilegium, sed videtur de xl. & ibi de xxx. quia sic de facto accidit. sim. ff. de pet. hae. item veniunt, §. adoptādas & hoc probare voluerūt, vñ audiendi erant, ī. de testi. spol.c.1.& ff.de proba. circa eum, & sic vnico actu perditur priuilegiū, & redit res ad ius cōmune. sim. ff. de pac. si vnus, §. quod si nō vt totum, & ff. de adi.leg.l.4. q. continuatur praecedenti, & 35.dis. ab exordio. Ad hanc sol. psueuit sic distingui. Priuilegiū, aut dat ad agēdū aut ad excipiendum, &c. Quere hāc distinctionem, de cst. cum accessissent, sed hoc non credo, quod hoc priuilegium vnico actu tollat, arg. ad hoc C. de excu. tu. voluntarie, & C. de epi. & cle. auth. presbyteros, & credo standum huic decr. & valebit priuilegium istud, nisi probet, quod xl. annis non sunt vsi priuilegio, soluēdo decimas quietè, ar. opt. ī. de pr. cum nobis, & it. perditur priuilegium eodem tempore quo & praescribitur, contra ius commune: vnde continuè dēnt isti probare perceptionem decimarum quolibet anno, vt dicit littera, vnde isti si vellent probare interruptionem, & possent, admitterentur, vel per retentionem decimarum vel etiam per lit. contest. factam: & hoc indicant verba illa; continuè perceperint sine lite. & ita quod dicitur supra eodē si de terra, de xxx. annis, non tenet, vt supra de praescr. ad audientiam, & c. illud.

[Glo. seq. alleg. concor. quaerit, arg. pro soluit contrarium.]

a Renuntiasse tacite.] ī.eo. si de terra, vbi de hoc, sup. de his quae fiunt a maio.par.c.ex ore. ī. de offi. dele. gratum. Sed nunquid talis renunciatio possit ei obijci ab alijs, quib. decimas non soluunt? Arg. quod sic, ī. de const. cum accessissent, ī. de praeb. pro illorum, sed hoc non credo, quod propter hoc perdat priuilegium quo ad alios, sed de priuilegio tantum detrahitur, supra eod. si de terra.

pli⁹ pacificè possedissēt, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: & infra. ¶ Discretioni vestrae mādamus, quatenus si Abbas & monachi sufficiēter ostenderint, quod à Templarijs decimas de terris praedictis per xl. annos continue perceperint sine lite, vos ad praestationem ipsarum Templarios compellatis. Cū enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renūtiasse [a] tacitè praesumuntur. Quod si in probatione Templarios absoluatis, ipsis super hoc silētium perpetuum † imponentes.

¶ Idem episcopo Lincoñ.

¶ *Exemptus ratione certae rei vel loci, non censetur exemptus respectu alterius rei vel loci h. d. & est textus notabilis, & multum allegabilis.*

CAP. XVI.

CVm † capella ducis † Burgundiae gaudere gio speciali sibi a sede Apost. cōcesso, videlicet, quod nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum ipsius capellae sñias suspensionis vel interdicti, aut et excommunicationis audeat promulgare; quidam canonici ipsius capellae habent ecclesias parochiales, quae subsunt epo Linconeñ. occasione dicti priuilegij dicūt se exemptos in oībus ita vt quantuncunq; grauiter excedāt, nolunt correctioni & sniae ipsius epi subiacere, eps significauit hoc dño Papae, vñ mādat eidē quatenus in quantū exempti sunt rōne ipsius capellae, priuilegijs Apostolicis deferat reuerēter; sed rōne aliarum ecclesiarum, quas ab ipso hñt, vel alias ad epi ptinent iurisdictionē, officij sui debitum in eosdem liberè prosequat. No. quod i capellis possunt esse canonici. Itē canonici pōt hre ecclas parochiales. Item aliquis est partim liber quo ad aliquē, & partim alij subest. Item aliquis pōt hre plures dños. Item eadem res duplici iure potest censeri.

dicatur huiusmodi priuilegio, quod nullus archiepiscopus vel episcop⁹ in personas canonicorum eiusdem capellae, suspensionis vel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam capellae supradictae canonici, qui parochiales ecclesias à te tenent, occasione priuilegij praelibati, in his etiā, quarum iurisdictio ad te pertinet, ita se dicūt exēptos, vt quantumcunq; grauiter interdū excedāt, tuae correctioni recusant & sententiae subiacere. ¶ Quocirca mandamus quatenus in quantū exēpti [b] sunt eiusdē ratione capellae, Apostolicis priuilegijs deferas reuerenter: sed in quantum ratione parochialium ecclesiarū, vel aliàs iurisdictionem tuam respicere dignoscū tur, officij tui debitum in eosdē libere prosequaris.

¶ Idem Abbati, & fratribus Eusin. † coenobij.

[Gl. seq. dicit q. hic solui ī quis distinguit secundo obijcit, & soluit.]

b In quantum exēpti.] quod colligi ex forma ipsius priuilegij, ī. eo porrò, & c. recipimus. Ex hac decr. soluit qō i ē abbate, q. acquisiuit priuilegium, quod monasteriū suum esset exēptum cum oīb. capellis, et pcedendo acquisiuit capellas, quas contendit eodem priuilegio retinere, epo loci contradicente: & est distinguendum per hanc decr. vtrum acquirat nouas capellas priorib. accessorias, an quae habeant se principaliter ab illis oino segregatae. In primo casu participant eidem priuilegio. In secundo casu non: ar. ff. de li. le. l. vlt. §. Caio ff de leg. 3. vxori. 1. rñ. & l. cum q. is, in fi ar. contra ff de verb. obl. cum stipulamur. Huic decr. contra vi 16. q. 1. frater nr. & 12. q. 2. cognouimus. quia vna & eadem res non dēt duplici iure censeri, & ī. de deci. cum in tua, fic. n. vi, quod isti sint partim liberi, partim serui, quod est contra illud, ff. de sta. lib. si duob. Sed non obstat: quia quantum ad capellam istam sunt liberi ab epo, & in his quae spectant ad ipsum: in his in quib. subsunt epo, non sunt exempti, & diuerso iure censentur quo ad diuersa, non ad idem: sicut pōt hre quis plura domicilia. ī. de for. comp ex parte, & quo ad vnum eorum pōt censeri vno iure, & quo ad aliud alio, & sic tenetur vtrique, & est si. ī. de ma. & obed. per tuas, & ī. ca. proxim. in fin. & sic exemptus seu priuilegiatus potest iudicari ab epo loci, sed non in his in quibus exemptus vel priuilegiatus est, nisi prout dicitur ī. eo. tantum, in fi.

CVm.] Ratione vnius beneficij dr ille subiectus, qui ratione alterius est exemptus. h. d. In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Capella ducis Burgundiae gaudet priuile-

Ex

* Dictio, propter... decst in antiquis codicibus.

† Cap 6 eo. ti in 3. cōp. † In veteri cōpi. ita: Regis Bohemiae: sed Vaticana exemplaria, & alia cōstāter hñt, Burgūdiae.

* De hoc ... ne vid. ... gaciem ... ctione G... don. Pa... 419. ... Princeps ... cessi, ad ... Cyan l. ... cet, C. de ... crosc. ... Bar. in l. ... nt, § s. ... ades. ... dam infe... † Eusin. † Eusic...

EX ore.] Abbas monasterij exempti, pro membris nõ exemptis ad synodum epalem accedere, & epo parere tenetur. h. d. Primò præmittit exordium: Secundò narrat factum, & partium allegationes: ibi, Cum igitur. Tertio diffinit: ibi, Nos. Abb.

CASVS. Inter epũ Vigorien. ex vna parte, & monasterium Euasen. ex altera, quæstio vertebatur sup electione ac libertate ipsius monasterij: procurator monasterij proposuit, quod monasteriũ ipsum ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptũ cũ capelis suis. ad hoc probandũ induxit priuilegia Rõ. Pontificum Constãtini vnum, & alterũ Alexandri, & indulgentias Clemẽtis & Celestini, quorum vsum cõtinuum per testes ostẽdere nitebatur: ex parte respõdebat aduersa: quòd in priuilegio Cõstãtini quiddam perspicitur contineri, per quod monasteriũ vr ad iurisdictionem epi pertinere, videlicet, quod abbas eiusdem monasterij primum locũ post Vigoriẽ. epum semper obtineat. sed hoc locum habere non posset in generali concilio, neque in prouinciali, & sic relinquitur, quod illum intelligitur in synodo episcopali: qualiter ad ei[9] synodum venire tenetur. In priuilegio Alexãdri quiddã aliud cõtinetur, per quod diœcesanus eps in eodem monasterio iurisdictionem suam vr in aliquibus retinere: quia ibi dr, Epi Vigorien à fratrib. eiusdem monasterij aliquid iniustè non exigant, sed his cõtẽti sint quę fratres eiusdẽ monasterij Vigorien. episcopis præstare rationabiliter consueuerunt; per hoc videtur, quòd aliqua de bonis suis abbates episcopis exhibere teneantur: Dominus Papa his & alijs intellectis, cum à neutra parte sit probata præscriptio, sententialiter diffiniuit, quòd monasterium Euasen. liberum est in capite, & prorsus ab episcopali iurisdictione exemptum, tutela ipsius monast. archiepiscopo Cantuarien. reseruata: in membris vero, quæ non probantur exempta, diœcesano episcopo sit subiectum, propter quod abbas ad synodum episcopi venire tenetur, & primum locum post Vigorien. episcopum obtinere, & idem abbas pro ipsis membris non exemptis tenetur Vigorien. episcopo exhibere reuerentiam & honorem: quibus exhibitis, Vigorien. episcopus debet manere contentus. Not. quòd iudex debet rectam ferre sententiam, nulli contra iustitiã parcere, ius suum vnicuique tribuere. Item aliquis pro parte subest alicui, & pro parte liber est. Itẽ licet monasterium liberum sit in capite, membra propterea non sunt exempta, nisi expressè de membris contineatur in priuilegio. Item arg. quod aliquis pot. esse vasallus plurium dominorum.

¶ Per exemptionem concessam monasterio, capella sibi subiecta non censentur exempta.

CAP. XVII.

EX † ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quoniã ex ore Romani Pontificis rectissima [a] debet exire sententia, quæ contra iustitiã nulli parcat, [b] sed reddat vnicuiq; quod suum[c] est. Cum igitur inter vos & Vigorien. † episcopum, super monasterij vestri subiectione ac libertate, controuersia verteretur, monasterij vestri proposuit procurator, quod idem monasteriũ ab ipsa sui fundatione liberũ extitit & exemptum: ad hoc probandum priuilegia prædecessorum nostrorum inducẽs, vnum Constantini, & alterum Alexandri, necnõ indulgentias Clementis & Celestini, quorum vsum cõtinuum à longis retrò temporibus, per depositiones testium ostendere nitebatur: & infra.

¶ Porrò in priuilegio Cõstantini quiddam † contineri perspicitur, per qđ idem cęnobium videtur ad iurisdictionẽ epi pertinere: videlicet, quod abbas eiusdem primum locum post Vigorien. præsulẽ semper obtineat. Vnde cum locum ipsum ob tinere non possit in generali cõcilio neque in prouinciali: quoniam absonum esset, vt abbas primus post illum, super alios episcopos resideret: relinquitur ergo † quod locum illum in episcopali synodo intelligatur habere. quare tenetur ad synodum[d] episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere[e] ac seruare. ¶ In priuilegio verò Alexandri Papę quiddã † aliud continetur, per quod diœcesanus episcopus in eodem cęnobio iurisdictionem suam (& si nõ in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse videtur: cum in illo dicatur, quod Vigorienses episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniustè nõ exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse: vndè cõstat, quod abbates episcopis aliqua [f] de suis exhibere tenentur. ¶ Nos igitur his & alijs diligenter auditis, cum à neutra parte sit probata præscriptio: [g] sententialiter dif-

a Rectissima.] cum ius faciat quo ad omnes, qui similiter iudicare tenentur, s. de re iud. in causis, & ideò cum multa prouidentia, & delibera tione est promulgãda, 35.] 9. Apostolicę, &c. iniam, in fi.

b Nulli parcat.] Vbi scandalum non timetur, al. às detrahere debet seueritati 50 dist. vt constitueretur & 44. d cõmessationes, & 23. q. 4. non potest. 2 & supra de ope. noui. nunciat. cum ex iniuncto.

c Quod suum est.] Sic. in constitutione Gregorij in prin. libri huius, & Insti. de iustit & iu. in prin. & suum bonũ est in reb. iustitiam colere. 12 q. 2. cum deuotissimam.

d Ad synodum epĩ scopalem.] cum iusta ei extiterit, 17. dist. episcopus 2.

e Recipere ac seruare.] 7. dist. decernimus.

[Gl. seq. not. quòd dictio, quia: vel sicuti, & s. alleg. contrarium.

f Aliqua de suis.] argum. quod quando hæc dictio, quia, vel hæc dictio, sicuti, ponit in priuilegio, quod per hoc ponitur aliquid: alias nihil esset, arg. inf. de verb. sig. c. abbate, & infra eo. in his, & ff. de condi. & de quib. diebus. §. dominus, ff. de lega. 1. si seruus, §. si seruus, & §. qui quinque, & l. si tit. c. 4 j. & C. de fal. cau. adiecta. l. 2. arg. contra quòd potius intelligitur conditionaliter. ff. de contrahen. empt. si quis fundum, & l. si debitor. in fine. Io.

g Sit probata præscriptio.] in his scilicet quæ per priuilegium non erant exempta, in quibus obtinet episcopus, vt j. sequitur & sic est argumen. quod abbas potest præscribere ius commune in capellis contra episco.

† Dictio ergo, nõ est in manuscrip. pus codicib.

† quoddam in antiquis.

1 De hoc j. de tempor. ordi. c. 2.

episcopum, in his quæ potest possidere, sup. de præscri. auditis.

[Glo. seq. no quod licet caput, & c. alleg. contrarium.

a Quæ non probantur.] Ergo licet quis probet exemptionem capitis, non ideò probauit exemptionem membrorum, ar. ī. ca. prox. ar. contra: quia totum & pars debēt eodē iure cēseri 12. d. c. 1. & 2. & 12. q. 2. cognouimus & 2. q. 9. si quis eps, & ff. de relicto, an pars.

b Idem abbas tenetur.] Et sic est arg. q aliquis potest esse vasallus multorum: sicut iste abbas subest Papæ, & episcopo pro capellis, vt ī. ca. prox. ff de ope. libert o. l duorum.

Ex parte.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Clerici vel laici impetrant lras à Dño Papa, p quas recepit eos cū psonis & rebus suis sub ipsius protectione: quæritur vtrū p talē protectionē exempti sint à iurisdictione eporum suorū? Respondet Papa: q p huiusmodi litteras à potestate suorum eporum nō subtrahuntur. Not. quod p verbum, protectionis, nō datur exemptio. secus cum dicitur, ad indicium libertatis perceptæ.

c Declarantur.] Sic sup. eo. recipimus, & sup. de maio & obe. per tuas.

[Glo. seq. obijcit, & sol.

d Subtrahunt.] Sic ergo talis ptectio inutilis est, sicut cōfirmatio in forma cōi, de qua dicit ī. de cōcess. pben. quia diuersitatē. ı Ad quid ergo impetrantur? qa solet plus timeri q specialiter pollicet quam quod gnaliter impetratur. ī. de hereti. si aduersus, & 23. dist. quamquam.

Pastoralis.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Aliquod. Abb.

---

finimus, quòd Euasen. † cœnobium liberū est in capite, tanquam ab epali iurisdictione prorsus exemptū, & soli Romanæ Ecclesiæ subiectum: tutela tñ ipsius Cantuarien. archiepiscopo reseruata: in mēbris aūt, quæ non probantur a exēpta, diœcesano epo ipsum subiacere decernimus, pp q abbas ad synodū† eius debet accedere, primūq; locū post Vigoriē. epum obtinere, pro ipsis quoq; membris non exemptis, idem abbas tenetur b Vigorien. episcopo exhibere reuerentiam, obsequiū, & honorem, quibus Vigorien. episcopus sibi cōpetenter exhibitis, debet manere contentus.

¶ Idem Ausonen. episcopo.

¶ Receptus sub protectione Papæ, per hoc non censetur exemptus h. d.

CAP. XVIII.

Ex † parte tua fuit quæsitum, vtrum clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresso nomine cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur c à iurisdictione episcopi diœcesani sint exempti. Nos autem tibi † respondemus, quod per litteras huiusmodi ab episcoporum suorum potestate minimè subtrahuntur.

---

diœcesanū epm in illas sint potius inducēdi? Ad hoc respōdet Papa, quod suo epo incōsulto, nō licet eis in possessionē earū intrare, quia per hmōi indulgentiam epali iuri nihil intelligit derogari: nisi forte in ipsa indulgētia cōtineatur expressè, q epo inconsulto id facere possint. No. hic arg. q vbi cōcedit maius, nō tñ id q minus est. Itē priuilegiū vel indulgentia intelligit esse cōcessa sine alterius iniuria. Itē vbi duo sūt impedimēta, nō suffi it alterū tolli, nisi & vtrumq; remoueat. itē priuilegia cum sint odiosa, non debent extendi, nisi quatenus in eis continetur.

¶ Idem Eliden. † Episcopo.

¶ Religiosi quibus à Papa cōcessum est, vt ecclesias ei sub ictas possint in proprios vsus conuertere, non auctoritate propria, sed à diœcesano loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debēt, nisi in priuilegio aliud exprimatur.

CAP. XIX.

Pastoralis † officij: & inf. ¶ Interrogasti, vtrū viris religiosis quib. à sede Apostolica est indultum, vt ecclesias suas in proprios vsus possint cōuertere, decedētib. personis earum, liceat auctoritate propria possessionē earūdē intrare, vel p diœcesanum epum† in ipsa† sint potius inducēdi. Ad quod respōdemus, q nisi forte in indulgentia summi Pontificis id cōtineatur e expressum, suo epo inconsulto, f in possessionem g ipsarum eis nō est licitum introire: quia p indulgentiam h huiusmodi, episcopali iuri nō credimus derogari.

¶ Idē epo, & capitulo Tripol. †

¶ Si is propter cuius delictum positum est interdictum, illud non seruat, alij nihilominus seruare tenentur: secus si ille non seruat in cuius fauorem latum fuit.

CAP. XX.

Petisti † per sedem Apostolicā edoceri,

---

e Cōtineat expressum.] Arg. q priuilegiū semp intelligit cōcessū sine læsione alterius ī. de off ord. licet, & ī de vsu pal. ex tuarum, & ī. de eccl. edi. cum dicat Apostol[9]. & c. ad audiētiā, 2. & C. de inoff. testa. si qñ. arg. sup. eo. pare til os.

f Incōsulto.] Sic licet lex pcedat libertatē seruo vindicāti necē uni, à iudice tñ dāda est C. pcq. a. t. ser. accip. pini li. l.

[Glo. seq. re t. significando contrarium decr. cunt venissent.

g In possessionē.] q nunq habuerunt: & hoc ideò quia temp sua auctoritat rem suā accip re debet. C. vn vi. si quis in tāta, & 16 q 6 placuit & C. de acqu. pos improba possessio. ff de acqui pos ti ex stipulatione. secus si possessionem habuisset sup. de resti. spol. cum venissent.

h Indulgentiam.] Si de duabus seruitutibus altera remittatur, alia remanet in suo statu. ff de ser. vrba. pd. si domus tua. & ī. de vsu pallij. ex tuarum. ita hic. Nec huiusmodi generali concessione conceditur quod spetialiter non fuisset concessurus. ff. de pecul qui peculii ff de pig. denique, & l obligatione. & ī de elect eccl sia vestra, ibi: neque enim, & c. C. de inoff. testa. si quando. Bern.

CASVS. Quidam religiosi litteras obtinent à sede Apostolica, in quibus indulgetur eisdem, vt ecclesias suas in proprios vsus conuertere possint, decedentibus per onis illarum quæritur, verum liceat eis auctoritate propria possessionem illarū ecclesiarū intrare, vel p

Petistis.] Quādiu Templarij vel Hospitalarij non seruant interdictū pro eis in loco prolatū, alij ē tus re non tenentur. h. d. Et secūda pars ibi, Ad quod. Abb.

CA-

Marginalia: † Euasin. — † Vide de hac materia q̄ sanciuerit nouissime cōci. Tri. ses. 24. de refor mat. c. 2. ad de Iacobatium tra. de concil. li. 2. art. 2. — † Ca. 8. e. tit. 3. comp. De materia huius decretalis vide latè p doctores in c. recepimus. ī. e. tit. — ı Et 17. q. 4. frater l. A. † Alias taliter. — † Helien. † Eclien. — † Ca. 9. e. tit. 1. comp. A q dallegetur hic textus vide p l. ı & Felinū i ca. 1 sup. consti. — † Dictio. e scopum, est in plc ex sq; exemplarib. † Alias, i fas, sed plurimū vt esse impressum. — † Tripoli — † Ca. 3. e. t. in 4. com

CASVS. Aliquando contingebat, q ciuitas Tripolitana propter Hospitalarios, vel Templarios generali supponeretur interdicto, isti in quorum fauorē positum fuerat interdictum, non seruabant illud; quæsiuit eps Tripolitanus, vtrum ipse cū capitulo suo illud debeat obseruare? Respondet Papa, q excessus illorum illis non præbet licentiam delinquendi, sed si prædicti fines priuilegiorū suorum nō seruauerint, violando interdictū, qd pro eis fuerat pmulgatum, episcop & capitulum prædicti in pœnam præsumptionis illorum quādiu ipsi non seruauerint interdictum, de licētia domini Papæ celebrent, ne videantur de aliorum fletu ridere. No. q non debet quis illud facere, à quo impetrauit alios phiberi, nec debet alij legem impo nere, quam ipse negligit obseruare. Item eo iure, quo quis contra alium vtitur, ipse debet vti eodem. Itē nullus debet excedere fines priuilegij sui. Itē nullus dēt de alterius fletu ridere.

a Ridere.] Sim. inf. de sent. exc. si verè simil. dicit Imperator: Iudices iubemus esse solicitos, ne turpi collusio quæratur ex miseris pretiū gaudiorum. C. eod. li. 12. in fine libri.

b Quandiu.] Sic 6. q. 2. si tantum, & c. placuit.

c Celebretis.] Non enim debent alijs legem imponere, quā ipsi negligunt obseruare. sup. de præben. pro illorū, nec tenetur alius seruare priuilegium, quod ille non seruat, cui concessum est, infra de sent. &c. in audientia, & qui priuilegium alterius nō seruat, eius priuilegium non est seruandum. sup. de app. an sit deferendum, sup. de elec. bonæ, & quod ab illis exigere debet, multo fortius à se ipso. ff. de negot. gest. si pupilli §. vlt. & ff. de admini. tut. quoties. §. it. in temporali. ff. si ser. vendi. l. altius, & supra de nat. ex libe ven. c. vnico.

ADDITIO. Versus. Me non impugnat, qui me defendere debet.

vtrum cum pp Hospitalarios, vel Tēplarios ciuitas vestra gnali † supponitur interdicto, eisdē non seruantib. vos illud teneamini obseruare? Ad qd duximus respondendū, q illorum excessus, vobis non præbet licentiā excedēdi. ¶ Sed si præfati Hospitalarij, vel Templarij priuilegiorū suorū fines excesserint, violando temerè interdictū, quod pro eis fuerat promulgatum: ne videatur de aliorum fletu ridere, [a] vos in pœnā præsumptionis eorum, quādiu [b] ipsi violauerint interdictum, de nostra licentia celebretis. [c]

¶ Idem.

¶ *Priuilegium concessum monasterio, vt eius monachi excommunicari non possint, intelligitur de monachis existētibus in monasterio, vel in ecclesiis sibi subiectis, vtroque iure. h. d. Et est casus quotidianus.*

CAP. XXI.

QVoniam † per confessionem constat partis aduersæ, q Nepesinus † eps ius epale percipit in ecclesia Sancti Blasij † de Flagē. credimus, q non obstante illo capitulo priuilegij, quod monasterio est indultum, vt nullus eps ecclesias vtroquè iure [d] illi subiectas iterdicto supponere, vel monachū seu clericum eiusdē monasterij synodare [e] vel excōicare præsumat, præfatus eps possit interdicere dictā ecclesiā, & excōicare monachū, seu clericum vestrū ad eius regimen deputatū, cum alterutrum de iure fuerit faciēdum: quoniam illud capitulū intelligendum esse videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, [f] vel ad ecclesias destinatis, utroque [g] iure sibi subiectas.

¶ Idem London. † archiepiscopo Apostolicæ sedis legato.

¶ *Episcopus remittens alicui ecclesiæ decimas episcopales indefinitè, remisisse videtur non solum præteritas, sed & futuras. Et est casus notabilis.*

CAP. XXII.

QVia † circa: & inf. ¶ Quæsiuisti, vtrū

QVoniam per confessionem.] CASVS. Episcopus Nepesinus petebat ius episcopale in ecclesia B. Blasij de Flageno, pertinente ad quoddam monasterium in diœcesi dicti episcopi constitutum: ex parte aduersa allegabatur quoddam capitulum, quod continetur in priuilegio monasterio concesso, videlicet, vt nullus episcopus ecclesias vtroque iure illi subiectas interdicto supponere, vel monachum seu clericorū eiusdem monasterij synodare, vel excōmunicare præsumat: sed procurator monasterij fuit confessus in iure, quòd episcopus Nepesinus ius episcopale percipit in ecclesia prædicta; dubitabatur, vtrum capitulum prædicti priuilegij obstaret, quo minus episcopus ius episcopale possit exercere in dictam ecclesiā, vel capellanum ipsius? Respōdet Papa: cum per confessionem procuratoris monasterij constet, quòd episcopus percipit ius episcopale in ecclesia prędicta, idem episcopus non obstante capitulo istius priuilegij, potest dictam ecclesiam interdicere, & excommunicare monachum seu clericum monasterij ad regimen ipsius ecclesiæ deputatum, cum alterutrum de iure fuerit faciendum; q illud, capitulum intelligitur de monachis, vel clericis in ipso monasterio permanentibus, vel in destinatis ad ecclesias vtroque iure sibi subiectas. Not. quòd confessio procuratoris in iure facta, domino præiudicat. Itē priuilegium non tuetur aliquem in delicto. Item ecclesia tūc subiecta est abbati vtroque iure, quando episcop nullum ius episcopale exercet in illa. Item licet persona sit exempta, tamen ratione rei, quā possidet, non exemptæ est subiecta. Bernar.

d Vtroque iure.] scilicet in spiritualibus, & temporalib, sup. eo. cum & plantare. §. in ecclesijs, & 5. quæst. 2. cap. 1. illud intelligitur cum traditur ecclesia pleno iure. vide qualiter interpretatur hoc verbum, vtroque iure, cum tamen vtroque iure, posset ecclesia aliqua monasterio esse subiecta, licet episcopus aliqua temporalia ibi recipiat. infra de censi. cum venerabilis.

e Synodare.] idest, ad synodum vocare. †

f Permanentibus.] Similis interpretatio est decimasexta quæstione prima, generaliter. & simil. infra de verb. sig. ablate. in fine. & ita licet persona sit exempta, tamen ratione rei quam possidet, non exemptæ est subiecta. supra eodem cum capell. & capitulo ex ore. in fine. & supra de maiori. & obed. per tuas.

g Vtroque iure.] idest in spiritualibus, & temporalibus, vt sup. patet. Bern.

QVia.] communis diuisio. Secunda pars: ibi, super quo. Abbas.

Marginal notes: interdictū generale qd fit, tra. Nicolaus trac. interdi. & Concilias in ma ma. de sentē. li. 6. i 2. rele. n. § j. cit. — † A lijs Basilij de Flagen. aliàs, Flaiā. — † Londia. — † Cap. 5. eo. ti. in 4. cōp. — a 4. cod. a 4. cōp. — lijs Nesin, sed manuscri repositest, Nefinus. — † Vel aliter pōt intelligi sic, synodare, id est, nomine synodatici aliquid exigere. 10. q. cap. placuit, & 1. de off. ord. querenti.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

CASVS. Archiepiscopus London concessit monachis omnium sanctorum priuilegium super decimis episcopalibus retinendis, sic forte dicendo: Remittimus monasterio omnium sanctorum decimas possessionum ipsius monasterij, pertinentes ad archiepiscopatum, archiepiscopus Londonen. successor concedentis priuilegium, quæsiuit, vtrum monachi prædicti priuilegium illud extendere valeāt ad possessiones acquisitas tpe priuilegij, & postmodum acquirēdas? Respondet Papa, quod si remissio decimarum illarum facta fuit secundum canones, prædecessor illius indefinitè remittendo decimas episcopales monasterio, cum nihil exceperit, & potuerit excepisse, intellexisse vr nō solum de decimis possessionum illius tpis, sed et futuri: quia in beneficijs plenissima debet interpretatio adhiberi, & vna, & eadem res non debet diuerso iure censeri. Not. quod concessio simpliciter & indefinite facta respicit et tpa futura, & generaliter intelligit: Et sic est hic arg. quod indefinita æquipollet vniuersali. Item qui nihil excepit, & potuit, totum ius suum intelligitur alienasse. Item in beneficijs plenissima debet fieri interpretatio. Item vna res non debet diuerso iure censeri. Item ar. quòd priuilegium extenditur ad futurum.

nachi Omnium sanctorum, priuilegium prædecessoris tui super episcopalib.[a] decimis retinendis indultum, extendere valeant ad possessiones acqsitas, & postmodum acquirendas. ¶ Super quo tale damus responsum, quod si decimarum illarum remissio facta extitit secundum canonicas[b] sanctiones, prædecessor tuus indefinitè[c] † decimas episcopales monasterio remittēdo (cum nihil exceperit,[d] & potuerit excepisse: ac in beneficijs[e] plenissima sit interpretatio adhibēda: nec debeat vna eademque substantia diuerso iure censeri) intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri.

† Deinde finita locutione seu propositione, an & qn æquipolleat vniuersali ptet doctores hic vide plenè p Couarruuiā li. 1. varia. resolu. cap. 1.

a Episcopalib.] de quibus loquuntur canones. 12. q. 2. vobis, & cap. concesso.

b Secundum canonicas sanctiones.] puta, de consensu capituli. 12. q. 2. vobis, sine exceptione, & supra, de his quæ fiunt à præla. sine consensu cap. cum nos, nec in enorme detrimentum facta fuerit, quia per hoc posset reuocari, i. de dona. Apostolicæ.

c Indefinitè.] Arg. quòd indefinita æquipollet vniuersali. 19. dist. si Romanorum.

d Nihil exceperit.] sic i. de iure patro. ex litteris.

e Beneficijs.] Simi. supra de don. pastoralis, & c. cum dilectus, in fin. & infra de verb. sign. olim. ff. de constit. prin. l. vltima.

[Glo. seq. at. in brocar. alle. 4. iura. in contrarium alle. 6. & soluit.

f Sed futuri.] Ar. quòd in priuilegijs verbum generale, & indefinitè prolatum ad futurum extenditur. 12. quæst. 2. cognouimus, & sup. de deci. ex parte. & C. quæ res pig. obl. poss. l. vlt. ff. de serui vrb. præd. si seruus. a Arg. contra. supra de cen. quanto. & supra de decimis. cum in tua, & sup. eo. cum cap. illa, ff. de contrah. emp. in lege & l. Rutilia Polla. ff. de dam. infe. dāni. §. si is qui. Sed ideò contra dantem fit interpretatio, ne excogitata fraude sua obstet libertati. 16. ha. st. 2. c. 2. C. de don. si quis argentum §. vlt. secus vbi certa verba ponuntur, in eo casu non extenditur ad alia: sed ita seruandum est priuilegium, quatenus tenor priuilegij se extendit sup. eod. porrò, & c. accepimus, sed vbi verbum generale ponitur, ad omnia appellatiua extenditur, sic supra de deci. ex multiplici. Si autem æquè potest retorqueri ad ius cōe sicut ad priuilegium, potius vr interpretatio facienda secundum ius, quam secundum priuilegium, sup. de consue. cum dilectus, & vt nemini sit onerosa. arg. sup. de testi. cum tu, vt non sit captiosa, ff. de regu. iur. quoties, & contra illum potius interpretatio debet fieri, qui potuit legem apertius dicere, ff. de pact. veterib. & ff. de contrahē. emp. Labeo. & vt fiat secundum cōmunem modum loquendi sup. de spon. ex litteris, nā consuetudo interpretatur vocem, inf. de verb. sig. ablate, & semper in tutiorem partem fit interpretatio, supra de spon. iuuenis, inf. de reg. iur. cap. 2. si enim neutra esset tutior, in benigniorem. Dist. in cap. vlt. ff. de reb. dub. cum in testamento. Io.

r Si cantum sit, ne luminib. officiat, etiā de futuris intelligitur. Io. And.

¶ Idem † in concilio generali.

† Idem. Clemē. p̄n concilio generali Latran. c. 5. & ca. 6. concil. in 4. cōp.

¶ *Ponit concilium ordinem quattuor patriarchaliū sedium, vsque ibi: Seruata, vbi ponit tria priuilegia ipsarum Primum, quia dant pallium. Secundum ibi: Dominicę, quia ante se crucem deferri faciunt, praterquam in casibus hic exceptis. Tertium ibi: in omnibus, quia ad ipsos appellatur, & in hoc protestatur ibi, saluis.*

CAP. XXIII.

ANtiqua † Patriarchaliū sediū priuilegia renouantes,[g] sancta vniuersali synodo approbāte sancim⁹, vt post Rom. Ecclesiā (quæ disponente domino, super omnes alias, ordinariæ potestatis obtinet principatū vtpotè mater vniuersorum Christi fidelium, et magistra) Constantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum: seruata cuilibet propria dignitate, ita quòd postquam Prælati illarum à Romano Pontifice pallium acceperint, præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ iuramento, & ipsi postmodum pallium suis suffraganeis largiantur, recipientes pro se obedientiam canonicam, & pro Romana ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Secundo dicit, quòd ante se faciant crucem vbique deferri, nisi in vrbe Romana, & vbicunque summus Pontifex præsens fuerit, aut etiam legatus vtens insignijs Apostolicæ dignitatis. Vltimo dicit, quòd in omnibus prouincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos, cum necesse fuerit appelletur: saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis: quibus est ab omnibus deferendum.

† De patriarcharū prærogatiua dignitate, & honoro, vide plenè per B. Cassanæi catal. glo. mūdi, part. considerat. adde Nicolau Boerium in tract. de auctorit. magni cōsilij nu. & seq. ve... secundū lo...

ANtiqua.] Huius cap. diuisio clarè patet in summario. Abbas.

CASVS. Cōcilium generale renouat priuilegia quattuor patriarchaliū sedium, statuendo, vt post Roman. ecclesiam, quę inter alias obtinet principatum, Constantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum: seruata cuilibet propria dignitate, ita quòd postquam Prælati illarum à Romano Pontifice pallium acceperint, præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ iuramento, & ipsi postmodum pallium suis suffraganeis largiantur, recipientes pro se obedientiam canonicam, & pro Romana ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Secundo dicit, quòd ante se faciant crucem vbique deferri, nisi in vrbe Romana, & vbicunque summus Pontifex præsens fuerit, aut etiam legatus vtens insignijs Apostolicæ dignitatis. Vltimo dicit, quòd in omnibus prouincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos, cum necesse fuerit appelletur: saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis: quibus est ab omnibus deferendum. Not. quòd dominus Papa est iudex ordinarius singulorum. Item pallium est signum plenitudinis potestatis pastoralis officij. Item suffraganei tenentur præstare, iuramentum obedientiæ, & reuerentiæ Patriarchæ. Item minor iudex non potest exercere iurisdictionem suam præsente maiori. Item ad Patriarcham potest appellari omissis medijs, & hoc intellige de his, qui sunt eius iurisdictioni subiecti. Item omissis omnibus medijs, potest appellari ad Papam.

g Renouantes.] vigesimasecunda distinct. renouantes.

[Glo. sequen. recitetur per contrarium de decre. cognoscentes, &c. soluit, quod illud regulare casualiter fallit, & ponit, & exponit versus, per quos hæc casus comprehendit.

a Alexan-

a Alexandrina secundum:] Post Constantinopolitanam, & Constantinopolitana primum. i. post Romanam: olim vero Alexandrina fuit prima post Romanam: vt 22. dist. renouantes, & sic priuata fuit iure suo sine culpa, quod esse non debet regulariter, ⁊. de consti. cognoscentes. & ⁊. de eo q. cogno. cōsang. vxo. suæ. discretionē. & c. vlt. & 16. q. vlt. inuentum. & 56. dist. satis peruersum hoc tamen non fit sine causa, ⁊. vt lite non côte. quoniā. §. 2. quod fit pluribus modis. Vnde versus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo

Personas spoliāt, & loca iure suo.

Vndè propter paupertatem vniuntur 2 duę ecclesiæ, vt vnus sit sacerdos vtriusq; 10 q. 3. vnico. cum vtraque consueuit suum habere propriū. Propter odiū, vt 70. dist. neminem, 16. q. 7. decernimus. Propter uitium, vt ⁊ de cle. ęgro. tua. Propter fauorē, vt hic, & 22. dist. renouantes. Et propter vim seu fauorem cōsecrationis, 14. q. 5. cōperimus. Quandoque etiam fauore religionis. ⁊. de eccles. ædifi. ad audientiam. Propter scelus etiam puniuntur illi, qui non peccauerunt 25. q. 2. ita nos propter ordinem priuatur dñs seruo suo. 54. di. ex antiquis. & c. frequens. quandoque propter defectum sacramenti. 34. dist. si cuius. & c. lector.

politana primū, Alexandrina secundum, a Antiochena tertiū, Hierosolymitana quartum locū obtineat: Seruata cuilibet propria dignitate: ita quod postquam antistites earum à Romano Pontifice receperint palliū (quod est plenitudinis † officij pôtificalis insigne) præstito sibi fidelitatis & obediētiæ b iuramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur: recipientes pro se professionem c canonicam, & pro Rom. Ecclesia sponsionē obedientiæ ab eisdem.

¶ Dominicę † uerò Crucis uexillum ante se faciant ubique deferri: nisi in vrbe d Romana: & ubicūque summus Pôtifex presens extiterit: aut eius legatus vtēs insignijs Apostolicæ dignitatis.

¶ In oibus aūt prouincijs eorundem iurisdictionis subiectis, ad eos, cum necesse fuerit, prouocetur: Saluis appellationibus ad sedem Apostolicā interpositis, quibus est ab omnib. e humiliter deferendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Priuilegium religiosis concessum, ut possint sepelire confratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus qui licet maneant in seculo obtulerunt se tamē ordini mutato habitu seculari: vel de illis, qui bona sua eis dederunt vsufructu retento. hoc primò. Priuilegium religiosis concessum, quo eis venientib. ad locum interdictū semel in anno aperiantur ecclesia, vt celebrentur in eis diuina, intelligitur, quòd vna tantum sola ecclesia aperiatur in loco. hoc secundo.*

CAP. XXIII.

Vt priuilegia, quæ quibusdā religiosis Romana concessit Ecclesia, pmaneāt incôcussa, quędā in eisdē duximus

b Fidelitatis & obedientiæ.] Sic ergo patriarchæ, & illi qui nullo medio sub sunt dño Papæ, iurant ei fidelitatem & obedientiam: vt hic dicit, & ⁊. de iureiu. ego N. sic & suffraganei suo metropolitano obediētiā & reuerentiam præstare debent, secundum quod isti præstāt Papę. sup. de ma. & obe. c. dilecti.

c Professionem.] idest obedentiam & reuerētiam. ⁊. de simo. ne Dei ecclesia, aliquam non tenentur exempti episcopo dioecesano, cum illud sit contrarium libertati. ⁊. eo. cum olim 2. in fi. Ber.

¶ Glo. seq. arguit & signat contrarium.

d Nisi in vrbe.] Arg. q̄ minor nō potest exercere iurisdictionē pñte maiore 21. dist. denique. & 95. dist. psbyter. ff. de offi. pcōs. l. vlt. 2 & sup. de offi. lega. volentes. Arg. ⁊ 95. dist. ecce. & 11. q. 1. peruenit. C. de dona. in hac sacratissima.

e Ab omnibus.] hoc est priuilegiū Apostolicæ sedis, vt omissis omnibus possit appellari ad ipsā, vt his innuit, & 2. q. 6. ad Romanam. Sic etiā intelligit quod dicit imperator, quod habet similia priuilegia cum Romana ecclesia. in Auth. de eccl. ti. in prin. coll. 9. & 65. dist. mos antiquus.

Vt priuilegia.] Diuiditur ut in rubro. Secunda pars ibi, [illud.] CASVS. Romana ecclesia quibusdam regularibus concessit quædam priuilegia, sed quia ipsi fines priuilegiorum suorum excedebant, ea minus bene intelligentes, Papa ea in concilio generali declarat qualiter sint intelligenda, ne illa pertrahant ad abusum: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutit potestate. Secundo ponit verba priuilegiorum. Concessum est ab ecclesia Romana quibusdam regularibus. s. Templarijs, & Hospitalarijs, ut hīs, qui fraternitatem eorum assumpterint, nō negetur ecclesiastica sepultura, nisi sint excommunicati, uel nominatim interdicti: Si fortè ecclesiæ ad quas pertinēt, fuerint interdictæ, ipsos quoque confratres quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulādos, nisi excommunicati uel nominatim fuerint interdicti: Declarat hic Papa de q. bus confratribus sit intelligēdum i. de illis, qui adhuc morantur in seculo, & eorū ordini sūt oblati mutato habitu seculari, uel de his, qui sua bona eis dederant inter uiuos, retēto sibi quādiu uixerint usufructu: isti quidem sepeliantur apud ecclesias ipsorum regularium, uel apud ecclesias aliorum non interdictas, sibi elegerint sepeliri: Si enim de quibuslibet confratribus ipsorum fraternitatem assumentibus intelligeretur, pro duobus aut tribus denarijs annuatim sibi collatis, nimium uilesceret ecclesiastica disciplina: tamen & ipsi certam obtinent remissionem ab Apostolica sede concessam. Vltimò ponit alium articulum, in quo excedebant fines priuilegiorum suorum; Continetur enim in priuilegio ipsorum, vt si qui fratrum ipsorum pro colligendis eleemosynis ad aliquam ciuitatem, castellum uel vicum aduenerint, si forte locus ille à diuinis fuerit interdictus, in eorū aduentu semel in anno aperiantur ecclesiæ, ut exclusis excōicatis & interdictis, diuina officia celebrentur: Verba illa. Aperiantur ecclesiæ semel in anno: sic debent intelligi, vt vna tantum ecclesia eiusdem loci semel in anno aperiatur: quia licet dictum sit pluraliter: aperiantur ecclesiæ, non tamen de qualibet ecclesia eiusdem loci intelligendum est: ne si hoc modo intelligeretur, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti, qui verò contra istas declarationes quicquam sibi usurpare præsumpserint, graui subiaceāt ultioni. Not. q̄ priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item aliquis habet habitum monachalem, non tñ est monachus. Item uilescere non debet ecclesiastica disciplina. Itē pluralis locutio exponitur de vno.

Margin notes: † Idē s. Inn. 3 in eodē. ci. Lat. c. 57. & c. 7. eo. tit. in 4. compil. — ide c. cū i d aucti. pal. — hoc arde cōci. citatū i ut vnire excessib. & late p do. — idclemē. tit. de ileg. — neōsul. i Romę xsus de it impelo. And.

a Intellecta.] Qui malitiosè priuilegium principis interpretatur, infamis efficitur. C. de legi. & consti. l. 2.
b Non negetur.] Ex hoc loco patet, quod tempore interdicti denegatur ecclesiastica sepultura, ex quo per priuilegium istis conceditur. s. eod. cum & plantata, §. quod si. i Ber.

fuit interdicta, nūquid pscribit ꝯ illos? Vr ꝙ sic. s. eo. ꝯtra detib. vbi isti Templarij pluries istud priuilegiū, q̄a nō sūt vsi isto spatio xl. ann. ar. ff. de nūdi. l. 1. Sed ꝯtra ꝫ credo in casu isto, q̄a non nocet eis. Sed nunquid auctor epi posset aliqs celebrare in ecclesia interdicta ab epo: Vr ꝙ sic, eadem ratione. De hoc dixi supra de appellat. ad hæ.

† Idē ar. ex decre. de pæni. & remis. q̄d i te, ubi de hoc i 3. gl. i concil. Vien. de sepulturis, cos qui. Ioā. An.

c Mutato habitu seculari.] Ita ꝙ habitus illos distinguat ab habitu seculari, licet ex toto nō habeāt habitum monachalē ar. 33 q. 5. ꝙ Deo pari & talis largo modo ecclesiastica persona cēsetur. 18. q. 1. vt lex. & 19. q. 1. duæ.

Gl. sequens quærit, arguit, & soluit.

d Pro duob.] Quid si medietatem bonorum darēt, nunquid dicendi sunt fratres? nō, nisi maiorem partē, ar. ff. de ꝯtrah. em. in modicis, quod nō credo, etiam si darēt totū, dum tamē non se reddant: quia res, & non persona, sunt accessoriæ. Ber.

Gl. se recit. q. q. an relaxetur interdictū, &c. & ponit duas opi. Secundo quærit, arg. pro, soluit cōtrariu. Tertio quærit, ar. p, & remittit.

e Semel in anno.] Sic patet, ꝙ in ecclesia interdicta celebratur, & canonice quia tunc de spāli priuilegio relaxatum est interdictum, non sublatum: vnde idē interdictum manet, non nouum creatur. argu. ff. de pca. sed si manēte. & 24 q 1 Achatius. & 12. dist. præceptis. Sed videtur potius ut dicit Vincen. ꝙ interdictum non relaxetur, a sed in ecclesia interdicta celebretur de licentia Papæ. s. e. petistis in fi. nec tūc committit contra interdictum. Sic aliqs potest prædicare illo qui excommunicatis de his quæ pertinent ad correctionem eorum, nec incidit, i ex communicationē, s. de sen. exc c. tūō, & c. cū uolūtate. in prin. & semel tm̄ in anno hoc eis licet, & si plu ries, vt hic patet. Si si centū annos stetissent, ꝙ nō venissēt ad ecclesiam istā, & sæpè

† Oblati, q dicāt, tradit copiose Couarruuias in c. alma mater. de sent. exc. li 6. I 2. par. relectiō. § 2. circa finem 6

a De hec articulo præter tradita hic p doct. vide no. i. c. ad hęc quoniā s. de app.

declaranda, ne minus sanè intellecta a pertrahantur ad abusum propter quem possint meritò reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. ¶ Sanè quibusdā regularibus, Apostolica sedes indulsit, vt his, qui fraternitatē eorū assumpserint, si forsan ecclesiæ ad quas pertinēt, a diuinis officijs fuerint interdictæ, ipsosque mori cōtigerit, sepultura ecclesiastica non negetur, b nisi excōicati vel nominatim fuerint ĩterdicti: Suos quoq; confratres, quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excōicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferāt tumulandos. Hoc autē de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in sęculo eorum ordini sunt oblati, † mutato c habitu sęculari: vel eis, qui bona sua dederant inter viuos, retēto sibi (quandiu in hoc sęculo vixerint) vsufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium, vel aliorum nō interdictas ecclesias, in q. bus elegerint sepulturā: ne si de quibuslibet ipsorū fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duob. d aut trib. denarijs annuatim sibi collatis, dissoluatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina: certā taman & ipsi remissionē obtineant ab Aposto. sibi

10 sede cōcessā. ¶ Illud ēt, ꝙ hmōi regularib. ē īdultū vt ij qui fratrū suorū, qui ab eis missi fuerint ad recipiēdas fraternitates siue collectas, in qualibet ciuitatē, castellū vel vicū aduenerint, si fortè locus ille à diuinis offici[...] 20 interdictus, in eorum iucū do aduentu semel in anno e aperiantur ecclesię, vt exclusis excōicatis, diuina ibi officia celebrēt: Sic intelligi volum⁹, ꝙ ī eadē ciuitate, aut castro, 30 aut villa, vna tm̄ ecc. eius dē ordinis, fratrib. semel (ut dictum est) aperiatur in anno: Quia licet pluraliter f dictū sit, ꝙ in eorū iucūdo aduentu ecclesiæ aperiātur, nō tamē ad ec 40 clesias eiusdem loci diuisim, sed pdictorū locorū coniunctim sano referēdū est itellectu: ne si hoc modo singulas eiusdē loci uisitarent ecclesias, ni 50 miū vilipēdi cōtingeret sniam ĩterdicti. Qui verò cōtra declarationes pdictas quicquā sibi vsurpare præsumpserint, graui subiiceant ultioni.

¶ Idem † in eodem.

¶ Tpe gñalis interdicti, epi nō prohibiti, qui nō fuerūt culpabiles interdicti, clā celebrare 60 *possunt: & hodie istud non est priuilegiū eporum sed ius cōe: ut in c. fi. de sent. exc. i 6. et ibi plenè habetur, an & quando, & qualiter possit celebrari tempore interdicti.*

CAP. XXV.

QVod † nonnulis est religiosis indultū in fauorē pontificalis officii ad episcopos excedētes: concedimus, ut cū cōmune g terræ interdictū

† Hincus Pater. n[...] contra pce[...] ponē ꝫ p[...] uilegiū c[...] q[...]

Gl. ε. no. ꝙ uō sēper plura, &c. signat cōtrariū, & remittit.

f Pluraliter.] No. ꝙ pluralis locutio nō sēper īfert suas singulares. 4 sic 1. dist. oēs leges. sic s. & appe. significauit, s. de pl en. cū iā dudū. sic a e. j i primis ibi, alij accusatores. ff de cōditio. & demōstrationib⁹. tal [...] § fi qs legauerit. & ff de statu homi. l. sūma. Arg. ꝯ s. de rescri. olim. De hoc plura argumēta inuenies supra de rescrip. c. secundo.

† Qñ plurali[...] tas reſolu[...] ī singular[...] ter, vide [...] fone i l. q[...] usu fruc[...] de impub[...] alij. sub [...] l. Gallus, [...] q̄d si is ff[...] liber. & p[...] hu.

QVod nōnullis.] Diuidit, q̄a primo ponit priuilegiū. Scdo ponit exceptionem ibi. [Nisi] Tertio denūciationem: ibi: [Verū.] & hoc capi. nihil hodie habet.

CASVS. Quibusdā regularibus concessū est, ut cū commune terræ fuerit interdictum, diuina possint officia celebrare ianuis clausis, & voce suppressa, & non pulsatis campanis, exclusis excōmunicatis & interdictis, in fauorē pōtificis. Is officij cōcilium extendit hoc ad epos, nisi eis cās se fuerit inhibitū: uerūtū hoc illis cōcedit, qui cām aliquā non præstiterint in terdicto, nec aliquā fraudem ingesserint, cum tale compēdiū ad iniquum dispendium trahi non debeat. Not. quod occasio iuris ad iniquū dispendium trahi nō debet.

† Inno. [...] cōcil. La[...] 58. & c. [...] tit. in 4[...] pilat.

g Commune terræ interdictū.] Interpretationem huius verbi habes infra de verbo. signifi. cū in partibus

Glo. seq. in prin. & fin. dupliciter expo. illud, quando que, in medio quasi & sol.

† De m[...] ria huius de in c. al[...] mater. d[...] sent. exc. 6. adde narrū i l[...] narli. c. ti. de ite[...] sio & [...] ueste s[...] vet. o[...] dicta I[...]

Quia-

a Quandoque.] Per hoc videtur quod sępius possint quam semel in anno, vt sit priuilegium episcoporum maius quam priuilegium præcedentis c. sed diuersa sunt priuilegia episcoporum & illorum: hoc enim intelligitur de ecclesijs sibi subiectis, sed præcedētes in ecclesia vna tantum semel in anno celebrare possunt. & expone, quandoque, idest, quandocunque. Vel dic, quod cum illud priuilegium generale sit in parochia alterius episcopi, poterit episcopus celebrare sicut in sua, si alius episcopus hoc permiserit. Sed nunquid canonici possunt interesse cum episcopo? non, ita ut celebrent principaliter cum ipso more solito, licet intersint vt audiant sicut alij extranei, qui non sunt interdicti: cum ipsi canonici non habeāt priuilegium, ne per hoc uilescat rigor. sententiæ c. proxi. vel potest exponi, quandoque, i. nō semper, quia si ex tali celebratione orietur scandalum, non deberent: semper celebrare, sed aliquando: ita quod non esset scandalum.

[Glo. seq. rei. per q. & ponit opi. quam reprobat.

b Causam.] per hoc dicit quidam, quod illi qui non deliquerunt nec aliquā causam dederunt, vt poneretur interdictum, licet forte in loco interdicto interesse non debeant diuinis cum illis, qui priuilegium habent, tamen extra terram illam bene possunt audire diuina, & percipere sacramenta. Credo quod non debeant admitti ad aliqua officia uel sacramenta, ut ipsi per hoc citius inducantur ad satisfaciendum, & ut sententia magis timeatur; quia qui suspensus uel interdictus est in una ecclesia, in omnibus est interdictus uel suspensus: hoc expresse dicitur in tex. & in gl. 4 q. 4. quisquis. & arg. bonum ad hoc j. de pœni. & remis. c. in te. vbi de hoc no. in fin. Bern.

c In quum.] Nota occasionem iuris ad iniquum dispendium non trahi non debere, C. ne vsuca pro empt. cum qui. sic de translat. inter corporalia. à contrario sensu. & 45. distin. licet. 2.

fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque [a] ianuis clausis, suppressa voce, & non pulsatis cāpanis, diuina celebrare officia: Nisi & hoc ipsū eis expressè fuerit interdictū. ¶ Verū hoc illis concedimus, qui causam [b] aliquam nō præstiterint interdicto, nec quicquā (doli † vel) fraudis ingesserint, tale compēdium ad iniquū [c] dispendium pertrahētes.

¶ Honorius III. archiepiscopis & episcopis, in quorum diœc. monasteria & Prioratus Cluniaceń. monasterio, subiecta consistunt.

¶ *Priuilegia non sunt violanda etiam indirectè. h. d generaliter.*

CAP. XXVI.

QVanto amplius: & infra. ¶ Sane dilecti filij Abbas & conuentus Cluniacen. † grauem nobis querimoniā obtulerunt, quod quidā 10 uestrum & vestrorū officiales, cum in eos et sui ordinis monachos non possint excommunicationis & interdicti proferre sententias, eo quod super hoc Apost. sedis priuilegijs sunt muniti, in eos, q 20 molunt in molendinis, uel coquunt in furnis eorum, quicquid vendendo seu emendo, aut aliàs eis communicant, sentētias proferunt memoratas: & sic Apostolicorum priui- 30 legiorum non vim & potestatem, sed sola verba [d] † seruantes, dicti ordinis monachos quodammodo [e] excommunicāt, dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud 40 etiam euenit inconueniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum: [f] & qui eis cōmunicant in

QVanto.] Priuilegiati, quod excommunicari non possunt ab ordinarijs, non debent excommunicari etiam indirectè. h. d. specialiter. In prima ponitur quæstio. In secunda prouisio; ibi, (Nolentes.) Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus ordinis Cluniacen. sunt exempti; unde cum epi & archiepi in quorum diœcesi commorantur, eos excommunicare uel interdicere non possint, in eos q molunt in molendinis eorum, vel coquunt panem in furnis ipsorum; & qui uendendo uel emendo, aut aliàs eis communicant, excommunicationis & interdicti sententias proferunt, & sic non uim & potestatem priuilegiorum Apostolicæ sedis, sed sola uerba seruantes, monachos dicti ordinis quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt: & sic q̄tū ad hoc Iudæorum iudicio iudicant: & qui cōicant illis, maiorē excōicationē incurrūt, q̄ q excōicatis participāt: pp q monachi Cluniacen. de pdictis Prælatis grauiter dño Papæ sunt conq̄sti: unde mādat vniuersis & singulis pdictorū, quatenus sententias in fraudē priuilegiorū Apostolicæ sedis de cætero non ferātur: si sup hoc ad ipsū q̄rela peruenerit promulgatores taliū iniarum seueritate debita castigabit. No. q nō tm verba, sed vim & ptātem priuilegiorū legis & canonis, seruare debemus. Itē fraus legi vel canoni fieri nō debet: q nihilominus facit in legē. Gl. se alleg. multa iura, p mēs ppōderet verbis, exponit literā & ar. j. ciuitates, &c. & fin. ipsiv. &c gl. vl. rem. i. per quæst.

d Sola verba] Bene malè certè: q cōsideranda est mens potius, q̄ verba: nā verba debēt uiūt intētioni, & non è cōtra. j. d. ver. sig. intelligēta & i. q. i. Marcion. & ff. de leg. & senatu. scire leges. & potiorē mēs, q̄ verbū uocetis, ff. d. supe. leg. l. Labeo, i. fi. & ar. ff. de fun. inst. l. cū de lanionis. §. asinam, in fi. Et in testa nēto cō siderattur potius mēs testātis q̄ verba. ff. de leg. l. p. . Et in contractibus potius inspicitur uolūtas q̄ uerba, C. quæ res pignori non pos. l. p. & ult. & non tm uerba edicti seruanda sunt, immo sententia potius ff. de II. & senat. contra leg. m. Hic nō seruabant uim & ptātē uerborum, ut no. j; quia indirectè uidebant excommunicari, ex quo subtrahebatur cōio aliorum, sic Iudæi excōicantur, j. de usur. post miserabilem, & c. q̄to, & j. de Iudæ. Iu. ci, & c. an h . & c. si Iudæos, in fi. & sic indirecte faciebant cōtra priuilegia Papæ; unde præcipitur, quod de cætero hoc non faciant; ubi autem res dubia esset, potius seruanda sunt uerba edicti. ff. de exerc. l. i. §. si is qui. Et est decr. ista contra ciuitates, quæ quandoque consimilia faciunt contra ecclesiasticas personas, & sic uiolant ecclesiasticam libertatem. & tales sententiæ non ualebant, nec timendæ erant, sed quo ad factum tantum referetur; quia contra priuilegia Papę, supra de excess. præla. cum ad quorundam.

e [Quodammodo.] quasi diceret non uerè excommunicabant illos, sed subtrahebant alios ab eorū communione, & ideo excommunicati uidebantur, quia excommunicatio est à fraterna societate separatio, 3. quæst. 4. Engeltrudam. & sic quodammodo excommunicabant eos. Bern.

f [Iudicio Iudæorum.] In hoc uidentur iudicari Iudæorum iudicio, quia cum ecclesia excommunicare Iudæos non possit, quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. quæstio. i. multi. quandoque

hæc duo ba; doli, desunt antiquio codicib. gorian: noib. Va sunt tñ i & in recentioribus plurimis.

a ordine nacē. & origine antiquita ide Cassi in cago glossa mun: i considerate me 31. & adde consi. & Bella cōs. 32.

† Pro intellectu huius tex. uide tradita per Bar. & alios recētiores in l. nō dubium, C. de legib. ubi declarāt q d sit facere cōtra legem. & facere in fraudē legis, & cōmittere in legem.

† Vide B. T. in Quæst. ad ditic ad 3. p. q. 21. ubi agit de excōicationis definitione.

excommunicantur Christiani communicantes eis, vt supra dictum est, ita isti cum non possent istos excommunicare propter priuilegium, excommunicabant communicantes eis.

a Maiorem excommunicationem.] Qui enim participat excõmunicatis, excommunicatus est minori excõmunicatione, 11. q. 3 cũ excommunicato, & supra de excep. a nobis. S dicti qui participãt istis monachis in prædictis, erant excommunicati excõmunicatione maiori: & ita maiorem excõmmunicationem incurrebãt, quam aliàs participando excommunicatis.

prædictis, maiorem excommunicationem [a] incurrant, quam etiam excommunicatis cõmunicando fuerint incursuri. ¶Nolẽtes igitur hæc crebris ad nos clamorib. iã perlata vlterius sub dissimulatione trãsire, vobis vniuersis & singulis mãdamus, quatenus huiusmodi sententias in fraudem [b] priuilegiorum nostrorum de cętero non feratis: quia si super hoc ad nos denuò clamor ascenderit, non poterimus cõniuentibus oculis pertrãsire, quin promulgatores talium sententiarum seueritate debita castigemus.

Glo. seq. fortificat tex. & ponit & exponit iij. modus fraudãdi legem.

b In fraudem.] Et sic patet, quod si non possunt illos excõmunicare, nihil facere debent, per quod ad idẽ redeant: quia si denegatur eis vna via, denegata intelligitur & alia, supra de procur. tuæ. Sic ergo isti in fraudem [a] priuilegiorum non sunt excommunicandi: sicut nec in fraudem canonis aliquid faciẽdũ est, supra de cõcess. prębe. cõstitutus. nec i fraudẽ legis, ff ad Mace. l. 4. §. is autẽ. Vnde no ꝙ quatuor modis fit fraus legi, siue canoni: De persona ad personam, vt si vxor velit donare viro, vel è conuerso, cum non possit, supra de do. int. vi. & vx. c. vlt. & supponit aliam personam cui donat, non valet donatio ff. de do. inter vi. & vx. hæc ratio, §. non tantum, 46. distin. sicut non suo. De re ad rem prohibitum est ne filio fam. pecunia mutuetur, si tamen aliquid in fraudem factũ fuerit, puta, dedisti frumentum, vel aliud consimile, quod venderet, vt pecuniam haberet fraus fit legi. ff. ad S. C. Maced. sed Iulianus. §. mutui. aliàs incipit, Item si fili[9]. & l. 4. §. 1. & in vsura 14. q. 3. plerique, & 1. q. j. sunt nonnulli. De contractu ad contractum, vt puta vxor non potest donare viro, vt dictum est, vult ei uendere, vt sic hoc modo possit donare, non valet. ff. de do. int. vi. & vx. si sponsus, §. circa. sic 16 quæstione 3. si sacerdotes. Item de contractu ad contractum, alio tamen modo quam supra, vt cum mulier pro alio fide iubere non possit principalem se facit debitricem: hoc non valet, quia facit in fraudem legis, ff. ad S. C. Velle. quamuis, §. si cum essent. Et sic patet, quod qui facit in fraudem legis, contra ipsam legem videtur facere, ff. de ll. contra legem, & l. seq. vnde tales sententiæ in veritate non tenebant, vt hic patet, quia Papa non mandauit eos absolui. B.

a Quot modis fiat fraus legi. pter gl. & Do. hic, vide Bald. in l. non dubiũ C. de ll. & late ❡ Ancha. in repe. c. canonũ statuta, s. de consti.

Ex parte.] Istud habet varios intellectus: & potest sic summari. Sola assumptio vel reassumptio tonsuræ post delictum commissum, non facit delinquentem haberi pro clerico, vel sic. Si post clericatum assumptum immiscuit se clericus enormitatibus, & diu in illis perseuerauerit dimissis habitu & tonsura, & in delicto deprehenditur, non poterit se defendere pro clerico, quo minus puniatur per secularem iudicem. & iste intellectus est aliquantulum periculosus, sed potest procedere secundum vnam opinionem, de qua in c. perpẽdim[9], de sent. ex cõ. Diuiditur. In prima enim parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secunda ibi, Ne igitur. Abbas.

¶ Idem V. quondam Anglorum Reginę illustri.

¶ *Qui in habitu & tonsura & cęteris, vt laici conuersantur, deprehensi in maleficijs se pro clericis non defendunt.*

Ita communiter summatur.

CAP. XXVII.

EX † parte tua fuit propositum, quod nonnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuæ iurisdictioni subiecta degentes, cum deprehenduntur in aliquibus foris factis, [c] † vt iurisdictionem tuam eludãt, & debitam pro delictis vltionẽ euadant, assumũt, seu etiam resumunt tonsuram abiectã, seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur. ¶ Ne igitur tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foueatur si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi, delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto [d] fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum: cum ma-

† De materia huius c. de late p... ...

† De voto ... ... de notat c. ad audientiam, de scrip.

CASVS. In districtu reginę Anglorũ erãt quidã litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos ostẽdit: sed cum ipsi deprehẽduntur in aliquibus maleficijs, vt iurisdictionem reginæ deludant, & pœnam debitam pro delictis euadant, resumunt tonsuram abiectã; & habitum clericalem, qui antea pro laicis ab oĩbus habebantur: Regina significauit hoc domino Papæ: Rñdet Papa. ꝙ si suam iurisdictionẽ in huiusmodi delinquentes exercuerit, qui sine tonsura & habitu in delictis fuerint deprehensi, æquanimiter sustinebit: cum malitijs hominum nõ sit indulgendum, nec tõsura nec habitu sic resumpto, ipsorũ malitia foueri debeat. No. ꝙ qui tõsura & habitu dimissis in delictis deprehenduntur, amittunt priuilegium clericale, & põt puniri sine pęna excommunicationis. Item malitijs hominum non est indulgendum: sed potius obuiandum.

c Foris factis.] idest maleficijs: simile verbum habes supra de præscrip. ad audientiam.

Glo. seq. signat contraria: quia delictum vel secularis habitus non tollit priuilegium, soluit.

d In delicto fuerint deprehensi.] Sed vr̃ contra, quod licet clerici in delictis fuerint deprehensi, non tñ capi, vel detineri põt sine licentia Prælatorum suorum, nec puniri præter pęnam excõicationis, infra de sent. excõ. vt fame. Item contra vr̃ infra de sent. ex. cõ. si verò, & c. in audientia. vbi clericus hẽt priuilegium, & si seculariter viuat, s. de vi. & ho. cle. c. vlt. Dicas. ꝙ non ꝫ tñ illa, quia loquuntur in eo casu, cum certum erat illos esse clericos, vñ sp retinent priuilegium, nisi post trinam admonitionem fuerint incorrigibiles, vt dicit illa decret in audiẽtia. hic aũt loquitur de his, qui p oĩa tanq̃ laici in omnib. & ab oĩb. habebantur, vt hic dr̃, & malitiosè assumebant tonsuram; vel si aliqñ fuerant clerici. non constabat, & sic ipso facto priuilegio renuntiauerunt clericali; sic s. de cle. coniug. c. pen. vnde hic nulla poterat fieri admonitio; ideoque de fraude vel de malitia sua commodũ reportare nõ dñt, nec incurrũt excõicationem, qui tales puniunt, ut hic patet; quia in delictis deprehendebantur, vñ hoc ipso amittebant priuilegium, j. de sent. excõ. cum non ab homine, & cap. perpendimus. a Contraria intelliguntur qñ contempto habitu incedunt ut laici, nec deprehendunt̃ in delictis.

a Sec... li dec... põt be... telligi dum hp. io.

a Malitijs.]

a Malitijs.]Sic ff.de rei vend.in fundo, supra de testi ptis.plerumque,& c.sedes,& sup.qui matri.accus.poss. significante B.

Super specula.] Primo ponit prohibitionis rationē. Secundò prohibitionem. Tertio pœnam cōtrafacientibus. Secunda ibi, Firmiter. Tertia ibi, Et qui Abbas.

CASVS. Quāuis ecclesia secularium legum non respuat famulatū, q̄ imitantur vestigia equitatis: tū quia in Francia,& in nullis prouincijs,laici non vtuntur legib. Romanorū Imperatorum, & raro ecclesiastice occurrūt causæ,quæ non possint p canones expediri, vt plenius sacræ paginæ insistat, firmiter prohibet dominus Papa,ne Parisijs, vel in ciuitatibus, seu alijs locis vicinis, aliquis docere,vel audire ius ciuile præsumat:& q contra fecerit, a causarum patrocinijs interim excludatur, & per epm loci excōicetur. Nota q̄ ecclesia approbat leges,& eis vtitur. Item magis est insistendum sacræ paginæ, quā alijs scientijs. Item arg. q̄ ratione vicinitatis sē tit quis commodum vel incommodum.

b Non respuat famulatū.]ī.d. op.no. nunc... & 10. dist. lege Imperatorū, & c.si in adiutoriu.

c Non vtuntur.]cū tamen ab omnibus debeant obseruari,C. de ll.leges & l.leges sacratissimæ, & licet ab omnibus de facto non seruentur, quia non subsunt Imperatori:de iure tamen debent subesse, & præcipuè illi,quibus prohibentur, 11.q.1. volumus, & dominus totius mundi est,ff.ad leg.Rhod. de precario,& 7.q.1.in apibus.

[Glo. seq. notat quòd ratione vicinitatis, &c. signat contrarium.

d Locis vicinis.] & ita ratione vicinitatis sentit quis commodum,vel incommodum,de pœ.dist.1... sed & continuo,& 44.distin.§.1.& ff.de contrah.emp.quod se pè §.vlt.& 17.q.4. si quis contumax, arg. contra,quia lupanaria non infamant castitatem,32.quæst.5.tolerabilius.Bern.

litijs [a] hominum indulgeri non debeat, sed potius obuiari.

¶ Idem.

¶ *Parisijs,& in locis vicinis, ius ciuile legi non debet.*

CAP. XXVIII.

Super† specula:& infra.¶ Sanè licet sācta Ecclesia legū secularium nō respuat famulatū, [b] q̄ equitatis,& iustitiæ vestigia imitantur:quia tamē in Francia,& nonnullis prouincijs, laici Romanorum Imperatorum legibus non vtuntur: [c] † & occurrunt rarò ecclesiasticæ causæ tales,quæ nō possint statutis canonicis expediri: vt plenius sacrę paginę insistatur:et infra.¶Firmiter interdicimus, & districtius inhibemus,ne Parisijs,vel in ciuitatibus,seu alijs locis vicinis [d] † quisquam docere,vel audire ius ciuile præsumat: Et qui cō trafecerit, non solum à causarū patrocinijs interim excludatur, verumetiam per episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.

Relique ... huius ... talis ... agist.& ... clerici, ... mona... ca.super illa.

...tatenus ... Doct. ... runt an ... subsint ... ratori, ... late per ... loqu in ... logo ... mūdi ... nsider. ... Coua... ula pec... p.2.§.5 ... loca ... vici ... nota ... vide ... ibi no... in c.se... de pę. ... addē ... dr.cō... l.lib.4.

Qvia intentionis.]CASVS. Dominus Papa innouauerat priuilegium cuiusdam monasterij constitutum,in diœcesi Baiocen. eps Baiocen dubitauit, vtrum per talem innouationem iuri episcopali sit derogatum: quæsiuit à domino Papa,an ei præiudicaret? Respondet ei Papa, q̄ innouatio ius nouum non confert, nec tollit vetus: vndè vult eum esse in eo statu,in quo erat tempore innouationis impetratæ;sed per hoc nō intendit Papa iuri aliàs competenti eidem monasterio præiudicium generari. No.quòd innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, nec ius vetus tollit. Item Papa non intendit per litteras suas alicui præiudicium generare.

¶ Idem episcopo Baiocen. †

¶ *Innouatio priuilegij ius nouum non inducit, sed vetus conseruat.*

CAP. XXIX.

Qvia intētionis nostræ:& infra. ¶Cū innouatio, † nec ius nouum [e] cōferat,nec ēt tollat vetus: te in eo statu esse volumus, in quo tēpore impetratæ innouationis dignosceris extitisse. Cęterum,nullum per hoc intēdimus iuri aliàs eidem monasterio competenti, præiudicium generari.

Glossa sequen. ponit duo similia, & causam quæ per confirmationem accrescit.

e Nouū.] Sic patet quod innouatio priuilegij nihil noui confert. sic supra de confir. vti. vel inui. cum dilecta, & supra eo. ex parte abbatissę.1.1 dist.præceptis. si.24 quæstio.1 Achatius, sic per protectionem non diminuitur ius episcopi, supra eod.ex parte tua. sic & confirmatio in forma communi obtenta, supra de con. cesl. præben. quia diu.rsitatem Quandoque tamen per confirmationem aliquid iuris accrescit, quia transactio, quæ erat personalis, per confirmationem fit realis,& perpetua: vt supra de transact. veniens,& c.1.

† Baiocē

† Doct.in c. fi. J. de fide instr.& in c. Albericus,& c.significa.uit de testib.

¶ Idem.

¶*Priuilegiati vt vbique possint cum altari viatico celebrare,hoc possunt sine licentia Prælatorum.*

CAP. XXX.

In his, † quę ad cultū [f] diuinum fiecere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vndè mirari compellimur, quòd cum fratrib9 Prædicatoribus, & Minorib. duximus indulgēdū, vt vbicunq; fuerint,

In his.] Primo ponit exordium, & facti narrationem: Secundo prouidet,& rationem reddit: ibi, Cum aut. ...

CASVS. Fratres Prædicatores, & Minores impetrauerunt indulgentiam a domino Papa,vt vbicūque fuerint cum altari viatico valeant celebrare sine præiudicio iuris parochialis: quidam Prælati nimis strictè illam indulgentiam interpretantes dicebant,quòd per illam indulgentiam præ dicti fratres præter assensum Prælatorum hoc facere non possunt, vnde non permittunt eos celebrare secundum illam indulgentiam. Cum autem sine indulgentia fratres prædicti possint de Prælatorum licentia celebrare,nihil eis conferret: Mandat dominus Papa cuidam episcopo,quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dummodo abstineant ab iniurijs aliorum, datam licentiam prædictis fratribus debeat publicare: ita quod dicti fratres ex indulgentia ipsa aliquam videantur gratiam consecuti. No.quòd ea quæ cultum diuinū respiciunt, benignè sunt interpretanda. Item beneficium principis latè est interpretandum. Item indulgentia,siue priuilegium, sine alterius iniuria concedi debet. Item indulgentia,siue priuilegium sic debet intelligi,vt aliquid conferat,aliàs delusorium esset.

f Ad cultum diuinum.] De his,quæ ad cultum diuinum relinquuntur in testamento,ipsius fauore non detrahitur quarta, ī supra de testam.c.vlt.

† Glos. & Doct.in ca. qm, de priu.l.lib.6.& Syluest.i sū. v.rbo. altare.q.6.

1 Epalis, vel parochialis: vt ibi. Io.A.

a Iuris praeiudicio.] & ita in praeiudicium alterius non datur priuilegium graue: sic supra de vsu pal. ex tuarum, sup. de eccl. aedifi. ad audientiam, 2. ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis à principe, & ff. de admi. tut. impuberi. 1 & C. de eman. lib. nec auus, & C. de precib. Impe off. quoties, & j. c. prox.

1 Priuilegiũ quo miles testari. pt quo vult: respicit bona, nõ tutelas filiorũ: q̃a illae fiunt iure pñiae potestatis, non pñio militari: & priuilegia militum ad alienã iniuriã porrigi nõ oportet. Ioan. And.

b Nimis strictè.] quod esse non debet, quia principis priuilegiũ latissimè interpretandum est, j. de verb. sign. olim. & ff. de constit. prin. l. vlt. & 2. q. 3. c. si quem, §. notandum, in fi. nec nimis largè interpretari debet, sup. eod. vt priuilegia. ibi, aperiatur ecclesiae, & illud verbum non ita largè accipitur, vt ibi dicitur.

c Publicare.] vt nullus possit se p ignorantiam excusare, j. de postu. cap. 1. & 16. dist. q dictis, & 12. q. 2. qui & humanis, ff. de instit. sed & fi. § proscribere.

d Ex indulgentia.] Indulgentia n semp debet aliquid conferre, vt hic patet, & C. de thesau. l. 1. li. 10. & ff. ad municip. l. 1. & ff. de leg. 1. si quãdo, & ff. de vsu, & habit. diuus, & potius laborandum est, vt res valeat, quam vt pereat. sup. de fi. instr. inter dilectos, & infra de verb. sig. abbat. ff. de reb. dub. quoties, 2 & ff. de act. & obliga. quoties, & ff. de reg. iur. in contrahenda. aliàs delusoria esset indulgentia Principis. Ber.

sine parochialis iuris p̃iudicio, a cum altari valeant viatico celebrare: quidã nimis strictè b interpretando indulgentiã nostram, nituntur asserere, quod per eam praedicti fratres praeter Praelatorũ assẽsum facere hoc nõ possint: propter quod eos celebrare iuxta indulgentiam Apostolicã non permittunt. ¶ Cum autem nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id Praelatis annuẽtibus liceret eisdẽ: Fraternitati tuae mandamus, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dũ tñ ab alijs, q̃ iure parochiali proueniunt, prorsus abstineãt, datam eis sic licentiam celebrandi, auctoritate nostra non differas publicare: c ita q dicti fratres aliquã ex indulgentia d nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

¶ Gregorius IX. maiores ecclesiae, & Christianitatis Decano, & archidia. Lincon.

¶ Priuilegium de decimis noualium non soluendis, nõ comprehendit decimas tempore priuilegij impetrati possessas ab alijs: nisi de possessione vlterius in priuilegio fiat mẽtio.

CAP. XXXI.

DVdum inter Priorẽ, & conuentum de Butele † ex parte vna, & Priorissam, & moniales de Campesse ex alia, super decimis lite mota: & inf. ¶ De cõsilio fratrum nostrorũ decernimus, iuri praedictorum prioris, & conuentus super decimis noualium, † in quarum erãt possessione tpe illo, e quo indulgentiae Apostolicae impetratae fuerũt à parte altera de decimis noualium non soluendis, nõ debere per eas non facientes f de hoc aliquã mentionem, praeiudicium generari.

¶ Idem.

¶ Confratres priuilegiatorũ, nisi se ad eos in totum transtulerint, ad episcopalia iura tenentur.

CAP. XXXII.

QVidam † (sicut asseris) in priuilegiatorum fraternitate recepti, nolunt tibi de iuribus epalib. r̃ndere: Verũ q̃diu hmõi fratres morã g

DVdum.] In prima ponitur facti narratio: In secunda decisio: ibi, De consilio. Abbas.

CASVS. Inter Priorem, & conuentum de Butele ex parte vna, & Priorissam, & moniales de Campesse ex parte alia, coram iudicibus quaestio super decimis noualium vertebatur: Lite pendente coram iudicib. moniales impetrauerunt indulgentiam super decimis noualium non soluendis, nullam de lite mota in indulgentiis mentionem facientem, per quam indulgentiam volebant repellere Priorem, & conuentum à lite: dubitabant iudices, quid iuris esset: Papa de consilio fratrum suorum decreuit iuri praedictorum fratrum per indulgentiam illam non facientem mentionem de lite mota, nullum praeiudicium generari super decimis noualium non soluendis, quas possidebant tempore indulgentiae à parte altera i. petratae. Not. q litterae siue indulgentia super re litigiosa impetratae de lite mota nõ facientes mentionem, non valent, nec impediunt processum iudicis: quia tacita veritate sunt obtentae. Et sic nota, quòd Papa concedendo alicui indulgentiam seu priuilegium, non intendit alium laedere.

[Glo. seq. reddit rationem litterae, & arg. à contrario.

e In quarum erant possessione tempore illo.] Si enim possidebant decimas illas iure suo tanquam sibi debitas, priuilegium super his obtentum, siue indulgentia non valet, quae abstorbet ius alterius, C. de pc. Imp. off. quoties. 2 quia contra ius est, C. eo. ti. rescripta. 25. q. 2. rescripta. ac si lite pẽdẽte fuissent impetrata: quare nõ valẽt, sic j. d testib cum quae in Auth. ne i medio litis fiant sacrae formę, aut sacrae iussio. §. si verò, col. 8. & j. vt lite pẽd. c. vlt. sic priuilegiũ obtẽtũ tacita cõpositione non valet, j. de decim. ex multiplici, sed super illis de quib. nõdum fuerãt in possessione, valebãt, a Jrio sensu, vt sic aliquẽ fructum habeãt ex talib. indulgẽtijs: aliàs, inutiles essent: vt j. ea. proxi.

f Nõ facientes.] Vndè per surreptionem obtentę fuerunt, & tacuerunt illud videlicet, quae si expressã fuisset, eas non habuissent, & maximè si laederet Prior, & cõuẽtus, j. de rescri. super litteris, inf. de verb. sign. si quid per nouale, & ita idulgẽtia nõ valet tacita veritate, sicut nec rescriptum, vt in c. sup litteris. sic, & priuilegiũ non valet, nisi faciat mentionem alterius priuilegij, j. de praescrip. veniens. Et sic patet, q Papa cõcedẽdo indulgentiam seu priuilegiũ, non intendit alium laedere: vt j c. proxi. vbi de hoc inuenies cõcordãtias.

2 Vide in c. cum sicut alleg. supe gl. tit. lo. A

†† Aliàs de Buza.

† Nouale gere ... primũ p... ius. c. ... c. j. de v... sig. & ... te Docto

† Hic ... q ... iure non oblati ... dent priu... gio ... quorũ ... taté sunt cepti.

QVidam.] Cõis diuisio: Scda pars: ibi. Verũ Abb.

CASVS. Quidã priuilegiati, vt Tẽplarij, & Hospitalarij, quosdã receperunt in fraternitatẽ ipsorũ, p p qd nolunt dioecesano epo de iurib. epalib. rñdere: dicit Papa, q q̃diu fratres isti moram faciunt in domib. suis, dioecesanus eos compellat ad iura sibi integraliter psoluenda. Not. q nõ sufficit receptio priuilegiatorũ ad cuitanda iura epalia, nisi recepti ad priuilegiatos trãseant.

[Gl. seq. inducit tria similia, ad primum, & vltimum inducit contrarium.

g Morã.] Et ita non sufficit sola receptio, nisi sequatur translatio plena. sic 21. q. 2. si quis iã trãslatus. Sicut nõ dr q s esse de numero militũ, priusquã sit inter eos numeratus, ff. de test. ex eo tpe. Et sola rõ possessionis nõ est idonea ad munera iniũgẽda, ff. ad munic. libert. §. sola. sic & miles cõmeatu accepto si remaneat in domo sua non hẽt priuilegiũ. ff. ex quib. cau. mai. l. miles. Arg. j. ff. de bon. poss. ex test. mil. l. vnica, in fi. vbi dr, q priuilegiũ militis hẽt, q nondum peruenit ad milites.

a Periol-

a Persoluenda.] Sic ī.eod.cum & plantare.§.pen.sic sup.e.ex parte, & sup.eo.de maio.& obed. per tuas.

COnsultationi.] Primò ponit dictum. Secundò rationem. Secunda ibi, cum alias. Abbas.

CASVS. Aliqua terra de nouo redacta est ad culturam per aliquos religiosos, de noualib. decimas non soluentes, de qua non extat memoria, quòd culta fuisset, dubitat an perpetuò illa dici debeat noualis, quo ad decimas non soluendas? Rñ. Papa, quòd perpetuò terra illa debeat censeri noualis, quo ad immunitatē de decimis nō soluēdis, aliàs contingere posset aliquando indulgentiam de noualibus plus eis dispendij, quàm vtilitatis afferre. No. quod semel est nouale, semper erit nouale quo ad immunitatē de decimis nō soluendis. Et sic not. hic arg. quod principium considerādū est. Itē arg. quod ex quo res semel est priuilegiata, sēper erit priuilegiata, quia priuilegia perpetua sunt.

b Non extat memoria.] infra de verbor. sign. quid per nouale. ¶ Gl.seq. aperit dubitationem & elicit duo argumenta.

c Perpetuò debet.] Sic ergo patet, quòd ex quo fuit semel nouale, semper erit nouale, quantum ad hoc, quod decimę non soluantur de tali terra. Hæc videbatur fortè dubitatio, si post longa tempora, quæ sufficerent ad præsumptionem canonicā, debet talis terra dici nouale, vt postea censeretur iure communi cum alijs, vt decimæ postea soluerentur, quod hic determinatur. Et est arg. quòd principium considerandum est, sup. de cens. sicientes, sup. de elec. nudum, in quib. de hoc. Item ar. quod ex quo res est semel priuilegiata, semper erit priuilegiata. Priuilegia enim perpetua sunt, 25.q6.2.c.j.& 2. nisi perdantur quia illi, quibus concessa sunt, eis non vtuntur. s ī. eo. accedentibus, & c. si de terra.

d Indulgentiam.] Isti enim habebant priuilegium de non dandis decimis noualium, vnde dubitabant, vtrum lapsu temporis redirent illa noualia ad ius commune cum alijs terris: quod si esset, cōtingere posset, quòd plus dispendij consequerentur ex illo nouali, quam vtilitatis: puta per magnas expensas, quas facerent in reducendo terram illam inutilem ad culturam.

in domib. suis fecerint, eos compellere poteris ad dicta iura tibi integrè persoluenda.[a]

¶ Idem Arelaten. capitulo.

¶ *Quo ad priuilegium retentionis decima, semel nouale semper est nouale.*

CAP. XXXIII.

COnsultationi vestræ breuiter respondemus, quod terra, de qua non extat [b] memoria, quod aliquando culta fuisset, redacta per religiosos viros nouiter ad culturam, perpetuo [c] debet quo ad immunitatem de non soluendis decimis noualium † iure censeri. Cum aliàs nonnunquam contingeret indulgentiam [d] de noualibus plus eis dispendij, quàm vtilitatis afferre.

Aliàs, non ... vt hic ... nobis ... ostien.

Vel abutū ... ī.eo.tra ... idem in ijs casibus ... de deci. ... ggestū, in gl. Io. An.

DE PVRGATIONE CANONICA.

¶ Supra visum est de varijs delictis tam Prælatorum, quàm subditorum, verùm quia infamati ex delictis, qui conuinci non possunt, debent compelli ad se purgandum, ideò subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur 2.q.5.per totum, & 15 q.5. De secunda parte tractatur 2 q.5.consuluisti, §.hoc autem, vsque ad fi. quæstionis.

NObilis.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Statuit concilium Triburien. quod si nobilis homo, vel etiam ingenuis accusatus fuerit in synodo, & crimen negauerit, deficiente accusatore, cū 12. hominib. ingenuis se expurget, si hoc fuit infamatus. Scdò dicit, quod si ante fuit deprehensus aut in furto, aut in piurio, aut falso testimonio, vlterius ad iusiurandū nō admittat, sed ei sicut qui ingenuus nō est, purgatio indicatur. No. quod deprehensus i furto, periurio, aut falso testimonio, ad iurandum vlterius non admittitur. Et sic est arg. quod præsumitur cōtra aliquē ex antecedenti vita. Item arg. quod propter crimen perditur nomē dignitatis.

e Ingenuus.] Ingenuus est, qui statim vt nascitur liber est. Inst.& inge in princ. & dicit hic ingenu⁹, qui aliàs nō est nobilis, vt differat sic ab eo quod dicit, nobilis.

f Fidelem.] idest fide dignum, qui de facili non peieraret.

g Scierit.] ipsa synodus, vel aliàs extra synodum iudex.

h Duodecim.] Hoc intellige, si visum fuerit iudici quod tot habeat, quia numerus compurgatorum arbitrarius est, arg. ī. eo. ex tuarū. & 2.q.5.omnibus.

TITVLVS XXXIIII.

De purgatione canonica.

¶ Ex concilio Triburiensi.

¶ *Infamatus fide dignus per iuramentum se purgat: aliàs secus, & censetur non idoneus enormiter peccans.*

CAP. I.

NObilis† homo, vel ingenuus, [e] si in synodo accusatus crimen negauerit, si fidelem [f] eum esse scierit, [g] cum duodecim [h] ingenuis se expurget. [i] Si autem antea deprehensis fuerit in furto, [k] aut periurio [l] aut falso testimonio, non admittatur ad iusiurandum: sed ei (sicut qui ingenuus [m] nō est) purgatio indicatur.

¶ Ex concilio Agathen.†

¶ *Infammatus vsque ad purgationem ab officio suspenditur.*

† Referunt Burchar. li. 16. decret. c. 19. & Gratia. siue palea. 2. q.4.c. 15.& hīc c.j. ti. de purgatione vulgari, in §.cōpi.

† In cōcilijs impressis extuone addit hoc decretū cōcilio Agathensi.

i Expurget.] intellige de eo, qui infamatus est.

k In furto.] Qui enim condemnatus est vel pactus de furto, infamis est, ff. de his qui not. infam. furti.§.pactus, & l.1. quare vlterius ad iuramentum non admittitur.

l Periurio.] Periurius non admittitur amplius ad iurandum, vt sexta quæstio.prima, quicunque. & 22.quæstione quinta, paruuli. quia præsumitur contra ipsum ex antecedenti vita. argu. 2. quæstio. 1. in primis, ad fi. ff. de accu. si cui. & ff. de re mili. non omnes, §. à Barbaris. Idem est de eo qui falsum tulit testimonium, qui periurus est, & in tribus peccat. sup. de crimi. fal. cap. 1.

m Ingenuus non est.] Argum. quòd propter crimen perditur nomen dignitatis, sicut per monacharum amittit a quis nobilitatem, vigesimaseptima quæstione secunda, scripsit. vndè priuilegio ingenui gaudere non debet, qui ingenui mores a' ijcit, infra de senten. excommuni. in audientia, & supra de tit. & honest. cler. capitul. vltimo, & supra de cle. coniug. capitulo penultimo, & supra de apostata. capitulo primo, & supra ne cler. vel monachi, capitulo secundo, expurgabit ergo se quasi seruus siue libertinus ad arbitrium iudicis: & aliter quàm ingenuus.

a Hūc art. late disputat And. Tiraq. trac. de nobilitate, ca. 26. adde Ro. sing. 17. incip. Verū nobilis per ingressum.

Si quis.]

SI quis.] *Suspectus qui tertiò monitus se non corrigit, cum possit, ab officio suspenditur. Abb.*

CASVS. Statuit concilium Agathense, vt si presbyter fuerit infamatus negligens famam suam, episcopus populum iuramento seu banno Christianitatis astringat, vt eius infamiā patefaciat: qua patefacta si accusator desuerit, episcopus illū seorsum admoneat, & si nō se correxerit adhibeat duos vel tres: & si se nō emendauerit, epūs cū publice admoneat: & si sic non curauerit se corrigere, ab offi. suspendat vsq; ad debitam satisfactionē, ne populus in eo scāda lū patiatur. Nota ordinē per istam decretalē, qualiter Prælatus procedere debeat ꝯ subditum infamatum antequam eum ab officio suspendat.

† Obserua hic ordinē fraternæ correctionis, de quo plene B. Th. 3. 2. q ō 33. ar. 3. 4. 5. & seq.

a Negligens.] Qui negligit famam, crudelis est, 12 q j. nolo & 11. q. 3. non sunt.

b Iuramento.] 35. q. 6. episcopus in synodo, & sup. de test. cog. præterea.

c Chrītatis.] idest, sub pęna fidei suæ.

d Admoneatur.] 2. q. j. si peccauerit.

e Emēdauerit.] negligentiam. i. reddēs se ꝯ periculo bonorū actuum, vt sic suspicionem prauam depellat. Laur.

† Ca. 70. in cōcilijs impressis, non c. 2. vt aiunt Burchar. li. 8. decr. c. 50.

f Suspendatur.] Hic est ordo qualiter procedatur ꝯ infamatum; non. n. incipiendum est à suspensione, sed ordo capituli est inspiciēdus. arg. 2. q. j. nomē & 74. d. honorat⁹, & 23. q. 4. fortè hic ordo seruandus est, vt plenè dicitur inf. eo. inter. Bern.

CAP. II.

SI quis presbyter negligens [a] uitę suę, prauis exemplis mala de se suspicari permiserit: & populus ab episcopo iuramēto [b] seu banno Christianitatis [c] astrictus infamiā eius patefecerit, certique accusatores criminis eius defuerint: admoneatur [d] † primo seorsū ab episcopo: deinde sub duobus uel tribus testib. & si non emendauerit, [e] episcopus eum publica increpatione admoneat. Si verò nec sic se correxerit, ab officio suspendatur [f] usque ad condignā satisfactionem: ne populus fidelium in eo scandalum patiatur.

¶ Ex Conc. Melden. †

Etiam regulares purgant se de delicto secundum regulā canonicam.

CAP. III.

MOniales si libidinibus inseruire accusentur, & manifestè deregi non ualuerint [g] erga regulam, [h] suæ opinionis malam famam canonicè purgare cogantur.

¶ Ex eodem. †

Si delictum est probabile, non indicitur purgatio: [i] aliàs secus. h. d. quo ad titulum.

CAP. IIII.

SI quis de gradu ecclesiastico raptorib. alienarum sponsarum se cōsensorem, [i] uel interuētorē [k] manifestè prodiderit, a proprio gradu repellatur: Et si uerisimilibus [l] ex inde suspicionibus fuerit propulsatus, canonicè se expurget.

¶ Innoc. Papa † Aquilegien. Patriarchæ, & Mantuan. epō.

Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de ueritate: compurgatores uerò de credulitate.

CAP. V.

QVoties † Tridentinus episcopus de simonia impetitus sit, uos latere non credi-

† Concilio Meldēsi, c. 11. nunc. s. ptout referi Burchar. lib. 9. decr. ca. 31.

† De multiplici suspicione vide Io. Millē in prac. cri. tract. de psūptione adde Alciat. de præsumptionibus.

† Aliàs Inn. Papa iij.

† Ca. 4. e. tit. in 1. cōp. refert Gratianus sine pa lea 2. q. 4. quoties.

MOniales.] potest sic summari secundum intellectum glos. Purgatio indicenda est regularib. secundum tenorem regulæ h. d. Nam regulares iudicantur non solum secundum regulam, sed etiam secundū Canones, vt in c. fi. de sta. reg. Abbas.

CASVS. Si moniales accusentur libidinibus inseruire, vel etiam denuntientur, cessante accusatore secundum regulam suam se expurgent. No. quod monialis suspecta de incestu, tenetur se purgare.

g Valuerint.] per testes vel per aspectum corporis. 27. q. j. nec aliqua.

h Erga regulam.] idest secundum tenorem regulæ. Bern.

SI quis de gradu.] CASVS. Si aliquis clericus conuictus in iudicio, vel confessus se consentisse raptoribus alienarum sponsarum, vel mediatorem esse, proprio gradu repellatur. Et si de hoc verisimiliter infamatus fuerit, canonice se expurget. No. quod confessus in iure pro conuicto hr. Item cōsentiens & faciens pari pœna puniuntur. Quod verum est de consensu cooperationis: Itē pęna raptoris alienę sponsæ est depositio. Item verisimilis suspicio inducit purgationem.

i Consensorem.] Qui enim consentit, quandoque vt faciens punitur, inf. de sen. exc. quātæ & 17. q. 4. oēs ecclesię. & 86. d. facientis, & qui crimina q̄ corrigere potest nō corrigit, ipse committit. 23. q. 8. præterea.

k Prodiderit.] in iudicio timore probationis: aliàs si occultè confiteretur sacerdoti, non repellere tur, dummodò esset occultum, sup. de simo. ex tuæ.

¶ Glossa sequens tractat de triplici suspicione.

l Verisimilibus.] Suspicio temeraria semꝑ repellit, 2 q. j. primò, & 6. q. j. oues. Verisimilis inducit purgationem, vt hic. Violēta sufficit ad sententiam, 32. q. j. dixit dominus.

ADDITIO. Vndè versus.

Tu suspenderis si cā probabilis extet,
Si violēta, tenet: sed non temeraria tanget.

QVoties.] Diuiditur. Nā primò narrat factum: secundò purgationem indicit. ibi, Communi: Tertiò ponit purgationis formā: ibi, Porro. Abbas.

CASVS. Episcopus Tridentinus accusatus fuit quod per simoniam ecclesiam beati Petri dederat P presbytero: sed accusatores hoc secundum formam canonicam probare non potuerunt: quæsiuit patriarcha Aquilegien. quid esset agendum? Respondet Papa, vt tertia manu sui ordinis, & quarta abbatum & religiosorum sacerdotū, de illa simonia se expurget. & si de hoc est infamatus, tenor purgationis talis debet esse: Iurabit episcopus super sancta Dei Euangelia, quod pro ecclesia sancti Petri danda presbytero P. nec per aliam submissam personam, nec aliquis pro eo se sciente, pretium recepit: Compurgatores iurabunt, quod credunt eum verum iurasse. Not. quod cessante accusatore, si accusatus remanet infamatus, debet se purgare. Item per homines sui ordinis debet quis se purgare. Item arbitrarius est numerus compurgatorum. Item compurgatores illius opinionis esse debent, quòd non sit verisimile eos velle peierare. Item nota hic formam purgationis faciendam: Purgandus iurabit se non fecisse quod obijcitur ei, nec per se, nec per alium: Compurgatores verò iurabunt se credere illum dicere verū. Itē no. ꝙ non licet mihi per alium quod per me non licet.

Glo.

¶Glo seq. reci. signando contra de l. si plures. & du pliciter soluitur.

a Accusatores]Et sic videtur quod plures possunt simul accusare de eodem crimine. i sup de collu. c. 1. & 2 q. 1. in primis, sed hoc ita contingit de facto sed iudex debet eligere magis idoneum, ff. de acc. si plures. Vel intellige, accusatores i. delatores, vel denuntiatores supra de acc. et quomodo oporteat. & hoc satis videtur, quia si fuissent accusatores, si non probauerint, puniri debent poena talionis, ad quã se inscribere debuerũt. sup. de simil. licet Hely. aliter non admittitur accusator vt ibi tamen denuntians si nõ probat, puniri debet extraordinaria poena ad arbitrium iudicis, sup de calum. c. 2 Ber.

b Sui ordinis.]scilicet episcoporũ, & ita est ar quod episcopalis dignitas sit ordo, 21. dist. cleros. 89 dist. ad hoc.

c Religiosorum.] No. quod cõpurgatores debent esse bonæ opinionis, ita quod non sit verisimile eos velle peierare, & ab ecclesia tolerentur, inf. e. cũ P. & ca. cõstitutus. & qui eius conuersationem agnoscant. inf. e. ca. inter.

d Submissam.]Nõ enim licet mihi per alium, quod per me non licet. 1 q 7. sanccimus, ff. de admi tut. ad cipertu. l. 1. prin. & ff. ad senatuscõ. Maced. filium habeo, & qui per alium facit, per seipsum facere videtur, inf. de sent. exc. mulieres. & ff. de ad. min tut. ita tamẽ. §. gessisse.

Margin: ed nõquid vnus plures accusare... fit no. 81 Maximia, & pleni... 3. prohi... & i Spe. acc. i pri. And.

Margin: An hodie cũ hẽat pœnã talionis, ... ne Petrus ... pœnas ... cusas ali... & Co... lib. 2. ... resol. c.

mus: sed accusatores[a] scriptum afferentes, testes secundum formam canonicam producere nequiuerunt, scilicet quod ecclesiam sancti Petri presbytero P. dederit pro quatuor modijs frumenti: & infra.

¶Communi fratrum nostrorum consilio iudicamus, vt tertia manu sui ordinis,[b] & quarta abbatũ & religiosorũ[c] sacerdotũ, de supradicta simonia debeat se purgare.

¶ Porrò purgationis tenor erit huiusmodi: Episcopus iurabit primum super sancta Dei Euãgelia, quod pro ecclesia sãcti Petri presbytero P. danda, nec ipse per se, nec per submissam[d] personam, nec aliquis pro eo, se sciente pretium recepit: deinde compurgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quod ipsi credunt[e] eum verum iurasse.

¶ Alexander tertius.

¶ Episcopus parochianum suum infamatum compellit ad se purgandum: nisi ab eo legitimè appellauerit.

e Credunt eum verum.]Sic. inf. eo. c. vlt. in fi. & sup. de testib. quoties. aliàs enim subirent anceps periuriũ, si precisè iurarent de alieno facto, ff. de in lit. iur. videamus, ff. rer. amot. l. Marcellus. §. qui rerum. Qualiter iurare debeant qui purgantur, dr inf. eo. c. vl. in fi.

NOs.]Communis diuisio: Secunda pars ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliquis parochianus episcopi infamatus est de aliquo crimine ecclesiastico: quæritur verum episcopus deficientibus accusatoribus & testibus possit illum compellere ad purgationem præstandam? Respondet Papa, quod si de aliquo crimine publica laborat infamia, deficientibus prædictis personis episcopus potest ipsum compellere ad purgationem, nisi ad superiorẽ duxerit appellandum. & si appellauerit eius parebit iudicio, ad quem appellauit. No. quod epũs parochianũ suum infamatu põt cõpellere ad purgationem.

Item à tali compulsione appellatur iusta de causa.

[Glo. seq. addit casum, quærit, soluit, solutioni allegat contrarium.

f Deficientibus.] Vel etiam nullis apparentibus ex quo enim infamatus est apud bonos & graues, & nullus appareat accusator cõpellẽdus est ad purgationẽ. 2. q. 5. si mala. & inf. eo. inter. S. d nunquid episcopus potest de quolibet 3 crimine cõtra parochianum suũ taliter procedere? Nõ credo. & hoc intelligo in criminib. quæ specialiter pertinent ad ecclesiã, puta de hæresi. sic sup. de hære ex communicamus. § ad ijcimus, vel de adulterio, si ecõsãguineus teneat cõsanguineã, & vxorẽ alterius: vel nisi habeat iurisdictionẽ tẽporalẽ: aliàs nõ videtur quod de quo libet crimine hoc possit, ar. contra sup. de iud. nouit.

g Appellauerit.] Dũ tamẽ iustã habeat causã appellãdi, puta qa excedit modũ episcopus in purgatione: vel alias eũ grauat, sup. de of. or. irrefragibili & cap. licet aliàs nõ admittit appellatio, & præcipue in huiusmodi crimine vel isfamia. sup. de app. cũ sit Rom. in fi. & c. vt debitus.

CVm P.] Secunda pars ibi, vt autẽ. Tertia ibi, Deficientem. Quarta ibi, Præcauentes. Et est pars c. cum P. sup. de accusa. Abbas.

CASVS. Presbyter P. Manconella infamatus erat de simonia: pro qua fuit sibi indicta purgatio: quæ relatum, quales testes

CAP. VI.

10 NOs † inter alios: & infra. ¶ Quia nos tua fraternitas consulere voluit, vtrum episcopus parochianum suum ad purgationem cogere possit: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd 20 si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore & testibus deficientibus,[f] ad purgationem est per ipsum episcopum compellendus: nisi fortè super ipso ad superiorẽ 30 iudicem duxerit appellandum. Sanè si appellauerit,[g] eius parebit iudicio, ad cuius examẽ causam voluerit per appellationem transferre.

40

¶ Idem Gaietanen. † electo.

¶ Compurgatores debent esse honesti, & notum habere eũ quem purgant, nec debent à iudice vel ab alio impediri & deficiens in purgatione puni- 50 *tur vt conuictus.*

CAP. VII.

CVm † P. Mãconella presbyter: & infra.

debeat habere ad ipsum compurgandum? Respondet 60 Papa, quod compurgatores illi debent esse talis honestatis & opinionis, quod non sit verisimile eos odio vel amore, aut obtentu pecuniæ velle deierare; & necesse est, vt vitam & conuersationem eius agnoscant, quem purgare debent. In fine dicit, quod qui deficit in purgatione, ab officio & beneficio est priuandus: Dicit etiam, quod qui recipit purgationem, nullam maleuolentiam vel indignationem compurgatorib. ostẽdere debet, nec impediat eos, nec ab alijs impediri permittat. No. quod compurgatores debent esse bonæ famæ & opinionis, & vitam & conuersationem compurgandi agnoscere debent. Itẽ qui deficit in purgatione, punitur tamquã psumptiuè conuictus. Item pœna deficientis in purgatione, est depositio ab officio & beneficio. Item iudex nullam maleuolentiam vel indignationem ostẽdere debet. Item compurgatores non sunt impediendi.

Margin: † Cap. 4. tit. de of. & pot. plati & iudic. ordi. i 1. cõpilat. & c. 7 eo. titu. de purgatione i 1. compilat. 3 De qõne, nota à glossa, ... alijs agit hic latissime Henricus Botel.

Margin: † Aliàs Caietanẽ. sed forsan verius sit legi Gaiacẽ. vt post 9 ... Lateranẽ. sub Alex. 3 par. 50. cap. 14. ẽ aũt hodie par ua vrbs hui9 nominis i Cãpania.

Margin: † Ca. 11. ti. 1 acc. i 1. cõpilatione pars huius sup. de accus. c. P. & ad finẽ ... cõtinuat hæc pars.

¶Purgatores illius honestatis & opinionis [a] esse volumus, quod verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ deierare. Vt autē idonei appareant, necesse est, ut eius, quem purgare debent, uitam & cōuersationem agnoscant.

¶Deficiētem uerò in purgatione, omni officio, & beneficio ecclesiastico priuare [b] procures: Præcauens, quod si qui purgādo in sua voluerint purgatione assistere, nullam eis maleuolentiā, [c] vel indignationē ostendas: nec eos impedias, vel ab alijs, quantum in te est, impediri permittas.

¶ Lucius tertius.

¶ *Absolutio facta secundum purgationem vulgarem non tenet; & ea non obstante, potest indici de nouo purgatio, & admittitur accusatio.*

CAP. VIII.

EX † tuarū intellleximus continentia litterarum, quod cum H p̄sbyterū (quia infamabatur de homicidio) a sacerdotali officio suspendisses, [d] p̄decessoris tui litteras tulit in mediū, quibus apparuit eū iudicio aquæ frigidæ suam innocentiam purgauisse, [e] & episcopum suis eum litteris absoluisse.

¶Quia verò peregrina [f] iudicia sunt inhibita, † purgationem, quā præstitit, sufficere non putantes: [g] Mandamus, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, vt cū septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoueris) p̄ purgationē canonicam innocentiā suam ostendat, sibi iniungas: quam cū præstiterit, suspensionē sine difficultate relaxes, & cū testimonij boni virū † annuntians, [h] ab infamia homicidij, nullius cōtradictiōe vel appellatione obstāte absoluas. [i]

¶ Idem vintoni-ē episcopo.

¶ *Sufficit quod compurgator sit toleratus ab ecclesia bona fama. nec de crimine suspectus condemnatus.*

CAP. IX.

COnstitutus † in præsentia nostra P. diaconus: & infra.

¶Præterea illud nobis non modicam admirationē inducit, quod purgationē oblatam recipere noluisti, nisi prius cō-

a Opinionis.] sic sup eo quotics. & inf. eo constitutus. & qui vitam eius præteritam & modernam agnoscant. inf. eo. inter.

b Priuare.] Qui deficit in probatione, pro conuicto, habet. & punitur tamquam probatum sit crimen. sic sup. de simo. de hoc, & ca. insinuati. & inf. eo. inter.

c Maleuolentiā.] Argum. 95. dist. esto subiectus, 86. dist. quādo. & ff de off. p̄sī. obseruandum.

EX tuarum.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Quia verò Abbas.

CASVS Quidā presbyter H. nomine infamabat de homicidio, propter quod episcopus suus ab officio sacerdotali eum suspendit: ipse quasdā litteras exhibuit antecessoris ipsius episcopi, in quibus continebatur, q iudicio aquę frigidæ suam innocētiam purgauisset, & episcopus ipsū absoluisset: quæsitum fuit à Papa verò talis purgatio sufficiat? quia verò peregrina iudicia sunt inhibita, dicit Papa q̄d prædicta purgatio insufficiens fuit: vndè mandat Papa episcopo, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, cū septima manu aut quinta sui ordinis debeat se purgare, qua præstita suspēsionē sine difficultate relaxet: & eum boni testimonij annūtians, ab infamia homicidij absoluat. No. q sētētia quæ nulla est, non absoluit aliquē nec condemnat, & iterū sententiandum est. Itē huiusmodi purgatio s. aquæ frigidæ vel feruentis inhibita est, & ideò pro non præstita debet haberi.

d Suspendisses.] Propter enormitatem delicti suspenditur statim quis ab officio & beneficio, inf. eo. inter. vbi de hoc dicitur.

e Purgauisse.] Hęc purgatio est inhibita, siue ferri cādentis, vel duelli: [a] quia tales Deum tentare videnł. inf. ti. proxi. per totum. & 2. q. 5. Mennam, & clerici tales purgationes benedicere non debent. sup. ne cleri. vel mon. sniam. & ideo hic pro non præstita habetur.

f Peregrina.] idest, extranea & reprobata aliter accipitur iudicium peregrinum pro iudicio non sui iudicis. 3. q. 5. peregrina. & c. seq.

¶ Glossa sequens no. vnum ad quod inducit simile, & arg. suo.

g Non putantes.] Idem esset si coram iudice non suo se purgasset. inf. eo. c. ex in fi. Vnde nota reprobatam purgationem non facere fidem. fi. ff. de pig. act. eleganter, §. qui reprobos & C. ne de sta. defun. si patet uus. & qui iurat aliter quam debeat, ex integro est iurandum. ff. de iureiur. non erit § diuus. Et est hic arg. q si aliquis vocetur ad extraordinarium iudicem, per hoc quod fit ibi, nō interrumpitur præscriptio, vt l. prędicta, si patet. Item arg q sentētia, quæ nulla est, non liberat aliquem.

h Annuntians.] sim. 2. q. 5. habet hoc. & de consec. dist. 2. ego. Berengarius. ad finem.

¶ Glo. seq. querit, & duas opiniones ponit, contra vltimā allég. contrariū, & sol.

i Absoluas.] quātū in te est, q a infamiā facti omnino remouere, solius Dei est. arg. ff. de obl. a lib. & li. præst. l. 2. Sed nūquid post compurgationē potest accusari; [3] Dicunt quidā q si accusatore p̄sente se purgauit, nōn accusabit eū postea, sicut in absolutione seu abolitione, nisi in eau. ff. de p̄uari. l. 3 & ff de acc. si cui. secus si nō accusatus purgat, nisi publicè dictum esset q̄d qui quē vellet ipsū accusare, exiret ī fra certū terminū. 2. q. 1. multi. Lau. dixit, q post talē purgationē de eodē crie accusari ñ pōt q a iusiurādū maiorē auctoritatē hēt, q̄ res iudicata. ff. de iureiu. l. 2. Itē n. p iusiurādū cōsequimur q p sniam ff. de iureiu. sed & si, §. si cū de hereditate. qm̄ p̄tor iusiurādū tuet. ff. eo. l. 3. §. 1. & publica actio s. popularis, cōsumit p iusiurādū, nisi p collusionem sit actū, ff. eo. cū qui. § 1 popularib. solū. n. Deū habet vltorē. C. de iureiur. l. 2. & pęnam à Deo expectat. C. de arbi auth. decere. i. Ar. contr. ff. de iure iur. si duo patroni. in fi. sed ibi constabat de periurio.

COnstitutus.] In prima ponitur facti narratio, & reprehensio: In secunda prouisio, ibi, Sane. Abbas.

CASVS. Quidā diaconus P. noīe infamatus erat de aliquo crie: p̄sul indixit ei purgationem: obtulit purgatores siue cōpurgatores eos: ipse cępit eos ita deligēter examinare ac si eis t ordinationē facturus, nolēs eos recipere, vñ p̄dictus diaconus accessit ad Dñm Papā sibi exponēs p̄dicta: scribit Papa epō dicēs, q multū miratur q purgationē oblatā recipere noluit, nisi prius cōmēdasset, & p̄basset noīa singulorū, vtinā sic discuteret ordinādos: satis. n. sufficit i hmōi purgationib. si purgatores sint bonę famæ in suis ordinib. ministrātes, & ab ecclesia tolerati, nec sint iudicio de crie cōdēnati, vñ sunt admittendi,

[y] Cōsideratio mō agēdi de accusatore accedens, sm Goff. Ioan. And.

† Cap. 7. d. i 3. cōpilat. & & post cōcilliū Laterañ. sub Alex. 3. par. 50. c. 5. vide Il. tuar dinū Diaz. praxi. crī. car. c. 140.

[z] Vel panis & casei. Io. And.

† Vide B. Tomā. 2. 2. q. 95. art. 1. ad 3 argum. & Iuoné par. 10 c. 15.

[3] De hoc articulo vide glossā in c. Mennam & Archidiaconū in c. hēt hoc p̄prié, 2. q. 5.

† Dictio, virū, idē ē i vetustioribus codicibus.

[1] C. 6 eo ti. in 1. cōpilat. & post cōcilium Lateranense. par. & ca. 11.

tendi. Nō quod sufficit q compurgatores sint bonæ famæ, & non condemnati de crimine, nec sunt examinandi ita districtè sicut alij testes.
a Commendasses.] idest probasses & examinasses personas & famam ipsarum. ar. 3. q. 1. multi.
Glo. seq. alleg. 6. concor. vnum contrarium, & vnū simile.
b Inquireres.] Nimia examinatio vel indagatio quādoque vitāda est ff. de noua. doli mali. in fine. ff. manda. l. fideiussor. §. si cum debitor. ff quis nod pig. vel hypo. tol. sicut in re corporali. §. si debitori. 34. dist. fraternitatis, & sup. de dolo. c. . & 45. dist. sunt namque. Arg. contra ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus in fine. Itē similis in q fitio reprobatur supra de iudi. cū deputati.
c Ordinandos.] Ergo ordinandi ita subtiliter sunt examinādi, & inquirendum est de natione in qua nati sunt, s. an sint de illa diœcesi ī. de cl. peregri. c. vl. Et de natiuitate. s. an leg. time nati s. d. fil. presbyte. ca. 1. An sint bonæ famæ, quia in nullo debet eorum opinio vacillare. 33. di. laici. Et an sint criminosi. 24. dist. cap. vlt.

Quot conmunct. requirāt in cōpurgatoribus vide Remonū in[illegible] torum 1bo, purga 24. nota q compurgatoribus.

mendasses [a] nomina singulorum, qui dictum P. purgare volebant: & de nationibus & cæteris circuntantijs prius inquireres [b] diligenter, tanquam esses ordinationes facturus, vtinam sic discuteres ordinandos. [c]

¶ Sane in purgationibus faciendis, cum satis sit illis, qui pro purgando exhibent iuramentum, secundum propriam conscientiam & opinionem iurare, quod purgādus à crimine sit imunis: [d] uel quod bonū exhibuit [e] iuramentum: & si purgatores † ab ecclesia tolerentur, [f] & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine condemnati, [g] proculdubio sunt ab

d Immunis.] idest illa crimina de quibus infamatus fuit, non commisit, sicut credunt. sic debet suppleri, alias hæc forma reprobari videtur in eod. c. vlt.
e Iuramentum.] sicut credunt aliàs temere iurarent.
f Tolerentur.] Et q sint bonæ famæ, vt hic dicit inf. c. proxi. & sup. eo. cum P. Sed crimen ei objici non pōt postquam ab ecclesia toleratur, vt à purgatione repellatur. secus est in illis testibus qui ad testimoniū inducuntur. sup. de testi. testimonū cū suis concordantijs.
Glo. s. q. quærit & soluit.
g Condemnati.] Ex quo enim condemnati sunt de crimine, & factum est crimen notoriū, non tolerantur, sup. de coha. cle. & mu. c. vl. vnde tanquam criosi a iuramento repellendi sunt: vt sup. de test. testimoniū. Qui si in modū exceptionis crimen fuerit probatum a compurgatoribus, nunquid possunt repelli eo prætextu, si ex eo infamati erant, siue eorum opinio grauata est? Repellantur, vt in decret. prædicta, testimonium, in fi. quia debent esse bonæ opinionis, vt hic dicitur.

INter.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in summario Secunda pars ibi, Attendentes. Tertia ibi, Purgatione: Quarta ibi, Quod si. Abb.
CASVS. Decanus Senonēsis erat grauiter infamatus de heresi, ex eo q cū hereticis nimiam familiaritatem habebat in quadā villa, pp q archieps Senoñ. suspendit ipsum ab officio & beneficio; & q̃uis ꝯ ipsum nullus apparuerit accusator, tn ex officio suo, fama publica deferente voluit de hoc inquirere veritatem: testes super hoc ꝯ ipsū Decanū recipit: post mo tū, Decanū ipsum cū attestationib. misit ad dñm Papā: ipse vero intellecto negotio & visis attestatiōnib. scribit ar. hic ꝑo dicens Quā ūis constitutio ecclesiastica doceat tales ab officio tm̄

vsque ad purgationē canonicā suspendendos, quia tñ ipsum à beneficio pp enormitatē criminis suspendit, non vult improbare: nec ēt illud improbat, q testes ex officio suo contra ipsum Decanum recepit, licet nullus comparuerit accusator: Papa verò cōsiderans vulgatā infamiā, & graue scādalū, & vehemētē suspicionē ex dictis testiū cōtra ipsū obortā, cū pp eorū quodlibet ei esset purgatio indicēda, purgationē xiiij. manus sui ordinis indixit eidē, remittēdo ipsū ad archiepm̄, vt ibi purget, vbi noscit infamatus: Mādās archiepo, quatenus adiūctis sibi duob. epis purgationē ei idictā recipiat: & q ad ipsū purgandū accesserint sint catholici, & vita probati, qui conuersationē ei [a] & vitā agnouerint pteritā & psentē: qua recepta benesiciū sibi restituat, ab officio tn̄ maneat suspēs pp familiaritatē, q̃ habuit cū hereticis, donec scādalū sopiat, hereticorū familiaritate publice abiurata; & iniungit eidē, vt i pdicta villa & alijs circūpositis. pfiteat & pdicet fidē catholicā, & detestet hereticā prauitatē, & taliter deinceps

sque vllius indagine admittendi.

¶ Inno. iij. Senoñ. archiepiscopo.

¶ *Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest, nedum ab officio, sed etiā à beneficio, donec se purgauerit: hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorum hoc secundo Ex causa interdum post purgationem præstitam suspēditur quis ad tēpus: hoc tertio. Et deficiens in purgatione punitur vt conuictus, hoc quarto.*

CAP. X.

INter † solicitudines nostras illa debet esse præcipua, vt capiamus vulpeculas: & infra.

¶ Licet ergo ecclesiastica constitutio, [h] tales † ab of

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cōpilat.

† Vix poteris hunc textū intelligere, nisi videas integrā in li. 2. registri Innocentij tertij.

vitā suā bonis informet operib. vt infamia cōuertat in bonā famā, & oē scandalū tollat. q si fortè in purgatione defecerit, ab officio & bñficio depositus, ad agendā pniam in arctū monasterio detrudat. No q cum aliquis est infamatus, non debet statim suspendi ab officio, & beneficio, sed ab officio tm̄, vbi multum sit infamatus. Itē non ex officio suo iudex procedere potest cōtra infamatum, ad inquirendū super quo est infamatus. Itē numerus compurgatorum est arbitrarius. Itē vbi quis est infamatus, ibi debet purgare se. Itē qui aliū compurgat, debet esse bonæ famæ, & agnoscere dēt vitam & conuersationem cōpurgandi præteritā & præsentē. Itē q deficit ex purgatione hīs, depositus ab officio & beneficio detrudi debet in monasterium ad pniam peragendā.
h Ecclesiastica constitutio.] q̃ dicit, q infamati deficiente accusatore admonitione pmissa, si se nō corrigāt, ab officio suspendant. 2. q. 5. præsbyter si. ī. eo. c. 2. Vnde no. quis sit modus procedēdi in purgatione indicenda: Si quis clericus apud iudicem sit infamatus, pfigat eps terminū accusare volētib. & si aliquis cōparuerit, audiat, 2. q. 5. oib. & 15. q. 5. c. 2. & si cōuincat, canonice puniat. vt ibi. Si non appareat accusator moneat ipsū, sicut q dr. ī. eo. c. 2. & si se nō corrigit, tūc suspēdat, vt ibi dr. & 2. q. 4. forte, & 74. dist. honoratus & sic intelligit. q dr hic: tales ab offō tm̄, &c. & sic intelligit. lo. illud c. 2. q. 5. presbyter tñ si mala fama illius crebrescit, pōt eps inquirere ex offō suo ꝯ illū 1 ī. de accqualiter & qñ, vbi plene dr de inquisitione. & 86. di. si quid verò. & ita cū cōtumacia icipit, taliter procedere dēt platus, vt ī. eo. c. 2. Qñq; tū pp enormitatē delicti, & scādalū, & infamiā magnā inde ortā, statī pōt eps ipsū suspēdere ab offō & bñficio, vt hic factū fuit. 2. q. 5. si[illegible] à & sic pōt ē intelligi c. illud, pbyter si. & hoc innuit bñ illius & Hug. sic in-

† Etiam si vellet se purgat, vt no. 2. q. 4. habet hoc propriū in 1 gl. Ioan. And.

sic intelligit illud, cum verò incipit episcopus à crimine procedere contra aliquẽ, seruabit illud quod dicitur supra de iudi. cum non ab homine.

Glo. seq. arg. conuictum in modũ exceptionis, &c.

a Obortam.] Arg. q̃ ille cui probatur crimen in modum exceptionis, debeat se purgare, si inde remaneat infamatus, vnde non poterat promoueri ante purgationem. ĩ. de test. testimoniũ, arg. licet .n. exceptio non infamat. sup. de ordi. cog. cum dilectus. in fi. tamẽ suggillat opinionẽ infamati, ff. de doli exce. apud Celsũ, § aduersus. 1 & opinio ordinandi in nullo vacillare debet. 33. dist. laici. ar. ĩ. de excep. denique. Io.

b Mollientes.] Iudex enim dẽt habere misericordiã & rigorẽ. 45. dis. disciplina. & c. sũt nõq; & c. veta. 2

Glo. seq. ponit versus de numero compurgatorum.

c Quartædecimæ manus.] hic excedit numerus compurgatorum propter immanitatem criminis. Arbitrarius enim est talis numerus. 2. q. 5 p̃sbyter si & diminuit quandoque in episcopo. inf. eo. cum iuuẽtute. ad fi. & habito respectu ad criminis enormitatem, indicẽda est purgatio, quandoque cum pluribus quandoque cum paucioribus, secundum q̃ visum fuerit imponẽti. Ordinaria purgatio consueuit notari quibusdam versibus.

Pontificẽ parium manus expurget duodena;
Quinta sacerdotẽ, leuitam tertia: pœna
Maior maiori, minor ẽ adhibẽda minori.
Quem plebs accusat, purgabitur in manifesto;
Quem chorus, ante chorum sua sit purgatio presto. Lau.

d Noscitur.] 2. q. 1. si peccauerit. & q. 5. Mennam 23 di. illud, & sup. de elec. postquam. 15. q. 5. de crie, & C. vbi de cri. agi opor. Aut. qua in prouincia.

e Moderno.] quia debent esse vicini & noti. inf. c. pro xi. & sup. eo. ex tuorum constitutus. & c. cum P.

f Familiaritatis.] ex qua orta fuit infamia cõtra eum. si. 34 dist. quorundam & sup. de acc. n. lii. & inf. eo. cũ in iuuentute. Et est ar. quod præsumitur contra aliquẽ vel de aliquo, ex societate. 3

Glo. seq. ponit quatuor similia.

g Abiuret.] Qui enim est infamatus de hoc crimine, purgare se dẽt iuxta considerationem episcopi. sup. de hęr. excõicatus. § qui autem. merito iste debet abiurare familiaritatem, ex qua fuit ĩfamatus. In quibusdã enim casibus tenetur quis iurare se similia non facturum, sicut quilibet absoluendus. 11. q. 3. cum aliquis, & inf. de sen. excom. ex tenore. Item incẽdiarius 23. q. vlt. pessimam. & hę reticus; prout hic dicitur, & 1. q. 7. quoties, & de conse. dist. 2. ego Berengarius. & in quolibet nefãdo crimine 32 q. 2. de viro. Ioan.

Glo. seq. obijcit & soluit.

h In arctum monasteriũ.] imò vĩ q̃ depositus tradi dẽt curiæ seculari, ĩ. de hęre. ad abolendam. § 1. 1. respon. & c. excommunicamus, § dãnati. Quare ergo iste nõ traditur curiæ degradatus, cum deficiens in purgatione pro cõdemnato habeatur? Respondeo: præsumptio enim ista licet sufficiẽs sit ad priuationẽ officij, & bñficij, & etiã depositionem, non debet propterea tradi curiæ seculari, quia directè cõdemnatus nõ est, sed præsumptiuè. Et contraria loquuntur, cũ aliquis condemnatus est verè, non præsumptiuè, hic enim non fuit probatum quod sit hæreticus verus, sed q̃ habeat familiaritatem cum eis: vnde ꝓpter huiusmodi præsumptiones nõ debuit taliter damnari, ar. sup. de præsum. literas. Et dãnati verè de hæresi si redire volũt, in ꝑpetuũ carcerẽ detrudũt. ĩ. de hæ. c. pen. § pen. quib. iste cõparatur quo ad pœnam quodam modo.

ficio tãtum vsque ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quia tamen eum etiam à beneficio propter immanitatem criminis suspẽdisti, nolum⁹ improbare. Nec illud etiam improbam⁹, quod licet cõtra eũ nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamẽ (fama publica deferente) voluisti plenius inquirere veritatem.

¶ Attendẽtes autem vulgatam infamiam, graue scandalum, & vehementem suspicionem ex testium dictis obortam,[a] quæ contra Decanũ facere videbantur, cum ꝓpter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda & seruantes iustitiam, et mollientes[b] rigorẽ, purgationem ei quartædecimæ manus[c] sui ordinis duximus indicendam. Ipsum igitur ad te remittentes, vt ibi purget, vbi noscitur[d] ĩfamatus: Mãdamus, quaten⁹ accitis,† tecum Niuernẽ. & Parisien. episcopis, indictam ei purgationẽ accipias: ita tamen, vt qui ad eius purgationẽ processerint cõprobandam, sint fide catholici, & vita ꝓbati: qui conuersationẽ, & vitam ipsius, non tam moderno[e] tẽpore nouerint, quã trãsacto. Purgatione verò recepta, bñficiũ ei restituere nõ postponas.

¶ In pœnam autem familiaritatis[f] illius, quã cũ hæreticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspensum, donec scandalũ sopiatur: ita tamen, vt publicè familiaritatẽ hæreticorum abiuret.[g] Præcipias insuper ei districtè, vt in prędicta, & alijs villis circumpositi profiteatur, & prædicet fidem catholicam: confundat & detestetur hęreticam prauitatẽ: sic deinceps vitã suam bonis adornãs operibus, vt infamia cõuertatur in bonam† famã, & omne scandalũ, & suspicio de catholicorum mẽtibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiasticę disciplinę mucrone percellas, & ab officio & beneficio depositum, ad agendam pęnitẽtiam in arctũ monasteriũ[h] detrudere non omittas.

¶ Idem abbati sancti Dionysij, & presbytero sancti Martini.

¶ Breue est, nec potest aliter summari.

CAP. XI.

CVm † dilectus & infra. ¶ Illud autem vos attendere volum⁹ & mãdam⁹, vt tales ad purgationẽ admittãtur personę, quæ vicinæ[i] sint & honestæ[k]

CVm dilectus.] Casus patet. Nota q̃ personę compurgatorum debẽt esse vicinæ, & honestę.

i Vicinæ.] Ex hoc præsumitur, quod eius vitam & cõuersationem agnoscant, sup. de præsum. quoidam. & c. quanto, non enim idoneus est qui factum ignorat, supra de iura. calum. in pertractandis.

k Honestæ.] Et sufficit quod ab ecclesia tolerentur, nec sint de crimine condemnati, sup. eod. constitutus.

1 Contra parentes vel patronos nõ competit exceptio doli, vel alia, quæ apud bonos viros opinionem illorũ suggillet. Io. And.

2 Facit ad hoc tex. l. in terp̃tatione. & l. non dubiũ, ff. de pę.

† Aliàs ascitis,

† accersitis, sed in registro & antiquis, ut est impressum.

3 Cõcord. textus ... idones ff. ... testibus, & ... etiã C. de ...

† Dictio nam. det... registro, antiquis pluribus

4 De ma... ria hu... glossę ... Bernardi Diaz in ... cti. crimi no. cap. ...

† Cap. 2. ... titam ...

Cum in iuuentute.] Nō sēper propter infamiā est indicenda purgatio potest tamen quandoque indici etiam vbi non est indicenda, ad instantiam purgandi. h. d. Vel aliter & melius, & sic vt in rubro. Et est casus notabilis secundum istum intellectum. Diuidit: prima pars nar rat factū, & petitionē procuratoris: Secunda petitionē im pbat. Tertia petitio nem cū quadam pro testatione admittit, Secunda ibi, Vndè, Tertia ibi, Cæterum. Abb.

CASVS. Epūs Quinque ecclesieñ. dicebatur hře immoderatā familiaritatē cū quadā nepte sua, ꝑ q̄ ꝙ rex Hungariæ sępè scripserat dño Papę vt illū de Hungarica ecclesia remoueret: vndè Papa scripsit cuidam epo, vt super hoc cautè inquireret a cōepis Hūgariæ, & ipsi post modum rescripserūt dño Papę, ꝙ bonū virū & honestæ cōuersationis cū esse credebant, personā ipsius multipliciter cōmēdantes: sed quia pater filiū, quē diligit, corripit, ad maiorē cautelā Dñs Papa mandauit eidē epo, vt ab illi⁹ familiaritate taliter cessaret, ꝙ sinistra suspicio de ipso hři nō posset: Sed qdā malus hō rescriptū illa rū litterarū surripuit, & apud regē, & alios magnates ipsū nequiter publicauit, vt magis infamaret: Sed Papa licet pulsatus fuerit multotiēs ꝯ ipsū, tñ aduersus eū noluit cōmoueri, sciēs ꝙ facile dictū vnius sequitur multitudo: postea verò cū dict⁹ eps ad Strigonieñ. metropolim extitit postulatus, quidam q̄ aduersabantur eidem, vt promotionē impedirēt ipsius cœperunt ipsum iterum infamare, vndè ipse de quorundam amicorum suorum consilio quendam procuratorem, ad curiam destinauit, postulans à dño Papa, quatenus purgationem canonicam faceret ei indici, ad suam innocentiam ostendendam. Papa postulationem illam reputans minus prouidam, ab ea ipsum sæpè reuocare voluit. Sed quia procurator instabat, Papa mandauit purgationem eidem indici, cum duobus abbatib. quamuis protestatus fuerit, ꝙ ex alia cā talis petitio improuidè tunc fiebat, quia suffraganei Strigonien. ecclesiæ vix eo tpe purgarent eundē, qui in facto postulationis contradicebant eidem, & suffraganei Colocen. ecclesiæ ipsum tunc non purgarent, cum inter ipsum & Colocen. archiepm de Strigon. metropoli qō verteretur: vndè cum non fuit alijs Pontifices in Hungaria, meritò videbat, ꝙ p epos regni sui super illo articulo se purgare non posset. No. quod pater diligit filium, quem corripit. Item non debet quis habere immoderatā familiaritatem cū aliqua ēt cōsanguinea, vndè suspicio possit hři. Itē facilè dictū siue leue sequitur multitudo: q̄a pnior est natura humana ad malū, q̄ ad bonum. Itē p importunitatē ēt nō cōcedenda conceduntur. Itē qui aliquē cōpurgant dēnt esse vicini illius, & eiusdē diœcesis siue prouinciæ, vt eum cognoscant. Item ex causa admittuntur ad purgationem alicuius inferioris ordinis, cum aliàs de iure eiusdē ordinis esse debeant.

¶ Idem.

Si infamia ortum non habet ex probabilibus coniecturis, non est de necessitate indicenda purgatio, potest tamen indici ad instantiā purgandi.

CAP. XII.

CVm † in iuuentute sua: & inf a. ¶ Quia verò pater filium, quem diligit, corripit: [a] nos Quinque ecclesieñ. epo p litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus, vt ab illius [b] familiaritate cessando taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo rescriptum litterarum surripiens, apud regem, & regni magnates ipsum nequiter publicauit, vt sic deberet amplius infamari. Vndè nos tantam æmulorum nequitiam, attendentes, licet pulsati fuerimus multotiēs contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus cōmoueri: scientes, quod dictum vnius facilè sequitur [c] multitudo, vbi [d] verò idem episcopus ad Strigoñ. metropolim extitit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione aduersabantur eidem, vt promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti unde quidam procurator ipsius de consilio amicorū suorum, qui super hoc bonum zelum habebāt, sed non secundum scientiā, cœpit cum instantia postulare, quatenus eidem episcopo purgationē canonicam faceremus indici, ut suam innocentiā demonstret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prouidā reputantes, procuratorem ipsum ab ea sæpè: † uoluimus reuocare, & infra. ¶ Cæterum quia procurator instabat, compulsi fuimus (non iuris necessitate, sed importunitate [f] petentis) ut per uos ei purgationem canonicā cum duob. abbatib. mādaremus iudici: quāuis fuerimus protestati, ꝙ ex alia cā talis petitio minus prouidè tunc fiebat: quia Strigon. ecclesię suffraganei, uix eo tempore purgarent eundem, qui in facto postulationis cōtradicebāt eidem, & suffraganei Coloceñ. ecclesię ipsum minimè tunc purgarent, [g] quia inter

a Corripit.] 5 q. 5 nō osculatur, 23 q. 5. non putes.

b Ab illius.] s. neptis suæ, cum qua dicebatur dormiuisse. s. de præsump. cū in iuuentute. quæ est pars istius. & hæc continuatur ad finē illius. Ber.

c Facilè sequitur.] quia pronior est ad malū, quā ad bonū omnis ætas ab adolescentia 32. q. 1. omnis. & humana natura facile prolabitur ad delictū, in Auth. de monach. §. sancimus, cir a finem, col lātione 2.

d Vbi.] i. postquā a ¶ Gl. seq. obijcit, & tripliciter respōdet.

e Postulare.] Sed qualiter potuit hoc postulare, cū ei hoc non fuerit iniunctū, & pcurator nō possit deferre iuramentū, nisi spāliter sit ei hoc mādatum, ff. de iureiuran. iusiurād. §. vl. Dñs nō tenebatur ratum hře factū procuratoris, fm quod Papa hic innuit ex eo ꝙ dicit: non iuris necessitate. Vel potest dici, quod non excedit mandatum, si facit quod est vicinum mandato sup. de elect. in causis, ff. iudica. solui iam tñ, §. in hac stipulatione in fine. Vel dicas, quod procurator ad hoc mandatum habebat prout satis colligitur ex ipsa lra.

f Importunitate.] Simile de pœ. dist. 1. importuna. C. de pet. bono. subla. l. 1. lib. 10.

g Tunc purgarent.] præsumitur ergo quod suffraganei partem sui metropolitani foueant, quo ad ea quæ spectant ad honorem ipsius, vndè possunt recusari in factis ipsius, sup. vt lite non contest. accedens.

Glo. seq. notat casum quo sine socijs, &c.

Marginal notes (left): …e. tit. …p. pars …uius d…lis est …cū in …tute. & …mp. vt …nè hic …onet …ā.

…dio, v. …, deest …tustis …planbus …gotia… …, & in antiqua …pula.

Marginal notes (right): † Aliàs semper ꝙ sed in antiquis vt est impressum.

a Cōcor. de elect. vbi periculum. §. pen. li. 6. & §. de fact. vnc. c. vno, ver. vnde. Io. And.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

a Non sint.] Notabile est quod aliquis per se ipsum possit purgari sine aliquibus sui ordinis, si omnes alij sũt inimici eius, qui sunt sui ordinis, arg. 2. q. 5. si legitimi. & tunc cum alijs inferioris ordinis potest se purgare, & etiam cum laicis si clerici deficerent ex eadem causa. argum. secundæ, q. 5. omnibus, & etiam cum fęminis, argumen. 18 quæst. secunda, in decima. Ioan.

DE testib.] CASVS. Quęritur hic, quid compurgatores debeãt iurare? Et respondet quod hoc solum credebant, s. quod credãt eũ veritatẽ dicere, qui purgat. Nota, quod cõpurgatores iurare debẽt de credulitate, & ita iuramentũ compurgatorum, & iuramentũ calumniæ vidẽtur similia. Itẽ non debet quis cõpelli subire anceps iuramẽtum.

b Credunt.] Sic ĩ. eo. c. vl. in fi. & ĩ. e. quoties, & sup. de testibus quoties, aliàs anceps subirent periurium, ad quod nemo compellitur, ff. de in lit. iur. videamus, & ff. re. amot. Marcellus. §. qui rerum. quod esset, si de facto alterius præcisè iuraret, vt ibi, & sic iuratur de credulitate ĩ iure calumniæ, C. de iur. cal. 2. §. quòd obseruari in fi. sic & alibi, vbi fertur testimonium de auditu. ff. de proba. si arbiter.

ACcedẽs.] Primò ponitur conquestio. Secundò prouisio. ibi, Quocirca Abb. Sicu.

CASVS. Quidã diaconus T. nomine, dũ vellet in presbyterũ promoueri, quidam æmuli sui dixerunt illum esse filium sacerdotis, propter quod diœcesanus ipsum noluit promouere, nec permisit illum ab alio promoueri: vndè ille diaconus ad dominum Papam accedens prædicta eidem exposuit: mandat Papa episcopo, quatenus si de hoc est publicè infamatus, & de ipsa infamia constare non poterit, purgationem ab ipso recipiat, & ipsum promoueat ad officium sacerdotis, quia etsi non sit nota delicti, tamen est nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum. Nota, quod infamatus qui non sit legitimus, non debet ad sacros ordines promoueri, nisi prius se purgauerit. Item non legitimè nati de iure communi non debent ad sacros ordines promoueri: quia etsi irregularitas illa non sit nota delicti, est tamen nota defectus.

c Voluisti.] Sic sup. de testi. super eod. & sup. de spõ. præterea. ff. de ritu nup. adoptiuus, §. seruiles, in fi.

¶ Glo. seq. obijcit, & soluit.

---

cũ & Calocẽ. archiepm. de Strigon. metropoli cõtentio vertebatur: vndè cum non sint,[a] alij Pontifices in Hungaria, merito videbatur, quod per episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

Idem Tyronen. † Archiepo.

Compurgator iurat de credulitate.

CAP. XIII.

DE † testibus. & infra. ¶ Illi uerò qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id solum tenentur iuramẽto firmare, quod ueritatem credunt[b] cum dicere, qui purgatur.

¶ Idem Florentin. epo.

¶ *Infamatus super defectu natalium, non debet promoueri, nisi prius se purget.*

ACcedens † ad præsentiam nostram T. diaconus, humili nobis insinuatione mõstrauit, quòd cũ a suis æmulis diceretur, quod esset filius sacerdotis, tu cum nec promouere uoluisti,[c] nec permisisti ab alio promoueri. ¶ Quocircà mandamus, quatenus si publicè fuerit nota respersus, & de ipsa tibi legitimè constare non poterit, purgatione[d] ab ipso recepta, ipsum nõ differas propter hoc ad sacerdotis officiũ promouere: quia etsi nõ sit nota delicti,[e] est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum.

¶ Idem Abbati Eugen. & scholastico Mutin.

¶ *Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendente ea sussa super criminibus coram Papa delegato ab ordinario super eis recepta non tenet.*

CAP. XV.

CVm † dilectis filijs H. presbytero, & G. procuratori O. clerici, T. capellanum nostrum concessserimus auditorẽ, idem procurator proposuit, quod cũ dictus presbyter super incestus crimine fuisset publicè infamatus, Constantien. episcopus ordinarius iudex ei purgationem indixit: qui cum se purgare nequiuisset, ab ipso fuit suis

---

d Purgatione.] Et quomodò purgabit se quod nõ sit filius sacerdotis, quia negatiua[1] probari non potest directè; & præterea tale est factum, quod probari non potest. ff. de condi. & demonst. l. Lucius. Rñdeo hoc indirectè probauit, s. quòd fuerit filius talis laici, & vxoris eiusdem, qui pro legitima tenebat, & hoc notũ & publicum erat, & sic probabit se non fuisse filiũ sacerdotis. Itẽ eo ipso quòd probat se filiũ vxoris tuę, quam tu tenet pro vxore, probabit se filiũ tuũ esse, arg. ff. de in ius uoc. quia mater. Et sic purgat aliquis nõ solũ à crimine, sed etiã ab irregularitate, vt patet hic. & licit etiã se purgant, sup. eod. nos inter. & etiam fęminæ, sup. eo. mouiles benè potest etiã iurari super conditione personæ ff. de iureiur. l. 3. §. 1.

e Delicti.] quia nõ est culpa eius qui gignitur, sed qui generat, 56. dist. nati de adulterio.

CVm dilectis filijs. In prima parte ponit auditoris datio. In secunda actoris petitio. In tertia rei responsio. In quarta diffinitio. Secunda ibi. Cumque idem. Tertia ibi, Dictus verò. Quarta ibi His igitur Abb. Sic.

CASVS. Inter H. presbyterum ex vna parte, & O. clericum ex altera, super quibusdã ecclesijs quęstio vertebatur, pro qua dictus H. presbyter, & G. procurator O. clerici ad sedẽ Apost. accesserunt: procurator ipsius O. proposuit, quod cum dictus presbyter esset publicè infamatus sup crimine incestus epus Constantien. ordinarius eius, ei purgationem indixit, qui cum se purgare non posset, ecclesijs suis fuit per sententiam destitutus: sed ipse nihilominus eas per violentiam detinebat. postmodum cũ idem presbyter vxorem cuiusdam consanguinei sui publicè detineret, quidã clerici contra ipsum super hoc ad quosdã iudices literas impetrarunt, continentes, vt si dictus presbyter super crimine adulterij & incestus se purgare non posset, ipsum pœna debita castigarent: & cum constitisset, quod idem presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab episcopo fuerat condemnatus, ipsum tanquam contumacem prædictis ecclesijs priuauerunt: maximè cum de crimine adulterij & incestus tanquam de notorio constitisset eisdem: mandantes abbati San. Galli (ad quem beneficiorum collatio pertinebat) vt beneficia illa conferret, qui contulit illa O. clerico supradicto: vndè

---

† Tirenẽ. † Tirieñ. † Tyreñ.

† Ca. 4. e. tit. in 3. compi.

† Ca. 5. e. tit. in 3. compi.

1 Quo[illegible] cto nega[illegible] us probet[illegible] vide Felin[illegible] cap. terti[illegible] loco sup[illegible] de prob. ad[illegible] de Frã. He[illegible] culaui ta[illegible] cta de pro[illegible] nega.

† Cap. 6. e. tit. in 3. compilat.

de petebat super illis dicto presbytero imponi silentiũ, & ipsi O. tradi possessionem illorum beneficiorum. Ex aduerso dictus presbyter respondit, quòd processus iudicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non cõtestata processerint contra ipsum, adijciens etiã, ꝙ purgationem indictam sibi ab electo Constantien. curauerit exhibere: sed et tñ debatur, ꝙ talis purgatio non valebat, cum iudicio pendente coram delegatis ordinarius non debebat indicere purgationem infamato: & ita tanquam coram non suo iudice facta dicitur. His & alijs diligenter auditis, & intellectis, licet litteræ delegatorum iudicũ dño Papæ ostensæ non fuerint, vel transcriptũ ipsarum, tamen ex tenore relationis ipsorum iudicum, quam procurator prædictus exhibuit domino Papæ, constitit euidenter, ꝙ iudices illi processerunt iuris ordine prætermisso: vndè Papa processum illorum, & concessionem ecclesiarum à prędicto abbate factam, retractauit, præcipuè, quia relatio iudicum continebat repugnãtia, & aduersa: dicebatur enim ꝙ crimẽ eiusdem presbyteri adeò notoriũ erat, ꝙ nullus locus inficiationi erat: & tñ ꝑmittitur ibidem, ꝙ eidem ꝑsbytero terminũ peremptorium assignarunt, in quo se purgaret, si posset. Si enim crimen erat notoriũ, non erat illi purgatio indicenda, sed in eum sententia proferenda: Si verò nullus apparuerit accusator, & super prędictis criminibus apud bonos, & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicat eidem, non obstante, ꝙ corã prædicto electo dicitur se purgasse, quia pẽdente iudicio coram delegatis, non debuit ordinarius purgationem indicere infamato. No. quòd lite non contest. non tenet processus. Item ꝗ non valet destitutio, nec inttõ facta in locũ destitutorum. Item ꝗ non valet principale, nec accessorium. Item scripturæ ꝯria continenti non adhibetur fides, & ita ꝯria allegans non est audiendus. Item cũ crimen notoriũ est, non est indicenda purgatio, sed ꝯdemnationis ferenda sñia, & in notorijs necessaria est sñia.

Itẽ si aliqs ẽ infamatus apud bonos, & graues, deficiẽte accusatore, dẽt se purgare. Itẽ purgatio corã nõ suo iudice ꝑstita, non tenet, vndè iterũ se purgare dẽt. Et ita cã cõmissa alicui delegato, exẽpta ẽ ab ordinario, ita qđ & illa vlteri⁹ ea pẽdẽte corã delegato intromittere se ñ pt.

ecclesijs sñialiter destitutus, [a] quas ipse nihilominus detinuit ꝑ violentiã occupatas Cũq; idẽ ꝑsbyter cuiusdã consanguinei sui vxorẽ publicè detineret, ad petitionẽ plebani de Heniso, † & quorũdã aliorũ Clericorũ Cõstantien. diœcesis, iudicib. dicimur litteras destinasse, vt si dictus ꝑsbyter sup crimine adulterij, & incestus corã ipsis se purgare non posset, ipsum pœna [b] debita castigarẽt: qui cũ constitisset eisdẽ, ꝙ idem ꝑsbyter ꝑ eo ꝙ in purgatione defecerat, ab episcopo memorato fuerat cõdemnatus, ipsum vt potè contumacem [c] prædictis ecclesijs per sententiam priuauerunt: maximè cum de incestu, & adulterij crimine, tanꝗ de notorio liqueret eisdem. Abbati S. Galli (ad quem illarũ ecclesiarum donatio pertinebat) potestatem liberam cõcedentes, ecclesias illas personis alijs conferendi: qui eas postea supradicto O. clerico assignauit: & inf. ¶ Dictus verò presbyter inter cętera rñdit, ꝙ processus iudicũ ꝑdictorum dẽat merito retractari cũ lite non contestata procedere præsumpserint † cõtra eum, adijciẽs, ꝙ purgationẽ indictã ab electo Cõstãtien. curauerit exhibere: & inf. ¶ His igit, & alijs plenius intellectis, licet litteræ illæ, ꝗ ad ꝑdictos iudices impetratæ dicunt, vel ipsarũ trãscriptũ ostensum non fuerit corã nobis: qa tñ ex tenore relationis ipsorũ, † ꝗ dictus procurator exhibuit, ac si litterę ipsæ ostẽsæ fuissent, nobis cõstitit euidenter, iudices ipsos ꝑtermisso iuris [d] ordine processisse: tam processũ eorũ, ꝗ cõcessionẽ ecclesiarũ a ꝑdicto Abbate de mãdato ipsorũ factã, auctoritate Apost. retractam⁹, ꝑsertim cũ relationis ipsius series, repugnãtia [e] contineat, & aduersa. Dr enim, ꝙ crimẽ eiusdẽ ꝑsbyteri vsq; adeò publicũ † fuerat, & notoriũ, ꝙ nullus inficiationi loc⁹ penit⁹ existebat, vtpotè cuius vniuersę vicinię populus testis erat: & tñ ibidẽ ꝑmittit, ꝙ eidẽ presbytero terminũ pemptoriũ ꝑfixerunt, in quo (si posset) sup infamia ꝑdictorũ criminũ canonicè se purgaret: cũ nimirũ si crimen notoriũ [f] existebat, non erat illi indicenda [g] purgatio, sed in eũ condemnationis sñia promulgãda: & inf. ¶ Si verò nullus apparuerit, legitimus accusator, & ipsũ inueneritis apud bonos, & gra-

[Gl. se. reci. ꝑ qõaẽ an bñ fecerit eps, &c.

a Destitutus.] Qui deficit i purgatione, deponit, vt ṡ. eo. cã. liter. & c. cũ P. & ĩ. de simo. de hoc infinua tũ. & 30. dist. c. vl. sed in casu isto ñ debuit priuari, sed suspendi ab offo, nisi tu velles ęqparare crimẽ incestus crii simonię, & hęresis, ĩ. eo. inter. in prin. Tñ Papa ñ imꝓbat factũ epi Constãtien. qa de hoc nõ agebat: sed credo ꝙ bñ fecit eps, qa ꝑsũptiuè quiet⁹ est, & talis præsumptio transit in violentiam.

b Pęna.] vt priuaret officijs suis, vt dictũ est in prima notula.

c Cõtumacẽ.] & malè, vt patet ꝑ ꝯsequẽtiã: qa nõ seruauerũt ordinẽ iuris: debebãt .n. ingrere ad petitionẽ eorũ, q impetrauerũt inqsitionẽ vocato ꝑsbytero, vt hẽret facultatẽ se defendẽdi, ĩ. de accusa. qualiter, & qñ §. dẽt. ñ obstãte facto Cõstant. epi, cũ de illo nihil eis commissum fuisset. Et sic ordo iuris in inquisitione seruari dẽt, precipue circa clericos seculares. B.

d Iuris ordine.] ꝗ iuris ordo, q ẽ d substãtia iudiciorũ, non seruet, nihil agit, 2. q. 1. c. 1 [1] §. diffinitiua. [1] ali⁹ ordo q ñ ẽ de substãtia iudiciorũ, licet ñ seruet, sñia tenet, nisi ꝑ appỏnẽ releuet, C. de app. l. [2] lo. Et hic hẽs ꝙ cassato pricipali, cassatur accessorium, vt sup. de no. ope. nunc. cũ ex iniuncto. & ĩ de accu. ad p. tõnem

e Repugnãtia.] vñ ñ sũt audiẽdi, ĩ. de ap. sollicitudinẽ, 23. q. 7. ꝗ ãt. Et impetrãdũ ẽ illis, q a fr retulerũt, cũ potsẽt r. lationẽ suã diligẽt⁹ aduertisse, ĩ. de fi. instr. imputari. & C. eo. ti. scriptura, & iõ ꝑcessus illorũ, & qcqd occasione illi⁹ ꝑcessus factũ ẽ, irritat. ꝯcessio exactũ, simi. ĩ. de fi. inst. inter.

f Notoriũ.] Qualiter quid dicatur notorium, [3] habes. ĩ. de cohab cler. & mulierum, c. vit.

g Non erat illi indicenda.] quia nec probatione opus erat, 2 quæst. 1. de manifesta, supra de accu. euidentia. ct

[1] Cõcor. l. 2. & ibi Bar. C. de ꝯd. & ꝑc. ꝑdic. fiẽ. gl. ord. & idẽ in l. prolata. C. de sen. & iur. omn. iud.

[2] De hoc 2. q. 1. in sum. Ioan. And.

[3] De materia notorij qd sit, & qualiter in delictis notorijs sit ꝑcedendũ, vide plenè per Cy. Sal. & alios in l. ea qdẽ, C. de accu. & ꝑ Iul. Clarũ in pract. cri. §. fi. q. 9.

† Aliàs, ipsarum.

† Publicatũ.

† ...ls, de ...o, A. ...Pòte, ...vetu... vtẽ ...ssum.

† ...sum... vul... ...ed in ...orib. ...ti... ...ręęc...

ria. citatio tamen facienda est. 24. quæst. 4. de illicita, & 2. q. 1. Deus omnipotens, & sententia proferenda, vt hic dicitur, & sup. de app. cum sit Romana, c. de manifesta. Nec requiritur purgatio, vt hic, quia illa non habet locum nisi cum factum dubium est deficientibus accusatoribus, & testibus, vt sup. patet in multis cap. nec probatio, vt 2. quæst. 1. Deus omnipotens, & cap. scelus, de manifesta. Et sic patet, quòd in notorijs quãtum ad sententiam tantũ aliquæ sunt partes iudicis: Quandoque tamen recipiuntur probationes ex abundanti, s. de elec. bonæ, 1. 24. q. 1. pudenda, in fi. & ff. de manu. cau. sam in princ. nihil. n. tam indubitatũ est, quòd non recipiat quandam sollicitam dubitationem, 1 in Auth. de tabell. in med. collat. 4.

Papa mandauit quibusdam, vt super prædictis se purgaret coram ipsis; recepto mandato ipsum citarunt ad pñtiam suam, ipse ad diem comparens, purgationem obtulit sub hac forma, videlicet, quòd erat immunis ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat, sed iudices talem purgationẽ admittere noluerunt, significantes hoc dño Papæ; ipse verò ad Apostolicã sedem accedens, proposuit, quòd ipsi volebant, vt assereret, quòd nunquam à natiuitate sua passus fuerit lapsum carnis: vnde petebat quatenus saltem super purgatione incontinentiæ mitigaret rigorem: sed Papa non credidit, quòd sub illa forma exactum fuisset iuramentum ab ipso, sed potius, pręsumit, quòd alia de causa sub illa forma se purgare volebat: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminib. tanquã dimissis per pœnitentiam iã esset immunis ab illis: Sed hoc iurare temerarium erat cũ ẽt B. Iob. dicat Etiam si simplex fuero, hoc ipsũ ignorat aĩa mea; vndè Papa præscriptã formã sm quam iurare volebat, reprobat, vtpote indiscretã; & ineptã, mãdãs prędictis iudicibus, vt si voluerit, & potuerit se purgare, sm hanc formã se purget, s. quòd illa crĩa grauiora i. simoniã, vẽditionẽ iustitiæ, & incõtinẽtiã, de quib. extitit infamat9, iuret se non cõmisisse, postq̃ fuit in archiepm assũpt9, & cõpurgatores iurẽt, quòd credãt illũ verũ iurasse, quo facto illũ dimittãt in pace: alioquin ipsũ ab ecclã Bisuntina dẽant remouere. No. formã, sm q̃ infamatus de crimib. dẽt se purgare. Item licet quis pñiam de cõmissis receperit, adhuc nescit vtrum peccata sint ei dimissa: & in hoc est argm, quòd licet qs hẽat remissionẽ vnius anni, aut ẽt totius temporis pęnitẽtiæ sibi impositæ, nihilominus ieiunare tenetur. Item non licet vendere iustitiam.

ues[a] super prædictis criminibus, vel ipsorum altero infamatum: purgationem canonicã indicatis: non obstante, quòd coram prędicto electo dicitur se purgasse: cum iudicio pendente coram iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius[b] purgationem indicere infamato.

¶ Idem.

¶ *Non sufficit prelato de criminib. infamato, iurare cum se purgat, quòd sit immunis ab illis criminibus, sed iurare debet, quod post suam promotionem illa crimina non commisit.*

CAP. XVI.

Accepimus† litteras, quibus nobis intimare curastis,[c] quòd Apostolico mandato super indicenda purgatione archiepiscopo Bisuntin. recepto, ipsum citastis, vt decuit: qui ad diem præfixum comparuit coram vobis,† iuramentum purgationis offerẽs sub hac forma: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, super quib. se purgare debebat: & inf. ¶ Ipse verò ad præsentiã nostram accedens, humiliter supplicauit, vt saltẽ super purgatione incontinẽtię dignaremur temperare rigorem: quia nõ debere asserere, quòd à natiuitate[d] sua nunquã passus fuerit lapsum carnis. Porrò cum ab eo nõ credatur exactum fuisse huiusmodi iuramẽtum, potius fortè præsumimus,[e] quòd alia de causa volebat sub præscripta forma iurare: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquã dimissis per pęnitẽtiam iam esset immunis ab illis: sed hoc iurare nõ paruæ temeritatis existeret: cum B. Iob dicãt: Etiã si simplex fuero, hoc ipsũ

[Glo. seq. notat, signat contrarium, ponit opin. & sol.

a Apud bonos, & graues.] No. quòd dicit, apud bonos, & graues fuerit infamatus, per hoc videtur, quòd non refert vndecũque orta fuerit infamia, ex quo apud tales iam laborat, sufficit ad purgationem indicendam, 24. q. 3. ecce, & sup. eo. accedens. Arg. contra. s. de accus. qualiter & quando. & 11. q. 3. in cunctis, 2. q. 5. omnibus. Per hæc iura secundo inducta dicũt quidam, quòd si infamia orta sit à vilibus, & æmulis, non compellitur ad purgationem. Alij dicunt (quòd videtur verius) quòd ex quo aliquis infamatus est apud bonos, & graues, compelli debet ad purgationem, ne apud illos incredibilis remaneat, per iura primo inducta, & 2. q. 5. omnib. &c. qualiter & qñ. non contradicit.

b Non debuerit ordinarius.] cum causa illa delegatis iudicib. commissa fuisset: & sic episcopus nullam habebat iurisdictionem quantum ad causam ea pendente, verum purgatio tanquam à non suo iudice indicta non valet, s. de consuet. ad audientiam, cum suis concor. & s. de off. leg. licet, & ita purgatio minus iusta non facit fidem, 2 sup. eo. ex tuarum, nec etiam delegatus ipsã tenetur audire, quia eo omisso accessit ad ordinarium, ff. de arb. sed & si. §. vlt. & l. seq. immo videtur, quòd talis causam perdere debet. C. de asser. tollen. l. 1. §. vlt. & arg. s. de præscrip. ex tenore.

Accepimus.] Quattuor sunt partes. In prima iudicum consultatio super forma purgationis, quam purgandus offerebat. In secũda ibi, ipse verò, ipsius purgandi supplicatio. In tertia ibi, porro, ipsius formæ reprobatio. In quarta ibi, Ideoque causæ commissio cum expressione debitæ formæ. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Bisuntinus infamatus erat de simonia, de incontinentia, & quòd iustitiam vendebat.

c Curastis.] De isto Bisuntiñ. habuisti, vt credo, s. de accus. licet, & ibi commisit Papa inquisitionem contra ipsum, & eisdem iudicib. scribit hic. Bern.

d Natiuitate.] Immo sufficeret, quòd post baptismum illud vitiũ non cõmiserit, ẽt si taliter se purgare dẽret, 25. dist. cap. vlt. sed hodie rigor illius canonis non seruatur, quia defectus nostri corporis districtionis illius nõ patit manere cẽsurã, 34. dis. fraternitatis. Et sine vitio carnis pauci inueniunt. 50. dis. qa sãctitas tua. q. a difficile ẽ ɔtinere. 33. q. 5. q. sitit quare dicit Papa quòd ñ credit ab eo taliter iurare exactũ, quia nec debuit, vt patet j.

[Glo. sequens arguit.

e Præsumimus.] Arg. quòd ea q̃ dubia sunt quo aĩo fiãt, in tutiorẽ partẽ faciẽda ẽ interptatio, 3 j. de reg. iu. c. 2. ff. eo. t. l. sp ĩ dubijs, & l. ea q̃. Verbũ illud, quòd erat immunis,

1 Et cauere dẽt iudex, ne dubiũ pro notorio recipiat, de app. consuluit. 1. sm Host. & Ioan. And.

† Vide Bar. in l. 1. §. accusationẽ, ff. ad Senatusc. Turpillia. vbi citat hũc tex. in pulchro casu.

2 Nec iuuat quo minus alia sit pstãda, ac si nulla præstita fuisset, sm Innocen. & Host. Ioan. And.

† Coram n... bis, legi ... plenissi... dicib. ... tã idicat ... gradum, ... iam vobis

Iob. c. 9

3 D... arti... Tho... plenè 2. 2. q. ... ar. 4.

munis,dubiũ erat,vt patet,idõ Papa interpretat illud ĩ securiorẽ partẽ,quia sic iurare fatuum esset,vt sequitur.

Glo,seq.signat contrarium, & soluit.

a Ignorat anima mea.] Et ideo semper debet time requa ia bonarum mentium est,ibi culpam timere, vbi etiam culpa nõ est,ĩ. de obseruat.ieiu.consilium,§ 2.& 5.dist. ad eius verò.quia si dixerimus ꝙ peccatum nõ habemus, veritas ĩ nobis non est,de pęn.dist,2.si enim inquit. vbi sunt verba Iob cõtinentia hanc sententiam.Et sępe dimisso peccato alicuius punitur ille post peccatũ dimissum,de pęn.dist. 3. si peccatum. & sic iste temerariam dubiam purgationẽ volebat subire, quasi anceps periurium: quod fieri non debet, ff. de in li.iur.videamus. & ideo Papa talem re. purgationem tanquam ineptam & dolosam. Contra, sup.e. constitutus.huic standum est,& expone ibi à crimine immunis, id est nõ cõmisit illa crimina,de quibus infamatus erat episcopus,vt credunt: & ita debet intelligi illa littera,vt ibi notatur.& sic potest præstare.

b Grauiora,idest,simoniam.]cuius comparatione cætera crimina pro nihilo reputãtur,1.q.vlt.c.vlt.Et ita simonia inter grauiora peccata reputatur,& homicidio quãdoq; cõparatur, ĩ.de accus.inquisitionis.

ignorat [a] † anima mea: & infra.

¶ Ideoque pręscriptam purgationis formam, secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare,reprobamus: vtpote indiscretam, temerariam,& ineptam; iniungentes eidem,vt si voluerit & potuerit, secũdum hanc formam se purgare secundum sanum intellectum, quem ei duximus exprimendum: videlicet, quòd illa crimina grauiora [b] idest simoniam,vẽditionem [c] iustitiæ,atque incontinentiã, de quibus infamatus existit, [d] † iuret se minimè [e] commisisse, postquam [f] ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic iurẽt, quod credunt [g] eum verum iurasse: quo facto vos illũ dimittatis in pace: alioquin,&c.

TITVLVS XXXV.

De purgatione † vulgari.

¶ Celestinus tertius.

c Venditionem iustitiæ.] Iustitia. n. venditioni debet.14.q.5.non sanè,& 11.q.3.non licet,& sup.de vita & hon.cleri.cum ab omni specie.& in tantum reprobata est, ꝙ venalis etiam snia nulla est, 2.q.6.c.ei qui, § venales . ita ꝙ non est appellare necesse. ĩ. quando prouo.non est neces.venales, & nõ solum iustitia. imo iurisdictio non debet vendi,sup.ne præla.vi.suas, cap.1. & 2.

d De quibus infamatus existit.] super his tantum & super alijs debet se purgare,nec inquisitio nec exceptio testium super alijs fieri debet:quod si fiat , non valet, sup.de accus.inquisitionis,§.1.& cap.qualiter, & quando,2.Ber.

e Minimè commisisse.] hæc est ergo debita forma purgandi sine aliquo scrupulo duplicitatis , quia & si egisset sic de illo crimine pęnitentiam,adhuc infamia remaneret de facto , quæ per pęnitentiam non tollitur 2.quæst. 3.c.Euthemium § hinc colligit,ff.de obse.a li. & li.præstan.l.2.vndè purgatio dicta non sufficiebat directè,ergo debuit se purgare secundum hanc formam. sic sup.eo.quoties.

f Postquam.]ergo de præterito se non purgabit: quia tẽm. tpe suę promotionis nõ fuit infamatus:quoniam, aliàs non debuit promoueri,50.dist.tantis,& sup.de accus.Omnipotens & tali modo purgabitur,quia approbauerunt mores ipsius:vnde ipsum postea reprobare non possunt,8.q.2.dilectissimi,& 12.q.5.horrendus, & sup.de iureiu. quemadmodum.ff.de adult.l.si vxor, in fine.

g Credunt.] simile sup.eo.quoties.

¶ Duella,& alia purgationes vulgares prohibitę sunt: quia per eas multoties condemnatur absoluendus, & Deus tentari videtur.hoc dicit textus titulus.

CAP. I.

Cura † suscepti regiminis: & inf. ¶ Cum tua fraternitas duxerit sedem Apostolicam consulendam, vtrum super ecclesiarum possessionibus duella debeant sustineri: Tuę duximus solicitudini respondendum , quod in eo casu, vel alijs etiam hoc non debes aliquatenus [h] tolerare.

¶ Innocentius tertius Priori Sancti Sergij Spoletan.

¶ Summatum est supra cap. prox.

CAP. II.

Significantibus † V. laico & fratribus eius ad

DE PVRGATIONE Vulgari.

¶ Quia duplex ẽ purgatio,quædam canonica,quia canon inuenit eam, de qua supra dictum est : quædam verò est vulgaris: quia vulgus introduxit eã: ideò sequitur videre de ea.Abbas.

Cvra.] Due sunt partes huius c. consultatio , & responsio. Secunda ibi, Tuę.Abbas.

CASVS . Quærebatur vtrum super possessionibus ecclesiarum possiat fieri duella ? Respondet Papa, quod nec super illis nec super alijs debẽt fieri.Nota, quod duella secundum canones sunt prohibita.

Glossa sequens recitatur per obiectionem,cui respondet,& responsioni dat duo similia.

h Aliquatenus tolerare .] In nullo enim casu talis purgatio debet tolerari . Nec obstat,quod possit obijci de Goliath. qui pugnauit cũ Dauid.3.quæst.5. monomachiam.quia illud fuit factum instinctu Spiritus sancti:sicut Petrus excusatur,qui geminum fecit homicidium,23 quæst.vlt.occidit.Et Patriarchæ excusantur ab adulterio, supra de diuor. gaudemus. Hæc purgatio ab ecclesia reprobatur,cum Deum potius tentare videantur,infra eodem capitu vlt.& fabricante diabolo facta est vulgaris purgatio,2.quæst 5.Mennam,& capitulo consuluisti.vndè qui in culpa non est,punitur.infra, capitulo prox.nam quamdiu habet homo quid faciat, non debet Deum tentare.23 q.2.quæritur cur Patriarcha.& athletæ secundum leges non habent locum,C.de glad.l.vnica,lib.11.

Significantibus.] In prima ponitur quæstio,in secunda prouisio,ibi, Vnde, Abbas.

CASVS. Quidam accusauit V.laicum,& fratres super quodam furto:cum quo coacti sunt subire duellum,in quo peccatis alijs præpedientibus ceciderunt, propter quod fuerunt per consules Spoletanæ ciuitatis bonis proprijs spoliati,sed postmodum furtum illud apud alios est inuentum, & reuelatum quod fuerant innocentes:isti fratres significauerunt hoc domino Papæ petentes sibi super hoc prouideri:vnde mandat consulibus illis,vt ablata restituant vniuersa. Nota quod sententia quæ nulla est, lata contra canones non

† Ca.vnico. eo.tit.i 2.cõpilatione.

¶ Cap.vnico, e.tit.i 3.cõp. adde omnino ꝙ de pugnatib. i duello sãciuit nouissime Cõcil.Trid. sessio. 25. de refor. ca.19.

SI quis.] CASVS. Si aliquis effoderit cisternam, & non cooperuit eam, & bos alterius vel asinus in eam ceciderit, dominus cisternæ debet pretium animalis, & illud quod mortuum est, illius erit. No. quod qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

a Reddet pretium.] si hoc fecit i publico, si verò in priuato loco, vbi consueuerunt, fieri, nō tenetur. ff. ad leg. Aquil. § foueas. quia qui occasionem damni dedit, tenetur. ff. ad l. Corn. de sic. nihil interest. & ff. ad legem Aquiliam, q. occidit, §. pen. inf. eod. cap. vlt.

SI bos.] CASVS. Si bos alicuius ab heri & nudiustertius cornupeta ē, & dominus illum nō custodierit, si alium bouem occiderit, reddet bouem pro boue, & mortuū bouem recipiet. Not. quod quis tenetur ex negligentia.

b. Non custodiuit.] supple, & alterius bouem occiderit: vnde tenetur, quia culpa sive negligentia ipsius, damnum datum est, qui debuit diligentiā adhibere: vt inf. c. vi.

c Reddet bouem.] hoc intellige cū bos ille, qui damnum dedit, aggressus ē aliū, & occidit, sed è conuerso nō tenetur. ff. si quad. pau. fe. di. l. 1. §. cum arietes, ff. ad le. Aquil. l. itaque. seu cū dubiū est, quis bos primo aggressus ē ff. ad leg. Aquil. sciendum, §. cum stramenta. Et si aliàs animal tuum mihi damnum dedit, tu teneris. inf. e. c. vi. ver. quod si. & inf. eo. c. proxi.

SI læserit.] CASVS. Si iumentum alicuius læserit agrum vel vineam alterius, restituet æstimationē dāni. Not. q quis tenetur de pastu pecoris sui: quia tenetur soluere æstimationē damni.

d Aestimationem restituet.] nisi dando animal velit liberare seipsum, inf. eo. cap. vlt. vltra enim æstimationem non tenetur conuentus de pastu pecoris, & actio. ne in factum conuenitur, ff. de præscript. verb. qui seruandarum. §. si glans, & expellere debet animal, quo damnum dedit, & tanquam suum non includere illud: cum dominus illius teneatur ad damnum ff. ad leg. Aquil. Quintus Mutius. §. Pōponius. I Bernardus.

CAP. II.

SI quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, ceciderit que bos vel asinus in eā, domin⁹ cisternæ reddet [a] pretium iumentorum: q. autem mortuum est, ipsius erit.

¶ Idem. †

¶ *Breue est, & ideò non summatur.*

CAP. III.

SI bos alienus cornupeta esset ab heri & nudiustertius, & non custodiuit [b] eū dominus suus reddet bouem [c] pro boue, & cadauer integrum accipiet.

¶ Idem. †

CAP. IIII.

SI læserit quispiam agrum, vel vineam, & miserit iumentum suum vt depascat aliena: pro damno æstimationem [d] restituet.

¶ Idem. †

Breue est & non summatur.

SI egressus.] CASVS. Si aliquis apposuerit ignem in agro suo, & damnum dederit in segetes vicini sui, damnum restituet. Nota, qui occasionem damni dat, &c.

e Reddet damnum] Si fuerit in culpa a dum apposuit istum ignē, nec adhibuit diligētiam quam debuit. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. in hac, & inf. eod. ca. vlt. aliàs si nihil de contingentibus omisisset, nō tenetur. inf. eo. c. vlt.

CAP. V.

SI egressus ignis comprehenderit aceruos frugum, siue stantes segetes in agris, reddet [e] dānum, qui ignem succenderit.

¶ Ex pœnitentiali Romano. †

¶ *Breue est, & quasi idem cū præcedenti.*

CAP. VI.

SI quis domum, vel aream cuiusquam incenderit voluntariè [f] sublata, & incensa omnia restituat, [g] & tres annos pœniteat.

¶ Honorius tertius episcopo Bononień.

¶ *Secularis potestas, qui cleri cum banniuit, condemnari debet per iudicem ecclesiasticū secūdum æstimationem iniuriæ in expensis & damnis. Et hodie adde pœnam in Clemē. prima de pœnis.*

SI ignis.] CASVS. Si aliquis voluntariè incenderit domum alicuius, totum damnum restituet, & tres annos pœniteat. No. quod in dānis illatis attenditur voluntas.

f Voluntariè.] secus si contra voluntatem, dum tamen nihil de contingentib. omiserit. inf. eo. cap. vlt. in fi.

g Restituat.] In quadruplum infra annum, post annum in simplum. ff. de incen. l. 1. Sed si negligentia, in simplum: sed si dolo fecerit, secundum leges concrematur. ff. eo. qui ædes.

OLim.] Diuiditur quia primo recitat processum delegati, quem secundo reuocat, & causam diffinit, ibi, Quare. Abbas. CASVS. Florentini olim posuerunt in bāno episcopum Fesulanum, dāna & iniurias ei alias plurimas irrogantes. Super his commisit Papa causam episcopo Mutineń. vt eos compelleret ad satisfaciendū super prædictis episcopo prædicto: Episcopus vocatis partibus cœpit in causa procedere, & recepit testes lite non contestata: & inde causa delata est ad dñm Papā: ipse examinato processu, qualis cōtestata non fuit processum illum reuocauit: quia & commune Florentiæ banniuerat epm Fesulanum contra Deū & ecclesiasticam libertatē, pp iniuriā bāni, & pp expensas & alia dāna pp hoc subsecuta, condemnauit cōe Florentiń. in mille libris vsualis monetæ, præmissa taxatione, & pstito iuro epo Fesulano. No. quod non tenet processus lite non cōtestata. Itē non tenet bannū datū in ecclesiasticam personā, contra ecclesiasticam libertatem. Item condemnatio expensarū semper facienda est taxatione præmissa, & iuro secuto.

CAP. VII.

OLim † scribentibus nobis episcopo Mutiń. vt potestatem, Consiliarios: & populum ciuitatis Florentiń. ad satisfaciendū de damnis & iniurijs irrogatis episcopo, & ecclesijs Fesulań. censura ecclesiastica coarctaret: idem testes lite non contestata recepit. Quare nos eius pro-

cuis Stratis fermè apud nos: & de hoc in Spe. de actio. §. c. versi. sed pone, taue nio. & dic vt ibi Io. And.

a Vt si posuit in stipula tempore ven toso. Io. An.

† Similis snia reperitur apud Bucchardum li. 19. decr. c. 5. tit. de sacri. leg. §. cōcremasti domū & c. 7. tit. de dāno dato, ī I. compilat.

† De materia huius decretalis, vide plenissime quod sancitū ē in Clemē. I. de pœnis. adde ca. grauis, ī. de restit. spol.

a Reuocato.] Iste verò non contestata, non valet processus: vt hic patet & supra vt lit. non conte. accedens. & supra de eler. dudum. 2. & sup. de purg. cano. cũ dilectus.

b Banniuerat.] Tale bannum nullum fuit; quia nullũ habet iurisdictionẽ in ipsum: Laico † enim nõ licet de clerico legẽ dar. 96 distin. bene quidem. & 16. q. 7. si placuit. Immo tanquam sacrilegus fuerat, puniẽdus eadẽ causa & q. ea. si quis principũ. & qa seo offendit ecclesiasticam libertatem, & propter hãc iniuriam punitur ad expensas, quas propter hoc fecit & damna quæ pertulit tali occasione: vt patet.

† De hoc articulo uide plenè per Franciscum de Victoria in relectione prima de potestate ecclesiastica, par. ulti.

c Taxatione.] debet iudex primo taxare de expẽsis & damnis in iudicio petitis. 3. q. 3. offeratur, ver. quod fieri. & postea debet iurare; & tali iuramẽto stabitur, tanquam legitimè probationi. C. vnde vi. si quando. & 2. q. 1. in primis. supra de his quæ vi metusuè cau. fiunt. capitulo. vlt. vbi de hoc. Ber.

d Vsualis monetæ.] Et si de hac non fuisset dictum de illa tamẽ intelligeretur ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. vl. & ff. de cõtrahẽ. emp. imperatores. & si plures essent vsuales monetæ, videtur de minori intelligendum, ff. de leg. 3. nummis. & sup. de cẽ. si ex parte.

† Vide glossam in ca. si canonici uer bo damnis & iniurijs de of. ordi. li. 6.

† Dictio, ꝓ, deest in uetustiorib. codicibus.

cessu penitus reuocato a cõmune Florentin. quia banniuerat [b] episcopum Fesulaneñ. contra Deum & ecclesiasticam libertatem, propter iniuriam banni, expensas, & damna tali occasione secuta: taxatione [c] iuramẽto præmissa, in mille libris vsualis [d] monetæ, prædicto episcopo sententialiter duximus condemnandum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iurat statutum super non repetendis damnis, hoc non obstante expensas repetere poterit h. d. Vel sic. Statutum super damnis non repetendis, ad expensas non extenditur.*

CAP. VIII.

IN † nostra & fratrum nostrum præsentia ꝓposuistis, quod olim ciues Brixien. pro † restaurationibus damnorum illatorum ad inuicem, quę propter multas ciuiles discordias incurrerant, plurimum aggrauati statutũ editum, de non petendo vel recipiendo in posterum restaurationes huiusmodi à communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramẽto: & infra.

¶ Cum igitur aliud sit dãnorum [e] restauratio, quã satisfactio expensarum, & ideò in iuramento exhibito super damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expensarum fuerat comprehẽsum: Mandamus, quatenus iuramento non obstante prædicto, auctoritate nostra prouideas, ꝙ dictum cõmune pro bono concordiæ, ad expensarum satisfactionẽ aliquid † contribuat, [f] iuxta tuę discretionis arbitriũ, à te sicut expedierit moderandum.

¶ Idem.

¶ *Habet plura dicta: & se summat.*

CAP. IX.

SI cul-

IN nostra.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur decisa consultatio: In secunda responsio ibi, Cum igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Brixienses multas discordias olim habuerũt inter se, quarum occasione multa damna sustinuerunt illata ad inuicem propter ꝙ cõiter statutum fecerunt de non petendo uel recipiendo ulterius restaurationes damnorum à cõi; & statutum hmõi firmauerũt, etiam iuro; sed præter damna occasione huius discordiæ multas fecerant expensas, quas petebant sibi refici à cõmuni: dubitatum fuit, an obstaret eis iurm super dãnis nõ repetẽdis; propter ꝙ eps Brixien. proposuit hoc in præsentia Papæ. Cũ ergo aliud sit damnorum restauratio & aliud satisfactio expensarum, iurm præstitũ super articulo dãnorũ, nõ dẽt intelligi ꝙ factũ expẽsarũ fuerit cõphensũ: unde mãdat Papa, quatenus iuro pdicto non obstãte, eps ꝓuideat auctoritate Papæ, ꝙ dictũ cõe p bono pacis & cõcordiæ cõtribuat ad expẽsarũ satisfactionẽ iuxta arbitriũ ipsius, sicut viderit expedire. No. ꝙ iurm non extenditur ad aliud q̃ iuratum sit. Item aliud est damnum, & aliud expensæ, & ideò iuramentum præstitum super uno, non extenditur ad aliud. Item propter bonum pacis multa fiunt, quæ aliàs fieri non dẽnt.

Glo seq. distinguit damnum & expensas, & damnũ subdistinguit circa rem, & extra rem, concludens expensas hic non includi, quia de his non agebatur.

e Damnorum.] No. ergo, ꝙ dña est inter damnũ, & expensas, vt hic patet, & sup. c. proxi. ar. vnde iurm super vno factũ non extẽditur ad aliud cum sint diuersa, puta, si pp discordiã domus aliqua destructa fuerat possessio, aliqua sterilis remãsit, vel qa negotiari non potuit, huiusmodi damna remissa sunt, & iuro firmata. Quoddã. n. dãnum siue interesse dr circa rẽ: puta, subtraxisti instrumẽta, quib. possessio ecclesiæ firmatur, vel alterius, teneris ad illud dãnũ ꝙ cõtingit ꝓpter ablatiã instrorũ 12. q. 2. sigs de clericis. & ff. de actio. emp. & vẽd. Iulianus. in prin. Qd dã dr extra rẽ: puta, debui tibi frumẽtũ, & qa si dedi suo tpe, familia tua fame periit: illud damnũ si cõsequeris, sed ptiũ frumẽti vel vini, ff. eo. si sterilis. §. cũ per vẽditorẽ. Expensæ dicunt quas quis facit circa sũptus litis, & circa aduocatos. C. de iud. sancimus. De istis expensis sit mentio i. vt li. nõ cõtest. qm. frequen. in alijs. & i. de dolo. & contu. fine. & ꝯsimiles expẽsæ fuerũt hic quas faciebãt eundo & redeũdo. Vel expẽdẽdo pecuniã suã faciẽdo maiores expensas, quam consueuerunt; ad istas expensas iurm non extẽditur tñ si intellexisset de huiusmodi expensis & de his intenderãt iurare, & hoc cõstaret, super his fieret interpretatio, sicut credo. Sed hic simpliciter dictũ est de damnis, quare ad ea tantum restringitur iuramentum. Et sic est aliud damnum, & aliud expensæ, sicut dicitur aliud pœna, & aliud mulcta, & aliud fraus, & aliud dolus ff. de uerborum significatio. aliud fraus.

† Dictio, quid, deest in antiquis exemplaribus.

f Contribuat.] pro bono concordiæ; ut hic dicit. sic fit constitutio quando iactus mercium factus est. ff. ad l. Rho. de iac. l. 1. & 2. §. cum in eadem, & l. amissæ. Sic ergo in casu isto, æquum est fieri contributionem propter bonum pacis & concordiæ, ne forte hac occasione concordia non seruetur.

SI culpa.] CASVS. Aliquis culpa sua damnũ dedit alicui, aut iniuriam irrogauit, seu alijs irrogantibus iniuriam opem tulit, aut hæc imperitia uel negligentia euenerunt: dicitur, quod super his satisfacere tenetur nec ignorantia ipsum excusat, quia scire debuit ex facto suo iniuriam posse contingere uel iacturam.

¶ Quod si animalia.] Ecce si animalia tua damnũ dederunt, nihilominus satisfacere te oportet, nisi tu uelis liberare te ipsũ dãdo aialia tua damnũ passo: sed si aialia tua fera fuerunt, & q̃ cõsueuerũt nocere, nõ sufficit ad liberatio-

beratione ea dando, quia non curasti, quam debueras diligētiam adhibere: In fine dicitur, quòd licet, ille qui occasionem damni dedit, damnum dedisse videatur, tamen secus est in illo dicendum, qui diligentiam, quā debuerat adhibuit, ne damnum contingeret. No. quòd quis tenetur si culpa sua damnum dedit. Item tenetur qui iniuriam irrogauit, vel alijs opem tulit, & ignorantia in talibus non excusat. Item sufficit dare animal pro damno dato ab ipso, sed in feris animalib. hoc non sufficit. Item qui occasionem damni dat, dānū dedisse videtur, cum diligentiam nō adhibuit quam debuit. Item non est ei imputandum qui de contingentib. nihil omisit.

pa [a] tua datum est damnum, vel iniuria irrogata, seu alijs irrogantibus opem fortè tulisti, [b] aut hæc imperitia [c] tua siue negligentia euenerunt, iure super his satisfacere te oportet: nec ignorantia [d] te excusat, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse cōtingere, vel iacturam. ¶ Quòd si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionē teneris: nisi ea dādo passis damnum, velis liberare te ipsum: quod tamen ad liberationem nō proficit, si fera animalia, [e] vel quæ consueuerūt nocere, fuissent, & quam debueras non curasti [f] diligentiam adhibere. ¶ Sanè licet qui occasionē [g] damni dat, damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicēdum, qui vt non accideret, de cōtingētib⁹ nil omisit. [h]

a Si culpa.] Not. ꝙ ad hoc, vt teneatur qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, necesse est culpā interuenire, alioquin non tenetur, vnde infantes, & furiosi non tenentur si damnum dederint, quia iudicium animi non habent, ff. ad l. Aqui. sed & si. §. iniuriam, & §. igitur, & 15. quæst. 1. illud impubes tamen doli capax tenetur, vt hic, & cap. illud 1. & §. igitur, & ille non tenetur de culpa, qui ad sui defensionem, & incōtinenti, & eodem modo damnum dedit, ff. eod. scientiam. §. qui cum aliter, & de leuissima culpa quis tenetur in casu isto, ff. eod. l. 5. & ille excusatur à culpa, qui alterius impulsu, vel violentia ventorum damnum dedit. ff. eo. quemadmodum §. si nauis, & §. Item Labeo.

Et in clem. de homi. si furio n. Io. And.

b Tulisti.] No. quòd non solum qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, sed qui opem tulit tenetur, puta si vnus tenuit, & alius interemit, ille qui tenuit quasi causam mortis dedit, ideoque actione in factum tenetur, ff. eod. Item Mela, §. si alius, & §. Item cum eodem, & ff. de iniur. non solum in princip. & §. si mandato, sic & ope. & consilio furtum committitur. Insti. de ob. quæ ex delicto nas. §. ope. & homicidium ope & consilio committitur, supra de homi. sicut dignum, §. illi qui, & §. vlt. & §. hi qui simile, ff de adul. si cuius, §. vlt.

c Imperitia.] quæ annumeratur culpæ. Instit. ad leg. Aqui. §. imperitia. & ff. de reg. iur. imperitia, & ff. loca. si quis fundum. 2. § Celsus. Item intellige de negligentia prout hic dicit, ergo siue culpa, siue imperitia, vel negligentia damnum dederis, vel si iniuriam irrogaueris, vel dantibus opem dedisti, teneris, si negligētia tua aliquid minus bene fecisti, & ob hoc damnum datum sit teneris, ff. ad leg. Aqui. si seruus. 2. §. si ex plaustro, & l. qui occidit, §. in hac. & negligentia imputatur, inf. de pœ. & remissio. quæsitum, vbi de hoc.

Aliàs, si quis omū, vide e plati vic. nis c. vl. sup l. 2. Io. An. Hoc intelligas sano 3ō, videlicet, ꝙ licet xutere p. u catē legiti iē se defendendo, vide ostores i l. t vim, ff. de ist. & iure.

d Ignorantia.] hic non excusat ignorantia à culpa, si potuit scire ex facto suo contingere iacturam, vel iniuriam: puta, mihi licet percutere percutientē me, si cū vellem eum percutere, alium percussi, imputatur mihi. ff. ad l. g. Aqui. scientia, §. qui. & ff. de iniur. cū qui, §. si iniuria, arg. cō. ff. eo. si cū seruo. debuit ergo adhibuisse diligentiā in facto suo, vt dicit in fi. & sic non imputaret. Et illud scias, ꝙ iniuria fit aut re, aut verbis. Re, quoties manus infertur, Verbis, quoties conuitium dicitur, ff. de iniur. l. 1. & ī. de re iud. cum te, & iniuria per dissimulationem abolетur. ff. eo. non solum. §. 1. Et illud scias, quòd conuentus de damno dato, si negauerit, & probatum fuerit, condemnatur in duplum, ff. ad leg. Aqui. l. 2. & C. eod. tit. cōtra negantem.

e Animalia.] sic ergo si quadrupes tua, siue animal damnū dedit, ad æstimationem teneris: quia non custodiuisti animalia tua: tamē si velis dare animal pro damno, liberare te potes, vt hic dicit, & ff. si quadru. pau. fe. di. l. 1. circa prin. & Insti. eo. tit. in princ. vndè sumpta fuerūt hæc verba. Et hoc habet locum in his animalibus, quæ cō naturam mouentur, vtpotè si bos cornu petere solitus fuit, vel equus calcitrosus, vt dicitur in prædictis legibus. In feris autē animalibus quæ naturali sua feritate damnum dederunt, hoc non habet locū, quia illud animal dando non liberaberis, quia non adhibuisti diligentiam quam debuisti, vt hic dicitur, aut etiam si fugiet, nihilominus teneris saltem directa actione, vel vtili potius. Si verò aufugit, & nocuit, non potest dominus quondam conueniri quia desinit dñs esse, vt ff. eo. l. 1. § in bestijs. & Inst. eo. §. 1. Feræ bestiæ sūt vt vrsus, & cerui [4] q̄ sint aīalia siue volatilia fera, dicitur insti. de re. diui. §. feræ. & in alijs, §. sequentib. Cum. n. liber homo damnum dat, locum habet actio legis Aqui. dum verò quadrupes siue animal, locum hab. et actio de pauperie: cum verò seruus, tunc locum habet actio noxalis, & tunc licitum est seruum dare pro damno dato. Inst. de nox. circa princ.

f Non curast.] quia huiusmodi animalia non debent teneri in publico, vbi publicū iter est. Insti. si quadru. pau. fe. dic. §. hic quoq;. aliàs §. cæterum, si verò teneantur in publico, & damnum dederint, tenetur dominus in duplum, & nihilominus actio de pauperie locum habet: quia cum plures actiones concurrunt pœnales in eadem re, vna non tollit aliam. Inst. eo. §. fi.

g Occasionem.] ff. ad l. Aqu. qui occidit, §. in hac, & ī. de homic. de cætero, vbi de hoc, ī. de testa. sicut. in glo. quæ incipit, ar. quòd qui.

h Nil omisit.] No. quod non est imputandum ei, qui de contingentibus nihil omisit, ff. ad l. Aqui. qui occidit. §. in hac & l. qui foueas, & l. si putator. & 50. distin. si duo, & ī. de hom. c. vlt. & antepe. Bern.

4 De certo deposito qui aufugit, quā post tēp⁹ depositari⁹ cœpit: tenēt Pi le⁹ qō. 55. & Bar. in cons. 55. ꝙ si nomine deponentis id fecit: restituere tenēt. sec⁹ si proprio: p id qđ hic dicit gl. Ioan. And.

TITVLVS XXXVII. De pęnis.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ Toties puniendus est criminosus, quoties delictū iterat.

† Ex quo Toletano cōcilio hoc sūptū sit, nondum inuētū est, referunt Burchardus li. 19. decret. ca. 158. & I. uo. par. 15. c. 106. & cap. 1. eod. tit. in 1. comp.

C A P. I.

EA, quæ frequēti pṗuaricatione iterantur, frequēti seu-

DE POENIS.

Supra visum est de varijs excessib. propter quos pœnæ debentur, meritò subijcitur inde rubrica de pœnis.

De hac materia tractatur 23. q. 4. & q. 5. per totu. 23. dist. quamquam, 12. q. 2. in antiquis, vsque ad §. verum d. 16. q. 1. & 6. quasi per totum. 81. dist. in multis capitulis.

EA quæ.] Pone exemplum in capit. pia. de except. lib. 6. vbi excommunicationis exceptio potest contra actorem pluries opponi, & ibi dicitur, quòd quoties deficit in probando, toties debet puniri in expensis. Abbas.

CASVS. Quærebatur verum vna satisfactio plura peccata comprehenderet: Consultus Papa respondet, quòd quoties quis peccat, toties puniri debet. No. quòd frequens delictum puniri debet.

[Gl. seq. alleg. duas concor. & duo similia, & arguit.

a Condemnētur.] sic 6. quæst. 1. imitare. 1 & de pœ. dist. 1. mensuram. Et ita quoties quis deliquit, toties puniri debet: sicut in contractib. consueuit dici, vt pœna soluta contractus maneat in sua firmitate, ff. de transactio. qui fidem. Sed etiam arbitrio quis stare nō cogitur pœna soluta, nisi id expressè dicatur. ff. de arbit. si duo, in fine. Et sic est arg. quoties clericus in delicto repertus fuerit, toties exigatur ab eo pœna ar. 23. dist. quanquam, in fi. & ff. de ver. obl. l. sic stipulatus.

1 Vide qđ notat Spec. tit. de sēt. § la. § 2. ad finē, & tit de contu. § fin. vers. sed pone, iudex.

† Est in Cōcilio Triburien. sub Arnulpho Imperatore ca. 4. sed alijs verbis refert Burchar dus li. 6. decr. c. 11. Iuo par. 10. cap. 104. & Gratian. siue Palea 17. q. 4. c. omnes presbyteri.

tentia condemnentur.[a]

¶ Ex Concilio Triburien. †

¶ *Interficiens presbyterum, puniendus est, & pœna pars ecclesia cui præfuit, alia pars pro eius anima distribuitur.*

CAP. II.

PResbyteri interfecti compositio,[b] episcopo ad cuius parochiam pertinet, soluatur: ita vt medietatem vtilitatib[us].[c] ecclesiæ, cui[d] præfuit, tribuat: & alteram in eius eleemosynā iustè dispertiat: Quia nullus eius hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociauit.[e]

PResbyteri.] Dicit quid faciēdū sit de pœna, quā soluit interfector presbiteri: hoc dicit. Primo ponitur vnum dictum: Secundo ratio: ibi, Quia. Abb.

CASVS. Si aliquis interfecerit presbyterum, & cōpositio indè fiat: accepta pecunia soluatur illi episcopo, ad cuius parochiam pertinet, ita quod medietatem tribuat in vtilitatem illius ecclesiæ cui præfuit, & alteram pro anima defuncti pauperibus eroget: quia nullus hæres eius proximior est, quam ille, qui ipsum domino sociauit. No. quòd pœnam pecuniariam, quam recipit episcopus ab aliquo, sibimet appropriare non debet, sed in vtilitatem ecclesiæ distribuere. Item ecclesia est hæres clericorum, vndè in rebus eorum succedere debet.

¶ Ca. 5. eo. ti. in 1. cōp. & post Conc. Lateran. sub Alexan. iij. par. 1. cap. 3.

b Compositio.] hæc compositio per legem Lombardam est sexcentorum solidorum. 17. q. 4. qui subdiaconum.

[Glo. seq. arguit.

c Vtilitatibus ecclesiæ.] hoc ideò, quia & sic ecclesiæ iniuria facta fuit, & in suum ministrum, iuxta illud: Qui vos tangit, me tangit. 2. quæst. 7. accusatio. Et est ar. quod pœnas pecuniarias, quas recipit episcopus, non lucratur ipse, 2 sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti debent, vel diuidet illas, ar. 1. dist. ius militare, & 16. q. 6. capitulo 1.

2 Et idē non vl quod possit illas remittere, de hoc no. & dixi de off. leg. nisi, in 1. gl. Ioan. And.

d Cui.] scilicet ecclesiæ.

e Sociauit.] baptizando, & ordinando illum.

¶ Alexand. iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Non debent prælati pro criminosis sustinēdis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.*

CAP. III.

LIcet † iuxta Apostolū, & infra. ¶ Accepimus, quòd archidiaconi Conuentren. episcopatus, pro corrigendis excessib. & criminibus puniendis, à clericis, & laicis[f] pœnam[g] pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ † personas quandoque suspendunt, ecclesias interdicunt, à vicarijs denarios, vt eos in ecclesijs cātare permittant, exigere non formidant, & alia agūt, quæ canonum obuiant institutis, & de radice cupiditatis, & auaritiæ prodire videntur: & infra. ¶ Mandamus, quatenus archidiaconis præfati episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contrauenire præsumpserint, eos appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas.

LIcet.] Archidiaconi, & alij Prælati, qui in criminibus dispensare nequeunt, pœnam pecuniariam imponere non possunt, vbi à iure alia statuitur. Primo ponitur archidiaconorum actus reprehensibilis: Secundo mandat illis inhiberi, illosque cōpesciti ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Archidiaconi Conuentren. episcopatus pro corrigendis excessibus à clericis, & laicis pœnam pecuniariam exigebant. Item pro annua exactione quandoque rectores ecclesiarum suspendunt, & ecclesias interdicunt, à vicarijs denarios exigunt, vt eos in ecclesijs celebrare permittat: hæc & alia committebant cōtra canonū instituta: Mandat Papa Cātuarien. archiepiscopo, quaten[us] hęc prædictis archidiaconis districtius interdicat: Si autem contrauenire præsumpserint, eos ecclesiastica censura compellat. No. quod excessus clericorum sunt puniendi pœna spirituali secundum canones, & non pecuniaria.

† Dictio pe[cuniæ] deest in antiquo[...] ribus etiam [...] plurib[us].

[Glossa seq. quærit, & dupliciter soluit.

f Laicis.] sed quare à laicis, quia fortè sunt de sua iurisdictione temporali, vel de consuetudine hoc habent.

[Gl. seq. notat pœnas pecuniarias, & consignat cōtrarium, soluit distinguendo, ponit opi. Hug. qui determinat.

g Pœnam pecuniariam.] Ex hac decretali videtur, quòd pro criminibus pœna pecuniaria exigi non debet, cum Papa hic illa prohibeat, arg. 16. quæst. 6. cognouim[us], & cap. de lapsis, & cap. episcopo, c. 1. & 1. quæst. 1. nullus episcopus, & sup. de simo. nemo. & 83. dist. si quis episcopus, arg. contra, 23. q. 5. si vos. Vndè no. quòd cum instituit pœnam pecuniariam insligendam, quicunque cognoscit de illo crimine, illam potest insligere, ff. de iudic. l. 2. § vlt. & ī de rap. in archiepiscopatu, & 12. q. 2. cum deuotissimam. 18. distin. qm. 3 Si verò ius solam pœnam spiritualem vel corporalem super crimine statuit, iudex nec debet, nec potest illam in aliam commutare, sed ille tantum qui de illo crimine potest dispensare. Et cum de pœna criminis nihil de iure cautum est, an pecuniariam, vel aliam insligat, iudicis arbitrio committitur, ī de offic. deleg. de causis. Cum iudex super crimine dispensare potest, benè potest insligere pœnam pecuniariam, vel aliā. Sed archidiaconi isti super his criminib. dispensare non poterāt: vndè non debebāt pœnā pecuniariam insligere, sed imponere spiritualē, secundum quod qualitas criminis exigebat, ar. ī de iud. at si clerici. Hug. dicit, quod illa pœna est insligenda, quæ magis timeatur, arg. 23. q. 4. ea vindicta, & q. 5. prodest, & supra, vt lit. non cont. quoniam, in fi. Sed hoc intellige habere locum cum iudex talis est, qui possit dispensare, & commutare pœnas, sed isti archidiaconi hoc non possunt. Ab.

3 Vide [...] ibi. & c. [...] cum libe[...] 21. q. 5. & [...] ma ti. de [...] ord. § qui [...] tiner. & [...] pro hum[...] de homi[...] lib. 6.

h A vicarijs.] Hoc erat simoniacum, cum ordo sit sacramentum, cui adhæret executio. si ergo vnum vendunt, & reliquum. 1. q. 3. si quis obiecerit, & c. saluator.

¶ Idem in Concilio Turonen.

¶ *Victus condemnatur victori præsens in expensis, etiam in causis pecuniarijs, & vnū casum excipit.*

Calumniam

CAlumniā.] Primò legem recitat, quam secundò approbat ibi, Quoniam. Abb.

CASVS. Qui calumniosè litigant, condemnandi sunt in expensis, & de calumnia puniuntur, secundum quod leges præcipiunt: & quia istud sacris consonat institutis, præcipit Papa vt de cætero in pecuniarijs causis victus, victori in expensis condemnetur, nisi feratur sententia pro absente. Not. quod qui calumniose litem agit, in expensis alteri parti cōdemnari debet.

a Alio.] Ita vt præter expensas de calūnia puniatur. C. de calum. l. 3. & inst. de pen. tē. lit. §. aduers. quia infamis efficit, vt ibi dicitur. de quibus legibus hic facit mentionem.

¶ Gl. seq. ponit opinionem suam, & contrariā, & remittit.

b Victori.] Victus victori in expensis condemnari debet, si per calumniā & malam fidem appareat eum mouisse litē, & vt hic expresse dicit litera in princ. & in Auth. de iu. § oportet. col. 6. & ff. de iudic. cū quē temere. Alij dicunt, quod eo ipso quod succumbit, præsumitur calumniator vndē condemnari debet in expēsis. De hac materia plene dictum est sup. de dol. & contu. finem.

c Nisi sententia pro absente.] Sicut cauetur, C. de iudi. propter tādum. §. & si quidē, ibi dicitur, quod victus præsens sumptus suos de cōdemnatione deducat.

CAP. IIII.

CAlumniam † & audaciam temerè litigantium cōdēnando in expensis, & alio [a] multiplici remedio sācito Imperialis cōpescit. ¶ Quoniam igitur sacris institutis conson... dignoscitur: Præcipimus, vt de cætero in causis pecuniarijs victus, victori [b] in † expensis condemnetur: nisi sentētia [c] pro absente feratur.

¶ Inno. 3 Midrosiensi archiepiscopo.

¶ Clericus causam seu operam prabens bello, deponendus est

CAP. V.

QVod † in dubijs: & inf. ¶ Quia verò tā sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, quàm, qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant [d] ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ Clericus pro magno scelere ab eo commisso deponi debet, & in monasterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

QVod i dubijs.] CASVS. Sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, & qui personaliter conflictum exercent, & alios incitant ad pugnandum, omnes sunt deponendi. Not. quòd non solum ille est homicida, qui interficit, sed etiam ille, qui incitat ad interficiendum.

d Incitant.] in bello iniusto, arg. sup. de homic. sicut dignum, §. qui vero, & ff. ad l. Aquil. item Mela §. item cum eo. secus si esset iustum, quia tunc licitum est hortari. 23. q. vlt. hortatu. & c. igitur & c. vt pridem, & interesse bellis ea causa q. 3. Maximianus.

TVæ.] Abbas & clericus in magnis criminibus deprehensi, post depositionem detrudi debent in monasterium ad agendum pœnitentiam. Et diuiditur. Primo ponitur consultatio: secundo responsio ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Clerici aliquando deprehenduntur in latrocinijs & alijs magnis sceleribus, quæritur, qualiter sint puniendi? Respondet Pap. quod à suis sunt ordinibus degradandi, & in arctis monasterijs detrudendi ad agendum pœnitentiam. No. quod clerici deprehensi in latrocinijs & magnis criminibus, degradari debent, & in arctis monasterijs detrudi.

¶ Gl. seq. ponit duas lect. & secundam declarat.

e Deprehensi.] & cōuicti, sola n. deprehensio non sufficit, sup. de iud. cum non ab homine. Vel itel lige, deprehensi, ita quòd factum sit notorium per euidentiā facti: tales enim statim condemnari possunt. C. de defen. ciui. l. defensores. Et ar. sup. de coha. cle. & mul. c. vlt. & 2. q. 1. de manifesta. & talis deprehensio auctoritate sui plati fieri debet, ne vltra se extendat violentia, quàm exegerit defensio clericorū, infrà de senten. exc. vt fame. alias capientes essent excommunicati, vt ibi.

f Monasterijs.] sim. 16 q. 6. de lapsis. & 50. dist. si ille. & si incorrigibiles fuerint, per secularem iudicem postea deprehendantur, sup. de iudic. cum non ab homine.

CAP. VI.

TVæ † discretionis prudentiam: & inf. ¶ Ad illud quod à nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinijs, vel alii, magnis sceleribus deprehensi [e] puniri debeāt: Respondemus, quod à suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasterijs, [f] ad pœnitentiam peragendam.

¶ Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ Si vterque contrahentium venit cōtra contractum, vterque potest exigere pœnam ad iudicem promissam ex compensione.

CAP. VII.

COnstitutus † in præsentia nostra: & inf. ¶ Licet autem instrumēto episcopi Lauitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractum non seruans, solueret obseruanti: cum tamen vtraque pars venisse contra illum, ex confessione [g] propria conuincatur: cum & pars vestra subtraxerit episcopo pensionem, & epus procurationem exegerit ab eadē ecclesia, sicut œconomus proposuit memoratus,

COnstitutus.] Primò ponit diffinitionem. Secundò causam interserit ibi, Et cum. Abbas.

CASVS. Episcopus Lauitanus concessit monasterio Cryptæ ferratæ omnes ecclesias in eius diœcesi sitas pertinentes ad monasterium illud, & quicquid iuris habebat in illis in emphyteusim sub annua pensione reddenda, ita quod sola pensione contentus esset, sub certa pœna apposita instrumento indè confecto: post modum orta fuit super his contentio inter eos per confessionem vtriusq; partis constitit, quòd pars monasterij subtraxit episcopo pensionem, & episcopus exegit à monasterio pensionem, & sic vtraque pars commisit in pœnam, vndè dominus Papa vtranque partem à pœna illa reddit absolutam. Not. quòd confessio in iure facta præiudicat. Item pœna cum pœna compensatur.

g Ex confessione.] confessio enim in iure facta præiudicat, supra de transactio. præterea, 2. & supra de confess. cum super. & cap. vlt. vbi de hoc & C. eo. l. vnica. & ff. eo. l. 1.

¶ Gl. seq. opponit dupliciter & soluit.

a Vtram-

Ca. 9. e. tit. 1. comp. post contra Lateran. sub Alex. p. 3. c. 2.

Aliās ita: expēsis legitimis irrita: in expēsis oib. in manu ipsius vt est pressum, & excepto, ... nec iuramentum omnie ex ... à cōdēnatione exaii. cond. l. 1. & iuram.

Cap. vnico. ... 1. 3. cōp. ... clericis pugnare ... B. Tho. q. 40. ar. vide ibidē ... Londoñ. episco.

... 1. fin. ... gloss. ... Anda.

† Ca. 3. tit. de vita & honest. c. er. in 3. cōp. Vide Bernardinū Diaz in prac. crimin. c. 14.

3 Quod intellige ut dixi de iudic cū vb ab hoīe, super 1. glos. Io. An.

† Pars c. constitutus, ī. de relig. domi. vbi inuenies varietates de uoce, Lauitani.

a Vtranque.] Sed vr quod episcopus non inciderit in pœnam: nam cum altera pars ei subtrahit pensionem, licitè potuit petere procurationem: quia fidem non seruanti, fides non est seruanda supra de iureiuran. peruenit 2. nam licitum est redire ad priorem actionem, cum ex parte altera non paretur pacto; supra de pacto eum pridem. De hoc dictum fuit 3. de elect. cum inter R. Episc. vr quod illi potius præiudicet, qui vltimò incidit in pęnam: nam si vterque est in mora, semper vltimò mora nocet, ff. de peri. & cōmo. rei ven. illud. Respōdeo, hic propter par. delictū neuter incidit in pęnā. ff. de reg. iur. cū par. & in delictis mutua fit compensatio, sup. de adul. ca. pęn. & vl. 32. q. 6. nihil. & ff. sol. matr. uiro. Incōpensatio mutua fit. ff. de cōpen. si ambo. & ff. de dolo. si duo. Hec decre. decisa fuit in fine huius decre. sup. de sel. do. constitutus. & per illam poterit intelligere istam. B.

b Absolutam] præferenda est. n. opinio æstimationis pecuniario cōmodo ff. de sol. cū ex plurib. & ff. de usur. in pecudū. §. ult.

vtrāque a partem ab ea reddimus absolutam. b

¶ Idem priori S. Fridiani, & magistro B. canonico Pisano.

¶ Si testis propter vacillationem incarceratur, infamiā non incurrit.

CAP. VIII.

SVper† his, de quibus nos consulere voluistis, & infra. ¶ Clericus autem, qui pro eo quod variauerat c & vacilauerat coram vobis,† de mādato nostro † captus est, & detentus, infamiam nō incurrit. d

†Ca. 3. e. tit. de accus. in 3. compil.

†Aliàs nobis †Aliàs vestro.

¶ Idem Spoletano episcopo.

¶ Obligatus ad certam quātitatem, certa die sub pęna soluendum, si partem intra terminum soluit, ad pęnam integram non tenetur.

CAP. IX.

SVā † ad nos rectores clericorū sancti Fortunati querimoniā trāsmiserunt, quod cum tibi essent in quadraginta libris per quoddā arbitrium cōdemnati, essetque pęna triginta librarum apposita, nisi eas soluerēt in termino cōstituto: tādē triginta tribus libris in termino persolutis, e occatione septē residuarū, per quasdā nostras † literas veritate tacita impetratas obtinuisti eos ī præfatis trigita libris tibi per delegatū iudicem condemnari. ¶ Quia igitur te nō decet in tantū pontificalis modestiæ f obliuisci, vt inhonestis q̄stib. ähelādo, desideres cū aliena iactura ditari Mādamus, quatenus septē librarum solutione cōtentus, super pœna g triginta librarū, memo

†Ca. 2. ti. ne clerici uel monachi, in 3. comp.

SVp his.] CASVS. Quidam clericus coram Papa in testimonio vacillauit, & variauit in dicto suo: Papa fecit illum capi, & detineri: quæritur, vtrū propter hoc incurrerit infamiam? Respondet quod nō. No. quod vacillans vel varians in testimonio, non est ipso iure infamis.

c Variauerat.] & ideo non fuerat ei credendum. 4. q. 3. c. si testes. §. qui falsò. & supra, vt eccl. benefi. vt nostrum. B.

d Non incurrit.] quia genus pœnæ 1 per se non infamat: nisi sententia præcedat. C. qui ex cau. infam. irro. l. 1. & l. nullam. licet Gratianus aliter senserit. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in fi. Vincen.

1 An carcer sit pęna: dic ut ī. e. q̄uis li. 6. dixerūt hic Inn. Ho & Ab. quod est custodia, no pœna, ff. de pęn. aut facta, §. solent. Io. An.

SVam.] Diuiditur: In prima quæstio. In 2. prouisio, ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Clerici sancti Fortunati condemnati fuerunt episcopo Spoletano in 40. lib. per quoddam arbitrium sub certa pœna, nisi eas persoluerint in termino constituto: episcopus impetrauit quasdam litteras contra eos tacita veritate, per quas fecit eos sibi condemnari in 30. lib. nomine pœnæ, quia non soluerant totam summam in termino constituto: vndè dicti clerici domino Papæ querimoniam transmiserunt: Mandat Papa episcopo Spoletano, quatenus 7 lib. solutione contentus existat, & super pęna 30. lib. clericos illos de cętero non molestet, cum non deceat ipsum inhonestis quæstib. cum aliena iactura ditari. No. quod pęna non debet exigi nisi pro parte non soluta in termino constituto, licet de rigore iuris sit commissa in totum, & secundum quosdam in totum exigi possit, in qua sententia fuit iudex, qui clericos istos condemnauit. Item cum alterius iactura nemo debet ditari, & præcipuè clerici.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit distinguendo.

e Persolutis.] eo ipso quod sortem recipit, pęnæ renuntiasse, vr. ff. de eo quod cer. loco. l. vlt. in fi. & ff. de le cōmis. post diem. & ita vr quod ea ulterius petere nō possit, per hoc quod hic dicitur, nisi aliter conuenerit inter eos cum sortem recepit. f. quod sors & pęna peti possit, arg. ff. de trāsac. qui fidē, C. de trāsac. cū proponas. ff. si quis cau. l. 1. resp. Et sic vr ex hac decre. quod nō committitur pęna in totum cū est effectu, licet sors in totū soluta nō sit: Vndè habes cōtraria plura, ff. de uerb. obl. stipulationum. §. si fortè. Super hoc consueuit distingui: Aut n. illud quod promittitur sub pęna, consistit in dādo, & in totū committitur pęna, licet à parte sit satisfactum, ff. famil. ercis. heredes. §. in illa. i. fi. & ff. de uer. ob. stipulationū. §. si sortem. & l. in executione. §. item si ita. & ff. de pig. act. l. si necess. Si uerò consistit in faciendo, & illud quod promissum est sub pęna, sit indiuiduū, tunc idem est qd a primò casu, quia in totū cōmittitur pęna. ff. fam. ercis. hæredes §. an ea stipulatio. & ff. de uer. obl. eadem. §. Cato. in prin. ibi. ab omnibus factum, & cęt. & l. in executione, §. secunda. Sed in primo casu cum consistit in dando, dixit Azo, quod opposita exceptione repelleretur à pęna pro rata solutæ partis, ar. ff. si quis cau. si seruus, §. 1. & ff. de verbor. obl. l. 2. § vlt. ad fi. & ar. ff. depos. si duo heredes. & ff. de verb. obl. in executione. § insolidum, & hanc æquitatem seruat hic Innocentius. Nec est seruandus ille rigor, vt in totum pęna exigatur, quia non debet quis cum aliena iactura ditari, ut hic dicitur & 14. q. 2. primū, & ff. de cōd. indebi. nam hoc qd nō interest illius pęnam recipere pro soluta sorte: & ideò, quia placuit æquitatem præferri stricto iure. C. de iud. placuit, unde litteræ super hoc impetratæ non valuerunt, quod patet ex eo, quod dicit: ueritate tacita. Alij doctores legum seruāt illum rigorem. Si uerò factum sit diuiduū 2 pro parte tamē cōmittitur. ff. rem ra. hab. si procurator §. si quis à procuratore & ar. ff. de uer. obl. eadem. §. Cato, ibi, at si de eo cautum, &c. Sed cōtrarium vr in l. prædi. ff. si quis cau. si seruus, ubi cōmittitur pęna in totū licet det exceptio ex alia parte, & factū vr diuiduū. Sed dici cōsueuit quod illud est spāle in iudicio, quia & ibi mora purgatur, ff. si q̄s cau. & si post tres. sed ī pęnali stipulatione nō purgat. C. de cōtrah. & comi stip. magnam qua tēpus ibi interpellat, ī. de loc. conltimo.

f Modestiæ obliuisci.] præferenda est. n. existimationis opinio pecuniario commodo. ff. de sol. cum ex pluribus & usis. ff. de usur. in pecudum. §. ult.

¶ Gl. sequens signat contrarium, & remittit.

g Pœna.] videtur ergo ex hoc quod ecclesiastica persona non possit exigere pœnā, nec ab ea exigi, arg. 2. q. 2. fraternitatis, ar. contra sup. eo. constitutus. De hac materia dictum est sup. de arbi. dilectus filij.

†Dictio. n istis, deest plenis; in quis cod. ns.

2 Adde fit obli diuidu idiuid. ī l. si oner. mi mat de. uerb

AD aures.] Diuiditur hæc decre. Nam primò pœna lem sniam recitat: Sedo aggrauat ibi, Quia igitur: Ab. Si. CASVS. Quidã ciues Vincẽtini epm suum interfecerunt, pp q fuerũt feudis & beneficijs, q a Vincẽtina ecclesia detinebãt, p sniã spoliati: q̃rit eps Vincẽtinus, vtrum ipsis vel eorũ hęredib. illa beneficia sint restituenda? Rñdet Papa, q nec ipsis, nec eorũ hæredibus sũt illa beneficia restituẽda, seu de nouo alia conferenda: cum maiori sint etiã animaduersione plectendi. No. q omnia beneficia debet quis amittere, quę obtinet ab ecclesia, qui Prelatum ipsius interfecit, nec alia sibi vel eius hæredibus cõferẽda sũt de nouo. Itẽ pęna nõ solũ tenet auctorẽ, sed extenditur ad hęredes.

a Restituãtur.] Imò vř, q maiori pęna puniendi sunt, vt non solũ ea nõ restituat, sed oĩa alia bona sua ecclesiæ, cui iniuria facta est, tradant perpetuo. 17. q. 4. si qs deinceps. & anathematizẽtur, vt ibi dř, licet ipso iure sint excõicati ea. causa, & q. ea. si quis suadẽte. Item alia pœna imponitur. ĩ. eo. c. proxi. & si iterũ aliq suum episcopum interficiant, priuantur epo. 25. q. 2. ita nos.

Ca. 1. eo. ti. 1. cõpilat.

Hec duo [verba]: bonæ [m]emoriç de[l]ent in oib. ... [l]atie.

Idẽ ĩ casu. ... Io. And.

DIlectus.] Qui iudici iniuriant, p superioris arbitriũ puniri debent. hoc dicit. Abbas.

CASVS. Dř hic, q si aliquis temerè prorupit cõtra iudicis assertionẽ, secũdũ arbitriũ superioris debet puniri, cũ de ipsius litigatoris improbitate constiterit, ne uilescat iudicialis auctoritas.

No. q litigator, qui temere contradicit iudici coram quo litigat, arbitrio superioris puniri debet, quia non est vilipendenda iudicialis auctoritas.

Glo. seq. arg signat contrarium, & soluit.

Ca. 1. tit ... bat. in 4. [co]mpil.

b Assertionẽ.] Arg. q verbo iudicis est credendum, nisi cõtrarium probetur, vt hic dicitur, arg. supra de prob. post cessionem. Argumen. contra supra de testibus. cum à nobis, & supra de probatio. quoniam contra falsam. cui standũ est. Sed q dicit hic, q puniri dẽt litigator. uerum est cum temere a contradicit iudicis assertio-

... [s]i sed do iu ... hoc cõtume ... vt dicen

fatos rectores de cętero non molestes.

¶ Idem.

¶Occidentes Prelatũ, priuantur beneficijs & feudis, quæ habent ab ecclesia, cui præerat Prelatus ille, nec eis vel hæredibus restituentur, nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente capiente, vel banniente episcopum, auctæ sunt similes pœnę, de quibus in Cle. Si quis suadente, eod. tit.

CAP. X.

AD † aures nostri Apostolatus peruenit quod cum quidam parochiani tui ausu diabolico (bonæ † memoriç) I. Vincẽtium episcopum prædecessorem tuũ nequiter peremissent, feuda & beneficia, quæ illi a Vincentina ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cũ multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori sunt animaduersione plectẽdi: Nos tam tibi, quàm successoribus tuis, auctoritate Apostolica prohibemus, ne ipsis, aut hęredibus eorum beneficia prædicta restituantur: a seu de nouo eis alia quælibet conferãtur.

¶ Idem.

Prorumpens contra iudicem, arbitrio superioris punitur.

CAP. XI.

DIlectus † filius electos sancti P. ad mõtes: & infra. ¶ Ne iudicia

ni, puta, cum iudex hoc qđ dicit ostendit gestis, vel cũ litigator nihil ostendit cõtra excõicationis sententiã: tunc puniatur in sumptibus. ĩ. de sen. excom. sacro, argu. sup. eo. calumniam. Vel aliàs secundum arbitrium superioris, ut hic dicit. & sup. de offi. deleg. de causis.

lis euanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constiterit, aduersus assertionem b iudicis temerè prorumpentis: iuxta superioris arbitrium digna poterit animaduersione puniri.

¶ Idem † in concilio generali.

¶Patroni, aduocati, vel vicedomini vendicantes sibi in ecclesiis plusquam iura permittant, per censurã ecclesiasticam compescuntur: & si occidunt Prælatum vel clericum ecclesiæ per se, vel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorum posteri usq; ad quartam generationẽ non admittũtur ad clerum, nec in religion bus proficiuntur.

CAP. XII.

IN quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni, & aduocati seu vicedomini, se in tantam insolentiam erexerunt, quòd non solum, cum vacantibus debet ecclesiis de pastorib. idoneis prouideri, difficultates ingerunt & malitias, verumetiam de possessionibus aliisq; bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem prælatorum prorumpere non formidant. ¶ Cum igitur quod ad defensionis c subsidium est inuẽtum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: Prohibemus

q amittere dẽnt q cquid ab ecclesia tenẽt. Itẽ pęna extẽdit ad hẽdes. Itẽ monachat⁹ oẽm maculã n abstergit.

c Defensionis] Patroni. n. ecclesiã defendere dẽnt, 3 16. q. vlt. filijs, hanc defensionem nõ dẽnt extendere ad grauamẽ, ut dicit, sic ĩ. de appe. c. 3. & c. cum spãli. §. porro.

IN quibusdã.] Diuid. E. Nã primo recitat triplex patronorũ delictũ: Sedo ibi, [Cũ igit.] puidet cõtra primum & cõtra scđũ, vtrũq; phibẽdo: Tertio ibi, [Sacra.] contra tertium, illud primũ puniendo in factoribus: secundo aggrauãdo pœnã in posteros: ibi, [Et ne minus.] Abb. Sicul.

CASVS. Patroni ecclesiarum aduocati, seu vicedñi in tanta psumptione se extolliũt, q cũ vacantib ecclesijs de personis idoneis pideri dẽt, non solũ difficultates igerũt & malitias, verum etiã de possessionib. & alijs bonis ecclesiarũ pro sua volũt dispo nere uolũtate: & q deterius est, i necẽ Prælatorum psumunt erũpere: prohibet gñale concilium expsse, q de cętero nec patroni, vicedñi, vel aduocati, sup pdictis plus usurpẽt q̃ reperiat in iure pmissum: & si ptrafecerint, p seueritatẽ canonicã cõpescãtur: ne q ad defensionem est inuẽtum, ad depssionis dispẽdium ualeat retorqueri. Statuit in sup cõcil quatenus si pfoni, aduocati, feudatarij seu vicedñi, aut alij bñficiati, clericũ vel rectorẽ alicui⁹ ecclesię p se vel p alios occidere vel mutilare psumpserint, amittãt q cqd iuris in ecclesia hñt, vel ab ipsa tenẽt, & vsq; in 4. gñationẽ posteritas taliũ nulla ten⁹ admittaẽ, neq. in domib. regularib. platione aliq asseq̃uant, nisi cũ eis fuerit misericorditer dispensatũ.

Not. p puisũ ad defensionem, non dẽt ad grauamẽ extẽdi. Item nota pœnã illorũ q ĩ ecclesiã delinquũt. s.

do q meã til vel q me li⁹ esset hic asinũ i iudicẽ, cũ ipse nil intelligat vł his similia, & qs hoc puniat, dictũ ẽ in text. I. A.

† Idẽ. s. Inn. 3 i cõc. gñali Lat. c. 45. & c. 2. eo. ti. in 4. compilat.

3 Expssis tñ ecclesiæ scdm Gof. bñ hic, qui hoc no. i li. in c. 2. de iu. pa. ver. nunc videamus & bono e dicit enim sufficere si patron⁹ diligẽtiam, & ministeriũ adhibet, sicut tutor expensis pupilli ipsum defendit, ff. de admi. tu. l. a tutorib. Io. And.

porro.& ī.de iuresu.quanto & 22.q.4.inter cætera.

Glo.seq.reci.per q.& solutionem,& dat simile.

a Iure permissum.]Permissum patronis est pa̅tare re ctorem,& hēt ius ꝑsentationis:& si ad inopiam vergat, ei ab ecclesia succurri,ī.de iure pa.nobis.& 16.q.7.qui cu̅que.sic eps non dēt plus petere à subditis, q̄ sit permissum a iure.18.q.2. hoc tātum. & 10.q.3.q̄a cognouimus, & ī.de censi.cū Apostolus. aliàs restitueret duplū,ī.de immun.eccle.quia plerique,& ī.de censi. procurationes,in fine.

b Præsumpserint.] nisi forte in casu quē habes ī.de sent. excō. si verò cum moderamine inculpatæ tutelæ,aliàs non.

Glo.seq. reci.per quæ sol.& dat duo similia.

c Prorsus amittant.] Et deuoluantur ad ecclesiā cui facta ē iniuria,17.q.4.si q̄s deinceps,& c q̄squis ut dictū est ī.eod.ad aures, & 27.q.1.si quis rapuerit. Sic ergo ecclesia nō habebit patronū : sic & uasallus amittit feudū (ut hic patet) si non seruat fidelitatē domino 22.q. vlt. de forma. & in lib.de feudis, quēadmo.feudum amit.& 96.dist. si Imperator.si.ī.de postu. c.vl.sic & donatio reuocat̄ ꝑ talē ingratitudinem,& ꝑ aliàs etiam,ī.de donat.ca. vlt vbi de hoc. C. de reuoc.dona.l.vlt.

d Ad hęredes.] & descendentes ꝑ lineā directam vsq; ad quartam generationem:ut hic dicitur: quia vsq; ad quartam generationem extenditur cōsāguinitas,ī. de cōsang. non debet. Et est spāle hic,ꝙ filius puniat pro delicto patris, sicut in crimine læsę maiestatis,6.q.1.quæro.§.uerum,ver.si q̄s cum militibus. & in hæresi ī. de hęre.vergentis.aliàs bona damnatorum deuoluuntur ad hæredes,C.de bon.dam.auth.bona.

Glo.seq.signat contrarium,& remittit.

e Prælationis.]sed contra uidetur,cum ingressus religionis tollat irregularitatem,sup.de fil.presby. c.1. & in Aut. de mon.in prin.coll.1.Dic ut sup.de apostą. c.2.Ber.

Glo.seq.reci per q.ponit opi.& solutionem.

f Dispensatum.] Cum non determinetur a quo possit dispensari:Dicit Ioan. ꝙ episcopus potest dispensare,ex quo Papa specialiter non retinuit sibi dispensationem:arg. ī.de sen. excom.nuper. Honestum esset quod nullus episcopus sine licentia Papæ dispensaret cū talibus,ut alij saltem timerent,cū uiderēt illos usq; ad ultimam generationem puniri.

Graue m.]Primo ponitur querela:Secundo ꝓuisio; ibi,[Licet igitur.]Abbas.

expres è,ne patroni vel aduocati seu vicedomini, super præmissis de cętero plus vsurpent, quã reperiatur in iure permissum: [a] & si contra præsumpserint, [b] per seueritatem canonicam districtissime compescant. ¶Sacri nihilominus concilij approbatione statuimus, quatenus si patroni, vel aduocati aut feudatarij seu vicedomini, aut alii beneficiati alicuius ecclesiæ, rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiæ,per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumpserint: patroni ius patronatus,aduocati aduocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficium prorsus [c] amittant. ¶Et ne minus vindictæ,quàm excessus memoria protogetur, non solum de præmissis nihil perueniat ad hæredes, [d] sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegiū nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis [e] assequantur honorem,nisi cum eis fuerit misericorditer † dispēsatum. [f]

¶Honorius iij. Præposito, archidiacono,& H.canonico Suessioñ.

¶Domino excommunicato manente subditi fidelitatē nō debent.& si longo tempore in ea perstiterit,& monitus non paruerit ecclesię, ab eius debito absoluuntur.

CAP. XIII.

GRauē capituli Lūd. recepimus quęstionem,quod cum Comes Regilstren. † pro multis iniuriis, quas irrogaret eidem,† ꝑ iudices à sede Apo. delegatos excōmunicationis vinculo fuerit innodatus: idem per duos annos & amplius in excōicatione persistens, iuri parere pertinaciter renuit, claues [g] ecclesię contemnendo. [h] ¶Licet igitur huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticę [i] † prauitatis: volentes tamen nobilitati [k] parcere comitis supradicti: Discretioni vestræ mandamus,quatenus si comes prædictus post commonitionem vestram non paruerit plene iuri, vos ecclesias, [l] in quibus aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluētes, fideles ipsius (quādiū in excōicatione perstiterit) ab † eius fidelitatis iuramento denuntietis penitus absolutos.

CASVS. Comes Regilstren.multas iniurias & grauamina irrogauit Capitu. Lund. propter quod per iudices delegatos ab Apost.sede fuit excommunicatus, & ꝑ duos annos & amplius in excommunicatione persistens,noluit parere iuri, claues ecclesiæ contemnendo:vnde capitulum Lund. iterū significauit hoc domino Papæ quamuis huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ prauitatis. mandat Papa q̄busdam, quatenus si Comes ille commonitus iuri parere noluerit, absoluant ecclesias,in quibus ius habet,ab eius obligatione,& fideles ipsius ab obligatione ipsius q̄diu in excommunicatione perstiterit,denūtiet absolutos. Noe. ꝙ excōmunicatus, qui contēnit claues ecclesiæ, iterum puniēdus est,prout hic dr: quia crescēte contumacia, crescere dēt pęna. Itē arg. ꝙ nobilitati parcēdū est circa pœnas imponendas.

g Claues.]datas Petro,22.dist ca.1.& 21. dist.in nouo,& ꝙ Petro datæ sunt ecclesiæ claues,24.q.1. q̄dcunque,& cuilibet eius successori, argu. ī. de transla.quāto. Ber.

h Contemnendo.] & si aliàs ligatus non fuisset,ex contēptu ligaretur,11.q.3.non solum,§. cum ergo snia in fi.& 24.q 3.notandū, non.n.dēt contēni cum sit medicinalis, 2.quæst.1.multi.

i Hæreticæ prauitatis.]hoc iō dicit:quia q̄ ꝓpter suspicionē hęresis excōicatus,si per annū steterit in excōicatione postea tanq̄ hęreticus hr, ī.de hære.excōicamus, §.1.tū si ꝓ cōtumacia excōicet,siue ꝑ annū siue ꝑ plures in excōicatione steterit,nō habetur ut hæreticus:sed aliàs contra eum proceditur,vt hic dicit.

k Nobilitati.]No.ꝙ parcit nobilitati circa pęnas,ve aliter puniat nobilis q̄ ignobilis, 24.q.1. q̄ pacē.& 5.ud.contumaces & i bn̄ficijs ēt magis ꝓuidēdū ē nobili [illegible].dist.non satis,ver.itē si consideranda est. Arg. q̄ quod æquè puniat,ī.de statu reg.ex a quæ. vbi de hoc.

l Ecclesias,in q̄bus aliqd ius.[Forte ius patronatus, vel

Marginal notes:

†Ad idē in re pa.c.vnico lib.6.

†Dictio,misericorditer, deest in plerisque codicibus.

2 Vide S.Th. 2. 2. q. 189 ar. 3. ad 3.arg.

3 Idē Vin. Goffre. & Phi. ꝓ his facit, q̄a isti laborāt uitio, C.de nat. li. l.legē uide i Spe.d legi. §. nunc de epōrū, uersi. 13. Io. Andr.

†De intellectu vide Symetici u'di tecti.Inquisitorum, par. 2.q.17.nu.6.

†Lūdenē. † Regilstē.

†Aliàs,eidē, sed i antiq. lib' eidē legit.

†Vide cōcil. Trid.sess.25. de reforma. c.3.circa finem.

†In oīb. & deq.b.Vat. plerisq; ita ab eiuslē fidelitate denūtietis penitus absolutos.

el quicquid aliud possit ab ecclesia percipere, vt si ecclesia aliquo debito tenetur eidem, vt interim ecclesia ei rñdere nõ teneat, vt i. de hæret. excõicamus, §. credentes, & c. vlt. & 15. q. 6. nos sanctorũ, & ipso iure absoluti sunt tales: & hic præcipitur, q denũtient solummodo absoluti, ut i. fi. dicit. Et est ar. q crescẽte contumacia crescere dẽt pœna. i. vt lite non contest quoniã, in fi. & ff. de pœnis, l. relegati.

DE POENITENTIIS & remissionibus.

Supra visum est de pœnis, quæ imponuntur in foro iudiciali. Nũc cõpetẽti ordine subnectit de his, q imponuntur in foro pœnitẽtiali vel ideo quia hmõi pœnæ seu pœnitẽtiæ qnq; relaxãt p indulgẽtias seu remissiones, idõ hic subiicit de remissionibus.

De hac materia tractat 50. dist. hi q. alta rio. §. ed exẽplo, viq; ad fi. di. & 36. q. 6. & c. 7. si aliq. §. ecce q. ro ad h. q. & 33 q. 2. §. sed q a timore, viq; ad fin q. & quasi p totum & plenius i tractatu pœnitẽtia, q ad instar spiritus septiformis, per septem dist. expeditur.

Alias, Cantus, ut in b. Vati. sed potius hæc ad Gre. li. epi 32. refertur ad Fe. ci Siciliæ episcopum.

Habet in modo Ma. tina sub ... Ar. episcopo, 34. refertur ... 6 17. Iuo pa. ... 136. & ... pa 217. q. 4. c. ... presbyterum.

Manifesta pec. ata] CASVS. de se patet. Nota quod qui publicè peccat, publicè puniendus est.

a Occulta.] Imò q publicè peccant, publicè corripiãt, 2. q. 1. si peccauerit, & de cõse. di. 2. ego Berẽgari. f. fi. & hoc siue sint grauia, siue sint leuia, vt vit. scandalũ, i solẽ ... tamen pœnitẽtia clerico imponi nõ debet, nec ẽt publica nisi deposito, ar. 50. di. alienum, & c. confirmãdum, inf. eo quæsitum, vbi de hoc & 26 q. 6. c. vlt. Laur.

Ad hoc de ... presbyter, in ... lo.

Cuius for a hr. 50. di. ... capite.

TITVLVS XXXVIII.

De pœnitentiis & remissionibus.

¶ Alexander † Papa.

¶ *Pro manifesto peccato pœnitẽtia publica imponi debet.*

CAP. I.

Manifesta peccata non sunt occulta [a] correctione purganda.

¶ Ex concilio † Maguntiñ.

¶ *Ponit pœnitentiam occidentis presbyterum.*

CAP. II.

QVi presbyterũ occiderit xij. annorũ [b] pœnit. ei secundum canones [c] imponatur: & inf. ¶ Conuictus vsque ad vltimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo [d] careat, & absque spe [e] coniugij maneat.

QVi presbyterum.] CASVS. Statutũ fuit in concil. Maguntiñ. vt si aliqs presbyterum occiderit, 12. ann. pœniteat: & si conuictus inde fuerit, vsque ad tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & inde non contrahat. No. quod interficiens presbyterum xij. ann. pœnitere debet. Item si miles presbyterũ occiderit, cingulo militiæ perpetuò careat, & postea non contrahat.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

b Xij. annorum.] ar. 33. q. 2. hoc ipsum, & c. admonere. Sol ordinariũ est, ... pro mortali crimine septẽnis pnia iniungat: vt ibi, sed p p enormitatẽ, maior, ut hic. Ala. & sacerdoti imponitur qñque pœnitentia xij. anno. 30. q. 1. non debet.

c Canones.] pœnitentiales.

d Cingulo.] Deponitur iste a dignitate sua, vt clericus, ne arma alterius ferat, de pœn. dist. 5. falsas. & 33. q. 2. admonere.

Gl. sequens ponit sex casus in quibus crimen impedit matrimonium, sed non dirimit.

e Absque spe coniugij.] Quædam crimina impediũt matrimonium contrahendum, vt incestus, i. de eo qui cog. consang. vxo. suæ, c. 1. & 2. & c. transmissæ, in fi. 32. q. 7. & quis viduam. Itẽ raptor spõsæ alterius 27. q. 2. statutum. Item si quis vxorẽ suam interficiat, 33. q. 2. admonere. Item si quis baptizauerit filium suum, vt separet sic ab uxore, 30. q. 1. de e. Itẽ q monialẽ scienter in matrimonio accepit, 27. q. 1. hi ergo qui. & in casu pñti. Hæc impediũt, sed nõ dirimũt. Alia sũt q impediũt & dirimũt, de quibus habuisti i. de eo qui dux. in matri. q pol. cũ haberet. & in aliis pluribus c. ibidem.

ADDITIO. Vũ ver. Incestus, rapt⁹, spõsatæ mors mulieris.

Susceptus propriæ sobolis, mors pñ byteralis:

Vel si pœnit. at solẽniter, aut monialem

Accipiat: prohibẽt hæc coniugium sociandum.

¶ Alex. 3. Mediolañ. archiepo [& suffraganeis.†]

10 ¶ *Consideratis circunstãtiis, arbitraria pœnitentia indicenda est ei, qui modum excessit se defendendo.*

CAP. III.

20 SIgnificauit† nobis vir nobilis P. quod F. dicto Imperatori cũ olim rediret ab vrbe[f] castrum Vernicę† negauit: & inf. ¶ Vnde contigit, q quatuor castris destructis plusquam duo milia do 30 morum destructa fuerũt & multi homines interfecti, & alia mala ibi cõmissa, quæ longum esset per singula enarrare. ¶ Quoniam igitur præfatus P. Deo ex inde recon 40 ciliari desiderat: Mandamus, quatenus ipsi pœnitentiam (secundum quod uisum fuerit[g]) misericorditer[h] imponatis: † attendentes, † quod pro libertate[i] 50 sua, & ecclesiæ deuotione

† Hę duę voces: & suffraganeis, desũt in omnibus Vatic. & plerisque aliis.

† Cap. 2. eo. tit in 1. cõp.

† Vernicę. † Verrucę

† imponatis † attendẽtes

SIgnificauit.] Primo ponit petitiõe Secũ o prouisio: ibi, [Quoniam.] Abbas. CASVS. Quidã nobilis P. nomine, cum Fridericus dict⁹ Imperator rediret ab vrbe Romana, tẽpore quo habuit guerrã cũ Alexãdro, denegauit ei quoddã castrũ: vnde contigit, qđ quatuor castra destructa fuerunt, & multi homines interfecti, & alia multa mala commissa: dictus P. significauit hoc domino Papæ, petens super hoc animæ suę prouideri: vnde mandat archiepiscopo Mediolan. quatenus secundum quod sibi visum fuerit, pœnitentiam imponat eidem. considerans quod pro libertate sua & ecclesiæ deuotione hoc fecit: vnde talem discretionem adhibeat, ut tam ipse, quam alii timore pœnitentiæ à seruitio ecclesiæ non retardentur, nec salutis periculum debeant formidare. Nota quod 60 pœnitentiæ sunt arbitrarię. Item misericorditer agendum est cum peccatore. Item licitum est pro libertate sua pugnare. Item mitius agitur cum his, qui pro seruitio ecclesiæ peccatum incurrunt.

f Vrbe] i. Roma. Appellatione enim urbis Roma intelligitur, ff. de ver. sig. vrbis. & l. qui in continentibus. sicut cum dicitur Apostolus, Paulum intelligimus antonomatice. Ber.

g Visum fuerit.] Et sic pœnitentię arbitrariæ sunt, 26. q 7. tempora, de pœn. dist. 1. mensuram, & infra eo. quæsitum.

h Misericorditer.] Argu. pro misericordia impendenda, 50. dist. ponderet, 45. dist. licet, 26. q 7. alligant. Laur.

i Pro libertate] Hæc est iusta causa pugnandi, si modus seruetur, 23. q. vlt. omni timore, & c. hortatu.

§ Concordat ... in 6. sed ... q dẽ ciui ... cũ glos. in ver. Veruili & ... Inst. de ... Ber.

ne a hoc fecit. Quare in his debetis †talem discretionem habere, vt alij & ipse idem pro austeritate pęnitentiæ à seruitio Ecclesiæ nullatenus retardentur, b nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarien.

¶ Indulgentię, quę conceduntur per Prælatos non subditis, non prosunt, nisi proprij iudices hoc concedant.

CAP. IIII.

QVod† autem consuluisti, vtrum remissiones, quæ fiunt in c dedicationibus ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pōtium, alijs prosint, quam his, qui remittētibus subsunt: Hoc uolumus tuam fraternitatem tenere, quod cum a non suo iudice d ligari nullus valeat, vel absolui: remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur quibus vt prosint e proprij iudices f specialiter indulserunt. g

¶ Idem Beluacen. episcopo

¶ Non est verè pœnitens, qui peccandi animum non deponit, tamen recipitur eius confessio.

CAP. V.

QVod† qdam ad cōfessionem de criminibus...

a Deuotione.] Quamuis bona intentione fecerit, modum tñ excessit, quod patet ex eo, q pœnitentia imponitur, arg. 33. q. 4. qui peccat, & sup. de restit. spol. cum olim, 2. in fi.

b Retardentur.] Argu. mitius agendum cum aliquibus, ne à seruitio ecclesiæ retrahant. arg. 22. q. 1. certa, C. de pę. honor.]

QVod autem.] In prima ponit cōsultatio: In secunda responsio ibi, Hoc uolumus. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit a dño Papa, verū remissiones, q fiūt in dedicationibus ecclesiarū, aut cōferentib. ad ædificationē pontium, prosint alijs q̄ his, qui subsunt illis, q has remissiones faciūt. Rñ. Papa, q cū à non suo iudice ligari nullus ualeat uel absolui, huiusmodi remissiones illis solummodo prosunt, quib. proprij iudices hoc concesserunt. Nota q snia a non suo iudice lata non tenet. Item arg. q clericus sine licentia sui epi in aliū iudicem ēt ecclesiasticum consentire non potest. Item remissiones vel indulgentiæ illis tantum prosunt, qui remittenti uel indulgenti subsunt.

c In dedicationibus.] Hodie indulgentia, quæ in consecrationibus ecclesiæ fit, non debet excedere annum, siue fiat ab vno, siue a pluribus epis in anniuersario consecrationis: & in aliis casibus vltra xl. dies huiusmodi indulgentiæ hodie non excedunt, inf. eo. cum ex eo. §. vlt.

d A non suo iudice.] inf. eo omnis, §. 1. sup. de iudi. at si clerici, & sup. de consuet. ad nostram. & C. si a non competen. iudi. l. 1. potest exponi, idest, a non suo iudice facias.

Gl. seq. quærit quid valeant remissiones, ponit quatuor opi. & sol. demum quærit & soluit.

e Vt prosint.] Quid valeant tales 1 remissiones, vetus est querela, adhuc tamen satis dubia. Quidam dñt quod valent tantum quo ad Deum, nō quo ad ecclesiā: quo ad Deum, qm si quis sine mortali decedat, non tamen acta condigna pnia de peccatis, pœnam purgatorii minus sentiet pro modo 2 remissionis sibi factæ in vita ista; ecclesia tamen uiuenti ob hoc debitam satisfactionem non relaxat. Alii dñt, q valent quo ad ecclesiam, sed tunc tm cum peccatum per contritionem vel per satisfactionem sufficiēter punitum est; tunc enim q ex superabundanti ecclesia imposuit, & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam omninò per tales remissiones remittitur. Alii etiam dixerunt, quod omninò prout dantur, proficiunt & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam; sed qui eas faciunt, se onerant, tenentur enim eleemosynis suis & orationibus eas supplere; alioquin grauiter in purgatorio punientur. Alii dicunt, quod ualent tm ad remissionem illius pniæ, quæ negligenter est omissa. Sed ex hoc c. uerius colligitur, quod qui iniungit pœnitentiam sicut sibi videtur, imponit & concedit, ut eam per has remissiones vel in totum, uel in partem redimat: quod si fecerit, ut hic dicitur, valeant remissiones ad relationem iniunctæ pniæ: alioquin non. Hoc tamen verum est, quod licet non valeant ad relaxationem iniunctæ pniæ quo ad ecclesiam, ualent tamen ad minorem pœnam peccati quo ad Deum, sicut alia bona. Sic ergo si iudex iniungit alicui septēnem pniam, & non concedit, vt possit redimere: licet ipse vel alius pro eo generalem faciat remissionem ad ponte vel ad alium locum, qui ponti confert de suo, quantitatē pniæ sibi iniunctæ quo ad ecclesiam non diminuit. Ala. Et hoc qd dr in hac lra, intellige uerum cum peccatum p contritionem omnino dimissum ē. Nam pro omni peccato duplex pęna debetur, tēporalis & æterna, de pœ. di. 1. si peccatum Dauid, &c. sicut primi, sed per contritionem pęna æterna dimittitur, de pœ. di. 1. verbum Dei. Tēporalis vero, s. p satisfactionem, ut in prædicto c. si peccatum. Et pro ista pœna qualitercūque satisfaciat ecclesiæ, dummodo non decipiatur ecclesia, suffi. it, & absolutus ē quē absoluit, & ligatus quem ligat, 24. q. 1. quodcunque. Sed imposita septenni pœnitentia, datis vij. denariis, habet vij. ann. remissionis, qualiturus sibi precepto imponentis sibi pœnitentiam: Nunquid vltra ieiunare tenetur? Rñdet, si in ueritate satisfecerit ecclesię, non tenet ex necessitate ieiunare, sed ex honestate: & si contemnat peccat mortaliter 3 pro contemptu. Dēt. n. sp dolere de peccato, de pœ di. 3. productior qa nescit an dimissa sint ei peccata. ar. supra de purg. can. c. vl. ibi, & si simplex fuerit &c. cū suis concor. & si commodè pt adequari pęna cū pcedenti culpa, saltē dēt. arg. de pęni. dist. 1. vide benignū. Vñ Apo. Sicut exhibuistis membra uestra, &c. 47. di. oēs huius seculi. & punire in se q deliquit, de pœ. di. 1. si peccatum, & de pœnit. dist. 3. pœnitentia est. T.

Gl. seq. dupli iter exponit qd de iudicib. dicit text.

f Iudices] i. epi: quia alii inferiores Prælati hmōi remissiones facere non possunt, supra de excess. pla. accedētib. Vel dic iudices, i. proprii sacerdotes cū iniungunt pnias suis parochianis, possunt eas concedere, q tales remissiones sibi prosint, si de bonis suis contulerint prædictis locis, & hoc fauore pęnitentię; vt sic diuersis modis possint liberari à peccatis.

g Indulserunt.] Arg. q clericus sine licentia epi sui alium iudicem ēt ecclesiasticum eligere nō pt, ī eo. ois vtriusq. §. j. & ī. de fo. cp. significasti. vbi ē hoc expssum.

QVod qdā.] Nō ē respuēda cōfessio nō valētis abstinere a peccato, sed dēt recipi, & sibi exhiberi prouidum consilium. h. d. Primo ponitur consultatio. Scđo responsio. Secūda ibi, (Consultationi.] Abbas Siculus.

CASVS. Aliq qnq; ueniūt ad cōfessionē de crimi. suis, & petūt sibi pniam iponi; tñ nolunt de oib. cteri, dñt se ptinere nō posse: qrit quid de his sit agēdū? Rñ. Papa, q eorū cōfessio audiēda ē, & eis ē de cri. aliis cōsiliū ipēdēdū: qa licet hmōi pnia nō sit vera quo ad uitā æternā, admitti tñ dēt eorū cōfessio: & pnia est illis imponēda. No. q confessio nō verè pœnitētis dēt recipi ab ecclesia.

Non

†debes.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōci. Lateran. sub Alc. 3. par. 35. c. 4. Vide Spe. titu. de pęn. & remissio.

Et de materia plenissimè turrecre. de pœnit. di. 3. §. item in leuitico.

1 De materia hui⁹ gl. præter Doct. hic vide Theolog. li. 4. sen. di. 20. & 21. & Sōmistas I verbo, Indulgētia. & Fel. in sermone de indulgētia.

2 Idest, si habuit annū indulgētiæ, tāto mir⁹ erit i purgato. q̄ tomin⁹ fuisset, si per annū in uita pęnituisset, secūdum Inn. Io. An.

† Cap. 1. et t. in 2. cōp. De mat. A de Ales p. mēb. 9. & 1 Th. 3. p. q. 85. ar. 3. qō. 90. art. quos vider

3 Talis. tantus pre se contēpt vt hoc dic glo. fit ter

a Non sit vera huiusmodi pœnitentia.] Talis pœnitentia non est vera i. fructuosa. 1 quo ad vitam æternam, tamen valet ei, quia sentiet fructum eius cum de alio crimine pœnitentiam egerit, de pœ. dist. 3. §. pen. & vlt. & ideò talis confessio admitti debet, prout hic dicit. Sed pone φ nõ pœniteat de alijs, valebit ei pœnitẽtia? vtique; Nam omnia bona, quæ quisque facit in vita, illa prosunt ei ad uitam æternã promerendam, vel saltẽ ad minus suppliciũ subeundum, de pœn. dis. 3. pen. & incipit, si quis autem. Item ad bonum tẽporale obtinendum, de pœ. d. 3. §. cauendũ, & 22. q. 2. si quælibet culpa aut ad hoc ut Deus citius illustret cor eius ad ueram pœnitentiam, de pœnitent. dist. 5. falsas. T.

ADDITIO. Vndè versus: Quæ cũ mortali bona fiunt, dant bona terræ.

Cor faciunt humile, minuũt tormenta gehennæ.

¶ Gloss. seq. inducit sex iura in cõtrariũ, & soluit.

b Admittenda est.] Arg. cõtra 24. q. 2. legatur, 90. dist. si quis contristatus. & certè si adhuc facit, nõ pœnitet, de pœn. dist. 3. pœnitentes & Deus nunquã aliquem sanauit, quem non omninò liberaret. dis. ea sunt plures. 2 Item arg. cõtra 27. q. j. quę Christo, & c. deuotã. Sol. prima cõtraria, scilicet legatur pœnitentes sunt plures. intelliguntur de vera & fructuosa pœnitentia, in c. contristatus. compellitur quis recipere satisfactionem, illa duo c. deuotam, quæ Christo, intelliguntur non de pœnitentia, sed de fructu pœnitentiæ, idest Eucharistia.

minib. veniunt, & quamuis confiteri velint, se tñ asserũt abstinere nõ posse: Consultationi tuę taliter respondemus quod eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet non sit vera huiusmodi pœnitentia, a admittenda est b tamen eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda.

¶ Idem Tiburiens. archiepo.

¶ *Qui ex pœnitentia debet certa die in pane & aqua ieiunare, potest deficiente pane alijs cibarijs vti.*

CAP. VI.

Licet † tam veteris, quam noui testamẽti pagina: & inf. ¶ Si aũt illi qui aliquos dies in pane & aqua ex iniuncta sibi pœnitentia tenẽtur peragere, panem, quo vescantur non habent, leguminibus. c aut piscib. aut alijs cibarijs reficiantur, si necessitas id exposcat: † Discretione tamẽ adhibita, quod his non ad delicias, d sed ad sustẽtationem vtanł.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sacerdoti Græco procuranti vel studiose negligenti oppressionem filiorum non imponitur pœnitẽtia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: sed si delictũ est publicum, debet publicè agere pœnitentiam.*

CAP. VII.

Quęsitum est, vtrũ sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio e licet vti, pœnitẽtia publica sit imponẽda, si eam sibi postulent pro filijs oppressis iniungi? Huic igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ipsis procurantib vel studiosè negligentibus, f filij in lectis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debẽt perpetuò abstinere: & eis grauior quàm laicis, non tamen publica (nisi in publicum g id

Licet.] Primò ponit dictum: Secundò eius determinationem ibi, Discretione. Abbas.

¶ CASVS. Dicitur hic, quod si quis ieiunare debet in pane & aqua, & non habet panem, leguminibus, & piscibus vel alijs reficiatur, si necessitas id exposcat: adhibita tamen discretione, vt non ad delicias, sed tantum ad sustentationem utatur. Nota argum. quod necessitas licitum facit quod alias non licet.

c Leguminibus.] Arg. quod si alicui est iniunctum, vt in pane ieiunet & aqua, nõ debet aliud sumere, quia iã non staret in finibus pœnitentiæ, & hoc est uerum nisi necessitas 3 eum arctaret arg. 82. dist. presbyter. Necessitas enim semper intelligitur excepta, quæ legem non habet, de consecr. distin. 1. sicut, & inf. de reg. iur. quod non est. & sup. de consuet. quanto.

d Non ad delicias.] prohibetur enim sæpè non cibus, sed abusus: vt 42. dist. c. 1. 2. & 3. & est arg. ad hoc, 4. dis. denique.

Quæsitum.] Sacerdotes Græci procurantes uel studiose negligentes oppressionem filiorum suorum, deponuntur, & si est publicum, publicè puniuntur. h. d. Primò ponitur quæstio: Secundò responsio, ibi, Huic. Abbas Siculus.

CASVS. Presbyteri Græci, qui vtuntur matrimonio in minorib. ordinib. contracto, quandoq; cõtingit, quod opprimunt filios suos in lecto: quæritur, vtrũ publica pœnitẽtia sit eis imponenda, φ filijs oppressis, si eã sibi petãt iniungi? Respon. Papa. φ si ipsis procuratorib. vel studiosè negligentib. filijs, oppressi reperiũtur, ab officio altaris debent perpetuò abstinere, & grauior pœnitentia quàm laicis est eis imponenda: non tamen publica, nisi in publicum id veniat: sed si ex incuria ipsorũ mortui sũt in cunis, & illud est occultum, pœnitẽtia eis imponatur φ arbitrio sacerdotis, & ad terrorem aliorum ad tps abstineãt ab officio Missę. No. quod procurare mortem, & studiosè negligere, parificãtur. Item clerico maior pœnitentia quam laico debet imponi: quia quanto gradus altior, tanto casus grauior fiue lapsus. Itẽ clericis est pœnitentia publica imponenda, nisi crimen illud pro quo imponitur, publicum esset. Itẽ qui occultè peccat, occultè puniri debet. Item pœnitentiæ sunt arbitrariæ.

e Matrimonio] contracto in laicali habitu, vel dum erant in minoribus ordinibus, supra de cler. coniug. cum olim.

f Negligentibus] Negligentia enim imputatur, supra de iniur. & dam. cap. vlt. quia dissoluta negligentia propè dolum est, ff. mandat. si fideiussori 1. respon. 50. dist. sæpè. & dissoluta negligentia habetur pro conscientia. ff. de ædil. edic. cum sex. 4 qualis est ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt benè agant, 1. q. 4. §. vlt. sic 37. dist. in c. vlt. Ber.

¶ Gl. seq. reci. p. 1 q. & signat contrarium.

g Nisi in publicum.] Tunc enim sacerdos publicam potest facere pœnitentiam, 28. distin. presbyter, vbi de hoc. & 50. distin. si quis presbyter, sed non solemnem de qua habes 50. distin. in capite. de qua etiam intelliguntur illa cap. 50. distin. confirmandum. illud alienũ. quam clerici facere non debent, sed depositus solemniter publice pœnitere potest; de pœn. dist. 6. sacerdos, & 30. qõ. 1. si quis sacerdos. Item arg. contra id quod dixi de publica pœnitentia. 82. dist. presbyter si. vbi dicitur, presbyter publicè pœnitere non debet, sed exponitur, publice, idest solemniter. Si autem occultum est peccatum nec publicam sacerdos facere debet pœnitentiã, vt hic

[Marginalia, left:] e quis fal ex doctr. ius gl. vi ius est Co . in ca. al. mater, & ex. li. 6. ptiori p. ctionis, n. 12. ad. Beatum in qõ ad is ad 3. p. par. 4. — Ca. 3. ti. de tijs, in 2. mp. alia tt sup. de tijs cap. li. — Et sup. de pt. maio. uersi. ad r, & ibi sa sactionẽ, remittat iniã. Io. nd. — Inopię ut euel infir itatis, de fer. ieiu. nsilium, i. Io. And.

[Marginalia, right:] † Exposcat. — † Ca. 2. eo. ti. in 2. compi. — 4 Tempus re dhibitoriæ ssixum non currit emptori ignorãti latus uitiũ fugitiui: secus si dissoluta esset emptoris ignorantia Io. An.

hic patet. & sic potest intelligi illud, 82. distin. presbyter si, vt non pœniteat publicè cum peccatum est occultum. Sed in casu isto posset agere pęnitentiam etiam solemnem, cum sine spe restitutionis de tali crimine priuatus sit, sup. de temp. ord. c. vlt. ergo multò fortius publicam, ex quo crimen venit ita in publicum. Ber.

a Pęnitentia debet imponi.] De hoc dictum est sup. de his qui fil. occid. de infantibus.

b Incuria.] quod prima facie presumendum est arg. sup. de præsump. afferre. Vnde et dicit lex, quod pęnitentiæ casus iniquitas per iacturam patemæ pietatis emendanda est, C. de inoff. test. si mater.

c Arbitrio.] 26. q. 7. tpa pęnitudinis, & inf. c. proxi.

DEus qui.] CASVS. Liuonię. de nouo cõuersi erãt ad fidẽ, nihilominus tamẽ aliquando cõmittebant excessus: quæsiuit eps Liuonień. & quidam fratres qui cũ eo erant, qualiter esset eis pœnitentia imponẽda: Respondet Papa, quod pœnitentia nõ tã secundum quantitatẽ excessus, quàm secundum pęnitẽtis cõtritionem est moderanda, pensata qualitate personæ, super fornicatione adulterio, homicidio, & alijs criminib. cõsideratis & circũstantijs oib. & præcipuè nouitate Liuonień. ecclesiæ, pęnitẽtia delinquẽtibus est imponenda, prout saluti eorũ viderint expedire, sequentes Apostoli vestigia dicẽtis: Lac dedi vobis potũ, nõ escã eos paulatim instruendo in fide, confessionis formã, orationem Dominicam, & symbolum illos sollicitè edocentes: interim tñ sacrm corporis, & sanguinis Domini consuetis festiuitatibus, & in mortis articulo tribuant eisdem. No. hanc decretalem pro illis, qui iniungunt pœnitentias quid attendere debeant, s. quantitatem excessus, pœnitentis contritionem, qualitatem personæ. Item nouitas fidei in hoc debet attendi. Item à leuioribus debet quis incipere, quando nouus est quis non solum in fide, sed etiam in doctrina.

d Arbitrium.] sup. c. prox. de pęn. dist. 1. mensuram.

e Circunstantijs.] infra eo. omnis. arg. quod circunstãtiæ aggrauant peccatum, sup. de homic. sicut dignum, 1. responso, 40. distin. homo Christianus, de pœniten. dist. 5. c. 1. 23. quæst. 8. occidit.

f Nouitate.] propter nouitatem detrahendum est iuri, vt 35. q. 3. quod scripsi, & sup. de diuor. Deus qui.

g Prout saluti.] quia hoc solum benè agitur, vt vita hominum corrigatur, 23. q. 5. prodest.

veniat) pœnitentia debet [a] imponi. ¶ Verum si ex incuria [b] ipsorũ mortui inueniãtur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio [c] pęnitentiarij imponatur: & in terrorem aliorum † ad tempus abstineant à celebratione Missarum.

¶ Innocent. 4. Liuoń. epo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet secundum quantitatem excessus pęnitentis, & contritionem, & aliàs circunstantias, h. d. quo ad titulũ.*

CAP. VIII.

DEus † qui ecclesiam suam: & inf. ¶ Ceterum cũ pœnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem, per discreti sacerdotis arbitrium [d] sit moderanda, pensata qualitate personę, super fornicatione, adulterio, homicidio, periurio, † & alijs criminibus, consideratis circunstantijs [e] omnibus, & presertim nouitate [f] Liuonień ecclesiæ, competentem pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout [g] saluti eorum videritis expedire.

¶ Apostoli autem vestigijs inhærentes, dicẽtis: Lac vobis potum dedi non escam: paulatim [h] eos instruatis in fide: cõfessionis formam, [i] orationem [k] Dominicam, † & symbolum [l] illos sollicitè edocentes. Interim tamen corporis & sanguinis Domini sacramentum renatis fonte baptismatis, consuetis [m] festiuitatib. & in mortis [n] articulo tribuatis.

¶ Idẽ S. Lauren. in Lucina presbytero Card. Apost. sed. Legato.

¶ *Auditur mulieris confessio, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.*

CAP. IV.

OFficij: † & inf. ¶ Significasti quandam mulierem in pęnitẽtia tibi fuisse confessam, quod timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, quarũdam herbarum succũ potauit, & sic vẽter eius intumuit, & indè grauidam se ostẽdens, sibi partum supposuit [o] alienum; timensque maritum, non vult facinus ipsis † detegere: qui prolẽ credit sine dubitatione qualibet esse suam.

¶ Quoniam igitur postulas edoceri, vtrum ei hac fraude durãte sit pnia iniungẽda: Rñdemus, quod si non audeat confiteri, non est pęnitentia deneganda, ita nec isti mulieri est pęnitentia deneganda, & præcipuè si per alios, intelligas, alienus, ad quos timeat possessionem viri deuolui: Sed competens sibi satisfactio est iniungenda. Not. quod pęnitentiã indicere licet alicui, licet adhuc in peccato moretur. Item in iudicio animæ creditur cuilibet.

¶ Gl. sequens circa partus suppositionem notat duo, scilicet tempus, & cui competat accusatio.

o Supposuit.] Criminis suppositi partus accusatio nullo tempore clauditur, etiam post mortem. ff. ad leg. Cor. de fal. qui falsam, licet alia crimina claudantur. C. eod. querelam. & C. si reus vel ac. mor. fu. lib. 2. & 23.

h Paulatim.] 12. dist. nouit. quia paulatim sup* comedit agnũ, 1. 3. q. 1. §. ita, ita, vltra vnã columnã.

i Confessionis formam.] id est, Confiteor Deo. 1

k Orationem Dominicam.] scilicet, Pater noster.

l Symbolum.] scilicet, Credo in Deũ.

m Consuetis.] inf. eo omnis vtriusque, & de consec. dis. 2. ... seculares.

n Mortis.] inf. eo. quod in te. & 50. dist. ex pœnitentibus, & sup. de spon. non est.

OFficij.] Primò ponitur consultatio: Scdò responsio, ibi. Quoniã. Abb. CASVS. Mulier quędam cum prole non haberet, nec speraret habere: timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, succũ quarundam herbarũ potauit, & sic venter eius intumuit, & grauidam se ostendens, partũ supposuit alienũ, illa timens maritum, qui partum suũ credidit, non audet ei facinus reuelare, sed animæ suę desiderãs prouidere, confessa fuit hoc Cardinali sancti Laurentij presbytero in iudicio pęnitentiæ. Cardinalis significauit hoc Domino Papę, petẽs ab eo, vtrum fraude ista durante sit ei pœnitentia iniũgenda: Respõdet Papa, quod sicut mulieri, quę ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quãuis illa viro

† Arg. adhoc in l. aut facta, §. fi. de pę. & l. cum qui. ff. de iniur.

† Cap. 1. e. ti. § 3. cõp. pars huius §. de vi. & hon. cler. & de diuor. c. Deus q. Vide Turrecre. in ca. mensurã, de pęn. dis. 1. & Sy in verbo, confessor. 4.

† Vox, periurio, deest in antiquis codicibus.

1. Cor. 3.

† Vide concil. Magũ. sub Carolo Magno c. 45. & synod. Rhemẽsem sub Carolo M. ... & Aug. li. de symbolo ... in rub. C. ... Tri.

1 Apprimè interpretat ... Host. vt ... confessionis formã ... ligamus ... nites ... de Host. ... & remi... qualiter ... cerdos.

† Ca. 2. e. in 3. com pars huius § de testa... de intell... & misera... dria. l. 4. ... Conarr. ... peccati, p. 1. relect... nis, & Sy verbo, ad terium, q.

† illis.

& 23.diſt.quorumdam. Et not. ꝙ hæc accuſatio non datur cuilibet de populo, ſed propinquis, 1. aut his, ad quos ea res ptinet, ff.ad leg.Cor.lege Cornelia. Vinc.

]Glo. ſeq.obijcit, & ſol.

a Deneganda.] Hoc mirum eſt, ꝙ durante ſuppoſitione per quam fraudātur conſanguinei debita ſucceſſione, hæc mulier pœnitere poteſt, contra illud, 14. q.6. ſi res, & de pœn. diſt. 3. pœnitētes, ſed ipſa non poteſt detegere ſuppoſitionem, quia ei non crederetur obſtante præſumptione, quæ habetur ex matrimonio, ꝙ filius natus ſit ex nuptijs. ff. de his, q ſui, vel alieni iuris ſunt filiū, 2 & ēt periculoſū eſſet mulieri illud detegere. Lan.

b Pœnitentia.] Hoc tamen ſcias, ꝙ quandiu eſt ī mortali, nec deponit animū peccandi, non valet ei talis pœnitētia, 14 q.6. ſi res tamen ad pœnitentiam admitti debet, ſed eſt ei dicendum, quod nō eſt ei fructuoſa, quo ad vitam æternam, ſup. ꝙ quidam, de pœniten. diſt. 3. § pen. & vlt. & de pœ. di. 5. falſas. lo.

c Alienos.] ad quos ab inteſtato deuolueretur hæreditas: ſi n. aliqui tales ſint ad quos ab inteſtato deuolueretur, exhæredari nō dēt. Sed pone, ꝙ tales non ſunt, adhuc tamen peccat impediendo liberam teſtamenti factionem, C. ſi quis alium teſta. prohi. l. 1. & 2. & ideò dicit, maximè. Vinc.

cui mulieri, quæ ignorāte marito de adulterio prolem ſuſcepit, q̃uis id viro ſuo timeat cōfiteri, non eſt pœnitentia denegāda:[a] ita nec illi dēt pœnitētia [b] denegari, maximè ſi p alios, intelligas alienos,[c] ad quos timeat poſſeſſionem viri deuolui, ſed cōpetens ſatiſfactio p diſcretum ſacerdotem ei debet iniungi.

¶Idem Valēt.† & Burgen epiſcopis, & abbati de N. Ciſtercien. ordinis.

¶Abbatiſſa moniales benedicere, confeſſiones audire, & publicè prædicare non poteſt.

CAP. X.

Noua† quædam noſtris ſunt auribus intimata, quod abbatiſſæ moniales proprias benedicunt: ipſarum quoque cōfeſſiones in criminib. audiūt: & legentes Euāgelium, [d] præſumunt publicè prædicare. [e] Cū igitur id abſonum ſit, pariter & abſurdum: Mandamus, quatenus ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere: Quia licet beatiſſima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis vniuerſis, non tamen illi, ſed iſtis Dñs claues regni cœlorum commiſit.

¶ Idem.

¶Tempore generalis interdicti conceditur pœnitentia, & viaticum morientibus: hoc primo Clerici, qui ſeruarunt interdictum, poſſunt cum ſilentio in cœmeterio ſepeliri, hoc ſecundo. In conuentualib. eccleſiis clerici bini, vel trini poſſunt horas ſubmiſſa voce dicere: hoc tertio. Cruce ſignatis, & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi poteſt. hoc quarto.

CAP. XI.

Quod† in te: & inf. ¶In illo verbo per quod pœnitentiā moriētib. non negamus, viaticum etiam, quod vere pœnitentib. exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipſū

Noua.] Primo ponit exceſſus, quos ſecundo prohibet ibi. Cū igitur. Tertio cauſam reddit, ibi, Quia licet. Abb. Sicul.

CASVS. In quibuſdam partib. abbatiſſæ moniales ꝓprias benedicebant, & ipſarum confeſſiones audiebant, & Euangelium legere ac prædicare præſumebant: iſta noua, & inaudita peruenerunt ad notitiā dñi Papæ, vnde ſuper hoc ſcribit epiſcopis in quorū diœceſib. hæc fiebant, mandans eiſdē, quatenus cū hoc ſit abſonum, & abſurdum, ne de cætero id fiat, firmiter inhibere procurēt, q̃a licet beatiſſima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit ap̄lis vniuerſis, n̄ tñ illi, ſed iſtis dñs claues regni cœlorum commiſit. Not ꝙ abbatiſſa moniales benedicere non poteſt, nec confeſſiones audire, nec prædicare publicè, nec Euangelium legere. Item B. Virgo dignior eſt, & excellentior omnibus Apoſtolis. Item officium clauium non cadit in ſexum fœmininū.

d Euangelium.] In matutinis fortè poterant legere Euangelium: vndè etiam diaconiſſæ appellantur, 27. q. 1. diaconiſſam.

[Glo ſeq. numerat 8. quæ nō licent fœminis, ſubmittens regulam generalem. In § quærit, & remittit.

e Prædicare.] Mulier enim nec prædicare, nec docere poteſt, quia hoc officium extraneum eſt à mulieribus; 3 nec ſacra vaſa contingere, 23. diſt. in. ſacratas, & c. mulier, & 33. q. 5. mulierem, immo nec laici prædicare, vel docere debent, ī. de hær. cū ex iniuncto, nec poſſunt velare moniales, 20. q. 2. ſtatuimus, nec abſoluere eas, ī tit. prox. de monial. ib. nec iudicare, 33. q. 5. mulierē, niſi fortè aliqua nobilis hoc habeat ex cōſuetudine, ī. de arb. dilecti filij, nec arbitrium in ſe ſuſcipere, vt ibidem, & C. de arb. l. vlt. Nec procuratrix eſſe pt in iudicio, C. de proc. q̃ de abſente, & l. alienā, niſi fortè ꝓ patre morboſo, aut ætate īpedito ageret, ff. de procur. fœminas. Nec aduocare poteſt in iudicio. 3. q. 7. infamis. § tria, & generaliter viri officium mulierib eſt interdictum, ff. de reg. iur. l. 2. Sed nūquid abbatiſſa poteſt inſtituere, vel ſuſpendere? De hoc dictum eſt ī. de mai. & obe. dilecta.

Quod ī te.] Quattuor ſūt partes, prout quattuor ſunt dicta: Secunda ibi, Licet. Tertia ibi, Et in cōuentualibus. Quarta ibi, Recipientibus. Abbas.

CASVS. Contingit aliquando, quod terra ſupponitur interdicto, & prohibentur diuina officia celebrari, præter baptiſma paruulorum, & pœnitentias morientiū, quæſitum fuit à Papa, vtrum tunc viaticum, id eſt, corpus Domini dandum ſit decedentibus? Reſpondet Papa, quod in verbo illo per quod pœnitentia morientib. non negatur, ſcilicet cum dicitur, præter pœnitentias morientium, viaticum etiam, id eſt, Eucharistia intelligitur, quod decedentibus conceditur. Secūdo dicitur, quod tempore generalis interdicti omnibus tam vnctio, quam eccleſiaſtica ſepultura denegatur: Tamen Papa ex gratia concedit, vt clerici decedentes, qui tamen interdictum ſeruauerūt, in cœmeterio eccleſiæ ſepeliantur ſine campanarum pulſatione: ceſſantibus omnibus ſollemnitatibus. Tertio dicitur, ꝙ tempore interdicti clerici in conuentualibus eccleſijs trini, & bini, vel ſimul tres poſſunt dicere horas canonicas, ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, vt potius videantur legere quam cantare, ita quod exterius audiri non poſſint, quia & quibuſdam regularibus ſimile priuilegium à ſede Apoſtolica eſt conceſſum. In fine dī it, quod recipientibus ſignum crucis pœnitentia, ſi eam poſtulauerint, non eſt deneganda, quod alijs peregrinis poteſt de gratia concedi. Not. quod pœnitentibus viaticum denegari non debet. Item nomine pœnitentiæ viaticum intelligitur. Item clerici interdicti tempore poſſunt ſepeliri in cœmeterio. Item interdicti tempore potius debent legere horas canonicas, quam cantare. Item cruce ſignati, & peregrini tempore interdicti, poſſunt accipere pœnitentias.

Vide legē tripartitā .7. tit. 7. vbi ā actione, & ſuppoſitū partū.

† Ca. 1. eo. ti. in 4. cōp. & Concilū Carthaginē. c 99. reſiduo par. 324.

3 Adde quæ eis interdicta ſint no. in l. 1. & 2. ff. ad Velle. & gl. in l. fœminæ. ff. de reg. iur.

† Ca. 3. eo. ti. in 4. cōp. Et de materia huius decretalis tene id q̃ ſtatutū eſt in in ca. vlt. de ſent. exc. lib. 6.

decedentibus denegetur.[a] ¶Licet autẽ per generale interdictum denegetur oĩbus tam vnctio, quã ecclesiastica sepultura: concedimus[b] tñ ex gratia,[c] vt clerici decedentes, qui tñ seruauerint interdictum, in cęmeterio ecclesiæ, sine campanarũ pulsatione, cessantibus sollemnitatib. oĩbus cum silentio tumulentur. Et in conuentualibus ecclesijs bini, & bini, vel simul tres, horas canonicas valeant † legere, non cãtare, ianuis clausis, interdictis, & excõicatis exclusis, & voce ita demissa, quod exterius audiri non[d] possint, cũ & regularibus secundũ priuilegium sedis Apost. sit indultum, vt cum generale interdictũ terrę fuerit, liceat eis ianuis clausis, excõicatis & interdictis exclusis, nõ pulsatis campanis, suppressa voce celebrare diuina. ¶Recipientibus autem signũ crucis nõ negamus, quominus eis ob † reuerentiã crucifixi pęnitẽtia[e] cum postulauerint, iniungatur: qđ & alijs peregrinis pt̃ misericorditer ĩdulgeri.

a Denegetur.] tempore interdicti, inf. tit. proxi. permittimus.

b Concedimus.] Ista enim duo sacramenta siue tria semper excipiuntur in quolibet interdicto, s. baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium, in quo intelligitur viaticum, ꝓut hic patet. Et dr̃ viaticum quasi à via, q. a sunt in via recedẽdi de hac vita. Nec † est istud sacramentum necessitatis, tamen concedẽdum est decedentibus etiam tẽpore interdicti, vt patet hic.

[Gl. seq. arg. quod si ex gratia, &c.

c Ex gratia.] si ex gratia cõceditur clericis, qui seruauerunt interdictum, ergo videtur, ꝙ ius non sit commune, ergo non competit nisi impetretur, cum nemo sit exemptus ab illa generalitate interdicti, nisi qui per priuilegium exemptus est, vel potest dici, ꝙ per istud ius clerici canonicis regularib. æquiparentur, sim. sup. de priui. quod nonnullis. Io.

d Audiri.] patet ergo, ꝙ cum excommunicato non licet stare extra ecclesiã, cum etiã interdicto prohibeatur audire exterius. Io.

[Gl. seq. reddit rationem specialitatis, quã etiam ampliat. Secundo quærit, & sol. Ponit opi. contrariam, quã reprobat.

e Pœnitentia.] hoc est speciale in istis personis, vt sine necessitate, vel periculo mortis admittantur ad pęnitentiam. Sed hoc facit necessitas, quia hoc eis non conceditur, nisi cum proficiscuntur, & ita quasi in via dicuntur, sicut illi quib. datur viaticum. Item potest dici: si aliqui proficiscũtur ad iustum bellum, quia ibi est iusta causa timoris. Item idem esset si aliqui essent excommunicati, vt in iusto bello: quia possunt absolui à quocunq; alio quam ab excommunicatore, arg. ĩ. tit. proxi. de cætero, de consec. dist. 4. sanctum est baptisma. & 33. q. 2. c. in adolescentia. Sed quid si in ciuitate interdicta aliqui vellent satisfacere, nunquid in eis relaxandum est interdictum? Non; quia aliqui sine culpa sua interdicuntur, ĩ. de spon. non est vobis, & quia sic rigor ecclesiæ dissolueretur, ar. s̃. de priuil. vt priuilegia. Io. T. dixit, quòd si aliqui vellent iurare stare mandato ecclesiæ, quòd essent admittendi. Sed finis iste videtur contradicere: quia hic specialiter hoc concedit recipientib. signum crucis, & peregrinis, ergo alijs intelligitur prohibere, sicut quod de uno negatur, de alio conceditur, 2 25. distin. qualis, quod verius puto, licet inuenias contrarium dictum.

† Vide B. Tho. 3. par. q. 65. ar. vit.

† In oĩb. Vaticanis, & plerisq; alijs ita: valeant legere potius, quã cantare.

† Ad reuerẽtiam.

2 Videto hic latius ꝑ Io. And. & Doctores recentiores.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Famosum est, & multum allegabile, & hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltẽ semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de eius licentia alteri, & Eucharistiæ sacramentum ad minus in Pascha recipere. Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendum perpetuam pœnitentiam detrudendus.

CAP. XII.

OMnis † vtriusq; sexus fidelis, postquã ad annos discretionis[f] peruenerit, oĩa[g] sua solus peccata saltẽ semel in anno fideliter cõfiteatur ꝓprio[h] sacerdoti, & iniunctam sibi pęnitentiã proprijs virib. studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus[i] in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi fortè de proprij sacerdotis cõsilio, ob aliquam rationabilẽ causam ad tempus ab huiusmõdi † pceptione duxerit abstinẽdum:

OMnis.] Tria sunt dicta principalia: Secundum ibi, Si quis. Tertium ibi, Sacerdos. Abb.

CASVS. Statuit conciliũ gñale, ꝙ quilibet fidelis vtriusq; sexus postquã discretionem habuerit, saltem semel in anno suo solus confiteatur peccata proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha sacrm̃ Eucharistię suscipiat reuerenter, nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinẽdum: Alioquin ab ingressu ecclesiæ arceat, & moriens careat ecclesiastica sepultura: Scd̃o dr̃, ꝙ si aliquis alieno confiteri voluerit sacerdoti, licentiam prius obtineat à proprio sacerdote, cũ aliter ipse illum ligare non possit, vel soluere. Sacerdos autẽ sit discretus, vt diligenter inquirat circũstãtias peccatoris, & peccati, quib. prudenter intelligat, quale consiliũ sibi debeat adhibere, ꝓ cauens diligẽter, ne verbo, vel signo ꝓdat aliquatenus peccatorem, & si consilio prudentiori indiguerit, illud requirat sine alicuius expressione ꝑsonæ, qui .n. peccatũ in pęnitẽtia sibi detectum manifestare ꝓsũpsent, ab omni officio sacerdotali deponatur, & in arctũ monasteriũ ad agendam pñiam detrudatur. Not. ꝙ q. libet fidelis semel ĩ anno pñiam accipere debet & cõionem. Itẽ fallit hic regula illa: Cui cõicamus viuo, & mortuo cõicare debemus. Itẽ ab alieno sacerdote nemo potest absolui, vel ligari sine obtenta licentia proprij sacerdotis. Item sacerdos tenetur inquirere circumstãtias peccati, & peccatoris. Item signis loquimur. item aliquid licet in genere, quod non licet in specie. item sacerdos qui peccatum in pęnitentia sibi detectum reuelauerit, debet deponi, & in monasteriũ detrudi ad pñiam peragendum.

[Glo. seq. exponit, & signat contrarium.

f Discretionis.] idest, cum est doli capax: quia tunc potest peccare, ĩ. de delict. pue pueris, C. si aduer. delic. l. 1. & C. si minor se. ma. dix. l. 3. ar. de conse. dist. 4. cor. & C. de fal. mo. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per duas quæstiones.

g Oia sua sol⁹ peccata.] aliàs nõ esset fructuosa pœnitentia: vt dictum, est s̃. eo. quod quidam, vbi de ho. Nõ tamen venialia, quia illa tolluntur per orationem Dominicam, vel per aquam benedictam de pęn. dist. 3. de quotidianis, dist. 6. qui vult, tñ si recolit, confiteat illa.

h Proprio sacerdoti.] nisi ille sit imperitus: tũc đ ꝓpꝰ lnia (vt hic dicit) q̃rat discretũ, de pęn. di. 6 placuit. B.

i Ad minus in Pascha.] de ꝯse. di. 2. & si ñ frequẽtius.

† Idẽ s. Inn. iij. in Conc. generali Lateran. c. 21. & c. 2. eo. ti. in 4. compil.

† Vide oĩno Cõciliũ Tri. sess. 14. c. 5 de ꝯfessione & cano. 8. de sanctissimo pęnitẽtiæ sacramento.

† Aliàs in. ab eius &c.

Sepultura

a Sepultura.]hoc est contra regulam illam, cui cõmunicamus uiuo, cõmunicare debemus & mortuo. Fallit etiã in alio casu. 23. quæ. 5. placuit. & s. de sta. mona. monachi & s. de tornea. c. 1. & s. de vsuris, quia in omnibus, & supra, & rap. super eo.

[Gloss. sequens ex ponit, quærit, & soluit.]

b Alieno sacerdoti.] executionem habenti. hoc dico propter illos sacerdotes siue sęculares, siue regulares, qui non habent ordinis executionem sacerdotalis, vt sunt illi qui non sunt à populo electi, vel qui ab episcopo populo non præficiũtur, 16. q. 1. cap. adijcimus, §. ecce in hoc, & cap. generaliter, §. ecce sufficienter. Sed ecce si Prædicatores & fratres Minores vel alij religiosi non habentes populum, habent priuilegium, vt alienos parochianos possint recipere ad pœnitentiam, nun quid sufficit priuilegium, vt parochianum alterius possint recipere ad pœnitentiam sine licentia proprij sacerdotis? Dicas quod non sufficit priuilegium sine licentia proprij sacerdotis: priuilegium enim æquiparat eos illis, qui à populo sunt electi, vel illis, qui ab episcopis populo præficiuntur, & dat eis solam executionem, & ita necessaria est adhuc licentia proprij sacerdotis, vt hic dicitur. Si enim de duabus seruitutibus, vna tollitur, remanet altera: quòd bene probatur, suprà de viu. pal. ex tuarum suprà de priuileg. pastoralis. ff. de serui. vrban præd. si domus tua, & ideo dicit, alieno, & non alij. Nec papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio sacerdoti, vt c. prædi. ex tuarum, cum suis similibus, & inf. ti. proxi. cum deinde res. inf. & hoc idem dixit Hug. 16. q. 1. & in prædict. §§. Ber.

alioqnin & viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriẽs Christiana careat sepultura.[a] Vndè hoc salutare statutũ frequenter in ecclesijs publicetur ne quisquam † ignorantię cæcitate velamen excusationis assumat. ¶ Si quis autẽ alieno sacerdoti[b] voluerit iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat[c] à proprio sacerdote: cum aliter ipse illum non possit absoluere † vel ligare.[d] ¶ Sacerdos autẽ sit discretus † & cautus, vt more periti medici superfundat vinũ & oleũ[e] vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias,[f] & peccati, quibus † prudenter ĩtelligat, quale debeat ei præbere consiliũ, & cuiusmodi remediũ adhibere, diuersis experimẽtis[g] vtendo ad saluandum † ægrotũ. ¶ Caueat autem omninò, ne verbo, aut signo aut alio quouismodo aliquatenus prodat † peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personæ, cautè requirat, quia qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum prępsumpserit reuelare, non solum à sacerdotali officio deponendum[h] decernimus, verũ etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionẽ, nec quicquam persuadere pro salute corporis tendens in animarum periculum.

CAP. XIII.

Cvm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido quẽ sanauerat, Vadè, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Præsenti decreto statuimus & districtè præcipimus medicis corporũ, vt cũ eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, vt medicos aduocent animarum, vt postquam fuerit infirmo de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante,[i] cesset effectus. Hoc quidẽ inter alia huic causam dedit edicto, quòd quidam in ęgritudinis lecto iacentes, cum eis a medicis suadetur, vt de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt ...

[Gl. sequens quærit. ar. & soluit.]

c Obtineat.] Quid si ille malitiosè recusat? Arg. quòd potest ire ad alium. sup. de reg. licet. Vel vadat ad eius superiorem si potest, vt illum compellat: vel ille dabit licentiam, ar. s. de iure patro. nullus. Ar. C. de tẽp. app. l. vlt. §. vlt. arg. j. eo. c. vlt. ad fi. Ber.

[Gl. eq arg. & remittit.]

d Vel ligare.] sup. eod. quod aũt. 9. q. 2. cap. 1. & 2. & s. de paro. hi. nullus. Et est arg. quòd clericus sine licentia sui episcopi non potest in nõ suum iudicem cõsentire. s. eo. qđ aũt. & s. de fo. comp. si diligenti. & c. significasti. vbi de hoc, & j. eo. c. vlt. Ber.

e Vinum & oleum.] i. misericordiam & disciplinam, 45. dis. disciplina. 1 & cap. ois qui. & c. sunt nãq; &c. vera iustitia Ber.

f Circunstantias.] Sic sup. eo. Deus qui. & sup. de homic. sicut in prin. de pœ. dist. 5. consideret. Ber.

g Diuersis experimentis.] Non tã sicut imperitus medicus, 29. dis. necesse. Sed diligenter experiat vires ipsius, qualẽ pęnitentiã possit portare, arg. 26. q. vl. alligãt. sic vt potius reddat rõnẽ de misericordia, quã de crudelitate, vt ibi. 26. dist. nõ satis. vltra medium. & 11. q. 3. nemo peritorum Ber.

h Deponendum.] Olim etiã alia pęna imponebatur, de pęn. dist. 6. sacerdos. hodie hæc imponitur.

Cvm infirmitas.] Diuiditur: Nam primò ponit vnam cõstitutionis cãm: Secũdò constõnẽ: Tertio aliã cãm: Quarto pœnã trãsgressorũs Quinto, q̃da prohibitionẽ. Secunda ibi, præsenti. Tertia ibi, Hoc quidẽ. Quarta ibi, Si quis, Quinta ibi, Cæterum. Abb. Sicu.

CASVS. Dicitur hic quòd infirmitas corporis aliquando accidit ex peccato: iõ phibet in hoc capitulo, ne medici infirmos in suam curam recipiãt, nisi prius infirmi per medicum animæ se curauerint emendare: quia remota causa remouet effectus. Secundo dicitur, quòd hoc dedit causam huic constitutioni, quia quando infirmatur aliquis, & dicitur ei à medico, vt de salute aiæ disponat, cadit desperationem, & facilius mortis periculum incurrit: Tertio dicitur, quòd si medicus fecerit contra istam cõstitutionem, postquã per Prælatos locorum fuerit publicata, excõicetur vsq; ad satisfactionẽ condignã: Quarto dicitur, quòd cũ aia sit multo pretiosior corpore, nullus medicus suadeat ægroto qđ in periculũ aiæ conuertatur. No. quòd infirmitas corporis aliqñ puenit ex peccato. Item cessante cã cessat effectus. Item transgressores constitutionũ domini Papæ excommunicari debent. Item anima multo pretiosior est corpore.

i Causa cessante,] supra de iureiuran. & si Christus.

1 Vt ibi dr, quòd viuũ mũdãt putrida p oleũ sanãda fouent secũdũ Goffr. I. And.

† Idem. c. In hoc §. in cõcilio gñali Lateranẽ. c. 22. & c. 4. e. ti. in 4. cõp.

ftus ad fi. & supra de renunc. post translationem vbi de hoc.
a Arceatur.] p sententiam, nō ipso iure: quod malè, vel nullo modo seruatur.
b ¶ Multò pretiosior.] 12. q. 1. praecipimus, 14. q. 3. si habes. C. de sacrosan. eccl. l. sancimus. in fi. & iō potius, & prius est cō sulendum animae q̃ corpori: quia vbi maius est periculum, cautius est prouidendū, 42. dist. quiescamus. & 7 q. 7. cap. vltim. vt ff. ad Carbo. l. 1. §. 2. 3er.

CVm ex eo.] Quatuor sunt partes principales: Secunda: ibi, Formam. Tertia: ibi, Qui autem, Quarta, ibi, Ad haec: Abbas. Sic.

CASVS. In hoc capitulo dicitur, quod quaestores eleemosynarum p prouincias admitti non debent nisi litteris Apostolicis, vel sacri episcopi muniantur: nec aliud praedicare debent, quàm in forma continetur litterarum: forma verò litterarum in hoc capitulo inferius continetur expressè. Secundo dicitur, quòd quęstores eleemosynarum in tabernis vel alijs inhonestis locis hospitari nec debent, nec magnos sumptus facere, nec falsum religionis habitum simulare. Tertio dicit, quò i cū basilica dedicatur, siue ab vno siue à pluribus episcopis, vltra annum non extendatur indulgentia, nec in anniuersario dedicationis tempore 40. dies excedat remissio ea maximè ratione, quia Romanus Pontifex consueuit hoc moderamen in talibus obseruare. Nota, quòd creditur litteris episcopi. Item iurisdictio nō extenditur vltra illud, q̃d in litteris continetur. Item quaestores eleemosynarum in inhonestis locis morari

† Idem f. Innoc. 3. in eodē concil. generali Lateran. c. 62. & c. 5. eo. ti. in 4. comp.

† Quod latet sub hoc §. habes in c. 2. sup. de reliquis & vene rat. sanc. Iā quatenus attinet ad hos q̃stores, eorū nomē & vsum, penitus sustulit cōci. Tri. sess. 5. d. reforma. c. 2. i fi. & sess. 21. de reformat. c. 9.

articulum incidunt, vndè facilius mortis periculum incurrunt.

¶ Si quis autem medicorum huius nostrae constitutionis, postquam per praelatos locorum fuerit publicata, trāsgressor extiterit, tamdiù ab ingressu ecclesiae arceatur, [a] donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter. ¶ Caeterum cū anima sit multo pretiosior [b] corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute, aliquid aegroto suadeat, quod in periculum animae conuertatur.

¶ Idem † in eodem.

¶ Eleemosynarum quęstores sine Apostolicis vel dioecesanorum litteris admitti non debent nec tunc proponant vltra id, quod in ipsis litteris continetur. hoc primò. Et debent esse modesti: & à locis, & expensis incongruis abstinere: hoc secundo. In dedicatione basilicae vltra annum, & in anniuersario dedicationis & in litteris indulgentiarum concessis ab alio quam à Papa, vltra quadraginta dies remissio excedere non debet. h. d. vsque ad finem.

C A P. XIIII.

CVm ex eo & infra. ¶ Eleemosynarum quoque quaestores, quorum quidam se alios mētiendo, abusiones nōnullas in sua praedicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas vel dioecesani episcopi litteras [c] veras exhibeant) prohibemus: & tunc praeter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere [d] permittatur. ¶ Formam verò, quam communiter talibus, Apost. sedes indulget, duximus exprimendam, vt secundum eam dioecesani episcopi suas litteras moderentur: Ea siquidem talis est. Quoniam (vt ait Apost.) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, siue bonum fuerit, siue malum: oportet nos diem missionis extremę misericordiae operibus praeuenire, ac ęternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in coelis: firmam † spem, fiduciamque rectam tenentes: quoniam qui parce seminat, parce & metet: & q seminat in benedictionibus, de benedictionibus, & metet vitam aeternam: Cum igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriae non suppetant facultates, vniuersitatem uestram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis, pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: vt per subuentionem vestram ipsorum inopiae consulatur: & † vos per haec bona & alia, quae Domino inspirante feceritis, ad aeterna possitis gaudia peruenire.

¶ Quā autem ad quaerendas eleemosynas destinetur, modesti sint, & discreti, nec in tabernis [e] † aut in alijs locis incongrui hospitētur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, cauentes omnino, ne falsę religionis habitum gestent. Ad haec, quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum Praelati facere non verentur: & claues ecclesiae [f] contemnuntur: & poenitentialis satisfactio eneruatur; Decernimus, † vt cū dedicatur basilica, nō extendatur indulgētia vltra annū, siue ab vno solo, siue à pluribus [g] episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis

non debent. Item indulgentia non debet annum excedere. Itē Papa obtinet plenitudinē potestatis. Item minores praelati exēplum accipere debent à maioribus.
c Litteras.] Si ergo creditur litteris episcopi si verę sint, 7. de prob. post cessionem. & 11. q. 3. curae.
d Proponere.] quia in talibus diligens inquisitio facienda est, 42. dist. quiescamus.
e In tabernis,] Si enim ibi publice deliquerint, possunt à dioecesano puniri, licet sint exempti supra de priuil. tuarum. vbi de hoc.
f Claues ecclesiae contemnuntur.] quod esse non debet, fi. supra ti. proxi. c. vlt. de priuil. vt priuilegia.
[Glo. sequen. quaerit an negatiuè, soluit affirmatiuè, solutioni signat contrarium.
g A pluribus] quid si q̃libet indulgeat an nu[illegible] quid valet, huiusmodi indulgentia ? statutū istud? vt non

Rom. 14. Corca[illegible]

† Inco[illegible] Barbatu[illegible] In con[illegible] ita fir[illegible] spē fidu[illegible] que tre[illegible] tes, &c. 2. Cor. 9.

† Alij[illegible] & vos [illegible] & alia [illegible] &c.

† Vide [illegible] tos ice[illegible] ast, [illegible] co. tit.

non, supra de excess. præla. cum ad quorundam. & c. fame. & c. proxi. Credo quod tenet, licet ibi faciant contra mandatum istud, quia non adijcit hic, quod si secus fecerint, decernimus non ualere: prout dicitur in illa decr. cum (ad quorundam, arg. ad hoc infra. de preben. inter cætera. vbi n. huiusmodi clausula nō apponitur in mandato, licet fiat contra mandatum, tamen tenet quod factū est. infra. de preben. dilectus 2. Arg. contra infra. eo. c. proxi. in fi.

ADDITIO. Hodie per c. fi. e. ti. li. 6 disponit, quod indulgētia concessa a prælato ultra numerum hic taxatum, est ipso iure nulla, & vide ibi glossam, quæ disputat nunquid excedendo hunc numerū corruat indulgentia in totū, an verò teneat vsq. ad facultatē concessam? & intelligit quod vsq. ad concessum numerum inclusiuè tenet, ar. in regula vtile per inutile lib. 6. & l. sancimus. C. de do.

NOstro.] Diuidit: primo ponit cōsultatio: secundo rñsio. secūda ibi, [Nos igitur.] Abb. Sic.

CASVS. Quæsiuit quidam prælatus, verū per suā prouinciā possit cōcedere remissionis litteras generales? Rñdet Papa, quod hoc libere potest facere, ita tamen quod statutū gñalis concilij non excedas, vt est s. c. proxi. No. quod epi potest concedere litteras remissionis uel indulgētię in suis prouincijs.

Gl. seq. tollit obiec. de decre. pastoralis.

a Per tuam prouinciā.] No. quod archiepiscopus per totā prouinciā suam pōt facere remissiones, prout hic colligitur, & eps in sua diœcesi, licet archieps nō sit iudex ordinarius omnium de prouincia sua, supra de of. ord. pastoralis. & iurisdonē contentiosam non hēt in sua prouincia, nisi in certis casibus, vt dicitur in decr. pastoralis. sed voluntariā: sicut proconsul. cum vrbē egressus fuerit, iurisdonē hēt nō contētiosam, sed voluntariā ff. de offi. proconsul. l. 2. Et legatus potest in sua prouincia facere remissiones, quia & statuta perpetua facere potest. infra. de of. leg. c. vlt. Et est hoc eporū & archieporū. s. facere remissiones, nisi ex spāli concessione uel alia lītima cā cōpetat alijs inferioribus prælatis. supra de exces. prælat. accedentib. Et priuilegia pōt cōcedere epi & archi potest. infra. de his quæ fi. a prælatis sine consensu capituli, quanto. & arg. infra. de iure pat. nullus.

b Concilij.] sup. eo. c. proxi.

cationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat: & infra. ¶ Hunc quoque dierum numerum indulgētiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur: cum Romanus Pōtifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc † in talibus moderamen cōsueuerit obseruare.

¶ Honorius tertius.

Archiepiscopus intra prouinciam suam potest cōcedere indulgentias secundum formā cōcilij generalis h. d. & loquitur de cap. præce. in fi.

CAP. XV.

NOstro † postulasti certificari responso, vtrum per tuam prouinciam [a] possis cōcedere remissionis litteras generales. Nos igitur tuæ fraternitati breuiter respondemus, quod per prouinciā tuam liberè potes huiusmodi concedere litteras:

ita tamē, quod statutum generalis concilij [b] non excedas.

¶ Gregorius nonus.

¶ Episcopus & alij, de quib. in littera, possunt sine licentia superiorū sibi eligere prouidum confessorem.

CAP. XVI.

NE † pro dilatione pœnitentiæ periculū [c] immineat animarū: Permittimus [d] episcopis & alijs superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, vt etiā præter sui superioris licentiam, prouidum [e] & discretum sibi possint eligere confessorem.

TITVLVS XXXIX.

De † sentētia excommunicationis.

¶ Alexander iij. Senon. archiepiscopo.

Impubes, qui clericum percussit, ab episcopo absolui potest: & qui ioco uel causa disciplinæ percutit

NE pro dilatione.] CASVS. Cum nullus possit ligari uel solui nisi a suo proprio Prælato, & periculosum sit epis & alijs superiorib. & minorib. Prælatis exemptis suos per hoc Prælatos adire, vel licētiā petere ab eisdem: pro dilatione pnīæ periculum immineat animarum, permittit Papa prædictis omnibus, vt etiam præter sui superioris licentiam prouidum & discretum sibi eligant confessorem. No. quod propter periculum aiarum multa licent, quæ aliàs non licerēt. Item epi & alij Prælati inferiores exempti possunt sibi eligere confessorem sine licentia superioris. Item discretus debet eligi confessor.

Glo. seq. dat duo similia de absolutione et baptismo: & subdit genus, vlt. no.

c Periculum immineat.] Sic propter periculū moræ dat absolutio statim, quæ aliàs nō daret. infra. ti. prox. nuper in fi. & c. sacra. & supra. de off. ord. ad reprimendam. & propter periculū animæ statim infans baptizatur s. di. baptizari. & de consec. di. 4. ne quod absit, & dilatio propter periculū tollitur, ne interim aliquod contingat periculum, de conse. di. 4. Iudæi. Et est ar. quod vbicunque periculū timetur, dilatio sine mora uitanda est. 28. dist. de Syracusanæ. Itē ar. quod sacerdos statim dēt currere ad infirmum, qñ uocatur: quia vitā adimit qui. s. quis morienti pœnitentiam denegauit, 26. q. 6. si presbyter & ca. seq. & reus erit animarum, vt ibi dicitur.

d Permittimus.] Sic ergo videtur, quod epi vel alij inferiores plati exēpti ante istā permissionem non poterant se subijcere alicui confessori sine licentia sui superioris. supra eod. c. per omnis vtriusque, quia nullus clericus sine licentia sui episcopi potest eligere iudicium non sui iudicis personæ vel rerum, supra de foro compet. si diligenti. & capitulo significasti. & 3. q. 6. non licat. ergo multo minus iudicium animę, quod maius est.

Glo. seq. recitetur per quæstionem.

e Prouidum.] qui sciat ligare ac soluere, de pœn. distin. 6. qui vult. & supra eodem, omnis. §. sacerdos. & qui diligenter inuestiget qualitatem criminis & personæ, de pœnitentia distinctione 5. consideret.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis.

Suprà uisum est de pœnis, quæ imponuntur tam in foro contentioso quam pœnali: Veruntamen quia excommunicatio est pœna delicti, cum fertur à iure: cum verò ab homine, est pœna

Marginal notes: † Vide latè Paludanū li. 4. sent. & Syluestrum verbo, cōfessor. 1. q. 8. ad de Turrecre. in c. quē pœnitet. de pœn. dist. 1. — † In duobus manuscriptis ita: De sētentia excōmunicationis & absolutionis. — de Spe. pœnit. ... vbi ... de hac ... ad Tho. in ... addi ... 3. p. q. — ... isita, & ... libus.

pœna contumaciæ, merito post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur, 33. quæstione 1. & quæst. 2. & quæstione 3. & 9. quæst. 1. & 11. quæst. 3. per totum.

SVper.] Tres sunt partes: Secunda ibi, Nec clerici: Tertia ibi, [Cæterum.] Ab. Sicu.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa si clerici infra minores annos constituti se ad inuicem percusserint, vtrum sint ad Apost. sedem mittendi pro absolutione? Rñdet Papa, quod si infra dictam ætatem clerici se ad inuicem percusserint, siue vnus alterum, non sunt ad sedem Apost. mittendi: quia ętas excusat. Item nec clerici si sint plenę ętatis, & ad inuicē se percusserint, non ex odio, vel inuidia, sed ex leuitate iocosa, sunt excommunicati. Item nec magister, si clericū causa disciplinæ percusserit, vel correctionis: quia non potest in ipsis iniectio manuum uiolenta notari. Secus verò si ex odio dicti clerici sese percusserint: tunc. n. ad Apost. sedē ire debent absoluendi. No. ꝙ clerici impuberes si se ad inuicem percusserint, possunt a suis episcopis absolui. Item est arg. ætatem excusare non a toto, sed a tãto. Item qui ludendo clericum percutit, vel magister, qui causa correctionis discipulum verberat, non est excommunicatus.

† Cap 2. eo. ti. in 1. cōpil. & post cōci. Lateran. sub Alex. 3. p. 14. c. 7.

† In recētioribus libris, intra, legitē, sed illi penitꝰ 3. rio decisioni pontificis, ex antiquis tñ intra, restitutum est.

† Adde q̄ dicat iniectio manus violēta, p Bar. in l. licitatio, §. ꝙ illicite, de publi.

clericum, etiam si sit maior, excommunicatus non est: qui uero ex odio, sic: & per Papã absoluitur.

CAP. I.

SVper † eo vero, ꝙ consilium postulasti: & infra.

¶ Respondemus, ꝙ si clerici inf. † puberes annos se ad inuicem: aut vnus alterū percusserint,a non sunt ad Apostolicã sedem mittendi, quia eos ætas excusa:b Nec clerici,c si sunt plenæ ætatis, & non odio, uel inuidia, vel idignatione, sed leuitate iocosa, se ad inuicem percutere contingat: neq. magister, si scholarē clericum intuitu disciplinæ,d vel correctionis percusserit, quia non potest in ipsis iniectio manuũ uiolenta †notari:e Cæterum si ex odio ijdē scholares, vel seculares clerici sese percusserint, pro sua absolutione debēt ad Apostolicam sedem uenire.

¶ Idem.

¶ Monachos se ad inuicē percutientes, absoluit abbas: idē in canonicis regularibus: & abbatis discretione deficiēte, recurritur ad episcopum.

CAP. II.

MOnachi vero & canonici regulares quocunque modo f se in claustro percusserint, nō sunt ad Apost. sedem mittendi, sed secundum prouidentiam sui abbatis, g disciplinæ subdantur: & si discretio abbatis nō sufficit† ad eorum correctionem est prouidentia dioecesani episcopi adhibēda.

¶ Idem.

¶ Ostiarius qui clericum percussit non grauiter ab episcopo absolui potest hoc primo: Officialis deliberate iniiciens manum in clericum per Papam absoluitur. hoc secundo. Qui repellendo uim vi clericum percutit, excommunicatus non est. hoc tertio. Qui percutit clericum turpiter inuentum cum propinqua, excommunicatus non est, secus cum remota: & dicitur propinqua, vt in littera.

CAP. III.

SI verò alicuiꝰ Potestatis ostiarius, sub pretextu sui officij malignatus clericum læ-

MOnachi. CASVS. Monachi & regulares canonici si se adinuicē percusserint, nō sunt ad Apo. sedē mittēdi, sed per abbatē suum sūt absoluendi: & si abbas nō sufficit, episcopus dioecesanus est adhibēdus. No. ꝙ regulares sese adinuicē percutiētes, per abbatem suū possunt absolui. f Quocunque modo.] Hoc tamē nō enoᵗ mittāt ī episcopū, aut in abbatem, aut ī clericū secularē a manus injiciāt violētus. [illegible] co. cum illorum. g Sui abbatis.] Si vero monachū alterius claustri percusserit, g abbatem vtriusq. monasterij dēt absolui, [illegible] cū illorū, & [illegible] canonica. sed si monialis monialē uel [illegible] uersam uel cōuersum aut clericū percusserit, per episcopū absoluatur, [illegible] co de monialibus.

† Cap. 3. [illegible] & post cō. Lateran. c. 8.

† [illegible]

2 Quo[illegible] ve[illegible] ligion[illegible] lo. An.

SI vero.] Quatuor sūt partes; Secūda ibi, Officialis. Tertia ibi, Nec ille: Quarta ibi, Cæterum. Abbas. CASVS. Primo dī ꝙ si ostiarius alicuiꝰ Potestatis prætextu officij sui malignatꝰ uel malitiose clericū læserit, ab epō suo pōt absolui, nisi grauiter eū vulnerauerit; Scđ dī, ꝙ si officialis clericū vulnerauerit, nō potest sine mandato Rom. Pont. absolui; quia laico non datur tanta potestas, nisi forte turbam arcendo casu fortuito clericum lædat. Tertio dicitur, quod si clericus uel laicus uim vi repellendo, clericum percutias, non est excommunicandus, nec est excommunicatus: quia vim vi (secundum quod iura permittunt) repellere licet. Vltimo dicitur, quod si aliquis in clericum turpiter inuentum cum matre, filia, sorore, uel uxore, manus iniecerit uiolentas, non est excommunicatus. Si autem inueniat eum in stupro uel adulterio cum alia que ipsum taliter non atingat & in eum uiolentas manus iniecerit, est excommunicatus. Nota quod qui pretextu officij sui clericum percutit, ab episcopo potest absolui. Item quod casu fortuito fit, nemini est imputandum. Item vim vi repellendo clericum percutiens, non excommunicatus. Item percutiens clericum turpiter cocuntem cum vxore, matre, sorore uel filia, non est excommunicatus: in vlterioribus autem personis secus est.

a Percusserint.] irato animo: aliàs non inciderent in canonem prout sequentia verba declarant. & 17. q. 4. si quis suadente.

Glo. seq exponit arg. alle. tria iura. & duo alle. in contrarium.

b Excusat.] non ab excommunicatione, 1 sed quo ad hoc ꝙ non sunt mittendi ad curiam pro absolutione, vt inf. eo. quamuis. c. vlt. Et ita est argu. ꝙ ætas excusat de consec. dist. 4 eos. C. de fal. mo. l. 1. in n. & 23. q. 2 in adolescentia. Arg. contra. quia malorum mores infirmitas animi non excusat. C. si aduer. de lib. l. 2. & ff. de mino. auxilium. § in delictis Ber.

1 Hoc intelligas si sint doli capaces: aliàs ab excōicatione excusarētur, secundum Host. Ioan. And.

c Nec clerici.] supple, sunt excommunicati, quoniam sola temeritas in hoc casu reprehenditur sine violentia. prout sequitur, & patet ex illo canone 17. q. 4 si qs suadente.

d Disciplinæ.] Vel ratione prælationis. Idem est, vt si de patre, q filium in minoribus ordinibus potest corripere sine pęna ista: vel de propinquo, infra eod. et tenore, & c. cum voluntate. vbi de hoc, arg. de pœn. dist. 1. §. aut facta. & 14. q. 5. circunce ssiones. Ber.

e Violenta notari.] Hæc est ratio, quare non incidant in canonem.

Absol-

a Absolui.] ergo est excommunicatus: quare intelligendum est de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit, & hoc no. ꝙ dicit, malignatus: alioquin non esset excommunicatus, cum canon dolosos, & violentos tantum teneat: vt sup. eod. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente.

b Grauiter vulnerauerit.] Casus iste semper excipitur, ℑ. eo. cum illorum.

c Officialis.] idest iudex, vel apparitor alicuius Potestatis, vel Principis.

d Laico.] supple, & qui de mãdato sui prælati hoc faceret, nihilominus incidit in Canonem, inf. eo. vniuersitatis, nisi clerici deliquerint: nec aliter possint ad iudicium trahi, tũc enim de mandato Prælatorum capi possunt: vt traditur infra eo. vt famæ.

e Fortuito.] Tunc enim nõ imputatur, quia casus fortuiti præuideri nõ possunt ℥. de homi. Ioannes, & c. vlt. & ℥. de commo. ca. vnico, & ff de admi. re. ad ciui. pert. l. 2. §. si eo tẽpore, & ff. d cust. & exhib. reo. non est, & l. milites, in §. quia nulla temeritas, vel violentia in eo notari põt, sed excusatur ratione officij: alias no excusaretur: quia debuit præuidere, an ex facto suo posset iniuria irrogari argu. ℥. de iniur. c. vlt.

f Vim vi.] Tunc enim excõmunicatus non est, cum licitum sit se defendere, inf. eo. ex tenore, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, sup. de homi. c. significasti. 2.

g Repellere. ff. de iust. & iu. vt vim, & ff. ad l. Aquil. scientiam, §. qui cum aliter, & sup. de homic. signifi. asti. vbi de hoc.

h Omnes leges.] De hac materia loquentes, & ita vniuersalis restringitur, sic 1 distin. omnes leges, sic & indefinita, sup. de priuil. vt priuilegia.

i Cum vxore.] Idem est in sponsa de præsenti: quia & lex permittit illam accusare iure mariti, 2 ff. de adult. si vxor § 1.

[Glo seq quærit, argum. pro, solut contrarium.

K Matre.] Nunquid noie matris intelligimus omnes ascendentes secundum legem? Vĩ ꝙ sic, ff. de verb. sig. appellatione, & nomine filij omnes etiam descendentes, vt lex dicit, ff. eo. liberorum per ll. istas videtur ꝙ sic in casu isto ; non credo hoc extendendũ ad ascendentes, vel descendentes, cum minor fiat iniuria, vnde non est extendenda licentia, sup. de dec. c. tuæ. Bern.

l Turpiter.] Huic. n. parcit canon, quia tam iustum dolorem compescere non posset, C. ad l. Iul. de adul. Gracchus, & lex permittit illum occidere sic inuentum, ff. de adult. quod ait lex. §. quod ait, aliàs ex interuallo non liceret.

ferit, ab epõ suo põt absolui: a nisi fortè eundem clericum grauiter [b] vulnerauerit. Officialis [c] verò ꝓ iniectione manuũ in clericum, non põt sine mandato Rom. Põtificis absolutionis beneficium promereri: quia nulli laico, [d] super clericũ tanta † datur auctoritas: nisi fortè turbã arcendo, irruentẽ non ex deliberatione, sed fortuito [e] casu clericum lædat. ¶ Si verò clericũ vim sibi inferentem vi q̃s repellat, vel lędat: non debet pp hoc ad sedẽ Apost. transmitti: si in continenti vim [f] vi repellat: cũ vim vi repellere [g] oẽs leges [h] oĩaq; iura pmittant. ¶ Nec ille cõpellẽdus est ad sedẽ Apost. venire, q in clericũ cum vxore, [i] matre, [k] sorore, vel filia propria turpiter [l] inuentum, manus iniecerit violentas. Ceterũ, si in stupro, vel adulterio, quod cõmittit cum ea, quæ ipsum ita proxima cõsanguinitatis linea nõ contingit, [m] ceperit, aut in eum violentas manus iniecerit, non erit à sententia illius excommunicationis immunis.

¶ Idem.

¶ *Qui percutit clericum ignorans probabiliter eum clericum, excõmunicatus non est, ignorantiam tamen probare debet per iuramentum: & si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.*

CAP. IIII.

ij S I † verò aliquis in clericũ nutrientem comã manus iniecerit violentas, pp hoc non debet † Apostolico præsentari cõspectui: nec etiam excommunicatione notari, † dummodo ipsum esse clericum ignorauerit: [n] Vel si hoc dubium fuerit, ꝓpria [o] manu dũtaxat præstiterit iuramentum, quod eum esse clericum ignorasset. Ab illo

m Non contingit.] quia tunc nihil interest eius, immo culpa est se immiscere rei ad se non pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. Ber.

ij S I verò.] Tres sunt partes: Secunda ibi, vel si. Tertia ibi, Ab illo. Abb.

CASVS. Si aliquis manus violẽtas iniecerit in clericum nutrientem comã, ignorans quòd clericus fuerit, non erit excõmunicatus: vel si hoc dubium fuerit, & propria manu iurauerit, ꝙ eum clericum ignorauerit. Si autem non iurauerit, sicut ab excõicato cõuenit abstineri: quia constat eum violentas manus in clericũ iniecisse. No. ꝙ ignorãtia excusat ab excõicatione. Item per iurm purgat cõscientia alicuius. Et sic ignorantia per iurm probatur. Itẽ q ignorãtiam allegat, eam probare debet. Item iurio alicuius stat in præiudicium alteri[a], sed hoc facit presumptio habitus laicalis.

[Gl. se. exponit litteram, alleg. duo iura, quærit & soluit, secundo quærit, & soluit, tertiò quærit, ponit opi. Alan. quã dicit tutiorem, & oĩa Tan. quã approbat.

n Ignorauerit.] Ita ꝙ ignorãtia probabilis fuerit, aliàs nõ excusaret, ℥. de cle. exc. min. Apostoli. c. & ℥. de eo qui tenũt epis. c. 1. & 2. Quid si tonsuram vidit, & eum clericum non credidit? Rñ. incidit in sententiam, dum tamen ille clericus sit. Quid si in veritate non erat clericus, licet tonsurã deferret, & illum percussisti credens illum clericũ? Propter conscientiã teneris, nisi postea certus efficiaris. argum. 11 q. 3. quoniam multos, secundum vnum casum. Quid si credidit percutere Titium laicum, & in persona errans percussit Martinum clericum? Ala. dixit, quòd in sententiam incidit, quia iniuriari voluit, ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria, & ℥. de iniur. c. vlt. Tan. dixit quòd non incidit in canonem, quod probat per hãc litteram, quia dicit hic; si percutiat clericum quem credebat laicum, non est excommunicatus, vt hic dicit: Sola enim temeritas, & violentia in hoc consideratur. arg. ℥. eo. c. 1. & ℑ. eo. veniens, & ff. de iniu. illud, §. vlt. & l. seq. iniuriam tamen fecit, vt dicit Ala. & per eadem iura potius credo opin. Ala. tutiorem.

o Propria manu.] Soli sacramento creditur, quando de conscientia alicuius dubitatur, vel quæritur, vt hic patet, & 33. q. 2. in lectum, 31. q. 2. si verum, ff. de re mil. non omnes, §. à barbaris, 16. q. 3. dilectio & 35. q. 5. extraordinaria, & sup. de exceptio. pastoralis. argumen. sup. quod met. cau. capitulo vlt. cum suis concord. positis ibi.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

Marginal notes: † Ca. 5. eo. ti. in 1. cõp. & post Cõcil. Lat. part. 14. c. 1. Et de intellectu vide citatos sup gl. † Aliàs itat nõ dẽt se Apostolico ꝓsentare conspectui. † Nodari, in recentiorib. libris. 4 De articulis huius gl. ꝓter Doct. hic, vide Fed. cõs. 13. Sylueft. verbo, excõicatio. 6 ver. sciẽdum est quarto, & Couarru. in c. alma mater, de sent. excom. li. 6. par. 1. §. 10. nu. 15.

a Noluerit.] Hoc ipso ꝙ iurare non vult, præsumptio est contra eum in tantum, ꝙ tanq̄ excõicatus vitabitur. sim. ī. de hæret. excõicamus, §. qui verò, cum constet, ꝙ violentas manus in illum iniecit, sic. n. pro conuicto hr qui se non purgat, ī. de sim. de hoc, & ī. de purg. can. c. cum P. & c. inter, iii §. Item hic habes, ꝙ licet clericus non fert habitum suum, adhuc retinet priuilegium suum. vndè cõtra ī. eo. in audiẽtia. hoc intellige ante trinam admonitionẽ, illud cum suis consimilibus post: qa tũc perdit priuilegium.

autem (si prestare noluerit [a] iuramentũ) quia violentas manus constat eũ in clericũ iniecisse, sicut ab excõmunicato, donec de mandato summi Pontificis absoluatur, conuenit abstineri.

¶ Idem.

¶ Percutiens clericum, vel religiosum, excõmunicatus est, nec ab alio, quàm à Papa absoluitur, præterquam in mortis articulo.

CAP. V.

NOn † dubium est, ꝙ hi, qui violẽtas manus in clericos, vel canonicos, aut cuiuslibet religionis conuersos [b] iniiciunt, ex constitutione [c] concilij sententiam excõmunicationis incurrũt: nec nisi in articulo mortis [d] sine Rom. Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. Iam, qui dicantur conuersi, tradũt citati vt priuilegia, ī. de priuil. & Panormi. hic.

NOn dubiũ est.] CASVS. Dr hic, ꝙ quicunq; violentas manus in clericos, aut cuiuslibet religionis conuersos iniiciunt, iniam excõmunicationis incurrunt, & à solo Papa possũt absolui, nisi i articulo mortis. Not. ꝙ percutiẽs clericũ, vel alicuius religionis conuersum, à solo Papa põt absolui. Item propter periculum mortis multa fiũt, q̃ aliàs ñ fierẽt.

[Gl. se. reci. per quan, conuerti secularium, &c. arg. ꝙ nõ à contrario huius litteræ, tenet contrarium dicens, ꝙ quidam tenent primum.

b Religionis conuersos.] ī. eo. ex tenore. ex eo ꝙ dicit religionis, vr ꝙ conuersi secularium ecclesiarum non habeãt hoc priuilegium, arg. 27. q. 1. vt lex continentur. Sed dicendũ est, ꝙ ex quo tradiderũt se & sua diuino obsequio, siue in seculari ecclesia siue in regulari, iam cẽsentur ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in forum ecclesiæ: vndè habent immunitatem ecclesiasticam, 17. q. 4. quisquis. Et dicit decretum, ꝙ tantum duo sunt genera Christianorum: Vnum quod dedicatum est diuino obsequio, vt clerici, & conuersi: Aliud genus, vt laici, 12. q. 1. duo sunt. Quidam tamen volunt dicere ꝯ: sed benignius est dicere ꝙ sic, vt eorum gaudeant priuilegio, quorum vitam: & religionẽ assumunt. vt ī. de sta. mon. re. olente.

c Ex constitutione concilij.] 17. q. 4. si quis suadente, in qua constitutione nulla fit mentio de conuersis, sed per hoc, & inf. eo. ex tenore extenditur ad conuersos; sic quod dicitur de monachis; extenditur ad regulares, ī. de postu. ex parte, & ita per consequens ad omnes conuersos, vt dictum est. Bern.

d In articulo mortis.] & in alijs casibus, qui habentur inf. eo quamuis, vbi de hoc.

¶ Idem.

¶ Mulieres, quæ inciderunt in canonem, si quis suadente, absoluuntur ab episcopo. Idẽ in personis quę non sunt sui iuris, vel sũt delicata, de quibus dubitabatur, ꝙ non possent commode accedere ad curiam, & h. d. vsq; ad §. illo.

MVlieres.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, de his verò: Tertium ibi, Illi. Abbas.

CASVS. Dr hic in primo responso, ꝙ si mulieres, & serui, qui sui iuris non sunt, manus in clericum violentas iniecerint, ab episcopo diœcesano possunt absolui. Secundo dicit: aliqui delicati, & magnæ potentiæ violentas manus, in clericos iniecerunt: sed dicunt, quòd laborem veniendi ad Apost. sedem sustinere non possunt: quæritur, quid iuris sit? respondet Papa, ꝙ status personæ, & veritas negotij prius est intimanda Romano Pontifici, & secundum eius cõsilium erit procedendũ. Tertio dicit: Aliqui non iniiciunt violentas manus in clericum, sed alij de ipsorum mandato hoc faciũt: quæritur an isti, qui hoc mandãt sint excõicati? Respõ. Papa, ꝙ sunt excõicati, & sunt ad Apost. sedem mittendi: cum ille vere delinquat, cuius mandato delictũ committitur. Nota ꝙ mulieres, & serui ab epõ diœcesano pro iniectione manuum in clericũ possunt absolui: & sic not. ꝙ pensatur sexus & conditione. Item status personæ, & veritas facti, vel negotij attendenda est: Item qui mandat, tenetur vt faciens hoc edicto. Itẽ idem est mandare q̃d facere.

CAP. VI.

MVlieres † vel aliæ personæ, quæ sui iuris [e] non sunt, ab epõ diœcesano absolui possunt, si manus in clericũ iniecerint violentas. De his verò qui magnę sunt potentiæ, & ita delicati, ꝙ laborem [f] venẽdi ad sedem Apostolicam nequeunt sustinere: Respõdemus, ꝙ status personæ prius, & veritas negotij est intimanda Romano Pontifici, & secundum consilium eius tales erũt de commisso scelere corrigendi.

†Ca. 7. eo. d. in 1. cõp. & post Conc. Late. par. 1. cap. 2. Et d. intellecta de Decr. cõsilio 604. vol. 2.

¶ Mandans clericum percuti, excommunicatus est, sicut percutiens. h. d.

¶ Illi verò, qui nõ per seipsos, sed eorum auctoritate, vel mãdato, alij violenter iniiciunt manus in clericos, ad sedem Apostolicam sunt mittendi: cum is committat verè, cuius auctoritate, [g] vel mandato delictum committi probatur.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem.

e Sui iuris.] Vt sũt serui, sed hoc intellige secundum distin. illius decr. inf. eo. relatũ. Nec intelligas hoc verbũ de filijsfamilias, qui dum sũt in patria potestate, non dicuntur sui iuris, quia tales debent ad curiam mitti: nisi sint infra pubertatem, inf. eod. quamuis, &c. vlt. Bern.

f Laborem veniendi.] Hoc referas ad arbitrium episcopi, arg. ff. de verb. oblig. continuus, §. cum ita. Et si videbitur episcopo quòd laborem eundi nequeat sustinere, propter pericula moræ, illum absoluere potest, recepta sufficienti cautione, quòd parebit cõsilio siue responso Papæ. arg. optimum supra, tit. prox. cap. vlt. & inf. eod. de cætero, & cap. sacro. si vero periculum non timetur, consulatur Papa antequam absoluatur: & hoc videtur dicere littera ista.

[Glo. seq. obijcit, sol. quærit, & sol. iterum quærit, & sol. vlt. quærit, ponit opin. contra quam alleg. vnam h. & q. & soluit.

g Auctoritate vel mandato.] Sic ī. de resti. spo. cum ad sedem, ad fi. & ille dicitur facere, qui per alium facit, ff. de admi. tut. ita tamen, § gessisse, & ibi q. 6. consuetudo, in fi. & inf. eo. vt famæ, §. vlt. & C. de accu. non ideo, & ff. ad l. Aquil. liber homo, in prin. ff. de iurisd. omn. iud. si quis id. §. vlt. & qui cãm præbuit, vel opẽ, & ita ius.

teneitur. ff. vi bon. rap. l. 4. §. si cum seruum, & ī. de homic. sicut dignum, §. 2. ī. de iniur. ca. vlt. Sed vř q̄ ille, qui mandato alterius hoc facit, non teneatur, maxime si habeat in illum potestatem, vel ei subiectus sit, arg. ff. de reg. iur. non vř. & l. prædicta, ff. ad l. Aquil. liber hô, 2. Sed cõtrarium verum est: quia præceptum iniustũ fuit, cui non debuit obedire, sed Deo potius q̄ homini, ī. eo. relatũ, & 11. q. 3. Iulianus, & c. nõ ip, & 23. q. 1. q̄d culpatur, in fi. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties, & ī. e. vniuersitatis. q̄a nec illa p̄tās data est laico super clericũ, ī. eo. si verò, §. 1. Sed pone q̄ mãdauit, sed ante manuũ iniectionem pœnituit: quid erit? R̃deo nihilominus in canonẽ incidit: nisi reuocauerit mandatum, ita q̄ reuocatio ad ipsũ p̄uenerit: arg. ff. mand. si mandassem, & ff. ad Mace. si tñ, & l. si filius, & ff. q̄ iussu. l. 1 rñ. 1. & ī. de p̄c. mandato, & c. ex insinuatione & ī. d. resc. ex parte. 3. Sed pone, q̄ mandator ante iniectionem manuum moriatur: tũc nõ erit excõicatus: quia mãdatum morte extinguitur, ff. de man. inter causas, §. j. & ī. de off. deleg. & c. licet. & ecclesia non ligat sub terra arg. inf. eo. a nobis, & 24. q. 2. legatur. arg. a cõtrario. Itẽ pone q̄ nõ mãdat, sed ratum habet ex post facto: nunquid incidit in canonem. Quidam dñt quod sic: q̄m ratihabitio locum habet in maleficijs. ff. de vi & vi ar. l. quotiens. ff de his qui no. inf. quid ergo. arg. C. de incest. nup. l. 3. & sup. de rest. spo. cum ad sedem, in fi. Arg. contra ff. mand. si verò, §. si post. nõ credo quod in casu isto incidat in sniam licet ex post facto ratum habeat: cum hoc fecerit causa sui, & eius noie, secus si potuit prohibere, & non prohibuit. De hoc dicetur ī. eo. quantæ p̄sumptionis. Ber.

2. 9. e. tit. j. cõp. & ī cõcliliũ tera. par. c. 3.

Idẽ Inn. & Host. sed ... ã. & Gof. hic: cũ in- ligatu in ... ac volũtate ... necessitse. ar. ... bapt. ma- ... tes. si non ... pœnituit. lat ... excõicat[a] ..., cũ con- ... et decessis- ... in morta- ... secundum ... ol. Io. An. Ca. 10. e. ti. j. cõpil. & post concil ... ter. par.[a] cap. 4.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus per iniectionem manuum in clericũ, licet occultus, absoluitur per solum Papam.*

CAP. VII.

PORrò † si aliqui [a] violentas manus in fratres suos injciunt, & ducti pœnitentia non cõuicti, sed priuatim à te veniam postulãt, eos monere debes & inducere, vt his, quos læserunt congruè satisfaciãt, [b] & Apostolico se conspectui repræsentent: cum à te vel alio sine speciali mandato Rom. Pontificis absolui non possint.

¶ Idem.

¶ *Etiam priuilegiati tenentur vitare excommunicatũ, & per iniectionem manuum in clericum excommunicati sunt.*

CAP. VIII.

NVlli † se possunt priuilegio Apost. sedis tueri, quo minus excommunicatos vitare [c] debeant: & pro violenta manuum iniectione in clericos sicut excommunicati, vitari.

¶ Idem episcopis & alijs Prælatis per Galliam constitutis.

¶ *Percutiens monachum, vel conuersum religiosum, debet denuntiari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.*

CAP. IX.

PArochianos † vestros, siqui † in monachos, [d] vel conuersos [e] præfati ordinis violentas manus iniecerint: sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti, [f] excommunicatos publicè nuncietis: ipsosque faciatis sicut excõmunicatos arctius euitari, donec læsis cõgrue satisfaciãt, [g] &

POrrò si aliqui.] CASVS. Si aliqui violentas manus injciunt in fratres suos, & pnia ducti, non conuicti, sed priuatim postulant veniam, quia fortè occulta fuit offensa, monendi sunt, vt satisfaciant, & pro absolutione Apostolico conspectui se p̃tent, sine quo absolui nõ p̃ōt. No. quod non debet quis absolui pro iniectione manuum violenta in clericum, nisi prius satisfecerit læso. Et est hic arg. quod nõ valet pnia sine satisfactione.

¶ Glo. seq. tẽ ca. per obiect. quam tripliciter soluit.

a Porrò si aliquis.] qui non sunt fratres illorum quos læserunt. quoniam si fratres essent. & se ad inuicem percussissent abbas eos absoluere potest. sup. eo. monachi. & inf. eo. cum illorum. Vel potest intelligi de alijs, quam de monachis quod verius videtur. & loquitur episcopo. Alia littera habet suos. a & planior est littera, & sic est in Antiqua. Ber.

b Satisfaciant.] arg. quod non valet pœnitentia sine satisfactione, ī. de vsur. cum tu. & 14. q. 6. si res, & 24. q. 2. leg. tur. de pœn. dist. 1. ... Laur.

Idẽ ẽt le... onẽ agno... hic Hos... am vocat ... iniorẽ & ... elioẽ litte... ra.

NVlli.] CASVS. Aliqui sunt priuilegiati: quæritur an per priuilegium suum excusentur, quo minus excommunicatos vitare teneantur, R̃n. Papa, quod prætextu priuilegij non excusantur, quominus excõicatos vitare debeant: & si clericos læserint, sicut excõicati debent vitari. No. q̄ priuilegium non extenditur ad iniquum compẽdium, nec tuetur aliquem in delicto.

c Vitare.] ī. de priuil. cum & plãtare, &c. vt priuilegia, ad hunc etiã casum priuilegium non extenditur. Sed nunquid Papa cõicando excõicato incidit in canonem? Dic q̄ nõ, licet eliãs malefaciat. De hoc dř. inf. eo. si q̃s. q̄m Princeps legib. solutus est, ff. de legi. Princeps, & C. eod. digna vox. ipse enim solus interpretatur leges, infra eo. inter alia, vbi de hoc. Ber.

PArochianos.] CASVS. Dř hic, q̄ q̄ violẽtas manus mittũt in monachos vel conuersos, tanquam excõicati sunt denunciandi & euitãdi, donec læsis congrue satisfecerint, & se Apo. sedis cõspectui p̄ñtauerint pro absolutione. No. q̄ cõuersi eodem priuilegio gaudent cũ monachis, quorum sunt cõuersi. Item satisfacere debet quis læso, antequam absoluatur. Item absoluendi a Papa litteras super satisfactione præmissa secum portare debent.

† Ca. 14. e. ti. in j. cõpi. & post concil. Late. par. 14. cap. 11.

† Aliãs ita q̄ violẽtas, &c. sed in antiquiorib. vt est impressum.

d In monachos.] Sed nunquid monachus poterit agere actione iniuriarum: Dic quòd non, sed actio competit monasterio, & aget syndicus monasterij, sicut actio iniuriarum competit domino. si iniuria fit seruo, etiam aget dominus & non seruus, Instit. de iniur. §. seruus autem. Quid si remittit monachus iniuriam? Nihil agit quin possit agere monasterium. sic licet filiusfam. remittat iniuriam factam sibi, pater nihilominus agere potest pro iniuria filio irrogata. ff. de pact. personam. immò & si iniuria fieret filio volenti, pater agere posset. ff. de iniur. l. 1. §. vsque. monasterium verò iniuriam factam monacho potest remittere: secus in ecclesia seculari: quia non posset remittere iniuriam factam clerico. 17. quæstio. 4. quisquis. Vin.

e Conuersos.] Sic inf. eo. c. proxi. & sup. eo. non dubium vbi de hoc.

f Decreti.] 17. q. 4. siquis suadente.

¶ Gl. seq. quærit, alleg. pro & contra, & sol. iterũ quærit, ponit duas opin. & sol.

g Satisfaciant.] Sed cui dabitur satisfactio? Per litteram istam videtur quòd ipsi monacho vel conuerso læso, vt dicit hæc littera. Sed contra videtur 12. quæstio. prima, non dicatis, & ff. pro soc. l. si inter fratres §. vlti. De iniuria facta seruo dic, vt Instit. de iniur. §. quòd si vsufructus, & § seq. In monacho vero vel conuerso, qui proprium non habet, satisfactio dabitur

bitur monasterio: & quod dicit hic, læsis, si dat læso, satisfdatur monasterio, quia quicquid monacho datur, monasterio acquiritur s. de sta. mo. cum ad monasterium. Clerico aût seculari dêt dari qui læsus est. Si clericus in de decedat dic vt s. de pœni. p̄sbyteri. & ex iniuria plures oriûtur actiones ff. de iniur. l. 1. §. vl. 1 Sed corã quo ęstimabit hęc iniuria? Rñ. quidã, ꝙ corã iudice percussoris, Inst. de iniur. §. sed postea & sic interdum in foro seculari. Vin. dixit, ꝙ rõne accessionis ęstimabit corã iudice ecclesiastico, sicut dr̃ in dote arg. s. de côiu. ser. pposuit, in fi. & s. de do. post diuor. rest. c. a. 1. 2. & 3. Sed hoc intellige cũ q̃rela excõicationis defert ad ecclasticū iudicem: tunc. n. ęsti mabitur iniuria corã ipso: q̃a aliter nõ absoluitur, vt hic dr̃. Si verò clericus simpl̃r vult conqueri de iniuria sibi irrogata, satis vr̃ ꝙ dẽat sequi forum rei. Papa tamẽ quotidie dat litteras clericis q̃ lai cos noie &: suo: & de hoc 11. q. 3. c. vlt. Ber.

Quid sit sentiendum de clerico beneficiato in diu rsisecclesijs, cui fiat iniuria lati⁹ prosequitur hic Ho. Io. An. & recentiores.

†Cap. 15. eo. tit. in 1 côpi. De materea huius decretalis & pręcedentis pręter Doct hic vide Syluest. verbo, absolutio, 3.

cum litteris vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem Genuen. archiepo.

¶ *Ponitur forma precepti, q̃ sub virtute iuramenti fieri debet illi qui p̄ violẽtia manuum iniectione in clericum excõmunicatus absoluitur.*

CAP. X.

EX †tenore litterarũ tuarum nobis innotuit, quòd B. canonicus in quendam subdiaconum manus iniecit violẽtas: & inf. ¶ Mãdamus itaque, quatenus recepto ab eo iuramento, ꝙ tuo debeat a mãdato parere, ipsũ vice nostra, à s̃nia, qua tenetur, absoluas: sibique in virtute iuramẽti præcipias, ne de cætero, b in clericum, monachum, vel alicuius religionis conuersum, manus iniiciat violentas: nisi se defendendo, c aut de mandato d suorum fecerit Prelatorũ: vel nisi super eum prælationis e ministerium aut magisterium habuat, aut cum ipso in eadem ecclesia socius f esse noscatur.

¶ Idem Cenomanen. epo.

¶ *Excommunicatum pro percussione clerici, absoluit episcopus si sine periculo Papam adire nequit, debet tamen sibi mandare, quod adeat Papam impedimento cessante.*

CAP. XI.

DE cætero † noueris, quod si quis pro violenta manuum iniectione in clericum, est vinculo excõicationis astrictus, si habens capitales †inimicitias, vel aliàs iustas g excusationes, quib. ab itinere rõnabiliter excusetur, ita quod sine periculo, Apostolico se nequeat cõspectui pñtare, licet diœcesano h episcopo, recepto iuro i secundum morem ecclesię, sibi absolutionis grãm impertiri. Sed est illi sub iuramenti debito iniungẽdũ, vt q̃ citius opportunitatẽ habuerit, Romanũ Põtificẽ adeat, mandatũ

EX tenore.] Primò ponit forma pcepti: Sc̃dò correctio delicti: Secunda ibi, mandamus.

CASVS. Quidã canonicus B. noie, violentas manus misit in quẽdam subdiaconũ, & quia fortè pro absolutione ad sedẽ Apost. ire nõ poterat Genuẽ. archiep̄s significauit hoc dño Papæ, vndè mandat eidẽ, quatenus recepto iuro ab ipso B. ꝙ suo debeat stare mandato, auctoritate Papæ ipsũ absoluat. & sibi in virtute iuramenti præcipiat, ne de cætero in clericũ, monachũ, vel alicuius religionis conuersũ manus violẽtas iniiciat: nisi se defendendo, aut de mandato suorum Prelatorum hoc fecerit, vel nisi super eum habeat prælationis officium aut magisterium, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur. Nota quod excõicatus pro violenta iniectione iurare debet stare mandato ecclesiæ. Item hic est forma ecclesiæ expressa secundũ quam excommunicati propter manus violentas in clericum vel conuersum debent absolui. Item nota quatuor casus in quibus percutiens clericum non est excõmunicatus, s. defendendo se, aut si de mandato Prælati hoc faciat, vel super eum habeat prælationem, vel magisterium.

¶ Gl. seq. reci. per q. ad quid, &c. & an sit idem &c.

a Debeat.] qui sic iurat, non est astrictus, nisi ad iustum mandatum, arg. s. de elec. cãm quæ, & s. de iureiur. veniens, & c. Quintauallis, & ff. pro soc. si societatem, & ff. de oper. lib. si libertus & idem est sic iurare, ac si iuraret stare a mandatis ecclesiæ, & illa est recta forma, vt s. de appel. ad hoc. & per hoc iuramentum hoc tantum præcipere potest, prout hic sequitur in littera, & quod satisfaciat læso, s. cap. proxi. & infra eo. cc noscitur.

a Verũ dicit licet Io. nota uerit contra riũ, 1. q. 7. si quis voluerit. Io. And.

b Ne de cætero.] sic inf. eo. grauem.

c Defendendo.] s. eo. si verò 1. Ber.

d Mandato suorum.] dum tamen mandatum sit iustũ, vel saltem si dubitetur, 23. q. 1. quid culpatur, in fine. si autem sit iniustum, non est obediendũ, 11. q. 3. non enim, & c. Iulianus, & c. si Dominus. Exemplum de mandato, habes inf. eo. vniuersitatis. &c. vt famæ, §. j. aliàs non excusatur. supra eod. mulieris, & inf. eod. vniuersitatis. Ber.

e Prælationis.] Idẽ est si habeat officium in ecclesia, ratione cuius corrigere potest inferiores clericos, vel monasterium, vt hic, & infra eod. cum voluntate, vbi de hoc, & supra. eo. c. 1.

¶ Glo. seq. rationem reddit quare socius excipitur.

f Socius.] hoc dictum est propter assiduã conuersationẽ, vndè præsumitur ꝙ facilius manus iniiciant in se ipsos: quãdoquè veniũt ad verba, & sic ad factum & ratione præsumptionis non præcipitur de socio. sic propter præsumptionẽ iuramentum quandoque nõ indicitur clericis s. de cohab. cle. & mul. c. clericos & sup. de præsump. litteras.

†Ca. 64. ci in 1. cõp. & post cõcili Later. pa. 1. c. ij.

†Inimiciti capitales dicuntur, vñ orient tradit ple Herony. gas tract. cnm. ... maie. li. ... quo & ... quos ... læte ... probet. q.

DE cętero.] Duæ sunt partes. Sc̃da ibi. Sed est, Abb.

CASVS Dr̃ in hac decretali, ꝙ si quis manus violentas mittit in clericum, est excommuniantus: & si habeat inimicitias capitales propter quas ad Apost. sedem sine periculo ire non possit, vel propter alias iustas causas, diœcesanus suus ipsum absoluat iuramento recepto secundum formam ecclesię & ipsi præcipiat sub debito iuramenti, vt quam citò poterit Romanum Pontificem adeat mãdatum Apostolicum recepturus.

g Iustas excusationes] No. quod in omni edicto intelligitur rationabilis excusatio, vt hic patet: quantumcunque præcisè scribatur, exceptiones legitimæ excipiuntur, vt sup. de offi. deleg. ex parte, 2. & sup. de rescrip. si quando, in quibus casibus quis ab itinere excusetur, habes inf. eo. quamuis. & in littera, & in glo. Ber.

¶ Glo. seq quærit, & sol.

h Licet diœcesano.] nunquid p̄ presbytero? Respon. in summa necessitate licet, arg. 17 quæstio 4. si quis suadente, & sup. eod. non dubium, aliàs non, nisi hoc faceret de mandato episcopi. 26. q. 6. c. vl. quia epũs opus hãc absolutionem benè potest committere, supra de offi. ord. cap. vlt. Ber.

i Recepto iuramento.] vt dictum est sup. eo. ca. prox. & in an. eo. quamuis in fi.

a Susce-

Apostolicum susceptu-rus.[a]

¶ Vrbanus iij. Senoñ. archiepiscopo.

¶ Cum Papa absolutionem excommunicati delegat, mãdat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesię.

CAP. XII.

AD hęc[b] cum inter parochianos tuos: & infra.

¶ Romana ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum iudicum nequaquam consueuit[c] aliis delegare: nisi† in litteris commissionis cõtineatur expresse sufficienti[d] cautione præstanda ab his, qui absolui debent, quod iudicio ecclesiæ debeant obedire.

¶ Clemens tertius.

¶ Excommunicatus per canonẽ si quis suadente sit diues vel pauper per Papam absoluendus est, vel eius legatum: fallit in muliere sene, infirmo, vel mutilato: qui per episcopum absolui possunt.

CAP. XIII.

EA † noscitur: & inf. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respõdẽdum, quod mulieres,[e] senes, & valetudinarii,[f] seu mẽbrorum destitutionib. impediti, licet ad Apost. sedem non veniant, ab epis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto iuxta facultates[g] his, qui bus per eos cõstiterit iniurias irrogatas. Alios autem siue pauperes,[h] siue diuites, sedi Aposto vel legato eius,[i] vt beneficiũ absolutionis obtineant, necesse est præsentari.

¶ Si verò infirmitatis tempore, timore mortis beneficium fuerit absolutionis indultũ, iuramento† præstito iniungatur eisdem, vt postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanã ecclesiam, vel eius legatum accedant, mandatũ Apostolicum† super talibus recepturi.[K]

¶ Idem

¶ Ante denuntiationem vitandus est excommunicatus pro violenta manuũ iniectione in clericos, nisi sit occultus hoc primò Interficiens clericum, qui contempto clericali habitu se enormitatibus immiscuit, excõmunicatus non est: hoc secundo.

a Susceptutus.] Non dicit absoluendus, quia iam erat absolutus, nam obligatio semel extincta non reuiuiscit, de consecr. dist. 4. quæris, & 23. q. 4. si illic, de pœ. dist. 4. diuina clementia, ff. de sol. qui res, § aream, C. de remiss. pign. cum ex causa. Quidam dicunt, quod opportunitate recepta recidit in excommunicationẽ, arg. 16. q. 6. q recedit. & ea. de his verò, & C. de his qui bo. ced. pos. l. pen. & sup. de sol. c. pen. quod non placet: libertas n. quãuis indebite obtenta nõ retractatur. C. si aduer. li. l. 1. & 2. quod si non fecerit, tanquã periurus habebitur. & posset compelli vt iuramentum seruet. argu. sup. de iud. nouit. Ber.

AD hæc.] CASVS. Iudex delegatus ex causa rationabili excommunicauit aliquem, ille excommunicatus litteras impetrauit ad alium delegatum, iste secundus delegatum mandat ordinario, vt illum habeat absolutum quẽ prius denunciauerat excommunicatum ad mandatum prioris delegati: dubitat ordinarius quid facere dẽat: respondet Papa, quod si in litteris secundis cõtinetur, vt recepta sufficienti cautione ipsũ excommunicatum absoluat ordinarius ipsum debet habere absolutum: quia Romana ecclesia absolutionem sententiæ aliorũ iudicium delegatorũ non consueuit alij demandare, nisi in litteris cõmissionis sit expressum de sufficienti cautione præstanda ab his, qui debent absolui, quod mandato ecclesiæ debeant obedire. Casus iste colligitur per antiquã decretalem. No. quod rescriptũ impetratum pter Romanæ ecclesiæ consuetudinarium stylũ, nõ valet. Item excommunicati pro iniectione violenta, cautionem præstare debent mandato ecclesiæ obedire antequam absoluantur.

b Ad hæc.] hæc decretalis olim erat de rescrip.

Glo. seq. arguit duo.

c Nequaq consueuit alijs] imò primo loco remittitur absolutio suo excommunicatori, sup. de resc. ab excommunicato. & hoc cũ snia lata est cõtra formã cõcilij, vt ibi dicitur: quod habes inf. eo. sacro. Et est arg quod sẽper rescriptũ debet esse obtẽtũ sm stylũ Rom. Curiæ, aliàs suspectũ hr sup. de cri. fal. q grauis in fi. Item est arg. ex eo quod fieri consueuit, 38. dist. de Syracusanæ, & sup. de cle. cõiug. diuersis & ff. ad S. C. Macedo. l. 3. & l. sed Iulianus. § quod dicitur.

Glo. seq. distinguit inter excommunicatũ p iniectione. & contumacia vel crimine manifesto.

d Sufficienti.] Cum quis est excõicatus pro iniectione manuũ in clericos, sola cautio iuratoria sufficit, i. 3. eo ex tenore & inf. eo cum desideres. Cum verò pro contumacia vel crimine manifesto, sufficiens dẽt cautio præstari inf. e. proxi. ex parte. vbi de hoc. sic etiã cũ data ẽ possessio cã rei seruandæ. sup. de de se quest. ad hoc. in fi.

EA noscitur.] Primo exceptionem ponit: Secundo regulã ibi, Alios. Tertio quandã determinationem: ibi, Si verò. Ab.

CASVS. In princ. huius decre. dr, quod episcopus quatuor personas absoluere pot. st ab excõicatione pter violentã manuũ iniectionem in ecclesiasticam personã, satisfactione præstita, iuxta facultates ipsarum. Alij verò omnes siue paup. res siue diuites, ad Apostolicam sedem vel eius legatum p absolutione sua se præsentent. Si verò tempore infirmitatis timore mortis à suo prælato fuerit absolutus, per iuramẽtum præcipiatur eidẽ, vt sanitate recepta, ad Romanam ecclesiam vel eius legatum accedat, mãdatũ Apostolicum recepturus. Nota quod mulieres, senes, valetudinarij, & mẽbrorum destitutionibus impediti, ab episcopis possunt absolui. Item facultates in satisfactione semper considerandæ sunt. Item delictum semel punitum iterum puniri nõ dẽt.

e Mulieres.] sup. eo. mulieres, & inf. eod. quamuis. vbi mulieres tales pionę excipiunt.

f Valetudinarij.] isti pp infirmitatẽ absoluuntur, ita tamen quod si conualuerint, sedem Apostolicã visitabunt, mandatũ Apostolicũ recepturi, s. eo. de cætero. & inf. eo. c. de his. & c. quis, in fi. & hic in fine.

g Iuxta facultates.] Hoc semper intelligendum est secundum quod satisfacere potest, quod si non potest, in pœnam aliam potest commutari. sup. de maledic. c. 2. Vel expectet quamdiu facere possit cautione recepta. sup. de sol. c. pen. vbi de hoc nã inanis est actio, quã excludit inopia debitoris, sup. de rest. spol. olim, ff. de dolo nam s. Ber.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

h Pauperes.] s. eo. quod de his, & c. quis, s. Sol. ibi loquit de his, q tãta paupertate laborant, quod ad curiã ire non possunt, hic de his qui possunt ire, licet pauperes sint.

i Legato eius.] inf. eo. ad eminentiam. & c. quamuis quo ex officio legationis licet. sup. de off. lega. quod trãslationẽ. Alij verò legati, qui de latere Papę nõ mittuntur seruent quod dicitur sup. de off. leg. c. pe.

K Recepturi.] sup. eo. de cætero. vbi de hoc.

Ca. 3. tit. de temp. i. in cõ l. & post aliũ Lateran. sub Alex. in. 3. parte c. 16. In multis manuscrip. nisi i litteris cõmissio is expresso sufficiẽti, &c.

Ca. 1. eo. ti. 1. cpil. vnd sui hæc i lliges.

1 Cõ pstat quod iniectioe manũ si sufficit cautio iuratoria nisi ex forma dati hoc ptingat & sic loquũt istaiura inde requirit. quod primo satisfaciat, inf. ea. px. sm Hos cõcor. B. de app. puenit, i vlt. glo. s. de iud. postulasti. & facit s. e. parochianos Io. And.

† Aliàs ita: quod iuramẽtũ sic iniũgat eisdẽ vt &c. aliàs ita: iurm iniũgat eisdẽ, vt &c.

† Dictio, Apostolicũ, deest i vetustiorib. codicibus.

Cum

CVm Duo sunt dict. Secundū ibi. In articulo. Ab.
CASVS. Aliquis est excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum, sed nondum est denuntiatus: quæritur, vtrum ab alijs sit vitandus? Respondet Papa, licet nondum sit denuntiatus, debes illum euitare, nisi forte id tibi soli constet: in quo casu ipsum priuatim tantūmodò debes euitare, vt rubore confusus, pro latenti excessu satisfaciat, q̄ diu ab ecclesia toleratur. Secundo quærit: Aliqui occidunt clericos, qui cōtempto habitu clericali tyrannidi & enormitatib. se immittent: quęritur, an occisores prædictorū clericorū sint excōicati: Respondet Papa, ꝙ in odium clericalis excessus, & terrorē & correctionem similiū excommunicationis sniam non incurrūt, tū pnia aliquantulū asperior est illis imponēda, quā si in laicos talia cōmisissent. No. ꝙ excommunicatus debet euitari antequā denuntietur in publico. Itē clerici, qui habitum contemnūt, & enormitatib. se immiscent, amittunt priuilegium suum post trinam admonitionem: & talium occisores n̄ incidunt in canonem. Item ex persona augetur crimen: quia quāto gradus altior, tantò lapsus grauior.

Glo. seq. trib. rationib. adiuuat tex. & ponit cōtrariū op. sione.

a Denuntiatus non fit.] Et sic quamcito scio aliquem excōicatū, statim debeo ipsū vitare, quāuis non sit denūtiatus: nisi solus hoc sciā, vt hic dicit & 6 q. 2. si tu. & c. placuit, ar. 2 q. 7 plerique qui enim certiorari nō debuit, ff de act. emp. & vē. l. 1. in fi & 93. dist. si inimicus, qa excōmunicatio exe. a tione secū trahit. sup. de app. pastoralis. & denūtiatio nō fit nisi propter ignorantes. Deus enim ligat & nō hō. 11. q. 3. nemo cōtemnat. Io. Fauen. ꝫ lixit, & malè, ꝙ ante denuntiationem non est vitandus.

b Contempto clericali.] Propter hoc solum non perdunt priuilegium, sup. eo si verò aliquis. nisi post trinam admonitionem. inf. eo. in audientia. & c. contingit 2. & sup. de aposta. c. 1.

Glo. seq. alle duas cōcor. & duo iura in ꝯtriū & soluit.

c Minime coercentur.] Sic inf. eo. perpendimus. & s. de aposta. c. 1. ar. contra. inf. eo in audientia. & c. contingit 2. vbi exp. datur admonitio: hoc intelligit de his, qui non sunt cōtēti arma portare, sed sæuis enormitatib. se immiscent, vt hic patet. & sup. de aposta. ca. 1. & inf. eo. perpendimus. contraria intelliguntur de his, q̄ taliter non excedunt, licet portent arma: vnde illi vsq; ad trinā admonitionem gaudēt priuilegio suo, vt dicitur. simi. sup. de vita & hon. cle. c. vlt.

d Asperi or.] Nota, quod ex persona augetur crimen. 40. dist. homo. ff. de re milit. omne delictū. §. 1. de pę. dist. 1. §. a ut facta & sup. ti. proxi. quæsitum. 3.

† Ca. 3. e. ti. in 2. cōpil. pars hui⁹ decretalis i c. cū nō ab homine. supra 8 iu. Et vid Felinū i c. Rodulph⁹. 7. de rescri. Contra. tu. i c. alma mater. de sēt. exc. lib. 6. par. 1. §. 2. & Nauarrū Manuali cōfessariorū, c. 27. ti 8 exc. minore, &c.

CAP. XIIII.

CVm † non ab homine: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd à communione illius, qui pro sacrilega manuum iniectione in clericum, in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus [a] non sit, debes abstinere: nisi fortè id tibi soli pateret: in quo casu ipsum priuatim tantummodò euitabis, quandiù ab ecclesia toleratur: vt saltem verecundiæ rubore suffusus, pro latenti excessu satisfacere cōpellatur. ¶ In articulo verò secundę quæstionis respondemus, quod occisores clericorum aut presbyterorum, qui contempto [b] clericali habitu tyrannidi & enormitati se muerecundè immitcent: in odiū clericalis excessus, & terrorem atque correctionē similium, canone latę sententię minime [c] coercentur; iniungatur tamen eis pœnitentia competens, aliquantulum asperior, [d] quam sit in laicos qui talia commisissent.

¶ Idem.

Ante absolutionem communicandum non est excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. h. d. Infamato de excommunicatione communicandum nō est, nisi purgetur vel ad cautelam absoluatur, h. d. secūdò.

CAP. XV.

CVm † desideres: & infra. Fuit autem primę quæstionis tenor huiusmodi: vtrum alicui excommunicato, qui mādato ecclesiæ stare iurauit & ante absolutionem episcopus excommunionem [e] reddidit, sit communicandum ab alijs; & an episcopus id facere debeat. ¶ Cui quęstioni taliter respōdemus ꝙ cum cautio iuratoria, quam hodie qui excōicati sunt, præstant, potius ad cautelam [f] ex consuetudine ecclesiæ, quam rigore canonum sit inducta: neque momenti tam validi reputetur, quod nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille qui excōmunicatur, debeat cōmunioni aliorū restitui præsertim cū ex eo iuramento absolutionem cōsecutus non sit, & constet eum excommunicatū fuisse, & verum sit absolutū nō esse: nec episcopus, nec alij debent cōmunicare

CVm desideres.] Quatuor sunt dicta, Pm ibi, Cui quǫstioni Tertium ibi, Secundæ quęstioni. Quartum: ibi, Tertio loco. Ab.

CASVS. Primo talis qō hic ponit: Aliquis erat excōicatus, iurauit stare mandatis ecclesię eps ante absolutione reddit ei cōmunionē, quæritur, vtrum sit ei ab alijs cōicādū: & an eps ei cōicare debuerit? Rñdet Papa, ꝙ iuratoria cautio, quā pstant excōicati potius ad cautelā ex cōsuetudine ecclesiæ introducta est quā ex rigore canonū: nec pp iurm dēt quis dici absolutus, nisi absolutio sit secuta, nec dēt ad cōionē restitui aliorū cū constet ipsū excōicatū fuisse, & verū sit eū absolutū nō eē, nec eps nec alij debet ei cōicare, nisi secundū formā ecclę post iurm fuerit absolut⁹, qa q. excōicato cōicat, ē ex cōicat⁹. Sda, qō talis ē: publica fama ē alique esse excōicati pp violētam manuū iniectione in clericū quæritur, an pp famā illā dēt euitari? Rñdet Papa ꝙ nec eps, nec alij dēnt ei cōicare, nisi & hoc ad arbitriū epi se purgauerit, vel saltē ad cautelā fuerit absolutus. Tertia qō est: Aliqs verberauit clericū epo mediāte clericus cū suo verberatore cōposuit, & ille sibi recōciliat⁹, quæritur, ā sit ei cōicādū ab alijs; Rñdet Papa ꝙ lꝫ ille clerico satisfecerit, eccl'æ tñ q̄ offendit pp hoc satisfecit: & nisi fm formā ecclæ fuerit absolut⁹, n̄ ē ei alijs cōicādū. No. primo ꝙ iurm n̄ ē de subs absolutiōis: vn̄ si omittat i absolutiōe, nihilominus absolut⁹ ē, q. sic absoluitur. Itē fama i hoc ꝓbat. Itē pp famā indicit purgatio. Itē excōicatus duos offēdit, pſonā q̄ lædit, & ecclesiā, & vtrisque satisfacere debet, aliàs nō debet absolui. Item forma ecclesiæ in absolutione est necessaria.

† Ca. 4. e. ti. 2. cōpil. Et pro intelle. ctu tetus & gloss. an & q i licet cōicare excōicato vid. S. Thom. q. 810 nib additis ad 3. par. q. 4 art. 2. & seq. adde latissimè per Syluestrum verbo. excō catio. 3 § 6 & de consuetudine.

e Cōiōē reddit.] & malè, qa cū ipse dēat alios phibere ipse hoc facere nō dēt. ff mercatur. uē. l. altius. s. de nat. ex. lib. re. c. vnico vbi de hoc. in Auth vt cau. iud. hæc aut ora. in. si. col 9. & 19. q. 4. in canonibus.

f Ad cautelam.] Vbi post absolutionem timor est iusti

¶ De hoc articulo q̄ d nūc sit tenēdū vide extrauagātē Martini V. in ꝯcilio Cōstātiēn. d qua doctores supra citati adde ꝯciliū Lateran. sub Leone x. sessio. 11. bulla in ci. primitiua illa. §. statuimus insuper.

similis

similia pertimescat, 23. q. vlt. pessimam, & sic iusm non est de substantia absolutionis, vt ĩ. dicam. Item argu. q̄ aliquid faciendum est ad cautelam futurorum, 23. dist. in noie dñi, & ĩ. de elec. li. et, & 63. di. cum Hadrianus. & exempla præsentia nos præcauere faciunt in futurum, 82. di. plurimos, ad fi. & ff. loca. si q̄s domum §. 1.

a Præstitũ.] Secũdũ q̄ dictum est ĩ. eo. ex tenore, sed forma ecclesiæ obseruari gñalr dẽt, nec omittit nisi ex cã. ĩ. e. sup eo, sed si iusm omittatur, nihilominus tenet absolutio.

[Gl. seq. ponit 5. casus quib. participans excõicato non incurrit minorem.

b Excommunicationis pęna n cõtrahit.] nisi in casibus q̄ continentur in his Versibus.

Hęc anathema quidẽ soluunt ne possit obesse.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vtile pp vtilitatẽ meam: & ne ille commodũ hẽat possum cõicare excõicato, ĩ. eo. si vere. Itẽ pp vtilitatẽ excõicati possum ei cõicare iõ his quæ ptinent ad eius salutem. ĩ. eod. rñso. & c. cum voluntate, in prin. & 11 q. 3. antecessor. & c. cum ex cõicato. lex: pp eandem legem quę ẽ viro & vxori, vxor põt cõicare viro, 21. q. 3. qm multos & ĩ. eod. inter alia. Humile, sicut est i filijs, seruis, ancillis, mercenarijs, & in proximis, 3. or. Res ignorata: vt hic ex eo quod dicit, scienter, & in c. quoniam, & ĩ. de hom. c. sicut §. illi: præterea, ita quod ignorantia non sit crassa, ĩ. de cler. excom. mino. Apostolicæ & 12. q. 2. qui & humanis. Necesse: vt in c. quoniam multos, arg. ĩ. eod. inter. T.

eidem, nisi fuerit secũdũ formã ecclesię, post iuramẽtũ p̃stitũ [a] absolutus: quia qui cũ excõmunicato scienter cõmunicauerit, excõmunicationis pęnã contrahit [b] cum eo.

¶ Secundæ q̃stioni hunc finem duximus imponẽdũ, q̄ si publica † fama [c] est, aliquẽ verberasse clericũ: nec eps, nec alius cõmunicare sibi dẽt: nisi ad arbitriũ epi ď hoc se purgauerit: vel ad cautelã [d] absolutionis beneficium consequatur.

¶ Tertio loco tua discretio req̃siuit, si cleric[9] verberatu sepo mediante, cũ suo verberatore cõposuerit, & ille recõciliatus sibi fuerit, an p hoc is debeat ad aliorũ cõmunionẽ admitti? Sup quo respõdemus, q̄ licet ille, qui violẽtas manus iniecit ei quẽ læsit, satisfecisse taliter videatur: ecclesiæ tamẽ q̃ offendit, [e] ex hoc nõ satisfecisse dignoscit: & nisi forma ecclesię, [f] q̃ pro absolutione taliũ introducta est, obseruetur, nõ est cõmunicãdũ eidẽ.

¶ Idem.

Sacerdos eijciens regularẽ de ecclesia officia diuina turbantẽ, excõmunicatus nõ est.

CAP. XVI.

VEniẽs † ad sedẽ Apostolicã I. lator præsentiũ sua nobis assertione monstrauit, q̄ cũ matutina officia celebraret, q̃dã monialis ecclesiam ingrediens, cum alio clerico ludendo, impedimẽtũ præstabat, quo minus Deo diuinũ posset obsequiũ exhibere, vnde memoratus sacerdos cõmotus, vt liberius posset circa diuinorũ celebrationẽ [g] vacare, manib. in eã appositis, vt extra ecclesiam poneret, cũ nollet exire, in † trahẽdo ipsã, coegit eandẽ extra † ecclesiã residere: sed tu illũ propter hoc tanq̃ excommunicatũ euitasti, & facis ab alijs euitari.

¶ Ideòq; mãdamus, quatenus si res ita se habet, eũ de cętero nõ euites: cũ ex hoc [h] ipsum excõicatũ nullatenus videamus.

1. respon. in fi. & ĩ. eo. ex tenore, & c. decreto. Sed quid si iuramẽto omisso fuerit absolutus, argu. est hic q̄ non teneat absolutio, & hoc quidam concedunt, sed hoc non credo, quia iuramentum non est de substantia absolutionis, sed recipitur potius ad cautelam, ne de cętero talia p̃sumant, vt ĩ. eo. c. in prin. & aliqui absoluuntur sine iuro, q̄ non fieret si esset de substantia, ĩ. eo. sup. eo. & ĩ. eod. à nobis, in fi. & sic tenet absolutio, licet nõ dẽat fine iuro absolui: q̄a libertas vbicunq; obtẽta fuerit, nõ reuocat, C. si aduer. li. l. 1. & 2. & sic licet cõposuerit, necessaria est absolutio, secus est in cautione facta pp nouum opus nũciatum, vbi nõ est opus vt post cautionẽ remittat. ff. de remis. l. 1. § 2. ibi, plane & q̄ dicit, nisi forma & c. intelligẽdum est principalr de absolutione cum iuro, q̃ tñ q̃tũ ad veritatẽ eadẽ est cũ illa, q̃ sit sine iuro: sed forma ecclę gñalr dẽt obseruari, nec dẽt omitti nisi ex cã. ĩ. c. sup eo sed si iusm omittatur, nihilominus tenet absolutio.

VEniẽs. In prima ponit cõquestio: In secũda prouisio: ibi, Ideòque. Ab.

CASVS. Quedã monialis dũ sacerdos matutinũ officiũ celebraret, intrauit ecclesiã, & cępit ludere cũ alio clerico, p̃stando impedimẽtũ diuino officio, pp q̄d sacerdos aliquantulum cõmotus, ut diuinũ officium liberius celebraret, manus in eam apposuit, vt ipsam extra ecclesiam poneret, sed cum nollet exire, compulit ipsam extra ecclesiam residere pp q̄ eps sacerdotẽ illum tanq̃ excõicatum vitabat, & faciebat ab alijs euitari, vñ ipse ad Papam accedens, factum sibi exposuit, mandat Papa epo, quatenus si res ita se hẽt, ipsum non euitet, cum non sit excõicatus. No. q̄ clerici turbãtes diuinum officium possunt corrigi, & eijci ď ecclesia præter excommunicationem.

c Si publica fama.] No q̄ si fama est aliquem esse excommunicatum, vitãdus est, ĩ fi. ĩ. de cle. exc. mi. illud. Et ita fama facit probationẽ, & fama impedit mrimonium contrahendum, ĩ. de consang. & affin. c. super eo.

d Ad cautelam.] ĩ. eo. venerabili, & ĩ. de app. ad præsentiam. & de cons. distin. 4. si nulla, argu. vt sic fama tollatur.

e Quam offendit.] Quam ille dimittere non potuit. 23 q. 4. si is qui. & 73. di. Salonitanæ & est ar. q̄ hæc iniuria non solum fit iniuriato, sed toti ordini clericali ĩ. eo. contingit, ĩ. de fo. cõp si diligenti. vñ iste nõ potuit pacisci sup iniuria, quatenus ecclesiam contingebat, nisi forma ecclesiæ fuerit obseruata, vt hic dicit.

[Gl. seq. quærit arg. negatiuè & sol. contrarium.

f Nisi forma ecclesiæ.] vt scilicet iuramento præstito q̄ stabit mandato ecclesiæ, absoluatur, vt ĩ. eod. cap. 1.

g Celebrationem.] Ex hoc præsumitur q̄ bono zelo, & non animo iniuriandi manus in eam apposuit: sola enim temeritas & violentia notatur ĩ. eo. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente. Et ita patet, q̄ sacerdos turbantem [a] officium diuinum, sine pœna excommunicationis põt expellere de ecclesia, & quilibet alius ratione officij, quod obtinet in ecclesia, & etiam senatores de ipsa ecclesia. infra eo. cum voluntate, §. 2. vbi notatur in quib. casib. excommunicatus non est, qui manus mittit in clericum.

h Ex hoc ipsum.] i. ex hac tali & leui castigatione nõ incidit in canonem, & maximè q̃ in propria persona voluit

Marginalia:

Vide Dñi in ca. ro mani. §. de hom. 6.

...et forma non fit communica ad idem ...et, c. tit. Sed vi ...ino S. ...mam, ...dlibeto ...14. ex. ... Sẽtẽt. ...8. q. 2. ...q. 2. &

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cõp.

† Aliàs extrahendo, aliàs, vi trahendo.

† Aliàs Itẽ: intra ecclesiã residere.

a Hoc verũ et si magisterium non hẽat sup illos, vt optimè post Host. docet hic Io. And. & illi recentiores,

voluit exercere, arg. ĩ. eo vniuersitatis, ff. locati, item quæritur. §. Iulianus, ff. ad leg. Aquil. sed & si quemcunque, §. vlt. Ala.

PEruenit.] CASVS. Aliqui leuem & modicam iniuriam inferunt clericis (vt dicunt) propter quam sunt excommunicati. Do. Papa committit arbitrio episcopi, vt videat an leuis sit iniuria, vel nõ: & si iniuria leuis fuerit, eos absoluat, alĩs ad Papã remittat eosdẽ. Qdã volũt dicere, ꝙ hæc decretalis ptinet gf, & ñ est ius, ꝙ hic dr. No. ꝙ epi pñt absoluere de leui iniuria clericis irrogata.

a Arbitrio.] Alanus dixit, ꝙ hæc de r. ptinet spalẽ indulgẽtiã. Alij dicũt, ꝙ ius cõe ptinet, ad ꝙ ergo posita cẽt, 19. di. si Romanorũ, vt officeret potius q̃ pdesset, & in errorẽ duceret? ꝙ cõtineat ius cõe, ẽ ar. ĩ. in cõst. Gregorij in pri. libri. & sic ꝑ hoc licitum est epis tales absoluere ꝓ modica iniuria & leui irrogata, & hmõi leuis iniuria põt leuiter emendari, ĩ. de accus. tum dilecti 1. quæ ẽt non infamat, ĩ. de re iud. cũ te. vñ satis pñt epi beneficio huius decreti absoluere tales ex generali concessione. Vel dicas vt Ala. ꝙ est securius.

† Cap. 6. eo. ti. in 2. cõp. pars c. peruenit, 2. ĩ. de testib. cog. Vide Card. cõs. 42. inci. Reuerẽdissime pr, & S. Antoniũ pa. 3. tit 24 ca. 1. §. 3. & Host. in summa hoc eod. ti. §. sed & dicunt quidam.

¶ Idem.

¶ Excommunicati pro leui manuum iniectione in clericum possunt per episcopum absolui h. d secundum communem lecturam: & est textus singularis.

CAP. XVII.

PEruenit † ad nos: & infra. ¶ De his absoluendis, qui clericis non enormem, sed modicam & leuem iniuriam irrogarunt, tuæ fraternitatis arbitrio [a] duximus committendum.

¶ Idem.

¶ Clericus, qui scienter & spontè participat excõicato in diuinis officijs, excõicatus est excommunicatione maiori: & tantum absoluendus per Papam, h. d. secundum Panormitanum.

CAP. XVIII.

SIgnificauit † nobis: & infra.

¶ Verum clericos, qui scienter & spontè participauerunt excommunicatis à nobis, & ipsos in officijs receperunt, eadem [b] excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus inuolui: quos etiam pro beneficio absolutionis habẽdo, ad nos volumus cum litterarum tuarum insinuatione remitti.

SIgnificauit.] Cõmunicans in diuinis excõicatis ꝑ Papã, q. diuina celebrat excommunicatus est excõmunicatione maiori, & per solum Papam absoluendus. h. d. secundum vnum intellectum. Abb.

† Cap. 7. eo. tit. in 2. cõp. & de intellectu vide Couarruuiam, in cap. alma mater, de sent. excom. lib 6. par. 1. §. 3.

CASVS. Aliqui erãt excõicati à Papa ꝑꝑ suos excessus: quidam clerici scienter & spontè participauerunt illis excommunicatis, & ipsos in officijs receperunt: q̃rit à quo isti clerici sint absoluendi? Rñdet Papa, ꝙ isti clerici eadem snia sunt ligati cum illis excommunicatis, & ab ipso Papa sunt absoluendi, vel isti erant excommunicati cum oib. suis participantib. vel participauerunt clerici isti illis in crimine. No. quod communicantes excommunicatis à Papa, ab eo tantum sunt absoluendi.

[Gl. seq. ponit tres lec. & recitari potest obiiciendo de decreta. nuper, ĩ. eo.

b Eadem.] Scilicet quo ad priuationem sacramentorum, & sic intelligitur 11. q. 3. excommunicatos, & c. seq. vel fortè hi fuerunt excommunicati cum omnibus participantibus eis, 11. q. 3. excellentissimus, ĩ. eod. quod in dubiis, in fi. & ita expone, eadem sententia scilicet maiori; vel isti participauerunt excommunicatis in eodem crimine criminosis: & ita eadem sententia cum illis ligantur: vnde remitti debent ad suum excommunicatorem absoluendi, ĩ. eo. nuper, & c. si concubinæ. Et hoc verius credo. Ber.

TVa nos.] Primo ponit decisa consultatio: Secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abbas.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus pro iniectione manuum in clericum, vel incendiarius post publicationem à solo Papa absoluitur.

CAP. XIX.

TVa † nos duxi fraternitas consulendos: & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod † nõ solum qui in clericos temerarias [c] manus inijciunt, sed etiam incẽdiarij, [d] † ex quo sunt per ecclesiæ sententiam publicati, [e] pro absolutionis beneficio ad Apostolicã sedem sunt mittendi.

¶ Idem.

¶ Legati de latere absoluere possunt excõicatos pro iniectione manuum in clericos.

CASVS. Quæsitum fuit à dño Papa, vtrũ illi tantum ab ipso sint absoluendi, qui manus violentas in clericos iniecerant. Rñdet Papa, quod nõ solum qui violentas manus mittũt in clericos; sed ẽt incendiarij pro incẽdio sunt excommunicati, postquam sunt ꝑ sniam ecclesiæ publicati, à sede Apostolica sunt absoluẽdi: & hoc statutũ fuit ꝑpter enorme delictum, omnibus præcipiendum est ꝑstito iuramẽto, vt de cætero talia non committant, & iuxta facultates suas satisfaciant, sicut præcipit excommunicatis pro iniectione manuum violenta, vt 24. q. vlt. pessimam. No. ꝙ non solum verberãtes clericos à dño Papa sũt absoluendi, se dẽt incendiarij postquam sunt ꝑ sniam ecclesię denotati.

c Temerarias.] Largius est hoc intelligẽdum, q̃ si violẽtas dixisset, qdã. n. manus dicuntur temerariæ, sed non violẽtæ, ĩ. e. contingit.

d Incẽdiarij.] Incendiarij. n. excõicandi sunt, 23. q. vlt. pessimã, & ſm leges igni tradunt ff. de incen. rui. naui. q. ædes, vel capite puniunt, ff de pœn. l. capitalium. §. nonnunquam. cum distinctione illius, §. nonnunquam. Bern.

[Gl. seq. signat ꝯtrium, & soluit, sol. opponit, oppositioni respon.

e Publicati.] Ergo vr hic, ꝙ ipso facto sint excõicati, aliàs non vr ꝙ hẽet locum publicatio, & sic est ar cõtra 23. q. vlt. pessimam, vbi præcipiunt excõicari: vñ quidam restringunt hoc ad incendiarios ecclesiarum & religiosorum locorum ĩ. c. conquesti, & 11. q. 3. canonica, & 17. q. 4. omnes ecclesiæ, vnde post publicationem à Papa tm̃ sunt absoluendi, & hoc in odium eorum statutum fuit, hic ad terrorem aliorum. sic q̃nq; priuatur aliquis ecclesiastica sepultura ad terrorem aliorum. ĩ. de torne. c. 1. & ĩ. de rap. super eo. sed quia hic non distinguitur, de omnib. intelligas Tñ non credo ꝙ oẽs incendiarij gñaliter ipso iure sint excõicati, nisi de incendiarijs ecclesiarum: cũ de alijs non inueniam. Et per hanc decr. non probat ꝙ ipso iure sint excõicati: sed illis primo excommunicatis ab epis subsecuta publicatione, ac denuntiatione, Papa per hanc decreta. reseruat sibi

eorum

† Cap. 8. ti. in 2. cõ

† Aliàs in non solũ, qui &c.

† De pe clerici in diarij vi Bernard Diaz. i p cri. can. c Iote ciu quæſt pu tur incen rij, vide l ta opera ibi gl. & licetũ C. acc. non j adde Ba l. 1. & ff. offi. præ vigil.

1 Alias

c niianj

eorum absolutionem, ad terrorem, vt dixit. aliàs eþi possent absoluere omnes incendiarios, ins. eo. nuper.

AD eminentiam.] Primò ponitur dubitatio: Secundò dubitationis decisio: Secunda ibi, [Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã dubitabat, vtrũ illi sint ꝓ absolutis habẽdi, qui à Cardinalib. de latere Papę missis absoluunt ab excõicatione, q̃ incurrũt ꝓ uiolẽta manuũ iniectione i clericos, vel in aliàs religiosas ꝑsonas, cũ ipsi Cardinales nullũ sup hoc mandatũ expressum ostẽdant: quęsiuit à Papa q̃d iuris sit: & ipse rñdet q̃d illos dẽt hñe absolutos, quos constiterit à talib. beneficiũ absolutionis adeptos. Not. ꝙ legati qui mittũt à latere Papæ, licet nõ habeãt mandatũ speciale, absoluere tñ possunt excõicatos.

a A latere.] Qui dicuntur missi à latere dñi Papæ, hẽs s̃. de off. leg. c. pen. & vlt. & in cõst. Inn. 4. eo. ti. officij nostri.

b Pro tempore.] id est, postq̃ egressus est vrbẽ, quousq. reuersus est, licet iurisdictionẽ nõ habeat nisi in ea prouincia, q̃ sibi decreta est, ff. de offi. proconsul. l. j. & vl. & hoc ex off. legationis licet eis, quamuis de hoc non habeant speciale mandatũ: vt hic dicit. & s̃. de of. leg. post translationem, & j. eo. quamuis, & sup. eo. ea noscitur, de alijs qui non sunt missi de latere Papæ an possint tales absoluere, habes s̃. de offi. lega. c. pen. & vlt.

CAP. XX.

AD t eminẽtiam sedis Apostolicę: & infra. ¶ Sicut ex parte tua nostris est aurib. intimatũ, tibi extat dubium, vtrũ absolutionis beneficiũ assequantur qui pro iniectione manuum in clericos, vel aliàs religiosas personas excõicationem incurrerunt, & à legatis Cardinalib. qui à latere a Romani Pontificis destinantur pro tempore, b absoluũtur: cum iidem legati mandatum super hoc non ostendãt expressum. Super quo id à te volumus obseruari, vt eos† habeas absq; omni hæsitatis scrupulo absolutos, quos constiterit à talibus beneficium absolutionis adeptos.

¶ Idem.

¶ *Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis.*

CAP. XXI.

A Nobis†fuit ex parte tua quæsitum, vtrum si quis ita pronuntiauerit: Quisquis c furtũ fecerit excõicatus sit, hęc generalis clausula ad ipsius excõicatoris subditos referatur, an generaliter extẽdatur ad omnes, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad ꝙ dicimus quod hac sentẽtia non nisi subditi d obligant: nisi fortè plus e cõtulerit maior & largior auctoritas delegantis.

¶ Idem.

¶ *Qui cum effractione spoliant ecclesias, excommunicati sunt, & per Papam tantum post denuntiationem absoluuntur.*

CAP. XXII.

COnq̃sti † sũt nobis Regi. canonici, ꝙ I.

A Nobis.] Primo ponitur quæst. Secundò solutio ibi, Ad quod. Abb. Sic.

CASVS. Quidam eþs protulit sñiam excõicationis sub hac forma: Qui furtum fecerit, sit excõicatus: q̃ritur vtrum hæc gñalis sñia referatur ad subditos excõicatoris tm̃, an extendatur ad oẽs, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad hoc rñdet Papa, ꝙ hac sñia non ligantur nisi subditi ipsius excõicatoris: nisi fortè plus contulerit maior auctoritas delegantis. Not. quod sñia iudicis non ligat vel absoluit illos qui non sunt de sua iurisdictione. Item sententia quæ certas personas comprehendit, auctoritate maioris extenditur & prorogatur ad alios, qui non sunt de iurisdictione proferentis. Item sententia quæ nulla est potest rata haberi, & erit aliqua.

c Quisquis furtum.] Hac forma verborum omnes nominatim intelliguntur excommunicati, qui furtum committunt, tanquam expressis proprijs nominibus, ff. de libe. & posthu. nominatim & Insti. de exhęre. libe. §. masculos.

[Glo. seq. obijcit & soluit, contra solutionem obijcit & respondet, demum quærit, arguit pro & contra, & soluit.

d Non nisi subditi.] Sed contra videtur, quia ratione delicti efficitur quis de iurisdõne illius, q̃ tulit sententiam, 6. q. 2. placuit, & 3. q. 6. ibi enim causa, C. vbi de enim. agi. opor. Auth. qua in ꝓuincia, & s̃. de priui. ex tuarum. vbi de hoc, ergo vniu. sñ ligant. cum quantum ad hoc sint eius subditi. Rñdeo si gñaliter intellexit, quisquis furtum fecerit vbicunq; clausula ista non refertur nisi ad subditos, vt dicit hic: qm̃ extra parochiã suam nullam hẽt iurisdõnem: vñ illa sñia nõ extenditur vltra terminos suæ iurisdõnis, 1 ff. de iurisf. om. in l. vlt. & s̃. de offi. leg. nouit. Cõprehendit ergo tm̃ subditos suos ẽt delinquentes in eius parochia, cũ ex hoc ipsi subditi sint: nã ratione delicti fortiẽ quis forũ, s̃. de fo. compe. c. vlt. & in ꝑ ii. cõcor. nam & ꝑses prouincię aduersus extraneos homines hẽt impertũ, cũ malũ cõmiserint, ff. de off. ꝑsi. l. 3. nec distinguit vñ fine, vt ibi. Sed vr̃ ꝙ ꝑ talẽ sñiam nõ sint ligati alij de alia prouincia: cum ipsi ignorẽt talẽ sñiam, licet ibi delinquãt, & efficiãt de foro illius, vt per hoc illos possit puniri: sñia. n. non ligat ignorãtes, & ꝓcipuè illos quib. publicata non est 82. d. proposuisti, 16. d. quid dicitis. Dicas ꝙ hñ sunt excõicati quia incidunt in factũ damnatum, & quicunque facit factum iam per sententiam excommunicationis damnatum, iudicatur excommunicatus quasi a canone, arg. 24. q. 1. c 12. & 3. & propter delictum ibi commissum intelliguntur esse de parochia sua, & sic excommunicati sunt, nec excusantur eo quod dicunt se ignorasse sententiam, quia ipsi cum rem illicitam & prohibitam faciant, statim sunt in culpa, 2 & potuerunt quærere de hoc. Quid si moriatur vel transferatur ad aliam ecclesiam, qui tulit illam sententiam, nunquid tenet post mortem vel recessum, vt qui contra faciant sint excommunicati? Videtur quòd sic, quia scripta episcoporum anathematizant etiam post mortẽ, & facere pñt decretum: ita vt qui cõtra facit puniatur, 3. q. 4. nullus, & s̃. de maio. & obed. c. 2. & sup. de offi. leg. c. vl. arg. contra: dicit lex, quod interdictum non durat vltra iurisdictionem interdicentis, ff. de pœn. l. vlti. dici potest, quod interdictum siue sententia excommunicationis simpliciter lata non durat vltra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat. Sed cum diffiniendo statutum siue decretum aliquod facit, ligat etiam post recessum: quia statuta talia perpetua sunt, s̃. de off. lega. c. vit. ff. de off. præse. vrb. l. 1. §. vl. C. de postul. l. 2. nisi expressim per successorem reuocetur. Ber.

e Nisi fortè plus.] Arg. quod sententia quæ nulla est, potest rata haberi, & erit aliqua, 2. quæst. 1. in primis. Ber.

COnquesti:] Primò ponitur querela: Secunda iudicum datio: Secunda ibi, Quoniam igitur. Abbas.

Marginal notes: e. tit. ... Pręstores le Pa... & in c. q̃ e. sit. — 5. oẽs, obser... of. sed ... tanis impi... — †Ca. 10. eo. ti. in 2. cõp. 1 Intellige hãc decreta lẽ sm illã c. 2. de cõst. l. 6. & de intellectu vide Couarruuiã in ca. alma mr̃. de sent. exc. li. 6. pa. 1. §. 10. — 1 Neq; extẽdit ad subditos extra diœcesim suã furtũ cõmittẽtes, ꝓut declarauit Bonifaci* octauus i c. 2. de cõsti. l. 6. & rectè hic admonet glo. — †Ca. 11. e. ti. in 2. cõpi. 3. — 2 Nõ sequit sm Host. si obligati sũt ad culpã & ad pœnã inducit q̃ maior accusa. pos. ca. si. C. de adul. l. si ea. dicit ergo arbitrandum hoc ex nouitate aduentus vel ex mora q̃ traxit in loco & in dubio relinquend* iuxto Ino, s̃. eo. si vero, 2. Io. And.

C A-

CASVS. Canonici Regiñ. conquesti sunt Domino Papæ, q I. de Malafrena, & quidam alij sequaces illius, quasdam ecclesias Regiñ. epatus fregerunt, spoliantes easdem: Mandat Papa quibusdam, quatenus si est ita, prædictos sacrilegos excommunicatos denuntient, & faciãt arcti[a] euitari, donec passis iniuriã cõgruè satisfaciant, & cũ litteris veritatem continentib. ad Apostolicã sedẽ accedãt. No. q effractores ecclesiarum ipso facto sunt excõicati, & post denuntiationem excõicationis eorum, à solo Papa sunt absoluendi, vt hic videtur.

[Gl. seq. arg. & distinguit, ponit opi. Hug. quam determinat.

a Excõicatos nuncietis.] Ergo vr ex hoc q ipso iure sũt excõicati huiusmõi sacrilegi, q verũ est de huiusmõi violatorib. & effractorib. ecclesiarum siue incẽdiarijs, 11. q. 3. canonica & 17. q. 4. oẽs ecclesiæ, de quib. intelliguntur illa duo capitula. Alij verò non sunt excõmunicati ipso iure, sed excõicantur vt dictũ est s. eo. tua. Hug. tamẽ dixit, quòd illa c. nõ sunt latæ sententiæ, sed hęc decr. contrarium ostendit, & ita etiam seruatur. sed Hug. intellexit c. illa nõ de effractorib. ecclesiarũ, ‡ sed de his qui aliunde aliqua rapiunt præter effractionem.

b Repręsentẽt.] Ex quos .n. incendiarij vel effractores ecclesiarũ publicè denuntiati sunt, non possunt absolui nisi à Papa: sed ante benè si satisfacere volunt, quia conditor canonis ante, denuntiationem eorum non retinuit sibi eorum absolutionem, inf. eo. nuper, & hoc ad terrorem omnium statutum fuit propter enormitatem excessus, sup. eod. tua B r.

† Hæc duo verba, p eis desũt i vetustiorib. & emendatiori bus exẽplarib. & in omnibus Vaticanis.

‡ Adde quis sit effractor in l. 3. §. effracturæ, & ibi no. ff. de of. pręse. vig.

† Ca. 12. e. ti. in 2. cõp. Et de intellectu pter doctores hic vide Albertinũ in repetitio nec qm, de hẽt. li. 6. q. 14. circa fi nẽ. & de materia Syluestrũ verbo, excõicatio. 6.

de Malofrena, & eius sequaces, quasdã ecclesias Regiñ. episcopatus violẽter confregerũt, easq; spoliare minimè dubitarũt. ¶ Quoniam igitur grauia sunt, nec clausis debent oculis pręteriri: Mãdamus, quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excõicatos [a] nuncietis, & faciatis sicut excõmunicatos arctius euitari, donec passis iniuriam congruè satisfaciant, & damna (pro† eis) data resarciant, & cum litteris vestris rei veritatem cõtinentibus Apostolico se conspectui repręsentẽt.

10

20

30

¶ Idem.

¶ Percutiens, vel etiam interficiens clericum se dimisso clericali habitu sæuis enormitatibus immiscentem, non tenetur ire pro absolutione ad sedem Apostoli. Ita generaliter summari potest.

40

CAP. XXIII.

PEerpendimus† ex litteris tuis, q quidam sacerdos pro eo, quod se filium regis falsò nominare præsumpsit, & armis acceptis seditionem fecit & guerram, à B. Comite iussus est fustigari: qui postea eius mandato traditus patibulo, expirauit: & inf. ¶ Fraternitati tuæ duximus respondendũ, q si memoratus sacerdos tali modo excessit, & nõ propulsando, [c] sed inferendo iniuriam fuit occisus: nõ videt nobis q interfectores eius propter hoc ad obtinendã absolutione, [d] Apost. sedem adire cogantur. [e] Tu verò qui merita personarum bene nosti, pęnitentiam eis competentem [f] iniungas.

50

PErpendimus.] Primò ponitur consultatio: secundò responsio ibi, Fraternitati tuæ. Abb.

CASVS. Quidam sacerdos qui nominabat se filium regis, acceptis armis seditionem fecit & guerram, propter quod Comes quidam iussit illum fustigari, qui postea de mandato eiusdem fuit suspensus: quæsitum fuit, vtrum occisores illius sint excommunicati? Respõdet Papa, quod si sacerdos tali modo excessit, & nõ propulsando iniuriam fuit occisus, sed alijs inferendo interfectores illius non sunt excommunicati pœnitentiam tamen iudex iniungat eis competentem, secundum merita personarum. No. q vim vi repellere licet. Item clericus immiscendo se enormitatibus amittit, priuilegium canonis, si quis suadente.

c Non propulsando.] Nam vim vi repellere licet, s. eo. si verò. §. 2. & s. de homi. significasti, vbi de hoc.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

d Absolutionem.] sic s. eod. cum non ab homine, & s. de apost. c. 1. j. eo. in audientia, cõtra. sed illud solutũ est sup. eo. cum non ab homine.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

e Cogantur.] Sed contra videtur: clericus non potest renũciare priuilegio suo j. e. contingit j. s. de fo. cõpe. si diligẽti. Dic quod manendo clericus nõ potest renuntiare, vt in cõtrijs, sed apostatando ab habitu suo post trinam: admonitionẽ vel immittẽdo se enormitatibus, priuilegiũ amittit, vt hic patet, & s. eod. cum nõ ab homine & j. e. in audientia, & c. vlt. & s. de cle. coniug. capitulo penul. arg.

[Gl. seq. exponit, & quærẽdo obijcit, & soluit.

f Competentem.] Paulo maiorẽ quã si in laicos talia cõmisissent, s. eod. cũ nõ ab homine, in fi. Sed quare imponitur ei pœnitentia, quia q auctoritate iudicis malos interfecit, minister Dei est, 23. q. 5. miles, & c. q malos. Satis põt dici ad cautelam imponi pęnitẽtia, si Comes ille habeat potestatẽ hoc faciẽdi: alias secus est: vt hic, & in cap. cum non ab homine, in fi. Ber.

¶ Idem.

¶ Iudex ecclesiasticus faciẽs percuti clericum per laicum, etiam causa disciplinæ, excõmunicatus est, & ipse & verberans pro absolutione tenentur ire ad Papam.

CAP. XXIIII.

VNiuersitatis† vestrę consultationem accepimus, qua nos requisistis vtrum laicus incidat in excõmunicationis edictum, qui ad iussionem†

VNiuersitatis] Abbas qui facit per alium monachum verberari, ipse & verberans sunt excommunicati, & non absoluuntur nisi a Papa. In prima parte ponitur consultatio: In secunda responsio, ibi, Nobis. Abb. Sic.

60

CASVS. Quidam laicus existens in seruitio cuiusdam abbatis, de mandato ipsius in clericum, monachum, vel conuersum, manus iniecit temerarias, maximè vbi causa non subest propter quam debebat verberari; quæritur, vtrum laicus ille incidat in excommunicationem? Respondet Papa, quod nisi abbas in propria persona hoc faciat causa regularis disciplinæ, vel si necessitas immineat, per clericum, vel per monachos hoc faciat, tam ille qui tales verberari facit, quam qui verberat, excommunicatus est, etiam si causa subesset propter quam debeat verberari. Nota quod disciplina regularis per laicum imponi non debet, sed per abbates, vel per monachum, vel clericum.

† Ca. 1[...] ti in 2.[...] Et vid[...] p alijs[...] ricã. Bo[...]

† Ergo i[...] citus n[...] est Dñ[...] tempe[...] facit q[...] Baldus[...] serius, C[...] l. Iul[...] de ui p[...]

¶ Maximè

a Maximè vbi causa non subest.] Ideò dicit, maximè, quia idem est etiam si causa subesset: vt inf. sequitur, sed hoc executor non considerat, qui exequi debet siue sententia sit iusta siue iniusta, supra de off. deleg. pastoralis. §. quia verò.

[Gl. se. alleg. vnam concor. & duo iura in contrariũ, & soluit. b Persona.] sic. 5. q. 5. illi qui, arg. 5. 86. dist. non liceat, & C. de episc. & cler. Aut. sed neque. Sol. aliud est in episcopo, & speciale, qui suis manib. nullum percutere dēt, cui sanctitas ignosce di gloriā dereliquit C. d episc. & cler. si quis in hoc, sed abbas hoc facere potest: vt hic, & 45. dist. cũ beatus. c Fieri iubeat.] moderatè, ita quod non excedat debitam correctionē. alias pōt appellari ab ipso, s. de offi. or. irrefragabili, & puniri ēt debet, s. de app. de priore, & incideret in canonē, quia leuis, & moderata castigatio pmissa est, s. eo. cum voluntate. § 2. vbi de hoc.

[Gl. se. signat cõtrariũ. d Etiam si causa subesset.] Licet iusta causa subsit, qui aliter q̃ debeat facit, non excusatur, s. eo. sacro. & sic neque in facto neque in modo faciendi debet esse peccatum, sic s. de restitu. spol. Pisanis arg. cõtra, quod potius causa facti, quam ipsum factum considerari debet 23. q. vlt. occidit, & s. de acc. cum dilecti. ff. de fur. verum. nec refert vndecunq; crimina claruerint, vt corrigantur. 23. q. 4. ecce.

[Glo. seq. textum fortificat, secundo signat contrarium, & soluit.

abbatis in cuius seruitio commoratur, in clericum, monachum, aut conuersum, temerarias manus præsumit inijcere, maximè vbi causa nō subest, [a] propter quam debeat verberari.

¶ Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat abbas in propria persona, [b] vel (si necessitas vrget) per clericum, vel monachum fieri iubeat: [c] tam qui tales verberari præcipit, quam illi, qui verberāt (etiam si causa subesset [d]) excommunicationis sententiam, donec ad Apostolicam sedem veniant, nequaquam euadunt. [e]

¶ Idem.

¶ *Clericus vt laicus incedens, tertio monitus non resipiscens, perdit priuilegium clericale.*

CAP. XXV.

IN † audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, vtrum clerici, qui arma militaria relicto habitu clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit iniuria corporalis il-

lata, vel se à captione redemerint: illa clericorũ debeāt immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione facta in clericum, excommunicatus quis ipso iure notatur? Ad hæc tibi breuiter respōdemus, quod cum frustra [f] ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex [g] secularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifestè cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum [h] agere, si in veste meretricali [i] fuerit deprehensa: huiusmodi clerici si à prælatis suis tertio [k] commoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio clericorum subsidiũ aliquod habere non debent.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus propter iniectionem manuum in clericum, impeditus ire ad curiam potest ab inferiore absolui, sed impedimento cessante, tenetur curiam visitare, suscepturus mandatum Apostolicum.*

e Nequaquam euadunt.] Etiam si monachus consentiret, infra eo. contingit. arg. contra. inf. vt famę, vbi clerici per laicos capiuntur. Non est contra, quia in alio casu diuerso loquitur ibi de clerico, qui aliter capi, & corrigi [f] non potest, de mandato Prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur.

IN audientia.] Clericus qui à Prælato tertio monitus arma militaria non deponit, perdit omne priuilegium clericale. h d Primo ponitur consultatio, Secundo responsio: ibi, Ad hæc. Abbas.

CASVS. Clerici aliquando relicto habitu clericali assumunt arma militaria; quæritur, vtrum illi qui iniuriam corporalem talibus clericis inferunt, sint excommunicati, & an illi clerici adhuc priuilegio gaudeant

clericali? Respondet Papa, quod huiusmodi clerici si à Prælatis suis tertio commoniti noluerint arma militaria deponere: de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent: cum frustra legis imploret auxilium, qui committit in legem: & lex huic responso præstat optimũ argumentum, qua dr, quod si matrona cuius pudicitia attentatũ, in veste meretricali fuerit deprehensa, iniuriarum agere nō poterit. No. quod clerici q arma sumunt dummodo se normis non immisceant, retinent priuilegium clericale, vsque ad tertiam admonitionē. Item qui legem, vel canonem offendit, illius auxilium amittit, & sic punitur in eo, in quo peccauit. Item leges in subsidium canonum inducuntur.

f Frustra ecclesiæ.] s. de imm. eccl. c. vlt. & s. ne cler. vel mo. c. 2. & 17. q. 4. frater, s. de vsur. q. frustra, & ff. de min. auxiliũ, in fi. & ff. quod met. cau. isti quidem.

g Lex] ff. de iniur. Item apud. §. si quis virgines.

[Gl. seq. alleg. concor. & simi. secundo quærit, arg. pro, & contra, & sol.

h Iniuriarũ.] Nō. n. iniuriat mrimonio, q ipsum ignorauit. C. de adult. si ea. 2 Sed nec militiæ, aut ēt clericali q militiā ignorat, ff. de loc. si ignorans, s. eo si verò aliquis. Quid si pcussit laicũ, credens 3 & volens percutere clericum: nunquid incidit in canonē? arg. quod sic. s. de biga. nup. & c. vlt. ff. ad l. Aquil. scientiā, § 2. arg. q ff. ad l. Cor. de sic. l. 1. §. diu., vbi iudicaē fm q fit, & non fm qd faciens intendit, ff. de iniur. si cũ seruo; & l. pce. in fine, sed in veritate nō est excōicatus si et de iniuria teneaē.

i Meretricali.] & sic perdit priuilegium, ff. de ritu. nup. senatoris filia.

[Glo. seq allegat duas concor. & tria iura in contrarium, & remittit. Iterum signat contrarium, & soluit.

K Tertio.] si. sup. de vita, & hon. cl. c. vlt. & infra eo. contingit. ar. contra. de aposta. c. 1. & supra eo perpendimus, & s. eo. cum non ab homine, sed ibi soluitur. Item arg. contra, sup. ne cle. vel mon. cap. 1. Sol. ibi non loquitur de tali captione, sed de illis qui deprehenduntur in administratione, nec ibi fit mentio de manu iniuriosa; & ecclesia non defendit illos, q in fraude deprehenduntur quo minus teneantur, & sic non tangit hoc.

Margin notes: ip. 14. eo. in 2 cōp. e Syluesuperio. citatũ. — f si nō pparea rigibi inf. eo. si us. lib. ibi de n 5. gl. Aud. — 2 Cessat adulterio in illa q̃ venali forma, & meretritio more se vulgo præbuit. 3 De hoc articulo pter Doctor. hic, vide citatos in c. si verò, 2. sub hoc eo. tit. super gl. in verbo, ignorauerit.

QVod.] Enumerat quaedam impedimenta, propter quae excommunicati propter iniectionem manuū in clericos absoluuntur ab episcopo, ita tamen vt cessante impedimento visitent Papam. h. d. Primo ponit regulam: secundo casus exceptos: tertio quandam determinationē submittit. Secunda ibi Nisi. Tertia ibi, Ceterum. Abbas.

CASVS. Quicunque violentas manus mittit in ecclesiasticam personam, est excommunicatus, nec potest absolui nisi à Papa, vel eius legato, exceptis quibusdam casibus, q in ipsa littera continentur. Nota quòd in mortis articulo constituti, pauperes, senes, & debiles, vel alio iusto impedimento impediti, si in canonem latae sententiae inciderint, possunt ab episcopo loci absolui.

[Glos. seq. obijcit, & remittit.

a Paupertate.] si. j. eo. quamuis, contra j. eo. ea noscitur, sed ibi soluitur.

b Visitare.] sic sup. eo. de caetero, & c. ea noscitur, & j. eo. quiquis, in fi.

†Cap. 15. eo. tit. in 2. cōp.

†Aliàs, periculo, vt in codice Barbatiae.

†Adde quis dicatur senex, vt possit excusari, no. in l. si pater fam. 4. in arrogationib. ff. de adopti. & in l. 2. in gl. 1. C. de his qui imple. stipen. lib. 10.

CAP. XXVI.

QVod† de his: & infra. ¶ Fraternitati tuae duximus respondendum, q is, qui asserit se in canonem latae sniae incidisse, non aliter quam per sedem Apostolicam, vel eius legatum absolutionis potest beneficiū obtinere: Nisi fortè sit in mortis articulo: †vel paupertate,[a] aut infirmitate, vel senectute tanta grauetur, † q ad Ecclesiam Ro. laborē subire nō valeat veniendi: vel ab hoc alio impedimēto canonico retrahatur. ¶ Ceterū ab his in forma sacramenti exigi consueuit, vt resumptis virib⁹, & opportunitate cōcessa, Romanam ecclesiā in propria psona debeant visitare.[b]

¶ Innocentius tertius archiepiscopo, Decano, & Praecentori Lugdun.

¶ *Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem, expressa vna causa seu vna excōicatione, non habetur pro absoluto quo ad aliam.*

CVm.] Excōicatus ex plurib. causis, si in absolutione oēs non expressit, non habetur pro absoluto, h. d. Prima pars narrat casum: Secunda dat iudicem: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Cabilon. ecclesiae, qō vertebatur occasione cuiusdam excommunicationis: propter q procuratores eorū ad sedem Apost. accesserūt: procurator G. archidiaconi allegauit, quod F. archidiaconus in succentorem manus iniecit temerè violētas, trahendo ipsum per claustrum: propter quod archiepiscopus ob violentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis ecclesiae, fecit eum excommunicatum publicè nuntiari: sed cum ipse in absolutione sua quam obtinuerat à sede Apostolica, alteram de praedictis causis nō expresserit, non debet haberi absolutus, sed tāquam excommunicatus pro altera euitari: vndè mandat Papa iudicibus, quatenus si eis constiterit dictum F. archidiaconum propter duplicem causam excommunicatum fuisse, & alteram tantum expressisse in litteris, quas super absolutione sua impetrauit, ipsum tanquam excommunicatum cōpellant satisfacere ecclesiae suae pro altera. Nota quod violans immunitatem ecclesiae, excommunicatus est. Item absolutio tacita veritate, vel falsa de causa obtenta, non valet. Item qui pro pluribus causis est excommunicatus, omnes illas causas in absolutione sua exprimere debet, alàs non est absolutus.

CAP. XXVII.

CVm † pro causa, quae inter G. & F. Cabilonen. ecclesiae archidiaconos vertebatur, eis cōcesserimus auditorē: procurator G. allegauit, qd cum F. archidiaconus in succentorem in cōi dormitorio manus iniecisset temerè violētas, & eū traxisset verberando per claustrū: tu frater archiepiscope eū, ob violentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis ecclesiae, fecisti excōicatū publicè nuntiari: & infra. ¶ Discretioni vestrae mandamus, quatenus si vobis constiterit dictū F. archidiaconum ob duplicem causam[c] excōicatum fuisse, & expressisse tm alteram in litteris, quas super absolutione sua impetrauit: ipsum tanquam excōicatum[d] satisfacere ecclesiae suae pro altera, monitione praemissa, cogatis.

¶ Idem Abbati S. Andreae.

¶ *Excommunicato decedenti in excommunicatione, quan-*

c Ob duplicem causam.] scilicet quia manus violentas iniecit in fratrem, & quia immunitatem ecclesiae violauit. Et sic colligitur hic arg. quod sacrilegi qui immunitatem ecclesiae violant, sunt excommunicati: & ita idem esset si laicum verberasset in claustro. arg. 17. q. 4. omnes. Dic q incidit in minorē excommunicationē qa priuatus est communione ecclesiae, ex eo quod immunitatem ecclesiae violauit, 17. q. 4. si quis domum. & si non satisfecerit post tertiam admonitionem, maiori excōmunicatione notabitur, vt ibi dicitur, & ita non sunt omnes sacrilegi excommunicati ipso iure maiori excōicatione: & qa iste nō satisfaciebat, fuit excommunicatus à suo Praelato, & ita ob duplicē causā nodatus fuit maiori sententia, vt inf. dicit, & illud cap. omnes. restringitur ad suum casum, ad violatores ecclesiarum, vt dixi sup. eo. tit. & c. conquesti. vel fortè lata erat sententia, vt quicunque violaret immunitatem ecclesiae, esset excommunicatus.

†Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et de intellectu vide ceteras sup. glossas.

[Glo. seq. recitetur per quaest. an pluribus de causis excōmunicatus, si in absolutione tacet alteram, adhuc sit excommunicatus. arg. pro & contra, ponit quattuor opiniones, & soluit.

d Tanquam excommunicatum.] Istud, tanquam, expressiuū est veritatis, vt dic. si est. Ex hoc patet, q si aliqs plurib. de causis fuit excommunicatus, & vnam expressit in absolutione, & aliam tacuit, adhuc remanet excommunicatus. arg. sup. de off. ord. ex parte, ibi etiam tangitur de hoc, quia per subreptionem absolutio est obtenta, j. eo. officij. Quot enim sunt excommunicationes, tot debēt esse absolutiones: sicut quot sunt accusationes, tot & absolutiones. 2. q. 3. §. notandum, ver. si plura. & de poe. dist. 5. c. 1. vbi dicitur quod de omnibus erit indulgentia petenda. Sicut & in denuntiatione noui operis, quot sunt denuntiationes, tot erunt remissiones, ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. si ex pluribus. Sic & in libertate si per obreptionem obtenta fuerit, non valet, licet sit fauorabilis, ff. de fideicom. lib. cum verò, §. subuentum. Et contra videtur, quod non sit excommunicatus, quia libertas semel data competit, siue ex iusta, siue ex iniusta causa data sit, non reuocatur. Inst. quib. ex cau. manu. non licet. §. semel. & supra de consang. quia circa, & sup. de conuer. coniu. ex parte, ff. de man. vin. iusta. §. 1. & l. si pater, §. 1. Item si quis per dolum est liberatus, tenet liberatio sed agitur de dolo, ff. de dolo, l. seruum, & l. seq.

& l. seq. Item pignus liberatur non obstante dolo. ff. de pig. ca. si rem. §. omnis. Sol. si dicatur, quod semel excõmunicatus amplius excõicatione durante excommunicari non possit, tunc tenet absolutio, licet alias causas non expresserit, si expresserit illam causam, pro qua primò fuit excõicatus: sed hoc non est verum. ¶ Si autem dicatur, quod excõicatus posset iterum excommunicari, quod verum est, refert, an expressa sit causa absolutionis, an nõ fit: si nõ est expressa, sed indeterminatè absoluitur, tunc ab omnibus est absolutus: sed si vna causa tantùm fuit expressa, tunc absolutio non extenditur ad ea, quæ nõ fuerunt expressa. ar. ff. de accept. pluribus. C. de procu. maritus. Vel distinguitur, an p ignorantiam omiserit, an scienter. ar. sup. de rescr. super litteris. ita dixit Io. Sed ego in hoc casu nõ admitto illam distinctionem. Alij dicũt illum absolutum indistinctè, sed cogitur redire ad curiam, & satisfacere iniuriato. Tan. & dixit q si aliquis est excõmunicatus propter plures causas, sed vnica tantum sententia: quamuis aliquas causas taceat dum absoluitur, absolutus est: sed debet compelli satisfacere pro alia iniuriam passo, & secundum hoc istud, tanquam, est similitudinarium. Si verò pluribus & diuersis excommunicationibus sit legatus ex causis diuersis: si aliqua supprimit, non est absolutus, sed remanet excõmunicatus pro alijs, & secũdum hoc istud tanquam, est expressiuũ veritatis. Ego credo quod qualitercunque sit aliquis excommunicatus, siue una sententia siue pluribus sententijs, ex pluribus & diuersis causis, qui verè vult absolui, omnem causam pro qua vel pro quibus fuit excommunicatus, debet exprimere in absolutione sua: quia pro vnaquaquè sola fuit excommunicatus, & vna sententia sufficit ad ex õicationẽ, & sic una snia absolonis sufficit ad plures excõmunicationes dũmodò exprimantur omnes causæ prioris excommunicationis, aliàs non tenet absolutio per surreptionẽ obtẽta, vt benè colligitur inf. eo. officij. licet quidam dicãt quod Innoc. non respondit ad hoc in c. officij. & præmissas solutiones non multum approbo.

tumcunque cõtritus decesserit, non est communicandũ ante absolutio nẽ, nec pro eo orandũ, licet sit quo ad Deũ absolutus: sed si constaret ecclesię de contritione pręcedẽti, absoluetur etiã post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluẽdus: & hęredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

CAP. XXVIII.

A Nobis † est sępè quæsitum, vtrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus: & vtrum pro tali recipienda sit eleemosyna, & à fide libus [a] sit orandum: & infra.

¶ Nos igitur consultationi tuæ breuiter respondemus, quod iudicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur [b] semper innititur: iudiciũ [c] autem ecclesiæ nonnunquam opinionem [d] sequitur, quam & fallere sæpè contingit, & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiam sit solutus, & qui liber est apud Deum, ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus

A Nobis.] Excommunicatus in quo apparuerint euidentia signa contritionis, absoluitur post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluendus, & ad satisfaciendum pro eo compelluntur hæredes. Duæ sunt partes principales: In prima ponitur bimembris quæstio. In secunda solutio, ibi, Nos igitur. Secunda subdiuiditur in vij. partes: Primo distinguitur duplex vinculum peccatoris: Secundo ex distinctione solutionem quæstionis infert, ibi, Vndè quantumcunque. Tertio probatio nem annectit, ibi, Potest. Quarto soluit duo obstantia, ibi, Nec obstat. Quinto subnectit quandam determinationis ibi, Vt autem. Sexto tractat de forma absolutionis ibi, Absolutioni. Septimo de satisfactione & compulsione hæredis, ibi, Hæredis. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis erat excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum: iuste iurauit stare mandatis ecclesię, & quantum in eo fuit volebat absolui, nec per eum stetit, quo minus absolueretur, sed morte præuentus absolui non potuit: quæritur, vtrum iste vel alius, in quibus manifesta pnię signa apparuerunt, debeat haberi ab ecclesia absolutus, & vtrum pro talib. eleemosyna sit recipiẽda, & à fidelibus sit orandum? Resp. Papa, q iudicium Dei veritati, q nec fallit nec fallitur semper innititur, iudiciũ autem ecclesiæ aliquandò sequitur opinionem, quæ sępè fallit, & fallitur: vndè contingit aliquãdò, vt q ligatus est apud Deum, apud ecclesiã sit absolutus, & qui liber est apud Deum, apud ecclesiã sit ligatus: vndè quãtumcũque se q iuro astrinxerit ecclesiæ mandato parere, quãtumcũque pniæ signa pręcesserint, si morte præuẽtus absolutus non extitit: quãuis apud Deũ absolutus credatur, tamen apud ecclesiã nõ est habendus absolutus: tamẽ potest & debet ei beneficio ecclesiæ subueniri, vt beneficium absolutionis impendatur defuncto ex quo de ipsius viuentis pnia per euidentia signa constiterit non obstante q dr, ecclesia habet ptãtem ligãdi & soluendi homines super terram, tanq non possit absoluere & ligare sub terra sepultos: nec illud obstat cui non cõicamus viuo: nec mortuo cõicare debemus, cum in certis casibus legatur ecclesiã ligasse mortuos & soluisse, vndè statuit Papa, vt illi mortuo absolutio a sede Apost. requiratur, qui dum viuebat ab eadem fuerat absoluendus, absolutionem verò aliorum ex cã pręmissa illis Papa indulget, à quib. dum viuerent, fuerãt absoluendi: absolutionis forma fiat cum psalmo pniali & oratione Dñica, & alijs consuetis: & hæredes defuncti compellantur ad satisfaciendum pro ipso: & si monitione præmissa noluerint, per districtionem ecclesiasticam compellãtur. No. q iudicium Dei nõ fallitur, sed iudicium ecclesiæ sępè fallitur. Item apud Deum aliquis absolutus est, & apud ecclesiam ligatus, & è conuerso. Item per signa constat de pęnitentia alicuius. Itẽ ecclesia ligat, & soluit sub terra, sed incertis casib. Item post mortem absoluitur excommunicatus. Item hęredes tenentur & compelluntur satisfacere pro defuncto.

a ¶ A fidelibus sit orandum. Et est dicendum quod non: nisi prius fuerit absolutus. infra eodem. sacris.

b Nec fallitur] 24. q. 3. Deus qui. 3 de conse. dist. 2. panem.

c Iudicium autem ecclesiæ.] Iudicium enim ecclesiæ diuinum debet imitari iudicium in quantum potest. 11. q. 3. tunc vera est.

d Opinionem sequitur.] Et ideò sępè fallit, sup. de re iud. lator, & cap. consanguinei, & sup. de frigid. fraternitatis, & 24. quæst. 3. si quis non recto. & cum de errore constiterit, reuocatur quod factum est, vt tribus primis concordantijs, & 35. quæstio. 9. cap. loci. §. his ita.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

Quod dic io. sup. de ita quodam, & 4. Eng. l lam. Io. l.

sp. 2. eo. n 1. op. e Couar n cap. al mater, n. exc. 6. par. 1. n. 8.

Et Vinc. a Inno. addito, primum itum im ha. qu iu ex alte la con debat icare: & pressa est talis pe ex fuis de lega. solutio ndam tum in tur vt n addã ad.

3 Et 2. q. 2. Spiritus sanctus. Io. An.

est apud Deum, in culpę remissione dissoluitur; illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur: [a] Quod in suscitatione Lazari [b] sermo Euangelicus manifestat: quem prius Dominus suscitauit, & Apostolis præcipit postmodum soluere suscitatum.

¶ Vndè quantumcunque se quis iuramento præstito, quod ecclesiæ mandato pareret, humiliare curauerit, quantumcunque † pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præuentus absolutionis non potuerit [c] beneficium obtinere, quamuis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud ecclesiam absolutus: Potest tamē & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri, vt si de ipsius viuentis pœnitentia per euidētia signa constiterit, defuncto, etiā absolutionis beneficium impendatur.

¶ Nec obstat, quod ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atq; soluendi homines super terram, [d] tanquam non possit soluere & ligare sub terra sepultos: & quòd legitur; non communicetur mortuo, cui non est communicatum viuo: cum etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, [e] sed necessitatis articulus impediuit, & in certis casibus à canonibus denotatis, ligasse legatur ecclesia mortuos, & [f] soluisse.

¶ Vt autem in vno pariter & eodem negotio, & seruemus rigorem, [g] & mansuetudinem ostendamus: statuimus, vt illius mortui absolutio a sede Apostolica requiratur, qui cum viueret, ab ea fuerat absoluendus: aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cęteris [h] indulgemus, á quibus dum viuerent, fuerant absoluendi.

¶ Absolutionis autem forma [i] seruetur, vt fiat cum pœnitentiali psalmo, & tam oratione dominica quam alia consueta.

¶ Hæredes [k] quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso si monitione præmissa noluerint, per districtionem ecclesiasticam compellantur.

¶ Idem Vratislauień. † episcopo.

¶ Detinens in clericum custodia vel v[i]nculis sine læsione, excommunicatus est: hoc dicit primo. Communicans excommunicato scienter in crimine, excommunicatus est: & nisi difficultas impediat: absolui debet ab excōmunicatore cum iuramento. Cōmunicans verò extra crimen reconciliari potest per simplicem sacerdotem sine iuramento. hoc dicit vsquè ad finem.

CAP. XXIX.

NVper † à nobis tua discretio requisiuit,

---

a Relaxatur.] Hic surgit ratio quare quis potest absolui ab excommunicatione post mortem, & non baptizari post mortem: quia sententia ecclesiæ ligat corpus, & etiam animam: & licet sit iniusta, aufert sepulturam: baptismus verò character est animæ: vndè post mortem non est quod valeat baptizari argum. 32.q.7. licitè. Vin.

b Lazari.] 11. q.3. tunc vera est.

[Glossa sequēs quærit, & arguit.

c Non potuerit.] Si talis in extremis positus habuisset copiam sacerdotis, ab eo potuisset absolui? sup. eo. non dubium, & c. quod de his, & infra. eo. quamuis, sed ex quo iam mortuus est, non potest absolui nisi per Papam vel eius legatum, vel a quo debuit viuus absolui. Nunquid à laico potest absolui in articulo mortis. arg. quod sic, de pœn. distinct. 1. quem pœnitet, de con se. distinct. 4. sanctum est vbi laicus absoluit per extremam necessitatem, quem episcopus absoluere debuit, 50. distinct. in capite. Laur.

d Super terram.] 24. quæst. 1. quodcumquè. Ber.

e Non contemptus religionis.] Hæc verba habes supra de con secr. dist. 4. baptismi vicem.

f Mortuos] puta in hæresi, 24. quæst. 2. sanè pro[fer]tur. Nota, quod si agatur contra personam vel de persona tantum, post mortem quæri non debet, quia crimina morte extinguuntur, 23. distinct. quorundam. C. si reus vel accus. mor. fue. l. 1. & 2. nisi in hæresi. vt cap. sanè, & hic. vbi verò agitur propter bona, vel contra personā, & bona, post mortem agi potest, C. si pend. appell. mors interu. l. quamuis. & sic post mortē agitur de matrimonio propter bona, sup. qui fi. sint legit. causam quæ.

g Rigorem.] 45. distinctio. disciplina, & c. sunt nāque, & ī. de purg. cano. inter.

h Cæteris indulgemus.] idest indultum esse ostendimus: quia cum eos absoluere possent viuos iure communi, ita etiam absoluere possunt post mortem ex causa præmissa, idest si de ipsorum pœnitentia per euidētia signa constiterit.

[Glo. seq. arg. & remittit dupliciter quærit & sol.

i Forma seruetur.] sed forma non potest seruari ex toto: quia hic nō potest amodò iurare & tamen absoluitur. & sic est argu. quod sacramentū non est de substantia absolutionis, vt dixi supr. eod. cum desideres, in fi. Sed nunquid hæredes compellendi sunt ad iurandum antequam absoluatur? Satis credo quod possēt compelli: sed si nollent, propterea non differetur absolutio, sed postea indistinctè compelluntur satisfacere iniuriam passo, vel alias facere quod ille viuus debuit & voluit: Sed nunquid exhumabitur corpus, si sepultum fuit in cœmeterio ecclesiæ? Non credo, quod debeat exhumari: si alibi sepultū fuerit tunc debet exhumari, & absolui quo ad ecclesiam, cum iam sit quo ad Deum absolutus. & argum. 11. quæstio. tunc verò. & postea in cœmeterio sepeliri.

k Hæredes quoque.] Hic habes expressè, quod hæredes tenentur ex delicto defuncti, licèt ad eos nihil peruenerit, supra de rapt. in literis, & supr. de sepul. cap. vlt. vbi de hoc quia cum iste pœnituerit, & contritus fuerit quantum in se fuit, satisfecit, & per eum non stetit, vndè hæredes ad quos bona peruenerunt ipsius, compellēdi sunt satisfacere pro ipso. & sic intellige illud c. ī. de sepu. c. vlt. sup. de rap. in literis.

NVper.] In prima parte ponitur cōsultatio: In secūda responsio ibi. Nos. Et vtraq; potest subdiuidi, vt patet in textu Abb.

CASVS. Duę qōnes ponūt hic: Prima talis est.

Ioan. c. 11.

† Aliàs ita: quātacunq; pœnitentiæ signa præcesserint.

† Vratisl[auien]. men.

† Vratisl... meń.

† Vratis... meń.

† Vestra... lauien.

† Ca. 3 ... in 3. cō... pars ... gam. c. ... huius ca... de Abb. ... inficio... intellect... de citato...

R, Laici aliquando detinet clericos in custodia publica vel priuata, vel et detrudunt illos in vincula sine corporis læsione quæritur an isti laici sint excõicati. Secunda qõ est talis: Aliqui scienter cõicant excommunicatis nominatim: quæritur, vtrum isti participantes possint absolui ab excõicatione à simplici sacerdote, vel ab epo, vel archiepo: Ad primã q. respõdet Papa, q n credit laicos illos pœnã excõicationis euadere q̃uis nulla corporalis læsio fuerit subsecuta, circa q̃ violẽtia sæpius circa clericos pperrat. In secũda qõne distinguit, verũ ille q noiatim excõicatis, scienter cõicat, in crimine cõicet criminoso, eis consiliũ impendẽdo, auxilium vel fauorẽ: aut aliàs in oratione vel osculo, aut orãdo aut comedẽdo; In primo casu cũ talis cõicet crimini, & participet criminoso, & sic ratione criminis i eũ videaẽ delinquere q damnauit, ab excõicatore vel eius superiore dẽt absolui: cũ facientes & cõsentiẽtes par pœna cõstringat: In secundo verò casu à suo epo vel simplici sacerdote põt absolui: quamuis enim tunc sit ligatus snia canonis & non iudicis, tñ q conditor canonis eius absolutionẽ sibi non retinuit, alijs indulsisse vr. Ille verò qui participat crimini & criminoso, cũ iuso dẽt absolui, qui verò iuxta sm modum participat, sine iuso põt absolui. In fine dicit, quod si difficile sit ex aliqua iusta cã, quod ipsum excommunicatorem absoluendus possit accedere, cõcedit Papa vt pstita cautione sm formã ecclesiæ, quod suo excõicatori parebit, à suo absoluatur epo vel proprio sacerdote. No. primum casum, q aliquis est excõicatus, licet nullam læsionem clericis intulerit detrudendo ipsos in vincula, vt sæpè faciunt iudices sæculares. Item snia excõicationis per solam participationem criminis transit ad illum, in quẽ lata non fuit. Itẽ consentiens dr qui consilium, auxilium & fauorem præstat alicui in crimine, & eadem snia cum illo ligatur, quia facientes & consentiẽtes par pœna constringit. Item vbi conditor canonis absolutionem sibi specialiter nõ retinuit, alijs intelligitur indulsisse. Item no. hic formam absolutionis maioris excõicationis & minoris. Item vltimo no. q excõmunicatus ex iusta causa, potest absolui ab alio quã à suo excommunicatore, sed hoc est propter periculum animæ.

quid de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine læsione tamen) in custodia detinent publica vel priuata, vel etiam detrudunt in vincula? Et vtrum, qui nominatim excommunicatis scienter cõmunicant, absolui ab excommunicatione possint per confessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archiepiscopi sit ab eis absolutio expetenda? ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respõdemus, quod in primo consultationis articulo, non credimus laicos pœnam excõmunicationis euadere, quamuis p † eorũ factum corporalis læsio[a] nõ fuerit subsecuta, citra quam violẽtia sæpius circa clericos nequiter perpetratur. ¶ In † secunda vero quæstione credim' distinguẽdum, an is, † qui nominatim excommunicato cõmunicat, sciẽter in crimine communicet criminoso, ei consilium[b] impendendo, auxilium vel fauorem: aut aliàs i oratione, vel osculo, aut orãdo secũ, aut ẽt comedendo.[c] ¶ In primo quidem articulo, cum talis cõmunicet[d] crimini, & participet criminoso, ac p hoc rõne dãnati criminis videatur in eum delinquere, q damnauit: ab eo, vel eius superiore, meritò delicti tunc erit absolutio[e]

a Corporalis læsio.] Hic sola violentia attenditur. i. si. inf. eo contingit. nec refert an aliquis in compedibus an parietib. teneatur, ff. ex quib. cau. ma. succurritur, l. fi. b Consilium impendendo] quod aliter non erat facturus arg. ff. de his qui no. infa. l. 1. in fi. & supra de hom. si cut, § qui verò. non refert enim an de bono malum, vel de malo deteriorem fecerit, ff. de ser. cor. l. 1. §. qui igitur, aliàs non tenetur quis de consilio, nisi ille aliter non fuisset facturus, ff. mand. si renunciandi. §. si tibi, in fi. vel nisi sit fraudulentum, ff. de reg. iu. consilij. Lau. c Comedendo.] Tunc in istis casibus non communicat illi in crimine, sed extra: vñ p hoc non est ligatus eadem sententia cum illo: quare si contra ipsum in accusationẽ prosiliret, excipere poterit contra illum, nec habebit locum replicatio cõionis, sup. de excep. à nobis. d Communicet crimini.] Pone casum per illam dec. supra eo. significauit. vel per illam, inf. eo. si concubinæ. Glo. seq. prin. reci. per q. an communicans in crimine damnato, ligetur sententia canonis vel hominis. Secundo q̃rit, opi. ponit, & soluit. e Tunc erit absolutio.] Colligit hic, q si ego excõico parochianũ meũ propter crimen, & parochianus alteri' ei cõicat fauorẽ impartiẽdo i delicto suo, io me vr delinquere, & eadem snia ligatur, & ñ snia canonis: quia tunc à suo epo vel ẽt pprio sacerdote absoluerẽt, vt j. sequit, & sic iste p p delictum ligatur snia mea, & à me dẽt absolui, & cum iuso, vt inf. dicit: & e̅ si. s. e. à nobis, 1. vbi largè appellat subditus rõne delicti. Sed quæri potest, cũ excõicationis snia extẽ latur ad alienũ parochianum quare non extendat similiter indulgẽtia vel remissio, vt s. de pœ. & remis. q autẽ? Vin. dixit q vtrobiq. animæ consulitur, & ideò in indulgentijs illud obtinet, vt diutius affligatur quis pro peccatis: & similiter in excõicatione, vt diutius affligatur, nec excõmunicatio est mortalis, sed medicinalis, secunda quæstione prima, multi. & vigesimatertia quæstione tertia, corripiantur. Vel dic aliam rationem: indulgentia non transit ad alienum parochianum, quia episcopus in eum nullam habet iurisdictionem, vnde sua indulgentia vel remissio non potest illum absoluere, quia ipsum non ligauit; quia qui non potest ligare, non põt absoluere, & e̅ contra, 21. dist. inferior, & 9 q. 2. c. 1. & supra de pœ. & rem. omnis vtriusque sed in sentẽtia excõicationis secus est, quia ille pper delictũ siue rõne delicti efficitur de foro excõicãtis, s. de fo. cõp. c. vlt. vnde propter hoc potest illũ ligare & absoluere, & ille incidit pter delictũ in suã sentẽtiã, & sic ligatus est ab eo, vñ ab eo dẽt absolui; & q prouisum fuit ad pœnã, trahi non dẽt ad gratiã, sup. de transl. inter corporalia. Sed ẽt mirũ videtur, qualiter snia excõicationis liget illos, de qb. non fuit dictũ vel cogitatum, & res iudic. solũ illis nocet, contra quos iudicatur, sup. de si. instr. inter dilectos, & c. pe. & ff de exec. rei iud. l. cũ quæritur, & l. rei iud. nec ex post facto potest augeri obligatio, ff. de dam. in fe. damni, §. is qui a. & ex quo post sententiã aliqd accidit, noua interpellatione opus est, ff. de iud. non põt. Itẽ inconueniens est, q aliquis excommunicetur, q non est admonitus nec citatus, inf. eo. sacro. Itẽ sm hoc talis sentẽtia non differt à canone latæ sniæ, cũ tamen hæc sententia non sit generalis: sed tantum vnam personam comprehendit. Io. dixit 3 q hæc dist. quæ fit hic in litera, habet locum in eo casu, cum sub hac forma fit excõicatio excommunico te cũ omnib. communicãtibus, tibi, & tunc distinguatur ibi qualiter ei cõicet, vt inf. eo. c. proxi. ad fi. & sic non obstant præmissa; sed hoc nõ credo, immo credo illũ esse excõicatũ eadẽ sentẽtia, ex eo q in crimine inuoluitur, q incidit in factum quasi damna-

Dictio, deest in antiquiorib. exemplarib.

† Vide B. Thomã in qõnib. additis ad 3 par. q. 23 ar. 2.

† Aliàs ita an is, qui nominatim ex cõicato sciẽter cõicat, in crimine cõicet criminoso.

a Vide de priuil. quia circa. sup vlt. gl. Io. And. 3 Et etiam Goff. hic.

l fibi ... Io ... vide ... hic, ... t & re ... tes.

dánatum, & sententia transit ad eum per talem participationem, inf. eo. si concubinæ. & est si. de immunecc. aduersus, vbi succedit in vitium, & hic accedit ad crimen. ergo eadem lepra qua ille punitur, & iste etiam accedens teneri debet. arg. 1. q. 1. citò turpem sicut per participationem solâ in locutione contrahitur excommunicatio minor, ita per cõmunionẽ i crimine 1 contrahitur maior excommunicatio: quia tunc plus delinquit, vnde non est necesse vt noua contra tales sententia procedat, q̃ alieno facinori suam cõionem cõmiscent, 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.

a Facientem & consentientem.] Hæc est probatio, q̃ eadẽ sententia inuoluatur. sic inf. eo quantę, 17. q. 3. omnes; & i. de off. de leg. c. 1.

b Non retinuit.] similiter prætor magistratib. quædam committit, s. cautionẽ, & in possessionẽ ex primo decreto mitti ex cã damni infecti, ff. de dam. infe. dicis cautio ni; sed missionẽ ex secundo decreto sibi reseruauit, ff. de iurisd. om. iu. inhibere. 2 Et est hic arg. episcopos posse dispensare, vbi spãliter dispensatio nõ est inhibita. ar. i. de spõ. cum apud. & 16. q. 1. sunt nonnulli. & concessum vr quod non est prohibitum, ff. ex qui cau. ma. l. necnon §. quod eis. Lau.

c Iusta causa.] Sic inf. e. sicut, & sim i. tit. prox. c. vlt.

d Excommunicatoris mandato.] sic g. e. de cætero, & i. e. quis.

e Sacerdote.] Sic ergo simplex sacerdos potest absoluere, 26. q. 6. c. vl. sic & ligare, 3. q. 2. nemo. Ber.

QVod.] Tria sunt dicta. Secundũ ibi, Null⁹ aũt. Tertiũ ibi, illi autem.

CASVS. Aliqs erat excõicatus. iurauit stare mandatis ecclesiæ; quæritur, an sit ei cõicandum antequam fuerit absolutus? Respondet Papa quod nõ ẽ ei cõicandum, donec per ecclesiam fuerit absolutus alioquin post iurm non esset absolutio necessaria. Secũdo q̃ritur, vtrum aliquis scienter teneatur cõicare noiatim excõicato? Resp. Papa, quod null⁹ tenet participare excõicatis, nisi quædam personæ quæ per illud c. qm̃ multos, specialiter excusantur, c. illud est, 11. q. 3. quoniam multos. Tertio quæritur, quę pœna imponi debeat illis qui participant nominatim excõicatis. Resp. Papa, q̃ si illi qui nominatim excõicatis scienter siue præsumptuose participant, præter personas in dicto canone annotatas, sunt excõicationis vinculo innodandi, nisi commoniti ab eorũ participatione destiterint. Secus aũt de illis, qui scienter cõicãt ei, q̃ cum participib. suis ẽ excõicat⁹: tũc n. ipsi suiam excõicationis icurrũt. Not. q̃ nullus tenet cõicare excõicato, qui iurauit stare mandato ecclesiæ nisi prius p ecclesiam fuerit absolut⁹. Item qui scienter participat excõicatis, nisi ãmonit⁹ destiterit, est excõicãdus. Item cũ excõicato cũ participib. suis cõicãs, ipso iure est excõicatus.

Glo. seq. alle. duas concor. & obijcit.

1 Adde quis dicatur cum alio cõicare. no. in l. item apud Labeonẽ. §. frequẽter. ff. de iniur.

2 Arg. i. e. de voto, ex multa vbi ius cõe non exequit aliquis, nisi ei spãliter delegetur, sm̃ Lau. Io. An.

requirenda: cum facientem a & consentientem par pœna constringat.

¶ In secundo verò casu à suo episcopo, vel a proprio sacerdote poterit absolutionis beneficiũ obtinere: quamuis enim, & tunc nõ iudicis, sed iuris sententia excommunicato communicans sit ligatus: quia tamen conditor canonis eius absolutionẽ sibi specialiter non retinuit, b eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi.

¶ Is autem, qui iuxta primum modum excõmunicato communicat, cũ iuramento debet absolui qui verò iuxtà secũdum modum, reconciliari poterit sine iuratoria cautione. Verum si difficile sit, ex aliqua iusta c cã q̃ ad ipsum excõicatorem absoluendus accedat: concedimus indulgendo, vt p̃stita iuxta formam ecclesiæ, cautione, quod excõmunicatoris mandato d parebit, à suo absoluatur e episcopo, vel proprio sacerdote.

¶ Idem Strigon. archiepiscopo.

Iuramentum excommunicati de stando mandatis ecclesię, non habet vim absolutionis, hoc dicit primo. Excommunicato nullus communicare tenetur præter personas exceptas, aliàs communicans excommunicato incurrit minorem, & est excommunicãdus maiori: nisi ille sit excommunicatus cum participibus suis qui a tunc esset excommunicatus maiori.

CAP. XXX.

QVod † in dubijs: & inf. ¶ Respondem⁹, quo excommunicato, licet quod stet mandato ecclesiæ iuramento firmauerit, communicari nõ debet, donec f per ecclesiam fuerit absolutus: alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter, nominatim excommunicato cõmunicare tenetur: nisi quædã personæ, quæ per illud Gregorij † Papæ capitulum, Quoniã multos, g specialiter excusantur.

¶ Illi autem, qui nominatim excommunicatis p̃sumptuose participant, præter personas a dicto canone annotatas: nisi ab eorũ participatione h commoniti i fortè destiterint, excõmunicationis vinculo sunt innodãdi, k secus autem si scienter ei communicant, qui cum participib. l suis est vinculo excõmunicationis sentẽtialiter innodatus: tunc enim & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt. m

f Donec p ecclesiã.] si sup. eo. cũ desideres & e. a nobis, nec ẽt p platũ suũ dẽt ei cõicari, vt ibi: q̃a q̃ alijs p̃hibet, ipse facere non dẽt, vt ibi notat. Itẽ p̃mittit alicui tangere sacra, cui ñ permittit ingredi ad ipsa: & sic i. illud q̃ dr. 5. dis. ad eius verò. & i. id 95. dist. illud, vbi dicitur Quib. reliqua sacra negant, qũo vnũ genus sacr. conceditur? quasi diceret, non.

g Quoniã multos. hoc habes 11. q. 3. qm̃ multos, & inf. c. p̃xi.

h Participatione.] q̃a hic nõ distinguit, an in crie ã in alijs cõicent: eis videbat quibusdã q̃ si I crie cõicent, incidãt solũmodo in minorẽ excõicationẽ: quod nõ est verum, vt patet i. eo. c. prox. cũ talis absoluatur cũ iuratoria cautione, vt ibi dicitur.

i Commoniti.] Iudex non dẽt excõicare participantes cũ excõicatis ab ipso, nisi canonica monitiõe p̃missa: alias excõicatio ñ tenet vt in decre noua, inf. e. statuim⁹ ita hẽtis tertiũ casũ in quo excõicatio non tenet citra aliq̃ appellationem.

k Innodandi.] Qui enim præsumptuose participat excõicato, excõicandus est maiori excõicatione, vt hic dicit, & 11. q. 2. qui cõicauerit, & est hic notabile, quia & ipse claues ecclesiæ contemnit, quare puniri debet. arg. sup. de pę. c. vlt. & sup. de exce. præla. c. vlt. vbi de hoc in notula magna.

l Participibus.] scilicet in crimine.

m Incurrunt.] Eandem. s. quam & principales, 11. q. 3. excellen.

† Cap. 9. eo tit. in 3. cõp. pars sup. d Pgn. c. quo in dubijs p ter Doc. bi vide B. T. in qõnib. a dius lib. par q. 23. a 1.

† Hoc t buit Gre ĩ o septi panorm. l 5. tit. de li ta & illi excõicati ne. ca. 2 l 125. & G tia. 11. q. c. quoni multos.

3 Idem suspensi & interdi eo. tit. ti. li. 6. And.

excellentissimus, & hi nominatim dñr excommunicati. ff. de lib. & posth. nominatim, & ff. si cer. pet. c. rtum, sic etiam excommunicantur Christiani, ne participent Iudæis etiam extra crimen, ī. de vsu. post miserabilem, & c. quanto. Tamen hoc intellexit Io. vbi participant in crimine i in quo casu intellexit ī. c. prox. aliàs non essent excõicati, sed post admonitionẽ excõicarẽtur, vt hic dr. Sed q d si alteri⁹ parochian⁹ participat tali post te lem sniam, nunquid erit excõicatus maiori excõicatione? Dic vt ī. c. prox. Si participat in crie, sic: aliter nõ est excõicat⁹ nisi minori, vt hic patet.

INter alia.] Primo ponit dubiũ, & vndè fuit ortum. Secundo solutionem: ibi, Vt igitur. Abbas.

CASVS. Archiep̃s Strigon. in decretali p̃dicta q̃ lũit, verũ aliqui teneanẽ participare excõicatis: & Papa rñdet, q nullus tenet participare excõicatis nisi q̃dã p̃sonæ, q̃ p̃ illud Gregorij Papæ capitulũ, q̃m multos, specialiter excusãtur. Ex hac rñsione orta fuit occasio disputãdi: q̃dã dicebãt, q excõicato cõicare tenenẽ p̃sonæ in p̃dicto capitulo notatæ, p̃sertim q̃ prius, ſante excõicationẽ ex debito eis cõicare tenebantur. Alij dicebãt, q p̃dictæ personæ licet possint excõicatis cõicare si velint, non tñ ad hoc tenẽtur ex necessitate; q̃siuit archiep̃s, qualiter decr. illa sit intelligenda: Vt igit vndè ius prodijt, interp̃tatio quoque p̃cedat: Papa sic rñdet, q quædã personæ in c. p̃dicto annotatæ, tenebanẽ ad obsequiũ illis, i quos lata ẽ excõicatio, ante p̃lationẽ ipsi⁹ excõicationis, & post excõicationẽ ad p̃riũ non tenentur, beneficio canonis id agente, vndè nõ sunt à priori obligatione solutæ, & ita per consequens tenentur illis ad cõionẽ, sine qua obsequiũ exhibere nõ põt. Sed hoc non pertinet ad oẽs personas in dicto capitulo notatas, (cũ mercatores, peregrini, & viatores, à cõione talium debeant abstinere, nisi articulus necessitatis immineat, sm q in fine capituli colligit manifestè) sed ad illas solũmodo, quę ipsis excõicatis sunt astrictę, sed non debent eis cõicare seu participare in criminib. pro quib. ipsi sunt excõicati: q si facerẽt, eadẽ sententia tenerentur. No. quòd ad illum pertinet iuris interpretatio, ad quem pertinet constitutio iuris. Item, quidam beneficio canonis tenentur participare excommunicatis. Item necessitas excusat ab excommunicatione.

¶ Idem Doctoribus decretorum Bonon.

Excommunicato communicare tenẽtur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alij verò non tenentur de necessitate, licet interdũ possint necessitate vrgente.

CAP. XXXI.

INter † alia, quæ Strigon. archiepiscopus p̃poni fecit, nos recolim⁹ respondisse, q nullus nominatim excõicato scienter cõicare tenetur, nisi quædã personæ, quę per illud Greg. Papa capitulũ, Q̃m multos: a specialiter excusantur. Verum ex hac rñsione orta est occasio b disputãdi, alijs concedentibus, q excõicato cõicare tenenẽ personæ in p̃dicto capitulo nominatæ, p̃sertim c quę prius ad cõionẽ eorũ ex debito tenebanẽ, alijs asserẽtib. eos cõicare licitè posse, si velint, non tñ ad hoc ex necessitate teneri. ¶ Vt igitur vndè ius prodijt, interpretatio d [illegible]oque procedat, ambiguitatem huiusmodi taliter duximus absoluendã, q cũ quædam personę in præmisso capitulo denotatę, illis, in quos lata fuerat excõicationis snia, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adherere, neq; postmodum ad cõtrarium teneantur (cum adhuc debitum duret e) beneficio canonis f id agente, g à priore non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenenẽ obsequium, & ita per consequens ad cõionẽ tenenẽ, sine qua illud nequeunt exhibere. ¶ Illud autem non ad oẽs personas capituli credimus referendum, vt videlicet obnoxietati huiusmodi sint subiectæ, cum viatores, peregrini, & mercatores a cõione talium personarum (nisi articulus necessitatis h immineat) debeant abstinere, vt in fine colligitur manifestè, sed ad illas dũtaxat, q̃ talibus arctiori tenẽtur i obnoxietate cõstrictæ, quibus tamen in his, pro quibus sunt excommunicatione notatæ, vt in criminibus, k cõicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

¶ Idem.

Si excommunicatus pro manuum iniectione, scienter recipit ordines, si est clericus secularis, deponẽdus est. si regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans ius, vel factum sit excommunicatus recipit ordines, si est clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa, si regularis, dispensat abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est graue.

a Quoniã multos.] 11. q. 3. q̃m multos. 1 & ī. c. proxi.

b Occasio disputandi.] Si ī. de vo. ex multa.

c Præsertim.] Si istud p̃sertim, ponitẽ pro tãtũ, 2 verũ dicũt, put sequitur, de quibusdã p̃sonis: si pro, maximè, nõ dicũt verũ: vt sequẽtia dicũt: q̃a nec viatores dẽnt talibus cõicare, nisi necessitate instante.

d Interpretatio.] Ad quẽ p̃tinet iuris cõstitutio, ad ipsũ p̃tinet interpretatio. C. de leg. l. vlti. 11. q. 1. c. clericũ. § ex his oĩbus.

e Duret.] ex sui natura.

f Canonis.] 11. q. 3. quoniam multos.

g Agẽte.] per declarationem. In quibusdam enim casibus illius c. est declaratio, vt in filijs, seruis, ancillis, & vxore: in quibusdam est constitutio iuris, vt in rusticis, & mercenarijs, & qd in hoc ius nouũ cõstituat per illud ca. circa p̃sonas mercenariorũ rusticorũ satis vr̃: q̃a per priora iura eos vitare tenebantur. 15. q. 6. nos sãctorũ iuratos. 11. q. 3. excõicatos quos. uq.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

h Necessitatis.] Nũquid magnæ, an cuiuslibet tãtum: nam aliqua sustinenda est incommoditas, vt ecclesiastica iustitia seruetur. 19. dist. in memoriam, & ī. de of. dele. dilectus. Si tantum magnæ, cuius arbitrium spectabitur? Vr̃ q superioris, arg. ī. de vo. quod super his, & cap. ex multa. Sol. in transeuntib. res ista dilationẽ non capit, a quisq; suo relinquatur iudicio. de consuetudine. 11. q. 3. q p̃decessor. In peregrinis aũt qui vltra mare aliquãdiu, & Romæ per quadragesimã cõmorari solent superioris iudiciũ requirẽ, quia nemo sibi regulariter iudex esse põt. ff. de iu. si aliter, & ar. ī. & ele. venerabilẽ.

i Tenentur.] vt sunt domestici, filij, serui, mercenarij & vxor.

k In criminibus.] In talibus nulli consentiendum nec obediendum est. 11. q. 3. qui resistit. Iulianus. & 32. q. 5. ita ne, aliàs si cõicarent illis in criminib. eadẽ sententia

1 Dicit Hos. hoc verũ, si specialiter p̃hibeantẽ vt in dictis ca. sed idẽ & hodie. ī. de pę. c. si. per qd dicit hoc nõ esse ius nouũ: Immo ipsi rustici, & seruiẽtes in ca. quoniã multos, specialiter eximunẽ. põderare debuisset Hos. & Tã. & Goffre. si dicunt hoc ius nouũ constitui per istud ca. sed p̃ illud. Ioan. And.

2 Nedum superioris iudiciũ expectaẽ, vt viator fame pereat. 5. di. baptizat. & di. Io. And.

tentia teneretur. ī. eo. nuper 1. & inf. eo. si concubinæ.

CVm.] In prima parte ponitur q̄ō, In secunda responsio, ibi. Circa quos. Et ibi ponitur distinctio bimēbris: Et primum membrum prosequitur ibi. Primo. Secundum, ibi, Qui si claustrales: Et ibi primo tractat de talium absolutione, vsque, ibi, Si autē, & ibi quæstionem principalem soluit. Abb.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōp.

CASVS. Absolutio illorū, qui violentas manus mittūt in clericos sedi Apo. referuatur, exceptis quibusdam casib. quidā tali excōicatione ligati sententiam ecclesiasticam negligentes, ordines suscipiūt; quęritur, quid de his fieri debeat: In hac quæstione distinguit Papa; prędicti, qui sic recipiunt ordines, vel se sciunt excōicatos, vel non recolunt factum, pro quo in sententiam inciderunt, vel factum sciūt, sed iuris ignari nesciunt exinde se teneri: In primo casu si fuerint seculares, sunt in ꝑpetuum deponendi: In alijs duobus casibus, nec episcopi, nec archiepi sine speciali mandato Papæ dispensare possunt, cū ab excommunicatione eos absoluere non possint: quia maiora illis sunt prohibita, quibus vetita sunt minora; poterunt tamen ista summo Pōtifici intimari, vt circa eos secundum φ mandauerit, procedatur. Si verò prædicti qui sciunt se excommunicatione ligatos, fuerint claustrales, & ordines susceperint, circa ipsorum absolutionē statuit Alexander Papa, φ monachi, & canonici quocunque modo se in claustro percusserint, per suum abbatem absoluantur. Statuit etiam, φ de seculo fugientes, qui habitum monasticum receperunt, & inter cętera confitentur se excommunicatos esse pro violenta manuum iniectione in clericos ante ingressum, sine licentia Romani Pontificis abbas eos absoluere non potest. Inn. tamen concedit abbatibus istorum in fauorem religionis, vt eos absoluere possint, nisi excessus enormis fuerit, vt si in episcopum, vel abbatem manus iniecta fuerit. Si verò aliquis claustralis in religiosam personam alterius claustri, manus iniecerit violentas, per abbatem vtriusq; debet absolui. Si verò huiusmodi regulares sic excommunicati ad ordines accesserint, secundum primam distinctionem, qui scienter ordinem susceperint, Papa statuit illos ab executione ordinis manere susp̄ēsos. Circa alios qui non habent memoriam facti, vel iuris peritiam, abbates ipsorum monasteriorum vtilitate pensata poterunt dispensare, nisi graue fuerit factum, aut ille qui fecit, adultus fuerit, & discretus, vt contra ignorantiam, vel obliuionē præsumatur. In fine præcipit Papa abbatibus, vt formā istā diligenter obseruent, ne priuilegiū mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

† In recctio ribus ita: primo, sed i antiquis, primos.

† Dictio, clerici, deest in vetustis codicibus.

CAP. XXXII.

CVm † illorum [a] absolutio, qui pro violenta manuū iniectione in clericos, labē excōicationis incurrunt (q̄busdā casib. à prædecessore [b] nostro exceptis) sedi duntaxat Apostolicæ reseruetur, [c] nónulli ecclesiasticā s̄niam negligentes, in excōicatione positi, ecclesiasticos ordines accipere nō formidāt: quid aūt de his fieri dēat, Apostolicum sæpius oraculum implorat. Circa quos credimus distinguendum, φ tales, vel sciunt [d] excōicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, ꝓ quo in latę s̄niæ canonē inciderunt, vel factum quidem scientes, iuris ignari nesciūt [e] exindè se teneri. ¶ Primos † si fuerint seculares clerici, † à susceptis ordinib. [f] censemus in perpetuum deponēdos: in reliq̄s casibus tam archiepiscopi, quàm episcopi, absq; mādato sedis Apost. speciali, dispensandi facultatē se nouerint nō habere: quibus ēt est absolutio taliū interdicta: [g] cum † maiora intelligantur illis ꝓhibita, q̄bus vetita sunt minora. [h] Poterūt tn̄ huiusmodi Romani Pontificis auribus intimari, vt ab eo secundum rigorē, [i] vel æquitatē responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. ¶ Qui si claustrales [k] huiusmodi fuerint, licet ab Alexandro [l] Papa fuerit cōstitutū, φ monachi, & canonici regulares, quocunq; mō se in claustro percusserint, non sunt ad Apost. sedē mittendi, sed s̄m ꝓuidentiā sui abbatis, disciplinæ subdātur, & si abbatis discretio ad eorū correctionē non sufficit, prouidētia est diœcesani episcopi adhibē-

No. φ secularis excōicatus ordinem scienter suscipiens, deponitur. Item qui non potest absoluere excōicatum, cum eo dispensare non potest. Item quib. prohibita sunt minora, sunt multo fortius, & maiora. Item ex persona augetur crimen, & per consequens pœna. Item regularis excōicatus sciēter ordinem recipiēs, suspensus est ab executione ordinis. Itē mitius agitur cum ignorante ius positiuum, secus in iure naturali. Itē in eodē genere delicti dispensant abbates cū monachis, in quo non pōt dispēsare ep̄s cū suis clericis. Itē ar. φ non semper credendū est confitenti peccatum in pnia. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutit potestate.

† Aliās ... cum & m... ior, ... ita; & ma... ta, absq; ... ce, cum.

a Cum illorum.] Hic patet expressè, φ edictum illius canonis, si quis suadente. prohibitorium est: [1] quia omnes debēt ad sedē Apostolicā mitti, nisi quorum absolutio inferiorib. Pręlatis in certis casib. reseruatur.

1 Secundū modū ... vtimur ... iustitia p... debuisse... cere, per... sorium ... magis ... loquitur ... adde φ ... de hoc ... spon-cu... pud. lo...

b A prædecessore nostro.] ī. eo. de cętero mulieres, ex nosctur quod de hic, & ī. eo. quamuis. Bern.

c Reseruetur.] per canonem illum. 17. q. 4. si quis suadente.

d Vel sciunt.] quia aliud est quod studio delinquitur: aliud q̄d ignorantia 11. q. 3. excellentissimus.

e Nesciunt.] pone exemplum vbi quis non crederet se teneri, ī. eo. nuper. 1. responso. & cap. mulieres.

f Ordinibus.] Similiter & de beneficijs, ī. de cler. excom. mi. postulasti, & c. latores, sic excommunicati recipiunt ordines, & excommunicatus confert ordines, ī. de eo qui renun. episc. c. 2.

g Interdicta.] 17. quæst. 4. si quis suadente. Sed nunquid poterunt dispensare post impetratam absolutionem. Videtur quod non, per id quod sequitur, sed si non esset interdicta dispensatio, possent, arg. supra eo. nuper. Et est argum. quod dispensare possunt, vbi non est prohibitum, ff. ex quib. cau. ma. nec non. ff. quod eis.

h Minora.] Minora vocat absolutionem, maiora dispensationem, & ita cui prohibetur minus, & maius prohibitum intelligitur 74. distinct. gesta. 95. distinct. illud, & ff. de senat qui indignus, & è conuerso cui conceditur maius, & minus, supra de deci. ex parte. 3. Bern. [2]

2 Cō... rigem... adeo. ... pac. & ... tum. ... rē m... ff. de ...

i Rigorem.] Aequitas rigorem mitigat: vnde æquitas intelligitur iuris relaxatio. & æquitas rigori præfertur. C. de iud. placuit, 34. dist. fraternitatis, & supra de transactio. cap. vlt.

K Claustrales.] Hoc respicit quod supra dixit seculares.

l Alexandro.] sup. eo. monachi. Bern.

a Alibi

a Alibi dicatur.] Non habes hodie istam, sed in antiqua compilatione consuluit. ut. eo.
b Commisisse.] ante ingressum, supple.
¶ Gl. seq. obijcit.
c In religionis fauorem.] immò vr quod de iure cõi: nõ est. n. illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totum vitæ tps obedientiæ impẽdit sui cõditoris. 1 de pe. d. 1. § his auctoritatib. post illud ca. mensuram. & ff. de vo. scripturæ 33. q. 2. admonere. Lau.
d Talib. absolutionis.] Hoc intellige de illis qui inciderunt in canonem ante ingressum: quia de his qui incidunt post ingressum, concessum erat per Alex. supra eo. monachi. vnde quo ad alios dicit, indulgemus. Ber.
e Mutilationẽ membri.] Hoc intellige simpliciter de oib. monachis, qui hoc cõmiserint siue ante ingressum siue post. j. eo. canonica. nec est distinguẽdũ inter mẽbrũ & mẽbrũ sup. de cle. ægro. c. 2. & ĩ. cor. vitiati. 6. ti. expoluisti. alias excessus difficilis vel enormis relinquitur arbitrio iudicis: cum excessus notorius est, tunc abbas ipsum absoluere nõ potest propter scandalum, vt hic dicit.
¶ Gl. seq quærit, & soluit.
f Effusionem sanguinis.] Quid si modicũ valde læsit cũ sanguinis effusione, quia de facili sanguis effunditur quandoq; an nunquid idẽ erit ac si enormiter læderet? Satis crederem committendum arbitrio. iudicis, puta epi & abbatis, licet littera ista simpliciter loquatur. verbum. n. effusionis, abundantiam significat, 1. q. 1. reuertimini. & 42. d. sæpe. ar. sed ibi nomen effusionis significat uitium. B.

da: & alibi a dicatur, quod de seculo fugientes, qui religionis habitũ in monasterio receperũt, & inter cetera postmodũ confitẽtur, se tale cõmisisse b delictum, per† quod ipso actu excõicationis sniam incurrerunt, sine licẽtia Romani Põtificis abbas nõ põt nec debet eos absoluere, quãuis præsumptionem delinquẽtium debita possit animaduersione punire: Nos tñ in religionis c fauorem, & vt euagandi materia subtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere volentes: eorum Prælatis, quod etiam talib. d absolutionis beneficiũ impertiri valeant, indulgemus: nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis: vtpotè si ad mutilationem membri, e vel effusionem f sanguinis est processum: aut in epm, g aut abbatẽ h violenta manus iniecta: cũ excessus tales & similes nequeãt sine scandalo præteriri. ¶ Si verò claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustri manus iniecerit violẽtas, per abbatẽ propriũ, & eius, qui passus i est iniuriã, absoluatur. Quòd si clericũ percusserit secularem, nõ nisi per Apost. sedẽ (vt scãdalũ euitetur) absolutionis grãm poterit promereri. k ¶ Si aũt hos ad ordines promoueri contingat, iuxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum l ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officij decernim9 manere suspẽsos. Circa reliquos verò facti memoriã, vel iuris peritiã m nõ habẽtes, monasteriorũ vtilitate pẽsata, post iniũctam regularem pœnitẽtiã & peractã, abbates ipsorum poterunt dispẽsare: n nisi graue fuerit & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, o vt violenter contra obliuionem vel ignorantiã præsumatur. p Præcipimus

1 Fauorẽ: quasi iste sit de reser... & quasi lex prohiberat, & quasi latius loqui... de pla... nõ de ab... tñ se... mundũ Hos. ... Io. An. ... propter.

¶ Gl. seq. ponit tres modos, quib. aggrauatur offensus,
g In epm.] Ex persona augetur crimen, de pœ. d. 1. §. aut facta. Inst. de iniu. §. atrox. & ff. de re mi. omne delictum. §. qui minus. & ff. de iniur. item apud. §. quod ait prætor, sicut ex atrocitate facti. 17. q. 4. qui subdiaconũ. & ex persona eius qui fecit, crescit iniuria. ff. eo. sed si §. quædam. & 40. d. homo Christianus.
¶ Gl. seq. alleg. 2. concor. quærit, soluit, & prorogat.
h Abbatem.] proprium. Multa. n. permittuntur nobis in hoie nræ religionis, quæ non permittuntur in alijs. 16. q. 1. c. 1 & 2. q. 7. si hæreticus. Quid si abbatem non habet, sed priorem aut Prælatum alio noie designatum? Rũdeo, beneficium illud ad oẽs monachos & regulares canonicos extendetur, vt ĩ. eo. monachi. & ad Hospitalarios Hierosolymitanos, qui per suum Priorẽ absolui possunt. inf. e. canonica. idem crederem de Templarijs, dũmodo consimilem Priorem habeant, vt habent Hospitalarij. Ad omnes claustrales hoc beneficium extenditur, cum eadem causa subsit in omnibus. Ber.

2 De naso in ... ẽ vt dicet Abb. Et ne sanguis effusio posset ... percussio enormis: & sit quod no. cõie. eccl. l alta ca. o. li. 6. in l. Io. An.

i Passus est.] quia ille vr iniuriam passus ar. Insti. de iniur. §. 2. sicut iniuria facta filio patri contingit, & agere potest tã si pater remittit iniuriã, filius agere nõ põt nisi pater vilis psona fuerit, & filius honesta, 3 ff. de iniu. sed & si §. si filiofamil. sic & si abbas remittit iniuriã factã monacho, monach9 agere nõ põt aliquo casu, vr tñ quod fm forum rei hoc debet fieri. 3. q. 6. ca. 1. & 6 q. 3. placuit, sed non est ita i casu isto, & sufficit quod ita hic cauet. 6. q. 3. scriptũ est, & ff. & à q. 1. pp pexit.
¶ Gl. seq. obijcit, & sol.

3 De hoc in Spe. de iur. ver. sed nunquid nocet. Io. An.

k Promereri.] Sed nõne dat hic euagãdi materiam: Quare in hoc casu nõ absoluit eũ abbas sicut absoluit illũ qui ante monachatum deliquit? Sed rõ est: quia ante ingressum erãt eiusdẽ cõditionis, & per igressũ facile tollitur obligatio. 19. q. 3. nõ liceat. & q. 2. duę sũt. Io. Sed rõ vero redditur in sra. §. pp scandalũ: scandalũ. n. est quod monach9 inijciat manum in maiorẽ, quia vix bonus monachus facit bonum clericũ. 16. q. 1. c. leg.
l In contemptũ.] Quod semper præsumitur, nec admitti debet probatio in õrium. sic 54. dist. frauernitatem, ĩ. de iud. c. vlt. & cum istis non dispensabit. Abbas.

4 Quod scel sigit Inno. de irregularitate tñ ante monachatũ õtta, quicquid dicat verũ est, vt dicit Ho. quod hic loquitur de õtta etiã post ingressum, nã pximè dicta dicit incidẽter, & pter principale propositũ, quod aũt gñe raliter formabatur vt patuit in prin. dicit in Ho. hanc gratiã non extendendã ad alios casus, ĩ. de priui. sané. Io.

m Iuris peritiam.] No. quod mitius agitur cum ignorante ius positiuum: secus in iure naturali, vbi nec rusticitati etiam parcitur. C. de in ius voc. l. 2. sicut nec parcitur mulieri contra matrimonium suum, est. enim de iure naturali: vt supra de diuor. gaudemus Vin.
n Dispensare.] Potest ergo Abbas dispensare cum monacho circa ordines: 4 vt hic, & supra, de eo qui furti. ordi. recep. c. 2.
o Et discretus.] Et ita non sufficit quòd sit adultus, nisi sit discretus, quia contra discretum de facili præsumitur. C. qui & aduer. quos. l. 1. ff. de probat. cum de indebito. Et indiscretus iniuriam facere non potest, pati verò potest, 15. quæstione 1. illud, & ff. de iniur. l. illud. & ff. ad l. Cor. de sica. infans: sed de talibus non intelligitur hoc, quia tales non indigent dispensatione.
¶ Glo. seq. arg. & signat contrarium.
p Præsumatur.] Arg. quod non semper credendum est confitenti

confitenti peccatum in pęnitentia. Argu. contra supra de homi. significasti 1 2. quia nõ est verisimile quod aliquis sit immemor suæ salutis. 1. q. vlt. sancimus.

1 Et de cõsecrat. di. 2. trib. gradil. sm Vinc. a. l. ās incipit, tanta. Io. An.

De monialibus.] Moniales excõicatas pro iniectione manuum absoluit epūs. h. d. vel aliter & sic, sic, vt in rubro. Primò ponit consultatio. Scdō, responsio: ibi, Super hoc. Abb.

CASVS. Dr hic, q̄ si moniales se ad inuicem pcusserint, vel conuersos suos, vel cõuersas, aut ēt clericos, ab epō loci possunt absolui. Not. q̄ moniales pro violēta manuum iniectione in ecclesiasticam personam excõicatæ, ab episcopo loci debent absolui.

¶ Gl. seq. recitetur p duas quęstiones. s. q̄ sit ratio, quare abbatissa non absoluit, & quid de exēptis, si nis quærit, & soluit.

a Per epūm.] Impedit. n. sexus muliebris, ne abbatissa possit absoluere moniales. sicut hic patet, nec cõfessionem earum audire, nec eas benedicere, vel Euāgelium legere, quia sexui fœmineo claues ecclesię cõmissę non fuerunt, sup. ti. proxi. noua. & arg. s. de maio. & obe. dilecta. vbi de hoc. Sed epūs illas absoluit auctoritate Papæ sibi per hanc decr. indulta, tanquam delegatus 2 ad hoc: & sic absoluat omnes tā exemptā quam non exēptas. & est sim. sup. de hære. ad abolendam. in fi. sup. de offi. ord. irrefragabili. §. ceterum, & eo iure quo absoluit alias mulieres, sup. eod. mulieres. Sed quid si monasteria essent in diuersis epatib. & vna monacha percutiat monachum vel monacham, vel cõuersum vel clericum alterius episcopatus: Conueniat vterque episcopus, vel alter deleget alteri vicem suam supra ca. proxi. Ber.

† Ca. 6. e. tit. in 3. compi.

2 Posuit glossator antiq̄ glossam, nō aduertēs, q̄ littera erat sublata pp q̄ ponebat. nam in antiqua cõpilatione dicebat ita: Respondemus, vt auctoritate nra, per epm, &c. q̄ cū sint ablata, dicēdum q̄ hoc facit epūs suo iure vt recte admouet hic Io. An.

autem abbatibus, vt formam istam diligenter obseruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

¶ Idem Pistoriensi episcopo.

¶ *Monialis percutiens monialem seu conuersum, vel clericum secularem, incidit in excommunicationem, & ab episcopo loci absolui potest.*

CAP. XXXIII.

De † monialibus tua à nobis fraternitas requisiuit, per quē eis sit beneficium absolutionis impendendum, si vel in se inuicē, vel conuersos, vel cõuersas suas, aut clericos ēt manus iniecerit temerè violentas? Super hoc igitur tuæ consultationi taliter respondemus, vt per episcopum 2 in cuius diœcesi monasteria fuerint, absoluantur.

¶ Idē vniuersis Cruce signatis.

¶ *Contractus etiam, qui sine communione explicari non potest, non dissoluitur seu impeditur per excommunicationē superuenientem in eum, qui tenetur aliquid præstare non excommunicato.*

Si vere.] Si locanti operam personalem soluisti pretium, vel eius partem, & postea fuit excõicatus, vel etiam prius, sed ignorabas, si ad satisfaciendum non potest induci, in opera sic locata sibi poteris communicare. h. d. Et primo ponit permissionem, quam secundo pbat tribus rationibus Prima, ibi, Cum enim. Secunda ibi, Est autem. Tertia ibi, præterea. Abbas.

CASVS. Quidam Cruce signati conuenerant cum Venetis, vt ipsi Veneti ducerent eos nauigio suo vsque in terram Sarracenorum pro certa mercede, maiore parte nauli recepta. Veneti fuerunt excommunicati: isti Crucesignati dubitabāt, vtrum deberent transire in nauibus illorum, cum illi essent excõicati, quæsitum fuit à Papa quid facere deberent, cum illi Veneti nollent eis restituere mercedem receptam? Respondet Papa Cruce signatis, quod si Veneti noluerint absolui, nec satisfacere sibi de mercede, permittit illis, vt cum ipsis, transeāt vsque in terram Sarracenorum, secundum q̄ cum ipsis conuenerunt, vel etiam conuenerint, communicantes illis cum dolore cordis, & sub spe veniæ, quia cum maiorem partem mercedis receperint, nec eam velint restituere, nec possint ad hoc compelli, ne lucrum de sua malitia reportarēt, & isti damnū, & ab excõicatis possit peti, & recipi qd debetur, & in iure cauetur, q̄ si quis transiuerit per terrā hæreticorum aut excõicatorum, necessaria emere poterit ab eisdem. Præterea si pater familias domus excõicatus sit, eius familia excusatur à participatione ipsius, & si dux Venetorū tanquam dñus nauium sit excõicatus, ipsius excõicatio istos non continget tanq̄ familiam ipsius dñi, dum in nauib. eius fuerint, & excusabiles erunt apud Deum, si in illis cõmunicauerint ipsis, in quibus eorum communionē non poterunt euitare. No. q̄ ab excommunicatis potest exigi, & recipi qd debēt. Item tempore necessitatis possunt necessaria emi ab excommunicatis, & hæreticis. Itē familia potest participare domino sine pœna excommunicationis.

CAP. XXXIIII.

Si † vere: & inf. ¶ Quòd si Veneti fortè nec satisfacere voluerint, nec absolui, vobis permittimus, vt cum ipsis vsq; in terrā Sarracenorū, vel puinciā (iuxta q̄ inter vos conuenit & ipsos, vel honestè cõuenerit) nauigio transeatis, quātò minus poteritis, cum dolore tn̄ & amaritudine cordis, & sub spe venię b cõicātes eisdem. Cum. n. iam à vobis maiorem nauli † receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut ēt coarctari: si aliter fieret, videremini vos damnū ex pœnitentia, ipsi verò pręmium ex contumacia reportare: c † cum ad hoc debitum exoluendū ipsi vobis maneant obligati, & ab excõicatis exigi d possit & recipi, quod debetur. ¶ Est autem cautum in iure, quod si quisquam per terram hęreticorum, aut quorumlibet excommunicatorū

† Ca. 7. e. tit. in 3. compi. vit poterit hic decreta. Il intelligere, nisi integrā videas.

† Nauli est, pretium q̄ soluit nautis pro vectura.

† Ar. ad hoc in l. sancimus. C. de pœn. in l. si qs §. legis. C. de inoff. test.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

b Sub spe veniæ.] ar. contra, quia sub spe veniæ nemo peccare debet. s. de cle. excom. min. illud, & de consec. dist. 4. quando quis. sed tamen hic non credo eos ex hoc peccare, cum Papa hoc permittat, & ne ipsi ex suo dolo commodum habeant: sed hoc ideò dicit, quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi etiam culpa non est. sup. de obser. ieiu. consilium. §. 2. 5. dist. ad eius, arg. bonum ad hoc sup. de pur. can. ca. 2. Ber.

c Reportare.] Quod esse non debet, 16. q. 1. legi. & s. de rescri. ex tenore. nec ipsi debent ridere ex fletib. aliorum, supra de priui. petistis. quia nemo de improbitate sua consequitur actionem, ff. de fur. itaq; fullo. §. 1. vers. sed nemo, nec stulti debent esse melioris conditionis, quàm periti, ff. quòd vi aut clam. Seruius. & quia delinquunt, non debet esse eorum conditio melior. ff. de do. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1.

d Exigi.] supra de excep. cum inter. & supra de hęr. excommunicamus, §. credentes, conuenire tamen alios aut reconuenire non possunt, sed excipere bene: vt in prox. concor. appellare. & prosequi appellationem, supra de excep. c. vlti.

Necessa-

a Necessaria emere]Hic habes duo casus, in quibus excommunicatus licitè participatur:alij notatur supra eo.l.cum desideres.

[Gl.seq. arg.& illud determinat,& contra id signat contrarium.

b In excommunicatorum.]arg.est hic ꝙ si socius meus i incidit in excõicationem. non statim teneor ipsum deserere, nec ipse tenetur statim dividere societatẽ: hoc intellige si sine magno damno hoc fieri non possit ar.11.q. 8. antecessor.23.q.4. ca. 1.42.dist.quisquis,12. dist.illa & 8.dist. qui contra mores. Ar.contra.supra de maior.& obed.illud.& 24.q.1. omnes qui.

c Nõ potueritis euitare.]supple commodè,qa illud dicimur posse,quod sine incõmodo possumus. ff.de verb.signi.nepos.in fi. de condi.inst. filius q. in fi.22.q.1.faciat homo Ber.

VT famæ.] Ponit duo dicta quæ patent,secũdum ibi,Laici Ablas.

CASVS. Clerici aliquandò grauiter excedunt, nec possunt ad agendã pęnitentiam in monasterijs deputari,sed opportunitate captata inde aufugiunt,& priorib.scelerib.se immiscent, vnde quæsiuit Londonen.eps, verũ possint ab epo vel alijs prælatis arctæ custodiæ mancipari? Respõdet Papa, ꝙ cum Prælati excessus teneanẽ corrigere clericorum, & publicæ vtilitatis interfit, ne crimina remaneant impunita, & illi clerici fiãt deteriores,debent illos sub arcta custodia detinere, postquam fuerint de crimine condemnati. Secundò quæsitum fuit,vtrum laici incidãt in excommunicationem,si clericos in magnis sceleribus comprehendat, cum eos ad iudices trahere non possint, nisi manus in eos iniecerint violentas ? Respondet Papa,quòd laici citra excommunicationem possunt capere clericos,& ad iudicium trahere, si oporteat etiam violenter,dum tamen id de mandato suorum faciant Prælatorum; cum hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate hoc faciunt,facere videantur, & non amplius laicorum violentia se extendat , quàm exigat defensio clericorum. Not. quòd Prælati excessus subditorum corrigere debent. Item ad publicam vtilitatem pertinet ne crimina remaneant impunita. Item clerici de criminibus condemnati qui nolunt corrigi, possunt incarcerari . Item laici de mandato Prælatorum possunt capere clericos,& ad iudiciũ trahere illos cum moderamine inculpatæ tutelæ.Item is facere intelligitur cuius auctoritate fit.

d Carcerem.] idest,ipsum claustrum , quod eis est carcer.

e Mancipari.] sine pœna excommunicationis.

f Corrigere.] supra de offic.ordin.cap.1. & sup.de accus.qualiter.& quãdo 2.ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. suprà de off. ordin. irrefragabili , vbi de hoc. & supra de sta. mon.ea quæ. & cap. cum ad monasterium ad fi.

g Impunita.] Ad publicam vtilitatem respicit , vt crimina puniantur, vt ff. ad leg.Aquil.ita vulneratus primo,respõ. in fine, & ff.de solut. Stichum. §. tametsi. & ff.de iudi. si longius.§. primo. 2 & ff.de fideius. si à reo. §. illud quod. & C. de pœn. si operis ne ad maleficia quis quam prosiliat:vt l.si operis.& 23. quæstio. quarta,est iniusta, ff. de pœnal.capitalium, §.famosos.

h Incorrigibiles.] Hic deponi possunt, & tradi curiæ secula.i supra de iudic. cum non ab homine.17. distin. nec licuit.sed non ad sanguinis effusionem & sic intelligitur , supra de iudi.at si clerici.

i Trahere possunt.] Sic C.de his qui ad ecclesi.confu.l.3.vbi i ser uus absque sacrilegio ab ecclesia extrahitur.

¶Gloss. seq.argu. contra signat contrarium,& soluit.

K Violenter.] Ar. contra supra eod. vniuersitatis. Hoc intelligendum est de incorrigibili , illud de eo qui corrigitur & verberatur à laico de mandato abbatis:quod non licet, vt ibi dicitur , & ita non se tangunt.

[Glo.seq obijcit,& soluit.]

l De mandato.]At nonne sufficit generale mandatum,quod continetur.23.q.5.c.principes seculi ? Sol. speciale mandatum hic expectandum est : Quandiu enim non est notum ipsos esse incorrigibiles, & traditos curiæ sęculari, 3 non licet sine mandato Prælatorum,quia adhuc sub regula clericali tenentur etiam depositi 81.dist.dictum vel nisi se immisceant enormitatib.sup.eo.cum non ab homine.& c. perpendimus.

transierit,necessaria a emere ac recipere poterit ab eisdem.Præterea si paterfamilias domus excõicationis sñia fuerit innodatus , à participatione illius familia excusatur.

¶Licèt ergo dux Venetorum dñs nauium tanquam paterfamilias domus in excõicatione pſistat,vos tamen tanquã ipsius familiam, dum in nauib eius fueritis ipsius excõicatio non continget: & excusabiles eritis apud Deum,si in excõicatorum b nauibus existentes,cum dolore cordis , sub spe pœnitentiæ communicaueritis ipsis, in quibus eorum communionem non potueritis † euitare . c

¶ Idem Londoñ. episcopo.

¶Prælatus potest,& debet clericum subiectum incorrigibilẽ incarcerare & laici citra metum excõmunicationis de Prælatorum licentia capere possunt clericos:& ad iudicium ducere.

CAP. XXXV.

VT † famæ tuæ:& ĩf. ¶ Sanè consuluisti nos vtrum clerici grauiter excedentes , qui tutè non possunt monasterijs ad agendam pœnitentiam deputari, quoniam cum nõ pęniteant de commissis opportunitate fugiendi captata,carcerem d fugerent claustri, & prioribus se scelerib. scelestius immiscerent:à te vel alijs Prælatis suis rectæ possint custodiæ mancipari. e & infra. ¶ Respondemus , quòd cum Prælati excessus corrigere f debeant subditorum , & publicæ vtilitatis inter sit , ne crimina remaneant impunita, g & per impunitatis audaciam fiant , qui nequam fuerant,nequiores ; non solum possunt, sed debent etiam clericos , postquam fuerint de crimine canonicè condemnati , sub arcta custodia detinere : qui cum sint incorrigibiles, h nec in monasterijs valeant custodiri , ad similia vel peiora facilè laberentur.

¶Laici verò citra excommunicationis sentẽtiam capere clericos, & ad iudicium trahere i possunt, † si oporteat etiam violenter : k dum tamen id de mandato l faciant Prelatorum,quorũ illi sunt iurisdictioni subiecti , & quorum est

10 20 30 40 50

s solũ, I no,sd ẽt camera: nõ nõ si l cũ illo ĩ vĩ cõem Inno. Hostiẽ. eod.nup secundũ dr cõmu vbi l do aliqua cõicatus uis factis rgo pro s.lo.An.

tritis.

.8.e.ti.i pi.Vide ardinũ t ipsaft. ano. ca. X c.131.

2 Agit filius lõgè absẽs sine patris assensu:ne. dũ expectat pr, remaneat maleficium impunitũ.I. And.

† Quid & capiẽte clericũ suũ debitorẽ suspectũ de fuga,no.Bar. i l.si qs i ser uitute, ff. de furtis.

3 Et sic ẽ ĩtel ligendũ qd no.Ioã.pal. l. c. principes.secundũ Host.ẽt qui hic dicit, ꝙ casus ibi no tati potius sũt cas⁹ qb. inuocat ecclesia brachiũ sęculare,ꝙ g b⁹ index sęcularis potestatẽ habeat ir clericũ.I. An l.

a Quorum

a Quorum auctoritate.] Qui enim per alium facit, per se ipsu facere intelligitur. sup. eo. mulieres. ff. de admi. tut. ita tamen §. g. inuite. B.

b Non amplius.] quia cum moderamine inculpatæ tutelæ: alias si excederent modum, tenerentur. ar. sup. de resti. spo. olim. in fi. vbi de hoc. Sim. ff. ad l. Aquil. si ex plagis, §. tabernarius & ita patet, quod clericus depositus adhuc gaudet priuilegio clericali.

CONTINGIT.] Cõis diuisio: Secunda ibi, Nos autem. Abb. Sicu.

CASVS. Consuetudo est in archiepiscopatu Bracharen. quod si quis laicus aliquem offendat, corpus suum supponit sponte 30. seu pluribus aut paucioribus fustium percussionibus: clerici eandem consuetudinem obseruabant, si clericus alium clericum offendebat, aut etiam laicum, in satisfactione iniuriæ: quæsiuit Brachareñ. archiepiscopus, vtrum huiusmodi percussores clericorum incidant in excommunicationẽ? Respondet Papa, quod huiusmodi manus iniectio, etsi non violenta, iniuriosa tamẽ videtur, cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati, quàm in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: & ideò mandat Papa, vt illud de cætero prohibeat attentari: vndè sequitur, quod tales sunt excõmunicati: Si quis clericus post huiusmodi prohibitionẽ spontè se subiecerit excommunicatur: ita tamẽ quòd clericus satisfaciat iniuriam passo, sine iniuria ordinis clericalis. Not. quod in iniectione manuum non solum violentia attenditur, sed etiam temeritas & iniuria. Item iuri publico nemo potest renunciare, quale est istud quod clericus spontè se subijciat percussionibus cũ id respiciat iniuriam totius ordinis clericalis. Item volenti & scienti ac patienti fit iniuria, si in eo lædatur ius alterius.

† Epõ legit, i. recẽtiorib. i antiqs recti Bracharẽ archiepõ vi. d. Vaseũ i annalib. Hispaniæ c. 20.

† Ca. 10 e. ti. i 3. cõpil. Et de materia tex. & gl. vide per alijs hic Hẽricũ Boi. h. adde Sylue. verb. excõicatio. 6. circa fi.

corrigere criminosos: cũ hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate [a] id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius [b] eorum violentia se extendat, quàm defensio vel rebellio exigit clericorum.

¶ Idem Bracharẽ. archiepiscopo. †

¶ Excommunicatus est, qui in clericum & volentem manus iniecerit violentas, etsi hoc faciat in satisfactionem præcedentis iniuriæ. h. d. & est casus notabilis.

CAP. XXXVI.

CONTINGIT † interdum, quod clerici si quem offendant, & satisfacere velint offenso secundũ morem patriæ, quem inter se laici obseruant, corpora sua spontè supponunt triginta seu pluribus aut paucioribus percussionibus fustium: & infra.

¶ Nos autem fraternitati tuæ super hoc respõdemus, quòd huiusmodi manus iniectio, etsi non violenta, tamen iniuriosa [c] videtur: cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati, [d] quàm in fauorem [e] ordinis clericalis, fuerit promulgatus: ideo & volumus & mandamus, vt id de cætero prohibeas [f] attentari. Si quis autem clericus post prohibitionem huiusmodi, spontè se subiecerit, excommunicetur: prouiso, vt clericus iniuriam passo sine iniuria clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[Glo. seq. alleg. duas concor. obijcit, & soluit. Secundo quærit, & alle. pro, & contra. Tertio quærit, & soluit.

c Iniuriosa.] Quandóque fit iniuria sine violentia, & tunc incidit in canonem suprà eod. nuper. 1. respon. & c. vniuersitatis. Sed quare hic dicitur iniuriosa, cum volenti non fiat iniuria 33. q. 5. noluit. & ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. C. de transac. cum donationis, ff. de reg. iur. nemo videtur? Sed dic, quòd iniuria illa dicitur fieri ecclesiæ, quia ea quæ in nos delinquuntur, possumus remittere, sed non quantum ad ecclesiam 23. quæst. 4. si is qui. & sup. eo. cum desideres. & sic filius potest remittere iniuriam quantum ad se, sed non quantum ad patrem, ff. de de iniu. l. 1. §. vsque adeo & quantum tangit commodum nostrum, & non quantum tangit commodum aliorum, ff. de pact. iurisgẽ. §. si pacificar, 63. dist. Salonitanæ. Sed nunquid potest episcopus solus remittere iniuriam factam ecclesiæ sine capitulo? Videtur quod sic, quia actio iniuriarum non est in bonis nostris ante litem contest. ff. de iniu. iniuriarum. ergo solus episcopus potest eam remittere, ar. i. de his quę fi. a prę la. si cons. cap. cum Apostolica. cum enim episcopus sit pater 95. dist. esto subiectus. & pater possit remittere iniuriam factam filio. ff. de iniu. l. sed si vnius, §. filiofamil. ergo solus hoc facere potest. Sed non videtur, cum episcopus sit procurator, & non dominus, 12. q. 1. cap. ult. & supra de dona. fraternitatem, quia conditionem ecclesiæ facere deteriorem non potest, vt ibi dicitur. 1 Sed quare excusatur qui ioco percutit clericum, licet inuitum, suprà eo capite 1. & non iste, qui percutit volentem? Ratio est, quia iste temerarias manus iniicit. suprà eo. vniuersitatis. sed ille non, & causa vlciscendi iniuriam suam hoc facere videtur. Item quia huius manus sæuit, licet non iniuriando, arti. 14. q. 6 si res. sed non illius qui ioco. Ioan.

[Glo. sequẽ. primo tractat de psalmista, de bigamo, de coniugato, & de deposito. Secundo quærit de excommunicato, arg. negatiuè, ponit opi.

1 Idẽ 23. q. 4. § si is qui. hoc tenet hic Innoc. & Host. hic. & § cũ desideres in § loc. And.

d Ordinati.] in quouis ordine. 21. dist. clericos dummodo non contrahat secundas nuptias. 83. dist. quisquis, et si sit clericus coniugatus. ar. sup. de vita & hon. cl. clericus. & hoc intellige si vult deferre coronam, & gaudere priuilegio clericali, aliàs si non vult habere priuilegium clericale, põt deponere. i. de cle. coniu. Ioannes. vbi de hoc. 2 Item clericus depositus habet hoc priuilegium, quandiu vult viuere sub regula clericali, 81. dist. dictum & c. prox. ff. de decu. l. fi. Item nisi immiscuerit se enormitatibus, sup. eod. cum non ab homine. & c. perpendimus vel vsque ad trinam admonitionem contempto habitu clericali. sup. eod. in audientia. & inf. eod. contingit. Item quid de excommunicato deposito si verberetur, an incidit in canonẽ? Videtur quòd nõ: quia nihil ad nos de his qui foris sũt. 2. q. 1. multi, quia iam est membrum diaboli, & extra ecclesiam eiectus. 11. q. 3. omnis Christianus. & c. seq. j & quia non posset alium excommunicare. 24 q. 1. audiuimus, eadem ratione non erit excommunicatus, qui clericum excommunicatum etiam depositum verberat quod quidam concedunt. Vin. distinxit, an excommunicatio præcedat depositionem, & tunc adhuc retinet priuilegium clericale: si verò sequitur: & incorrigibilis fuerit eo tradito curię sęculari, amittit priuilegiũ, suprà de iudic. cum nõ ab homine. qui autẽ alium clericum excommunicatũ verberat, videtur secundum hoc excõmunicatus multò fortius, quàm qui verberat excõmunicatũ clericũ ante depositionem, secundum quod distinguit Vinc.

2 Quod di vt 78. cl. c in c. ... lo. And.

3 De hoc i de offord. c. qd sedi & de ... c. veniẽs, & de oino Inn. i c. si verò. e. & Io. And. hic.

e Fauorem ordinis.] cui renunciare nõ potest. sup. de fo. compet. si diligenti. & c. significasti Ber.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

f Prohibeat attentari.] Non vr respondert ad quõnem

nem quæ fuit, an huiusmodi percussores incidant in canonem. Sed dic, ꝙ benè sunt excommunicati: quia iniuriosas & temerarias manus iniiciunt, & satis innuitur, dum dicit: tam in fauorem clerici, quam ordinis, &c. ex eo quod dicit, promisso vt clericus sine iniuria clericali & c. clericus qui ad hoc cõsentit, excõmunicetur, vt inf. sequitur.

Relatum] Cõis diuisio. Secūda ibi, Quocirca. Ab. Siculus.

CASVS. Serui pp iniectionem manuū in clericos in excommunicationem incidunt: dñi sui allegãt ꝙ nolunt carere seruis suis; & ita non curant venire ad sedem Apost. absoluẽdi, eludentes canonicam disciplinam: significatum est hoc D. Papæ. vnde mandat archiepiscopo Lugd. quatenus compellat eos venire ad Apost. sedẽ absoluendos, cum potius Deo quam homini sit deferendum, nisi serui illi hoc faciant in fraudem; vt se subtrahant obsequio dominorum, aut ipsi domini propter eorum absentiã grauiter læderentur sine culpa dominorū & tunc in vtroque casu ab ipso archiepo ex indulgentia Papæ poterunt absolui; & in recompensationẽ laboris alia eis satisfactio iniungatur: dummodo non sit enormis excessus, vt propter scandalum tollendum ad seruū seruorum Dei venire debeant absoluendi. Not. quod plus est Deo, quam homini deferendum. Item serui à sede Apostol. pro iniectione manuum in clericos sunt absoluendi: nisi in duobus casib. hic positis, scilicet si faciant hoc in fraudẽ, vt subtrahant dominis seruitium debitum, vel si domini graue damnum incurrerent de eorum absentia. Item pro vna satisfactione alia iniungitur.

¶ Idem Lugdun. archiepo.

¶ *Seruus excõicatus pro iniectione manuum in clericū tenetur pro absolutione ire ad sedem Apostolicam: sed si ex hoc dominus, qui non fuit in culpa graue damnum patiatur, vel seruus hoc faciat in eius fraudem, absolui põt ab episcopo, si læsio non fuit enormis.*

CAP. XXXVII.

Relatum † est nobis, ꝙ cum aliqui serui pp iniectionem manuū in clericū violentã, in canonem incidunt sniæ pmulgatę: allegãtib. dominis eorundem, ꝙ carere mancipijs suis nolũt, venire ad sedem Apost. absoluendi non curant: per occasionem hmôi eludẽtes ecclesiasticã disciplinam. ¶ Quocirca mãdamus, quatenꝰ eos venire compellas ad sedẽ Apost. absoluendos: cū plus sit Deo, q̃ homini [a] deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, vt subtrahãt se obsequio dominorū: aut ipsi domini pp hoc sine culpa [b] sua graue dãnū incurrant: tūc. n. † i vtrolibet casu [c] poteris eos ex indulgentia nr̃æ prouisionis absoluere, cū nimis sint ab Apost. sede remoti: sed in recõpensationem [d] laboris, quẽ in itinere sustinerent, alia eis satisfactio iniungat: dūmodo non sit tam grauis & enormis [e] excessus, vt pp euitãdum scandalū, & tollendum exemplū hmôi serui ad seruū seruorum Dei venire debeant absoluendi.

¶ Idem Strigoneñ. † archiepo.

¶ *Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.*

CAP. XXXVIII.

Sacris † est canonib. institutū: & inf. ¶ Licet is, qui voluntarius [f] excõicatus illis cõicauerat, qui cum omnib. fautorib. & participib. suis excõicationis snia sũt ast. icti, ad cor rediens de mandato ecclesiæ excõicatos, quos prius fouerat, expugnauerit: † non tamẽ priusquã absolutionis gratiã perceperit, habendus est absolutus: nec si occumbat in hmôi bello, sunt (absolutiones † vel) oblationes recipiẽdæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, [g] nisi cum de ipsius viuẽtis pœnitẽtia per euidentia signa constiterit: & iuxta cuiusdam cõstitutionis [h] nostræ tenorem, defuncto etiam absolutionis beneficiū impendatur.

¶ Idem Assuntiñ. † epo.

¶ *Semel excommunicatus debet vitari semper vt excommunicatus: nisi legitime probet se fuisse absolutum.*

intelligi debent secundum hanc dist. vnde sine culpa priuari non debent, ĩ. de eo qui cogn. consang. vxo. suæ, discretionem, & c. vlt. supra vt lite non contest. quia frequenter, §. 2. & ĩ. de const. cognoscentes. aliàs si essent dñi in culpa, tam ipsi, quam serui sunt excõicati: puta si mandassent: quia q per alium facit, p se ipsum facere vr̃, supra eod. mulieres. & c. vt famæ. [1]

c In vtrolibet casu.] scilicet cū serui hoc faciunt fraudulẽter, vel cum dñs nullã culpã commisit. ergo vr̃ idem dicẽdū in viro, si in fraudem vxoris suæ faciat, & in liberto qui operas præstare tenetur. arg. 29. q. 2. perlatum. Sed hoc non credo, cum nõ inueniam; quia hoc edictum, vt oẽs ad curiam mittãtur, qui expresse nõ excipiuntur, phibitoriū est. arg. sup. eo. cum illorum, in prin.

d Recompensationem.] sic sup. de vot. quod super his, & ca. magnæ, ad fi.

e Enormis.] supra eo. cum illorum, vbi de hoc.

Sacris.] CASVS. Aliqui sunt excõmunicati cum omnibus fautorib. & participibus; aliqs spõtè cõicauit talib. tandẽ ad cor rediẽs, de mandato eccles. illos excõicatos, quos fouerat, expugnauit; q̃rit an iste debeat hri absolutꝰ? Rñ. Papa, ꝙ ñ ẽ habẽdꝰ absolutꝰ, nisi grã absolutiõis pceperit. & si occūbat i hmôi bello, nõ sũt oblationes recipiẽdę p illo, nec orones Dño porrigẽdæ, nisi cū de ipsiꝰ viuẽtis pnia p euidẽtia signa cõstiterit, & fuerit absolutꝰ sm tenorẽ cõstõnis Innoc. No. ꝙ licet qs excõicatꝰ iuret stare mãdatis ecclesiæ, vel expugnet excõicatos, non habetur pro absoluto, nisi beneficium absolutionis fuerit subsecutum.

f Voluntarius.] Secus si absolutè fuerit attractus, ĩ. de his quę vi metusvè cã, sacris. & 50. dist. presbyteros, & ĩ. de bapt. maiores, ad fi. vers. ille verò qui nunquam.

g Porrigendæ.] 24. q. 2. cap. 2. & 3.

h Constitutionis] supra eo. à nobis cum fuerit absolutus, tunc orabit ecclesia pro eo, & recipiet oblationẽ pro eo, sicut pro alijs defunctis.

a Plus Deo quam homini.] 11. q. 3. quisquis metu, & c. Iulianus, & sup. de voto, ex multa, uer. in tanta. & cap. 22. q. 5. c. 2. & 3. aggrauatur enim culpa ex persona iniuriati, ĩ. eo. l. cum illorum, vbi de hoc.

b Sine culpa.] Tunc enim possunt absolui per epm, vt hic dicit; & sup. eo. mulieres, & inf. eo. quiuis, quæ

Ca. 11. eo. in 3. cõp.

Dictio, ..., nõ est ...ruttio... codicib.

1 Add. l. ita tñ, §. gessisse, ff. de admi. & peri. tut. cũ vulgatib.

† In Vaticanis vno aut altero excepto ita; Idẽ Nidrosiẽ. archiepo.

† Cap. 12. eo. tit. in 3. compilat. pars ĩ. de sepul. ca. sacris, & de his q̃ vi metusve cad. fiunt. c.

† Expugnaret.

† Hæc duo verba absolutiones vel, desunt i omnib. Vaticanis, & plerique alijs.

† Aliàs itẽ Assinati episcopo.

CAP. XXXIX.

SIcut † nobis: & infra: ¶ Fraternitati tuæ respondemus, q̄ nisi excōicati à te, super absolutione sua lr̄as nr̄as, [a] vel illius, cui vices nr̄as in hac parte cōmisimus, reportauerint, aut alio [b] mō legitime de illorum absolutione tibi constiterit: tu ipsos pro excommunicatis vt prius habeas, & facias euitari.

¶ Idem Senon. archiep̄o.

¶ Si excommunicatus ab ep̄o ad metropolitanum appellat, ab eo absolui potest: metropolitanus tamē uolens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absoluendum: & tenetur etiam remittere, quā do propter manifestum excessum fuit excōicatus: & ante absolutionem non auditur uolens probare se iniuste excōicatum: secus si probare vult sententiam esse nullam.

CAP. XL.

PEr † tuas litteras: & infra. ¶ Videtur aliquibus, [c] quod cum ad Metropolitanum per appellationem qō non defertur, excommunicatus aūt uocem non habeat appellandi, [d] vtpote ab ecclesia separatus, siue appellauerit, siue non. Metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cuiusdam epistolæ, [e] quā scholastici ab Alexādro Papa emanasse proponunt, hr̄, quod

SIcut.] Excommunicato, qui dicit se absolutum, non creditur nisi probet. h.d. In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio; ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASAS. Aliqui excommunicantur aliquādo ab ep̄o suo: Illi accedunt ad curiā domini Papę, redeuntes dicunt se absolutos, non ostendunt litteras suæ absolutionis; quæsiuit ep̄s Assuntiñ. vtrum debeat illos habere p̄ absolutis? Respō. Papa, q̄ nisi super absolutione sua litteras Apostolicas, vel illius cui vices nr̄as in hac parte cōmittit, reportauerint, aut alio mō legitimè constiterit de absolutione ipsorum, ipsos pro excōicatis sicut prius faciat euitari. No. q̄ non est credēdum alicui, q̄ dicit se absolutū, nisi de hoc fidem faciat.

† Ca. 13. eo. tit. in 3. cōp. Vide glo. & Doct. in ca. proposuit, ī. de cleric. excō. minis. Ant. cōl. 64. & Fel. in ca. scribā, ī. de præsum.

Glo. seq. obijcit, & soluit.

a Litteras nostras.] Sed videtur, q̄ eis credēdū sit, quia de nemine præsumendū est q̄ sit immemor suæ salutis, 1. q. vlt. sancimus. & ar. cōtra de consec. dist. 4. cum itaque, & c. si nulla extant. sed non est verum, [t] supra de off. ord. ex parte, & 8. q. 5. c. vnico, & C. de mand. prin. l. vnica.

† In foro cōtentioso & ſria locum hāt in foro pnīali, ī. de homic. c. significasti, s. uer. de cęteris. secūdum Host. Ioan. And.

Glo. seq. reci. per q. an vnius testis indicia, vel honestas personę sufficiat, & tenet quod non; allegat contrarium, & soluit.

b Alio modo.] Non tamen vno teste, quia fieret alteri præiudicium; nec etiam sufficiunt talia indicia quæ sufficiunt, sup. de cle. peregr. c. inter, & c. tuæ nec sufficit hic honestas personæ, vt ei credi debeat, argu 50. dist in. si quis præpostera, & dist. 8. si solus. Arg. contra 97. dist. nobilissimus. Sed illud cum nulli sit præiudicium. Ioan.

PEr tuas.] Diuiditur: Nam in prima parte ponitur falsa opinio. In secunda allegatio pro archiepiscopo; In tertia allegatur contra ipsum; In quarta soluit distinguendo; Secunda ibi, Verum. Tertia ibi; In Sardicensi. Quarta ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Altissiodoreñ. excommunicauit archipresbyterum suum, archipresbyter ad Senoneñ. archiepiscopum accedens obtulit cautionem standi iuri, petens absolui; archiepiscopus volens episcopo deferre, ipsum monuit vt eum absolueret; & quia eum absoluere noluit, archiepiscopus eum absoluit, quem episcopus non habebat absolutum, dicens, quod eius absolutio ad archiepiscopum non pertinebat; vnde archiepiscopus quæsiuit à Papa quid in similibus sit tenendum super hoc? Respon. Papa, quod quidam dicebant, quod cum quæstio non defertur ad archiepiscopum, per appellationem, de illa quæstione se intromittere non potest, & excommunicatus vocem non habet appellandi, vtpote ab ecclesia separatus; & siue appellauerit siue non, metropolitanus eum non debet nec potest absoluere; Præmissa opinione reiecta, primo ostendit Papa per quandam decretalem Alexandri, quod archiepiscopus eum absoluere possit: dicit. n. Alexander, quod si ante appellationem episcopus aliquem excommunicauerit, metropolitanus ante litis ingressum iuramento recepto, quod stabit mandatis ecclesiæ, debet ipsum absoluere, nisi episcopo duxerit deferendum, & ipsum ad eū remittere absoluendum: & subsequitur ibidem, q̄ nec excōicati sunt audiēdi, nisi prius fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellauerit, remittendi: Secundo in contrariū pro ep̄o allegat Papa cōciliū Sardicen. in quo dr̄, q̄ ille qui ab ep̄o est excōicatus, vicinos ep̄os interpellet, & cā eius audiat, & ep̄s qui iustè uel iniustè excōicauit, patienter accipiat, vt negotiū discutiatur, quoniq; ipsius snīa approbet vel emendetur: & ante finem cā nullus eum cōioni restituat. Papa vero his p̄missis dicit distiguēdō, vtrum quis p̄ponat se post appellationē legitimā excōicatū fuisse vel itolerabilem errorem in snīa fuisse expressum, in quibus casibus ad probationem eorum debet admitti, etiam si absolutionem nō petat: sed in alijs debet euitari: quamuis tales Apostolica sedes absoluere consueuit ad cautelam: sed in alijs non debet audiri, nisi fuerit absolutus, ne sententiam cōtemnere videatur, & per hoc amplius ligatur; & in casibus istis intelligitur concilium Sardicen. quod si absolutionis beneficium postulauerit, metropolitanus debet illum absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum, & si suffraganeus ipsum non absoluerit, metropolitanus cautione recepta, quod suo debeat parere mandato, ipsum absoluat, & causam audiat; & sic archiepiscopus rectè processit; Sed si forte episcopus subditum suū propter manifestum excessum excommunicasset, metropolitanus non debet ipsum absoluere, nisi episcopus requisitus malitiose ipsum absoluere, noluisset. No. hic duos casus, in quibus non tenet excommunicatio cum de his constiterit, & ideò propter dubium interim auditur ad probationem eorum, s. quod appellauerit ante excommunicationem, vel error intolerabilis in sententia sit expressus, aliàs non est quis audiendus ante absolutionem. Item in dubio absoluitur quis ad cautelam. Item ligatur quis ex contemptu, licet nō sit excommunicatus. Item negligentia suffraganei per metropolitanum suppleri debet.

† Ca. 14. et tit. in 3. cōpila. præter Hir. Bosch alios hic, vide ca. is cui §. si. de sent. excō. li. 6. ac de Couarru in cap. alma mater. de sent. exc. li. 6. par. 1. §. 2.

c Videtur aliquibus.] & male, quia etsi non appellatur ad metropolitanum, tamen potest excommunicatum absoluere, si episcopus ipsum absoluere nolit, supra de offic. ordin. ad reprimendum. Ber.

d Appellandi.] vt per hoc ab excommunicationis sententia releuetur, ut supra de appell. pastoralis. nec interdictum, ut supra eod. tit. ad hæc quoniam. [z] sed vt causam transferant ad superiorem, bene tenet appellatio. 3. q. 9. reucra.

z Nec sufficit ab off vel ingressu eccl. in ca cui. in §. li. 6. Ioa. An

e Cuiusdam epistolæ.] quam habuisti olim in antiqua compilatione. supra de offic. ord. quæsitum. cuius sententia

sententia & etiam verba pro maiori parte ponuntur hic, & incipiunt hic, quod si ante, &c.

a Sunt audiendi.] Si agant, sup. de hæret. excommunicamus, §. credentes, sup. de excep. cum inter. conueniri tamen potest, sup. eo. si verò. & §. præd. credentes.

Glo. seq. ponit tres casus, quibus remittitur appellans.

b Remittendi.] Remittitur quandoque aliquis ad eum à quo appellauit, si malitiose appellauit, sup. de app. cum in ecclesia, & c. vt debit, vel si non fuerit prosecutus appellationem in termino constituto: vt eo. tit. personas. Vel si appellans hoc petierit, s. de app. interposita, §. ille. aliàs obtinet quod hic dicitur, & C. de app. eos, & 2. q. 6. §. vlt.

¶ Glo. seq. ponit ius antiquum & modernum, & distinguit.

c In Sardicen. aut concilio.] 11. q. 3. si epus fortè, quod inducitur hic contra decr. Alexandri. Vnde no. quod secundum antiquos canones quilibet excommunicatus audiebatur, qui ante absolutionem volebat probare se iniustè excommunicatum. 11. q. 3. si epus forte cuius tenor hic ponitur. Hodie verò non auditur nisi in duobus casibus: 1 si dicat sententiam latam post appellationem fuisse, vel si dicat intolerabilem errorem in ea fuisse expressum. 2 vt hic dicitur. Sic ergo distinguas, si aliquis conqueritur superiori de iniusta excommunicatione, aut appellauit ad eum, aut non: Si appellauit, primò præstabit cautionem, quòd stabit mandatis ecclesiæ, tunc est in optione ipsius superioris, an velit eum absoluere: an remittere eum absoluendum ei à quo appellauit, vt hic sequitur in decret. alle. Si verò non appellauit, sed per simplicem quærelam adiuit ipsum, debet eum remittere ad inferiorem, vt ipsum absoluat: & si inferior ipsum absoluere nolit, archiepiscopus ipsum absoluat, suprà de offi. ordin. ad reprimendam. si tamen periculum esset in mora propter huiusmodi remissionem, ipsum statim absoluat, infrà eod. sacro ar. ad hoc suprà tit. proxi. ca. vlt. Et si viderit sententiam excommunicationis ab episcopo latam esse iniustam euidenter, poterit archiepiscopus declarare subditum irrationabiliter fuisse ligatum, licet non sit appellatum ad ipsum, suprà de appel. sollicitudinem, similiter & è conuerso, si viderit eam iustam, tenetur remittere ipsum absoluendum ad inferiorem, vt hic in fi. Io.

d Nullus ante.] Ergo nec archiepiscopus. arg. sup. ec. cum desideres, & c. quo in dubijs, in princ.

e Distinguendum.] ad soluendam contrarietatem concilij & decre. Alex.

¶ Glo. seq. teci. per q. quis sit error intolerabilis. alleg. contrarium, ponit opi. Vinc. subdit quid si erratur in facto: quia causa propter quam excommunicatur, non est vera.

f Intolerabilem errorem.] Error intolerabilis potest dici quodlibet peccatum, vt si excommunicaret ideò quia non furatur: vel quia non ducit ei aliquam meretricem, vel quia non est inobediens suo Prælato, vel si præcipiat aliquod impossibile vel turpe, vt dictum est, talis sententia nulla est, nec aliquam obligationem inducit de facto vel de iure. sim. suprà de pac. c. vlt. arg. contra suprà de condi. appo. ca. vl. in fi. Vin. hæc intelligit tantum de errore iuris: vndè in prædictis exemplis tenet excommunicatio, quasi dicat sic: excommunico illum, quia non adulteratur, quia non interfecit illum, tenet excommunicatio. Item intolerabilis potest dici error, si expresse pronunciatur contra ius scriptum, vt si dicat; pronuntio excommunicationem valere, quia est lata post appellationem lehitimam: & à tali sententia non est necesse appellare, 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua, ff. quæ sent. sine appel. rescind. l. 1. §. 1. & idē est dicendum vbi ex eo que ponitur iudicium retro nullum fuisse, nisi velit quis ad cautelam appellare, C. de precur. licet, & supra de precur. in presentia, in fi. & sup. de cri. fal. super eo. & suprà de re iud. cap. 1. secus est si errorem non exprimit in sententia, & tamen pronuntiaret contra ius: tenet quidem tunc sententia, nisi fuerit appellatione suspensa, suprà de re iud. cum inter vos, & ff. eo. cum prolatis, e l si error est in facto, vt si hoc modo dicatur, excommunico te, quia expo iassi talem: licet manifeste sit falsum, tenet sententia: quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, nec continet errorem, & sententia siue iusta, siue iniusta timenda est, 11. quæst. 3. cap. 1. & 2. arg. contra quod talis error facit eam nullam, sicut error calculi, ff. quæ sent. sine appel. resc. l. 1. § & talis error facit exhæredationem nullam, ff. de liber. & posthum. l. si posthumus, §. vlt. & l. seq. sicut nec valet decretum de datione tutoris, vbi error facti est expressus, ff. de tut. & curat. l. tutor, & l. Seie: sic & obligatio per errorem facti non tenet, ff. si quis caus. sed & si. §. vltimo, ff. de fideiusso. si quis, post quam, Ioan. Quid ergo dices? Credo quod in sententia excommunicationis lata per errorem facti (vt dictum est) tutius sit dicere quòd teneat, & quod absoluatur quo ad ecclesiam vel saltē ad cautelam, quia quo ad Deum non est ligatus, nisi contemneret eam: vt inf. sequitur, & 24. q. 3. notandum, in fi. sup. de testi. veniens.

g In quibus casibus.] duobus, scilicet præmissis, cum dicitur, sententiam latam post appellationem legitimam; & cum dicitur, continere intolerabilem errorem, & in casibus istis intelligitur capitul. concilij Sardicen. cuius tenor his ponitur: sic suprà, de offic. deleg. cum contingat. in casibus istis primo admittitur probatio, vt appareat an absolui debeat, an denuntiari non ligatus, vt ibi in capitu. cum contingat.

h ¶ In alijs.] Sic intellige quo dicit, in alijs, scilicet quia

---

si ante appellationem, in aliquē excōicationis sententia fuerit promulgata, Metropolitanus ante liti s ingressū ab eo iuxto recepto f. m ecclesiæ cōsuetudinē, debet ipsum absoluere, nisi voluerit epo diœcesano deferre, ipsūq; ad eū remittere absoluendum: vbi ēt cōsequenter infertur, quod nec excōicati sunt audiēdi,[a] priusquam fuerint absoluti; nec sunt ad illos, à quib. appellauerant, remittendi.[b] ¶In Sardicensi aūt concilio[c] reperitur: vt is, qui ab epo est abiectus, finitimos epos interpellet, & cā eius audiatur, & diligētius pertractet: eps aūt, qui iustè vel iniustè abiecit eundem, patiēter accipiat, vt discutiat negotium, quatenus vel probetur eius à pluribus snia, vel ēt emendetur: prius tñ quā oīa diligenter examinata fuerint nullus ante[d] cāæ cognitionē cōioni eum sociare presumat, qui fuerat cōione priuatus. ¶Nos igitur credimus distinguēdū,[e] vtrum quis proponat se post appellationem legitimè interpositam, excōicatione fuisse notatum, vel in forma excōicationis intolerabilem[f] errorem fuisse patēter expressum in quibus[g] casib. ad probationem eorum, ēt si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis cōstiterit, in alijs[h] euitari debet: †

Marginal notes: cōcilio ... verba ... gitur. | in alijs ... inf. ... 6. ... de ... sententia ... audit: ... ad. in ... compile ... ferno ... ope ... n. tan ... in l. ... §. ... e liur. | ¶ Et hoc idem secun. Vinc. quia talia mortalia nō sunt expresse contra naturam excōicationis, quæ nō debet ferri nisi pro cōtumacia: & dixit glo. sup. Io. Theutonici fuerat, & colorata extēdens similitudines suas. Io. | † Aliàs deest verbum, debet.

excipiuntur de interdicto, vt ī. de sponsal. non est vobis, & viaticum etiam decedentibus conceditur: quod per pœnitentiam intelligitur, ī. tit. proxi. quod in te. sed vnctio denegatur, vt ibi.

a Ad confirmationē.] sine qua non est plenè 1 Christianus, qui eam contemnit, de consec. dist. 5. omnes, & c. de his, in fi.

1 Vide Turrecremat. in c. oēs, de cōsecra. dist. 5.

Inquisitioni.] Diuiditur. Nam primo casú de quo quęritur, distinguit, & primum membrum prosequitur: ibi, In primo. Circa secundum distinguit: ibi, In secundo. Tertium membrum prosequitur: ibi, Verum. Abb.

CASVS. Duo sunt coniuges vir & vxor, alter dicit ꝙ impedimentū est inter eos, ita ꝙ non possunt sibi carnaliter cōmisceri sine peccato: quæritur quid iuris sit? Dominus Papa dicit esse distinguendū, verū alter coniugum sciat impedimentum coniugij ꝑ certo, ꝑꝑ qđ non pôt carnale commercium sine mortali peccato exercere quamuis illud probare non possit, aut non sciat pro certo, sed credit: In primo casu debet potius excōicationē sustinere, q̄ per carnalem copulā, vel commercium mortaliter peccare: In secūdo casu distinguitur, vtrum habeat cōsciētiam huiusmodi ex credulitate temeraria, & leui, an probabili, & discreta: Si ex leui, & temeraria credulitate huiusmodi cōscientiam habeat, eam omnino dimittat ad consilium sui pastoris, & debitum reddat, & exigat: Si conscientiam habeat huius impedimenti ex causa probabili, & discreta, debitum reddat, sed non exigat contra huiusmodi cōscientiam: ne contra legem coniugij, vel contra iudicium conscientiæ committat offensam. No. ꝙ quis debet potius excommunicationem sustinere, quam mortaliter peccare. Item nullus contra conscientiam facere debet: & potius debet sequi conscientiam, quàm sententiam ecclesiæ, cum quis certus est in hoc casu.

† Ca. 17. eo. tit. in 2. cōp. De materia vide latè ꝑ Doct. Theologos lib. 4. sent. dist. 32

† Adde ꝙ testis deponēs per hoc verbum, credo, aut simile significato non probat, vt ait Bart. in l. admo n. ndi. ff. de iureiur.

b Humiliter sustinere.] sic ī. de rest. spol. litteras; versus fi. sed potius debet omnia mala pati, quàm contra conscientiam peccatum operari mortale. 32. q. 5. ita ne. & ī de his quæ vi metusve causa fiunt factis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

c Leui & temerariæ.] Quam dicit leuem? puta, si audiuit impedimentum à leuibus, & fortè à paucis, quibus credere non tenetur, talem credulitatem, vel consimilem debet remouere: quam non euadet, nisi deponat errorem, supra de simo. per tuas, 2. & 11. quæst. 3. cui est illata.

d Explosa.] id est expulsa.

consignate. Super quo respōdemus, ꝙ sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem a in frontib. à te possunt sacro chrismate deliniri.

¶ Idem.

¶ Si coniunx sciat pro certo impedimentum matrimonij non debet reddere debitum, sed potius excōicationē pati: si aūt hoc credat ex causa probabili, & discreta, potest reddere debitum, non autem exigere: sed si ex leui, & temeraria causa, deposita conscientia potest reddere, & exigere. [b]

CAP. XLIIII.

Inquisitioni † tuę respōdētes, credimus distinguendum, vtrum alter coniugum ꝑ certo sciat impedimētum coniugij, ꝑꝑ qđ sine mortali peccato non valeat carnale cōmercium exercere, quāuis illud apud ecclesiam probare nō possit: an nō sciat pro certo, sed credat. †, In primo casu debet potius excōicationis sniam humiliter sustinere, b q̄ per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus, vtrum habeat conscientiam hmôi ex credulitate leui, c & temeraria, an probabili, & discreta: & quidē ad sui pastoris consilium (conscientia leuis, & temerariæ credulitatis explosa) d licitè pôt non solū reddere, e sed exigere debitum coniugale. ¶ Verum cum cōscientia pulsat animū ex credulitate ꝓbabili, f & discreta, quamuis non euidenti, & manifesta, debitum quidem reddere pôt, sed postulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem cōiugij, vel contra iudicium cōscientię committat offensam.

¶ Idem.

¶ Per dimissionem habitus, & tonsurę, non perdit clericus ante trinam monitionem priuilegium clericale.

CAP. XLV.

Contingit † interdū: & inf. ¶ Sanè sicut accepimus insinuāte cōmite Flādren. in diœcesi tua quidam existunt, qui nec in mō tōsuræ, nec in vestimētorū forma, nec in qualitate negotiorum de clerico † quicq̄ ostendunt, ad pœnæ subterfugium se clericos exhibētes: cum. n. † super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahuntur, circumcisis crinib9, vt possint.

e Reddere, sed exigere.] Arg. 23. q. 1. quid culpatur, in fi. & supra de spons. inuenis.

[Glo. seq. quęrit, & soluit.

f Probabili, & discreta. Sed quam dicis probabilem? puta quia vidit virū cum consanguinea sua in locis susp. ctis, & hora suspecta, solū cum sola ante matrimonium: 2 huiusmodi præsumptiones probabilē inducunt credulitatem, v. l quia publicè dicitur ab hominib. ad hoc facit supra de præsump. tertio, & c. litteris, & idem intellige de viro, si vidit consanguineum suum cum vxore sua ante matrimonium.

2 In hoc ca. sic scribit l. Ant. qui Hostien. & gloss. de. latt.

Contingit.] Clericus qui nec in tonsura, nec in vestimentis, nec in negotiorum qualitate de clericatu quicquam ostēdit, & tertio monitus se non emendat, perdit priuil. gium clericale. h. d. In prima ponit Cōmitis querela: in secunda prouisio: ibi, Verum. Abbas.

CASVS. Comes Flandren. significauit domino Papæ, quòd in diœcesi episcopi sui erant quidam, qui nec in tonsura, nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorū aliquid de clerico ostendebant, sed vt pœnā possent aliquando euitare, se pro clericis exhibebant, cum super excessibus conueniebantur, circumcisis crinibus allegantes fori priuilegium, quod facto antea negauerant clericatum: Super hoc scribit Dominus Papa dicto sano episcopo dicens, quòd priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, & frustra implorat legis auxilium, qui committit in l. gem: vnde mandat eidem, vt si prædicti clerici tertio ab episcopo commoniti se ipsos contempserint emendare, non habeant priuilegium clericale. Not. quòd ipso facto negat quis clericatum. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item frustra l. gis implorat auxilium, qui commit in legem. Item clericus vsque ad trinam admonitionem retinet priuilegium.

† Vide menu... tita de ... & honē ... ricor & ... nardin ... Diu ... cri ca... 69. & 7...

† Aliās ricatu.

† Did enim, ... in plen antiqu ... dicibus

a Factis.]

a Factis] ipso enim facto renuntiat quis suo priuilegio. sup. de vi. & honest. cleri. c. vlt. ipso. n. facto quis negat Deum 11. q. 3. aestimant. & ipso facto mentimur. 22. q. 5. cauere. & ipso facto quis appellat. sup. de ap. dilecti 2. vbi de hoc habes plures concordantias. Ber.

b Priuilegium] 11. q. 3. priuilegium sup. de priuileg. tuarum.

c Frustra legi.] Supra de vsur. quia frustra, & sup. eo. in audientia, & sup. de immuni. eccl. c. vlt. cum suis concordantijs.

[Gl. seq. alle. ad trinam monitionē tres con. ut & ad causam duas alle. 2. iura in cōtrarium, & soluit iterum alia 2. & soluit.

d Tertio.] Hęc est vltima admonitio. infra eo. sa ro & 17. q. 4. de presbyterorum & 16. q. 7. oēs decimae & ita isti non perdunt priuilegium suū vsq; ad tertiam admonitionem sup. eo. in audientia. & sup. de ui. & ho. cleri. c. vlt. Ar. contra ī. eo. cum non ab hoie & c perpendimus. ibi soluitur. Illa enim intelliguntur de his: qui grauiter excedunt: vt ex ipsa littera patet hic: & illa decret. in audiētia. loquitur de his, qui in modicis excedūt: vndè habet hic locū admonitio: sed nō in contrarijs. Item ar. ꝯ sup. de cleri. coniu. ...nen. & c. Ioannes ... statim peramut priuilegium: sed ibi loquitur de coniugatis, qui non possunt nec debent priuilegio clericali gaudere, vt ibi dicitur & praeterea de alio priuilegio dicitur ibi, quam hic, vt dicitur. in c. Ioannes.

[Glo. seq. notat, arguit, & dat simile.

e Coercenda.] Not. ꝙ non solum in fauorem clericorum, sed et in odium laicorum hoc fuit institutum, cum laici oppido sint clericis infesti. 2. q. 7. laicos. vndè est ar. quòd clericus huic priuilegio renunciare non pōt sup. eo. contingit: ... nec illi, de fo compe. si diligenti vbi de ho. simile ff. ... eo. & l. si quis in ... eam quae tantum nos contingunt, & non alios possumus renuntiare. sup. de arb. cum tempore, idem est vbi pactū ... criminis statutum est arg. C. si manci. ita fue. ali. ... prostituta. l. i. secus si non in detestatione criminis arg. C. si manci. ita fue. ali. vt manumit. l. 1. 2. ... decre. olim non fuit in compilatione Innoc.

IN praesentia.] Ponit dictum, rationem subdens ..., Cum sup. r. Abb. CASVS. Quidam obijciebant contra Decanum suum in modum denuntiationis excommunicationem: ipse in excipiendo proponebat contra ipsos, quòd non erant audiendi. cum super hoc ipsum non praemonuerint, nec ab eis fuerit impetitus, & eidem Decano communicauerint tam episcopus quàm ipsi in mensa & in diuinis; nec ipsum euitauerint: quaeritur an sint audiendi contra ipsum Decanum? Et respondet Papa, ꝙ nō, propter praedicta. No. ꝙ qui non praemonuit, non admittitur ad denuntiandum. Item qui participauit excōicato, non admittitur ad denuntiandum ipsum, cum eum debuerit euitare: vndè non potest reprobare mores, quos prius probauit.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit. Secundò elicit argumentum, quod reprobat.

sint circumuenire vindictā, se pro clericis repraesentant: clericalis fori priuilegiū labijs allegantes, q factis [a] paulò ante negauerant clericatū: & inf. ¶ Verùm q priuilegiū [b] meretur amittere, qui pmissa sibi abutit ptāte, ac frustra [c] legis auxiliū inuocatur, qui cōmittit in legem. Volumus & mandamus, vt tales si tertiò [d] à te commoniti se ipsos contempserint emēdare, illius efficiantur † immunitatis extorres, † quę pro clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda [e] dignoscit instituta.

¶ Idem.

Ab excōicati denuntiatione repellitur, qui non praemonuit, & ei communicauit.

CAP. XLVI.

IN † praesentia dilecti filij: & inf. ¶ Nec canonici suo Decano excōicationem possunt obijcere: Cum super hoc nec commonitus, nec impetitus fuerit: neq; ipsi propter hoc eum duxerint euitādum, [f] sed episcopus in mensa, [g] & canonici communicauerint ei etiam in diuinis. [h]

¶ Idem.

Excommunicatus est dolo permittens clericū percuti, cū quo poterat prohibere, & non prohibuit.

CAP. XLVII.

QVantae † presumptionis [& temeritatis.] † existat in rectores ecclesię manus inijcere violentas: & infra. ¶ Ne autem solos violentiae hmōi auctores aliquorum prę umptio existimet puniendos, facien

f Euitandum.] Supra de excep. à nobis ꝯ Solu. excipi pōt ꝯ excōicatum accusantem vel agentem: qa nullum crimē obstat volenti excipere. ī. de ex cpt. cum inter. & c. dilecti filij. sed secus est vbi denūtiatur excōicatio alicuius, vbi repellitur denuntians vel agens ratione excōionis: vt hic. [3] qui enim aliū denuntiat, debuit illum praemonuisse, aliter repellitur ī. de accus. cum dilectus 2. eps n. excipere non pōt ꝯ clericū ipsum accusantem, cui pre excōicauit, & hoc in odium eius. ī. de accu. nulli. cum debeat habere secum honestos viros. 2. q. 3. cum pastoris. & sic per patientiam perdit quis beneficium exceptiōis. sic ff. de adult. si vxor. i. si. ff. de aqua pluuia arcen. Labeo ff. de publi. in rem act. si ego. §. i. 32. q. 5 horrēdus. & sup. de eta. & qual. accipimus. Item pōt hic sumi arg ꝙ si passus sum excōicatum litem contestari. quodāmō non possum excipere ꝯ ipsum. Sed hoc non est uerum, quia exceptio excōicationis in qualibet parte litis pōt opponi, et si omissa fuerit à reo malitiosè: sed ipse tunc in expensis punitur, & iudex ex offō suo, & si reus nihil dicat repellere debet excōicatum: vt ī. de excep. exceptionem & extrauag. Inn. 4 c. pia consideratione. in fi. Sed hodie per illam decre. pia si in parte aliqua litis excōicationis exceptio obijciatur, & probetur, non condemnatur in expensis, sed ea quae acta sunt, valent, & in sequentib. non auditur, donec fuerit absolutus De hoc no. in c. praedicto, exceptionē in glo. quae incipit, ēt si excōicatio. ff de positu quos prohibet ff. de peti. haer. l. vlt. in fi. & sup. de ele. nihil est. Io.

g In mensa.] simile sup. de cleri. excom. mini. proposuit in fi.

h In diuinis.] quod facere non debuerunt. sup. eo. significauit.

QVantae.] Legitur duobus modis in gl. & tertio modo extra gl. Et secundum primum modum h. d. Excōicatus est quilibet permittens clericum percuti, si phibere pōt: secundum aliū intellectum h. d. Excōicatus est pmittens clericum percuti, si rōne officij potestat phibere, & non prohibuit: secūdū tertiam & veram lecturā hoc dicit, vt in rubro. Diuiditur: quia praemittit culpam, quam secundò aggrauat: ibi. Ne autem. Tertiò aggrauationem declarat: ibi, Eos. Ach.

CASVS. Quidam dicebant, ꝙ illi solummodo erant excōicati, qui manus violentas mittebant in rectores ecclesiarum siue clericos? Dicit Papa, ꝙ magnae psumptionis existit in rectores ecclesiarum manus inijcere violen-

[3] Quasi dicat glossa: exceptio cōionis admittit, replicatio repellit, & sic rō, secūdū Vin. quia prima dat reo, secūda actori, vt ibi: sed rei fauorabiliores.

† Ca. 3. eo. ti. in 4. cōpila. Et de intellectu Nauarrus i Manuali Confessario. c. 24. nu. 20 & seq.

† Haec duo Verba: & temeritatis desūt in antiquior. codicib. Gregorianis & in oib. Vaticanis.

violentas: & ꝙ auctoritas catholica non solum punit auctoritas huiõi facientes, sed oẽs faciẽtes, & consentiẽtes pari poena condemnat, interpretans eos fauere delinquentibus, qui manifesto facinori desinunt obuiare. Not. quòd qui clericum verberat, & qui verberari facit, vel consentit cooperando, vel qui auctoritatem habet ex officio, & non prohibet, si potest, est verè excõicatus. Et sic no. ꝙ facientes & cõsentientes par poena constringit.

† In recẽtioribus ita: fauere interpretamur sed i vetustiorib. & i manuscriptis Vaticanę ita: fauere interpretãs.

† Idẽ S. Innoc. 3. in cõcilio gñali. Later. ca. 47. & c. 5. eo. ti. in 4. cõpila.

a Consentientes.] Hoc intellige per cooperationem, præstando auctoritatem, quia tunc eadem poena puniuntur facientes, & consentientes. 1 & sic intelliguntur verba ista, vbi inuenies ea, & sup. de off. deleg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 1. notum. & 17 q. 4. omnes, sic inf. eo mulieres. & c. nuper.

1 Cõcor. l. jubem⁹ §. oeconomus. cũ vul. C. de sacrosan. eccl.

tes, & cõsentientes[a] pari pęna plectẽdos, catholica cõdẽnat auctoritas: Eos delinquentib. fauere † interpretans, [b] qui cũ possint, manifesto facinori desinunt obuiare.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Prælatus excommunicare non debet subditum nisi competenti monitione præmissa, & ex cã manifesta & rationabili: & contrafacienti imponitur pœna hic expressa. Itẽ punitur subditus qui falso conqueritur se excõicatũ iniustè: & subijcit quid iuris, si prelatus dicens se errasse vult excommunicatũ absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.*

[Glo. seq. alleg. concor. obijcit, ponit duplicem opi. & responsionem Io. & aliorum, contra secundam allegat canonem & respon.

b Interpretans] sic 83. dist. §. 1. uer. non est grandis & c. seq. & 86. dist. pasce. ff. de libe. agno. necare. & ita vr̃ peccare oĩs qui non defendit alium si põt, 23. q. 3. non inferendo & c. vlt. & si non possit aliter defendere, saltem defendat clamorem. ff. ad Silla. l. j. §. hoc aũt. Sed non vr̃ ꝙ teneatur defendere; quia licitum est recipere pecuniam 2 pro defensione alicuius. ff. quod me. cau. l. metum, §. sed licet. nec repetitur si data fuerit, vt ibi dicitur. ff. de dona. si pater, §. 1. ergo unusaliorum defendere non tenetur: quia si ad hoc teneretur, pecunia repeti posset, ff. de cõd. ob tur. cau. l. vlt. Dicit Io. ꝙ quilibet tenetur defendere alium per capitula prædicta. vt 93. dist. Præcipimus. & 3. q. 1. nulli. & c. seq. nec obstat quod dr̃, ꝙ põt dari pecunia pro defensione, nam & officiali datur pecunia, qui tñ gratis tenetur impendere offĩm suum 14. q. 5. non sanè. & ad defensionem clericorum quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur, quia hoc pertinet ad publicum ius. 1. dist. ius publicum. vndè pp publicam vtilitatem applicanda sunt verba edicti: quia fauore religionis multa 3̃ 3 rõnem instituunt, ff. de relig. & sump. fun. sunt personę. Hoc dici Io. Sed hæc ita gñaliter dicere graue est, qm̃ posset aliquis periculum incurrere. Vndè alij dicunt, ꝙ ad solos prælatos siue iudices, vel alios qui hñt aliq̃ ptãtem in alios, hoc pertinet, & ad hoc tenentur rõne pt̃atis, 4 & non alij. 23. q. 4. fortè. & c. duo ista noia, vndè si ego qui non habeo aliquam potestatem, video ꝙ aliquis vult verberare clericum siue percutere, sine meo consilio vel auxilio, non credo ꝙ sim. excõicatus, si nõ prohibeo illum, licet alias fortè peccẽ, quia ipsum non defendo cum possim: 5 pœna. n. non debet amplius egredi, q̃ delictum reperiat. ff. de his quæ sũa ma. p̃t̃a c. quasi uit. & C. de pę. sancimus. Et quod dicit, qui cum possint, intelligo de his, qui rõne ptãtis q̃ habent in illos, ad hoc tenẽt, alias consentire vr̃, & præstare auctoritatem si vident illum, & non prohibẽt. Alia est prohibitio sociorum, & aliorum, quia illi solummodò admonendi sunt verbis, sed non factis vt dicit Hug. 83. dist. error arg. contra. 23. q. 3. non inferenda. vbi dr̃ ꝙ tenemur iniuriam propulsare a socio. sed ibi exponitur si põt, idest in potestate constitutus. & si se teneat iniuriam propulsare, non tñ pp hoc sum excõicatus, vt dixi. nam nullus est excõicatus ex facto alterius nisi participando vel in locutione, vel in oratione, aut in crimine. sup. eod. nuper. vel nisi mandatũ vel auctoritatem præstiterit. sup. eod. mulieres. sed hic nullo tali modo participiat. capitula quæ inducit Ioã. pro se, de Prælatis loquuntur.

2 Sim. q8 not. ĩ. & sur. c. pe. in vl. glo. & cap. seq & sup. de homic. sicut dignũ secundum Host.

3 Scdo mõ hoc itellige. i. 3̃ ius cõe, vl 3̃ leges ciuiles.

4 Idest, rõne officij uel administrationis. aliàs s, ratione pietatis sed minus benè.

5 Vt 13. dist. nerui. 24. q. 3. tã sacerdos. secundũ Vin. & Abb. Io. And.

SAcro.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, Verum. Tertium; ibi, Si verò, Ab.

CASVS. Quidã Prælati ecclesiarũ nimis erãt faciles ad excõicandum: volens concilium gñale 3̃ ipsos adhibere medelã: statuit, ne quis in aliquem excõicationis sñiam promulgare psumat, nisi competẽti monitione pmissa, & præsentib. personis p quas possit probari monitio si necesse fuerit: & si contra p̃sumptum fuerit, et si iusta fuerit excõicationis sñia, ingressum ecclesię per mensem vnum sibi nouerit interdictum, alia etiam pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Secundò dicit, quòd etiam si admonitio vltima præcesserit: Prælatus caueat diligenter, ne aliquem excommunicet absque manifesta & rationabili causa: quod si fecerit, & humiliter requisitus non curauerit reuocare processum absque grauamine, grauatus deponat apud superiorem de iniusta excommunicatione querelam: & superior si absque periculo moræ põt, ad excõicatorem, illum absoluendum remittat inf. terminum competentẽ. Alioquin superior ipsum absoluat cautione recepta: quo absoluto, de iniusta excommunicatione cognoscat: quæ si iniusta esse cõstiterit excõicator condemnetur ad interesse: aliàs et puniendus arbitrio superioris, si culpæ qualitas postulauerit: quia non est leuis culpa, tantam pœnam infligere iniustè, nisi forsitan ex causa probabili errauerit: Sed si contra excommunicatorem nihil probatum fuerit à conquerente, & ipse simili mõ ad interesse condemnetur, vel aliàs secundum superioris arbitrium, nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo p quo fuit excõicatus, cautione recepta satisfacere compellatur, vel in pristinã reducat sñiam vsq; ad satisfactionẽ obseruandam. Tertio dicit, ꝙ si iudex suũ cognoscens errorem, paratus sit talẽ reuocare sñiam: & ille pro quo lata fuerit, appellet ne absque satisfactione reuocet illam, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo meritò valeat dubitari, & tunc sufficienti cautione recepta, quod coram illo, iuri parebit ad quem extitit appellatum, vel coram delegato ab ipso, ipsum absoluat, & sic pœnam euitabit prædictam: caueat tñ oĩno, ne malitiose in alterius præiudicium mentiatur errorem, si pœnam canonicam voluerit euitare. No. prĩmò pœnam illorum qui excõicant admonitione non præmissa quod valdè cauendum est, quia puniuntur ẽt si excõicatio sit ex cã. Item nullus debet excõicare sine manifesta & rõnabili cã, alioquin condemnatur ad interesse excõicato. Item probabilis error excusat à pęna interesse. Item cũ iniustè quis excõicatur sine grauamine debet absolui. Itẽ mora periculosa est in excõicatione. Item pp appellationẽ non debet quis remanere excõicatus, sed iudex ea non obstante illum absoluat, & cãm ad superiorem transmittat, si appellatio valet. Item nullus debet fingere errorẽ in præiudicium alterius, alias punietur.

CAP. XLVIII.

SAcro † approbante cõcilio prohibemus, ne quis in aliquem excõicationis sñiam, nisi cõpetẽti [c] admonitione pmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si ne-

† Qui cnd [illegible] excõicationis [illegible] Rom. [illegible] de appell.

c Competenti] trina videlicet. sup. eo. contingit 2. cũ suis concor. ibi positis. & 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Quæ dicatur competens admonitio, dic vt hr̃ in c. constitutionem. & c. statuimus, eo. ti. lib. 6.

a Possit

a Possit probari.] aliàs.n. soli non crederetur in præiudicium alterius, ĩ.de prob. qñ contra falsam. Et sic est ar. ꝙ ordo iuris obseruandus est in sñia excõicationis.2.q.1.nemo.& 24.q.3.de illicita. & supra de exces. prælat.c.1.sicut in alijs causis:tñ si non seruetur,tenet sñia: sed ille punitur, qui eam tulit, prout sequitur: quia sñia pastoris siue iusta siue iniusta tenet.11.q.3.c.1.& c.2.nisi in duobus casib.ĩ.e.p tuas, Item in tertio casu non tenet sñia, si admonitio non præcedat, vt in concilio Lugduñ.eo.tit.c.statuimus.Ber.

Item tenetur excõicato ad interesse,vt hic inf.dr; tenetur etiam actione iniuriarum.11.q.3.illud.& c.temeratium.Item tenetur pœna sacrilegij 24.q.3. non in perpetuum.Io. Hodie vero qui excõicat, in scriptis excõicationem proferat,& cãm excõicationis expressè conscribat:& qui ꝯfecerit, per mensem vnũ ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officijs se nouerit suspensum, & si suspensus diuina præsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur: super quo per Papã tñ poterit dispẽsari; & hæc oia ꝓbantur per decre.Inn.4.c.cum medicinalis.[li.6.]& ita pœna augmentata est. Ber.

Gl. sequen.tractat qño tripliciter excõicatio ẽ iniusta, & qñ dicatur continere intolerabilem errorẽ, ponens opin.Hug.& Vin.& contrariã Tã. & Io.vltimo objicit & soluit.

b Iusta fuerit.] ex cã s.No. ꝙ sñia excõicationis trib. modis dr̃ iniusta, ex cã, ex animo,& ex ordine:hæc enim est sñia iniusta ex ordine,& iusta ex cã,quia cã subest quare fuit excommunicatus,& nihilominus punitur, quia ordinem non seruauit,& tamen tenet sñia.De istis trib.modis habes plene 11.q.3.c.cũs.§.si ergo.& c.non debet, §. cum ergo. Sic etiam stipulatio dr̃.iniusta ex cã,ff.de do. excep.l.2.§.si quis sine. Item nouat.o. ff. de noua.l.1. Sed quid si iudex ita dicat. Excõico te quia Padus currit, quia eleemosynam fecisti, Deum coluisti, vel aliud bonum fecisti? Hug dicit quod talis sñia ex quacũque cã tenet: sed videtur continere intolerabilem errorem, dum dicit, excommunico te quia Deum colis; cum enim sententia iniusta est ex causa,apud Deum non est ligatus nisi contemnatur.11.q.3. §. cum ergo. Et sic videtur consentire Hug.vt dixi.sup.eo.per tuas. Gandulfus dixit contra, & Io.vt sup.eo.l. per tuas. quod magis placet. Sed illud vr̃ mirum,quod iniusta excõicatio ex ordine priuat aliquem ingressu ecclesiæ; quia post latam sñiam iniuste excommunicans, statim priuatus est ingressu ecclesiæ,nec aliter excommunicatus est nisi post latam sententiam, qualiter ergo priuatus põt alium priuare ingressu ecclesiæ, & in simul incipiunt esse priuati excõicans & excõmmunicatus, & sic eadem sententia priuat excommunicantem, & excommunicatum, & ita quis potest seipsum priuare ingressu ecclesiæ;quod absurdum videtur Ioan. Tu verò dicas,ꝙ licet Io.nihil dixerit,quod per eandem sñiam priuantur excommunicans,& excommunicatus ingressu ecclesiæ,subditus tamen priuatur per ipsam sñiam prælati:ipse prælatus priuatur ingressu ecclesiæ auctoritate huius canonis,eo quod facit contra istum canonem, & ita vnus punitur à iure, & alter à iudice. & sic non est verum ꝙ eadem sententia patiat contrarios effectus. Ber.

Glo.seq.ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.

c Per mensem.] hæc pœna ipso iure inflicta est, & mense elapso rest ituta est.81. dist.si qui sunt carebit insuper hominum communione in quantum visum fuerit suo superiori 24. q. 3. de illicita Multiplicem enim pœnam patitur qui iniustè excõicat alium; Primo quidem,quia priuatus est vno mense ingressu ecclesiæ,quia punitur in cõione aliorũ superioris arbitrio

cesse fuerit) possit probari [a] monitio, promulgare presumat: quod si cõtra presumpserit, etiã si iusta [b] fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiæ per mensem [c] vnum sibi nouerit iterdictum, [d] alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. ¶ Caueat ẽt [e] diligenter, ne ad excommunicationẽ cuiusquã absq; manifesta, & rõnabili [f] cã procedat: ad quam si taliter [g] fortè processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curauerit absq; [h] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorem deponat de iniusta excõicatione q̃relã, [i] qui si absque periculo [k] moræ põt, ad excõicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra competentẽ terminũ absoluẽdũ; alioq̃n ipse p se vel p aliũ, put viderit expedire, sufficiẽti cautione recepta, mun⁹ ei absolutionis impẽdat. ¶ Cũq; aduersus excõicatorẽ d' iniusta excõicatiõe cõstiterit [l] excõicator condẽnet ad

Gloss seq. quærit, arg.pro,& contra ponit opi. & soluit.

d Interdictũ.] Sed done ꝙ iniustè excõicatus statim ab ipso excõicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ petat absolui? Vr̃ ꝙ ipsũ nõ possit absoluere: quia cum ipse careat ingressu ecclesiæ, ergo aliũ non põt reconciliare ecclesiæ. Sed vr̃ quod sic,quia dicit inferius;ad excõicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt quod à superiore tpe suspensionis excõicatus non debet absolui. [2] quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non põt,arg.de consec.dist.4.sanctum est. & sequens littera,caueat, &c.intelligitur, qñ admonitio præcessit,& excõicatio iniusta fuit: principium ca. qñ admonitio non præcessit. Vel dic,quod licet per mẽsem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem suam retinet,quia non est propterea priuatus iurisdictione,nec est excõicatus; vnde ipsum absoluere potest.sup.de rescrip.ab excommunicato, & de cleric. excom.minist.si celebrat. & inf.eo duobus.

e Caueat etiam.] Dixit quod nullus excõicet sine admonitione præmissa. Et fortè videretur,ꝙ admonitione præmissa posset etiam excõicare sine iusta cã; sed hoc non est uerum,& ideò dicit, caueat &c.& ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

f Rationabili causa.[coram ipso probata.2.q.1.nemo.

g Taliter fortè processerit.] idest sine manifesta & rationabili causa.

Glosa sequens exponit litteram, & alleg. contrarium.

h Absque grauamine.] quia nullas expensas debet propter hoc facere,nec iurare:qñ constat ꝙ est iniusta, nec aliud sibi præcipere,cum sñia fuerit iniusta. ĩ. de off ord.ad reprimendam.ar.contra inf.eo.venerabili.

i Querelam.] de hoc dictum est sup. eo.per tuas.

K Periculo moræ] Mora enim quandoque ad se trahit periculum.5. dist.baptizari. & propter periculum moræ quis subijcitur iudici non suo.sup.tit.prox.c.vlt. vbi de hoc.

l Constiterit.] excommunicatore præsente, quia cãrum merita partium assertione panduntur. C. si per vim,vel alio modo.l.vlt.& sup. de rest. in integ. tum ex litteris. ad si.aut ẽt eo absente per contumaciam, & lite non cont.sup. de app. interpolita. §. ult. si tamen purè ageretur ad reuocandam sententiam, non vt iudex puniretur,tunc non esset necesse ipsum reuocari; [3] vt 2.q.6.hoc etiam placuit.Io.

Glo.seq.exponit,quærit,ponit opi.& soluit.

[2] Ad hoc de temp. ordi. eos qui. li.6. Io.And.

[3] Sed illum pro quo lata fuit. ꝙ dic vt inf.eo.venerabilib. §.2.& 3.lib.6. Io. And.

ne cã, sti itus ẽt si dolo; si ca ex stipulatio gn,dolo t.& exce me doli llitur. And.

icãs iu il tre et puni

violentas: & q̃ auctoritas catholica non solum punit auctoritas huiusmodi facientes, sed oẽs facientes, & consentientes pari pœna condemnat, interpretans eos fauere delinquentibus, qui manifesto facinori desinunt obuiare. Not. quòd qui clericum verberat, & qui verberari facit, vel consentit cooperando, vel qui auctoritatem habet ex officio, & non prohibet, si potest, est verè excõicatus. Et sic no. q̃ facientes & cõsentientes par pœna constringit.

tes, & cõsentientes[a] pari pęna plectẽdos, catholica cõdẽnat auctoritas: Eos delinquentib. fauere † interpretans, [b] qui cũ possint, manifesto facinori desinunt obuiare.

¶ In recẽtioribus ita: fauere interpretamur sed in vetustiorib. & in manuscriptis Vaticanę ita: fauere interpretãs.

† Idẽ in Innoc. 3. in cõcilio gñali. Lateran. ca. 47. & c. 5. eo. ti. in 4. cõpila.

3 Cõcor. l. iubem⁹ §. œconomus. cũ vul. C. de sacrosan. eccl.

a Consentientes.] Hoc intellige per cooperationem, præstando auctoritatem, quia tunc eadem pœna puniuntur facientes, & consentientes. i. & sic intelliguntur verba ista, vbi inuenies ea, & sup. de off. del. e. c. i. vbi de hoc. & 2. q. 1. notum. & 17 q. 4. omnes, sic inf. eo. mulieres. & c. nuper.

[Glo. seq. alleg. concor. obijcit. ponit duplicem opi. & responsionem Io. & aliorum, contra secundam allegat canonem & respon.

b Interpretans] sic 83. dist. §. 1. uer. non est grandis & c. seq. & 86. dist. pasce. ff. de libe. agno. necare. & ita vr̃ peccare o.s qui non defendit alium si põt, 23. q. 3. non inferendo & c. vlt. & si non possit aliter defendere, saltem defendat clamorem. ff. ad Silla. l. j. §. hoc aũt. Sed non vr̃ q̃ teneatur defendere, quia licitum est recipere pecuniam 2 pro defensione alicuius. ff. quod me. cau. l. metum, §. sed licet. nec repetitur si data fuerit, vt ibi dicitur. ff. de dona. si pater, § 1. ergo unus alterum defendere non tenetur: quia si ad hoc teneretur, pecunia repeti posset, ff. de cõd. ob tur. cau. l. vlt. Dicit Io. q̃ quilibet tenetur defendere alium per capitula prædicta, vt 99. dist. Præcipimus. & 3. q. 1. nulli. & c. seq. nec obstat quod dr̃, q̃ põt dari pecunia pro defensione, nam & officiali datur pecunia, qui tñ gratis tenetur impendere offm̃ suum 14. q. 5. non sanè. & ad defensionem clericorum quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur, quia hoc pertinet ad publicum ius. 1. dist. ius publicum. vndè pp̃ publicam vtilitatem applicanda sunt verba edicti: quia fauore religionis multa 3̃ 3 rõnem instituuntur, ff. de relig. & sump. fun. sunt personę. Hoc dici Io. Sed hæc ita gñaliter dicere graue est, qm̃ posset aliquis periculum incurrere. Vndè alij dicunt, q̃ ad solos prælatos siue iudices, vel alios qui hñt aliq̃ ptãtem in alios, hoc pertinet, & ad hoc tenentur rõne ptãtis, 4 & non alij. 23. q. 4. fortè. & c. duo ista noia, vndè si ego qui non habeo aliquam potestatem, video q̃ aliquis vult verberare clericum siue percutere, sine meo consilio vel auxilio, non credo q̃ sim. excõicatus, si nõ prohibeo illum, licet alias fortè peccẽ, quia ipsum non defendo cum possim: 5 pœna. n. non debet amplius egredi, q̃ delictum reperiat. 3. de his quæ fi. a ma. p. ex e. quæsiuit. & C. de pe. sancimus. Et quod dicit, qui cum possint, intelligo de his, qui rõne ptãtis q̃ habent in illos, ad hoc tenenẽ, alias consentire vñr, & præstare auctoritatem si vident illum, & non prohibẽt. Alia est prohibitio sociorum, & aliorum, quia illi solummodò admonendi sunt verbis, sed non factis vt dicit Hug 83. dist. error arg. contra. 23. q. 3. non inferenda. vbi dĩ q̃ tenemur iniuriam propulsare a socio. sed ibi exponitur si põt, idest in potestate constitutus. & si ẽt teneat iniuriam propulsare, non tñ pp̃ hoc sum excõicatus, vt dixi, nam nullus est excõicatus ex facto alterius nisi participando vel in locutione, vel in oratione, aut in crimine. sup. eod. nuper. vel nisi mãdatũ vel auctoritatem præstiterit. sup. eod. mulieres. sed hic nullo tali modo participat. capitula quæ inducit Ioã. pro se, de Prælatis loquuntur.

2 Sim. q̃d not. 3̃. & sup. c. pe. in vl. glo. & cap. seq & sup. de homic. sicut dignũ secundum Host.

3 Sano mõ hoc intellige. s. i. 3̃ ius cõe, vel 3̃ leges similes.

4 Idest, rõne officij uel administrationis. aliàs 3̃. ratione pietatis sed minus bene.

5 Vt 13. dist. nerui. 24. q. 3. tã sacerdos. secundũ Vin. & Abb. Io. And.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Prælatus excommunicare non debet subditum nisi competenti monitione præmissa, & ex cã manifesta & rationabili: & contrafaciensi imponitur pœna hic expressa. Itẽ punitur subditus qui falso conqueritur se excõicatũ iniustè: & subijcit quid iuris, si prælatus dicens se errasse vult excommunicatũ absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.*

S Acro.] Tria, sunt dicta: Secundum ibi, Verum. Tertium; ibi, Si verò, Ab.

CASVS. Quidã Prælati ecclesiarũ nimis erãt faciles ad excõicandum: volens concilium gñale 3̃ ipsos adhibere medelã: statuit, ne quis in aliquem excõicationis sñiam promulgare p̃sumat, nisi competẽti monitione p̃missa, & præsentib. personis p̃ quas possit probari monitio si necesse fuerit: & si contra p̃sumptum fuerit, et si iusta fuerit excõicationis sñia, ingressum ecclesię per mensem vnum sibi nouerit interdictum, alia etiam pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Secundò dicit, quòd etiam si admonitio vltima præcesserit: Prælatus caueat diligenter, ne aliquem excommunicet absque manifesta & rationabili causa: quod si fecerit, & humiliter requisitus non curauerit reuocare processum absque grauamine, grauatus deponat apud superiorem de iniusta excommunicatione querelam: & superior si absque periculo moræ põt, ad excõicatorem, illum absoluendum remittat inf. terminum competentẽ. Alioquin superior ipsum absoluat cautione recepta: quo absoluto, de iniusta excommunicatione cognoscat: quæ si iniusta esse cõstiterit excõicator condemnetur ad interesse: aliàs & puniendus arbitrio superioris, si culpæ qualitas postulauerit: quia non est leuis culpa, tantam pœnam infligere iniustè, nisi forsitan ex causa probabili errauerit: Sed si contra excommunicatorem nihil probatum fuerit à conquerente, & ipse simili mõ ad interesse condemnetur, vel aliàs secundum superioris arbitrium, nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo p̃ quo fuit excõicatus, cautione recepta satisfacere compellatur, vel in pristinã reducat sñiam vsq; ad satisfactionẽ obseruandam. Tertio dicit, q̃ si iudex suũ cognoscens errorem, paratus sit talẽ reuocare sñiam: & ille pro quo lata fuerit, appellet ne absque satisfactione reuocet illam, appellationi non deferatur in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito valeat dubitari, & tunc sufficienti cautione recepta, quod coram illo, iuri parebit ad quem extitit appellatum, vel coram de legato ab ipso, ipsum absoluas, & sic pœnam euitabit prædictam: Caueat tñ oino, ne malitiose in alterius præiudicium mentiatur errorem, si pœnam canonicam voluerit euitare. No. primò pœnam illorum qui excõicant admonitione non præmissa quod valdè cauendum est, quia puniuntur & si excõicatio sit ex cã. Item nullus debet excõicare sine manifesta & rõnabili cã, alioquin condemnatur ad interesse excõicato. Item probabilis error excusat à pœna interesse. Item cũ iniuste quis excõicatur sine grauamine debet absolui. Itẽ mora periculosa est in excõicatione. Item pp̃ appellationẽ non debet quis remanere excõicatus, sed iudex ea non obstante illum absoluat, & cãm ad superiorem transmittat, si appellatio valet. Item nullus debet fingere errorẽ in præiudicium alterius, alias punietur.

CAP. XLVIII.

SAcro † approbante cõcilio prohibemus, ne quis in aliquem excõicationis sñiam, nisi cõpetẽti [c] admonitione p̃missa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si ne-

† Quãtum ferendã excõicationis iniquum no. in Cõcilio Lugdun. sess. de re iudic. & terti. hau. decreti. in 14. ... in Concilio Romano. de appellat.

c Competenti] trina videlicet. sup. eo. contingit 2. cũ suis concor. ibi positis. & 14. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Quæ dicatur competens admonitio, dic vt hr̃ in c. constitutionem. & c. statuimus, eo. ti. lib. 6.

a Possit

cesse fuerit) possit probari [a] monitio, promulgare presumat: quod si cõtra presumpserit, etiã si iusta [b] fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiæ per mensem [c] vnum sibi nouerit iterdictum, [d] alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. ¶ Caueat etiã [e] diligenter, ne ad excommunicationẽ cuiusquã absq; manifesta, & rõnabili [f] cã procedat: ad quam si taliter [g] fortè processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curauerit absq; [h] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorem deponat de iniusta excõicatione q̃relã, [i] qui si absque periculo [k] moræ põt, ad excõicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra competentẽ terminũ absoluendũ, alioqn ipse p se vel p aliũ, put viderit expedire, sufficiẽti cautione recepta, mun⁹ ei absolutionis impẽdat. ¶ Cũq; aduersus excõicatorẽ d iniusta excõicatiõe cõstiterit [l] excõicator condẽnet ad

a Possit probari.] aliàs.n. soli non crederetur in præiudicium alterius, s̃.de prob. qm contra falsam. Et sic est ar. q̃ ordo iuris obseruandus est in snia excõicationis. 2.q.1.nemo.& 24.q.3.de illicita. & supra de exces. prælat.c.1. sicut in alijs causis: tñ si non seruetur, tenet snia: sed ille punitur, qui eam tulit, prout sequitur: quia snia pastoris siue iusta siue iniusta tenet. 11 q. 3. c.1.& c.2 nisi in duobus casib. s̃.e.p tuas, Item in tertio casu non tenet snia, si admonitio non præcedat, vt in concilio Lugduñ.eo.tit.c.statuimus.Ber.

Gl. sequen. tractat q̃õ tripliciter excõicatio ẽ iniusta, & qñ dicatur continere intolerabilem errorẽ, ponens opin. Hug.& Vin.& contrariã Tã. & Io. vltimo obijcit & soluit.

b Iusta fuerit.] ex cã s.No. q̃ snia excõicationis trib. modis dr̃ iniusta, ex cã, ex animo, & ex ordine: hæc enim est snia iniusta ex ordine, & iusta ex cã, quia cã subest quare fuit excommunicatus, & nihilominus punitur, quia ordinem non seruauit, & tamen tenet snia. De illis trib. modis habes plene 11.q.3.c.cp̃s. §.si ergo.& c.non debet, §. cum ergo. Sic etiam stipulatio dr̃.iniusta ex cã, ff.de do. excep.l. 2.§.si quis sine. 1 Item nouat o. ff. de noua.l.1. Sed quid si iudex ita dicat. Excõico te quia Padus currit, quia eleemosynam fecisti, Deum coluisti, vel aliud bonum fecisti? Hug dicit quod talis snia ex quacũque cã tenet: sed videtur continere intolerabilem errorem, dum dicit, excommunico te quia Deum colis; cum enim sententia iniusta est ex causa, apud Deum non est ligatus nisi contemnatur. 11.q.3. §. cum ergo. Et sic videtur consentire Hug. vt dixi. sup. eo. per tuas. Gandulfus dixit contra, & Io. vt sup. eo. c. per tuas. quod magis placet Sed illud vr̃ mirum, quod iniusta excõicatio ex ordine priuat aliquem ingressu ecclesiæ; quia post latam sniam iniuste excommunicans, statim priuatus est ingressu ecclesiæ, nec aliter excommunicatus est nisi post latam sententiam, qualiter ergo priuatus põt alium priuare ingressu ecclesiæ, & in simul incipiunt esse priuati excõicans & excõmmunicatus, & sic eadem sententia priuat excommunicantem, & excommunicatum, & itaquis potest seipsum priuare ingressu ecclesia; quod absurdum videtur Ioan. Tu verò dicas, q̃ licet Io. nihil dixerit, quod per eandem sniam ñ priuantur excommunicans, & excommunicatus ingressu ecclesiæ, subditus tamen priuatur per sniam sui prælati: ipse prælatus priuatur ingressu ecclesiæ auctoritate huius canonis, eo quod facit contra istum canonem, & ita vnus punitur à iure, & alter à iudice. & sic non est verum q̃ eadem sententia pariat contrarios effectus. Ber.

Glo. seq. ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.

c Per mensem.] hæc pœna ipso iure inflicta est, & mense elapso restitutus est. 81. dist. si qui sunt carebit insuper hominum communione in quantum vitum fuerit suo superiori 24. q. 3. de illicita Multiplicem enim pœnam patitur qui iniustè excõicat alium; Primo quidem, quia priuatus est vno mense ingressu ecclesiæ, quia punitur in cõione aliorũ superioris arbitrio Item tenetur excõicato ad interesse, vt hic inf. dr̃; tenetur etiam actione iniuriarum. 11.q.3. illud. & c. temerarium. Item tenetur pœna sacrilegij 24.q.3. non in perpetuum. Io. Hodie vero qui excõicat, in scriptis excõicationem proferat, & cãm excõicationis expressè conscribat: & qui 3 fecerit, per mensem vnũ ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officijs se nouerit suspensum, & si suspensus diuina præsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur super quo per Papã tm̃ poterit dispẽsari; & hæc oia pbantur per decre. Inn. 4. c. cum medicinalis. [li. 6.] & ita pœna augmentata est. Ber.

Gloss seq. quærit arg. pro, & contra ponit opi. & soluit.

d Interdictũ.] Sed done q̃ iniustè excõicatus statim ab ipso excõicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ petat absolui? Vr̃ q̃ ipsũ nõ possit absoluere: quia cum ipse careat ingressu ecclesiæ, ergo aliũ non põt reconciliare ecclesiæ. Sed vr̃ quod sic, quia dicit inferius; ad excõicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt quod à superiore tpe suspensionis excõicatus non debet absoluit. 2 quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non põt, arg. de consec. dist. 4. sanctum est. & sequens littera, caueat. &c. intelligitur, qñ admonitio præcessit, & excõicatio iniusta fuit: principium ca. qñ admonitio non præcessit. Vel dic, quod licet per mensem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem suam retinet, quia non est propterea priuatus iurisdictione, nec est excõicatus; vnde ipsum absoluere potest. sup. de rescrip. ab excommunicato, & de cleric. excõ. ministr. si celebrat. & inf. eo duobus.

e Caueat etiam.] Dixit quod nullus excõicet sine admonitione præmisa. Et fortè videretur, q̃ admonitione præmissa posset etiam excõicare sine iusta cã; sed hoc non est uerum, & ideò dicit, caueat &c. & ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

f Rationabili causa.] coram ipso probata. 2. q. 1. nemo.

g Taliter fortè processerit.] idest sine manifesta & rationabili causa.

Glosa sequens exponit litteram, & alleg. contrarium.

h Absque grauamine.] quia nullas expensas debet propter hoc facere, nec iurare; si constat q̃ est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum snia fuerit iniusta. s̃. de off ord. ad reprimendam. ar. contra inf. eo. venerabili.

i Querelam.] de hoc dictum est sup. eo. per tuas.

k Periculo moræ] Mora enim quandoque ad se trahit periculum. 5. dist. baptizari. & propter periculum moræ quis subijcitur iudici non suo. sup. tit. prox. c. vlt. vbi de hoc.

l Constiterit.] excommunicatore præsente, quia cãrum merita partium assertione panduntur. C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. & sup. de rest. in integ. cum ex litteris. ad si. aut ẽt eo absente per contumaciam, & lite non cont. sup. de app. interposita. §. ult. si tamen purè ageretur ad reuocandam sententiam, non vt iudex puniretur, tunc non esset necesse ipsum reuocari; 3. vt 2. q. 6. hoc etiam placuit. Io.

Glo. seq. exponit, quærit, ponit opi. & soluit.

2 Ad hoc de temp. ordi. eos qui. li. 6. Io. And.

3 Sed illum pro quo lata fuit. q̃ dic vt inf. eo. venerabilib. §. 2. & 3. lib. 6. Io. And.

ne cã, sti | atus ẽt si | dolo; si | ta ex il- | tipulatio | ign, dolo | t. & exce | ne doli | ellitur. | And.

bicãs fiu | ul | ter puni

interesse [a] excõicato: aliàs nihilomin⁹, si culpæ qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cũ non leuis sit culpa, tãtam infligere pœnã [b] insonti: nisi forsitã errauerit ex cã [c] probabili, maximè si laudabilis [d] opinionis existat. ¶ Verũ si cõtra excõicationis sniã nihil rõnabile fuerit à conquerente probatum, idem † & super iniusta excõicationis molestia per pœnã ad interesse, vel aliàs secũdum superioris arbitriũ condemnetur, nisi forsan & ipsum probabilis [e] error excuset: & super eo, pro quo fuerit iusta excõicatione ligatus, p cautionem receptã satisfacere [f] compellatur, vel in pristinã reducatur sniam, vsq; ad satisfactionem condignã inuiolabiliter obseruandam. ¶ Si verò iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talẽ reuocare sniam; & is, pro quo lata fuerat, ne absq; satisfactione reuocet illã, appellet, appellationi non deferat in hac parte [g] nisi talis sit error, de quo meritò debeat dubitari: [h] & tunc sufficienti cautione recepta, q coram eo ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipso, iuri parebit, excõicatum absoluat: [i] sicquè pœnę prescriptæ minimè subiacebit: Caués omninò, ne voluntate peruersa in al-

a Ad interesse.] Idest, ad damna quę sustinuit siue circa sumptus litis, siue in alijs. & illa declarabit suo iurõ. 2. q. 1. in primis. C. vnde vi. si qñ. taxatione iudicis præmissa. ī. de his quę vi. metusve cau. fiunt. ca. vlt. & ī. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabitur illud interesse, q eo electo cassata fuit electio pp illã excõicationem: & q beneficiũ adeptus esset? Dicit Ioã. q sic: quia illud interesse est circa rem. 12. q. 2. si quis de clericis. & 2. q. 5. sup cã. & ff. de act. emp. & vẽd. §. Iulianus. ĩ prin. secus si interesse est extra rem, ff. eo. si sterilis. §. cum per venditorem. Sed non credo q tale interesse debeat æstimari, nec venit in conditionem, quia ecclesia pp hoc puniri non debet: si proprium haberet, fortè puniretur.

b Tantam infligere pœnam.] quia nulla est maior in ecclesia. 24. q. 3. corripiãtur. & q. 1. non afferamus, in fi. quia illa separat à corpore Christi, q est ecclesia, ĩ §. eod. c. pen. & 3. q. 4. Engeltrudam.

c Ex causa probabili.] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum credens eum contumacem, cum non esset, vel credebat causam excommunicationis sufficienter probatam, errans in probationibus dubijs ar. sup. de re iudic. cum Bertholdus.

d Si laudabilis.] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, vt præsumatur quod hoc non fecisset nisi errauerit; aliàs contra diligẽtem quẽque præsumitur quod non errauerit. ff. de proba. cum de in debito. C. qui & aduer. quos. l. 1. sed illud, maximè, tenetur comparatiuè: vnde idem esset, et si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset; sed tunc magis præsumitur pro errore.

Glo. seq. quærit & sol.

e Probabilis error.] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem; quia fortè credidit non sufficienter probatum illud pro quo excommunicabatur, quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac snia. non posset ita errare reus; sed tantum in cã excommunicationis. Et est hic ar. bonum, q si aliquis habet probabilẽ cãm litigandi, non punitur in sumptibus litis. a ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam. De hoc traditur supra de dolo c. finem.

Glo seq. notat excommunicatorem post absolutionẽ cognoscere de iusta vel iniusta excommunicatione; ad id obijcit, & soluit. demum quærit obijciendo. alle. pro, & soluit.

f Satisfacere compellatur.] sic patet, quod si excõicatus petat absolutionem à suo excommunicatore & iurauit stare mandatis suis eo absoluto; quod primo inquirere debet an excõicatio iusta fuerit, antequã aliquid ei præcipiat. ĩ. de rest. spol. litteras, in fi. ā. de off. ord. ad reprimendam. si fuerit excõicatio iniusta, nihil præcipiat ei per iurm; quia in nullo tenetur satisfacere, cum non deliquerit; sed si fuerit iusta, tunc primo recipiet mandatum, vt hic. Contra hoc vr quod legitur supra de rescri. ab excõicato. quia (vt ibi dr) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iustè vel iniustè excõicauerit præmissa admonitione, ibi qñ non præmisit admonitionem, & sic formã concilij tulit sniam: & sic non cõtradicit, cum de facto suo certus esse debeat. Idem est faciendum cũ aliquis coram superiore deponit de iniusta excõmunicatione querelam, secundum qd hic fit. ā. de off. or. ad reprimẽdam, sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta vel iniusta coram arbitris ab excõicatore, & excommunicato electis, vel apud synodum potius. 11. q. 1. si clericus, vel coram superiore per querelam, vt illã dicitur. ā. de off. or. ad reprimẽdam. Sed nõne eo ipso q excommunicatus petijt absolui, & iurat, intelligitur acquiescere sniæ, vt eã postea impugnare n possit? Videtur quòd postea nihil dicere possit contra ipsam. supra de off. delega. gratum, & supra de his quæ fi. à maio. par. cap. ex ore, & supra de appel. sollicitudinem. & ff. de inoff. testa. l. vlt. Item si non appellat à sententia excommunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquieuisse sententiæ: quod videtur supra de re iudi. quod ad consultationem: & C. eodem tit. ad solutionem. Dicas quod non: non enim ex eo quod petit absolui, acquieuit sententiæ, quod sit iusta: similiter nec ex eo quod non appellat infra decem dies, acquiescit sententiæ. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excommunicationis non sit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit pronuntiatum, ff. ad Turp. l. 1. in fi. sed effectus excommunicationis non potest suspendi per appellationem. supra de app. pastoralis. vnde nec prodest, nec est necessaria appellatio, quia per cursum decem dierum non transit in rem iudicatã, nam absolui potest etiam post decem dies; vnde per lapsum temporis non sumit aliquam firmitatem; & ideò de iniusta excommunicatione quandocunque potest quis conqueri, cum voluerit.

g Non deferat in hac parte.] quia cessante cã cessat effectus. sic sup. de app. cessante. & ita iudex potest suam interlocutoriam reuocare, vt ibi dicitur. & ff. de re iu. q iussit. vel errorem suum corrigere. sup. de accus. qualiter & quando 1. & palliare perperam actum, sup. de vsu pal. c. nisi.

h Dubitari.] Ergo admittitur hodie appellatio, non solum si cã sit probabilis: sed etiam si est dubia. De hoc dicitur sup. de app. vt debitus, in dubijs. n. potius deferẽdum est appellationi, quia illud certius est. id. òque tenendum. sup. de spon. iuuenis. cum suis concor. sic seruãda est sententia excõicationis, de qua dubitatur meritò. sup. de ele. excom. mini. illud.

i Absoluat.] Appellatio. n. non tenet quantum ad hoc quin possit absolui excõicatus propter periculũ morę sed quantum ad hoc quod transfertur iudicium ab ipso, cautione recepta, quod iuri parebit corã illo ad quẽ appellauit,

p Vide Specul. titu. de fru. & interesse || & Dy. in c. mora. & regu. iur. lib. 6.

† In Contiano libro & alijs recentiorib. ita; idem super iusta excõicationis molestia, p pœnam ad interesse, vel aliàs secundum, &c. sed in concilio &c. in Vaticãis constanter legit ita; idem & || sup iniusta.

a Hoc verũ facta fide de errore & sic facit contra opin. Ber. secundũ Host. Io. And.

pellauit, vt hic dr, 1 & sup. de app. qua fronte. Ioan.
a Mentiatur.] Iudice. n. sæpè falsa scribunt, 2. q 6. c. hi. duū in fi. & C. de arbi. l. ne in arbitriis ff. de cust. & exhi. re. diuus, 2. & sup. de proba. quoniam contra, quæ tamen ipsorum malitias refrenat.

NOuerit.] Duas hēt partes principales: Secunda ibi, Necnon. Abbas.
CASVS. Honorius in isto capitulo excōicat oēs hæreticos vtriusq; sexus quocūque noie censeantur: & fautores, & defensores eorum, & receptatores, & illos qui de cætero seruari fecerint statuta edita ꝯ ecclesiasticam libertatem: nisi ea deleri fecerint, ī. duos menses de libris suis post publicationem huius sniæ. Item excōicat statutarios, & scriptores statutorum ipsorum: necnon Ptātes, consules, rectores, cōsiliarios locorū, vbi de cætero huiusmodi statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel seruatæ: & illos qui secundum ea præsumpserint iudicare, vel scribere iudicata. No. ꝙ omnes hæretici ipso iure sūt excōmunicati. Item fautores, & defensores hæreticorum, hæreticis æquiparantur. Item arg. quòd illa scripta sunt reprobata, quorum damnantur actores.
b Excōicamus.] Oēs hæretici, & fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, ipso iure excommunicati sunt, vt hic patet, & ī. de hære. excommunicamus. 1. in princ. & §. credentes, & c. pen.

terius præiudicium mentiatur a errorem si districtionis canonicę vult effugere vltionem.

¶ Honorius tertius episcopo Bonoñ.

¶ Excommunicat hæreticos & quoscunque violatores ecclesiasticæ libertatis.

CAP. XLIX.

NOuerit † fraternitas tua: & infra. ¶ Excōicamus b oēs hæreticos vtriusque sexus, quocunq; noie censeātur: & fautores, & receptatores, & defensores eorū: Necnon & qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & cōsuetudines introductas contra ecclesiæ c libertatem: nisi ea de capitularib. d suis inf. e duos menses post hmōi publicationem sniæ fecerint amoueri. ¶ Item excōicamus statutarios, & scriptores f statutorum ipsorum: necnō Ptātes, Consules, rectores, & cōsiliatios locorum, vbi de cętero hmōi statuta, & cōsuetudines editæ fuerint, vel seruatę: g necnō, & illos, qui secundum h ea præsumpserint iudicare, vel

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.
c Ecclesiæ libertatem.] sic ī. eo. grauem. 2 qui. n. ꝯ ecclesiæ libertatem venire nituntur, sunt ipso iure excōicati: vt hic dr, sed qui iura ecclesiæ auferre conātur, vel onera ei imponere: nisi admoniti destiterint, ipso iure sunt excōicati, ī. de immun. eccl. non minus, & c. aduersus. ar. contra ī. eo. grauem. vbi dicit tales excommunicandos, nisi statuta deleri fecerint, ibi soluitur.
d Capitularibus.] idest, libris in quibus statuta sua conscribunt. simile verbum habes 11. q. 1. cap. omnes. §. hæc si quis antiquata.
e Intra duos menses.] Sic ī. ne cleri. vel mona. non magno, & c. super specula à tempore enim publicationis currunt isti duo menses, postea verò constitutio oēs ligat in Auth. vt factæ nou. constitu. circa princ. colla. 5.
f Scriptores.] sic ī. ne cle. vel mon. sententiam, vbi prohibetur clericis sententiam sanguinis proferre, & scribere

eo modo, omnes. n. qui consilium, vel auxilium in his præstiterint, sunt excommunicati, vt hic patet, & isti statutarij priuandi sunt feudo, quod habent ab ecclesia, infra eo. grauem.
g Vel seruata.] resume, vt inf. duos menses, &c.

in publicam formā scribere iudicata.

¶ Idem magistro, & fratrib. hospitalis Hierosolymitani.

¶ Fratres hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro iniectione manuum in clericum seu confratrem, absolui possunt per eorum Priorem: nisi excessus fuerit difficilis, & enormis.

CAP. L.

CAnonica † constitutione i cauetur, quòd monachi, & canonici regulares quocunq; modo se percusserint, non sunt ad Apost. sedē mittendi, sed secūdum discretionē & prouidentiam sui Abbatis disciplinę subdant: ꝙ si abbatis discretio ad eorum correctionē non sufficiat, prouidentia est diœcesani epi adhibēda: nisi excessus difficilis fuerit, & enormis, k pp quē merito ad Eccles. Rom. sit recursus habendus. ¶ Nos ergo ad vos statutum hmōi duxim9 l extendendū: auctoritate pdicta statuēres, vt in tali casu (nisi maioris m sit ꝓuidentia requirenda) per Priorem vestrū, qui (sicut audiuimus) presby-

h Qui secundū ea.] arg. ꝙ illa scripta sūt reprobata; quorū dānantur auctores, ī. de hæret. fraternitatis. vbi de hoc. & e. excōicamus. §. credentes.
CAnonica.] Statutum de regularibus excōicatis ꝓ iniectione manuum, absoluendis p suos Prælatos, ad Hospitalarios extenditur: vt ipsorum Prior eos absoluat. h. d. Diuidit: nam primo ponit canonē antiquū: Secundo illū prorogat: ibi, Nos. Abbas Siculus.
CASVS. Statuit Alexāder Papa, quòd monachi, & canonici regulares quocunque modo se pcusserint, per abbatem suum absoluantur, cuius statutum ponit ī. eo. c. 2. & c. cum i lorū. cōstitutionem illā extēdit Papa Honori9 ad Hospitalarios Hierosolymitanos, vt per Priorem suum, qui sacerdos debet esse, in eodem casu fratribus eiusdem ordinis absolutionis beneficium impendatur, nisi forsitan maioris esset prouidentia requirenda. No. quòd monachi & canonici regulares, & Hospitalarij Hierosolymitani si se percusserint, ab abbatib. vel Prioribus suis possūt absolui.
i Constitutione.] quā habes, ī. eo. ca. 2. & cap. cum illorum.
k Enormis.] sup. eo. cum illorum.
[Gloss. sequens ad hanc extentionem alle. quattuor similia.
l Duximus extendendum.] Quod enim concessum fuit monachis, & canonicis regularibus, extenditur ad Hospitalarios fauore religionis: sic quod dictum erat de monachis, extenditur ad regulares, supra de postu. ex parte. sic quod concessum fuit religiosis, extenditur ad episcopos, supra de priuilegijs, quod nonnullis, & quod dictum fuit de episcopis intelligendū est de electis, & confirmatis, supra de transla. inter. & quod dictum est de vxore, intelligendum est de sponsa, ff. de iure do. si sponsa. 3 & ff. de sponsalibus, oratio. & ff. de fundo dotali l. Iulia.
m Nisi maioris.] propter enormitatem excessus, vel propter maiorem personam cui manus intulissent, ī. eo. cum illorum, & c. monachi. Bern.

Margin notes: [...]deto in locum, [...]ni9 hic [...]it Ioan. [...]ost In[...]. — [...]de Zan[...]um tra[...]le hæret. [...]. & 18. & [...]hōsū Ca[...] lib. 3. c. de iusta [...]t. puni[...]. — [...]de om[...] ꝯstitu[...] à Federi[...] Imperato[...] q̄ icipit, [...]. & irri[...] C. de sa[...] eccles. — † Vide Hēst. cum Boich. in c. à nobis 2. & in ca. cū illorū. ī. eo. tit. — 3 Priuilegiū qđ hēt vxor in dote, hēt & sponsa q̄ dotē dedit, sed si nupsit vel erat minor 12. Ioan. And.

a Presbyter.] Nisi esset presbyter, non concederetur ita de facili: vel saltem clericus: quia laicis hoc officium licet religiosis non committeretur. 96. dist. in. benè quidem sic nec officium prædicandi, supra de hære. cum ex iniuncto, & Petro claues ecclesiæ commissæ sunt, qui fuit sacerdos, & non laico. 24. q. 1. quodcunque. & 21. dist. in nouo & 96. dist. benè quidem.

b Fratrib. vestris.] Ergo non alijs: quod est verum, & idê intellige de abbate, quia non posset alterius abbatis monachum, vel alium absoluere ex eo, quòd dicit, vestris, de alijs prohibitũ intelligit. simile 2. q. 1. vnus ex vobis. 45. distin. disciplina. ibi, peccauerit populus tuus, & c. priuilegium hoc locale est, ita quod ipsi extendere ad alios non possunt.

ter a esse debet, fratrib. vestris b absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idem tit. sanctę Praxedis presbytero Card. Apost. sed. leg.

¶ *Excõmunicatus, vel suspensus absolui non debet, nisi prius iuramento præstito: si tamen sine scãdalo iuramentum haberi non potest, poterit fieri absolutio per manualem promissionem.*

CAP. LI.

SVper † eo quod monachi Græci & eremitæ pp inobedientiam, sentẽtia suspensionis & excõicationis ligati, nolunt ad mandatum ecclesiæ nisi p manualem promissionem redire: Hoc tibi duximus respondẽdum, quod si nullatenus possunt induci ad præstãdum iuxta formã c ecclesię iurũ, d ipsos hac vice cum promissione e poteris recipere manuali: cum interdum cõsideratis locorũ & tẽporum qualitatibus, seueritati sit aliquid detrahẽdum. f

¶ Idem Bituricen. & Carnotẽs. Decanis, & subdiacono Arelatẽs. †

¶ *Cum de viribus sententia*

SVper eo.] Cõmunis diuisio: Secunda ibi, Hoc tibi. Abbas.

CASVS. Monachi Græci, & eremitæ propter inobedientiam suspenduntur, & excommunicãtur, tamen ad mandatum ecclesiæ redire nolunt, nisi per manualem promissionem: Consultus Papa an essent recipiendi sine iuramẽto: respondet, quod si non possunt induci ad præstandũ iuramentum secundum formam ecclesiæ, recipiantur hac vice cũ manuali promissione: cum interdum seueritati consideratis locorum, & temporum qualitatibus sit aliquid detrahendum. Not. quòd iuramentum non est de substantia absolutionis de rigore, sed potius ad cautelam præstatur. Item detrahendum est iuri quandoque ex tempore, ex loco, & alijs causis.

c Formam.] quã habes ĩ. eo. ex tenore, quæ obseruanda est in absolutione cuiuslibet qui incidit in canonẽ, ĩ. eo. cum desideres, 1. respon. in fine.

d Iuramentum.] tamen ad cautelam potius introductum fuit: vt ibi dicitur, vt de cætero non committat talia. simile 2 . q. vlt. pessimã, & ĩ eo. grauem, & ĩ. eo. ex tenore.

[Glo. seq. arg. pro opin. sua, &c. & remittit.

e Cum promissione.] Hic euidenter reprobatur opinio illorum, qui dicunt, quòd si iuramentum nõ interueniat in tali absolutione, non est absolutus: iuramentum enim non est de substantia a absolutionis, vt hic patet. De hoc dictum est ĩ. eo. cum desideres, in fi.

f Detrahendum.] ratione loci, & temporis detrahendum est seueritati, vt hic dicit, 50. dist. vt cõstitueretur,

1 Et hic adde quod ibi no. i gl. arg. qđ cã. in fi. quã gl. quidã nõ habẽt. Ioan. And.

† Vide Panormitanũ in c. cum desideres. ĩ. eo. tit. & ibi Hẽricũ Boich distin. 3.

† Aurelian.

a Licet n. sit de forma, nõ inde concq tur, quòd sit

44. dist. comessationes, 9. quæstion. 1. ordinationes, 13. quæst. 4. non potest, & ĩ. de trans. cap. vlt. vbi habes de hoc satis.

VEnerabili.] CASVS. Archiepiscopus Turonen. tulit sententiam suspẽsionis in episcopum Cenomanẽ. propter quam suspensionem episcopus, & procurator archiepiscopi accesserunt ad præsentiam D. Papæ: ipse verò auditis allegationibus partium, sententiam ipsam relaxauit ad cautelam, præstito iuramento ab ipso episcopo præsente procuratore archiepiscopi, quòd parebit mandato archiepiscopi, si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo fuit suspensus. Not. quod iuramentum præstari debet, cum quis absoluitur à suspensione; sicut fit in excommunicatione.

dubitatur, potest quis absolui ad cautelam iuramento præstito.

CAP. LII.

VEnerabili fratre nostro Cenomanen. epo, & procuratore Turonen. archiepi, in nostra præsentia constitutus, p quadam suspensio nis sniã in p̄fatũ epm ab eodẽ archiepo promulgata: Nos sniam ipsam relaxauimus ad cautelam, g ipso epo in præsentia dicti procuratoris præstante corporaliter iurum, quod parebit mãdatis q̃ idẽ archiepiscopus sibi pp hoc fecerit, si cõstiterit h ipsum in eo pro quo fuit lata prędicta sententia, culpabilẽ extitisse.

¶ Idem episcopo Senẽs.

¶ *Excõicantur officiales locorum, in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea deleri fecerint: & statutarij feudis ecclesiæ sunt priuati.*

CAP. LIII.

GRauẽ † venerabilis fratris nostri Pisani

[Gloss. seq. causam reddit, obijcit, & soluit.

g Ad cautelam.] quia lata erat post appellationem, vt dicebatur: sic supra eodem, per tuas, & supra de appel. ad præsentiam, & supra de testi. veniens, in fi. & tamen licet ad cautelam absoluatur, iuramentum præstat, vt hic patet: sed ex quo ad cautelam absoluitur, non deberet iurare. hoc fit propter dubium: quia non constabat de ipsa suspensione an ritè lata fuerit: & ideò præstatur iuramentum, vt si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo sententia lata fuit, stabit mandato archiepiscopi, & est notabile, quòd pro suspensione iuratur, sicut pro absolutione excommunicationis. Bern.

[Glo. seq. quærit, & tripliciter soluit.

h Constiterit.] Coram quo constare debet? Fortè coram Papa, si voluerit, vel coram eius delegato, vel si arbitros eligere voluerit, ipse enim archiepiscopus non debet cognoscere, vt videtur argumen. supra eo. per tuas, & vndecima quæstione prima, cap si clericus. De hoc dicitur supra eodem, sacro & est arg. ex hac decret. quòd semper iuramentum exigendum est in absolutione, vbi non constat excommunicationem, vel suspensionem iniustam, sed mandatum differtur in euentum cognitionis, vt dictum est supra eodem. sacro. Vel dic quòd isti quibus scribitur, cognoscent de hac suspensione.

GRauem.] Prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices, ibi, Ideoque. Abbas.

de subst. ita & facil. sol luat forme, vel circũstãtie temp. ipsa mutũ substitue. hac qđ dicimus de pa... vel ... tollitur per ... & nõ fi. condã, vel ... tet de ... tu. c. 5. lib. 6. & ĩ. de commo. cap. vnt d depos. c. 1. Ioan. And.

† Prætor Doct. hi... c. nouerit, eo. tit vid Leestas i Const. r. C. fi, & ... C. de sacro eccles.

CASVS.

CASVS. Quidam Pisani fecerunt duo statuta contra ecclesiasticam libertatem, & in derogationẽ Apost. sedis: primum videlicet, quod si quis clericus vel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus ad iudicem ecclesiasticum litteras Apostolicas impetraret, in mille solidis condemnaretur, nisi renuntiauerit litteris: neque redditus possessionũ suarum reddatur eis, nec agri colãtur ipsorũ, sed bãno subiaceant Pot. statis. Itẽ statuerũt, vt clerici suis sumptibus quoddã castrum Pisanorũ facerent custodiri: quod si nõ fecerit, Potestas cõtra eos procedere teneatur. Sup hi. cõquestus fuit archiepiscopus Pisanus D. Papæ: vnde mandat epõ Senen. quatenus in consiliarios, & officiales ciuitati. Pisanorum excõicationis sentẽtiã promulget, nisi statuta ipsa d Capitularib. suis fecerit amoueri, & caueri q de cætero similia non attentent. sed cũ ijdẽ statuarij multa de bonis ecclesiasticis dicantur hẽre in feudũ, denũtiet illos huiusmodi feudis fore priuatos. No. q laici contra ecc. sam nihil statuere possũt, vel ꝑ ecclesiasti cã libertatem; & qui contra faciunt, sunt excommunicati.

archiepiscopi recepim' quæstionem, quod quidam ciues Pisani deputati à Potestate ac populo ad statuta ciuitatis edenda: in derogationẽ Apost. sedis, & subuersionẽ ecclesiasticæ libertatis[a] edere præsumpserunt, q si quis clericus, vel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus, ad iudicem ecclesiasticũ litteras Apostolicas impetrauerit, in mille solidis, nisi renũtiauerit litteris, condemnetur: nec redditus possessionum suarũ reddantur eidẽ, vel agri excolantur [b] illius, sed banno potius subiaceãt† Potestatis: & infra.

¶ Statuerunt illi ꝓterea, vt clerici suis sumptib. [c] castrum Ripæ fractæ faciant custodiri: quod si recusauerint, contra eos Potestas procedere teneatur: & infra.

teat.

a Libertatis.] sic sup. eod. nouerit.

b Excolantur.] Similem pœnam habes sup. de priui. quanto sic excommunicantur Iudæi, sup. de vsu. post miserabilem, 3. c. quanto. Ber.

c Sumptib.] Volentes ecclesiasticos subijcere seruituti, & publicis functionib. à quibus sunt omnino immunes, sup. de imm. ecc. non minus, & 16. q. j. c. generaliter §. nouarum, C. de sacros. eccl. placet.

d Similia de cætero] sup. eo. ex tenore. 24. q. vlt. pessimam. & 12. quæst. 2. de viro, 11. q. 3. cum aliquis. sicut & de hæreti. 10. 1. q. 7. quotiens. j. & de consecr. distin. 2. ego Berengarius.

{ Gl. seq. signat contrariũ & quadrupliciter soluit.

e Promulgare procures.] Arg. contra sup. eo. nouerit. vbi excõicati videntur ipso iure cõsiliarij, sicut ipsi statutarij, rectores, & consules: sed illud intelligi potest nisi infra duos menses ea deleri fecerint, & hoc intelligitur secundum illud, vt nisi ea deleri fecerint, excõicentur. & sic videntur excõicati ipso iure, nisi ea deleri fecerint, infra terminum dictum: & postea per sniam; sed statutarij, & scriptores ipso iure sunt excõicati, vt s. eo. nouerit. Vel dic, q hic loquitur de alijs consiliarijs, & officialibus, qui postea successerunt, & non de illis quorum consilio vel auctoritate statuta illa edita fuerunt, & nisi isti ea deleri fecerint, excõicent, vt hic dicit, & si ea fecerint obseruari; nisi infra duos mẽses ea deleri fecerint, ipso iure sũt excõicati. s. eo. nouerit, sic s. d immu. eccl. aduersus antiqua decre[1] concordat illi decreta. nouerit, & ideò videtur malè decisa. Vt non contradicat, sic expone, promulgare procures, id est promulgatam esse ostendas, vel denunties, vel iterum excõicari à iudice: aliàs non vĩ cessare contrarium. Ber.

f Priuatos.] Ex hoc videtur q ipso iure sunt excõicati ipsi statuarij, ex eo quod dicit, priuatos denũties, per decr. s. eod. nouerit, & quia ꝓ fidelitatem veniũt amittere oẽnt feudũ, 22. q. vlt. de forma, & ecclesia põt illos priuare: maxime in hoc sint de foro illius: sic dñs potest vasallũ, qñ facit feloniam dño de suo feudo, in cõst. Frideri. de feu. hac edict. §. pterea, q dominus inter vasallos de feudo cognoscit, s. de fo. cõp. verũ, & c. ex transmissa. s. s. de hær. c. vlt. arg. 15. q. 6. c. pe. & vl. sic & cler. qui cõtra ecclesiã suã aduocat, pet dere dẽt beneficiũ, sup. de postul. c. vlt.

[1] Antiq; decretales verba, quorũ hic meminit Gl. ad tollendam contrarietatem decretali: Nouerit, sic habẽt: Et cõ statutorios, quam Põtestẽ eandẽ non sit dubiũ p hoc excõicationis sniam præter notã infamiæ incurrisse.

† In codice Barbati. ita. Cæterũ cum ijdẽ statutarij, & ptis multa, &c.

Ideoq; fraternitati tuę mãdamus, quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa de Capitularib. suis deleri fecerint, & idoneè sicut exigit res caueri, q similia [d] de cætero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare [e] procures. Cæterum† cum ijdem statutarij multa de bonis ecclesiasticis tenere dicãtur in feudum, ipsos fore nihilominus priuatos [f] feudis huius modi nuntiare procures.

¶ Gregorius nonus.

Aloquens excõmunicatum in tendentibus ad salutem animæ, etiam si alia verba interponat, excommunicatus nõ est.

CVm]tres sũt partes, Secunda ibi, Prædicatores. Tertia ibi, Si q verò. Abb.

CASVS. In primo responso dicitur, q si aliquis parti. ipat excõicatis in his q̃ ad salutẽ vel correctionem eorum ptinent, in locutione; licet alia verba eis ĩ cidenter interponat, vt apud eos magis proficiat, non est excommunicatus. Secundo dicitur, quod prædicatores dum prædicant excommunicatis, & alijs detentoribus alienarum rerum, & audiunt confessiones eorum licitè possunt recipere ab eis eleemosinas: cum ipsi quasi gerant causam eorum ad quos res ipsæ pertinere noscuntur: præcipuè si aliàs in loco illo non possint sustentationem habere. Tertio dicitur quod clericus ratione officij quod in ecclesia obtinet: & alij clerici seniores zelo deuotionis possunt percutere pueros uel adolescentes constitutos in minoribus ordinibus, turbantes diuinum officium, nec incurrunt excommunicationem. Item prelati, & magistri subditos & scholares suos causa correctionis leuiter possunt ꝑcutere, sine pœna excommunicationis. & idem dicendum est de his qui aliquos de familia sua ut propinquos suos inferiorum graduum simili modo corrigũt, vt eos cohibeant a vitijs, bonisque moribus informent, in omnibus præmissis casibus excõicationis sniam non incurrunt, cum huiõi participatio, & correctio bono animo, & nõ diabolo suggerẽte fiat. No. q voluntas & propositũ alicuius inspicienda est ad hoc vt de facto suo iudicetur. Item necessitas facit licitũ q aliàs est illicitum. Item ratione officij licet, quòd aliàs non liceret. Itẽ no. hic plures casus, in quibus licet corrigere & percutere sine pœna excommunicationis.

CAP. LIIII.

CVm † voluntate ac ꝓposito [g] maleficia

† Vide B. Thomam in qõnib. addi. tis ad 3. par. q. 23. art. 4. & citatos in c. à nobis, sup. de excep.

g Volũtate ac proposito maleficia.] Hæc verba sumpta sunt ex illa lege, ff. de furt. qui iniuriæ, in prin. ad

cor enim & spontaneas voluntates respicit Deus, & non 1 ad actus, 15.q.6.c.1.& 14.q.5. si quid sola enim temeritas hic attenditur, sup.eo.c.1.& 17.q.4 si quis sua dente.& quia animus punitur, non opus.50.dist.contra animum,& duobus c.seq.

1 Sano modo hoc accipias: quia vtrunq; respicit De^9, magis tñ cos, vt in c. 2.16.q.6.

a Ad salutem.] s. eo.1.respon.& 11.q.3.cû excõicato vbi permittitur participare in his quæ ad salutem pertinent, vt hic dicit, & quæcunq; verba ad hoc proficere, possunt, excõicato dici possunt, aliàs non.

b Vel alios.] idest, vsurarios, quorum eleemosyna, recipi non debet, sup.eo.de vsur.qa in omnib.

c Quasi gerût causam eorû.] quasi negotiorû gestores; & ideò possunt eorum eleemosynas recipere vt hic dicit: quia ipsi quorû res aguntur, ab illis suas recipere possunt: & sic isti pdicatores licite ea recipiunt pro eleemosynis,& licet res non habebt effectû, sufficit q ab initio negotiû sit vtiliter cęptû, ff. de nego gest.sed an vltro. §.is aût q.& negotiorû gestor pterea põt agere ad sûptus quos fecerit, vt ibi dicit.sic est arg.q ille q gerit vicê alterius, honorâdus est, sicut ille cuius vicê gerit 93.dis.c.vl.& 94.d.c.1.& s. de off. delega. cû olim, 2.

2 Melius diceret oblatio: tunc demum cum sunt manifesti est .n. differ inter hæc duo, vt dixi in tex. Io. An.

† Hæc duo verba, vel curâ, desût in antiquiorib.codicib. & in omnibus Vaticanis.

† Adde in ptio andëat eis damno. Alber. de Rosate, & Bart.in l.t. C. de men. vabil.lib.11.

3 Inn.expo nit pro tñ, q est tutius fm Ho. .l.le.in st.s. e inter alia, in fi.Io. A.

4 Concor. tex.in l.2 §. sed est æqui ssimu, cum gl.in ver.cõcedi. ff. de postu.

distinguantur, excõicationis sententiam nõ incurrit, qui excõicato, in his quæ ad absolutionê, vel aliàs ad salutem a animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter (vt apud eum magis proficiat) interponat.

¶ *Prædicatores præsertim, qui aliàs sustentari non possunt, ab excommunicatis & detinentibus bona aliena eleemosynam recipere possunt h d.*

¶ Prædicatores quoque, qui penes excõicatos, vel b alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus & confessionibus quasi gerunt causam c (vel †curam) eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, eleemosinas licitè possunt ab illis, recipere: † præsertim d si aliàs non valeant illo loco sustentationem habere.

¶ *Ponit quosdam casus in quibus percutiens clericum excommunicatus non est.*

¶ Si qui verò ratione e officij, quod in ecclesia obtinent, aut etiam alij f clerici seniores zelo deuotionis, pueros vel adolescentes in minoribus g ordinibus constitutos turbantes h diuinum officium, & hi qui obtentu prælationis i vel magisterii, k subditos & scholares correctionis causa leuiter fortè percusserint, excommunicationis sententiam non incurrunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia l sua, vel propinquos inferiorum m graduum simili modo, vt cohibeantur à suis insolentijs, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos.

¶ Idem Astoricen. episcopo.

¶ *Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem maiorem.*

beatus.puniantur ergo aliis admonitionibus: & si se nõ correxerint, possunt suspendi, sup.de cele.mis.dolenter.arg.

h Turbantes.] sup.eo.veniens,& sup. de appell. dilectis filijs.arg.

i Prælationis.] Sic ergo plati possunt corrigere subditos, & percutere leuiter sine metu ex õicationis, cû correctionis,& nõ ex odio s. eo.ex tenore. leuiter .n. hoc facere debêt quia leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti 45. d.cum beatus.

k Magisterij.] Sic sup.e.c.1.modica.n. & leuis castigatio permissa est Doctori.ff.ad leg.Aquil.l. §.in fi.& l.seq.& humilis debet esse doctrina magistri.s.de ma.& obe.humilis. vbi plures côcor.inuenies: ad hæc nimia seuitia culpæ annumeratur, ff. ad l. Aquil. pceptoris.

¶ Gl.seq. p sequitur quod dicitur de correctione familię, notans in textu sex casus,& quatuor addit.

l De familia. No. q quis familiâ suâ corrigere dêt, cû ei cõpetat iure patrię põtatis, 23 q 4 duo ista,& 45. d.cû beat^9.§.Salomõ,& c.disciplina & q domesticorû curâ nõ hêt fidê negauit, 40.d.c. sicut, §. necesse, ad ß.versi.hinc êt Paulus,& C.de pa. po.si filius, & non solum pater sed etiã propinqui domesticos suos corrigere debent, C. de emen.propin.l.vnica:& hic idem dicit, oẽs prędictę psonæ clericos inferiorum graduum corrigere poterunt sine pęna excõicationis, vt hic patet de magistris & Prelatis, 5 & nõ distinguit i gradu. Hic habes sex casus in quib.licet corrigere & pcutere clericû sine excõicatione, qui habent officiû in ecclesia, seniores,& platus, magister, dominus domus, & consanguinei: sunt alij casus vbi quis non incidit in canonem, si iocosa leuitate clericum percuit, sup.eo.kap.1. Item si inueniat eum cum matre, filia, vxore, vel sorore. Item si vim vi repellat incontinenti, sup.eo.si verò alicuius, s.§.2.& 3.Item si clericus post trinam admonitionem non se corrigat perdit hoc beneficium, s.c.contingit.2.& c.in audiêtia.

¶ Glo.seq. no.à contrario aliud in sacris, secundò quærit & soluit.

m Inferiorum graduum.] Secus si sint in superiorib. puta subdiaconatu, vel alijs superioribus: quia per sacros ordines liberati sunt à patriâ potestate, vndè nullum ius hñt in eis: facer.n. ordo liberat à patria ptâte, qa liberat à seruili: q plus est, 54.d.ex antiquis,&c. frequês, & c.si seruus sciente & subdiaconus eodê gaudet priuilegio cum diacono, s de ser.ord. miramur. Et ita habes hi. q clericus qdiu est in minorib. ordinibus,

5 Idem s 23.q 5.c. ad fi. in gl magistri.

d Præsertim.] potest exponi pro maximè: 3 quia aliâs tempore necessitatis ab excõicatis possunt recipi necessaria.& emi.11.q.3.quoniam multos.aliâs verò prædicatores non debent recipere eleemosynas ab excommunicatis, vel vsurarijs, vel consimilibus, 90. d.oblationes.& c.eorum,& 17.q.4.miror.

e Ratione officij.] No. q ratione officij licet quod alijs non liceret: 4 & hoc ideo, quia ex quo commissum est ei officium,& talia sine quib. commodè expediri non potest: sicut iudex potest compescere omnes impedientes iurisdictionem suam, sup. de offi.delega. cap.1.& cap.præterea,& cap.prudentiam,& c.suspicionis,& sup.de testi.ca.tam litteris. immò & si non habeat officium.

f Alij.] s. licet seniores de ecclesia possunt inferiores in minoribus ordinibus constitutos coercere, etiam turbantes diuinum officium, vt hic dicitur.

¶ Glo.seq.arg. à contrario & causam reddit.

g In minoribus ordinibus.] Ergo non possunt sic compescere constitutos in sacris ordinibus, licet turbent officium: quia ex eo quod permittit specialiter de istis, de alijs prohibet: sicut quod de vno negatur de alio conceditur, 25. dist qualis & supra de præsum. .honne.& quia honorabilia membra exceptis grauioribus culpis verberibus subijci non debent 45.dist cum

est in patria potestate, nisi expresse emancipetur, & ita nota dignitatem sacrorum ordinum. 1 Quid si personæ superius in lra noiatæ excedant modum, nunquid incidunt in canonem.? Rñd. nisi irato aio hæc faciant, & ex proposito, non credo quòd incidant in canoné, q solummodo dolů pro sequitur, qđ colligitur ex verbis canonis. 17. q. 4. si quis suadente, ibi manus violentas iniecerit, & supra eo. c. i. violentia non committitur sine dolo: sed hmôi manus prædictarum personarů non sunt dolosæ, sed charitatiuę, licet fortuito casu excedant modů disciplinæ. qđ pbatur ex princ. hui cap.

S I concubinæ.] CASUS. Publicę concubinæ clericorů, quia noluerunt ab eis recedere, excõicatæ fuerunt: clerici isti concubinarij post latam sententiam carnaliter ad eis habuerunt accessum: quæritur vtrum illi sint eadem sententia ligati? Rñdet Papa ꝙ eadem sententia in uoluuntur: quia participant in eodem crimine criminosis. Nota ꝙ participãs in crimine, eadem snia notatur cum nominatim excõmunicato.

a In eodé crimine.] Secus si aliàs participarent in locutione, uel aliàs quam in crimine: quia tunc non essent excommunicati maiori sed minori. si. ī. eo. nuper. vbi satis de hac materia: & ex quæ ibi dicta sunt, hic posses repetere. Et sic snia per participationem criminis extenditur ad personas contra quas lata non fuit. simile sup. de immu. ece aduersus. in fi. & sup. eod. nouerit. B.

D Vobus.] CASUS. Duob. fuit collata potestas, vt ab excõicatione minori si eam incurrant se uicissim absoluant: vterque incidit in hmôi sniam: quæritur vtrum ista potestas eis collata expiret: Rñdet Papa, ꝙ ppea non expirat quominus vnus alium absoluat: tñ dicunt quidam, ꝙ alter alium absoluere nõ põt, nisi ab alio non suspenso primo fuerit absolutus.

[Glo. sequens obijcit, & dupliciter soluit.]

b Non expirat.] si potestas ista absoluendi non expirat: ergo unus potest absoluere alium. 2 Sed contra videtur, ꝙ cum vnus sit priuatus a Sacramentis, alium restituere non potest. de consec. dist. 4. sanctum. quod enim non habet, dare non potest. 1. q. 1. c. 1. & q. 7. Daibertum. & argumen. sup. de cle. excommuni. mi. c. vlt. Quid ergo dicit quòd talis potestas non expirat? Rñdeo 3 benè dicit, ꝙ in ueritate potestas collata non expirat ꝑ ꝑ hoc cum effectu, sed dormit. 1. potestas illa, cum vterque sit excõicatus, non potest habere effectum, quia alter alterum non põt absoluere, nisi primò alter eorum ab alio quàm a socio fuerit absolutus, tunc demũ hēt effectũ. si. sup. de offi. deleg. prudétiã. §. sexta. & ī. de conc. præb. & ec. nõ usc. quia diuersitatem. 15. q. 6. c. pe. & vlt. Simil. C. decurat fue. l. pen. vel dic ꝙ bene põt alter alterũ absoluere, licet sit ligatus minori excõicatione: & ita nullo modo expirat potestas, sed durat cum effectu, arg. decre. prædi. si celebrat, quia minor excõicatio priuat solummodò perceptione sacramentorum, sed non à collatione, vt ibi dr. arg. ad hoc. ī. eodem sacro. & sup. de rescript. ab excommunicato.

CAP. LV.

S I † concubinæ publicę clericorum ecclesiasticæ cẽsurę districtione non tenentur, eosdem concubinarios non est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiã communicant in eodẽ crimine [a] criminosis.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus minori, potest ab excommunicatione aliquem absoluere.

CAP. LVI.

D Vobus † collata potestas, ut à minori excommunicatione, si in ipsam inciderint, † in uicem se absoluãt, & utroquè ligato uinculo excommunicationis huius modi non expirat. [b]

¶ Idem.

¶ Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdicti concurrentibus his, quæ exprimuntur in textu.

CAP. LVII.

P Ermittimus, † ecclesiarũ ministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, uoce submissa ianuis clausis, excommunicatis [c] & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus [d] in pœnitentia non negatur.

¶ Idem.

¶ Satisfaciens clerico, quem uerberauit, nõ potest propter hoc ab episcopo absolui, nisi in certis casib hic expressis.

CAP. LVIII.

Q Vãuis incidens in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias fa-

P Ermittimus.] Hodie hoc ca. seruit de nihilo, quia hodie pmittitur singulis clericis celebrare ianuis clausis, excommunicatis vel interdictis exclusis, vt habetur in cap. fina. §. adijcimus. & §. seq. eod. titu. lib. 6. Abbas.

CASUS. Permittit Papa rectoribus ecclesiarum, quòd tempore interdicti semel in septimana causa conficiendi corpus Domini ad opus infirmorũ (quod decedentibus in pænitentia tempore interdicti non negatur) possunt Missarum solemnia celebrare, exclusis excommunicatis, & interdictis.

Nota quòd tempore interdicti conceditur corpus Christi decedentibus in pœnitentia.

¶ Glossa sequens duplicem causam ponit, quare tempore interdicti celebrare permittitur quandoque fauore celebrantium, quando que aliorum. versi. sed quando secit. per cõtrarium.

c Excommunicatis & interdictis.] & hoc idem facere debent religiosi & alij qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti. sup. de priui. quod nonnullis & inf. tit. proxi. cum in partib. illud priuilegium per hoc cap. extenditur ad omnes alios Prælatos ecclesiarum, qui prius illud non habebant, ꝙ semel tantum in hebdomada celebrent causa conficiendi corpus Christi, & hic non attenditur fauor personarum, sed sanctitas ipsius corporis, & principaliter necessitas decedẽtiũ siue infirmorũ Presbyter. n. sẽper debet habere Eucharistiam paratam: sed quando consecratur pro populo, nihil in crastino seruandum est de conse. dist. 2 trib. Itẽ alijs cceditur fauore religionis siue psonarum, vt patet in c. ꝙ nõnullis ī. de priui.

d Quod decedentib.] sic sup. tit. proxi. qđ in te. B.

Q Vamuis.] Diuiditur in duas partes: Secunda, ibi, Nisi. Abbas.

CASUS. Si aliquis incidens in excommunicationem propter violentam manuum iniectionem satisfecerit iniuriam passo, non tamen potest aliter quam per sedem Apostolicam uel eius legatum beneficium absolutionis obtinere, nisi in quibusdam casibus qui in ipsa littera continentur. Sed quibusdam de prædictis, qui videlicet temporali laborant impedimento, exceptis pueris, ꝑcipiendum est sub debito iusi, ut impedimento cessante ad Apľicam sedem accedant mãdatum Apľicum suscepturi. No. quòd licet quis satisfecerit iniuriam passo, non tñ est absolutus. Item nota hic plures casus, in quib. excõicati ꝑ ꝑ violentam manuum iniectionem, Romanum Põtificem adire non debent.

Item

† Vide quæ postea diffiniuit Bonifacius octauus in c. vlti. de sent. excom. lib. 6. §. adijcimus. & §. seq.

...le minori qđ tñ vult ponderare tex. tenebat ergo secundã: postea dicẽs se audiuisse, ꝙ B. illã tenebat in additioni. dicit se additiones eius non vidisse. Io. And.

Item cessante causa, cessare debet effectus.

a Satisfaciat.] licèt quis satisfecerit iniuriam passo: nonnum tamen haberi debet absolutus, nec est ei cōicandum, nisi primo absoluatur sup. eo. cum desideres. 1. respon. & vlt. omnis enim res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur inf. de reg. iur. c. 1. sic enim excōicatio quandoquè solo verbo contrahitur, & solo verbo tollit: sed in hoc casu ipso facto inducitur, sed solo verbo tollitur: & sic satisfactio vel iuramentū non sunt de substātia absolutionis. De hoc dictum est sup. e. cum desideres in fi.

b Mortis.] sup. eod. non dubium. & 17 q. 4. si quis suadente. & sup. eo quod de his.

c Inimicitia.] sup. e. de cætero, de infirmitate, inopia, senili ætate, habes sup. eo. quod de his.

¶ Glo. seq. signat contrariū, & ibi remittit.

d Inopia.] s. sup. de testi. si qui testium. cōtra sup. eo. ca. noscitur. sol. ibi.

e Puerili.] pueri infra pubertatem non mittuntur ad curiam quia ætas eos excusat ab itinere. sup. eo. c. 1. & §. proxi. & inf. eo. c. vlt.

f Fragilitate sexus.] sup. eo. mulieres: & c. de monialibus.

g Corporis impotentia.] quia sit mutilatus in pede, quod ire non possit, vel confractus.

h Impedimento canonico.] sup. eo. quod de his Ber.

i Iuris beneficio.] Vt serui sup. eo mulieres & hoc intellige secundum distinctionem cap. sup. eo. relatum.

k Quibusdam prædictorum.] scilicet qui timore mortis, infirmitate, inimicitia, senili ętate contracti, vel impotentia perpetua, inopia, omnes isti possibilitate recepta sedem Apostolicam visitabunt pro mandato recipiendo: vt inf. sequitur, & sup. eo. de cætero. & c. de his.

cultates eis satisfaciat, a quibus iniurias irrogauit non tamen aliter, quàm per sedem Apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficiū obtinere: Nisi imminēte mortis [b] articulo, infirmitate, inimicitia, [c] aut inopia, [d] puerili [e] vel seruili ætate, fragilitate sexus [f] seu alia corporis impotentia [g] siue quolibet impedimento canonico [h] retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire: vel nisi iuris beneficio [i] à labore huiusmodi excusetur. Cæterùm quibusdam [k] prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis, pueris, sub debito iuramenti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur) consueuit iniungi, vt impedimēto cessante, ad Apostolicā sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi.

¶ Idem.

¶ Excommunicatio simpliciter lata intelligitur de maiori h. dicit. & est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. LIX.

SI quem sub hac forma verborum, illum excommunico, vel simili, [l] à iudice suo [m] † excommunicari contingat: dicēdum est eum non tm̄ [n] minori, (quæ à perceptione sacramentorum) sed etiam maiori excommunicatione (quæ à communione fideliū separat) esse ligatum.

¶ Idem.

¶ Beneficium indultum ratione minoris ętatis postquā cœpit habere locum, non extinguitur; licet minor peruenerit ad maiorem ætatem.

CAP. LX.

PVeris [o] qui in canoné inciderunt sententiæ

SI quem.] Non diuiditur.

CASVS. Si aliquis sub hac forma verborum dixerit; Excommunico illum, vel similia verba protulerit dicendum est eum non solum minori, excōicatione (quæ à perceptione sacramentorum separat) ligatum esse: verumetiam maiori, quæ à fidelium excludit communione. Nota q̄ idem est dicere, excōmunico & anathematizo.

l Simili.] puta nisi hoc feceris noueris te excommunicatum, sup. de ap. c. præterea 2. & sup. de test. cogen. c. 2. & sup. de rap. c. 3.

m A iudice suo.] sententia iudicis sui siue iusta siue iniusta tenet 11. q. 3. c. 1. & 2. sed à non suo iudice lata est nulla arg. sup. de priui. cum olim essemus. & sup. de consuetu. ad audientiam. & sup. de iud. at si clerici. & sup. de offi. ordi. c. penult.

¶ Glo. seq. tractat de maiori & minori excōicatione.

n Non tantum minori.] sic ergo patet, cum dico, excommunico illum, de maiori intelligitur, minor enim excommunicatio remouet à communione sacramentorum, vt hic dicitur, maior excommunicatio à corpore Christi, quod est ecclesia, scilicet cōmmunione fidelium. 3. q. 4. Engeltrudam. Est ergo maior excōicatio à qualibet licita communione & legitimo actu separatio: vndè Adam excōmunicatus fuit ex esu ligni. 11. q. 4. c. ad mensam. §. euidenter. Excommunicatio quę dicitur anathema, infligitur tam ab homine quam à iure, & pro cōtumacia & pro crimine. inf. tit. proxi. ex parte. & 17. q. 4. si quis suadente & 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. & in titulo isto per violentā manus iniectionem. Minor autem excommunicatio infligitur quādoquè pęnitent & impœnitenti. Pœnitenti quandoque à seipso, quandoque à sacerdote. de pę. di. 1. facilè. Sed melius facit si auctoritate sacerdotis hoc faciat, de pę. dist. 1. in actione. Impœnitenti quandòque à Deo imponitur excommunicato minor, cum ꝓpter mortale peccatū Deus tradit aliquem satanæ, & dissedit à mente eius. 11. q. 3. audi denique. Quandoq; ipsemet se suspendit à sacramentis cū non vult pœnitere, & putat sibi suffi ere: & malè hoc fit. de pę. dist. 2. sunt qui arbitrant. sed si reputat se indignū, & abstinet, bene facit de conse. dist. 2. qui scelerate. Q̄nq; imponitur à sacerdote loco pęnæ: quia non vult pęnitere. 17. q. 4. minor q̄nq; per sniam canonis 11. q. 3. cum excōicato. & 81. dist. si qui sunt. Cū inflicta est excōicatio a se vel a Deo, agat pœnitentiam, & sequtur recōciliatio: Si verò a sacerdote inflicta fuerit, per eū recōcilieti: Cū verò à canone infligit minor excōicatio, ꝑ simplicē sacerdotē potest absolui, & sine suo vel aliquo mādato, nisi participet in crie. s. eo nuper. & c. si concubinę. Qui maiori excōicatione est notatus: si ab homine, semper ab eodem vel eius superiore debet absolui. sup. eo per tuas, nisi incendiarij post publicationem. sup. eo. tua. Si a Canone est notatus, a suo ep̄o pōt absolui, nisi conditor canonum sibi absolutionem retinuerit sup. eo. nuper. sicut in his qui violentas manus mittunt in clericū. 17 q. 4. si q̄s suadēte. & s̄ e. c. proxi.

PVeris.] Pueri excōicati ꝑ iniectione manuum, ab ep̄o absolui pñt: ēt si ante absolutionem effecti sūt puberes h. d. Et duæ sūt partes. Se. 2. ibi, Cū ꝑ. Ab.

CASVS. Aliq. pueri ī. xiiij. ann. cōstituti violēcas manus miserūt i clericum, facti sūt maiores ate absolutionem q̄rit a quo dēant absolui? Rūdet Papa, q̄ siue ante siue post pubertatē postulet se absolui, diœcesanus ep̄s illos absoluere pt. cū ꝑ ꝑ defectū ętatis, in qua cōmissus fuit excessus, rigor eccl'e sit māsuetudine tēperād°. No. q̄ tōne ętatis rigor iuris aliqñ tpat: & sic no q̄ ętati parcit.

o Pueris.] Intellige doli capacib. sup. de delic. pueris.

1 Pretera nomen illic vid Theologis lia. aitc. dist. 2. & Concurrenti in casu magis ter. & ter. ex lib. 4 at. 1 ac tanto.

† Dictio, in decret. is pl tique recu tionibus e antiqs coc & ouo vt tione scr fituos: q it agnou glossa hic, Hostiensi.

pueris aliàs iniuriam facere non possunt, pati verò sic 15.q.1.illud.

a Aetatis.] sic ergo parcitur ætati, licet non in totum, sed quo ad minorem pœnam, vt in delictis. ff. de mino. auxilium.§. in delictis. 2 In delictis enim non parcitur nisi quo ad minorem pœnam, vt ibi.

Gl. seq. ponit quatuor casus, quibus temperatur rigor.

b Rigor.] Iuris rigor temperatur quandoq; ratione ætatis, vt hic. & 86.dist. tanta. & de conse. 1.dist. 3.eos qui 35.q 9.sententiam. quandoque ratione locorum & temporum sup.eo. super eo. & quandoq; ratione personæ & causæ, & loci, & temporis, sup. de transac. c. vl. & 23 q.8.occidit. & 29. dist. sciendum. quandoq; ratione multitudinis & scandali. 50.di. vt constitueretur. cum suis concordantijs.

DE VERBORVM significatione.

Supra visum est de diuersis constitutionibus circa iudices, iudicia, clericos, matrimonia, & crimina; verumtamen quia in eis & alijs dispositionib. dubitari potest de significato verborum: ideo in fine operis annectit hanc Rubricam. Abbas.

Innouate.] Exponit hic Hieronymus verbum nouate quod scribitur Osee 10.c. Abbas.

promulgatæ, siue ante siue post pubertatem postulent se absolui, potest diœcesanus episcopus absolutionis beneficiũ impertiri: Cum propter defectũ ætatis, [a] in qua fuit commissus excessus, rigor [b] sit mansuetudine temperandus.

TITVLVS XL.

De verborum significatione.†

¶ Hieronymus sup. Osee.

¶ Nouale est terra nouiter ad culturam redacta.

CAP. I.

INnouate [c] nouale. ¶ Nouale [d] est ager nũc primũ præcisus. [e]

¶ Idem super Danielem.†

Appellatione patris, veniũt in lata significatione omnes ascendentes.

CAP. II.

NAm [f] & rex Nabuchodonosor pater tuus. ¶ Idest, proauus, [g] more scripturę, quæ auos & deinceps patres [h] appellat.

¶ Idem in parabolis.†

Non dicitur natus, qui statim decessit.

CAP. III.

NAm [i] & ego vnigenitus fui coram matre mea.

¶ Quare vnigenitũ [k] se nominat, quem fratrem vterinum [l] pręcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam [m] esset, de vita decessat.

¶ Idem super Matthæum.†

Dictio, antequam non semper implicat

CAP. IIII.

QVod dicitur, antequam [n] conuenirent: non sequitur, vt postea conuenirent: sed scriptura quod factum non sit ostendit.

¶ Idem in eodem.†

Primo genitus dicitur, qui primo nascitur, etiam si nullus sequatur eum.

h Patres.] omnes ascendentes parentis nomine continentur. ff. de ver.sig. appellatione, & appellatione filij omnes descendentes. ff. eo. liberorum, & ff. de gradi. cog. iurisconsultus. §. parentes. Vsque ad tritauum patres dicuntur, vltra verò maiores appellantur, liberi vsque ad trinepotẽ; vlterius inferiores vocantur, vt ibi dicitur: vnde Christus dici potest filius Dauid. Ala.

NAm & ego.] In prima parte ponũtur uerba Salomonis: In secunda uerba Hieronymi exponentis illa; ibi, Quare. Abbas.

CASVS. Salomõ protulit hęc verba: Nã & ego vnigenitus fui coram matre mea: & tamẽ alium habuit fratrem, qui præcessit ipsum: Exponit hic Hieronymus quare vocat se vnigenitum, scilicet quia ille mox natus sine nomine quasi si fuisset vita decessit: & ita dicit si fuisse: ideò primogenitũ se vocauit. No. si videt factũ quod non durat factum.

i Nam & ego] verba sunt Salomonis.

k Vnigenitũ] Verba sũt Hierony. exponẽtis uerba Salomonis.

l Fratrẽ vterinũ.] Fratres vterini dicuntur, qui ex eodẽ ventre nati sunt; viuente enim. Vria concepit Bersabee ex Dauid, & peperit filiũ qui mortuus est: postea cõcepit ex eodẽ Salomonem, vnde ipse dicit, nam & ego vnigenitus, &c.

† Prouerb. c. 4. & c. 2. tit. in 2. compi.

† Matth. c. 1. & ca. 3. eo. tit. in 2. compil.

† Matth. c. 1. & c. 4. eo. tit. in 2. compilat.

CASVS. In Osee propheta verba ista, Innouate nouale, reperiuntur: Hieronymus exponit hic quid, sit nouale, melius exponitur inf. eo. quid per nouale.

c Innouate.] verba sunt Osee prophetæ.

d Nouale.] Verba sunt Hieronymi exponentis verba prophetæ.

e Præcisus.] dicitur in lege terra scilicet præcisa, quæ anno cessat. ff. de verb. signifi. syluæ.§ a Dicitur nouale terra de nouo ad culturam redacta: cuius non extat memoria quod culta fuisset. inf. eo. quid per nouale & quod semel fuit nouale semper erit nouale quo ad decimarum retentionem, vel solutionem. sup. de priuileg. suggestione. [illegible]

NAm & rex.] In prima parte ponuntur verba Danielis: In secunda verba Hieronymi exponentis illa; secunda ibi, Idest proauus. & vide historiam de conse. dist. 1. in c. uestimenta. aliàs incipit, nam. Abb.

CASVS. In Daniele Nabuchodonosor appellatur pater cuiusdam, qui pater tamen non fuit; exponit hic Hieronymus quare dicatur pater; hic. n. pater appellat proauus more scripturę, quæ auos & oẽs superiores patres appellat.

f Nam & rex.] uerba sunt Danielis.

g Proauus.] uerba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetæ.

m Quasi nunquam esset.] & ita non uidetur fuisse qui non durauit. arg. sup. de reg. ad nostram. dist. 63. quãto. ff. de in rem uer. si pro parte. §. in rẽ aũt uersum: sic nõ dr esse qui minus idoneus est. sup. de transla. inter. & ff. quod cuiusq; uniuẽ. l. 1. ad si & C. de epi. audien. de creationibus. & 19 dist. propter totius. & 23 q. 1. paratus.

n Secundum Alan. ad idẽ. 2. q. 1. nõstat. & quod ibi no. quod non habet postliminium quod statim reuersus est.

QVod dicitur. CASVS. In euangelio Matthæi sunt hæc uerba: Antequam conuenirent, ex hoc uerbo uolebant arguere quasi à contrario, quod postea conuenissent Maria & Ioseph, dicit Hieronymus, non tñ sequitur, quod postea cõuenissent: sed scriptura ostẽdit quod nũquã conuenerunt. No. quod licet fortissimum sit genus argumentandi à contrario sensu, fallit tñ hic, non. n. sequitur antequam conuenirent, ergo postea conuenerunt, scriptura enim non innuit quod conuenerint.

n Antequam conuenirent.] uerba sunt Euangelij Matthæi, quę Hieronymus hic exponit. si. 27 q. 2. priusquam nec ualet hic arg à contrario sensu, & est quidam modus loquendi, sicut ibi, sede à dextris meis donec ponam, & c. non tamen sequitur quod postea posuerit, & illud, Coruus non fuit reuersus ad arcam donec aquæ siccarentur. sic inf. c. proxi. imo ostenditur quod non conuenerunt. contrarium innuitur eius quod uerba sonare uidentur, ut hic dicit in fine, &c.

Ioseph.]

Ioseph.] Primo ponuntur verba Euangelij; Secundo verba Hieronymi exponentis illa, ibi: Ex hoc loco. Abbas.

CASVS. In eodem Matthæo dicitur: Ioseph non cognouit Mariam, donec peperit filium suum primogenitũ; ex hac auctoritate quidam pessimè suspicabantur Mariã alios filios habuisse; dicit Hieronymus: mos ē diuinarũ scripturarũ, vt primogenitus vocetur, qui primo natus est, nõ ille quem fratres sequuntur. No. loquẽdo ꝙ vius intelligẽdi verba attendi debet. Itẽ primogenitus appellari, qui primo natus est, quamuis nullus sequatur.

a Donec.] simile ī. eo. c. proxi.

b Mos.] idẽ dicit lex, ꝙ primus ē, quẽ nemo antecedit; & ergo & primogenitus est ante quem nemo nascitur, quicquid sequatur. ff. eo. tit. proximus & l. proximi. ADDITIO. Primus nõ solum is intelligitur, qui ante aliquẽ est, sed & is, ante quẽ nemo fit; ve ff. d vulga. & pupil. sub. lex duobus in principio.

CAP. V.

IOseph non cognouit Mariam, † donec a † peperit filium suum primogenitum. Ex hoc loco quidam peruersissimè suspicantur & alios filios Mariam habuisse: cum mos b diuinarũ scripturarum sit, vt primogenitũ nõ vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primo natus fuit.

¶ Hilarius. †

¶ Verba sunt intelligenda, nõ secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.

CAP. VI.

INtelligentia c dictorũ d ex causis e est assumenda dicendi: quia non sermoni res, f sed rei est g sermo subiectus.

¶ Augustinus † super Matthæum.

¶ Non vitiatur factum vario modo narratum, vbi idem filua esse non potest. arg. C. de ver. sig. cum quidam. & C. de lega. cum quæstio.

INtelligẽtia.] CASVS. Cum aliqs audit aliqua verba, cõsiderare dẽt causam dicendi; & non ipsã significationem verborum tantum; quia verba deseruiunt intentioni: & non intentio verbis; verba enim inuenta sunt, vt per ea intentionem suam quis exprimat. Not. quod causa dictorum considerari debet.

c Intelligentia.] sic ff. de reg. iu. in ambiguis. & 22. q. 5. humanæ.

d Dictorum.] idest, verborum quæ prolata sunt.

e Ex causis.] non statim debemus intelligere, vt verba prima facie sonare videntur maximè vbi ambigua sunt, sed debemus recurrere ad intentionem loquentis, vt hic dicit. arg. bo. sup. de præben. c. vlt. & c. cum causam. & ff. eo. tit. nepos Proculo. 2 & ff. de reg. iur. semper in stipulationibus ad causam dicti recurrendum est. sup. de ac. u. cum dilecti. sicut ad causam facti. 23. q. vlt. occidit. ff. de furt. verum.

f Res.] idest, intellectus ff. de supel. legat. l. Labeo. 32. q. 1. quomodo virginibus vbi dicitur 4. maritos habuisse, quæ (domino testante quinque tantum habuit: ibi enim Hieronymus respexit intentionem, & nõ verba Samaritanæ. Lau.

g Rei est sermo subiectus.] idest, intentioni seu intellectui sermo seruire debet; quia non in folijs, sed in radice rationis & in sensu consistit Euangelium. 1. q. 1. Marcion. & inf. eo. c. 2. & c. in his. verba enim instituta sunt vt per ea quis in alterius notitiam cogitationes suas proferat. 22. q. 2. is autem. quia. sicut anim. us præfertur corpori, ita sententia verbis. 18. dist. . . ulo. & 22. q. 5. humanæ. & ff. de leg. 3 ire. Item arg. est ꝙ verba ad extraneum sensum sunt trahenda vbi res aliter salua esse non potest de qua agitur. Insti. de inuti. stip. § quoties. & 2. quæstione 2. omnes C. an seruus pro facto suo. l. ult. ff. si quis cau si eum § qui iniuriarum. 55. distinctione qui partem. & 50. distinctione. Domino sancto. 4 proprietate verborum non est recedendum, nisi quando constat vluntatem loquentis aliter voluisse. ff. de leg. 3 non aliter. & improprietates non sunt trahendæ ad consequentiam; sed sunt excusandæ. Ala.

NIhil.] Diuersitas verborum non vitiat, si idem in substantia concludatur. hoc dicit. Abbas. Siculus.

CASVS. Euangelistæ diuerso modo narrauerunt passionẽ Domini: dicit Augustinus, ꝙ nihil nocet narrandi diuersitas vbi eadem dicuntur: quia q libet euangelistarũ narrauit eo ordine quo Deus voluit. No. pro testib. ꝙ diuerso modo ferunt testimonium; quia si nocet dum tamen eadem dicant; secus si contraria dicerent.

in substantia concluditur.

CAP. VII.

NIhil obstat narrandi diuersitas, h vbi eadem dicuntur. maximè cum quisque Euãgelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

¶ Gregorius. †

¶ Sensum, non verba considerare debemus.

CAP. VIII.

PRopterea i si prolixã epistolam meam ad interpretandum k accipere te fortasse contigerit: rogo non verbum ex verbo, sed sensum l ex sensu transferri: quia plerunq; dum proprietas m verborum attẽditur, sensus veritatis amittitur.

¶ Isidorus. †

¶ Dicit, quis propriè sit prepositus.

Gloss. sequen. arg. alleg. contrarium, & soluit.

h Diuersitas.] quoniã nomina & verba transposita idẽ significant, vt dicit Aristoteles i Perihermẽijs. & est ar. ad hoc, C. d testa. q. in indigeũ. & hic vbi eadẽ dicũtur prout sequitur in littera, & hoc certũ fit, & est arg. bonum ꝓ testib. diuerso modo narrantibus. ar. ī. de testi. c. cũ tu. & 8. q. j. in scripturis de cõsecr. dist. 2. quotidie. & de pœni. dist. 1. periculose. Argu. contra 35. quæstio. 6. de parentela 2. sed illud intelligitur de cõtrarietate 3 sententiæ T.

PRopterea.] CASVS Gregorius scribebat cuidã suo amico aliquando, qui forte male interpretabatur dicta sua Greg scribit et dicens; Si epistolam meam prolixam ad interpr. tandum te recipere contigerit rogo non verbum ex verbo transferri, sed sensum ex sensu: quia aliquando dum proprietas verborum attenditur, veritas amittitur. Nota quod non debemus considerare verba, sed intentionem.

i Propterea.] Aliàs, præterea.

K Ad interpretandum.] idest, ad exponendum.

l Sensum.] sup. eo intelligentia.

m Proprietas.] Non enim semper ad proprietatem verborum recurrendum est, sed videndum est quid testator senserit; in qua præsumptione sunt qui morantur in eo lo. o. ff. de fun. instrum. & instru. leg. cum de lanionis §. asinam; quia potior est mens dicentis quam vox. ff. de supel. leg. l. Labeo. nec plus verbum quam voluntas inspici debet C. quæ res pig. ob. pos. l. vlt. 22. quæst. 5 humanæ aures. 1. quæst. 1. Marcion. Item arguquod verba à sua significatione cadunt, cum res aliter salua esse non potest de qua agitur.

[Marginal notes:]

¶ Aliàs, eã.

† Adde de hac dictione, donec, ꝙ no. in l. 1. ff. de sena. Bar. in l. ambigui tate C. 4 de vsufru.

† Lib. 4. de trinit. refert c. 5. eo. tit. in 2. compilat.

1 Sequitur supremus est quem nemo sequitur: sic facit. l. proxi mi. Io. And.

† Fortassis hęc dicit Augustinus in libris de consensu Euangelistarũ. vide ibi lib. 2. cap. 12 21. & 28.

2 Si promisit qs prote centum tribuere, cũ poterit ad id ꝙ actum est, redigitur interpretatio; 2. liàs intelligitur cũ sine incommodo poterit. Ioa. And.

† Lib. 1. epistolarum. 31. ... gistr. & ... compilat.

† Lib. ... etymologiarũ. & c. ... compil.

3 Per quę cap. illud intelligens quatur de ... rietate Euangelistarum circa horam mortis Christi. Io. An.

4 Ad idem ... alleg. cod. intelligentia ... gloss. Io. And.

QVamuis] CASVS. Hoc nomen, Præpositus, generale nomen est ad omnes qui præsunt: vsus tamen obtinuit eos præpositos vocari, qui quandam curam prioratus gerunt super alios. Not. quod vsus loquendi considerari debet.

a Rite.] idest, secundum originariam verbi significationem.
b Prioratus curam.] Sic ponitur, 1. q. 3. Saluator 1. & est dignitas p se sic dicta.

CAP. IX.

QVamuis oës qui præsunt, præpositi rite a vocentur, vsus tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quandam prioratus b curam super alios gerunt.

¶ Idē † in libro Etymologiarū.
¶ *Non recipit congruam summationem.*

CAP. X.

FOrus est exercendarum litium locus à fando dictus, siue à Foroneo rege, qui primus c Græcis legem dedit. Constat d autē forus causa, lege, & iudicio. Causa e à casu quo venit, dicitur. est.n. materia & origo negotij, nec dum discussionis examine patefacta: quę dum proponitur, causa est: dum discutitur, f iudicium: dum finitur, iustitia: g Vocatur autē iudicium h quasi iurisdictio & iustitia i quasi iuris k status. Iudicium autem prius inquisitio vocabatur: vndè & auctores iudiciorū propositos, quæsiores, vel quæsitores vocamur. ¶ Negotiū l multa significat, modò actū alicuius rei, cuius cōtrarium est otium: modò actionem m causæ, quod est iurgium litis: † & dictum est negotium, idest, sine otio. Negotium autem in causis, negotiatio in commercijs dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur.

¶ Iurgium n dicitur quasi iuris garrium: eo quod hi qui causam dicunt, iure o disceptant. Lis autem p à contentione limitis prius nomen sumpsit de qua q Virgilius, Limes erat positus, litem vt discerneret agris. Causa, aut argumento r aut probatione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquā tabulis dat probationē, sed sola inuestigatione inuenit veritatem: vndè † dictum est argumentum, quasi argutè inuentum. Probatio autem testibus, & fide tabularū s constat.

¶ In oi quoque negotio t

FOr a.] CASVS. Primo ostendit Isidorus quid sit forus, & vndè dicatur. Scdò ostendit ex quib. cōstet. constat .n. ex cā, lege, & iudicio. ostēdit ēt qua re dicatur causa. dicitur enim cā, à casu quo venit. quæ dum proponitur, cā est: dum discutitur, iudicium: dū finitur, dicitur iustitia, ostendit ēt vndè dicat iudiciū & iustitia. Tertiò dicit, quid sit negotium, ex eo q supra dixit, materia & origo negotij, &c. ostendit ēt quid sit iurgiū. & vndè dicatur lis: dicit i super. Cā aut argumento, aut probationib. cōstat & ostēdit qualiter: Postq̄ ostendit qd sit negotiū, dicit Isidorus, q in oi negotio quatuor personæ sūt requisitæ iudex, accusator, reus, & tres testes: ostēdēdo vnde dicatur iudex, & vndè dicat accusator, & reus, & testis. Vltimò dicit, q in teste tria sunt requirenda, cōditio, natura, & vita: Cōditio, vtrū sit seruus vel liber: natura, si sit vir vel mulier: vita, si innocēs sit & integer actu. ostēdit etiā cām quare ista tria considerentur in teste. Not. arg. q possumus inducere pro nobis libros gentilium. Item testes & instrumenta æquiparantur. Item in omni negotio quatuor personæ requiruntur, iudex, accusator, reus, & testis. Item tria considerantur in teste, natura, vita, & conditio. Item nota contra mulieres, quod varium & mutabile semper producunt.

c Primus.] 7. d. Moyses. Ber.
d Constat.] ex tribus, vt hic dicit: non tanquam ex suis partibus competentibus, sed ornantibus potius: & impropriè dicitur locus constare ex his: sicut dicimus vestes partes hominis adornatiuę. vndè illud.
Cultu gemmisque teguntur.
Omnia: pars quoque minima est ipsa puella sui. La.
e Causa à casu.] Et ita est causa antequam respondeat pars altera. est ergo causa res in dicendo posita cum interpositione certarum personarum, scilicet actoris & rei, iudicis & testis. Et ideo dicitur à casu, quia frequenter casualiter occurrunt præter voluntatem hominis.
f Dum discutitur, iudicium.] & sic videtur processu temporis mutare nomen. & exemplificat de iudicio de tertia parte fori.
g Dū finitur, iustitia.] Hic exēplificat secūdā partem fori. & ita ex istis tribus partib. cōstat forus, vt dictum est, & idē esse videtur ista tria in substātia, sed aliā denominationē assumunt diuerso tēpore.
h Iudiciū.] Iudicium est legitimus actus duarum personarum actoris & rei super eadem quæstione sub eodem iudice cōtracta. Lau.
i Iustitia.] est constans & perpetua voluntas ius suum vnicuiq; tribuēs. Insti. de iusti. & iur. in prin. & sup. in principio libri, in consti tu. Gregorij.
k Iuris stat a.] Lex .n. dicitur status iuris, & verè, quia per sniam ius nō cōstituit, sed status iuris declaratur. ff. si ser. ven. sicut. §. sed si quæritur.
l Negotiū.] Quia supra mētionem fecit de negotio ibi, origo negotij. & ostēdit q d sit negotiū: quasi negans otiū.
m Actionem causę. In hac significatione sumitur sup. vbi dicit, origo negotij.
n Iurgiū.] Hic exponit q dixit supra q d est iurgiū litis.
o Iure disceptāt.] Arg. quod iurgia non pertinent ad presbyteros, quia non tenentur esse iurisperiti. 38. d. quæ ipsis. nec aduocare possunt nisi in certis casibus. sup. de postu. c. vl. fe. cum de archidiacono. 25. d. c. 1. R.
p Lis autem. Quia fecit mentionem litis sup. vbi dixit, iurgium litis, exponit modo quid sit lis. lis. n. ciuilē causam ostendit tantum, & non criminalē: ff. e. ti. litis.
q De qua Virgilius.] Ar. habes hic q possumus inducere pro nobis libros gētilium siue paganorum. 27. d. si quid veri & 1. q. 1. Dns declarauit. ibi: Si ergo, &c.
r Argumento.] Argumentum vocat naturalem probationem, q̄ fit per localem argumentationē & ita arg. q in iudicio valet naturalis probatio. arg. 9tra. 1. d. consuetudo. & sup. de elec. bonæ 1. il i, negantis factū per rerū naturā, &c. a cōtrario. & nō per testes vel instr̄a, vt littera sequens dicit. vndè dic tabulis, idest, instrumentis.
s Testib. & fide tabularum.] Hic æquiparantur testes & instrumenta, quia parem vim habent in litibus exercendis. C. de fi. instr. in exercendis.
t Negotio] non notorio, q exercet in forma iudicij. ¶ Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.

ata. & it. c. 1. appel. itutus, cler. nō l. x par de his q̄ à maio. Capitu. ex ore. nultis. i. Iona. è. f. Isi. rs li. 18. nolog. & c. 10 it. in 1. ip.

† Vide l. cū clericis. C. de epis. & cler.

Vergilius lib. 12.

† Aliàs ita: vnde dictū est argumētum, argutum inuentum.

a Tres

a Tres testes.] Arg. contra 4.q.3.c. si testes §. vbi numerus. & 2.q.4.c.1. & sup. de testi. licet vniuersis, vbi dicitur: in ore duorum vel trium testium, &c. potest dici, tres testes propter triplicem modum probandi, scilicet per testes, instrumenta, & argumenta: de quibus ∫mittit, 1 vel potius dicas confessionem, qa quodlibet istorũ triũ legitimã facit probationẽ, siue per testes, instrumenta, & confessionem. ꝭ. de test. ipo. cum ad sedem, in fi.

b Non est ergo iudex.] Sic 23 q. 2. c. j. & supple ∫ c, bon°, q. a qñq; malus est iudex 3. q. 7. c. iudicet, §. vl. quia & pro meritis subditorum disponit à Deo vita rectorũ 2. q. 7. c. 1. & 6. q. j. ex merito. & 8. q. j. audacter. Ber.

c Reus à re.] & nõ à reatu. 15. q. 3. c. vl. 3. q. 11 non est. Ber.

d Parte ablata.] Est hic figura quæ dicit Apheresis, cũ principij dictionis aufertur: secundum ꝙ patet hic. Est & figura alia, q̃ dicit Prosopopeia. i. cõfirmatio 2 nouæ pſonæ. de consecr. d. 4. q. queris à me. ver. si. Itẽ Antonomasia, cum per excellentiã aliquid alicui attribuitur. ꝙ cõe est plurium: vt cũ dico Apostolus, intelligitur Paulus 32. q. 7. cap. Apostolus, & c. cum dico, vrbs, intelligit Roma sup. de pœn. & remis. c. significauit. Synecdoche, cũ pars ponitur pro toto. 32. q. 4. meretrices. 14. q. 5 pœnale Antiptosis, cũ ponit casus pro casu. 75. d. ordinationes. 18. q. 2. quidam Liptote cum plus dicitur, & minus significatur 32. q. 7. quid in omnibus. Pleonasmos, cum supera bundat dictio vt iste videt oculo monachum regularem. 20. q. 3. præsens. Tmesis, cum eadem dictio interdicitur, ff. de mino. l. quod si de speciali. ff. de rei ven. si post acceptum. Syncopa, cum quid aufertur de medio dictionis, 7. q. j. audacter pro audaciter. Ironia, cum quid per derisionem, id est, per contrarium dicitur, O quanta integras, 11. q. 3. ad mensam, in fin. Ephexegesis, id est, expositio præcedentis sermonis 47. dis. quoniam. Item Anthropopathos, cum aliquid attribuitur Deo quod conuenit homini. 24. q. 1. odi. & proiect. & sup. de re. eccle. al. vel. non, si quis presbyterorum. Ala.

e Si liber.] quia seruus testis esse non potest, 4 q. 3. c. si testes, §. vlt. §. item serui. sed liberi. vt ibi dicitur. ver. item liberi. & C. de testi. Auth. si dicatur.

f Dominantis.] 4. q. 3. c. si testes, §. item idonei. & 11. q. 3. quatuor.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

g Non fœmina.] Hoc intellige in criminali: in quo casu mulier testis esse non potest ſm canones. 33. q. 5. contra mulierem, sed in ciuilibus & matrimonialibus benè ferunt testimonium. sup. de testi. tam litteris. & c. super eo, ar. cõtra. quæ possunt in criminali 15. q. 3. ex eo sed aliud ſm leges, tamen in crimine excepto admittitur mulier etiam malæ famæ ad accusationem, sup. de simo. tanta. & in inquisitione admittitur ad testimoniũ siue denuntiationem. ꝭ. de testi. cũ litteris, & c. quoniam. Itẽ in testamentis mulier nõ admittitur. Inst. ꝭ testa. §. testes. Ber.

h Varium.] C. de inoff. testa. filia. & ar. C. de insti. & sub stitu. reprehẽdẽda. ADDITIO. Vndè versus.

Quid leuius fumo? flamen. quid flamine? ventus.
Quid vẽro? mulier, qd muliere? nihil.

i Integer,] quia dr esse testis bonę famę, & sine omni suspicione. 2. q. 7. testes. infamis repellit ꝭ. de testi. cogen. preterea.

k Fide carebit.] i. nõ credet illo mo. ar. 2. q. 7. nõ põt.

l Iustitia cũ scelerato.] si sit vitius. 32. q. j. cũ renunciare. & est sũmã bonũ in vita colere iustitiã. 11. q. 2. cũ deuotissimã.

1 Ȝ hoc 4. q. 4. ca. j. vel ꝙ dicit tres, supple, vel duo, vt in ꝭ rijs ſm Ho. Io. An.

† Vide epistolã 2. Fabiani Papæ & Iuonẽ pa. 6. c. 322.

† Aliàs ita: Reus autẽ à re qua petit nuncupat.

2 Aliàs confirmatio, sed videtur legend cum confictio.

† Vide l. testiũ, & ibi, gl. C. de testib.

† In orig. Vaticanis ita: mẽ varium & mutabile sp̃ fœmina pducit absque. dictio ne testimonium.

hæ personæ† quæruntur, iudex, accusator, reus, & tres testes.[a] Iudex dictus quasi ius dicens, populo, siue quod iure disceptet. Iure autem disceptare, est iustè iudicare Non est ergo iudex,[b] si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est, quasi causator: quia ad causam vocat eum, quem appellat. Reus[c] † à re, quæ petitur, nuncupatur: qa quamuis conscius sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur.

¶ Testes antiquitus superstites dicebantur, eo quòd super causæ statu proferebantur: nunc parte[d] ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura, & vita.† Conditione, si liber,[e] nõ seruus, nam sæpe seruus metu dominantis[f] testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir, non fœmina[g] nam†varium[h] & mutabile testimoniũ semper fęmina producit, Vita, si innocens & integer[i] actu, nam si vita bona defuerit, fide carebit[k] non enim potest iustitia[l] cum scelerato homine habere commercium.

¶ Idem.†

¶ Dicit quid sit pactum, & vndè dicatur.

CAP. XI.

PActum[m] dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura[n] legibus[o] ac moribus comprobata: dictum pactum,[p] quasi ex pace factum.

¶ Idem †in eodem.

¶ Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

CAP. XII.

IVs dictum[q] est à iure possidendo, hoc enim iure[r] possidetur, quod iuste:[s] hoc iustè, ꝙ benè:

† Isid. l. 11 (?) dorum lib. c. 24.

† Li. 5. Etymolog. c. & c. 24. co in 1. co

m PActum.] Pactũ dr, quæ sit inter partes scripta cõueniens legib. & morib. approbata: & dicitur pactũ, quasi ꝓ pace factũ.

m Pactum.] Ius ciuile aliter diffinit in l. 1. ff. pac. Abb.

n Scriptura.] & & si ne scriptura pactum fit. sed hoc ideo dicit, quia sępe interuenit scriptura, & ad probationem pacti interponitur.

o Legib.] Aliter non valeret nisi ſm leges fieret. ff. de pac. iurisgentium §. prætor ait & C. eod. ti. pacta. Ber.

p Pactum.] Dicitur pactum duorum vel plurium cõsensus in idẽ. ff de pac. l. 1 §. 1.

IVs dictum.] CASVS. Ostendit hic Isidorus vndè dicatur ius. s. à iure possidendo, hoc. n. iure possidetur ꝙ iuste: & hoc iuste, quod bene. malè autem possidet qui suis malè vtitur, vel vsurpat aliena.

q Ius dictum.] Diffinitur ȝ hic ius nõ prout est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem, qñ dr habeo ius in tali re, tunc. n. dicitur ius à iure possidendo, & ita intellige istũ tex. Sed capiẽdo ius gñaliter, dr à iustitia, & est ars boni & æqui l. 1. ff. de iusit. & iur. vide gl. si super rubrica de reg. iur li. 6. & istud generale nomen habet multas species sub se, naturale, ciuile, & gentium. i. d. ius, & §. seq. Abb.

r Hoc. n. iure.] Hęc verba habes 14. q. 4 ꝙd dicis, in fi.

s Quod iustè.] Nõ tñ è conuerso ſm leges: quia iure possidet qui mala fide præscripsit, non tñ iuste, ꝭ. de præscrip. vigilanti secus secundum canones: quia qui malam fidẽ habet, non præscribit. eo. tit. quoniam omne.

a Alienam.

† Hæc g fala ex l pominu lectura l tristius

a Alienum.] idest, alijs debitum.
b Malè autem.] vt auari 1. 47. dist. sicut hi. & 14. q. 4. quid dicam.
ADDITIO. Vnde versus.
Qui sunt qui rebus nunquam potiuntur? auari:
Qui sunt qui minui sua non patiuntur? auari.
c Præsumit.] id est, inuadit. Ber.

Causa.] Primo decisè narrat factū: Secundo diffinit, ibi: Cæterum. Abb.

CASVS. Quærebat de decimis, primitijs, & oblationib. in quorū bonis dicerent esse & quid appellentur oblationes; Respōdet Papa, quòd decimæ, & primitiæ, & oblationes cōnumerantur in solis bonis ecclesiarū, oblationes verò dicunt, quę vnque de proprijs, & licitis rebus offerunt ecclesiæ à fidelib.: & quicunque per secularē eas obtinet potestatem, procul dubio contra Deū facit: & qui accipit, & quòd tradit, raptor & sacrilegus iudicat. No. quòd oblationes de proprijs, & licitis reb. fieri debent. Item qui bona ecclesiarum rapiunt, & inuadūt, sacrilegi iudicantur.
d Primitiæ.] Quid sint primitiæ, dicitur sup. de deci. c. 1.
[Glo. seq. quærit, & tres opiniones ponit.
e Solis ecclesiarū.] Sed quid appellatur hic ecclesia? dominus Albericus dixit, quòd bona ipsa sunt loci conclusi muro ad instar vacantis hæreditatis, quæ vicē personæ obtinet. ff. de acq. rer. do. hæreditas. Alij dicunt, quòd sunt vniuersitatis illius loci. ar. 12. q. 2. nulli. Hug. dixit quod res istæ sunt Dei: & cum omnia eius sint, ista tamē specialius. arg. 1. q. 3. saluator. 16 q. 1. in canonibus 23. q. 8 conuenior. 16 q. 7. omnes decimæ. ī de deci. tua 2. vbi dicitur, quòd Deus in signum vniuersalis dominij decimas sibi retinuit, quarum rerum vsus dominus clericis concessit. R
f Licitis.] & etiam de illicitis 2. potest fieri eleemosyna, dummodo transferatur dominium, & non competat repetitio. 14. q. 5. nō sanè, & c. qui habetis, & §. seq. Et de hoc plenè tractatur ī. de deci. ex transmissa. Ber.
g Potestatem.] 12. q. 2. nulli. & c. quicunque. 16. q. 7. decimas omnes. Bern.
h Sacrilegus.] Qui bona ecclesiarum rapiunt, & inuadunt, sacrilegi iudicantur, & ab ecclesia sunt puniendi. 12. q. 2. nulli liceat. ī. de foro compet. conquestus, & non solum sacrilegis, sed etiam Iudæ furi comparantur. 23. q. 4. quid ergo. Ber.

quod autem malè possidetur, alienum [a] est: male [b] autem possidet, qui vel suis malè vtitur, vel aliena præsumit. [c]

¶ Paschalis canonicis Sancti Martini.

¶ *Quicquid fidelis offert ecclesię, oblationis nomine continetur, & à secularibus possideri non debet.*

CAP. XIII.

Causa Carpēsis plebis: & infra. ¶ Cęterum primitiæ, [d] decimæ, & oblationes, in solis [e] ecclesiarū bonis præcipuè numerātur. Oblationes verò dicimus quæ vnque de proprijs, & licitis [f] rebus ecclesiæ à fidelib. offeruntur. Quicunque igitur eas per Potestatem [g] secularem obtinet, proculdubio cōtra Deū, & sanctorum Patrum nititur sanctiones: quinimò, & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus [h] iudicatur.

¶ Alexander tertius.

¶ *Solus sacerdos potest sacramentum extremę vnctionis infirmo conferre. hoc dicit.*

CAP. XIIII.

Qværsiuit † fraternitas tua: & infra. ¶ Nos itaque tibi taliter duximus rńdendū, quod sacerdos vno præsēte clerico, & etiam solus [i] potest infirmum vngere.

¶ *In anno bissextili seruari debet loci consuetudo circa diem sancti Mathię festandum, dum tamen vigilia contineatur festo. hoc dicit.*

¶ Festum verò beati Mathię iuxta cōsuetudinem ecclesiasticam vigilia eatenus præcedat, vt nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se, & sollemnitatem, aliam diem admittat: in qua vtique vigilia (nisi venerit in Dominica [k]) ieiunium celebretur, ipsum autem festū siue fiat in præcedenti die, [l] siue in sequenti, (qui duo quasi [m] pro vno reputantur) nullus error est.

Qværsiuit.] Duo sunt dicta: Secūdum ibi, Festū. Ab.
CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum sacerdos vno tantum clerico præsente infirmū vngere possit, Secundo fuit quæsitum, quando festū beati Mathiæ Apostoli in anno bissextili debeat obseruari, cum quidam inter vigiliam, & festum velint interponere diem? Respondet Papa, quòd sacerdos vno clerico præsente, & etiam solus si necesse fuerit, potest vngere infirmum: De festo beati Mathiæ Apostoli, dicit Papa, quòd vigilia secundum consuetudinem ecclesiasticam præcedat ipsum festum, ita videlicet, quòd nec pro bissexto, nec alio modo inter vigiliam, & sollemnitatem alia dies interueniat: in qua vtique vigilia ieiunū celebretur, nisi venerit die Dominico: & ipsum festū siue fiat in die bissextili siue in sequenti, quia duo dies pro vno reputantur, nullus error est: sed consuetudo ecclesiæ seruetur: No. quòd solus sacerdos infirmū vngere potest. Item die Dominica nō est ieiunandum. Item consuetudo ecclesiæ seruari debet.
[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.
i Etiam solus.] Arg. ī in Apostolo, vbi dicitur: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eum. ī de ta. vnc. vnico. & sic videtur, quòd debeāt esse plures: quia pluralis locutio duorum numero ad minus contenta est. 4. q. 3. ca. si testes. ver. vbi numerus, hoc intellige in necessitate, quæ legem non habet, de cōsecr. dist. 1. sicut. & ī de consue. quanto.
K Dominica.] Quoniam in Dominica propter reuerentiam non est ieiunium celebrandum. 30. dist. c. vlt. sed in sabbatho præcedenti ieiunandum est. ī. de obser. ieiu. c. 1.
l Die.] scilicet bissextili.
[Glo. seq. signat contrarium. instruit negatiuè in cognitionem bissexti. quærit, arg. negatiuè. ponit contrariam opin. Lau. quam approbat.
m Qui duo quasi pro vno reputantur.] Et ideò quia pro vno reputantur, non cōputantur in tēpe restitutionis, licet de momento ad momentū fiat cōputatio. ff. de minori. denique. §. minorē, & ff. de verb. signi. cū bissextus, & per hoc facit ad tit. 3 Et ar. 3 ī hoc ff. de sta. li. l. 4 § Stichus. No. quòd annus solaris hēt 365. dies & sex horas: sic quattuor anni hēnt vltra præfatū numerū dierū 24. horas, quæ coadunatę faciūt vnum diē, quæ superabūdat oī quarto anno: & dr̄ bissextus, quia bis sedet, & stat in vna littera calendarij: & hi duo dies pro vno cōputant, & interserit quinto die exeunte Februario, hoc est sexto calendas Martij: 4 & sequenti die dent 5 vigiliæ beati Mathiæ celebrari: Vndè versus: Bissextum sextæ Martis tenuere Calendæ: Posteriori die celebrantur festa Mathiæ. Sed pone aliquē suspensum per annum, & est tunc annus bissextilis, nunquid in vltima die posset celebrare? Vr̄ quòd non: quia hi duo dies quasi pro vno reputātur. arg.

Marginal notes:
† Cap. 9. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōcilium Later. sub Alex. iij. par. 50. c. 22. Vide Cōciliū Trid. sess. 14. de sacramento extremę Vnctionis c. 3.
3 Vide gl. in l. 2. ff. de diuer. & temp. præscrip. & in l. 3. §. minorē. ff. de minor. & ibi doctores.
4 De his plenè nota in fi. l. 6. super data. Io. An.
5 In antiquoribus codici. ibi: itaque sēt festū beati Mathiæ celebrari.

hic,& ff.eo.cum bissextus,& ff.de mino.denique. §.minorem. Lau.dixit contra arg.l.dicentis,q̄ si libertas tibi relicta est,si anno seruieris,dies illa non computatur in anno,sed tantum ccclxv.dies ff.de sta.libe. cum hæres. §.Stichus.& satis videtur:quia cum sit pœna,non debet ampliari, sed potius restringi,de pę.dis.1. pœnę.Tan.

a Consuetudo.] ī. de obser. ieiu. consilium.76.dist. vtinā. 11.dist.Catholica.B.

IN his.] Duæ sunt partes:Secūda ibi, Attendentes. Abbas Siculus.

CASVS. Inter magistrum,& conuersos sācti Simpliciani coram archiepiscopo Mediolan. super eodem hospitali questio vertebatur archiepiscopus tulit sententiam sub hac forma verborum.Statuo & pręcipio,q̄ ita fiat: quia non fuit vsus his verbis. Talem partem condemno, vel absoluo:dicebatur quòd talis sententia nō tenebat; quæstio igitur hoc delata est ad domin. ū Papam:vnde ipse cōsiderans, q̄ hoc verbū.Statuo,rem perfectam significat.Item secūdum Greg.quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat,pœnam habet;& non debet quis considerare verba, sed voluntatem, & procuratoribus vtriusque partis præsentibus interpretatur, & diffinit, quòd sententia prædicta perpetuam obtineat firmitatē. No. quòd intentio loquentis consideranda est,& non verba. Item non refert per quæ verba fiat condemnatio, vel absolutio, dum tamen de intentione iudicis constet per illa verba.

† Cap.vnico.eo. tit. in 2.comp.

...ror, sed consuetudo [a] ecclesię teneatur.

¶ Celestinus tertius.

¶ Per verbum, statuo, & precipio, diffinitiua sententia ferri potest.

CAP. XV.

IN† his,quæ ambiguitatem cōtinent:& infra. ¶ Innotuit Apostolatui nostro, quòd cum inter magistrum M. & Conuersos hospitalis sancti Simpliciani super eodē hospitali in p̄sentia Mediolañ. archiepiscopi q̄ō verteretur,ipse archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sñiæ his verbis non fuit vsus. Talē partē [b] condemno, vel talem absoluo:sed p̄nunciauit ita: Statuo & præcipio: & infra. ¶ Attendentes igitur, quod hoc verbum. Statuo, rē perfectam [c] significat,& cum effectu non verbotenus accipitur. Item secundū Gregoriū q̄d præcipitur [d] imperatur,& q̄ imperatur, necesse est fieri:& aliquando si nō fiat pœnam habet. Considerātes nihilominus,quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem;cum non intentio verbis, sed verba intentioni [e] debeant deseruire. Interpretamur [f] p̄curatoribus vtriusq; partis præsentibus, & diffinimus,quòd præfati archiepiscopi verba tali forma prolata,perpetuo valituræ sententię obtineāt firmitatem.

¶ Innocentius tertius patriarchæ Grandeñ.

¶ Beneficium principis latissimè interpretari debet.

CAP. XVI.

OLim†tibi scripsisse recolimus,vt si canonici Paduani, magistro G.canonico [g] Paduano,præbendam,quæ tantum residentibus de cōi cōfertur,sicut vni ex alijs de communibus prouentib⁹,& manualia [h] beneficia nō cōferrent, tu eos ad id appellatione cessante compellere p̄curares. Quia verò quidam man-

[Glo.seq.reci.per obiect.& notat,& remittit.

b Partē condemno.] Huiusmodi verbis non fuit vsus, vel æquipollentibus quia illud sufficeret. ff.de arbi. q̄d tamen.§.1.ī.de app.ad audientiam. Ala. Vndè videbatur non valere sententia:quia nō continebat absolutionem, vel condemnationem 2 q.6.c.ei qui.§.diffinitiua.C.de sen.& interlo.om.iud.præses. Item nota, quòd pars illa præsens est,condemnanda est. Quis debeat condemnari, dominus,an procurator? De hoc plene dictum est ī.de elec.querelam. Bern.

c Rem perfectam.] Sic ff.quod quisq; iur.l.1.§.vlt.de pœ.dist.1.c.hæc aūt verba ff.de vsur.videamus.§.infamia. 1 C.de sen.pas.l.vlt.& 2.q.3.si quē. notādū.in fi.

d Quod præcipitur.] 14.q.2.quod præcipitur. Ber.

e Verba intentioni.] Sic ī.eo intelligentia. & c. propterea,vbi de hoc,& 1.q.1.Marcion.Bern.

f Interpretamur.] quæ interpretatio generalis est, & ius facit,& ab omnibus obseruanda est,supra tit.proxi. inter alia. & C.de leg.l.1. 2 & interpretari debuit potius,vt res valeret quam periret, ex quo in dubium reuocabatur.ff.de re.du.quoties 2.ff.de verb. oblig. quoties,& inf.eo.abbate. Bern.

1 Verbū,cōdemno,plenā hēt significationē & quoad fructus. Io.An.

OLim tibi.] Verba priuilegiorū sunt interpretanda latissimè, hoc dicit. Et primò ponit mandatum: Secundo ipsius interpretationem, & eius causam,ibi,Quia verò. Abbas.

CASVS. Dominus Papa mandauit capitulo Paduano, quatenus magistro G.Canonico Paduano Pręb endam,quæ tantum residentibus de communi confertur,sicut vni ex alijs residētibus, & beneficia manualia conferrent: q̄ si canonici hoc non facerent, patriarcha Grandeñ. super hoc executor eos ad id appellatione cessante compelleret:canonici mandatū Apostolicum maliciosè aliter q̄ debeant interpretantes,dicebant q̄ non tenebantur ad hoc, cum ipse nō residèret, ex eo q̄d dicitur,sicut vni ex residentibus: sed ipse non residebat, vnde non tenebantur:vndè patriarcha petijt à Domino Papa qualiter mandatum suum esset intelligendum? Respōdet Papa,quòd cum beneficia principis latissimè sint interpretanda,iniunxit capitulo Paduano p̄bendam,quę tantum residentibus in victu, & vestitu confertur, de communi dicto magistro G. plenè conferendam sicut ex alijs residentibus, malitiosa interpretatione reiecta. Nota quod beneficium principis largissimè est interpretandum.

[Glo.seq.reci. per q.quare concessum fuerat, & c. & respondet tripliciter.

g Canonico Paduano.] absenti, aliàs non esset opus interpretatione,nec haberent causam subtrahendi beneficium suum,vel malè interpretandi mandatum Papæ, forte erat in seruitio episcopi, & sic seruire intelligebatur ecclesiæ, vndè debebat beneficium suum percipere integrè præter victualia ī.de cleri.non resid.de cætero, & capitulo,ad audientiam. 3 Vel fortè in seruitio domini Papæ in curia stabat,qui plusquam præsentes seruire intelliguntur,ideò voluit Papa,quod omnia haberet sicut præsentes,ī.de cleri.non resi.cum dilectus. Vel non refert vbi esset,quia Papa sic voluit,ergo sic seruandum est,licet durum.19.dist.in memoriam. Bern.

h Manualia.] fortè quæ dantur singulis diebus illis tantum, qui interfuerunt diuinis, sicut fit in pluribus locis. Bern.

2 Alibi de hoc & 1.q.1. sic ... his, & ... de hic am... plus per. Io.And.

† Cap.6. ... de rescrip. 1.compil.

3 Adde ... idem ... probat... pen. ... excusat.

a Aliter

a Aliter quàm decear.] No. q qui rescriptum principis malitiosè vel astutè interpretatur, infamis est. C. de leg. l. 2. solus princeps ipsum debet interpretari, sup. tit. proxi. inter alia. vbi de hoc. & ff. de praeto. stipu. in. § toris. tū legatus quandoque ipsum interpretatur. sup. de postu. c. 1. versus fi. & consuetudo legē interpretatur. sup. de consue. cum dilectus. Ioan.

¶Glo. seq. alleg. 5. & 6 cor. & 6. cōtraria, quę sit & soluit. Io.

b Latissimè.]ff. de cōst. prin. l. vlti. & 2. q. 3. c. si quem. § pulsator in fi. & 16. q. 1 frater noster. & sup. de vsu pal. c. 1. fi. sup. de dona. cū dilectus. argu. 5. C. de inoffi. testa. l. si quando. C. de preci. impe. offe. quoties. ff. ne quid in lo. publi. l. 2. § merito. et 35. q. 3. qd scripsi. 3. de consan. q dilectio & sup. de pben. c. vl. Sed nūquid in rescriptis facienda est larga interpretatio, cū sm intellectū illius qui cōcessit, sint intelligenda. Parg q si. ff. de verbo. oblig. inter stipulantē. Dicas q nō, quia litis potius restringendę sunt quā ampliādę. sup. de rescrip. nōnulli. & c. vl. arg. imò nec illud q indulget beneficium est ita interpretādū, vt multū lędat aliū s sup. de praeb. relatum. & 85 dist. ar. hi diaconum Florentinum. Io.

Ioan. in Hi. c. 20.

C Vm in partib⁹.] Cōmunis diuisio Secunda pars ibi, Cū autem. Abb.

ti. 1 tio.

1. C. & 2 ff. in

datum nostrum interpretari aliter,[a] quàm deceat moliuntur, (cum beneficia principum sint interpretanda largissimè [b]) nostrum aperiendum duximus intellectū, videlicet quòd praebendam, quae tantum residentibus in victu & vestitu de communi confertur, ipsi magistro G. plene sicut vni ex alijs residentibus, iniunximus conferendam.

¶Idem Colubriē. & alijs episcopis in regno Portugallię constitutis.

¶Generale dicitur interdictū quod fertur nedū in prouinciam sed in villā vel castrū.

CAP. XVII.

Cum † in partibus vestris saepè contingat diuersa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubiū reuocari: cum illi, qui ab ecclesia Romanā decorari priuilegio meruerunt, videlicet, vt cum generale interdictum terrae fuerit, liceat eis ianuis[c] clau-

10 sis, nō pulsatis campanis exclusis excōmunicatis & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare: interdicto particulari se asserant non arctari, dicentes interdictum generale dumtaxat, cum regnum, vel saltem prouincia tota subiicitur interdicto: & infra.

20

Cum autem in priuilegi s[d] de regno vel prouincia nil expresse[e] dicatur, nomine [f] terrae, non solum regnum uel prouinciam intelligi uolumus, uerumetiam uillam & castrum,† ut & in his[g] locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

30

¶Idem Altissiodorēsi epi.

¶Priuilegium contra consuetudinē iuri communi obuiā tamlargè est interpretādū: hoc dicit secundum intellectum abbatis antiqui. Et est casus not. secundum hunc intellectum.

40

CAP. XVIII.

Cum † tibi de benignitate sedis Apostolicae sit indultum, quod ordinatio[h] rerum clerico-

50

f Nomine terrae.] Vide qualiter uerbum simpliciter positum intelligitur, generaliter de quacunque terra parua vel magna. si. 19. dist. si Romanorum. & 3. de priui. quia circa. & sic generale dr interdictum ex quo tota terra subiicitur interdicto, siue sit ciuitas, puincia vel villa, quia generale dr quantum ad locum illum cum nullus excipiatur. 2 Ber.

¶Glo. seq. arguit, signat ptiū, & soluit.

g In his locum habeat.] No. hic appellationē nominis ampliari per interpretationem. si. 28. q. 1. idololatria. & ē ar. odiū ampliari, & fauorem restringi ff. de his q not. infa. l. 2. § exercitū. 2 Arg. ōtr. ff. de libe. & posthu. cū quidam. sed in ueritate nulla est ampliatio: vt dixi in proxi. no.

Cum tibi.] Verbū, clericorum, etiam canonicos comprehēdit. hoc dicit. Cōmunis diuisio: secunda ibi, Consultationi.

¶Pone sic casum sm intellectū abbatis antiqui: In quibusdam partibus Frāciae erat consuetudo, q ppin qui succederent clericis intestatis, etiā in bonis acquisitis intuitu ecclesię: cōtra hāc consuetudinem Papa concessit priuilegiū cuidā epo, q ordinatio rerum clericorū ab intestato decedentium esset in sua dispositione: dubitabat, an appellatione clericorum uenirent canonicis rndet. q sicut n litera. Vel sic secūdū Be. Altissiodoreñ.

2 Erit ēe particulare cū interdicerent eorū ecclesię vel oratoria secū lū Lau. & Vin. I. A.

†Cōcor. tex. i c. ex pscti. de sen. excō. li. 6. & ibi no.

†Ca. 2. eo. ti. in 3. compi. pars hui⁹ supra de testam. c. cum tibi.

CASVS. In regno Portugalliae diuersa loca supponuntur aliquando interdicto: quidam habentes priuilegia vt liceat eis celebrare diuina ianuis clausis & exclusis excōmunicatis & interdictis, cum generale interdictū terrae fuerit, asserebant se non teneri particulari interdicto, dicentes interdictum generale solummodò, cū regnū vel prouincia tota subijcitur interdicto. Eps Colubriē. consuluit Papam qn generale vel particulare dici debeat interdictum: respondet Papa, Cum in priuilegijs illorum de regno vel puincia nil dicatur, per hoc verbum, terrae, non solum regnum vel prouincia intelligitur, sed etiam villa vel castrum, vt in his locū habeat q de generali dicitur interdicto. Not. q nomine terrae continetur regnum, prouincia, castrum & villa.

c Ianuis clausis.] si sup. titu. prox. permittimus. & sup. de priuileg. quod nonnullis.

d In priuilegijs.] quibus permittitur, vt possint celebrare diuina suppressa voce, ianuis clausis, &c.

e Nil expresse dicatur.] ergo nec aliquis debet interdictum ad regnum vel prouinciam restringere: quia si Papa de ho. cogitasset, illud in priuilegijs expressisset. sup. de dec. ad audiētiā. & sup. de transla. inter. Ber.

eps obtinuit indulgentiam domini papae, vt ordinatio rerum clericorum decedentiū ab intestato in episcopi dispositione consisteret: orta est contentio inter episcopum & canonicos super uerbo illo, rerum clericorum: dicebant canonici quòd appellatione clericorum non intelligebantur canonici. Consultus Papa super hoc, respondet quòd appellatione clericorū & canonici & alij omnes comprehenduntur. Not. quòd appellatione clericorum canonici comprehenduntur.

60

[Gloss. sequens ponit duas lectur. & primam approbat.

h Ordinatio rerum.] Non intelligas de rebus clericorum patrimonialibus, vel quas intuitu personae acquisierint: in illis enim proximiores succedunt clericis intestatis, si non habent consanguineos, ecclesia succedit eis, 12 quaest. vlti. in quo casu potest intelligi quod hic dicitur de rebus ecclesiarum, de quibus aliqua in uita sua in aegritudine poterant elargiri supra de testa. ad haec, & capitu. relatum. & secundum quòd ipsi poterant concessum fuit huic epscop per hanc indulgentiam, aliàs iniqua fuisset haec indulgētia, quae in totum tolleret ius alterius C. de preci. impe. off.

perat. offer. quoties. arg. supra. de off. ord. licet. cum suis concor. Vel potest intelligi vbi clericus bona propria in pias causas erogari p̄cepit, non designando personam per quam hoc fieret: vel si designat personam, negligens erat: in his casibus pertinet hoc ad episcopum diœcesanum. C. de epis. & cle. nulli. & in Auth. de eccl. tit. §. si quis autem pro redemptione col. 9. & §. de test. tua. & c. Ioannes. prior expositio melior e. i cū littera dicat, ab intestato decedentium: quia non dicitur decedere intestatus qui alij commisit dispositionē rerū suarum sup. de testa. cum tibi.

¶ Glo. seq. dat simile, & signat contrarium.

a Appellatio vocabuli clericorum.] Largissimè sumit hoc vocabulum, clericorum, pro omnibus clericis subditis ipsi episcopo vt comprehendat canonicos & oēs alios: quia ex quo simpliciter & indefinitè concessa fuit ei ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato, de omnibus intelligendum fuit. s. §. ti. proxi. vbi habes concordantias de hoc: sic appellatione beneficiorum tam maiora quā minora beneficia intelliguntur. inf. eo. ca. pen. strictius tamen sumitur. inf. c. prox. ꝑ clero tantum cathedralis ecclesiæ. indulgentia enim largè est interpretanda. sup. c. cum olim. Arg. contra. sup. de translat. c. vlt.

† Quia illud de iure cōi ꝑtinet ꝑovt ꝓbatū est nisi fortè dicas ꝗm In. ꝙ it i de cōsuetudine hoc spectabat ad aliū puta archidiaconū, vel qa cōcedebat dispositio & ex illis solueret debita ecclesię suę ius. c. pe. Ioan.

† Ca. 3. eo. ti in 3. compil. † præstent.

Hoc nomen ecclesia a varias habet significationes. quandoquè designat tantùm episcopum. 7. q. 1. scire. quandoquè viros ecclesiasticos 63. dist. in fi. quandoq; ponitur pro maiori par. Cap. 66 dist. Apostolica quandoquè restringitur ad canonicos matricis ecclesiæ. 63. dist. §. vlt. & 10 q. 1 antiquos. & 12. q. 1. videntes. & hic. quandoquè designat quālibet ecclesiam prouinciæ. s. de vsu pal. cum super sic appellatione clericorum omnes intelliguntur. sup. ca. proxi. quandoquè designat congregationem fidelium de conse. dist. 1. ecclesia. & sic sumit 3. q. 4. Engeltrudā. quod probatur. sup. tit. proxi. c. penul. Ber.

¶ Gl. seq reddit rationem.

d Et si capitulū.] & meritò: quia non est tanta communio inter ep̄m & alias ecclesias, quanta inter ep̄m & ecclesiam cathedralem sup. de testam. re sisti, vltra mediū, cū quia ipse efficitur vnū corpus, & ipsi membra sup. de his quæ fi à pla. si con. c. nouit.

e Principaliter. Ergo secundario tenetur ecclesiæ: quod videtur per hoc quod hic dicitur: quia si tenetur episcopo, tenetur eccl. sic 7. q. 1. scire ergo videt ꝙ hēat plures dños qd nō est verum: qa non censētur diuersi.

§ De varijs significationib⁹ huius nominis, ecclesia, vide Turrecremat in summa de ecclesia. li. 1. c.

† deb. a

† C. 4. eo. ti in 3. compi.

rum ab intestato decedētium, in tua dispositione ꝑmaneat: Nos cōsulere voluisti, an appellatio a uocabuli clericorum tā ad canonicos, quā ad nō canonicos extendatur: & inf. ¶ Consultationi tuę taliter respōdemus, ꝙ appellatio clericorum non solùm alios, sed etiam canonicos comprehendit.

¶ Idem Preposito & capitulo. Placentino.

Iurans obedire prælato & ecclesia non clero diœcesano sed capitulo ecclesia cathedralis obedire tenetur.

CAP. XIX.

Cum † clerici Placentini iuramentū præstant † sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis b ero & obediens Placentinæ ecclesiæ, & domino meo episcopo Placentino: Nos consulere voluistis, vtrū intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tantum ecclesię cathedralis? Nos igitur taliter respōdemus, quòd per ecclesiæ Placen. vocabulum c in forma iuramenti prescripti non debeat † intelligi totius diœcesis clerus: & si capitulum d intelligatur ecclesiæ cathedralis: is tamen, qui præstat huiusmodi iuramentum, episcopo tanquam capiti principaliter e obligatur.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucan.

Appellatione ecclesiasticę censurę comprehenditur excommunicatio, suspensio, & interdictum.

CAP. XX.

Quærenti, † quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi, cum huiusmodi clausulā in nostris litteris apponimus: Respōdemus, quòd per eam f non solum interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis

Cum clerici.] Comunis diuisio: Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Clerici Placentini iuramentum præstant ep̄o Placentino sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinæ ecclesiæ, & dño meo ep̄o Placentino: capitulum Placentinū consuluit dñm Papam: vtrum per vocabulū illud, ecclesiæ Placentinæ, intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tantum ecclesiæ Placentinæ? Respondet Papa, ꝙ per vocabulum illud non debet intelligi totius diœcesis clerus: licet capitulum intelligatur ecclesiæ cathedralis: ille tñ qui præstat huiusmodi iurm, ep̄o tanquam capiti principaliter obligatur. No. ꝙ cum dico, ecclesia cathedralis, nomine ecclesiæ intelligitur episcopus & capitulum, & non alij clerici: quia episcopus est in ecclesia, & ecclesia in episcopo.

b Fidelis ero.] De hac forma, & quæ in ea continentur, habes sup. de iureiu. ego. N. & 22. q. vlt. de forma. & fi. 23 dist. quanquam.

[Glo. seq. ponit sex modos quibus dicitur ecclesia.]

c Ecclesiæ Placentinæ vocabulum.] Strictè sumitur hic hoc nomen, ecclesiæ Placentinæ, tantum pro ep̄o principaliter & canonicis ecclesiæ cathedralis, & non pro clero diœce. & merito quia aliud est dicere, clerus ciuitatis, & aliud clerus diœc. sup. de resc. Rodulphus

Q Værenti. Cōis diuisio: Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. In litteris Apostolicis frequenter apponiē clausula. Per censuram ecclesiasticam: queritur, quid per eā claus. debeat intelligi? Respōdet Papa ꝙ per eā intelligitur interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia, vt iudex eam imponat quam magis viderit expedire, rerum & personarum circunstantijs indagatis. Not quod nomine censuræ ecclesiasticę, interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia intelligitur. Item iudex in pœnis inferendis circunstantias rerum & personarum considerare debet. Item pœnę sunt arbitrarię.

¶ Glossa sequens argu. contrarium, dissolutè tamen.

f Eam.] scilicet censuram: quod est nomen generale ad ea quæ sequuntur: sicut & verbum, correctionis, depositionem etiam continet, argum. 50. distinctio. contumaces ff. de offic. præsid. legatus. & l. ex omnibus supra de statu monach. ea quæ. §. quod si abbas. argum. contra, nam & verbum coercendi maiorem animaduersionem continet. ff. de offic. procon. meminisse in fi. argum. tamen contrarium. videtur, quia si iudex ita prouinciat, vim fecisti, nec distinguit, de priuata intelligitur. ff. de pœn. si prę ces. & cum quid incertum mandatur, & si alijs præstationibus causa mandati exsoluta sit quàm quæ inhæret mandato, dum tamen expediat, erit actio mandati.

dati, ff. man. si quis pro eo. Vnde sic cum dico, illum excommunico, vtramque sententiam, scilicet minorem & maiorem intelligere debes, sup. tit. prox. c. pen.

a Personarum.] hoc ideò dicit, quia in pœnis imponendis dignitati deferendum est & personæ, sup. de off. deleg. sanè, & c. pastoralis. ar. contra 50. dist. contumaces.

b Magis.] quia & plectendo & ignoscendo hoc solum benè agit, vt vita hominū corrigatur, 23 q. 5. quod deest. sic sup. vt li. nō contest. quoniam. in fi. & vt crescente contumacia crescat & pœna, ff. de pœ. relegati. Ber.

sententia valet intelligi: nisi † iudex discretus, rerum & personarum [a] circunstantijs indagatis, ferat, quam magis [b] viderit expedire.

¶ Idem Cæsaraug. † episco.

¶ *In priuilegijs de decimis noualium non soluendis, illud appellatur nouale, de cuius cultura non est memoria & quod prius modicum, vel nullum fructum afferebat.*

Quid.] Primo ponit quæstio. Secūdo responsio ibi, Licet. In qua primo ponit duas opi. Secūdo soluit ibi. Nos. Tertio moderat ibi, Sed nec de quolibet. Abbas Sic.

CASVS. Religiosi quidā habent indulgētiam, vt de noualibus suis decimas non soluant; quæsitum fuit à Papa, quid intelligi debet per uocabulū nouale; quidā dixerunt, quod nouale est terra quæ anno cessat: Alij dixerunt, quod nouale sit ex sylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur; & vtraquè interpretatio ex legibus ciuilib. habetur. Papa tamē dicit, quod illa fuit intentio antecessorum, cū indulgētiam de noualib. concesserunt, quod nouale sit terra de nouo ad cultū redacta, de qua nō extat memoria quod culta fuisset: verūtamen non credit Papa de quolibet tali nouali indulgentiā fuisse concessam, nisi de illo solūmodo, de quo religiosus locus decimā percipere potest sine graui detrimento parochialis ecclesiæ: cum sæpe de tali loco inculto parochialis ecclesia magnos percipit decimarū ratione prouentus. No. quod nouale dr̄ dupliciter secundum leges, scilicet terra præcisa, quæ anno cessat; Itē sylua quæ arborib. extirpatis ad cultū redigit. Itē s̄m canones dr̄ nouale ager de nouo ad cultū redactus, de quo nō extat memoria, quod aliqn̄ fuerit cultus. Itē indulgentia siue priuilegiū non datur in graue detrimētū alterius. Itē de loco inculto dantur ecclesiæ prouentus ratione decimarum.

CAP. XXI.

Quid † per nouale vocabulū intelligi debeat, tua fraternitas requisiuit. Licet autem quidam dixerint, [c] quod nouale sit terra præcisa, quæ anno cessat alijs asserentib. [d] quod ex sylua, quæ arborib. extirpatis ad cultum redigitur, fieri noua le dicatur, quarum utraque interpretatio ex ciuilibus legibus [e] colligitur. ¶ Nos † igitur inquisitioni tuæ respondemus, quod eam credimus prædecessorum nostrorum intentionē fuisse, cū pijs locis indulgētiam de noualib. [f] cōcesserunt, vt nouale intellexerint agrum de nouo [g] ad cultum redactum; de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset. ¶ Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiam [h] fore concessam, nisi de illo dumtaxat, cuius decimam religiosus potest cōuētus absque graui detrimēto parochialis ecclesiæ detinere, cum talis sit sępè locus incultus, de quo parochialis ecclesia magnos [i] percipit decimarū ratione prouentus.

10

20

30

40

50

c Dixerint.] per legem illam, ff. de verb. signifi. sylua cædua, §. pen.

d Alijs asserentibus.] per l. illam, ff. de termino amoto. l. vlt. §. antepe.

e Legibus.] prædictis.

f De noualibus.] s̄. de deci. ex parte.

g De nouo.] Sic sup. c. 1. & etiam mancipia dicuntur nouitia, quæ anno nondum seruierunt, ff. de pub. & vec. l. vlt. §. quoties. & vinum dicitur nouum, quod non habet annum, ff. de triti. vi. & oleo le. vetus. & Greg. nouas appellat nuptias, quæ inf. circa annum contrahūtur, 35. q. 9. c. 1. Sed [1] videtur quod nouale dici debeat terra intra annum culta. Sed hoc non est verum, immo terra ex quo de nouo redacta est ad cultum, de qua nō extat memoria, quod culta fuerit, semper erit nouale, quantū ad ius decimarū, ex quo semel fuit noua le, sup. de priuil. c. vl. & argu. sup. de deci. ex parte 3. ●

h Indulgentiam.] de qua tu habes sup. de deci. ex parte 2. & c. ex parte 2. [Glo. sequitur arg. à cōtrario, signat contrariū, ponit opin.

i Magnos.] Ergo à contrario sensu uidetur, quod si nullos, vel modicos cōsueuit habere, nihil habebit ecclesia parochialis de illo nouali, etiā post tempora quantacunque, quod est verum. sup. de priu. c. vlt. Ar. contra 35. q. 3. quod scripsi [2] sicut dicitur de fundo dotali, qui etiā soluto matrimonio adhuc dotalis dicitur, ff. de fūdo dot. et dirupto. arg. contra. 35. q. 5. quod scripsi. Tamē potest dici, vt dixit Io. & T. quod si ecclesia parochialis etiam tractu tēporis incipit lędi grauiter, desinit esse nouale. argu. s̄. de don. Apostolicæ, & argu. huius decre. licet hic uideatur respicere principium noualis: si enim priuilegium incipiat esse iniquum, perditur priuilegiū, s̄. de deci. suggestum, argu. 63. dist. c. quia sancta. §. verum, & ff. de vul. & pup. substi. ex facto. & ab eo, quod diu æquum visum est, receditur propter euidentem vtilitatem, ff. de consti. princ. in l. pen. ergo eadem ratione propter enorme damnum receditur ab eo quod diu obtentum est; aliàs semper erit nouale. sup. de priui. c. vlt. Ber.

¶ Idem abbati F. & P. monachis Alcobaciç. †

¶ *Si ecclesia subiecta episcopo vnitur alteri, vel gubernāda committitur, saluo iure matricis ecclesiæ: per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis, & non Romana.*

CAP. XXII.

Venerabili † fratre nostro Colubrien. epō didicim⁹ cōquerēte,

60

Venerabili.] Per matricem ecclesiam cathedralis ecclesia intelligitur, non Romana. hoc dicit. In prima parte ponitur episcopi querela; In secunda dat iudices illi, ideoque. Abb.

CASVS. Fratres sanctæ Crucis monasterium de Argarijs receperunt sub protectione sua, quod consueuerat Colubrien. episcopo iura episcopalia exhibere; tandem quidam prior illius monasterij, qui fuerat canonicus Colubrien. impetrauit super hoc quoddam priuilegium tacita ueritate, saluo iure matricis ecclesiæ; occasione huius verbi, saluo iure matricis ecclesię, dictus prior nolebat Colubrien. epō de iurib. epālib. rūdere, nec obedientiam exhibere, dicēs, quod per matricē ecclesiā intelligit Romanam ecclesiam, & nō cathedralē; vnde conquestus fuit dño Papæ; mandat papa quibus-

Margin notes: 1 oīb. an. codicilli: vt ex discre... lectio ve videtur. dē, Cæsa gustanē. tpr Io. xxij. ... est I ... episco. | ap. 5. eo. 13. cōpi. | ... plerisq; ... Nos ... taliter ... Nos ... &c. | 1 Alias lex, sic videret, &c. | 2 Vide nota ta in ca. & si Christus. s̄. de iureiu. in gressa. c. pe. † De Alcobacensi monasterio uide notata in c. cū olim s̄. & priuilegijs. | ‖ Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp.

dam, quod si aliquid non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat diœcesano episcopo respondere, compellant dictum priorem ad præstandum obedientiam dicto episcopo, & de alijs respondere sicut prædecessores ipsius, prædecessoribus ipsius episcopi responderunt: non obstante priuilegio in præiudicium Colubrien. ecclesiæ per subreptionem obtento, quia per illud vocabulum, matricem ecclesiam, cathedralis intelligit, non Romana. No. quod monasteria tenentur episcopo iura episcopalia exhibere, nisi fuerint exempta. Item priuilegium in præiudicium alicuius tacita ueritate obtentum, nō valet. Itē per matricē ecclesiā cathed. eccl'a intell'r.

a Per matricem.] Fortè in priuilegio illo cōtinebatur, saluo iure matricis ecclesiæ & noie matricis ecclesiæ itelligit quālibet eccl'a cathedral's, 1 63. di. ex his, & 12. q. 1. vidētes. & hic in fi. tit.

b Intelligit.] Non attendēs quod q. nimis astutè interpretatur principis bñficium, notatur infamia. C. & leg. & sē. cons. l. 2. La.

c Si aliud.] puta priuilegiū exēptionis, quoniam nulla pr̄scriptio in hoc casu valeret sup. de præscrip. cum non liceat. Tā.

d Volumus.] Et nos idē velle debemus, ex quo illud pcipit obseruari. 11. dist. qa nesciat, & eius interptatio ius facit quo ad omnes. C. de leg. & se. con. in fi. Lau.

Ex parte.] In prima parte qrelā Comitissæ ponit: in secūda iudices instruit, secūda ibi, Ad intelligendam. Abb. Sic.

CASVS. Officialis vel ppositus Comitissę Blesen. cepit quēdā latronē: & iustitia fuit idē facta, post factā iustitiā, latro ille fuit per Capitulū, Carnotē. requisitus, qa dicebat eū in terra ipsius captū fuisse: officialis comitissæ dicebat eū captū fuisse in terra comitissæ: & sup hoc cautionē obtulit de parēdo iuri; s. d capitulum nihilominus terrā comitissæ supponit iterdicto fecerūt, quod relaxare noluerūt, nisi prius eis solueret emenda occasione priuilegij sui, in quo continetur, quod nemini liceat excommunicatis vel nominatim interdictis pro ecclesia Carnotensi, absque congrua satisfactione beneficium absolutionis indulgere: Sed quia comitissa absolutionem obtinere nequiuit, appellauit ad Metropolitanum: qui postea dubitauit super clausula priuilegij: vnde qūiuit a papa interpretationē illius clausulæ priuilegij Carnoten. Dominus papa coram quo prædicta & alia pposita fuerunt, sup hoc dicit distinguendum esse ad intelligendū clausulam illam, vtrū in aliquem sentētia lata sit pro contumacia tantum: qa citatus noluit stare iuri, vel ēt pro offensa: qa iussus noluit maleficium emēdare; In primo casu sufficit quod sentētia relaxetur, si prius sufficiēs standi iuri cautio præbeat, in secūdo uero casu, si offensa est manifesta, non debet sententia relaxari, nisi prius præstetur emenda. Si uerò dubia est offensa, & cautio cōpetens de iuri parēdo pręstetur, dēt snia relaxari. No. quod iterdictus pōt agere, vel procuratorem cōstituere. Item interpretatio priuilegij si dubitetur de illo, dēt fieri ab eo, qui dedit priuilegiū; qa eius est interpretari cuius ē cōdere. Itē hoc priuilegiū reducit ad ius cōe, sm quod dictā indulgētiam intelligit Papa; & ideo ad cautelā tm̄ valet illa indulgentia, qa solet plus timeri, &c. Itē excōicatur quis aut pro cōtumacia, aut pro offensa, siue pro crimine.

e Cum ipsius.] s. Comitissæ.

f Præpositus.] Laicus officialis.

g Clausulā.] pmissā, s. nemini liceat excōicatis vel noiatim interdictis, pro canonicis Carnotē. absq; congrua satisfactione absolutionis bñficiū idulgere, quod hēs ī. c. proxi. [Gl. se. successiue sol. duas obiec. & vnā qō.

h Pro contumacia.] Non vr quod hæc distinctio locū hēat, vtrū qs excōicet pro ctie, an pro cōtumacia: qa nemo excōicat, nisi pro mortali pcō, & qui aliter nō pt corrigi. 11. q. 3. nemo. in fi. 45. di. sed illud. & 24. q. 3. tā sacerdos & 11. q. 3. certum. immo bene hēt locum hæc dist. quicunque. n. vocatus legitime

† Argaril.

1 Et qualibet baptismalis, de trā sac. preterea. a. de pręsc. ex transmiss. sa, 2 ecc. edi. ad audientiā. & cle. de sent. exc. c. 1. Io. And.

quod cum fratres Sanctæ Crucis monasterium de Argarijs† sub protectione sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura consueuerat ab antiquis tēporibus exhibere, nunc quodā de canonicis suis sine suo consensu ibi facto Priore, occasione cuiusdā priuilegij a C. Papa veritate tacita īpetrati, eidem episcopo obediētiam denegat exhibere, ide sumpta occasione quod per matricem [a] ecclesiam non cathedralē intelligit, [b] sed Romanā: & infra.

¶ Ideòque mandamus, quatenus si aliud [c] uobis non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat diœcesano episcopo respondere: vos eum ad eam præstandam eidem sicut prædecessores sui prædecessoribus episcopi præstiterunt, per cēsuram ecclesiasticā compellatis, non obstante priuilegio in præiudicium Colubrien. ecclesiæ per subreptionē obtēto: Nos enim per matricē ecclesiam cathedralem intelligi volumus, [d] non Romanam.

¶ Idem abbati sanctę Genouefæ, Decano & cancella. Parisien.

¶ *Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia vel offensa dubia, absoluitur cautione præstita de stando iuri.*

Si verò fuit excommunicatus vel interdictus pro manifesta offensa, tunc prius debet satisfacere, antequam absoluatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per cōfessionē, uel probationem legitimam, vel rei euidentiam, hoc dicit cum c. seq.

CAP. XXIII.

Ex† parte in Christo dilectæ filiæ Comitissę Blesen. & infra.

¶ Proposuerunt nuntij Comitissę, quod cum ipsius [e] præpositus [f] quendā latronem ceperit, & iustitia fuerit inde facta, latro fuit per capitulū Carnoten. post factam iustitiā requisitus, quia eū in terra sua captum fuisse dicebant, & infra.

¶ Verum, cum super hoc de parendo iuri Comitissa cautionē offerret, canonici Carnoten. nihilominus terram eius fecerūt interdicto supponi: quod relaxare noluerunt, nisi prius solueretur emēda; dicebatur enim in Carnoten. ecclesiæ priuilegijs† cōtineri, quod nemini liceat excōmunicatis, vel nominatim iterdictis, pro canonicis Carnotē. absq; congrua satisfactione absolutionis beneficiū indulgere: & infra.

¶ Ad intelligendam autē clausulā [g] priuilegij memorati credimus distiguēdum, vtrū in aliquem interdicti uel excōmunicationis sententia sit plata pro cōtumacia [h] tm, quia

† Cap. 7. eodem tit. ...

† forte, priuilegio.

2 Quamquam fa... tē ... fert ... da ... excō... tionis ... tradit ... fimē ... hum ... Tr... fectio. 25. ... resormat. 3.

legitimè ad iudicium nõ venit, pro quacunque re, contumax reputatur, vndè propter talem cõtumaciam excommunicari potest, si res talis sit, quod actor non possit in possessionem mitti. sup. vt li. non conte. tuæ. & tunc sufficit præstare cautionẽ standi iuri: quia pro sola contumacia excommunicatus fuit, scilicet quia non venit, & nõ pro re aliqua: q̃a nõdum cõstabat in quo teneret actori. Si pro offensa, tunc excommunicatur, puta cõmisit maleficium, & illud fuit notorium, vel per sententiam, vel per facti euidentiam, vel per confessionem. j. c. proxi. & s. de coha. cle. & mulie. c. vlt. & condẽnatus de ipso maleficio cum nõ satisfaceret, fuit excommunicatus, hic talis non dẽt absolui nisi primo satisfaciat, cum cõstet de maleficio suo, & tamen hic interuenit contumacia antequã excommunicaretur: quia non soluit in termino statuto, sed hic directè excommunicatur, quia non satisfecit, sed in alio casu nõ, nisi quia non venit. Idem esset si maleficium notorium esset, si publicè proponatur, quicunque fecit tale maleficium satisfaciat læso vsque ad talem diem: aliàs sit excommunicatus: post terminum non absoluetur, si veniat ad iudicem, & petat absolui, nisi satisfaciat. 23. q. vlt. pessimam. & ita bona est distinctio. Præterea, superfluum videbitur priuilegium illud: quia de iure communi illud competit cuilibet, quòd nullus absoluatur priusquam satisfaciat: vt c. pessimam, & s. de off. deleg. ex litteris 17. q. 4. de presbyterorum, & 11. quæst. 3. excellentissimus, in fi. & sup. tit. prox. parochianos. Potest dici, quòd solet plus timeri. & c. 23. distin. quanquam, & supra de hære. si aduersus, multa enim conceduntur quæ sunt de iure communi. 24. q. 2. c. sanè, in fi. & 33. q. 2. admonere, vbi, viaticum tibi concedimus, & tamen omnibus pœnitentibus in fine datur. s. de pœ. & remis. quod in te, & s. ti. proxi. permittimus. ¹ Quid si aliquis ita pauper sit, quòd non potest satisfacere? præstet cautionem quod satisfaciet cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. s. de sol. Odoardus. Quid si cautionem præstare non potest? tunc iuret, ar. C. de epi. & cle. auth. generaliter. præstet quam potest sup. de do. post diuor. resti. c. pe. licet videretur quòd talis casus non excuset. arg. sup. de rap. super eo. & C. de fur. subtracto. nam quandoque aliquis non absoluitur propter delictum suum, sed differtur absolutio. 11. q. 3. qui iubente. 18. distin. si quis adesse & 26. q. 7. sacerdos. sup. de offi. ord. significauit & 11. q. 3. si quis episcopus damnatus. Nulli tamen est finaliter pœnitentia deneganda. 26. q. 6. si presbyter, & c. seq. quia ecclesia nulli claudit gremium suũ. C. de sum. trin. l. vlt. prope. fi. Bern.

[Glo. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.

a Citatus.] Trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. de illicita. ff. de re iud. contumacia. vndè videtur, quod non veniens ad primam citationem, non sit contumax, arg. C. de iud. sancimus. & supra de procu. querelam. vbi de hoc & 5. q. 3. si ægrotans Ber.

b Iussus.] Et hæc contumacia est ff. de rei ven. qui restituere, & non excommunicatur quis nisi pro contumacia, sed hoc intellige vt dixi in magna glo.

c Sufficiens] sic supra de sequestra. ad hoc. sufficiens cautio est, si pignora, vel fideiussores dentur. ff. man. si mandato Titij. §. vlt. De hoc dictum est s. vt li. contestata. quoniam. §. in alijs.

d Manifesta.] Ex hoc verbo orta fuit contentio, quæ determinatur prout dicitur, j. c. proxi.

quia, scilicet citatus ᵃ stare noluit iuri: vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus ᵇ noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congrue satisfieri, vt sñia relaxetur, si prius sufficiẽs ᶜ standi iuri cautio tribuatur. In secundo verò si offensa est manifesta, ᵈ non credimus satisfieri congrue, vt relaxetur sententia, nisi prius sufficiẽs præstetur emenda. Si verò dubia ᵉ est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eãdem, si parendi mandato ecclesię† competens satisfactio præbeatur.

¶ Idem Comitissæ Blesen.

¶ *Summatũ est supra c. proxi. vel dic: Manifestum dicitur, quod per confessionem, vel probationem legitimam, vel euidentiam rei constat.*

CAP. XXXIIII.

CVm † olim pro canonicis Carnoteñ. quoddam capitulũ contra te fuerit allegatum, ᶠ quod dicebant † in ecclesiæ suæ priuilegijs contineri, vt videlicet nemi-

[Glossa seq. obijcit, & dupliciter soluit.

e Si verò dubia.] Quomodo ergo iussit iudex maleficium emendare, si nõ fuit manifestum? Item si sententiando iussit, ² factum fuit notorium per sententiam, supra de coha. cle. & mulie. cap. vlt. ergo non potest esse dubia offensa. Sol. quandoque iubetur à iudice sententiando 11. quæst. 3. qui iubente. ff. de re iud. quod iussit, & hoc fieri nõ debet, nisi cũ res est manifesta. 11. q. 3. grane, quandoque iubet in lex non sententiando: vt si statim cum comparuerint coram eo partes, reus confitetur: quia confessus pro iudicato habetur, ff. de confes. l. 1. C. eodem. leg. vnica. si tantum pręcipit vt satisfaciat, non hoc faciat sententiando: quia non omnis vox iudicis auctoritatem rei iudicatæ continet, C. de sent. & interlo. omn. iud. ex stipulatione, & 3. q. 6. hoc quippe. & adhuc potest reus allegare errorem suum, ff. de confess. l. 2. vndè non est res manifesta: & ita potest intelligi quod hic dicit Io. vel sic, ad querimoniam alicuius de aliqua offensa eam exprimendo iudici, ipse iudex præcipit reo, vt satisfaceret illi vsq; ad certum terminum, aut compareret coram eo responsurus: aliàs excommunicabat illum, nisi alterum istorum faceret: & ille non venit, & sic fuit excommunicatus; si ipse petat absolui, sufficit quòd ipse præstet cautionem standi iuri: quia offensa tunc dubia est, & si fama sit quod id fecerit, vel quod iudex à pluribus hoc intellexerit.

CVm olim.] Communis diuisio: Secunda ibi, Quia verò. Et dubium emanauit ex responsione Papæ s. c. proxi. Abb. Sic.

CASVS. In prædicta decret. dicitur, Si offensa est manifesta, non debet quis absolui nisi prius præstet emendam: super verbo illo, manifesta, orta est contentio: dicebant canonici, quod illa offensa dicitur manifesta, quæ sibi, & non alijs manifesta videtur: Ex parte Comitissæ dicebatur, quod ad eorum arbitrium non est standum: quia semper dicerent offensam manifestam: Super hoc scribit Papa Comitissæ, dicens, dum ansam soluimus, nõdum dicimur ligauisse: propterea quod dicebãt canonici Carnoteñ. offensam illam manifestam esse, non quæ iudici, nec quæ alij, sed quæ sibi tantum manifesta videtur, sed Papa dicit illam offensam manifestam, quæ vel per confessionem, vel per probationem legitimam nota fuerit, aut euidentia facti, quæ nulla possit tergiuersatione celari. Nota, quod non dicitur plenè responsum, cum responsio est obscura, & ad plura possit referri. Item non est standum confessioni alicuius in iure pro se facto. Item manifestum ponitur in prædicto capitulo pro notorio. Item manifestum dicitur tripliciter, scilicet confessione, probatione, facti euidentia.

f Allegatum.] sup. c. prox. quod continetur hic j. ibi, nemini, &c. vsque ibi, quia verò. Bern.

† Dictio ecclesiæ, deest in vetustiorib. codicib. & in oib. Vaticanis.

² Idẽ notat̃ s. de elec. dudũ in gl. sed pone, & de hoc in Aut. de exhib. & itrodu. reis. §. sancimus. versic. suscepto. i gl. 1. & in Specul. de sen. prola. §. 2. vers. ẽ quoque. & de forma eius §. vt autem circa principium.

† Cap. 8. eo. ti. in 3. cõp. huius decr. intellect⁹ pẽdet ex superiori capite.

† Dicebat.

¹ j. c. dile... põt dici ...cet priuilegiũ i il...ductio de hic q̃ri... non cõti... gratiã: ...ebat tñ ...lio, quo ...ebãt ca... ...lo excõi ..., vel in... ...icere p... offen... s. ad idẽ ...scr. ex ... deca... ...o. Aod.

a Dum ansam.] Dicitur quandoque ansa auricula scyphi, vel vrcei, vel calicis, quæ manu tenetur, ff. de rei vend. in rem, §. 2. hic dicitur ansa nodus cursilis, & facilis ad soluẽdam, ita factus, quòd si rectè trahatur caput fili, omnimodo est solutus nodus: si malè trahitur: ligatus remanet, ita ɔtingit Papæ in solutione quæstionis p̃cedẽtis decretalis de offensa manifesta, q̃ modo hic soluit inferius apertè.

b Dicimur.] A peruerse intelligẽtibus: vt à canonicis Carnotens.

c Proponentibus.] & malè.

[Gl. seq. iustificat textum, & obijcit, & soluit.

d Non quæ iudici.] Et hoc fatuũ erat dicere, q sibi credendũ esset in præiudicium alteri⁹: Immo iudex secundum motũ animi sui, & secundum sensum iudicare tenetur, sup. de consue. ad nostram, & sup. de renũ. in præsentia, & ĩ. de testi. in nostra, & 3. q. 7. iudicet. & secũdũ q sibi videtur. ff. de arbi. quale. dũ tamen secũdum leges, & canones, in Auth. de iud. §. quia verò, col. 6. in Auth. de defen. ciui. §. iusiurandum col. 3. Sed videtur, q illud dicatur manifestum, quod iudici videtur, sicut illud dicitur probabile quod ei videtur, sup. de app. vt debitus. Respondeo, licet ad opinionem iudicis referatur, quid dicatur ꝓbabile, vt per hoc possit, & debeat appellationi deferri, ĩ. de app. cũ speciali, & ĩ. tit. prox. sacro, ad fi. secus est in manifesto, illud enim propriè dicitur manifestum, quod nõ eget probatione, 11. q. 3. eorum, sed hic sumitur manifestum pro notorio, prout in fi. dicitur, & 2. q. 1. de manifesta.

† Vide l. Iulia. ff. de cu. fu. no. in l. q mutuã, §. nõ ideo. ff. man da. gl. ĩ l. amissione, §. pe. ff. de ca. diminut.

ni liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & inf. ¶ Quia verò dum ansam [a] soluimus, nodum dicimur [b] ligauisse, propter hoc, quod eisdem canonicis (velut asseris) proponentibus [c] illam offensam esse manifestam, nõ quæ iudici, [d] nec quæ alij, sed quæ sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos rescribimus intelligere [e] manifestã, † quæ vel per cõfessionẽ, [f] vel ꝓbationẽ legitimè nota fuerit, aut euidentia rei, q̃ nulla possit tergiuersatione celari.

e Intelligere.] Ergo nos quoque sic intelligere oportet, ĩ. eo. venerabili. sic ĩ. de hære. cũ Christus. quia interpretatio principis ius facit, ĩ ti. proxi. inter alia. C. de leg. l. s. & vlt. 1 Bern.

f Confessionem.] & per sententiam, sic ĩ. de cohab. cleri. & mulie. c. vlt.

1 Vide ĩ. eo. in his, super vlt. gl. & c. venerbil. in gl. vlt. Ioan. And.

Abbate S. Siluani.] Verba priuilegiorum largam habent significationem; vndè verbum, secundum, & iuxta, in eis positum causatiuè tenetur, non conditionaliter. Ita communiter summatur: sed hæc summatio videtur nimis generalis, & non est vera indistinctè iudicio Panor. quia priuilegium in quantum præiudicat alteri, seu iuri communi, non debet largè, sed strictè intelligi: vt dixit ipse Panor. in c. olim, ĩ. eo. prima pars narrat factum: Secunda diffinit: ibi. His igitur. Prima subdiuiditur, nam in prima ponitur petitio pro parte electi. In secunda ibi, Cæterum, petitio & responsio cõtra electum. In tertia ibi, Ad hoc, responsio pro electo. In quarta ibi, Contra quod, responsio ɔ electum. Abb.

CASVS. Vacante monasterio S. Siluani, monachi elegerunt quendam de gremio suo in abbatem, & illam electionem suam petierunt à Morinen episcopo confirmari, sed monachis Sancti Bertini se opponentibus, ex aduerso, episcopus electionem illam noluit confirmare: propter quod partes ad Papam habuerunt recursum coram quo procurator S. Siluani electionem præfatam canonicè factam petijt confirmari: Sed procurator S. Bertini proposuit ex aduerso, q tam de consuetudine approbata, quam de speciali priuilegio Romanorum Pontificum, electio monasterij sancti Siluani debet de monasterio S. Bertini celebrari, vndè huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, contra cõsuetudinem, & priuilegia sedis Apostolicæ attentata: & monachi Alciateñ. debebãt de iure compelli, vt de monasterio S. Bertini personã idoneã sibi eligerẽt in abbatẽ: lite ɔtestata, & testibus receptis, Papa depositionibus testiũ diligenter inspectis, inuenit esse probatũ, q a xl. annis, & ĩ. monachi Alciateñ. elegerunt sibi abbatẽ de monasterio S. Bertini, & cũ quadã vice Guarinum monachũ Alciateñ. elegissent, electio effectum habere non potuit, donec apud monasterium S. Bertini ꝓfessione facta post aliquãtulũ tpis, qñ placuit abbati, & monachis S. Bertini in abbatẽ S. Siluani extitit electus. Itẽ in priuilegijs Romanorũ Põtificũ apparebat Alciateñ. abbatẽ de monasterio S. Bertini eligẽdũ. In priuilegio Paschalis Papæ ɔtinet: subrogationẽ abbatis penes monasteriũ S. Siluani, apud Alciaten. iuxta præteriti tpis morẽ in vestra semper concedimus dispositione cõsistere: & in priuilegio Calixti Papæ hmõi capitulũ inuenitur, Porrò iuxta Paschalis Papæ decretum, abbatis subrogatio ẽ penes Alciaten. nõ aliunde, q̃ de monasterio vestro fieri Apostolica auctoritate ɔcedimus. Ad illa rñdebat à parte aduersa. q et si verũ esset, q ĩ. prædictũ tps de monasterio S. Bertini sp fuit Abbas Alciaten. assumptus, ex hoc tñ dici non poterat, q aliqua consuetudo quasi p̃dicto iudicio fuisset obtenta, cũ id qđ dictũ est de dicto Guarino, ꝓ bono pacis factũ fuerit. Præterea, in priuilegio Paschalis dr̃. iuxta præteriti temporis morem: sed de more p̃teriti tpis non fit fides, vndè p illud priuilegiũ monasterio Alciaten. nullũ p̃iudicium generatur. Sed ɔ hoc respondebat, q hęc determinatio, iuxta p̃teriti tpis morẽ, & causalis, & cõditionalis põt intelligi, & referri tñ ad illud verbũ concedimus, q̃ ad infinitiuũ. s. cõsistere. Si n determinet verbũ illud ɔsistere, q est impersonale, conditionalis intelligitur, & est sensus: Concedimus subrogationem abbatis S. Siluani in vestra dispositione consistere, iuxta præteriti tpis morem, id est, si mos p̃teriti tpis talis fuit. Si verò determinet verbũ impersonale, causaliter dẽt intelligi, & est sensus: Concedimus iuxta p̃teriti tpis morẽ. i. quia mos p̃teriti tpis sic obtinuit, & iste est verior itellect⁹, qa cũ priuilegiũ sit lex priuata, & lex ñ dẽat esse obscura, sed certa, nec esset priuata, nisi aliqd indulgeret: ꝓfecto sic itelligẽda sũt verba, vt res de qua agit, poti⁹ valeat q̃ pereat, qa aliás priuilegiũ inutile esset Prętere a Calixt⁹ Papa determinationẽ illã dubiã remouit, dicẽs, q electio monasterij S. Siluani nõ fiat aliunde, q̃ de monasterio S. Bertini. His & alijs

¶ Idem episcopo, & Cantori Attrebateñ.

¶ Verba priuilegiorum debẽt intelligi, vt aliquid afferant, & non remaneat ambiguitas, & ideò verbum, secundum, & iuxta, videntur apposita causatiuè, non conditionaliter. h. d. Panormit.

CAP. XXV.

Abbate † S. Siluani Alciateñ. viam vniuersæ carnis ingresso, cũ eiusdẽ loci monachi elegissẽt quẽdam de ipsius ecclesię gremio in abbatẽ, & confirmationẽ electionis à Morinensi epo nequiuissent aliquaten⁹ obtinere, eã à sede Apostolica petierunt. ¶ Cæterum, procurator monasterij S. Bertini ꝓposuit ex aduerso, q cũ secun-

† Cap. 10. e. ti. in 1. cõp.

dum approbatam cōsuetudinem [a] & priuilegia Romanorum Pontificū abbates Alciateñ. debeāt de monasterio [b] sancti Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immeritò reprobanda, vtpotè contra consuetudinem diuturnam, & contra priuileg. sedis Apostolicæ attentata: & Alciateñ. monachi debeant † de iure compelli, vt de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in abbatem: & infra.

¶ Nos igitur depositionibus testium diligenter inspectis, inuenimus esse probatum quod a quadraginta annis & infra, monachi Alciateñ. abbatem sibi de sancti Bertini monasterio elegerunt: & infra.

¶ Et cum quadam vice Guarinum Alciateñ. [c] monachum elegissent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta, post aliquantum † temporis, quando scilicet eiusdem loci abbati & conuentui placuit, in Alciateñ. extitit abbatē assumptus. Ex priuilegijs quoque Romanorum Pontificum argui poterat Alciat. abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam priuilegio Paschalis Papæ huiusmodi capitulum apparet insertum: Subrogationem abbatis penes monasterium sancti Siluani apud Alciateñ. monachos, iuxtà præteriti temporis morem, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In priuilegio etiam Calixti huiusmodi capitulum inuenitur: Porrò [d] iuxtà [e] Paschalis Papæ decretū abbatis subrogationem penes Alciateñ. non aliundè, quam de vestro monasterio fieri Apostolica auctoritate decernimus. ¶ Ad hoc autem pars aduersa respondit, quod si etiam probaretur quod infra prædicti temporis spatium [f] de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciaten assumptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua quasi contradicto [g] † iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatus: & infra.

¶ Præterea cū Paschalis Papa subrogationē abbatis S.Siluani monasterio S.Bertini iuxta morē præteriti tpis duxerit concedēdam, nec † de more præteriti tēporis fiat fides [h]

His diligenter auditis dominus Papa adiudicauit monasterio sancti Bertini huiusmodi dignitatem, vt quoties vacauerit monasterium sancti Siluani, electio eiusdem fiat de monasterio sancti Bertini. ita videlicet vt tandiù monasterium ipsum hac debeat prærogatiua honoris gaudere, donec ibi viguerit obseruātia regularis, & personæ idoneæ inueniantur in illo, quę possint in abbatem assumi. No. q̄ cōfirmatio abbatis spectat ad episcopum. Item priuilegiū dicitur lex priuata. Item lex nō dēt esse obscura, sed manifesta. Item priuilegium semper debet intelligi, vt aliquid indulgeat: alias delusoriū esset. Item res de qua agitur, potius debet intelligi vt valeat quā pereat. Item aliqui tenentur eligere de aliena ecclesia & hoc ius p̄scribi potest, sed verum videtur si titulū habent qui præscribunt. Item priuilegiū amittitur per delict.

a Cōsuetudinē.] Ex hoc videt. q̄ sit benè recipiendus talis libellus, peto ius eligendi rōne cōsuetudinis, & si causa alia siue titulus nō allegetur. fic. s. de cau. pos. cum ecclesia & sup. de elect. Cumana. ff. commu. p̄. venditor. §. si constet. & s. de consue. cum dilectus. quæ similis est huic. 8. q. 2. seruitiū. ff. de aqua plu. arc. l. 2. §. vl. & 9. q. 3. conquestus. 63. dis. q. 2. Sed q̄ quia ex solo cursu tēporis non tollitur obligatio: ergo nec inducitur, ff. de act. & obl. obligationum. §. placet & sup. de p̄scr. si diligenti. Solū circa ius eligendi suffi. it probare cōsuetudinē præscriptam. De hoc dictū ē s. de cau. pos. cū ecclesia. Dic vt ibi. I.

b De monasterio.] Sed cum seruitutē sibi debere dicat, quomodo petit, vt aliquid sibi fiat, cum seruitus potius sit, ne aliquid fiat, 1 quā vt aliquid fiat, ff. de seruit. quotiens. §. 1. Solu. iure cōi necesse habet eligere, sed iure seruitutis debitæ petit ne aliundè eligat, quam de suo etiam monasterio: vt in si. patet, & ita ne aliquid fiat petitur vel verius dicas, q̄ benè petitur iure seruitutis, vt aliquid fiat. ff. de ser. ven. & si fortè. §. 2.

c Alciaten. monachum.] Hoc modo benè probatur seruitutis possessio. s. quia prohibitio facta est, ne ille esset abbas, & admissa fuit, quia per hoc, q̄ prohibebant, credebant vti iure suo: 1 q̄ exigitur in seruitutibus licet enim vtaris, nisi credas te iure tuo vti, vt paratus sis prohibere impedientem, non acquires seruitutem tempore. ff. de itin. actuque priua. l. vlt. arg. ff. quemad. ser. amit. l. vlti. Quid enim si vicinus tuus propter paupertatē, vel fortè q̄a non curauit, per 100. annos habuit ædificiū suum depressum non extollens illud, numquid propterea dēt tibi seruitutem altius nō tollēdi? Certè nō, a nisi crederes te ius habere, quod præsum: s si aliquādo prohibui sti interrumpere præscriptionem: interpellare enim deberes seruitutem, si vsucapere vis. ff. quemadmodū serui. amit. si q̄s alia. §. si cū ius hēre. Vin.

d Porro.] Hic incipiunt verba priuilegij Calixti Papæ vsq; ibi ad ho.

e Iuxta Paschalis.] Hic allegatur priuilegiū, & p̄terea præscriptio: vt s. patet sed p̄scriptio & priuilegiū cōtraria sunt: quia qui allegat priuilegiū, iuri p̄scriptionis renunciare vr̄ s. de p̄sc. veniēs. q̄ q̄d meū est, ex alia cā meū fieri nō p̄t. s. d̄ si instr. inter dilec. Dic vt dixi s. de p̄sc. auditis in gl. q̄ incipit: sic ergo abbas, & ibi similiter allegabāt p̄scriptio & priuilegiū. vel melius hic allegabat cōsuetudo, & nō p̄scriptio & cōsuetudo dēt esse p̄scripta. sup. de cōsuet. cū dilectus. & ita cōsuetudo p̄bat vsum priuilegiorum.

f Spatiū.] s. xl. annor.

g Contradicto iudicio.] Ad hoc. n. vt consuetudo valeat, oportet vt sit obtenta cōtradicto iudicio. i. si ex aduerso negetur consuetudo. ff. de legi. cū de cōsuetudine & alia de q̄bus hr̄ sup. de cōsue. . vlt. Cōtradictum iudiciū dr̄, puta cū ego dicerē hāc esse consuetudinē, aduersarius dicebat nō esse cōsuetudinem, & iudicatū fuit q̄ erat cōsuetudo, sicut. n. in seruitute vel libertate p̄scribenda requiritur protestatio, ff. quemadmodū serui. amit. si quis alia. §. 2. sic vr̄ quod requiratur in consuetudine præscribenda. Io.

¶ Gl. seq. all. 8. iura, & in cōtrariū alia quinq;: ponit tres opi. & tertiū approbat: contra q̄ all. 2. iura, & respōdet.

h Fiat fides.] Ex hoc videtur, quod si in priuilegio aliquo fiat mentio consuetudinis vel priuilegij, q̄ necesse sit illud priuilegium exhiberi. 100. dist. q̄ morem 76. dist. ieiuniū. 9. dist. vt veterū. 12. q. 2. sancimus. in Aut. vt spon.

1 Nec reædificato aliàs reædificatū habebit eadem priuilegia secūdū Inn. al. leg. & elect. quia diligentia. vel secundum eum priuilegium datū, ordini durat ordine durāte: datū vero loco, uel possessionib. q̄ sunt ordinis, durat & remoto ordine. de reli. domi. c. a. de statu monacho. recolentes. Ioan. And.

† In plerisque antiqs codicib. ita: cōtradictorio: iudicio, &c.

† Aliàs ita nec de more vel cōsuetudine, &c.

Aliàs ita: debit iure compelli.

vt spon.lat.§.& hoc insuper. coll.9. Argu.contra, quia non videtur, ꝙ hoc requiratur in publico instro. 19. di. si Romanorũ,& in Auth.vt fratrum filij, §. 1.colla. 9.& C.de dona. si ea quę,ff. de dona.ex hac scriptura, ff.de admi.tuto.chirographis Ad hoc distinguunt quidam inter publica instrumēta & priuata, vt in publico instrumento non sit necesse probare vel exhibere illud d quo fit mētio licet i priuato sic. Sed alij dicũt,ꝙ si i priuilegio insertũ totius tenor alterius,nō est necesse illud exhibere. Sed certè illud non sufficit, quia adhuc posset eē falsitas in bulla & in alijs.s. de priuile.cum olim. in fi. Alij generalius dicunt,ꝙ si auctoritate iudicis priuilegiũ vel aliquod rescriptũ est renouatum,vel in alio priuilegio insertum,nō est necesse illud exhibere,sicut si per tabellionem tm̃, quia publicatio facta coram iudice fidem facit,licet postea perdantur instrumenta; vt C.de testa.publicati. Item quia iudex diligentius 2 singula facit quam tabellio,qa non est credēdum ꝙ iudex sine causę cognitione aliquid faciat, sicut verisimile non est,ꝙ auferat alicuius legitimas exceptiones sup.de offi.de leg.ex parte. Sed prędictis omnibus obuiat. sup. de re iudic. cum iter in fi & sup.de fi. instru. inter dilectos. Sed dicas, si cōstat ꝙ instrumentum publicatũ sit coram iudice,non est necesse illud exhibere, nisi aduersarius velit docere de falsitate illius,qa tunc debet exhiberi, licet primo imposita sit eis fides, nisi iurauerit se illud perdidisse.C.de fide instr.l.vlti. Io.

1 Et hoc placet Inno. & Ho.Io.And.

2 Hinc est ꝙ tanta est iudicis auctoritas, ꝙ facit ut si te, ꝙ alias non ualeret,ff.ꝙ cũ fa.tuto.l. 1. §.pe.in fi. ff. ꝙ met⁹ cau. l.fi. § de mi no. ait ptor. §.1.Io.And.

† cōditionaliter.

† fuit.

† Adde ꝙ no. Bar.in l. si finita.§.ex hoc edicto. ff. de dam. infe.

per eius priuilegiũ et similia,nullum super hoc Alciateñ.monasterio poterat praeiudicium generari.

¶ Contra quod fuit ex aduerso responsum, qđ hæc determinatio:secundum præteriti temporis morem: & causalis,[a] & cōditionalis potest intelligi, & tã ad personale,[b] quam ad impersonale[c] verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet,conditionalis† intelligitur,& est sensus. Concedimus subrogationem abbatis sancti Siluani apud Alciateñ.monasterium in vestra semper dispositione consistere,secũdum præteriti temporis morem: idest si mos præteriti tēporis talis fuerit.† Si verò verbũ determinet personale, causaliter dēt intelligi,[d] ut sit sensus. Concedimus secundum pręteriti temporis morem, idest, quia mos præteriti temporis sic obtinuit subrogationem,& cætera. Hic autē sensus d rectior esse videtur: quia cum priuilegium sit lex priuata,[e] †& lex non debeat esse obscura uel captiosa,[f] sed certa & manifesta : nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba, vt res de qua agitur,valere possit potius[g] quam perire:maxime cũ supradictus C. Papa,qui eidē Paschali è uicino[h] successit, uerbis æquioribus vsus, determinationē illã prius amouerit, ut ambiguitas tolleretur: & qđ dicebatur in cōcessione Paschali, ut videlicet subrogatio abbatis sãcti Siluani apud Alciatē. in dispositione abbatis et fratrũ sancti Bertini semper existeret,ipse mutauerit,decernens subrogationem ipsius abbatis nō aliunde, quã de monasterio sancti Bertini faciendam, ¶ His igitur diligenter auditis,monasterio S. Bertini adiudicauimus huiusmodi dignitatem,ut quoties in Alciateñ. monasterio abbatis electio imminet faciēda, Alciatenses , monachi[i] de cænobio sãcti Bertini personam idoneam[k] sibi eligãt in abbatem:ita uidelicet,vt tamdiù monasterium ipsum hac honoris debeat prærogatiua gaudere donec ibidem[l] uiguerit obseruantia regularis, ut idoneæ personæ inueniãtur in illo q† possint in abbatē assumi.

a Causalis & conditionalis.] Vt hęc dictio,secundum: accipiatur pro quia vel pro si.]Ber.

b Ad personale.] scilicet hoc verbum, concedimus.

c Impersonale.] s.hoc verbum,consistere.

d Sensus]s.quod referatur ad personale.

e Lex priuata.]dist. 3.priuilegia.

f Captiosa.]dist.4. erit autem. vnde statutum fuit, vt p consequentiam litterarũ scriberetur lex:C. de vet. iu. enu.l.1.in fi.ff ad mu.l.1.in fi.Ber.

Glo.seq.alleg.10.concor.& tria contraria.

g Valere possit potius.] Simile. ff. de vsu & habi. diuus,in prin.ff.de reb. du.quoties. ff. de ser. si cui. & l. seq.s.de priuil.in his.16.q.4.c.1. & 12.q.2.si quos.& q. 5.quia sup.de conuer.coniuga.quidam.ar.sup. de fi.instru.inter dilectos.Arg. contra. sup.de offi. deleg. cum sup.& ff de iure codicil l.1.& ff.de hæred. insti.quoties. Ber.

h E vicino.] idest proxi. Ber.

i Alciatē.monachi] vide qualiter Papa pronuntiat & secundum priuilegium,& secundum ius cōmune: secundum ius cōmune adiudicat electionem ipsi capitulo S.Siluani Alciateñ. secundũ priuilegiũ vt eligãt de monasterio sancti Bertini:& sic habent electionem,sed nō liberã, quia nō eligũt vndecunque volunt. sed reducitur priuilegiũ ad ius cōe,sup.de cōsue. cũ dilectus. Io.

K Personã idoneã.] Et si hoc no esset dictum tamē sub intelligebatur,sup. de ele. causam quę.ff de seruit.si cui. & pater cum cedens vxori vt filiã communem cuicũq; voluerit copulet,non tñ intelligit vt eã copulet tutori.ff.de rit. nup quanquam. Ber.

Glo.seq.arg ad duo. ad primũ all.duas cõcor. ad secũdũ octo q̃rit,arg.pro,& soluit.

l Donec ibidem.]Ar. ꝙ si priuilegium det alicui monasterio, 3 destructo monasterio, destruet & priuilegiũ ar.16.q.7.& hęc scripsim⁹25 q.2.§.vlt.in fi.Itē ar.ꝙ cessante cã cessat priuilegiũ.s.de dec.suggestũ.& 16 q. 1.gñaliter,C. de test. mi.l.vl.& Inst. de auctori.tuto.§.vl.& ist. de pupil.subst. §.quatione 63.di.6.q2 sãct. §.verũ,& 61 di.c. statuim⁹.§ his oib.s.de vi.& ho.cl.c.vl. & s. de no. ope. nũ.cũ ex iniũcto. Sed pone, ꝙ null⁹ reperiat idoneus i monasterio S.Bertini dũ vacat monasteriũ Alciateñ.vel ꝙ ibi ñ obseruet obseruãtia regularis:si eligat de alio monasterio, nunqd fit eis pręiudiciũ,quo minus teneãt eligere in alia electione d monasterio S.Bertini,si psona ē idonea,vel obseruatia ē reformata:ꝙ pręiudicet eis,est ar.s.de cōst.cũ venissēt & s. de resc.cōstitutus quia vnico actu pdit priuilegiũ,vt ibi dr:& hæc lra ēt multũ facere uł ad hoc.Sed nō credo, ꝙ fiat pp hoc pręiudiciũ,cũ postea aliquis erit idoneus, ar.s.de ele.quia diligentia.& ff.de seruitu.rusti p̃ dio. & Attili-

3 Ita & c his qui suc volun ... ro ... c. ro loco ... latum elege sent, non ... cum canon admittunt extraneos a selectiones ed cum p restitutione quia tunc ... sibi ... nem acqu ... canonic ... dere viden quod non e in alio ca secundum Pet.Io. An

† Alias ... quę possun &c.

Attilicinus, & hæc littera non contradicit, quia nō priuantur nisi cum persona nō inuenitur idonea, vel ordo regularis nō viget, sed cessante cā illa, priuilegiū locum habet ar. C. de cur. fur. l. pen. & š. tit. proxi. duob. secundum vnum intellectum, & melius š. de off. dele. prudentiam. §. 6 Sed pone, q̄ ille electus vixit 40. annis nunquid præscriptum est contra priuilegium? Vr q̄ sic. š. de priui. accedentib. š. de causa pos. cum ecclesia. à contrario. Et nec adhuc credo, q̄ perdant priuilegiū, quia non pōt vti illo tpe priuilegio, vndè non obest ar. l. prædictæ, & l. Attilicinus, quia priuilegium nō perditur nisi per abusū. Vel si vis dicere, q̄ currit præscriptio, restituuntur ex clausula generali ff. ex qb. cau. maior l. 1. q̄ innuitur in l. & Attilicinus, secus vr̄ si ibi non viguit obseruantia regularis, q̄ culpa illorum contigit & culpa imputetur, contra vr̄, q̄ delictū ipsorum non debet tollere priuil. monasterij 10. q. 1. c. pm. B.

S Vper.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, Præterea. Tertiū ibi, Cum autem à legato. Abbas Siculus.

¶ Idem Comiti Tholosañ.

¶ Dicit qui dicuntur hæretici manifesti: secundò quæ sint pedagia, guidagia, & salinaria interdicta: tertiò dicitur quomodo intelligitur præceptum factum laico, quòd de se conquerentib. in ecclesiastico foro respondeat. h. d.

CAP. XXVI.

SVper quibusdā mandatorum articulis: & inf. ¶ Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui cōtra fidem catholicā publicè prædicant,[a] aut profitētur, seu defendūt[b] eorū† errorem, vel qui coram Prælatis suis cōuicti sūt, vel cōfessi, vel ab eis sententialiter condemnati[c] super hæretica prauitate: quorū bona propria confiscantur,[d] & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur.[e] ¶ Præterea cū pedagia,[f] guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apostolica duxim[us] declarandum, illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quę non apparent Imperatorum,[g] vel Regum, vel Later.† cōcilij[h] largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tpe, cuius non extat memoria,[i] introducta: & inf. ¶ Cum aūt à legato receperis in mandatis, vt de te cōquerentib. secundum suum, vel alterius legati, seu iudicis

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis exercens legationis officium in partibus Tolosanis, fecit q̄dam mandata Comiti Tolosano, videlicet, vt manifestos hæreticos expugnaret, & quòd pedagia, & guidagia nō exigeret, & de conquerentib. ad arbitrium ipsius, vel alterius legati, seu iudicis ordinarij, vel delegati, iustitiā exhiberet: Comes Tolosanus petijt à Papa, qui dicerentur hæretici manifesti, & quæ dicantur pedagia, guidagia, & salinaria interdicta, & qualiter tertium capitulum sit intelligendum. Ad primum respondet Papa, quòd illi dicuntur hæretici manifesti, qui cōtra fidem catholicam publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem: vel qui coram Prælatis suis conuicti sunt de hæresi, vel confessi, vel ab eis per sententiam condemnati de hæretica prauitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi secundum leges puniuntur. Ad secundum mandatum respondet, quòd illa pedagia, guidagia, & salinaria dicuntur interdicta, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateran. Concilij auctoritate concessa: vel quæ non apparent introducta ex antiqua consuetudine à tempore, cuius non extat memoria. Tertium mandatum, scilicet vt de se conquerentibus secundum arbitrium ipsius legati, vel alterius, vel ordinarij, vel delegati iustitiam exhiberet, sic est intelligendum, vt videlicet in omni causa, quæ ratione personarum, vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet: & super omnibus capitulis, quæ pro pace seruanda statuta sunt per ipsum legatum, vel auctoritate Apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus, in his omnibus teneatur in iudicio ecclesiastico respondere. Not. hic quis dicatur hæreticus manifestus. Item bona hæreticorum confiscanda sunt. Item solus Rex, vel Imperator potest inducere pedagia. Item consuetudo cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit. Item verbum generale restringitur. Item ratione personæ vel rei sortitur quis forum. Item causæ viduarum & miserabilium personarum ad ecclesiasticum forum spectant.

a Publicè prædicant.] Et isti euidentia rei notorij hæretici sunt, cum eorum factum nō possit aliqua tergiuersatione celari. istis n. modis qui hic enumerantur, manifestum quod probari debet, redditur notorium. supra eo. cum olim. sup. de coha. cler. & mulier. c. vlt.

b Defendunt.] Et isti defensores hæreticorum sunt excommunicati, supra de hære. excommunicamus, §. credentes. & tales damnabiliores sunt quā ipsi hæretici. 24. q. 3. qui aliorum. Et est ad hoc arg. C. de his q̄ latron. occul. l. 1. & 2.

c Condemnati.] supra de hæreticis, ad abolendam.

d Confiscantur.] supra de hæreticis excōmunicamus 1. respon. 2.

e Puniuntur.] per iudices seculares, etiam si clerici fuerint prius à suis ordinibus degradati, præsente iudice seculari, qui ipsos recipit in suum forum. supra de hære. ad abolendam. §. 1. & capitu. excommunicamus, 1. respon. de quorum notatur pœna. supra de hære. cap. pęn.

f Pedagia.] Pedagia dicuntur, quæ dantur à transeuntibus in locis constitutis à principe, vt hic sequitur. Guidagia dicuntur, quæ dantur pro ducatu per terram alicuius, vt securus vadat. Salinaria dicuntur, quę dantur pro sale: omnia ista dicuntur portitoria, C. de vec. & commis. l. 3. nec danda sunt illa, nisi cum negotiationis caus. aliquid portatur, secus si ad propriam vtilitatem, vel ad vtilitatem fisci aliquid feratur. C. eo. ti. vniuersi. Io.

g Imperatorum.] Solus igitur princeps hoc potest constituere, sed non ciuitas. C. no. uec. insti. non possi. 2. & 3.

h Lateranen. Concilij.] sup. de censi. innouamus. quæ est Laterañ. concilij.

i Non extat memoria.] Not. diligenter, quòd illa consuetudo, cuius non extat memoria, ius sine priuilegium inducit, ff. de aqua quotid. & æsti. a hoc iure §. ductus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. vlt. tertia q. 6. hoc quippe. nona quæstio. 3. conquestus & 63. distinct. mos antiquus. & C. de testam. testamenta, & per hoc videtur quòd cum talis consuetudo ius inducat, non sit necesse titulum allegare, licet hoc requiratur quandoque in consuetudine 30. annorum. De hac materia dictum est sup. de consue. c. vlt. Item arg. quod per mandatum generale non prohibentur nisi illicita. 33 quæst. 2. quos Deus 11. q. 3. quod prædecessor. ff. de iure patro. adigere, in fi. Io.

† Latera. concilij sub Alex. 3. c. 24.

a De cōfiscatione bonorū hæreticorum vide c. cum secūdū leges de hęre. li. 6. & Zachinum tractat. de hęre. ca. 25. & ibi notata.

Et š. de be. n. cum de beneficio. li. Io. And.

Ca. 1. eo. ti. 4. comp. de intellectu primæ istis plenè libertinus ista. de assertis. th. & hæc q. 19.

Dictio, eorum, deest in antiquis cotib. & in bus Vaticanis, in quo plerisque gii itaileu tendūt et rem suū.

a De-

a Delegari arbitrium.] Propter hoc verbum facit ad titulum quod hic declaratur.

b Intelligendum.] Vide qualiter interpretatur generale mandatum restringendo illud sic sup. de iureiur. ad nostram 2.

†Hæc gl. & duæ sequentes impressæ sunt iuxta fidē veterum exēplarium: nā in vulgatis libris alio ordine referuntur. eadē tamē manet snia, & etiā verba.

c Personarum vel rerum.] quia † comes cōuenitur hic: licet habeat superiorem in temporalib. scilicet regem Franciæ, tenetur respondere in iudicio ecclesiastico ex mandato legati in omni cā, quę ptinet ad forū ecclesiæ: siue rōne personarum, quæ sunt de iurisdictione ecclesię, siue rōne rerum spiritualium, quæ sunt in iurisdictione iudicis ecclesiastici. Item viduis, & pupillis, & orphanis, & miserabilibus personis, & pro pace seruanda.

c Personarum.] de iurisdictione ecclesię: qui actor forum rei sequitur s. de fo. cōpe. c. cum sit gñale, & 11. q. 1. experientiæ, & ca. seq. & Comes est hic reus; & subest in hoc ecclesię.

d Rerum.] cū res, de qua quæritur, est in sua, id est, in ecclesiæ iurisdictione, qa ratione rei sortitur, quis forum, supra de for. compe. sane. & c. vlt.

e Pro pace.] quia hoc pertinet ad ecclesiam, sup de iudiciis. nouit.

f Viduis.] Ex hoc videtur, quod causa ad ecclesiam spectet. argu. contra. supra de donatio. inter vir. & vxo. nuper. & sup. de fo. compe. ex tenore, & hic. Dic vt ibi.

†Ca. 1. e. tit. in 4. cōp. De gradatio q̃ qualiter fit facienda, vide concilii Tridē. sess. 13. de reforma. ca. 4. & doctores, & præsertim Albertinum in c. j. de hæret. li. 6. & c. degradatio. de pœnis l. 6.

ordinatij vel delegari arbitrium, a iustitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum b esse censemus, vt in omni cā, quæ rōne personarum c vel rerū, d ad ecclesiasticum forum pertinet, ac super vniuersis capitulis, quæ pro pace e seruenda sunt per dictū legatum statuta, vel auctoritate Apost. statuēda: item viduis, f pupillis, orphanis, & personis miserabilib. teneatis in iudicio ecclesiastico rñdere.

¶ Idem episcopo Parisien.

¶ *Clericus traditur curiæ seculari, quia degradatur seculari potestate præsente, cui denuntiatur, vt in suum forum illum recipiat. h.d. vsque ad §. pro illo.*

CAP. XXVII.

Nouimus a † expedire, vt verbū illud, qđ in antiquis g canonib. & in nr̃o decreto h cōtra falsarios edito cōtinetur, videlicet, vt clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur i curię puniēdus, apertius exponamus. Cum. n. quidam antecessorū nr̃orū super hoc cōsulti diuersa responderint, & quorundā sit opinio à pluribus k approbata, vt clericus, q pp hoc, l vel aliud flagitium m graue, nō solum damnabile, sed dānosū, fuerit degradatus, tāquā exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicetur: cū ab ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebrāda seculari ptāte præsente, ad pronūciandum eidem cū fuerit celebrata, vt in suum forum recipiat degradatū: & sic intelligitur tradi curiæ seculari: p quo tñ debet ecclesia efficaciter intercedere, n vt citra mortis periculum, circa eum snia moderetur.

¶ *Iste §. non facit ad titulum, sed ponit gratiam, secundum quosdam.*

¶ Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nr̃m capi fecisti, hoc tibi duximus cōsulēdum, vt in perpetuū carcerem, ad agendā pniam ipsum includas, o pane doloris, p & aqua an-

Nouimus expedire.] Diuiditur: Nam primò præmittit quæstionem iuris, quam soluit ibi. Cum. n. Secundò, ad casum facti respondet ibi, Pro illo. Abb. Siculus.

CASVS. Episcopus Parisien. de mandato Papæ fecit capi quendam falsarium litterarum Apostolicæ sedis, consulens Papam quid de ipso falsario sit agendum: antequam Papa ad quæstionem respondeat, vult exponere verbum illud quod in antiquis canonibus, & in decretali sua contra falsarios edita continetur, videlicet, vt clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur curiæ puniendus: quidam antecessores Innocentij super expositione illius verbi consulti, diuersa dixerunt, & quorundam eorum opinio à pluribus fuit approbata, qui dixerunt, clericus qui propter hoc flagitium, vel aliud fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicatur, cum ab ecclesiastico foro sit proiectus: sed Innocentius apertius exponit verbum illud hoc modo: degradatio illius celebranda est seculari potestate præsente: & est nunciandum eidem, vt cum degradatio fuerit celebrata, in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi seculari, & ecclesia pro illo intercedere debet, vt citra mortis periculū sententia moderetur. Vltimo respondet ad quæstionem, vt falsarium illum, quem episcopus de mandato suo capi fecit, in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam includat, pane doloris, & aqua angustiæ sustentandum, vt commissa fleat, & flenda vlterius non committat. No. hic quomodo intelligi debeat verbū illud, clericus degradatus, &c. Item ecclesia sanguinem defendit. Item pœnitentia est flere commissa, & flenda vlterius non committere.

g Antiquis canonibus.] 11.q.1. si quis sacerdotum, & 3.q.4. clericus.

h Decreto.] supra de cri. fal. ad falsariorum. Ber.

[Glossa sequens recte per quæstionem, & ponit opi.

i Tradatur.] hoc intellige de illo qui penitus est incorrigibilis, nec obstat sup. de iudic. at si clerici, in fine, & de illis qui deprehenduntur in maiori crimine, puta hæresi, & crimine falsi, supra de hære. excommunicamus, primo respon. & cap. penul. & supra de crim. fal. ad falsariorum, & in casu, vndecima quæst. prima, si quis sacerdotum. Quidam tamen casum vltimum intelligunt, si fuerit incorrigibilis, & benignus est talis intellectus, vt supra de iudic. cum non ab homine, aliàs non debet quis statim post depositionem tradi curiæ seculari puniendus.

k A pluribus.] licet sit à pluribus approbata, tamen stabimus ei quod Papa hic dicit, vt expressè tradatur, & non per consequentiam.

l Hoc.] scilicet vitium falsitatis. Bern.

m Aliud flagitium.] puta hæresim.

n Intercedere.] 18.q.4. rerum. C. de his qui ad eccles. confu. l. præsenti. arg. intercedere dico precibus, non per excommunicationem. Bern.

o Includas.] Magis rigidè cum eo agitur supra, de crimin. fal. ad falsariorum, sed hic sic Papæ placuit.

p Doloris.] 23.q.4. Guilisarius.

a Non committat.] Hæc est vera penitentia. de pœ. d. 3. in prin. & expone, nõ committat. i. propositum & voluntatẽ habeat similia de cætero non cõmittere: quilibet. n. qui accipit pęnitentiam, illius propositi, & voluntatis esse debet, aliàs non esset pęnitentia.

...gustiæ sustentiandum: vt commissa defleat, & flenda vlterius nõ cõmittat.[a]

¶ Honorius 3. archiepõ Turoñ.

¶ Si papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest, q ei lapsus anni non noceat, intelligitur hęc indulgentia secundum ius commune.

CAP. XXVIII.

Dilecto[b] filio Iacobo Barba: & infra.

¶ Quia te pro causa necessaria[c] tunc absente, possessio tibi tradita causa custodię, restitui parti aduersæ non potuit, eidem indulsimus,[d] vt sibi lapsus temporis non obsisteret, quominus possessionẽ ipsam recuperare valeret. Quoniam verò tm̃ temporis ante concessionem ipsius indulgentiæ dicitur effluxisse, quod tibi sufficere posset ad veræ possessionis effectum, secundum statuta concilij † generalis:[e] & infra. ¶ Auctoritate pręsentiũ declaramus,[f] quod nostræ intentionis[g] nõ fuit per ipsam indulgentiam ius perimere, quod tibi competit † ex possessione præterita, vel post reditum tuum competierit ex futura:[h] Sibi enim imputare poterit pars aduersa, si negligens[i] fuerit.

b Dilecto filio.] In prima parte recitat tenorẽ indulgẽtię: In Sc̃da declarat illam ibi, Auctoritate. Abb. Sic.

b Dilecto.] Archieps Tyroneñ cõtrouersiam hẽbat cum Venetis, & pcuratore eorũ sup ecclesia S. Marci de Tyro: & cã cõmissa fuit tpe Innocentij ad petitionẽ archiepĩ: Veneti citati legitimè non venerunt: vndè archieps missus fuit in possessionẽ illius ecclesiæ cã rei seruãdę: archiepõ deinde absẽte ex cã necessaria, iste Iacob. procurator Venetorũ volebat recuperare possessionẽ, & stare iuri: sed quia archieps absens erat cã, nõ potuit eã rehabere: vndè Papa indulsit illi procuratori vt lapsus anni nõ obesset, quo minus postea recuperare posset possessionẽ: archieps postea hoc audiẽs, dubitabat, an per talẽ indulgẽtiã posset ille recuperare possessionẽ ecclesiæ qñcũq; etiam post annum, cum simpliciter in ipsa Indulgẽtia diceretur: q de cætero ei lapsus anni non obstaret, quo minus possessionem recuperaret: vndè ipse significauit Papæ: quod à tempore indulgentiæ concessæ tm̃ temporis effluxerit, quod faciebat ei ad veram possessionem, secundum concilium generale. s. annus: vndè timebat archiepiscopus, q indulgentia præcluderet ei viam ad veram possessionem etsi fortè tp̃s ipsum ante prędictã concessionem non effluxerat: quare quæsiuit à Papa interpretationem illius indulgentię: & Papa respondet, q non fuit intentio sua ius auferre, quod ei competebat ex possessione quam habuit ante absentiam, vel ẽt post reuersionem: & sibi imputet pars aduersa, si negligens fuit, siue ante, siue post reditum archiepiscopi: quia cessante impedimento absentiæ ipsius archiepiscopi, conueniendi ipsum habuit facultatem. Ber. No. quod non intendit dominus Papa per indulgentiam alij præiudicare. Item negligentia procuratoris nocet domino. Itẽ currit tp̃s ei qui agere potest. Item contra illum qui absens est ex causa necessaria, non proceditur. Item cessante causa cessat effectus.

[Glo. seq. tractat de multiplici absentia.]

c Necessaria.] puta causa reipublicæ: fortè in seruitio Romanæ Ecclesiæ, ĩ. de dila. c. vlt. vndè sibi imputari non potuit; nec debuit. Idem etiam contingit, si quis est absens ex causa probabili: quia non fit restitutio spoliato, supra de offi. deleg. consuleationibus, si verò fuisset absens contumaciter, vel ex voluntaria causa, tunc facta denuntiatione ad ecclesiam, suam mitteretur iste procurator Venetorum in possessionem causa rei seruandæ, sicut archiepiscopus primò fuit missus propter contumaciam procuratoris quousque veniat archiepiscopus, & vterque iurabit de suis expensis, & fiet hincinde compensatio expensarum, & satisfactio ei qui plus expendit. Quando quis restituatur ex causa probabili & necessariã, vel probabili tantum, vel necessaria tantum, notatur 2. q. 6. c. biduum, §. si aduersus absentem,[3] sed hic non habet locum, quia non agitur de restitutione tali.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.

d Indulsimus.] Sed nonne de iure cõi poterat ipse procurator interrumpere annalem pscriptionem, offerendo cautionem in pręsentia Papę, licet archieps esset absens? Certe sic. ĩ. de off. ord. pastoralis, ĩ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cum sicut. & 16. q. 3. c. placuit. §. põt. ver. is cuius, quid ergo indulsit sibi Papa? parũ vel nihil, nisi quia solet plus timeri, & c. 23 dist. quanquam & ĩ. de hæreticis, si aduersus, quãque-n ius cõmune conceditur, ĩ. de iureiurand. & si Christus, in fin. sed archiepiscopus timebat, ne absorberet ius ipsius, vt quandocunq; vellet recuperare posset possessionem.

e Concilij generalis.] supra de do. & contum. contingit.

f Declaramus.] talis declaratio ius facit, C. de leg. l. vlt. Ber.

[Glo. seq. notat duo.

g Intentionis.] No. quod recurrendũ est ad intentionem concedentis priuilegium, siue beneficiũ, ĩ. de pb. c. vl. & c. cũ cãm. Itẽ hẽs hic, quod Papa non intendit iuri alterius per suam indulgentiam derogare ĩ. de vit. pal. ex tuarum, & ĩ. de of ord. licet 9 q. 3 conquestus. & 11. q. 1. peruenit, 85. d. archidiaconum Floretinum & ĩ. de consue. cum olim. & hoc iõ, quia nemini cõsulendũ est cum alterius iniuria, 22 q. 2 primum, ff. de cõd. ind. nam hoc natura, & 14. q. 5 denique, & C. de emen. li. nec auus, & rescriptum, quod in totum absorbet ius alterius, non tenet C. de preci. Imper. off. quoties, vndè ista indulgentia intelligenda est ne alterum lædat, & reducitur ad ius commune, vt supra eo. abbate, & ĩ. de consuet. cum dilectus.

h Ex futura.] Et ita tp̃s absentiæ ex necessaria cã subducitur de medio, & continuatur [4] tp̃s pñtiæ ante absentiam, & post reuersionem cõtinuatur tpĩ præsentię, siue ẽt sit primũ, medium, vltimumvè. C. de test. mil. q tpe militiæ, ff. ex qui. cau. ma. nec nõ, §. si quis sæpius, & l. sed & si g ptorẽ. § si feriæ, & §. quoties v. g. archieps fuit pręsens post missionem in possessionem per 6. menses, postea fuit absens per alios sex vel quatuor: post reuersionẽ hẽbit sex menses, in quib. procurator Venetorũ adhuc poterit recuperare possessionem: & tp̃s illud medium subducitur de anno: & si postea per illos sex menses negligẽs fuerit Venetorum procurator, sibi imputabit, quia vitestus non audietur super possessione, si medio tpe non poterat: sic tp̃s vacantis ecclesiæ subducitur de præscriptione, & continuantur tempora extrema, & tempus schismatis, ĩ. de præscrip. de quarta, c. auditis, & c. cum nobis.

i Negligens.] Sic ergo negligentia procuratoris nocet dño. Qñ imputetur factum procuratoris, & quando non,

Hæc sñia vera est & catholica; cõ. Trid. ses. 14. de cõtione, ad- B. Tho. 3. p. q. 85. ar. 3. q. 90. ar. 4.

...scdm Ho. at qõ de ecclesia sancti Marci de Venetijs, inter archiepiscopum ex vna parte, & plebanum ex altera cui Veneti assistebant. vt in ...accedẽs, ...lite nõ cõ... Io. An.

[3] Et ff. de in inte. rest. l. vl. Azo i sũma. ex quib. cau. ma. i fi. Gui. in spe. 2. p. de res. in int. § 2. vers. diximus, & seq. Io. And.

† Hoc est, cõcilij gñalis sub Inn. 3. c. 40.

† Competebat.

[4] Idẽ Vinc. Inn. & Hos. sed Goff. & Phi. p̃, licet tes per oblationẽ cautionis interruptã annalem præscriptionẽ: ita quod post reditũ erit necessarius nouus integer annus, puto dictum gl. verũ. vbi nõ est interrupta pręscriptio per cautionis oblationẽ: sed solũ impedit cursus pręscriptionis per indulgentiã Papalem: & idẽ si aliàs de iure cõi. Secũda verò op. vera, vbi iterrupta est pręsc. Io. A.

in sua iustitia prosequendam: cum absentiæ tuæ impedimento cessante, a conueniendi te habuit facultatem.

¶ Idem Priori, & clericis sanctorum Ioannis & Pauli Tudertiñ.

¶ Oblationis nomine intelligitur quicquid offertur ecclesię, quocunq; modo in Missa, vel extra, & i ecclesia, vel extra.

CAP. XXIX.

CVm inter vos dudū ex parte vna, & abbatem S.P. de mōte Spoletan. diœcesis ex altera, super tertia parte oblationum capellæ S. Hilarij quæstio verteretur: & à vobis probatum fuerit, per 40. annos, b & amplius c tertiam partem oblationum eiusdem capellæ vestram ecclesiam recepisse à clericis institutis, per abbatem de Monte, tuisque fili Prior eandem tertiam commisisse aliquando colligendā, bonæ memoriæ I. Papa predecessor noster ipsam tertiam ecclesiæ vestræ adiudicans, statuit, vt tibi Prior liceret per eosdem clericos (sicut fuerat consuetum) partem colligere memoratam. Verū quia postmodū sacerdos prędictę capellę asserens oblationū nomine minimè contineri ea, quæ ipsi capellæ in festiuitate oīum sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum: necnon, quę in cimilini ponuntur, quod de altari suscipit, & facit per ecclesiam deportari: & quæ ante crucem, & in Missa Trinitatis, & ea, quæ pro desponsatis dantur: † & lāpades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquib. offeruntur: vel q̄ dātur nuncio, q ad recipienda talia p̄ prefatæ capellæ parochiā destinatur, de his oīb. vobis tertiā partē denegans exhibere, de † alijs nomine tertiæ partis persoluendis pro rata vestram ecclesiam cōtingētis, retinere nitebatur ad expēsas capellę ipsius necessarias d faciendas, dictus prædecessor de oīb. supra dictis absq; subtractione aliqua integrè per solui voluit & mandauit tertiam portionem. At † capellani prędictę capellę dicentes primitias & decimas, vel ea, quę offerūtur pro Missis mortuorum sacerdotibus, & quę pro septimis, & tricesimis, & anniuersarijs, panes, † & alia q̄ infra hebdomadam offeruntur, & mortuorū iudicia, oblationū e nomine minimè contineri: de his omnib. tertiam partem soluere vobis nolunt: & infra.

non, dr ĩ. vt li. non cont. ad hoc, sibi ergo imputet, quia non egit cum tp̄s habuit, si. C. de probat. ex persona. C. de diuiden. tut. l. vlt. ff. de his quæ in frau. cre. cum pupillus, & C. de his qui à non do. ma. l. vlt. in fi. & ĩ. vt li. non cont. qm̄. 1. responso. & ĩ. de resc. si autem, & c. plerunq;. & cū potuit, noluit, ĩ. de of. deleg. cū super. Ber.

a Impedimēto cessante.] Cessante cā cessat effectus, de hoc plenè dr ĩ. de renun. post translationē, ĩ. de iureiur. & si Christus. ad fi.

CVm inter vos.] Primò ponitur q. 1. & eius decisio per Inn. Scd̄ò ponit 2. qō. & eius decisio p̄ eundem Inn. Tertiò ponit tertia qō, & decisio per Honorium. Secunda. ibi, Verum. Tertia: ibi, Ac capellani. Abb.

CASVS. Inter Priorē & clericos sanctorū Ioannis, & Pauli Tudertineñ. ex vna parte, & abbatem S. Petri Spoletañ. diœcesis ex altera, super tertia parte oblationum capellæ S. Hilarij pertinentis ad dictum abbatem qō vertebatur, receptis probationib. in quæstione illa probatū fuit ex parte Prioris, & clericorum S. Ioannis & Pauli, q̄ p̄ 40. annos & amplius tertiā partē oblationum p̄dictæ capellę ipsi receperāt: & q̄ Prior commiserat clericis institutis per abbatem de Monte, & nuncijs illius eādē tertiā colligendam: p̄ p̄ quod Inn. Papa adiudicauit ipsā tertiā ecclesiæ sanctorum Ioannis, & Pauli, statuēs, vt priori liceat per eosdem clericos tertiā illam colligere sicut fuerat consuetum: postmodū verò sacerdos prędictę capellę asserebat oblationum noie non cōtineri ea, quę ipsi capellæ in festiuitate oīum sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, & q̄dam alia de quib. oib. tertiā illam Priori denegat exhibere: de alijs noie tertię persoluendæ pro rata partis contingentis Priorem retinere volebat ad expensas necessarias faciendas ipsi capellæ reficiendæ: Idem Inn. de omnib. supradictis integre per solui voluit & mandauit tertiam portionē: Adhuc tertiò dicebāt capellani dictæ capellæ, quod decimæ, primitiæ, vel ea, quæ offeruntur sacerdotibus pro Missis mortuorum, & quædam alia quæ sequuntur, non continebātur nomine oblationum: vndè de illis nolūt dicto Priori tertiam partem persoluere: super his cā delata fuit ad Honorium Papam: ipse verò auditis & intellectis prędictis oībus statuit, vt per clericum Prioris in eadē capella institutum de oīb. p̄dictis, & alijs oblationib. quocunq; titulo ad capellam illā peruenerint, sine aliqua diminutione integrè tertia portio Priori & clericis p̄dictis p̄ soluatur. No. q̄ nomē oblationū generale est ad oīa, quæ quocunq; titulo ad ecclesiā p̄ueniunt.

b Per 40. annos.] Vñ legitimè p̄scripserunt illā tertiā oblationum: q. 4 quadragenalis præscripti. oēm tollit actionē. 16. q. 3. placuit. §. quas actiones sub illo §. potest, & ĩ. de prescri. de quarta, & c. ad aures.

c Amplius.] Hæc adiectio admodicā quantitatem refert, ff. de ver. sig. hæc adiectio, & licet ad modicam referatur, tñ si ponatur in libello debet exprimi illud amplius ĩ. de dila. c. litterę.

d Necessarias.] sed nōne iuste mouebatur iste sacerdos, si volebat retinere expensas necessarias pro fabrica capellæ: quia quarta decimarū ad ecclesię fabricam deputatū vt 10. q. 3. vnio, & nullus cas⁹ interuenire pōt, qui hoc genus expēsarū impediat, ff sa. erci. fundus q. dotis, ff. de pet hær. si a domino, vel à patre, §. vl. Quare ergo c̄triū iudicauit Papa? Dicunt quidam, q̄ illa fuit ratio, quia in decimis non deducuntur expensæ, ĩ. de deci. cum homines, & c. tua nobis, & capitulo pastoralis, Illa est ratio potior, quia tertia ista integraliter præscripta est, vndè integraliter debet solui, & onus fabricę incumbit capellano, de alijs partibus, t sim. supra de prescrip. de quarta. Ber.

e Oblationum nomine.] Ob hoc ponitur in titulo, quod verbum recipit interpretationem, vt infra sequitur.

† Casū prodāt, hr in antiqs codicib. vt sit sensus: & ea Missa, q̄ p̄ desponsatis canit.

† In antiqs ita: de alijs noie tertię p̄ soluēdis pro rata partis, vestrā ecclesiam, &c.

† Aliās, Att.

† pannos.

1 Quæ si nō sufficerēt ad sustētationē presbyteri, & seruiētium, detraheretur tertiæ nō obstāte consuetudine aliqua, ad hoc de pb. extirpādę, §. cum igitur, sm Host ad hoc de of. ord. p̄sentit, § porrò, l. 6. & e li. de deci. c. a. §. vbi autē. Ioan. And.

a Institutum.] pro recipiendis omnib. supradictis.
b Titulo.] idest quocunque modo offeratur ecclesiæ à fidelibus de proprijs & licitis rebus, s. eodem, cau sa.
c Sine diminutione.] quia cum hoc sit ecclesiasticum beneficium, sine diminutione conferri debet, sup. vt eccl. benefi. vt nostrum & 1. q. 3. si quis præbendas. & quia sniatum fuit de tertia, nulla facta deductione, vñ integraliter debet solui.

¶Volumus igitur & mandamus, vt per vestrũ clericum à vobis in eadem ecclesia institutũ, [a] de omnib. supradictis: & alijs oblationib. quocunque titulo [b] ad ecclesiam peruenerint, sine diminutione [c] aliqua integrè tertia vobis portio persoluatur.

¶Idem epo † F. & P. Bertrandi.

¶Lis dicitur mota, cum fuerit contestata.

CAP. XXX.

ij EX † parte vestra fuit propositum, quod Præpositus & canonici Aretin. sententiam, quam I. Papa prędecessor nr̃ super molẽdino de Calian. ac alijs articulis promulgauit, in recidiuæ qõnis [d] scrupulum reducere molientes, asserunt capitulũ illud eiusdem sententiæ quo dicitur, ne canonica ipsa ĩpediat, quominus monasterium vestrũ molendinum præfatum de Calian. reędificare valeat in eo statu, in quo fuisse dignoscitur tpe motæ litis, esse referẽdum ad tẽpus, quo lapillus [e] in denunciatione noui operis iactus fuit. vobis è cõtrario asserentib. illud esse intelligendum de tẽpore, quo lis super hoc inter vos & pręfatam canonicam extitit contestata. Nos igitur considerata eadem sententia, quod in præfato capitulo dicitur de tẽpore motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio [f] facta fuit.

EX parte vestra.] In prima parte ponitur querela, quam se. undo diffinit ibi, Nos igitur. Abb.

Aliàs ita: [illegible] epo F. [illegible]

CASVS. Inter epm Aretinum, & F. & P. Bertrandi, qui forte psoni siue monachi erant monasterij, pro quo litigabant ex vna parte, & canonicos Areti. ex altera super quodam molendino de Caliano, & qbusdam alijs articulis qõ vertebatur: dum monasteriũ vellet reædificare molendinum prædictum, canonici per iactum lapilli denunciauerunt ei nouum opus: super his qõ delata est ad Inn. Ipse auditis cãe meritis, diffinitiuam tulit sniam, in qua continebatur, ne canonica impediat, quo minus monasterium ipsum pręfatum molẽdinum de Caliano reædificare valeat in eum statutum in quo erat tpe motæ litis: canonici Aretini sniam ipsam reuocare volebant: dicentes capitulum illud referendum esse ad tps, quo lapillus in denuntiatione noui operis iactus fuit: Eps & F. & P. dicebant illud esse intelligendum de tpe, quo inter partes litis contestatio facta fuit: petierunt isti qualiter capitulum illud esset intelligendum: Dominus Papa considerata snia illa, interpretatur illud quod in præfato capitulo dicitur tpe motæ litis; referendum esse ad tps, quo litis cõtestatio facta fuit. Not. quod tempus motæ litis referendum est ad tempus litis contestatæ: & est argum. hic. quod tunc demum cœptum dicitur iudicium, cum lis est cõtestata.

Vide Feli. sup quæ [illegible] s. de [illegible] de le. & sup lftis de rescri.

d Recidiuæ quæstionis.] quod fieri non debet: quia semel in absolutione remissa punitio reiterari non debet 33. q. 4. si illic, & de pœn. dist. 4. diuina.

[Gl. seq. tractat de duplici denuntiatione. Secunda pars reci. per obiect. de decre. 1. & 3. &c.

e Lapillus.] Duobus modis fit denunciatio operis. vno modo solo verbo, cum dico, Denuncio tibi nouum opus: per talem denuntiationem ædificans fit possessor, ff. de noui ope. nun. l. 1. §. in operis. Vel per iactum lapilli: vt hic, & in hoc casu denuntians possessor constituitur, 1 & retinet possessionem. ff. eod. de pupillo, §. meminisse, de hac materia dicitur supra de nou. oper. nun. ca. 1. & 2. Et intellige quòd denunciatio no. operis fuit remissa, vel etiam tempus. inf. quod canonici debeant agere, lapsum fuit; & sic monachi ædificauerunt, tandem canonici cœperunt agere contra monasterium lite conte. inter partes destructum fuit fortè à canonicis latenter quicquid ædificatum fuerat post iactum lapilli. Vel alio modo monachi reædificare volebãt: canonici dicebãt quod non debeabnt: & ideo dicit Papa in sententia, quod monachi reædificent in eum statum, &c. alias non haberent locum sequentia: quia totum dẽt demoliri quicquid factũ est post iactum lapilli, s. de nou. ope. nũc. c. 1. & 2. Ber.

[illegible] de no. si prius [illegible] erat, Io. And.

f ¶ Litis contestatio.] argum. quod tunc demum cœptum dicitur iudicium, cum lis est contestata, supra de offi. deleg. relatum. & in Auth. de litigio § omnem, ver. si verò apud iudicem collat. 8. 2 nec ante litis contestationem iudicis officium imploratur, supra de appel. significante, & etiam contestatio ipsa dicitur litis exordiũ, supra de offic. deleg. super quæstionum, §. 1. & post litis conte. iudex recusari non potest, supra de re iudic. inter, & 3. q. 3. c. induciæ, §. offeratur. Sed quo ad perpetuãdam iurisdictionem sufficit sola citatio, s. de off. deleg. gratum, & c. licet, & supra de offi. leg. cap. vltim. & sic posset intelligi, ff. de iurisd. omn. iud. & quia. sed Legistę intelligunt illud verbum generale per litem contest. argum. contra de restit. spolia. Pisanis. Sed aliud est dicere, tempore motæ discordię, vt ibi, & aliud, tempore motæ litis, vt hic dicitur.

2 Cõtor. l. 1. C. de plus pẽti. & l. aptissimi. C. de iud. & C. vbi de cri. agi opor. l. 1.

¶Idem Prælatis vniuersitatis Francigenarum Constant.

¶Constitutio legati de soluẽda tertia mortuariorum episcopo, intelligi debet de his mortuarijs, in quibus de iure communi debetur.

CAP. XXXI.

iij EX parte vr̃a fuit ꝓpositũ, quod Patriarcha vellet occasione cõstõnis

iij EX parte.] Communis diuisio: Secunda pars, ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Episcopus Albinen. Apostolicæ sedis legatus in partib. Romaniæ fecit quandam constitutionem super legatis defunctorum, vt Patriarcha Constantinopolitanus tertiam haberet portionem de his quæ legantur à decedentibus, & postmodum, quidam alius Cardinalis Apost. sedis legatus, ibidem constitutionem illam innouauit: Patriarcha occasione illius constitutionis, à Prælatis vniuersitatis Francigenarum, & ab alijs ecclesijs suis, de quibusdam, quæ sibi à decedentib. legantur tertiam exigit portionem, de quibus (vt dicebant) tertia illa deduci non debebat: Super his delata est quæstio ad dominum Papam: ipse verò intellecta intentione ipsorum Cardinalium, super ipsa constitutione rescribit Prælatis prædictis: Cum ergo dominus Papa ex interpretatione Cardinalium acceperit, quòd ipsi non intellexerint, vt de his quæ pro ornamentis ecclesiasticis, vel ad fabricam ecclesiæ aut ad luminaria ecclesiæ, & de his quę pro anniuersario, septimo, tricesimo ac vicesimo, faciendas, vel de his quæ specialiter legantur rectoribus ecclesiarum,

clesiarum, nisi fortè ratione ecclesiæ id fiat, à quocunque legantur, aliqua deberet solui portio eccl'æ cathedrali: ipse eorum interpretationem ratam hêt & firmã & s'm interpretationem eorum, constitutionem p'fatam p'cipit obseruari: pro ibendo expresse, ne fraudulenter aliquid fiat in p'iudicium eccl'æ cathedralis. No. q' legatus pôt facere constitutionẽ in sua prouincia. Itẽ legatus pôt interpretari suam cõstitutionẽ: q' a eius est interpretari cuius est cõdere. [Glo. i. q. no legatum inter subditos statuere, alle. tria iura: sed non inter non subditos, alle. alia tria iura licet inter illos iurisd. exerceat voluntariã. alle. quinque iura.

a Legatus.] Ex hoc patet, q' legatus pôt facere cõstitutionem in sua prouincia, sic s. de loc. c. 1. & s. de constan. & affin. quod dilectio, & s. de offic. leg. c. vlt. & s. de priuil. in nostra, & ẽt durat eo recedente, vt ibi dr̃, generalem constitutionem facere non pôt, quia non habet potestatem in hoies nõ suæ prouinciæ, ff. de off. procons. l. 1. ff. de iurisd. o. nn. iud. l. vlt. & ff. de off. leg. nouit, voluntariã tñ qñque exercet in hoies non suæ prouinciæ, ff. de adopt. emãcipari. 1 ff. de off. p' con. l. 2. vn' absoluit excom'unicatos in quacunq; prouincia. s. de off. leg. q' translationem, & s. titu. proxi. ad eminentiã, & c. ea noscitur, & c. qd de his, & c. quam us. Cõstitutio vt talis fuisse, q' de his q̃ legantur ecclesijs in testamentis defunctorum, tertia pars cathedrali ecclesiæ solueretur, sed hoc erat iura communi statutum, vt tertia vel quarta detur s'm diuersas consuetudines locorum s. de test. requisisti, & s. de sepult. certificari.

1 Apud cõsulẽ ẽt in p'uincia, q̃ sortitus nõ est, & manumitti, & in adoptionẽ dari posse placet. Io. A.

† Alban.

† Tullen. † Tolonen. † Tulonen.

cuiusdam, quã Albineñ. † ep's tunc legatus [a] in partib. Romaniæ, super legatis edidit defunctorũ, & dilectus filius I. tituli S. Praxedis Presbyter Cardinalis, dũ ibidẽ legationis fungeretur officio, innouauit de quibusdã, q̃ vobis & ecclesijs vestris legantur à decedentibus, tertiã à vobis exigit portionem. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione [b] accepimus) nõ intellexerint, q' de his, q̃ in ornamentis [c] ecclesiasticis, vel ad fabricã ecclesiæ reparatione indigẽtis, aut ad ecclesiæ luminaria, necnon de his, quæ p' anniuersario, septimo, tricesimo ac vicesimo faciẽdis, vel de his, quæ personis [d] specialiter nisi forsan id fiat ecclesiæ rône, à quocunque legantur aliqua deberet solui portio ecclesiæ cathedrali: Nos interpretationẽ eorum ratam habentes, secundùm ipsam constitutionẽ præfatam præcipimus obseruari; firmiter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulẽter [e] in præiudicium cathedralis ecclesiæ procuretur.

¶ Idem episcopo Toloneñ.

¶ In priuilegio de percipiendis fructibus beneficiorum appellatio beneficiorum ẽt maiora beneficia comprehendit, quando priuilegium est concessum episcopo pro honesta, & fauorabili causa. h. d. cum suppletione Panormitani.

CAP. XXXII.

Tva † nobis fraternitas intimauit, quod cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, vt fructus beneficiorum, q̃ interim in diœcesi tua vacare contigerint, tibi liceat biennio retinere: q. dam Apostolicæ gratiæ priuilegium sinistra interpretatione [f] restringere [g] molientes, asserunt præbendas, & maiora beneficia nequaquam beneficiorum [h] nomine contineri: & infra.

¶ Nos igitur auctoritate præsentium declaramus, q' in hoc casu præbendæ ac alia beneficia, generali beneficiorum nomine contineantur.

¶ Gregorius Decano & Sacristæ Enge. †

¶ Verbum, moderationis, diminutionem continet, non augmentum.

† Egolis. † Engalis. men.

[Gl. seq. per tres rationes, & vnum simile, probat legatum suam constitutionem interpretari posse.

b Interpretatione.] sic ergo legatus interpretatur suam contitõnem: ille. n. pôt interpretari, qui ius constituit, C. de legib. l. vlt. & s. titu. prox. inter alia. imò & legatus interpretatur rescriptum Papæ, s. de postu. c. 1. Sic & in prætorij stipulationib. si sermo ambiguus est, prætoris interpretatio & mens requirenda est. ff. de præto. stip. in prætorijs, sic ẽt & testis pôt declarare sine contigere dictum suum, cum dubitat de dicto eius s. de testa. cog. præterea, & arg. ff. qui mad. test. ape. ed & si quis, in fi. 2 sic recurrendum est ad intentionem constituentis, vt hic patet sic. s. c. dilecto, & s. de præb. c. vlt. cũ suis concor. & s. de test. spol. audita, & s. de arb. exposita, & 35. q. 3. quod scripsi.

2 Vide de fi. deinde, infra, in gl. Io. And.

c In ornamentis.] hoc idem quod hic dicitur, habes s. de test. c. vlt. vbi de hoc.

d Personis.] Hoc intellige secundum distinctionem, quam fecit decr. s. de test. requisisti.

e Fraudulenter.] quia tunc status non noceret ecclesiæ cathedrali. Si. s. de test. officijs, & c. requisisti § si verò illud, in fi. 3 Ber.

3 Et probat per rationem de renunc. c. 2. lib. 6. I. A.

Tva nobis.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Ep's Tolonẽ. grauatus erat onere debitorum: impetrauit à dño Papa, vt fructus bñficiorum, quæ in diœcesi sua vacare contingeret, p' debita releuanda per biennium retineret: quidam indulgentiã illã malitiosè restringere molientes, asserunt præbẽdas & bñficia maiora, beneficiorum noie minimè contineri: ep's significauit hoc domino Papæ, & ipse rñdet q' in hoc casu generali noie beneficiorum præbẽdæ ac alia bñficia continentur. No. q' bñficium Principis nõ est restringẽdũ. Itẽ p' gñale nomẽ oia quæ sub ipso cõtinent intelligi dñt. Et sic no. q' verbũ indefinitè potiũ gñaliter recipiendum est.

† Vide Archid. infra ter noster.

f Sinistra interpretatione.] Tales. n. infamia notari, C. d' ll. l. 2 nam ius ciuile calũniari nõ oportet, ff. ad exi. l. pen. Ber.

g Restringere.] imò potius beneficium Principis latissimè interpretandum est, s. eo. cum olim, & s. de don. cum dilecti, in fi. ff. de const. prin. l. vlt. & s. de priui. in his.

h Beneficiorum.] Sic nomine clericorum oẽs clerici maiores & minores intelliguntur, s. eo. cum tibi. & ita verbum indefinitè positum generaliter accipiendum est. simil. supra de priui. quia circa, 19. distin. si Romanorum, ff. de ser. vrb. an. præd. si seruitus, & ff. de tute. l. 3. in fin. & supra de offic. de legat. super quæstionum, § si verò duo, arg. contra 1. q. 1. sunt nonnulli, vbi dè ibi dicitur: Beatus qui excutit manus ab omni munere, 4 non dixit, à munere &c. si enim tantum de minoribus beneficijs intellexisset, de illis expressè dixisset, supra de decim. ad audientiam, & supra de transl. inter corporalis, & C. de cad. tol. l. vna, § si verò nemo.

4 De hoc ple. ne s. de ele. vt circa. b. in gl. omni. Io. An.

Transmissæ.]

TRansmissæ.] Communis diuisio; Secunda pars, ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Eps & capitulum Xantoneñ. significauerunt dño Papæ, quod quadragenarius numerus in eorum ecclesia constitutus non poterat obseruari, quia facultates ecclesiæ non sufficiebãt: vnde petebat, quatenus numerum canonicorum secundum facultates ecclesiæ dñs Papa moderari deberet: mãdat Papa quibusdam, vt canonicorum & præbẽdarum numerum secundum facultates ecclesiæ moderentur; statuens eundem numerũ firmiter obseruari: Ipsi verò inuenerunt facultates illius ecclesiæ à tpe statuti numeri adeo excreuisse, q̃ sine diminutione præbendarum maior ibidem numerus poterat ordinari: vnde petebant à dño Papa, an per verbum, moderationis, quod in litteris Papæ positum erat, eundem numerum augmentare debeãt, vel minuere; mandat Papa quatenus si antiquæ prebendæ non sunt diminutæ, cũ moderatio ibi locum nõ habeat, numerum præbendarũ & canonicorum dimittant in eo statu, in quo ip um inuenerunt: augmentum redditoum conuertentes in vtilitatem ecclesiæ, donec Papa super hoc aliter duxerit disponendum. Nota quod secundum facultates ecclesiæ canonici sunt in ecclesijs instituendi: & si plures ibi instituti sunt, diminui debet numerus. Item forma mandati seruanda est. Item non est recedendum a significatione vocabuli. Item augmentum redditoum non debet diuidi inter canonicos, sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti. Item videtur hic, quod canonici etiam cum episcopo sine licentia Papæ numerum canonicorum non debent diminuere.

Vide gl. & sũt. in ca. potentes. & lectio. li. 6. Cardi. in ca. de ma...

Aliàs ita: dictas facultates ecclesiæ, &c.

CAP. XXXIII.

TRansmissæ † nobis lîtæ continebant, q̃ significantibus epõ & capitulo Xantoñ. q̃ quadragenarius canonicorũ numerus institutus in eorũ ecclesia non poterat obseruari, pro eo, quia non sufficiebant ecclesię facultates, vobis dedimus in mandatis, vt canonicorũ & præbẽdarum numerũ iuxta facultates [a] ecclesię moderantes, [b] statueretis eundem firmiter obseruari: Vos vero inuenistis prędictæ † ecclesiæ facultates, a tpe statuti numeri adeo excreuisse, [c] q̃ absque mutilatione præbendarum maior haberi posset numerus in eadẽ: quare quæsistis, an per moderationis [d] verbum litteris nostris appositũ, eundem numerum augmentare vel minuere deberetis. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si ueteres nõ sunt minutæ † præbendę, cum moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum dimittatis in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse: in utilitatem [e] eiusdem ecclesiæ cõuertentes augmentum suorum reddituum, donec duxerimus aliter disponendum.

10 20 30

de consti. cum M. & vbi messis multa est, & operarij pauci, alij mittendi sunt, 31. distin. in nouo. vnde dubitabant isti moderatores, vtrum sicut poterant diminuere numerum canonicorum, si facultates ecclesiæ fuissent diminutæ, ita possent augere numerum, cum facultates inuenissẽt augmẽtatas à tpe numeri statuti. Ex hac decr. colligitur, quod episcopus cum capitulo statutum numerum canonicorum & præbẽdarum non possunt diminuere sine auctoritate Papę, etiã ex iusta causa, quam isti allegabant, licet esset falsa, prout postea est compertum.: ad hoc facit sup. de consti. ex parte, & c. cum accessissent, vbi de hoc notatur. Dic vt ibi.

† Diminutæ.

Glo. seq. aperit dubium, inducens tria similia, & ar. duo; & ad secundum alleg. duo contraria, vbi remittit.

d Moderationis verbum.] Ex hoc iacit ad titulum: moderari enim est diminuere id quod inducit grauamen, & reducere ad æquitatem sic iudex ex causa etiam moderari potest tps appellationis, id ẽ abbreuiare, sup. de app. cum sit Romana, &c. et latæ. sic & iniquum mandatum moderandum est, sup. de iureiuran. Quintauallis. sic in societate, ff. pro so. si societatem, ff. de ope. lib. si libertus. 1 Item patet hic, quod forma mandati diligenter est seruanda, supra de rescrip. cum dilecta. cum suis concor. Item est argumen. quod non est recedendum à significatione vocabuli, nisi constet scribentem aliud sensisse. ff. de legat. tertio, non aliter & supra de decimis ad audientiam, & supra de transla. inter. arg. sup. de spon. ex litteris. arg. contra sup. eod. intelligentia, & c. præterea, vbi de hoc.

TITVLVS XLI.

De regulis iuris.

¶ Ioan. Chrysostomus. †

40 ¶ *Non põt breuius summari.*

† Homilia. 32. in Matth. in opere imperfecto refertur sup par. 8. decr. cap. 233. & & Gratia. si ue pâlea 27. q. 2. c ois res

1 Et moderanda est mulcta quæ tolerari nõ põt à condẽnato, C. de modo mul. l. fi. ff. de offi. p. illicitas, §. fin. Itẽ moderatę expẽsę sunt restituendæ, T. & dolo, finẽ & restituẽdũ & cum moderamine, C. vnde vi. l. 1. secundum Goff. Ioan. And.

Glo. sequ. alleg. signat quatuor concor. & duo similia.

a Iuxta facultates.] Hoc enim generale est, & ordinarium, vt secundum facultates ecclesiarum in eis clerici instituantur, & non plures, vt sup. de inst. ca. 1. & c. auctoritate, & sup. de vi. & hon. cle. quoniam vt ait, vbi de hoc, & supra de conces. præben. ex parte Hastensis, in fi. & alimenta secundum facultates danda sunt, ff. de transac. cum hi § in persona & procuratio, supra de cen. si. sopitæ, & c pen.

b Moderantes.] Hoc verbum induxit dubitationem quæstionis. Ex hoc patet, quod vltra facultates instituti non debent: immo si instituti sunt, reducendus est numerus ad debitum modum, in Auth. vt deter. st nu. cle. §. sancimus, coll. 1.

Glo. seq. aperit dubium, arg. & remmittit.

c Excreuisse.] Hoc etiam mouit quæstionem. quia vbi excreuerint facultates, numerus augeri debet; vnde in quolibet priuilegio ponitur hæc clausula, vel subintelligitur, Nisi in tantum excreuerint ecclesiæ facultates, quod possint pluribus sufficere competenter, T.

Glo. seq. not. & illud determinat.

e In vtilitatem.] Nota augmentum conuertendum, in vtilitatem ecclesiæ. hoc posset intelligi quando præter diligentiam canonicorum hoc contingit: secus videretur si diligentia ipsorum hoc sit procuratum, aliàs diligentia ipsorum esset ipsis damnosa: quod esse non debet, argumen. C. de allu. lege tertia, sic enim subtraherentur à procuranda ecclesiæ vtilitate. De hoc not. supra de constitut. cum M. & ad hoc quod dicit, donec aliter, &c. videtur quod se non distinguatur vndecunque augmentum contingat. Ber.

50 60

DE REGVLIS IVRIS.

Supra vidimus multa iura specialia Verum quia ex iuribus specialibus omnes casus occurrentes decidi non possunt, congruum fuit in fine operis subijcere aliquas regulas generales ideo sequitur ista rubrica, vel dic vt in glosi. rubricæ eodem titu libro 6. Abbas.

Omnis

CAP. I.

Omnis res, [a] per quascunque causas nascitur per easdem dissoluitur.

¶ Beda † in homilijs.

¶ Dubia in meliorem partē interpretari debent.

CAP. II.

Estote misericordes: &c.

¶ Hoc loco [b] nihil aliud nobis pręcipi existimo,† nisi vt ea facta, q̄ dubiū est, quo animo fiant, in meliorem [c] partē interpretemur. Quod enim scriptum est: Ex fructib. eorum cognoscetis eos. de manifestis [d] dictū est, quæ non possunt bono animo fieri: vt stuprū, [e] blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittitur iudicare.

¶ Idem.†

¶ Propter scandalum euitandū ueritas non est omittēda.

CAP. III.

Qui scādalizauerit: [f] & cætera. ¶ Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas [g] relinquatur.

¶ Idem.†

¶ Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.

CAP. IIII.

Quod non est licitum in lege, ne

Omnis res.] Pone casum in c. 2. supra de spons. Adcas.

CASVS. Omnis res, idest, omnis obligatio temporalis per quascunque cās contrahitur, per easdem dissoluitur: hmōi enim obligationes tp̄ales siue contractus cōsensu contrahuntur, & dissensu dissoluuntur: Secus in spūalib. obligationibus, quæ consensu contrahuntur, sed dissensu nō amittuntur, vt sacramenta ecclesiastica. Nota q̄ oīs obligatio tp̄alis consensu contrahitur, & dissensu dissoluit.

Glo. seq. ponit exēplum, & quatuor casus exceptos, dat simile, contra quod alleg. contrarium, & soluit.

a Omnis res] P̄t test exponi, i. oīs obligatio siue contractus: q̄ enim consensu contrahitur contraria voluntate dissoluitur, C. q̄n li. ab emp. disc. l. 1. & ff. de regu. iur. nihil tā naturale, & C. de act. & oblig. sicut initio. fallit hæc regula sup. de baptis. maiores. Itē in matrimonio, quod solo consensu contrahitur, 32. quæst. 2. sufficit. sed solo dissensu non soluitur, 32. q. 7. licitè. Item idem in ordine & baptismo, quia sacramenta semel habita nunquam amittuntur. 1. q. 1. quod quidam. & argum. 15. q. 7. c p̄s. Item fallit, quia alio modo tollitur obligatio, quæ consensu nata est, scilicet per acceptilationē, sed non natura sui, sed potestate conuentionis, ff. de resc. vend. cum emptor. Item tollitur solutione eius quod debetur, Inst. quibus mod. tol. obli. in prin. Item sicut acquiritur possessio corpore & animo, ff. de acq. poss. possideri; & eodem modo amitti. ff. eodem, quemadmodum. Sed contra. ff. eod. possideri §. in amittenda. Sol. animo amittitur ciuilis possessio, corporalis non; vt illa l. quemadmodum.

Estote.] Primo ponuntur verba Euangelij: Secundo verba Bedę exponentis; Secunda ibi, Hoc loco.

CASVS. Estote misericordes, & nolite iudicare, & non iudicabimini. Exponit hic Beda particulam istam huius auctoritatis; nolite iudicare, &c. hoc loco, idest, hac parte auctoritatis, s. nolite, &c. dicit Beda, nihil aliud nobis præcipitur, nisi vt ea, quæ dubia sunt, quo aīo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod autem scriptum est. Ex fructibus eorum cognoscetis eos; de manifestis dr̄; quia illa non possunt bono aīo fieri, vt stuprū; blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia. de quibus cum certum sit illa esse mala, nobis permissum est iudicare, & ideò ad bonum reduci non possunt. Nota dubia in meliorem partem interpretari; quia potius debemus præsumere bonum quam malum.

b Hoc loco.] scilicet, qui sequitur in ipsa auctoritate; scilicet, Nolite iudicare, & non iudicabimini, &c.

Glo. seq. ponit duas lecturas.

c In meliorem partem.] Vt res potius ualeat quam pereat, sup. tit. prox. ab ecate. & sup. de fi. instr. inter dilectos, & ff. de reb. dub. quoties, 2. & benigniorem interpretationem sequi debemus in re dubia, ff. de his quæ in test. dele. proxime. Vel expone in meliorem, i. in securiorem, pro eo quod in altero nullum, in altero magnum periculum timeatur. supra de homi. ad audientiam, & c. significasti, 2. sup. de cle. excom. min. illud, & sup. de spon. iuuenis. Sic. n. in dubijs absoluitur reus, quia illud est benignius. sup. de fide instr. inter dilectos; in fi. & sup. de proba. ex litteris, nisi in casibus, qui ibi ponuntur.

d De manifestis.] quia secretorū Deus iudex est cognitor, 32. distin. erubescant, & 32. q. 5. Christiana, 2. q. 5. consuluisti.

e Vt stuprum.] 71. dist. Apostolꝰ. hæc. n. in sua natura mala sunt, sup. de iureiuran. & si Christus, in fine. vet quædam, & sup. de delic. puer. c. 1.

Qui scandalizauerit.] Primo ponuntur verba Euangelij: Secundo, verba Bedæ exponentis illa: ibi, Vtilius. Abb.

CASVS. Non quod in os intrat, coinquinat hominem, sed qđ ex ore procedit. audito hoc verbo scandalizati sunt Iudæi: cum hoc dictum fuisset domino, respondit; Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum; & iō dicit Beda; Vtiliꝰ scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: non enim propter scandalum debet homo peccare mortaliter. No. quod veritas, scilicet ius cōe, quod indispensabile est, pro nullo scandalo est relaxandum.

f Qui scandalizauerit.] Collige casum 11. q. 3. inter verba, & 22. q. 2. primum, in prin & 30 q. 5. ita ne, & sup. de his quæ vi metusvè cau. fi. sacris.

Glo. seq. tractat de triplici veritate.

g Veritas] quæ triplex [a] est, s. bonæ vitæ, hæc nunquam omittenda est propter scandalum, & ad quemlibet pertinet. Alia iustitiæ: hæc ad iudicem pertinet. Alia disciplinæ. hæc pertinet ad Prælatum; in his duabus quandoque aliqua omittuntur p̄p scandalum. 50. dist. vt constitueretur. Et intellige quod hic dicitur. de his quæ indispensabilia sunt. & tale ius commune, quod indispensabile est, ueritas appellatur, de hoc dictum fuit supra de temp. ordi. sanè. & quod dicitur ibi, veritas iustitiæ, intellige secundum quod hic dicitur. Ius commune quandoque indispensabile est, 1. q. vlt. & si illa. & de tali hic loquitur; tale ius pro nullo scandalo relaxandum est. sed quando ius commune dispensabile est propter scandalum receditur à iure communi, 50. distinctione vt constitueretur, & 1. quæst. vlt. dispensationes, & c. exigunt.

ADDITIO. No. quod ista triplex ueritas habetur in his uersibus.

Est uerum uitæ, doctrinæ, iustitiæquè:
Primum semper habe; duo propter scādala linque.

Quod non.] Primo ponit dictum; Secundo exempla ibi, Nam. Abbas.

CASVS. Dicit Beda super Marcum; Quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit; quia necessitas non subiacet legi. quod probat auctoritate ueteris legis, secundum quam præceptum est sabbathum custodiri; & tamen Machabæi sine culpa pugnabant in sabbatho, propter necessitatem; & si quis ægrotus ieiunium ïfregerit, reus uoti non habetur. no. quod necessitas legem seruare non potest.

a Necessitas.]

---

† Beda in Luc. li. 2. ca. 24. Et vide plene p B. Thomam 2. 2. q. 60. ar. 4.

Luc. 6.

† æstimo.

Mat 7.

a Hæc verū in sacramentis imprimētib. caractērē

† Idē sollicit. Beda apud Mar. 6 c. Vide D. Thomam 2. q. 43. ar. & 8.

Ma. 9

† Aliās n idem sup Marci; ad c. verba de paulo ter habēt, eadē est sententia.

a Vide Thomam 2. q. 43. ar. 7. ad. 4. ar.

a Necessitas.]Hoc ideò dicit,quia necessitas legi non subiacet,sup.de obseruatiu.c.2.in fi.& sup.de cōsue.quanto.& de consecr.d.1 sicut,& dist 3.peruenit. vndè tempore necessitatis omnia sunt cōia.12 q.1. dilectissimis, & ff.ad leg.Rho.de iac.l.2 §. cum in eadem naui, in fi, quod intelligit in hoc casu. Et sic est arg. necessitatem excusare.de consecr.d. 5 discipulos,ar. 12. d.quisquis,& c. deliciæ,& 81.d.cum omnibus,& sup.de fur. si quis ꝑ necessitatē & ꝑ ꝑ necessitatē famis Dauid comedit panes propositionis, 25.q.1.c tō.§ his ita. & ꝑꝑ hoc pater pōt vē ere filium. C.de p1.q fi.distruxe l. 2.

b Sabbatum.]præceptum fuit veteris legis sabbatum custodiri: vnde si qui colūt sabbathū, exteriorem ritū legis reuocant,de consec. d.2.peruenit.

c In sabbatho.]Hoc est propter necessitatē,23.q.vlt si nulla.

d Aegrotus.] etiā ꝗ in quadragesima carnes comedat, nō dicitur frangere votum.sup de obser ieiu.c. 2.in fi.Ber.

cessitas[a] facit licitum.Nā & sabbatum [b] custodiri præceptū est: Machabæi tū fine culpa sua†in sabbatho[c]pugnabant. sic & hodie si quis ieiuniū fregerit ęgrotus, [d] reus voti non habetur.

¶ Gregorius septimus.†

¶ *Illicitè factum, obligationem non inducit.*

CAP. V.

QVod latenter, [e] aut [f] per vim, vel aliàs illicite introductū est,nulla dēt stabilitate subsistere.

¶ Idem Varieñ.† episcopo.

¶ *Tormenta indicijs non præcedentib. inferenda nō sunt.*

CAP. VI.

CVm in contemplatione:& infra

¶In ipso causæ initio nō est à quæstionibus [g] inchoandum.

QVod latenter.] CASVS. Illa quæ fiunt latenter,siue clam, aut per vim,vel aliàs illicite introducta sunt, firmitatem habere non debent, quia contra ius & æquitatem fiunt. No.q ea quæ fiūt ꝯ ius & æquitatem,firmitatem habere non debent.

e Quod latenter.] potest poni casus per l.1. quod vi aut clam.circa prin. & in seruitio præstito Prælato per vim à subdito: hoc enim in futurum non parit præiudicium 11.q.3.quia cognouimus.

f Per vim.]quæ per vim siue per metum fiunt qui cadere posset in constantem uirum,cum de hoc constiterit,reuocantur, sup. de his quæ vi metusue causa fiunt, ad audientiam. De hoc plene dicitur in c. Abbas.eod. tit.& ff.quod metus cau.l. 1. & l. metum, §. sed quod prætor.

CVm in contemplatione.]CASVS.Iudices a principio causæ non debent incipere à tormentis: nisi primò aliquæ præsumptiones præcedant. No.quod à tormentis iudices incipere non debent.

¶Gl.seq.signat contrarium, & ibi remittit.

g Quæstionibus.]ff.de quæst.l.1.& C.eo.ti. milites. 1 quod ꝗ fiat,appellari potest,2.q 6.non solent,versi. ante sententiam,hoc intellige nulla præsumptione præcedente.Arg.contra 5 q.3.illi qui, vbi de hoc.

QVæ multotiens.]CASVS.Quicquid committitur seu delinquitur in sacratis Deo rebus,& episcopis, vel ecclesijs,iniustè, & iniquè agitur,& pro sacrilegio reputatur: quia sacramenta ab aliquo violari non debent. Nota,quod qui res ecclesiæ inuadit, sacrilegium committit.

h Quæ multotiens.],sup.de pœnis, c.1.& 6.q.1. imitare,& 1.q.1.reperiuntur.Arg.sup.de Iudæ.ita quorundam.

i In sacratis.] Siue sit homo, 2 siue ager qui illa aufert & inuadit, sacrilegium committit,12.q 2 nulli liceat:& tanquam sacrilegus iudicari debet:vt eadem causa & q.eadem prædia,& per ecclesiam debet iudicari,sup. de foro comp. conquestus.

k Episcopis.] Isti ius publicum offendunt,quod consistit in sacris,& sacerdotibus,1.d.ius publicum.

¶ Stephanus Papa.†

¶*Sacrilegus est offendens rē vel personam ecclesiasticam.*

CAP. VII.

QVę multotiens:[h]& inf. ¶Quicquid in sacra [i] Deo reb & episcopis [k] iniustè agitur:pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt,& à quoquam violari non debent.

¶ Augustinus.

¶*Qui facit aliter quàm debet, facere non dicitur.*

CAP. VIII.

QVi†ex timore [l] facit præceptum, aliter quā debeat facit, & ideo iam [m] non facit.

¶ Idem † in lib. de pœnitentia.

¶*Cōmittēs vnū peccatū reus est oium,quo ad vitā eternā.*

CAP. IX.

DEfleat peccator, qa offendens in vno, [n] factus est omnium reus.

QVi timore.CASVS.Dicit Augustinus:Qui ex timore facit illud qđ sibi ꝓcipitur, aliter facit, quam debeat ꝗa liberi animo illud facere deberet, & ideò ꝗ non dicit facere:& ideò ex tali obedientia nō meret. Nota arg. ꝙ nō dicitur factum,ꝙ legitimè non fit. Itē arg.ꝙ qui inuitus seruit,& rem perdit,& meritum.Item arg. a cōtrario, ꝙ qui inuitus offēdit, nō est ei imputandum.

l Qui ex timore.] s.seruili, quoniā filialis timor bonus est,& pōt introducere charitatē,de pœn. d.2.sicut se introducit filiū:vndè qui timore pęnæ seruit, non amore iustitiæ, non ducitur spiritu Dei; vndè dicitur: Timor non est in charitate scilicet seruilis,23.q 6. iam vero.§.ex his.

ADDITIO.Quia perfecta charitas foras mittit timorem,vt in eo §. dicitur.

m Iam non facit.]Arg.quod nō dicitur factum quod legitimè non fit,23.q.1. pudenda & 22.q.2. faciat homo.arg.ff.de iure patr.quod aūt,& sup.de regul.ad nostram.Item habes hic arg.quod qui inuitus seruit,rē & meritum perdit,& ideò indignus præmio fit, 23.q.6.c. iam verò,§. ex his,versus prin. & talis obedientia vel nulla,vel minima est,8.q.1.sciendum.ergo per contrarium qui inuitus offendit,non est ei imputandum.arg. ff.de bon.liber.qui cum maior.§.si libertus, & ff.fam. ercis.qui erat hæres. idem est & si clericus inuitus ferat testimonium contra ecclesiam suam, quod ei non sit imputandum, 3 secus si spontè aduocet contra ipsam,sup.de postul.c.vl.

DEfleat.CASVS.Peccator cum peccat,merito flere debet: quia offendens in vno, factus est omniū reus:quia propter illud damnabitur.Not.quòd pro vno solo mortali peccato damnabitur quis, quamuis multa bona opera fecerit.

¶Glo.seq.quadrupliciter legit capitulum,& dat vnum simile.

n In vno.] scilicet præcepto legis, vnde scriptum est : Qui totam legem seruauerit, offendat autem in vno; omnium factus est reus, de pœnit.dist. 5. fratres vel in vno, scilicet mortali peccato, factus est omniū reus quo ad vitam æternam,quia propter illud solum damnabitur : quia omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio, de pœnit.distin.5.dolendum, dum enim in vno peccato perseuerat, omnia bona perdit, vt ibi. Vel in vno, idest, in vna virtute cum virtus eijcitur, tunc vitium nascitur,32 qō.1.cum renunciatur. vel in uno idest in,charitate, sine qua nemo saluatur, vndè Apostolus:Et si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem

† Stephanus Papa.l.epis. 2.cuius initium est,plurimū gaudemus,extat I tomo conciliorum.

† Ca.10.e.ti. in 1.cōp De materia c. x. & gloss vide B. Tho 2 2. qō.19

† Arg.i.lice de vera & falsa pœnit. c.14.Epistola Iacob.c.2

3 Dicit Hos. ꝙ licet excusetur à tāto, nō tñ à toto: ꝑ ea quæ l. guntur, ff. ꝙ metus cā sacris hoc credere qñ coactio à priuato: dictum gl. qñ coactus est a iudice. Io. And.

Distio, deest vt timū in quis co ibus.

ie scri. Greg.li. pis.54.c. dit 11.re ri ad n. epm innatē.

liās ita: nieñ. scopo. hoc scri ꝗ Gre. ius. Nar tricio, 1. epis. egistri.

iā in pu s crimi s iudex ncipit à tentis, it si per a fit ꝑ adsā, id t si per rū cōdi atiatur. And. lesiasti te cleri vel secu , vt ser. cclesię, 2. eccle , C. de .& cle. 1.Io.A.

charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. de pœnit. dist. 1. § si quis autem. & ii distinctionis. sic etiam in teste, qui aliquid adijcit de suo, totum testimonium partis mendacio decolorat, 3. q. 9. pura. simile. de consecr. dist. 3. non liceat, & c. non oportet, & dicitur ad scripturas sacras.

† Grego. l. 2. registri, epist. 52. c. 91. & cit. 11. cap. refert Anselmus li. 6. ca. 137. de creti.

Qvamuis.] Ignorantia pastoris non excusat eum, si lupus oues rapit: hoc dicit quo ad literam. Abbas.

CASVS. Pastor siuè Prælatus debet habere curã de subditis suis: & ideò si lup° comedit oues, & ipse nesciat, nullam habebit apud Deum excusationẽ propter negligẽtiã suam. No. quòd ignorantia non excusat.

¶ Gregorius † in registro.

¶ *Ignorantia non excusat Prelatum in peccatis subditorum, h. d. quo ad mysticum & moralem intellectum.*

CAP. X.

QVamuis causæ: & inf. ¶ Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit. a

a Pastor nescit.] Quia pastor seu Prælatus inquirere & corrigere debet subditorum excessus, aliàs sanguis eorum de Prælatorum manibus requiretur. sup. de offic. ordi. irrefragabili. 1. respon. cum suis concor. ibi positis, & sic non habebit excusationem, pastor enim qui tacet, consentire videtur. 43. dist. si rector, ibi, pastorem enim, &c. 83. dist. error. quare non pot. st vti pro defensione sua verbo Apostoli. Mundæ sunt manus meæ à sanguine, &c. 43. dist. Ephesijs. vndè & tales deponi debent propter negligentiam 71. dist. dictum. & 1. q. 1. cap. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. Item pastor tenetur de custodia. ff. loca. qui mercedem, 23. q. 4. tres personas. & si dicatur quod dolo eius perijt, & ipse neget, ipsi incumbit probatio, cum ipse ratione officij sui debeat custodiam habere, † sup. de offi. archid. ea quæ & si dicit amissam ouem, probet ille dolum abfuisse: sicut argentarius probare debet se amisisse rationem casu, ruina, vel incendio. ff. de eden. si quis ex argentarijs, §. vlt. Idem in custode carceris. ff. de custo. & exhiben. re. l. vlt. Et idem in deposito. sup. de depo. si. bona fides cum suis concordantijs.

† Alijs gñalè est, q qui dolũ allegat &c. ff. de p. quotiẽs. secũdum Vinc. Ioan. And.

INdignum.] CASVS. Dicitur hic, quòd pro spiritualibus obtinendis, nullus compelli debet homagium siue fidelitatem facere, cum hoc indignum sit, & à cõsuetudine Romanæ Ecclesiæ alienũ: & ideò ab alijs ecclesijs est prohibendũ. No. quod nulla pactio illicita in spiritualib. debet interuenire. Item no regulas hui° tituli notabiliter notandas.

b Alienum.] Ergo & à cõsuetudine aliarum ecclesiarum debet esse alienũ: quia qd Romana Ecclesia probat, vel reprobat, & aliæ ecclesiæ hoc idem facere debent, cum ab ipsa suam habeant institutionem & auctoritatem, 11. dis. consequens. & c. nolite.

† Cap. 3. ed. in 1. compi. sed videndi omnes tit. de excessib. plator. in 2. comp. vbi extat integ. clausula.

¶ Lucius tertius.

¶ *Pro spiritualibus homagiũ non prestatur.*

CAP. XI.

INdignũm † est, & à Romanæ ecclesiæ consuetudine alienum, b vt pro spiritualibus facere quis homegiũ c compellatur.

FINIS.

ADDITIO. Exceptis priuilegijs suis. quod dic, vt not. de temp. ord. c. 1. & de re iudi. in causis. secundum Host. Io. An.

c Homagium.] idest, sacramentum fidelitatis, quod pro aliquo spirituali facere quis non debet: cum illud sit simoniacum, supra de simon. ex diligenti. alioquin clericus non tenetur facere Prælato suo obedientiam. Et in casibus debet iuramentum facere de obedientia. siue etiam de fidelitate post receptam administrationem. supra de iureiuran. nullus. 23. distinctione, quanquam. & supra de maiori. & obedien. dilecti filij & supra de iureiur. ego N. & supra de priuileg. antiqua. Alias enim nullum iuramentum. nulla pactio vel obligatio illicita in spiritualibus debet interuenire: & si interuenirit, nullam obligationem de iure vel de facto inducit, supra de pactis. pactiones. Bernardus.

FINIS.

REGISTRVM.

a b c d.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii KKK Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii KKKk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr.

Omnes sunt Quaterniores, præter d, quæ est Duernio, & Rrrr Quinternio.

ADDITIONES

Super Decretalibus

D. ANDREÆ ALCIATI

PATRITII MEDIOLANENSIS
& Iureconsulti præstantissimi,

QVAE QVALES SINT CONSVLTO DICERE OMMITTIMVS, studiosi Lectoris iudicio relinquentes quam vtilitatem sint allaturæ, non enim è re esse duximus, tanti Doctoris nomen fucatis verbis offendere, de quo tacere satius est, quam pauca loqui.

E tenebris, vbi latebant, eas extraxisse in tui gratiam operæprecium existimauimus, quod nostri operis est, æqui boniq; consule; reliqua Deo Opt. Max. & Alciato accepta ferte.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS. MDCV.

Apud Socios Aquilæ Renouantis.

D. ANDREAE ALCIATI

Additiones super Decretalibus.

IN PROEMIO.

Ers.Rex.] Imperator etiam appellatur Rex. Alex. consil. 5. col. 12. lib. 5.

In glos. pudicas.] & quod etiam in cõiugatis sit castitas, vide Alex. in l. mulier. §. cum proponebatur ad Trebell.

In glos. contrarietate.] Vide glos. in cap. nouit. in vers. quicũq; de iud. vbi de hoc per Doctores.

De Sum. Trinit.

Cap. Firmiter.

IN tex. in §. vna. Dic quod non tamen licitum est tollere rem vnius Ecclesiæ, & dare alteri. Felyn. in c. quę in Ecclesiarum, colum. 29. versic. quarto limit. de constit.

De Constitut.

Cap. Cognoscentes.

IN glos. 1. in vers. 1.] Ponitur in prima regula, quòd ante istam compilationem decret. rubro scribebantur, vt dicit Card. in cap. literas, de desponsat. impub. facit glos. c. mandata, De præsumpt.

In glos. dispendijs.] Nota quod retractatio dicitur damnum. Abbas cap. qua fronte. 1. not. de appellat.

Cap. quæ in Ecclesiarum.

In glo. 1. vers. fori. An ius ciuile habeat locum in foro animæ, vide Dec. in cap. Si quando, inf. de prob.

Cap. cum M. Ferrariensis.

In tex versic. consueuit. Vide Hypolitum de Marsilijs in eius singularibus, singulari 122. vel 123. Rocch. Curt. tract. de consuetudine in 7. col. ver. ex præmissa doctrina infero, vbi concludit, quòd sufficiat cõsuetudo, etiam minor 10. annis, & in col. 11. ver. Item nota. Fely. c. ex literis. col. antep. cum trib. seq. de fide instr. Alex. consil. 69. colum. fi in 3. vol. & 127. col. 2. in 5. Abb. cap. 1. de precar.

In glo. 1.], consortes possunt agere sine mandato, vide aliqua de materia in c. in præsentia, in 1. not. de prob. Rom. sing. 619. inc. tu audisti.

Ibidẽ ver. & est speciale.] limita vt per Hypp. sing. 177. vel 133.

In glo. receperunt ver. & not.] vide Fely. c. postulasti. col. 3. de rescrip.

Ibidem ver. laicus potest habere præb.] Abb. c. tua nob. de Simon. in 2. not. Item decimam, in tit. & sic rem spiritualem, & nota quòd taciturnitas præbendæ, non Canonicatus, reddit gratiam subreptitiã, vide Rot. 2. de præb. in nouiss. & 499 in nouiss. Item not. quod quis potest esse intitulatus in præbenda constituta super bonis alicuius Laici, quo mortuo expirabit, & non potest dici beneficiũ, vide Rot. vbi sup. in 11. decis.

In glo. nihil.] Pactum quòd recipiendus nihil percipiat, Simoniacũ est, vide glo. fi. c. quia nonnullis, inf. de magistris, & not. ex glo. quòd Pactũ iuri communi consonãs non est simoniacum, vide Dec cons. 118. col. 3. in 1. qui allegat Ant. de Butr. hic, super glo.

Cap. Ecclesia.

In gl. ab Ecclesia in dubio autem censetur receptum.] Alex. cons. 121. in fi in 2.

In glo. nec confessi. ver. iudicamus.] limita vt per Abb. c. 2. in 2. col. de præsumpt.

Cap. Quoniam.

In glo. futura: ver. constitutio naturalis.] constitutio respicit præterita, vide Abb. in c. pastoralis. §. verum, in 1. not. de app. Item constitutio quæ tollit consuetudinem respicit præterita, quia consuetudo notat tempus præcedens. Vide glo. not. in Clem. 2. ver. decernimus, de reb. eccl. non alien.

De Rescriptis.

Cap. Primum.

In glo.1.ver.& priuilegium, circa med] vide Dec.cons.147.col.2.vbi tenet istam esse communem opinionem.

Ibidem ver non poterat similiter] quis priuatur, vt audiatur.glo.in l.sed & si.§.Ait prætor, super ver.decreto.ff.ex quib.cau maior.

In glo.mandatum.ver.& optime.] vide Panor. c.plerumque,inf.eo.vbi etiam glo.

Cap. Ex parte.

In glo. 1. ver.obseruari.] attenta tamen plus mente committentis, vt not. Fel.inf.eo.in c.cum dilecta.

Ibidem ver.Sed distinguo.] vide Abb.in c. licet.in 9.not.de prob.vbi Dec.in glo.

Ibidem ver. coniunctiuã.] & nota vnum mirabile de ista copula,&,quòd ponit Abb. in c licet,in 0.not.de prob.& aliud per Ias.in l.1.in 6. col.sol.mat.ver.circa hoc. Dec.cõs.333. col.pen.

In glo.condit.ver. in 2.scrip. secus in contractibus.] Dec.in consil.350.

Cap. Cæterum.

In tex.in fi.vers.cõdemnari per istos iudices.] ita glo.fi.in c.fi.isto tit.

Cap. Inter cęteras.

Inter quodcunque.] non referat ad exemptũ, cum dicit, quorũ vnum est verũ,alterum falsum.

Cap. Eam te.

In tex.in fi.ver.dedignari.] de hoc verbo,vide Dec.c.clerici in 1.de iud.

In glo.quia aliud est conferre, aliud mandare, vt conferatur, & iure receptio dicitur facti] in hoc iur.Gem. c.si cap de concess. præb.in 6.

In glo.datam. ver. litterarum in 1.] limita vt per Rot.210.in nouiss.

Cap. Ad hæc.

In tex.ver.elegerint.] pars non eligit sibi iudicem.Rota 458.in nouiss.

In glo.1.nota, quòd commissio impetrata super causis motis, & mouendis, intelligitur de tunc nõ post executis. Ita Rot.148.in nouiss. & vide Rot. 413.vbi dicit istũ tex. non procedere cum procuratore ad futura negotia.

In glo elegerint.]ver.coniunctiui in 2.] vide Fely.c.fi.col.1.de constit.

Ibidem in fi.ver.satis.]vide Fely.c.cum inter. colum.3 de excep.Alex cons.3 col.2. in 5. vol. & not. ex ista glo. quod clausula ex certa scientia æquiparatur plenitudini potestatis, de quo vide aliquid per Dec.in c si quando. supra eo. & not. etiam,quòd princeps non potest tollere ius recusandi, quid autem in dubio, an præsumatur vti plenitudine potestatis,vide Mars.sing.84. incip. Princeps, & an Papa possit tollere ius recusandi, vide Abb.in c.ex transmissa.col.2.de for.cõpet. Dec.c proposuit,2.in 1.not.de app.& vt actus valeat præsumitur vti plenitudine Pontifex. Dec. cons.140.col 2.& cons 191 col.3.Fely.c.1.col.9. de constit.& de ista clausula,Alex.cons.23.in 5.

Cap. Sedes.

In tex.ver.obuiare.]vide Hypp.sing.177.

In glo.maiores.] an clausula generalis referatur ad maiora,vide Dec.cap. quoniam,not.11. in uers.facit,de prob.

Ibidem ver.item.]vide Alex. cons.4. columna 1.in 4.

Cap. Ex tenore.

In glo.1.ver.si ad eosdẽ.]vide Mars.sing 111.

Ibidẽ circa finem,ver.& generaliter in quibus casibus non requiratur mentio.]vide per Dec.c. cæterum,in 1.not.sup eo.in fi.& in c. Abbate,in vlt.not.de app.

Ibidem in fi]& glo.in c.suggestum. infra de iure patron.

Cap. Cum adeo.

In glo. sufficiente, præbenda debetur secundum qualitate personæ, & in hoc statur arbitrio iudicis,prout dicit Barb.hic,& vide glo. in c. cõquerente,inf.de Cler.non resid.Corsett.sing.incip.96.personæ. Fely.c.cum omnes, col.18. ver. in glo.pen.& c.cum M.col.12.de constit.in glo. ver.per industriam.

In glo.de præbenda:ver.aliter vide c.fi.] Abb. in c.causam,de testib.in vlt.not.

In glo si dignus: ver. subintelligitur, & ideo non facit conditionem, sed monitionem.] vide Alex.cons.718.visis.in 2.vol.

Cap. Cum dilecta.

In glo.discreta. Rescripta sunt strictè intelligenda, idem not.glo.c.significasti.inf.eo.

In gl.iuris.ver.& precipuè] an sufficiat adimplere formam mandati per æquipollens. Vide Alex.cons.2.in 1.in 2.vol.

Cap. Postulasti.

In tex.ver.deleui,circa fi.]vide Alex.cõs.114. in 1.col.

In 1.col.in princip.& limita,vt per Fely.c. super litteris,col.4 sup.eo.

In glo.beneficium.] Quid de pensione an sit beneficium, & de ea sit facienda mentio, vide Rot.11.de praeb. in nouiss. & quòd quis possit promoueri ad Titulum Vicariae perpetuae, vide Fely.in c.6.perpetuus.col.1.de fide instr.& an tā quam beneficium possit vniri. Vide Rot.173 in nouiss. & quando vicaria dicatur perpetua, vide Fely.cap.ex litteris, col 8. de constit. & de vicarijs castrorum in temporalibus, vide Dec.consil.341.

Cap. Nonnulli.

In tex. vers. falsarius circa finem.] vide Rot. decis.12.tit.de procur.in nouiss. & limita, vt per Rot.175.in nouiss.

In gl.fecerint mentionē.]rescriptū contra ius debet illius facere mentionem. Alex.consil.120. in 4.

In glo.siue speciali.ver.ad hoc respondeo.] vide Rot.dec.6.de procur. in nouiss.Alexan. consil.135.in 2.

Cap. Capitulum.

In glo.prius.ver.peruenit.]Quid in probationibus,vide Rom.sing.43.

In glo.relaxetis. ver. proprie.] vide an idem verbum proprie, & improprie capi possit. Dec.c. quoniam Abbas.in princ de off.deleg.

Cap. Ad audientiam.

Ibidem.vers.ad cautelam]vide Fely.c.ad apostolicae.de excep.

In glo.1.quando Pensio dicitur beneficium.] vide Rot.11.de praeb.in nouiss.

In glo.in irritum. versic.sciuit,circa medium] vide Abb.in c.1.col.3. de except.

Ibidē ver.post repertę] vide Rom.sing.195.

Ibidem ver.& si ostendit.] vide Abb.cap.1.de accusat.

Ibidem ver.iuramētum.]vide Rom.sing.206. tu scis.

Cap. Si proponente.

Minimum non attenditur] vide ad quaestionem quā ponit Bal. hic de muliere dotata in vno nummo,an dicatur dotata, per Ias.in rubrica sol. matrim.col.6.

In glo. de hoc, ver. item si de terra.] an valeat collatio facta forensi. Vide Fely. cap.sicut de sim.

Cap. Quia nonnulli.

In tex. vers.exortę.] vide Rot.146. in nouiss. & 210. & 477. & limita in procuratore, vt per Rot 413 in nouiss.

Ibidem,vers.coram diuersis.] vide de materia Fely. cap.cum.M. colum. 5. versic.extra glo. de constit.

In glo.prima] an valeat commissio impetrata per falsum procuratorem, uide Rot. 430. in nouiss.

In glo.super,vers.sicut ille.] uide Fely. in d.c. ex tenore, columna 7. qui tenet contrarium, supra eo.

In glo.vel,vers.aliàs.]vide Perus.c. cum parati,col.4.de app.Rom.sing.367.Rot.342. in nouiss.

In glo.damnis, uersic.iudices, poenam.] uide Perus.cap.ex ratione,septimo articulo principali, uers.4 de app.Rot.12. decis.de procur.in nouiss. Alex.cons.90.col.2.in primo vol.Fely.c.ex parte,2.col 6 sup.de rescript.

Ibidem,versi.& si hoc no.] & qui sint casus in quibus requiratur,partis petitio,uide Ias.in l.vniuersa.C de precib.Imp.off.Dec.cap. licet causam in prima glo colum.10. de prob.& ad glo. uide Abb.c.significauerunt,col.3.de except.Fely.cap. sin autem, col.3.isto tit.

De Consuetudine.

Cap. Ex litteris.

IN tex.] An in apprehensione possessionis iuris canonicalis, vel praebendae requiratur speciale mandatum, vide Rot.290.in nouiss. Et an statutum possit transferre in haeredem possessionem absque apprehensione facti, vide Alexan. consil.24.col.1 in tertio uol quòd sic,& idem in donatione principis,cons.3. colum.2. in quinto. Fely.cap.ne Dei de sim.Dec consil.341. colum. penult.

Ibidem, vers. valetudine] vide Mars. tract.de peste,fol 31.vers.16.

Ibidem,uers.videntium.] uide Abb.in c. cum causam,col 6.de testib.

In glo.signum,uers.inuestiturae.]Alexan. consil.28.colum.secunda. in quinto. Rot.decis.8.de restit spoliat. in nouiss & 275. in nouiss.& 177. Alex.cons.18.& 8.col.1.in 2.uol.

Ibidem,uersic.hoc tamen.] uide Ias in l.traditionibus,in pen.colum.C.de pact.Alex.cons 82. columna 1.in 2.uolum.& consil 40.in 2.colum. in tertio.

Cap. Quanto.

In glo.prima, uersic. etiam laico, circa med.] uide Abb.cap.nouit,in glo.uersic. consuetudine, de iud.

Ibidem, uers episcopalis, & haec non possunt praescribi]uide Abb.c.auditis, de rescrip.

In glo.consuetudinem, vers. præscriptibiles.] & licet, quæ sunt ordinis episcopalis præscribi non possint, possunt tamen acquirere libertatem. Abb.c.veniens, de præs. in 5.not.

Cap. Cum olim.

In glo.fine, versic.non tamen.] vide omnino Dec.cap.super eo, 2.not. de off. deleg. & priuilegia, quòd non sint interpretanda in alterius præiudicium, vide Ias.in l.si quis quenquam. ff. Si quis cautionibus, l.fi.colum. 3. ff de constit.princip.& hoc procedit etiam si princeps hoc concederet motu proprio, vt vult Dec.in cap.1. col.8. in fi.de iud.& idem in statuto, potius enim toleratur, vt nihil operetur, quam alicui præiudicium inferat.l.fi.§.in computatione, vbi glo.& moder. C.de iure delib.& de verbo, (volo,) vide Dec. in rubr. de iud.colum.6.in prima lect. & c. cum dilecto, colum.3.in fi.de confirm. vtili.

Cap. Cum venerabilis.

In tex.vers.corruptela.] vide Abb.c.quia nos, de appel.

In glo.1. in fi.an consuetudo excuset quem à pœna.]vide Rom.sing.19. Fely.in cap.1. colum. antep.de re iud. Dec.consil.170. colum. penul. & 175.colum.10. & 197. columna 2. Alexand.consil.107. columna quarta, in fi. in 2.& colum.fi. Fely.cap.ex tenore, colum.6. vers.cæterum, in fi. de rescript.

Cap. Cum dilectus.

In tex. versic.Cæterum.] quod statuta debeant interpretari secundum ius commune, modo aliquid operentur, vide Dec.in rubr. de prob. columna 13. vers.3. & col.17. vers.ex his, & c.causam quæ, in vlt.col.de rescrip.vbi alij.

In glo.de iure.]& an, & quando quis simul possit vti iure communi, & priuilegio, vide Abb. in c.ueniens, col.5.de præscr.

In glo.constitutum, vers.quia hoc.]uide Alex. cons.106.col.1.in 2.

Ibidem, vers.& sic patet.] uide Fely.in cap.de quarta, col.7.de præscript.

Ibidem, versic.uoluntate patroni.] uide Soc. consil.1.in tertio volum.Fely.c.ex parte, il 2.colum.1.de rescrip.

In glo.interpres, ibi, & non requiritur, quòd sit præscripta.]Dec.cons.156.col.2.in fi.

In glo.a suspensis, in princ.vers.eligere.] vide Fely.c.apostolicę, col.7.de except.

Ibidem, uers.ut consueuit, uide Dec. in c.,nam concupiscentiam, colum.1.de constit.& consil.3. col.3.in fi & cons.147.col.fin.Rot.1.de consuetud.in nouiss.

De Postulat. Prælat.

Cap. Gratum.

IN glo. niterentur, in fi.] vide Dec. c.vt nostrum, in 3.not.de app.

In glo pauciores, uersic.tu dicas.] ius eligendi an remaneat in vno, uide Dec.cons.151. col.pen. qui tenet, quòd sic. Alexan. consil.70.colum.1. in quarto.

Cap. Bonæ.

In glo.1.in princ.] Quando iudex supplet ex officio suo, vide Abb.in c.Raynutius, in 9. not. de testam.

In gl.generali.]quod Cardinales dicantur militare in sacro Palatio, tenet Dec.in l.centurio, de vulg.in notabilibus.

In glo.communem.] vide per Bar. in l.1. col. pen.sol.matr.vbi distinguunt, quando utilitas publica, præferatur, & est contra.

De Electione.

Cap. Nullus.

IN summario, vers.collegium.]contraria tamẽ posset induci consuetudo, ut per Abb. cap.cum uenissent.2 .not.de restit.in integr.

In gl 1. vers.homines decẽ faciunt collegiũ.] & quid in dubio, ubi sunt sex, uel septem simul uiuentes, an sint collegialiter, uel ne, uide Rot. 13.de præb.in nouiss.quæ tenet, quòd sic.

In gl.in congregatione, uers.tunc enim, in fi.] vide Alex.cons.70.col.1.in 4.

Cap. Licet.

In tex.uers.concilij.]dicitur tamen constitutio Papæ, non concilij, ut inquit Dec.consil.150. colum.3.dixi c.vlt.6.lib.paradoxorum.

In glo.speciale, est forte speciale, quia in alijs requiritur maior, & maior Pars, hic tantum dicitur de maiori.]vide Fely. c.cum omnes, col.12. & sequenti, uers.tertiodecimo fallit, & uersic.secundus casus, de constit.

In glo.recursus.] de hoc uerbo quid importet, uide Perus c.dilecto, de app.q.56.

Cap. Cum in cunctis.

In tex. uers. beneficijs, circa fi.illius ecclesiæ tantum.] vt in c.compromissarius, eo. tit.c. cum in cunctis.

In glo.tempore, a confirmatione vsque ad tres menses episcopus debet cõsecrare.]quod si lapsus sit ter-

sit terminus, & res sit integra, an possit petere consecrationem, uide Rot. 3. 28. in nouiss. & sic.

In gl. ad quem spectant, uersic. tamen dicitur, circa med.] Qui dicantur mariti ecclesiæ, uide Panor. in c. dudum, in 9 col. sup. eo.

In glo. Archidiaconatum. circa fi. uers. ubi dicitur.] uide Card. Alexandrinum c. perlectis. 25. distin. qui latè de hoc disputat, & Gem. 21. distin. in Summa, & dictum Cardinalem c. nemo, secunda quæst. 1.

In glo. promoti, in fi.] nota istam glo. contra primum not. Panor. in c. eam te, de rescrip. quod electus dicitur promotus, nisi dicas, quòd hic intelligitur de inferioribus ab episcopo.

Cap. Transmissam.

In fi. summ.] uide Fely. c. eam te, de rescrip.

In glo. de talibus, uers. ea uerò quædam pertinent ad iurisdictionem quædam ad ordinem, & quædam etiam ad dignitatem.] quæ uide per Panor. in c. audentibus, de excess. prælat.

Ibidem, uer. depositio.] an non possit pronunciare deponen. uide Fely. c. 5. de re iud.

Cap. Cum nobis.

In gl. ex officio: iudex potest supplere de fid.] & per hoc uide, quòd not. Aret. in c. constiterit, col. 3. in princ. uers. saluando, de accusat.

In gl. procuratorem, uers. nunquid.] uide Rot. 441. in nouiss.

In glo. liberam.] uide de hoc uerbo Dec. cap. si pro debilitate, col. 6. de off. deleg. & in c. repræhensibilis, secundo not. de app.

In tex. uers. inhabilis.] uide Soc. consil. 47. in 3. uol.

Ibidem, uers. sufficienter.] uide Abb. in c. bonæ, col. pen. de app.

Cap. Cum inter.

In glo. recusatur, uers. amplius eligi.] an autem semel furiosus semper præsumatur furiosus nisi probetur contrarium, uide Alex. cons. 141. col. 2. & 3. in 1. uolum. & consil. 42. in 3. colum. in quinto uolumine.

In glo. aliam in princ.] an electio sit facienda de aliena ecclesia, vide Fely. c. sicut. de simon.

In glo. confirmauit, circa fi. versic. alius confirmat.] uide Abb. in cap. litteras, in fi. de præsumpt.

Cap. Dudum.

In glo. numerus, dignitas non præfertur numero, ubi non est Par.] Sed an numerus suppleat deffectui, uide glo. in l. 3. uersic. numerus, de testib. quæ tenet, quòd sic, & not. Imol. in l. qui testamento, in princip. de testam. de quo tamen, uide Dec. cap. licet. not. 9. & 11. in fi. de prob.

Cap. Bone.

In tex. versic. Porrò, uerbo citati, uide Alexan. consil. 123. col. pen. in secundo, & cons. 136. col. 4. eo. vol.

In glo. metuebant, vers. licet impressio, circa med.] uide Alex. cons. 98. in 3. uol.

In glo. præsumitur, uers. sed hodie.] uide Dec. in rubr. de app. col. 5. Alex. consil. 21. in secundo, & 105. in 5.

Ibidem, vers. si autem.] adde alios modos per Dec. c. quoniam, in prima glo. de prob.

In glo. singulares.] de testibus singularibus, uide Dec. c. licet in 9. not. versic. secundo, de prob. Hypp. Mars. sing. 114. vulgatum.

Ibidem, uers. negatiua.] & licet probatio super negatiua fieri non deberet, tamen facta tenet. Fely. c. pastoralis, col. 6. de except. Alex. consil. 65. in primo.

Cap. Querelam.

In tex vers. consuetudine pertinet.] uide Alex. cons. 98. col. 1. in 5. uol.

In gl. querelam.] uide Abb. c. dilecto. col. 11. de testib.

In glo. petens, vers. sic enim condemnare.] uide Rot. in ultima decis. de iud. in nouiss.

In glo. Oeconomi, uers. si enim, in princ.] uide Rom. sing. 20. Rot. 21. in fine, in nouiss. & uide Alexan. consilio 95. columna penult. in secundo uolumine.

In glo. tempora, in fi.] uide Dec. cons. 136. columna 1. in fi.

In glo. statutum, uers. sed ibi circa finem.] uide Dec. c. dilecti, col. pen. de iud.

Cap. Cum Vintoniensis.

In glo. admiserant, circa fi. uersic. & licet isti suspensi &c.] uide Abb. cap. apostolicæ, de except. colum. 5.

Ibidem in fi. uers. sustentationem.] limita ut per Abb. cap. pastoralis, §. uerum, in glo. fi. de app.

In glo tertia concurrebant, uers. sed obuiat.] uide Fely. cap translato, col. 4. uersic. in glo. 11. de constitutionibus, ubi allegat istam gl. pro saluandis Testibus.

Cap. Per inquisitionem.

In glo recognouit, confessio extraiudicialis præiudicat.] uide plenè per Aret. c. at si clerici, de iud. in princ. ubi probat, quòd etiam si fiat coram priuato præsente, non facit nisi semiplenam probationem.

In glo. se indignum, vers. sed quare.] hanc glo. approbat Aret. in c. causam quæ primo, in 5. col. de testib. in vers. quarto adde.

Ibidem, versic. si aliquis.] Rot. in 11. decis. de confir. in nouiss. Fely. cap. primo, columna 4. de except.

Cap. Cum dilecti.

In tex. circa finem, vers. sententiam.] vide Fely. c. lator 10. declarat, de re iud.

In glo in ætate, vers. credo.] episcopus non potest in ætate, vel cum illegitimo dispensare, quando non potest contra concilium. Abb. in c. At si clerici, in §. de adult. colum. 3. de iud. vers. si verò, & ibi omnino Dec. col 7. ver quarto fallit, vbi etiam tenet, quòd legatus de latere non possit contra concilium dispensare, c. dilectis 1. infra de præb. Fely. cap. nonnulli, columna quarta, de rescript.

In gl. & si tres, circa finem, vers. in defectum.] vide ad hoc Dec. in c. tertio loco in 2. not. de pb. Mars. sing. 73. incip. plures.

Cap. Quia propter.

In tex. vers. maior.] quid autem in reformatione prælati, vide Rom. sing. 662.

Ibidem, vers. per inspirationem.] ratio est per capitulum, in diuersitate, de præb.

In glo. mox, vers. intermedio, in princip.] vide aliam glo. in cap. 1. infra de mut. petit. & ibi. Abb. in co. 7. Ias. in l. 1. §. qui præsens, colum. 4. de verbor. oblig. latius in l. fructus, in prima col. sol. matr.

In glo. vice omnium, in princip.] uide Dec in cap. constitutus, in 3. not. de appellationibus.

Cap. Quisquis.

In glo. fiant, vers. futuri, in princip.] vide quæ in contrarium] adducit Fely. sup. in rubr. de consuet. col. 3. in fi.

Ibidem, vers. sed nunquid.] si episcopus possit dispensare, contra concilium, vide supra in glo. in ætate, c. cum dilecti, & Doc. & max. Dec. in c. at si clerici. §. de adult. col. 4. uers. secundo limitatur, de iudic. & seq.

Cap. Dudum.

In glo. decepte, versic. in casu isto] vide Fely. in cap. ex parte A col 4. vers. secūdo fallit, de testibus.

In glo. per concessionem, vers. sed postea.] vide Rot. 286. nouiss.

In glo. responsionem, vers. uidetur, quòd non.] & ita tene per ea quæ tradit Dec. in rubr. col. 4. vers. quarto contra, de iud. in prima lect. & vide Rot. tit. de lit. contest. in nouiss.

In glo. irritū, versic. & ita.] iuide Rot. in nouiss. in tit. de lit. contest. & Dec. in cons. 99. in prima colum. in 2. uolumine.

In glo. idem] intellige autem, quòd idem iudicium sit habendum de personatibus, & ecclesijs parochialibus, circa pluralitatem tantū scilicet, & non in alijs, & ita intelligit istum tex. glo. in cap. primo, ne clerici, vel monach. in 6. vers. declaramus, aliàs obstaret cap licet Canon. iun. glo. vers. parochialis, & d. c penult.

In glo. retinere, in fi.] vide Fely. in d. cap. cum omnes, de constit. col. 19. in glo. finali.

Cap. Iis quibus.

In glo. currit, in princip.] intellige in præiudicium excommunicati, non autem in præiudicium tertij, de quo vide Dec. c. super eo. 2. colum. pen. in fi de app.

Ibidem, uers. interdicta sit.] uide etiam Dec. c. cum sit Romana, in 3. not. de app Fely. c. 1. col. 5. de rescrip.

De Translat. Episcopi.

Cap. Inter.

IN tex. versic. sicut ergo.] Aret. in c. meminimus de accusat. adducit istum tex. ad hoc, quòd ante consecrationem non dicitur episcopus, de quo vide plura per Dec. in c. eam te, col. 2. de rescript.

In glo. fortius, de differentijs inter spirituale matrimonium, & carnale, vide Card. & Imol. in c. tua, infra de sponsal. vbi connumerant Differentias 22.

Cap. Licet.

In glo. prima, versic. immo hodie.] uide Aret. cap. super litteris, de accusat. in 2. not.

In glo. ad parem.] facilius ad maiorem, quam ad parem, & licet dispensatio non trahatur de maiori ad minus, tamen trahitur ad consecutiua. Ita tenet glo. in cap. quia in tantum, in fi. de præb. vide Fely. in cap. postulasti, columna 13. de rescrip. & omnino Dec. in cap. at si clerici. §. de adulterijs, 8. columna, vers successiue, vbi multa respondet ad illam regulam, supra factam de iudic.

De Renuntiatione.

Cap. Ex transmissa.

AD tex. vide Dec. in capitulo primo, in primo notabili, in 3. columna, de rescrip.

In

In glo.resignauit,uersi ecclesiæ] requiritur tamen sententia, ut per Rot 3.de renunciat.in nouiss. & ibi in 1.decis Felyn. cap.cum dilecta, in fi.de rescrip.

In tex uer.sed quasi,in fi.] nota quòd collatio præbendarum in ecclesia Collegiata,spectat ad prælatum & canonicos,non ad episcopum,ita per istum tex.tenet Rot.8.de præb. in nouiss.

Cap. Admonet.

In tex.uers. dimittere,] uide Felyn.in cap.lator.in pen colum de re iud & in cap. quæ in ecclesiarum,colum.6.uers.sed dominus Cardinalis de constit.& in c.per tuas, primo , de simon.& c. sicut,col.3.eo tit.

Ibidem, uers.Inconsulto,] uide Ias. in l. postquam liti, col.1. C.de pact.ubi Bar.in 2. lectur. circa finem , & an iste tex. habeat locum in tabellione,uide Roman.sing. 352. An tabellio.qui tenet quòd sic,& ad tex.uide Rot.306. in nouiss. & an Capitulum sede uacante,possit recipere resignationem,uide Rot.311 in nouiss. ualet tamen renunciatio in eius præiudicium, licet non fuerit admissa.Rot. 751. & limita tex.ut per Rot.398. in nouiss.

In gl.inconsulto,in princ] secus est tamen in litteris ad beneficia,ut not. Abb.in c. ad audientiam,in 2.not. sup. de rescrip. & an talis consensus requiratur in modũ auctoritatis,an simplicis consensus, & an possit interuenire ex post facto, uide Alex.cons.106.col fi.in priu.

Ibidem, uers.ad religionem,] differentias inter sæculares,& regulares, uide per Fely. in c.tua nos,de iureiur.in princ.

Ibidem,uers quando prælatus,] sed quid si esset consuetudo,uide Abb.c.quia nos, de appell.

Cap. Super hoc quòd.

In tex.uersic. non ut,] ad dictum Innocentij hic, quod magis creditur duobus testibus de metu , quam centum de spontanea uoluntate , uide Alex.cons. 156.col.1.in 5.uol.

In glo.uerisimile,] & quòd præsumptio tacitę renunciationis excludatur per quamlibet minimam præsumptionem,uide Bald.in l. fin. col. 3 C.de dot. promiss.& declara istum tex. ut per Alex.cons.91.colum.fi.in 2.uolum. & cons.37. col.3.in 5.

In gloss. resignationis, uersic, quia coacta uoluntas,uoluntas est,] uide Dec.in cap.si uerò,de iureiur.

In glo.pecuniæ.] uide Felyn. in cap. dilectus, de simon.

In gloss.negat.] negatiua interdum affirmatiuam in se continet.uide Abb.& Dec.in c. quoniam,in 2.not.de probat.

In gl.ad dignitatem,circa finẽ,uer.super principali,] uide Felyn.cap.exceptione,colum.13.de except.

Cap. In præsentia.

In tex.uers. præsumi,] uide Abb.cap. 2. 2. colum. de præsumpt. Alexan. cons.21 in secundo, & 105.in 5.

In casu glo. uers. & ipse R. appellauit,] an autem pendente appellatione præsumatur pro sententia,uide Abb. in d.c.quoniam,in glo fin. qui tenet quòd non , & hæc est * communis opinio. licet Imola hic contrarium teneat, & Dec. improbat eius opinionem, d c.quoniam, col.18.de probat.& in rub .de appell. in 5 colum & Abb. contrarius in cap secundo, de sequestr.& in sententia arbitri , vide Alexan. consil.119. col.4.in 2.uolum.

In glo.præsumi,] limita ut per Abb. in c p. 1. colum 2. de re iud.& in cap. ea quæ, in 2 col. eod.tit.

Ibidem,in fi. fallit,ubi causa requiritur] Dec. cap.cum sit Romana, 3. not. de appell. & limita,ut per eum,in cap.super eo. secundo,in 2. col. de appell.

Cap. Quòd in dubijs.

In tex.] nunquid auctoritas superioris requiratur in renunciatione tacita sicut in expressa, uide Felyn.quòd sic,in cap. exceptionem, col.14. in princ. de excep. dum tenet,quòd in profanis renunciãtes liti, intelligũtur etiam renunciare iuri , secus in beneficialibus, uide Rot.306.in nouiss.sed an renuncians sit priuatus ipso iure, uide Felyn. cap.ex parte , colum. 1. de rescrip.qui tenet quòd non , & in cap. in nostra, de rescript. correll.34.

Cap. Nisi cum pridem.

In uers. pro defectu , uerbo,necessaria ,] uide Fely. c.si quando,col.pen.de rescrip.

In uer. nec putes,] uide Fel. in c.nonne,col.1. in 3.fall.de præsumpt

In glo. sed duntaxat,circa principium,]simoniacus,& intrusus non habent titulum, uide Fel. c. in nostra,correll.20.de rescrip.

In gl.mansores,uel naturali,] uide Alex.cons. 60.col.3.in 2.uol.

In gloss.fieri,]uide Abb.sup.in proœmio , in uers.pudicos.

Cap. Veniens.

In glo.renunciasse,uers.nec aliquod ius,] uide Rot.158.in nouiss.Abb.in c.Capitulum, col.ult. de rescript uide tamen Abb.in c.at si clerici,§.de adult.col.pen.uer.quæro ad declarationem,de iudic.vbi uult,quòd ille, cui debet beneficium cõferri,dicatur habere ius ad rẽ.ita colligit ibi Dec. col.15.uers.& ex his, qui tamen per hanc glo.tenet contrarium uide Fely. c.ad audientiam,2.col. uer.8.litteræ non dant ius.de rescript.

In glo.intimis,circa finem,ver.& noto.] vide Rot.28.in 1.addit.in nouiss.

De suppl.negl. prælat.

Circa istam rubr. vide Franc. Pauini in tract. de potest. Cap.sede vacante,in 1.q.

Cap. Primum.

In tex. vers.tertio] vide Fely.cap. ex litteris, colum.6. de constit. vers. fallit primo . Alexan. cons.80.in 4.

In glo. 1.in fi.] vide Dec. cap.eam te, in 11. col.de rescript.an æquiparentur Episcopi,& Abbates in hoc.

Cap. Sicut nobis.

In tex. vers.ordinare.] nunquid autem intelligatur etiam de prouentibus de quibus in Clem. 1.de iure patron. vide gloss. ibi, in versic. deuoluatur.

Cap. Licet.

In tex.]& nota quod iste Archiepiscopus,licet sit legatus natus,non tamen habet duo semestria, vnum tanquã Archiepiscopus, aliud tanquam legatus.vide Rot.313.in nouiss.

In gl.à notitia.ver.scire potuit.] ita in beneficio suæ diœcesis tenet Dec. cons.135. col. 11. in fi. vbi dicit, sufficere quod sit notum in loco beneficij. per tex. in Clem. 1. in fi. de concess. præb.

De scrutinio in ord.fac.

Cap. Ex parte.

In tex.vers.simpliciter.] vide Ias.de isto verbo,in l.1.col.2.de vulg.

In glo.æstimare, vers. Solutio, secus tamen est in iudicijs.] vide Abb. c.1. col.pen. in fi. de iud. late per Dec.c.in præsentia. not.12. vers. Postremo,de probat. Abb.c.cum M.in fi.de testib.Dec. c.super litteris. in 9.vel 6.col.de rescript.Marsil. singul.151.Fely.c.cap.auditis, colum.antepen.de præscript.

De ord.ab episcopo qui resig.episcop.

Cap.Primum.Requisiuit.

In tex.vers. simul.] vide de hoc Franc. Pauini in trac.de pote.Cap.sede vacã.in 3 q.col.111.

In gl.ignorantia. vers.Respon.] & an primus ordo possit conferri ab alieno Episcopo, dicit Abb.c.veniens,de præscrip.6 not.

De ætate & qualitate.

Cap. Indecorum.

In glo. qui seipsos, ver.per ista quilibet facit ordo liberat a patria potestate.]sed quid si quis ingrediatur religionem , an per ingressum liberetur.vide Alexan.cons.139.colum.1.in secundo volum.

Cap. Eam te decet.

In glo.1. an autem hoc procedat si motu proprio]vide Aret.in c.causam,1.col.3. de testibus, qui tenet quòd non.vide Soc.cons.111.in 4.col. in 3.uol.

In glos. pendeat, vers. Item si ecclesia.] & ita intellige c.ex parte,1.de rescript. & aduerte,quia Abb.in cap.ad audientiam,in 3.col.de eccl.ædif. reprobat istam gloss. in principio sui, illam sequitur Fely.in c. cum venerabilis, col.14. de except.& in c.ex parte,2.in princ. de rescript.

Cap. Tuam in domino.

In gl.1.vers.& ideo,not.] de materia, vide Barbat.in c.cum M.col 41.sup.de constit.

Ibidem,vers.loco pretij,circa fin.] contra hoc tamẽ videtur quod notat Abb.in c.tertio loco,in primo not.de prob. qui facit differentiã inter preces & precium , quia licet inducere testem precibus,non tamen precio.

Cap. Accepimus.

In gl.reputari,ver.ad ordinem,circa med.] vide Fely.in c.postulasti, col.16. ver. tertio limita de rescrip.

Ibidem,an dignus habitus in vno habeatur in alio]vide per Fely.in c.cum venerabilis,col.pen. de except.& ad gl.vide Rot.415. in nouiss.

In glo. in maiori ecclesia,uer.Sed quid] vide Abb. in c. Rodulphus, in 2. col sup. de rescript.

In glo. exceptiones, uers. non obstante.] uide Abb.& alios,in c.fi.de præsumpt.in fi.

De filijs presbyt.

Cap. Ex tua nobis.

In gl.1. uers. ius commune.] intellige & nouum contra omnes qui istam glo.non intellexerunt, & nota differentiam inter responsionem ad consultationem,uel ad supplicationem,de quo uide

uide Felyn.in cap.1. 2. char.de constitutionibus, & limita, nisi responderet in casu aliàs non determinato, ut per Dec.cap. ad aures, colum. 2. de rescript. & in cap. inter cæteras, in princ. de rescript.

In gl.irritari,uer.ergo dispensatio,in prin.]uide Dec.cons.137. in princ.

Cap. Ad extirpandas.

An iste tex. procedat in nepote.] uide Abb.in c.accedens, in 1.not.de accusat.

Ibidem, in text. uers. presbyterorum.] uide Felyn. capit. inter cæteras, in princip. de rescript.

In glo.1.in fi.] filij legitimi non prohibentur habere beneficium in ea ecclesia, ut not. Calder. cons.1.isto tit.

In glo.amouere.]& formam libelli, in isto casu ponit Anto.in c.ex parte, de testib.ubi Felyn. in tertio notabili. quod non sufficit dicere quòd pater ante obtinuit ecclesiam, sed quòd proximè ante obtinuit.

Cap. Michael.

In gloss. 1. uersic. publicè in domo.] uide Alexand.consil. 157. in 5. uolum. & de ista probatione conditionali, uide per Dec. in rubr. de prob. colum.20. & sequenti. & qualiter probetur filiatio. uide Bartol.& ibi notata, in l.filium, ff. de his qui sunt sui uel alien.iur. & Dec. in c.per tuas, de prob.

De officio Archid.

Cap. Ad hæc nos dominus.

IN tex. uers. earum ordo,circa primum.]Nota quòd Archidiaconus de iure communi habet curam animarum,& ideo impetratio Archidiaconatus non est subreptitia, si de eo non fiat mentio,cum insit de iure communi. Rot.13. de præb.in nouiss.

Ibidem, uers. institutio, quam potest subdelegare.] Rot.368.

In glo.iurgia.uersi.c.perlectis.] & ibi uide per Cardinalem, qui pulchrè examinat hãc materiã. distin.25.& uide Aret.consil.23. Gem. 21. dist. in summa.Fely.c.cum uenerabilis,col.13. de except.Dec.in rub.de off.deleg.in 1.col.

Cap. Vt nostrum.

In glo.examinentur, uers. quia Episcopus.uide Rot.tit.de offic.Vicar.in nouiss.in 1.decis.ubi tenet, quòd Episcopus teneatur de iniuria etiam illata per suum Vicarium, & uide Fely.c.Petrus, col.3.de homic.

In tex.uers. ponere.] an Archidiaconus cui ab Episcopo commissum est ut aliquem in possessionem reducat, possit hoc alteri subdelegare. Rot. 368. in nouiss. quæ tenet quod sic.

De off.pot.& iud.deleg.

Cap. De causis.

IN glo.consensu partium,in prin.]& an consensus iudicis requiratur.uide Rot.360. in nouiss.

In gl.prorogetur,& quòd idem sit in causa appellationis tenet Dec.in cap.ex ratione, col.7. de appell.

In gl.certa in pęnitentijs, tamen etiam si pęna statuta sit,diminui tamen potest,ut no.Abb.in c. Deus qui,circa med.de pęnit.

Ibidem, uers. quid si,uide Fely. c.Rodulphus, col.3.de rescr.Alex.cõs.5,uel 51. in fi.in 1.uol.& cons.iij.col.pen.eod.uol.

In gl.ea.delegatus, non potest dispensare.uide Rom.sing.77.

Cap. Præterea.

In gl.simpliciter.] de hoc uerbo,uide Ias. in l. 1.de vulg.2.col.

In glo.ex eo.uide Hypp.sing.275.& 17. item concesso principali concedere accessorum, sed hoc non habet locum in prohibitis.ut not. Fely. in c.cum non ab homine,1.not.de iud. & limita ut per Dec.in rub.de app.in 3.col & in q.77.col. 4 Fel.c.cũ dilecti.uers.amplia prædicta,Petr.c.1. de rescr.& c.nonnulli,col.19.uers.septima concl. eo.tit.& in §.sunt & alij.col.11.in 2.fallen.

Cap. Significasti.

In tex.] nota quòd delegatus potest corrigere & iterare quòd factum, uel non bene factum est in omnibus,præterquam indefinitiuam. ita tenet Rot.341.in nouiss.

Cap. Ex parte tua.

In tex.uer.nullæ.] sed an sic tollatur officium iudicis. uide collecta per Hypp. sing. 88.stante, & sing.75.

In gl.1.in prin.uer.ordin.] facit lex ita nobis cordi pudor. secundum primam lect. C.de adult.

Ibidem uers.solutio, uide in gl.ex conquestione,inf.de restit.spoliat.

In gl.mille, uer.obstante,uide Ias. l.postquam liti.in fi.C.de pact.

Cap. Ex parte N.

In gl.omnino.] vide Rot. 6. in tit. de renunciat.in nouiss.

In gl.dimittere,uer.& etiam pastum.]uide no. in c.Iacobus. de simon. & uide Dec.in cons.142.

In

In gl non obstantibus,verb.restringuntur] vide Fely.c.quoniam,in prin.de rescri.

Cap. Quoniam Abbas.

In gl.substitutum,vers.quare dignitas,in prin. vide aliqua per Abb. in cap. mandata, col. 2. de præsumpt.

Ibidem,vers.quia si duo.] no. quod datio tutelæ, exhæredatio, institutio dubia,non valent. Idem in pluribus vxoribus. Not. Abb in c.gaudemus,in fi.de diuort & in institutione,notat. in c.cum vos,de off.ord.

In gl sicut,vers.in priuilegio.] vide Dec.consf. 152.colum.pen.in vltimo, & consil.169.col. 3. in fi.& sequen. Felyn.cap.ex parte, colum.5. de rescrip.

Cap. Super eo.

In glo. intentiones.] statutum restringitur ne damnum tertio inferat, etiam si nihil operetur. Dec.cons.356.col.2.

Ibidem, vers. nullius.] iuri etiam ad rem. ita Rot.244.in nouiss. & 351.per totum. Fely.c.causam quæ,col.9.de rescr. Alex. cons. 23. in 5. vel 3.& 105.eo.vol.& amplia hanc regulam,etiam si motu proprio,aliquid concederet,vt not. Abb.c. cum in diœcesi, in 2. col. de vsur. limita, vt per Dec.in cap.cum dilecta,col.3. in fi. de confirm. vtil. & cons. 191. col. 2. & amplia, etiam si esset clausula,ex certa scientia, & de plenitudine potestatis,in cons.198.col 4.

Cap. Gratum.

In tex. in fi. vers. recessum.] vide alium casum per Abb.in cap.sollicitudinem, in 6.not.de appell.

In glo. 1.vers.iurisdictionem perpetuandam,] quid autem in propagatione, an fiat etiam per actum citra litis contestationem, vide Abb.in c. 1.in 5.colum. de iud.& not. quòd per decretum citationis perpetuatur iurisdictio quo ad iudicē, non tamen quo ad partem.

Cap. Prudentiam.

In tex.in prin. vers.à duobus tantum.] quid si appellatum sit à tribus, & vnus tantum deferat, alij nihil dicunt, dic esse deuolutum ad curiam. ita tenet Rot.9.de appell.in nouiss.

In gl.non ostenderit,ver.antequam.]vide Fel. in c.fin.col.14.ver. & not. de præsumpt. & Rot. 266 in nouiss.& requiritur trina monitio. secundum Rot.191.c.2.in nouiss.

In gl.canonicè, vers. quòd testes, vide Rot.1. de probat. in nouiss. vbi tenet, quòd impetrans non poterit probare absentiam, & vide ibi, in tit.de præsumpt.ibid.in fi. vide Rot.243.

In glo.illa,] an ista continuatio de lege ad legem,vel de vers. ad versiculum, sit necessaria vide Mod. Grutor in se elacti.& per Dec. in 5.6. in princ.

In glo.citra,vers.citatio] vide an citatio sit de processu,Fely.in c.cæterum,col.1.de rescrip.

In gl.procedant,in fi. vide Felyn in c.suscitatus,col.11.vers.est tamen casus,vbi quinto signáter limitat, non habere locum in beneficialibus,in quibus duo possunt absque alio procedere,& hoc signat Rom.in sing. 13. si causa committitur.

In glo aliam] etiam quòd non valeant litteræ de lite inchoata non facientes mentionem, vide latè Dec. in cap. vt debitus, in 6. colum.de appellat.

Cap. Cum super.

In tex. circa finem, vers. ac potestate.] vide Abb.in c.cum ex officij, col 8.de præscr.

In gl.1.vers 5 prædictum, vide Abb.in c.1.2. no.inf.de iud.& in c.cum venissent,in 3.col.circa fin.eod.tit.

In glo.appellatione,vers.contra ipsum,] not. ex glo.quòd vbi iudex opposita exceptione processit ad vlteriora ad actum incompatibilem ipsi exceptioni videtur ipsam exceptionem reijcere. ita colligit Aret in cap.ex parte,col.4.circa med. de testibus,allegat Bart. in l.à procedente, ff. de dilat. de quo vide Felyn. in cap. suborta, de re iudic.

In gl. cum noluerit.] uide Fely.in c nonnulli, §. sunt & alij,col.17.vers.secundo fallit, de rescr.

Cap. Consuluit.

In gloss. citandus.] præcepti circunductio,& duo alia remedia competunt illi qui comparuit. vide Rot.345.in nouiss.

In gl.gratiam in prin.]& idem circa terminū ad iurandum, uel recipiendum testes, tenet Rot. 172.in nouiss.& 241. ibidem,uers no.enim, uide ad istam regulam Dec.c.ad hęc tertio,per totum, de appell.

In gl.terminum.] uide Dec.cons. 95.194.col. 4.& ampliat istam gl.ētsi requireretur trina monitio.ut Abb.notat in l.1.in 4 no.de mutu.petit. & in cap.secundo,in 7 not.de testibus.item in alio casu notabili ponit ibi Aret. colum. tertia, in 6. fallent. quando timetur potentia alicuius qui est citandus.

Cap. Insinuante.

In tex. uersic. ante diffinitiuæ,] quid si post conclusum sit in causa, uide Roman. singular. 461.

Ibidem,uers.familiarem,uide Abb in cap.postremo,de appell.Alex.cons.154. col.2.in princ.

&

& in amicitia uel familiaritas repellat testem.uide Fely c.quotiens.in 5.not.de testib.

In glo.1.uers.aduertas.fallit in casu quem ponunt Doc.in c. suscitatum,2. quæst. de rescrip.ubi Fely. in ult.col.in fi.

In gl.postrema.uer.dilatarit.in prin.uide Alex. consi.100.col.3.in 5.

Cap.Super quæstionum.

In tex. uers. ante iudicem.] uide Dec.consilio 263.col 6 in fine.

Ibidem §.3.uers. causam. uide Abb. c.cum ex officio.col.7.de præscr.

ibidem §. si uerò. uers.nec potest. uide Rot.4. de app.in nouiss.

In gl derogare,corrigẽs dicitur ꝙ interpretatur. idem dicit glo.in l. 1. uer. interpretationem de orig.iur.

In gl. quicunque,uide Abb. in c.cum Bertoldus.in 6.col.de iud.

In gl.transfert,uers.quia illam. in prin.Abb.c. cum Bertoldus.de re iud.col.8.

Cap.Pastoralis.

In tex.ver.executio.] uide Abb. in c.pastoralis.in 3.col.de appel.

In glo.concessa.] sed non possim. uide Rot. 443.col.2.in nouiss.

In gl.exonerare. uer. sed nunquid uide Dec.c. si pro debilitate 3.not. & c.cum sit Romana.in 3.not.de app. Alex.consi.33.in 4.

Ibidem uers.sed nunquid dubitat. contra glo. quod causa nõ ꝓsumatur ẽt in legato.tenet Soc. consi. 96.col.4. tum Alex. tenet gl.in l.1 in prin. de off. eius.de quo vide Dec.sup.in loco proximo alleg.

In gl.ex certa.] quomodo probetur certa sciẽtia,uide Dec c.super eo in 2.not.sup.eod.

In gl.discussa,circa finem,vers.in factum.uide Alex.consi.111.in fi.in 5.

In glo.etsi sciat. uers. mera. an à tali mero executore possit appellari. Perus. cap.dilecto.colum.2.de appell.& an per uiam nullitatis impediatur executio. uide Rot.208.in nouiss. ibidem uers.mixta,& quomodo cognoscatur mixtus executor. uide Dec.consil. 198.colum.fi. in fi.& de executore ad beneficia,uide Abb. in cap. fin. de præscript. ibidem circa finem. uersiculo,refricare. uide aliqua ad declarationem, per Abb. in cap. nouit. de iud. colum.quarta, in fi. uers. iudicare.

Cap. Cum in iure peritus.

In gloss. iniungo] & an credatur literis Cardinalium uide Fely c.quod super,inf.de fide instru.col.3.

Ibidem uers. caueat.] sententiæ delegati non creditur,ni commissio ostendatur, subcollectoriæ tamen commissio potest probari per testes.Rot. 266.in nouiss. ei executor non tenetur mittere suam facultatem nisi petatur.Rot.355. & an possit probari tèstibus. uide Rot. 397. in 2. dub.in nouiss.

Ibidem uer ut nulla. rescriptum est inserendũ sententiæ iudicis auctoritate uide Fely. in c.fi.2. no.de fide instr.

Cap.Cum olim.

In tex. prope finem, in uers.cum procuratore ad illa solummodo.] uide Fely.in c.contingit.2. col.de fide instr.uer.& dic.

In gl.protinus.in prin. quando procurator præiudicet domino,uide Alex. consi.157. col.31. in 2. & 184.in 5.ubi ponit de ista prorogatione ibidem in fi.uer.actor.Reus potest reconuenire actorem etiam ad res non expressas in rescripto, & non actor.Fely.rub.de rescr.col.3. & an commissio ad certas causas, possit prorogari ad similes. uide Alex consi.153.col.2.in fi.in 2.uol.incip. Viso processu.

Cap. Coram dilecto.

In gl.1. circa med.uers.sed credo] Rot. 420.

In gl.suppressa, in fi.] Fely c.cæterum,col. 4. in 2.extensione.de rescri.

In gl.sententiam.uide Alex. consi.211. in fine in 3 .uol.

Cap. Cum contingat.

In gl.1.circa fi.] istam glo. reprobat ibi Abb. in c.licet.allegato in gl. & ut indistinctè fiat concordia,uide Fely.ibi,qui tenet,quod ista glo.seruetur in practica.in 2.col.uers.tertia concl.

De offic. legat.

Cap.Nouit.

IN gl.1.uer.sed ea, in prin.] limita ut per Roman.sing.45 & 49.

Ibidem uer. hæc tamen.] uide Abb. c. pastoralis.§.quoniam,col pen.in fi.de rescr.

Ibidem uers.item extra,uide Rot.in 5.decis.de offi.uic.quæ tenet cum gl.

De offic.iud. ordin.

Cap.Perniciosam.

IN tex.uers.publicum.] uide Fely. c. significasti,de offi.deleg.

In gl.pernitiosam. in prin.] not.dictum Baldi hic, ꝙ habens liberam auctoritatẽ ingrendi,nõ potest tamen inquirere nisi fama præcedente. de quo uide Dec.consi 57.in 2 in fi.

In

In glo. canones. vers. item crimen vsurarũ] de hoc vide Dec. cons. 170. colum. pen.

In gl. præiudicandum. vers. & posset.] limita vt per Abb. in c. cum non ab homine, de iudic.

Cap. cum ab ecclesiarum.

In gl. ecclesiastica. in vers ꝙ quilibet.] vide de hoc per Dec. in c. post cessionem. vbi etiam Abb. in 1 not. de probat. Rot. 416. in nouiss.

In glo. non relaxes. vers. sed pone. in princ.] vide Abb. in c. qua fronte. col. 4. de app. & in c. de cętero. col. 3. de re iud.

Cap. ad reprimendam.

In tex. in fi. vers. reducere.] vide Dec. cap. quæstioni. 2. de app. & cons. 145.

In gl. in canonibus, ver. variæ sunt pęnæ. in 1.] quas vide per Abb. in cap. cum non ab homine. de iud. col. 5.

In gl. suspendatur. in fi] vide Abb. in rub. de app. col. 4. pęnis. & in c. ex parte. not. 8. eod. tit. Abb. in c. lator. col. 2. de re iud. c. consanguinei, col. pen. eod. tit. & d. c. pastoralis, §. verum. solut. 9. de app.

In ea. gl. vers. sed hoc.] vide Rot. 302. in nouis.

Cap. Duo.

In gl. consuetudo.] sed an consuetudo & priuilegium pariter procedant. vide Dec. c. nouit. in glo. consuetudinem, de iudic. & competere alienis potest ex priuilegio, etiam potest ex pręscriptione Abb. c. causam de præscrip. in 1. not.

Cap. Pastoralis.

In tex. circa princ. vers. exceptis quibusdam] exemplum insuffragantes. vt dicit Fely. c. cum ex officij. col. 4. de præscrip.

Ibidem §. præterea, circa fi. ver. honestis.] vide Fely. c cum M. vers. noto 1 de constitut.

Ibidem vers. cautionem, vide Alex. cons. 205. col. 2. in 2. vol.

In gl. exceptis. vers. appellationem, circa med.] intellige vt per Abbat. in cap. dilectis. de appell. 5. not.

In gl. ac præstare. vers. hoc intellige. vide pro opinione gloss. Alex. & Castr. in l qui Romæ. in prin. de verb. obli. Bart. in l. acceptam in 1. q. C. de vsur.

Cap. Licet.

In tex. circa medium, vers. esse debuit] vide Abb. cap. cum ex officij. colum. 7. de præscri. Fel. cap. nam concupiscentiam. colum. 2. de constitut.

In gl. mandati.] quid autem econtra si factus delegatus, pronunciat vt ordinarius, an sua sententia teneat. vide Roman. in singul. decimoquinto.

Cap. irrefragabili.

In tex. circa principium, in vers. liberè.] vide de hoc verbo Aret. cap. super his. de accusat. colum. antepen.

Ibidem vers. appellatio valeat.] intellige de appellatione interlocutoria, quæ impedit processum, & ita intelligit istum tex. Dec. in c. 1. sup. de rescrip. col. 2.

In glo super circa med. vers episcopus bene.] vide Felyn. c. edoceri. colum. 8. vers. omittitur. de rescrip.

De maiorit. & obed.

Cap. his quæ.

IN tex. vers. & clerici.] vide Fely. cap. cum venerabilis. col. 11. de except.

Ibidem vers. ecclesiæ, circa fin.] vide Abb. c. cum non liceat. in 4 not. de præs.

In glo. pro bono pacis.] Capitulum sede vacante succedit episcopo in his quæ pertinent ad iurisdictionẽ nõ ad ordinem, limita, vt per Abb. in c. verum. in 4. not. de foro compe. & de hoc vide Franc. Pauini. in tract. de potest Cap. sede vacante. in 6. q. Fely. cap. cum omnes, colum. 4. de constitut.

De treuga & pace.

Cap. Treuga.

IN tex. circa medium, in vers. dictet.] an quis possit denuntiare excommunicatum ab alio vide Doct. c. pastoralis. in fi. de appel.

In gl. treugas.] an appellatione guerræ ueniat treuga. uide Fely. c. significauit. de iud.

In gl. frangere. uers. maioribus. circa fi. uide Fely. c. 1. col. 2. de re iud. Alex. cons. 5. in 1. & cons. 131. 3 q. in 3.

In glo. funiculus. uers. & ideo.] limita istam glo. ut per Ias. in l. 1 §. si quis ita. col. 2. circa med. de uerb. oblig. Alex cons. 66. in 3. uol.

De pactis.

Cap. cum pridem.

IN tex. in princ. uer. dicebat.] uide Felyn. in c. nonnulli. §. sunt & alij colum. 5. in 4 ampl. de rescrip.

In glo. illicitæ, circa fi. in uer. excusarent.] uide Dec. cons. 141. Felyn. cap ad audientiam, 2. col. 2.

colum. 2. uers. tertia concl. de rescri.

In glos. restitui faciatis uers. arg. quòd non.] in fi. uide gl. in c ex tuæ. in fi. de cler. non resid.

De transactionibus.

Cap. veniens.

IN tex. uer confirmatam.] uide Abb. c. præsentata. in 1. not. de testib.

Ibidem uers. potius.] uide Rot in nouiss.

In glo. confirmatam. uers. & ita, circa fin] confirmatio Papæ ex certa scientia facit transactionem personalem realē. Rot. 250. in nouiss. Dec. cons. 58 in 2. uol.

De procuratoribus.

Cap. alia quidem.

IN glo. 1. uers. per testes: in princ.] an mandatū possit probari per testes, uide Alex. cons. 149. col. pen. in 5. uol.

In gl. legaliter in princ] prælatus non pōt agere sine consensu Capituli, nec econtra, quod limita ut per Dec. qui late prosequitur, in c. causam quæ, col. 3. de iud. ubi Abb.

Cap. querelam.

In gl. querelam.] an appellatione querelæ appellatio largo modo dicatur quòd sic, l. 3. C. quomodo & quando iudex, sed non propriè ut in c. concertationi, de app. in 6. Felyn. in c. querelam, col. 3. & seq. de iureiur.

In glo. rationabili causa. uers. dicunt quidam.] in quibus casibus quis constituatur contumax, quo ad excommunicationem, & suspensionem, in prima citatione, uide gl. in c. 1. de decim. de condemnatione expensarū. uide Dec. cap. qm contra falsam. in glo. dilationes. de probat col. 13. Fely. in c licet Hely colum. 3. de simon.

Ibi, uers. expensis,] limita istam glo non procedere quando non fuit præmonitus. ita Abb. in c. 2. de accus in fi.

In glo detentus. uers. ardua. post med.] uide Ang. in l. 2 § 1. si quis cautionibus.

In gl. absoluere. in fi.] Dec. cons. 143. in fi.

Cap. ex insinuatione.

In tex. uers. nequaquam.] uide Dec. cons. 20. col. 1. & Rot. 251. in nouiss

In gl. clerici. uer & erat reus uide Dec. cons. 43. col. 1. Soc. cons. 37. col. 3. in 3.

In glo. canonicum. uers. excommunicatio uel pactū] uide Dec. in c. ex parte, 2. in 4. not. uersic. quarto fallit, de off. deleg. & limita, ut p eū in c. ex parte 1. in fi. de rescr. & in cōs. ult. col. fi. & Abb. in c. 2. 4 not de except. & ualet pactū de non agēdo interdicto legis unde ui, p spoliatū, uide Rot. 306. col. 2. in nouiss Soc. consil 59. colum. pen. in 3. & an excommunicatus petat se restitui, uide Fely. c. dilectis, col. pen. de rescr.

Cap in nostra.

In tex. circa fin. uers. falsi.] an exceptio falsi procuratoris possit opponi postquam est conclusum in causa, uide Dec. c. quoniam, col. pen. uers. in 2 de probat Alex. consil. 69. in 4 uol.

In glo. exceptio uers. post litē.] uide Fely. cap. exceptione, col. 9 de except. 5. fall.

In glo. irritanda.] & an sententia possit ferri super nullitate parte non citata, uide Perus. c. dilecto de app.

Vna. f.

In tex. circa finem. ver. criminalis.] vide Rot. decis 10. de app. in nouiss. quæ per hunc tex. tenet, qđ iudex appellationis in criminalibus non potest cognoscere de tali causa mixta, nec si etiā pœna ueniret applicanda fisco, quid si in cā criminali processum fuit per procuratorem, & non fuit opp. vide Rot. 151. in nouiss

In glo tempus. quid debeat contineri in libello accusationis vide Aret c. super his in vlt. not. col. 2. de accusat. Alex. cons. 112. in 2. & cons. 6. colum. pen. in 3.

In glo. mixta.] querela de inoff testamento est mixta, glo. l. in arenam. C. de inoff. testamento idem, sed an hoc iudicium dicatur mixtum, vide Dec. rubr. de iudic. col. 4. in 2. lec. & no. quòd accusatio ciuilis, vel criminalis non cognoscitur ex verbis, sed ex conclusione libelli. Abb. c. series in 1. not. de accus. & quando maritus agit ad separationem tori potest interuenire procurator, licet agatur criminal ciuiliter. Abb. c. in litteris. 1. opp. de præsumpt. nisi ageret nomine mariti, vt ibi per eum, & aliqua per Alex. consil. 66. colum. 1. in 1. Alium casum, uide per Fely. in c. inter cæteras, col. 3. uer. septima declar. de rescr. Cępol. caut. 252.

Cap. Non iniuste.

In tex. ver futuras.] uide Rot. 145. in nouiss.

Ibidem uer. reuocata.] uide Rot. 21. in nouiss. & 295.

Ibidem uer. & debuit.] uide Ale. cōs. 95. col. 3. in 2. & cons. 115. in 5.

Ibidem uer. appellationem.] limita ut per Rot. 147. in nouiss. Alex. consi. 96. in 2. sed an procur. possit substituere alium ad appellandum, uide Rom. sing. 502.

In gl appellare in prin.] amplia ut per Rot. in hoc tit. decis. 2. in nouiss. idem in defensore tenet Rom. sing. 467.

De

De Restitut. in integ.

Cap. Ex litteris.

In tex. circa fin. in uer. restituimus.] uide Rot. 224. in nouiss.

In glo. supplicauit. uer. quantūcunque in prin.] vide Dec. c. pastoralis. 4. col. de app.

In glo. restituimus] in fi. uide Fely. in c. lator. de re iudic. q. 7.

Cap. Tum Ex litteris.

In gl. instructus, in princ.] & q̄ iudex non debeat ita accelerare sententiam quin saltem se de omnibus instruat, uide Abb. c. 2. in fi. & in c. cum Bertoldus, col. 11. in 2. lect. de re iud.

Ibidem uers. nec sufficit.] Dec. consil. 177. columna 2.

In glo. ex parte uestra, uers. Eugenius.] uide Abb. in c. cum uenerabilis, col. 9. de except.

Cap. Suscitata.

In tex. circa fi. uer. cautionem.] limita ut per Rot. 435. in nouiss. & uide 446.

In glo. 1. uers. alibi.] de hoc dic ut per Abb. in c. licet, col. ult. de probat. ubi per Dec. qui tñ tenet cum glo. hic, cum alijs doc.

In glos. postulauit. uers. sed quando.] uide ad hoc Rom sing. 125. Volo. Rot. isto tit. in nouiss. Fely. c. nonnulli. §. sunt & alij, colum. 12. fall. de rescr. & cons. 93. in 4. uol.

In glo. sententiæ, uer. nisi in continenti.] uide allegata per Dec. in cap. ex parte, 2. in 7. col. uers. fallit 7. de officio deleg. & in c. an sit, de appell. 3. not.

Ibidem uers. malitiosè.] Fely. c. exceptionem, col. 7. de except.

In glo. pensata in fi, uide Fely. c. 2. de re iud.

Cap. Constitutus.

In tex. circa medium. uers consuetudinem.] & ualet talis consuetudo, vt per Dec. consil. 88. columna 2. Alex. consil. 51. col. 1. in 1. uol. & consil. 23. in 4 Ias. l. 2. col. 7. C. de iure emph. Dec. con. 328. col. 1.

In glo. consuetudinem.] & hoc nunc seruatur de iure Ias. l. petens. C. de pact. col. 4.

Cap. Causa.

In tex. prope finē in uers. criminali, cap. fi.] nisi causa ciuiliter agatur, c. Quintauallis, de iureiur.

Ibidem in fine, uers. nequit assumi.] sed incidenter sic. Rom. sing. 466.

In glo. incidenter.] Minores iudices principaliter non cognoscunt de restitutione, uide Abb. c. de cætero, col. 3. de re iud.

De Arbitris.

Cap. Dilecti.

In tex. circa fin. in uersic. iurisdictione.] uide Rot. 21. de præb. in nouiss.

Ibidem uer. pręsentia, uide Fely. cap. nonnulli, col. fi. de præsumpt.

In glo. consuetudinem.] Bar. tamen in l. 1. de offic. eius cui mand. est iurisd. per illū tex. dicit, q̄ mulieres non inducunt consuetudinem, etiam si millies istud agerent. sequitur Rom. sing. 41. & an ille qui habet iurisdictionem ex consuetudine, dicatur prælatus, uide Abb c. 2 col. 5 de iud.

Et ad tex. hic, uide Dec c. cum dilecta, col. 6. de confirm. util. & cons. 32. in fi. in 1. & 65. in 2.

Ibidem uers. uel melius.] de pœna quæ ponitur loco contumacię, uide Rom. & ibi adde sing. 345. & quòd pęna exigatur toties quoties fuerit conuentum, tenet glo. in regul. bona fides, in fi. de reg. iur. in 6. & uide Alexan. consil. 32. in 2. & quando apponitur facto consil. 67. col. prima eo. uolum. & in 19. colum 4. eo. uol. & quid in persona ecclesiastica, uide Fely c. 1. col. 12. uer. tertius casus, de constit. Alex. consil. 46. in fi. in 4. & consil. 76. in fi. in 5. uol.

Cap. Cum dilectus.

In tex. in princ. in uers. (coram arbitris.) uide Fely. c. cum inter, colum. 12. in fi. de except.

In glo. 1. quid autem in iudice delegato, & coram iudice prorogato, uide Rom. sing. 150. incip. Coram. ubi tenet quod sic, & uide Alex cōs. 119. colum. 11. in 2. ubi tenet, quòd arbiter nō cognoscit super compensatione, quare est quædam reconuentio.

Cap. Per tuas.

In tex. circa fi. uer. (& uno) uide in simili, quæ allegat Hypp. sing. 180 in gl. 1. uers (mihi non) uide ad hoc Dec. in c. si quando, in fi. sup de off. deleg.

In glo. (ratā,) uers. fines mandati, in prin. uide Rot. 418. in nouiss.

Cap. Exposita.

In tex. uer. (uel sopitas.) uide Dec. consil. 191. col. 3. Fely. cap. super litteris, colum. 10. regula 7. de rescr.

In gl. cōpromisit. uers. licet incertū circa principium, uide Alex. cons. 22. colum. 1. in 1. & consil. 94. in 2. col. 2. & consi. 161. & seq. & cons. 119. col. 11. in 2. uol.

In glo.

In gl.reuocetis, uerf.dicas ergo, circa princ. iniquum arbitrium etiam iuratum reuocatur, & an ordinarius sit iudex competens in reductione, uide Alex.conf.131.in 2.uol.

Cap. Innotuit.

In gl.1.uer.sed hic, circa princ.uide Abb. cap. cum ex officij, col.6.de præscr.

In gl.legali, uer. quare compromissum, circa princ.quid autem in arbitratore, uide Rom.sing. 164.tu habes.

Explicit Liber Primus, Incipit Liber Secūdus.

LIBER SECVNDVS.

De Iudicijs:

Cap. Caterum quaritur.

IN glo.1. in prin. uasalli tenentur litigare sub domino, uide Soc. in conf.27.in princ. in 3.uol. Alex. conf.1.in 5.uol.

Ibidem, uerf. tunc per alios uasal.] uide Alex. conf.79 in princ.in 1. uol.Cæpol.caut.94.

Ibidem, uer.tunc dominus non cognoscet, circa fi.limita, ut per Dec. in gl.iudicare, c.nouit, in fi.eo. nam tunc nō cognoscit quando uasallus esset actor, quia tunc recurrimus ad Papam, quando non est alius superior suus si uasallus sit reus.

Cap. Cum non ab homine.

In tex.circa finē uerf.cuiuscunque,] uide Alex. conf.210 in 2.uol.

In gl.post modum, in princ.ordo procedendi, contra clericum criminosum tradetur.

In isto tex. contra clericum contumacem in criminalibus tradetur, in c.fortè, 23.q.4. in ciuilibus uerò attenditur ordo c.quoniam frequenter, ut lit.non contest.

Ibidem, uerf.& sic intell. uel dic, quòd intelliguntur per hunc tex.l. postulatti, ff.de leg.

Ibidem, uer.hæresis. Adde crimen assassinij, ut in c.1.de homic.in 6.

Ibidem, uer.ubi uerò, circa fi. istam distinctionem ponit etiam gl.in c.honoratus, dist.74.

Cap. Nouit ille.

In glo.iurisdictionem nostram, circa fin.uerf. quædam.n.posf.c.fi.facit dictum no. Host.in summa, in tit.de sent.§.quòd dicit. uerf.sed nunquid, ubi dicit, quòd in multis casibus, in quibus episcopus nō est iudex, dat tamen iudicē, qđ pro singulari refert Rom.l.qui iurisdōni, de iurisd. om.iud.

In gl.peccat, uer.alteri, ideo alteri, quare illa est denunciatio canonica quæ tendit tantum ad correctionem ad quam tenemur etiam quod nos nō læderet, sed ista de qua in tex.est iudicialis, quę ultra ad correctionem, tendit etiam ad restitutionē.

Cap. Exhibita nobis.

In tex.in fi. uer.procedatis super negotio etiā principali.P.ruf.c.dilecto, de app. col.11.in gl.1. & per istam clausulam, quòd dicitur mixtus executor, uide Dec.conf.198.in fi.

In gl.inquirerent, uer.sed errauerunt, uide Fely.c.de cætero, col.11.in fi.de re iudic.

In gl.excommunicationem, uer.contra ipsos, circa med.uide Fely.c.cum mater, col.7.de excep.Abb.in d.c.dilecti, col.11.in princ.

Cap. Venerabilis.

In gl.1.in prin.uer.instantia, in princ.an ualeat sententia iudicis pronunciantis subesse instantiā, de consensu partium, si in ueritate non subsit.uide Alex conf.81.in 3.uol.

In tex. circa princ. & quod tempus non currat impedito ex facto aduersarij, uide Dec.c.ex ratione, col.7.in 4 casu, de app.& uide Rom. consilio 220.col.2. ubi ponit intellectum ad istum tex. & uide Alex.conf.42.col.3.in 3.uol.& conf.12.col.1.eo.uol.& conf.71.col.1.in 5.

Cap. Significauerunt.

In tex.circa med.in proprietate, uel quasi.] an appellatione proprietatis ueniat quasi proprietas, & sic de dominio.uide Dec.c.cęterum, col.antepen.uer.successiuè Abbas, sup.eo. Alex. conf.83. col.1.in 3.uol.

De Foro compet.

Cap. Licet ex suscepto.

IN gl.uacante, uer.alius est,] sed si iudex ecclesiasticus est renitens, non recurritur ad laicū, sed ad alium superiorem ecclesiasticū, uide Alex. conf.8.col.2. in 1. uol. & qua pœna punire debet negligens facere iustitiam, uide Alexan. conf.12. col.3.in 1.uol.& ubi aliqui sunt inhabiles, alij de collegio possunt actum expedire. Alex.conf.40. in 2. uol. & an requiratur trina requisitio, ut quis dicatur negligens, uide Fely.in c. ex litteris, col. 6.uer.fallit enim, in prin.de constitut. & ubi est negligens, non sufficit præuentio. uide Fely.in c. ex tenore, col.4.uer.lex ubi acceptum, de iud.& ritè qui succedit, debet procedere, prout ille debebat cui successit. Fely.c.dilectus col.15. uerf.amplia septimo, de rescr.& uide Cæpol.caut.234.

Cap. Si diligenti.

In tex, circa fi.uer.uolūtarij, cir.fi.] limita hoc

non procedere in reuocatione uoluntaria.ut dicit Dec.conf.150.col 1.ubi tamen contrarium tenet.

In glo.1.uer.ipsi enim,circa med.] ista regula non est generaliter uera per uerbum,quidem, positum in d.c laicos,2 q.7.

Ibidem,circa fin.uer. clerici. item possunt cõpromittere de rebus patrimonialibus, in laicum, uide Fely.c.ecclesia,col.5.de constitut.

In gl.causam,& hæc pęna habet locum etiam in laico trahente clericum coram sæculari, ita Perus.c.dilecto,il 1.col.22.de app.

In gl.perdant,uide ad istam gl.Fely.c.1.col.6. de rescr.uer.& dixit Bal.

Cap. Proposuisti.

In tex.uer.cępit.] idem si desijt possidere alibi,c.pen.col.3.de except.

Ibidem,in fi uer.præuentus,limita,ut per Rot. in 1.decis.isto titulo,in nouiss.

In glo.1.per solam citationem perpetuatur & præuenitur iurisdictio,sed intellige,ut per Rot.in 1.decis.de off.deleg.in nouiss.& uide Doct.in d.c.uidebimus, & max. Dec. qui dicit intellectum Goffredi in d c.esse communem, & uide Fely.c. gratis,col 3. de offi deleg. Spec in tit.de rescripti præsentatione,in §.ratione autem causæ,uer.item quod est sublatum,& gl.in c.fi.sup.de offic.deleg.

In glo.fi ibidem,in fi. uide glo.fi. in cap.præterea,de appell.

De Libelli oblation.

Cap. Significantibus.

IN tex.] de libello accusatoris,uide Alex.cõs. 71.in 3.

In tex in quibus libellus generalis non procedat,etiam parte non opponente, uide Alex cons. 31. col.3.in 4. & quomodo debeat opponi, uide Cæpoll.caut.106.

In glo.1 uer. aut enim,in prin.& de hoc uide Dec in c in præsentia,de probat. 2.not

Ibidem,uers.personali actione,circa med uide Alex.cons.182 lectio.in 2.uol.

Ibidem,uer.in generalibus, uide Alex.consil. 187.in hac,in 2.uol.

De Mutuis petitionib.

Cap. Ex litteris.

In gl.super,uer.sic nota.] per reconuentionem quis fit iudex qui aliàs iurisdictionem non habet, & pro intellectu istorum duorum iurium uide Dec c. at si clerici,col.14.uers 1. pro ista, & col. 16.uers.sed ad hoc,de iudic.

De Lite contest.

Cap. Olim.

IN tex.an sententia iudicis pronunciantis litẽ esse contestatam,si non sit, ualidet processum, uide Alex.cons.211.in 3. qui tenet quòd non, & an mora inducat effectum litis contestationis,uide Alex.in cons 100.in 5.

In glo.1. uers. prout hic, circa med. uide Dec. cons.99 col.4.in 2.

Ibidem,uer.& potest, uide aliam differentiam inter positiones, & interrogationes, in c.quoniã, de probat.

In gl.interrogationes,& de materia,Curt.in l. 1.C.de iur. calum.uide Cæpol caut.50.

Vt lite non contestata. Rubrica.

LImita istam rubr.& titulum, ut per Marsil. in sing 102.

In gl.seruetur,uer specialia, uide plura per Bal. Nouel.in tract.de dote,q 4.

In gl.procuratoris, uer idem propter delictũ procuratoris,an noceat domino, uide in c. sæpe, de appell.

Cap. Accedens,il 1.

In glos.testes,uer & male,] an in possessorijs ordo iuris seruetur,uide allegata per Dec. in c.cõstitutionibus,col.4.uer.5.de offi.deleg.& requiritur libellus Alex cons.2.in 3.uol.

In gl subesse.] uers. propter dominum suspectum recusatur tota familia.] & idem iudicatur de adhærentibus,quod de capite. Dec cons.151. col.9. in fi uide Alex. cons.118. col.2. in 1.uol. ubi de affine, & an testis affinis repellatur, uide eum consil.122.col.2 in 2.& 148.col.2. in 5.

In gl.propter. uers. nam esset secus si ageretur uia attentati Abb.c.bonæ,col 5.de appell.

In glo.cassaumus,] aliud est sententiam cassare,aliud nullã denunciare, uide Abb. & Fely. in c.ex parte, in ult.not.de testibus, per illum tex.

Cap. Accedens il 2.

In tex.circa medium,in uers.de conductu,uide Rot.315.in nouiss.

Ibidem, uers.capitalibus,uide Dec. in cap. ex parte,de app.

In glo.oriundus, uide Abb. in cap. postremo, de appell.

In glo.nimis, sed in arbitrarijs iudex non potest recusari,quamuis magis faueat uni, quàm alteri. Dec.c.consuluit 2.not.de off. deleg.

Cap.

Cap. Quoniam frequenter.

In tex.in fine,ante §. Porrò, vers vel aliȩ.vide Aret.c.fraternitatis,col.2.in princ.de testibus.

In §.porrò,ver.peremptoria, not.quòd requiritur, vt citatio peremptoria in totū præcesserit ad hoc vt talis contumacia causari possit, in qua testes recipi possint lite non contestata. Ita passim lex tenet Aret.in c.2.col.4 de testibus, circa princ. & quando fit quòd testes recipi possunt ad æternam rei memoriam,vide Dec.cons.99.col.3. in secundo.

In §.in alijs,ver.annum,]an autem expectetur annus,vide Dec. c.consultationibus, in 3.col. de offic deleg.

In §.quòd si, circa fin.uer.vel immobilium, & hic ordo seruatur etiam in interlocutoria. Alex. cons.5 in 2.

In gl.impedit, vers.& ita,vide Fely. c.dilectus 2.col.3 conclus.7.de rescr.

In gl præsumatur, vide Alex. cons.115. in 4. volum. vers & not quòd præsumptio. de probatio. de quo per Aret. in rub.inf.eod.& de violenta præsumptione, vide latè per Dec. in rubr. de probat.col.19.& seq.

In glo inquisitio,] an autem & quando in inquisitione procedatur contra absentem, vide per Aret.in rubr.de iudic.in 1.col.

In gl.rebus,]not.quòd vbi agitur possessorio, nō nominatur dominus in iudicio,ita tenet Rot. in tit.de offic.archidiaconi,in nouiss. Fely.c.edoceri,de rescr.

In glo. ad alteram,uide Abb. c.olim,de rescr in 1.not.

De Dilationibus.

Cap. Dilecti.

IN tex.circa medium, in ver.aggrauari.] Not. quòd à futuro grauamine in iudicio appellatur. Dec.c.bonæ,col 4.diff 9.de app.

In glo peremptorium, ver causam appellandi, vide Abb. c.præterea,in 3.not.de testibus.

In gl.plenè, in prin. & an talis facultas debeat cōcedi si nō petatur,uide per Rot.355. in nouis.

Cap. Exposuit.

In tex ver.tam ardua,] vide Ias. in l.placet,C. de sacrosan.eccl.in 1.not.

In gl.saluis,ver.sed certè.] vide Rot. 324. in nouiss.Cæpol.caut.120.

De Ordin.cognitionum.

Cap. Intelleximus.

IN glo.cognoscendum,in uer.incidens quæstio. sententia lata secundum significationem, tam incidens, quam emergens in iudicio, dicuntur emergere,ut probat tex.in c.fraternitatis,de testibus,uide Abb.in 3.not.

Cap. Cum dilectus.

In tex.ver.iustitiam,] de ista clausula, vide Ias. in l.petens,in 1.not.in 2.col.C.de pact.Alex.cōsil.38.col.1.in 3 uol.

Ibidem,uer.restitui quem, vide Dec. cons.ult. colum.1.

Ibidem,uer.nos autem,uide Dec. in cons.ult.

In gl.ipsius,uer.sed hic totus,] uide Fely.in c. accepimus;col.3.in 1.declar. de fide instr. Alex. cons.5.col.4.in 5.uol.

In gl.eadem,uer.& unam vocat,circa fi limita, ut per Abb in d.c.1.de mutuis petit. in 3.col.

In gl. restitutio.in prin.] sed hoc Papa nō attendit.vt per Abb.& alios,in c.tam litteris,de testibus, & per gl.uide Abb.in c.ueniens,col.9. in princ de præscr.sed uide Dec.cons.181 uers.octauo, col. pen. ibidem, post med.uer.& sic propter talem,uide Abb.in c. acū clerici,col.10.in princ. adde in fi de iudic.Alex.cons.152.col.3.in 5.uol.

Cap. Tuam non.

In tex.in fi.uer.expectes,] etiam absque inhibitione. Alex.cons. [illegible].in 3.uol.

In gl.dependentem, ver. quandoque criminalis. No.quòd iudex criminaliter puniens potest condemnare ad restitutionem rei licet non cognoscat de causa ciuili.uide Fely.in c.postulasti, de Iudæis.

De causa possess. & propr.

Cap. Susceptis.

In gl.sub uno,ver.non debet.]quid in appellatione in diuersis articulis, an sub eodem iudice debeat tractari, uide Dec.c.si duob.col.pen.de app. & Fely.c.ēt ex officij,col.6.& seq. de præscr.

In gl.diffinire,uer.quasi.] an sententia quæ est interlocutoria dicatur diffinitiua, per ista uerba, uide Fely.in rubr.de re iud.col.2.qui tenet qp nō.

Ibidem,circa fi uer.non confessos,limita duobus modis,ut per Abb. in c. causam quæ, de rescri.in 1.not.

Cap. Cum Ecclesia.

IN gloss.eos,uers.& in hoc,in fi.uide Rot.15.in nouiss.

In gl.ult.c.semel dominus semper præsumitur dominus,secus in poss. ssore, sed Rot.124.in nouiss.tenet quòd idem sit in possessore.

In gl.uacillaile,uer.uarios,uide Alex.cōs.118. in 1.uol.

Ibidem, uer sic. uerbis, & non re, uide Dec. cons.163.col.10.Alex.cons.103 .in fi.in 4.& consil.156.col.3.in 5.uol.

In glo.in trium, vers.ter vtitur, vide Ias.in l.si certis annis, C.de pact.col.2. vbi ad hoc allegat cap.primum, § si non vasallus, quid sit inuestitura,& vide Rot.416.col.2.in nouiss.& quòd idem tempus requiratur in introducenda cõsuetudine, & præscriptione,vide Rot.460 col.3.

In fine,sum.Alex. cons.76. in 2.vol.& 45.in 3.vol.& 130.in 5.vol.in tex.in fi.ver.præualere, vide Abb.c.significauerunt, col.3.de testibus.

In glo. 1.ver.se possidere, in prin.quod autem detur esse inter possidentem,& molest.uide Abb. in c.licet.in gl.vti possidetis, vbi plenè per Dec. col.21.de prob.

De Restit.spol.

[*Cap. Licet.*]

IN tex.in fin. sum. Dec.cons.84. col.3.Alex. cons.98.col.2.in 5.

In gl. 1.vers.iste cęcus, in princ.vide Aret.in c. fraternitatis,col.14.de testibus,& vide Fely.in c. exceptionē,col.8.de except.ibidem,ver.quod dicit decre.vide Dec.cons.84.col.2 in fi.& seq.

Cap. Sollicitè.

In tex.ver.sponte.] vide Rot.2.decis.de restit. spol.in nouiss in fi.& 401.

In glo.1.in princ.licet non valeat renunciatio beneficij facta per spoliatum, tamen pactum de non agendo interdicto, unde vi, valet secundum Rot.306.col.1.in nouiss.

Cap. Audito.

In tex.uer.reuocaretur,] vide Fely. c.cæterum, col.9.de rescr.ver.valet processus. Dec. c.si duobus,col 4.de app.Fely.in c.pastoralis, col.5.de rescrip.Alex.cons.146. & 185. in 5 uol.

In gl.non intelleximus, vide Fely. & alios,in c.super eo.supra,de offi.deleg.

Cap. In litteris.

In tex.vers.prædo, in fi.] vide Dec.cons.191. col.4.Alex.cons.78.in 3.

In gl.1.in prin.uide Rot.276. in nouis.& 439.

In glo.prædo, vers. & hoc verum est.Dec.in c. cum non ab homine, col.7. allegat istam glo. ad hoc, quod non valet argumentum de maiori ad min s in diuersa speci sed illam sequitur in §.de adulterijs,col.8 [illegible] siuè,eod tit.vbi ponit quòd etiam in odio [illegible] dic argumētum a maiori.& ad tex.in uers.prædo.vide Fely. c. quæ in ecclesiarum,de constit.col.5.,vers.noto 2.

Cap. Cum venissent.

In tex.in fine,in uers. nomine, vide Rot. 150. in nouiss.

In glo.annuam, vers. pensionis, in princ.uide Abb.c.bonæ,col.4.de appel.

In gl.cuius, in prin.idem probare videtur tex. in c.ex parte,2.de rescr.vbi Doct.

Cap. Ex conquestione.

In gl.ante,ver.instanter, circa fin.] vide Fely. cap.exceptionem,col.6.de except.

In gl. post act.in c.veniens, in 8. col.uer. pro ista,multum commendat istam gl.ubi multa allegat quæ conferunt ad declarationem, ibi uide, & ad hoc Dec.etiā plura adducit in c. ex parte,2.in 4.not.vers.quinto fallit,de offic.deleg. & Abb.in c.inter cęteros,de re iudi.& in c.pastoralis, col.4. de accusat.& quòd in notorijs recedatur a regulis iuris, vide Dec.in c.sollicitudinem, in 5.not. de appel.& Fely.c.cum dilectus, col.4. fallen.21.de fide instrum. Alex.cons.77.col.3.in 3.& consilio 105.in 5.uol.

Cap. Olim causam.

In tex.ver.pro se,& alijs,circa principium,] uide Abb.in c.ueritatis,de iureiur.in fi.

In glo.restitutione,uide Dec. cons.162 col.F.

In gl.excessiuis, quando quis puniatur de excessu,uide per Alex.cons.76.in princ.& cons.109. col.3.eod.uol.

Cap. Litteras in tex.

In tex.post med. & prope finem,in uer.quòd si,in uerbo recessit.]& cui incumbat onus probandi,quod sine causa recessit. uide Alex. cons.101. in fi.in 2.uol.& aliqua in cons.78.col.1.in 5.uol.

In gl.1.in prin.uide ad hoc Dec. in c. proposuisti,in 1.not.de probat. Abb.in c. Albericus,in 2.not.de testibus.

In gl.diuertit.uer.pactum, uel compositio,circa med.]uide Dec cons.140.

In gl.incontinenti,uer.qui dicunt,uidè Fely.c. exceptionem,col.12.de except.

In gl.sufficiens,uer.satisdatio. in fi.de ista satisdatione,uel cautione,uide Calder. cons.21.incip. monachus,in tit.de regularibus, & uide Fely.in c. Apostolicæ,col.2.de except.

Cap. Cum ad sedem.

In fi.sum.] Rot.438. in tex. uers.nos prioris, uide Fely.c.inter cęteros,col.3. de re iudic.

Ibidem,uers.præsumetur.circa fin. an appellatio tollat talem pręsumptionem,uide Dec.in rub. de app.in 5.col.

Ibidem,in fi uer.cassantes,etiam lite non contestata,ut tenet Rot.740.in nouiss.

In gl.cum pertinentijs,uers.in fi.uide Dec.c.1. colum. 26. in fi.& seq uers.ista solutio. in fi. de probat. idem in appellatione tenet Perus.in c.de priore,de app.

Cap.

In gl. dicta, an autem notorium sit species probationis, uide Dec. in rub de probat. col. 3. in fi. qui tenet quòd non, contra Bal.

In glo interdictum, in princ. uide Dec. consil. 225. colum. 1.

Ibidem, uer. sed nonne, uide Alexan. consil. 1. col. 3 in 3.

Ibidem, uers sed hoc non est uerum, uide Alex. cons. 84 col. 1. in prin.

Ibidem, uers. & nota. uide Alex. cons. 81. in 5. & 99. in princ.

Ibidem, uers. diffinitiua, circa fin. & quid sit diffinitiua, uide allegata per Dec. in cap. consultationibus, col. 4. uer. 4. de offic. deleg.

Cap. Pisanis.

In tex uers plenè,] uide Rot. 319. in nouiss.

Ibidem, uers sicut, nota secundum Anto. de But. hic, quòd dictio, sicut, denotat similé in qualitate, & substantia.

In glo fuit, circa med. Not quòd propter confessionem factam in iudicio sustinetur iudicium quamuis nullum, de quo Perus. in c. dilecto. col. 3 de app.

De Dolo & contumacia.

Cap. Causam.

IN tex. uersic procuratorem non] uide Rot. 461. in nouiss.

In gl. ad domum, uide quando liceat citare aliquem ad domum, per Dec. in c. gratum, in 2. not. de offic. deleg.

Cap. Finem.

In gl. etsi soluendo, in princ.] uide laté Doct. in c. reprehensibilis, de app.

In gl. expensas, circa fin. uer. iure actionis, uide Abb. cap. sæpè. colum pen. de appell. qui tenet contrarium.

Cap. Cum dilecti.

In uer. præt rea,] uide Fely. in c. ex parte, col. 13. uer. restringitur, de rescr.

Ibidem, uer si enim,] nunquid terminus duplicetur, uide Dec. c. ex ratione, col 9 de app.

In gl. 1. uer item aliud, uide Mod. in c. cum M. col. 4. de constit.

In glo. sub hac, uide Abb. in cap. licet, no 9. de probat.

Cap. Veritatis.

In tex. circa finem, ante uers. tandem, uerb. ab omni officio.] uide Abb. in c. pastoralis, col. pe. de app.

In glo. probatum, circa principium, uers. nunquam,] quando procedatur contra absentem lite non contestata, uide Rom. sing. 405.

In gl defendendo, uers. sed hoc uerũ est,] uide Rot. 420. in nouiss.

De Eo qui mitt. in possess.

Cap. Cum uenissent.

IN tex. uer. consuetudine.] uide Roechum in tract consuetudinis, uers. sexto quæ itur, col. 2.

Ibidem, in fi. uer. necessarias, uide Rom. in singul. 408. & seq.

In gl. obtulit, uer. sed contra. not. quòd non renunciatur appellationi si actus non fuit approbatus, uide Dec. in c. gratum, 4. not. de off. deleg. Ias. l. postquam liti. in 3 not. C. de pact. & nota quod non obstante renuntiatione appellationis, attentata post appellationem, sunt nulla ipso iure, de quo late Perus. in c. consuluit, 2. in fi. de app. Rot. decis. 15 de app. in nouiss. Fely. c. Capitulum, col. 13. uers. confirmatur, de rescr.

Ibidem, uer statim licuit] uide Abb. in c. consanguinei, col. 3. de re iud.

Vt lite pendente nihil innouetur. Rubr.

Cap. A memoria nostra.

LImita istam rub. ut per Alex. cons. 103. col fi. in 3 uolum.

In tex uer de iu-. in fi.] hoc est, priuilegio, de quo per Abb in c. licet, 2 not de probat. ubi uide per Dec qui ibi latè de latat.

Cap. Ecclesia S. Mariæ, il 2.

In gl. successerunt, uers & est hic argumentum quòd res quæ succedit in locum alterius eod. iure censetur] limita istam regulã notabiliter ut per Dec. in c. si pro debilitate, in 2. not. de off deleg. & amplia, ut per eum cons. 190 col. 3.

Cap. Dilectus.

In glo. 1.] non ualet rescriptum non faciens mentionem de lite iam coram alio inchoata, de quo laté Dec. in c. ut debitus, col. ., de app. & utrũ ualeat priuilegium impetratum lite pendente, uide eundem in c. 1. in 1. no. de confirmatione utili. Aegid. quæst. 102.

De Confessis.

Cap. Cum super.

IN tex. uer. obligatione.] uide Dec. cons. 118.

In gl. 1 uer. quia illud. in princ. hoc non habet locum in Papa, ut dicit Abb. in cap. tam litteris, de testibus.

Ibidem, uer. de quo non agitur.] circa fin. uide Abb. c. at si clerici, col. 12. in 1. addit. de iudicii.

Cap. Ex parte.

In tex. prope finem, vers. per errorem, aliter probat,] vide Dec. cons. 146. col. 11.

In glo. 1. vers. suo iudice, post princip. secus coram arbitro. ita Alex. cons. 13. in 11. in princ. & 80. in 2. vol.

Ibidem, vers. item si aduersarius, & quòd accepter. vide Alex. cons. 19. in 1. col. in 4. vol.

De Probationibus.

Cap. Ex literis.

IN gloss. vices duorum,] quod dicit glo. hic in princ. de sorte, videtur in contrarium facere quod not. Dec. c. licet, in glo. possidetis, in pen. col. in fi. inf. eod. tit.

Ibidem ver. vel refert, cir. fi. non tamen per se, animus præsumitur mutatus, licet quis personam duorum sustineat. vt Aret. probat in c. insuper. col. 2 inf. de testibus.

In glo. in liberali. vers. matrimoniali,] vide Alex. cons. 152 col. 1. in 5.

Ibidem circa finem, vers. & in dote,] & de dote tenet Ias. in l. 1. pen. char. col. 3. sol. matr.

Cap. In præsentia.

In gl. dubium, vers. & est arg. quod verbum testis in dubio pro reo, & contra producentem interpretatur] hoc tamen limita quãdo dictis suis visis verbum suum dubium potest declarari. Fely. c. cuncta, col. 1. in prin. de testibus, vbi uide ad declarationem, glo in 1. & 3. col. subseq. Ias. l. fructus, col. 4. sol. matri. Doct. c. cũ clamor, de testib. & quid in libello, vide Rot. 179. in nouiss. col. 2. in teste uide Alex. cons. 152. col. 1. in 5. vol.

In gl. instituit, ver. sed quid si tradit, circa fin.] no. qđ pia causa nõ est minus fauorabilis q̃ filij, & aliorũ descẽdentium, præter legitimã, vide Alex. cons. 92 col. 2. & 7. in 3. vol. & quando substitutus excludat monasterium, vide Dec. cons. 55. in 2. uol. Alex. cons. 121. in 2. & cons. 13. in 3. vol.

Cap. Licet.

In tex. vers. examinare.] vide Rot. in 1. decis. de testib. in nouiss. q̃ tenet qđ sufficiat iurare in termino mensis, licet nõ fuerint testes examinati.

In vers. expressis, uide Abb. in c. licet, in fi. de testibus.

Ibidem, ver. & citra Rot. 259. in nouiss. & 316.

In glo. malitiam, vide Fely. c. de cætero, in 4. col. de re iud.

In gl. titulum, in fi. vers. ad tempus, uide Alex. cons. 54. col. 2. & cons. 58. c. l. 1 in 5. uol.

Cap. Per tuas.

In gl. infirmare.] amplia istam regulam ut per Marf. sing. 12. & limita, ut per Abb. in c. litteras, in fi. de præsumpt.

In gl. consobrinus, vers. præsumptiuè] consanguinitas autem non potest directè per instrumẽta probari. ut not. Abb. in c. senes, in 2. col. infra de testibus.

Cap. Quoniam.

In tex. uer. conscribant, &c.] no. quòd licet statutum dicat, quòd ualeat petitio facta sine scriptis, ipsa tamen petitio est per notarium scribenda, & ponenda in actis, ita tenet Alex. cons. 66. col. 3. in princ. & nota quòd acta non probantur testibus, ubi notarij copia haberi potest. Alexan. cons. 74. col. 4. in princ.

Ibidem uer. loca. uide Fely. in c. 1. col. 3. de fide instrum.

Glo. recusationes, an præceptum iudicis sit necesse redigere in scriptis. uide Rot. de re iud. in 1. decis. in nouiss. quæ tenet quòd non. & Apostoli sunt de processu, uide Millis, in uers. processus, qui hoc tenet.

In gl. extraordinario,] iudicium inquisitionis est extraordinarium, de quo Dec. in rubr.

In gl. exceptiones, uer. in scriptis, uide Fely. in rubr. de except. col. 3.

Ibidem, uers. recusatio.] de ista recusatione, uide Aret. in c. 1. inf. de accus.

In gl. præsumatur, in fi.] uide Fely. in c. tenor, de re iud.

Cap. Cum causam.

In tex. uer. per libros,] uide Dec. cons. 146. col. 7. Aegid. Bell. conclus. 70.

In gl. prima, uers. columna, circa fi.] uide Dec. cons. 135 col. 1.

In gl. adminicula, uer. multa iuuat,] uide Alex. cons. 10. in 4. uol, & 150. uel 50. col. fi. in 5.

Cap. Causam.

In tex. uers. adhuc, circa fin item uiros peritos, ut probat Aret. cons. 143. ex facto, in 4. dubio.

In gl. mulieres, uers. malæ famæ, uide Abb. in c. 1. col. 3. de except.

Cap. Cum bona.

In tex. uers. de contestatione, uide Abb. c. cum causam, col. 11 de testibus.

In glo. alioquin, uers. iudicibus, circa fin. uide Abb. c. causam quæ, col. 2. de testib. qui tenet contrarium.

De Testibus.

Cap. Placuit.

In gl. idonei. fac. ratio. gl. quòd si recipiãtur testes omni exceptione maiores, quod non debeat probari illa qualitas, quare cum sit facti, inest & præ-

præsum priuè, ut Franc Curt. dicit in cons. 55. & Fely. c. cum Ioannes, de fide instrum.

Cap. 2.

In sum. ver. citatum, vide Dec. cons. 175. col. 2.

In tex. ver. admonito. limita, vt per Dec consil. 54. col. 2. ver. postremo.

In gl. noluerint venire, ver. præsens, vide Dec. cons. 563. col. 7. vbi tenet quòd quando non cõpareat, videtur dedisse licentiam iudici de suscipiendo testes illo absente.

In gl. admonendus, limita regulã, vt per Rom. sing. 354.

Cap. 3.

In tex. vers. aliquid etiam minimum, vt tenet Dec. cons. 11 col. 3. & cons. 161. col. 2.

In glo. 1. idem in testibus ad pias causas, vide Dec. cons. 159. col. 1. Alex. cons. 99. colum. 2. in 1.

Ibidẽ, ver. illud, vide Aret. in c. super his, il 2. col. 6. de accus. & Alexan. cons 11. col. 2. in 1. Soc. cons. 54. col. 2. in 3. vol Alex. cons. 24. col. 4. in 2. & cons. 113. in 4. & Dec. cons. 142. col. 1.

Cap. In omni negotio.

In tex. in princ. vers. sibi nota, vide Dec. cons. 142. colum. 1.

In gl. vel trium, nec valet constitutio, quòd stetur soli libro Hebræorũ, Alex. cons. 3. col. fi. in 2.

Cap. Veniens.

In glo. illorum, vers. crimen exceptum, in prin. hoc est verum, quando simonia committatur in ordine, secus si in beneficio, vt hic, ita declarat hunc tex. Aret. in c. 1. col. 2. de accus. in fi. & ideo non admittitur.

Ibidem, ver. nũquid per eum, in crimine vnus testis seu fama non probat. de quo vide Dec. in c. 3. col. pen. de appel. & cons. 133. col. 2. in fi. & cõs. 163. col. 5. & fi. vbi hoc limitat, nam si ad sint aliæ coniecturæ, & in cons. 175. col. fi. & ad glo. vide Alex. cons 143. in 2. vol. col. 1. & cons 66. col. fi. in 3. & qualiter probetur fama, cons. 70. col. 1. eo. uol. & quomodo probetur fama, cons 24. in 4. & 126. in 5. vol.

Cap. Decætero.

In tex. an clericus in causa criminali sit idoneus testis contra laicum, vide Alex. cons. 85. in fi. in 2. vol. qui tenet quòd non, nisi in subsidium.

Ibidem, vers. laicos, amplia vt per Fely. in c 1. 2. not. in fi. de except. & vide Alex. cons. 64. col. pen. in 1. vol.

Cap. Cum tu fili.

In gl. nota quòd testes debent concordari etiã per multiplicationẽ actuum. Fely. cap. translato, col. 4. in gl. 2. item vt probet Alex. cons. 24. col. 7. in 2. & 19. colum. 1. in 4. & cons. 99. colum. 2. in 5. volum.

Cap. Causam.

In glo. nouiter priuilegium impetratum super re litigiosa, non tenet, & quando lite pendente impetratus priuilegium non valeat, vide Fely. in cap. 1. 12. colum. vers. fallit sexto, de rescr. Roc. 316. in nouiss.

Cap. Super eo.

In tex. vers. vel honore. uide Dec. cons. 107. in 1. col. in 2. uol.

In gl. 1. in causa matrimoniali pater & mater admittuntur in testes si sunt plures, & sufficiunt duo masculi, vel fœminæ in probando matrimonio. Dec. cons. 63. col. 1. & ad dictum glo. hic vide ibi col. pen.

Ibidem, ver. uel modica, circa fin. vide Dec. in d cons. 163 col. pen. & 107. in 2. uol. Alex. cons. 149 in 5 & 150. col. 3 eod. uol. & cons. seq col. fi. & cons. 153. col. 3. & 154. col. 1. eo. uol.

Cap. Licet uniuersis.

In tex. uer. conuersationis, uide Dec. c. at si clerici, col. 21. de iudic. uer. sed tamen.

In gl. duorum, an isti testes admittantur de iure naturali si sint infames, uide Abbat. & ibi Dec. in 11 col. uer. successiuè, in c. dilecti, de iudic.

In gl. unius, unus tñ testis sufficit cum iuramẽto in renunciatione, ut Abb tenet in c. nomen, de iud. in not. & in not. casu quem refert Hypp. singul. 112. & Rom. sing. 356. Abb. c. super eo. col. 3. in prin. sup. eo.

Ibidem, uers. non facit probationem Roman. sing. 616. alias 622.

Cap. In litteris.

In glo. de familia, uers. soli domestici, & not. quòd testes domestici sint admittendi ad probãdam innocentiam. Alexan. consil. 5. colum. 3. in princ. & numerus domesticorum probat, ut ibi per eum, & de consanguineo, & quid de Amico, Alex. cons 18. colum. 2. in princ. & de colono, uide Alexan. cons. 32. colum. 2. in prin. & de pedissequa, uide eund. consil. 35. eo. uolum & quod appellatione domesticorum ueniunt consanguinei, cons. 24. colum. 10. in 2 uolum. & de mercenario diurno & colono, uide Alex. consil 90. colum. fi. in 4. uol. & consil 112 colum. pen. eod. uol. & in amico & subdito consil. 18 col. 3. in 5. Cautelam quomodo possint omnes isti testari, uide per Cæpoll. caut. 217. & de famulo, & paupere. Alexan. cons. 148. col 2. & 150. col. 5. & in amico, consil. 154. col. 3. eo. uol.

Ibidem, verſ. dominicæ poteſtatis, Dec. conſil. 133. col. 3. & conſ. 163. col. 10. vbi loquitur de domeſticis, & quis dicatur domeſticus. Alex. cõſ. 68. col. 2. in 1.

In glo. probatæ eſſent vitæ, ver. præcipuè. vide Dec. conſ. 163. col. 5.

Cap. Cum veniſſet.

In gl. poſtea egerit, ver. contradico. fac. capitulum fi. in §. officium, de off. deleg. & ſi delegatus ignoret, expirat iuriſdictio, vt per Imol. in c. cæterum, col. 5. inf. de reſcrip.

Cap. Series.

In tex. in fi. verſ. recipere cum iuramento illius qui producit de quo vide Hypp. ſing. 128.

In glo inſtrumentum, in princ. vide Dec. conſ. 118. col. 2 in 2. vol.

Cap. Præterea.

In tex. circa fin. verſ. aptiora, in fi. vide Dec. c. licet not. 11. de probat.

In gl. 1. no. quod verbum, ſcire, compatitur cũ credere. Ita Aret allegat iſtum tex. in c. quoties, in 2. col. inf. eod.

In gl. auditum, verſ. loco probationis, poſt principium, vide Dec in rubr. de probat. col 19. Alex. conſ. 53. in 2. vol.

Cap. Præſentium.

Nota, quòd licet ſatis ſit objicere crimina in genere, ſecus vbi ſtatutum diceret, omnia & ſingula, quare tunc requiritur ſpecificatio indiuidua, vide Fely. in c. ſi cautio. col. 11. de fide inſtrum. in 10. limitatione.

Ibidem, verſ. firmauerit, vide Dec. conſ. 189. colum. 6. in fi.

Ibidem, verſ. niſi forſan, vide Alex. conſ. 152. col. 5. in 5. vol.

Ibidem, in fi. verſ. non credatur, vide Roman. ſing. 687.

In glo. iuramento, nec ſufficit ſe eſſe paratum iurare. Alex. conſ. 118. in 8. col. in 2. uol.

Cap. In noſtra præſentia.

In gl. 2. ver. ſi vnus, in prin. vide Alex. conſ. 15. in 4. & conſ. 154. col. 3. in 5.

Ibidem, verſ. ſi verò verſ. quòd non valent, vide de hoc Dec. in c. licet. de probat. no. 9. & 11.

Ibidem, verſ. ſint pares, limita vt per glo. 81. diſt. c. clerici.

Cap. Tam litteris.

In gl. probata, circa fi. vide Alex. conſ. 66. in 2. col. in 1. uol.

In gl. fuiſſe, ver nota ergo, vide Dec. in c. tertio loco, in 3. not. de probat.

In tex. circa fin. verſic. denuncietis, ſine monitione. ita Abb. in c. reprehenſibilis, in 1 not. de appell.

Cap. Cum olim.

In tex. ver procuratoribus earum, vide Dec. c. ex parte, col. 2. inf. de app. & conſ. 146. col. 7.

In gl. per exceptionem, circa med. quilibet poteſt agere pro eccleſia, etiam alijs inuitis, & ſine mandato, vt tenet Rota 734. in nouiſſ.

In gl. ſententiam recepturæ, ver. de diffinitiua, circa principiũ, vide Alex. cõſ. 50. col. 1. in 2. uol.

Cap. Significauerunt nobis.

In gl. liquere. ver. non videtur ex hoc. no. quòd acta non faciunt notorium niſi poſt concluſionẽ in cauſa de quo vide Dec. in c. 11. in 4 not. in 11. col. de prob. Roma. ſing. 351.

In gl. recurſum. verſ. iudiciũ proprietatis, circa princip. vide Rot. 405. in nouiſſ.

Cap. Cauſam quæ inter.

In glo. ſpecie, ver. ſuſpectus, vide Alex. conſ 90 col. 111. in 4. uol.

In glo. voluerint. verſ ſed ſi quis, ad hoc quòd attendatur ſecundum dictum, uide Abb. in c. per tuas, in ult. col. uer. tertio vide, de prob. ubi Dec. hoc limitat tribus modis.

Ibidem, in fi. uide Alex. conſ. 81. in ult. colum. in 3 uolum.

Cap. Veniens ad Apoſtolicam.

In tex. uer. ad cautelam, circa fi. uide Abb. in c. Apoſtolicæ, in 1. not. de except.

In gl. incontinenti, uide Rot. 280. in nouiſſ.

In gl. pars, ver. ſed ſi illi. uide Abb. in c. 1. in 3. not. in fi. de mutuis petit. Rot. 456. in nouiſſ.

In gl. canonicos, circa princ. uer. & ſic quæ domi. amplia iſtud dictum, ut etiam in caſibus, in quibus teſtes omni exceptione maiores requirũtur, ut iſti tales de collegio admittantur. ita ponderat Dec. tex. in c. Tertio loco, in ult. not. ſup. de probat. & intellige, ut per eum conſ. 133. col. fi. & Soc. cõſ. 54 col. 11. in 3. Alex conſ. 61. col. pen. in prin. & 24. col. 111. in 2. uol. & col. ſeq & ubi probatio eſt difficilis ſufficiunt coniecturę. Alex. cõſ. 53. in 2. & intellige, ut per Dec. conſ 107. in 1. col. in 2. uol. & uide Alex. cõſ. 113 col. 111. in 4. & cõſ. 151. uel 52 col. 4. in 5. & conſ. 156. col. 1. eod. uol.

Cap. Licet ex quadam.

In tex uer de auditu, uide Alex. conſ. 81. col. 11. in princ. Dec. conſ. 118. in 2.

Ibidem, uer proprio iuramento, uide ad iſtum tex. Rom. in ſing. 8. in 1. char.

In

In glo.de auditu, in princ. dic idem de credulitate,ut per Abb.c.quoties,in col.5. eo. an verò faciat indicium,uide Rom.sing.319

In glo gradus,uers.Io.dixit,ad hoc uide in simili Dec.in c.licet,nono not.primo uers.de probat.

Cap. Cum clamor.

In fi.sum.uide Alex.cons.122.col.1.uel 11. in fi.in secundo uol.

In glo.confuse,uers.dicas,uide Alex.cons.147. col.fi.in secundo vol.

Cap. Testimonium.

In glo.emendatus,uers.sequatur infamia, circa med. Alex.cons.13 .col.3.in quinto uol.

In glo.opinio,circa fi.uer.repulsus,uide Abb. c. at si clerici, colum.10. in prima add. de iudic. ubi Dec.

In glo.in hoc,in princip.limita,ut per Hypp. sing.109.

Ibidem,uers.sacerdotem, circa princ. Alexan. cons.151. colum.4. in quinto uol.

Ibidem,uers.unde si seruus, circa fi.uide Fely. in c.cum dilectus,in 6 col.de except.

De Testibus cogendis.

Cap. Venerabilis.

AD tex.uide Dec.in cons.189.col.6.in princip. vbi dicit procedere quando aliàs veritas haberi non potest, & vide ibi in 5.col. quando socij criminis admittantur, & uide Alex.consil.64.col.pen.in princ.& cons.69.col.fi.in secundo,& 89.in tertio, & 151.col 4.in 5.vbi dicit de testibus,quòd admittuntur in subsidium , & uide Dec.cons.341.col.1.

In glo.1.in princip.uide Alex. cons.111. col. fi. in primo uol.

De Fide instrumentorum.

Cap. Si scripturam.

IN tex. in primis verbis , & ista est probatio probata,ut dicit Soci.cons.59 col.12.in tertio.

Cap. Inter dilectos.

In vers.porrò,vers.nocumentum , vide Aret. in c.11.in primo not.de test.

In glo.pertinere, de hoc verbo , uide adducta per Ias.in l.licet.C.de pact in vltimo not. col.4. & in l.centurio c. l.pen. de vulg. Dec.c. bonæ,in princ.de app.Bar cons.25.

In glo.consumptum,vide Fely. in c cæterum, colum 4.in fi 4.extensionis de rescri.

In glo.indictionis,ver.est enim indictio an sit de substantia in instrumento, vide Alex.in consilio 66 col.11.in primo uol.qui tenet,quòd sic.

In gl.petitionis,vers.quòd responsum,in princip.vide Alexan.consilio 84. in fi.in primo Dec. consil.10.colum 4 & 11.col 5.& 33.in primo,& cons.137 col.4.& 141.colum.4.Alex.consil.75. colum.3.in quinto.

In glo.quo magis, in princip. & ne contradicat,ita allegat Dec cons.190.col 4.

Cap. Cum dilectus.

In glo.conclusum.No.ex glo.quòd conclusio in causa,& renuntiatio probationum æquiparantur,de quo per Alex.in Auth. iubemus,C. de iudic.& differentiam ponit Abb.cap.pastoralis,colum.11.de causa poss & prop.de materię ui.Dec. in c.primo, 4. not.in prima lect.de iudic. & uide Abb.c.fraties,11.col de testibus , ubi ponit alium intellectum ad tex.& Ias. in repetitione l.admonendi.char.7 & seq. de iureiur. uide Dec.cap.licet,col.12.vers 45.casus,de probat. Fely.c.pastoralis,col.3.de except.& col.7.& per Rot.5.in nouiss.& 165.Aegid.q 745.

Ibidem,vers renuntiatum de iure quod superuenit post conclusum in causa,uide Alexan. consilio 150.col pen.in 5.vol.& No. quòd terminus datus ad probandũ, & probationem habendã per omne genus probationis , habet vim conclusionis in causa.Dec.c.licet,col 17.vers.5.& vltimus, de prob. Alex.cons 101.in secundo, & no. quòd post conclusum in causa iudex potest ex officio etiam deferre iuramentum in supplementũ probationis,uide Alex.cons.53.col.fin.in princip.& probatio, quæ fit per inspectationem oculorum, nunquã intelligitur exclusa,cons.116.in primo, & uide Fely.in c.super litteris,colum.12. vers.ad sextam, de rescr. & ad fundandum intentionem potest iudex interrogare Alex.consil.42. in fi.in quarto.

Cap. Si cautio.

In tex.versic.proponis,vide Rom. sing.394 & Alex.cons 4 in primo volumine.

In gl.indeterminate,in fi.vide Alex.cons.159. in secundo volumine.

In glo.sed si causam, vers.confitetur se, circa fi.quid si sit geminata,uide Ias.in l prima, col.4. C.de pact.& ad glo uide Alex.cons.180. in causa,in 2.col.in secundo volumine.

De Præsumptionibus:

Cap. Nonne.

In tex.ver.illata,vide Alex.cons.75 in 3.col. in 5.uol.

In glo.tacendo,verſ.de alio concedere, c.fi.limita,vt per glo. in Clem.1. verſ præſidentes, de reſcr.ubi Imo.

Cap. Mandata.

In tex.verſ.Siciliæ,nota,quod idem ius habet in Sardinia,c.ſi diligenti,de præſcr.

Cap. Quaſdam.

In ſum. in fi. vide Fely. in cap. in litteris, in col.2.inf eo.

In glo.prima limita,vt per Alexan.conſil.71. col pen.in fi.in primo vol.

Cap. Quare verſimile.

In ſum.in fi.vide Dec.conſil.94 col.2.

In tex.quid dicatur veriſimile,uide Doct.in c. bonę,in fine,de appel.

Cap. Illud.

In ſum.in fi.uide Rom.ſing.446.

In tex.verſ. dubietate, circa fi uide Dec. conſil.107.col.fi.in ſecundo.

In glo.vxore,in fi.verſic.non præſumit, ſecus quo ad filios,vide Dec.conſ.153. col.2. & conſil.163.col.2.

Cap. Litteris fraternitatis.

In tex.verſ.lecto uincentem, uide Alex. conſilio 150.col.3.in tertio vol.

In glo.credebat,verſ.ſufficit ergo, & ſic limita tex.in c.cum inſ.iuuẽtute,in de pur.canon.& l.ſi adulterij.C.de adult.

Cap. Litteras veſtras.

In tex. verſ.in fratrem, circa med. vide Dec. conſil.142.col.1.

In glo.de fratre,verſic.ſi enim frater, quid de conſanguineis,vide Alex.conſ.5.in tertia colum. in primo.

In glo.purgando, uerſ. & ipſe fratrem,cap.fi. uide Abb.c.in litteris,col.2.de teſtibus.

In glo.uel ſi melius, & quòd præſumptio tollat aliam præſumptionem,uide Dec.c.quoniam, col.5.uerſ.ſucceſſiue,de offic.deleg.

De iureiurando.

Cap. Si verò aliquis.

IN tex.verſ à pluribus præ.dic quod idem poteſt Epiſcopus,vt tenet Abb.cap.1.colum.11 2. ſupra eo.

In glo. ſalutis veſtrum, contra ſalutem etiam uitæ temporalis directè non eſt ſeruandum, nec tunc citatus debet comparere,uide Abb.in ca. ex tranſmiſſa,col.12.de præſcr.

In gl.promptum,verſ.communior,nota quod iuramentum metu extortum eſt obligatorium. conſ.38.in tertio uolumine.

Cap. Ex reſcripto.

In glo.1.in princ.uide Rom.ſing.490.

In gl.& uxorẽ,circa principium,uer. Velleiani uide Alex.conſ.27.col.11.in princip. Dec.conſilio 350 col.1.

In glo inhibeans &c.& quod iſti non incidant in periuriũ quando per eos non ſteterit,uide Aret. conſ.142.ex facto Iaſ. d.l. ſtipulatio iſta,de verb. oblig.& de materia tradita ſui per Fely.in ultima colum,uide Dec.conſ.21.col 11. Soc. conſil.253. col.pen. Dec.conſil.18.col.5.in princ.verſ.vlt.

Cap. Querelam.

In tex. uerſ.ſacramento firm. ſecus ſi fide tantum,ita Rot.de pact.in prima, in nouiſſ.

In glo remouentes: in princ. an ipſo iure, vel per ſententiam,uide Dec.in c.cum non ab homine in not.de iudic.

Ibidem,verſ.nunciationis, c.ſi.de querela qualiter accipiatur,uide Iaſ.in l. ſi ab arbitro,in fi.ff. qui ſatiſd.cog.

Cap. Verum in ea.

In glo. abſoluerunt 1. not. quòd abſolutio requiritur in iuramento metu extorto,idem glo.in c.ſi uerò,ſupra eo.idem Pet.de Anch.conſil.383. incip.retento ordine,col 1. Caſtr l. pactum quod dotali,col 11.C.de coll Ang in l fi C.qui ſatiſd. cog.Dec.in cap.ad hæc,in ſecundo not. de app.& conſ.198.col.111. Abb.c.Si verò,col.pen.ſup.eo.

Cap. Breui ſuſcitans.

In glo.prima,in princip. No. quòd pœna appoſita in periurio,non habet locum ceſſante dolo,ita tenet Fely c.2.col.13. uerſ.ſecundus caſus, ſup.eo.& uide Alex.conſ.92.col.pen.in 1.uol.Fely cap.ex parte,1.col.14.§.reſtringere,uerſ.ſecundus caſus,de reſcri. & omnis cauſa etiam illegitima excuſat à dolo.Alex.conſ.212.uiſis, col.3.in ſecundo, & in libello dolus non eſt allegandus, vbi actus eſt de natura ſua malus. Fely. cap. cognoſcentes,col.11.de conſtitut.

Cap. Quanto perſonam.

In glo prima, verſ.quid autem de pœna capitali,de qua hic per Doct. uide Iaſ in l. diuortio, not.vltimo,ſol.matr. & in l.tranſigere, colum.3. C.de

C.de transact.& an aurifex possit cudere monetã in domo, uide in tract. Fabia de monte, de empt. & uendit colum. 5.

In glo.absolui, uers.7.dicit, quòd ex causa uide Alex.consl.38.col.111.in tertio.

Ibidem, vers.ubi uerò, quæ sunt de iure naturali Papa mutare non potest, uide glo.in cap.non est, in fi.de uoto.

Cap. Venientes.

In glo.ius superioris, uide Doct.in d.c. constitutis, de rescr. Dec.c.cum parati, col.3. de app. & c.ad hoc, in secundo, eo.tit. limita, ut per Fely.c. quæ in ecclesiarum, col.13. uers.sed caue de constitut.

In glo.restitutas, uers.unde patet, circa med. uide Dec in consil.200.

Cap. Ad nostram, primo.

In glo.tex.uers.publicæ, uide Rot.444.in nouissimis.

In glo.repereret, uers.si iurauit, in princ.quid autem si remisit, uide Rodulph.tract. de usur. in quæst.8 ubi tenet, quòd non potest repellere.

In glo.ad testimonium. No. tamen, quòd ubi specialiter sciri potest, quod unius specialiter interest, tũc ille semper est citandus in specie, non per edictum Fely.cap. cum inter, col 10.de except. Alex.consl.83.col.111 in 2.uol.

Cap. Ad nostram secundo.

In gl.obseruandus, uers.aliàs, circa principiũ, uide Abb.c.cum olim, col.6.de re iud.Fely.cap. causam quæ, col.1.de rescr.& tamẽ in notorijs requiritur saltem citatio, ita tenet Perus.in c.reprehensibilis, in secundo not.de app.

Ibidem, uers & facta sibi fide, & isti testes non possunt deponere etiam parte non citata, de quo per Abb.in c.2 in tertia col supra de testibus.

In glo.requirit, uers sed certe ordo iudiciarius potest seruari in notorijs. Fely.c.causam quę de rescr.colum.1.

Cap. Quintauallis.

In glo. exhęredaret, uers.causæ uerò, sed quid si maiorem inferat, quam istæ sint, idem dicendũ est secundũ Ang.in l.lex Cornelia, in princ.ff.de iniur.rup. & irr.test.sequitur Hypp. in sing.78.

Cap. Etsi Christus.

In tex.circa fi.uers deficientibus, uide ad istũ tex. Dec.in cap.tertio loco, col.5.uers.in glo.11, sup.de prob. Aret.c.super col.111. uers.primo, de testibus. Alex.consl.68.col.6.in 2.uol.

In glo.non.no.rationem, uide per Corsett.in repetitione c.grandi, col.11.de suppl.negl.in 6.

In glo.seruandum, uer.sicut iudex, uide ad hoc Dec.c.consuluit, col.pen.in glo.ex tunc, de officio deleg.

Cap. Ex litteris vestris.

In glo.ueritate, uers.quare causa usurarum, circa princip. uide Abb. in c.cum sit, col.5. de for. compet.

Ibidem, uers.quare æquè, licet confessio de credulitate admittatur, non tamen probatio est, uide glo.& Doct.in l.testium, C.de testibus, quod declara, ut per Dec.in rubr.de probat.in colum.13. uers.& retenta.

Cap. Mulieri.

In glo. prima, & quod in causa matrimoniali non deferatur iuramentum, uide quæ ad hoc allegat Dec.in c. si pro debilitate, in tertio not. de officio deleg.& in consil.133. in colum.11.& in consil 163. colum.5.

Cap. Clericus qui.

In tex.vers.obseruantia, circa fi. uide ad hoc, an iuramentum extendatur. Dec in c.de cautis, in 5. col.de offi.deleg. Ias.l.Gallus.§.idem credẽdum, colum.tertia, de lib.& posth.

Cap. Iuramentum.

In tex.circa fi.uers.reo. Dic etiam originario, ut tenet Dec consl.43.colum.1.

Ibidem, uers.deferendam, uide Abb.cap.in nostra, colum.111.de testibus.

De Exceptionibus.

Cap. Denique.

IN tex uers.confessi, uide ad istum tex. Fel.c. causam quę primo, col.6.uer.sed contra istam, de testibus.

In glo.exhibenda, in princ. uers.statim immo uidetur usque ad sententiam, ut hic dicitur, nisi terminus constitutus sit, & quòd etiam post sententiam crimen opp. possit in uno casu tenet Aret.in c.sicut, circa med.de testibus.

In glo.per sententiam, uers sic.post appellationem, circa fi.contra istam glo.tenet Aret.cap.ex parte A col.pen.de testibus, quòd protestatio in causa principali non trahatur ad causam appellationis.

In glo.innocentes, uers.littera ista. Dec.hic reprobat istam expositionem glo. & ostendit limitationem hanc non applicandam dicto superiori, & ad glo hic uide omnino. Aret.in c.fraternitatis, col 6.de testibus, uers.illud etiam.

In glo.

In glo. pœna, in fi vide Abb. in c. 11. col. 111. de præsumpt.

In glo. contingere, in fi. an verò hoc modo per viam exceptionis, iudex laicus possit cognoscere de crimine clerici, vide Abb. c. at si clerici, col. 6. circa fi. de iudic. ubi tenet quòd non.

Cap. Pastoralis.

In tex. vers. nullatenus, uide Abb. in c. cum dilectus, col. 2. de fide instrumentorum. Rot. 300. in nouiss.

Ibidem in fi. vers. peruenisse, nec sufficere offere iurare. Alex cons. 118. colum. 3. in secundo, & not quòd si iudex admiserit aliquem ad probandum, sub conditione ista, si iurauerit ad eius notitiam de nouo peru nisse, non sufficit probare, nisi etiam probetur, quòd ita sit. Fely c ex parte, columna 4. vers. clausula, si preces, de rescr.

In gl. de nouo, vers. post lit. contest. circa principium, uide Alex. cons. 100. in 5 uol. col. 3.

In gl prima est monitus, vers. iuramentum est, circa principium, uide Abb c. ex ratione, q. 4. de app in fi.

Ibidem, vers. non uidetur, uide Aret. in cap. 1. colum. 2. de accus. qui tenet cum glo. limitando tamen.

Cap. Cum inter.

In sum. vers. excipere, non tamen super exceptione deponere. ita Abb. in c. tamen litteris, in fi. de testibus. & an possit defendere se, & consortem, uide Fely c cum M. col. 6. uers. quarto limita, de constit.

In glo. remedium, in fi. & an possit petere restitutionem in integrum ad appelandum. Rot. 453. in nouiss.

Cap. Cum venerabilis.

In glo. bonæ fidei, versic. & quæ de æstimato, circa princ. piũ, ista copula (&) hic locum non hẽt, quare absolute actio præscriptis verbis non est bonæ fi lei, sed illa tantum quæ de æstimato, & permutatione datur, vt not glo. in § actionum, ver. permutatione, Insti de act. & hic no. per Dec.

Ibidem, uers. sed in contractibus bo fid circa med. Bal. in c. 1. in vltima col. de plus petit. dicit, quòd de iure canonico omnes actiones sunt bonæ fidei, uide Ias. in l. postea quam. C. de pact.

In glo. loco, in fi. uide [illegible] eler. in tracta. permutationum. quæst. 9.

In glo confessus, in princip uide tamen causarum, ub. excipiens videtur fateri intentionem aduersarij, sed non quoad plenum præiudicium, in Auth si dic. C. de testibus, ubi Bal hoc not. in princip. sequitur Aret. in cap. ex parte A. col. 6. vers. tu verò, de testibus.

In glo licet, vers possit quis, uide in simili quæstione Abb. in c. accepimus, col. 11. de fide instrum.

In glo comperta, uide ad istam glo. Dec. in c. licet, col. 16. de probat.

Cap. Significauerunt nobis.

In glo. absoluit, uers. & sic ab eadem sententia, circa fi. uide Dec de hoc, in cap. si duobus, in col. pen de app. in fi. & Rot. 353. in nouiss.

In glo. defensio, vers. & sic transiret, circa med. & no. quòd in his tantum casibus licet excommunicato appellare in quibus res transiret in iudicatum, & damnum esset irreparabile, aliàs non, ita dicunt Doct. in l. de pupillo, §. fi. ff de no ope. nunciatione.

Cap. Exceptionem excommunicat.

In glo. prima, vers. exceptio verò peremptoria, circa med. & in casibus quos not. glo. fi. l 1. C. de iur. & fac ignor. & glo. in l. eos. § appellantur.

In glo. condemnandus, uers. sed per Dec. uide Imo. in c. super his, & ibi Aret. col. 5. vers. adiungit, de accusat.

De Præscriptionibus.

Cap. Ad audientiam.

IN tex. uers. concessisse in princip. uide Fely. c cum venerabilis, col 1 . de except.

Ibidem, uers. nec credentes, circa fi. de notario, quòd pro eo præsumatur, uide Dec. in c. quoniam contra, de probat. in 8 not.

In glo. libr. uers. publicum testimonium, talis tamen scriptura ex archiuo sumpta, non facit fidem extra territorium Alex. cons. 138. colum. 3. in primo, & cons. 13. col 2 in 5 uol

In glo. principaliter, circa med. præscriptio contra exemptum non præiudicat Rot. ecclesiæ uide Abb in c cum venissent, de iudic.

In glo. centenaria, idem in Camera principis tenet Alex cons. 84. in 1. uol.

Cap. Si diligenti.

In glo. bona fides: No unum, quòd ubicunque dicitur, quòd bona fides præsumitur, intelligitur si allegetur, aliàs illa præsumptio nihil releuat, uide Fely in c afferte in 11. not. supra de præsumpt. Alex cons. 7[illegible] in 1. uol.

Ibidem in fi. uers. conscientiam dubiam, uide in l. quamdiu. C. qui adm. ad bon. poss.

De Sententia, & re iudic.

Cap. Inter cæteras.

IN glo. manifesta, qualiter error in sententia dicat notorius, uide Perus. c. dilecto, in tertia q. vers. se-

verf.secundo aduerte, de app.quem allegat Dec. in c.quoniam,col.21. de probat. versic.secundus casus,ubi facit differẽtiam, an error sit notorius, uel manifestus,& uide Alex.consf.77.in tertio volumine.

Cap. Cum olim.

In glo.circumuentus, in principio. Dic idem in contractu facto à principe, ut tenet Dec. in cons.80.in secundo uolumine,& in consil.89. in fi.eo.volumine.

Ibidem, vers. sed quæritur, an autem quis teneatur citare, in impetratione gratiæ illos quibus præiudicium infertur, uide Dec. consil.191. col.3.qui tenet,quòd non.

In glo.absenti, uers. quare, de electione, uide glo.in cap.1.vers.absentia,de elect.in 6. & quando valeat sententia sine citatione, uide Rom. sing.664.

Ibidem,in fi.vide Abb.c causam quę,de rescri. in primo no.vbi etiam Fely.in vers. sicut credimus,circa med. No.quòd credere habet,se ad scire,& uide Abb.in c.quotiens,in vltima col.supra de testibus.

Cap. Cum inter vos.

In glo.sua uice,uide Abb. in c.significauit, in tertio not.in fi.de app.

In glo.iudicata qualiter dicitur sententia transijsse in rem iudicatam,dicit Dec.cap. quoniam, col.20. vers.tertia de probat. vbi etiam ponit an pro ea præsumatur.

In glo. contra ius: & an sententia lata contra rationem legis,teneat, uide ibi latè per eum, & vide Roma. sing.212. & an possit peti restitutio. Alex.cons.3.col 11.in 5.volumine.

Cap. Sicut nobis.

In tex.in fine, vers.legitimè, in fi. vide Ias.in rubr.C.qui admit.in 11.col.in fi.in gl. de causis, vers.causam sui,in princ.& ad hoc, quòd dictum testis cum ratione alijs præferatur, uide per Dec. in rubr.de probat.in fi. versic. secundo no. & in capitulo tertio loco, columna quarta,circa fi.eo. tit.& in cap.ad nostram,in secundo euidentiali.

Cap. Cum super.

In glo.non noceat, & quòd actus gestus à iudice noceat,etiam quoad alios,quoad quale, quale præiudicium,tenet Alexan. consil.86. columna prima,in fi.ubi allegat istam glo. in secundo uolumine.

Cap. Inter monasterium.

In glo. subeundo,vers.super hoc, uide Aret.in cap.primo,de accus.in primo no.& in cap. super his,in 6.col.in vers.adiung t eo.tit.

In glo.& processum,in fi.vide Fely.in cap.cęterum,de rescri.& Rot.in nouiss.214.

In glo.non obstante,& an facienda sit mentio de duabus sententijs,uide Rot.in 4. decis.sub titulo,de rescri.in nouiss.

In glo.posthabita,vers.quare non tenebat,in fi. contra intellectum vlt.glo.not.Areti. c.fraternitatis,colum.9 circa med.de testibus, in glo.alioquin,in fi.uide Rom.in sing.195.

In glo.confirmantes,in princip.an ualeat sententia contra aliam, quæ transiuit in rẽ iudicatũ, vide Fely in c.inter cæteras,colum.111. sup. qui tenet quòd, sic quando est notorie iniusta, aliàs secus.

Ibidem,ver.itẽ,ubi uide in notabili casu Dec. cons.103. col.11.in secundo volumine.

Ibidem,uersic.cum scit aliquis,uide Fely.cap. ad audientiam 2. columna 10. uersic. omissum, de rescri.

Cap.Cum I.& A.

In tex.uersic.processum, an appellatione processus ueniat sententia, uide Dec. cap. quoniam col 11.in fi.de probat.

In glo.dilata,uersic. idem est, circa fi. uide in simili Fely.in cap. fraternitatis, columna tertia, de testi.

In glo.iuramenta, uers.ante sententiam, circa fi. nunquid autem possit opponi in causa appellationis si fuerit etiam protestatus secundum regulam capituli,præsentiũ,de testibus,uide Aret. in c.ex parte A.in pen.columna.

In glo.si constiterit,quę tenet,quòd non,de testibus.

In glo.potuerunt,circa fi.uers.tolerauerunt,uide Hypp. sing.77. & uide Aret. qui dicit tales non facere etiam iudicium, etiam si opponatur aliquid apertè,c.ex parte A. in 5.col. in fi. supra de testibus.

Cap. Ad probandum.

In glo.prima, versic.si occulte limita, ut per Dec.in c.post cessionem,col.pen. uers. & his, de probat.

Cap. Quamuis.

In glo.v. in princip.uide Aret. in cap. cæterum,supra de iudic.ubi dicit esse speciale,in hoc casu,quòd tacens habeatur pro consentiente,& uide de materia,per Rot.410.in nouiss.

Ibidem, uersic. itẽm in causa filiationis, de hoc uide Dec.cons.142.col.3.

De

De Appellationibus.

Cap. Si duobus.

IN tex.in fi.verſ.non tenere,uide Fely.in cap. primo,colum 9.de conſtitut.verſ.tertia declaratio.

In glo.niſi ſimiliter ſola ſcientia reuocationis impedit proceſſum,de quo vide Imol & moder. in c.cæterum,colum.5 de reſcr.& idem in omni actu ſcientia iudicis nocet, de quo vide Abb. in c.1.in 5.col. verſ item,& ſecundo,& ibi addit.de teſtibus.

Cap. Super eo.

In tex.verſ.ita recuſatione, an princeps poſſit tollere reuocationem, uide Fely. in cap. pen. in princip.de reſcr.qui tenet,quòd ſic.

Ibidem in fi verſ. recepiſſe, uide Rot.459.colum.1.in nouiſſim.

Cap. Cum parati.

In glo. in legatione regis,verſ. ſolue an mandatum regis præualeat mandato prælati, uide Alex.conſ.124.in primo.

In glo.ſuus,in princ. uide Abb in c. quoniam contra,in glo.verſ.citationes, ſup. de probat. ubi optime, per Dec.

Cap. Qua fronte.

In tex.verſ.excommunicationem,idem in interdicto, uide Fely.cap.apoſtolicæ, col.4. de except.in princip.

In glo.cautione,verſ.forma, in princ. iſta forma non requiritur, ut quidam dicunt in abſolutione ad tẽpus, uel donec ſatisfaciat, ut probatur in Clem.1.de decim.

Ibidem,verſ quod iuri, uide Dec.in c.prudentiam,§.fi.de officio deleg. Abb.c.ad noſtram primo,colum.pen.de iureiur.

Cap. Sæpe contingit.

In tex.circa principium, verſ.expenſarum,uide Alex conſ.135.in ſecundo uolumine.

Ibidem,verſ quare, verſ.aperte,uide Rot.205. in fi.in nouiſſ.

Ibidem,circa fi. verſ.conueniens, uide Fely.c. ex parte ſecundo,col.4.de reſcrip.

Cap. Conſtitutis ſecundo.

In glo.magis, verſ.ſanctior, uide Card. Alex. in c.non ſatis,diſt.86.

In glo impotentiam, uerſ.ſed hic,nunquid in electione habeatur magis ratio dignitatis quam paupertatis,uide plene per Corſetum in repetitione capituli,grandi,in 6.not colum.6.de ſupp. negl.prælat.in 6. Fely.c.cum adeo, colum.3. de reſcri.

Cap. Paſtoralis.

In tex. verſ. expreſſe uide Abb.in c.dilecto,in fi. de teſtibus.

Ibidem,§.1.circa fi.verſ.vt ab alijs euitetur,uide Cæpol.in caut.80.nu 1.

In glo. emendari: & hoc procedit etiam quod eius conſcientiæ aliquid commiſſum fuerit: vt per Abb.in c ſuper his,colum.pen.de accuſ.

In glo.excommunicatio ſecum, uerſ. ligat.in princip.uide Dec.conſ.145.col.fi. in primo Fely. c.Rodulphus.char.pen. de reſcrip. in verſ.quarto limita.

Cap. Solicitudinem.

In tex.in fi.uerſ.audiendus,uide Dec.conſ.44. in prima columna,in ſecundo uol.Fely.cap.cum in col.pen.varſ.fallit ſecundo, de conſtit.

In glo tanquam, verſ.& hic eſt argumentum, circa medium,uide Dec.conſ.187.in fi.

Cap. Vt noſtrum.

In tex.verſ.reuocauimus,uide Dec. conſ.137. col.3. & an per commiſſionem Papæ de aliqua gratia confirmanda dicatur negotium ad ſe auocaſſe,uide Rot 6 de conceſ.præben. in nouiſſ.& 11.in nouiſſ.& 19.in ſecunda columna, & 76.in nouiſſ.& uide deciſ. 181.ubi multa, & per ſolam commiſſionem cauſa cenſetur auocata à manibus prioris iudicis,uide Rot.67. in nouiſſ. & limita tex ut per Rotam 338.& 379.in nouiſſ.in notabili, & in executore, qui prouidit alicui de beneficio, ut non poſſit dare promiſſionem ſi cauſa poſtea pẽdebit in curia. Rot.411.in nouiſſ.

Cap. Oblata.

In ſum.in fin.non habet locum in curia. Rot. 104. in nouiſſ.

In tex nota tamen caſum in quo quis poteſt præuenire terminum hominis,& ante dationem apoſtolorum impetrare commiſſionem, uide Rot.357.in nouiſſ. & uide aliqua per Fely. in c.ex parte,col.4.de reſcri.

In glo.prorogari,contrarium tenet Dec. in c. cum ſit Romana,col 6.

In glo præcurrat in fi.uide Alexan. conſil.49. col.7.in primo uolumine.

Cap. Vt debitus.

In tex.circa fi.verſ.ſaluis,uide glo.in c.quamuis,in uerſ.qualibus de elect.in 6.

Ibidem

Ibidem in fi. uide Fely. c. olim, colum. pen. de except.

In glo. ante sententiam, uers. non scripta, circa principium, ista uerba quæ dicunt, capitulo cordi eod. tit. libro 6. quare uide an sit fortasse corrupta glo.

In glo. si dicat, uers. super hoc, & quod de litis pendentia mentio debeat fieri, uide Fely. in cap. super litteris, de rescr.

In glo. ex rationabili, uers. in tali dubio, circa fi. uide Dec. cons. 49. col. pen. in fi. & seq. & consilio 356. col. 1.

In glo. rationabiliter, uers. sed non potest, uide in c. dilecto, in fi. ubi glo. optima, de testibus.

Cap. Cum cessante.

In tex. in princ. vide multas fall. ad istam regulam per Hypp. sing. 179. Dec. cons. 24. Fely. cap. quæ in ecclesiarum, col. 11. uers. secunda declaratio, de constitut. & quæ sit causa finalis, & impulsiua, in c. postulasti, col. 3. de rescr.

In glo. prima, uers. sic iudex bene, circa fi. vide Dec. cons. 143. in fi.

Cap. Cum speciali.

In glo. districto, uers. recusatus, uide Abb. cap. præsentata, in vltima col. de testibus.

In glo. procedat quare tunc iudex debet citari, vide Dec. cons. 143. col. 1. in fi.

Cap. Cum causam.

In glo. ea de, vers. vel saltem, vide Alexan. consilio 71. col. 2. in tertio volumine.

In glo. litis, an litis contestatio possit fieri per aduocatum, vide Dec. c. pastoralis, in primo not. de iudic.

In glo. delegatus, vers. est ergo, vide Rot. 258. in nouiss.

Ibidem intelligi de eo, circa fi. vide ad istam glo. plenè Dec. in c. causam matrimonij, in quinta col. & seq. de offic. deleg. Rot. 368. in nouiss. Alex. cons. 173. col. 3. in secundo volumine.

Cap. Interposita.

In tex. in princ. an iste tex. habeat locũ in appellatione extraiudiciali, uide Rot. 344. in nouiss.

Ibidem circa principiũ, uer. esse veram, limita, ut per Abb. in cap. significauerunt, in 4. not. de testibus.

Ibidem, versic. si offerens, vide Fely. in c. olim, col. pen. de except.

Ibidem, vers. ille, vers. ad eum à quo, vide Rot. 363. in nouiss. Fely c. ex parte secundo, col. 4. de rescr.

In glo. nisi, versic. ex hoc enim vide Rot. 344. in nouiss.

De Confirmatione vtili, vel inutili.

Cap. Si quis rei litigiosa.

IN glo. prima, in princip. vide Fely. in c. dilecti, col. pen. de except.

In glo. confirmatione in princip. confirmatio nihil noui iuris addit. uide Rot. 230. in nouiss. aliàs 2. hoc tit.

Cap. Bonæ memoriæ A.

In glo. mentio in princ. vide Alex. cons. 125. col. 2 in secundo volumine.

In gl. credit, uer. aliàs quæritur, circa fi. ad hoc vide glossam notabilem, in c. tibi qui, de rescr. in 6. & facit lex Imperator. ff. de in diem adiectione.

Cap. Cum dilecta.

In glo. similitudine, & quòd exceptio extendatur de simili ad simile, vide Aret. in c. ex parte A. col. 4. circa med. de testibus.

In glo. procuratricem, uers. sic sicut mites, post principium, uide Aret in cap. licet, in quinto not. de accus. qui allegat ad hoc istam glo. quòd femina potest esse procuratrix, pro causa consortis eiusdem litis, sicut etiam monachus. Clem. religiosis, de procur.

Ibidem versic. vel delegare, & quòd delegans possit litigare coram suo delegato, vide Dec. consil. 143. colum. 2.

Cap. Venerabilis.

In glo. insertus, uers. certa scientia, uide Fely. c. inter dilectos, col. 6. de fide instrumentorum.

In glo. sicut, vers. sed causatiuè, circa fi. uide Alex. cons. 16. col. pen. in quinto volumine.

DECRETALIVM LIBER TERTIVS.

De Vita, & honest. cler.

Cap. Clerici.

ISTE tamen tex. non dicitur habere locum in foro ecclesiastico, in ordinario, quare potest habere familiam armatam, vt per Abb. & Dec. in cap. cum non ab homine, in vltimo not. de iudic.

Cap. Vt Quisque.

In glo.clericum, uide Fely.in c.fi. colum. 4.
In glo.prima sub nu.10. vers. ex quibus colligit, de præsumpt.qui sequendo Abb. tenet, quòd clericus dicitur etiam esse intitulatus cum rectore, in sua ecclesia, & uide Abbat.in cap.fi.de cap. mon.& quid si fuerit ecclesia unita, quæ dicit habere rectorem, & capellanum, ex ordine testatoris, an illa cui est vnita debeat habere capellanū, vide Fely.in cap.cum M.tertio not.de constit.

Cap. Quoniam.

In tex.versic.plenariam, circa fi de isto verbo vide Dec.in c. proposuisti, in secundo not. ver.sed est aduertendum, de probat.

Cap. Cum ab omni.

In tex.circa finem, versic. venales, uide Hypp. sing.150.
In glo.præter, in princip. versic.expensas, uide Dec.in c.prudentiam, in vers.ostenderit, de officio delegati.
Ibidem, vers.immo, & cum, uide Alexan.consil.206.col.4 in secundo.

Cap. Clerici.

In tex.vers.ad aleas, uide Dec. cons 115. col.2. & tertia, uide Alex.cons.77.in fi.in 5. vol.
In glo.nisi, uide Dec.in c. ad nostram, in vltimo not.de confirm.utili, qui sequitur glo.

Cap. Ex literis.

In summario, in fi. uide Alex.cōs 58. in quarto volumine.
In tex.vers. tertio à te, vide Alexan.cons.8.in primo volumine.
In glo.suis, vers.gaudebunt, uide Abb.capitulo cum sit, de foro compet.Roma.sing.450.

De Cohabitatione clericorum.

Cap. Super eo.

IN tex. vers.series, & ad hoc quòd non valeat gratia non enarrata serie facti, uide Fely.in c. postulasti, in 3.col.de rescr.Dec.in c.1.super litteris, vers.in glo.ibi, de rescr.in 6.col.

Cap. Vestra.

In tex.in fi.vers.fornicarij, vide Perus.cap.dilecto, in tertia col.de appell.& Bal.in c.ex parte A. de testibus, tenet, quòd nullus potest accusare clericum etiam publicè fornicarium, præter patronum, & parrochianos.
In glo.notorium, vers.fama manifestum, & notorium, vide alia, de his per Rot.327.in nouiss.
In glo.tolerant facto, quod not.glo.in cap.dudum secundo, in vers.deceptę, de electione.

Cap. Quæsitum.

In tex.vers.confessionem, vide Perus. in c.dilecto, col.3.de app.
Ibidem, vers.per sententiam, sententia inducit notorium, uide Fely. in c.inter cæteras, col.4.de re iud.
In glo.ad se ipsum suspensus, quis potest esse pluribus modis, & not. quòd etiam laycus potest suspendi, vt vult Abb.in c. cum non ab homine, col.5. in secundo, de iudic. in princip.& uide de hoc Dec.in c.at si clerici, col.21.vers.5. in fi.glo. de iudic.

De Clericis coniugatis.

Cap. Diuersis.

In glo.non per te, vers. ad hoc, male alienata quilibet potest reuocare, secus in beneficijs, & libertate, vide Rot.decis.316. incip. notat glo.in nouiss.Fely.c.lator, col.7.in 10.declaratione, circa med.de re iudic.

Cap. Cum olim.

In glo.votum, vers.& sic est argumentum, vide aliquos casus, in quibus natus ex Sacerdotio potest promoueri, per Dec.in c.inter cæteros, de rescript.
Ibidem, ver.quod aliquis in sacro, circa fi.contrarium tenet Dec. in cons.112. col.3. ubi refert Bal.ita tenere in l.rescripta, C.de precib.Imp.off.

De Cleric. non residentib.

Cap. Non liceat episcopo.

AD materiam, uide Ripam, in trac.de peste. fol.24.vers.quinto pestis excusat.
In tex. vers.manifesta, an probatio quæ fit ex coniecturis dicatur manifesta, vide Dec.in c.primo, in fi.de officio deleg. & Fely. in c.si autem, col.1.de rescrip.

Cap. Conquerente.

In tex.nota, quòd licet quis ob non residentiā priuari non possit nisi præcedat monitio, vt volunt plu-

sunt plura iura in isto tit. tum si adest statutum in ecclesia de residentia facienda, illud habebit vim monitionis, ita dicitur in c. si autem, col. 2. sup. de rescri. & in c. prohibeas, de simon.

Cap. Ex tua.

Ad tex. dicit Mar. Soc. contrarium, colum. 7. seque olim disputasse 12. quæstiones in lectura istius capituli, de quibus ibi remissiue. & vide Fely. c. ex parte, col. 2. de rescr.

In glo. remoueat, in princ. & quòd ex speciali mandato legatus hoc possit, & non aliter, tenet Fely. cap. non potest, in 1. col. de re iudic. qui allegat Dominicum ad hunc tex.

De Præbendis.

Cap. Quia in tantum.

IN glo. prima, vers. quia ex quo facto, glo. in c. hi qui, 15 quæstione vlt. & not. quòd dispensatio trahitur ad consecutiua, de quo vide quæ notaui ad cap. primum, de fil presb. in 6 & de hoc uide Fely. in cap. postulasti, colum. 13. de rescr. & Abb. in cap cum supra cunctis, § 1. colum 3. de elect. & de consecutiua etiam non necessaria, ut infra colligitur ex glo. in c. statutum, in uersic dignitate, in fi de rescri. in sexto ibidem, versic. & sic, quòd idem vult glo. fi. in c. primatus, dist 61. de quo uide Abb. in cap. postulasti, columna 1 de foro competenti, & Fely. in d. c. dilectus, secundo, de rescri.

Cap. Maioribus.

In tex. in fi. uide Dec. cons. 141. vel 142. in tertio dubio.

In glo. prima, versic. quod idem, in princ. uide Dec. in c de appellationibus, in secundo not. de app. Ias. l. sciendum, columna tertia, qui satisdare cogantur, & in tit. qui feudum dare possunt, in secunda columna.

Ibidem, in fi. uide glo. in l. qui scit, in princip. ff. de vsur. Ias. in l. qui sine, ff. de cond. sine causa.

Cap. Relatum.

In glo. prima, quid si habens canonicatum sine præbenda impetrat gratiam non facta mentione de canonicatu, an gratia dicatur subreptitia, dic quòd non, secus si haberet præbendam, & de illa taceret, & faceret mentionem de canonicatu, uide Rot. 2. de præben. in nouiss. & No. quòd licet iste sic receptus debeat habere præbendam primo uacaturam, tamen Apostolici expectantes præferuntur, uide Rot. 244. in nouiss.

N. P.

Cap. Significatum.

In tex. an ualeat statutum, de aliquid faciendo antequam quis in canonicum recipiatur, & an, posito, quòd ualeat, possit deduci in pactum, uide Fely. in cap. cum M. col. 10. versic. sed ad unum de constitut.

Cap. Præterea.

In glo. prima, in princip. nunquid monachus possit esse canonicus in ecclesia cathedrali, uide Dec. in cap. ad nostram, in prima col. de confirma. utili, qui tenet, quòd sic.

Cap. Cum secundum.

In tex. vers. de patrimonio, in princip. quid si sit promotus ad titulum sui patrimonij, an debeat de illo fieri mentio in impetratione, uide Fely. in c. postulasti, col 9 de rescri.

Cap. Nisi essent.

In tex. uersic. ex pactione, uide Dec. in consilio 142.

In glo. prima an præsumatur pro iudice, uide Dec. in cap. quoniam, in 6. not. in fi. de probat.

In glo. ex arbitraria, uers. delegata, circa principium, uide Abb. in c cum ex officij, colum 6. de præscr.

Ibidem circa fi. in sponsalibus, & matrimonio non interuenit arbitrium, quod tamen intelligitur, ut per Panorm. in c. ex parte, sup. de arbitris, in primo notabili.

In glo. prioratus, uers. fuisset realis, contrarium hic tenent Doct. & ratio est, quare ista confirmatio non habuit propriè uim confirmationis, sed potius fuit ad declarationem ordinationis.

Cap. Pro illorum.

In glo prima, uersic secus, de isto uerbo, tuæ vel suæ, uide Dec. in cap. quia V. in tertio not. de iud c.

Ibidem, in fi not. quòd uerba impropriantur, ut actus potius ualeat quam pereat, de quo uide laté per Dec. in rubr. de prob. in tertia columna.

In glo contradictores, in fi. uersic. non de iure, uide Fely. in cap ex tenore, columna tertia, de rescript. & in cap. causam in fi. & in capitulo causam quę, columna decimatertia, eodem titulo, & de materia quando aliquid intelligatur tam de facto, quam de iure, uide Dec. in capitulo suscitatus, columna secunda, de rescript. & capitulo, in præsentia, in secundo euidentiali, de probation.

Addit. super Decret.

In glo.inuestiri, vers.nisi corporaliter, in princip. uide Ias.in l. traditionibus, columna prima, C.de pact.

In gl. recepisse, no.ex ista glo.quòd contrauenians priuilegio non dicitur renunciare illi, si alia præsumptio potest capi quam renunciationis, per doctr. Bal.in l.generaliter, C. de non numerata pe. & ita consuluit Alexan. per hanc glo.in consilio 33. columna 3. in secundo, & intellige hoc quando est præsumptio continens necessitatem faciendi actum, contra priuilegium, secus si non &c.

In glo.in canonicum, in primo, vers.præiudicium, uide Dec.c.intelleximus, in secunda col.de iudic. & Rot.195.in nouiss.& 290. Fely. cap. dilectus, secundo, in secunda columna, in quarta conclusione, de rescri.

In tex.vers.recipiatur, circa fi.an talem actum possint delegare, vide Rot.368.in nouiss. quòd sic.

Cap. Accedens.

In tex.in fi.versic.inuestiri, uide Fely. in cap. primo, col.pen.vers.quæro.

In glo.prima, in fi.vide Rot.290.in nouiss.

Cap. Dilecto.

In tex.vers.biennium, uide Fely.in cap. illud, in 4.col.de præsumpt.

In glo.recepisti, circa fi.vers.talis patientia, vide Fely.in c.cum M.col.fi.in fi.de constitut.

In glo.clausula, in fi.vers.decernatis, uide glo. & quod ibi scripsi in c.statutum, in ver.committatur, de rescr.in 6. & vide Dec. in c.cum accessissent, colum.4 de constitut.& in c. cæterum, in quinta columna, de rescr.

Cap. Dilectus

Ad tex.uide Fely.in cap.constitutus, columna pen. de rescr. an per istas litteras acquiratur aliquod ius contra capitulum, vide etiam in cap.ad audientiam, secundo, columna 8.vers.litteræ non dant ius, de rescript. & ibi, qua pœna veniant isti puniendi, qui contempserunt mandatum prioris.

In glo receperunt, versic. ab initio nulla, post principium, quòd istæ litteræ non valeant, uide Dec. in capitulo, post cessionem, columna 10. versic.prima conclusio, de probat & aliqua in vltimo not.illius capituli, & uide Alex. consil.97. in quinto.

Ibidem, versic.nisi diceretur, nota quòd plus valet expressa inhibitio, quam simplex mandatum, ad quod vide glo.in Clem.2.in versic inhibentes, de iure patr.in med. & in fi.Rot.181. in secunda add.in nouiss.

Cap. De multa.

In tex.vers.vacationis, & scientiæ, sub intellige.cap.quare diuersitatem, infra de concess.præben. & ita in simili Card. Alexan.supplet. consilio 99.

Ibidem, versic.personas, circa fi. vide Fely.in c.cum adeo, col 3 de rescr.

In gl.prouentibus, in quantum glo. vult, quòd qui proprium non habet puniatur alia pœna, videtur velle innuere, quòd si non habet in ære, luat in corpore, sed videtur obstare, quòd not. Bar.in l.in seruorum, ff.de pœn qui dicit, istud habere locum in viles personas, sed hic non potest intelligi, nisi in viro maximę dignitatis, ergo &c. potes tamē, dicere illud habere locum etiam in illis propter delicti enormitatem, ut est tex. apertus in tit.de pace iuramento firm. in §.quæro, & ibi Iacobus de Aluarotis.

In glo.in eadem, versic.& pœna, circa fi. uide Dec.c.secundo requiris, colum.3.ver.6.de appell. Fely.cap.causam, quę, colum. 3.de rescr.in prima limitatione.

Cap. Extirpanda.

In glo. perpetuum, uide Dec. in cap. postulasti, colum.1.de rescript & Rot.273.in nouiss.

In glo.priuatum, in princip. uide Dec.consilio 39.col.5.circa med.vbi ad dictum Innoc.hic, allegat Alex.plenè in lege, ita stipulatus, in prima car.de uerb.oblig.& vide eundem Dec.consilio 15.in col.10.

Ibidem, vers.etiam sic uidetur, an rigor, qui est positus in l posteriori attendatur, & deroget æquitati, uide Dec.c quoniam contra falsam, in quinto not.versic.tertio, vbi alios allegaui, de prob. Fely.cap.secundo, in princip. de re iudic.qui tenet contra istam glo.

Cap. Venerabilis.

In glo generis, uide Corsettum in repet. capituli grandi, in 6.colum.& seq.de supp.negl.prælat. in 6. & an episcopus possit dispensare contra talem consuetudinem admittendo ignobilem virtuosum, uide Rom.sing. 491.inc. heri fui interrogatus.

In glo.non multos, vers.sed vitæ meliores, uide Fely.in c.cum adeo, col.fi.de rescr.

De Institutionibus.

Cap. Non amplius.

IN glo.prima, vers.commode. No.ex gl.quòd verbum commode, & absq; penuria, sunt idē in isto tex.quod fac.pro his quæ notantur in cap. cum

tum M. in prima col. de constitut. ubi moder uide Archidiaconum in c. quamuis, de præben. in 6. Abb. & alios in c. postulasti, secundo not. de rescr. & ex choro præsumit de numero. ita Dec. cons. 71. in tertia col. in secundo.

Cap. Ex frequentibus.

In tex. uel officialium, uide Fely. in c. ex parte, col. 3. uers. an autem, de constit.

Ibidem in fi. uers. præsumatis, nunquid tales indigeant noua inductione in possessionem, uide Rot. in decis. 1. de restit. spol. in antiquis, in fi. quæ tenet, quòd sic, per istum tex.

In glo. prima, versic. instituere, non conferre. Dec. cons. 121. col. 1.

Cap. Cum venissent.

In tex. vers. ipse uerò, uide Fely. c. nonne, columna fi. de præsumpt. Alexan. consil. 135. col. 4. in princip.

Ibidem, versic. vel per nos ipsos, circa fi. uide Rom. sing. 456.

In glo. probatum, versic. & licet persona, circa med. uide Alexan. consilio 101. in fi. in primo uolumine, & 191. col. 2. in secundo, & consil. 94. colum. 4. in quinto.

Cap. Cum ad nostram.

In gl. dantem, & recipientem, & idem in præsentatione, & confirmatione, quòd simul non cōpatiantur, tenet Dec. in cons. 119. columna quinta, limita, ut per Fely. c. cum uenerabilis, col. 4. in princip. de except. & in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, idem potest esse, & notarius, & iudex Alex. dat multa similia, cons. 157. vel 15. in penult. columna, in secundo, & regulæ huius textus Papa non est subiectus, ut per Fely. in capitulo primo, columna 10. versic. sexta declaratio, de constitut.

De Concessione præbendar.

Cap. Nulla ecclesiastica.

IN tex. versic. in aliqua, idem de ipsa ecclesia, vt per glo. Clemen. 1. uersic. incerta, isto titulo.

Ibidem, versic. in cuius locum, circa principium intellige remotiuè, non transmissiuè, quare sic teneretur pro debitis prioris beneficiati contra notata in cap. fi. ne prælati uices suas, & ita hunc tex. allegat Bal. in l. secunda, in quarta opp. C. de lib. præt. & limita istum tex. ut per Rot. 5. isto titulo in nouiss.

Ibidem, vers. per capitulum, not. quòd vbi episcopus, vel capitulum prouidet de beneficio iure deuoluto non potest aliter prouidere quam se haberet natura beneficij, vel ordinario testatoris, Fely. c. cum accessissent, columna septima, de constitut.

In glo. vacent, vers. & sic vide quod not. Abb. in cap. consultationibus, de don. Abb. cap. illud, colum. septima, de iure patron. & nota quod dispositio istius tex. habet locum etiam quo ad officium. Soci. cons. 53. in tertio.

In glo. infra, quando currat tempus sex mensium, uide Rot. 263. in nouiss.

Ibidem, vers. generaliter, circa principium intellige etiam ob negligentiam, vt Bald. not. in l. quamdiu C. qui admitti, & iste tex. non procedit in regularibus, quare negligente prælato deuoluitur ad episcopum, non ad capitulum, uide Rot. in nouiss. in tit. de supp. negl. prælat. prima.

Cap. Proposuit.

In tex. vers. plenitudine, & quod princeps in dubio præsumatur vti iure communi, uide Dec. in cap. primo, in princ. not. de prob. doc. in l. centurio, in notabilibus, de vulgari. Fely. cap. primo, col. 9. de constit. & de potestate Papæ, Fely. in c. q in ecclesiarum, col. 8. cum pluribus seq. de constit. & ibi col. 15. vers. recipit modo.

Ibidem, versic dispensare, vide Dec. cons. 141. columna finali.

In gl. de vacaturis, vers. de vacatura, circa med. Papa potest dare ius ad vacaturam, intellige tamē hominis incerti, non autem certi, ita tenet Saly. in l. fi. C. de pact. & sequitur ibi Ias. in quinta columna, vide tamen Alex. cons. 87. col. fi. in secundo volumine.

In glo. supra ius, in princ. vide Alexan. cons. 2. colum. fi. in primo volumine.

In glo. supra ius dispensare, in fi. vide bonam glo. in cap. à nobis, infra de decim.

In glo. vacare, in fi. vide Abba. in cap. cum aliquibus, in fi. de re iud. Fely. ca. cæterum, col. pen. vers. octaua restrictio, de rescr.

Cap. Quare diuersitatem.

In tex. in fi. vide Rot. 263. in nouiss.

In glo. beneficiorum, an delegatus possit priuare aliquem beneficijs, vide Dec. cap. primo in vlt. col. de off. deleg.

In glo. prima, communi, vers. qui confirmat, & vbi actus est nullus, confirmatio nihil operatur, Fely. cap. inter dilectos, columna quinta, de fide instrumentorum, & confirmatio plura operatur quæ vide per Dec. in d. cap. primo, in 4. col. de confirm. vtil.

In glo. suspensionis, versic. non currit, in primo limita, ista in casu notabili, quem ponit Dec. in cap. de causis, columna 3. versic. & prædicta,

 de off.

de off.deleg.& quòd non valenti agere non currat præscriptio,vide Dec.consf.187.col fi.

Ibidem, verf.non est negligens, circa fi. uide ad hoc Doct.& maximè Dec. in cap. primo, in octauo not.in secunda lectio.de Iud. Fely. cap.1. in 5.colum.de præscript.& cap.cum inter,col.10. in fi.& seq.de except. Alexan.consilio 58.in fi.in quinto.

In glo. non tamen valuerit, & quòd tempus nõ currat in impedimento iuris,tenet Abb.in c. super,il secundo,col.3.in fi.de app.

In glo.præter,verf.fiscum ecclesiæ, circa fi.uide Fely.in c.excommunicatus,de hæreticis.

Cap. Cum nostris.

In glo.de facto,verf.pari ratione, uide Fely.c. in nostra,col 5 de rescr.

In glo.plus habet possessio iuris, & facti multiple, & casum in quo possessio dat titulum, uide in glo.in regula 15. cancell. & vide Rot. 160. & 158.in nouiss.

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

Cap. Nouit.

Circa istam rubr.vide Fr. Pauinum in prima q.tract.de sede vacante.

In glo.veniendo, in princ.de materia Petr. de Perusio in tract. de vnione, & de dismembratione. Dec.consf.74.col.2 Rot prima decif.de rebus eccl.non al.in nouiss.vbi tenet, quòd non requiritur tractatus, & unio non potest fieri sine consensu patroni Soci consf primo,in tertio volumine,vbi etiam tenet, quòd sit nulla,ratione subreptionis,& legatus potest vnire secundũ Rot.118. in nouiss. etiam collegiat, nisi sint reseruatæ, & per vnionem quis priuatur collatione, & de dismembratione 229. cum duabus seq. & de materia,Dec.consf.71.in secundo volumine. Alex.140. in quinto.

Ibidem, versic.sin autem, an vicaria perpetua possit vniri,vide Rot.273.in nouiss. & decis 1. & 2.de exces.prælat.quòd sic,& quæ statuta sint seruanda,uide Fely.in c.translato,col.3.de cõstitut. & ibi latè de materia, & an subreptio vitiet ipso iure vnionem, vide Fely.in cap.postulasti, col.7. de rescri. & de materia l.tè in cap.in nostra coroll 33.de rescr.& quãto tempore probetur vnio possessionis Alex consf.169.col.3.in quinto.

In gl sede,ver.& hoc etiam,vide de hoc Abb. in c.causam quæ,in vltima col.de iudic.& not.qp in ecclesia toleratur, vt iudicium claudicet sicut in pupillo,l.Iulianus §.si à pupillo,de act.emp.

Ibidem,verf.fauorem ecclesiæ,uide Abb.in c. cum causa,in fi.de re iudic.

Cap. Illa.

In tex.verf.sede uacante, uide casus certos in quibus capitulum succedit sede uacante, per Fely.in cap.primo,col.6.de iureiur & ad tex.hic uide eundem in c.eam te,col.15. verf.si Papa scribit,de rescri.

In glo.in collationibus,in princ. uide Abb.in cap.uerum,col.2.de foro competent.

De His quæ fiunt à prælato sine consensu capituli.

Cap. Continebatur.

IN gl.prima,uerf.contradicente, quando præsens,& non contradicens dicatur consistere,uide Iat.in l.secunda,§.uoluntate,in primo not.sol. matr & ad glo hic uide Fely.cap.ratione,in pen. col.de præsumpt.

In gl.non post multum, uerf.immo non posset,uide Abb.in ca.dudum, in ultima col. int de decim.& in c.de quarta,in secunda col.de præscr.

Cap. Nouit.

In tex.uerf.consilio, & non sufficit, quòd postea sequeretur,uide Fely in c.ex parte,colum.4. uerf.secundo limita,de constit.

In gl.non decet,& uerf.quando consilium debet requiri, si omittatur,an actus sit nullus,uide Abb.& ibi Dec.in c.ex parte,primo, in 8. col.de off deleg.

In glo.cauere,uerf.concedi, uide Abb. in cap. quod super,in 4.col.de fide instrumentorum.

Cap. Ex nostitur.

In tex uer.libertate,uide Dec.consf.169.col.2.

In glo.prima,verf.per litteras,uide Fely. in c. ego enim, in secunda col. de iureiur. & Card.in Clem. frequens,in §.uerum, de excess. prælat.

In gl.intelligi debet,uerf.præsumptiuè,& maximè interuentu longi temporis.uide Alex. consil.79 col.3.in princip.

In glo.maioris,& sanioris, uerf.aliàs nisi, uide Fely.c cum omnes,col.12,uerf.fallit 13, de constitut.cum declarationibus ibi sequentibus.

Cap. Apostolica sedes.

In gl.alienare,cum res reuertitur ad naturam suam non requiritur ista sollemnitas, Fely.in ca. cum omnes,col.3.de constitut.

De

De His quæ fiunt à maiori parte Capituli.

Cap. Cum in cunctis.

IN Rubr.quando aliquid dicatur fieri capitulariter, vide Fely.in cap.eam te,col.11.in verbo aliud,de rescri.

In tex.ver.contra utilitatem,uide Dec.in c.bonæ,col.3.in 3.differentia, de appel.Alex.cõs.72. colum.2.in 3.vol.

Cap. Ex ore.

In glo.renunciasse: not.tamen quòd etiã confessio rei de non iure in beneficio non tribuit ius actori. Fely.capitulo primo,columna quarta, de except. & an ista tacita renunciatio debeat fieri in manibus superioris. Rot. 306. & capitulum instituendo aliquem videtur tacitè admisisse renunciationem.Rot.311.in fi. in nouiss.& ad id quòd supra dictum est in confessione rei, uide Rot.408. in nouiss. & aliqua facientia ad casum in decis.413.

Vt Ecclesiastica beneficia.

Cap. Vt nostrum.

IN tex.uers.& debemus, necessitatem important hæc uerba. Alex.cons.223.in secundo uolumine,col.fi.

In glo.occulta, uide Fely. in c. cum ex iniuncto,de simon.

Ibidem,uersic.occulta donatio, uide Dec.in c. consuluit,in quinto not.de off.deleg.

In glo.diuinare, & nota, quòd licet non sit licitum diuinare,tamen ubi iura aliter ad concordiam non possunt reduci, toleratur intellectus diuinatiuus,ita Bar.in l.Marcellus,ante finem,ff. de fideicomiss.& in l.ita stip. colum.24. de uerb. oblig.

In glo.carnalitate,uide Card. Alexan.cap.peruenit.1.quæstio.3. & in cap.decenter.89. distinctione.

Ibidem,uers.suspitioni, vide glo. in cap. quòd clerici,de iure patr.

In glo.constituat,uersic.& sic patet, idem vult glo.in cap.si perpetua debita, in uersic. concedimus,de rescript.in 6. & uide Fely.c.cum accessissent,colum.9. uers. & hoc faceret ad quæstionem de constitut.

De Rebus eccl. non alien.

IN Rubr. an prohibitus alienare, possit alienare,in ecclesiam,uide Alex.cons.182.col.11. in quæsito,qui tenet, quòd non.

Cap. Nulli liceat.

In tex.vers.perpetuum, uide Dec. consil.142. colum.11.& institutio dicitur alienatio. Alexan. consil.55. in princ.in tertio volumine, & consilio 1.col 4.in quarto.

Ibidem in fi. videtur ergo, quòd constitutio illa Imperatoris sit à Pontifice approbata,ex quo hic illam interserit allegando, iuxta not. per Fely.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.1.uers.adde tamen de constitut. & in c.ex parte,primo,colum. pen.uers.liber põtificalis,de rescr.ubi dicit,quòd ualet ista consequentia.

In glo.prima, an obligatio personalis dicatur alienatio.uide per Alex.cons.18.in quinto,quòd non,& casus in quibus prohibita est alienatio,nõ tamen dimissio, uide Alexan. consil.25. colum.fi. in quinto.

In glo.alienationis,uersic.largissime,uide Roma.sing.606.Alex.cons.76.col.3.in 5.uol.& uide Fely.in rubr. de fide instrumentorum, in 11. col.& differentiam inter uendere,& alienare, uide per Soci.consil 13. col.111. in tertio, & idem in dismembratione, uide Rot.229. in nouiss. & prohibita alienatione per contractum non intelligitur prohibita quæ fit in vltima uoluntate, titulo generali.Alex cons.120 col.11.in princip.& an constituere vsumfructum, uide Rom.d. sing. 606. Alex.cons.155 in secundo volumine, & pactum de non petendo dicitur alienatio. Alexan. cons.168.col.11.in secundo,& ibi quòd in generali obligatione non veniunt ea quæ quis prohibitus est alienare, item si specialiter est prohibita alicuius fundi venditio potest ea tamen alienari, vt satisfiat creditoribus testatoris.

Cap. Si quis.

In gl.subscripserit, idem operatur subscriptio, quòd tota scriptura.Dec.cap.quoniam,col.28.de probat.

In glo.nullas,ver ex hoc,uide Dec.cons.142. & 174.maximè in fi.

In glo.person s, ver.s.patronis, & quilibet particularis de ecclesia est etiam excommunicatus, ita concludit. Dec.cons.159. colum.10. vers 3 & vers. sup.proximè, intellige tamen Rectore ecclesiæ negligente,vide in simili Rot.in titulo de iudic. in prima decis. in nouiss. & an tunc requiratur monitio,vide Fely.c.si autem,colum.de rescr. & de materia aliqd in c.edoceri,col.3.de rescr.& et si rector alienãs iurasset nõ ꝯuenire,uide Abb.

in c.11.in fi.de iureiur.Hypp.sing.161.& etiam iudex secularis ex officio potest inquirere de rebus ecclesiæ male alienatis. Abb.c. ad nostram. de iureiur. col.111 Rom.sing.525.in c. Innocen. & quilibet potest uenire contra actum à se gestum,etiam ipso iure nullum.

De Solutionibus.

Cap. Ad hec in Apostolicę.

IN glo. debita, versic. secundum canones tamen,vide Mar.Soci. in cap.1.in 10.cl.col.41.& seq. de lib.obl.in vers.10.

Ibidem,vers.ex delicto defuncti, dic etiam ex causa contumacię ex delic.ita tenet Abb.in c.primo,in primo not.de seq.poss.

In glo.necessitate, versic. & sic successor, uide Rot.1.isto tit.in nouiss & Rom. cons.440. Fely. c.cū dilecta,char.pen.de rescr.Bar.l.prouidendū. C.de decur.lib.10.

Cap. Odeardus.

In tex.versic.relaxatis,uide Fely.in c.Apostolici, in princ.de except.

In glo. recognoscentem , an quis possit cum iuramento renunciare huic beneficio cedendorum bonorum,vide Rot. in 2.decis. de iureiur.in nouiss.quæ tenet, quòd sic, & uide ibi in fi. pro intellectu tex.& vide Fely in c ex rescripto, colum.3. de iureiur.

In glo.ad pinguiorem , versic. sed non in totum, & de hoc, quòd clericus non potest conueniri,nisi in quantum facere potest,uide Fely.cap. cum ex officij,col.1.de præscript.

Cap. Is qui.

In glo.prima , versic. quale est , in princip. & quod id , quod defalcatur ex falcidia fit debitum naturale,uide Ias.in rubr.de verb oblig.in 3.col. in fine.

De Donationibus.

Cap. Fraternitate.

IN tex.vers.non dominus,vide Fely.c.constitus,col.10.de rescr.

Ibidem,vers.non tenent, vide Dec.cons.174. per totum .

In glo.prima,vide tamen Dec.in cap.ex litteris,in secundo not.de probat.& consil.141. in fi. Fely cap quæ in ecclesiarum, colum.15. vers.recipit modo.de constitutionibus, & c. constitutus, eodem titulo.

In glo.non dicit,in princip.uide Abb.in cap. ueniens, col.7.de præscr.

Cap. Per tuas.

In glo.prima,& quod prælatus possit donationē remuneratoriam facere, tenet Corsettus in repetitione,cap.grandi,de suppl.negl. prælat. in 6. uide Dec.cons.174.

In glo in possessione, vers.quis possessionem, vide Abb.in cap.cum Bertoldus,secundo not.de re iud.

Cap. Cum dilecti.

In tex.in fi.vers.plenissima, vide Fely.in cap. causam quæ,de rescr.

In glo.ad superiorem, versic. quare plures,vide ad hoc Ias.in l.transigere. C. de transact. ultima columna . Alexan. consilio 48. in tertia coluna,in primo volumine , & 160. in secundo volumine.

Cap. Pastoralis.

In glo.prima , in princip. & quòd donans intelligatur donare tantum ius , quod habet in bonis donatis, vide Dec. consil.157. col.7. & Felyn.in cap.inter dilectos,in fi.de fide instrumentorum.

In glo.cathedraticum, versiculo semper intelligitur,vide Abb.ca.cum inter, columna 3.de re iud.

Cap. Propter.

In tex. versic. iniurias, an verbalis iniuria sit sufficiens,vide Alexan. cons.103. in secundo volumine.

In glo.reuocare; & de reuocatione donationis, vide aliqua per Dec.in c.nouit, col.10. vers.quarto fallit,de iudic.

De Testamentis.

Cap. Quare ingredientibus.

IN glo.forte, uide de hoc verbo, Dec.in capitulo super litteris, columna 6. in glo. nisi, de rescript.

In glo competere,vers.ipso enim ingressu,vide Dec.cons. 86.col.5.

Cap. Nos quidem.

In tex.vers.commoneas, vide Dec. consil.95. columna secunda.

Ibidem,versic.tunc per te,uide Fely.in cap. sicut Iudæi,de Iudæis.Cæpoll.caut.207. potest tamen

men etiam elapso termino executorem compellere, vide Corsettum in repet. capituli grandi, colum. 12. de supl. negl. prælat.

In glo. infra annum, an executor impeditus, propter impedimentum possit petere se restitui, vide Fely. cap. cum inter, col. 11. de except. & quando requiratur monitio, vide Fely. in c. si autem, col. 2. de rescript.

In glo. in loco, versic. causa religionis, vide ad hoc Ias. in lege ita stipulatus, in 4. opp. de verbor. oblig. & in l. 1. columna 8. sol. matri. ubi ponit in quibus casibus inueniendo non reiteret.

Cap. Filius noster.

In glo. alieni, vers. vel legatario, uide Fely. in c. quæ in ecclesiarum, columna 17. vers. cæterum, de constitut. de intellectu autem tex. vide Abb. in repetitione capituli cum esses, col. 6. & seq. infra eo.

Cap. Cum esses.

In tex. vers. coram presbytero, vide Dec. consilio 81 columna tertia, in secundo volumine. Alex. cons. 107. col. 4. in quarto, & consil. 166. columna 3. in quinto volumine.

Ibidem, vers. idoneis, & per hoc not, quòd mulier non potest esse testis in testamento, ita Alex. cons. 40 col. 6. in secundo volumine, & 34. eod. & 177. viso, eod. volumine.

In glo. inprobamus: in testamentis ad pias causas sufficiunt duo testes, sed quæ dicatur pia causa, uide Dec. cons. 72. col. 3. & consil. 140. per totum, ubi optime declarat, & uide not. casum relatum per Soci. in l. 2. in sexto effectu, conclusione 2. de vulgar. & uerba enunciatiua probant ad pias causas, uide Dec. consilio 159. columna prima, & legata ad pias causas non tenent quando institutio est nulla, uide Soci. consil 50. in fi. in tertio uolumine, sed legata facta laicis tenent etiam coram duobus testibus, quando institutio principalis est ad pias causas. Alexan. consilio 41. columna secunda, in princip. & quot testes sufficiant, in consilio 47. in secundo uolumine, columna prima, & illi testes debent esse omni exceptione maiores, vide Alex. cons. 70. colum. 6. in secundo uolumine, & aliqua in consil. 146. eo. vol. ubi tenet, quòd testamentum secundum, ad pias causas, cum duobus testibus derogat primo, ad pias causas cum septem testibus, & de omnibus latè in cons. 177. uiso, in secundo uolumine, & statutum, quod prohibet testamentum probari per testes, nō habet locum in testamento ad pias causas. Alex. cons. 103. in quarto.

Cap. Relatum, il primo.

In tex. uers. duobus legitimis, uide Dec. consilio 159. uel 150. col. 1. Alex. cons. 70. col pen. in secundo uolum. Paul. de Castr. cons. 327. in princ. ubi quòd Abb. est idoneus testis monasterio.

In glo. bona relictorum ad pias causas iudicium pertinet ad tribunal ecclesiasticum. Alexan. cons. 170. in princ. in secundo volumine.

Cap. Cum tibi.

In tex. in princip. an dispositio captatoria ualeat, uide Doct. & maximè Soci. in l. moribus, in notabilibus, de vulg. qui tenet, quòd sic, per istum tex. Bar. cons. 5. & cons. 25. Alex. consil. 14. in fi. in primo uolumine.

Ibidē, uers. intestatus, in fi. quare tales habētur loco hæredum, uide Alex. cons 45. col. 3. in primo uolumine, & cons. 12 col. 1. in tertio uolum.

In glo dispositionem, uers. & sicut nutu, testamentum factum nutu inter pias causas, ualeat inter liberos, uide quæ ad hoc allegat Ias. in l. licet, in quarto not. col. 2. C. de pact.

Cap. Raynutius.

In glo. relinquens, uers. & quod dicit, uide ad hoc Alex. in cons. 70. incipit uiso 950. in tertia columna, in secundo uolumine. Ias. in rub. sol. matr. colum. 7. Dec. cons. 105. columna secunda, Alex. cons. 168. in secunda columna, in quinto uolumine.

Ibidem, uersic. tanquam posteriori, & idem in statutis tenet Fely. cap. 1. colum. 3. per istam glo. de præscr.

Cap. Tua nobis.

In tex. uers. prouidendum, dic etiam per uiam inquisitionis, ut tenet Abb. in cap. ad nostram, secundo, col. 3. in fi. de iureiur.

In glo. interdicti, uers. immutare, etiam data libera facultate testandi. l. si quando, de inoff. testamento, nec etiam potest per directum. l. Scius, & Augerius, ad legem Falc. l. qui testamentum, de probat.

Cap. Raynaldus.

In tex. circa principiū, uers. masculos, nisi hoc dixisset, de fęminis etiam tunc intelligeretur, ita tenet Dec. in cons. 15.

In gl. neutra, uers. impediri, circa fi. uide Alex. cons. 59. col. 2. in quinto uolumine.

In glo. uni. uers. & cum sit legatum, uide Dec. consil. 121.

In gl. legauit, circa principium, multa in simili colligit Dec. in cap. quoniam, in princ. de officio deleg.

In glo licet, in fi. uers. dimidiā, uide Alex. consilio 65. in quarto uolumine.

In glo cum nihil, uers. transfertur, circa fi uide Fely. in c. ultimo, col. 5. in fi. de exceptionibus.

Cap. Ioannis.

In tex. uers. per dioecsan. c. fi. an coram ecclesiastico agi possit, contra laicũ pro executione testamenti, uide Fely. in cap. fi. in 3. not. de fide instrumentorum. Alex. consil. 170. in princ. in secundo volumine, & quod restitutio male ablatorum non possit fieri nisi per episcopum, uide Fely. in c. cum sit, de Iudæis.

De success. ab intestato.

Cap. Cum dilectus.

IN tex. vers. vidisse, uide Alex. cons. 143. col. 1. in secundo volumine.

Ibidem, vers. confitente, & dic confessio extraiudicialis parte præsente probat. ita Dec. consilio 146. col. 2. uide Fely. in c. si cautio, col pen. de fide instrumentorum, & uide Alex. cons. 128. colum. 2. in secundo volumine, Fely. cap olim. col. 3. de rescr.

In glo. se, & sua. An talia uerba inducant testamentum, uide Bar. in l. tale pactum. §. fi. ff de pact. Ias. in l. lic t, col. 2 C. eo.

In glo. vnus testis, in princ. uide Rom. sing. & Abb. in l. Seius de testibus.

In glo. confitente, circa fi. vers. testes duos, ut Alex. dicit in cons 39 in quinto uolumine.

In glo. compotem, in fi. uide Alex. consil. 141. colum 1. in princip.

In glo. impetitione, circa fi. versic. nisi qf vide Dec cons. 39. in secundo uolumine.

De Sepulturis.

Cap. Relatum.

IN glo. decreuerit, ex quibus quarta non detrahatur, uide Clem. dudum, in §. verum, de sepult. quæ videtur velle, quòd etiam de his debeatur, & ibi glo in vers. de iur. & istam dicuntur ad piam causam. Alex. cons. 123. in quarto uolumine.

De Decimis.

Cap. Decimam.

IN glo. In primitijs, vers sed quid si tot. No. ꝙ ubi dispositio non potest habere locum in totum dicit tamen uerificari, pro parte, uide glo. in Clem. prima, de vsur.

Cap. Ex multiplici.

In glo. prima, vers. intelligendum est, non sic tamen in pscriptione, de quo uide omnino Abb. in c. cum contingat, in vlt. not. inf. eo. & ibi glo.

In glo. quietas. iuri futuro quis non potest renunciare, sed pacisci, vide glo. c. 1. 18. quæst. 1. & Rot. 287. in nouiss.

In glo. intentionis, circa fi. vers. quòd si dixisset, vide Abb. in c. ad hæc, in fi. de rescr.

In tex. vers. exceptis minutis, & quæ sint uide glo. c. cum inter, infra eodem.

Cap. Suggestum.

In tex. vide Fulg. qui arguit ex ratione huius tex. in cons. 51. quidam, in secundo dubio, & Rom. in cons. 180. si admittimus, in tertio dubio.

In glo. prima, quot modis priuilegium amittatur, uide per Dec. in c. nouit, col. 9. & seq. de iudic. & quòd iste tex. non habeat locum in beneficijs, uide Rom. cons. 58. col 4. in secundo volumine, & quid, instituto, uide eund. in cons. 335.

Cap. Quoniam.

In gl. ma parte, vers. hæc est quarta, quæ etiam debetur iure communi, licet glo. aliter senserit in d. c. cum contingat, & de hoc est tex. apertus in c. conquerente, de officio ord.

Cap Parochianos.

In glo. quasi, de dictione quasi, vide glo. in l. tutor, sup. de procur. & de dictione tanquam, uide per Abb. in c. ex parte, de sponsalibus.

Cap. De terris.

In glo. prima, ex hoc collige, quòd quando materia potest conuenire Iudæis ueniunt in constitutione canonũ, de quo uide Dec. in c. 1. col. 13. vers. comprobatur, de probat. & per Alex. in consilio 75. in primo volumine.

Cap. Quamuis.

In glo. concesserit, vers. sed decimæ non circa principium, nisi quæ in feudum ab antiquo laicis sunt concessæ, vt not glo. in c. fi. inf eo.

Ibidem, c. fi. vers. & decimas ab antiquo, not. ꝙ laico aliquid põt competere ex priuilegio quod non ex pscriptione, uide Abb. in c. cũm, de pscr.

Cap. Prohibemus.

In glo. laicos, in uers. Ab antiquo, uide Dec. cons. 131. col. fin.

Ibidem vers. nec dici possunt, circa fi. hoc intellige nisi dispensatiuè, sicut in iure patronatus, de quo vide Abb. in c. illud, prima op. de iure pa. & c. fi. inf. eo. in fine.

Cap. Ex parte.

In glo. prima, idem priuilegium diuersificatur rõne personarum, secus tamen si decimæ darentur à laicis ipsis clericis, q. a. noualia eis non accrescunt, de quo uide gl. si. c. 2. de dec. c. cum secundum, & ibi q. 10. memor. de iure pat.

De

De Regularib. & transeuntibus ad religionem.

Cap. Cum virum.

IN gl. nec obloquitur. uer. ergo si coactè, quod autem solus timor & reuerentia impediat ingressum monasterij, tenet Imol. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore. solut. matr. per gl. quā reputat singularem in c. præsens, uer præsentem, 20. q. 3. & sequitur Dec. in c. in præsentia, not. 8. in fi. de probat. de quo tamen uide quæ ipse postea notaui in c. causam matrimonij, colum. ult. de offi. deleg.

Cap. Licet.

In tex. uer. arctiores. qualiter autem arctior uita iudicatur, uide Dec. in c. 3. de appellat. & quid si uult ingredi religionem parem, cuius licentia habenda, sit uide Rom sing 492.

Ibidem, uer. sub lege, circa princ. uide Fely. in procemi. decret. 1. §. rex pacificus, col 1.

In gl. licentia, uer. quid si aliquibus recessus sine licentia, an teneat, & an in clericis sæcularibus procedat iste tex. uide Fely. in c. tua nos. col. 1. de iureiur. & c. cum dilecta, col. 17. uers. amplia decimo, de usur. & in c. nonnulli, col. 22 uers. ad euitandos, de rescr.

De Conuer. coniug.

Cap. Ex publico.

IN gl. infra duorum, uers. arbitrio iudicis, uide Dec. c. cum sit, col. 5. de appell.

In glo. consummatum, uer. qu d matrimonij, uide Dec. cons. 112. col. 2. & per totum, & uide Fely. in c. tertio loco, in col. 2. in fi. de præsumpt.

Cap. Vxoratus.

In gl. 1. in fi. circa hoc quòd solemnitas quæ requiritur ut post factum non reddat actū ipso iure nullum, uide Fely. qui allegat istam gl. ad hoc, in c. 2. col. 2. de testi.

Cap. Ex parte il 2.

In tex. uer. nos autem uers. in nullo casu limita, ut per Dec. cons 112. col. 1. & 2.

In gl. falsa sit causa, uer. etiam dolus, circa fi. limita, ut per Dec. in c. in præsentia, not. 8. in fi. de probat.

Cap. Dudum.

In tex. uers. substantia ueritatis, circa fin uide Ias. in l 2 §. & harum, in ult. not. de uerb. obl. & in l. diuortio, colum. 8 solut. matr.

In gl. 1. uer. uotum, uide Alexan. cons. 70. col. 3. in primo.

In gl. calor. uer. Inconsultus calor. uide Rom. sing. 514. inc volo commentare, & quòd ipse no. in l. cum mulier, solut. matri. col. 22. uers. aduerte tamen, ubi uult quòd si quis calore iracundiæ hominem occiderit, licet possit eadem pœna puniri, tamē iudex poterit sibi in mitiori pœna indulgere, & de calore iracundiæ uide Lai in l. si filiā, C. de inoff. test Fel. c cum T. col. 3. de re iud. & in cap. sicut, de iureiur. & cap. cum Matth. de simon. Abb. in c. sicut litteris, de iureiur. ubi Fely.

In gl. substantia, uers. & est argumentum, uide Dec. cons. 100. col. 4. uer. 13. Alexand. consil. 53. col. 1. in fi. in 1. uol. & cons. 24 col. fi. in 2. & cōs. 47. col. 2. eo. lib. & cons. 122. col. 3. in 2. & consil. 156. col. 3. in 5. uol.

De Voto.

Cap. Non est voti.

IN gl. adimplere, uer. absolutus, uide Felyn. cap. quod super, col. 2. de fide instrum & ad primū dictum gl. uide Fely. c. quæ in ecclesiarum, de constitut. col. 9 uer. demum.

Ibidem, circa fi. uer. non ualebit. Barb. reprobat istam gl. in c. quanto, de iureiur.

Cap. Licet vniuersis.

In gl. priuandum, uers. huiusmodi dignitatib. circa fi. an & qn̄ feudū & dignitates possunt diuidi uel nō, uide semper plenius, Soc. cons. 265. col. 7. & 8 & seq & uide per Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, in 6. char. in 4. col. uers. ultimo quærit Bart. de uerb. obl. Felyn. c. quæ in ecclesiarum, de constitut in ult. col. uers. sexta declaratio. Dec. c. prudentiam, de offi. deleg. Alex. cons. 6. in 5. uol.

De Statu monach.

Cap. Monachi.

IN tex. in uer. Monachi. istud capitulum non habet locum in canonicis regularib. Rot. 261. in nouiss.

In gl. administratione, uer. ut habeat propriū, circa principium, an monachus possit habere pecuniam pro necessarijs, uide Fely. c. cum M. col. 14. uers. ulterius tangit hic, de constitut.

In gl. non mutentur, in prin. uide Alex. consil. 106. in 4. col. in 2. uol.

Cap. Recolentes.

In tex. uer. oportebit nos, uide ad istū tex. Fely. 3 c. cū accessissēt, col. 13. uer. tertia regula. de cōst. ubi

vbi per istum tex. infert quòd qui abutitur priuilegio, carere debet commoditate ipsius.

Cap. Quod Dei.

In tex. ver. impetrauerunt, an per istam simpliciter petitionem dicantur acquirere ius patronatus. vide Dec. cōs. 213. col. 2. qui tenet quòd nō.

Ibidem, uer. specialiter non cauetur, vide Rot. 262. in nouiss.

In glo. regimen. dicunt quidam, in prin. vide Rot. 262. in nouiss.

Cap. In singulis.

In tex. vers. ordinetur. vers. denunciēt episcopo, vtrum autem capitulum ipsum possit ex consuetudinem prælatum remouere. vide Dec. in cap. quia nos, de app.

In gl. illis, circa finem, ordinarius dicitur etiā ad unam causam tantum, vide gl. in l. 1. vers. specialiter, ne liceat potent allegat Dec. in c. cæterū in prin. de iudic.

Cap. Ex qua.

In tex. vers. si verò. vers. administrator. uide Abb. c. bonæ, col. 3. de appell.

Ibidem, vers. præcipimus, ver. vel vocem, vide Rom. sing. 656.

Ibidem, in fi. ver. quoad articulos. vide Alex. cons. 106. col. 3. in 3. vol.

In gl absque personarum, ver. cum omnes, & sic Abb. est subditus regulæ, sicut monachi. quia etiam ipse est monachus, vt dicit Aret. in c. causam quæ, de iudic. vide Felyn. c. cum quidam, in prin. de iureiur.

De Religios. domib.

Cap. Nunc autem.

IN gl. 1. in princ. uers. tunc enim appellatur, ad hoc vide gl. in regula cancella. 7.

Ibidem, vers. episcopus, vide ad hoc Aret. in c. meminimus, il 3. de accusat. Dec. c. eam te, col. 2. de rescrip.

Cap. Constitutus.

In gl. a quocunque, vers. Ioannes dixit, per istā glo tenet Alex. cons. 101. colum. 5. in 2. volum. quòd inferior à principe potest tollere ius quæsitum tertio, & vide eum in cons. 190. col. 3. in 2. vol. de quo vide eum latius cons. 216. nec arguendi, in 2. vol.

Ibidem, vers. verius, circa fin. & pro hoc facit, quia si princeps mandet, ut aliquid restituatur, intelligitur tamen cum causæ cognitione, de quo vide Dec. in c. ex parte, colum. 2. de rescrip. Alex. in rub. C. qui admitti.

In glo. iusta, vers. imò satis, circa princ. vide ad hoc Dec. in c. 2. in 2. not. de off. deleg. & cons. vlt. col. fin. in fi. Fely. cap. inter dilectos, in princ. de fide instrum. Alexan. cons. 177. vel 171. in 5. vel in primo.

Ibidem, vers. censualis contractus, de hoc uide Marsil. sing. 95. & ad hoc contractus nominatur ab effectu non a forma verborum, vide Dec. cōs. 95. 32 colum. 2. & 164. colum. 3. & an non soluens censum cadat. vide Abb. c. querelam, col. 1. de iureiur. Alex. cons. 14. col. 2. in 2. vol. Ibid. circa prin. vers. reuocatum rei. vide Alex. cons. 52. in fi. in 2 uolum.

Ibidem, circa med. vers. censum non soluerit. vide Dec. cons. 138. col. 2. & cons. 146. col. 1. & 164. colum. 1. & 2.

Ibidem, in fi. nota ex glo. quòd uerba improprientur & latè interpretantur, in fauore libellantis, ut actus non reddatur nullus, ita allegat Dec. istam gloss. consuluit 2. in 2. colum. de appell. ubi alia.

De Capellis monach.

Cap. Dilectus.

IN gl. & petitorium, in princ. ver. eodem libello. & super pluribus articulis, dic ut in cap. ex parte 3. de rescript. in 2. gl.

In glo. sponte confessus, & quando confessio prælati noceat ecclesiæ, uide Abb. c. si diligenti, in 3. not. de præscr. & quid in confessione procuratoris, uide Abb. in c. suborta, in 1. not de re iud.

In gloss. generetur, vers. vnde bene, vide Abb. cap. cum uenisset, in princ. de iudic. & in c. ad audientiam, de præscr. in 3. colum.

Cap. Ex parte.

In gl. asserunt, de quo uide Abb. & alios in c. 1. colum. 2. de rescr. & latè per Fely. in c. nonnulli, col. 13. vers. limita 2. de rescr.

De Iure patronatus.

Cap. Quoniam.

IN gl. 1. uers. quia proinde est. uide Alex cons. 34 col. 2. in 1. uol.

In glo. quòd maioribus, vide Dec. c. constitutis, in 1. col de appell. & cons. 228. circa princ.

Cap. Quod autem.

In tex. uer. in casu isto, secus si a principio non teneret præsentatio, quia possessio non iuuaret,

l.fi. ff.de cond.sine causa,& uide quòd no. Abb. in c.suggestum,in prin.inf.eod.tit.de iur.pat.

In glo.1.uers.hoc intellige,in princ. uide Rot. 112.in nouiss.

Cap. Qui clerici.

In gl.filij pater potest conferre beneficia filio. Ita no.Abb.ex ista gl.in c.fi.de institut.& consil. 129 col.1,uideas Dec.omnino ibi.

In gl spoliando, in prin uide ad hoc quod applicetur ecclesiæ.per Dec.in rubr.de iudic in ult. col.in fi.in 2.lect.

Cap. Ex litteris.

In tex.circa fin. uer.de temporalibus, uide per Dec.in c.bonæ,col.7.inf.de appell.

In gl.excepto,uers. item arg.in contrarium uidetur quod not.Abb. c.cum sęculo, sup. eod. tit. in princ.

Cap. Cum autem.

In gloss.persona,in fi. uers. vel quia clerici.& quòd uariatio damnetur etiam in Pontifice, uide Fely.in cap.ex parte decani,col.8. uers.excipiuntur,de rescrip.

In gl.tempore,uide Hypp.in sing.82.

Cap. Per nostras.

In gl.præsentare, circa fi.uers. Doctor præsentans possit approbare, uide per Dec. in c. proposuit,in 6.colum.in uers. ex his,de probat. qui tenet quòd non,per dictam gl.

Cap. Transmissæ.

In glo.ex ui, in fi.uers.non debet faciat lex at si quis,§.Diuus,de relig.& sump. fu.& vide Ias.in l.1.in fi.C.de trans.& Bal. in auth. ex testamento,colum.fin.C.de secun.nupt.per tex. in §. cum igitur,in auth. de non eligendo,secundo nub.& Dec.cons.90.col 2.Fel.c.querelã,col.1.de iureiu. Alex.cons.103.col.pen.in 1.uol.

De Censibus.

Cap. Peruenit.

IN gl.census ignorantia, uers.solutio,licet,seruitutis, quæ non sint contra ius commune tẽpore acquiruntur,vide Fely in rubr. de præscr.in 2.colum. in 3. fallen. vide Abb in capit. ad audientiam,in 2.not. de præscr. & Hyppol. singul. 192.Alex.cons.113.in primo.

Cap. Cum olim.

In glo.instrumenti, an fines diœcesis probentur per verba enunciatiua, vide Dec. in cap. cum causa, 1.not. de probat. vbi tenet quòd non, sed quòd gl. habeat tantum locum in finibus antiquis,vide Alex.cons.11.4.uolum.in fi. & uide an uerba narratiua probent, per Abb.in cap. nonnulli,§.sunt & alij,in 4.col.de rescr.& in c. series, in 2.col.de testibus,& Dec.cons.42.col.7. & cõs. 146.colum. 7. Soc.cons.15. colum. 2. in 3. uol. Alex.consilio 89.vol.5. in col.2.in 2.

In glo.1.vide de materia seruit.Fely.c.cum ex officij,11.col.& seq.de præscrip.

De Baptis. & eius effectu.

Cap. Procurationes.

IN gl.in commune temporis, vers.intelligitur unctus,circa principium,vide Felyn. c.dilecta, colum.7.uers.amplia 11. de rescr.

Ibidem,vers.&.hoc dicunt, quæ dicantur etiã maiores causæ,no.gl.in c.quod translationem,de offic.deleg.

In gl.baptizatus,in princ.vide Dec.in cap.prudentiam,in 4.not.vbi plura allegat,de offi.deleg. & vbi aliquid requiritur de substantia, non sufficit adimplere per æquipollens, de quo vide Dec. in c.consuluit,2.de appell & Mar.Soc.in c.significantib.colum.8.& seq.de lib.oblat.Fely. cap.1. col.2.de fide instrum.

Cap. Maiores.

In glo. verò tota auctoritas, not.quòd lex non debet habere varios intellectus, facit quòd not. Bar.in l.2.ff.de reb.dub.

In glo.perdurare,in princ. in contrarium facit c.si gratiosæ, de rescr. in 6. & limita nisi ex actibus seq. præsumatur contrarium, uide Mar.Soc. in c.1.in 8.car.in 4.articulo principali, Alexan. cons.169.in 3.col.in 2.uol.

Ne Cler.vel monach. sæcular. neg. se immisc.

Cap. Sacerdotibus.

IN glo.1.uer.procuratores. Quid autem si sint procuratores prælatorum,uide Abb, in c. cum contingat,in 2.not.de for.compet.

Cap. Sicut te.

In tex. vers Tabellionatus. vide Dec. cons.17. & cons.115.col 3.& cons.120.col.1.

In

In glo.an laicus possit conficere instrumen. super rebus spiritualibus.vide Abb. in c.cum dilectus,in 2.col.de fide instrum.

Cap. Super specula.

In gl.presbyteros,vers.credo de licentia priuilegij studendi,vide Fely.in c.cum dilecta,col.pe. de rescr. vbi ponit de eo qui erat doctus in iure ciuili ante monachatum, quod de licentia Abbatis potest in eo doctorari.

In gl.spaciũ,ver.sed cum istam constit.circa fi. facit gl.in c.2.de rebus eccl.non alien. in versic. hactenus.

LIBER QVARTVS.

De Sponsalibus & matrimonio.

DE multis priuilegijs matrimonij, vide Felyn. in cap.1. colum.1.vt lite non contest. & per Doct. in l.1. per totum,ff.sol.matr.

Cap. Ex parte.

In tex.uer.habiturum,vide Abb.in cap.quemadmodum,in 2.not.de iureiur.

Ibidem, affectione immensa, & in lecto.vi.in c.illud,de præsumpt.Alex.cons.151.in 5.vol.

In gl.cogatis,in fi.ver.impedimentum,dic vel scandalum,& vide Alex.cons.212.visis,colum.fi. in 2.vol.

Cap. Cum locum.

In gl.1.vide ad istam gl. Dec. in c.1.in 2.not. in 3.colum.de offi.deleg. Rom.sing.226.& vide Alex.in cons.156.in 5.vol.

In glo.donec, circa med. vide Alex.cons.162. col.3.in 5.

Cap. Sicut ex.

In tex.versi. post fidem,vide Cæpol.caut.215. & Alex.cons.152.vel 182.vel 12.col.3.5.vol.

Ibidem,vers.nisi metu,vide Alexan.consil.99. 5.uolum.

Cap. Veniens.

In tex. ver.iuramento,quando quis possit venire contra iuramentum a se præstitũ,vide per Alexand cons.16.col.2.in 3.

In gl.1.vers.facturum, in fi. vide Soc. in cons. 26.in in 5.Dec.cons.330 colum.1.& 345. in fi.

Cap. Dilectus.

In sum.uer.furiosus,idem de mente capto tenet Dec.in cons.142.col.1.Alex.cõs.54.in prin. Soc cons.47.in 3.vol.

Cap. Cum frustra.

In tex.ver.sponte,circa fi.limita,vt per Hypp. sing.140.

In glo.persona, uers.est ergo. Dic,nisi sui,uel suorum iniuriam prosequantur, c.cum dilectus, vbi gl de accusat.

In gl. de fama. Dic quod fama, potest probari per duos testes, vt tenet Abb.in c. tertio loco.vbi Fely.in 4.char.de præsumpt.

Cap. Is qui fidem.

In tex.ver.carnali.vide Alex. cons.149. col.5. in 5.vol.

Ibidem, vers.& cognoscat, vide Cæpoll. cautela 215.

In gl.contra,uers.præsumptio iuris, quod contra præsumptionem iuris licet non admittatur probatio,tamen admittetur confessio. ita gl.not. in §.illud,in auth de æqual.dot. & alia in lege,cõtractibus.§.illo,in ver.nullo modo.C.de non numer.pec.& vide Fely in cap.quanto, in 2.colum. limit. 3. de præsumpt.& limita istum tex. vt per eum in c.cum Ioannes,colum.11. vers. secundus casus,de fide instrum.

Cap. Si inter.

In tex.vers.carnalis copula, vide Alex.consilio 149.in 5.vol.

Ibidem, illud est, in fi. vers. secundum matrimonium, vide Rot. 450. in nouiss.per Cæpoll. caut.61.

De Desponsatione impuberum.

Cap. Litteras.

IN gl.placere,in princ. facit quod not.Bal.in l. cum inter.C.de don.ante nuptias,quod eo ipso sponsalia transeunt in matrimoniũ quod spõsus ducit mulierem ad domum.

Ibidem,uer. ad ea quæ frequentius,circa med. & quod probatio a communiter accidentibus valeat,vide Dec.in c.in presentia,13.not.uer.tertio, nisi de probat.

Cap. Continebatur.

In tex.circa fi.uers. 12.anno.uide Alex. consil. 77.in 5.uol.

In glo.proxima, circa fi.uersic.supplebat.uide Abb.c.Raynutius,in 6.not.de testa.

Cap.

Cap. Tua.

In glo. 1. vers. sub arbit. circa med. vide Dec. cons. 163 col 2.

In gl. circiter. vers. ad modicam, vide Alex. cõs. 149 col. fi. in 5. vol.

De Clandestina desponsatione.

Vide ad istam rubr. aliqua per Fely. in c. cum quid. de iureiur. & in cap. cum ex iniuncto. de fimo.

Cap. Quod nobis.

In tex. vers. verum. vide Dec. cons. 153. col. 1. supra scr. vers. in concilio generali, dic, quod specialis derogatio requiritur vt per Fely. in c. nonnulli, col. 4. de rescr.

Cap. Cum inhibitio.

In tex. ibidem §. si quis, ver. cõiugia. vide Dec. cons. 163. colum. 3.

Ibidem, vers. pars. not. quòd non valet rescriptum habilitans spurium, & incestuosum, nisi expresse derogetur huiusmodi cap. ex quo factum fuit in concilio generali, & ita consuluit Ioan. de Anania, & refert Fely in cap. nonnulli, colum. 4. de rescr.

In glo. voluerit. versic videtur quòd non, circa med. vide Alex. cons. 23. col. 2. in 4. uol.

De Condit. appositis.

Cap. Verum cum alij.

In tex. in princ uide Abb. in c. uerum, in pen. col. de foro compet.

In glo. conditiones, circa fi. uers. sic ergo exp. conditionem, vide de hoc uerbo conditio, quæ ponit Ias. in l. debitori, in 1. col. C. de pac.

In gl. debeat, circa fi. uers. alij. uide in simili Dec. consilio 193. colum. 1. & consilio 349. colum. 1.

Cap. Si conditiones.

In textu in princ. not. ex isto tex. quod limitatur, l. cum precario, ff. de precar. contra vult, vt quando aliquid opponitur contra substantiam contractus quòd illud potius vitiatur quam vitiet, quando conditionaliter appellatur contra istum lex.

De Eo qui duxit in matr. quam per adult. polluit.

Cap. Propositum.

In gl. 1. uers. immo plus, vide Dec. c. inter cæteras, col 3. de rescrip. & in cons. 153.

In gl. nisi, not. in correlatiuis non militat semper eadem ratio, vbi etiam diuersa dispositio iuris, ut in isto tex.

Cap. Cum haberet.

In glo secundum, vers. sed illa circa fi. de ista quæstione uide Dec. in c. clerici, in 1. not. de iudic. Alex. in cons. 74. in fi. 2. uol. & cons. 74. col. 9. in 3. uol.

Cap. Significasti.

In gl si petierit, uer. quia impœnitenti, &c. uaset tamen absolutio, ita tenet Perus. in c. qua fronte, in 6. col. uers. quinimò quæritur, de app. & ad istam gl. uide Abb. in c. Apostolicæ, in 1. not. de except.

De Coniugio lepros.

Cap. Quoniam.

In glo. graui. An grauis infirmitas impediat? uide Soc. cons. 8. in 3. uol.

De eo qui cognouit consang. vxor. vel sponsæ suæ.

Cap. Super eo.

IN gl. 1. uers. confessionem, licet non stetur cõfessioni alicuius in his quibus renũciare non potest. uide tamen casũ contrarium in c. fi. de prob. ubi Abb.

Ibidem, uer. sed ut dixi speciale, circa prin. & quòd stetur confessioni utriusque in probando matrimonium, uide allegata per Dec. in c. causam matrimonij, in 1. gl. in 11. col. de off. deleg. & cõsil. 133. in princ. & in cons. 163. in 2. col. uide aliqua per Roma. in sing 620. nu. 2.

In gl. rumor, & an rumor & fama dent iustã causam credendi. uide Alex. cons. 113. col. 3. in 4.

Cap. Discretionem.

In glo. reatu. uers. & est hoc not. quòd adulterium.

rium committitur cum sponsa nondum cognitas. Felyn. in cap. tertio loco, in princ. sup. de præsumpt.

In gl. nec affinitas, ver. fornicarium, vide Abb. & Dec. in c. per tuas, de prob. in 2. not.

De Consanguinitate & affinitate.

Cap. Ex litteris tuis.

IN tex. in fi. ver. non ignorent. vide Fely. in c. sciscitatus, col. 5. de rescr.

In gl. maiores, vide gl. ver. idoneos, in princ. §. item verborum Inst. de inut. stip. Dec. c. at si clerici. col. 21. in gl. legitima probatu , de iudic. & ista qualitas requiritur ubi probatio fit tantum per duos testes, uide Abb. c. licet, de testibus, & Dec. in cons. 163. col. 5. & Fely. c. cum Ioannes, col. 13. uers. quinto, de fid instr. Alex. cons. 18 col. fi. in 1. uolum. cons. 146. col. fi. & cons. 116. colum. 11. in 5. uol.

In gl. a consanguineis, qualiter testes debeant deponere ad probandum consanguinitatem, uide per Alex. in cons. 82. 1. loco.

Cap. Super eo quod.

In gl. fama, no. alios casus in quibus fama facit plenam probationem, per Dec. in c. 1. col. 4. de app. & hanc glo. uide allegatam, per Abb. ad hoc quòd maior est fama, quàm grauatio opinionis dicit tex. c. testimonium, col. 6. in fi. de testibus.

De Frigidis & malefic.

Cap. Fraternitatis.

IN tex. circa principium, vers. asseruetur, sed etiam per verbum uidetur potuisse probare. ut Abb not. in c. 1. in 7. not. de iud.

In glo. per errorem, circa principium, uide ad hoc late Dec. in c. quoniam, colum. 10. & seq. de probat.

In gl. fornicario, circa finem. & quod in causis quæ non transeunt, in rē iudic. non liceat tertio appellare. uide Abb. in c. lator. col. 2. de re iud.

Qui Filij sine legitimi.

Cap. Cum inter.

AD tex. uide Dec. in cap. inter cęteras, in 2. no. de rescr. & gl. in regula cancell. 17.

In gl. nutriantur, circa principium, uide Dec. cons. 153. col. 1.

Cap. Transmissæ.

In tex. uer. a uicinia, an publica fama inducat aliquem in possessionē filiationis sine alijs adminiculis, uide Dec. in c. per tuas, in 5. col. in fi. de probat. ubi tenet quòd non.

In glo. spurius, qui dicantur spurij, uide Dec. in præsentia, col. 16. & seq. de probat.

In gl. mota, circa fi. uer. nunquam fuit, dic famam uiciniæ non inducere quem in possessionē filiationis, idem tenet Aret. in d. c. per tuas, in 6. col. de probat. Alex. cons. 21. col. pen. in 4.

In gl & testibus, uer. quia præsumptio, circa fi. uide Dec. in c. quoniam, in 4. colum. uer. successiuē, de offi. deleg. Fely. c. inter cęteras, colum. 4. de re iudic.

Cap. Tanta.

In tex. in princ. uide Dec. cons. 155. Cæpoll. caut. 147. & seq. & de priuilegijs matrimonij, uide Fely. in cap. 1. colum. 2. ut lite non contestata.

In glo. 1. in princ. uide Roman. singulari 222. circa fin.

Ibidem, uers. omnia præcedentia, uide Hypp. sing. 121.

Cap. Per tuas.

In textu, in princ. uers. maioris partis. an publica fama inducat aliquem in possessionem filiationis, uide Dec. c. per tuas, colum. 5. uers. & ad superius, de prob. ubi tenet quòd non. & uide eum in consil. 54.

Ibidem, circa fi. uers. dissimili. uide Abb. c. cū ex officij in 8. col. in fi. de præscript.

In gl. filium, uer. sola nominatione, circa fi. uide ad hoc Dec. in cap. per tuas, in 4. col. & seq. de probat.

Cap. Per venerabilem.

In textu uers. insuper. uerbo subijcere, intellige quo ad exercitium, scilicet commissum antea tibi. in uers. rationibus, uers. ad sacerdotes, & hos quidam intelligunt Cardinales, per Capitulum fundamenta, §. decet namque. de elect. in 6. & inducunt ad quæstionem, quòd solus Papa in arduis non potest procedere sine consilijs Cardinalium, de quo uide latè per Mod. in Rubr. de constitu. in fi. & per Panorm. in c. 2. de cler. non resid.

In gl. adulterinis, uer. filijs presbyt. uide ad hoc Dec. in c. inter cæteras, in 2. not. de rescri. Alex. cons. 2. colum. 4 in princ. & cons 77. colum. 3. in 2. uolum.

In gl. in minori, in princ. uide Dec. cons. 76. in fi colum. 1. & Fely. c. postulasti, colum. 14. de rescrip.

In gl. Regi, in prin. an habens potestatem legitimandi possit legitimare filium suū spuriū, uide Dec.

Dec.qui ad hoc multo allegat in c.ex litteris,col. 7. vers. in ea.de prob. & tenet cum glo. ibi quòd non. vide Ias.in l.receptum,de iurisd.ct. om. iud. Alex.cons.pen.in 5.vol quod requiritur causę cognitio, vt per textum hic, quam ipse non potest exercere.

Cap. Ex tenorem.

In glo.legitimum, sufficit bona fides alterius vt filij dicatur legitimi,vide Fely in c.lator.col. 5.in 6.concl.de re iud.Dec in cons.153.

In tex.in fi.ver.reputantes, vide in simili Soc. cons.47.col.7 in 3.vol.

Qui matrimonium accusare possunt.

Cap. Cum in tua.

IN tex.ver. tempore denunciationes,vide Fely.in c.exceptionē,col.1.de except. Rot. 444. in nouiss.

In gl.non potuit.ver.remotis, & no. quòd etiā coniunctus absens præsumitur ignorare facta sui coniuncti,de quo vide allegata per Dec.cons.38. col.pen.in fi.

In glo.publicè. & quòd ex publica voce & fama præsumatur scientia,vide Dec. cons.134.Fel. c.cum contingat.col.fi.ver. tamen caue. de rescr.

In gl. iuramento. vide Rot.444. in nouiss. & an ignorantia possit probari iuramento. vide per Rot.vbi sup.& est 19.de dolo & contu.in nouis.

De Diuortijs.

Cap. Ex litteris.

IN gl.admonita,circa fin.vers.laborares, vide Abb.in c.olim,in 2.col.in fi. de rescrip. Rom. sing.614.

Ibidem, in fi.vide Dec. in cap. at si clerici, in 2.col.vers.tertio limitatur,de iudi. & idem in cōfessione facta causa pietatis, vide Abb. in c. 2.in 5.not.de præsumpt. & Fely. in c. si cautio.col.3. de fide instrum. vers.sexto fallit,& in cap. si non. colum.3.de iureiur. & de iuramento facto calore iracundiæ,uide Abb c.sicut ex litteris, de iureiur. & an confessio deliberata reuocari possit, plenè in c.cum venerabilis, col.2. de except.Rom.singul.514.Cæpoll.caut.69.

Cap. Gaudemus.

In tex. circa princ. ver. quid enim ad nos, intellige ut per Dec. in cap. consuluit 3. in 2. not. de appell.

De Donatione inter virū & vxorem.

Cap. Plerunque.

IN glo. dotalitium, an mulier propter adulterium amittat bona parafernalia.vide Dec.cap. pastoralis, col. 3. de iud. qui tenet quòd non, & quid si vidua, vide ibi per eum,& an per osculū amittat dotem. vide eundem in rubr. de iudic. Ias.l.soluto.in 2.colum.solu.matr. & no.quòd lucrum,quòd facit maritus propter adulterium vxores reseruatur filijs, nec cōputatur in legitimam, Dec.cons.142.col.fi.in 2.uol.

In gl.non valebit.uers.præterea adulterium ex intentione iudicatur, vide in pulchra quæstione Abb.in c.suborta,in fi.de re iud.

Cap. Nuper.

In tex.ver.quoad vixerit.vide Alex.cons.173. in 2.uol.Fely.c.quæ in ecclesiarum,col.29. uers. in ea gl. de constit.uide Rot.199. in nouiss.

Cap. Per vestras.

In tex circa fi. uer. honesti lucri, intellige, ut per Dec. cons.116. in 2.colum.& quòd talis dicatur contractus societatis, uide per Alex.consil. 191.colum.2.in 2.volum. & cons.71.in 3. uol.

In gl.honestu,in fi.uer.ibi tamen, vide Rom. in sing.176.

LIBER QVINTVS.

De Accusationibus.

Cap. Si legitimus.

IN gl.1. in princ.& quòd existens in mortali non accuset. vide per Abb. in c. 2. col. 2. de except. & assiduus blasphemator non accusat.uide Felyn.in c. 1. de except. in fine.

Cap. Omnipotens.

In sum.in fi uide Rom.sing.438.

In tex.in prin.limita, ut per Fely.in c.eam te. col.12. de rescr. Alex.cons.152.col.3.in 5.

In gl.1.uers.aliquis accusatur,ampliatur etiam si tantum protestetur, vt in c. meminimus, infra eod.quem ita ad hoc inducit Aret. in ult.col.ibi.

Cap. Nulli.

In tex. in primo limita, ut per Felyn. c. dilecti, col. 3. de except.

In gl. 1. in fi. uide ad istam glo. omnino Aret. in c. intimauit, in pen. char. de test.

Cap. De his.

In tex. in fi. uer. replicari. uide Dec. consilio 137. in prin.

In gl. 1. in prin. uide Alex. consi. 11. in 1. uol.

Ibidem, circa fi. uers. accusatio uide glo. in c. 5. de tempore ord. & Dec. cons. 30. aliàs 130.

Cap. Repellatur.

In tex. uer. inimicus, uide Hypp. sing. 178. Roman. sing. 412. Alex. cons. 99. in prin.

In gl. amicitiæ, uide de hoc an per amicitiam repellantur testes, uide Abb. in c. quotiens, de testibus, in 5. not. & ibi per Fely. de inimicitia.

Cap. Euidentia.

In gl. non indiget clamore, circa fin. uers. sententia, semper sed, nec sententia quo ad effectum iuris, ut not. Alex. in l. is cui bonis, in 3. colum. de verb. oblig.

Ibidem, in fine, idem in confesso, ut notat glo. in c. fi. de confessis.

Cap. Cum P.

In gl. 1. uers. si clericus, not. quòd licet in exceptis criminibus infames admittantur, unus tamē non est sufficiens indicium ad torturam. Ita Alexand in cons. 11. colum. 1. in 1. uol. & licet crimi nosi repellantur ab accusatione, non tamen a testi ficatione. Felyn c. 2. in ll. de except. & clericus in criminalibus, non est idoneus testes contra laicū, & infames admittunt ꝯ infamē ad denunciandū, non ad testificandum, secundum Bald. in cap. ueniens, ubi Fely. in prin. de testibus.

Ibidem, uer corporali tormento, uide Alex. in d. cons. 11. col. 1. in 1. vol. illud est circa fin. vers. Vnde istam solutionem, glo. impugnat Aret. in c. ueniens, in 3. col. in prin de testibus.

In gl. cum tribus, in princ. an reus deficientibus probationibus ipse admittatur in testem, uide Abb. in c. fi. col. 5. de testibus.

Ibidem, uers. nunquid, de hoc an tempus possit minuere pœnam statutam à Papa, uide per Doct. in c. At si clerici. §. de adulterijs, in 3. col. vers. aduertendum, de iudic.

Cap. Ex parte.

In tex. in princ. Rot. 305. in nouiss. & 799. Bart. in tract. de alimentis, col. 1. in fi. Fely. cap. tum dilecta, col. 21. de rescr. Aegid. q. 98.

In gl. 1. uers. eis expressè, vide aliquos similes casus in simili per Aret in c. si qui testium, col. 2. uers. prima conclusio de testibus.

In gl. liceat, uers. sed bene, monachus agere potest etiam sine mandato, Rot. 334. in nouiss. & habet expensas, uide Decisionē ibi sequentem 335.

In gl. in c. cum pastoralis. 2. q. 7. in contrarium uide Roman. sing. 550. aliàs 551. & in alio casu, uide Fely. in c. quæ in ecclesiarum, de constitut. col. 31. uers. fallit quinto.

Cap. Super his.

In glo. accusatione, dum tex. dicit quòd excipiens non se inscribit limita, ut per Fely. in c. contingit, col. fi. de fide instrum. non habere locum quando qui vult redarguere instrumentum de falso.

In glo. arbitrium. Dic quòd in pœnis arbitrarijs iudex debet arbitrari de minori. Alex. cons. 5. 1. uolum. in fi. & an possit ab ea appellari Felyn. cap. pastoralis, colum. 2. de except. & c. exceptione, colum. 1. de except.

Ibidem, uer. appellare princip. a pœna arbitraria licet appellare, uide in c. 1. colum. 4. de milit. vasal qui cont. Abb. c. potuit secundo, in 2. colum. de app. Dec. cap. prudentiam, colum. 12. in fi. de off. deleg. Rom. sing. 213. ut per Dec. in c. cum sit, in ult. fallen. de app. & in cap. ad hæc tertius, de appell.

Cap. Cum dilecti.

In tex. uer excusationes suas. Bald l. 2. in fi. C. de cust. reorum, allegat istum tex ad hoc, quòd si inquisitus respōdit inquisitioni, potest etiam ex interuallo secundum confessionem interpretari declarando, & sequitur Alex. cons. 1. colum. fi. in 3. uol. & uide Dec. cons. 52. col. 2. in 2.

Cap. Inquisitionis.

In gl. in accusationis, uer. quod dicit, circa fin. not. ex tex. quòd cessante consuetudine etiam in pœnis procedimus de similibus ad similia, de quo vide Dec. in c. de caussis, in 6. not. de offic. deleg.

In gl. alioquin uer. in alijs, not. quòd vbi pœna est arbitraria iudici non esse maior quam permissum est de iure communi. uide Alex. consil. 31. colum. pe in 1. uol.

In gl. præsumantur, & quòd attendatur primū dictū etiam non iuratum, uide Abb. in cap. per tuas, in ult. col de probat. & ad tex. hic uide Aret. in c. 1. in 1. not. de testibus.

Cap. Accedens.

In tex. uer. G. nepos, idest fratris filius, & quis dica-

Cap. Qualiter.

In tex. ver. clamorem,& famã intellige, quòd de tali fama constet aliter quam ex assertione iudicis, aliàs inquisitio fieri non potest, de quo vide Dec. conf. 170. col fi. in 2.

Ibidem, ver. odium mulierum. vide Dec. consi. 2. vol. 1. in 2. vol.

Ibidem, ver. criminalis, quæ non ex verbis sed conclusione libelli colligitur, ut not. Abb. in c. series, in 1. not. de testibus.

In vers. debet ad istum tex. an inquisitor recipere possit testes parte non citata. vide Abb. in in c. 2. in 4. col. vers. Tertius casus, & ibi Add. de testibus, vbi probat quòd non, & ibi Aret. in 2. col. in 3. fallen. ponit nouum intellectum ad istu tex. vide Rom. sing. 264. in 2. fall. & an admittatur defensor sine mandato quando inquiritur ad priuationem beneficij tantum, vide Rot. 410 in nouiss. quòd sic.

Ibidem, in fi. uer. liberius. vide Abb. in c. quia nos, de appell.

In glo. redde rationem, & quando debeat quis vel teneatur reddere rationem, vide gl. & Doc. in cap. si quando, de reser. & an æquiparatio tutoris, & prælati procedat, vide Dec. in c. reprehensibilis, col. 3. de app.

In glo. a maleuolis, circa fi. licet ex infamiam ortarum a maleuolis indicatur purgatio, non tamen sufficiens, vt procedatur ad inquisitionem, de quo vide per Dec. in c. at si clerici, col. 6. in 1. glo. de iudic. idem si testes non sint omnino integra, vide Abb. in c testimonium, col. 5. de testib. ad primum, vide Rom. sing 482.

In gl. facilius, vers. clericorum, vide Dec. cons. 261. in fi.

De Simonia.

Cap. Tanta.

IN gl. etiam, vers. meretrix emendata scilicet secundum Aret. in c. veniens, in 3 colum. vers. & propter prædicta, de testibus, quæ tamen etiam dicitur meretrix, l. palam, §. non solum, de ritu nup. de quo vide laté per Dec. in c. 1 col. 37. vers. ad secundum de probat.

Cap. De hoc.

In gl. confessio. in princ. vide Fely. in c. olim, col. 2. de reser.

In gl. manifestum, & quòd ex huiusmodi indicijs quis puniatur etiam pœna corporali, vide Felyn. in c 2 in 4. not. ver. sed ista. de præsumpt.

Cap Ex insinuatione.

In tex. vers. sed ijdem. not. quòd collatio præbendarum in ecclesia collegiata spectat ad prælatum & canonicos, non ad episcopum. Ita per hūc tex. tenet Rot. in 8. decis. de prob. in nouiss.

In gl. elegerunt, ver. quod capitulum, vide Fely. c. 1. col. 6. circa med. de iureiur.

Cap. Dilectus il 2.

In gl. dantes, vers. sunt præsentes, vide Abb. c. cum super, col. 6. de re iud. & no. ex ista glo. quòd valet sententia contra tertium qui fuit citatus. vide Dec. cons. 197. col. 3. in prin. & etiam si non fuit citatus, quoad præsumptionem, tenet Alex. in cons. 86. col. 1. in fi. & seq. in 2. vol.

Cap. Licet Hely.

In gl forma, ver. & ita iudex. Non tamen semper sententia est conformis libello. vt per Bart. in l. vinum, in pe. col. si cer. petat. & princeps, super non deductis in libello potest iudicare, uide Socin. in cons. 4. in col. pen. in 3. uol.

Cap. Per tuas.

In tex. uers. hæc omnia. vers. & si probante, vide Fely. in c. 1. in vlt. col. uers. decimo quæro, de iureiur.

Ibidem, circa fi. uer. sed ciuiliter. pro declaratione tex. uide Dec. in rub. de iud. in pe. col. in 1. lect. Abb. c. ex parte, col 5. in fi. de testibus, & in cap. querelam, in 3. col. de iureiur.

In gl. prauitate, uer. de alio crimine, istam gl. nō approbat Aret. in alio casu, uam in simonia, in c. ueniens in 11. col. in fi. de testibus.

In gl. adminicula, & quòd depositū, in cã principali, non habeat locum in adminiculis, vide per Dec. in c. 1. col. pen. de appel.

In gl. distinguenda, uide ad istam gl. Aret. in c. veniens, in 11. col. de testibus.

In gl. inimicitias, & quod hic dicitur de testibus, idem probat de accusatoribus, in cap. cum P. vbi Abb. in ult. not. inf. de accul. & de sindico, uide Dec. cons. 175. col. 11.

Cap. Sicut tuis.

In glo. ad Coloniens. in fi. uide Rot. 312. in nouiss.

In gl. anathematis, in prin. uer. excommunicare suos tantum nisi ex præscriptione, vide Abb. in c. cum olim, in 11. col. de præscr.

Ibidem, ver. interminatur. vide Fely. in c. 11. de except. col. 4.

Cap. Tua nos.

In tex. in prin. ver. ut illa postmodum. uide Felyn. c. postulasti, col. 9. de rescr.

Ibidem, uer. si uero. uer. tibi liceat. uide Alex. in cons. 8 . in primo

In gl. culpabiles, circa fi. ibi sicut sola spes, vide Dec. in cap. ex parte, P. colum. 11. de offic. delegat.

Cap. Ad Apostolicam.

In tex. vide ad istud cap. Roman. in sing. 348. incip. nunc habeo, & singul. 438. pone quòd populus, Fely. in c. cum M. colum. 10. vers. in gl. per ciperent, de constitut.

Cap. Mandato.

In gl. Abbate, vers. principis, & an dispensatio sit fauorabilis, vide Dec. in cap. At si clerici, §. de adulterijs, col. 9 uers. sed aduertendum, de iudic. Fely. c. postulasti, col. 17. de rescr.

In gl. affectu animi, in fi. uer. quòd aliquis, vide Fely. c. dilecto, col. 3. de except.

Ne Prælati vices suas, &c.

Cap. Quoniam primum.

IN glo. statuuntur, in princ. vers. iudicem, uide Rot. 378. in nouiss.

Ibidem, vers. vniuersitatis, vide Franc. Pauini in tract. de potest. Cap. sede vac. in 2. q. in prin.

Cap. Querelam.

In gl. termini, circa principium. An contractus prædecessoris liget successorem, vide Rot. 232. in nouiss. & an emphiteuta possit expellere conductoré ad nouennium, vide Alex. in l. si filiofamilias, §. si uir in quinquennium, sol. matr. & de inquilino & emptore, vide Doct. in l. emptore, C. locati.

In gl. ecclesiam, in fi. facit gl. 22. q. 11. c. præcipimus.

De Magistris.

Cap. Quanto.

In tex. uer. dignitatem assumunt. No. quòd doctoratus est dignitas, de quo vide Ias. in l. si quis in conscribendo C de pact. vnde Iudæus non potest esse Doctor. vt dicit Abb. in cap. Iudæi, in fi. de testibus, vide Dec. cons. 161. Alexan. cons. 94. col. 11. in 1. uol.

De Iudæis & Sarracenis.

Cap. Multorum.

IN gl. iuris seueritate, & an Iudæis sit seruanda æquitas, uide Ias. in l. si insulam, col. 1. in 3. not. de verb. oblig. cuius tamen opinionem non puto veram, quia gl. hic loquitur in isto casu spirituali tantum, & vide Dec. in c. consuluit 3. de appel.

Cap. In nonnullis.

In glo. animaduersionis, quid importat istud verbum animaduersionis, vide Dec. in c. præterea, in 2. not. in fi. de off. deleg. qui dicit quòd potest mortem etiam importare, & allegat Anchar. cons. 15. qui allegat istum tex.

De Hæreticis.

Cap. Primum & secundum.

IN tex. c. 1. uer. infidelis, an dubitatio inducat conscientiam erroneam, uide per Fely. in c. fi. in col. pen. de præs.

In c. 2. in gl. 1. uer. a peccato autem, uide Dec. c. cum non ab homine, in 4. col. in uer. secundus casus, de iudic.

Cap. Excommunicamus.

In tex. uers. credentes. vers. receptatores. No. quòd quis præsumitur receptator ex auxilio post factum, uide Dec. cap. 1. colum. 12. uers. quinto, de offi. deleg.

In gl. fit etiam hoc declara vt per Dec. in cap. intelleximus. in 1. gl de iudic.

In glo. iudicijs, & an ex sola suspitione possit inquiri contra aliquem de hæresi, etiam non præcedente infamia, uide Fely. in c. litteras, col. pen. in fi. de præsumpt. vbi tenet quòd sic. sed non cōdemnari per tex. hic.

Cap. Sicut.

In gl. deprehensi. uer. condemnati. an emendatio admittatur post condemnationem. uide per Dec. in c. at si clerici, col. 24 uers. primus est, de iudic. & cons. 137. col. 2 in fi.

De Schismaticis.

Cap. Fraternitatis.

IN glo. prima, in princ. versic. dispensationem, uide Dec. in cap. si quando, in 2. colum. de rescrip. Alexand. consilio 20. colum. fin. in 3. uolumine.

Ibidem, circa finem. uersi. postea accusari. uide Dec. cons. 137. in primo.

De Homicidio volunt. vel casuali.

Cap. Si perfodiens.

AD tex.in prin. uide Alex. conf. 140. col.3. in 1.uol. Dec.conf.354.

In gl. secularibus, verf.quidam quòd sic. vide Alex.conf.109 col.3.in 1.vol.

Cap. Cum iuramento.

In glo.facturus, in fi. an verba generalia ad instantiam inducant dispositionem,uide Iaf in l.1. § si quis ita,in 3 col.de uerb.obl. & in l.ita stipulatus, in 2.not.eo. tit. latius per Doct.in c. cum venissent,de constitut.

Cap. Sicut dignum.

In gl.mors,uide Alex.conf.109. col.1.in 1.uolum.& conf.140.in 2.

In glo si habent,circa fi. uerf. corporalis. uide Rom.sing 24.& Fely.c.exhibita,de iud. Perusin. c.reprehensibilis col.3.de app.

In gl.consilium, verf præcepto, circa princ.an mandans homicidium fieri puniatur vt faciens, uide per Alex.conf.62.in 4.uol.

Cap. Significasti 1.

In glo.si ita est.uer.conscientia. limita in delictis, in quibus præsumptio est contra delinquentem,nec statutreius iuramento, uide Felyn.in c. 1.in col.fi.de præsumpt. & c. pastoralis,colum.2. de except.

Cap. Significasti 2.

In tex.uer.& quidem, versic. credendum,uide Dec.conf.137.colum.4.in fi. Alexand. consi.15. in princ.

Ibidem,uerf.in hoc dubio,uide Alex.conf.14. in 2.uol.

In uerf.filio.uerf. inculpatæ , uide Marf. fing. 760.incip occidens,& uide Dec.conf.9.

In glo.tutelæ,in princ.uerfic.tamen, uide Alexand.conf.109.col. 3. in princ. & conf.75. in 3. uol. Aret.conf 8.

De Vsuris.

Cap. Primum.

IN tex.uer. absolutè, uide Iaf.in l. diuortio, §. don... onem,s l.matr. & uide quæ posuit in c. conquestus,inf. isto titulo.

Cap. Cum tu.

In gl.donec,an post restitutionem dicantur restituti.uide plenè per Dec.in c.1.col. 14. uerf.ad secundum,de probat. Fely.c.quæ in ecclesiarum, col.11.uerf.secunda declaratio,de constit.

In gl. fine, post uerf. prohibitam. uide aliam solutionem per Abb. in c.pastoralis, §.uerum,in 1.not.de appell.

In gl.euidenter.uer.pœna punienda,uide Dec. consil.170. colum. 3. qui tenet quòd ultra statutum non potest criminaliter puniri.

Cap. In ciuitate.

In sum.ver.solutum, uide Dec.conf.111. uol. 3. Alex.conf.121.col.2.in 5 uol.

In gl 1.uer.quia licet.uide Dec.conf.111.col. 1.& 115.col.1.

In gl.ex tali forma.in fi. forma dat esse rei, facit gl.in l.adoptiuus, ff. de ritu nup. gl.in c.dilecto,int.de præb gl.in cap.statutum, uer.committantur,de rescr.in 6.

Cap. Conquestus.

In gl.de feudo, uerf. habes ergo quòd in feudo recipitur aliquid ultra sortem,non est vsura.Rom. singul. 315. alios casus , uide probari in l. cum debitor.ex quibus cauf.pig fac. contra. & in l. si is qui.§.1 ff.de pign. practicus Papien. in forma libelli, in actione hypothecaria, circa fi.uerf.quatum præmissa. Alex.consil.117.& 119.in 4. uol. Capol.cautel.125.Alexan conf.121.in 5.& 141. colum 3 eod uol.

Ibidem,uerf sed quale interesse. uide Dec.consil.119.col.11.183.col 11. Alexan. conf. 121.2. uolum.& conf.26.col 11.in 4 & 141 5 uol.

Ibidem, circa fi. verf. aliàs si modicum , uide Dec.conf.267.in 1.uolum & conf. 105. in 2.col. in 1.uol.aliàs est 308 Alex.conf.46.in 3.

Ibidem, in fi.quod peti potest.uide Dec.conf. 39 uolum.3.

Cap. Consuluit.

In tex. circa fi. uer.quæ taliter.uide Dec. conf. 111.uel conf.3.

In gl.sperantes,uer.imò naturaliter.uide Fely. in c.ad audientiam,2.in 9.col. de rescr.

Cap. Quia frustra.

In tex.in princ.uide Fely.in c.1.col 12.uerf.septimo, de iureiur.

Ibidem , uer a nobis litteras , idem in ordinario tenet Rom.sing.336.

Cap. Cum in diœcesi.

In tex.uer.accusator.uide Dec.in conf.170.

 vbi

vbi infert quòd criminaliter potest accusari.

Ibidem, vers. alijs argumentis, uide contra ad hoc allegat Ias. in l. cum te, in 11. col. C. de transsat. & in hoc vnus testis sufficeret, secundum Abb. c. præterea, in fi. de testibus.

Cap. Salubrius.

In tex. uide ad istud capitulum Ias. in l. de diuisione, in 1. not. ff. sol. mat. Bald. Nouell. in tract. dotis, in 7. parte, in 3. speciali. Alexan. cons. 141. in 5. volum.

Cap. Quanto.

In tex. uers. Iudæi, uide Alexand. cons. 60. in 5 uolum.

In gl. 1. argumentum a contrario, non valere, vbi resultaret absurdum legis. vide quæ notantur in c. significauit, de foro compet. nec in legibus, neque statutis. Alexand. consilio 191. colum. 7. in quinto.

Cap. Nauiganti.

In tex. in princ. uide Dec. cons. 123. colum. 1. & Alex. cons. 73. col. 3. in 2. uol.

Ibidem, uers. ratione, uide Dec. cons. 111. col. 9. & per totum.

De Crimine falsi.

Cap. Falsidicus.

IN tex. uers. occultat, hoc intellige in teste, seu in iudice, secus in parte, quæ non tenet allegare ius quod aduersario competit. uide Dec. c. si duobus, colum. 5. de app. & cons. 189. col. 8.

In gl. 1. uer. obnoxius, uide Dec. in c. licet, col. 27. de probat. uers. 2.

Cap. Super.

Ad hoc vide Fely. in cap. de cætero, col. 4. de re iudic. ubi dicit procedere istum textum, quando notoriè appell.

Cap. Ad audientiam.

In tex. uer. custodiæ, nec debet accipi fideiussor. ut per Dec. cons. 143. in prin. in gl. degradatis, uers. sed quæ, uide Abb. in c. tam litteris, col. 3. de testibus.

Cap. Quam graui.

In tex. in 1. not. quòd clausulæ insolitæ inducunt præsumptionem falsitatis, de quo uide allegata per Dec. in c. ex parte, in 3. not. de rescrip. & Abb. in c. quod super in 3. not. de fide instrum.

Ibidem, uer. consuetudinem, uide Hypp. sing. 118. & Fel. in c. Gregorius, in prin. in procemio.

In glo. in plurali. uers. Gregorius, & uide alia iura allegata per Fely. in c. Ecclesiasticæ, in prin. de except. & sup. in procemio incip. Gregorius.

Cap. Ad falsariorum.

In tex. uide Felyn. in c. ex parte, in vers. stylus, col. 2. de rescr. & certos casus in quibus quis punitur tanquam falsarius, sed non pœna, l. Corneliæ, uide Fely. in c. nonnulli, § sunt et alij, col. 9. uers. amplia septimo, de rescr.

In gl. 1. in prin. uide Abb. in c. tam litteris, col. 3. de testibus.

In glo. dixerint, uer. inquirere, & tali casu ignorantia non excusat, uide Dec. in consilio 161. colum. 4.

De Clerico percussore.

Cap. Si quis in aliqua.

IN gl. si non emendauerit, uers. & est argumentum, uide per istam gl. quid dicat Fely. in c. sicut, col. 2. in gl. adulterio, de testibus, quod peccatum prius commissum aggrauat secundũ contra Aret. ibi.

De Maledicis.

Cap. Statuimus.

IN gl. 1. in princ. sed peccatum in spiritum sanctum est, nunquam pœnitere, ut declarat Bar. in l. qui ea mente, in 3. col. ff. de furtis.

Ibidem, circa fi. uers. secundum leges blasphemans punitur ultimo supplicio, & hoc ultra pœnam impositam a canone, ita intelligit istam gl. Aret. in c. de his, col. 2. de accus. uide Alex. consil. 175. col. pe. in 2. uol.

De Clerico excommunicato.

Cap. Si quis presbyter.

IN gl. præsumpserit. uer. in medium, uide Fely. c. Apostolicæ, col. 7. de except.

In gl. Regis, in prin. an ecclesia habeat pœnam exilij uide Dec. in c. cum non ab homine, col. antepen. de iud.

Cap. Clerici.

In gl. 1. uer. alijs episcopis, circa med. no. quem per se deponi ab uno ordine tantum, uide aliam gl. in c. presbyterum, dist. 50.

Ibidem, circa fio. uer. cum iniustè, & in simil. vide

uide Dec.in c.ad presentiam,in 1.not.de app.vbi tenet,quòd non habet locum iste tex.quãdo sententia est nulla.

Cap. Lateres.

In gl.multitudinem,vers.sed ista,vide Fely.in c.dilecte,col.4.de except.

In glo ab officio,uersic. feratur sententia,uide Fely.in c.apostolicæ,col.7.de except.

Cap. Illud.

In gl officia in fi imo tenetur dicere officiũ secundum Fely.in c.apostolicæ,col.7. de except.

In gl in hoc,uers.sed dicta paucorum,uide ad materiam istius gl. Fely.in c. cum contingat,colum.1.& seq.de rescr.per totum, & limita illũ textum,vt ibi per eum,col.fi.

Cap. Postulastis.

In tex.vers.innodaris, & hoc procedit etiam si tãtum in minori esset excommunicatione,quod probare in c.si celebrat,inf.eo.hoc tamen fallit si haberet expectatiuã,de quo vide Rot. in decis.8. in antiquis,& decis. vlt.in antiquioribus, de sent. excommunicat.

Ibidem, vers.conferri, circa principium, uide Dec.cons 145.in princ.

In gl retinere,in contrarium vide gl.in Clem. secunda vers.suppressus,de vita,& honest.cler.sed hoc intellige,vt per Abb.in d.c bonæ.

In gl.dispensatum , in fi. vide Abb.in cap. at si clerici,de adulterijs,col.3.de iudic.

Cap. Apostolica.

In tex.versic ignorantia, vide Dec. cons.164. volum.3.

In gl.ignorantia probabilis, versic. idem ergo an excõmunicatus possit impetrare rescriptum , vide per Rom.sing.724.& duo.in c.1. de rescr. in sexto.

De excessibus prelatorum.

Cap. Quam sit graue.

IN gl.prima circa fi. confessio extraiudicialis quando præiudicet,uide per Abb. in cap. at si clerici,in 5.col.de iudic.& ibi Dec col.21.de suspensione,& Abb.in c.si cautio,col 4. de fide instrumentorum,& not.180 in nouiss.

Cap. Inter dilectos.

In vers.nos igitur,vers.iuxta consuetudinẽ,vide Dec.cons.170 col.pen.

In gl.irrita,vers.ipso iure,vide Fely.c.querelam,col.1.& 3.de iureiur.

In tex.vers.inconstantiam, in fi. vide Fely.c. ex parte decani,col.8,ver.ex hoc inferri,de rescr.

Cap. Excedentibus.

In tex.vers.indulgentiarum,de hoc vide Fræc. Pauini,in tractat.de pot.cap.sede vac.q 4.

In glo.dignitatis, vers.ad episcopum , vide ad hoc Dec.c.proposuisti,in 1.not. de probat.

De Priuilegijs , & excess. prælat.

Cap. Cum & plantare.

IN glo vers.in ecclesijs,vers.ratione,vide Dec. in c.bonæ,col.7.de app.

In gl.pleno iure,in princ. vide Alex.cons.89. col.1 in quinto volumine.

Ibidem,vers.sed à contrario,vide ad hoc Rot. decis.21.de preben.in nouiss.

Cap. Cum olim.

In tex.vers.mentio,circa med. & quando non sit opus facere mentionem , de iure ordinarij in litteris exemptionis, vide per Dec.consil.169.in tertia columna.

In glo.fine ipso,not.quòd si aliquis vult probare ammissionẽ instrumenti quo modo fiat, de quo vide Abb in c.2.in fi.de pbat & qualiter tenore priuilegij possit probari per testes, vide Alex.in cons. 169.viso testamento in secundo.

Ibidem,vers si quæris qualiter probetur amissio instrumenti,vide etiam Alexan consilio 197. col.fi.in secundo.Fely.in rubr. de consuetud.columna quarta.

Cap. Accedentibus.

In tex.vers.tacitè,circa fi vide Fely c.cum accessissent,c.13.tertia limita,de constit.

In gl prima,vers.item videtur de hoc Alexan. in cons.193. circa fi.in secundo volumine.

Ibidem circa fi. vers.nisi probetur,quòd quarta,vide Alex.cons.33.col.prima,in quinto vol.

Cap. Cum capella.

In gl.prima,vers.ex hac decis.in princ An priuilegium extendatur ad ea quæ de nouo acquisita sunt,vide Alex.cons.181.incip: in occurrenti casu & cons.193. col.3.in 1.uolumine.

Ibidẽ,ver qua una,& eadẽ causa circa med. facit lex etiam ff. de iure dot l.1.sol matr.& quod not. Alex.in leg. si ex toto,de lega. primo.Fely. c.cum olim , de maiorit.& obedient.

Cap.

Cap. Vt priuilegia.

In glo.mutato,de istis oblatis, uide c. in præsentia,in 6.not.de probat.

In gl.semel in anno,circa fin.quis non perdit priuilegium etiam si locum mutat,uide Fely.cōsilio 97.col.2.in secundo uol. Fely.in c. cum accessissent, vers.limita secundo,colum.11. de constitut.

De Purgati canon.

Cap. Inter sollicitudines.

IN glo.prima, circa principium modum procedendi in purgatione canonica,uide per Aret. in c.super litteris,col.6.in glo.sup.de testibus.

In glo.obortam,uide similem gl.in cap. super his,vers.deiecit,in fi.de accusat.

Cap. Cum dilectis.

In tex.vers.ex errore relationis,an credatur litteris iudicum sine subscriptione, uide Abb,in c. post cessionem, col.111. de probat.

In gl.contumacem, versic.& sic, circa fi. uide Abb.in c.olim,in fi.de testibus.

In gl.iuris,vers.de substantia, uide Fely.in ca. cum dilecto,col.111.de rescr.

In gl.apud ver.per hæc iura,uide Abb.in cap. cum in iuuentute,in fi.de præsumpt.

In gl.ordinarius, circa fi.uers. causam perdere uide Fely. in c.ex tenore,col.7.de rescr.

Cap. In nostra.

In tex. in princip. an ex causa tale statutum à principe possit reuocari,uide Alex.consil.101. col.5.in primo vol.qui tenet,quòd sic,uide Fely. c.quæ in ecclesiarum,col.8. vers.pro ista conclusione,de constitut.& in eo.c.col.10.vers.secundo nota.

In gl.prima,circa fi.uers.expensæ,uide tamen Roma.in sing.653.incip.expenderes,ubi distinguit quid in iudicio,& quid in contractibus,& ad gl.uide Alex.cons.168.in col.2.vol.2.

De Pœnis.

Cap. Sua nobis.

IN tex vers.sublata, & quòd pœna exigi possit,uide per Alex.consil.6.col 11 in 46.& consil 76.in fi.in 5.uol. & uide p declaratione illius tex Socin.cons.253.col.pen.lat.in l.4.§.Cato,in ult.opp.Bar.de ver.oblig.Maria.Soc.in cons.18. in secunda columna.

In gl.prima,vers.nec est seruandus,circa med. & hoc procedit de iure canon. ut dicit Dec. in cons.138.colum.111.

Cap. In quibusdam.

In tex.versic. seueritatem , quid importet uerbum seueritas canonica , vide Dec. c.præterea,de off.deleg.no.11.

In gl.passus,in prin. quòd pœna deuoluatur in dubio ad damnum passum,uide quæ allegat Dec. rubr.de iudic.in fi.2.lect.

In gl.dispensaturo, quòd episcopus possit dispensare,uide Fely.in c.at si clerici §. de adulterijs,ubi Dec.col.4. vers.limita,secundo, de iudic.

De Sententia excommunicationis.

Cap. Parrochianos.

IN gl.prima,in princ. vide aliqua per Fely.in c.1.in 1.not.de appellationib.

In gl.satisfaciūt,vers.datur læso, an autem læsus sit vocandus pro sui satisfactione , uide Abb. in c. peruenit, primo , de appellation. in fi.quòd tenet,quòd sic.

Ibidem,vers coram ipso, uide Fely. in c. cum sit,col.5.de foro compet.vers optime facit.

Cap. Cum desideres.

In gl.ad cautelam,vers.& sic iuramentum, uide Doct.in c.quæstioni,in 1 not.de app.

In glo.præstitū,in fi.limita,ut per Dec.in cap. prudentiam,in §.sexta, in gl. vers. excommunicationis de off.deleg.& de iuramento,uide ibi,in §.si verò.

In glo.si publice , an per solam famam potest probari excommunicatio , uide Abb. & alios, in c.prudentiam,in §.sexta, in fi.de off.deleg.

In gl.nisi,vers. & sic tenet absolutio si iniusta, uide de hoc Dec.& alios,in c.qua fronte, de app. in columna finali.

Cap. Sicut nobis.

In glo.alio modo,uers.nec sufficit . No glo. quòd non creditur honestæ personę in prę iudicium alterius,uide quę ad hoc allegat Dec.in cap. prudentiam,col.12.vers.sed tamen, de off deleg. Abb.c.cum à nobis,de testibus, & in c.constitutus,in fi.de app.& in c.cum super, col.fi. de fide instrumentorum.

Cap. Per tuas.

In tex. vers. absoluere , in princip. etiam non vocatis

vocatis testibus partibus, ut tenet Abb. in c. qua fronte, in 3. col. de app.

Ibidem, vers. nos autem, vers. post appellationẽ in dubio autem, an vendatur appellasse ante, vel post, uide Dec. in c. super eo. 1. in 1. not. de app. & uide casum, in quo valet excommunicatio post appellationem per Abb. in c. pastoralis, colum. 3. de app.

In gl. intolerabilem, vers. talis sententia, an autem ad hoc, quòd sententia sit nulla, contra quando ius, requirat, quòd ille error sit patenter expressus, an autẽ sufficiat, quòd sit contra aliquam legem, vel canonem, uide Dec. in c. quoniam, columna 11. vers. & secundum, de prob. ubi limitat istum textum habere locum in alijs casibus quã de excommunicatione, quia de hoc specialiter est prouisum hic, de quo vide Abb. in cap. inter cæteras, in 3. col. de re iudic.

Cap. Inquisitioni.

In tex. vers. quamuis, in princ. & quòd præualeat veritas præsumptioni iuris, uide Fely. in c. 1. col. 11. vers. hanc fallentiam, de constitut.

In glo probabili, vers. quia publicè, & quòd fama præstet iustam causam credendi, uide Abb. c. de quarta, col. 15. de præscr.

In tex. in fi. an differat forum canonicum contentiosum à foro pœnitentiali, uide Dec. c. nouit, in gl iudicare de iudic. vers. secundo facto. Fely. c. si cautio. col. 17. de fide instrumentorum.

Cap. Sacro approbante.

In tex. in 1. vers. admonitione præmissa. No. in delegato est ipso iure nulla excommunicatio monitione non præmissa, ita Rot. in nouiss. isto tit. 3. decis. & an valeat quęstio inter partes, vt non facta solutione quis statim sine monitione possit excommunicari, uide Fely. c. ex rescripto, col. 11. in fi. de iureiur. ubi quòd non.

In glo. prima, de materia, uide Abb in c. 1. & 3. 4. col. de off. deleg.

In gl probari, vers. & sic, & an præsumat ista monitio, vide Dec. d. c. quoniam, col. 24 de prob.

In glo. rationabili, quid si causa sit dubia, uide Abb. c. ad nostram, 2. col. 2. de iureiur.

In gl. constiterit, vers. præsente, & citata parte, uide Dec. cons. 198 in fi.

Ibidem, circa fi. vers. si tamen, uide Abb. c. dilecti primo, in 11. col. de rescrip.

In tex vers. admonitione, in prin. etiam extraiudiciali, vt tenet Perus. in c. qua fronte, in secundo not. de app. uide Abb. in c. tenor. col. pen. de re iudic.

Cap. Si quem.

In tex. uers. maioris, limita, ut per Dec. in cap. cum non ab homine, col. 6. de iudic. per Abb. in cap. in præsentia, not. 10. de prob. uide Fely. cap. secundo, col 4. de except. & c. dilectæ, col. 11. eo. tit. c. si, in fin. eo. tit.

De Verborum significatione.

Cap. Intelligentia.

IN gl. prima, uide Dec. in c. secundo requiris, inf. de app. & in vltimis uoluntatibus magis attenditur mens testatoris quam uerba. Alex. consilio 130. in secundo uolumine.

In gl. rei vers. item arg. est unum uerbum proprium, & improprie accipitur diuersis respectibus, ut per glo l. 2. uer. manumitti, ff. de off. procons. & leg. No Fely in c. inter alia, tertio not. de sent. excommunicationis, latè per Ias. in l. si tibi pecuniam, in princip. si cer. pet.

Cap. Forus.

In tex. vers. commercijs, & circa immobilia, ut probatur in c. pastoralis, supra de iure patr.

Ibidem, in fi. uers. commercium, uide Abb. in c. testimonium, col. 11. de testibus.

In gl. discutit, uers. iudicium, non tamen definit esse causa secundum Doct. quos refert Dec in rubr. de iudic col. 4 uer. alia fuit definitio, in prima lect.

In gl. iudicium, an ante litem contestatam fit iudicium, uide Doct. in rubr. C. de in ius uoc qui tenent, quòd sic, Ias. in l. postquam liti, in 21. col. C. de pac.

In glo. arg. uide Abb. in rubr. de probat. in princip.

In gl. non fęmina, uers. in criminali, uide Dec. cons. 133. col. 6. in princ. Soci. cons. 54. colum. 11. in tertio uolumine. Alex. cons. 19 in princ.

Ibidem, in fi. uide Alex. consil. 17. in secundo uolumine.

Cap. Ex parte.

In tex. uer. valet iussus, uide Fely. in c. cum M. col. 23. uers. quinta conclusio, de constitut.

Ibidem, circa fi. uersic. nisi prius, limita, ut per Perus. in c. qua fronte, col 4. de app.

In gl. pro contumacia, uersic. idem esset, circa med. contumacia ex crimine publico non relaxatur ante satisfactionem, uide ad hoc aliqua per Dec. & alios in c. prudentiam, §. fi. de off. deleg.

In gl. si uero, uers. sententiando, uide Abb. in c. peruenit, 2. in 3. col. de app. est præceptum iudicis, non est sententia. Alex. cons. 50. col. 11. in secundo uolumine. Fely. c. ecclesia, col. 11. uersic. quarto not. de constitut.

Cap. Cum olim.

In tex. vers. vel probationem, & per instrumentū. Alex. cōs. 37. col. 4. in fi. in secundo volumine.

In gl. confessionem, an actus in iudicio faciāt notorium, uide quod not. ponit Dec. in cap. 11. in primo not. versic. per istum, de prob. Abb. c. significauerunt, col. 111. de testibus Dec. c. ex insinuāte, in fi. de appellationib.

Cap. Abbate.

In tex. §. contra quos, in vers. causalis, vide Fely. c. ex parte, vers. clausula si preces, colum. 3. de rescri.

Ibidem, vers. potius quam perire, & hæc præualet, vt inquit Dec. in cons. 140 colum. 11 & hoc etiam in odiosis, puta in rescriptis ad lites, de quo vide Dec. c. quoniam, col. 12. vers. 5. de off. deleg. sed in teste vide Abb. in c. cum clamor, in fi. de testibus, & limita, ut per Rot. 432. In nouiss.

In glo. fiat in fides, vide Dec. consil. 152. col. pen. in fi. vbi hoc limita non habere locum in priuilegio principis, vide eundem in consil. 169. col. 111. & seq.

In glo. donec, vers. nec adhuc credo, circa fin. priuilegium non perditur ex impotentia non vtendi, uide Dec. in cons. 67. in addit. ibi, col. 3. in secundo volumine. Fely. cap. cum accessissent, col. 10. de constit.

Cap. Super quibusdam.

In tex. vers. Salinaria, an salinæ sint de reseruatis principi, uide Dec. cons. 89. in secundo, columna prima.

In gl. Imperatorum, in fi. uide Abb. in c. cum non liceat, in fi. de præscr.

In gl. non extat, vide Alex. cons. 16. colum. 5. in quinto volumine, & consuetudo cuius initij memoria nō extat inducit priuilegium, pro quo uide Mars. sing. 79. Abb c. cum contingat, col. 4. de foro compet. & c. à nobis, col. 1 t. de præscr. & in reseruatis principi non potest allegari consuetudo, nisi cuius initij memoria non extat, ut hic, & uide Dec. cons. 197 col. 11. Soc. cons 7. in secundo Alex. cons. 16. vel 6 in princ. & cons. 35. consilio 48. col. 4. & cons. 125 col. prima, in secundo, & in his quæ sunt contra publicam vtilitatem Alex. cons. 70. in 5. vol.

Cap. Tua nobis.

In tex. in fi vers continentur. No quòd appellatione beneficiorum veniūt omnia beneficia, & dignitates de proprietate vocabuli, & hoc firma per uerbum continentur, quod notat proprietatem, vt per Bar. in l. cui eorum, § affinitates, de postul. sed in dubio non venit præbenda, uel canonicum ius, si in illa ecclesia sint inferiora beneficia, non quòd non veniunt de proprietate vocabuli, sed quia intētio Papæ est semper in dubio velle minus grauare ecclesiam quam potest, vt probatur in c. cum in illis, de pben. in 6. & c. si. eo. tit. in antiq. Fely. c. postulasti, col. 7. de rescri.

De Regulis iuris.

Cap. Qui scandalizauerit.

IN tex. vers. veritas 53. testis, vel iudicis, ita Abb. in c. officij, de pęnit. & remiss. de quo Dec. in cap. quoniam, in 4. not. de prob ubi ponit tres notabiles effectus huius verbi, & uide eūdem in c. si duobus, col. 3. in fi. de app. & limita, ut per Fely. c. 12. in 3. col. de præscript.

Finis adnotationum in quinque lib. Decretal.

MARGARITA DECRETALIVM

LIBELLVS ADMODVM SINGVLARIS omnes flosculos in ipsarum Decretalium Textibus reconditos, secundum alphabeti ordinem explicans.

A

iuscunque officij clericum percutiẽs, ibid. item & clericum percuti praecipiens, c. mulieris, & c. nõ dubiũ, eo. tit. 1328. 1. item incendiarij ecclesiae & fractores, c. tua nos. 1334. 2. & c. conquesti. 1335. 2. Itẽ scienter vtens litteris falsis, c. dura. de crim. fal. 1235. 2

Absoluuntur mulieres & personae, quae sui iuris non sunt ab epo suo, de sen. exco. m. c. mulieres. 1328. 2

Absoluuntur ab epo potentes, & delicati, & qui modicam laesionem intulerunt, eo. tit. c. mulieres. 1328. 2. & c. peruenit. 1334. 2

Itẽ cum ex iusta causa excõicatus quaeri nõ potest, vel difficulter inueniri sic absolui potest ab epo, vel proprio sacerdote, de sent. excom. nuper. in fine. 1340. 2

Absoluere possunt legati missi a latere Papae de iniectione manus violenta, de sent. excomm. c. ad eminentiam. 1335. 1

Sed legati non missi a latere, tantũ de prouincia eis commissa absoluere possunt. Sed legati sub praetextu suarum ecclesiarum nec de sua nec de alia prouincia absoluere possunt de offic. deleg. cap. excõicatis. 2182. 1

Absolui possunt hospitalarij a prioribus suis, de sent. excommunic. cap. canonica. 1359. 2

Absoluitur quis in necessitate non obstante contradictione, vel etiam appellatione partis aduersae, de app. cap. qua fronte. 654. 1

Absolutio a delegato ad excommunicatorem remittitur, de offõ delegati, capitulo prudentiam. 243. 2

Absolui potest quis post mortem. Item ligatus apud Deum absoluitur ab ecclesia, & econuerso de sententen. excom. c. a nobis. 1339. 2

Absolutio occultato crimine non valet, eo. tit. c. cum pro causa, 1338. 2 & cap. officij. 1353. 2

Absolutis in extremis non debent sacramenta negari ecclesiastica, nec sepultura, de sepu. c. parochiano. 854. 2

Absoluitur a solo Papa laicus iussu abbatis monachum, vel conuersum percutiens etiam ex iusta causa. Et similiter iubens, nisi causa disciplinae faciat per seipsum solum, vel clericũ, & non laicum, de senten. excomm. c. vniuersitatis. 1336. 2

Non absolutus sciẽter ordinatus si sit secularis perpetuo deponitur ignorans factum vel ignarus, iniussa a solo Papa absoluitur. Si autem talis sit religiosus, a suo abbate absoluitur, nisi factum sit graue, & notabile, eod. titu. cum illorum. 1344. 1

Absoluitur seruus de iniectione manus violenta ab epo suo in fraudem faciens, vt seruitio domini sui se subtrahat, aut dominus sine culpa sua graue damnum incurrat ex eius absentia, eod. tit. c. relatum. 1349. 1

Absoluunt se mutuo a minori excommunicatione contracta aliqui potestate vtrique collata, de sen. excõm. a duobus. 1363. 2

Absolutus non est quis ex sola simulatione papę sibi scripta, eo. tit. si aliquando. 1352. 2

Absolutus non est qui pluribus excõicationibus est innodatus, & ab vna tãtum absolutus tit. e. c. officij. 3 53. 1

Absoluendi potestas alijs potest cõmitti in necessitate. de offi. deleg. cap. ex litteris. 1262. 1

Absoluere nõ potest quis alienũ parochianum nisi de licentia sui proprij sacerdotis. de poen. & re. c. ois. 1322. 2

ACCESSORIVM cõmittitur cõmisso principali, & nõ tenet sine principali, de officio delegati c. praeterea, 236 2. & c. prudentiam. 1244. 2

Item de no. oper. nuac. c. cum ex iniuncto. 1272. 2

ACCVSATIONEM debet praecedere admonitio, quia instituitur ad depositionẽ de accusat. si qs epis. 1136. 2

Accusare potest subditus praelatũ, eod. tit. c. illa. ibidem.

Accusator tantũ legitimus admittatur, eod tit. c. 1. ibidem.

Accusantis iniustẽ poena, eo tit. ca. accusasti. 1116. 2

Accusatione non indigent notoria, e. tit. c. euidentia. 1118. 2

Accusari non debet de eodem crimine absolutus, eo. tit. c. de his. 1117. 2

Accusari non potest inimicus, vel eiusdem amicus, eo. tit. c. repellantur. 1117. 2. & c. meminimus. 1120. 1

Accusari potest matrimoniũ post tertiam denunciationem, si ante non constabat impedimentum, qui matri. accus. poss. c. cum in tue, noo. 2. vel si prius minor aetate fuit. ibidem.

Accusari potest quis de diuersis criminibus in eo. libello, de accus. c. licet. 1120. 2

Ab accusatione potest desisti ante inscriptionem. ibid.

In accusatione, denunciatione, & inquisitione qualiter sit procedendum, de simonia. c. licet. 1153. 2

Accusatio contra inopem & spoliatum, & contra vsurarium pauperem, ẽ inanis, de rest. spol. c. olim 2. 457. 2. & c. frequens, eo. tit. lib 6. & de vsu. c. cum tu. 1227. 1

Accusare me non potest qui contra me testimoniũ tulit, de accus. c. meminimus. 1120. 1

Accusator non admittitur qui iurauit non accusare aliquem. eod. tit. c. veniens. 1122. 1

Accusatore deficiente nihilominus inducitur purgatio infamato. eod. tit. c. accedens. 1131. 1

Accusatio praelati non de facili admittitur, eo. tit. cap. qualiter & quando 2. 1132. 2

Accusatio episcopi nisi corrigatur, ad proprietatem referenda est, eo. tit. c. si quis. 1116. 2

Accusatio laici contra presbyterum non admitti tur, eo. tit. c. cum P. 1123. 2

Nec contra episcopum, de praesum. c. cum in iuuentute. 1364. 2

Ab accusatione repellitur infamis, de accusat. capitulo cum P. 1128. 2

Accusato interdicitur alienatio rerum ecclesiasticarum, eo. ti. c. praelato rum. 1117. 2

Contra accusatum de simonia sex notanda sunt, de simon. ca. per tuas 2. 1155. 2

Accusatus de crimine, & conuictus deponitur, per modũ uero inquisitionis conuictus remouetur, si est subditus simpliciter, praelatus verò ad tempus remouetur ab administratione, eo. tit. c. dilectus 2. 1152. 2

Accusatore deficiente reus absolutus: vt beneficia ecclesiastica sine usu. c. vt nostrum. 262. 1

Accusandũ nõ est per rescriptũ, sed viua voce cõram matrimonũ q matrimon. accus. poss. c. a nobis. 1098. 2

Accusare nõ põt laicus clericũ corã alieno iudice, et de suo excessu, et si sit iudex ecclesiasticus, sine licẽtia sui epi, de foro compe. c. significasti. 396. 2

ACOLYTHVS vxoratus tonsuram portare non tenetur, de conu. c. Ioannes. 720. 1

Acolytus vxoratus beneficiũ ecclesiasticum amittit, eo. ti. c. si qui clericorum. 724. 2

ACQVISITA ab epo uel presbytero post suã promotionẽ cedũt ecclesiae post mortẽ, de success. ab intest. ca. ad hoc, 844. 2. de pecu. cler. c. 1. 2. & 4. 1025

ACTA vel scripta iudicis nõ valẽt nisi testiũ adminiculo fulciantur, ea. cum a nobis, de testibus. 523. 2

Acta iudicij temerè violans non potest impugnare, de off. & pot. iud. deleg. c. cotam. 266. 2

ACTORE non probante reus absoluitur, de cau. poss. & propr. c. cũ ecclesia. 413 1

Actor potest probare iuramento intentionem, scilicet in casu, de ijs, quae vi met. cau. fiunt. ca. super eo. 346. 2

Actor quando potest reum sub quo uult iudice conuenire, de foro compe. capitu. 8. & 10. & 11. 388. cum seq.

Actore absente per contumaciam lite non contest. partis aduersae testes recipiuntur, de do. & contu. capitu. causam. 462. 2

Actor nisi testibus, & instrumentis deficientibus non tenetur iurare, de prob. capitulo licet consuetudo. 484. 1

Actor cadit ab actione si iuramentum calumniae non vult praestare, de iur. calumn. in capitulo ultimo, 423 1

Actor ab accusatione non repellitur quam diu opposita excommunicatio sibi non probatur, de excep. ca. exceptionem. 604. 2

ADVENA debet praeserre ordinem, antequam admittatur in ordinum susceptione, vel vlterius promoueatur, de cleric. peregr. non ordi. c. inter quatuor. 222. 2

ADVERSARIVS iniustẽ fatigans condemnatur in expensis de rescriptis capitulo caeterum, 21. 2

Aduersarij gratia se committens non cadit a iure suo ob hoc de renunsione. 265. 2

Ad-

De pallio archiepiscoporum quære ad literam P. vbi de pallio fit mentio.

Cætera quære de testibus ad literam T. vbi de testibus agitur.

Con-

D

Dam-

Dispen-

Ab

c.Cumana 137.1. & c.cum in iure, sed in via compromissi. 118.1

Eligere prohibiti a Papa, si non postulent electores, currit eis tempus pro negligentia, eo.tit.c.fin. 151.2

Eligentium numerus multum excedens praefertur dignitati eligentiũ, eo.tit.c.dudum 1. 98.2

Eligere non possunt excommunicati maiori excommunicatione, eo.tit. c.illa quotidiana. 125.1

Si electores intra sex menses nõ elegerint, carent ea vice potestate eligendi, & proximus superior prouidebit de praelato, vel Episcopo, eod.tit.cap. ne pro defectu. 118.1

Electi examinatio, & electio pertinet ad confirmatorem, eo.tit. c. nihil est. 131.2

Circa electi confirmationem expensae factae reddantur de bonis episcopatus eodẽ tit.c.vt praeteritę 134.1

Ad electionem possunt admitti de quibus dubitatur an de gremio sint, cũ protestatione, e.ti.c.Cumana.137.1

Electores possunt consilium requirere ab his, qui non sunt de gremio, eo.tit.cum in veteri. 139.2

Electum cassat multitudo dignitatum sine dispensatione Papae, eo.ti.c. dudum 136. alias dudum ecclesia Rotho. 141.2

Cum electores omnes delinquunt in eligendo, superior prouidebit, eo. tit.c.cum Vintonien. 105.2

Electio nullius acquiritur per nominationẽ, eo.tit c.quod sicut. 109.1

Ad electionem impediendam appellatio per laicum patronum facta in ecclesia collegiata non valet, eo.ti. c.quod sicut. 109.1

Electio quae nulla est, ex postfacto non conualescit, eo.tit.c.auditis 121.1

Electo indigno scienter electores potestate eligẽdi priuentur, & a beneficio per triennium suspẽdantur: & si a maiori parte eligitur, ad minorem partem deuoluitur electio, eo.tit.c. cũ Vinton.105. 2. & de postul.praelat.c. gratum. 72.1

Electio episcopi in archiepiscopũ cassatur, quia episcopus debet postulari, de postul.c gratum gerimus.ibi.

In electione Papae absentes Cardinales vltra decem dies non expectentur, Greg.in nouellis, sed praesentes eligũt, de elect.c.vbi periculũ, li.6. 50. 2

Ad electionem admittuntur et infirmi: si recedunt, remanẽtes eligunt post decem dies, aduenientes etiam post infirmitatem re integra admitti possunt, Greg. ibid.

Electio Papae fit in loco, vbi decessit alius: alioquin in proxima ciuitate non interdicta. ibid.

In electionis praeiudicium omnis pactio, vel iuramentum factum cassum est, Greg. ibid.

Pro electione etiam debent includi, & arctari Cardinales, & alia multa habentur. ibid.

Eligens aliquem gratia singularis cõmodi, ex hoc nõ priuatur iure eligẽdi, Greg.ibid.c.perpetuo. 62.2

Electioni se opponentes siue postulationi siue prouisioni appellantes coram personis authenticis instrumento publico seu litteris exprimant, qđ obijciunt in electionis formam, vel personam electam, Greg.in nouellis, de elect.c.vt circa, lib.6. 55.2

Contra electum possunt obijci antiqua de nouo percepta, facto super hoc iuramento. ibid.

Et si facto iuramento obiecta probare non possunt, a potestate opponẽdi cadant, nisi de nouo aliquid commiserint, Greg. ibid.

Electus non debet esse oeconomus, vel procurator Ecclesiae in spiritualibus, vel temporalibus in toto, vel in parte, per se, vel per alium, alioquin cadat ab electione, Grego.in noucl.de elect.c.auaritiae, libro 6. 59.2

Electus requisitus ab electoribus si intra mensem non consenserit electioni, cadat a iure electionis, nisi consensus electi dependeat a superiori, qui si non concedat, procedant ad electionẽ electores Grego.in noucl.eo.tit.cap. quam sit, lib.6. 60.2

Electus si intra tres menses non petierit confirmationẽ post consensum, ab electione cadat, nisi legitime fuerit impeditus, eod.c.in fi.

Electio ab electoribus non potest impugnari post consentum, nisi de nouo improbitatem aliquam percipiant in electo, vel de nouo commiserit, Greg.eod.tit.c. nulli. 64.1

EPISCOPVS in minoribus criminibus cum clerico dispensare potest, de iud.c.at si clerici. 372.2

Episcopus potest reuocare, quod antecessor alienauit indebite, de in integ.restit.c.1 347.1

Episcopi procurent, quod frequens praedicatio fit in dioecesibus suis de off. iud.or.c.inter caetera. 356.2

Episcopus non potest diminuere beneficium clerici sine consensu, de excess.prael.c.ad haec. 1259.2

Episcopi in publico semper vtantur lineis, nisi sint religiosi, de vita & hone.cler.c.clerici officia. 708.2

Episcopus non potest sibi vendicare res Ecclesiae, de Archi cẽsi.& exact. c.prohibemus. 957.2

Episcopus potest delegare collationem beneficiorum, de concel.praeb.ca. constitutus. 767.1

Episcoporum translationes ad Papam solum pertinent, de transl. epi. c.1. 152.1

Episcopus absoluere potest vbicunque conditor canonis sibi absolutionem non reseruauit, de sent.excom.c. nuper. 1330.2

Ab episcopatu remouetur quis propter illiteraturam, de aeta. & quali. & ord.praefi.c.quaeris. 198.1

Episcopi consecratio per Archiepiscopum impeditum committi potest alteri, de offi.ordi.capit. quod sedem. 290 1

Episcopi duo simul esse nõ possunt in vno loco, & dioecesi c. quoniam in plerisque, eo.tit. 295.2

Episcopus ad aliam dignitatem sine licentia Papae transire non potest, de transl.epi.c.licet. 157.1

Episcopus non potest alienare res ecclesiae sine consensu capituli, de his quae fi.a praela.sine cõsensu 1 1.773.1

Episcopus nihil iuris habet in monachis nisi causa disciplinę, de sta monna.cap.1. 920 1

Episcopus tenetur esse sacerdos, de excess.prel.c.ex litteris. 1262.2

Episcopi tempore interdicti generalis possunt diuina officia celebrare, excommunicatis & interdictis exclusis, nisi hoc ipsum eis specialiter interdicatur, vel causam dederint interdicti, de priui.& excess.priui.cap quod nonnullis. 1292.2

Episcopus ius patronatus habens in alio episcopatu debet praesentare personam idoneam, & praesentatus debet admitti, de iure patron. capitulo suggestum. 245.2

Episcopus potest esse Abbas in monasterio, de iud.c.causam. 376.1

Episcopus si vult nouam dignitatem creare, debet ei in redditibus prouidere, de consue.c.quanto. 63.1

Episcopus ratione persecutionis, vel infirmitatis intrans religionem cessantibus praedictis potest resurgere ad episcopatum, de renun. capitulo post translationem. 171.2

Episcopus clericis ordinatis ab eo indigentibus prouideat, vel sustentet eos, de praeb.& dign.c.cũ secũdũ.732.2

Episcopo aegroto nolente credere dandus est adiutor, de cler.aegrot. cap. ex parte. 752.2

Episcopus potest detinere prouentus alicuius dignitatis, vel beneficij, si sua Ecclesia est onerata, ut Eccle. bene.sine dim.cõfer.c.vt nostrũ.781.1

Episcopus potest infeudare terram alteri ratione beneficij sibi collati, de dona.c.per tuas. 819.2

Ad episcopum pertinet de domibus religiosis disponere, de reli domi. c.de xenochiis. 930.2

Episcopus potest committere inferiori, quae sunt iurisdictionis, non quae sunt ordinis, de consec.eccl.c. aqua benedicta. 971.1

Episcopus praesens & consentiens iudicio mortis est amouendus, de excess.prel.c.ex litteris. 1262.2

Episcopus non confert Ecclesia a religiosis, nec augere potest pensiones sine consensu Capituli sui, vel Papae de his q̃ fi.a pl.c.pastoralis.777.2

Episcopus non potest habere personatum vel dignitatem in alia Ecclesia, de concel.praeb. cap. post electionem. 762.2

Episcopus põt ex causa clericũ capere, & ligare, de appel.c.dilectus.675.2

Episcopus vices suas sub annuo censu non committat, ne prael.vic.suas, c. querelam. 1158.2

Ad episcopum pertinet de cura animarum inuestigare, Grego.in nouel. de verb.sign.c.vlt.lib.6.

Episcopus debet seruare sentẽtiam latam a subdito, de offi.iud.ordi. ca. cam

[illegible] ab ecclesiarum. 285.1

ERROR facti nulli nocet negotio non definitio, de conce. c. ex parte abbatis. 483.2

AETATEM electi potest metropolitanus iudicare, nõ tamen possunt super defectu aetatis dispensare episcopi, de elect. c. cum dilectus filius, & in glo. 116.1

Aetas episcopi debet esse triginta annorum, aliorum praelatorum, vt decani, & archidiaconi, & aliorum animarum curam habentium debet esse viginti quinque annorum, quam attingere sufficit. de ele. c. cum in cunctis. 82.2

Aetas nubilis est quatuordecim in viro, duodecim in muliere, de de po. impub. c. pueres. 829.2

EVCHARISTIA in fine poenitenti non denegatur, de sepult. cap. vlt. 854.2. nec etiam tempore int edicti, de poenit. & remi. cap. quod in te. 1321.2

Eucharistia ad minus semel in Pascha accipiatur nisi de consilio sacerdotis quis abstineat, eod. tit. c. omnis. 1322.2

EVICTARE quando nequit emptor de euictione agere, de empt. & vend. c. si venditor. 798.1

EXAMINATIO ad eũ pertinet, ad quem confirmatio, de elect. c. venerabilem. 119.2

Examinari debet postulatio sicut, & electio, de transla. c. ult. 157.1

Examinatio a non suo iudice non valet, de elect. c. bonae memoriae. 100.1

Examinanda sunt miracula per testes. & qualiter, de test. c. venerabili. 535.1

EXCEPTIO probari debet, de iudic. c. exhibita. 382.2

Contra exceptionem doli datur doli replicatio, de adult. c. intelleximus. 375.2

Exceptio falsi procuratoris & ante, & post sententiam admitti potest de procu. c. in nostra. 330.1

Similiter de litteris falsis, de excep. c. cum venerabilis. 596.2

Excipiens contra electum iuraoit, quod non faciat malitiose, de elect. c. cum dilectus. 116.1

Non excipiens semel, de caetero excipere non valet, vnde eius perditur exceptio quam actio, de offi. deleg. c. insinuante. 252.2

Ad excipiendum certum tempus detur reo, vltra quod non auditur nisi aliquid de nouo emerserit, de except. c. pastoralis. 594.2

Exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi, de excep. c. exceptionem excommunicationis. 604.1

Exceptio excõmunicationis pubicae repellit iudicem ab officio suo. ibid.

De exceptione peremptoria [illegible] incidenter pronunciatur, sed super principali, de ordi. cog. c. 1. 425.2

Si excipitur crimen contra testem, a testimonio repelluntur, de ordi. cog. cap. 2. 427.2

Si excipitur defectus natalium quantum ad successionem, primo debet terminari, eo. tit. c. tuam. 429.2

Exceptio nulla est cũ qs alteri oppo nit in quo ipse culpabilis est, de excep. c. cum ecclesiasticae. 594.1

Exceptio contra testem probetur ante probationem sententiae, eod. tit. cap. 1. 592.1

Exceptionem nouam proponens iurabit se nouiter illam percepisse, eo. tit. c. pastoralis. 594.2

Exceptio de iudice suspecto admittitur, eo. ti. c. cum inter priorẽ. 595.2

Exceptio de culpa nõ impedit quo minus negotia ecclesiae iure quis prosequatur, eo. tit. c. dilecti filij. 600.1

Et c. apostolicae. 601.2

Exceptionem causa protelandae litis defendere proponens, si defecerit in probatione, in expensis punitur de do. & cont. c. finem litibus. 464.1

Exceptio de citatione vltra duas dietas valet de excep. c. olim. 599.2

EXCOMMVNICATVS est dans auctoritatem, uel non prohibens, cum potest in percussione clerici, de sen. ex com. c. quantae. 1355.2

Sub excommunicationis poena prohibitus, vel sub interminatione anathematis si contra hoc fecerit non est propter hoc excommunicatus, de iure patronatus, c. relatum. 947.1

Ab excommunicato domino liberantur serui si post tertiam admonitionem noluerit satisfacere, de poenis, c. grauem. 1356.2

Excommunicatus non vitans excõmunicatos peccat, de cle. excom. c. illud, dominus. 1250.2

Excommunicato non debet beneficium ecclesiasticum conferri, nec illud potest sine dispensatione retinere eo. tit. c. postulastis. 1251.2

Excommunicato iudice gerens vices eius non est excommunicatus propter hoc, nisi participet ei in crimine de off. vic. c. Roman nouel. li 6. [illegible]

Excommunicatio maior lata non praemissa admonitione in participantes cum excommunicatis non tenet Inno. iu nou. & de sent. ex. [illegible] tuimus lib. 6. 483.2

Excommunicans sine trina admonitione etiam si iusta sit sententia, per vnum mensem ab ingressu ecclesiae nouerit se suspensum, de sent. excom. c. sacro. 1350.2

Excommunicari sunt clericos, vel religiosos, apientes sine laesione, de sen. exc. c. nuper. 1340.2

Excommunicare potest abbas, vel prior monachos suos, de mai. & obe. c. cum in ecclesijs. 307.1

Excommunicatus potest amplius, & saepius excommunicari, de iudaeis, & sarrace. capitulo. ita quorundam. 1174.2

Excommunicatis potest peti debitum licite, de sent. excom. c. inter alia 1343.1

Ab excommunicatis possunt emi necessaria a transeuntibus per terras eorum, eodem titul. capitulo si vere. 1346.2

Excommunicatus potest conueniri, sed debet per alium respondere, de iud. c. intelleximus. 375.2

Excommunicationis sententia debet esse manifesta & publica, de sent. exc. c. per tuas. 1350.2

Excommunicatus scienter ordines suscipiens deponitur in perpetuum si est secularis, eod. tit. c. cum illorum. 1344.2

Excommunicatus absolui contemnens nec vetera beneficia potest retinere, nec noua acquirere ante absolutionem de aeta. & qual. c. cum bone. 193.2

Excõmunicatio minor non impedit executionem officij, de cle. excom. c. si celebrat. 1254.2

Excommunicatio dẽt fieri in scriptis, & non faciens est suspensus ipso facto, idem est de suspensione interdicti. Inn. in nouel. & est suspensus per mensem ab ingressu ecclesiae, de sent. exc. c. 1. li. 6. 478.2

Excommunicatio generaliter fiet specialiter hoc modo, qui hoc fecerit sit excommunicatus, non debet fieri sine praemonitione, eo. tit. c. Romana, lib. 6. 485.2

Excommunicationis, interdicti, & suspensionis sententia non ligantur episcopi, nisi de eis fiat mentio specialis, eo. ti. quia periculosum, li. 6. 484.2

Excommunicatio post appellationem lata verbo, vel facto non tenet, de app. c. dilecti filij 2. 671.1

Excommunicato subtrahitur beneficium si non vult petere absolutionem eo. tit. c. pastoralis. 972.2

Excommunicato communicans [illegible] do ex. ou municatur, & quando non, de his quae metus ve causa fiunt rectis. 344.2

Excommunicatio ligat etiam admonitione non praemissa, de sent. exc. c. sacro. 1356.2

Excommunicatus potest appellationem prosequi, & litteras impetrare de app. c. peruenit. 656.2

Excommunicatus [illegible] semper debet vitari, [illegible] semper pronunciet, de sen. ex. [illegible] 1350.2

Excommunicatus in duobus casibus auditur ante absolutionem, ibid. sed non est audiendus, nisi absoluatur petendo. ibi.

Excommunicationis exceptio repellit agentem, de off. dele. c. prudentiam. 244.2

Excommunicatus ad osculum Papae receptus praesumitur absolutus, de praesu. c. cum olim. 1.81.2

Excommunicati testificari nõ possunt, de test. c. veniens. 504.1

Excommunicatus potest quis denunciari post mortem de haereticis, c. si quis. 1113.1

Excommunicato si Papa scribat, non est propter hoc absolutus, de sen. exc. c. si aliquando. 1352.2

Excommunicationis sententia [illegible] per appellationem [illegible] contingit, 2. 1352.2

Excommunicatus contra [illegible]

licet

Iudæi claudunt ostia, & fenestras suas in die parasceues, eod. tit. c. quia super. 1174. 1

Iudæo Christianus seruiens excõmunicetur, eo. tit. c. Iudæi 12. 1176. 1

Iudæus cõuersus possessiones prius habitas non amittat, eo. tit. ca. Iudæi. ibid.

Iudæi non sunt cogendi ad fidem, eo. tit. c. sicut Iudæi. 1178. 2

Iudæorum ritus & festiuitates non impediantur, eo. tit. sicut. ibid.

Iudæo nullus noceat sine auctoritate superioris. ibi.

Iudæi nutrices Christianas non habeant, sub pœna, eo. tit. c. & si iudæos. 1179. 2

Iudæi percutientis clericum pœna, eo. tit. c. postulasti. 1179. 2

Iudæi deferant habitum distinctũ a Christianis, e. tit. c. in nõnullis. 1179. 2

Iudæi in publicum non procedant in diebus lamentationum. ibid.

Iudæi publicis officijs non præferãtur, eo. tit. c. cum sit. 1180. 2

Iudæi seruus ad fidem conuersus liber efficitur, eo. tit. cap. nulli Iudæo. 1182. 1

Iudæi decimas soluant prædiales, de vsur. c. quanto amplius. 1233. 1

Iudæi compelli possunt ad vsuras restituendas, licet moderatas accipere possint eo. tit. ca. post miserabilem. 1230. 2. & c. quanto amplius. 1233. 1

Iudæus conuersus potest petere filium Iudæum, de conuer. infid. ca. ex litteris. 911. 1

Ad Iudæos coercendos potest compellere iudex ecclesiasticus iudicem secularem, de Iudæis, c. ita quorundã. 1174. 2

Iudæus conuersus, ad ecclesiasticũ beneficium promoueri potest, de rescrip. c. eam te. 25. 1

IVDEX qualiter debeat se habere erga appellantem. de appellatio. c. per tuas. 679. 2

Iudex sine suo coniudice non debet procedere, de rescrip. c. susceitatus. 29. 2

Iudicis ecclesiastici est viduas defendere, de fo. comp. ex parte. 393. 2

Iudicum processus ante li. contest. & post appellationem non valet, de procur. c. in nostra præsentia. 330. 1

Iudicis officium est certificare reũ super obscuro libello vel citatione, de libel. obla. c. significantibus. 399. 2

Iudicum processus prætermisso ordine iuris non tenet de pur. cano. c. cũ dilectus filius. 1302. 2

Iudex non potest præfigere terminum redeundi appellanti, de appe. c. ex insinuatione. 669. 2

Iudex non iudicabit in tenebris, de off. iud. dele. c. consuluit. 251. 1

Iudex potest parcere in præiudiciũ alterius contumaci. ibidem

Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de iudicio seculari in causis pauperum & peregrinorum, de fo. comp. c. ex parte. 393. 2

Item si vacat imperium, eod. tit. c. licet. 389. 1

Item si iudex secularis est negligẽs eo. tit. c. ex tenore. 389. 1

Item si est terra ecclesiæ, de app. c. si duobus. 910.

Item si est consuetudo, vt ecclesia iudicet de maleficijs, de fo. com. c. cũ sit generale. 388. 1

Item in denunciatione ratione criminis, de iud. c. nouit. 378. 1

Item ratione connexionis, vt de iure patronatus, de iud. c. quanto. 372. 1. de don. inter vi. & vxo. c. de prudẽtia. 1109. 2. & titulo qui filij sint legi. ca. per venerabilem. 1093. 1. vbi etiam ponitur, quando iudex ecclesiasticus legitimat ad spiritualia, legitimat & ad temporalia.

Iudicis potestas non expirat si per cauillationem causa prorogetur vltra triennium, de iu. c. venerabilis. 383. 2

Iudex si non seruat formam mandati, irritum est ipso facto, quod facit, de testit. spol. c. Pisanis. 459. 1

Coram iudice primo debes respondere si post citationem ad alterius iurisdictionem te transtulisti, de fo. cõpe. c. proposuisti. 397. 1

Iudex solum de re, quam cognoscit debet iudicare, de cau. pos. cap. cum super. 436. 1

Iudex ex signis euidentibus potest iudicare, eo. tit. c. pastoralis. 437. 1

Et de testibus, c. præterea. 513. 1

Iudicis vnius voci non credatur, neque testimonio, de test. c. cum a nobis. 513. 2

Iudex qui iudicat contra conscientiam & iustitiam per gratiam & odium vel sortes, suspensus est ipso iure, & per solum Papam absoluendus si ingerit se diuinis, de sent. & re iud. c. cum æterni. lib. 6. 252. 2

Iudex ecclesiasticus potest reuocare sententiam iniquam iudicis secularis, de foro compet. c. licet. 389. 1

Iudex post sententiam debet mittere in possessionem, de sentent. & re iudica. capite cum aliquibus. 623. 1

Iudex potest emendare errorem suum, de accus. & inquisi. ca. qualiter. 1. 1131. 2

Iudices qui consensu partium dati sunt nõ possunt recusari, de causa poss. & proprie. cap. cum olim. 439. 2

Iudex officium, de priui. ca. ex ore. 1287. 1

Iudex secularis degradatum puniens non incidit in canonem, de iudi. c. cum non ab homine. 376. 2

Iudex recusari potest si de terra aduersarij est natus, vel eius consanguineus, vel eius commensalis, vt li. non contest. c. accedens. 407. 2. de offi. iud. dele. c. causam 2. 243. 1

Iudex potest compellere partes ad componendum, de elect. cap. cum inter R. 89. 2

Iudex qualiter procedere debet, de probationibus cap. quoniam contra. 494. 2.

Iudex interlocutoriam mutare potest, de appel. cap. cum cessante. 683. 1

Iudex non debet esse suspectus vel inimicus, eo. tit. ca. secundo requiris. 661. 1

Iudex ecclesiasticus quando potest tradere ad pœnam sanguinis, de crimi. fal. c. ad falsariorum. 1238. 2

Iudex qualiter se habere debet ad partes. de purg. c. cum P. 1299. 2

Iudex potest recusari si appellatũ est ab eo. de app. c. ad hæc si. 1. 645. 2

Item si sit familiaris aduersario, de offi. de leg. c. insinuante, 252. 2. & c. super quæstionum. 254. 2

Iudex debet per seipsum cognoscere in principio, in medio, & in fine antequam proferat sententiam, de off. iud. dele. c. super quæstionũ. 254. 1

Iudex potest supplere & allegare pro partibus, de postul. præla. c. bonæ memoriæ, 1. 73. 2

Iudex maior non potest impedire iurisdictionem minoris de offi. leg. c. studuisti. 278. 1

Iudicis arbitrio relinquitur numerus testium, de testib. c. cum causam. 522. 2. tempus comparandi, de off. de le. consuluit. 251. 1. Induciæ citatoriæ, vt lit. non contest. cap. quoniã. 408. 2. tempus & pœna pœnitentiæ. de pœn. & remissi. c. significauit. & cap. quæsitum. 1317. 2. & 1319. 2.

Propter iudicis secularis negligentiam deuoluitur potestas ad iudicem ecclesiasticum, de fo. com. c. si clericus. 387. 1

Iudex ecclesiasticus potest ad famam restituere, de sen. c. cũ te. 639. 2

Iudex causam similem habens recusari potest, de iu. c. causam, quæ, 2. 382. 1.

Iudex ecclesiasticus pœnam pecuniariam exigere debet, de pœnis, cap. licet. 1312. 1

Iudex ecclesiasticus supersedeat de causa quæ spiritualiter spectat ad forum seculare, nisi per negligentiã, de iud. c. cæterum. 374. 2. & c. cum nõ ab homine. 376. 2

Iudex ad quem appellatum est, potest sententiam prius latam in quibusdam infirmare, & in quibusdam confirmare, de sent. & re iud. c. quod ad consultationem. 629. 2

Iudex potest petere expensas rationabiles a partibus de vit. & honesta. cler. c. cum ab omni. 705. 2

Iudicibus diuersis in eadem causa delegatis diuersa mandantibus, qualiter debet ordinarius procedere, de rescip. capit. cum contingat. 41. 1

Iudex potest sine accusatore punire criminosum, de vsur. cap. cum in diœcesi. 1231. 2

Iudex non potest recusari nisi iusta de causa, de app. c. cum speciali. 683. 2

Iudicis scriptum potest refutari per testes, non est enim soli iudici credendum in præiudicium alterius, de testim. capitu. cum a nobis. 513. 2

Iudex recusatus potest causam committere de assensu recusatoris, vt lit. non contestat. cap. accedens 1. 405. 2.

Iudex quilibet debet habere tabellionem, vel duos viros idoneos, de prob.

L

Lit-

Locari

In

Ordi-

P

Parochianum alterius non absoluat presbyter sine eius petita licentia de pœn. & remiss.cap.omnis. 1322.2

Parochiæ non diuidantur sine consensu episcopi, de præb. cap. auaritiæ. 730.1

Parochialis ecclesia debet habere de bonis parochiani alibi sepulti, de sepultu.c.relatum. 848.1 & cap.de his. 849.1

Parochialis ecclesia nulli debet cōferri nisi 25.annum attingenti, alioquin collatio non tenet, Greg. in nouel.de elec.c.licet canon. 71.2

Parochialis ecclesia nulli carenti ætate prædicta ad tempus commendari debet, & si sit ex causa cōmissio vltra tempus semestre non detur, & irrita est ipso iure, eo.tit.c. nemo lib. 6. 73.2

Parochialis ecclesia nulli debet cōferri, qui habet personatum vel dignitatem cum cura, alioquin non tenet collatio ipso facto, ibid.de offi.iud.ordin.lib.6. 173.2

PATRIARCHA non audiat causam subditi suffraganei sui, nisi ei deferatur per appellationem vel nisi ex speciali priuilegio, de offi.iud.ord. c. duo simul. 289.2

Ad patriarcham potest appellare omnib.medijs intermissis. Item de priuilegijs ecclesiarum patriarchalium, de priuileg.c.antiqua. 1290.2

PATRONVS ecclesiæ alterius diœcesis episcopus debet illi episcopo p̄sentare inuestiendum in cuius diœcesi est ecclesia, de iure pat.capitulo consultationibus. 946.1

Patronus non disponat de rebus clerici defuncti, de success.ab intest.c. 2. 844.2.

De patronatus iure orta quæstione neutro conferente debet episcopus conferre beneficium post sex menses de iure pa.c.si vero 944.1.& cap.eam te. 947.2

De patronatus iure debet iudex ecclesiasticus iudicare, de iudi.c. quāto. 372.1.

Patronus efficitur ecclesiam construens de consensu diœcesani, de iure pat.c.a nobis. 949.2

Patronus potest quis esse multarum ecclesiarum, de iureiur.c. veniēs. 373.2.

Patronatus ius clericus emens, ipso priuetur de iure patron. quia clerici 940.2.

Patronus ius episcopi in ecclesia minuere non debet, eo. tit.c. cum seculum. 944.1

Patronus filium vel nepotem sine episcopo instituere non debet, eo. tit. c.consuluit. 945.2

Patronatus ius sine consensu episcopi diœcesanus religiosis dare non potest, eo.tit.c.nullus laicus. 945.2

Patronus potest ab episcopo taxatos reditus ab ecclesia exigere, eo. tit. c.præterea. 939.2

Patronatus ius cum vniuersitate vēdita, vel ad firmam tradita transit, nisi expresse excipiatur eo.tit.c.ex litteris. 941.1

Et c.cum seculum 944.2

Patronus laicus neminem instituat sine consensu episcopi diœcesani, eo. tit.c.præterea. 948.1

Patronatus ius libere potest dari cōsanguineo, sed vendi non debet per se, sed cum vniuersitate, eo.tit.c.ex insinuatione 944.2.& c.de iure. 945.1

Patronus laicus vno præsentato repulso potest alium exhiberi, eod. tit. c.pastoralis. 952.1

Patronus ecclesiam vacantem intra quatuor menses conferat, alioqn episcopus confert, eo.tit. c. cum propter discordias. 950.2

Patrono concedente vni ecclesiam vacantem, si postea alium præsentet, & episcopus consentiat, obtinet secundus, secus in clerico patrono, eo.tit.ca. cum dilectus. 950.2

Patroni est ad ecclesiam præsentare, non conferre, eo.tit.c.vlt. 953.2

Patrono consentiente ordinationi alicuius in ecclesia sua, tenetur sibi in ecclesia eadem prouidere c.cura. 941.2

Patrono ecclesiam concedente religiosis sine consensu episcopi, si postea ad eandem ecclesiam præsentet episcopus, posterius valet, eo.tit.c. suggestum. 646.2

Patronus clericus seipsum præsentare non potest, eo.tit.ca. per nostras. 950.1

Patroni consensus requirendus est in electione prælati facta, eo.tit.c. nobis.13 & intra versi.Prob. 949.2

Patronus honorandus est, & ab ecclesia fundata sustentandus, si eget ibid.

Ius patronatus transit cum obligatione fundi, nisi specialiter excipiatur, de ren.c.cum Bertoldus. 632.2

Patrono laico duo vicissim præsentantem ad beneficium episcopo gratificatio relinquitur quis obtineat de iure pa.c.cum autem. 948.2

Patrono clerico in collegio duos ad idem præsentante prior obtinet, eo.tit.c.cum autem. ibid.

Patronatus ius hæredibus diuidi non debet, eo.tit.c.1. 938.1

Patronatus iure incerto episcopus conferat beneficium post tres menses vacans, nisi intra hoc tempus sit diffinitum quis conferre debeat, & intra hoc tempus a vero patrono conferatur, eod.tit.c.quoniam. 939.1

Patroni si plures fuerint, ille præsentatus obtineat qui plurimorum assensu eligitur, si vita & scandalum non contradicant. ibid.

Si patronus duos præsentes, potior est conditio possidentis, & per episcopum in possessionem missus corporalem, quam alterius, eod.tit.cap. quod autem. 940.1

Patronus ecclesiam non vacantem nemini conferre potest, eo.tit.c. illud prætereundum. 942.1

Patronus ius patronatus religiosis dare potest absque episcopo. ibid.

Patronus non creditur qui præsentauerit aliquem, & eodem ab ordinario instituto, si postea alius ius patronatus euicerit, non debet institutus ꝓpter hoc amoueri, eod.tit.c. consultationibus. 946.1

Patronus sine episcopo, nec episcopus sine patrono beneficium conferat, eo.tit.c.suggestum. 946.2

Patronus non debet ecclesiam in alios transferre, eo.tit.c.præterea, & c. seq. 948.1

Patroni religiosi non possunt ecclesiam in proprios vsus conuertere propria auctoritate, de supplen.negligē.præla.c.sicut nobis. 177.1

Patronatus causa diffiniatur per iudicem ecclesiasticum, de iud.c.quanto. 372.1

PAVPERIBVS male acquisita sunt eroganda quando inuenitur quibus est restituendum, de vsu.c.cum tu. 1217.1

Pedagia non a solus Imperator vel Papa inducant, de verb. sig. c. super quibusdam. 1379.1

Antiqua pedagia tolerantur. ibid.

Pedagia noua sibi principes habēs instituere, de cens. but.c. innouamus. 958.1

POENA a iure taxata est infligenda a iudice, alioquin est arbitraria, de offi.deleg.c.de causis. 235.2

Pœna secundum arbitrium iudicis imponi debet de do.& contu.c. fin. 464.1

Pœna spirituali tantum punienda sunt delicta clericorum, de pœn.c. licet. 1312.2

Pro pœna in monasterio sunt tradēdi vel degradandi clerici latrocinia vel prælia exercentes, eo.tit.c.quod in dubijs, & c seq. 1313.1

Pœna quandoque extenditur ad heredes, eo.tit.c.ad aur. s. 1315.1

Pœna pecuniaria debito soluendo apposita exigi non debet, si maior pars debiti interim non soluantur, eo.tit.c.suam ad nos. 1314.1

Pœna cum pœna compensari potest eo.tit.c.consti.tutus. 1313.2

Pœna interfic enim episcopum, eo. tit.c.ad aures. 1315.1

In pœnis imponendis deferendum est dignitati, de off.iud.dele. capitulo fine, 259.1.& c.pastoralis. 219.2

Pœna vtentium litteris falsis vel fraudulenter extortis, de rescrip.c. ea nonnulla. 59.2

POENITENTIA potest iniungi in peccato manenti, de pœn.& remis.c.officii. 1322.2

In pœnitentijs iniungendis, quæ sint consideranda eod.tit.c.deponimus 1321.2.

Pœnitentiæ sunt arbitrariæ, eo.tit.c. Deus qui ecclesiam. 1325.1

Pœnitentium non vere, vel nolentium pœnitere confessio nihilominus audiatur, & pœnitentia iniungatur. eo. tit.c.quod quidam. 1318.2

Pœnitentia viaticum non negatur tempore mortis, sed in morte constitutis, eod.tit.c.quod in te. 1321.2

PENSIO est minuenda propter sterilitatem

Q

R

 pe-

Vacante beneficio vltra tempus quo potestas deuoluitur ad episcopū, debet Papa ipsum conferre, vel legatur de rigore iuris, de concess. præben. cap. 2. 757. 2

Vacantem episcopatum non potest conferre archiepiscopus, sed beneficia minora, eo. tit. c. dilectus filius. 768. 1

Vacante sede capitulum supplere potest vices episcopi in quibus non præiudicatur episcopo, de maiorita. & obed. cap. his quæ & c. cum olim. 308. 1. 310. 1

Vacante sede metropolitana capitulum potest suffraganeum confirmare. ibid.

VASALLVS vasalli conueniendus est coram vasallo, & non coram domino principali de fo. comp. ca. ex transmissa. 387. 2

Vasallus feudum sine consensu domini alienare non potest de consti. c. quæ in ecclesiarum. 13. 2

VELVM de manu sacerdotis dari potest, qui cler. vel vo. contr. poss. c. consuluit. 1048. 2

VENATIO interdicitur in sacris ordinibus constitutis, & pœna talium de clerico. vena. c. 1. 1244. 2

VENDITIO celebrata intelligitur si pretium recipitur, licet traditio rei differatur, de simo. c. in tantū. 1161. 1

Vendendum nihil carius transeuntibus, quam in mercato, de empt. & vend. c. 1. 794. 2

Vendita re minus dimidio pretio, in optione emptoris est venditionē rescindere, vel pretium supplere, eo. tit. c. cum dilecti. 794. 2

Sed si sit citra dimidium iusti pretii: aut restituatur, aut iustum pretium suppleatur, eod. tit. c. c. cum causa. 797. 2

Vendita res ecclesiæ laico debet reuocari, de rebus eccl. non alie. c. ad nostram. 788. 2

Itē vendita re laico talis non tenet eo. tit. c. cum laicis. 789. 2

Venditor in tribus casibus non tenetur defendere rem emptori, de empt. & vend. c. si venditori. 798. 1

Vendi vel vendens exponi non debent reliquiæ sanctorum, de reliquijs c. 1. 994. 1

VERBA secundum intentionem proferentis sunt intelligenda, de app. c. a. r. quiris. 661. 1

Verba accipienda sunt cum effectu de cler. non resi. c. relatum. 720. 2

VICARII officium patet, c. ad audientiam, de off. vi. 2. 231. 2

Vicarius a pastore succedente non remoueatur, eo. ti. c. ad hæc si persona. 232. 2

Vicarius non potest ponere per se alium vicarium, e. tit. c. clericos. 232. 2

Vicarij tenentur residere, & esse sacerdotes, eo. ti. c. ex parte. 233. 2

Vicarius Papæ non habet potestatem extra vrbem, eo. tit. c. sua. 233. 2

Vicarius Papæ obedire vel priuet beneficio, de exces. prel. c. illud. 1260. 2

Vicarius episcopi quam potestatē habet, de procu. c. petitio. 334. 1

Vicarius recipiens curam animarū in aliqua ecclesia vicariæ renunciasse videtur, de off. vicarii, c. 2. 231. 2

Vicarium non remoueat successor, nec ipsius reditus potest diminuere qui sunt episcopi est perpetuatus, eo. ti. c. ad hæc. 232. 1

Vicarius Papæ non plus iuris hēat quam sibi committitur, eo. tit. ca. sua nobis. 233. 1

Vicarius prelati excommunicati nō est propter hoc excommunicatus, de sent. excom. c. inter. 1343. 1

Vicarias plures nullus habeat, de off. vicar. c. prouideas. 332. 1

VITIATVS enormiter non potest promoueri ad ordinem: & si non valet fieri presbyter, non potest eligi in prælatum, nec in episcopum si deformiter est vitiatus, de corpo. vit. ca. 1. & c. expoßuisti, 30. & c. cum de sua. 299. 2. 142. 216. 1. 214. 2

VIDVAS tenetur ecclesia defendere, de foro cōp. c. ex parte. 393. 2

VIM vi repellere licet, cum moderamine tamen, de homici. c. significasti. 1210. 1

Et de sen. excom. c. si vero. 1316. 2

Et de resti. spol. c. olim. 449. 1

VINCVLA paria vbi sunt, prius ū cenet, non secundum, de sponsa. ca. sitũt. 1022. 2

Vinculum fortius rumpit minus, eo. tit. c. veniens. 1018. 2

VIOLENTIA in omni ætate excusat in causa matrimoniali, de his quæ vi. met. & c. cap. perlatum. 34. 1

Violentiam coercere est legi subsidium ferre, de exces. pl. c. sicut. 1261. 2

Violentiam clerico illatam prohibere valens, & nolens excommunicatus est, de sen. excom. c. quante. 1355. 2

Violentia quæ excusat promittentem, de ijs quæ vi metusve. ca. ad audientiam. 345. 1

VIRI verbo standum est dicentis se cognouisse vxorem, & illa negante, de despon. impub. c. cōtinebat. 1031. 2

VISITARE non debent episcopi Prędicatores, & Minores, c. nimis iniqua, de exce. præla. 1268. 1

Visitare potest archiepiscopus ordinario iure prouinciam suam, & procurationes recipere, Inn. in nouel. de censi. c. Romana, lib. 6. 386. 2

Item in diœcesi suffraganeorū suorum licet ei capellas cathedralium ecclesiarum, religiosorum, & populorum visitare: procurationes tamen qn per altum visitat tantum debeat recipere, nec per se, nec per aliū debet præter victum pecuniam accipere. ibid.

VNIRI potest vnum monasteriū alteri, de relig. dom. c. 2. 930. 1

VNCTIONEM extremam solus sacerdos debet conferre, de ver. sig. c. quæsiuit. 1369. 2

De vnctione sacra, & eius specieb. & eius effectū, de sacra vnctione, c. 1. 198. 2

VOLVNTAS vltima testatoris tenenda, de test. c. tua nobis 838. 2

Voluntatem defuncti non implens successione eius priuatur, de vo. ca. licet. 321. 2

per voluntatem enim opere subsecuto illicitus contractus clerici inducit bigamia, de big. c. ult. 221. 2

VOTVM non infringitur cum in melius mutatur, de iureiu. c. peruenit 566. 2

Vouens ex timore non obligatur, qui cler. vel vo. ca. ueniens. 1049. 1

In voto tria attendenda, de vo. ca. magnæ deuotionis. 915. 1

In voto peregrinationis redimendo attendenda est persona, & locus, eo. ti. c. quod super his 916. 2

Votū temporale obligat quandoque pro parte, quandoque impeditur perpetuo, eo. tit. c. quod super h. 2. 916. 2

Votū dementis non obligat, de regu. c. sicut tenor. 891. 1

Votum peregrinationis episcopi exequi non possunt sine licentia papæ, de voto c. magnæ. 915. 1

Votum commune non solemnizatur quando nec locus, nec vestis mutatur, nec professio sequitur, qui cler. vel vo. c. veniens. 1049. 1

Votum castitatis vxor non potest facere viro contradicente, de conuer. coniu. c. carißimus. 903. 1

In uoto peregrinationis dispensare potest episcopus præter votū transmarinū, de vo. c. 491. 2. 1. & c. non est. 913. 2

Votum in pueritia minus obligat, eod. tit. c. venientis. 912. 2

Vouentes tēporale absoluitur p̄ spirituale, eo. tit. c. scripturæ 913. 2

Votum neque capitulum sine consensu episcopi, nec episcopus facere sine consensu capituli potest, eo. tit. ca. magnæ deuotionis. 915. 1

Votum religionis emittens, & tempus statutum non obseruans, trāsgressor est, nec potest episcopus fiere, eo. ti. c. per tuas. 919. 2

Votum simplex matrimoniū contrahendū impedit, sed non dirimit cōtractū, q. cler. vel vo. c. meminimus. 1048. 2

Votum transmarinum potest emittere vir vxore inuita, de vo. c. ex multa. 918. 1

Votū defuncti superstes pōt implere, de vo. & vo. rede. m. c. licet. 914. 1

Vouens ire ad terrā Sanctā pōt expendere vigesimā partē beneficii sui terræ sanctæ, eo. ti. c. postulastis. 920. 1

Votū publicū iudicat solēne, de cō uer. coniu. c. uxoratus. 901. 1

Votū religionis emittēs cōpellēdus est pficere, de reg. c. porrectum. 889. 1

In voto simplici pualet iuramentū præcedens in contractu matrimonij, de voto, & voti redēptione, c. 1. 9. 2. 1

In voti præiudicium non stat iuramento, de reg. c. vidua. 875. 1

Votum peregrinationis pōt exequi per alium, eo. ti. c. licet. 892. 1

Voti reus non habetur ægrotus frāgens ieiunium, de reg. iur. c. quod non est. 1386. 2

Votum religionis nō tenet inuita vxore, nisi post mortē consentiat, de conuer. coniug. c. quidā intra. 898. 2

Votum cōiugatorum religione intran-

trantium debet fieri coram episcopo alias non tenet,eo.tit.c.1. 898.1

VSVCAPI tunc potest pro dote quando res est æstimata,de test. capi. Xayn. 834.2

VSVRARII ad vsuras restituendas debent compelli,de vsuris,c.cum tu,616.2.& quibus restituenda, eo.ti. c.tua. 1229.1

Vsurarius contractus qñ æstimatur ratione dubitatis,eo.tit.c.in ciuitate, 223.1.& c.consuluit. 1229.2

Vsurarius est qui scitius vendit pro rogato termino solutionis,eodem ti. c.in ciuitate,2,0.1.& capi.consuluit. 1229.2

Vsurario appellanti deferendũ non est.eo.ti.c.quam periculosum. 1230 2

Vsura restituatur licet debitor creditori iurauerit, quod non repeteret, de iureiuran.c.ad nostram.

Et si iurauerit ante,soluet, & postea repetet,de vsur.c.tuas dudum. 1231.2

Vsura non est si deducuntur expensæ,eo.tit.c.quoniam. 1226.1

Contra vsuras constitutio facta ad præterita trahitur & vltra sortem nihil plus peti potest,eo tit.c.a.nobis tu. 520.1.& c.nauiganti. [illegible]

Vsuram non committit ecclesia [illegible] fructus feudi non computatos [illegible] nec etiam in pignore [illegible] conquestus.

Vsurariorum pe[illegible] omnibus. [illegible]

Tamen non tenentur quos ad restituendum paupertas excusat, eo.tit.c. cum tu. 1227.1

In vsuræ crimine non potest dispensari,eo.ti.c.super eo. 1227.1

Vsuras repetens non auditur nisi prius restituat receptas,eo.tit.ca.quia frustra,1231.1.& c.Michael. 1232.2

Contra vsurarium potest hæres sicut dominus agere,de pig.c. illo vos. 808.2

Vsurarius est plus repetens quam qui periculo suo pecuniam, mutuauit de vsu.c.nauiganti. 1234.1

Vsura non est beneficium ecclesiasticum pecunia redimere,eo.tit.ca.1. 1225.2

Vsura est impignoratarum rerum fructus in sortem non computare,eo. tit.c.quoniam. 1226.1

Vsura videtur cum quis possessionem in pignus tenet, si plus recipit quam sortem deductis expensis, eod. tit.c.quoniam non solum. ibid.

Vsuras restituere compellant Iudæi,eo.ti.c.quanto amplius. 1233.1

Contra vsurarium potest procedi deficiente accusatore ex sola fama,eo. ti c.cum in dioecesi. 1231.2

Vsuram committens,vt in ludo fit vnum pro tribus,repellitur a promotione,de excess. prælator.c.inter dilectos.

Vsurarijs publicis nullus domos locet, & contrafacientium pœna, Greg.de vsur.lib.6.c.1. 445.1

Vsurarius publicus quomodocunque pœniteat,non debet sepeliri si iuxta posse præsentibus non restituat vsuras nominatim,& pro absentib. aliqui non digni de parochia ordinatio vel eius vicario, vel plebano sic obligentur, vt illis actio acquiratur super restitutione facienda,eo.tit.c. quamquam. 447.2

Et quicunque siue religiosi,siue alij tales manifestos vsurarios sepeliunt contra prædicta, teneantur pro restitutione respondere, nec debent testamenti eorum interesse,nec ad confessionem debent recipere, nec absoluere nisi satisfaciant iuxta posse,vel satisfactionem præstent canonicã iuxta posse modo supradicto,eo.tit.c. vlt.ib.

VSVSFRVCTVS est ius vtendi, & fruendi rebus alienis salua rerum substantia,de pignor.c.vlt. 811.2

Vsufructuarius tenetur dare cautionem de reb.immobilib.quæ vsu non consumuntur,eo.tit.c.vlt. ibi.

Vsufructuarius ad arbitrium boni viri debet dare cautionẽ, vnam de rebus fruendis,aliam de rebus restituendis termino finito. ibi.

Vsurpans ordinis officium ad quẽ non est promotus, illo ordine propter temeritatem perpetuo priuet de cle. non ord.mini.per totum 1255 2

Vsurpatio ecclesiasticæ iurisdictionis a laicis reprobatur,de reb.ec. non alie c.vlt. 789.2

VXOR sine consensu viri non intret religionem,de conuer.coniu. ca. placet. 903.1

Vxor religionem intrans credẽs virum mortuum,debet ei si redit restitui,neque si moritur potest compelli tur intrare,sed non potest exigere debitum.de conuer.coniu.c.placet. ibi.

Vxorem repulsam propter suspicionem sine iudicio ecclesiæ non tenetur vir recipere, si postea commisit adulterium, si autem vterque commisit, ipsam recipiet de diuor.c.significasti. 1103.1

Vxori vir restitui dẽt si ingressus religionem illa non continet, de conuer.coniu.c.præterea. 898.1

Vxor non dimittat sine iudicio ecclesiæ,de despon.impu.c.duo. 1135.1

Vxor viro non restituatur ante sententiam diffinitiuam si timeatur de odio capitali,de restit.spo.c.ex transmissa. 446.1

Vxores duas simul habẽs de facto, bigamus est,& infamis,de bigam.ca. debitum. 219.1

Vxoratus beneficio & officio priuetur in minoribus ordinibus constitutus,de cle.coniug.c.quod a te. 713.2

Vxor non debet priuari dote propter maleficium viri, de pig.c.ex literis. 809.2

Vxore sene & castitatem vouente potest vir de licentia eius ordinẽ intrare illa remanente in seculo,de conuer.coniu.ca.cum sis,899.1.& de cle. coniug.c.sane. 715.1

Vxore defuncta non ordinetur vir nisi vnius vxoris,& virginis,c.debitũ de big. 219.1

Vxor restituenda est viro si exit religionem,de conuer.coniu.cap. accedent. 906.2

Vxorem causa fornicationis tantũ dimittens,aut contineat,aut vxori reconciliet,de diuor.c.ex litteris,1103.2

Vxore viuente cũ alia cõtrahens,& cohabitãs,post mortẽ separetur ab ea, & de cætero sine spe coniugij maneat, de eo qui duxit in matr. quam pol.c. cum haberet. 1053.2

Vxorem repudians infidelem,si cõuertitur,non ducat aliam,illa viuente,de diuor.c.gaudemus. 1106.2

Vxores plures semper fuit illicitũ habere nisi sanctis,&c. ibi.

Vxor ante viri reditum non potest nubere alteri,nisi constet de morte viri,de sponsa.c.in præsentia,1020.2. & de secundis nupt.c.dominus. 1114.2

Vxorẽ propter hæresim relinquens siue iudicio ecclesiæ illam restitutionem petentem cogitur ab ecclesia recipere,de diuor.c.quanto. 1104.2

Et cap.de illa. 1104.1

Vxor iudicio ecclesiæ separata potest intrare religionem,de conuer.cõiu.c.mulier. 909.2

Vxor a viro suscepta recedens non est iterum nisi præstita cautione de impunitate,de rest.spo.capit.litteras, 1450.2

Vxor viuente viro potest testari,de testa.c.indicante. 828.1

Vxor machinata in mortem viri,ei postea nubere non potest,de diuor.c. si qua. 1101.2

Vxori adulteræ vir ingressus religionẽ non est restituendus ipsum repetẽti,de conuer.coniug.c.veniens. 906.1

Vxoratus non gaudet priuilegijs clericorum,vel tonsuratus,nec dẽt habere beneficiũ ecclesiasticũ de cle. cõiu.c.Io.718 2.& c.cũ decorẽ. 718. 1

Vxore inuita religionẽ intrans cõpellendus est ad eam redire, nec ipsa mortua potest ad religionem cõpelli,nec potest ab alia quam ducit petere debitum,stat tñ matrimoniũ contractũ,de conuer.coniug.c.qdã. 898.2

Vxore habitum religionis assumente potest vir in episcopum consecrari, eo.ti.c.sane. 900.1

Vxoris votũ non tenet,nisi vir similiter voueat,eo.tit.c.sane. ibid.

Sed vir vxore consentiente votũ religionis emittens obligatur,eo. tit.c. ex parte. 904 1

Et c.carissimus. 903.2

Vxoratus acolythus tonsuram nõ tenetur portare,& beneficium amittat,de cle.coniu.c.Io.714 2.& c.si qui clericorum. 718 1

Imaginẽ Crucis vel B.Mariæ Virg. vel alterius Sancti super terrã vel inter spinas, ponere sub graui, & dura pœna prohibetur. Greg. in nouel.de of. iudi.ord.c.si canonici,lib.6. 176.1

Z

ZEli ad zelum fieri debet collatio & vbi maior numerus,ibi maior zelus præsumitur,de elect.c. ecclesia vestra 2. 148.1

Zonas de auro vel argento non portent clerici,de vi.& hon.cler. c.clerici. 703.2

REPERTORIVM VERBORVM

Quæ in Margarita continentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam demonstrat.

Mita-

FINIS.

LAVS DEO, BEATAEQVE semper Virgini eius Matri Mariæ.

FIN

LAVS DEO, BEATAEQVE semper Virginieius Matri Mariæ.

Vacante

REPERTORIVM VERBORVM

Quæ in Margarita continentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam demonstrat.

Mita-

FINIS.

LAVS DEO, BEATAE QVE semper Virgini eius Matri Mariæ.